Baldi in Decret commentaria
367 3

BALDI

VBALDI PERVSINI,

IVRIS VTRIVSQVE CONSVLTISSIMI,

IN DECRETALIVM VOLVMEN Commentaria,

FRANCISCI DE PARONA, ALIAS EXCVSIS,

VINCENTIIQVE GODEMINI nouiſsimis, nunc primùm additis,

Adnotationibus illuſtrata.

Cum Summarijs, & Indice rerum ac verborum memorabilium, locupletiſsimis.

Hac in Editione, ſummo ſtudio ac diligentia, ab innumeris & variis mendis expurgata.

BIBLIOTHECA FACULTATIS DE DROIT DE PARIS

VENETIIS, Apud Iuntas, MDXCV.

Ex libris Evangelistæ Antonini Arimini

BIU Cujas

Rubricę huius voluminis.

Alienatione iudicii mutandi cauſa facta 144
Appellationibus, relationibus, & recuſatio-
nibus. 287
Arbitris 145
Authoritate & vſu [illegible] 93
Cauſa poſſeſſionis & [illegible]catis 175
Clericis peregrin[illegible]ntibus 211
Cohabitatione [illegible]m & mulierum 316
Confeſſis 196
Confirmati[illegible] vel inutili 212
[illegible] 9
[illegible] 56
[illegible] 168
Dolo& co[illegible]tumacia 185
Eo qui mittitur in poſſeſsionem cauſa rei ſer-
uandæ 191
Electione & electi poteſtate 65
Exceptionibus 243
Feriis 170
Fide inſtrumentorum 237
His quæ vi metuſve cauſa fiunt 142
In integrum reſtitutione 143
Iudicijs 147
Iuramento calumniæ 166
Iureiurando 247
Litis conteſtatione 152
Maioritate & obedientia 131
Mutuis petitionibus 158
Officio delegati 99
Officio legati 122
Officio iudicis ordinarii 125
Ordine cognitionum 172
Pactis 134
Plus petitionibus 174
Poſtulando 137
Poſtulatione prælatorum 61
Præſcriptionibus 268
Præſumptionibus 243
Probationibus 198
Procuratoribus 137
Renunciatione 94
Reſcriptis 27
Reſtitutione ſpoliatorum 180
Sententia & re iudicata 278
Sequeſtratione poſſeſſionis & fructuum 194
Summa trinitate & fide catholica 7
Supplenda negligentia prælatorum 98
Syndico 142
Teſtibus 214
Teſtibus cogendis 235
Treuga & pace 133
Tranſactionibus 136
Translatione epiſcopi 93
Vita & honeſtate clericorum 313
Vt lite non conteſtata &c. 160
Vt lite pendente nihil innouetur 193

BIU Cujas

BALDI VBALDI PERVSINI,

Dilucida, ac ſubtiliſsima Commentaria, ſuper Primo Decretalium,

Franciſci de Parona, ac etiam Vincentii Godemini, Iuriſconſultorum Adnotationibus illuſtrata.

BIBLIOTHEQUE DE DROIT

SVMMARIVM.

1 *Deus eſt prima cauſa.*
Cauſa quælibet eſt nobilior ſuo cauſato.
Bene cœpta Deo adiuuante geruntur.
2 *In nomine Ieſu omne genu flectitur.*
Cœli firmamentum in Chriſto firmatur.
3 *Deo iuſtiſſime debetur honor, timor, & amor.*
Interpretatio teſtamenti augetur propter honorem Dei.
Sapientiæ initium eſt timor Domini.
4 *Homo creatus fuit in ſtatu innocentiæ, ideſt, in iure naturali.*
5 *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, a Deo eſt.*
6 *Iuris canonici ſanctitas iuris ciuilis ſublimitate decoratur, & maieſtas iuris ciuilis firmatur canonum authoritate, & vnum propter aliud coruſcat, & magis timetur.*
Legis primum condendæ timor fuit in cauſa.
7 *Ingenij, ac doctrinæ ſingularis viro miſerius eſt non dimittere monumẽta ſuæ doctrinæ ſtudioſæ poſteritati, quam diuiti ſine hærede decedere*
8 *Inueniendis inuenta non obſtant.*
9 *Intellectus ad inſtar ſolis oritur, & occidit, & nunquam moritur.*
10 *Natura agens eatenus operatur, quatenus patiens eſt diſpoſitum.*
Fruſtra laboratur quod a natura concutitur.
Ingenia craſſa interdum ſolicitudine fiunt ſolertiſsima.
Maior virtus eſt idem effeciſſe in difficiliori materia.
11 *Homo, ad inſtar naturæ, ſemper debet conari ad optima.*
12 *Cibus vt ex qualitate digeſtionis ſalutaris eſt, vel noxius, ita & ſcientia ex bonis, vel erroneis fundamentis comparata.*
Error præcipue fundamenti, totam ſcientiæ maſſam corrumpit.
Nimia tum ſubtilitas, tum ſcrupuloſitas reijcienda.
13 *Scientia illa eſt laude digna quæ vetus eſt, & bene fundata.*

PROOEMIVM.

2 INitium. a Faciendũ a Deo, 23. diſt. in nomine Domini, & Auth. de hç. & Falc. in prin. Rubri. † Nam Deus eſt cauſa prima, & omnis cauſa b prima eſt maior & nobilior ſuo cauſato, nã propter quod vnumquodque tale, & illud magis. C. de ſacroſ. eccl. authent. multo magis. Item creator in infinitum eſt maior creatura. Et quia omnia recte gerũtur, ſi
1 b
a principium fiat decens & amabile Deo, vt in Authenti. quomodo oportet epiſc. in principio. † Inuocata igitur Spiritus ſancti gratia, de cuius plenitudine ſecundum Apoſtolum, omnes accepimus, fundãdoque ſuper lapide angulari Domino Ieſu Chriſto Domino noſtro, in cuius noĩe ſecundum Apoſtolorum, omne genu flectitur cęleſtium, terreſtriũ, & infernorum Ipſe enim eſt fundamentum ſuper quo firmatur cęli firmamentum. 2. quæſtio. 1. cum Paulus. quamquam tremula voce, quia ſcriptum eſt, Tu quis es, qui enarras meas
3 iuſtitias; † Quia iuſtiſſime honor Deo debetur pp magnam gloriam ſuam. ff. de au. & arg. leg. l. Titia. §. fi. vbi dicitur, ꝙ ꝓpter honorem Dei augetur interpretatio teſtamẽti, & eſt tex. notabilis. Et eidem debetur timor, quia cum leo rugiet, quis nõ timebit? Item initium ſapientiæ eſt timor Domini, amor quoque diligens. Diligã te Domine fortitudo mea, & quia gloria & honore coronauit hoĩem, & cõſtituit eũ ſuper om-
4 nem creaturam corpoream, vt in Pſal. † In ſtatu innocentię creatus eſt homo, quod proprie dr̃ ius naturale, dataq; eſt ei
5 pro ſummo bono libertas. Tamen † quia alibi ſcriptum eſt, Accedat homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, & de Dei benignitate cõfiſus, alium opus aggredior, ſequens veſtigia maiorum anteceſſorum, cõcedente ſummo genitore gratiarum, qui dat cordi ꝯcipere veritatem, & cogitare ęquitatem, & linguæ ordinatum motum, & dulcem melodiam, & memoriam diu gratiam ille concipit, ille canit, ſcribit digitus, fęlici diplomate vtar ex coniunctione paginarum vtriuſq; iu-
6 ris. † Nam iuris canonici ſanctitas iuris ciuilis ſublimitate decoratur, & econuerſo iuris ciuilis maieſtas canonum authoritate firmatur, & vnum ꝓp aliud coruſcat, & magis timetur.
7 Nam primas in orbe leges fecit timor, † Quia quemadmodũ
c triſte eſt diuiti decedere ſine hærede, ita miſerrimum c eſt habenti a Deo gratiam intellectus, poſteris ſuis, id eſt, ſtudioſis nihil ſcriptum dimittere, quo poſſint velut hrdes intellectus aliqualiter ꝓſolari. Dicet aliquis, ad quid loqueris, cũ tot ſcripſerint q mundum illuminauerunt? Rñ. adhuc multum re-
8 ſtat operis, multumq; reſtabit, † qa inueniendis inuenta non
9 obſtant, teſte Seneca. † Nam ad inſtar Solis intellectus oritur & occidit, vadit. & redit, & nunq̃ morit, ſed ſuis vicibus oc-
10 cultatur. † Sane Sol cadit & imber ſuper vitẽ & ficulneam, & producunt vberes fructus, ſi bonæ ſunt, nec natura deſinit ꝓducere eos, licet eruca, & brucus interdum comedat ipſos, qa natura non deſinit bene operari, in quantum poteſt. Sed interdum non põt propter duriciem & reſiſtentiam, quę eſt in ſuſcipiente materia. Ãgunt Sol, Luna, & reliquæ influentiæ cęleſtes in ficum fatuam, & non põt eam a ſua ſpecie trãſmutare. Sic in ingenijs omnino indiſpoſitis accidit ad diſciplinas, quia fruſtra laboratur, quod a natura concutitur, vt no. ff. de legatis 3. l. Stichus. aliquando tamen ingenia groſſa ſtudiorum ſolicitudine redduntur efficaciſſima ad omnem capacitatem intellectus. Et eodem Seneca teſte, maior virtus
11 eſt idem effeciſſe in difficiliori materia. † Vtere igitur anima rationali, & diſce a rerum natura, quæ nũquam ceſſat conari ad optima, vt Ariſtoteles ait. † Sed cauendum eſt, nam ſicut cibus qui in ſtomacho non digeritur, malum generat humorem, vel mittitur in ſeceſſum: ſi autem in ſtomacho bene decoquitur, & dulceſcit, tunc in vitale & ſalutare conuertitur
12 nutrimentum: ita in ſcientijs accidit, nam error, præcipue fundamenti, totam maſſam corrumpit, & plerunque per nimiam ſubtilitatem pernitioſe erratur, vt ff. de verborũ obligatio. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. nec etiam nimia ſcrupuloſitas placet, vt ff. de excuſation. tuorum. l. ſed hæc nimium.

Sed

ADDITIONES.

a Quòd ſit faciendum initium a Deo in quibuſcunque rebus, etiam minimis, vide egregie ac cumulat. per dom. And. Barba. in repet. rubricæ, infra de fide inſtrumen.
Vincentius Godemini Nota, quòd initium geſtorũ debet inſpici, l. Pompon. la 2 & ibi Bar. ff de neg geſt.

b Vinc. God. Prima cauſa ſemper pluis influit in cauſarum, quam cauſa ſecunda, vt ponit Curt. in conſ. 1. num 9.

c Adde quod præclare etiam commemorat idem Bald. in præludijs libri feudorum, quod qui in diſciplina aliqua diutius laborarunt, aſtringuntur ex profeſſionis debito, quæ mente conceperunt, inſtar ſeminis, in lucem proferre. & de iſto dicto Bald. hic, vide pulchre per dom. Iaſ. Mayn. in prooem. feudorum.

BIU Cujas

3 †Sed illa scientia est laudãda, quæ est vetus & bene fundata, vt ff. de iure patro. l. diui fratres. Hæc autem scientia requirit in hoc summo volumine, de quo secũdum Inn. scribitur in Ezechiele, Venter tuus comedet, & viscera tua replebuntur libertate, id est bonis spiritualibus & æternis, temporalibus etiam & terrenis. Item dulcedine intellectus, quæ calamo nũquam describi potest, ac etiam scripturarum consolatione. Ad quæ iuuet nos ille, qui secundum Apostolorum, est vnicus legislator & iudex.

SVMMARIVM.

1 *Gregorius nomen pontificale est, inde sumptum quod Pontifex Dominicum gregem regat.*
2 *Pontifici tota spiritualis monarchia commissa est, propterea que cõcurrit cum omni prælato in iurisdictione, & potestate.*
3 *Compromissum generaliter factum seminata super quibusdam discordia, non comprehendit res pacificas.*
4 *Caro omnis facile corrumpit viam suam.*
5 *Episcopi constitutio generaliter statuentis quod in sua diœcesi seruentur consuetudines, & non canones, non valet.*
Constitutionẽ facere in derogationem potestatis clauium est hæreticũ.
6 *Mutatio nominis cur potius sit in Papa, quam in Imperatore.*
7 *Nomina quæ immutabilia sint, quæ mutabilia.*
8 *Nomina debent posse adaptari rebus aut factis, alioquin vana sunt.*
9 *Eimonius in diuersis contractibus diuerso nomine vtens ad decipiendũ contrahentes, incidit in stellionatum.*
10 *Nominis mutatio triplex, quare earum licita sit, quæ prohibita.*
11 *Papa est culmen episcoporum cæterorum, quos intellectus potest imaginari, solutusque ab omni lege & regula præterquam euangelica, & apostolica.*
12 *Papa debet esse vir apostolicæ sanctitatis.*
13 *Princeps non præsumitur vti plenitudine potestatis in prꝑiudiciũ tertij.*
14 *Papa quando scribit de plenitudine potestatis, an quid opponi possit quod annullet gratiam.*
15 *Character vnius ordinis non præsupponit characterẽ alterius ordinis.*
Proprietas vbi requiritur, ibi fictio locum non habet.
Veritas consistit in facto, non in ficto.
16 *Papa dicitur seruus seruorum, quantum ad humilitatem, nam quoad potestatem, est dominus dominorum.*
Imperator est iudex iudicum.
Papa potest cuilibet directo stipulari.
17 *Stipulari alteri cur ius ciuile permittat indirecto, non autem directis verbis.*
18 *Serui diaboli non sunt sub protectione Papæ.*
Iudæi & Saraceni possunt compelli ad præstandas decimas reales.
Infideles possunt puniri per iudicem territorij, vbi commorantur.
19 *Saracenus turbans fidem catholicam potest puniri per episcopum, & togi ad restitutionem vsurarum.*
20 *Papa cur se vocet seruum seruorum Dei, non autem seruorum hominum, vel pœnæ.*
21 *Scholarium famuli qui dicuntur.*
22 *Indigni an comprehendantur hoc nomine, dilectis, quando scribitur vniuersitati.*
23 *Filiorum appellatione, in literis Papæ, quando veniant episcopi.*
24 *Episcopi qui sunt inter studientes, an comprehendantur sub vniuersitate.*
Qualitas ea inspicitur, quæ est in generibus singulorum, non in singulis generum.
25 *Grex, & familia, an dicatur vniuersitas.*
26 *Doctor, qui desinit esse scholaris, an perdat priuilegium scholarium.*
27 *Stante statuto, quod doctor non possit esse rector studij, an doctor in arte, & scholaris in medicina possit esse rector.*
28 *Prohibens potentius est quam id, quod permittit.*
Mixtum, vbi mixti naturam seruare nequit, assumit naturam simplicis nobilioris.
Scholaris diuertens ad curiam statim rediturus dicitur esse in scholis.
Priuilegium studij datur etiam danti operam scientiæ, quamuis is non fit in studio.
29 *Reditus beneficiorum, & præbendarum, debentur scholaribus in studio generali, quod limi.*
30 *Scholaris, qui est in studio, an teneatur dicere horas. Et an doctores & scholares faciant vnam vniuersitatem an duas, & an vniuersitates debeant confirmari a superiore, & an infamis possit esse rector.*
31 *Remotus ob delictum ab officio, iterato eligi non potest.*
32 *Doctores per se, & scholares per se, an faciant integram vniuersitatẽ.*
33 *Scholares, si habent electionẽ iudicis, coram quo iudice conuenientur.*
Clericus, etiam scholaris, non potest in secularem iudicem consentire.
Consuetudo, quod clericus respondeat in alieno foro, non valet.
34 *Clericus scholaris an teneatur iurare rectori laico de obediendo sibi.*
35 *Scholarium rector an ille possit esse, qui fuit iudex maleficiorum, & fecit executiones capitales.*
Iudex maleficiorum, qui fecit capitales condemnationes, an possit esse Vicarius episcopi.
Infamis nec rector, nec decurionum præpositus esse potest.
36 *Scholarium rector, si est laicus, committatque causam clerico, an ille clericus poterit inter clericos consentientes iudicare.*
37 *Notarius vniuersitatis scholarium an possit esse merus laicus.*
Notarius potest quis esse in quacunque causa, in qua potest esse testis.
38 *Scholaris conuentus a carpentario coram potestate si declinet iurisdictionem potestatis, & eligat doctorem suum, an poterit reconuenire agentem coram doctore.*
39 *Scholaris quomodo probetur qui is esse. Et qualiter probetur qã quis sit clericus. num. 40.*
41 *Insigna doctoralia, an sint de substantia doctoratus.*
Imperator non dicitur graduatus nisi recepta insula coronali.
Solennitas quæ possit omitti, quæ non.
42 *Insignia solennia doctoratus sunt tria. Et an de doctoratu possit fieri fides per testes.*
43 *Testes duo si dicant, quod viderunt quempiam doctorari, quia viderunt eum cathedrari, an probent.*
44 *Doctor an possit subornare scholares acquirendo eos per pecuniam.*
45 *Terminus restrictiuus non restringit, vbi restringere non potest.*
Terminus iste, vniuersis, an restringatur per subsequens, scilicet Bononiæ commorantibus.
46 *Officia publica an habere possit qui membris caret.*
47 *Apostolica benedictio in quem cadat, & quid de maledictione.*
48 *Salutatio quid operetur, & quid benedictio, & quid maledictio.*
49 *Testator si proferat hunc sermonem, filium meum maledico, an nihilominus is suus hæres sit.*
50 *Pater maledicendo filium cum causa sufficienti ad exhæredationem, an videatur eum exhæredare.*
51 *Papa, si scribat de plenitudine potestatis, an omnia annihilet quę possunt obuiare rescripto.*
52 *Causa librorum sunt quatuor. Et quod causæ entium contractuum, & rerum sunt infinitæ.*

1 Gregorius. Non continuatur, quia a nullo deriuatur. & istud nomẽ. †Gregorius, est nomen Pontificale, qđ significat gregem Domini, quem habet regere, & gubernare, † cui
2 tota monarchia spũalis est commissa, & thesaurus oĩs dignitatis in eo est, ita, vt nulla sit dignitas spiritualis vel ecclesiastica, cui nõ prꝑsideat, vnde dicit Ioannes Monachus, quod Papa pater patrum cum omni prælato in potestate, & iurisdictione cõcurrit, & tamen per ꝓcursum nihil minuitur ei, quia superior & inferior potestas non resecãt se inuicem, vt notatur C. de officio præfec. vr. l. prima. Et diuiditur in rubrum & nigrum. Secunda ibi, Rex pacificus. Item prima subdiuiditur in duas, quia præscripsit nomen apostolatus cum eius qualitate. Secundo subijcit, quibus scribit cũ salutatione & apostolica benedictione. Secunda ibi, dilectis. Item secunda pars principalis subdiuiditur in septem partes. Nam in prima parte Dei potentiam insinuat. In secunda naturam humanam deprauatam demonstrat, & propter qd.
In tertia dicit, quòd contra tales morbos iustitia succurrit, &
3 occurrit. † Et sic est argumentum, quod compromissum generale factum, seminata super quibusdam discordia, non videatur factum de rebus pacificis, & est quodãmodo expressum. ff. de legatis secundo. l. cum pater §. dulcissimis. In quarta parte ponit causam operis materialem. In quinta finalem. In sexta ministrum & formam mãdati. In septima & vltima
4 statuit. Secunda ibi, sed effrꝑnata. †Et nota, qnod omnis caro de facili corrumpit viam suam, quia lubrica est. at vita sua ẽ proprie illa, quę data fuit homini in statu innocentiæ. Tertia ibi, vt nisi iustitia. Quarta ibi, sane. Quinta ibi, ad communem Sexta ibi, per dilectum. Septima ibi, volentes. Casus complectens rubrum & nigrum sic figuratur, Gregorius Papa IX. seruus seruorum Dei, scribit dilectis filijs Doctorib. & scholaribus vniuersis Bononiæ commorantibus, salutando, & benedicendo eos, dicens, quod Rex pacificus pia miseratione disposuit, quod humanum genus viueret sub tribus regulis principalibus, scilicet sub regula pudicitiæ, pacis, & modestiæ. sed homo, ex libertate prꝑceps. cum proprio arbitrio in cupiditatem exarsit, quę cupiditas est sui prodiga, paci inimica, mater litiũ, & materia iurgiorum, & ideo quotidie noua litigia generat ita, quod nisi iustitia conamina prędicta reprimeret. & qõnes implicitas explicaret, ius humani fœderis iurgãtiũ abusus extingueret, & dato libello repudij, ꝓcordia extra mũdi terminos exularet, ideoq; lex prodit ut appetitus noxius sub iuris regula limitetur, ꝓ quam regulam genus humanum sub tribus iuris prꝑceptis informat, s. vt honeste viuat, alterũ non lędat, & ius suũ vnicuiq; tribuat. & ob hoc factæ

fuerunt

BIU Cujas

fuerunt conſtitutiones,& Decretales epiſtolæ. ſed in diuerſa volumina diſperſę,aliquę propter nimiam ſimilitudinem ſuperfluæ : aliquæ contrariæ : aliquæ propter ſui prolixitatem confuſionem inducere videbantur,aliquæ extrauagantes & incertę.Ideo ad communem vtilitatem & maxime ſtudentium,mandat per fratrem Raymundum ſuum capellanum illas in vnum volumen redigi, ſuperfluis reſecatis,adiunctis etiam conſtitutionibus, & Decretalibus epiſtolis iſtius Gregorij, per quas multa,quę in prioribus erant dubia, declarantur. Deinde ſtatuit. quod nullo alio volumine Decretalium debeamus vti in iudicijs, & in ſcholis, niſi preſenti volumine. Aliam etiam conſtitutionem fieri prohibet abſque autho
5 ritate ſedis Apoſtolicę ſpeciali.Iſte eſt caſus texualis.† ergo ſequitur, ſi epiſcopus faceret conſtitutionem,quod in ſua dioe ceſi ſeruarentur conſuetudines,& non canones, generaliter ſtatuendo, non valeret conſtitutio epiſcopi. & facere conſtitutiones contra ius commune eſt hereticum. Nunc reuertor ad rubrū declarando quodlibet verbum.Ibi, Gregorius. iſte primo vocabatur Thebaldus,ſicut Innocen. quartus vocabatur Symbaldus.non ergo iſtud nomen, Gregorius, eſt nomen primæ impoſitionis,ſed ſecundę.Propter dignitatem apoſtolatus fit noua creatura,& nomen proprium tacetur tā quam minus excellens, & nomen ſecundę inuentionis, id eſt pontificale,debet exprimi. Et ideo ſi ſcribetur Papę ſub nomine proprio baptiſmali,poſſet ratione dicere, iſtæ literę
6 non diriguntur mihi,vel quia videtur in contemptum. † Et no.quod iſta mutatio nominis fit in Papa, non in Imperatore,licet dicat ſe Dominum in terris.vt C.de ſum.Trini.epiſtola,inter claras, verſiculo. Iuſtinianus, quia eius dignitas alta eſt,tamen nomen proprium idem perſeuerat, licet, coruſcatione dignitatis polleat, vt.ff.de legatis.ij.l.quod principi, & l.
7 ſi Auguſtę.† Amplius quædam ſunt nomina generalis impoſitionis,vt bos,& aſinus.& iſta ſunt immutabilia quaſi naturalia.l.4.de leg.j.Quędam miſterio iuris ſunt introducta,vt teſtamentum codicillus, & idem propter legis ſtatutum. C. de codicillis.l.finali. Item quędam propter authoritatem veterum, quia authoritas antiquorum ius facit, & de omni lege pōt reddi ratio ab authore,licet nō ſit rei naturalis,ſed eſt ratio ab experientia,vel a ſimilitudine rerum, vt cauda equina apud medicos. Nomina autem magiſtralia, quibus non eſt datum certum myſterium a iure, item nomina ſpecialis deſignationis,vt Petrus,bene poſſunt mutari, ſi non captioſa ſit mutatio.Item reperio,quod quandoque codicillus dicitur breue teſtamentum, vt l.militis. C.de teſtamento militari.qđ non requirit confirmari ab alio herede adeunte. & dicitur,
8 quia breuis codex eſt.† nomina debent poſſe adaptari rebus ipſis,& factis,alias ſunt vana & irrita, vt l.j. C.de caducis tollend. Eſt & alia mutatio ignominioſa fallens & prohibita, & ſi fit in damnum alterius,acriter & infamiter punienda,& cō modum proinde ſecutum auferendum, vt no.ff.ad municipa.l. Titio cum eſſet. & no.† quod binomii a non debent ſe
a in vno contractu mominare vno nomine, & in alio contractu alio nomine ad decipiendum contrahentem per diuerſitatem nominis,quia hoc eſſet crimen ſtellionatus,argumento ff.de pignoratitia actione.l.j.in fine.bona autem fide bene licitum eſſet facere,vt legitur de quadrinomio, vt ff.de condictione indebiti.l.Stichus. Opponitur quod non licet nomen
10 mutare,vt l.prima.C.de mutatione nominis. ff.ad municipales.l.Titio.† Solu.hic eſt mutatio gratioſa.ibi calumnioſa. Inter has eſt quędam & media,quæ neque gratioſa, neque calumnioſa,& iſta licita eſt.ſi nemini damnum inferat, nec inferre poteſt,alias ſecus, niſi fieret cauſa decipiendi latronem, vel aſſaſſinum,vt no.in l.j.§ non fuit.ff.de dolo,in glo.ordinaria.& ſic nomen poteſt fingi ex cauſa.Et adde, quod nota.in
11 proœmio ſexti libri. † Ibi, Epiſcopus, non ſolum eſt epiſcopus,ſed culmen epiſcoporum, & cęterorū, quos intellectus poteſt imaginari,cui data eſt clauiū plenitudo, & ſumma libera poteſtas, quæ appellatur poteſtas abſoluta ab omnibus vinculis canonum, & ab oī regula arctatiua, pręterquam ab
12 euangelica,& apoſtolica.† Papa denique non eſt apoſtolus, ſed apoſtolicus,& debet eſſe vir apoſtolicæ ſanctitatis,vt not. C.de ſacroſanctis eccleſiis.l.j. de ſumma Trinita.& fi.catholib.alias, vt dicit Philoſophus, malus Rex tirannus fit. de plenitudine ptātis no.c peruenit,de cen.in nouella, & in capitulo,magnę.de voto,in nouella.tamen quędam ſunt ei poſſibilia,quæ non ſunt honeſta,nec laudabilia,vt beneficium reuocare,vt no.de conſan.& aſſi.c.quod dile. & de immuni.eccle.
13 cap.peruenit, & de iud.cap cum veniſſet, per Hoſt.† Vnde lex,bene a Zenone. C. de quadrien præſcri. non habet locū
b niſi conſtet, quod princeps b vult vti plenitudine poteſtatis, quia non eſt præſumendum, quod princeps concedat rem alienam niſi ex certa ſciētia. & ideo leuis occaſio erroris impedit illius legis vigorem, & adde quod dicā infra de iure iu.
14 c.debitores.† Dicit collectarius,quod quando Papa ſcribit de
c plenitudine poteſtatis nihil poteſt opponi, quod annihilet gratiam, vt infra de reſcr.cum dilecta. ſed certe imo poteſt opponi ius gentiū, ſi tale eſt,cuius tranſgreſſio crimen inducat vt notat Cyn. C.de precib.imperat. offeren.l. reſcripta.& C.ſi contra ius vel vtilitatem publicam.in l.fi. & ſi Papa ſcriberet pro intruſo, non eſt leuato velo ei obediendum. facit quod not.Archidiaconus,23.quæſtio.prima.quid culpatur,& glo, Accur.vocat miſeros prælatos illos,qui obediunt Papę prę-
15 pienti iniuſta.debent enim ſuſpendere,donec ſignificent papę.Sed an epiſcopatus ſit ordo,an adiectio ordinis, dic vt notatur in dicto proœmio Sexti libri. Papatus non eſt dignitas, ſed culmen dignitatum.† Illud nota, quod character vnius ordinis non præſupponit characterem alterius ordinis,vt notat.Archidiaconus.3.diſtinctio.cap.primo.& ideo omiſſum eſt ſupplendum,quia vbi requiritur proprietas manus impoſitionis,impropriętas fictionis locum habere non poteſt,quia veritas conſiſtit in facto, non in ficto, neque poteſt vna ſpecies in aliam tranſmutari.omnis enim fictio conſiſtit in ſimi
16 litudine,vel æquipollentia, non in eo,quod eſt proprie veritas,vt alibi dicetur.† Ibi,Seruus ſeruorum, quantum ad humilltatem : nam, quantum ad poteſtatem, eſt Dominus dominorum, & quęcunque poteſtas eſt ſub cęlo,eſt in ſummo Pontifice. De Imperatore dicit gloſſa,quod ipſe eſt iudex iudicum. C.de decurionibus.l.ſi quis, libro decimo. Opponitur,quia videtur implicare contradictionem, quia ſeruus ſeruum habere non poteſt.Solu.hic loquitur de ſeruitute conſcientiali,non mundiali.& nota hic argumentum,quod Pa-
17 pa poteſt cuilibet directo ſtipulari.† Sed hic dubitatur,quare lex ciuilis permittit indirectam ſtipulationem, vt promittis mihi recipienti pro Petro, & non permittit verba directa, vt promittis Petro,vt notatur in l huiuſmodi,in principio,ff.de legatis primo.in primo reſponſio. quia multa poſſunt fieri per circuitum,vbi poſſunt figi pedes,quę non poſſunt fieri recta via,vt patet in aſcenſione montis,ſic in ſtipulatione oportet,
18 quod fundetur aliquo tramite.† Sequitur in textu, Dei.ſerui enim diaboli non ſunt ſub protectione Papę,vt ſunt hęretici,& ſchiſmatici,ſed bene ſunt ſub eius vindicta omnes, qui ſuſceperunt fidem,& declinauerunt ab ea.Qui autem fidem catholicam nunquam ſuſceperunt, de eius grege non ſunt, niſi ratione bonorum,quę poſſident in temporalibus. vnde Iudæi, & Saraceni poſſunt compelli ad ptæſtandas decimas reales,quia res potius,quam perſona conuenitur, vt notatur ff.de negotijs geſtis.l. qui aliena. §. finali.per temporales autē iudices bene poſſunt puniri omnes infideles iuxta territoriū ius dicentis,nec diſtinguitur,vnde,vt l.3. ff.de officio præſi-
19 dis.† Si Saracenus turbaret fidem catholicam,bene poſſet puniri per epiſcopum.l ſecunda C.de ſumma Trinita.Item poſſet cogi ad reſtitutionem vſurarum, quia competit cōdictio indebiti, vt notatur infra de vſuris. capitul. poſt miſerabi-
20 lem.† Et nota, quod dicit, ſeruorum Dei, non autem dicit, ſeruorum hominum, vel ſeruorum pœnę. Porro ſeruire Deo,ſumma libertas eſt, ſed ſeruire vitijs, extrema ſeruitus eſt,vt C. de ſenten.paſſ. l. finali. Item quod nihil gratius li-
21 bertate.vt ff.de fideicommiſſ.liberta.l. Lucius.† Quæro, qui dicantur famuli ſcholarium? Reſpondeo illi quos circa ſe habent,non illi quos tenent in rure.ff.de penu. legata.lege, qui penum. §. ſed quod dicimus. tale eſt notandum. & continentur illi,qui inter famulos ſunt recepti ad ſeruiendum eis præſentibus.ff.de iudicijs.l.ſecunda.§.legatis.vbi not. de pu-
22 blic.l.prima.§.familiæ.† Ibi, Dilectis.hoc nomine non comprehenduntur indigni,quando vniuerſitati ſcribitur ad honorem,ſed ad penam ſic,ff de legatis ſecundo.lege, Lucius Titius Damam.Sed quando non ponitur adiectiuum, Dilectis, aut ſcribitur ad terrorem, vel ad regulam, & comprehenduntur omnes:aut ad gratiam, vel fauorem, & non com-
23 prehenduntur indigni,vel od.ofi.†† Ibi,Filiis,ſub hoc nomine comprehenduntur prelati,& epiſcopi, quando ſcribitur. includuntur enim tanquam contentum ſub continenti non
24 de per ſe ſecundum Io.An.† Quid ſi inter ſtudentes ſunt epiſcopi? Reſpon. & hi comprehenduntur ſub vniuerſitate, qa non inſpicimus qualitatem,quę ineſt ſingulis generum, ſed generibus ſingulorū, & vt plurimū, ſicut dicimus in ſimili,

quod

ADDITIONES.

a Vincen. God.Binomus ſi aliquis ſit,qualiter probetur eſſe illum,de quo agitur, Bar.in Tract.de teſt.ver.rem aliquam,nu.26.

b Vide dominum Felinum in capit.quæ in eccleſiarum, colum.3.de conſtitutionibus.

c Vide Are in c.j.infra de reſcri.

BIU Cujas

quod qui vendicat gregem, intelligitur etiam publicianam proponere pro pecudibus, quæ non sunt suæ, sed sunt de numero gregis. Episcopus habens potestatem super gregē suum habet potestatem & super hęreticos gregis, & schismaticos illius gregis, vt no. ff. de rei ven. Marcellus, vbi glo. singu.
25 † Sed hic quæro, vtrum grex, & familia dicatur vniuersitas? nam illa glo. innuit, quod sic, coniuncta l. licet minimam. ff. de petitione hæreditatis, In contrarium, quia qui petit vnum caput de grege, non propterea petit, nec in iudicium deducit alia capita alio modo, ergo est genus, & species, & numerus,
26 non vniuersitas, alibi dicetur. † Ibi, Doctorib. & scholaribus, per hoc patet, quod doctor desinit esse scholaris, nec habet priuilegium scholarium, licet semper discere possit, vt no. ff de
27 leg. 3. l seruis legatis. §. ornatricibus. † Sed quid si est doctor in artibus, scholaris in medicina, & statuto vniuersitatis cauet, quod nullus Doctor possit esse rector studii; an iste doctor artium poterit esse rector. & videtur quod non, quia inspicitur
28 qualitas, quę noceat, arg. ff. ad Sillanianum. l. qui posthumos.
a † Item potentius est, quod prohibet a quam id, qđ pmittit, vt ff. communi diuidundo. l. Sabinus dic, quod vbi mixtum nō potest seruare naturam mixti, tunc assumit naturam nobilioris & prædominantis. hinc est, quod mixtum imperium non delegatur, quia assumit naturam nobilioris extremi, idest imperij. Dic etiam plura facientia ad materiā, videlicet an scholaris dicatur esse in scholis, dum diuertit ad curiam protinus rediturus? dicit Archidiaconus quod sic. Item ait, quod priuilegium studii datur non solum morantibus in scholis, sed
29 scientię operamdantibus. † Item ait, quod reditus beneficiorum, & præbendarum debetur scholaribus in studio generali, dummodo sint in studio de licentia sui episcopi, alias non.
30 37. dist. de quibusdam. † Item ait, quod scholaris, qui est in studio, non tenetur dicere horas, si dimisit idoneum substitutum authoritate episcopali, vt no. in c. Eleutherius. xcj. dist. sed an doctores, & scholares faciant vnā vniuersitatem, an duas. dico quod inspicitur consuetudo, & an istæ vniuersitates debeant confirmari a superiore. dic quod tantum rector vniuersitatis debet confirmari, alias non haberet iurisdictionem, vt nota. C. de iurisdictione omnium iudicum. l. priuatorum. sed ipsa vniuersitas in substantia sui non indiget confirmatione. vnde, licet ipsa non sit confirmata, tamen potest eligere lectorem, vt no. l. prima. §. quibus. ff. quod cuiusque vniuersi. no. Sed an infamis possit esse rector. dic quod non, si ei obijciatˉ. sed si nihil obijcitur, standum est confirmationi, vt nota. ff. de senato. l Cassius, & l. ij. §. miles. de infami. facit, quod no. Inno.
31 de conces. preben. c. cum nostris. Et no. † quod semel remotus propter delictum, iterato eligi non potest, vt no. in Authenti-
32 co, de armis. §. finali. col. ij. † Ibi, vniuersis, hic colligitur, quod Doct. per se, & scholares per se, non faciunt integram vniuersitatem, idest massam totius studij, nisi aliud sit ordinatū de consuetudine. Et, si vniuersitas non habet rectorem, Doctores possunt congregare vniuersitatem, quia habent iurisdictionem. C de iurisdictione omnium iudicum. l. finali.
33 † Sed nūquid authenti. habita. C. ne filius pro patre, sit correcta? vbi cauetur, quod scholares habent electionem iudicis coram quo iudice conueniantur, scilicet vel coram ordinario loci, vel coram potestate, seu coram ordinario vniuersitatis, vel rectore, qui subrogatur loco potestatis illius terrę, quo ad ipsos scholares, an corā proprio doctore, qui est quidam regulus suorum discipulorum. an coram episcopo loci, qui maior est omnibus prædictis, vt no. in l. ex ea ff. de postulando, vbi glossa fin. Et ideo ad ipsum appellatur ab aliis, si prima causa non fuit ventilata coram eo. Respondeo, si scholares sint clerici, vel monachi, non habent optionem iudicis secularis, quia non est capax iudex secularis huiusmodi imperij, nec etiam ipsi scholares clerici possunt in eū cōsentire, vt infra de foro competenti. significasti. C. de epi. & cler. auth. statuimus, & no. ff. de iudiciis. l. j. & non valet consuetudo, vt clericus respondeat in alieno foro. x. distinct. consuetudo per Archidiaconum, secus in laicis, vt ff. de captiuis. l. non dubito. Vel ibi loquitur de ptāte populi Romani, quæ vbiq; extēditˉ, vnde est ibi potius recognitio, q̃ prorogatio, licet cōpromittere valeant in laicum, quia arbitraria non sunt iurisdictionis,
34 vt C. de epi. audi. l. si qui ex consensu, & l. episcopale. † Ex hoc apparet, ꝙ clerici non tenentur iurare rectori laico de obediē do sibi, quia nō possunt se obligare ad hoc. Et quia, cū omne iuramentum freno iustitiæ tēperetˉ, supplendo. s. in licitis, & honestis, vt no. ff. de reg. iur. l. non vr̄, §. qui iussu, vbi bona gl. qa iuramentū viribus cōpletum dēt in se habere discretionis iudiciciū, & authoritatē. l. ij. ff. de iureiu. & nō est licitū iudici seculari iubere, nec clerico obedire: merito ad tale iuramentū nō astringūtur: adeo, ꝙ ēt iudex secularis procederet ꝯ clericū, qui clandestine suscepit ordines clericales: tn̄ processus non tenet, quia in iurisdictione inspicitur potius veritas, q̃
35 error, vt not. Arch. xv. q. 4. placita secularia. † Quæro, nūquid ille, qui fuit iudex maleficiorū, & fecit executiones capitales, possit esse rector scholarium? Rn̄deo, non dēt creari, nec creatus confirmari, quia non potest regere principales scholas, s. canonistarū, cum sit homicida manifestus, & qui prohibetur ascendere ad ordines, nō pōt iudicare ordinatos, vt no. Inn. ĵ. de accu. cum P. Manco. sed si est confirmatus & in possessione, quia post cōfirmationē possessio plurimū iuris hēt, pt iuū officium exercere, donec remoueatur p suū superiorē, vt no. Inn. ĵ. de cōces. præben. cū nr̄s. Fui interrogatus, an iste vicarius epi esse possit? & dixi, ꝙ non, quia vicarius nō cōfirmatˉ. & ideo pōt amoueri pro libito superioris, vt ff. de iudicijs. l. iudicium soluitur. De illo infami non est dubitandum, ꝙ infamis non pōt esse rector scholariū, vt C. de dig. l. iudices, lib. 12. & ff. de senato. l. Cassius. Nec ēt præpositus decurionum, vt. ff. de iudi. l. cum pretor. §. fi. siue sit infamis infamia delicti, siue sit infamis infamia inhabilitatis, & quia fama vulgi est, ꝙ est inhabilis. Item iste est in casu notorii demonstrati visu. duo enim sensus reddunt hoīes certiores, proprius visus & pro-
36 prius auditus, quia hi duo sunt sensus nobiliores. † Sed ecce, ꝙ rector scholarium est laicus, committit cām clerico, an ille clericus poterit inter clericos consentientes. iudicare? & vr̄ ꝙ sic, quia sæpe aliquid possumus committere, ꝙ p nos ipsos nō possumus explicare, vt ff. de verborum obligationib. l. conti-
c nuus. §. si ab eo. Dic contrā, c quia commissarius proprium nihil hēt, sed eius, qui cōmittit, vice fungitur, vt. ff. de offi. eius, cui mandata est iurisdictio. l. j. §. qui mandatā. Itē nemo dat, quod non hēt, nec nisi qualiter hēt. eo. ti. l. si prætor. & 1. q. 7.
37 Daibertū. † Sed nūquid notarius vniuersitatis scholariū pōt esse merus laicus? & vr̄ ꝙ nō, quia non pōt scribere in causis scholarium clericorum, ergo non est idoneus, probatur, quia tabellio fit authoritate Imperatoris, vt no. Inn. ĵ. de fide instr. cum P. tabellio. & sola authoritate Imperatoris est testis fiduciarius, & scriba ordinarius absque dictamine alicuius naturalis rōnis sm Inn. sed Imperator non pōt dare authoritatem laicis super clericos, quia exempti sunt ab eo. In ꝯriū vr̄, quia esse notarium non est habere iurisdictionem contentiosam, vel voluntariam, sed est habere quoddam officium testificādi, vt. ff. de testamen. l. Domitius, quod ēt priuata persona interdum dat, vt. ff. de do. præleg. l. Theopompus, & quod no. in l. fi. ff. de prero. stupu. Item hoc nemini nocet, & est publice vtile, vt not. in l. 1 ff. de tuto. & curato. da. ab his. In omni cā, in qua quis potest esse testis, potest esse tabellio, argum. ff. de testam. l. Domitius. Conficere instrumenta non pertinet ad l. iu iurisdictionis, sed ad l. tabellionatus. So. dic, quod imo potest scribere acta etiam in causa capituli, quia potest esse testis ad
38 eam. † Sed nunquid scholaris conuentus a carpentario corā potestate, si declinat iurisdictionem potestatis, & elegit doctorem suum, poterit reconuenire agentem corā doctore? Rn̄deo, non, quia iste scholaris non trahitur, sed trahit. Item sic excipiendo vr̄ agere, vt. ff. de probationib. l. in exceptionib. Declinatoria fori obiecta ad transferendum forū nō est simpl̄r exceptio, sed electio, sed obiecta ad elidendum forum est exceptio simpliciter & mera defensio. At scholaris agens, vel trahens, reconuentionis beneficium non hēt, arg. in l. fi. ff. qđ
39 quisq; iur. hoc tenuit Ia. de Are. † Sed incidenter quæro, qūo
d probatur, ꝙ sit d scholaris? respondeo, per actus appropriatos scholaribus, & qualis quis est in exercitio, talis pręsumitur esse. Item per matriculam, & si non est in matricula ordinaria, non habetur pro scholari, vt. C. de of. magistri militum. l. eos,
e & ibi gl. ordin. † Item quæro, qualiter probatur, ꝙ sit e clericus? Rn̄deo, quia publice portat habitum & tonsurā clericalē, & facit alios actus clericales, & p clerico cōiter reputatˉ, qa est in possessione clericatus, & essendo in possessione clericalis habitus, debet per iudicem haberi pro vero clerico, vt solēniter notat Arch. 17. q. 4. si quis suadente, Et no. egregie p Archi. 100. dis. cōtra morem. Creditur ēt assertioni Cardinalis, si dicit aliquem clericum. 90. dist. nobilissimus, per Arch. & ecōuerso etiam, qui non portat habitum, neque tonsuram. præsumitur non clericus, sed profanus, non quia habitus sit causa essendi, vel fiendi, sed est signum essentiæ consuetum, &

ADDITIONES.

a Et hic. Adde, quod vbi sunt duæ regulæ, vna permissiua, altera prohibitiua, attenditur potius prohibitiua tanquam potentior, l. tutor, in principio, vbi Bartolus not. ff. de suspec tuto. Doctores, maxime Iason May. in l. si Ruffinus. C. de testa. mil. Franciscus Parona.

b Vincen. God. De insignibus doctoratus vide signo. de Homod. consil. 32. per totum.

c Vide scripta per Moder. in c. 2. de iudi.

d Vide dominum Ioannem Baptistam de sancto Seuerino in procemio tracta. de debi. fugi.

e Vide Bal. in l. si qua per calumniam, C. de epis. & cler.

BIU Cujas

est argumentum a solitis & a concomitantijs visitatis.xl.dist.
non est facile.argumentum,item signum & signatum con
41 tuntur,vt l.stigmata,de fabricen.† Quero an insiguia docto
ralia sint de substantia dctoratus?& videtur q̄ sic,sicut nō
est miles perfecte,nisi qui est per insignia, & præsertim per
insulam doctoratus.ff ex quibus causis maiores.l. penul. q̄a
sicut quis degradatur per designia, vt ff de infa.l.ij. §.igno-
minie.ita econuerso graduatur per insignia.Nam & Impe-
rator nō dr̄ graduatus, nisi postquā coronantem receperit
insusam,vt C.de quadrien.præscript.l.bene a Zenone.Nā si
ne corona imperialis maiestas non coruscat,vt l.prima, C.
de auro coronario.sed nec Papa vocat se seruum seruorū
Dei,sed electum ante coronationem, vt notatur in procē-
mio Sexti libri. Præterea de solennitatibus nihil est omitten
dum,loquēdo de solennitatibus proprie,& non abusiue,vt
ff.de in integrū restitutio.diuus.sed perfunctoria solennitas
bene potest omitti,vt l j.in fine ff.de ven.inspic.Sol.dico, si
non est insignitus,alij insignia tradere non potest,nec dici
tur pfectū,cui aliquid deest de his,quæ statuta sunt pro for
ma,vt l penultima.C.ad Sc lanianum,& l.prima.ff.de origi-
ne iuris.Nā oīa entiain perfectione consistunt,& rei imper
fectæ non debetur locus,vt ff ad legem Falcidiam.l.si is,qui
42 quadringenta.§.quædā.† Solennia tamē insignia sunt tria,
cathedra,scilicet,quę est inuestitura posiessiua:liber,qui si-
gnificat virtutē & substantiā scientiæ:& biretū, seu insula,
quæ significat splendorē,& ponitur in capite,quia oīs perfe
ctio debet esse in capite.ff.de edendo.l. argentarius. §.nā ra-
tio.a nulus aūt,osculum,& benedictio non sunt insignia,p
prie oppropriata,quia anulum multi portant, multi etiam
benedicuntur,& multi osculo osculantur. Et ideo omissa
benedictione,osculo,& anulo,dummòd o alia triai nterue
nerint doctoralia,nihil detrahunt dignitati.Modo quæro,si
de doctoratu pōt fieri fides per testes?rñdeo,nullo iure caue
tur quod non possit,pōt ergo,vt C. de pactis l. pactū, quod
43 bona fide.† Pone,duo testes dixerunt,q̄ viderunt eū docto
rari,quia viderunt eum cathedrari.respondeo,qui loquitur
de principali,probat ēt annexa sibi,quia ita consueuit ines
se.& consuetudo probatur non solum per singula, sed per
potiora,per locum a communiter accidentibus. vnde por-
tans publice militarem ensem & calcaria deaurata, præsu-
mitur miles,sumpto argumento a cōsuetudine.ff.de pigno
44 ratitia actione,l.vel vniuersorum.† Sed nūquid pōt Doctor
subornare scholares acquirendo eos per pecuniam?gl.dicit
q̄d nō.ff.de calum.l.secunda.quod pessime seruaretur,& cā
est inanis gloria,quā,maxime iuuencs,appetūt, vt nota. C.
45 de transactionibus.l.cum ea.† Ibi,vniuersis.iste teiminus re
strictiuus non restringit,vbi non pōt restringere, vt not.ff.
de hęredibus instituēdis.l.si qs ita legauerit. Similiter dictio
a restrictiua a ea restringit,quibus potest adaptari, salua rōne
recti sensus.Item ampliatiua non ampliat,nisi ea,quæ potest
ampliare,saluo recto constructu verborū.Sed nunquid iste
terminus,vniuersis,restringitur per id,quod sequitur,scili-
cet Bononiæ commorantibus?& videtur quod sic, quia lo
cus arctat locatum,vt ff.de penu.legata.l.nā quod liquide.§.
si cui penus.ff.de pignoribus.l.debitor.ff.de hęredibus insti
tuendis.l.ex facto §.rerum aūt.ff.de fundo instructo.l.nepo
ti,& l.cum quidam duos.Contrariū est verum per l.si duas.
§.est aūt.ff.de excusatio tutorum. Nam edictū propositum
in eminentiori loco ciuitatis,videtur positum per totam ci-
uitatē.ff.de institoria.l.sed & si pupillus.§.proscribere. ff. de
origine iuris.l.ij.in verbo,pro rostris.Ibi, commorantibus,
argumen.quod scholaris non dicatur esse in studio,nisi tra
hat ibi morā.Itē illa dictio,commorantibus,significat com
moraturos in futurū,quia hic papa loquitur per genus, nō
per differentias,& toti orbi vtile & conueniens est. ff.de ex
cusatio.tutorum l.iuris petitos. Vel dic,aut terminus vniuer
salis subijcitur,& ampliat,aut prædicat,& tūc subiectas spe-
46 cies restringit,vt notatu, ff pro soc.l.& si adijciatur. † Vlti-
mo nota,quod carentes membris nō possunt habere officia
publica sm Bernardum.Itē nota de quinque sensibus.ff.de
acquiren.possessione.l.quod meo.sunt aūt sensus pincernę
intellectus,quia deferunt ei res sensatas.Sanc sensus, & in-
tellectus generati sunt adeo ita coniuncti,quod videtur es-
se vnū,& idē; sed re vera sunt duæ res:quia sensus requirit
præsentiā:intellectus aūt non minus speculatur in absentia
obiecti,quam in contractu.Tunc legistæ imaglnati sunt, q̄
in eadē re sunt duæ possessiones essentialiter distinctæ: vna
in corpore,alia in conceptu mentis,quam ciuilem vocant:
quia ad eā non sufficit ordinatio naturalis, nisi addatur ci-
uilis.Illud constat q̄ oīs possessio requirit corpus. vel quasi
sabiacens sibi,& possessio denotat totū vsum rei, quasi pos-
sessio vero denotat qualitatem vtendi dicā plene infra de
electio.c.querelam.Cōclude ergo,q̄d sensus naturaliter or-
dinati sunt quinque, & quilibet potest esse in possessione
sui generis,vt notatur ff.de acquiren.possessione.l.prima.&
illa possessio est possessio repræsentatiua,quando vnum re-
præsentatur per aliud.Ibi,Salutem,scilicet optat.& sic opta
47 tiue,non impressiue.† Ibi, Apostolicam benedictionē, hęc
non cadit nisi in patiente dispositō, ergo non in excōicat ȯ
Quid econtra,si diceret,apostolicam maledictionem,an vī
cos excommicare?dic,quod non, argumentum sumptum
a contrio sensu,vel a conuersa locutione:de sententia excō
48 municationis. cap.si summus,in clemen. † Quid operetur
salutatio,& benedictio.dic quod inimicitiam tollit, si meri
ta successerūt.C.familię erciscundę.l.& in ipsius.vel remis-
sio,vt institu.de iniur.finali. tamen ab excommunicatione
non absoluit,quia absolutio est actus suam formam requi-
rens,vt in c.si summus de sententia excommunicationis.
in clemē.nec fieri debet sine causæ cognitione, vt infra de
restitutio.spoliatorum.c.Pisanis.Econtra quæro, quid ope-
retur maledictio,vtrum Papa maledicendo excōmunicet?
Respōdeo nō,sicut nec pr̄,maledicēdo filiū, eū exhæredat,
quod patet, quia cū maledictione pōt quis hęres institui.l.
49 his verbis.§ primo.ff.de hęredibus instituendis.† Vnde si te
stator profert hunc sermonem,filium meū maledico, nihi-
lominus patri suus hæres existit,licet in veteri testamēto cō
trariū seruaretur,quia maledictio patris eradicabat domū fi
50 liorū.& vide quod not.Archidiaco. xxiiij. quest o. iij. cum
ergo.† Item quæro,nunquid pater maledicendo filium cū
causa sufficienti ad exhæredationem videtur eum exhære-
b dare?Respondeo,b non,quia nec benedicendo videtur eū
instituere hęredem,quia verba dignationis,vel indignatio-
51 nis non disponunt,quod sonant.† Quando Papa scribit de
plenitudine potestatis,omnia annihilat,quæ possunt obuia
re rescripto,vt notat Collecta.de rescriptis cap.cum dilecta.
vbi vide.quia contra libertatem plenitudinis Papę nihil pōt
52 statui,vel ordinari secundum eum,quod bene no.† Vltimo
circa gl.quę tractat de causis.dic quod causæ librorum sunt
quatuor.causa entium,contractuum,& rerum sunt infinita-
tæ,vt no.in l.prima.ff.de præscriptis verbis. & de acquiren.
possess.l.iij.§.genera. quarum omnium princeps est anima
rōnalis, & intellectus,& omnis,& omnis ratio redditur ad
par,vel æquipollens,vt notatur. ff. de acquirenda possessio-
ne.l.si is qui animo, & ibi no.Et etiam authoritas veterum
dicitur ratio,nec oportet aliam inquirere, & quanto bonū
est communis,tanto diuinius.Commune bonum dicitur,
quod debet esse subiectum in qualibet consideratione po-
litica & morali,vt nota.de legatis secundo. & omnis causa
debet adaptari suo causato,vt notatur.ff.de administratiō.tu
torum.l.ita autem. in princip. & ista interpretatio proprie
vocatur interpretatio adaptatiua,vt notatur ff.de excusat.tu
torum.l.non solū.§.qui primipilum,& causa mediata abs-
que immediata nihil potest operari, vt l.si mulier. ff. rerum
amotarum.& de conditio.& demonstra.l.cum tale. §.quia.
Nam quandoque dicitur ratio disputandi, vt de acquiren-
da possessione,l.prima.§.veteres.ff.si certum petatur.l. cum
fundus.§.j.ff.de legatis tertio. l. qui squis mihi. quandoque
dicitur ratio essendi,quandoque ratio vincendi, quando-
que fiendi, ff.de pact.l.quod dictum. ff.de re milit.l.milites.
& quod factum est causa sedandæ discordiæ per generale
compromissum, non videtur factum de rebus pacificis,de
quibus non est controuersia, & facit ad larga compro-
missa ff.de leg 2.l.cum pater. §. dulciſſimis, & est tex. valde
notabilis.

ADDITIONES.

a Natura enim termini restrictiui,quicquid non excipit,ponit.l. quæsitum §.
idem,ff.de fundo instructo.Bald.in consilio penult. in 5 parte, alibi etiam
habemus textum solennem in clemen.exiui in verficu.cum autem na.de ver
borum significatio.qui formaliter dicit, quod natura termini restrictiui est
sic excludere extranea,quod cuncta pertinentia ad ipsum includit quem tex
tum dicit esse aureum & singularem Ioan de Ana. in consilio 36. incipien.
vtrum cophani,quē refert etiam Iason May.in l.cognitio.in §.primo.in fi-
ne.ff.de officio eius cui mandata est iurisdictio.

b Istud dictum pro singulari extolli dominus Iason in authenti. non licet. C.
de liberis prætentis.vbi vide.Adde eundem dominum Iasonem in l. si quis
in fundi vocabulo.de lega.1.de hoc est tex.in cap licet.de voto.in versic sub
interminatione.quem omnino vide.& quamuis de hoc non loquatur text.
mihi videtur esse ratio ex his,quæ dicit Bartolus in l.non solum. § moræ.ff.
de ndui operis nunciatio.ad aliud propositum, videlicet de protestatione,
quia quando aliquis protestatur,& postea facit actum contrarium protesta
tioni, non valet protestatio,tunc si iste proponit verba inducentia exhære-
dationem,quia in potestate sua est exhæredare,vel non,faciendo actum cō-
trarium,videlicet instituendo,videtur abolita exhęredatio per uerba prece-
dentia,sicut protestatio uidetur sublata,& hoc mihi videtur.

BIU Cujas

Baldus ſuper j. Decretalium.

SVMMARIVM.

1 Deus mundum creauit, eiq; hominē præfecit. Sed is nō intelligens in quo honore eſſet, creatoris ſui præceptū trāſgreſſus, factus obnoxius cupiditati, a qua iurgia, & lites ꝓdiere: ita, vt ne pax omnino ab orbe exularet, neceſſario induſta fuerint iuris præcepta, vt ſcilicet quilibet honeſte viueret, alterum non læderet, ius ſuum cuique tribueret.

2 Rex Romanorum poſt coronationem eſt Rex, & ℑmperator.

3 Pax dicitur diſcordiæ finis, treuga vero interuallum.
Pace perpetua inter duos inita, an altero contraueniente, liceat alteri contra eam veniri.

4 Deus eſt Rex regum in Cælo, & in Mundo.

5 ℑmperator eſt Rex uniuerſalis in mundo quo ad temporalia, qui interdum dicitur maximus ſacerdos. Et quod facit Imperator uidetur facere ipſe Deus.

6 ℑmperator, & ciuitates iura imperij conceſſa, vel præſcripta habentes poſſunt perpetuo bona ſubditorum alienare.

7 Imperatori, niſi ſit legitime electus, non eſt obediendum.
Imperator, de quo dubium eſt, an ſit intruſus, ſi in colorata imperij poſſeſſione ſit, non tenetur eam dimittere, num. 22.

8 Schiſma ſi ſit in imperio, erit locus gratificationi, & interim qui ſchiſmaticum acceptauerunt debent ei parere.

9 Imperatores ſi duo electi ſint in diſcordia, & vterque ſe gerat pro ℑmperatore ita vt ſchiſma in imperio ſit, an vterque poſſit dare priuilegia, ſaltem dum negocium pendet.

10 ℑntruſus non gaudet poſſeſſione, etiam facti.

11 Credens ſe ius non habere, cum tamen haberet, ex ueritate geſta per eum valent.

12 Duo contendunt de Papatu, & interim vterque unum, & idem caſtrum mihi concedit, an ualeat conceſſio.

13 Pedagij conceſſio a principe mihi facta ſuper quodam flumine, uō facta mentione priuilegiorum, quę quidam nobiles in eodem flumine habent, an ſubreptitia præſumatur.

14 Rex Francorum quomodo inceperit.

15 Rex viuens poteſt determinare quis futurus ſit Rex primo, vel ſecundo genitus.

16 Princeps concedendo ſcienter rem alterius, transfert dominium, et ius, ſi ignoranter ſolum poſſeſſionem.
Contra ℑmperatorem non præſcribitur.

17 Principem non decet ſuum beneficium reuocare.

18 Princeps debet facere ſeruari ſtatuta Ciuitatum, quæ non ſunt omnino iniuſta.
Princeps eſt uigor iuſtitiæ, & iudex iudicium.

19 Imperator olim dicebatur ſummus ſacerdos.
Rex Romanorum an habeat plenam, & legitimam adminiſtrationem ante coronationem.
Rex Angliæ in ecclesijs Anglicanis quam poteſtatem habeat.
Reges patroni ſunt in eccleſijs.
Rex Romanorum, & ℑmperator is eſt in effectu, quem Papa cōfirmat.

20 Pax eſt tranquilla libertas, & quare non ſit inter homines, ſex dantur cauſæ.

21 Iudex non debet interponere partes ſuas ad componendum, vbi compoſitio de iure non tenet.

22 Dubius intruſus an tenetur dimittere poßeſſionem antequam declaretur intruſio. & ſup. nu. 7.

23 Conſcientia quomodo probari poſſit, & quomodo animus.

24 Rex, vel alius Dominus temporalis, non ſeruans teſtamentum patris, an poſſit regno priuari.
Rex in regno ſuo eſt ℑmperator, & quomodo ſit coronandus.

25 Fiſcus ſi rem alienam iure proprio vendat, euinci ea non poterit, ſecus ſi iure creditoris, vel in executionem alicuius debiti.

26 Rex exemplo Chriſti, a quo deſcendere dicitur, debet eße author, & procurator pacis.
Omne, quod ab aliquo deſcendit, eius imaginem tenet.

27 Pax quid ſit.

28 Diſcordantes an poſſint cogi ad pacem.

29 Pacem per menſem duraturam facientes, an videantur finito menſe ſe diffidare.

30 Terminorum relatiuorum, contrariorum, & ſeparatorum differentes effectus.

31 ℑudex non debet partes ſuas interponere ſuper ſeruanda, vel non pace, quæ de iure non tenet.
Pax eſt inter opera miſericordiæ.

32 Vitia omnia contra naturam pugnant, non tamen æqualiter.
Solus homo animal rationale eſt, quia ſolus eſt ſuſceptibilis diſciplinæ.

33 Dictio, ſubditos, an ſit reſtrictiua. &
Adiectiuum quando reſtringat genus.

34 Relatiui qualitas an ſestringat genus.

35 Caſtitas triplex.

36 Matrimoniū quare non ſuſpendatur ad annum luctus, ſecūdū canones.

37 Mulier nubens intra annū luctus orbat gloria matrimonialis pudoris.

38 Pudicitia quid, & quotuplex ſit. Quid ſit ſenſualitas, quid Natura.

39 Ratio nunquam conſentit peccato, interdum autem non reſiſtit.
Adulterium quandoque ſceleratius eſt fratricidio.

40 Mandante aliquo indiſtincte, quod bona ſua diſtribuantur in dotādis mulieribus, an commiſſarij poſſint dotare viduas pauperes & egenas.

41 Arbitrium per litigantes datū ſuper omnibus litibus, quæ eſſe poſſent, non extenditur ad res pacificas.

42 Dictio, Modeſtos, quid ſignificet.

43 Prodigalitas triplex rerum, famæ, corporis: et quibus modis in vnaquaque prouideatur.

44 Clericus ſe ipſum ſtudioſe vulnerans, an incidat in canonem, ſi quis ſuadente.

45 Eccleſia, in qua monachus ſibi ſanguinem, percutiendo ſe ſtudioſe, elicit, eſt interdicta.

46 Partes diſcordantes an, & quando ad pacem, vel ad præſtandum cautionem de ſe inuicem de facto non offendendo, cogi debeant.

47 Adam ſi genuiſſet in paradiſo, an cadē lege de pomo eius poſteri fuiſſent obligati.

48 Alteri obeſſe interdum quis poteſt, ſcilicet in re propria ædificādo, interdum prodeſſe cogitur, ſcilicet patientiam præſtando.

49 Seruitutem luminis, nemo debet alteri niſi ex pacto, vel præſcriptione.

50 Ad ea, quæ ſunt publici officij, vt teſtificari, quilibet compelli poteſt, ad ea vero quę priuati, vt teſtificari, quilibet cōpelli poteſt, ad ea vero quæ priuati, vt carceratum redimere, nemo.

51 Opprimenti aliquem obuiare ante factum cuilibet licet, eundem autē offendere, rixa tamen durante, & cum moderamine, is demum poteſt cuius intereſt.

52 Protegere alterum armis de iure ciuili nemo tenetur, niſi ſubditus, uaſſallus, ſeruus, aſcriptitius, & ſimiles.

53 Negotia alterius procurare nemo tenetur.

54 Iudex in quibus poſſit rem agentis cum alia re, vel pecunia permutare.

55 Verborum multitudo reſecanda.

56 Sententia lata contra conſtitutiones extrauagātes, uel reformationes cōmunes in volumine non contentas, an, & quando ſit ipſo iure nulla.

57 Epiſcopi conſtitutio, quod vſurarius poſt decem annos conueniri nō poſſit, non valet, quia eſt contra decreta canonum, & uim conciliorum.

58 Epiſcopus poteſt facere ſtatuta, per quę ſeruatur honeſtas.

59 Epiſcopi ſtatutum fulminans excommunicationē contra mulieres portantes veſtes ſuperuacuas, vel nimis ſumptuoſas, ualet.

60 ℑn ſcholis non ſunt legendi libri niſi approbati.

61 Animi pulchritudo in electione Rectoris preferenda eſt pulchritudini corporis.

62 Scholaris q de toto anno quatuor dūtaxat menſibus ſcholas intrauit, et ſciētię operā dedit, an conſequi debeat fructus prębendę anni integri.

63 Scholaris Doctorem ſuum ad prandium inuitat, eoque expectato uſq; ad horam congruam, nec ueniente, abſque eo quod uadat, uel mittat pro eo, prandit, an Doctor, de deriſu conqueri poſſit.

64 Diſcipulus tenetur Doctori ſuo ad operas obſequiales.

65 Papa, & ℑmperator quare dicantur Serui.

66 Studia generalia non poſſunt eße in paruis ciuitatibus, aut caſtris, niſi ea inclyta ſint, & ualde nobilis.

67 Oppida, et caſtra poſſunt habere proprias conſuetudines iuri communi contrarias, & contra ius commune eße non dicitur, quod per pactum fieri poteſt.

68 Conſtitutio ſicut eſt generalis, an ita indulgentia contineat ius ſpeciale.

69 Epiſcopus poteſt abſoluere excommunicatum ab eo, quamuis ſua excō municatio fuerit confirmata a Papa

70 Vitium in literis Papę preſumitur ex diuerſitate ſtyli, ex mutatione calami, & diuerſitate atramenti.

71 Similia ſi aliqua negentur eße, cui incumbat onus probandę ſimilitudinis, uel diſſimilitudinis.

72 Actio ex ꝓmiſſo nō dat in Catalonia. & an ex ea cā det actio de dolo.

73 Declarare quandoque is poteſt, qui iudicare nequit, quod limita in ſtatutarijs.

74 Tempus reſpectiuum ad actum finitur cum actu, & ad officium, quod expirauit, nemini regreſſus datur.

75 Extrauagans vſu approbata habetur pro uolumine.

76 Pars remota de decretali, an poſſit allegari.

77 Latrones, & Piratę diuidunt inter ſe ſpolia ſe ſpolia ſecundum pacta, & propterea de conſuetudine armorum conceditur eis duellum, & Latrones licet turpiter faciant, tamen non turpiter diuidunt.

78 Recurri debet ad regiſtrum, quādo una litera legitur in ſcholis, alia in regiſtro. & idem in ſtatutis, ut ad archiuum recurratur.

79 Scripta quæ ſunt, non debent omnia in ſcholis tradi, ſed quędam in camera diſcuti, quędam etiam in iudicijs practicari debent.

80 Cauſę fiendi ſunt duæ, finalis, & efficiens.

81 Cauſę eſſendi duæ ſunt, materia, & forma.

82 Materia interdum formę, prędualet interdum forma materię.

83 Cauſę finalis, & efficiens idcirco dicuntur fiendi, quia poſt factum adeſſe non requiruntur.

84 Aedificia magna generoſi, & magnifici conſtructoris perpetua ſunt indicia.

85 In ſpiritualibus, & legalibus, & ſignanter in libris Decretalium, quæ dicatur cauſa finalis, quæ efficiens, quę materialis, quę formalis.

86 Verba, Baptizo te & c. in baptiſmate prępoſterari nō debēt, & quare.

87 Legē condere non poteſt is, de cuius principatu non iniuria dubitatur.

88 Pax, & concordia interdū non ſunt ſynonima, ſed oīno diuerſa, quare.

Concor-

BIU Cujas

Concordiã de offensa faciens nõ obligatur vlterius sed pacem faciens, si eam rumpat dicitur proditor.

89 *Iniuriã in foro penitentiali remittẽs, non põt prosequi in foro iudiciali.*

90 *Ordo dat quodammodo naturam rei, & eam in esse conseruat.*

91 *Causa generaliter dici potest omne producens, seu ex quo aliud sequit naturaliter, vel necessario.*

92 *Diffinitio non est causa sed propositio conuertibilis substantiã ac etiam rei propriam qualitatem complectens.*

93 *Oratio est interpretabilis propositio.*

94 *Significatio est expressio entis, sine existentis.*

95 *Interpretatio est sermonum difficilium, uel perplexorum expositio.*

96 *Causa triplex generans, corrumpens, & conseruans.*

97 *Bonum nullum nisi honestum.*

98 *Alteri si non feceris, quod tibi fieri nolles, tutus es.*

99 *Iustitiam ad alium quilibet, præsertim autem prælatus ad subditos, si non facto exhibere potest, at saltem animo impendere debet.*

100 *Bene velle sufficit, ubi bene posse non datur.*

REx pacificus. Post supscriptionem ponitur oratio, in qua narratur diuina ordinatio naturæ humanæ, processus, & casus, canonum & principum prouidentia, operis commissio, ex veteribus Decretalibus prohibita recitatio, & reseruatio condendi Decretales nouas Præmitte† ad euidentiam, q̃ Deus gloriæ fecit mundum, cui vt daret perfectionem possibilem pro forma ipsius, præfecit hominem regem atque rectorem ad imaginem sui factum, quem præposuit in gloriæ & honoris, decoris atque virtutum maiestate, decretum apponens, quod esset pudicus, & caro non dominaretur in eo. Pacificus, vt superbia non frangeret eum. Modestus, vt seruaret modum & discretionem in cunctis agendis. Specifice mãdans, vt non comederet de ligno vtriusque scientiæ, scilicet boni, & mali, quia in malo fatuitas erat, sicut ficus fatua nunquam mutatur. De illa forte primus homo comedit, & perijt a bono, quia elegit malum. & cum esset de consilio angelorum, priuatus est authoritate & dignitate, derelictusq; fuit homo, & factus est, sicut asinus cadens in foueam, qui nõ habet eum subleuantem. Incœpit sentire stimulationes carnis, & turbari per superbiam, & modum non seruare in optandis, vel in agendis. itaque incœpit intumescere, & inflari, sicut venter vento, & proinde in multas insanias & lites prorupit, quia cupiditas nũquam satiatur. Tu dic ergo, quod Rex æternus pia miseratione ordinauit, q̃ eius subditi essent pudici, pacifici, & modesti. Sed cupiditas sui prodiga, videlicet carnis impetu prostrata, pacis æmula, scilicet, per superbiam elata & inquieta, immoderata & sine fræno temperãtiæ exarsit in vitia, inueniens genera, & materias iurgiorum, & nisi iustitia refrænaret excessus, concordia hominum exularet a mundo propter quod necesse fuit, vt hominum processus ita sub regulis iuris limitaretur, quod quilibet honeste viueret, alterum non læderet, & ius suum vnicuique tribueret, q̃ sunt iuris p̃cepta. Super his enim emanuerunt plures Decretales. sed in his reperiebatur aliquando confusio cotradictionis, aliquando insufficientia determinationis, aliquando superfluitas repetitionis, aliquando deficiebat quid iuris. Erant etiam quædam Decretales dispersę & extrauagãtes, de quibus dubitabatur. Papę committit & mãdat, prout in litera continetur. Vel more Canonistarum, pone casum in terminis, vt litera formaliter sonat. Et no. quod loquitur hic de Rege regum, de quo scribitur, Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terra-
2 rum, & vniuersi, qui habitant in eo. † Habemus etiam Regem Romanorum ante coronationem, post coronationem vero est idem Rex & Imperator, vt not. per Arch. ij. dist. cõstitutio. Et nũc Reges ītelligite, qui iudicatis terram, quia Rex regum
3 vult pacem. † Dicitur autem pax, discordię finis. Treuga vero interuallũ, vt xxxiiij. quæst. j. c. illi qui, & ibi valde bene vide per Archi. & si vnus eorũ, qui fecerunt perpetuam pacem, venit contra pacem, an sit licitum alteri venire contra. Dicit ibi etiam Archi. quod non, quia non est licitum multiplicare in conueniens, & iste lege delicti punitur, sed non punitur l. distractus, vt nota. ff. loc. l quęro. §. inter locatorem tamen qualitas pacis tunc non aggrauat delictum. ar. de leg. 2. l. cum pater. §. libertis. Alio modo dicuntur pacifici, qui obseruãt inter se naturalem cognationem, quam inter homines natura constituit, vt not. ff. de iust & iu. l. veluti. † In tex. ibi, Rex. scilicet ęternus, ipse videlicet Deus qui est Rex regũ in ęelo, & in mũdo.
4 5 † & est quidam Rex mundi vniuersalis in tẽporalibus, vt imperator, de cuius regalibus vide, quod not. ī c. generali, de electio. lib. 6. in nouella. Rex etiam Romanorum statim, cum electus est, habet imperium plene formatum authoritate potestatis, licet coronam expectet, vt not. Archidia. xci j. distin. capit. legitimus. Et in iure ciuili quandoque appellat maximus sacerdos, vt nota. Insti. de rerum diuis. §. nullius. & quod facit imperator, videtur facere ipse Deus, vt nota. in Auth. de hære. & Bal. in princip. † Ipse, vel alius de speciali eius mandato
6 potest rem cuiusq; eius subditi perpetuo & inuiolabiliter alienare, vt no. C. de quad. præscr. l. bene a Zenone. Idẽ possunt ciuitates habentes iura imperij libere & plene cõcessa, vel præ-
7 scripta, vt notat Bartolus in l. si procurator. ff. de iure fisci. † Sane Imperator debet esse legitime electus, alias non est ei obediẽdum, vt notat Archidiaco. xxiii. quæstio. prima. c. quid cui patnr. sed nunquid dubius, an sit intrusus, si possidet, tenetur cedere possessionem? tu dic, aut habet possessionem coloratam prima facie, & non tenetur eam dimittere, quia nemo tenetur ius suũ indiscussum dimittere, vt not. ff. de petitione hęreditatis. l. illud. & not. per Archidiaconum. 13. distinctio.
8 nerui. † Sed quid si est schisma in imperio? videtur, quod locus sit gratificationi, & qui semel acceptauerunt eum, non possunt interim ei subtrahere obedientiam: & de hoc nota.
9 14. distinct. in principio. in summa. † Sed pone, duo fuerunt electi Imperatores in discordia, & vterque eorum gerit se p Imperatore, & sic est schisma in imperio, vtrum vterque eorum possit dare priuilegia, saltem ad hunc effectum, dum negotium pendet? videtur, quod sic, ratione dubitationis, & possessionis. In contrarium videtur, quia dare priuilegia cõsistit in iure, ergo priuilegium illius valet, qui postea ius habere declaratur, & sic ex postfacto, quod pendet non realiter, sed declaratiue, duo enim sunt, quæ efficaciam dant sine ambiguitate. scilicet manifestatio, & veritas. Interim igit̃, dum pendet schisma, nemo intelligitur efficaciter priuilegiatus, & hoc tenet Oldr. in quodã consilio suo xxj. & no. 23. quæst. 1. in summa. puto tamen, quod vsum possessionis vterque interim habeat, nisi priuilegia sint contraria, vel non aperte appareat de
10 alterius iniustitia, & intrusione, † qa intrusi etiã de possessione facti non gaudent, præsertim cũ factum tendat in aliã personam subiacentem ex natura actus. Alia enim est conditio tam personarum, quam rerum quę nunquam sine titulo possidentur, sed in personis ius inspicimus, uel saltem bonam fidem, de qua constat, vt nota. C. de probatio. l. vis eius, & C. de seruis exportan. l. moueor. ff. de nego. gest. l. at qui natura. §. si liberti. ff. de acquiren. possessio. l cum hęres. ff. de contra-
11 hen. emp. l. liberi. † Vnum tamen volo quod scias, quod si quis credat se ius non habere, & tamen habet, veritas facit valere, vt no. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. qui ignorauit, vbi est
12 tex. notabilis. † Sed pone, duo contendunt de papatu, vterque eorum concedit mihi vnum & idem castrum, nunquid interim valet concessio, & videtur quod non, quia certum authorem nominare nõ possum. Dominus Old. determinauit contrarium, quia ius meum in altero de necessitate cõcludi
13 tur, vt no. ff de cond. ind. l. Iulianus, f. m Old. † Sed pone, princeps concessit mihi nouum pedagium super quodam flumine, in quo quidã nobiles habebãt alia priuilegia diuersa, & in priuilegio meo non fit mentio de illis. dicit Old. quod priuilegium meũ præsumitur subreptitium, quia si princeps fuerit sciẽs, nouũ grauamẽ transeuntibus non adiecisset, ar. ff. de le. 2. l. Titia. §. qui in vita, & in c. mandatum, infra de rescr. secũ-
14 dum Ol. † De rege Francorum, quomodo incęperit, no. xv. quæstio. 6. alius. per glossam, & Archidiaconum. super porta Pariſ. sculpta sũt nomina, ita dicit Archidiaconus. xxiiij. quæ
15 stio. 2. sane. † Rex potest determinare in vita iua, quis sit Rex, an secundogenitus, an filius primogenitus, per id, quod no. Archidiaconus. j. quęstio. 7. §. item obijcitur, vbi videas. Rex in suo regno libere potest omnia, vt not infra de immu. eccl. peruenit, in nouel. & etiam Inn. de ver. signi olim. Inn. de plenitudine potestatis, ut no. infra de cẽsibus, peruenit, in nouella, & in c. magnæ. infra de voto, in nouella. De coronatione vide per Inn. in c. super quibusdam, de verb. signifi. De latitudine territorij fundata est intentio Cæsaris, de acc. c. veniens,
16 in nouel. † Si concedit rem alteri us scienter, transfert dominiũ & ius; si ignorãter, non transfert nisi solam possessionẽ, vt no. per Inn. de postu. prelat. bonę, et secundo Contra eum non præscribit. vt no. infra de pur. vul. c. significantibus, per Innoc. Quod facit imperator, videtur facere tanquam Deus
17 in terris, vt no. in Auth. de hęr. & Fal. in prin. † Non decet principem suum beneficium reuocare, ut no. infra de consan. &
18 affi. c. quod dilecto, in nouella. † Debet facere seruare statuta ciuitatum, quæ non sunt omnino iniusta, vt l. finali, C. de iu. reipublicæ. Ipse est vigor iustitię, vt no. C. de iure fi. l. prohibitum, & iudex iudicum. C. de decu. l si qs de curia li. 10. in gl.
19 † Et olim imperator vocabatur summus sacerdos, ut no. Inst. de rerum di. §. nullius. De eius regalibus, vide quod no. in ca. generali, de elect. lib. 6. in nouel. Rex Romanorum nõ habet plenam & legitimam administrationem etiam ante coronationem, vt nota. per Archidiaconum. 93. distinct. legimus. De rege Anglię, quam potestatẽ habeat in ecclesijs Anglicanis,

vide

BIU Cujas

vide per Arch. x. dist. imperium. Reges patroni sunt in eccle-
siis, vt nota. per Archidiaconū, lxiij. distinct. c. dilectus. Quem
Papa confirmat, ille est Rex Romanorum & Imperator in effe-
20 ctu, vt notatur per Archidia. lxiij. distinct. c. synodo. † Sex sūt
causæ, quare pax non est inter homines. Item pax non aliud
est quam tranquilla libertas, vt notatur per Arch. 13. quæst. 1.
21 noli. † Et vbi compositio de iure non tenet, non debet inter-
ponere iudex partes suas ad componendum, vt notatur per
Archid. aconum xc distinctio. c. studendum. Non est obe-
diendum imperatori, qui non est legitime consecutus impe-
rium, vt notatur per Archidia. 3. quæstio. j. quid culpatur,
22 † Sed nunquid dubius intrusus teneatur dimittere possessio-
nem, donec declaretur intrusio, cum ipse in conscientia sua
credat se legitimum possessorem? dicitur, quod non, vt nota-
tur, ff. de petitio. hęredita. l. illud, & notatur etiam per Archi.
23 13. dist. c. nerui, vbi videas. † Sed quod testimoniū possumus
habere de intrinseca scientia cordis. Respondeo, quod sicut
probatur, quod homo est animal per hoc genus, animal: ita
conscientia probatur per hoc, quod talis conscientia in om-
nibus esse debet per rationem naturalem, vel ciuilem, quia re
gula naturæ inest omnibus. Item qualiter probetur animus.
dicit Iob, animam meam id est intentionem meam in ma-
nibus, id est in operationibus meis porro, & hoc de factis. de
futuris difficile est presumere, tamen qualiter probetur ani-
mus, no. Inno. de postu. prælato. bonæ, el secondo, de capel.
mon. dilectus. Dyn. in c. pro possessore, de regul. iur. Accu. de
exceptione doli. l. apud Celsum, in prin. Archi. in prima dist.
ius autem Inst. de act. §. aliæ, & in l. Fulcinius. §. quid sit latita-
24 re, quibus ex caus. in pos catur, per Ac † An rex qui non ser-
uat testamentum patris, vel quicunque alius dominus tem-
poralis, possit regno priuari. dic quod sic auctoritate canonis,
vt in c. licet, de voto. Vtrū rex in regno suo sit imperator. dic
quod sic, vt no. Archic. 2. dist. constitutio. Et quomodo sit co-
ronandus. dic quod more solito, vt no. in Auth. vt Romana.
25 Vide Archid. xciij. dist. legimus. † Si camera principis. i. fiscus
vendidit rem alterius iure proprio, non potest euinci. l. si pro
curator, de iure fisci, per Bar. secus, si iure creditoris, vel ī exe-
cutione alicuius debiti. ff. de rescin. vend. l. si fundus. C. de iu
re dominij impet. l. finali. l. eleganter, in prin. ff. de pi. act. C. si
26 aduersus fiscum. l. finali. † Sequit in tex. ibi, Pacificus, ex qua-
dam similitudine descensiua, quia omne, quod ab aliquo de
scendit, eius imaginem & similitudinem tenet, vt not. C. de
prescrip. xxx. ann. l. cū notissimi, post prin. quilibet verus rex
exemplo Christi debet ec̄ pacificus, i procurator & auctor pa
cis, scilicet hominibus bonæ voluntatis, at improbis non erit
27 pax, dicit Dominus. † Est autem pax animi tranquillitas natu
28 rā seruans, & tēperantiā non relinquēs. † Et est arg. quod dis-
cordantes possunt cogi ad pacem. ff. de vsufruc. l. æquissi-
mū. vel dic quod pax est persuasibile bonum, non compulsi-
bile. ff. de no. ope. nun. l. j. §. vnde quæritur. vel dic, quod si pōt
fieri sine damno, vel scandalo alicuius partis, tunc debēt ini
mici ad pacem cōpelli, quia rex pacificus ita decreuit, vt hic,
& argumen. ff. de seruit. vrbanorum prædiorum. l. in re com
29 muni. † Sed quid si fecerunt pacem duraturam per mensem,
vtrum finito mense videantur se inuicem diffidare. & vide-
tur quod sic, quia temporale beneficium excluditur tempo-
re, vt ff. de legatis secundo. l. Stichum. §. statuliberum. alias sta
30 tuliber. §. Stichum. † In contrarium videtur & considera,
quod quidam sunt termini relatiui, vt pater & filius, isti se
inuicem generāt, & corrumpunt. nam si pater, ergo filius &
econuerso. & ideo ille, qui iuris fictione non habet patrem,
spurius est, vt C. de capti. & postliminio reuers. l. prima. Qui-
dam sunt termini contrarii, tunc vnus tollit alterum, sed nō
ponit alterum, quia potest esse priuatio sine surgenti habitu,
& iste est casus noster. Quidam sunt termini separati, & isti
inuicem nec se generant, nec se corrumpūt. ff. de ser. vr. præ.
31 l. si domos, & facit. ff. de pac. l. si vnus. §. j. vbi per Cy. † De sex
ausis, q uare inter hoīes non est pax, no. per Arch. 14. quæ-
stio. j. c. nulli. & si pax non tenet, iudex nō deber interponere
partes suas super ea seruanda, vel non seruāda. xc. dist. studē.
per Archi. Quod inter opera misericordiæ sit pax, est hic arg.
32 adde quod dicam infra de treu. & pace. † In tex. ibi, Disposuit,
idest naturaliter ordinauit, vnde contra naturam peccat, qui
hos ordines frangit, vnde Seneca. Omnia vitia contra natu-
ram pugnant, tamen plus vnum, quam aliud. Ex hoc cogno
uerunt philosophi, quod solus homo erat animal rationale,
33 quia solus ē susceptibilis disciplinæ. † In tex. ibi, Sibi subditos.
ista dictio, subditos non est restrictiua, quia ista oratio nō re-
cipit genos, & differentias, vt no. infra de const. c. j. tunc enim
adiectum habet restringere genus, quando tale genus reci-
pit differentias, vt ff. de lega 3. l. ea tamen adiectio, & dixi. C.
de summa tri. l. cunctos populos. Sed nonne omnis creatura
est sub Deo, quoniā Domini est terra, & plenitudo eius, orbis
terrarum, & vniuersi, qui habitāt in eo. Quare ergo ponitur
aliqua determinatio restrictiua. Respōdeo illa non est deter-
minatio, sed demonstratio. nam quotiescunque species non
possunt eximi a genere, tunc oratio est vniuersalis prēcise, vt
34 C. de summa tri. l. 1. † Solet etiam quæri, vtrum qualitas relati-
a ui restringat genus? dicit Bartolus quod aut qualitas importa
ta per relatiuum inest cuilibet de genere, & non restringit
genus: aut non inest cuilibet de genere, & tunc restringit ge-
nus. porro quod potest inesse, & non inesse, quia contingen-
ter & non necessario, restringit genus, vt ff. de lega. 3. l. ea ta-
35 men adiectio. † In tex. ibi, Pudicos, i. castos, & a carnis luxuria
alienos. Et no. hic, q̄ triplex est castitas, virginalis, vidualis &
matrimonialis, quæ est potius permissa, q̄ iussa eo, q̄ in matri
monio consistit genus humanū, vt ī Auth. de nup. ī prin. col
la. 4. & tamē matrimonialis vsus aliquando interdicit, & ali-
36 quando ad tempus suspenditur. † sed quare secundum cano-
nes non suspenditur ad annum luctus, cum etiam in matri-
monijs sint feriæ a iure statutæ, & istud tempus anni fuit sta-
tutum propter publicæ honestatis exemplum. Respondeo,
quod satis sufficiunt ferię inductæ per ius cano. nam furor il-
le tantum non recipit internallum, vt in multis. & ideo p̄mit-
titur, non quia honestum, sed quia necessarium. nam cib. &
potius illum humorem continue generant & exacuū, & est
37 statutum naturæ. Et nota, quod mulier, quæ nubit intra an-
num luctus, perdit gloriam matrimonialis pudoris, licet non
incurrat infamiæ pœnam. licet enim sit sine pœna iuris positi-
ui, tamē actus non est laudabilis, nec sine rubore faciei dete
38 gentis maculam cordis. † Nota etiam, quod pudicitia est ho-
nestas. est enim honestas honoris statum conseruans. 4. di-
stinct. erit, per Archidiaco. sed sensualitas eam deprauat, & ra
pit. est autem sensualitas, carnalis appetitus sine regula seu
fræno æquitatis, vt not. j. distinct. ius autem. natura autem
idem est proprie, quod status qui erat ante peccatum. Archi-
39 diacon. ibidem. † Sanc ratio nunquam consentit peccato, ta-
men interdum non resistit, vt no. xvj. j. distin. sed pensandum
per Archidiaconum. & interdum suiipsius oblita sorbet. &
triplex est pudicitia, maior, media, & minor, idest virginitatis
viduitatis, & matrimonii, vt infra titu. primo. capitu. firmiter.
§. fi. ff. ad Treb. l. mulier. §. cum proponeretur. huic pudicitię
opponitur adulterium. quod quandoq; est sceleratius fratri
40 cidio. xxiij. dist. c. an non, per Archid. † Sed pone, quidam mā
dauit bona sua distribui in dotandis mulieribus indistincte,
nunquid possint commissarij dotare viduas pauperes, & ege
nas? videtur quod sic, quia est de operibus pietatis. In contra
b rium videtur, quia intelligitur b de primis nuptiis, vt l. boues.
§. hoc sermone, ff. de verbo. significa. Hoc enim magis credo
41 fuisse de intentione testatoris. In tex. ibi, Pacificos. † pone da-
tum est arbitrium per litigantes super omnibus litibus, quę
esse possent, nunquid possunt ponere manus ad res pacifi-
cas. Respondeo non. ff. de legat. 2. cum pater. §. dulcissimis.
42 Ibi, Modestos, temperantiam significat, ff. vbi pupil. edu. de
be l. prima. Item est modus in rebus, &c. vt nota. ff. de verbo.
obligat. l. si ita quis. §. ea lege. Ibi, Cupiditas, dicit Augustinus.
duo sunt mala naturę, cupiditas, & ignorantia. Ibi, Prodiga.
43 C. de sentent. poss. l. finali. † Triplex est prodigalitas, scilicet re
rum morum, & famæ. In prima succurritur per interdictio-
nem administrationis. in secunda occurritur per seueritatē
punitionis. in tertia prouidetur per subtractionem conuersa
tionis bonorum virorum. ff. de verbo. obligatio. is cui bonis.
ff. de pub. l. licitatio. §. quod illicite, & ff. de postu. l. quos prohi
bet. ista tria præcepta sunt de naturali instinctu, quia ęterna,
& immutabilia, sed quædam sunt de discretione naturali, vt
quod filia dotata sit contenta dote, reliquo patrimonio re-
licto paterno. Item quod illegitimi succedant in aliquali por
tione. neque enim potest in totum natura permutari, vt no.
in §. cum vero Corradus, qui feudum da. poss. Istud statu-
tum valet in quota, sed non valet in tota, quia habet obicem
prohibentem. † Sed hic quęritur de eo, qui studiose se vulne
rat, verbi gratia, vtrum clericus incidat in canonem, si quis
suadente, xvij. quęstione iiij. Ioan. Andreas tangit hic, & re-
mittit. Tu dic, quod quędam delicta committuntur con-
tra personam delinquentis, & non continetur. quædam ex-
tra personam, vt rapina, & furtum. & idem, quia nemo si-
bi in

ADDITIONES.

a Vide per Barb. consi. 38 in 2. vol.

b Vide allegata per dominum Felynum in cap. innouamus. de treuga, & pace. versic. tene etiam menti, & ibi super Feli. apostil. istud dictum Baldi hic, & vi-
de etiam Cardinalem in consilio 49. incipien. cum testatoris voluntas & ibi dicit, quod legatum factum debentibus maritari, non intelligitur de viduis, quæ non dicuntur maritari, sed remaritari, vt ibi per eum.

BIU Cujas

bi infert vim,vel furtum.& ideo ſi ſtatutum dicit, ſi quis per vim vulnerauit, nō includitur ille,qui vulnerat ſeipſum,ſed ſi ſimpliciter loquitur dicendo,ſi quis vulnerauit, punit pœna ſtatuti, quia delinquere in ſe, non eſt minus delictum, quam delinquere in alium, vt nota.ff.de infami.l.athletas §.
45 Pomponius †vnde ſi monachus in eccleſia trahit ſibi ſanguinem percuſſiue, eccleſia eſt interdicta. adde quod notatur per Doctores.ff.de peculio.l.ſed ſi damnum.§.ſed ſi ipſe. Ibi, æmula,id eſt aduerſa,& inimica.Ibi,Mater,quo ad generationem.ff.de ſeruitu.vrbanorum prædiorum.l.in re communi.
46 †Et eſt arg.quod partes debent cogi ad pacem,[a] ſcilicet ante
a factum. ff.de vſufruc.l æquiſſimum.ff.de officio præſidis. illicitas.§.ne potentiores. ff.de officio procuratoris Cæſa.l.prima.in fine.hoc non eſt verum,niſi immineāt arma. xc.diſtinctio.diſcordantes,per Archidiaconum.vel dic, quod non coguntur paciſci de inimicitia, ſed quod ſe de facto inuicem non offendent,quaſi interpoſito fœdere,vt nota. ff.de ferijs, lege finali,ſed poſt factū debet primo fieri punitio, qa eſt vigor publicę diſcipline.ff.de publ.lege,licitatio.§.quod illicite.
ff.ad l.Aqui.l.ita vulneratus.ff.depoſi.l.bonafides.nam, vt ait Polycrates,abſolutio peccatorum neq; p vim extorqueri poteſt, neque per fraudem.Ibi,Materia quo ad inuentionē, & fomentum.Ibi,Repudijs. Nota,quod diſcordia eſt quidā li-
47 bellus repudij. † Quæro, ſi Adam in paradiſo genuiſſet,vtrū eadem lege de pomo eſſent obligati poſteri? & videtur quod ſic,quia per illud præceptum homo fuit fundatus legibus, in quo erat tota maſſa naturæ.vnde non poteſt dici,quod precęptum fuerit perſonale, quando omnium eſt æqua conditio, vt infra de reſcript.capitulo,eam te, cum in vno ſaluetur genus humanum,vbi non recipiuntur plura ſubiecta.ff.qđ cuiuſque vniuer.l.ſicut.§.fina.In contrarium videtur, quod prohibitio non extenditur vltra perſonam prohibitam nominatim,vt legitur & notatur in Authen.de reſtitu. fidei. §.manifeſtum Sol.ibi fuit lex naturæ, & ideo omnes complectūtur ad obediendum Deo,qui eſt uatura naturans,& nihil ſine ordine relinquens.C.ad Syll.l.penultima. † Ibi, informatur, ta-
48 men aliquando quis poteſt lædere,puta ædificando in re propria ipſius ædificatoris, nō in ſacra,vel publica, vt C.de ſeruitut. l.ſi manifeſte,†vnde nemo debet alteri ſeruitutē lumi-
49 num,vel aliquam aliam,niſi ex pacto,vel præſcriptione,ſed interdum non poteſt obeſſe,ſed tenetur prodeſſe, ſcilicet patiēdo,non faciendo,id eſt compellitur pati,ſed non facere.ff.de aqua plu.arcen.l.2.§.item Varus,& l.in concedendo.ff.ſi ſer.
50 vendi.& l.ſicut.§.diſtant.Ad ea vero,quæ ſunt publici officij facienda quis compellitur,vt ad teſtificandum, ne veritas opprimatur,quam decet eſſe manſuram, vt l.prima. ff.de teſta. ad redimendum autem aliquem de carcere nemo compellitur.ff.quod met.cauſa.l metum §.ſed licet.ff.de negoc.geſt.l. nam & Seruius,in prin.Item nemo cogitur extra ordinē in-
b dicare furem,niſi in executione iuriſdictionis,vt nota. in l. idem eſt.§.ſi tibi.ff.de condictio.ob turp.cau.& adde,quod di
51 xi.C.de fur.l.in ciuilem, in lec. † Sed an licitum ſit offendere opprimentem,glo.dicit quod nō,niſi ad eum pertineat, vt ff. de iu.& iu.l.vt vim.ff.de re iur.l.culpa eſt.ſed videtur qꝺ codē genere defenſionis & offenſionis licitum ſit, ſed moderationem tranſgredi ſit illicitum,& pro exceſſu modico etiam totum punitur,vt nota.in lege.j.C.vnde vi. dic, quod ante factum licitum eſt obuiare,ſed poſt factum nō eſt licitum vulnerare,niſi timeatur repercuſſio ita quod timor cadat in cōſtantem virum, vel in rixa,vbi impetus feſtinat ad factum.ff.
52 ad legem Aquil.ſi ex plagis.§.tabernarius. † neminem tamen quis tenetur ex iuris ciuilis dictamine armis protegere, niſi ſit ſubditus,vel vaſallus eius,vel ſeruꝰ,vel aſcriptitius,vel ſimilis,vt in capitulo,domino guerram. in titulo, hic finitur lex. Sane beneficio affici hominem intereſt hominis, ſed pœnæ non irrogatæ malignatio ſolam duritiam contiuet, quam clementia flectit.ff.de ſer.exportan.lege,ſeruus ea. Dicit lex, quod ſufficit,ſi cui in paucis amici labore conſulat.C.de ne-
53 gotijs geſtis l.tutori. † Item dicit lex, quod nemo tenetur negotia alterius procurare.ff.ad Trebellianum.l.poſtulāte. nec ſibi anguſtias pro alio procurare.C.de teſtament. l. ſi quādo. quia quilibet ſibiipſi eſt initium charitatis & amoris primū
54 vinculum,& immoderata ſpiritus retinendi dulcedo. † Ibi, Ius ſuum.ex hoc nota, quod iudex non poteſt permutare rē agentis cum re,vel cum pecunia. hoc fallit in duplicibus iudicijs,in quibus poteſt facere permutationem, dum tamen iſtæ res ſint de controuerſia,vt Iuſtitu.de officio iudicis. §.fi. & l.vt fundus.ff.communi diuidundo C.de peti. hęreditatis. l.hæreditas matertere. Ibi, propter nimiam ſimilitudinem.
55 † Nota, quod nimia ſimilitudo eſt vitanda,quia ſufficit intellectus,& multitudo verborum reſecanda eſt, de appellationibus.l.ampliorem.§.in refutatorijs.C.Ibi,confuſionem, nota,
c quod nimia prolixitas inducit confuſionē,vt dicta l.amplio-

56 rem. † Ibi,vagabantur.nota,quod de extrauagantibus licitū eſt dubitare.ff.de re iudicata.l.cum prolatis. & extrauagantes cōſtitutiones ſunt dubię in iudicijs,nec faciunt fidē,niſi ſint practicatę & approbatę,vt d l.cum prolatis. vnde ſentētiæ latæ contra reformaitones communes, que non ſunt in volumine,nō ſunt ualidę ipſo iure,niſi illę reformationes p populum,vel eius cancellarium eſſent præſentatę rectori ciuitatis.
57 Ibi,Raymundum.nota huius viri excellentiam. † Ibi,volentes igitur. nota argumentum quod non valent conſtitutiones ēporum,contra vim canonum, & maxime contra concilia,vnde ſi epiſcopus faceret conſtitutionem, quod vſurarius non poſſet conueniri poſt decem annos,nō valeret cōſtitutio,quia vergeret in præiudicium animarū.per indirectum autem multa ſtatutūt epiſcopi, puta quod quis non audiatur niſi primo ſoluat decimam, quia in hoc non vertitur peccatum,nec eſt contra ius,& ſic plus inficiunt venena, quā proſint remedia.hinc eſt, quod modicum fermenti totam maſſam inquinat facile eſt corrumpere, ſed ingenium ſanitatis
58 difficile †Item poſſunt facere epiſcopi ſtatuta, per quæ ſeruetur honeſtas,puta quod mulieres nō imponant ſibi ceruſam, quia, vt honeſtas ſeruetur, eſt mandatum legis & canonis, quod epiſcopus pōt deducere ad ſpeciale mandatum conſtitutionis,& excōmunicare facientes contra aliquod iſtorum præceptorum,quia verbo Dei cōfirmatur,vt in capitulo, hu-
59 manū genus,in Decretis,prima diſt. † vnde valet ſtatutum d
d epiſcopi fulminans excōicationem contra mulieres portantes veſtes ſuperuacuas,vel nimis ſumptuoſas, vel infeſtinātes ad immunditiā,vt l.cum ſuper.de re mil.C.li.12.& in Authē tico,de refe.vbi dicitur,qꝺ excedere modum,nil habet hone-
60 ſtum.†Ibi in ſcholis, nota quod in ſcholis non ſunt legēdi li-
61 bri niſi approbati.†Sed pone, duo ſunt electi lectores ſcholarium in diſcordia numero pari,vnus habet pulchrā perſonā, & parum ſcit.alter eſt gibboſus, ſed multa intelligens, quis debeat præferri?dico pulchritudinem animi præferendam. nam,vt refert Magiſter hiſtoriæ primo Regum Ego non corporis pulchritudinem apicem facio regalem, ſed animi virtu
62 tem.†Quæro,ecce ſcholaris quatuor menſibus anni intrauit ſcholas,reliquo tempore iuit ad ſalatium, quandoque huc, quandoque illuc diſcurrendo, nū quid debet habrre fructus prębendę totius anni? dicit Archidiaconus, quòd qui ſeruit per quatuor menſes.totius anni conſequitur reditus.xxj.quę ſto.3.hi qui, per Archidiaconum,dicit Accur. quod qui nō ſtudet,præbendā non conſequitur,quia qui nō laborat,non manducat,vt no.Accur.C.de ſacroſanctis eccleſijs.l.qui ſub prætextu.nec uagari oportet.ff.de annuis legatis.l.Meuia,ī fi. ſed ſufficit,ſi ſit in ſtudio maiori parte anni, licet aliquanto tempore non det operam ſtudio,vt ff.de leg.3.l.qui concubi-
63 nam.§.vxori.†Quæro,quidam ſcholaris inuitauit doctorem ſuum ad prandium,& expectauit eum vſque ad horam prandii,tamen ſcholaris non iuit, nec miſit pro eo. conquerebatur doctor de deriſu,quia ſcholaris pranſus eſt ſine ipſo.ſcholaris dicebat,quod plures ſunt inuitati,quam procurati, debuit enim debita hora ire,quia hora ſolicitat pro homine,& interpellat hic creditorem,quia additur facto creditoris,debitor autem non tenetur niſi ad patientiam. & pati debere, nō interpellat,niſi factum contrarium interueniat. ff.de ſeruitu ti.l,quorum.at doctor dicebat,quod debebat mittere pro eo, vel ire,quia curialis ī vno,debet eſſe curialis in alio, quod eſt ei annexum,& quod eſt ei ꝙſequens in ſequela.ff.de conſtitutio.principū,l.beneficium.pro ſcholari facit tempus, pro Do
64 ctore obſequium.†Nam diſcipulus tenet doctori ſuo ad operas obſequiales,ſcilicet ad aſſociandum,& aſſurgēdum. arg. ff.de condictione indebiti.l.ſi non ſortem §.libertus. & ideo debet ire ad eum, argumento ff.de iudiciis. l.& ſi ſuſceperit.§.

ADDITIONES.

a Adde caſum,in quo etiam iudex poteſt & debet reducere ad concordium,ſcilicet quando aliquis potens litigat cum inope.nam etiam ſi eſſet ius ex parte inopis,& eſſet concluſum in cauſa,& videret,quod immineret periculum ne ille inops cauſam obtinendo contra potentem,poſtea ab eo multum moleſtaretur,ita not.dominus Antonius de Butr.in c.1.in fi.infra de loc.

b Adde Ioannem And.in addi.Specu.in rubrica,de fur.de eo, qui fecit pactum cum eo,qui erat ſciens furti,de liberando ipſum,ſi alios iudicaret.

c Vide Sali.in l.ſi ex cautione.C.de non num.pecu.d.Iaſ. pulchre in l.non dubiū. C.de legi.

d Adde tamen,quod iſtud ſtatutum eſt contra ornamentum ciuitatis, & ſapit ingratitudinem,vt per Socinum in repetitio cap.veniens, col.9.in principio. de accuſationibus. Et de materia iſtius ſtatuti vide late per Barba. conſi.29. volum.2.vbi videtur reprobare Barto.& eundem Barto conſi.146.in fine.& 109.vol.2.Abb.in cap.nouit,de his,quæ fiunt a præla.Cor.ſing.84.

BIU Cujas

rit.§.si libertis. Item qui inuitat aliquem ad aliquem actum debet ipsum expectare, nisi vergeret in dispendium tertii, ma xime ecclesiæ. Archiaconus sentit cõtra Doctorem, vt ipse not.xxiij quæstio.4 displicet. Explanato autem textu, venio ad apparatum valde breuissime. Prima glossa dicit quinque animaduertenda & diuidi totum librum in quinque libros. in rerum natura habemus simile. scilicet in quinque digitis, pollice, indice, medio, anulari, & auriculari. Item in quinque sensibus, vt no.ff.de acquirenda possessione.l.quod meo. de digitis autem, & vnde dicantur, no. Archidiaconus.xxx. quæ
65 stione. s. nostrates. †Quæro cum Ber.in 2. glossa, quare papa, & imperator dicatur seruus? Respond.glossa, quia per eũ cui libet potest acquiri, sicut per seruum publicum, de hoc not.ĩ l. i.§.publicum.ff.de iustitia & iure. per Gulielmum & alios.
66 †Quæro insuper cum Ber.vtrum studia generalia possunt es se in castris? Respondet glossa, quod non, & ideo ibi studẽtes non percipiunt reditus prębendarum. fallit in monte Pessula no propter inclytam eius nobilitatem, argumen. ff.de excusa.tut.l.non tantum. §.Ilicentibus. & debet legi intra ciuitatem veterem Bononiæ, non extra muros, vt not.ff.de excusa. tutorum.l.sed reprobari.§.finali.quod dixi de castris, idem di co de minimis ciuitatibus, vt de Senogalia, & de ciuitate Lu
67 næ.ff.de excusatio.tutorum.l.2.†Oppida & castra possunt ha bere proprias cõsuetudines iuri cõmuni non cõtrarias. C.de testamen.l.fina.vt de dote lucranda.xij.distin.illud.per Arch. No.quod nihil dicitur cõtra ius commune, si per pactum fieri potest, tamẽ priuilegia studij oppida præscribere non pos-
68 sunt.†Quærit Ber.vtrum sicut constitutio est generalis, ita in dulgentia contineat ius speciale, vt in l.communi non ponitur clausula, obstante, sed in indulgentijs sic.xxv. quęstio.2.§. j.& capitulo, rescripta, per Archidiaconum, vbi omnino vi-
69 deas.†Est a & confirmatio, quæ sequitur naturam confirma-
a bilis. vnde si papa confirmat excommunicationem episcopi, tamen episcopus potest absoluere, vt notat Archidiaconus, xij.distinctio.præceptis.& eisdem terminis est contenta, vt ff.de libe.lega.l.Aurelius.§.testamento. Implicat etiam Ber. vtrum indefinita æquipolleat vniuersaji.dic, vt no de re.iur. li.6.in rub.per Dy.& facit C.familiæ erciscun.l.quoties, & ff.
70 de le.2.l.legatorum.§.qui pluris.† Viterius no de diuersis modis scribendi papæ, quia ex diuersitate styli præsumitur vitium, itẽ ex mutatione calami, & diuersitate atramenti, & dic vt infra de religiosis domibus.venerabilis. Item hodie curia Romana habet priuilegia studii, secundum Ioan. And.in no
71 uel.†Quero, aliqua negantur b esse similia, cui incũbit onus
b probandi similitudinem, vel dissimilitudinem in iure? dicit Ioannes Andr.quod neganti, qui negat.ius hoc dictum sumpsit ab Archidiaco. Dicit Ioãnes Andreas. quod in publicis instrumentis debet apponi nomen papæ. hoc est verum in
72 terris ecclesiæ. † Dicit Ioannes Andreas quod in Catalonia non datur actio ex promisso, & ideo potest dicere, nolo tibi seruare promissionem, tamẽ ipse cõcedit actionem de dolo. ff.de dolo.l.eleganter.§.seruus pactionis, scilicet intra biẽniũ. C.de dolo.l.fi & dicit, quod ex promisso non surgit actio de dolo, vt ff.de pact.l.iurisgen.§.1.sed ex cõmisso, siue trãsgresso in vno tantum ꝓtractuum innominatorum, vt ff.de pręscr. verb.l.naturalis. fallit si alio modo non potest consuli per prauam cõsuetudinem patriæ, exemplum in Catalanis, vt supra dictum est. & est simile quod no.ff.si certum petatur.l.creditor. Caue ergo tibi a Catalanis, tamen ego credo, quod nõ di
73 cat verum in facto.†Dicit Ioannes Andreas, quod quandoque declarare potest qui iudicare non potest hoc tamen nõ intelligas in statutarijs, quia post quam functi sunt officio suo, nihil possunt authentice declarare, quia tẽpora nõ largiunt,
74 nam simul cum facto tempus expirat. † nam cum tempus sit respectiuum ad actum, finitur cum actu, argumen.ff.de adul. l.accusaturis.ff de verborum obligat.l.continuus. §.cum ita. Ad officiũ porro, quod expirauit, nemini est regressus, vt no.
75 ff.de re iudica.l.Paulus. † Sed dubitatur de extrauaganti, qd iuris? dic quod extrauagans vsu approbata habetur pro volu-
76 mine, secus, si est incerta. †& an pars remota de decretali possit allegari. in isto secũdo articulo dic, aut pars est tacita, aut remota. primo casu põt allegari ad declarationem. secundo casu non, qa abolitum est quod cancellatur. ff.de mili.testam.l.
77 tribuuus.§.vlti.& in l.1.ĩ princip.C.de Lati.lib.tol.†Dicit Ioã. And.quod etiam latrones & piratę diuidunt inter se spolia secundum pacta, & inter se debent seruari ista pacta, & ꝓpter hoc conceditur eis duellum de consuetudine armorũ.dic, ꝙ turpiter faciunt, quia sunt latrones, sed non turpiter diuidũt, cum sint latrones.ff.pro socio.l.quod autem, & l.idẽ est. ff.de
78 condictio.ob turpem causam.†Dicit Inno. quod quãdo vna litera legitur in scholis, alia in registro, recurrendum est ad registrum. idem dico in statutis, quod recurrẽdum est ad archiunum publicum, & vidi hoc aliquando contingere de facto

79 †Dicit Innoc.quod non omnia, quę ipse scribit, sunt in scholis tradenda, sed in camera discutienda, & in iudiciis practicãda. & merito dicit hoc de se, quia nõnulla scribit ꝓlixo &
80 implicito sermone, quæ quamquam sunt vtilia, sunt tñ difficilia ad intelligendum. †Deinde scias, quod Io.Mona. in ꝓœmio sexti libri, tractans de causis dicit, quod duę sunt cãæ fiẽdi, scilicet finalis, & efficiens. finis est principium cõsideratio nis, & postremum perfectionis, & operationis, efficiens ipse opifex, siue artifex, q manibus, & ingenio operat, donec trãseat opera in operatũ, postea quiescit, sicut quieuit Deus septi
81 mo die ab oĩ opere suo. †Et duę sunt causę essendi, s. materialis, vt facio scãnum ex ligno: nam lignum est materia, & fabrico domum ex lapidib.& cemẽtis, ista est materia. facio farinam ex frumento, nam frumentum est materia, farina materiatũ. quarta causa est formalis, vt figura domus, puta tantæ altitudinis, & tantæ latitudinis, & similia. hæc satis naturaliter
82 patent, & multis legib.comprobantur. †& quãdoque dicim', ꝙ materia prævalet formæ.ff.de le.3.l.quæsitũ.§.illud. vbi dr, ꝙ forma essentialis egreditur de potentia materię, cui potẽtię iuncta nunquam effugiet vires suas. interdum vero forma ꝑualet rudi materiæ. nam si vni legatur materia, alii materiatum, siue formatum, prævalet legatum formale informi legato.ff.de legatis 3. ligni.ff.de pigno.actio.l.si conuertit. §.si nuda.
83 †Sed quæro, quare causæ finalis, & efficiens dicantur fiẽdi causę? Respondeo, quia sunt causæ exteriores, q̃ post factũ esse, non requiruntur ad esse, verbi gratia, ędificaui domũ, vt esset mihi tutum refugium, nã omnis domus est homini arx & tutum receptaculum.ff.de in ius vocan.l.plerique. licet autem postea non habitem domum, domus tamen est. similiter causa efficiens suis terminis est contenta, licet sit actu trãsiẽs. quiescit enim cum consummauit. & licet operans moriat, tamen perdurat operatum. verbi gratia ædificatũ, vt ff.de seru.
84 vrbano.prædio.l.cum ędificarem † Magna si quidẽ ædificia generosi & magnifici constructoris perpetua sunt indicia, vt l.1.C.de præ.nau.libro xi. hæc sunt exempla naturalia. ecce. n.
85 in spiritualibus, † in baptismo causa finalis est salus hominis, & animę: causa efficiens est ipse Deus, & baptizans, causa materialis est aqua, causa formalis sunt hęc verba, baptizo te ĩ no
86 mine patris, & filii, & spiritus sancti, quę verba prępostera non debent, quia ordini verborum infusa est quędam virtus spiritualis institutione diuina, de conse. distinctio.2. in Christo pater. In legalib.autẽ, & canonicis libris similiter est reperire quatuor causas, scilicet efficiẽtẽ, & hęc est triplex: prima est cã causarũ, ideſt Deus, secũda immediata. ideſt princeps. tertia est post istam, scilicet ipse interpres. debent autem cer-
87 tę esse istę duę, scilicet princeps & interpres. †& ideo de cuius principatu merito dubitatur, non potest legem condere, vt in hoc cap.fina. Causa autem finalis generalis est publicũ bo-
88 num. †pax & concordia quandoque sunt sinonima, & quandoq; omnino diuersa. nam si offendisti me & facio tibi ꝓcordiam de offensa, non obligo me vlterius, sed si facio tibi pacẽ essem proditor rumpendo pacem, & ita Perusinus populus ĩterpretatur. †sed quid si in confessione pęnitentiali remisi in
89 iuramẽto? sanatus ab infirmitate non potero pœnitere, nec eã prosequi in foro iudiciali, vt no. Institu.de iniu.§.fina. quę gl. non est alibi. Causa autem materialis huius operis est duplex, scilicet infecta, vt q̃stiones nõ solutę, & facta, vt dubia decisa, & decretales diuersis voluminibus sparsę. Causa formalis ope-
ris est continuatus processus, & ordo a principio libri vsq; ad
90 finem. †Porro ordo dat quodammodo naturam rei, & con-
c seruat eam in esse, vt ff.de vulga.subst.l.moribus §.prius. † Et
91 generaliter causa dici potest omne producens, seu id, ex quo aliud sequitur naturaliter, vel necessario: si autem contingẽter, dic vt infra de constitu.c.nam cõcupiscentiam diffinitio
92 nem autem non voco causam, sed eam sic describo, †diffinitio est conuertibilis propositio, substantiam, ac etiam propriã
93 qualitatem rei complectens. †oratio autem est interpretabilis
94 propositio. †significatio autem est expressio entis, siue existẽtis, & est duplex, scilicet generalis & specialis, vt ff.de serui.vr
95 banorũ prędio.l.si seruitus. †Interpretatio est sermonũ diffi-
96 ciliũ, vel perplexorum expositio. †Causa est triplex generans, & cor-

---

ADITIONES.

a Vide in recollectis per d. Papien. maxime per Ottonum in c.1. de constitu. preut referunt ibi nouissimi.

b Vide scripta per moder. Bonou. in l. illa. ff de verb. oblig.

c Alibi dicit idem Bald. in prœmio Digestorum, in principio. quod scire quid facias, nescire autem quo ordine facias, non est perfectæ cognitionis, secundum diuum Ambrosinum patronum suum, prout ipse refert. alibi etiam dicit idem Bald. in suo consi. diuino, schismatis, posito post rub. C. si quis alii rest. prohib. in 2. colum. quod ordo est figura substantiæ vniuscuiusque rei.

BIU Cujas

& corrũpens,& conſeruans. Dicit enim Seneca, quod ſunt plures alię cauſæ,puta locus,tempus,valetudo,& ſimilia.ff.de exerci.l.j.in princ.p.& l.fi.de publ.l Cęſar.& C.qui pet. tut. l. cum a matrib.ſed proprie loquendo iſtæ non ſunt cauſæ,ſed appendices,& quędam accidentia,vel coincidentia,vel cohęrentia,vt in c.abbate,de re iudica.lib.vj.Deinde vides,q̃ iuſtitia,quodam triangulo continetur,veluti quadam turri fortiſ
97 ſima triangulari.† vnus angulus eſt bonum dirigens ad honeſtum, quod ꝓprie appellatur bonum, cum dicat Seneca, nullum bonum,niſi honeſtum. eſt autem honeſtas bonum in ſe,& ad ſe.& eſt tutela maieſtatis regum,& econtrario contrarium,iuxta illud Ouidij Metamorphoſeos Non bene conueniunt,nec in vna ſede morantur maieſtas, & amor, id eſt
98 libido,ſceptri grauitate relicta.† ſecundus angulus iſtius turris eſt,alterũ non lędere,quia quod tibi non velles fieri,ſi alteri non feceris,tutus es,vt in principio Decretorum, & ff. de ſolu.l.j.ff.de ſeru.export.l.ſeruus ea.Iud.ca igit̃ te a pari, vt neque te p̃ſeras,neque deiicias.In natura pari, fac te parẽ. ff. de
99 ſolu.l.j.& iſte angulus requirit paritatẽ.† Eſt & tertius angulus iſtius turris,& hanc dẽt habere prędatus in inferioribus & ſubditis ſuis,& eſt iuſtitia ad alium.nam ſibi ipſi proprio nemo eſt iniuſtus,de hac dicit Archid.xiij.quæſtio.iij.pauper,& Ariſto.in v.Ethicorum,quod neque heſperus, neque lucifer eſt ita mirabilis.hæc eſt illa regina,quæ ſedet coronata, vt l. j. C.de metropo Berito.libro xj.a dextris Dei in veſtitu deaurato circumamicta varietate, quæ ſi non poteſt exhiberi facto, ſaltem impẽdat̃ animo:quia,vt ait Iob,animam meam in manibus porto,id eſt cor meum in operibus meis,ſufficiat autẽ bene velle,licet nõ poſſis bene poſſe,vt C.de appellatio.l.quoniam iudices.

De ſumma Trinitate,& fide catholica. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Principatuum pluralitas bona non eſt, vnus ergo Princeps.*
2 *Rubricæ librorum,an ſint authenticæ, & an ex earum ordine ſit arguendum.*
3 *Rubricæ Decretorum non ſunt authenticæ,ſed magiſtrales.*
4 *Fides quid ſit,& quotuplex.*
5 *Ad fidem implicitam tenentur omnes Chriſtiani, & qui in ea dubitat eſt in fidelis.*
6 *Ad fidem explicitam tenentur omnes qui habent populo prædicare. Et docere alios qui vult,debet eſſe peritus,nec ire per mendicata ſuffragia.*
7 *Doctor legum nec iuris ignorantiam prætendere poteſt, nec prætextu iuris erroris in integrum reſtituitur.*
8 *Dilatio ad deliberandum dari debet petẽti tam ſuper articulo iuris, q̃ ſuper articulo facti,ſi ei debet reſponderi in iudicio.*
9 *Clerici paupere,quibus libri ob paupertatem non ſuppetunt,an excuſentur.*
10 *Pater,qui mittit filium ad ſtudium,tenetur ei emere libros.*
11 *Diuites,qui habent ita groſſum ingenium,quod tantillum ſcientiæ non cadit in eos,an veniam mereantur.*
12 *Ratio naturalis an excuſet eum,qui per rationẽ naturalem credit, patrem eſſe maiorem filio in diuinis.*
13 *Fides multis modis accipitur remiſſiue.*
14 *Fides hominis ad hominem quot modis ſumatur.*
15 *Fides etiam hoſtibus ſeruanda.quod declara,vt infra num.21.*
16 *Stante ſtatuto,quod liceat bannitum impune occidere,ſi ego facio pacẽ cum bannito,& promitto eum non offendere ſub certa pęna, vtrum poſſim impune offendere.*
17 *Cum eo qui a republica diffidatus eſt,non eſt charitas.*
18 *Pactum intelligitur rebus ſic ſtantibus.*
19 *Pactis priuatorum non poteſt crimen,alioqui non punibile, criminale, ſeu criminaliter punibile effici.*
20 *Bannitum,ſtatuto occidi permiſſum,offendens incidit in pęnam pacto conuentam.*
21 *Magiſtratus ex cauſa poteſt dare ſecuritatem bannitto.*
22 *Fęneratori quare non ſeruetur fides in exhibendis vſuris,& animus pecuniæ ſtudens Deum contemplari non poteſt.& auaritia eſt radix omnium malorum.*
23 *Accipere pecuniam ſub vſuris eſt dilapidare, & male vti ſubſtantia, quod non eſt permittendum.*
24 *Et an vna fides hominis ad hominem ſit maior altera.*
25 *Votum ſolenne, & votum ſimplex quo ad Deum an differat, & quid quo ad eccleſiam militantem.*
26 *Vaßallus per poſitionem propriarum manuum inter manus Domini pleno iure tranſie.*
27 *Pollicitatio rerum,quando ſit rei publicæ,an requirat cauſam, & quid de ea quæ fit pro anima.*
28 *Hæretici,ſchiſmatici,omnes excõmunicati,& vſurarij manifeſti,ſunt infames infamia facti,& infamia iuris.*
29 *Infamia iuris repellit a teſtimonio in totum.*
30 *Infames non debent conuerſari cum honeſtis perſonis.*
31 *Infamis infamia facti admittitur ad teſtimonium in ſubſidium, & cũ tortura & accuſare,& teſtimonium ferre,paria ſunt.*
32 *Socius & debitor meus ſi eras in mille,& tu me preſente & mandante procuratorẽ conſtituiſti ad recognoſcendum iſtud debitum, & obligãda bona tua,& ante,quam procurator obligaret,alienaſti,tandẽ procurator te,& tua bona obligauit,an habeam hypothecariam in bonis alienatis.conclude vt infra nu.37.*
33 *Procurator conſtitutus a te mandato meo,& mea gratia tantũ, nõ pọt per te ſolum reuocari,nec impediri in executione mandati.*
34 *Actus quilibet habens neceſſariam conſequentiam fingit retro.*
35 *Hypotheccaria agi vt poſſit res debet eſſe in bonis debitoris tẽpore, quo de hypotheca conuenit.*
36 *Ex contractu duplex oritur vinculum,videlicet impedimentum pœnitendi,& obligatio,quæ actionem parit.*
37 *Dominus inſtrumento procurationis,ſi promittat ſe ratum habere ſub hypotheca bonorum ſuorum,alienatio facta an noceant ei, qui prius de hipotheca conuenit,& quid ſi non conuenit in ipſo inſtrumẽto ſed poſtea & interim alienatio ſecuta ſit.*
38 *Contra debitorem pro re ſimulate,vel fraudulenter in præiudicium hipothecæ creditori competentis alienata creditor agit Pauliana.*
39 *Obligatio naturalis naſcitur ex ſimplici fide promiſſionis.*
40 *Ius gentium,ſiue naturale inuenit obligationem naturalem.*
41 *Fides catholica quid.*
42 *Fides an poſſit dici ratio.*
43 *Falſum quid eſſe nemo ſcire poteſt,niſi ſciat eius contrarium eſſe verũ.*
44 *Papa an poſſit inuenire nouos articulos fidei.*
45 *Tranſgreſſor canonum non eſt hęreticus,niſi errat in poteſtate clauium.*
46 *Papa an poſſit mutare formam conſecrationis.*

1 SVmmum † Dicitur,quod omnia regit,& quod a nemine regitur,omnibus conſulit,& a nemine ſibi conſulitur.& de cuius plenitudine, ſecundum Apoſtolum, omnes accepimus. Iſte eſt de quo loquitur Ariſtoteles.Entia nolunt male gubenari, nec bonum pluralitas principatuum, vnus ergo
2 princeps.xij.Metaphiſicæ.in fi.† Conſueuit hic, quæri, vtrũ rubricæ librorum ſint authẽticę?de hoc nota.de pœni diſtin. j.hoc autem,& in Spec. de diſpu. & alle in fi. in verſi. & no. per Ioan.And.in proœmio ſexti libri,ſuper verbo, titulus. & debent eſſe rubricæ de litera rubea,vt verbum ſonat.& an ſit argumentum ex ordine rubricarum, dic quod ſic, ſi ſint authenticę vel rationabiliter ſubordinatæ, vt l. ij. ff. de ſtatu
3 hominum.† Quædam enim non ſunt authenticæ.ſed magiſtrales,vt rubricę Decretorum, quæ fuerunt rubricæ cuiuſdam ſummatoris,& non iuris latoris, & plerunq; diſonant
4 a litera textuali, & ſunt potius paleę, quam decreta. † Super iſta rub. tractat gl.de fide.eſt autem fides reſpectu diuini numinis credere id,quod credit Eccleſia catholica.Item eſt duplex,quædam implicita & prægnans, & quędam explicita.
5 † ad implicitam fidem tenentur omnes Chriſtiani,& dubius
6 in hac fide infidelis eſt,vt C.de hæreti.l.ij.† Ad fidem explicitam tenentur omnes,qui habent populo prædicare,vt prelati & curati eccleſiarum,quia ille,qui debet alios docere, debet eſſe peritus in arte,& non ire per mendicata ſuffragia, vt l.ij.§.poſt hos Quintus.ff.de origine iuris. & xv. diſtinctione.
7 cap.canones ibi & per Archidiaconum.† vñ Doctor legum non poteſt prætendere iuris ignorantiam, nec petere reſtitutionem in integrum propter iuris errorem,vt l.prima.C. qui & aduerſus quos iuxta illud,profeſſio tua & deſiderium tuum inter ſe diſcrepant, cum te philoſophum profitearis, vt C.de muneribus patrimonialib.l.profeſſio, libro decimo. &
8 ibi bona glo.† Quæro, ſi eſt articulus diſputabilis, & interrogatus petit tempus ad reſpondendum,vtrum debeat dari? reſpondeo ſic,ſecundum Innocen.argumen.C.de inge.& manu.l.ſi auiam.vnde non ſolum ſup articulo facti, ſed etiam ſup articulo iuris dat̃ dilatio ad liberandum, ſi talis eſt articu-
9 lus cui debeat in iudicio reſponderi, vt de fide, quod eſt no-
a tandum.a † Quęro,quid de clericis pauperibus, quibus libri non ſuppetunt propter paupertatem? Reſpondeo hic facilius

---

ADDITIO.

a Vincen Godemini.Vide Ruynum conſilio 130.numero 12.libro. 5. & conſilio 62.numero 7 eodem libro & conſilio 61.numero 5.& numero 24.lib.5.

BIU Cujas

lius excusantur, quia paupertas excusat, argumento. ff. man-
10 dati. l. idemque. §. si ignorantes. † Et ideo pater, qui mittit filiū
ad studium, tenetur ei emere libros. ff. familiæ erciscundæ. l.
11 quæ pater. † Quid de diuitibus, qui habent ita grossum intel-
lectum, quod tantillum scientię non cadit in eis? Respondeo
12 hi veniam merentur secundum Innocentium, argumento
de legatis iij. Stichus. † Quæro, aliquis per rationem naturalē
credit, quod pater sit maior filio, nunquid ratio naturalis ex-
cusat eum? Respondeo, inanis philosoph a non excusat secū
dum Apostolum, tamen ista non est inanis, quia necessaria
fm naturam eius, & contraria est impossibilis natura, sed si
implicite credit id, quod credit sancta mater Ecclesia, nec est
de illis personis, quę teneantur explicite scire, sufficit sibi si-
des implicita, licet erret in explicita secundum Inno. nisi te-
naciter persistat in suo errore, quanquam credat Ecclesiam
ita tenere. & cum istis pertinacibus non est disputandum, vt
13 no. in l. ij. C. de consti. pec. † Quæro, quid est fides? dic vt in
glo. Item quot modis dicatur. dic vt in glo. Item an diffinitio
fidei data per Apostolum sit vera diffinitio. dic vt in gl. Du-
14 †bitatur de fide hominis ad hominem, qui propric sit homo.
dic, quod fides aliquando ponitur pro innocentia, vt C. de
iniur. l. si non conuicii, aliquando pro fide pollicitationis,
vel iactationis. ff. de ędili. edicto. l. sciēdū. §. dictum. aliquādo
15 pro fide solennis vel nudæ promissionis. † Vtrum fides sit ser
uanda hostibus. gl. dicit quod sic, non solum quo ad ius poli
sed etiam quo ad ius fori, id est cœli. & mundi. Ista enim duo
discrepant, sicut cęlum a terra, & sicut serenum a nubibus,
16 & fuit quæstio a quāplurimis Doctoribus disputata. † & si sta
tuto cauet, quod liceat bannitum occidere, & ego facio pa-
cē cum eo, & promitto eum non offendere sub certa pęna,
vtrū possim eum offendere impune? videtur quod non, quia
etiā hosti fides est obseruanda, si non instruit ad delictū, nec
reddit eum audaciorem contra rem publicam. In contrariū
videtur quod sic, quia publico hosti & latroni non est seruā-
17 da fides, quia † nec charitas est cum eo, qui est a republica
diffidatus. & detrahenda sunt ei præsidia, qui vtitur in malū,
& apud Ciceronem, cum quo non est commercium, nec fi
des, vt no. ff. de dolo. l. j. §. non fuit. Solutio, si post pacem ban-
18 nitus est non gaudet beneficio pacis, quia † pactum intelligi-
a tur statu nō mutato in deterius pro ipso. a nam rebus sic se ha
bentibus loquimur. ff. de verborum obligation. qui seruum.
la piccola. ff. de condictio. ob causam. quod seruus. Si autem
erat bannitus ante, & hoc sciebat promissor, tunc aut loqui-
mur quantum ad publicam pœnam, & non valet pactum,
19 † quia pactis priuatorum non potest crimen seu maleficium
quod non est punibile effici criminale, seu criminaliter pu-
20 nibile † aut loquimur quantum ad pœnam ciuilem applican
dam parti, & valet pactum, quia potuit se ad hoc obligare,
cum statutum non disponat, quod debeat necessario offen-
di, sed quod possit impune, sicut adulterum licet occidere,
non tamen est necesse occidere eum, vt no. C. quod metus
21 causa. l. accusationis. † Quod autēm simpliciter dicit q' hosti
fides seruanda est, intelligitur quantum ad legem poli, non
quantum ad dispositionem fori, quando data est per eum,
qui reipublicæ præest, vt per ducem ciuitatis, vel belli, vt ff. de
pact. s. l. conuentionum, vel per præsidem, vel magistratum
causa cognita. nam magistratus potest ex causa dare securita
tem bannito ad breue tempus, vt singul. no. ff. de public. iudi.
22 l. is, qui reus. † Extra quæro, quare fæneratori non est seruan-
da fides in exhibendis vsuris, præsertim ab eo, qui nisi fæne-
rator ei p̄buisset suffragium erat fama, vel mala morte peri-
turus. ff. de dona. l. si pater, & non erat alias fæneraturus. ff. si
certum petatur. l. rogasti? Nam, vt ait Archidiaconus j. distin.
consuetudo. satis dictaret humana ratio, & equitas naturalis
etiam, quod quis possit moderatas vsuras saltem vsque ad in
teresse correspondentes pacisci; argumen. ff. de in litem iurā.
l. nummis. Respondeo, quia Deus non vult, propter tollēdas
occasiones prauas, quoniam animus pecuniæ deditus Deū
contemplari non potest. Itē auaritia, prępue pecunię, radix
est & fomentum omnium malorum. & ideo dulcedo vsura
rum ita atraheret mentes hominum, quod non studerent bo
23 nis studiis, vt not. in c. j. de vsuris. lib. vj. Inn. † Itē accipere pe-
cuniam sub vsuris est quoddam dilapidare, & male vti sub
stantia sua, quod non est permittendum. de hoc dic, vt dicam
24 infra de foro competen. dilecti. † Sed nunquid vna fides ho-
minis ad hominem est maior altera? Respondeo non, secun
dum naturalem iustitiam, sed secundum iustitiam positiuā
sic. quod dic vt infra de pac. c. j. dicit Archidiaconus quod iu
ramentum humanam obligationem non inducit, nisi is, cui
25 iuratur, consentiat. xxij. quæst. v. quæcunque. † Idem in voto,
dicit Archidiaconus. nam inter votum simplex, & votum
solenne quo ad Deum, cui exhibitio debetur veritatis, non
est differentia, quia veritas debet obseruari in pollicitis & p̄-
missis, quamquam pollicitatio sit actus non transiens in te-
norem alicuius contractus, vt ff. de ędilitio edicto. l. sciendū.
§. dictum. & ff. de pollicit. si qui rem. §. voto. sed quantum ad
Ecclesiam militantem votum solenne fortius obligat, quia
solennitas non adhibetur propter aliud, nisi vt fortificet, &
quia tunc interuenit quædam traditio, psonalis sui ipsius po
nendo manus suas inter manus prælati, & faciendo sibi obe
26 dientiam manualem, namque hoc significat lex, non visio-
nes, † & si vasallus ponit manus suas inter manus domini:
pleno iure vasallitio se transfert in ipsum, & ex tunc, vt dicit
quidam, non est necessaria alia inuestitura corporea: qui tra
dit se, statu mutato, cuncta sua tradit, argumento. ff. de peca-
rio. l. si adoptauero. Nam si hæc est inuestitura de rebus quo
ad res, ergo fortius inuestitura de psona. argumento. ff. de se-
27 cund. tabulis. l. qui ex liberis. §. testamento. † Et scias, quod in
b pollicitatione rerū requiritur causa, quando fit reipublicę.
Nam sola liberalitas absque desig natione causæ non est suf
ficiens, nisi pollicitatio vestiatur rei initio, vt l. prima. ff. de
pollicita. & ibi per Bar. Item si aliquis pollicetur pro anima
sua, dicit glossa, quod ista pollicitatio, licet nō sit nuda, vt no.
C. de sacrosanctis eccl. l. illud. non parit actionem ex contra-
ctu, nec ex voto. Alii dicunt, quod pauperes sunt vbiq; sicut
fiscus, vt no. C. de quadr. præscrip. l. j. Quinimo ipse Deus, qui
tāquam Imperator acquirit suis pauperibus, vt no. supra Rex
pacificus. per Ber. & no. ff. de au. & argen. legato. l. Titia. §. fin.
28 † Et scias, quod hęretici, & schismatici, & omnes excommu-
nicati, & vsurarii manifesti, sunt infames infamia facti, quia
viles reputantur, vt C. de summa Trinitate. l. cunctos popu-
los. Item infamia iuris, quia damnati a iure ex vtroque capite
29 sequitur, quod non valet eorum testimonium. † Nam cer-
c tum est, quod infamia c iuris repellit a testimonio in totum,
adeo quod nec fecit indicium, vt l. iiij. §. Iulia. ff. de testibus.
30 † imo non licet eis cōuersari cū honestis personis. ff. de excu-
31 satio. tutorum. l. sed & si milites. §. ignomina. † de infame in-
famia facti similiter videtur dicendum, certum est, quod ista
duo sunt paria, accusare, & testimonium ferre, vt l. qui cum
maior. §. si non accusauerim. ff. de bon. libe. sed infamis repel
litur ab accusando, vt l. prima. qui accusare. ergo nec testimo
nium ferre poterit. & pro hoc videtur text. in Authen. de te-
sti. §. sancimus. ibi, & artifices ignoti &c. In contrarium videt
quod non reperitur prohibitus. quidam dicunt indistincte,
quod non admittantur, tenentes hanc glossam indistincte, di
cas vtranque veram in suo casu. Nam aut alius testis non re-
peritur, & tunc in subsidium admittitur, debet tamen torque
ri. & ita debet intelligi. l. C. de summa Trinitate. & no. in Au-
then. de testib. §. si vero ignoti. & probatur hoc, quod cū tor-
tura admittatur tali argumē. seruus, est ignobilis persona, &
infamis de facto, vt. l. cū ancillis. C. de incest. nup. sed seruus
non admittitur nisi cum tormentis vt l. seruus. & l. serui. ff. de
test. ergo nec infamis de facto admittitur ad testimonium fe-
rendum. si vero alii sunt testes, habet locum hæc glos. quod
omnino repellatur secundum Andream de Pi. nec testis re-
mouetur a testimonio propter notam & infam iam vitiæ suę
qui non debuit examinari, examinatus enim facit indicium,
ideo nec mulier transiens ad carnalem copulam, infra an-
num luctus. Sunt tamen quidam testes, qui ad aliquam fidē,
sed non ad integram examinantur, & isti faciunt indicium
qualequale ad inuestigandum veritatem, & ad torquendum
reum modice, quod dic, vt ff. de quæstio. l. maritus, per Barto
32 lum. & C. de manu. l. fi. † Sed incidit quęstio de facto, ecce tu
cras socius & debitor meus in mille, me præsente & man-
dante tu constituisti procuratorem ad recognoscendū istud
debitum, & obliganda bona tua, antequam procurator obli
garet, alienasti, tandem procurator te & bona tua obligauit,
quęritur, vtrū ego habeam hypothecariam in bonis alienatis
& videtur q' non, quia antequam procurator sit executus
mandatum, fides mea hęc est, quod bona non sunt obligata,
sed obliganda, vt ff. de acqui. pos. l. qui absenti. vnde medio
tempore potuerunt libere alienari, nec trahitur hypotheca
posterior retro, quia inspicitur tempus contractus, vel quo
contractus impletur per existentiam conditionis, quæ inest
verbis futuri temporis, ut ff. qui potiores in pignore habean.
l. potior.

ADDITIONES.

a Vide Archi in c. vtilem. 22 q. 2. cum multis aliis concor. positis per Doct. in lo-
cis vulgaribus.

b Vide scripta per nouissimos, maxime per Ias. May. in repe. rnb. ff. de verb. oblig.
in ij. colum.

c Vide Bar. consi. 3. vol. ij.

BIU Cujas

l. potior. ad hoc. ff. rem ratam haberi. l. bonorum, & l. fina-
35 li. † In contrarium videtur, quod procurator conſtitutus a te mandato meo & mea gratia tantum, non poteſt per te ſolum reuocari, nec impediri in executione mandati, vt ff. de pact. l. ſi cum fundum, & ff. de public. l. ſi quis prohibuerit.
34 † Tunc arguo, omnis actus, qui habet neceſſariam conſequentiam, fingit retro, vt ff. ad legem Aquiliam. l. huic ſcripturæ. ff. qui potiores in pignore habeantur. l. qui balneum, & notatur infra de appellationibus, capitulo, præterea requi
35 ſiſti. † dicendum videtur ſecundum regulam hypothecariæ, quod res debeat eſſe in bonis debitoris tempore, quo de hypotheca conuenit. vt ff. de probationibus. ante om-
36 nia. ff. de pignoribus. l. ſi is qui. §. quod dicitur. † Scias, quod fictio retro, non procedit niſi ex vinculis precedentibus, vincula dico contractus, non obligationis. nam iſta ſunt diuerſa: vinculum enim contractus eſt non poſſe penitere, vinculum vero obligationis actionem parit, & ſic ex contractu
37 naſcuntur duo ligamina, & nota hæc verba. † Ex prædictis ſequitur, ſi in inſtrumento procurationis dominus promiſit ſe habere ratum ſub hypotheca bonorum ſuorum, alienatio poſtea facta non nocet ei, qui prius de hypotheca conuenit, quia retro trahitur, quod iam de hypothecæ vinculo continetur. Si autem non conuenit de hypotheca tempore mandati, ſed dudum poſtea, & interim fuit facta alienatio, vnde res ante alienatæ non poſſunt obligari. ſi vera fuit facta alienatio, & non ſimulata, nec in fraudem creditorum
38 facta. † Oportet ergo, quod probem ſimulationem, vt C. plus valere quod agitur. l. emptione. vel fraudem, & tunc non agerem hypothecaria, ſed Pauliana, vt Inſtitu. de actio. §. ſi
39 quis in fraudem. † Quæro, ex ſimplici fide promiſſionis quæ obligatio naſcatur? Reſpondeo naturalis, & ante, quam nomina obligationis eſſent diſtincta, vocabatur naturalis ſine alio nomine, ſed poſtquam auctoritas veterũ diſtinxit vocabula, quædam habuerunt vocabula appropriata, quędam remanſerunt ſine nomine, vt ff. de pactis. l. iuris gentium, in princip. nec mirum, quia plura ſunt negotia quam voca-
40 bula, vt notatur in l. natura. ff. de preſcriptis verbis. † Ex prędictis apparet, quod ius gentium, ſiue naturale, inuenit obligationem naturalem, ſed de primęua ſui inuentione non inueniebat nomina appropriata, ſed in confuſo. hoc notat Archidiaconus prima diſtinct. ius gentium, vbi videas
41 tu Canoniſta. † Quæro, quid eſt fides catholica? Reſpondeo eſt argumentum, non demonſtratio, ideſt eſt veritas noſtris ſenſibus non apparens, ſed per reuelationum infuſa. vnde
42 Apoſtolus ait, Ne magnitudo reuelationem &c. † Sed an fides poſſit dici ratio, quoniam ratio nihil aliud eſt, quam inconuincibilis propoſitio. dic quod ſic, quia licet non poſſit naturali lumine probari, tamen nec reprobari poteſt aliquo lumine veritatis, cum non ſit impoſſibile apud Deum omne verbum, Luc. primo. Porro eiuſdem potentiæ ani-
43 mæ eſt ſcire verum & falſum, † nec poteſt ſcire hoc eſſe falſum. niſi quis ſciat, quod eius cõtrarium eſt, verum, vnde de fide pro vel contra nulla eſt ſcientia naturalis, vnde Apoſtolus, O altitudo diuitiarum ſapientię & ſcientiæ Dei, quam in
44 comprehenſibiles ſunt vię eius. † Sed nunquid Papa poteſt inuenire nouos articulos fidei? reſpondeo, ſic: ſed non con-
45 trarios. xv. diſtinctio canones, per Archidiaconum. † Tranſgreſſor canonum non eſt hæreticus, niſi erret in poteſtate clauium. 19. diſtinctio. nulli fas, per Archidiaconum. † An
46 Papa poſſit mutare formam conſecrationis? dicit Archidia. quod ſic. 56. diſtin. porro. & hoc canone ſuper hoc prius promulgato, alias non.

SUMMARIUM.

1 *Hæreticus, & erraticus, qualiter differant.*
2 *Modi viuendi in diebus ſeculi ſunt tres, in quibus ſolis ſaluant animæ.*
3 *Fides eſt tenax promiſſorum, vel gratuito pollicitorum obſeruantia. itẽ ſcientia mentis in aliquo, ſine de aliquo, aut de aliquo.*
4 *Bona fides, & mala fides, ſunt paſſiones animæ.*
5 *Teſtis deponens de credulitate, quid debeat dicere.*
6 *Simpliciter, aduerbium qualiter exponendum ſit.*
7 *Teſtis debet loqui clare, & per verba vſitata.*
8 *Ab, ſillaba, cum dicitur ab initio, quare non excludat initium.*
9 *Finiti ad infinitum non eſt propria ſimilitudo, vel proportio.*
10 *Plato poſuit ideas, tanquam principium formarum, eſſe in cęlo, vel nubibus aeris, quem reprobat Ariſtoteles.*
11 *Dęmones vbi nam morentur. & verba, Diabolica ſuggeſtione, quid inferant.*
12 *Dęmones habent ſcientias naturales, non ſpirituales.*
13 *Supra Lunam quæ ſunt, æterna ſunt, a Luna infra natura caducorum incipit, & tempus eſt menſura motus generabilium, & corruptibiliũ,*
14 *Infirmitas intellectus eſt (vt ait Auerrois.) quærere rationem, vbi habemus ſenſationem.*
Aſcenſio beatæ Virginis in cælum, non eſt de articulis fidei.
15 *Epiſcopi & ſacerdotes habent claues fori penitentialis, & epiſcopi dictas claues habent, non quia epiſcopi, ſed quia ſacerdotes, exceptis reſeruatis.*
16 *Generale ſtatutum epiſcopi contra generales conſtitutiones eccleſiæ nõ valet.*
17 *Ordines in eccleſia Dei ſunt tres, & qui.*
18 *Congregatio dici poteſt eo ipſo quod per diœceſanum eſt approbata. Regula autem non, niſi prius approbata ſit per Papam.*
19 *Pater relinquens filiæ centum, ſi continenter vixerit, an ſi ipſa nubat debeat habere legatum.*
20 *Mulier dicitur caſte viuere, quæ viuit in nuptijs ſeruando honorem, ſui mariti.*
21 *Vita continentium diſcrepat a vita nubentium, & diuerſi ſunt ordines*
22 *Verba illa, ſi continenter vixerit, an adimpleta dicat̃ ſi ſeruata ſit cõtinentia per triennium a morte teſtatoris.*
23 *Perpetuæ nuptiarum abſtinentiæ indictio aduerſatur publicæ vtilitati, quia Reipublicæ intereſt quamplurimos ciues habere.*
24 *Abſolui ab excommunicatione quis poteſt poſt mortem.*

CAP. PRIMVM.

1 FIrmiter. Quod firmiter creditur, pro vero habetur, quia notorium non recipit probationem in contrarium, preſertim quando eſt ita ſtatutum. Ea quæ † continentur in iſto capitu. pertinent ad apices Theologiæ, contra quam pernicioſe erratur. & tamen differentia eſt inter erraticum, & hæreticum. nam ſimplices homines ſunt erratici, quia errant, & tamen non ſunt hęretici, quia nolunt diſcedere
2 a Chriſto. † In ſi. ca. no. tres vitas, ideſt tres modos viuendi in diebus ſeculi: ſcilicet virginalem, continentialem, & matri-
3 monialem, in quibus ſolis ſaluantur animę. † fides hominis ad hominem eſt tenax obſeruantia promiſſorum, & eſt fides etiam nudæ pollicitationis gratuitæ. Item fides teſt. ſcientia
4 mẽtis, & aut eſt in aliquo, aut de aliquo, ſeu de aliquo. † Mala fides in aliquo impedit eum pſcribere, ſed mala opinio mea non impedit conſcientiam tuam. propterea bona fides & mala fides ſunt accidentia, & paſſiones animę & non alterius. Sublimis Deus vnicuique dedit propriam conſiderationem
5 & ingenium. † In tex. ibi, firmiter. no. argumentum, quod
a vbi teſtis a deponit de credulitate, debet dicere, ego firmiter ita credo, quod in conſcientia ſua non dubitet. ff. de acquirẽda hæreditate. l. cum falſum. & l. Pantonius. §. rei, & l. cum
6 quidam. §. dicitur. † Ibi, ſimpliciter, id eſt ſine plica & inuolu
7 tione aliqua. idem dicit Bernard. † in teſte. iſtud aduerbium, ſimpliciter, clare exponit̃ in capitulo, qui contra. infra, de ele
b ctio. libro ſexto. quia debet ſimpliciter loqui, & ſine b obſcuritate. Itẽ nõ debet loqui per extranea verba, ſed per vſitata. Bernar. hic. ibi, ſimplex omnino. id eſt non compoſitus, nec multiplex. & de triplici compoſitione tractat hic Bernar. de multiplici vnitate, ſiue vnione, ponitur hic in nouella, & per Archidiaconum, de conſecratione, diſtinctione ſecunda. in Chriſto pater. vbi videas, & adde quod notatur in capitulo
8 primo infra, ne ſede vacante. † Ibi, Ab initio, hęc ſyllaba, ab non excludit ſuum initium, quod impoſſibile eſt, quod aliqua res producta, vel prolata excludat ſua eſſentialia, ſuper accidentalibus autem plata excludere conſueuit, vt ff. de actio
9 nib. empti. l. ratio. §. finali. † Si Deus eſt ſimplex, quommodo eſt trinus? Reſpõdeo, do tibi per ſimilitudinem, licet non ſit propria ſimilitudo, quia nec proportio finiti ad infinitum. infra eodem, damnamus. §. quia inter. nam anima noſtra ſimplex eſt, tamen tria reperiuntur in anima. ſcilicet intellectus pręconcipiens, & ratio diſcernens, & memoria
10 comprehendens ac retinens, ſecundum Bernardum. † Ibi, principium, nota contra Platonem, qui poſuit ideas tanquam principium formarum eſſe in cœlo, vel nubibus aeris.

ADDITIONES.

a Vide per Doct. in rub. ff. de iureiur.
b Ad materiam obſcuritatis multa cumulat dominus Felynus ſupra in procemio, in principio, & vide etiam pulchrum conſilium Bald. 96. incip. Decreto cauetur.

BIU Cujas

ris. Et ideas intelligit primarias cauſas entium formalium, quas non dicebat eſſe in Deo, ſed à Deo creatas, tanquam imagines & exemplaria ſpecierum, vt hominis, canis, & cæte
11 rorum, quæ ſuo prędicamento ſunt ſubiecta, quę reprobat Ariſtoteles in primo Ethicorum.† Ibi, Dæmones, hi morantur in regione aerea turbulẽta. papa autem eorum cum ſuis archidæmonibus detruſus eſt in cauernis terræ. Ibi, diabolica ſuggeſtione, hoc eſt, quod dicitur in ſententiis criminalibus, talis diabolico ſpiritu inſtigatus, Deum præoculis non habẽdo. Iterum ibi, Dęmones, hi habitant confuſũ chaos, & tetrũ
12 aerem, qui eſt infra Lunam, & † habent ſcientias quaſdam
a naturales, a ſed non ſpirituales.† a Luna deorſum natura in-
13 cipit caducorum. quæ autem ſupra Lunã ſunt, æterna ſunt, & tempus non eſt factum pro rebus ęternis, quia tempus eſt menſura motus generabilium. De iſtis dicit Boethius in tertio de conſolatione, proſa pen ſiue inquit famulantibus qui buſdam prouidentię diuinis ſpiritibus factum exercetur, ſeu anima, ſeu tota inſeruient natura, ſeu cęleſtibus ſyderũ motibus, ſeu angelica virtute, ſeu dæmonum varia ſolertia, ſeu aliquibus eorum, ſeu omnibus ſimul &c Et cum loquat alternatiue, & diſputatiue, per hoc oſtendit hoc eſſe diffi-
14 cile ſcire.† Dicit Auerrois, quærere rationem, vbi habemus ſenſationem, eſt infirmitas intellectus. nos vero incãtationes prodeſſe, & obeſſe ſcimus. item ſermo aſſociatus a meliori-bus ſtellis infundit gaudia vitę, & econtrario contrarium. Ibi, Aſcẽdit in cęlum, aſſumptio in cęlum de beata Virgine
15 non eſt articulus fidei, ſed catholica opinio Sanctorum, vt
16 infra de conſtitutionibus. capitulo, ne innitaris.† Ibi, Secundum claues Eccleſiæ, loquitur de clauibus ligandi, & ſoluendi, & ſic de clauibus ſpiritualibus, & maxime fori pęnitentialis, quas habent epiſcopi, & ſacerdotes. nec epiſcopus habet, quia epiſcopus, niſi in reſeruatis, ſed quia ſacerdos. &
17 propter hoc generale ſtatutum epiſcopi contra generales cõſtitutiones eccleſię non valet, quia iſtud non eſt diſtinguere
18 legem ſuperioris, ſed præciſe contraire.† Ibi, coniugati, nota quod tres ſunt ordines in Eccleſia Dei, ſcilicet virgines, continentes, & coniungati. Bernardus. Item quidam ſunt coniugati viuentes ſub quadam obſeruatione diſciplinæ, vt milites gaudentes, & diſciplinati ſancti Franciſci. iſti tamen non habent immuninitates clericorum, quia eorum regula quaſi ꝓfana eſt, vt notat Bartolus ff. de iure immunit. l. ſemper. §. qui buſdam.† nec debet dici religio, vel regula, niſi ſit approbata per Papam. Congregatio tamen dici poteſt eo ipſo, quod eſt approbata per dięceſanum, vt notatur in l. prima. §. primo. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine. Si ergo non eſt approbata per Papam, vita eorum dicitur quædam ſuperſtitio, id eſt religio ambitioſa. vide gloſſam de ſententia excommunicationis. capitulo, cum ex eo, quę contra Baldum eſt hic.
19 † Pone, pater relinquit filiæ centum, ſi continenter vixerit, nunquid debet habere legatum, ſi nubit? videtur quod ſic, quia pudice dicitur viuere etiam illa, quę nubit, vt ff. ad Tre-
20 bellianum. l. mulier. §. cum proponeretur.† Etiam caſte dicitur viuere, quæ viuit in nuptiis ſeruando honorem ſui mariti, vt in Authenti. de reſtitu. & ea, quæ parit in vndecimo menſe. §. finali. collatione iiij. vbi dicitur, quod non debet plus hãe non viuens caſte, quam viuens caſte, & ſumunt
21 ibi caſtitatem pro vita nuptiali.† In contrarium videtur, quia vita continentium diſcrepata vita nubentium, & diuerſi ſunt ordines, gloſſa ordinaria eſt hic, quod verum videtur de ſtricta & propria ſignificatione verborum, & ſic pudici-
22 tia largius punitur, quam continentia.† Sed nunquid eſt neceſſe, quod contineat omnibus diebus vitæ ſuæ? videt quod ſic, vt C. de indic. vidu. toll. authentica, cui relictum, & quod
23 no. eodem titulo l. finali.† In contrarium videtur, quod per triennium contineat poſt mortem teſtatoris, vt C. quando & a quibus quarta pars debetur. l. meminimus. §. quod ſi poſt. vbi videtur expreſſum, ne perpetua indicatur abſtinentia nuptiarum. nam hoc eſt contra reipublicæ vtilitatem, quia republicę intereſt quamplurimos ciues habere, vt ff. ſoluto matrimonio l. prima. & feſtum videtur patri, cum videt filios, vt in Authentica, de nuptiis. §. finali. ſuper verbo, feſtiuum, & ideo publicum bonum magis conſiſtit in nuptiis, quam in continentia. credo, quod intelligatur de per-
24 petua.† Ibi, Peruenire, ſed quod poſt mortem quis poſſit abſolui ab excommunicatione, no. Archidiacon. xxiiij. quæſtio ij. ſi hæres.

ADDITIO.

a Vide per Barbatiam in conſilio quinquagiſimoquarto, incipien. in nomine Ieſu Chriſti amen. Caſus eſt talis. prima parte ſuorum conſiliorum, & ibi quomodo dœmones alliciuntur rebus corporalibus propter tria, ut ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio elidit peccatum.*
2 *Proteſtatio detegit motum animi.*
3 *Origenes in aliquo errauit, in alijs tamen, vbi non eſt error, approbatur.*
4 *Hæreticus ſi quis ſit in vno capitulo, non propterea in alijs eſt hæreticus.*
5 *Abbas Ioachim errauit, & ratio quare non fuit punitus de errore, ea fuit, quia a principio ſuppoſuit opinionem ſuam opinioni Eccleſiæ.*
6 *Proteſtatio, quæ nemini nocet, probatur per proteſtantem.*
7 *Accuſatori, antequam ſe inſcribat ad pœnam talionis, licet pœnitere ante publicationem ſcrutinij.*
Et liberto & inquiſitori licet pœnitere.
8 *Inſania nimia non excuſat.*
Hereſis prælati ſuo collegio, vel Eccleſiæ non obeſt.
9 *Corrigere errorem ſuum quis poteſt per epiſtolam.*
10 *Epiſtola probat proſcribente.*
11 *Locus & tempus an requirantur in epiſtola.*
12 *Tempus requiritur probari in dependentibus a tempore, & locus in dependentibus a loco.*
13 *Librorum aſſignatio ſummo approbatori fieri debet.*
14 *Dictio, ſeu, inter contraria poni poteſt, etiam cum copula.*

CAP. II.

1

Amnamus. † Nota hic, quod proteſtatio elidit peccatum. debet tamẽ proteſtans dicere, quod non intendit modo aliquo illud inſtrumentum edere, vel exhibere, vt hic facit Ioachim.† Item nota, quod proteſtatio detegit motum animi. fructus enim proteſtationis eſt, excuſare aliquem a peccato ignorãtiæ, vel ſuperſtitionis. Non obſtat infra de conſtitutionibus c. cum M. Ferrarien ſis, quia illa proteſtatio vergebat in alterius præiudicium. Item erat contra veritatem, hic vero in nullius præiudicium proteſtatio verte-
3 batur.† Nota, quod Origenes a in vno errauit, ſiue in aliquo: ta-
a men in alijs, vbi non eſt error, approbatur, quia æquum ab
4 iniquo ſeparatur. vt l. i. §. i. ff. de iuſtit. & iur.† Et ex hoc ſequitur, quod ille, qui eſt hæreticus in vno capitulo, non propterea eſt hereticus in alijs. hoc patet in hæreſi Græcorum, de
5 proceſſu Spiritus ſancti.† Quæro, in quo errauit Abbas Ioachim? & de intellectu huius capituli dic, vt notat Archidiaconus de conſecratione diſtinctione ſecunda. in Chriſto pater. Quæro, quę eſt ratio, quare nõ fuit punitus de errore? Reſpondeo, quod correxit ſe, imo ab ipſo principio ſuppoſuit opinionem ſuam opinioni eccleſiæ catholicæ, & hoc fecit propria manu, ille, qui debet alium declarare, non debet ab illo declarari, & ideo hæc proteſtatio non prodeſt tabellio-
6 ni, vel teſtibus.† Proteſtatio, quę nemini nocet, probatur per proteſtantem. Sic & notarius corrigit ſuum errorem faciendo de eo mentionem, & actor ſuum libellum ante litem conteſtatam, non poſt, ut C. de edendo. l. edita. niſi velit recedere a toto libello, & aduerſarij non interſit, vt C. de pactis l. poſtquam liti. Idem † permittitur accuſatori ante quam
7 ſe inſcribat ad pœnam talionis, & ſic licet pœnitere ante publicationem ſcrutinij. Item liberto licet pœnitere. ff. de in ius vocan. l. quamuis. Item licet pœnitere inquiſitori. & hæc omnia nõ. Archidiaconus xxv. quæſtio. viij. quia ergo, & §
8 ſequen. quem omnino videas.† Not. hic, quod nimia inſania non excuſat, imo accuſat dicit Boethius in tertio de conſolatione, quod ſi vitioſi humani corporis ſpeciem habent, in beluas tamen animorum qualitate mutantur. concord. in Authentico, de mon. in princ. & ideo plerique hic damnantur ad beſtias. & iſte hæreticus, de quo hic loquitur, fuit combuſtus, vt refert Ioannes Andreas. xvj. quæſt. vj. per Archidia-
9 conum.† In verſicu. nullo tamen. nota hæreſim prælati ſuo collegio

ADDITIO.

a Vincentius Godemini. De Origene plura cumulat Ioannes Picus Mirand. in ſua Apolog & planctus Origenis a Dino Hieronymo translatus extat. De vita & morte eius habetur per Nice. in libro quinto, capitulo 24 & 26. hiſtor.

BIU Cujas

colleg'o, vel ecclesiæ non obesse, quia nihil habet commune
10 delictum cum administratione. ff. de mino. l. Papi. exul. † Ibi,
propria manu: nota, ꝙ quis pōt per epistolam corrigere erro-
a rem suum. Item no. ꝙ epistola probat pro scribente, a & de aō
11 ꝓprio statur epistolæ, vt hic, & de neg. gest. l. Nesennius. † An re
quiratur in epistola propria locus, & tps. dicit Io. And. ꝙ sic, vt
no. ff. de pig. l. cum tabernam. §. idem quæsijt. C. qui pot. in pig.
12 hab. l. scripturas. † In dependentib. a loco requiritur probari lo-
cum: in dependentib. a tpe requiritur probari tps: in alijs non
dependentibus non requiritur. ff. de neg. gest. l. eum actum. C.
de pet. hær. l. si post motam. Et vbicunq; in aliqua dria ius con-
13 sistit, oportet illam probare. † Ibi, assignari: no. de assignatione
14 librorum fiēda summo ap,pbatori. † Item no. de dictione, seu,
b ꝙ potest inter contraria poni etiam cum copula &. b

ADDITIONES.

a Vide Feli. in c. 2. col. 6. extra de fi. inst.
b Vin. God. Vide Soc. consi. 63. in causa vertente. var. capiendo. lib. j. & consi. 111. & consi. 180. in fi. lib. 2. regulariter antem auget. Bar. & Bal. in l. cum quidam, & ibi Ci. col. j. in fi. ver. oppono. C. de ver. sig. & alibi DD.

De Constitutionibus. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutio multiplex est.*
2 *Differentia est, an aliquid statuatur contra ius ecclesiæ, an contra libertatē clericorum, vel ecclesiarum.*
3 *Statuta contra libertatem ecclesiæ quæ sint*
4 *Statutum imponens modicam pœnam ei, qui offendit clericū, ita est contra ecclesiasticā libertatē, sicut si nullā imponeret, & non valet ēt inter laicos.*
5 *Licentia constitutionis, quæ dat materiam delinquendi, non tenet.*
6 *Constitutione dictante, quod sufficiat citatio facta de absente in loco publico, an taliter citatus vt contumax possit condemnari.*
7 *Vniuersitas studij Papiensis si transferatur Mediolanum, licet mutetur locus, non minuentur iura episcopi Papiensis. is enim erit eiusdem vniuersitatis ordinarius.*
8 *Scriptura quare requiritur in constitutionibus, & statutis.*
9 *Scriptura in sententia diffinitiua hominis est de essentia, secus in sententia principis.*
10 *Episcopus, an & quomodo possit facere statutum in suo episcopatu.*
11 *Archidiaconus, si eligitur a collegio, habet iurisdictionem.*
12 *Statutum factū validum & quadraginta annis obseruatum, an habeat duas vires, videlicet vt statutum, & vt præscriptio, & quando a iure communi superueniente tollatur.*
13 *Statutum, quod forenses, vel ecclesia nullo tempore possint prescribere ad hoc ne Ciuitas perdat datia, & collectas, an valeat.*
14 *Statuta præcisa dispensationem arbitri non recipiunt.*
15 *Præcise dicere, quid sit.*
16 *Constitutio est rationabilis eoipso, quod non reperitur prohibita.*
17 *Constitutio arctatiua ignorantiæ est propter naturalem iustitiam.*
18 *Ecclesia non potest arctare non suum forum.*
19 *Cōmunitas ciuitatis, an possit statuere aliquid in præiudiciū singulorū ciuiū.*
20 *Voluntas priuata partium, an possit mutare generalem constitutionem.*
21 *Per pactum potest inueniri præscriptio a iure non inuenta, & inuentæ derogari potest.*
22 *Creditor an præscribat iuri offerendi, quod habet debitor.*
23 *Præscribere non potest contra dominum, qui scit rem alienam.*
24 *Papa si scribat in literis suis ad executionem statuti an videatur confirmare.*
25 *Confirmationem inducunt ea, quæ fiunt ad executionem.*
26 *Papa, an possit statuere de laicis.*
27 *Constitutiones laicorum, an sint seruandæ in foro spirituali.*
28 *Episcopus si imponat pœnam pecuniariam, an debeat sibi imbursare, vel dare consanguineis.*
29 *Populi inferiores, an possint facere constitutionem pœnalem,*
30 *Populi maiores cum authoritate suorum magistratuum possunt legem pœnalem condere etiam duram.*
31 *Pœna constitutionis, si exprimatur cui integre, vel partim applicari debeat, id seruandum est. Sin minus, aut apposita est per verba multiplicatiua, vt duplum, & ei applicatur cui simplum. Sin per verba simplicia, ex contractu parti, ex delicto verò fisco applicatur.*
32 *Ex naui qualibet debet Cæsari solui tributum oneris ferendi, alioquin nauis confiscatur. & an eo casu etiam merces vna fisco applicentur.*
33 *Nauis similis est domui, quæ confiscatur cum his, quæ continentur in domo, si ea ad delinquentem pertinent.*
34 *Ciuitas, si ex priuilegio habeat primam appellationem, an possit statuere, ꝙ non liceat appellare.*
35 *Consensus principis non requiritur in constitutione populi,*
36 *Constitutio, an liget ignorantes.*
37 *Statutum ciuitatis, vel decretum domini si dicat, quod decuriones, qui pro tempore fuerint, teneantur infra mensem notificare potestati aliquid, quid inferant verba illa, pro tempore.*
38 *Decuriones si infra terminum decesserint, an successores teneantur.*
39 *Constitutionem ita interpretare, vt si disponat de pœna imponēda, futura respiciat; si de indulgentia, vel dispensatione, de factis, & præteritis intelligat.*
40 *Statuta, an sint stricti iuris.*
41 *Statuta, quæcunque dant iudici arbitrium, possunt dici bonæ fidei.*
42 *Supposito si quis sit diuersis tribunalibus, quod tribunal inspicietur. & in contractibus ordinandis locus contractus, in delictis arcendis locus delicti, in iudicijs ordinandis locus iudicij inspicitur.*
43 *Statutum si sit in loco contractus, de præscriptione annali, in loco iudicij de decennali, quis locus debeat inspici.*
44 *Principium vbi habes, ibi de natura, & fine perpendas.*
45 *Statutum, quod non soluens puniatur aliqua annua pœna, an valeat.*
46 *Statutū laicorū, quo matrimonia pœnarū adiectione prohibeantur, an valeat.*
47 *Matrimonij substantia per laicos prohiberi non potest pōt tamen qualitas.*
48 *Homicidium, quamuis sit contra naturam, per accidens tamē permittitur, & accidens interdum magis quam natura consideratur.*
49 *Statutum Iustiniani quo ad succedendum, vel non succedendum in bonis, in foro eius seruatur.*
50 *Instrumentum matrimonij, secundum ius ciuile requirit tres testes.*

1 CONstitutio. † Quid est, no. 2. dist. c. constitutio. & alia est bona & æqua, vt ait illa constitutio ex ore Dei promulgata, pacta seruabo; alia bona & nō ꝙqua, vt ait statutū municipij, creditorē post decenniū nō audiam, & aliqua æqua & non bona, vt quod nulla currat præscriptio creditoribus vel dominis rerum. dico enim istud statutum valere sicut valet pactum. ff. de ꝙdi. edic. l. qđ si nol. t. §. si q ita. alia est ꝙqua ꝙquior, vt C. de proc. l. exigen di. alia vera verior, vt no. ff. de inof. test. l. Papinianus. §. sed nec
2 impuberis. † Quæro, an sit dria an aliquid statuatur ꝺ̄ ius ecclesiæ, an ꝺ̄ libertatem clericorum vel ecclesiarum. Rn̄detur sic, ꝙa licet neutrum statutum valeat, vt j. eo. c. ecclesia S. Mariæ. tn̄ plus punit ꝙ statuit ꝺ̄ libertatē ecclīæ, vt in auth. cassa & irri-
3 ta, & j. de immu. eccl. c. nō minus. & c. aduersus. † Sed q̄ro, q̄ sunt illa statuta q̄ sunt ꝺ̄ illa libertatē? Resp. oīa illa, q̄ sunt ꝺ̄ priuilegia gn̄alia, vt ꝺ̄ priuilegiū fori, vel p̄scriptionis, ſm Inno. vel p ꝙ clerici opprimunt̄, & laici efficiunt̄ audaciores, & clerici
4 timidiores, vt ff. quarū rerū actio non dat̄. l. j. §. q̄ onerā dę. † Vñ statutum, qđ imponit modicā pœnā offendēti clericum, ita est ꝺ̄ eccl'iasticam libertatē, sicut si nullā pœnā imponeret. ꝙnimò ēt inter laicos non valet hoc statutum, vt no. Archi. 23. q. 3. duo ista. quia facilitas veniæ nutrit maleficia, & ideo est ꝺ̄ ius naturale. vnde, non obstante tali statuto, homicida dēt puniri pœna iuris, & iuri publico subiugari, vt l. 2. C. vbi sena. vel clarissi.
5 † Non tenet licentia constitutionis, quæ dat materiam delin-
6 quendi, vt no. in cle. concessa, j. de elec. † Citatus a constitutione dictātis, quod sufficiat citatio facta de absente in loco publico, condemnari pōt, sed appellare non prohibetur. Est igitur verus contumax ſm quid, sed nō simplr, vt no. in cle. j. de iud.
7 † Si vniuersitas studij Papiensis transferatur Mediolanum ad tps, mutat̄ locus, tn̄ non minuunt̄ iura epi Papiensis, qui est or
8 dinarius vniuersitatis, vt no. in d. cle. j. de offi. or. † Quare in cō-
a stōnibus a & statutis requitur scriptura? Rn̄. ad perpetuam rei memoriam, vt j. de renun. c. j. in fi. Io. And. dicit, ꝙ non requīt ad primordiale esse, sed ad obseruantiam esse. nisi. n. interueniret scriptura, non possent publicari, nec innotescere populo, p̄sertim his, q tpe statuti ꝺd ti nō erāt in rerum nā, & iō frustra fierent, ꝙa non ligarent. hoc apparet ex l. 12. tabularum, quæ in 12. tabulis scripta erat, vt ff. de orig. iur. l. 2. Et si quis diceret, ꝙ
9 scriptura esset de substantia legis, forte non erraret, † ꝙa est de essentia in snīa diffinitiua hois, vt C. de sen. ex peric. reci. l. 2. ita multo fortius in snīa legis latę p populum: sed si per principem, non requirit scriptura. nam princeps fert snīam sine scripti re
10 citatione. † Quero, an ep̄s possit facere statutum in suo ep̄atu. Rn̄. sic imponendo pœnā censuræ vt in c. vt animarū. §. statutis, de resc. lib. 6. sed pœnā pecuniariā non pōt imponere, ꝙa nō reperit lege cautū. Vel dic, ꝙ ep̄s pōt, ꝙa hēt merū imperium, sed inferior eo non pōt. C. de sen. & inter. l. nulli. ff. de iud. l. 2. §. is da
11 tur. † Sed quid de archidiacono? dicit Inn. ꝙ si eligitur a collegio, hēt iurisdōnem: secus, si non hēt collegiū, vt sing. no. Inn. ꝺ̄ j. de iud. c. decernimus. † Quero, nunqd statutū pōt prescribi, hoc est factū statutū validū, & 50. ann. obseruatū, nunquid hēat
12 duas vires. s. statuti, & p̄scriptionis? & est ar. ꝙ non: ꝙa p̄scriptio ista non est p̄scriptio, sed executio ꝺ̄stitut onis, ar. ff. de vsu. l. sequit. §. lana. & iō ꝙ ius cōe superueniens in ꝺ̄rium tollit, licet p̄scriptio nō tolleret, vt no. in c. j. j. e. lib. 6. Sed qd si ius cōe redactū est in pactum ꝙuentū, vel tale statutū est iuratū? Rn̄. nō tollit, ꝙa nō est merum ius cōe, quoties aliquid addit, vel detrahi-
13 tur, vt ff. de iust. & iu. l. ius ciuile. † Quero, an valeat statutū, ꝙ forenses, vel eccl'ia nullo tpe possint p̄scribere, ne ciuitas ꝙ dat datia, & collectas? Respō. sicut eccl'esia vult sibi sua priuilegia intacta seruari, ita respublica. etiam non plus potest eccl'esia quam respublica. C. de sacros. eccle. l. fi. & ideo valet statutum

in quę-

ADDITIO.

a Vide Abb. Pan. in c. j. de post. prælat. & vide latissime per Bologninum in Theodosiana sua, in glo. ante pen.

BIU Cujas

in quærendis, non in q̃ſitis ante ſtatutum, qa reſpublica, ſicut pactum, põt rei ſuæ legem imponere. ff. de verb. obl. l. ſi ita quis. §. ea lege. de hoc alibi dicam. ex iſto tñ ſtatuto ſequitur abſurdum, qa erit procedere in infinitum. d. l. ſi. † Statuta p̃ciſa diſpenſationem arbitri non recipiunt; & iõ, vbi in ſtatuto apponitur aduerbium, p̃ciſe, dẽt ad vnguem ſeruari, vt no. in c. ne Romani, de elec. in cle. † Quid eſt dicere, præciſe? id eſt omnimodo, & indiſtincte. ff. de iure immu. l. ſp̃. §. demonſtratur, vbi de hoc. a † Conſtitutio eſt rationabilis eo ipſo, q̃ non reperitur prohibita, licet eius ratio demonſtrari non poſſit. ff. de le. l. non omnium. ff. de poſtu. l. j. §. j. 8. diſt. fruſtra, per Archi. † Conſtitutio arctatiua ignorantię eſt ſaltem p̃ p̃ nãlem iuſtitiam, vt no. in c. j. de iu. in cle. dic, q̃ põt arctare actum, ſed non agẽtem, quia parcitur ignoranti in pœnis. † Eccleſia non poteſt arctare non ſuum forum, vt no. in cle. diſpendioſam, de iudi. † Quæro, an communitas ciuitatis poſſit ſtatuere aliquid in præiudicium ſingulorum ciuium? Dicit Inno. q̃ non. ĩ. de iureiur. veniens, qd dẽt intelligi ꝯ aliquos ciues nominatos, ſed in gñe ſic vt ff. de admini. tu. l. ſiue. §. Lucius, & qd̃ no. C. quæ ſit lon. conſuet. l. 2. & l. 3. §. actor. ff. de re iud. per Bar. † Quæro, an priuata volũtas partium poſſit mutare gñalem conſtitutionem? rñdeo non, ſm Inno. qui ita no. ĩ. de procu. in noſtra. ad hoc. ff. de leg. j. l. nemo põt. hoc verum, niſi in dependentib. ſimpliciter a conſenſu, † vñ per pactum põt inueniri p̃ſcriptio a iure non inuenta, & tunc in præſcribendo, non requiritur bona fides, vt no. in c. paſtoralis. ĩ. de offi. ord. in gloſ. ſed vſq;. Item põt derogari præſcriptioni inuentę a iure, vt ff. de ędi. edi. qd̃ ſi nolit. §. ſi qd ita. † Conſidera, q̃ dr̃, q̃ creditor p̃ſcribit iuri offerendi, qd̃ hẽt debitor, intelr̃ ſi creditor poſſidet pignus, ſecus, ſi non poſſidet. vel dic ẽt ſi poſſidet, non præſcribit. nam fructus percipiẽdo & extenuando ſortem, ſibi quotidie ſoluit. ff. de ſol. l. Titia. † Item quia iſta præſcriptio non currit ſm nãm tp̃is. ſm nãm poſſeſſionis ille, qui ſcit rem alienam, præſcribere non põt ꝯ dñm. non obſt. l. ſi quis emptionis. §. fi. quia ibi ꝯ purgationem contumacię p̃ſcribitur, non ꝯ ſolꝯnem debiti. † Quæro, ſi Papa ſcribit in literis ſuis ad executionem ſtatuti, an videatur q̃firmare? dicit Inn. q̃ ſi Papa ſtatutum laicorum approbet ſup eccleſijs, q̃ eo ipſo q̃firmat, vt ipſe no. ĩ. de tranſact. c. j. & ſic de cætero tale ſtatutum non dẽt de capitularibus amoueri, argu. ff. de mili. teſta. l. tribunus. §. vltimo. quod eſt no, dignum. † Ex hoc no. q̃ ea, quæ fiunt ad executionem, inducunt q̃firmationem. † Quęro, nunquid Papa poſſit ſtatuere de laicis? reſpõ. ſic annuente Imperatore, vel ratum habente, vt ĩ. de hę. c. ad abolendam. † Quæro, an conſtõnes laicorum ſint ſeruandæ in foro ſpirituali? reſpon. ſic, ſi continent nãlem æquitatem, de hoc per Inno. ĩ. de immu. ecc. quia plerique, & ĩ. de no. ope. nun. c. j. in nouella. † Quæro, ſi eps̃ imponit pœnam pecuniariam, vtrum debeat imburſare, vel dare conſanguineis? reſpon. non, ſed debet pauperibus erogare, vt no. Inn. in d. c. quia plerique, in ſi. † An inferiores populi poſſint facere conſtitutionem pœnalem. dicit Inno. q̃ non, ſ. ſine ſuis rectoribus. ĩ. co. cum oẽs, per Inno. Sed maiores populi cum authoritate ſuorum magiſtratuum bene poſſent legem pœnalem condere, ẽt duram, vt no. in l. j. §. j. quod quiſq; iuris, & ff. de decret s ab ordine facien dis. l. fi. pœna conſtitutionis, ſi quidem lex dicit, cui applicetur in totum, vel in partem, ſeruanda eſt lex. † Si aũt non dicit, cui b applicetur: tunc ſi eſt pœna b pecuniaria, & appoſita per nomina multiplicatiua, vt duplum, vel quadruplum, tunc applicatur ei, cui ſimplum, vt l. fi. de litig. Si aũt per nomina ſimplicia, & deſcendit ex ꝯctu, applicatur parti: ſed ſi ex delicto, vel quaſi, applicatur fiſco, vt no. ff. de popularibus actionibus, in rub. † Et ad de hic nouum intellectum illius l. iubemus. C. de ſacroſ. eccle. Nam dico, q̃ omnis nauis mundi dẽt Cæſari tributum oneris ferendi, qñ facit trãſitum per illas partes. & ideo, ſi iſtud tributum ſubtrahitur, nauis confiſcatur, quia ẽt dẽt tributum. ſed an merces, quæ ſunt in naui, confiſcentur vna cum naui. determinatur. C. de nau. fę. cum proponas, & ff. loca. l. pe. §. nauem. † Porro nauis ſimilis eſt domui, quę confiſcatur cum his, quæ continentur in domo, vt C. de inceſt. nuptijs, l. cum ancillis. ſ. ſi tales pertinent ad delinquentem, alias nõ, vt ĩ. de pignor. c. ex parte. vel dic, q̃ in d. l. cum ancillis, eſt ſp̃ale, quia lex vltra procedit, alias ſecns. quia diuerſa corpora ſunt. ff. de actio. emp. l. granar a. Dicit Inn. q̃ non valet q̃ſtõ, quæ tangit ius ſuperioris. ĩ. de conſue. cum conſuetudinis, per Inn. † Pone, q̃ ciuitas ex priuilegio hẽt primam appellationem, nunquid põt ſtatuere, q̃ non liceat appellare? dicit Barto. q̃ non in l. fi. ff. de aqua plu. ar. quod verum eſt, niſi ſtatuta ſua ſint cõfirmata per principem ex certa ſcientia. ad iudicem autem municipalem appellari non põt. † Idem Inn. ait, q̃ in conſtitutione populi non requiritur conſenſus principis, de fide inſtru. cum P. in nouel. Nam ſufficit authoritas proprij magr̃atus, & licentia, quam habent per l. omnes populi. & hoc ſiue conſtitutio concernat iuriſdõnem, ſiue non, vt ff. de neg. geſt. l. cum alicui, & l. ex facto.

36 † Quęro, vtrum conſtitutio liget c ignorantes? reſpondeo, ignorant a pęnæ non excuſat, ſed ignorantia delicti aut q̃cernit ius naturale, vel quaſi, & non excuſat, vt C. de in ius vo. l. venia. aut q̃cernit aliud motiuum ſtatuentium, & tunc aut potuit & debuit ſcire, & non excuſat, vt ĩ. de poſtu. præla. c. j. aut nõ potuit ſcire; & tunc excuſat, vt d. l. fi. ff. de decre. ab or. fa. de hoc no. in Spe. de conſt. in fi. ff. de le. l. j. aut q̃ſtõ afficit rem ſtatuentis, & afficit ignorantes. ff. de pub. l. commiſſa, ſicut decretũ, de fideicõmiſſa. libertatib. cum quaſi, qa ẽt mortuũ. ſed ſi afficit p̃ſonam, & eſt pœnalis, nõ ligat ignorantem. C. de tab. l. generali, lib. 10.

37 † Pone, dicit ſtatutum ciuitatis, vel decretũ dñi, q̃ decuriones, q̃ pro tp̃e fuerint, teneant ĩ. menſem notificare ptãti aliqd, primo quęro, quid eſt dictum pro tp̃e? Sol. i. in ea parte tp̃is, vt patet in c. generali. §. illos, de cle. lib. 6. & in cle. de vi. & hon. cle. & co. ti. c. fi. ſm Pau. de Liaza. † Quid ergo, ſi intra terminũ deceſſerint, nunquid tenẽtur ſucceſſores? & vr̃ q̃ non. C. de decur. l. prouidendum, lib. 10. nam inſpicit̃ principiũ tp̃is, ar. ff. de ver. ob. l. ſi filiꝰ. & idem vr̃ de ſyndico, qui habebat quatuor dies ad denunciandum, & interim fuit remotus, q̃ ſuccedens in officio non teneatur, quia ꝯro tp̃e nõ erat ſyndicus, i. in principio tp̃is. In ꝯrium vr̃, quia idem eſt offiñ cõtinuatione. dic q̃ ſi primus eſt mortuus, nullus tenetur: ſed ſi viuit, primus tenetur geſta explicare, & non ſecundus. ff. de neg. geſt. l. nã & ſeruus. §. ſi me viuo, & ar. l. j. C. de admi. tut. eſt enim hoc de reliquis officij prioris. C. vt cãę poſt pubertatem adſit tutor. in rubro, & ni
39 gro. † Porro iſte eſt actus momentaneę ſolicitudinis, quę habet oculos retro. hẽt enim q̃ſtõ oculos ad ſubiectam mãm. vnde ſi ſubiecta mã eſt de præterito, reſpicit circa præteritum, ſi de futuro, reſpicit in futurum. Vnde, ſi diſponit de pęna imponenda, intelligitur de futuris. ſi aũt de indulgentia, vel diſpenſatione, intelr̃ de factis p̃teritis, ne inſtruatur mã delinquendi. ff.
40 de legib. cum lex. † Sed an ſtatuta ſint ſtricti iuris. dic aut ex eis ſurgit cõdictio ex lege; & ſunt ſtricti iuris, id eſt æquitas officij iudicis nihil addere põt. Aut ſurgit actio ex ꝯctu ſtricti iuris, & idem, vt no. ff. de tritica. l. in hac. aut ſurgit actio ex ꝯctu bonę fidei, & ſunt bonæ fidei, ſi agatur ex eo capite. alias ſunt ſtricti
d iuris, vt no. in l. certi condictio, in prin. ff. ſi cer. pet. d Fallit in arbitrariis, quæ ſp̃ trahuntur ad ęquitatem, q̃ bona fides deſiderat. † Vñ, qñcunq; ſtatutum dat arbitrium iudici, oĩa talia ſtatuta. quo ad interpretationem põt dici bonę fidei, ff. de eo, qd̃ certo lo. l. quod ſi Epheſi. ff. de negocijs geſt. l. quia tantundem. &
42 iſta ſunt ex inuentione mea. † Quæro, ſi quis eſt ſuppoſitus diuerſis tribunalibus, quod tribunal inſpicietur? reſpon. illius loci, vbi ius orit. nam oẽ ius cohæret origini ſuæ. & iõ in ꝯctibus ordinandis locus ꝯctus inſpicitur, in delictis arcendis locus delicti, in iudicijs ordinandis locus fori, i. iudicij. hęc eſt vulgaris doctrina, quam primo poſuit Odof. ff. de iudi. l. j. in ſua lectura.
43 † Sed pone, in loco ꝯctus eſt ſtatutum de p̃ſcrip. annali, in loco iudicij de decẽnali, quis locus inſpicitur? reſpon. inſpicitur locus contractus, quia præſcriptio eſt via quædam actionis ſumens terminum a cauſa prima ipſius; vnde non variat ex va-
44 rietate locorum. C. de vſuc. transfor. l. j. in princ. † Vbi ergo hẽs principium, ibi de nã & fine perpendis. ff. de ver. ob. l. inſulam
45 intra biẽnium. † Dubitaẽ, vtrum valeat ſtatutum, q̃ nõ ſoluens puniatur aliqua annua pœna? dic q̃ ſic, ſi eſt debitor in ſpecie, vel in facto, quia non extenuat ſortem. Si aũt in quantitate, vel in facto, ad cautelam quantitatis, vel q̃ debeat deponere apud campſorem, vel dare pignora, ſunt opiniones, vt no. C. de vſur. aut. ad hoc. Bar. dicit q̃ nec directe, nec cauillanti põt permitti
46 vſurę. ff. de admi. tu. l. Titium. §. altero. † Quæro, an valeat ſtatutum laicorum, quo matrimonia pœnarum adiectione prohibẽtur? dicit Arch. q̃ non. 2. q. 3. Euphemium. Idem dicit Io. And.
47 in c. ſtatutum. de hęr. lib. 6. † Tu dic, q̃ ſubſtantia matrimonij, non põt prohiberi per laicos, ſed eius qualitas, vnde ſi reipublicæ intereſt talia connubia non fieri ne fiat ſcandalum in populo, tenet adiectio pœnæ, ſicut tenet, ne malis moribus ciuitas informetur, vt l. 2. C. de ſecun. nup. licet illa lex nõ ſeruetur
48 p̃ dictum Apoſtoli in foro eccleſiaſtico. † Ego video, q̃ homicidium ꝯ naturam eſt, tñ per accidens permittitur. Itaque plerunq; magis conſideratur accidens, q̃ nã, quia accidẽtia nãm obnubilant, & tegunt, vt. C. de adul. l. Gracchus. ff. de poſt. l. j. §. beſtias. oĩa iſta accidentia vocantur qualitas in iure noſtro, qa ſunt q̃dam adiectio pœnæ. alibi dicit lex, q̃ ſine dotalib. inſtrumentis cum q̃cubina non ꝯhatur matrimoniũ efficax ad prolẽ legiti-

ADDITIONES.

a Vin. God. De huiuſmodi vide q̃ per Alexan. conſi. 80. in j. parte, & per Fel. in c. ex parte, de reſcri. in verbo, præciſe.

b Vide Aret. in rub. ĩ. de iud.

c Vide aliquid per epiſcopum Alex. in c. j. 4. diſt.
Vin. God. Vide Card. in cle. 2. in prin. de hæret. qui dicit q̃ non ligat ignorantes niſi in ea ſit dictio, ex tunc.

d Vin. God. Aduerte q̃ verba ſtatuti ſic capi debent vt euitetur correctio iuris cõmunis. Rui. conſi. 169. nu. j. lib. 3.

BIU Cujas

legitimandam, vt Inst. de nup. §. fi. & tamē Archi. dicit, quod de iure canonico secus est, quia tenet matrimonium, & filij
48 sunt legitimi, vt ipse no. †Dominus Cy. dicit, ꝙ in foro Iustiniani seruatur statutum eius quo ad succedendum, vel non succedendū in bonis. Itē in dubio ꝓpter imparitatem nō dēt censeri connubiū, & ideo lex Iustiniani habuit rationabile motiuuū, & propterea seruandū in foro laicorū, & sic aliqd pōt disponi de accessorio, quod non potest disponi de principali. & adde, quod no. Arch. xcvi. dis. bene, vbi dicit, ꝙ de cā matrimoniali laici non possunt disponere. Sed vbi habent facti certitudinem, possunt ſm canones iudicare. & ego dico, ꝙ ēt de successionibus, & etiā de dotibus possint iudicare secundum leges, quia consistunt in re temporali inhęrendo di
50 cto domini Cy. †Et no. quod in dicto instrumento secundūm ius ciuile requiruntur tres testes, vt eleganter no. Archi. ponendo omnes casus, in quibus requirūtur tres testes. 2. q. v. §. j. vbi omnino videas.

SVMMARIVM.

1 *Constitutiones canonicæ ab omnibus seruandæ sunt tam in ciuilib. causis, quam in criminalibus.*
2 *Verbum, statutum, significat rem perfectam.*
3 *Statuta imperfecta non ligant.*
4 *Statutum episcopi an dicatur statutum canonum.*
5 *Vicario Iesu Christi subiecta est omnis creatura.*
6 *Subditus sui ipsius nemo est, propterea constitutio Papæ non ligat eum nec successorem.*
7 *Terminus generalis an possit arctari per subauditum intellectum.*
8 *Verba legis, sunt iuuanda interpretatione.*
9 *Statutis semper creditur inesse iustitia.*
10 *Iudex succedit loco legis, & in non determinatis a lege habet arbitriū simile determinatis. & nu. 13.*
11 *Testis depositio, & Notarij scriptura in aliquo falsa in totum vitiatur.*
12 *Positio ratione partis falsæ potest negari simpliciter.*
14 *Iudex debet iudicare secundum acta, & probata, non ex proprio sensu.*
15 *Clausula, si ita est, in literis Papæ exponitur ideſt si ita est probatum.*
16 *Iudex non debet formare sententiam ex suo capite, sed prout ius dictat.*
17 *Transgredi leges an liceat iudicibus propter casus de nouo emergentes.*
18 *Aequitas nō scripta nō hēt vim legis, vbi rigor scriptus est in cōtrariū.*
19 *Iudex in ciuilibus, ēt p modica iniustitia, puta expensarū, facit litē suā.*
20 *Trangredi leges an liceat arbitris.*
21 *Arbiter an faciat litem suam in male iudicando.*
12 *Apices iuris sunt quidquid bonā fidē nō tangit, sed extrinsecus vētilat.*
23 *Arbiter in modica quantitate potest leges transgredi ob bonum pacis.*
24 *Pœnas augere, vel diminuere an possint iudices maiores, & qui habent altam iurisdictionem, vt sunt potestates, & præsides ciuitatum merum & mixtum imperium habentes.*
25 *Pœnam certam & determinatam, imponi consuetam, iudex mutando facit litem suam.*
26 *Iudices ecclesiastici, etiam post sententiam, interdum dispensant.*
27 *Ep̄s si dispēsat, vel ex officio aliqd facit, an sit necessaria p̄sentia partis.*
28 *Tumultus si immineat p̄t culpabilis puniri, nō seruato ordine iudiciario.*
29 *Ius ciuile si discordat cum canonico, quod nam attendi debeat.*
30 *Sententiam iudicis laici an teneatur exequi episcopus.*
31 *Iudex quid si male iudicat per simplicitatem, & non per malitiam.*
32 *Filius quemadmodū cōtrahendo, & iudicādo patrē de peculio obligat.*
33 *Iudex in arbitrarijs debet eligere opinionem maiori fulctam ratione.*
34 *Iudex sequens communem opinionem in iudicando, nisi ea sit notorie falsa, vel irrarionabilis, excusatur.*
35 *Opinio Glo. cui nulla alia Glo. aduersatur, tenenda est, & quid si inuicē aduersantur.*
36 *Interpretari, vel glossare statuta municipalia, an possit priuata p̄sona.*
37 *Statutum, quod extrahens sanguinem in palatio puniatur corporali pœna, non comprehendit phlebotomantem.*
38 *Voluntas, & propositum distinguunt beneficia, & maleficia.*
39 *Interpres debet duntaxat exponere, non facere nouum ius.*
40 *Statuta municipalia recipiunt interpretationē intensiuā, & expositiuā.*
41 *Interpretatio quæ requirat, & vbi verba seruiunt menti, & mens verbis, non indigemus interpretatione.*
42 *Statuta omnia recipiunt interpretationem intensiuam, & aduersatiuā, non autē extensiuā, vel restrictiuam, nisi quatenus de iure communi.*
43 *In statutorū intellectu, attendi debet eorū uis, potestas, & rō, & virtus legum consistit in substantia rationis. & scriptura sine mēte nihil est.*
44 *Scripturas interpretamur per viuam rationem, per argumentum a pari litate, & ab omnimoda similitudine.*
45 *Interpretatio competit magistratibus, ac prudentibus.*
46 *Statutum debet verbo a iure communi sumpto cum sua causa vti.*
47 *Statuta non sunt interpretanda per fictionem.*
48 *Statuta loquentia de executionibus testamentorum fiendorum præter ordinem iuris communis, non habent locum in ficta, seu p̄sumpta vulgari, vel pupillari tacita & quare.*
49 *Ius commune informat, & vesti statuta, non econuerso.*
50 *Interpretationē extraneā, vel ceruotinam, vel transgredientē terminos nō recipiūt statuta. Sicut nec instīa, nec testes nec aliud interp̄tabile.*
51 *Interpretatio sumit a natura cōtractus, a natura rei, & a cā, nu. 55. & fi.*
52 *Interpretatio statuti an dicatur statutum.*
53 *Et de interpretatione cōtractus dotis, & de interp̄tatione stipulationis.*
54 *Statutorum reuisione commissa quibusdam sapientibus, vtrum pendente reuisione statuta vetera possint exequi.*
55 *Statuta an æquiparari debeant contractibus an vltimis voluntatibus.*
56 *Arbitrator, q hēt ex forma cōpromissi potestatē arbitrādi & corrigēdi arbitramētū, si fecit laudū reseruata sibi potestate corrigendi, potest interim laudū latū peti mandari executioni, præstita cautione idonea.*
57 *Interpretatum semel an possit itorum interpretari.*
58 *Iudex si erret contra textum l. sententia expresso errore, non valet, secus si erret contra interpretationem legis.*
59 *Hæres non potest interpretari voluntatem defuncti.*
60 *Statutum populi si disponit, quod genitor possit relinquere filio spurio bona sua an valeat.*
Legitimati an succedere possint.
61 *Legitimatus habet figuram, non autem substantiam naturalē legitimi.*
62 *Imperator in legitimationibus reseruat clausulam non obstantium, quā populus non potest apponere quia est supremæ iurisdictionis.*
63 *Statuere populus potest qnatenus moribus, & legibus viuit.*
64 *Quæ a turpi causa finali oriuntur, vel ad eam referuntur, non debent ad effectum produci.*
65 *Statutum quod pater possit filio sperio bona sua relinquere, nutrit peccatom luxuriæ.*
66 *Ius ciuile non potest tollere ius naturale. sed effectum eius.*
67 *Præscriptio nō tollit cōtractū, sed eius virtutē, i. obligationē, & actionē.*
68 *Statutum, quod naturalis filius exhæredatus a patre, vel præteritus habeat querelam inofficiosi testamenti an valeat.*
69 *Statutū, quod nati ex diuersis cōcubinis sibi inuicē succedāt, an valeat.*
70 *Dotare an possit princeps spurias suas de plenitudine potestatis.*
71 *Potestatis plenitudo superat omnem legem positiuam. & in Principe sufficit pro ratione uoluntas.*
72 *Iura videntur ibi possideri, vbi quis domicilium habet, vel forum fortiē.*
73 *Potestas & potentia qualiter differant.*
74 *Populus regitur tribus modis.*
75 *Consuetudines fori iudiciorum non sunt regalia, nec ad eas præscriben. requiritur scientia principis vel mediati superioris.*
76 *Consuetudo debet esse præscripta.*

CAP. PRIMVM.

2 1 CAnonum. a †Cōstitutiones canonicę ab oībus sunt seruandæ tā in ciuilibus causis, q̄ in criminalibus, & nemo suo sensu, sed canonum authoritate dicitur. Casus, præcipit conciliū Meldēse, ꝙ statuta canonum, ideſt canones statuētes custodiantur ab omnib. & nemo in actionibus, vel in iudicijs suo
2 sensu ducatur, sed iudicet secūdū canones. † Ibi statuta, istud
b verbum significat rem perfectā. ff. ꝙ quisque iu. l. 1. §. hæc ver
3 ba. †vnde statuta imperfecta non ligant, vt plene no. in proœmio cle. vt puta ea, q̄ requirunt confirmationē superioris, vel
4 publicationē. nā prima sunt īperfecta quo ad obseruātiā. Ibi, canonū, q̄ritur, an statutum episcopi dicat statutum canonū. loquor de statuto valido, vt infra de loc. c. vestra. & ꝙ sic, quia oīa nra sunt, q̄ nra authoritate subsistūt, vt C. de vete. iu. enu. cle. l. j. §. oīa. In p̄riū, ga sequeretur, ꝙ ius municipale esset ius cōe, quod falsum est Sol. quo ad dispositū sunt diuersa, q̄q̄ authoritas disponentis influat super dispositum a statuto. Porro aliud est permittere, aliud est facere, vt ff. de ma. vin. l. si pater.
5 §. fi. & C. de testa. l. omnium. †Ibi, ab omnibus, exponunt quidam. s. subditis, quod non placet Inn. quia vicario Iesu Christi subiecta est omnis creatura. Tu dic, aut est talis cōstitutio, q̄ possit adaptari oībus, & tunc est verū, quod dicit Inno. aut non potest adaptari oībus, puta infidelibus, & tunc bona est
6 dicta gl. †Item quia nemo est subditus suiipsius, iō cōstitutio papæ eum, vel eius successorē non ligat, vnde potest regi suo sensu, & eius sntia ꝺ ius scriptū lata ius facit, vt l. j. ff. de consti.
7 prin. & C. de legi. l. fi. †Extra quęro, an terminus generalis possit arctari per subauditū intellectum? dicit Ia. de Are. ꝙ aut disponēs loqtur per modū constitutionis, & potest arctari. ff. de oper. no. nun. l. 1. §. item nunciatio. & hoc verum est, quando
8 loqt̄ de legislatore, †ga verba legis sunt iuuanda interpretatione, vt patet. ff. qui satisdare cogan. l. inter oēs, & C. de sacros. eccle. l. 1. vbi dicit, habeat vnusquisq;, exposuit gl. s. habilis. & codē modo si diceret statutum, vnusquisque vadat in exercitū,
9 intelligitur de habilibus, ideſt qui naturaliter ire possunt, † ga iustitia statutis semper creditur inesse, vt ff. de re milit. l. 3. §. si ad idē. ff. si quis cau. l. 2. §. ꝙ diximus. ff. de excusati. tut. l. scire oportet. §. & si maxime. † & sic iudex succedit loco legis
10 & vocatur

ADDITIONES.

a Circa istud c. quæro, an iste tex. in verbo, ab omnibus, intelligatur tam de bonis, quam de malis, vide omnino Panor. in cap. solitæ. in 7. no. de maio. & obe.
b Et ca. in his infra, de verbo. signifi. vbi tex.

BIU Cujas

& vocatur princeps, & ideo in non determinatis a lege habet arbitrium ſimile rebus determinatis, vt no. ff. de teſt. l. ſcio.
11 † Si autem terminus vniuerſalis ꝓferat̃ a teſte, vel tabellione non reſtringitur. ſed ſi eſt ī aliquo falsū, in totū vitiat̃, qa ſubſcribentis authoritas vulneratur, vt no. ſupra tit. ꝓximo. c. dū-
12 namus. per Bernar. ix. diſtin. ſi ad ſcripturas, & de hęret. fraternitatis. † Idem, in poſitione, vel interrogatione, nam rō partis
13 falſæ poteſt negari ſimpliciter, vt ff. de reb. dub. l. ſi is, q̃ ducē
ta. §. vtrum ita. † Ibi in actionibus, nec in libellis, vt l. 2. §. poſt originem ff. de origine iuris, & infra de iudic. capitulo, examinata. nec in ꝓceſſibus. eodem titulo, capitulo, exhibita, de reſtitutio. ſpolia. capitulo, Piſanis. nec in teſtamētis ff. de legatis j. l nemo poteſt. ff. de legatis 1. l. codicillis. §. fi. ff. de conditio. inſtitu. l. qdā in ſuo. ff. de auro & argēto lega. l. medico. §. vltimo.
14 ff. de operis liber. l. cerdonē. † ibi, ſuo sēſu, ſ. corporeo. nā licet viderit, debet potius iudicare ſecundū actū & probata, quam ſm id quod vidit, nec dicitur iudicare ipſe, ſed lex, quę hoc diſponit. ff. de ritu nuptiarum. l. palam. Studeat tñ intercipere teſtes, in q̃tū pōt, ne falſum coram eo probetur, vt notat Azo. in
15 ſumma. C. de teſtibus. † & hæc vera ſunt, etiam ſi in literis papæ ſit clauſula, ſi eſt ita, nam exponitur, ſi ita eſt probatū, & vide, quod notat Archidiaconus. 30. q. 5. iudicantem, & xi. q.
16 3. quamuis ꝑ Archidiaconum. † Item poteſt intelligi litera de
a ſenſu corporeo, id eſt de opinione animæ. nemo enim ex ſuo capite dēt formare ſnīam, ſed ſm qđ ius dictat, alioquin nō eſ-
17 ſet miniſter legis. † Vnde iuxta hoc quęro cum Inn. vtrū rōne caſuum emergentium poſſint iudices ordinarij licite leges trāſgredi? & videtur, quod poſſint ſequi iudicium animi ſui quia iurant iudicare, quod ſibi ęquum, ac iuſtum videbitur, ut in Auth. iuſiurādū, qđ præſtatur ab his. §. æquius. vnde nō debent delerare, vt C. ad legem Iuliam repetūdarum. l. fi. Sol. dicit Inn. ꝙ ordinario hoc non eſt licitum, quia nec iuſtū eſt
18 facere ꝯ legis vigorē, vt C. de le. l. leges ſacratiſſimæ. † Item nec æquum, qa æqtas non ſcripta non hēt vim legis, vbi rigor ſcriptus eſt in ꝯrium, vt ff. qui & a qbus l. proſpexit. & nota. plene
19 ꝑ Cy. in l. 1. C. de le. † & hęc vera sūt in ciuilibus cauſis, in qb. iudex nō hēt arbitriū, imo ēt pro modica iniuſtitia, puta expē-
20 ſarum litis, facit litē ſuā, vt in Auth. de iu. §. oportet. † Sed ſtatim quæro cum Inn. qd in arbitris? dr̃ namque arbiter ab arbitrij libertate, vt ff. de arb. l. qualē, in prin. ergo vr̃ ꝙ poſſit ſequi animi ſui motum, quem alteri committere non poteſt, vt no.
21 e. ti. ſicuti. † In ꝯriū vr̃, ꝙ arbiter b facit litē ſuā male iudicādo
b ēt in apicibus iuris. C. de pact. l. ſi qs in cōſcribēdo, in fi. † Apices iuris ſunt, quicqd bonā fidem non tangit, ſed extrinſecus
22 ventilatur, vt ff. mandati. l. ſi fideiuſſor. §. qnædam. Solu. dicit Inno. ꝙ arbitro permiſſum eſt leges tranſgredi, vt hic no. per
23 Ber. vt ff. de ar. §. ſtarim. l. idē. † Tu dic, ꝙ non licet arbitro c le-
c ges tranſgredi, ſed arbitratori licet propter bonum pacis, vt ꝯ. de præben. niſi eēt. ſ. in parua quantitate, pro qua veriſimiliter tranſigerent hi qui lites execreātur, vt ff. de arbi. l. ſed ſi ſeruum. § ſi quis iudex, & l. de meis §. recepiſſe, in gl. ord. & licet arbiter non iuret, nihil ad rumbum. nā nec iudex delegatus iurat, & tñ dēt iudicare ſm leges & canones, alias facit litē ſuā,
24 † Quæro vna cum Inn. quid in cauſis criminalibus, vtrum iudices maiores, & qui habēt altam iuriſdictionem, vt p̄ſides, & poteſtates ciuitatum habentes merum imperium, poſſint propter caſus emergentes pęnas augere, vel minuere? Dicit Inn. ꝙ ſic in extraordinarijs criminibus. quinimo ēt in ordinarijs ante latā ſententiam, & cauſa cognita, vt ff. de infamibus. l. qd ergo. §. pęna grauior, & C. eo. l. ſi Poſſidoniū, & l. & ſi
25 ſeuerior † tu dic. aut conſueuit imponi certa & determinata pęna, & non poſſunt eam mutare, quin faciant litem ſuam vt C. ne ſanctum baptiſma iteretur. l. fi. ff. ad Turp. l. j. §. calumniatoribus, niſi in ſententia exprimat cām rōnabilem, qñ exaggerāt, vel diſpenſant, ar. ff. de qō. l j. §. ſi quis vltro, & pœnæ
ꝯſuetudinarię & ſtatutorū municipaliū oīno ſunt imponendæ, licet crimen ſit extraordinariū, vt ff. de extraor. cri. l. j. §. sūt
26 quædā, & hoc in iudicibus ſęcularibus. † Sed iudices eccleſia ſtici qñque etiam poſt ſententiam diſpenſant, vt ꝯ. de iud. at ſi clerici, niſi proceſſiſſent ad actum degradationis ſm Archi.
27 Quęro, ſi epiſcopus diſpenſat, vel ex officio aliquid facit, vtrū ſit neceſſaria preſentia partis. dic quod non, qñ non fit in figura iudicij, vt no. Arch. j. q. 7. quoties cordis. & de multiplici ſdi-
28 ſpēſatione vide eadē ca. & q. hi qui, per Arch. † Extra no. ꝙ qñ periculum tumultus imminet, poſſunt pęna mortis puniri culpabiles abſque vllo ordinato proceſſu, vt ff. de īiuſto teſtamento. l. ſi quis filio exhæredato. §. quod ſi quis. ver. niſi forte.
29 † Quęro, quid ſi diſcordat ius ciuile, & ius canonicū? Reſpōdeo in his, in quibus præualet ius canonicum ratione materiæ vt quia ſpiritualis, vel vſuraria, vel ratione perſonæ, vt quia clericus, vel religioſus, & ſequendum eſt ius canonicum, in alijs autem caſibus epiſcopus ſeruabit decretales in ſuo foro, & poteſtas in ſuo, etiam ſi ambo fori ſint in eadem ciuitate, quia forus licet videatur paruum territorium, tamē ad inſtar territorii regitur, & quilibet in ꝓprio territorio militat, & regulat & gubernat, vt no. ff. de manu. l. apud eum. ꝯ. de noui oper. nuncia. c. i. & ibi no. & infra de foro cōpetenti, qđ
30 clericus † Sed nunquid epiſcopus tenetur exequi ſententiam iudicis laici? reſpon. ſic, ſi eſt iuſte lata, & a iure canonico nō diſcrepet, alias ſecus, vt in capitulo, prin. de exceptio. lib. 6. multo fortius e contra, vt patet expreſſe. C. de epiſ. audien. l. ēpale. cum enim vtraq; iuriſdictio ſit ordinata ad iuſtitiam, æquiſſimum eſt, ꝙ vna protegat alteram, quia vtraque ſubeſt eidē ſupiori, ſcilicet Deo, vt ff. de ſacroſan. ecc l. placet. Deinde tu potes venire ad gloſſam Bernardi. Opponit̃ de capitulo, ſcīēdū. Solutio, ibi locales, hic generales. Opponit̃, ꝙ lex cō ſulens non obligat. ſol. vt in gl. Opponit̃ de l. digna vox. ſolu. ibi, prima verior. Opponitur de inculcatione. ſol. vt in gl. Quęro de actione inepta propoſita inepte, reſpondeo nō valet libellus. Quęro, qd ſi apta ꝓponitur inepte? dic vt infra de iud. c. examinata. Opponitur de l. qualem, ſol. ibi, nō ꝯ legem, ſed
31 circa factū. Ber. Quęro quid ſi iudex iudicat per ſimplicitatē, & non per malitiam? reſpōdeo, tenetur quatenus bono viro æquum videtur, id eſt quatenus facere poteſt, & intelligit facere poſſe etiam de peculio, ſi eſt filius familias, cui adminiſtratio peculii ſit ꝯceſſa, vt ff. de iudiciis. l. ſi fili⁹. † Nā ſicut obligat patrem contrahendo de peculio, ita iudicando, quod eſt
32 notabile, quādoque tamen ignoſcitur ei non ſolum in tanto,
33 ſed in toto, vt in apicibus iuris, vt dicā. ꝯ. e. c. ne innitaris. † Extra no. ſecundum Io. And. ꝙ expedit habere iudicem gratio-
d ſum in arbitrariis, d tamen cauant iudices ne eligant opinionem, quæ minus habet rationis. Iudex ſuccedit loco legis, & vocatur princeps, & ideo in non determinatis a lege habet ar-
34 bitrium ſimile rebus determinatis. ff. de teſti. l. ſcio. † Excuſantur autem, ſi ſequūtur opinionem communem, niſi notorie ſit irrationabilis, ſeu falſa ſecundum Hoſt. quod tene menti.
35 Dicit Iac. But. quod debemus ſequi in dubio opiniones gloſ-
c ſarum, quæ non habent gloſſas contrarias, vt ipſe no. in l. 1. C. qui pro ſua iuriſ. & facit l. diſ. dominio ſancto. vbi vero eſſent glo. contrariæ, teneat illam opinionem, cui magis ratio intellectus ſui conſentit, nec propterea facit litem ſuam, quia habet neceſſe eligere, vnde neceſſitas officii eum excuſat, argu. ff. ad Silla. l. ſi quis in graui. §. cum oēs. adde qđ dicā. ꝯ. eo. c. ne
36 innitaris. † Vulgaris qō eſt, vtrū aliqua priuata ꝑſona poſſit interpretari, vel gloſſari ſtatuta municipalia? & videt ꝙ ſic, qa nō debeot iudaice intelligi, vt ff. de in ius vo. l. quamuis. Item
37 de abſurdo animo poteſt fieri lex, † unde ſi ſtatutum dicit, ꝙ faciēs ſanguinē in palatio puniat̃ pęna corporali, nō intelligitur de eo, q̃ facit ibi phlebotomiā, qm̃ hoc eſſet iudaicum, nā hoc eſt beneficiū, non malū, per quod infirmi in columitas ꝓ curatur. Itē delictum, & reatus idē ſunt, ſed iſte non eſt in rea
38 tu. Itē † voluntas & ꝓpoſitum diſtingunt beneficia, & malecia, vt ff. de fur. l. q iniurię, & l. verū. ff. loca. §. ſi quis ignorans. ſed iſte nō habuit ꝓpoſitū delinquēdi, ergo nō eſt delictū, qa a quo remouetur diffinitio, remouetur & diffinitū, ſed oīs diffinitio delictorum fit per dolū, vel culpā. ff. de legi. l. 1. ſed hic non eſt dolus, vel culpa, niſi ex induſtria male phlebotoma-
uerit, vt ff. de var. & extraor. cog. l. medicus, & ff. de iniuriis, l. ī
rē. § tugurium. In ꝯriū videtur, quod ſtatuta nō poſſint gloſſari, qa nemo ſuo ſenſu dēt ea intelligere, ſed literaliter, ꝓut iacent, vt ff. qui & a quib. l. ꝓſpexit. ff. de exerci. l. 1. §. ſi is, q̃ nauem. Itē qui interpretatur, addit vel minuit, ſed qui hoc facit
39 nouū ius facit, vt ff. de iuſti. & iu. l. ius ciuile. † Ad interpretem autem nō pertinet nouum facere, ſed exponere & explicare, vt ff. de ver. ob. l. 1. in fi. & l. 1. ff. de excu. tu. Item nihil excitat̃ ad actum niſi per potentiam, de leg. 2. l. ſi ita § ſub cōditione, ſed poteſtas gloſſandi & interpretandi debet concedi a prin-
cipe. ff. de orig. iu. l. 2. §. fi. Sol. interpretationem expoſitiuā re-
f cipiunt, quia ſine hac interpretatione non poteſt cęna f duci, vt ff de ori. iur. l. 2. §. ex his legibus latis, in verbo, deſideraret. & in euāgelio Matthęi dicitur, quod Emanuel interpretatur nobiſcum Deus. Et apoſtolus dicit, quod interpretatio eſt

donum

ADDITIONES.

a Adde etiam hoc, quod qui facit contra legem præcepti, in cuius intellectu ſunt variæ opiniones, peccat, vt ſin. colligitur ex tex. & glo. & ibi Io. And. & d. Ant. in c. appellanus, de ferijs, & facit quod no. Inno. in cap. ne innitaris, de conſt. infra eo. & ponit Alexan. conſi. 107. in ſecunda parte, & adde hic ad Panorm. in apoſt.

b Vide Io. de Imo. & Mod. in l. diuus. ff. de re iu. vbi etiam aliquid per do. Alexand.

c Vide Are. in cap. dilecti, de iudi & an arbitrator, quantacunque fulgeat poteſtate, poſſit repellere præſcriptionem, vide Oria. in tract. de arbi. in vlt. parte num. 25.

d Vide Fan. in c. conſuluit, de off. dele.

e Adde ſcripta late per do. Moder. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure, & vlrra ibi ſcripta, adde, quod dicit idem Bal. in conſi. 272. primo libro, in vltimis verbis. quod veritas eſt in gl.

ſ Vide Socinum in conſi. 252. ver. primo ex doctrina.

BIU Cujas

donum Dei, j. Corint. 14. & expositio sacrarū scripturarum.
41 † Dic, q̄ interpretatio tria requirit. s. interpretabile, interpretantem, & actum interpretandi. & vbi habemus sonum verborū, quia verba seruiunt menti, & mens verbis, vt l. Labeo. ff. de supe. leg. non indigemus interprete, sed vbi est plus, vel minus in mente, q̄ in verbis, tunc recurrimus ad mentem si dicto scriptum cōgruat. ff. de leg. 2. l. cum p̄r. §. cum imperfecta. † & oīa
42 statuta recip. unt interpretationem intensiuam, quæ ex verbis intelligi pōt, sed non extensiuam, vt ff. sol. mat. l. si vero. §. de viro. nec restrictiuam, vt ff. qui & a qui. l. prosp exit. nisi restringatur per ius cōe, quod hēt informare statutum municipale, vt C. de nox. l. 2. de consue. cum dilectus, & no. C. de iure deli. l. fi. §. in computatione. tm̄ scripturæ statutorum non sic sunt interpretandę, sicut diuina scriptura, qa spiritus sanctus, qui legitur in litera, viuificat, litera aūt occidit. 2. Cor. 3. Item statuta recipiunt interpretationem aduersatiuam per ar. a ꝓrio sensu, vt C. de fur. l. apud antiquos. Istud ar. in tex. vocatur coniectura, & per ꝓriam coniecturam iste modus argumētandi pōt resolui,
43 vt C. de condi. inser. l. 2. † Item statuta non debent ita ruditer intelligi, q̄ amittant vim, ac ptātem eorum, vt ff. de leg. l. scire leges. Virtus. n. legis consistit in substātia rōnis, vt C. quæ sit lon. consue. l. 2. quia mēs legis idem est, qđ aīa & spiritus ipsius scripturæ. nam scriptura sine mēte nihil est, vt ff. de test. mi. diuus.
44 † Item per viuam rōnem interpretamur scripturas, vt ff. si cer. pet. l. cum fundus. §. j. & ff. de acq. pos. l. j. §. veteres. vñ oīa statuta recipiunt interpretationem per punctum rōnis. nam rō nō fallit, nec fallitur, vt l. fi. C. de pon. auri. Item interpretamur per ar. a parilitate, vt C. de ind. vidu. l. fi. Item per ar. ab omnimoda similitudine, vt ff. de leg. l. non pōt, & l. de quib. & l. ideoq;. vbi
45 † dr̄, q̄ interpretatio est commissa magr̄atibus. Item competit prudentibus, quib. est cōcessum interpretari, vt d. §. ex his legi
46 bus latis. † Item q̄ statutum mutuat vocabulum a iure ciuili, quod assumit adminiculum, & opem a iure communi, dēr vti cum sua cā tanq̄ successor vocabuli, arg. de acq. pos. l. Pompo-
47 n. us. §. cum quis, & in Auth. de filijs ante dota. inst. na. §. fi. † Sane per fictionem iuris statuta non sunt interpretanda, vt ff. de neg. gest. l. 3. §. hæc verba. nam frustra esset ibi fm caput edicti,
48 si primum suffecisset. † Et ideo statuta, quæ loquuntur de executionibus testamentorum præter ordinem iuris communis fiendorum, non hūt locum in ficta seu p̄sumpta substitutione tacita vulgari, vel pupillari, qu'a illa non est proprie testm̄, sed suppletio testamenti. & licet testm̄ ex forma strict iuris nō valeat sine insinuatione, tm̄ tacita substitutio non est insinuanda de per se & expresse, & tm̄ haberet locum in testamento, qđ cōfirmatur per fictionem legis Cornelię, vel postliminij, quia est verum testm̄ in facto, licet sit fictum in virtute, & licet eius confirmatio consistat in fictione confirmante testm̄, vñ ibi est veritas fundamenti & originis. val'ditas aūt est ibi in fictione ꝓsistens, quapp ibi fictio magis influit, q̄ disponit. ff. ad le. Fal. l. j. §. j. & multa prosunt ad coad uuandum, quæ non prosunt ad originem petitionis fundandam, vt C. de eden. l. fi. Vel dic breuius, q̄ aut lex fingit principaliter pp se, aut pp aliud, ideſt pp coadiuuandam veritatem. Primo casu casus fictus non clauditur in statuto loquente de casu vero & nāli, secūdo sic: quia licet fictio coadiuuet, tm̄ ille casus est fundatus ī ver. tate, & hoc tenemenți, quia subtile & sane vbi loquimur de facto, & non de ficto, non inspicimus fictionem, vt in cle. quod circa, de ele.
49 † Sed Bar. dicit, q̄ statuta recipiunt interpretationem passiuā, a
a non actiuam, in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. similia verba habes in glo. ff. de transac. l. qui cum tutoribus, in prin. Hoc est dicere, q̄ ius commune informat statuta & vestit, sed non informatur, nec vestitur ab eis, & hoc propter virtutem attractiuam, quam habet ius commune ad municipale, & non eō. de ista virtute attractiua no. ff. de pac. l. iur's gentium. §. quinimò.
50 † Vlt mo scias, q̄ statuta non recipiunt interpretationem extraneam, vel Ceruotiam, vel trāsgrediētem terminos suos, sicut nec instrumēta, nec testes, nec vllum interpretabile, vt ff. de fideiuss. l. fideiussores magr̄atuum. §. pro Aurelio. & ideo vbi statutum figit pedes, ibi nos figere debemus, vt no. ff. pro soc. l. si non fuerit. ita tm̄ inferamus, q̄ a verbis nō prorsus recedamus, vt ff. de ver. ob. l. quicquid astringendæ, & ff. de vsuf. leg. l. si alij, & no. C. de leg. l. non dubium, de priui. c. porro. Item de interpretatione contractus bonę fidei habes. ff. pro soc. l. si socius pro
51 filio. † Item sumitur interpretatio a natura contractus. l. fi. ff. de condi. ob cau. Item a natura rei. ff. de dam. infec. l. inter quos,
52 ver. & quod in stipulatione. ff. de vsu. l. si stipulatus. † Quæro, vtrum interpretatio statuti dicatur statutum? respō. sic, si est intrinseca & substantialis & inseparabilis a statuto. ff. de ver. sign. l. nominis & rei. §. verbum, ex legib. sed si est argumentalis, vel extrinseca, tunc non est statutum. Gl. ord. dicit, q̄ est tex. leg's,
53 ff. de testa. l. qui testamento. §. mulier. & non est alibi. † Item de interpretatione ꝓctus dotis, qui sīr est bonæ fidei, habes. ff. de pac. dot. l. inter socerum. §. cum inter patrem. Item de interpretatione stipulationis, quæ est stricti iuris, habes. ff. de verb. ob. l. si ita stipulatus fuero per te non fieri. & facit. ff. de cuic. l. si ita quis, & ff. de ritu nup. l. l bertum. §. senatus. Item de interpretatione sumpta a causa si. habes. ff. de cond. ob cau. l. si extraneus,
54 sed a causa impulsiua non sumitur interpretatio. † Sed dubitatur de hoc pūcto. Commissa est reuisio statutorum quibusdā sapientibus, vtrum pendente reuisione statuta vetera possunt exequi? nam si equiparas statuta contractui, non possunt exequi, vt l. pecuniam. ff. si cer. pet. si vero equiparęs vltimæ voluntati, possunt exequi, vt l. plures, in pr. n. ff. de excep. do. †
55 & videtur, q̄ equiparentur contractibus, vt ff. de ma. test. l. si ita fuerit. In ꝓrium vr̄, in vltimis voluntatibus, quia non fingunt retro, vt C. de legi. & const. l. leges, & constitutiones. Sol. dicit Part. q̄ possunt interim exequi, qa inter. m hūt suum esse perfectum, licet in futurum possint reformari, vt ff. de in diem addic. l. 2. & est sicut in p̄cario, qđ pro libito pōt reuocari, tm̄ donec reuocetur, subsistit. ad idem facit c. gratioſe, de resc. lib. 6. & l. 4. ff. loca. fm Bar. qui ita no. ff. de condi. inde. l. Iulianus, qđ verum est p̄stita cautione, & non aliter, quia equiparo supplicationi. ī. de
56 in inte. rest. c. suscitata. † Ex hoc sequitur alia conclusio, q̄ si arbitrator, qui hēt ex forma compromissi potestatem arbitrandi & corrigēdi arbitramentum, facit laudum suum reseruata sibi ptāte corrigendi, q̄ interim laudum latum p̄t peti executioni mandari p̄stita cautione idonea. C. de ord. cog. l. fi. ar. C. de p̄ci.
57 impe. offer. authē. quæ supplicatio. † Sed nunquid semel interpretatum pōt iterum interpretari? rn̄. non, quia rei declaratæ b
b n. hil addi pōt, nec detrahi. h. d. glo. ord. no. ff. de verb. ob. l. quic-
58 quid astringendæ, quæ non reperitur alibi. † Item dicit, q̄ interpretatio est dubij casus decisio, vt C. de leg. l. fi. & si iudex erret ꝓ tex. legis, sn̄ia non valet expresso errore. secus, si erret ꝓ interpretationē legis. ff. de re iu. cum prolat's. † Item oīs assimilatio dr̄ interpretatio, vt Institu. de legi. pa. tute. vbi est tex. notabilis.
59 Interdū exponit, interpretor. i. p̄sumo. C. de leg. l. j. † Et no. q̄ hæres non p̄t interpretari voluntatem defuncti. duæ gl. sunt n iure ciuili. ff. de rei ven. l. item Pōponius scribit. §. fi. & ibi tex. q̄
60 nō est alibi, & ff. de ver. ob. inter stipulantem. §. fi. † Dubitatum est apud antiquos, nūquid statutum populi valeat, si disponit, q̄ genitor possit rel. nquere filio suo spurio bona sua? & vr̄ q̄ sic, quia nulla rō naturalis hoc prohibet, & ius naturale antiquum permittit, quo iure primæuo oēs in natura pari nascebant pares, vt puta quia liberi. i. gnati nascebant, cum non esset cognita dr̄ia naturalis atq; ltīmi, [vt in Auth. qui. mo. natu. & c. coll. 6. & 7. Item quia nihil peccauerunt geniti, sed genitores, vt
61 C. de nat. li. l. legem Anastasij. † Ltīmatio simlis est alchimię, c
c quæ facit apparere illud, quod non est, transmutare tm̄ vnam spēm in alterā nō pōt, sicut ltīmatus figurā ltīmi gerit, sed non hēt eandem substantiam, quæ dēt proficiscī a rerum nā, quæ diuina & immutabilis est. In ꝓrium vr̄. nā ius potissimum Romanorū prohibet eos succedere, vt in d. Auth. qui. mo. nat. eff. sui. §. fi. colla. 7. Et Imperator maior est in prohibendo, q̄ populus in permittendo. C. cōia de succes. auth. oēs peregr. ni. qa populus merum imperium non possidet, nec quasi. Itē a quo remouetur disponens, remouetur dispositum, & a quo remouetur potentia disponentis, remouetur v. rtus d. spositi. l. 2. de offi. procon. sed per prohibitionem iuris communis remouetur populus a potestate disponendi, ergo non valet dispositio statuti. Item spurius est præc se & omnino non capax, vt no. de his qui. vt indi. l. hæreditas. Item ius municipale non pōt quem legitimare in se, vt no. Innoc. ī. de fi. instrum. c. cum P. tabellio,
62 † Item etiam Imperator non solet legitimare, nisi reseruata forma, ideſt clausula non obstantium adiecta. Sed populus, qui est minoris authoritatis, non potest istam clausulam derogatoram apponere, qa ista clausula est de suprema iurisdictione, quæ vocatur plenitudo potestatis, quæ non est apud populos.
63 † Item populi possunt statuere, quatenus moribus, aut legibus v uunt, vt l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. Sed in hoc populus non viuit lege, nec bonis moribus, quia boni mores nihil habent scrupuli. † Item quæ ad turpem causam finalem referun-
64 tur ex post facto, vel ab ea originem sumunt a principio, non
65 debent ad effectum produci. ff. de ann. le. l. Quintus, in fi. † Item istud statutum nutrit peccatum carnalis concupiscentiæ, & reddit homines, & mulieres ad carnis immunditiam, & ad

pec candum

ADDITIONES.

a Et vide allegata plene per d. Io. Bap. de sancto Seuerino, & aliquid per Ias. May. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. Et adde ad ista verba Bal. hic, q̄ interpretatio in quacunque dispositione semper debet fieri in benigniorem partem. ita pulchre comprobat Soc. in consi. 23. ver. 18.

b Vide quod subtiliter consuluit Oldrad. consi. 167. incip. ante omnia considerandum, ver. nec his obstat, & vide no. per nouissimos in c. super quæstionum. §. j. de offic. deleg.

c Vide allegata per Ias. May. in l. cum acutissimi, C. de fideicom. & ibi diffuse multa pulchra ad propositum per Barba. in repe. & vide etiam scripta ad hoc in tractatu de legitima. per d. Ant. de Rosel. in 6. lib. tract. fol. 140.

BIU Cujas

peccãdũ prõptiores, qa Inia & impunitas peccãdi nutrit peccã-
66 tũ, ergo inualidũ. † In ꝺriũ facit, qa ius ciuile nõ põt tollere ius
67 naturale, ſed effectũ eius, ergo a ſiſi ita eſt. †Ecce ſiſe, ꝑſcriptio nõ tollit ꝺctum. l. in bello §. factæ. ſed tollit virtutem eius. i. obligationẽ & actionẽ, vt l. obligationũ ferè, §. placet, de act. & ob. Iſtã conſiderationem habuit tex. in §. pactus ne petteret, & ſunt verba Ia. But. in qõne veterũ Piſanorũ hic. ſed illud verum eſt, vbi honeſte ſtatuit, ideo vr ſtatutum non valere, quia ꝺ pudicitiam, vt hic, & iſtã partem puto veriorem in ſpurijs damnatis lege diuina, vt dixi in l. 2. C. de iure an. aure. ſ. ſi ſunt ſpurij nati ex complexu, qui poſſit criminaliter accuſari, alias bene valet ſtatutũ, pura, qs eſt natus ex clerico in minorib. conſtituto, vel quia pr tenebat duas cõcubinas, vel ex ſoluto & ſoluta ex furtiuo amplexu, cũ eſſent ambo viles perſonæ, inter quas ſm ius ciuile prẽſumeret matrimoniũ, vt hæc probant. ff. de ritu nup. l. in libere. Inſtitu. ad Orficianum. §. nouiſſime. C. e. l. ſi qua il-
68 luſtris. † Itẽ valeret ſtatutum, qꝺ naturalis filius exhæredatus a patre, vel preteritus haberet querelam inofficioſi teſtamẽti, quia naturalis filius tenet medium inter legitimũ & ſpuriũ, & tñ de iure cõi nunq̃ nãlis põt rumpere teſtm patris, vel aui prni, quia non ſequitur patrem, ſed matrẽ, vt ff. de ſta. ho. l. vulgo, & elegãter no. in l. j. §. j. ff. de ſecun. ta. Item ſm diuerſas conſuetudines naturales ſuccedunt diuerſo modo: ergo valet cõſuetudo, vt
69 no. in c. 1. §. pe. qui feu. da. poſ. † Itẽ valet ſtatutũ, qꝺ nati ex diuerſis concubinis ſibi inuicem ſuccedãt, licet ſit ſecus de iure cõi, vt l. ſpurij. ff. vnde cognati, ar. ad hæc. ff. de vul. ſubſti. l. ſi is qui, & no. in Auth. ſupradicta, q. mo. na. effi. ſui. §. fi. nã inter fratres nulla turpitudo verſatur, ſed ſola inhabilitas ſumpta a radice
70 corrupta, & adde qđ no. in l. 2. C. de hær. inſt. † Vidi dubitari de principibus mundi, vtrum de plenitudine poteſtatis poſſint dotare ſpurias ſuas. & videtur qꝺ nõ, quia legibus debẽt viuere, vt
71 ff. de legi. l. princeps. † In ꝺriũ vr, qꝺ plenitudini poteſtatis nihil reſiſtit: nã oẽm legem poſitiuam ſuperat, & ſufficit in principe ꝓ rõne voluntas. ff. de conſt. prin. l. j. nam authoritas veterũ, & mundi neceſſitas incõueniens induxerunt. Vñ dixit Imperatori q̃dam mulier cuius amplexus Imperator dicebat illicitos, domine ſi libet, licet. & ſm hoc dico, qꝺ ſi dns Bernabas habuiſſet in Mediolano plenitudinem ptãtis, potuiſſet dare amaſijs ſuis bona exiſtentia in territorio Mediolanenſi, vel nomina debito-
72 rũ Mediolanenſiũ, qa † iura vñr ibi poſſideri, vbi eſt domicilij, vel vbi reus ſortit forũ, quapp ẽt ſcipſum obligare potuit. ff. de iud. l. fideicom. §. tractatũ. ff. de ſol. l. q̃ro. C. vbi fideicõmiſſum peti oporteat. l. j. licet quãtitas in gñe nõ poſſit poſſideri, qa nullo loco circumſcribitur, & locus incertus poſſideri nõ põt, vt ff. de acq. poſ. l. locus. Itẽ gña ſunt ſicut prædicamenta. nõ ſicut pdicata. & oĩa p̃dicamenta ſunt ſimplr incorporalia, quæ non poſſidentur actualiter. Certe nec prædicata, ſicut ſunt ſpecies, niſi ſint corpora, vel coniuncta corporib. Sed ꝺ ꝑ dicta facit, qa turp. s affectio hic verſatur habens cãm pmanẽtẽ in turpitudine & ĩ delicto, de ac. & ob. l. fi. & de ver. ob. l. ſi plagij, qõ iſta pẽ-
73 det de facto. Sed nunqd aliud eſt ptãs, a aliud potẽtia? Rñ. ſic, qa
4 eſſe in potentia nondũ eſt ens, ſed eſt ens ante ipſum, vt no. ff. de ꝙd. ob cãm. l. qđ Seruius. ſed ptãs eſt ens, & ſic ex parte poſt. verbi gña, qa habeo iuriſdõnẽ, habeo ptãtẽ exercẽdi cã. & qa ſcis, iõ docere potes, & ſilia. hinc eſt, qꝺ ptãtiua ꝙdõ ꝺr potẽtia, nõ poſſe. Plerũq; tñ vnũ ponit ꝓ alio, vt ff. de hær. inſt. l. ſuus. §. puto. Patet ex his, qꝺ ptãs rẽ pfectã oñdit, potẽtia futurã. ff. đ ꝙdi. & dem. l. ſi iã facta. puto tñ, qꝺ ſi Papa diceret de plenitudine potẽtiæ, vel de plenitudine arbitrij, vel de plenitudine voluntatis idẽ operaretur, qđ ſi diceret de plenitudine ptãtis, quia non ſp ſtrictis vocabulis vtimur. ff. ſi cer. pet. l. ſi tibi. Nec ſciẽtiam grãmaticæ ſ. caput hẽmus, quia altior eſt aĩa, & mens oĩs, q̃ grammatica. C. de conſt. pec. l. 2. C. de ꝙhen. & cõmit. ſtip. l. ſcrupuloſam. C. de teſt. l. qm̃ indignum. & no. qꝺ nihil excitat ad actũ niſi ꝓ potẽtiã, vñ nemo acceptaret legatũ, vel hr̃ditatẽ, vel dignitatẽ, niſi habeat ius acceptandi non ſuſpenſum de futuro, ſed in pr̃ti concurrẽs, vt ff. de leg. 2. ſi ita. §. ſi ſub condi. & idem in
74 ſimilib. vt ff. quorum legatorum. l. j. §. qđ aũt. † Et no. qꝺ populus
b regitur b trib. modis. ſ. rege, & talis populus nihil põt ſtatuere, niſi nutu regis concedente, quia non põt plus ſtatutum, q̃ ipſi ſtatuentes. Sꝺo mõ regit lege j. propriis ſtatutis, q̃ qdem ſtatuta valent, dũmõ ſint licita & honeſta. his duob. mod. regit ppis expreſſe, tñ ius ſuperioris nõ põt tãgere, vt ꝯ. de iureiu. c. veniẽtes. Tertio mõ regit ꝙſuetudine & iſto modo regit tacite, tñ iſta conſuetudo, ſi tangit regalia, ꝺẽt eſſe de principis conſcientia, ſeu cõniuentia, vt no. Bar. ff. de publica. l. ſi publicanus. §. in ve-
75 ctigalib. Quæ aũt ſint regalia, hẽs in titulo, q̃ ſint regalia. † Conſuetud nes aũt fori iudiciorum nõ ꝺnr regalia, nec requiritur conſcientia principis Romanorum, ſeu mediati ſuperioris, qa qcquid põt populus expreſſe ſtatuendo, põt tacite conſuetudi-
76 nẽ generando, vt ff. de leg. l. de quib. §. fi. Itẽ ſtatutum fit in inſtanti, ſed conſuetudo fit continuatiue, quia debet eſſe præſcripta, vt l. nemo. §. temporalis. ff. de reg. iur. & ibi no.

ADDITIONES

a Vinc. God. Quomodo hoc verbum poteſtas, accipiatur in iure, vide Cor. con. 214, circa. litera h. & f. lib. 3.

b Vide per Bar. in ſuo tractatu de regimine ciuitatis.

SVMMARIVM.

1 *Culpa vbi non eſt, ibi pœna eſſe non debet.*
2 *Ignorans edictum non punitur, ſicut nec delictum.*
3 *Prætextu ignorantiæ qualitatis pœnæ delinquens nõ liberatur a vera pœna.*
4 *Puniri non debet quis ſine culpa, punitur tamen quandoq; quis propter culpam ab alio commiſſam.*
5 *Conſtitutio non ligat ante promulgationem publicam, & lapſum ex inde duorum menſium.*
6 *Statuta municipalia ligant ſtatim atque publicata ſunt.*
7 *Ignorantia ſtatuti probatur ex eo quod quis docet ſe fuiſſe extra prouinciã.*
8 *Scientia abſentis probare ſi quis voluerit, ſufficit probare, quod ad eum peruenerit fama ex relatione proborum & honeſtorum virorum.*
9 *Conſtitutio ſecreta, quam Papa facit in camera, non ligat.*
10 *Conſtitutio noua facta appellatione pendente, an trahatur ad cauſam appellationis.*
11 *Statutum quando reſpiciat actus futuros, vel pendentes, vel præteritos.*
12 *Nouo ſtatuto dictãte quod de contractibus præteritis ſoluatur gabella, ſi res in contractu deducta non extat, non habet locum ſtatutum.*
13 *Conſtitutio præterita vel futura reſpicit pro ſubiecta materia.*
14 *Statuto cauetur quod ciues poſſint blauam extrahere ante duos dies, & nõ poſſea, quidam cum extraheret tempore permiſſo coactus eſt referre intus propter hoſtes aduenientes, an poſſit extrahere. Et quid in eo, qui, cum vellet ante duos dies extrahere, non potuit, quia inuenit portas clauſas.*
15 *Extrahere quis dicatur.*
16 *Pœna non debet præuenire culpam.*

CAP. II.

1 OGnoſcentes. †a Vbi nõ eſt culpa, ibi nõ
2 dẽt eſſe pœna. & iõ nouum ſtatutum futuris dat formã, non ꝑteritis calũniã, ne iuſta ignorantia puniatur. ea. n. q̃ poſt legem & prẽter legem committuntur, plectenda ſunt, non illa quibus innocẽtia ſuffragatur. Et quatuor ſunt dicta, quorum primum eſt quædam maxima propoſitio. Secundum eſt quædam rla naſcens ex propoſitione prima. Tertia eſt ignorantia neceſſaria, quia lex non erat lata, non cadit in delictum, quia ea quæ non ſunt, ſciri non põt. nam ſcientia eſt entium, non eorum quæ nec ars, nec nã reuelauit. Quarto dicit, qꝺ tranſgreſſor legis, vel canonis dẽt puniri. Concluꝺe, qꝺ qui non tranſgreditur non punitur, nec vituperatur, ſed qui tranſgreditur culpatur & pu-
2 nitur. † Item no. qꝺ ignorans b edictũ nõ punit vt hic, C. de tab.
b l. gñali. lib. x. ff. de dec. ab ord. fac. l. fi. ſic nec punitur, q ignorat delictũ, vt ꝯ. e. c. nam ꝙcupiſcentiã. Si aũt qs nouit delictũ & edictũ, tñ errauit in qualitate delicti, vtrũ puniat de toto, an de tanto. dic vt ff. de iniu. l. eum qui nocentem. §. ſi nupta. & ff. loc. l. ſi
3 qs ignorans. † Si aũt non errauit in delicto, nec in qualitate delicti, ſed in gñe pœnæ, talis ignorantia non excuſat quin puniat iuxta formã veri ꝓ affectũ delinquendi. nã eo ipſo in pœnam ꝙſentit q ſe delinquere nouit. ff. de poſtu. l. j. §. beſtias. Item præſumit qs ſcire pœnã ex quo ſcit delictum. Item qa pœna eſt annexa delicto non põt ſeparari ab eo. Venio ad glo. & collige qꝺ
4 id qđ ltĩmè factum eſt pœnam non meret. † Itẽ qꝺ ſine culpa qs non ꝺẽt puniri, qđ verum eſt vbi culpa a nullo eſt cõmiſſa, ſed qñq; punit qs ꝓ culpam commiſſam ab alio licet non a ſe, vt videmus in actione noxali. ff. de re iud. l. miles. §. 10. & in ſpurio q priuat ſucceſſione ꝓ delictũ pris, vt C. de naturalib. lib. l. legem Anaſtaſij. Itẽ ſtatuta locorũ qñq; punũt patrẽ ꝓ delicto filij, vt no. C. de decre. decurionum, lib. 10. Itẽ totã familiã ꝓ delicto vnius, vt ff. de incen. rui. naufr. l. Pedius. tñ talia ſtatuta plerunque ſunt iniuſta, vt no. in Auth. vt nulli iud. in prin. colla. 9. Sunt & alij caſus vt hic in glo. & in rla, ſine culpa, vbi videas. & in illis caſibus ſubeſt cã ſpecialis ꝓ vitium mãæ, & publicam vtilitatem. vñ licet ſit ſine culpa non eſt ſine cã, vt ff. q & a quibus. l. proſpexit. & gl. ponit hic verſus quos expone vt ibi no. &
5 facit. ff. de infam. l. gño. † Deinde no. qꝺ conſtitutio non ligat tãq̃ ſit ꝓmulgata. qđ intellige publice, & demum lapſis duob. menſib. a die publicationis. qꝺ dic vt plene no. in proœmio Cle-
6 mentinarum. Statuta aũt municipalia ligant ſtatim poſt publicationẽ, & poſt modicũ tps, nec expectat curſus duorum mẽ-
7 ſium ſm Doct. & ſi quis probet ſe ignoraſſe ẽt poſt duos menſes ſtatutũ nõ ligat eũ; hoc aũt probabit probando ſe fuiſſe ex-
8 ꝓuincia ſm Ber. qđ eſt no. dignũ. † Ad ꝓbandũ tñ ſcĩam abſentis puto ſufficere qꝺ ad eũ ꝓuenerit fama ex relatione ꝓuidorũ & hone-

ADDITIONES.

a Quia ex ſupraſcriptione iſtius apparet, qꝺ fuit ſumptum ex regiſtro, quid ſit regiſtrum, vide Pan. in c. cum ex literis, in pe. no. de in integ. reſt.

b Vin. God. Adde qꝺ ignorans non punitur, quia non poteſt dici in culpa vel negligentia. Dec. conſi. 63. colũ. 3. in fi. nec dicitur negligere vel contemnere, Soc. conſi. 2 o. in fi. lib. j.

BIU Cujas

& honestorū virorū, ar.ff.de acq.here.l.si is ad quē.& l.cū qdā. §.q † dr̃.& qa q pōt de facili scire hr̃ pro sciente, vt C.de inge &
9 man.l. si auiam.† Ex p̄dictis apparet ꝙ si Papa in camera sua fecit quādā ɔstōnem secretā, ꝙ talis ɔstō non ligat anteq̃ sit publicata. dñt tñ qdam ꝙ si tūc aliqs interfuisset ligaret illum ꝑꝑ ɔscientiam suam singularem, verbi gr̃a, dictatorem ɔstōnis, ꝙ non credo verum, ꝙ lex gñalis, quæ dēt gñalr̃ operari, claudicet. non.n.facta est lex ꝑꝑ vnam singularem personam, sed ꝑꝑ vniuersas. & licet de esse legis non sit publicatio, est tñ de esse obseruantię, & hęc publicatio dēt fieri authoritate conditoris, non a quolibet, quia dēt habere in se authoritatem, & iō dēt constare de mandato, vel authoritate publicatoris. alias non li-
10 gat.† Modo hic quæritur, vtrum noua ɔstō facta, appellatione pendente, trahatur ad cām appellationis. Rñ. si quidem non fit mentio de causis pendentib. non trahitur ad cām appellationis pendentis, vt in Auth. vt cum de appel.cogno.in prin. Si aūt fit mentio de causis pendentib. ēt per appellationem, trahitur ad ipsas, secus si non fit mentio de appellatione, quia non debent duo inconuenientia concurrere. s. ꝙ trahatur ad sñīam præteritam, & appellationem pendentem, arg. in l.j.C.de do.promi. Sed pone, ꝙ fit mentio de præteritis, non tñ de pendentibus, vtrum referatur ad pendentia? & vr̃ ꝙ non, quia iste est casus
11 omissus, arg.ff.de libe.& posth.l.commodissime.† Adde, ꝙ aut statutum tradit formam actui inchoando, & non pōt referri ad præteritos actus, qui sortiti sunt formam & effectum de pręterito, aut actui consūmando, & refertur ad præterita inchoata, non consummata, si statuto hoc cauetur, aut actui exequendo, & idem quo ad executionem, qa de futuro est: aut actui resoluendo, & idem: aut actui ɔfirmādo, & sir̃r idem. Et in summa, quicquid p̄t fieri per pactum, pōt fieri per statutum, vt no. ff.de regu.iur.l.nec ex prætorio. Porro actu permanentia recipiunt qualitates, & differentias. sed ea, quæ sunt extincta, non recipiūt has d̃ias. verbi gr̃a, si res deducta in ɔ̄ctum iam pereat, quia non pōt reduci in statum essentiæ. & ideo non cadit lex
12 noua, nec onus nouum sup tali re. † Idem, si ɔ̄ctus erat finitus tp̄e, vñ si statutum nouum dictat ꝙ soluatur gabella pro præteritis ɔ̄ctibus, & sunt tales ex quib. non extat res, nec oblō, non
13 habet locum statutum. † Constitutio hēt oculos ad subiectam mām. vñ si subiecta mā est de præterito respicit circa pręteritū, si de futuro respicit in futurū. vñ si disponit de pena imponenda, intelr̃ de futuris. si aūt de indulgentia vel dispensatione, intelr̃ de factis præteritis ne instruatur mā delinquendi. ff. de le-
14 gi.cū lex. † Sed pone, statutū est factum ꝙ ciues possint exhere blauam ante duos dies, & superuenerunt hostes vñ oportuit ꝙ veniret intus, nunquid tandem poterit incontinenti exhere. dicit Io. And. ꝙ sic per l.Cesar.ff.de publi. quia inspicit̃ principiū cū fuerit iustū, vt ff.de adu.l.ꝙ ait.§.fi. Quid ergo si voluit extra here j. duos dies, & non potuit qa portæ ciuitatis erant clausę. Rñ. qd̄ non est initiatum non pōt consummari, ar.ff.de condi. ob cām.l.si pecuniam.in princ.& arg.ff.de ędi.edi.l.quis sit fu-
15 gitiuꝰ. † Et ille dr̃ exhere quia saltem pedem ex portam posuit, licet nōdum perfecerit cursum quo tendebat, vt no.ff.de vsuf. l.arborib. cętera vide prout scripsi in lec. C. de legi.l.leges & ɔ-
a stitutiones.a † Item no.in isto c.ꝙ pęna non pōt præuenire cul
16 pam, & ex hoc argue quod si aliquis est bannitus cum sua generatione, intelligitur de nata, non de nascitura &c.

ADDITIO.

a Vinc.God. Adde, ꝙ ratio adduci potest quia non committitur nisi concurrant omnia requisita ad eius commissionem, Alex.consi.33.lib.2.& an statutum extendatur ad casum connexum, vide Are.consi.29.& ꝙ per illum tex.consuluit Lud.Ro.consi.218.& ꝙ ait glo.in c.fi.in verbo, de conces.pręb.in 6.& ēt ꝙ per istum tex.dicunt DD.maxime Pan.in c.const.§.j.glo.in ti.j.

SVMMARIVM.

1 *Coniunctorum eadem est ratio.*
2 *Quod transfertur assumit naturam eius in quod transfertur.*
3 *Quod de similibus dicitur, videtur esse statutum.*
4 *Simile quid an sit si dubitetur, & pōt argui pro, & contra pręsumitur simile.*
5 *Similitudo quid sit.*
6 *Vendens vaccam prægnantem, non solum vitulum qui in vtero est, sed & lactentem, qui nondum herbam depascitur, vendidisse dicitur.*
7 *Villa si transfertur in alteram, nunquid durent ꝓpria statuta villę translatę.*
8 *Castrense peculium qui habet acquirit paganicum.*
9 *Vmbræ & velanima veteris testamenti cesserunt luci cū plenitudine lucis, idest Christus venit.*
10 *Quod in vno connexorum reformatur, & in alio reformari intelligitur.*

CBP. III.

a TRanslato. a Quod in vno connexorū statuit̃ ad aliud connexum extenditur. vel aliter. abolito titulo regis aboletur vigor & titulus suæ legis, h.d. Et iō leges Longobardorum non sunt in causis allegandæ pro legibus, quia gens illa & regnum eorū est abolitum & sublatum, & omnia simul corruerunt. & si aliqñ illę leges allegantur, hoc procedit, vel ex consuetudine, vel ex nāli rone. Casus. iudęus baptizatus est, quærit̃ vtrum debeat obseruare vetus testm̄ an nouum. dicit Apostolus ꝙ nouum. Modo dicit B. Augustinus ꝙ rō est quia translato sacerdotio translata est lex veteris testamenti in legem noui testamenti. hoc ēt probatur alia rōne, quia sacerdotium & lex simul data sunt, & iō simul ēt transferuntur. vñ qd̄ de vno dr̃ de altero in-
1 telr̃.h.d. † No. ꝙ connexorum, seu ɔiunctorum vna est rō & propositio. ad hoc. C.de diuer.rescri.l.libellū.ff.de lib.& posth. l.si ita.§.r̃a. Itē de principali & accessorio.ff.loc.l.sed addes.§.si qs mulierē. Itē de principali & augmēto. ff.de pac.dota.l.inter. §.cū inter. Itē cū aliqd prorogat̃.ff. de precar.l. sed si manente.
2 † Item qd̄ transfertur assumit nām eius in qd̄ transfertur, vt C. de impo.luc.desc.l.j. lib. 10. qd̄ mutat̃ a primo statu transfiguratur siue renouatur. Et adde ꝙ multiplex est mutatio, vt no. C. de acq.pos.l.cum nemo. & nouus status siue noua qualitas derogat priori, vt ff.de ali.le.l.Mela.C.ne de sta.defun.l.si mater.ff. de min.l.si ex causa.§. Papinianus. qñque tñ nihil mutatur nisi
3 quædam qualitas, vt ff.de cond.& dem.l.falsa.§.j.† Quidam tangunt hic aliud brocardum, siue generale, videlicet qd̄ de simili
4 bus dr̃, vr̃ esse statutum.† Quid ergo si dubitet̃ an sit simile. rñdeo hoc in facto & in iure consistit. ff.si quadru.paup.fecis.di.l. pe.& ff.ad l.Aquil.l.illud. Tñ si pōt argui pro & ɔ, præsumi dēt simile nisi probetur dissimile, vt hic per Io. And. & no. per Ar-
5 chi.22. q.4.c.si quis.† est aūt similitudo parilitas rōnis in diuersis terminis, vt ff.de legi.l.de quibus. Opponitur ꝙ casus omis-
b sus b hr̃ pro omisso, vt ff.de lib.& posth.l.commodissime.& in c.susceptū.de rescrip. lib. 6. Sol. non dr̃ omissum qd̄ est expresse inseparabile annexum, vt ff.de leg.3.l.prædijs.§. balneas.ff.de rei vend.l.quæ religiosis. secus si per aliq̃ notam separationis sit
6 ab eo discretum, vt ff.de ac.emp.l.fundi nihil.& l,granaria.† & iō q vendit vaccam prægnantem vendit fętum ventris ꝑ quādam accessionem. Item & vitulum lactentem nondum pascē
7 tem herbam, qa pars vētris censet̃ s̃m quosdam. † Et facit istud c.ad quęstionem. Ecce ꝙ vna villa translata est in alteram, nunquid a modo durant propria statuta villæ translatę. & vr̃ ꝙ sic, quia transfertur cum sua cā suisq; vitijs, vt ff.de acq.pos.l. Pomponius.§.cum quis. In contrarium vr̃, quia omne ꝙ recipitur ab aliquo, oportet iudicari s̃m naturam recipientis, & non s̃m naturam rei receptę.ff.de public.l.licitatio. §.mercatores. ff.de acq.hæred.l. Paulus.§.fi. Dic ꝙ aut statuta sunt compatibilia, & quodlibet seruatur in sua villa: aut non sunt compatibilia, &
8 tunc seruatur statutum villæ dominantis. † Habemus simile in milite, quia habens castrense peculium acquirit paganicum. Item in eo qui hēt bona in diuersis prouincijs. C de testa.mil.l. j.ff.de tut. & cura.da.ab his.l.pupillo. Item populus Romanus transtulit regimen suum in regimen Cęsaris, & tñ nō exoleuerunt leges & plebiscita nisi quatenus placuit Cæsari, vt ff. de orig. iu.l.2.§.nouissime. vñ ꝙ dr̃, nouꝰ rex, noua lex, verum est si mutetur, sed si non mutetur durat si qualitas regiminis patitur, sed si non patitur aduerso statu lex aduersatiua corrigitur
9 vt hic. † Item no. ꝙ cum venit plenitudo lucis. i. Christus dñs noster, vmbræ & velamina veteris testamenti luci cesserunt, nimirum quia velamen recessit ab oculis, & quod erat in figura completum est in gratia. Ratio non solum intellectualis, sed ēt sensualis hoc dictat quia omne imperfectum cedit perfecto, & confunditur in ipso sicut fluuius intrans mare, & sicut apertis oculis cessat cæcitas, sic veniente sole & ipsius radijs superuenientib. alia luminaria extinguunt̃, & nullū vigorē luminis ha
10 bent apparēter.† Itē no. ꝙ in vno ɔnexorū reformat̃, in alio intelr̃ reformari, siue sit ɔnexum ꝑ dependentiā, siue ꝑ qualitatē relationis, vt C.de ind.vid.l.fi.& C.de latina lib.tol.l.j.in prin.

ADDITIONES.

a Ad istud c.trans lato. vide vnum dictum quod ibi Pan. refert in 6.col.in c.cum mi li.supra eo.

b Vin. God. Hoc dictum habet locum in legitimatione, secundum Ruy.consi.99. nu.6.lib.3.

SVMMARIVM.

1 *Lex noua, vbi nouum delictum, de non esse, in esse statuendo, inducit, aut non inducit, sed detegit, aut neutrum facit, sed pęnam duntaxat addit, an liget pręterita.*
2 *Pœna, & prohibitio vbi simul connexæ sunt, tunc quod de vna dicitur de alia intelligitur.*
3 *Pęna, regulariter, non ab essentia actus, sed ab actus prohibitione descendit.*
4 *Statuto prohibente frumentum deferri extra territorium, deferens inuentus in via puniri debet.*
5 *Prohibito aliquo, & ea ꝓhibita censentur, quæ ex inde sequi possunt, qd̄ lim.*
6 *Appetere diuitias, an sit peccatum mortale.*
7 *Mala fides impedit præscriptionem inchoandam, & inchoatam dirimit & subuertit. limi. vt ibi.*
8 *Concupiscentia inducit votum captandæ mortis.*

CAP. IIII.

NAm concupiscentiam. Ad euidētiam no. hic ꝙ non reprobatur malum nisi prius cognitum. Item no. ꝙ ɔcupiscentia non est actus damna

BIU Cujas

tus ꝓp ſe, vt patet in pueris, qñ aliquid prohibet̄ non ꝓp ſe, ſed ꝓp id, ꝙ ſequi pōt. 21. diſ. nolite. Omnis cōcupiſcentia hic ꝓhibetur, ſiue carnis, ſiue oculorum, ſiue mūdanę glorię: vñ dicit gl. 2. Corint. 6. gloria Apoſtolorum fuit nihil oīno poſſidere, ſine ſolicitudine eſſe, & poſſidere tam res q̄ dños earum. Porro peccatum incipit a primis motibus, & ſicut ventus exſiccat aerem, ita diabolus influit in ipſos primos motus, & inflāmat
1 cos. † Prępmitte ad euidētiā, ꝙ interdū lex noua nouū inducit delictū de non eſſe in eſſe ſtatuendo. interdum nō inducit, ſed detegit: interdum nec inducit, nec detegit ſed addit pęnam. primo caſu non ligat ea, quæ præterita ſunt, quia licitum habuerunt principiū. ar. ff. de his qui no. infa. c. qd ergo. in prin. & facit vltra Bal. c. 2. ſ. c. Scđo caſu idē, vt j. c. c. fi. qa obſcurū ꝓ nullo hr̄. ff. de le. j. l. Titię textores. & quia id quod eſt occultum nō ligat. ar. c. qa ꝓp. j. de elec. ff. loc. l. ſi qs ignorās. Tertio caſu dic, aut eſt pœna naturalis, tunc q peccauit erranter emendet prudenter ſtatim ꝙ incipit ſcire. C. de ince. nu. l. cum ancillis. ff. de adul. ſi adulteriū cum inceſtu. j. de p̄ſcr. c. qm̄ oē. & de appel. c. cum ceſſante. ff. de iud. l. ſed ſi reſtituant. §. fi. Itē qđ nō vr̄, non ſentitur, nec cogitatur. ff. de ꝙh. emp. l. in lege. ꝙ actus non valet & ligat. nā oē qđ eſt prohibitū nāliter eſt inualidum. ſecus ſi de iure poſitiuo aliqua noua pęna imponat̄, vt j. c. tit. c. fi. mirū eſt tñ ꝙ interdū pęna imponitur, & actus non prohibet̄, vt
2 qñ aliquid ſpeciali fauore ponit̄, vt ff. de diuor. qđ ait lex. † Conſidera ꝙ interdum ſunt cōnexa prohibitio, & pęna. & tunc qđ de vno dr̄ de alio intelligit̄, vt ſ. c. prox Interdū ſunt diſcrepantia, & tunc ſecus: nā in d. l. qđ ait. ſi nō teneret diuortiū, alia rō impediret mr̄imoniū. ſ. duplicitas mr̄imoniorū, vñ nulla lex de eſſentia pęnæ eſt ſubſtantia diuortij, & iō ad impoſitionem pęnę non ſequitur diſtinctio actus, ſed conſtructio, quia de eſ-
3 ſe ꝓcedit ibi ad pęnā. † Rr̄ ād pęna ñ deſcēdit ab eſſentia actus ſed a ꝓhibitione, vt C. de le. l. non dubium. his p̄miſſis venio ad cap̄m. Caſus, ꝓcupiſcētia ꝓhibet̄, qa ex ea oīa mala ſequūtur, vñ dt Ap̄s ꝙ ipſe natural̄r ignorabat hoc, ſed poſtq̄ ſup̄uenit lex prohibens didicit ꝓcupiſcētiā eſſe peccatū, quia ordinat̄ ad
4 illud. † No. ꝙ cum aliquid ꝓhibet̄ ī termino intelligit̄ prohibitū ēt in via. Ēt hoc facit ad ſtatuta terrarū q̄ ꝓhibēt deferri frumentū ex̄ diſtrictū. ſ. ꝙ captus in via ſit puniēdus. † No. ꝙa cum
5 aliqd prohibet̄ ꝓhibent̄, oīa q̄ ex illo ſequunt̄ vel ſequi pōt ex
8 illo, & ꝓ illud, ſecus ſi ei' occaſione, licēt nō ꝓ illud, ſed ꝓ aliud ſup̄ueniēs, vt l. verū. ff. de fur. Itē no. hic remoue occaſionē, & tolles occaſionatum, occaſio. n. eſt peccati concupiſcentia. nā vt ait Iacobus Apoſtolus, vnuſquiſq; tentat̄ a ꝓcupiſcentia ſua abſtractus. i. a recto tramite & illectus. ſ. ad malū. Deinde ꝓcupiſcentia cum conceperit parit peccatū, peccatū cū ꝓſummatū fuerit gn̄at mortē. Io. 1. & iō in oīone dominica dr̄ Deo, & ne nos inducas in tentationē. i. ne pmittas nos perire in tētationē, ſed libera nos a malo. i. diabolo, q̄ eſt aduerſari' nr̄. vel a malo ſpū qđ in idem recidit, vel a malo. ſ. corporis & aīæ. Vñ qdā ſanctus docuit ſic orare, Plaſmator meus miſerere mei. & alia ſcriptura dicit, Spūm ſanctum tuum ne auferas a me, qm̄ ſine auxilio tuo fragilis ſum & caducus. ergo Deus me', Deus me' reſpice in me, & illumina oculos meos, ne vnq̄ obdormiā in morte, ne qñ dicat inimicus meus, prævalui aduerſus eū, tu fe
6 ciſti nos & non ipſi nos, ꝙ tuum eſt poſſide. † Quæro, nūquid appetere diuitias ſit peccatum mortale. rñdeo, aut quis appetit cum bono ordine & bona cōſcientia ceſſante oī fallacia ſicut faciūt boni Doctores ſalariati & boni laudabiles mercatores, & hoc eſt licitū. Fallit ſi quis ſit prohibitus hanc negociationē exercere. ff. pro ſoc. l. ſed ſi adijciat̄. ff. de do. l. a quib. C. de ſuffr. l. j. de mun. p̄rimoni. l. profeſſio. lib. 10. ſed cū malo ordine, puta vi, impreſſione vel metu inferendo illis, ſeu illi cuius res ſunt non eſt licitum, vt c. j. de vaſallo milite qui contumax eſt. coll. 10. Itē nec cū mala conſcientia. i. rei alienæ ſcientia, qa nihil ꝓ-
7 deſt bonus ordo ſi vita eſt mala. j. de præſcri. c. qm̄ oē. † Vbi dr̄ ꝙ mala fides nō ſolum præſcriptionē inchoādam impedit, ſed ēt inchoatam dirimit & ſubuertit, qa malæ conſcientię nō eſt patrocinādum, qđ verum eſt niſi tacitus ꝓſenſus dñi accedat, vt in præſcriptione feu. vt in c. ſi quis per triginta. ſi de feu. fue. contro. col. x. vel ꝙ illud c. non habet locum de iure canonico.
8 † Item no. ꝙ concupiſcentia inducit votum captandę mortis, vt C. de pac. l. fi. & j. de conceſ. præben. c. 2.

A D D I T I O.

a Iſtud reprobat d. Iaſ. in repe. l. quo minus, in 9. no. ff. de flu. quia in materia pęnali non procedit iſtud ar. ſiue iſta regula propter gl. quam ibi Abbas reputat no. in clemen. 1. in verbo contrahere, de conſang. & affin. vbi alleg. aliqua iura ad no. per Bal. hic.

Vinc. God. Tu adde tradita per Dec. in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fug. nu. 48. & 49.

S V M M A R I V M.

1 *Præſcribi, ſecundum Bar. poteſt contra conſcientiam exceptio, uel liberatio, non autem dominium, nec ius agendi, quod Theologis non placet.*
2 *Conſcientiæ propriæ non debemus inniti.*
3 *Conſcientiæ deſcriptio. & latior, nu. 5.*
4 *Conſcientia mala quid ſit.*
5 *Bona conſcientia, vnde oriatur, quæ ſint eius fundamenta eiuſdemque laudes ampliſſimæ.*
6 *Talis debet eſſe quis in conſcientia, qualis coram ſacerdote ſe confitens.*
7 *Opiniones diuerſæ ſi cadant inter ſanctos patres, recurrendum eſt ad propriā conſcientiam non fictam nec ſimulatam.*
8 *Et in diuerſitate opinionum debemus ſequi communem.*
9 *Iudices autem quando diſſentiunt opinantes, eligere debent eam opinionem, quæ magis habet rationis.*
10 *Opiniones quādo ſint ita diuerſæ, quod in vtranque partē poteſt probabiliter inclinari, debet quis conari vt habeat iudicem non claudicantem.*
11 *Arbiter vtrum male arbitrando faciat litem ſuam reſpectu ſortis, vel reſpectu pœnæ compromiſſi.*
12 *Proceſſus quando eſt dubius iudex eligendo vnam opinionem non facit litem ſuam.*
13 *Iudex, qui ex cauſa parum probabili, in diuerſis vicibus, diuerſas amplexus eſt opiniones, increpandus eſt, ſi non puniendus.*
14 *Corpus Beatæ Mariæ Virginis eſt in paradiſo.*
15 *Hæreticus non eſt qui id ſentit, in quo, ſi non omnes, at ſaltem multos ſanctos patres habet conteſtes.*

C A P. V.

1 NE innitaris. † Contra conſcientiam pōt quis præſcribere exceptionem, ſeu liberationem, ſed nō dominium nec ius agendi, ſm Bar. Theologis non placet, quia lex conſcientię dēt
2 dici lex Euangelica a patre luminum oriens. † Non debet qs inniti conſcientię ſuæ, ſed dictis Sanctorū. & eſt argumentum ꝙ eſt erronea conſcientia propria & ſingularis quę eſt potius quędam ſuperſtitio, vt l. quæ ſub conditione. ff. de condi. inſtit. Sed contra veras concluſiones, & publicā conſcientiam non obligat ad peccatum mortale. ad idem. ff. de crimine ſtel. l. res. & ff. de fur. l. inter omnes. §. recte. Nam cauſa finalis quare habet conſcientiam eſt error, & ſi non erraret conſcientiam nō haberet & deſtructa cā fin. peccati deſtruitur peccatū, ſicut eꝫ
3 deſtruitur meritum. † Conſcīa. i. conſiliatus ſcientia & eſt donū ſpiritus ſancti, qa ibi eſt ſapientia & intellectus, ſed ſi ęgram ꝓſcientiam interroges quid ingemis? rr̄det ꝙ de me male ſentio iuxta illud, quare triſtis es aīa mea & quare ꝓturbas me. & rr̄det', qa affligit me inimicus. & male ſibi de ſe ꝓſcius alterius conſcientiam accuſare non pōt. C. de accuſa. l. fi. & j. de iudi. c. nouit. Arc. dicit ꝙ conſcientia eſt cum alio ſcientia, ideſt quæ dā ꝓſonantia & armonia cū veritate, pro hoc. j. de reſti. ſpol. c. Piſanis. & c. lr̄as. bona conſcientia idem eſt ꝙ bona fides, l. 2. ff. qđ fal. tu. aut. bona conſcientia eſt credere rē ſuā eſſe. C. de fur. l. apud antiquos. mala aūt conſcientia non pōt eſſe ſine mali-
4 tia animi. ff. de abige. l. 1. in fi. l. igit̄. ff. de li. cā. † Mala ꝓſciētia eſt ēt ſi qs ſciat rē alienā eſſe licet neſciat determinare cuius ſit, vt C. vñ vi. l. fi. mala ꝓſcientia eſt mētiri. j. de reſcr. cū dilecta. malā conſcientiā inducit fama vehemens & diu radicata in men-
5 tib. hoīm. ff. de neg. gc. l. at q natura. §. cū me. † Conſciētia bona naſcit̄ ex bonis animi qualitatib. vt ſcribit̄ ad Timot. 1. & fundamētū eius eſt charitas & fides & lex, & ſi qs eā bñ intellexerit & bñ vtat̄. qđ aūt ſanę doctrinæ ꝓriatur id ꝫ cōſcīam eſt. Et ibi docet Apoſtolus, alia rōnabilis eſt inuiſibilis ſubſtantię viſibilis & mirābilis operationis. Deus fecit hoīem, vt eſſet aīal rōnabile, & cū ſit rōnabile neceſſe eſt, vt ſit ꝓſcientiale qa ꝓſcientia eſt beatior ps intellectus Deo ꝓiuncta, & tenor vitæ oſtendit animi qualitatem & conſcientię motum. vel conſcientia eſt cogitatio de qua ſcribitur in Pſalmo, cogitatio hoīs confite-
6 bitur tibi, &c. † talis dēt eſſe quis in conſcientia qualis eſt in ꝓfeſſione corā ſacerdote. & vide qđ no. in c. peccati venia. in gl. Io. An. & co. ti. c. locupletari. de reg. iu. l. b. 6. Nunc reuertor ad cap̄m. Caſus, exponitur dictum Salomonis dicentis ne innitaris prudentię tuę. i. proprium intellectum non debes prę ferre
7 dictis ſanctorum patrū & Doctorū approbatorū. † Quærit Inno. quid ſi ſancti patres habuerunt diuerſas a opiniones. dicit
a Inn. ꝙ tunc recurritur ad propriam conſcientiam, non ꝓficta
8 nec ſimulatam, vt no. in c. cum ęterni, de re iud. li. 6. † Dicit Io. An. ꝙ in diuerſitate opinionū debem' ſequi opinionē cōem, quia opinio cōis hēt vim conſuetudinis, ff. de legi. ſi de interpretatione. † Item caueant iudices ne in diſſentione opinionis
9 eligant eam quæ minimū hēt rōnis, quia rō naturalis ſeipſam offendit, & veritatem occultam non ſinit, tñ nō dēt dici rō niſi ſit bona, vt no. ff. de leg. l. nō omnium. † Item Io. An. dat vnū
10 prudens conſiliū ꝙ qñ opiniones ſunt ita diuerſæ, ꝙ in vtrāq; partem p̄t probabiliter inclinari, debet quis conari, vt habeat iudicem proprium, non dico claudicantem, qa iudex & iudi-

cium

A D D I T I O.

a Vide omnino quod conſuluit egregiè Pet. de Anch. in conſi. ccx. incipiente contraria, quod conſilium inuenio quod multum egregie & formaliter refert multa alia pulchra in materia addendo, do. Barth. Soc. in conſi. ſuo 160. vbi inter alia quę dicit, poſtquam retulit verba formalia Anch. dicit ꝙ eſſent verba Anc. ſcribenda literis aureis, & ibi vide multa in materia.

Vinc. God. Adde Dec. conſi. 72. nu. 2. & Rot. in dec. 418. fuit dubitatum. in no.

BIU Cujas

cīū non debent claudicare, vt C.de fal.l.vbi.& C.de pxi.sacro.
11 serini.l. in sacris.lib.xij.† Si ſr dico in arbitro,vt dixi s̄.e.j.& hic addo talem quęstionem. Vtrum arbiter faciat litem ſuam reſpectu ſortis, an reſpectu pęnæ compromiſſi.& reſpondeo q̄ reſpectu damni, quod infert cōtra principalem. Vnde ſi reus ſoluit pęnam compromiſſi, non pōt arbiter facere litem ſuam niſi vſque ad quantitatem ſortis, quia contumacia litigatoris non debet nocere arbitro. ff.de in litem iu.l.1.§. item ſi ita.& ff. de reg. iu.l. quod a quoq̄.& ſi arbiter non habuit rationem lucri, ceſſantis ſed damni emergentis, mitius debet agi cū eo,&
12 idem in iudice.† Item qñ proceſſus eſt multū dubius,iudex eligendo vnam opinionem non facit litem ſuā, quia non eſt pec
13 catum,vt no.Inſt.de ob.ex quaſi maleficio.† Sed quid ſi vna vice tenuit vnam opinionem,alia vice contrariam?rñ.niſi ex p̄babili rōne emendauerit ſe eſt increpandus,licet forte non eſt puniendus. arg. C.de modo mulcta.l.eos.nec prohibetur quis mutare conſilium in melius. nam & Auguſtinus fecit librum retractationū,& Apoſtolus dicit,cum erā paruulus ſapiebam, vt paruulus:cū aūt factus ſum vir,euacuaui ea quę ſunt paruu
14 li.† Quero cum Inn.vtrum ſit hæreticū credere q̄ corpus beatę Virginis Marię non ſit in paradiſo.Rñ.olim non fuit hr̄ticū p̄p varias opiniones ſanctorū patrum,ſm Inno.hodie vero eſt proximū hęreſi, qa ſolēniſſimū feſtū fit de aſſumptione beatę Virginis,cuius corpus & aīa pie creditur eſſe in paradiſo ad pe
15 des Ieſu Chriſti.† illud tñ ex dictis Inn.concludę q̄ nō eſt hr̄ticus ille qui ſentit id in quo multos ſanctos patres hēt conteſtes licet non omnes. & tene mēti ad excuſationem prædicatorū.

SVMMARIVM.

1 *Terminus iſte,Omnis,trifariam ponitur,ſcilicet intellectualiter,naturaliter, & dubitanter.*
2 *Plenum arbitrium non porrigitur ad ea,quę expreſſe iniqua ſunt.*
3 *Statutum iniquum,eſt ipſo iure nullum.& nu.7.*
4 *Superioris authoritas purgat vitium præſumptum inferioris.*
5 *Canonici poſſunt facere ſtatutum rationabile.*
6 *Proceſſus illicitus ratione perſonæ,non poteſt valere ratione cauſæ.*
8 *Nihil adeo magnū eſt, vt in particulas diuiſum, ad modicum non redigatur.*
9 *Iure gentium pro regnorum conſeruatione inductum eſt, vt in regno vnicus ſit ſucceſſor,ſcilicet primogenitus, niſi eum natura vel accidens impediat.*
10 *Conſuetudo,quod abſentes percipiāt fructus ſuarū præbendarum,an valeat.*
11 *Annexum quod eſt alicui,id ipſum non eſt:ab eo tamen diuidi non debet.*
12 *Canonici in præbendis,an ſucceſſores habeant.*
13 *Præbenda quomodo a prouentu, & diuiſione,ſeu diſtributione,aut portione differat.*
14 *Inter ſenem, & iuuenem paria iura habentem differentia conſtitui non dēt.*
15 *Conſuetudo tribuens abſentib. percipere fructus præbendarum,eis duntaxat prouidet, qui ex neceſſaria vel probabili, non autem eis,qui ex diſſoluta, vel ignominioſa cauſa abſunt.*
16 *Abſens,cui præbendæ fructus percipere datur, an interim debeat aliquē eccleſiæ in diuinis inſeruientem ſui loco præficere.*
17 *Fructus dicuntur deductis oneribus,ſiue naturales ſint,ſiue induſtriales,ſiue inter hos medij.*
18 *Conſuetudo permittens abſenti percipere fructus p̄bendæ,non habet locum in eccleſiis curatis.*
19 *Capitulum an ſine Epiſcopo de bonis capitularib.poſſit facere conſtitutionem eccleſiæ vtilem,& neceſſariam.*
20 *Statuta monopolium ſapientia non valent.*
21 *Statuendi arbitrium habentes vnum pro ſe ipſis, aliud pro alijs ſtatuere nequeunt.*
22 *Statutum iniquum in ſtatuentem ipſo iure non retorquetur.*
23 *Abſentes ex vi ſtatuti ſeruatis ſeruādis conditi,vel legitime præſcriptę conſuetudinis præbendarum fructus cum bona conſcientia percipiunt.*
Quid autem in percipientibus p̄bendarum fructus interim,dum conſuetudo naſcitur?
24 *Statutum an poſſit per capitulum fieri in p̄iudicium ſingulorum.*
25 *Conſuetudinis tranſgreſſor ita puniri debet,vt tranſgreſſor ſtatuti.*
26 *Iudex ita facit litem ſuam transgrediendo conſuetudinem,ſicut transgrediendo ſtatutum.*
27 *Statutum vniuerſitatis in eo,quod eſt commune pluribus,vt vniuerſis,valet etiam in præiudicium ſingularum, ſecus vero in eo,quod eſt commune pluribus,vt ſingulis,& nu.31.*
28 *Abſentium requiſitio,in quibus caſibus neceſſaria ſit.*
29 *Socius,iniuſte prohibendo,conſocij ſui vtilitatem impedire non poteſt.*
30 *Maior pars an ſufficiat in rebus vniuerſorum*
31 *Eccleſię vtile,quod eſt,idem dicitur eſſe neceſſarium prælato ratione ſui officij.nam prælatus tenetur ex officio vtilitatem eccleſiæ procurare. Et quidquid facit ex re eccleſiæ, præſumitur facere nomine eccleſię.*
32 *Vtiliter a prælato geſtum re ipſa ad eccleſiam pertinet, inutilia autem ea rata non habet.*
33 *Quæcunque intellectu geruntur illum requirunt in proprio ſubiecto,non in alieno.*
34 *Aqua ex communi fonte proueniens,an a maiori parte, minori non conſentiente,concedi poſſit.*
35 *Si vicina habet puteum communem, vnus poteſt vendere partem ſuam vtilitatis aquæ,aliorum vtilitati non detrahendo.*
Vtilitas aquæ diuiſionem recipit vſu,& arbitrio boni viri.
36 *Vniuerſitatis corpus,ex quibus cognoſcatur.*
37 *Commiſſio vbi pluribus facta eſt, quomodo cognoſcatur an ſit facta,vt collegio,vel vt ſingulis.*
38 *Actus,ad quem requtritur conſenſus omnium collegialiter,non perficitur cō ſenſu adhibito ab omnibus ſingulariter.*
39 *Ex duobus hęredibus interfecti, an vnus poſſit pacem facere cum interfectoribus ſine alio.*
40 *Iniuriam non vlciſcens,vilis perſona reputatur.*
41 *Impetranti a Principe indulgentiam ſub prætextu pacis habitę a conſanguineis interfecti, ſufficit habuiſſe pacem a maiori parte conſanguineorum.*
42 *Socius an poſſit locare domum communem pro indiuiſo,conſocio inuito.*
43 *Ex flumine publico in capite aquæ riuus trā̄ſit per prædium Titij ad prædiū Seij, vtrum, ſi Titius velit abſorbere aquam in ſuis prædijs, & deſiccare prata,vel molendina Seij,poſſit.*
44 *Cuius alueus priuatus eſt, eius quoque aqua in alueo contenta eſſe dicitur.*
45 *Vicini duo mediante rīuo communi volentes vnuſquiſque aquam ducere ad prata,vel molendina propria,quomodo aquam inter ſe diuident.*
46 *Communitates terrarum,vel collegiorum,an,& quam iuriſdōnem habeant.*
47 *Vniuerſitas ſtatuta ſpecialia vel pęnalia facere non poteſt,niſi ſuperioris authoritas præcedat,vel accedat.*
48 *Conſuetudini,nulli abſenti,niſi ſaltem per annum reſederit,fructus beneficiorum permittenti an deroget clauſula, non obſtantibus quibuſcunque ſtatutis,vel conſuetudinibus eccleſiæ &c.in priuilegio Papæ appoſita.*
49 *Renunciare iuri ſuo quilibet poteſt.*
50 *Canonici iurantes non recipere quemquam,niſi prius iuret ſeruare eorum ſtatuta,an ſi abſque eo recipiant,ſint periuri.*
51 *Statutum,vel conſuetudo,q̄ ſit iuris,vel facti,quomodo intelligatur.*
52 *Ciuites an teneatur ſtatuto proprio,*
53 *Epiſcopus,an ligetur propria conſtitutione,vſque ad nu.55.incluſiue.*
54 *Cauſa proxima vbi agit virtute alterius cauſæ, inſpicienda ea cauſa eſt, quę tribuit efficaciam.*
56 *Statutum epiſcopi quod per teſtes ſingulares probetur quem eſſe vſurarium, an valeat.& nu.58.*
Contractus an per teſtes poſſit probari vſurarius.
57 *Teſtium ſingularitas non conſiſtit in ſenſu,ſed inſenſato.*
59 *Conſuetudo conſtat ex actuum,& temporum coniunctione.*
60 *Reuocare an poſſit epiſcopus ſolus ſtatutum, quod ipſe fecit de conſenſu capituli.*
61 *Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum,durante arbitrio,cenſetur ordinarius.*
62 *Arbitri ſimul electi ad plura decidenda, debent ſimul omnia terminare ſi poſſunt.*
63 *Arbitrio dato ad reuidendum ſtatuta, an interim donec reuidentur, vetera ſtatuta ſeruanda ſint.*
64 *Collegium,licet non habeat merum imperium, poteſt tamen facere ſtatuta.*
65 *Statuta epiſcopi,quod in certis cauſis a iure communi omiſſis non cōpellatur, item quod in certis caſibus procedatur ſummarie, & de plano, an valeant.*
66 *Epiſcopi ſunt ſub lege,nec poſſunt cauſas ordinarias committere cum clauſula,ſummarie,& de plano.*
67 *Conſtitutio epiſcopi,quod in ſua curia poſſit opponi exceptio non nu.pec.vſq; ad quatuor annos,an valeat.*
68 *Conſtitutio epiſcopi, quod in curia ſua clerici nequeant opponere exceptionē non numeratæ pecuniæ,an valeat.*
69 *Statutum epiſcopi contrarium iuri communi, non valet.*
70 *Authoritatem moralis Philoſophi pro lege ſeruari, & in cauſis allegari.*
71 *Poteſtas ſtatuendi & iuriſdictio,ſunt annexa.*
72 *Statuto plura capitula continente,vltima clauſula,ſi poteſt, ad oīa refertur.*

CAP. VI.

1 CVm omnes. †No.q̄ iſte terminus,omnes,qñ que ponit intellectualiter, quandoque naturaliter,quandoque dubitanter.primo caſu ſufficit minor pars ſcḋo nō.tertio caſu,aut profertur a teſte,& intelligitur naturaliter:aut a legislatore,& intelligitur ciuiliter. Et nō.q̄ rō iſtius capituli,quare non valet ſtatutum, eſt qa ſtatuentes fecerunt ſtatutum in ſui cōmodum,& alterius p̄iudiciū. Et ſic no.q̄ ſi capitulum, vel alius inferior habet poteſtatem ſtatuendi, intelligitur de æquo & rationa-
a bili.a † Nam plenum arbitrium limitatur, vt ad ea, quæ ſunt
2 expreſſe iniqua,non porrigatur, vt ff. quæ in frau.cred. l.ſi p̄, & alibi eleganter dicit tex.plene quidem, ſed ex fide.ff.manda.
3 l.creditor.§.Lucius.†Item no.quod ſtatutum,quod eſt expreſſe iniquum,eſt ipſo iure nullum.hoc verum,ſi eſt iniquum vt in plurib.aliàs ſeruandum eſt,licèt durum,vt ff.qui & a quib.l.
4 proſpexit.† Aduerte tamen, q̄ Innoc. dicit q̄ ſi interueniſſet autho-

A D D I T I O.

a Plenum arbitrium limitatur,vt ad ea,quæ ſunt expreſſe iniqua, non porrigatur. Quod ego induco ad vnum vtile, & quotidianum,q̄ vigore cuiuſque arbitrij ampli & pleni quod habet ius dicens, vt puta poteſtas,commiſſarius vel vicarius generalis,circa maleficia non poterit ponere aliquem ad torturam,niſi habeat legitima indicia.Ita comprobat d.Alex.in conſi.65.inci.habita ſuper contentis.li.1.& ita alias alle.bis obtinui & reportaui honorem,refert & ſequitur notabiliter d.Iaſ.May.vbi alia notabilia adducit.& dicit hoc eſſe cordi tenēdū, in l.milites.C.de teſt.mil.& poſſunt addi iſta verba Bal.hic.Fran.Parona.

BIU Cujas

authoritas epiſcopi, tale ſtatutum valeret, quia authoritas ſupe rioris purgat vitium inferioris, vitium. ſ. præſumptum ex præ ſumpta ambitione ſm Inn. ar. de acq. poſ. l. iuſte, & ff. de re. iu. l. qui authore. Summa. In ſtatutis nouis addendis debet ęqualitas obſeruari, alias conſtōnem obſeruari non oportet. hic eſt caſus ſummarius iſtius decretalis. vel ſic. Conſtitutio, qua futu ri ligantur, & non pñtes, & ſm q̃ minus habent ſucceſſores, q̃ præcedentes, non valet. vel ſic. Conſtitutio capituli, quæ non eſt cōis omnibus, & per q̃ tolleretur antiqua conſuetudo eccleſiæ, non valet. Primo ponit duplex ſtatutum nouum. Secū dò ibi, cum igitur, caſſat vtrunq; duplici ratione. Caſus. in eccleſia Trecenſi erat duplex conſuetudo præſcripta, videlicet ꝙ abſentes canonici tam in pñtia, q̃ in abſentia integraliter perciperent fructus ſuarum præbendarum, & ſimiliter vinearū annexarum præbendis. modo canonici tunc exiſtentes fecerunt ſtatutū, ꝙ ipſi more ſolito fructus perciperent antedictos, futuri aũt canonici nequaquam perciperent, niſi reſiderent, neque de prębendis, neque de vineis ante annexis. Peruenit hoc ad notitiam Papę, mandat Papa, ꝙ tam pñtes, q̃ futuri canonici percipiant fructus prębendarum ſuarum ſm conſuetudinem iam pręſcriptam, non obſtante nouo ſtatuto, qđ eſt irrationabile, quia non debent putare ęquum in ſe, quod putant iniquum in ſocijs, & quia quod patiuntur in ſe, debent in alijs pati. In tex. ibi, Trecenſes canonici, inæqualitas non debet
a eſſe, inter fratres, [a] quos ꝯiungit paritas ęqtatis, vt hic, & ff. de leg. 2. l. cum pater. §. euictis. Item in reb. nouis cōſtituendis euidens debet eſſe vtilitas, &c. ff. de conſti. prin. l. in reb. Itē iſtud ſtatutum fuit factum a collegis, ſed non pro collegio, imo fuit quędam tyrannis. Item aut putabant ſtatutum ęquum, aut iniquum. nam ſi putabant æquum, debuerunt ſtatuere in ſe, & in alijs: ſi iniquum, fecerunt ꝯ conſcientiam: & licet animus, qui ſpiritus eſt, ſit inuiſibilis, tñ effectus eius vī. Item in natura pari & officio pari dēt eſſe paritas, ſi pōt adaptari: ſed vbi nō poteſt adaptari, debet eſſe proportio, vt ff. de vſufr. l. licet, & l. ſi quis. §.
5 veſtimentorum. ff. de ali. leg. l. cum vnus. §. fi. † No. ēt ꝙ canoni ci inter ſe poſſunt facere ſtatutum niſi ſit irrationabile. nā fruſtra hic tractatur de ſtatuto, ſi ſtatuentes non hñt ptātem, cum non prius iuris ratio, q̃ perſonarum querenda ſit, vt ff. de iure codi. l. quidam referunt. duo ergo requiruntur, vt ſtatutum ca pituli valeat, ſ. ſtatuentium ptās & ſtatuti vtilitas, vel ęquitas. Oportet. n. ꝙ valeat rōne ſtatuentium, & ēt ratione ſtatuti, vt
6 hic. † Non pōt proceſſus illicitus ratione perſonę, valere rōne cauſę. Vnde, ſi ſtatutum eſt illicitum, cauſa ruit. Si igitur a perſona deficiente incipit ſtatutum, deficit rōne perſonę & cauſę. ſed & eꝯ bene pōt eſſe perſona habilis, & cauſa iniuſta, arg.
7 in l. j. ff. de iniuſto teſta. cum ſi. † Sed nunqd ſtatuta iniqua ſunt nulla ipſo iure, q̃ ſi eſſent ęqua, eſſent valida? & vī ꝙ nō ſint ipſo iure nulla, ſed ope exceptionis, vel officio ſuperioris, vt ff. de exce. do. l. 1. in fi. ff. de decre. ab or. faci. l. ambit. oſa. Præterea ſta tuta ſunt ſtricti iuris, ergo dolus non reddit ea ipſo iure nulla, vt ff. de ver. ob. l. ſi quis cum aliter. & ff. de dolo. l. eleganter. In ꝯrium vī caſus iſtius capituli, ſed hoc ideo, quia fiebat in prę iudicium alterius. Item ꝯ naturam collegij, quia in eodem cor pore, ſiue collegio non debet eſſe diſcrepantia. Nam nō debet vnus eſſe præ cęteris, ſed inter cęteros. Item quia ꝯ naturam le gis, nam iura non in ſingulas perſonas, ſed generaliter conſti tuuntur, vt ff. de legi. l. iura. ff. qui & a quib. l. ſi priuatus. Item vnum corpus non debet eſſe ſibi ipſi ꝯrium & diſcrepans con traria cumulando & multiplicando. ff. de reg. iu. l. vbi repugnā tia. Iſta enim dicitur perplexitas, ſicut dicimus in libellis, quando vni concluſioni contradictoria copulantur, vt C. de fur. l. j. cum ſimili. Item vnum & idem corpus non debet duplici iure cenſeri. ff. de vſuc. l. eum, qui ædes. Item omne corpus in ſe-
b ipſum diuiſum deſolabitur. [b] † Itē nihil eſt ita magnum, quod
8 in particulas diuiſum non redigatur ad modicum, vt in Auth. de naturalibus in curia deputandis. collat. 4. & no. in Authen.
9 de trien. & ſe. † Et ideo, ne regna corrumpantur, in quibus eſt quaſi monarchia, iure gentium ſtatutum eſt, ꝙ vnicus videlicet primo genitus, niſi ſit monſtruoſus, ſuccedat in regno, vel
10 niſi priuetur propter delictum ſuum, vt c. licet. ĵ. de voto. † Ibi conſuetudinem, no. ꝙ valet conſuetudo, ꝙ abſentes percipiāt fructus ſuarum præbendarum. nam talis conſuetudo non poteſt eſſe ſine conſcientia & tacito conſenſu epiſcopi, quia qđ diu fit in capitulo, epiſcopus ſcit a certo, & patientia longa in-
c ducit authoritatem, & conſenſum, vt C. de [c] pet. hær. l. ſi ſilius,
11 & ar. ff. de proba. l. Procula. † No. ibi, Annexe, ꝙ licet aliquid ſit annexum, non tamen eſt illud idem. ſicut cęmeterium eſt annexum eccleſię, non tamen eſt eccleſia, & clauſtrum eſt anne xum domui, & tamen non eſt domus, & pertinentiæ ciuitatis ſunt annexæ ciuitati, & tamen non ſunt ciuitas, nec membrū eius integrale, ſed cohęrentiale, vt in ca. ſi ciuitas. ĵ. de ſenten. excommu. lib. 6. & ĵ. de reſtit. ſpol. c. ad ſedem. Item no. ꝙ anne xum non debet diuidi ab eo, cui eſt annexū. ff. de rei ven. l. quę
12 religioſis. † No. ibi, An ſucceſſores, quod canonici in præbēdis habent ſucceſſores. facit. ĵ. ne prælati vi. ſuas. c. ad querelam. qđ verum eſt vbi prębendæ ſunt diſtinctæ: ſecus, ſi non ſunt diſtinctæ, quia omnes prębendæ ſunt capituli, quod non moritur, & ideo non habet ſucceſſorem. ĵ. de præbendis. c. dilecto.
13 Ibi, ſed prouentus, no. quod differentia eſt inter prębendam, & prouentum, & diuiſionem, ſeu diſtributionem, ſeu portionem, quia iſta percipiuntur de menſa communi. Ibi, cum igitur, iſta ratio videtur denotare, quod ſtatutum in nouis canonicis trahat ad ſe conſuetudinem, & tamen concludit totum oppoſitum, quia ſtatuentes non vtuntur eodem iure, quod ſta tuerunt in alijs. Nam regula, quę hic traditur, eſt regula valde notabilis, videlicet quod vis tibi ſingulariter fieri, feceris alij. Sed regula iuris eſt econuerſo, videlicet quod alij ſtatueris, eo dem iure vtaris. Item quia noui canonici eligebant conſuetu dinem, & nolebant ſtare ſtatuto, & ideo non poſſunt ſtatutum reꝛorquere in ſtatuentes, ſecundum Inno. Reſpondeo, aut lo queris de vi attractiua, aut de vi cōparationis. quo ad primum ratio Papę concluderęt potius propoſitum, q̃ oppoſitum. ſed quo ad ſecundum concludit eandem cenſuram, & ad hoc ꝓ bandum intendit Papa. ſed tunc ob. l. j. ff. quod quiſque iuris. ſed hic ſtatutum erat nullum, ibi validum, ſed iniquum, quia æquitas non eſt de ſubſtantia legis canonicalis, ſeu, vt ita dixe-
14 rim, ſocialis, vt hic. † Ibi, minores, no. ꝙ non dēt fieri dria inter
d ſenem, & iuuenem paria iura habentem. & eſt ar. ꝙ tm̃ valet [d] vox iuuenis, quantū vox ſenis ēt inter Cardinales. Ibi, coęquetis, no. de æqualitate ſeruanda. & eſt argu. ꝙ præbendæ debent eſſe æquales, & diurnæ portiones, ſecus in calciamentis, & veſtib. quia illa ſecundum menſuram corporis, ſecundum Inno. eiuſdem tamen coloris, & qualitatis debet eſſe parilitas. † Ibi
15 ſecundum priorem conſuetudinē, no. ꝙ cōſuetudo nō omni modo rationabilis, ſicut erat hic, ꝙ non reſidentes perciperēt fructus, non tollitur per ſtatutum magis rationabile. Adde, ꝙ hęc conſuetudo, quod abſentes percipiant fructus præbendarum, intelligitur de abſentia iuſta, neceſſaria, vel probabili, vel cauſaria, non de abſentia ignominioſa, vel diſſoluta, vt ſi cano nicus abeſt, quia relegatus, vel propter parilitatem, in quam incidit ſua culpa, arg. l. j. C. de re mili. lib. 12. delinquentib. enim priuilegia attribui non debent, quia reatus omnem honorem excludit, vt l. j. C. vbi ſenatores, vel clariſ. & ff. de mino. l. Papi-
16 nianus exuli. & l. 2. §. miles. ff. de his, qui no. infa. † Sed nunquid ille, qui percipit fructus in abſentia, debet facere deſeruire ec-
17 cleſię in diuinis? reſpondeo ſic, † quia non dicuntur fructus, ni ſi qui ſuperſunt ab. oneribus, ſiue ſint fructus induſtriales, qui ſeminantur, ſiue naturales, q non ſeminātur, ſiue medij inter hos, vt penſiones, & reditus, qui vocant prouentus, ab effectu nominati, vt ĵ. de reſc. c. ſi propter, lib. 6. ff. de vſufr. leg. l. fundi Trebatiani. ff. ſol. ma. l. fructus. C. de fru. & li. expen. l. 1. §. de pe. hæred. ſi à patre, vel domino. §. fi. de hoc no. per Hoſt. ff. de ꝓ-
18 ceſ. præben. c. ex parte. † dicit Inn. ꝙ in eccleſijs curatis non te net iſta ꝯſuetudo, quia eſt contra naturam curę, vt ipſę no. 21. diſt. ſacerdotib. nam omnis cura populi habet annexam reſidentiam, quia vbi cura, ibi oculus videt. Sed nunquid habentes plures præbendas in eadem eccleſia ex diſpenſatione Papæ habeant priuilegium huius conſuetudinis? Reſpondeo, non, quia ſatis eſt vnam diſpenſationem habere, ar. in c. j. de ſi. p̃ſby. lib. 6. & l. 1. C. de do. prom. Item no. quod auaritia perimit ſtatutum. In tex. ibi, vel ſecundum rationabilem, puta quia neq; præſentes canonici, neque futuri recipiant reditus in abſentia & maxime temeraria. C. de ſacroſan. eccle. l. qui ſub prætextu.
19 † no. hic expreſſum, quod capitulum per ſe, etiam ſine epiſcopo poteſt de capitularibus bonis & rebus facere conſtitutionem eccleſiæ vtilem & neceſſariam. nam epiſcopus debet haberi pro conſentiente, cum contradicere non poſſit ſine dedecore, arg. ff. ſolu. matr. l. ſi ante dotem. generaliter autem, nunquid capitulum poſſit facere ſtatutum ſine epiſcopo, non tangendo ius epiſcopi, ſed propriarum rerum adminiſtrationem. dic vt no. Archid. & Io. And. in c. 2. de verbo. ſig. lib. 2. Item no. quod ſtatutum præſentium canonicorum poteſt ligare futuros, quia eadem vniuerſitas eſt, ſicut populus, vt ff. de iudi. pro-
e ponebatur. Item no. hic, quod ſtatutum [e] diſponens id, quod

ius

ADDITIONES.

a Inæqualitas non debet eſſe inter fratres quos coniungit paritas æquitatis. Vide omnino etiam per Fabianum in repet. auth. nouiſſima. C. de inoff. teſt.

b Vinc. God. Sicut dicit Euang. Luc. xj. c. & Mat. 12. b. ꝙ omne regnum in ſe ipſum diuiſum deſolabitur.

c Melius facit c. quod circa. de conſang. & affin.

d Vox iuuenis tantum valet quantum vox ſenis. Vide no. plene per Doc. in l. cum quid. ff. ſi cer. pet. & quæ ſcribunt Doc. poſt gl. ibi quæ dicit, quanto iuniores tā to perſpicaciores, in l. Gallus. ff. de lib. & poſth.

e Statutum diſponens id, quod ius commune non valet. Adde Bal. in rubr. C. qui accuſa. & vide quod in ſimili ponit Alex. in l. 1. §. ſublata. ad Treb. & vide Bart. cum ibi cumulatis, in l. 2. ff. de vſuca.

BIU Cujas

ius cõe, nõ valet. & ratio eſt quia diſponebat faciendo differẽtiã inter coequales. & ideo ꝓcedebat ex radice ambitionis &
20 erat quoddã monopoliũ, vt C.đ monopolijs l. 1.† Statuta enim quæ ſapiunt monopolium, non valẽt ſm Inno. qa vbi inuidia, ibi dolus, vel corruptio. l. 2. C. qñ & quib. quar. pars debe. lib. x.
21 † Et eſt ar. cꝑ habentes arbitriũ ſtatuẽdi nõ poſſunt vnũ ꝓ ſe, & aliud pro alijs ſtatuere. & tene mẽti, qa notabile eſt; ad hoc. ff. de pact. l. cum in eo, & ff. manda. l. ſi tibi mandauero. §. ſi tibi. Itẽ nota, cꝑ in correlatiuis, ſeu cõparibus ſtatutum iniquũ ſm qd. i. in altero extremo, eſt iniquum ſimpliciter. facit. C. de ĩdi.
22 vid. l. fi. Itẽ no.† cꝑ ſtatutum iniquum non retorquetur ĩ ſtatuẽ tẽ ipſo iure, ſed ita demũ, ſi aduerſarius petat retorqueri. nã, eo nõ petẽte, nõ fit retorcutio; caſus eſt iſtius capituli. Ex p̃miſſis apparent plura notabilia. Primo in vniuerſo debent eſſe tanq̃ cor vnũ & anima vna; & nõ debet in eis eſſe diuerſitas affectionis, nec diuiſio ambitionis, nec dualitas, vbi debet eſſe vnitas.
23 † Item cꝑ abſentes cum bona cõſcientia poſſunt percipere fructus p̃bendarũ ſuarum occaſione ſtatuti, vel conſuetudinis, ſi ſtatutum eſſet ſolenniter conditum authoritate epiſcopi, vel conſuetudo præſcripta, quia cõſuetudo dat titulũ. ſed quid de his, qui perceperunt fructus interim, dum conſuetudo naſcebatur? reſpondeo idem, ar. C. de vſur. l. eos, in prin. & C. qui admitti ad bo. poſ. poſſunt. l. 1. Quæro, an iſtud ſtatutũ diſpar valuiſſet, ſi fuiſſet factum cum authoritate epiſcopi? dicit Inn. cꝑ ſic, quia authoritas ſuperioris purgat vitium inferioris, ar. ff. de noxa. l. & generaliter. & ſi tu dicis, iſtud ſtatutum eſt contra ęq tatem iuris. reſpon. iſta nõ eſt æquitas neceſſaria, ſed poſitiua, & contingens, cuius tranſgreſſio non inducit peccatum. ff. de acq. poſ. l. iuſte. ff. de regul. iu. l. qui authore, & no. C. vnde vi. l. ſi quis in tantã. Item valet ſtatutum qđ eſt bonum, licet nõ ſit
24 æquum, vt no. in l. 1. in prin. ff. de. iuſt. & iu.† Venio ad gl. & opponitur contra tex. nam capitulum poteſt facere ſtatutum etiã in præiudicium ſingulorum, vt no. in d. c. 2. de ver. ſigni. lib. 6. Sol. ſtatutum, de quo hic loquitur, erat iniuſtũ. aliter bene po-
25 teſt vniuerſitas ſtatuere, ſicut & conſuetudinem inducere.† & eodem modo punitur tranſgreſſor conſuetudinis, ſicut tranſ-
26 greſſor ſtatuti, & econtra. 11. diſt. in his. Ber.† Iſtud, quod dicit de conſuetud ne, eſt bene notandum, cꝑ iudex, qui eam nõ ſeuat, facit litem ſuam. concordat ff. de extraordin. crim. l. ſacularij. §. ſunt quædam, & no. ff. de infam. l. quid ergo. §. pœna
27 grauior.† Opp. & videtur, cꝑ etiam iuſtum ſtatutum nõ valeat in p̃iudiciũ ſingulorum, vt ff. de ſer. ru. præd. l. receptum, & l. p fundum. ſoli enim conſentientes obligantur, & ita demũ, ſi cõ ſentiant tempore congruo, vt C. communia præd. l. receptum. Sol. ibi loquitur ĩ eo, quod eſt commune pluribus vt ſingulis, hic aũt loquitur in eo, quod eſt pluribus vt vniuerſis, probatur hæc diſtinctio in l. in tantum. §. vniuerſitatis. ff. de rerum diui. & ff. de regul. iu. l. aliud. §. refertur, vbi plene de hoc. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. C. de authẽ. preſtan. l. fi. C. finium regun. l. ſi conſtiterit. ff. de acq. hær. l. ſi duo fratres. C. de contra hen. emp. l. dudum. Opp. ꝫ prædicta, & videtur, cꝑ ẽt ſi ſit commune vt collegiatis, non poſſit maior pars in p̃iudiciũ minoris partis. ff. de arbi. l. ſicuti tribus. Sol. arbitri non faciunt vniuerſitatem; & ſic non eſt ibi cõmune vniuerſis. Itẽ opponit, quod abſentes debeant requiri, vt C. de decu. l. obſeruare, & l. obſeruationũ formæ, & ĵ. de ele. c. quia pp. So. dicit gl. ꝯcedo hoc, cꝑ abſentes debeant requiri, alias eis non p̃iudicetur, vt infra, de ele. quod ſicut, & c. venerabilem. & qñ c. tantur innominati & incerti, nõ eſt neceſſe exprimi nomina ſingulorum, quia nec eſt poſſibile, vt in Auth. de hær. & Fal. §. ſi vero abſunt. Idem in negotijs vniuerſitatis, vt no. ff. de reg. iu. l. nõ poteſt videri dolo
28 carere.† Dicunt Doctores, cꝑ requiſitio abſentium non eſt neceſſaria niſi in trib. caſibus. ſ. ĩ electione, in collatione beneficiorum, & in ceſſatione diuinorum, quia in iſtis tribus quodã modo pendet ſtatus eccleſiæ, ut no. in c. ſi canonici, de off. ordi. li. 6. Ego idem puto in quarto caſu, ſ. ĩ alienatione magnarum rerum eccleſiæ. C. de ſacroſ. eccle. l. iubemus nulli. §. 2. puta notabiliũ gratiarum, quia ęquiparanť cauſis ſtatus, ar. ff. de excu. tut. l. propter litem. In alijs vero alienationibus, quę ſunt tolerabilis præiudicii, ſatis eſt citare preſentes in eodem territorio. C. de ſacroſ. eccl. auth. hoc ius porrectum, & no. in c. preſentium, de teſti. li. 6. quod dixi de electionibus, intelligas, quæ tribuunt ius, & titulum, non in electione ęconomi, vel guardiani, qui poſſunt remoueri ad libitum voluntatis ſtatuentium, ſicut ꝓcuratores, vt ff. quod cuiuſque uni. no. l. nulli, & l. plane, & l. ſicut. §. j. & facit ad prędicta, l. vltima, C. de ven. rebus ciuitatum, lib. 11. Opponitur, cꝑ abſentes non ſint vocandi, vt no. ff. đ bo. poſ. l. 3. §. cauſa cognita. Sol ibi actus, qui gerebatur, pertinebat
29 pleno iure ad agentem, hic non, quia quod cõmune eſt, meũ non eſt.† Opponitur, cꝑ etiam in iure ſingulorum, quod non dependet a collegio, vnus poſſit facere inuitis aliis, vt Inſtitu. de rerum diuiſio. §. religioſum, & ff. de vſufruc. l. arboribus. §. nauis. Sol. ibi actus pro parte expliçari non poterat, & naturalis vſus rei tendebat ad illud, alias eſſet ĩ poteſtate ſocij impedire vtilitatem conſocij iniuſte prohibendo, quod eſt abſurdum, ſicut è contra eſt de nouo faciendo facere aliquid ſocio prohibente, vt ff. commu. diui. l. Sabinus. quia melior eſt conditio prohibentis, vbi poſſet incurrere damnum is, qui non p̃ſtat aſſenſum. ff. de ſeruit. vrbano. prędio. l. quidam Hiberus.
30 † Opponitur, cꝑ etiam in rebus vniuerſorum non ſufficiat maior pars in compromittendo ſuper electione. Solu. aut maior pars ſtatuit aliquid ex neceſſitate iniuncti regiminis eccleſiæ, vel ex vtilitate, vt l. qđ maior. ff. ad muni. aut ex odio, vel iniquitate, & non valet vt hic, aut ex aliquo alio motiuo, & dicit Ber. cꝑ non valet in p̃iudicium eorum, qui non cõſenſerunt. ergo nec in p̃iudicium ſucceſſorum, qui tunc non erant in rerum natura, quia in eorum p̃iudicium nouum ius ſtatuere nõ poſſunt, vt hic. No. cꝑ ille ſermo vniuerſaliter ſinguli, & ſingulariter vniuerſi, includit vniuerſitates, & ſingulares perſonas, vt
31 in cap. generali, in prin. de electio. lib. 6.† Et ſcias, cꝑ illud, quod vtile eſt eccleſiæ vtilitate rei, neceſſarium eſt p̃lato neceſſitate officij, quia prelatus tenẽ ex neceſſitate officij ſui vtilitatem eccleſię ꝓcurare, vt in capit. generali, de electio. lib. 6. ſicut tutor, vt C. de admini. tuto. l. fin. & quicquid facit ex re eccleſiæ, præſumitur nomine eccleſiæ facere, quia mandatum habet a l. vt dicit illa lex notabilis. ff. de admini ſtr. tuto. l. qui negociationem, in prin. & ibi per Bart.
32 † Imo etiã vtiliter geſtum pertinet ad eccleſiam ipſo geſto, ſiue re ipſa, ff. de nego. geſt. l. Pompo. ſcribit, & l. ſi pupilli, & C. quod cum eo. l. ei qui. ſed ſi non eſſet eccleſiæ vtile, eccleſia nõ tenetur habere ratum, vt ff. de nego. geſt. l. ſed an vltro. §. penul. & l. cum quæritur. ff. de adminiſtra. tuto. C. in quib. cau. in integ. reſtitutio non eſt neceſſ. l. ſi tutor, & l. teſtatrix. §. ſi plures, qui tex. eſt notabilis. Conclude ergo, cꝑ aut loquimur in eo, quod eſt commune pluribus, vt colligiis, & tunc aut pro vtilitate communi, vel neceſſitate eccleſiæ, & poteſt maior pars: aut contra communẽ vtilitatem, & non poteſt, & idem, ſi præter: aut eſt commune, vt ſingulis, & tũc aut actus poteſt commode explicari pro parte, & non poteſt fieri in alterius prejudicium: aut non poteſt commode explicari, vel eſt omnino indiuiſibile, & tunc aut vtendo ad naturalem vſum, vel quaſi, & poteſt, aut ad extraneum vſum, & non põt Conſidera. duæ ſunt regulæ. vna eſt, quando plures faciũt corpus, quod debet eſſe cum authoritate ſuperioris, & tunc quod maior pars corporis rite facit, omnes feciſſe videntur. Alia regula eſt, quoties plures non faciunt vnum corpus, tunc quod maior pars facit, alij, qui non conſentiunt, non videntur feciſ
33 ſe, ſed ille ſole perſonę, quę fecerunt, obligantur.† Item quęcunq; gerũtur intellectu, requirunt eum in proprio ſubiecto,
34 nõ in alieno, vt ff. de ver. obl. l. inter ſtipulantem, in princ.† Ex his patet reſponſio ad queſtionem, qua quæritur, vtrum ex fonte communi plurium poſſit maior pars concedere aquam, minori parte non conſentiente. nam in præiudicium aliorum non poſſunt, quia iſta conceſſio contrahitur voluntate. vnde diſſentientes non obligantur, ſi iſti plures faciunt vnum corpus, obligatur ipſa vniuerſitas, ſiue corpus, ſed ſinguli, quilibet per ſe, non obligantur, vt no. in l. 2. C. quę ſit lon. conſue.
35 & l. 4. §. actor, de re iudica. per Bartol.† vnde ſi vicinia habet communem puteum, vnus poteſt vendere partem ſuam vtilitatis aquæ alijs inuitis, vtilitati aliorum non detrahendo, nam vtilitas aquæ diuiſionem recipit vſu & arbitrio boni viri, ar. ff. de vſufr. leg. l. hactenus. §. fina. & ff. de var. & extraord. cogni. l. vſu aquæ. & facit. ff. de ſerui. urbano. prædio. l. parietem, & ff. ſi ſer. ven. l. 1. & ff. fam. ercis. l. hæredes. §. ſi incerto, ff. de dam. inf. l. ſi proprietarius. plus dico, cꝑ etiam ſi vnus habet tam minimam portionem, cꝑ eius non interſit contradicere, tamen non tenetur ad obligationem, licet interdum teneatur ad pa-
36 tientiam, vt ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. idem.† tunc autem cognoſcam, an ſit vnum corpus, quando vni nomini, & vni prælato ſunt ſubiecti, & arcam habent communem, quia iſta ſunt ſtigmata vniuerſitatis. ff. quod cuiuſque vniuerſi. no. l. 1.
37 † Quæro, quædam commiſſio eſt facta pluribus, quomodo cognoſcam, an vt collegio, vel non? Reſpondeo, ſi eſt diſtributa poteſtas inter eos, vt ſingulos, ſi autem complexiue eſt attributa, aut nomina ſunt expreſſa, & tunc vt pluribus ſimul; non tamen vt collegio. aut nomina nõ ſunt expreſſa, puta pluribus cõſulibus, quorum nullus eſt prælatus aliorũ, ſed ſocius, vt l. 1. ff. de offi. aſſeſ. Sed ſi ſub nomine appellatiuo collegij, & tunc collegio, licet nomina ſingulorũ ſint ẽt expreſſa demonſtrationis perſonarum cauſa, argumen. ff. de ſtipula. ſer. l. ſi ſeruus. ff. de annu. lega. l. annua. §. 1. ff. de leg. 3. l. ſi chorus. ff. verb.
38 obliga. ſ. ſcire debemus.† Sed pone, quod eſt talis caſus in collegio, in quo requiritur omnium conſenſus, nunquid poterunt conſentire tãquam ſinguli quilibet pro alijs abſentibus? Reſpondeo non, ſed debent conſentire in capitulo, vbi debẽt in vnum conuenire, quia capitulum eſt de forma ſubſtantiali ſecundum Bar. quod eſt no. dignum. Et cõcludit, quod vnum

tangit,

BIU Cujas

tãgit, dẽt ab vno fieri, quod plures, a pluribus, quod collegio, debet fabricari in ipso & per ipsum. tamen si potest impugnari ratione contemptus, potest purgari vitium per singulares ꝑsensus. non enim fundãt actum, sed remouent obstaculum, &
39 veniunt adminiculatiue, & † prædicta faciunt ad quæstionẽ legistarum de duobus hæredibus interfecti, an vnus potest facere pacem sine altero? videtur ꝙ sic, quia hoc est indiuiduum. ergo cõpetit cuilibet insolidum sic, ꝙ melior est conditio occupantis, ar. ff. de proc. l. pluribus. cum non faciant sibi aliquas partes demonstrabiles, vel intellectuales per cõcursum, nisi dicatur, ꝙ imo per concursum faciũt partes numerales. sed sine consensu quilibet habet ius integrale, & melior conditio est excquentis, quia aliquod additum paritati reducit ad imparitatem, & potioritatem, vt in ca. duobus, de rescrip. lib. 6. Item est indiuiduum alia ratione, quia non potest expediri pro parte, quia eius pars non est apta ad ꝑprium vsum rei, sicut seruitus, & ius patronatus. sed istæ rationes possunt adaptari in contrarium. nam quoties aliquid competit pluribus simul, licet in se sit indiuiduum, vt iurisdictio, tamen per concursum fiunt partes, non quidem re indiuisibiles, sed partes vocales, & dispositiue, vt in c. plures, de iure pa. in clem. Præterea ius faciendæ pacis venit ad destruẽdum ꝓsentem statũ rei, qĩ iniuria ꝓsistit, & vnus ꝓsortũ nõ poterit destruere pñtẽ statum sine altero, vt
40 d. l. Sabinus. † Item nemo potest donare iniuriam alienam, qui
a animo vilis a persona reputatur, qui iniuriam non vleiscitur, vt l. sed si vnus. ff. de iniur. solum quo ad rẽ pub. i. quo ad pœnã fiscalẽ valet, qđ factũ ẽ ab vno hr̃dũ offensi, si statutum loquitur per verba singularis numeri, secus si pluralis. nam statutum de iniuria, quæ fit reipublicę, potest disponere, prout vult. Sed de priuata actione iniuriarũ ciuili vnus nõ posset in prẽiudicium aliorum, vt ff. de pac. l. si vnus. §. ante omnia, & ff. de adul. l. maritus. §. si negauerit. alij dicũt, ꝙ in pari numero vnus non possit sine altero, sed in numero impari prævalet maior pars fauore liberationis, vt ff. de pact. l. maiorem. de hoc dixi in l. 2. ff. de
41 libe. & eorum li. vbi videas. † Itẽ si princeps indulget, & impetrans facit mentionem, ꝙ hẽt pacem cum cõsanguineis & offensis, an debeat habere pacẽ ab omnibus nemine discrepante, an vero habere pacem sufficiat a maiori parte dicit Barto.
b maiorem partem sufficere b ff. de verbo. obliga. l. eadem. §. Cato, in penu. q. prævalet præsertim in fauorem liberationis. ff. de pac. l. maiorem. tamen obstat. l. per fundum. quia aliud est detrahere seruituti, vt hic, aliud cõstituere seruitutem in re com
42 muni, ff. de ser. expor. l. seruus ea. † Item facit ad quæstionem, an vnus socius possit locare domum ꝑ indiuiso altero inuito? & si quidem res consueuit locari, consuetudo fit altera natura rei, & potest partem suam pro indiuiso locare socio irrequisito, si vero nõ est ꝓsuetudo loci, secus. similis distinctio fit. ff. de præscr. ver. l. naturalis. §. j. Inst. pro so. in fi. Vel d. c. iudex arbitrabit. l. 2. C. qñ & q. quar. pars debe. q ꝓsiderabit vtilitatẽ vtriusq; partis. & istud faciet fieri ꝑ eos cõiter & concorditer. ff. de ser. vr. præ. l. itinere. gl. no. iuxta illud, qđ dicit illa lex notabilis. ff. de
43 sol. l. cũ Stichus, & facit. ff. de le. j. l. huiusmodi. §. fin. † Pone, ex publico principio priuata commoda nascebantur. v. g. ex flu-
c mine publico c in capite aquæ riuulus trãsibat per prędiũ Titij ad prædium Seij, vtrum si Titius velit absorbere aquam in suis prædijs, & per siccitatem desiccare prata, vel molendina Seij possit necne? videtur ꝙ non, sumpto argumento ab origine: qa in capite aquæ aqua publica est & communis, vt no. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. si initiũ, & ar. l. j. C. de imponenda lucra. descr. In contrarium vr̃, quia postquam aqua est in prædio Titij, ipse est dominus aquæ, ergo de aqua sua potest facere uelle suum. ff. de aqua quotidia. l. 1. §. permittitur, & l. Lu-
44 cio. † nã cuius alueus priuatus est, eius quoq; aqua priuata est, vt in l. j. §. 2. ff. de fluminibus. ad hoc, C. de seru. l. si præses, & l. si manifeste. Nam fluxus aquę ad ꝑcliuium locum naturalis est, & ideo debet seruitutem in præd o inferiori, quia nulla seruitus habet causam naturalem, sed aut positiuam, aut prescriptã, vt l. prima, & secunda. ff. de aqua pluuia arcenda. & sic cum aqua sit libera, potest dominus aquæ facere de ipsa velle suum, etiam si alij nocet per quandam consequẽtiam. ff. de dam. infe. l. Proculus. nisi hoc fieret ad publicam æmulationem, puta ad impediendum fluxum aquæ ad molendina communis Bononię, nam hoc fieri non potest, quia est ꝺ publicã vtilitatem, vt ff. de ope. pub. l. opem. vnde Titius nõ debet formidare iudiciũ de quo quæritur, sed futurum scandalũ. Et propter hoc etiam
45 posset supplicari superiori, licet de rigore non possit agi. † Sed quid si sunt duo vicini mediãte riuo communi, & vnusquisq; vult trahere aquam ad prata sua? Respond. aqua debet diuidi localiter, vel temporaliter, sicut si essent duo socij sitientes, & non haberent nisi vnum ciatum vini, quilibet deberet habere partem. l. 2. ad l. Rhodiam de iactu. ff. Eodem modo in agris & molendinis; & si quis vellet esse prior in vtendo, di uidetur tẽpus sorte. ff. de vsufr. l. quoties, & l. 2. C. quando & qui bus quarta pars debe. lib. 10. nam vbi humanum consilium nõ sufficit, fortuna altercationem dirimit, vt l. fi. cõmunia de leg.
46 † Quærit Inno. hic, vtrum communitates terrarum, vel collegiorum habeant iurisdictionẽ? & dicit ꝙ non, sed est apud rectores ipsarum. dic ꝙ non habent iurisdictionem ꝓtentiosam, scilicet iudicandi, sed bene habẽt iurisdictionẽ statuẽdi. Item eligendi sibi rectorem, sed vtraque indiget confirmatione superioris, cui immediate subsunt, vt in Authen. de defen. ciui. §. interim, & nota. C. de iurisd. om. iudic. l. priuatorum, & l. fin. & hoc necessario sequitur ex dicto Innocen. Nam cum cõfirmare statuta, & electiones magistratuum, vt ff. de aqua quotidiana. l. j. §. permittitur, & l. vitio, Specula. in titulo, de cã possess. sit iurisdictionis, & altę, non bassæ iurisdictionis, qđ patet, quia a statutis non potest appellari, & cõitates nõ habent iurisdictionem; ergo non habent confirmationem, de qua loquimur. dictum tñ Inn. quo ad iurisdictionem, fallit, qñ magistratus vacat, vt ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. vbi absunt. quanquam posset dici, ꝙ ibi esset speciale fauore minorum. sed certe non minor fauor est totius populi, quam minorum, ar. ff. de offic. prętor.
47 l. Barbarius. † Item dicit Inn. ꝙ vniuersitates non possunt facere statuta specialia, vel pœnalia; quod est verum, nisi authoritate superioris præcedente, vel accedente. nam in confirmatione tantũ valet accessus, quantũ prędecessus, vt j. de iure patr. c. cura. nam & posteriorem voluntatem tuetur prętor, vt l. j. §. quod aũt. ff. quo. le. & in c. 1. de alie. feu. paterni. Itẽ dictum Inn. intelligas in pœnis. s. criminalibus, vel quę respiciunt authoritatem & honorem prætoris, quarum execũtio non pertinet ad iudices pedaneos, vt l. quod si quis, §. 1. ne quis eum, qui in ius voc. est, vi eximat, quia sunt meri & mixti imperij, nõ in his, q̃ imponuntur sm solitum cursum causarum incidẽter, & officio iudicis mercenario, quia ex quo habent talẽ qualẽ iurisdictionem, pñt facere statuta circa minima, licet certe ibi requiratur authoritas superioris, quia membra sine capite nihil possunt,
48 nisi in rebus ipsorum membrorũ, vt j. d. rescr. edoceri. † Pone, cõsuetudo est in ecclesia, ꝙ nulli possunt percipere fructus beneficiorum in absentia, nisi in ecclesia saltem per annum fecerit residentiam. Modo Papa concessit priuilegium studentibus Papię de percipiendis fructibus in absentia, non obstantibus quibuscunque statutis, vel consuetudinibus ecclesiæ suę, nec fecit specialem mentionẽ de ꝓsuetudine speciali? Rñ. satis sufficiunt verba generalia, quorum interpretatio resoluitur in particularia, ar. C. rescr. 20. an. l. oẽs, & l. 1. ff. si cer. pe. & ff. de leg. 3. l. si chorus, sm Oldr. Extra quæro, nũquid huic decretali possit renunciari saltem cum iuramento? & vr̃ ꝙ non, quia istud statutum est cassum & damnatum a canone, ergo & iuramentum, vt C. de legi. & consti. l. non dubium. In ꝓrium vr̃, ar. sumpto ab interpretante ius iniquum de ꝓsensu aduersarij, in quẽ non fit rẽtorquutio, quia spontaneus consensus purgat vitiũ, vt ff. de cond. ob turp. causam. l. si ob turpem, & C. quod met.
49 cau. l. 2. † Item quia quilibet potest iuri suo renũciare, si habet sanum & validum consilium animi, etiam si ius suum transisset in rem iu. vt ff. de min. l. si iudex, & ff. de ædi. edic. l. quæritur. §. venditor. C. de admi. tu. l. cum quidã. C. de pac. si quis in con-
50 scribendo. ff. de pac. l. pactum inter hæredem. † Et no. ꝙ interdum canonici iurant factum, puta non recipere aliquem, qui prius non iuret seruare eorum statuta, & tunc si recipiunt aliter, sunt periuri, ar. ff. de verb. obi. l. quidam cum filium. recipere enim facti est, & in facto consistit. Interdũ iurant ius, puta seruare eorum statuta, & tunc non sunt periuri. debent seruare hunc ordinẽ, quia primo debẽt cassare statutũ, secundo ex interuallo recipere. nam statutum iuris est, & ex quo est sublatum, non potest inducere periurium, arg. in l. 1. in prin. C. de latili. tol. † & si tu dicis, imo statuta & consuetudines sunt facti,
51 vt in c. j. de consti. li. 6. Respondeo, verum est quo ad eos, quos non ligant, qui non obligantur per statutum, vel consuetudinem, vt est Papa, vel imperator, sed quo ad eos, qui obligantur sunt iuris, quia faciunt ius, vt l. j. C. de iurciur. Sed pone, qđ receptus, est receptus authoritate literarum Papę. Respon. si in literis fiebat mentio iuramenti, non sunt periuri, quia faciunt ex necessitate, & non propria authoritate. Item, quia princeps potest facere gratiam iurisiurandi, vt l. fina. in princ. ff. ad munic. quod etiam lex eius mortua facere potest, vt no. in l. adigere.

ADDITIONES.

a Vilis persona reputatur, quæ iniuriam non vleiscitur. Adde, ꝙ uerecundia est relinquere iniuriam inultam, tex. i l. miles. §. focer. ff. de adul. quem tex. optime ad hoc alleg. Ang. in consi. 247. inci. in splendidissima ciuitate Florentiæ. Ias. in l. pactum curatoris, circa fi. de pac.

b Vide de ista materia d. Fe. hic, uide etiam vltra alleg. communiter per Doc. in §. Cato. Ioan. de Puteo in l. 1. ff. de pac. & aliquid per Fely. in c. in prẽsentia, de proba.

c No. hanc decisionem, de qua facit mentionem Ale. consi. 118. in 2. par. & uide et late per Ias. May. in rep. l. quo minus. ff. de flu.

BIU Cujas

52 gere.§.fi.ff.de iure patr.† Sed quid? ecce ciuitas fecit statutum,
a ꝙ nulla persona,a vel vniuersitas possit vendere frumētū forensibus sub certa pena, nunquid si ciuitas vendit forensi, incidit in pœnam? & videtur ꝙ sic, quia quod quisque iuris &c.
53 nam & episcopus obligatur proprio statuto, præsertim si delinquit tanquam singularis persona, nō tanquam episcopus, verbi gratia, si facit furtum. nam vno respectu statuit. s. tāquā ecclesiæ episcopus, alio respectu delinquit, scilicet tanquam Titius. vnde censentur diuersæ personę, vt ff.de his, qui. vt ind. l. tutore. Item statuere est voluntariæ iurisdictionis, quod apparet, quia nemo est citandus, quando episcopus, vel alius hīs ius statuendi, statuit, & in his, quę sunt voluntariæ iurisdictionis, vnus potest gerere duplicem personam, vt ff.de adop. l. si consul. Item quia episcopus facit statutum authoritate canonis, ergo ligatur tanquam a canone, vt C.de veteri iure enu. l. 2.§. merito. Item quia debet considerari authoritas, quę facit
54 rē prævalere, vt l. 3. ff.de mili. test.† Itē qa quando cā proxima ma agit in virtute alterius causę, inspicimus illācausam, quę efficaciam tribuit, vt ff.de reb. du. l. vtrum §. cū qdā. & hoc potest defendi, si statutum episcopi non est contra ius commune directe, nec indirecte, alias secus, vt C.de offic. præfec. pt. l. nam. vel dic, quod si est tale statutum, quod episcopus possit tollere tacite, vel expresse, non ligatur statuto. alias bene ligat,
55 si nō potest ipsum tollere, vt quia iurauit ipsum seruare.† Sed Io. And. dicit indistincte episcopum non ligari propria constitutione, quia ligaret se ipsum, vt no. in c. ij. de consti. lib. vj. in nouel. sic iudex, qui male statuit iudicando, facit litē suam, non vi sententiæ, sed ex quasi maleficio, quia praue statuit, vt ff.de act. & ob. l. ex maleficiis. §. iudex. Præterea causa mediata non debet inspici, sed causa proxima, quia causa remota recipitur a proxima secundum naturam proxi. recipientis, non secundum naturam receptæ, vt no. in l. si mulier. ff. rę. amo. & hęc est ratio naturalis. Reuertendo ad propositum de ciuitate dico, non obligatur ciuitas, sed singulares personę, vel vniuersitates, quę sub ea sunt, vt no Iac.de Are. in l. si peculium. §. sicut. ff. de pecu. leg. quia cum statutum fiat gratia ciuitatis, ergo contra ciuitatem non debet interpretari, videlicet vt ci-
56 uitas puniat contrafaciendo, vt C.de le. l. quod fauore.† Quę rit Collec. nunquid vaieat statutum episcopi, ꝙ per testes singulares probetur aliquem esse vsurarium manifestum? & dicit ꝙ non, quia est contra ius commune. Tu dic, ꝙ aut loquimur de probanda qualitate certi & determinati contractus, puta emptionis factę cum Titio, & verum dicit. vnde per testes singulares nō probatur, ꝙ talis contractus sit fæneratitius nisi vnus testis iuuaret alium testē per qualitatem indiciorū, vt ĵ. de pigno. c. illo vos, & ĵ. de suc. ab inte. cum dilectus. Aut agitur de probanda qualitate personæ in genere, puta ꝙ talis fuit vsurarius manifestus, ad expugnandum testamentū suū, & tunc, quia omnes species contentę sub genere tendunt ad vnam eandemq; conclusionem, non dicunt singulares, quia omnis species est eiusdem qualitatis & conditionis, & sufficit probatio generalis, sicut ad probandum quem esse furem manifestum, vel hęreticum, secundum Iac. But. quia omnes hæretici caudam habent inuicem, colligatam. Tamen quidam dicunt contrarium quia non possunt esse nisi singulares, qui simul non viderunt, sed vnus vidit vnum, alter alium, cum in visu & auditu fundet testimonium, vt ĵ. de proba. c. licet cām,
57 & no. ff.de testi. l. ob carmen. § fi. dixi. C.de testa. l. j. † Singularitas testium non consistit in sensu, quia naturaliter quilibet testis habet proprium sensum ab alio teste separatum, & non potest vnus sensus numero esse in duobus corporibus, sed cō sistit in sensato. i. quia non viderunt vnum, & idem, sed diuersum numero, essentia, seu specie, vel qualitate. & quia ibi testes non viderunt idem, non probant idem, tamen si adijciūt quod est notorium. & sunt multi testes fide digni, probant notorium, licet non probent factum, sed si non adiiciunt de notorio, etiam si essent mille testes, non probarent notorium, de quo non deponunt, neque factum, in quo discrepant. ĵ. de
58 pb. c. licet causam.† Credo tñ, ꝙ odio fęneratorū, ad reprimēdum malitias & cautelas eorum, valet constitutio episcopi lōgis temporibus practicata, ꝙ per testes singulares plurimos, forte decem, vt no. C.de accu. ea quidem probetur quem esse vsurarium manifestum, etiam si constitutio fingat, vel interpretetur omnes eius cōtractus esse de duplo veræ sortis, quia propter difficultatem probationis & dolum fæneratorum, iustum & æquum est ex præsumptionibus procedi, cum fæne-
b ratores æquiparentur raptoribus, ar. C. vnde vi. l. ij quando.
59 †Itē hoc est testimonium de moribus, qui probantur ꝑ actus singulares & factos etiam diuersis locis & temporibus. Nam totus contextus consuetudinis, cum requirat actuum & temporum pluralitatem, non potest simul videri, vel percipi a testib. sed constat ex actuum & temporum coniunctione, ex q. bus surgit consuetudo, vt l. venditor. §. si constat. ff. cōmunia
60 p̄diorum. † Quęrit insuper Collec. nunquid solus episcopus possit reuocare statutum, quod fecit de consensu capituli? dic aut in statuendo requiritur consensus capituli ita, ꝙ capitulum faciat partem episcopo in consentiendo, & tunc nō valet reuocatio statuti sine capitulo, vt C. de nup. l. si vt proponis, & ff. communia prædio. l. fi Aut consensus capituli non requirebat ad esse statuti, sed ad bene esse. i. ad quandam honestatē, & tunc solus episcopus potest reuocare, quia cum nullus faciat rei partem per consensum, sequitur ꝙ habeat ius statuendi solus & insolidum. & regula iuris dicit, ꝙ eadem est forma & potestas faciendi & resoluendi tam mediate, quam immediate, vt ff de seru. rusti. prædi. l. tria prædia, & ff.de sol. l. prout quisque. sic pater facit testamentum sibi & filio suo impuberi, & tamen solus potest reuocare. sed an sicut potest testari & codicillari filio impuberi, ita possit donādo causa mortis impuberis, habes vnicum tex. in iure, videlicet in l. 1. ff. j. de tutel.
61 & rationibus distrahendis.† Et no. ꝙ ista quæstio de reuocatione statuti habet locum in his, qui suo iure possunt statuere, qa sunt ordinarii statuendo, & perpetuæ iurisdictionis, secus in commissariis, quia eorum arbitrium finit eo ipso, ꝙ statuerunt, cum sint delegati, licet Bar. faciat eos ordinarios, si cōstituti sunt ad vniuersitatem causarum, & statutorū, donec durat tempus eorum arbitrii, nō postea, vt ff. locati. l. fi. in princ. Ita no. ipse. & forte nō male, in l. i. §. si plures. ff. de exercitoria, in sua repetione, & ff.de decre ab ordine faci. l. ambitiosa, in
62 lectura.† Super his tamen diligenter formam mandati considerabis, qua cessante seruabis id, quod dictum est de iure cō muni. facit ad prædicta ꝙ arbitri simul electi ad plura decidēda debent simul omnia terminare, si possunt, vt ff. de arbit. l. quid tamē. iudices ordinarii possunt determinare vnum articulum sine alio, si non sunt connexa capitula, vt ff.de mino. l.
63 etiam. §. fi. ff. si cer. pet. l. quidam æstimauerunt.† Sed nunquid si datum est arbitrium reuidendi statuta, possint interim vetera statuta seruari? Respondeo sic, si sunt certa & clara, secus si indigent interpretatione correctiua, quia data sunt ad corrigendum, vel declaratiua propter dubium intellectum statutorū, quia ex quo sub examine lis pendet coram reuisoribus, interim nihil est innouandum, arg. ĵ. de restit. in integ. c. cū veniisset, in fi. & arg. ff. si cer. pe. l. pecunia, & ff.de excu. tu, l. diximus. & hoc in his, ad quę posset trahi declaratio, non autem in preteritis perfectis, & maxime executis. arg. ff.de cond. ind. l. elegāter. §. si opus, & quod no. C. de transac. l. diuersa, q̄ transierunt in esse irreuocabile, quia quod sopitum est, non pendet ex futuri temporis tractu, vt C.de leg. l. leges & constitutio
64 nes.† Vltimo no. ꝙ licet collegium non habeat merum imperiū, tamen potest quędam statuta facere, & sic non omne statuere est meri imperii, nisi quādo ordinat ad ea, quæ sunt meri imperii, vt C.de sent. & inter. om iud. l. nulli, & ff.de iudi. l. 2.
65 §. his dat.† Vtrum episcopus possit facere statutum, ꝙ in certis causis, a iure communi omissis, non appelletur? videtur ꝙ sic in interlocutoris, nō diffinitiuis, vt C.de sen. & inter. om. iu. l. cum solitum. sed illud est propter stylum & consuetudinem illorum magistratuum, quam consuetudinem præscripserant de conscientia principis, vt patet ibi in verbo, solitum. alias secus, vt ĵ. de iureiu. in c. venientes. vel dic, vt no. in c. fi. de app. lib. vj. in nouel. Sed nunquid valet statutum episcopi, ꝙ in certis casibus procedatur summarie & de plano? videt ꝙ non. Nam licet episcopi non iurent seruare leges & canones, tamen sine iuramento seruare tenentur. sic & arbitri non iurant, & tamen seruare tenentur, quod scriptum est in legibus & canonibus, vt C. de ar. authentica, decernimus, & C.de
66 pac. l. si quis in conscribendo.† Item episcopi sunt sub lege, non supra legem, vnde nō possunt committere causas ordi-
c narias cū illa clausula, summarie & de plano, & si commiserint, tamen ordinarie est procedēdum, quia illa clausula est apposita causa ampliandę iurisdictionis, & ideo vitiat & non vitiat, vt ff.de offic. proconsul. l. nec quicquā. §. fi. & no. in c. sępe, de verb. sig. in cle. sed ꝯrium seruat de facto, & aliud est cōmittere, & aliud statuere, quia statuere est generale & fauorabile, ar. l. ij de feriis. sed delegationes sunt particulares, & quo
67 dammodo odioſę & restringendę.† Pone constitutio episcopi dictat, ꝙ in sua curia possit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ vsque ad quatuor annos, an valeat ista ꝯstitutio? & vr̄ ꝙ non, quia est ꝯria iuri cōi ꝙ disponit de biennio tm̄. In ꝯrium vr̄, qa ista exceptio fouet veritate, & maior est veritas quam fictio. ff. de lib. & posth. l. filio, & post biennium ꝓbat p coniecturas, quia negatiua. sed ante biennium præsumit̄ pro

ipsa,

ADDITIONES.

a An ciuitas, quæ facit statutum prohibens aliquid cum pœna, si ciuitas contrafaciat, an incidat in pœnam.

b Vinc. God. Fæneratores si æquiparantur raptoribus, per quem iudicem sint puniendi. Dec. consi. 170. per totum.

c Vide alle. per nouissimos in l. nemo potest. ff. de leg. j. & diffuse per Georgium Natam, in cle. sæpe. de verb. sig. col. 27.

BIU Cujas

ipſa, quia creditor debet probare cauſam finalem eſſe veram, ſed cauſa finalis agẽdi eſt ipſa numeratio: nam nec põt reddi quod numeratum non fuit. Sol. iſta cõſtitutio pertinet ad deciſionem cauſę, & ideo inſpicienda eſt cõditio iſtius, cũ quo p̃hitur, potius quam locus iudicii, vt no. Odof. in l. j. ff. de iud. in lec. ſua. & C. de eman. libe. in l. j. cum ſi. Porro exceptio nõ numeratę pecuniæ eſt anomala, quia tpalis. Item quia ante biennium eſt probata eo ipſo, quod opponitur & ſi iuratum ſit, vt l. fi. C. de non nu. pec. Nõ. ob. c. debitores. j. de iureiu. ga ibi loquitur in vſuris in quib. non ſperabatur numeration ẽ p creditorem fiendam, quia tunc eſſet ſors. Item p̃ ſortem non obiiciebatur ibi exceptio non nume. pec. ſed dicebatur quod p̃ctus erat ſęneratitius, & ſic nõ obſtat, ſed ſi eſſet cõfeſſio de duplo veræ ſortis, tunc ſi exciperet de dimidia parte non numerata, ſed ſpe futuræ numerationis confeſſata, tunc eſſemus proprie in querela nõ nu. pec. tñ ex genere cauſæ, nõ eſſemus ſub cpo, ſed ſub magiſtratu ſæculari & p̃ſidera bene id quod
68 dico. † Quid cp̃ ſi cõſtitutio ep̃i dicter cp in curia ſua clerici nõ poſſint opponere exceptionem nõ nu. pec. & vr̃ cp non valeat, quia eſt p̃ libertatem clericorũ. Nam ſi oneratur libertas eorũ adimẽdo eis priuilegia, ergo multo fortius ſi auferr̃ eis ius cõe cp difficilius tollitur q̃ priuilegium, arg. ff. de mil. teſt. l.
69 eius militis. §. militia. † Item nõ valet ſtatutũ ep̃i vel magiſtratus iuri cõi p̃rium, vt C. de offi. præfec. p̃to. l formam. niſi inter
a conſentientes huic ſtatuto, [a] arg. C. de conſti. pecu. l. ij. in fi. & in Auth. de fideiuſſ. §. argentariorum. col. j. Item ſi clerici eſſent numularii vel argẽtarii, ad quorum fidem publice recurritur & maxime, quia & qñ clerici ſe immiſcent rei ad ſe non pertinenti. finaliter dic non valere, quia eſt naturalem p̃ rationem vel mentem p̃hentium, arg in l. j. §. j. ff. de fer. & ff. ſi cer. pet. l. q pecuniam, C. de non nume. pec. l fi. & C. de do promiſ. l. 4. q̃
70 lex eſt ſing. † No. authoritatem [b] moralis philoſophi pro lege
b ſeruari & in cauſis allegari. Et eſt ratio, quia ſciẽtia noſtra ſupponit morali philoſophiæ, vt ſ. no. in rub. proœmii. ſic in materia naturali allegatur Hippocrates & Ariſtot. ff. de ſtatu ho. l. ſeptimo mẽſe. & ff. de ſol. l. ſi pater. & per hoc redditur philoſophiæ debitus honor. Dicit hic Hoſt. cp hodie populi q̃q̃ princi pales & clariſſimi non poſſunt ſtatutum aliquod condere niſi princeps eis hoc expreſſe concedat vel confirmet, & probat ex eo, quia populus Romanus, in quo omnis populus includitur, omne ſuum imperium tranſtulit in princtpen. † Sed tu
71 dic cp poteſtas ſtatuendi & iuriſdictio ſunt annexa, & qui habet vnum habet & reliquum eiuſdem qualitatis, nec aliquid valet ratio Hoſt. quia l. oẽs populi. eſt approbata per Iuſtinianum & per Cæſarem. & ideo debet haberi pro imperiali conſtitutione pręſertim, quia Iuſtinianus fuit poſt Ceſarem Auguſtum, vt no. ff. de mino. l. Emilius. in fi. & ideo dicas ſtatuta populorum valere, niſi eis ſit expreſſe inhibitum per principẽ eorum, vt eccleſia Romana in ſuis terris tpalibus vtitur opinione Hoſt. ſm quid non ſimpliciter, quia vult nulla ſtatuta valere niſi a ſe confirmentur, ne populi ſubiecti valeant p̃ libertatem eccleſiæ aliquid machinari. Item ſitiunt iuriſdictionem quemadmodum ceruus deſiderat fontes aquarum, ſm
72 quoſdam, tamen mala vere loquentes de clericis, † ſi ſtatutũ habet plura capitula, vltima clauſula ad omnia refertur ſi ad omnia referri poteſt, vt no. ff. de poſtu. l. j. §. eum qui. & ibi no. Oldradus.

ADDITIONES.

a Vide per do. Alex. in conſi. 56. inci. redemptoris. in vlt col. in 2. vol.
b Vide omnino ſcripta per Modernos in l. 3. poſt dom. Bar. ibi, ff. ſi cer. pet.

SUMMARIVM.

1 *Conſtitutio laicorum, etiam totius populi facta ſuper rebus eccleſię non tenet.*
2 *Ruſticus eccleſię feudũ, ea irrequiſita, alienãs an excuſet a pęna cõmiſſi prætextu ſtatuti vniuerſitatis, quo cauetur, vt feudatarius ad inopiã vergens, hoc conſtito, poſſit irrequiſito domino feudum, etiam quod ab eccleſia tenet alienare?*
3 *Vaſallus ſi eſt adeo pauper, cp non poſſit viuere, niſi feudum alienet, & dominus requiſitus ei non opitulatur, poterit feudum alienare.*
4 *Vergere ãd inopiam quando quis dicatur, & quid probare debet.*
5 *Feudi appellatio quo ad feudatarium comprehendit duntaxat vtile dominium, vtilemq; poſſeſſionem.*
6 *Liberum id dicitur, quod ab omni neceſſitatis obſeruantia, & ſolennitate eſt abſtractum.*
7 *In feudis curia domini eſt priuilegiata, & curia quid ſit. & nu. 34.*
8 *Eccleſia an incidat in naturales pęnas feudorum.*
9 *Indemnitas eſt non pati iniuriam in proprijs iuribus.*
10 *Statutum, cp r[illegible]ione partis quis poſſit vendere totum, non valet.*
11 *Statutum, inducens libertatem feudorum ſaluo iure dominij dominorũ, an valeat.*
12 *Statuto generali poteſt tolli dominium habens ortum a conſuetudine.*
13 *Conſenſus ad actum quando in ipſo actu requiratur, quando ex poſt facto ſufficiat.*
14 *In alienatione rerũ eccleſiarũ nõ ſufficit authoritas ciuitatis decurionũ, vel conſulum, ſed requiritur conſenſus eccleſiaſticarum perſonarum ſine interuentu laicorum.*
15 *Clerici quo ad eorum fauorem ſunt de populo.*
16 *Alienari in clericos, vel eccleſias res tributarias, vel collectarias, an populus prohibere poſſit.*
17 *Pacto, & teſtamento quod fieri poteſt, poteſt etiam ſtatuto.*
18 *Juriſdictiones, & ſtatuta ſunt eiuſdem qualitatis.*
19 *Alienare non poteſt feudatarius in eccleſiam.*
20 *Feudatario intrante monaſteriũ, tamdiu feudũ durat apud monaſteriũ. quamdiu viuit feudatarius, ſi ſeruitium feudi poteſt explicari p monaſterium: alioquin ſtatim ad dominum reuertitur. nu. 23.*
21 *Et quid econtra ſi dominus vaſalli inret monaſterium.*
22 *Si dominus feudo priuetur, & vaſallus liberetur, an vaſallus aſſumat directum dominium.*
23 *Feudum armatæ militiæ expirat per monachatum, & p ſacros ordines, cenſuale autem tranſit ad monaſterium cum ſuo onere.*
24 *Dignitates inſeparabiles a perſona nón tranſeunt in monaſterium p monachationem.*
25 *Feudũ, ſi eſt fictuale, licet feudatarius intra annumi petieret inueſtiturã & fecerit fidelitatẽ, ſolẽnitatẽq; ſeruauerit, tamen ſi ceſſauerit a ſolutione canonis p biennium perdit feudum, ſi autem inueſtituram non petierit feudum perdit elapſo anno.*
26 *Feudatarius, ſi habet filios, an poſſit pro anima ſua legare ſuũ vtile dominium.*
27 *Priuari dominio. vel alio iure ſuo, an poſſit quis per ſtatutum.*
28 *Singulorum dominiorum genera ſunt de iure gentium, ſingula autem ge nerum nequaquam.*
29 *Statutum an poſſit eradicare naturalem iuſtitiam.*
30 *Veritas de terra orta eſt iuſtitia, & iudicium de cælo proſpexit.*
31 *Obligatio ciuilis an poſſit tolli per ſtatutum.*
32 *Statutum, fingens creditori factam numerationem, quando iure obligationem perimat, quando exceptionem pariat.*
33 *Inopiæ cauſa habentes beneficium, ne conueniantur, niſi in quantum facere poſſunt, vtrum ſi propter maleficium, quod commiſerunt, ſunt ad inopiam deducti, retinebunt illud beneficium.*
34 *Feudatarius an poſſit alienare commoda vtilis dominij ad longum tempus, non requiſito domino, vel eo contradicente.*
35 *Recti feudi nulla, etiam minima, pars irrequiſito domino alienari põt, datur tamen in feudum æque idoneo.*
36 *Feudatarius an poſſit vendere annuos reditus.*
37 *Alienare non dicitur qui paciſcitur de non transferendo dominium.*
38 *Fructus pendentes ſint ne feudatarij an vero proprietarij.*
39 *Uſufructuarij, item præbendati quando faciant fructus ſnos.*
40 *Feudi dati ſecundum rectam feudorũ naturam, contractus quare anomalus nuncupetur*
41 *Feudũ vacans rite, nemine citato, confertur. Sed ſi non vacet, poteſt tñ auferri, priuationis ſententia expectari debet.*
42 *Natura quid ſit.*
43 *Feudatarius an poſſit renũciare feudo inuito domino. diſtin. nu. 52. 53.*
44 *In ſubmiſſuis non habet locum pœnitentia.*
45 *Inferior nullam iuriſdictionẽ habet in ſuperiorem, quam ſuperior poſſit in eo prorogare*
46 *Donatarius etiam cã mortis, ſi p ſtipulationẽ promiſerit aliquid, non poterit renunciare donationi.*
47 *Contractus feudi cuius ſit ſpeciei.*
48 *Feudi contractus nominatus eſt nomine proprio.*
49 *Contractus, vbi eſt p̃ſonarum parilitas, & rationis idẽtitas, claudicare non debet.*
50 *Feudum dicitur beneficium. & conceditur principaliter amore. gratia, & honore feudatarij.*
52 *Feudo ſimpl̃r cõceſſo renũciari põt ẽt inuito dño. Secus ſi fuit alteratũ pacto continẽte certum ſeruitiũ, vel ſi feudatarius iurauit non pœnitere*
53 *Iuramẽtum contractibus ẽt innominatis appoſitũ adimit potẽtiam variandi, & pœnitendi.*
54 *Iuramẽtũ ſpecificum, ab implicito quid differat, itẽ qd fides a fidelitate.*
55 *Vaſallus feudo renuncians, niſi ſit in dolo, a fidelitate liberatur.*
56 *Feudatarius deces ſit tribus filijs hr̃dibus legitimæ ętatis relictis, vnus petijt infra annũ inueſtituram, alij fuerũt contumaces, & partẽ ſuam perdiderunt, an portio eorum accreſcat fratri.*
57 *Indignitatis iura ſolus dominus, vel fiſcus poteſt ciuiliter proſequi.*
58 *Et an idem erit, ſi vnus ex hæredibus renunciauerit parti ſuæ.*
59 *Et quid ſi vnus propter feloniam a parte ſua cecidit.*
60 *Ius accreſcendi in contractib. an poſſit induci per pactum expreſſum.*
61 *Et ſi pars vnius vacat per ſententiam, nunquid accreſcet alteri.*
62 *In priuatione feudi an requiratur ſententia.*
63 *Etiam priuata perſona, vbi vult vti re ad vſum de iure communi deſtinatum, non tenetur quenquam citare.*
64 *Vaſallus qui cecidit ipſo iure, ſi poſtea tenuit longo tempore, non poteſt expelli propria authoritate inueſtitoris.*
65 *Inueſtituram ſi epiſcopus renouet, dicẽdo, ſaluo & reſeruato iure eccleſiæ, res autem iam ad eccleſiam reuerſa erat, quia non erat petita inueſtitura infra annum & diem, propter quod epiſcopus inueſtiuit quendam tertium, an valeat ultima conceſſio.*

BIU Cujas

86 *Ius accrescendi in feudis proprie dicitur tribus duntaxat casibus, scilicet in pro non scripto, caduco, & quasi.*

67 *Cognatus agnato potest partem suam feudi concedere inuito domino.*

68 *Fendi refutatio nemini, præter eum qui in feudo participat, fieri potest.*

69 *Emphyteuta requirere debet dominum, quando causa alienationis potest domino adaptari.*

70 *Emphyteuta feudum extraneo ob merita donare potest irrequisito domino, nisi donatarius esset potentior, diuturnior, domini inimicus, persona prohibita vel reipublicę hostis, vel nisi ecclesia esset domina feudi.*

71 *Emphyteuta, siue vasallus, si alij in emphyteusim, vel feudum aliquid dederit, an ex hoc acquiratur actio proprietario.*

72 *Feudum si renouetur in persona filiorum, an debeat solui laudemium.*

73 *Inuestituram debet petere filius infra annum & diem post mortem patris, et iurare fidelitatem, aliter cadit a feudo ipso iure.*

74 *Dominus, pendente dubio, an feudum ad eum reuersum sit, non est in plena eius possessione: propterea quę, ante sententiam declaratoriam, non potest quemquam de eo corporaliter inuestire.*

75 *Ad translationem proprietatis sufficit qualis qualis traditio, secus ad perfectum esse feudi.*

76 *Fides iuramenti non transit ad hæredem iurantis.*

77 *Possessio clandestina sufficit in translatione dominij.*

78 *Dignitas regia immortalis est, persona autem mortalis.*

79 *Si duo sint fratres successores in feudo, an vnus possit iurare pro alio.*

80 *Feudum si concessum est alicui pro se & filijs, an intelligatur de descendentibus vsque in infinitum.*

81 *Filius, licet patri hęres non sit, succedit tamen in feudo paterno, secus in hæreditario.*

82 *Feudum si mihi & fratribus meis concedatur, an intelligatur de tota linea transuersali.*

83 *Statutum, ꝙ frater defuncti matrem a successione excludat, non comprehendit filium fratris.*

84 *Emphyteusis ecclesiæ an transeat in extraneum hæredem.*

85 *Naturalis filius legitimatus non succedit in emphyteusi ecclesię, nec in feudo, nisi Imperator hoc expresse dicat.*

86 *Filiorũ appellatione, quando veniant duntaxat legitimi, et quando etiam bastardi comprehendantur.*

87 *Testatoris verba, Filijs meis pupillariter substituo, vel tutorem do, non comprehendunt naturales tantum.*

88 *Statutum ꝙ occidens filium capitali pœna afficiatur, & castra diruantur, comprehendit etiam occidentem filium naturalem.*

Filius dicitur a philos. i. amor.

89 *Emphyteusis ecclesiastica si ab initio fuerit concessa naturali tantum, succedet in ea filius naturalis tantum, secus autem si militi.*

90 *Ad dignitatis in emphyteusim per Principem, vel ecclesiam concessę successionem, vigore primæ concessionis nũquam veniunt illegitime nati: eis enim dignitas non conuenit.*

91 *Stante statuto, ꝙ nullus possit esse prior ciuitatis, nisi sit ęstimatus in centũ, si quis habet plures filios, ipso viuente sufficit vnum æstimum pro omnib.*

92 *Dignitas non conuenit illegitime natis.*

CAP. VII.

1 VÆ in ecclesiarum. † Constitutio laicorum, etiã totius populi facta super reb. ecclesiæ non tenet. Casus. Cõe Triuisij fecit statutum ꝙ feudatarij ad inopiã vergentes hoc constito possunt alienare feudum qđ ab ecclesia vel alijs tenent absq; dñi requisitione: Papa dicit ꝙ istud statutum quo ad ecclesias non tenet, & venditio facta de tali feudo sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu non habet vires, ibi Triuisij. idest cõe Triuisij, ibi ꝯstituerunt. quantũ ad aliquos. i. subditos tenet statutum, tam in iure fori q̃ in iure poli. ergo statuta sunt seruanda, ẽt in foro conscientię, ſm Ber. ꝙ non reperitur alibi. sed quo ad ecclesiã non tenet statutum, quia cõitates terrarum non põt ecclesijs imperare, nec iura eorum tangere. † Sed ecce, populus rusticanus, rudis & indoctus credidit valere statutum, nunquid excusetur rusticus alienans a pœna commissi. vr̃ ꝙ sic, quia rusticitati parcitur. Item publicus error iuris hr̃ pro errore facti. Item iste in animo suo non offendit dñm directe, vel per obliquum, quia non contemnit eum, arg. ff. loca. l. si quis ignorans. In ꝯrium, quia libertas ecclesiarum est de iure naturali, & pœna quæ est comes peccati inde originem trahit, ergo error non excusat. C. de in ius voc. l. venia. Item debuit cõsulere peritiores. C. de inge. & manu. l. si auia. pernitiose ergo hic erratur sub prætextu statuti. ff. de ver. ob. l. si seruum. §. sequitur. minor tñ restituitur in integrum, ni
3 si dolus adesset. ff. de mino. l. si in causa. §. si commissum. † Sed quid si vasallus adeo est pauper, ꝙ non põt viuere nisi alienet, Rñ. requirat dñm ꝓ vitę subsidio, cum si eius vitę dñs succurrit alienare poterit, ga quodãmodo dñs dr̃ hr̃e vasallum ꝓ derelicto. ff. pro dereli. l. fi. & in Auth. vt cũ de app. cog. §. qd de prædictis. proprietatem tñ dñij non licet vasallo vendere, licet laboret in paupertatis misera, vt in nostro c. ſm intellectũ Inno.
4 & vide quod no. in c. j. de contro. inter do. & emp. feu. † Ibi, ꝓbabiliter. ex hoc aduerbio no. ꝙ dr̃ aliquis ad inopiam vergere nisi duo probet, s. se vergere & sine culpa sua vergere, & hoc verum qñ vergere allegat, vt sibi prosit & alijs noceat, alias nõ refert vtrum sua culpa vel non, vt C. de iure dot. l. vbi adhuc.

5 Ibi, † alienandi feudum, i. vtile dñium & vtilem seu naturalem possessionem. non. n. est ita fatue intelligendum statutum, vt loqueretur de proprietate ecclesię, vel de proprietate laicorũ, quia statutum quod quis potest vendere proprietatẽ alterius, etiam ꝯ laicos non valeret, quia esset ꝯ ius gentium & ꝯ natu-
6 ralem æquitatem expresso errore, vt ff. de pub. l. fi. † Ibi, liberã.
a no. ꝙ istud verbum significat, quod nec teneatur consensum dñi requirere, & vt alij ad eam non pateat ingressus: nam liberum dr̃ ꝙ ab omni necessitatis obseruãtia & solennitate est abstractum, vt l. 1. ff. de test. mil. † No. ꝙ in feudis curia dñi dr̃ priuilegiata. Est enim curia locus signatus vsibus dñi deputatus, sed aliter curia sumitur pro loco publico, vt curia decurionis, vt C. de decu. l. obseruare. lib. 10. & facit c. j. quæ fuit prima causa benefic. † An ecclesia incidat in naturales pęnas feudorum puta ex cadentia a proprietate. no. in c. vel in glo. de capitulis Cõradi. si feudum est nouum, i. acquisitum per prælatum qui deliquit, dic vt ibi in text. Si autem est antiquum. i. a prædecessoribus acquisitum non nocet ecclesiæ. C. de sacrosan. ecc.
9 l. sed placet. † Ibi, indẽnitati. no. ꝙ indẽnitas est non pati iniuriã
10 in iuribus suis. † Ibi, constõnem. no. hic primo cassari consuetudinem, deinde immediate cassari ꝯctum ex ea secutum. & sic ſm Inn. non valet statutum ꝙ ratione partis, quis possit vendere totum, siue sint partes eiusdem quidditatis & rationis, vt dñium; siue diuersę qualitatis vel diffinitionis, puta dominiũ & vsumfructũ formales sibi faciunt partes per concursum, vt ff. de vsufru. leg. l. si alii. ibi enim est quædam cõ o ratione agri
11 subiacentis & compartientis fructus inter eos. † Ibi, ecclesiasticorum. ergo a contrario sensu valet statutum in feudis quæ tenentur a laicis, quia per tale statutum non aufertur dñium domini, sed cõceditur transferri ius vasalli, ꝙ statutum habet inducere libertatem feudorum saluo iure dñij dñorum. & tale feudum tunc dr̃ factum. Sed Inno. negat valere publicum, per quod aufertur dñium priuatum, quia cõitas non est dña, nec administratrix talium rerum. Item quia dñia sunt de iure gentium, certe statutum non potest tollere dñium a sua radice, sed effectum eius sic. Cyn. ꝙ non tollitur ius naturale, sed eius effectus. sic verba sunt Iurisconsulti in alia materia. ff. de dona.
12 inter vir. & vx. l. cum hic status. §. fi. † Sed in hoc capitulo est casus ꝙ per statutum gñale potest tolli vtile dñium habens ortũ ex consuetudine, puta ex ꝯsuetudine feudorum, quia non est de iure gentium, ꝙ ibi ius necessarium, ꝙ non reperitur alibi.
13 Ibi, assensu. no. cõsensum superuenientem sufficere qñcunq; aliquis accedit ad validationem ꝯctus, sed ad fundandũ ꝯctũ a principio per tertium consentientem, vr̃ ꝙ requiratur consensus per modum authoritatis, quia authoritas habilis consensus semper respicit ad principium dicam ꝯ. de consue. cum
b consuetudinis, post Inn. Ibi, decreuimus. no. ꝯctum declarari nullum & ad hoc principaliter agi posse. & qñq; ꝯctus est nullus ex pluribus causis siue rationibus simul concurrentib. C. de contrah. emp. l. si mater. Sed si vna causa nullitatis præcedit aliam tpe, secunda causa nõ inuenit quod annullet. ff. de iniu. testa. l. nam & si sub conditione. §. rumpendo. & ideo super cã secunda tantum non posset fundari libellus nullitatis. facit ff.
14 de hær. insti. l. si non lex Eliescentia. §. 1. † No. ꝙ in alienatione rerum ecclesiæ non sufficit authoritas ciuitatis decurionum, vel consulum, sed requiritur consensus ecclesiasticarum personarum absq; laicis. Capio primam gl. & vr̃ ꝙ istud statutum valuerit, vt l. omnes populi. ff. de iust. & iu. etiã in foro aiæ. Solu. quo ad laicos inter subditos valet, quo ad ecclesias non valet,
15 ſm Ber. & † est ratio, qa clerici sunt de populo quo ad fauorem
16 corum, sed non quo ad damnum ecclesiarum. † Sed hic quæritur, nunquid statutum populi possit disponere ꝙ laici non
c possint alienarę ęin clericos vel ecclesias res tributarias vel collectarias

---

ADDITIONES.

a Vide omnino scripta late per Ias. May. in l. 1. C. de sacros. eccle. in 1. col. & aliquid per eundem in l. si quis maior. in 6. no. C. de transac. Et de isto verbo libere, vide etiam Barb. hic, & eundem Barb. in c. 1. de off. ord. & eundem Barb. in c. 1. de rescrip. vide quæ scribit do. And. Po. in c. si pro debilitate. de off. deleg. & per scripta in dictis locis, alias extense consului & se subscripserunt insignes doct. D. Lan. Dec. & Iac. de Cliuio de Mediolano, quod potestas qui potest ex commissis vel ex decreto in criminalibus libere inquirere, tamen consuluit quod per istud aduerbium libere, non poterit inquirere non præcedente fama vel pluſquam sit fama vel indicia, prout etiam comprobat Ias. in d. l. 1. tamen licet Ias. non dicat, inuenio quod cõtrarium tenet Ang. in l. si vacantia. C. de bo. voc. lib. 10. tamen reperiri potest quod Are. reprobat ipsum, in c. cum oporteat, de accusa. Fran. Paro.

b Vide hic plene scripta per Mod. & in l. j. C. de sum. Tri. & fide cath. & an per laicos possit fieri statutum, propter ꝙ redditus sui augeantur & ecclesiæ minuantur. vide Pet. de Anch. consi. 12. 14. & seq. & consi. 154.

c Et an valeat statutum ꝙ non potest fieri alienatio, nisi in non subditum tanquã contra libertatem ecclesiæ, prout est no. vide Barb. consi. 142. lib. & consul. tale statutum valere. D. Signo. consi. 218.

BIU Cujas

lectarias, ne fiſcus careat ſubſidio collectarum. Rñ. licitum eſt laicis defendere ſuas iuriſdões, & vtilitatem publicam in ac-
17 quirendis, ſed non in acquiſitis eccleſiæ.† Primum probaꝫ, ꝙa hoc põt pactum & teſtm̃, vt C. de reb. eccl. non alie. l. fi. & C. de pac. inter emp. l. vlt. niſi præceptum ſit nudum. ff. de lega. 1. l. filius. §. diui. C. de fideic. quoties. ergo & ſtatutũ. & no. ff. de verb. obl. l. ſi ita ꝙs. §. ea lege. ff. de pig. l. in quorũ finib. C. nõ lic. habit. l. j. C. de iu. emph. l. 2. C. de iu. fiſ. l. certa forma. lib. x. nam & ſnĩa
18 iudicis põt hoc vetare, vt ff. de ꝓh. emp. l. ſi quis ſciens.† & iuriſ-
19 dictiones & ſtatuta ſunt eiuſdem qualitatis.† de ſtatuto ẽt habemus in feudis, ꝙ feudatarius non põt alienare in eccleſiam, quia alienaret in potentiorem, vt in Auth. de alie. & emph. §. 1. & eccleſia cultrix eſt iuſtitiæ, nec in ſe iniuſtum patitur, nec in
20 alium tolerat.† Hoc verum, niſi feudatarius ingrediatur monaſterium, quia eſt alienatio neceſſaria, & tandiu durat apud monaſterium, quandiu viuit feudatarius vita nãli. eo aũt mortuo ſi feudum erat perpetuũ, ad oẽm hæredem tranſit in perpetuum, ꝙa tale feudum redigitur ad inſtar proprietatis & ꝓt appellari francum, vt j. de fi. inſtr. c. inter dilectos. ſi aũt erat ad vitam ꝙ interpretaꝫ de vita nãli morte nãli, finit, quia nullę remanent eius reliquię, & finito iure datoris finitur ius acceptoris, vt in c. 1. §. rurſus. qui feu. da. poſ. ff. de pign. l. lex vectigali. C. de leg. l. vxor patrui. ff. de leg. j. l. ſi domus. §. vlt. ff. de ꝓh. emp. l. qui tabernas. ff. de vſufr. leg. l. j. §. Sticho. imo dicas ꝙ aut ſeruitium feudi põt explicari ꝑ monaſterium & vera ſunt prædicta: aut non, & tunc feudũ redit ad dñm, non mutatione ꝑſonę, ſed extinctione finalis cãę, vt in c. j. de eo ꝙ arma bellica depoſuit. nec dicas ꝙ illud c. cum ſit fundatũ in rõne nãli & inconuincibili ſit ꝯ libertatem eccleſię, quia eccleſia dẽt iuſtitiam colere, vt in
21 c. j. de feu. alie. vbi tex. vnicus.† Quid eꝯ ſi dñs vaſalli ingrediaꝫ monaſterium, dubitationem facit, quia dñs alienando ꝑdit ꝓprietatem, vt in c. j. quę ſit prima cã benefi. amit. & no. de forma fideli. c. & qualiter dñs proprietate priuet. c. ex facto. & ſi de feu. fue. contro. c. dño conuertente. dic ꝯ quia neceſſaria & vniuerſalis eſt alienatio, vt in c. j. de capitaneo qui cur. vendi. Non obſtant ꝯria, quia loquunt̃ de illicita alienatione, nõ de ea, quę
22 licite fit, ꝙa pęnam non meretur qđ fit lege ꝓcedente.† Sed pone ꝙ dñs priuetur & vaſallus liberetur: nunquid vaſallus retinet illud vtile dñium qđ prius habebat, an aſſumat directum, ꝙa qualitas dñij mutetur. qđ vr̃ verius per illam notabilem legẽ. ff. de hær. inſti. l. 3. §. qui fideicommiſſariã. & ꝙa priuatio vnius
23 efficitur habitus alterius.† Ex ꝑdictis apparet ꝙ feudum armatę militię expirat per monachatum. Item per ſacros ordines, ſed feudum cenſuale non expirat, ſed tranſit ad monaſterium cum ſuo ordine. ſi verò eſt feudum alterius officij vel miniſterij, quod poſſit adaptari monaſterio non expirat, ſed tranſit ad monaſterium: ſi vero ſit feudum alterius ſeruitij, ꝙ non poſſit
24 adaptari monaſterio expirat.† Item dignitates inſeparabiles a perſona non tranſeunt, arg. ff. de arbi. l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. C. de epiſ. & cle. l. quiſquis. ff. de verb. ob. l. continuus. §. ſi ab eo. & tñ interdum de facili impetrant̃ per ſucceſſores. ff. de aqua quo. & eſti. l. j. §. permittitur. vbi tex. vnicus. vnde qđ
25 non eſt tranſibile eſt impetrabile.† Et no. ꝙ ſi feudum eſt fictuale, licet feudatarius infra annum petierit inueſtituram, & fecerit fidelitatem & omnia ſolennia ſeruauerit, tamen ſi ceſſauerit per biennium in ſolutione canonis, vel partis eius, totum feudum perdit, vt no. Inno. j. de re iudic. c. ad Apoſtolicæ. Pro hoc dicto ſingulari ego allego tex. vnicum in li. feudorũ, in titu. quæ fuit prima cauſa feu. amit. §. ſed non eſt alia iuſtior cauſa, cui Apollo non reſponderit Chriſto. vide in Specula. de locat. verſic. 85. ſi autem non petijt inueſtituram perdit illud
26 elapſo anno. tenementi.† Sed ecce feudatarius hẽt filios, nunquid poteſt pro aĩa ſua legare ſuũ vtile dñiũ. & vr̃ ꝙ non, quia pauperes & eccleſia æquiparant̃. ſed eccleſia eſt prohibita, ergo & aĩa. Reuertitur igitur feudum ad dñm feudi tanꝙ alienatum in potentiorẽ ſi dñs retrahere vult, alias bene valet legatum, vt in d. §. pater. Auth. de ali. & emphy. ſed ſi nemo de liberis extat reuertit ad dñm iure vacationis, imo iure annihilationis, non iure retractionis. & iõ perpetuo põt vendicari. ſic intelligit̃ c. j. §. donare. qualiter po. olim feud. alie. ſed Hoſt. dicit hic vt refert hic Io. An. ꝙ ꝑ anima legari põt, arg. ff. de vſuf. l. locũ. fauore & intuitu aĩæ. qđ ſatis poteſt dici de ætate canonica, dũmõ non ſit effectum caducum morte: nam ſi ſit effectũ ca-
27 ducum morte, non fit caducum alienatione &c.† Opponitur ꝙ per ſtatutum non poſſit quis priuari dñio ſeu alio iure ſuo, quia non valet reſcriptum, ergo nec ſtatutum. & quia dñia ſũt de iure gen. & ſimiliter alia iura bona & æqua, licet illa iura eſſent prodita a iure ciuili, tamen fundantur a iure naturali, argu. ff. de reg. iu. l. cum amplius. §. is natura debet. & ff. de fideiuſ. l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. dicit Inno. ꝙ dñia oĩa ſunt de iure gentium poſtq̃ ſunt in eſſe ſuo producta, ſed modus producẽdi ea de nõ eſſe ad eſſe, qñq; eſt de iure ciuili. & ideo faciliusimpeditur modus acquirendi q̃ acquiſitum eſſe, ſm Inn.

† Dic ꝙ genera ſingulorum dñiorũ ſunt de iu. gen. ꝓp neceſſi-
28 tates humanas introductas, ſed ſingula genera nõ, quia omnes gentes eis non vtuntur, vt emphyteuticis & conſimilibus, quorum commercium non eſt notum apud extraneas nationes. nec eſt verum, ꝙ omne, quod eſt æquum, ſit de iure gent. quia obligatio ciuilis, quandoque eſt æqua & bona, & tamen non eſt de iure gen. Item vera ſententia. Item iudicia, vt no. Inſtit. de ob. per totũ, & ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus, in fi. maioris glo.
29 & ff. de condi. inde. l. Iulianus.† Sed nunquid ſtatutum poteſt eradicare naturalem iuſtitiam, quãquam poſſit tollere remedia exercitij? rñdeo, ꝙ nõ, ſuppoſito ꝙ ſit vera iuſtitia, quia veritas factis hominum conuelli non poteſt, quæ veritas egreditur ex facto, quod nulla conſtitutione tolli poteſt. ff. de acquir. poſ. l. j. §. ſi vir vxori. ff. ex quib. ca. ma. l. ſciendum, cum l. ſeq. ff. de capi. dim. l. tutela. ff. de lib. & poſth. l filio. ff. de capti. l. in bello. §. factæ. Quid ergo operatur iſta ſimplex iuſtitia ſine remedijs? reſpondeo, denunciabitur eccleſiæ, vt j. de iudic. c. nouit.
30 † Naĩ veritas de terra orta eſt. i. de factis hominum. & iuſtitia & iudicium de cœlo proſpexit, vt in c. cum æterni, de re iu. lib. 6. vel dic ſtandum ſtatũto, vt no. Bar. ff. de vſucap. l. ſequitur. §.
31 ſi viam.† Nunquid ergo ſtatutum poſſit tollere ciuilem obligationẽ & actionem? Reſpondeo ſic, etiam ipſo iure, ſicut apparet in ſtatuto legis de acceptilatione, vt C. de tranſactio. l. vbi pactum, dummodo ſtatutum hoc dicat, ꝙ ipſo iure. alias intelligitur, ꝙ per exceptionem. ff. de condi. inde. l. qui exceptionẽ,
32 † & ſi ſtatutum fingit numeratum eſſe, intelligitur diſponere, ꝙ ipſo iure, vt d. §. pactus, & no. ff. de ſol. ſi ex plurib. ſm vnã gl. ſm aliam dicit contra. vide ibi Bar. Vel dic, ꝙ ope exceptionis, nõ proceditur ex ꝯctu iuris gentiũ, ſed ipſo iure, quãdo proceditur ex contractu iuris ciuilis, vt ff. de acceptila. l. an inutilis.
33 † Accipio ſecundam gl. & ſcias, ꝙ quædam ſunt perſonæ, quæ ratione inopiæ habent beneficium, ꝙ non conueniantur, niſi in quantum facere poſſunt. Quæro, quid ſi propter maleficiũ ꝙ commiſerunt, ſunt deducti ad inopiam, nunquid retinent
a beneficium? & videtur ꝙ non, quia dignum a eſt, ꝙ male meriti egeſtate laborent, vt ff. depoſiti l. bona fides. ad hoc facit l. pen. ff. de iu. do. quæ lex eſt notabilis. In ꝯrium vr̃, ꝙ iſtud maleficium non eſt commiſſum ꝯ agentem, ſed cõtra tertium, arg. ff. ex qui. cau. in poſ. ea l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. Prima pars eſt verior, quia præceſſit culpa lata, vel dolus ordinatus ad caſum. & ideo ſibi imputet, & ita gloſſaꝫ c. Odoardus, j. de ſol. &
34 ff. de proc. l. Titius. ff. de neg. ge. l. ſiue hereditaria.† Quæro, nũquid feudatarius poſſit alienare commoda vtilis dominij ad longum tempus, non requiſito domino, vel eo contradicente? Reſpon. olim poterat partem vtilis dñij, ſed non totũ, niſi feudum eſſet in curia domini. eſt autem curia inſignis locus proprie domino deputatus vallis, vel alio ambitu circuncinctus, vt in c. j. §. fi. qui. mo. feu. amit. nam non licet ſingulis emere hortos Salluſtianos, vt ff. de leg. j. l. apud Iulianum. §. fi. vnde principes habent loca propriis ſolatiis, & recreationibus deputata, de quibus ſi aliquid infeudauerint, illud in alium transferri
35 non poteſt, nec in totum, nec in partem,† ſed hodie indiſtincte nulla etiam minima particula alienari poteſt de aliquo recto feudo, vt in c. 1. de prohi. alien. feu. per Fed. ſaluo quod alteri in feudum dari poteſt ęque idoneo quo ad ſeruiendum pro feudo. Non enim requiritur æqualitas in aliis, q̃ in ſeruitijs feudi; & poſſunt eſſe æquales honore & amore, ſi eſt eiuſdem dignitatis, miles militi. Sed quare permittitur per feudum, non per venditionem? Reſpon. vẽditio eſt prohibita in feudis, quia ad vendendum propter dulcedinem pecuniæ, homines ſunt faciliores, q̃ ad donandum, vt l. fin. C. de prædi. curialium, lib. 10. Item qui vendit, beneficium non facit, & feuda de natura ſui cõſiſtunt in beneficijs honore & amore, feudum in feudum ideo tranſit, quia in habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus. Domino aũt conſentiente oĩs conceſſio valet, nec dr̃ dñs alienare, ſed alienantem non impedire, & ius eius prorogare, non de nouo concedere, vt ff. de manu. vin. l. ſi pater. §. fi. ff. de pecu.
36 l. peculium. §. ſi ęre.† Quæro, nunquid feudatarius poſſit vendere annuos reditus? Reſpond. poteſt ad modicum tempus, id eſt vſque ad nouem annos: ſed ad longum tempus non poteſt, quia eſſet ſpecies alienationis, vel ſaltem eſſet actus æquipollens alienationi, vel in fraudem factus, vt l. 1. ff. de loco publico fruendo, & l. j. §. quod ait. ff. de ſuperficiebus. ſed gl. dicit, ꝙ etiã ad longum & longiſſimum tp̃s poteſt alienari commoditas, quia non tranſit dñium, cum non contrahatur reſpectu vtilis dñij, ſed reſpectu cuiuſdam alterius corporis. i. fructuum ſeparandorum ſingulis quibuſque annis. vndę hic ꝯctus non concernit fundi corpus, ſed fructuum corpus. Ita no. ff. de leg. j. l. j.
37 & de leg. 2. l. cod. c llis. §. inſtituto.† qđ verum eſt, ſi hoc actum eſt,

ADDITIO.

a Vide omnino quæ ſcribit ſubtiliter Are. in l. qui ſuperſtites, ff. de acq. hered. in fer. & primo no. ꝙ ille, qui fecit ꝯctum nullum &c. vbi multa vtilia dicit.

BIU Cujas

ctum, ne transferatur dominium, quod retinet apud seipsum:
qm alienatio non dr̄, nisi ille actus, per quem transit aliquod
dn̄ium, vt l. j. C. de fundo dota. & est expressum. ff. de ꝯh. emp. l.
cum manu sata. §. nemo. hoc videmus in vsufructuario. ergo
idem in feudatario, & in emphyteuta, vt ff. de pericu. & cōmo.
38 rei vend. l. necessario. §. fi. † Sed statim quæritur, vtrum fructus
pendentes sint feudatarij, an proprietarij? & vr̄ ꝙ sint proprie-
tarij, quia ciuilis possessio causat acquisitionem fructuum, nō
39 nalis, vt ff. de acq. poss. l. 3. §. ꝯrio. † & ideo vsufructuarius non
facit fructus suos, nisi postquam est in eorum fructuum plena
& perfecta possessione, vt ff. de vsufr. l. si fur decesserit, & ff. de
vsucap. l. si homo. & ff. quib. mod. vsusfr. amit. l. vsufructuarius
messem. quod aūt dicunt quidam, ꝙ requiritur, ꝙ reposuerit
in horrea, falsum est: quoniam separatos a fundo statim possi-
det; licet extra fundū nondum exportauerit, quia amodo non
sunt pars fundi, & eorum dn̄s fit pleno iure. & idem dicen-
dum est in fructibus prębendarum, quia amodo species agri
non continentur, sed sunt corpus mobile, & stant per se. ff. so-
lu. matrimo. l. diuortio, & ff. quod vi aut clam. l. quia aceruus.
Idem in pensionibus est dicendum, quia non sunt de corpo-
re, quarum dies cessit, & venit, vel saltem cessit, ff. de verborū
obligationib. interdum, vt ff. de vsufruc. l. defuncta, salua sem-
40 per in feudis consuetudine feudi, † quia feuda nullam habent
formalem regulam, nisi a consuetudine feudorum & ideo cō-
tractus feudi est contractus anomalus, si feudum sit datum se-
cundum rectam naturam feudi, id est secundum consuetudi-
nem naturatam, siue præscriptam. Nam in feudis præscriptio
naturam facit, vt cap. si quis per xxx. si de feu. fue. contro. col-
41 lat. 10. † Si feudum vacat non est necesse, quòd citetur posses-
sor in eius collatione, quia apertum est, sed si nō vacat, sed po-
test auferri, tunc expectanda est sn̄ia priuata antequam alteri
conferatur, sicut querela inoffi. test. desiderat sn̄iam ante, q̄ le-
gitimus possit adire ab intestato, vt plene nota. ff. de inoff. testa.
42 l. quemadmodum. † Natura autem idem est, ꝙ originalis sta-
tus rei, non alteratus per aliquod accidētale pactū, vt ff. de pac.
l. si vnus. §. quod in specie. & natura est, quæ rebus tacite inest,
vt ff. si cer. pet. l. cum quid. & ff. de contrah. emp. l. pacta conuen
ta. Sed ego dico, ꝙ aliud est in feudatario & emphyteuta, q̄ in
vsufructuario simplici, quia feudatarius & emphyteuta habēt
vtile dn̄ium agri. ergo habent vtile dn̄ium fructuum penden-
tium; ergo & vendicare eos potest, vt ff. de rei vendi. l. fructus
pendentes. & si tu dicis, naturalis possessio non parit acquisitio
nem fructuum. resp. verum est, si stet in finibus nudę possessio
nis. secus, si coniuncta cum vtili dn̄io, vel cū titulo, cuius quali
tas ordinetur ad dn̄ium fructuum. Item hoc facit voluntas pro
prietarii, quæ titulo cohæret, vt ff. de fur. l. si seruus. §. locaui.
43 ff. loca. l. cum plures. §. messe. † Iuxta premissa quęritur, vtrum
feudatarius possit renunciare feudo inuito domino. dicit Par.
ꝙ non, quod pluribus rationibus comprobatur: nam aut di-
ces, ꝙ feudum sit contractus nominatus: aut innominatus: aut
neuter. i. anomalus. primo casu non habet locum pœnitentia,
vt ff. de pac. l. iurisgen. §. 1. de act. & obli. l. sicut. secundo casu si
dominus fecit corporalem inuestituram, iam perfecte im-
pleuit ex parte sua, quia vera traditio continet perfectum im-
plementum, nec requirit aliam patientiam successiuam, licet
secus in traditionibus imperfectis, sicut est traditio seruitutū,
vt no. C. de vsufr. l. corruptionem, & subtiliter probatur, si scias
inducere. ff. si cer. pet. l. si tibi. Si vero dicas, quòd est contractus
anomalus, necesse est iudicare ipsum secundum alteram natu
ram, quia dicas duplicem esse naturam, s. propriam, & assum-
ptam. ratio docet, vt ff. depo. l. j. §. si conuenerit. & in quamcun
que materiam incidas, non habet locum pœnitentia, vt ff. de
44 pac. l. si cum fundum. † nam vasallus dicitur se submittere, nō
prorogare, & in submissiuis non habet locum penitentia. ff. de
45 iurisdic. omn. iudic. l. est receptum. † Scias pro intellectu illius
l. quòd inferior non habet aliquam iurisdictionem in superio-
rem, quam superior in eum possit prorogare; & ibi est submis-
sio necessaria præcisa, sed prorogatio impossibilis.. idem in iu-
46 risdictione parium. † Similiter donatarius et iam causa mortis,
si aliquid promisit per stipulationem, puta ire Romam, nō po-
test renunciare donationi. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. mater. in
gl. j. Falcidiā. ff. de leg. 3. l. licet. secus in legato, illa gl. non est ali-
47 bi. † Solu. videndum est in primis, cuius speciei sit iste contra-
ctus, vtrum primitiuę, quæ à nullo deriuatur, an deriuatiuę,
seu similitudinariæ. hanc inuestigationem facit tex. in contra-
ctu emphyteutico, vt C. de iure emph. l. 1. & Instit. loca. §. adeo.
48 † Item an sit contractus nominatus, an innominatus, quod in-
uestigat illa lex solennis. ff. de præsc. ver. naturalis. §. at cum do.
& videtur, ꝙ sit contractus nominatus, quia inuentus post l.
12. tab. sub titulo proprij nominis sub singularibus consuetu-
dinibus, & naturis, quas nullus aliorum contractuum de mun
do habet. Est ergo contractus nominatus vocabulo proprio, &
natura discretus nominatione consuetudinis, populo Roma-
no olim incognitus, & si cognouissent, fuisset exosus eis, quia
sapit seruitutem personarum, vel mixtam rerum & persona-
rum, & singulari personæ. i. domino attribuit iurisdictionem,
quæ non debet esse nisi penes principem, vel publicum magi-
stratum, vt ff. de regu. iu. l. non est singulis. De ista quasi seruitu
te, vel seruilitate, no. ff. de vsufru. l. si cuius, in prin. & c. cæterū.
49 j. de iud. † Pręterea non licet domino pęnitere; ergo nec feu-
datario, quia non debet contractus claudicare, vbi est parilitas
personarum, & identitas rationis. imo plus dico, quòd si esset
contractus stipulationis ex vna parte, & nudum pactum ex al-
tera, vt quia vasallus, per stipulationem promisit, econtra do-
minus vasallo nudo pacto, vel hincinde, non haberet locum
pœnitentia, vel ex neutra parte; quia, vt dixi, contractus non
debet claudicare, quia omne quod claudicat, monstruosum
50 est, argum. ff. de peri. & commo. rei vendi. l. si vina. † Sed in cō-
trarium videtur, quòd lege expresse cauetur, quòd vasallus po-
test renunciare feudo inuito domino. in cap. 1. de vasallo, qui
contra constitutionem Lotharii. & est ratio, quia feudum ap-
pellatur beneficium, est autem beneficium beneuola actio tri
buens gaudium capienti, sed nemo inuitus gaudet, vt no. ff.
de nego. gest. l. soluendo. Est igitur speciale in hoc beneficio,
quod conceditur principaliter amore, gratia, & honore feuda
tarij, vnde potest iuri suo renunciare, nec intelligitur per hoc
dominum offendere, quia hoc procedit non per viam pœni-
tentię, sed per viam desinentię, & per amotionem finalis cau-
sæ, vt ff. de dam. infec. l. prętor. §. hoc edictum, & ff. de vsufru. le
ga. l. cum vsufructuarius. quia & hoc concedit vasallo de pura
51 gratia. † Reuertitur igitur feudū ad dominum, vellit, nolit do-
minus, argumen. ff. de mino. l. si iudex circumuento. licet se-
cus sit in contractu emphyteutico, quia non est gratuitus, qui
celebratur gratia vtriusque contrahentis. vnde non reuerti-
tur ad dominum, nisi dominus velit reuerti ad se. ff. loca. l. quæ
ro. §. inter locatorem, & C. de sacrosanc. eccles. authen. qui res
iam dictas, & no. in l. 2. ff. si ager vecti. Argumen. contra, quia
52 dignitas recreata non censetur de nouo creata. † Sol. dic quod
aut est feudum simpliciter concessum, aut alteratum aliquo pa
cto continente certum seruitium, quod non sit de natura feu-
di. Primo casu potest renunciari inuito domino: secundo nō,
quia est facta digressio ad alium contractum. Item si feuda-
rius renunciauit, vel iurauit non pœnitere, non potest fidem
53 fallere. l. prima, in principio. ff. de const. tu. pecu. † Nam vbi
apponitur iuramentum etiam in contractibus innominatis,
non habet locum contrarietatis variatio, siue pœnitentia, vt
singu. no. ff. de condictio. ob causam. l. si pecuniam. in princi-
pio. in gloss. parua, quæ dicit, vt quia iurasti. his adiunge, ta-
lem rationem, non potest feudatarius in plus puniri, quam in
renunciatione feudi. Si igitur renunciet, nihil est, quod ei am-
plius possit iniungi, vt no. Innocent. in capitu. cæterum, infra
54 de iudic. † Dices tu, nonne feudatarius iurat, & tamen dixisti,
quod recedere & resilire potest a contractu? Respond. aliud
est specifice iurare, aliud implicite iurare, quia simplex iura-
mentum intelligitur secundum naturam contractus, argu-
men. ff. de vsufruc. l. si stipulatus. ff. de damno infecto, l. damni,
versic. & quòd in stipulatione, hoc dicit illa lex sing. C. de non
numera. pecun. l. fina. ad quod optime facit ff. de condict. ob
causam. l. quod seru⁹. vel dic subtilius, & præmitte, quod aliud
est iuramentum de fide, quæ debetur ex omni contractu, a-
55 liud fidelitatis, quæ non debetur nisi ex contractu feudi, † nā
fides est obseruantia promissorum, vel æquipollens, puta sol
uere interesse. ab isto interesse non liberatur vasallus, fideli-
tas autem est quædam subiectio præter naturam in capite
naturaliter libero. ab ista, id est seruitiis liberatur vasallus
renuncians feudo, quia ista seruitus est odiosa, argumen. in
l. secunda, ff. de liber. ho. exhiben. & l. prima, §. quæ oneran-
dæ. ff. quarum rerum actio. non da. nam de facili res reuertitur
ad naturam naturantis. Fallit si vasallus esset in dolo, vt quia re-
nunciauit, cum dominus debebat esse in prælio, ita quod
dominus non poterat sibi prouidere de æquali vasallo, argu-
men. ff. de do. l. rem quandam. ff. solu. matrimo. l. si filiæ meæ.
& in capit. primo. de renuncia. libro sexto. quia dolus & fraus
debent alicui patrocinari, vt C. de diuort. & repud. l. dubium.
feudo enim cedere est quoddam diuortium, & ideo non va-
let, nisi possit consuli indemnitati domini. Et nota quod feu-
da requirunt realitatem, quam inducit corporalis, vel ei æqui-
pollens inuestitura. capit. primo. quid sit inuestit. & argumen.
ff. de pactis. l. diuisionis placitum. & est ratio quæ generat obli-
56 gationem retro reddendi eam rem feudo. † Quęro, pater vel
auus, qui habebat feudum, decessit tribus filiis relictis hæredi-
bus legitimæ ętatis, vnus petit inuestituram partis suæ intra an
num, alii fuerunt contumaces, & partem suam perdide-
runt. Quæritur, vtrum accreuit fratri inuestito, an consolide-
tur domino? Respon. istud non est feudum nouum, quia non
est prima inuestitura, sed paternum, vel antiquum, & ideo est

BIU Cujas

locus iuri accreſcendi, quia oēs iſti fratres deſcendunt ab vno ſtipite, & omnes, qui ī vnius loco ſuccedunt, pro vna perſona computantur, vt ff. de condi. & demonſt. l. cui fundus. hoc forte non eſt verum, quia pœnæ contractuum debēt applicari creditoribus, vt ff. de reg. iu. l. quod a quoquam. ſed hæc pœna eſt ꝓſecutiua cōtractus. ideo debet applicari domino, eidemq; creditori, non autem accreſcere iure accreſcendi, nec deuenire ad agnatos iure cognationis, licet ſoleat alias ad eos deuenire, vt in c. j. §. donare, qualiter feu. olim alie. poterat, & ca. j. de alie. feu. in prin. † Extra no. ꝙ iura dignitatis ſolus dominus pōt pro
57 ſequi ciuiliter, vel fiſcus, vbi eſt locus fiſco, vt ſing. no. ff. fa. erc. l. is conſequenter. §. j. & vnum ſcias, ꝙ ſi ſint plures filij, ſi quidem omnes poſſidēt pro diuiſo, vel indiuiſo, omnes tenentē facere fidelitatem. Sed ſi vnum ponamus poſſidere, puta, quia fuit ſibi aſſignatum feudum, vel per diuiſionem, vel de cōſenſu domini, ille ſolus debet fidelitatem facere, qui poſſidet, vt in c. omnes filij, ſi de feu. fue. cōtro. filius tamen, qui eſt hæres, nō
58 debet inueſtiri, vt in c. j. an agnatus, vel filius. † Sed an idē eſſet ſi vnus ex hęredibus renūciaret parti ſuæ? Reſpon. refert cuius gratia & fauore renunciauerit. Si aūt hoc nō apparet accreſcit, vt idem ſit in expreſſa renunciatione, quod in tacita inducta ꝓ
59 curſum temporis, vt in l. j. C. qñ non pe. par. peten. accre. † Sed quid ſi vnus cecidit a parte ſua per feloniam, quia offendit dominum eidem iniuriam faciendo? Reſpon. non accreſcit, quia
60 dominus debet habere ſuę iniuriæ vltionem. † Sed quid dices in feudo nouo, ideſt, in prima inueſtitura, nunquid habet locum ius accreſcendi? a non, niſi ex pacto, vt in c. j. §. cum vero Conradus, qui feu. da. poſ. coll. x. niſi eſſet feudum indiuiſibile, quia in contractibus etiam habet locum ius d. minuēdi, vnde dicit lex, ꝙ ſi aqua debebatur pluribus ad eorum molēdina cōmunia, vno deficiente alter habebit commodum totius aquę. ff. quemad. ſer. amit. l. aquam. de hoc per Bar. ff. de ver. ob. ſi mihi & Titio, vbi omnino vide. Scias tamen, ꝙ pactū expreſſum poteſt inducere ius accreſcendi in cōtractibus, puta per illa verba, de vno in alterum reuertendo, vt d. §. cum vero. & econtra valet pactum, ꝙ non accreſcat. ff. de vſufru. l. dominus. eadem
61 dici poſſunt in emphiteuſi ſecundum Bart. † Sed quid ſi pars vnius vacat per ſententiam? videtur, ꝙ non accreſcat. ff. de iure iu. l. ſi duo prōni, in prin. & ibi no. ſed ibi ſententia ſupponebat contrarium iuris accreſcendi, quia ſupponebat alterum non eſſe patronū. at ius accreſcendi ſupponit pluralitatem perſonarū, & coniunctionem orationis, vel rei, de qua quæritur, tenementi iſta, qa quotidiana ſunt. Item ſcias, ꝙ ille, qui facit duas inueſtituras contrarias, tenetur crimine falſi. ff. de fal. l. qui duo
62 bus, niſi fecerit ex cauſa. † An in priuatione feudi requiratur ſententia. dic, aut quis priuat̄ ſolo tēporis curſu, aut per aliam feloniam. Primo caſu priuatur ipſo iure. ff. locati. l. quæro. §. inter locatorem. C. de iure emphyteu. l. 2. de loca. capit. potuit. & ſtatim poſt temporis lapſum eſt apertum ipſo iure feudū dominō quo ad poſſeſſionem & proprietatem, quia poſſeſſio, quæ ſine titulo poſſideri nō poteſt, titulo extincto euaneſcit. C. de omni agro deſerto. l. locorum, & poteſt ipſam alteri inueſtire eo nō citato, & poſſeſſionem alteri tradere, ſi lis non pendet in iudicio. ea enim pendente non poſſet propter vitium litigoſi. ſed ſi non eſt contractum vitium litigoſi, poſſet tamen vti ſua facultate, vt ī. eo. cum M. Ferrariēſis, & ff. de ſol. l. reo crimi nis. non ob. ff. de adop. l. nam ita diuus, vbi requiritur citatio, quia ibi loquitur in actu iuriſdictionis, vbi requiritur cauſæ cognitio in confirmatione actus inualidi, hic non ſic eſt. Vnde ad conferendum ſufficit veritas ſine citatione, nō oportet aliquē citari, cum nihil decernatur, vt no. ff. de acquiren. poſſeſ. bonorum. l. 3. §. cauſa cogn ta. nec iuri tertij in aliquo præiudica
63 tur, vt C. de contrahen. emptio. l. dudum. † Item priuata perſona non debet aliquem citare, cum non tractetur de iure alterius conferendo, ſed de vtendo ad eum vſum, ad quem quæcunque res eſt deſtinata per ius commune, vt ff. de vſufru. l. arboribus, in §. nauis. Item liberum eſt domino de re ſua contrahere, vt ff. commo. l. in commodato. §. ſicut. & libertas citat onis adminiculum non deſiderat, quę nec ab initio procedit, nec redditur in inuitum, vt c. licet epiſcopus, de præben. lib. vj. Secundo vero caſu, qnando priuatur quis propter fraudem, vel delictum, tunc non priuatur ipſo iure, ſed per ſententiam. ff. de iure fiſci. l. eius, qui delatorem. vnde iura in hoc caſu non loquuntur per verba executiua, ſed per verba proceſſiua, ideſt deſideratiua proceſſum iudicis, quia ſuper culpis & delictis ſemper neceſſaria eſt cauſæ cognitio, vt C. de iuriſd. om. iud.
64 l. in criminali, & dixi in c. licet, ſi de feu. fue. controu. † Adde in primo caſu, ꝙ vaſallus, qui cecidit ipſo iure, ſi poſtea tenuit longo tempore non poteſt expelli propria authoritate inueſtitoris, quia per negligentiam præſumitur dominus naturalem
65 poſſeſſionem non habere. ff. de vſucapio. l. furtum. §. 1. † Quæro, dixit epiſcopus, renouo tibi inueſtiturā, ſaluo & reſeruato iure eccleſiæ. Res aūt erat ad eccleſiā reuerſa, quia non erat petita inueſtitura ī. annum & diem. vnde epiſcopus poſtea conceſſit eandem rem cuidam tertio, vī ꝙ valeat vltima conceſſio propter vigorem reſeruationis. In contrarium vī ꝙ in præiudicialibus non prodeſt proteſtatio, vt no. in cle. gratiæ. de reſcrip. Item quia factum cōtradicit proteſtationi, vt infra eo. cum M. Ferrarienſis. Item cum fuerit proteſtatus, recipit laudemium pro inueſtitura, & ſic res non eſt integra, vt C. de refcin. ven. l. 2. Item ſimile eſt vēditori, qui recipit arrhas, nā nō poteſt pœnitere, niſi prius reſtituat eas. Item reſeruatio nō tribuit nouum ius. Item non erat conditionale, ſi vellet retrahere, nam debuit hoc declarare. Item in priuādo per ſnīam nō habebat ius apertum ante ſententiam, & quod non habebat, reſeruare non poterat. ff. de leg. 1. l. ſi quis ita legauerit. Itē verba generalia non videntur ſufficere ad derogandum ſpecialibus, arg. ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum, & ff. locati. l. cū in plures §. locator horrei. pleriq; tū prælati ꝓriū faciunt, quia imputet ſibi qui cō-
66 ſenſit reſeruationi, cum ſciret ius eſſe apertum eccleſiæ. † Sed an proprie dī ꝙ in feudis habeat locum ius accreſcēdi? Rñ. ſic in trib. caſib. ſ. in pro non ſcripto, caduco, & quaſi, vt C. de caduc. §. qñ. ſed qñ ius acquiſitū deſinit, non eſt proprie ius accreſcendi, ſed ius annullandi ſiue deuolendi, puta per mortē conſortis, & eſt ſimile in vſufructu, in quo ꝓp debilem & occaſui ſubiacentē acquiſitionem accreſcit cōſorti, vt l. 1. §. interdū. ff.
67 de vſuf. acc. † Et ſcias, ꝙ cognatus agnato pōt partē ſuam ꝙcedere inuito dño. pōt ēt inuito dño refutare feudū, vt in c. 1. de vaſallo, q ꝙ conſtitutiones Lotharij. ſed iſta alienatio facta in ꝙſortem ſuccedit loco refutationis, vt ī c. 1. de alienatione feu. paterni, ac ſi feudū eſſet finitū. i. immiſſum agnato, vt in c. 1. de
68 eo, qui finem fecit agnato de feudo paterno. † nec. n. alij poteſt fieri refutatio feudi, q̄ ei, q ī ipſo participat, & iō non pōt fieri ei, qui conſors non eſt. i. qui nullū hēt conſortiū in feudo, ne dñs habeat vaſallū, de quo nūq̄ cogitauit, nec cogitare debuit, vt in c. 1. de fratrib. de nouo beneficio inueſtitis, & ſine tpis prę ſcriptione pōt dñs reuocare, vt in c. 1. in §. præterea. de capit.
69 Conr. † Deinde gl. tranſit ad ꝙctū emphyteuticū, & præmitte ad euidentiā, ꝙ dñs debet requiri per emphyteutam, qñ cā alienationis poteſt dño adaptari, puta venditio & emptio, ſecus, ſi
70 non pōt adaptari, puta donatio ob meritū, † & iō donatio pōt fieri extraneo merēti, & non dēt requiri dñs, qui nō meruit, & ſic nō eſt dignus recipere remunerationem, quæ non cadit in ipſum. Fallit in duob. caſib. primo, qñ proprietas eſt eccl̄æ, vbi eccl̄a dēt requiri ꝓp laudemiū, qđ ſibi deferī rōne inueſtituræ, ne poſſit ītercipi, vt C. ne rei dñicę, vel tēplorū. l. vniuerſitas. ar. ꝙ. quia dignitas recreata nō cenſetur de nouo creata, ſed in integrū reſtituta, vt no. in c. proxi. in vlt. glo. Idem ergo in feudo, qa potius intelligitur ꝓ ſecutio veteris gratię, q̄ noua collatio, ar. ff. de ſecun. tab. l. qui ex. §. fi. & ſic nō debet nouū laudemiū, quod verū eſt in eadē ꝑſona. ſecus in diuerſis, niſi aliud appareat actū inter partes. ff. de noua. l. aliā. Itē fallit, vbi emphyteuta vellet donare potentiori, vel diuturniori, vel inimico eccleſiæ, vel perſonæ ꝓhibitæ vel hoſti reip. nam tūc ēt ea requiſita non poſſet ſine conſenſu clericorū talib. ꝑſonis donare, ar. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Lucius, & ff. de manum. teſt. l. teſtō & ff. de ſolu.
71 l. ſi Cornelius. † Sed nunquid ex pacto vaſalli, vel emphyteutæ alij infeudantis, vel emphyteuticantis acqrāt actio ꝓprietatis, vī ꝙ ſic. ff. depo. l. Publia, qa iſta ꝑſonalis obligatio eſt vnita cū realitate feudi, ar. C. per quas perſonas nobis acqratur. l. fi. Item quia paciſcit ſuper re ſua. l. 1. C. de dona. quę ſub modo, & quia conſuetudo feudorum ita diſponit, q̄ firmat pactum, & ſic lex municipalis poſſet ſtatuere, ꝙ alter alteri poſſet ſtipulari, & ꝙ nō requireretur ceſſio. 1. q. vij. quoties cordis. Quæro hic, quæ ſint legitimę perſonæ? reſpon. capitulum ītegrale eccleſiæ collegiatę, id eſt cum prælato ſuo. nec hoc ſufficit, niſi præcedat tractatus. ca. 1. de reb. eccle. non alic. lib. 6. Alij dicunt, ꝙ in iſto ſenſu, ex quo eccleſia nihil alienat de nouo, non requiritur
b tractatus, quia de vrbanitate tenetur b conſentire. l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quo. & æſti. & ar. ff. de leg. 3. pater. §. 15. dic ſi nihil innouatur in damnum eccleſiæ, non requiri tractatum aliter ſic, vt infra de feud. cap. ex parte. quia quod naturale eſt, decretum iudicis non requirit, alias ſic. & ſi quidem deficit ſolennitas, ipſo iure non valeat. ſed ſi adeſt ſolennitas licet occurrat damnoſitas eccleſiæ, bene valet, ſed datur eccleſię reſtitutio

ADDITIONES

a Vide Ale. conſi. 247. vol. uide etiam Mod. in l. 1. C. quando non pet. partes pet. acc. & vide Franc. de Curte late de iſta materia, & de multis alleg. hic per Bal. in iſto ca. conſil. 48. & quaſi per totum, etiam diffuſe in conſil. 49. inci. memoriæ recolendæ. vbi in diſcurſu illius conſilij poteris videre multa accumulata in materia feudali, & ibi ad propoſitum multa de his, quæ dicit Bal. hic in iſta materia in iſto ca. ibi ſemper recurre.
Vinc. God. Adde Ruy. conſi. 108. viſa, ac bene intellecta. nu. 21. lib. 2.

b Vide alleg. per Curtium in conſ. 49. uer. tranſeamus ad ſecundum. col. 8. & latius in ſeq.

BIU Cujas

ſtitutio in integrum, ſi eccleſia ſit enormiter læſa aliter nō, ſe
72 cundum Ber. ꝯ. de in integ. reſtit. c. j. † Extra quæro, quando ſit renouatio in perſona filiorum, nunquid debeat ſolui laudemium, ſeu capiſoldum? rñ. non, niſi feudum eſſet iam ad eccleſiam reuerſum, & reincorporatum. Nam hæc nō eſt noua acquiſitio, ſed dñij continuatio, vt C. de impo. lucra. deſcri. li. x. de libe. & poſth. l. in ſuis. ff. qui. ex cau. ma. l. cum miles. in princ. Inſti. de hær. quæ ab inteſtato. §. ſerui. C. pro hērde, l. nihil, & qđ
73 no. ff. de acq. poſs. l. cum hērdes. & tñ filius ꝯ. annum & diē poſt mortem patris dēt petere inueſtituram, & iurare fidelitatem, aliter cadit a feudo ipſo iure, ſi dñs vult retrahere, vt in ca. quo
74 temp. mil. colla. x. † Et hoc ſi certum eſt, feudum in eccleſiā reuerſum. Sed ſi eſt dubium, requiritur ſnīa ſaltem declaratoria, qua non precedente non pōt fieri inueſtitura corporalis, præſertim cum poſſeſſor habeat coloratam poſſeſſionem naturalem, vt in c. cum noſtris, de conceſ. præb. & c. licet eps, de præben. li. 6. ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. ſi ſuper reb. & l. 1. §. neceſſaria. ff. ſi mulier ventris noīe, & l. ſeq. in §. j. Dñs. n. non eſt in plena poſſeſſione, donec pendet dubiū, vt no. Bar. in l. 3. C. de pig.
75 in repetitione ſua, & ſic non ob. C. qđ cum eo. l. ſi ſeruus. † vnde nō eſt aperta naturalis poſſeſſio dño ita, ꝙ eam tradere poſſit, dubietate pendente, & per ꝑſs non pōt facere corporalem inueſtituram, quę requiritur ad perfectum eſſe feudi, licet in tranſlatione proprietatis ſufficiat qualis qualis traditio ēt momenti, vt dixit illa lex ſingularis. ff. de fun. do. l. ſi fundū, quæ tñ non ſufficeret in Publiciana, quia non parit vſucapiendi ꝙdictionē. ff. de ꝙh. emp. l. clauib. & forte l. ſi fundū, requirit aliquam moram in fundo. ff. quod vi aut clam. l. is, qui in puteū.
76 §. Ariſto. tex. cum gl. notabilis. † clandeſtina poſſeſſio ſufficit
77 in tranſlatione dñij, ſecus in quaſi dñio. † Sed nunquid hoc eſt neceſſe, ſi pater iurauit fidelitatē pro ſe, & filijs? Rñdeo ſic, qa fides iurī non tranſit ad hæredem iurantis, vt C. de reb. credi. l. generaliter, in prin. Non ob. c. veritatis. ꝯ. de iureiu. quia ibi iu-
78 ramentum fuit præſtitum a dignitate dignitati. † nā reg. a maieſtas non moritur, hic a perſona, quę neceſſario moritur, & ideo ex parte iurantis iurm cum perſona finitur. Item nec pōt quis iurando promittere factum alienum, quod non eſt in ſua
79 ptāte, nec ſapit intereſſe. † Sed ſtatim quæritur, ſi ſunt duo fratres, ſufficit, ꝙ vnus iuret pro alio? rñdeo ſic, ſi ſunt ſocij aliter non, vel forte etiam in ſocijs non ſufficeret, tñ ſufficeret, ſi haberet ſpeciale mādatum ad iurandū in animam fratris. hoc. n. propter vtilitatem ꝑhentium, vel litigantium inductum eſt, licet proprie loquendo, & ſm naturam ſit impoſſibile, ꝙ vnus iuret in animam alterius. plerunque enim ꝑ ſubtilitatem propter vtilitatem plura introducta ſunt. † Sed pone, conceſſum
80 eſt alicui feudum pro ſe & ſuis filijs, vtrum intelligatur de deſcendentib. vſque infinitum? Reſpondeo ſic, quia materia eſt indifferens quo ad gradum. vnde nomen filius, ſignificat ſm naturam huius ꝓ̄ctus totam lineam deſcendentium. Sed ſi materia eſſet differens quo ad gradum, intelligeret ſolum de libe-
81 ris primi gradus, ar. C. ad Treb. l. iubemus. † Sed nūquid eſt neceſſe, ꝙ filius habeat hereditatem paternam? rñdeo ſic, ſi feudum eſt hereditarium, quia eſt res familiaris, ſecus, ſi paternū,
82 vt i. c. 1. an agnatus, vel filius. coll. x. † Quæro, cōceſſum eſt mihi feudum, & fratrib. meis, vtrū intelligatur de tota linea tranſuerſali? Rñdeo non, quia fr dr ille, qui ex eodē ſemine nullo alio gradu interpoſito oritur, vnde non oritur in iſta conceſſione filius fratris, nec frater patruelis. facit quod notauit Iaco.
83 But. in l. j. C. de ſucceſs. edic. † & idem in ſtatutis loquentib. de fratre, puta ꝙ frater defuncti excludat matrem defuncti a ſucceſſione, licet quidam magnus Doctor conſuluerit ꝑrium, &
84 male. † Sed nunquid emphyteuſis eccleſię tranſeat ad heredē extraneum. gl. dicit, ꝙ non in l. ēt. ff. ſol. mat. dic, vt ibi dixi in le
85 ctu. mea ſuper Infortiato. † Dubitatur vtrum nālis a legitima-
a tus ſuccedat in emphyteuſi eccleſię? in feudo certum eſt, ꝙ nō ſuccedit, niſi imperator hoc dicat expreſſe, vt in c. naturalis, ſi de feu. fuc. contro. colla. 10. Et per ſimilitudinem poteſt dici, ꝙ idem in emphyteuſi eccleſiaſtica, quia eccleſia cum ſit nobilis & pudicitię ſpeculum, vt in c. rex pacificus, non intelligitur ſenſiſſe de filijs abuſiuis. de hoc per modernos in l. ex facto. §. ſi
86 quis. ff. ad Tre. † Soli legitimi perpetuant genus humanum, dicit gl. in Auth. de nup. in princ. Dicas inſpiciendas eſſe coniecturas, vt ff. ad Tre. l. hæredib. in §. ſi filius, nomen naturæ eſt. ſ. geniturę, caro, ſ. ex carne parentis deciſa, & ex lumbis parentis tranſmiſſa per vias ſeminales, & ſicut natura manifeſtum eſt, intellectu aūt filius dr ciuili modo, & ꝙt rōnabiliter pōt adaptari materię ſuppoſitę ſiue ſubiacenti, vt ff. de capi. dimi. l. tutelas, & ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iu. filium diffinimus. Et notabili itaque preſumptione intelligimus verba de iuſto filio, qui honeſte poteſt nominari filius, vt ff. de iure delib. l. fi. nō de eo, in quem non decet, vel non poteſt diſponere virtus agētis
87 in ſplendorib. legitimis, nec ſuccedunt, quia ſordidi ſunt. † Vnde, ſi teſtator dicit, do tutorem filijs meis, vel ſubſtituo pupilla-
b riter filijs meis, non intelligitur de baſtardis, b qui non ſunt in
88 poteſtate. † Si autem dicit ſtatutum, ſi quis occiderit filium, de capitetur, & omnia caſtra ſua ponantur in ruinam, bene cōtinetur filius naturalis, quia hæc diſpoſitio ad naturam refert, & ad fictionem iuris, & filius dicitur a philos, quod eſt amor. Et certum eſt, ꝙ illegitimis etiam amor, & natura communis eſt, vt ff. de accu. l. hos accuſare. §. fi. & natura generās, & natura intelligens differunt ſpecie, vt patet in animalibus brutis, in quibus non eſt pudor, vt l. cum ſ. virentem. C. de re mi. lib. 12.
89 † Nunc reuertor ad caſum noſtrum de emphyteuſi, & dico: aut eccleſia ab ipſo initio conceſſit emphyteuſim naturalis tātum, & eius filius naturalis ſimiliter erit emphyteuta, tum qa inſpicitur initium, & origo cuiuſque entis tanquam radix futuri, vt in c. j. §. ex eadem, de lege Conra. vnde ſemper inſpicias ad radicem. ff. de donat. l. qui id quod. quia quicquid ſequitur, inde deciditur, & omne quod deciditur ab aliquo, ſapit nām illius. tum quia a principio tituli poſterior formatur euentus. C. de impo. luc. deſcrip. l. j. lib. 10. tum quia in habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus tanquam coniectura primæ qualitatis. Si vero emphyteuſis eccleſię fuit conceſſa militi, non comprehenduntur filij, qui ſunt pudori, quia hoc repugnat cōſuetudini & nobilitati cōcedentis, & pudori ſuſcipientis: vnde in priuilegijs ꝓſequendis non continentur naturales, vt l. lege Iu-
90 lia. §. nec diſtinguitur. ff. de ri nup. † Vnde ſi dignitas eſt cōceſſa in emphyteuſim etiam a principe, vel eccleſiaſtico, nunq̄ videtur fuiſſe eius mens, ꝙ includantur non legitime nati, qbus dignitas non conuenit. Poſſent tamen de gratia inueſtiri, quia de nouo concedi: ſed iſtud non eſſet ex virtute primę cōceſſionis, ſed ex nouo contractu. Non ob. quod no. ff. de pec. l. peculiū. §. ſi opem, quia ibi remanſerant reliquię, ideſt quędā radices, vel influentiæ precedentis conceſſionis. hic aūt nihil erat, quod poſſet prorogari, vnde noua eſt emphyteuſis, & nō paterna, ar. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus. ibi, dum dicit, Perficiet pactum ad nouum contractum, & ſubtiliter loquitur ibi Iuriſconſultus. ſanè hic non ſuperſunt reliquię. i. memoria, vel cōſuetudo, quę ſapit, vel ſuſcitat id, quod de nouo fit, nam aliud eſt fieri de nouo. i. iterum, aliud fieri omnimodo de nouo. ꝯ. c. prox. §. fi. per Bar. reliquiæ. i. influentię. Iuſti autem filij ideo includuntur, vt vnum & idem corpus cenſeantur pater & filius, vt ff. de impube. & alijs ſubſti. l. fin. & vbi eſt parochia patris, ibi & filij, niſi domicilium ſit diuiſum. Similiter in æſtimo, qđ in
91 ciuitatibus fieri ſolet, vt ſing. no. in l. 2. C. qua ætate, li. 10. † Plus dico, ꝙ ſi ſtatuto cauetur, ꝙ nullus poſſit eſſe prior ciuitatis, niſi ſit æſtimatus centum, & aliquis habet plures filios, iſtud eſtimum omnibus in ſolidum ſufficit, donec pater viuit. & licet filius mutet parochiam propter delictum ſuum, pater tamen non mutat, nec econtra, quia pœnæ delinquentib. ſunt affixæ. ff. de lib. & poſth. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de pœn. l. pen. C. de ſen. paſ. l. fi. Inſtit. quib. mod. ius pat. po. ſol. l. relegati, & ibi gl. fi. determinat, ꝙ ſi pater eſt perpetuo bannitus, adempto ſtatu, filius eius liberatur a patria poteſtate. nec obſt. ꝙ bannum ſit datum contra ius cōe, quia ex quo habemus damnationis effectum, de ordine nō curamus. ff. de neg. ge. l. ſed an vltro. §. j.

ADDITIONES.

2 Vide eundem Bal. in l. generaliter. in §. cum autem. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi tione fac. & ibi d. Iaſ. etiam commemorat dicta per Bal. hic, poſtea impugnat quædam dicta per Bakd. hic, poſtea ſoluit, & multum commendat iſta dicta Bald. hic.

b Adde tex. in l. generaliter. §. cum autem, cum his quæ ibi plene ſcribunt Docto. C. de inſtit. & ſubſti. & vide do. Præpo. in cap. per venerabilem, in 11. q. qui filij ſint legit. Fulg. conſi. 62. Com. conſi. 198. colum. pen. Alex. conſi. 190. conſil. 121. 2. volumi.

Vin. God. Ad quod conſi. 121. li. 2. fuerunt factæ addit. multæ, quæ legi & conſiderari poſſunt, & ibi inueniuntur allegati DD. Mod. quos nolui adducere, ne nimis in longum protraheretur oratio.

SVMMARIVM.

1 *Locupletari cum aliena iactura quis dicatur.*

2 *Lex diuina licet duorum teſtium numero contenta ſit, nihilominus lex ciuilis, vel municipalis poteſt diſponere ꝙ requirantur plures teſtes.*

3 *Ex lege ciuili, uel municipali probationis defectus, conſcientiæ diſponendi potentiam non eripiens, in foro poli non liberat. Eadem tamen lex in materia mere ciuili, in qua poteſt eſſentiam remouere ab actu, ſeruari debet etiam in foro poli: ſecus vero in materia mere naturali.*

4 *Statutum capituli ad eiuſdem poſtulationem a Papa confirmatum poteſt tolli per factum capituli Papa inconſulto.*

5 *Impetrans beneficium debet facere mentionem quo iure vacet, ſ. mortis, reſignationis, vel priuationis, & de qualitate beneficij. Et qui exprimit vnam cauſam vacationis, debet eam probare, & nu 6.*

6 *Ad probationem ſubſtantialem quis tenetur, etiā ſi proteſtetur ſe nolle aſtringi, ad probationem vero adminiculorum, etiam ſi ſe aſtrinxerit, interdū lex eum non ligat.*

7 *Manus appellatione venit poteſtas. Et promittens rem extra manus ſuas ponere, non poterit eam alienare in extraneum.*

8 *Primiceriatus eccleſiæ eſt dignitas, in capitulo, & in conuentu.*

BIU Cujas

9 *Dignitates ſunt quatuor tantum de iure ciuili.*
10 *Imperator ſuperillustris dicitur, Rex illustris, Dux ſpectabilis, Præſes pronunciæ clariſſimus.*
11 *Dignitas, quomodo cognoſcatur, perſonatus quid ſit, & perſona quare dicta.*
12 *Perſonatus eccleſiæ poteſt eſſe ſine cura populi: large autem perſona eccleſię dici poteſt quilibet curatus.*
13 *Cura in eccleſia quę dicatur.*
14 *Poſſeſſiones vacantes ad capitulum reuerſæ, poſſunt diuidi inter canonicos, prout inter eos conuenerit.*
15 *Inſinuatio perfecta dicitur, vbi iudex ſcienter præſentiam præſtat, nec contradicit, quamuis decretum non interponat.*
16 *Dictio, niſi precedente affirmatiua importat neceſſitatem, precedente autem negatiua habilitatem ſi poteſt, ſin minus neceſſitatem.*
17 *Verba, non promitto niſi Papa venerit Peruſium, Papa Peruſium veniente, obligant.*
18 *Verba, non confiteor niſi probetur, probationem, ſi ea ſequatur geminant, propterea quæ appellari non poterit.*
19 *Tempore non lędatur qui negligens non fuit.*
Tempore lapſi reparatio tunc nulla datur, cum tempus nec ipſo iure, nec ad effectum eſt vtile.
20 *Prębēdas minuere, uel dignitates tollere ſine lnīa Papę, an poſſint canonici.*
21 *Epiſcopus eſt caput cathedralis eccleſiæ, & aliarum ſubditarum.*
22 *Vniuerſitates temporales poſſunt ſibi eligere rectorem, & ſuper reb. ſuis ſtatuere. & an habeant iuriſdictionem contentioſam.*
23 *Populi encomia. & populus quanto numeroſior eſt, tanto eſt differentior intellectus.*
24 *Iudicia trutinanda ſunt per ſapientes non præcipitoſe, nec feſtinanter, ſed maturo conſilio.*
25 *Populus habet iuriſdictionem habitu conferendi, non actu exercendi.*
26 *Iuriſdictio ad actum excitari non poteſt, niſi prius ſit in habitu.*
27 *Populus non poteſt facere ſtatutum, quod ſapiat monopolium.*
28 *Statuta debent eſſe habilia obſeruatu. Impoſſibilia enim vel nimis difficilia ſunt extra naturam humanam.*
29 *Teſtis pro vniuerſitate, an poſſit eſſe quilibet de vniuerſitate.*
30 *A teſtimonio repellitur quis ob principale commodum, non ratione ſecundariæ vtilitatis.*
31 *Ciuitati ſi legatus ſit vſus nemoris, an quilibet de ciuitate poterit vti.*
32 *Mens colligitur ex vſu proprio, & magis conſueto.*
33 *Papæ authoritas confirmat inualida, niſi facta ſit confirmatio in forma cōmuni, tunc enim nullam inducerent diſpenſationem. & nu ſeq.*
34 *Papę certa ſcientia operatur ſuppletionem ſolennitatis omiſſæ, quamuis non apponatur clauſula, ſupplentes de plenitudine poteſtatis &c.*
35 *Capitulum cum authoritate epiſcopi, an poſſit creare nouam dignitatem.*
36 *Dignitas ſi deſtruatur, & poſtea reparetur, an cenſeatur eadem dignitas numero.*
37 *Literę impetrationis ſub expectatione non extenduntur ad beneficium creatum poſt ipſarum datam & nu. 45. & quid de ſuppreſſo poſtea reparato.*
38 *Funditus eradicatum, ſi reparetur per nouum ſtatutum, dicitur de nouo creatum. Si per correctionem medij impedientis, dicitur idem cum primo.*
39 *Extinctum actu, & habitu, impoſſibile eſt ꝙ reſurgat idem numero.*
40 *Idem numero vere eſt coadunatum, ficte autem ad priſtinum exemplar reparatum.*
41 *Feudum dicitur paternum, quamuis dominus filiam ob patris meritum de eo inueſtiuerit.*
42 *Ad præſcriptionē noui feudi requiruntur triginti anni, & quid in tacita feudi paterni renunciatione.*
43 *Dignitas vbi reſurgit, reſurgit & confirmatio dignitatis.*
44 *Reliquię quid ſint*
45 *Nouiter creatum dicitur quod nullū vnquam habuit principium, ſed ipſum per ſe incipit.*
46 *Dignitas deſtructa & annihilata, & poſtea reparata, an recuperet ſuos vaſallos.*
47 *Pręderitum ponitur, uel ut principium, uel ut terminus, uel dubitatur, et tunc in his quæ ſe ipſa tempore non mutant, niſi mutentur, inducit in præſenti præſumptionem de præterito ſecus in his quæ per ſe tempore mutantur.*
48 *Extinctum non dicitur quod uel pendet, uel ad tempus eſt occultatum.*
Falſum non dicitur quod veritatis primordio adiuuatur.
49 *Veritas principij, & durationis.*
50 *Statutum tollitur per vnum actum contrarium, quando agentes id poſſunt.*
51 *Vnicus actus contrarius non tollit conſuetudinem prędſcriptam, pactum perpetuum, priuilegia ſucceſſiua, præſcriptionem completam.*
52 *Renunciationis ſignificatio ſumpta ex aliquo, non prędiudicat in vniuerſo.*
53 *An qui venit contra ſtatutum, vel priuilegium in vno actu, præiudicet ſibi in alijs.*
54 *Impugnans perſonam teſtis, vel particulam inſtrumenti, non poteſt ſe iuuare impugnati uel teſtis depoſitione, vel alia inſtrumenti particula.*
55 *Priuilegium an pardatur per vnum actum incompatibilem.*
56 *Statuto quod diſputans teneatur diſputationem dare in ſcriptis: Priuilegiatus non diſputare ſi diſputet, tenetur in ſcriptis.*
57 *Onus actui annexum ab eo ſeparari non poteſt vnde.*
Mater, licet tutelam ſuſcipere non cogatur, ſi ſuſceperit debet inuentarium cōficere, & rationes reddere.
Aduocatus eße qui cogi non poteſt, ſi aduocationem ſuſceperit, tenetur eius leges ſeruare.
58 *Priuilegium per non vſum ſi ad exceptionem competit non amittitur, ſi ad agendum perditur longo tempore ad illam prędſcriptionem requiſito.*
59 *Actiones omnes 60. annorum ſpatio perimuntur.*
60 *Præiudicare eccleſiæ, an poſſit factum per capitulum, & prælatum.*
61 *Expreße quod quis non poteſt, nec temporis curſu poteſt.*
62 *Feudum ſi poſt quam incidit in commiſſum, dominus acceptauit ſeruitium uaſalli, non poteſt illud retrahere.*
63 *Quę vniuerſitates poſſint facere ſtatuta pœnalia.*

CAP. VIII.

1 CVm acceſsiſſent. Regula regularū in via ꝺſcientię eſt, nō locupletari cum aliena iactura, & dī locupletari ille, q hēt cām oneroſam. C. de hær. vel act. ven. l. rō iuris. Itē iactura teſtōris eſt, ſi hīs non vult ſeruare ſuū iudiciū, qa hīs lucrū ꝓtendit, iō prędualet canon. j. de teſt. cū eſſes. Inordinatus affectus ſtatuentiū vitiat ſtatutū, & ꝓſumit inordinat⁹ ex coniecturis, & fortius ex euidentijs, qa tractant de lucro captando cū alterius iniuria, & diſparitate, quæ inuidiam generat, vt l. cum pī. §. cuictis, de leg. 2. Dignitas ſublata de eccleſia ꝓ ſtatutū cap. tuli confirmatū per Papā non cenſet vacare deinceps, niſi poſtea ſtatutū ꝓ factū ꝺriū extiterit reuocatū. vel alīr, Quod eſt funditus extinctum, nō dī vacare. Itē dignitates pñt ſupprimi. & in prima parte ponit thema, ex quo qō, & agentis allegatio: in ſecunda reorum defenſio: in tertia Papæ deciſio: in quarta deciſionis modificatio. ſecūda ibi, fuit. tertia ibi, quo circa. quarta ibi, niſi poſtea. Caſus, In Tullenſi eccłia olim erat
a quędā dignitas, a ſiue offm primiceriatus, cui erāt deputati certi ꝓuentus, tādē capīm ſtatuit, ꝙ illa dignitas nō eſſet amplius, & poſſeſſiones fuerūt inter canonicos diſtributæ, qđ ſtatutū ꝺfirmatū fuit a Papa. Tertio iſta dignitas fuit impetrata a Papa, tanq̄ ad ipſum eſſet eius collatio deuoluta. q̄rebaī in iudicio, an valeret impetratio? Papa dicit ꝙ non, quia iſta dignitas erat ſublata de eccłia, & ſic nō vacabat, & iō falſum fuit ſuggeſtum Papę, niſi poſt dictū ſtatutū factū, & añ impetrationem prædi-
2 ctā canonic: ꝺuenerint, aliquē. ſ. in primiceriū eligē do. † No. ꝙ licet lex diuina duorū teſtiū numero ſit cōtenta, tīn lex ciuilis, vel municipalis pōt diſponere, ꝙ requirantur plures teſtes ſm Inn. quia lex humana pōt diſtinguere legē diuinā, & valet ſta-
3 tutū vtroq; iure tam ciuili, q̄ canonico. † Circa qđ diſtingue, ꝙ aut ſtatutū diſponit reſpū ꝓbationis, aut reſpectu eſſentię, primo caſu in foro cōſcientię dēt ſeruari veritas, qa licet deficiat probatio, non deficit ius. Et hoc eſt verū de his, de qb. conſcīa pōt diſponere, ſecus in his in qb. non pōt diſponere, vt in tutoris datione, & in datione executoris in teſtō, nam tutor nō pec cat, ſi nō pōt probari, ꝙ ſit datus tutor, vt ff. de teſtamētaria tutela. l. duo ſunt Titij, & ff. de adm. tu. l. impuberi filio centurio. Si vero ſtatutū diſponit reſpectu eſſentię, aut in materia, ī qua pōt remouere eſſentiā ab actu, qa eſt materia ciuilis, & tunc in oī foro ſtatutū dēt ſeruari, quia nulla eſt ꝺcta naturalis obło lege ꝓhibente, vt patet in donatione nō inſinutata. nemo. n. dixerit cā valere iure poli, cū ſtatutū habeat bonū & naturale motiuū, ſ. ne quis male vtāt ſubſtantia ſua, & idē eſt in oīb. ꝺctib. facti ſine cā, quia rō ciuilis, & naturalis hoc dictat, vt ff. de exc. do. l. 2. §. circa. Si añt eſt materia mere naturalis, verbi gratia, tu numeraſti mihi decem ex cā mutui ſine vllo teſte. ſtatutū, qđ remouet valentiā ab actu, non pōt remouere eam quo ad forum conſcientiæ, quin actus obliget iure poli, vt Inſti. de iure natu. §. ſed naturalia quidem. No. qđ dixi in ſummario. Item
4 no. ꝙ vbi non eſt ſubſtantia, ibi non eſt vacatio. † Tertio no. ꝙ ſtatutum capituli confirmatū a Papa ad poſtulationem capli pōt tolli per factum capituli in conſulto Papa, arg. ad hoc. C. de iure dominij impe. l. 2. Quarto no. ꝙ dignitas eccleſiæ pōt tolli de ipſa, & bona illius dignitatis pñt diſtribui inter canonicos. Quinto no. ꝙ illi, q venerunt ꝺ ſtatutū, non pñt ipſum pro ſe allegare. Item no. ꝙ ſtatutum reuocatur per actum ꝺr. ū ipſorum ſtatuentium. No. ꝙ ſtatutū ꝺfirmatū per Papam recipit
5 vires validitatis. † Ibi, deuoluta, no. ꝙ ille, qui impetrat bñficiū eccleſiaſticū, dēt facere mentionem de ſpecie vacationis, puta mortis, reſignationis, vel priuationis. Item dēt facere mentionem de qualitate beneficij, puta de dignitate perſonatus, vel cura, alias non valet impetratio. Ad hęc faciunt iura, quæ dñt cām exprimendam, vt C. de prēd. mi. l. 1. lib. x. ff. de tranſac. l. cū hi. §. in cauſa, & ff. de tranſa. l. cum Aquiliana. nam generalitas parit incertitudinem, & confuſionem, vt ff. de iniu. l. prætor edixit. ar. ꝺ, quia in odioſis, vt in exhæredatione, debet apponi cauſa. Sed in fauoribus non eſt neceſſe, vt in inſtitutione hæ
6 redis, vt ff. de lega. 2. l. cum pater. §. rogo. † Et no. ꝙ ille, qui exprimit vnam cauſam vacationis, ſe ipſum aſtringit, & etiam lex

ipſum

ADDITIO

a An primiceriatus ſit dignitas, vide Alex. in conſi. 87. incipien. in cauſa & lite vertente, in 2. vol.

BIU Cujas

ipsum astringit ad probandum cām, vt in c.susceptum, de rescri.l.b.6. Interdum tñ quis astringit se, & tñ sibi non obest, q a lex non vult ipsum astringere, vt ff.de app.l. sc o. Interdum protestatur, ꝙ non astringit se, & tñ lex eum astringit, & protestatio non prodest, vt in c. Abbate de re iud.lib.6.& l.habebat ff. de inst. Dic, ꝙ ad substantialia vr̄ semper quis se astringere, sed non ad adminiculum. In tex. ibi, Capituli procurator, collige arg. expressum, ꝙ ille dr̄ procurator capituli, qui a maiori parte capituli est constitutus. Hic. n. omnes interfuere in constōne procuratoris, quia non interfuit archidiaconus, qui litigat
7 cum capitulo suo. Ibi, Tullenses canonici.s. quidā.† Ibi, ad ma-
a nus nostras, no. nomine manus [a] ptātem ad se retentam: Item translatam significari, sic.ff.de iu.& iu.l.manumissiones.& sic ille, qui retinet sibi manus iniectionem, retinet sibi ptātem. Et cõ, qui promittit rem extra manus suas non ponere non p̄t in
8 extraneum alienare.† Ibi, primiceriatus dignitas. No. ꝙ primiceriatus ecclesiæ est dignitas in capitulo & ꝯuentu, in quo qs est primicerius. vñ oīs, qui hēt aliq̃ authoritatē super capl̄m ecclesię collegiatę, dr̄ dignitatem hr̄e. Vide, qd no. in c.pe.de off. deleg. lib. 6. hanc dignitatem. j̄. vocat offm̄. nam dignitas est in
9 habendo offm̄, & in illud exequendo.† Et no. ꝙ de iure ciuili,
b sunt quatuor dignitates [b] tm̄ proprie loquēdo. s. superillustris, illustris, spectabilis, & clarissima, vt in Auth. vt ab illustrib.& q
10 super eos sunt.collat.5.† Nam imperator est superillustris, licet dici possit, ꝙ superillustris non est dignitas, sed culmen dignitatis: reges sunt illustres: duces, & similes sunt spectabiles: præsides prouinciarum sunt clarissimi, & procedendo de sim lib. ad similia, Papa est superillustris, Cardinales illustres, epi spectabiles: alij, q delegant̄, aut mittunt̄ ad regendas prouincias, sunt
11 clarissimi. † cognoscunt dignitates per apices ipsarum, q a illi dñr hr̄e dignitatem, quod apex dignitatis extollit. personatum dñr hr̄e psonæ ecclesiæ. & dr̄ persona per se sonans, s. in aliqua prolatione cum honoris gradu.]Vñ comparatione ad alias personas ecclesię dr̄, quæ plus sonat. In hoc ēt attenditur consue-
12 tudo loquendi ipsius clerici: † large tñ quilibet curatus p̄t dici persona ecclesię, sed improprie, quia offm̄ personatus pōt esse sine cura populi, vt j̄. de præb. c. de multa, & in 6. cod. tit. c. 2. per Archidiaconum. Vnde recurrimus ad vulgare, verbi gratia, in Anglia, ad vulgare idioma Anglicorum, ar. ff. de leg. .in l.li
13 berorum. §. quod tñ Cassius. † Cura aūt in ecclesia dr̄ propriè cura populi, vel solicitudo diuinorum officiorum cum residētia: Cura aūt possessionum, non est propriè cura, sed quædam delicatio, sicut dicit tex. sub cura villici primi. ff. de le. 3. l. patronus. §. j. Maior dignitas, pones intra ecclesiam, nō pones extra impetrantib. vnde in hoc archipresbyteratus est maior dignitas post epalem, q̃ archidiaconalis. c. j. de off. dele. lib. 6. Ibi, vlte-
14 rius esset, no. per hæc verba tolli dignitatem ipso iure. † Ibi, distributis, no. possessiones vacantes ad capitulum reuersas diuidi & inter canonicos, prout ipsi sunt in concordia inter se. fa-
15 cit. ff. de collegijs illicit. l. j. in fi. † Ibi, insinuatione, insinuatum dr̄, quod est superiori intimatū, & est ar. ꝙ hoc sufficiat ad insinuationem donationis, sed vnica gl. dicit, ꝙ requiritur decretum, confirmatio, vel approbatio iudicis, vt in Authen. vt non fiant pignorationes. §. j. colla. 5. Dic conscientiam iudicis sufficere eo ipso, ꝙ pñtiam suam adhibet ad hoc, & non ꝯdicit, vt C. qui admit. ad bo. pos. pñt. l. fi. per Cy. C. de testa. l. omnium. dixi plene. C. de sacros. eccl. l. illud, & l. Modestinus, de dona. per Bar. Ibi, constiterit, no. ꝙ statutum præsumit durare, nisi probetur reuocatū. Ibi, in suo robore, simile verbum habes. C. de colla. l. vt liberis. Ibi, Faciatis, no. ꝙ ad offm̄ iudicis pertinet facere, ꝙ statuta seruent, Ibi, ꝯuenerit, no. ipso facto reuocari statutum per actum expressum in ꝯrium. Ibi, eligendo: nam reqrit confirmationem electus, quia confirmatio non est actus ca
16 nonicorum, sed confirmatorum. † In tex. ibi, nisi, [c] hæc dictio,
c qñ affirmatiua præcedit, importat necessitatem, & diminuit de suo genere, quia euellit de suo corpore, vt in c. generi, de regu. iu. lib. 6. Sed qñ præcedit negatiua, importat habilitatem, & aptitudinem, vt promitto non vendere, nisi tibi, sicut dicit lex de illo testō, nisi rōnes reddideris, liber ne esto, quia per hęc verba non relinquit libertas rationib. redditis, sed redditur facul-
17 tas manumittendi, vt ff. de manu. test. l. Titia. §. fi. † Vñ hæc oīo non promitto, nisi Papa venerit Perusium, non necessitat me Papa veniente. Sed certe in hoc exemplo ꝯrium puto, vt hæc adiectio aliquid operet̄, ar. ff. de vsuca. l. si stipulatus, & l. j. ff. ad munic. Cum igit̄ non possit ponere habilitatem, quæ posita est ab ipsa natura, vt C. de act. & ob. l. sicut, vt aliquid operetur, im-
18 portat necessitatem, † sicut si sic dicerem, non confiteor nisi p
19 bet. † Nam si probat̄, gemina probatio est, s. confessionis, & testium, adeo ꝙ non posset appellari, vt C. quorum appellatio nō recip. l. 2. & l. abstinendum, licèt quidam aduocati minus periti nasciant quid hoc dictum sit, facit quod no. in c. 1. de re. iu. li. 6. in gl. & per Dy. in c. peccatum, & per Cy. C. de transa. l. actione ff. si quis cau. l. si cum, § qui iniuriarum. Si igitur nemini vēdo, obl̄o non committitur. sed si alteri vendo, committit̄ obligatio, vt ff. de ver. ob. l. qui Romę. §. cohęredes. ff. de contrahē.
20 emp. l. dola. §. j. † Opponitur, & vr̄, ꝙ ēt si dignitas non fuisset suppressa, non cucurrisset tp̄s canonicis, vt j̄. de conces. præb. c. quia diuersitatem. Sol. ibi non fuit mora, sed iustum impedimentum, & non lędit̄ tp̄is cursu, qui negligens non fuit, vt no. in Auth. de app. colla. 8. ff. de pub. l. Cæsar. Vnde tp̄s est quodāmodo vtile ipso iure, & in effectu. C. qui pe. tu. l. cum matrib. C. de app. l. preces. Sed aliquando tp̄s est vtile ad effectum, non ipso iure, & tunc oritur exceptio, vt l. 2. §. quod dicimus. ff. si qs cau. qñ que nec ipso iure, nec in effectu, & tunc nulla datur reparatio tp̄is, vt ff. de mino. l. auxilium, in princ. Apparet ex prædictis, ꝙ si Papa mandasset canonicis, ne el geret sine suo mandato, interim non imputaretur eis mora: nec ēt imputaretur, ꝙ hoc nō petierunt, quia nemo debet petere sibi mandari imperium, vel licentiam dari, quæ non debet nisi nutu superioris. & sic non ob. j̄. de elec. c. eis quib. & l. sed & si per pretorem.
20 §. j. ff. quib. ex cau. maiores. † Procedo vlterius ad gl. sed nunqd canonici possint minuere præbendas, vel dignitates tollere sine licentia dñi Papę? & videtur ꝙ non, quia nec augere possunt. j̄. de consue. c. cum olim. j̄. eo. tit. c. ex parte. dic, ꝙ soli canonici non possunt, sed cum authoritate episcopi possunt ex iusta causa, aliter non, quia non possunt sine causa mutare sta
21 tutum ecclesiæ sm̄ Inn. Host. & Comp. † Vnde dicit Inno. ꝙ membra nihil possunt statuere sine capite, & ꝙ ep̄s est caput cathedralis ecclesiæ, & aliarum ecclesiarum subditarū. & ideo earum capitula nil possunt statuere sine authoritate episcopi, qui est in suo territorio præses & habet merum imperiū. Aliæ aūt vniuersitates municipales, vt puta campsorum, & mercatorum, possunt facere statuta super rerum suarum dispositione: populus, vel vniuersitas ciuitatis eligunt sibi rectorē, & rector habet iurisdictionem per eos: ergo ipsi sunt maiores, quia maior est causa, quam effectus, & prima potentia est in causis.
22 † Concluditur ergo, ꝙ vniuersitates temporales possunt efficaciter sibi eligere rectorem, & facere statuta super rebus suis, tamen iurisdictionem contentiosam non habent vniuersitates, sed rectores earum, qui sunt confirmandi per superiorem, puta per præsidem, vt l. j. §. solent. ff. quando app. sit. Alij dñt, ꝙ vniuersitates nō habent iurisdictionē contentiosam quo ad exercitium per se, sed per rectores suos, nisi qñ rectores deficiunt.
23 ff. de tu. & cu. da. ab his. l. vbi absunt, quod non placet Inno. † & loquendo de vniuersitate totius populi rō patet, quia populus non habet aptitudinem ad hoc. Item tumultuosus. Item difficile congregatur. Item, dicit Aristoteles, quanto numerosior populus, tanto differentior intellectus. Itē cito declinat ad deteriorem partem, vt ff. de ap. l. si cōstat, & ff. qui & a qui. l. si priuatis. vnde nihil deliberare perfecte potest, nec mature exami-
24 nare. † Iudicia autem [d] trutinanda sunt per sapientes, & cū cō-
d silijs, maturitate & deliberatione nō momentanea, nec perfunctoria, vel subitanea, vel præcipiti, vt C. de sen. ex peri. recitan-
25 dis. l. 2. † Habet igitur populus iurisdictionem habitu in conferendo, sed non in exercendo per se. at si populus est suorum ciuium princeps & dominus potest sibi potestatem eligere. si autem alius ei principatur immediate, talis electio indiget cōfir-
26 matione. † illud certum est, ꝙ iurisdictio, nisi prius habeatur in habitu, i. in virtute, non potest excitari ad actum suum, vt no. Io. Mon. in c. statutum, de resc. lib. 6. Item tria sunt, electio, confirmatio, & ingressus officij. ff. de condi. & demonst. l. Publius.
27 Vnum scias, ꝙ populus non potest facere statutū, quod sapiat monopolium, idest quod sapiat diuisiones, sectas, & ęmulationes in populo, quia talia statuta sunt mala mente & malo fine, & cum ciues debeant esse socij, ista non esset bona societas, & ideo non valent statuta iniusta partialia. hoc tenet Innoc. scilicet ꝙ statuta, quæ sapiunt monopolium, sunt nulla ipso iure.
28 † Itē statuta debēt esse habilia ad obseruandū. nā impossibilia, vel nimis difficilia sunt ex nām humanā. facit quod no. Inn. j̄.
29 qd metus cā. c. Abbas. † Nunqd qlibet de vniuersitate possit esse testis, p vniuersitate? Et primo ꝙ nō possit, vr̄ & pbat p c. nullus. j̄. de testi. pterea qlibet de vniuersitate est de corpe. si sic, ergo non pōt. C. de testib. l. nullum, & l. omnibus. præterea quilibet est filius vniuersitatis, & tenetur ei obedire, vt l. veluti. ff. de iust. & iu. si filius. ergo non potest, quia in cā propria. præterea quilibet de vniuersitate hēt affectionē singularē, & vltra modum

ADDITIONES.

a Vide Barb.consi.51.circa med.vol.j.

b Vide omnino d.Ias.in l.j.ff.de inoff.cius, cui mand.est iurisdictio.

c Et de hac dictione, nisi, & multis aliis priuatis, vide Old. consi. 49.& vide quod refert Are.in l.impossibile.ff.de verb.oblig.
Vin.God.Adde Fel. in c.causis, de testib.in fi.Soc.consi.115.ver.3.lib.2.

d Alibi ēt habemus, ꝙ iudex in admittendis, vel reijciendis exceptionib. non dēt esse mollis, aut facilis, sed dēt vti stricto iure, s. seruare iuris formam. ita Bal. notans illum tex. pro notabili, in vlt. verbis, in l.fi.C.de excep. & extollit Decius in l.si quis in conscribendo, ver.vnum hic perpetuo no.C.de pac.

BIU Cujas

dum ad vniuerſitatem, ſed rõne affectionis prohibetur quis ferre teſtimonium, vt l.lege, & l.pen.de teſti. Præterea quilibet hẽt vtilitatem, vt l.dediſſe. C.de ope.pub. ergo &c. Diſtingue, ſi volo probare per illum de vniuerſitate in cã tali, de qua nõ poteſt ſcire, niſi ille de vniuerſitate, & admittitur, vt l.conſenſu. C.de repu. & in Auth.de mona.§.cogitandum. Si vero per aliã ſciri põt, & cã eſt ad commodum & honorem vniuerſitatis, & idem, vt l.ſed ſi hac.§.q manumittit. ff. de in ius voc. nec obſt.l. nec vr̃, quia ibi de alia defenſione loquit. Item non ob.l. ſplen-
30 didiſſime C.de ope. pub. † quia licet qlibet de vniuerſitate cõmodum habeat, hoc euenit ſecundario, que ſecundaria vtilitas non curatur, vt ff.de teſt.l.quæ teſtõ, & Inſti.de teſt.§.legatarijs. ſi vero ſecus, eſt commodum ſingulorum, vt quia legatur ciuitati ad alimenta eorum, vt l.nullum, & l. omnib. Andr.de
31 Pi.co.tit.l.parentes, per Cy.† Quid ſi lego ciuitati vſum nemoris mei, poterit ne quilibet de ciuitate vti? vr̃ ꝙ non, quia nec vendicare, nec poſſidere aliquo iure proprio, vt l.in tantum.§. vniuerſitatis.ff.de rer.di. Nam hęc per ſyndicum debent expediri, vt ff.de leg.j.ciuitatib. dico ꝙ ſi eſt talis vſus, qui proprie reſpicit vniuerſum, vt ſi legetur ciuitati, vt habeat pecuniam pro ſtipendiarijs, & tunc non poteſt quilibet vti. Si vero ſic legẽt, Lego ad ligna facienda, vel paſcenda pecora, & tunc ſic, quia
32 mens teſtatoris ſeruanda eſt, vt l.non aliter, de le.3. † Mens aũt colligitur ex vſu proprio, vel magis conſueto, qui pertinet ad particulares ciues, vt l.plenum.§.equitij.ff.de vſu & habi. And. de Pi. & no.in l.ſicut. ff.qĩ cuiuſ.vni.no. & ff.ſi ſer. vend.l.teſta-
a toris.§.plures. Sed nunquid viliſſimi ciues & pauperes a admittantur ad teſtificandum? Reſpon. ſimiles ſunt infamib. infamia facti, & non admittuntur ẽt cum tormentis, vbi ſunt alij teſtes idonei.de hoc alibi dicam, quia non eſt materia hic, & iſta eſt opinio And.de Pi.in l.Caſſius, de Sena.in gl. Ibi dicit Ioan. Dy. & bene, niſi Papa p̃rium decreuiſſet, vt in Auth.vt determinatus ſit numerus clericorum, in rubro & nigro, & C.de ſa
eroſ.eccl.l.non plures. Quæro, nunquid iſta confirmatio Papę
33 fuerit hic neceſſaria? Reſpondet gl.ꝙ ſic: † nam authoritas Papę confirmat inualida.ff.de adop.l.adoptio non iure facta, ſicut authoritas legis veſtit pactum nudum.ff.de pact. l. legitima. ſed p̃, quia imò non veſtit, cum non naſcatur actio præſcr.ver. ſed condictio ex lege, vt C.de don. l.ſi quis argentum. Sol.ꝙ ibi lex actionem creat, non autem influit in pacto informãdo ipſum actiua virtute. Poſtmodum dicit Ber.ꝙ in ſuppreſſione dignitatum requiritur authoritas Papæ, non in ſuppreſſione præ-
34 bendarum. Item ꝙ ſolus Papa abſoluit a iuramento. † Item ipſe ſolus firmat infirmum, ipſe ſupplet defectum ſolennitatis omiſſę, & hoc facit, etiam ſi non apponat illa verba, ſupplen-
b tes de plenitudine poteſtatis, dũmodo Papa faciat b certa ſcientia.ff. de excu. tut. idem Vlpianus. non enim diſputandum eſt de potentia Papæ, dummodo conſtet de mente, vt j. de iu.c.cũ veniſſet. ꝙ dixi, ꝙ Papa confirmat inualida, verum eſt, niſi cõfirmet in forma communi per illa verba, ſicut iuſte, &c. Nam tunc nihil diſpenſare vr̃ ſecundum Ber. & patet expreſſe in tit. per quos fiat inueſti. & per quos recipiatur. c. pen. collat. 10. & no.in l.j.ff.de his, qui ſunt ſui, vel alie.iu. & C.vnde vi. l.authoritate, & C.de conduc. & procu. l.domus Auguſtæ, & l.ſi qua loca, lib.11.† Quæro, vtrum capitulum, cum authoritate epiſcopi poſſet creare nouam dignitatem in eccleſia? & vr̃ ꝙ ſic, quia
35 ſtatus eccleſiæ fit melior, nec dr̃ mutari aliquid, cum dignitatis eius augetur, vt ff.de cond. & dem.l. falſa.§.j. quod verũ eſt, ſi illa dignitas eſt inuenta ab Eccleſia Romana, & ab aliis eccleſijs, & non vergit in alterius præiudicium, puta patroni. Nam iuri alterius non poſſunt detrahere, vt ff.de aqua plu.arc.l.in p̃cedendo. ſuperſtitioſam autem inuentionem nouę dignitatis facere non poſſunt, puta ꝙ in eorum eccleſia eſſet quædam di-
39 gnitas, quæ vocatur Cardinalatus, ſecundum Io.And.† Modo coniunge vltimam gl. & quære, nunquid dignitas deſtructa,
37 & reparata poſtea ſit eadem dignitas numero, vel non. † Iſtud eſt neceſſarij ũ ſcire, quia ſi quis impetraret ſub expectatione, & poſt tempus datæ creatur beneficium, literæ non extenduntur ad ipſum, quia quo ad mentem concedentis gratia refertur retro, & ideo non continet beneficium, quod tunc non erat ſub expectatione, quia nondum creatum, vt in cle. literas, de reſcrip. gratia beneficialis requirit corpus, quod ſit ſubiectum, & ideo de non ente non eſſet gratia. quid ergo ſi ante datam literarum fuerat creatum, ſed tempore datæ erat ſuppreſſum, poſtea fuit reparatum, & vacauit? nam ſi eſt noua creatio,
38 non venit in gratia, ſi vetus reparatio venit in ea. † & videtur, quod funditus eradicatum, & tandem reparatum dicatur de nouo creatum, quia habet eſſe poſt non eſſe, & hoc certum eſſet, ſi haberet aliter eſſe, quam primo, vt ff.de fideiuſſ.l.ſtipulatus eſt opus. ff.loca.l. cum plures.§. lex dicta. ſed ſi priſtinam faciem non mutat, nec naturam, coniunguntur tpa eſſentiæ, & interim dicetur potius dormiſſe, quam expiraſſe, vt C.de præſcri.30.annorum.l.ſicut.§.non ſexus.tñ finaliter eſt concludẽ-
dum, ꝙ aut eſt reparatum per nouum ſtatutũ expreſſum: aut per correctionem medij p̃rij. primo caſu eſt nouum ſtatutum, ſecundo non, vt l.tribunus.§.vlt.ff.de mil.teſt. & l.qui ex verbis. §.fi. ff. de ſec.tabu. reuertendo igitur ad propoſitum videtur, ꝙ ſit noua dignitas, ſicut damnatus ad mortem in integ. reſtitutus dicitur nouus homo, nec reſumit legatum, ff. de condit.
39 & demonſ.l. intercidit.† Item impoſſibile eſt, quod extinctum habitu & actu reſurgat idem numero, vt ff. de ſolu. l.qui res.§. aream. contrarium determinat hic Ber. quia reparatio eſt cir-
40 ca idem, vt ff.de tem. & repa.l.2.† Solu. tria ſunt, coadunatum, & illud eſt idem numero, vt ff. loca. l. Martius. reparatum ad exemplar priſtinum, & ſimiliter iuris fictione eſt idem numero, licet rei veritate non ſit penitus idem, ſaltem quando pro maiori parte ſiue formę, ſiue figuræ erat conſumptum, vt ff.
41 de contrahen. emptio.l. domum. † Recreatum ergo cenſetur vnum & idem, vt ff.de manu.teſtam.l. Ariſto. ſicut feudum paternum, ſi dominus inueſtiuit filiam, quod poteſt propter merita patris, non obſtantibus agnatis, dicitur intermiſſum, alias interemptum, non abolitum, quin dicatur paternum, vt in capit.primo.§.primo, & §.filia, de ſucceſſ. feudi. quod ergo intermittitur, non tamen abſoluetur, vt in cap.1. de vaſal. decrepitæ ętatis.ff.de ſerui.ruſti.prędl. & Attilicinus.ff.de iti.actuq; priu.
42 l.1.§.ſi quis propter. † Et no. quod in prędcriptione noui feudi requiruntur triginta anni, ſed in renunciatione tacita feudi paterni ſufficeret tacita patientia domini per annum patientis agnatum poſſidere iuramẽto agnati hoc allegantis, vt in c.fi.ſi de inueſtitura inter dominum & vaſallum lis oriatur, & in ca.
43 ſi quis per 30.ſi de feu. fuer. contro. † Item no. quòd vbi reſurgit dignitas, reſurgit confirmatio dignitatis, quia reſurgit per diſpoſitionem iuris communis, nec eſt opus, ꝙ Papa de nouo confirmet ſtatutum ſuper hoc editum, ex quo non intelligitur noua creatio, ſed quodammodo redire ad naturam ſuam, & facit.ff.de iure fiſci.l.deferre.§.fi. ff.de mi. l.vltima, quę incipit, Iunius Diophantus. ſed videtur, ꝙ in recreatione ſit opus eadẽ ſolennitate, vt C.de nuptijs.l.ſi vt proponis. ſed ibi loquitur in actu, qui iure gentium non ſolum ceſſauerat, ſed reparandus erat. ff.de diuor. l. fin. vel melius: aut remanent reliquię veteris ſtatus, ſicut erat hic, quia Papa conſenſerat in reuocatione ſta-
44 tuti: aut non remanent aliquæ reliquię, vt ibi. † Sunc autem reliquię quędam particulę interdum in materia, interdum in ratione perdurantes.ff.de teſtam. tu.l.ſi qui ſub conditione. quædam rationes ſunt in reliquiis remanentes. Non obſt.d.l.intercidit. ff.de condi. & demon. quia ibi fuit indulgentia reſpectu ſtatus, non plena reſtõ quo ad ſtatum & bona, quia illa reſuſcitat teſtamentum, vt ff.de iniu.teſt.l. ſi quis exhæredato.§.pe. nã
45 ęquiparat poſtliminio, vt ibi patet expreſſe ſm Iac.de Are.† Eſt & noua creatio, ſ.illa, quæ non eſt ad inſtar, nec decidit ab alio prin. ſed ipſa eſt primum principium ſui eſſe, vt d.§.filia.c.1.de ſuc.feu. hoc enim dicitur opus nouum, & non poteſt impetrari, niſi tanquam dignitas ex nouo creata, non tanq̃ ſuppreſſa. Item oportet, ꝙ in iſta noua creatione interueniat authoritas ſummi Pontificis, ſed in reparatione non requiritur noua authoritas Papæ. Porrò non dicitur omnino extincta, quando ſupereſt aliqua ſpes, vel indicium reparationis, vel aliquis habitus, vel figura remanet, vel memoria in codicibus eccleſię nõ cancellatis, ad hoc facit quod no.ff.de pec.l.peculium.§.ſi opẽ.
46 † Sed nunquid talis dignitas annihilata, & poſtea reparata recuperet ſuos vaſallos? vr̃ ꝙ non, vt ff.de capt. & poſtli. re. l. non, vt a patre, ſumpto arg. de eo, quod dicit ibi de vxore. Sed in cõtrarium facit eadem lex, ſumpto ar. de eo, quod ibi dicit de filio, & co.ti. mulier in opus ſalinarum. nam & prælatus ſuppreſſæ dignitatis ſine culpa prelati ea reintegrata ſuam recuperat prelaturam ſine alia noua inueſtitura, adeo ꝙ etiam ipſo iure recuperat naturalem poſſeſſionem, que cedit veritati, ar. ff. de acq.poſ.l.clam poſſidere.§.fi.cum gl.ſua. q̃q̃ in poſſeſſione poſſet contradici, ar.ff.de vſuca. l. eum qui ędes.§. ſi aũt demolita, & quod no.ff.pro ſo.l. cum duob.§.idem reſpondit. dicit tex. in l.ergo.§.fi.de acq.rerum do. Inſulam, quę fuerat, quo magis intelligeretur, inſulam appellauit. † Et conſidera, ꝙ præteritum
47 qñq; ponitur, vt principium, vt cum dico, Troia capta fuit. ff. de iure codic. l. Plotiana. quandoq; tanq̃ terminus, vt no.in l. certum.§.1.ff.de conf. quandoque dubitatur, vtrũ præteritum ponatur ampliatiue, & ſuccedanee, continuatiuè, an abnegatiuè, & in his, quę ſolo temporis curſu mutantur, ponitur abnegatiuè, quia non poteſt continuari quod neceſſario mutatur, ſed quæ ſeipſa non mutant, niſi mutentur, ex præterito preſumitur in preſenti, vt no. C. de probatio. l. ſiue poſſidet s.

† Nunc

ADDITIONES.

a Vide do.Fran.de Are.conſi.13.incip. viſo diligenter themate. vide etiam alle. per Iaſ.May.in l.1.§.1.ff. qui ſatiſd.cog.

b Vide Ioan. de Ana. conſi. 14. & vide etiam aliquid per dom. Alexand.conſi.77. 2.volumi.

BIU Cujas

48 †Nunc reuertor ad propositum, & dico, ꝙ non dr̄ extinctum,
qu od pendet. Itē non dr̄ extinctū, q̄ est ad tp̄s occultatū, sicut
som nus nō interficit hoīem, dū quiescit virtus intellectiua. sic
pupillaris ætas nō interrūpit lōgissimā p̄scriptionē, sed inter m
facit eam dormire, vt C. de præscr. 30. an. l. sicut. nā hō dormiēs
suspendit ab actu o ationis aīæ intellectiuę, tn̄ homo est. & si
interd ctum ecclesię relaxet quo ad tp̄s, habitu remanet, vt no.
Inn. j. de consue. c. cū inter. Modo videamus de quadam glo. q̄
est. ff. de pac. l. si vnus. §. q̄ & in sp̄ē, quæ dicit, ꝙ pręscriptio cē-
tum annor. in ecclesia, Nouantulensi reparata, dr̄ suæ natu-
rę restituta. dn̄t Doc. ꝙ illa gl. non est vera, quia præscriptio est
cor recta, nec p̄t pro lege allegari, vt C. de Lati. li. tol. l. j. in pr nc.
quia in crimen falsi incidit, qui legem correctam allegaret, vt
C. de emen. Iusti. Cod. l. vnica, in fi. & si falsum, ergo nullū ip-
so iure, vt ff. de ver. sig. l. Paulus. Sed alia lex dicit, ꝙ non est fal-
sum, q̄ iuuat primordio veritatis. ff. de le. 2. l. cū filius. §. hæres.
Alia lex dicit, ꝙ semel verum, sp̄ præsumit verū, vt ff. de dam.
infec. l. q̄ bona. §. si q̄s stipulatus. Alia tn̄ lex dicit, ꝙ falsus credi-
tor est, q fuit, & non est. ff. de furt. l. falsus, q̄a non est verū actu
49 permanente quo ad virtutē. † Sed duplex est veritas, s. princi-
50 pij, vel durationis, & sic soluit ɔ̄rium. † Capio pen. glo. & præ-
mitto tale notabile, ꝙ per violationē statuti, & per vnum actū
ɔ̄rium statuto, toll tur statutum in totum, q̄n hoc possunt illi,
51 qui talem actum efficiunt. † Modo extra gl. oppono, quod per
vnum actum ɔ̄riū ɔsuetudini præscriptę, ēt si ille actus fiat a to
to populo, non tollitur consuetudo, vt no. ff. de reg. iu. l. nemo,
§. tpalis. ergo nec statutum. Nam tn̄ operatur momentum tē-
poris in statuto, quantum decennium in consuetudine, vt no.
in l. 2. C. de do. promis. Item per vnum actum ɔ̄rium non toll-
tur perpetuum, & iterabile pactum quo ad al os actus. Idem in
priuilegijs successiuis, vt C. de excu. tut. l. voluntarie. Item vnus
actus ɔ̄rius non interrumpit præscriptionem completam, pu-
ta agnitio debiti, vel partis solutio, vel correi, vel fideiussoris da-
52 tio, vt singulariter no. ff. de sol. l. cū qu s, §. si quis pro reo. † Nā
cum significatio renunciationis non sumitur ex vniuerso, sed
ex al quo, non præiudicatur in his, quib. non reperitur renun-
ciatum, ff. de ser. vrb. pręd. l. si domus. ff. de bo. lib. l. si filius. C. de
53 iu. deli. l. suum hęredem, & l. puberem. † So. cum quæritur,
vtrum ille, qui venit ɔ statutum, vel priuilegium in vno actu,
præiudicet sibi in aliis, refert aut contemnit authoritatem sta-
tuentis, & in omnibus sibi præiudicat, aut propriam vtilitatem
spernit, & tunc secus, & est sim le in eo, qui spernit author ta-
tem testatoris, qui impugnando personam impugnat omnia,
54 vt ff. de his, qui. vt ind. l. post legatum. † Aliud sim le est in eo,
qui impugnat personam testis. C. de testi. l. si quis testib. vel par-
tem instrumenti. Nam non potest se iuuare ex aliqua alia parti
cula instrumenti, cuius, quantum in se est, derogauit authori-
tati, vt no. s̄. de summa Trin. & fide cath. c. damnamus, in fi. &
no. C. de transa. l. si ex falsis, & 9. dist. si ad scripturas. Præterea in
c. nostro statutum non debet corrigi in vna parte, & n alia nō,
quia totum statutum fuit sub vno structu, arg. ff. de mili. testa. l.
3. §. 1. Præterea variatio reprobatur, vt ff. de mino. l. in causę, &
55 ff. de admi. tut. l. cum quęritur. † Modo pro generaliori doctri-
a na quæro, vtrum priuilegium [a] perdatur per vnicū actum in-
compatibilem priuilegii? & super isto ar. gl. varie loquitur. Sed
præmitte ad euident am, ꝙ interdum gladius ponitur ad sub-
stantiam, siue ad radicem, vt quando destruit causam efficien
tem, formalem, materialem, vel finalem, & tunc destru t totū,
si aduersatiue disponit, tamen in causa efficiente distinguitur:
aut dēt esse perpetuę durationis, & finitur effectus, aut non, &
non finitur, sed pro tempore operatur. Si vero gladius non ap-
ponitur ad radicem, sed ad vnam conclusionem ex pluribus
conclusionibus, tunc non vitiatur vtile per inutile, quia sem-
per in eo, quod est vtile, maior est virtus, vt ff. de vsuc. pro do-
nato. l. si vir vxori, & d. l. si is, qui duos. ff. de lib. leg. Modo pro-
sequor brocardum assumptum superius, an vnus actus oppo-
sitionis & incōpatibilitatis habeat alios vitiare? & in nube pos-
sumus dicere, aut est eadem ratio vitiandi, aut non. Sed istę
theoricę generales non illuminant intellectum practicum, qui
debet esse de reb. singularib. & tactui quodammodo subiacen
tibus. Dico igitur reuertendo ad gl. ꝙ glos. immiscet casus, &
primo arguit, ꝙ vnico actu perdatur, ita tamen, ꝙ delictum
personę non noceat ecclesiæ. Secundo dicit, ꝙ aut actus consi
stit id patiendo, & non perdit per vnam patientiam, sed longo
tempore: aut in faciendo, & tunc si reseuauit sibi ius suum in
alijs actibus, & non perdit illud, nisi in actu, in quo non reser-
uauit: aut nulla est ibi reseruat o, & tunc aut actus contradicit
priuilegio directe, & vnico actu perditur priuilegium: aut nō
56 contradicit directe, & tunc secus. † Quæstio fuit disputata, an
priuilegiatus non disputare, si disputat, teneatur in scriptis da-
re, cum sit aliud statutum, dicens, ꝙ disputantes teneantur da-
re eorum disputationes in scriptis, & ponitur in Mercurialib.
super regula, accessoriū. & determinatur ibi, ꝙ sic, q̄a iste di-
sputando non fecit scholarib. gratiam, sed renunciauit gratiæ
57 sibi factæ. † Item actui disputandi est onus annexum n script s
tradendi, vnde ab ipso separari non p̄t, vt ff. de le. 2. l. sed ex duo
bus. nec mirum, quia ex voluntate quis ncidit in necessitatē
circa idem, vt ff. commo. l. in commodato. §. sicut. Itē per actū
ɔ̄rium quis vr̄ renunciare beneficio c rca eundem actum, &
quicquid de eo sequitur. Item habes exemplū in matre, quæ
non cogitur tutelam assumere, tn̄ si assumit, cogitur inuenta-
b rium facere, & rationem reddere. Item est regula generalis, [b] ꝙ
qui acceptat al quid, vr̄ acceptare cum suo onere, vt C. de cad.
tol. l. vni. §. pro secundo. Item qui non cogitur esse aduocatus,
si assum t officium aduocationis, tenetur seruare leges aduo-
catorum, vt C. de postu. l. quisqu s. Item h c actus primus erat
ordinatus ad inclusionem secundi, & sic non ob. l. voluntarie.
58 † Et si quæratur, an per non vsum perdatur pr uilegium, di-
stinguit: aut est concessum ad exc piendum, & non perditur,
quia nemo tenetur excipere, n si prius sit conuentus in iudi-
cio: aut ad agendum, & tunc perditur longo tp̄e, & longo silē-
tio. sed tunc potest dubitari, quod sit longum tp̄s. dicit gl. ꝙ il-
59 lud, q̄ requiritur ad illam præscr ptionem, † nam diuersa sunt
t a pręscriptionum. vnde vniformis regula non potest dari, ni
si vna, videlicet ꝙ nulla actio viuit vltra 6. ann. vt C. de præscri.
30. ann. l. sicut. & l. omnes. adeo, ꝙ si statutum dictat, q̄ publica
instrumenta officio iud cis exequantur, tamen vltra dictum
tempus viuendi non habent facultatem, etiam si competat ec-
clesię, vt no. C. ne rei dominicę, vel templorū. l. vniuersas. Sed
quando competunt priuatę personę, sufficiunt 30. anni tam in
ciuilibus, quam criminalibus excludendis, vt no. C. de fal. l. que
60 rela. quam gl. no. † Sed stat m quærit gl. nunqu d factum capi-
tuli, & prelati possit pręiudicare ecclesiæ? & si quidem requiri
tur certa forma, & non est seruata, non potest præiudicare, vt
no. in hoc c. in 1. gl. & C. de sacros. eccle. iubemus nulli. Et quia
renunciationes priuilegiorum vr̄ quędam alienationes ipso-
rum, vt ff. de nou. l. si quis delegauerit, debet interuenire tracta
tus. si autem est seruata forma, valet quod a capitulo & prælato
factum est, vt no. C. de sacros. eccle. auth. hoc ius porrectum. Si
autem non requiritur certa forma approbata, vt in maleficiis.
dic, vt no. in l. iubemus. C. de sacrosan. eccles. & in l. si dolo. ff. si
quis omis. cau. te. vbi est glo. sing. Item in his, quę pertinent ad
rigorem iudicii conseruandi, dolus prælati, & tutoris post litē
contestatam nocet dom no. C. de his, qui. vt indignis. l. Polla.
Si vero non delinquit in figura iudicij, sed in figura delicti, nō
nocet domino, vt C. vn̄ vi. l. meminerint. Ad hanc materiam,
ꝙ ille, qui facit actum contrarium, perdat beneficium, quod
nisi perderet, actus non valeret, alleg. glo. inter alias leges, l. 2. C.
de iurę dominii impe. & vide Cy. C. de pact. inter emptor. in l.
2. omnis actus, per quem tollitur effectus, dicitur esse actus ɔ̄-
rius, Cy. fac t C. de reuocan. dona. l. fina. ff. ad Syl. Dy. C. de de-
61 cur. l. si ille, lib. 10. † Vnam regulam no. ꝙ illud, quod q̄s nō po
test expresse, non potest temporis cursu, vt in c. j. §. fi. de inuesti
tura de re aliena facta. Item scias, ꝙ in feudo quantumcunque
anni spatium habetur pro renunciatione, vt n c. 1. §. donare,
qualiter olim feudum alienari poterat. & est specialissimum
in feudis, quia consuetudo vltra procedit sic statuendo, sic &
multa alia sunt in feudis specialia, quæ non sunt trahenda ad
consequentiam. Quædam etiam sunt arbitraria, vt in c. Ober-
tus. §. si qu s, ex qui. cau. feu. amit. Vna tn̄ est regula consonans
huic capitulo, ꝙ qui consentit, sua iura perdit, vt in c. 1. §. præ-
terea, qui. mod. feu. amit. Quędam sunt, in quib. consideratur
actuū repetitio, tunc per vnū actū non perdit priuilegiū. Quæ-
dam, in quib. non requiritur, nisi vnus actus, tunc ille actus cō
sum t priuilegium. l. j. de iu. do. impe. & de iu. l. sed & si. Pręter-
ea tempus quandoque est species pręsumptionis, vt C. de apo.
pub. l. quicunque, lib. 10. ff. de proba. l. Proculo. ff. de vsu. l. cum
62 de in rem verso. C. de pet. hęr. l. si filius, & ideo † si dn̄s post quā
feudum incid t in ɔmissum, acceptauit vasalli seruitiū, non po
test retrahere feudum, ar. ff. de le. cōmi. l. post diem, & ff. de eo,
quod certo loco. l. fi. de adi. leg. l. 4. ff. si q̄s cautionib. l. 2. in prin.
63 † Vltimo vide Pet. & Cy. C. de excus. tut. l. voluntarie. Itē Inno.
tractat, qui possunt facere statuta pęnalia. & dicit quod vniuer
sitates non possunt hoc facere, quia non h̄nt merum, vel mix-
tum imperium, tn̄ hoc fallit in quibusdam ciuitatibus Lom-
bardiæ per pacem Constantiæ, vt no. in Auth. de defensoribus
ciui. §. nulla, & adde quod dixi s̄. eo. cum omnes.

ADDITIONES

a Vide omnino multum notabiliter de ista materia, vltra ea quę allegātur hic per Mod. per do. Alex. in consi. 33. inc. ponderatis his, quæ continentur in priuilegio, in 5. vol.

b Vide omnino scripta egregie per Ias. May. in l. contra iuris ciuilis regulas, in §. fi. ff. de pac. in ver. quinto ex eo. tex. & ad ibi scripta adde ista verba Bal. hic.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio, quid sit.*
2 *Fructus sunt multiplices.*

BIU Cujas

Baldus super j. Decretalium.

3 *Fructus potest dici quælibet vtilitas.*
4 *Protestatio se referens ad statutum nihil operatur, si statutum per factū contrarium tollatur.*
5 *Statuto homicida punitur in mille, excipitur tamē nobilis popularem interficiens, quem plectit pena capitis, iudex nobilem sic homicidam in mille condemnat clausula adiecta, quod si sñia sit contra, vel præter formam statuti, reducit eam ad ipsius formam, capitur nobilis, an debeat decapitari.*
6 *Sententia non debet esse alternatiua, vel conditionalis.*
7 *Fructuum nomine continentur quandoque actiones.*
8 *Fructus pendentes ad emptorem, separati a solo ad venditorem, pensiones ad vtrunque pro emptoris rata pertinent.*
9 *Prosequi potest quis causam communem, suam, & sui consortis.*
10 *Prouentus nomen generale est ad omnes fructus sumptibus deductis.*
11 *Necessitas non habet consensum.*
12 *Contrauenire non dicitur qui venit ex necessitate.*
13 *Canonicus quid sit, & quid Canonia.*
14 *Vocem in capitulo, an habeat ille, cui Papa contulit canonicatum sub expectatione præbendæ.*
15 *Expectantes non percipiunt fructus, & habere vocē in capitulo est fructus.*
16 *Semiplenum ius habens non facit partem cum habentibus plenum ius.*
17 *Papa solam præbendam adimendo, non videtur adimere vocem in capitulo iam quæsitam.*
18 *Canonicus potest esse sine præbenda, non tamen sine expectatione prębēdæ.*
19 *Papa conferendo præbendam Titij, & eiusdem canonicatum vacantem conferre censetur.*
20 *Officio concessa sicut videtur concedi præbenda, seu prouisio ei de consuetudine correspondens, ita lectura Doctori concessa, videtur promissum salariū illi lecturæ tribui consuetum.*
21 *Præbenda quid sit, & in quibus consistere possit.*
22 *Perpetuę, vel longi temporis præstationes inter immobilia numerantur, secus eę quę ad breue tempus sunt.*
23 *Confirmatio roborat, quod inuenit, nec quicquam de nouo disponit.*
24 *Protestatio in præiudicialibus, & aduersatiuis, non iuuat.*
25 *Negotia capitularia debent fieri, vbi capitulum consuenit congregari.*
26 *Capitulum, si citatum fuerit ad certum locum, non poterit actus valide expediri alibi etiam vno absente. Idem si citatum fuerit ad certam diem, vt extra eam, nisi iterata citatione, actus non valeat.*
27 *Canonici habentes de certo numero constitutionem iuratam, & per Papā confirmatam cum clausula, quod sit irritum quicquid contra attentari contigerit, si exuberantib. capituli facultatibus, numerum canonicorum augendo, contrauenient, non efficiuntur periuri.*
28 *Legitimam excrescentium bonorum potest petere filia, quæ recipit centum pro sua legitima.*
29 *Redditus quotannis natura variant, propterea de vnoquoque anno probari conuenit.*
30 *Recurrendum est ad mentem, vbi verba non sufficiunt.*
31 *Verba Papę etiam præcisa recipiunt tacitam condōnem, & interpretationē.*
32 *Lis non mouetur nisi per actum iudicialem, & a momento motæ litis vitiū litigiosi incipit.*
33 *Exceptio falsi procuratoris potest quandoque opponi: Opponens cāt, si mandatum exhibeatur, tenetur actione iniuriarum tam ciuili, quam criminali.*
34 *Lite contestata, quamuis mandatum non præsumatur, potest tamen procedi non facta fide de mandato.*
35 *Rati cautio non facit quē procuratorem, sed legitimum negociorū gestorem.*
36 *Socij conuentionales si sint duo, an vnus possit sine mandato agere nomine alterius, & quid si sint socij contractus.*
37 *Numerus præbendarum an possit arctari contra antiquam consuetudinem.*
38 *Prębenda diuidi de iure non potest, an possint eius fructus, uel cultura diuidi.*
39 *Turpitudinem suam, an quis possit allegare.*
40 *Dolum suum allegare nemo potest.*
41 *Protestatio rumpit actum, & non econtra. & de materia protestationis, remissiue, nu. 43.*
42 *Inhibitio superioris plus operatur quam protestatio creditoris.*
44 *Canonia quid sit, & quid prębenda.*
45 *Canonicatum impetrans de præbendarum numero, præbendam impetrans de numero canonicorum mentionem facere debet.*
46 *Incrementi ratione, fit noua dispositio.*
47 *Alluuione augetur proprietas, etiam in feudo, vsufructus, emphyteusis. Et quid in prębenda.*
48 *Aestimi diminutio quemadmodum damno communitatis, ita augmentum eiusdem communitatis vtilitati cedere debet.*
49 *Canonicus omnis, an debeat habere præbendam, & econtra.*
50 *Receptus in canonicum, cui assignatū est stallum in choro, an eo ipso sit in iure exercendi quemcunque actū canonicalē tam spiritualem, quam t̄palem.*
51 *Plenitudinis verbum vniuersale est omnia includens.*
52 *Ad electionem non debent vocari canonici sub expectatione.*
53 *Vocem in capitulo, an habeant omnes canonici.*
54 *Statuta recipiunt tacitam conditionem.*
55 *Canonicus quo iure præbendam sibi assignari petat.*
56 *Papa, an totum negotium reuocare videatur eo ipso, ꝙ incipit cognoscere, uel alteri ex certa scientia delegat.*
57 *Perusinus committens homicidium Florentiæ, nisi petierit ad vnum tribunal remitti quod facere potest etiam per procuratorem, potest in vtroque foro legitime condemnari.*
58 *Contra homicidam si procedatur Perusii, contra mandatorem vero Assisij, si principalis petat se remitti ad iudicem Assisij, vel mandator ad Perusinum, an remissio fieri debeat.*
59 *Numerus canonicorum si rumpatur, non intelligitur ruptus numerus præbendarum.*
60 *Præbendam potest obtinere laicus si sit de corpore, non tamen vocabitur ad electiones nisi de gratia.*
61 *Canonici sub expectatione non sunt vocandi ad actus electiuos, vel solennes.*
62 *Receptus in canonicum debet habere partem de mensa communi, & bonis cōmunibus, & vocari vbi de eorundem alienatione agatur.*
63 *Præbenda si vna tantum sit supernumeraria, & quatuor Canonici supernumerarij sint, ea non diuidetur, sed priori tempore tribui debet. nec est locus gratificationi, nisi in dubio ratione anterioritatis.*
64 *Præbenda, quæ consueuit assignari canonico, collata, vī collatus canonicatus.*
65 *Scholæ magis honorabiles, si deputatæ sunt principali Doctori, debentur illi, qui assumptus est ad principalem lecturam.*
66 *Canonicis omnibus mortuis, alijsque exinde creatis, opus ne sit noua præbēdarum creatione.*
67 *Prębenda dici potest quodammodo ager limitatus, & in agris limitatis ius accrescendi locum non habet.*

CAP. IX.

2 1 CVm M. Ferra. a † Protestatio est rei p̄ordinatę testatio, quæ semper respicit ad principium fiendi. Si capitulum cōtra suam constitutionem de certo numero canonicorum aliquos recipiat vltra numerū, de superexcrescentib. redditibus supernumerariis prouidere tenetur. Et diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio pro receptis. In secunda ibi, verum, pro recipientibus. In tertia ibi, mandamus, Papæ
2 consultatio. † Ad euidētiam premitte, ꝙ quidam sunt fructus, qui natura percipiuntur, vt fructus terrę. quidā, qui percipiuntur iure, vt ex contractu, ex quo oritur ius, vt pēsiones. ff. de rei ven. l. si nauis. quidam, qui ex sola arte & industria hominis, puta scriptoris, vel pictoris. quidam, qui percipiuntur mixta rōne, quia & persona operatur, & terra producit. Vnde isti appellantur fructus industriales, non simpliciter, sed mixto modo, vt j. de decimis. c. tua. quare ergo vocamus hos fructus īdustriales potius, quam naturales? Respond. quia terra dat materiam, sed industria formam: nisi enim seminares frumentum, non nasceretur frumentum, & si seminas speltam, nō nascitur granum. Poma autem ideo dīr fructus mere naturales, quia parum de ingenio hoīs ponitur, & parum de sumptu, & labore; & quia virtus naturę p̄ponderat arti, nec requiritur hominis apparatus ad necessitatem fruendi, & semper generat fructus eiusdem speciei, donec viuit arbor, ex qua producuntur, quia arbor semper generat tale, quale ipsa est tam specie, quam natura. Porro secundum rationem accidit, vt quod quis seminauerit, hoc & metat, & ꝙ de sudore vultus sui qs vescatur pane; & ꝙ qui non laborat, non manducet. † Et no. ꝙ q̄libet vti-
3 litas potest dici fructus. l. 2. ff. si serui. vendi. Istud ergo faciebat pro canonicis antiquis, quia eorū cura & diligentia videbatur debere reddere eos potiores, sed non est ita, quia acquiritur per eos in communi, non in proprio, & istud cōmune est id, quod postea distribuitur in præbendis. Casus in terminis. Canonici Ferrarienses ad hoc, vt prouentus ecclesiæ, quæ inter plurimos consueuerant diuidi, in vsus cederent paucorum, & non diuiderentur inter tantos, constituerunt, vt in dicta ecclesia essent tantum 14. præbendę. quod statutum fuit ꝯfirmatū per dominū Papam. post qđ statutum in ꝯrium voluntarie venientes receperunt in canonicos M. & quatuor socios vltra numerū prælibatum cum hac protestatione, videlicet sine præiudicio dictæ constitutionis. & cum vna tantum præbēda vacasset, ad eandem receperunt duos, & post modum ad preces ēpi dictum M. & quēdā alium, ita ꝙ dicti M. & alius de canonicatu nihil perciperent, donec primi duo essent præbendas integre assecuti. cumq; reditus dictæ canonię essent plurimum ampliati, petebant isti supernumerarij a capitulo de superexcrescentibus reditibus cōis mensæ, vel fuit eis relicta magna hæreditas, vel magnū donū ab aliquo principe, vel a Duce Mediolani, sibi prouideri. Econtra capitulum dicebat, quod non poterant obstante statuto, nec non protestatione, & pacto, addentes scilicet, ꝙ eorum numerariorum industria, & non largitione fidelium dicti reditus essent augmentati, sed ipsi agentes allegabāt pro se superexcrescentiā facultatū, quāsi aliud nouū, de quo non fuerat cogitatum a statuentibus, vel summo Pontifice corroborante statutum. Quærebatur quid iuris? Papa determinat, ꝙ cū in ꝯstitutione prædicta, & confirmatione sedis Apostolicę vel fuerit, vel debuerit esse, sicut consueuit, expressum, nisi excrescerent in tantum facultates ecclesiæ, ꝙ pluribus canonicis possint sufficere cōpetenter, & propterea ijdem

cano-

ADDITIO.

a Quia tex. hic semper dicit, receperunt in canonicos, & non dicit elegerunt, si vis scire rationem, vide Car. in consi. 104. incip. discutiam præmissa.

BIU Cujas

canonici antiqui quatuor receperunt vltra numerum constitutum ſuę conſtitutioni derogando ipſo facto, & formaliter, ꝙ dicti antiqui canonici debeant habere ſuas præbendas cum integritate conſueta, nihil diminuendo eis propter dictos ſupernumerarios, tamen de ſuperexcreſcentibus reditibus tantum dictis ſupernumerarijs aſſignetur, ꝙ adæquẽtur antiquis, & ſi adæquatione facta aliquid ſupereſſet, illud cõuertatur in communes omnium canonicorum vſus, prout melius videbitur conuenire, iubens in irritum reuocari quæcunque poſt motã in iudicio quæſtionem fuerint circa præbendas, vel poſſeſſiones aliter innouata. † Quid ſi fuit actum, ꝙ recep. eſſet ſimulata? rñdeo, nõ valet recep. quia ſimulatio probatur per a pactum præcedens. ſequens aũt pactum non inducit ſimulationem. ff. de manumiſ. l. 4. in §. ſi ab ignoto. tale valde no. † No. ꝙ proteſtatio eſt rei prędordinatæ teſtatio, quæ ſemper reſpicit ad principium fiendi. † No. hic, ꝙ proteſtatio referens ſe ad ſtatutum nihil operatur, ſi per factum contrarium ſtatutum tollitur. & per hoc determinatur quæſtio quotidiana. ſtatuto cauetur, ꝙ de homicidio ſit pœna mille librarum, ſaluo ſi nobilis occiderit popularem, ꝙ ſit tunc pœna capitis. Modo poteſtas pro homicidio condemnauit nobilem in mille libris, adiecta hac clauſula, ꝙ ſi ſententia ſua eſſet ꝯ, vel præter formam ſtatuti, reducit eam ad formam ſtatutorum. Captus eſt iſte nobilis: quæritur, vtrum veniat decapitandus? & videtur ꝙ ſic, quia vltima clauſula corrigit priorem. Item quia iſta non ſolum eſt proteſtatio, ſed diſpoſitio. Contrarium eſt verum, quia ſtatutum de decapitatione non loquitur lata ſententia ſuper pecuniaria cõdemnatione. Et quia verba generalia non habent reſpectum ad id, quod ſpecialius eſt prouiſum. Et quia iſta verba, cõdemno te ſm formam ſtatutorum, alio non expreſſo, tacitę ſaperent pœnam ſtatuti, ſed alio expreſſo derogaretur tacitę. † Item quia ſententia [b] non debet eſſe alternatiua, vel conditionalis, ſed debet eſſe clara, ꝙ non relinquatur locus diſputationi, & ita ſeruat conſuetudo vbiq; locorum, & bene facit iſtud ca. quia potius inſpicimus verba diſponentium, q̃ diſpoſitionem legalem. non obſt. ff. ad Turp. l. j. §. calumniatoribus, quia verum eſt, niſi in ſententia ſint expreſſe, vt l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. infa. & fuit qõ diſputata Laq. de Bel. Igitur caput primæ ſententię valet, ga certum: reſeruatio non valet, ga alia via eſt electa per iudicem. No. ꝙ receptus in canoni cum dr̃ receptus, etiam ſi receptio non durat niſi per momentum, ſicut dr̃ emptor & venditor, vt no. ff. de vſuc. l. ſequitur. §. ſeruus pro hærede. gl. illa notabilis eſt, quia ex momento ius acquiritur. † No. ꝙ nomine fructuum quandoque continent etiam actiones. ff. quod vi aut clam. l. ſq; puteum. §. ſi fundus, textus eſt ibi no. † Et qui fructus ad emptorem pertineant, &c, vt l. fi. ff. de iure fiſci, per Bar. fructus pendentes tenent ad emptorem, quia eſtimantur cum ipſo ſolo, quod fructuum annexorum contemplatione plus venditur. l. fi. §. pen. ff. quę in fraudem cred. ſeparati ad venditorem. pẽſiones autem diuidunt pro rata temporis, nam pro ꝑterito tempore debentur vẽditori, pro futuro per ceſſionem nominis emptori ſm Barto. ſi penſio deberetur pro fructibus pendentibus, tunc vr̃ idem, quod dixi in fructib. ga loco eorum ſuccedit, † Ibi, pro ſe, & quatuor ſocijs. No. ꝙ vnus poteſt proſequi communem cauſam, ſuam, & ſui conſortis. † Ibi, prouentus, iſtud eſt nomen generale ad omnes fructus naturales, induſtriales, & artificiales, vt ſunt pẽſiones, vt ff. de condi. inde, l. ſi vrbana. ff. de vſufru. l. defuncta. §. fi. ff. de vſufr. leg. l. fundi Trebatiani, deductis ſumptib. factis in cultura, vel ſeminarijs, vel itineribus. ff. de pet. hered. l. ſi a dño. §. fi. C. de fru. & li. expen. l. j. & arg. ff. de iurę delib. l. fi. §. in computatione. Fallit ꝯ. de deci. c. tua, ga domini eſt terra, & plenitudo eius. Ibi, paucorum, quia innumeroſę prębendæ erant forte minus tenues, vt in Auth. vt determi. ſit nu. cle. Ibi, præter. i. abſq; eo. nam dictio, ꝑter, & dictio, abſque, ſignificant idem. † Ibi, voluntarię, ideo hoc dicit, quia neceſſitas conſenſum nõ hẽt, vel ga neceſſitas excuſat. ff. de fideicom. lib. l. cum fidei. † Neq; dr̃ veniręꝯ ille, qui venit ex neceſſitate, vt ff. de pub. l. Cęſar. † Ibi, in canonicos, canonicus eſt, qui canoniam hẽt, canonia autem eſt ius ſpirituale in eccleſia, quo iure competit locus in choro ad diuina officia, & cętera, quę debent fieri in capitulo, ſicut ſunt tractatus electionis, venditionis, & ſimilia, quę collegialiter debent fieri. † Querit Inn. nunquid ille, cui Papa contulit canonicatum ſub expectatione prębendę, habeat vocem in capitulo? & vr̃ ꝙ ſic, quia eſt ei aſſignatus locus in capitulo; ergo habet ea, quæ ſunt loci. Nam locus deſignat locatum, & eius officiũ. Itẽ ſi non haberet officium in locum, fruſtra aſſignaręt locus, q̃ non aſſignat̃ pp aliud, niſi pp actum officij. Item per hoc vr̃ tradita quaſi poſſeſſio. ff. de acqui. poſſ. l. prædia. ff. de iure fiſci. l. ſed & ſi acceptum. ff. de rei vẽl. quędam mulier. glo. hic dicit ꝯrium, ga non habet plenitudinem canonicalem ille, qui non habet præbendam. Item qui habentes prębendam, habent maius ius, & ſunt in gratia pleniori. † Item ga expectantes non percipiunt fructus, ſed habere vocem eſt fructus, ſicut eligere vr̃ fructus canonicatus. Item iſte ſupernumerarius eſt, & ſicut expectat prębendam, ita expectat vocem. † Item ille, qui habet ius ſemiplenum, nõ facit partem cum habentibus ius plenum & perfectum, vt no. in l. 2. ff. ſi pars hær. pet. Item ſi haberet vocem, poſſet vna cum alijs conferre prębendam. ſed iſtud eſt ab ſurdum, ꝙ alium inueſtiat, qui non eſt inueſtitus, vel ꝙ alium veſtiat, q eſt nudus, vel alium calefaciat, qui eſt frigidus, vt no. ff. ſi cer. peta. l. lecta. habet igitur locum, ſed non habet actum huius officij, donec ſit in plena poſſeſſione canonicatus, & ꝑbendæ. h. d. hic gl. quę non eſt alibi. habet igitur locum, ſed ſine adminiſtratione, quod tene menti. † Et nunquid Papa adimendo ſolam prębendam videatur adimere vocem iam quęſitam? rñ. non, vt ff. de lib. & poſth. l. ſi ita. §. rẽgula. † Ibi, nullis, no. ꝙ de ſubſtantia canonicatus non eſt præbenda, quia poteſt eſſe canonicus ſine præbenda, non tñ ſine expectatione præbendæ, & econtra præbenda poteſt eſſe ſine canonicatu, ſed illa prębenda non dr̃ præbenda canonicalis. Porro iſta duo ita ſunt naturaliter coniugata, ꝙ cui confertur canonicatus, dẽt aſſignari præbenda, ſi qua vacat, ſed ſi non vacat, debet expectari vacatio, ita ꝙ vacet de facto, & de iure, ſ. ꝙ poſſit conferri eam petenti & ſi non ſit alteri debita. † Sed an econuerſo, ſi Papa confert prębendam quondam Titij, videatur conferre eius canonicatum vacantem? dicunt Doctores ꝙ ſic, qa vnum trahit ad ſe reliquum ratione connexionis, & cuiuſdam vnionis, vnde ſufficit, ꝙ in literis dom. Papæ fiat mentio de altero, & ſimiliter ſi eꝑs cõferat vnum, videtur conferre & alterum, quia correlatiua ſunt, & vnum dependet ab altero. non ob. gloſ. hic poſita, quia loquitur de præbenda non canonicali. Item non ob. l. Herennius, vbi dicit, ꝙ ſtipendium non facit militem, qa minus nobile non trahit ad ſe magis nobile. Præterea cum aliquid conceditur, & id concedi vr̃, quod ſequitur ad illud, vt ff. de ſer. vrb. præd. l. ſeruitutes. §. ſi domo, & ff. de ꝓtrahen. emp. l. aquæductus, ff. loc. l. ſed addes. §. ſi gs mulierem. nam ad ſuum concretum trahitur omne diſpoſitum, vt ff. de iure dot. l. ſi proprietati, & ff. de ac. emp. l. Iulianus. §. ſi Titius fundũ, & ff. de le. 3. l. prędijs. §. balnea. † Et no. ar. ꝙ ſicut conceſſo officio vr̃ concedi præbenda, & prouiſio ei correſpondens de cõſuetudine, vel de iure, ita cõceſſa lectura alicui Doctori vr̃ ei promiſſum ſalarium illi lucturæ tribui conſuetum, vt C. locati. l. licet. hoc verum, ſi ſalarium erat perpetuo ord. natum, ſecus, ſi pẽdebat ex arbitrio electorum, arg. j. eo. circa fi. in ver. videbitur, & C. loca. l. licet. nam quæ incerta ſunt, promittinon vident, vt C. mãdati. l. ſalarium. l. Seia. §. medico. ff. de ann. le. vt ſcias, ꝙ ſemper conſuetudo regulatur a poſteriori, vt ff. de alimẽ. leg. l. Mela, in §. j. & C. ne de ſta. defun. l. ſi mater. † Ibi, prębendis, quid ſit prębenda, [c] dico, ꝙ ſit res, & ius quoddam, qđ põt conſiſtere in rebus corporalibus, & etiam in nominibus, vt centum libræ annuatim in quantitate, quia panes ciuiles bene poſſunt aſſignari in præbendam. C. de ſacroſ. eccleſi. l. iubemus nulli. C. de annonis ciuilib. l. j. ſicut & infeudari, & in vſumfructum conſignari, quia inter immobilia computantur, vt in Auth. de non aliena. §. vult enim. † vnde ſi teſtator legat mihi omnia immobilia ſua, includuntur annuę preſtationes, ſi ſunt perpetuę vel ad longum tẽs, ſed ſi ſunt ad breue tẽs, ideſt minus decennio, non computantur inter immobilia, vt ff. de pec. l. q̃ Tuberonis. §. in peculio. & ff. de ver. ſig. l. momentum. ea. n. reputantur immobilia, quæ ſunt perpetua, vel longęuę durationis, vt ff. de ſer. vrb. præd. l. eum debere columnam. Ibi, non modicum, ar. ꝙ pro modico incremento ſtatus rei non dr̃ immutari. † Ibi, roborato, confirmatio, quod inuenit, roborat, ſed qđ nõ inuenit, non diſponit, vt ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. teſtamento. Ibi, duos, nõ plures ad eandem præbendam eligi poſſe. Ibi, ad ꝑces eũi, non inducunt ſimoniam, ſed nec ſtatuendo committitur ſimonia, ſed vtendo, ſecundum Inn. † Ibi, ſine præiudicio, iſta verba ſapiunt proteſtationem, ſed proteſtatio in præiudicialibus, & aduerſatiuis nõ iuuat, vt in c. gratiæ, de præben. in clem. Item factum, quod ſequitur proteſtationem, eam tollit, vt ff. loca. l. cum in plures. §. locator horrei. Ibi, propoſitum. no. ꝙ non eſt neceſſe, ꝙ excipiens dicat, excipio, ſed ſufficit, ꝙ dicat, propono, vel allego. Item no. ꝙ allegatio ſtatuti non diſponentis de proceſſu non impedit proceſſum tenemẽti. Ibi, ſine prędiudicio. ſimile verbum. ff. qui poti. in pig. ha. l. Claudius, in fi. Ibi inſtantia. no. ꝙ non omnis inſtantia, dicitur ambitio. Ibi, in confirma-

ADDITIONES.

a Vide Alex. in l. qui in ali. §. ſi is, qui putatur. ff. de acq. hæ. & in l. poſt dotem. ff. ſol. mat. & vide aliquid per Cępol. in tracta. de ſimul. contra. in 25. præſum. & vide do. Iaſ. in l. nemo poteſt. de lega. j. in fi. 4. q. Bar. primæ partis 15. col.

b Sententia non debet eſſe alternatiua, vel conditionalis, ſed debet eſſe clara, qđ nõ relinquatur locus diſputationi. vide aliquid per Alex. conſi. 63. 3. lib. & no. plene per Doct. Mod. in l. ait prætor, §. ſi iudex. ff. de re iud. Vin. God. Vide Zaſ. in tract. de feu. in 4. pa. nu. 11. in lib. 6. Tract.

c Vide Fel. hic, in 14. col. & noniſſimos in c. maioribus. poſt Panor. j. de prębend.

BIU Cujas

confirmatione sed.ap.nō dicit Papa.nam qui confirmat, non
mandat. Si enim Papa mandaret, non posset ꝯueniri, vt C.de
testa.l.omnium, Item no.quod isti canonici non potuerunt fa-
25 ctum Papæ reseruare.† Item no. ꝙ capitulum dr̄ locus, in quo
fit capitulum, Ex quo datur intelligi, ꝙ capitularia negocia de-
bent fieri ibi, vbi capitulum consueuit congregari, & hoc si-
gnificat assignatio loci in capitulo, vbi forte canonici ibi tutè
conuenire non pn̄t. nam tunc non pn̄t eligere sibi alium hone
stum locum, & forte locus iste non est de substantia, quasi va-
26 leant facta in alio loco honesto ēt impedimento cessante. † si
tn̄ capitulum sit citatum ad vnum locum, non pōt fieri alibi ēt
vno absente, vt C.qūo & qn̄ iud. l. si præses. Item si ad vnum
diem, non pōt fieri alia die, puta dies est assignata pro forma, vt
l.aut qui aliter.§. si.ff.quod vi aut clam, arg. ĩ. de offic.deleg.ca.
cōsuluit. sed ibi ideo, quia iudex, qui terminum statuit, potuit
de suo præcepto gratiam facere, de sua benignitate expectan-
27 do absentem.† Item ibi in contentioso iudicio. Ibi, esse debue-
rit, no.casum, qui non est alibi, quod licet canonici habeant
constitutionem de certo numero confirmato per Papam &
ēt iurato cum decreto, quod sit irritum & inane, si contra con
tigerit attentari, ꝙ si superexcrescunt facultates, quia iste fuit
casus improuisus, nec debuit prouideri, non sunt periuri illi, q
prima facie faciunt contra tenorem iuramenti, cum iuramen
tum intelligatur, rebus sic se habentibus.ff.de condi.ob cām.l.
28 quod seruus.† Et est argu.ꝙ filia, quæ recepit centum pro inte-
gra sua legitima, augmentatis facultatibus patris possit petere
legitimam superexcrescentium bonorum. ꝙ est no. dignum.
& facit, ff.de vaca.mu.l. his honorib.§.auctis. Ibi, industria, no.
industriam non prodesse, sed alibi prodest, vt ff.de mino.l.in-
tra vtile.§.vendentib.C.de alluuio.& palud.l.j.ff.ad l.Falcid.l.si
hæres.ff.ad Treb.l.debitor.§.fi.C.de bo.quę liberis.l.cum opor
29 tet, post princip. C.arbi.tut.l.si defunctus.† Ibi, plures reditus,
no.ex quo variari possunt reditus per singulos annos, sumitur
arg.ꝙ cuiuslibet anni reditus sit per se probandus, quia non p̄-
sumitur continuum, quod est natura diuersum, de hoc per Ia.
de Are. C. de rei ven.l.j. Ibi, in beneficium assignari.verbum,
assignari, in futurum significās, dat intelligere ius ad rem, sed
significans in p̄senti, ius in re. Ibi, vel esse debuerit, no.ꝙ illud,
quod de cōsuetudine consueuit apponi in instrumento. Item
illud, quod debet ibi esse appositum, licet non sit scriptum, pro
a scripto dēt haberi, & melior tex.non reperitur [a] alibi.† Item no.
30 ꝙ vbi verba non sufficiunt, ad mentem recurrendum est.ff.de
pac.l.tale pactum.§. fi.& ibi no.ff.communia pred.l.in vēditio-
ne, & ibi glo.dicit, no.tn̄ verba & mentem contrahentium in-
31 spiciendam, non tantum significationem.† No.ꝙ verba Papę
ēt præcisa recipiunt tacitam ꝯdōnem & interpretationem, sic
ff.de ver.sig.l. j.& de ver.ob.l.stipulatus sum Damam. ff.de vul.
subst.l.ex facto, in prin.sicut illa clausula, saluo iure alterius, ꝯ̃
quem expresse non scribitur, semper sub intelligitur in rescri-
ptis non solum iustitiæ, sed gratiæ, vt l.nec auus.C.de eman.li.
& ff.de in ius voc.l.sed & si hac.§. patronum. Ibi, prout melius
32 videbitur.vbi datur arbitrium, ibi melius prouidendum.† Ibi,
post motam qōnem, no. vitium litigiosi incipere a momento
quæstionis motæ. non tamen per quemlibet actum dr̄ mota,
sed per actum iudicialem, quia loquitur de vitio litigiosi, vt C.
de pet. hær.l.si post motam. C.de præscrip.lon. tem.l.j.alias lar-
gius accipitur, puta si hoc verbum adijciatur ꝯ̃ctui, vel vltimę
voluntati, vt no.ff.ad Treb.l. Lucius.§.tres hęredes. Item si quis
promiserit alteri se non imbrigaturum, vt no. ff.de proc.l.non
solum. §.si status. Opponitur, ꝙ iste agens non potuerit agere
pro socijs, qa nō erant propriè socij.nam canonia cuiusq; stat
ꝑ se. item & p̄benda. Itē vnus ꝑ alio testificari pōt, vt in Authē.
de mona.§. cogitandum. Item non habebat mandatum, & si-
ne actione, vel mādato nemo experitur.ff.de neg.gest.l.& si pu
pilli.§.vlti. & ideo quilibet pōt agere de per se sine alijs, vt ff.de
secun.tab.l.si post mortem.§.fi. Sol.dicit gl.ꝙ hic habebat man
datū.istud est diuinare. vel hic satisdedit de rato, per q̃ satisda-
tionem legitimatur agens nomine alieno, vt ff.de dam.inf.in-
ter quos. §. alieno. vel hic fuit apposita exceptio in hac forma,
Tu debes cauere de rato. in qua forma post litem contest.non
pōt excipi, nisi post litem contest.conueniret, seu interueniret
33 de nouo, vt C.de cōsor.eiusdem litis.l.2. † Sed sub forma exce-
ptionis falsi procuratoris quandocunque pōt excipi, nisi dn̄s
b habeat [b] ratum. C.de proc.l.licet.ff.de excep.rei iu.l.si mater.§.
hoc iure. Sed caueat sibi, qui opponit exceptionem in forma
falsi procuratoris, qa si procurator produceret mandatū, exci-
piēs teneretur actione iniuriarum ciuili & criminali, vt l.si ve-
ro.§.j. ff.qui satis. cog. Vel dic ꝙ hic constabat de non manda-
to, & tn̄ dēt admitti pro alijs, quia simul egerant eodem libello.
Item quia confratres spirituales. Item quia status, de quo hic
disputatur, eos pariter contingebat. vnde disputabatur de ea-
34 dem radice, ar.ff.de diuer.resc.l.si bellum.† Et no. ꝙ post li.con
testatam, licet non præsumatur mandatū, tn̄ pōt procedi non
35 facta fide de mandato, vt no.in c.j.de ele.lib.6.† Itē no.ꝙ cautio
rati non facit quem procuratorem, sed facit eum legitimū ge-
storem, vt ff.iudi.sol.l.3.§.sed si forte. Item no. ꝙ aliud est esse
coniunctam personam naturaliter, vel spiritualiter, aliud ha-
36 bere mandatum. tex. est ibi singularis. † Sed nunquid, si sunt
duo socij conuentionales, vnus possit agere nomine alterius
sine mandato? dic ꝙ non, si sunt præsentes, sed pro absente be-
ne pōt præsens experiri, qa sua interest, arg.ff.de exercitoria.l.
si tn̄ plures. Item si essent socij ꝯ̃ctus, ex quo agitur, dic vt C.de
duo.reis.l.fi.& facit ff.de libe.lega.l.is qui duos, & ff.ad l.Falci.l.
hoc obseruandum. sed si esset vnus principalis, alter accesso-
37 rius, dic vt no.ff.mandati.l.creditor, in prin.† Capio glo.2.par-
uam, & quero, vtrum ꝯ̃ antiquam ꝯsuetudinem possit arctari
numerus prębendarum? rn̄.sic ex cā, quod dic vt s̄.c.prox.Ber.
38 † Capio 3.gl.& vr̄, ꝙ vna præbenda non potuerat in duas diui-
di, vt ĩ.de præben.c.maiorib.ergo hic non potuerunt duo reci
pi ad eandem præbendam.Sol.hic de facto fuerunt recepti, vel
non constabat. vel de hoc non erat lis.vel dic, vt dicit gl.ꝙ reci
pientes non possunt allegare suam turpitudinem, & per hoc
limitatur dictum capitulum, maiorib.quod est notabile.Certe
hic non tam turpitudo, q̃ impossibilitas erat, quæ per quemcū
que allegari pōt, qa de nullitate quilibet obijcere pōt, vt C.de
transac.l.vbi pactum. & ideo dic, ꝙ hic non iuris diuisio fuit,
sed redituum, vel culturæ, vt ff.de leg.2.l. Caius.§.j.vel tp̄is, vt
puta alternis diebus. Capio gl.paruam, quæ incipit, de quinto,
& opponitur quod male dicat.Sol.quinq; fuerunt vocati, qua
tuor vero tantum prosequebantur ius suum, sed quis erat iste,
qui faciebat hanc allegationem? Respon.capitulum, seu rece-
ptatores, quia dicebat, vos fuistis contenti dimidijs, ergo non
potestis petere integras præbendas, vt C.de pac.l.si creditores,
& ff.de vsu.l.qui semisses.C.de fur.l.post decisionem, & de trā-
sac.l. si quidem. Sol. hanc exceptionem capitulum opponere
non poterat, quia erat iuri contraria. Nam licet reperiatur me-
dia prębenda, idest mediocris.ff.de au. & arg.le.l.qui lancem,
tn̄ in substantia non pōt diuidi, sicut nec vsus.ff.de vsu & habi.
l.vsus pars, quia prębēdarius in fine suę vitæ efficitur vsuarius,
& viuit tanquam dn̄s, sed moritur tanquam seruus sola vita
contentus, & secundum hoc intentio capituli fuit facere verā
c diuisionem, sed turpiter [c] fecit, quia contra ius fecit, & turpitu
39 dinem patentem quis allegare non potest, cum ei sit annexa
nullitas, vt hic. & an quis possit allegare tupitudinem suam,
vide plene per Bart.tam de turpitudine patenti, q̃ latenti.ff.de
40 iureiur.l.alias. † Illud certum est, ꝙ quis non pōt allegare dolū
suum, vt no.in l.eleganter, in princ.ff.de dolo, nisi ex dolo sur
gat l.prohi. in vtrunque contrahentem, vt dicit illa lex notabi-
lis cum sua gl.ff.de ritu nup.l.senatus.Capio gl.quæ incipit, hic
41 ergo.& opponitur, † qa protestatio rumpit actum, & actus nō
rumpit protestationem. ꝯ ĩ. quod me.cau.c.prælatum.31.q.2.
Lotharius.ff.de relig.at si quis.§.pleriq;.ff.de acq.hæred.l.sexta.
§.Celsus.Sol.aut non durat protestatio, & tunc factum præua-
let protestationi, vt hic.aut protestatio durat de facto, & tunc
aut est factum sine causa, & tunc præualet protestatio, vt in ꝯ-
rijs.aut ex iusta vel necessaria cā veniendi ꝯ protestationem ꝑꝑ
ęquitatem superuenientis casus, vt erat hic ꝑꝑ super excrescen
tes reditus, & tunc protestatio non elidit factum, vt hic. Inter-
serit gl.vnum verbum, ꝙ interdum plus operatur protestatio,
quam appellatio, & adde, ꝙ omnis protestatio debet verifica-
ri, nisi solo animo verificetur, vt C.de rei vend.l.si fundum.ff.
42 de neg. gest.l. Nesennius. † Item adde, ꝙ inhibitio superioris
plus operat̄, q̃ ꝓtestatio creditoris, vt ff. de le.commis.l.mulier
43 fundos.† De materia ꝓtestationis [d] dic, vt no.Io.Mo.& Io.And.
d in c.generali, de re iud.lib.6.& Arch.27.di.c.diaconus, & Bar.
ff.de no.ope.nun.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori, & l.non so-
lum.§.morte. Vltimo subdit glo.ꝙ ista protestatio prodest quo
ad mensam communem. Ego quæro, si fructus excreuerint a
casu, puta impetu fluminis illud incrementum perijt, nūquid
præcedens statutum reintegretur, & redeat ad primos limites?
& vr̄ ꝙ non reintegretur ipso iure.argu. C.de post.hæred.insti.
l.vxoris abortu.2.respon. & ff.de ser.rust.præd.l. Attilicinus. Et
no. ꝙ licet forma numeri infringatur, tn̄ corpus præbendarū
non minuitur, & ideo super corpus prębendarum non est ne-
44 cesse aliquid de nouo statuere.† Capio glo. quæ incipit, vn̄ cis,
Et quæro, quid est canonia, & quid prębenda? respon.canonia
est ius,

ADDITIONES.

a Vide quinquaginta dicta in ista materia ad propositum ipsius no. relata longe pleniori stylo, quam alibi, per do.And.Barb.in c.ꝙ translationem, de offi.dele.

b Vide aliquid per Lud. Rom.in consi.17.& vide etiam per Alex. & Mod.in l.j.§.j. ff.ad Trebel.

c Vide ad istam glos.scripta per Ias.May.in l.iusiuran.quod ex conuentione.§.fi.ff. de iureiur.

d Vin. God.An per actum contrarium tollatur, scribit Cor.consi.161.subtilis, litera h. lib. 4. & quando quis non audeat protestari propter istum metum, pone Gerar.sing.81.& ibi vide pulchras quæstiones.

BIU Cujas

est ius, qđ prouenit ex electione & receptione in fratrem. præbenda aũt est ius, quod prouenit ex assignatione præbendæ, primum ius est incorporale, ſm corporale, sic prębendę consistunt in corpore, vt ff. de vsufruc. l. 2. † Modo quæro, nunquid impetrans canonicatum debeat facere mentionem de certo numero præbendarum? respon. sic. Item impetrans prębēdam debet facere mentionem de certo numero canonicorum, aliter non valerent literæ tanq̃ subrept tiæ, quia Papa semper videtur loqui, saluis statutis & cõsuetudinib. ecclesiæ, vt ĵ. c. j. de consti. lib. 6. † Nota hic, q̃ ratione incrementi sit noua dispositio, & alteratur numerus prębēdarum. † Quæro ergo, si per alluuionem, vel insulam accreuit magnum terræ spatium, verbi gratia præbenda habebat pro fine fluuium, in illo fluuio nata est insula, vel paulatim retrocessit, & facta est alluuio, vtrum augeatur illa præbenda, an debeat noua fieri. in vsufructu dicimus, q̃ alluuio accrescit. Item in emphyteusi, vt ff. de vsufru. l. item si fundi. De proprietate non est dubium, q̃ ei accrescit, vt Inst. de rerum diui. §. item quod, & §. insula. In feudo accrescit dño, sed non feudatario, quia pro illo incremento non facit seruitium. Quid ergo in præbenda? & videtur q̃ nõ accrescat, quia taxata est, vt ff. de acq. rerum domi. l. in agris. In ꝯrium facit, vt ff. de act. emp. l. Iulianus. §. si Titius. Considerandum, q̃ in nostro c. superexcrescentia non accedunt prębendis formãdis. Et ideo in qõne proposita videtur, q̃ magna alluuio pertineat ad capitulum, modica ad præbendam: quia de modicis non curamus. † Et idem videtur dicendum de ęstimo in cõi, q̃ maxime fauore reipublicæ debeat augeri propter excrescentiam, sicut diminui propter discrescentiam † Quæro, vtrum omnis canonicus a debeat habere præbendam? respondeo sic, vbi præbendæ sint distinctę. Sed nunquid omnis habens p̃bendam debeat habere canonicatum? dicit gl. q̃ non. ego supra intellexi hanc gl. de p̃benda non canonicali & dic, vt ŝ. dixi. † Sed Inno. dicit, q̃ si recepto in canonicum est assignatum stallum in choro, q̃ eoipso est in potentia & in iure exercẽdi oẽm actũ spiritualem, puta eligendi, & etiam temporalem, puta consentiendi venditionibus, & eorum tractatibus dãdi vocem, quod forte est verius, si est receptus ad plenitudinem iuris canonicalis, quod in dubio præsumitur, quia totum est vnum ius, licet plura possint, sicut anima vna est, & tñ plures potentias habet, & officium iudicis vnum est, & multa põt, vt ff. de iurisd. om. iudic. l. j. & hæres etiam sine vlla possessione potest omnia, quæ põt heres, vt l. hæreditas, in prin. ff. de peti. hęred. & l. ex facto, in fi. ff. de vulg. substit. omnia prædicta potest, quia non distinguitur vox à voce per potentiam, sed solum per actum suum. † Item verbum plenitudinis est verbum vniuersale, & omnia includit etiam tacite intellectum, vt ff. de acq. re. domi. l. quædam. ff. de contrahen. emptio. l. in modicis. ff. de arbit. l. si cum dies. §. plenum. ff. ad Tertul. l. j. §. si mater. ff. de rei vendi. l. Iulianus. §. fi. Sed p̃ Ber. facit, quia sequeretur, q̃ haberet vocem in collatione præbēdarum, sicut in electione canonicorum, quia præbenda tacite ad illud sequitur, sed hoc videtur impossibile quia nondum est receptus ad ea, quę sunt prębendæ. ff. de acq. re. dom. l. traditio. nam qui non est inuestitus, non potest alium inuestire. & est simile ī vasallo sub expectatione feudi recepto qui non habetur inter pares curiæ, nec habet vocem inter eos in testificando. † Ex hoc sequitur, q̃ canonici sub expectatione prębendę recepti non debent ad electiones vocari, quod dic vt in c. cum qui, de pręb. lib. 6. & Archi. de præb. c. hi qui. Quæro si absenti est collatus canonicatus, & acceptauit prędictis sibi literis, an ante istam electionem habeat ius reale ipsius canoniæ? dicit Cõpo. q̃ sic, qa in spiritualib. non requiritur traditio, sed in profanis sic, ar. C. de sacrosc. ecc. l. fi. & no. ff. de iurciu. l. Labeo. † Quęrit glos. vtrum oĩs canonicus habeat vocem in capitulo? dicit gl. q̃ non, & dẽt intelligi de canonico non recepto ad præbendam, quia non est receptus ad plenam possessionem, vt ŝ. declaraui. Capio glo. quę incipit vĩ. & quęro, nunqd per istud pactum sit commissa simonia? gl. sentit q̃ sic, si alias non erant facturi, vel hic nõ fuit pactio, sed protestatio. Capio gl. quæ incipit, hęc videbatur, & dĩ q̃ diligentia prosit diligẽti, & non aliis, vt C. de alluuio. & palu. l. j. sed ibi fuit diligens in re propria, hic in cõi. vnde nõ compellitur ad cõionem, sed ad diuisionem, & sic non obst. ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. fi centum. † Capio gl. quæ incipit, argm̃. ex qua no. q̃ statuta recipiunt tacitam conditionem. Capio glo. quæ incipit, per hoc. & quæro, nunquid canonicus possit recipi ad vacaturam? & dic q̃ sic in genere, sed nõ in specie ad talem vacaturam, vt no. in l. 3. ff. pro socio. facit c. j. qui succe. tenean. coll. x. Sed remitto te tamen ad cap. detestanda, de concess. præben. lib. 6. & ibi plene per Io. And. in glo. † Capio glos. quæ incipit, hic potest. Quærit gl. vtrum recepti vltra numerum habeant vocem in capitulo? gl. dicit q̃ non, nisi hoc sit de consuetudine. Alij dicunt ꝯrium qa nihil habet cõe vox cum præbenda, siue receptio in canonicum fuerit facta per authoritatem Papæ, siue per capitulum. cõiter glo. seruatur, qa expectantes non sunt plenarie inuestiti. Capio gl. q̃ incipit, sed cum canonici. & quęro, cum sit renunciatum statuto, ergo omnes præbendæ debent esse pares, & sine aliquo priuilegio. Respon. antecedens est falsum, quia antiqui canonici non renunciauerunt suis prębendis. Capio gl. pe. & no. q̃ illud, qđ sit lite pendente, debet cassari. Oppo. qa in p̃sonali actione, vel iudicis officio non ꝯhitur vitium litigiosi, s. ita q̃ res non possit aliter alienari, vt C. de liti. authen. litigiosa. Sol. hoc ideo, quia istud remedium personale vnitum erat reali in canonicatu iam adepto, & ideo sapit naturam realitatis, sicut actio mixta, arg. in l. diuus. ff. de pet. hær. Quæro, quo iure canonicus petat sibi assignari prębēdam, quę de nouo vacat? rñ. officio iudicis, in quo summatim proceditur. sed certe nostrum ca. innuit ꝯrium, quia hic fuit l's contestata. dic vt ĵ. in rub. de offi. iud. per Inno. † Quęro, nunquid Papa vĩ de se reuocare totum negocium, si incip t de eo cognoscere, vel alij delegat ex certa sc'a? & dic, q̃ sic inter easdem personas, non inter al as. Idem ait, quod qñ de eadem re l tigatur coram pluribus iudicibus, ad vnum ipsorũ dẽt remissio fieri, si hoc petat reus, sed si nõ petit, tenet vterq; processus tene menti. † Pone enim, q̃ Perusinus commisit homicidium Florentiæ: est accusatus Perusij, & Florentiæ, põt vbiq; condemnari, nisi de se petat ad vnum remitti, qđ ẽt per procuratorem petere poterit, qa non tangit crimen, nec excusat onem cr minis. Et Ia. But. male determ nauit in qõne de Rauagense, q̃ exceptio banni in illa qõne, qualitercunq; opposita, & qualitercunq; pronunciaretur super ea, in effectu erat absolutoria, & ideo de eneruatione crimin's sub quacunq; figura verborum, imò potius quadam cauillatione non debuit admitti procurator ad opponendum exceptionem banni, nec fuit admissus per curiam, & ita disputãdo determinauit Iac. de Bel. † Modo quæro, quid si ꝯ principalem proceditur Perusij de homicidio, ꝯ mandatorem procedi tur Assisij? Modo principalis petit se remitti ad iudicem Assisij, vel mandator ad iudicem Perusinum, nunqd ista remissio dẽt fieri? vĩ qđ sic, qa vnum est delictũ in substantia, vt no. Cy. C. si reus vel accus. mor. fuc. qa vna est mors, & non plures: sicut si duo inciderent vnam arborem, vna est incisio, & non plures. Item continentia cãę nõ dẽt diuidi. C. de iud. l. nulli. Itẽ per titulum. ff. de quib. reb. ad eundem iudicem eat. In ꝯrium vĩ, qa separata sunt territoria, & tribunalia, & vnum nõ deseruit alteri, nec hẽt al quid cõe cum altero. Sic igitur quęlibet iurisdictio per se discernitur. ff. de iur. om. iud. l. si familia, in gl. & ff. de manumi. l. apud eum. Nisi forte sint ciuitates fęderatę, & tunc debet deferri dignior, arg. ff. de cap. & postli. reuer. l. non dubito. sed in eodem territorio maius tribunal prędualet, vt no. Bar. ff. de custo. reo. l. 2. §. fi. & ex receptis coram vno, tunc alter poterit se fundare, vel ad minicula sumere. † Cõclusiones Collectarij super isto c. sunt, q̃ licet sit ruptus numerus canonicorum, non tñ est ruptus numerus prębendarum, sed debent expectari, quod vacent, quia canonicus põt recipi sub expectatione præbendarum ſm Inn. ideo dicit hic Inn. q̃ in isto c. per statutum erat taxatus numerns non tñ præbendarum, sed etiam canonicorum, aliter canonici non dicerẽtur fregisse numerũ prębendarum, quia quod non mutatur, stare non prohibetur, vt C. de appel. l. præcipimus. vel dic, q̃ ideo hic vtrũque intellgitur mutatum, qa iustitia hoc suadet p̃p fructus, seu reditus excrescentes & hæc vera. † Alia conclusio est, q̃ laicus põt hẽre prębendam. idem tñ non vocabitur ad electiones & sic fit cõuersus, nisi auocaretur de gratia, vt inc. ex eo, de elec. in fi. lib. 6. Quod dicit de prębenda, debet intelligi, q̃ cõuersi laici possunt habere præbendas in ecclesia: sed laici, q̃ non sunt de corpore ecclesiæ, non põt habere præbendas stricto sumpto vocabulo, nec possunt interesse electionibus prędatorum, nec alijs dispositionibus ecclesiasticis. ĵ. de elect. Cumana. Intellige, vt non participent in actu dispositiuo, sed tanq̃ testes, vel tabelliones bene possunt interesse, vt dicam infra de iu. c. decernimus. † Alia conclusio, q̃ canonici sub expectatione non sunt vocãdi ad actus electiuos, vel solẽnes, nisi possessionem fuerint adepti, non per se, sed per illum, cuius authoritate debent adipisci. allego Archi. in c. cum qui, de pręb. lib. 6. Alia conclusio est, q̃ eo tpe, quo quis est receptus in canonicum, debet habere partem de bonis cõibus, & de mensa cõi. & si tractetur de eis alienandis, quia sua interest, debet vocari. ĵ. de præb. c. dilectus, de elect. in Genesi, in fi. † Alia cõclusio est, q̃ si vna præbenda tñ sit supernumeraria, & quatuor, pone, canonici sunt supernumerarij, non diuidatur illa præbẽda, quia esset ꝯius, sed dabit̃, prius recepto in canonicum, nec potest capitulum gratificari quia gratificatio non habet locum post, q̃ alteri ius est quæsitum rõne prioritatis, vt in c. duobus, de rescrip. lib. 6. ad de, si esset dubium, quis primo esset receptus, locus esset gratificationi, arg.

ADDITIO.

2 Et vide dom. Ant. & latissime Inno. in c. proposuit, de concess. præben.

BIU Cujas

ni, arg.ff.de leg.2.l.ſi quis ſeruum.§.inter duos.vel de concor-
64 dia poterit ſopiri iſta qō, vt ff.de vſufruc.l. quoties.† Alia concluſiō eſt, q̄ præbēda adeo habet reſpectum ad canonicatum, quod collata præbenda, quæ conſueuit aſſignari canonico, ēt canonicatus videtur collatus eſſe. 1.q. 3.ſi quis obiecerit. has ſi quidem ſuperius concluſiones examinaueram, ſed ideo recen-
65 ſui, ne fama eorum, a quibus didicimus, ſupprimatur.† Extra no. arg.quod ſi principali Doctori ſunt deputatę ſcholæ magis honorabiles, quod aſſumpto ad principalem lecturam tacite illæ ſcholæ debeantur, & ſi plures ſunt aſſumpti loco eius, debeantur digniori & antiquiori prærogatiua virtutis, & temporis, vt l.j.ff.de albo ſcrib. & l.ſemper.ff.de iure immu. ſaluo ſi in eodem inſtrumento eſſent ſimul, nam tunc primo nominatus cenſetur dignior, vel ſaltem principalior apud mentem loquentis, vt ff.de hære.inſt.qui ſoluendo non erat duos Apollonios, & mortuo primo ſtatim ſuccedit ſecundus in ſchola ſine al a deputatione per eandem legem. Item ſi ſunt duo officia vnita, vł annexa duo ſalaria vni cathedrę, propter annexionem ſufficit alterum noīari, vt leg.& no.in Auth.vt iudices ſi-
66 ne quoquo ſuffra. §.illud.† Sed pone, omnes canonici mortui ſunt, deinde alij creati, nunquid eſt opus ſimul crear præbendas? Rñ.non, quia eadem corpora & limites perſeuerauerunt, ſicut eccleſia non indiget reparatione, licet reparetur prælatus vt l.ſicut, in §.fi.ff.quod cuiuſque vniuer.no. Item ſi duo ſunt præbendarij, & vnus decedit, præbenda mortui alteri non ac-
67 cedit, quia vacat, & reſpicit ſucceſſorem.† Porro quælibet præbenda poteſt dici ager limitatus, & in agris limitatis non habet locum ius accreſcendi, vt ff.de acq.re.do.l.in agris, quia diſtantia corpora non poſſunt ad vnum corpus vniri, niſi amotis terminis diſtinctiuis, vt ff. communia prædio.l. ſi quis duas.

SVMMARIVM.

1 *Cauſę eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diffiniri non debent. Libertati eccleſiæ contraria ſemper tendunt ad damnum eccleſiæ.*
2 *Laici debent parere clericis, in eo, quod ſpectat ad iuriſdictionem clericorum.*
3 *Proceſſus, qui fundatur ſuper ſtatuto inualido, eſt nullum ipſo iure.*
4 *Sententia erronea an ſit ipſo iure nulla.*
5 *Proceſſum nullum qui dicit debet probare cauſam, quare ſit nullus.*
6 *Laici non poſſunt etiam in fauorem eccleſiæ, vel clericorum facere ſtatuta diſponentia de reb. vel perſonis eccleſiaſticis.*
7 *Statutum, quod minor 25. ann. non poſſit teſtari ſine authoritate curatoris, non tenet in præiudicium clerici, cui minor ſine curatoris authorit. teſtatus reliquit.*
8 *Statutum prohibens alienari in clericos, ſi principaliter in eorum odium, non valet: ſi vero principaliter fauore reip. ad hoc ne ſuis redditibus fraudetur, valet tanquam rationabile.*
9 *Laicus per ſtatutum municipale ſi ſit tutus contra creditorem præſcriptione triēnij, & factus ſit clericus, an virtute ipſius ſtatuti poterit ſe tueri in curia epiſcopali.*
10 *Statutum æquiparatur ſententię diffinitiuę, quæ per mutationem fori vires non amittit.*
11 *Quæſtio inter duos laicos ſi ſit coram epiſcopo, an epiſcopus debeat ſequi ſtatutum laicorum.*
12 *Laico an poſſit dari eccleſia ad firmam.*
13 *Bona clericorum, ſi clericatus occaſione quæſita, eodem iure cenſentur cum bonis eccleſiæ, ſecus ſi hæreditario iure ſint.*
14 *Statutum laicorum ſuper rebus eccleſiæ, vel clericorum per Papam confirmatum, facta ſpeciali clericorum, vel eccleſiæ mentione, perinde ſeruari debet ac ſtatutum Papale.*
15 *De eo, quod excipi neceſſe eſt, cogitatum non videtur.*
16 *Iudicium ex parte ante citationem, ex parte poſt pronunciationem, in medio diſcuſſionem requirit.*
17 *Actor, ſi vſq; ad finem inſtantiæ ſtetit, quod nihil fecit in cauſa, intelligitur non probaſſe, & reus diffinitiue abſolui debet: ſi autem ſtetit per iudicem valet abſolutoria, tamen appellatur a iudice.*
18 *Præcepti ſententia, lata cauſa non cogita, iuſtificata per clauſulam, & ſi ſenſeris te &c. citato comparente, & contradicente, reſolnitur in ſimplicem comminationem.*
19 *Probationibus hinc inde omnino paribus inſurgit abſolutio vel ab obſeruatione iudicij, vel diffinitiua.*
20 *Reconuentio in duplicibus iudicijs dicitur potius legis, quam rei, quare in his reus nunquam videtur ſe aſtringere ad probandum.*
21 *Iudex, qui habet pronunciare, non poteſt tenere neutralitatem.*
22 *Citari eodem modo quis debet in cauſa appellationis, quo in principali.*
23 *Appellationis nomine continetur & nullitas. & ſententia nulla non valida tur ob non proſecutionem appellationis.*
24 *Sententia contra poſſeſſorem, vel petitorem lata non factis probationibus, quando valeat.*
25 *Vbi qui petat non eſt, nec iudex, etiam facti ex ſe conſcius, condemnare dēt.*
26 *Chriſtus, licet eſſet iudex, & teſtis. non condemnauit adulteram.*
27 *Credulitas vana, an obliget in foro conſcientiæ.*
28 *Reſtituere ex conſcientia, an quis teneatur non petenti, cui ſe non obligauit.*
29 *Teſtis non eſt interrogandus de conſcientia, quæ pōt oriri ēt ex falſis cauſis.*
30 *Reus ſi, videns ſe ſuccumbere, transferat poſſeſſionem in clericum ad hoc ne iudex ſecularis poſſit exequi, Epiſcopi erit vel reſtituere in priſtinum poſſeſſionem, vel eam pendente iudicio, ſequeſtrare.*
31 *Clericus rem litigioſam ſcienter emens ad effectum impediendi executionem iudicis layci, an & qua pœna puniri poſſit.*
32 *Populus Romanus, an poſſit facere legem generalem ſine authoritate Papæ.*
33 *Statutum ſi fiat, quod vendens clericus teneatur ſoluere in communi nomine gabellæ vnam magnam gabellam, puta decem ſolidorum pro libra, an ſit contra eos.*
34 *Ciuitates quotidie ſtatuunt, quod non poſſit vendi non ſubiectis earum iuriſdictioni.*
35 *Statutum ſi inducit præſcriptionem decem annorum, adijciens quod obligatio tollatur ipſo iure, an eccleſia debitrix laici poterit ſe tueri hoc ſtatuto.*
36 *Statutum inter ſubiectos poteſt tollere naturalem obligationem.*

CAP. X.

2 1 ECcleſia Sanctæ. a† Cauſæ eccleſiarū p ꝓſtitutiones laicorum diffiniri non debent. & diuiditur in tres partes. In prima thema, quod tacite ſupponitur. Scda ibi, nos, deciſio qōnis. In tertia ibi, quod ergo, concluſio. Ex prædictis caſus huius decretalis ponitur in glo.non hic, ſed ꝯ.vt li.pend. c. eccleſiæ.tu dic breuiter: pone, ſtatutū populi Romani erat, q̄ ſi reus alienaret poſſeſſionem li.penden. de facto, & ſine vllo iudiciorum ſtrepitu, q̄ recipiens teneatur reſtituere poſſeſſionem agenti. accidit q̄ eccleſia Sanctæ Mariæ egit ꝯ Ioan.de Attegia coram iudice.qui Io. fuit abſolutus, a qua ſnīa fuit appellatum ad ſenatorem; appellatione pendente dictus Ioannes poſſeſſionem, ſuper qua cōueniebatur, tranſtulit in quoddam monaſterium, monaſterium locauit poſſeſſionem alteri. vnde ſenator ad querelam eccleſiæ Sanctæ Mariæ dictam poſſeſſionem eidem eccleſiæ reſtituit, ſeruando ad literam formam dicti ſtatuti. peruenit iſte ſtrepitus ad notitiam Papę, Papa reuocauit ad ſe negocium, quęrebatur, quid iuris. Papa attendens, quod laicis ēt religioſis nulla eſt attributa facultas ſuper perſonis, & reb.eccleſiaſticis, etiam ī eorum fauorem, quod a dicto ſenatore factum fuerat in præiudicium monaſterij non conuenti, nec confeſſi vel conuicti, in irritum reuocauit, ſnīaliter mandans dicto monaſterio poſſeſſionem reſtitui. No.q̄ q̄dam fiunt ꝯ libertatem eccleſiæ, & iſta ſemper tendunt ad dānum eccleſię.quędam ēt fiunt in vtilitatē eccleſiæ, & tñ non valent, vt hic. ſed quare Papa hic omiſit facti narrationem? rñ.quia per rñſionem datur factum intelligi, nec oportet, quod longa facti ſeries occupet membranas. Ibi, & iam religioſis.i. Catholicis &
2 honeſtis, quia non eſt qō de vita & moribus, ſed de ptāte.† Ibi, obſequendi, no.q̄ laici debent parere clericis, ſ.in eo, quod ſpectat ad iuriſdictionem clericorum, & ſic clerici pñt habere iuriſdictionem in laicos. Ibi, authoritas imperandi, no.quod in ſtatuendo requiritur authoritas imperandi, ſine qua ſtatutum
3 eſt ipſo iure nullum.† No.q̄ proceſſus, qui fundatur ſuper ſta-
4 tuto inualido, eſt nullus ipſo iure, quod non reperitur alibi† & q̄ erronea ſnīa ſit ipſo iure nulla, no.ff.de arb.l.quia arbiter. & l.j.C.de erro.calcu.per Cy. alibi no.q̄ datur reſtitutio in integ. ff.ad Treb. l.ſeruo inuito.§.cum prætor.diç, q̄ eſt appellādum. Si tñ index pronunciat ex abrupto, non valet, quia omiſſo medio ordo ſeruari non poteſt.nō dico, quod probatio ſit de ſubſtantia iudicij, vt ff.de eden.l.argentarius.§.cum autem, ſed dico, q̄ media cauſæ debent interuenire ſaltem taliter qualiter, & co ipſo q̄ non eſt probatum ſatisfactum eſt ordini iudiciorum.ff.de arb.l.ſi de meis.§.fi, & appellatio eſt reparatio omiſſarum probat onū. C.de tēp.ap.l.per hanc.ſi eſt neceſſe appella-
5 ri, ergo ſnīa valebat.† Qui dicit proceſſum nullum, debet probare cām, quare ſit nullus, vt no.in l.imperatores.ff. de priuile. cred.ſm Azo.ſed Io.dicit non preſumi ſolennitatem, quia proceſſum eſt in ꝯdictorio iudic.o. Si autem ſit proceſſum de concordia partium, præſumitur de proceſſu, vt no.in l.j. C.de fi.inſtru. & iure haſtæ fiſca.l.b.10. Qīque dr̄ ſententia non valere, qa non eſt conformis libello. C.de fideicō.liber.l.fi. tñ iudex vr̄ condemnaſſe ſm formam petitionis, vt no.in Spe.de reſt.ſpol.
6 §.j.ff.famil. erciſ.l.puto.§.j.† Ibi, commodum & fauorem.hoc ideo dicit, quia prætextu ſtatuti eccleſia Sanctę Mariç erat aſſecuta fauorem, & quia redundabat ſtatutum ad commodum eccleſię, videbatur valere, tñ ꝯrium eſt verum, quia laic non pñt ēt in fauorem eccleſię, vel clericorum facere ſtatuta diſpo-
7 nentia de rebus, vel perſonis eccleſiaſticis.† Sed ecce, q̄ ſtatutum diſponit q̄ minor 25. annis non poſſit facere teſtamētum ſine authoritate curatoris, de iure aūt cōi non requiritur in teſtīs authoritas curatoris, ff.de lib.le.l.Aurelio.§.j. & ibi ſing no. Modo de iſto teſtō eſt qō corā ep̄o, quia in eo fuit factū legatū cuidam clerico: Quæritur nunquid ſit ſtandum ſtatuto, vel

iuri

ADDITIO.

2 Vide omnino & egregie per dominum Alex. in conſi.3.5.vol. Ad eandem materiam, an ſtatutum laicorum ſit ſeruandum contra clericum in foro eccleſiaſtico, vide Are. in conſi.25.
Vin.God. Adde q̄ ſtatutum laicorum valet ſuper reb. eccleſiaſticis reſpectu vtilis dominij competentis laicis. Ray.conſi.175. nu.22.lib.1.

BIU Cujas

iuri cõi? & vr hic expressum, ꝙ statutum non valeat quo ad cle
8 ricum, ẽt si alteri clerico prosit. † Idem vr dm, si statutum pro
hibet alienari in clericum ꝙ non valet statutum, ꝙ est verum,
si principaliter sit factum in odium clerici, sed si in fauorem rei-
publicæ, vt non fraudetur suis reditibus. i. publicis functionib.
bñ valet statutum ſm multos magnos Doc. quia super proprio
territorio fecerunt statutum, ꝙ durat proprium in suo vniuer
sali, sicut patet, qđ de p̃ctibus, & delictis ibidem factis hẽt iurisdi-
cõnem. de hoc alibi dixi. Et p̃ctus facti in damnum, siue frau-
dem fisci non dẽnt fisco nocere, nec minus fauorabilis vr res-
publica q̃ ecclesia, vt C. de sacros. eccles. l. fi. de hoc sunt variæ
op. quas non prosequor. alibi dixi. No. tñ ꝙ istud statutum non
est nudum. i. sine cã. nam, si respublica fraudetur in suis reddi-
9 tibus, non posset se tueri ab hostibus. † Pone, laicus ꝑ statutum
municipale est tutus p̃ creditorem præscriptione triennij, fa-
ctus est clericus, nunquid virtute istius statuti poterit se tueri
in curia episcopali? Io. And. in c. 2. de excep. li. 6. dicit, ꝙ hæc qõ
disputata fuit Bononię, & determinatum, ꝙ non debet ditari
10 de alieno. † Tu dic, ꝙ clericus mutat forum, tñ non perdit, qđ
sibi est quæsitum. s. ius vigore statuti, vt no. ff. de le. j. l. nemo po-
test, vbi est glos. sing. & dico, ꝙ statutum æquiparatur snĩæ diffi-
nitiuæ, quæ non perdit vires suas fori mutatione, vt ff. de iu.
om. iu. l. cum quædam puella. Et est ratio, quia hæc exceptio in
p̃teritum æstimatur. i. antequam esset clericus, ar. ff. si cer. pet. l.
proinde, nisi forte quis diceret ex quolibet p̃ctu nasci non so-
lum obligationem ciuilem, sed canonicam, quæ per statutum
tolli non potest. sed de hoc non habemus aliquem tex. ꝙ istæ
sint duę obligationes, sed hęc est vna vtroque iure cognomi-
nata, & ideo vna præscriptio sufficit, ar. ff. de tut. & ratio. distra.
11 l. j. §. in tutela. quem tex. pondera in ratione sua. † Sed pone, ꝙ
est qõ inter duos laicos coram episcopo, nũquid eps̃ sequitur
statutum laicorum? rñdeo sic. nam & snĩam iudicis laici man-
dabit executioni, vt eleganter no. in l. ex ea. ff. de postu. ibi, in
qua prẽses fuit, qui snĩam dixit. 96. dist. bene quidem. Ibi, quod
ergo, nota tria motiua Papæ. Primum ꝓp iudicis incompeten-
tiam. Secundum ꝓp statuti non valentiam. Tertium propter
12 inordinatum processum. Ibi, reuocantes, no. quod executio a
male facta debet retractari. Ibi, Sententialiter diffinimus, no. re
uocatoriam possessionis esse diffinitiuam, & sentẽtialiter pro-
mulgandam. Cap. ó primam glo. & no. ꝙ laici de spiritualibus
vel temporalibus ecclesiæ, vel clericorum nihil possunt dispo-
nere. Item non potest in eos compromitti per clericos, vel de
rebus ecclesiarum. Ber. ergo nec de causis ecclesiasticis, vt de
13 vsuris, de quib. dubitatur, an sint vsurę. † Querit hic Collecta-
rius, an laico possit dari ecclesia ad firmã ita, ꝙ percipiat obla-
tiones fidelium, vel relicta ecclesię pro anima? & dic quod nõ
14 ſm Host. † Secunda glo. dicit, ꝙ bona ecclesiarum, & clerico-
rum censentur eodem iure, quod verum puto indubitãter in
rebus acquisitis occasione clericatus. Si autem hæreditario iu
re successit, onera hæreditaria implere debet, de hoc in Specu.
de cleri. coniu. vbi videas. Tertia glo. dicit quod si Papa appro-
bat statutum laicorum super rebus clericorum, & ecclesiarũ,
ꝙ statutum est seruandum tanquam statutum Papę. quod in-
telligo si nominatim est facta mẽtio de clericis, & ecclesijs, ali-
ter nõ continentur in generali sermone, ex quo posset eorum
15 libertas infringi. † Nam non vr de eo cogitatum, quod necesse
est excipi, ar. ff. de fideic. liber. l. cum fide. & quia pœnale est sta
tuentibus, & pœnalia requirunt specialem mentionem, vel ex-
pressionem, vt l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque iu. Item ge-
neralis locutio non tollit priuilegia specialia, vt sing. no. in l. de
16 curio. C. silẽ. li. 12. † Capio gl. q̃ incipit, Bñ dt, & no. ꝙ citatio est
principium, & fundamentum ordinis ante iudiciarij. Adde.
Item monitio facta parti præsenti, vt dicit glo. cois & notabilis,
C. qũo & qñ iud. l. 2. Iud. cium ex parte ante requirit citationẽ
vt Inst. de pœna teme. li. §. fi. Ex parte post requirit pronunciatio
nem, vt ff. de iu. l. de qua re. In medio requirit discussionem, &
occasione discussionis requirit dilationes, testium productiones, & reliqua, quæ per ordinem ponuntur. ꝯ. de proba. c. qm̃ p̃
falsam. & si iudex non discusserit, aut stetit per partem, & im-
17 putet sibi pars, vt ff. de eden. l. argentarius. §. cum aũt. † Et nota,
ꝙ si actor vsque ad finem instantiæ stetit, ꝙ nihil fecit in cã in-
telligitur non probasse, & imputet sibi, quia sciebat eius pro-
bationes non durare, vnde reus est absoluẽdus non solum ab
obseruatione iudicij, sed diffinitiuę, vt no. per Bar. ff. de iureiu.
l. admonendi. aut stetit per iudicem, quia voluit admittere te-
stes, vel instrumenta, & valet snĩa, tñ potest iuridice appellari.
18 ff. de peculio. l. eo tempore. ꝯ. de app. c. interposita. † Vnum scias
ꝙ snĩa præcepti lata sine causæ cognitione iustificata per clau-
sulam, & si senseris te grauatum. ff. de no. op. nun. l. de pupillo.
b §. meminisse, b citato ꝑparente & ꝺdicente resoluit in simplicẽ
comminationem, vt C. commina. vel epist. l. interlocutio.
19 Item scias, ꝙ si vtraq; pars ꝓbauerit, vna vnum, & altera pars
ꝺrium, non tñ ita ꝙ altera pars p̃ponderet alteri in probãdo, si
quidem reus libellum suum formauit agendo, sicut actor, ab-
soluitur hinc inde vterque ab obseruatione iudicij, vel forte
etiam diffinitiue, quia actor, qui non probauit melius, quam
reus propter parem conflictum probationum nil probasse vr
cum iura partium sint obscura. & cætera dicam infra de pro-
20 ba. ca. licet. Tñ † ẽt illud no. quod in dupl. cib. iudicijs, vbi reus
videtur reagere ex quadam necessitate, nunquam reus vr se
astringere, quia ista est reconuentio legalis potius, quam homi-
nis, & ideo non est voluntaria, qua propter reus absoluitur, vt
21 ff. de iud. in l. in trib. † Porro iudex, qui habet pronunciare, nõ
põt tenere neutralitatem, sed habet se ad alterum declinare,
prout rationabilis animi motus dictat, vel sibi, vel iuris priuile-
gium, vt ff. de manum. l. Iul. Item si plures sunt iudices, vel arbi
tri. & vni sit liquidum de causa, alteri nõ, vnusquisque sequat̃
conscientiam suam, vt dicit lex illa notã. ff. de arb. l. si de meis.
§. fi. & sic satisfacient statuto arctãti ad pronunciandum. nam
debẽt obedire statuto etiam de facto. Opponit gl. quia hic era-
mus in causa appellationis, vnde poterat procedi parte absen-
te. Sol. illud verum, si absens citetur, qui a tunc habet pro p̃sen-
22 te, aliter secus. Ber. † eodem modo quis debet citari in causa ap-
pellationis, sicut in principali, & sic requiritur trina citatio, vel
peremptorium, quod debet venire ad notitiam citati in hoc ca
su ſm Ber. quod est no. dignum, & menti tenendum. Sed op-
ponitur, hic non erat actum de nullitate, sed appellatum, quo-
23 modo ergo reuocatur in irritum. † Rñ. hæc est natura appella-
tionis propter lites abbreuiandas, vt nomine appellationis con
tincatur nullitas, vt sing. no. in l. j. C. quando prouoca. non est
necess. Et tñ si snĩa est nulla, nõ confirmatur per appellationem
non prosecutam, quia non potest transire in rem iudicatam,
vnde nõ inducitur desertio. Fatalia enim nunquam habẽt lo
cum, nisi vbi snĩa potest transire in rem iudicatam lapsu tpis.
Nam nullitas fomentum non recipit, vt ff. de appe. l. si expres-
24 sim. † Oppono, dicitur hic, ꝙ non valuit, quicquid factum fuit
ꝯ monasterium, nullis factis probationibus ꝯ ipsum. imò valet
quia lege cauetur, quod in causa appellationis non probatum
c probabo. c C. de tempo. app. l. per hanc. ff. quod cum eo. l. fi. er-
go licet deficiat probatio, tamen tenet sententia, aliter non fie-
ret mentio de appellatione, sed de nullitate. Sol. lata contra pos-
sessorem, est etiam in possessorio ipso iure nulla, vt hic. lata ꝯ
petitorem valet, si iurisdictio suffragatur. vel dic, ꝙ aut est pro
cessum cum ordine, & tunc valet, licet probatio sit insufficiẽs.
ff. de quæstio. l. maritus. ff. de eden. l. argentarius. §. cum autem.
tex. est no. aut sine ordine, & tunc non valet, vt ff. de re iudi. l. si
cum nulla, & no. in l. prolatam. C. de senten. & inter. om. iud.
Quo ad primum dicit Cassiodorus in libro variarum, quicqd
non discutitur, iustitia non putatur. Quo ad secundum dicit
lex, si forma ordinis non seruetur, ipso iure nihil agitur per iu-
dicem, sed si pars confitetur, valet id, quod agitur per partem,
vt ꝯ. de rest. spol. c. Pisanis. de forma ordinis est, ꝙ dentur dila-
tiones ad liquidãdum negocium, si petant̃, & nota tria, s. citatũ
confessum, vel cõuictum. ex quo datur intelligi, ꝙ sufficit sola
confessio sine alijs adminiculis tam in ciuili, q̃ in criminali. 2.
25 q. 1. nos in quenquam. † Nota, si nemo petat, nemo condem-
nat, ẽt si iudex certus sit, siue habeat expressam & euidentem
scientiam, siue ꝺscientiam tacitam & occultam cordis scien-
tiam, sicut accidit in secretis secretorum, quæ nemo nouit, ni-
si Deus, & ipse, vt no. ff. de pact. l. iurisgentium. §. pactorum. Iu
dex enim debet sequi publicam conscientiam, seu legis præce-
ptũ, non priuatam suam cõscientiam, quia officium suum est
26 publicum, non priuatum. † Vnde licet Christus esset iudex,
d & testis, non tñ condemnauit adulteram, d quia nemo eam
accusabat, nec erat in iudicio vocata, dicens, Mulier quis te ac-
cusat? quęait, domine, nemo. tunc Christus: nec ego te cõdem
no. Vnde, si nemo petat, siue quis non sit citatus, siue non sit p
batum, siue libellus a tota forma peccet in forma, siue peccet
in causa, non est condemnandus. Sed quid si reus dicat, verita
tem nescio, tamen conscientiam habeo? Respond. non fatetur
27 nisi dicat, credo, ꝯ. de rest. spol. cum ad sedem. † Sed nunquid
vana credulitas obliget in foro conscientię? & videt̃ ꝙ sic: quia
iam est in corde suo mæchatus, licet actualiter non teneatur.
28 † Sed nunquid ex conscientia teneatur ꝙs restituere non petẽ-
ti, cui se non obligauit? Respon. sic, si commode possit restitue
re. i. absque suo damno. secus, si incurreret damnum, vt quia p
deret regressum contra suum authorem, quia ordinata cha-
ritas incipit a seipso, & ideo nemo tenetur magis diligere alium
quam se, vt C. de fer. & aqua. l. ꝑses. Sed nunquid teneatur ser-
uare cautelam, quæ hr̃ in l. at qui natura, in §. cum me absen-
te. ff.

ADDITIONES.

a Vide alleg. per do. Alex. & Mod. in l. si pacto, quo pœnam. C. de pactis.
b Vide omnino per do. Ias. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de off. proc. & leg.
c Vide per Fel. ad hoc, in c. ad audientiam, el. 2. j. de rescriptis.
d Vin. God. de muliere adultera habetur in Euang. 10. c. 8. a.

BIU Cujas

te.ff.de neg.gest.respond.non, quia ad illam viam non est obligatus, nisi administrator negociorum absentis. nemo enim te
29 netur esse procurator alterius, vt ff. ad Treb.l.postulante. † Et scias q̃ testis non est interrogandus de coscientia, quæ potest oriri etiam ex falsis causis, quia non pertinet ad testem scire nisi veras causas, vt notabiliter dicit tex.in Auth. de consu. recti
30 feu.§.fi.† Item no. quod per istud c.vĩ inuenta talis cauillatio, q̃ reus, qui videt se succumbere, trãsferat possessionem in clericum, & tunc iudex secularis nõ poterit facere executionem. Sed contra istam iniquitatem succurritur, quia fiet per episcopum repositio possessionis in pristinum statum, & cogetur reus promittere de iterum nõ transferenda possessione in alium ar.ff.de pet.hered.l.diuus. vel deponere possessionem apud sequestrum ita, q̃ ad mandatum iudicis libera possit fieri execu-
31 tio, ar.ff.de dolo.l.si oleum, quia reus facit se non solum suspectum, sed ẽt a possessione alienum, ar.ff.de aliena.iud.mu.cau sa facta.l.j.96.dist. sed cum miles. Sed † an iste clericus puniẽt pena seueriſſima, non dico vltimi supplicij, sed ea, q̃ possit sibi adaptari per similitudinem, siue comparat onem pẽnarum, put no.Inno.ĩ.de acc.c.qualiter? Quæstio stat in hoc, an simplex clericus, qui non est in aliqua prælatura dicatur potentior ita, q̃ habeat locum contra eum ille titulus, ne liceat potentiorib. & determinat Cy.q̃ non. C.de procura.l.qui stipendia, vbi videas. Ibidem ait, q̃ si clericus est coniuncta persona, nõ presumitur fraus, quod intelligitur ex genere personarum. sed ex genere causæ sic, quia efficitur durior cõditio actoris. Ibidem ait, q̃ nobilior præsumptio debet attendi. facit, ff.de excu.tut.l.tutor petitus.§.quæ tutoribus. nam si pœna potest duci sine crimine, nunquam presumam delictum, vt no.ff.pro socio.l.me-
32 rito.† Quæro, nunquid sine authoritate Papæ populus Romanus possit facere legem generalem? respondeo non, primo propter iurisdictionem translatam in Cæsarem, secundo propter imperium translatum de Græcis in Germanos; tertio quia dictum statutum haberetur in contemptu, & non seruaretur. Igitur nec senatus populi Romani, quia in desuetudinem abijt. vnde Roma habet senatorem, sed non habet senatum, sed legem municipalem in ipsa vrbe bene facere posset, nisi esset q̃
33 clericos, † si fiat statutum, quod vendens eis teneatur soluere in communi nom ne gabellæ vnam magnam gabellam, puta decem solidorum pro libra? & videtur quod non, quia lex imponitur subdito. In contrarium videtur, quia in fraudem libertatis, & in præiudicium ecclesiarum. ff.de condit.& demonst. l. hæres meus.§.fi. Pro prima parte facit, quia ecclesia non lædi-
tur in acquisitis, sed certa forma in acquirendis datur. ff.de q̃d. & demonst. l. Titio centum.§.j. ille tamen.§. q̃cludit circa causam lucratiuam, non onerosam. Item ciuitas potest iura fiscalia conseruare, nec tenetur pati quod diminuantur, quia vera
34 & ordinata charitas incipit a seipso, & est de iure nali. † Nam quot die statuunt ciuitates, ne possit vendi non subiectis. ff.de
35 pig.l.in quorum † Sed pone, statutum inducit præscriptionem x.annorum, adijciens, q̃ obligat o tollatur ipso iure, nunquid ecclesia debitrix laici poterit se tueri hoc statuto? & videtur q̃
a non, vt hic, & 96. distin. bene quidem. Preterea agnitio a debiti interrumpit præscriptionem, sed ecclesia in conscientia sua q̃tinua iue agnoscit debitum, ergo nunquam præscr.bit. Preterea, quod quisque iuris in alterum statuerit &c. Item cõtrariorum eadem est disciplina. Item quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Item secundum Iac.But. contractus non præscribũtur, ergo nec obligationes ab eis radicatæ. Ergo impossibile est, q̃ cursu temporis tollat ipso iure. ff.de actio.& obl.l.obligationum fere. §.placet. & nunc intell gis rationem viuam illius §. Item bonafides non rapitur temporis cursu. Item naturalis obligatio est de iure naturali naturæ rationalis, ergo non tollitur per ius municipale. † Barto.dicit, q̃ inter subiectos statu-
36 tum potest tollere naturalem obl gationem, quia & pactum. ff.de vsuca.l.sequitur.§.si viam. ff.de ædil.edic.l. quod si nolit. §. si quid ita. intellige dictum suum in statuto populi, nõ in statuto prætoris, puta episcopi, vel rectoris Marchiæ Anchonitanæ, quia eius sententia non tollit obligationem naturalem. habes sim le, quia facultas abstinendi data a prætore non potest tollere ipso iure existẽtiam sui heredis. ff.de vulg.subst.l. filius, q̃ patri, quia existẽtia sui hæredis est de naturali instinctu, qui non potest ab ossibus separari.

A D D I T I O.

a Vide omnino egregie per dominum Alex.in 5.vol.

S V M M A R I V M.

1 *Actum de sui natura reuocabilem qui facit, siue reuocare teneatur, siue non, põt contra proprium statutum venire. Item & qui irreuocabilem vbi error interuenit, & res nec sententia, nec iuramento, nec transactione decisa est.*

2 *Pœna priuationis a communione, quæ propter contumaciam per constitutionem infertur, intelligitur temporalis.*

3 *Mora purgari potest ad excipiendum, vel liberandum, non ad obligandum, vel agendum.*

4 *Magistri & Doctores faciunt vniuersitatem, & legem sibi ipsis imponunt.*

5 *Magistri societatum possunt contumacem a matricula abolere.*

6 *Commonitio triplex fieri debet in criminalibus.*

7 *Rebellis dicitur, quisquis non paret magistratui.*

8 *Doctor extra collegium constitutus non potest aliquem doctorare.*

9 *Contumacia infamiam non irrogat.*

10 *Monachus propter contumaciam expelli potest a monasterio.*

11 *Pœnæ duratio regulatur a tempore expresso in impositione ipsius pœnæ, si adictum sit, sin minus, vbi ordinarie processum, & diffinitiue pronunciatum sit, perpetua est, vbi vero extra ordinem, & interlocutorie, expirat cũ iurisdictione pronunciantis.*

12 *Relegatio a populo ob delictum iniuncta perpetua est, a iudice vero iniuncta exprirat vna cum ipsius imperio.*

13 *Bannitus elapso tempore banni adhuc se potest excusare, nisi statutum ex tũc habeat pro confesso & conuicto.*

14 *Mora purgari non potest elapso termino a lege ad purgandum præfixo.*

15 *Suspensus a communione videtur suspensus ordine magistrali.*

16 *Bannitus in contumaciam an possit impune offendi positis duobus statutis, altero, quod contumax habeatur pro confesso, altero, quod bannitus pro maleficio possit impune offendi.*
Contumacia an dicatur maleficium.

17 *Culpa commissionis maior est quam omissionis.*

18 *Pœnæ qualitas delicti arguit qualitatem.*
Sententia condemnationis spectari debet, in ea enim ius consistit, & virtus.

19 *Contumacie inferentis confessionem delicti, vel augmentum, eadem pœna est, quæ & ipsius delicti, secus vero est in ea, quæ solum iudicis contemptum inducit.*

20 *Canonica citatio, siue admonitio tunc est legitima, quando est trina.*

21 *Monitio trina aduersarij, an requiratur in restituendo, sicut in priuando.*

22 *Positus ad confinium vsque ad annum, si confinium seruauerit, potest redire sine vlteriori iudicis declaratione, tutius tamen agitur si ea præcedat.*

23 *Tridui terminus a lege præfixus breuis non dicitur, secus si a iudice.*

24 *Dispositio simplex intelligitur perpetua.*

25 *Sententia si perpetuam de præterito causam habeat, perpetuo afficit, si temporalem, & in futurum protensam, vt contumaciam, temporaliter.*

26 *Dictio, in perpetuum, in statuto solam contumaciam puniente interpretatur, id est quandiu contumacia durauerit.*

27 *Tempus indefinite prolatum habet significare decennium, nisi temporis declaratio omissa sit per errorem, vel obliuionem formæ inter partes prius ordinatæ, quia tunc vitiaret.*

28 *Excommunicatio doctoratum non eradicat, sed eius vsum tollit.*

29 *Decreto domini Ducis Mediolani si cauetur, quod omnes banniti euntes in exercitum Mantuæ, in integrum restituantur, & accidat quod bannitus pro furto qui iuit ad exercitum interim committat homicidium, an condemnatio furti debeat cancellari.*

30 *Vsurarius manifestus iuxta c. quanquam, de vsur. fideiussores dedit, ijsque illico effectis non idoneis decessit, vtrum valeat eius testamentum.*
Et quid si dederit ab initio nõ idoneos, qui tamen postea ditiores effecti sint. Et an, si post datos fideiussores aliquas vsuras exegerit, pro ijs dumtaxat cauere debeat, vel pro omnibus.

31 *Quod cessat per paupertatem, per contrarium vires assumit.*

32 *Cautio post factum reconciliat actum.*

33 *Detrusus per sententiam si quis sit in monasterium, an intelligatur detrusus in perpetuum.*

34 *Causa ab homine ex parte ante posita restringit ante causatum, sed causa ex parte post non restringit*

35 *Statutum dicens, quod qui nõ soluit condemnationem, infra mensem cogatur soluere cum quarto pluri, si alio statuto caueatur, quod condemnationes pecuniarię maleficiorum possint computari in apodixijs, excepto crimine adulterij, an istud quartum plus possit computari, & an dicatur pœna adulterij, vel pœna contumaciæ.*

36 *Fideiussores dandi sunt de isto quarto pluri.*

37 *Statuto si caueatur, quod in maleficijs reus debeat ter citari, an sufficiat vnica citatio pro tribus.*

38 *Bannitus in pecunia, si ex forma statuti possit impune offendi, an dicatur condemnatus de crimine capitali.*

C A P. XI.

EX literis. Quædam sunt delicta, in quibus admittitur purgatio & ita loquitur hic: quædam, in quibus non admittitur purgatio, & ita loquitur. ff.de fur.l.qui ea mente. quædam sunt, in quibus peracta pnia admittitur dispensatio, vt infra de iudi.c. at si clerici. quædam, in quibus admittitur pœnarum compensatio. ff.de infam.l.quid ergo.§.pœna grauior. quędam, in quibus admittitur delictorum confusio. ff.solu.matri.l. viro atque
1 vxore, & l. cum mulier, & C.de inoff.testa.l.in arenam. † No.q̃ si facit aliquis actum de sui natura reuocabilem, tenetur reuo-
a care, & tunc potest venire contra statutum a suum, vt hic. Si vero non tenetur reuocare, tunc aut est talis actus, qui de sui natura est reuocabilis, & idem, vt l.qui mortis.ff.de dona. causa mor.

A D D I T I O.

a Vide Barba.consi.40.1.lib. vide etiam Bal.in c.nostri.de elect. & aliquid per Feli. remissiue in c.2.de exceptio.

BIU Cujas

mor.nec dr̄ venire ꝫ statutum suum, quia hæc pōt extrinseca nā actus, ar.ff.de verb.obli.l.quidam cum filium.aut est actus de sui nā irreuocabilis, & tunc non pōt venire ꝫ, nisi interueniat error, vt ff.fam.ercis.l.qui hæres erat.& hoc, si res non est decisa per diffinitiuam sn̄iam, transactionem, vel iusiurandū, quia tunc prætextu erroris non posset reuocare, vt.ff.ad Treb. l.Lucius.§.fi.†Pœna priuationis a communione, quę pp contumaciam per constitut onem infertur, intelligitur temporalis, & hēt duas partes. Primo pon tur statutum, & factum, ex quo ortum est dubium. Secunda ibi, quia tn̄, ponitur dubitationis diffinitio continens rōnes tres. Casus. Magistri liberalium artium Parisijs commorantes, quia ab antiqua & laudabili consuetudine in quibusdam articulis deuiarant, volentes ad laudabilem consuetudinem redire, statuerunt interposito iuramento ꝙ si quis magistrorum vniuersitatis ordinationi ipsorum temere duceret resistendum ita, ꝙ tertio commonitus intra triduum vniuersitati magistrorum non pareret, esset hoc ipso beneficio societatis eorum priuandus, ideoque vnus, qui non obediuit, fuit priuatus, tn̄ postea redit ad obedientiā, petens ad communionis consortium in magistratibus reintegrari.dubitabatur quid iuris. Nam quidam dicebant cum perpetuo remanere priuatum,& ꝙ non poterat recipi nisi per Papam pp iurm. Alij dicebant,ꝙ poterat recipi purgando contumaciam cum satisdatione condigna. Papa mandat eum recipi tribus rationib. Primo, quia non fuit priuatus in perpetuum, cum hoc non erat expressum in ipsa priuatione, nec exprimi debuerit.Secundo, quia nec de iure, nec de more ecclesiæ, est obstruere viam volentibus venire, redire, & obedire. Tertio, quia nā contumaciæ est, ne vltra progrediatur pœna, quam delictum, quia cessante contumacia cessat & pœna. & ideo Papa mandauit magistris, & vniuersitati prædictæ, ꝙ non obstante ꝙ fuerit priuatus, in magistralibus admiitatur. Ibi, ex literis, vniuersitas magistrorum scripsit Papæ, quid haberent agere, quibus rn̄det ibi. Deuotionis.† No. stylum scribendi,qn̄ Papa scribit vniuersitati. Ibi,fide præstita, idest iuramento præstito de non reuocando statutum. vel dic de obediendo. nec obst. C.de transl.si quis maior. vbi periurus efficitur infamis, quia ibi loquitur respectu ꝯctus,hic respectu a iudicij. Nam in iudicijs benignius agitur quo ad purgationem moræ, quia ēt vbi est dies & pœna admittitur purgatio morę, ff. si quis cau.l. & si post tres. & ꝙ hic sumus in iudicio, non in pleno ordine iudiciario, tn̄ sumus in iudicio qualiquali,qd ostendunt monitiones. Adde,an possit purgari mora? dic ꝙ sic ad excipiendum, seu liberandum,vt hic.sed non ad obligandum,vel agendum. ff.de fideicom.l.ber.l.Thais.§.intra tale,q̄ valde no.† Ibi,vniuersitatis ipsorum, s.Doctorum.& sic no.magistros & Doctores facere vniuersitatem de hoc. C.de iu.om.iud.l.fi.per quam imponunt sibi ipsis legem ēt pœnalem & priuation.s. ergo pœna priuationis,vel dematriculationis nō est meri imperij,quia vniuersitas Doctorum non hēt merum imperium. Vel dic, ꝙ immo hēt merum imperium, sicut magister militum inter milites pro militari delicto. † Ex hoc no. ꝙ magistri societatum contumacem pn̄t a matricula abolere.† Ibi,commonitus, nota de triplici commonitione fienda. Sed vr̄,ꝙ suffic at vna, vt no. C.quomodo & qn̄ iud.l.2. Sol. ibi loquitur quo ad processum causæ,non quo ad priuationem beneficij, vel matr culæ. vnde in causis criminalib.nūquam puto vn cam monitionem haberi pro peremptorio, quia vbi maius periculum vertitur, ibi cautius est agendum, vt C.de app.l.addictos.† Ibi, resistendum, rebellis dr̄ quisquis non paret magistratui, vt no. in l.si certarum.§. vlti.ff.de mili. testam.non tamen ex hoc dr̄ esse rebellis reipublicę, nisi sit hostis, vt ff.de capi.dimin.l.ambitione. §.qui deficiunt.Ibi,Intra triduum,quod incipit post tres monitones secundum formam istius statuti, argu.d.l. & si post tres. Ibi, in magistralibus, puta consilijs conuenientibus & alijs ipsorum libertatibus.†Et no.quod Doctor extra collegium constitutus non potest aliquem doctorare, quod verum est cum priuilegio illius vniuersitatis,tamen non efficit infamis,†quia contumacia non irrogat infamiam, & qa ista priuat o est quędam interlocutoria,quæ non infamat,vt.ff.de infami.l.quid ergo.§.quæsitum.si enim infamia esset annexa priuationi, nunquam rediret ad ordinem,a quo priuatus est.† Et no. hic argu. quod monachus potest propter contumaciam expelli a monasterio,tamen si contumaciam purgat cum satisfactione condigna,recuperat illud. Ibi, Priuaretur,no.quod contumacia nō priuat quem ipso iure, sed requiritur sn̄ia.ff.de iure fisci.l.eius, qui delatorem.† Ibi, In perpetuum, no.tres casus. nam aut exprimitur tempus temporaliter, puta vsque ad annum, aut perpetualiter,puta in perpetuum,aut sine mentione temporis alicui interdicitur officium, vel militia.Primo casu stamus tempori designato,vt.ff.de postul.Imperator.Secundo perpetuum est, id est sine temporis præfixione, vt no.in lege prima. C.de postulando. Tertio casu,aut proceditur ordinarie, & fertur diffinitiua, & est pœna perpetua, vt no. C.de pœn.l.seruus.a u proceditur extra ordinem, & per modum interlocutoriæ, & tunc pœna non durat vltra iurisdictionem illius iudicis, quia istud est mandatum potius,quam sententia,vt l.fi.ff.de pœnis. & no.ff.de iurisdic.om.iudic.l. & quia.† Ex prædictis collige,ꝙ positi ad confinia per populum, qui perpetuus est, sunt perpetuo cōfinati, si hoc accidit propter delictum, vel suspicionem forsitan seditionis. secus, si propter inobedientiam, quia tunc potest reparare statum suum obediendo. Sed si est confinatus per potestatem, expirant statim confinia, quando ille potestas deponit imperium. & est ratio, quia res peruenit ad casum, a quo non potest incipere.ff.de fideiussoribus.l.Vranius.nec est omnino perfectum, quia contumac a est actus successiuus. † Item prædicta faciunt in argumentum,ꝙ elapso tempore bāni, adhuc bannitus possit se excusare.ff.de custo. reorum.l.diuus, & argumētum in l.j.§.si frater.ff. de collatione bonorum. quod est verum sm Bart.& notabile de iure communi, quod bannum est interlocutoria, nisi lex municipalis expresse determinet ꝯrium, puta si dicit, quod habeatur pro confesso & conuicto. nam contra fictionem legis non admittitur purgatio moræ.† Adde,quod vbi lex statueret terminum ad moram purgandum, post istum terminum nulla esset reparatio, vt ꝓbat illa.l.notabilis. C.de fideiuss.l.sancimus. nam natura termini præiudicialis est.ff.de excusa.tuto. l. scire oportet §. quoties. † No.quod suspensus a cōione vr̄ suspēsus ab ordine magistrali, & a præbenda, siue canonicatu. Solutio, vt no.Insti.de testa. mil.post prin.vb. gl.dicit cessante clerico ab ecclesia cessat præbenda.Ibi, quia tamen, no.quod vbi non exprimitur,in perpetuum, censetur temporale, qn̄ est talis culpa, quæ purgatur per obedientiam, quia talis pœna non imponitur pro actu alterius delicti, sed pro actu contumacię.l.j. de in litem iuran. & condemnatus pro cotumacia non intelligitur propterea confessus crimen, nec conuictus.ff. de cu c.l.si ideo.ff.de custodia reorum. l.diuus,& l.j.ff.quando ex facto tuto.pe Dy.Ibi,In perpetuum, dest,donec viuit etiam si viueret centum annis. Ibi, & tam iuris canonici. No. quod statuta recipiunt interpretationem sm ius canonicum.Ibi, Moris,no.quod statuta & sententiæ recip unt interpretationem consuetudinis.Ibi, Propter contumaciam, quod est, qn̄ contumacia est causa pœnæ mediata.Ibi,satisfactionem congruam,no.ꝙ peccatum inobedi-tiæ non purgatur sine satisfactione condigna. No. in isto ca.ꝙ rectores nō debent excedere terminos consuetos. Item quod possunt facere statuta ēt pœnal a ꝯ obedientes. Item quod verba statuti & sn̄iæ debent benigne interpretari. Item quod parcitur periuro. Item quod pœna contumac æ durat,nisi contumacia sit purgata.i.quia per sententiam debet reponi in pristinum statum, non ipso iure. † Pone,duo sunt statuta, vno cauetur,quod contumax habeatur pro confesso,alio cauetur,ꝙ bānitus pro maleficio possit impune offendi. Quæro, nunquid contumacia dicatur malefic um? & ex doctrina tex.& gl.istius capituli vr̄ probari ꝙ non, quia ꝓtumacia non est maleficium cum non in faciendo,sed in omittendo ꝙsistat, arg.ff.ad Silla.l. 2.† Item maior est culpa commission s, & minor omissionis, vt no.ff. sol.mat.l.si mora,& ff.de vsufru.l.si cuius,in §.de prętc ritis. In ꝯrium videtur, quia interdum est fictum maleficium, & ficta probatio, & iste casus non comprehenditur sub statuto loquente inspecta veritate. Interdum est verum delictum, & ficta probatio, & tunc non attendimus qualitatem probationis, quia pœna imponitur pro actu, non pro contumacia. & ista pœna est term nus pœnæ, & per eam purgatur maleficium, vt ff.de actio.emp.l.Iul.§.si Titius.Interdum est vera probatio, & fictum maleficium, vt qa ex vero facto vnius gn̄is & formæ, puta ex transactione pecuniaria, resultat pœna alterius speciei, puta infamiæ, vt ff.de infamibus.l.qn̄.† Sol.non curo de qualitate probationis, vtrum in veritate an in fictione consistat,sed de qual tate condemnationis & pœnę, quia pœna arguit delictum, & eius qualitatem ostendit, vt ff.de public.iudicijs. l. 2. vnde verbi gratia dico condemnatum de homicidio cum, qui cōdemnatur ex pœna homicidij, etiam si ad hoc deueniatur per modum fictionis,quia ius, seu virtus in sententia consistit, vt ff. de pœnis.l.qd̄ statum.& pœna ista correspondet homicidio. non est.n.pœna contemptus, sed pœna homicidij,

quando

ADDITIO.

a Sed vltra istam solennem respōsionem Bal.hic ad istum tex.bene considera,quia ille M.G.non probatur in tex.quod fuerit periurus. Item no.ista verba Bal.hic ad materiam, seu ad limitationem l.si quis maior,&c.

Vin.God.Alex.consi.76.nu.9.lib.5 dicit ꝙ habeat locum in omni contractu,tamen in apostillis ibid.positis dicitur contrarium.Ruy.vero in consi.58.num.2. lib.1. dicit ꝙ dispositio huius l.si quis maior, non habeat locum in fauorem prius contrauenientis,& in fine,quando dicta pœna censeatur remissa conclu dit,ꝙ hæc l.si quis maior,locum habeat in omni contractu,Ruy.consi. 198.nu. 6.lib.1.& consi.145.nu.3.& 9.co.lib.vide late in materia huius l.Ias. consi. 118. in prin.& per totum,lib.1.

BIU Cujas

qñ contumacia includit in se & confundit pœnam delicti, est eadem vtriusq; pœna. vñ iste, de quo quæritur, poterit impune offendi. ad hoc optime facit doctrina glos. nostræ, quæ incipit, dicit hic Inno. in illo ver. Sed circa talia consideranda est nã, seu causa cuiuscunque negocij &c. quam glo. singulariter no. & tene menti. † Dic, ꝙ aut pp contumaciam quis intelligitur confiteri crimen, & tunc est pœna delicti: aut augeri crimen, & idem: aut solummodo contemptus prætoris, tũc secus, quia põt examinari seorsum a maleficio. l. j. ff. de in litem iurando, per Bar. & me. hinc est, ꝙ bannum est interlocutoria, quia non est terminus pœnæ, & ꝑrio imperio potest tolli, & immutari.

† Modo capio primam glo. & nota, ꝙ canonica citatio, siue admonitio tunc est legitima, qñ est trina. Item ꝙ vindictam dẽt precedere canonica monitio. Sed ꝑ, & imò vr, quod non sit necessaria monitio, quia sic se habet executio statuti, sicut exeecutio snĩæ, sed ibi non requiritur citatio, vt no. Inno. j. de appellationibus. c. ex ratione. Sol. ibi ideo, quia iam est cognitum esse, sed hic sumus in cognoscendo, non in cognito. † Sed nunquid trina monitio aduersarij requiratur in restituendo, sicut in priuando? & est argumentum ꝙ sic. C. de nuptijs. l. si vt proponis.

† Sed ecce positus est quis ad confinia vsq; ad annum, nũquid anno elapso põt sua authoritate redire ad ciuitatem; an vero est necesse, ꝙ iudex declaret ipsum seruasse confinia anni? dic ꝙ si re vera seruauit, non est necesse, ꝙ ante reditum suum iudex aliquid declaret, de condi. & dem. l. multum interest. ff. de acq. hęr. l. Pantonius. §. j. quia cum fidem obedientiæ gerat, maximam hẽt securitatem. de hoc no. j. de æta. & qualit. capi. cum bonę, vbi omnino vide, in noue. Scio tñ, ꝙ quidam fuit decapitatus eo, ꝙ non erat declaratum per iudicem, ipsum redire posse, & ideo optimum consilium est, ꝙ prius fiat declaratio. † Capio 2. glo. & opponitur, ꝙ triduum sit nimis breuis terminus, imò quasi non est terminus, quia triduum ponitur pro incontinenti, vt l. 2. C. de erro. aduo. & l. pe. C. de iud. Item lex dicit, ꝙ dẽt statui terminus decem dierum. ff. de iud. l. per interualla. & si terminus nimis breuis est, põt appellari, vt. j. de d. la. c. j. Sol. hic numerus dierum erat præfixus, vel iussus præfigi a statuto, & ideo non dr breuis, nec appellari põt, vt l. j. §. biduum. ff. qñ ap. sit. Præterea dilatio expectatoria. x. dierum reducitur ad arbitrium iudicis, vt ff. de iudi. l. si debitori. † Capio. 2. glos. super verbo, In perpetuum, & opponitur, ꝙ dispositio simplex intelligitur perpetua vt C. de pęnis. l. seruus. sed ibi loquitur in dispositione, quæ non hẽt dependentiam ab aliquo remedio, secus est hic. Item satisfactio est similis snĩę absolutoriæ. ff. de iure pa. l. diuus. imò põt iudex dicere, condemno te, & si solueris, absoluo te, tex. ille non est alibi, & facit ff. de excep. rei iu. l. si qs cum totum. §. plane. sic est hic, quia ecclesia misericors est, & sp recipit pœnitentem, quia simplex oratio non debet restringi, vt ff. de bo. auth. iu. pos. l. in venditione. §. de tempore. † Sol. aut in a habet perpetuam causam subsistendi, quæ in præterum estimatur, & tunc intelligitur perpetuo, quia delictum, ex quo sequitur, non potest purgari aut habet causam temporalem, quę in futurum protenditur, vt contumacia, cui correspondet pena temporalis, & tunc loquitur hic. † imò plus dicit Host. ꝙ ẽt a si in statuto a fuisset dictum, in perpetuum, tamen ex quo propter contumaciam solam, dictio, in perpetuum, intelligeretur .i. quandiu fuerit satisfactum. nam terminus culpæ dat intelligere terminum pœnæ. sic dictio, in perpetuum, limitatur, ff. si ager vect. l. j. §. qui in perpetuum. † Quid si iudex dixit, relego, vel deporto te ad tempus ita, ꝙ fecit mentionem temporis, nõ b tamen quanti temporis? Rñ. tps sine vlla declaratione b prolatum decennium habet significare, vt ff. de pœnis. l. sine præfinitione, & non est alibi. & ratio potest esse, vt nec intelligamus de momento, nec eꝫ de infinito, quia extremitates sunt cuitandæ, & in rebus obscuris eligenda est media via, & per theoricam illius legis dico, ꝙ si apparet instrm feudi, vel emphyteusis sub hoc tenore, videlicet ad tempus, nec esset aliter tempus declaratum, ꝙ intelligeretur de decennio, quia inter breue tẽpus & longissimum tenet medium decennium, nisi declaratio temporis esset c omissa per errorem ꝫhentium & obliuionem prius ordinatæ formæ inter eos, quia tunc haberet vitiare, vt ff. de verb. ob. l. ita stipulatus, la grande, & l. triticum. † Excommunicatio non eradicat doctoratum, quia dignitas doctoratus habet characterem, sicut sacerdotium antiquorum, & obligatio. & ideo excõicatio non tollit fontem doctoratus, & radicem, sed vsum eius. simile dicit glos. no. ff. de auth. tuto. l. si pluribus. Capio vltimam gl. & quęro, quid si iste magister, qui fuit a magistralibus priuatus, tñ veniebat restituendus, commisit interim aliud delictum, propter quod deberet de nouo priuari? rñdet gl. eum non restituendum, sed repellendum. † Istud est notabile ad qõnem, Decreto dñi Ducis Mediolani cauetur ꝙ omnes banniti euntes in exercitum Mantuæ, in integrum restituantur. accidit, ꝙ bannitus pro furto interim commisit homicidium: Quęritur, vtrum condemnatio furti debeat cancellari? ex ista gl. vr ꝙ non, qa superueniens delictum omnem gratiam excludere consueuit, arg. in l. j. C. vbi sena. vel clarissimi. † Ecce, vsurarius manifestus dedit fideiussores, & satisfecit formę canoni. cap. quamq; ꝛ. de vsuris, lib. 6. Isti fideiussores statim sunt facti pauperes, & sic cautio deuenit ad casum, a quo incipere non potest, demum iste decessit alijs fideiussoribus non datis, queritur, an valeat eius testm? & vr ꝙ non, arg. in l. si vero. §. j. ff. qui satis. cog. & l. 2. §. si mater. ff. ad Tert. In ꝑrium videtur, ꝙ sufficit semel esse satisfactum legi, præsertim si principalis sit soluendo, vt no. C. de iu. do. l. mulier, quæ optime facit ad hoc. quid eꝫ si a principio fideiussores non erant idonei, postea sunt facti locupletes, an reconcilietur satisdatio? vr ꝙ sic, vt ff. de hær. inst. l. qui soluendo non erat duos Apollonios. † & est simile, quia illud, quod per paupertatem cessat, per ꝑrium reassumit vires, vt no. in c. pactum, de reg. iu. lib. 6. & ar. in l. fi. ff. cõ. a prædi. & ff. de iniusto testa. l. posthumus. §. idem & circa. Sed qd si post cautionem exegit vsuras vel veteres, vel nouas, nunquid de nouo est cauẽdum de omnibus, an solum de exactis, vel factis postea? Sol. sufficit, si de postea factis, quia non redeunt impedimenta, quæ iam absorpta sunt, vt no. in c. peccati venia, de reg. iur. l. b. 6. in gl. Io. And. † Ex ꝓdictis no. ꝙ cautio post factum reconciliat actum. C. de preci. impera. offer. l. vniuersa. quia est quædam concomitantia, non forma substantialis. † Extra quæro, pone, ꝙ per snĩam quis est detrusus in monasterium, vtrum intelligatur detrusus in perpetuum? rñdeo, aut est detrusus pp solam contumaciam, & intelligitur, donec arbitrio super oris egerit pœnitentiam. aut pp delictum, & tunc aut est tale delictum, quod requirit pœnam perpetuam, & intelligitur in perpetuum. aut temporalem, & intelligitur ad illud tempus, ad quod snĩa iudicis debet interpretari fm dispositionem legis, etiam si de lege interpretante nulla fiat mentio in snĩa. Calus est vnicus & singularis in isto c. nimirum, quia iudex iurat obseruare leges, & etiam sine iuramento tenetur ad legum obseruantiam, cum sit obligatus facere iustitiam. Idem in arbitro, vt in Auth. iusiurandum, quod præstatur abhis, & C. de pac. l. pe. Item in causa ordinatur ad pœnam, nam in subordinatis causa ordinatur ad causam, & ordo ad ordinem, vt. ff. de insa. l. ictus fustium. † Item causa ex parte ante posita restringit causatum, sed causa ex parte post non restringit, ff. de vsu & hab. l. habitatio. ver. sed & si sic. & hoc in cã adiecta ab homine. sed si apponatur a lege, dic vt. ff. de acqui. pos. l. si is, qui animo & adde quod no. Archi. de re iudi. c. ad episcopale, & de pęn. c. fœlicis, lib. 6. & 50. dist. c. 3. de vita & hon. cle. c. clericos, & c. sicut. per Inno. & vide. j. de preb. c. de multa. hęc enim capitula allegat hic Collectari[9]. sunt hęc vtilia ad quęstionem. † dicit statutum, ꝙ qui non soluit condemnationem. j. mensem, cogatur soluere cum quarto pluri. alio statuto cauetur, ꝙ condemnationes pecuniariæ maleficiorum possint computari in apodoxijs, excepto crimine adulterij. quæro, nunqd istud quartum plus possit computari? Quæstio stat in hoc, an istud quartum plus dicatur pœna adulterij, vel pœna contumaciæ? & vr, quòd adulterij, sicut pœna quadrupli est propria pœna metus, licet non apponatur a principio, sed ex post facto, & licet per accidens, tamen istud accidens inhæret originali delicto, vt ff. quod metus causa. l. si cum exceptione. §. quatenus, in verbo, pp facinus. Item quia hæc adiectio pœnę procedit ex fonte eiusdem materiæ, & habet vetustorem causam, sicut actio l. Aquil. quę crescit per inficiationem, siue per repetitionem 30. dierum, vt Instit. ad l. Aquil. §. hoc autem capi. & ff. de actio. & oblig. l. qui seruum, in §. vlti. Item hæc pœna non põt examinari seorsum a principali. † Item venit ex eadem: l. vnde fideiussores dandi sunt de isto quarto pluri. in contrarium videt, quia sicut se habet vsura ad sortẽ, sic se habet hęc adiectio pœnæ, sed vsura venit propter moram, vt l. lecta. ff. si cer. peta. l. centum Capuę. ff. de eo, quod certo loco. Item pro hoc videtur casus in l. j. ff. de in litem iuran. nam id, qđ venit ex accidenti propter moram, non dicitur venire iure actionis, vel contractus, ergo nec iure delicti, sumpto argumento de ꝫ ibus ad delicta, vt ff. de iudi. l. omnem. Præterea istud quartum plus proprie non est de condemnatione, sed de compulsione posito casu formato. Sol. Dy. dicit in l. 2. ff. de pub. iud. ꝙ tota ista pęna est pena maleficij. videtur enim pœna originalis esse pœna primæ impositionis, secunda secundæ augmentata pp contumaciam

ADDITIONES.

a Si statutum vtitur verbo, in perpetuum, tamen propter contumaciam exponitur, quandiu fuit satisfactum.
Vin. God. De isto verbo, perpetuum. vide Soz. & Dec. in l. 2. in prin. ff. sol. mat. Paris. consi. 90. nu. 92. lib. 2. Soz. consi. 39. nu. 7.

b Quando in aliqua dispositione apponitur tempus, nec determinatur de quãto tpe, in quo tempore verificetur dispositio, & adde pulchrum positum per Pet. de Anc. in consi. 331. inci. visis diligenter actis & actitatis, ver. 3. aduertendum.

c Vide omnino Bal. in l. j. in princip. ff. si ager vecti. vel emphi. peta. do. Ia. in l. 2. in ver. septimo quæro, de iure emphi.

BIU Cujas

maciam. imò & fine ꝓtumacia, ꝙa statutum non dicit, si ꝓtumax fuerit, sed dicit, si non soluerit. vñ cum statutum non requirat ꝓtumaciam, sed simplicem cessationem, vel non solonem, merito sequitur, ꝙ ista non est pœna ꝓtumaciæ. Non obstat nostrum c. nam pœna ꝓtumaciæ cognoscitur per hoc, ꝙ in ius vocatus, ēt si non ꝓxerit, vel deliquerit, punitur, si fuit ꝓtumax, vt l.j.§.j. ff. si quis ius dicenti non obtemperau. sicut & pœna compromissi, qñ compromittitur ex alio capite, q̄ ex capite iudicatum solui, vt ff. de arbitris. l. si quis rem. Item nō obs. d.l.j. ff. de in lit. iur. ꝙa ibi loquitur in actione reali, vbi non crescit obꝉo in reali iudicio, vt In st. de actio. §.j. Sol. dic, ꝙ aut illud plus est in obꝉone ex eadem l. & est pœna delicti, aut diuerso iure, & cā, & non est pœna delicti, sed seorsum stat.† Item facit
37 ad aliam qōnem. statuto cauetur, ꝙ in maleficijs reus debeat ter citari, nunquid sufficiat vnica citatio pro tribus, & peremptorie? rñ. non, quia non est seruata forma statuti, & processus factus ex̄ ordinem & ex̄ formam statuti est irritus ipso iure. Nā oportet statutū ad literam seruari, casus notabilis huius. c. nec suppletur a lege, qđ interlocutorię iudicis deest, qñ forma non
38 est seruata. j. de rest. spol. c. Pisanis.† Vnum non omitto, quia dicit Bar. in d.l.2. ff. de publi. iudi. ꝙ bannitus in pecunia, si per formam statuti pōt impune offendi, dī condemnatus de crimine capitali. Nam hoc falsum videtur, quia si hoc esset crimen capitale, etiam ante sententiam non posset interuenire procurator, nec deberet relaxari fideiussoribus. Nam licet semel comparuisset, tamen in quacunque parte iudicij posset ꝓtumax banniri, quia siue in extremo anteriori iudicio, siue in postremo, siue in medio litis oportet obediri prætori. Item ista pœna, ꝙ posset impune offendi, non pertinet ad officium iudicis principaliter, sed venit in consequentiam lata sententia, & non ante. nec potest hoc peti in libello, quia conclusio libelli non potest fundari super eo, quod nō est. propter quod dico, quod crimen non est capitale. sed euentus bene potest esse capitalis, non necessitate, sed permissione, quia per statutum permittitur, sed non iubetur, vt singulariter no. C. quod me. cau. l. accusatio. Item extra territorium illius iudicis nō posset offendi, quia inde nō est proscriptus, sed stat quietus & securus, nec sortitur ibi forum iudicati. tamen propria ciuitas non faciet de hoc punitionem, quia est extra protectionem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, per quod diuinus cultus sine causa diminuitur, est inualidum. Causam statuti, vel ius, quando non sit necesse probare.*
2 *Canonia plus habet iuris, quam facti, sed præbenda plus habet facti, quam iuris.*
3 *Impetrans medio tempore vacaturam facta mentione numeri antiqui iuridici, & non noui minus iuridici, valet impetratio.*
4 *Papa cum cassat statutum, accessorie cassat eius confirmationem.*
5 *Cōsiliario absente actus rite nō expeditur, nisi is interesse nolit, vel nō possit.*
6 *Præsentia a statuto simpliciter requisita sufficit sine consensu, & si is qui interesse debet recusat, sufficit requisitio etiam vnica.*
7 *Statutum non debet fieri ad propriam vtilitatem statuentis, sed ad vtilitatē ecclesiæ tuncq; successor tenetur habere ratum.*
8 *Numerus canonicorum, vel præbendarum, non debet restringi.*
9 *Papa non intendit reuocare collationem prębendarum, quæ collatę sunt tempore noui statuti per eum confirmati ante quam declaretur inualidum.*
10 *Prębenda an sit collatiua sola voluntate Papę*
11 *Papa si mandauit per capitulum mihi conferri prębendam, sed capitulum in fraudem meam contulit alteri, an teneat collatio.*
12 *Obligatus non prohibetur alienare etiā mota sibi lite personali iudicis officio.*
13 *Factum in fraudem legis vel rescripti, ipso iure non valet.*
14 *Reus alienans rem, lite super ea sibi iudicis officio, vel simili actione mota pēdente, non incurrit vitium litigiosi, secus si reali actione.*
15 *Vitium litigiosi habet principium, & terminum.*
16 *Numerus prębendarum potest diminui, diminutis reditibus canonię.*
17 *Aestimum, diminutis facultatibus, in cōi diminui debet. Et Potestas tempore famis potest numerum familiarum minuere.*
18 *Confirmatio Papę quando teneat, & quid operetur, nu. 19.*
19 *Papa non intelligitur velle contra ius.*
20 *Quod de iure confirmabile non est iniur a confirmatum non præsumitur.*
21 *Consilium alicuius qui tenetur requirere, an & quando habitum omnino sequi teneatur.*

Dictio, Cum, importat copulam.
Dictio vero, De, importat substantiam.

CAP. XII.

EX parte episcopi. Nō valet statutum, per quod diuinus cultus diminuitur sine causa. secunda pars, ibi, nolentes. Casus. canonici Eduēses propria commoda diuino cultui præferentes, antiquum numerum præbendarum absq; eo, ꝙ essent diminuti reditus capituli, restrinxerunt. fuit hoc significatum dño Papæ per ep̄m Eduensem. Papa nolens diuinum cultum diminui, sed potius augeri, mandat antiquum numerum seruari, & p̄bendas, quæ tempore vltimi statuti vacarunt, non obstante constōne canonicorum, & confirmatione Papę personis idoneis ꝓferri cum ꝓsilio ep̄i s. dicti.† Ibi, statutū,
1 & seruatum & tunc non est necesse probare ius, vel cām statuti, sm Vinc. quia præsumitur pro factis antiquis, & ex ꝓñti prę sumitur antecedens, & ex datione fideiussionis, q̄ facit reus, præsumitur debitum principale. de hoc no. ff. de ver. ob. l. scien dum. accessorium non hēt vestire sed hēt probare, vt ff. de vsu. l. cum de in rem verso, & no. per Dy. in regula, possessor, de regu. iu. lib. 6. Ibi, diminuti, qđ esset, quia diminuto numero præbendarum esset diminutus numerus canonicorum deseruien
2 tium in diuinis.† Et no. ꝙ canonia hēt plus iuris, q̄ facti, sed prębenda hēt plus facti, q̄ iuris, quia est quid corporale: non dico, ꝙ prębenda sit seruitus, quia seruitutis esse, est subiacentibus corporib. inesse. Item res ꝓpria vel quasi nemini seruit, sed in quodam appropriat̄ canonicatui, sicut dos est appropriata matrimonio, & se inuicem significant per modum suppositi, & appositi. s. cod. c. cum M. Ferrarien. Ibi, authoritate nostra, sub hoc verbo tacite continetur confirmatio veterum statutorū.
3 † Ibi, a tempore vltimi statuti, non dicit tempore primi. dic a tempore vltimi statuti, s. inchoantis, quia vltimum statutum non tenuit. quare præbendę, quæ interim vacarunt, adhuc vacant, & collatio earum erat deuoluta ad Papam. dic ergo, ꝙ si medio tempore aliquis impetrauit vacaturam, facta mentione numeri antiqui & non noui: valet impetratio, quia nouus numerus non est numerus iuris, sed facti, de quo non oportet facere mentionem. Si enim esset numerus de iure statutus, & facta esset mentio de antiquo numero, & non de nouo, impetratio esset subreptitia, quia id, quod vltimū est inspicimus, vt l. Mela. §. 1. ff. de alim. leg. & C. ne de statu defun. l. si mater. sic dicimus, ꝙ debet inspici id in quo oratio residet, nō
4 id, in quo oratio incipit. ff. si cer. pet. l. si tibi.† Ibi, confirmatione, no. cum Papa cassat statutum, accessorie sequitur, ꝙ cassat
5 eius confirmationem. Ibi, cum consilio. No. aliquid debere fieri cum consilio, sed quid si consiliarius abest? Respon. est expectandus, nisi nolit interesse, vel non possit, secundum Io. And.
6 facit c. j. ne se. va. li. 6. Item si statutum disponeret de præsentia, sufficeret præsentia sine consensu, vt ff. de arb. l. sicuti. & si nolet interesse sufficeret requisitio etiam vnica, vt in ca. vlt. de arbi. l. b. 6. Aut igitur quis est adiectus ad cōsilium, aut ad prębentiam, nam sufficit seruare verba l. vel statuti, vt ff. de condit. & dem. l. Publius, & ff. de verb. ob. l. quidam cum filium. Dicit hic Inn. ꝙ si sine eius consilio conferant, non tenet collatio, vt infra de elec. c. cum in veteri. Et no. ꝙ licet ꝓsilium sit de forma, tamen ꝙ persona sit idonea, non est de forma, vt no. in cle. j. de offi. dele. Et adde, quod no. Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exercito. in suo commento, & ff. de acq. hær. l. eum, qui duobus. §. filius.
7 †No. quòd statutum nō debet fieri ad propriam vtilitatem statuentis, sed ad vtilitatem ecclesiæ, quo casu successor tenetur habere ratum, quando pro vtilitate ecclesiæ est contractum, tenetur successor soluere debitum, vt no. in c. rationi congruit,
8 de re iud. lib. 6.† No. ꝙ numerus canonicorum, vel præbendarum non debet restringi, & si restringitur, præsumitur factum ambitiose pro priuata vtilitate. secus si ampliatur, quia ampliatio est fauorabilis ecclesiæ. vnde presumunt auctæ facultates, quia nemo præsumitur studere dānis. ff. de prob. l. cum de in-
9 debito.† No. in isto capitulo, ꝙ tpe secundi statuti prębendæ, quę vacauerunt, nō fuerunt collatę: nā si fuissent collatæ, Papa non intendit collationes reuocare, ne authoritate principis, q̄ ꝓfirmauit statutū collatores & receptatores decipiant, argu. C. de his, q̄ ve. cta. impetrauerūt. l. 1 nō. n. est, qđ imputet̄ eis ante, q̄ Papa declaret collationē nō valere, cū nemo alius possit hoc
10 declarare, vt j. de iud. c. cū venisset.† Quæro, an sola voluntate Papę p̄bēda sit collat. ua. & vī ꝙ sic, ꝙa ptās & volūtas dāt actibus p̄fectionē. dic, ꝙ voluntas dēt esse ꝓcreta actui, q̄ dēt p̄fici. abstracta. n. volūtas, i. separata & p se, q̄ reperīt in aīa, non p̄ficit actū. v.g. si possum adire hīditatē, & volo, tñ istam voluntatem meam non applico alicui actui verbi, vel facti, nō efficior hīs, vt C. de iu. delib. l. potuit. sic dico in Papa, ꝙ sola voluntate in abstracto non confert præbendā, nisi vltra procedat & transeat ad actum dispositiuū. & adde qđ no. in prœmio sexti libri.
11 Inn.† Quæro vlterius, Papa mandauit per capitulum mihi cōferri præbendam, sed capitulū in fraudē meā contulit alteri, nunquid tenet collatio. & vī ꝙ sic, quia pōt conferre iure ordinario:† licet. n. ꝙs sit obligatus, tñ alienare non prohibetur, vt
12 ff. de Publiciana l. siue aūt. §. si duob. & C. de rei ven. l. quoties, ēt si esset lis mota sup̄ officio iudicis p̄sonali, vt no. Inn. c. co. cū M. Ferra. hoc dico p̄ tanto, ꝙa est quoddā offīm iudicis reale, vt no. ff. de rei vend. l. qui restituere. ff. de eden. l. q̄dā. §. his aūt, & ff. vt in poss. leg. l. is cui. §. q̄ possessionē, sed hoc offīm reale ꝓpetit receptis, nō recipiendis. In ꝓrīū vī, ꝙ nō valeat collatio capituli, qđ tenebat recipere authoritate papę, & non ꝓpria, ꝙa Pa-
13 pa vī ad authoritatem suam reuocasse, †& quia factum in fraudem rescripti vī factum in fraudē legis, quod non valet ipso iu

BIU Cujas

re, vt ff. de iure pat. l. si libertus. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iur. l. 2. §. fi. Item & si esset in fraudem hominis, quia tñ collatio est gratuita, deberet reuocari, Insti. de act. §. si quis in frau-
14 dē. Notat. n. Inn. in d. c. cum M. ꝙ si aliquis mouit litem contra aliquem intentans iudicis officium, vel actionem similem super aliqua re, si reus lite pendente rem ipsam alienet, non incidit in vitium litigosi: secus autē, si sup ipsa ageretur actione reali, & hoc verum tam in cā principali, quam in cā appellationis, vt ibi d. xi. Item in causa restōnis in integ. vt ff. de in integ. resti. l. abstinendi. Idem etiam in criminali. ff. de admi. tu. l. chirographis. §, 1. ff. de don. l. post ꝯctum, nisi res esset confiscata ipso facto, quia tunc iudicium sapit naturam realitatis, & vitium litigiosi c trahitur, vt ff. de publ. l. cōmissa, & quod no. per Dy. in
15 c. possessor malę fidei, de reg. iu. lib. vj. † Et no. ꝙ vitium litigiosi habet principium, & terminum, vt in c. fi. vt li. pen. in cle. vbi ponitur de principio, & in Auth. de litigiosis. §. omnem. Terminum vero habet dupliciter, scilicet lite mortua, vt C. de præscrip. lon. temp. l. j. vel p dissinitiuam sopita, vt ff. fam. erc. l. in iu-
16 dicio. † Capio secundam glo. & videtur, ꝙ numerus præbendarum possit diminui, vt infra de vita & hone. cleric. c. quoniam. Sol. illud, quando reditus sunt diminuti, vel propter graue æs alienum soluendum, sed in dubio non præsumunt diminuti,
17 † & hæc faciunt ad quæstionem, ꝙ æstimū debeat diminui in communi diminutis facultatibus. Item ꝙ Potestas non teneat
18 habere tot berruarios & residētes tēpore vbertatis. † Capio tertiam gl. & quæro, nunquid cōfirmatio Papæ tenuerit? & dicit gl. ꝙ non si fuerit impetrata sub forma communi, quia talis cō firmatio nil noui iuris tribuit. Itē qui confirmat, non dat. Item quia Papa confirmando non intendit nouum ius tribuere.
19 † Item quia Papa non intelligitur velle cōtra ius. Quæro ergo, ad quid ista confirmatio occupat membranas? Respondeo, cō firmatio facit de aliquo validius, vt non possit reuocari per statuētes, sed de nullo nō facit aliquod, nisi Papa apponeret clausulam non obstantium, & ex certa scientia scriberet, vel in cō tradictorio examine decerneret, vt ff. de adop. l. adoptio non iu-
20 re facta. † & ratio prædictorum est, quia illud, quod non est cō firmabile de iure, non præsumitur p iniuriam confirmatum,
21 vt l. 2. §. ne quis a principe. ff. ne quid in loco pub. † Modo quæro, nunquid consiliū, quod debet requiri, sit necesse sequi. Dicit Io. And. ꝙ aut consilium est quærendum de cōsuetudine,
a vel statuto, vel ex forma mādati. Primo casu non oportet ipsū sequi, quia consuetudo & statutum hoc non dictat. aut ex forma mandati, & tūc sic, vt l. Titium & Mæuium, in prin. ff. de admi. tut. nisi forte consilium esset prauum & iuri contrarium, quia non videtur hoc fuisse de intentione mandantis, arg. ff. q̄ in frau. cred. l. si pater. Alii, ꝙ aut verba dicunt, cum cōsilio, & sufficit requiri: aut de consilio, & tunc aut cōsultor requisitus non vult consulere, & potest procedi ad actum sine consilio.
22 aut ꝯsuluit, & tunc oportet ipsum sequi, † quia dictio, cum, importat copulā, vt Inst. de leg. §. si quis ancillas. fortius in dictione, de, quæ importat substantiam, vt l. 1. §. nunc videamus, de
23 coniungendis cū emancipato liberis. † Vel dic, ꝙ aut est talis actus, in cuius dispositione possit participare consiliarius, & tunc consilium est sequendū: aut non potest participare, vt frater minor, vel excōmunicatus, & tunc non est sequendum, licet de facto sit requirendum, vt d. l. Titium & Mæuium. ff. de adminis. tut. & l. quidam decedens, in prin. e. tit. Et adde, quod no. Bar. & Doc. ff. de her. instit. l. illa institutio, &c.

A D D I T I O.

a Vide ad istam materiam tex. in ca. abbate, de verb. sig. gl. & Car. Alex. in c. priuilegia 3. distin.

S V M M A R I V M.

1 *Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caueatur.*
2 *Statuta libertatis ecclesiæ respiciunt præterita. non tamen quo ad pœnā adiectam, nisi ea ab initio cohæsisset.*
3 *Statutum nouum puniens pœna certa delictum, quod per antiquum statutū arbitraria puniebatur, dicitur antiquum declarare.*
4 *Statutum, ꝙ contractus mutui summarie exequantur, trahitur ad cōtractus ante ipsum conditum celebratos.*
5 *Statutum ad ueteres contractus trahitur quo ad præparatoria iudicij, nō quo ad decisoria.*
6 *Verbum fuerit, & verbum voluerit, in Statutis vbi præterita, et futura respicere possunt, intelliguntur secundum subiectam materiam.*
7 *Tempora verborum adaptari debent & deseruire secundū subiectā materiā.*
8 *Imperator an possit facere statutum, ꝙ malę fidei possessor præscribat.*
9 *Res publica priuatæ præfertur.*
10 *Qui tacuit, rem silentio confirmasse videtur.*
11 *Casus, qui suspensset ab initio inchoandum, superueniens impedit consumandum, nisi lex contrarium expresse statuat.*
12 *Præscriptionis lucrum dicitur esse cum iniuria dominorum.*
13 *Lex debet esse certa. & statutum ambiguum non meretur in causis allegari.*
14 *Sententia lata contra statutum, de cuius intellectu probabiliter dubitari potest, non dicitur expressum errorem continere.*
15 *Statuta & constitutiones recipiunt interpretationem intrinsecam, nō extrinsecam, etiam declaratiuam, nisi a conditore, & a iudice inter litigantes dum taxat.*
16 *Tabellio, qui scripsit instrumētum ambiguum, potest illud declarare, corrigere non potest.*
17 *Statutum nouum si dicat, ꝙ homicida puniatur in centum, & quidam ante hoc statutum commisit homicidium, & illo tempore erat pœna mortis, quid iuris, si modo velit soluere centum.*
18 *Verba legis ad præterita, & futura trianſibilia, trahuntur ad illud temp us, quod negotij naturæ conuenit.*
19 *Trahere leges ad preterita, est quædam calumnia.*

C A P. XIII.

1 QVoniam. † Constitutio futura respicit, nō præterita, nisi de præteritis caueatur in ea. Dicit Host. ꝙ constitutio respicit præterita, quando concordat cum iure antiquo, quod idem præcipiebat. Sed certe ista non potest dici noua constitutio, nisi interim esset sublata per desuetudinē, & postea renouata, sed nunc
2 non traheret se ad medium temporis innouatæ. † Dicit Inn. ꝙ statuta libertatis ecclesiæ respiciūt præterita, quia ista libertas sē per esse debuit. Tu dic, ꝙ si p adiectionem pœnæ cepit esse nouum statutum, quantum ad pœnam non trahitur. ff. de just. & iu. l. ius ciuile, nisi ea pœna cohæsisset a principio, vt pœna nullitatis, vt in auth. cassa & irrata. † si antiquum statutum puniebat pœna informi, idest arbitraria, & non pœna formi, idest certa, potest dici, ꝙ nouum statutum declaret antiquū, & sic trahitur ad ōterita, ar. ff. de hær. insti. l. asse toto. quasi lege arbitran te loco iudicis. ff. de ver. obl. l. stipulationes commodissimum.
4 † Opp. ꝙ constitutio trahat ad præterita. v. g. statuto cauet, ꝙ instrumenta mutui mandētur executioni summarie. nam si ante statutum fuit factum instrumentum mutui, & post statutū petatur exequi, trahitur ad illud, ar. C. d̄ iuram. calum. l. 2. §. pe.
5 † Sol. dicit Iac. Rut. ꝙ quātum ad præparatoria iudicij trahitur ad veteres contractus, quantum ad decisiua non. Ex hac theorica sequitur, ꝙ quantum ad exceptiones peremptorias nō disponit in contractibus præteritis. puta, si nouo statuto cauetur, ꝙ non possit opponi exceptio, nisi de qua appareat instrumentum. Nam omnis exceptio peremptoria concernit decisionē litis, sed quantum ad modum procedendi super exceptione, puta ꝙ debeat p̄bari intra tres dies, vel ꝙ non contestetur lis, trahitur ad veteres contractus, de quibus nūc in iudicio quæri
6 tur. † Item ait, ꝙ si verbum, fuerit, vel verbum voluerit, vel similia, quæ possunt adaptari p̄teritis & futuris, inueniuntur in statuto, ꝙ talia tempora ibi debeant intelligi secundum subiectam materiam. ergo distinguendū, an referant ad præparatoria iudicij, an ad decisionem litis, ita no. ipse. C. eo. l. leges, & sūt
7 verba no. digna. † Ex hoc no. ꝙ tempora verborum adaptari debent, & deseruire secundum subiectam materiam, alias necesse est, ꝙ ponat tps pro tempore. quælibet enim pars orationis debet adaptari materiæ subiacenti, vt no. in l. 2. ff. de offic. p-conſ. & leg. Casus. Papa Gregorius fecit quandam constitutionem in ecclesia sanctæ Mariæ maioris de vrbe, in qua dicitur, ꝙ presbyteri primum locum obtinent, diaconi secundum, & subdiaconi tertium &c. dubitatur, an ista constitutio traherē ad præterita? Papa præmittit, ꝙ cōstitutio sedis apostolicæ oēs astringit, & ꝙ nihil debet obscurum, vel ambiguum continere, & declarat, ꝙ ipsa constitutio super prælatione perceptionum, & seruitijs exhibendis nō trahatur ad præterita, sed ad futura, quia forma debet dari futuris, nisi de præteritis caueatur expresse. Ibi, omnes, scil. cet subditos. nam, si Papa statuerit sup temporalibus imperij, non valeret statutum Papę, nisi forte ra
8 tione peccati secundum Ber. † Ego quæro, nūquid Imperator possit facere statutum, ꝙ malę fidei possessor præscribat? quidā dicunt, ꝙ sic in suo foro, quia licet non possit tollere ius naturale, potest tollere effectum eius, sed nō in foro ecclesiæ. Ideo vero, quia mundi dominus, vt l. bene a Zenone. C. de quadri. præscrip. & no. ff. de reg. iur. l. id quod nostrum, & patet. C. de præscrip. xxx. an. l. si quis emptionis. & idem possunt ciuitates, quæ habēt fiscalia, seu regalia, quia in suo territorio vice principis funguntur, vt no. in Auth. de defen. ciui. §. nulla. Item potest hoc Papa in suo territorio, vt no. Inno. ꝯ. de iure pa. c. cura. ergo & imperator in suo foro per regulam generalem, quam tradit glo. in c. possessor malæfidei, in prima glo. & præsertim qu a. l. ipsi præscribenti concedit ius vtilis dominij, quod pōt
9 in temporal bus suis. † Item quia ista constitutio publice interfuit, arg. ff. de vsuca. l. iusto, in prin. & res publica priuatæ præfertur, vt l. vt litas, de primipilo, & no. ff. de hær. insti. l. testamēto dñi. & si tu dicis, ꝙ hoc est peccatum, rñdeo, nō est peccatū
10 acquirēdo, sed in modo acquirendi. † Item dñs q tanto tpe tacuit, rē silentio confirmauit, vt l. fi. C. de his, quia non dño. Itē authoritas legis tollit peccatū, vt ff. qui satisd. cog. l. qui iurato.

Item

BIU Cujas

Item Iuſtinianus eſt approbatus ab eccleſia tanquam catholicus princeps, vt in epiſtola, inter claras, de ſum.trin. & fi.catho. Porro ipſe fecit legem, ſi quis emptionis, & non feciſſet, niſi facere potuiſſet. Item mortaliter peccaſſet fauendo his, qui delinquunt. i. malæfidei poſſeſſoribus. nam maius peccatum eſt in l. cõditore, q̃ in ſubdito. Item ſimplices homines credũt, q̃ ſtatuta valeant, & credere hoc non eſt hæreticum. Item hic non eſt dolus, & mala conſcientia non poteſt eſſe ſine dolo. & de primo ad vltimum concludendo ſequeretur ex illo, q̃ Iuſtinia. eſſet damnatus, quia mortuus eſt in peccato mortali. Prẽterea Imperator ĩ tẽporalibus habet plenitudinem poteſtatis. vnde p̃dia aliena dat militibus ſuis ex ore Dei, vt no. in p̃emio Diuorum. Item ex quo emptor ſoluit pecuniam, & tranſtulit dominium precij, iniquum eſſet, q̃ res bona fide empta & tradita pp ſuperuenientem conſcientiam ẽt deberet ab eo euelli poſt longiſſima tempora, cũ interim forte rem auxerit, & meliorationes fecerit, arg. ff. de mino. l. intra vtile. §. vendentibus. Item non omnis ꝓſcientia eſt obligatoria ad mortale peccatũ, quia non omnis eſt contra legem. Item ante, quam ſanctum sãctorum factum ſit dominus, Imperator liberam iuriſdictionẽ habet, vt ff. vt in poſſ. leg. l. fi. Itẽ prætor facit ſtatutum, q̃ ex momentanea poſſeſſione cum titulo acquiratur Publiciana, ergo & vſucapio, vt ff. de cõtrahen. emp. l. clauibus. Item ſufficit bona fides momento, vt no. ff. de vſucapio. l. Celſus. ſed contrarĩ determinatur. ĩ. de præſcrip. c. quoniam omne, vt no. in l. 1. C. de vſucap. trãsformanda, & in Auth. vt eccleſia Romana. §. fi. quia fides eſt de iure naturali, quod non poteſt tolli, ſed certe poteſt tolli effectus eius, & diſtinguendo dic, vt ibi dico, & no.
11 per Dy. in c. malæfidei poſſeſſor, de reg. iu. lib. vj. † Tamen caue tibi, quia quando Dy. dicit, q̃ etiam ſecundum punctum rationis, quando factum non eſt perfectum in ſuo effectu, caſus ſuperueniens, qui impedit inchoãdum, impedit proceſſum eius nondum conſumatum, & ſic requiritur principium iuſtum. Ita & terminus, & medium, quia integritatem deſiderat. ſed illud eſt verum, niſi lex ſtatuat contrarium expreſſe, videlicet q̃ inſpiciatur certum tps. quicquid ſit de iure ciuili, in foro conſcientiæ oportet culpã purgare ſm theologos. Sed dices, q̃ nõ eſt culpa, ſi poſſidet de iuris licentia domino ſciente & patiente, cum in poſſidendo habuit canonicum ingreſſum p̃ titulũ & bonam fidẽ, & in proſequendo patientiam domini, vt no. in d. c. poſſeſſor, in gl. fi. & quia te patiente abique tua iniuria poſ-
12 ſideo rẽ tuã. † lex tamẽ dicit, q̃ lucrum præſcriptionis eſt cum iniuria dominorum. ff. de fur. l. ſi quis vxori. §. fi. in gl. Item libe
rationis præſcribitur ex titulo. ff. de vſucap. l. ſequitur. ^. ſi via.
13 et am expulſo iuſto poſſeſſore. † Vlterius no. q̃ lex debet eſſe
a certa & non ambigua. nam ſtatutum, quod eſt ambiguum, a
14 non meretur in cauſis allegari, ſ̃ cundum Bar. † Vnde ſententia lata contra ſtatutum, de cuius intellectu probabiliter dubitatur, non dicitur continere errorem expreſſum, vt no. Bar. ff.
15 de re iudi. l. cum prolatis. † Vlterius no. q̃ ſtatuta & conſtitutiones non recipiunt interpretationem extrinſecam, ſed intrinſecam ſic, niſi ab earum conditore, etiam loquendo de interpretatione declaratiua. quod verum eſt generaliter in omnib. cauſis. ſed in cã vertente in iudicio iudex poteſt interpretari, non q̃ ſit interpretatio generalis, ſed inter litigatores tantum,
16 vt ff. de legibus. l. non poſſunt, & l. ideoq;. † Quæro nunquid tabellio, qui ſcripſit inſtrumentum ambiguum, poſſit illud declarare, dum viuit? Io. An. eleganter tenet hic q̃ ſic. tamẽ corrigere nõ poſſet, ex quo ipſum redegit in publicam formam, niſi iudicis authoritate, vt ff. de ſtatu hominum. l. Imperator, per Cy. & l. ſi librarius, ff. de reg. iu. per Bart. ſicut iudex & arbiter nõ poteſt corrigere ſuam diffinitiuam. ff. de arbi. l. qui arbiter.
17 † Quæro, ecce dicit ſtatutum nouum, q̃ homicida puniatur in centum. Quidam ante hoc ſtatutum commiſit homicidiũ, & illo tempore erat pœna mortis, modo vult ſoluere centum, quæritur quid iuris? & uidetur q̃ trahatur retro, quia diſponit ſuper naturali materia, vt ĩ. de vſu. ca. cum tu. Et eſt ratio, quia ius naturale fuit ante, q̃ redigeretur in corpus iuris ciuilis vel canonici, vt Inſti. de rerum diui. §. ſi quis a non domino. In p̃rium, quia hæc pœna non eſt naturalis, ſed poſitiua, quia non procedit p̃ ſemitas naturales, & hæc eſt vera, vt l. 1. ff. de pœnis. Idem econuerſo, ſi ex noua lege eſſet maior pœna, quam ex veteri, quia pœnæ habent concomitantiam loci & temporis, & in de formam & originem ſumunt. & adde quod no. Cy. C. de legi. & conſtit. l. leges & conſtitutiones, & ff. eod. l. cum lex in p̃te
18 teritum. ibi etiam vide per Cy. † ſi lex loquatur verbis trahibilibus in præteritum & futurum, trahitur ad illud tempus, quod conſonat naturæ negotij, vt indulgentia ad præterita, pœnæ &
19 ſtatuta ad futura, ibi &c. vide per Cy. † Vltimo no. q̃ trahere leges ad præterita eſt quædam calumnia, vt l. pen. C. de decu. lib. x. Et adde, quod no. in Auth. de filijs ante dotalia inſtrumenta natis. §. fi. & inde collige, q̃ nouæ leges & gloſſæ poſſunt allegari in factis antiquis.

ADDITIO.

a Vide per Iaſ. in l. admonendi, in lec. in fi. gl. 2. ver. ſed conſidera quomodo Barto. & Doc. ff. de iureiu. & Alex. conſi. 8. 2. vol. Felin. in c. 1. de conſtit. aliquid in cap. delicte. ĩ. ti. 1.
Vinc. God. Adde q̃ lex facta propter bonum commune, & non nutriens peccatum, ſeruari debet, & ligat in foro conſcientiæ. Alex. conſi. 200. nu. 7. lib. 6. & vide ibid. in apoſtil.

De reſcriptis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum concernit ius impetrantis & ad ius refertur. ideo ipſius verba legum, & canonum interpretationem recipiunt, quod ſecus eſt in priuilegio.*
2 *Modi quibus Papa reſcribit.*
3 *Vis maior in omnibus præceptis excepta cenſetur.*
4 *Collatio beneficij an poſſit probari per teſtes.*
5 *Pars an ſit citanda in collatione beneficij.*
6 *Legitimatio facta per reſcriptum Comitis, non citatis agnatis, an valeat.*
7 *Impetrari ſi qua poſſunt ſine partis citatione, debẽt ĩ proſecutione iuſtificari.*
8 *Reſcriptum non valet, vbicunque prohibetur impetrans ab impetrando.*
9 *Reſcriptum, ſi ſit ſuſpectum de falſitate, non valet.*
10 *Reſcriptum, quo cauetur q̃ interpretari non poſſit, licet non recipiat interpretationem, recipit nihilominus intellectum trifariam.*
11 *Reſcriptum quando impetratur, an aliqui ſint citandi.*
12 *Citare non oportet eos qui caſu, vel in conſequentiam lædi poſſunt.*
13 *In executione cõtractus conceſſa neminem citare oportet, ſecus in concedẽda.*
14 *Epiſcopus motus an poſſit beneficia conferre.*
15 *Impetrans rem illicitam an puniri debeat.*
16 *Naturaliter vnuſquiſq; id quod agit valere vult, & de oppoſito cõtraſtatur.*
17 *Stylus in reſcriptis qualiter accipiatur.*
18 *Verba ſimpliciter, & de plano, in reſcriptis Papæ inferunt dilationum abbreuiationes.*
19 *Reſcriptum, quod non eſt ſecundum ſtylum Romanę curiæ, emanans a Roma. cui eſt ſuſpectum.*
20 *Quod fit interdum per inſtrumentum. cum quo fit, præſentatur.*
21 *Reſcriptum, cui ineſt clauſula implicans contrarietatem, falſum dicitur.*
22 *Clauſula, vbi oratio imperfecta dicitur, eſt modificatio quædam principali diſpoſito adiacens.*
23 *Reſcriptum nihil operatur niſi integrum producatur.*
24 *Integrum dicitur quod ex omnibus ſuis partibus conſtat.*
25 *Reſcriptum triplex eſt, odioſum, gratioſum, medium.*
26 *Princeps ſi dedit quandam formam procedendi, & indulgẽdi ſuper maleficijs commiſſis in turba, an extendatur ad ea, quæ ſunt commiſſa.*
27 *Mitius ſæpe punitur vbi multorum ſalus periclitatur.*
28 *Ordo reſcripti ſeruandus eſt, & quid ſit ordo.*
29 *Literæ ſecundę conceſſæ ad interpretationem primarum, ad eas reſtrictiua relatione reſtringuntur.*
30 *Reſcriptum vnius principis, an recipiat interpretationem a reſcripto alterius principis.*
31 *Prærogatiua an tollatur per reſcriptum de ſoluendo creditoribus pro rata, vel de ſtando maiori parti creditorum, & quid de hypotheca quam quis habet ex prouidentia.*
32 *Principe reſcribente, q̃ omnibus creditoribus fugitiuorum ſoluatur pro rata, inter creditores priuilegia ceſſãt. Hipothecarij nihilominus chirographarijs etiam priuilegiatis præferentur, & procedunt prædicta etiam in clerico creditore, vt nu. 34.*
33 *Lex ſuum non tuum tibi denegat beneficium.*
34 *Princeps non intelligit ſuadendo tollere iura realiter acquiſita, & radicata tollere.*
35 *Actio datur ex reſcriptis principis, & reſcripta habent virtutem impetrãdi.*

1 Reſcriptum † proprie concernit ius impetrantis & ad ius debet referri. Et ideo verba reſcriptorum recipiunt interpretationẽ legum & canonum, ſecus in verbis priuilegiorum, ne priuilegium reddatur inutile. 2. q. 7. ſicut. ĩ. eod. titu. c. cauſam,
2 per Innocen. & Ber. † Papa interdum reſcribit formaliter. ĩ. eod. cum dilecta. ĩ. de reſtitu. ſpol. Piſanis. vt quando dat ordinem ſubſtantialem. Interdum cauſaliter, vt quando conſiderat radicem cauſæ producentis. ĩ. eo. ſuper literis. Forma eſt obſeruantia ſtatuti ſaltem in ordine. Quandoque Papaliter, vt quando apponit illa verba, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis. quæ tamen verba contra ius naturale non valent, vt in clement. paſtor. infra de re iudi. Priuilegia etian ex ſuperuenienti caſu, & contraria æquitate mutantur, vt dicit il-
3 la l. no. ff. de vulg. ſubſtit. l. ex facto, in princip. † Item ab omnibus præceptis vis maior excipitur. ff. de public. l. Cæſar. & omnes leges & reſcripta recipiunt interpretatione naturalem & neceſſariam, vt l. 2. de ordi. iu. ff. de in ius vo. l. quamuis.
4 ff. de excuſ. tuto. l. ſcire oportet. §. ſufficit. † Nunquid collatio beneficij poſſit probari per teſtes? videtur diſtinguendum, aut eſt magnum beneficium, & non poſſit: aut modicum, & tunc poſſit. & ſic diſtinguimus in matrimonio carnali, vt C. de nup. auth. maximis. Idem ergo videtur di-

BIU Cujas

cẽdum in ſpirituali, arg. in l. Deo nobis, de epiſc. & cler. And.
5 de Piſis. † An in collatione beneficij pars ſit citanda? Reſpond.
ſi beneficia, vel reſcripta concedunt ad lites, ſi præſens eſt pars
aduerſa, debet requiri, ſi abſens, debet citari. C. de iudi. l. obſer-
nandum. Si vero cõceditur ad gratiam in alterius ꝓiudicium,
ſi quidem modicum eſt præiudicium, poteſt etiam concedi
incitata parte, vt l. quoties. C. de preci. impe. offe. & l. 2. §. ſi quis
a principe. ff. ne quis in loco publi. cum ſimi. Si autẽ multum
alij nocet, debet requiri, vt l. nam ita diuus. ff. de adop. And. de
6 Pi. † Ex hoc videtur, q̃ legitimatio facta per reſcriptum Comi-
a tis, non citatis agnatis, non valeat, a vel ſaltem debeat reſcindi
tanquam ambitioſa, vt l. fi. de natalib: reſtituendis, per Ia. de
7 Are. † Quædam tamen impetrantur etiam ſine citatione ad-
uerſarij, tamen in proſecutione debent iuſtificari, vt egregie
8 no. ff. de bon. poſſ. li. 3. §. ſi cauſa. † Et no. q̃ reſcriptum nõ valet,
vbicunque prohibetur impetrãs ab interpretando, ſiue prohi-
beatur ratione perſonæ, ſiue ratione rei, ſiue propter turpitudi
nem finalis cauſæ, ſiue quia res impetrata ſit publice, ſiue ali-
quali ratione ſpecifica in lege, ſiue vbicunque, non poteſt con
ſenſu partium roborari, vt C. ſi nuptiæ ex reſcripto petantur. l.
1. C. qui militare non poſſunt. l. eis. C. de ſacrific. paganorum. l.
ſicut. C. de peti. bon. ſubla. l. 1. Et vbicunque lex vltra procedit
annullando, vt l. præſcriptio, de oper. publicis. C. de aquæ du-
9 ctu. l. omnes, & l. diligenter, lib. xj. † Item ſi reſcriptum ſit ſuſpe
ctum de falſitate, vt infra e. c. ex parte conuen. quo caſu nihil
operantur illa verba, de plenitudine poteſtatis, quia per hoc
magis ſuſpectum præſumitur, quia ſtylus ſcribendi præuarica
tur, arg. illius ſingularis gl. quæ eſt in l. ſi procurator, de cond.
10 ind. † Quæro, nunquid reſcriptum, quo cauetur, q̃ interpreta
b ri non poſſit, recipiat aliquam interpretationem? b & videtur
q̃ ſic. C. de adult. l. ita pudor, & ff. de in ius voc. l. quamuis. re-
ſpondeo, hoc tantum eſt dicere, quantum q̃ non recedatur a
verbis. i. q̃ non liceat offendere verba, vt ff. qui & aqui. l. pro-
ſpexit, & ff. ſol. ma. l. ſi vero. §. de viro. tamen bene recipiunt in-
terpretationem, ſecundum ſubiectam materiam, vt ff. loca. l. ſi
vno, & ff. de vſu. l. ſi ſtipulatus. Item vt aliquid operentur, vt l. 1.
ff. ad municip. & l. ſi quando. ff. de leg. j. Item ſenſum attributũ
verbis ab intellectu & animo ſignificandi recipiunt de neceſſi
tate. ff. de lib. & poſt. l. Gallus, in §. 1. nec dicitur proprie iſta in-
terpretatio, ſed intellectus. Nam quod ĩtellectu caret, nihil eſt,
11 vt ſ. ti. 1. c. fin. An quando impetrãt reſcriptum, aliqui ſunt c ci
c tandi? verba Iac. de Are. ſic dicunt. ff. de adop. l. ita diuus. aut im
petratur reſcriptum ad lites, vt cum delegatur iudex, & tunc
non oportet aduerſarium requiri, ſi non ſit in curia, vt no. ff.
de iudi. l. obſeruandum. ſaluæ enim ſunt except ones contra re
ſcriptum, vt C. ſi ꝯius, vel uti. pub. l. ꝑſcriptione. C. de dila. l. ſi
quando. aut impetrãt ad ius aliquod obtinendum, & tunc aut
nullum lædit, vel parum, & tunc idem, qa non eſt neceſſe vo-
cari aliquẽ, vt C. d̃ preci. impe. offe. l. quoties, & ff. neqd in loco
publico. l. 2. §. ſi quis a principe, & arg. ff. de fideicom. liber. l. er-
go. §. illud. aut multum lædit alium, & tunc ille, qui principali-
ter lęditur, & ꝯ quem nominatim hoc reſcriptum impetratur,
dẽt requiri, vt l. fi. ff. de manu. teſta. Ia. de Are. Hoc non eſt ne-
ceſſe, ſi in reſcripto committitur alicui cauſæ cogn tio. nã cũ
p illum debet fieri citato, non eſt neceſſe, q̃ fiat preſcribẽtem,
quia ſatisfacit, qui p alium committit, vt in regula, qui p alium.
hoc probatur. ff. de in ius voc. l. libertus aduerſus, & p glo. nota
bilem, quæ eſt in l. 3. §. ſiquis cauſa cognita. ff. de bonorum poſ.
12 & facit. l. 1. in fi. ff. de ven. inſpicien. † Vbi dicitur, q̃ illi, qui caſu
vel qui in conſequentiam lędi poſſunt, non ſunt citandi, quia
tractus futuri temporis nõ ſpectat ad iudicem, & quia nondũ
habent aliquod ius in proceſſu cauſæ, arg. ff. de leg. 2. l. ſi ita. §. ſi
ſub conditione, quia nondum habent aliquod ius aptum præ-
ſenti tempori. ff. quod cuiuſque vniuerſi. nomine. l. item corũ,
13 & p Cyn. C. de diſtra. pign. l. creditor, † vbi dicitur, quod in exe
cutione ꝯctus nemo citandus eſt, ſi executio eſt conceſſa &
aperta, ſecus, ſi concedenda, vel acquirenda, & illa verba ẽt ad
14 propoſitum trahe. † An epiſcopus mutus poſſit beneficia con-
ferre? & vr̃ q̃ non, quia collatio eſt authoritas & plus, q̃ authо-
ritas, ergo debent interuenire verba, vt l. prima, ff. de autho. tu.
& vbi ſunt neceſſaria verba, non ſunt ſufficientes actus. ff. de
reg. iu. l. vbi non voce. ff. de adop. l. ſi pater naturalis. dic cõtra-
rium, quia poteſt fieri abſenti, ergo non eſt authoritas, vt in c.
15 ſi tibi abſent, de præben. lib. vi. † Quæro, nunquid debeat pu-
niri ille, qui impetrat rem illicitam? & ſi quidem lex vltra pro-
cedit puniendo, punitur. Si autem non procedit vltra impo-
nendo pœnam, videtur q̃ ſatis ſit pœna ipſa nullitas, vt ff. de cõ-
trahen. emp. l. ſenatus, & C. de poſthu. hær. inſt. l. fi. in fi. Nam
vbi lex vltra non procedit, nec nos debemus vltra procedere,
ſed contenti eſſe debemus pœnis. l. contentis, vt ff. de ver. ob. l. ſi
ita ſtipulatio facta. In ꝓriũ vr̃, q̃ eo ipſo, q̃ qs attentat prohibi-
ta, deliquit, ergo dẽt puniri pœna arbitraria, vt no. C. de ſacroſ.
eccl. l. nemo martyres, vbi gl. ſingularis. Sed dicas, q̃ ibi actus
proh ibitus ſapiebat ſacrilegium, ſed vbi non continet in ſe de-
lictum, ſatis eſt pœna ipſa inualiditas, quæ eſt afflictio intentio
16 nis. † Nam naturaliter vnuſquiſq; quod facit, vult valere, & de
oppoſito contriſtatur, vt legitur & no. in l. 2. C. de condi. inſer.
& ff. ad l. Fal. l. in ratione. §. cum quidam, & l. 3. ff. de mili. teſta.
17 † Quæro, qualiter accipitur ſtylus in reſcriptis? Rñd. ſtylus eſt
forma rite, recteq; ſcribendi conſuetudine Romanæ curiæ ap
probata, quod dic, vt in Spe. de reſcr. præſentatione. §. ratione
formæ, in prin. & per totum, & ibi Speculator tractat notabili
ter de quibuſdam formis & intellectibus ipſis appropriat. a
iure, vt ſcias q̃ nulla dictio debet in reſcripto vacare, de ma. &
obe. c. ſolitæ. Item q̃ verbum, iniquitas, ſignificat ordinem iu-
18 diciarium, de iudi. c. exhibita. † Item q̃ verba, ſimpliciter & de
plano, ſignificant abbreuiationem dilationũ, de accu. c. olim,
per Inn. Item quandoque apponitur clauſula, ſine debito. ſ. in
temporalibus aliquando, ſine canonico, ſ. in ſpiritualibus, de
reſt. ſpo. c. ex cõqueſtione. Item verbum, cauſa, in reſcripto cri
minali: l s, in ciuili apponitur ſm ſtylum curiæ, vt ait Spe. per
19 l. cauſas. C. de tranſ. & reſcriptum, quod non eſt ſm ſtylũ Ro-
manæ curiæ, emanans a Romana curia, eſt ſuſpectũ, de ſent.
excom. c. ad hæc, ſecundum Inn. & dr̃ ſtylus quaſi calamus, qa
20 olim ſtylo ſcribebatur. † Vnde per inſtrumentum, quo aliqd
fit, repreſentatur id, quod fit. dicit lex, quod liber eſt ſtylus te-
ſtandi, quod ſignificat teſtamentum in ſcriptis, & licitum, qd̃
iterum non redit, arbitrium, quod ſignificat teſtm̃ nuncupa-
21 tiuum, vt C. ſacroſ. eccl. l. 1. † Item quando in reſcripto eſt
cã implicans ꝯdictionem, vt qñ in cõtentioſis cãæ cognitione
remota, iſtud reſcriptum eſt falſum, vt j. eod. ex parte conuen.
Sunt & nonnullæ alię clauſulę, vt illa, veritati & iuſtitiæ non
præiudicantibus, quæ clauſula etiã tacite vr̃ ineſſe, vt j. de con-
22 fir. vti. vel. inuti. c. bonæ. † Dicitur autem clauſula quandoque
oratio perfecta, quandoq; imperfecta, & tunc eſt quędam mo
dificatio adiacens principali diſpoſito. ff. de leg. 1. l. talis ſcriptu
ra. j. de appe. cap. 2. requiris. Exẽplum in cła, ſi eſt ita, quæ nil ſi
gnificat, niſi iungatur cum præmiſſis, ſed iuncta cum eis facit
ipſam ſignificare. C. ſi ꝯ ius vel vti. publ. l. fi. facit j. de ver. ſig. c.
23 Abbate. † & ſcias, q̃ reſcriptum nil operatur, niſi integrũ pro-
ducatur, vt no. in Spe. de reſcripti præſentatione, in prin. ver.
24 ſed obijcitur, & arg. ff. de leg. l. inciuile. † Integrum autem dici
tur, quod ex omnibus ſuis partibus conſtat ita, q̃ totum legi-
poſſit de verbo ad verbum. C. de preci. impe. offe. l. fi. & j. de fi.
25 inſt. c. cum contingat. † Item no. q̃ triplex eſt reſcriptum, ſcili-
cet odioſum, quod reſtringitur, ar. ff. de lib. & poſt l. cum qui-
dam. gratioſum, quod ampliatur, arg. cod. ti. l. placet, & mediũ
inter hæc duo, arg. ff. de in ius voc. l. ſed ſi hac. §. fi. quod nec re-
ſtringi, nec ampliari debet niſi quo ad ea, quæ ſunt conſecuti
ua reſcripti, vt no. ff. de procur. l. qui procuratorem dat. quod
26 dic vt no. Inn. j. de præben. c. cum olim. † Pone, princeps dedit
quandam formam procedendi & indulgẽdi ſuper maleficijs
commiſſis in turba, nunquid extenditur ad ea, quæ ſunt com
miſſa, ſed non in turba? & videtur q̃ ſic, quia duo ſunt præce-
pta, ſcilicet q̃ cognoſcat de maleficijs, & quod cognoſcat de
maleficijs in turba, ar. ff. de arbi. l. Celſus, & ff. de leg. 1. l. quidã
teſtamento, in prin. dic contra, quia turba eſt quædam quali-
27 tas, vt l. prætor. §. docere. ff. vi bono. rap. † & ſæpe punitur mi-
tius, vbi multorum ſalus periclitatur, ne forte propter vnũ ho-
micidium multa gens pereat, vt l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis.
Non ob. l. Celſus. ff. de arbi. quia ibi eſt duplex ratio, & conſide
rat o, quarum vna reſpicit debitum, ſcilicet, obligatio, alia ter-
minum, ſc licet miſeratio. ff. de compenſa. l. ſi cum militi. §. 1.
Præterea ſi ibi nõ eſſent duo præcepta, vitiaretur ſnia diffinitiua, & acceſſorium vitiaret principale, & id, quod eſt appoſi-
tum ad differendum, veniret ad perimendum, quod eſt abſur
dum. hanc rõnem ponit glo. in c. nemo poteſt ad impoſſibile
obligari, de re. iu. li. vj. Si aũt ſub vna cõſideratione adijceretur
impoſſibile tps, tunc haberet vitiare, quia ei cohæret. Sed ꝓriũ
j. de do. & contu. c. cum dilecti, vbi etiam ſub vna non vitiat.
Sol. aut dies hẽt præcedentẽ obligationem, vel diſpoſitionẽ de
per ſe ſubſiſtentẽ, & non vitiat, & ita eſt ibi. Nã ſi p̃cedat obło
ad obtẽperandũ præceptis qñcũq;, a qua non liberat tps incon
gruum. ſecus, vbi dilatio nõ haberet ſeorſum præcedentẽ obli
gationem, qa qd̃ vnum eſt, diuidi non poteſt, & tunc intelligis
dictum c. ſimilis conſideratio fit. C. de legi. l. quod fauore, per
28 Pe. & Cy. † Ordo reſcripti eſt ſeruandus. Eſt autem ordo, quan
do principi placet, q̃ ſit ordo, etiam ſi præpoſteret ordinẽ ſoli-
tum,

ADDITIONES

a Vinc. God. Adde q̃ legitimatio facta non citatis his, qnibus, preiudicatur, non valet. Ruy. conſi. 161. nu. 14. lib. 2. niſi habens authoritatem legitimandi hoc poſſit. ibid. nu. 16. & 26.

b Vide Barb. in conſi. 33.

c Vide Barb. in conſi. 43. vbi pulchre loquitur circa hoc, an in reſcripti, vel priuilegij conceſſione pars ſit citanda quo ad impugnandum multa reſcripta.

BIU Cujas

tum, quia ipſe rerum formas poteſt immutare expreſſe & tacitè. Item ſcias, q̃ ſi princeps conceſſit duas literas, & ſecundæ
29 veniunt ad interpretationem primarũ, ſecundæ literæ reſtringũtur ad primas per relationem reſtrictiuam, quia relatiuum requirit antecedens, vt in Auth. de filijs ante dotalia inſtrumẽta nat. s. §. fi. vbi hæc ſingulariter no. facit. ff. de liberatio. leg. l.
30 Aurelius. §. teſtamento. † Sed nunquid reſcriptum vnius principis recipiat interpretationem a reſcripto alterius principis? Reſpondeo ſic, quia ſicut promptũ eſt legesl egibus concordare, vt l. 1. C. d̃ inoffi. don. ita reſcripta reſcriptis, vt ff. de pac. l.
31 reſcriptum. ibi, & repeto &c. Sed nunquid per reſcriptum de ſoluendo creditoribus pro rata, vel de ſtando maiori parti creditorum, tollatur prærogatiua ſiue priuilegium ita, q̃ reducat ad ius commune? Reſpondeo ſic, tamen non tollitur hypothe
32 ca, quam hẽt quis ex propria prouidentia. † Vnde, ſi princeps reſcribit, q̃ omnibus creditoribus mercatorum fugitiuorum ſoluatur pro rata, ceſſabunt priuilegia, tamen creditores hypothecarij prẽferentur chyrographarijs tam ſimplicib. q̃ priuilegiatis, † & hoc eſt quod dicitur, lex ſuum & non tuum tibi de-
33 negat beneficium, vt no. C. qui po. in pig. hab. l. aſſiduis. † Quid
34 ſi inter iſtos creditores vnus eſt clericus? Videtur in eo non habere locum lex ciuilis. ſed contra eſt, quia tibi clerico lex ſuum & non tuum tibi denegat beneficium, ſeu priuilegium, quod facere poteſt, ſed tuam prouidentiam ſuper hypotheca auferre nõ poteſt, nec vult, quia princeps non intelligit tollere iura realiter acquiſita & radicata, vt d. l. reſcriptum, in fi. principij,
35 vbi eſt tex. no. † Adde, q̃ ex reſcriptis pr̃cipis datur actio, vt ff. de pig. act. l. eleganter, in prin. Item reſcripta habent virtutem interpretandi, vt ff. de pecu. leg. l. ſi peculium, §. ſi cui viua vox principis, & ff. de legat. 2. l. vnum ex familia. §. item imperator
36 Marcus, & ff. de legi. l. licet imperator. † Et no. q̃ reſcriptum dr̃ proprie, quando reſcribitur abſenti. Nam cum abſente loquitur, qui ſcribit epiſtolam, vel mittit nuncium, vt ff. de conſtitu. pecu. l. licet, & ff. de acqui. poſ. l. qui abſenti. gratia autem dicitur, ſiue preſenti, ſiue abſenti fiat, vt ff. de iureiu. l. Labeo.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio generali ſecundum ius commune obtento obſtat reſcriptum etiam de illo faciens mentionem.*
Clauſule, appellatione remota, & appellatione conceſſa, quid operentur.
a *Species derogat generi, ſiue in eadem diſpoſitione, ſiue in diuerſis.*
3 *Appellatio eſt de iure naturali.*
4 *Dictio, altera, ponitur inter duos.*
5 *Reſtitutio quælibet dicitur indulgentia, ſed non econtra.*
6 *Libere, aduerbium quid ſignificet.*
7 *Ex generali ſed. Apoſtolicæ indulto, q̃ libere appellare liceat, non poterit impetrans appellare in cauſa momentaneæ poſſeſſionis, ſi ſit verus contumax, ab interlocutoria ſine ſcriptis, vel ſine cauſæ aſſignatione, contra propriam deliberatam, & ſpontaneam confeſſionem, & poſt decem dies.*
8 *Princeps vno verbo non vult totam machinam iuris ſubuertere.*
9 *Præſumitur pro apellante in ipſa appellationis introductione, in fine p̃ ſentẽtia, in medio veritas inquiritur.*
10 *Iudex, ad quem, debet de meritis appellationis diſcutere, & eam introducere, quamuis iudex a quo eam non approbet.*
11 *Species, ſi omnino a genere ſeiuncta ſit, ei derogat, ſi generi coniuncta remanet, & in ſermone ea præmittitur, genus vero ſubſequitur, ſui generis naturam retinet, nu. 16. aut econtra & limitat.*
12 *Genus, ſpecies, & qualitas non poſſunt eſſe ſine ſubſtantia.*
13 *Diſpoſitio coarctatiua non ſuſcipit generis ampliationem.*
14 *Indiuidua de ipſiſmet duntaxat prædicantur.*
15 *Locutio diſcreta dicitur ſpecies indiſcreta dicitur genus.*
17 *Species in aduerſatiuis orationibus derogat generi, item in ſeiunctis ſi vna ad vnam perſonam, alia ad aliam referatur. Si ambæ ad eandem perſonam ſub diuerſis conſiderationibus, vtraque debetur.*
18 *Cauſa certæ quãtitati, vel rei adiecta nõ reſtringit, ſecus ſi incertæ adiciatur.*
19 *Qualitas vbi de neceſſitate ineſt cuilibet de genere non reſtringit. alias ſecus.*
20 *Statutum tribuens iudici liberum arbitrium in omnibus delictis tam procedẽdo, quam condemnando, reſtringitur per aliud ſtatutum in caſu homicidij pgnam capitis imponi mandans, quamuis etiã in homicidio quo ad proceſſum, arbitrium illæſum remaneat.*
21 *Lex vna an deroget alteri ſine clauſula, non obſtante.*
22 *Reſcripti quod nihil iuris confert, ſed in iuris diſpoſitione remanet, impetrãs mentionem facere non tenetur.*
23 *Priuilegij, præſertim in corpore iuris redacti, impetrans debet omnino mentionem facere ſaltem implicite.*
25 *Conceſſio libere appellãdi ex reſcripto ſi detur perſonæ prohibitæ appellare, ius commune reſtituit. ſi perſonæ non prohibitæ, facultatem appellandi in caſibus quibuſcunque, dumtamen non exiſtenter iniuſte, nec euidẽter inuſtè appelletur, & nu. 26.*
26 *Intellectus ad l non eo minus. C. de procurato.*
27 *Clauſula, appellatione remota, non remouet legitimam appellationem.*
28 *Veritati, & iuſtitiæ princeps derogare velle non cenſetur.*
29 *Reſtitutio ad ius commune, & remotio irrationabilis odij, non eſt priuilegiũ,*
30 *Mentio de ſtatuto municipali per omnia idem quod ius commune continẽti, an debeat fieri in reſcripto contrario iuri communi.*
Odium irrationabile eſt, vbi quid prohibetur, quod de iure cõmuni cõceditur.
31 *Ex ſtatuto continente idem quod lex xij. tabula, oritur condictio ex lege.*
32 *Princeps, qui conceſſit mihi immunitatẽ, ſi poſtea generali ſtatuto imponit onera, an intelligatur tollere meum priuilegium.*
33 *Generale ſtatutum, niſi cum derogatoria mentione, nõ tollit priuilegium, nec ſpecialem conſuetudinem non illicitam, nec a iure improbatam.*
34 *Priuilegium tempore prius, cæteris paribus, poſteriori præfertur.*
35 *Compaſſibili non fit mutatio, aut nouatio.*
36 *In literis iuſtitiæ inſpicitur tempus præſentationis, in gratioſis, & beneficialibus tempus datæ, niſi expreſſe conditio adiecta ſit.*
37 *Genus ſpecificatum tantum valet, quantum ſpecies declarata.*
38 *Species declarata in indiuiduis derogat declarandæ, ſecus in diuiduis.*
39 *Prius tempore dicitur quod prius eſt perfectionis ſoliditate.*
40 *Proteſtatio requiritur ad diligentiam oſtendendam, & moram non præſumendam.*
41 *Appellare an poſſit impetrans, cum clauſula, appellatione remota.*
42 *Appellationi in cauſis pecuniarijs renunciari poteſt, in cauſis ſanguinis non poteſt.*
43 *Reſcripta, & iudicia paritatem deſiderant.*
44 *Recurrendum aliquando non eſt ad generalem prouidẽtiam, niſi prius diſcuſſa prouidentia ſpeciali.*

CAP. I.

SIcut Romana. Priuilegio generali ſecũdum ius commune obtento ob
a ſtat reſcriptum a ſpeciale etiam de illo non faciens
1 mentionem. ſecunda pars ibi, inquiſitio. † No. in iſto c. duas clauſulas contrarias. vna eſt, Appellatione cõceſſa, & quid operetur, quod non reperitur alibi, quam hic. Alia eſt, Appellatione remota, & iſta eſt vulgaris formula, quæ vt plurimum apponitur de ſtylo Romanæ curiæ, & aliquando apponitur de inferiorum iudicum conſuetudine habentium tamẽ merum imperium, & nihil operatur, niſi quando appellatur ab interlocutoria, & loquor, quando iſta conſuetudo eſt præſcripta de principis conſcientia, de qua habemus vnicam l. tantum. C. de ſentẽ. & interl. l. cum ſolitum. ibi etiam tractatur de
2 clauſula, Recuſatione remota. dic, vt ibi dixi in lec. † No. q̃ ſpe-
b cies b derogat generi ſiue in eadem diſpoſitione, ſiue in diuerſis, & ſiue in eodem reſcripto, ſiue in plurib. ab eodem emanatis. Caſus ſecundum Ber. in ſuffragio ſic ponitur. Quidam pp culpam ſuam, quia ſæpe deliquerat in appellãdo, priuatus fuit generaliter beneficio appellationis p Papam. Iſte poſtea impetrauit indulgentiam generalem, vt libere ſibi l. ceat appellare. demum quidam alius, tacito de iſta indulgentia, impetrauit cõtra iſtum cum clauſula, Appellatione remota, tandem lata ſententia contra iſtum, qui ſententiam meruit, appellauit. quæritr, vtrum ſuæ appellationi ſit deferendum? & videbatur q̃ ſic ex generali clauſula, & quia eſt primus impetrans. contrarium determinat, quia ſpecialis p̃hibit o derogat p̃ miſſioni generali.
3 † Ibi, ſublato, hæc verba operantur, vt iudex non teneatur appellationi deferre, tamen non eradicant beneficium appellandi, quia appellatio eſt de iure naturali, ſicut quælibet alia defenſio, q̃ dic vt j. de appella. c. vt debitus, & j. eti. c. 1. lib. vj. Ibi, † al
4 tera. hæc dictio, altera, ponit ĩter duos, vt no. C. de furtis. l. ancil
5 læ. † Ib., indultum, male videtur dicere, quia quod de iure cõmuni conceditr, indulgentia nõ vocatur, vt in l. 1. C. de theſau. lib. x. Solu. patet, quia iſte iam erat ab appellando interd. ctus ſecundum Ber. vnde reſtitutio fuit indulgentia, quia omnis reſtitutio eſt indulgent a, licet non omnis indulgentia ſit reſtitutio, vt C. de aboli. l. indulgentia † Ibi, libere, iſtud aduerbiũ, libere, quandoq; ſignificat libertatem ẽt in cã, rõne, ſolennitate, & legibus, vt C. de ſacroſ. eccl. l. 1. & l. generali. & aliquãdo ſignificat voluntatem abſolutam, vt quando nemini præiudicatur, vt ff. ad Tre. l. quia poterat. hic aũt ſumitur in primo modo ſignificandi, nec. n. p̃ hoc concederetur ei appellare in cã momentaneæ poſſeſſionis, nec ſi eſſet verus contumax, quia iuriſdictionem cõtemnit, qui ſe a prætore facit alienũ, nec audiri deſiderat. † Item nec ab interlocutoria ſine ſcriptis, nec cõtra propriam confeſſionem ſcienter & ſpõte factam, nec poſt
7 x. dies, nec etiam ab interlocutoria ſine aſſignatione cauſæ,
8 † quia non vult princeps vno verbo totam machinam iuris ſubuertere. C. de inoffic. teſtamen. l. ſi quando. non obſt. l. 1. ff. de teſta. milit. quia illud indultum non continet alterius detrimentum, alias ſecus, vt. ff. de adminiſtr. tuto. l. impuberi filio
9 centurio. † Ibi, deferri, pondera hoc verbum, & dic pro appellante

ADDITIONES.

a De iſta materia, an per reſcriptum ſpeciale tollatur generale, licet de eo non fiat mentio, & quid in priuilegio. vide Are. in conſ. 76. inci. diligenter viſis.

b Vinc. God. Adde q̃ ſpecies debet idem in ſua ſpecie operari, quod genus in ſuo genere, Cur. conſ. 1. nu. 8.

BIU Cujas

a appellante a ꝓſumitur in introductione appellationis, niſi ſit clauſula appel. re. ſed in medio cauſæ appellationis non præſumimus, ſed veritatem inquirimus. at in finali calculo pro ſententia præſumimus, vt ĵ. de renũcia. c. in præſentia, niſi in actis
10 appareat cõtrarium, vt ĵ. de reſt. ſpol. c. cum ad ſedem. † Ibi, admitt, & quando appellario non debeat admitti, ideſt approbari per iudicem a quo, tamen iudex ad quem, debet diſcutere de meritis appellationis, & eã introducere, vt ff. de appel. recipien.
11 l. ſi cuius. † Ibi, ſpeciale, no. quando ſpecies euellitur de corpore generis, ſ. ꝙ ſeparat ab integritate ſui generis, & tũc derogat generi, nec continetur ſub eius ꝓdicamento, ſicut ſi unus oculus euelleretur de vno corpore, iam non eſt de corpore, ar. ad iſtam doctrinam. ff. de pec. lega. l. cum dñs. §. fi. ff. de auro & ar-
12 gento leg. l. apud. † Vbi etiam probatur, ꝙ neque genus, neque ſpecies, neque qualitas poteſt eſſe ſine ſubſtantia. Interdum vero non euellitur de corpore, ſed remanet ipſi generi iuncta, & tunc non derogat generi, cum diſtinctione tamen. Nam aut ꝓmittitur ſpecies, & ſequitur clauſula generalis, & tunc retinet naturam ſui generis ampliando, vt ſi teſtator dixerit, relinquo Titio talem & talem fundum, & oẽs fundos meos. Aut primo præmittitur genus, poſtea ſequunt̃ ſpecies declaratæ, & tũc reſtringitur genus per ſpecies limitãdo, vt ff. de ver. & rerũ ſig. l. ſi cum fundum. ff. de fundo inſtr. l. quæſitum. §. fi. ff. de ſup. leg. l. ſupellectili. ff. de penu leg. l. nã ꝙ liquide. §. ſi cui. ff. de vino leg.
13 l. fi. §. cui dulcia. † vt tamen ſcias, ꝙ coarctata d. ſpoſitio non ſuſcipit generis ampliationem. ff. de leg. 2. l. hæres meus. §. duæ ſtatuæ Si ponas, ꝙ illud verbum, duæ, ſit verbũ teſtatoris, quia dixit, duas lego ſtatuas, & omne marmor: Nam verba taxatiua diminutionem importãt. ff. ad Trebell. l. Lucius. §. quæ habebat. & non eſt recedẽdum a limitibus diſpoſitionis. ff. de neg. geſt.
14 l. qui alienam. §. libertos. † Item indiuidua non prædicantur niſi de ſeipſis, quia ſunt ſpecies ſpecialiſſima. d. §. duæ ſtatuæ, ſecundum Dy. aliquãdo, qđ videtur limitare, ampliat. ff. de vſuf.
15 l. Proculus. † Et no. ꝙ diſcreta locutio dr̃ ſpecies, indiſcreta dicitur genus, vt ff. ex quib. cau. maio. l. j. ff. de poſt. l. 1. §. deinde. ff. de verb. obligat. l. ſtipulationes commodiſſime, & ff. ſi quis cautio
16 nibus. l. & ſi quis, §. quæſitum. † Et ex prædictis apparet, ꝙ ſpecies antepoſita nõ reſtringit generis prædicatum, ſed poſtpoſita reſtringere conſueuit. nam antepoſita eſt principium ordi-
17 nis, poſtpoſita terminus, vt no. Cy. C. de leg. l. cũ quæſtio. † Ibi, derogat generi. hoc ſine dubio eſt verum, quando orationes ſunt aduerſatiuæ, quia ſpecies, quæ aduerſantur generi, derogant, ſed quando orationes nõ ſunt aduerſatiuæ, ſed ſunt diſſeparatæ & ſolutæ, & tũc ſi quidem referatur vna ad vnam perſonam, & alia ad aliam, ſpecialis oratio derogat generali, vt ff. de ali. lega. l. alimenta. §. baſilicæ, & l. Stichus. ff. de leg. 2. l. legatorũ. §. ſi plures. ff. fam. erc. l. quoties. ff. de vulg. ſubſt. l. cohæredi. §. qui diſcretas, & l. ex facto. §. item quæro. Si autem circa candẽ perſonam proferantur, ſi quidem ſub diuerſis cõſiderationib. & finalib. demõſtrationib. & cauſis, vtrunque debetur, vt ff. de an. lega l. q Maco, & l. ſi ſeruus cõis, de ſtipul. ſeruo. & ibi ꝓ Bar. & ar. per l. tutorem. ff. de his, qui. vt indig. Si autem ſub eadem conſideratione, vel ſub contemplatione al cuius conſideratio
18 nis, iã dictum eſt ſuperius, an ſpecies reſtringat genus, & facit, ff. de probat. l. quinquaginta. ff. de adimen. leg. l. cum centũ. C. de le. l. filia legatorum. † Ecce dictum eſt, an ſpecies reſtringat generis prędicationem: de cã? ſed quid Rñ. aut cã adijcit certæ quantitati, vel rei determinatæ, & nõ reſtringit. ff. de adimẽ. leg. l. Lucius. ff. de leg. 2. l. Lucius. la prima. ſecundum Old. Aut adijcitur quantitati incertæ, & tunc reſtringit. ff. de acq. poſſ. l.
19 his, quæ animo. † Quid de qualitate, an reſtringat? ſi quidem ineſt de neceſſitate cuilibet de genere, non reſtringit, aliter ſic
b ſm Bar. in l. cunctos ꝓpulos, in ſuo cõmento. b † Et prędicta faciunt ad quæſtionem, datum eſt arbitrium poteſtati generale
20 & liberum in oĩb. delictis tam in procedendo, q̃ in condemnãdo, reperitur tñ ſtatutum in homicidio, ꝙ dẽt imponi pœna capitis. nã ſiue hoc ꝓtineatur in eodem ſtatuto, ſiue in alio, pro homicidio dẽt imponi pœna ſpecificata, vt eſt tex. no. ff. de remili. l. qui cũ vno. §. qui poſt deſertionẽ. ibi, dũ dicit, receſſum &c. & non hẽt locum arbitrium in puniendo, ſed bene habet locum in procedendo & diſceptando, & ſic poterit procedi de facto, iudiciorum ordine non ſeruato, tñ veritate inſpecta, qa veritas non eſt de proceſſu, ſed de iuſtitia eius, quia ſtatutũ ſpeciale non loquitur de modo procedendi, ſed de pœna. ergo quantum ad modum procedẽdi ſumus ſub lege arbitrii, quia ſola loquitur. ſed quantum ad pœnam, ſumus ſub ſpeciali cła, vt ff. de pe. l. ſanctio legum. & licet ſint diuerſa ſtatuta, tñ vnũ diſtinguitur per aliud, niſi forte ſtatutum de arbitrio ſit poſtea conditum cum cła, non obſtante aliquo alio ſtatuto in ꝓrium
21 loquente, vt no. C. de teſta. auth hoc inter liberos. † Dicet aliqs, ꝙ vna lex derogat alteri ſine cła, non obſtante, vt in c. 1. de ꝓſt. lib. vj. Rñ. illud verum, qñ loquitur in eodem caſu, vel vtrunq; loquitur gr̃aliter. Sed ſi vnum loquit gr̃aliter, alterũ ſpecifice, tunc genus non trahitur ad ſpeciem niſi per clauſulam, nõ ob-
22 ſtantium. † Nunc capio vnum notabile, videlicet ꝙ qñ ꝓ reſcriptum nihil iuris cõferẽt, ſed relinquitur reſcriptum in diſpoſitione iuris cõis, nõ oportet impetrantem facere mẽtionem de ipſo reſcripto, ſuper quo vide qđ no. ĵ. c. nonnulli, eod. ti. & de
23 capel. mo. in c. ex parte, & ĵ. e. ti. c. cum ordinẽ, † vbi patet, ꝙ de priuilegio redacto in corpore iuris dẽt fieri mẽtio, nec ſufficit, ſi fiat mentio de priuilegiato. i. de ꝓſona, puta de Petro, nõ exprimendo qualitatẽ religionis eius, niſi fiat mẽtio de eius priuilegio, & tenore priuilegij explicite, vel implicite, puta faciendo mentionem ordinis, cui priuilegiũ eſt ꝓceſſum, qa quocunq; ꝓſtet de ꝓſcientia principis ꝓ quæcunq; verba orationis, ſatis ẽ,
24 vt l. certum. ſi cer. pet. † & ſi priuilegium eſt cõceſſum clerico, quia vr̃ ꝓceſſum eccłe, vt no. C. de ſacroſ. eccl. l. qui ſub ꝓtextu, ſufficit, ſiue dicatur, non obſtãte priuilegio ꝓceſſo clerico, ſiue dicatur, non obſtante priuilegio conceſſo eccłæ, ar. ff. de ann. leg. l. annua, in prin. §. 1. Imo. ẽt ſi nõ eſt verus clericus, ſed putat. uus, priu legium ei conceſſum ꝓtẽplatione eccłæ vr̃ ipſi eccłe eſſe collatum, ar. ff. de le. 2. l. peto. §. mater. ſed in ꝓrium facit
25 valde. ff. de vſuca. l. iuſto errore, in prin. † Capio primam glo. & vr̃, ꝙ libera conceſſio appellandi nihil operet, quia de iure cõi hoc eſt, ꝙ quilibet grauatus põt appellare. 2. q. vij. ad Romanã. ff. qui ſat. ſ. cog. l. arbitro. ff. de min. l. ait ꝓtor. §. permittit. vbi appellat ab inordinato proceſſu. Nam cum debuerat primo dari curator, non fuerat datus, valet tñ proceſſus, vbi non requirit litis conte. quia ſtatim ſequitur, ꝙ nõ requiritur ordo iudiciorum, ex quo non requiritur fundamentum totius ordinis iu-
26 diciarii, ideſt conteſtatio litis. † ſed vr̃, ꝙ ibi non poſſit appellari. C. de ꝓcu. l. nõ eo minus. ſed ibi non fuerat ꝓpoſita exceptio ætatis. ſed ſi fuiſſet ꝓpoſita & ꝓ iudicem neglectũ, bene poſſet appellari in caſu dictę l. non eo minus. quam l. nunc intelligis. facit l. intra vtile. C. de appella. l. & in multis. l. qm̃. in quib. legib. cauetur, ꝙ põt appellari ab interlocutoria lata ſuper articulo, q dẽt de neceſſitate ordinis præparatorij litis examinari ſeorſum a principali. Idem, ſi ſit lata ſup principali articulo. De diffinitiua non eſt dubiũ, qa ſufficit, ꝙ legiſlator non vetat appellari, vt eleganter no. ff. de rei ven. l. qui reſtituere. nec refert, vtrum ſententia ſit lata per verba iuris, an ꝓ verba facti, licet ſecus in teſtib. vt ſingulariter no. ff. de arb. l. diem proferre. §. ſi plures. Sol. fateor, ꝙ iſta cła affirmatiua, vt poſſit appellari libere, nihil ope
27 ratur, † ſicut nec eſt uis ꝓria, ſ. appellatione remota, quia non remouet legitimam appellationem, quia verba debẽt ciuiliter intelligi, ar. ff. de ſer. l. ſi cui. & quia ueritatis inquiſitio, quæ fit in cã appellationis, vt C. de temp. appel. l. 1. per hanc non intelli-
28 gitur tolli. † Nã veritati & iuſtitiæ princeps nõ intelligitur velle derogare, vt ĵ. de confir. vti. vel inuti. c. bonæ. vel diſtingue, aut erat interdicta appellatio, & poſtea princeps permiſit appellare, & tunc oportet appellari ſm ius cõe, vt C. de inof. teſta. l. ſi qñ, in prin. Aut non erat interdicta, & tũc vt aliquid operetur indulgentia, intelligimus, ꝙ poſſit appellari in quibuſcunq; cauſib. dũ tñ appellatio non ſit exiſtenter iniuſta, & apparenter inualida, quia licentia non debet trahi ad occaſionem delinquẽdi, ut l. officium regẽtis. ff. de re mili. & dic, ꝙ gratuita permiſſio ampliat, niſi inueniat præcedentem prohibitionẽ in ſubiecto in ꝓſona, quia tũc reducit ad ius cõe, C. de inof. teſt. l. ſi qñ, in prin. Iſta eſt diſtinctio Berualdi notabilis valde. facit ꝙ no. Iac. de Are. ff. de ope. no. nun. l. 1. §. item nunciatio omnib. & Bar. in l. 1. C. de ſacroſ. eccl. in ſuo commẽto. Opp. ſi prima fuit indulgentia, ergo grat oſa, & tunc priuilegium non tollitur ꝓ reſcriptum, cum ex priuilegio oriatur ius, quod debet ſeruari
29 in quocunque iudicio. † Sol. reſtitutio ad ius cõmune non vocatur priuilegium, vt hic. Item remotio irrationabilis odii non eſt priuilegium. irrationabile autem odium eſt non poſſe, qđ de iure communi poteſt, puta non poſſe appellare, licet qñque propter delictum alicui claudatur iudiciorum copia. ff. qui. ex cau. ma. l. & ſi per prætorẽ. §. ſed & ſi dum decreto, vbi gl. ſing.
30 † Sed nunquid in reſcripto contrario iuri cõi dẽt fieri mentio de ſtatuto municipali qđ ꝓtinet ꝓ oĩa idẽ, ꝙ ius cõe. Io. An. dicit, ꝙ non in c. 1. de conſti. li. vj. Sed Io. de Lign. dicit ꝓriũ, ar. ff. de ſer. vr. præd. l. ſi domus. Itẽ quia prętor qñq; ſtatuit idẽ, quod ius ciuile, & tñ eſt ius prætorium, quia dat nouum remedium, & interdum ſtatuit idem, ſed non per idem remedium, ſed ꝓ diuerſum, vt ꝓ bonorũ poſſeſſionẽ, vt Inſti. de bo. poſ. §. quos
31 autem. † Item oritur condictio ex l. ex ſtatuto, qđ idẽ ꝓtinet, qđ l. xij. tab. & tñ ex l. xij. tab. non datur ꝓdictio ex l. ff. de cond. ex lege. l. 1. Sed pro Io. An. facit, quia tale ſtatutũ eſt ſuperfluũ, vt hic no. & quia princeps ſcit effectum ſtatuti, tamen non curamus

---

ADDITIONES.

a Vide gl. or. in l. qui reſtituere, quam ibi commendat Ang. dicens alibi ita bene nõ reperiri. ff. de rei ven. & Phili. de Peruſio in rub. de appel.

b Vide omnino Barba. conſi. 6. vol. 2. & uide etiam eundem Barba. hic, & latius in Ioannina ſua, ver. & inducit.

BIU Cujas

mus de modo ſciendi, arg. ff. de teſta. mil. l. qui iure. & ſi poteſtas iurat ſeruare ſtatuta, tenetur hoc tanquam ſtatutum ſeruare, aliter eſt periurus, & punitur pœna ſtatuti, & ſic iſtud eſt ſtatutum ſecundum quid, & ſecundum aliud eſt ius commune. 2 a † Pone, princeps conceſſit mihi immunitatem, poſtea generali ſtatuto imponit onera, an intelligatur tollere meū priuilegium? reſpondeo non. tex. eſt cum gl. C. de ſilen. C. de decurionibus, lib. xij. † Et conclude, q̄ generale ſtatutum non tollit 33 priuilegia, niſi de ipſis fiat mentio derogatoria. Item non tollit ſpeciales conſuetudines, niſi eſſent inductæ cōtra ius. Item 34 q̄ eſſent illicitæ, vt l. 3. §. diuus. ff. de ſepul. vio. † Item priuilegiū non tollit priuilegium quo ad ordinem prælationis. Nam primum priuilegium præfertur poſteriori, cæteris alijs paribus, vt C. qui po. in pign. ha. l. aſſiduis. §. exceptis. & habes ſimile in legatis, vtrum vnum legatum tollat aliud. Nam aut poſterius legatum venit ad diminuendum, aut ad ampliandum, aut ſtat per ſe, q̄ dic. vt ff. de condi. & dem. l. non ad ea. In contractib. dic, vt ff. ſi cer. pet. l. lecta. ff. loca. l. in operis. ff. de verb. ob. l. qui vſum 35 fructum. ff. de acq. poſſ. l. ſi quis ante. † Et d. c. q̄ a compaſſibili non fit mutatio, nec nouatio, ſed ab incompaſſibili ſic, vt ff. loca. l. cum plures. §. dicta, & ſolēniter no. ff. de prætor. ſtipu. l. Valerianus. Capio aliam glo. magnam, quæ ſic incipit. ī. co. & iſta gl. primo ponit duas concordantias, ſ. q̄ ſpecialis prouiſio derogat generali. ſiue indefinitæ, vt ī. co. tit. c. paſtoralis, & ī. de offi. deleg. c. ſtuduiſt. Secūdo tractat materiam quadruplicē, prima pars eſt de reſcrip. ad iuſtitiam in cauſa principali. ſecūda pars in cauſa appellationis. tertia tractat de priuilegijs, quarta tractat de literis ad eccleſiaſtica beneficia impetratis. ſecunda ibi, in literis. tertia ibi ſuper priuilegijs. quarta ibi, in beneficiis, & eſt 36 gl. magiſtralis. † Quæro ergo quatuor principaliter, primo, q̄d reſcriptum alteri derogat, & vſque quo in cauſa principali? Secundo, quid in cauſa appellationis? tertio, quid in priuilegijs? quarto, quid in literis beneficialibus? & in omnibus iſtis cadit diſtinctio, vt pater in gl. Et conclude, q̄ in literis de iuſtitia inſpicit preſentatio, q̄ nec actu, nec habitu iudex habet iuriſdictionē efficace ad p̄ſentationē, quia tacita ineſt conditio, ſi literæ præſentantur. ſed in gratioſis, & benefic alibus inſpicitur tempus datæ literarum, quia in illo inſtanti eſt ius quæſitum, niſi inſit alia conditio, vt cōditio acceptationis, vel electionis, de reſcrip. c. tibi, & ī. de præbend. c. eum cui, de conceſ. præbendæ. c. ſi ſoli, li. vj. ff. de leg. 1. ſi ita legatum. §. illi ſi volet. ff. de here. inſti. l. Cornelius, & l. iā dubitari. & vide ī. de præben. cū dudum, & c. quamuis, lib. 6. & q̄ no. 25. q. 2. in ſumma, & infra de reg. iu. ca. gēni, & plenius per Bar. ī l. quæſitum. §. vltimo. ff. de fun. inſtru. 37 † In gl. ibi, ſpecificatio, no. q̄ genus ſpecificatum tantum valet, quātum ſpecies declarata. ſed antequam ſit declaratum, habet in ſe obſcuritatem. ff. de leg. 2. l. Meuius. §. duob. ff. qui & a qui. 38 l. ſi optio. ff. de leg. 1. cum incertis. † tamen lex dicit, q̄ quando legatur vni ſpecies declarata, & alij ſpecies declaranda, declarata non derogat declarādæ. ta dicit illa lex notabilis. ff. de leg. 1. ſi domino Stichus. Caue tibi, quia illa. l. loquitur in re diuiſibili, vt ſi impetraretur a principe fundus vel caſtrum, ſecus in p̄benda, quæ eſt indiuiſibilis. Vnde in præbenda potior eſt ſpe- 39 cies præbendæ, quam generalitas declaranda, † quia prēualet id, quod de poſſe nihil exiget declarandum, arg. ff. de pig. l. potior, & l. qui balneum. No. enim q̄ illud eſt prius tempore, q̄d eſt prius ſoliditate p̄fectionis. In glo. ibi, ſecuta citatione, no. q̄ præſentatio reſcripti non inducit præuentionem, niſi ſecuta 40 citatione. † In gl. ibi, proteſtatus, nota proteſtationē requiri ad diligentiam oſtēdendam, & morā non præſumendam ſic. C. de an. excep. l. vt perfectius, & ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. ſi is qui prætori, & C. de his, qui per metum iudicis non appellauerunt. l. fi. hę proteſtationes debent fieri in publico, nō clam, vt dicit iſta gl. & dictis legibus comprobatur. Ibi, vſque ad annum. nota, quando impetrans eſt expectandus per annum, q̄d 41 dic, vt ī. co. tit. c. plerunque. † Extra quæro, nunquid ego, q̄ impetraui cum clauſula, Appel. remota, poſſim appellare? vī q̄ 42 non, quia me aſtrinxi. † Item quia appellationi renunciari pōt in cauſis pecuniarijs, vt C. de temp. appel. l. fi. in fi. ſecus in cauſa ſanguinis, vel ſtatus, vt ff. de appel. l. non tantum, & no. ff. de pac. l. pactum inter, vbi eſt gl. ſolennis. & ideo in cauſis ſānguinis non debet apponi vulgaris clauſula, Appellatione remota. Preterea, qui impetrat reſcriptum, tenetur ſtare reſcripto, 43 vt C. de li. cā. l. cum precum. † Solu. dico, q̄ reſcripta, & iudicia paritatem deſiderant. & ideo, quicquid licet aduerſario meo, licet & mihi. C. de fructi. & litis exp. l. fi. & C. de proximis ſacrorum ſcriniorum. l. ſacr. s, li. xij. & ī. de mutu. pet. c. prudētia, niſi de iure ſingulari, vel odio ſpeciali ꝯrium ſtatuatur, vt ff. de leg. 1. l. fi. & ratio ibi redditur, quia tutor præſumitur decepiſſe, & ſupplantaſſe puellam, non econtra. Ille tex. eſt multum notabilis. 44 † Item extra no. q̄ aliquando ad generalem prouidentiam non eſt recurrendum, niſi prius diſcuſſa prouidentia ſpeciali, dicit illa l. vnica in iure, C. de pig. l. quamuis.

ADDITIO.

a Vide omnino Feli. hic circa iſtud dictum.
Vinc. God. Adde tu Gozz. conſ. 90. nu. 19. qui dicit q̄ princeps per viam legis generalis poteſt etiam iuri quæſito præiudicium inferre.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum cauſæ cognitionem prohibens eſt nullum.*
2 *Papæ mandato, ſi quis ſoluere cogi debeat, iſque ob infortunium, puta maris, nequeat, ſatiſdando ſatisfiet.*
3 *Clauſula, ſi ita eſt, in reſcriptis ſubintelligitur natura, non tamen facit cōditionem, vt commiſſio propterea ſuſpendatur.*
4 *Sententiæ, an iuramento quæ conditiones vel inſint, vel incidant.*
5 *Reſcriptum ſi duo copulatiue exprimat, an vtrūq; probari neceſſario debeat.*
6 *Copula poſita inter duo extrema, quorum ex iuris diſpoſitione, non eſt cōcurſus, alterius exiſtentia contenta eſt.*
7 *Copula poſita in libello, vel ꝓpoſitionibus, an requirat probationem vtriuſq; copulati.*
8 *Qualitas popoſita ad intētionem, quæ ex ipſius qualitatis defectu ceſſaret, neceſſario probanda eſt. ſecus ſi dumtaxat ad duplicationem effectus.*
9 *Vbi duo copulatiue in reſcripto continentur, ſi de iure vtrumq; verū eſſe requiratur, vtrumque probari conuenit, ſi de iure quodlibet per ſe ſufficit, ſufficiet alterius probatio. & nu. 5.*
10 *Niſi alterum veniret ad informationem alterius.*
11 *Item niſi quis ſe ſponte aſtrinxerit ad duo probanda, quorum vnum facit trā ſire alterū in aliā ſpeciē, vel formā vel iudicis motum, vel illud qualificat.*
12 *Aſſumere non poteſt quis nouam formam probandi.*
13 *Forma ea non dicitur, quæ nec ineſt nec informare poteſt.*
14 *Qualitas illa probanda eſt, per quam actio vel exceptio vires aſſumit.*
15 *Probanda ſunt ea quæ ſunt edenda, & quæ ſint edēda ad intentionē fundādā.*
16 *Intentantem poſſeſſorium qualificatum, vel iuſtificatū dominio aduerſarius, ſi de conſenſu admiſſus, probet ſe dominū, ſuperat exceptione dolo facis &c. ſibi actu, & habitu competenti.*
17 *Copulatiua probatio non requiritur, vbi iuris diſpoſitio eſt conſenta de altero extremorum.*
18 *Mens potius inſpicienda eſt, quam verborum copula.*
19 *Papa ſi mandet ſententiam confirmari, intelligetur cauſa cognita.*
20 *Ex mandato Papę iudex confirmare debet ſententiam, ſi inuenerit confirmādam: ſin minus infirmabit.*
21 *Executio iudici commiſſa, ſi aperta eſt ex ſententia in rem iudicatā trāſacta, retardanda non eſt. Sin minus, procedi ad eam debet cauſa cognita.*
22 *Cauſam an quis perdat ex præſumpta falſitate.*
23 *Poſſeſſio in colorate data an poſſit reuocari ſine ordinario proceſſu.*
24 *Statutum ſi ſit, q̄ reformationes debeant præciſe ſeruari, quomodo debeat intelligi præciſe.*
25 *Dictio præciſe, non excludit legitimas defenſiones.*
26 *Verba præciſa diſtinctionem, & determinationem legalem recipiunt.*

CAP. II.

1 EX parte. † Reſcriptum cauſæ cognitionem prohibens nullum eſt. vel ſic. In reſcriptis intelligitur clauſula, ſi eſt ita & ſi cauſę cognitionem vetat, eſt de falſitate a ſuſpectum. vel ſic, clauſula non diſcuſſa veritate reddit reſcriptum falſum. h. d. ſecunda pars ibi, verum. Caſus. quidam clericus, G. nomine, impetrauit literas ad epiſcopum Conuentrenſem contra quendam alium nomine F. ſuper præbenda de nouale ſub hac forma, vt ſi conſtaret ipſum F. de periurio eſſe conuictum, vel perpetuo illi renunc aſſe prębendę remoueretur ab eadem, & adiudicaretur ipſi G. quo F. conuicto de periurio dicta præbenda fuit data dicto G. F. appellauit, & impetrauit līras a Papa, q̄ abſque cāę cognitione dicta prębenda reſtitueret eidē per Cantuariē ſem Archiepiſcopum. Conuentrenſis ep̄ ſignificauit hoc papę. Papa reſcribit, q̄ non credit ſic prębiſe līras emanaſſe. Itē q̄ ſubintelligatur clā, ſi eſt ita, vī mandat eidem archiep̄o, vt inſpiciat dictas līras, & ſi inuenerit ſm prędictum modum ei ſeri pſiſſe, & non facta mentione priorum literarum, ſnīam ep̄i cō 2 firmet, & ad preſentiam Papę dirigat impetrantem. † Pone, Papa mandat aliquem cogi ad ſoluendum. Iſte propter infortunium maris non poteſt ſoluere, ſed vult ſatisdare. dico ſufficere. ff. de re iudi. l. 4. §. ait prętor, tex. valde notabilis. Ibide Noualibus, proprium nomen loci. Ibi, cognoſcēs, ſcilicet epiſcopus. Ibi, legitimæ, quod ad ordinem iuris ex forma reſcripti. Ibi, cōſtaret, ex forma reſcripti. ibi, & perpetuo, ponitur, & pro vel, q̄ alterum ſufficit. Ibi, eo cognito, ſ. per iudicem. & ibi, & probato, ſ. per partem. Et no. quem non remouēdum ſine cauſę cognitione. Ibi, abiudicaſſet. i. abſtuliſſet. Et no. q̄ clarius alibi nō reperitur, q̄ propter periurium clericus a beneficio remouea- tur. Ibi, prębiſe, no. quid ſignificat dictio, prębisè. Ibi, hęc conditio, per iſtam ſubauditam conditionem non excuſatur impetrans a ſuſpicione falſitatis. Ibi, ſcripſerimus, ſubaudi & ipſe proceſſit ſecundum eundem modum. Ibi, literarum, nec de proceſſu habito p caſdē, ī. de ſen. & re iud. c. inter monaſter. ū.

Ibi,

ADDITIO.

a Vide Bal. conſi. 44. inci. do. Bailardinus, primo volu. *Bald. ſuper ī. Decret.*

BIU Cujas

Ibi, confirmes, ſicut fuerit cõfirmanda cognitione præmiſſa, ℣. de appel. c. oblatæ. & habes ſimile. ℣. de cõſtit. c. cum M. in fi. p Inn. & Compoſte. Ibi, noſtris. i. ſub nomine noſtro impetratis ꝓducens reſcriptũ ſuſpectũ capitur, & ſub fida cuſtodia remittitur ad locum, vbi creditur falſum fabricaſſe. No. quaſdam cõditiones ſubintelligi. nã cõditio, ſi eſt ita, ſubintelligit de natura reſcriptorum, vt C. ſi ꝯ ius vel vti. pu. l. fi. Tñ iſta clauſula nõ facit conditionem, quia eſt de præſenti, & non de futuro, & non ſuſpendit actum commiſſionis. Itẽ intelligitur tacite ex actis. ff. de re iudi. l. ait prætor. in §. fi. † ſententia recipit conditionem temporis præſentis, & præteriti imperfecti, ſi ex actis apparet probatum, vt cum iudex dicit, vti ante litem conteſtatã poſſidebatis. quia eſt incerta de futuro. ita ſingulariter no. ff. de re iud. l. ait prætor. §. fi. Item in iuramento intelligitur cõditio naturalis. C. de non nume. pecu. l. fi. item quandoque intelligitur conditio, ſi res in eodem ſtatu permanſerit, vt ff. de cond. ob cauſam. l. quid ſi ſeruus. dicit l. ꝙ conditio raro ſubintelligitur, ꝓſona nunq̃. ff. de ver. obl. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. Sed no. ꝙ Papa hic duas condit ones coniunxit. † Quærit gl. vtrum requiratur, ꝙ vtraque conditio ſit vera. & videt ꝙ ſic, propter cõpulam. ff. de condi. inſti. l. ſi hæredi plures. ꝯriũ determinauit gl. quod quælibet p ſe ſufficit. † Vnde copula hic non ponitur ꝓprie. ſ. pro coniunctione copulatiua, ſed ꝓ diſiunctiua. non obſt. l. ſi hæredi plures. quia ibi loquit in actu, qui recipit diſpoſitionẽ a ſola voluntate diſponentis. hic autẽ loquimur in actu, qui diſponit ſecundum diſpoſitionem legis. nos a habemus, ꝙ quandoque copula ponit inter extrema, quorũ non eſt cõcurſus ex iuris diſpoſitione, & tunc copula non regrit exiſtentiam vtriuſque extremi, vt dicit illa l. notabilis. C. de ſen. & interlo. l. cum ſolitum. † Et hæc faciunt ad quæſtionem, vtrum copula poſita in libello, vel poſitionibus requirat ꝓbationẽ vtriuſque necne. & præmitto, ꝙ qualitas & ſubiectum ſunt duæ res, tñ vna. ſ. qualitas adiacet alteri, i. ſubſtãtiæ, quia qualitatis eſſe eſt ineſſe, † & ſi p qualitatẽ narrat, & ſine ea ceſſat remediũ intentatũ, oportet qualitatẽ ꝓbari, vt ff. vi bono. rap. l. prætor. §. docere. ſed ſi p eã geminatur effectus, non eſt neceſſe eã ꝓbare, niſi ꝙs velit vtrũque cõſequi, vt patet in furto manifeſto. Nam manifeſtum eſt qualitas, per quam pena geminat. Si ergo probat furtum, ſed nõ probatur manifeſtum, non tamen abſoluetur reus, ſed condemnabit in minus. & tamẽ ſi iudex condemnaret vltra probata, ſententia eſſet aliqua, dummodo libellus hoc patiatur, vt dicit l. illa notabilis. ff. de infamib. l. quid ergo. §. pena grauior. apparet ex p̃dictis, ꝙ non vitiat principale, licet acceſſorium nõ ꝓbetur. Et adde, quod no. in c. 1. ſup verbo, defecerit, de elec. lib. 6. † Et iuxta notabilẽ theoricam iſtius gl. no. ꝙ aut de iure requirit, ꝙ vtraque pars ſit vera, & oportet vtrũque probari, aut quodlibet p ſe ſufficit, & ſufficit alterũ ꝓbari. † Et ego addo, ꝙ ſi vnũ venit ad informationem alterius, oportet probare vtrunque, vt l. habeat. ff. de inſtitoria. † Item ſi quis ſe aſtrinxit ſponte ad duo ꝓbanda, quorum vnum facit tranſire alterum in aliam ſpeciem, vel figuram, vel iudicis motum, uel habet ipſum qualificare, vtrumq; eſt probandum, ut ℣. de ꝓba. c. licet cauſam. & adde ꝙ no. Bar. in l. diuus. ff. de re iu. † Et nota, quod nouam formam ꝓbandi nõ poteſt quis aſſumere, ſed oportet, ꝙ ipſa forma ſit adiacens, & conſentanea ipſi iudicio ex iuris diſpoſitione, vt ff. de appel. l. ſcio. † Non enim dicit forma illa, quę nec ineſt, nec informare poteſt. ff. de ℥h. emp. l. pacta conuenta. aptis enim & reſtrictiuis qualitatibus aſtringuntur ad probandum, non ineptis & ad rem non pertinentib. puta, ꝙ qñ ℥ximus, erat tempus nebuloſum, uel rex erat in Francia, no. ff. de excep. do. l. 2. §. circa. † Illa vero qualitas eſt ꝓbanda p q̃ actio, vel exceptio vires aſſumit, vel veritatẽ. ff. de neg. geſt. l. Pomponius in negotijs, in fi. C. de ſportulis. l. 1. † Et no. quod ea ſunt probanda, q̃ ſunt edenda, & ea ſunt edenda ad intẽtionem fundandam, q̃ reſpiciunt fundamẽtũ, & ea coadunanda, q̃ reſpiciunt iuuamentũ. Ex qbus concluſio ſequitur, ꝙ omnia b inania ſunt ſuperflua, licet narrata ſint, b quia ſuperflua & inania figuram iudicij non ingrediuntur. † ſi quis intentauit poſſeſſorium qualificatum, vel iuſtificatum dominio, non habet probare dñium, niſi poſſeſſoriũ iuris, vt no. in l. 2. §. q̃dã. ff. de interdictis. Tñ ſi aduerſarius ꝓbat ſe dñm admiſſus de conſenſu ptiũ, pbato dñio vincit. ℣. de reſt. ſpo. c. j. cuius rõ eſt, qa dñs hẽt exceptionẽ, dolo facis habitu ex virtute dñij, actu vero & exercitio ex virtute ꝯſenſus, ſeu patiẽtię aduerſarij, & ſic actu & poſtea habitu cõcurrẽtib. neceſſe eſt ẽt ſpoliatorẽ vincere, vt no. ff. de iudi. l. deniq;. Et no. hæc verba, quia ſunt noua & ſubtilia. † Itẽ apparet ex p̃dictis, ꝙ copulatiua ꝓbatio nõ reqrat, vbi iuris diſpoſitio eſt ꝯtenta de altero extremorũ, vt ff. de ap. l. appellãti. §. nõ ſolere. † Itẽ ꝙ potius eſt inſpiciẽda mẽs, q̃ verborũ copula. Nimirũ, qa ꝯiunctiones & aduerbia ſæpe ponunt̃ improprie, & vnũ ꝓ altero, vt no. ſingl. ff. de cõd. & demon. l. eas cãs. † Quæro, Papa mãdat ſnĩam ꝯfirmari, vtrũ hoc intelligat̃ leuato velo, an cã cognita? Rñ. cã cognita, qa iudiciũ non ꝓcedit ſine cãæ cognitione, vt l. in cãæ. §. cognita, & l. ẽt §. fi. ff. de min. & ff. de in integ. reſt. l. oẽs. † Cõfirmatio ergo fit, ſi iudex ĩuenit cõfirmandã, ſed ſi inuenit infirmandam, dẽt eã infirmare ſm Inn. & Hoſt. † Si cui aũt mandat̃ executio, aut talis executio eſt aperta p diffinitiuã, q̃ tranſiuit in rẽ iudicatã, & tũc qa iã eſt cognitũ eſſe, nõ dẽt amplius fruſtra cognoſci, vt no. Inn. ℣. d̃ app. c. in rõne. Si aũt nõ eſt aperta, cognoſci oportet, vt ff. de mino. l. minor 25. annis, cui fideicõmiſſum, & no. ff. de inoffi. teſt. l. q de inofficioſo, & C. ſi ꝯ ius, vel vtili. publi. l. & ſi non cognitio. † Quæro, nũqd ex p̃ſumpta falſitate qs pdat cãm? & vr ꝙ ſic, vt ff. de iure fiſci. l. in fraudẽ. §. quoties. In ꝯrium videtur per id, ꝙ ſupra dixi per Inn. quod eſt verũ, ſi falſitas concernit apparatũ iudicij, ſecus, ſi probationes ſubſtantiales, ita tamen ſi acta iudicij falſificata ſunt, vt ff. de fal. l. q obrepſerit, puta interlineata, vel falſo fabricata. † Quæro, vtrum poſſeſſio incolorate data poſſit reuocari ſine ordinario proceſſu? reſpondeo ſic, ſi reuocatur incidẽter officio iudicis mercenario. Et ideo ſi iudex circumuentus eſt, hoc comperto ſtatim debet reuocare, quod fecit, vt no. ff. de euict. l. minor. §. fi. vbi eſt bona gl. & eſt tex. val de no. l. 1. in §. 1. ff. ſi mulier vẽtris nomi. ibi cũ dicit, debet enim prætor, quemadmodum facilis &c. Vltimo induc. iſtud cap. in ar. ad quæſtionem, ſtatutum eſt, † ꝙ reformat̃ones debeãt præ c ciſe ſeruari, quomodo debeat intelligi c præciſe? & poteſt argui ex iſta litera, quod ſine cauſæ diſcuſſione. ſed hoc falſum eſt, vt litera dicit. † Nam hæc dictio, præciſe, non excludit legitimas defenſiones. ff. de ver. obl. l. ſtipulatus ſum damam. per Iac. de Are. † Verba præciſa recipiunt diſtinctionem & determinationem legalem. C. de adul. l. ita pudor. Et ideo dic p̃ciſe, id eſt ad literam, ꝓut iacet, & ſi opus eſt etiam manu militari. Item & remedio carceris, vt l. ſacrilegij. §. fi. ff. ad l. Iul. peculatus. ff. de rei ven. l. qui reſtituere, & quod no. ff. de no. ope. nun. l. ſtipulatio de operis. §. ſiue, & ff. de procur. l. ſed & hæ. §. prætor, &c.

ADDITIONES.

a Vide late ſcripta per Iaſonem May. in l. 1. ff. de iuſt. & iure.

b Vinc. God. Superflua & inania figuram iudicii non ingrediuntur. Adde quod nõ dicitur ſuperfluum illud quod in ſenſu directo non operatur, dummodo in contrario poſſit operari, vide in l. 1. col. 15. ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſdic.

c No. tamen, quod licet tex. dicat aliquem præciſe cogi ad aliquid, tamen ſubintelligitur, niſi iuſtas excuſationis cauſas alleget, Bart. per illum tex. in l. filius. §. fi. ff. de prob. & de iudice, qui per ſtatutum aſtringitur præciſe ad terminum, vide Bal. in l. 1. C. qui accu. non poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Prior, qui eſt in impetratione, potior eſt in iuriſdictione, quod limitat.*
2 *Proteſtari qui non potuit per paupertatem, vel metum tyranni, habetur pro proteſtante.*
3 *Temporis lapſu non læditur qui non fuit negligens.*
4 *Clauſula, non obſtante, licet non adiiciatur ſufficit mentionem fieri de primo reſcripto.*
5 *Duo diuerſi iudices in eadem cauſa ab vtraque parte ex diuerſis reſcriptis impetrati, ſi duas ferant ſententias inuicem contrarias, prius lata præualebit.*
6 *Mandatum finitur ipſo iure per reuocationem, nedum expreſſam, ſed tacitã.*
7 *Expenſarum refectio oritur ex malitia, & poteſt peti principaliter.*
8 *De duobus reſcriptis in eadem cauſa a diuerſis impetr tis & eodem tempore præſentatis, cæteris paribus, præualet prius obtentum.*
9 *Prioritas in nominatione generat priuilegium prælationis.*
10 *Actor & reus ſi concurrant in data & in præſentando, & citando, potior erit actoris conditio.*
11 *Reſcriptum legitimum non perditur per excommunicationem ſuperuenientẽ ſed differtur.*
12 *Statutum dicens, quod bannito non reddatur ius, ſi ceſſa ſunt ei iura tempore banni, nunquam ceſſio conualeſcit, ſecus ſi ante bannum.*
13 *Caſus quibus reſcriptum perditur.*
14 *Mentio ſi ſit facta de primis literis, ſed non de conſenſu partium, literæ ſunt obreptitiæ.*
15 *Iudicium ſine labore & expenſis non poteſt fieri.*
16 *Malitia præſumitur in eo, qui venit contra factum proprium.*
17 *Iuramentum quando excuſet, vel non.*
18 *Conſultor, cui eſt tranſmiſſus articulus conſulendus, formatus de partium voluntate, nullum alium articulum debet admittere.*

CAP. IIII.

a QAeterum. a Si in ſecundo reſcripto de primo reſcripto aduerſarij eiuſdem cauſæ non fiat mentio primi, valet primum, alias valet ſecundum, & ſi primum fuit communi cõſẽſu partium obtentum, non valet ſecundum hoc tacito impetratum, & talis impetrãs condemnatur in expẽſis. Caſus. q̃dam cõtrouerſia erat inter duos, vnus ĩpetrauit literas ad quoſdam iudices,

ADDITIO.

a Iſta dictio, cæterum, ſecundum Imo. hic, ſtat pro certe. Adde tex. cum glo. in verbo, cæterum, in l. pen. in prin. ff. de iuino, tri. oleoq; lega. uide omnino Imo. in ſimili in c. ſi autem. infra eod.

BIU Cujas

iudices, alius ad alios. quæritur, vtrum debeant cognoſcere pri
mo impetrati, an ſecundo dati? R̃ndeo, ꝙ primi, niſi in ſecun-
dis literis fiat mentio de primis, quia tunc iuriſdictio priorum
iudicũ eſt reuocata. Sed pone, ꝙ iudices primi ſunt impetrati
de conſenſu partiũ, & ſecundæ literæ fuerunt impetratæ hoc
tacito, reſpondetur, ꝙ ſecundus impetrans debet condemnari
in expenſis. Et no. ꝙ iſtud c. loquitur, quando vtræque literæ
ſunt ſpeciales, idem dicendum eſt, quando vtræque literæ ſunt
generales. Si vero alteræ ſunt generales, alteræ ſpeciales, præ-
ualent ſpeciales, vt pleniſſime no. ſ. eo. c. 1. † No. ꝙ qui prior eſt
in impetratione potior eſt in iuriſdictione, quod intellige, ſi li-
teras præſentauit, vel aduerſarium citari fecit, ſed ſi non præ-
ſentauit, vel aduerſarium citari non fecit, aut per negligentiã,
& perdit commodum literarum, ſi aduerſarius præſentauit, &
citari fecit eum. Sed ſi primus non potuit præſentare, aut non
fuit proteſtatus publice, & tunc expectatur per annum, vt no.
2 in c. 1. ſ. eo. † Adde, ꝙ ſi per paupertatem, vel metum tyrãni nõ
potuit proteſtari, habetur pro proteſtante, quia negligens non
cenſetur, ar. ff. mandati. l. idemq;. §. ſi ignorantes, & ĩ. de appel.
3 c. ex ratione. † quia non læditur temporis curſu ille, qui negli-
gens non fuit, vt no. in Auth. de app. §. 1. colla. 8. tamẽ vltra an-
4 num nunquam expectatur. † No. ꝙ ſufficit fieri mentionẽ de
primo reſcripto, licet non adijciatur clauſula, non obſtante,
quia nihil ob. ex quo facta eſt mentio. Ibi, ſed firmitatem. ſed
nunquid ſecundæ literæ ſunt nullæ ipſo iure, an ope exceptio-
5 nis? dic ꝙ ope exceptionis, ſecundum Inn. Gof. & Ab. † Quid
ergo, ſi primi iudices & ſecundi contrarias ſententias ferãt? vr̃
præualere ſententia primo lata, vt C. quando prouo. non eſt ne-
6 ceſ. l. 1. † Ibi, excẽpta, ſ. ope exceptionis. vel dic ipſo iure, ꝙ p re-
uocationẽ nedum expreſſam, ſed tacitam ipſo iure finitur mã
datum. ff. de ſol. l. ſi cum Cornelius. ff. de iu. om. iud. ĩl. & quia.
Ibi, de aſſenſu, no. ꝙ cõſenſus partium reddit literas validiores.
7 † Ibi, dolo, no. ꝙ p malitiam venit refectio expenſarum, & for-
te p iuriſdictionis condictionẽ ex hac decretali, & ſic poterunt
peti expẽſę principaliter, & p ſe, vt no. in Auth. de iudic. §. opor
tet. Gloſſæ iſtius c. sũt faciles. Opp. ĩ. de app. c. vt debitus. Sol. iſta
decretalis dirigitur ad illã, quia hodie non attendit tempus da
8 tæ, ſed præſentationis, & citationis. † Sed quid ſi vterque ſimul
pſentet? Reſpondeo, inſpicitur tempus datæ, arg. C. de rei ven-
dic. l. quoties. vbi Iaco. de Are. dicit, ꝙ præſumit prioritas tradi
9 tionis ex prioritate contractus, ita hic a ſimili dicam. † Item qa
prius nominatus præfertur, vt ff. de hær. inſt. l. qui ſoluendo. &
adde quod no. ĩ. de ver. ſig. cap. ex parte el 2. in vlt. glo. Oppo,
ꝙ neutræ literæ valeant, vt ĩ. eo. c. ex tenore. Solu. ibi fuerũt im-
petratæ ab eodem, hic a diuerſis, facit C. de aſſer. tol. l. 1. in fi. &
10 quod no. Cy. C. de iudi. l. nulli. † Quid ſi concurrunt actor &
reus in data & in præſentando, & citando? Reſpondeo, potior
eſt cõditio actoris, quia ſumus in limine iudicii, vt no. ĩ. de reſti
11 tu. ſpol. c. cum ad ſedem. † Capio gl. quæ incipit, ſic patet, quæ
ponit caſus, in quibus reſcriptum legitimum pditur. Et ẽ vnus
caſus, in quo non perditur, ſed differtur, puta p excommunica
tionẽ. adde, ſi ꝙ erat excommunicatus tẽpore impetrationis,
12 nunquam conualeſcit, vt in c. 1. de reſcrip. li. 6. † Et eſt arg. ad q̃
ſtionem, dicit ſtatutum ꝙ bannito nõ reddatur ius. nã ſi ceſſa
ſunt ei iura tempore banni, nunquam ceſſio conualeſcit, ſe-
cus, ſi antequam eſſet bannitus, quia ceſſio tenuit, quod exem
ptus a banno poſtea impetrat, vt in cap. hic finit lex. c. domino
13 guerram. † Et huic gl. adde alios caſus, & ſi eſt impetratum re-
ſcriptum ſine mandato. ĩ. eod. c. nonnulli. Item ſi taceatur no-
men dignitatis, vt ĩ. eo. c. ad aures. Item ſi non facit mentionẽ
de appel. ĩ. eo. ca. ex parte. infra de confir. vti. vel inuti. c. bonæ.
Item in quatuor caſibus. infra eo. ca. ſedem, & in caſibus, quos
habes infra eo. tit. cap. vlt. Pet. de Sanſonia, & Abbas, plures alij
14 caſus no. per Gof. eo. tit. in ſumma. §. tollitur. † Capio aliam glo.
& quæro, quid ſi eſt facta mẽtio de primis literis, ſed nõ de cõ-
15 ſenſu partium? reſpondeo, obreptitiæ ſunt. † Capio glo. pen. &
quæro, quomodo poteſt fatigari in expenſis, quia nõ poteſt in
ius vocari? reſpondeo, imo iudicium ſine labore & expenſis
non poteſt fieri, ſicut patet per experientiam, vt no. ff. de iure-
16 iur. l. alias, & ff. de liberatione lega. l. potior. † Vltimo no. ꝙ ma-
litia præſumitur in eo, qui uenit contra factum proprium, &
adde quod no. Cy. C. de fruc. & li. expen. l. litigator, ff. de leg. 3. l.
17 ſi mulier. §. ſi rem. ff. de rei ven. l. non ſolum. † Et iuramentum
calumnię, vel malitiæ, ideſt doli & fraudis ceſſantis non excu-
ſat, quia non ſuccedit loco alicuius probationis. habemus. n.
quod quando ſuccedit loco qualiſquãis probationis, excuſat.
ff. de iureiu. l. 3. §. erit, & l. 1. §. 1. ff. ſi mulier ven. nomine. & quã
do defertur a parte parti. alias iuramentum calumnię nũquam
habet vim alicuius probationis. adde quod no. ff. ad exhib. l. the-
18 ſaurus. † Extra no. in hoc c. quod conſultor, cui eſt trãſmiſſus
articulus conſulendus formatus de partium voluntate, nullũ
alium articulum debet admittere, vide. ff. de iureiur. l. iuſiuran
dum & ad pecunias. §. ſi de qualitate.

SVMMARIVM.

1 *Ad veritatem diſiunctiuæ non requiritur copulatiua probatio.*
2 *Diſiunctiua interdum pro coniunctiua ponitur.*
In dubio ſemper ad intentionem diſponentis recurrendum eſt.
3 *Diſiunctiua in contractibus inter perſonas quibus acquiritur, an & quando in coniunctam reſoluatur.*
4 *Papa ſi mandat aliquam præbendam conferri mihi, aut Titio, an valeant literæ.*
5 *Liberalitas, & conſequenter literæ gratiæ ęquiparantur vltimæ voluntati*
6 *In vltima voluntate in alternatiua perſonarum, vbi diſpoſitum non recipit communionem, electio eſt debitoris.*
7 *Alternatiua quandoque ponitur inter res, & tunc quid in vltima voluntate, & quid in contractibus, remiſſiue.*
8 *De alternatiua cadente inter iuriſdictiones, item inter remedia.*
9 *De alternatiua cadente inter ſpeciem. & arbitrium.*
10 *Pars vna alternatiuæ, ſi eſt poſſibilis de iure & de facto, altera impoſſibilis, vtile per inutile non vitiatur, ſed accreſcit tantum capaci.*
11 *Alternatiua vbi cadit inter quantitates minor debetur, vbi inter dilationes, longior expectatur. & quare.*
12 *Papa mandante collationem primę vacatur æcuratæ, vel non, ſi curatum, & non curatum ſimul vacent, poteſt curatum eligi.*
13 *Teſtator ſi ita dicat, lego Sempronio equum meũ album, ſeu nigrum, an vterque debeatur.*
14 *Dictio ſeu. eſt indifferens ad coniunctam, & diſiunctam.*
15 *De ſimilibus ad ſimilia, idem eſt iudicium.*
16 *Similia non ſunt, quorum diuerſa eſt ratio.*
17 *Arg. a ſimili locum habet in caſibus omiſſis, ſecus in expreſſis. item, vbi tractatur de legum correctione, item in priuilegis inductis contra ius commeneũ, num. 9.*
18 *Omne tacitum eſt ex coniectura, cui in certis locus non eſt.*
20 *Similitudo eſt in paribus terminis eadem æquitatis ratione.*

CAP. IIII.

1 INter cæteras. † Ex diſiunctiue narratis in
reſcripto ſufficit impetran-
ti alterum probare. Caſus, ecce Papa mandat ali-
quem remoueri ab eccleſia, ſiue ſit filius proxime
miniſtrantis in ea, ſiue de facto ſe intruſerit occupãdo. modo
impetrans probat, ꝙ eſt filius, ſed nõ ꝙ ſit intruſus: Quæritur,
vtrum ille, contra quem alterum eſt probatum, debeat remo
ueri? Reſpõdetur ꝙ ſic, quia ſufficit ad veritatem alternatiuæ,
ꝙ altera pars ſit vera, nec vitiatur eo, ꝙ altera pars falſa ſit, &
a idem eſt in ſimilibus obſeruandum. No. ꝙ alternatiua a non vi
tiat reſcriptum. No. ꝙ dixi, quod ad veritatem diſiunctiuæ co-
pulatiua probatio non requiritur. Nam alternatiua verifica-
2 tur de ſui natura ex aliquo extremorum. † aliquando tamen
diſiunctiua ponitur pro cõiunctiua. ff. de verb. ſig. l. ſępe. C. de
verb. ſig. l. cum quidam. C. de inſti. & ſubſti. l. generaliter. & te-
ne pro firma regula, ꝙ ſemper ad intentionem diſponentis eſt
recurrendum, vt ſolenniter no. per Ber. ſupra eo. c. ex parte, &
3 eſt tex. no. ff. de ver. ſig. l. alienationis. §. oratio. Et no. caſus, in
quibus diſiunctiua ponitur pro coniuncta, primus in vltima
voluntate, quando ponitur inter perſonas honoratas, vt d. l. cũ
quidam. Secundus in l. generaliter, C. de inſti. & ſubſti. ſ. quan-
do ſi non poneretur copulatiue, reſultaret iniquitas. Tertius
in d. l. ſępe. ff. de ver. ſig. quando ſequeretur iniuſtitia, vt in in-
terdicto, quod vi aut clam, non comprehendit caſum. de pro-
pria aũt ſignificatione diſiunctiua verificatur ex aliquo diſiũ-
4 ctorum, vt ff. de verb. ſig. l. ſępe. † Sed nunquid in contractibus
ponitur eodem modo inter perſonas, quibus acquiritur? & vr̃
ꝙ ſic, vt d. l. cum quidam, ſ. ſi omnibus poteſt acquiri obliga-
tio, ſed ſi vni poteſt aquiri obligatio, alteri non, ille cui non po
teſt acquiri cenſetur additus ſolutioni, & non obligationi. ff.
de verb. obl. l. cum qui. §. qui ſibi. Sed lex vr̃ dicere, ꝙ vbi vtriq;
poteſt acquiri obligatio, neutri acquiritur. ff. de ſtip. ſer. l. proin
de, & l. ſed & ſi ita, & l. ſed & ibi. & ratio ibi redditur, ſ. quia in-
certum eſt, cui potius acquiratur, nec eſt qui eligere poſſit alte-
rum ex reis credendi. Nam debitori non debet cõferri electio,
quis ſit eius creditor. Item nec creditoribus, quia vnuſquiſque
eligeret ſeipſum, ſed ille leges ſunt correctę per dictam l. cum
b quidam, quia ne ſtipulatio vitiaretur, diſiunctiua b reſoluit in
5 coniunctam, ſecundum Pet. & Bar. † Pone, Papa mãdat aliquã
prębendam conferri mihi, aut Titio, nunquid valeant literę?
ꝙ videtur ꝙ non, quia iſta alternatiua ponitur inter honora-
tos, nec poteſt accipi pro coniuncta, quia prębenda nõ poteſt
diuidi.

ADDITIONES.

a Vinc. God. No. quod alternatiua poſita inter genus & ſpeciem, ſtat expoſitiue, Ruy. conſilio 91. nume. 3. & reſoluitur in coniunctam ex ueriſimili mente defuncti. Ruy. conſil. 140. num. 15 lib. 2. & conſi. 6. nu. 1. lib. 3. & conſi. 110. num. 1. lib. 4. Quando autem poſita inter filios & filias non reſoluatur, Ruy. cõſ. 158. num. 1. lib. 2.

b Vinc. God. De huiuſmodi diſiunctiua uide Cur. iun. conſ. 5. nu. 4.

BIU Cujas

6 diuidi. † In ꝯriũ videtur, quia liberalitas æquiparatur vltimæ voluntati, in qua in alternatiua personarum electio est debentis, si tale est dispositum, quod non recipit cõionem cum alio. hoc probat tali rõne. Ista alternatiua locutio est indeterminata, quia incerta, ergo competit electio ei cui verba executiua diriguntur, ar. ff. de le. 2. si quis seruũ. §. inter duos. literas ergo gratiæ vltimæ voluntati æquiparo, & non contractibus. & vide quod no. in c. 1. §. sed extitit, in fi. j. de concess. præben. lib. 6.
7 † Porro alternatiua quandoque ponitur inter res. tunc in vltima voluntate dic, vt no. ff. de leg. 2. Lucius. in cõtractibus dic, vt ff. de ꝯhen. emp. l. si ita distrahatur, & ff. de iu. do. l. plerũque.
8 §. fi. † quandoque alternatiua cadit inter iurisdictiones, & dic vt l. nõ vtique. ff. de eo quod cer. lo. & in auth. habita, ne filius ꝓpa. quandoque cadit inter remedia, & dic vt. ff. de pac. l. rescriptum. §. si ex pacto. † Et no. ꝙ alternatiua quãdoque cadit inter speciem, & arbitrium. C. de ser. fugi. l. si fugitiui serui, & ibi per Iac. Bu. & tunc arbitrium non vr̃ datum absolute, sed iuxta si-
9 militudinẽ speciei. Cy. † Illud scias, ꝙ si una pars alternatiuæ ẽ possibilis de iure & de facto, altera impossibilis, ꝙ vtile per inutile non vitiatur, sed tm̃ accrescit ei, qui capere potest, vt ff. de contrahen. empt. l. fundus ille. & adde ꝙ habes. C. de consti. pe-
11 cu. l. si quando, & ff. de le. 3. l. ille aut ille. † & volo, vt vnum scias ꝙ si alternatiua cadit inter quantitates, minor quantitas debetur, sed si inter tempora, siue dilationes, lõgior dilatio expectatur, vt ff. de ver. ob. l. si ita stipulatus fuero x. aut xv. Nam dilatio longior dispositum minuit, & ꝙ minimũ est, inspicimus, vt ff.
12 de reg. iu. l. semper in stipulationibus. † & tamen si Papa mandaret mihi conferri primam vacaturã cum cura, & sine cura, & simul vacarent curatum, & non curatum, possum curatum
13 eligere, vt ff. de consti. princ. l. beneficium. † Pone, testator dicit ita, lego Sempronio equum meum album, seu nigrum. Iste petit ambos equos, quæritur qd iuris? & vr̃, ꝙ debeat hr̃e vtrũq;,
14 qa dictio, seu, est indifferens ad disiunctã & cõiunctã, imo lex interpretat̃, ꝙ ꝯiungat & connectat res, inter quas ponitur, vt ff. de auro & argen. leg. l. si quis ita legauerit vxori Contrarium credo, quia est vsus verbo singularis numeri. vnde nõ vr̃ sensisse de plurib. sed de vno quia licitum est arguere a numero, vt ff. ad Tre. l. Iulius, alias Lucius Phæbus, quę est finalis. In gl. for-
15 te. † Ex ista gl. collige, quis dicatur intrusus, in gl. ordi. ibi, mancipiorum, ibi loquit de termino iudicis. Item in termino legis. l. fi. §. 1. communia de lega. Deinde glo. colligit no. quod de si-
a milibus ad similia idem est iudicium a & hoc ex vi regulæ, quę dicit, ꝙ de similibus ad similia est ꝓcedendum. ff. de legi. l. non
16 possunt. C. de fur. l. si quis seruo. † tamen non sunt similia illa, quorum rõ est diuersa, vt no. ff. de iurisd. om. iud. l. si familia, & facit C. de reuo. donat. l. his solis, & quod no. ff. de leg. l. de qbus.
17 † Et no. ꝙ ar. a simili habet locum in casibus omissis, vt ff. de le. l. de quibus, in prin. & non in casib. de ꝓ se expressis in iure, qa
18 expressum facit cessare tacitum, † quia omne tacitum est ex cõiectura, vt ff. de le. 1. l. licet imperator, & no. C. de fur. l. apud antiquos. & in incertis, non certis locus est coniecturis. ff. de verbo. obliga. l. continuus. §. 1. & facit. ff. de lega. 1. l. talis scriptura, & ff. de vulga. sub. l. cum ex filio. §. filio, & l. ex facto. §. item quæ
19 ro. † & scias, quod istud arg. a simili, non habet locum, vbi tractatur de legum correctione, & no. C. de sacrosan. eccle. auth. quas actiones. l. hac ratione. non habet locum in priuilegijs inductis contra ius commune, vt ff. solu. matrimo. l. si vero. §.
20 de viro. Et no. ꝙ differentia rationis constituit speciem aduersatiuam, sed differentia terminorum subiectorum prædicamento eiusdem rationis constituit similitudinem, vt ff. depo. l. quod Nerua. Similitudo est in paribus teminis eadem ratione æquitatis. Et nota locum a sufficienti enumeratione similium, vt ff. de iureiu. l. tutor. §. prodigus, & vide quod no. per Cy. C. qui da. tuto. pos. auth. minoris debitor, in 3. q. C. quæ sit lon. consue. l. 1. per Cy.

ADDITIO.

a Et istam regulam, quando procedatur de similibus ad similia, ponit late Felin in c. translato, & se. supra de consti. Corse. in singulari suo in litera extensio, la ptima. & quando in pœnalibus fiat extensio de similibus ad similia. Barb. consi. vlt. 1. volu. & consi. 11. & pe. ver. multa similia de extensione. eod. vo.

SVMMARIVM.

1 *Supersedendum est aliquando in executione mandati Papæ, & expectãda secunda iussio.*
2 *Causa debet esse rationabilis, cum idem sit causa, quod ratio.*
3 *Præcepta nuda, quæ sunt sine causa, non valent.*
4 *Testis an debeat reddere causam.*

CAP. V.

SI quando. Is, ad quem rescriptum Papæ dirigitur, debet illi parere, aut iustã causam ostendere, quare non pareat. hoc dicit. Casus. Papa scripsit archiepiscopo Rauẽnati super obtinendo beneficium in ecclesia Rauennatensi, habebat impe-
trans & alia beneficia, de quibus non fecit mentionem, archiepiscopus de hoc fuit turbatus. Papa respondet, quod non debet turbari, sed diligenter considerare mandatum Papæ, & aut obedire, aut rescribere, cur mandatum implere non debeat, vel non possit, quia Papa patienter substineret, si non sit, ꝙ
1 ei est praua insinuatione suggestum. † No. bonum capitulum, quod aliquando est supersedendum in executione mandati Papę, & expectanda secunda iussio, vt in Auth. de mand. principum §. deinde competens, vbi glo. dicit, no. argu. contra miseros prælatos, qui statim mandant executioni literas Papæ in iustas. Ibi, non possis. scilicet, de iure, vel de facto. infra eod. ca.
2 scisitatus. vel etiam non debet. † Ibi, rationabilem causam, nota, quod causa debet esse rationabilis, quia idem est causa, quod ratio. ff. de transac. l. cum hi. §. in causa. C. de prędijs curialium, l. 1. lib. 10. Etlicet in madato superioris non semper requiratur causa, tamen si contra rationem, non est ei obtemperandum. † Sunt etiam quædam a præcepta nuda, quæ sine
a causa non valent, vt ff. de leg. 1. l. filius. §. diui, & ff. de au. & arg. lega. l. medico. §. fin. & ff. de condi. insti. l. quidam in suo, & C.
4 de institutionibus & substitutionib. l. reprehendẽda. † Glo. hic
b tangit de teste, an debeat reddere b causam. dic quod non debet reddere causam scientiæ. Vnde, si super stipulatione quæ non habet causam, interrogetur, debet reddere rationem causæ scientiæ, sed non de causa stipulationis, super qua non interrogatur: apponere enim causam contractus, qui se habet indifferenter ad multas causas, est contrahentis, non testificantis, vt ff. de excep. doli. l. 2. §. circa. & adde quod no. Inno. in c. 1. de iudic. lib. 6.

ADDITIONES.

a Vide remissiue Feli. in c. ecclesia sanctæ Marię, verfic. & de præcepto, de consti. ponitur in l. nec quicquam. §. vbi decretum, secundum vnum intellectum, & ibi post cæteros vide Ias. ff. de offi. procon. & leg.
b Vide Felin. in c. cum causam, extra de test. & Felin. in c. ficut, de re iud. & Barba. consi. 30. ad fi. vol. 2. & Car. Flo. consi. 25.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum, per quod vulneratur priuilegium ordinis, nisi de ipso ordine faciat mentionem, ipso iure non tenet. & num. 6.*
In generali sermone exempti non comprehenduntur.
2 *Literæ impetratæ contra priuilegiatos, vt contra Cistercienses & similes non valent, si non fiat mentio de ordine ipsorum.*
3 *Genus idem est, quod terminus communis, qui verificatur in pluribus.*
4 *Rescriptum speciale non derogat priuilegio contrario generali.*
5 *Rescribens non censetur velle cuiquam priuilegium adimere.*
6 *Priuilegati contra quos producitur rescriptum obtentum non facta mentione ordinis, an teneantur allegare eorum priuilegium.*
7 *Excipi non oportet de priuilegio clauso in corpore iuris, sicut nec de dispositione legali.*
8 *Priuilegium personale habentes citati debent eo vti se defendendo.*
9 *Inualiditas rescripti, ex suppressione contrarijs priuilegij resultãs, intelligitur per sententiam & nu. 31.*
10 *Iudicium nihil aliud est quam vsus actionum, vel defensionum.*
11 *Priuilegium perditur per consensum.*
12 *Rescriptum super feudo impetratum non facta mentione feudi non valet.*
13 *Natura est dispositio rebus ipsis per se, non per accidens, inhærens.*
14 *Rescriptum non est efficax si non fiat mentio qualitatis ordinis.*
15 *Iurisdictio prorogatur per solutionem partis.*
16 *Compromitti de, vel super iure tertij, in eius præiudicium, non potest,*
17 *Euictionis regressus non datur compromittenti. item nec proroganti, nisi probet sententiam iustam fuisse.*
18 *Papa si contulit beneficium curatum cum clausula residentiæ, & promotionis ad ordines, an Episcopus poterit dispensare. & nu. 45.*
19 *Sacris apicibus nihil est addendum, minuendum, interpretãdũ, siue glossandũ.*
20 *Expressum magis vrget quam tacitum.*
21 *Vox priuilegiata potior est voce simplici.*
22 *Episcopus stante collatione cum clausula, de qua supra, poterit dispensare cũ causa.*
Causa est ratio naturalis, vel ciuilis.
Occasio est leuis ratio mouens affectum, sed effectum non tribuens.
23 *Expressio eius, quod tacite inest, eatenus operatur, quatenus iuris rõ patitur.*
Expressio simpliciter relatiua nihil operatur, dispositiua autem sic.
24 *Ademptio expressa bonorum in deportatione, vel relegatione, vtrum aliquid operetur.*
25 *Cistercienses non possunt conueniri per rescriptum, in quo sit nemo ipsorum.*
Suppressio dignitatis, vel ordinis vitiat rescriptum.
26 *Priuilegij, quod habet iudicium excludere, suppressio rescriptum vitiat Secus priuilegij quod actionem perimere habet, & nu 30.*
27 *Exempti in eo, in quo priuilegiati non sunt, uti debent iure communi.*
28 *Mentio de priuilegio aduersarij si non fiat in rescripto, ipsum rescriptũ est invalidum, si compareatur, & excipiatur, alioquin est efficax.*
29 *Priuilegiatus conuentus, an, & quando teneatur comparere, & excipere contra rescriptum ex aduerso obtentum suppresso suo priuilegio & nu. 34.*
30 *Impetratio facta contra priuilegium fori suppressa dignitate, vel ordine, non valeat, si ita sit tenor priuilegij, alias valet, sed ob. exceptio.*
31 *Verbum, Non valeat, vbi in iure reperitur, intelligitur ꝓ sententiã, & nu. 6.*

BIU Cujas

32 *Iuriſdictio inualida ope exceptionis, lata pro exceptione ſententia, ipſo iure nulla efficitur.*

33 *Impetratio facta contra priuilegium cauſæ principalis ſuppreſſæ, valet. & quare.*

34 *Impetrans an, & quando debeat facere mentionem de priuilegio aduerſarij diſtin*

35 *Mentio de peremptoria, quare non debet fieri in reſcripto*

36 *Impetraui in feudum caſtrum tanquam emptum per quendam monachum Ciſtercienſis ordinis, non expreſſo aliter, quod illud caſtrum eſſet acquiſitum ordini, an ualeat impetratio.*

37 *Impetratio in feudum facta de re in emphyteuſim per impetrantem tenta ſuppreſſa cenſus quantitate, licet expreſſo q̄ res erat emphyteutica, an ualeat.*

38 *Certitudo conſiſtit in ſubſtantia, qualitate, & quantitate, quæ vbi ſimul iuncta non ſint, res dicitur incerta, & informis.*

39 *Impetratio iudicum ſuper re feudali non facta feudi mentione, an valeat.*

40 *Dominus iudicat inter pares curiæ: Pares, & in eorum defectum arbitri, & tandem ordinarius loci inter feudatarium, & dominum.*

41 *Lineæ appellatione in feudi conceſſione venit proprie recta.*

42 *Impetrans ſuper feudo non habet neceſſe facere mentionem de conſuetudinibus feudorum, niſi ſit conſuetudo exorbitans generali conſuetudine recti feudi.*

43 *Reſcriptum non derogans his, quæ concernunt cauſas cauſæ, an det iuriſdictionem implicitam ad derogandum.*

44 *Scientia certa principis, an firmet gratiam, quæ alias eſſet nulla.*

45 *Papa ſi conceſſerit mihi beneficium cum clauſula, ut deberem facere reſidentiam, vtrum dioceſanus poterit ſuper reſidentia diſpenſare.*

46 *Papæ mandatum ſemper admittit exceptionem nouæ cauſæ.*

47 *Reſcripto quod deeſt a lege ſuppletur.*

48 *Priuilegio decimarum non ſoluendarum collato ordini in eius præiudiciū renunciari non poteſt, in præiudicium renunciantis poteſt.*

49 *Impetratio ad certam ſpeciem, an deroget priuilegio communi ordinis Ciſtercienſis.*

50 *Priuilegium habetur pro ſpecie ſpecialiſſima, propterea que non tollitur etiā per generalem conſtitutionem ſequentem.*

51 *Species an deroget generi, & quando ab eo ſeparata dicatur.*

52 *Intellectus ad l. ſi alij. ff. de uſufr. lega.*

53 *Fundus eſt quodam integrale & materiatum. quod intellectu diſtinguitur in duas qualitates, proprietatem ſcilicet, & vſumfructum.*

54 *Adiectiuum ſi adiũgatur ſubſtantiuo, copula interpoſita habet ampliare, nō interpoſita autem habet reſtringere.*

55 *Verba generalia, quandoque effectu ſunt ſingularia.*

CAP. VI.

1 CVm ordinem. † Nō tenet reſcriptū, puta ꝺ regulares impetratū, qđ nō facit eorū ordinis mētionē. h.d. nō tenet reſcriptum, per quod vulneratur priuilegium ordinis, niſi de ordine faciat mentionem: non tenet reſcriptum vbi ſupprimitur ordo Ciſtercienſ. per reſcriptū, in quo non ſit mentio de ordine eorum, conueniri non poſſunt. Præmitte ad euidentiam, quod ordo Ciſtercienſis hēt priuilegium non ſoluendi decimas, dē hic, quod ſi impetrāt cōtra eos ſuper decimas, non facta mētione ordinis, reſcriptū eſt inualidum. Itē præmitte ad euidētiam, q̄ Ciſtercienſ. ſunt priuilegiati ſuper quibuſdam rebus, ne ſoluant decimas, & ſup quibuſdā non. Item ſunt priuilegiati, ne poſſint q̄ueniri p̄ literas Pape non facientes mentionem de eorum ord. ne, & tunc caſus clarus, quia non valet reſcriptum, ſi non fiat mentio de ordine eorum. Et intellige, quod non valet ipſo iure, ſi non eſt facta mentio de ordine, qa in generali ſermone non includunt exempti, vt C. quando p̄uo. non eſt neceſſe, l. veteranus. Sed de decimis nō eſt neceſſe, quod fiat mentio, hoc eſt ſi literæ non faciunt mentionem de decimis, tenent, ſed p̄ exceptionem poſſunt elidi, quia non faciunt mentionem de priuilegio, & dico, quod poſſunt elidi ipſæ literæ, vt non conteſtet lis ſuper eis, quia priuilegium habet vim ſententiæ, quę parit exceptionem cōtra proceſſum, ſecus autem ſi exceptio veniret de iure communi, & non de priuilegio, quia tunc literę obtentę in forma communi nō poſſent elidi, ſed in modum peremptorię poſſet elidi ipſum ius agendi vt in c. 1. de lit. cōteſt. lib. 6. Alij dicunt, quod vbi eſt priuilegium, ſurgit exceptio peremptoria, & non declinatoria, quod ex forma priuilegii patere pōt, quia nunquam in literis de iuſtitia, q̄ habent formam communem, eſt neceſſe fieri mentionem de priuilegio, quo minus p̄cedatur, & fine debito terminet, ſicut & in alijs peremptorijs ſecundum Inn. Conſidera, quatenus literæ ſunt conceſſiuæ noui iudicis contra priuilegium, ſapiunt gratiam, & ideo obreptio reddit literas nullas. Sed quandoque ad deciſoria non ſapiunt gratiam, ſed iuſtitiam, & ideo valent, vt procedatur p̄ illas, non ſecundum illas, niſi quo ad ordinem

2 iudicij. † No. quod literæ impetratæ contra priuilegiatos, vt cōtra Ciſtercienſ. & ſimiles non facta mentione de ordine ipſorum, non valent. Opponitur, priuilegium eorum eſt generale, reſcriptum ſpeciale, ergo ſpecies derogat generi, vt ſ. cod. ca. 1. Sol. ibi fuit ſufficienter expreſſa, hic non. genus & ſpecies erāt

3 eiuſdem rationis & conditionis, hic non. † Genus idem eſt, q̄ terminus communis, qui verificatur in pluribus, non tamen includit ſpecies limitatas. ff. de lega. 3. l. vxor. §. concubinæ. Et hæc vera ſunt, ſiue priuilegium recluſum ſit in corpore iuris, ſiue non, vt in prima cōſtitutione Codicis §. fi. & no. in l. decu-

4 rionibus. C. de ſilentia. lib. 12. † Et conclude, quod reſcriptum ſpeciale non derogat priuilegio contrario generali, vt no. ꝯ. eo. c. paſtoralis, ſuper verbo, ſpeciale. Et p̄ Io. Mo. in regula, generi, & etiam in rubrica de reſcrip. & p̄ Archi. de elec. ca. licet canon, in fi. Et no. quod aliquando priuilegium eſt minus potēs, quam ius commune, vt dicit illa l. notabilis. ff. de cōd. & demō.

5 mulieri & Titio. † Et ideo reſcriptum non derogat priuilegio, quia non eſt intentio ſcribētis adimere alicui priuilegium collatum, ſiue ſcriptum ſit ad vniuerſitatem cauſarum, & vt ita dixerim inter cæteros, ſiue ad certā ſpeciem, vel p̄ trouerſiā, uel perſonam. caſus eſt hic, de hac materia vide. 25. q. 2. in ſumma, & quod no. Abbas ꝯ. de priui. ca. ex parte abbatiſſæ, & ꝯ. de ver.

6 ſig. c. abbate. † Sed nunquid iſti priuilegiati teneantur venire, & allegare eorum priuilegium? gl. dicit quod ſic Hoſtien. p̄ tra argu. ꝯ. de præben. c. vlt. Ipſe enim tenet, quod reſcriptum ſit ipſo iure nullum, vbicunque non ſit de ordine mētio, verbi gratia, impetraui contra fratrem Petrum rectorem eccleſię Sāctæ Mariæ, ſed non dixi, quod eſſet de ordine Ciſtercienſ. hic ſiquidem feci mentionem de priuilegiato, id eſt de perſona, quæ re vera habebat priuilegiū ſui ordinis, ſed non de priuilegio, de quo non conſtabat Pape, cum non eſſet facta mentio ordinis, pro eo etiam facit, quia de ſtylo curiæ eſt etiam facere mētionem de ordine, & de qualibet profeſſione ſecundum Hoſtien.

7 ergo literæ non ſeruato ſtylo ſunt nullæ. † Item illud priuilegiū Ciſtercienſ. eſt recluſum in corpore iuris, & ideo non oportet excipi de ipſo, ſicut non oportet excipi de diſpoſitione legali. Itē nō eſt priuilegium p̄ſonæ, ſed totius ordinis, & ideo nec remitti nec omitti poteſt, vt ꝯ. de iud. c. at ſi clerici, & de ſo. compe. c.

8 ſi diligenti. † Habentes autem priuilegium perſonale debēt eo vti, quia ex quo ſunt citati, debent ſe defendere, quia lex non ſupplet de facto. l. 1. §. quæri, & §. accidentis ff. ad Turpil. & ſi non utuntur non prodeſt eis, ſicut clipeus in bello nō prodeſt habenti, ſed vtenti. vel dic ſecundum Innocen. quod imo poteſt renunciari tacite & expreſſe, ex quo proceditur iudicium, alias iudicium eſſet ſine effectu, quod eſt abſurdum, quod eſt de re familiari, ſ. ſuper dec mis. imo ſecundum Inno. valet reſcriptum ipſo iure ſed eliditur p̄ peremptoriam exceptionem actio, non reſcriptum. vnde de priuilegio non debet fieri mentio, ſ. quod habeant priuilegium ſuper decimis, ſed de ordine, quia ordo habet priuilegium ſup iuriſdictione, ne trahi poſſit. Ad beneficia vero non valerent literæ non facientes mētionē

9 de priuilegio. † Item q̄ non valeant, intelligitur p̄ ſnīam non

10 ipſo iure vnde: opus eſt exceptionem opponi. † Item q̄ omnia iudicia conſiſtunt in facto, i. in allegatione & propoſitione Nā iudicium non eſt aliud, niſi vſus earum, quæ apud aliquem ſunt, actionum, ſeu defenſionum. vnde habitus ſimilis ē theoricæ, vſus ſimilis eſt practicæ. Ergo habens priuilegium, ſi eo non vtitur, nihil ſibi patrocinatur, vt ff. de proc. l. ſi filius. §. milites, niſi aduerſarius ſit interdictus ab agen. vt ff. de poſtu. l. quos prohibet. Item eo ſaluo, quod priuilegiatus non intelligitur in mora, qua exceptionem habet, vt C. de leg. l. ab adminiſtratore, & ff. iudi ſol. l. vir bonus & arg. ff. ſi quis in ius vo. non ier. t. l. 2. in fi. quamuis poſſet dici, quod in d. l. vir bonus, fuit impeditus comparere. Et adde, quod no. C. de reſtit. mi. l. ignorare. vel dic, q̄ præſens tenetur allegare priuilegium ſuū, abſens vero non, quando erat priuilegiatus in non veniendo,

11 ita quod exemptus, vt l. 2. ff. de in ius voc. † Item no. quod per ꝯ ſenſum perditur priuilegium, ita quod ſi iudex eſſet datus de conſenſu partium, non eſſet neceſſe fieri mentionem de qualitate religionis, argum. ff. de iudi. l. ſed & ſi ſuſceperit, in prin. quia voluntas, & iuris authoritas facit ratum, quod geritur. C. de dona. ante nup. l. ſi fil æ tuæ, in gl. Et eſt ſimile, quia ſe diueſtit, qui de ſua veſte alium conſentit inueſtiri, puta de feudo, vt ff. de ædil. edic. l. quæritē. §. ſi uēditor, & hēs in c. 1. §. præterea,

12 qui. mo. feu. colla. 10. Iſtud ca. eſt argumen. quod non valet reſcriptum ſuper feudo impetratum non facta mentione feudi. licet enim reſcriptum ex forma ſui non ſit priuilegiatum, tamen eſt priuilegiatæ rei datum. Nam feudum habet iudices priuilegiatos, non ſolum, ſcilicet dominum feudi, pares, & arbitros, & iudicem communem, puta p̄oteſtatem terræ, non ſimul, ſed quemlibet in ſuo caſu, vt ꝯ. de in d. c. cæterum. Item ipſum feudum aliquando eſt priuilegiatum, vt feudum marchiæ, ducatus, & comitatus: aliquando naturale, vt regulare.

13 † eſt. n. natura ipſis rebus inhærens diſpoſitio per ſe, non per accidens ortum habens. aliqñ eſt feudum irregulare, ſiue ſin-

14 gulare, vt d. c. 1. de feudo guard æ. † Reuertor ad p̄poſitum, & dico quod reſcriptum non eſt efficax, ſi non fit mentio qualitatis feudi, quia eſt ſuppreſſa cauſa. In contrarium ſuadens ar.

ff. de

ff.de in ius voc.l.ſed ſi hac.§.patronum.Eſt enim feudum aliud paternum,quod recta linea & non inflexa deſcendit in poſteros,puta a patre in filium. & ſi ego d.xi ſuperius, quod vbi de conſenſu res agitur, ibi valet reſcriptum, licet non fiat mentio de rei qualitate.† Nimirum, quia & iuriſdictio prorogari poteſt,& per ſolutionem partis prorogatur, vt no.in l.1.ff.de annuis lega.& eſt valde notabile, & etiam compromitti non facta mentione de ordine, quia compromiſſum fit ex cõſenſu:tñ interdum p cõpromiſſum datur qualisqualis iuriſdictio quæ poſtea homologationem laudi inexpugnabile robur aſſumit vt C.de arbi.l.pen. ff. co.l.2. de re iudic.l.ait prætor. dicit Barto quod cõpromittere in arbitrũ non eſt ꝓtractus, ſed cõpromittere in arbitratorem eſt contractus tranſactionis, vel finis, ſicut refutatio,vt ipſe no.ff.de ope.no.nun.l.1.§. & poſt operis. arbitratus proprie non eſt pactum,ſed ei ſimilis,quia aliquãdo ſuccedit pro mera abſolutoria, aliquando pro mera condemnatoria,& tale aliquid eſſe cenſetur per ſimilitudinen,quale adaptatur.ff.de iureinr.l. tutor.§.1.& etiam in feudis poteſt prorogari iuriſdictio abſque dominorum præiudicio,vt no.in c.1.§.præterea,ſi de feu.de prohibita alienatione feudi p Federicum. nã & tranſigi poteſt bona fide,vt in c. ſi vaſallus de ſuo, ſi de feudo fuerit controuer.† vel dic,quòd de,vel ſuper iure tertij nũquam poteſt compromitti in illius præiudicium,vt ff de vſufr. leg.l.is qui.nam qui in arbitrum ſponte compromittit, eſt in culpa.ff.de euic.l.ſi dictum, §. ſi compromittere. ff. de mino.§. minores.Item qui non habet plenam & inſolidum rei adminiſtrationem,non poteſt compromittere niſi in ſui præiudicũ.† hinc eſt,quod compromittenti non datur regreſſus ex ſtipulatione.Idem de prorogante dico,vt nõ habeat regreſſum de euic. niſi probet ſententiam iuſtam,quod non poteſt ſufficere in sẽtẽtia arbitri,quia eſt uilis & abiecta, nec habetur pro veritate, quare non tranſit in rem iudicatam.C.de arbi.l.1.ſed videtur, quod quis poſſit compromittere ſuper eo,quod tãgit ius alterius,vt ff.ad Tre.l.cum hæreditas ex fideicom.dum ibi textus dicit, quod compromittere eſt in adminiſtratione, ſi compromittit bona fide,& eſt res valde notabilis. Sed reſpõdeo, quod hæres ante reſtitutam hæreditatem habet plenum dominium,& plenam adminiſtrationem,& ideo compromittere poteſt,ar. C.de tranſac.l.præſes.† Modo iterum reuertor ad c.noſtrum,dicitur hic quod reſcriptum in forma communi obtentum non derogat priuilegio quia plus poteſt homo priuilegiatus, quam homo ſimplex,vt ff.de leg.2.l.cum patronus. Pone ergo,Papa contulit beneficium curatum cum clauſula reſidentiæ & promotionis ad ordines,nunquid epiſcopus poterit diſpenſare? & videtur quod non, quia mandatum Papæ eſt reſeruandum, vt ſupra eodem, ſi quando. & infra de reſtitutione ſpoliato.cap. Piſanis.† nam ſacris apicibus nihil eſt addendum, vel detrahẽdum,vel interpretandum,vel gloſſandum, vt C. de leg. l. fina. nam & ſi teſtator mandat reſidentiam, debet fieri, quantum requirit materia, vel forma diſpoſitionis,vt ff. de manumiſ. teſta.l.Mæuia.ff.de leg.3.l.qui concubinam. §. vxori. ff. de legat. ſeruo ad cuſtodiam templi.† Preterea & ſi hoc tacite ineſſet, tamen expreſſio multum operaretur, quia magis aſtringit expreſſum,[a] quam tacitum, vt ff. de arbi.l.Celſus. quaſi bis repetita iuſſio ſemel facta de lege, & iterum facta a miniſtro legis. Sed contrarium determinat Archi.tali ratione, priuilegium epiſcoporum eſt,quod poſſint diſpenſare, ergo tali priuilegio non derogatur per reſcriptum,quod exprimit ius commune,† quia vox priuilegiata potior eſt uoce ſimplici,vt no.ff.de hæred.inſtit.l. teſtamento domini. † Epiſcopus igitur poterit diſpenſare ex cauſa, cauſam autem voco rationem naturalem, vel ciuilem,vt in cap. 1. §. item ſi delator, quæ fuit prima cauſa benefic.amit.leues enim occaſiones non ſunt ad ſtatutum iuris trahendæ, vt in cap. Obertus de Horto §. ſi quis inqui.ex q. cau.feu.amit.col.10.occaſio enim dicitur leuis ratio, quæ mouet affectum, ſed non tribuit effectum. Concludo ergo cum Archidiacono,quod diſpenſatio ſublata non eſt per illam notabilem l.ſi hominem. ff. mand. hoc tenet Archid. in cap. licet canon.in fi.de elec.lib. 6. † Ad illud autem brocardum, quod expreſſio debet aliquid operari, reſpondeo, verum eſt, ſi iuris ratio patitur:ſecus, ſi non patitur, vt quia ineſt de neceſſitate & in quolibet contingenti illius generis. Si iudex dicit, aſſigno tibi terminum legis ad petendum apoſtolos:iſte terminus non eſt terminus iudicis,ſed legis. Refert enim legem, ſed nõ ſtatuit de nouo diem,vt in clementina ſecunda, de appellatio. & ſic iſta expreſſio relatiua legis ſimpliciter nihil operatur, ſed expreſſio diſpoſitiua bene operatur in dicta l. Celſus, & hoc ideo,quia arbiter poterat minuere, nec lex ſuppleret in arbitro,licet ſuppleat in iudice, vt ff. de arbitris. l. diem proferre. §.ſtari.quia etiam iniquum arbitrium tenet. Vel dic, quod ẽt arbitrium, non dico arbitramentum,recipit tacitam ſuppletionem temporis.ſententia vero iudicis ſuppletur in omiſſis, quæ tacite inſunt, vt l. 4. §. ſi quis condemnatus. ff. de re iu.& facit ad iſtud brocardum,quod no.per Cy.in l.2.C.ſi penden.appella.mors ĩterue.† Vtrum expreſſa ademptio bonorum in deportatione,vel relegatione aliquid operetur necne. & communiter dicimus,quod in relegatione operatur, quia voluntaria,in deportatione autem & damnatione in metallum non operatur,quia neceſſaria,vt ff.de capi.dimi.l.tutelas. §. ſi libertate, & C.de ſent.paſſ.l.fi.quicquid dicat gl.in l.ſi qua militi.§.1.ff. ex q. cau.maio.quæ dicit,ꝙ in deportato poſſunt reſeruari bona.Nã illud non eſt verum,niſi fieret per principem,vel niſi fieret militi condemnato de militari delicto.† Præmitte ad euidentiam, ꝙ Ciſtercien.ſunt priuilegiati,ne ſoluant decimas poſſeſſionũ ante generale concilium acquiſitarum. Item ſunt priuilegiati, quod p literas non poſſunt trahi ad iudicem, niſi fiat mentio de ordine ipſorum.Ciſtercienſes ergo non poſſunt conueniri per reſcriptum,in quo non fit mentio ipſorum. Caſus, impetratum fuit contra quendam abbatem, vel priorem ordinis Ciſterc.en.ſuper decimis, vel alijs, quæ ſedes apoſtolica eorum ordini indulſit,nec fuit facta mentio ordinis in reſcripto, tandem fuerunt citat. vigore reſcripti,quæritur,vtrum teneantur reſpondere?reſpondetur, ꝙ non. No. ꝙ ſuppreſſio dignitatis, vel ordinis vitiat reſcriptum.† Opponit & imo videtur, quòd poſſit conueniri per tale reſcriptum, licet non faciat mentionem de priuilegio,quia intelligitur conceſſum, ſaluo priuilegio,vt C.de emãcipa.liber.l.nec auus,& ẽt ſaluo iure communi,vt ff.de vulg.ſubſti.l.ex facto,in prin. Sol. hic duplex eſt priuilegium,peremptorium, quod reſpicit decimas, & excluſorium litis & diſceptationis, quod reſpicit vocationem in ius, propter primum non vitiatur reſcriptum, quia non eſt excluſorium iudicij,ſed actionis, quia exceptio perẽptoria reſpicit merita cauſæ,non merita iuriſdictionis, ſed pp ſecundum vitiatur reſcriptum,quia priuilegium [b] eſt ꝓhibitorium,vel confutatorium precum,ne in ius trahatur,arg.ff.iudi.ſol.l. vir bonus,ſecundum Inn.† Sed pone, ꝙ trahuntur ſup rebus, ſuper quibus non habent priuilegium, nũquid efficax eſt reſcriptũ? reſpondeo ſic,quia in eo in quo non ſunt priuilegiati,dẽnt vti iure communi,vt infra de deci.cap.nup. ſecundum Ber. Vlterius opponitur,quod imo dẽnt comparere. [c] Nam quilibet citatus coram iudice,qui hẽt aliquam iuriſdictionem, dẽt comparere allegaturus ſuum priuilegium, vt ff. de iudi.l. ſi quis ex aliena,& ff.ſi quis vocatus in ius non ierit.l.ex quacunque.Sol. concedo,& ideo ſi citatus non comparet, tenet ſententia contra eum,vt ĵ.de appe.ſi duobus,ſecundum Ber.† Ex quo ſequitur talis concluſio,quòd ſi in reſcripto non fit mentio de priuilegio aduerſarij,reſcriptum eſt inualidum, ſi compareatur,& excipiatur.alioquin eſt efficax.& dic quod ſpeciale ẽ in Ciſtercien.& alijs habentibus ſpeciale priuilegium fori conceſſum ipſi religioni & hoc fauore religionis, ar. ff. de vſufr.locum,in princ.Et ex hoc concluditur, ꝙ non ſolum in Ciſterciẽſibus, ſed etiam in ſimilibus eſt idem obſeruãdum, arg. de neg.geſt. l.ex facto,ſecundum Ber.† Diſtingue, aut conuentus p literas non includit in literis,& hoc conſtat, & non tenetur comparere,vt ĵ. de priui.c.fi.C.de manda.principum.l.1. de iuriſ.omn.iu.l.in priuatorum.aut includitur in literis, & hoc conſtat, ꝙ includatur, tñ poteſt declinare, & tunc tenetur comparere & excipere.nam ſi non excipiat, ius excipiendi pdit. ff. de iudi.l. ſed & ſi ſuſceperit,in prin.aut eſt dubium,vtrum includatur, necne,& tũc aut oportet ipſum probare aliquam qualitatem, qua probata non includitur,vt quando eſt exẽptus,& tunc tenetur comparere,& docere:aut nihil eſt ab eo probandum coram eo,vt quia clericus citatur a iudice ſeculari, coram quo non oportet probare de clericatu,& tũc proceſſus non tenet, ſiue compareat,ſiue nõ.infra de iudi.c.at ſi clerici,& error iudicis ſecularis non facit proceſſum valere,vt C. ſi a nõ compe. iudi.l.prima.Ex his apparet, ꝙ aliud eſt dicere, nõ includor, & aliud eſt dicere,ſum exemptus, vel habeo declinatoriam fori.† Itẽ ex prædictis habes duas concluſiones.prima eſt,quòd impetratio facta contra priuilegium fori ſuppreſſa dignitate, vel ordine,non valet,quod eſt verum,ſi ita dicat tenor priuilegij, alioquin valet,ſed obſtat exceptio declinatoria fori.† Nam qñ in iure reperit hoc verbum,non valeat, & nihil vltra cauetur, intelligitur per ſententiam, quia cum ſuper hoc debeat cognoſci, ergo & pronunciari,arg.C.de preci.impera. offeren.l. vniuerſa.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Nota quod expreſſum dicitur,quod neceſſario ſequitur ex verbi natura,Ruy.conſi.132.nume.4.lib.2.& conſi.64.num.9.lib.1. & conſi.108.nu.16. lib.2.& conſi.159.nu.10.lib.3.Item expreſſum dicitur,quod venit tanquam antecedens neceſſarium,Ruy.conſi.23.nu.10.lib.5.& dicitur illud,quod ex verbis reſultat.Ruyn.conſi.122.num.11.lib.2.

b Vinc.God.Priuilegium eſt prohibitorium,vel confutatorium precum, ne in ius trahatur.Et adde ꝙ poteſt fieri ſine citatione alicuius,& ſine clauſula,non obſtante,Dec.in conſ.169.col.2.ver.ſecundo ſimiliter.

c Vide Barba conſi.1.vol.1.& Alex.conſi.1.vol.5.& Anto. de Prato in conſi.Barb ad ſi.5.col.volum.1.

BIU Cujas

32 vniuerſa. † Tamen ad vnum aduerte, ꝙ iuriſdictio, quæ eſt inualida ope. exceptionis, lata pro exceptione ſententie, efficitur nulla ipſo iure, vt ĵ. de offi. dele. c. ſignificantibus & ff. de fidei.
33 l. ſi plures, in prin. per Pe. & Bart. † Si autem impetratio facta ſit contra priuilegium cauſæ principalis, tale reſcriptum bene tenet, quia nemo agens tenetur facere mentionem de iure aduerſarij, argu. ff. de libe. agno. l. 1. in prin. ne tanquam fatuus impetret contra ipſum, vt C. de lib. cauſa l. cum precum, C. de reuo. dona. l. cum ꝓfitearis. † Et vt liqueat dictus articulus, an de
34 priuilegio aduerſarij mentio ſit fienda, diſtingue, aut impetratur reſcriptum, ſecundum ius commune in vim iuſtitiæ cõtra priuilegiatos, aut in vim indulgentiæ ſiue priuilegij. Si in vim iuſtitiæ, aut impetrat contra Ciſtercienſes, vel alios religioſos, & tunc neceſſe eſt, ꝙ de ordine faciat mentionem, non de priuilegio, quia litera dicit, ordinis, non dicit, priuilegij. aut impetratur ꝺ alios priuilegiatos, vt pone exemplum ĵ. de priuil. c. ex parte, el primo, & tũc nõ eſt neceſſe, quod de priuilegio faciat mentionem, & eſt ratio, quia per reſcriptum nihil detrahitur priuilegio. nam erit iuxta priuilegium pronuntiandum, & reſcriptum eſt ęquale ad iuſtitiam, & non claudicat, aliter ſequeretur, ꝙ de qualibet peremptoria eſſet fienda mentio in reſcri-
35 pto, quod eſt falſum, † quia de peremptoria non poteſt diſputari in litis ingreſſu, ſed ſolum vna cum principali, vt in l. 1. C. de ordine iudiciorum, & ſic nõ poſſet ꝓnuntiare ſe iudicem, vel non iudicem, quod debet ante omnem aliam ꝓnuntiationem fieri, vt no. ff. qui ſatiſd. cog. l. arbitro. Item ideo nõ debet fieri mentio de peremptoria, quia aut fieret mentio ad coadunandam peremptoriam, & contradiceret ſibiipſi, aut ad excludendam, & tunc alia ratione eſſet reſcriptum nullum, ꝙ perimere ius videretur alterius, vt C. de preci. impe. offe. l. reſcripta. Si vero reſcriptum impetratur in vim indulgentiæ, tunc neceſſe eſt, quod de priuilegio faciat mentionem in reſcripto, quia dicat, non obſtante tali priuilegio, alias ei non derogaretur ĵ. eo. c. conſtitutus, & ĵ. de re iud. c. inter monaſterium, ſecundũ Compoſt. quod intelligo, ſi iſtud priuilegium non eſt in corpore iuris clauſum, alias faciendo mentionem de ordine in-
a telligeret obſtatiuo priuilegio a derogare, arg. ff. de excu. tuto. l.
36 idem Vlpianus, & ff. de re iudi. l. quidam conſulebat, ſecũdum Hoſtien. † Et prædicta faciunt ad quęſtionem. impetraui in feudum caſtrum tanquam emptum per quendam monachum Ciſtercienſis ordinis, non expreſſo aliter, ꝙ illud caſtrum erat acquiſitum ordini, nunquid valet impetratio. & videtur ꝙ ſic, quia ex quo per monachum de neceſſitate acquiritur monaſterio, & quod ineſt neceſſario & non cõtingenter, non oportet exprimi, quia ſatis eſt demonſtratum, quid, & quale quantumque ſit, vt C. de iu. delib. l. cum al quis. ff. de ꝺi. & demon. l. filio. 19. q. 1. c. ſtatutum. vnde ſententiam principis non fefellit. imo plenarie intruſit. ſic igitur voluntas principis adeſt, &
37 poteſtas ſubeſt. † Sed quid dices, impetraui in feudum rem, quam tenebam in emphyteuſim, & feci mẽtionem, quod res erat emphyteutica, non tñ expreſſi quantitatem cenſus. & videtur dicendum, quod incerta ſit interpretatio, & ideo inualida, † quia certitudo conſiſtit in ſubſtantia, quantitate, & qualitate. Nam iſtæ tres diſtinctiones ſimul iunctæ faciunt rem certam. aliter dicitur incerta & informis. ff. de verbo. obli. l. vbi autem. & incertitudo tanquam captioſa frangitur, vt ff. de tranſac. l. cum Aquiliana. niſi forte ſeruitium eſſet æquiualens, vel maius, quam eſſet cenſus annuus. hoc quoque committitur iudicis arbitrio, ar. ff. de tranſac. l. cum hi. §. modus, & ff. de annuis lega. l. Mæuia. §. fin. ſed certe lex dicit expreſſe, ꝙ fundi tẽplorum emphyteutici non poſſunt concedi dempto canone
39 conſueto. † Sed qnid dices, impetraui iudices ſuper re feudali non facta mentione feudi, an valeat reſcriptum? Reſpondeo ſic, ſi impetraui in forma meræ iuſtitiæ, coram quibus poterit opponi exceptio declinatoria veniens ex natura feudi, vt ĵ. de iudi. c. cæterum, quia feuda proprios habent iudices, ſ. dominum, pares curtis, & arbitros. † Dominus enim iudicat inter
40 pares curtis, partes autem iudicant feudatarium, & dominum, arbitri iudicant, vbi deficiunt pares. his omnibus deficiẽtibus, a iuriſdictione iudicat ordinarius loci, vt dicam in ca. cęterum ĵ. de iudi. & hoc in omni feudo, ſiue ſit nouum feudum, ſiue
41 recta linea deſcẽſum, ſiue ꝓobliquum. i. tranſuerſale, † & ſi cõceſſum ſit tibi & lineæ, ſemper intelligitur de linea recta, & nõ de obliqua, quia obliqua linea eſt anfracta, non in directum producta. arg. ff. ſi ager vec. vel emphy. pe. l. 1. §. qui in ꝓpetuum.
42 ff. de vulg. ſubſti. l. qui liberis. §. hæc verba. † Vt ſcias, impetrans ſuper feudo non habet neceſſe facere mentionem de conſuetudinibus feudorum, quæ in reſcripto non comprehenduntur, quia certæ ſunt. & quod certum eſt, expreſſione non indiget, vt l. 1. in fine. ff. de dote prælega. Sed ſi eſſet conſuetudo certi loci exorbitans a generali conſuetudine recti feudi tali conſuetudini non derogatur per reſcriptum, imo nec per priuilegium non faciens mentionem de ipſa, quia conſuetudo æqui paratur pacto, & hæc probantur. ĵ. de decimis. c. ex multiplici, coniunctis his, quæ no. C. de decretis decurionum, in rubrica.
43 ff. de reg. iu. l. nec ex prætorio. † Sed ecce reſcriptũ nõ derogat his, que concernunt cauſas cauſæ, ſed nunquid det iuriſdictionem implicitam ad derogandum? reſpondeo ſic, quia dat cauſæ cognitionem, ergo & poteſtatem pronunciãdi. Vnde licet reſcriptum non deroget pacto, vel conſuetudini per ſe, poteſt tamen derogare ſententia mediante, quia valet ſententia contra priuilegium lata non expreſſo errore iuris in ſententia. ſi enim eſſet error expreſſus, ñ valeret ꝓp vitiũ, & vituperationẽ pronunciationis, argu. ff. de excu. tuto. l. qui teſtamento. & C. de iur. & fac. igno. l. 1. ibi enim bene valet ſententia, ſed de iure ſpeciali reſeruatur exceptio poſt ſententiam, ſic. C. quando ꝓ-
44 uoc. non eſt neceſſ. l. ueteraneus. † Quæro, nunquid certa ſcien
b tia principis firmet gratiam, quæ alias eſſet b nulla? & videtur quod ſic, vt ff. de excu. tut. l. idẽ. C. de teſta. l. ſicut certi, & l. ſi cũ vel in vtero. ſic quod de certa ſcientia plene & clare fiat mẽtio in literis, valet reſcriptum, alias non, quia non tranſit in vigorem literarum. Nam Papa non vtitur in literis ſua ſcientia, niſi formaliter ſeu cauſaliter faciat mentionem de ipſa, quia extra literas nihil ſubintelligi poteſt, ar. ff. de lib. & poſthu. l. Gallus. §. 1. ibi, dum dicit, ex verbis concipi poſſit, & C. de fide inſtru. l.
45 contractus. † Quærit hic Collectarius, Papa conceſſit mihi beneficium cum clauſula, vt deberem facere reſidentiam, nunquid poterit diœceſanus ſuper reſidentiam diſpenſare? & vñ quod non, quia fines mandati ſunt diligenter cuſtodiendi, vt ĵ. eo. c. cum dilecta. ff. mand. l. dil. gẽter. ff. de verb. obli. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de manu. teſta. l. Mæuia. ff. de leg. 3. l. qui
46 concubinam. §. vxori. † Archi. dicit, ꝙ ex cauſa ſuperuenienti poteſt diſpenſare, nec facit contra mandatum Papę a quo mãdato nouitas cauſæ ſemper videtur excepta, ar. optimum. ff. man. l. & hominẽ, & ff. de ſol. l. ſi cum Cornelius, allego Arch. qui ita no. in ca. licet canon, in fi. de elec. lib. 6. Et ratio eſt, quia poſſe diſpenſare, priuilegium eſt epiſcoporum, cui priuilegio non intelligitur derogatum per reſcriptum, dumtamen iſta di-
47 ſpenſatio fiat cum cauſæ cognitione, † quia quod deeſt reſcripto, ſuppletur a lege, ar. ff. de re iud. l. 4. §. ſi quis condemnatus. Præterea cauſa de reſidentia ineſt de iure communi in beneficialibus curatis, ſiue habeant curam ſpiritualem, ſiue temporalem alicuius plebis, uel populi cum alicuius proteſtatis, vel iuriſdictionis exercitio, ergo expreſſio non auget mandatum.
48 † Sed nunquid priuilegio de decimis non præſtandis poteſt renũciari? & videtur quod non, quia eſt cẽceſſum ordini, arg. ĵ. de fo. compet. c. ſi diligenti. Et ideo vnus abbas Ciſtercien. vel prior ꝙuentus ſup decimis videtur non poſſe renũciare huic priuilegio. In contrarium videtur. C. de his, qui ſpõte munera ſuſcipiunt. l. j. lib. 10. dic quod in ꝑiudicium eccleſiæ non tenet renunciatio, ſed in præiudicium perſonæ ipſius renunciantis tenet. Non ob. c. ſi diligenti, allegatum, quia ibi non poteſt valere renunciatio, quin præiudicaret dignitati ordinis clericalis. Nam qui tangit vnum clericum, tangit clericatum, ſicut qui tangit auriculam, tangit totum corpus, & propter colligãtiam mẽbrorum totum corpus ſentit tactum, vt no. ff. de fur. l. vulgaris, in prin. Item ſcriptum eſt, nolite tãgere Chriſtos meos, & in ꝓphetis meis nolite malignari, vt no. in Auth. de non alie. §. 1. vel aliter ad c. ſi diligenti, reſponde, quod ibi fieret præiudicium alterius iuriſdictioni, & non tenet conſenſus, vt no. Io.
49 Mona. in c. accuſatus, de hære. lib. 6. † Denuo oppono, nam dicitur hic, quod impetratio ad certam ſpeciem non derogat priu. leg. o communi ordinis Ciſtercien. certe imo videtur, ꝙ deroget, quia ſpecies derogat generi, vt ĵ. eo. c. 1. & de offi. de-
50 leg. c. ſtuduiſti. † Solu. illa regula non habet locum in priu. legiis, quia priuilegium eo, quod continet ius ſingulare, ſemper habetur loco ſpeciei ſpecialiſſimæ, vt no. ff. de legi. l. ius ſingulare, & ideo non tollitur nedum per reſcriptum, ſed nec per ꝺſtitutionem generalem, ſequentem, vt ſing. no. in l. decurionibus. C. de ſilentiarijs, lib. 12. † Regulariter autem ſpecies, quæ
51 euellitur de corpore ſui generis, minuit genus, ſ. ei detrahendo, & aliter diſponẽdo, quam ſit diſpoſitum de genere, & hoc quando præcedit genus, & ſequitur ſpecies reſtrictiua, vt ff. de leg. 3. l. hæres meus. §. duæ ſtatuæ. vel translatiua, vt ff. de alimen. lega. l. alimenta. §. baſilicæ, & l. Stichus. Sed ſi præcedat ſpecies, & copulatiue ſubijciatur genus, hic non euellitur ſpecies de corpore generis, ſed ex abundanti exprimitur, vt ff. de

ſupel-

ADDITIONES.

a Vide Alex. conſi. 77. 2. vol. item vide alium caſum, quem ponit Ioan. de Ana. in conſil. 14. quod ſi epiſcopus fecerat conſtitutionem, vt non poſſit aliquis ad beneficia ordinari, niſi ſeruata certa ſolennitate, ſi ipſe epiſcopus poſtea ordinat, non ſeruata illa ſolennitate, videtur diſpenſare, & derogare tali conſtitutioni quantum ad validitatem illius actus. vide quæ ibi allegat ad propoſitum Doctor Bal. hic, & bene no. iſtum caſum.

b Vide Fel. in c. cum inter priorem, vbi latiſſime. ĵ. de excep.

BIU Cujas

supel.leg.l.legata supellectili. & hæc distinctio, quid pręcedat, vel qu d sequatur, habet locum in specie, non in genere, & in indiuiduo, quia indiuiduum ampliationē non recip t, vt d.§. duę statuę, & ar.ff.de vsuca.l.rerum mixtura. habet enim fines proprios.ff.de lega.2.l.Męuius.§.duobus, & no.ff.de lega.i.l legato general ter, quibus finibus circunscribitur. Sed opponitur, & videtur, quod species non deroget generi. nam appello genus id, quod continet plus, speciem vero voco partem il-
52 lius pluris.† Vnde dicit lex, ꝙ si testator legat uni fundum, alij vsumfructum eiusdem fundi, quod legatarius fundi concurrit in eodem vsufructu tanquam coniunctus, & sic ei non derogat species expressa, sed coniūctio facit partem, vt ff.de vsufruc.leg.l.si alij.nisi testator dixisset expresse, quod legabat totum vsumfructum, vel hoc probatur ex aliquibus coniecturis
53 vt ibi patet.† Sol. fundus non est genus, sed est quoddam integrale & materiatum, quod intellectu distinguit in duas qualitates, scilicet proprietatem, & vsumfructum. quia ergo in eadē integritate corporali vterque legatarius concurrit, cuius integritatis, id est fundi nomine vterque continetur, merito concursu legatarius fundi facit partē legatario vsusfructus formalis. Idem esset, si vni legaretur domus, alij vsusfructus ipsius, vt ff. de vsufruc.leg. l.Sempronio, & facit quod no.ff. de lega.ter-
54 tio.l. Iulianus.† Quid si adijciatur adiectiuum substantiuo? Re-
a spondeo, aut est interposita copula, a & habet ampliare, aut nō est interposita, & habet restringere, vt ff. de lega. 3.l. ea tñ adiectio. & inter adiectiuū & substantiuū nō cadit punctus, q hēat
55 ꝑ copula, q.d dic, vt ff.de verb.ob.l.alienationis, §.fi.† Adde, dicit Io. Mona. ꝙ qñque verba sunt gñalia, & tamen effectu sunt singularia, vt quia non possunt comprehendere nisi vnum indiuiduum, vt ipse no.in c.si absenti, de præben.lib.6.& ideo statutum, cum non potest comprehēdere nisi vnam personam, siue quod sumitur ex aliquo, & non ex vniuerso, non valet, qa statutum debet esse generale verbis & effectu, seu adaptatione, vt ff.qui & a quibus.l.priuatus. quod teneas menti, quia quotidie occurrunt.

ADDITIO

a Vide latissime per Felin.in c.2.in 7.col.cum seq.supra eo.

SVMMARIVM.

1 *Præsumitur quis memor eorum, quæ fecit.*
2 *Natura nominis collectiui quæ sit.*
3 *Præceptum strictius est mandato.*
4 *Authoritas capituli absorbetur per creationem episcopi.*
5 *Papa si mandauit mihi conferri præbendam tanti reditus, licet non sit probatus reditus ad vnguem, iudex æstimabit illud.*
6 *Præsumitur conuentualis scire ea, quæ fiunt in conuentu.*
7 *Ex dispensatione potest quis in vna, & eadem ecclesia habere dignitatem, canonicatum, & præbendam.*
8 *Restituti ad famam si impetrant dignitatem, non oportet, quod faciant mētionem de defectu antiquo, nec de restitutione in integrum.*
9 *Rescripta & literæ Papæ edenda sunt integraliter cum die.*
Secus in alijs instrumentis, nisi ad instruendam falsi accusationem, vel nisi quis vtatur extra iudicium.
10 *Represalijs concessis contra* Perusinos, *tempore quo Titius erat de numero Perusinorum, si postea fiat hostis, & desinat esse ciuis, an possit capi pro represalijs.*
11 Conditio *quando retro fingat, vel non &*
Prius tempore dicitur quod prius est di-i cessione.
12 *Literæ non vitiantur eo, quod impetrans sit alterius generis quam cōfratres.*
13 *Collatio si spectat ad episcopum tantum, & sede vacante scribatur capitulo, vt recipiant aliquem in canonicum, tales literæ valent, & si vacante sede executæ non sint, episcopus postea creatus exequi tenetur.*
14 *Licitum est arguere de re ad personam.*
15 *Papæ mandatum capitulo sede vacante directum transfertur in episcopum postea creatum iuris interpretatione & nu.22.*
16 *Episcopus, & Capitulum sunt quodammodo vnum corpus.*
17 *Capitulum, an possit episcopo creato exequi mandatum, quod pertinet ad episcopum.*
18 *Priuilegium non porrigitur ad eum, ad quem verba priuilegij nō porrigūtur.*
19 *Militibus, qui præest non propterea habet priuilegium militum.*
20 *Sede vacante in capitulo est plena ecclesia. ipsum enim est caput, & membra.*
21 *Collatori an debeat scribi, quando scribitur ad collationem.*
22 *In collatione ad episcopum pertinente capitulum, sede vacante, non succedit.*
23 *Ex protestatibus appropriatis, & omnino separatis, non fit deuolutio, vel subrogatio.*
24 *Mandatum, quod dirigitur vniuersis an possit, solus episcopus implere.*
25 *Generis natura diuisa, genus non est, sed differentia.*
26 *Mandatum Papę directum capitulo, an, & quando quemlibet capituli singulariter respiciat.*
27 *Iudicium inchoatum a pupillo cum authoritate tutoris potest solus tutor perficere.*
28 *Relatio ad factum indiuidua est, & ea de re ad partem trahi nequit.*
29 *Vniuersitatis debitum singuli soluere non compelluntur, coguntur tamen pro soluendo collectam facere.*
30 *Capitulum an poterit inuestire aliquem absēte episcopo, si in rescripto n ādetur, quod episcopus & capitulum inuestiant.*
31 *Mora capituli eius ad episcopum deuoluit potestatem, quæ ex Episcopi subsequuta mora ad capitulum non redit.*
32 *Mens loquentis præualet sermoni.*
33 *Literæ. sede plena, vel uacante, ecclesiæ, vel capitulo directæ, an & quādo valeant, ipsarūque implementum ad capitulum, vel ad episcopum pertineat, distin. magistra.*
34 *Literæ Papę de recipiendo aliquem in canonicum, episcopo directæ, ꝑ ipsum vel eius successorem adimpleri debēt, non autem per capitulum, etiam sede vacante vel per Vicarium, quamuis generalem.*
35 *Mandatum dignitati non expirat morte personæ tunc in dignitate constitutę.*
36 *Dignitas iudici ante sententiam aucta, maiorem tribuit sentētiæ authoritatē.*

CAP. VII.

EAm te, & infra. No. ꝙ hic non est mutatio ꝑsonarū, sed intellus, ar.ff.de ꝓh.emp.l.cum seruo, quia intelligitur eṗs tacite ex natura rei mandatæ. Mandatum factum capitulo sede vacante episcopus de nouo creatus adimplere tenet. hoc dicit secundum Inno. Vel sic. si collatio præbendarū ꝑtinet ad episcopum, & sede vacante scribatur capitulo pro receptione alicuius ī canonicum, episcopus postea creatus tenetur prouidere, & valet rescriptum. Primo ponitur mandatum Papę, & eius tenor. secundo allegatoria excusatio capituli. tertio prætensa excusatio episcopi. quarto reprehēsio Papæ. quinto remotio cuiusdam tacitæ oppositionis. secunda ibi, ipsi vero. tertia ibi, cum itaq;. quarta ibi, quod nullatenus. quinta ibi, ꝑ eo. Casus, quidam P. quondam Iudæus ad fidē conuersus ecclesia Tornacēsi vacante impetrauit literas ad decanum & capitulum, quod ipsum reciperent in canonicū, & ꝑbēdam eidē conferre deberent, tandem ante quam mandatum esset adimpletum, archidiaconus dictæ ecclesiæ creatus est eṗs. modo dictus petebat se recipi in canonicum & ꝑbendam sibi conferri, capitulum obijciebat, quod non poterat recipere, quia non ꝑtinebat ad ipsum receptio, sed ad episcopum. Episcopus vero dicebat, quod non tenebat recipere, nec conferre, quia mandatum non erat directum ei, cum nō esset nominatus in rescripto, & quia tempore datæ non erat episcopus, & data est fundamētum literarum. Papa dicit episcopum teneri, nec posse ignorantiam simulare, cum tempore datæ literarum esset vnus de capitulo, & tempus datæ literarum sit diligenter attendēdum. Deinde rñdet tacite oppositioni, quia posset quis dicere, iste impetrās originaliter est de gente Iudæoru, vnde episcopus vr hre iustam causam indignationis. ad hoc respondetur, ꝙ ex quo ꝯuersus est ad fidem, non debent indignari episcopus, vel canonici, si recipiatur in confratrem, & præbenda sibi conferatur. h.d. Et est rō, qa nemo oritur Christianus, sed ꝑ baptismum fit. aliter sequeret, ꝙ nemo posset hre ecclesiasticum beneficium.
1 † Ibi, Si bene a meminimus, præsumitur quis memor eorum,
a quæ fecit. sic. C. de contrah. & commit. stip.l.magnam, & tamē quandoq; quis ignorat factum proprium, ad suum tñ damnū non alterius.l.is qui vsumfructum. ff. quib. mo. vsusfr. amit.& interdum nec ad suum, nec alterius. ff. de acq. pos.l. peregre.
2 Ibi, te, qui tūc eras archidiaconus, nūc eṗus. Ibi, decano, de archidiacono non fuit nominatim expressum, & ideo prima facie videbatur omissum, ar. ff.de le.2.l. Celsus. §. quod alicuius. sed hoc nón obstat, quia licet non nominatim, tamen inter cæteros, sicut dicimus in simili, ꝙ quidam non nominantur, tñ inter cæteros includūtur. ff.de lib. & posth. l. Titius. nam natura nominis collectiui est sua indiuidua qñq: simul, qñq; scorsum per se significare, vt l. si chorus. ff. de leg.3. & quandoque significat complexiue, quādoq; distributiue, vt l.ciuibus. ff.de
3 re.dub. ff.de leg.1.l.ciuitatibus. C. de Iudæ.l.1.† Ibi, mandatum dedimus, & præceptum. hæc verba geminata significāt præcisam intētionem Papæ.i. præcipiendo mandamus, quia strictius est præceptum, q̄ mandatum, vt no. ff. de off.præsi.l. sæpe. Ibi, de gente. no. ꝙ nomen gentis significat originem. Ibi, ipsi vero, scilicet decanus, & capit. Ibi, quia donatio, ista allegatio erat

ADDITIO.

a Vide vnam gl. quæ docet modestiam loquendi in similibus verbis, quam ibi multum notat Decius in l.lecta, alias in l.seq. ff. si cer. pet. & ibi adde istum tex. in istis verbis, si bene meminimus. item in quibus præsumatur, vel toleret obliuio, vide per Barb.consi.32.col.pen.vo l.1.& consi.25.col.2.eo.vol. quanto autem tempore inducatur obliuio, vide remissiue Ia.in l.1.col.fi. C. de ser.fug. Itē adde, ꝙ in Papa nō præsumitur memoria, sed bene præsumitur obliuio, ca.ex parte, el primo, de of.de le.quod no.ad istum tex.qui videtur contra in istis verbis. sed est propter multitudinem causarum, secundum Barb.ibi, quia vt plurimum quis creatur Papa in senectute.
Vinc. God. Adde ꝙ obliuio causatur verisimiliter ex cursu x.ann. Soz.in consil. 38.pro decisione.ver.secundo probatur, circa fi. lib.1.Dec.consi.440.nu.2.Boe. in suis qq.q.73.nu.6. Et nota ꝙ obliuio præsumitur in officiali propter multitudinem causarum & negotiorum. Ale.consi.214.lib.2. Et licet præsumatur in certis casibus, istud tamen non habet locum, quando quis iurauit. Mar. Ant. Baue.in suo trac.de vir.iur.14.casu.

BIU Cujas

erat vera, quia ex quo translatum eſt mandatum ad epiſcopū creatum, ergo capitulum eſt liberatum à mādato, ar. ff. de adi.
4 le. l. translatio. † Ibi, ad te. ſ. ſolum, & ideo non poterat adimpleri per capitulum, vt infra ne ſede vacante, cap. 1. lib. 6. & quia p creationem epiſcopi abſorpta eſt in hoc authoritas capituli, qa capitulum, quod fungebatur ſede vacante loco epiſcopi, nūc deſiit fungi, argu. optimum. ff. de fideicom. li. l. Lucius, & C. de inoffi. teſta. l. fi. in fi. vbi mutatio appellatiui vitiat ſubſtantiuū, ff. quib. mo. vſusfruct. ami. l. ſi cui. Ibi, inde receperas non tanquam epiſcopus, quia non eras, nec tanquam archidiaconus, quia de archidiacono nō erat facta mentio, ſed de capitulo, & decano, argum. ff. de leg. 2. l. legatorum. §. qui plures. C. fam. erciſ. l. quoties. Ibi, ſi datam. i. mentem Papæ, in qua conſideratur tempus datæ, quia tunc oritur & initiatur gratia formaliter, ar.
5 ff. de reb. dub. l. ſi cognatis. † Si Papa mandauit mihi conferri prebendam tanti reditus, licet non ſit probatus reditus in iudicio ad vnguem, tamē iudex æſtimabit illud. ff. de le. 2. l. ſi quod ex Pamphila, & quod ibi per Bart. Si rex conceſſit mihi vltimā excidentiam, oportet me probare de tempore. ff. ad Treb. l. eū,
6 qui nouiſſimus. † Ibi, de capitulo, propter quod præſumit ſcire, maxime quia erat archidiaconus. nam præſumitur conuentualis ſcire ea, quæ fiunt in conuentu, vt in Auth. de mona. c. cogitandum, & no. ĩ. de teſti. c. veniens. C. de repudijs. l. conſen
7 ſu, & quod no. ff. de reg. iu. l. non poteſt dolo. † Ibi, canonicus, no. quod quis poteſt habere in vna eccleſia dignitatem, canonicatum, & prebēdam, quod verum eſt ex diſpenſatione, vt in c. 1. de conſue. lib. 6. Ibi, nec ceſſes, quia eras tunc canonicus, nec eras tunc epiſcopus conſecratus, ſupple, nec confirmatus, quia ſola cofirmatio dat poteſtatem conſecrandi, vt ĩ. de elec.
8 c. tranſmiſſum. † Ibi, extiterit, ſ. quōdam, tamen illud fermentū fuit purgatum p baptiſmum, & ideo de eo non debet fieri mētio. Et eſt bene notandum, quod reſtituti a ad famam, ſi impe-
a trant dignitatem, non oportet quod faciant mentionem de defectu antiquo, nec de reſtitutione in integrum, quia beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. tene menti. Inanis gloria & memoria præteriti non corrumpit
9 ſtatutum de præſenti. † Ibi, ſi datam, no. reſcripta & literas Papæ edendas integraliter cum die. ſecus in alijs public inſtrumentis, quia dies non debet edi niſi ad inſtruendam falſi accuſationem, & tunc ita demum, ſi petens edi offerat ſe paratum inſcribere ad pēnam talionis. C. de fide inſtru. l. fi. quod dic, vt dicam ĩ. de proba. c. j. quod no. ĩ. de re iud. in c. abbate, in nouella, vbi omnino vide. Si quis extra iudicium vtetur inſtrumēto, vt in proteſtationibus, debet ſolenniter edere cum die & conſule. ff. depoſiti. l. ſi quis inficiatus, & no. ff. de oper. no. nū. in ru
10 brica per Bar. quod eſt no. † Item collige arg. ad quæſtionem, conceſſę ſunt repreſaliæ contra Peruſinos, & tunc Titius erat de numero Peruſinorum, poſtea eſt factus hoſtis & deſiit eſſe ciuis. ff. de capi. dimi. l. amiſſione. §. qui deficiunt. demum captus eſt pro repræſaliis. quæritur, vtrum potuerit capi? & videtur quod ſic, attento initio & data repræſaliarum, vt hic, & ff. de reb. dub. l. ſi cognatis. In contrarium vī, quia eſt ſortitus aduerſatiuum ſtatum, & quia finita eſt cauſa finalis ante, quam exiſteret conditio capturæ, quia ſententia non verificatur, niſi capitur prius, vt ff. de acq. re. do. l. in laqueū. nec trahitur retro, vt no. ĩ. de app. c. præterea requiſiti. facit quod no. in c. 1. ne ſe.
11 vac. lib. 6. in nouel. & ĩ. e. ti. & lib. c. ex parte † Conditio tūc fingit retro, qñ in ipſius implemento nō requiritur factum nouū ꝓtrahentis, vel diſponentis: alias non, quia ex pluribus debentibus concurrere ſubſtantialiter non ſufficit alterum præuenire in tempore, quia illud dicitur prius in tempore, qđ eſt prius in ceſſione diei, & quod eſt perfecte conſumatum ff. de leg. 1. l. quæſitum. §. præſenti. quod eſt verius, quia conditio neceſſario ſubintellecta ex natura rei, ſcilicet ſi capiatur, non poteſt verificari ante, quam capiatur, tanquam conditio mixta retro non fingit, vt ff. qui po. in pign. ha. l. potior, & l. qui balneum, &
12 l. 1. §. ſerui. ff. ad Silla. † Redeo ad notabilia, & no. primo, quod literæ non vitientur eo, quod impetrans ſit alterius gentis, quā confratres, ſiue alij canonici. vt hic, & ĩ. e. c. ſi proponēte. Nam omnes gentes Dei ſunt, cuius eſt terra, & plenitudo eius, facit ff. de leg. 3. fideicommiſſa, in prin. & in Auth. de quæſtore, poſt
13 princ. & ĩ. de iudi. c. cum deputati. † Secūdo no. caſum peregrinum, qui non eſt alibi, quod ſi collatio ſpectat ad epiſcopum tantum, & ſede vacan. ſcribatur capitulo, vt recipiant aliquem in canonicum & confratrem ipſorum, quod tales literæ valēt & ſi non ſunt exęcutæ vacan. ſe. eps de nouo creatus teneatur
b adimplere mandatum. Sed contra hoc b oppo. nam mandatū debet adimpleri authoritate mandantis, ff. de of. eius, cui man. eſt iuriſdi. l. 1. in §. fi. & in forma ita, quod nec recedatur a perſona. vnde non eſt ſolum conſiderandum, quod ſcribitur, ſed cui mandatum dirigitur, & in quem, vt ff. de cond. & demon. l. qui hæredi, in prin. Item vnus pro alio non tenetur implere mandatum, nec poteſt, quia perſonalis commiſſio eſt. ff. de le-
gatis 2. l. ſi alterius, & l. 1. in fi. ff. de leg. 3. quia vbi eſt certa perſona pro forma, non debet recedi a perſona, ar. ff. de curato. furio. l. cum in bonis. ff. de ſtatu libe. l. ſeruus ſi hæredi. ibi, duo
14 ſunt enim &c. & eſt notabilis. hoc probo, † quia licitum eſt arguere de re ad perſonam. ſed res, quæ non eſt in rerum natura, non includitur in diſpoſitione volūtatis, ergo nec perſona, arg. ff. de contrahen. emp. l. Rutulia, & l. in lege, & argu. ff. de te
15 ſta. tut. l. ſi quis in te. † Sol. aut loquimur quantum ad verba, aut quantum ad mentem: primo caſu certum eſt, quod non continetur epiſcopus, maxime nondum creatus. aut loquimur q̃tum ad mentem, & interpretationem iuris, & tunc mandatū factum capitulo transfertur in epiſcopum tanquam in ſucceſſorem ordinis & honoris, arg. ff. de fideic. lib. l. cum quaſi, in prin. & ff. de leg. 3. l. a patre, vel domino. nam, vt ait Inn. quando ſcribitur capitulo ſuper eo, quod pertinet ad epiſcopum, & epiſcopatus vacat, videtur ſcriptum capitulo tanquam vices gerenti. nec enim alij magis aperte ſcribi poterat, vel con-
16 gruētius mandari. † Item epiſcopus & capitulum ſunt quodā modo vnum corpus, vt no. Io. Mo. ĩ c. 1. ne ſe. vac. li. 6. ſed iſtud eſt verum, quando inter eos eſt aliqua iuris communio, ſed hic nulla eſt, ar. ff. de iſti. ſeruo. l. ſi cum duorum. Item ſede vacante capitulum eſt, ſicut mulier prægnans, quia epiſcopum parere ſperatur eligendo. Concludo igitur, quod mens latior eſt, quam verba. Item ꝙ hic eſt quędam fictio, ut C. de impu. & ali. ſub. l. fin. vel verius interpretatioſummi Pontificis ut ff.
17 de ver. ſig. l. Neratius, & l. 3. de inof. te. † No. tñ, ꝙ creato epiſcopo capitulum non poſſet exequi iſtud mandatum, quia ſuperueniente ver. tate, fictio ceſſat, vt ff. de lib. & poſthu. l. filio quē, & cum poſſumus veritatem amplecti, non debemus inhærere fictioni, vt ff. de condi. & demon. l. Iulianus ait, ſi hæredi, in ratione literæ, ibi, nam dicit, nō quaſi dederit, quia hæc eſſet fictio, ſed quaſi per hæredem ſtet, & hęc eſt veritas, & ideo amplectenda. † De vno opponitur, ad quem caſum verba priuilegii nō porriguntur, nec ipſum priuilegium porrigitur, vt ff. de
19 teſta. mili. quod conſtitutum, & ibi gl. † No. ꝙ qui præeſt militibus, non habet propterea priuilegium militum. Sol. in c. noſtro hoc eſt ſtatutum, ne gratia Papæ vitietur, ar. ff. de fundo in
20 ſtru. l. fundus, qui locatus. † & quia ſede va. plena eccleſia eſt in capitulo, nam ipſum capitulum tunc eſt caput, & membra, ſed poſtea reparato paſtore, capiti debetur, quod eſt capitis, & membris quod eſt membrorum, & plerunque plus eſt in ſenſu, quam in voce, vt ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. plerunque.
c Duo enim ſunt ſenſus, ſ. ſenſus c intellectus, & ſenſus corporis. primum ratione concipitur, ſecundum auditu ſentitur, & ſen per prævalet intellectus, vt ff. de leg. 2. l. cum pater. §. cum imperfecta, & de leg. 3. l. cum filio. & qñque ex pluribus ſufficit vnum ſignificari verbis, verbi gratia, ſi princeps ſignificat ſe ſcire, videtur etiam vltra procedere obſtantiis derogādo, vt ſingulariter no. ff. de excu. tut. l. idem Vlpianus, arg. contra ĩ. eod. c. quamuis, lib. 6. vbi Papa preſumitur ſcire factum proprium, & tamen nō derogat gratiæ mediane, ſed ratio eſt per l. reſcripta. C. de preci. imper. of. & quod no. ff. de li. & poſth. l. Gallus.
21 §. & quid ſi tantum, quia ius erat alteri quęſitum. † Vlterius opponitur, quando ſcribitur ad collationem, debet ſcribi collatori. non enim intendit Papa conferre poteſtatem de nouo in conferendo, ſed neceſſitate conceſſam a iure. Sed ita eſt, ꝙ
22 hic Papa ſcribebat non collatori, ut cōferret, † quia in collatione, quę pertinebat ad ſolum epiſcopum, ſede vacante non ſuccedit capitulum, quia conferre eſt donare, & capitulum non ſuccedit in donando, ut in c. 1. ne ſede vacante, lib. 6. & ar. ff. de pact. l. contra iuris. §. fin. & quia quę ſunt ſeparata in poteſtate, non debent coniungi in executione poteſtatis, & quia ex diuerſo capite edicti, ſiue ſtatuti nō procedit ius accreſcendi. ff.
23 de bonorum poſ. l. ſed cum patrono. † Nam d ex poteſtatibus
d appropriatis & penitus ſeparatis nulla fit deuolutio, nec ſubrogatio. ff. qui. mo. vſusfru. amit. l. ſi ſub conditione, & non dēt vnus tangere officium alterius, vt l. 2. C. de exec. & apparitorib. lib. 12.

ADDITIONES.

a Vide And. de Iſer. in tit. quæ fuit prima cauſa beneficij amit. in vſi. & uide extenſe de iſto dicto Bal. hic, quæ ſcripſi in conſilio per me edito in fauorem nobilium de Folpartis, & ſuper teſtamento quondam bonæ memoriæ magnifici militis Do. Ardeghi de Folpartis, & de reſtitutione facta per principem hæredibus ſuis &c. Franc. Pa.

b Vide Barb. in conſi. 44. col. 3. in prin. uol. ſecundo, aliquid per Iaſ. in l. non ſolum, pen. col. ff. ſol. ma.

c Vinc. God. Duo ſunt ſenſus, ſcilicet ſenſus intellectus, & ſenſus corporis. Addę quod ſenſus corporis humani ſunt quinque, de quib. in Spec. de teſte, §. nunc tractandum, ver. officium. & ſe. gl. in l. quod meo. §. uenditorem, de acq. poſ. Sę ſus quot modis capiatur, Bal. tradit in l. etiam. C. de iure do. poſt princ. & ſenſus per quem inſtrumenti repugnatio euitetur, ut ſemper amplectēdus ſit, ponit Ruy. conſi. 24. nu. 5. lib. 1.

d Ex poteſtatibus appropriatis & penitus ſeparatis nulla fit deuolutio, nec ſubrogatio. ſic alibi in ſimili habemus, quod ex ſeparatis non fit bona illatio. l. Papinianus exuli. ff. de mino.

BIU Cujas

lib.12. Tunc vltra, ſi ad capitulum non pertinebat iure ꝓprio, ergo nihil poterit niſi authoritate Papæ, vt j. eodem, c. cū aliq bus, libro ſexto. quia qui mandatam iuriſdictionem exequit, proprium nihil habet, ſed authoritas Papæ non deuoluitur ad epiſcopum, quia maior non deuoluitur ad minorem, & quia nulla iuris communio eſt inter eos. & ex differentibus genere non fit trāſitus. ergo male dicit litera. Solue, vt ſupra, quia hic
24 eſt ſpeciale inſpecta mente, ſm Inn. & Hoſt.† Tertio no. ꝙ mā datū, quod dirigitur vniuerſis, poteſt vnus ſolus, puta eps ſolus implere. & facit. ff. ad leg. Fal. l. qui fundū. §. ſi tu ex parte, & ff. de leg. 1. l. ſi duobus. §. hæres. ff. de hære. inſt. l. quod loco. §. iam mortuo, & c. fi. de teſta. lib. 6. Sed ꝺ hoc oppo. quia qñ ſcribitur vniuerſis, ſcribitur vniuerſitati, ſed vnus ſolus non eſt vniuerſus, nec vniuerſitas, nec cōgregatio, vt ff. de vſu ca. l. rerum mix tura, & no. in l. ſunt. ff. ꝙ cuiuſq; vniuer. no. & aliud quo ad eſſentiam, & quo ad efficiētiā, qa in appellone & deſignat one eſt diuerſitas. ff. de vſufr. l. quid ergo. §. ſed quod dicit. vñ aliud eſt dicere, lego vſumfructum gregis, aliud eſt dicere, lego vſū fructum decē ouium, & aliud ſunt ſinguli, & aliud vniuerſi. & quod debetur vniuerſis, non debetur ſingulis, vt l. in tantū. §. vniuerſitatis. ff. de rerum diui. ff. de ſer. ruſt. præd. l. per fundū
25 ff. cōia præd. l. receptum, † quia natura generis diuiſa non eſt genus, ſed eſt differētia. j. de elec. c. in Geneſi, ver. obl. l. ſcire debemus. Sol. hic eps non tenetur implere mandatum de ſimplici natura verborum, ſed de natura intellectus, & interpretationis ſumptæ ex ipſius natura, quæ eſt optima verborum interpres. ff. de ver. ob. l. in illa ſtipulatione. §. Sabinus. Item non eſt nouum, ꝙ vnus nominetur, & alius intelligatur, qui incluſus eſt in litera. ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa, §. plerunque. hinc eſt, quod nomen proprium aliquando ſonat in appellatiuo. ff. de no. ope. nun. l. 1. §. nunciatio, per Bart. Item facit. ff. de le. 2. l. cum pater. §. donationis. Quarto no. ꝙ id quod quis debet face re, tenetur facere ipſe ſolus, ſi poteſt, & ſic ambulatorium eſt mandatum & poteſtas, & mouetur motu intellectus, facit. ff. de
26 ſtip. ſer. ſi ſeruus cōis Meuij, & caſtrenſis peculij, in fi.† Itē dicit gl. collige argumentum, vt dixi, quod ſi aliquid mandat capitu lo cuilibet de capitulo, cui poteſt ſm ſubiacentem materiam mandatum. adaptari. i. ei qui illud facere poteſt, intelligitur eſſe mandatum. hoc non placet Inn. & Compo. niſi dirigatur man datum tanq̄ ſingularibus. Tale eſt mandatum de recipiēdo inueſtitum a Papa. nam tunc quil bet poteſt ſingulariter recipere talem, ar. ff. de acq. poſſ. l. prædia, & ff. ſi cer. pet. l. eius qui, in fi. ff. commodati. l. 3. §. hæres. ibi, certe reſtitutio rei commodatæ
a in facto conſiſtit, & ideo ille, qui habet facultatem a reſtituēdi, poteſt & debet reſtituere etiam alijs inuitis, ſicut dicimus econ tra. ff. de ſolu. l. ſi ſtipulatus. §. ſi lancem. itē ſicut dicitur, iſti ſunt duo rei debendi, ita dicere poſſumus, iſti ſunt plures rei obe-diendi, etiam ſi capitulum ꝺdicat, qa iuſſio confertur in inuitum, quia hæc receptio cōſiſtit in facto, nec tribuit ius. facit de immu. ecc. c. decet, lib. 6. ſecus ſi mandarē capitulo, vt talem eligeret, quia tunc quilibet inſolidum non eliget, cum ex tali rreceptione ius queratur, nec debet ſic fieri. j. de elec. c. quia pp, & c. in Geneſi, & 63. di. c. 1. & 2. Item electio pertinet ad ius, receptio ad factum ſm Io. An. & eſt differentia, quia receptio ſolius facti nemini præiudicat, & ideo facilius fieri poteſt, & quia non eſt data ei certa forma a iure, quam oportet ſequi, & quia eſt negotium omnium, ipſo geſtu debet haberi ratum, arg. ff. de contrah. emp. l. fiſtulas. §. ſi fundum, & ff. de neg. geſt. l. Pomponius ſcribit, & ff. quemadmo. ſer. amit. l. quæſitum. ibidem dici-
27 tur, ꝙ naturaliter fit, repræſentat hominis factum. † In executione ergo quilibet videtur aſſumptus, vt facilior ſit exe. quod eſt no. ergo, quod vnus cepit, alter perficere poteſt, dicit lex, qđ
b iudicium inchoatū a pupillo cum b authoritate tutoris poteſt perficere ſolus tutor. ff. de cuic. l. ſi ideo, ver. vt puta, nec eſt ali-
28 bi.† Item vbicunque fit relatio ad factum continet indiuiduū, & iō nō habet locum relatio ad partem, vt ff. de vſu, & ha. l. vſus pars. Item non refert a quo fiat, ſed propter quid, & qualiter
29 fiat. ff. de verb. ob. l. cum ſeruus. † Sed nunquid ſi mandatur ciuitati, quilibet de ciuitate poteſt capi pro debito? reſpondeo, tota ciuitas, & vnum capitulum eſt vnus reus debendi, & nō plures rei, & ideo ſinguli ad ſoluendum non compelluntur, tñ cogent facere collectam, vt no. in l. 1. §. 1. ff. quod cuiuſ. vni.
30 no. & l. 4. §. actor, de re iud. per Bart.† Sed quid ſi mandatum eſt epō, & capitulo, ꝙ inueſtiant aliquem, nunquid capitulum abſente epō poterit inueſtire? arg. ꝙ non, vt ff. de arb. l. ſicut, ſed eo præſente & contradicente ſic, vt no. in c. 1. ne ſe. va. lib. 6. No. per hoc, ꝙ procedit in inueſtitura, quæ dicitur collatio, ſed in illa, quæ eſt poſſeſſionis traditio iam prouiſo abſenti alterius non impedit inueſtituram. Io. An. item facit. ff. man. l. creditor, in §. duobus. ff. de cura. furio. l. conſilio. §. fi. ff. de of. ꝺ-
31 ſu. l. 1. ff. de exer. l. 2. §. ſi plures. ff. de arb. l. Pedius.† Pone, capitu lum fuit in mora, & ideo fuit deuoluta poteſtas capituli ad epiſcopum, deinde eps eſt in mora, vtrum de nouo deuoluat ad capitulum? Rñdeo non, qa per moram epi non purgatur mora capituli, & quia ius accreſcendi ſemel abolitum nūquā reſurgit. ff. quib. mo. vſuſ. amit. l. ſi cum in annos, verſi. neque enim. Item opponitue, mandatum fuit directum decano, & eccleſiæ. i. capitulo, ergo mediam vocem habet decanus, mediam capitulum. i. capitulum integrum, vel maior pars, adeo quod decanus cum media parte capituli nihil poſſet ordinare, vt ff. de vſufru. accreſ. l. ſi quis Titio, & conſueuit notari. C. de epi. & cle. auth. cauſa, quæ ſit cum monacho. Tunc arguo ſic. iſta forma non eſt de iure cōi, ſed de ſpeciali mandato, er-
32 go in ea non ſuccedit epiſcopus.† Sol. verum eſt ex natura ſermonis, ſed mens loquentis præualet, vt ff. de ver. ſig. l. quiſquis
33 mihi, & l. nepos Proculo, & l. Neratius. ff. de re iudi. † Et cōclude in iſta materia, quod aut ſede vacante ſunt directæ literæ ipſi eccleſiæ, ſeu capitulo, & ſi receptio pertinebat ad eos, valent literæ, & tenentur adimplere mandatum quandocunque ſed ſi non pertinebat ad eos, ſed ad epm, & in literis non eſt facta mentio vacationis, eps creatus, ad quem ſolum tunc pertinet de iure, implebit mandatum: ſed ſi Papa ignorabat ſedem vacare, literę non valerent, quia ſubreptitiæ, vel quia ineptæ, cum non poſſint adaptari ei, cui ſcribitur, & quod nullum eſt interpretationem non recipit, quia quod caret eſſentia, caret intellectu, vt C. de proba. l. cum precibus, & ff. de vſufru. leg. l. cum plures, in fi. Si autem ſedes non vacat tempore datæ literarum, aut ſcribitur eccleſiæ, & intelligitur ſcribi epiſcopo, qa ei ſoli poteſt adaptari mandatum, ex quo ad eum ſolum pertinet receptio. Si vero ſcribitur capitulo, non ualent literæ.
34 † ſi autē expreſſe ſcribitur epiſcopo, ipſe tenetur adimplere, & ſi moritur interim, expectatur ſucceſſor, qui implebit, ut ff. de acq. poſſ. l. fundi. §. item ſi amicus. & no. ff. de iuriſdi. om. iud. l. & quia. Capitulum enim non poſſet implere mandatū, qđ nō eſt
35 ſibi directum.† Item nec expirat iſtud mandatū morte epi, qa directū eſt dignitati, quæ non moriť. ff. de le. 3. l. ꝙ principi. ff. de annu. leg. l. annua. §. fin. & argm. ff. ſi cer. pe. l. eius, q in puincia. §. ꝙ ſi ſtipulatus. nec ēt vicarius generalis poſſet hæc ſupplere, qa nō intelligiť ꝺſtitutus ad beneficiorum collationem, vt in c. vlti. de offic. vica. li. 6. Deinde no. hic fuit mutatus ſtatus, & officium qa hic archid. fuit factus eps, & tñ non finitur, imo de nouo incipit mandatū. ſed ꝺ. ff. de ſolut. l. ſed cū Cornelius, & d. l. eius qui. Sol. hic ſuperuenit cā confirmans, ibi infirmans. Item qñ mutatio ſtatus non facit pro, uel ꝺ, ſimiliter non ſiniť mandatum, arg. ff. de condi. & demonſt. l. falſa. §. 1. Item no. inſpicimus tps datæ, ꝙ eſt verū vt ſciamus de intentione ſcribentis, ſed q̄tū ad executionē intentionis, inſpicimus tps præſentationis, vt j. de appe. c. ut debitus. nec. n. ſemp reſpicimus principium, ſed terminum, vt ff. de leg. 1. l. cætera. §. j. & ff. de leg. pſtā.
36 interuenit.† tñ aliter dr, quod dignitas accreſens iudici ante sē tentiam facit ꝙ ſententia eſt maioris authoritatis. C. de appel. l. præcipimus. § ſane. Vltimo ſcias, ꝙ plurimæ quæſtiones poſſūt huic c. adaptari, q̄ ſunt vtiles valde, quas vide j. de conceſ. pbē. c. qa cunctis, li. 6. in nouella. Et an per literas facultatis impona tur neceſſitas, eſt argumentum ꝙ non. ff. de le. 1. nā nec emancipatus. quod dic, vt j. eo. c. cum aliquibus, libro ſexto, & facit. ff. qui & a quo appella. §. fin. ſi ſcis inducere cum intellectu.

ADDITIONES.

a Qui habet facultatem reſtituendi, poteſt & debet reſtituere, etiā alijs inuitis.
b Iudicium inchoatum a pupillo cum authoritate tutoris poteſt perficere ſolus tutor.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ad beneficium, in quo tacetur dignitas impetrantis, non valet. & Dignitatis nomen quid ſignificet nu. 2.*
3 *Negare interdum intelligitur, qui non dicit.*
4 *Principis intentio præſumitur eße, vt nemo grauetur, vel patiatur iniuriam, etiam ſi in reſcripto apponatur clauſula, motu proprio.*
5 *Pluralitas in beneficijs eccleſiaſticis reprobatur.*
6 *Cauſæ plures lucratiuæ in vltimis voluntatibus reprobantur.*
7 *Pauper eccleſia quando dicatur.*
8 *Facilius tollitur, qđ in ſuſpenſo retinetur, quā quod radicaliter eſt firmatū.*
9 *Expectans an expectatum beneficium amittat, ob preces ſuper nouo beneficio fruſtra Pontifici porrectas.*
10 *Mandatum ſpeciale an requiratur ad impetrandum beneficia.*
11 *Relegatus poteſt per amicum impetrare reſtitutionem.*

CAP. XIII.

1 AD aures. †Non valet reſcriptū ad beneficium impetratum, in quo tacetur dignitas impetrantis. Secunda ibi, cōſulationi tuæ. Caſus, qdā habentes dignitates, vel perſonatum impetrant literas ad beneficia minora, non facta mentione de ſua dignitate, quæritur, an valeant literæ? & reſpōdetur ꝙ non, quia nō eſt intentionis Papæ, ꝙ habentes dignitates, vel perſonatum pauperes clericos inquietēt. In tex. ibi, Decani, no. decanatus, archidiaconatus, præcentoria, & ſimiles prælationes uocātur dignitates, & ſic no. dignitatem ſumi pro perſonatu ſecundū

Colle.

BIU Cujas

Colle. Super minoribus, ſcilicet maxime. Ibi, ſupprimũt, id eſt
2 tacent. † Ibi, dignitatis, [a] iſtud nomen, prout refertur ad digni-
a tatem eccleſiaſticam, ſignificat honorem cum adminiſtrationis gradu, aliter ponitur pro quadam excellẽtia ſtatus, quæ cadit etiam in ſeruum. ff. de vſufruc. l. & ſi quis, ver. ſufficienter.
3 Ibi, & ſimplici. i. ſine qualitate. † Ibi, tanquam non habeãt. nota, ꝙ ille, qui non dicit, intelligitur negare. C. vnde liberi. l. q ſe patris. & iſtæ ſunt dictiones, quæ important aliquid non eſſe, ſeu priuationem, tñ ex ipſis reſultat aliquid eſſe, ideſt malus habitus mentis, puta dolus, fraus, & ambitio. Ibi, aliquẽ perſonatum, quem ſupra uocauit dignitatem. † Ibi, intẽt onis noſtræ,
4 b no. ad principis intentionem [b] recurrendum, quæ talis eſſe preſumit, quod alius non grauetur, nec iniuriam patiatur. Sed qd ſi eſt clauſula, motu proprio? reſpondeo, iſta gratia ſimiliter eſt teſtamento, ꝙ ſemper, vel ſaltem vt plurimum fit motu proprio, & tñ teſtator non p̃ſumitur velle iniuriã facere, vt ff. de admitut. l. impuberi. Ibi, ſuper minoribus, multo fortius ſuper maio
5 rib. cum maior fraus ibi committatur. † Et no. ꝙ beneficia ec-
c cleſiaſtica non debẽt cumulari, & ꝙ in beneficijs pluralitas cre
6 probatur. † ſimile eſt in vltimis voluntatibus, vbi taxantur plures cauſæ lucratiuæ, ut vt ff. de leg. 2. l. Meuius. §. duobus. niſi rõ diuerſitatis ſit euidens. ff. de adi. le. l. qui Marco, & no. in Auth. vt iu. ſine quoquo ſuffragio. §. illud. Ibi, pauperes clericos, ideſt
7 pauperes eccleſias, in quibus ſunt pauperes clerici. Innoc. † Et no. pauperibus eccleſijs, per pauperes clericos deſeruiri. & probatur, ꝙ eccleſia ſit pauper, quia forte ſacerdos non habet ad comedendum niſi de pane millij, vel de alio vili pane, neq; ad bibendum niſi aquã. ff. de lega. 3. l. ſeruis vrbanis, in princ. Ibi autor, ideſt imperator. Ibi ſupprimit, ideſt celat, quia celans verum, non habet animum rectum. Ibi, nolumus, quod verbum nolumus, ſignificat ipſo iure, ideſt non volumus, licet interdũ ſignificet quoddam medium, vt l. 1. §. ſciẽtiam. ff. de tributoria. Ber. in ſuffragio, hic colligit duo notabilia. primum eſt, ꝙ ad intentionem mandãtis eſt recurrẽdum. ff. de fundo inſtruc. l. cũ de lanionis. §. aſinam. ff. de teſtamentaria tutela. l. ſi quis ita. Secundo no. ꝙ poſteriores literæ non valẽt ad ꝑficia, ſed priores. Contra hoc opponitur de c. gratia, de reſcriptis, in cle. Sol. ibi prima gratia erat pendens, & non erat ſortita effectum, &
8 ideo vr̃ ei tacite renunciatum, ſed hic gratia prima erat fundata & ius radicatum in re erat quæſitum: † ex ea enim facilius tollitur, quod in ſuſpenſo retinetur, quam illud, quod radicaliter eſt firmatum, vt l. receptum. ff. communia prædiorum. & dic, vt j. eodem. c. ad audientiam. Inno. & in d. c. gratia. ꝑ Guil.
9 de monte Lau. Itẽ plus videtur, ꝙ expectãs eo ipſo, ꝙ ſupplicat ſuper nouo beneficio, licet non obtineat, quia Papa noluit cõcedere, amittit expectatum, argu. ff. de diuor. l. quod ait lex. tamen in contrarium videtur, quia actus inutilis non derogat actui efficaci, vt ff. de au. & arg. leg. l. medico. §. fi. & ff. de leg. 3. ſi iuris facto. niſi eſſet deuentum ad eius executionẽ, vt ff. de pec.
d legato. l. cum dominus. §. fin. nam interdum ex nullo ſequitur aliquid, ideſt ademptio, vt ff. de teſtam. mili. l. militis codic. §. veteranus, & ff. de adimẽ. leg. l. & ideo, & C. de don. inter vir.
10 & vx. l. ſi. maritus. † Sed quæro, nunquid ad impetrandum beneficia requiratur ſpeciale mandatum? glo. dicit hic, ꝙ non, ſed ſufficit generale mandatum ad impetrandum beneficium eccleſiaſticum alibi, ſicut generale mandatum ad negotia, vt ff. de iniur. l. ſed ſi vnus. §. procurator, & ff. ad municipal. l. Ti-
11 tio, cum eſſet. † Item habemus, ꝙ relegatus poteſt impetrare reſtitutionem per amicum ſuum. ff. de reb. dub. l. quidam relegatus, quæ lex eſt notabilis ad hoc.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Dignitatis nomen, quomodo capiatur. Adde ꝙ dignitas, perſonatus, officium, & præbenda, differunt. Card. in cle. 2. de iud. & plenius in cle. 1. q. 1. de præben. & idem in cle. 2. §. j. de æta. & qual. & no. ꝙ dignitas non poteſt eſſe penes duos eodem tempore. Ruy. conſil. 19. nu. 13. lib. 1.

b Ad intentionem principis recurrendum, quæ talis eſſe præſumitur, ꝙ alius non grauetur, nec iniuriam patiatur. vide eundem Bal. & Mod. in l. ex facto, per illũ tex. ff. de vulg. & pup.

c Vinc. God. Vide Io. Bap. Caccial. in tract. de penſ. q. 10. nu. 68. lib. 11. tract. qui dicit ꝙ pluralitas beneficiorum non eſt de pure malis, & unitas non eſt de pure bonis, ſed de mediis. An autem Papa poſſit diſpenſare, ibid. nume. 66. & 67.

d Ex nullo aliquando aliquid ſequitur. Adde tex. no. l. fi. ff. de rebus eorum. Aret. in l. diuortio, in 4. col. ff. ſol. matr. Relegatus poteſt impetrare reſtitutionem per amicum ſuum.

SVMMARIVM.

1 *Citatio prima trahit reum ad iudicium.*
2 *Copia iudicis vbi horis congruis abfuerit, proteſtandum eſt.*
3 *Banni terminus non currit ei qui legitima hora ad ſe excuſandum cõparuit, licet iudicis non potuerit copia haberi, ſecus ſi non comparuerit.*
Omne, quod non audit, inexorabile eſt.
4 *Compromiſſum natura perpetuum eſt, cæpto tamen iudicio, expirat triennio.*
5 *Tutor finita tutela, an poſſit petere reſutationem generalem ſibi fieri.*
6 *Creditor recepta confeſſione ſpe futuræ numerationis ex tacita conuentione naturaliter obligatur vel numerare, vel liberare.*

CAP. IX.

SI autem aliquis. Excipit reus contra reſcriptum, ꝙ de ſuo primitus impetrato non fecit mentionem, niſi reus per dolum, vel negligentiam ſuo reſcripto priori non fuerit vſus. ſecũda pars ibi, ſi autem. Caſus. aliquis impetrauit literas contra aduerſarium ſuum ſuper aliqua cauſa, poſtmodum aduerſarius illius ſuper eadem cauſa ad alios iudices literas impetrauit, in quibus de prioribus literis mentio non fiebat, & cẽpit cõuenire aduerſarium, queritur quid iuris? reſpõdetur, ꝙ ſecundæ literæ poſſunt elidi, niſi prior impetrans fuetit in dolo vel negligentia, quia tunc poſſet conueniri per poſteriores. Nõ autem dicitur negligere, qui delegati iudicis co-
1 piam non potuit habere. Ibi, tractatus, no. ꝙ etiam per primam citationem dicitur quis trahi ad iudicium. Ibi, negligentia, no. ꝙ ſibi imputet, qui ius ſuum proponere negligit. C. de his qui
2 a nõ domino manumittunt. l. fi. Ibi, excuſari, a damno. † Ibi, copiam, no. ꝙ non ſemper habetur copia iudicis, & ſuper hoc eſt proteſtandum & congruis horis. C. de anna. excep. l. vt perfectius. ff. de no. ope. nũ. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. C. de temp. appel. l. fi. §. illud. † Et no. arg. ꝙ terminus banni non currit ei, qui
3 legitima hora comparuit ad ſe excuſandum, ſed iudex noluit intereſſe. ff. quãdo appel. ſit. l. 1. §. quid ergo. Sed quid ſi nõ comparuit, tamen ſi comparuiſſet copiam iudicis nequiuiſſet habere? vr̃ ꝙ non currat terminus. ff. de nautico fenore. l. Labeo. quid enim obfuit reipublicæ negligentia, ſi diligentia nõ habuiſſet effectum? vt ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l. ex quacũque, in fi. dic non excuſari, niſi proteſtetur, quia ſaltem debuit comparere apud tribunal, licet tribunal ſit mortuum, perſona ibi non præſidente. Omne enim, quod non audit, inexorabile eſt, vt l. temperent. C. de veſtibus oloberis. No. in cap. iſto, ꝙ dolus & negligentia ſunt paria. Opponitur, ꝙ reſcriptum ꝑpetuo durat, vt C. de diuer. reſcrip. l. falſa. Sol. illud eſt verum, niſi duo concurrant in cõtrarium. ſ. nouella impetratio, & anni curſus. Opponitur, ꝙ non durat vltra triennium, vt C. de iudi. l. properãdum. Sol. illa l. nihil facit, quia ibi loquitur de ætate iudicij, non de ætate reſcripti. † ſic & compromiſſum perpe-
4 tuum eſt, niſi ad iudicium ſit ventum, quia tunc finitur triennio etiam de iure canonico, cum non inueniatur coram arbitro correctum ius ciuile, vt no. ff. de arbi. ſed ſi cõpromiſſum, & l. item ſi vnus, & ſi multo poſt. & tene menti. Oppo. nam ſi reus impetrat, ergo ad excipiẽdum impetrat, & quæ annua ſunt ad agendum, perpetua ſunt ad excipiendum, vt l. pure, in fi. ff. de excep. doli, & C. de tempo. in inte. reſti. l. petendæ, & C. de excep. l. licet. Sol. quædam exceptiones ſunt perpetuæ, quædam temporales, vt Inſti. de excep. §. temporales. ff. de inoff. teſta. l. Papinianus. §. ſi filius, ff. de iureiur. l. nam ſi poſtea. §. & minor. poſtquam actio eſt in iudicium deducta, omnis exceptio eſt temporalis. C. ſenten. reſcin. non poſ. l. peremptorias. Item vbicunque excipiens põt ad iudicium principaliter prouocare. vel dic, ꝙ iſtud c. intelligitur, qñ reus impetrat in reali iudicio, vel in duplicibus iudicijs, uel ĩ interdicto, utí poſſidetis. In ſimplicibus. n. iudicijs nõ põt reus trahere actorem ad cãm, niſi ipſe reus primo eſſet tractus forte coram ordinario, uel forte niſi ꝓtroverſiam extra iudiciũ pateretur, ſuper qua põt petere imponi ſilentium diffamatori, vt C. de inge. & manum. l diffamari, & glo. ff. de lib. lega. l. Aurelius. §. cẽtum. ſuper receptione etiam teſtium põt reus impetrare. j. de teſti. c. ſignifica-
5 uit. † Ex prædicta faciunt ad quæſtionem de tutore, qui finita tutela petit ſibi fieri refutationem gñalem, nã hoc non põt neque tanq̃ actor, qa debitor rõnũ reddendarũ, neq; tanq̃ reus, quia nullũ iudiciũ incipit a reo, niſi dicas, ꝙ modus eſt iſte, ꝙ reus offerat ſe paratum reddere rõnẽ de uniuerſis, qua reddita petit declarari ſe vlterius nõ teneri, qa in gñalib. iudiciis procedit ſnĩa tam ꝓdemnatoria, q̃ abſolutoria gñalis: tñ, ut fiat ſibi cõfeſſio, uel pactũ, nõ põt petere de ſolutis, ut l. qd ergo. ver. & nemo dixit. ff. de ꝓrio iudi. tutelæ, & no. ꝑ Bar. ff. de tranſ. l. cum
a Aquiliana. qa nemo cogit [a] in nube. i. in obſcuritate ꝓhere, vel diſtrahere, ut de noua forma fidelitatis. c. 1. Dic ꝙ iudex dẽt dare calculatorẽ, q̃ reuideat rõnẽ. C. de vſur. pup. l. fin. & adde, q̃ plene dixi in d. l. diffamari, in lectura. Item Pet. & Cy. C. de non nu. pec. auth. hanc querelã. dicũt, ꝙ exceptio nõ põt principaliter intentari, niſi dat exceptio ex eo, qa ſibi ꝓpetit actio in exceptione non nu. pe. & nõ nu. dotis, & bene dicũt per id, qđ nec, in l. 3. C de do. promiſ. & illa non eſt ꝓprie exceptio, ſed querela, & [b] querela eſt nomẽ ꝓueniens vtr q; parti. ff. de inof. teſt. l.

Papinia-

ADDITIONES.

a Vide tex. & ibi Bal. multum no. in l. 3. §. per contrarium. ff. de contra. iud. tute. & Rom. conſi. 155. Fel. in c. ſignificauit. infra de teſta.

b Vinc. God. Adde ꝙ querela tollitur per lapſum quinquennij. Ruy. conſil. 5. num. 7. & 18. lib. 3. Et non datur contra hæredem hæredis, Ruyn. conſil. ſupradicto, nu. 6. & 17. eo. lib.

BIU Cujas

Papinianus.§.ſi filius. ff.de mino.l.præſes.ſic enim lex eam vo-
6 cat,† & creditor,qui recipit confeſſionem ſpe futurę numera-
tionis naturaliter eſt obligatus ex tacita conuctione, ꝙ aut nu-
meret,aut liberet.facit.ff.ſi cer.pet.l.qui pecuniam,&quod no.
per Cy.C.ſi cer.pet.l.ſi non ſinguli, dic vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Generalitas, quia parit confuſionem, reprobatur.*
2 *Cauſę cognitionem etiam voluntariam quæ deſiderant, ad futuras cauſas nō extenduntur.*
3 *Reſcriptum, vt impetratum ad iudices incertos non valet, ita vbi impetrator eſt certus.*
4 *Vnum, & idem cenſeri nō poteſt tanquam præteritum, & tanquam futurū.*
5 *Papæ certa ſcientia in reſcripto quos defectus ſuppleat.*

CAP. X.

AD hæc ſumus. Non valet reſcriptum, per quod incerti iudices dan-
tur,vel per quod futura negocia committuntur.ſe-
cunda pars ibi, nos igitur. Caſus,quidam impetra-
bant literas a ſede apoſtolica, in quibus continebantur omnia
negocia ipſorum tam præſentia,q̄ futura,& quidam impetra-
bant iudices,Papa decernit has literas carere viribus, tribus ra
tionibus:prima,quia eneruant examen ordinarij:ſecunda,qa
dant materiam impetrandi ſuſpectos , & tertia eſt certitudo
1 generis,ſeu alternationis.† Nota,ꝙ generalitas reprobatur, qa
a parit confuſionem,a alibi autem approbamus,ſiue agamus de
iuriſdictione conferenda, ſiue deneganda.ff.de aleatoribus.l.
j.§. quòd autem. ſed ibi ideo eſt,qa natura legis eſt generaliter
2 determinare.† Adde ꝙ quæcunque cauſæ cognitionem deſi-
derant etiam voluntariam, non extenduntur ad futuras cau-
ſas.ff.quod cuiuſque vniuerſitatis nomine.l. item eorum. §. ſi
decuriones, quia futura non poſſunt cognoſci per ſuas cau-
ſas,quia nondum ſunt in rerum natura. Ibi,de cācellario, no.
ꝙ cancellaria non dat vires literis inualidis. Ibi, negocia, ſub
hoc etiam vocabulo iniuria cōtinetur, vt ff.de iniur.l. ſi vnus.
§.procuratorem. Ibi,elegerunt,quando plures ſunt impetran-
3 tes exiſtentes in curia.idem, ſi vnus.† Et no. ſicut non valet re-
ſcriptum impetratum ad iudices incertos.ita non valet, ſi im-
petrator eſt incertus. Opponitur ꝙ vniuerſitas cauſarum bene
poteſt delegari,vt ff.de iur.om.iud.l.ſolet, & l.prætor.Solu.hoc
eſt verum,niſi generalitas ſit nimia,quia continet preſentia &
futura,& ſeparata,quia futura nunc intelligi non poſſunt,quę
nondum ſunt,argumē.ff.de tutel.s.l.quod dicitur, & ff.de iure
4 fiſci.l.ita fide,& cap.literas,de reſcrip.in cle.†Aliquando habe
mus ꝙ conſenſus ſuper præſentibus excludit eadem futura,vt
C.de remiſ.pigno.l.ſolita. quia vnum & idem non poteſt cen
ſeri tanquam præſens & futurum, nec tanquam extinctum &
5 reſuſcitatum.ff.de ſolu.l.qui res.§.aream.† Quæro, quid ſi Pa-
pa ex certa ſcientia facit iſtam commiſſionem, nūquid valet?
dicit gl.ꝙ ſic,quia Papa habet plenitudinem poteſtatis, & cer-
ta ſcientia ſupplet omnem defectum procedētem ex interpre-
tatione legum, vel ex iuris apicibus, hanc gloſſam tene menti
perpetuo.

ADDITIO.

a Alex.conſi.68.vlt.col.in 5.no.Barb.conſi.16.2.col.2.lib.

SVMMARIVM.

1 *Latinitas falſa vitiat reſcriptum Papa.*
2 *Literæ apoſtolicæ debent eſſe omni vitio purgatę.*
3 *Grammaticalis defectus non debet eſſe in literis apoſtolicis.*
4 *Verba in dubio debent intelligi ita vt excludatur error in conſtructione.*
5 *Literę vnius defectus generans notabilem ſcripturæ defectum, vitiat Papæ reſcriptum. ſecus ſuperfluitas etiam ſillabę, vel verborum inculcatio.*
6 *Latinitas mala non vitiat teſtamentum, vel alia inſtrumenta.*
Teſtamētum fieri poteſt partim vulgari partim Latino, ſeu Græco ſermone.
7 *Statuta terrarum an vitientur propter malam latinitatem.*
8 *Mala grammatica, vbi poteſt per figuram ſaluari, non vitiat legalem diſpoſitionem.*
9 *Scriptura ſolennitatibus, contractus ſubſtantialibus, acta iudicij ſiue regeſti debita forma ſi careant, etiam ꝙ Tabellionis imperitia ſit in cauſa, non valent.*
10 *Mala grammatica proceſſum non vitiat.*
11 *Defectus numeri teſtium, ut inſtitutionem hęredis vitiet omnino, legata autem ciuiliter dumtaxat.*
12 *Error notarij qualiter probetur.*
13 *Error incertæ grammaticæ an ſit error iuris, vel facti.*
14 *Error in re naturali vt in boue, ſcripturam vitiat, in geometria, vel menſura non vitiat.*
15 *Grammatica falſa an vitiet reſcriptum centinens plura capitula ſeparata, in quorum vno continetur falſa grammatica.*
16 *Vitiato acceſſorio non vitiatur principale, ſecus ecōuerſo, & vbi deeſt forma reſpiciens totum diſpoſitum.*
17 *Particularis detractio per promittentem facta de generaliter interrogatis vitiat ſtipulationem.*
18 *Maſculinum, an concipiat fœmininum in priuilegijs.*
19 *Maſculinum in officijs, fœmininum non concipit.*

CAP. XI.

1 AD audientiam.† Falſa latinitas a vitiat re
a ſcriptum Papæ.ſecunda pars ibi, quibus. Caſus, quidam impetrauit literas
ſuper ſua abſolutione ad ordinarium,mō ordina-
rius inuenit in literis malam grammaticam,quæritur quid iu-
2 ris?rn̄ detur,literas non valere.† No. ꝙ literę apoſtolicę debent
eſſe oī vitio purgatę,& deficiendo in figura literarum deficiūt
in figura ſubę,arg.eorum,quę notant.ff.de actio.& obli.l.non
3 figura.† No. ꝙ in literis apoſtolicis non dēt eſſe grammaticalis
defectus,& ſic ſcribę cancellarię debent eſſe valde periti in ar-
4 te grammaticę.† Sed quid ſi pōt eſſe defectus,& non defectus?
rn̄deo, verba in dubio debent ſic intelligi, ꝙ non ſit in ꝭſtruc-
tione peccatum,vt ff.de auro & argento legato.l.Plautius,vbi
eſt tex.no. qa ordo ꝙuerſus non vitiat reſcriptum, ſed reducit
ad iuris ordinem,vt j.eod.ti,c.cām.ar.ff.de pec.leg.l.qdam. Nā
ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus, & rōnis.ff.
5 de hered.inſt.l.talem.† Sed,qd ſi non eſt defectus in ꝭſtructio-
ne, ſed deficit quędam litera? vī non nocere, vt ff.de manum.
teſt.l.q habebat.Contrarium eſt verum,ſi ex hoc ſurgit notabi
lis defectus in arte ſcribendi, quia grammatica eſt ars recte lo-
quendi, recteq; ſcribendi.no.in Spe.de reſcrip.præſentatione.
§.j igitur. Sed qd ſi eſt ſuperfluitas in vna litera, vel in vna ſyl-
laba, vel verborum inculcatio? dic nō vitiari reſcriptum,vt ff.
de au.& argē.leg.l.pediculis.§. Neratius.ff.de pec. leg.l. ſi pecu-
lium.§.j. ſiue ſermo excedat naturam actus, ſiue natura exce-
dat ſermonem, non debet attendi, quia potentiſſima eſt,& in
6 omni re obtinet principatum. ff. de vſu.l. ſi ſtipulatus. † Quæ-
ro,nunquid teſtamentum, vel alia inſtrumenta vitientur pro-
pter malam latinitatem? dic ꝙ non, vt C.de formulis.l.j. & C.
de teſta.l.quoniam indignum. Item poteſt teſtamentum pro
parte fieri in literali ſermone, & ꝑ alia parte in vulgari loque-
la, nec per hoc vitiatur. Item pro parte in Græco, pro parte in
7 Latino.ff.de excuſa.to.l.j.† Quęro,nunquid ſtatuta terrarum
vitientur propter malam latinitatem? videtur ꝙ ſic,quia ſtatu-
ta & reſcripta ſunt paria, niſi forte eſſent ſtatuta ruſticorum,
8 quia non cognoſcunt literas,ar.C.de teſta.l.fi.† Mala gramma-
tica non vitiat diſpoſitionem legalem, ſi poteſt per figuram
9 ſaluari.C.de fideicom.l.eam quam. C.fam.ercis.l. filium.† An
b autem error tabellionis b vitiet contractum,ſcripturam, vel te
ſtamentum? dic ꝙ ſi ſcriptura caret ſolennitatib.nō valet ſcri-
ptura,ſi contractus caret ſub.ſtātialibus, non valet contractus,
ſi acta iudicij, vel regeſti carent debita forma,ſimiliter non va
lent, licet ex imperitia tabellionis vitium natum ſit, quia non
nunquam imperitia vitiare conſueuit.inf.eod.ca.ſuper literis.
10 ff.de iuriſdic.om.iud.l.ſi per errorem.ff.de appella.l.j.§. 2.† Sed
propter malam grammaticam non vitiatur proceſſus.ff. de re
iud.l.actorum verba, quia ius noſtrum vadit ad realitatem. C.
de teſta.l.ambiguitatem,per Cy.Per imperitiam impeditur,ne
res producatur in eſſe de nouo,ſed non reſoluitur,quod pro-
11 ductum eſt,ff.fam.erc.l.ſi filia.† Sed quare inſtitutio hæredis,ſi
deficit ſolennitas aſſertoria teſtium, non valet vllo modo,& le
gatum valet naturaliter? Reſpondeo,legatum eſt obligare va-
lens,ſed non hęredis inſtitutio,l. Quintus.§.j.ff.de an.leg.Item
quia vbi maius periculum, ſolemnius eſt agendum, dixi C.de
12 iuris & fac. ignor.l.ſi poſt diuiſionem.† Quæro, qualiter pro-
c betur error notarij? reſpondeo per teſtes legitimos & numeri ſufficientis, dicentes rem aliter ſe habere, reddendo cauſam ſcientiæ.non enim ſufficit ad reprobandum tabellionem teſtimonium ſine cauſæ redditione, vt l. optimam, in fine. C. de contrahen. & commit. ſtipu. & ſi error ſupponit aliam diſpoſitionem.i.alterius incompatibilis formæ, tot teſtes requiruntur in probando errore, quot exiguntur in probanda diſpoſitione,de leg.2.l.cum quęritur.Si autem non implicat aduerſa-
t uam diſpoſitionem,ſed ſimpliciter negat, ꝙ ſcriptum eſt verum,tunc loquitur l.j.in fi.ff.quemadmodum teſt.ape.& infra
13 de fi.inſtrum.c.cum Ioannes.† Quęro,an error incertæ gram-
maticæ ſit error facti, vel iuris? neuter eſt, ſed potius æquipol-
let iuri, quia deprehenditur error ſine adminiculo alterius pro
bationis. Vnde omnis regula cuiuſcunque artis etiam me-
chanicę

ADDITIONES.

a Vin.God. Latinitas falſa,quando vitiet, an non,vide per DD. in l.2.C.de ſen.eo per.rec.per Fel.in c.ex literis.de fi.inſtrum. Corne.conſi.135. viſa.litera h.lib. 4.
b Vide omnino ſcripta latiſſime per inſignem Doctorem D. Vitalem Gambanis olim regni Siciliæ vice prototarium in ſuo ſolenni tractatu clauſularum, fol. 37.& 38.
Vin.God.Adde ꝙ mala grammatica nō vitiat teſtm̄,Ruy.conſi.155.in prin.li.2.
c Vide eundem Bal.in l.cum proponeretur.ff.de leg.2. & omnino ſcripta pro fun-
de per D.Vitalem in tractatu clauſularum. fol.29.2.col.in fi.cum ſeq. in ver. re-
ſtat videndum,qualiter error notarij probetur.

BIU Cujas

chanicæ poteſt appellari ius, vt l.j. C.de errore calculi, quia ius noſtrum approbat ſcientias omnes veras.ff. de iniur.l.itē apud.
14 §.ſi quis aſtrologus. † Quid ſi eſt error in re naturali, vt in boue,& aſino? reſpondeo, vitiat, vt ff.de leg.j.l.ſi quis in fundi vocabulo.ſed error in geometria, vel menſura non vitiat ſcripturam, ſed reduci debet ad bonum & æquum.ff.de actio.emp.l. Iulianus.§.ſi Titius.integra prębenda non continet dimidiam prębendam, quia nō ſunt hic totum,& pars,ſed omnino diſſe parata, vt ff.de au.& arg.leg.l.qui lancem,& j.c.cui de non ſacerdotali, de præben.lib.6.quæro, nunquid vnus & idem contractus, ſeu vnum intellectuale, vt no.in l.j.ff.de teſta.poſſunt fieri in ſcriptis? dicit Iac.de Are.q̄ ſic, vt C.de teſtam.l.hac conſultiſſima.§.fi.per Cy. † Sed quid ſi reſcriptum continet plura
15 capitula ſeparata, & falſa grammatica eſt in vno capitulo, an aliud vitietur? & vr̄ q̄ non, quia vtile per inutile non vitiatur, ſed illud eſt verum, quando vtile ſtat per ſe in eſſentia, & fide veritatis.ſed hic deficit authoritas & fides, ideo non valet, quia fides eiuſdem ſcripturæ eſt indiuiſibilis in litera. hic dicit fidē nolumus adhibere, ad hoc 9.diſt.ſi ad ſacras, & c.pura & ſim-
16 plex.† Ex his conclude, q̄ licet vitiato acceſſorio non vitietur principale, quia ſtat per ſe, tamen econtra vitiatur vtrunque. Idem, vbi deeſt forma, quæ concernit totum diſpoſitum.l.Pedius, de arbi.de vſu & habitatione.l. per ſeruum.ff.ſi vſuſf.pet.
17 l.j. † Si ſtipulor hoc modo, promittis mihi omnes ſeruos tuos? & tu reſpondes, promitto omnes præter talem, in nullo valet ſtipulatio.Sed ſi nominatim dico, promittis duos, puta Damā, & Erotem, & tu dicis, promitto Damam, & non Erotem, bene valet in Dama, vt eleganter no.ff.de verb.ob.l.j.§.cum adijcit.detractio ergo particularis quandoque totum vitiat, t ff.q & a qui.l. ſi optio, quia cum iuris rationibus non concordat.
18 † Quęro, nunquid in priuilegijs maſculinum a concipiat fęminum? & vr̄ q̄ non, quia non eſt omnino congrua grammatica, quæ fit per figuram conceptionis generum, nec naturalis ſignificatio ſermonis, quia ſi eſſet naturalis, ſemper idem ſignificaret, q̄ falſum eſt.l.j.§.quare.ff.de ven.in poſſ.mit. In contrarium vr̄, quia vſu veterum maſculinum concipit fœminum, ſi poteſt adaptari.ff.de leg.3.l. Lucius.§. quæſitum. ff. de pac.l.tres fratres. Adde, ſi neutri generis ſuppon.t pro vtroque ſexu, nō eſt mala grammatica, ſi adaptari poteſt, vt no.in l.j.C.
19 ſi ſeruus extero.† Sane in officijs maſculinum non concipit fęmininum, vnde ſi teſtator dixit, relinquo fratres meos executores mei teſtamenti, non intelligitur de ſororib.ff.de cur.fur. l.cuius bonis, quia fœmina habet inualidum conſilium, ſicut nec de pupillo, qui habet conſilium imperfectum, vt l.ſi. C.de legitima tute. Mulieres pręeminentiam gradus in adminiſtratione non habent, quod dic, vt no.Io.And.in no.de pęn.& remiſ.c.noua quædam.

A D D I T I O.

a Vide ſcripta per D.Baptiſtam de ſancto Seuerino in l.ſi quis id q̄.ff.de iu.om.iu.

S V M M A R I V M.

1 *Taciturnitas primi reſcripti, q̄ impetrauit appellans non facta mentione de ſua appellatione, non poteſt opponi contra reſcriptum ſecundum.*
2 *Reſtituendum eccleſię poteſt reſtitui prælato.*
3 *Exceptio appellationis deſertæ, eſt exceptio rei finitæ.*
4 *Poſitio, quando fit de facto aduerſarij, poteſt alternatiue fieri, ſecus ſi de facto proprio*
5 *Et procedit poſitio alternatiua, quando contractus eſt alternatiuus.*
6 *Articulus dubius debet declarari.*
7 *Poſitiones & articuli aſſumi debent de corpore libelli, & fieri debent poſt litem conteſtatam. Interrogationes vero nec de petitione aſſumi oportet, & quandocunque fieri poſſunt.*
8 *Appellatione pendente quicquid per appellantem innouatur, abſq; eo, q̄ aliud probetur, reuocatur in irritum.*
9 *Super deſertione appellationis non eſt neceßaria pronunciatio. & nu. 17.*
10 *Appellationem deſerens condemnatur in expenſis.*
11 *Expenſæ ratione appellationis deſertæ qua actione veniant.*
12 *Renunciare an videatur qui ſententiæ pro ſe latæ non defert.*
13 *Temporis lapſus inducit doli præſumptionem, & veram negligentiæ probationem.*
14 *Contumax ſemper debet in expenſis condemnari.*
15 *Appellationis fruſtratoriæ, vel cui renunciatum fuit, taciturnitas contrarium reſcriptum non vitiat.*
16 *Appollationi proprię an teneatur quis deferre.*
17 *Appellatione deſerta, quando patet ex actis iudicis, non oportet ſuper deſertione expreſſe pronunciari.*
18 *Tempus ad proſequendum vt appellantis fauore ſtatutum eſt, ita appellati fauore labitur.*
19 *Iudicialis termini lapſus interdum omnino iudicij copiam eripit, interdum reparationem admittit, re, ſ. integra, & ſaluo partis aduerſarię intereſſe.*
20 *Lapſus temporis ad proſequendum non obeſt appellato proſequi appellationem volenti.*
21 *Appellationem non proſequens debet condemneri in expenſis.*

22 *Sententia appellationis deſertæ eſt diffinitiua proceſſus, ſed reſpectu cauſæ principalis eſt interlocutoria.*
23 *Expenſæ iudicij quando veniant, etiam q̄ pars eas non petierit.*
24 *Renunciari appellationi an poſſit ſub conditione, vel modo.*
25 *Impedito vna die anni primi, an ſecundus annus integer, an ſola deperditi temporis reſtauratio dari debeat.*
26 *Renunciare appellationi, an poſſit procurator.*

CAP. XII.

1 EX parte S. † Non pōt ꝯ ſm reſcriptum oppo ni taciturnitas primi, quod impetrauit appellans de ſua appellatione mentione non facta. Et ſunt tres partes. In prima tāgit qōnem, diffinitionem, appellationem, & impetrationem. In ſecūda vnius partis proſecutionem, & alterius negligētiam, & doloſitatem. In tertia finalem determinationem. ſecunda ibi, cumq;. tertia ibi, ideoq;. Caſus, præmitte, q̄ capella de Empton ſuberat matrici eccleſiæ de Tarento. Item q̄ Stephanus erat perſona, ideſt rector dictæ matricis eccleſię, qui in dicta capella tenebat capellanum. Item q̄ Otto. diaconus egit coram ordinario ad dictam capellam, & cum ſuccumberet, appellauit, & iudices impetrauit de ſua appellatione mentione non facta. Io. And. Et demum ſpoliauit dictum Stephanum, & dictum capellanum, & tandem ſtetit per biennium, q̄ dictam appellationem non fuit proſecutus. Poſt impetrationem autem dicti Ottoni dictus Stephanus alios iud. ces impetrauit, coram quibus petebatur innouata reſcindi, & capellam ſibi reſtitui. Sed Otto dicebat, q̄ iſtæ ſecundæ literæ non valebant, quia non faciebant mentionem de primis literis impetratis ab ipſo Ottone. Papa mandat dictis iudicibus impetratis per dictum Stephanum, q̄ faciant dictam capellam reſtitui matrici eccleſiæ, & dictum Ottonem condemnet in expenſis, non enim oportuit fieri mentione de primis literis dolo & negligentia ipſius Ottonis non proſecutis. Ibi, ex parte, ſ. Stephani. Ibi, perſonæ, ideſt rectoris, quia quilibet rector p̄t dici perſona eccleſiæ largo modo, aliter ſumitur. ſ.eo.c.ad aures.ſ.pro dignitate, & dī perſona. ideſt per ſe ſonās.
2 i.præeminens, ſiue regens. † Dicit Io. And.in c.ſciant cuncti, de elect.lib.6.in nouel. q̄ illud q̄ eſt reſtituendum eccleſię, pōt reſtitui perſonę, ſiue prelato. miniſter eſt.n.vt ff.de euict.l.ſi iō, in §.j.ff.de annu.leg.l.annua.§.j. Ibi, prędictam eccleſiam, ſ. de Tarento. Ibi, O.i. Ottonem. Ibi, iam.i. nunc amoto capellano, Ibi, noīe ipſius, ſ. vñ ipſe. ſ. per dictum capellanum miniſtrabat. ſ. quōdam. Ibi, quam, ſ. appellationem. Ibi, proſecutus, ſ. plebanus, ideſt rector matricis eccleſiæ. Et ſic no. ſuperiorem agere de expulſione inferioris. Nimirum, quia eius nomine poſſederat. C.ſi per vim, vel alio modo.l.j.ff.de acq.poſſeſſ.l.ſi quis vi.§.
3 differentia. † Item no. ſuper appellatione deſerta appellatum impetrare poſſe, & quod ſit officium iudicis, ponitur hic. appellans autem non poſſet impetrare appellatione deſerta, quia exceptio appellationis deſertæ eſt exceptio rei finitæ, niſi eſſet dubium.ff.de condi.indeb.l.eleganter.§. ſi poſt. Ibi, non curauit. ſ. coram iudicibus a ſe impetratis, quia non erat eis vſus. i. ſuffultus poſſeſſione facti, cogitans quaſi fruſtra peteret, q̄ intus habet, vt Inſti.de leg.§.ſi res.& l.j.§.interdictum.ff.vti poſſi. Ibi, prædictorum iudicum. ſ. ſecundorum. Ibi, vocatus. ſ. Otto. Ibi, vſq;. incluſiue, vel excluſiue, non eſt vis. Ibi, dixit excipiendo verbotenus, & ſic declinatoriam poſſe opponi ſine ſcriptis. Ibi, dolo, vel negligentia iſta erant verba Stephani, vel ſui capellani cōtra Ottonem. Et no. q̄ dolus, & negligentia quātum ad refectionem expenſarum idem operantur, nec prodeſt iuramentum calumniæ deſertori. Et no. poſſe ſumi argumentū
4 ex præſumptione alternatiua. Item no.argu. q̄ poſitio pōt fieri alternatiue, cum quis ponit de facto aduerſarij, ſecus, ſi de ſuo proprio, concor. j. de reſt.in integ.c.conſtitutus, & j. de præſc.
5 c.audi. ſecundum Innocen. † Adde, q̄ procedit poſitio alternatiua, qñ ꝯctus eſt alternatiuus, quia ſumitur de eius corpore, niſi actor teneatur elegere, vt no.ff.de tributo.l.quod in hæredem.§.eligere. † Item adde, q̄ articulus dubius dēt declara-
6 ri, vt no.ff.de iureiu.l.iuſiurandum & ad pecunias.§.pen. † Po-
7 ſitiones, & articuli debent aſſumi de corpore a libelli, vel de ꝯferentibus ei. Sed interrogationes non oportet oriri de corpore petitionis, quia plerumq; fiunt nō oblato libello, & iō poſitiones debent fieri poſt litem ꝯteſtatam, interrogationes ante ſnīam, & vbicūq; locorū. Ibi, cum biennium. no. moram & dolum pręſumi tpis lapſu. Item no. q̄ biennium dī diu. † Ibi, reuocatis. no. innouata per appellantem appellatione pendente abſque eo, q̄ aliud probetur, in irritum reuocari, ſiue appelletur a diffinitiua, ſiue a grauamine, vt patet in prima gloſſa, & eſt ratio, qa ex quo eſt appellatum, appellatio eſt communis, quaſi vterque appellet, quatenus ſua intereſt alterutro appellante,

A D D I T I O.

a Vide ſcripta per Franciſcum Curtium in tracta. ſuo poſitionum poſt ti. C.de iura.calum.

BIU Cujas

pellante, vt C.de appe.l.ampliorem, in prin.& arg. C.de tem.in integ.reſt.l.petendæ. Ibi, conſtiterit, qđ probatur ſolo curſu biennij, vt no. Hoſt.j.de renun.c.in pñtia, ſtatim ꝙ eſt elapſum
a biennium abſq; alia cãe cognitione dẽt fieri executio,[a] & præ-
9 ſumitur pro ſnĩa, ſm Hoſt.& Io. And.† Item no.ꝙ non eſt neceſſe, ꝙ ſuper deſertione appellationis pronuncietur, ex quo ꝯſtat de curſu biennij, vel de tacita renunciatione, ar.C.de pac.l. poſtquam liti.C.de fi.inſtru.l.3.facit qđ no.C.de appe.l.eos, in prin.& ff.de excu.tu.l.ſcire oportet,§.ꝯñs. ff.đ mino.l. intra vtile tps, & arg.ff.de tut.& cura.da.ab his.l. Seiæ egreſſæ, Item no. ꝙ ſuper libello rectoris fertur ſnĩa pro eccleſia, & valet abſque commemoratione rectoris in verbo, eccleſiæ. Ibi, reſtituere, ideſt reſtitui facere, vel ꝙ iudex põt reſtituere inuito detento-
10 re, vt ff.de acq.poſ.l.qui vniuerſas.§.item cum prætor.† Ibi, in expenſis. no. ꝙ ille, qui non proſequitur appellationem propriam, ſed eam deſerit, condemnatur in expenſis, ẽt ſi eſt de-
11 ſerta tpis curſu,† & ſic remanet officium iudicis in acceſſorio. ideſt in expenſis, licet finitum ſit in principali.& eſt ratio, quia acceſſorium erat iam deductum in iudicium & perpetuatũ, ar.ff.de rei ven.l.vtiq;.non obſt.C.de fru.& litis expen.l.terminato, quia ibi iudex erat omnimodo functus officio ſuo plene per diffinitiuam, hic non. & ſic no. ꝙ tpis curſus non hẽt vim diffinitiuę.Sed Hoſt.dicit, ꝙ expenſę rõne appellationis deſertæ veniunt per condictionem ex canone, quia ius dicenti nõ eſt obtemperatum, & ideo pñt peti de per ſe, iuxta no.in Auth. de tut.§.oportet, & ff.ſi quis ius dicenti non obtemperauer.l.j. §.fi.No.in iſto c.ꝙ maior, ſiue minor eccleſia põt defendere & agere pro capellis ſuis, dic vt j.de iud.c.cum deputati.Item no. ꝙ ille qui ex̃ iudicium appellationi ſuæ non defert, vr̃ appella-
12 tioni renunciare.† Quæro de eo, qui non defert ſnĩæ pro ſe latæ, vtrum videatur renunciare ſnĩæ? Rñdeo nõ, ſi iuſta eſt, tex.
13 eſt vnicus in iure.ff.de au.& ar.leg.l. Titiæ amicæ.† No.ex cur-
b ſu tpis dolum præſumi, & negligentiam [b] vere probari, & ſic ſurgunt duo ſub quadam alternatione, ſ.præſumptio doli, vel probatio culpæ.No.ꝙ in omnino negligente ſemper prçſumitur dolus. No.in cã appellationis venire refectionem expenſarum ratione appellationis deſertæ, nec diſtinguo, vtrum appel
14 lans habeat iuſtam cauſam appellandi, necne, † quia cõtumax ſemper debet condemnari in expenſis.C.de iudic.l. properandum.§.ſi autem, & l.ſancimus, & C.de fruc.& lit.expen.l.non ignorat.Si autem appellans ſuccumbit, quia non poteſt iuſtificare appellationem, tunc condemnatur in expenſis, quia fruſtratorie appellauit, & iniuſte.idem in cauſa nullitatis.& adde, quod no.in c.præſumitur, de reg.iu.lib.6.& ꝙ dixi in l.genera-
15 liter.§.ſi iudex C.de rebus cred. in lec.mea ſolenni.† No. inſuper, ꝙ de appellatione fruſtratoria, vel cui eſt renunciatum, non oportet. ꝙ in contrarium impetrans faciat mentionem, quia talis appellatio non põt, nec rationabiliter mouere principem ad ſcribendum, nec dicitur ſupprimi illud, ꝙ non eſt neceſſe exprimi, quia ſuppreſſio vitium notat, & hic non eſt vitium.j.de reſt.ſpol.c.ex conqueſtione, ſecundum Ber.Quærit prima glo.ſuper quo appellatum fuit? reſpondet, ſuper diffinitiua, vel interlocutoria lata ſuper aliquo articulo, olim poterat appellari a motiuo iudicis comminato, vel patenti.hodie non, niſi inſtet periculum puta torturę, vel maius eo. C. de appella.
16 l.ſi quis prouocatione. † Secunda glo.quærit, an teneatur quis deferre propriæ appellationi? & dic ꝙ ſic, alioquin videtur renunciare appellationi, & eoipſo iudex a quo, poteſt procedere, & dicit, ꝙ raro hoc alibi inuenies, niſi hic, Ber.Sed imò videtur caſus in l.chyrographis.§.j.de admi. tut. vbi ſi appellans alienet pendente ſua appellatione, reuocatur, licet non ꝑ viam attentati, ſed in fine cauſæ, ſed ibi appellatio fouebat alienationem, hic non, arg.ff.de infa.l.furti.§.j. & facit.ff.de mino.l.ſi filius, quia contrarietas, ſiue incompatibilitas ſui officit appellationi, ſed non officit illud, quod appellationem non habet impugnare. Tertia gloſſa quærit, ſuper quo fuerunt literæ impetratæ? & demum dicit, ꝙ appellatio ab initio præſumitur fruſtratoria, ſi non eſt proſecuta, quod eſt notandum. Quarta gloſſa dicit, & ponit quaſi formam libelli, & ſubdit, ꝙ literæ impetratę in forma communi non inpediunt reſtitutionem ſpoliati. Alia gloſſa dicit, ꝙ qui appellat, ſi impetrat, debet facere mentionem de ſua appellatione, & aduerſarius eodem modo.de hoc etiam no.j,de appel.c.oblatæ, in fi.& facit in Auth. in medio litis non fieri ſacras formas, & in Authen.vt cum de appe.cogno.in prin. ſed ibi non loquitur in impetratione iudicis, ſed in nouo iure promulgato. Alia gl.dicit, ꝙ qui non proſequitur appellationem vllo modo, niſi habeat iuſtum impedimentum, reputatur deſertor elapſo anno, alias requiritur bien
17 nium.† Item collige hic, ꝙ deſerta appellatione non oportet ſuper deſertione expreſſe pronunciari, quando patet ex actis iudicij, vide Bar.in l.cum quærebatur. ff.de re iud. demum.j.
18 ſubdit † ꝙ annus & biennium ad proſequendum appellationem ſtatuitur fauore appellantis, non appellati, qđ eſt verum, dum pendet, ſed poſt eius lapſum eſt fauor appellati, quia pendentia termini, & lapſus eius ſunt ꝯtraria effectiue.ff.de leg.2.l.
19 ſtatu libe. §. Stichum. † & interdum terminus iudiciorum eſt deciſiuus, ſiue diffinitiuus.& tunc propter rigorẽ iudiciorum ſeruandorum irremediabiliter clauſa eſt iudiciorum copia.interdum habet vim interlocutoriæ, & tunc re integra & ſaluo intereſſe aduerſarij auditur quis poſt terminum, aliter non, q̃a non eſt ei clauſa iudiciorum copia, qui lege permittente purgat moram.C.de iud.l.ſancimus, de conſtit.c.ex literis, & ff.de optione legata.l.mancipiorum, & ibi melior tex.de hoc, qui ſit
20 in iure.† Demum opponit, ꝙ poſt lapſum biennium neuter poſſet appellationem proſequi, quia debent ambo eodem iure vti. Soluit, ꝙ non vi appellationis, ſed vi ſpoliationis.tu dic, ꝙ vi appellationis, quam appellatus poteſt proſequi ẽt elapſo biennio, licet appellans non proſequatur, quia iſte terminus ꝯcludit appellãti, non appellato, arg.C.de in integ.reſt.l.peten-
21 dæ.† Vltima gl. dicit, ꝙ ille, q̃ non proſequitur appellationem, debet condemnari in expenſis, quia impediuit iudicis officiũ primi proceſſus, vt C.de fruc.& lit.expen.l. litigator, & ibi per
22 Cyn.† Sententia appellationis deſertæ eſt diffinitiua proceſſus, ſed reſpectu cauſæ principalis eſt interlocutoria, & pediſſequa ſeu mercenaria, quia nõ fertur directe ſuper libello cauſæ, ſed ſuper proceſſu. C.qño & quando iud.l. ſi præſes, quare nec de per ſe libellum requirit, vt no.ff.de inter.acti. in rubrica. Item tempus fungitur vice arbitri.ff. de excuſ.tuto. l. ſcire oportet.§. conſequens.illud eſt certum, ꝙ non debet claudi iudiciorum copia ei, qui negligens non fuit, C.de appel.l.præſes. Item no. ꝙ deciſum tacite ſolo temporis curſu, adhuc deciditur expreſſe per ſententiam declarantem. Similę no.ff.ad Trebel.l. apud
23 Iulianum.§.j. † Item no. ꝙ hic fit condemnatio expenſarum, & tamen non apparet, ꝙ fuerit petitum hoc in iudicio, de hoc in l.4.§.hoc iudicium, de dam.infec.per Dyn. quia poſt litem conteſtatam ſumus, ſed ante litem conteſtatam non veniunt expenſæ, niſi petantur expreſſe, de dam.infec.l.ſi qs miſſum.§. iudex.& ſi non ſunt ad vnguem probatæ expreſſe, iudex taxabit eas proprio motu.ff.de leg.2.l.ſi quod ex Pamphila, & quod
24 ibi no.per Bar.† Quæro, nunquid poſſit renunciari appellationi ſub conditione, vel modo? reſpondeo ſic.ff.de pac.l.tale pactum.§.qui prouocauit.† Quęro, an impeditus in vna die anni primi habeat ſecundum annum integrum, an vero habeat ſolam reſtaurationem deperditi temporis, ſicut quando quis de iure ſpeciali iuuatur per reſtit.in integ.ff.de mino.l.fi.Solu.aut fuit diligens in principio, & negligens in fi.aut econtra.Primo caſu, ſi non profuit ei diligentia propter caſum impedientem, & tandem fuit in mora, quia reſtabat idoneum tempus ad totum explicandum, & dicunt quidam, ꝙ ſibi imputet, quia non qui incœperit, ſed qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit, & quia tempus negligentiæ corrodit tempus impedimenti, ꝙ fuerat.ff.ex qui.cau. ma.l. non enim negligẽtibus. & quia vltima mora cuilibet eſt nociua.ff. de act. emp. l.ſi per emptorem.ff.de arb.l. Celſus.ff.de ope.no.nunc.l.prætor.§.ſi aliquando, & omnis laus, & blaſmum in fine cantatur, & facit.ff.de li. agn.l.j. §.eleganter. Si autem non reſtabat idoneum tp̃s explicandæ litis, totus ſecundus annus datur. C.de temp.app.auth. ei qui, & arg.in l.2.ff.de annu.leg.ff.de verbo.oblig.& ideo hæſitatur. Secundo autem caſu, quando in principio negligens, in fine diligens fuit, tunc ſecundus annus integre datur indiſtincte pro ſecundo & vltimo tali.inf.de appellatio. c. ex ratio-
25 ne, per Inn. † Sed an procurator poteſt renunciare appellationi? dic ꝙ ſic tacite curſu temporis.C.de vſu.l.aduerſus, & ar.C. de his qui b.vt indig.l.Polla.& iſtud eſt verum, vbi tenetur proſequi, ſecus, ſi nõ teneẽ proſequi. C.de procu.l.inuitus. expreſſe aũt poteſt renunciare appellationi a ſe interpoſitæ, ſed non interpoſitę per dominum.ff.de no.ope.nunc.l.procurator. Tu dic cum cauſa poſſe, ſed abſque cauſa non poſſe, quia eſt dño ius quęſitum.ff.de procur.l.ignorantis. ff.de contra tab. ſi poſt mortem, in fi.ff.mand.l.ſi hominem.

ADDITIONES.

a Adde Bar.& quæ ibi ſcribuntur in l. j.in fi.ff.inl no.appel.pen.
b Vin.God. Negligentiã.Vnde dicatur negligens, ponit Soc.conſi.31.proſequendo.ver.ſeptimo probatur.in fi.lib.j.& no.ꝙ negligentia probatur ex eo, quod quis habuit poteſtatem agendi, Ruy.conſi.38.nu.12.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, ꝙ ſi non potuerit intereſſe, de qua impotentia intelligatur.*
2 *Impotentia duplex.ſ.iuris, & facti, item naturę, officij, demeriti, ſecundum bonos mores.*
3 *Meritus præſumitur niſi probetur offenſa.*
4 *Verba, pro bonis meritis, & ſeruitijs, in inſtrumentis donationum, quomodo intelligantur.*
5 *Verbum poteſt affirmatiue, aut præmiſſa negatiua, prolatum, quid importet.*
6 *Infamis ſi ſit delegatus, an poterit ſe excuſare allegando ſe infamem.*
7 *Exauthoratus ab vna militia, vel dignitate, intelligitur exauthoratus ab omnibus.*

Veſtitus

BIU Cujas

8 *Veſtitus ita miſerabilis, vt veroſimiliter eo indutus in publicum prodire non audeat, æque interdum excuſat ac corporale impedimentum.*
9 *Iudex imperitus debet iuris peritum, non ſuſpectum, aut inimicum partibus, conſideratur.*
10 *Verba præceptiua in alicuius fauorem directa, potius conſilium ſapiunt, quã mandatum.*
11 *Verbum, ſi non poterit, importat conditionem, de cuius exiſtentia, vt proceſſus valeat, iudex debet eſſe certus.*
12 *Verbum nolo, ſignificat liberum arbitrium.*
13 *Infamia ſuperueniens iudici poſt litem conteſtatam, an ſuſpendat proceſſum, & an valeat proceſſus, ſi non eſt appoſita exceptio infamiæ.*
14 *Exceptio, tu es homicida, vel adulter, an poſſit opponi ordinario.*
15 *Degradatus ab officio ſemper repellitur.*
16 *Impotentiæ verbum in materia fauorabili includit voluntatem, ſecus inſtricta, ſeu odioſa.*
17 *Conditionis pendentis potentia nunquid puram innouet obligationem.*
18 *Neceſſarium de iure, an ex poſſibili de facto ſequatur. & nu. 23.*
19 *Ius dicendi nullum ciuile remedium eſt & perpetuum, tranſmittitur q; a ſuo hærede etiam non agnitum.*
20 *Ad l. in ſuis. ff. de lib. & poſth. intellectus.*
21 *Subſtitutio vulgaris expreſſa, an poſſit fieri filio præterito.*
22 *Filio præterito nec ſecundum tabul. nec l. de edicto di. Adri. toll. beneficium competit.*
23 *Duo poſſibilia ſimul incompatibilia, ſi ab vnico verbi actu tota oratio cõplexiue determinatur, in contractib. non reddunt diſpoſitionem conditionalẽ. Secus in vltimis voluntatibus.*
24 *Oratio futuri temporis, in vltimis voluntatibus, ſemper ſapit conditionem.*

CAP. XIII.

Ciſcitatus. Reſcriptum, quo ſcribitur pluribus cum clauſula, q; ſi duo, vel tres, quibus literæ dirigũtur, ipſis exequendis ſimul nequiuerint intereſſe, reliqui exequantur, intelligit tam de impotentia iuris, q̃ facti, & antequam procedatur, debent hoc canonice notificare collegis, ſi notificari põt, alioqn procedere non poſſunt. Item ſi quis eorum non vult intereſſe,
a & prætendit impotentiam, a non excuſatur, imò punitur, niſi in reſcripto poſitum ſit verbum, noluerint, vide Bar. in l. ſi vni.
1 ff. de re iudi. Caſus patet. † Queritur enim, de qua impotentia intelligitur, cum apponitur illa clauſula, nequiuerint intereſſe? & reſpondetur de impotentia iuris, vel facti. de iure eſt exẽplum, quando non eſt capax iuriſdictionis, vt quia ſeruus, infamis, vel excommunicatus. de facto ponitur exemplum, cum eſt impeditus morbo, vel neceſſitate alterius caſus. Secundo quæritur, vtrum reliqui poſſint procedere, ſi eis non notificatur excuſatio abſentis? Reſpondetur, q; nõ, ſi notificari põt, & ſi nolit notificare, non excuſatur, niſi in reſcripto ſit verbum, noluerit, appoſitum. An proceſſus ſit ipſo iure nullus? & vĩ q; non. ff. de acq. hęr. l. ſi quis extraneus. §. ſciendum, in fi. tex. notabilis. dicit Cy. q; de iure canonico non quæritur iuriſdictio ignoranti, ſed tunc cum literæ ſunt præſentatæ, ſed de iure ciuili non requiritur ſcientia. C. mandati. l. mandatũ, in 3. q. Cy.
Ibi, petitorio, ideſt ſcriptura, quia interrogans. Ibi, aut plures. ſ.
2 alij. † Ibi, tam de iure, quam de facto: no. q; duplex eſt impotentia, ſcilicet iuris, & facti: ſed videtur, q; ſint plures impotentiæ, ſcilicet de iure, de natura, & de facto, ſecũdum bonos mores. Item de officio. Item eſt impotentia demeriti, vt in iuribus al-
3 legatis in gl. † No. tamen, b q; quilibet præſumitur meritus, ni-
b ſi probetur offenſa. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. rogo filia. † & ſic
4 in inſtrumentis donationum accipiuntur illa veba, Pro bonis meritis & ſeruitijs, nec eſt donatio falſa, licet merita non interuenerint. ff. de cond. & demõ. l. demonſtratio falſa. tamen certam qualitatem meritorum verba generalia non probant, ſed ſpecialia probant. ff. de dona. l. Aquilius, & l. ſi pater. C. de coll.
§ l. ſi nouatione. ff. de caſtren. pecu. l. ſi forte. Sol. cõcedo, † & q̃
c verbum, c poteſt, profertur premiſſa negatiua ponitur neceſſario. i. præciſe, vt no. in c. j. de reg. iur. lib. 6. & ff. de condi. inſti. l. filius. ſed ſi profertur affirmatiue, quandoque intelligitur. i. poſſibile erit. quandoque. i. rebus ſic ſe habentibus, vt ff. de condi. ob cauſam. l. quod ſeruus. quandoque. i. habile & facile fuerit. ff. de hær. inſt. l. ſuus. §. puto, de verb. ſig. l. nepos Proculo. quandoque verbum, poterit, ſignificat actum perfectum. i. fiet. ff. de ſtatulib. l. ſtatuliberos. §. ſi quis. Item aliquando, quod non põt fieri de iure, debet fieri de facto, non tamen contra ius, ſed prẽter ius, vt ff. de cond. & demon. l. Mæuius. ff. de verbo. obl. l. quidam cum filium. & adde. l. pen. ff. de condi. inſti. & l. j. ff. de iniuſto teſta. Ibi, ſeruum, niſi publice pro libero habeatur, & reputetur, vt C. de ſen. & interlocu. om. iudic. l. 2. Ibi, infamem, hoc intelligitur, quando eſt publica vox & fama, q; eſt infamis, vt
no. ff. de teſta. l. cum lege, vbi eſt optima gl. difficile cognoſcit
6 infamis a contrario. ff. de interro. actio. l. quia. † Quæro, ſi infa-
d mis d ſit delegatus, an ipſe poſſit ſe excuſare allegando ſe infamen? dicit Inno. q; non Sed contra videtur, quia eſt ei infeſtũ comparere in publicum. ff. de excuſ. tuto. l. ſed & milites. §. ſed ignominia. ff. de infa. l. j. lib. 10. de ſenato. l. Caſſius. C. ſi ſeruus, vel libertus ad decurionatum aſpirauerint. l. j. & 2. Solu. ſi habet collegas, qui poſſunt procedere abſque eo, poteſt ſe excuſare, aliter non, quia non eſt, coram quo poſſit allegare hoc, vt
7 l. 2. C. de ſtip. ſeruo. † Ibi, impedimento, vt quando alias eſt remotus a iudicando, vt ff. de ſenatoribus. l. Caſſius. vel exauthoratus ab aliqua militia, quia exauthoratus ab vna militia, vel dignitate intelligitur exauthoratus ab omni, ac ſi nominatim ab omni dignitate eſſet degradatus, vt ff. de infamibus. l. 2. §. miles.
8 † Ibi, neceſſitatis, vt quia in vinculis detinetur a latronib. vt ff. de nego. geſt. l. nam & Seruius, in princip. qui tex. non eſt alibi, vel eſt ita male veſtitus, q; non audet in publicum comparere, vt no. ff. quibus ex cau. maio. l. in eadem. vel eſt omnino illiteratus, & natura cauſę requirit peritiorem. Si autem ſit habitus peritus, & diſcretus, bene poteſt eſſe iudex, quia debet inquire re ab alijs, quid & qualiter eum loqui oportet, vt no. in l. 2. C.
9 deſen. ex periculo recitan. ſecundum Bar. † Et no. hic, q; cum ſapientibus iuris debet habere conſilium, ſi iudex indiget, alſs non oportet. ff. de his, quæ in teſta. dele. l. proxime. non tamen a ſuſpectis & inimicis, vt no. in Auth. de trien. & ſemiſ. §. quod
10 ſæpe. facit quod no. ff. de hære. inſt. l. illa inſtitutio. † & no. verba
e præceptiua e directa in alicuius fauorem ſapere conſilium, & non mandatum. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. mando, vbi de hoc.
f Item no. quòd iudex debet eligere ſapientiorem. f C. de inge. &
11 man. l. ſi auiam. † Ibi, deſtinare, & eſt ratio, quia verbum, ſi nõ poterit, importat conditionem, de cuius exiſtentia iudex debet eſſe certus, aliter non tenet proceſſus, vt no. Bar. ff. de cond. & demon. l. multum intereſt. Ius etiam facto explicari poteſt, ſed factum poteſtatiuum non poteſt explicari facto. oportet enim ſcire ea, quæ ſunt fundamenti. Ibi, excuſari, no. non excuſari eum, qui prætendit excuſationem, quam re vera non
12 habet. † Ibi, noluerint, no. q; verbum, nolo, ſignificat liberum arbitrium. ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. quamquam. ff. de hęr. inſt. l. Cornelius, & l. iam dubitari, ff. de lega. j. l. ſi ita legatum. §.
13 illi ſi volet. Hor prima gloſſa eſt recitata. † Capio glo. ſuper verbo, infamẽ, & quæro, nunquid infamia ſuperueniens iudici poſt li. conteſta. ſuſpendat proceſſum? glo. dicit q; ſic, tamen ſi reſtituatur ad famam, redit ad eum iuriſdictio in eo ſtatu. Sed contra hoc opponitur. ff. de condi. & demonſt. l. intercidit, vbi irritum factum per reſtitutionem non reconuale ſcit, ſed illa lex intelligitur indulgentia, non reſtitutione plena, vt ff. de manu. teſt. l. Ariſto, quia in indulgentia remanent reliquię condemnationis, & infamiæ. Quæro, an valeat proceſſus, ſi non eſt appoſita exceptio infamiæ poſt litem conteſtat. reſpondeo
14 ſic, vt ff. de procu. l. filiusfamilias. §. veterani. † Quæro, an ordinario poſſit opponi exceptio, q; eſt homicidia, vel adulter? reſpondeo, non ſecundum Innoc. quia authoritas ordinarij officij non excluditur per ſolam infamiam facti ſuperuenientem officio iam radico: ſed ſi eſſet ad officium promouendus & non promotus, bene repelletur propter infamiam facti, vt d. l.
15 Caſſius. † Degradatus g autem ab officio ſemper repellitur, vt
g d. §. miles, & l. iudices. C. de dignitatibus, libro 12. nec poteſt de nouo aſſumi ad idem officium, vel aliud publicæ authoritatis, vt no. in Auth. de armis. §. fi. colla. 6. Reliquas glo. vt iacent, ex-
16 pone per te ipſum. † Extra opponitur. hic dicitur, q; clauſula de impotentia non includit voluntatem, contra. C. de hær. inſt. l. cum proponas. Sol. aliud eſt in ſubſtitutionibus, quę ſunt fauorabiles, aliud in reſcriptis, quæ debent reſtringi, & facit. C. de inſt. & ſubſt. l. fi. Item ſi hęredibus ex perpetua voluntate adeũdi ſtatim ſequitur impotentia adeundi, vt C. de repu. hære. l. ſicut. ſecus in reſcriptis, quia nolens fieri iudex cogitur. ff. de iuriſdic. om. iud. l. eum qui. arg. ff. ad Treb. l. facta. §. ſi quis, & C.
17 ad Treb. l. non iuſtam. † Quæro, an per potentiam pendentis conditionis innouetur obligatio pura? reſpondeo non, ſed interdum

ADDITIONES.

a Vide Pan. in c. prudentiam, col. 4. de off. deleg. & in conſi. 33. col. 3. in 2. dub. vol. 2.
b Quilibet præſumitur meritus, ni ſi probetur offenſa, vide Ia. in l. j. C. de ſer. fug. & Bedam in homilia ſuper illo Lucæ, Eſtote miſericordes.
c Adde Bar. & ibi plene ſcribentes in l. Gallus, in prin. ff. de lib. & poſth.
d Vin. God. Adde q; infamis poteſt ſe allegare infamem ad excuſandum ſe ab one re, Bar. in l. iuſiurandum, quod ex conuentione. §. procurator. ff. de iureiur.
e Verba præceptiua directa in alicuius fauorem ſapere conſilium, & non mandatum, vide omnino Decium in l. age cum Geminiano, C. de tranſac. & vide apoſtillam, quam ſcripſi ſuper Pan. in c. quanto, in 4. col. j. de conſue. & vide etiam aliquid per Fel. in c. ſi pro debilitate, prima col. j. de offi. dele. & adde etiam quæ ſcripſi ſuper Pau. de Caſt. in l. Pau. ff. quod iuſſu. Franciſcus Parona.
f Iudex debet eligere ſapientiorem. Addo ſingulare dictum Ang. in l. plagij. C. ad l. plag. de plagiar. q; iudex, qui conſuluit Doctorem, qui non erat de peritioribus ciuitatis, non excuſatur, & extollit Iaſ. May. in l. iuris ignorantia, in vlt. col. C. qui admitti, dicęs ſe alibi non legiſſe, & tu poteris addere iſta verba Bal. hic.
g Vin. God. Degradatio ex quibus cauſis fiat, & de eius forma, ponit Ang. in tract. malef. in ver. & caput a ſpatulis. col. 5. & ſeq. & Dec. in c. at ſi clerici. col. 34. de iud. & ibid. col. ſeq. ponit duplicem degradationem, realem ſcilicet & verbalẽ.

BIU Cujas

terdum ſuſpenditur interim, ſi ſint eiuſdem generis, vt duo ꝯctus circa idem ita, ꝙ vltimus ſit ꝯctus ſtipłonis. Nam per nullum alium ꝯctum fit nouatio ipſo iure, niſi per ꝯctum [a] ſtipłonis, vt C. ſi cer.pet. l. ſi ex precio, ff. de pactis. l. ſi vnus. §. pactus, & ff. pro ſocio. l. duo. dico ergo, ꝙ in ſuſpēſo retinetur interim, ſed exiſtente conditione fit perfecta nouatio, vt ff. ſi cer.peta. l. pecuniam. nec ob. ff. de cond. & dem. l. nam ad ea, vbi ſunt eiuſdem generis, & tñ non fit nouatio. ibi enim vtraq; erat vltima voluntas, & ſic in eodem gñe diſpoſitionis. Solu. ibi erat implicita diſpoſitio ad vlteriorem prouidentiam, vt ibi no. ſi aūt nō ſunt eiuſdem generis, & vltima voluntas & ꝯctus, pendente conditione non fit ſuſpenſio, vt l. pure, in prin. ff. de exceptio.
18 doli.† Quæro, vtrum ex poſſibili de facto ſequatur neceſſariū de iure? h c volet intellectus extra capitulum. Reſpondeo, vī ꝙ ſic. nam ſi teſtator inſtituit in primo teſtamento hæredem pure, in ſecundo teſtamento ſub conditione poſſibili, neceſſario ſequitur, ꝙ primum teſtamentum eſt ſublatum, vt ff. de iniuſto teſtamen. l. cum in ſecundo. dicit ibi glo. dummodo ſit poſſibile in conditionis euentu adiri hæreditatem de iure ciuili. non enim ſufficit, ſi poſſit bono. poſ. peti. & verum dicit, ſi talis bonorum poſſeſſio ſit apta reſcindi per querimoniam, ſeu impugnationem filij præteriti, vt ff. de lib. & poſth. l. ſi filius, ꝙ in poteſtate, coniuncta. l. filio præterito, de iniuſto teſtamen. declaro, quia ſi præteritus. j. annum non irritat teſtamentum, poteſt inſtitutus elapſo anno petere bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas, ſi dubium erat de ſtatu, i. an præteritus eſſet filius, necne, vt ff. ad Carbonia. l. ſi impubes. §. quæſitum, ꝙ tex. non eſt alibi. Tamen conſtito poſtea, ꝙ eſt filius, & ꝙ dicit
19 nullum. illa bonorum poſſeſſio ſecūdum tab. euaneſcit.† Porro ius dicendi nullum eſt perpetuum, quia ciuile remedium eſt. C. de iu. delibe. l. ſuum hæredem. & ſuus hæres illud tranſmittit etiam nondum agnitum propter exiſtentiam ſui hæredis ab inteſtato, C. de poſth. hær. inſt. l. vxoris abortum.†
20 Exiſtētia enim ſui hæredis parit nullitatem. ergo precedit eam, ſicut cauſa præcedit effectum et am concretum ſibi in eodem inſtā ti, de lib. & poſth. l. in ſuis. Nunc intelligis illam legem. Item dicta gl. quę eſt in d. l. cum in ſecundo, quæ eſt no. valde, non intelligitur, niſi in ſecundo teſtamento ſint inſtituti venientes ab inteſtato, quia tunc primum teſtamentum rumpitur omni no. ff. de contratab. l. ſi duabus. §. prius. vel ibi loquitur in defectum teſtium, non in defectum præteritionis, quia ibi loquit in filio emancipato præterito, cuius præteritio non reddit teſtamentum nullum iure veteri, vt ff. de iniuſto teſta. l. poſthumus, ver. idem & circa. Et fauore venientium ab inteſtato etiā ſtatuitur aliud, ꝙ ſecundum teſtamentum carens debito numero teſtium rumpit primum, licet iſtud vltimum non dicat proprie teſtamentum, ſed generali & innominato vocabulo dicatur vltima voluntas, nec ſuccedit ex ea hæres ſecundus tāquam ex teſtamento, vt C. de teſtam. l. hac conſultiſſima. §. pen.
21 ff. de iniuſto teſta. l. 2.† Adde, ꝙ ſubſtitut. o vulgaris expreſſa poteſt fieri filio præterito, qa non dicitur præteritus, cum ſit prælatus, & habet ius anteferri. vnde non eſt paſſus iniuriam, ſed tacitam prouidentiam. ff. de lib. & poſth. l. Gallus, in prin. & ſecus eſſet in tacita vulgari, quæ vitiatur propter præteritionem.
22 l. ſi quis eum. §. fi. & l. 2. §. prius, de vulg. ſubſt. † vel dic, ꝙ ſemp præteritus iniuriam patitur, ideſt non plenam prouidentiam patris, quia præteritus non habet ſecundum tab. Item non habet beneficium legis de edicto diui Adria. tol. & ideo etiam expreſſa vulgaris non poteſt fieri filio præterito. ff. de liber. &
23 poſthu. l. Gallus. §. in omnibus, & ita tenet Accur.† Ex quibus ꝯcluditur, ꝙ interdum ex poſſibili interim ſequit neceſſarium propter incompatibilitatem actuum. Item ex duobus poſſibilib. aliquando ſequitur neceſſarium, vt in illa propoſitione prolata in vno & eodem contractu, ſiue nauis ex Aſia venerit, ſine non, promitto, ita, ꝙ vnus actus verbi determinet complexiue totam orationem, nam obligatio eſt pura, vt ff. de condi. indeb. l. Iulianus. §. j. ſecus, ſi diceretur ſic, promitto, ſi nauis ex Aſia venerit. Item promitto, ſi non venerit, quia ſunt duo verba, & quodlibet regit ſuam orationem conditionaliter, nō eſt obligatio pura, quia quælibet oratio habet ſuum determinabile, argumento. ff. de hær. inſt. l. liber homo. §. ſi Titius. Sed contra prius dicta de l. Iulianus, videtur obſtare. ff. quando dies legati cedat. l. huiuſmodi. Sol. aliud eſt in contractu, aliud in vltima voluntate, quia verba conditionalia de futuro indiſtincte ſuſpendunt, quia non cedit dies conditione pendente, cū non
24 tranſmittatur ad hęredem.† vnde ſi teſtator dicit, Lego, ſi nauis ex Aſia venerit, ſiue non venerit, futuri temporis oratio ſp conditionem ſapit, licet neceſſe ſit alterum futurum, quia tñ tūc pro tunc non eſt certum, conditio eſt primo ad tranſmiſſionē, qđ ēt in ꝯctibus non tranſmiſſibilib. hret locū. ff. qñ dies vſuf. legati cedat. l. j. in fi. qui tex. nō eſt alibi. Qua pp in vltima voluntate oīs incertitudo ꝑdōnem ſapit. ſufficit hoc dixiſſe, q̄tum ptinet ad legiſtas, qa puri canoniſtæ non pñt hoc ſtudere.

ADDITIO.

c Vide diffuſe ſcripta per Alex. & Ia. May. in l. ſingularia. ff. ſi cer. pet.

SVMMARIVM.

1 *Facti quæſtio probationibus dirimi debet, eaſque hincinde recipit, ſecus iuris quæſtio.*
Dubitatio quemadmodum & error, duplex datur, facti. ſ. & iuris.
2 *Statutum, ꝙ cauſæ dubiæ compromittantur, intelligitur etiam ſi inter imperitos verſetur dubium.*
3 *Teſtes deponere debent de rebus ſenſatis, non de animi conſcientia.*
4 *Quæſtio iuris per leges dirimitur.*
5 *Iudices, qui cognoſcunt ex delatione, an ſint ordinarij, vel delegati.*
6 *Iudices ſimul procedentes, an poſſint vnus alteri deferre, & an ab eorum delatione poſſit appellari, nu. 8. & 23.*
7 *Poteſtas, & capitaneus vbi ex eodem delicto procedūt, vnus alteri deferre poteſt, inhibere non poteſt, niſi præueniens, & tunc non vt inferiori, ſed vt exercitij iuriſdictionis turbatori.*
9 *Iudices diuerſorum reſcriptorum non faciunt vnum corpus.*
10 *Numerus maior ibi præualet, vbi ex plurium cumulo vnum corpus reſultat & nu. 21.*
11 *Tertius arbiter a partibus eligitur, electus vero a primis arbitris dicitur bonus vir aſcitus ad ſedandam eorum diſcordiam.*
12 *Papa eſt iudex iudicum.*
13 *Conſenſus ceſſat oppreſſione durante.*
14 *Iure cogente quod fit, metu factum non dicitur.*
15 *Viarum Dei principium eſt veritas, & conſcientia.*
16 *Imperium eſt patronus eccleſiæ.*
17 *Omnes Reges, qui unguntur ab eccleſia ſunt quodammodo eius vaſalli.*
18 *Ius non poteſt mutari conſenſu iudicum.*
19 *Dubia res fit per affirmationem concertantium.*
20 *Dubitans de iuriſdictione delegati, an poſſit citare partes.*
21 *Maior pars numeri tunc præualet, cum maiorem partem quotæ efficit.*
22 *Concordiæ maioris partis iudicum vtriuſq; reſcripti ſtandū eſt iuxta co. opi.*
23 *Iudices an poſſint inuicem deferre inuitis impetrantibus.*
24 *Actus deferendi eſt voluntariæ iuriſdictionis, propterea q; per iudices poteſt quocunque tempore, & loco expediri.*
25 *Qnæſtio, cuius nam reſcripti iudices præualere debeant, ad iudices ne ipſos, an vero ad partes pertineat.*
26 *Plures iudices ordinarij ſi procedunt criminaliter, & dant diuerſas ſententias ſuper facto principali, ſtatur primę ſententiæ.*

CAP. XIIII.

PAſtoralis. In quæſtione reuocationis reſcriptorum recurritur ad arbitros, ſi iudices ipſorum reſcriptorum ſibi non deferunt, nec inuicem concordant. hoc primo. Secundo dicit, ꝙ per generalem clauſulam poſitam in reſcripto, videlicet quoſdam alios, & quibuſdam alijs rebus, delegatus ante expreſſionem perſonarum, vel rerum in eos iuriſdictionem non exercet. Tertio dicit, ꝙ valet etiam ſpeciale reſcriptum, quod ante expreſſionem prædictam conueniendus per clauſulam generalem eo tacito impetrauit, & ſunt duæ partes principales. ſecunda ibi, quoniam autem. & illa ſecunda pars ſubdiuiditur in duas quęſtiones, & reſponſiones. ſecunda ſecundæ ibi, nos igitur. Caſus, quęritur, quando eſt concertatio de reuocatione literarum, vtrum iudices primæ datæ, vel primæ præſentationis, an ſecundæ debeāt anteferri? & an per ſecūdas literas ſint literę primę reuocatæ? Papa reſpondet, ꝙ niſi poſteriores iudices deferant prioribus, vel econtra, ꝙ vtrique cognoſcant, cuius ſit iuriſdictio. Inſtat quærens, quid ſi non concordant in vnam ſententiam interlocutoriam ſuper iuriſdictione? reſpondetur, ꝙ debent eligi arbitri a partibus, quamuis ſint plures iudices numero dati in vno reſcripto, quam in altero. hoc dicit vſque ibi, quoniam autem. Expediam primo iſtam primam partem. In tex. ibi, de reuocatione, quia primus impetrans reſcriptum fecit citari aduerſarium coram iudicib. & ſecundus impetrans fecit econtra citari primum coram alijs iudicibus a ſe impetratis vigore ſuarum literarum, vnde occurrit qō ſuper reuocatione reſcripti, & per ꝑns ſuper iuriſdōne, videlicet
1 quorum ſit iuriſdictio.† Ibi, ambigitur, ad intelligentiam huius verbi ſcias, ꝙ qñ eſt qō facti, quæ probationibus mediantibus dēt dirimi, vt ff. de ſta. ho. l. Aretuſa, in fi. cum l. ſe. & ff. de pe. le. l. vxori, qō facti recipit probationes hinc inde, ſed qō iuris non. textus eſt ibi valde notabilis. Sane vbicunque cadit error, ibi pōt cadere dubitatio. Et ſic duplex eſt error, ſ. iuris, & fa
2 cti. & ita duplex eſt dubitatio, de qua loquitur litera nra ſm Inno.† Et facit ad ſtatutum, quo cauetur, ꝙ cāę dubię [a] dēant cōpromitti.

ADDITIO.

a Vide Doct. nouiſſimos in rub. ff. de re. du.
Vin. God. Adde ꝙ dubium dicitur, quod poteſt pluribus modis intelligi. Corn. conſil. 30. litera b. lib. 3. & no. ꝙ dubius iudex excuſatur quando ſecundum ſuam conſcientiam iudicat. Dec. conſi. 176. nu. 6. lib. j. & Soc. iun. conſi. 93. lib. 2. vbi plura cumulat.

BIU Cujas

promitti. Nam dubium intelligitur, siue est inter peritos, siue inter imperitos, dumtamen imperitia non fingatur, nec sit su-
3 pina, vt no.ff.de transact.l.post rem. † Testes aũt hñt deponere de rebus sensatis, non de conscientia animi, vt in c.j.§.fi.de con
4 sue.recti feudi, col.10.facit c. cum cãm.ĩ.de testib.† Quædam est quæstio iuris, quæ dirimitur per ll. vel constitutiones, quæ põt esse dubia pp obscuritatem legis, vel constitutionis, vel pp diuersas opin. Doctorum, vel pp imperitiam ſm Inno.Inst.de obl.q̃ ex quasi maleficio, in prin.vel quia forte est exuagans, vt ff.de ori.iu.l.2.§.deinde.ff.de re iud.l.cum prolatis.Quędam est qõ, quę a prin.est facti, sed in fine est iuris, vt questio de ꝯsuetudine, quoniam an sit consuetudo inducta factis & temporib. indiget probationibus facti, sed postquam hoc est probatum, si dicitur consuetudinem non valere, ista est quæstio iuris, vt in c.j.de consti.lib.6.& l.3.§.diuus.ff.de sepul. vio. Et no. ꝙ hic assumo ius pro iure legis, vel consuetudinis, vt Inst.de iure naturali.§. ex non scripto.alibi sumitur pro iure obligationis prouenientis ex contractu, vel quasi, vt Insti.de ob.§.sequens, & l.
a fi.ff.de iureiu.Item pactum dicitur duobus modis,[a] scilicet pactum nudum, vt ff.de pac.l.si vnus.§.pactus, ne peteret. Item stipulatio, ex qua nõ resultat ius.etiam facit.ff.de tutori. & cur. da. ab his.l.tutor si petitus.ff.de excus.tuto.l.qui testamento, in prin.& ff.de ver.ob.l.quidam cum filiũ.Ibi, debeant, scilicet de articulo reuocationis.siue de iuribus rescriptorum. Ibi, reuocare, scilicet per secundas.Ibi, posteriores, i.posteriorum literarum iudices. Ibi, deferendum, scilicet in cognoscendo, cuius sit iurisdictio. nam si certum esset, cuius sit iurisdictio in prin-
5 cipali causa, non possent sibi deferre. † Quæritur ſm Innocen. an isti cognoscentes ex delatione sint ordinarij, an delegati? & dicit, ꝙ sunt ordinarij, licet ad vnam speciem, siue articulum tantum, quia hñt iurisdictionem a canone, secundum Innoc. nam aliud est delegare, aliud deferre. Ego dico, ꝙ sunt analogi, & magis accedunt delegatis, quia eorum iurisdictio subse-
6 cutiua est delegationis, arg.C.de iud.l.pen.in fi.† No.hic ratione dubitationis possunt iudices simul procedentes deferre vnus alteri. Idem puto in ordinarijs, qui præsunt vni & eidem territorio insolidum.secus, si vnus pręsidet vni territorio, alter
7 alteri, vt ĩ.dicam. † Si potestas, & capitaneus procedunt ex eodem delicto, ꝙ vnus possit deferre alteri, quia non debet per vtrumq; procedi, arg.ff.de vsuf.l. quoties.de leg. 2.l.si quis seruum.§.inter duos.Inhibere autem vnus alteri nõ põt, quia par in parem non habet imperium, nisi præueniret, quia tunc põt inhibere alteri non tanquam inferiori, sed tanquam turbatori exercitij iurisdictionis, vt colligi potest hic ex dictis Inno.Ibi cognoscant, s.cuius sit iurisdictio. & hæc authoritas est eis attributa p istud capitulum, & non prisco iure.Ibi, in vnam sen-
8 tentiam, scilicet interlocutoriam, cuius sit iurisdictio.† Sed pone, ꝙ cõcordant, & pronunciant, cuius sit iurisdictio, nunquid ab ista interlocutoria possit appellari? & videtur ꝙ nõ ratione ꝯcursus. Item a forma iuris non põt appellari.Item si non põt appellari a declaratione, qñ vnus defert alteri, nec hic.in ꝯriũ facit glo. quæ est, ne filius pro patre, auth.habita. ibi, quamuis plures, scilicet numero. Nam illi iudices vnius rescripti p vno reputantur a Papa, & si vnus solus esset in alio rescripto, similiter repræsentat Papam. vnde ex virtute repręsentatiua tantum valet vnus, quantum mille, vt ff.de cond.& dem.l.cui fundus,
9 in fi.hanc rationem notabiliter assignat hic glo.† Item isti iudices diuersorum rescriptorum non faciũt vnum corpus, ideo
b non præualet numerus.[b] † tunc enim præualet maior nume-
10 rus, quando resultat vnum corpus ex pluribus, vt vnum collegium, vel vnum corpus creditorum, quasi vnus aceruus corũ ex iuris dispositione, quia ius debet eos facere corpus, idest cõgregationem & cumulum, vt ff.de pac.l. maiorem, & l.si plu-
11 res, & l.fi. C.qui bo.ce.possunt.† Ibi, a partibus, no.ꝙ tertius arbiter est a partibus eligendus, & iste est verus arbiter, argu.ff.q satisda. cog. l. arbitro, quia lex ita eum vocat arbitrum. idest adiectum cũ hac adiectione.s.tertius.quæ adiectio significat, ꝙ est adiectus de necessitate. Sed quandoq; tertius eligitur a primis duobus arbitris, & tunc tertius arbiter non est ꝓprie coarbiter, neq; collega, sed est quidam bonus vir superpositus ad sedandam discordiam arbitrorum potius, quam litigatorum, cuius authoritati debent acquiescere primi arbitri, & litigatores, vt no.ff.de arbi.l.item si vnus.§.principaliter, & no.in l.qđ si forte.§.j.de solu.per Iac.de Are. & facit, ff.de tuto. & curato. da.ab his.l.tutor, si petitus.ff.de excus.tut.l. qui testamento, in princip.Et no.ꝙ ista faciunt ad quæstionem pręsentis schismatis orti ex dubitatione potentum cooperante lucifero, qui est princeps superbiæ, & monarcha superborum. huic morbo, qui per superbiam natus est, sola humilitas potest mederi de facili, s.vt possit deferre vnꝰ alteri, & hoc est ptãtis, nõ necessitatis vt hic patet in verbo, duxerint. Item non cogunt renunciare, quia nemo cogitur renunciare iuri suo. Item quia ordinata charitas incipit a seipso. Item quia semel acceptauit de consensu suorum eligentium. Item quia est ius publicum. Item Papa est iudiciorum vigor & iuris publici tutela.C.de iudi.l.nullus. Item esset iste modus posterior peior priore, & caderet mun-
12 dus in Scyllam cupiens vitare Charybdim.† Item Papa[c] est iu
c dex iudicum, vt C.de decu.l.j.vnde nemini subalternatur, nisi se submittat ex iusta causa.ff.de iurisd.om.iudi.l.est receptum.
13 † Item quia durante oppressione cessat consensus, vnde ad ius ordinarium recurrendum est, idest ad concilium, & deinde si ad concilium esset quasi impossibile, in subsidium ad arbitros communiter eligendos, quorum authoritati, vel maiori parti
14 ipsorum pareatur.† Ad hoc quidem, scilicet ad arbitros eligendos possunt cogi per subditos, idest per principes, quorum interest non constare in dubio status sui, præsertim spiritualis. nec dicitur factum metu, quod fit iurẽ cogente, vt l.4.ff.quod metus cã. Item concilium forte posset congregare Cardinales, si essent duæ partes omnium concordes, sicut Doctores in materia huius capituli. hic tñ perfunctorie tango.remaneat.n.
15 hoc tantum negocium ei, qui est veritas, & vita.† Porro principium viarum Dei est veritas, & cõscientia nam veritas est strata ampla, per q̃ oẽs transeunt: conscientia aũt est semita arcta nimis, quia via est, quæ ducit ad vitam æternam. Sed in materia schismatis veritas sepulta iacet vsque nunc. Surgat igitur
16 Imperator, mò tota sedes imperii. † Nam imperium est patronus ecclesiæ, quia dotauit ecclesiam. Quandocunque Imperator facit aliquid in perpetuum valiturum, ipsa sedes imperia-
17 lis cum persona Imperatoris concurrit. † Item omnes reges, qui vngũtur ab ecclesia, sunt quodammodo eius vasalli, quia iurant Papæ fidelitatem, vt ĩ.de iureiu.c.intellecto, & maxime reges Franciæ.ĩ.de fo.compe.c.quod clericis. Ad hoc pertinet requirere istos duos sedentes in solio, ꝙ sibi inuicem deferant. & si nolunt hoc facere, ꝙ conuocent concilium, & si nolunt ꝯuocare, ꝙ compromittant, ne ecclesia vim & deformationem patiatur. & si nolunt infirmitati mundi adhibere remedium voluntarie, compellantur gladio manuali adhibito. Quòd autem cedant iuri suo, cogi nequaquam possunt, vt dictum est,
d & ar.ff.de aut. tut.l.tutor pupillo.Schisma[d] est vnum monstrũ in natura, sicut qñ vnum corpus hẽt duo capita, & si nõ potest aliter fieri, vtrumq; amputandum est, qa vtrumq; fœtet.In tanta materia ego sum nimis modica formica. Et sciendum est, ꝙ via, qñque dr̃ prælatus, qui debet nobis dare exemplum, vnde viæ Syon lugent eo, ꝙ non sit, qui veniat ad solẽnitatem. Item via dr̃ lex diuina, per quam incedere debemus.vnde, Beati immaculati in via. Item diuinum pręceptum, vel bona operatio. vnde, Iustum deduxit dñs per vias rectas.item iter rectitudinis, vt ibi, si declinauerit gressus meos de via. Item latitudo primæ libertatis.vnde Intrate per angustam portam, qa lata est & spatiosa via.s.liberi arbitrij, quæ ducit ad perditionem. Item via dr̃ mundus.vnde, Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit. Item via dr̃ verus prædicator, qui viam sapientiæ docet, & facit, ꝙ intellectus sapientiæ ad cor venit. In omnib. istis vijs deprauatum est cor schismaticorum. Qui autem sint schismatici, sub mundo lis est, donec Deus illuminet abscondita tenebrarum. Modo redeo ad glo.& præmitto, ꝙ duplex potest esse dubium.primo an rescriptum valeat, primo alio circũscripto. secundo de concertatione rescriptorum quod præualeat. prima materia non est hic, sed ĩ.eo.c.ex literis.secunda materia est hic, & videtur, ꝙ non possit esse dubium, quia aut secundæ literæ non faciunt mentionem de primis, & tunc præualent primę, aut faciunt mentionem, & pręualent secundæ, vt s̃.eo.c.cæterum.Solu.ista distinctio non est perfecta, quia illæ literæ præualent, quæ sunt primo pręsentatę, & secuta citatio ex eis, vt ĩ.de app.c.vt debitus. Porro data officij non inducit prioritatem iudicij, sed citatio ſm Inn.& iõ iudicio nondum cępto per citationem, adhuc cadit dubitatio, quę pręualeant, quę interim pendet, sed postquam est facta pręsentatio, & emanata citatio, & ita ꝙ citatio valeat.C.ne de statu defun.l.si pr̃, & no.ĩ.de app.vt debitus.dẽt enim eis inesse iuris validitas, vt aliquid iuris operetur, vt no. C. de litis ꝯte.auth. offerat. alterę sunt lr̃ę inanes ope exceptionis, non ipso iure ſm Inno.Ista deniq; iurisdõ licet possit elidi, tñ põt ꝓrogari ſm Inn.& nõ dẽt formari exceptio ex hoc capite, qđ alię lrę non valent, sed alię quę pręoccupauerũt, ꝑualent ſm Inn.Sed ꝯ istud obijcitur.nam in isto c.certum est, ꝙ vtręque erant pręsentatę, & tamen potest esse dubium.Item opponitur,

ADDITIONES.

a Vide repetentes, max.Ias.May.ibi latius, in rub.ff.de verb.oblig.
b Vide pulchre per Lud.Rom.in consi.99.inci.viso propositæ quæstionis themate circa id, quod quæritur, quod voces &c.
c Papa est iudex iudicum.Adde Inno.in c.1.& ibi plene Mod.s̃.de const.
d Schisma quid sit, adde eundem Bal.in consi.suo, quod diuinum appellamus, posito post rub.C.si quis ali.test.prohi.
Vin. God. De huiusmodi materia vide Pau. Gril.in suo tract. de hære. q.2.nu.6. lib.4.11.ci.&. Dec.prax.in tract.directo.elect.q.2.nu.j.lib.4.tracta.

BIU Cujas

nitur, ꝙ non potuerit emanare citatio, quia dubius de iuriſdictione non poteſt citare, vt ff.de eo, qui pro tutore.l.quero, & ff.de cond.& demon.l.multum intereſt. Solu.dicunt quidam, ꝙ hic poteſt eſſe dubium in facto, quia forte ſecundę literę nō eduntur, licet quondam fuerint præſentatæ, ar.C.de fi.in ſt.l.fi. Item quæſtio temporis eſt quæſtio facti, & poteſt de tempore dubitari, puta ſi concurrunt in data, & in citatione, & eſt quęſtio puncti. ꝙ autem quæſtio temporis ſit quæſtio facti, patet. ff.de neg.geſt.l.eum actum, & ff.ad Trebel.l. eum qui nouiſſimus, & ff.de ſta.hom.l. Aretuſa. Scias tamen, ꝙ ſi in literis fiat mentio reuocationis, ſemper iſtæ literæ præſumuntur poſteriores, vt no.C.de codic.l.l.cum proponas. Sed iſtud dictum, ꝙ hic eſſet dubium in facto, non placet gl, quia Papa non dat reſponſum ad quæſtionem facti, ſed committit iudici, vt l.j.§.ca-
18 lumniatoribus.ff.ad Turpi.& C.de fideiu.l.voluntatis.† & ideo alij dicunt, ꝙ hic erat quæſtio iuris. ſed certe, cum ius ſit cer-
a tum, [a] non pōt mutari conſenſu iudicum, vt l.j.§.ſi.ff.de ferijs.
19 † Hor iſtæ ſunt truffæ, quia per negationem & affirmationem concertantium fit res dubia, vt C. quibus ad libertatem proclamare non licet.l.fi.& no. C. de procu.l.j. Item ſi ſecundæ literæ ſunt impetratæ per ſurreptionem, licet de primis literis faciant talem qualem mentionem, ſi hoc obijciatur contra ſecundas literas, ſtatim ſub iudicibus lis eſt. Oppo.glo. de c.cum contingat.j.eo.Sol.vt in gl.Item opponitur de c.dilectus filius.
20 Sol.vt in gl.† Modo reuertor ſuperius, & quero, nunquid dubitans de iuriſdictione delegati poſſit citare partes? & videtur ꝙ non, quia dubitat, an ſit iudex. In contrarium, quia ratione dubij habet iuriſdictionem ſuper iſto articulo, an ſua ſit iuriſdictio, vt ff.de iudi.l. ſi quis ex aliena. ſed ibi loquitur in iudice ordinario, qui habet iuriſdictionem vniuerſalem. Sol.ſi literæ ſunt preſentatæ, poteſt citare, alias non. Non obſt.l.2.ſecundo reſpon.ff.de iud.vbi non requiritur iudicis ſcientia, quia ibi loquitur, quando prorogatur ordinaria iuriſdictio, vbi non defi-
b cit ſcientia fundamenti. Illud eſt notandum, [b] ꝙ ſi iudex ſcit factum, licet erret in iure, valet citatio, quia, vt dixi, habet ſcientiam fundamenti, vt dicit illa lex ſingularis, ff.de cond.& dem. l.multum intereſt. Ecce procurator ad vnam cauſam citatus, ad aliam tamen non tenetur comparere, vt ff.de adminiſt.tu.l. ſi duo. Sed quid ſi dubitet, an ſit procurator? Reſpōdeo, idem, ſecus in iudice, cui ratione dubij lex dat poteſtatem, ga iudex non grauatur per neceſſitatem cauendi de rato, ſed procurator dubius non eſt idoneus ſine cautione, nec tenetur preſtita
21 cautione ſe obligare, ar.ff.de in litem iur.l.videamus.† Denuo oppo.& imò videtur, ꝙ ſtetur maiori parti, vt l.quod maior.ff. ad munic.& ff.de re iud.l.duo ex tribus. Sol.maior pars numeri, ſi facit maiorem partem quotæ, prævalet, ſed ſi non redigitur ad intellectum quotæ partis, ſed ſunt duo integralia, non prævalet, vt hic.vel dic ꝙ maiori parti tunc ſtatur, quando in maiori parte includitur minor pars iuris artificio repræſentata, alias non, niſi lex hoc, quod ſingular.ter intereſt, maiori parti committat, & qui procurat ꝯ alium, quandoque procurat
22 contra ſeipſum.ff.de adm.tut.l.cum heredem. † Quid ergo ſi ſunt tres iudices delegati in primis literis, & quinque in ſecundis, & de illis quinque duo accedunt illis tribus in deferendo, vel concordando? quidam dicunt, ꝙ iſte acceſſus facit maiorē partem. Alij dicunt contrarium, quia non ſunt de eodem corpore literarum, & quia cum agatur de iuriſdictione fienda, ꝙ oēs tangit, debet ab omnibus comprobari, vt l.fi.C.de auc.preſta.& arg.ff.de arbi.l.ſicut.ff.de ſer.ruſt.prędl.per fundum. Sed ſi maior pars vtriuſque reſcripti concordat, puta duo ex tribus ſimul cum tribus ex quinque, ſtandum eſt concordiæ ſecundum Innoc.& communem opin. Docto. licet quidam contra.
23 † Quæro, vtrum iudices poſſint inuicem deferre inuitis impetrantibus? & certum eſt, ꝙ nō, ſi iudices ſint ſuſpecti, alioquin videtur ꝙ poſſint, quia litera noſtra non requirit conſenſum partium niſi in electione arbitrorum, & ideo partes debēt habere ratum & firmum, quia nihil eis nocet, arg.ff.de aqua plu.
c arc.l.2.§.inde Neratius, quia non poſſunt iniuriam [c] dici feciſſe, qui iuris formam ad vnguem obſeruant, & legi obediunt. & ideo a tali delatione non poteſt appellari, quia non tangit
24 ius partium in aliquo ſecundum Inno.† Et quia hoc eſt voluntariæ iuriſdictionis, non præciſæ, & poteſt expediri quolibet tempore & loco etiam a non ſedentibus pro tribunali.ff.de interrog.actio.l. voluit.§.fi.nec eſt in hoc neceſſarius conſenſus, vel ſcientia litigatorum, licet honeſtius ſit hoc facere de conſcientia partium ſm Ber.& puto, quod partes poſſunt compelli ad conſentiendum, vt no.de admini.tut.l.cum hæreditas, & quod nota in l.itinere, de ſer.ruſt.præd. ff.mandati. l.ſi fideiuſſor. §. quedam, & hoc ad maiorem roboris firmitatem, vt l. ſi ego. §.j. ff.de iu.do.quod eſt notandum, & non intereſt partiū, vtrum iudicem habeant Petrum, vel Bernardum, vel Inno. Itē iuriſdictio non tangit intereſſe iudicum, niſi competat ratione dignitatis, & ideo iudex, qui excludit, nō appellat, ſm Inno. qđ no. Et tſi interlocutoria ſuper iuriſdictione non poteſt ferri parte non citata, & perēptorie, de offi.deleg.c.ꝑſuluit, per Inn.
25 † Quero, nunquid iſta concertatio, qui ſint iudices, pertineat ad ipſos iudices, an ad litigantes? & videtur ꝙ non pertineat ad iudices, quia eorum non intereſt. Item quia non debent ſe ingerere, vt ff.de procur.l. quę omnia. niſi ergo litigatores excipiant, non pertinet ad iudicem declinare iuriſdictionē ſuam. In ꝓrium vī, quia pōt defendere honorem ſuum, nec dicitur ingerere, quia non ingerit ſe ꝯ dōm. Item quia nō incipit cum iam ingeſtus ſit, ſed proſequitur alterius factum. Sol. niſi excipiatur, non poſſunt ſe pronunciare non iudices, vel deferre, vt ſentit hic Inn.& facit.ff.de iud.l.ſed & ſi ſuſceperit, & ff.de mu ne.& hono.l.munerum, §.iudicandi. Et licet Inno. videatur dicere, ꝙ nec partium intereſt declinare forum, ſi poteſt. vñ qui opponit declinatoriam fori, non habet probare de intereſſe, vt ff. mand.l.ſi fideiuſſor.§.quædam, quia reorum eſt fugere. ff. de iudi.l.ſi quis intentione. ff. de verbo.obl.l.inter ſtipulantem.
26 §.j.† Sed pone, ꝙ plures ordinarij iudices procedunt criminaliter, & dant diuerſas ſententias in negocio principali, quærit quid iuris? & vī, ꝙ prima ſententia valeat, & non ſecūda, vt C. quando prouo.non eſt neceſſe.l.lege, ſed ibi loquit, qñ ſnīę feruntur ſuper eodem libello, non qñ ſuper diuerſis. Item qñ ex eadem inſtantia, non qñ ex diuerſa. Bī dic, ꝙ primę ſnīę ſtandum, quia & ſi de delicto eiuſdem hominis ſępius queri poſſit ante ſnīam, ſecus tñ eſt lata ſnīa, vt no. in c.per hoc, de her. lib.6.vbi eſt glo.no.valde, quia illa imponit finem liti, ar. C.de aſſer. tol.l.j.in fi.& C.de iudi.ſimili.& j.de re iud.c.inter monaſterium, & ff.de noxa.l.ſi quis multis, quia occupantis per ſententiam melior eſt conditio. nihil enim reſtat fiedum, quia ſopitum eſt, & materia iudicij eſt abolita. Querit gloſ. ecce ꝙ arbitri iudicant primos eſſe iudices, qui non ſunt, nunquid per hāc pronunciationem acquirent iuriſdictionem? Rñdet gl. ꝙ ſic. No. ꝙ per arbitros iuriſdictio dat, vel coadiuuatur, & iſtud eſt notandum, etiam ſi iſta iuriſdictio eſſet meri, vel mixti imperij, quia Imperator, & lex poteſt delegare etiam indelegabilia. C.qui pro ſua iuriſdictione.l.penultima.

ADDITIONES.

a Vin God. Ius, quia certum, non poteſt mutari conſenſu iudicum. ſicut ius naturale & diuinum, quod in diſpoſitione ad pias cauſas attenditur. Ruy. conſ. 78.nu.18.lib.3.

b Vide Fran. de Are.conſi.68.& Barb.conſi.44.

c Qui iuris formam ad vnguem obſeruat, non dicitur iniuriam facere. Sic alibi no. in l.ſerui electione.ff.de leg.j.quod nemini iniuriam facit, qui vtitur iure ſuo. imo alibi tex.in l.fi.C.de compēſat.dicit, ꝙ iudex debet vti ſtricto iuris rigore in admittendis, vel reijciendis exceptionibus, & ibi Baldus multum no.

SVMMARIVM.

1 *Declaratione indigens, ante quam declaretur, non meretur executionem.*
2 *Delegatus ſub clauſula generali pōt, ante ſpecificationem, in totum delegare.*
3 *Delegatione facta ſub clauſula generali, an iuriſdictio inſpetificatis perpetuata intelligatur etiam in non ſpecificatis.*
4 *Vniuerſali iudicio delegato, iuriſdictio in vna re perpetuata, cenſetur & in omnibus alijs eiuſdem iudicij rebus nominatim non exceptis perpetuata.*
5 *Idem etiam delegato generali iudicio.*
6 *Sotus multitudine cauſarum omnino inuicem ſeparatarum delegata, quia ſeparatorum ſeparatum eſt iudicium, & ſeparata ratio.*
7 *Cumulare non cogitur, qui de pluribus rebus habet actionem.*
8 *Declaratio retro non fingit, vbi obſtaculum impediens ſuperuenit.*
9 *Iuriſdictio poteſt eſſe abſque exercitio.*

Quoniam autem. Caſus, Papa conceſſit literas cum illa clauſula generali, i.in certa reſpectu perſonarum, & quoſdam alios. vel reſpectu rerum, & quibuſdam alijs rebus. queritur, an vigore dictarum literarum iudices habeant ante ſpecificationem poteſtatem procedendi? & in fine determinat ꝙ non, licet iuriſdictio ſit conceſſa in nube. Secundo queritur ſi de dicta clauſula gñali, in ſecundis lr̄is ꝓceſſis in ſpecie oporteat fieri mentionē? & rñ detur ꝙ non, quia ſpecies derogat gñi quantum ad ea, quę ſpecialiter exprimuntur. In tex.ibi, talis, puta Petrus contra Ioannem. Ibi, alios, nō nominatos, ſed poſtea nominādos. Ibi, alijs, ſcilicet reb. Ibi, ſe habere, videbatur, ꝙ hoc ſi eſſet certa clauſula pro relatione ad acta, vt ff. de re iudic.l. ait prętor, in fine, & de re iudicata, l.in ſumma. C. de err. aduo. l. fina. ſed hoc non
a eſt vetum, quia indefinita [a] iuncta ſigno particulari parit incertitudinem,

ADDITIO.

a Vin.God. Quod indefinita æquipollet vniuerſali ex interpretatione, vbi eſt idēritas rationis. Ruy. conſi. 75.nu.6.& 9.lib.3.& æquipollet vniuerſali collectiue potius quam diſtributiue. Ruy. conſi. 43.nu.7.lib.j.& conſi.120.nu.4.& 9.lib.2. In materia tamen probationis prolata ab homine, non æquipollet vniuerſali. vide eundem Ruy. conn. 45.nu.3.lib.j.

BIU Cujas

certitudinem, donec declaretur. Et eſt iſta litera in argũ, q̃ valeat iſta commiſſio circa Titiũ & aliquos alios, quos tibi Seius nominauerit, & idem in reb. vt mitte Titium in poſſeſſionem talis fundi, & aliarum rerum, quas tibi Seius demonſtrabit. In tex. ibi, poteſtatem, hęc quęſtio determinabitur j. ſ. quod non habet poteſtatem exercitij, quia non eſt apta ad procedendum in caſu. tñ iuriſdictionem habet cauſalem & in habitu, licet nõ formalem in actu. & ſi vis rationem, conſidera, quod iuriſdictio datur a delegante, ſed ſpecificatum, ſiue demonſtratio, fit a litigante, exercitium aũt procedit ab vtroque coniunctim. In tex. ibi, ſpeciales literæ, puta Caius, qui poterat ſpecificare, interim ſpãliter impetrauit ꝰ primum impetrantem. Ex hoc no. q̃ incertitudo non ligat manus poſtea ſpecifice impetrantis.

1 † No. quod omne declarandum ante, quam ſit declaratum & incertum & non liquidum, non meretur executionem. ff. de verborum oblig. l. hoc iure. C. de compen. l. fi. & hic in fi. quia eſt potius in potentia, quam in actu. Item no. q̃ eſt aliquando iuriſdictio initiata, non tamen plene formata, quia res, vel perſonæ non ſunt adhuc ſpecificatæ, quandoque eſt plene formata per ſpecificationem, quæ poteſt fieri etiam parte abſente &

2 non citata ſecundum Ioã. And. † Sed an delegatus poteſt ante ſpecificationem ſubdelegare in totum. Reſpondeo ſic, quia ſubdelegare non eſt procedere ſecundum Bern. & omnes, q̃

3 eſt notabile. † Sed an perpetuata iuriſdictione ſuper ſpecificatis intelligatur perpetuata etiam ſuper non ſpecificatis? videtur q̃ ſic, quia ſuper eadem cauſa complexiue ſe habent. l. j. ex quibus reb. ad eundem iudicem eatur. ſecus, ſi ſint omni modo cauſæ ſeparatæ. de excep. rei iudic. l. cum quæritur. Inno. ſuper

4 hoc dicit pulchra verba, & Cy. C. mand. l. mandatum. † Conſidera, q̃ interdum delegatur iudicium vniuerſale, vt petitionis hæreditatis. tunc perpetuatum ſuper vna re eſt perpetuatum ſuper omnibus rebus eiuſdem hæreditatis, & acceſſorijs tam præſentibus, q̃ futuris, quia propter naturam vniuerſalis iudicij omnia veniunt etiam minima repetita, quia vna actio eſt inſpecto iure, quod metimur ex perſona agentis, vt ff. de petitio. hereditã. l. licet minimam, & ff. ſi pars hæred. petatur. l. 1. in princip. Et tunc verificatur regula, quę dicit, quod omnia veniunt in iudicium, ſcilicet vniuerſale, niſi ſint nominatim ex-

5 cepta, vt ff. de iudicijs. l. ſolemus. † Interdum delegatur iudiciũ generale, vt negotiorum geſtorum, vel tutelæ. nam tunc cum pro qualibet eius ſpecie ſit neceſſe eundem iudicem adiri, vt l. 1. & 2. ex qui. reb. ad eundem iu. ca. perpetuatum in vno capitulo perpetuatur in omnibus, ne cauſæ continent a diuidatur,

6 vt C. de iudicijs. l. nulli. † Interdum delegatur multitudo diuerſarum cauſarum, quę ſe inuicem & iuris diſpoſitione non cõtingunt, & tunc quia prorſus ſeparatorum ſeparatum eſt iudicium, vt no. C. de temp. app. l. per hanc, & ff. de excep. rei iudic. l. ſed ſi ante, perpetuatio iuriſdictionis in vno non inducit perpetuationem iuriſdictionis in altero, quia ſeparatorum ſeparata eſt ratio, vt C. de dona. inter virum & vxo. l. ſi maritus, ff. de mino. l. Papinianus exuli. ff. de calumniatoribus. l. hæc actio.

7 † Et no. ſecundum Inn. quod qui habet actionem de pluribus rebus, non cogitur cumulare, ſed poteſt de vna re agere, & de

a alia ſuperſedere, a vide omnino Bart. ff. de ver. ob. l. ſcire debemus. non ob. ff. de act. emp. l. nõ eſt nouum, quia ibi ſunt actiones eiuſdem generis, & formæ, & ſuper eadem re vna eſt cuictio, & non plures, licet purgetur plurib. modis, vel ibi cogitur cumulare non preciſe, ſed cauſatiue, ſi vult conſequi integrã effectum vtriuſque iudicij, & hęc vera. ante enim aditam hereditatem nõ poteſt cumulare hereditariam actionem, quæ hæreditati data eſt, ſed heredi ante aditam hereditatem non competit, ſed adita hæreditate poteſt edere vnam actionem p formali concluſione ambarum actionum dicendo, & ad hoc propono actionem ex empto, quia vna eſt actio in genere, licet duę in ſpecie, & ſic ſufficit in libello generalis expreſſio actionis. & expone literam ibi, Mouere poteſt, non dicit q̃ neceſſe habeat, & ſic non facit contra Inno. Eſt igitur actio diffiniens quoddã mere intelligibile, ſed actio diffinita eſt in materia ſua,

8 vt actio ex empto, & ceterę ſpeciales. † Deinde no. ſecundum Inn. quod tantum valet expreſſio facta in iudicio, quantũ expreſſio facta in reſcripto, & eſt bene notandum. Sed hoc verũ eſt poſt ſpecificationem & re integra, alias ſecus, quia plus operatur expreſſio, quam clauſula generalis, & ſic patet quod declaratio non fingit retro quando integrum ſuperuenit obſta-

9 culum, quod habet eam impedire. † Itẽ quod qui demonſtrat, non dat. Item q̃ iuriſdictio poteſt eſſe abſq; exercitio. ff. de ſta. ho. l. qui furere. ſed interdum eſt exercitiũ abſque natura & radicabili iuriſdictione. ff. de offic. preto. l. Barbarius. Ibi, exercitium in poſſeſſione fundatur, imo in publica vtilitate ſaltẽ aptitudine. Nouellator tangit hic plura puncta, quę nõ proſequor, quia eſſet nimis longum.

ADDITIO.

a Vide pulchre per Io. de Imo. in c. inter dilectos, de fide inſtru.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas ſpecierum reſtringit qualitatem generis.*
2 *Dictio, vel, poſita ſubiunctiue inducit ſimilitudinem.*
3 *Generalis locutio non comprehendit ea, quæ ſpecialiter debent deſignari.*
4 *Vbi deficit id ad quod debet fieri comparatio, deficit & comparandum.*
5 *Papa quicquid facit, poteſt dici gratia.*
6 *Viles perſonæ quæ dicantur.*
7 *Clauſula, quidam alij, in reſcripto non comprehendit pauperem, viduã, ſcholarem, legum Doctorem, Baronem, militem expeditioni vacantem, itẽ nec patronum ſi actio famoſa ſit. nu. 10.*
8 *Paupertas repentina eſt caſus fortuitus.*
9 *Legum Doctores funguntur ſacerdotio, & ſunt perſonę egregiæ.*
10 *Furioſi, an includantur nomine perſonarum.*
11 *Multitudo effrenata quæ ſit, & ſtatutum de multitudine, quomodo intelligitur.*
12 *Clauſula, quidam alij, in reſcripto non comprehendit collegia.*
13 *Interpretatio reſtrictiua eſt terminus ad intra, extenſiua ad extra, ſimilitudinaria termino ad intra adhæret.*
14 *Similitudo eſt quædam paritas, & inter excedentia, & exceſſa locum non habet.*
15 *Ciuilibus cauſis delegatis, generalis clauſula non comprehendit criminales, aut mixtas.*
16 *Clauſula, & quidã alij, in reſcripto contra priuilegiatum, uel in dignitate cõſtitutam perſonam obtento, non cõprehendit dignores, & magis notabiles.*
17 *Senex, an iuuenis, idoneior ſit ad teſtificandum.*

CAP. XV.

SEdes Apoſt. Per clam, Quidam alij, & res alię, poſitã in reſcripto nõ continẽt effrenata multitudo, nec perſonę maiores, nec includuntur res maiores expreſſis, ſed pares, vel minores, niſi malitioſe fiat exꝓſſio. Et duo facit. primo premittit conſtitutionis cauſam. ſecundo conſtitutionem. ibi, nos igitur. Item ſecunda ſubdiuiditur in quatuor: nam primo prouidet circa perſonas, ſecundo circa multitudinem perſonarũ, tertio circa res, quarto circa fraudulentam expreſſionem. ſecunda ibi, ſed nec liceat. tertia ibi, nec ſuper maioribus. quarta

1 ibi, ſi quis vero. † No. quod qualitas ſpecierum reſtringit generis qualitatem. ff. de vino lega. l. fi. §. qui dulcia. Item copula in-

a ducit paritatem, C. de ſen. a & interl. om. iud. l. cum ſolutum.

2 † Item dictio, vel, poſita ſubiunctiue inducit ſimilitudinem, vt no. C. de ſer. fug. l. ſi fugitiui ſerui, & coęqualitatem, vel quaſi,

3 vt l. j. ff. de reb. dub. † Generalis locutio non comprehendit ea, quæ ſpãliter debent deſignari ff. de ritu nup. l. generali, in prin. Genus non deducitur ad actum ſpecificum niſi per expreſſionem ſpecierum. C. de iudic. l. licet ff. de arb. l. de reb. Caſus. Statuit Papa, q̃ clauſula, Quidam alij, non includit maiores perſonas, nec effrenatum numerum perſonarum. Item q̃ clauſula, Quibuſdam alijs reb. vel negocijs, non includat maiora, vel grauiora negocia, ſed paria, vel leuiora. Item q̃ expreſſio perſonarum, facta colore quæſito, & non animo procedendi vitiet clauſulam generalem, ne impetranti patrocinetur dolus,

4 vel confictio cauſę, vel perſonæ. † eſt & alia ratio, quia ex quo

b deficit, ad quod fit comparatio, b merito deficit comparandũ, vt ff. de cond. & dem. l. in teſtamento. Idem puto, ſi exprimat, & dolo malo agat, quia magis delinquit, qui dolo impetrat tãtum, arg. l. j. C. de plus petitio. & nõ debet prodeſſe lis confecta, vt ff. de tranſac. l. cum hi. §. cum lis, & ff. de excu. tut. l. athetæ. §. amplius. ibi tex. & ar. ff. de nox. l. non ſolum. In tex. ibi, ſedes. nõ eſt vis, vtrum ſedes ſcribat, vel Pontifex. vnde hic ponitur, nomen ſedis large. Ibi, liberalem. opp. q̃ non ſit liberalitas, ſed iuſtitię exhibitio, arg. ff. de leg. 3. l. ſi mulier. §. ſi rem. nam ex debito officij Papa tenẽt cauſas delegare ſuadente equitate. † Sol. dicit gl. quicquid Papa facit, poteſt dici gratia, quia vniuerſę viæ domini miſericordia, & veritas. vnde quod emanat a principe, beneficiũ eſt preſertim ratione ſupremę authoritatis. A Ioue principium muſę. i. ſapien. Iouis omnia plena, & ipſe debet exigere rationem a ſeipſo, quia ratio debet reddi a capite. Ber. hic in gl. omnia plena ſunt ſapientia Dei. Ibi, gratia, no. quod delegatio appellatur gratia largo modo, tamen ſtricto ſumpto vocabulo aliud eſt reſcriptum gratię, aliud iuſtitiæ. Ibi, malitijs,

c no. quod malitijs hominum eſt obuiandum. c † Ibi, minores

6 & viliores, quæ dicuntur perſonę viles, habes. C. de inceſ. nup. l. humilem. & inſignis perſona delinquendo fit vilis, quia omnem honorem reatus excludit, vt l. ſenatores. ff. de ritu nu. & l. j. C. vbi

ADDITIONES.

a Vin. God. De dictione, vel, vide Alexand. conſi. 77. lib. 4. & in l. 2. §. ſi publico, de adult. per Bar. in l. ſi quis ita. ff. de aur. & argen. leg. per Fel. in c. inter cæteras, colum. 7. de reſcrip. & aliquando ponit ve, pro ideſt, vt per gl. in l. hi, qui ad ciuilia, C. de app.

b Quando deficit id, ad quod fit comparatio, deficit etiam comparandum. Vide Barb. in rub. infra de iu. dum allegat l. in teſtamento, hic allegata.

c Adde tex. & ibi Barb. hoc bene declarantem, in l. in fundo. ff. de rei vend.

BIU Cujas

j.C. vbi ſenatores, vel clariſſimi. tamen ſi finita eſt adminiſtratio, cum dignitas duret, bene durat priuilegium dignitatis, qa honoraria dignitate potitur. ff. de ſolu. l. quod ſi forte. l. j. C. vbi ſenatores, vel cla. & l. fi. ſm Inno. quia et ſine adminiſtrationis gradu dignitas retinet, ſi bona gratia adminiſtratio eſt finita.

7 † Sed nunquid per iſtam clam, Quidam alij, includantur pauperes, qui pp paupertatē ſe defendere non poſſunt? dic ꝙ non, quia paupertas excuſat. ff. de proc. l. Titius. & nota, ꝙ inopia repentina dr̄ caſus fortuitus, vt ff. de admi. tut. l. ſi res pupillaris. licet qñque purgetur per verbera, & verba, eo. tit. l. ob fœnus, & tunc in clauſula indifferenti bene includitur pauper, qa paupertas nocet, quæ captioſe prouenit. l. pen. ff. de iure do. Sed nū quid includantur viduæ? dic ꝙ non, quia hñt priuilegium fori, vt l. j. C. qñ imperator inter pupillos & viduas, & c. ſignificātibus, de offi. dele. per Inn. Sed nunquid includūtur ſcholares, qui hñt priuilegium auth. habita. dic ꝙ non, ar. ſ. eo. c. cum ordinem. † Sed nunquid includantur legū Doctores? dic ꝙ non, quia funguntur ſacerdotio, vt l. j. in prin. ff. de iuſti. & iu. & qa ſunt perſonę egregie, vt ff. de iureiu. l. ad egregias perſonas. Itē barones non includuntur in ſimplici clauſula, & iſtud nomē, baro, eſt nomē ptātis & excellentię, vt no. in cle. j. de baptiſmo.

10 † Milites ēt expeditioni vacantes, ff. de teſti. l. 3. §. pe. † Sed an nomine perſonarum includañ furioſi? nam furioſus non dr̄ perſona, & quod ab eo fit, caſu fortuito dicitur fieri, non ab homine, & dico ꝙ propter factum ſuum non includ. tur. l. fi. in fi. ff. de admi. tut. Item ſi ſit actio famoſa, non includitur patronus vt l. non dēt. ff. de dolo. Item no. hic, ꝙ maius includit minus, ſed non eō, tamen qui excludit minus, excludit maius, vt ff. de

11 ſena. l. qui indignus. † Ibi, multitudinem effrenatam, id eſt vltra 40. homines etiam de eodem facto nō pt fieri accuſatio in eodem libello. Item no. ar. ad ſtatutum, quod loquitur de multitudine hominum, intellige ſingulorum, ſed vniuerſitas, & collegiū loco vnius perſonæ funguntur, vt ff. de fideiuſſ. mortuo,

12 & l. metum. §. animaduertendum, ff. quod met. cauſa. † Tamen quantum ad præſentem tractatum non puto, ꝙ ſub clauſula, Quidam alij, intelligantur collegia, ſed tantum ſingulares perſonę. Nam cum vera prædicatio ſit de rebus naturalibus, & non fictis, & collegium non natura, ſed artificio hominū conſtet, merito non continetur appellatione perſonæ, niſi per interpretationem extenſiuam, quæ non habet locum in reſcri-

13 ptis, quia ſtricti iuris ſunt, vt hic patet. † Et vnum ſcias, ꝙ interpretatio reſtrictiua eſt terminus ad intra, ſed interpretatio extenſiua eſt terminus ad extra, ſed interpretatio ſimilitudinaria accedit magis termino ad intra, quam termino ad extra. C.

14 de reuocan. dona. l. his ſolis, & l. fina. C. de indi. vidu. † Et no. ꝙ

a ſimilitudo a eſt quædam parilitas, & non habet locum inter ex-

15 cedentia & exceſſa. ff. de iuriſdict. omn. iudi. l. ſi familia. † Item ſi delegantur quædam cauſæ ciuiles, in generali clauſula non intelliguntur criminales, vel mixtæ, ſicut in mandato procuratoris, vt in c. 2. de proc. in cle. Et prædicta faciunt ad qōnem de eo, qui in ſe ſuſcepit periculum latronū, addita clauſula generali, ꝙ non intelligitur iſta clauſula de ſimilibus, puta caſibus, qui de cœlo deſcendunt, quibus humanæ vires non poſſunt reſiſtere. ff. de dam. infec. l. flum num. §. ſeruus. ff. de ꝑhen. emp. l. fiſtulas. §. frumenta. Ibi, perſonas, idem in rebus, cum ſit eadem ratio, ar. ff. de vul. ſub. l. qui plures liberos, in prin. Et no. ex clauſula ſpeciali generalem & confuſam interpretari. Ibi, non, vt velit. No. ꝙ iſtā negatiua, quia venit ad elidendum reſcriptum, debet probari per negantem, tamen poteſt probari per coniecturas, arg. ff. de lega. j. licet imperator. Glo. quærit, de qua maioritate intelligitur litera? Reſpondeo, non de qualibet minima, vel media, puta ſi expreſſi bouem, & volo agere de equo, ſed de ea, quæ pertinet ad aliam ſpeciem iuriſdictionis, puta ſi impetraui ſuper decem, & quibuſdam alijs quantitatibus, non potero experiri de cauſa mixti imperij, puta vltra trecentos aureos, vt no. ff. de iuriſ. om. iud. l. imperium, quia baſſa iuriſdictio altam non includit, quia termini ſunt valde diſtantes. Item cauſa dicitur magis ardua ratione ſcandali ſecundū Inn. ꝙ no. Item ſeruus, qñque dicitur minor & precioſior. ff. de offic. preſid. l. fina. puta cum ex eo pendet ſtatus, & euerſio patrimonij. ſic & ciuis vtiliſſimus ciuitati, dicitur precioſior alijs,

16 quod no. † Item ſi impetrauit ꝯ Titium militem, & quoſdam alios, non includitur tribunus militum. ff. de teſtamen. mili. l. ꝙ conſtitutum. Item ſi impetrauit ꝯ Titium legum Doctorem, & quoſdam alios, non includitur Doctor in Theologia, qa dignior. digniores igitur vocantur perſonæ magis notabiles, ꝙ relinquitur arbitrio iudicis ſm Inn. arg. ff. de teſti. l. fi. in fi. arg. ff. de rei ven. l. in fundo. Item qui nominat laicas perſonas, non poteſt cauſas extendere ad clericos ſm Inno. Item nec perſonā maiorem potentia, vel diuitijs ſm Innoc. Sed quod de diuitijs dicit, non puto verum, niſi ſit perſona nobilis, ſeu ſpectabilis reputata, quod ſæpe ex diuitijs ſurgit, facultates æquiparantur dignitati. ff. de adminiſtratione tutorum. l. tutor ſecundum dignitatem. per ſe diuitiæ non faciunt quem melioris famæ. vñ in tutoribus magis attenditur vita, quam diuitię, vt ff. de ſuſpe. tut. l. ſuſpectum tutorem, in princip. & ff. de teſtib. l. teſtium, in prin. & l. in teſtibus. & prædicta faciunt etiam ad quæſtionem teſtium, qui dicant magis idonei. Itē ad tabelliones, quis dicat magis idoneus, ad diſcretionem iudicis pertinet. ff. de eden. l. ſi

b quis ex argentarijs. §. quid ergo. Tamen no. ꝙ vbi quærimus b de ſimplici iuſtitia, non curamus merita perſonarum, vt ff. de

17 leg. 2. l. cum pater. §. rogo. † Et an dicatur magis in teſtificando idoneus ſenex, q̄ iuuenis, no. in l. cum quid ff. ſi cer. peta. Quærit gl. qualiter probetur, ꝙ quis non velit vti? Et reſpondet, ꝙ eo ipſo, ꝙ primo deſcendit ad æquales, vel minores, niſi aliqua rō excuſet, vt quia copiam illius habere non poſſit, vt ar. ff. de admi. tut. l. cum plures. §. fi. Et no. valde iſtam glo.

ADDITIONES

a Similitudo eſt quædam parilitas. Sæpe allego iſta verba Bal. hic, & habeo multa aggregata ad hoc in vno conſi. D. Themeni de Curte, cuius conſilium habeo originale.

Vinc. God. Adde, ꝙ ſimilitudo duplex eſt, quo ad formam, & quo ad effectum, Ruy. conſi. 20. nu. 19. lib. 2.

b Vbi quærimus de ſimplici iuſtitia, non curamus merita perſonarum. ſic etiam alibi dicit elegans tex. in c. tenore, infra de foro competen. quod ita ſumus viduis & pauperibus in iuſtitia debitores, quod aliis iniuſtitiam facere non debemus. pondera tamen, quia contra iſta verba Bal. hic faciunt ea omnia, quæ cumulauit d. Iaſ. in auth. iubemus, in 3. colnm. C. de iu. videlicet quod propter magnam legalitatem perſonarum licitum eſt re cedere a regu. iuris, vide ibi ſcripta plene per Iaſ.

SVMMARIVM.

1 *Citatus per primas literas, ſi citatur per ſecundas, conſequitur declinatoriā vtriuſque fori.*

2 *Impetrare, an poſſit quis duplices literas ſuper eodem.*

3 *Vbi duo propter vnum, vtrobique tantum vnum.*

4 *Imperator quare non poſſit quod alicui conceſſit feudum ei adimere, & alteri conferre, quemadmodum iudices poteſt.*

5 *Imperator non poteſt illud, quod abſurdum eſt poſſe.*

6 *Imperator conceſſit mihi in feudum caſtrum ſancti Pauli cum ſuo territorio, poſtea conceſſit tibi caſtrum S. Ioannis cum ſua diœceſi. quæritur ad quem pertineat villa diœceſis ſancti Ioannis, ſita in territorio ſancti Pauli.*

7 *Impetrans renunciando primis literis, an poſſit facere conualeſcere ſecundas.*

8 *Citatio facta vigore reſcripti, cuius commodo actor poſtea priuatus fuit, an præſcriptionem interrumpat.*

9 *Impetrans ſecundas literas, an teneatur facere mentionem prioris reſcripti receptione eiuſdibilis.*

10 *Duo ſe gerunt pro Papa, impetraui ab eis caſtrum in feudum, & iurqui vtrique fidelitatem pro ſe & ſucceſſoribus canonice intrantibus, vtrum in omnem euentum habeo feudum.*

11 *Ligium iuramentum poteſt tantum vni præſtari.*

CAP. XVI.

EX tenore. Qui ꝯ vnū ſuper eodem negotio impetrat ad diuerſos diuerſa reſcripta, & eis vtitur, perdit commodum eorūdem. ſcda pars ibi, Nos igitur. Caſus. Nicolaus ſacerdos de Colleualis impetrauit literas ad certos ordines ꝯ Abbatem Becco, & fecit eū citari coram ipſis, qui Abbas comparuit, & iudices acceptauerunt comparitionem ſuā, & fecerunt abbati magnū honorem, vnde dictus ſacerdos cepit dubitare de ipſis iudicib. & ſtatim impetrauit alios iudices, & fecit abbatem citari vigore ſecundarum literarum. Demum abbas facit citari dictum ſacerdotem ad proſecutionem litis, qui ſacerdos obiecit, ꝙ habebat dictas ſecūdas literas, quarum authoritate dictus abbas erat ēt citatus. Papa attendens, ꝙ iſte ſacerdos fuit in dolo impetrando duo reſcripta, & faciendo citari aduerſarium ſuper vtroq; conſiderans, ꝙ fraus & dolus alicui prodeſſe non debet, decreuit predictum ſacerdotem carere commodo literarum, ſeu vtriuſque reſcripti. Ibi, qui ſ. iudices. Ibi, aduerſus, ſ. abbatem. Ibi, eis, ſ. primis. Ibi, litigare, dubitans de primis iudicib. qui fecerant abbati honorem, quando comparuit coram eis, ſed iſta cauſa eſt nimis ſupina. Ibi, reuocare. ratio, quia in eis nō fiebat mentio de primis, & ideo dicebat Abbas non teneri rñdere coram ſecundis. Ibi, duas commiſſiones. i. duo reſcripta ſuper eadem cauſa ad diuerſos iudices. Ibi, quia fraus & dolus, no. tex. concordat. ff. de neg. geſt. l. ſiue hereditaria, & C. de leg. & ꝓſtit.

1 l. non dubium. ff. de ſur. l. itaque fullo. † Ibi, vtriuſq;, no. ꝙ citatus per primas literas, ſi citatur per ſecundas, conſequitur declinatoriam vtriuſque fori. Et gl. innuit, ꝙ etiam ſine exceptione ſit tutus reus ipſo iure ab vtroque foro. & iſtud eſt verum mediante officio iudicis, ꝙ ſuccedit in locum deficientis exceptionis, vt ff. de pet. hæred. l. plane, & l. fin. Nam hic nondum erat ſtatutum de priuatione impetrantis. & exceptiones debēt fundari ſuper iure diſpoſito, non ſuper iure diſponendo. i. ſtatuendo de nouo. & hic apparebat de calumnia impetrantis, ideo Papa ſupplet ex officio, ar. ff. de bon. lib. l. qui cum maior. §. ſi patris. & facit pro glo. quia primis literis videtur renunciatum, ar. ff. de mino. l. ſi filius. Secundæ autem ſunt nullæ, quia

non

BIU Cujas

non fecerunt mentionem de primis obſtantib. Item eſſent neceſſariæ duæ exceptiones, vna coram primis, alia coram ſecundis, qua duo ſunt fori. Doctores cõiter tenent, q̃ ſit neceſſe opponere declinatoriam fori, & reſcripti. No. q̃ ſecundę literæ, quæ non faciunt mentionem de primis, non tollunt primas.

2 † Quero, nunqd quis poſſit impetrare ſuper eodẽ duplices literas? gl. dicit, q̃ ad cautelam põt, ſed non in fraudem, & apparet fraus ex proceſſibus duplicatis: ſecus, ſi non procedit, niſi ex vnis literis quas ſolas præſentauit, ſed ſi præſentauit ambas, caret vtrarumq; commodo, quia præparauit ſe, ar. ff. de inoff. teſta. l. quemadmodum. C. de tranſac. l. ſi qs maior. & per hoc ſoluantur opiniones ꝯriæ, quia quidam dicunt, q̃ punitur coipſo, q̃ impetrauit, alij q̃ nõ punitur, niſi ipſis vtatur, ar. ff. de in ius voc. l. quamuis. Porro in ſinu impetrantis eſt reſcriptũ ante, q̃ præſentetur, vt no. Inn. ꝯ. de reſti. ſpol. c. ex conqueſtione.

3 † Nota ergo, q̃ põt bis quis impetrare vnum & idem in forma, & data. Item poſſunt de vna impetratione fieri duo inſtrã, quia licet duę ſint ſcripturæ, vna tñ eſt realitas. ff. de teſta. l. vnũ, quia vnum eſt intellectuale, vt no. ff. de teſta. l. j. & eſt arg. q̃ debitor de eadem ſolutione poſſit habere duo inſtrumenta, ſed in hoc eſt cauendum, ne poſſit dicere ſe bis ſoluiſſe, vt dicit illa gl. fin. C. de diſcuſſio. l. ne caſu, lib. 10. & ideo ſic debet concipi ſcriptura, vt teſtificetur de eadem hora & puncto, vel ponantur illa verba cõputatiua, omni alia refutatione. Item no. q̃ vbi duo propter vnum, vtrobiq; tñ vnum: vnde ſi ſunt duę ſcripturæ propter vnum ꝯctum, vtrobique tñ eſt tñ vnum, id eſt vnus ꝯctus. † Sed quare ſi imperator concedit per literas ſuas feudũ,

4 non mihi illud adimere, & alij conferre põt, vt in c. j. de natura feudi & ſecus, ſi concedit mihi iudices. rñdeo, feudum nõ eſt ſibi apertum, vt in c. 1. qui ſucceſſores teneantur, col. 10. Item qui tenetur me iuuare, non tenetur me ſubiugare, vt ff. de ritu nup. l. proxime. Item quia imperator & quicunque dominus ſubmittit ſe iudicio parium tacite ex natura feudi, vt c. j. §. fin. de milite vaſ. qui contumax eſt, ergo non poteſt pœnitere, vt ff. de iuriſ. om. iud. l. eſt receptum, & hæc lex eſt anomala, quæ maior eſt, quam ſit iuriſdictio principis. Item qui ſtipulat feudum, ſtipulatur patientiam domini, & ſic factum, cum ſit ſpecies ſeruitutis, ar. ff. de verbo. obliga. l. 2. §. quedam partis, in gl. ordinaria, ergo obligatur ex neceſſario vinculo, Inſtitu. de ob. in princi. Alij dicunt ꝯr. um, dummodo principes faciant plenam mentionem de ſcientia, & qualitate ſcientię, quia de hac poteſtate, quam tu vocas anomalam, non reperitur. l. cautum, nec opinione Doctorum, ſed integrale nomen eſt inuentione noſtra. Item per feudum acquiritur ius ad rem, & in re, & ius quod quæritur in re, eſt ius vtilis dominij, quod ex cõſenſu &

5 traditione naſcitur, quę ſunt de iure gen. † Item imperator nõ poteſt id, quod abſurdum eſt poſſe, vt ff. de verb. ſignifi. l. nepos Proculo. Sed per reſcriptum iuſtitiæ ſolum exercitium demãdatur, & delegatus non ſua, ſed eius, qui mandauit, iuriſdictione vtitur, vt ff. de offic. eius, cui manda. eſt iuriſdictio. l. 1. §. qui

6 mandatam. † Sed pone, imperator conceſſit mihi in feudum caſtrum ſancti Pauli cum ſuo territorio, deinde conceſſit tibi caſtrum finitimum ſancti Ioannis cum ſua diœceſi: accidit, q̃ quedam villa eſt de territorio ſancti Pauli & diœceſi ſancti Ioannis. quæritur, ad quem pertineat dicta villa? Conſidera, an territorium ſit magis vniuerſale, quam diœceſis, vel eꝯ, quia minus vniuerſale detrahit magis vniuerſali. Econtra videtur q̃ prior tempore potior ſit in iure, & hæc vera, ne reſcriptum trahatur ad iniuriam alterius, ar. ff. de vulg. ſubſtitu. l. ex facto, in princ. & quod no. in l. ſi qua loca. C. de fundis & ſaltibus rei dominicæ, lib. 11. & C. de ſilentiarijs. l. decurionibus, li. 11. Nõ obſt. ff. de vſufru. leg. l. ſi alij. quia ibi teſtator de re propria diſponendo nemini facit iniuriam. deinde diſtingue, vt in gl. aurea, quæ eſt hic. Demum opponitur, q̃ iſte, qui cõmiſit iſtam fraudem duplicandi iudicij, perdat cauſas cauſæ, vt C. de aſſer. tol. l. j. in fi. Sol. ſpeciale fauore libertatis. vel ibi loquitur lite conteſtata, hic in exordio litis, prima vera. ergo, ſi ageretur de libertate, priuaretur funditus iure ſuo. Idem in præiudiciali de perſonis, vt Inſt. de act. §. ꝑiudiciales, quicquid dicat Cy. fm Pet. C. de iud. l. nulli. Op. q̃ cogatur perſiſtere in prima lite, vt C. quo modo & qñ, in auth. qui ſemel. Solu. ibi petebatur procedi, hic

7 autem declinabatur forum. † Quæro, an poſſit impetrans renunciando primis literis facere ſecundas conualeſcere. & põt argui quòd ſic per ea, quę no. ff. de vi & vi arma. l. cum fundũ. §. fi. ff. de acqui. poſſ. l. naturaliter. §. nihil cõe. Item oppo. de l. in criminali. C. de iuriſdic. om. iudic. Solu. aliud eſt examen vetitum, vbi perditur litis ſubſtantia, aliud declinabile forum, vbi

8 perditur litis inſtantia. † Quæro, pone, per citationem fuit præſcriptio interrupta: poſtea autem priuatur actor commodo literarum, nunquid illa interruptio aboletur? Reſpon. ſic, quia hic dicit, q̃ caret commodo literarum. & hcc propter dolum finitur inſtantia cum ſuis effectibus, ſecus, ſi finiretur ſolo temporis curſu. Nã tũc durat ciuilis & perfecta interruptio, vt l. cũ lite mortua. ff. iudic. ſol. per Bar. quia iam factum eſt, quod fieri non reſtat, arg. ff. de contrahen. emp. l. cum manu ſata. §. j. In gl. cum iam forte deficiente cauſa, quæ ſortita eſt ſuum finẽ, non ceſſat effectus. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iuris. l. patre fu

9 rioſo. † Quæro generaliter, nunquid ſi primę literę poſſunt per exceptionem elidi, ſit neceſſe, q̃ in ſecundis fiat mentio de literis inualidis? dicit Ber. q̃ non, quod eſt verum, ſi apud impetrantem eſt ius elidendi, ſecus, ſi apud aduerſarium, vt hic. Argumentum ꝯ, q̃ debeat expectari reſciſſio literarum ad hoc, vt ſecundæ ſint efficaces. C. qui tuto. da. poſſ. l. curatorem, in verbo, remoto. Nam etiam ſi princeps ex certa ſcientia idem conceſſiſſet, valet ergo. ar. ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. tñ ſi dolo tacuit ſibi imputet. Nam & ſi princeps ſciret animi qualitatẽ, id eſt eum dolo facere, nunq̃ conceſſiſſet literas, licet negocium de ſe ſuadeat concedi. Nã vitio perſonę, non vitio negocij hoc

10 contingit. eo. tit. c. ſuper literis. ꝯ. † Pone, impetraui a duob. qui

a gerunt ſe pro Papa, a vnum caſtrum in feudum, & iuraui vtrique fidelitatem pro ſe & ſucceſſorib. canonice intrantib. an in omnem euentum habeo feudum? vr̃ q̃ ſic, quia alterum caput eſt verum de neceſſitate. In ꝯrium vr̃, q̃ ex neutro capite, quia vir duplex animo inconſtãs eſt in omnib. vijs, vt in Prouer. &

11 tranſumptiue Iac. j. c. & quia ligium iurm non põt præſtari nĩ ſi vni. ſ. vero Papę, quem debeo nominare in iudicio, & probare. Sol. iſtud iurm habet tacitam conditionem, ſi ſit Papa, quia iſtud verbum, canonice, toti ordini eſt cõe, & totum ſubformat, arg. ꝯ. de ap. c. ſcio requiris. quia vna pars gñalis, vel ſubiũctiua totam orationem qualificat, vt ff. de iu. & fac. ign. l. regula. §. fi. & ꝯ. c. c. cauſam, quæ, & ibi no. Et ideo in omnem euentum, nec non medio tempore ſum ſecurus. ſed non dr̃ hoc factum dolo, ſed ad cautelam per glo. notabilem, quæ eſt hic, & pro ipſo feudo non teneor iurare fidelitatem alicui alteri domino, & baroni, vel ciuitati, ex quo iuraui Papæ, quia feudũ

b ligium b eſt, quod plures dominos pares ſimul habere nõ poteſt. Et no. quod nõ cogitur quis habere alium dominum, nec econtra vaſallum, arg. ff. de contrah. emp. l. cum ſeruo.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Pro Papa Quando Papæ verbis adhibeatur fides, Ruy. conſi. 116. nu. 6. li. 5. Et q̃ non creditur de reb. a ſe geſtis in materia val de præiudiciali, Ruy conſi. 3. nume. 11. lib. 5. Et de reb. ante Papatum geſtis, an credatur, Ruy. conſi. 215. nu. 24. lib. 1.

b Vinc. God. Adde quod feudum ligium non tranſit ad fœminas. Ruy. conſil. 39. nu. 8. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Pauperem ſe fingens impetrando nihil agit.*
2 *Clauſula iſta, ſi dignus exiſteret ad obtinendum, tacite intelligitur in literis.*
3 *Literę Papę debent emanare cum magna moderatione & moderamine inculpatę ſcripturæ.*
4 *Pro vno nummo non ſoluto quis cadit a magna emphyteuſi, & nu. 7.*
5 *Dictũ teſtis, vel inſtrumentum ſi eſt falſum in vno minimo, an totũ vitietur.*
6 *Scripturam teſtamenti propria falſitas, etiam modica, omnino vitiat, ficta autem falſitas in ea duntaxat parte, in qua fingitur.*
7 *De modico quando ſit curandum, vel non, diſtinguitur, nu. 11.*
8 *Notarius ob falſitatem in uno nummo, an vituperari debeat.*
9 *Modica ingratitudine non priuatur quis feudo.*
10 *Modicum interuallum temporis non inducit diuerſitatem actuum.*
12 *Laudũ arbitratoris pro modica læſione ad arbitriũ boni uiri reduci nõ petitur.*
13 *Modica quantitas in materia iudicialis læſionis quæ ſit.*
14 *Statuto quod extrahenti ſanguinem in palatio manus amputetur, nõ punitur modicum ſanguinem eliciens percutiendo quem in naſo.*
15 *Expenſa modica facta in re, ex qua quis fructum, vel vtilitatem capit, non eſt curanda.*
16 *Præbenda concedi non poteſt niſi clericis, vel clericatum aſſumpturis.*
17 *Reſcriptum ad prębendam obtentum per laycum aſſerentem ſe clericum, etiã ſub expectatione, non valet. Secus ſi non dixerit ſe clericum, & poſt impetrationem clericus efficiatur.*
18 *Ordinatus ad titulum ſui patrimonij ſufficientis, an teneatur in reſcripto ad beneficium facere de illo titulo mentionem.*
19 *Literæ obreptitiæ ad beneficia ſunt nullę.*
20 *Conditionis defectus, ſi ex parte ante ineſt, impedit literas ne producantur ineſſe, ſi ex parte poſt exceptionem parit ad elidendum.*
21 *Exceptione tutus in dolo eſſe non dicitur.*
22 *Papa ſi ſcienter ſcribat pro indigno, an valeat reſcriptum.*
23 *Mandato Papę, qđ impuberi de beneficio curato prouideatur, an ſit parendũ.*
24 *Mandato principis contra ius naturale impune non paretur. & quid ſi mandatum ſit contra ius poſitiuum.*
25 *Sufficiens beneficium vel ſufficiens, qualiter dicatur.*
26 *Clauſula, Non obſtantibus exceptionibus, quas exceptiones remoueat.*
27 *Clauſulæ nimis generales ſunt captioſæ.*

CAP. XVII.

CVm adeo. Qui impetrãdo ſe facit indignũ, non conſequitur commodũ literarum, vt qa mendax. Pone, Rex Francię ſcripſit Papę, p me beneficiando, acceſſi ad curiam. Interim rex deceſſit, Papa hoc ignorans m. hi conceſſit, videtur, q̃ non

non valet, quia vbi deficit contemplatio, deficit contemplatū. ff. de ꝓh.em.l.arborib. dico valere, quia hæc fuit contemplatio impulſiua.ff. pro ſo.l. ſocium, qui. Impetrans & beneficiandus non debet tacere ſeipſum iam beneficiatum, ar.ff.de ꝓh.emp l.
1 cum ſeruum. §. fi. † Qui fingit ſe pauperem impetrando, nihil reportat, niſi uentum. C.de mendicantib.validis.lib. 11.l.j. Non valet reſcriptum impetratum ad beneficium obtinendum de beneficio impetrantis, quod tunc tpis obtinebat, non faciens mentionem. ſecūda pars ibi, cum ſit literarum. Caſus, quidam clericus, P. nomine, impetrauit literas a dño Papa, vt præpoſitus & clerici de Glangoſſa reciperent eum in fratrem. & ſociū, non facta mentione, q̄ ipſe P. hr̄et ſufficientem præbendam in eccleſia Modicenſi, nec ēt q̄ eſſet clericus, Præpoſitus oſtēdit iſtas literas Archiep̄o Mediolanenſi. Archiep̄s fuit admiratus, q̄ Papa ſcripſiſſet pro dicto P. cum eſſet canonicatus & p̄bendatus in eccleſia Modicenſi. Papa dicit, q̄ literæ ſuæ ſemper ſunt cum moderamine intelligendę & ſcribendę, & q̄ nō debet admirari, cum in literis non fiat mentio, q̄ eſſet canonicus Modicenſis, nec q̄ eſſet clericus. † Pręterea in literis intelligitur tacita conditio, ſi dignus exiſteret ad obtinendum illud beneficium, quod impetrauerat. Et ideo cōcludit, q̄ literę ſunt
2 ſub reptitiæ, q̄ impetrauit tacita veritate, & ideo eſt indignus.
3 † Ibi, moderentur, no. q̄ literæ Papę debent emanare cum magna moderatione, & cum moderamine inculpatę ſcripturæ, & tñ qñque Papa obliuiſcitur eius, quod fecit, quia homo eſt, & ſępe patitur lethargum. nō ob. C.de ꝓh.& commit. ſtip. l. magnam, vbi non eſt licitum obliuiſci, quia ibi loquitur in debitore qui ad id implendum erat obligatus. No. hic, q̄ literæ dominorum non ſunt calumniandę. Ibi, ſufficientem, quid ſi eſſet inſufficiens? dicit gl. q̄ idem. Vnde iſta dictio, ſufficientem, ſupponit pro facti narratione, non pro iuris diſpōne. Et ſic no.
4 q̄ de modicis eſt curandum, vt ff.de dam. infec. l. ſi proprietarius, & Inſti.de rer.diui.§.gallinarum. † Nā certum eſt, q̄ vnus nūmus eſt modicum quid, tñ pro vno nūmo ſoluto nō cadit quis a magna emphyteuſi, vt no. C. de ſacroſ.eccl.auth.qui res
a iam dictas. Item ex paruo a defectu incidit quis in magnam pę-
5 nā ꝓctus, qa non ſeruat formā ꝓctus, quę ex integritate conſiſtit, vt ff.fam.erc.l.hæredes.§.idem iuris. † Item ſi dictum teſtis, vel inſtrm eſt falſum in vno minimo, totum vitiatur. 9. diſt. c. vult. adde 9.diſ. ad ſacras. 3.q.9.dura, & c.nihilominus. Vel dic hoc verum in teſte. Sed in inſtro, aut eſt falſum multum, & totum vitiatur: aut parum, & tunc vtile per inutile non vitiatur, ne per paruam rem maiori rei quantitate & authoritate prę-
6 iudicetur, arg. ff.de in integ.reſti.l.ſcio. † In ſcriptura tñ teſtamenti, vbi euidētior debet eſſe probatio, & ceſſare omnis ſuſpicio, dicit Ber. hic, q̄ nullum debet eſſe vitium falſitatis. dic, vt no. in l.edicto, in prin. C.de edic. diui Adr.toll. Et hoc, qñ eſt proprie falſum, ideſt mutatio veritatis: ſecus ſi improprie, i. ficte, qa non nocet in alia parte, in qua ceſſat fictio. ff.de fal.l. filio.§. ſequens quæſtio. † Sed alibi dr̄, q̄ de modico non eſt curandū,
7 b vt ff.de mino.l.ſi ſine.§.j. ff.de ꝓh.emp.l. res bona fide. Ibi, gl. di
8 cit, q̄ per vnum nūmum non ſolutum tota res perditur, & ꝓctus reſcinditur, & eſt bene notabile. † Eꝓ. ff.de dolo.l. ſi oleū. §.fi. cum l.ſeq. quia qui parum transgreditur, non vituperatur, vt ff.de condi. & demon. l. quamuis. & ideo propter falſitatem in vno nūmo, notarius non debet vituperari, q̄ eſt verū ex iuſtitia diſpoſitionis, ſed de iuſtitia rigoris bene veniret vituperā
9 dus, vt ff. de his qui no.infam. l. quid ergo.§.pœna grauior, & ff.de pœnis.l.reſpiciendum.§. furta. † Item habemus, q̄ propter modicam ingratitudinem non priuatur quis feudo, nec exhæredat filius, niſi propter magnam cauſam, vt in 10. col. Et ideo ad vltimas curationes requiritur morbus proportionatus, qa non pro qualibet febricula recurrendum eſt ad apothecam,
10 ſeu ſcamoneam. † Item dicit lex, modicum interuallum temporis non inducit actuum diuerſitatem, ſed identitatem, & ſic de modico tempore non curamus, vt ff. ſi quis cau.l. & ſi poſt tres. de loca. cap. potuit. ff. de ri.nup. l. plerique. quia modicum interuallum quædam continuatio eſt, vt no. de act. & oblig. ff. l. pen. arg. ꝓ. ff. de ver. ob. l.j. §. cum adijcit, in fi. hoc tenet Archi-
11 diac. in c. vltimo. de offi. deleg. li. 6. † Sol. ſuper iſto brocardo dicit, q̄ aut agimus de iure cōi, aut de beneficijs, quæ ſunt cōtra ius cōe. primo caſu curamus de modicis, ſecundo caſu nō curamus, vt ff.de in integ.reſtitu.l.ſcio, ſecundum Dy. Vel dic, q̄ aut loqmur de mendacio, & veritate, & tunc curamus de modico mendacio, quia vitiat, vt hic, præſertim in lucro captando: aut loquimur in iuris remedijs, & contra ius cōe non dat̄ remedium pro modica re, qa pro tam parua re non indiget qs
12 ſubſidio extraordinario, † & ideo pro parua læſione nō poteſt peti laudum arbitratoris reduci ad arbitrium boni viri. Præterea hoc videtur ei a partibus tacite conceſſum, vt poſſit lædere in modica quantitate propter execrandas lites, vt no. ff. de arbit. l. ſed ſi in ſeruum. §. ſi quis iudex, & l.ſi de meis.§. recepiſſe. quia maius eſt commodum pacis & concordiæ, ad quod fuerunt inuenta arbitramentalia compromiſſa, quam ſit iſtud paruum damnum, ſicut dicimus malum eſt perdere cappam,
13 ſed melius eſt ſeruare vitam. † hoc caſu dicitur parua quantitas comparatiue: nam ſi eſſet quæſtio de mille modijs frumenti, & læderet in 10. modijs, dicitur parua quātitas, vt no. in d.l.ſi
14 ꝓprietarius, in gl. ordinaria: † aut loqu mur de vitio corporis. & tunc paruum vitium non nocet, vt infra de corpore vit. ca. Thomas, & ff.de ędil.edic. l.cui dens abeſt. & iō ſi ſtatutum dicat, q̄ ſi quis extraxerit ſanguinem alicui in palatio, puniatur pęna manus, non intelligitur de illo, qui percuſſit quem in naſo, vnde aliquantulum ſanguinis exiuit, quia eſſet nimis dura interpretatio, & ſtatuta debent humane intelligi, & quia ge-
15 nus pęnę corporalis hoc indicat, argu. ff.de ſica. l.in lege. † Itē de modicis expenſis non eſt curandum, ſi percipit fructum, vel alicuius vſus vtilitatem maxime gratuitā: ſecus, ſi nullam. ff. commodati. l.in commodato, §.j. ff.de pign. act. l. ſi neceſſarijs, & l.cum his. §.fi. Ibi, Attendiſſes, quod debet fieri. ſ. eodē. c.
16 ad aures. † Ibi, nec clericus ei, qui non eſt clericus, non poteſt prębenda concedi, niſi dicatur in literis, q̄ intendit clericari, & tunc antequam executores aſſignent præbēdam, debet aſſumere clericatum ſm Colle. & ponitur hic clericus proprie,
17 non pro ſimplici ſcholari. † Si quis aſſerit ſe clericum, & non eſt, non valent literæ etiam ſub expectatione, quia ſunt ſubreptitię, quę non poſſunt conualeſcere, argu. in l.& ſi conditionalis. ff.de auth.tuto. Si autem non dixit ſe clericum, conualeſcūt, ſi facit ſe clericum legitimis temporibus ordinari, vt no. in c.ſi eo tempore, de reſcr. li. 6. & in c.ſi pauper, de præben. eo. li. Non ob. ff. de excu. tut. l. cum ex oratione, vbi inſpicitur vitium, licet ille actus poſſit poſtea legitimo tempore & nouo ſtatu iterari, quia ibi loquitur in actu, qui non recipit ſuſpenſionem temporis, qui nunquam conualeſcit. ff. de auth.tuto. l.obligari. §.tutor. nam ibi authoritas non recipit diem, vel cō-
18 ditionem & ideo poſterior conſenſus non valet. † Sed nunqd ordinatus ad titulum ſui patr monij ſufficientis teneatur de iſto titulo facere mentionem? Rñdeo non, quia licet ſit titulatus, non tñ eſt beneficiatus. ff.de condi. & dem. l. mea res. C. loca. l. qui rem propriam. ff.de acq.poſſ. l. 3. §. ex pluribus, & tamē de modico beneficio debet fieri mentio, vt no. j. eo. c. ſuper literis, in gl. ex hoc patet. Ibi, conditio, hæc conditio ita concipitur ſi dignus non ſit idoneus: nam naturaliter quis eſt dignus, ſed
19 tamen non eſt idoneus ſm Io. And. † No. diligenter, q̄ literæ obreptitiæ ad beneficia ſunt nullæ. Nam ratio eſt, quia deficit tacita conditio, quia qui mentitur ſe facit indignum, vt ff. de fideiuſſ. l. ſi dubitetur. §. ita demum, & ff. ad leg. Fal. l. hæreditatem. §. fi. C.de non nu. pec. auth. ꝓ. qui propriam. † vnde tacitæ
20 conditionis defectus impedit literas, ne producantur in eſſe: nam idem operatur tacita conditio, quod expreſſa, vt no. ff.de pac. l. item quia. & hoc verum, qñ tacita conditio eſt ex parte ante rem productam in eſſe, ſed ſi ex parte poſt, quia proceſſit origo, opus eſt exceptione, vt C.de preci. impe. offer. l. vniuerſa. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem, & l. ita demum. ff.de arbi. Hæc tamen exceptio impedit periurium, quia impedit pœ-
21 nam committi, ſed periurium eſt pęna, vt ff.de ope.libe. l. ſi libertus ita. nam non eſt in dolo, qui eſt exceptione tutus, vt ff. ſi cer. peta. l. lecta. §. dicebam, & ff.de libe.cau. l. vel obligatus. §.
22 j. † Quæro, quid ſi Papa ſcienter ſcribat pro indigno? Reſpondeo, ſi conſtat de certa ſcientia, non poteſt pronunciari reſcriptum non valere, tamen eſſet expectanda ſecunda iuſſio, vt ſ. eo. ca. ſi qñ. † Quid ſi Papa mandat prouideri impuberi de be-
23 neficio curato, facta mentione in literis de impubertate, obtēperandum eſt literis, de æta. & qualita. c. eam te, per Inno. Ego dico, q̄ aut eſt proximus pubertati, & tunc obtemperandum eſt literis: aut non eſt doli capax, & tunc expectanda eſt ſecunda iuſſio. & ſi eſſet infans, non eſſet procedendum ad executionem literarum propter naturalem incapacitatem conſilij. idem, ſi eſſet furioſus, vel prodigus, cui per ſententiam eſſet bonis interdictum, quia ei gubernacula tradenda non ſunt. C.de
24 ſen. paſſ. l. in quæſtione teſtamenti. † Item ad pleniorem doctrinam iſtius materiæ diſtingue, aut princeps mandat ꝓrium iuri naturali, quo caſu impune non paretur. x. diſt. non licet. Aut mandat ꝓrium iuri poſitiuo ſcripto & conſuetudinario, & ſi nulli obeſt, ei obtemperetur, vt ff. ne quid in loco publico, l. ſecunda.

ADDITIONES.

a Adde in materia omnino ſingulare dictum Salyce. quod ſæpe ſoleo in actu practico magni facere, in l. pacta conuenta, de contrahen. emptio. quam legit poſt §. quinimo. vbi dicit, quod propter vnumquodque capitulum, licet minimum, non obſeruatum, ſi non reſpiciat ſubſtantialia contractus, repellitur quis ab agendo, quod fixum cordi tene, quia valde vtile & quotidianum.

b Vide ad iſta d icta Bal. hic Barb. in conſi. 36. in fi. in 2. vol. & in conſi. 4. in 14. col. & ſe. in 1. vol. cum his quæ ſcripſi ſuper Iaſ. in l. ſi quis maior. circa prin. 5. volu. C. de tranſac. & ſcripſi etiam alia ſuper Iaſ. in auth. qui rem. in 5. col. circa med. C. de ſacroſan. eccl. Fran. Dur.

BIU Cujas

cunda.§.ſi quis a principe,& ff. de fluminib.l.quominus. Si vero alicui obeſt, ſed parum, ei obtemperetur.C.de precib.imperat.differen.l. quoties. Si aũt multum lædit, aut exprimitur in reſcripto, non obſtantib. &c. & ſtatim valet,nec eſt expectanda iuſſio,ſeu ſm mandatum.Si aũt non eſt dicta clauſula,ſunt tũc expectandæ ſecũdæ literę,vt no.Arch.25.q.2. reſcripta,ſm Col lecta.Ego puto,ſi dicta clauſula ſit appoſita, vbi Papa non cõſueuit diſpenſare,q̃ ſecunda iuſſio ſit expectanda,quia pp importunitatem feciſſe vr, niſi appareat,q̃ proprio motu fecerit, vt quia fecit gratiam abſenti & ignoranti, & hoc ipſum ſuis literis ſpecificauit.c. ſi motu proprio, de præb.lib.6.ff.de iureiu.

25 l.Labeo.ff.de leg.2,l.cum pater. §.ſurdo.† Quæro, aliquis dixit ſe inſufficiens beneficium obtinere,qualiter intelligatur? colligo ſol.ex quo no. q̃ beneficium aliq̃ dr ſufficiens plebeo,& tñ non diceretur ſufficiens nobili.ff.de don.l.filius.Item debet eſſe beneficium ſufficiens ſibi & miniſtris ei neceſſarijs.ff. de iudi.l.non aliter. Item ſi eſt perſona nobilis, non dicitur ſufficiẽs niſi poſſit tenere vnam equitaturam,quia non debet pedes viſitare poderia,vt no.ff. mandati.l.idemque. §.idem Labeo.per ſonæ etiam multum literatæ, ſeu multũ diſciplinatę pinguiora beneficia debẽt habere,vt no.ff. pro ſocio.l. ſoc.etas.§.ſocietas,& arg.ff.de excu.tuto. l. ſed reprobari.§.valde tamen, & ff,

26 de don. l. Aquilius Regulus.† Quæro,Papa mandat,q̃ aliquis recipiatur in canonicum,non obſtantib.exception.b. quib.rñdeo, q̃ propterea nõ ſunt remote legitimę exceptiones.ſ.ſcriptæ in iure;nam illæ,de quib. eſt diſputatio inter Doctores,benę ſunt remotæ,quia nimis ſunt ſcrupuloſæ, arg.ff.de leg.j.l.ſi ſeruus venditus,C.de adult. l. ita pudor. vnde de apicibus iuris non erit diſputandum,arg. ff. mandati.l.ſi fideiuſſor,§.quædã. Item ſi excipiens ſit ſuſpectus de calumnia, non debet audiri per hanc clauſulam, argum. ff.de excu.tut.l.athletæ.§.amplius, quanquam alias audiretur, vt ĩ.de prob.c.licet cauſam,in verbo,tramite deuiare &c.Prædicta vero intellige, ſi dicta clauſula ſit in finibus generalitatis: ſed ſi pręcedit clauſula ſpecialis, & ſequitur generalis, tunc de ſimilibus expreſſis eſt intelligen-

27 dum. ff.ſi quis cautio. l. ſed ſi quis. §. quęſitum.† Clauſulæ nimis generales captioſæ ſunt.§.de tranſac.l.cum Aquiliana.ff.q̃ vi aut clam.l.j.in prin.ff.de iniur.l.prætor.

SVMMARIVM.

1 *Citatio ſi non eſt legitima,proceſſus eſt nullus ipſo iure.*
2 *Citatus veniſſe non dicitur,niſi etiam id faciat,ad quod eſt citatus.*
3 *Ordo iuris ſeruari debet etiam ſuper incidentibus.*
4 *Clauſula,quantum de iure poteritis,reſpicit totũ proceſſum,& quid operetur.*
5 *Ordo ſcripturę ſeruandus eſt,ſi rationi congruit.*
6 *Præpoſterationis error ſtatim corrigi poteſt,non autem ex interuallo.*
7 *Præpoſteratio,an vitiet libellum.*
8 *Interpretari quomodo debeant priuilegia, diſpenſationes,verba generalia,& dicta teſtium. & nu.9.10.11.*
12 *Teſtes ſi diſcordent,quia vnus dicit ante guerram,alter dicit poſt, vtrũ vnus eorum ſit neceſſario falſus.*
13 *Clauſula,quantum de iure poteritis,in reſcripto,quid operetur.*
14 *Libellus,dico ſententiam nullam,& ſi qua eſt,appello,an ſit præpoſterus.*
15 *Nullitas coram ſuperiore ventilanda inducitur per ſimplicem querelam,nec ei iuriſdictionem defert,nec prioris iudicis iuriſdictionem ſuſpendit.*

CAP. XVIII.

Auſam,quæ. Ordo reſcripti recipit interpretationem ab ordine præfixo de iure communi, & verba præpoſita,vel poſt poſita idẽ ſignificant, & ordo ſenſus & intellectus magis ſeruandus eſt, quam abuſiuus ordo verborum. Caſus, vertente controuerſia inter duas eccleſias ſuper poſſeſſionib. de Anabia, Papa reſcripſit,q̃ ſi alterutrapartium citata legitime præſentiam iudicum adire, vel in iudicio parere contempſerit, iudices deberent partis præſentis probationes recipere, & quantum de iure poſſunt in cauſæ cognitione ad deciſionẽ procedere minime tardarent,qui iudices lite non conteſta.receperunt teſtes. Papa reſcribit, q̃ in his, in quibus eſt legitime proceſſum,ſeruetur proceſſus,ſed in eo, in quo non eſt ſeruatus ordo iudiciorum, Papa decreuit illud irritum,mandans tã in principali, quam in incidentibus per eoſdem iudices ap.remota,fore canonice procedendum. Ibi, ſuper poſſeſſionibus, iſtud vocabulum importat poſſeſſionem, detentationem, & dominium.præſertim in actione vniuerſali,vt ff.de petitio.hæredi. l. item veniunt.Ibi, q̃ ſi alterutra.non dicit,vtraque parte

a abſente non poteſt procedi,vt no. C.de a iud.l. properandum.

1 † Ibi,legitime,quia ſi citatio non eſt legitima,proceſſus eſt nullus ipſo iure,vt no.C.de accu.l.2.& l.abſentẽ,quia non patet in greſſus ad iudicium niſi per citationem, vt Inſti. de pę.temere

2 liti.§.fi.Ibi,adire,ſ. perſonaliter,† Ibi parere,ſ.per procuratorẽ, dicẽt,q̃ non ſufficit venire, ſi non facit id, ad q̃ eſt citatus, vt ff.de fide.c.liber.l.non tm.§. ſiue. Nam pro abſente haberi dẽt, qui non facit id,ad q̃ venit,vt ff.de excuſ.tut. l. ſcire oportet.§. ſufficit. Ibi, ſi legitime, ideſt quatenus legitime:nam q̃ eſt factum cum ordine, non vitiatur pp id, q̃ eſt factum ſine ordine,vt C.qũo & qñ iud.l.ſi vt pponis,& no. ff.de re iud.l.cum q̃

3 rebatur,per Bart.† Ibi,ſuper incidentib.in quibus etiam debet ſeruari ordo iuris,quod dico,vt ff.de teſta.l.ſi quæratur,p Bar. de mino.l. intra vtile. No. hic,q̃ Papa non intelligitur ſcribere

4 contra ſolitum ordinem iudiciorum.† No. q̃ clauſula,quantum de iure poteritis, reſpicit totum proceſſum,quia & ſi nõ apponeretur, tacite ineſſet. No. q̃ verba reſcriptorum ſunt ſane interpretanda, & ſic de iure cõi. No. q̃ facta & actitata per iudices imperitos errantes in intellectu reſcripti reuocantur in irritum, & ſic bona fides, quę ex iuris imperitia oritur,non prodeſt.Quæro, quę fuit ratio dubitandi in iſto c. Sol.qa clauſula,quantum de iure poteritis,ſequebatur poſt illud verbum, probatione.ſed iſtud non obſtat, quia ſermo debet intelligi ſeruatis temporibus congruis: non eſt enim procedendum præcipiti via,ſed prius priora. Sed opponitur, quia non eſt recedendum a ſitu verborum. Nam vbi ſunt ſituata, ibi operantur.

5 † Itẽ ſeruandus eſt ordo ſcripturę,de conſe.diſt.2. c.in Chriſto pater.Solu. illud eſt verum, ſi rationi congruit.maior eſt enim ordo orationis,quam ſcripturę.ff.de hęre.inſti.l.talem,in prin.

6 † Et error præpoſterationis poteſt corrigi,dummodo corrigat ſtatim, vt ff. de ver.ob.l.j.§. cum adijcit,ver. alias non,vt C.de hæred.act, vt debitum. tamen non omnis præpoſteratio vitiat, vt ff. de euicti.l.ſi mancipium. §.j. vbi de hoc, & C. communi diuidundo.l.pen.& interdum præpoſteratur conſtructus verborum propter habẽdum ſanum intellectum ſcripturę, vt no.

7 ff.de contrah.emp.l. cum venderes.† hoc facit pro ſuſtentatione libelli,Peto cogi,& condemnari. Sed Bar. dicit, q̃ iſte libellus proced t,quia ad iuſtitiam debet referri.ff. de re iu.l. ſi cum nulla, quia agens non ederet actionem, nec aptam concluſionem,non ergo nocet præpoſteratio.vt ff.de peculio legato. l.q̃ dam,ſed omiſſio concluſionis. de hoc dixi in l. 1. C.de exe.rei iu. Porro cõpulſio venit officio iudicis mercenario,quod nõ

8 ſubſiſtit ſine principali.† Quæro, qualiter ſunt interpretanda priuilegia? Reſpondeo,vt tale quid operentur,vt l.1. ff. ad munici.niſi ſuperueniat caſus non cogitatus, vt l.ex facto, in prin.

9 ff.de vulg.ſubſtitutio.† Quæro, qualiter ſunt interpretandę diſpenſationes? Reſpondeo, ſtricte ſecundum Inno.quia iuri cõria, etiam ſi fauorabilia, ſint ſtricte interpretantur,vt no.in l.fi. ff.de condi.indeb.& ita, q̃ duę diſpenſationes non concurrãt,

10 vt l.j. C.de dot.promiſſio.† Quęro, qualr interpretantur verba generalia? Reſpondeo iuxta rationem recti ſermonis. ff.de auro & arg.lega.l. Plautius,& ita.q̃ interpretatio non ſit captioſa, vel fraudulenta.ff.de tranſactio. l. cum Aquiliana. ff. de pact.l.

11 tres fratres. † Quæro, qualiter interpretantur dicta teſtiũ? Reſpondeo ad bonum intellectum,vt non cauillãdo ſm Io.And. & Inno. quod arbitrio iudicis relinquo, conſiderata qualitate teſtium,& ita intelligo ca.cum tu fili. ĩ. de teſtibus,ſaluoquod obſcura debent interpretari contra illum, cui incumbit neceſ-

12 ſitas clare probandi,vt ĩ.de prob.cum in preſentia.† Quæro de teſtibus,quorum vnus dicit ante guerram,alter poſt guerram, vtrum neceſſario vnus eorum ſit falſus teſtis? quidam dicunt q̃ non,quia poteſt intelligi de medio tempore.ff.ſolu.mat.l.inſulam.ff, ſi cer.pet.l.2,ver.veluti. ſed iſtud eſt refugiũ miſerorũ,

13 † Quæro, quid operetur cl'a, quantum de iure poteritis? dicit Inn.q̃ iſta comminatio non eſt peremptoria, niſi emanauerit in tertia dilatione.ego addo, vel niſi ſtet in arbitrio iudicis, ſed ſi dicat,procedemus ad ſententiam, peremptoria eſt, vt no.in

14 l.ſi apparitor.C.de cohortalibus, in lib.12.† Quæritur de iſto libello,dico ſententiam nullam,& ſi qua eſt,appello, an ſit præpoſterus? & videtur quod ſic,quia cauſa appellationis principalis eſt quæſtio, ſed cauſa nullitatis venit per modum inciden-

15 tię,vt no.C.quando prouo.non eſt neceſſ.l.j.† & eſt ratio, quia nullitas non defert iuriſdictionem ſuperiori.Nam ſi defert,interim innouatum reuocaretur per viam attentati, quod eſt falſum,vt l.vltima. C. de ord. iudic.Sed iſta ratio non concludit. nam ſæpe de incidentibus cognoſcitur, vt C.de ordi. iudic.l.1. & hoc quando incidit ex parte actoris,ſed ſi ex parte rei peremptoriam opponentis, actor debet prius probare, deinde reus, vt ff.de rei vendi.l.officium,& C. de exceptio.l. ſi quidem.Dicit aliquis,nonne nullitas coram ſuperiore ventilatur, vt C.de accuſa.l.abſentem? reſpondeo,ſic per viam ſimplicis querelæ, quæ non ſuſpendit iuriſdictionem primi iudicis. & ideo poteſt ſuam ſententiam exequi,niſi nullitas appareat ex proceſſibus,nam qui petit executionem, debet producere proceſſum cauſę, & ex eo patebit nullitas, vt in noſtro c. & ſic nihil veniret probandum ab ipſo, qui nullitatem allegat, vt ff.de re iud.l. ſi cum nulla,& l.4,§.condemnatum,& ibi per Bar.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q̃ citatus comparere non debet ſi citatio eſt nulla.Ruy.conſi. 150.nu.7.lib.5,Et citatio,quæ nulla eſt,per comparitionem validatur.Ruy.cõſi.117.nu.5.lib.5.

SVM-

Baldus super j. Decretalium.

SVMMARIVM.

1 *Allegans numerum, vel iuramentum, vel confirmationem, probar debet.*
2 *Tempus probari debet per eum qui excipit.*
3 *Assignare, significat iuris effectum, cum executionis tractatus.*
4 *Papa mandante quem recipi in canonicum, & ei præbendam conferri, si qua vacat, an, præbenda nondum vacante, debeat recipi in canonicum.*
5 *Canonia est res incorporalis, præbenda vero corporalis.*
6 *Inuestitus de canonicatu & præbenda, an propter delictum possit diuestiri sola præbenda.*
7 *Restitutus ad canonicatum, an uideatur restitutus ad præbendam.*
8 *Restitutus ad bona, si ad sanam mentem restitutus non fuerit, administrare non poterit.*
9 *Canonia potest esse sine præbenda, & reditibus.*
10 *Ad possessionem probandam non est necesse probare fructuum perceptionẽ, & ex duobus aduersarijs quis dicatur melius possessionem probasse.*
Rescriptum super canonicatu & præbenda in ecclesia vltra numerum impetratum non valet, si de numero iuramento firmato & confirmatione sedis Apostolicæ roborato non facit mentionem.
11 *Rescripto gratiæ subreptitio, an opus sit obijcere exceptionem veritatis tacitæ.*
12 *Exceptio facti, vel intentionis exclusiua per sententiam in contrarium latam vel euanescit, vel omnino velatur.*
13 *Exceptio gratiæ, & literarum peremptoria, potest vsque ad sententiam opponi, solarum vero literarum ante litem contestatam.*
14 *An iuramento super determinato numero, se. Apost. confirmatione roborato possint renunciare canonici.*
15 *A iuramento per canonicos præstito de non recipiendo canonicos vltra numerum ordinarium, intelligitur excepta Papæ voluntas. Idem in iuramento fidelitatis, vt exceptum intelligatur ius Papæ, vel Imperatoris.*
16 *Prælatus si iurat non alienare Romano Pontifice inconsulto, si impetrat, quod alienare possit, non est necesse, quod de tali iuramento faciat mentionem.*
17 *Iurauí soluere intra mensem, si impetro a Papa maiorem terminum, debeo de ipso contractu facere mentionem, alias impetratio non valet.*
18 *Tutor est obligatus per iuramentum, ac si iurasset sub certa specie, & nõ potest absolui a iuramento inuito adulto.*
19 *Inobstantibus rescripto inspicitur tempus datæ.*
20 *Principium spectandum est, vbi lex assistit, vel resistit actui.*
Tempus datę, an inspiciatur, an tempus vacationis.
21 *Papa familiaribus cuiusdam Episcopi concessit priuilegium, ꝙ præferantur cæteris paríb Titius ante priuilegium impetrauerat, & posi effectus est familiaris Episcopi, demum vacauit præbenda. inspiciendum ne erit tempus datæ, an vero tempus vacationis.*
22 *Qualitas adiecta verbo substantiuo, requiritur secundum tempus verbi.*
23 *Committens in legem, beneficium legis perdit. idem in iuramento, contractu, & decreto.*
24 *Decanus cum capitulo licet non possint statuere de non recipiendo canonicos vltra certum numerum, nihilominus tenentur iuramentum, superinde interpositum seruare.*
25 *Iurans non petere, an excludatur a litis contestatione.*
26 *Electus, vel præbendatus non legitime, potest quandocunque de eo constiterit, remoueri.*
27 *Papa si mandat conferri præbendam, si qua vacabit, vtrũ possit conferri prę benda præsentialiter vacans.*
28 *Præsens efficitur futurum contumaciæ.*
29 *Præbenda si vni, vacans alteri vacatura, collata fuerit, nec verbum vacans, vacaturam, nec econuerso continebit.*
30 *Numerus præbendarum iuramento firmatus, vel a sede Apostolica confirmatus, non potest augeri, vel restringi per capitulum.*
31 *Omittens exceptionem de numero iuramento firmato, an sit periurus.*
32 *Clausula generalis, non obstantibus consuetudinib vel constitutionibus iuramento firmati s, an tollat statutum iuratum & confirmatum, de certo, & determinato numero canonicorum.*
33 *Mentio vacationis includit mentionem numeri, non autem iuramenti, aut cõfirmationis.*
34 *Vbi determinatus est numerus canonicorum, sed non prębẽdarum, literę Papæ, ꝙ prouideatur si vacat, vel vacabit prębenda, an valeant.*
35 *Gratia potest fieri præsenti sine literis, nisi requiratur clausula obstantium, vel adsit alius impetrator.*
36 *Magna priuilegia requirunt scripturam.*
37 *Ordo in rescriptis debet seruari.*
38 *Numerus præbendarum si non est taxatus, an per executores facientes recipi aliquem in canonicum prouideri possit.*
39 *Permutatio excludit expectantem, item vnio fauore ecclesiæ facta.*
40 *Papa mandante mihi prouideri, vel pensionem dari, non debetur pensio, licet canonicorum iuramento ea comprehensa non sit.*
41 *Exceptio peremptoria, vbi ius agendi oritur ex rescripto, debet opponi ante litis contestationem, secus si ante rescriptum competebat.*
42 *Exceptio inimicitiarum capitalium ligat manus iudicis, etiam si non appelletur.*
43 *Exceptio inimicitiarum debet ante omnes proponi.*
44 *Inimicitia vbi de ea excipitur, debet esse manifesta, non .n. præsumitur, quia est contra ius naturale.*

CAP. XX.

CONstitutus. Non valet rescriptum super canonicatu & præbenda in ecclesia vltra numerum impetratum, si de numero iuramento firmando & confirmatione sedis Apost. robo rato non facit mentionem. Et tria facit, primo ponitur tenor mandati Apostolici, & petitio impetrantis. Secundò ponit allegatio partis aduersę. i. capituli ibi, verum &c. Tertio ponitur diffinitionis commissio ibi, discretioni Casus. quidam P. clericus impetrauit a summo Pontifice Celestino, ꝙ reciperetur in canonicum & fratrem in ecclesia Biturícensi, & præbenda cõferret eidem, si qua tunc ibi vacaret, alioquin de proximo vacatura, contra quod rescriptum canonici opposuerunt de certo numero iuramento firmato, & per Romanum Pontificem confirmato, de quo in literis non fiebat mentio. Vnde literę vi debantur impetratæ tacita veritate, Papa mandat decerni irritum & inane, quicquid factum est occasione literarum ipsarum, si statutum numeri tempore datæ vigebat, alioquin prouideatur impetranti de prębenda, si qua vacat, appellatione remota. Ibi, præcipiendo mandauit, tam primæ quam secundæ literæ laborant eodem morbo, & sume ar. quòd secunda iussio non dat robur literis nullis & subreptitijs. Ibi, ac circũueniisse, i. decepisse re, & consilio, vel saltem re, si forte impetrans
1 ignorabat. Ibi, constiterit, no. ꝙ qui allegat numerum, vel iuramentum, vel confirmationem, debet hoc probare. & est ar. ꝙ minor non præsumatur iurasse, nisi de hoc fiat mentio in in-
2 strumento. ff. de verb. ob. l. sciendum. † Ibi, antequam, nota a tẽ-
a pus probandum per eum, qui excipit. facit. C. de probat. l. matrem tuam. Ibi, irritum, ipso iure, vt l. j. ff. de iniusto testamẽto.
3 † Ibi, assignari, istud verbum, assignari, significat iuris effectũ cum executionis tractatu. assignare aliquando ponitur pro tradere. ff. de contrahen. emp. l. qui officij. §. fin. aliquando pro iure imperfecto. ff. de aqua quot. & esti. l. j. §. fi. aliquando pro custodia. ff. nau. caupones stabu. l. j. §. fi. licet executor sciat voluntatem domini, seu mandatoris, tamen nisi procedat ad executionem, res est imperfecta, vt ff. de dote præle. l. Theopompus. & creditur ei de executione, si iurat se executum esse, & ꝙ hęc ei nihil acquirit, aĺs secus, vt no. Bart. ff. de iu. fis. l. deferre. §. idẽ decreuerunt. No. ꝙ dixi in summario. Item no. ꝙ literæ surre-
4 ptitiæ de gratia sunt ipso iure nullæ. † Prima glos. quærit, pone, Papa mandauit quendam recipi in canonicum & fratrem, & sibi conferri præbendam, si qua vacat. Modo quęritur, si nondum vacat præbenda, an saltem debeat recipi in canonicum. dicunt quidam ꝙ non, quia vnum est mandatum, ꝙ nõ potest esse pro parte purum, & pro parte conditionale, quia indiuiduum est quo ad cessionem dici, licet habeat duas virtutes. Contrarium est verum, quia sunt duo mandata, quorum vnũ repræsentatur, aliud differtur. ff. de testamentaria tute. l. quęro. §. Lucius. nec est nouum, ꝙ præstatio diuidatur temporibus. ff. quando dies lega. ce. l. nec semel. §. si de habitatione, & l. nec refert. sicut testator legat mihi fructum frumenti & vini, non suspenditur pręstatio frumenti propter vinum, ꝙ non est adhuc natum. ff. de ver. ob. l. inter stipulantem. §. sacram, & l. interdũ. Item separatorum separata est origo naturalis, vt no. ff. de dolo. l. hæredibus, & essentia. ff. de seruit. vrb. præd. l. si domus, &
5 origo ciuilis. ff. de tute. & ratio. distrah. §. in tutela. l. j. † Item ca-
b nonia b est omnino res incorporalis, sed præbenda corporea est res omnino corporalis, vt Instit. de rebus corpo. & incorpo. Item canonia est ad officium, præbenda vero ad beneficium, quod etiam impuberi post infantiam conferri potest, nisi tali beneficio officiũ sit annexum. c. si eo tempore, de reseri. lib. 6. in nouella. item ex canonia surgunt actus pro fructibus eius, vel legere, & psalmizare, & reliqua, sed ex prębẽda surgunt fructus naturales & fruibiles natura, vt frumenti, & vini percept o. Et ideo per electionem probatur possessio canonicalis.
6 sed per locare non probatur possessio præbendalis. † Sed nunquid inuestitus de canonicatu & præbenda propter delictum possit diuestiri de sola prębenda? arg. ꝙ non. ff. de lib. & posth. l. si ita. §. regula, propter causæ coniunctionem. Si quis sit priuatus canonia, nullos actus canonicales facere potest, quia priuatio habitus habet inducere priuationem actuum, & quia cum capite fortunas perdit. ff. de secun. tab. l. qui ex liberis. §. testamento, & res tacite sequuntur. ff. de capi. dimi. l. tutelas. §. si libertate. C. si pendente appellatione mors interuenerit. l. 3. & remotus ab actu perdit stipendia, de excus. tut. l. Nesennius, &
7 l. j. C. de re milit. li. 12. † Sed an rest. rutus ad canoniam videatur restitutus

ADDITIONES.

a Vide alleg. per d. And. Barba. in repet. rub. C. qui admi. & ibi etiam Balzarinus in ver. verbum, assignari, quid importet.

b Vinc. God. Canonia & prębenda, an idem sint, Card. in cle. 2. de iudi. & plene in cle. fi. 15. q. de præb. Et quando præbenda possit esse sine canonia. Abb. in c. cum M. de constit. Rota in decis. 454. quidam. in nouis.

BIU Cujas

reſtitutus ad præbendā? & vr̄ ꝙ nō, quia licet impetret quis remiſſionem culpę, non tn̄ hēt reſtōnem gratiæ. Sed ꝯrium credo, niſi præbenda ſit interim alteri aſſignata, vt in c. q̄uis, e. tit.
8 lib. 6. † Et reſtitutus ad bona, ſi ad ſanam mentē non ſit reſtitutus, non poteſt adminiſtrare. C. de ſent. paſ. l. in quæſtione teſtī. non eſt in ptāte humana, ſed diuina reſtituere aliquem ad bonos mores, vel ſanam mentem. Item ſi teſtator legat mihi duas res, quarum vna eſt in commercio, ſiue diſpoſitionib. hominum, altera non eſt, ſed eſſe ſperatur, non differtur certum pp incertum, quia diuerſa diſpoſita ſunt & nulla catena rationis
9 coniungunt, ad hoc. ff. quorum legatorum l. j. §. ſi duę res. † Ex his patet, ꝙ canonia pōt eſſe ſine præbenda, & ſine reditib. ſicut poſſumus hr̄e proprietatē fundi ſterilis. Quinimo ēt vſumfructum iuris, licet non habeam commoditatem facti. hoc manifeſtum eſt, quia locus ēt ſterilis poſſidetur, vt ff. de reb. eorū. l. ſi fundus, ſic. ff. de vſufru. l. arborib. §. de illo, vbi eſt tex. valde notabilis. & fiſtulę poſſunt eſſe ſine aqua, & tacite accedunt, licet non interſit. ff. de ꝯh. emp. l. ſi aquæductus, cum l. ſeq. Etiā ſurgit ex hoc, ꝙ canonia pōt eſſe ſine reditib. ſecundum Bern. ſicut hæreditas ſine corporib. quia corpora ſunt accidentia incorporalium, non propria eorum eſſentia, vt l. hæreditas ēt. ff.
10 de pet. hęr. † Item ex prædictis apparet, ꝙ ad probandū poſſeſſionem non eſt neceſſe probare fructuum perceptionē, dummodo probentur aliqui actus poſſeſſiui, q̄q̄ duob. aduerſarijs probantib. ille intelligatur melius probaſſe, q probat actus magis efficaces, & magis principales, vt no. C. fi. reg. in l. ſi quis ſuper. Demū hic vides, ꝙ non tenet impetratio, niſi fiat iuramen
11 ti mentio. † Quæro, nunquid teneat ipſo iure, an oporteat excipi de tacita veritate? & dic ſiue excipitur, ſiue non, ipſo iure non tenet, quia exceptio non firmat id, quod eſt ipſo iure
12 nullum, arg. ff. de app. l. ſi expreſſim † dr̄ enim hęc exceptio facti, ſiue intentionis, ſ. excluſiua, quia fruſtra laborat, qui agit, niſi forte in ꝯdictorio & examinatorio iudicio ſit quæſitū de hac exceptione, & ſit pronunciatum ꝯ excipientem. nam exceptio facti tollitur hoc modo. caſus eſt notabilis. C. de fide inſtr. l. fin. §. vlti. quamuis igitur vſque ad ſententiam ſit exceptio peremptoria intentionis, ideſt propoſiti agentis, quia omne agēs habet propoſitum vincendi, vt ff. ad legem Falc. l. in ratione. §. cum quidam. tamen ſententia in contrarium lata annihilatur exceptio ipſo iure, quia iſta non eſt exceptio naturalis, ſed in-
uenta ex naturali ingenio, tamen eſt de iure ciuili, & ideo per ſententiam tolli poteſt, vel ſaltem ita velari, ac ſi non eſſet in rerum natura, arg. eorum, quę no. ff. de ꝓd. inde. l. ſi non sortē.
13 §. hæredi, & l. ſtatuliberi a cęteris. §. Quintus. † Sit igitur cōcluſum, ꝙ dicta exceptio opponi poteſt vſque ad ſentētiam, ratio quia perimit literas, & gratiā, dico gratiam primo, ſubſequenter literas, quia poteſt fieri gratia ſine literis, & ſemper fit ante ſm Inn. & no. in c. 1. de litis conteſt. lib. 6. per Arch. & Io. And. in nouella. Si autem perimeret ſolas literas, deberet præponi ante litem conte. ſuper quo vide, quod no. infra de verborum
14 ſignificat. c. 2. lib. 6. † Modo quęro, nunquid huic iuramento poſſint renunciare canonici, & videtur ꝙ ſic, vt ff. de ritu nu. l. matrimonij. ibi, niſi &c. In ꝯrium videtur, quia ex tali renunciatione incurrerent periurium, vt no. Archidia. in c. ſi a ſede, de præben. lib. 6. in gl. ex eo, & infra eodem, cap. duobus, in glo. intellige. Item iſtud iuramentum præſumitur appoſitum fauore eccleſiæ, vt in Auth. vt determinatus ſit numerus clericorum. & vtilitas eccleſię dicitur vtilitas publica, & ideo non poteſt ei renunciari, vt ff. de pact. l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar. Itē propter authoritatem confirmationis Papę, quāquam videamus, ꝙ interdum iſta confirmatio non impedit pœnitentiam, vt C. de teſta. l. omnium. ſed ibi eſt propter ipſius actus natu-
15 ram, quia teſtamentum eſt reuocabile. † Opponitur, ꝙ non ſit neceſſe fieri mentionem de iuramento, quia iuramentum habet tacitam conditionem, videlicet quia intelligitur authoritas Papę excepta, vt l. fi. ad municip. ſed hic Papa conceſſit literas, ergo Papales literę valuerunt. Sol. dicit Ioan. hanc condōnem iuramento non ineſſe. ſed hoc non eſt verum, quia ſi cōſtaret de voluntate Papæ diſpenſatiua ſuper iuramento, recipientes non eſſent periuri, & literæ eſſent validæ, ſed hic non conſtabat de voluntate, quia literæ fuerunt ſubreptitiæ, vt ff. de in ius voc. l. & ſi hac. §. patronum. Et no. ꝙ iſtud iuramentū dicitur interpoſitum ſuper re alterius, vel quaſi, ideſt ſuper re Papę. Nam omnis canonicatus, & omnis prębenda eſt Papæ, & ideo canonici non potuerunt iurare præciſe, ſed demum cum tacita reſeruatione voluntatis Papę. & eſt ſimile in iuramento fidelitatis, in quo ſemper videtur exceptum ius Papæ,
16 vel Imperatoris, vt in c. j. §. fi. de prohib. ali. feu. per Fede. † vnū tamen ſcias, ꝙ ſi pręlatus iurat non alienare Romano Pontifice inconſulto, & impetrat, ꝙ alienare poſſit, non eſt neceſſe, ꝙ de tali iuramento faciat mentionem, quia iſtud iuramentū continet ius cōe, ſm Io. An. in c. vt ſuper. j. de reb. eccl. non ali.
17 ibi, nouum, vbi omnino vide. † Item ſcias, ꝙ ſi iuraui ſoluere infra menſem, & impetro a Papa maiorem terminum, ꝙ non valet impetratio, niſi de ipſo ꝯctu faciam mentionem, vt ait
18 hic Ber. & tene menti. † Et nota, ꝙ omnis tutor eſt obligatus p iuramentum, ac ſi iuraſſet ſub certa ſpecie, & ideo non poteſt abſolui a iuramento inuito adulto, licet cętus aliorum creditorum conſentiant, & ſic limitatur lex vltima. C. qui bo. ce. poſ.
19 † Quęro vlterius, pone, ꝙ tempore datæ literarum iſtud iuramentum, non erat in eccleſia, ſed poſtea ante præſentationē literarum iurauerunt? Reſpondeo, hoc non officit impetranti quia in obſtatiuis inſpicitur tempus datæ, ſed ſi tempore datæ erat inter ipſos canonicos iam diſpoſitum de ſtatuto faciendo, & iureiu. prę ordinatum, & vnus de canonicis, qui ſciebat ſecretum, impetrauit, nunquid valeat impetratio? & videtur ꝙ non, vt ff. de peri. & commo. rei vend. l. ſi vina, quę in dolijs. §. fin. In contrarium eſt veritas, quia tempore datę nullum vigebat impedimentum, & ſic capitulum habebat ius liberum & apertum, merito poterat de eo ſtatuere, ar. in c. j. qui ſucceſſores teneantur, col. 10. & iſta nō eſt fraus, ſed prouidentia, cū
20 concernat ſtatum eccleſiæ limitatio regularis. † Item quando
a lex conſilio alicuius aſſiſtit, vel reſiſtit, principium a ſpectandum eſt. ff. de ſeruis expor. l. ſi minor. quia ſemper durat conſilij profectus, vel defectus. Item fraus committitur etiam ꝯ futuros creditores, vt no. C. de dona. ante nup. authen. ſed iam ne-
21 ceſſe, & ar. ff. de iure patro. l. ſi libertus minorem. † Pone, Papa conceſſit priuilegium familiaribus cuiuſdam epiſcopi de anteferri cæteris alijs paribus. modo Titius iam impetrauerat, ſed poſt priuilegium factus eſt familiaris, deinde præbenda vacauit. Quæritur, an inſpiciatur tempus datę, an tempus vacationis? & eſt arg. ex prædictis, ꝙ tempus datæ, & ſic non habet
22 priuilegium, † quia qualitas requiſita verbo ſubſtantiuo requiritur ſm tempus verbi, vt ff. de noxalibus. l. in delictis. §. ſi extraneus, & ff. de teſtamen. mili. Titius. Tempus enim eſt adiacens determinatio, & ideo habet limitare diſpoſitionem. ff. de teſtamen. mili. l. Titius. ff. de verborum ob. l. cum ſtipulamur, & l. ſi a colono. ff. de au. & argen. leg. l. ſi ita. ideo enim tempora diſtributa ſunt verbis, vt modum ſignificandi capiant ex temporibus. In contrarium facit. ff. de rebus dub. l. ſi cognatis. vbi ad cognatos extenditur beneficium teſtatoris. Item quia nomen familiæ eſt vniuerſale, & ideo videtur comprehendere futura.
23 facit quod no. Cy. C. de ſacroſanct. eccle. l. placet. † Quærit gl. vtrum ſtatutum numeri patrocinetur his, qui alias fregerunt numerum? & dicit gl. ꝙ non. dicit enim lex, ꝙ qui facit ꝯ legē, amittit beneficium etiam alterius legis. ff. de ritu nup. l. filio. §. j. vbi tex. no. ſic qui facit ꝯ iuramentum, amittit beneficium iuramenti, & qui facit ꝯ contractum, amittit beneficium cōtractus. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. & propter delictū pōt quis expelli a toto vſu rei, vt C. de ſacroſanct. eccleſ. auth. qui rem huiuſmodi. Item qui facit contra decretum, amittit beneficium decreti. C. de iure domi. impetran. l. 4. Sed nonne ſi fecerunt contra iuramentum, ſunt periuri? Reſpondeo, actus receptionis in canonicum, & collationis prębendę, non aſcribi-
24 tur periurio, vt hic patet, quod eſt notabile. † Quæro nunquid ſolus decanus cum capitulo poſſit facere hoc ſtatutum? Reſpondeo non, & tamen ſi iurat, debet obſeruare iuramētum, quia iuramentum non intelligitur eſſe acceſſorium ſtatuti, cū
25 per ſe ſtare poſſit, etiam nullo ſtatuto edito ſm Inn. † Extra q̄ritur, nunquid ille, qui iurauit non petere, excludatur a litis cō teſt. & videtur dicere ꝙ non, Inn. ſed loquitur in pacto non iurato. dicas ꝙ excluditur, quia litis conteſtatio non poteſt eſſe ſine petitione, vt l. amplius. ff. rem rat. habe. ſed ab anteludijs præcedentibus litis conteſt. non repellitur, quia de eis non loquit̄
26 iuramentum. † deinde dicit Inn. ꝙ quandocunque cōſtat, quē non legitime electum, vel non legitime prębendatum, poteſt remoueri. de hoc. ff. de iureiur. l. iuſiurandum, quod. §. j. C. de his, qui pro tutore. l. 2. quia quod de iure non tenet, vero nomi
27 ne caret, vt C. de dona. inter vir. & vxo. l. ſi ex voluntate. † Quærit Collec. ſi Papa mandat conferri præbendam, ſi qua vacabit, vtrum poſſit conferri præbenda prębentialiter vacans? & determinat, quod aut Papa ſciebat vacare, & tunc non intellitur de prębenti, quia verba futuri temporis de proprio ſignificato non continent tempus prębens: aut ignorabat, & tunc cū intentio Papæ fuerit maiorem facere gratiam, ſcilicet conferre ius ad præbendam vacantem, magis conſonat iuri, ꝙ ad prę
28 ſentem, vt ff. de condi. & demonſt. l. ſi iam facta. † nec mirum, quia prębens efficitur futurum contumaciæ, vt ff. de verb. ſig. l. verbum oportebit, & ff. de iure codic. l. Plotiana. facit. C. de remi. pign. l. ſolita, & quod no. ff. de iureiur. l. eum qui. §. in popularibus. † Sed quid ſi vni contuliſſet vacantem, alteri vacatu
29 ram?

ADDITIO.

a Vinc. God. Quod principium ſit ſpectandum, ponit Alex. poſt Bar. in l. denique §. ſi quis, ff. de mino. & Ang. & Alex. in l. quod ait, §. quod ait, de adult.

BIU Cujas

ram? Reſpondeo nomine vacantis non includitur vacatura, nec eꝫ, vt ff. de vulg. ſubſti. l. ex facto. §. item quæro, & ff. teſta. mi. l. miles ita. §. & quia diximus. Et adde, ꝙ interdum præſentia pro futuris habentur, at natus pro poſthumo, vt ff. de lib. &
30 poſthu. l. Titius. §. Lucius. † Quærit Colle. nunquid numerum iuramento firmatum, vel a ſede apoſtolica confirmatum poſſit capitulum, vel epiſcopus reſtringere, vel augere? & dicit ꝙ non, ſm Hoſtien. quia ſi non poteſt contra confirmationem Papæ, ergo nec contra confirmationem Dei, quæ fit per iura-
31 mentum, quia Deus confirmat, ſm Hoſtien. † Quærit vlterius, an omittens exceptionem de numero iuramento firmato ſit periurus? & dicit ꝙ ſic. alleg. Archi. 19. diſtinct. in memoriam. quod eſt verum, ſi proceſſum eſt ad actum facti, ſcilicet receptionis, quia non iurauerit excipere, ſed non recipere, ar. ff.
32 de verb. oblig. l. quidam cum filium. † Quærit vlterius, nunqd ſufficiat facere mentionem generalem, non obſtantibus conſuetudinibus, vel conſtitutionibus iuramento firmatis, vel roboratis? dicit ꝙ ſic quantum ad hoc, ꝙ litera non dicatur ſubreptitia, nō quo ad hoc, ut vltra numerum recipiatur, quia cla gñalis nō eſt efficax ad tollēdū certū & determinatū actum. vñ iſtæ lr̄æ non recipiūt exceptionē dilatoriā, ſed perēptoriā. allegat Arch. de ꝓceſ. præb. c. ſi capitulo, de reſcr. c. ſi pp, & gl. in c.
33 dudum, circa finem. de ſepul. in cle. † Item ait, quod ille, qui facit mentionem vacantis, vel vacaturæ, intelligitur facere mentionem numeri, ſed non iuramenti, vel cōfirmationis, niſi de eo faciat mentionem, & ſatis probatur per tex. c. noſtri. Cōclude, ꝙ coipſo, ꝙ fit mentio vacationis, fit mētio numeri, ſed nō certi, puta 10. vel 20. nec enim eſt hoc neceſſe, tamē de robore numeri, ſcilicet iuramento, vel cōfirmatione ſedis apoſtolicæ, bene neceſſe eſt, ꝙ fiat mentio ab impetrante. Porro, vbi non eſt numerus, ibi nō eſt vacatio, quia vacatio dicit reſpectu numeri canonicorum, vel præbendarum, vt j. de præbend. dile-
34 cto. † Sed pone, in eccleſia eſt certus numerus canonicorum, ſed non prębendarum, & Papa mandat prouideri, ſi vacat vel cum vacabit, an valeat litera? & videtur ꝙ non, qa alterum extremum eſt impoſſibile, ſcilicet vacatio præbendę. Contrariū eſt verum, vt notat Ioan. An. in c. fi. de conceſ. p̄ben. lib. 6. Illa. n. clauſula, non obſtan. non ponitur ad minuēdam gratiam, ſed cauſa dubitationis tollēdæ, & ideo nō nocet, vt ff. manda. qui
35 mutuam. † Gratia poteſt fieri præſenti ſine literis Papæ, ut in c. dudum. §. nos enim, de ſepul. in cle. & ibi gl. ordi. niſi forte eſſet talis gratia, in qua requireretur clauſula non obſtantium, uel niſi eſſet alius impetrās qui haberet literas, quia ex literis augetur fides veritatis, arg. C. de non numerata pecunia. l. generali-
36 ter. † Item magna a priuilegia requirunt ſcripturam, vt C. de
a quadrien. p̄ſcri. l. bene a Zenone. † Quid ſi Papa ſtatuit ordinē, vt primo præbendetur, vel beneficium cōſequatur, deinde canonizetur. vel ecōtra. Reſpondeo, ordo ſeruari debet, alias nō valet, quia præpoſteratio eſt in forma, ſiue ī ſtatuto formæ, ſm Collec. arg. ff. de hære. inſti. l. aliquo caſu, & ff. de verbo. ob. l. qui Romæ. §. Flauius. ſm tamen naturalem intellectum canonia p̄ cedit præbendā, vt ait Collec. quia ratio perſonarum prius quę renda eſt, quam ratio rerum, vel remediorum, vt ff. de iure co-
37 dicillo. l. qdam referunt. † Demum quærit, ecce ꝙ in eccleſia non eſt numerus præbendarum taxatus, nunquid poteſt ꝓuideri p̄ executores facientes recipi aliquem in canonicum? & dicit ꝙ ſic. Idem ait, ꝙ numerus poteſt ſe referre ad numerū
39 canonicorum, & ad numerum præbendarum. † Item ait, ꝙ p̄mutatio excludit expectātem. Idem in vnione, ſi fit fauore ec-
40 cleſiæ, & fuit quæſtio diſputata ſm eū. † Idē ait, ſi Papa mādat ꝓuideri mihi, uel certam penſionem mihi aſſignari, & de penſione non eſt facta mentio in iuramento, tamen penſio non debetur, quia Papa alternatiue ſcribendo dedit electionem capitulo, quæ non debet auferri. tamen alternatiua quandoque reſoluitur in ſolutam, vt ff. de ſolution. l. Stichum, aut Pamphilum, in prin. & genus reſoluitur in vnam ſpeciem, vt ff. de op.
41 leg. l. ſi optio. † Idem ait, ꝙ exceptio peremptoria non opponitur ante litis conteſt. ſi ius agendi prius competebat, ſecus, ſi
42 oritur ex reſcripto ſecundum Inno. quod eſt no. dignum. † Exceptio inimicitiarum capitalium ligat manus iudicis ſuſpecti,
b etiam ſi non appelletur, quia non[b] debet inimicus recipi, cum receptus non faciat indicium, & hoc probatur per ſimilitudinem teſtis. ſed ſi eſſet inimicitia, quæ debilitaret iudiciūeius, tamen non abſorberet in totum, oporteret appellari. Prēterea non eſt adhibenda fides capitali inimico. de accuſ. cap. cum P. Manconella. ſiue directe ſit inimicus, ſiue per conſequētiam, quia nimis eſt amicus aduerſarij, tamen maius eſt delictum directe, quam indirecte, ut C. de excuſa. tuto. l. humanitatis. Illud eſt certum, ꝙ ſi aliquis eſt exemptus, nō poteſt in eum ius etiam dici, vt l. 1. C. ſi quacunque prędictus poteſtate, & ff. iudi.
43 ſol. l. uir bonus. † Et in ſumma no. ꝙ exceptio inimicitiarum dēt ante oēs alias proponi, niſi celata improbitas inimici excuſaret ab opponendo, vt ff. de arbi. l. licet, & l. nō diſtinguemus.
44 §. cum quidam. † Item no. quod inimicitia debet eſſe manifeſta, & non dubia, quia nemo prēſumitur alterius inimicus, tex. eſt no. in d. §. cum quidam, quia omnis inimicitia eſt cōtra ius naturale, vt l. vt uim. ff. de iuſti. & iure.

ADDITIONES

a Magna priuilegia requirunt ſcripturam. Vide ſcripta per Doct. in l. pactum, quod bona fide. C. de pactis.

b Exceptio peremptoria non ob. ante litem conteſt. ſi ius agendi prius competebat, uide ſcripta per Doct. in l. 1. C. de iur. & fac. igno.
Vinc. Go. Adde quod ubi exceptio peremptoria pro cedit ex cauſa extrinſeca ita, quod opponenti non incumbit onus probandi, ſ e d agenti, nunquam dicitur excluſa ſtatuto, niſi expreſſe excludatur: Soc. con ſi. 38. pro deciſione. ſi ſitis etiam clarius. circa fi. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Tacens verum per ſmalitiam, vel falſum in reſcripto exprimens, debet carere impetratis.*
2 *Reſcriptum ſubſtantia carens nullum omnino eſt, ſi in materia, & facto peccet, veritas ſeruanda eſt.*
3 *Nunciare maleficia ſi teneatur ſyndicus, debet omnia nunciare, etiam nō punibilia & ea de quibus dubitatur an intra vel extra territorium commiſſa ſint.*
4 *Subſtantialia iudicij ſunt quatuor, & vitium in talibus vitiat reſcriptum.*
5 *Appellatur ad iudicem competentem, & impetratio ad incompetentem nunquam ad competentem trahitur.*
6 *Diuerſos diuerſa ſentire nō eſt peccatum, ſicut medici iudicant de citratrice remanſura ex vulnere.*
7 *Fraus, & malitia, an differant. & malitioſæ impetrationis exempla.*
8 *Diſpenſatio non porrigitur ad defectus ſuppreſſos.*
9 *Dotare filiam naturalem pater non compellitur, nec frater vterinam ſororē tenetur.*
10 *Communi diuidundo iudicium prædoni non datur.*
11 *Impetratum ſubreptitie non valet, quia fraus & dolus nemini patrocinari debet.*
12 *Simplex, ſiue ſimpliciter dicitur multis modis.*
13 *Actus annullatio, cui dolus, vel culpa cauſam dederit, pœna eſt, ſecus ſi ſolennitatis defectus.*
14 *Allegans malitiam, eam probare debet, & qualiter probetur.*
15 *Mens hominis poteſt per coniecturas cognoſci.*
16 *Reſcriptum bona fide impetratum, ſi non valet, prout ſcriptū, valet prout poteſt, ſecus ſi dolo obtentum ſit.*
17 *Directarum mandato nitens repellitur, præterquā in tribus caſibus. Vtiliū vero ceſſionarius ſemper cedenti præfertur.*
18 *Emphyteuſeos eccleſiaſticæ impetratio, nō ſpecificatis pactis emphyteuticis, non valet, etiam ſi Papa dicat ſe velle habere pro ſpecificatis. num. 21.*
19 *Confuſa loquutio in loquente dolum arguit.*
20 *Scientia & memoria præſumitur in facto proprio.*
22 *Etiam per mendacium ingreditur quis iudicium.*
23 *Reſcriptum ſubreptitium tribuit delegato iuriſdictionem ſuper negocio principali ita tamen ut ſecundum veritatem procedat. & nu 31.*
24 *Reſcripti ſunt tres partes, ſcilicet narratio, ſupplicatio, & hæ reſpiciunt impetrantem, & concluſio quæ concedentē reſpicit, & in ea fundatur reſcriptū.*
25 *Mendax fit indignus, & æquiparatur furi.*
26 *Reſcriptum funditus falſum nullam tribuit iuriſdictionem.*
27 *Reſcriptum verum in ſubſtantia, & in forma tribuit efficacem iuriſdictionē.*
28 *Reſcriptum verum in ſubſtantia falſum autem in forma de iu. ciui. valet vt procedatur prout iuris, non ſecundum formam.*
29 *Reſcriptum, cui dolus cauſam dederit, de iu. cano. indiſtincte vitiatur.*
30 *Deſtructa forma ſpeciali & fauorabili appoſita in reſcripto, tamen remanet forma generalis iuris communis.*
32 *Reſcripto impetrato per creditorem aſſerentem debitum purum, cum eſſet in diem, ideſt condemnat debitorē ad ſoluendum duplicatis tamen dilationib.*
33 *Fallit in vſufructu formali poſt diem debito. debet enim ferri abſoluteria a libello.*
34 *Idem in debito conditionali.*
35 *Ad intellectum l. in l. Aquilia ſi deletum. ff. ad l. Aquil.*
36 *Reſcripto per creditorem ſcienter, ſibi decem deberi, cum quinque deberentur mentientem impetrato, de iu. cano. debitor a reſcripto abſolui, de iu. ciui. in quinque condemnari debet.*
37 *Impetrantis mendacium in iure proprio reſcriptum vitiat, ſecus in iure aduerſarij.*
38 *Cum animo requiritur factum in maleficijs & econtra.*
39 *Reſcriptum concernens plura determinabilia ſeparanda, illud determinat, ꝙ magis conuenit ſcientiæ reſcribentis.*
40 *Factum, ex diuerſis animi qualitatibus, ad diuerſas delictorū ſpecies trahibile, ad illam ſpeciem trahitur, in qua fuit animus delinquendi. & eſt exemplum in ſubripiente inſtrumentum.*
41 *Reſcripto per fratricidā, ad petitionem fraternæ hæreditatis a Seio poſſeſſæ, impetrato de iu. ciui. non obſtat exceptio ſuppreſſi delicti. ſecus de iu. cano. nume 44*
Fratricida de iu. ciui. interempto fratri ſuccedit, fiſcus tamen ab eo, vt indigno, aufert.
42 *Dos vxoris a viro interfectæ, nec viro, nec fiſco applicatur.*
43 *Indignitas vel ex pacto, vel ex lege eſt. & cui auferenda pœnæ nomine vtrque caſu applicentur.*

45 Declarandum

BIU Cujas

45 *Declarandum ſi quid iudex ſibi in ſententia reſeruet, nec declaret, poteſt ſucceſſor declarare.*
46 *Studens quem modum tenere debeat.*
47 *Clauſula, ſi preces veritate nitantur, an faciat conditionem.*
48 *Impetrans an teneatur de exceptione aduerſarij mẽtionem facere, & an actionis nomen edere, nu. 49.*
50 *Quod non continetur in concluſione reſcripti principaliter, vel acceſſorie, ad delegatum non pertinet.*
51 *Emendare poſſum errorem libelli mei, ſed reſcripti verba mutare nequeo, nõ tamen præſentare cogor.*
52 *Ignorantia, vel ſcientia quando actum eneruet, vel non.*
53 *Poſſeſſorij cauſa delegata, poteſt coram delegato fieri articulus proprietatis ad coadiuuan. poſſeſſorium.*
54 *Impetrans ſuper rei vendicatione, an intelligatur impetrare ſuper publiciana.*
55 *Rei vendicatio, quando eſt vna dictio, ſtricte ſumitur, quando duæ, large.*
56 *Inquiſitor dicens maleficium cõmiſſum in loco, quem aſſerit eſſe de ſuo territorio ſi reus negat eſſe de ſuo territorio, an de hoc cognoſcet.*
57 *Iudex poteſt incidenter pronunciare ſuum eſſe territorium, per hoc tamẽ non acquirit ius territorij, ſed ſimplex ius fori in illa cauſa.*
58 *Territorium alienum nemo ſibi adiudicare poteſt.*
59 *Inquiſitio vtrum ſit remedium ordinarium.*
60 *Inquiſitio quid ſit.*
61 *Inquirens ſi erat in loco, vel menſe, non propterea debet remanere delictum impunitum. idem omiſſo loco, vel tempore, ſi poſtea probetur.*
62 *Iudex contra diffamatos, vel denunciatos non inquirens, vel cauſam, ubi non eſt, fingens puniri debet.*
63 *Sententia, ſuper appellatione conficta ad fauorem confingentis, diſcuſſa tamẽ cauſa, lata valet.*
64 *Reſcriptum contra rem iudicatam, etiam ſi de ea ſit facta mentio, non valet.*
65 *Iudex delegatus ſi pronunciauit contra primam ſententiam, quæ in iudicatũ tranſiuit, an ſecunda ſententia valeat.*
66 *Succumbẽs in perſona propria, ſi obtineat in perſona procuratoris, quid iuris.*
67 *Iudex, ſi teſtes uarient ſuper finibus, dẽt pro ſua iuriſdictione pronunciare.*
68 *Citatus, vbi conſtat de iuriſdictione citantis, non cõparens indiſtincte multatur, ſi conſtet de non iuriſdictione, nullo modo: ſi dubium, eſt, lata demum interlocutoria ſuper iuriſdictione, contra quam pendet exceptio.*
69 *Procurator falſus ſi pronũcietur verus per interlocutoriam, an efficiatur verus procurator.*
70 *Falſi tutoris authoritas, an poſſit conualeſcere, ſi adultus factus maior habeat ratum.*

CAP. XX.

1 SVper literis. † Qui per malitiam tacet verũ, vel exprimit falſum in reſcripto, caret funditus impetratis. Si vero hoc facit ex ignorantia, vel ſimplicitate, ſi quidem Papa nõ erat veriſimiliter conceſſurus, ſimiliter non valet, ſed ſi ſaltem in forma communi conceſſiſſet literas, ſm iuris formam procedit iudex, & bona fides abeſſe præſumitur, vbi enormis læſio reperitur. ff. de præto. ſtip. l. fi. & per Bar. Et ſunt duæ partes. in prima opinionum recitatio. in ſecunda ibi, nos igitur, Papæ diſtinctio. Item ſecunda ſubdiuiditur in duas, in prima, quando impetrans fuit in dolo, in ſecunda, quando in culpa, vel ignorantia. ſecunda ibi, inter alios. Item ſecunda ſecundæ ſubdiuiditur in duas, prima, quando alias habuiſſet literas in forma cõmuni. ſecunda, quando non habuiſſet. ſecunda ibi, ſi vero. Tãdem ponit duas concluſiones. prima eſt, ꝙ indiſtincte cognoſcit de qualitate precum, vt proinde ſciat, an & qualiter ſibi cõpetat iuriſdictio. Secunda concluſio, quod ratio, quę debet mouere delegantem, debet mouere etiam delegatum. prima concluſio ibi, ni forſan. ſecunda ibi, in vtroque. Caſus. quidam dicebant, ꝙ mendax precator caret penitus commodo literarũ. Alij dicebant, ꝙ debet carere commodo formæ, ſed non commodo ſubſtantiæ reſcripti, hoc eſt, vt non procedatur ſm formam in literis expreſſam, ſed ſecũdum iuris rigorem & diſpoſitionem. Papa autem diſtinguit, vt in lra. Ibi, alijs, vt Placentino, & ſequacibus. Ibi, alijs vero, vt Ioanne & Azone, vt ff. ſi cõtra ius, vel vti. pub. l. præſcriptione mendaciorum. Et præmitte
2 ad euidentiam, quod quandoque reſcriptum caret ſubſtantia, & tunc in nulla forma poteſt procedi. quandoque peccat in materia, & in facto, & tunc debet ſeruari veritas, & non aſſertio reſcripti, nec forma contemplatione materiæ data, v. g. vt procedatur ſummariè & de plano, ſed erit procedendum ordinarie, ꝓut requirit ius commune, vt C. de ſenten. & interlo.
3 omn. iud. l. ꝓlatam. † Si poteſtas tenẽt inquirere de maleficijs, vel ſyndicus tenetur maleficia denunciare, etiam ſi non ſint punibilia, debent denunciari, vt veritas iuquiratur, & cauſa cognoſcatur. ff. de publ. l. fi. §. diuus. ꝑ Bar. Idem, ſi dubitaẽ, vtrum ſint commiſſa in territorio, vel extra. nam de hoc debet cognoſci, vt hic. ſic in alia materia, forma, ſeu qualitas improbatur, ſed ſubſtantia, ideſt eſſentia, comprobatur, vt legitur & no. C. de arbit. aut. decernit ius. vbi prauitas & dolus vitiat reſcriptũ, ſed vbi eſt error, & non dolus, non vitiatur reſcriptum, ſed modus reſcribendi. & probatur ante lit. cont. dolus ſummariè quo
4 ad reſcriptum elidendum, ſm Iac. But. † No. quatuor ſubſtantialia iudicij, ſ. iudicem, actorem, reum, & cauſam, ſuper qua, & vitium in talibus vitiat reſcriptum, vt hic, ita no. j. de teſti. c. præſentium, lib. 6. in nouella. † Et no. ꝙ appellatur ad iudicem competentem. ff. de app. l. 1. ſed impetratio iudicis incompetentis nunq̃ trahitur ad iudicem competentem, maxime in
a appellatione ab interlocutoria, quia appellatio a ab interlocutoria nunquã eſt ſauorabilis, ar. j. de app. c. vt debitus. & quia reſcripta, quæ diſcordant a iure ordinario, ſimiliter non ſunt ſauorabilia. In tex. ibi, rigorem, ideſt vigorem, vt comprehendat rigorem & æquitatem ſcriptam, vt ff. de uer. ob. l. ſi ſeruum. §. ſe quit. ff. de eo, quod cer. lo. l. ꝙ ſi Epheſi, ff. depoſiti. l. bona fides.
6 ff. mandati. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. Ibi, ſentire diuerſa. † No.
b ꝙ diuerſos diuerſa ſentire nõ eſt peccatum. b vnde medici poſſunt vnus dicere, ꝙ ex vulnere ſit remanſura cicatrix, alter, ꝙ non ſit remanſura, & neuter eſt falſus. Et ideo medici nõ iurãt de veritate realiter dicenda, ſed quatenus cadit in mente & ani
7 mo ipſorum, vt no. in l. 1. §. 1. de uentre inſpi. † Ibi, ꝑ fraudem, vel malitiã, an iſta duo differant, dic vt no. ff. de pac. l. iuris gen. §. ſed ſi fraudãdi. ſed quod eſt exemplum de malitia? exemplũ habes. s̃. eo. c. ſedes. §. ſi quis vero. Item pone exemplum in eo, q̃ dicit ſe miſerabilẽ perſonam, & ideo impetrauit ꝓcedere ſummarie, & de plano. nam ſi non eſt perſona miſerabilis, non ꝓdeſt ei reſcriptum, quia callide mentitus eſt paupertatis ingenium, vt C. de mendi. validis. l. 1. lib. 11. Item pone exemplum in eo, qui impetrauit reſcriptum tanq̃ miles ſuper peremptoria opponenda poſt ſnĩam, cum re vera non eſſet miles, vel eſſet ignominia miſſus, vt C. de iu. & fac. igno. l. 1. ff. de teſta. mili. l. teſtamenta eorum. Item pone exemplum in muliere, quæ impetrauit ſuper actione de dote, cum eſſent nuptię inceſtuoſæ, vt C. de inceſt. nup. l. ſi quis inceſti. Item pone exemplum in eo qui impetrauit tanquam filius, cum eſſet ſpurius, vt C. ad Orficianum. l. ſi qua illuſtris. Item pone exemplum in eo, qui fecit ſe legitimari tanquam ſimplicem naturalem, cum eſſet in
8 ceſtuoſus. Nam ad defectus ſuppreſſos † nunquam porrigit diſpenſatio, ſed oportet exprimi qualitatem defectuum. ff. de in ius voc. l. ſed ſi hac. §. patronũ. puto tñ ſufficere exprimere qualitatẽ in genere, puta ꝙ eſt illegitime natus, licet nõ dicat ex monacha, vel monacho, ſicut non oportet dicere ex Berta, & Sem
9 pronio ſm Io. And. alibi, arg. c. 2. de ꝓc. in cle. † Item pone exemplum in filia naturali, quæ impetrauit ſuper compulſione patris ad dotandum ſe dicendo filiam, & non exprimendo ſe naturalem. Nam hoc reſcriptum, in quãtum ſapit compulſionẽ, eſt ꝯ ius. ff. de le. 2. l. vxorem. §. pr̃ naturalis. Idem in ſorore non eodem patre nata, quia frater vterinus non tenet eam dotare,
10 vt no. C. de adm. tu. l. nõ oĩ. † Itẽ pone exemplum in p̃done poſſidente ꝓ indiuiſo, qui impetrauit ſuꝑ cõi diuidũdo. nam iſtud iudicium nõ dat p̃doni, vt no. ff. cõi di. l. cõi di. §. inter p̃dones, & tñ ꝓpeteret bonæ fidei poſſeſſori, quia cõis poſſeſſio diuiſionẽ parit ſine p̃iudicio veri dñi, dummodo officio iudicis teneatur, vt ff. fa. erc. l. j. facit quod no. C. de fur. l. 2. ff. de cond. fur. l. & ideo. §. Neratius. C. de arg. & cen. l. coloni, li. 11. Item pone exẽplũ, ſi quis eſt mentitus in tꝑe ſubſtantiali. ff. de exc. tut. l. ſcire oportet. vel dicit ſe appellaſſe intra x. dies, cum eſſent elapſi. Cõ ſuetudo tñ loci iudicij, ſiue iudicis a quo, poſſet tꝑs appellandi præſcribere, vel ꝓrogare, vt ſin. no. C. ſi ꝯ ius, vel vti. pub. l. præſcriptione mendaciorũ. Itẽ pone exemplum ſi quis impetrauit iudicem ſuper teſtamento reuocato. ff. de teſt. mil. l. militis codicillis. §. veteranus. vel ſuper ꝯctu cancellato per notarium ex voluntate partium. C. de ſol. l. inductum. vel ſuꝑ decreto, cui erat
11 renunciatum. C. de iure do. impetran. l. 2. † Et gñal̃r vbicunque ex certa doloſitate impetrantis eſt aliquid ſubreptitie impetratum, qa fraus & dolus nemini dẽt p̃ocinari, vt ff. de fur. l. ita-
12 que fullo. † Ibi, ꝑ ſimplicitatem. ſimplex dr̃ carens plica, i. fraudis duplicitate, & ita accipit̃ hic & ibi, eſtote ſimplices, ſicut columbæ. alibi dr̃ ſimplex. i. vnius caſus diſpoſitio, vt ff. de vul. ſubſti. l. 1. Alibi dr̃ ſimplex. i. ſine alteratione, vt ff. de ver. obl. l. 1. §. ſi
c quis ſimpl̃r. Alibi dr̃ ſimpl̃r c. i. indiffinite, vt ff. ex quib. cau. ma.
13 l. ab hoſtib. §. ſed quid ſimpl̃r. † Ibi, in ſuæ peruerſitatis. No. ꝙ anuullatio actus, q̃ gñal̃r eſt ꝑmiſſus de iure gen. eſt pena, facit ff. de ꝯ. emp. l. ſenatus. ff. de poſth. hær. inſti. l. fi. in fi. & hoc, qñ actus nõ valet, iſta nõ ẽ pena, ſed defectus ꝓuidẽtiæ, vt l. codicillis. §. fi. ff. de le. 2. † Ibi, fuerit facta fides, no. ꝙ q̃ allegat malitiã, dẽt eã ꝓbare, ſed qual̃r hoc ꝓbabit? rñdet gl. ex qualitate ꝑſonę, pone exẽplũ. ff. de ac. & ob. l. fi. & j. de pig. c. illo vos, & de emp.

& ve n.

ADDITIONES.

a Appellatio ab interlocutoria nunquam eſt fauorabilis, quod no. ad declarationem eorum, quæ ponunt Pau. de Caſ. & no. Ale. in l. 1. ff ſi quis cau.
b Vide Anch. in conſi. 210. incip. in contraria, in prin. ubi pulchre.
c Vinc. God. Si vis ſcire, quando ſimplicitas admittatur, vel reprobetur, uide Car Zab. in cle. abuſionib. col. 2. uer. oppono. de pœ. & rem.

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE
BIU Cujas

& ven.c.ad noſtram,& l.non omnes. §.a barbaris. ff.de re mil. Item dicit gl. q̄ colligitur malitia ex qualitate reſcripti, vt ſ̄.eo.
15 c.2.† Mens hominis non poteſt videri,tamen poteſt cognoſci per coniecturas,lx.di.homo Chriſtianus.ſubordinatio actuum mentem oſtendit agentis.l. venter. §. fi. ff. de priui. cre. l.apud Celſum,in prin.ff. de exce.doli.C.de inſti. & ſubſt.l. reprehen-
a denda.Caſſiodorus,nullum a eſt maius mentis teſtimonium, q̄ qualitas inſpecta verborum.imo quam qualitas inſpecta factorum,quæ ſine loquela ſe intelligunt, & per ſolum aſpectū
16 imprimunt ſuam voluntatem vnum alteri, & viciſſim. † Ibi, nos nihilominus, no.in reſcriptis bona fide impetratis,ſi nō valet reſcriptum, vt ſcriptum eſt, valet vt valere poteſt, & vt valere det.ff.de pact.l.reſcriptum.§.fi.& ſic forma reſcripti trahit ad ius cōe,ſed ſi interuenit dolus,tūc ſi nō valet,q̄d ago vt ago,nō valet vt valere poteſt. Exemplum, q̄n non vitiatur reſcriptum, vt ſi erratur in vocabulo loci,t̄n de corpore conſtat per confinia locorum, vel aliam demonſtrationem, de le.3.l. patronus. Item ſi dixit teſtamentum non valere præteritione poſthumi, qui erat iam natus,ſed hoc ignorabatur,vt ff.de libe. & poſth.l. Titius.§.Lucius.Item ſi dixit feudum antiquum,cum eſſet nouum,vel beneficium ædificatum ab antiquo, cū eſſet ædificatum illo inſtanti.vel dixit aduerſarium poſſidere, qui clam deſierat poſſidere.nam cum reſcribens eſſet alias facturus,pro tāto debet haberi,vt no.ff.de pac.l. tale pactum. §. fi. Nam ex iſta diuerſitate non variatur effectus,ergo non vitiat literas,quin p̄ cedatur ſ̄m qualitatem veri,non ſecundum qualitatem aſſerti.ff.de aqua plu.arcen.l.quanquam.§.Iulianus.ff.de rei ven.l.ſi poſt acceptum.vel dixit ſe procuratorem in rem ſuam ex mandato directarum,cum eſſet ex ceſſione vtilium actionum,vt ff.
17 mand.l.ſi procurat.§.fi.† Sciastamen,q̄ ſi quis nititur ex mandato directarum, poteſt repelli niſi in tribus caſibus, vt C. de noua.l.3.& no.ff.de pac.l.cum emptore. Sed ſi agit ex ceſſione vtilium actionum, ſemper præfertur cedenti, quia vtilis actio, quam quis habet gratia ſua tantum,præferē directæ, præſertim quando cedens vſus eſt verbo tranſlatiuo actionum, vt no. in
18 l.1.§.1.ff.ad Treb.per Ia.de Are.† Item pone exemplum in emphyteuta eccleſiæ, q̄ quis non facta mentione de pactis emphyteuticis impetrauit a Papa in feudum. nam non valet impetratio, niſi de pactis facta ſit ſpecifica mentio. nec ſufficeret,ſi
19 æquiuoce & in genere eſſet aſſertum de pactis,vt ff.de tranſac. l.cum Aqui.& ſ̄.de decim.c.ex multiplici, & hic p̄ Ber. † Nā qui confuſe loquitur, in dolo deprehendit, vt l.1.in fi. ff.de actio.
20 emp.cum in poteſtate ſua fuerit clare loqui, & impetrare ſpecifice.† Nam in facto proprio præſumit ſcientia & memoria, p̄-
21 ſertim vbi interceſſit ſcriptura,vt C.de contrahen. & commit.
b ſtip.l.magnam.ff.de pig.l.contrahit.ff.de pac. l. veterib. † Quid ſi Papa dicit, q̄ vult haberi pro ſpecificatis? videtur valere b ac ſi eſſet ſpecificatum.ff.de teſta.mili.l.qui iure.In contrarium videtur, quia iſta clauſula eſt captioſa & iuri contraria, vt C.de preci.impe.offer.l. reſcripta.Item pone, quod quis impetrauit tanquam hæres,cum eſſet bonorum poſſeſſor,quia habet loco hæredis,licet non ſit hæres,vt Inſti.de bo. poſſ. §. quod autem. Item ſi quis impetrauit vt p̄latus,cum haberet in commēdā nā exercitium ei datur,& Papa conceſſiſſet,& concedere debuiſſet literas,& multa alia exempla potes per te ipſum inuenire.
22 † Modo opponitur ſ̄ diſtinctionem iſtius capituli, & vī, quod iſta diſtinctio ſit falſa.nam etiam p̄ mendacium quis ingredit iudicium,vt ff.de pecu.l.eo tempore, & ff.famil. erciſcun.l.cū
23 putarem.† Item lex dicit expreſſe, quod reſcriptum principis ſubreptitium iuriſdictionem tribuit delegato in negocio principali,vt tamen veritatem ſequatur ſecundum acta & probata, ſeu ſecundum quod ſibi iuſtum videbitur,vt d.l. p̄ſcriptione mendaciorum. C. ſi ſ̄ ius uel vti. publ. & facit. C. de erro. aduo.l.fi.C.de fal.l.nec exemplum.Item hoc dictat ratio. Nam de veritate negocij non eſt diſputandum ante li. conteſt. quia non poteſt examinari ſeorſum a principali, vt C.de ordine iudi.l.1.ff.de rei vend.l.officium.ergo neceſſe eſt poſt litem con-
24 teſtatam,quia exceptio eſt peremptoria.† Præterea reſcriptum habet tres partes, ſcilicet narratoriam, ſupplicatoriam, & hæ duæ reſpiciunt impetrantem,& concluſoriam, quæ reſpicit reſcribentem.Eſt enim concluſio,dum dicit, Quo circa mandamus,vt auditis partibus,quod iuſtum eſt,decernas.& iſta concluſio eſt iuſta,ergo vera, & in concluſione, & ſic in veritate fundatur reſcriptum.Nam ſurreptio non reſpicit ſubſtantiam reſcripti,quia eſt ad obſeruantiam iuris communis, vnde ueri ſimile eſt,quod Imperator de facili conceſſiſſet, ergo non vitiat̄,ſed reſpicit formam effectualem reſcripti, & ideo illa forma vitiat̄, quaſi delegatus in negocio principali non ſequatur formā reſcripti.quare neceſſe eſt dicere,q̄ reſcriptū det iuriſdictionem,vt veritas decernat̄,vt l.ſi eū,in prin.ff.ſi quis cau.niſi calūnia impetrātis eſſet notoria,vt no.Inn.in c.j.de offi.vic.Nō ob.C.ſi ſ̄ ius vel vti.pub.l. & ſi legib. q̄a ibi loquit̄ ī priuilegio, q̄d vitiat̄ p̄ ſurreptionē,licet aſſ ſit legib.p̄ſentaneū, q̄a nemini p̄iudicat,vt C.de prec.imp.offe.l.reſcripta.Exēplum. ff.de aqua plu.arc.l.in concedendo,& ff.de flumi.l.quominus. vt puta, q̄dam aſſerendo ſe ſtrenuum militem impetrauit aquam de curſu publico.hoc nemini nocet,& tamen non valet, ſi mentitus eſt, ne ſimplicitas principum circunſcribatur, arg. C. de his,
25 qui a non dño. l. fi. † Itē q̄a mendax fit indignus,& æquiparat furi, vt ff.ad l.Fal.hæreditatū.§.fi.niſi princeps ſciens eum mentiri,faciat ſibi gratiā,vt no.Inn.ſ̄.de relig. domi. c. conſtitutus. Prēterea ad l.& ſi legibus,poteſt reſponderi, q̄ ibi loquit̄,q̄n literas non habuiſſet, quia princeps errauit in cauſa finali, alias non eſſet conceſſurus.Item non ob.C.de fal.l.nec exemplum, quia ibi loquitur in reſcripto falſo in ſubſtātia, & in forma.ſed reſcriptum ſubreptitium ad lites eſt verum in ſubſtātia iuriſdictionis dandæ,licet non ſit verum in forma, ideſt in facti quali
26 tate. † Vnde in materia ſic conclude, q̄ aut reſcriptum eſt funditus falſum,& nullam tribuit iuriſdictionem, non ob.l.Barbarius,quia ibi erat p̄tor verus, & formatus veritate electionis,licet eſſet defectus in ſubiecto,ideſt materia,ſeu perſona eius,in quo defectu ſi populus poſt ingreſſum officij eius ſciuiſſet,veriſimiliter diſpenſaſſet,vt ibi dicitur, & hic. Item non obſt.l.1. C.de teſta.quia ibi non admittitur obiectus, quo probato non ſurgit defectus.Nam publica uoluntas & fama ibi dat validitatem p̄ſonæ teſtis,& ſubſcriptio dat validitatem dicto teſtis. validitas teſtis eſt, quādo in illo negocio & in alijs eſt idoneus quo ad p̄ſonam,quod patet per regulam iuris, & p̄ exceptionem a regula,vt no.in l.1.ff.de teſti.ſed validitas teſtimonij, ideſt atteſtationis non conſiſtit ſub certa regula,ſed variat̄ in facto, q̄ put deponit̄, & non poteſt certa diffinitione comprehendi quod
27 variabile eſt.ff.de vſur.l.mora.† aut eſt verum in ſubſtantia, &
28 in forma, & tunc tribuit efficacem iuriſdictionem.† aut eſt verum in ſubſtantia,& falſum in forma, & tunc, quia p̄tinet ad obſeruantiam iuris communis,valet,vt veritas inquirat̄, & q̄d iuſtum fuerit,decernat̄. Fallit, ſi mendacium fuerit in p̄ceſſibus,quia tunc literę eliduntur p̄ exceptionem ſubreptionis,vt
c patet diffuſe in gl.ordi.Ber.quæ eſt valde c notabilis & magiſtralis.ad hoc allegari poteſt capit. inter monaſterium, de re iudi. circa medium,& de cohabita.cle.& mulie.c.ſup eo,quæ etiam
29 per gl.allegantur.† Aduerte,licet prædicta ſint vera de iure ciuili,tamen de iure canonico ſequenda eſt diſtinctio iſtius capituli,vt concludat̄,quod dolus vitiat reſcriptum,quia etiam cōtractum ſtricti iuris elidit.ff.de dolo.l.eleganter. ff. de condi.in-
30 de.l.in ſumma,in princ.ff.de ver.obl. ſi quis cum aliter. † Item
d no.quod deſtructa forma d ſpeciali & fauorabili appoſita in reſcripto,tamen remanet forma generalis iuris communis,vbi p̄ ſimplicitatem,ſed vbi p̄ malitiam,neutra remanet.Ibi occultata,no.quod occultatio veritatis eſt quaſi falſitas. C. de epiſco.
31 & cler.l.presbyteri.† Ibi,non ſequens formam, oppo. q̄ forma nunquam poſſit omitti,vt ſ̄.e.c.cum dilecta, & ſ̄. de reſti ſp̄o. c.Piſanis.Solu.illud verum, niſi reſcriptum ſit ſubreptitium, quia tunc eſt ſequenda via iuris communis.Verbi gratia,impetraui reſcriptum ſup̄ re mihi tradēda ex cauſa emptionis, aſſerui me ſoluiſſe pretium,& non ſolueram,non condemnabit iudex ſimpliciter ad rē tradendam,ſed ita demum,ſi precium ſoluero,vt C.de ſententi.& interlocu.l.cum eorum,& l.cū iudex.
32 ff.de ſol.l.ſi ſoluturus.† Vel aſſerui debitum purum, & erat in diem,iudex non p̄nunciabit deberi pure,ſed poſt diem dupli cando diē q̄ ſupeſt a die citationis vſq; ad diē purificationis.ff. de pœ.l.aut damnum.§.quiſquis,& ſ̄. de plus petitionibus.c.1.
33 † Fallit in vſufructu formali p̄ miſſo poſt diem,q̄a interim non erat nata actio,nec formata plene,nec vllo modo, vt ff. qn̄ dies vſusfructus legati cedat.l.j.in fi.Et iō tūc ſnīa debet formari abſolutoria a libello.Plene dī formata obligatio & actio, qn̄ pōt excitari ad actum ſuū i.ad experiendum cum effectu, ante ue-
34 ro nō.† Itē in debito p̄ditionali.ff.ſi cer.pe.l.pecuniā.ff.de ędil. edi.l.bouem.§.ſi ſub p̄ditione.Interim enim ferī abſolutoria, reſeruato iure agendi in euentum conditionis.quod & ſi non exprimatur,tacite ineſt.ff.de exceptio.rei iud.l.ſi mater eadem.
35 † non obſt.ff.ad legem Aquil.l. in lege Aquil. l. in lege Aquilia ſi deletū, quia ibi eſt ſpeciale, vt intereſſe de furto p̄ſideret̄, q̄a delictum erat iā p̄ſumatū,& in ſpe de futuro erat læſio de p̄ſenti,ar.ff.de act. emp.l.ſi iactum retis,ſola executio differt̄, & tractus futuri temporis ſpectat ad iudicē occaſione p̄ſentis delicti. Nā abſurdum eſſet,q̄ ex delicto non oriretur actio.ff.de priua.

delic.

ADDITIONES.

a Nullum eſt maius mentis teſtimonium,quam qualitas inſpecta verborum.Vide de iſto dicto cumulata per Ia.May.in l.3.per illum tex.C.de li.præte.

b Adde Ange.in l.omnes,per illum tex.C.de præſcri.30. anno. & vide Ale.in l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.ff.ſi quis cautio.& Iaſ.Mayn.in l. actione. C. de tranſact.

c Et iſtam glo.reputat ad hoc ſingu. Barba. in conſilio 56. alias 57. inci. ſapienter, 2.volum.

d Vinc.God.Adde q̄ ideo deſtructa forma &c.quia forma eſt quæ dat eſſe & ſubſtantiam rei.Ruy.conſi.215.nu.16.lib.3.

BIU Cujas

delic.l.fi. Item conſideratio temporis futuri, ſubſiſtente cauſa de præſenti, pertinet ad legis conſiderationem. & niſi lex ibi diſponeret, poſſet interim mortuis teſtibus perire facultas probandi, qđ eſſet iniquiſſimum. Vnde ibi prouidet actori de iudicio concedendo, & reo de dilatione executionis. Item in d.l. ſuſpenditur ciuilis, nō criminalis executio, ſi interuenit dolus, vel quaſi criminalis, ſi interuenit certa culpa. ff. de tab. exhi. l. lo
36 cum. §. ſi quis. Item ſi narraui, ꝙ mihi debebas. x. ex tali cā, ſup hoc impetraui iudicem delegatum, & non debebas niſi quinque, & ſcienter mentitus ſum, abſolueris a reſcripto per hanc decreta. ſed ſecundum ius ciuile condemnaberis in quinque, & in alijs abſolueris. ff. de excep. doli. l. apud Celſum. §. aduerſus. & iniuſtum eſſet dicere, ꝙ rōne partis nō ꝓbatæ vitiaretur pars ꝓbata, vt C. de tranſ. l. ſi quidem. C. de fur. l. poſt deciſionē, & ĵ. de teſta. c. Raynutius, & c. Raynaldus. ſed illæ leges loquūtur coram ordinario, vel delegato conceſſo ꝓprio motu, non
37 ad poſtulationem. † No. ꝙ actor ex iure ſuo ius metit̄, non ex iure aduerſarij. ff. de rei vend. l. in ſpeciali, & actor in iure, ex quo ius metitur, non dēt mentiri, ſed ſi mentit̄ in iure aduerſarij, non officit reſcripto, qa nemo actor tenetur ꝫ ſe excipere. Fallit, ſi exceptio eſt peremptoria fori. & ratio eſt, quia licet reſcriptum non ſit formale principium iudicij, eſt principiū cāle & incitatiuum, & excluditur p excludentia proceſſum litis, vt hic per Ber. Pone, impetraui iudicem ſuper cicatrice, ꝓbo de ſimplici vulnere, an ſua erit iuriſdictio? rn̄. ſi puniuntur diuerſa lege & diuerſa pœna, non eſt commiſſa iuriſdictio, ſed ſi eadē. l. ſit, licet diuerſa pœna, eſt ſua iuriſdictio. C. de fi. inſtr. l. 2. dic bī, quod iuris eſt concluſiue in libello conuentionali, idem eſt
38 in libello precum. Et no. ꝙ in maleficijs cum facto requirit̄ animus, vel culpa talis, quæ illi pœnę ſubiaceat. & rurſus cum aīo requirit̄ factum. ff. ad legem Aqui. l. ſi quis teſtiñ. §. fin. Solus. n.
a animus a nō infert iniuriā de corpore in corpus, † quando re-
39 ſcriptum concernit plura determinabilia ſeparanda, determinat illud, quod magis congruit ſcientiæ reſcribentis, arg. ff. de
40 reb. dub. l. qui habebat. † Item ꝙ vnum factū ſm diuerſas qualitates animorum poteſt trahi ad diuerſas ſpecies delicti. v. g. furtum inſtrumenti, quod pōt trahi ad furtum & falſum, trahitur ad illam ſpeciem, in qua fuit animus delinquendi, & non ad aliam, in d.l. ſi quis teſtiñ. §. penul. talis tex. valde notabilis. & in dubio ad furtum, ſi pœna mitior eſt de furto, q̄ de falſo. ff. de pę. l. interpretatione. & hæc quæ dñr in reſcriptis & libellis, ſimiliter intelligenda ſunt in mandatis principum, & ſtatutis, &
41 reformationibus ciuitatis. † Sed quid dices in tali exemplo? occidiſti fratrem tuum, cuius hæreditatem poſſidet Seius. Impetraſti iudicem ſuper petitione hæreditatis. oppon̄tur tibi, ꝙ tacuiſti maleficiū, quod ſi expreſſiſſes, minime impetraſſes. certe de iure ciuili hæc exceptio non obſt. in vim declinatoriæ reſcripti, nec in vim peremptoriæ, ꝙ reſcriptum non impetratur ſuper lege, ſed ſuper facto, ex quo reſultat legis ſtatutum, quia dicere, intento talem legem, eſt potius allegatio iuris, q̄ titulus actionis ꝓpoſitæ, quia licet occideris fratrem tuum, tñ ei ſucce dis, tex. eſt no. in l. his conſequent̄, in §. 1. ff. fam. erc. licet fiſcus auferet tibi vt indigno, vt ff. de iure fiſci. l. Lucius. nec ob. ff. ſol.
42 mat. l. ab hoſtibus. §. ſi vir vxorem. † vbi vir, qui occidit vxorem, non lucrat̄ dotem, nec applicatur fiſco, quia hæc confiſcatio non eſſet ei pena, ſed mulieri. Nam ibi alia eſt rō, quia lucrum dotis fit pp onera matrimonij; ſed vir, qui occidit vxorem, non ſuſtinet onera mr̄imonij, imo declinat ipſa, & ſic deficit reſpectiua finalis cā lucrandi. arg. contra. C. de don. inter vi. & vxo.
43 l. ſi maritus. † aut quis eſt indignus pacto, & applicatur offenſo: aut lege, & ſi cum delicto, applicatur fiſco: ſi autem ſine ſuo delicto, & nemini applicat̄ vi indignitatis C. de hær. inſt. l. ſi pater indignus. Item pr̄ indignus ipſo iure & in effectu non facit viā fiſco, quia nihil ab eo cuinci poteſt, qui nihil h̄t. ſed indignus in effectu, ſed non ipſo iure, & ſic p ſn̄iam aperit locum fiſco. ff. de inoffic. teſt. l. Papinianus. §. meminiſſe, & tñ nomen non
44 euellitur ſibi, vt l. ex facto. §. fi. de vulg. ſubſtit. † Sed de iure canonico talis impetrans caret commodo reſcripti, & abſoluet̄ reus à reſcripto. Tamen iſta interlocutoria contra reſcriptum non faceret præiudicium in cauſa principali, vt ff. de li. agnoſcen. l. ſi quis a liberis. §. ſi vel parens, & ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iuris. l. ſi iudex. Ibi, niſi forſan, dictum eſt, ꝙ reſcriptū non eſt efficax ad ꝓcedendum in principali negocio. hic dicit, ꝙ bene eſt efficax ad cognoſcendum de ſubreptione. & ſic delegatus cognoſcit de animo delegantis, quod videtur impoſſibile, quia animum alterius nemo cognoſcit. Sed ad hoc reſpondet litera, quia debet conſiderari animus, qualis eſſe dēt, adeo, ꝙ illa rō, quæ debuit mouere delegantē, debet mouere delega-
45 tum, vnde per rationem cognoſcitur mens. † Et iſtud facit ad qōnē de iudice, qui in ſnīa reſeruauit ſibi aliquid declarādum: q̄q̄ enim, quod non declaratur, non habet̄ pro reſeruato, vt ff. de leg. 2. l. cum pater. §. vicos. tamen ſucceſſor declarabit, ꝓut anteceſſor declarare debuit, tex. eſt hic valde ſin. & adde quod
46 no. per Bart. ff. de appella. l. ab executore, & qđ no. Accur. ff. de iudic. l. ſi prætor. §. Marcellus. † Deinde tu lector per ſingulas partes declara tex. & glo. per ordinem. nam eſt modus legendi, vt capias primo primam partem, & gloſſas eius. Secundo ſecundam partem, & ſic de reliquis partibus, & tandem ſubiungas
47 dicta Inn. prout iacent. † Quæro, vtrum illa cla, ſi preces veritate nitantur, faciat conditionem? reſpondeo, nō, ſed inſtruit, & mandat potius, quia non apponitur ad iuriſdictionem fundādam, ſeu inchoandam, ſed ad procedendum ex ea, argu. ff. de arb. l. ita demum, in fi. & ff. de tute. l. muto. §. ſub conditione.
48 † Quærit Inn. nunquid quis teneatur facere mentionem de exceptione aduerſarij? dic ꝙ non, niſi ſit exceptio ordinata ad impediendum ꝓceſſum, & ſi quis faciat mentionem de exceptione aduerſarij, ſed dicit ſe habere replicationē, debet ꝓcedi in cauſa ſm Inn. verbi gratia, peto a te decem ex mutuo, non obſtante pacto de non petendo, quia dico, ꝙ poſtea feciſti pactū de petendo, & ſic cumulo actionem, & replicationem in libel
49 lo meo. tene menti. † Saluo, ꝙ in reſcripto nō eſt neceſſe edi no men actionis, quia nondum eſt reus, cui edatur, ſed ederetur reo in ius vocato, & ſufficit edere continens pro contento, vt ff. de ędil. edic. l. bouem. §. ſub conditione. & furtū manifeſtum ꝙ non manifeſto, quia quod plus eſt, vtique tanti eſt, vt ff. de infa. l. quid ergo. §. pęna grauior, & ff. de in li. iur. l. cum furti. ac ſi quis reſponderet tacitæ oppoſitioni, vel tacitæ quæſtioni, & ideo non expedit reo plus excipere, ex quo actor fecit commemorationem exceptionis rei, quia actor non pōt venire contra aſſerta in ſuo libello, ex quibus pendet ius agendi, vt C. de libe.
cau. l. cum precum. non ob. ff. fam. erc. l. qui familiæ. quia ibi error, vel ibi non prędiudicat in dominio, quia dominium eſt ius perfectum, & nō tollitur ſola animi deſtinatione, vt ff. de acqu. poſſeſſ. l. ſi quis vi. §. fi. dicit Inn. ꝙ ſi impetrans non facit mentionem de exceptione dilatoria ſolutionis, ꝙ valet reſcriptum, tamen poſſet allegari in contrarium, quia ante diem non eſt actio plene reformata, nec eſt apta ad agere, ergo nec ad impetrare. † Dicit Inn. ꝙ in reſcripto attenditur concluſio commiſſionis, non narratio ſola. & illud, quod non includitur in concluſione principaliter, vel acceſſorie non pertinet ad iudicem delegatum, de hoc no. C. ſi a non competenti iudice. l. ſi de proprietate, & adde, quod no. ff. de iud. ſi quis intentione, & l. ſolemus. ff. de arb. l. quia arbiter. † Errorem libelli mei poſſum emē
51 dare. ff. fam. erc. l. qui familię. l. edita actio. C. de eden. etiam ſi cā ſit criminalis. ff. de adul. l. accuſaturus. ſed verba reſcripti mutare non poſſumus. C. de libe. cau. l. cum precum. & tamen non cogor p̄ſentare reſcriptum, ſi nolo vti eo. ĵ. de reſt. ſpol. c. ex cōqueſtione, p Inn. error ꝓbat̄ per acta, ad quæ fit relatio. C. de er
52 ro. aduo. l. fi. † Valet factum ab ignorante, quod a ſciente non valet, vt hic, & hoc verum, quando ex ſcientia dolus naſcitur. ff. de contrahen. empt. l. domum. ſed quando ex ſcientia nō naſcitur dolus, ſed orit ex ea conſenſus, tunc valet factum a ſciente, quod non valet factum ab ignorante. in delictis autem non ſpectatur validitas. C. de iur. & fac. igno. l. cum teſtamentum Error circa id, quod eſt neceſſarium actui, vitiat actum, l. quæro.
53 ff. de eo, qui p tut. † Sed pone, quod eſt commiſſa cauſa poſſeſſorij retinendæ poſſeſſionis, nunquid coram iudice delegato poterit formari capitulum ꝓprietatis, cum de ꝓprietate nō poſſit cognoſcere? Reſpondeo ſic, quo ad coadiuuandum poſſeſſorum, non ad plene ꝓbandum dominium, vt no. C. qui legi.
54 perſo. l. momentaneæ. † Quæro, vtrum qui impetrat ſuper rei ven. intelligatur impetrare ſuper Publiciana? Reſpondeo ſic, quando res ſunt de eodem corpore, puta de vno & eodem grege, vt no. ff. de rei ven. l. Marcellus. Item licet rei vendicatio ſtrictę ponatur p directo dominio, vt no. ff. ſi ager vectigalis, vel emphy. petat. l. prima, §. qui in ꝓpetuū, & arg. ff. de leg. 3. l. ſi Titius. tamen large publiciana dr̄ rei vendicatio de iure prætorio. Nam & hypothecaria dicitur vendicatio poſſeſſionis. ff. de pigno. l. ſi fundus. §. in vendicatione. Nam nec rei vendicatio
55 auocat nudam poſſeſſionem, vt no. ff. de procu. l. Pomponius. §. ſi res. † Et no. ꝙ rei vendicatio, quando eſt vna dictio, ponit̄ ſtrictę ſed quando ſunt duæ dictiones, ideſt vendicatio & rei ponit̄ large, & facit. ff. de publiciana. l. cum qui. §. in publiciana,
56 & Inſt. de act. §. aliæ. † Sed pone. inquiſitor dicit maleficiū commiſſum in tali loco, quem aſſerit eſſe de ſuo territorio, reus negat eſſe de ſuo territorio, vtrum poterit cognoſcere? & vr̄ ꝙ non, quia cognoſceret in cauſa propria, arg. gl. quæ eſt in l. de iure, in prin. ff. ad munici. quæ gl. eſt ſing. In ꝫrium eſt veritas, quia ſi eſt dubium, an ille locus ſit de territorio, pōt cognoſcere, &

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod animus probatur ex his, quæ quis extraiudicialiter dixit. Ruy. conſi. 63. num. 11. lib. 2. & ex his, quæ antea dixit, conſi. 10. nu. 10. lib. 5, & conſi. 78. nu. 3. lib. 4. Animus nocendi, & intentio non præſumitur, quando datur opera rei licitæ, Ruy. conſi. 74. num. 16. lib. 3. Probatur tamen ex proœmio diſpoſitionis, Ruy. conſi. 112. nu. 3. lib. 2.

BIU Cujas

57 re,& pronunciare ſecundum Inn.† Iudex poteſt pronunciare incidenter ſuum eſſe territorium,tamen per hoc non acquirit ius territorij,ſed ſimplex ius fori in illa cauſa.ita debet intelligi dictum Inn. ſicut per prorogationem non fit maius territoriū, ſed cauſæ cognitio ampliatur,& efficitur de illo foro iuris publici poteſtate iudicium confirmante, non tamen præiudicabit alterius iudicio,qui dicit eſſe de territorio ſuo, vel quia par in parem non habet imperium, vel quia ille,qui vere illi territorio præeſt, maior eſt, vt eleganter no. ff. de man.l.apud eum.
58 † Item nemo poteſt ſibi adiudicare territorium alienum.l.ſicuti.§.Ariſto.ff.ſi ſer.ven.ff.de bo.auth. iudic. poſſ.l. cū vnus. §.is
59 qui. † Quæro, inquiſitio [a] vtrum ſit remedium ordinarium?
a Inn.tangit hic,q̄ ſic,& tamen ceſſat ſuperueniente cauſa & accuſatore re integra:ſed ſi inquiſitio eſſet iam liquidata, nō ceſſaret inquiſitio,ar.C.de abo.l.2. & C. de compen.l.fi. Bar.dicebat,q̄ inquiſitio neceſſaria ex forma ſtatuti eſt remedium ordinarium.Ego dico,q̄ inquiſitio,quæ fit contra iuris ciuilis regulas in caſibus ſpecialibus eſt extraordinariū remedium,quia fit officio iudicis,ſed illa, quæ fit ſecundū iuris canonici regulas,
60 eſt remedium ordinarium,quia regulare. † Eſt autem inquiſitio proceſſus,qui pro motu iudicis ordinarij fit contra diffamatos.C.de offi.recto,prouin.l.iuſtiſſimos.delegatus enim non inquirit,motu ꝓprio.ſ.ſed iuxta mandatum delegantis, vt ĵ.de iudi.c.exhibita. Et adde,quod dicam.ĵ.de iureiur.ca.ad noſtram,
61 el 2.† Et no. q̄ ſi iudex inquirens errat in loco,vel menſe delicti, non tamen debemus dimittere compertum facinus impunitū, Idem,ſi non appoſuit locum,vel tempus in inquiſitione,tamē in ꝓbationibus eſt probatum, quia propter hoc non debet dimittere maleficium impunitum.Ita intelligitur illa gl.ſing.que eſt In ſti.de pub.iud.in prin.ſi tamen ab initio opponeret defectus iſtarum circunſtantiarum,nō ꝓcederet inquiſitio, vt no. Iac.Bu.In ſti.de act.in prin.& Bar.ff.de accuſ.l.l bellorum.Exceptiones vero quo ad circunſtantias non declaratæ poſſunt de-
62 clarari in probationibus.c.præſentium,in fi.de teſt.lib.6.† Et iudex,qui non inquirit contra notorios diffamatos,vel denūciatos a cuſtodibus territoriorū, dēt puniri ſimilitudine ſuplicij, vt C.ne ſanctum baptiſma.l.fi.in fi.Et econtra ſi fingit cauſam, vbi non eſt,debet puniri.C. de excu.tuto.l.ſeueriter.ff.de cuſto. reo.l.diuus.Nam nimia improbitas debet ſubiacere legum ſe-
63 ueritati.C.ſi contra ius,vel vti.pub.l.& ſi legibus. † Pone, quod quis eſt proſecutus confictam appellationem, quam nūquam interpoſuit,& in diſceptatorio examine reportauit victoriam coram ordinario,vel delegato, nunquid valet ſententia? dicit hic Io.An.quod ſic.vnde non oportet,q̄ qui vincit in cauſa appellationis,oſtendat ꝓceſſum primę cauſę,quod eſt no.dignū.
64 adde quod no.Inn. ĵ. de fi.inſtru. c. G. ꝓpetuus. † Quæro,dicit glo.q̄ non valet reſcriptum cōtra rem iudicatam impetratum, de qua non eſt facta mentio, & ego dico,q̄ non valet,etiam ſi
65 ſit facta mentio,vt C.ſen.reſcin.non poſ.l.fi. † Quid ergo,ſi iudex delegatus pronunciauit contra primam ſententiam,nunquid ſecunda ſententia valet?dic q̄ ſi fuit exceptum de prima ſententia in modum peremptorii,& de ea liquet, non valet,vt C.quando ꝓuo.non eſt neceſſ.l.1.quia eſt ita patens calumnia, & iniquitas,quod velari non poteſt, euidens.i.notoria calumnia in ꝓceſſoribus,res etiam ſemel deciſa reddit contrariam ſententiam nullam.nam talis ſententia non poteſt haberi ꝓ veritate, ergo non tranſit in rem iudicatam, non ob.ff. de excep. rei iudic.l.duobus,quia ibi quis venit contra ſententiam ꝓ ſe latam,litem de nouo mouendo,& ideo ſibi imputet. Sed quæſtio noſtra quærit,quando quis venit contra ſententiam latam ꝓ aduerſario.vnde nō eſt quid imputēt victori, qui ꝓ primam ſententiam, obtinuit, & ideo nimirum, ſi prima ſententia, quæ pro veritate habetur, præiudicat poſteriori, maxime lata ab eodem iudice & ex eadem inſtantia. ſucceſſor enim poſſet habere ꝓbabilem ignorantiam de prima ſententia, & tunc ꝓpter dubium ſecunda ſententia valeret, vt ff. de cond.in de.l. eleganter.§. ſi poſt.Item eo ipſo,q̄ quis excipit, rem dubiam facit,quia ſubiicit ſe diſcrimini ꝓbationum,vt no.Inn.in c.ſtatuimus,de offi.delega.dico igit̄, q̄ d.l. 1. C. quando ꝓuo.non eſt neceſſ. habet locum, ſiue primus libellus de nouo offerat̄,ſiue de nouo libellet̄,vt ſit litium finis,vt ĵ.de re iud. c.inter mona-
66 ſterium.de hoc no.Io.An.hic in nouel. † Quid ſi dominus in ꝓpria ꝑſona ſuccumbit,& in ꝑſona procuratoris obtinuit? reſpon. in corpore ſunt duæ ꝑſonæ, ſed repreſentatione vna eſt, & ideo idem,quod in vna ꝑſona iuris eſt.de hoc no. in d.l.1.C. quando ꝓuo.non eſt neceſſ.& ar.ff.de pa.l.ſi plures,& tamen interdum habet quis ꝓ alium,quod ꝓ ſe habere non poteſt.ff.de contrata.l.ſi poſt mortem.§. fi.ff.de bo.auth. iud.poſ.l.cū vnus, ff.de fruc.& li.expen.l.fin.C. de tem. in ꝓpe.reſt.l.petendæ.ſed ibi eſt alia rō, ſ.equitatis, & æqualitatis ſeruandæ. Quæro,dicit gl.q̄ quis tenet̄ facere mētionem etiam de modico beneficio. Pone,magiſter cantus hēt ſtipendiū in eccla, quia docet cātare, impetrat præbendam, nunquid teneatur facere mētionem de ſtipendio?rñ.non, quia ſtipendium non eſt beneficium eccleſiaſticū, cum non ſit deputatum alicui iuri ſpūali,puta canoniæ,vel ordini, ſed eſt mere profanum. ff. de don. l. Aquilius
67 Regulus.† Sed ecce,eſt qō de cōfinib. & teſtes variant, nunqd in iſto dubio iudex teneatur ꝓnunciare ſuam eſſe iuriſdictionem? Rñ ſic, ſi de hoc quæritur incidenter, quia hoc eſt ſpe-
68 ciale in iuriſdictione,vt ff.de indic.l.ſi quis ex aliena.† Et cōclude,aut conſtat de iuriſdictione,aut conſtat de non iuriſdictione,quia notorie quis citat̄ extra iuriſdictionem,vt ſi iudex,qui eſt vltra mare, citet me:aut eſt dubium de iuriſdictione,vel territorio.Primo caſu debeo comparere non expectata alia interlocutoria ſuper iuriſdictione, & ſi non compareo,debeo mulctari.Secundo caſu non tenеor comparere coram iudice, qui non eſt meus nec re,nec geſtu,i.quia nūquam ſe geſſit ꝓ iudice meo.tenementi iſtum modum, qui tribuit tibi intellectum, Tertio caſu tenеor comparere,tū non poſſum mulctari,niſi lata interlocutoria ſup iuriſdictione, contra q̄ pendet exceptio, ita intelligit,quod no.fi.ſi quis in ius voc.nō ierit.l. ex quacunque.ff.iudi.ſol.l.vir bonus,& hoc ꝓ Bar.An ꝓpter vitium ꝓnūciationis ſentētia reddat nulla?dic q̄ ſic,ſi iudex expreſſe errat in ſtatuto legis,vel ratione eius,tex.eſt notabilis.C.de excu.tut.l.q teſtamēto.Et adde,quod no.ff.de peti.hær.l.ſi putas, & ff.de tut,
69 & cu. da. ab his. l.tutor ſi petitus, ibi tex.no.† Sed nunquid falſus [b] ꝓcurator ꝓnunciatus verus ꝓ interlocutoriam efficiat̄ verus ꝓcu.dicit Iac.de Are.q̄ non, in l. 1. §. item Pomponius.C. quod falſo tu.auth.ar.contra C. de fide inſtr. l. fi.in fi.Idem dico in fund.tus falſo prælato, qui prælatus non eſt datiuus, ſed electiuus, vel aliter ꝓ canonicum ingreſſum aſſumendus.c.1. de reg.iu.li.6.Et no.q̄ tutor dubius poteſt legitimari ꝓ decretū iudicis.Itē dubius ꝓcurator p̄ſtita cautione rati.ff.de dam.inf. l.inter quos.§.alieno.Sed falſus ꝓcurator apparenter & exiſtēter nō pōt ꝓ decretum iudicis legitimari, quia debet conſtitui
70 a dño,vel quaſi domino ſm Iac.de Are.† Quæro,nunquid falſi tutoris authoritas poſſit conualeſcere, ſi adultus factus maior habeat ratum?& videtur q̄ ſic.l.ſi tutor,in quibus cauſis in integrū reſtit.non eſt neceſſa. In ĵrium vī, qa reſcindit ꝓ edictū p̄toris.ergo ſubſiſtere non pōt,ſi intereſt.d.l. 1. qd falſo tutore.

ADDITIONES.

a Vide omnino Pan.in rub.infra de iu.verſi.an autem proceſſus &c.& ibi late ſcripta per Mod.& adde eundem Pan.conſilio 25.& latius Cal.conſi.51.& in titu. de accuſ.

b Vinc.God.Falſus procurator tripliciter dicitur,ſ.proprie,propriiſſime,& improprie.Bal.in l.falſus.col.1.C.de fur.Iaſ.in l.ſi procuratori falſo, col. 4. in prin.ff. de cond.ob cau.& quot modis dicatur,declarat Pet. de Anch.in c.noſtro. colu. pen.ver.vlt.circa materiam.de procur.

SVMMARIVM.

1 *Abbas ex officio ſuæ prælationis tenetur ſuæ cogregationis negotia ꝓcurare,niſi conuentus & abbatis negotia eſſent omnino diſcreta.*
2 *Abbatis nomine continetur eccleſia,& econuerſo.*
3 *Officij nomine factum præſumitur,quod citra ius & nomen officij fieri non poterat.*
4 *Mandati præcedentis, vigore agere præſumitur, qui proprio iure non poteſt. alias præſumitur proprio iure.*
5 *Plures ſi admittuntur ad communionem officij publici,et ſimul delinquūt in officio,quilibet tenetur pro parte.*
6 *Reſpondere non dicitur,qui reſpondet,ſed non legitime.*
7 *Prælatus,ſicut & tutor,ad plenitudinem adminiſtrationis vocari dicitur.*
8 *Prælatus ſine capitulo agit,& defendit niſi cauſa ſit ardua vel de magnis rebus,vel capitulum ex iuſta cauſ. contradicat.*
9 *Patrem eſſe legitimum adminiſtratorem,quomodo intelligendum.*
10 *Conſenſus patris requiritur,vbi lis conteſtatur in pertinentibus ad filiū pleno iure.*
11 *Negocium commune prelati & capituli,per quem expediatur & nu.23.*
12 *Filiusfamilias de peculio,ſibi per patrem conceſſo,poteſt eſſe in iudicio.*
13 *Inſtrumentum ſi dicit,talis abbas & conuentus, tractatibus præcedētibus, vendidit,ſi non apparet alio modo de tractantibus, iſta verba nocent perſonis contrahentibus,ſed non eccleſiæ.*
14 *Inſtrumentum ſi dicit,donauit pro bonis & legitimis meritis,probat merita, ſi interuenit inſinuatio.*
15 *Bona capituli aſſimilantur caſtrenſi peculio.*
16 *Capitulum ſi agit,vel reſpondet,& prælatus ex interuallo conſentiat,an iudicium conualeſcat.*
17 *Commune,meum eſt participatione.*
18 *Ratificatio patris non conualidat proceſſum ſolius filij.*
19 *Conſenſus ex interuallo ſuperueniens quibus caſibus tribuat validitatem.*
20 *Authoritas ex interuallo adhibita nunquam tribuit validitatem.*
21 *Permutatio facta per prælatum,& capitulum,tractatu præhabito,an valeat ſi Epiſcopus poſtea ratificet,vices ſuas interponendo.*
22 *Verba,vices ſuas,poſſunt ſignificare tam conſenſum,quam authoritatem.*
23 *Capitulum vertente inter ipſum & prælatum queſtione,an habeat legitimā perſonam ſtandi in iudicio.*
24 *Reſtitutio in integrum quandoque datur maiori,item minori etiam adulto in poſſeſſorio.*

BIU Cujas

25 *Prælatus in cauſa communi agere poteſt etiam nomine prioratuũ, & eccleſia rum ſubiacentium, in bonis vero diuiſis quilibet per ſe agit.*
26 *Prælatus cur conueniri poſſit ſine eccleſia, ſed non econtra.*
27 *Eccleſia in prælato paſſiue eſt, non actiue.*
28 *Capitulum an habeat plenam adminiſtrationem, & legitimam perſonam de per ſe in bonis proprijs, et an poſſint capitulares eſſe teſtes in cauſa capituli.*
29 *Abbas poteſt concedere monacho adminiſtrationem certarum poſſeſſionũ, pro quibus poterit agere, & conueniri.*
30 *Conſenſus capituli requiri non debet, ſi canonicus contra ſuum capitulũ, vel alium eiuſdem capituli canonicum agere velit.*
31 *Authoritas patris requiritur, quãdo eſt quęſtio inter duos fratres de peculio, quia vnusquiſque prætendit ſibi aſſignatum a patre.*
32 *Vacante eccleſia, an poſſit aliquid nouari.*
33 *Authoritatem quis præſtare debeat in iudicio, ſi collegium non conuenitur, ſed vnus ſolus de collegio.*
34 *Indiuiſa bona ſimul habentium, an poſſit vnus ſine alio agere.*
35 *Appellatio abbatis contra vtilitatem eccleſiæ interpoſita non tenet.*
36 *Procurator conſtitutus ad cauſas abſentiæ, non tenetur appellare.*
37 *Appellatione pendente quæ innouari poſſint, vel non.*

CAP. XXI.

1 DOceri.† In cauſa monaſterij conuenitur abbas per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conuentu, nec per hoc poterit appellari, niſi alia cauſa rationabilis appellare permittat, quia Abbas ex officio ſuæ prælationis tenetur ſuæ congregationis negocia procurare, niſi abbatis & conuentus negocia eſſent omnino diſcreta. Et ſunt duæ partes. In prima duplex eſt quæſtio. In ſecunda ſolutio ibi, ſuper quo, expreſſo capite intelliguntur expreſſa membra eius indiuiſa, tamen aliud eſt iuramentum capitis, aliud membrorum, cũ duo iuramenta ſint, alterum prioris, alterum conuentus, vt in c. præſentium, de teſti. lib. 6. Si vero cauſa principaliter & ſpecialiter tãgit prelatum ſuo proprio nomine, non includitur conuentus. Io. And. Ibi in nouel. & vide omnino Cyn. de procu. l. nec tutores, in 4. q. Qui ſubmittit caput, ſubmittit bona. ff. de precario. l. ſi adoptauero. ff. de ſecun. tab. l. ex literis. §. 1. Caput vero põt agere p mẽbris ſuis, de offic. ordi. c. conquerente, per Inn. membra regulãtur a capite, vt Inſti. de ſatiſd. §. fi. Eccleſia eſt in prelato, ſicut ſpiritus appropriatus in corpore ſuo. Caſus. Aliquis impetrauit literas appellationem remota contra abbatem, nulla facta mentione de ipſius conuentu, modo iſte abbas conueniebatur ſuper cauſa communi ipſius & conuentus, quærebatur, vtrum teneretur reſpondere? & nũquid dicendo ſe grauatum poterat appellare? reſpond. q̃ tenetur reſpondere. & ratio, quare tenetur reſpondere, eſt quia negocia ſuæ congregationis cogitur procurare. Hæc ratio vera eſt, niſi abbatis, & conuentus negocia eſſent omnino diſcreta, aut agit de rebus & iuribus eccleſiæ, & cauſa eſt eccleſiæ: aut de rebus & iuribus perſonæ, & cauſa eſt perſonæ, non eccleſiæ, puta ſi principaliter agitur de eius p
a latura, de ope, no. nunc. ff. l. de pupillo. §. fi. per Bar. Baronia a habet membra, ſicut eccleſia, vt no. Inno. de foro compe. c. verũ,
2 † In tex. ibi, nulla mentione, ſ. expreſſa, ineſt tamen tacite, quia nomine abbatis comprehenditur eccleſia, vt ff. de an. leg. l. annua. §. 1. in verbo, tẽplo. & nomine eccleſiæ continetur abbas, & conuentus. dicit lex, q̃ etiam minus legitimus tutor repræſentat pupillum. C. in quib. cau. in inte. reſti. nõ eſt neceſ. l. ſi tu-
3 tor. ff. de le. 2. l. peto. §. mater.† Et illud, quod nõ poteſt fieri citra nomen, & ius officij, præſumitur factum eo nomine, quo fieri poteſt, & ad nomẽ ſequitur effectus, vt ſi dico, p curator, ſequitur procuratorio nomine, vt no. ff. de p̃cu. l. qua ratione, & ſic
4 nomen tuum operi tuo nomen imponit.† Omnis, qui facit aliquid, quod non poteſt facere in propria virtute, p̃ſumitur facere in virtute p̃cedentis mandati, Cy. C. de procu. l. quod quis. Et econtra, quod poteſt facere iure ſuo, & non alieno, videtur
b facere b iure ſuo p̃prio, Cy. C. de ap. l. 1. tamen non mutat rei naturam, vt Inſtit. de adop. vltimo reſponſo. Vnde licet abbas dicat, tali monacho noſtro &c. non facit eum monachum,
5 qui p̃feſſus non eſt, tex. eſt no.† Quod ſi plures admittuntur ad communionem officij publici, & ſimul delinquunt in officio, quilibet tenet pro parte, vt no. Bar. ff. de publ. l. hoc edicto, quod eſt notabile, Bar. Pro mõſtro eſt hic, vt maior ſit filius, q̃ pater, & monachus maior, q̃ ſit ſuus abbas, vt Inſti. de adop. §. minorem. Ibi, & eoſdem, id eſt datos de cauſis cõmunibus. Ibi, querelantibus, de ordinario erat minus dubium, ſed de legato poterat dubitari, quia perſona, quæ non exprimitur, non ſubintelligit. ff. de verb. oblig. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus, in fi. Ibi, ac licet, ſecunda quæſtio. Ibi, poſſint. ſ. abbates. idem de cæteris prælatis tam regularibus, q̃ irregularibus. Item nec capitulum poteſt p̃pter hoc appellare, quia reſcriptum extendit ſe ad
6 capitulum. Ibi, rationalibus, vide j. eo. in clem. 1.† Ibi, legitime, omnis qui tenetur reſpondere, tenetur legitime reſpondere. C.
7 qui dare tu. poſſ. l. in vniuerſis,† Ibi, cum ex officio, ſcilicet prãturæ, & plenum eſt officium, ſicut officium tutoris, qui vocat in plenitudine adminiſtrationis. C. de epiſ. & cle. l. orphanotrophos. ff. de appellatio. l. cum in vna. §. tutor. Inſtitutio. de curato. §. interdum. ff. de adminiſt. tut. l. inter bonorum. Ibi, diſcreta. i. diuiſa quo ad ius adminiſtrandi, & realiter. ff. de adminiſtrat. tut. l. inter tutores. ff. de ſolu. l. q̃ ſi forte. §. 1. & l. quæro. Nã curæ diuiſæ non poſſunt p̃miſceri, vt no. in l. 2. C. de curatori. & exactori. lib. 12. Venio ad gl. magnam, & primo quæro, nunquid, ſi conuenitur Abbas, poſſit nominare congregationem in iudicio ad differendum p̃ceſſum in tempus, quo congregatio conſentiat? dicit glo. q̃ conuentus bene poteſt nominare p̃latum, quia non poteſt eſſe in iudicio ſine abbatis licentia. prudenter ergo facit, qui abbatem conuenit: Sed imprudẽter, qui ſolum conuentum ipſius, quia ſolus conuentus & ſolum capitulum non habet legitimam adminiſtrationem, quia eſt apud p̃latum, ſicut nec filius familias. æquiparat ergo glo. conuẽtum filioſa. & p̃latum patri ſa. qui ſolus eſt adminiſtrator legitimus,
8 vt l. 1. C. de bonis maternis.† Aduerte, in quantum glo. dicit, q̃ prudenter agit, qui abbatem conuenit, ſtatim dicit contrariũ, quia p̃latus ſine capitulo nihil agit: ſed hoc nõ eſt verum, quia imo agit, & defendit, niſi capitulum habeat iuſtam cauſam cõtradicendi, vt quia p̃latus eſſet ſuſpectus, vel minus idoneus. Nam capitulum cauſæ ſuæ adeſſe non p̃hibetur, arg. ff. de p̃curatori. l. filius. §. milites. ff. de iureiur. l. ſed ſi vnus. §. filio. vel niſi negocium eſſet arduum, ſicut eſt, quando quæritur de ſtatu & libertate monaſterij. Item de magnis reb. quod ſcilicet de rebus relinquit arb. trio iudicis, argumen. ff. de excuſ. tuto. l. propter litem, arg. ff. p ſocio. l. idemque. & ſi vnus maior & pater abbas haberet ſub ſe multos filios abbates, & eſſet quæſtio grauis, vel de ſtatu, requireret eius conſenſus in iudicio, ſicut in alienationibus. j. de iudic. cap. deputati, p Innoc. argum. ff. ad Maced. l.
9 filium habeo.† Quod autẽ dicitur de patre, quod eſt legitimus adminiſtrator, intelligit in rebus, in quibus habet vſumfructũ, non in his, quæ p̃tinent ad filium pleno iure, vt no. C. de bo.
10 quæ lib. auth. excipitur, & ff. commo. l. 3. §. ſi filio.† licet tamen non ſit legitimus adminiſtrator, requiritur tamen conſenſus eius tempore litis conteſtatæ, quia tunc radicat iudicium. ff. ſolu. ma. l. cum dotem. §. eo autem tempore. in conteſtatione litis incipit iudicium ſubſtantiari p actum trium pſonarum, in Auth.
11 de litig. §. omnem.† Quærit denuo glo. p quem commune negocium p̃lati & cap̃ituli expediatur? & dicit, quod p ſyndicũ conſtitutum a p̃lato & capitulo, & tutius eſt hoc, quam per ſolum p̃latum, argum. ff. ſolu. matr. l. 2. §. quod ſi in patris, & ff. de procu. l. filius. §. ſed & filia, & in cap. p̃ſentium, de teſt. li. 6. Et prudenter facit p̃latus, ſi non vult ſuſcipere iud cium niſi de conſenſu capituli. & prudentius, ſi p ſyndicum communiter conſt. tutum, & hoc quando bona non ſunt diſcreta, ſed
12 ſi ſunt diſcreta, quilibet de p ſe procuret factum ſuum.† nam & filius fa. poteſt eſſe in iud. cio de peculio ſibi conceſſo per patrem. ff. ſi cert. pet. l. cum filius. ff. de mi. l. denique. §. ſed vtrũ. C. qui bo. ce. poſ. l. pe. & l. cum filius. ff. de verb. ob. l. pleniſſime, p Bar. vide quod no. Inſti. de actio. §. pœnales. Dicit Inno. quod archiepiſcopus poteſt intentare & defendere iura primitiæ pro ſuo intereſſe, de dila. c. expoſuit, in nouel. vniuerſitas non facit actorem, ſed ſyndicum, quia eſt domina!, & non requiritq̃ iudex interponat decretum, dicit Innoc. de procur. c. conſulti. quod eſt no. Si inſtrumentum dicit, Talis communitas fecit talem p̃curatorem, valet inſtrumentum, licet aliqui ſint excõmunicati, de procu. c. conſulti, per Innoc. Mirum eſt, quomodo procu. ita generalis valet, niſi intelligatur, quando vniuerſitas eſt parua, vel certi habent totius communitatis arbitrium & poteſtatem, vt Bononiæ, dicit glo. in Auth. de defen. ciuitatum. §. interim. No. q̃ olim dabatur proc. in certis caſibus, ſed hodie dominus conſtituit, maxime ſi eſt impeditus, Inſti. per quos agere poſſumus. Florentini per eorum ſtatuta dant procuratores corpori creditorum contra fallitos debitores ad ſimilitudinem. l. hoſtile, de qua fit ibi mentio, & ſic eſt reperire procuratores datiuos in l. Qui indiſcretum procuratorem cõſtituit, eius contumaciam ſibi imputare debet, vt lite non con
13 teſta. c. 1. per Innocen.† Si inſtrumentum dicit, Talis abbas & conuentus p̃cedentibus tractatibus vendidit, & nõ apparet alio modo de tractatib. iſta verba nocent perſonis p̃hentib. ſed non eccl̃e. ff. de caſtr. pec. l. ſi forte, p Bart. & ibi declarat. l. optimam, de p̃hen. & commit. ſtip. & glo. que eſt. C. de colla. l. ſi do-
14 c natione.† Si inſtrumentũ dicit, Donat c p bonis & ſuis meritis

---

a Vinc. God. Baronia dicitur quid vniuerſale, & poteſt relinqui vni filio tantum. Bal. in authen. ceſſante, colum. vlt. verſic. & quod ſucceſſio. C. de legit. hæred.

b Adde regulam l. & magis. ff. de ſol. & adde etiam, quod voluit Bar. in l. 2. per illũ. tex. C. pro ſoc.

c Vide plene ſcripta per Mod. in l. ſciendum. ff. de verb. oblig.

BIU Cujas

tis, probat merita, si interuenit insinuatio. l. 1. C. de prædi. cur. lib. 10. alias non, nisi æquiualentia merita nominẽtur specialiter, & expresse, quia tunc statur confessioni, vt non requiratur insinuatio, de donat. l. Aquilius, per Bar. nec ex aliquo interdicto præsumitur fraus seu simulatio verborum. ff. de probatio. l. qui testamentum, in gl. Quamquam si vera esset æquiparatio gl. ꝙ prælatus esset similis patrifa. si in iudicio conuentum esset capitulum, foret necessarius consensus prælati, vt in c. vlt. de iudic. lib. 6. Sed ista æquiparatio nõ est omnino bona, quia in bonis deputatis soli capitulo non requiritur consensus prælati, ut
15 in fine istius c.† Assimilo bona conuentus castrensi peculio, in quo non est necessaria authoritas patris, vt ff. de cast. pec. l. miles præcipua, in §. 1. p Bar. Demum glo. ponit doctrinam, ꝙ si ad solum prælatum, solus prælatus sufficit, si ad solum capitulum, sufficit solum capitulum, si ad vtrunque, vterque. & subdit ꝙ vacante sede non currit præscriptio, s. in bonis communi-
16 nibus, vel solius plati. † Demum quærit, si capitulum agit vel respondet, & prælatus ex interuallo cõsentit, vtrum iudicium conualescat? & videt quod non, vt l. obligari. §. fi. de auto. tuto. Contrarium determinat gl. quia prælatus habet plenius ius cõsentiendi, quam tutor, qui est procurator, quasi in rem suam, vt probat illa lex notabilis. ff. vsufr. quemad. caueat. l. 1. in fi.
17 & ideo conualescit iudicium, quod est no. dignum.† & est rõ, quod commune est, meum est participatione, non dico insolidum, vt ff. de ritu nup. l. illud. vnde cum sit causa propria, meri-
18 to potest ratificare causam.† Alij ꝺicunt. nam pater, qui habet vsumfructum, participat cum filio, vt ff. de vsufr. lega. l. si alij, & tñ ratificando non cõualidat ꝓcessum solius filij, vt no. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. necessitate, nisi quãdo abest ex causa ne-
19 cessaria. C. de ꝓ c. l. exigendi, tex. no. valde.† Aduerte, quædam sunt in potentia conualescentiæ, & ista conualescunt p superuenientem consensum, quædam autem non sunt in potentia conualescendi, & ista non conualescunt, vt l. receptum, ff. cõmunia præd. Ibi mors media impediuit accessum cõsensus posterioris, & quia fictio retro est quidam discursus, vbi requirit
20 medium habile, de seru. rust. præd. l. tria ꝓdia.† Dico, ꝙ ea, quæ requiruntur ꝓ authoritate, nunquam conualescunt, quia authoritas non recipit interuallum, neque diem, & quia in ea cõsistit fundamentum & substantia originis, & sine initio nihil fit: sed ea, quæ requiruntur ꝓ validitate confirmatoria actus, bene possunt subsequi & fingunt retro, vt C. ad Maced. l. fin. & infra de iure patro. ca. cura, & ea quæ non fingunt retro, ratificari non possunt, vt l. bonorum. ff. rem ra. hab. & l. fi. eod. tit. & no. ff. de leg. 1. l. talis scriptura, s. quando non valent a principio.
21 † Quæstio fuit de facto, prælatus cum capitulo fecit præcedentibus tractatibus ꝓmutationem cum Seio, demum eps ratifica uit, & vices suas interposuit, quæritꝫ, an valeat permutatio? dicit Inn. ꝙ non, quia eps debet authorari, & sic a principio. Porro consensus ꝓtinet ad illum, cuius interest, authoritas autem ad magistratum, vel officialem, sed eꝝ non interest, quia tunc in re sua non potest interponere authoritatem. l. 1. & l. obligari. §. tutor. ff. de aut. tut. Ergo consensus epꝫ est authoritas. s. qñ nõ valeret a principio ꝓprie loquendo. mo est decretum, nõ authoritas. Nam decretum est interlocutoria quæ debet seruari p iudicem, sed authoritas spectat ad tutorem, curatorem, platum, nec est interlocutoria, vt ff. de autho. tut. l. inter, & ibi no. Item requiritur ab initio de consuetu. cum cõsuetudinis sit, de reb. eccl. non alie. ca. dudum, li. 6. & no. in l. instar. C. de iure fisci. li. 10. C. qui ꝓ sua iurisd. l. 1. C. de peda. iudi. l. 1. Sed vꝫ, ꝙ si durat consensus ꝓmutantium, quod valeat decretum, vt ex nunc, nõ vt trahatur retro, vt l. obseruare, in fi. ff. de offi. ꝓcon. & legati.
22 † Illa aũt verba, vices suas, qñque supponũt ꝓ authoritate, quãdoque ꝓ consensu, quia sunt significationis communis, & exponunt ſm materiam subiacentem, & ſm ꝙ iuris ratio patiꝫ. Procedo vlterius sup gl. nam platus solus non potest alienare, ergo nec rem in iudicio deducere, vt ff. de iure deli. l. ait ptor, glo. concedit hoc, sed male dicit, quia administrator, qui non potest alienare simpliciter, tamen potest alienare p figuram iudicij, quia est alienatio necessaria, quæ non fit p eum, sed p ministrum legis, i. p iudicem. ff. de sta. li. l. statuli. a cæteris. §. Quintus. tex. notabilis, vt no. C. de his, qui. vt indi. l. Polla. non ob. l. ait ptor. quia ibi actio non competebat, nec ei erat formata, i. applicata deliberatione pendente.
23 † Quærit demum gl. quid si quæstio est inter platum, & capitulum? dicit glo. ꝙ capitulum indiget authoritate curatoris ad litem. Ista glo. supponit, ꝙ capitulũ sungaꝫ vice minoris, alias non daretur curator nec psonæ, nec liti, vt C. de bo. quæ lib. l. fi. §. si autem patre recusante. Cõpostel. dicit, ꝙ capitulum habet legitimam psonam, & non indiget curatore. j. de elec. c. cum ecclesia Vulterana, de cã pos. c. cum
24 olim, de resti. spo. c. 1. & de resti. in inte. c. cũ veniſſet, in fi.† Nã & maiores qñq; hñt restitutionem in integ. & tñ nemo dixerit eos indigere curatore. ff. de in inte. re. l. fi. Itẽ in possessorio iudicio minor restituit in integ. & tñ non indiget curatore, si est adultus ita, ꝙ possit iurare, vt C. qui legi. pso. l. momentaneę, & plene no. in l. 1. C. si de momen. pos. Item facit c. vltimum. de iudi. l. b. 6. & adde quod no. Spe. in tit. de actore, in ver. Item etiã obijcit plato. Et no. ꝙ Collecta. reprehendit gl. quæ dicit, ꝙ pla-
25 tus sine conuentu agere non põt in cõi, quinimo ẽt prioratuũ, & ecclesiarum subiacentium nomine agere põt, de offi. ordi. c. psenti, lib. 6. & p Archi. idem ait, ꝙ qñ bona sunt diuisa, quilibet p se aget, vt no. in c. 2. de pac. lib. 6. & p Arch. 68. di. c. fi. & ita curia seruat ſm eũ. & facit optime. 7. q. 1. qa frater, vbi coadiutor p se agit, multo fortius platus, facit. C. quomodo & qñ iu-
26 dex. l. si pres quasi desertã. & est rõ, quia bonis separatis cap'm redigitur ad instar filij militis, vel emãcipati.† Sed quæro, quare ecclesia non conuenit sine prelato, sed prelatus a sine eccle-
a sia sic? Rñ, quia ecclesia est loco filij, platus vero loco patris. 68.
27 di. quorum dies.† Item ecclesia est in prelato, passiuè, sed non actiuè. idem ait, ꝙ platus solus non potest agere ꝓ eo, quod ptinet ad sacristiam, vel infirmariam, quia nihil habent commu-
28 ne cum plato, ar. j. c. si pp tua, de rescrip. lib. 6.† Item ait, quòd capitulum in ꝓprijs bonis capituli habet plenam administrationem, & legitimam psonam de p se. de hoc no. ī c. statutum, sup verbo, status, de rescrip. li. 6. p Arch. & sicut cohors militũ facit ꝓ curatorem vere & ꝓprie loquendo, ita & cohors capituli. ff. de proc. l. filius. §. sed & milites. tex. valde notabilis. Sed an capitulares possint esse testes in causa capituli? dic ꝙ sic, qa testificant vt singul'. Item & prælatus, si est vnus de singulis, ni si iudicium sit formatum in solo plato. d. cap. psentium. de test. li. 6. p Inno. Pone, dicit Inn. platus cum capitulo &c. neminem de capitulo nominando, an valet? & videtur ꝙ sic, quia solus platus potest, nisi reprobẽt instrumentum de falso, vt quia ꝓbetur quod ibi non interfuit maior pars capituli. nam quod falsum est, interpretatione iuuari non potest. Illud no. quod etiã sine articulis ꝓbationes testium valent. eod. ca. in nouella, quia in causa falsi acerrima fit indagatio, non debet committi examinatio testium. no. tex. ea. dist. Inno. Item ait, quod capitulũ non indiget curatore secũdum Compostel. de hoc p Arch. de in inte. restitu. cap. 2. de hoc no. in Spe. de syndico, circa fi. † Itẽ
29 ait, quòd Abbas potest concedere monacho administrationẽ certarum possessionum, pro quibus poterit agere, & conueniri, vt j. qui cleri. vel vouen. c. in sinuante, de præben. c. dilectus.
30 † Item ait, quòd canonicus contra capitulum, vel alium canonicum potest agere ꝓ præbenda sine consensu capituli, quia non interest capituli, vtrum pbenda pertineat ad vnum canonicum magis, quam ad alium. Sed si esset quæstio inter canonicos diuersarum ecclesiarum, tunc requireretꝫ consensus capituli, quia tractaꝫ de preiudicio eius, & de separatione pben-
31 dę ab ecclesia, & dicit, qđ ita seruat. Curia.† Pone, qđ est qstio inter duos fratres de peculio, quia vnusquisque ptendit sibi soli assignatum a patre, nunquid in tali iudicio est necessaria patris authoritas? videtur ꝙ non, quia non interest patris, quis obtineat. Contrarium est verum, quia patria potestas eis officit, & simul poterit authorari vtrique. ff. de auth. tut. l. accipientis.
32 † Item ait, cum quæritur, nunquid ecclesia vacante aliquid possit innouari? & distinguit, quòd aut agit de his quę expediũtur ecclesia vacante, vt in electione, & ꝓ secutione ipsius, & in his non est necessarius consensus plati, quia prelatus non est in ecclesia vacante, sicut nec heres in hereditate iacente. C. de cap. l. nec nos. Aut sunt alia, quę nõ possunt expediri sede vac. sicut sunt alienationes rerum ecclesię, & tunc nihil est innouandum. Aut non loquimur de alienationibus, sed de administratione. & tunc aut bona sedis vacantis & capituli sunt communia, & nihil est innouandum. Aut sunt discreta, & tunc nõ curaꝫ sedis vacatio quantum ad bona capituli, quia separatorum separata est ratio, argum. ad hoc. ff. de acquir. hered. l. duo fratres, & ff. de in integ. restitu. l. abstinendi, & ff. de actio. emp.
33 l. non est nouum.† Deinde sc as, quando non conuenitur collegium, sed vnus de collegio, quis debeat ei authoritatem prę-stare in iudicio. Nam de hoc habes meliorem glos. quę sit in iure ciuili, in Authen. apud quos oporteat monachos causam dicere, in glo. no. ꝙ monachus, collat. 6. & ibi etiam tractat gl. de exemptis, qui eo ipso, ꝙ sunt exempti, non habent psidem, nisi Papam, vel imperatorẽ in temporalibus, qui est iudex iudicum, vt legitur & no. C. de decu. l. si quis decurio. li. 10.† Ex-
34 tra quęro, quid de fratribus habentibus bona indiuisa, vtrum vnus possit agere sine alio? dic, ꝙ sic, vt ff. de iudi. l. nõ idcirco, & C. de dec. licet indiuisa, li. 10 Et no. ꝙ separatio in facto cõsistit, vt C. si vnus ex plu. ap. l. 1.† Denuo no. ꝙ non tenet appellatio Abbatis ĩterposita ꝙ vtilitatẽ eccle, Ber. ĩ suffragio, vtile est
35 enim

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, quod prælatus æquiparatur tutori & procuratori. Barthol. Soc. consi. 45. inci. circa primam partem huius conclusionis, lib. 1. & cons. 213. cum in præsenti. ver. simile uide. lib. 2. Marian. Soc. consi. 15. incip. visis, ver. hæc autem conclusio. & consi. 32. ex his. ver. probatum. lib. 1.

BIU Cujas

enim eccleſiæ, ꝙ defendat̃, & ſi Abbas appellat, ne defendat, nulla eſt appellatio ipſo iure, nec dicitur innouari aliquid interim, quia non pendet. nam nuda vox diſpergitur ſtatim in aere, ſicut fumus, & nihil remanet. & ille ti. nil nouari appellatione pendente, intelligitur de appellatione valida, & appellatio habet tres particulas. prima ad impetrandum, & ꝺicendum. ſecunda ad reddendas cās appellationis ab interlocutoria. tertia ad proſequendum negocium principale lata ſnīa pro appellante ab interlocutoria. Secundo procurator non plus pōt, q̃ hēt in mandatis, vt ĵ. de ap. c. Nicolao. Tertio caſu eſt plenius
36 procurandum, vt ff. de procu. l. qui procuratorem dat. † Adde, ꝙ procurator conſtitutus ad cās abſentiæ, non tenetur appel-
37 lare, tex. eſt no. ff. de neg. geſt. l. liberto, §. fi. † Vnde cōſidera, ꝙ quædam ſunt quæ non poſſunt tractari, niſi appellatione pendente, & illa poſſunt innouari, ſicut ſunt illa, quæ fiunt ad iuſtificandum, vel impugnandum appellationem, vt C. de app. l. eos, & C. de temp. appel. l. per hanc. Quædam ſunt, quæ appellatione penden. non poſſunt tractari, nec attentari, & iſta ſi vẽtilentur, vel fiant interim, retractantur per viam attentati. Quędam ſunt, quæ attentari quidem poſſunt, ſed pendent ex futura victoria, & iſta interim non retractantur per viam attentati, ſed retrahuntur in fine litis per viam iudicati. ff. de adm. tut. l. chirographis. §. j. & hoc inter partes, ſed ius interim quæſitum tertię perſonæ non retractatur, arg. ff. de infa. l. furti. §. 1. in gl. c. cum M. Ferra. de conſt. ff. mand. l. creditor, in princ. quia ꝺ illā non extenditur vigor iudicij. ff. de infami. l. Lucius. Quædam ſunt, quæ inducunt litis, pendentiam tam in cā principali, quā appellationis, vt ſequeſtrationes, & fructuum deſcriptiones, & iſta poſſunt innouari appel. pẽdente. l. poſtquam. §. imperator, ff. vt legatorum nomine caueatur, & ibi per Dy. & alios.

SVMMARIVM.

1 *Contra ordinem facta per iniuriam fieri dicuntur.*
2 *Monachus non habet proprium, ſi tamē ex induſtria aliquid lucretur, poteſt ſoluere debita. & ſi habet adminiſtrationem, contrahens in caſu permiſſo obligat ſucceſſorem.*
3 *Monialis poteſt facere procuratorem in negocio ſuæ electionis.*
4 *Principale, & principaliter fieri, quid dicatur.*
5 *Principales, complices, ſequaces, adhærentes, qui ſint.*
6 *Multitudo hominum ſi facit ſibi vnū caput, omnes dicentur principales, vnuſquiſque tamen pro ſe tenetur, non pro alio.*
7 *Iudex delegatus æquiparatur nuncio, non efficitur dominus litis, nec mandati fines excedere debet.*
8 *Mandati fines qui dicantur.*
9 *Ordo iuris vbi in reſcripto ſeruari mandatur tranſit in formam reſcripti.*
10 *Obreptio quid ſit, & quomodo a ſubreptione differat.*
11 *Falſum facere, & falſum in petitione proponere differunt, & ea de re Bar. opi. confutatur.*
12 *Falſum reſcriptum eſt nullum defectu ſubſtantiæ, falſo autem impetratū infirmatur vitioſa qualitate.*
13 *Ordo in reſcriptis ſeruari debet, niſi verba ante, & poſtpoſita idem ſapiāt, nec ſint de ſubſtantia formæ.*
14 *Verba ſummarie, & de plano, in reſcripto, an ſint de forma.*
15 *Ordo quid ſit, & quotuplex.*
16 *Ordo ſi a Papa præfigitur, præſumitur de ſubſtantia, & etiam ille, qui non læditur, appellat ob non ſeruatum ordinem.*
17 *Singuli compelluntur ſoluere debita communitatis non tanquam ſinguli, ſed tanquam vniuerſi.*
18 *Proceſſus factus contra formam mandati, an poſſit per partes ratificari.*
19 *Ratificatio ad ſui eſſe validum, quæ requirat.*
20 *Ratificatio a ſciente, quid agatur, facta, eſt potens inducere actum qui tunc explicari poteſt.*
21 *Prorogari non poteſt quod iam conſumptum eſt.*
22 *Generalis, & confuſa mentio priorum literarum, in ſecundis literis an ſufficiat.*
23 *Papa, vel Imperator vbi vult obſtantium tenorē haberi de verbo ad verbum pro ſcripto, nihil obſtans reſcripto officit.*
24 *Verba ſpecialia quæ dicantur, & quæ generalia.*

CAP. XXII.

1 CVm dilecta. † No. ꝙ illud, ꝙ fit contra ordinem, dicitur per iniuriam fieri. ff. de minori. l, ait prætor, §. permittitur. & præſumitur dolus in iudice, qui authoritatem ſuam interponit contra authoritatem legis, vt no. in l. 1. C. de fi. inſtr. & iure haſtæ fiſca. lib. x. Proceſſus factus per literas ſubreptitias irritatur, factus contra formam reſcripti irritus nunciatur. Et quatuor facit, tangit queſtionem, caſſat proceſſum ſecundorū iudicum. Ibi, deprehēdimus, irritum decernit proceſſum priorum iudicum. Ibi, dictus inſuper committit cauſam, & mādat
2 reſtitui ſpoliatū. Ibi, ideoq;. † Ecce monachus non habet proprium, tamen ſi aliquid lucratur ex induſtria poteſt ex eo ſoluere debita vt no. in c. 1. ĵ. de obli. ad ratioci. in nouel. ſm Inno. in additione gl. quæ incipit, ratiocinijs, quod tene menti. Item ſi hēt adminiſtrationem, & ꝺhit In caſu permiſſo, obligat ſucceſſorem adminiſtrationis, vt ĵ. de ſol. c. 1. item qui pro præcipiti ſemita tutam vel certam deſerit viam, ſibi periculum parat, & ſæpe incidit in latrones. Caſus. Vacante monaſterio monialium Heſien. eccleſiæ in Saxonia, duæ fuerunt electæ in diſcordia, ſ. cuſtos, & vna alia monialis. Commiſſa fuit cauſa per primum reſcriptum ſcholaſtico Hildenſen. & coniudicibus, quibus fuit mandatum, vt ad eccleſiam perſonaliter accederent, & perſonæ idoneæ interim adminiſtrationem committerent, cui fieret reſignatio ſubtractorum, qui formam mandati apoſtolici trāſponentes, reſignatione ſubtractorum non facta, de aljjs articulis cognouerunt. iſte proceſſus declaratur nullus, qa contra formam mandati. Secundi iudices fuerunt abbas Rhemenſis, & ſocij, in quo ſecundo reſcripto non fiebat mētio de primis literis, & ſic erat ſubreptitium. Patiebatur etiam aliū defectum, quia ibi erat ſimilis clauſula de reſignatione ſubtractorum, quæ fuit appoſita obreptitiè præter conſcientiam Papæ, vel cancellarij. Papa mandat caſſari ꝓceſſum eorum, quia ſubreptitium fuit reſcriptum, committ. tq; cauſam mandādo ſic decerni, & tandem ad vlteriora procedi ſeruata forma iuris, & forma reſcripti de reſignatione ſubtractorum. Ibi, ꝓcurator
3 monialis, nota monialem poſſe facere procuratorem in negocio ſuæ electionis, de hoc ĵ. de re iudi. c. cum I. & A, de priuile. cum olim. ad hoc etiam poteſt compelli, vt in c. indēnitatibus. §. ſed cum eas, de elec. lib. 6. quia propria eſt cauſa iſte articulus electionis, ſic & procurator in articulo ſuæ procurationis defendendo poteſt facere procuratorem ante li. conteſt. ff. de no. ope. nun. l. 1. in fi. per Bar. hēt ergo monachus proprium officij geſtione, nō dominij acquiſitione, vel annexitate diuitiarum, argu. ff. de excu. tut. l. ſed reprobari. §. 1. C. de mune. patrimo. l. ꝓfeſſio, lib. 10. Non eſt ambitioſus, qui electionem ſuam iure ꝓſequitur, etiam fœmina poteſt proſequi electionem ſuam, vt hic habes. Ibi, ad abbatem &c. Hi fuerunt ſecundi iudices, vt patet p inferiora. Item ibi, præter conſcientiam, & ſic videtur, ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ fieret reſignatio ſubtractorum, quia in iſta clauſula reſcriptum erat falſum, & falſa forma non eſt forma. Ibi, irritandum, ſ. ratione ſubreptionis. Ibi, ſup ſcholaſticū &c. Iſti fuerunt primi iudices Ibi, principaliter. i. p prius, & ſic non
4 erat prætermittendum, vel poſtponendum. † principaliter a di-
a citur fieri illud, q̃ ordinatur ad ſe & per ſe primum, deinde ad ſequentia, ſed quod p ſe non ſtat, non dicitur principaliter. ff. de iuriſd. om. iud. l. & quia. Illud dī principale, quod princi-
5 paliter profertur. ff. de ſtip. ſer. l. ſi ſeruus communis. † Itē principalis dicitur, cuius gratia reliqui faciunt. ff. de ſeruo corrup. l. in hac. iſti alij ſi ſocietatem præſtant, dicūtur complices, ſi famulatum, dicuntur ſequaces, ſi aſſiſtunt p proprio intereſſe,
6 dicunt adhærentes. † Si multitudo hominum facit ſibi vnum caput, ſiue capitaneum, omnes dicuntur principales, tamen vnuſquiſque tenetur pro ſe, & non pro alio, vt no. in l. prætor. ff. vi bo. rap. ſed nonne vnus alteri præſtat opem, ergo tenetur de opere? reſpon. actus principalis includit in ſe opem de neceſſitate, opes confunduntur, nec punitur quis totiplici pęna, quot ſunt perſonæ delinquentes ſimul, quia vnum eſt ſtructū, ff. de fur. l. qui ſeruo. §. fi. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſi familia. ff. de fideiuſ. l. generaliter, extenſa regula de contractibus ad delicta, vt ff. de iudi. l. omnem. Ibi, perſonaliter, ideo debent per ſe accedere, non per ſubſtitutum. C. de cadu. tol. l. 1. §. ne autem. Adde, q̃ no. in c. 1. de elec. lib. 6. Quid ſi ambæ partes ſunt in cōcordia, ꝙ non vadat perſonaliter? videtur, quòd non teneatur accedere, arg. ff. de arbi. l. arbiter ita. vbi dicitur, ꝙ non tenet factū vtraque parte contradicente. Ibi, perſonæ idoneæ, iſta erat forma primi reſcripti. Ibi, committerent, tanquam coſtodi, non tā quā abbatiſſæ. Et no. li. pendente apponi cuſtodem. Ibi, ad opus, quia moniales non habent proprium, ſed quod habent, eſt monaſterij. Ibi, reſignatio, iſta eſt alia clauſula. Ibi, tranſponentes, no. ꝙ forma mandati non debet tranſponi, quia eo ipſo, ꝙ eſt
7 de forma, eſt de ſubſtantia. † Et no. ꝙ iudex delegatus æquiparatur nuncio, quia nunquam fit dominus litis, & in nullo debet excedere vires mandati. ĵ. de offi. deleg. ſi pro debilitate. ff.
8 de ver. obl. qui Rome. §. Callimachus, in fi. † fines mandati dicuntur non ſolum vltima extremitas, ſed a principio vſque ad finem. ff. de exerci. l. 1. §. ſi plures. ff. mand. l. diligenter, cum ſi. ſi
9 mile in l. 1. §. 1. ff. ſi quis ius dicen. non obtemper. Ibi, ac iuris ordinem, duplex erat defectus, ſ. formæ mādati, & ordinis a iure dati, qui ſi mandatur in reſcripto ſeruari, & non ſeruatur, non eſt ne-

ADDITIO.

a Principaliter quid dicatur fieri, vide Moder. Sen. in l. ſi quis nec cauſam, & ibi etiam aliquid per Iaſ. ff. ſi cer. pet.
Vinc. God. Adde ꝙ principale poteſt ſtare ſine acceſſorio, non autem econtra, Maria. Soc. conſil. 3. circa ver. & nota glo. lib. 1.

BIU Cujas

a eſt neceſſaria appellatio, quia iſte ordo a tranſiuit ad formã reſcripti, vt hic, & ar. ff. de arb. l. Celſus, vbi durius agitur cum miniſtro legis, q̃ cũ ipſa lege inanimata, & ſic non ob. C. de appel. l. 1. vbi ordo dat eſſe rei, ſi ordo non ſeruatur, ipſo iure non valet, quod agitur. l. 1. §. 1. de conſt. pec. Ibi, reſtitutis, illud eſt mandatum nouum, quia ſupra non dixit. quod deberet fieri reſtitutio ſubtractorum monialibus, ſed ꝙ fieret reſignatio ſubtractorum cuſtodi. Item ibi de rebus capituli, hic de rebus monialium, ideſt ad vſum earũ. ff. de manum. l. 4. & l. 1. C. ſi per vim, vel alio modo, quæ eſt lex notabilis ad hoc. No. ꝙ dixi in ſummario, ex quo ſequitur, ꝙ maior eſt defectus ordinis ſubſtantialis, q̃ mendacij. † Item no. ꝙ aliud eſt facere fieri reſcriptum pẽr obreptiones, ideſt per fabricã, & aliud impetrare per ſubreptionẽ. Nam obrepere eſt fieri facere falſam ſcripturam, & qui hoc facit, litem perdit, & tenetur crimine falſi, vt ff. de falſis. l. ſi quis obrepſerit, & ff. de iure fiſci. l. in fraudem. §. quoties. ſed qui impetrat per ſubreptionem, non tenetur crimine falſi, nec perdit cauſam, & ſi non excipiatur, valebit proceſſus, vt
11 ſ̃. eo. c. ſuper literis. † Et ideo falſum dicebat Bar. ꝙ petens falsũ debitum, & ſub hoc prætextu faciens citari aduerſariũ, teneatur crimine falſi. nam iſtud non eſt falſum, nec quaſi falsũ quo ad ſpeciem delicti, quia aliud eſt falſum facere, & aliud eſt falſum in petitione proponere, & quia ſi falſum, eſſet nullũ, hoc patet per l. cum putarem. ff. fami. erc. & ff. de pecu. l. eo tẽpore.
12 ff. man. l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus, & l. 1. de cõdi. inde. † porro aliud eſt reſcriptum falſum, quod non eſt impetratum, aliud falſo impetratum, id eſt per mendacium obtentum a reſcribẽte, vt c. ſuper literis. ſ̃. eo. nam in primo deficit ſubſtantia, in ſecundo qualitas vitium eſt. ſic. C. arbi. tutelæ. l. cum interdictæ.
13 ff. de neg. geſt. l. Pomponius ſcribit. † Deinde no. ordinem ſeruandum, quod eſt verum, quando verba præpoſita, & poſtpoſita non ſonant idem, vel ſunt de ſubſtantia formæ, vt patet de ſtipulatione. ſed ſi idem ſapiunt, nec ſunt de ſubſtantia formę, non curamus de ordine verborum, vt ff. de pec. leg. l. quidam, ff. de ſol. nec enim ordo. Iſta eſt via brocardica, de qua hic ſatis
14 per Ber. † Ecce forma dẽt præciſe ſeruari. ſed nunquid illa verba, ſummarie & de plano, ſunt de forma? Reſpondeo, nõ ſunt de forma neceſſitatis ſubſtantialis, ſed de poteſtate arbitrij, qa abundans cautela ſeruandi ordinis nõ nocet, ſecundum Inn. ad hoc lex notabilis. C. quõ & quando iu. l. j. ĩ. de iudi. c. nouit. poteſtatis igitur eſt non neceſſitatis, ſi Papa aliquid notabiliter adijcit ordini ſolito cauſarũ, illud bene eſt de forma, vt hic, ſed ſi detrahit, nõ eſt de ſubſtantia formæ, quia quod formiter fit,
15 includit etiam rudem & generalem materiam. † Ordo proprie non eſt ordo, ſi põt prætermitti. ordo enim proprie eſt ductio alicuius rei ad ſubſtantiã ſuam ſecundum prius & poſterius. dixit quidam philoſophus, ꝙ nihil conſtat ſine ordinis compoſitione. & eſt duplex ordo. ſ. permanens, & ordo coniunctionis
16 formæ & materię, & ordo tranſiens. Et no. vbi Papa præfigit ordinem, talis ordo ſemper preſumitur de ſubſtantia, vt hic, & ĩ. de reſti. ſpo. c. Piſanis. & adde quod dixi. C. de ſen. & ĩterl. om. iud. l. prolatam. Et ꝙ etiam ille, qui nõ læditur, appellat, ſi ordo non ſeruatur. ff. de mino. l. ait ꝓtor. §. permittitur. licet Richar. Malum. dicat ꝙ ibi loquitur de appellatione dubitatiue, non aſſertiue, quia qui non grauatur, non appellat, ſecundum eum. Ego dico, ꝙ etiam tenet appellatio eius, qui ſe putauit grauari, licet non grauatur, & requiritur ſententia ſuper appellatione, ff. de au. & arg. leg. l. Titiæ amitæ, nec reperitur alibi. Item no. diuerſos proceſſus diuerſis rationibus impugnari, quia vtraq; pars impetrauit ſibi iudices diuerſis temporibus, & vtrique ꝓceſſerunt ſecundum omnes, ſed perperam. Item no. monialem & monachũ quædam petere poſſe, vel quia eſt ſpoliatus, vel quia petit nomine collegij, quod intellige cum mãdato. ff. de proc. l. filius. §. milites. vel quia de his, quæ diuiduntur inter monachos, petit partem ſuam, vt l. j. in fi. ff. de colle. illici. vel cũ tranſit ad aliud monaſterium cum licentia, vt ĩ. de cleri. coniu
17 ga. c. qđ a te. † Deinde hic dicit Ber. quod ſingnli compellũtur ſoluere debita communitatis non tãquam ſinguli, ſed tanquã vniuerſi faciẽdo collectam, vt no. in l. quibus. ff. quod cuiuſq; vni. no. & per Bar. in l. 4. §. actor. ff. de re iud. grauabuntur ergo ſin. quia non poteſt aliter cena duci, ſed ſimiliter ſoluetur de eo, quod ab vniuerſitate colligitur, & bene ſeruant hoc datia-
18 rij, qui pro debito villæ capiũt beſtias hominum de uilla. † Sed nunquid proceſſus factus contra formam mandati poſſit per partes ratificari? & videtur ꝙ ſic. l. 3. C. communia vtriuſ. iud. dic non poſſe ratificari, quod nõ eſt, vt no. C. de rei vend. l. mater, † qa ratificatio requirit tria. ſ. ratificantẽ, actũ ratificationis,
19 & rem ratificabilem, quia ratificatio eſt quædam informatio, quæ requirit informabile. i. debet inuenire informandum, qa nullum exiſtit etiam in facti cauſa, vt ff. de leg. 3. l. Lucius. §. collegio. Porro ratificatio requirit duo extrema, & altero dificiente non habet in ſe conſenſum. ad hoc facit quod no. ff. de ver. ob. l. triticum, & C. de inſt. & ſubſt. l. pe. de le. 2. l. cum pr̃. §. uicos, quia per ſe non ſubſiſtit. qđ per ſe intelligi nõ põt. ff. de fideiu. l. heres a debitore, & fuit qõ de facto. nã fuit factum ꝓmiſſum inter eccleſiam ex vna parte, & quatuor fratres ex altera, arbiter diuiſit inter eos & eccleſiam. Item inter ſeſe fuit emologatum, & dicebatur nõ valere quo ad inter ſeſe, quia inter ſeſe
20 non compromiſerunt. † In ꝓrium faciebat, quia ẽt proxenetę, ſiue mediatoris factum poteſt approbari, nec requiritur aliud compromiſſum, vbi eſt uoluntas & conſenſus per ſe valens efficere, & ſic valet vt pactum, non vt cõpromiſſum. l. 1. §. & poſt operis, de no. ope. nun. ff. de arbi. l. ſi de meis. §. recepiſſe. Itẽ arbitria redduntur ex conſenſu. ff. de ap. l. ex conſenſu. iudiciorum autem authoritas dependet a forma mandati. actus igitur, qui põt induci in illo inſtanti, ſeu ſubito, inducitur per ratificationem, licet alius actus non precedat, & ſic ratifico, quod nõ eſt, dũtamen poſſim producere ipſum in eſſe, & ſciam id, qđ ago. ff. de dona. l. ex hac ſcriptura, & ſic ratificatio ponetur incœpti-
21 ue, ſecus, ſi tunc non poſſit explicari. † Item prorogatio nõ hẽt hic locum, quia non prorogatur, quod conſumptum eſt. ff. de preca. l. ſed ſi manente, & quia de perſona ad perſonam nõ fit prorogatio mandati. ĩ. de offi. deleg. c. P. & G. attamen ex qualitate facti præſumitur conſenſus, arg. ff. de proba. l. Procula. ff.
22 de auth. tut. l. impuberes, quę eſt lex nota. † Collec. quærit, vtrũ ſufficiat, ꝙ in ſecundis literis fiat mentio de primis literis generaliter & confuſe. & dicit ꝙ non, ſi vnicę literę precedunt, alle. c. ex literis. ĩ. de do. & cõtu. & de confir. vti. vel inut. c. bonæ. ſed ſi plures præcedunt, ſufficit cla gñalis nõ obſtantium, niſi eſſet al. qua cla notabilis, & ſpecialis, de qua oportet notabiliter & ſpecialiter facere mentionẽ, vt hic, & no. ſupra c. 1. in gl. magna, ver. ſi aũt primũ. & ſubdit, ꝙ ubi primæ literæ nõ reuocantur, ſed iudex adijcitur iudici, non oportet facere mentionem de proceſſu habito coram primo, de offi. deleg. c. corã, qa intelligit adiunctus continuatè, & in eodem ſtatu, in quo cauſam inuenit, & poſt li. conteſt. non põt hoc peti, ꝙ iudex adijciatur
23 iudici. 3. q. 3. c. offeratur, ſm eum. † Item ait, ꝙ vbi Papa vult, ꝙ tenor obſtantium habeatur pro ſcripto de verbo ad verbũ, ꝙ nulla obſtantia officiat reſcripto, quia cõtra libertatem plenitudinis ptãtis Papę nihil ſtatui põt, Papa denique non ſolum hẽt plenam ptãtem vt tutor, ſed ſummam, ſiue ſupremam, vt dixi ſ̃. rex pacificus. non ob. ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. vbi diſtinguitur, an aliquid ſit ſpecificatum necne, quia illa diſtinctio non hẽt locum in iſta materia, qm̃ Papa non põt imponere ſibi legem ſm Colle. Idem ergo in Imperatore, ꝙ nihil poteſt ita conceſſiſſe, quod ꝟrio imperio nõ poſſit reuocare. Sed aliud eſt concedere, & aliud transferre, tñ hoc non decet principem, vt no. de conſang. & affin. c. ꝙ dilecto. in nouel.
24 † Quæro, quę dicantur verba ſpecialia? reſpon. ea, quæ certum ſigificant, licet multa contineant, vt ff. de lib. & poſt. l. Titius, in prin. Item ea quæ non poſſunt niſi vnum caſum continere, vt ff. de fun. inſtr. l. fundus, qui locatus. Generalia autem verba dicuntur illa, quæ prædicantur de pluribus differentibus gradu, vel ſpecie, vt eſt nomen liberorum, vt d. l. Titius, in gl. ff. de lib. & poſth. Item generale eſt, quod obſcurum eſt, quia prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, vel ratione. ff. de pac. l.
b veteribus. cõfuſum b vero eſt, quod intelligi non poteſt. ff. de verb. obl. l. triticum, de iure fiſci. l. ita fidei.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Ordo enim eſt modus agendi, quo omiſſo nihil recte agitur. Bald. in trac. ſchiſm. col. 4. hinc eſt ꝙ ordo ſucceſſionis in materia ſuccedendi, facit diſpoſitionem intelligi ordine ſucceſſiuo. Cur. in conſ. 5. nu. 18.

b Vinc. God. Confuſum. Vide quomodo & qualiter confuſio & commixtio differant, glo. in l. Pomponius. §. plumbum. ff. de rei vend. & adde ꝙ confuſio non fit vigore ſucceſſionis, quando creditori competit actio hypothecaria. Goz. conſi. 94. nu. 47.

SVMMARIVM.

1 *Tempus multum, quod dicatur.*
2 *Terminus banni ſi labatur, & in illo tempore vltimo poteſtas non venit ad banchum, bannitus debet ſe præſentare, & petere præſentiam iudicis, & ſi eam habere non poteſt, debet proteſtari.*
3 *De iure poſitiuo non poteſt præciſa ratio reddi*
4 *Conueniri quis nõ dicitur ex ſola reſcripti præſentatione, niſi ſecuta citatione.*
5 *Præſentia habetur pro citatione, debet tamen etiam monitio adhiberi.*
6 *Præſens non citatus tenetur libellum recipere, non tamen reſpondere, niſi dato termino ad deliberandum.*
7 *Termini lapſus in eo, qui actum, quem poterat expedire omiſerit, quãdo inducat doli præſumptionem*
8 *Tempus non currit ei, qui copiam iudicis habere non potuit.*
9 *Tempus ignoranti non currit. fallit quibusdam caſibus.*
10 *Statuto, ꝙ relinqui non poſſit forenſi, bannito, vel concubinæ, quamuis cõcubinatus, vel indignitas adſit tempore conditi teſtamenti, nihilominus ſi tempore mortis ceſſauerit, valet teſtamentum.*
11 *Quod ad ſtatum veritatis reducitur perinde eſt, ac ſi a principio verũ fuiſſet.*
12 *Lata culpa in contractibus æquiparatur dolo.*
13 *Copiam iudicis quando dicatur quis habere.*

BIU Cujas

14 *Excuſatio leuis excuſat a dolo & lata culpa in non veniendo.*
15 *Per temporis appoſiti lapſum, an, & quando mora, vel periurium probetur.*
16 *Annus, intra quem debet impetrans literas ad beneficia preſentare, quando incipiat currere, & quid in literis gratioſis, & nu. 20.*
17 *Et an finiatur dilatio vbi appareat prius impetrantem nolle procedere.*
18 *Reſcripta ambo ſi ſint ad vniuerſitatem cauſarum, & ex vtroq; citatio emanauerit ad diuerſa capitula non connexa, an dilatio annalis auferat nihilominus ſecundi reſcripti commoditatem.*
19 *Vnico actu non tollitur priuilegium ad plura conceſſum, niſi ſuper illo tãtũ.*
20 *Compromiſſum an duret, donec viuunt compromittentes.*
21 *Annus quotuplex in iure reperiatur.*

C A P. XXIII.

a PLerumque. a Valet ſecundum reſcriptum, licet non faciat mentionem de primo, quo vti noluit impetrans intra annum. Et duo facit, primo tangit impetrantium malitiam. Secundo adhibet medicinam ibi, cum igitur. Caſus. Titius impetrauit literas contra Seium, deinde eꝯ Seius contra Titium nõ facta mentione de prioribus literis, demum Seius cõueniebat Titium per ſecundas literas, obijciebat Titius de inualiditate ſecundarum literarum, quia non fecerat mentionem de primis: replicabatur, ꝙ Titius nunquam fuerat vſus literis ſuis, dicit Papa, ꝙ quia malitijs hominum non eſt indulgendum, & negligentia ſua cuilibet eſt nociua, ꝙ ſi iſte Titius primus impetrans infra annum poſtquam copiam iudicum habuerit, ex malitia, vel negligentia poſtpoſuerit vti, ꝙ vigore ſecundarum literarum poteſt conueniri, licet in ſecundis non ſit facta commemoratio de primis. hoc dicit. † Ibi, multo tempore, multum
1 tempus dicitur tẽpus anni, ſic in Auth. de hær. & Fal. §. ſi quis autem non implens. & iſte annus eſt vtilis a princip. quia non incipit currere, niſi ei, qui de iure & de facto potuit experiri, vt no. de temp. in inte. reſti. l. ſuperuacuam & ideo ei, qui non habet copiam iudicis, nõ incipit currere, dummodo proteſtetur ſecundum Ber. ſimile. ff. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. ſi quis ip
2 ſi prætori. † No. ergo. optimum argu. ꝙ ſi labitur terminus anni, & in illo tempore vltimo poteſtas non venit ad banchum, ꝙ debet ſe præſentare bannitus ad banchum, & requirere præſentiam iudicis, & ſi eam nõ poteſt habere, proteſtari oportet apud tribunal, aliter terminus laberetur, & ſi cauſa eſt capitalis non poteſt ad proteſtandum cõſtitui procurator, quia nec ad comparendum, & proteſtatio ſuccedit loco comparitionis. Et annus iſte olim ſtatuebatur in edicto prætorum, vt Inſtit. de ꝓpetuis & tempora libus actio. in princi. & quorumcunque magiſtratuum, vt ff. de calumniatoribus. l. annus. aliquãdo ſtatuę-
3 bantur ſex menſes, vt. ff. de ædi. edic. l. cum ſex. † Item in diuerſis figuris cauſarum diuerſa ſtatuuntur tempora, & nõ poteſt dari perfecta regula, quia ſunt de iure poſitiuo, de quo rõ præciſa reddi non poteſt, vt ff. de poſtu. l. prima. §. primo. Tempus anni ſtatuitur vaſallo in recognitione feudi, vt in capitulo primo, quo tempo. miles, colla. x. poſtquam iſtud tẽpus præterijt, irreparabile eſt, niſi lex vltra procedat dando reparationem, vt in emphyteuta eccleſiæ, quia cum eccleſia benignius agitur, vt extra de loca. c. potuit. Vel dic, ꝙ iſtud capitulum eſt generale in omni emphyteuta, & conductore, quia poteſt æquitas ca-
4 non eis mitigare rigorem iuris ciuilis in quolibet foro † Ibi, ceperint conueniri, ſcilicet per citationem. nam per reſcripti præſentationem non dicitur quis conueniri, niſi ſequatur citatio,
5 vt no. ſupra eodẽ capit. ſi autem aliquis. † Sed quid ſi fit præſentatio reſcripti pſente aduerſario? Reſpõdeo, præſentia habetur pro citatione. ff. de re iud. l. de vnoquoq;, quia præſens non eſt citãdus per epiſtolam, vt no. Innoc. infra de præbend. c. graue, tamen monendus, vt C. quomodo & quando iudex. l. ſecũda.
6 Archid. ſiue de facto, ſiue fortuito reperiatur coram iudice, non tenetur recipere libellum. Ego dico, ꝙ tenetur recipere, ſed non reſpondere, quia debet habere ſpatium ad deliberandum, vt in authentica. offeratur, de litis cõteſta. C. de hoc notat Archid. v. quæſtione ſecunda, uocatio. niſi ſit talis, qui habeat ius declinandi forum, vt ff. de iudic. l. ſecunda. §. legatis, & §. ſi dubitetur. Ibi, non valere, ſcilicet tãquam ſubreptitias. Ibi, indulgendum, no. ꝙ maleficijs hominum eſt obuiandũ. concordantiæ ſunt ĩ gl. & facit. ff. de aqua plu. arcen. l. ſecũda. §. idẽ Ne
7 ratius. & iſtud verum in iudicijs, in quibus præſumitur dolus & malitia ex termini curſu, & ideo poſt terminum quis non debet audiri, vt hic. Aliquando tamen non præſumitur malitia, quando aduerſarij non intereſt, vt l. mancipiorum. ff. de optio. lega. quæ lex eſt ad hoc ſingularis. Item & hoc pendet ab arbitrio iudicis ſecundum Innocen. quod eſt no. dignum, & maxime ad excuſationem ſyndicorum, qui non denunciãt maleficia. Ibi, copia iudicum, quid ſi in principio habuit copiam, ſed non poſtea? reſpondeo, nocet ei negligentia in principio, quia non purgatur temporis curſu, arg. ff. de officio pfi. l. ſenatũſconſulto. Non obſtat de legatis ſecundo. l. Titia Seio, in §. vſuras. quia ibi mora irregularis, quæ ſicut irregulariter committitur, ita regulariter purgatur ſuperueniente caſu, a
8 quo incipere non poteſt. † No. ergo ꝙ non currit tempus ei, q
9 copiam iudicis habere non potuit, † dicit lex, ꝙ non læditur tẽporis curſu, qui negligens non fuit, vt in Auth. de appellatio. poſt princip. colla. 8. C. qui petant tutores. l. cum a matribus. C. de appellatio. l. præſes. quãdoque tamẽ currit tempus ignoranti ſcilicet ad ſuum commodum, vt ff. de infamibus. l. genero. Vel ſaltem ſi non patitur incommodum, quia ſua nõ intereſt, vt in c. ſtatutum. de prebend. lib. 6. vel quia eſt tempus, quod naturaliter & irreparabiliter labitur, vt tempus ętatis, b vt ff. de minor. l. 3. §. minorem, & ff. de lega. 1. ſi cui legetur. nõ enim poteſt ætas hominum ingenio reparari, quia, vt ait Virgilius, Breue & irreparabile tempus Omnibus eſt vitæ. contra hoc nulla virtus patrocinari poteſt, ſed famam extendere factis, hoc virtutis opus. Ibi, conuenire, no. aliquid conualeſcere temporis curſu coadiuuante, ſic. C. de his, qui a non domino manumittũtur, l. finali, & no. in l. 1. C. qui admitti ad bon. poſ. poſſunt. nam per præſcriptionem multa conualeſcunt, ut legitur & no. ff. de cõdictio. indeb. l. indebitũ. §. ſed & ſi numi. ff. de vſuca. l. cum vir prædium. ff. de dona. cauſa mort. l. ſi alienam. nec eſt nouum, quod quædam conualeſcant, vt ff. de teſtamen. milita. l. neque
10 enim. verſi. ſed ſi mortis, & no. eo. titu. l. miles ita. §. mulier. † Et ideo, ſi ſtatutum dictaret, ꝙ non poſſet relinqui bannito, forẽ ſi, vel concubinæ, & erat concubina, vel indignus tempore teſtamenti, & non mortis, conualeſcit relictum, quod eſt no. dignum. dic, vt l. prima. §. exigit. ff. de ſecun. tab. Ibi, habeatur, ẽt ſi ſecundus impetrans ex certa ſcientia ſuppreſſit veritatem,
11 † quia quod reducitur ad ſtatum ueritatis, perinde eſt, ac ſi ab ipſo principio eſſet verum. nam hæc eſt ratio quare factum fal ſi procuratoris ratihabitione ꝙualeſcit, ſcilicet quia repræſentatur verum, quod ab initio non fuit verum. ff. qui ſatiſda. cogantur. l. Iulianus. ff. de fur. l. ſi vendidero. §. Titius. vel dic, ꝙ propter dolum ſecundi impetrantis primæ literæ non abſorbẽtur propter lapſum anni, quia ſecundæ ſunt perpetuo inutile. & eſt ratio, quia primus impetrans eſt in culpa, ſecũdus in dolo,
12 & dolus præpõderat culpę, vt no. ff. ſol. matrimo. l. ſi mora † In cõtractibus lata culpa, quæ eſt ſcire debere, ęquiparatur dolo, ideſt ſcientiæ, cui non eſt amicus error. l. quod te. ff. ſi cer. pe. In delictis ſecus. idem in iudicijs, vbi dolus purgatur. ff. de condi. ſine cauſa. l. auunculo. ff. de contrahen. emptio. l. domum. ff. de abigeis. l. prima, in fi. Gl. 1. iſtius capituli expedita eſt per notabi
13 le. † Gl. ſecunda q̃rit, quãdo quis dicatur habere copiam iudicis? dic, ꝙ quando habet copiam iudicis competentibus horis. nam qui non venit competenti hora, non dicitur veniſſe, ut l.
14 prima. §. quid ergo. ff. quando appel. ſit. † Quæro, quare negligẽtia nocet? rñ. quia ęquiparatur latę culpę ſecundum Ber, dicit Accur. ꝙ q̃libet leuis excuſatio excuſat a dolo, & lata culpa in non veniendo, vt no. in l. prima. §. fi. ff. ſi quis ius dicenti nõ ob-
15 tem. † dicit Inn. ꝙ vbi eſt appoſitum tempus, mora & periurĩ probantur per lapſum temporis. ſed ſi non eſt appoſitum tempus, debet precedere monitio, vt ipſe no. infra de prebend. c. extirpandæ, & poſt monitionem requiritur aliquod tempus modicum, vt ff. de mi. l. Aemilius, quæ gl. non eſt alibi. In cap. autem noſtro, quia præcedit canonis diſpoſitio, & ſubditur termini aſſignatio, negligentia probatur ſolo temporis curſu. Tamẽ ſcias, ꝙ in delictis, quæ dicuntur, ſed ex altera parte negantur punienda, debet admitti excuſatio probabilis, vt ff. de re mili. l. tertia. §. ſi ad diem, & idem, vbi agitur de punienda contumacia, vt hic, & infra de appel. ca. cum parati. & dictum Inn. debet intelligi in actibus inſtantaneis, non in habentibus tempus commenſuratum ex natura rei, vt ff. de verb. obl. l. continuus. §. illud. quia ibi non eſt neceſſaria alia monitio. Iſtud eſt verum ad obligationem purificandã, ſed ad moram inducendam eſt neceſſaria requiſitio poſt tempus obligationis purificatæ. de hoc no. ff. de verb. obl. l. ſi ex legati cauſa. ff. quando di. le. ce. l. ſemel. §. in habitatione. & adde quod no. Bart. ff. de ver. obl. l. in illa ſtipulatione, ſi calendis, & l. hoc iure, facit. ff. de prob. l. quinquaginta. Sed nimirum. in eodem enim contractu poſſunt aſſignari plures dilationes ſucceſſiuæ. ff. ſi cer. pe. l.
16 lecta. † Quæro, quando incipit currere iſte annus? gl. dicit, ꝙ a tempore præſentationis literarum, non declarat primarum, vel ſecundarum. Glo. dicit a tempore ſecundi reſcripti. In ſumma illius ti. dicit, ꝙ ante præſentationem ſecundi reſcripti non incipit annus, ſed ſtatim poſt impetrationẽ ſecundam, & præ-

ſentatio-

ADDITIONES

a Limita iſtum tex. vt per Ioan. vide Ioan. An. & Io. de Ana. in cap. quia fruſtra, de vſur. limita etiam iſtum tex. per Fel. in cap. cæterum; in ver. prima reſtrictio, ſupra eod.

b Iuxta illud, Senex collige tempus, & illud ſerua.
Vinc. God. Adde quando tempus currat etiam impedito, Ruy. conſ. 27. num. 8. lib. 4. & ibid. nu. 9. & omne tempus, quo ad initium præſumitur vtile præſertim quo ad hoc, vt non incipiat currere contra ignorantem. Ruy. conſil. 54. nu. 4. lib. 5.

BIU Cujas

ſentationem eius incipit annus. Itaque ſuper ſecundis literis procedendum non eſt pendente dilatione anni, ſed ea finita ſic, quia iam abſorptum eſt primum reſcriptum per ſm incõ-
17 patibile & præiudiciale.† Sed nunquid finitur dilatio anni nõ ſolum per curſum temporis, ſed etiam qualitercunque appareat, ꝙ prius impetrans nõ intendat procedere? rñ. ſic, ar.ff.de ſta.homi.l.Aretuſa, & quod no. ff. de acqui.hær.l.quamdiu, & ff.de iudi.l.ſed & ſi ſuſceperit, & ff.de in inte.reſt.l. fin. & dicit Inn.ꝙ cum primus impetrans ſtatim ꝓſentat ſuas literas, habeat annum ad proſequendum, & excludendum ſm impetrãtem, ſed ſi non præſentat, cum primum poteſt, tunc etiam intra annum poteſt effectualiter conueniri, quia melior eſt conditio occupantis, vbi in ſecundis literis nõ fit commemoratio de primis literis, vel fit, non tamen plene, ſed ſubreptitie, quia non dicitur editum, quod non eſt ſufficienter editum. ff. de eden.l.vbi exigitur. & ff.ad exhiben.l.Iulianus, §.quantũ, & ita intelligitur capitulum, vt debitus. j. de ap. & argu. ff. ad Tertul.
18 l.2. §. ſi mater.† Sed pone, ꝙ primũ reſcriptũ erat ad vniuerſitatem cauſarum, & ſm ſimiliter, & ex vtroque manuerat citatio ſuper diuerſis capitulis non connexis. Nunqd lapſus anni auferat commodum totius reſcripti? & videtur ꝙ non, quia vbi plures effectus, ibi plures cauſæ, vt ff. de exce.rei iu. l. ſingulis.
19 † Et quia ꝓ vnum actum non tollitur priuilegiũ ad plura conceſſum niſi ſuper illo tantum, vt ff.de excu.tut.l.voluntaria.nã quandoque beneficium, vel reſcriptum conceditur in actu iterabili, vel ſucceſſiuo, & tunc non tollitur ꝓ vnum actum contrarium inſtantaneum niſi quo ad vnũ vnicum actum, tamen quandoque non eſt iterabile, vel multiplicabile, & tũc tollitur per vnum actum, qui per totum ipſum conſumitur, vt C.de pactis inter empto.l.commiſſoriæ, & l.2.C. de iure dominij impe
20 trando.† Quæro, cum impetratum eſt vnũ reſcriptum, durat, donec viuit mandans, quid in compromiſſum, nunquid durat, donec viuunt compromittẽtes? Reſpon. ſic, niſi ſit lis in iudicio deducta coram arbitris ſuper litis cõteſtatione, vel quaſi: nam licet in iudicijs finita inſtãtia non ſit finita iuriſdictio etiã coram iudice delegato, tamen in arbitro ſecus, quia deſertum eſt cõpromiſſum, vt ff.de ar. l.ſed & ſi cõpromiſſum &.l.item ſi. nam coram arbitro nõ contrahitur eremodicium, quin ſoluatur compromiſſum. & ſi arbitri habent poteſtatem ꝓrogandi, tamen vltra triẽnium prorogare non poſſunt, vt C. de iudi. l.properandum, in prin. Quæro, nunquid, quod hic dicitur de anno, habeat locum in literis gratioſis? reſpondeo nõ, quia nõ reperitur hoc iure cautum, ſecundum Io. And. Iſta ratio non ꝓfirmat ꝓ l.in vẽditione. §. de tempore. ff. de bo. auth.iud.poſ.
21 † Extra no. ꝙ reperit duplex annus, ſ. edictalis. & decretalis primus ſtatuit a lege mortua, ſcdus a iudice, vt ff.de ſucce.edic.l.j. §.decretalis. reperitur etiam conuentionalis, q̃ pacto ſtatuitur.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus a principe eſt maior quolibet ordinario.*
2 *Delegato Papæ debent obedire epiſcopi, & alij prælati in executione cauſę ſibi commiſſæ.*
3 *Credulitatem an inducat dictum vnius diſcreti viri.*
4 *Non eſſe, & non apparere, paria ſunt.*
5 *Iudex vnus an poſſit alium cogere ad oſtendendum de ſua iuriſdictione.*
6 *Executor an poſſit petere copiam reſcripti.*
7 *Per famam an inducatur ſcientia.*
8 *Teſtis de fama facit rem dubiam quo ad præparatoria iudicij.*
9 *Executio ſententiæ diffinitiuę, vel excommunicationis differri non debet, niſi incontinenti probetur exceptio.*
10 *Executor dubius de iuriſdictione mandantium, an partes citare debeat ad diſceptandum de ea re.*
11 *Reuocatiua iuriſdictionis probatur per ſcripturas.*
12 *Omnis ſcriptura in qua fit mentio priuationis, præſumitur poſterior.*
13 *Scire eſt rem probabiliter cognoſcere.*
14 *Ordinarius ſi cum ordinario contendat, quæ forma ſeruari debeat.*
15 *Obedientiam præcipitem præſtare, vel ancipiti via gratificari nemo cogitur.*
16 *Ordinarius non habet neceſſe de ſua iuriſdictione docere.*
17 *Ordinarius ordinario nihil poteſt mandare.*

CAP. XXIIII.

1 a CVm contingat.† Premitte ad euidẽtiam, ꝙ delegatus a principe a eſt maior quolibet ordinario, vt ff. de mino. l. minor autem magiſtratus, & ideo in executione commiſſorum ſibi ordinarius debet ei parere. Secũdo dicas, ꝙ hæc decretalis inſtruit ordinarium, quid facere debeat, cum a diuerſis delegatis recipiat mandata contraria. & tria tanguntur hic principaliter, facti dubitatio, dubitationis ſolutio, & ordinarij inſtructio. Circa primum ponitur factum, & quæſtio facti. Circa ſecundum ſit bimembris diſtinctio. Circa tertium inſtruitur ordinarius in duobus. ſecunda ibi, Super quo. tertia ibi, cæterum. Caſus. primi iudices mandant ordinario, ꝙ denunciet reum, vel actorem excommunicatum. Secundi iudices mandant, ꝙ denunciet eum abſolutum, quæritur, quibus eſt parendum? Reſpondetur, ꝙ ſi ordinario non conſtet de controuerſia iuriſdictionis, eſt parendum primo mandato. ſed ſi ei conſtet de controuerſia, debet ei petenti fieri copia reſcriptorum, quibus viſis aut ei conſtat de iuriſdictione priorũ & non de iuriſdictione ſecundorum, obtemperet primis. Et ſi eꝫ, & tunc econtra, aut de neutra, ſed dubitat, & ſuperſedeat, etiam ſi cum acceptauit mandatum, res non erat dubia, ſed poſtea ante executionem ſurrexit dubitatio, quia dubitatio eſt obſcuritas quædam, ar. optimum. ff. ſi quis ordo in bo.poſ.ſerue. l.2.§. dies, tex. notabilis. Et vnum ſcias, quòd non debet dicere ſe dubitare, vbi non eſt dubitandum. Item ſcias aliud, ꝙ licet ordinarius habeat prædicta diſcutere circa obediendum, vel non obediendum, non tamen poteſt ꝓnunciare ſuper eorũ iuriſdictione, ſubaudi quia eſt inferior, non ſuperior, & merus
2 executor, & non iudex in hoc paſſu. h.d. notabiliter.† No. ꝙ in dubio epiſcopi & alij prelati debent obedire delegato Papæ in executione cauſæ ſibi commiſſæ, & in appendicijs, & connexis. Secundo no. ꝙ dubius de iuriſdictione alterius & non ſua non poteſt pronunciare ſuper iuriſdictione. Tertio no. ꝙ non debet fingere quis ſe dubitare, vbi non eſt dubitandum. No. ẽt ꝙ reſcripta, quorum ptextu aliquid mandatur, debent ꝓduci à mandatario, & de his fieri fides. concordat ad hoc. l. notabilis. ff. depo. l. ſi quis inficiatus. No. hic Ber. ꝙ ꝓpter contentionem iuriſdictionis res fit dubia, quod no. propter contraria mandata, quæ frequenter occurrunt. Item quod ꝓpter contentionẽ iuriſdictionis res fit dubia, & executor huiuſmodi non ꝓcedet. No. ꝙ vbi non mouetur quæſtio iuriſdictionis, iudex non debet eam mouere ſibi ipſi. Ibi, copia poſtulata, no. copiam reſcriptorum iudicibus petentibus edẽdam eſſe. No. ꝙ ſi capitaneus petit ab antianis, ꝙ faciant ſibi copiam reformationum, quæ non ſunt in volumine generali, ꝙ debet fieri copia. Ibi, fuerit dubitandum, quia qui dubitat, ignorat. C. de furt. l. manifeſtiſ-
3 ſimi. §. ſinautem dubius.† Ibi, dubitare, An dictum vnius inducat dubitationem? videtur ꝙ ſic, ut l.j. in fi. ff. quemad. teſta. ape. imo videtur, ꝙ inducat certitudinẽ, vt ff. de dote ꝓlega. l. Theopompus. ſed ibi teſtator diſpoſuerat, ꝙ ſtaretur dicto vnius te-
b ſtis, Dic, ꝙ dictum b vnius diſcreti viri inducit credulitatem, ſi quis vult ei credere, vt ff. de eo, ꝓ quem fa. erit. l. 1. §. dolum. no. ff. de condi. & demon. l. Titio fundus. tamen non tenetur credere. tex. eſt notabilis in l.2. ff. quod fal. tut. auth. qui tex. allegat
4 hic per Ber.† Capio gl. quæ incipit, ſed quid. vt expediantur gl. paruulæ, pone, ꝙ literæ allegantur, ſed non oſtenduntur. dicit gl. ꝙ quæ non apparent, non ſunt. optime facit. ff. depoſiti. l. ſi
5 quis ifficiatus.† Quærit ead. gl. an vnus iudex poſſit cogere aliũ ad oſtendendum de ſua iuriſdictione? & dicit ꝙ non, quia inuicem iuriſdictionem non habẽt, ſed ſunt inter ſe pares, quod eſt notandum. Subdit etiam, ꝙ iudex nõ tenetur obedire, niſi videat reſcriptum. concor. l. 1. C. de manda. princip. C. de iure
6 fiſci. l. ꝓhibitum, lib. 10.† Quærit ſequens glo. an executor ꝓoſſit petere copiam reſcripti? dicit ꝙ ſic, & eſt ratio, quia cõſtare debet ei de mandato, vt ff. de eo, qui ꝓ tutore. l. quæro. Gloſ. ſequens dicit, ꝙ non dicitur reuocari, quod nullũ eſt, ſed denun
7 ciari non ligatum.† Capio nunc primam gl. & quæro, nunqd ꝓ famam inducat ſcient a? & glo. ſentit ꝙ ſic. & ad idem facit, quod no. C. de peri. tuto. l. ſi tutor. in contrarium facit, quia ſciẽtia eſt verorum, & veritas & eſſe idem ſunt, & veritas non põt eſſe falſa, ſed fama ſic, vt ff. de hære. inſtit. l. fi. & ff. de adulter. l. miles. §. pe. Dic, vbi tractatur de magno ꝑiudicio non ſufficit fa
8 ma, ſed vbi de paruo, ſic, vt hic.† Dicit Accurſi. quod vnus teſtis de fama non facit rem dubiam, imo nec duo. C. de reb. credit. l. in bonæfidei, vbi eſt gl. notabilis. quo ad apparatus iudiciorum facit rem dubiam, vt notat, C. de ꝓcuratoribus. l. prima. ſed non quo ad deciſoria, quia hæc res non conſtat ex credulitate. & dicit glo. quod teſtimonium credulitatis eſt quoddam quaſi iuramentum calumniæ, vt in Authẽ. vt hi, qui obl. iuxta medium. Sed nunquid ſufficiat audiuiſſe ab homine leuis opi-
9 nionis? reſpondet, ꝙ non.† Demum ſubdit, ꝙ executio ſententiæ diffinitiuæ, vel excommunicationis, de qua hic loquit, differri non debet, niſi incontinenti probetur exceptio. 3. q. 1. ſicut, vbi de hoc. C. de or. co. l. fi. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatum, per Bart. demum ſubdit, quod figmentis non debet dari occaſio, vt quis fingat ſe neſcire, quod ſcire debet. C. de inceſt. nu. l. cum ancillis. probabilis ergo debet eſſe cauſa, non temeraria, vel confícta.† Quæro, an iſti executores qui dubitant de
10 iuriſdictione mandantium, debeant citare partes in hac diſceptatione? quidam dicunt ꝙ non, quia non habent iudicare. ſimile

ADDITIONES.

a Vinc. God. An delegatus a principe poſſit ſubdelegare, Bart. Soc. conſi. 56. incip. viſo. verſi. circa 5. dubitationem, cum ſeq. lib. 1.

b Vide Bart. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori, in 8. q. in fi. ff. de no. oper. nun. & ibi late per Iaſo. May.
Vinc. God, Alex. conſi. 28. nu. 10. lib. 1. & Grat. conſi. 44. cum aliis, lib. 2.

BIU Cujas

mile no. ff. de bo. poſſ. l. 3. §. ſi cã cognita. hoc tenet Hoſtien. & Ber. Executor enim debet videre p ſcripturas, q̃ poſſit al quid ſuper poteſtate ſua pronunciare, quod eſt multum notabile in executoribus ſentẽtiarum, vt hic in fi. capituli, qui tex. eſt multum ſingu. Capio gl. Sed qualiter, & quæro, nunquid ex ſola in ſpectione literarum poſſit apparere primas literas reuocatas? gl. arguit, q̃ non, ſed aliquid debet eſſe adiunctum p partium confeſſionem. Certe imo poteſt, ſi in literis ſecundis continẽt
11 clauſula, ex certa ſcientia. † Et no. q̃ affirmatiua & negatiua iu riſdictionis, vel, pprius loquendo, reuocatiua probatur per ſcripturas. ff. de leg. 3. l. Lucius. §. Sẽpronio, & ff. de li. le. l. Aurelius.
12 §. fi. † & omnis ſcriptura, in qua fit mẽtio priuationis, præſumi
13 tur poſterior, vt no. C. de codicillis, cum pponatis. † Extra no.
a q̃ ſcire a eſt rem probabiliter cognoſcere, puta per argumẽta, vt ff. ad Tre. l. qui filium. §. fi. & ibi no. licet magis proprie ſit cognoſcere p cauſas producentes. Illa enim dicitur cauſa que p-ducit determinatum effectum, & ideo ſi quis dicit ſe appellaſſe, vel procuratorem eſſe ad petendos apoſtolos, licet ſit vir preclaræ famæ, nõ creditur ei, niſi legitime doceat. ad hoc de ſen. excom. c. inquiſitioni, ſecundum Inn. & Hoſt. & per Arch. in c. cupientes, de ele. li. 6. ſuper verbo, notitiam, & per Io. 23. q. 4. c. quam magnam. nec debet quis eſſe minus diligens ad inquirendum, ff. de noua. l. doli mali, in fi. no. j. eo. c. mandatum. Dicit tamen Collecta. q̃ ſufficeret aſſertio vnius perſonæ notab. non ſuſpectæ. 87. diſtin. c. tantam 20. q. 3. c. præſens, & 8. q. 3. c. 1. facit quod no. in Spec. de citatione. §. ſequitur videre, & in cle.
14 cauſam, quæ. de elec. per Ioan. And. † Quæritur demum, quid ſi contentio eſt inter duos ordinarios, nũquid ſeruatur forma iſtius c. & ſ. e. c. paſtoralis? dic q̃ non, ſecũdum Inn. & Hoſtiẽ. quia ſtud ca. tantum locum habet in executoribus literarum apoſtolicæ ſedis, & iter eos quotidie practicatur. Idem no. Inn.
15 j. eo. c. mandatum. in glo. licet aliter Colle. † Deinde no. q̃ ſi ratio obſcura ſit, vt diſcerni nõ poſſit, neutri parendum eſt, quia non cogitur quis præſtare præcipitem obedientiam, nec gratificari ancipiti via, facit capit. domino guerram, in ti. hic finitur lex. colla. 10. & fac. t pro regibus, qui ſunt indifferentes tempo-
16 re ſchiſmatis. † Tamen verum eſt, q̃ ordinarius de ſua iuriſdictione non habet neceſſe docere, vt ff. de offic. prætor. l. Barbarius Philippus. quia ſolium dignitatis eam oſtendit. dicit Inn. q̃ non intelligit turbare iuriſdictionem ille, qui non tenetur parere. Idem no. q̃ poſtquã reuocata eſt iuriſdictio expreſſe, non poteſt prorogari, quia nullæ remanent reliquiæ iuriſdictionis,
17 † Idem ait, q̃ ordinarius ordinario nihil poteſt mãdare. de hoc no. p Archi. 11. q. j. de perſona. Idem ait de citationibus, q̃ non requiritur cauſæ cognitio, quia citationem nulla probatio præcedere poteſt, vel diſceptatio, niſi talis qualis informatoria, vt no. ff. de fer. l. fi. & quod no. Inno. j. qui matri. accuſ. poſ. cap. in tua, vbi ſuper fama recipitur præparatoria informatio parte nõ citata. illa enim fama non probat aliquid niſi iudicis motum.

ADDITIO.

a Vide Bar. & omnes in l. 1. ff. ſi cer. pet.
Vinc. God. Et no. quod ſcire, & ſcire debere, ſunt paria, vt per Parid. de Put. in tract. Synd. ver. familiaris, & per Aret in l. filium emancipatum. in fi. de acq. hæred.

SVMMARIVM.

1 *Ad veritatem copulatiuæ requiritur, quod ambæ partes ſint verę.*
2 *Dictio, & iterũ, ſtricte, vel late ſumpta, quid importet, & quid dictio pluries.*
3 *Prorogãdi ſimpliciter attributa poteſtas expirat per vnicam validam prorogationem, & quid ſi iterum vel pluries prorogandi data fuerit.*
4 *Collatio beneficij poteſt fieri per interpoſitam perſonam.*
5 *Sequeſtratio beneficij non poteſt fieri, niſi ſubſiſtente cauſa, vt puta contumacia, vel dilapidationis ſuſpicione.*
Et poteſt fieri ante ſententiam, reuocatur autem ſequeſtrũ ſi ſatisdetur de non conſumendo, & reſignando ad mandatum iudicis, vel etiam ſi contumacia purgatur.
6 *Dies & locus apponi debent in citatione.*
7 *Raſura ſcripturam vitiat, & per eam falſitas manifeſta probatur.*
8 *Radens, & in loco raſuræ ſcribens, an duas falſitates committat.*
9 *Confiteri per literas crimen capitale, an poſſit abſens.*
10 *Falſarius qui falſificat acta, perdit cauſam non ipſo iure, ſed per ſententiam.*
11 *Clauſula, ſi iſta eſt, refertur ad omnia.*
12 *Clauſula reſpiciens determinabilia, determinat quodque per ſe, ſicut plurale ſuas ſingularitates.*
13 *Corruptio vnius non eſt generatio alterius.*
14 *Duo proponens vtrunque probare, quando teneatur.*
15 *Reus ſi petat non ſolum abſolui, ſed etiam ſibi adiudicari, nõ ſufficit ad adiudicandum, ſi conſtet de non iure actoris, niſi etiam conſtet de iure rei.*
16 *Sequeſtrum ex qua cauſa fiat. remiſſiue.*
17 *Tres iudices ſi ſint delegati ſimpliciter, an valeat confeſſio facta coram duobus ex eis, vel faciat indicium.*
18 *Confeſſio facta coram iudice, cuius ſententia non valeret, nullius eſt momẽti.*
19 *Concilium facere non poteſt imperator, nec ei præſidere.*
20 *Schiſmaticus obſtinatus hæreticus eſt.*
21 *Imperator non poteſt ius cauſarum dicere Romę, nec citare in regnis, quę ſibi non obediunt.*
22 *Imperator non poteſt conuocare generale concilium, nec clerum Romanum, nec Siciliæ, nec Franciæ.*
23 *Imperia debent ſacris famulari, & non dominari.*
24 *Bellum eſt triplex.*
25 *Belli durantis tempore quicquid fit, incontinenti fieri dicitur.*
26 *Contra malos non eſt vtendum emplaſtro, ſed gladio.*
27 *Concilium generale quis congregare debeat, & qui ad hoc ſint vocãdi, nu 28.*
29 *Cardinalis etiam ſubdiaconus, eſt maior Epiſcopo Florentino.*
30 *Papa ſiue per veros, ſiue per falſos Cardinales eligatur, eccleſia ſemper retinet poſſeſſionem.*
31 *De iuribus incorporalibus nemo mero iure eijcitur.*
32 *Papa poteſt remoueri propter notorium crimen enorme.*

CAP. XXV.

a Olim ex literis. a † Cum in reſcripto plu-
1 ra narrantur operantia diuerſos effectus, nõ ſufficit alterum probare ad vtrũ que effectum conſequendum. vel ſic. Quando ſurgit vna finalis concluſio, requiritur veritas vtriuſque. vel ſic. quando duo accidentia vni ſubſtantiæ copulantur, requiritur veritas coniunctiua. ff. de condi. & demon. l. quod traditur. Accuſatus eſt Titius, q̃ percuſſit Seium cum euidentia cicatricis, fuit probatum vulnus, b ſed non euidẽtia, vñ abſoluendus a to-
b to, non ſolum a tanto. ideſt qualitate, vt no. de elect. c. ſi forte, li. 6. Sed de iure veteri illa decretalis non obtinebat vim. Poteſt ẽt allegari in contrarium. Item econtra, cum vnũ narratur ex pluribus neceſſarijs, vtrunque videtur eſſe diſpoſitum. de fideicõ. lib. l. alieno. §. 1. ſ. e. ca. eam te. Et due ſunt partes, conſultatio, & reſponſio. ſecũda ibi, nos igitur. Caſus. inter P. clericum ſancti Remigij detinentem, & R. de Cliuo prætendentem parochiã, ideſt eccleſiam de Salice per interpoſitam perſonam fuiſſe ſibi collatam, cauſa vertebatur, quæ fuit commiſſa tribus, qui ſolẽniter citauerunt dictum P. ſcilicet primo, ſecundo, & tertio, qui comparere noluit p ſe, nec p reſponſalem aliquem coram eis, ideo ipſum excommunicationis vinculo innodarunt, & fructus dictæ eccleſiæ ſequeſtrarunt. qui P. tædio excommunicationis affectus coram ipſis iudicibus comparuit promittens ſtare iuri, & fuit abſolutus ab excommunicatione, aſſignata ſibi certa die & loco, quibus coram eis, quòd pmiſerat, ſcilicet iuri parere, adimplere, ſequeſtro nullatenus reuocato, qui P. diem & locum radens ex literis abſolutionis in loco raſuræ reſcripſit, q̃d ipſi iudices ei ſequeſtratos fructus aſſignari mandabãt, q̃d ſcelus corã duobus eorum, tertio ſui abſentiam excuſante per literas, eſt confeſſus. Cumque hoc deueniſſet ad notitiam Papæ per literas dictorum delegatorum, Papa commiſit cauſam duobus alijs iudicibus, & dedit eis in mandatis, ne tanta falſitas procederet impunita, q̃ ſi eſſet ita ipſi falſatori ſuper dicta eccleſia imponerent perpetuum ſilentium, & præfato R. de Cliuo ipſam eccleſiam aſſignarent cum fructibus ſequeſtratis. Modo dictus R. coram dictis iudicibus probauit de dicta raſura, & falſitate; & quamquam non probaſſet de ſua canonica inſtitutione, petebat ſibi dictam eccleſiam aſſignari, dubitatio oriebatur per clauſulam, ſi eſt ita, vtrum referatur ad raſuram ita q̃ hoc ſolo p̃bato dicta eccleſia debeat aſſignari dicto R. an vero referatur ad omnia ſuperiora. ideſt ad raſuras & collationem? Papa determinat, q̃ ad omnia, nam & ſi propter delictum dicto P. ſilentium imponatur, tamen ex hoc dicto R. nihil accreſcit, niſi probet de canonica collatione.
2 † Ibi, & iterum, hæc dictio ſtricte ſonat pro ſecunda vice, ſed large ſignificat, quoties opus eſt, cum profertur a lege, vt ff. de edẽ. l. veluti. §. hæc vox. ſed cum profertur ab homine, binario numero eſt contenta. ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ſed dictio, pluries, ternario numero eſt contenta, vt j. eo.
3 c. in verbo, pluries. † & facit ad compromiſſa, in quibus datur poteſtas arbitris prorogandi terminum ſemel & pluries. Si autem datur arbitrium prorogandi, nec aliud additur, intelligit ſemel tantum, vt ff. de ver. ſign. l. boues. §. hoc ſermone. & hoc ſi prorogatio ualuit, ſed ſi nõ valuit, intelligitur de prima quæ ualuit. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio, la prima, & arg. ff. de iureiuran. l. qui per ſalutem. quod habetur. j. eo. c. ſi com, promiſſarius, §. 1. de elect. lib. 6. vbi licet electio ſit nulla, tamen
4 functus eſt officio eligendi, dic vt ibi. † Ibi, per interpoſitam p-ſonam, no. q̃ collatio beneficij poteſt fieri per interpoſitam perſonam. hec tamen interpoſita perſona non præbet miniſterium, ſed ipſi abſenti recta via acquiritur, vt ff. de manumi.

vind.

ADDITIONES

a Pondera iſtum tex. vt per Cardi. & refert Iaſ. in l. contra maiores. C. de inoff. teſt.

b Confirmo per ſi. nam quando inſultus fit in vno loco, & vulnus in alio, inſultus non confunditur cum vulnere, ſed cõcentur plura delicta. ſecundum Bal. in c. 1. §. iniuria, de pace iuram. fir. Ana. conſi. 9. incip. caſus talis eſt.

BIU Cujas

vlnd.l.pater ex prouincia. & hoc eſt generale in omnibus inſeparabilibus a perſona. vnde dicit Bar. q̃ per liberam perſonã acquiritur alteri vſusfructus directus, & non vtilis. Ibi, noluit, non facere, quod debetur, eſt nolle illud facere. Ibi, ſequeſtrari, quod facere potuerunt p̃miſſo peremptorio, vt hic, quia miſſio in poſſeſſionem non habet locum in iſto caſu. j. de eo,
5 qui mit.in poſſ.c.eum qui, lib.6. † Et no. quod glo. dicit hic, q̃ ſequeſtratio fieri nõ poteſt niſi ſubſiſtẽte cauſa. Item dicit Inn, cauſa poteſt eſſe vera contumacia, vt hic. Item dilapidatio, vt l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſda. cogan. Item ſuſpicio dilapidationis, vt ſubtrahatur materia dilapidandi, quod arbitrio iudicis committitur. Adde, dicit Bar. q̃ lite penden poteſt fieri deſcriptio fructuum, vt tollatur occaſio furandi, vel fraudãdi. ſequeſtratio autem non poteſt fieri ante ſententiam, de iure fiſci. l. facultas, p̃ Bart. lib.10, niſi per inſtrumentum conſtaret de iure agentis. C. de agri. & cen. l. litibus, lib.11. per Bar. Item ibi dicit, quod ſequeſtrum reuocatur, ſi ſatiſdetur. Bar. hæc ſatiſdatio debet habere duo capita, ſ. de non conſumendo, ff. de pet. hær. l. diuus. & de reſignando ad iudicis mãdatũ, argu. ff. de dolo. l. ſi oleum. Cũ enim ſatiſdatio loco ſequeſtrationis cedat, ar. ff. ad Car. l. de bonis. §. qui pupillo. ſic fructus ſequeſtrati nõ poſſunt vſu conſumi, imo nec vendi, niſi corrumperentur, & tunc iudicis authoritate, argu. in l. fi. ff. de requirendis reis. Item nec p̃ſtita dicta ſatiſdatione, quæ vice ſequeſtri fungitur. Iſtud eſt certum, quòd vbi ſequeſtratio fit propter contumaciam, ibi purgata contumacia ad mandatum iudicis ſequeſtrum reuo-
6 catur. Caſus eſt hic multum notabilis. † Ibi, diem aſſignarunt, no. quod monitio debet cõtinere aſſignationem diei, loci que, & ſic eſt argu. quod niſi dies & locus apponatur in citatione,
7 non valet. † Ibi, radens, a no. q̃ non ſolum ſcripturam vitupe-
a rat, ſed etiam per ipſam falſitas manifeſta probat. ff. ad munic.
8 l. Titio, C. de edi. diui Adr. tol. l. fin. † Sed an ſint duæ falſitates, vna in radendo, alia in ſcribendo ita, quòd puniat duplici pena? reſpon. vnum eſt delictum continuatione, & finaliter quia ambo actus terminantur ad vnum finem, & eodem loco & tẽpore fiunt. Sed ſi diuerſis locis, vel temporibus, eſſent plura delicta, & plures pœnæ, vt no. in l. pe. ff. de act. & ob. vbi optima glo.
9 Ibi, p̃ literas eſt confeſſus. † No. q̃ abſens poteſt confiteri crimẽ capitale per literas miſſas iudici, vel duobus ex tribus delegatis, ſi forma mandati daret poteſtatem duobus, alias ſecus, argu. ff. de arb. l. Pedius, & hic eſt caſus, in quo crimen capitale p̃batur per inſtrumentum. Ibi, temeritatis exceſſus, no. falſitatem vo-
10 cari temeritatis exceſſum. † Ibi, p̃ſumptori, ideſt falſario. Ibi, imponentes. no. q̃ falſarius, qui falſificat acta, p̃dit cauſam non ipſo iure, ſed p̃ ſententiam. ff. de falſis. l. ſi quis obrepſerit, ff. de iure fiſci. l. eius qui delatorem. Item no. q̃ ille, qui p̃dit beneficiũ, perdit fructus. Ibi, teſtes idoneos, no. crimen probatum p̃ in-
11 ſtrumentum adhuc per teſtes idoneos probari. † Ibi, ſi ita eſt, iſta clauſula, ſiue expreſſe adijciatur, ſiue tacite intelligatur, refertur ad omnia, & eſt ratio, quia ad omnia poteſt & debet re-
12 ferri, vt no. ff. de iuriſ. omn. iud. l. ſi idem. §. fi. † Ibi, ad hoc, ideſt ad hunc fi. ex hoc no. quòd vbi vna determinatio, ſiue vna clauſula reſpicit plura determinabilia, determinat quodlibet de per ſe, ſicut plurale determinat ſuas ſingulares tates, vt no. ff. ſi quis cau. l. ſeruus. §. ſi plurium, & ff. de condi. & demon. l. falſa. §. fin. Nam omnis determinatio operatur, ſecundum quod adiacet determinabili, vt C. de ſen. & interlo. om. iud. l. cum ſolutum,
13 & ff. de le. 2. l. fi. §. Scio, & l. 2. ff. de cond. inſt. † Item no. hic, q̃ corruptio vnius non eſt propterea generatio alterius, vnde licet falſarius perdat litem beneficii, tamẽ nihil aduerſario applicat, quia beneficium ſine titulo eccleſiaſtico acquiri non po-
14 teſt, vt in cap. 1. de reg. iur. lib.6. † Item no. quod qui duo p̃ponit, ſcilicet aduerſarium deliquiſſe, & beneficium ad ſe ſpectare, debet p̃bare vtrumque, vel ſaltem id, quod eſt ſubſtantiale ad victoriam, ſcilicet beneficium ad ſe ſpectare. vel dic, q̃ hic ideo debet p̃bare vtrumque, quia ſe ad hoc aſtrinxerat impetrãdo circa duo, quorum vnum pendet ex altero, C. de temp. ap. l. p̃ hanc. tex. notabilis. Quandoque enim ſurgit ex pluribus copulatis vnicum ius, & tunc vtrumque eſt probandum, vt ff. de itin. actuque priuato. l. 3. §. hoc autem a ſuperiori, & ibi bona glo. quandoque ſurgunt plura iura, & tunc non eſt neceſſaria copulatiua probatio, vt ff. de app. l. ſcio, & l. appellanti. §. non ſolere. ſed debent referri ſingula ſingulis, vt Inſt. de exc. tut. §. ſi plures. adde, quod no. ſ. eo. c. ex parte. Ber. Ibi, ſup alijs, ideſt ſup
15 canonica inſtitutione. † & no. q̃ quando reus non ſolum petit ſe abſolui, ſed rem ſibi aſſignari, vel adiudicari, non ſufficit quo ad hoc adiudicandum q̃ conſtet de non iure agentis, ſed oportet q̃ conſtet de iure ſibi adiudicari petentis, tex. eſt hic notabilis, & ff. de iureiur. l. ſed ſi poſſeſſori, in princ. Et hoc caſu agens poteſt formare articulum de non iure rei, alias ſecus, vt
16 dicit illa lex notabilis. ff. de rei vend. l. in ſpeciali, † Ber. tangit hic, de ſequeſtro, & ex qua cauſa fiat, vnde quero ex qua cauſa fiat ſequeſtrum? & ſolue, vt in glo quæ incipit, quod de iure, & adde quod dicam. j. de do. & contu. c. ex literis. In alia gl. quę ritur, vtrum clauſula referatur ad omnia. Item quæritur, an pluribus intentatis ſufficiat alterum probare. hoc ſuperius declarauj. Dicit Colle. quod cum plura narrantur effectus varios operantia, non ſufficit alterum probare, ſcilicet ad vtrumque effectum conſequendum, vbi requiritur copulatiua eſſentia, non ſufficit vnius probatio. ff. de itin. actuque priuato. l. vnde. §. hoc
17 autem à ſuperiori. † Io. And. quærit hic, vtrum ſi ſunt tres iudices ſimpliciter delegat, an valeat confeſſio facta coram duobus ex eis alio abſente, vel nolente intereſſe? & dicit q̃ non, quia apud duos non eſt iuriſdictio. & ideo Papa mandat ſic inquiri, quanquam de confeſſione conſtaret, tamen non credo poſſe negari, quin hæc confeſſio faciat indicium, vt ff. de ædilitio edicto. l. quæro. §. fi. etiam ſi facta ſit aduerſario abſente, quia iudex tanquam publica perſona poteſt recipere confeſſionem pro publ co intereſſe, argu. C. de adulter. l. quamuis indubitati. & in criminibus ſupplere poteſt pro abſente, & contra abſentem, arg. ff. de pœnis. l. & ſi non defendantur. tamen hoc
18 verum eſſet ſuppoſita iudicis competentia. † alias enim datur regula, q̃ cuius non valet ſententia, non valet confeſſio facta coram ipſo, vt eleganter notatur. ff. de his, qui notantur infamia. l. quid ergo. §. ex compromiſſo. Dicit Colle. quod ad impetrandum reſcriptum ad beneficium non requiritur ſpeciale mandatum, ſcilicet ad certum beneficium impetrandum. hoc patet, quia procurator poteſt impetrare ſub expectatione, quæ certa eſſe non poteſt. Dicit Colle. hic, q̃ hic ideo fit ſequeſtrum, quia præceſſit excommunicatio, & cui communio hominum denegatur, prouentus eccleſiaſtici merito ſubtrahuntur, vt infra de appel. c. paſtoralis, in fi. col.

Verba ſubſequentia vſque ad finem capituli non ſunt ad capitulum pertinentia, ſed per ipſum Bald tamen addita.

Et nouiſſime M.cccxcvij. Rex Francorum ſubtraxit obedientiam domino Benedicto, quia tanquam obſtinatus nolebat ſe ſupponere concilio; nec etiam p̃dictus rex obediebat domino Bonifacio anhelanti ad tractum adijciens pro Benedicto. Nemini dicẽdum eſt, dimitte ius tuum, & facte abſolui, dicit Inn. de ſen. exc. c. apoſtolicæ. nec valet iuramentum factum impreſſione. ff. quarum re. ac. non dat. l. 1. §. quæ onerandæ. In matrimonio etiam non tenet iuramentum, q̃ quis cogat̃ ad diuortiũ. l. reprehẽdenda, & l. fi. de di. In omiſſione verbi non cadit abſoluta coactio, quia vox non poteſt formari niſi in p̃prio organo, & gutture ſuo, & ex hoc apparet libertas animæ. C. de hære. inſti. l. 3. & no. in c. ſacris. j. quod me. cau. Inno. & adde quod no. 40. di. Chriſtianus, Bonifacius ſignificat bouẽ, Benedictus ſignificat beſtiam bellantem, ſi primam ſyllabam cuiuſuis nominis prauè interpretaris, vtraque beſtia, tam qui boat, quam qui bellat. ſi bene introſpiçerent, vtraque beſtia regumat, ſed neutra ruminat. Sane ſcribit pſalmo cẽteſimo, Ambulãs in via immaculata hic mihi miniſtrabat. dicit gl. mihi, nõ ſibi, ſicut faciũt iſti, & locus publicus ac ſacer vim patit̃ ꝯ oĩa edicta p̃torum. Et Cardinales veteres qui ſunt nunc ſeptem, volunt eligere alium, & erit ſchiſma poſterius peius priore, quia morbus, qui non curat̃, infiſtulatur. Olim ſchiſma curabat Imperator, concilium congregabat, & illi intererat. 79. diſ. ſi duo forte, in ſuperſcripto, quia ibi Honorius imperator loquitur, & ſtatuit: hodie Imperator faces amiſit, quia reges ſubtraxerunt ei obediẽtiam, nec dira barbaries Teucrorum, vt ſic dixerim, vel immanitas Teutonicorum trãquilla regna Chriſtianorum principũ, & dulces patrias ac amænas ſubuerteret, de re iu. c. ad apoſtolicæ. lib.6. †
19 Conciliũ formatum & eſſentiatum, ſeu canonizatum a iure non poteſt Imperator facere, nec ei p̃ſidere, ſed quandam congregationem facit, quæ potius dicitur conuenticula. Sed Io. dicit, q̃ quãdo eccleſiæ poteſtas deficit, Imperator ſupplet. 23. q. 5. princeps. ſed itelligendum, q̃ ſupplet patrocinã-
20 do. † Schiſmaticus obſtinatus, hæreticus eſt, & qui non habet partem in Deo, non habet partem in eccleſia. Et dicit Hug. in ſuo apparatu ordinario, q̃ Cardinales poſſunt deponere authoritate Dei Papam, & tamẽ non ſunt maiores Papa. Hug. ita no. 63. diſt. in ſynodo, & 40. di. ſi Papa, per Hugo. & gl. Item diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas. Nam duo ſunt tempora. primum, quando eccleſia parum militabat, & parum poterat p̃ ſe ſola, & tunc multa priuilegia contulit imperatoribus, q̃ poſtea ſunt ſublata. 63. diſt. c. verum tenet. c. ego. p̃ Hugo. de inde eccleſia militans plus incœpit poſſe, quam imperium tẽporale, in temporalibus triumphans, qui tamen improprie dicitur

ADDITIO.

a Vinc. God. De raſura vide Felin. in cap. ex literis, de fide inſt. Soc. in ſuis fall. in 1. fal. quæ incipit, raſura. & adde quod corroſio priuilegii in loco ſuſpecto, non vitiat, quando ex præcedentib. & ſequentib. colligitur mens concedentis. Ruy. conſi. 217. nu. 14. lib. 4.

BIU Cujas

citur triumphus, & tunc incæpit imperium declinare, & diuidi. reges. ei ſubtraxerunt obedientiam. Item fecit Conſtantinus a illam donationem, qui viribus multum minuit imperiū.
21 C. de naturalibus liber. l. diui. † In iſtis ergo temporibus & multo minus in nouiſſimis tēporib. ætatis noſtræ ægrę & infirmæ, Imperator non poteſt ius cauſarum dicere Romæ. nec in regnis illis citare, quæ ſibi non obediunt. Nam quo ad obedientiam inſpicitur poſſeſſio, & non merum ius. C. de fum. tri. l. 1.
22 † Vnde ſequitur, ꝙ Imperator non poteſt conuocare generale concilium nec in vrbe, quæ hoc habet de iure capitis. ff. de religioſis. l. cum in diuerſis. nec alibi, & ſic nec de iure, nec de facto poteſt cōuocare clerum Romanum, qui eſt caput cleri totius mundi, arg. ff. de le. l. de quibus. nec clerum regni Hieruſalem, & Siciliæ, vt in c. paſtoralis, de re iud. in cle. nec clerū Franciæ, quia illud regnum nullo iure ſubeſt Imperatori, loquēdo ſecundum nouam eccleſiam, vt no. in c. quod clericus, de fo. comp. & 63. diſt. Adrianus. & idem in ſimilibus regnis. Item dicit Hoſt. ꝙ pauca regna hodie obediunt Imperatori, ſ. Italum & Arelatenſe, & Romani imperium virtutibus promeruerūt,
23 vt no. 63. diſt. ego Ludouicus. ſuper verbo, Francorum. † Item vt dicit Valerius, imperia debent ſacris famulari, & non dominari, quia caro non debet dominari aduerſus ſpiritum. tamen etiam ſi Imperator non requiratur, debet iuuare ſtatum eccleſiæ tanquam amicus, frater, patronus, debitorque eccleſiæ. ſi Papa non vult vti rationibus, vbi tractatur de periculo mundi, compeſcetur armis. C. de iudicijs. l. nullus. Et bella quædam ſūt de iure naturali, ideſt de ſtatu & moribus, ac inſtinctu naturæ, quod patet ex bellis & actibus puerorum, & beſtiarum, & perfectius & multo fortius ex bellis ſapientium, l. ex hoc iure, de
24 iuſti. & iu. † Et triplex eſt bellum. ſ. repercuſſiuum, mitigatiuū, & curatiuum, ac ſanatiuum, radicitus. i. funditus eneruatiuū guerræ, & factiuum pacis. Exemplum de primo in rixa, quæ eſt actus quaſi inſtantaneus. ff. ad l. Aquil. l. ex plagis. §. tabernarius. & in guerra, quę eſt actu & apparatu perſeuerans, & requi
25 rit latitudinem temporis, de reſtitu. ſpo. c. Piſanis. † & totum, quicquid ſit in tota illa diſpoſitione & latitudine temporis, dicitur fieri incontinenti, arg. ff. de pac. l. iuris gentium. §. quinimo, in fi. Exemplum de bello lenitiuo & finitiuo guerræ. ff. de pac. l. legitimam, cum ſimilibus. Et ſic eſt triplex genus belli, ſcilicet repercuſſiuum, & hoc debet eſſe primum. modificatiuū, & hoc debet eſſe ſecundum. & exterminatiuum, & hoc debet
26 eſſe vltimum, & hoc de gente ad gentem. † Item contra malos non eſt vtendum malua, vel emplaſtro, ſed gladio. ff. de officio præſidis. l. congruit. Quis ergo congregabit concilium? Hugu-
27 tio determinat expreſſe, in d. cap. ſi duo forte. dicit, ꝙ vbi eſt diſſenſio inter Cardinales, debet concilium conuocari authoritate Cardinalium. Nam concilium eſt ſicut bonus vir electus & approbatus a canone, & ſufficit maior pars Cardinalium, vt ff. ad munic. l. quod maior pars. imo maior pars p̄ſentium, ſi ſaltē duæ partes ſint p̄ſentes, requirit maior pars omnium p̄ſentiū, ſi ſaltem duæ partes ſint p̄ſentes, requirit maior pas omnium p̄ſentium, vt ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine. l. ſi nulli, non ob. c. licet de vitanda, quia hic non ſumus in electione, ſed in concilij congregatione. & iſtud quod dicit, ꝙ concilium p̄tinet ad Cardinales, non eſt in glo. dicti c. ſi duo forte, & ideo recurre ad glo. Hugutionis, quia glo. Bar. Brix. eſt truncata. Et no. ꝙ ad concilium generale de neceſſitate non ſunt vocandi, niſi epiſcopi, vt no. Inn. in ca. graue, de p̄b. & ideo Cardinales epiſcopi ſunt illi, ad quos principaliter p̄tinet ꝙuocatio, ar. 23.
28 diſt. in nomine domini. † ſed certe Cardinales nō conuocant concilium vt ſinguli, ſed vt collegium, quia collegium Cardinalium maius eſt, quam aliquis ſingularis epiſcopus, quam patriarcha, & tamen non eſt negandum, ꝙ Cardinales epiſcopis
29 ſint in concilio p̄ſtantiores. † Item non eſt negandum, quin ſingulus Cardinalis et am diaconus, vel ſubdiaconus ſit maior epiſcopo Florentino, vel Peruſino, vt in l. vnica. C. de p̄poſit. lib. 11. ibi, dum dicit, quos noſtri lateris comitatus illuſtrat. In hac congregatione non requiritur authoritas eius, qui ſe prætendit Papam, quia tractatur de ſua exauthoratione, & ſic de cauſa propria. Vltimo ſubijc o quoddam mirabile dictum Hugutionis in d. ca. ſi duo forte. qui dicit, quod ꝓpter ſcandalum vitandum vterque poteſt p concilium repelli. 40. diſt. ſi Papa, & tertius eligi, qui non ſit eiuſdem ſcandali proſecutor. Et in hoc aduertat Rex Frācorū, ne veniat. ſcribit̄. n. Incidit in Scylā cupiēs uitare Carybdim. Et ſi ꝓ mittit̄ depoſitio, ꝓmittit̄ eius præambula, ſ. ſubtractio obedientiæ ſolite, ar. in l. 1. ff. de requ.
30 reis. † Siue p veros Cardinales, ſiue per falſos Papa eligatur, eccleſia ſemper retinet poſſeſſionem, vt l. quæſitum. ff. quemadmodum ſer. amit. nec poteſt eccleſia vniuerſalis deſinere poſſi
31 dere, quia non poteſt expelli. † Item quia de ꝓuribus incorporalibus nemo mero iure eijcitur, vt ff. de vſu. l. ſequitur. §. ſi viam. & ſi expellerentur Cardinales, tamen quia ipſi non poſſident nomine ſuo, ſed nomine totius catholicæ eccleſiæ, ipſa vniuerſalis eccleſia non perdis poſſeſſionem eligendi. Porro ipſa eccleſia eſt quid incorporale & inanimatum, & non poſſidet niſi p̄ organa ſua, ſicut hæreditas aliquando. ff. de cond. & demō.
32 l. municipibus, & l. eius, qui. ff. ſi cer. pet. † Item dicit Hugu. in d. c. ſi duo, & ibi gl. ꝙ Papa poteſt remoueri propter notorium crimen enorme. tenementi, & de facto eſt. & quia dicitur, ꝙ quidam ex eis eſt notorie periurus, de elec. venerabilem. & aut Papa eſt intruſus, & nullæ eius promiſſiones tenent. C. de ſacroſan. ec. l. decernimus. aut extruſus, ideſt ex poſt facto remotus, & tunc valent quæcunque fecit ante, quam priuaretur. ff. de mino. l. Aemilius. Dicit Archi. ꝙ volentes dirigere virgam tortuoſam plicant per contrarium, & hoc non poteſt fieri niſi igne, & p̄ ignem humiliatur illa virgula, ſicut panis in igne poſitus. Vtēdum primum verbis, de iud. ca. nouit. deinde herbis, tertio lapidibus, & vbi nō ſufficit virtutis ingenium, ibi valeat armorum præſidium, & tutela.

ADDITIO.

a Vide dom. Franc. de Aret. in rubr. ff. de ver. obl.

SVMMARIVM.

1 *Cauſam incipiens coram iudice negligente poteſt adire iudicem ſuperiorem, et alium impetrare.*
2 *Appellatione pendente nil poteſt innouari virtute ſententiæ, ſed bene poteſt innouari virtute pendentiæ.*
3 *Excommunicatus non poteſt impetrare literas ad agendum ſuper reſtitutione beneficij, quo iudicis authoritate fuit ſpoliatus.*
4 *Iudex admittitur ad defendendum ſuam ſententiam ob proprium intereſſe. Iudex, ſi dolo pronunciat, in veram litis æſtimationem, ſi imperitia arbitrio iudicis condemnabitur.*
5 *Bis puniri vel præmiari non debet quis ex eodem facto.*
6 *Generales viſitatores an poſſint aliquem ab officio amouere.*

CAP. XXVI.

Dilectus filius. Reſcriptum ſuper reſtitutione beneficii impetratum nō valet, ſi de cauſa amotionis, & excōmunicationis non fecerit mētionem. Et habet duas partes. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda ibi, nos igitur, iudicis inſtructio. Caſus eſt planus. Abbas ſancti Stephani Bononienſis datus fuit viſitator a ſede apoſtolica in ciuitate & diœceſi Bononienſi. qui B. & A. p̄latos ꝓpter graues & manifeſtos exceſſus amouit eos ab eorum eccleſijs. Demum iſti amoti ſuper reſtitutione ſua impetrauit in forma communi ſuper reſtitutione beneficiorum literas ad Epiſcopum Imolenſem dicendo ſe iniuſte amotos, ſed de cauſa ſuæ amotionis, & excommunicationis, nullam fecerunt mentionem. Quærebatur de viribus literarum. Papa reſpondet literas tanquam per veri ſuppreſſionem obtentas decerni viribus omnino carere. No. ꝙ reſcriptum in cauſa poſitum eſt, argum. ff. ad l. Aquil. l. ſi ex plagis. §. in cliuo, & ff. quando actio de peculio eſt annalis. l. quæſitum. Ibi dicitur, quòd qui errat in cauſa, comperto errore, poteſt cauſam reſumere, & quod error & mors probatur p̄ famam, ſecundum Mar. Simile dicit ibi Iac. But. ꝙ qui proponit actionem ſine additione, puta actionem depoſiti ex contractu ſerui, poteſt p̄ſequi omnem additionen, puta de peculio, & de in rem verſo, & ſi proſequitur vnam tantum, non obſtat
1 in altera non proſecuta. Iaco. But. † Adde, ꝙ ſi incepi cauſam a
a coram vno iudice, & ille negligit mihi facere iuſtitiam, poſſum adire ſuperiorem, & impetrare alium, vt in Authen. vt differentes iudices, per totum, & extra de reſti. ſpo. ex conqueſtione, per Inn. in prima. gl. & in Authen. de quæſtore. §. ſuper hoc, ſecundum Bart. qui ita notat in l. quamuis. ff. de dam. infe.
2 † Item no. ꝙ appellatione pendente nil poteſt innouari virtute ſententiæ, ſed bene poteſt innouari virtute pēdentiæ. C. de poſtu. l. 1. per Cy. Sicut ſententia, vel ſtatutum inducit diſpoſitionem. ita ratio ſtatuti. ff. de rei vendi. l. emptor. §. ſi. quia ratio
3 ius facit. † No. quod excommunicatus b non poteſt impetrare
b literas ad agendum ſuper reſtitutione beneficij, quo fuit ſpoliatus iudicis authoritate. Secundo no. ꝙ viſitator poteſt ab eccleſiis remouere viſitatos propter graues & manifeſtos exceſſus eorum. Tertio nota, ꝙ non ſolum in libello, ſed etiam in impetratione reſcripti debet exprimi cauſa. dicit lex, ꝙ non inco
lorate eſt procedendum ad reſtitutionem, vt ff. de mino. l. minor autem magiſtratus. † Ibi, Abbas intimauit, no. argu. ex hac
4 litera iudicem admittendum ad defendendum ſententiam ſuam propter intereſſe ſuum, cum ſit condemnandus in verā litis æſtimationem, ſi dolo pronunciauit, ſed ſi per imperitiā,

in quantum

ADDITIONES.

a Vide alle. per do. Ioan. Baptiſt. de ſancto Seue. in repe. l. 1. colum. 16. C. de ſum. trini. & fide catho.

b Vinc. God. Adde quod excommunicatus non eſt membrum vniuerſitatis, Bald. in Marg. ver. excommunicatus. 3. Et an dicatur improbus, & inhoneſtus. Bart. Soc. conſi. 45. viſa. ver. ſi quis autem. cum ſeq. lib. 1. Et ſcias, quod repellitur a teſtimonio, Ruy. conſi. 7. num. 11. lib. 5.

BIU Cujas

In quantum iudici visum fuerit, vt C. de pęna iudicis, qui male iud cauit.l.2.& infra, de senten.excommu. c. venerabilibus, lib.6.secundum Ioan.And.hæc differẽtia non habet locum in causis beneficialibus, in quibus non cadit æstimatio nisi rationẽ expẽsarum.punitur igitur plus, vel minus arbitrio iudicis. vt l.1.§.fi. ff. de effra. & expilatoribus. sicque inter causas æstimabiles & inæsti.est distinguendum, argumen. ff. rem ra.habe.l.pcurator ad exhiben.§.1. Ibi, quia tenetur, no. verbum pśentis tẽporis, quia non sufficit excipere ad excommunicatio
5 nem olim, nisi nunc durare dicat, quod tenemenți. † Quæro, quare non valuit impetratio? respondeo, vt gl. ex qua no. q ex
a eodem facto non dẽt quis bis a puniri, & præmiari. non ob.ff. de excu.tut.l.sed & milites.§.sed ignominiæ.quia ꝯcedo, q delictum potest esse causa mediata prẽmij, seu beneficij. sed istud ꝑprie non est beneficium, sed quædam inhabilitatio, & sic est causa p exclusionem, non p concessionẽ. & est ar.ad quæstionem, q banniti non teneant ire in exercitum, quia sunt inhabilitati, cum nõ liceat eis ingredi ciuitatem, nec in publico cõparere, secundum Cy.ibi. Op.gl.q excommunicatus possit impetrare, quia isti erãt rei.dicit gl.q isti essent rei, si appellassent, sed quando p simplicem querelam petunt se restitui, non sunt rei, sed actores.& ideo excommunicati repelluntur. Et est optimum ar. q excommunicatus non possit petere se cãcellari de banno. Quid iuris sit de excommunicato impetrante, dic vt in c.ipso iure, de rescri.li.6. Quæro, nunquid generales visitatores
6 possunt aliquem remouere ab officio? dicit Inn.q nõ.possunt ergo inquirere,& referre, sed non priuare, simile. ff.de offic.ꝑfe. vigilum.l.fin.ff.de offic.procon.& leg.l.si quid erit, & ff. de iurisd.omnium iudic.l.magistratus.sed Io.And.sent.t, q uisitator potest deponere, quia potest corrigere excessus. de excessi. prælato.ex literis, de accus.c. ad petitionem, & hoc de visitatore dato a Papa, alias secus, de statu regularium, ca.fi.& eo.ti.c.2. in clemen.secũdum Colle.& no.quod quandoque quis est auditor tantum vsque ad sententiam exclusiue, & tunc causam non decidit. C.de falsis.l.vbi &c.

A D D I T I O.

a Vide scripta per do.noui, in ca. ex tenore, infra de fo.comp.& per legistas in l.si quis in conscribendo, per illum tex. C.de pact.

S V M M A R I V M.

1 *Impetrans beneficium an debeat facere mentionem de patrimonio, & quid de paruo beneficio, nu.3.*
2 *Clericus debet viuere de beneficio, et ideo non tenetur viuere de patrimonio, nec totaliter, nec in parte.*
4 *Impetrans simpliciter in ecclesia vbi sunt præbẽdæ, & alia minora beneficia, non videtur impetrare præbendam.*

C A P. XXVII.

REstulasti. Non valet rescriptum ad beneficium impetratum, in quo tacuit impetrans vicariam perpetuam, vel sufficiens patrimonium, & sunt duæ partes, prima ponit quæstionem, secunda responsionẽ ibi, ad quod. Casus, quidam erat ꝑpetuus vicarius in quadam ecclesia, habens insuper bona paterna, de quibus poterat commode sustentari. verum, quia episcopus, qui ordinauit ipsum, ei non contulerat aliquod beneficium, impetrauit contra ipsum episcopum in forma pauperum, dicens se nullum beneficium ecclesiasticum assecutum: Papa determinauit, q ista impetratio non valet, quia non est sine beneficio, qui habet perpetuam vicariam, nec pauper, qui habet patrimonium sufficiens, subdens, q ex certa scientia papa non scriberet ꝑ talibus, scilicet in forma pauperum. † Quæ-
1 ro, nunquid quis teneatur facere mentionem de ꝑprio patrimonio? Respondeo sic, si est ordinatus ad patrimonium, & impetrat contra episcopum, q prouideatur sibi de beneficio, debet de titulo sui patrimonij facere mentionem, sed si impetrat in aliqua ecclesia, non tenetur facere mentionem de aliquo patrimonio: & est ratio differentiæ, quia episcopus non
3 conuenitur nisi ratione delicti, seu improuidentiæ, † alias non tenetur quis viuere de proprio patrimonio, sed de beneficio ecclesiastico, vt infra de præben.c.cum secundum apostolum. Vnde proprium patrimonium potest donare parentibus, & de ecclesiastico viuere. Item non tenetur communiter viuere de vtroque.arg.ff.de nego.gest.l. Nesennius, in fi. quia in proprio patrimonio ecclesia nullum ius habet, & si confiscarentẽ bona propria, non confiscarentur bona eccl. nec econtra si priuetur fructibus ecclesiæ, propterea perdit bona propria, & ideo libere potest bona propria donare, & expendere etiam abusiue. facit quod no.ff.de condi.& demon.l.non ad ea. Non obst.ff.ad Treb.l.Titius.quia ibi loquitur in re subiecta restitutioni, vbi tractatur de præiudicio alieno, hic non. dicit lex, q in rebus proprijs culpa non prẽsumitur, ff.soluto matr.l.etiam, §.licet, in tex.& in glo.2. Quæro, nunquid nomine beneficij cõtineatur præbenda? respondeo sic. Ber. Item vicaria perpe-
3 tua, vt in tex.† Quæro, nunquid quis teneatur facere mentionem de paruo beneficio? & videtur q non, quia non dicitur beneficiatus ille, qui non est competenter beneficiatus, argu. istius literæ, C.qui.da.tu.pos.auth.minoris debitor, & quod ibi no.sed gl. dicit contrarium, vide quod no. Archi.in c.si motu proprio, de prẽben.li.vj.& in c.non potest, in prin.e.tit.per Archi. Quærit Colle.nũquid nomine prẽbendæ veniat præbẽ
4 da in ecclesia cathedrali? & dicit q non. † Item si quis simpliciter impetrat in ecclesia, vbi sunt præbendę, & alia minora beneficia, non videtur impetrare præbendam, quia literæ sunt restringendę, vt no.Archi.in capi.cui de non sacerdotali, de præben.li.vj.& in Spe.de act.seu peti.§.super, ſm Collectarium

S V M M A R I V M.

1 *Dicta quomodo sumi debeat, & nu. 18.*
Verba debent commode intelligi.
2 *Renunciari potest per partes constitutioni prohibitoriæ.*
3 *Rescriptum ad iustitiam a falso procuratore impetratũ non potest ratificari.*
4 *Procurator falsus dicitur, qui habet generale mandatum vbi requiritur speciale.*
5 *Statuto puniendus tanquam falsarius, non punietur legis Corneliæ pęna, sed arbitraria.*
6 *Vicinus locus quis dicatur, & quæ vicina persona.*
7 *Lex specialiter prohibens impetrari, debet nominatim exprimi in clausula nõ obstan.*
8 *Ratihabitio non trahitur retro, vbi mandatum ab initio requiritur.*
9 *Cõiunctorum appellatione a l. facta, in materia naturali venit etiã spurius, in materia ciuili non venit.*
10 *Statutum in occidente fratrem, an procedat in occidente naturalem, vel spurium fratrem.*
11 *Spurij an dicantur de domo, vel de casata.*
12 *Spurius filiorum appellatione in materia successiue, quæ bona gratia dicitur non comprehenditur, sed bene in materia prohibitoria, quam malam vocant grãtiam.*
13 *Coniuncta persona, vel affinis vsque ad quẽ gradum dicatur, & vtrum res publica habeat coniunctam personam, nu.15.*
14 *Vulnerati consanguineus, & itineris socius, repelluntur vbi de probãda vulneratione agitur.*
16 *Coniuncta persona an possit impetrare, quod sibi soluatur coniunctorio nomine.*
17 *Ratihabitio non firmat factum contra legem, sed bene factum præter legem. Et ratum habens ꝑperam actum non incurrit pœnam, quæ in facto est, sed bene eam quæ in ficto versatur.*
18 *Dieta accipitur, secundum quod communiter in regione frequentatur.*
19 *Delegatus vltra duas dietas, non derogat huic c. si citet reum ad locũ intra duas dietas sitũ, reus comparere tenetur. Iudex autem eo actoris expensis se confert.*
20 *Negatiua mandati, an debeat probari per negantem.*
21 *Scriptura, in qua Papa dicit, conquestus est nobilis talis si ille nunquam fuit in Curia Roma, an sit falsa.*
22 *Mandatum speciale an requiratur in procuratore in rem suam.*
23 *Cessio vbi fit coniunctæ personæ, fraus, vel simulatio non præsumitur.*
24 *Iuramentum perhorrescentiæ, an possit reprobari.*
25 *Aduena an possit conueniri in loco delicti, si alibi non reperitur.*
26 *Dietæ a quo loco diœcesis cõputari debeant, in actione reali, personali, mixta, vel criminali.*
27 *Trahere, est comparitionem ab inuito exigere.*
28 *Domicilium qui mutauit vbi conueniri debeat.*
29 *Conueniri an possit quis hypothecaria alibi, quam in loco contractus.*
30 *Animus a proprio corpore localiter non distinguitur.*
31 *Delegatus potest de partium consensu, cognoscẽdo, exire territorium, in quo fuit deputatus.*
32 *Commissio vltra dietam ex certa scientia P. pæ valet.*
33 *Actor an possit trahi vltra dietam.*
34 *Locus insignis quis dicatur.*
35 *Testis non potest a finibus suæ diœcesis trahi vltra dietam.*
36 *Coniuncta persona an sine mãdato admittatur in causa, vbi requiritur speciale mandatum.*
37 *Coniuncta persona an admittatur pro prodigo, vel furioso.*
38 *Rati cautio an falsi procuratoris exceptionem excludat.*
39 *Coniuncta persona an possit constituere procuratorem pro alia coniuncta.*
40 *Procurator ad appellandum, an possit impetrare super appellatione.*
41 *Compromittere in arbitrum, periculosum, & pęnale est.*

C A P. XXVIII.

NOnnulli. Per literas apostolicas huius constitutionis non facientes mentionẽ vltra duas dietas extra suam diœcesim quis inuitus trahi non potest. hoc primo. Non valent literæ impetratæ ad lites per non coniunctas personas absque speciali mandato domini, hoc secundo. Quando in actu celebrando per dominum requiritur specialitas, vt l.1.ff. si quis in ius voc. non ierit, nunquam procurator admittetur sine speciali mandato & expresso domini.ff. si quis cau.l. sed & si quis. §. quæsitum. Casus in terminis satis patet. Et no.quod istud statutum de duabus dietis hodie restringitur ad vnam dietam. c. statutum,

eo. ti.

BIU Cujas

eo.ti.li.6.& dicitur dicta, quando dietim quis potest inuenire hospitium & lectum, vnde potest aliquando esse x. miliariorū, aliquando 20. nam verba debent commode intelligi, vt ff. de ver.ob.l.continuus.§.cum ita,& §.item qui insulam,& ff.de ex cu.tu.l.non solum.§.annus.No.q hic fit aliquid nulliter, & tamen punitur acriter, arg. contra, ff. vt leg. nomine caue.l.licet.Sed ibi ideo,quia illa conditio deficere non potest, & ideo non nocet conatus,ex quo non surgit effectus. Ibi, de assensu partium,no.q de assensu partium potest fieri ꝓrogatio de loco ad locum.sic.ff.de so.l.quæro.Nota † constitutioni ꝓhibitoriæ ꝓpartes renunciari posse.non ob.quod no. C. quando imperator inter pupillos & viduas,quia ibi miserationis causa fiebat inhibitio.hic ꝓpter merum interesse pecuniarium,& adde quod dicam. ꝯ.c.ex parte decani.† No.q rescriptum ad iustitiā impetratum a falso procuratore ratificari non potest. Item est ipso iure nullum.Ibi,non valeat,s.ipso iure,quando a falso procuratore.† Et no.q dicitur falsus ꝓcurator ille, qui habet generale mandatum,vbi requiritur speciale.tene menti.Ibi,interdicit.no.q ex iudicio iniuria non debet oriri. iudicia enim non debent ad iniuriam trahi.C.vnde vi. l. meminerint.Ibi,apostolicas,vel legatorum vel subdelegatorum ipsius sedis.de alijs ordinarijs dic,vt ꝯ.de of.ord.c.litigantes,li.6.Ibi,ad iudicium,per hoc patet,quod non loquitur in executoribus gratiarum apostolicarū, quia corā eis non est proprium iudicium in figura, licet aliquando sit per summariam cognitionem, nec tenentꝰ citare partes,nisi commissa sit eis causæ cognitio disceptatiua & contentiosa,vt no.in c.1.de offi.deleg.in cle.de hoc. ꝯ. eo. ca. statutum, lib. 6.in nouellla.facit quod no.ff. de bon. possess.l.3. §.si causa cognita,& per Inn. ꝯ.de appellatio.c.ex ratione, & ff. vt in possessio.leg.l.is cui.§.missus,vbi est bon.tex. † Ibi,tanquā falsarius, de cuius pœna vide ꝯ.de crimi. falsi, ad falsariorum. tñ nō punitur illa pœna, sed tāquam impetrans per falsi suggestionem,vt s̄.eo.c.super literis.Io.And. Item non punitur pœna legis Cornelię de fals.quia non tam acriter deliquerat. facit ad statuta ciuitatum,quæ disponunt,q aliquis tanquam falsarius puniatur,vt non intelligat de pœna legis Corneliæ, sed de pœna arbitraria, quod tene menti. Capio glossam, quæ incipit,no.q.& adde,q† locus vicinus dicitur interdum,qui distat ꝓ centum miliaria, vt ff.de dam.inf.l.4.§.si vicinum.Si autem loquimur respectu ꝓsonarū,q dicantꝰ vicini,dic vt no.Bar. in l. Titius.ff. de aqua plu.arc.† Ibi,de hac, nota verbū, q lex debet nominatiue exprimi in cla nō obstātiū,puta dicēdo, nō obstā. tali l.vt ī Auth.qui.mo.na. essi.sui.§. fi. & est bene notandum, & verum vbicunque nominatiue & specialiter lex prohibet impetrari,& tamen dicunt Doctores, q sufficeret certa scientia Papæ,quod est notatu dignum.de hoc in c. 1. de consti.li.6. per Io.An.& Archi.† Ibi,speciali mandato,hoc casu tamen nō sufficit cautio rati,nisi in coniuncta persona.ff.demino.l.quod si de speciali,& l.patri pro filio.& dic quod ratihabitio non trahitur retro,vbi requiritur mandatum ab initio,quia præposteratur ordo,vt hic,& ff.de infamibus.l.quid ergo, & ff. mandati.l. si vero non remunerandi.§.inter creditam.ff.de acquir.hære.l.si quis mihi bona.§.iussum.secus, si requiritur simplex consensus,siue assensus,vt C.ad Macedo.l.fi. † Ibi,de illis personis, s.legitimis.Nam spurij non continentur,siue sint ascendentes, siue descen.siue collaterales,secundum Inno.& ff.de ritu nup. l.lege Iulia.§.nec distinguitur,licet in materia mere naturali,vt in pœna.l.Pomp.de parricid.contineantur spurij, quia natura communis est,vt ff.de accu.l.hos accusare. §. omnib. secūdum Cy.in d.§.nec distinguitur,in additionibus.tene mēti,quia natura a suo naturato nunquam recedit,vt ff.de cap.dimi. l.tutelas,& per Barto. in l. 2. ff. de accusa.vbi videas.† Quid in pœnis statutorum? videtur,quod si statutum dicat,quòd si quis occiderit fratrem,puniatur, q intelligatur de fratre etiam naturali tantum,non de spurio per id, quod dicit hic Inn.quia spurius aut patrem demonstrare non potest, aut non licet allegare ut nefarium,aut non decet,quia ignominia est, vt natus ex concubina indubitata.In contrarium,quia istud statutum iuri naturali deseruit augendo pœnam vulgaris & communis homicidij.† Sed an spurij b contineantur appellatione domus,vel casa tæ? respondeo,non,quia non sequunt domicilium,vt l. fi.ff.ad munici. Vnde in illis verbis,fiat eius domus deserta, & non sit qui habitet in ea. 33.di.c.in nomine domini, non includuntur spurij.C.ad l.Iuliam maiestatis.l.quisquis, per Cy.34.q. 3. si habes.Matrimonium c est principium & fundamentum humani generis,dicit gl.in Auth.de nup.coll. 4. in principio, tamen aliquando naturalis.i.iniustus filius continetur nomine filij.ff. ad Treb.l.hæredibus.§. fin. † in materia successiua bona gratia non continētur spurij, quia indigni ꝓ sententiam legis. C. de his,quibus vt indignis.l.hæreditas, in gl. quod dic,vt no.ꝓ Cy. vbi ponit intellectum legis,si deportato seruo,ff.de leg. 3. Dic, q si relinquitur deportato,acquiritur fisco,vt notatur.C.de hęre.insti.l.1. Sed banniti nostri temporis non acquirunt fisco, sed sibi.de condi.& demon.l.non ad ea, in gl.Ab intestato autem fisco nihil acquiritur,nec sibi.ff.de lib.& post.l. Gallus.§.& quid si tantum.nec per contratabulas,quæ reducit testamentū ad causam quasi intestati.l. 1.in fi.de contra tabulas. Sed in materia prohibitoria,quæ vocatur mala gratia,includuntur,de filijs presby.c.Michael,ne plus habeat castitate luxuria, & ne honesta interpretatio inhonestum quæstum afferat.ff. de pe.hæredi.l.si possessor.† Quæro, vsque ad quem gradum dicatur coniuncta persona,vel affinis? respondeo in odiosis vsque ad quartum gradum.ff.de iniurijs.l.lex Corne.in prin. vide ibi per Bar. In alijs vsque ad 7.C.ad Turpil.l.si fęmina. imo semper vsq; ad septimum,si alij graduales non extant priores, per similitudinem successionis secundum Inno.hic, vel testimonij non vrgendi secūdum Accu.& sic nō curo,an alij extent gradu priores,vt l.2.ff.de accusa.quæ lex est singularis ad hoc. vel dic,vt l. 1.in fi.ff.de postu.q omnes ꝓsonæ, quæ ibi enumerātur, & ff. de ꝓc.l.sed hæ ꝓsonæ, in princ.& in transuersalibus fit mentio ibi solum de fratre.ff.ad l.Pompeiam de parricidijs, l.1. & l. sed sciendum,& ff.de iurisd. om. iud. l. qui iurisdictioni, & l.1.C.si quacunque præditus potestate.& ff.in ius voc.vt eant.l.2. & l.1. ff.de lib.cau.† Si aliquis est vulneratus,& vult se probare vulneratum per aliquem de suo casato non potest, quia de offensa sua esset testis,dicit Bar.in d.l.lex Cornelia,de iniurijs, in princip.uel affectionem considerari,vt no.ff.de iusti.& iu.l.ut uim. Idem videtur in socio itineris simili ratione. Nunquid ille, qui impetrat iudicem,& vltra non procedit, dicatur agere? dic q nō.ff.de in ius vocan. l. libertus aduersus,vbi tex.notabilis.No. si quis impetrat tanquam procurator,an valeat impetratio? & videt quod sic,quia sufficit alterum.arg.in l.3.ff.de mili.test. In contrarium videtur,quia allegando mandatum se facit a legis prouidentia alienum,vt C.de procu.l.maritus.† Quæro, vtrū res publica habeat aliquam coniunctam personam? respondeo non,quia nemo ei succedere potest.l.1.in fi. ff.de collegiis illicitis,licet ipsa alteri succedere possit aliquando iure fisci, aliquādo vt curia, ut C.de bo.uacan.l.1.lib.10. C. de hæredibus decurionum,per totum. Quæro,utrum mandatum ad unam speciem tollat ius coniunctorum ad aliam speciem, vel eandem, alio tamen modo? Respondeo sic, vt d.l.maritus, ꝓ glo.& Cyn. † Quæro,an coniuncta persona possit impetrare, q sibi soluatur coniunctorio nomine? Respondeo non, etiam si velit cauere de rato.C.de procu.l.exigendi,per Cy.† Nota,q illud, quod est factum ꝓtra legem, non potest haberi ratum, s.ad alicuius actus firmitatem, vt hic, nec ad deformitatem. ff. de infami.l. quid ergo,in prin. Id autem, quod fit præter legem,potest ratum haberi. C. in qui. cau. in integ. resti. non est necess.l.si tutor.adde,q no.in c.rati, per glo. & Di.& l. fi. ff. rem ra.ha. quæ non est alibi. Ad actus vero pęnalitatem potest quis ratum ha.quod perperam actum est, si pęna stat in facto, secus, si in facto.l.1.§.deiecisse.ff.de vi & vi ar. vnde in nullo peccato carnis habet locum ratificatio,quia stat in facto,non in ficto.† In glo.nunquid, quæro quomodo accipietur dieta? d respondeo breuiter,illa,quæ in regione frequentatur,sed si hoc non appareret,intelligitur de viginti miliaribus qualibet die, vt l. 1.ff.si qs cautionibus.† Quærit gl. quis nam possit trahi vltra duas dietas? Ecce q iudex vult accedere ad locum minus distantem: q̄ro, cuius expensis accedet? dicit glo.notabiliter,q expēsis actoris,ad hoc. C. de testi. l. quoniam liberi, quod tene menti. Et idem dico,si accusator petit malefactorem remitti ad locum delicti,quia fiet remissio expen.petentis,& de hoc fuit a me q̄situm per iustitiarium Apuliæ.Capio glo. vt si ita, ibi, & sic patet.ex quo no.q rescriptum debet facere mentionem constitutionis obstantiæ, aliter rescriptum tale tollitur per ius commune.Deinde capio glo.magnam,& quæro, quare non sufficit hic ratihabitio? Respondet glo. quia literæ reputantur falsæ,& non solum est defectus in consensu ratificantis, sed etiā in consensu rescribentis, & ratificatio non operatur in his,q̄ non dependent a ratificante.glo. dicit,quod ista negatiua non potest probari per naturam. i. per naturalem sensum humanum.Item nec oportet probari mandatum, quia ex quo Papa facit

ADDITIONES.

a De materia vide tex.in l.non solum,in prin.vbi Bal. Alb.& Ias.May.ff.de ope.no. nunc.

b Vinc.God.Adde quod spurius,dicitur infamis,Ruy.consil.161.numero 23.li.2. Ideo non potest obtinere dignitates,nec esse notarius,Ruy.consilio 38.nume. 14.lib.4.nec comprehenditur in statuto disponente de cognatis, vel consanguineis.Ruy.consi.9.num.2.lib.4.Tamen lege generali attenta, non differt a legitimis.ibid.nu.8.

c Matrimonium est principium & fundamentum humani generis, vide per Doct. Insti.de pa.pot.post glo.ibi,& in §.j.Inst.de nup.

d Vinc.God.Adde quod dieta intelligitur quod mensuratio fiat a continentib.ædificijs,non a porta,secundum Bar.in l.1.ff.si quis caut.Item quod fiat mensuratio per viam magis vsitatam,vel per aerem,si aliter fieri non potest, ut ibid.per Bar.Fel.in c.olim,col.2.de.excep.

BIU Cujas

facit mentionem de procuratorio, præſumitur ipſum vidiſſe. Item debet iſtud procuratorium exhiberi in init.o in iudicio & præſumunt omnia ſolenniter acta. veritas eſt, ꝙ dum ſumus in iudicio ꝓdictorio, oportet probari de mandato ꝑ originale inſtrm mandati, vt no. Cy. C. de fideicom. l. inſtra. facit, quod no. Ia. de Are. C. de ꝓhē. & cōmit. ſti. l. optimā. vbi no. ꝙ nō ſufficit, ꝙ in inſtrumento contineatur talis procurator, niſi ꝓſtet de mandato, & no. bene. & vide quod no. in c. 1. ff. de elec. li. 6.
31 & ꝯ. e. ex parte, ꝑ Ber. † Sed pone, Papa dicit, conqueſtus eſt nobis talis, cū ille non fuerit in curia, nunqd iſta ſcriptura eſt falſa? & vr ꝙ ſic, vt d. l. optimā, in fi. gl. dicit notabiliter, ꝙ iſta ſcriptura eſt vera, ſi ꝓbetur, ꝙ procurator, qui erat in curia, impetrauit ſub hac forma, quia tanꝙ nuncius potuit concipere ver-
32 ba in perſona dñi. tenementi gl. † Sed an in ꝓcuratore in rem ſuā requirat ſpeciale mādatū? reſpondeo non, quia vtilē actionem hēt nomine ꝓpr.o, C. de ꝓcu. l. q ſtipēdia. & nemo eſt ꝓcurator ſuijpſius. & ideo nec de mandato tenet facere fidem ante litem a ſe ꝓteſtādam, vt no. Archi. 62. diſt. quieſcamus, vbi oīno vide. Aliqñ tñ ceſſionarius nō hēt vtilē actionē ſuo nomine ꝓprio, ſed ꝓcuratorio nomine ſic, vt ff. de iure do. l. ſi mulier. §. ex aſſe. & quod ibi dr, ꝙ ceſſionario. i. fideicōmiſſario vtiliter non pōt fieri reſtitutio ex Trebelliano, debet intelligi nomine proprio, ſed ꝓcuratorio nomine ſic. ff. ad Treb. l. qui ita, ſm Rayneriū de Forliuio. & ita bene intelligit gl. quæ declarat dictū. §.
33 ex aſſe, q non eſt alibi in iure. † Item notandum eſt, ꝙ non præſumitur fraus, vel ſimulatio, qñ ceſſio fit coniunctę perſonæ, vt no. Cy. in d. l. qui ſtipendia. & poteſt ſumi ar. ex noſtro ca. & ff. de ex. tu. l. tutor petitus. §. quæ tutoribus. quod verū eſt rōne ꝑſonę, vt quia dicatur potentior, ſed rōne cauſæ, vel formę ſic, vt C. man. l. ꝑ diuerſos, & l. ab Anaſtaſio, & no. in l. 1. C. ne lice. pote. Item no. ꝙ in emiſſione verbi quis pōt conſtitui ꝓcurator, ſed nō in emiſſione animi, vt ff. de acq. hære. l. Paulus rñdit ꝑ procuratorem, quæ lex vulgaris eſt, tñ alibi nō reperitur. Deinde ſcias, ꝙ cum dubitatur de mādato, vel eſt cauēdū de rato, vel ꝙ ꝓducatur inſtrm originale mandati, & ſufficit, ꝙ alterna tiue caueatur de vno, vel reliquo, vt ff. de dam. infec. l. prætor. §. ſi controuerſia, & colligitur ex notatis per Cy. īd. l. inſtra. & ff.
34 de ad. tu. l. vulgo. † Extra quæro, quia in c. ſtatutum, fit mētio de iuramento perhorreſcentiæ, vtrum illud ſurm poſſit reprobari? Io. An. ꝯ. eo. c. ſtatutum, li. 6. dicit ꝙ ſic, quia non diſponit lex, ꝙ debeat ei ſtari, licet diſponat, ꝙ ſufficiat ad ꝓbandū. iſta n. ſunt valde diuerſa, & ſic non ob. quod no. Cy. in l. 1. C. ſi aduer. libertatem, & Iac. Bu. in l. 1. C. de re iu. Item quæro, a quo loco dicitur reus trahi? Rñdeo, proprie a loco domicilij, vt no. in d. c. ſtatutum. §. cum autem. vbi eſt glo. ſolennis. Contingit tñ quandoque, ꝙ quis eſt ſine domicilio, vt no. ff. ad Tre. l. cum hæreditas & l. 4. de dam. infec. † Quæro, vtrum aduena poſſit cō
35 ueniri in loco delicti, ſi ibi non reperitur? dicit hic Inno. ꝙ nō, ſicut nec ex ꝓcu, ſed hodie ꝓuiſum eſt per ſtatuta terrarum, quia cum de conſuetudine non fiant remiſſiones, vt no. in ca. paſtoralis, de re iu. in cle. ſtatuta prouident vtiliter, & neceſſario, ne delicta remaneant impunita, ꝙ tales delinquentes debēt forbanniri, & ita ſeruatur in Italia. de iſtis bannitis eleganter no. Inſti. qui. mo. ius pa. pote. ſol. §. relegati. vide Bart. in l. diuus. ff. de cuſto. reo. Et vtrum vſus iudiciorum ſit eis interdictus, no. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. l. ad cognitionem, & per Cy. C. de hær.
36 inſti. l. 1. in vlti. q. vbi omnino vide. † Circa materiam iſtam, a quo loco diœceſis computari debeāt dietæ, ſic diſtingue, qnia aut eſt actio realis, aut perſonalis, aut criminalis. Primo caſu in optione actoris eſt, a quo loco dieta debeat computari vel a fine diœceſis, in qua res poſita eſt, vel in qua reus habet domicilium, vt ꝯ. de foro compe. c. ſane, & C. vbi in rem actio. l. 2. & de præſcr. p. lon. tempo. l. vltra. non ob. iſtud c. vt in loco domicilij in reali non poſſit congnoſci, quia hoc ſtatuitur hic propter odium ad extraordinarium iudicium trahentium. alias. n. rei vendicatione conueniri poteſt, vbi domicilū habet, ſecūdum Inn. In ſecūdo caſu, qñ eſt actio perſonalis, ſubdiſtingue, quia aut eſt pura perſonalis, ſicut eſt actio ex mutuo, & tunc computatur dieta a fine diœceſis, in qua reus habet domicilium, & ſi plura domicilia habeat, attenditur principalius ſm Hoſt. & ſic intellig. t c. prox. §. eo. Aut perſonalis ſcripta in rem, vt in interdicto, vnde ui, & tunc idem eſt, quod in actione reali. exemplum habes. ꝯ. de foro compe. cap. ex parte, & ff. de interdictis. l. 1. §. vult. In tertio caſu, ſi eſt crimenalis, diſtingue, quia aut agimus de minoribus criminalibus, & tunc debet computari a fine diœceſis, in qua accuſatus habet domicilium, & non a fine diœceſis, in qua delictum eſt commiſſum. rō eſt, quia de minori crimine reſpondendum eſt coram ordinario, & non coram iudice, in cuius iuriſdictione eſt commiſſum delictum, niſi ibi inueniatur, de foro compe. Romana, & in c. pluri. lib. 6. & qa in minori crimine non habet locum remiſſio, ut no. ꝯ. de foro compe. c. poſtulaſti aut agitur de maiori crimine, & tunc computatur dieta a fine diœceſis, in qua crimen eſt commiſſum. & eſt ratio, quia de maiori crimine non debet cognoſcere ordinarius, ſed ille, in cuius iuriſdi. crimē eſt commiſſum, quia ad illum locum eſt remiſſio facienda, vt no. ꝯ. de foro comp. c. vlti.
37 † Ex his apparet, ꝙ nō dicitur quis trahi, niſi qñ trahitur a loco, in quo inuitus poteſt coram ordinario conueniri indiſtincte, ſiue ibi reperiatur, ſiue non. nam trahere eſt ab inuito comparitionem exigere. C. de iuriſdi. om. iud. l. in criminali, & locus
38 fori limitat fauore rei, vt no. eo. ti. l. iuris ordinē. † Quid ſi reus mutauit domicilium? dic ut ibi ꝑ Cy. & no. ff. de le. 1. nemo poteſt, vbi gl. ſing. & tex. ibi in d. l. iuris ordinem. & dic, aut mutauit domicilium bona fide ante, quam poſſet in ius vocari, vt quia erat debitum conditionale, & tunc inſpicitur nouum domicilium. ꝯ. de appel. c. præterea requiſiſti, per Ber. c. 2. de cōſti. per Arch. aut poſt, quam potuit in ius trahi, & tunc quia erat ac quiſitum ius fori, etiam in veteri foro poteſt conueniri. Si autem in fraudem mutauit domicilium, hoc ſibi non prodeſt, vt
39 in c. 1. de obli. ad ratiocinia. † An hypothecaria poſſit quis corā ordinario conueniri alibi quam in loco ꝓ̃ctus? dic ꝙ etiam vbi res tenetur, in Auth. vt omnes obediant iudicibus prouinciarum, in §. 1. in gl. vt ſi res, quæ gl. non eſt alibi. quod intellige cū limitatione Inn. ſi ibi reperiat, alias non, quia ibi nō plus operatur poſſidere ſolummodo, qñ ꝓhere. dicet aliquis, ꝙ ibi ꝑſens
40 eſt animo, cum poſſideat animo, ſed hoc non ſufficit. † Item animus a proprio corpore localiter nō diſtinguitur, & animū habet ad locum, ſed non in loco ſeparato a ſe. Nunc capio, qđ dicit hic Collec. & dico primo, ꝙ de impetratione nō curatur, vtrū vltra dietā, vel non impetretur, dum tamen vltra pars non
41 trahat, vt d. c. ſtatutum, & ibi per Io. An. in nouella, † quod intellige, dummodo iudex ciuitatem non exeat, vel diœceſim, in quibus fuit deputatus, vt d. c. §. in nullo, niſi de conſenſu partium, vt hic, & tunc cognoſcendo, non per commiſſionem, quia non eſt in hoc conſenſus, de quo pauci aduertunt, ſm Io.
42 An. ff. de offi. procon. & leg. l. 2. † Quid ſi Papa committat ex certa ſcientia extra dietam vt ſi cauſam Peruſinorum commiſerit ep̃o Florentino? valet commiſſio, quia aliter non poteſt intelligi propter diſtantiam loci. † Sed nunquid actor poteſt trahi ul
43 a tra dietam? Inn. ſentit ꝙ ſic, quia impetrando ſe ſubijcit loco. arg. ff. de iudi. l. 2. §. ſed ſi agant, qua nunquam reus dicitur trahere actorem, tex. eſt notabilis ff. de in ius voc. l. ſi libertus. Item in his, quæ ſunt modici p̃iudicij, certa ſcientia principis habet pro derogatoria. Sed ecce epiſcopus pōt impetrare extra diœceſim ꝯ ſubditum, nunquid idem concedit capi. cathedrali? vr ꝙ ſic, arg. C. de diuer. p̃ſcri. l. 1. In ꝯrium, quia de capitulo non eſt lege cautum, & eſt quaſi altera perſona, & ſtatutum legis mutatione perſonæ non debet alterari, ar. ꝯ. ff. quod me. cau. l. metū. §. no. Animaduertendum tñ, ꝙ non nomine capituli continetur prior capituli, & decanus, quia in toto pars continetur, vt
44 no. Archi. 55. diſt. ſed illud. & literæ citatoriæ præſentātur maio
45 ri de capitulo, vt no. Archi. 44. di. comeſſationes. † Quæro, quis dicatur locus inſignis? Reſpondeo, vbi eſt copia peritorum, & multorum prætorum, & ita bonus vir debet arbitrari, quia debet conſiderare vtilitatem & facultatem partium, argu. ff. de ſol. l. cum Stichus, & l. 1. ff. ſi quis cautionibus, & C. vbi de ratio
46 nijs agi opor. l. 1. & non ſolum partium, ſed cēt teſtium. arg. ff. quemad. teſt. ape. l. ſi quis ex aſſignatoribus, & ff. de teſt. l. 3. §.
47 fi. † vnde puto, q teſtes non ſint trahendi vltra vnam dietam a finibus eorum diœceſis, niſi conſentiant, ſicut proprias ferias poſſunt allegare, vt no. in l. 1. in prin. ff. de fer. arg. C. de teſti. l. ſi
48 qñ. in ratione literæ. † Quærit tandem circa ſecundam partem iſtius c. nunquid in cauſa, vbi requlritur ſpāle mandatum, admittatur coniuncta perſona ſine mandato. Inn. & Ber. dicunt ꝙ non ꝯ. de reſt. in inte. c. corā. Pau. de Leaz. dicit ꝯrium ꝑ l. ꝙ ſi de ſpeciali, & l. patri pro filio. ff de minor. niſi dicas, ꝙ ibi eſt ſpeciale in patre, quia cenſetur eadem perſona cum filio. Item eꝯ, vt C. de procu. l. exigendi, vbi de hoc in gl. & eſt tex. in d. l.
49 patri, ver. ex quo apparet, qui tex. non eſt alibi. † Sed an prodigo, vel furioſo admittatur ꝯiuncta perſona. gl. ibi dicit ꝙ nō, niſi habeat inſtrm curiæ. tñ gl. loquitur, vbi requiritur ſpeciale mandatum, ſi ad tex. referatur. ſed ego generaliter intelligo, quia iſti exilio mentis laborantes ratificare non poſſunt per ſe. vide Cy. in d. l. exigendi, in 7. q. & gl. in l. tutores qui, in prin.
50 ff. de admi. tu. † Sed nunquid per cautionem rati excluditur exceptio falſi procuratoris? reſpondeo nō, tñ in dubio legitimat
51 ꝑſonam ſatiſdātis, vt no. Cy. in l. 1. C. de procu. vbi videas. † Sed nunquid coniuncta perſona poſſit conſtituere procuratorem ꝑ ꝯiuncta? Ber. dicit ꝙ ſic. ꝯ. de ſyndico, in gl. fi. quod eſt verū, ſi factus ſit dñs litis per cōte. alias non, qa nullus facit procuratorem ad lites, niſi ſit dñs litis, vel cauſæ, vt ff. de iniur. l. ſed ſi
52 vnus. §. procuratorem, & ff. de ap. l. ab accuſatore. §. fi. † Demū

quærit

ADDITIONES.

a Vide Aret. conſilio 58. incipiente diligenter. nu. 4.
Vinc. God. Adde. quo modo accipiatur dieta, Boe. deciſ. 230. in 2. par.

BIU Cujas

quærit Coll. nunquid procurator ad appellandū poſſit impetrare ſuper appłone? rñdet q̄ ſic, quia eſt ſuper proſecutione appłonis, & ad ordinem appellatorij iudicij, & hoc, ſi p̄t proſequi appłonem: ſecus ſi non p̄t proſequi. C. de procu. l. mutus. dubium facit, quia in extraordinarium iudicem cōſentit, in quo videbatur requiri ſpeciale mandatū. Pro prima opin. facit. ff. de procu. l. qui ꝓcuratorem dat. ꝙa cum vnum concedit, & id vī ꝺcedi, qđ ſequit ad illud. ff. de ſer. vrb. præd. l. ſeruitutes. §. ſi domo, licet cōpromittere non p̄t ſine ſpāli mandato, quia
41 ibi agitur de magno præiudicio. † Nam periculoſa res eſt & pę nalis compromittere in arbitrum, vt no. ff. de min. l. ſed ſi emptione. §. minores. ff. de arb. non diſtinguemus. §. ſi domini.

SVMMARIVM.

1 *Dietę computantur a fine dięceſis, vbi res eſt ſita, quando agitur reali.*
2 *Iudex appellationis debet cognoſcere de quæſtionibus incidentibus ſuper eius iuriſdictione.*
3 *Beneficia plura poteſt quis habere, dummodo ſint compatibilia, & non requirant reſidentiam.*
4 *Domicilia, quot poteſt quis habere, & quando poſſit ad quodlibet citari. nu. 9.*
5 *Æeſtas incipit in æquinoctio veris, & finitur in ęquinoctio autumni.*
6 *Dimicilij locus, potius quam rei attenditur, niſi citandus in loco rei ſit.*
7 *Cauſam appellationis ſi Papa ex certa ſcientia committat, ſtatim ſuſpenditur iuriſdictio priorum iudicium.*
8 *Iudex ſuperior, an poſſit inhibere inferiori.*
10 *Forum nouum, an contrahatur in loco ſolutionis.*
11 *Iudex impetratus ſuper nullitate contractus emptionis, an poſſit cogere ad reſtitutionem pretij.*

CAP. XXIX.

1 Dilectus filius, I. † Qñ agitur reali, cōputātur dietæ a fine diœceſis, vbi res ſita eſt, hoc primo, & de meritis appellationis non iudex a quo, ſed iudex ad quem, cognoſce
a readēt. hoc ſecundo. Caſus. Iordanus clericus Dumelien. impetrauit literas ꝺ̄ Io. Saracenū ſup eccleſia S. Nicolai Dulmenīē. q̄ dictus Iordanus vendicabat a dicto Io. dictus Io. excipiebat ꝺ̄ dictas literas dicens, q̄ authoritate literarum non poterat cōueniri ea rōne, q̄ vltra duas dietas a diœceſi, vbi erat dicta eccleſia ꝓſtituta, agebatur ꝺ̄ ſtatuta concilij gn̄alis, de quo concilio in dictis literis non fiebat mentio. Sed ꝺ̄ iſtā exceptionem fuit replicatum, q̄ ideo dictæ literæ erant validæ, quia dictus Io. in Rophenſi & Elienſi diœceſi obtinebat bñficia, & ex hoc ibi habebat beneficiū, qđ non diſtabat a iudicib. vltra duas dietas, iudices auditis hinc inde allegationib. procedebant in cā, quare dictus Io. ſentiens ſe grauatum appellauit ad ſedem Apoſtolicam, Papa conceſſit iudices ſuper appellatione: ſed primi iudices inhibuerūt ipſis, ne ꝓcederent, vnde oriebatur duplex qō: primo, an teneret appellatio, ſecundo ad quē pertineret cognitio, an eſſet ꝓcedendum, necne. Papa mandat primis iudicib. q̄ debeant ſuperſedere, & dicit q̄ ſecundi iudices hñt cognoſcere, ad quos ꝓtineat iuriſdictio. Ibi, I. puta Io. ibi, Saracenus, cognomen eſt, non nomen ſectæ, vel dic, Saracenus quondā, nunc clericus. Ibi, q̄ authoritate literarū, no. formā exceptionis proponendæ melius, q̄ reperiatur alibi. Ibi, eo. i. ex eo, ſeu ea rōne. Ibi, mentio. s̄. c. prox. Ibi, vel exp̄ſſum &c. Ibi, diœceſi, q̄ diœceſes non diſtabant vltra duas dietas, vbi erat dicta res. i. eccleſia ſituata. Ibi, denegantes, no. a denegatione exceptionis declinatoriæ appellari. Ibi, proſecutos. no. q̄ proſecutus appłonem b dī ille, qui ſuper appłone impetrat reſcriptum, vt s̄. eo. c. ex parte. Attñ reſcriptū non inducit litis pendentiā. Sed appło interpoſita, vel citatio ſubſecuta. ff. de in ius voc. l. libertus. C. de temp. app. l. fi. §. illud. Domiciliū non p̄t eſſe clandeſtinum, ſed origo p̄t eſſe in obſcuro. Ibi, vos. ſ. primi iudices cauſæ principalis. Ibi, inhibetis, ſ. perperam: quia iudex a quo, eſt inferior, & ideo p̄t inhibere iudici appłonis, qui eſt ſuperior. Ibi, ſuperſedeatis, ſ. vos primi iudices, h. d. quia ſi Io. ſuccumberet in appłone, cauſa remitteretur ad priores iudices tam de iure canonico, q̄ de iure ciuili, vt ff. de min. l. intra vtile. ſecus, qñ appellat̄ a diffinitiua, vt C. de app. l. eos. in princ. Ibi, nō vos. ſ. a quib. fuit
2 appellatum. † Ibi, ſed dicti iudices, ſ. appłonis, no. q̄ de qōnibus incidentib. ſuper iuriſdictione iudicis appłonis, ipſe debet cognoſcere, non iudex primæ cauſæ. Adde quod no. C. de appel.
3 l. preſes. per Iac. de Are. & Cy. no. quod dixi in ſummario. † Itē
c no. q̄ quis poteſt habere plura c beneficia, dūmodo ſint compatibilia, & non requirant reſidentiam. ī. de ele. dudū. & ī cle.
4 gratię. de reſcri. † & tñ per hoc non dī habere plura domicilia, quia domicilium habet ſolū in principaliori, vbi reſidet, vt ff. ad mu. l. eius. §. Celſus. & locus principalis dī vbi habet larem, & vbi facit reſidentiā ꝓtinuam, vel quaſi, vt l. 2. C. vbi ſena. vel clariſs. Item poteſt quis hīe quatuor domicilia ſm quatuor tpa anni, arg. ff. de acq. poſſ. l. 4. §. ſaltus hybernus. Vel ſaltem duo, vnum in ęſtate, aliud in hyeme, quod faciunt nobiles pp mali
5 tiā aeris euitandā, vt ff. de aqua quot. & æſti. l. j. §. æſtate. † & incipit æſtas in ęquinoctio veris, & finitur in ęquinoctio autūni,
6 vt ibi no. † Et no. q̄ hodie potius inſpicitur locus domicilij, q̄ locus, vbi eſt res. Intellige niſi reperit in loco, vbi res eſt, vt dixi. c. prox. Itē no. q̄ in reali forma eſt reale, in perſonali p̄ſonale, ar. ff. de neg. geſt. l. qui aliena. §. fi. & C. de præſc. lon. tēp. l. vltra. Ac
7 cipe gl. q̄ inci. ex hoc, & recita, ꝓut iacet. accipe † gl. q̄ incip. & male. Et no. diligenter, q̄ poſtq̄ Papa cām appłonis commiſit ex certa ſcientia, ſtatim iuriſdictio priorū iudicum eſt ſuſpenſa, de hoc p Inn. in c. paſtoralis. §. ꝑterea. ī. de off. dele. † Quæro,
8 nunqd iudex ſuperior poſſit inhibere inferiori? rñdeo ſic, ſi ad ſuperiorē eſt deuoluta eadem iuriſdictio, vel de eodē, alias nō,
9 vt no. Arch. 11. q. j. de perſona. Quero, an † ſi qs habet plures habitationes, poſſit citari ad quamlibet? Rñdeo, citari p̄t, ſi perſonaliter inueniatur, vel latitat. Sed ſi nō inueniatur, vel non latitat, dēt citari ibi, vbi cō ter habitare conſueuit, vt no. in cle. cām. ī. de ele. Quid in exulibus, qui non hñt domicilium? dic vt dixi c. prox. & no. per Bart. in l. 4. ff. de dam. infec. Quæro, qd in actionib. p̄ſonalib. in rē ſcriptis, i. q̄ ſequuntur fundū? Id. n. qđ non ſequit fundū, perſonale eſt. ff. de ꝺ̄h. emp. l. fi. §. fin. Rñdeo, idē qđ in realib. quoad forū, ſm Inno. qđ tene menti perpetuo. Quæro, vbi dī eſſe res mobilis, vel ſe mouens? rñdeo, vt ff. de
10 her. inſti. l. ex facto. §. rerū aūt. & ff. de pig. l. debitor. † Extra q̄ro, vtrū in loco ſołonis ꝺ̄hatur nouū forū? & dic q̄ nō, vt dicit illa
11 l. no. ff. de ꝺ̄d. ind. l. qui certo loco. † Itē q̄ro, vtrum iudex impetratus ſuper nullitate ꝺ̄ctus emptionis poſſit cogere ad reſtitutionem pretij? arg. q̄ ſic. ff. de cōtrah. emp. l. ſenatus. nam iſta duo habent ſe conſecutiue, ſeu illatiuè, tex. eſt ibi not ab.

ADDITIONES.

a Extende hoc, vt per Bar. poſt gl. in l. j. §. j. ff. nil no. app. pend.
b Contrarium videtur probare tex. in vna copula, in. c. fi. in fi. de excep. contrarium etiam probat tex. in c. ex parte, s̄, eo, cogita. & vide do. And. Poma. reſpondentē in d. c. ex parte, in ſuis ſcriptis.
c Vinc God. Adde ea quæ dicit de pluritate beneficiorum Io. Bap. Caccialup. in tract. de penſ. q. 19. nu. 68. & in tota illa q.

SVMMARIVM.

1 *Tempus datæ inſpicitur in literis gratioſis, ſed in reſcriptis ad lites, ſiue earū exercitium, inſpicitur tempus præſentationis.*
2 *Eadem die duo impetrauerunt a Papa poteſtariā, neuter admittitur ad ingreſſum officij: ſed ſi vnus eſt in poſſeſſione, alter non, præſumitur ꝓ poſſeſſore. & idem in feudo. Niſi appareat horæ, vel ſaltem puncti diſtinctio nu. 3.*
4 *Excommunicatus ſi præſtat cautionem de parendo iuri, debet abſolui.*
5 *Papa non præſumitur velle eccleſiam duplici onere afficere.*
6 *Actio eadem cedi non poteſt diuerſis in ſolidum.*
7 *Opponi, an & quando poſſit de iure tertij.*
8 *Excommunicatio in perſonis de capiuulo proprie cadit, in capitulo improprie.*
9 *Semel excommunicatus, ſiue bannitus poteſt iterum excōicari, ſiue banniri.*
10 *Pęna corporalis non recipit actualiter duas executiones.*
11 *Excommunicati exercent actum ſpiritualem paſſiue, & ſuperioris iuſſu.*
12 *Præuentio diſſoluit nodum perplexitatis.*
13 *Præuentio inter impetrantes per quem actum inducatur.*
In lingua principis ſtat gratia, in ſcriptura teſtimonium, in executione commoditas.
14 *Perfectum dicitur aliquid eſſe tribus modis.*
16 *Præuentio ſecundi creditoris non abſorbet ius primi.*
17 *Ordo quandoque inducit prærogatiuam.*
18 *In dependentib. a tempore prior potior in iure eſt, niſi obſtet inhabilitas, vel forma in contrarium data ſit, vel agatur de perſeuerantiæ præmio.*
19 *Retro fingunt quęcunque ex neceſſitate ſequuntur.*
20 *Caſus, in quibus moræ purgatio non datur.*
21 *Mora non purgatur poſt lapſum tempus, in quo debebat mora purgari, etiam ob iuſtum impedimentum interim emergens.*
22 *Mora debitoris purgatur per ſubſequentem creditoris moram in recipiendo, facta rei debitę oblatione*
23 *Præteritum conſumptum, vt non repatatur, ita nec futurum nondum initiatum conſideratur.*
24 *Futurum a præterito contractu fundatum pertinet ad iudicem quo ad cautionem ſecuritatis, inſtrumentum teſtandę veritatis, & concluſionem cumulationis libelli.*
25 *Futura non habentia præcedentem ordinationem cauſæ efficientis, non pertinent ad iudicem.*

CAP. XXX.

a Capitulum a ſanctæ. Iſtud capitulū legit duob. mod. & ſunt lect. ꝺ̄riæ, vna eſt, vt illa dictio, prius, ponat̄ aduerbialiter, & ſignificet tp̄s p̄ntationis, & verbū, reportauit, exponat̄. i. p̄ntauit: nā ante p̄ntationem literę ſunt in pendēti, vt ff. de acq. poſſ. l. q abſenti. & ſm hoc exp̄ſſe hī hic, q̄ ſi plures impetrēt lr̄as circa idē bñficiū, q̄ prius oblatæ executorib. hñt vim, & nō prius impetratæ, niſi & illæ prius offerant, & hāc lec. tenēt Ber. & Gof. vt patet in ſumma, §. itē tollētur, & no. s̄. e. c. j. & ſm hoc idē eſt in literis ad bñficia, qđ in reſcriptis ad lites

ADDITIO.

a Capitulum hoc habet quatuor ſignificationes, vt hic habes per Pan. in 1. no. & vide Pan. in c. ſacroſan. in 2. no. de elect.

BIU Cujas

Baldus ſuper j. Decretalium.

ad lites. Alia lectura eſt, ꝙ dictio, prius, ſit nomẽ. i. primũ ſiue primariũ mandatũ, vt ſit ſenſus, ꝙ ſi plures impetrant in eadẽ eccleſia, ſtemus datæ, vt prius impetrans p̃ferat̃, & ſolus reci piat. Et in prima parte factum narrat, ꝑplexitatẽ ꝯtinens q̃relãtis. in ſeda ponit ꝯmiſſio diffinitionis ꝑplexitatẽ tollẽs, ibi, quo
1 circa. † Et ad euidentiã no. ꝙ ꝯtrouerſia iſtarũ lecturarũ eſt ho die deciſa. nã in literis gratioſis, ex qb. immediate orit̃ ius gratiæ, inſpicit̃ tp̃s datę, vt in c. cũ qui, de præb. lib. 6. & in c. duob. de reſc. eo. li. a ꝯrio ſenſu. ſed in reſcriptis ad litis exercitiũ, ſiue ad lites inſpicit̃ tp̃s p̃ntationis. Nimirũ qa iſtæ literæ ab exercitio recipiunt ꝑfectionẽ. Et iõ occupantis exercitiũ melior eſt ꝯ dõ, & hoc in cã principali, ſed in cã appꝟonis ſupplantans aduerſariũ in p̃ueniendo nõ eſt melioris ꝯdõnis, q̃ ſtatuta erat dies, vt j. de ap. vt debitus, & c. oblatę. de hoc plene no. j. d. ꝯceſ.
2 præb. ſi ſoli, lib. 6. vbi eſt gl. multũ magiſtra & mira. † Quid ſi eadẽ die duo impetrauerunt a Papa poteſtariã Bononię. dic ꝙ neuter admittit̃ ad ingreſſum officij, ſed ſi vnus eſt in poſſeſſione, alter nõ, p̃ſumit ꝑ poſſeſſore. qa eo ipſo, ꝙ poſſidet plus
3 iuris hẽt eo, q non poſſidet, vt l. j. in fi. ff. vti poſ. † Et idem ſi Papa vna eadẽq; die ꝯcedit vnũ idẽq; feudũ diuerſis p̃ſonis ꝑ diuerſas bullas, ſicut dicimus in diuerſis, teſtis, in quib. non appa ret diſtõ horæ, vel diei, ſed ſi apparet diſtõ horę vel diei, imo & puncti, idẽ operat̃ punctus, qd̃ operat̃ p̃uentio, vt no. ff. de ſol. l. ſi ex plurib. §. fi. vbi eſt optima gl. Caſus. Callimachus impetrauit̃ ꝯ capitulũ ſanctæ Crucis ſup̃ p̃bendali bñficio in eadẽ eccleſia obtinẽdo primo literas monitorias: Scdo literas p̃ceptorias, ſi r Ber. ſup ꝯſimili bñficio, ſibi in dicta eccleſia ꝓferendo impetrauit literas executorias, nulla facta mentione de literis Callimachi. Demũ virtute iſtarũ ſcdarũ literarũ canonici, tanq̃ ꝯtumaces, fuerunt ſuſpenſi, appꝟone tñ prius interpoſita ꝑ capitulũ. Demũ dictus Callimachus nouas literas impetrauit ſup executione mandati pro eo facti, & qa canonici erãt ꝑplexi, &
4 ſignificauerũt Papæ hoc, Papa mandat ep̃o, & arch. Legionẽ. quatenus eo recepto in canonicũ & in fratrẽ, aſſignatoq; ſibi bñficio præbendali, q ad eos prius mandatũ Apoſtolicũ repor tauit, abſoluat dictos canonicos à dictis ſnĩjs, & alteri imponat perpetuũ ſilentiũ ſup literis, & ꝓceſſib. ſuis. & eſt rõ, qa imme diate dẽt abſolui, & ſic fingit̃ abſolutus in c. illud. qd̃ no. in ſimi li. j. e. c. in nra. Item qa Papa p̃t dare hanc ptãtem excõicato, ar.
5 ff. de off. præt. l. Barbarius Philippus. † Adde ẽt, ꝙ ſine ſpãli mãdato, ſi excõicatus præſtat cautionem de parendo iuri, dẽt abſolui, & ex tũc hẽt ptãtem recipiendi aliquem in canonicum, vt j. de pręb. pro illorum. & hęc receptio tribuit ius, ſed eſt alia receptio, quę conſiſtit in puro facto, vt ſi ille, cui iam canonicatus eſt collatus, recipiat̃ ad poſſeſſionẽ; & hoc bene p̃ot fieri p ſuſpenſos & excõicatos: qa eſt mera executio facti, vt j. de p̃ben. eum cui, lib. 6. Ibi, Crucis. p hoc patet, ꝙ non erat eccleſia cathedralis, quia non fuiſſet exp̃ſſum nomen ſancti ſm ſtylum curię. de quo vide, qd̃ no. j. de præb. c. quamuis. lib. 6. In gl. antepenul. ibi, Impetrante. Ibi, conſimili. quia eiuſdem naturæ & formæ, ſed non eiuſdem ſubſtantiæ. quia aliud eſt beneficiũ vnius, aliud alterius. Nam beneficium tuum non eſt meum, nec ecꝯtra, ſicut nec vſusfructus nec certæ p̃ſonæ cohærẽtia.
6 ff. de duob. reis. l. ſi id quod ego. † Ibi, Non habita mẽtione, qa ſi Papa vltra ꝑcedit, & nos procedimus. Si aũt vltra non proce dit, nõ intelr grauare eccleſiã de duob. ſic ſimile. ff. de leg. 1. l. plane. §. ſi duob. & l. non quocunque, §. qui Caiũ, & ff. de leg. 2. l. Titia. §. qui in vita, & qd̃ no. in l. j. C. de mulierib. & in quo loco, lib. x. in vlti. gl. vbi dicitur, ꝙ non debet quis pro eadẽ re bis grauari. illa gloſſ. no. ad datia & collectas, quę quotidie impo
7 nuntur. † Item no. dictum §. qui Caiũ, ꝙ eadem actio non p̃ot cedi diuerſis in ſolidũ. Ibi, qui iudices. ſ. ſecundi. Ibi, Appellationẽ, ſ. Callimachi. vel verius capituli. Ibi, Interpoſitã, pro eo, ꝙ ipſi executores non admittebant exceptionẽ primi mandati oppoſitam per capitulum contra ipſos executores. †& ſic no.
a ꝙ capitulũ opponebat de iure tertij pro ſuo intereſſe. ff. ad Car. l. 2. §. cum extaret. Adde, ꝙ aut ex iure a tertij ſurgit ius opponẽtis, vel non ius agentis, & tunc poteſt opponi de iure tertij. Aut non ſurgit ius opponentis, nec ſurgit non ius agentis, & tunc de iure tertij non p̃ot excipi, exemplũ in nudo poſſeſſore ſine titulo, qui ꝯuenitur publiciana. Nam nõ poteſt excipere de do minio veri dñi, ſicut nec agere, quia qui excipit, agere vr. hoc
8 patet. In ſti. de act. §. alię. C. de ſer. fug. l. cũ ſeruũ, & ibi p Cyn. & me. † Ibi, in eos, de capitulo, & ſic non capitulũ, quia capitulũ eſt nomen iuris & intellectuale, in quo proprie non cadit excõicatio, vt de ſent. excõ. c. grauem. Ibi, Protulerunt, & bñ ſm vnam lecturam. vel dic & male ſm aliã, qa pendebat exceptio & appellatio obſtatiua, tñ quia erat appellatum a grauamine & non à diffinitiua non erat iuriſdictio executorum ſuſpenſa ipſo iure, & ideo de rigore iuris tenuit ſententia, ſed debet re
9 ſcindi. † Ibi, Suſpẽſionis & excommunicationis, no. ſemel innodatum iterum innodari, ſic & ſemel bannitus, iterum poteſt banniri, quia bannum alterius banni immunitatem non præſtat. Et quia qui in ſordibus eſt, ſordeſcit adhuc, vt ff. de rĩtu nup. l. palam. §. pe. & primum bannum aggrauat ſecundum
10 vt ff. de pœ. l. aut damnum. §. quiſquis. † Tamen pœna corporalis actualiter non recipit duas execut ones, vt ff. de fur. l. vulgar. s. in prin. Ibi, Eo recepto. & ſic patet, ꝙ excommunicati recipiunt aliquem in canonicũ. de hoc. j. de pręben. c. pro illorũ.
11 in gl. pen. Et vide quod ibi no. moderni. † excõicati ergo exercent actũ ſpiritualẽ paſſiue, & iuſſu ſuperioris: quia aliter non poſſent abſolui ab excõicatione, ſi ſponte & propria libertate non poſſent recipere. ac excõicatio nodum obligationis non diſſoluit, ſiue temporalis, ſiue ſpiritualis ſit obligatio. Ibi, Eo recepto, non fuit hęc forma literarum, ꝙ reciperetur in canonicũ, ſed fuit mens formæ. Nam cui mandatur aſſignari beneficiũ præbendale, dẽt canonizari, & econuerſo quia vnũ nõ, dẽt eſſe ſine altero. Ibi, Relaxetis, ergo oẽs iſtæ ſnĩæ erant aliquæ alias non eſſet neceſſaria relaxatio ſm Ber. Alij dicunt, ꝙ ſit relaxatio ad cautelã, dic vt in gl. Item no. perplexitatem ſolui per ſnĩam imponentem ſilentium parti, quæ non fouet iuſtitiam.. Nũc capio gl. dicit gl. ꝙ relaxatio proprie dicitur ad cautelã, & iſtud verbum debet exprimi in ſententia relaxationis. Abſolutio autem dicitur perpetua, & in vtraque requiritur forma ec-
12 cleſiæ. † No. hic, ꝙ prior in tempore potior eſt in iure. Itẽ no. ꝙ præuentio ꝑplexitatis nodũ diſſoluit, tñ non dr̃ præuenire, qui non obſeruat tp̃s l. fi. C. qui admi. ad bon. poſ. poſſunt. nam qui
13 præcipiti feſtinatione præcurrit, nihil capit. † Quæro, per quẽ actum inducatur iſta præuentio? Reſpondeo, ꝑ preſentationẽ ſm Ber. vel per ſolam impetrationem in literis bñficialib. quia gratia accipit perfectionem ex conſenſu & literis reſcribẽtis. In linguaprincipis ſtat gratia: In ſcriptura teſtimonium: In execu tione cõmoditas. lingua ergo principis eſt illa, q̃ prælationem
14 inducit, & hæc eſt veritas. † Adde, ꝙ tribus modis aliquid dr̃ ꝑfectum. C. de peri. & cõmo. rei vend. l. j. ſ. ꝑfectione ꝯſenſus, ſeu
15 originationis, purificationis, & tradõnis, ſm Cy. † Et dicas, ꝙ ĩterdũ agit̃ de p̃latione officij. Interdum de p̃latione commodi. Itẽ aliq̃n de iure initiando, interdũ de initiato iudicãdo, interdũ de iudicato exequẽdo. primo caſu p̃latio attẽdit̃ penes initiũ actus, vt hic ſm vnã lec. ſm q̃ primus impetrãs p̃fert̃, quia alteri nõ erat ius initiatũ. Scdo caſu nõ ſufficit initiũ, niſi deue nias ad aliqd̃ exercitiũ, & iõ ꝑ officij radicatione neceſſaria eſt litis ꝯte. in ꝑcuratorẽ ad iudicia, vt ff. de proc. l. plurib. Sed in ꝑ curatore ad negotia, in quo litis ꝯteſ. nõ cadit, primus acceſſus ad aliquid ſubſtãtiale p̃lationẽ inducit. arg. ff. de cõdi. ob cãm. l. ſi pecunia, in prin. & in iuriſdictione iudicis non requirit̃ litis conteſt. quia ꝑ eã non augẽt effectus, vnde ſufficit ſola citatio, vt ff. de iudi. l. ſi qs poſtq̃, licet gl. notauerit ꝯriũ ff. de iuriſd. om. iud. l. & qa, pro quo vr̃ caſus. ff. de proc. l. ſi reus paratus, lex eſt notabilis quo ad poteſtatem ſupplendi. Tertio caſu, qñ agitur de iure radicato præferendo. tũc aut eſt tale ius, in quo habet locum præuentio, & inſpicitur ſnĩa, vt ff. de noxa. l. ſi quis a multis. aut non habet locũ præuentio, & tunc ſententia non
16 curatur, vt ff. qui po. in pig. ha. l. Claudius Felix. † Nã licet creditor ſcds p̃ueniat, tñ nõ abſorbẽt ius prioris creditoris, ad idẽ ff. de rei ven. l. is a quo fundus. C. de iure deli. l. fi. §. & ſi p̃fatam, & l. pupillus, q̃ in fraudẽ creditorum, & eſt materia nimis lata. Prærogatiua alia datur exercitio, & iſta aliq̃n facit de poſteriore prius. Quędam abſorbet ius ꝯrium, & hæc annihilat illud, vt hic. Et ſcias ꝙ in actione p̃ſonali, ẽt in rẽ ſcripta, plus operatur præuentio, q̃ in reali. Itẽ no. ꝙ præuentio q̃nq; attenditur ꝑ litis ꝯteſtationẽ, vt cã tollendæ perplexitatis. ff. de verb. obli. l. Ti-
17 tius & Seius. † Ex his patet, ꝙ ordo prerogatiuã ĩducit. & aliq̃n hoc eſt verum ẽtĩ ordine vocis, quia ex ordine vocis præſumitur ordo intellectus, & qui prius nominatur in inſtro. preſumitur prius principalior, ff. de ſtip. ſeruo. l. ſi ſeruus, per Ia. de Are. inter vocem & vocem tp̃s eſt, ſ. inſtans. tñ de hoc inſtanti raro curat lex, vel canon. j. de app. c. ſecundo requiris. ff. de peculio le. l. quidam. ſaluo ꝙ in prolatione verborũ vnus & idẽ actus debet eſſe continuus. ff. de verb. ob. l. continuus actus, quia oratio non debet diuidi tp̃ibus diſtinctis, quia ex aggregatis & non di ſgregatis fit vnum corpus, contractus diuiſio corrumpit integrale. no. de verbo. oblig. l. j. Sed iſtud extra materiam noſtram
18 eligatur. † Sane illud certum eſt, ꝙ in dependentibus a tempore prior potior eſt in iure, vt in filio primogenito, niſi ſit inhabilis, quia ſeruus. ff. de ſta. ho. l. Aretuſa. vel niſi data ſit forma p ꝯriũ, vel in vltimo ex perſeuerantia deprehẽdatur maius meritum, vt expleta ſtipendia, quia perſeuerantia attenditur penes
19 finem, vt ff. de cõdi. & dem. l. Mutianæ. tex. no. † Adde ꝙ q̃cunque ex neceſſitate ſequuntur, illa retro fingunt. C. de admi. tu. §. pro officio, per Cy. qui po. in pig. ha. l. qui balneũ. & l. potior.
20 † No. inſup, ꝙ tp̃s, qd̃ labit̃, non reparatur, ſi quis eſt ab alio p̃-

uentus

ADDITIO.

a Vide Alex. conſi. 137. col. pen. lib. 2. Roman. conſil. 161. Car. Flor. conſi. 102. col. fi. & vide quæ ponuntur in addi. ad conſi. Alex.

BIU Cujas

nẽtus. Dic, q̃ vbi ſurgit preuentio, vel obuiatur principio, mora non purgatur. ff. de op. le. l. mãcipiorũ. ff. de fideic. li. l. Thais. §. vita. Item ſi ſurgit ꝯctus confirmatio. ff. de ædil. edi. l. qđ ſi nolit. §. ſi quid ita. Idem, ſi ſurgat ex tpe reſciſſio ꝯctus ipſo iure. ff. de min. l. Aemilius, vbi & poſtq̃ res ad irritum recidit, mora non purgatur, quia non reſurgit in iudicio, qđ conſumptũ eſt & abolitum, vt in c. j. quo tempo. miles, coll. 10. vnde deſtructo corpore ꝯctus, deſtruitur ſpiritus eius. i. robur. Nam in humanis
21 non reperitur ſpiritus abſque corpore ſuo. † Item certũ tps conceſſum eſt purgationi moræ, poſt illud tps mora non purgatur ẽt pp iuſtum impedimẽtũ in iſto tpe purgationis emergens. C. de fideiuſ. l. pe. vbi eſt tex. vnicus in iure, & tñ moram elidit caſus fortuitus. ff. de publi. l. Cæſar. vnde ſi emphyteuta non purgauit moram. j̃. tps purgationis, nunq̃ põt poſtea purgare. j̃. de loca. c. potuit.
22 † illud eſt conſideratione dignũ, q̃ mora debitoris purgatur, qñ per oblationem debitoris creditor ꝯſtituitur in mora recipiendi. Nam vltima mora nocet. Nam ſi non conſtituitur in mora creditor p oblationem ꝯriam ipſius debitoris, nunq̃ debitor releuatur a mora. ff. de verb. ob. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ſed ſi ſubtiliter concernas, facit. ff. mandati. l. hominem, & ff. de conſtituta pecunia. l. ſed ſi alia. ff. de ver. obl.
23 l. interdum. §. fin. per Bar. † Et ſicut præteritum non reparatur, ſi conſumptum eſt, ſic eꝯ futurum, qđ initiatum non eſt, nõ ꝯſideratur. ff. de vſu. l. j. §. j. Nam ibi vſura ex mora veniendi cõmenſuratur futuro tpi, & inde initiatur, & non prius, & anteq̃ fluat in tpe in cã non eſt, ergo nec in cauſato, igitur nec in dicto, qđ non eſt fundandum ſuper nihilo. & vide oĩo qđ no. In-
24 no. de proc. c. auditis. in fi. † Dico aũt, q̃ vbi futurum formatur, ſeu fundatur a præterito ꝯctu, pertinet ad iudicem quo ad cautionẽ ſecuritatis. ff. de iudic. l. in omnib. Item quo ad inſtrm teſtandæ veritatis. C. de li. cã. l. ſicut datam. Item quo ad cumulationem ꝯcluſionis libelli, ſi futurum eſt vnitum cũ pñti p eandem formam diſpoſitionis. C. de fideic. l. j. Item in executione rei iud. futura ꝯſideramus. C. de ſent. quæ ſine cer. quant. l. j. qa
25 veniunt ꝯſecutiuè, i. conſequenter, nõ per ſe. † Sed oĩmodo futura, non habentia præcedentem ordinationem cãe efficientis, non pertinent ad iudicem. Futura ꝯſiderantur, qñ pñtia ad ea ordinantur, ſeu continuantur futura pñtib. per naturã, vel copulam, alias a iudicib. non conſiderant. C. de fideic. l. j. quia futura per ſe non ſunt apta ad agere, nec ad excipere, vt l. pure, in prin. ff. de exce. doli. Et ſcias, q̃ vbicunq; iudex perpetuũ ſilentium imponit, ibi de futuro pariter cum pñti diſponit, & id contingit ex natura rei iu. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. centum, cum ſi. Item continuatiuè. ff. de arb. l. inter Caſte. Itẽ ſi iudex p ſpiciat futura, non tñ eſt ſnĩa nulla, l. j. §. biduum, qñ appellandum ſit. Item aliquando ſententia habet tacitam conditionẽ, ſi liquidabitur poſtea, vt Inſti. de actio. §. curare.

SVMMARIVM.

1 *Penſio repræſentat ipſum beneficium.*
2 *Penſio non includitur, ſi mandatur alicui prouideri de beneficio vſque ad certam ſummam.*
3 *Penſio ſui natura non cenſetur beneficium eccleſiaſticum.*
4 *Penſio quando ſolui debeat.*
5 *Stipendium, an tranſeat ad hæredem.*
6 *Permutari, an poſſit ius ad beneficium.*
7 *Renuncians beneficio obtinẽdo pro aliqua re tẽporali, an cõmittat ſimoniam.*
8 *Iuriſdictio, an quæratur per literas ſubreptitias*
9 *Exceptio ſubreptionis omiſſa in cauſa principali, an poſſit reſuſcitari in cauſa appellationis.*
10 *Exceptio declinatoria non poteſt opponi in cauſa appellationis.*
11 *Penſiones annuæ computantur inter immobilia.*
12 *Renunciatio neceſſaria, an inducat ſimoniam.*
13 *Proceſſus factus per literas ſubreptitias, an ſit validus.*
14 *Exceptionis omiſſio non eſt iuriſdictionis prorogatio, ſed corroboratio, & coadiuuatio.*
15 *Exceptio ſubreptionis, an ſit exceptio falſi.*

CAP. XXXI.

1 AD audientiam. † Penſio repñtat ipſum beneficium, ar. ff. mand. l. fin. vbi compoſitio repræſentat victoriam, vt ff. de acquir. her. l. fuit qõnis, vbi compoſitio repræſentat fraudem. Si habens literas Papæ ad beneficium eis renunciauerit pp annuam penſionem, non valent beneficiales literæ, quas, hoc tacito, poſtea impetrauit. Caſus. Fuit relatum Papæ, q̃ quidam clerici obtentis literis ad beneficia renunciant eis recepta annua penſione. deinde impetrant alia beneficia non facta mentione de ipſis literis primo impetratis, & de renunciatione prædicta, & penſione prædicta, Papa decernit impetrationem non valere, & mandat in irritum retractari totum,
2 quicquid eo prætextu eſt ſecutũ. † Ibi, ab eis. ſ. eccleſijs grauatis. Ibi, annuas penſiones: Nota, cum mandatur alicui prouide
a ri de beneficio vſq; ad certam ſummã, nõ includitur penſio, a vt in c. quamuis, de præbendis, li. 6. Non ob. hæc lĩa, quæ dicit, alia bñficia, qa dictio, alia, ſignificat diuerſitatẽ, vt C. de ſeruis fugit. l. ſi fugitiui. Ibi, bñficio lĩarum, non dicit bñficio eccleſia ſtico, quia nondum illud erat adeptus, ſed adepturus, quaſi dicat, renunciauit officio iudicis, quod oritur exlĩris obtentis ſup prouiſione, & ideo non eſt ſimonia, quia ius ſpirituale nondũ erat formatum. Ibi, venditas. ſimile verbum. C. mandati. l. p diuerſas, & l. ab Anaſtaſio. Ibi, hactenus impetrarunt. No. ꝯſtitutionẽ reſpicere pręterita, quia rõ finalis ꝯſtitutionis eſt de pręterito, vel quia fit mentio de præterito, vel quia nõ eſt noui iuris promulgatoria, ſed veteris declaratoria, non pœnalitatem,
3 ſed actus inualiditatem continens. † Capio gl. quę optime ſunt. & ad euidentiam quæro, vtrum ſtipendium ſit eccleſiaſticum beneficium? reſpondeo, penſio de ſui natura non cenſetur eccleſiaſticum beneficium, cum laico aſſignari poſſit, niſi talis ſit penſio, quæ cõſueuiſſet pro eccleſiaſtico beneficio aſſigna-
4 ri, vt j̃. de præben. c. quamuis, lib. 6. per Archid. † Quęro, quando ſoluenda ſit penſio iſta? reſpondeo, aut præſtatur principaliter propter ſe & in genere, & debetur in principio anni: aut propter aliud, vt puta propter operas, & debetur in fine anni, vt ff. de ſti. ſeruo. l. ſi ſeruus communis Meuij. §. fi. aut de aliquibus reditibus, & tunc eis perceptis. ff. de condi. & demon. l. j. in fi. ff. de verb. oblig. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. aut ob certam cauſam, puta pro penſione domus, & tunc debetur tempore, quo pẽſio ſoluitur, vt ff. qñ di. le. ce. l. ſemel. §. ſine habitatione.
5 † Sed nunquid ſtipẽdium tranſit ad hęredem? vĩ q̃ non, vt C. de vſufr. l. cum antiquitas, & in c. j. §. ſi quis dicatur dux, marchio, comes, quia iſtud ſtipendium eſt quędam ſeruitus perſonalis. In contrarium videtur per l. ſi pactum. ff. de probat. Nam vnuſquiſque ſibi, & ſuis hęredibus videtur proſpexiſſe, vt in c. j. de duob. fratribus a capit. inueſtitis. l. ſi pactum. ff. de probat. etiam ſi fuerit facta mentio de filio, niſi appoſita fuerit dictio taxatiua tantum, vt in auth. omnes filij, ſi de feu. fuer. cõtrou.
6 vbi eſt gl. ſing. & iſta cadunt ſuper prima gl. † Capio gl. 2. & ad euidentiam colligo quoddam notabile, q̃ habens ius ad beneficium, poteſt illud permutare. & dicunt quidam etiam cum habentibus ius beneficij, ſed ꝯrium vĩ notari in c. vnico, de re. permut. lib. 6. in nouella. Certè quædam ſunt, quæ alienari non poſſunt, tñ permutari poſſunt. ff. de iu. do. l. ita ꝯſtante, niſi ſint talia, quæ non cadunt niſi in determinato ſubiecto, vt ff. de iu. dot. l. mulier. §. ex aſſe. & eꝯ quæ non poſſunt alienari, nec permutari, vt C. de reb. ecc. non alie. l. fi. & ff. de tranſact. l. cum hi.
7 §. vltimo. † Sed ſtatim quæro, nunquid renuncians beneficio obtinendo pro aliqua re temporali committat ſimoniam? glo. ponit opinio. & finaliter vĩ tenere quod nõ. Nam textus huius capituli præſupponit valere, ergo nõ committit. ſimoniam, qđ concedo, ſi fit iuſſu & authoritate epiſco. vel redimendo ſuam vexationem, alias committitur ſimonia, arg. ff. de infa. l. furti. §.
8 qui iuſſu. & l. quoniam. † Venio ad gl. magnam, & quæro, nũquid per literas ſubreptitias detur iuriſdictio? Reſpondeo, aut loquitur in literis gratioſis, aut in contentioſis. primo caſu refert aut iuriſdictio datur de virtute literæ gratioſæ. ſ. cum litera, aut ſeorſum. primo caſu nulla eſt iuriſdictio, quia cum principale ſit nullum, ergo & poteſtas ex eo, vt no. Inno. s̃. co. ca. ad aures, & c. cæterum. Secundo caſu bene datur iuriſdictio, ſed elidi põt ope exceptionis, vt no. Inn. s̃. eo. cũ dilecto, quia principale eſt validũ, & ſine vitio, licet acceſſoriũ nõ ſit abſq; vitio.
9 † Sed nunquid in cã appłonis, vel reſtitutionis in integrũ poterit talis exceptio reſuſcitari? gl. ſentit q̃ ſic, ſi fuit omiſſa p errorẽ, qui pbatur per iurm, ſecus, ſi ex certa ſcientia. ff. de iud. l. ſed & ſi ſuſceperit. Sed ꝯ gl. vĩ expreſſum. C. de pc. l. ita demũ, vbi
10 expreſſe dr̃, q̃ exceptio † declinatoria nõ põt oppo. in cã appłonis. Cum igitur exceptio ſubreption s ſit declinatoria, non põt opponi poſt litem conteſt. in principali, & per ꝯns in cauſa appellationis a diffinitiua. Ex his apparet, q̃ literæ contentioſæ non ſunt nullæ, & niſi excipitur de ſubreptione, dant efficacẽ iuriſdi-

A D D I T I O.

2 Aduerte, quia do. And. Bar. hic tenet, q̃ imo iſta annua penſio eſt beneficium eccleſiaſticum, & facit tria motiua, ad quæ reſpondet particulariter hic do. Fely. & inter alia ponderat verbum, alia, hic poſitum, quod importat ſimilitudinẽ iuxta no. in c. ſedes. ſupra eo. ſed do. Fel. reſpondet q̃ verbum, alia, non denotat ſimilitudinem, quando per alia iura eſt declaratum, q̃ aliquid non eſt ſimile, vt in penſione eſt declaratum hic, & in d. ca. quamuis. §. j. ego reſpondeo alio modo q̃ tex. ſimpliciter dicit, ſeu alia beneficia, non dicit eccleſiaſtica. quo caſu nulli dubium, q̃ penſio eſt beneficium ſumendo large. & ita reſpondet Capra hic. aduerte etiam quia contra iſtam meam ſol. facit, quia appellatione beneficij in dubio intelligimus de eccleſiaſtico tanquam de digniori, vt per Cardi. in cle. 2. in 8. no. de iudi.

Vinc. God. Adde ea, quæ late dicuntur per Hier. Gig. in ſuo trac. de penſ. eccle. 4. reſp. nu. 2. vbi dicit q̃ penſio non venit appellatione beneficij eccle. cum ſit qd mere temporale, nu. 4. & 7. & reſp. 11. nu. 5. nimirum, vt in laicum cadere poſſit, reſp. 4. nu. 7. & reſp. 11. nu. 7. & in reſp. 5. nu. 9. dicit ẽt q̃ penſio non eſt beneficium eccleſiaſticum, ſed quid profanum, & licet pendat a beneficio, tamen non poteſt permutari in beneficio. reſp. 14. nu. 4. Item penſio eſt onus reale, & ſequitur poſſeſſorem fructuum beneficij. reſp. 29. nu. 1. & 4.

BIU Cujas

11 iuriſdictionem. † In glo. j. ibi, penſiones. ſ. annuæ, quę inter immobilia cõputantur, & ex quibus oriretur vtile quaſi dñium penſionum, ſeu confeſſoria, vt C. de ſacroſ. eccl. l. iubemus. Vñ qui non poteſt alienare, non poteſt huiuſmodi penſiones cõ-
12 ſtituere. † In gl. Sed nunquid, ibi, habere nõ poteſt. vult dicere, ꝙ renunciatio neceſſaria inducit ſimoniam, & ſicut non põt eſſe duplex in beneficio, ita nec in beneficio, & ſtipendio. Ibi, nullum ius ſpirituale, verum eſt completiuè, ſed initiatiuè ſic. & ideo hęc rõ non concludit. dicit Inno. ꝙ aut renunciatio eſt facta cauſatiuè & eſt ſimonia, aut ſimplr & nõ in fraudem, & non eſt ſimonia, ſed eſt potius prouidentia æquitatis, nã ęquũ eſt, ex quo renunciat, ꝙ fiat ſibi aliqua recompenſatio, ar. ff. de pet. hær. l. ſed ſi lege. §. conſuluit, & vide j. de tranſ. c. de cætero,
13 per Inn. & ꝙ hr̃. j. de præb. c. eum qui. §. eadẽ, lib. 6. † In gl. mag. iſta gl. optime diſputat, an proceſſus factus per lras ſubreptitias ſit nullus. & dicit ſi per eas nulla funditus datur iuriſdictio, exceptio & replicatio nullitatis, tanq̃ declinatoria ſnĩæ ſemper poteſt opponi, ſed ſi de rigore iuris iuriſdictio ſit nata, licet de æquitate poſſit elidi, tenet iudicium, ex quo non fuit exceptũ. ſed pp iſtum errorem datur in integ. reſti. tam reo ad excipiendum, q̃ actori ad replicandnm, & ſubdit, ꝙ iuſtus error probatur per iurm. tu dic, ꝙ iuſtitia adminiculis eget, & cõſiſtit in arbitrio boni viri, vt l. 3. §. ſi ad diem. ff. de re mili. & l. quæſitum, ff. quando actio de peculio eſt annalis. quæ lex eſt valde notabi
14 lis. † Sed nunquid exceptionis omiſſio eſt prorogatio iuriſdictionis? dic ꝙ non eſt prorogatio, ſed validatio, corroboratio, & coadiuuatio. ff. de iudicijs. l. ſed & ſi ſuſceperit, & etiam ex vno tunc ſcienter facto confirmatur iuriſdictio in toto proceſſu.
15 † Sed nunquid exceptio ſubreptionis eſt exceptio falſi? nã tunc poſſet opponi poſt ſnĩam, & vr̃ ꝙ ſic, vt ff. de fal. l. ſi quis ſubreperit. dic ꝙ proprie nõ eſt exceptio falſi, ſed doli, quia primordium eſt verum, i. ipſæ lrę, licet cã ſit ſubreptitia. In gl. ibi. ff. de her. inſtit. l. vlt. dic ꝙ ibi teſtamentum non erat falſum, ſed ex falſo & ſubrogato rumore hęredis inſtituti factum, & ideo hę redis inſtitutio non valet, ſed legatum valet.

SVMMARIVM.

1 *Plura beneficia poteſt quis impetrare ſub expectatione.*
2 *Primum dici non poteſt quod nullum eſt.*
3 *Beneficij nomine quandoque intelligitur præbenda.*
4 *Gratia diuidi non poteſt.*
5 *Impetrans beneficium de vacatura, quam expectat, vel reſeruatione, quę pro eo pendet, an teneatur facere mentionem.*
6 *Quod pendet non eſt pro eo, quaſi ſit.*
7 *Impetrans debet exprimere coloratam poſſeſſionem, vicariam perpetuam, & modicum beneficium ademptum.*
8 *Ius conditionale non facit quem locupletiorem, niſi ſit tale, quod poſſit vẽdi.*

CAP. XXXII.

IN noſtra. Receptus ad vacaturam in literis, quas poſtea ad bñficia impetrat, de ipſa receptione tenetur facere mentionem. Caſus, quidam impetrauit canonicatum ſub expectatione præbendę per diuerſas literas in diuerſis eccleſijs, fuit receptus in canonicum in vna eccleſia, nondum tñ fuit adeptus præbendam, demum vacauit canonicatus & prębenda in alia eccleſia, petit ibidem ſe recipi prætextu literarum de ipſa eccleſia loquentium. dicit Papa, ꝙ non poteſt, cũ in poſteriorib. literis de priorib. non fiat mentio. Vel finge caſum ſic, relatum fuit Papę, ꝙ nonnulli clerici, vt in plurib. eccleſijs admittant̃, impetrãt plures expectatorias, ſupple poſtq̃ ex binis literis ſunt recepti, ſ. in canonicos, nondum tñ beneficium. i. præbendam aſſecuti volunt ad alias lras conuolare. Papa determinat, ꝙ nõ poſſint, quia non debẽt plures eccleſiæ moleſtari prætextu talis fraudis, niſi poſt, q̃ fuerint recepti, de ipſa receptione facta mentione, de iure canonicali fecerint in ſequentib. literis mẽ-
1 tionem. † No. ꝙ poteſt quis impetrare plura beneficia ſub expectatione, & non dicitur pluralis ex tenore impetrationis, ſed effectu conſecutionis, adeo, quod etiam ſi acceptaſſet, ſed inu-
2 tiliter, talis acceptatio non præiudicaret ſibi. † Illud. n. dr̃ primum, ꝙ eſt validum, non quod eſt nullum. ff. de cõd. & dem. l. hæc conditio. ff. de iureiur. l. qui per ſalutem. ſimiliter ſi collatum ei euinceretur, re integraretur ad gratiam, argum. ff. de
3 inoff. teſtam. l. ſi ſub hac. ff. de iu. fiſ. l. ſed ſi reuocata. † Ibi, bene
a ficium, nomine beneficij a hic intelligit præbendam, non merum ius canonicale, & intellectuale, in quo gratia hẽt principium, ſed non perfectionem. Ibi, nihilominus, & ſic erat prius receptus in canonicum. q̃ de nouo impetraret. Ibi, cõtentus, ſ. quo ad cęteras eccleſias, ſecus quo ad eccleſiam, in qua eſt receptus, non dẽt eſſe contentus nomine canoniæ, donec aſſequatur præbendam. ſimile hẽs, hrs inſtitutus non dẽt eſſe ꝓtentus nomine ſolo hæredis, niſi poſſeſſionem adipiſcatur, vt C. de edic. diui Adria. tollen. l. fin. Ibi, de receptione, expreſſam. ſ. ſpãlem & aſſertiuam, non ꝯdõnalem, qđ dic, vt in c. 2. de offi. ordin. in cle. dẽt ergo dicere, non obſtante ꝙ in tali eccleſia. de virtute iſtius verbi, vide qđ no. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l. 1. Oppo. gl. ſi non eſt aſſecutus beneficium ex primis lris, ergo valent ſecundę? Rñdet glo. ꝙ fingitur aſſecutus & beneficiatus, ex quo de neceſſitate eſt beneficiandus, ſicut qui eſt proximus cingi in militem, hr̃ pro cincto. ſed iſta non eſt bona ſolutio,
4 vt C. ſi aduer. lib. l. j. & ff. de iud. l. qui ſe dicit. † Vnde rõ eſt, quia res non eſt integra, nec diuidi põt gratia, ar. ff. de cond. ob cauſam. l. ſi pecunia, in prin. Capio aliam gl. & quæro, vtrum vtręque lrę valeant? & dic ꝙ ſic in potentia, quia vtræq; dependẽt. Sed in actu, ſi vna gratia eſt ſecuta, altera eſt conſumpta, quod dico vtraſq; valere, intelligitur, niſi in poſterioribus non ſit facta mẽtio de receptione iam facta virtute priorum literarum,
5 quia tunc ſecundę eſſent ipſo iure nullæ. † Fuit qõ diſputata p Io. And. in c. ignorantia, de regu. iur. lib. 6. ſub tali titulo qõnis, An impetrans beneficium de vacatura, q̃ expectat, vel reſeruatione, quæ pro eo pendet, teneatur facere mentionem ita, ꝙ alr impetratio nihil valeat? procedit aũt qõ in hoc, ꝙ ſciebat, vel ſcire debebat, ſicut eſt errans in iure, vel in facto notorio. Nam vtraque ignorantia eſt ſupina, quæ non excuſatur in lucro captando. ſi eſſet. n. ignorantia probabilis, non officeret impetranti. Et dicit Io. And. ꝙ tales lrę non valent. nam ex titulo, non ex perceptione prouẽtuum dr̃ quis canonicus, & habet qu otidianas diſtributiones, & ita partem beneficij, ergo de illa debet facere mentionem. Præterea ſatis eſt, ꝙ habeat ius intel-
6 lectuale, quia ex hoc ſolo dr̃ locuples, ar. ff. de fur. l. Titio † ergo ſi canonicatus eſſet ſub conditione, ſicut præbenda, non teneretur facere interim mentionẽ. quia quod pendet, non eſt pro eo, quaſi ſit, vt l. quod attinet. ff. de reg. iu. ff. de cond. & demon.
7 l. nam ad ea. † Idem ait, quod de colorata poſſeſſione, vicaria perpetua, & modico beneficio adepto debet fieri mentio, alia & noua impetratio præſumitur ſubreptitia & erranti ſimplicitas non prodeſt, ſm Io. And. Præſtat ad hoc arg. ff. de acq. hær. l. filij & l. Clodianus, & ff. de inoff. teſt. l. mr̃ decedens. §. præterea,
8 & de excu. tut. l. diximus. † Et adde, ꝙ ius conditionale non facit quem locupletem, niſi ſit tale ius, cuius ſpecies poſſit vendi, quia interim non eſt ius apertũ, vt in c. 1. qui ſucceſſores teneãtur, coll. 10. Cum interim nec cautio peti poſſit, vt ff. de ſta. lib. in prin. Sed ſi ius eſt apertum ẽt ſine vllo corpore iuris intellectum hẽt, vt ff. de pet. hær. l. hęreditas, in princ. In gl. & ideo, ibi, ad cautelam, imo quia ſecundæ cenſentur eſſe primæ & ſolæ ex quo primę ſunt annullatæ: ſicut nec econuerſo, vt notat Archid. de præbendis. cap. vltimo, lib. 6. & in iſto caſu non eſt neceſſe facere mentionem de primis, vt no. ſ. eod. ex tenore, & j. eod. mandatum, per Compoſtellanum.

ADDITIO.

a Vide omnino do. Card. in Clem. 2. in 7. no. de iud.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum obtentum a procuratore ſciente ſe reuocatum, non valet.*
2 *Procurator, an poſſit alternatiue comparere ſcilicet, vt procurator, vel vt defenſor. remiſſiue.*
3 *Procuratorem conſtitutum hoc acto, vt reuocari non poſſit, an hæres conſtituentis poſſit reuocare.*
4 *Procurator conſtitui poteſt in cauſa excommunicationis.*
5 *Procurator falſus dicitur, qui excedit fines mandati.*
6 *Confeſſio accipitur quatenus facit contra confitentem.*
7 *Falſum dicitur quod deſijt eſſe verum.*
8 *Procuratoris ad lites reuocatio, etiam ſi ex iuſta, non tamen notoria ſuſpicionis cauſa facta, niſi iudici, vel aduerſario innotuerit, proceſſum non uitiat.*
9 *Notificatio reuocati procuratoris ſi iudici facta fuerit, acta exinde ſunt irrita, ſi aduerſariæ parti, irritanda.*
10 *Notificare reuocationem, non captioſam, procuratoris extra lites, ſufficit ipſi procuratori.*
11 *Reuocatio procuratoris ſtatim nocet reuocanti.*
12 *Mandatum factum gratia alterius non expirat morte mandantis.*
13 *Procurator falſus, vbi non eſt electa induſtria perſonæ, ſed effectus operæ, veri procuratoris vices ſupplere poteſt, & ſalarium conſequi, vero procuratori reſtituendum.*
14 *Ratificari non poteſt geſtum per procuratorem reuocatum.*
15 *Procurator falſus ſi impetrat & fertur ſententia diffinitiua contra dominũ, qui dominus eam ratificat, an conualeſcat ſententia.*
16 *Sentẽtia ſi a iudice competenti feratur pro falſo procuratore, an dominus poſſit ratificare in ſuum fauorem.*
17 *Scientia, an inducat mandatum vel conſenſum. & nu. 18. 19.*
18 *Sciens de ſuo præiudicio diſputari in iudicio, nec contradicens, videtur conſentire.*
20 *Defenſor poteſt pro præſente in iudicio interuenire.*
21 *Coniuncta perſona, an dicatur legitimus procurator.*
22 *Coniuncta perſona, ſi aſſeruit ſe procuratorem, & non erat, vtrum reſcriptũ validabitur ex coniunctorio nomine.*
23 *Procurator generalis qualiter reuocatur.*
24 *Procurator ad vendendum, an poſſit rem ab eo venditam tradere.*
25 *Contractus, in quo quis alteri ſtipulatur, habet vim mandati.*
26 *Contractus innominatus habet vim mandati.*

Literæ

BIU Cujas

27 *Literę credentiæ vel commendatitiæ, an inducant mandatum.*
28 *Procurator ad totam litem vel totam controuerſiam, conſtitutus, poteſt litẽ conteſtari ſuper ſingulis articulis.*
29 *Procurator ſuſpectus, an poſſit reuocari poſt litis conteſtationem.*
30 *Promitti ſi feci aliquid pro ædificatione capellæ poſt mortem meã, an poſſim prohibere ne ſoluatur.*
31 *Ad reuocationem mandati, quæ requirantur.*
32 *Res in iudicijs, & negocijs quando dicatur integra.*
33 *Legati officium, in ſpectantibus ad legationem, durat poſt mortem Papæ.*
34 *Procurator, qui contradixerit mandato domini, poſtea tamen illud adimpleuit, an dicatur falſus.*
35 *Reuocatio legis, an requirat notitiam partis.*
36 *Mandatum in iudicijs poſt ſatiſdationem, morte non reuocatur.*
37 *Geſta per procuratorem reuocatum ante reuocationis notificationem valent.*
38 *Ratificari, an poſſit factum falſi nuncij.*
39 *Prępoſitus S. M. fecit procuratorem ad permutandum, & ſtatim eundẽ præſentem clam reuocauit, procurator tamen poſtea permutauit, an valeat permutatio.*
40 *Allegationi propriæ quis contra ſe ſtare tenetur perinde, ac confeſſioni.*
41 *Reſcriptum, vbi non ſpecificatur perſona impetrans, præſumitur a legitima perſona, & de mandato domini obtentum, excepto Cęſaris procuratore.*
42 *Literæ inquiſitionis, an poſſint impetrari ſine ſpeciali mandato.*
43 *Nuncio poteſt concedi libera, ſicut procuratori.*
44 *Nomen libera, nunquã intelligitur, niſi ſaltem per æquipollens exprimatur.*
45 *Actio quæ oriatur ex ratihabitione.*

CAP. XXXIII.

1 EX parte. †Non valet reſcriptum, quod procurator reuocatus, & de hoc extra iudicium certificatus impetrauit. Si vero in iudicio impetrauit, valet reſcriptũ, ſi iudex & aduerſarius reuocationẽ ignorauerunt. Et hẽt duas partes, in prima facti narratio, in ſcda iudicis inſtructio. Caſus. decanus & capĺm Laudunenſe poterant excõicare ex indulgentia Papæ. Vñ excõicauerunt quendã nobilem. proinde orta ꝓtrouerſia inter nob. lẽ & aduerſarios, procuratores vtriuſque partis acceſſerunt ad ſedem apl̃icam, & ſup ipſa ſnĩa, & alijs articulis litẽ ſunt cõteſtati, & quia de his in pñtia Papæ non poterat fieri plena fides, Papa cõmiſit cãm quibuſdam iud. cib. hoc adiecto in cõmiſſione dñi Papæ, ꝙ non valerent lr̃ę ꝓter conſenſum partiũ impetratæ. dictus nobilis citatus propoſuit, ꝙ proc. ipſius fuerat falſus, qa reuocatus ab eo, & iõ eius factũ ſibi obeſſe non poterat, & ſic cõmiſſio Papę erat nulla, & impetrauit in dicta cã alios iudices, & cauebat in lr̃is, ꝙ procedet̃ de partium voluntate. alioquin remitterent cãm inſtructã ad Papam. Aduerſarij nobilis dicebant has poſteriores lr̃as non valere, qa impetratæ a procuratore reuocato. Papa dicit, ꝙ ſine ſpãli mandato & non reuocato non põt procurator lr̃as impetrare, & ideo ſcdę lr̃æ non valent, ſed primæ lr̃æ valent, quia ꝓcuratori nondũ innotuerat reuocatio. † An procurator poſſit comparere alternatiuę, v. g. comparens tanq̃ procurator, vel ſaltem tanq̃ defenſor.
2 dic, vt C. de inoffi. teſta. l. ꝯ maiores, per Cy. † Pone, dñs ꝓſtituit procuratorem, hoc acto, ꝙ non poſſit reuocare, an hr̃s eius poterit reuocare? nam ꝓdõ, quæ oritur ex ꝯctu, cum ſua cã trãſit ad hr̃dem, vt no. C. de pac. inter emptorem. l. 2. vr̃ ꝙ non poſſit, vt l. ſi ego. §. j. ff. de iu. dot. de don. cã mor. l. vbi ita. rñ. caſus mor
3 tis his verbis nõ ꝓtinetur. † In tex. ibi, procuratoribus, no. in cã excõicationis procuratorem conſtituj ẽt per ipſum excõicatorem cã ſuæ iuriſdictionis tuendæ, & defendendi ꝓceſſum ſuũ. Item no. ẽt in cõtentioſis quem fungi duplici officio ad diuerſos effectus. Ibi, articulis, no. diuerſos articulos in eodem libel-
4 lo intentari ſm Io. And. † Collige aliud argumentum, quia falſus procurator dr̃, qui excedit fines mãdati, vt qui facit actum ex gñali mandato, vbi requiritur ſpeciale mandatum ſm Ioã. And. quia oĩs, qui excedit fines poteſtatis ſibi conceſſæ, præuaricator eſt mandati, vt C. de decur. l. militarib. li. x. vbi eſt tex. laudabilis. † Item no. ex gl. ꝙ accipit ꝓfeſſio alicuius, in quantũ facit ꝯ confitentẽ, non pro eo. ſic. j. de tranſ. ꝓterea, ſm Collec. ni
5 ſi quis proteſtet ꝯrium, vt no. in glo. ſingulari & vulgari. C. de excę. l. ſi quidẽ, de hoc per Bart. ff. de lib. leg. l. Aurelius. § idem
6 quæſiuit. † In tex. ibi, falſus. i. falſificatus per procurationẽ mandati. dr̃. n. falſus duobus modis, vt in gl. dr̃. n. eſſe falſus qui deſijt eſſe verus. ff. de ꝓd. ob cãm. l. ſi procuratori falſo. † Ibi, pp ſuſpicionem, no. ꝙ nõ ſufficit cã reuocandi, niſi innotuerit reuocatio iudici, vel aduerſario, ĩtelligo, niſi ſuſpicio eſſet notoria,
7 a vel ſtatus procuratoris eſſet annihilatus. a ff. de ſolu. l. ſi cũ Cornelius, quę eſt lex ſingularis. ad hoc. ff. ſi cer. peta. l. eius, qui in
8 prouincia. † Iſta notificatio debet fieri iudici, vel aduerſario, & ſi fit iudici, proceſſus erit irritus, ſi aduerſario, irritandus. & ratio eſt, quia iudex ſcienter procedens cum non legitima perſona nihil agit, vt ſinguląriter no. ff. de procura. l. ſi procuratorem abſentem, ſi procurator ſit iudicialis, vel ad impetran-
9 dum, de quo. j. de app. c. Nicolao. † nam, vt dicit gl. ꝯctus aduerſarium non habet, & deo extra lites ſufficit notificari ſoli procuratori, dummodo reuocatio nõ ſit alteri captioſa, quia fraudulenta remedia interpretatio prudentum frangit, ar. ff. de trãſac. l. cum Aquiliana. dicit gl. ꝙ mandatum ligat mandantem, donec ſit reuocatio intimata. dic, vt in c. cauſas, de ele. in cle. ſ.
10 qualiter debeat fieri iſta intimatio. † ſed ipſi reuocanti ſtatim nocet, tum quia ꝯdicere vr̃, tum quia proprium factum ſcit, vt no. in l. j. C. de ſatiſdando. Adde, aut mandatũ continet libertatem, & non eſt neceſſaria certioratio, vt ff. de manu. vindi. l. & ſi pr̃. aut cãm oneroſam, & tũc ſic: aut mixtam cãm, & tũc idẽ, vt in permutatione beneficiorum. nec curo in effectu, vtrũ renuncians in nomine dñi aĩo permutãdi dicat, ꝙ tanq̃ nũcius, vel tanq̃ procurator, quia ſimplicitas Canoniſtarum non facit dr̃iam in apicibus nominum, ſed ius ciuile facit dr̃iam. Et no. hic, ꝙ valde periculoſum eſt ꝯhere cum nũcio, quia poſſet eſſe reuocatus clam, & ſic non valet ꝯctus, & ſic qñ pœnitentia mandati inducit diminutionem eſſentialem, non valet actus
11 iuxta theoricam Pet. & Cy. in l. dñm. C. quod cum eo. † Et no.
b ꝙ mandatum b factum gratia alterius non expirat morte mandantis ẽt quo ad obligandum. ff. de donat. l. hoc iure. §. ſi quis. tex. ibi no. per Barto. de mandato aũt, quod accidit executioni donationis cã mortis, hẽs vnicum tex. cum gl. ff. de leg. 2. cũ pr̃. §. Mæuio. Ibi, interlocutoriam, no. ꝙ ſnĩa lata ſuper procedendo, vel non procedendo, ſeu ſuper proceſſibus, eſt interlocutoria. Ibi, vt ſi de partium, ſimilis forma cõmiſſionis eſt de elect, c. dudum, in parte deciſa. & iſta cla refertur ad præſentem cõmiſſionem, & ad futuras, ſm Inno. Et quia concernit tempus impetrationis, nihil operatur ratificatio partium, vt ff. de infamibus. l. quid ergo, in prin. in ratione literæ. Ibi, impetratæ, pp hoc iudices ſuperſedebant, quare capitulum ſignificauit hoc Papæ. Ibi, ſpeciali mandato non ob. ff. ad muni. l. Titio, vbi valet impetratio per falſum procuratorem, & ẽt per literas falſificatas, quia ibi nõ loquitur proprie in procuratore, ſed in quodam præſentatore, ſeu intimatore cuiuſdam ſupplicationis, &
12 reſcriptum dirigebatur dr̃o, non falſo miniſtro. † Et eſt illa. l. optimum argu. ꝙ falſus procurator ſupplere poteſt vices veri procuratoris, quia non erat electa induſtria perſonæ, ſed effectus operæ. Et eſt mirabile, ꝙ falſus procurator ſuppleat verum procuratorem, & ejus ſalarium conſequatur, non tamen, vt ſibi retineat, ſed vt vero procuratori reſtituat per actionem in factum, quæ oritur ex crimine falſi, vel ex varijs ſiguris cauſa-
c rum. Item eſt valde notabile, ꝙ confirmatio c ſtatutorum impetrata a falſo procuratore, vbi alius erat conſtitutus, ad idem valeat de iure, ſecus forte, ſi nullus eſſet cõſtitutus procurator, & ille caſus non reperitur alibi. Ibi, de illis perſonis, no. ꝙ coniuncta perſona admittitur ſine mãdato, vbi & ſm regulas iuris
13 cõis requiritur ſpeciale mandatum. ff. de mino. l. quod ſi pro
14 ſpeciali, & l. pater pro filio, dic vt ibi. † Ibi, reuocauit, factum a procuratore reuocato non poteſt ratificari. ff. de ſol. l. dſpenſatorem. † Quæro, ecce falſus procurator impetrat, fertur ſnĩa
15 diffinitiua contra dominum, qui dominus eam ratificat, nunquid ſententia conualeſcit? reſpon. videtur, ꝙ ſic, quia factum & finitum cum falſo procuratore poteſt dñs ratificare in præiudicium ſuum, vt l. 3. §. falſus. ff. rem ra. hab. Contrarium dico, nam illud habet locum in ſuppoſita iuriſdictione, ſed vbi nulla eſt iuriſdictio, ibi nihil operatur ratificatio, vt no. in l. j. C. de ped. iu. non ob. quod no. in l. 2. C. cõia vtriuſque iudic. quia ibi interuenit tradit o, vt ibi patet ex verbo, poſſedit. Nam traditio effectum rei continet, vt ff. de pac. l diuiſionis placitũ. Conſidera, ꝙ vbi requiritur mandatum præcedere, ita, ꝙ hoc ſit ſtatutum pro forma actus, ibi ratificatio nihil operat, vt ff. man. l. ſi vero non remunerandi. §. ſi poſt creditam, quia eſt præpoſtę ratio, quæ vitiat, vt ff. de acq. hęr. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum.
16 † Sed quæro, nunquid lata ſententia a iudice competenti pro falſo procuratore, dñs poſſit ratificare in ſuum fauorem? & vr̃, ꝙ ſic, vt ff. de excep. rei iudi. l. mr̃. §. hoc iure. In ꝯrium vr̃, quia ſpeciale eſt in minore, & in eccleſia, vt no. C. in quib. cau. i inte. reſt. nõ eſt neceſſaria. l. ſi tutor. Sol. ſi dominus ſciuit & diſſimulauit, tunc propter dolum ſuum ratificare non poteſt, ſed
17 ſi ignorat, poteſt. † Sed contra hoc opponitur, quia ſi ſciuit cauſam ſuo nomine agi, ſilentium habetur pro mãdato, vt no. in l. quo

ADDITIONES.

a Vide, quod per illam l. dicunt Ang. Imo. & Mod. in l. ſi. ff. de prætor. ſti. prout eos refert Iaſ. May. in l. ab arbitro. ff. qui ſatiſd. cog. vbi refert, quod ſæpe vidit obtineri in practica.

b Vinc. God. Adde ꝙ mandatum procuratoris conſtituti a prælato ſub nomine proprio dignitatis, non finitur morte prælati, ſed procurator poteſt proſequi nomine ſucceſſoris litem, Rota dec. 380. & hoc &c.

c Vinc. God. Adde ꝙ confirmatio ſtatutorum non trahitur ad ea, quæ ſunt iuris contraria vel iniuſta. Ruy. con. 127. nu. 6. lib. 4. & vide in conſi. 109. nu. 17. eo. li. Nota ꝙ confirmatio dicitur actum extendere vltra id, quod in eo continetur quo ad ius, non quo ad factum. Ruy. conſi. 12. nu. 18. lib. 3. & idem Ruy. conſil. 20. nu. 3. lib. j. dicit ꝙ confirmatio addit robur tantum confirmato, non autem illud extendit, niſi ſit appoſita cl auſula, ex certa ſcientia, ibid. nu. 9.

BIU Cujas

l.quo.n.§.j.rem ra.hab. vbi eſt gl.ſing. & hic per Inn.Solu.illud verũ eſt,qñ dñs præſens eſt in iudicio, & tacens,ſed ſi dñs nun quam fuit in iudicio,non ideo vr̃ mandare, ꝙ ſciat, vt ff.de pe cu. l. mutus.§.his qui.licet litera ibi dicat, ꝙ procurator præſen tis non tenet̃ cauere de rato,ſed ratio eſt,quia hodie conſtat,i. conſtare pōt de voluntate dñij,ideo hodie agat.ff. vt in poſ.leg. l.is,a quo Sed imo vr̃, ꝙ ſola ſcientia inducat tacitum mandatum,vt ff.de exercitoria. l. j. §. magiſtrum. ſed ibi extra iudiciũ & in re domini actus gerebat.alias & ſcientia non hr̃ pro man-
18 dato.ff.de tributoria.l.j. §. ſcientiam. † Ex prædictis apparet,an ſufficiat probare dominum ſcire abſque eo, ꝙ probetur mandatum. & vr̃ ꝙ ſic ſm Inn.& eſt ratio, quia qui ſcit de præiudicio ſuo diſputari in iudicio, niſi ꝺicat, conſentire vr̃, vt ff.de
19 re iud.l. ſæpe.† Sed Bar. ibi tenet, ꝙ ſcientia non inducat mandatum,vel conſenſum, qđ eſt verum, quia nō præcedit aliqua ordinatio tendens ad hoc. non obſt.l.ſæpe,quia ibi vnus habebat cauſam ab alio,hic non. Item non ob.ff.ad mun.l.2.ff. de iu di.l.ſi filius.ff.de admi.tut. l.Lucius.nam tunc pater vr̃ ꝙſentire non proteſtando ꝺrium, quia publicum onus filij onus patris, vt l.j. C.de filijsfamilias, & quemadmodum pater teneatur pro ipſis,lib. 10.& facit.ff.ſol.ma.l.ſi cum dotem.§.tranſgrediamur,
20 & quod ibi per Dy.† Sed nunquid pro præſente poteſt interue nire defenſor? & vr̃ ꝙ non, quia præſentia facit eum verum ꝓcuratorem, ꝺrium eſt verum,ff.de iureiu.l.fi.§. ſed ſi actore,& ita determinatum fuit a dño Philippo de Form. & non reperit̃
21 alibi.† Quæro. nũquid coniuncta perſona dicat̃ eſſe legitimus procurator, ſicut vr̃ in tutore,quem lex dat? & vr̃ ꝙ ſic, vt dicit illa lex notabilis. C. de procu. l. exigendi.Reſpon. lex non facit quem procuratorem, & ideo requirit̃ ratificatio, vt hic, & hẽs tex,magis expreſſum in l.3. ff. iud. ſol.q̃q̃ lex & conſuetudo, ſi vellet,poſſet ei,qui ſuis negocijs intereſſe non poteſt,verum ꝓ curatorem dare, ſicut dat vniuerſitati verum ſyndicum, vt ff.
22 quod cuiuſq; vniuer.noĩe,l. nulli. † Sed quid ſi ꝺiuncta ꝑſona aſſeruit ſe procuratorem,& non erat,nũquid ex coniunctorio nomine validetur reſcriptum? Reſpon. non,quia eſt in appella tione diuerſitas, & diuerſitatis effectus,& ideo adiectiua nomi na debent congruere actib.qui aguntur. ſic.ff.qui ſatiſd. cog.l.
23 filius.† Quero, qualiter procurator generalis reuocat̃? Reſpon deo,aut eſt ꝓcurator localis, puta ad fenerandum in tali loco, debet fieri intimatio reuocationis, vt ff. de inſtitoria.l.ſed & ſi pupillus. §. proſcribere, & ponetur ſcriptura in loco publico, ita, ꝙ ab omnibus legi poſſit, aut ſaltem in plurimis, vt l. 2.in verbo,pro roſtris.ff.de ori. iur. & eſt tex.no. in l. iubemus.ff.de defen.ciu.in verbo, in frequentiorib. ciuitatum locis.Si aũt eſt procurator ſm toto mundo, tunc facit dñs notificationem,vbi poteſt: vbi aũt non pōt, imputet ſibi,qui effuſo ſermone loquitur in promptum incidit periculum.C.de do. promiſ.l.fi. in fi. qui ergo contraxit tunc cum procuratore non legitime reuo-
24 cato,dñm hẽt obligatum.ff.mandati.l.ſi mandaſſe.m.† Sed nũquid procurator ad vendendum pōt ab eo rem venditam tradere? reſp. ſic.tex.eſt no.ff. de pub. l. ſi quis prohibuerit. Vt vnũ ſcias, nemo præſumitur procurator, niſi doceat de mandato, tex.eſt no. ff.depoſiti.l.ſi quis inficiatus. nec ſufficit fama,quia vera notitia non hr̃ per famam, vt no.per gl.C.de reb.credi.l.in bonæ fidei.& ſicut non præſumitur mandatum, ita nec reuocatio eius mandati præſumitur.ff.pro ſuo. l. ſi ancillam, & hic
25 per Ber. † Item no. ꝙ ꝺctus, in quo quis alteri ſtipulatur,habet vim mãdati, & ſic inutile pactum vertit in mandatum re, quæ pertinet ad paciſcentem,tex.eſt vnicus in iure.ff.de ſo. l.ſi cum
26 Cornelius. † Item ꝺctus innominatus habet vim mandati,tex.
27 eſt ſing. in l.naturalis.§. fi.ff.de preſcr.ver.† Extra quæritur,nũquid ex literis credentiæ inducatur mandatum ad ꝓhendum? dico ꝙ nec ex eis,nec ex commendatitijs, tex. eſt vnicus in iure in l.fi. C. quod cum eo,& no. per Bar. ff.de fideiuſ.l.Lucius. Capio gl.ex 1.gl. no. ꝙ poteſt concedi iuriſdō capitulo excommunicandi offenſores ſuos, ita, ꝙ alius non poſſit abſoluere.
28 † Circa tertiam gl. no.ꝙ ſuper ſingulis articulis poteſt lis conteſtari per procuratorem ꝑſt tutum ad totam litem,quia in quacunque parte iudicij dr̃ lis.C.de tranſa.l.cauſam. Idem, ſi dicatur ad totam controuerſiam. ff. ad Treb. l. Lucius,§.tres hæredes.ff.de procu.l.non ſolum.§. ſi ſtatus.Quid aũt ſit dictum,articulus,poſitio,capitulum, plene no. per Io. And.in c.præſentium,de teſti.lib.6.Inno. Capio gl.quæ incipit,no.quæ dicit,ꝙ falſus procurator dr̃ duob.modis, vel quia nunq̃ habuit mãdatum, vel quia finitum & ꝑſumptum, qñque tñ ex conſumpto
29 remanent reliquiæ,ff.de ſol.l.cum quis.§. 1. † Capio gl. quæ incipit, ſic & j. & quæro, an poſt litem conteſtatam procurator ſuſpectus poſſit reuocari? dicit gl.ꝙ ſic,quod eſt verum,niſi ſuſpicio præcederet conteſtationem litis, & dñs haberet notitiã ſuſpicionis,arg. ff. de priuileg. cred.l. ſi creditorem.Item no.ꝙ
30 † mandatum pōt reuocari.ſed qd dices, ſi feci ꝓmitti cã capellæ ædificãdæ poſt mortem meam,an potero prohibere, ne ſoluat? dicit Bar. ꝙ ſic.ff.de ſol.l. fi.& facit quod no.C.de non nu.
31 pec.tam mandatori, per Cy. † Quero cum gl.quę requirantur in reuocatione mandati? rñ.in iudicijs,vt perueniat ad iudicẽ, vel aduerſarium,ſed extra iudicium ſufficit,ꝙ perueniat ad ꝓ curatorem ſm Bar. verũ eſt, ſi alteri non preiudicat̃. Alioquin oportet, ꝙ reuocatio ad eius notitiã perueniat, vt no.Inſti.mã
32 dati,§. ſi adhuc.† Itẽ oportet, ꝙ res ſit integra,dr̃ aũt integra in iudicijs ante li.cont.vel quaſi,vel forte anteq̃ ſit iuratum de calumnia,vt C. de iur.cal. auth.principales. tñ ſi dñs non vult iurare de calũnia, quia non vult proſequi factum procuratoris, fortè quia libellum male compoſuit. ff. de inſtitoria.l.ſed & ſi pupillus.§. ſi inſtitor a, & ibi no. de nouo libellandum erit,vt no.ff.de proc.l.mutari.In negocijs aũt dr̃ res integra,donec negocium ſit inchoatum per aliquid, quod ſit de ſubſtantia & de eſſe negocij,vt ff.de ꝺd.ob cãm.l.ſi pecuniã,in princ.de hoc
33 egregie no.Cy.ff.de iu.om.iud.l.& quia,in lectura.† No. ꝙ offi cium legati, quia hẽt iuriſdictionem ordinariam, durat ẽt Papa mortuo.verum eſt in his,quę pōt ex officio legationis,ſecus in his,quę ꝺmiſſione ſpãli.Cy.aſr dicit.C. man.l. mandatũ,ſm
34 Pet.† Quæro, procurator a principio ꝺdicit mandato,deinde pœnitentia ductus,ne incurreret indignationẽ dñi,impleuit illud,vtrum dicatur falſus procurator? reſp.nō,quia licet dñs cũ indignatione receſſit,non tñ vr̃ reuocaſſe mandatũ. Iſta gl.eſt ord. ſm lec.Bul. ff.de re iud.l.ſemper, qui nō prohibet.quæ gl. non eſt alibi in iure ciuili,& nouiſſimè confirmatur per ius canonicum in c.licet,de procu.lib.6.Item ſm aliam lec.hr̃ in d.l. ſemper,ꝙ præſentia, nutu, vel ſilentio inducitur mandatum, quod abſentia non inducit niſi ſignis aliquibus mediantibus, vt ff.de fideiuſ.tut.l.cum oſtendimus. §. fin. & ff.ad Maced.l. ſi
35 filius,quæ ſunt ll.no.† Quero, nũquid reuocatio legis requirat notitiam partis? & vr̃ ꝙ non per illam legem ſing. ff. de ꝺdi.ob cauſam.l.ſi pecuniam. §. ſi ſeruum. Item reuocatio,quæ fit inuito domino,vt per mortem,vt ff.ſi cert.peta.l.pe.† In iudicijs
36 tamen mors poſt ſatiſdationem non reuocat mandatum,vt ff. de proc.l.Titius,& expreſſius, q̃ alibi in l.ſi defunctus,eo.tit.& dic vt ibi, quia expedit hæredi, ꝙ duret,vt no. Cy. C.mandati.
37 in prima oppo. ſecundum Pet. † Quæro vna cum gl.pone medio tempore ꝓſt reuocationem & ante notificationem aliqd eſt geſtum. reſpō. illud valet, quia reuocatio non ſuppreſſit effectum,vt ff.de acq.poſſ.l.ſi abſenti.non obſt.ff.de manu.vin.l. pater ex prouincia, & l. ſi pater, quia ibi loquit in actu,in quo requiritur perſeuerant a conſenſus dñi pro ſubſtantia actus. Item ibi non eſt proprie procurator, ſed magis nuncius, qui non concipit verba in perſona ſua,ſed dñi.de verborum cõceptione formali vide no.plenius, q̃ alibi in c.pñtium, de teſt.lib.
38 6.in nouel.† & ſi falſus eſt,non pōt ratificari, quia cum dẽt eſſe proprie factum & non fictum, dñs non pōt ratificare, quia in ratificatione requiritur medium, per quod fiat trãſitus, vt no. per Cy.& Pe.C. ſi quis alteri vel ſibi. l.multum.Bart.tñ dicit,ꝙ imo factum falſi nuncij pōt ratificari, vt ff. de precar.l.certè.§. 1. Tu dic,ꝙ ibi, reſpectu corporalis poſſeſſionis erat ꝓcurator,
39 ſed reſpectu ciuilis erat nuncius,vt j.de præb. c.accedẽs.† Fuit qō de facto,præpoſitus ſanctę Muſteolę ad permutandum cõſtituit procuratorem, & ſtatim ipſum præſentem clam reuocauit, qui poſtea permutauit, vtrum valeat permutatio? & quia iſte actus requirit prætoris authoritatem, i. Papę, dicebatur, ꝙ permutatio valebat, vt in cle.vnica, de renun.in gl.magna,ne illudatur Papæ.C.de his, qui a non dño manumittuntur.l.fi.ꝓmutantes beneficia non permutant ipſa, ſed animo permutandi renunciant, & ſuperior confert,& iſta collatio tribuit ius.ſecus eſſet in permutatione aliarum rerum,quæ reuocato mandato non procederet,ar.in l. 3.§. ſubtilius. ff. de condi. ob cãm. tñ tenetur reuocare actione de dolo, ar. ff. de dolo.l. eleganter.
40 §.ſeruus. † Capio gl. quæ incipit,& merito,ex qua no.ꝙ ꝓprię allegationi quis tenetur ſtare ꝺ ſe, ſicut propriæ confeſſioni, quia allegationes vim confeſſionis obtinent, quod eſt no.Capio gl.quæ incipit,& ita patet, & opponitur: Procurator meus eſt in curia,& impetrat reſcriptum,& in reſcripto non fit intẽtio de aliqua procuratione, qũo ergo probabo, ꝙ impetrauerit procuratorio nomine? nam reſcriptum hoc non dicit. reſp. imo oportet, ꝙ fiat mentio de impetrante, & eius qualitate, ſ. mandato.& videtur, ꝙ ante factum debeat probari per literas authenticas, vel publicum inſtrumẽtum, ſed poſt factum ſufficit probare per vnum teſtem, & iuramentum ſecundũ Ber.
41 quod eſt notabile.† vel dic adhærendo ſtylo curiæ,& conſuetudini gñali, ꝙ præſumitur impetratum a legitima perſona, vbi nulla perſona eſt ſpecificata, quia ita eſt veriſimile per ſtylum cancellariæ. Itẽ dicit hic Io. And. & Collec.ꝙ preſumitur lras eſſe impetratas de mandato dñi, niſi ꝺrium appareat, vt no.j. eo.c.nonnulli, quia literæ non exeunt de cancellaria niſi purgatæ, & omnia præſumuntur ſolenniter acta, ex quo lrę emanauerunt de cancellaria,ar.C.de fi.inſtr. & iure haſtæ fiſcal s.l. j.C.de contrah.& commit.ſt p.l.optimam.Nam cum appareat lras ad eũ pertinere, ꝑſumitur eum mandaſſe, vt ff.de eden.l.ſi

quis

BIU Cujas

quis ex argentarijs.§.pertinere. C. de pac.conuen.l.fin.& C.de alim.pup.præſtan.l.vlt.& C.de admin.tut.l. lex quæ tutores,circa medium.Nam cum cancellaria non det literas ſine cā, præ-
42 ſumitur cā,vt C.de prediis curialium,l.j.lib.10.† Sed nunquid litere inquiſitionis poſſint impetrari ſine ſpeciali mandato? vr q; ſic.C.de preci. imp.offe.l. j. ſed ibi ex certa ſcientia principis
43 conceſſit.† Extra no.q; nuncio pōt concedi libera,ſicut procuratori,vt ff.de verb. ob.l.qui Rome.§.Callimachus,vbi eſt vni-
44 cus tex.in iure. † hoc nomen, Libera, nunq̄ tacite intelligitur niſi exprimatur ipſum,vel æquipollens, vt ff.de pec.l. quā Tuberonis.§.alia cā,& no.per Cy.C.de proc.l.quod quis.niſi in p curatore Cæſaris,vt ff.de off.proc. Cæſ.l.j.tñ aliqñ reſtringitur. ff.de exercitoria. l. Lucius.ff.mandati.l. creditor.§.fi.& iſti tex.
45 ſunt notabiles multum.† Quæro, quæ actio oriatur ex ratihabitione? tex.dicit,q; mandati.ff. de reg.iu.l.ſemper,qui non prohibet. gl. dicit, q; negociorum geſtorum,niſi fingatur mandatū præceſſiſſe. Nam prima cauſa eſt ipſum negocium,poſtrema ratificatio: non enim reperitur aliquis titulus actionis ſub hoc nomine,actio ratihabitionis, ſed transfertur nomen ad actionem mandati,ſ.vtilem per fictionem.

SVMMARIVM.

1 *Error loci originis, diœceſis, vel parochię eius, qui citatur,vel contra quē impetratur,vitiat citationem, vel reſcriptum. Niſi citatus fateatur de ſe ſenſum. Vel per aliam denominationem certum ſit de perſona,nu.5.*
2 *Vbi vitiat incertitudo,ibi & error vitiat.*
3 *Sententia lata contra præſentem digito oſtenſum,an vitietur per errorem loci originis.*
4 *Error in finibus loci commiſſi delicti, an vitiet.*
6 *Verba debent intelligi naturaliter,non accidentaliter.*
7 *Oratio debet referri ad cogitatum.*
8 *Demonſtratio falſa generi adiecta reddit diſpoſitionem omnino incertam.*
9 *Fines incluſiue ne,an excluſiue appoſiti cenſeantur,apparere pōt uel natura, vel vſu neceſſitatis.nu.11. Alioquin ad alias coniecturas recurren. nu.12.*
10 *Natura apparere dicitur,quod oculata fide percipi poteſt.*
12 *Dictio,vſque,vbi magnum vertitur præiudicium, ſumitur excluſiue. Idē vbi fieret digreſſio de vna re ad aliam ſeparatam.nu.13.*
14 *Fines intrinſeci incluſiue; Extrinſeci,præſertim ſi in vſu, vel commercio non ſint,vel ad tertium ſpectent,excluſiue ſumuntur.*
15 *Fines,niſi de corpore rei ſint,nunquam incluſiue ponuntur.*

CAP. XXXIIII.

Significante. Per reſcriptum impetratum ꝯ hoīem certę diœceſis alius eiuſdem noīs alterius diœceſis conueniri non pōt.h.d. Caſus.R.impetrauit ꝯ V.dicēdo, impetro ꝯ.V.Rhemenſis diœceſis, putans forte qđ eſſet de Rhemenſi diœceſi, cum re vera eſſet de Leodicenſi.Papa determinat hanc diuerſi
1 tatem officere reſcripto, iſte eſt ſenſus decretalis.† Ibi, excipiē-
2 do, no. q; eſt neceſſe excipi a de non identitate corporis,quod probatur per non identitatem loci.Et ideo dico,q; ſi eſſet diuerſitas in loco loci,puta quia diceret ꝯ V.de tali parochia,& eſſet de alia ēt vicina,q; cum non ꝯueniant verba reſcripti,non cōuenit reſcriptum,vt C.de proba.l. cum precib.Idem in citatione,in qua debet apponi locus, vnde eſt citandus, & error loci vitiat citationem, vt no.ff.de iudicijs.l.eum,quem temere, niſi citatus ꝯfiteatur ſe eſſe vnum & idem corpus, & de ſe ſenſum, forte quia ipſe eſt, qui commiſerat homicidium ſm Iac.But.q ita no.ff.de ꝯd.& dem.l. demonſtratio falſa. Item no. q; diuerſę
2 appoſitiones indicant diuerſa ſubiecta. † Item no. q; vbi vitiat certitudo,vitiat & error.non obſt.C.de teſt.l.ambiguitatem.qa illud intelligitur, qñ conſtat de corpore ſaltē per indicia, vt ff. de reb.dub.l.qui habebat.alias incertum hī pro nullo. ff. de leg. j.l.Titiæ textores.non ob.ff. de leg. j. ſi qs in fundi vocabulo,qa facilius vitiatur reſcriptum, q̄ vltima voluntas,vbi æquiuocatio accipitur in benigniorem partem.† Quæro,quid ſi perſona
3 digito oſtendatur, puta dicit iudex, condemno iſtum pñtem de ciuitate Aſſiſij,& iſte eſt de ciuitate.Nuceriæ? rñ.valet ſnīa,
4 quia perſona ſeipſam oñdit,vt ff.ſi cer, pet. l. certū.† Quid ſi eſt erratum in finibus loci, puta dicit iudex, feciſti homicidium in tali domo ſic confinata, & eſt bene commiſſum in illa domo, ſed non habet illos confines? reſpondeo, ex quo conſtat de crimine,puniri debet crimen, ſecus, ſi ille locus non reperiretur in rerum natura,vt ff.de accu.l.libellorum. nam cum ibi dicit,domo,ſignificat locum,& dum dicit,illius,ſignificat demonſtrationem, ſed annus, & menſis ibi ſignificat tps: & tñ ſi domus non eſſet illius, ſed eſſet alterius, conſtito de crimine, debet fieri condemnatio,ar.ff.de offi.præſi.l. illicitas.§. veritas. qui.§.ſemper debet eſſe ante oculos aſſeſſorum, dicunt Doct.
5 † quid ſi in iſto c. eſſet certum de perſona per aliam denominationem, quia fieret mentio de Gallopreſſo? Rñd. ſufficeret,vt no.C.qui teſta.fac.poſſ.l. hac conſultiſſima. vel de domino Galea.de Mantua,qui tamen non eſſet de Mantua, quia error circa ſubſtantialia nocet, ſed circa accidentalia non nocet, ſedm Doc.Pone, q; impetratur ꝯ vniuerſitatē expreſſis falſis nominibus antianorum.dic q; non vitiat,de or.cog.c.cum dilectus, ſm Hoſt.& Io.And.Quid ſi ſcholaris ſtudens Bononię,& non inde oriundus impetrat dicendo,Talis ſcholaris Bononię? quidam dicunt q; valet,quia non reſpicit nomē proprium, ſed appellatiuum ſcholaris,ſecus,ſi diceret,Petrus Bononienſis,quia
6 ſignificaret originem, † qm̄ verbum debet naturaliter intelligi,& non accidentaliter, vt no.ff.de excu.tu.l. ſed & reprobari. ibi, Comaneus,vbi gl.dicit.i.de Comanea,ſicut ſi dico,talis de Peruſio, intelligitur naturaliter. dicet aliquis,iſta non debent vitiare,quia Papa ſi ſciuiſſet, nihilominus conceſſiſſet. ſed iſta
7 non eſt bona ratio, quia caſus omiſſus nō habetur pro expreſſo.Idem de perſona, de qua non cogitatur.† nam ad cogitatū debet referri oratio, vt ff. de teſta. tutela. l. ſi quis ita.Item ſicut aliud eſt non intentare, & aliud in impetrādo errare in aliqua
8 demonſtratione accidentali,† vt vnum ſcias, q; vbi demōſtratio adijcitur generi, ſi falſa eſt demonſtratio, diſpoſitio reddit omnino incerta & nulla,vt l.legatum.ff.de li.leg. facit. j.eod.c. Rodulphus. In dubio non eſt recedendum a finibus demon-
9 ſtrationis,vt ff.de cenſi.l.forma.† Et vtrum fines ponantur in-
b cluſiuè,vel excluſiuè,non eſt materia hic,ſed alibi.& per naturam loci apparet illud ſępe,arg. in l.2. C.quando & quib.quar-
10 ta pars debetur.† & per rerum naturam dico apparere,qñ apparet ad oculum ſine oculata fide, vt C. finium reg. qui ſuper. ff.eod.l.ſi irruptione. §. ad officium. ſitus eſt res naturalis,ſed locus eſt accidentalis.nam res mobiles ſunt in ſitu. C.de ſeruit.
11 l.1.& l.fi.ff.de hær. inſti.l. ex facto.§. rerum.† Item quod ſine finibus eſt, inutile eſt, vt vinea ſine ſæpibus, vt habitatio ſine aditu ſuos fines includit,vt ff.de ſeru.vrba.præd.l. ſeruitutes.§.ſi domo. ſic ſi vendo molendinum, venit cluſa molendini,& fiſtulæ ēt,ſi propter ſiccitatem molere non poſſum.ff.de contra-
12 hen.emp.l.ſi aquæductus,cum l.ſeq. l.notabilis eſt.† Sed ſi non apparet per naturam, nec per vſus neceſſitatem, recurritur ad alias coniecturas.& ſi quidem tractaretur de magno præiudicio, dictio vſq;,ponitur excluſiue.ff. de pact. l. veterib. ff. de le-
13 ga. tertio.l. patronus. §. j. Idem,vbi fieret digreſſio, de vna re ad aliam ſeparatam, ſed de continente ad contentum nulla dicitur fieri digreſſio,quia non eſt ibi ſeparatio,neque naturalis,
14 neque ſm rationem.† Et pro regula tradi poteſt, q; fines intrinſeci ponuntur incluſiue,extrinſeci excluſiue, & multo fortius omnimodo extranei, vt flumina publica, & viæ publicæ,& nemora,quę non ſunt in vſu,& multo fortius, ſi non ſunt in cōmercio,quia non videtur conceſſum,quod in commercio nō eſt,vt in l.ſi quod.§.fi.ff.de peri.& commo. rei vend. & ff. de ꝯhen.emp.l.littora.Item confinia,quæ non ſunt de iure, vel iuriſdictione tertij, ponuntur demonſtratiuè,ſed non incluſiue ar.ff. de lega.j.l.ſi dominus.§.fi.& l.ſerui electione. §. cum fundus,& facit qđ no.C.de act.emp.l.ſi fines agri. † Porro fines nū
15 quam ponūtur incluſiue, niſi ſint de corpore eiuſdem rei.nā ſi diuerſa res eſt,ſunt voce ſeparationis, & non vnionis.

ADDITIONES.

a Reus in terminis huius tex.& ſimilibus habet neceſſe excipere de non identitate corporis ſecundum Bal.hic per iſtum tex.in verbo, excipiendo, quod probatur per non identitatem loci. & ex hoc infero, quod allegans non identitatem corporis,habet neceſſe illam probare.limita duobus modis, primo, vt pulchre per Barto.in l.ſi quis ſeruum.§. ſi inter duos. ff. de lega.2.in fi.in 2.limit.vt non procedat, quando agitur de reprobando inſtrumento tanquam falſo per teſtes, qui dicuntur nominati in inſtrumento, qui dicant ſe nunquam interfuiſſe,quia debet probari,quod iſti teſtes ſunt illi met, de quibus loquitur inſtrumentum,ita Cardi. dicens ſe ita dixiſſe in q. facti,in c. cum Ioan.de fide inſtru.vt habes pulchre relatum per Fely.quem omnino vide, in c.auditis,de præſcripti.Parona.

b Vinc.God.Adde quare fines & termini ponantur, tradita per Cor.in conſi.213. incip.viſo,in litera A.lib.4.& in litera C.

SVMMARIVM.

1 *Per reſcriptum impetratum contra diœceſanos, non poteſt conueniri ciuitatenſis*
2 *Diœceſis quid,& vnde dicta ſit,quale domicilium, ſit diœceſis, & quomodo acquiratur.*
3 *Diſtrictus quid ſit.*
4 *Prohibitus manere in ciuitate,an poſſit ſtare in comitatu.*
5 *Clericus ciuitatenſis,& clericus diœceſanus differunt re,& nomine,& vnū ſub alio non includitur,& an nomine ciuitatenſis contineatur clericus ruralis,dic vt nu.8.*
6 *Populi nomen comprehendit etiam aduenas,qui in loco conſederint.*
7 *Patria duplex eſt.ſ.originis,& domicilij.*
8 *Diuiſio vbi eſt,ſep. ratus eſt intellectus.*
9 *Dictio, alios, eſt repetitiua qualitatum præcedentium, quæ adaptari poſſunt ſequentibus.*
10 *Repetitio tacita eſt adaptatio quædam, & fit non ad deſtruendum, ſed ad cōſtruendum,quod diſpoſitum eſt.*
11 *Impetratio ſub expectatione de prima vacatura in ciuitate,an extendatur ad eccleſiam ruralem poſtea in ciuitate,murorum ambitu aucta, cōprehēſam.*
12 *Probari poteſt per teſtes ſenſus voluntatis, ſicut ſenſualitas corporis.*
Cum ordinaria ciuitatis iuriſdictione conceſſa cenſetur etiam iuriſdictio comitatus ſecus cum delegata.

BIU Cujas

14 *Nomina quædam sunt localia quædam personarum.*
15 *Arbitrium in puniendo maleficia in ciuitate commissa iuduci per statutum tributum, non extenditur ad commissa in comitatu.*
Arbitrium in pœnis de iu. com quomodo & quando iudici permittatur.
16 *Sublegato frumenti, quod est in ciuitate, non venit quod est in comitatu, n. 18.*
17 *Si testator vsus fuerit noĩe proprio, vt lego frumentum, quod est Perusii, an veniat frumentum, quod est in continentibus ædificijs Perusii.*
18 *Quid si nomine appellatiuo, vt ciuitatis, communis, vel vrbis.*
19 *Quid si vtroque, s. tam proprio, quam appellatiuo, vt in ciuitate Perusii.*
20 *Nomen proprium habet se ad nomen appellatiuũ, sicut indiuiduũ ad genus,*
21 *Prorogatio iurisdictionis non fit de persona ad personam.*
22 *Validare iurisdictionem, an sit prorogare.*
23 *Consentiens in iudicem suum, iure tamen speciali declinabilem, vel in alienũ, qui tamen suus fieri possit, an, & quando possit pœnitere.*

CAP. XXXV.

a 1 RODULPHUS. a † Per rescriptum impetratum ꝯ diœcesanos, ciuitatensis conueniri non põt, & est ratio, quia non includit in virtute, vel veritate sermonis. est enim exinde vocis etymologia, significatio aũt intellectus est attributus dictioni ab intellectu, vt no. de ver. sig. l. tugurij, & qđ aliter sonat, cogitatũ non vr̃, vt dixi. s̃. eo. prox. & ff. de fundo instr. l. cum de lanionis.
2 §. cui fundus, † diœcesis est domicilium rusticum, & nõ acquiritur per discursum, sed p mansionem in loco, vel per expressam animi declonem. ff. de iud. l. heres absens. §. j. & vide Arch. 3. q. 6. in prin. vbi dicit, ꝙ vbi maior est residentia, ibi præsumitur esse domicilium. Tñ origo non requirit residentiã magnã, sed domicilium sic. l. 3. C. vbi senatores, vel cla. diœcesis interpretatur gubernatio. & hoc nõ ſm proprietatem verbi, vel potestatem, sed ſm effectum, vel officium, & est diœcesis propriæ baptismalis ecclesiæ territorium, vel gubernatio, & dr̃ a dia, qđ est duo, & cesio, qđ est decisio, quia decidit & separatur ab illa
3 diœcesi diœcesis dispõ, vel subiacentia. † districtus est locus, vel terræ spatium extra limina ciuitatis iurisdõne informatum in
4 vnum corpus non redactum. † Cõe Florentiæ mandauit vni, vt staret in ciuitate sub pena capitis, nũquid poterit stare in comitatu, vel eꝯ? dic vt no. C. de ser expor. l. fi. p Cy. Casus in terminis. quidam Rodulphus rector sancti Christophori de ciuitate Sagiensis conueniebat per literas impetratas ꝯ clericos Sagiensis diœcesis, Papa dicit non posse, quia non includit in re-
5 scripto. † Ex quo no. ꝙ clericus ciuitatensis, & clericus diœcesanus differunt re & noĩe, & vnum sub alio non includitur. Ista dr̃ia põt dici specificata, vt no. Io. An. in c. si ciuitas, de sen. exc. lib. 6. in nouella. Nimirũ aũt, si noĩe diœcesis non continet̃ ciuitas, quia minus nobile non continet maius nobile. Sed eꝯ põt dubitari, vtrum noĩe ciuitatensis contineatur clericus ruralis? & vr̃ ꝙ sic, quia rus est pars ciuitatis, s. subiectiua, & sub eisdem legib. & gubernaculis, vt ff. de iud. l. insulæ. ff. ad muni. l. q ex vico, vt no. in Auth. quib. mod. nat. effi. legi. §. si quis aũt talis,
6 & C. de epis. & cle. l. nulli. §. si ex vico. † Præterea populus ciuitatis, & comitatus est idem populus integralis, & iure publico continetur vterque, vt no. ff. de iusti. & iu. l. publicum ius. certe hoc nomen populus, comprehendit ẽt aduenas, qui ibi sedem collocarunt. tex. est no. in Auth. de quæstore, post prin. colla. 7.
7 † Patria est duplex, s. originis, non furtiua, qua quis nascitur in in loco destinato, non in fuga. Item domicilium, qđ siłr non
b ꝯhitur per discursum, quia domicilium b dẽt esse mansurum, & vide qđ no. in l. j. C. vbi petantur tutores, vel curatores. facit ff. de hær. insti. l. ex facto. §. rerum. ff. de p g. l. debitor. ff. de iudi-
8 cijs. l. hæres absens. Certe ego dico, ꝙ integritatẽ diuisio soluit, sicut si dicerẽ, isti sunt intra muros, & alij extra muros. nã vbi diuisio est, ibi separatus est intellectus, vt ff. de leg. 2. l. seruis vrbanis. & ideo in qõne proposita dico, ꝙ noĩe clericorum ciuitatensium non continentur clerici rurales, i. in ecclesijs rusticanis residentiam facientes, vt ff. ad muni. l. eius. §. Celsus, & ff. de fundo instructo. l. quidam duos. Nam hæc vocabula localia sunt, & diuersæ demonstrationus, quinimo relatiuè opposita, & ideo vnum non cõtinetur sub altero, vt in isto c. hæc verba circa diœcesim, & similia significant continuitatem, seu cõ-
9 iunctionem loci. ff. de ꝯh. emp. l. Rutilia. tex. no. † Quæro, an sit dr̃ia inter hos sermones, videlicet ꝯ Petrum de diœcesi Florentina, & quosdam alios, & inter aliam propositionem, ꝯ Petrum & quosdam alios de diœcesi Florentina? dicendum ꝙ non, qa dictio, alios, est repetitiua qualitatum præcedentium, quæ adaptari possunt sequentibus, vt ff. de vino legato. §. cum dulcia. l. fi. secus si non possunt adaptari, vt ff. de au. & arg. leg. l. Plautius, & in diuina scriptura, Christus, & alij duo latrones. nã dictio, alij, ponitur aduersatiue in substantia, & qualitate, vt no. ff. de
10 de hær. insti. l. Iul. † Porro repetitio tacita non est aliud, q̃ quædam adaptatio. ff. de excus. tut. l. non solum. §. qui primipilum vbi est tex. singu. Et no. ꝙ tacita repetitio fit ad construendum, non ad destruendum, qđ dispositum est, tex. est no. in l. vlt. ff.
11 de manu. testa. † Sed pone, ꝙ ciuitas est aucta, & per hoc noui muri attingunt quandam ecclesiam ruralem, nunquid literæ expectantium per prius ꝯcesse extendantur ad hanc? arg. ꝙ sic, ff. de leg. 2. l. cum fundus. In ꝯrium vr̃ gl. ordinaria. ff. de excu. tut. l. sed reprobari. §. fi. in vlt. glo. qđ est verius. ff. de ꝯh. emp. l. in lege. & est ratio, quia vltima voluntas extendit vsque ad mortem, sed priuilegium non extendit, quia non est in pendenti,
12 arg. in l. vlti. C. commu. præd. in rõne motiua illius legis. † Quæro, an per testes possit probari, ꝙ Papa sensit de isto Rodulpho? & dico, ꝙ per testes põt probari sensus voluntatis, sicut sensualitas corporis, vt no. Bar. ff. de ver. ob. l. stipło ista. §. in stipłonib. Item ait, ꝙ diuersitas scripturæ inducit diuersitatẽ probõnis,
c eadem l. §. eũ qui. Et ego dico, ꝙ illud, qđ non dicit scriptura, c nec nos dicere debemus, quia scriptura probat suos limites, vt ff. de fideius. l. fideiussores magistratuũ. §. Aurelius, vbi est tex.
13 notabilis. † Sed statim opponitur, quia lege cauet̃, ꝙ si alicui ꝯceditur iurisdõ ciuitatis, concedit̃ ẽt iurisdõ castrorum ipsius, vt ff. de offi. præfec. vrbis. l. j. cui §. vrbẽ. Solu. illud verum est in iurisdõne ordinaria, quæ non diuidit se a sua integritate, secus
14 in iurisdictione delegata, quæ est odiosa & extraordinaria. † Et no. ꝙ quædam sunt nomina localia, vt Roma, Perusium, Florentia, vrbs, ciuitas, oppidum, castrum, castellum, arx. Quædã sunt nomina personarum, vt populus, plebs, corpus, collegiũ, gens, & societas, & prosequitur Io. And. vbi supra, & Bar. in l. j. ff. ad muni. & ff. de ver. sig. l. 2. & l. prouinciales, & no. ꝙ ista sũt vtilia in beneficialib. puta si quis impetrat primam vacaturam in ciuitate, ꝙ non continetur ecclesia ruralis. ad hoc optime
15 facit. C. de test. l. fi. † Item si statutum dicit, ꝙ maleficia cõmissa in ciuitate puniantur arbitrio potestatis, istud arbitrium nõ extenditur ad maleficia extra ciuitatem, quia est extraordinariũ, & ꝯ ius cõe. Nã de iure communi non est ꝯcessum arbitrium in pœnis, sed in executione penarum, & non in decidẽdo, sed in cognoscendo, vt l. j. §. calumniatoribus. ff. ad Turp. nisi incidat nouus casus, qui non sit lege comprehensus, quia tunc ad arbitrium iudicis pertinet̃ supplere & arbitrari, vt l. 1. §. 1. ff. de effracto. & expilatoribus. nam quæ nouiter emergũt, nouo remedio indigent. pp concomitantias & circunstantias, & casus
16 repentinos dantur arbitria iudicib. vt dixi s̃. de consti. c. j. † Itẽ prædicta sunt vtilia in test̃s, si testator legat mihi frumentum, quod hẽt in ciuitate, non venit frumentum, quod hẽt in co-
17 mitatu, vt ff. de penu leg. l. nã quod liq de. §. si ita. † & considera, ꝙ qñ testator vtitur proprio nomine loci, puta dicit Romæ, vel Florentiæ, & tunc ẽt continetur frumentum, quod est in continentibus ædificijs, sicut sunt suburbia coniuncta ciuitati nullo extraneo loco mediante, via aũt publica non facit medium,
18 quia eiusdem iuris publici est. † Si autẽ testa tor vtitur nomine appellatiuo cõis, vel ciuitatis, quæ denominatur a cinctura murorum, vel appellatiuo nomine vrbis, quæ per aratrum circulans designatur, nõ veniunt continentia ædificia extra muros,
19 quia signum limitat signatum. † Si aũt testator vtatur vtroque vocabulo, puta dicit lego frumentum, quod habeo in ciuitate Perusij, dicunt quidam, ꝙ inspicitur, quid præcedat, sed gl. in d. l. 2. de ver. sig. dicit, ꝙ inspicitur in testamentis latior interpretatio, & ideo continentia ædificia includuntur. Guil. de Cu. dicit in d. §. cum vrbem, ꝙ Roma continentia ædificia includit, secus in alijs ciuitatib. vnde in quæstione proposita dicendum vr̃, ꝙ inspicitur nomen proprium restrictiuum, non appellatiuum extensiuum. non obst. ff. de stip. seruo. l. si quis seruus, vbi sumitur coniectura ex ordine verborum, quia ibi verbũ secũdarium erat appositum loco solius demonstrationis & cãæ fi-
20 nalis, ar. ff. de an. le. l. annua. §. j. † & est ratio, quia nomẽ propriũ est sicut indiuiduum, & nomen appellatiuum est sicut genus, & sic indiuiduum restringit & coarctat speciẽ, quia verbũ, qđ in vltimo profertur, vr̃ esse conclusio & determinatio totius
21 orationis, ar. ff. de ver. sig. l. si cũ fundũ. † Glo. tangit hic, an iste Rodulphus possit prorogare iurisdõnem? & dicit ꝙ non, & est rõ, quia prorogatio nõ fit de persona in personam, licet verba sint indefinita, quia qñ indefinitè proferunt̃ determinato modo, tunc non æquipollẽt vłi, quia suis finib. est contenta, vt hic cum si. Est aũt quædam prorogatio, quæ fit de similibus ad similia personis non mutatis. de hoc dicam. j̃. de offi. dele c. P. &
22 † G. & vnum scias, ꝙ validare iurisdictionem non est ꝓrogare, vt j̃. de iudi. c. j. & tunc nõ hẽt locũ pœnitentia, idem si partes dicant,

ADDITIONES.

a Vide vnam pulchram doctrinam, quam per istum tex. tradit Math. no. 84. vt per Dec. in repe. c. 1 de proba.
b Vinc. God. Adde, ꝙ appellatione domicilij, in dubio intelligitur de domicilio habitationis, vt magis princ pa. Ruy. consi. 59. nu. 9. lib. 3. & quis potest habere plura domicilia. Ruy. consi. 5. nu. 8. & in plurib. locis habere potest. in consilio 61. nu. 22. lib. 5. & vide in consi. 18. eo. lib. 5.
c Vide Doc. in l. lecta. ff. si cert. pet. & vide quæ scripsi ad istud propositum in quodam consilio edito pro nobilibus de Sandelarijs de Parma. & illi consilio se subscripsit do. An. Io.

BIU Cujas

dicant, prorogamus irreuocabiliter, non poſſunt renunciare beneficio pœnitendi, quod alias competit vſque ad litem conteſt. vel vſque quo de cõi concordia procedunt coram ipſo iu-
23 dice, vt ff. de iudi. l. j. † & dic, q̃ interdum quis conſentit in iudicem ſuum, quem de iure ſpeciali poterat declinare, & non habet locum pœnitentia. Interdum in iudicem alienum, q̃ ſuus fieri poterat, & tunc, aut res ſtetit in finibus conſenſus, aut proceſſum eſt ad aliquem actum iudicialem de diſcordia partiũ, & his duobus caſibus habet locum pœnitentia vſque ad litem conteſta. & non poſt. Aut fuit proceſſum ad actum vltra prorogationem de partium voluntate, & non habet locum pœnitentia. ff. de iudi. l. ſed & ſi ſuſceperit. Interdum conſentit in iudicem alienum, qui ſuus fieri non poteſt, & tunc non valet ꝯſenſus, vt ĵ. de fo. comp. c. ſi diligenti, qua coram eo nõ poteſt eſſe iudicium, neque confeſſio, vt ĵ. de iudi. at ſi clerici &c.

SVMMARIVM.

1 *Comitatus, an tranſmittatur de fratre in ſororem.*
2 *Comitatum qui emit a principe tranſmittit ad quemcunque hæredem, ẽt fœminimi ſexus, ſicut quamlibet rem hæreditariam, ẽt ſi de eo ſoluat cenſum.*
3 *Conſuetudo gentis Gallicanæ, vel alterius regni põt dici iusgentium eorum.*
4 *Regina Apuliæ, ſi nubit cuidam ſimplici militi, an faciat eum regem.*
5 *Succedens tenetur ſoluere debita Comitis, vel comitatus.*
6 *Reſcriptum non tranſit ad hæredes paſſiue.*
7 *Iuriſdictio perpetuatur, de iure ciuili nouiſſimo, per ſolam citationem.*
8 *Reſcriptum, an incipiat ab hærede.*
9 *Declarandi conditio ad hæredem non tranſit.*
10 *Impetratum contra dignitatem etiam re integra tranſit ad hæredem.*
11 *Qualitatum copulatiua quando earum concurſum requirat.*
12 *Qualitas, quę ineſſe non poteſt, ſubiectum non informat.*
13 *Qualitates contrariæ non concurrunt. & idem in conditionibus, & modis.*
14 *Tempore datæ qui erat laicus, ſi poſtea ſit factus clericus, conueniri debet ex capite laici.*
15 *Repreſaliæ ſi ſint conceſſæ contra omnes de patria Florentina, an includantur Aretini.*
16 *Patria triplex, communis, vulgaris, propria.*
17 *Epiſcopus ſi excommunicauit oẽs leproſos ſtantes in ciuitate, niſi intra octo dies recedãt de ciuitate, an leproſus. qui exiuit portas ciuitatis, & reduxit ſe in quodam hoſpitali in ſuburbijs intelligatur paruiſſe mandato.*
18 *Interdicta quandoque recipiunt extenſionem.*

CAP. XXXVI.

a **Significauit.** Si ꝯueniendus per cl'am, Quidam alij, re integra a moriatur, ſucceſſor eius per illud reſcriptum non poterit ꝯueniri. Caſus, proponebatur, q̃ reſcriptum erat impetratum ꝯ eꝑm, & quoſdam alios clericos, & laicos, & q̃ quidam mercatores, vigore dictæ cl'æ gñalis ꝯueniebant ſororem dicti comitis eius hæredem, qui comes deceſſerat poſt reſcriptum ante citationem. Papa dicit non poſſe, qa re integra mortuo dicto comite ceſſat reſcriptum quo ad hęredem ipſius. No.
1 hæredem ipſius re integra non ſuccedere in reſcripto. † No. q̃
b comitatus tranſmittitur a fratre in ſororem, & ſic in fęminã, b qđ eſt verum iure Gallico, quia ita ſe hẽt ꝯſuetudo, q̃ fœmina ſuccedat, ſed de gñali ꝯſuetudine feudorum eſt ſecus, vt in c. j.
2 §. fi. qui feu. da. poſ. colla, 10. ſm Hoſt. † dicit Odofredus, q̃ ſi qs a principe emeret comitatum, ita tranſmitteret ad hæredem fœmininį gñis, ſicut quamlibet hæreditariam rem, qđ verum eſt, ẽt ſi ſoluat regni cenſum: qa licet comitatus tũc ſit cenſualis, nõ tñ eſt feudalis, ſicut prędia, ex quibus ſoluitur tributum allodij, & ñ iure feudi cẽſent. facit q̃no. ff. de pub. l. j. §. j. & ff. de di. inf. l. ſi finita. §. ſi de vectigalib. vel dic, q̃ iſte ꝯitatus nõ erat feudum, ſed proprium & regale patrimonium, & ideo tranſmittitur ad fęminam, vt in comitiſſa Matilda. nec enim præſumit feudum. niſi probetur, & hoc mortuo maſculo. nam donec viuit aliquis maſculus aptus ſuccedere, fęmina non ſuccedit, etiam ſi feudum eſſet conceſſum in maſculos, & fœminas, vt in c. j. de eo, q̃ ſibi & ſuis hæred b. maſ. & fœminis, colla, 10. Nam copula illa non copulat coęqualiter, licet feudum ſit antiquum, tñ fœmina non eſt hęres, niſi in ſubſidium, & ſic tacita conditio ſubintelligitur, ſcilicet ſi hęres maſculus nõ exteť, idq́ue naturalis ratio conſentit, quia officia virilis ſunt animi. ff. de cura. furio. l. cuius bonis, & præſertim animi conſilium
3 non reperitur apud fęminam. † Et adde, q̃ conſuetudo gentis Gallicanæ, vel alterius regni poteſt dici iusgentium ipſorum, quod apud eos ſemper reputatur iuſtum & æquum, & defendere ſucceſſores ex generis pręrogatiua, vel alia æquitate, ſicut ius ciuile ex ſuo imperio. Nemo enim dubitat, q̃ ſucceſſiones ſunt etiam apud barbaros, qui nunquam fuerunt ſub imperio Romano, quinimmo gens libera poteſt ſibi creare ducem, & regem, & facere eum dominum naturalem. & adde, quod no.
4 de comitiſſa Matilda. C. de arbi. l. fi. † Pone, regina Apuliæ nubit cuidam ſimplici militi, an faciat eum regem? Reſpondeo, non, quia eſſent iam duo reges in ſol. dum. Item quia regnum non poteſt alienari, nec in dotem dari, qu nimmo non intelr eſſe paraphernale, nec in adminiſtratione viri, niſi quatenus regina committit. nõ nego, quin hoc caſu vir coruſcet radijs vxoris, quia eius lateris comitatus illuſtrat, vt l. j. C. de prępoſitis laborũ, lib. 12. ibi, dũ dicit, noſtri lateris comitatus illuſtrat. nulla enim eſt maior lateralitas, quam viri, & vxoris, qui diuino conſortio efficiuntur vna caro. Secundo no. † q̃ ille, q̃ ſuc-
5 cedit, tenetur ſoluere debita comitis, vel comitatus, nimirum, quia eſt ſucceſſor vniuerſalis. Tertio no. q̃ ille, q̃ præmoritur
6 re integra, a generali clauſula eximitur, & eius hæres. † Item no. q̃ reſcriptum non tranſit ad hæredes paſſiue, quia ex parte rei eſt perſonale, niſi iam reus fuiſſet citatus, quia per citationem perpetuatur iuriſdictio, quia ſtatim, q̃ quis facit citare aduerſarium, eſt obligatus ad proſequendum litem, vt C. quo modo & qñ, in authen. qui ſemel, & vbi inſurgit obligatio, ibi
7 res nõ eſt integra. ff. de pact. l. ſi cum fundum. † ideo de iure ciuili nouiſſimo per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio, dummodo citatio valeat, alias pro nulla habetur, vt C. de ſtatu defun. l. ſi pater. C. de accu. l. 2. & no. ĵ. de appel. c. vt debitus, & caſſata citatione caſſatur, quicquid ex ea, vel ob eam eſt ſecutum, vt C. de legi. l. non dubium. Sed dubitatur, vtrum iſtud ſit verum, ſiue impetretur ſuper perſonali, ſiue ſuper reali? & videtur q̃ ſi ſuper reali. reſcriptum eſſet reale. ſed iſta ratio nõ concludit, quia in reali non conuenitur hæres vt hæres, ſed vt quilibet poſſeſſor, vt ff. ad exhib. l. tigni. §. fi. & l. 2. §. j. ff. de præ-
8 to. ſtipu. † Item reſcriptum non incipit ab hærede, vt hic. ſed ꝯ opponitur, q̃ imò reſcriptum tranſeat ad hæredem, & ad quẽlibet ſucceſſorem, ſed & etiam ſingularem, vt ĵ. de foro comp. dilecti, & ĵ. de iudi. c. quia V. in noſtro. c. erat rõ, quia in perſona comitis non erat reſcriptum plene formatum ante, quam per clauſulam generalem comes eſſet tractus ad cauſam. & iõ non competebat iuriſdictio actu, ſed potentiali habitu & in nube, ſecus, ſi in reſcripto perſona comitis fuiſſet expreſſa. & eſt ratio differentię, quia clauſula generalis habet tacitam conditionem, ſi in iudicio exprimatur, ſiue declaretur perſona. & talis perſona debet declarari nunc, quæ potuiſſet declarari tempore datæ, arg. in c. literis, de reſcrip. in cle. ſed hæres non potuit declarari tempore datæ, quia viuens non habet hæ-
9 redem. † Item quia conditio declarandi non tranſit ad hęredem, vt ff. de ver. ob. l. qui Romæ. §. Augerius, qui §. eſt ſing. ad hoc. non ob. ĵ. de iud. quia V. ibi erat ſucceſſor iudicij, & qa iudicium erat iam inceptum. Præterea hæres dicitur eadem perſona iuris fictione, non vere. & ideo etiam per reſcriptum ſpeciale non poteſt conueniri hęres re integra, quia reſcripta non recipiunt fictionem extenſiue, ar. ff. de neg. geſt. l. 3. §. hæc verba. Sed quomodo reſpondetur ad c. dilecti, de foro compet. dico, q̃ illud c. intelligitur ſm iſtud, videlicet re nõ integra, quia hæres in iudicio ſuccedit. ff. de iud. l. tam ex ꝯſtibus, dummodo cauſa ſit tranſmiſſibilis ad hęredem, vt ff. de infami. l. ſernus. nam reſcriptum datur cauſæ potius, q̃ perſonę, argu. ff. de aqua quoti. l. j. §. permittitur. & ratio reſcripti debet attendi, qa eſt rõ naturalis, vt no. ff. de pac. l. pactum. §. fi. Porro ſi cauſa expiraret morte, tunc etiam iudicium expiraret. vt ff. de ſuſpec. tut. l. poſt finita. & facit. ff. de dolo. l. hæredibus. & quod ibi no.
10 † Vnum ſcias, q̃ ſi eſſet impetratum ꝯ dignitatem etiam re integra tranſiret ad hęredem ſm Ber. quod eſt notabile. & hoc preſumitur, ſi eſt debitum dignitatis, quia dignitas non moritur, vt ff. de le. 2. l. quod principi. Extra no. q̃ illa verba, clericos & laicos, faciunt ad quæſtionem diſputatam per Iaco. But. de legato facto mercatoribus, & artificibus artis lanæ, vt intelligatur in ſenſu diuiſo, nec requiratur concurſus qualitatum, quia quælibet qualitas inhærens ſuo ſubiecto determinat ip-
11 ſum de per ſe. † Diſtributiua qualitatum non requirit earum cõcurſum, nec ſoluta, ſed copulatiua, aut ad vnum effectum, & requirit concurſum, aut ad ſingula ſingulis, & non requirit
12 concurſum, de cond. & demon. l. falſa. §. fi. † Et ſcias, q̃ natura qualitatis eſt, q̃ poſſit ineſſe, aliter non informat ſubiectum.
13 ff. de noxa. l. in delictis. §. ſi extraneus. † Item qualitates contrariæ non concurrunt. ff. de condi. & demon. l. Titiæ, ſi non nupſerit. ff. pro ſuo. l. ſi ancillam. ſimiliter nec conditiones ꝯriæ,
14 nec modi ꝯrij. † Quid ſi tempore datæ erat laicus, poſtea eſt factus clericus? reſpondeo conuenitur ex capite laici, non ex ca-
15 pite clerici, ar. ff. de cond. & dem. l. falſa. §. j. † Extra quæro, conceſſę ſunt repreſalię ꝯ oẽs de patria Florentina, vtrũ includanť Aretini eis aggregati per egregiã virtutem Florentinorũ? Rñ,
16 triplex eſt patria, cõis vt Roma. ff. de excu. tuto. l. ſi duos. §. fi na Vulgaris, de qua non poteſt dari certa doctrina, quia facti eſt,

pr out

ADDITIONES.

a Conſidera, an iſtud verbum, re integra intelligatur, ante, quam citetur, an intelligatur ante, quam exprimatur, nam iſte tex. vł intelligere ante, q̃ citetur, Doct. vero intelligunt ante, quam exprimatur. Conſidera igitur hic ſcripta per Doc. Vin. God. Adde tradita per Io. Lecirier, in tract. de primogeni. q. 19. nu. 4. & 5. qui dicit q̃ iſta eſt grauis quęſtio, & plures recipit limitationes. & huiuſmodi tractata eſt in lib. 12. trac. fol. 122.

b

BIU Cujas

put ꝓſuetudo vulgi ſonat, q̃ ꝓſuetudo interpretationē prudē-
tū frangit, & plerunq; extendit. ff. de fun. inſtr. l. cum de lanio-
nis. §. j. Et proprie, quæ poteſt dici patria ſig llata, ideſt in qua
proprie qs eſt natus, vt puta Peruſium mihi, & Bononia Bo-
nonienſi, & in iſto ſenſu debet accipi in repreſalijs, quia ſtricti
& odioſi iuris ſunt. Et idem, ſi dicatur ꝯ omnes de prouincia
Florentiæ. Nam nomen prouinciæ delatum ad perſonas, ſtric-
te debet intelligi propter ſtrictam & odioſam materiam, &
quia non participantes honoribus non debent in odio parti-
cipare, & quia quod facit maior pars, omnes feciſſe videntur,
qñ omnibus congruit facere potuiſſe de iure per ſe, vel alium
& hoc in ſenſu cōi ſine vniuerſali nō includitur abſens, vt ff.
de magiſtratibus conuenien. l. j. §. j. Et ſcias, ꝙ deriuatio prudē-
tum loco ſignificati habetur, vt no. Ioan. And. in d. c. ſi ciuitas,
qui remittit ad deriuatores, quorum nouiſſimus eſt Catholi-
17 con. † Pone, epiſcopus excommunicauit omnes leproſos ſtan-
tes in ciuitate, niſi recedant de ciuitate intra octo dies, accidit
ꝙ quidam leproſus exiuit partes ciuitatis, & reduxit ſe in quo-
dam hoſpitali in ſuburbijs: Quæritur quid iuris? Reſpondeo,
quia morbus eſt contagioſus, non intelligitur paruiſſe manda-
to, argumētum in Auth. iuſiurandum, quod prēſtatur ab his.
§. fi. quia parere & non parere ſtat in effectu. nam de facili poſ-
ſet inficere ciues, quorum gratia factum eſt præceptum, & ſi-
cut propter ſalutem animarum fit extenſio, vt in c. ſi ciuitas,
ita in ſaluatione corporum, ne circunueniatur interdictum.
Et eſt arg. ad ſtatutum Florentiæ, quo cauetur, ꝙ facti de magi-
ſtratibus non poſſint habitare in priſtina parochia. nam non
habitabunt in contigua. In ꝺ̃rium videtur, quia lupus ſyluam
exiuit ſtatim, ꝙ eſt extra ſyluam, licet ſit in ſemita exter ori cō-
18 iūcta ſyluæ. † Et no. ꝙ interdicta quandoque rec piunt exten-
ſionem. ff. de ſer. expor. l. cui pacto. ff. de interdict. & releg. l. re-
legatorum. §. dubitatum, & §. conſtitutus. ibi, etiam, & in §. in-
terdicere, habes ꝙ propter delictum commiſſum in loco incola-
tus poteſt interdici originalis prouincia, & ꝙ incola Papiæ
poteſt forbanniri pro delicto commiſſo Florentiæ, quia ꝓp de-
lictum iuriſdict o ſe extend t legis authoritate, & eſt ibi glo. val
de no. Item q̃nque fit extenſio filiorum ad hæredes extraneos.
ff. de ritu nuptia. l. liberum. §. j. tex. eſt valde no.

SVMMARIVM.

1 *Ordo & conſuetudo curiæ olim erat, ꝙ primo monitoriæ, ſecūdo præceptorię, vltimo executoriæ concedebantur.*
2 *Verbum, ſuperſedeas, intelligitur. ſ perpetuo.*
3 *Gratia hodie fit recto tramite.*
4 *Mentiens in ordine neceſſario nihil agit.*
5 *Mentionem faciens de alio inſtrumento, quod facit ad cauſam, debet docere de illo, & tenetur edere in quacunque parte iudicij requiratur.*
6 *Iudex ſi alia citatione non præmiſſa, dicat, aſſignamus tibi talē diem pro tertio & peremptorio termino, iſtud peremptorium eſt inualidum.*

CAP. XXXVII.

a 1 EX inſinuatione. a † Non valent executo-
riæ, in quibus impetrans dixit falſo monitorias præceſſiſſe. Præmitte ad evi-
dentiam, ꝙ ordo & conſuetudo curiæ olim erat, ꝙ primo monitoriæ, ſecundo præceptoriæ, vltimo executoriæ concedebantur. Modo quidam B. clericus impetrauit præceptorias, & executorias, aſſerens ꝙ monitorias impetrauit, & quia hoc erat falſum, Papa mandat ſuperexecutorijs ſuperſe-
2 dere. i. executioni non mandare. † No. ꝙ verbum, ſuperſedeas, notat & ſignificat perpetuitatem. i. nunquam exequaris, quia quod habet perpetuam cauſam ſuſpenſionis, videtur ęternū, tex. eſt h c notabilis. idem, ſi dubium. ff. de condi. inde. l. ſuffi-
3 cit. † Item no. ꝙ olim vtebantur ſuperuacuo circuitu, hodie vero fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, & iō circuitus eſt emendatus, ideſt recto tramite fit gratia. ſic. ff. de condi. inde. l. dominus teſtamento. ff. ſi cer. peta. l. cum fundus.
4 §. ſeruum tuum. † No. ꝙ qui mentitur in ordine neceſſario, ni-
hil ag it, tum quia mentitur, tum quia non ſeruat ordinis for-
mam, ſed de nouiſſima conſuetudine curiæ iſte ordo non eſt
neceſſarius, tamen ſi quis fuiſſet mentitus, vt facilius literas
5 obtineret, literæ non valerent ſm Ber. † Item no. ꝙ qui facit
mentionem de alio inſtrumento, quod fac t ad cauſam, debet
docere de illo, vt ĵ. de offi. deleg. cum in iure, & ĵ. de ver. ſig. c.
b abbate, & tenetur producere in quacunque parte litis petatur
edi, vt l. poſtquam. §. ſi dies. ff. vt legatorum nomine caueatur.
qui tex. eſt multum notabilis. Item ꝙ os, quod mentitur, occi-
dit grat am, vt ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. tutor ſi petitus.
6 † Et no. optimum argumentum, c ꝙ ſi iudex alia citatione non
c præmiſſa dicit, aſſignamus tibi talem diem pro tertio & perē-
ptorio termino, ꝙ non valet iſtud peremptorium, ſecus, ſi nō
adijceret illud verbum, tertio vel vlt mo, & ꝯ contumacem po
teſt ferri ſententia etiam pœnalis, ſi pœna contumaciæ reſpicit
ipſum proceſſum, ſuper quo contumacia eſt contracta, ſed ſi
pœna contumaciæ non reſp.cit ipſum proceſſum, ſed venit
extrinſecus, tunc requiritur alia citatio, vt ff. de iure fiſ. l. eius, q̃
delatorem, & eleganter no. in l. 3. §. ſi ad diem. ff. de re mil.

ADDITIONES.

a Circa iſtum tex. mouentur plures difficultates, prima, quare tex. dicit ad vos &c. in numero plurali, & tamen ſupraſcriptio non dirigitur niſi vni. ſ. abbati ſancti Victoris, contra. c. quam graui, de crim. fal. Reſpon. Ioan. And & Imo. quod dum textus dicit. ad vos, debet ſuppleri dom. Abb. & colleg. Secundo inſtatur, tex. dicit ſuperſedeatis, &c. contra, nam ſuperſedere eſt expectare alium finem, vel euentum. c. dilectus, el ſecondo, ſupra eod. ſed iſtæ literæ, de quibus in tex. non valent tanquam ſubrepti. in capit. ad aud ien. el ſecondo, ſupra eod. titu. ergo tex. non debebat dicere ſuperſedeatis. Reſpond. Ioan. And Bu. & alij, quod verbum ſuperſedere, hic ponitur improprie pro totali deſiſtentia, concor. cap. olim, de excep.

b No. quod quis tenetur producere inſtrumentum, in quacunque parte litis petatur edi, vide cumulata per nouiſſimos in l. non ſolum. §. morte, de ope. noui nunciatio.

c No. perpetuo iſta verba Bal. quia ſæpe obtinui in practica.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, ſi pro alio non ſcripſerimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, ſi apponatur, & Papa ſcripſit pro alio iam beneficium obtinente, gratia non vendicat ſibi locum.*
2 *Diſponentis intentio ſemper attendi debet, ita tamē, vt non omnino a verbis recedatur.*
3 *Voces ſunt notæ paſſionum animi.*
4 *Voluntas datur perfecte intelligi per verba enunciatiua, ſiue conditionalia.*
5 *Veriſimile non eſt, ꝙ pater velit filium duplici onere grauare.*
6 *Mens diſponentis datur intelligi per conditionem.*
7 *Primus impetrans ſi renunciet ante adeptum ius in re. ſecundæ literę ſumūt vires, alias ſecus.*
8 *Plurale idem eſt, quod ſingulare geminatum.*
9 *Veriſimile non eſt, Papam velle cuiquam ius ſuum auferre.*
10 *Clauſula iſta, ſi pro alio non ſcripſimus, vtrum intelligatur apposita faucre eccleſię.*
11 *Clauſula, non obſtante ſi pro alio ſcripſimus, an funditus eneruet primā gratiam, an vero ſubordinet de priori faciendo poſteriorem.*
12 *Papa ſi dicat, mandamus tibi conferri, ſi pro alio non ſcripſimus, nec adĳcit, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, & Papa ſcripſit pro alio, qui morte præuentus non proſequitur, vel viuens alteri cedit, vel ſententialiter ſucūbit, an literæ ſint efficaces.*
13 *Quid ſi controuerſia cum altero pendeat.*
14 *Negatiua hæc, ſ. ꝙ quis gratiam non proſequatur, qualiter probetur.*
15 *Vir ſi fuit interfectus & vxor ignorabat, & tandem elapſo anno ſciuit, & ſtatim nupſit, non dicitur iſtud tempus luctus neglexiſſe.*
16 *Termius proſequendi gratiam per quem aſſignari debeat.*
17 *Si quis dicat promittis mihi decem vſque ad menſem, & poſtea quandocunque, an hæc additio, & poſtea, & c. faciat dilationem.*

CAP. XXXVIII.

1 MAndatum. † Vbi eſt clauſula, ſi pro alio non ſcripſimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, & Papa ſcripſit pro alio iam bñficium obtinente, gratia non vendicat ſibi locum. Caſus. Papa mandat cuidam epiſcopo, ꝙ magiſtrum G. faceret recipi in canonicum, & in fratrem in eccleſia Nouienſi, adiecta clauſula, ſi pro alio ibidem non ſcripſit, qui ſimilem gratiam proſequatur, quærebatur, ſi alius per literas eiuſdem Papæ beneficium obtinebat, vtrum epiſcopus teneretur exeq mandatum? reſpondetur ꝙ non, quia non fuit de intentione
2 Papæ grauare eccleſiam ſuper receptione duorum. † Dicit lex, ꝙ ſemper eſt recurrendum ad intentionem diſponentis, quia ced t lingua cordi, & ſub iugo mentis verba ꝓſiſtunt tāquam ſub ſuo proprio originali & dign ori, vt legi. & no. ff. communia prædi. l. ſi in venditione, in fi. & ff. de vſuf. l. arboribus, dum tamen totaliter non recedatur a verbis, vt ff. de vſufruc. leg. l. ſi alij. ff. de excu. tut. l. ſcire oportet. §. & ſi maxime. vbi tex. di-
3 cit, ꝙ virtus diſpoſitionis legalis conſiſtit in ratione. † Item alia lex dicit, ꝙ mens eſt radix verborum, & eius ſubſtantia prima. nam cor impetratoris eſt lingua, & habet eam ſicut mancipium ſub iuriſdictione ſua, voces denique ſunt notæ earum, quæ in anima ſunt, paſſionum, vt ait Ariſtote. & patet. ff. de li.
4 leg. l. Labeo. §. idem Tubero. † Item no. ꝙ per verba enunciatiua, ſiue conditionalia datur voluntas perfecte intelligi, facit. ff. de leg. 3. l. Pamphilo. §. propoſitum. vbi verbum, vellem, quod eſt præteriti imperfecti, ponitur pro verbo, volo, quod eſt prę-
ſentis temporis, quia voluntas teſtatoris nō debet eſſe fruſtra, & tacita voluntas cohærens expreſſæ habetur pro expreſſa. ff. ſi cer. pet. l. cum quid. ſed in corde retenta nihil operatur. C. de
5 condi. ob cauſam. l. ſi repetendi. † Item no. ꝙ non debet quis grauari duplici pondere, vt no. C. de mulieribus, & in quo loco. l. l. j. lib. x. ꝙ nō eſt veriſimile, ꝙ pater voluerit filium duplici onere aggrauare. ff. de lega. 2. l. Titia. §. qui in vita. ff. ſol. mat.
6 l. ſi cum dotem. §. ſi pater. † Nota, ꝙ per conditionem datur in
a telligi mens a diſponentis. ff. de manumiſ. teſtam. l. ſi quis locu-
ples.

ADDITIO.

a Vin. God. Adde ꝙ mens diſponentis deprahenditur ex præfationib. Cor. conſi. 23. viſo. litera, d. lib. 4.

BIU Cujas

ples. C.de ꝺi.inſer.l.2. Opponitur, ꝙ qõ iſtius capituli non ſit dubitabilis propoſit o.ff.ad Carbo.l.q̃ Labeo.Solu.dicit glo.ꝙ imò rõ dubitandi erat, quia verba, gratiam proſequantur, nõ
a vñr loqui de proſecutione facta & perfecta, forte, iam[a] dudum. ad hoc rñdet gl.ꝙ imò quia durat proſecutio, arg.ad hoc, arborum furtim cęſarum.l.cędere.§.ſubſecare.ff.de iu.om.iudi.l.ſi quis id, qd̃.§.ſi dum proponitur, quia durat proſecutio, quę in ſuo conatur effectu, arg.ff.de verb.ſignifi.l. dem erit.ff.de iure codicil.l. Plotiana.ff.de arbi.l.inter Caſtellianum, & qd̃ legi.& no.C.de vſuf.l.corruptionem.& ſic verbum pr̃t s tpis trahitur ad prȩteritum, quia durat de pr̃ti, & prȩteritum ad pr̃s, qa non tam ponderatur initium, q̃ ſtatus rei. Sed quid ſi non eſt dictũ, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, ſed ſimpliciter? reſpondeo. ſi eſt eadem data, prȩfertur prȩſentans, ſi diuerſa, primo
7 impetrans, vt dixi.§.eod.c.capitulum ſanctæ Crucis. † Quæro, quid ſi primus impetrans renunciauit? reſpond. aut ante adeptum ius in re, & ſecundæ literæ ſumunt effectum: aut poſt adeptum ius in re, & tunc ſecus, quia ſemel iſta condit onalis gratia expirauit, vnde non poteſt renaſci, vt C.de inſtit.& ſubſti.l.antepenul.quæ lex eſt no.ad hoc. Pone, Papa ſic d x t, non obſtante ſi pro alijs ſcripſimus, & non ſcripſerat, niſi pro vno. videtur, ꝙ verba clauſulę caſſant verba pluralis numeri. ff. ad Treb.l.fi. In ꝯrium videtur.ff.de verbor.ſignifica.l.in vſu iuris, & l.non eſt ſine liberis.de hoc no.j.de prȩben.quamuis, in ter-
8 tia gl.lib.6.† dicit lex, ꝙ idem eſt plurale, quod ſingulare geminatum.ff.de condit.& demon.l. falſa. §.fi.ff.ad Trebel.l.bal ſta. ff.ſi quis cautionibus, l.ſi ſeruus.§.ſi plurium, ſicut dicunt Docto.iuris ciuilis de ſtatuto, quod punit producentem falſos teſtes, nam idem, ſi vnum.† Vlterius no.ꝙ non eſt veriſimile, ꝙ
9 Papa velit alicui ius ſuum auferre. gloſ.allegat ſim lia, & facit. ff.de vulg. ſubſti l.ex facto.in princip. ff.de aqua plu.arcen.l.in
10 concedendo.† Quæro, iſta clauſula, ſi pro alio non ſcripſimus vtrum intelligatur appoſita fauore eccleſiæ? & d coꝙ ſic, ne eccleſia grauetur in duplici receptione, tamen eccleſia poteſt huic ſuo fauori renunciare, & ſic receptus ab ea intelliget receptus authoritate Papę.argu.C.vt in poſ.leg.l.ſcire.ff.de mino.l.ſi filius, & ff.de iniu.teſt.l.filio prȩterito.ff.de diuo.l.quod
11 ait lex.† Sed nunquid clauſula, non obſtante ſi pro alio ſcr pſimus, funditus eneruat primam gratiam, an vero ſubordinat, faciẽdo de priori poſteriorem? & videtur, ꝙ in totum obrumpat per rationem ſtius c.quia qui in vno grauatur, in alio alleuiatur.ff.de iureiur.l.cum qui, & non debet afflicto addi afflic-
b tio.[b] C.de epiſ.audi.tam dementis.nec onus oneri, vt prædixi vt quidam Imperator ait, ſicut hr̃ in chronica Martiniana, Boni paſtoris eſt pecus tondere, & non deglubere. qui enim nimis emungit, elicit ſanguinem, vt ait diuina ſcriptura, ſanguis ſubditorum requiretur de manibus prȩlatorum. Sed in ꝯrium vr̃, quia quod ſuſpenditur, non obrumpitur, vt ff.de ver.obl.l. j. &l. inter ſtipulantem. §. ſacram. & eſt ſim le, quia ſecunda hypothecaria interdum præfertur primæ. vt C.qui pot.in pig. habe. l. aſſiduis. niſi bona eſſent non ſoluendo ad vtramque hypothecã, quia tunc illa, quæ poſtponitur, patrimonij inoꝑ pia ſorbetur.ff.de procur.l. Titius.† Pone, dicit ita Papa, mandamus tibi conferri, ſi pro alio non ſcripſimus. nec adiec t, qui huiuſmodi grat am proſequatur, & Papa ſcr pſit pro al o, ſed alius morte prȩuentus non poteſt proſequi, vel viuens alteri cedit, vel ſententialiter ſuccumbit, nunquid literę fiunt efficaces? & vr̃ ꝙ non, quia in conditionibus inſpicitur merum factum, vt ff.de condi.& demon.l.Mæuius.ff.de verbo.obli.l.quidam cum filium. C.de tranſac.l.vbi pactum, & no. per Cy. in l.j.C.de condi.inſer. In ꝯrium vr̃.nam de effectu cogitatum videtur, non de facto ab omni efficacia ſeparato.ff. quod q ſque iu.l.j.§.hæc verba.C.ſi mancipium ita fuerit al enatum.l.ea quidem. Preterea iſta clauſula fuit adiecta cum cauſa, quæ determinat effectum, vt ff.de rer.expor.l.quęſitum. Iſta pars eſt verior, quia intentio Papæ fuit binas efficaces l teras concedere, argu.ff.de hered.inſt.qui ſoluendo non erat duos Apollonios. nec debet officere alteri ille, qui capere non vult, vel non pōt. ff. de ꝯtab.l.ſi poſt mortem.§.liberi, & §.fi.ff.de lib.lega.l.ſi is,
13 qui duos.† Quid ſi controuerſia cum altero pendeat: Solutio retinetur in ſuſpenſo gratia, arg.ff.de excu.tut.l.diximus. quæ
14 lex ad multa eſt no.† Quæro, qualiter probetur hæc negatiua, ſ.ꝙ quis gratiam non proſequatur? reſpondeo ꝑ monitionem & termini lapſum, vt ff.de optione leg.l.mancipium.quinimo ipſius termini aſſignatio includit monit.onem, vt ff.ad Ter-
15 tul.l.2.§.ſi mater, dummodo a die notitiæ, vt in ca.ſi pluribus, de præben.lib.6.† Dicit lex, ꝙ mulier debet lugere virum vſq; ad annum, quia hoc tempus honeſtati congruit, & inconſulto nubendi viam præcludit, vt C.de ſecun.nup.l.j. Pone, ꝙ vir fuit interfectus, & vxor ignorabat, eodem lapſo anno ſciuit, & ſtatim nupſit, nõ dicitur iſtud t s luctus neglexiſſe, quia ignorauit de morte mariti. vnde eodem tempore lugubria intellectualiter ſumit, & de, onit.f.d. infa.l genero.nam temꝑ us an-
ni aſſignatum eſt in principio, & in fine, & ideo nõ poteſt pro
16 rogari.† Dubitari autem poteſt, quis iſtum terminum aſſignabit ad proſequendum gratiam? & videtur ꝙ capitulum, cui literę diriguntur ſm Inno. Nam ipſi capitulo debet fieri præſentatio literarum, vt j. de conceſ.preben.c.ſi capitulo, lib.6. Nec mirum, ꝙ per interpellat onem & oblationem debitoris creditor conſtituitur in mora, vt ff.man.l.ſi hominem.offert igit capitulum ſe paratum cum aſſignatione termini, quo lapſo mora impetrantis apparet, arg.ff.de leg.2.l.ſi tñ quibuſdam, & ff. de in diem adie.l. neceſſe. & ſicut terminus q̃nque includit monitionem, ſic conuertibiliter, vel e ꝯ, monitio includit terminum, vt ff.de minor.l. Aemilius Largianus, vbi eſt glo.ſing.
17 † Et ſi quis dicat, promittis mihi decem vſque ad menſem, & poſtea quandocunq;? hæc additio, & poſtea, & cætera, non facit dilation. vt ſin.no.ff.de verb.obli.l.cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo, ſm lecturam Rogerij, & ibi per Bar. Idem ergo, ſi Papa mandat capitulo, vt recipiat talem intra mẽſem, & poſtea quandocunque. nam poſtea elapſo menſe alia monitio nõ requiritur, quod tene menti.

ADDITIONES.

a No.etiam ſecundum Barb. quod dictio iam, hic poſita, denotat perfectionem actus & temporis cõtinuationem, ad quod dicit primo videndum no.per Bal. in j.conſtitutio.ff.ſecundo dicit videndum Bart in l. Celſus. ff. de vſucap.vbi in vlti.col.ponit vnum bonum dictum, & vide etiam Bertachi in verbo, iam. Vin.God. Adde Corne.conſi.27.cuius, litera, L.lib.3, & conſi.193.in cauſa, litera a.lib.j.

b Vin.God. Afflicto non debet addi afflictio, vide Amb.de Vigna, ti.de vſur.lib.9. tract.fol.252.nu.150.

SVMMARIVM.

1 *Acquiritur ius per literas monitorias deſtinatiue.*
2 *Denominatio fieri debet a priore non a poſteriori.*
3 *Cauſa remota quando inſpici debeat, quando proxima.*
4 *Executor non dicitur prouidere, quia factum alterius exequitur potius, quã ſuum.*
5 *Succeſſor tenetur adimplere factum ſui anteceſſoris.nu.8.*
6 *Facere non videtur, qui perficit, ſed qui incipit.*
7 *Literæ Papæ, an expirent morte Papæ.*
8 *Mandatum Papæ, an ille dicatur recepiſſe, qui madatum legati Papę recepit.*

CAP. XXXIX.

a LIteris.[a] Eccleſia, in qua primus apoſtolicus dedit monitorias, ſecũdus executorias, per primum & non per ſm intelligitur eſſe grauata. Caſus Honorius Papa mandauit quibuſdam canonicis per literas monitorias, vt Tancredum ſubdiaconum reciperent in canonicum, mortuo Honorio Gregorius mandauit illud per literas executor as, & ſic fuit receptus, poſtea vero idẽ Gregorius mãdauit eiſdem canonicis, vt quendam alium nom ne G. clericum reciperent in canonicum, niſi de alio per ipſum Greorgium fuiſſet eccleſia grauata, quæritur, vtrum eccleſia intelligatur grauata per ipſum Gregorium, an per Honorium? reſp on.ꝙ per Honorium, quia Honorius videtur grauaſſe, qui per prius ordinauit, non Gregorius, qui fuit intẽtionem Honorij executus, & ideo dicti canonici tenentur literis Gregorij obedire, & dictum clericum recipere in canonicum
1 & fratrem.† No.primo arg.ꝙ per literas monitorias acquiritur ius, ſcilicet deſtinatiue, non effectiue.† Secundo nota ꝙ deno-
2 minatio debet fieri a priori, non a poſteriori. ſic.ff.de vulg. ſubſti.l.qui liberis.§.hæc verba. † Tert.o no.ꝙ cauſa remota inſpicitur, qu a eſt fundamentum cauſæ proximæ, & ſic cauſa prima magis inſpicitur, q̃ ſecunda, quod eſt verum, qñ ambę cauſæ tendunt ad eundem finem: ſed ſi alterius ſint naturæ, inſpicitur magis cauſa proxima, q̃ remota, vt no in l.ſi mulier.ff.rerum amotarum. Hoc etiam natura nos docet. nam ſi quis in pruno inſerat pyrum, facit pyra, non pruna. No.ꝙ qui ordinat
4 magis facit, q̃ qui proſequitur ordinatum.† Quarto no.ꝙ executor non dicitur prouidere, qu a factum alterius exequitur pot us q̃ ſuum. Item no.ꝙ ſicut patris & filij vnum dicitur teſtamentum, vt ff.de vul.ſubſti.l.patris & filij, ita hic anteceſſoris & ſucceſſoris eſt vna gratia, quę denominatur a ſuo princi-
5 pio.† Vltimo no. ar.ꝙ ſucceſſor [b] teneatur adimplere factum
b ſui anteceſſoris. ſic.ff.de iure dotium.l.ſi ego.§.j.& c.j.qui ſucceſſores teneantur, colla. 10.& ff.de min.l.verum. §.ex facto, &
6 quod no.ff.de iuriſdic.om.iudi.l.& quia.† Item no.ꝙ non qui perficit, ſed qui incipit, facere vr̃. Iſtud ideo, quia quod ſequit; habet quaſi neceſſariam dependentiam a prætcrito, q̃q̃ imperfecto.ff.de mino.l.denique.§.j. Non tñ refero hęc ad neceſſitatem, ſed ad honeſtatem, quia Papa non ligat ſucceſſorem, & quia literæ primæ ſunt initiales, non complet uæ gratiæ, vt §. eo.ca-

ADDITIONES.

a Vide, quod per iſtam decretalem dicit Ludoui.Roma.in conſi.357.

b Vin.God. Adde ꝙ ſucceſſor non tenetur ſtare contractui præceſſoris. Soc.conſi. 32.ex his, quæ ſuperius, ver. qui ſucceſſo r.lib.j.

BIU Cujas

a eo.c.capitulum ſanctæ Crucis.a† Item no.in iſto c.q̃ literæ Pa-
7 pæ nõ expirant morte Papæ,cum ſucceſſor teneatur ipſas exe-
qui, & vocatur executio hic literæ complementi gratiæ. non
enim eſt executio mera, quia agit in virtute propria, quamq̃
8 complexiue,ideſt ex coniunctione aliarum literarum.†Pone,
q̃ ſcribitur epiſcopo qui erat mortuus,vtrum ſucceſſor tenea-
tur executioni mandare illud præceptum.& eſt optimum arg.
q̃ ſic, de fideic.l.cum quaſi, in prin.& quod no.ff.qui ſatiſ.co.
9 l.ſi deceſſerit.† Quæro vna cum gl.nunquid dicatur recepiſſe
mandatum Papæ ille, qui mandatum legati Papæ recepit. die
q̃ aut legatus mandat de ſpeciali commiſſione Papæ, & illud
mandatum intelligitur Papale, vt ff.de lega.2.l.vnum ex fami-
lia.§.j.& ff.de do.præle.l.Theopompus.aut ex generali poteſta-
te ſuæ legationis, & tunc ſecus, quia factum Papę & legati nõ
ſunt eiuſdem formæ & naturę, vt legitur & no.in c.hi, qui au-
thoritate, de præben.lib.6.

ADDITIO.

a No. etiam quod hic videtur tex.quod appellatione beneficiorum non venit ec-
cleſia. ita probatur hic, ſi bene conſideras,& ſic aliud eſt eccleſia, aliud benefi-
cium. adde bene facere cle.cauſam.§.j. ibi,eccleſia, vel beneficio.de elec.de quo
vide ibi Car.in 5.no.ponde.& declarantem,quomodo procedat,& adde hic.

SVMMARIVM.

1 *Grauatus ſpecifice non tenetur ex generali clauſula.*
2 *Reſcripti formæ, facias prouideri, & prouideas, quam habeant vim.*
3 *Procurator conſtitutus ad contrahendum, poteſt rem tradere ſuper qua contraxit.*
4 *De arbitrio tantum quis habet, quantum de mandato.*
5 *Mandato parendum eſt ſpreto omni circuitu, niſi circuitus ſit neceſſarius.*
6 *Ordinis quæ ſunt, omitti non debent, occultantur tamen interdum ob actuum celeritatem.*

CAP. XL.

ABbatem. Per literas generales impetratas cũ clauſula, ſi pro alio non grauar.s, nõ
grauatur collator grauatus ante per literas ſpecia-
les. Caſus. Papa mandauit abbati, vt G. clerico in ali
qua eccleſia ſui monaſterij prouideret, tandem Papa ſcripſit
pro quodam alio ad dieceſanum, vt in dieceſi ſua vbi pro alio
ſcriptum non eſſet, faceret prouideri, epiſcopus cogit abba-
tem, vt prouideat huic tertio impetranti, dicitur q̃ nec cogere
poteſt, nec prouidere etiam ſi generalem prouidendi habeat
1 poteſtatem.† No.primo, q̃ ſpeciale mandatum derogat gene-
rali. & ſic no. q̃ ſpecifice grauatus non tenetur ex generali
clauſula. concordat.ff.de leg.2.l.legatorum.§. qui plures. Item
no.q̃ ex tunc quis dicitur grauari, cum recipit literas,& ſic in-
2 ſpiciturtempus præſentationis ſm Ber.† No.duas formas, vna
eſt, vt facias prouideri, & per talem formam non datur pote-
ſtas prouidendi,ſed compellendi.ꝯcor.ff.ſi cer.pe.l.fi.§.fi.In ꝯ-
trarium facit.ff. de leg.j.l. ſi hæres iuſſus. vbi dicitur, q̃ ſi teſta-
tor mandat hæredi, q̃ faciat, q̃ habeam 10.q̃ videtur manda-
re, q̃ ſoluat mihi 10.ſed ibi ſoluere non petinet ad alium,quã
ad hæredem, ſed recipere hic in canonicum, & in fratrem de
iure pertinet ad capitulum, & ſic ad alium, vt ſ. eod.c.eam te.
Alia forma eſt, prouideas,& tunc non ſolum prouidere poteſt
verbo, ſed facto inueſtire, & in poſſeſſionem mittere ſm Ber.
3 quod eſt notabile.† quia cui committuntur diſpoſitiua,viden-
tur etiam committi executiua.ff.de Publiciana.l.ſi quis prohi-
buerit.nam ibi innuit, q̃ procurator conſtitutus ad ꝯhendum
poteſt rem tradere,ſuper quã contraxit.nec mirum, quia cum
vnum conceditur,videtur & id concedi, quod ſequitur ad il-
lud, vt ff.de ſeruitu.vrba.prædio.l.ſeruitutes.§. ſi domum, & ff.
4 de tributoria.l.procuratoris.§.ſed & ſi dedi.†Item ex prędictis
no.q̃ tantum quis habet de arbitrio, quantum habet de man-
dato, vt ff.de verb.obl.l.qui Romæ.§.Callimachus. & licet quis
habeat liberum arbitrium, vel generale cum libera, non tamẽ
a poteſt prorogare a terminum ſtatutum ſibi, tex. eſt nota.ff. lo-
ca.l.ſi lege, in prin. Sunt nonnullæ aliæ formæ literarum apo-
ſtolicarum, de quibus hic per Collec. Et in ſumma no.q̃ om-
nia fauorabilia dependent a forma, & his quæ formæ ſunt an-
5 nexa.ff.iudic.ſolui.l.iam tamen.§. in hac.† Ex prædictis appa-
ret, q̃ parendum eſt mãdato, ſpreto omni circuitu, niſi circui-
6 tus eſt neceſſarius,† qa ea,quæ ſunt ordinis, non debent omit-
ti, licet aliqñ propter celeritatem actuum aliquid occultetur,
quod tamen fingitur, vt ff.de dona.iter virum & vxo.l.3.§.ſi de
bitorem, & patet in ficta reſtitutione hæreditatis ex Trebellia-
no, vt C.ad Treb.l.pen.§.cui aũt.quo caſu plus eſt in iure, q̃ in
facto, vt ff.de acqui.hæred.l.illud,& ff.ſi cer.pet.l.ſingularia.

ADDITIO.

a Vide Roma.conſi.322.& in conſi.204.Soc.in tr acta.de inſtantia,in 5.arti.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ſe iniuſte grauatum querens propter reuerentiam clauiũ remittitur ad excommunicatorem.*
Clauſula, ſi eſt ita, quandoque requirit cauſæ cognitionem.
2 *Mandatum Papæ diuerſo iure cenſetur, prout ad diuerſos refertur,*
3 *Licitum, an ſit alicui non recordari, vel dicere q̃ non recordatur de facto proprio.*
4 *Ignorantia in facto proprio quare ſupina, & craſſa nuncupetur.*
5 *Teſtis poteſt petere tempus ad reminiſcendum, præſertim in facto antiquo, vel implicito.*
6 *Teſtis dicens ſe non recordari de facto, in quo fuit præſens, an de falſo puniri poſſit.*
7 *Iudicis partes in notorijs nullę ſunt, niſi quantum ad ſententiam, & citationem, vel requiſitionem præambulam.*
8 *Iudex debet abſque difficultate reuocare quod perperam fecit.*
9 *Excommunicator poſt terminum ſibi ſtatutum, an poſſit abſoluere.*
10 *Abſolutio, facta ante lapſum termini præfixum excommunicatori per iſtos ſubrogatos, an valeat.*
11 *Excommunicator, an poſſit abſoluere excommunicatum nemine citato.*
12 *Conditio ſumitur a priori, modus a poſteriori.*
13 *Falſa demonſtratio conditionaliter prolata reddit diſpenſationem inualidam.*

CAP. XLI.

AB excommunicato. Clauſula, ſine difficultate ab-
ſoluas, ſi refert ad factũ ꝓprium, de quo qs dẽt eſſe
certus, non requirit cãę cognitionem, ſed ſi referẽ
ad alterius, ſic.h.d. Primo thema, ex quo ſurgunt duo articuli.
ſcdo qõnis rñſio. ſecunda ibi, non excõicatori. Caſus. quidam
prælatus excõicauit aliquem, qui conqueſtus eſt Papæ, q̃ eſt
excõicatus ꝯ formam concilij. vnde Papa mandauit excõicato
ri, vt eum ſine difficultate abſolueret, & ſi non abſolueret, de
putauit alios, qui abſoluerent. Quæritur, vtrum per iſtud man-
datum ſit commiſſa cauſæ cognitio? reſpondetur q̃ non ipſi
excommunicatori, quia de facto proprio non debet certifica-
ri, ſed certus eſſe: ſed ſi ipſe non abſoluit, tunc alij deputati de
bent cognoſcere de meritis abſolutionis.h.d. In tex.ibi, Cõtra
1 ſtatuta, quia ſine cauſæ cognitione præmiſſa. † Ibi, ad excom-
municatorem, eſt ſpeciale propter reuerentiam clauium, q̃ re
mittatur ad iudicem, qui grauauit, alias ſecus. C. de appella.l.
eos, in prin. Ibi, ſi ita eſt, hæc clauſula quandoque requirit cau
ſæ cognitionem, quandoque non, vt ſtatim patet, & eſt nota-
bile. Ibi, ſine difficultate. ſ. alicuius probationis, vel honeſtæ
cautionis. Ibi, & alijs, iſti poſſunt recuſari, ſi ſunt ſuſpecti ſm
Compo. Ibi, certus eſſe, & quia certus debet eſſe, ideo præſu-
mitur certus eſſe.ff.ſi cer.pet.l.quod te. Ibi, deferatur, quia pre-
mittitur. Ibi cognitio, ſ.an ſit excommunicatus ꝯ ſtatuta con-
cilij, necne. Et intellige, q̃ non erat error expreſſus in excom-
2 municatione, licet tacite eſſet ꝯ concilium. † Et no. q̃ manda-
tum Papæ diuerſo iure cenſetur, prout ad diuerſos refertur, &
q̃ interpretatio vnius clauſulæ non extendit ſe ad aliam clau-
ſulam, in qua interpretatio eſt diuerſa, quia ſeparatorum ſepa-
3 rata eſt ratio. C.de dona.inter vir. & vxo.l.ſi maritus. † Quæro
vna cum glo. vtrum ſit licitum alicui non recordari de facto ꝓ
prio? & dic, q̃ ſic propter probabilem cauſam: alias non eſt lici
4 tum in alterius preiudicium, † quia omnis ignorantia a in ꝓ-
a prio facto reputatur ſupina, & dicitur ſupina per ſimilitudi-
nem, quia homo iacens reſupinus ſeipſum non videt. Item di-
citur craſſa per aliam ſimilitudinem, quia homines multum
5 pingues parum vident, & videre non poſſunt. † Sed nunquid
eſt licitum dicere, non recordor? reſpon. ſi venit ꝯ ꝯctum pro-
prium, non eſt licitum, vt C. de ꝯhen. & comm. ſtip.l.magnã.
ſed ſi non venit ꝯ propriam obligationem, licitum eſt dicere,
non recordor. reminiſcentia enim non eſt in poteſtate nra
niſi cum quodam diſcurſu. & ille non fit in inſtanti, & ideo li-
citum eſt teſti petere tempus ad reminiſcendum preſertim de
6 facto antiquo, vel implicito.ff.de pac.l.emptor.§.Lucius.† vn-
de ſi teſtis dixit ſe non recordari, & accuſatur de falſo, quia
fuit preſens, non debet ex hoc condemnari, quia vtrunque
poteſt eſſe verum, q̃ fuit preſens, & q̃ non recordatur, niſi ap-
pareat, quòd hoc dicat animo ſupprimendę veritatis, quia qui
veritatem ſupplantat, falſi reus eſt, tex. no.eſt. C. de epiſ.& cle.
7 l.presby. † Vltimo dicit hic glo. q̃ in notorijs nullę ſunt partes
iudicis, niſi quantum ad ſententiam, quod verum eſt diſce-
ptando, ſed bene ſunt partes in fundando iudicium per cita-
tionem, vel requiſitionem, vt j.de iureiu. c.ad noſtram, el ſe-
condo, in prima glo. & de diuor.c.porro, in j.glo.& de purgat.
8 canonica.c.pe.in gl.qualiter.† Et no.ex prędictis, q̃ iudex b de-
b bet abſque difficultate reuocare, quod perperam fecit, nec re-
quiritur alia cognitio in facto proprio. Caſus eſt ſingularis hu-
ius.ca. & eſt tex.notabilis in l.j.§.j.ff. ſi ventris nomine mulier,
& gloſ.vulgaris, q̃q̃ pernotanda, ff.de cuic.l.ſi minor, in princi.

† Extra

ADDITIONES.

a Vin.God. Adde q̃ ignorantia probabilis non excuſat, vbi præiudicat iuri tertij.
Ruÿ.conſi.12.nu.27.lib.3.ignorantia tamen, q̃ alius ſucceſſerit in prælatura
excuſat non petentem inueſtituram. Ruy.conſi.36.nu.34.lib.j.

b Vide de iſto dicto Bal.hic pulchre per dominum Iaſ. May.in l.ſi pacto, quo pę-
nam.C.de pac.in 5.no.

BIU Cujas

9 † Exquero, nunquid excõicator poſt terminum ſibi ſtatutum poſſit abſoluere? dic ꝙ ſic, ſm Compo. & Abb. facit. ꝯ. de præben. c. ſi capitulo, per Arch. & eſt rõ, quia iſte terminus apponitur fauore excõicati, & iõ non præcludit viam abſolutionis, & excõicator eſt obligatus duplici vinculo, ſ. canonis & mandati, vt ſine difficultate relaxet, qđ perperam egit, & nõ rite. Item tps inſertum perpetuę obłoni aggrauat debitorem, non aũt liberat, vt ff. de arbi. l. Celſus. Item quia non dẽt prędudi via debitori, ne poſſit ſe liberare ſatisfaciendo, vt Inſtit. de perpetuis & 10 tempo. acti. §. fi. & ſ. de conſtitu. c. ex literis. † Quæro, nunquid abſolutio facta ante lapſum termini præfixum excommunicatori per iſtos ſubrogatos valeat? reſpon. non, ſm Ber. ꝙa nondum ſunt adepti hanc iuriſdictionem, argum. ff. quorum leg. l. j. §. quod autem. ff. man. l. ſi mandauero tibi, vt ꝓ me, in prin. vbi dicitur, ꝙ factum ante diem expectat debitum, dicit text. 11 no. tamen in quæſtione prædicta non conualeſcit. † Quæro, nunquid excommunicator poſſit abſoluere excommunicatũ nemine citato? & videtur, ꝙ ſicut contra concilium non põt excommunicare, ita nec abſoluere. Iſta ratio non eſt ſemper bona, vt no. in l. 3. C. vbi ſenatores, vel clariſſimi, & ff. de regu. iur. l. nemo, qui condemnare. hæc ſnĩa abſolutionis ſolo verbo trahit ſecum executionem, nec requirit ordinem iudiciarium, caſus eſt hic in primo reſponſo, & no. ꝯ. de ap. prędterea. Conſtitutio conditionalis, vel in diem non obligat ante diem, licet ſecus in ꝯctibus, vbi requiritur conſenſus. ex hoc concludo, ꝙ condictio ex l. non oritur ante diem, conditio tñ de præſenti non eſt conditio, licet ſit quædam incertitudo, vt no. in 12 cle. j. de offi. delega. † Et no. ꝙ conditio ſumitur a priori, modus 13 a poſteriori. † Et ſcias, ꝙ falſa demonſtratio conditionaliter prolata reddit diſpenſationem inualidam. ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummam. quæ lex eſt ad hoc notabilis.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum impetratum ad beneficium per beneficiatum, dicentem ſe nõ eſſe beneficiatum, non valet.*
2 *Impetratio clerici modice beneficiati, ſe pauperem aſſerentis, nec dicentis ſe beneficium habere, vel non, an valeat.*
3 *Mulier dr dotata in vno numo, & excludetur ſtatuto dotatam excludente.*
4 *Decipere interdum eſt licitum.*
5 *Præſumitur venditio, vel contractus emphyteuticus ex comparatione quantitatis ad rem, & ex comparatione rei ad rem, permutatio.*
6 *Parum non dicitur id, a quo magnus dependet effectus.*

CAP. XLII.

a 1 SI proponente. a † Non valet reſcriptum impetratum ad beneficiũ quod impetrauit beneficiatus, dicens ſe nõ eſſe beneficiatum. Conſidera, ꝙ interdum mẽdacium eſt expreſſum, & tunc ẽt modicum mendacium denigrat totum factum. Non enim dr modicus defectus, qui ex impreſſione ſalſi oritur, arg. de mino. l. auxilium. §. in delictis. & qđ no. ff. de reg. iu. l. ad ea. dolus aũt velatus eſt, vt quia tacuit ſe bñficiatũ, ſed ſi dixit, nõ ſum bñficiatus, ſi bñficium erat tenue, dñt quidam, ꝙ non vitietur reſcriptum. nam non dr bñficiatus ille, q, vt ita dixerim, põt agere ad ſupplemẽtum, cum ipſa actio ſupplementi dicatur querela. ꝯrium tenet Ber. ꝙ ẽt modicum bñficium non dẽt taceri. Prędterea, an ſit modicum, vel nõ, requirit cãæ cognitionem, & arbitrium ſuperioris, ſicut an mulier ſit competenter dotata, vel non, vt ff. de leg. 3. l. ſi filio. non aũt propria authoritate dẽt hoc impetrans ſupprimere, cum ad ſuperiorem pertineat indagatio, & etiam qui parua ſupprimit, mendax eſt. ff. de admi. tut. l. tutor, qui repertorium, in princip. 2 † Quid de eo, qui impetrat cautelosè, dicens ſe pauperem clericum, nec dicit ſe beneficium habere, vel non habere? reſpõ. non valet impetratio, quia Papa non debuit eum præſumere beneficiatum, ſed tantum ſimplicem clericum ſm Ber. quod eſt no. Et no. hic de literis in forma pauperum. Forma pauperum mixta eſt, quia non eſt gratia omnimodo, nec iuſtitia omnimodo, vt no. in cle. gratiæ, eo. tit. vbi etiam dicit gloſ. ꝙ gratia 3 conſumpta non reuiuiſcit. † Item no. arg. ꝙ mulier dicitur dotata in vno numo. Et ſi ſtatutum excludit dotatam excludit eam, & prędſertim ſi ſtatutum faueat teſtamento paterno, argu. illius ſing. gloſ. ff. ad Treb. l. ſi quis prior. Vltimo adde, quod dixi, ſ. eo. c. poſtulaſti, & facit. l. j. C. de mendicantibus validis. lib. 4 11. † Et no. ꝙ interdum licitum eſt decipere, vt in commercijs quia ex quo lex permittit contrahenti, ꝙ faciat facta ſua, quam melius poteſt, aduerſa pars debuit hoc cogitare, & ſi non cogitauit, ſibi imputet, alioquin omnia mercimonia mundi de- b ſtruerentur, & omnes mercatores b irent ad inferos, & tamen glo. d. cit, ꝙ nunquam decipere conuenit bono viro, tamen ꝓpter hoc non puto, ꝙ alicui detur remedium fori etiam conſcientialis. de hoc habes gl. ſingularem in l. ſemper in conuentionib. ff. de reg. iu. Illud certum eſt, ꝙ bona fides erronea in rebus paruis non officit, quia compenſatur bona fides cum aliquo damno, vt dicit illa lex no. & ſing. ff. de ꝓd. & dem. l. quamuis. Et, vt ait Ariſtoteles, qui parum tranſgreditur, non vituperatur. & facit. C. qui dare tuto. poſ. auth. minoris debitor, & C. 5 de colla. authẽ. ꝙ locum. † Extra no. ꝙ ex comparatione quantitatis ad rem præſumitur venditio, vel contractus emphyteuticus, ex comparatione rei ad rem præſumitur permutatio. C. de pact. inter emptorem. l. cum tu, & ibi per Cy. & in l. j. §. j. ff. 6 de ſuperficiebus. † Extra ſcias tamen, ꝙ nõ eſt parum id, a quo dependet magnus effectus, vt nõ ſoluere vnum numum nomine canonis. C. de ſacroſ. eccle. auth. qui rem, vbi de hoc.

ADDITIONES.

a Io. And. dicit non ſummari, nec diuidi, tamen d. An. ſummat vt hic. facit Panor. licet dicat, quod non diuidatur. Panor. tamen in ſuis recollectis diuidit in 2. in prima ponitur exemplum, in 2. ſolutio. ſecunda ibi, illud.

b Vide Iaſ. May. in l. ſi quis in conſcribendo, in 5. no. C. de pactis, per illum tex. & quæ ſcripſi ſuper eo. Adde Dec. in l. pen. C. de pactis.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo & æquiuocatio vitiat reſcriptum Papæ.*
2 *Verba ambigua in contractibus, & vltimis voluntatibus, quomodo interpretanda ſint.*
3 *Nominis captioſa mutatio vt ſtellionatus punitur. ſicut etiã quodlibet enorme mendacium. nu. 5.*
4 *Qui literas apoſtolicas ſuo nomine impetratas, alteri eiuſdem nominis vtẽdas tradit, & qui vtitur, pari pęna puniuntur.*
5 *Quæſtio dicitur etiam non dubitabilis propoſitio.*
6 *In reſcriptis futura non veniunt niſi iure accreſcẽdi. Idemque in mandato ad lites niſi aliud actum ſit.*
7 *Verba generalia, an compręhendant futura.*
8 *Damnorum nõe non ſolum expenſæ continentur, ſed etiam rerum precium.*
9 *Reſcriptum impetratum a cedente non prodeſt ceſſionario.*
10 *Citatio interrumpit præſcriptionem, niſi per exceptionem circunducatur.*
11 *Actiones plures in eodem libello ſuper diuerſis rebus vel negocijs actor vni re vel vnum in plures diuidere poteſt, reo non contradicente.*
12 *Impetrari, an poſſint diuerſi iudices in pluribus realibus.*
13 *Duplex in agendo coram diuerſis in vtroque foro condemnatur in expenſis, & damnis.*
14 *Officium iudicis oritur quoties committitur aliquid iuriſdictioni. Vbi autem obligationi, oritur actio.*
15 *Trahi an quis poſſit coram diuerſis ſuper diuerſis, vbi ſunt plures ordinarij.*
16 *Reus ſi ſit incertus, coram quo iudice compareat, an teneatur comparere.*

CAP. XLIII.

QVia nonnulli. Ponit ſeptem ſpecies fraudis, quarum tres ſunt in literis impetrandis, & quatuor ſunt in abutendo literis impetratis, pęna vero cõis eſt, ſcilicet amiſſio literarum, & condemnatio in expenſis ſm Gof. vel dic, ꝙ ſunt ſex vitia, in quibus comprehenduntur eis ſimilia, ſic. C. de lib. 1 prędte. l. maximum vitiũ. † Extra no. ꝙ incertitudo, & ęquiuo- 2 catio vitiat reſcriptum Papæ. † In contractibus dic, aut obſcura verba proferuntur a ſtipulatore, aut a promiſſore. Primo caſu interpretantur contra ſtipulatorem, vt l. fideiuſſorem. ff. mãdati, de ver. obl. l. quoties in ſtipulatione ambigua. ff. de reg. iu. l. ſemper in ſtipulationib. Secundo caſu dic, vt no. ff. de pac. l. veterib. & in regula iuris. l. in ambiguis. In vltimis voluntatibus eligitur media via. ff. de au. & argen. lega. l. qui lancem. vel dic, vt ibi no. dumtamen non recedatur a virtute verborum. facit. ff. de verb. ob. l. quicquid aſtringendæ. 3. reſponſo, & l. qui ex pluribus fundis. eod. titu. & l. Titium, in glo. pen. & fi. Caſus. Primo repręhenduntur illi, qui literas ſub nomine proprio impetratas tradunt alij eiuſdem nominis vtendas. Item qui tali modo recipiunt. Item illi, qui trahunt alios ad iudicium, ꝯ quos re vera nullam habent materiam quæſtionis. Item, ꝙ ad futura negocia trahunt, quæ non erant exorta tempore impetrati reſcripti. Item illi qui ſuper vno negocio trahunt aduerſarium ad diuerſos iudices. Item illi, qui trahunt reum ſuper pluribus perſonalibus actionibus coram diuerſis iudicibus delegatis, quæ ſub vno commodius tractarentur. Item repręhenditur reus, qui eodem tempore trahit actorem ad diuerſa loca. Item qui indeterminate impetrat ad villam, quæ habet cõe nomen cum alia, vel alijs villis, ſeu locis. Hi omnes ꝓpter ſuam malitiam carere debent commodo literarum, & aduer- 3 ſarijs condemnari in expenſis competentibus, ac damnis. † In tex. ibi, nomine ſuo, hic mutabatur corpus, ſed non nomen, alibi mutatur corpus, & nomen. ff. ad munici. l. Titio. Alibi mutatur nomen, ſed non corpus, vt quando quis eſt pluris nominis, vt ff. de condi. indebi. l. fi. in princip. puta vna vice vocat ſe Petrum, alia Simonem, hęc mutatio ſi eſt captioſa, punitur crimine ſtellionatus, quia deficit titulus criminis, & dolus ad- 4 eſt, arg. ff. de pigno. actio. l. j. in fi. † Ibi, recipiunt, pęna, quę imponitur traditori, imponitur receptatori, vt l. j. C. de cupreſſis ex luco Daph. & quę imponitur impetranti, imponitur vtenti. C. de falſis. l. ſi falſos. † Ibi, quæſtionis. Dicitur quæſtio etiam 5 non dubitabilis propoſitio. C. de tranſa. vbi pactum, quod de facto mouetur. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hęredes. tamen mentiens punitur, vt hic, & interdum etiam criminaliter, vt ſi facit

BIU Cujas

cit impoſturam, ideſt enormem diffamationem, vt ff. de ex̄ordinarijs criminibus. l. ſaccularij. hic ꝯ mendaces. nam omne
a mendacium enorme punitur crimine ſtellionatus. ſi committens peratur criminaliter puniri, ſed ſi ciuiliter, ſufficit ciuiliter condemnatio expenſarum, & damnorum, vt hic in fi. & Inſtit. de pœna temere litigantium. §. j. Ibi, trahunt, quia in reſcripto, vel in libello non eſt neceſſe, q̄ exprimatur dies, quo
6 ꝯcta eſt obligatio. † Ibi, intentabant, non expreſſo nomine ea, quæ poſtea orta erant, de re iud. c. Abbate. lib. 6. propter verba generalia, ſed perperam, quia in reſcripto non veniunt futura niſi veniant iure accreſcendi. ff. de inofficio. teſt. l. q repudiantis. §. vltimo, vel rei augmento. C. de appella. l. ampliorem. §. fin. Idem in mandato procuratoris ad lites. ff. quod cuiuſque vni. no. l. item eorum. §. ſi decuriones, ſed certe procurator pōt ꝯſtitui ad lites futuras. ff. de procu. l. item. ſecus in actore, quia ibi
7 requiritur decretum. † Hic poſſet quæri, vtrum verba gn̄alia comprehendant futura? nam interdum dicimus q̄ ſic, vt q̄n futura ſunt appendices præſentium, vel principalium obligationum, vt eſt pignus, & hypotheca. C. quæ res pig. obli. p̄nt. l. fi. Q̄nq; dicimus non contineri, vt no. ff. de ꝯdi. & dem. l. non ad ea. ff. man. ſi tibi mandauero. §. is, cuius bona, niſi ſit ademptus ſtatus ſimul cum bonis. ff. de lega. ;. l. ſi deportati ſeruo. quo caſu ēt futura veniunt, licet poſſeſſio futurorum non acquiratur fiſco ſine apprehenſione, vt no. ff. man. l. cum duob. §. idem rn̄dit, vbi eſt optima gl. Ibi, ſuper vno negocio, ideſt vna mā vl̄i, gn̄ali, vel ſpeciali. ff. de quibus rebus ad eundem iudicem eat. l. j. & 2. C. de iud. l. nulli. C. ſi a non competenti iudice. l. ſi de proprietate. Ibi, compellatur componere, vel cedere, no. q̄ nemo compellitur componere, vel cedere, quod eſt ꝯ regem Frāciæ in cauſa ſciſmatis. Ibi, eodem tempore ad diuerſa, no. iſta verba ſimul iungi. ſic. ff. de cuſt. reo. l. fi. in fi. Ibi, vel indeterminate, no. q̄ locus debet exprimi in reſcripto & in citatione, & q̄ vbi pluralitas, ibi incertitudo. Ibi, eum. ſ. actorem tanq̄ excōmunicatum. Ibi, repellat. ſ. reus, qui hoc procurauit. Ibi, careāt. ſ. per ſententiam, & ideo bene valet proceſſus, ſi non excipiatur ſm Hoſt. Ibi, moderetis, ſ. arbitrio iudicis, q̄ maxime datur iudicibus pp̄ circunſtantias, quæ certa diffinitione comprehendi non poſſunt, dicit Ariſt. primo Rhetoricorum, oportet recte poſitas ll. omnia determinare, & quam pauciſſima committere iudicantibus, ideſt ea, quæ non poſſunt diffiniri per regulam. ff. de iure deliber. l. j. ff. de effracto. & expilato. l. 1. §. 1.
8 † Ibi, atque damnis, ſ. quibuſcunque. nomine. n. damnorum non ſolum expenſæ continentur, ſed etiam rerum pretium, ſi quæ deperditæ ſunt, & tamen pretium non continetur nomine expenſarum. ff. de condi. & demonſtra. l. quibus diebus. §. 1.
9 vbi eſt tex. ſingularis, quem Din. dicit non eſſe alibi. † Deinde
b no. q̄ reſcriptum impetratum a cedente b non prodeſt ceſſionario, quia reſcripta ad lites ſunt perſonalia, & ideo non tranſeunt ad procuratorem in rem ſuam, nec cedi poſſunt. per hoc etiam puto, q̄ ſi vnus de ſocietate impetrauit nomine p̄prio, alter ſocius non poſſit experiri ex eo quia non eſt nominatus in reſcripto, arg. ꝯ. ff. de libe. lega. l. ſi is, qui duos. Quæro vna cum glo. quomodo Papa poterit prouidere ꝯ primam malitiam? rn̄deo per certitudinem demonſtrationis. eſt autem demonſtratio vocalis, literalis, & conſonans. i. magis apta negocio, vt glo. ponit exemplum de Bononia. ff. de reg. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. & ſi non ſufficit vnum nomen ponantur plura, vſque quo perueniatur ad præciſam demonſtrationem ita q̄ perſona ſit certa, vt no. Inſt. t. de leg. §. ſi quis in nomine. C. de leg. l. ſi Fortidianum. ff. de reb. dub. l. qui habebat. Quæro quomodo poteſt probari, q̄ nihil habeat quæſtionis? reſpō. niſi ſpecificet cauſam, & cauſatum, præſumitur nihil quæſtionis
10 habere. ff. de excep. doli. l. 2. §. circa, & † tamen citatio interrūperet præſcriptionem. niſi ſit circūducta per exceptionem, C. de annali exceptione. l. fi. Item ſi malitia eſt euidens, vt quia libellus ſit manifeſte iniuſtus, vel ineptus, vt no. Inn. in c. j. de officio vic. ar. in l. 1. C. ne quis vela regia. Opponitur, q̄ reſcriptū debet trahi ad futura. nam trahitur ad cauſam reconuentionis nouæ actionis, vt ff. de procu. l. oīum. Sol. illud ideo, qa reconuentio ſapit naturam incidentis, ſeu conſequentis. † Quæro,
11 nunquid plures actiones poſſint poni in eodem libello ſuper diuerſis reb. vel negociis? reſpondeo ſic, ſi reus nō petat diuidi libellos. Idem eō, niſi reus petat eos vniri, & tendant ad idem. ff. de actio. empti. l. non eſt nouum. ff. famil. erciſcun. l. hæredes. §. de hæredibus. Item ſi actor vnam actionem velit diuidere in plures particulas, reo petente cogitur reintegrare, vt no. Barto. ff. de verbo. oblig. l. ſcire debemus, facit. ff. commo. l. in commodato, §. fina. ff. depo. l. 1. §. ſi conue. & ff. de fur. l. qui ſaccum.
12 † Quæro, quid in pluribus realibus, vtrum poſſint impetrari diuerſi iudices? dicit Inno. q̄ ſic, ſicut cum coram ordinario agi dēt in loco, vbi res eſt: ſed certe etiamin loco domicilii agi poteſt reali. Item in loco originis, vt C. vbi in rem act. in l. fin. breuiter in reali reus cōuenitur tanq̄ quilibet poſſeſſor, & in quo loco poſſidet, nec eſt ī poteſtate rei arctare actorem ad locum domicilij vel ad vnam dietam p̄pe locum domicilij, cum impetrat. vel dic, q̄ locus domicilij eſt locus generalis, a quo ſemper fit computatio dietæ, vt in c. ſtatutum. §. cum autem, de reſcrip. lib. 6. Non tamen per hoc ſequit̄, q̄ j̄. illam dietā non poſ-
13 ſint ſuper diuerſis rebus impetrari. † No. q̄ duplex in agēdo coram diuerſis in vtroque foro condemnat in expenſis, & damnis. ſed vr̄, q̄ debeat amittere non ſolū ius iudicij, ſed ius negocij, vt C. de aſſer. tol. l. j. in fi. hoc concedit Pet. & Cyn. C. de iud. nulli. ſed male dn̄t, quia ſpeciale eſt ibi in cauſa liberali. & dico, q̄ ſi eſſet qō de libertate eccleſiæ ſiue poſſeſſoria, ſiue petitoria, haberet locum pœna damni, litis, & cauſæ per illam no-
14 tabilem legem. † Quæro, quo iure veniunt hic damna, & intereſſe? rn̄deo officio iudicis, quia quoties committitur aliquid iuriſdictioni, officium iudicis oritur, quoties autem obligationi, oritur actio, vt no. Cyn. C. de re. permu. l. ex placito, & me-
15 lius Cy. & Barto. l. prima. ff. de cond. ex lege. † Quæro, nunquid vbi ſunt plures ordinarij, poſſit quis trahi cōram diuerſis ſup diuerſis? & dic q̄ ſic, quia ordinarium iudicem. l. dat, nec eſt ibi aliquod delictum in impetrando, q̄ non impetretur, ſed a lege
16 concedatur, arg. l. j. C. vbi petan. tu. † Querit gl. ſi reus eſt incertus, coram quo iudice compareat, vtrum teneatur comparere? & dic q̄ non, quia temeraria eſt citatio, vt no. ff. de iu. l. eum, quem temere, nec eſt in poteſtate rei eligere locum iudicij, & dicit illa. l. no. ff. de eo, q̄ cer. lo. l. non vtique. plurima alia ex gl. tu ſtudioſus perquiras, quia glo. ſunt multum notabiles.

ADDITIONES.

a Vin. God. Mendacium quid ſit, Maria. Soc. conſi. 15. Viſis. ver. item quia. lib. j. & ſm Aug. in lib. ꝯ Gentil. mendacium eſt falſa vocis ſignificatio. & Tho. 2. 2. q. 110. de quo vide Par. de Put. in tract. ſind. ver. viſo iud. & no q̄ mendacium valde ſubſtantiale ſufficit ad torturam. Alb. conſi. 56. nu. 3.

b Vin. God. Cedens iura ſua alteri non poteſt ceſſionario cedere reſcriptum. Adde q̄ cedens poteſt per pactum liberare debitorem ignorantem in præiudicium ceſſionarij. Ruy. conſi. 177. nu. 1. & 6. lib. 1. & aduerte q̄ ceſſio ſine cauſa, & ſine titulo valere non poteſt. Ruy. conſi. 126. nu. 13. & 16. lib. 3. Nec valet ex defectu formæ, Ruy. conſi. 126. nu. 14. & 19. lib. 3. Et quare ceſſio ſimulata ſit inualida, Ruy. conſi. 132. nu. 4. lib. 5. & ſine cauſa & titulo, quod non valeat, idem Ruy. conſi. 22. nu. 9. lib. 4.

De conſuetudine. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo quid ſit, & a præſcriptione qualiter differat.*
2 *Conſuetudo patris famil. facit ætates.*
3 *Conſuetudo patris famil. facit ad validandum indicium voluntatis. mutatur animi deſtinatione, & mutata præſumitur ex annali perſeuerantia.*
4 *Conſuetudo ſi dicat, q̄ filia deſponſata a patre nō ſuccedat, ſed dotari debeat, an ſit idem ſi pater in teſtamento nubere iuſſit alicui.*
5 *Conſuetudo augens, vel minuens x. dies ad appellan. valet.*
6 *Acta tam ciuilia, quam criminalia, an debeant produci ad probandum conſuetudinem.*
7 *Conſuetudinem quatuor inducunt. ſ. mores, tēpus, ratio, & populi conſenſus.*
8 *Sufficit conſuetudinem eſſe rōnabilē vt in quam plurimis, licet nō in ſingulis.*
9 *Conſuetudo domicilij mariti, non vxoris, in lucranda dote inſpicitur.*
10 *Conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem arbitris, & alijs priuatis perſonis.*
11 *Specialis conſuetudo, vt liget, quæ requirantur.*
12 *Actuum pluralitas in præſcribenda conſuetudine requiritur.*
13 *Conſuetudo delinquendi probatur per binum actum, animi vero deſtinatio per vnicum vltimatæ deliberationis.*
14 *Conſuetudo non requirit confirmationem ſuperioris.*
15 *Conſuetudo idem poteſt, quod pactum.*
16 *Conſuetudo, an eo ipſo quod pœnam imponit, prohibere videatur.*
17 *Conſuetudo poteſt facere, q̄ quis puniat delinquentem in terris confœderatis.*
18 *Citare poteſt quis in alieno territorio, ſi hoc dictat conſuetudo.*
19 *Conſuetudine induci poteſt quod plene credatur priuatæ ſcripturæ diſcretorum virorum.*
20 *Conſuetudo poteſt transferre poſſeſſionem ipſo facto, præſertim interueniente aliquo ſigno extrinſeco.*
21 *Conſuetudo dat priuilegium, & declarat, ac extendit factum.*
22 *Conſuetudo per vnū actum ſicut inducitur, ita nec inducta interrumpitur.*
23 *Fundari poteſt libellus ſuper conſuetudine, ſuper vtroque iudicio.*
24 *Conſuetudo, quod clericus reſpondeat coram non ſuo diœceſano, non valet.*
25 *In ſolutione penſionis fructuum conſuetudo attendenda eſt.*
26 *Conſuetudo, q̄ pro vno ſtario frumenti poſſint ſolui duo ſtaria alterius bladi, an ſit valida.*
27 *Intellectus ad l. quæ extrinſecus. ff. de verb. obliga.*
28 *Conſuetudo poteſt dare licentiam vtendi rebus alienis, dato tamen precio.*
29 *Conſuetudo quandoque dat iuriſdictionem realem, quandoque perſonalem.*
30 *Conſuetudo metitur territorio.*
31 *Conſuetudo poteſt imponere pœnam rei licitę.*
32 *Conſuetudo debet ſeruari in ingreſſu officij. Item in cibarijs, & vectibus.*
33 *Conſuetudo, q̄ a Vicario Epiſcopi ad Epiſcopum ipſum appelletur, non valet.*
34 *Conſuetudo non poteſt permittere vſurarum prauitatem etiam in vno numo.*
35 *De prauitate vſuraria ibi cognoſci debet, vbi uſuræ extortæ fuerunt.*

Clauſula

BIU Cujas

36 *Clausula, supplentes, & de plenitudine, circa quæ non supplet, nec consuetudo supplet.*
37 *Cessante causa consuetudinis, vel dispensationis expressa in ea ita, ꝙ sit causa formalis, & non coniecturalis, ceßat consuetudo, & dispensatio.*
38 *Electio de consuetudine potest esse penes populum, nec variare potest.*
39 *Vbi agitur ex contractu, inspicitur consuetudo loci contractus. Et idem in maleficijs.*
40 *Iudex appellationis sequitur suas consuetudines in procedendo, sed in decidẽdo sequitur consuetudinem partium.*
41 *Fraudans gabellam tolerabilem, & legititime inductam, peccat mortaliter.*

1 Consuetudo † est ius non scriptum rerum experientia cõpro-
batum, & quia supponitur iustitię vsitatę saltem vulgari & po
pulari, eius pars debet esse constans & perpetua voluntas.l. iu-
stitia. ff.de iust.& iure.q̄d habeo, non pręscribo, sed eius firmi-
tatem bene præscribo.ff. de captiuis, in l.in bello.§. si quis ser-
uum.sic ciuitas prescribit consuetudinem, firmitatem, conso-
liditatem ciuium. hæc disponit iam dispositum iuris munimi-
ne. Consuetudo est præscriptio cuiusdam ciuilis, vel moralis
obseruantiæ, quæ pro lege habetur, sed mora præscriptio est
alieni vel quasi alieni vsurpatio. Item ɔsuetudo quãto nãlior,
tanto firmior.sed mera prescriptio nunq̃ est amica iuris nãlis,
sed species ei opposita.dicit lex, ꝙ quędam sunt cõsuetudines
naturales, quædam non naturales, vt in c. j. quæ fuerit prima
causa bene. amit. Sed alibi ius naturale & consuetudinarium
distinguuntur vt omnino diuersa.dicas, ꝙ qñ inter consuetu-
dinem, & ius gentium est, vt ita dicam, amicitia nãlis: tunc vo-
catur consuetudo, & quando consuetudo habet aliquod prin-
cipium a iure gentium, verbi gratia dictat ɔsuetudo, ꝙ agatur
ex nudo pacto, vt Inst.de act.§.de ɔstituta.Sunt & alię consue-
tudines, quæ non sunt nãles, dum sunt legitimis moribus in-
troductę, quę adeo sunt seruandæ, ꝙ si princeps cõmittat cãm
per hæc verba, Committimus cãm de iure & consuetudine, &
consuetudo est ɔ̃ria iuri, pręualet cõsuetudo, vt ĩ.de eo, q mit.
2 in pos.c.si aduersarius. † Consuetudo habet diuersas ætates, si-
cut omne, quod regitur tempore.nam dum incipit, est infans:
dum adolescit, est adolescens, & est sui vigoris, quando est vir
soliditate vigoris, sed consuetudo fatua nunq̃ efficitur vigoro
3 sa.† Consuetudo patrisfamilias valet ad validandum iudicium
voluntatis.ff.de ali. leg.l. Mela.§.j.ff.de au.& arg.le.l. pediculis.
§. argento. & dietim mutari potest sola animi destinatione,
quæ præsumitur, si anno est perseueratum.d.l.Mela, quæ non
est alibi. Nunquid est irrationabilis cõsuetudo, ꝙ vir teneatur
dotare vxorem? respondeo sic.nam & hoc pactum ratione ca-
ret. ff.de verb.obli.l.si ita stipulatus fuero te sisti.§.si tibi nupse-
4 ro.dic, vt ibi.† Dictat consuetudo, ꝙ filia desponsata a patre nõ
succedat, sed dotari debeat, nunquid idem, si in testamento pa
ter nubere iussit alicui? rñdeo idem.ff.de ritu nup.l.non est, de
admi.tu.l.cum plures.§.pen.quia deliberans, mandare valens,
efficere videtur. Valet consuetudo quę est in Tuscia, ꝙ in ele-
ctionibus non vocentur absentes, vt no.ĩ.eo.c.fi.per Ber. quia
non est ɔ̃ ius naturale.† Valet cõsuetudo, quæ naturaliter pro-
5 rogat, vel minuit 10.dies ad appellandum, vt no. C.si ɔ̃ ius, vel
vti.pub.l.2.quia illud iuris arbitrio, nõ necessario est statutum.
Sed si est datus terminus ad probandum cõsuetudinem, quia
iste terminus est interlocutoria, quæ quo ad hoc transit in rem
iudicatam, id est in necessitatem parẽdi, ideo post terminum,
non valet probatio, nisi sit appellatum, vt eleganter no. Arch.
6 13.q.2.c.j.vel p̧ aduersarij patientiã roborata. † Quęro, nunqd
ad probandum consuetudinem debeant produci acta tam ci-
uilia, quam criminalia? Respondeo sic, quia iudex est commu
nis, sicut iustitia, quia est publica persona, & non tendit ad dex-
tram vel sinistram.nam cum sit medius, debet ęqualiter dista-
re, vel non distare à qualitatibus extremorum.rationes etiam,
id est, computum debet edi: quia vna ratio instruit aliam, &
debet considerari, quomodo titulus libri rationum sit intitu-
latus, vtrum quasi multa gesturus, vel vnum tantum, quia de-
bet inspici quo animo, vt C. de neg. gest.l. tutori.rationes igi-
tur, id est computa ex collatione computorum ɔstant, & ideo
communia sunt, si facta sunt de communi mandato, vel con-
sensu expresso, vel tacito, vel de consuetudine, quia consuetu-
do habetur pro pacto, vt l.quæritur.§.si venditio.ff.de ædil.edi.
& C.locati.l.licet, s̃m Iac.But.qui ita no. C.de eden.in l.j.in lec.
7 †No.ꝙ quatuor sunt, quę inducunt consuetudinem.s.mores,
tempus, ratio, & consensus populi. Prima patet Inst.de iure na-
turali. §.ex non scripto. Secundum, s.tempus, patet.ff.de legi.l.
de quibus, & l.diuturna, & C.eod.in rub. & sic dat publicum
ius priuatis personis. Tertium. s.ratio, patet ff.de leg.l.q̄d non
ratione. Quartum est consensus populi.nam sicut se habet cõ-
sensus expressus in statuto, ita se habet tacitus in cõsuetudine,
vt d.l.de quibus.§. fi. Sed considera, ꝙ sicut expressus consen-
sus non sufficit, nisi interueniat cum solemnitate & forma rę-
quisitis, & deliberatione prudentum, ita nec tacitus, nisi sit fir-
matus consilio, & tp̄e. Item quia sicut statutum irrationabile
nõ est proprie statutum, sed ius iniquum, vt l.j.ff.q̄d quisq; iu.
Ita ɔsuetudo, nisi sit rationabilis, non est proprie consuetudo.
8 † sufficit ergo, ꝙ consuetudo sit rationabilis, vt in quampluri-
mis, licet non in singulis, quia in legibus, & ɔsuetudinib.inspi
cimus genera singulorum, nõ singula generum, vt ff.de legi.l.
nam ad ea. & ideo ẽt quamuis dura seruari debet, quia non
est licitum de ratione legis ɔtra tex.eius disputare, vt ff.qui & a
quib.l.prospexit, & ff.de leg.l.nõ omnium. Et no. ꝙ in istis qua
tuor reperiuntur quatuor causæ, duę substantiales.s.tacitus ɔ-
sensus, & mores: & aliæ duæ, quæ sunt causæ immediatæ con-
suetudinis, quæ requiruntur ad esse eius sed ratio non requiri
tur ad esse, sed ad bene esse.Item tempus non requiritur per se,
sed propter eliciendum tacitum consensum, quia probatur ex
longa deliberatione populi, de qua si ɔstaret aliter, q̃ ex longo
temporis tractu, bene valeret ɔsuetudo s̃m Ia.Bu.Alij dicunt,
& melius, ꝙ tempus est de substantia ɔsuetudinis, sicut est de
substantia præscriptionis, quia lex statuit, ꝙ mores debent esse
diuturni, & hoc est verius, & ideo mille actus nonducunt cõ-
9 suetudinem, nisi longitudine temporis cõfirmetur.† De con-
suetudine dotis lucrandæ, ꝙ inspicitur consuetudo domicilij
mariti, nõ vxoris, quia dignior est vir, q̃ vxor, quia q̄d transfer-
tur a loco, non remanet in illo loco. & de ɔsuetudine nascitur
hinc inde ɔ̃ctus, & obligatio.ff.cõmunia prædio.l.si venditor.
§.constat.s.quãdo extrema sunt paria, no.Arch.12.dist.illud.&
10 ĩ.de sponsa.c.j.in nouella.† Consuetudo põt dare iurisdõnem
arbitris & alijs priuatis personis.C.de diuer.offic.lib.12.l.viros,
11 & sic dat publicum ius priuatis personis.† Consuetudo tamen
specialis requirit tacitum cõsensum eius, qui ex ea obligatur,
de ver.sig.c.abbate, per Inno. Oportet etiam, ꝙ obligandus sit
subditus, vel res ipsa iurisdictioni subiaceat, vt no.Inn. ĩ.de fo.
12 comp.c.postulasti. † ꝙ in prescribenda consuetudine requirit̃
actuum pluralitas, & popularis actuum possessio, quæ põt pro
13 bari etiam per vnicam sñiam, vt no.Arch.8.dist.frustra.† Con-
suetudo delinquendi probatur per binum actum, sed animi
destinatio inducitur etiam per vnicum actum vltimæ delibe-
rationis.ff. de ali. leg.l. Mela.§.j. Consuetudo potest remittere
necessitatem offerendi libellum, vel litis cõtestandæ, & quem-
libet iudiciarium ordinem ĩ.de libelli ob. c.j.per Inn.iudex de
bet sequi ɔsuetudinem loci, vbi sunt ambæ partes, vel saltem
disponens. C.de test.l.fi.ĩ.de test.c.Raynutius, per Inn. Cõsue-
tudo est cã determinans & efficiens, & ideo debet habere quæ
possunt efficere in materia subiacente. i. concursum quatuor
causarum, excepta cã, quia nõ oportet inuestigare cãm in his,
quæ non possunt ratione persuaderi. ff. de leg. non omnium.
14 † Consuetudo non requirit confirmationem superioris, quia
ɔfirmatur legitimi temporis cursu. C.de ædifi.priua.l.an in to-
tum.Et no.ꝙ l.cum de in rem verso.ff.de vsur.non loquitur in
consuetudine, sed in presumptione, sic.C.de apo.publi.l.qui-
cunque, lib. 10.& ideo põt probari cõtrarium. & ibi etiam no.
ꝙ tempus ad tempus trahitur. Item præsumptio non inducit
obligationem, sed consuetudo sic. vñ sufficit allegare consue-
tudinem sine titulo, quia ex ea nascitur immediate actio, de
offi.ord.c.dilectus, per Innocen.Consuetudines maiorum ep̄s
15 mutare non põt.91.dist. Eleuterius, per Archi.† Consuetudo
idem potest, q̄d pactum, vnde potest naturalem obligationem
inducere, & tollere, si hoc dictat tenor ɔsuetudinis, vt no. in l.j.
16 C.de decre.decu.lib.10.& ff.de re.iu.l.nec ex prætorio.† eo ip-
so, ꝙ ɔsuetudo imponit pęnam, prohibere videtur, si illud nõ
inuenitur alias permissum, vt ff.de reg.iur.l.nullus videtur.sed
si est alias permissum, nõ videtur prohibitum, no.ff.de diuor.
l.q̄d ait lex. Alia est virtus legis in puniendo, alia in prohiben-
17 do, vt ff.de legib.l.legis virtus.† Cõsuetudo põt facere, q̄d quis
puniat delinquentem in terris confœderatis.ff.de captiuis.l.
non dubito.vel vbi fœdus inducebat quandam subiectionẽ,
quia non erat fœdus de pari. nam tunc par in parem non ha-
beret iurisdictionem ff.de manu.l.apud eum.nam & asinus in
18 tumescit, &c.vt ff.de acqui.pos.l.j.§.veteres.† Põt quis citare in
alieno territorio, si hoc dictat ɔsuetudo.l. 3. §.fi.de testi.aliter
19 non põt citare, quia nec vicino fumum immittere.† Consue-
tudo põt inducere, ꝙ credatur ad plenum priuatæ scripturæ
virorum discretorum, licet non possit creare tabelliones ge-
20 nerales, ĩ.de fide instrum.cum.P.tabellio, per Inn.† Consuetu
a do [a] põt transferre possessionem ipso facto præsertim interue-
niente aliquo signo extrinseco, vt inuestitura tali quali i im-
propria, vt ĩ.eo.c.ex parte, & melius in c.ex literis. & talis pos-
sessio

ADDITIO.

a Consuetudo potest transferre possessionem ipso facto, quod no.vide ad istud dictum scripta pulchra per Barba.in consi.58.2.lib.
Vin.God. Adde probanda consuetudine Dec.consi.115.tametsi non egeat probatione.Cur.Iun.consi.52.nu.10. Et no.ꝙ consuetudo debet restringi, quę est ɔ̃ ius commune.Soz.consi.90.num.3.& 9. Et præualet ɔ̃ statutum consuetudo, Soc.consi.101.nu.24.Et quanto tempore inducatur, ibid.nu.25.26.& 27.

BIU Cujas

ſeſſio ficta non impedit bñficium legis edicto, qđ datur hæredi ſcripto, arg. illius. l. notabilis, quę eſt. ff. ad Treb. l. apud Iul. §. j. & facit ꝙ veritas & fictio circa idem bñ concurrunt, & qui eſt tu
21 tus fictione, pōt veritatem implorare, non è ꝯ, vt ibi no.† Conſuetudo dat priuilegium, de iudi. c. nouit, per Inno. Item declara-
22 rat & extendit factum, vt C. loca. l. licet, per Cy.† ſicut conſuetudo non inducitur p vnum actum, ita nec interrumpit iam inducta, vt no. ff. de reg. iu. l. nemo. §. tꝑalis. quia nondum eſt ꝯſuetudo fundata, iō non pōt tollere ꝯſuetudinem iam radicatam.
23 † Super ꝯſuetudine pōt fundari libellus, de offi. or. c. dilectus, per Innoc. tam ſuper petitorio, q̄ ſuper poſſeſſorio, de cā poſ. c. cum eccleſia, per Inno. Conſuetudo non tollitur per reſcriptum principis, niſi de ea, vel de eius irrationab li motiuo,
24 fiat mentio, vt no. Arch. 11. di. in his.† Conſuetudo non valet, ꝙ clericus rñdeat coram non ſuo dięce. 11. diſt. ꝯſuetudines, p Arch. quia clericus quo ad ius fori non eſt ſui iuris, & idē coram quocunq; iudice non ſuo, vt no. Inno. j. de fo. comp. c. po
25 ſtulaſti. & adde qđ dixi ſ. de ꝯſt. in rub.† Conſuetudo dēt attendi in ſolone penſionis, & fictuum. C. de agrico. & cenſi. l. dñi
26 prædiorum, lib. 11.† Item valebit ꝯſuetudo, ꝙ pro vno ſtario frumenti pñt ſolui duo ſtaria alterius bladi, & tñ oblo dē certa,
27 † quia facultas ſolonis nō inducit incertitudinem oblonis. ff. de ſolu. l. ſi quis ſtipulatus fuerit 10. in melle. ſcias, ꝙ quędam recipiant functionem per nām, ideſt per artificium nale in eadem mā, vt ꝙ ſoluantur duo argentei parui pro vno argenteo groſſo. quędam per vſum populi, ꝙ ſoluantur 20. ſolidi imperialium pro vno aureo. & tunc ad interrogationem aurei ſi fiat rāſio & promiſſio viginti ſolidorum, tenet ſtipło informata ꝯ ſuetudine & aptitudine conuertendi inuicem. ita intelꝛ. ff. de ver. obl. l. q̄ extrinſecus. Quædam ſunt res oīmodo diuerſæ, vt frumentum, & aliud bladum, & tunc vnum pro alio non pōt
28 ſolui niſi ex ꝯſuetudine.† Item pōt ꝯſuetudo dare lnām vtendi rebus alienis, dato tñ pretio, v. g. pro lignis, & lapicidinis, ff.
29 communia prędio. l. venditor. §. ſi conſtat.† Cōſuetudo quandoque dat iuriſdictionem realem, vt quando dat eam territorio. nam territorium ſonat iuriſdictionem: quia eſt eius continens, & iuriſdictio eſt ꝯtētum officium eius, vt C. vbi & apud quem. l. fi. qñq; dat iuriſdictionem ꝑſonalem, ſicut priuilegiū conceſſum communitati ſuper eo quod non eſt de iure communitatis, quæ non adhęret territorio, vt no. Dy. ff. de acq. rer. do. l. ergo. Conſuetudo dēt attendi ſuper reuocationibus emphyteuſis, vel liuellarijs, vt no. in l. j. in fi. de aqua quot. & æſti. ff. vbi eſt bona glo. Conſuetudo debet attendi in his quæ dant pro ingreſſu militiæ, vel dignitatis, vt ff. de lega. 3. §. alumno. l.
30 his verbis.† Conſuetudo metitur territorio, vt C. de fundis patri. l. quicunque caſtrorum, lib. 11. Tabelliones debent ſeruare formularia ꝯſueta, vt tangit glo. C. de ſacroſan. eccl. l. iubemus nulli. §. ſi. Conſuetudo magis attendit, q̄ verborum mera ſignificatio, id eſt magiſtralis expoſitio. ff. de le. 3. l. librorum. §. qđ tñ
31 Caſſius.† Conſuetudo poteſt imponere pœnam rei licitæ, vt matrimonio, ſi ex eo ſequatur illicitum, puta ſeminatur diſcordantia, & tumultus in ciuitate. c. ſtatutum, de hęret. lib. 6. & eſt
32 expreſſum in l. liberum, in prin. ff. de ritu nup.† Cōſuetudo debet ſeruari in ingreſſu officij. ff. de offi. procon. nec quicquam. §. obſeruabunt. Item in cibarijs, & veſtimentis, vt ſ. dixi de con
33 ſti. c. cum omnes.† Non valet conſuetudo, ꝙ appellatur a vicario ad epiſcopum, ſed videtur, ꝙ imò intelligatur appellatum ad ſuperiorem, ſicut quando appellatur ad parem, ff. de appel. l. j. Sed certe iſti non ſunt pares: ſed vnum & idem tribunal, & iſte eſt quartus caſus iure veteri non determinatus: tres enim erant caſus, ſcilice quando ad ſuperiorem, qñ ad inferiorem, & quando ad parem, & iſte eſt quartus, qñ ad neutrum iſtorū, ſed cundē. Conſuetudo recipit extenſionē & reſtrictionē qua
34 tuor de cauſis, vt no. Arch. 44. diſt. c. j.† Conſuetudo non pōt pmittere vſurarū prauitatē ēt in vno numo, qa eſſet permutare nalem vſum pecuniæ in quēdam abuſum, & extorſionē, & qa mutuare ad vſuras eſt peſſimum exemplū, & eſt ars deuo-
35 rans pauperes, 47. diſt. ſicut hi.† de hac prauitate dēt cognoſci in loco, vbi fuerunt vſuræ extortę, 47. diſt. de Petro, per Archi. nō eſt negociatio fœnori accipere, ſed dare fœnori. ſic. ff. de in
36 ſtitoria. l. in eū, vbi de hoc.† Clauſula, ſupplētes, & de plenitudine, ſupplet circa ſolennitatē, nō circa illegitimationē vel nālē defectū. 56. diſt. Cęnomanē ſem, p Arch. ergo nec ꝯſuetudo. ff.
37 de teſta. mili. l. j. p Ia. de Are.† Ceſſante cā conſuetudinis, vel diſpenſationis exp̄ſſa in ea, ita ꝙ ſit cā formalis, & nō ꝯiecturalis, ceſſat ꝯſuetudo, & diſpenſatio, ſi cā, ſeu rō eſt de tenore ſtatuti, alias nō, niſi eſſet diſpenſatū cā neceſſitatis, 50. diſt. neophytus, p Arc. ar. ff. de leg. 2. l. cū pater. §. duciſſimis.† De ꝯſuetudine pōt eſſe electio penes populū, nec variare pōt. 61. diſt. ſtudij, per Arch. Si ex ꝯſuetudine quis pōt poſtulare, poteſt ēt eligere.
63. diſt. noſſe, per Bern. hoc ius eſt p̄ſcriptibile, vt 71. diſt. c. hortamur, per Arch.† Vbi agit ex ꝯctu, inſpicitur ꝯſuetudo loci ꝯctus, etiam ſi ꝯhentes ignorent, qa cōſentiunt, & implicite in
39 conſuetudine ipſius loci. Idem in maleficijs iure gētium prohibitis, ſed vbi de iure ciuili non eſſet maleficiū, ſed eſſet caſus permiſſus, excuſat probabilis & cōis ignorantia cōſuetudinis,
40 vt no. Spe. de conſt. in fi. & hic per Inn.† Iudex appellationis ſequitur ſuas ꝯſuetudines in procedendo, ſed in decidendo ſequitur ꝯſuetudinem partium, qa iam determinauerūt iſtū caſum ſm Inn. Adde, ꝙ vbi non proponitur actio, ſed ſm morem loci imploratur officium iudicis, ēt in deciſorijs inſpicitur locus iudicij, quia ſtatuta alterius loci non cōcludunt iudici. qñque ſola iuriſdictio concludit ei, vt ſingulariter no. in l. 2. ff. de eo,
41 qđ certo loco.† dicit Inn. ꝙ ille, qui facit in fraudem conſuetudinis, peccat mortaliter, & ſic fraudantes gabellas tolerabiles peccant mortaliter, præſertim, qñ ſibijpſimet ciues impo nunt
a eas. Adde, ꝙ ex hoc patet, ꝙ non eſt licitum fraudare gabellas a per conſuetudines legitime introductas.

ADDITIO.

a Vin. God. No. ꝙ gabella tunc ſolui debet, quando poteſt agi. Ruy. conſi. 34. nu. 9. lib. 4. & quando ſolui non debeat, Ruy. conſi. 115. nu. 4. lib. 5. & ibi an ſolui debeat de rebus inuectis ſui vſus.

CAP. PRIMVM.

a Cōſuetudines, quę eccleſijs grauamen inducunt, non valet. h. d. intellige de grauamine, quod eſt ꝯ libertatem eccleſiæ, i. ꝯ. priuilegia, vel immunitates eccleſiaſticas. Item nec ꝯ clericos, qñ reddūtur timidiores, & aduerſarij audaciores. ff. quar. rer. ac. nō da. l. j. §. quæ onerandæ, per Bar. de hoc dic, vt dixi auth. caſſa & irrita, in lec. ſua.

ADDITIO.

a Circa iſtud c. j. aduerte, quia licet conſuetudo onerosa eccleſiæ non valeat, tamē valeret priuilegium eiuſdem effectus. c. ſi propter, de reſcrip. in 6. c. 2. de pœ. & remiſ. in 6. cum glo. do. Fel. in c. accedens, de præſcrip. & ideo hic fallit illa regula, qua habetur, quod quicquid eſt quæſibile per conſuetudinem, quam regulā late examinat Felyn. ibi. Parona.

SVMMARIVM.

1 *Senſus principaliores & neceſſarij in teſtib. ſunt viſus, & auditus, & quicquid p eos ſenſus ꝓbatur, affirmatiue ꝓbari dicit, licet negatiue ꝓponatur.*
2 *Modicum ſignum ſignati eſt euidens argumentum.*
3 *Poſſeſſio totius fundi virtute conſuetudinis transfertur per modicum terrę, etiam a fundo ſeparatæ.*
4 *Inueſtitura quid conferat.*
5 *Inſtrumenti traditione fit ceſſio iurium incorporalium, interdum etiam liberatio inducitur.*
6 *Ex duobus eiuſdem nominis præſumitur creditor, qui poſſidet inſtrumentū, diuerſi autem nominis inſtrumentum tenens præſumitur procurator deſcripti in inſtrumento, quare vt procurator admittetur cum cautio. de rato.*
7 *Eccleſia an acquirat poſſeſſionem ſine aliqua traditione.*
8 *Poſſeſſionis transferendæ multi ſunt modi.*
9 *Poſſeſſio poteſt tradi in vltima voluntate.*
10 *Duorum ſpecialium concurſus ob ſalutem animæ interdum admittitur.*
11 *Donatio, an poſſit in teſtamento adijci ad maiorem firmitatem.*
12 *Futura poſſunt vendi & donari.*
13 *Conſuetudo, ꝙ teſtamentum factum cum authoritate epiſcopi ad pias cauſas non poſſit reuocari, an valeat.*
14 *Conſuetudo, ꝙ clerici poſſint recipere ſine ſolennitate, an valeat.*

CAP. II.

EX literis. Valet ꝯſuetudo, p q̄ poſſeſſiones in eccleſiam & alia pia loca transferunt p ſignum inueſtituræ ſine ſolennitate legali, ſicut arrha eſt argm tituli, ſic inueſtitura eſt argm poſſeſſionis traditæ aīo & deſtinatione tradentis, & recipientis. Conſuetudo dat poſſeſſionem. h. d. ēt p actum improprium, vt p traditionem ſigilli, vel alterius rei. Caſus. Erat conſuetudo, ꝙ ſi quis in bona valetudine inter viuos, vel in vltima volūtate p ſuorum remedio peccatorum ponebat manu ſacerdotis, vel ſuper altare ſub teſtimonio vidētium & audiētiū modicū terrę aīo donandi illā terrā, talis donatio valeret ſine alia ſolennitate: Papa dicit, ꝙ hæc ꝯſuetudo eſt venerabilis & ſeruanda, & ꝙ hoc ſignum, qđ ſcotatio dī, non ſolum donationis, ſed ēt traditę poſ-
1 ſeſſionis eſt euidens argm.† Ibi, vidētium & audiētiū. Iſti ſunt duo ſenſus principaliores neceſſarij in teſtibus, & quicquid ꝓbatur per viſum, & auditum, dī affirmatiue ꝓbari, ēt ſi negatiue proponatur, vt fama, ꝙ non ſim culpabilis, probatur, quia ita populus dicit & prædicat. & ſic oīs probatio fit per affirmatiuum ſenſum. i. auditū, idq; qđ ꝓbat, licet ſit negat. uū, tñ modus probandi eſt aſſertiuus, qđ eſt no. & ideo plures teſtes p̄ferruntur. 2. q. 4. oībus. per Arch. omne, quod directo cadit in ſenſum, eſt affirmatiuum quo ad teſtē, licet ſit negatiuum quo ad
a ptes. vide 8. q. 3. Artaldus, p Arc. & oē, qđ teſtis dicit, ad ſenſū a referen-

ADDITIO.

a Nunquid autem in re perceptibili per ſenſum viſus, & auditus ſufficiat teſtem deponere per ſenſum viſus tantum, vide ſcripta hic in recollectis ſido. And. Fo. Nunquid autem ſufficiat deponere per ſenſum auditus tantum, vide pulcherrime cumulata per Alexand. in l. quod meo, §. ſi venditorem, ff. de acq. poſſeſ. & omnino adde hic.

BIU Cujas

rēferendum est, & de quo non est sensus, nō est testimonium, quia testimonium nō transcendit sensum. ff. de testa. l. q testō. §. fi. & iō de miraculis nuilum proprie est testimonium. No. q̄ per modicum signum transfertur magnum signatum. † Item no. q̄ modicum signum signati euidēs est argm̄, nā stare possum in duobus locis distantibus simul, in vno corporaliter, in alio per visum. Illud, q̄d deciditur ab aliquo, sapit naturam cōcreti, vt gleba fundi, vt hic. † No. q̄ p modicū terrę transfertur possessio totius fundi, quamuis sit separata a solo, & hoc facit consuetudo, alioquin per inuestituram abusiuam non transit possessio, vt in c. quę sit inuestitura, colla. 10. & no. per Dy. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. Dicit tñ Innoc. q̄ per inuestituram vr̄ p̄cessa lnīa possidendi sine alia inductione ita, q̄ sua authoritate pōt commode possessionem acquirere. † Porro, q̄d p̄ferat inuestitura, no. Arc. 63. dist. Adrianus. † Nos habemus, q̄ per traditionem instr̄i fit inuestitura. i. cessio iurium incorporalium, vt C. de don. l. 1. & sic q̄ possidet instr̄a, vr̄ ipsum ius incorporale possidere, & interdum traditio instrumenti principalis signū est liberationis & euidens argm̄ libertatis, vt ff. de proba. l. chirographum, & plene no. per Arch. 76. dist. nunc, & hic per Bern. † & si sunt duo eiusdem nominis, & vnus possideat instr̄m, ille præsumitur creditor, quia præsumitur pro possessore, sed si esset alterius nominis, præsumeretur illius procurator, & ex tali præsumptione admitteretur ad agendum nomine illius procu. cum cautione de rato, vt C. de pac. cōuentis. l. fi. quæ lex est no. ad hoc. † Quæro, nunquid ecclesia acquirat possessionem sine aliqua a traditione? Respon. q̄ non, ga nec fiscus, vt no. C. de sacros. eccl. l. fi. ff. de publ. l. commissa. ff. pro socio. l. cū duobus. §. idem respondit, quia possessio non solum animi, sed facti est, vt l. 1. §. Scæuola. fi. si quis testō liber esse iussus fuerit. l. sciendum, ff. ex qui. cau. maio. † No. multos modos transferendæ possessionis, de quibus hēs hic in glo. no. & adde q̄d no. 76. dist. §. non vr̄, & vt lite pendente. c. ecclesia, in fi. vltime gl. 16. q. 1. moderamine. † No. in tex. q̄ possessio pōt tradi in vltima volūtate, sic. ff. de leg. 3. l. Lucius, la prima, & tñ si facta est cā mortis ita, q̄ mors fuerit cā vltima finalis, pōt reuocari, non tñ oē, q̄d fit in articulo mortis. ff. de test. l. hæredes palam. §. fi. in glo. ff. de do. cau. mor. l. Seia. † Item no. hic duo specialia concurrere. s. fictum titulum donationis nudo & tacito pacto, & fictam traditionem, & tñ transfertur dñium, & possessio p̄p salutē b animæ, q̄d est no. dignum. vide. ff. de acq. pos. l. si aliq̄ rem, p̄ Barto. † Ergo ex eodem pōt vtrunq; simul procedere, sed ex diuerso nō pōt in testō adijci donatio ad maiorem firmitatem, v. g. pure dicendo, lego & dono talem rem. certe illa est donatio cā mortis. i. legando dono. sed conditionaliter dicendo, lego, & si reuocauero, dono inter viuos, & sic incipiendo a legato, & terminando ad p̄ctum sub impossibili conditione p̄ctus non valet, quia factus est expressa fraude. s. contra libertatem testandi, vt no. C. de transl. l. cum dona. ff. pro soc. o. l. cum duob. §. idem
12 respondit, & vbi abundatior cautela, ibi euidentior est fraus. ff. de proba. l. qui testamentum, & no. l. 6. de cond. insti. † Principaliter autem possunt futura vendi & donari. C. quæ res pig.
13 oblig. possunt. l. fi. C. de pac. l. fi. in glo. & no. ff. de testa. l. hæredes palam, & per glo. & Dy. † An valeat consuetudo, q̄ testamentū factum cum authoritate ep̄i ad pias causas, non possit reuocari? & videtur q̄ non, C. de test. l. omnium, in verbo, si vltimum comprobat. ad idem, C. de pac. l. fin. vbi in pacto future successionis requiritur perseuerantia vsque ad mortem. Item ista cō suetudo est p̄ bonos mores ciuitatis nostræ, id est Romanæ, ergo non valet. ff. de verbo. obl. l. stipulatio hoc modo. Item est p̄ naturam substantialem vltimę voluntatis, quę debet esse vltima & libera. Est enim vltimum, post quod nō sequitur aliud. Item ad hoc infra de celebratione missarum. ca. cum Marthæ. Item non hoc potest facere testator, ne lex licentiæ, & iuris forma habeat locum in suo testamento. ff. de leg. 1. l. nemo potest. Item hæres, qui nititur p̄ voluntatem defuncti venire, est indignus. ff. de his, quæ in testamento delentur. l. proxi. ff. de adim. lega. l. ex parte. Et si testator apponeret hanc clausulam, si non valet, vel non valebit &c. intelligitur loqui ab intestato, non si nouum faciat testamentum perfectum voluntate & solennitate. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. filiam. Item non operatur, q̄n testm̄ habet in se iniquitatem expressam, vt quia exheredat filios sine cā. ff. de inoffi. test. l. Titia. In contrarium fac. t. ff. de don. causa mor. l. accedit per similitudinem, imò per propriam speciem, tam contractuum, q̄ vltimę volutatis, vt no. in l. 2. in prin. & ibi glos. ff. de do. præleg. quod apparet, quia ex ea oritur condō ob causam, & sic ex ea surgit tacite p̄ctus innominatus. ff. de don. causa mor. l. senatus. §. nec dubitauerunt Cassiani. Item non tenet iuramentum, quia captiosum. Item quia p̄ ius publicum. ff. de leg. 1. l. si quis inquilinos. §. fi. nam testamenti factio publici iuris est. apparet ergo, q̄ q̄q̄ testm̄ potest mutari, & si quis propterea dicat q̄ transit in cōtractum, habet dicere, q̄ p̄hens habet actionem ex eo contractu p̄ hæredem, & non possit sibi ipsi ius dicere. facit quod no. C. qui testa. fac. pos. l. senium, §. fi. ff. communia prę. d. l. receptum. Item contractus, qui subrogatur loco testamenti inualidi, est inualidus. Vnde illa cla, si non valet iure testamenti, valet iure contractus, est inualida, si testamentum est inutile per reuocationem testamenti, secus, si defectu solennitatis, & ratio differentiæ patet ex præd ctis. In tex. ibi, ecclesijs, appellatio ecclesiarum monasteria includit. 54. di-
14 stin. §. ad hoc authoritas. † No. q̄ bene valet consuetudo, q̄ clerici possint recipere sine solennitate, sed non valet econtra, q̄ possint obligare se, vel alienare sine solennitate, vt no. Archid. 17. q. 4. in venditionibus. loquor de solennitate inuenta a iure canonico, non a iure ciuili tantum, vt no. C. de sacros. eccles. l. hoc ius porrectum.

ADDITIONES.

a Vide Mod. in l. traditionibus. C. de pac. & in l. quoties. C. de rei ven. dum disputant illum passum, nunquid dispositio illius l. quoties, procedat in ecclesia, ibi vide alle. plene.

b Ob salutem animæ transfertur dominium, & possessio, licet non concurrat vera & realis traditio. & ex isto no. Bal. ego infero vnam limitationem ad illam regulam, qua habetur, quod duæ fictiones non possunt concurrere circa idem, l. j. cum similib. C. de do. promi. vt non procedat fauore animæ, vt vult hic Bald. quod no.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo, q̄ in causis ecclesiasticis dictum populi habeatur pro sententia, non valet.*

CAP. III.

1 AD nostram audientiam † Non valet consuetudo, aq̄ in causis ecclesiasticis dictum populi p̄ sententia habeatur, casus patet. Ibi, sapiētibus & insip̄ientibus, no. arg. contra arengas populorum. Ibi, vel aliquis, no. idem esse omnes, & vnus pro omnibus ipsis cō sentientib. Ibi, a non suo iudice, no. q̄ populus non est iudex competens in causis ecclesiasticis. Idem in ciuilibus, secundum Inn. quod est no. Ibi, constiterit, no. q̄ iudex non debet ferre sententiam, nisi ei constet de processu, & meritis causæ.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudinis prætextu presbyteri non possunt chrismare. potest tamen Papa de plenitudine potestatis id eis committere.*

CAP. IIII.

1 QVanto † Prætextu consuetudinis presbyteri infantes chrismare non possunt. vnde apparet, q̄ chrismare non est iurisdictionis, sed & magis ea, forte quia chrismare est articulus fidei, vel ga præcise est ordinis episcopalis, Papa tamen de plenitudine potestatis posset hoc committere simplici sacerdoti s̄m Ber. de absoluta potentia, h̄ic Innoc. Error communis nihil operatur. h. d. in summa. Casus istius capituli est facilis, & tex. pulcher. q̄d fit, & fieri non potest, est sicut chimera & fumus, non realitas. C. de dedit. libertate tollenda, & hinc.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum si positum sit, & demum ad tempus suspensum, an interim possit appellari.*
2 *Accusare potest quilibet de violatione interdicti.*
3 *Parte non citata iudex potest interloqui, vbi quæstio est de iure.*
Item potest facere quæ veniunt ex mero officio, & proprio motu.
Item potest recipere informationem de notorio, & fama.
4 *Testis deponens de publica voce & fama, si interrogatus de causa scientiæ dicit, q̄ publice dicitur, an probet.*

CAP. V.

CVm inter vos. Non valet consuetudo, per quam violatur sententia interdicti. Casus. quidam violabant interdictum prætextu consuetudinis, ac etiam quia exempti, Papa reprobat consuetudinem, & præsumptionem violantium. & est arg. q̄ eps pōt punire exemptos non seruantes interdictum, ad
1 hoc. j. de priuil. eporum, in nouella. † disputat hic Inn. si est positum interdictum, demum est ad tps suspensum, vtrum interim possit appellari? & determinat, q̄ non: quia licet sit suspensum quo ad actum exercitij, tñ non est eradicatum. nam aliud est cessare, aliud abrumpere, vt no. ff. de ver. ob. l. 2. §. 1. & l. inter stipulantem. §. sacram. Licet. n. interim dormiat, tñ retinet spiritum vitæ, & iō elapso termino suspensionis non suscitat, sed excitat ad actū suū. §. de pecu. l. peculiū. §. si hæres, & ff. de pact. l. si vnus. §. 1. Quare violantes illud interdictū tpe suę efficaciæ efficerent irregulares. hec qō fuit de facto Bononię. dicit hic Ber. q̄ p̄ obed. entiā nō p̄scribit. s. a subdito, ga nō dēt esse sine
2 capite, sed vnus eps bene posset p̄scribere subditos alterius. † Di
3 cit Inn. q̄ quilibet pōt accusare de violatione interdicti. † Dicit Inn. q̄ vbi est qō de iure, puta an teneat statutū, vel p̄suetudo, iudex pōt interloqui sup̄ hoc parte nō citata, q̄d est no. dignū. Idē tenet Dy. ff. de sta. ho. l. Aretusa. Dicit Arch. q̄ vbi iudex facit aliquid ex mero officio, & proprio motu, non est necessaria partis p̄ntia, prima, qō. 7. quoties cordis oculus, per Archidiac. Item de notorio & fama iudex recipit informationē i camera

BIU Cujas

ſus, nemine citato, vt no. Archid. 11. q. 3. eorum, & Inn. qui matri accuſare poſſunt. c. cum in tua. † Si teſtis dicit, q̄ eſt publica vox, & fama, interrogatus de cā ſcientiæ dicit, quia publice dr̄, non probat, quia non debet idem eſſe rō, quod dictum, ſed debet aliquid addere, quia audiuit publice dici. ſed certe hoc ſm Dy. tacite intelligitur, vt no. Cy. in l. ſi quis, ad Maced. in addi.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudines ſi ſint diuerſæ, ſeruabitur rationabilior alij dignitati non præiudicans.*
2 *Conſuetudo aſſignat tribunalia, & principalem ſedem in prouincia.*
3 *Ex conſuetudine faciendi præſumitur mandatum.*
4 *Papa non concedit literas cum alieno præiudicio.*
5 *Altare vnum non debet diſcooperiri, vt aliud cooperiatur.*
6 *Aqua ſi vni tantum molendino ſufficiat, quomodo duci debeat.*
7 *Priuilegium vnius non debet alterius tollere ius, aut naturalem facultatem impedire.*
8 *Dignitas eſt excellentior gradus inuidiam, & ſcandalum inter coæquales inducens.*
9 *Priuilegium Papæ ſuper actu, quem epiſcopus, capituli cōſenſu accedente, poterat de iure expedire, operatur, vt exinde conſenſu capituli non indigeat.*
10 *Epiſcopis non videntur conceſſa inſolita a iure generali, ſiue communi.*
11 *Caſus dicitur quicquid raro diuina, vel humana vi accidit.*
12 *Statuta, an poſſint fieri circa futuram dignitatem.*

C A P. VI.

Cum olim. In attribuendis officijs nouæ dignitatis ſeruabitur conſuetudo vicinarum ſimilium dignitatum, † & ſi diuerſæ ſunt conſuetudines, ſeruabit rationabilior alij dignitati non præiudicans. h. d. No. q̄ ꝓſuetudo aſſignat loca ſedendi, & ſtandi & non d̄t prepoſterari. Et no. q̄ antiquiores clerici, & Doc. 1 2 debent habere primum locum, & deinde cæteri a per ordinē. Et no. arg. pro ſcholaribus, q̄ vnus non dēt vſurpare locum alterius. † Conſuetudo aſſignat tribunalia. ff. de juſt. & iu. l. pen. & principalem ſedem in prouincia. ff. de offi. præf. Auguſtalis. l. 1. & ſeruanda eſt in ſuo foro. ff. de mune. & hon. l. honor. §. item lex. † Ex ꝓſuetudine faciendi p̄ſumit̄ mandatum. ff. q̄d cū eo. l. Titianus, quę eſt lex notabilis. Caſus, q̄dam epūs Anglican' petit lr̄am a Papa inſtituendi p̄centorem in eccleſia ſua, dum modo in ꝓferendis ipſi p̄centoriæ reditibus nulli alij p̄iudiciū inferret, ſtatuens vt dictus p̄centor in ſeſſionibus, proceſſionibus & alijs illam hēret in dicta eccleſia dignitatem, quam hēt alij p̄centores in eccleſijs Anglicanis. modo alij p̄centores hēt diuerſas ꝓſuetudines. Quærebatur, quæ conſuetudo ſit ſeruanda. Reſpondetur q̄ rationabilis & approbata, & ſine præiudicio alieno, dubium erat, q̄ propter diuerſitatem neutra ꝓſuetudo eſſet ſeruanda, quia varietas inducit obſcuritatē: ſed certę, quia conſuetudo habet vim legis, dēt ſeruari rationabilior. & eſt arg. q̄ ſi in eo. vol. ſtatutorum reperiuntur ſtatuta diuerſa, q̄ æquius & iuſtius vr̄ eſſe ſeruandum, & ſic incertitudo nō viriat ſtatutum, quia interpretationi prudentum ſupponitur, ff. de orig. iur. l. 1. & 2. quod eſt notabile. No. q̄ conſuetudo trahitur ad loca vicina. † No. q̄ Papa non concedit literas, cum p̄iudicio alieno, quia cōceſſio, ex qua ſequitur abſurdum, dicitur conceſſio captioſa. ff. de tranſ. l. cum Aquiliana. ff. de hære. inſti. l. illa inſtitutio, & l. ille aūt. † No. q̄ non debet vnum altare cooperiri, & aliud diſcooperiri, † & facit ad qōnem molendinorum, q̄ aqua debeat duci ſm ſitum loci. Primo ad primum molendinum. Secundo ad poſterius, & per ordinem, quia nō debet impediri prius per poſterius, vt hic. C. de ſer. & aqua l. ſi manifeſte. ſed ſi aqua ſufficit vtrique, vtrunque gaudebit ea. ff. de aqua plu. arc. l. in concedendo, de conſti. ca. cum M. Ferrar. Præterea ad emulationem nihil dēt fieri. ff. de oper. publi. s. l. opus. nam quilibet debet eſſe intentus, vt alii proſit, & non noceat, de ſeruis exportand. s. l. ſeruus ea. † No. q̄ priuilegiū vnius nō debet vſurpare ius alterius, de vulgari ſubſtitutio. ex facto, nec naturalem facultatem impedire. ff. de ope. lib. libertus negotiatori, cum ſim. † Dignitas reperitur etiam ſine adminiſtratione. C. vbi ſenatores, vel clariſſimi. l. 1. & dignitas[b] nihil aliud eſt niſi excellentior gradus, qui inuidiam generat, & ſcandalum ſeminat inter fratres, vt ff. de leg. 2. cum pater. §. euictis. Opponitur, q̄ litera male dicat, Conceſſimus, quia fruſtra de nouo conceditur, quod iure cōi poſſidetur. l. 1. C. de theſauris, li. x. ſed ita eſt, q̄ epūs poteſt in eccleſia creare nouam dignitatem, quia per hoc honor eccleſiæ, & per ꝓns vtilitas augetur. ff. de iudi. l. ſi longius. §. fi. ff. de condi. & dem. l. falſa. §. 1. Sol. iſta conceſſio facta fuit cauſa tollendæ dubitationis Doctorum, non tñ erat neceſſe. † vel dic, q̄ per iſtam cōceſſionem liberius pōt epūs, q̄ de iure cōi. Nam tunc indiget conſenſu capituli, nunc non, vt aliquid operetur priuilegium, vt C. de inoff. teſt. l. ſi q̄n, & l. 1. ff. ad mun. ci. † Inſolita tñ epiſ conceſſa non videntur a iure generali, ſeu communi, argu. ff. de contrah. emp. l. fiſtulas. §. frumenta. in ratione ſui. dicitur ibi, q̄ periculum caſus fortuiti poſt contractum celebratum etiam ſuper frumento vendito in herba frumentaria, ſeu in viridi, pertinet ad emptorem, niſi venditor in ſeipſum ſuſcipiat, † & dicitur caſus diluuium, grādo immoderata, & omne, quod raro vi diuina, vel humana accidit: ſed illa quæ frequenter contingunt, naturalia reputanṫ, detrimentum inde contingens non videtur exemptū per verba de caſu & fortuna loquentia. Ecce enim reditus, qui erant degrandinati me ignorante. reſpondeo non teneor. ff. de contrahen. emp. l. arboribus, ibi per Bart. niſi ſolita eſſet grando, vt concedamus, q̄ inter ſolitā & inſolita magna eſt diſcrepantia. d c vt ſup. de conſt. cum acceſſiſſent. Ber. hic firmat, q̄ ad epiſcopum non pertinet nouarum dignitatum creatio, quę in eccleſia, vel dioeceſi ſua nunquam fuerunt, ſed ad Papam. & ſi Papam nouam creat dignitatem, ex ipſo nomine patet, quod debeatur ei. C. de offi. prefec. vr. l. 1. tex. no & ex nomine appellatiuo datur voluntas & obligat o ntelligi. ff. de inſt. l. Lucius, 12 tex. no. † No. hic, q̄ poſſunt fieri ſtatuta circa futuram dignitatem. forma enim fiendi, ſeu creandi datur futuris, forma eſſendi preſentibus. ff. de cond. & demō. l. ſi iam facta. & omnia priuilegia ſunt quædam formæ artificiales, a quibus non eſt recedendum. ff. de admi. tu. l. quidam decedens. ff. fam. ercis. l. ſi filia, in prin. ſic ſeruitus ordinari poteſt circa futura, quia conſtitutio præuenit opus. priuilegium eſt, q̄ ſit dignitas, ſed forma eſt poſt, quam eſt dignitas.

ADDITIONES.

a Vide omnino ſcripta per Doct. poſt glo. ibi, videtur, maxime per Alex. Bart. Soc. Iaſo. May. Domi. Bap. de Sancto Seuerino, & Decium, ex quibus poteris multa videre ad hoc notabilia, & in alijs locis etiam ibi relatis per eos, videlicet in l. cum quid, ff. ſi cer. pet. ver. eſt optima glo.

b Dignitas nihil aliud eſt, niſi excellentior gradus, & qui inuidiam generat, & ſcādalum ſeminat inter fratres. vide Bar. in l. j. C. de dig. lib. 12.
Vin. God. Adde q̄ dignitas deſignatur ex primo ſtallo i choro, vel capitulo. Rota in deci. 447. fuit dubitatum, in nou. Et ſcias q̄ dignitas non poteſt eod. modo & tempore penes duos eſſe. Ruy. conſi. 19. nū. 13. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Superior vbi non adſit, ſat eſt Vicarij conſenſum requirere.*
2 *Perdere poſſeſſionem prælaturæ, an quis poſſit ſine licentia ſuperioris.*
3 *Eccleſia, & prælatus, an ſeſe mutuo poſſideant.*
4 *Apoſtata acquirit monaſterio.*
5 *Dimittere poſſeſſionem nullus prælatus etiam ſimoniacus, vel intruſus poteſt ſine ſuperioris licentia.*

C A P. VII.

Cum venerabilis. Non valet conſuetudo, per quam prælatus poteſt ſine ſui ſuperioris licentia dimittere prelaturam. non valet conſuetudo, per quam rumpitur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ. Dicit Arch. q̄ eccleſia dicitur neruoſa, quia non frangitur. 24. diſt. fraternitatis, per Arch. Caſus. Tranſierat prelatus de vna eccleſia ad aliam abſque licētia Papæ, vel legati pretextu conſuetudinis. Papa reprobat conſuetudinem tanquam ſacris canonibus inimicam. Ibi, fungerer. ſ. ſimul. & ſic no. in eadem prouincia poſſe eſſe ſimul duos legatos. Ibi, vel ab ipſis. no. licentiam hanc a legato de latere concedi poſſe, de elect. c. abbatem, lib. 6. Opponitur, q̄ vltramontanus electus in concordia ſtatim tranſire, & adminiſtrare poſſit. 1 † Sol. vbi non eſt Papa, debet requiri locum tenens, vt hic, q̄d eſt no. q̄ vbi principalis abeſt, requiritur conſenſus locum tenentis, & eius authoritas ſufficit. dicit Archid. q̄ vbi requirit ꝓſenſus ſuperioris, ſi ille abeſt, ſufficit requiri aſſenſum ſui vi- 2 carij. 62. diſt. Aretina. † Quæro, nunquid ſine ſuperioris licētia poſſit perdere poſſeſſionem prelaturę? reſpōdeo ſic. ff. de acq. poſ. l. ſi quis vi. §. differentia. & ſi eccleſia repetit eum, non poterit adminiſtrare, niſi denuo impoſſeſſionetur. i. mittat in poſſeſſionem per inueſtitores, per Archi. 18. q. 2. c. Abbas. ergo recedens de poſſeſſione perdit illam, licet alia non acquirat, & ſic errat in cauſa finali dimittendi poſſeſſionem, quod eſt no. 3 † Sed certe imò mutuę inuicem ſe poſſident, i. prælatus prælaturam, & prælatura prælatum, ar. ff. de captiuis & poſtl mi. reuerſis. l. cum duæ. nam prælatura, licet ſit quid incorporale, & re vera non poſſit poſſidere niſi mediantibus organis corporeis, tamē iuris intellectu poſſidet, vt j. de reſt. ſpol. c. olim. quæ poſſeſſio pōt appellari pluſquā ciuilis. & dico q̄ eccleſia hanc poſſeſſionem non perdit, vt C. de acq. poſ. l. ex liberis, & iō per talem prælatum acquirere poteſt, vt ff. de vſufru. l. arboribus. §. 4 de illo. † Nam & monaſterium per apoſtatam a acquirit, vt ff. a de acq. poſ. l. 1. §. per ſeruum, qui in fuga eſt. In cuius manibus 5 debeat fieri reſignatio benefic i, no. Archid. 17. q. 2. §. 1. † Idem ait, quod nullus prælatus etiam ſimoniacus, vel intruſus poteſt dimittere poſſeſſionem ſine licentia ſui ſuperioris, vt ipſe no. 13. diſtin. nerui, vide Barto. in l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acquiren. poſſeſ.

ADDITIO.

a Vin. God. Adde q̄ apoſtata non recuperat bona. Bar. Soc. conſi. 222. præſens conſultatio. ver. ex qua concluſione. lib. 2.

SVM-

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 Suspensus a iurisdictione, vel officio, an poterit excessus punire.
2 Iurisdões præcipuę tres sunt, pecuniaria, decreti, & correctionis facinorum.
3 Consuetudo ius est ex, & qua ratione.
4 Priuilegium esse dicitur, ad ius commune, quod sublatum erat, redire.
5 Eligere videtur, qui confirmat, minus autem proprie.
6 Consuetudo, & priuilegium debent sane interpretari, & ad ius commune quo ad potest reduci.
7 Allegans consuetudinem, an possit eã ꝓbare authoritate solius gl. ordinariæ.
8 Consuetudo an possit probari per singulares testes.
9 Cõsuetudo, an probetur per vnam electionem si electus fuerit in dignitate per 40. annos.
10 Capitulum suspensum nõ potest facere electionem abbatis, nec monachus suspensus in abbatem eligi.
11 Prælatus ab officio simpliciter suspensus, retinet iurisdictionem, propterea q; potest adhuc confirmare.
12 Super statu ecclesiæ, quæ fundatur, potest diœcesanus, de fundantium voluntate, statuta facere, & nu. 18.
13 Depositio in monacho quid operetur.
14 Ex consuetudine si oritur obligatio vel præceptio in re alterius, eius scientia requirit, secus si formæ obseruantia consistat in mera consue. authoritate.
15 Consuetudo populi præscribitur longo tempore etiam si includat ecclesias.
16 Capitulum sede vacan. potest constituere procuratorem super iure eligendi priorem, vel abbatem.
17 Statuta facere potest episcopus in ecclesia præter ius commune.
18 Contractus sine obligatione parit titulum, & præscriptionem.
19 Statuta qualiter debent ad concordiam reduci, si mens est dubia.
20 Testem producens, an possit in vno articulo approbare, in alio reprobare, & no. cautelam, nu. 22.
21 Periuro in nullo creditur.
23 Suspensus, an possit iudicare, præbendas dare, vel aliquam iurisdictionem exercere. & quid de occulte suspenso.

CAP. VIII.

CVm dilectus. De consuetudine potest introduci, ꝙ vna ecclesia teneatur eligere de gremio, vel sinu alterius, & sunt duæ partes. thema cum allegationibus, quędam pę declaratio, & quædam commissio. secunda ibi, quia nobis.
4 † Omnis suspensio aut est dilatio, aut iurisdictionis vulneratio. & primo modo non est odiosa, secundo modo sic, quia ledit ius cõe, & ideo est restringenda. Ponę ergo, ꝙ quis est suspensus a iurisdõne standō in finibus gñalitatis, nũquid poterit punire excessus? † Tres enim sunt iurisdõnes cardinales seu p̃cipuę, s. pecuniaria, decreti, & correctionis facinorum. ff. de iu. om. iu. l. imperiũ, & simplici verbo minor ꝓtineri vī, vt l. interpretatione, de pœnis. in ꝓrium vī, qa vbi sīa non distinguit, nec nos distinguemus, arg. ff. de aleato. l. j. §. qđ aũt. Sed nunqd suspensus ab officio pōt inquirere? & vī ꝙ non, qa officium & iurisdō ad idem tendunt, hoc credo verũ. qa officium inquisitoris est iurisdō nobilis, &, qa extraordinaria, de facili suspenditur. Casus. V. monachus monasterij Andrien. fuit electus in abbatem ipsius monasterij, obijciebatur, ꝙ non erat iure electus, qa dębat eligi vigore cuiusdam ꝓstõnis de gremio. i. de capitulo monasterij Caroforen. cuius tenor inserit hic in tex. ibi, ꝙ si p̃fatus &c. Papa inuenit, ꝙ electio p̃dicta erat facta a suspensis, & de suspenso, & iõ cassauit eam, & qa dicta ꝓstõ, siue statutũ epi poterat ita sane interpretari, ꝙ nec totum derogaret, nec iuri cõi, nec priuilegio indulto monachis monasterij Andriẽ. qđ erat minus monasterium, & Caroforense maius, mādauit, ꝙ consuetudo seruetur, si probetur, alʒ de cætero electio fieret de gremio proprij monasterij, & præsentaretur confirmanda.
a Ibi, super iure, no. ꝙ ius oritur ex iure cõi. Item ex priuilegio, a item ex iure cõi, consuetudine. & sic cõsuetudo est ius, nõ ob.
3 c. j. de const. lib. 6. quia actus inducentes ꝓsuetudinem sunt facti, tñ ex eis resultat ius, quod appellatur ꝓsuetudo. † Vnde consuescere est facti, sed ipsum intellectuale, quod vocatur ꝓsuetudo, est iuris, sicut dicimus in testamẽto, ꝙ materiale testm̃, seu scriptura eius est facti, sed intellectuale iur. vt in Auth. de nup. §. disponat, & no. in l. j. ff. de testa. Item consuetudo alia ratione dr̃ facti, quia indiget probatione, & in hoc c. circa fictionẽ. Ibi, tam de iure, quam ex priuilegio, dr̃ priuilegium quicquid
4 Papa facit ẽt ad confirmationem iuris cõis. † Quoddam igitur est priuilegium iuri cõi ꝓrium, quoddam iuri cõi consonans. Vel dic, ꝙ est priuilegium attento, ꝙ ius cõe per prius erat violatum in fundatione monasterij per constitutionem diœcesani de cõsensu patronorum. & sic reuerti ad ius cõe, quod erat quodammodo sublatum, vocatur priuilegium, vt dicimus de ecclesia Nouantulana. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. ver. fi. in gl. & sic reparatio status appellatur priuilegium, seu indulgentia. In tex. ibi, Amorienſi epo, s. dtœcesano loci. In tex. ibi, confirmatio, & sic fiet interpretatio ꝺ epm, qui statuit electionem apud Caroforense capitulum pendere, & ponitur electio pro ꝺfirmatione, quia eps vī largiri ius suum, & non ius alterius, idest
5 eligentium. † Ex quo no. ꝙ qui confirmat, eligere vī, tñ ꝑprie loquendo cum eligere & cõfirmare competant diuerso iure, & diuersa non sunt idem, sed tendunt ad idem, vt l. j. §. solent. ff. qñ appel. sit, vt no. ī. de concess. p̃b. postulasti. sicut non facit testm̃, qui ꝺfirmat testm̃, vt C. de test. l. oīb. ibi vide omnimodo Cy. de dona. inter vi. & vxo. l. ex his verbis. idem de ritu nup. l. q in ꝑuincia. §. j. vbi ponit ꝺfirmatio pro legitimatione, tex. no. Ibi, obtentu statuti, ar. ꝙ dēmus inquirere originalem cām ꝺsuetudinis. Item ꝙ statutum & ꝺsuetudo pñt ꝺcurrere simul. Item ꝙ ꝺsuetudo pōt interpretari statutum. Ibi, sane posset in-
6 telligi. † No. ꝙ ꝺsuetudo, & priuilegium debent sane interpretari, & ad ius cõe reduci quantum est possibile, ꝺcor. ff. de vul. subst. l. ex facto. C. de noxa. si serui. ff. ad muni. consti. ff. de mu-
7 ne. & hono. l. vt gradatim. §. sed & si. l. ibi, probato. no. ꝙ q allegat consuetudinem, debet eam probare, sed nunquid pōt eam
b probare authoritate solius gl. b ordinarię? dic ꝙ sic. C. sol. mat.
8 l. dos a patre. † Sed nunquid potest probari per testes singulares? rñdeo sic si finaliter recidunt in vnam conclusionem, secus, si in diuersas conclusiones eunt. ff. de test. l. ob carmen. §. fi. quia in testibus attenditur finalis conclusio, & consonantia. C. de pœ. qui sn̄am, ibi, in vnum rei finem, ſm Old. C. eod. l. 2, per Cy. Ibi prędiudicat, ius cõe cedit consuetudini vtilitate, nõ authoritate, de feudi cognitione. Obertus. §. strenuus. Consuetudo est quoddam membrum, seu quædam species iuris mu-
9 nici. † Sed nũquid per vnam electionem, qñ talis electus stetit in dignitate per 40. annos, est inducta consuetudo? vī ꝙ non, qa in consuetudine requiritur actuum pluralitas. In ꝺrium, qa non minus operatur continuatio, ꝙ discontinuatio, cũ ꝺsuetudo pendeat ex præscriptione. Et dico, ꝙ si consuetudo pendet ex statuto, ꝙ præscribitur per vnicum actum longissimo tpe permanentem, quia hẽt adminiculum alterius actus. Ibi, præsentandum. eps enim ad quem pertinebat confirmatio, potuit in fundatione monasterij hoc ius alteri concedere, & ideo intelligitur ius suum concessisse, arg. C. de lega. l. vx. patrui. ff. de
10 leg. j. si domus. §. fi. ff. de ꝺhen. emp. l. qui tabernas. † Deinde no. ꝙ actus electiui ad principalem dignitatem monasterij. i. ad abbatiam, non possunt fieri a capitulo, qñ capitulum est suspensum, nec de monacho suspenso, & sic vides quid operatur suspensio in monacho, quia ea durante non pōt postulari, eligi,
11 vel confirmari. secus, si suspendatur prælatus ab officio suo, quia confirmare potest, quia confirmatio est iurisdictionis, & suspenso prælato ab officio suo simpliciter remanet ei iurisdictio ordinaria & delegata, imò plus, quia ordinarius suspensus a iurisdictione intelligitur suspensus ab omni iurisdictione ꝑpria & ordinaria, non a delegata, quia in ea fungitur loco ordinarii, qui non est suspensus, vt no. Arch. 24. q. 1. audiuimus, & argu. ff. de officio eius, cui manda. est iurisdi. l. & si prætor. nam habilitas dñi potius inspicitur, q̃ habilitas ministri. Est aũt dñs ille, in quo residet effectus. ff. de le. 2. l. debitor. §. seruo. de mul-
12 tiplici suspēsione no. Arch. 56. di. apostolica, & ibi videas. † No. ꝙ in fundatione cuiuslibet ecclesiæ pñt fieri statuta super statu ipsius ecclesiæ per diœcesanum de voluntate eorum, q fundant ecclesiam, vel monasterium. † Quid operatur depositio
13 in monacho? certe perdit reditus, dicit Arch. 12. q. 2. abbatibus. no. ꝙ est considerandum, qualiter quis est suspensus, vel interdictus, dicit Inn. ꝙ excommunicato, vel suspenso interdicunt spiritualia, & ego dico, ꝙ interim est infamis infamia facti, ar. ff. de senat. l. Cassius. fortius si aliquis est carceratus ꝑ superio-
14 rem, ar. ff. de manum. test. l. testamento centurio. † dicit Inn. ꝙ qñ ex consuetudine surgit obligatio, vel exactio, seu perceptio in re alterius, requiritur illius scīa. ff. de publicanis. l. si publicanus, §. de rebus, per Bar. Sed si surgit solummodo quædam obseruantia formæ, quæ non consistit in substantia ꝺsensus partiū, sed in mera authoritate ꝺsuetudinis, non requirit, v. g. numerus testium in aliquo ꝺctu, vel vltima voluntate, non requirit scīa nisi eorum, qui habent ius statuendi, & qui pñt ligare pu-
15 pillos, & ignorātes. ff. de adm. tut. l. si sine. §. Lucius. † Dicit Inn. ꝙ ꝺsuetudo populi præscribitur longo tpe, ẽt si includat ecclesias. & rō, quia transeunt cum vniuersitate, nisi sint ꝺ libertatẽ ecclesiæ, vel ꝺ ipsarū dñium, qđ est fortius, q̃ aliud priuilegiū, vel ꝺ ius cõe ecclesiarum, quia nō minus defendi debet ecclesia in iuribus, q̃ in priuilegijs, ar. ff. de testa. mil. l. eius militis. §. militia, C. de sacros. eccl. l. iubemus nulli. Dicit Inno. ꝙ eligere nõ competit canonicis iure publico, sed iure ꝑprio rōne pro-

priæ

ADDITIONES.

a Vin. God. Adde ꝙ priuilegium cessat, si causa eiusdem cessauerit. Ruy. cõsil. 142. nu. 19. lib. 5.

b Vide alleg. per Curtium inniorem in l. Pau. ff. de solu. circa doct. Bart. ibi, & vide vltra ipsam Barb. consi. 24. Cępol. consi. 4. col. 4. Pau. de Cast. consi. 161. in prin. incip. in præsenti causa quę vertitur, & vide pro & ꝺ, quæ extense scripsi in rosponsionibus ad motiua spectabilis domini Amb. Cæpol. de Albenga olim vicarij M. D. Io. Bap. Spinolę prętoris Papiæ, & habeo etiam scripta d. And. Pom. qui per quædam confirmat scripta mea in dictis responsionib.

BIU Cujas

priæ canoniæ, quia nulla canonia reperitur publica, tñ redu-
16 citur ad publicum.i.ad capitulum, quod est publici iur.† In gl.
cum ageret, no.ꝙ capitulum sede vacan.pōt constituere pro-
curatorem super iure eligendi priorem, vel abbatem. nã mo-
nasterium qñq; regitur per priorem, qñq; per abbatem. In gl.
lex dicit, ista consuetudo esset bona in electione rectoris scho-
17 larium, vt l.fi.C.de cond.in publicis horre.lib.11.† In glos.licet
eps, no.ꝙ eps potest facere statuta in ecclesia prȩter ius cōe, nō
tñ ꝯ ius cōe pōt ius vnius ecclesiæ tollere, & alteri dare. Itē no.
ꝙ facili⁹ est vnam eccłiam alteri subijcere, vel vnire, q̃ statum
ci⁹ ꝯ ius cōe reformare, & sic ecclesia vnita retinet propria sta-
tuta. C.de iu.do.l.ēt.per Cy. Item ex ista glo.no.ꝙ consuetudo
recipit initium a titulo minus iusto, nam in præscribenda con
suetudine non requiritur titulus solennis, sed sufficit talis qua-
lis titulus sm Ber. Porro simplicitas in apicibus canonum, &
18 exempla maiorum causant bonam fidem. † Item no. ꝙ ꝯctus
sine obligatione parit titulum, & prȩscriptionem.ff.de instito-
ria.l.sed & si pupillus, in fi.tex.valde notabilis. no.ꝙ in funda-
tione ecclesiæ possunt fieri quædam statuta, quæ non possunt
fieri ea fundata & dotata, quia rei formandæ potest dari for-
ma, quæ vr̄ inesse, quæ tñ non videretur inesse, si adiungeretur
ex postfacto rei formatæ. C.de do.quæ sub modo.l.perfecta.ff.
de pac.l.iuris gentium.§.quinimò.Et no.istam glo.quȩ statuta,
& de quibus possunt fieri super futuro, vel prȩsenti statu eccle
siȩ.In gl.ibi, cassauimus.i.cassam annunciauimus, qa nō rum-
pitur, qđ ipso iure est nullum, vt l.nam & sub ꝯditione.§.rum-
19 penda.ff.de iniusto testa.†In gl.similem interpretationem, no-
ta bonam glos.pro interpretatione statutorum, & qualiter de-
bent ad concordiam reduci, si mens est dubia, nam si est certa
& præcisa, non potest glossari, vide qđ no.in c.pro possessore,
a de reg.iu.lib.6.in nouel.Item no.in eadem gl.ꝙ dicta testium a
20 recipiunt interpretationem, & ꝙ non sunt calumnianda.† Itē
recipiunt diuisionem, vnde producens potest in vno articulo
probare, in alio reprobare. C.de test.l.si quis testibus, ar.C.arbi-
trium tutelæ.l.cum interdictȩ.C.de neg.gest.l.Pompo.scribit,
21 de lib.le.l. Aur.p Bar. & no.per Arch.37.dist.si quid veri.† Sed.
hoc vr̄ falsum, quia periuro in nullo credit̄, & ideo producens
testem non potest eum reprobare in vno, & in alio comproba
re, sed bene potest dicere, volo vti in tali capitulo, & in tali nō.
Sed ei, ꝯ quem producitur, licitum est diuidere verum a falso
22 indistincte.† Oportet ergo producentem vti cautela, vt dicat,
nolo vti in tali capitulo, sed respectu talis bene volo vti, & non
dicat ꝙ in aliquo dixerit falsum, & in aliquo, nō: qa tūc talis te
23 stis ei non prodesset vllo modo, & no.talem practicam. † In gl.
suspensus enim, quæritur vtrum suspensus possit iudicare, pre
bendas dare, vel iurisdictionem aliquam exercere? quidam di
cunt ꝙ sic, licet non possit eligere, nec eligi.glos.finaliter tenet
contrarium, & intelligit hoc verum in suspensis ab homine,
nisi sit minor suspenso, i.participatione excōicati. Alij dñt, ꝙ
ea, quæ competunt rōne officij, non pōt facere, qui suspensus
est ab officio, sed ea, quæ competunt rōne bñficij, pōt facere,
sicut pōt locare prædia beneficij sui. Item no.ꝙ occultè suspen
sus oīa pōt quo ad alium, licet non quo ad se.i.omnib.pōt con
ferre, sed non pōt sibi ꝯferri. Dicit lex, ꝙ qñq; id, qđ est occul-
b tū, hr̄ pro euidenti.b ff.de cond.ob cām.l.si pecuniā.§.si seruū,
vbi tex.no.alibi glossatur ꝯriū.ff.de test.l.cum lege.& in Auth.
de tabel.§.pe. vbi est.sing.gl.de tabellione, cuius depositio igno
c ratur. Extra quæro, vtrum dicatur monasterium c ante, q̃ ibi sit
numerus, qui possit eligere abbatem, vel priorem? Rñdeo sic,
vt hic in tex.in verbo, pullularet. Locus igitur statutus pro mo-
nasterio dr̄ monasterium, licet nondum ibi sit collegium.

ADDITIONES.

a Vide eundem Bal.in l.de quibus.ff.de leg.

b Aliquando id, quod est occultum, habetur pro euidenti, pro & contra vide hic alleg.& vide etiam multa scripta per Barb.hic circa ista verba Bal.

c Vin.God. Adde quando monasterium habeatur loco filij, Ias.consi.212. lib.2. Aym. Graue.consi.152.Dec.consi.86.Goz.consi.36.in fi.DD.in c.in prȩsentia, vbi Soc.nu.104.de proba. & an ingrediens monasterium in articulo mortis, dicatur facere in fraudem substituti, Goz.consi.90.nu.6.9.& 11.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum sine episcopo non potest mutare consuetudines, vel constitutiones ecclesiæ.*
2 *Solennitas eadem requiritur in destructione, & cōstructione alicuius actus.*
3 *Prælatus nullus potest derogare, vel præiudicare priuilegio ecclesiæ suæ.*
4 *Iussus, licentia, authoritas, decretum, consensus, vbi pro actus validitate requiritur, quando interuenire debeat.*
5 *Authoritas a iudice, quibus verbis interponenda sit. & nomen author, quid importet.*
6 *Consensus quadruplex authoritatis, ministri, approbationis, & operationis. remissiuè.*
7 *Ratificatio quando locum non habeat.*
8 *Authoritas cur eodem contextu actui interuenire debeat, triplex datur rō.*
9 *Verba, quibus omnibus & singulis talis iudex interposuit authoritatem & decretum, cur sufficiat ponere in fine instrumenti.*
10 *Consensus quid sit.*
11 *Instans apud iuristas, quomodo accipitur.*
12 *Consensus triplex est.s.præcedens, inhærens, & accedens.*
13 *Requisiti, vt consiliarij, iudicandi ius non habent.*

CAP. IX.

1 CVm consuetudinis. † Capitulum sine
epo consuetudi-
nes, vel ꝯstōnes ecclesiæ mutare non pōt, præmis-
sa rōne statuit & decreuit. secunda ibi, authoritate.
dicit Archid.ꝙ non reperitur, ꝙ capitulum habeat ptātem di-
spensandi.48.dist.c.j.per Archid.idem ait, ꝙ dignitas ꝑpositurȩ
requirit ordinem presbyteratus.60.dist.nullus.& ꝙ valet ꝯsue-
tudo, ꝙ in ecclesia maiori nullus possit eligi ad dignitatem, ni-
si sit canonicus.60.dis.c.j.Idem ait, ꝙ ꝯstitutus in minorib.pōt
eligi ad dignitatem sine cura.60.dist.innouamus, p Archi.Ca-
sus. Canonici Parisienses sine ꝯsensu epi mutauerūt ꝯsuetudi
nes & constitutiones antiquas, & nouas ꝯstitutiones introdu-
xerunt, Papa decreuit non valere. No.ꝙ in ꝯstōnib.& ꝯsuetu-
2 dinibus epi requiritur consensus capituli.† No.ꝙ eadem solen
a nitas requiritur in destructione a & ꝯstructione alicuius actus.
ff.de lib. & post.l.si ita.§.regula. C.de nup.l. si vt proponis.vide
hic qđ no.j.de ver.sig.c.2.in gl.ex hoc, lib.6.& j.de priuilegijs.
c.accedentib.in nouel.& de filijs presbyterorum.c.j. super glo.
lib.6.in nouel.vbi omnino vide.dicit Arc.ꝙ nullum statutum
pōt facere ecclesia siue cathedralis, siue alia sine ꝯsensu epi, ni-
si super administratione rerum familiarium.11.dist.catholica,
per Archi.Idem in collegijs laicorum, dicit Iac. But.in l.j.ff.qđ
quisque iur. Dicit Arch.ꝙ ne requiratur ꝯsensus, pōt præscri-
bi.21.dist.de cæteris, per Archi.Et cum plurib.dēt hr̄i ꝯsiliū, q̃ ꝯ
sensus: hinc est.ꝙ consilium dēt hr̄i cum duabus partib. Ideo
enim congregantur, vt consulantur, ar.ff.de arb.l.sicut, tñ suffi
cit consensus maioris partis illarum duarum partium. ff. quod
cuiusq; vniuersitatis nomine.l.nulli.31.dist.Nicena, per Arch.
3 † Item scias, ꝙ nullus prælatus pōt derogare, vel præiudicare
priuilegio ecclesiæ suȩ.13.dist.literas, per Arch.Idem ait, ꝙ cō-
suetudines maiorum eps mutare nō pōt. 91. dist. Eleutherius.
4 Opponit gl.ꝙ sufficit requiri consilium, & solue, vt in ea.† Et
dic, ꝙ quidam sunt actus, in quibus requiritur iussus, & dēt p̄-
cedere, qñq; requiritur lnīa, & idem. qñq; requiritur authori-
tas, tunc in ipso actu est interponenda, vel immediate ante, vel
immediate post, qñq; requiritur decretum, & idē, vt no.Inno.
in c.j.de re.eccl.non alie.lib.6.Quandoq; requiritur ꝯsensus &
& tunc pōt interuenire ante & post, nisi requireretur determi-
5 nato tpe.ff.commu.præd.l.fi.† Dicit Arch.ꝙ vbi requiritur au
thoritas, non sufficit, ꝙ iudex dicat, interpono ꝯsensum meū,
b sed dēt formaliter dicere, interpono authoritatem b meam, vt
no.Archid.17.q.4.§.ēt.& no.ꝙ author idē est dicere, ꝙ princi-
palis. & ideo authoritas debet esse cohærens actui, & non pōt
interponi in absentia, nec tacite, sed requiritur expressio ver-
borum, vt no.ff.de reg.iur.l.vbi non voce, & ff.de aut.tut.l.j.in
fi.& l.obligari.§.tutor.& vide, quod no.Arch.18.q.2.quȩdam.
Item omnimodo vide, qđ no.Bar.ff.de aqua plu.arc.l.si autem.
6 † Item adde, ꝙ quadruplex est consensus, s.authoritatis, mini-
stri, approbationis, & operationis, vt no. Archid.8.q.1.vereor.
7 † Item scias, ꝙ qñ aliquid est factum cōtra ius, vel contra iuris
ordinem, non habet locum ratificatio, vt puta si alienata est
res ecclesiæ non præcedente tractatu, vel alius actus sit nullus
ipso iure, vt no.j.de elec.in causis, & melius in c.auditis.qñq;
tñ consensus superioris accedit ad actum, vt j.de iure pat. c.cu
ra.Item qđ consumptum est, ratificari non pōt.ff.rem rat.hab.
l.bonorum.Item ratificatio est quȩdam fictio, & requirit actū
ratificantis & aptitudinem rei ratificatæ. ff.commu. prædi.l.fi.
Item fictio non trahitur ad ea, quæ de iure impossibilia sunt,
8 vt no.ff.de leg.j.l.talis scriptura, vbi est gl.sing.† & no.ꝙ duplex
est rō, quare authoritas dēt interuenire vno contextu. primo
quia est fundm̄. secūdo, quia est solennitas, sicut quælibet sub-
stantialis solennitas.ff.de Publiciana.l. quæcunque.§.fi. Tertia
rō est, quia authoritas est actus legitimus, qui non pōt pēdere.
ff.de reg.iur.l.actus legitimi, & no.ff.de author.tuto. obligari.
§.tutor. Et ideo si filiusfam.donat causa mortis, pater ex inter-
uallo authorari non potest, sed incontinenti potest etiam, vt
donet fratri in eadem potestate constituto. Nec obst.quòd pa-
tri quæratur vsusf.quia hoc procedit cōsecutiue ex legis dispo-
sitione non principalr immediate, ar.ff.de leg.j.cū filio.de hoc
no.in l.1.ff.de aut.tu.Itē pr̄ pōt illi vsufructui renunciare, & ac
crescere donatario. C.de bo. quæ lib.l. cū oportet. §.2.nā inter
fratres in eadē ptāte iure nouo ꝯhitur oīs obligatio ex cā pecu
liari,

ADDITIONES.

a Adde & extende istam regulam ex pulchre cumulatis per Mod. maxime per Ias. May.in l.ius autem ciuile.ff.de iust.& iu.

b Vide scripta ad ista per Alexan.Are.& Mod.in l.si quis mihi bona §.iussum.ff.de acquiren.hæred.

BIU Cujas

liari, nisi in profectitijs, in quibus ꝯhitur sola obl'o nālis.ff.de
9 ꝙd.ind.in l.fr̄ afratre.ff.de fideiussorib. l.si qs ꝓ eo. §.j.†Quero, cum oīs authoritas respiciat ad principiū, qd est qđ dn̄t tabelliones, quib. oībus, & singulis sic peractis talis iudex suam interposuit authoritatem & decretum, Nam hęc verba deberent poni in prin. instrumenti. R̄ndeo satis dr̄ in princ. q đ fit in medio, vel in fi. qa totum est vnum structum, siue ꝯstructus. C.de insti.l.pe. j̄.de appe. c.2.requiris.ff.de min.l.deniq;. § j.ff.si cer. pet.l.lecta.§.dicebam. & idem dico in ti.cessionis, q dēt poni in prin. & principium intell'r vsq; ad fi. sed ex īteruallo vel in alio instr̄o nō valeret. ita dēt intelligi q đ no. in l.j.C.ne lice.po. in gl. sing. q̄ est ibi. Sed opponit & vr̄, ꝙ ꝙsensus dēat interuenire statim, vt no.ff.de ac. & obl.l.consensu.ff.de pac.l.1.§.conuentionis.C.de don.nec ignorans.ff.de ꝯhen.emp.l.1, in fi.Sol.ibi nūquam & nullus fuit celebratus ꝯctus, & ideo non pōt ratificare, quia nullus consensus ibi præcessit. Sed impetus qdam animorum distantium, & nisi vnus ꝯhens intelligat alium, nunq̄
10 ꝯctus celebratur. † Consensus a aūt nō est aliud q̄ simul sensus
a & copula quædam animorum quæ vitiatur ab extraneo interuallo, vt l.eadem.ff.de duo.reis. q đ aūt fit incontinenti dr̄ fieri
11 in instanti, vt ff.de ver.ob.l.1. §.cum adijcit.in verbo illico.† Instans aūt non accipitur apud iuristas, sicut apud logicos. Nam instans qñque dr̄ longum instans, vnde & instantia iudicii appellata est. aliqñ ponitur pro puncto, vt qñ est qō puncti qui solo intellectu concipitur, vt no. Insti.de his qui sunt sui vel alie. iur.in prin.& q đ me.cau.l.sed & patruus.§.fi.& l.Aretusa.ff.de
12 sta.ho. † Et dic ꝙ triplex est consensus, s. præcedens, inhærēs & accedens. v.g. consensus in tractatu alienationum est p̄cedens. Item si dn̄s constituit procuratorem absentem, quia præcedit ꝙsensus dn̄i, a quo solo dependet mandatum consensus, si quidem procuratoris est in acceptando, non in eo, q đ dat formam essentialem ipsi mandato. pater ēt pōt consentire filio per lr̄as non solum generales sed ēt speciales, vt ff.de decurionib.l.honores.§.fin. Quidam est consensus inhærens ipsi actui. nam cū sit per modum substantiæ, non pōt separari a substantiato, vt ff.de verb.ob.l.inter stipulantem, in prin, pone exemplū in matrimonio, puella, interrogata an vir sibi placeat, noluit rn̄dere, tūc si puer rn̄dit ꝙ sic, & postea puella ex interuallo rn̄dit ꝙ sic, non est ꝯctum matrimonium. Quidam est consensus accedens, & iste pōt esse approbatorius. Item & confirmatorius & pōt sequi ex post facto ēt ex interuallo, dummodo actus principalis non sit cōsumptus, vt ff. communia prę̄d.l.fi.& j̄.de iu. pat.c.cura. Dicit Arch. ꝙ si initium esset vitiosum, vel ꝯius sit factū, non conualescit ex ratihabitione. 63.dist. Salonitanę. Idē
13 ait ꝙ nihil ago si cum alio habeo facere, nisi simul cum eo facerem. 63.dist. obeuntibus. Idem ait, ꝙ qui requiruntur tanq̄ ꝓsiliarij nō hn̄t ius iudicādi nec maiori pti stat. 65.dist. nō dēt.

ADDITIO.

2 Vinc.God. Adde ꝙ consensus illius requiritur, de cuius præiudicio tractatur, Ruy.cons.116.nu.18.lib.4. Et no. ꝙ consensus & voluntas dicatur mandatum, & quando non, Ruy.consi.7.nu.16.lib.2. & consi.108.nu.3.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Maritus vitio suo redactus ad paupertatem non habet beneficium ne condēnetur, nisi in quantum facere potest.*
2 *Prodigus, an possit in integrum restitui aduersus contractus celebratos.*
3 *Iuramentum prodigi cum authoritate sui curatoris, an sit validum.*
4 *Mobilia si inueniuntur in domo mariti præsumuntur mariti.*
5 *Mulieres possunt habere bona extra, & vltra dotem.*
6 *Mulier, quæ facit se pollui per adulterium, nihil debet habere, de bonis viri, etiam ex pacto.*
7 *Mulier, quæ commisit adulterium, non debet ali a viro.*
8 *Diuortium triplex est.*
9 *Vir vtrum lucretur fructus rerum parafernalium.*
10 *Statutum si dicat ꝙ matrimonium contractum in feruore amoris carnalis concupiscentiæ non valeat, nisi interueniant instrumenta dotalia, an teneat.*

CAP. X.

IX parte vestra. Non valet consuetudo ꝓ quam quis inducitur ad male vtendum substantia sua, vel datur materia delinquendi. secunda pars ibi, tenore præsentium. Casus. In quadam terra erat consuetudo ꝙ si aliquis de illa terra vel extraneus prodigaliter vel casualiter consumpsit bona sua, possit bona mobilia & immobilia vxoris alienare, & ꝙ si vxor committeret adulterium & vir repudiaret eam debet sibi assignare dimidiam partem bonorum suorum. Papa considerans ꝙ istę consuetudines sunt abusiuę, ideo reprobat eas. Ibi, indigena, i. in vrbe oriundus, Ibi vel extraneus, i. incola qui ligaretur ꝙsuetudine loci, si ꝙsuetudo esset rōnabilis, vt hic pa-
1 tet a ꝯrio sensu. † Ibi, dissipauerit. arg. ꝙ maritus, vitio suo redactus ad paupertatem, non hēt beneficium ne ꝙdemnetur nisi in quantum facere pōt. ff.de iu.dot.l.pen.tex.no. Item est arg. ꝙ pr̄ filio prodigo non tenēt dare alimēta. dicit glos. ꝙ ꝓdigalitas est vitium, qđ quis committit in se ipsum, non in alium. ff.de se
2 cun.tab.l.j.§. exigit. † Sed nūquid prodigus possit in integrum restitui aduersus ꝯctus celebratos? dixi ꝙ nō si ꝯxit añ q̄ ei esset interdictum bonis, sed si postea, sic, vt singulariter no. in l.2. C.
3 de curatore furio. † Sed nūquid valet instrm a prodigi cum au-
a thoritate sui curatoris? dic ꝙ non, quia æquiparatur pupillo, vt l.certi ꝙdō.§.qm̄.ff.si cer.pet. nam est interdictum eius cōsensui. Si.n.non ꝯxit cum authoritate curatoris, tūc ēt naturaliter non obl'atur, quia est interdictus ei consensus. ff.de fideiusso. l. cum lex. & l.Marcellus. ff.de cond, ind.l.interdum. & ff.de ver, obli.l.is cui bonis. Item non pōt ēt facere testm̄ cum authoritate curatoris, quia datio curatoris non pertinet ad ius testandi, ff.de lib.le.l.Aurelio.§.fi.ff.ad Treb.l.j.§.fuit quæsitum. Sed qd
b si est notorie prodigus b tn̄ nō est ei bonis interdictū, vtrū possit ꝯhere, vel testari? vr̄ ꝙ nō. quia notorium equiparatur sn̄ię. dic ꝯ nisi ꝯctus referatur ad turpem causam. l. si qs sciret. ff.de vsuc. pro emptore. ff.de an.lega. l. Quintus, in fi. ff.de act. & obl. l.fi. vel nisi ex tenore instr̄i appareat vitium ꝓdigalitatis expressum, vel statim subsecutum. tex. est sin. in d.l.fi qs cum sciret, in fi. quia vbi requiritur decretum, vel priuatio, notorium non hēt vim sn̄æ, sed in his, quæ pn̄t induci per ꝓfessionem, notorium hēt vim confessionis & sn̄æ. vñ apparet ꝙ, licet quis confiteatur se prodigum, non propterea est ei statim bonis interdictum, vt ff.de cura.furio.l.sępe. & l.Iulian⁹, † Ibi, cū mobilia,
4 dic ꝙ si mobilia inueniūtur in domo mariti, pręsumuntur mariti, & ideo vxor inducens res suas in domo mariti, dēt esse sagax in protestando, & faciendo inuētarium de reb. cum confessione mariti vel ꝓ publicum instrm̄, vt ff. de iu.dot.l. si ego. §.dotis. ibi, in testatore &c. Sed si reperiuntur in domo vxoris præsumuntur vxoris, nisi appareat ꝙ maritus illud deposuerit, quia qui possidet domum præsumitur possidere mobilia quæ sunt in domo. C.ne vxor pro marito.l.ob maritorū. ff.de leg.2, l.Titia.§.Caius, Ibi, alienat, hoc est prohibitum, vt j̄.de pig.c.ex
5 lr̄is. & no. ff.de bo.dam.l.quinque, vbi videas. † Et no. ꝙ mulie-
c res pn̄t habere bona extra & vltra c dotem, vt ff.de don.l.donationes in concubina. §.spēs. quæ non pn̄t administrari ꝓ virū, nisi de ꝙsensu vxoris. & vocant res paraphernales, vt C.de pac. conuentis.l.fi. & an in dubio præsumantur in dotem datæ. gl, no. ꝙ sic. ff.de iure dot.l.mulier bona. q đ verū est si p̄cessit tractatus de eis in dotē dandis. ff.de iure dotiū.l.q đ aūt. nā ꝓp tractatū p̄cedentē aliquid præsumit subsecutum, vt ff.de iud.l.j. licet in alia materia. Ibi exigit, forte qa vir petit diuortiū. Ibi, priuanda, no. ꝙ non dēt oriri habitus vnde debet nasci priuatio,
6 † Item no. ꝙ nihil dēt habere de bonis viri etiam ex pacto, mulier, quæ fecit se pollui p adulterium. Dicit lex ꝙ grauius est in mente viri adulteriū vxoris, q̄ homicidiū filij. ff.de le.2.l.codi-
7 ci.§.pe, † Item no. ꝙ mulier, q̄ commisit adulteriū, nō dēt ali à viro, qđ no. C.de fideic.l.fideicōmissum. ff.sol.mat.l. ab hosti.§. fin. Sed, si sine cā vir expelleret vxorē teneret ei assignare dotē
8 suā. † Et dic ꝙ triplex est diuortiū. s. temerariū, casuarium, vt ꝓp furorem, & ignominiosum, vt ꝓp adulteriū. Primo casu vxor quæ temerarie diuertit, sibi imputet: qa licet dotem nō perdat, tn̄ non dēt ali extra domum viri vbi tenetur operari. ff.de operibus libertorū.l.sicut. Secundo casu dēt ali ex reditibus dotis. ff.sol.mat.l.si cum dotē.§.si aūt in sæuissimo. Tertio casu vxor adultera perdit dotem per sn̄iam, non ipso facto, & si decedat ante sn̄iam, eius hrs dēt perdere dotem, qa pœnæ delictorum non intentatorum non transeunt ad hæredem, vt l.j. C.ne ex delictis defunctorū, nisi istæ pœnæ essent deductæ in pactū. vel
9 dic, vt C.de adul.l.fi.& ff.sol.mat.l.ēt.§.hæredi. † Extra quęritur vtrū vir lucretur fructus rerū paraphernalium. & dr̄ ꝙ nō, nisi quatenus vir consumpsit vxore permittente. extantes. n. nō facit suos, quia percipit iure familiaritatis, non iure proprio. q đ enim dr̄ ꝙ bonę fidei possessor facit suos fructus qui industria percipiunt pro cultura & cura, siue coluit per se, siue per aliū, nam q per alium facit, per se fecisse vr̄, intelligitur qñ cogitatione dn̄i percipit, quia credit se dn̄m. Nam hæc est bona fides. C. de furt.l.apud antiquos, consumptos tn̄ nō tenet restituere ꝓp liberalitatem vxoris, ita intelligitur quod no. C. de iu.dot.l.vbi
10 adhuc. & l.fi. C.de pac.quentis. † Pone, dicit statutū ꝙ mr̄imoniū ꝯctum in feruore amoris carnalis ꝓcupiscentiæ, nō valeat nisi interueniant instr̄a dotalia. Nunquid istud statut. ū teneat & vr̄ ꝙ sic ne mr̄imonia sint in incerto & p̄cipue qñ nobilis ꝯhit cum ignobili, hoc statuit lex de eo, q ꝯxit mr̄imonium cū ꝓcubina, cuius blanditijs sępe inficiūtur aī ꝓ ditorum, vt C.de natural.lib.l.j. hoc hēs Insti.de nup. §.fi. Archi. dicit ꝙ statutum non valet & de iu.can. mr̄imoniū cū concubina tenet sine aliquo instr̄o dotali, vel mr̄imoniali. sufficit. n. ꝙ sit ꝯctum in forma ecclesię, vt ipse eleganter no.66.dist. Osius. vbi late.

ADDITIONES.

a Vide scripta per Alex. & Mod.in l.is cui bonis.ff.de verb.oblig.
b Vin.God. Adde, nunquid administratio prodigo interdici possit, eo non citato, cum de eius præiudicio non tractetur. Bart. Soc.consi.289.visa donatione.ver, prætera.lib.2.
c Vide Pau.de Cast. & Mod.in l.maritus.C.de procur.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 Iuri naturali, cuius trãsgressio inducit periculum salutis, non potest per consuetudinem derogari.
2 Statutum q̃ filia dotata nõ succedat, etiam si non habet integram legitimam, an sit bonum vel æquum
3 Frequentia delinquendi non excusat peccatum.
4 Statuta, quæ permittunt homicidia non valent.
5 Pœna contemptibilis, vt q̃ homicida soluat quinque solidos, est inualida.
6 Consuetudo puniens totam diœcesim, vel contratam pro delicto vnius diœcesani, vel de contrata, proua dicitur.
7 Dubius in conscientia, quando intelligatur facere contra conscientiam.
8 Consuetudo ita demum prævalet rigori iuris cõis, si æqua sit, & naturalis.
Propositum cum actu imperfecto mitius puniri debet, quam cum actu perfecto.
9 Occidere an possim secundum bonam conscientiam in eadem rixa aggressorem meum.
10 Statutum vel consuetudo, q̃ offensus possit facere competentem vindictam quandocunque facultas se obtulerit, an valeat.
11 Ratio est de extensione consuetudinis.
12 Inducitur consuetudo ex tenore actuum.
13 Opposita oppositis reprobantur.
14 Quæ gradu, non specie differunt, probant testes deponentes vnus de maiori alius de minori summa, vt in iurisdictione pecuniaria, secus ĩ his quæ gradu, seu specie differunt. vt, si vnus testis de pecuniaria, alius de sanguinis, iurisdictione deponeret.
15 Iudex examinans testes super consuetudine debet eos subtiliter examinare.
16 Præscriptio & consuetudo, an differant.
17 Anni quadraginta, quare non sufficiunt in seruitutibus præscribendis habẽt causam discontinuam, cum in censibus percipiendis sufficiant.
18 Consuetudo non contrahendi inducit prohibitionem contractus & cõmercij.
19 Iura communia, quæ de consuetudine non seruantur, pro nullis habentur.
20 Cõsuetudo generalis prælatorum, q̃ possint donare de pecunijs redactis ex fructibus pertinentibus ad prælatum, an sit valida.
21 Ratione nobilitatis ecclesiæ: Item & sanguinis permittitur quod alias non q̃ mitteretur.
22 Consuetudo q̃ vsufructuarius lucretur fructus, quos percipit ante quam satisfaciat, an sit valida.
23 Consuetudo, an possit esse scripta.
24 Scriptura non sit ad esse consuetudinis.
25 Consuetudo totum immutans, an sit consuetudo.
26 Consuetudo si sit specialis in quodam oppido eiusdem prouinciæ. sed tandem extenditur ad totam prouinciam, an dicatur vna consuetudo, an duæ.
27 Oppida, seu castra propriam consuetudinem habere possunt, statuere autem contra statuta ciuitatis, nisi a principe confirmetur, non possunt.
28 Forma consuetudinis & eius substantia, an differant.
29 Consuetudo interpretatur rudes sermones & etiam significata transformat.
30 Actus tot consuetudinis inducliuos probari oportet, vt exinde verosimiliter arguatur consensus populi.
31 Potestas a consuetudine arbitris data prorogandi semel, & plurès compromissi terminum, in quot actibus terminetur.
32 Prorogatio aliud est quam reparatio.
33 Consuetudo per quem sensum corporis debeat probari per testes.
34 Consuetudo rei si dicat q̃ præscribatur per quinquennium, consuetudo autẽ actoris dicat q̃ per decennium, quæ consuetudo seruabitur.
35 Dominium & rei vendicatio, quæ nascitur de corpore dominij, an sint idem.
36 Consuetudo quæ inducit præscriptionem annualem an valeat.
37 Consuetudinis possessio an reperiatur.
38 Pedagia, an præscribantur.
39 Consuetudo proprie est de his quæ non possidentur vel quasi, & qd p̃scriptio.
40 Iura publica priuatorum præscriptio non vsurpat.
41 Exigere passagium cui competit, per consequens competit exigere pœnas ab his qui passagium fraudant.
42 Error non impedit præscriptionem.
43 Tempus interdum habetur pro consensu atque fide.
44 Consuetudo an valeat vbi non dificit lex

CAP. XI.

1 CVm tanto. † Iuri naturali, cuius transgressio inducit periculum salutis, non potest per consuetudinem derogari. Item consuetudo non tollit ius positiuũ, nisi sit rationabilis & legitime prescripta. Possessor malæfidei non prescribit, licet consuetudo hoc dicat, quia continuatio peccati non minuit peccatum. illud est verum actiue, sed passiue prescribitur. i. vt patiatur quis repulsam, ff. de vsuca. l. sequitur. §. si viam per Barto. & sic quo ad extremũ passiuum est licitum statutum, sed non est agendum, vt C. de præscrip. 30. ann. l. si quis emptus. Et nũc intelligis illius legis rõnem, quia in vno extremo est rõ æquitatis, in alio non. Sciendum est q̃ consuetudo
2 a alia bona & non æqua vt in præscriptionib. Alia æqua & non bona, vt q̃ filij nãles succedant æqua portione cum fœminis ltimis & nãlibus. vel pone melius exemplum q̃ nulla præscriptio obstat veris dñis. alia bona & æqua, vt q̃ testamenta seruentur. Sed dubitatur nunquid statutum q̃ filia dotata non succedat ẽt si non habeat integram ltimam sit bonũ vel æquum? vr̃ q̃ immo sit bonum & æquum, vt C. de adul. l. publico. per Cy. Item satisfac. intelligitur quemadmodum creditor voluerit, sed oẽs de populo vr̃ velle, & intelligitur filia dotata si pr̃ ei ordinauit dotem in testõ. ff. de admi. tut. l. cum plures. §. in primis. In glos. ẽt si nondum sit nubilis ætatis, quia affectio & consilium patris peruenit ante tps, vt notabiliter dicit tex. ff. quod falso tuto. l. an in patrem. Item quia vulgus ita opinatur, vt ff. de fun. inst. l. cũ de lanionis. §. j. & facit. ff. de cond. & dem. l. Titio centum. §. Titio genero. ver. & cum ante nuptias. & quod ibi per Dy. Iurisconsultus allegat vulgi opinionem. ff. de infamibus. l. athletas. §. j. rustici sermones debent intelligi sm vsitatum intellectum,
3 vt no. ff. de leg. 3. l. librorum. §. q̃ tñ Cassius. † Ibi diutius, no. q̃ frequent a delinquendi non excusat peccatum, sed magis au-
4 get. C. de ser. fug. l. quicunq;. & l. 2. C. de epi. audien. † Ibi, salutis. scilicet æternæ. vñ non valent statuta quæ permittunt homicidia, quia inducunt peccatum mortale, nisi ille, q̃ occidit, hanc pœnam mereatur, vt C. de his qui ad ecclesias confugiunt. l. si seruus. nam qd̃ legitime factum est, quinimmo qd̃ ltime passum est, & sic rõa potius formar̃ passiue q̃ actiue, pœnam non meretur. C. de adul. l. Gracchus. ff. de edẽ. l. qd̃ ait. §. fi. & in hoc dẽt potius inspici persona patientis q̃ facientis. vñ bãnitus bannitum impune potest offendere si statutum dictat q̃ bannitus possit impune offendi. & est rõ quia offensus non põt se vindicare, nisi accuset & accusando facit se actorem & alia pars obtinet locũ rei, & iõ fauorabilior. ff. sol. mat. l. cum mulier. & iõ nec inquiri põt, quia inquisitor tenet locum accusatoris, & ei incumbit probatio q̃ sit malum perpetratum, & tñ aliq̃n permittitur inquisitio & nõ accusatio, vt singulariter no. in l. j. C.
5 si tutor non gesserit. † Scias q̃ pœna contemptibilis, vt q̃ homicida soluat quinque solidos, tanq̃ derisoria non valet, quia remissio pœnæ incentiuum tribuit delinquẽdi & excitat ad peccatum. in delictis puniendis, quæ sunt de specie grauium delictorum, requirit seueritas. ff. de pub. l. licitatio. §. q̃ illicite. grauitas aũt pœnæ arguit enormitatem delicti per ar. ab effectu, ex quo licite arguitur, vt no. ff. de re. iu. l. in oĩb. & ea nõ attenta dẽt puniri homicidium, vt eleganter notatur per Arch. 23. q. 4.
b duo ista. vbi omnino videas. Ibi corruptela, dixit lex q̃ prauę cõsuetudines non sunt seruandę, nec b imitandæ. † Item dixit lex
6 q̃ consuetudo praua est punire totam cõtam, i. totam villam, vl̃ totam parochiam pro delicto vnius, cum ceteri nõ sunt in culpa, vt legitur, & no. in Auth. vt nulli iudicum. vbi est optima gl. licet vulgaris & per linguam assessorum diuulgata. Sed nunquid cõsuetudo vincit conscientiam? dic q̃ conscientia, sicut bona fides, est facti, vt no. ff. de acq. re. do. l. in bonæfidei. & facta nulla iuris consecutione possunt mutari. ff. de acq. pos. l. j. §.
7 vir vxori. † Scias tñ qd̃ dubius
c re cõ conscientiam nisi postq̃ monstrata est sibi veritas. ita intellr
8 qd̃ no. Inno. j. de iud. c. nouit. † Ibi, iuris authoritas. in vsib. feudorũ datur rõa eõ q̃ legis Romanæ non est vilis authoritas, nõ tñ tãta q̃ vincat consuetudinem, in c. Obertus. §. strenuus, de feudi cognitione. & si intellr de consuetudine æqua & naturali satis põt cõcedi, quia prævalet rigori iuris cõis. v. g. ius cõe statuit q̃ percutiens cum gladio aõ occidẽdi punir̃ vt homicida, sed cõsuetudo dictat, q̃ si mors non est secuta, puniat̃ solum de vulnerato, vt no. Cy. C. ad l. Corneliam de sicarijs. l. is q̃ cum telo. & C. de epis. & cler. l. si qs non dicam rapere. & vide qd̃ no. Arch. in c. si qs suadente diabolo. propositũ. n. cũ actu imperfecto æquitas dictat mitius puniri q̃ cũ actu p̃fecto, C. de ser. fug. l. si fugitiui serui. Iõ ẽt lex dicit cũ telo, qa ex qualitate instri ipsum turãus occidendi. j. de homi. c. sigr̃asti, vel non occidẽdi. ff. ad l. Corneliam de sicarijs. l. j. §. sed & si claua. & ibi p Iac. de Are. Intellige cõsiderari aũm dumtñ sit aptitudo perficien-
9 di. ar. no. in l. j. C. vũ vi. † Sed nunquid sm bonã cõscĩam possum in eadẽ rixa occidere aggressorẽ meũ? dic q̃ nõ, si possum fugere. ita intellr qd̃ no. ff. de iust. & iu. l. vt vim. sed de iure humano non teneor cum mea verecundia vel periculo fugere. ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius. ibi p Cy. 50. di. c. de his p Arc.
10 vbi oĩno vide. † Sed nunquid valet statutum vel cõsuetudo q̃ offensus possit facere cõpetẽtẽ vindictã q̃cunq; facultas se obtulerit? & vr̃ q̃ nõ, qa inducit votũ captãdę imò inducẽdę mortis, certe istud nõ est verũ, qa istud statutũ non intellr in casu homicidij. dico ergo valere, qa põt lex dolũ cũ dolo cõpẽsare & nemini iniuriã facit fiscus si remittit penam, q̃ sibi debet, sicut sunt oẽs pœnę criminales. quia nemini iniuriam facit qui iuri suo

ADDITIONES.

a Vin. God. Adde tamen q̃ consuetudo praua, iniqua, & irrationabilis, excusat a pœna. Soc. iun. consi. 11. nu. 6. & consi. 27. nu. 29. lib. 4.

b Intellige & declara istud no. ex his quæ scribit late Iaſ. in l. de quibus. ff. de legi. & Fel. in c. j. de re iud. quibus adde quod ponit Pan. in c. qualiter, in 3. no. j. tit. 2.

c Dubius in conscientia non intelligitur facere cõ conscientiam nisi postq̃ monstrata est veritas. vide de isto dicto Mod. in l. Pompo. §. cum quis. ff. de acq. pos. Vinc. God. Adde Dec. in consi. nu. 6. lib. 1. qui dicit q̃ dubius iudex excusatur, qñ secundum suam conscientiam credidit. Soc. consi. 93. lib. 2.

BIU Cujas

suo renunciat,& no.istam rationem. Ibi,rõnabilis,non requirit hic ratio strictè.i.inconuincibilis propositio,sed sufficit aliquod bonum motiuum, vt no.in l.j.§.j.ff.de postu. Tñ quanto melior est rõ,tanto maior extensio,quia extensio non fit nisi p rõnem,quæ est immediata cã extensionis,vt eleganter no.Cy.
11 in l.j.C.eo.† Scias igitur ꝙ licet rõ non sit de esse ꝯsuetudinis, nisi qñ consuetudo est ꝯ ius scriptum, tñ est de extensione cõsuetudinis,quia vbi non est rõ,ibi est plãtatum in arido,quod non pullulat. Modo dicamus aliqua de probatione cõsuetudinis.& Ber.dicit hic eleganter,ꝙ non facilis est eius probatio. & Cy.melius examinat.C.e.l.2.videamus nunc de quarto. ver.2.
12 quęritur.Ex cuius dictis elice aliquas ꝯclusiones.†Prima est,ꝙ quia ex tenore actũum inducit cõsuetudo, iõ oportet ꝙ testes ꝯcordent in tenore actuum,quia discordia in forma facti reddit testes singulares, sicut dicimus ĩ sili, si vnus testis deponit, ꝙ agens numerauit, alter ꝙ reus confessus est sibi mutuatũ, isti testes non probant,quia discordant in forma facti. Nã idẽ dicendum est de consuetudine, qm̃ in facto probando requirit vniformitas testium ſm Iaco. de Ra. & Cy.vbi s̃. Tñ sciendum est, ꝙ isti duo testes, & si non probant plene, tñ probant plusq̃ semiplene,quia veritas,& confessio versantur circa idẽ. tex.est sing.ꝯ.de succes.ab intesta.c.cum dilectus.Modo ꝯ hoc surgit qõ,qualiter probetur desuetudo, cum non sit ibi tenor actuum? rñdeo probetur per actus incompassibiles. verbi gratia,statutum & consuetudo erat, ꝙ maritus lucraretur tertiam partem dotis, desuetudo probabitur p ꝯrium vsum. s. ꝙ per multas sñias,quæ transierunt in rem iudicatam,longo tpe obseruatas,fuit pronunciatum,ꝙ integra dos restitueret,nam qđ vltimum est,prævalet, vt ff. de alim.leg.l. Mela. §.j. tñ hic non accipio vltimum in intentione,vt ibi sumitur, & ff.de acq.pos. l.si quis ante.Sed accipio vltimum in vigore,& efficacia, vt C. de testa.l.sancimus. Ex his sequitur conclusio, ꝙ opposita oppositis reprobantur, vt C.de ꝯhen. & commit.stip.l.optimam,
13 in fi.† Sed dubium est, si vnus dicit,ꝙ vidit pronunciari super dote centum librarum, alter in dote ducentum librarum, vel mille, vtrum probent? Rñdeo sic, quia quæ rõ coniungit per omnimodam identitatem, facti diuersitas non disiungit. Vñ in consonantia testium magis attenditur rõ,q̃ factum,vt no.ff. de cond.& demon.l.cum tale.§.falsum.nam rõ est naturalis & vniuersalis propositio, quæ habet prædicare de multis eiusdẽ rõnis.ff.de excu.tu.l.scire oportet.§.sufficit.C.de indictavidui. l.fi.ff.de ver.sig.l.nominis, & rei.§.j.& de hoc satis disputat Cy.
14 in l.j.C.eo. † Ex his talis sequitur conclusio,ꝙ ea quæ differunt gradu & non spẽ, vt iurisdictio maior, & iurisdictio minor in eadem spẽ iurisdictionis,licet in latitudine eius,i.in magnitudine eius discrepent, probatur per testes deponentes, vnus de maiori,alter de minori,puta vnus de ducentis, alter de cẽtum. secus, si actus essent sub diuersa specie, & vnus deponeret de iurisdictione pecuniaria,alter de iurisdictione sanguinis,quia non sunt eiusdem generis,nec formæ.facit quod no Dy.l.2.ff. de excus.tut. quia intellectus testis non apprehendit ea per eãdem rationem,sed per diuersam considerationem, & iõ testes isti non sunt socij in testificando,sed penitus separati,& hmõi testes dñr singulares,quia numeri singularis,& de hoc alibi dixi.& adde, quod no. Cy.in l.vnica. C.de sen.quæ pro eo,quod interest, proferuntur, in fi.vbi dicit,ꝙ licet an mus testium sit de effectu, tñ si rõ est de effectu, probatur interesse, quia ratio
15 deducit testes ad concordiam, qđ est notabile. † No. ꝙ iudex, qui examinat testes super consuetudine, dẽt eos subtiliter examinare,quia hæc est regula in omnibus, quæ sunt difficilis & dubitabilis probationis.C.de sen.quæ pro eo, quod interest.l. j.§.in alijs.nam iste est de casibus,in quibus subtilitas approbatur. & puto ẽt, ꝙ de simili consuetudine intentata possit interrogare testes, quia vnum simile plerumque cognoscitur per
16 aliud simile.ff.de legi.l.de quibus. † Quærunt Docto.quæ dria est inter præscriptionem,& consuetudinem? & dic ꝙ præscriptio a est de rebus acquirendis, sed consuetudo est de bono & æquo seruando, & de rebus disponendis. Item præscriptio requirit ꝓtinuationem,sed in consuetudine non attenditur continuatio,quia surgit ex actibus discontinuis.dicit Archi.ꝙ consuetudo est similis actus repetitio, sed præscriptio est eiusdem possessionis,vel quasi continuatio. 18.q.2.seruitium. Idem ait, ꝙ rõne consuetudinis longi tpis debetur cẽsus, nisi agatur de
17 præscribendo ꝯ ecclesiam,vel sine titu.quia tunc requiruntur 40.anni.Archi.ibi.† Sed quæ est rõ, quare in seruitutibus præscribendis, si habẽt causam discontinuam, non sufficiunt quadraginta anni,& in censibus percipiendis sufficiunt? Respondeo,quia in censibus prẽstandis interucnit prẽstatio,sed in seruitutibus sola patientia,vt no.per Cy.C.de pac.l.si certis annis. Dicit tex. l. valitura momento.quæro. n. quare vocat momentum longi tpis tractum? considera, tria sunt tpa, principium, cursus, siue medium,terminus, siue perfectio.inchoatur in primo actu publico,& currit vsq; ad vltimum exclusiue.complet aũt in vltimo instanti, & istud appellatur momentum,q̃q̃ totum tps cum actibus suis posset dici consuetudo, & ſm ꝯsuetudinem disponentur actus medij, arg.ff.sol.mat.l.diuortio.§.qđ in sæuientem.& no.ꝙ oĩs concursus in fine canitur,sicut videmus in concurrentibus ad brauium,& in alijs similibus,arg.ꝯ
18 ff.de fun.dot.l.si fundum.† Et no.ꝙ consuetudo b non contra-
b hendi inducit prohibitionem contractus, & commercij.ff.de leg.j.l.apud Iulia.§.fin.vltimo responso.in verbo, non soleant. tex.valde no. Vltimo de materia consuetudinis no.ff.de priui. credit.l.Antiochensium.vbi dr̃,ꝙ consuetudo ciuitatis potest dare ipsi ciuitati priuilegium in bonis debitoris sui, quod est no.alibi dr̃,ꝙ consuetudines, quæ sunt circa res,imponunt legem pupillis,& his,qui in vtero sunt.ff.de adm.tut.l.fine hęre-
19 de.§. Lucius, & ille tex.singularis, licet vulgaris.† Adde ꝙ iu-
c ra c communia,quę de consuetudine non seruantur,pro nullis habentur.vt no.in l.2.C.de iure do.impetrando,iuxta illud, l.cauetur,sed consuetudine non habetur, vt C.de iudicijs.l.rẽ
20 non nouam. † Quæro, nunquid valeat generalis consuetudo prælatorum, ꝙ possint donare de pecunijs rẽdactis ex fructib. pertinentib.ad prælatum? & vr̃ dicendum ꝙ sic si ecclesia non fit pauperior.i.de fructibus superabundantibus. Archi.dicit ꝙ non.Sed frater Ioannes in sua Ioannina dicit,ꝙ nõ est tutum. generalis obseruãtia est, ꝙ valet,dic vt no.in c.præsenti,de of-
21 fi.or.lib.6.† Scias, ꝙ pp nobili tatem ecclesię permittitur plusq̃ alias permitteretur,argu.ff.de don.l.filius.nec dẽt minus licere ratione sanguinis, quia nemo carnem suam odio habere dẽt, sed fauoribus prosequi gratiosis,vt C.de le.l.cum alienam.Sed
22 nunquid valeat, ꝙ vsufructuarius lucretur fructus, quos perdit ante,q̃ satisdet? Rñdeo hoc põt fieri per patientiam hęredis, vt no.in l.5.C.de vsufru.per glo.& Cy.ergo & per consuetudinem,quæ hẽt in se tacitam voluntatem cum consensu.† Quę-
23 ro,nũquid consuetudo possit esse scripta.Rñdeo,põt esse scripta ad memoriam. Item põt esse scripti actus,ex quib.surgit ꝯsuetudo,sed tacitus consensus populi non põt esse scriptus,ꝙa si scriptus,ergo expressus loquente calamo,sicut loquimur lingua.s. simile in materia substõnis, nam substitutio expressa apparet per verba, vel per scripturã, sed tacita magis intellectu, q̃ verbis concipitur. Porro scriptura non est,nisi quæ legi põt,vt l.j.ff.de his, quę in testamento delentur. Dico igitur, ꝙ actus, ex ꝙbus surgit ꝯsuetudo, põt esse scripti,vt sñiæ, & ꝯctus,quæ fiunt de scripti recitatione,& qđ scriptum non reperitur,non hr̃ pro expresso,quia scriptura loquitur determinato modo,vt
24 ff.de lib.& posth.l.Gallus.§.j.† Concludo ergo, ꝙ scriptura nõ sit ad esse consuetudinis.Item ꝙ actus ex quib. inducitur ꝯsuetudo,non sunt consuetudo,sed materia consuetudinis. Porro cã efficiens consuetudinis est cõsensus populi.Cã formalis est forma actuum,ex quibus surgit.Causa materialis sunt ipsa negocia,& controuersiæ,in quibus imprimitur.Causa finalis est vtilitas,vel id,qđ hr̃ pro vtilitate statuẽtium, vt bene placitum, quia lucrari vr̃, qui voluntatem suam implet,vt no.in l.pen.ff.
25 de cond.ob causam.vbi bona & allegabilis gl.† Sed nunc quæro,cum quadruplex sit consuetudo.s.interpretans ius commune,vel aliud statutum.Item reformans,vel emendans. Item ex toto immutans. Item casum omnimodo improuisum determinans,nunquid ꝯsuetudo totum immutãs sit ꝯsuetudo? Rñdeo sic, si populus est vsus ea intentione,vt inducat ꝯsuetudinem, vt apud Francos, qui vtuntur lege Roma. non quia lex, sed quia bona. Si aũt populus non intendat consuetudinem inducere,sed tanq̃ subiectus iuri publico legib.vtatur,iste assiduus vsus non est cõsuetudo,sed est ius cõe actibus populi per seuerans. ita intelligitur qđ no. c.j.de consti.lib.6. Ex his appa-
ret, ꝙ consuetudo interdum est productiua de nullo ad aliqd, vt in vsibus feudorum. Interdum de aliquo ad aliquid aliud mutatiua, interdum declaratiua sermonũ. Interdũ ius cõe to-
26 talr̃ immutans,vt in regno Maioricę.† Quęro, ꝯsuetudo spãlis est in quodã oppido eiusdem prouincię, tandẽ extensa est ad totã ꝓuinciã. Mõ quærit̃,vtrum dicat̃ vna cõsuetudo, vel duę. nam realitas vtriusq; consuetudinis vna est, sed vñr duæ,quia diuersis initijs,& temporib.sunt p̃scriptę: sed ꝙ sit vna,probat̃ quia species non est species, si de ea facta sit rła. Eꝯrio probatur,

---

ADDITIONES.

a Vinc.God. Adde ꝙ præscriptio est similis solutioni, Bart.in Litem illa,§.quod adijcitur, in j.no.ff.de consti.pec. Et inducit etiam ius vendicandi ab antiquo vero domino, Corne.consi.13.quatuor,litera,g.& consi.22.in præsenti,litera q.lib.3.diciturque specifice alienatio.Goz.consi.84.nu.13.

b Vinc.God.Consuetudo non contrahendi inducit prohibitionem contractus & commercij. Adde ꝙ consuetudo interpretatiua non requiritur ꝙ sit obtenta in contradictorio iud.Soc.consi.73.nu.6.lib.4.

c Iura communia,quæ de consuetudine non seruantur,pro nullis habentur.Extẽde vt per Alex.in l.cum prolatis,ad fi.ff.de re iud.
Vin. God. Adde ꝙ consuetudo in imponendis oneribus prævalet, & seruanda est ꝯ regulas iuris. Soc.iun.consi.75.nu.16.lib.4.& æquiparatur legi scriptæ.ꝯsi. 92.nu.4. Et insuper potest tollere legem. nu.16.& quomodo probetur. nu. 18.

BIU Cujas

tur, quia eſt reperire certi condictionem generalem, & ſpecialem, ſicut dicimus in mutuo naturali. nam ex ciuili mutuo nõ oritur obligatio, vel actio, niſi certi ꝑdõ gñalis, quia natura ei non patrocinatur. facit quod no. Cy. in l. 2. C. quæ ſit lon. ꝓſuetu-
27 tu. † Concludo, ꝙ penes cãs efficientes ſunt duæ ꝓſuetudines, penes effectũ aũt vna. ſane oppida, ſeu caſtra põt habere propriam ꝓſuetudinem, ſ. inter ſe, vt no. Archi. 12, diſt. c. illud. tñ ꝑria ſtatuta ſuæ ciuitatis habere nõ põt, niſi per principem ꝓfirmentur, quia membra a capite diſcrepare non debẽt, vnde ꝙ vna obſeruantia ſit in ciuitate, alia in caſtro, non ꝓgruit rõni,
28 vt C. de teſta. l. fi. † Quæro, vtrum ſit dña inter formam cõſuetudinis, & ſubſtãtiam eius? rñdeo ſic, qa forma eſt vna de cauſis, ſed ſubſtantia eſt oẽs cãæ ſubſtantiales ſimul iunctæ, licet principaliter dicatur, ꝙ forma dat eſſe rei. ff. ad exhiben. l. Iuli. & perfectionem eſſe, ff. ad l. Falcid. ſi is, qui quadraginta. §. quẽdam, & cuilibet rei nomen imponat. ff. de pac. l. iuriſgentiũ, in
29 prin. † Conſuetudo interpretatur rudes ſermones, & ẽt ſigñata transformat, vt no. C. ſi ſecundo nupſerit mulier. l. j. v. g. vbi teſtator dixit dñam, interpretatur quo ad gubernationem & regimen, & poſſet forte prædia locare. dum vero ſubdit, maſſariam, interpretatur quo ad frugem vitam, vt qã conueniẽs eſt, ſeruet in ſe & in familia quo ad expendendum, & reſiduum ꝓſeruet filijs, nõ tñ erit hoc nimis ſtricte interpretandum, ſiue relinquatur vxori, ſiue matri vxoris propter honorem. ff. de lega. 3. l. item in legatis. §. parui. matri propter reuerentiam. ff. de li. leg. l. Aurelius, in prin. & cum ſubdit, vſufructuariũ, notat ſi militudinem, videlicet ꝙ propria authoritate capiat, quia eſt
30 verbum directum, arg. ff. de vſuf. l. ſi quis ita. † Deinde quæro, quid eſt dictum, morib. vtentium? rñdeo, dum dicit, moribus, ſignificat pluralitatem, vt qñ ſufficiunt duæ vices, qñq; plusq̃ pluralitatem. nam ſi caſus emergit centum vicibus in anno, probare duas vices eſt probare exempla, non mores, vt C. de ſen. & interlo. l. nemo. Oportet ergo, ꝙ probentur actus q̃plurimũ & pluries geminati ita, ꝙ veriſimiliter tranſierunt ad cõſenſum totius populi, v. g. ſi multæ ſunt latæ ſñtiæ cõdemnatoriæ ex pacto nudo. i. ꝙ non eſt ſtipulatio, nec alius ꝓctus nominatus, non. n. dẽt eſſe nudum cã, quia ſine cã æquitas nõ dictat actionem naſci, ne qs male vtatur ſubſtantia ſua, & alius immerito locupletetur. ff. de excep. doli. l. 2. §. circa. ff. de ꝓſt. pec. l. fi. vbi dr, ꝙ non ſufficit, ꝙ cã ſit aſſerta, ſi nõ eſt vera, & eſt lex
31 multum notabilis. † Dubitatur inſuper, quid eſt dictũ pluries, vel pluribus vicibus, ecce dictat conſuetudo, ꝙ arbitri põt prorogare & reparare terminum compromiſſi ſemel, & pluries. rñdeo, ſi de numero loqueris, ſignificat ſaltem tres prorogationes, tñ non debẽt eſſe maiores, progationes, q̃ fuit prima dilatio, a qua recipiunt formam. Vnde quælibet prorogatio põt eſſe tanti tpis, ſed non maioris, nec vltra quaternam vicem, vt infinitas euitetur. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt. l. 1. in fi. Si aũt dictũ eſt, ꝙ põt prorogare, & non eſt dictum, ſemel & pluries, intelligitur de vna & prima prorogatione. ff. de leg. 3. l. fi-
32 deicõmiſſa, ſi quis x. ff. de verb. ſig. l. boues. §. hoc ſermone. † Vt
a vnum ſcias, ꝙ prorogatio a aliud eſt, q̃ reparatio: nam raparatio eſt conſumpti tpis reſtauratio. C. de temp. appell. l. 2. Sed prorogatio eſt pexiſtentis termini ampliatio. ff. de ver. ob. l. cum ſtipulatus ſum mihi a Proculo. ff. de pcario. l. ſed ſi manente. & ſi primus terminus fuit, puta ad menſem, non põt ſib arbiter prorogare ad vitã, quia prorogatio dẽt eſſe eiuſdem formæ & naturæ, vt no. in c. hi, qui authoritate. de præbendis. l. b. 6. & per Bar.
33 l. 4. ff. de dam. infec. † Quæro, per quem ſenſum corporis dñat probari ꝓſuetudo p teſtes? dic ꝙ per viſum probant res corporales, per auditum vero probantur dictum & auditũ, i. res, quæ auditur. Nam legiſtæ ponunt, ꝙ ſonus & auditus ſit quid incorporale, licet naſcatur a corpore. & dico, ꝙ rõ teſtis debet ꝓuenire naturæ. vnde audibile non probatur per viſum, nec viſibile per auditum. hinc eſt, ꝙ per famam non ꝓbaẽ veritas, ſed opinio, eiuſq; infamia eſt auditus ſine viſu, & ſic deficit vnum, qđ eſt maxime ſubſtantiale. ſ. viſus. nam viſus eſt potiſſimus ſenſus, qui requiritur in teſtibus. Teſtimonio igitur rõ cõgruens debet aſſignari. & quæ ſit rõ congruens, relinquitur arbitrio iudicis pp diuerſitatem factorum. ff. de teſti. l. ob carmen. §. fin. & l. 3. §. tu magis, & ar. ff. de interro. act. l. confeſſionibus. Porro eſt rõ multiplex, qa eſt tam de opinabili, q̃ de vero. Sed intellectus, & viſus non niſi de vero, qa qđ verum non eſt, non vr, & ſitr ꝙ ſcia eſt verorum duntaxat, vt no. ff. de hẽ. inſt. l. ſi pr. Deinde in diffinitione cõſuetudinis ponitur verbum, Vtentium, non dr totius populi, quia ciuilis multitudo cõtinet plura, quæ
34 non põt ſinguli capere. † Quæro, pone, ꝙ cõ ſuetudo rei dictat, ꝙ preſcribatur p quinquennium. cõſuetudo actoris dictat, ꝙ p decennium, quæ ꝓſuetudo ſeruabitur? dicit Arch. ꝙ ꝓſuetudo rei, vt no. 12. diſt. illud. ſed certe imò vr, ꝙ ſeruet ius cõe, qa nõ potuerunt ſtatuentes diſponere de iure dñij eius qui ſuſpectus non eratipſis. vnde non potuerunt ei legem imponere, vt l. exẽ territorium, & in l. cunctos populos, & idem in ſimilib. ſtatutis, qa vigorẽ ſuum non extẽdũt ad exẽneos, hoc eſt vtile, ſi Peruſinus hẽt poſſeſſionem Aſſiſij, vbi eſt ſtatutum, ꝙ poſt decẽ annos verus poſſeſſor poſſit conueniri, ſane per tale ſtatutum non inducit liberatio, nec transfertur dñium, quia non diſpo-
35 nit ſup eo. † Item ſcias, ꝙ de iure gentium, ſicut idem ſunt obligatio & actio, ita ſunt dominium, & rei vẽ. quę naſcit de corpore dñij, & excitat ad actum iudicis officio implorato. Iſtos denique apices diſtinctionum iuris ciuilis, naturalis ſimplici-
36 tas ignorat. † Sed nunquid conſuetudo, quę inducit p̃ſcriptionem annalem, valeat? vr, ꝙ non, quia illa præſcriptio eſt ſublata, vt l. j. C. de vſuca. transfo. In ꝑrium vr, quia non eſt prohibitum in ꝑrium ſtatui, & hoc eſt verius, quia ꝓſuetudo eſt rõnabi-
37 lis eo ipſo, ꝙ lex non prohibet ſtatui, vt no. hic per Ber. † Sed nunquid eſt reperire poſſeſſionem conſuetudinis? dic ꝙ ſic, ſicut eſt reperire quaſi poſſeſſionem cenſualem, quæ non põt interuerti p eum, qui ſoluere cõſueuit, vt no. in iſto c. fi. p Ber. & tene menti. Sed hic dubitaẽ, dixi ſuperius, ꝙ conſuetudo, & p̃ſcriptio inter ſe differunt, ſ. p̃ſcriptio rerum, vel iurium, & licet p̃ſcriptio ſit o ſit in conſuetudine, tamen conſuetudo nõ eſt in
38 p̃ſcriptione, vel hũt ſe vt excedentia & exceſſa. † Quid aũt dices de p̃ſcriptione pedagiorum, vtrũ ſit p̃ſcriptio, ita ꝙ acquiraẽ dominium iuris colligendi pedagium, qa in iuribus incorporalibus p p̃ſcriptionem nunq̃ acquiritur ius directum, vt l. j. in ſi. ff. de aqua plu. ar. & no. ff. ſi ſer. ven. l. ſi quis diuturno. Vtile autem dr, qđ euellit de corpore iuris directi continuatiue, vt p p̃ſcriptionem, vel extenſiue, vel deſcenſiue, vt p emphyteuſim, & feudum. Dicunt quidam, ꝙ pprie pedagium non p̃ſcribit, ſed acquirit conſuetudine. alij dicunt, ꝙ p̃ſcribit ꝑ incertam pſonam. Item dicit lex, ꝙ interdum p̃ſcribit, & tamen ꝑ neminem p̃ſcribit determinate, vt ſingulariter no. ff. de mino.
39 l. etiam ei. † Conſidera, conſuetudo eſt ppria de his, quæ non poſſidẽt, vel quaſi: p̃ſcriptio vero eſt de his, quæ poſſidẽt, vel quaſi, & ideo actus hominum non dicunt præſcribi. Item quia in eis non daẽ titulus, niſi p priuilegium, p̃ſcriptio vero requirit titulum, vel aptitudinem tituli. Vñ quod cum titulo nõ põt poſſideri, non põt p̃ſcribi, forte tñ ſunt quidam actus mixte ꝓſiderationis ita, ꝙ participant in rõne conſuetudinis, & in rõne p̃ſcriptionis, & hi requirũt bonam fidem, ſicut p̃ſcriptio, dici põt, ꝙ ſit conſuetudo, arg. ff. cõia pdi. l. venditor. §. ſi ꝓſtat, & C. de agri. & cenſi. l. domini pdiorum. lib. 11. Et ideo imperator ex certa ſcientia poteſt tollere omnia pedagia nobilibus Lombardiæ, quia poteſt cuilibet conſuetudini derogare, & pſertim qa faciunt extorſiones enormes. Item multo fortius põt
40 ea taxare. † Itẽ qa iura publica priuatorum p̃ſcriptio non vſurpat. Et quia præſcriptio priuati iuris eſt, ff. de via publi. l. viam, vnde iuriſdictiones publicæ non p̃ſcribunt, & tamen conſuetudine publica acquiruntur. quia conſuetudo publica res eſt, ſicut priuilegium. C. de diuerſis officijs. l. viros. libro 12. & vide omnino, quod no. Cy. in l. j. C. noua vectigalia. vide quod no. Spec. in tit. de reſt. ſpol. & Dy. & Bar. ff. de publi. l. ſi publicanus, & Cy. in l. 2. C. quę ſit longa conſuetudo, & facit inf. de ſepul.
41 c. certificari. † Et ſcias, ꝙ cui competit exigere paſſagium, p cõſequens competit exigere pœnas ab his, qui paſſus fraudant, vt ff. man. l. creditor. §. Lucius, & ibi per Cy. Quidam ſunt actus ex parte ante conſuetudinem præſcriptam, iſti cauſant habitum in mente populi, qui habitus confirmatus appellaẽ conſuetudo. Quidam ſunt actus ex parte poſt, qui debent formaliter obſeruari, & oriuntur ex conſuetudine, & ſic actus cauſales cauſant conſuetudinem ꝓut ordinaẽ in futurum, & ipſa conſuetudo cauſat poſt ſe ſucceſſiuos actus, & eſt ſimile, quia
42 pater gñatur a patre ſuo, & filius ſuus ab eo. † Error non impedit p̃ſcriptionem, verbi gratia, qui credit ſe dominum, tamen preſcribit p bonam fidem, licet errans in dominio non transferat dominium. & ideo p̃ſcript o non eſt proprie tranſlatio, quia ſi eſſet tranſlatio, transferret dominium directum, ſed dr vſurpat o, & ideo acquiritur vtile dominium, non directum, & hęc ſpecies dominij non eſt de iure gentium, & hoc exemplo conſuetudo errona p̃ſcribit. Dicit Arch. ꝙ omnis conſuetudo eſt rationabilis, niſi ſit prohibita a iure, vt no. per ipſum. 8. diſt.
43 fruſtra. † Et not. etiam ꝙ tempus aliquando habetur pro conſenſu, atque fide, vt C. de poſtul. l. ſub ſpecie. Et ſcias, ꝙ præſcriptio, quæ venit ad firmandum conſenſum, vel quaſi, hẽt in ſe ꝓſenſum, vel quaſi, vt no. C. quomodo & quando iudex. l. ab eo.

ADDITIO.

a Vin. God. Differentia inter prorogationem & reparationem, diſtingue in prorogatione iuriſdictionis, an poſſit prorogari iuriſdictio, quam habet dominus feudi, vt per Dec. in c. cæterum, col. j de iud. An in prorogatione dilatiunis, vel compromiſſis, vt ponit Alex. conſi. 20. lib. 2. ſiue in prorogatione in cauſa appellationis, vt tradit Fel. in c. P. & G. de offi. deleg. in 3. col. de reparatione, quia facilior eſt quam conſtructio, ſecundum Bal. in l. Iancimus. C. de teſtam. col. j. in fi. & in c. conſuluit, vbi etiam Abb. de iudę. qui dicit ꝙ ſi ſtatutum prohibet noua caſtra erigi, intelligitur ꝙ poſſint antiqua ruẽtia reparari, vide eũdem Abb. Panor. in c. Piſanis, in fi. de reſt. ſpo.

BIU Cujas

co. Item scias, q̃ in l. cum de in rem verso. ff. de vsu. protestatio non operatur per modum causę, quia tps & solutio nō est causa obligandi, sed operatur per modū signi, quia significat obligationem efficaciter præcessisse, & vt dixi superius, in d.l. non est proprie præscriptio, sed est potius quędam præsumptio iuris firmata tempore. † Sed quid est, quod dicitur in diffinitione, vbi deficit lex? certum est, a quo remouetur diffinitio, remouetur & diffinitum & eō, vt no. in l. 1. ff. de vsufruc. & ideo non reperitur diffinitum sine diffinitione, nec econuerso. sed ego dico, q̃ vbi non deficit lex, valet ꝓsuetudo. Sol. imo deficit lex, quia in intellectu consuetudo primo remouet legē ꝓriam, secundo statuit ꝓsuetudinem, oportet primū habitū remoueri prius, quam ꝓrius habitus subintroducatur, sicut oportet, q̃ primo remoueatur egritudo, q̃ introducatur sanitas, istæ sunt squamæ mei intellectus quas continere non poteram.

De postulatione prælatorum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Postulatio quid sit.*
2 *Postulatio simplex qualiter fiat.*
3 *Postulatio solennis quando dicatur fieri, & quam formam requirat. nu. 5.*
6 *Postulatio, & electio si simul concurrant, oportet quod postulatio fiat a duplo maiori parte.*
7 *Confirmationes episcoporum non debent fieri in camera regis.*
8 *Plurale informans singulare, singulare est.*
9 *Electio, an sit valida, si concepta sit sub his uerbis: Nos collegium eligimus.*
10 *Ex æquipollentib. quid fiat non refert, ubi eadē mēt is, & animi est firmitudo.*
11 *Magistratus electionem substantiat consensus populi, ideo nec singularis personarum enumeratio, nec pluraliter prolatus sermo eum vitiat.*
12 *Verborum differentiæ quando primum inuentæ.*
13 *Dictionem, in, quid impediat poni intransitiue, an transitiue.*
14 *Statuta, quod si testamentum non fuerit postulatum intra tale tempus insinuari, debeat cassari, an sufficiat postulare & vltra non procedere.*
15 *Procurator, an admittat̃ in causa postulationis, & an, & per quē reuocetur.*
16 *Voluntas. & consensus qualiter differant.*
17 *Licentia certam personam eligendi per Papam concessa, an inducat necessitatem eligendi.*
18 *Possessio bonorum edictalis repudiari potest, decretalis autem non potest repudiari.*
19 *Tractatus extra locum capituli non facit rem non integram.*
20 *Locus præfixus pro celebratione actus est de substantia.*
21 *Postulatum aliquid quando dicatur.*
22 *Agere, & petere, qualiter differant.*
23 *Obligatio omnis tendit ad aliquam necessitatem, quæ pacto obstatiuo ei confunditur.*

1 † Postulatio [a] est actus canonicus, per quem de gratia petit̃ a
a superiore, q̃ prouideat de prælato, vel det licētiam capitulo eligendi eum, vt ĵ. eo. c. j. & 2. Et includam illos, qui postulari pñt, tñ non eligi, vt sunt illi, qui sunt alterius ecclesiæ sponsi, q̃ non hñt transitum sine licentia Papæ, & alij q̃plurimi, iuxta illud psalmi, quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo? nemo. n. pōt volare, qui hēt alas ligatas. Istas ergo pennas q̃que dat solus Papa, vt ĵ. eo. c. fi. & ĵ. de elect. in notuit. Et no. q̃ est du
2 plex postulatio. s. simplex & solennis. † Simplex postulatio [b] sit
b hoc modo, puta, pater sancte nostra ecclesia est viduata pastore, nec possumus esse concordes in psona stipulanda, vel eligēda, placeat sanctitati vestræ ecclesiæ nostræ prouidere de bo
3 no pastore. † Solennis postulatio fit q̃n in persona, quæ postulatur, cōiter & concorditer facta postulatio Papæ præsentatur, ac ei supplicat̃, quatenus personā postulatam dignetur præficere in prælatum, vel prælatam, per postulationem vulneraturius cōe. s. ius eligendi, tñ si duæ partes ꝓsentiunt, sufficit, alias non,
4 vt ĵ. de ele. c. scriptum. §. fi. † ex hoc apparet q̃ postulatio, & electio sunt valde discrepantia ad inuicem, & ideo si qui eligunt postulandum, cassatur electio, quia non habet ea fundamenta, quę sunt electionis, sed econuerso, si eligendus postulatur distingue. aut post postulationem sequitur solēnis electio, & valet tanquam electio, aut non, & non valet postulatio, quia postulantes non consentiunt in eum tanq̃ in sponsum ecclesiæ, cum per stipulationem non fiat sponsus, sed per electio-
5 nem sic. † Alij dicunt, q̃ non est fienda vis inter vocabula. s. eligimus & postulamus, sed in facti & personarum qualitate. Vnde si eligibilis solenniter postulatur seruata forma capituli, ea propter, ista postulatio hr̃ pro electione, nimirum, quia magis
c realitatem actus, q̃ vocabuli inspicimus, c vt ff. de condi. & demon. l. pater Seuerinam. §. conditionum verba. vnde si eligentes solenniter dicerent, Eligimus talem in curatorem ecclesię, interpretaretur. i. in prælatum, si est eligibilis, alias non, vt ff. de neg. gest. aliena. §. q̃q̃. In postulatione solenni requiritur forma capituli, qua propter, & debet fieri per verba singularis nume-
6 ri, vt ĵ. de electione. c. sicut, lib. 6. † Sciendum, si postulatio, & electio simul concurrant, oportet, q̃ postulatio fiat a duplo maiori parte, de elect. c. scriptum, sm Arch. quita no. in c. vnico, de postul. lib. 6. & hęc est veritas, licet Ber. teneat ꝓrium se-
7 cundum Pau. de Leazarijs. † Confirmationes Episcoporum, nō debent fieri in camera regis, vt ĵ. de app. c. qua fronte, & no. per Io. And. ĵ. tit. j. in rubrica. & est ratio, quia ratione loci timetur impressio. Item pp honorem episcopalis dignitatis. Quid si vnus vice capituli loquit̃ hoc modo, nos Petrus &c. Respondeo, nos est pluralis, sed realitas vocis vna & indiuidua est.
8 † Item plurale informans singulare est tamen singulare, quia vbi duo propter vnum, vtrobique tantum vnum, vt fi. de decurio. l. qui libertatis. §. qui seruus. Item illud nos, ponitur causa dignitatis, no. in regula, pluralis locutio, in fi. gl. li. 6. & nō cā multiplicandæ singularitatis, vt tangit̃ in simili in l. j. C. vti possidetis. † Dicit Arch. q̃ valet electio, si dicat, Nos collegium, si
9 cut si diceret, ego vice & nomine collegij, talis sermo non di-
10 uidit se in plures, sed vnit plures † O nimia subtilitas? quare realitatem vulneras. quæ. n. differentia est, quid ex æquipollentibus fiat, vel qualiter enuncietur, dummodo firmitudo mētis, & animi eadem sit? C. de testa. l. quoniam indignū. ff. de actionibus & obligationibus, lege, consensu. iuxta illud, miranda nouitas, subtilis subtilitas, quis ruminabit eam. ff. de ver. oblig. l. 2. §. quædam pertinet, & l. eadem. §. Cato. Apud Iustinianum iste aucupationes syllabarum, sunt ambages & inanes formu-
11 læ, vt C. de formulis, l. 2. † & ideo quando eliguntur magistratus in populo, singularis enumeratio personarum, & pluralis numerus in proferendo sermonem nō vitiat electionem, quæ substantiatur in consensu, quoniam animorum motus concurrit in vnum & idem expressum, vt ff. de pact. l. j. §. conuentionis. Ecce similitudinem, pater dicit, ego nomine meo, & nomine fil j mei pupilli instituo Petrum, & Martinū pupillariter substituo, certe istud testamentum valet & est patris, & filij, & tamen est vnum testamentum, vt ff. de vulga. substit. l. patris, & filij. & hoc dicam latius in c. in Genesi, infra titu. proxi.
12 † Multum valet ad prouinciandum aptitudo sermonis, quando sola æquitas hominibus sanciebat, scilicet in principio regiminis generis humani non cognoscebantur istæ differentiales voces, sed grosso & materiali modo & quasi sine regula procedebatur. sed postquam gentes cœperunt vti moribus, & statutis adinuentæ sunt differentiæ, quia si differentiæ non essent
13 ius ciuile & canonicum, esset quoddam chaos confusum † Tamen quędam subtilitates reprobatæ sunt in hac materia, vt si dicatur, eligimus in postulandum, & postulamus in eligendū. Nam dictio, in, non potest poni intransitiue propter discrepantiam, nec transitiue propter contradictionem. ratione igitur perplexitatis huiusmodi formæ ad hoc aliquid istæ formę merito reprobantur, vt in c. j. eo. tit. lib. 6. & dic, vt dicam. ĵ. eo. cap.
14 fin. † Dicit statutum, q̃ si testamentum non fuerit postulatum intra tale tempus insinuari, debet cassari, nunquid sufficit postulare, & vltra non procedere? dic q̃ sic per gl. quæ est in cap. quam sit, in gl. sufficit, de elec. lib. 6. & parte citata. tenemenți, quia debemus esse taciti & contenti verbis legis præsertim in
15 penalibus & odiosis. † Vtrum in causa postulationis admittatur procurator? certum est q̃ sic in causa postulationis factæ, vt ĵ. de elec. c. innotuit. sed in cā postulationis futuræ vr̃ adhuc, q̃ possit constitui procurator ad postulandum certam personam, & non incertam, vt ff. de ritu nuptiarum, generali. quia non debet ex alieno pendere arbitrio actus tam solennis. ff. de her. instit. l. illa institutio. Iste procurator potest re integra reuocari non solum per omnes, sed p quemlibet numerarium, qui sit de substantia postulationis, dummodo postulatio non sit p̃sentata Papę, quia postquam intrauit eius secretum, facta est sua. quorum igitur consensus requiritur in renunciando, requ-
16 ritur in perseuerando re integra. † Et scias, q̃ aliud est dicere, iste habet voluntatem omnium canonicorum, quia istud pōt fieri per subscriptiones factas in camera cuiuslibet de per se, & supplicatio facta hoc modo a quolibet de per se est simplex & nuda. Et aliud est dicere, habet consensum omnium canonicorum, & quia consensus non est aliud oportet, q̃ in vnum locum conuenerint collegialiter eodem tempore & simul sint in concordia, vt in Authenti. de defensoribus ciuitatum, capitulo, interim, & C. de decurionibus, l. obseruare, & l. dominatorum forma, lib. 10. & C. de vendn. re. ciui. l. fi. & C. de leg. l. si quod extraordinarium. c. li. & hoc ideo dicimus in simili in electione Papæ, quia subscriptiones Cardinaliū cuiuslibet per se, aut tanquam singuli nihil valent. Ecce heri habui

volunta-

ADDITIONES.

a Contra istam rubricam mouę vnam difficultatem, & solue, vt hic subtiliter dodo. Ant. de But. quem vide.

b Vin. God. Quomodo & quid sit stipulatio, vide in trac. excep. D. Nepotis a Mōtalbano, in lib. 8. Trac. fol. 224. nu. 2. & ibi. nu. 3. qui autem prohibeantur postulare, ponit ipse late.

c Adde tex. in l. si insulam. ff. de præscr. ver. & vide Lud. Ro. in consi. 509. incip. circa propositam consultationem.

BIU Cujas

voluntatem vendendi tibi, tu hodie vis emere, tua voluntas & mea non faciunt consensum, & tamen est voluntas amborũ,
17 vt no. ff. de act. & obliga. l. consensu. † Sed pone, Papa concessit licentiam eligendi talem, nunquid cogatur eligere. videt q̃ sic, ne illudatur principi, ar. in l. fi. C. de his, qui a non domino manumittuntur. In p̃rium licentia datur, sed necessitas non imponitur. C. de testa. omnium. C. quomodo & qñ iud. l. fin. ff. de mino. l. si iudex circumuento. sic bonorum possessio gratia litis agnoscendæ indulcta non imponit necessitati. ff. de inoff.
18 test. l. quemadmodum. † Simile in bonorũ possessione edictali, quæ repudiari potest, decretalis autem repudiari non potest. ff. quis ordo in bonorum possessione seruetur. l. secunda. §. decretalis. ff. de p̃tab. l. post mortem. §. fin. & si princeps facit gratiam, potest ei renunciari. C. de iure dominij impetrando. l. 2. Similе, quia potest quis appellare, tamen potest ei renunciare, vt
19 C. de tempo. appel. l. fi. † Porro quicquid tractatur citra locum vbi consueuit capitulum congregari, nõ est proprie tractatus, sed quoddam præludium, qđ non facit rem nõ esse integram, sed eũ incipit tractari in capso, res desinit eẽ integra, vt no. in d. c. auditis, de elec. qa electio, & postulatio non põt fieri sine tra
20 ctatu, vnde pars eius est. † Item ex prædictis apparet, q̃ locus p̃fixus pro celebratione actus est de substantia, sicut forma, licet non sit de tenore actus, ac si diceremus, iste nõ est Doctor formatus, quia non cathedratus in ecclesia maiori, sicut volunt
21 priuilegia Papæ, in fine p̃ocemij Digestorum. † Item no. licet extra hunc titulum, quãdo dicatur aliquid postulatum, dic q̃ extra iudicium, qñ postulatio est præsentata superiori, sed iudicium aut officium iudicis misericorditer imploratur, quia deficit cã obligare valens, vt in damno infecto, quia per rem innominatam obligatio non p̃hitur, & tunc per lit s contestationem ff. de dam. infec. cum postulassem. aut proponitur act o, quia subest causa obligare valens, & tunc per citationẽ aduersæ partis dicitur postulatum, licet proprie non dicatur petitũ, vt l. amplius. ff. rem ratam haberi, præsertim in præiudicium
22 agentis. † Inno. facit differentiam inter agere, & petere, quia dr̃ agere ẽt ante litem contesta. sed glo. dicit p̃rium. ff. de pec. l. sed postea. quia actio, & petitio differunt in hoc, quia actio in personam, petitio in rem, sed non quod vnum ponatur pro tempore post litem contestatam, aliud pro quolibet. ex hoc sequit̃ q̃ pro tempore ante litem contestatam nil est promissum. Sed Inn. considerauit, q̃ pactum de non petendo tollit obligationem naturalem, quia nec extra iudicium interpellari potest, nec compensari, & elidit ciuilem, & parit exceptionem peremptoriam, sed pactum de non agendo nullam obligationem perimit, & quia debet aliquando operari, parit declinatoriam iu-
23 dicij, infra de litis conte. c. j. li. 6. † Porro omnis obligatio tendit ad aliq̃ necessitatem, quę pacto obstatiuo ei confunditur, qua p̃ vim eius est, & naturæ p̃dictorium, quia est oppositio finis, ideo tollit naturalem. Item non est necesse ad pariendum exceptionem, q̃ tollatur aliqua obligatio, quia in reali nulla est obligatio, quæ tolli possit per pactum de non petendo, vt Insti. de actio. §. j. & tñ obstat exceptio pacti conuenti. Ecce promisisti mihi dare decem in paschate, interim facio tibi pactum de non agendo, nunquid nihilominus tu incurris moram & pœnam, licet non possim agere? d e q̃ sic, quia agere, & obligatio non sunt idem. Item obligatio fundatur non in actione, sed in seipsa, & ideo per interpellationẽ p̃hit extraiudicialis mora &
a sic exceptio, quæ obstat ad agere, non obstat ad obligare.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, q̃ obligare sibi ipsi nemo potest, vt per Bal. in l. fi. §. in computatione, in 1. oppos. C. de iure delib. Cor. consi. 71. ad euidentiam. litera, h. li. 4. Et quando valet obligatio inter patrem & filium, vide Bar. Soc. consi. 162. considerata. ve r. confirmatur ex eo. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Impostulabilis est, qui violat interdictum.*
2 *Electores, an possint sibi eligere locum ad eligendum.*
3 *Eligere locum interdictum, an possint non interdicti.*
4 *Procurator capituli expectandus est in causa postulationis.*
5 *Procuratorem constituere potest capitulum, & quælibet congregatio. & iudicis officio cogi ad eum eligendum.*
6 *Informatus quis dicatur, remissiue.*
7 *Scientia probatur per indicia, & per signacula exteriora, & fortius per impressa.*
8 *Qualem te exterius videro, talem interius iudicabo.*
9 *Genitiuus casus significat causam dominij.*
10 *Licitum est interpretari mandatum ex mente mandantis.*
11 *Auxiliũ, consilium, & fauorem præstans, vocatur adhærens, cõplex, sequax.*
12 *Inobedientia est vitium, non tamen maleficium per se.*
13 *Maleficio quæ accidant.*
14 *Qualitas in delictis dicitur quicquid aggrauat. Aggrauantia delictum quæ sint.*
15 *Statuto, q̃ condemnatus pro maleficio impune offendi possit, non comprehenditur condemnatus propter contumaciam.*
16 *Electio, ad instar ædificij ruit ex defectu vel materiæ, vel fundamenti, vel artificij.*
17 *Supplicans Papę pro persona ei non grata frustra laborat.*
18 *Parcere benignitatis est opus.*
19 *Confessio procuratoris ficta vel expressa, an noceat domino.*
20 *Ignorantia præsumitur vbi non probatur scientia.*
21 *Fallit in his, quæ naturaliter insita sunt. Item in his, quæ sunt publice nota.*
22 *Ignorantiam simulare, qui præsumatur.*
23 *Edicta publice publicari, an sufficiat.*
24 *Legatus interpretatur dictum Papæ.*
25 *Terra regis. an dicatur illa quæ per eũ non regitur, quamuis intra regnũ sit.*
26 *Verbum, dominus, largissimum est, & seruatur in quocunque modicam superioritatem habente.*
27 *Genitiuus, vbi vrgentior ratio aliud suadet, & ppriętatis dominiũ nõ infert.*
28 *Irregularis, & suspensus non potest eligi, nec excommunicare, nec beneficia conferre.*
29 *Indignus ad eligendum, indignus est adpostulandum.*
30 *Postulari, an possit, vt dispensetur cum illegitime nato.*
31 *Electio de persona digna, an possit fieri in loco interdicto.*

CAP. I.

1 AD hæc. † Impostulabilis est, qui violat interdictum. Casus, vacante archiepiscopatu Senonensi, Decanus & capitulum erant in magna discordia super electione, & tandem non potentes concordare per modum eligendi postulauerunt episcopum Altisiodorensem in Archiepiscopum & cõstituerunt procuratores ad negocium prosequendum cum sufficienti mandato, sed ante, q̃ procu. se applicaret ad curiam, Papa fuit informatus a certo, q̃ dictus Altisiodorensis episcopus violauerat eius interdictum, Papa expectauit aduentum procuratoris, q̃ præsentauit postulationem Papæ in præsentia Cardinalium, supplicans humiliter, q̃ Papa dicto Altisiodorensi episcopo daret licentiam transeundi, & postulationem confirmaret. Papa caute interrogauit dictum procuratorem, an Altisiodorenа sis episcopus seruauerit interdictum, a cum sibi esset assertum a certo, q̃ non seruauerat: qui procu. hoc non negauit, sed dixit, q̃ per hoc interdictum non violauerat, duas allegationes faciens, vnam per viam æquitatis, aliam per punctum rationis. primo excusationem fundabat in ignorantia, quia dixit, quod dictus Altisiodorensis ignorabat interdictum eo, quia nõ erat sibi intimatum per Papæ legatum, vel executores. Secũdo allegabat per punctum rationis, quia Papa posuerat interdictum in terra regis Francorum, sed in Altisiodorensi diœcesi dictus rex non habet propriam terram, vnde ille locus non erat interdictus, & sic ep̃scopus ibi celebrans non fuit irregularis. Papa dicit quo ad primam excusationem, quòd imo dictus Altisiodo. sciuit, quia publice notum & publice obseruatum etiã per Archiepiscopum suum, & quod publice preconizatur, non oportet, q̃ singulariter singulis intimetur. Quo ad secundam allegationem dicit Papa, q̃ imo dicta terra erat interdicta tum per interpretationem Cardinalis legati, tum quia interdixerat nominatim, cum esset adhærens regi Francorum. vnde Papa volens inobedientiam vlciscі, dictam postulationem reprobauit, quia erat facta de persona indigna licet esset facta a dignis, verum de rigore iuris dicti postulãtes debuerunt priuari, quia postulauerunt indignum, sed de benignitate remisit hanc culpam, concedens, q̃ de nouo postulando, vel eligendo de con-
2 grua sibi consulerent persona. † Hinc innuit, q̃ electores possint sibi eligere locum ad eligendum, vnde potuerunt eligere locum in terra interdicta, dummodo sit locus idoneus & solẽnis, & et am in suburb js ciuitatis, si forte est ibi aliqua solemnis ecclesia, arg. ff. de ar. l. si cum dies. §. si arbiter, & C. quomodo & qñ iudex. l. si, vt proponis. præses cum certum & cæ. Nam cui committitur totum territorium, committitur locus tanq̃ eius pars concomitatiua, & eius appendices. ff. de acquirenda hæredit. l. si qu s hæres. C. de donat. l. in dona. ff. de procu. l. qui
3 proprio. §. item quæritur, in glo. † Sed nunquid non interdicti possint eligere locum interdictum? videtur q̃ non in c. vbi periculum. §. porro, ver. nisi forte, de electio. lib. 6. Sed Io. And. ibi in nouella dicit, q̃ sic, & valet electio, vt dixi, tamen ibi distin-
4 guit, non possunt inuiti, quod possunt spontanei † No. in causa postulationis expectandum procuratorem capituli, quia capituli potius interest, q̃ postulati, cum ex postulatione non ac-
5 quiratur ius. † Item capitulum & quælibet congregatio, quia per se comparere non potest, constituere potest procuratorẽ, vt C. de re milit. l. tam collatores, lib. 12. & officio iudicis potest cogi ad eligendum procuratorem, qui tam singulos, q̃ vniuersos defendat, vt ff. de fideicom. libertatibus. l. quo. §. adijci, ver.

credi-

ADDITIO.

a Vinc. God, Abbas, an possit esse procurator pro ecclesia cathedrali. Vide Dec. in c. const. in præsentia, de appel. & in c. cum I. & A. col. pen. ver. & scias. de re iud. Et si vis scire, quæ sunt communia episcopo & Abbati, vide Ruyn. consi. 138. lib. 5. num. 14.

BIU Cujas

creditores, & ibi per Iac. de Are. Porro singulares & certæ pso-
næ ipsæ sunt expectandę, si cōparere volunt, nec teneñť ardua
negocia pcuratorib. committere, vt ff. pro socio. l. idēque. Ibi,
non possetis, hoc non est nouum, qa facilis est dissensus homi-
num. 8. q. j. nec nouū. ff. de arb. l. itē si vnus. §. si in duos. Ibi, po-
stulastis, ꝯcorditer nemine discrepante, supple & apponi taci
te vel expresse renunciante, ſm Inn. Ibi, per abbatem, no. ꝙ ab-
bas pōt esse procurator ecclesiæ cathedralis, ad hoc ĩ. dę cen-
sib. c. sopitę. Ibi, petentes, no. formam supplicandi Papę, vide-
licet ꝙ faciendæ translationi pium præbeat ꝯsensum. Ibi, qua-
6 si pro certo, no. ꝙ est reperire certū, & quasi certum. † quis aūt
dicať informatus, no. in c. cupientes. §. j. in gl. notitiam, de elec.
lib. 6. Ibi, non negauit, sed dicebat, ꝙ non pertinebat ad eū ob-
seruare. & no. ꝙ non negare, ꝯfessioni par est. Item no. ꝙ ad of-
ficium pcuratoris pertinet rñdere, & non silere. Ibi, nec p no-
stras &c. Ista allegatio nō erat bona, qa est quartus modus sciē-
tiæ inductiuus, videlicet, qa est publice notum, vt no. C. de pe-
riculo tut. l. si tutor. Ibi, executores, no. dēre credi mandato exe
cutoris. Ibi, nec sufficit, quia in facto gñali sufficit gñalis noti-
tia. & no. ꝙ a tpe notitiæ interdictum statim ligat. Dicit lex, ꝙ
non ꝯtemnit disciplinam, qui militem ignorat, ff. loc. l. si igno-
7 rans. † tñ scīa probať per indicia, & p quædam signacula exte-
riora. & fortius p signacula impressa, vt C. de fabricē sib. l. stig-
mata, & transumptiuè in c. si iudex laicus, de snīa excom. lib. 6.
8 † Qualem te exterius videro, talem te interius iudicabo. C. de
ser. expor. l. moueor. dicit Arch. ꝙ si es inter canonicos, præsu-
meris efficaciter esse canonicus, vt ipse no. 100. dist. c. ꝯ morē.
hęc enim licet nesciātur p viam causę prospectiuę, quia nemo
extat, qui videat te creari canonicum, tñ vera scīa hř per viam
signi. sicut ēt medici dñt in sua arte. Ista. n. est ars quædam sciē
di, & p Iac. But. C. de episc. & cle. l. si qua p calumniam. Ibi, pro
priam terram, hoc bene erat verū, qa illa terra non erat regis. ff.
de au. & arg. leg. l. Quintus. §. argento. ff. de relig. l. 2. §. in locum.
9 † quia genitiuus casus, significat cām dominij, tñ dicit text. ꝙ
mens senatus plenius accipienda est, de leg. j. l. cætera. §. pen. &
§. hic senatus. tñ erat intra regnum Franciæ, vt dicit hic Colle.
Ibi, mandauerimus, scilicet huic legato Cardinali, qui implen
do mandatum ex coniecturata mente mandantis in illa terra
10 possit interdictum ampliare. nec mirum, † quia licitum est in-
terpretari mandatum ex mente mandantis, vt ff. mandati. l. si
11 hominem. † Ibi, adherebat, scilicet præstando auxilium, consi
lium, & fauorem. Nam isti qñque vocantur adhærentes, quan
doque cōplices, qñque sequaces, qui caudas habent inuicem
colligatas, licet nomina sint diuersa, vt C. de hær. l. quæcunq;.
Ibi, metropolitanam. No. ꝙ illud, ꝙ seruat metropolitanus, de-
12 bet seruare suffraganeus. † Ibi, inobedientia est. No. quod ino-
bedientia est vitium, tñ per se non est maleficium, sed qñque
digreditur ad ipsum, vt qñ ex inobedietia sequitur violatio in-
13 terdicti, & vt ad similitudinem Grammatici loquar, † si quæ-
ratur a me, maleficio quot accidunt? dico primo, ꝙ accidunt
dolus, & culpa. secundo locus, & tempus. tertio qualitas perso-
narum, quia ex differentia personarum alteratur delictū. quar
to numerus, qa in pęnis corporalibus mitius agitur cum mul-
titudine, ne multorum strages fiat, vt ff. de poen. l. aut facta. §. fi.
in pecuniarijs durius, vt ff. de iniur. l. si plures, & l. prætor. ff. vi
14 bon. rap. & legislator habet pro qualitate, † quicquid habet ag-
grauare delictum. aggrauantia autē delictum quædam insunt
actu & habitu a prin. quo nascitur delictum, vt dolus. quędam
aptitudine, non actu, vt in actione qđ metus causa, & in actio-
ne legis Aquiliæ, in quibus poena augumentata per postea dř
pęna delicti ratione originis suæ, ff. quod metus causa. l. si cum
exceptione. §. hęc autem actio, & Insti. ad l. Aquiliam. Quædā
autem ab origine non insunt vllo modo nec aptitudine, nec a-
ctu, & istę culpę, quia veniunt ex alio capite, non dicuntur au-
gere maleficium, vt in l. j. ff. de in litem iuran. & ibi dixi in lect.
15 post Bar. † Vnde, si statutum dicit, ꝙ condemnatus pro male-
ficio possit impune offendi, non intelligitur de condemnato
propter contumaciā absque eo, ꝙ vere, vel ficte constet de ma-
leficio, quia per etymologiam vocabuli, quę pro significatio-
ne habetur, vbi modus significandi non est traditus a iure, ma
leficium dř a malefaciendo, non a nihil faciendo, & ideo con-
demnatus ex illo edicto, si quis ius dicenti non obtemperaue-
rit, non est condemnatus ex maleficio, licet nō obedire sit ma-
gna temeritas, vt ff. de regulis iuris. l. non potest videri dolo ca-
rere. Ibi, humilibus, no. ꝙ plena & vera obedientia debet in se
habere humilitatem. Ibi, non obesse, no. ꝙ ꝯ̃ria non operātur
ꝯ̃ria. Ibi, culpæ, scilicet grandes culpę, vt l. j. C. ne sanctū baptis-
ma. Ibi, postulantem ecclesiam, & sic non vitio artificis, idest
ecclesię Senonensis, quæ est in capitulo, & capitulum in ea.
16 † Ibi, propter postulantem personam, istud appellatur vitium
materię. Nam per malam materiam ruit ędificium. Item pro-
pter malam compositionem ędificij. Item quandoque ruit ra-
tione soli, quia erat ædificatum in arena. ff. de damno infecto. l.
fluuium. §. vitium. a simili illi, qui eligunt, vel postulant, ædifi-
cant: sed qñ non ædificant sapienter, vel de materia inepta, pu
ta quia ponunt tigna corrupta in ædificio, vt ff. de actio. emp.
l. Iulianus, in prin. vel incomposite, quia in malo fundamento
vel ædificator est imperitus. Ista talia sunt proxima ruinæ, sic
in electione, & postulatione, si sit ab imperitis, vel sit non serua
ta forma, quia non habet ordinem compositionis, vel a perso-
na inhabili, vel de persona indigna. Item sicut lator agri debet
obseruare tempora anni, alias perdit semen, & ager non fructi
ficat, ita eligendi, postulandique tempora sunt obseruanda,
alias electio, & postulatio habetur pro nulla. Ibi, nostro & cæt.
17 † no. ꝙ in cassum laborat, qui Papæ supplicat pro persona sibi
non grata, quia non est verisimile, ꝙ gratia concedatur odio-
sis, vt ff. de leg. 3. l. Lucius Titius Damam. Ibi, abusi, scilicet ip-
18 so facto. † Ibi, benignitate, quia benignum est parcere, vt no. ff.
de infa. l. furti. §. pactus, & vt ait gl. parcere prostratis scit nobi-
lis ira leonis. Ibi, congrua, dř digna, & meruisse dř eo, quia non
est demerita. ff. de leg. 2. l. cū pater. §. rogo. tñ non dř sufficiens,
nisi sua sufficiētia sit experimentata. vñ dicit Aristoteles ethico
rum, nemo eligat iuuenes duces, qa non habēt experientiam.
19 Nūc trāseas ad gl. & capio gl. q̃ incipit, per hoc. & q̃ro, nunqd
expssa, vel ficta ꝯfessio pcuratoris noceat dño? & dic, ꝙ sic quo
ad transferēdū onus pbationis in dñm, sed si dñs pbaret ꝯ̃riū,
non obesset, qa p̄sumeret facta p errorē procuratoris, & ad er-
randū non hēt mandatū. quod dic vt plenissime notaui post Pe-
20 trum, & Cy. in l. vnica. C. de ꝯfessis, in mea lectura † Capio aliā
gl. & q̃ro, vtrū p̄sumatur scientia, vel ignorantia? Nā regula iu-
ris dicit, ꝙ ignorantia p̄sumiť, nisi probetur scientia, vt ff. de p-
21 bat. l. verius. † sed illa regula fallit in his, quę sunt no. de p se, id
est naturaliter insita, vt C. de in ius vo. l. venia, qa homo est ani-
mal rationale, & ideo pręsumiť scire ea, q̃ nā sunt manifesta,
vel quasi. Item fallit regula in his, q̃ sunt publice no. quæ nemo
ignorare dēt, nec licet, vt hic, nisi pbareť ignorātia p ipsius ęta-
tem, vel absentiam. C. de falsa moneta. l. 1. in fi. & ff. de decre-
tis ab ordine faci. l. fi. & in c. 1. quo tpe miles, qđ plenius prose-
quere, vt no. in c. pposuisti, per Archid. & in regula, præsumiť.
22 per Dy. & Io. An. † Adde, ꝙ quidā sunt, qui pręsumunť ignorā
tiam simulare, vt vxor & alij domestici, q p̄sumuntur scire res
q̃ erant in domo mariti, vt singulariter no. in l. 2. C. qñ & qui-
bus quarta pars debeť, lib. decimo. quinimo sunt magis idonei
testes, q̃ extranei. Item ad probandum ætatē p p assiduam con-
uersationem, vt C. de in integrū resti. mi. l. de tutela. Item rōne
officij, vt ff. de ꝯfirmando tutore. l. tutores. & si materia dictat
vnū expresse, & verbo ꝯ̃riū, non credam simplici verbo, vt ff.
de castrensi peculio. l. si forte, qa sermones debēt conuenire re
23 bus sensatis, vt ff. de interrogator. actio. l. confessionibus † Ca-
pio aliam glo. nūquid sufficiat edicta publice publicari? rñ deo,
sic, dūmodo publicatio fiat per habentes authoritatem publi-
candi, & hæc vera in factis generalibus. Sed in facto speciali ali
cuius personę requiritur notificatio specialis facta sibi, vel suo
procuratori, vt ff. de lib. ag. l. j. post prin. vel si persona non inue
nitur, & est dubiū, an latitet necne, tūc sit denunciatio ad do-
mū solitæ habitationis. C. de annali excep. l. vt pfectius. In cau-
sis aūt electionū, & postulationū dic, vt plene legiť & no. in c.
cām, de elect. in cle. Sed nunqd requiriť, quod post publicatio
nē fluant duo menses ad hoc, vt ꝯstitutio liget? dic vt no. in pꝓę-
mio clem. Sed in statutis ciuitatum sola scientia attenditur, vel
supina ignorantia, vt eleganter dicit tex. in d. l. fin. ff. de decre-
24 tis ab ordine faciend. in verbo, aduersus scientes & cę. † Capio
aliam glo. & pręmitto, ꝙ legatus interpretatur dictum Papæ,
quia de voluntate Papæ plenarie pręsumiť informatus, dein-
de gl. subdit, ꝙ plures sunt species interpretationum, qđ dic, vt
25 no. in l. j. C. de legi. † Deinde capio gl. q̃ incipit, bona vř fuisse, &
vř, ꝙ interpretatio Cardinalis fuerit falsa & iuri ꝯ̃ria, quia non
dř terra regis illa, quę p eum non regitur, siue ꝯsideremus ver-
bum appellatiuum, regis, siue genitiuum casum, vt l. 2. §. in lo-
cum. ff. de relig. & si dicatur quòd hoc ratione adherentię, ista
est falsa, qa adhærentia non excedit limites interdicti, iuxta il-
lud, posuisti terminos eius, qui præteriri non poterunt, vt in c.
si ciuitas, de sent. exc. lib. 6. Sol. dico ad primum, ꝙ ciuitas erat
de vniuersali territorio, & circunferebatur a regno, vnde dice
re possumus, ꝙ omnis eius virtus protegebatur inde. vnde me
rito legatus interpres Papę, qa saltem facit iuxta mandatum. Itē
Papa expressisset, si sciuisset. ff. iudicatum solui. l. 3. §. in hac ff.
de pact. l. tale pactum, in fi. §. in glo. ordinaria & notabili, & sic
rōne vniuersitatis ptinebat ad regem, licet non rōne spālis cu-
26 rę, vel iurisdictionis. † Ad ſm de significatione genitiui dico,
ꝙ hic ponitur large ſm Barto. quia verbum, dñs, largissimum
est, & seruatur in quocunque modicā superioritatē habente.
ff. de ver. obl. l. liber homo. §. seruus, & l. 1. ff. rerum amotar. ſm
27 Old. in consilijs, & ff. de hær. insti. l. talem. §. fi. † qa non semper
genitiuus habet importare proprietatis dñium, qñ magis alia
rō consideratur, q̃ rō dominij, sicut erat hic, quia mens inter-

dicti

BIU Cujas

dicti fundata erat in rõne adhærentię. & ſic no. qđ de vno dr̃, de adherentib. & ſequacib. vr̃ dictum, ar. C. de agri. & cen. l. cũ ſcimus, lib. 12. & l. 3. ff. de vſu, & hab. C. cõia vtriuſque iudicij. l. poſſeſſionum. licet in ꝓrium faciat ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. vbi in fi. dicit pſonam nunq̃ intelligi tacite, niſi expreſſa ſit, ineſſe † Capio glo. que incipit, & hoc ideo, no. ꝙ irregularis, & ſuſpenſus non p̃t eligi, nec excõicare, nec beneficia conferre, quia non põt tangere claues eccleſię, quas contemplit, de quo dic, vt j̃. de ſen. ex c. is qui, lib. 6. & no. in c. cum d lectus, §. de conſuet. † Capio gl. q̃ incipit, ergo. Et no. ꝙ ille, q̃ eſt indignus ad eligendum, eſt indignus ad poſtulandũ. & eſt rõ, quia p poſtulationem deuenitur ad electionem. † Sed nunqd põt diſpenſare poſtulatio, vt d. ſpenſet cum illegitime nato? dic ꝙ ſic ſm Ber. qa hic non poſtulat perſona, ſed remedium, vñ non eſt verũ dicere, ꝙ ſit poſtulatus indignus, arg. ff. de ritu nup. l. q in puincia. §. fi. † Extra q̃ro, ſuſpenſus nõ põt poſtulare, nec poſtulari, ſed nunqd electio de pſona digna p̃t fieri ī loco interdicto? rñde, ſic, vt hic p Io. An. in nouella, & in c. 2. de elc. in elc. & adde c. cum dilectus. §. de conſuetudine.

28 29 30 31

SVMMARIVM.

1 *Poſtulationem caſſatam innouans, eligendi, & poſtulandi poteſtate priuatur.*
2 *Literarum ſuppreſſores, an teneantur crimine falſi, remiſſiue.*
3 *Poſtulatione admiſſa poſtulatus ſtatim poteſt eligi.*
4 *Superior ſi protulit hæc verba, admittimus in quantum de iure debemus & non aliter, verbum debemus, debet referri non ad neceſſitatem, ſed ad naturalem æquitatem.*
5 *Ius vniuerſitatis poteſt vni conſolidari, qui non ſolum dicitur maior pars, ſed totum capitulum, niſi numerus ſit de forma.*
6 *Notarius depoſitus a tabellionatu, non poteſt iterum a Comite palatino creari notarius.*

C A P. II.

1 QRatum. † Qui poſtulationem caſſatum innouat, eſt eligendi & poſtulandi poteſtate priuatus. Caſus. Canonici Senonenſes, videlicet maior pars eorum, ex licentia nouiter poſtulandi, poſtulauerunt eundem Altiſiodorẽſem epiſcopum, cuius poſtulatio iam erat caſſata: Papa dicit, quòd abuſi ſunt indulgentia Papæ, verum qdã ex eis poſtulauerunt alium ep̃m, quorũ poſtulationẽ Papa admittit, & hunc digne poſtulatum a ſolici
2 tudine ſuæ eccleſiæ ſoluit. h. d. in effectu. † Nunquid ſuppreſſores literarũ teneant crimine falſi. dic vt l. locum. §. ſi quis dolo. ff. de tab. exhiben. per Bar. Ibi, reuocare. i. infringere. quod aũt Papa facit, nemo reuocare poteſt. Ibi, amiſiſſe, q licentia abutitur, eã p dit & quot modis qs ipſo iure priuet poteſtate eligẽ-
3 di, vel poſtulãdi, ponit hic Compo. † Dicit Arch. ꝙ poſtulatione admiſſa, ſtatim poſtulatus p̃t eligi, & tũc electus ſtatim erat ſponſus eccleſiæ, & vrgente iuſtitia cõfirmandus. 61. diſt. neophytus, per Arch. † Sed ego q̃ro, quid ſi ſuperior protulit hæc
4 verba, admittimus, in quantũ de iure debemus, & aliter non, an verbũ, debemus, referatur ad neceſſitatẽ? Ego dico, ꝙ dẽt referri ad naturalẽ æquitatẽ p l. quib. diebus. §. dñs, ff. de condit. & demonſtra. verba ad naturalẽ intellectum referenda ſunt. ff. de ſeruis expor. l. cui pacto, quæ eſt notabilis. Ibi, pauciores, ẽt ad vnum ſolũ. non tñ poteſt eligere ſeipſum, vt j̃. de iure patro.
5 c. per veſtras. † No. ergo, ꝙ ius vniuerſitatis põt vni ꝓſolidari, q non ſolum dr̃ maior pars, ſed totũ capitulũ. fallit, vbi numerus eſt de ſubſtantia formæ, qđ eſt, qñ in facto, non in fictione ꝓſiſtit, qa tunc in vno non põt reſidere ſm Bern. ff. de lega. 2. l. peculium. §. quadrig. numerus igitur materialis non recidit in vno, ſed numerus intellectualis ſic. vnde in vno poteſt reſidere populus, ſi alij ſunt mortui, & ille poterit ordinare ſyndicũ qui gerat negocia, quę pertinebant ad populum, licet proprie loquendo vnus non ſit populus, tñ hẽt iura populi, vt l. ſicut. §. fi. ff. qđ cuiuſque vniuerſitatis nomine. Ibi, licentiam, & ideo eligere potuerunt incontinenti, vel ex interuallo. infra de elec. dudum. Ibi, prouidiſti, no. ꝙ ille, qui confirmat ſtipulationem dr̃ prouidere. Ibi, abſolutum, dicunt fratres minores, talis guardianus eſt abſolutus, ꝙ intelligitur a ſolicitudine guardiæ, vel
6 officij. ff. de in fa. l. 2. §. miles. † Et no. ex iſto c. ar. ꝙ notarius, [a] de-
a poſitus a tabellionatu, non p̃t per Comitẽ palatinum iterum reccari, concor. qđ no. in Auth. de armis. §. fi. vbi eſt gl. notabilis, & hoc motiuum format Oldr. in conſilijs ſuis. Item eſt arg. ꝙ ſententia arbitratoris caſſata de nouo ferri non poſſit.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde, ꝙ Notarius priuatus officio, ſi eo vtatur, & inſtrumentũ conficiat, quomodo puniatur, Bal. in l. data opera. col 22. C. qui accu. non poſſ. vide Hip. de Marſ. ſing. 35. incip. ille qui nunquam.

SVMMARIVM.

1 *Poſtulatio per quam priuata, vel minor vltitas communi, vel maiori præfertur, vel quę fit a minori quam a tertia parte capituli, admitti non debet.*
2 *Epiſcopus maior eſt presbytero Cardinali.*
3 *Cardinalis ſi deponatur, nõ retinet dignitatẽ, tamen retinet ordinem ſacrum.*
4 *Iudex in allegationib. poteſt ſupplere etiam vtraque parte præſente, ſecus in probationibus facti.*
5 *Cardinales reſidentes in curia, æquiparantur ſtellis fixis. Legati autem planetis.*
6 *Vtilitas communis habet magna priuilegia.*
7 *Iudex ſupplens, vbi magnum vertitur præiudicium, debet pro tribunali ſedere, ſecus vbi leue.*
8 *Iudex ſupplens debet cõſiderare naturã cauſæ ne impertinenti ſe immiſcerat.*
9 *Iudex pro quibus perſonis, vel cauſis poſſit in facto ſupplere.*
10 *Caſus in quibus iudex ſupplet, enunciantur.*
11 *Iudex interdum ſupplet non motu proprio, ſed ex officio, deficientis actionis uel exceptionis loco miſericorditer implorato. 12.*
13 *Iudex quandoque ſupplet refrenando, quod plus æquo petitur.*
14 *Iudex ex officio inquirit ex poſſeſſore bonę fidei titulum ſuę poßeſſionis.*
15 *Iudex ſupplet, vbicunque partes non poßunt renunciare. Et ne delicta impunita ſint.*
16 *Intellectus ad rub. C. vt quæ deſunt aduocatis partium.*
17 *Appellari an poſſit ad principẽ, ſi iudex debitam poſtulationẽ nõ confirmat.*
18 *Iudex fauore matrimonij ſupplet defectum parentis. Item tutoris, imminente periculo ſuper tranſmiſsione ob pupilli mortem. Item ſupplet dando abſenti defenſionem.*
19 *Conſcientiam remordet omne, quod eſt citra naturalem rationem, vel contra aliquem de quinque ſenſibus appropriatum ſcientiæ rei, vel actus de quo agitur.*
20 *Officium iudicis eſt ius bonum, exceptio melius, actio optimum.*
21 *Exceptio proprie non dicitur, quæ actionem non vulnerat.*
22 *Frater manens in domo, ſi facit expenſas de propria burſa fratri manenti in ſtudio, intelligitur feciſſe de parte ſtudentis, non de communi.*
23 *Officium iudicis ſuffragatur, ubi forma excipiendi non congruit.*
24 *Pater non tenetur facere expenſas ſtudij, filio bona ſeparata habenti.*
25 *Pater quando intelligatur feciſſe expenſas ſtudij animo repetendi.*

C A P. III.

1 PRonæ memoriæ I. † Poſtulatio, p q̃ priuata, vel minor vtilitas cõi, vel maiori præfertur, vel q̃ fit a minori, q̃ a tertia parte capituli, admitti nõ dẽt. Caſus. A maiori parte fuit poſtulatus Cardinalis in archiep̃m, a minima parte fuit poſtulatus quidã eps. Papa poſtulationi Cardinalis non defert, quia vtilior eſt eccleſiæ, & toti mundo apud ſedẽ Apoſtolicã, q̃ in quodã archiep̃atu. Itẽ non defert poſtulationi ep̃i,
2 quia facta a minori parte & in magna ꝺdictione. † Ibi, presbyterum Cardinalẽ, ar. ꝙ archieps maior ſit presbytero Cardina
a li, qa poſtulatio dẽt aſcendere. quia presbyter Cardinalis [a] non poteſt epos ꝓſecrare, ſed archieps ſic. Cardinalatus eſt officiũ, non ordo epalis. Ordo non, qa nil addit ad ꝓſecrationem miſſæ, non eſt ſupra ordinem presbyteri ita, ꝙ ſit noua ſpecies, ſed
3 eſt quædam adiectio. † Ex his patet, ꝙ ſi Cardinalis deponitur, ꝙ non retinet dignitatem, tñ retinet ordinẽ ſacrũ, q erat impreſſus, qa mortificari põt, ſed non funditus mori niſi cũ anima. & qđ dixi in ꝓſecratione ep̃i, idem in alijs, q̃ ſunt reſeruata epis, quæ non poſſunt attentari per Cardinalem, niſi ſit eps.
4 Ibi, † plenius, no. ꝙ in allegationibus iudex põt ſupplere etiam
b vtraque parte præſente, ſecus in probationibus facti, niſi quatenus poſſunt concipi ex actis, ſed altera parte abſente poteſt ſupplere interrogando teſtes extra & vltra producta, quia artificioſe ſic adimpletur figura iudicij, quæ eſt actus trium perſonarum, ſcilicet iudicis, actoris, & rei, tex. eſt C. de app. l. amplio
5 rem, in prin. † No. ſimilitudinem. nã Cardinales reſidentes in curia æquiparãt ſtellis fixis, quæ non mouentur niſi motu orbis. ſic Cardinales prædicti non mouentur niſi motu Papę. ſed & Cardinales legati æquiparantur conſtellationibus, ſiue planetis, qui mouẽtur motu proprio, nutu Dei, ita legati nutu Papæ, & quicquid faciunt, ita præſumuntur facere nutu Papæ, vt
6 ſ. eo. c. j. † Ibi, præferentes, cõis vtilitas magna habet priuilegia, vt ff. ſol. mat. l. j. C. de cadu. tol. l. vnica, in fi. C. de primipilo. l. vtilitas, li. 12. Ibi, non tam ex iuſtitia, q̃ ex gratia. i. non ex mera iuſtitia, nec mera gratia. Nam quia vinculum non eſt ꝺctũ, non eſt mera iuſtitia, & quia ex honeſtate debitum, non eſt mera
7 gratia. ſic. ff. de aqua quoti. l. j. §. permittitur, ſm Bern. † iudex, q ſupplet circa ea, q̃ non poſſunt expediri niſi pro tribunali, vt in his, quę ſunt magni præiudicij, debet ſedere pro tribunali, ita intelligitur qđ no. hic Ber. ſed in his, quæ non requirunt ſolennitatem ſedendi pro tribunali, quia ſunt parui præiudicij,
8 poteſt ſupplere ſtando, vt ff. de interrog. act. l. noluit. † Item debet iudex ſupplẽs conſiderare, quæ ſit natura cauſę ex ſuis circunſtãtijs, nec impertinentibus intromittere ſe, vt dicamus id, quod

A D D I T I O N E S.

a Vide Barb. in trac. de præſtantia Cardinalium.
b Vide remiſſiones allegatas per Alex. in l. j. C. vt quæ deſunt aduoc. iudex poteſt ſupplere.
Vinc. God. Adde, ꝙ iudex poteſt & debet ſupplere, quando videt actori actiones nõ competere, Ruy. conſi. 190. nu. 9. lib. j. & in notorijs ſupplere poteſt pro parte. Ruy. conſi. 132. nu. 9. lib. 4. & poteſt iudex ſe informare de ſtilo & conſuetudine. Ruy. conſi. 14. nu. 14. lib. 4.

BIU Cujas

id, quod dr̄. C. de postu. l. quisquis agat, quod causa desiderat.
9 † Et scias, ꝙ iudex pōt in facto supplere pro his personis, quę fa
a cta sua exponere nesciunt, vel non pn̄t, vt pro pupillis, a viduis, & miserabilib. personis, pauperib. & carceratis, ac similib. puta infirmis, vt no. Cy. C. si mancip. ita fuerit aliena. ne prostituat̄. l. mulieres. Item in testamentis ad pias causas. ff. de pet. hær. l. hæreditas. in fi. Item in causis vsurarum. j̄. de iureiu. ad nostram. el 2. per Inn. Item vbicunque æquitas scripta eum mouet. ff. de
10 interrog. act. vbicunq;. † & no. ꝙ qn̄que iudex supplet indignū repellendo, vt ff. de postu. l. quos prohibet, & s̄. eo. c. j. qn̄que vtilitatem publicam præferendo priuatæ, vt ff. de procu. l. filius. §. milites. qn̄que litem accelerando. ff. de procu. l. si reus paratus, qn̄que post litem conte. supplendo in fructib. damnis & expensis tunc emergentib. ff. de dam. infe. l. si quis iussum. §. iudex. ff. de ædil. edic. l. ædiles. §. item sciendum. qn̄que adijciēdo aliam rōnem, vel cām. ff. quod cum eo. l. Titianus. qn̄que interrogan
11 do. ff. de leg. 3. l. Offidius. j̄. de fi. instr. c. cum Io. eremita. † Item proprio motu repellit libellum ineptum, vt l. j. ff. de officio assessorum, vel impossibilem, vt l. j. C. ne quis vela regia. Itē cum defensio rei est publice nota, vt C. de his, q ad ecclesias ꝯfugi. l. si seruus. Item cum libellus ex sui forma est iniustus, vel ex patenti materia, vt ff. de opc. lib. l. qui maior. §. si patris, & j̄. de off.
12 vica. c. j. per Inn. † Item aliqn̄ supplet nō proprio motu, sed officio eius misericorditer implorato loco deficientis actionis. ff. de dan̄t. infec. l. 4. §. hoc iudicium, vel loco deficientis exceptionis: nam excipere est quodammodo agere, & ideo interdum cessat exceptio doli, sed pp æquitatem nālem iudex interponit officium suū de conscientia legis scriptæ, vt ff. de pet. hær. l. pla-
13 ne, & l. fin. † Qn̄que iudex supplet refrenando quod plus ęquo petit̄, vt qn̄ taxat iur̄m in litem, vel expensas immoderatas, vel omne, quod est vltra modum, reducit ad modum, vt ff. de vsu.
14 l. placuit. † Item iudex ex officio inquirit ex possessore bonæ fidei titulum suæ possessionis, quod non posset facere ad petitionem partis, vt eleganter no. in c. 1. de regu. iu. lib. 6. per Ioan. And. & j̄. de proc. c. ex insinuatione, per gl. or. vltra Ber. hic. Itē iudex ex officio remittit pro teste ante, q̄ possit subornari, qa vbi cessat iste timor, testis potest repeti, cum solus timor, & nō publicatio sit finalis causa prohibitionis, vt no. in Authen. de testib. §. quia vero. nec in ipso iudice præsumitur subornatio,
15 vt no. j̄. de testib. c. cum clamor. † Item supplet, vbicunque partes non possunt renunciare, vt no. j̄. de elect. c. si forte, in glo. si ergo, lib. 6. Item supplet, ne maleficia remaneant impunita. C. de adult. l. q̄uis indubitati. l. no. Sunt multa alia, quæ pertinent ad officium iudicis, quæ non prosequor. facit. C. vt quæ desunt
16 aduocatis partium, iudex suppleat. in rubro & in nigro. † Et no. ꝙ caute dicit, ꝙ quæ desunt aduocatis, idest quo ad merum officium aduocationis, quod consistit in allegationibus iur. & cautelis aduocatorum, sicut est allegare, libellum componere cum recto ordine, dictare exceptiones, formare capitula, apta & pertinentia, fugere cauillationes, & litium prolixitates. nō autem dicit, quę desunt partibus, scilicet in facti intentione iudex suppleret, vt Instit. de act. §. si minus, & §. curare. & ff. communi diui. l. cum fundus, & qui male petit, sibi imputet imprudentiam suam, vt no. ff. de in rem verso. l. quidam, vbi bona gl.
17 † Quero, iudex, qui non confirmat debitam postulationem, facit iniuriam, vtrum ab ista iniuria possit appellari ad principē? Bar. dicit, ꝙ sic in d. l. j. in fi. de aqua quotidiana. Alii dicunt, ꝙ est denunciandum superiori, qui iniuriam rescindit. Ego addo ꝙ iste debet puniri, & omnis iudex, qui imponit alicui necessitatem adeundi principem super eo, qđ ipse inferiori facere poterat, & debebat, est puniēdus, & istam doc. ponit tex. no.
18 in Auth. de quęstore. §. super hoc. † Item supplet iudex defectum parentis fauore matrimonij. ff. de iure dot. §. profectitia, in princi. Item defectum tutoris, qn̄ periculum est, ne pupillus decedens transmittat hęreditatem, vt C. de iure delib. l. si infanti, in fi. Itē in bonorum pos. C. qui admitti ad bon. poss. possunt. l. bonorum. & vbicunque supplet, ibi debet dicere, supplens ex officio, tex. est ibi vnicus in iure. Item suppletur dando defensorem absenti, qui propter absentiam se defendere nequit, ne bona dissipentur, quia reipublicę interest. ff. ex quibus causis ma. l. ab hostib. in princ. C. de capti. & postlim. reuer. l. nec nos, & no. infra de iuramento calum. per Bern. cap. cum causam.
19 † Amplius no. ꝙ omne, quod est citra naturalem rationem, ꝯscientiam remordet, vt no. in l. in hac. ff. de tritica. Item omne, quod est ꝯ̃ aliquem de quinq; sensibus corporeis appropriatis scientiæ illius rei, vel actus, verbi gratia ꝯ̃ visum. l. 2. ff. de ferijs, vel ꝯ̃ id, quod ipse iudex audiuit auribus suis. Nam aurib. alienis nemo audit, & ideo auditus n ōest proprie testimoniū. Dicit autem Martinus, & Placentinus, ꝙ iudex ꝯ̃ conscientiā non potest iudicare. est enim conscientia consonantia voluntatis, & intellectus: Vnde voluntas, & intellectus, a quo dependet scientia, debent esse ad inuicem colligata, & hoc tangitur in pluribus locis, & præsertim in dicta l. fin. ff. de petitio. hæred. vbi dr̄, ꝙ licet reus non excipiat per modum excipiendi, sed factum alleget narratiue, iudex supplet per modum supplendi, ꝙ interdum facit etiam post sententiam, vt eleganter dr̄. C. de
20 colla. l. si soror. † Et nota, ꝙ officium iudicis est ius bonum, exceptio melius, actio optimum. in his tribus fundantur iudicia, quia iudicia legibus debent esse fundata, & in legum, & iudicum ministris, ff. de origine iuris. l. 2. §. post originē. C. de sportulis. l. prima, & secunda. Dicit gl. ꝙ officium iudicis plurimū facti hēt, q̄ actio, Insti. de act. in principio, & non est officium, nisi excitetur ad actum. Sed actio in sui substantia est etiam ante, quam proponatur. Item scias, ꝙ officium iudicis restringit̄ ad qualitatem actoris, quia est ius extraordinarium, & irregulare, vt no. ff. de condictio. indebi. l. fi. §. fi. vbi gl. sing. sed illa gl. loquitur ex officio implorabili. Sed quoddam est officium iudicis, quod residet in iudice tantum, & non oportet, ꝙ imploretur ab aliquo, vt ff. de officio præsidis. l. illicitas, & l. congruit,
21 de pet. hęredi. in l. fi. ff. ponitur pulcher casus, qui talis est † mater instituit filium sub conditione emancipationis, ea mortua pater possidet hęreditatem, & fructus percipit, postea emancipauit filium, & filius hæreditatem maternam adiuit, deinde senator creatus est, & pater in honore filij facit expensas, repetit filius hæreditatem, pater dicit, paratus sum restituere, dummodo refundas expensas, quas feci in honorem tuum. Quæritur, an hæc exceptio competat patri? respōdet Scæuola, quòd illud proprie non est excidere, sed officio iudicis cōsulitur. Sed quare non est proprie excipere? respondeo, quia non vulnerat actionē, quæ intentatur, sed est quædam retentio: expensa enim non erat facta in rebus hæreditarijs, nec de bursa hæreditatis,
22 sed de bursa patris circa personam filij. † Et no. optimam. l. pro fratribus, quorum vnus remanet in domo, alter in studio. nā si manens in domo facit expensas de propria bursa, intelligitur
23 fecisse de parte studentis, non de cōi. † Item no. officium iudicis suffragari, vbi forma excipiendi non congruit, & istud officium iudicis naturalem intellectum habet, quia non debet
b quis locupletari cum aliena iactura, b vt ff. si cer. peta. l. si me & Titium. Istæ expensæ dignitati congruebant, vt ff. de lega. 3. l.
24 his verbis. §. alumno. † Item no. ꝙ pater non tenetur facere expensas studij, si filius habet bona separata. potest etiam poni casus in d. l. fi. quòd vxor instituit virum, & rogauit eum, quòd emāciparet filium, & restitueret ei hęreditatem. Nam cum sit electus, vt ibi vidistis, nihil debet lucrari, cum sit hæres. casus est vnicus in iure. ff. de vsu. l. ī fideicommis. §. cum Pollidius, & ibi Cy. no. ꝙ pater non lucratur fructus aduentitiorum. & est ratio, quia nondum erant quęsita filio propter testamentum matris conditionatum, & licet aditio hæreditatis fingat retro, vt l. si ex re. ij. §. fi. ff. de stipu. ser. tn̄ non fingit ad comodum patris. Item no. casum, qui alibi non reperitur, ꝙ pater expensas studij intelligitur fecisse animo repetendi, quando possidet bona filij, ex quibus filius in studio potest regi. Sed si nihil possideret de bonis ad filium pertinētibus, intelligeretur pater functus paterno munere, non animo repetēdi. ff. de mune. & hono. l. quæ originem, & quod no. ff. fam. erc. l. quæ pater & l. j. §. ne castrense. ff. de colla. bonorum.

ADDITIONES.

a Vinc. God. No. ꝙ iudex potest a promissione testis recedere, quando expedit pupillo. Ruy. consi. 66. nu. 11. lib. 2.

b Vide multa notabilia cumulata per Ias. May. in l. vbi pactum. C. de transac.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem mittere non tenetur, qui non vult possidere in cōtradictione.*
2 *Originarius in dignitatibus debet præferri forensi.*
3 *Suffraganei non habent vocem de iure communi in electione, vel postulatione archiepiscopi, potest tamen id ius pręscribi.*
4 *Nulliter fieri quid dicatur.*
5 *Vox est instrumentum animæ rationalis.*
6 *Postulatio facta per falsum procuratorem, an possit ratificari.*
7 *Consentiens metu pœnæ ratum habet, non gratum.*
8 *Recedere potest quis quandoque ab eo, quod fecit.*
9 *Possessio alia est proprie dicta possessio, alia improprie.*
10 *Realitas traditę possessionis, an probetur per signa accidentalia.*
11 *A signis accidentalibus non arguitur de necessitate.*
12 *Regula est de his, quæ vt multum, exceptio de his, quæ vt parum.*
13 *Prælatus debet ius ecclesię, de quo diffidit indiscussum dimittere.*
14 *Factum aliquando non sufficit, nisi sit pręscriptum.*
15 *Papa a nemine dependet, & est sicut sol in planetis.*
16 *Variare non licet post pręsentationem factam.*
17 *Conscientia duplex est, & plura de ea.*
18 *Tractans de damno vitando nimis curiosus esse non debet.*
19 *Interuenire, an possit consensus temporibus diuersis.*
20 *Extrinseci admissi ad eligendum, vel postulandum, pręsumuntur admissi de mera gratia.*
21 *Admittendus ad eligendum de iustitia, si patitur se admitti tanquam de gratia, iuri suo pręiudicat.*
22 *Quid si non appareat, vtrum sint admissi de gratia, vel de iustitia.*

Probari

BIU Cujas

23 *Probari quomodo debet, quod quis vſus fuerit iure ſeruitutis.*
24 *Dicta in præludijs cenſentur in concluſionibus repetita.*
25 *Poſſeſſio, an tribuat ius eligendi.*
26 *Actus electiui, an dicantur proprie poſſideri, vel quaſi.*
27 *Dominium, & vſusfructus, an poſſideantur.*
28 *Mala fides, an impediat translationem dominij.*
29 *Mala fides de iu. ciui. inchoandam vſucapionem impedit, de iure autem cano. etiam inchoatam.*
30 *Qualitas animi poſſidentis, vt bona fides, probatur iuramento.*
31 *Libertas ſeruitutis prædialis, quare præſcribatur mala fide, cum nõ præſcribatur ſeruitus.*
32 *Papa ſi concedit mihi aliquid de plenitudine poteſtatis, an alius poſſit contra me illud ius præſcribere.*
33 *Papa, an poſſit cum bona conſcientia donare decimas, vel caſtella eccleſiarũ.*
34 *Iuriſdictio non præſcribitur contra ignorantem.*
35 *Contra ignorantem interdum præſcribitur.*
36 *Ignorans, an præſcribat.*
37 *In præſcribenda iuriſdictione, an ſit neceßaria ſcientia populi ſubditi.*
38 *Poſſidente me ſi alius promiſcue vtitur, talis vſus meam poßeſſionem non interrumpit.*
39 *Iuriſdictio ſpiritualis eſt ampliabilis ad temporalitatem.*
40 *Aduerſarius dicitur ille, qui eſt in poſſeſſione obſtatiua.*
41 *Iuriſdictio, per quos actus poſſideatur.*
42 *Agens ex contemptu, an intellegatur proponere vtile interdictum, vnde vi, vel vti poſſidetis, vel quod vi aut clam.*
43 *Turbatio a violentia, quomodo differat.*
44 *Ingreſſus ad rem ſi prohibeatur alicui, qui nolebat ingredi alio iure, quã ſeruitutis, ſibi non competit confeſſoria, ſed officium iudicis.*
45 *Recedere poteſt quis ab exceptione propoſita conſentien. aduerſario.*
46 *Factum, ex quo ius non acquiritur, non trahitur ad neceſſitatem.*
47 *Prælatus tenens nomine eccleſiæ id, quod de iure tenere non debet, non tenetur contra conſcientiam eccleſiam defendere.*
48 *Conſenſus ſucceſsiui dicuntur facti in concordia, quando concordia eſt de forma ſubſtantiali actus.*

CAP. IIII.

BOnæ memoriæ II. Ibi, ingreſſo, nota, mors appellat principiũ viatoris, quia tendit ad vitam. Et ideo ſtatutũ eſt homini ſemel mori. Caſus. Canonici Strigonienſes poſtulauerunt archiepiſcopum Colocenſem in archiepiſcopum proprium, ſuffraganei Strigonienſes oppoſuerunt de contemptu, fuit replicatum, ꝙ & ſi aliqñ fuerũt de gratia admiſſi, ad eligendum, tamen non erat ex hoc ius quæſitũ. hoc vſque ibi, quia nobis. Papa ſuper hoc duxit prouidendum ſub diſtinctione, quòd aut vtraque pars volebat inſtare, & tũc mittere procuratores idoneos. ſi ſuffraganei a contradictione ceſſarent ſuper poſtulationis proſecutione. Si autem poſtulantes diſſiderent de iure ſuo, eligerẽt canonice de nouo, hoc vſque ibi, cæterum, & forte diffidebant de iure ſuo, aliqui non diffidentes proceſſerunt ad aliam poſtulationem. ſ. Quinque eccleſienſis epiſcopi, quam poſtulationem Papa caſſauit, quia erat facta in maiori diſcordia, quam prima, & vltra fines mandati, hoc vſque ibi, ſed nobis, ibi ponitur aliud mandatum Papæ, ꝙ dicti canonici deberent eligere, vel poſtulare cum cõſenſu dictorum ſuffraganeorum, ſi hoc erat de conſuetudine præſcripta. alioquin Papa prouideret, & hoc vſque ibi, verum. Demum iſti canonici quibuſdam ſuffraganeis ad concordiam reuocatis ante, quam tñ reciperent literas, primam poſtulationẽ innouarunt. Sed illi, qui non erant ad concordiam reuocati, fecerunt poſtulationem de nouo de dicto Quinq; eccleſienſi, vſque ibi, nec nocebat. ibi Papa dicit, ꝙ canonici, qui concordauerunt ꝓ prius, non poterant per poſterius diſſentire, nec iludere Papę. hoc vſq; ibi, quia vero. Ibi ſubdit Papa, ꝙ magis ꝯgruum eſſet prouidere de originarijs regni, & per poſtulationem aſcendere, tñ finaliter Colocenſem abſoluit, & ipſum ad Strigonienſem metropolim tranſtulit iuxta votum dictorum poſtulantium ceſſionem pollicens ei pallium ad vſum & nomen Strigonienſis eccleſiæ. † Vltra alia notata collige ibi, ſi autem, ꝙ qui non vult perſiſtere in ꝯdictione, non tenetur mitte
1 re procuratorem. † Ibi, originem, no. originarium præferendũ
2 his, q extranei ſunt, in dignitatib. patriæ. † In tota decretali no.
3 ꝙ ſuffraganei non habent vocem de iure cõi in electione, vel
a poſtulatione proprij archiepiſcopi, & eſt rõ, quia ſuffraganei a non ſunt de capitulo, cui pertinet electio, tñ hoc ius poteſt præ
4 ſcribi. † No. ꝙ ſit nulliter id, quod non eſt informatum eſſentialiter, & hos abuſiuos actus lex ſpernit, & non diffinit ipſos. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur. l. 2. vnde abuſiuę voces nõ ſunt voces. Nam voces ſunt notę earum, quæ in anima
5 ſunt paſſionum. † Item vox eſt inſtrumentum animæ rationalis ſm Albertum Magnum in ſua ſumma. Et no. ꝙ voces pro
6 nullis habentur. † Modo quæro, nunquid poſtulatio facta per falſum procuratorem poſſit ratificari? Reſpondeo, nõ, quia caret ſpiritu principali, & per conſequens acceſſorio. Non ob. ff. de iud. l. quia iudicium. Ibi, habebat formam, eſſe, & aptitudinem ad ꝓfirmari. hic non. nos dicimus, ꝙ ille, qui appellat, ratificat, qđ eſt verum, vt habeat vim mandati, ff. rem rat. hab. l. 2. §. falſus. & licet ratificet, non tñ ratificat, & ego dico, ꝙ ſi a laudo dato cum falſo procuratore appelletur per dñm, ſolus procurator legitimatur. Sed ſi alias laudum eſt iniuſtum, per hoc non iuſtificatur, nec eſt neceſſaria proſecutio appellationis, quia ne laudum tranſeat in emologationem, ſufficit dicere, ꝯdico, & fruſtra multiplicatur ſermo. ff. de au. & ar. leg. l. pediculis. §. La-
7 beo. † Et no. ꝙ ille, qui metu pœnę conſentit, habet ratum, ſed non gratum. Ibi, eligendi, & per ꝓns poſtulandi, quia qui præſcribit electionem, preſcribit poſtulationem, quæ largo modo pōt dici electio, quia fit cum ratione & intellectu. No. hic, ꝙ q̃dam habent principium gratuitum, & proceſſum voluntariũ, vt hic. ff. de acq. poſſ. l. qui iure familiaritatis, & de off. procon. l. obſeruare. §. fi. Quedam habent initium gratuitum, & proceſſum violentum, ſiue neceſſarium, vt qñ ſe obligare volens & valens obligat ſe in poſterum, vt ff. commo. l. in commodato.
8 §. ſicut, & C. de dona. quæ ſub modo fiunt. l. perfecta. † & qñq; quis poteſt recedere ab eo, quod fecit, vt puta ab appellatione, qñque non, vt j. de elec. c. q̃uis, lib. 6. Ibi, nuncij, iſti non erant procuratores ad petendum poſtulationem admitti, & ideo illorum confeſſio non nocet mittentibus, arg. ff. de ver. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. & ẽt ſi eſſent procuratores, nihil confeſſi ſunt de intentione aduerſariorum, quia eorum confeſſio habet ꝯdictionem annexam & inſeparabilem rationem per illud verbum, de gratia, in quo no. ꝙ admiſſus de gratia non efficitur poſſeſſor, quia in ipſo inſtanti gratia incipit, & deſinit executiua. ff. de proc. l. ſi is, qui Stichum, ſimile. ff. de infam. l. ge-
9 nero. † Et ſcias, ꝙ poſſeſſio alia eſt proprie dicta poſſeſſio, vel æquipollens, quę acquiritur per calcaneum. nam in calcaneo conſiſtit firmitas pedis, vnde poſſeſſio dr̃a pedum poſitione. i. fixione. Alia improprie, qñ pro alio, vt qñ colonus tenet pro dño, alia ab alio, vt teneo a te precario. ff. de acq. poſ. l. qđ meo. Ille, qui poſſidet pro alio ſimpliciter, non lucratur vſum rei. Ille, qui precario, lucratur vſum, quem conſumit. ff. de donat. l. Aquilius, & l. Lucius, & no. in l. j. ff. de precario. vndę aliud eſt dicere poſſideo pro te, & aliud poſſideo a te, licet per vtranque iſtarum formarum transfertur poſſeſſio, & dñium titulo immi
10 nente, ſic ſingulariter no. ff. de pac. l. ab emptione. † Sed nunquid per ſigna accidentalia probetur realitas traditæ poſſeſſionis? dic ꝙ non neceſſario & concludenter, ſed præſumptiue ſic, per ſigna accidentalia non probatur illud, ꝙ ſubſtantialiter
11 eſt probandum. † Vnde argumentatio a ſignis accidentalibus non arguit de neceſſitate ſm Oldr. in conſilijs. per anulũ non probatur matrimonium. j. de præſcrip. c. illud. & perceptio ſalarij non facit quem decurionem, vt ff. de decur. l. Herennius. Ibi, conſilium nedum aſſenſum. Et no. ꝙ ille, qui non vult intereſſe conſilijs, perdit ea vice commoda poſſeſſionis, ſi quam poſſeſſionem haberet. Ibi, non conſtabat, no. ꝙ in his, quæ variantur per accidens, vtendum eſt diſtinctione, quia non poteſt dari vniformis doctrina de difformibus, vt l. j. quomodo &
12 & qñ iudex. † Item regula debet eſſe de his, quæ vt multum, exceptio de his, quę vt parum, vt no. Inſti. de inutilibus ſtipulatio. §. ſi quis alij. Ibi, ceſſaſſent, no. ꝙ quis poteſt ceſſare a ꝯdictione, & renunciando ꝯdictioni habilitat aduerſariũ, tñ non fundat ius ipſius, niſi ille probet. Ibi, diffidere. not. ꝙ ille, qui diffidit de iure ſuo, amplius non poteſt audiri in proſequendo, vt
13 C. de fide inſtru. l. ſi aduerſarius, & C. de pac. l. poſtq̃ liti. † Item ſi prelatus diffidit de iure eccleſię, debet dimittere ius ĩdiſcuſſum, & non rñdere, quia expedit ſibi tacere, & magis prodeſt eccleſiæ tacendo, q̃ ſm conſcientiam reſpondendo. vnde aliquando idonea defenſio eſt ſilentium, vt no. ff. de proc. l. vel in operis. Ibi, multa diſcordia, no. propter multam diſcordiã aliquem reprobari. Ibi, canonicam, no. ꝙ iſte ſermo attribuitur electioni, poſtulationi vero attribuitur ſermo, qui ſequitur ꝯcordem. † Item no. ꝙ non ſufficit aliquando factum, niſi ſit p̃ſcriptum, licet enim poſt factum nõ diſputetur, niſi de poſſeſſione, tñ ante factum eſt diſputandũ de proprietate, vbiẽt idoneũ ꝯdictorẽ. Verſi. Verum, ibi, Anteq̃, literæ, vel mandatum
14 non ligant proceſſus iudicum niſi poſt intimationem, de hoc no. ff. ſi cer. pe. l. eius, qui in prouincia. §. quas vero. & j. de reſt. ſpol. ca. audita. Ibi, innouarunt, ſ. iterum poſtulando. Ibi, intelligentes, intelligere dicitur abuſiue ille, qui errat. Ibi, adnotatum literis, no. ꝙ quis non poteſt venire cõtra literas ſuas. ſimile dicit lex, quod deſiderium apud acta publicatum non pōt emen
15 dari. C. de omni agro deſert. l. rura, lib. 10. † Ibi pendere. no.

quod

ADDITIO.

a Vinc. God. Animaduertas, quod ſuffraganei debent eſſe epiſcopi, vt no. in capit. 1. in princip. de offic. ordi. lib. 6. & ideo poſſunt eligere metropolitanum, ſi conſuetudo ſit nota, in cap. nouit, in princip. per Archid. & DD. de iudi. & in c. bonæ. de poſtul.

BIU Cujas

a ꝙ[a] Papa a nullo dependet, & sicut se habet sol in planetis, ita
Papa in ecclesijs. Dicit Inn. ꝙ Papa vltra plenitudinē potestat s
nihil pōt præscribere, quia præscribitur id, quo quis caret, non
id, quod habet. l. sequitur. §. viam, de vsuc. & ꝙ exercendo ple-
nitudinem ptātis nullius possessioni præiudicat, nisi quatenus
expresse derogat. Plenitudini potestatis nil pōt addi, vel detra-
16 hi, ideo nec præscribi. † No. ꝙ post præsentationem factam Pa-
pę non licet variare, quia variatio est quædam illusio. dicit lex,
ꝙ erubescit varians. C. de modo mulct. l. eos. dicit ēt Cato, Cō-
ueniet nulli, qui secum dissidet ipse. Ibi, cum bona conscien-
tia, non pōt quis iudicare de re, cuius non habet notitiam. Itē
dubius in conscientia dēt se declarare. Archidiaconus dicit, ꝙ
dubius in ꝯscientia non facit ꝯ conscientiam, nec dēt ire ve-
nando, nec perscrutando de conscientia alterius. Dicit Cassio-
dorus, quod non discutitur in conscientia, iustitia non putat.
17 † & est duplex conscientia. s. iustitiæ, & fori iudicialis. & in iu-
dicijs præualet conscientia fori: sed in his, quæ sponte fiunt, ꝯ-
scientia mordax non est spernēda, quia est ꝯscientia arctatiua,
sed conscientia consilij, & non præcepti, pōt sperni absque pec
cato mortali, dummodo non fiat in contēptum diuine maie-
statis, sed in friuola conscientia non curamus, vt si quis habe-
18 ret conscientiam comedendi carnes porcinas, † dicit lex, ꝙ nō
dēt quis esse curiosus, vbi tractatur de damno vitando, nec soli
citus damni sui inquisitor, secus, si tractat de alio impugnādo,
vt ff. de noua. l. doli mali. §. fi. Ibi, honestius, nota gradat m ascē
dendum potius, q̃ a latere transeundum. Ibi, licet temporibus
diuersis, no. quod no. in c. si capitulo, in nouella, sup verbo, re-
19 cipere, lib. 6. † Item no. ꝙ diuersis temporibus potest interueni
re consensus, quod est verum in consensibus singulorum, vt
ff. de serui. rusti. prædio. l. per fundum. Sed in consensibus vni-
uersorum, nisi sit fundata vniuersitas p prius, non valent con-
sensus accedētes, quia non inueniunt aliquid substantiale for-
20 matum, cui possint applicari. † Reuertor ad principiū, & quę-
ro, nunquid extrinseci admissi ad eligendum, vel postulandū
præsumantur admissi tanq̃ debentes interesse, an de mera gra-
tia? respon de mera gratia, quia iste actus naturaliter eis non ꝯ-
petit, & ista gratia non est extendenda ad alios actus successi-
uos, ar. ff. de neg. ge. l. tutori, quia nemo præsumitur ius suum
21 iactare. ff. de probat. cum de indebito. † Quæro, quid cꝯ, si ille,
qui dēt admitti de iustitia, sit admissus tanq̃ de gratia, quod ap
parere potest per protestationem. Dicit Inn. ꝙ sibi præiudicat,
quia qui consentit, sua iura perdit. C. de admi. tu. l. cum quædā.
& ideo, si protestatio displicet, dēt statim ꝯdicere protestationi,
22 vt l. fideiussor, in princ. ff. qui satisda. cog. † Quæro, quid si non
apparet, vtrum sint admissi de gratia, vel de iustitia? respon iste
actus est similis seruituti, in qua oportet, ꝙ aliquis probet se ad
missum iure seruitutis, vt l. fi. ff. quemad. serui. amit. Nam om-
ne ius, quod acquiritur in alieno, perseueranter alieno, quædā
23 seruitus est, vt ff. de leg. j. l. si tibi homo. §. fi. † Sed quomodo pro
babitur, ꝙ fuerit vsus iure seruitutis? rn̄deo, ex præcedentibus
& sequent b. quia tal s declaratur actus p posterius, qualis or-
dinabat prius, vt ff. de leg. j. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de iud. l. 1.
in illa notabili quæstione, quæ ibi formatur, & ff. de regu. iur. l.
24 semper in stipulationib. † nam quæ dicta sunt in præludijs, vn̄r
in conclusionib. repet. ta. ff. de hęr. instit. l. fi. ibi patet, ꝙ præam-
bula vitiant conclusiones. est autem ibi conclusio hæredis in-
stitutio, non legata, quia legatis non erat procemium applica-
tum, nisi appareret de intētione ꝯria testatoris, videlicet quòd
non esset aliter legaturus, nisi quia nolebat prægrauare nouū
putatiuum hæredem. tunc. n. legata deberentur. de hoc dixi. C.
25 de fide commis. l. eam quam. † Quæro, nunquid possessio tri-
buat ius eligendi? rn̄deo sic, accipiendo ius pro iuris licentia,
nisi appareat de non iure per ꝯriam dispositionem iuris cōis,
vt in c. ad decimas, de rest. spol. lib. 6. facit quod no. Inn. ĵ. de fi.
presby. c. constitutus. nam in iuribus exercēdis quasi possessio
debet esse iusta. i. non vi, nec clam, nec precario, vt hic, & C. vti
26 possi. l. j. † Quæro, vtrum actus electiui dicantur propriè possi-
deri, vel quasi? Dicit Inno. ꝙ canonici non dr̄ esse proprie in
possessione, vel quasi iuris eligendi, sed magis in ipso pleno iu-
re eligendi, quia hoc competit eis plene ex ipsius rei natura.
27 † Idem ait, ꝙ dn̄s non dr̄ esse quasi in possessione dn̄ij, quia re-
rū dn̄ia quasi possideri non possunt, licet sit in possessione rei
corporalis, puta fundi: vel aliquorum actuum, puta eligendi
per quos actus repræsentatur dn̄ium, vt no. ĵ. l. pe. ff. de condit.
instit. C. de proba. l. cum res. ff. fam. erc. l. j. ff. si seru. ven. l. sicuti.
§. si quæratur. Sed quę est rō, ꝙ dn̄ium nō possidetur, sed vsus-
fructus sic. ff. ex quib. cau. maio. §. item ei. l. ait prætor, cum alia
lex dicat, ꝙ est reperire dn̄ium vsusfructus? rn̄d. qa vsusfructus
possidetur per patientiam dn̄i, quę patientia hr̄ pro continua
traditione, vt ff. de vsufr. l. 3. §. dare. Pręterea si dn̄ium posside-
28 retur, ergo non posset ab alio prescribi, quod est falsum. † Et
adde, quod no. Cy. de pac. l. tradi. in vlti. qō. vbi dicit, ꝙ mala fi-
29 des non impedit translationem dn̄ij, † sed impedit vsucapionē,
si concernit initium præscribendi. Si ergo inchoata erat, non
impeditur accessio tpis. ff. de ꝯhen. empt. l. dolia. §. eum. sed de
iure canonico requiritur, ꝙ nō superueniat mala fides, vt no.
in l. j. C. de vsuc. transformanda. de iure ciuili, si res est pręscri-
ptibilis, inspicitur initiū, si quis hēt titulum. secus si sit impræ-
scriptibilis, vt quemadmodū incipere non potest, ita nec per-
maneat. ff. pro suo. l. ancillam, argu. ff. de fideiuss. Vranius. Itē
si titulus confunditur, vsucapiendi cōditio absorbetur, vel ve
rius reuertitur ad auctorem, sicut dominium, arg. eorum, quę
30 no. ff. de donat. l. j. in magna glo. quę est no. † Quæro, qualiter
probetur qualitas animi possessoris, puta bona fides? respon-
deo, habes gl. singularem, ꝙ per iuramentum, Insti. de actio. §.
31 alię. † Quęro ad declarationem duarum legum, quare pręscri-
bitur libertas seruitut s prædialis mala fide, & non præscribi-
tur seruitus, vt ff. de vsuc. l. sequitur. §. si viam? respondeo, liber-
tas est res naturalis, & præsumitur libera. vnde possessio liber-
tatis est actus, cui natura cooperatur, & ipsum prædium, quam
uis inanimatum, præscribit, vt ff. quemadmodum serui. amit.
32 l. qui fundum. † Quęro, Papa concedit mihi aliquid de pleni-
tudine potestatis, nunquid alius possit ꝯ me illud ius præscri-
bere? & vr̄ ꝙ non, quia ꝯ plenitudinem potestatis præscribi nō
potest. contrarium est verum, qu a mutatione personę mutata
est rei qualitas. ff. de publica. l. licitatio. §. earum. ff. de acquiren.
hæredi. l. Paulus respondit per procuratorem. §. fi. de impo. lu-
cra. descr. l. j. li. 10. & tn̄ ille, qui præscribit, intellig tur possidere
de plenitudine potestatis Papę. ff. de dona. cau. mor. l. qui alie-
nam, quia a principio tituli formatur successius posterior. ff. de
33 dona. l. qui id quod. † Quæro, nunquid Papa cum bona ꝯsciē-
tia possit donare decimas, vel castella ecclesiarum? dicit Inno.
ꝙ sic, quod tene menti pro castro Pisanæ cuidam donato a
34 Papa habente plenam notitiam qualitatis rei. † Pone, impera-
tor concessit mihi bassam iurisdictionem in quodam oppido.
i. terra non habente epm̄, puta inf. trecentos aureos. tibi aliam
iurisdictionem. i. supra. Certum est, ꝙ in præscribenda iurisdi-
ctione requiritur scientia eius, ꝯ quem præscribitur. dēt igit
ꝙ vnus istorum scit Caium vti iurisdictione, alter ignoret, nun
quid ꝯ scientem pręscribitur, & ꝯ ignorantem non, an contra
neutrum, an ꝯ vtrumque? respondeo, contra scientem tantū,
quia ignorans quasi possessionem retinet, ar. ff. de vsucapio. l.
35 iusto. §. non mutet. † No. ꝯ ignorantem præscribi. ff. quemad-
mo. serui. amittatur. l. si partem. ff. de contrahenda emptione. l.
36 in vendendo. § j. C. de præscrip. lon. temp. l. fin. † Ignorans au-
tem non pręscribit, ꝙ debet habere bonam fidem. ff. de acqui-
37 ren. poss. l. possessio quoque. §. fi. † Sed nunquid in præscriben-
da iurisdictione est necessaria scientia populi? videtur ꝙ non,
quia populus non habet aliquam iurisdictionem, sed isti dona
tarij imperatoris. Et est simile, quia agricolarum prædium præ-
scribitur contra dominum cum ipsis agricolis absque consciē-
tia agricolarum, quia in hoc non habent velle, vel nolle, sed tā-
quam appendices agri sequuntur inuiti. ff. de lega. j. l. si quis in-
quilinos. §. fin. C. de agri. & censi. l. quemadmodum, & tamen
ipsi sunt ingenui, & habent proprium, de quo possunt contra
here, & testari, de quo singulariter no. Insti. de iure personarū.
Item aliud simile, quia creditor potest alienare ius suum inui-
to debitore, & ista præscriptio est species accessionis, siue alie-
nationis. pręterea actus passiui competunt populo, non actiui.
In ꝯrium facit quod no. ff. de fide commis. liber. l. inuitus. pri-
38 ma verior, quia ista est alienatio legalis. † Et scias, ꝙ si me possi-
dēte alius promiscue vtitur, iste vsus, qui interpretatur clande-
stinus, non interrumpit possessionem, nec præscriptionē meā,
39 vt dicit illa l. no. ff. de fun. dot. l. fundum. † Scias & aliud, ꝙ si in
aliqua terra non reperitur alius iudex, quam spiritualis, ꝙ ille
ēt habet temporalitatem, ex quo non inuenitur alij attributa.
Nā iurisdictio spiritualis apta est ampliari ad temporalitatem,
quia non est dare locum vacuum, in quo, vt ita dixerim, iuris-
dictio non inhabitet, ac si iurisdictio esset quidam vniuersalis
homo, sicut fiscus, qui dicit esse vbique, vt no. in l. j. C. de quad.
præscri. & est ratio, qa, deficiente magistratu seculari, ecclesia-
sticus iudex illius loci supplet eius vices, vt in C. de annali ex-
cep. l. vt perfectius. & in Auth. vt differētes iudices. Nec est hoc
irrationabile, quia iurisdictio temporalis sumpsit originem ab
ecclesiastica, & ei ab origine iurisdictionum fuit associata, vt
40 no. Inno. in c. licet. ĵ. de foro compet. † Adde, dicit Inno. ꝙ illę
dicitur aduersarius, qui est in possessione obstatiua. Secus si
possessio sit cōpatibilis, vide quod notat Bar. in l. fi. ff. vti possi.
41 † Item dicas, iurisdictio possidetur per actus correspondentes,
idest

ADDITIO.

a Papa a nullo dependet, & sicut se habet sol in planetis, ita Papa in ecclesijs. addo eundem Bal. in l. fi. C. si contra ius, vel vti. pub. & cumulata per Doct. nouiss. in c. 1. supra de rescri. seu de contit.
Vinc. God. Et alibi sæpe DD. Et adde ꝙ Papa potest concedere licentiam Cardinali testandi de bonis quæsitis occasione cardinalatus. Goz. consi. 41. nu. 4.

BIU Cujas

ideſt qui non ꝑt fieri citra nomen & ius iuriſdõnis, vnde per arbitros iuriſdictio non præſcribitur, ſicut nec per ꝓceptionẽ pomi præſcribitur ſeruitus, nec per cenare, vel ſpatiari, vt ff. de
42 ſer. l. vt pomum. † Quæro, nunquid agens ex ꝓtemptu, intelligatur ꝓponere vtile interdictum, vnde vi, tanq̃ ſpoliatus, vel, vti poſſidetis, tanq̃ inquietatus, vel, quod vi aut clam, tanq̃ turbatus? Nam primum interdictum eſt perſonale. ſi'r ſm, quia prætor locutus eſt per verba ſecundę pſonę, & debemus verbis edicti ſeruire, vt ff. de exercitoria. l. j. §. ſi is, qui nauem. Tertium vero eſt in rem, quia nullius perſonę in edicto prætoris fit mentio. ff. ꝙ vi, aut clam. l. aut qui aliter. §. fi. & rõ, quare ꝑtor ita di-
43 uerſificabat, eſt, † quia violentia eſt actus de pſona in pſonã, licet circa rem, ſed turbatio eſt ab ipſo opere facta inquietatio, ſiue turbatio, qa plerumq; ponit vnum pro alio, ipſum aũt opus in re ſecutũ eſt, & quotidie turbat, & iõ habito reſpũ ad opus, i. operatũ, q̃ remanet ex opere, & ad vtilitatẽ prædiorũ, prætor ſtatuit interdictũ, q̃ vi aut clã, eſſe gñis neutri ita, ꝙ predicet̃ de vi facta a ſe, & alio. Rñ nullũ interdictũ hic ponit, ſed offm̃ iudicis, quo petit reſcindi, ꝙ eſt inordinate factũ, ar. ff. de ꝓd. &
44 dem. l. quib. dieb. in prin. in gl. Quẽadmodum. † ſi alicui prohibet ingreſſus ad rẽ, q̃ nolebat ingredi alio iure, q̃ iure ſeruitutis, & ſic non competit ſibi confeſſoria, ſed officium iudicis, vt ff. de ſerui. l. vt pomum, & no. in l. prætoris. ff. de ſeruit. ruſticorum prædiorum, & ff. de alimentis legatis. l. Mela. Not. ſimili tudinem, quia ſicut notum opus deſtruitur expenſis ædificãtis ꝓ nunciationem noui operis, ita hic ꝓtemptus purgatur per refectionem expenſarũ, & operis deſtructionem, vt ff. de ope-
45 no. nun. l. fi. † Deinde vide, ꝙ ab exceptione ꝓpoſita pẽr qs recedere, & quia Papa hoc permittit expreſſe, non ꝓdemnatur recedens in expenſis, in quib. ꝓdemnaretur, ſi receſſiſſet tanq̃ temerarius oppoſitor, vt no. C. de eden. l. edita actio, & ff. de iu. l. deſtitiſſe. C. de ſi. inſtr. l. ?. Sed vĩ, ꝙ poſſit recedere, vt C. quomodo & quando iud. auth. qui ſemel. So. ibi aduerſarius ꝓdicebat, hic conſentiebat. vlterius vides, ꝙ forma mandati eſt ſtricti iuris, & tñ actio mandati eſt bonę fidei, vbi qualitas facti parit actionem mandati. hic tñ natura negocij actionem non patitur, quia iuriſdictio publici officij eſt. ar. ff. de eden. l. quædã, in prin. In gl. & ideo. facit ad quæſtionem, dicit ſtatutũ, ꝙ mulieres non poſſint ꝓhere, niſi cum conſilio duorum cõſanguineorum, nunquid ſi mulier habet decem conſanguineos, & ſpretis alijs duo dederint conſilium, tali conſilio ſit ſtandum? hic eſt ar. ꝙ non. contrarium eſt verum, quia ſufficit, ꝙ ſit ſatis factum verbis ſtatuti. nec dicunt̃ alij contemni, quia non hñt
46 al quod ius, propter quod poſſint dicere ſe contemptos, ſufficiunt ergo numerarij, de ſupernumerarijs non curamus. † In gl. ſi hoc, concluſio iſtius gl. eſt, ꝙ non trahitur ad neceſſitatem factum, ex quo ius non acquiritur, & ꝙ proteſtario eſt vtilis ad præſumptum præiudicium tollendum, & ꝙ agens debet exprimere, quo iure agat, ſi ius cõe ei non patrocinatur. In glo. de modo, no. de quibus debet eſſe informatus a domino. quia de
47 omnibus, quę habent originem ex natura cauſæ. † In glo. arg. no. ꝙ prælatus tenens nomine eccleſiæ id, quod ſe iure tenere non debet, non tenetur ꝓ conſcientiam eccleſiam defendere, & eſt hoc generale in omnibus, qui debent iurare de malitia, vt no. ff. de neg. ge. l. at qui natura. §. cum abſente. In gl. ideo dicit, iſta gl. concludit, ꝙ publicato ſcrutinio nominationis, vel poſtulationis fiendæ, non licet variare, dummodo factum teneat, ſecus ſi non teneret. ff. de iurciu. l. qui per ſalutem. ff. de ꝓdi. & de. l. conditio, in prin. In gl. idẽ eſſet. hęc gl. dicit ꝙ poſſeſſio ius tribuit eligendi, poſtulandi, & præſentandi. In gl. ſi nõdum, hæc gl. dicit, ꝙ poſtulatio in diſcordia non conſueuit ad-
48 mitti, & dr in diſcordia, vbi non ſunt duæ partes cõcordes. † In
a gl. ar. No. ꝙ iſta gl. determinat, ꝙ ſucceſſiui conſenſus a nõ dñr facti in concordia, qñ ꝓcordia eſt de forma ſubſtantiali actus. In gl. dicit, nõ. ꝙ pallium moritur duobus modis. ſ. cum perſona, & eccleſia. Item cum eccleſia moritur dupliciter, ſ. per priuationem, & translationem, ar. ꝓ, ꝙ per translationem nõ moriatur, ſed continuetur. ff. de teſt. milii. l. cum filius. §. fi. vbi inſignijs veteribus noua iunguntur inſignia tanquam per vnum & idem, ſed illa eſt materia, reliqua per te examina.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde rationem, quia vbi requiritur conſenſus expreſſus, non ſufficit tacitus, Goz. conſi. 98. nu. 1. & ita ex patientia tacitus conſenſus non præſumitur. Goz. conſi. 94. nu. 53.

S V M M A R I V M.

1 *Ius nullum acquiritur ex poſtulatione.*
2 *Libertas arbitrij eſt cum moderamine inculpatæ voluntatis.*
3 *Poſtulanti, an licitum ſit variare.*

C A P. V.

1 POſtulationem. Poſtulatio ex gratia dependet, ex gratia intelligas, ſ. Papę, cui dirigitur poſtulatio, vel alterius ſuperioris, ad quem pertinet. † Nota, ꝙ ex poſtulatione nullum ius acquiritur, quod. ſ. ſit plene formatum, i. nonacqritur ius agendi, & neceſſitandi ſuperiorem, ſed ſolum acquiritur ius ſupplicandi. Et ſic ſupplicatio non concludit ſuperiori, ſed electio ſic, ſm Inn. Et ideo ſupplicatio admittitur officio iudicis non rigoroſi, ſed miſericordis. & dicit Io. And. ꝙ ꝓp periculum variationis debet, qui poſtulat, cum omni vigilantia inſtare, quia ꝓ denegationem non eſt recurſus, ſicut non eſt recurſus in cæteris mere arbitrarijs & gratioſis, quæ ſunt liberi
2 arbitrij. ff. de leg ?. l. fideic. §. q̃q̃. † Verum tñ libertas arbitrij eſt cum moderamine inculpatę voluntatis, vt ff. mand. l. creditor.
3 §. fi. vbi tex. ſing. † Et an ſit licitum poſtulanti variare, Ber. dicit ꝙ non, ſi eſt facta in ſolemni ſcrutinio, licet non ſit præſentata Papæ. cõiter Doct. tenent ꝓrium, videlicet ꝙ anteq̃ ſit præſentata Papæ, poſſint poſtulantes variare, & nemini iniuriã faciũt, & dico hoc verum, etiam ſi promittant ſe nõ variaturos, quia libera debet eſſe poſtulatio re integra.

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus poſtulandus eſt, non eligendus.*
2 *Poſtulari qui poſſint, & non eligi.*
3 *Dubitatio vehemens, an excuſet, vt ignorantia.*
4 *Patronus eccleſię, an poſſit vti duplicitate formarum in ſua præſentatione.*
5 *Confirmatio quæ fit cum cauſę cognitione, habet vim ſententiæ.*
6 *Poſtulato ſolenniter ſi nihil poteſt obijci, non debet denegari aſſenſus.*
7 *Recurſus proprie non eſt appellatio, nec in eo vendicant ſibi locum fatalia appellationis.*

C A P. VI.

1 ET ſi vnanimiter. † Eps poſtulandus eſt, non eligẽdus, & ſi eligitur, non dẽt confirmari, quia non habet liberum conſenſum ſeu votum. & rõ rõnis eſt, quia cum ſit ſponſus alterius eccleſię, nõ ꝑt iſta ſponſalia diſſolui, niſi per vicarium Ieſu Chriſti. i. per Papam, qui hoc facit ex authoritate diuina ſm Ber. Non tamen teneas pro regula, ꝙ omnis, qui non poteſt conſentire proprio motu, ſit ineligibilis, quia monachus non poteſt conſentire, & tamen poteſt eligi, vt patet ꝯ,
2 de electio. c. quorundam, ſi religioſus, & c. ſi multis. lib. 6. † Tractat hic gl. qui ſunt illi, qui poſſunt poſtulari, & non eligi, & inter cęteros de abbatibus, ſed hoc non eſt verum, quia eligi poſſunt, vt ꝯ. de electio. c. ſi abbatem. lib. 6. Item dicit hic, ꝙ qñ eſt dubium, vtrum quis ſit eligendus, vel poſtulandus, procedit iſta forma, eligimus, & poſtulamus, prout de iure melius poſſumus. Iſti ſermones non poſſunt accipi a proprietate cõi, qa diſcrepant, nec a proprietate alterius tantum, quia non determinant ad hoc aliquid, vnde in iſtis ſermonibus ineſt quædã confuſio. tñ Io. An. in tit. prox. in ru. dicit, ꝙ propter iuſtam incertitudinem valet iſta forma, argu. ff. quorum legatorum. l. 1. §. quod ait. & iſta rõ habet ſenſum diuiſum, qui debet accipi
3 in potiorem partem. i. quæ de iure prævalet. Sed nunquid † ve-
a hemens a dubitatio idem eſt, quod ignorantia, vt ſic excuſet, rñ. ſic, vt ꝯ. eod. c. 1. lib. 6. C. de fur. l. manifeſtiſſimi. §. ſi aũt dubius. ſane dubietas non ſolum in facto, ſed etiam in iure parit anxietatem, & eſt quædam tenebra mentis, vt ff. de iure patrona. l. diui fratres, niſi poſſit ſedari conſultis peritioribus, vt C. de
4 ingenuis & manum. l. ſi auia. † Sed nunquid b patronus eccle-
b ſiæ poteſt vti hac duplicitate formarũ in ſua preſentatione? reſpondeo, ſic, quia hęc forma non eſt contra naturalem rationem, & quia patronus non tenetur ad aliquam formam; nam pẽtatio non eſt electio, nec poſtulatio, nec habet proprietatem cõem cum aliqua ipſarum ſm Arch. & Pau. de Leazar. in d. c. j. Et ſcias, ꝙ in caſu, in quo dicta forma toleratur, tñ confirma-
5 tus habet eligere alteram partem, † quia confirmatio, quæ fit cum cauſę cognitione, habet vim ſnię, quę debet eſſe certa, vt Inſti. de act. §. curare. quod dic, vt ꝯ. e. c. vno, li. 6. Dicit Inno. ꝙ filius in ptãte eſt poſtulandus a patre. quod non placet per l. nam quod, ad Tre. Dicit Ber. ꝙ purus laicus non poteſt eligi, ſed poſtulari. Idem Inn. eſt notabile pro his, qui eliguntur in abbates nec habent aliquem ordinem. De iſta materia vide per ſummatores, & maxime in ſumma fratris Ioannis, quæ vulgariter
6 appellatur Ioãnina. † Et no. ꝙ licet poſtulatio ſubſcripta & ſolenniter preſentata non tribuat ptãtem poſtulato in eccleſia, nec in adminiſtratione, tñ ſi poſtulato nihil poteſt obijci, non debet denegari aſſenſus, quia deſiderium eius cum iuris rationib. congruit. ff. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. permittitur. & propter hoc habetur recurſus ad ſuperiorem, † quia recurſus licet
7 ſit quędã ſpecies appellãdi, ar. ff. de arb. l. non diſtinguemus. §. cum quidã, tñ non eſt ꝓprie appellatio, nec tantæ efficaciæ. Et ideo fatalia appellationum non vendicant ſibi locum.

A D D I T I O N E S.

a Vide Iaſ. in l. apud Iulia. §. ſi Titius. ff. de lega. 1. & eundem Iaſ. in l. quandiu, C. qui admi.

b Vinc. God. Adde quod patronus eccleſiæ poteſt iterum præſentare alium poſt ſemeſtre, ſi primus præſentatus per epiſcopum non ſit admiſſus, Rota deciſio. 273. ſi aliquis. in no.

BIU Cujas

De electione, & electi poteſtate. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Electio quid ſit.*
2 *Duo an faciant collegium.*
3 *Matrimonium ſpirituale an contrahatur per electionem.*
4 *Quantum tempus detur ad eligendum.*
5 *Tempus, quod datur ad eligendum, an ſit vtile.*
6 *Compromiſſum ſi ſit in duos, & diſcordant, an cogantur nominare tertiũ, cuius authoritati pareatur.*
7 *Electio ſi ſit inualida, an electores poſſint eligere iterato.*
8 *Electio Papæ qualiter debeat fieri.*
9 *Scrutinium triplex requiritur circa electionem.*
10 *Preſumi an debeat pro electione.*
11 *Superior, ad quem ob negligentiam eligentium, ius deuolutum eſt, non debet conferre, ſed eligere, & confirmare.*
12 *Nominatio an ſit electio.*
13 *Iuriſdictio eſt quid perfectum, ideo ante confirmationem non competit.*
14 *Confirmatio magiſtratuum poteſt ad populum pertinere vel principis priuilegio, vel præſcripta conſuetudine.*

Quia poſtulatio eſt ꝑuia electionis, ideo poſt titulum de poſtu. ſubijcit de elect. & quia electio eſt ius & ptãs ad tuendam eccleſiam, quę ſine ſuis miniſtris tueri nõ põt, ſubdit de electi ptãte.
1 † Quæro, quid eſt electio? rñdeo, ꝙ eſt determinatio volũtatis ad perſonam, quæ in prelatum eligitur, vel rectorem, producta in actum per formam debitam, & numerum competentem.
2 † Secundo quæro, nunquid duo faciant collegiũ? a rñ. ſic, vt ĵ. c. c. 1. ſi præordinatum eſt, ꝙ eccleſia ſit collegiata, & ꝙ ſint ibi ſaltem tres ad minus, quia in duob. non reperitur maior pars. ff. de reg. iur. l. Neratius, & ff. de arb. l. item ſi vnus. §. ſi in duos. quia dualis numerus non põt diuidi in partes inęquales. dupl'r aũt entia diuiduntur, aut in partes quotas, vt no. in l. fi. ff. de re. du. & in proœmio ſexti lib. Iſti duo, vel tres hr̃e dñt authoritatẽ ſuperioris, alias collegium eſſet illicitum, vt ff. de collegijs illicitis. l. 1. & l. ſodales. † Quæro, nunquid p electionem ϙhatur matrimonium ſpũale? dic ꝙ non ϙhitur pfecte, ſed initiatur. Matrimonium vero carnale perfectè ϙhitur per conſenſum viri & mulieris. ff. de reg. iu. nuptias. verborum adminiculo concurrẽte, vt no. ff. de act. & ob. l. non figura. Nã ẽt de iure ciuili mr̃imonium non ϙhitur ſine verbis, vt no. ff. de adop. l. 2. & C. de præſcr. lon. tẽ. l. cũ notiſſimi, in prin. † Quæro, quantum tps detur ad eligendum? rñ. in eccleſijs cathedralibus & regularib. tres menſes a die tertia Pontificis præmortui. 79. diſt. nullus, per Arch. Sed in minoribus dignitatib. ſiue beneficijs dantur ſex menſes ad eligendum a die obitus prędeceſſoris, quod dic vt ĵ. eo. bonæ, el ſecondo, & ĵ. de conceſ. p̃ben. c. nulla. & eſt rõ, qa vbi maius periculum eſt in mora, ibi minor. dilatio datur, ar.
5 in l. 2. ff. de re iud. † Sed nunquid iſtud tps, qđ datur ad eligendum, eſt vtile? rñ. ſic, quia electio nõ cadit in ignoranttem. & iõ natura ſui requirit ſciam & potentiã, vt ĵ. eo. c. eis quib. & iſtud eſt gñale in oĩb. q̃ aĩ ſenſu geruntur, vt ignoranti, vel impedito non currat tps legale, vt l. 1. §. biduũ. ff. qñ ap. ſit. C. de ap. l. p̃ſes. Quandoq; tñ ẽt ignorans obſeruat tp̃a. ſ. ipſo facto labentia, ar. quemadm. ſer. amit. l. qui fundũ. Nam aliqñ res inanimata ſupplet factum hoĩs ſine hoĩs cõſcientia, v. g. pp cultum pudicitiæ,
6 vt ff. de infam. l. genero. Quæro, cum electio dupl'r fiat, ſ. p viam ſcrutinij, & p viam compromiſſi, vtrum ſi ſit cõpromiſſum in duos, & diſcordãt, cogantur nominare tertium, cuius authoritati pareatur? & vr̃ ꝙ ſic, vt ff. de arbi. l. ſi vnus §. principal'r. In ϙrium vr̃, ꝙ nominatio tertii non eſt a via compromiſſi, ſed a diſpoſitione legis: ſed quia hoc nõ reperitur l. cautum, erubeſcimus loqui ſine lege, vt in Auth. de triente, & ſemiſ. §. conſideremus. Pone, ĩ electione diſcordi oĩa ſunt paria. ſ. numerus, meritum, zelus. Quid fiet. Rñ. a par i numero non fit capitulum & ſi aliquid fieret, fierẽt duo capitula. qđ eſt impoſſibile, & iõ de nouo eſt eligendum, vt ar. ff. de iureiu. qui per ſalutem. Alij dñt, ꝙ ſuperior põt gratificare. ſed certe iſta gratificatio non tenet viam ſcrutinij, & iõ prima opinio verior eſt. ff. de ſtipu. ſer.
7 l. perinde, in rõne ſui. † Quæro, ſi non valet electio, vtrũ electores poſſint eligere iterato. dic ꝙ ſic, ſi habent electionem iure proprio & perpetuo, niſi eſſent priuati per l. a iure ſuo. Sed ſi iu realieno, tanq̃ nudi compromiſſarij eligunt, ſi quidem non ſeruãt formam mandati, iterum pñt eligere, ſi ſeruant formã: tunc ſi ex alia cã non ſubſiſtit electio, non pñt iterato eligere, ita dicit Cy. ff. de iureiu. l. qui per ſalutem, & probatur in ca. ſi compromiſſarij, lib. 6. eo. ti. Sed vr̃, ꝙ tamdiu durat mãdatum, quamdiu ſit conſummatum de iure, vt no. Inn. in c. in lr̃is de õffi. deleg. ſed ibi non loquit in electione, ſed in prouiſione. Et no. ꝙ ſi electio tenet, ϙſumit ius eligẽdi. ff. de ϙpcu. l. ſi is qui Stichum. † Quæro de electione Papæ, b qualr debeat fieri? Rñd. a
b duab. partib. Cardinaliũ non cõputato electo. dicit dñs Goffr. in ſumma, ꝙ Cardinales pñt illi decretali renũciare, & ſtatuere ϙcorditer, ꝙ electus a maiori parte ſit Papa. Sed quid ſi dr̃, ꝙ eſt electus per metum, quis erit huius rei iudex? rñ. ille, cui committitur tutela Cardinalium, vt no. Stephanus in c. ne Ro-
9 mani, in cle. eo. ti. † Quero, quotuplex ſcrutinium requirat̃ circa electionem? Rñ. triplex, quod dic vt per Goſ. in ſum. huius titu-
10 li. † Quæro, an ꝑ elec. præſumatur? rñdeo ſic, ſi forma eſt ſeruata, alias non, niſi electus ſit confirmatus, vt ĵ. eo. cum nobis.
11 p Inno. † Dicit Hoſt. ꝙ ſi per negligentiam non eligentiũ fit deuolutio ad ſuperiorem, ſuperior hẽt eligere, non ϙferre, & iõ eſt neceſſaria cõfirmatio, quam faciet ipſemet diuerſo iure. nõ enim in diem incidit, ar. ff. de bo. poſ. l. ſed cum prono. & ſi cõfirmaret, & non eligeret, non valeret, ꝙ ſi eligeret, & non confirmaret, non ſufficeret, & vtrũque dẽt facere intra ſuum tps, de ſup. ne. præla. c. dilecto, in nouella. Dicit Ber. ꝙ electio non põt acceptari ante p̃ſentationem. C. de conſulib. l. ſancimus, p Bar. & no. tria. ſ. eligere, confirmare, & demum ſequit ingreſ-
12 ſus officij. ff. de ϙdi. & dem. l. Publius. † Quæro, an nominatio ſit electio? rñ. ꝙ aliqñ ſic, aliqñ non, de appel. l. nominationes. C. de decur. l. nom nationum forma, lib. 10. nã ſi haberẽt, quę ſunt electionis, ſunt electi, ſi non, tunc non. Item no. ꝙ electio dat principium, confirmatio pfectionem, ingreſſus officij poſſeſſionem.
13 † Et ſcias, ꝙ iuriſdictio eſt quid pfectum, & ideo nõ
14 competit ante confirmationem. † hæc cõfirmatio in magiſtratib. populi non ptinet ad populum de iure cõi, quia apud populum non eſt iuriſdictio plene formata, põt tñ competere de conſuetudine p̃ſcripta. Itẽ de priuilegio imperatoris, vel regis, vt hic ꝓbat̃, & in Auth. de defen. ciui. §. iterũ, & §. ſeq. ſunt aliq electiones rerũ pſonarum, & mixtæ, quę cauſant plerunq; ex oratione alternatiua, vel diſiũctiua, vt ff. de iure do. l. plerunq;. §. fi. Q̃que ex l. ꝓuidentia, vt in auth. habita. C. ne filius pro patre. qñq; ex remediorum affluentia. ff. de leg. 2. l. cum filius. §. de narijs. ff. de pac. l. reſcriptum. §. ſi facto. qñq; ex pluralitate tribunalium. ff. qđ cer. lo. l. nõ vtiq;. ſed hoc eſt extra materiã nr̃am, & iõ non ꝓſequor. & quedã electio, quę fit à fortuna, vt in diuina ſcriptura, ibi, cecidit ſors ſup Matthiam. C. cõia de leg. l. fi. in pr. n. & non eſt aliud, niſi quidam euentus p̃ter rõnẽ & ϙſiliũ humanum, & dr̃ fortuna, vt l. 3. de adm. rer. ad ciuitatẽ ptinen

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde per quæ ſigna cognoſcatur collegium, Rom. conſi. 436. & quæ requirantur vt dicatur collegium. Fel. in c. in noſtra. col. 23. de reſcr. & a quibus conſtituatur. Feli. in cap. accedentes, de præſcr. vbi late.

b Vinc. God. Adde cautelam in electione Papæ poſitam per Pan. in c. Cumana. co. 1. ver. 6. no. de elect.

SVMMARIVM.

1 *Electio prælati ſpectat ad ipſam congregationem.*
2 *Electio fienda a pluribus, vt ſingulis, valide impletur a ſingulis ſeorſum, ſecus ſit vt ab vniuerſis.*
3 *Congregationem duo homines faciunt.*
4 *Collegium quot faciant.*
5 *Collegij ius licet ĩ vno ſuſtineatur, nihilominus is nõ põt ſemetipſum eligere.*
6 *Res ſuſtinetur facilius quam de nouo creetur.*
7 *Mortuis oĩbus de collegio, vel ciuitate, an deſinat eſſe collegiũ, vel ciuitas.*
8 *Quot homines faciant vniuerſitatem caſtri, vel villę.*
9 *Plurium priuata ſocietas collegium non facit, ſed publica authoritas.*
10 *Epiſcopus habet prouidere de rectore, vel clerico perpetuo, vbi collegiũ nõ eſt.*
11 *Collegium ſi Papa funditus deſtruat, & tandem tractu temporis illud Papa integrat, an rector antiquus recuperet rectoriam.*
12 *Collegiũ penitus deſolatũ, et poſtea reparatũ, an ſit vnii & idẽ, an vero nouũ.*
13 *Extrema vbi valida ſunt, media tempora non curamus.*
14 *Quot homines faciant gentem.*
15 *Quot homines faciant notorium.*
16 *Gregem quot animalia faciant, & paſtor gregis dicitur etiã qui alienas oues paſcit vt proprias.*
17 *Paſtor dicitur ab actu officij, non a prædominio rei.*
18 *Ouibus legatis, an legatus intelligatur: & ſeruus ouibus deputatus.*

CAP. PRIMVN.

a 1 NVllus. a Congregatio dẽt ſibi eligere prælatum, a ĩr electus repellit̃. † No. ꝙ in eccla, vbi ẽ ϙgregatio, ad ipſam ϙgregationẽ ſpectat p̃lati electio. no. ꝙ duo, vel tres faciunt ϙgregationem. Vñ in euangelio, cũ duo, vl̃ tres fuerint ϙgregati in noĩe meo, ego ſum in medio eorũ. dicit grãmaticus, Da ϙgregãdi, vt ſiẽ. Ergo
2 p ϙriũ, da diſgregãdi, vt ſeorſũ. † Cõgregatio aũt dẽt eligere, ñ diſgregatio. tñ ſi electio ptineret ad ſingulos, nõ ad vniuerſos, teneret qđ fit a ſeorſũ & de p ſe ab oĩb. l. fin. ff. cõia p̃d. & ff. de
3 ſer. ruſt. p̃d. l. p fundũ. dixi de ϙſt. c. cũ acceſſiſſẽt. † Quero, quot
4 hoĩes faciũt ϙgregationẽ? dicit gl. ꝙ duo. † Quæro, quot faciũt collegium? dicit glo. ꝙ tres. aduerte, ꝙ aut loquimur de congregatione collegiali, aut de ſimplici. Primo caſu idem eſt congregatio, & collegium. Secundo caſu nomen ϙgregationis eſt magis

---

ADDITIO.

a An diſpoſitio iſtius c. poſſit tolli per contrariam conſuetudinem, uide per Pan. poſt Doc. in c. 2. de in integ. reſti.

BIU Cujas

magis generale, q̃ nomen colligij, qa nomẽ collegij ex vniuerſo ſumitur, & alicui certo nomini eſt ſubiectũ. ff. de vſucap. l. rerum mixtura, & loco vnius perſonæ habetur. ff. de fideiuſ. l. mortuo. ff. qđ met. cau. l. metum. §. animaduertendum. ſumit ergo collegiũ & ꝯgregatio ex pluribus differentibus numero, ſed collegio attribuit ex ītellectu ſignificatio ꝯpletiua, quæ ex vniuerſo ſumit nõ tã voce, q̃ ſignificatione. ff. de re. dub. l. ſi is q ducenta. §. vtrum, & l. quod maior. ff. ad muni. Quæro, vtrũ duo faciant collegiũ? & vr̃ q nõ tm̃ duo, ſed vnus, quia ius collegij remanet in vno, vt ff. quod cuiſ. vniuer. no. l. ſicut. §. fi. gl.
5 dicit ꝯriũ, † vnde ſi in eccleſia eſt vnus ſacerdos, & vnus alius clericus ꝓpetuus, & ꝓbendatus, & mortuus eſt ſacerdos, clericꝰ nõ eliget ſacerdotẽ, nec eꝯ, qa ibi nõ ẽ collegiũ, nec ſupuiuẽs põt eligere ſeipſũ, qa nemo põt oriri a ſeipſo, vt no. j. eo. c. licet de uitãda, in nouel. hoc naturalẽ intellectũ hẽt, qa electio actiua eſt in eligente, paſſiua in electo eſt, & iſta tanq̃ inter ſe oppoſita in eodẽ ſubiecto non cadunt, arg. ff. pro ſuo. l. ſi ancillã, & l. 2. ff. de ſtipu. ſer. man. l. ſi mãdauero. §. ſi tibi. ff. de ꝓcu. l.
6 licet. §. pe. † Ex his ꝯcludit, q ẽt ſi ſacerdos, & clericus viuant in humanis, tm̃ non poſſunt eligere tertiũ, qa non ſunt collegiũ,
7 niſi olim fuerint, qa res de facili in ſua natura ſuſtentat potius q̃ de nouo in nouã naturam creetur. † Sed qd ſi oẽs ſunt mortui, nunqd deſinit eſſe collegiũ? & vr̃ q ſic, qa mortui nõ poſſunt eſſe ſubiectum alicuius qualitatis, vt ff. de ope. libe. l. qui libertinus, §. poſthumus. dic q aut non eſt ſpes reparationis, & deſinit eſſe collegiũ, vt ff. de leg. 3. l. pater. §. Tuſculanus. nã & ciuitas deſinit eſſe, ſi oẽs ſunt mortui, & non eſt ſpes, q vnq̃ habitetur. & licet remaneant muri, tm̃ non eſt ciuitas, ſicut arbor nõ eſt arbor, licet remaneãt radices, vt no. ff. de act. & obl. l. obli
8 gationũ fere. §. placet, & no. infra eodẽ, c. licet can. li. 6. † Quæro, quot homines faciant vniuerſitatẽ caſtri, vel villæ. Reſpon. q qu nque, vt C. de teſt. l. fi. vnde ſi ſtatuto cauẽt, q villa teneat emendare damna commiſſa in ſuo territorio, & in uilla non ſunt quinque viri. i. patresfamiliæ, non comprehendit in ſtatuto. Sed ecce ſunt decem ſcholares ſocii, nũq d faciant collegiũ? rñdeo q nõ, qa collegiũ dẽt hr̃e caput. i. ꝓpoſitu, & cæteri ſunt mẽbra, ſufficit tm̃, q ita ordinatũ ſit, q habeat ꝓpoſitum. hoc patet, qa ꝓpoſito mortuo nihilominus ẽ collegiũ ſua ſignificatio.
9 pſeuerans, vt hic. † Cõclude, q priuata ſocietas pluriũ non facit collegiũ, ſed publica authoritas, licet glo. videat dicere ꝯriũ
10 in lege prima. §. qbus. ff. qđ cuiuſq; vniuer. nomi. † Et no. q vbi nõ eſt collegiũ, eps hẽt ꝓuidere de rectore, vel clerico ꝓpetuo, quia omnium eccleſiarum principalis cura ptinet ad eũ. Si eccleſia haberet patronũ, eps deberet expectare ꝓſentationẽ patroni. & adde, q ī no. Archi. o. q. 1. c. 1. vbi omnino videas, & j.
11 c. c. ſciant cũcti, ſup verbo, ſpectat. lib. 6. † Pone, quoddam collegiũ eſt fuditus deſtructum a Papa, tandem tractu tẽporis illud collegium Papa reintegrauit, nũq d rector antiquus recuperat rectoriã? d i c q nõ, j. eo. c. in gl. no. ergo, & videtur q nõ, quia rectoria ſimilis eſt ſpõſæ, q̃ non recuperat, q quodammodo ſurrexit a mortuis, vt ff. de cap. & poſtli. reuer. l. nõ vt a patre, qa nouus hõ eſt, vt ff. de adimen. le. l. ſi ſeruo. ff. de ꝯdit. & demon. l. ītercidit. In ꝯriũ vr̃, qa videmus, q pater recuperat patriã poteſtatẽ. C. de ſen. paſ. l. fi. & res publica recuperat ſuum ciuẽ, c. ti. l. 1. & q cqd nõ reperit in aliũ tranſlatũ, ad hoc. ff. de ma
12 numiſ. teſta. l. Ariſto. † Quæſtio ſtat in hoc, vtrũ collegium penitus deſolatũ, poſtea reparatũ, ſit vnũ & idem, an vero ſit nouũ. & qõ vtilis eſt ꝓp ca. vlti. de reſcrip. in cle. Sicut qñ teſtator reuocat teſtamẽtũ ſuũ, & deinde redit ad illud, nouũ teſtamẽtum eſt, ſi ꝓ ſe ſubſiſtere põt ff. de ſecun. tab. l. q ex liberis. §. teſtõ. ſic dicã in ꝓpoſito, q eſt nouum monaſteriũ, ff. de pact. l. ſi vnus. §. pactus, ver. ſed ꝓficiet. Nã ẽt ſi remanſiſſent q̃dã reliquiæ in materia, puta muri & campanile monaſterij, tm̃ hoc eſt ſimile corpori hominis mortui, vbi nõ eſt ſpiritus, nec ſubſtantia. ego puto, q in materia prima remaneat virtus ad reſumẽdũ eãdem formã, vt no. ff. de leg. 3. l. q̃ſitũ. §. illud, & l. deferre. §. fi. cũ l. ſeq. ff. de iure fiſ. De hoc ẽt no. gl. ī. d. l. ſicut. §. fi. q̃ omnino videas. Quædã enim remanẽt in virtute informabili, q̃ ſunt deſtitutæ virtute informante. ff. de ſer. vrb. ꝓd. l. ſeruitutes. §. ſi ſublatum, & l. eum debere, & ff. de rei vendi. l. ſi nauis, & ff. de ꝯhen. empt. l. æde ſacra. ff. de pig. Paulus. Dic, q ſi iſte rector nõ tranſiuit ad aliã rectoriã q debeat gaudere prima, alias non, ar. ff. de aſſeſſ. l. diẽ functo. & tm̃ verum eſt, q nouum eſt monaſterium, ſed nõ ꝓ omnia nouum, quia ſubrogatũ loco antiqui monaſterij, & illo reſpectu inſtauratum. ff. de li. & poſth. l. filio quẽ pater, arg. ff. de dona. inter virum & vxo. ſi donatæ. §. ſi ſponſus. da exẽplũ, ꝓ peccatum mortale anima ſeparatur a Deo, per pœnitentiam reconciliata ea omnia bona opera, & virtutes reſurgunt cum
13 ipſa. † Itẽ eſt ſimile, quia lex dicit, q media tempora non curamus, dummodo habeamus valentiam extremorũ. ff. de hær. inſti. l. ſed ſi in ꝯditione. §. ſolemus. † Extra q̃ro, quot hoĩes faciãt
14 gentem? Bar. dicit, q ad minus debent eſſe quatuor. ff. de proba. l. 1. ſed ibi loquitur de gente naturalis familiæ & cognationis, non de gente, prout eſt quædã collectio hominum ſtudioſa. Vnde dicam, quod tot homines requiruntur, quot in turba.
15 † Quæro, quot homines faciũt notorium? dic vt no. C. de acc. l.
16 ea quidem, ꝓ Cy. † Quæro, quot animalia faciant gregem? ſolue, vt in gl. tm̃ ſcias, q paſtor gregis dr̃, q paſcit oues etiam alienas vt ſuas. ff. de rei ven. l. Marcellus. Et eſt arg. ad abbatẽ, qui in monaſterio bona credulitate & fide retinet monachum alie-
17 nũ, credens eum eſſe proprium, vt ſit ſub eius regimine. † Paſtor dicitur ab actu officij, non a prædominio rei, & iõ non requirit dñium hęc vox, ſecus, q̃ genitiuus ſignat actum maioris potẽtiæ, vt mutare ſtatum rei, vt ff. de reli. l. 2. §. in locum. & cum dicimus, iſte eſt paſtor eccleſiæ, ſignificamus actum nobilis officij, & intelligitur de eo, qui præeſt dignitati, nam præ-
18 eminentiam, ſeu prælaturam ſignificat iſte ſermo. † Cum teſtator legat oues ſuas, vtrum videatur legare ſeruum ouibus deputatum? dic q non, & eſt argu. q nomine monachorum non contineatur abbas. ff. de lega. 3. l. ouibus.

SVMMARIVM.

1 *Populus an debeat Epiſcopum, vel alium prælatum eccleſiæ eligere.*
2 *Literis populi non creditur.*
3 *Electio facta ad clamorem populi quare non valeat.*
4 *Deo diſplicet qui populo placet.*
5 *Statutõrum nomina, an neceſſe ſit exprimi in legib, & ſtatutis, & cõſuetudinib.*
6 *Electionem ſpontaneam an vitiet timor, & rumor ſtatim ſuperueniens.*

CAP. II.

1 OSius epiſcopus. † Populus nõ debet epiſcopũ, vel alium prælatũ eccleſiæ eligere. Caſus. dixit Oſius epꝰ in concilio, ſi aliquis literas populi acciperet, ꝓ quas literas populus in ſuũ ꝓlatum petat ipſum, quia præſumptio eſt ꝯ epm, q ꝓ curauit voces populi, talis electio reprobat, & ſic electus careat
2 eccleſiæ ſacramẽtis, niſi pœnituerit. ſynodus rñdet, placet. † Non nõ credi literis populi. No. q ꝯ vulgum ſunt malæ præſumptiones. Item in populo ſunt multi, qui corrumpuntur de facili.
3 † Item no. q electio facta ad clamorem populi non valet, qa clamor impedit animum, ne poſſit diſcernere æquum. ff. de appe. l. ſi ꝓſtat. ff. qui, & a quibus. l. ſi priuatus Nihil enim recte geritꝰ, ſi cum clamore vincitur, argu. ff. de hæred. inſti. l. fi. Item no. q
4 qui placet populo, diſplicet Deo, quia populus a eſt docendus,
a & non ſequendus. Itẽ no. a cõiter accidentibus ſumi quodammodo regulã ꝓſumptiuã. Itẽ no. q vbi electio fit per clamorem ꝓcedentẽ & inſtantem, præſumit q iſte clamor fuerit cauſa fi-
5 nalis eligẽdi, ẽt ſi fiat ꝓ debitos electores. † Vltimo no. illud verbum, ſynodus reſpondit. nam eſt argum. q in legibus, & ſtatutis, vel conſuetudinibus non ſit neceſſe exprimi nomina ſtatuẽtium, vel q ipſi ſtatuentes ſubſcribant, qa ſi requireret ſubſcriptio, requireret nominatiua expreſſio ſingulorum. Hinc eſt, q in alienationibus, & inſtrumento debẽt exprimi nomina, quia publicum inſtrumẽtum ſuccedit loco ſubſcriptionis teſtium,
6 vt l. fi. C. de uẽden. reb. ciui. li. 12. & iſta eſt doctrina Archi. † Extra quæro, quid ſi ꝓcedente electione ſpõtanea ſtatim interueniſſet timor, & rumor? reſpondeo non uitiari, quod ꝓfectum eſt: ſicut ſi ſtatim ꝓueniſſet furor, vt ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iu. l. patre furioſo. vel mors naturalis, quæ omnia ſoluit, licet aliquando transferat radices obligationum, vt no. Cy. C. de pac. l. pacto ſucceſſorum, & l. hæredibus. ff. de dona.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q appellãtione populi, non venit clerus, niſi in fauorabilibus, Dec. in c. 1. de præben. & dig. Hinc eſt q hic non debeat de populo intelligi, in quo reperiuntur clerici.

SVMMARIVM.

1 *Bona fama & mala inſpicitur in loco conuerſationis.*
2 *Confirmationes Doctorum fiunt ex debito, non ex gratia pura.*
3 *Beneficium non impendit qui facit debitum.*

CAP. III.

1 POſtquam. Electus debet confirmari, ſi non ſit, quid electum impediat, & de eius vita & morib. inquiri debet, ubi conuerſatus eſt. No. quod bona fama & mala inſpicitur in loco conuerſationis, ſupple. i. delicti, vel contractus. C. vbi de crimi. agi opor. l. 2. ff. de re mil. l. non omnes. §. a barbaris. ergo de fa-
a ma debet inquiri, tamen fama a quę orta eſt a ſuſpectis, & conſpiratoribus, non dicitur fama, ſed vocatur calumnia. ff. de adulte. l. miles. §. pe. tex. valde no. & fama, quę eſt generaliter in loco conuerſationis, prefertur cuilibet alij famę, ut hic,
2 quod eſt notabile. † Vltimo no. q confirmationes electorum fiunt ex debito, non ex gratia pura, quia vbi vinculum & obligatio eſt juris publici, executio gratiã nõ hẽt, vt l. ꝓxime. ff. de ritu

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, q fama ſola ſine alijs indicijs non probat etiam ea, quæ ſunt probatu difficilia, ſi agatur de magno præiudicio, Ruy. conſi. 113. nu. 8. lib. 5. Et qualiter fieri debeat probatio famæ, Ruy. conſi. 52. nu 7. lib. 5.

BIU Cujas

ritu nup.† qa non impẽdit beneficiũ, q facit debitũ.a ff. de hæ
a re.instit.l.si seruo fideicommissaria.§.1.& l.vnum ex familia, in prin.ff.de leg.2. Omnis electus dicitur inuitatus.infra eo. ca.cupientes.§.1.in gl.subaudi,lib.6.

ADDITIO.

2 Non impendit beneficium,qui facit debitum. Alibi dicitur, ꝙ qui facit illud,ad quod per legem obligatur,nõ dicitur conferre beneficium.l.proxime.ff.de ritu nup.l.vnum ex familia.§.si de Falcidia.ff. de lega.2.l. si seruo fideicommiss.ff.de hære.instit.hinc dicimus,ꝙ in necessitatibus nemo liberalis existit, l.rem legatam,in fi.ff.de adi.leg.quemadmodum econtra, qui exequitur dispositionem iuris,non dicitur partem grauare,ca.nouit,de appel.Parona.

SVMMARIVM.

1 *Spiritualia conditionem recipiunt,& conditio quatuor modis dicitur.*
2 *Modus quandoque est adiacens determinatio dispositionis,quandoque voluntaria adiectio.*
3 *Conditio an obliget.*
4 *Iuramentum fidelitatis,& obedientiæ debet præcedere inuestituram corporalem.Fidelitatem iurare qui teneatur.nu.5.*
6 *Iuramentum omne verba desiderat,quia verbis contrahitur.*
7 *Conditiones quæ impediant,uel non,legatorum transmissionem,remissiue.*
8 *Pallium debet sumi de manu Papæ.*

CAP. IIII.

Significasti. Electo in archiepiscopum sedes apostolia non tradit pallium nisi primo fidelitatis, & obediẽtiæ p̃stet iuramentũ. Casus, Papa misit palliũ tradẽdũ sub ꝺditione, admiratus est rex, & sapiẽtes regni tribus rationibus, primo qa nec ꝙsuetũ.secundo,qa non iure cautũ. tertio, qa iurare ꝓhibitum. Papa dicit,ꝙ Christus nõ tradidit Petro potestatẽ, quin apponeret cõditionẽ,& ꝙ tale iuramentũ est licitum & necessariũ.
† No.ꝙ spiritualia ꝺditionẽ recipiunt.dr aũt conditio quatuor
8 modis,Primo, qa ꝺditionaliter profert.ff.de ꝺdictio.inde.l. qui ꝓmisit.secũdo,qa regrit ad realitatẽ actus.ff.de ver. ob.l. interdũ.ff.de ꝺdi.& dem.l. 1.in fi.Tertio mõ dr ꝺditio onus annexũ a iure,vt hic,& C.de p̃cibus impe. offe.l. vniuersa. Quarto mõ dr cõditio modus,& hic est duplex,scilicet intrinsecus, vt lego tibi decẽ, vt ea restituas Titio.& extrinsecus,vt lego tibi decẽ, vt geras negocia filij mei, vt ff. de ꝺditio. & demon.l.qbus diebus. §. Termilius.† Est aũt modus qñq; adiacens determi-
2 natio dispositions,qñque voluntaria adiectio. C. de sen. & interl. l.cũ eorum.& scias,ꝙ interdũ tacita ꝺditio tantum suspendit, q̃tũ expressa,vt singulari.no.ff.de pac.l.itẽ qa.† An ꝺditio obli-
3 get,dic ꝙ sic,si ꝓtineat intra se obligationis substãtiã, vt numeratio pecunię.C.de nõ num.pecu.l. fin.l. certi ꝺdictio.§.qm̃.ff. si cer.pet. secus,si nõ ꝓtinet in se obligationis materiã,vt si Capitoliũ ascẽdero.l.si qs,de iureiu.& l.ex placito,de rer. ꝑm.ĩ gl.
4 † Itẽ no.ꝙ iuramentum fidelitatis & obedientię debet p̃cedere
5 inuestiturã corporalẽ.† Itẽ no.ꝙ p̃latus tenet iurare fidelitatẽ. Idẽ in quolibet,q suscipit insulas dignitatis, vel administrationis.Itẽ oẽs ciues, quos rebellio fecit suspectos, vt ĩ Auth. de pace Cõstãtiæ.Itẽ oẽs vasalli durãte feudo.Itẽ rectores ciuitatum. Itẽ tabelliones,& numularij.Itẽ milites stipendarij. Itẽ custos portarũ,& similes.Itẽ tutores,curatores,orphanotrophi iurant officiũ suum fideliter exercere. C.arbi.tute.l.fi.C.de admini.tu
6 to.l.fi.de edendo.l.quædã.§.numularios.† Et no.ꝙ omne iuramentum ꝑprietatem, ideſt, qualitatem verborum desiderat, quia nõ ꝯhitur ꝓsensu, sed verbis,arg.a ꝺrio sensu. ff.de act.& oblig.l.consensu.Item nota, ꝙ legis dispositio simoniam non committit,sed quid fiendum insinuat.Item no. ꝙ Deus est fac-
7 tor conscientiarũ.† Item no. ꝙ aliorum conscientias non videmus.Glo.tangit hic, quæ conditiones impediant transmissionem legatorum, & quæ non.sed adde quod dixi. ff. de lega.
8 1.l.hæc verba, in mea solenni lectura.† No. ꝙ pallium debet assumi a corpore beati Petri,ideſt de manu Papę,vt patet ibi, dũ dicit, nostræ insignia dignitatis,& expone sic,a corpore, ideſt a manu.nam est de corpore. Nam,vt ait philosophus, manus sunt organũ organorũ. Alibi accipit manus ꝑ potestate,alias dominio,& authoritate.l.manumissiones,ff.de iust. & iure.Vltimo no.ꝙ ille,q petit insignia,dẽt præstare solita iuramenta.

SVMMARIVM.

1 *Eligi non dẽt de rigore ille,qui fuit schismaticus,ꝑꝑ infamiã præcedẽtis uitę.*
2 *Schisma vnde dicatur.*
3 *Schismaticus per absolutionem recuperat honorem,& administrationem.*

CAP. V.

Via diligentia. Schismaticus, qui redit ad vnitatem ecclesiæ, si in eꝑm eligit, de iure cassabit, sed dispensatiue poterit ꝓfirmari,salua debita iustitia & reuerẽtia superiori
1 ecclesiæ debita.† No.hic,ꝙ ille,q fuit schismaticus,ꝑꝑ infamiã p̃cedẽtis vitæ de rigore nõ est eligẽdus,sed dispẽsatiue ꝓfirmandus.No. ꝙ legatus de latere põt ꝓfirmare electiones episcopo rũ,& archiepiscoporum.No.illa verba, salua debita iustitia, & reuerentia,quæ verba habent vim protestationis, ſm gl. Adde
2 qd̃ no.in Itẽ Labeo,in glo. parua.ff.fa.ercis.† Quæro, vnde dr schismar̃ndeo a scissura,qa q schismaticus est libenter diuid, ret inconsutilem tunicam domini, si posset.No. ꝙ ordinatus e schismatico nõ põt ꝓmoueri.No.ꝙ ecclesia Aqleiensis ꝑꝑ dea lictũ p̃lati nõ ꝑdit honorificẽtias suas,qa delictũ p̃sonæ nõ no
3 cet ecclesię. † No. ꝙ licet schismatici sint excommunicati,tñ post absolutionem recuperant honorem, & administrationẽ, & ideo recuperant etiam famam,secundum Ber.

SVMMARIVM.

1 *Concordia quando sit plena.*
2 *Dictio,absque,est remotiua.*
3 *Annus Põtificatus incipit ab ipsa electione.electus statim potest sẽ prescribere in Pontificem.*
4 *Verba hæc,absque vlla exceptione,glossationem non recipiunt.*
5 *Verbum,habeatur,super vero positum notat veritatẽ,super ficto fictionem.*
6 *Contra naturam prolatus sermo fictionem inducit.*
7 *Ineligibilis an sit omnis,qui non obedit Papæ.*
8 *Electus in Papam an computetur in numero duarum partium.*
9 *Papæ an possit opponi,quod est hermaphroditus,vel mutus,vel surdus.*
10 *Cardinalibus sponte vel dissplicenter se Papã elegisse dicentibus,an credatur.*
11 *Intellectus ad l.1.ff.quod met.cau.*
12 *Cardinales an possint cogi ad eligendum Pontificem.*
13 *Cardinales absentes an debeant expectari per decem dies.*
14 *Cardinalis absens si renunciet voci,an possit eam reassumere.*
15 *Ratio non est exquirenda de singulis,sed de vniuersis.*
16 *Concilium an possit statuere,quod Papa possit sibi eligere successorem.*

CAP. VI.

Licet de vitanda. In Papam non est aliqs assumendus, nisi duæ partes Cardinaliũ vocẽ eligẽdi habentiũ in eũ consentiũt,& electus a duabus partibus est verus Papa.
1 Ibi,de cõsilio,vide qd̃ no.in c.sup eo,de hær.li.6.in nouel.†Ibi plena ꝯcordia,colligę,ꝙ nõ est plena ꝯcordia, nisi oẽs cõcordẽt nemine diserepante,licet sufficiẽs ꝯcordia sit ꝯcordia duarũ partiũ.Et sic est differentia inter plenã,& sufficiẽtẽ,patet,qa
a plenũ est ꝑprie a cui nil addi põt. C. de epis. & cle.l. raptores.ff.
2 de rei ven.l.Iul. in fi.Ibi,absq;,simile.ĩ.eo.c.si qñ. lib.6. †Et no. ꝙ dictio,absq;,est dictio remotiua,& sub ista dictione,absque, plerunq; aduocati formãt capitula in causis, volentes deducere merã negatiuam ad firmandũ modũ ꝓbãdi. & scias, ꝙ non põt cautela verborũ rei naturã mutare,vt no.in c.fi.de rescr.in
3 cle.† Ibi,Pontifex,ergo statim,cũ est electus in Papã,incipit annus Põtificatus,& põt p̃scribere se in Pontificẽ. de hoc in data sexti libri ꝑ Io.An.Sed nunquid põt opponi, ꝙ elegerunt successorẽ uiuente Papa,cũ forte crederet mortuus vel esset ita tẽpestate maris oppressus,ꝙ euadere non poterat?rñdeo, nõ valet electio,qa viuus est nõ solum, qui uiuere põt, sed qui mori põt,vt ff.de manu.test.l.qui duos.vnde nõ est mortuus, cui de vltimo vitæ ſpũ aliquid supest,hoc no.gl.in c. commissa. ĩ.c.li. 6.& uide qd̃ no.ff.de ꝺfes.l.is q Sticho. Ibi, exceptione,puta ꝙ vxoratus.79.di.si quis pecuniam, vel ꝙ monachus.18.qõ.2.q̃
4 sit.Et no.ꝙ hæc verba,Absque vlla exceptione, glossationẽ nõ recipiunt, nec superadditum intellectum. excipit hæresis,de qua põt opponi,qa istud ꝑprie non est excipere,sed nullũ esse.
5 † Ibi,habeat,supple,& sit,qa verbũ,habeatur, positũ sup vero significat veritatẽ,& si sup ficto, significat fictionem, & facit ad qõnem statuti dicentis,ꝙ mercatores forenses,ꝑ ciuibus ha
6 beant:qa denotat similitudinẽ,nõ veritatẽ,† quia ꝯ naturã sermo ꝑlatus fictionẽ inducit,ẽt si dicat habeatur,& sit,arg.ff.de li.& posth.l.filio,quẽ pr.si igit gentẽ ꝯsideres.i.patriã, fictio est, si merã ciuilitatẽ põt esse veritas,vt hic,& no.ꝑ Bar.ff.de vsuc.l.
7 si is,qui ꝑ emptore.† Nunqd omnis,q nõ obedit Papæ,est ineligibilis? Rñ.licet nõ sit hæreticus,qa credit in symbolo, nec sit schismaticus,qa creditĩ verã ecclesiã militãtẽ, tñ impostulabilis est,& multo fortius ineligibilis.tñ,qa cõtemnit claues,punit a clauibus.ĩ.ti.prox.c.1.hæreticus nõ credit in ecclesiã triumphantẽ.Schismaticus nõ creditĩ ecclesiã militãtẽ, sed q credit, tñ ꝑꝑ supbia intumescit,vt tyrannus, vel ꝑ ignauiã, vt asinus, vel ꝑ malitiã ut vulpis,hic nõ est hæreticus,vt no.ĩ.e. generali, in gl.ꝯfaciẽs,q̃ gl.perpetuo no. Ibi, & receptus.i. intronizatus, siue ammantatus.Ibi,maior concordia,puta decem elegerunt vnũ,octo vnum alium,& de illis octo duo accesserunt ad illos decem. nam ratione accessus,augetur numerus.Ibi,ex hoc tñ, no.speciale in Papa,vt requirantur duæ partes, cũ in alijs electionibus inferiorum prælatorum sufficiat maior pars. Ibi, recursus, no. quod vbi ambigitur de Pontificatu Papæ, nullus põt esse iudex,qa nullus superior, nisi dicamus, ꝙ ꝯcilium debeat

ADDITIO.

a Alibi habemus, quod plenitudo adiectione non indiget.c.si omnia.1.q.1.& uide Albe.de R o.in dictionario suo,in verbo,plenum.
Vinc.God.Adde qũo probetur plenum,Pau.de Cast.consi.132. omissis his.lib. 2.& Alex.consi.72.col.5.lib.1.& consi.151.lib.2.& consi.172.col.5.eo.lib.2.

BIU Cujas

3 beat hoc dubiũ determinare. 70. diſtinctio. ſi forte. † Quærit gl. vtrum electus in Papam cõputetur in numero duarũ partiũ? dicit gl. ꝙ non, qa præpoſitio a, ſignificat ſeparationẽ. ff. de ac, emp. l. rõ. §. fi. & ponitur excluſiue. quia ergo litera dicit, a duabus partibus, non ꝓtinetur ꝑſona Papæ. dicit gl. ꝙ hanc decretalem Cardinales qñque ſeruant, qñque non, dic vt infra e. tit. cle. ne Romani. Videtur, ꝙ ſi Papa eligitur de corpore Cardinalium, quia eligitur de proprio corpore, ꝙ vox ſua cõputet in numero. ſed ſi eligeretur aliunde, quia non eſt Cardinalis, non habet vocem, ſicut ille, qui eligitur in epm, ſi non eſt de canonicis, eius vox nõ poteſt in numero computari, quia q̃tum eſt ad vocem, pro nullo hr̃, ſm Lau. & Io. An. & adde qd̃ no. in regula, infamibus, lib. 6. in nouel. Sed nunquid põt opponi Papę, a ꝙ eſt hermaphroditus, vel mutus, vel ſurdus? rn̄. Cardinales non facerent ita fatuam electionem, & ideo non debet fieri qõ de ambagibus, & ineptijs. Et no. quod Io. An. dicit hic in no uella, ꝙ qñ oportet congregari generale concilium pro facto ſchiſmatis, ꝙ populus, & clerus Romanus hẽt congregare con
9 cilium. † Pone, Cardinales erant in concordia, populus non cõtentabatur, fuit ſuaſum populo, vt facerent rumorem, & ſic ꝑſumeretur electio impreſſiua. Cardinales dicunt ſe ſponte elegiſſe. reſpondeo creditur Cardinalib. quid eꝫ ſi dicunt ſe diſpli center elegiſſe, quod alias non feciſſent, nunquid eis creditur? Reſp. non, ni ſi appareant ſigna veriſimilia & ꝓbabilia, & maxime notoria, quia ꝫ factum proprium non licet venire, niſi fa
10 ctum ſit metus cã, † dicebat edictum prætoris, vi, vel metu, dictio, vi, fuit ſubtracta, quia aut ſupponit pro vi abſoluta, & illa non cadit in actu verbi, vt no. Ioan. And. j. qd̃ met. cau. c. ſacris. vis abſoluta eſt, vt puta ſi qs expelliꝫ de poſſeſſione, vel ꝓijcit in mare. actus. n. verbi in tali ꝑſſura nõ cadit, qa loquela eſt ſuo ſubiecto adeo inhærẽs, ꝙ alteri cõicari nõ põt quo ad eſſẽ tiã, licet poſſit cõicari quo ad virtutẽ, ſicut magr̃ cõicat ſcĩam ſuã diſcipulo ꝑ actũ vocis, & eſt vis, q̃ appellat̃ ꝺditionalis, q̃ nõ eſt aliud, q̃ plica voluntatis ad nõ amatũ, nec deſideratũ. & iſta eſt idẽ, qd̃ metus, & iõ in edicto, qd̃ metus cã, ſupfluit, vel non
11 ꝺgruit dictio, vi. † & iſte ẽ intellectus. l. 1. ff. qd̃ me. cau. Quæro,
12 nũqd Cardinales poſſint cogi? rn̄deo ſic indirecte, vt ꝓpria vo lũtate ꝓcordẽt, nõ aũt vt ꝓcordent in eũ, quem vult populus, vt puta in Martinũ vel Thuſcum, qa hoc mõ libertas vulneratur, vel arctatur, quoties aliqd extraneũ adijcitur, vel detrahit. ff. q & a quibus. l. ſi optio. ff. de ꝺd. & demon. l. Titio centũ. §. 1. tex,
13 valde notabilis, & dic vt in c. vbi periculum. j. c. lib. 6. † Et no. ꝙ decretalis, vbi periculum, dicit, ꝙ abſentes debẽt expectari per decem dies. qd ergo, ſi per rerum naturam, vel per aduerſam fortunam, certum eſt, ꝙ comparere nõ poſſunt? vr̃ ꝙ non ſint expectãdi fruſtra. ff. de ver. ob. l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ff. de ſtatu ho. l. Aretuſa. Nam cã finalis dilationis eſt comparitio. ergo ceſſante cã finali ceſſat dilatio, vt ff. ad Treb. l. a filio. §. alũno. In ꝺrium vr̃, qa qñ dilatio ſignat̃ a lege ſine miniſterio iudicis & abſque iudicis motu, & cauſæ cognitione & ipſo iure, non reducitur ad cauſæ cognitionem, nec ad diſputationem fori, ſed ſeruanda eſt litera legis, prout iacet, nec eſt noſtrum eam præuenire. C. de app. auth. hodie. Item lex ſic ſcripta eſt. ff. qui & a quibus. l. proſpexit. Non ob. l. cum ſtipulatus, quia ibi logtur in dilatione hominis, hic loquit̃ in dilatione legali. ad hoc. ff. ſi quis cau. l. ſi eũ. §. homo ſiſti. & hãc partem approbat gl. in allegato c. vbi periculum. & ſi tu dicis, ceſſante ratione ceſſat lex, hoc verum eſt, vbi generaliter ceſſat, ſecus, ſi
14 non generaliter, vt d. l. proſpexit. † Pone, Cardinalis abſens renunciauit voci, nũquid poſſit eam reaſſumere? gl. tenet ꝙ ſic, quia licet teneat renũciatio, tñ res de facili redit ad naturã ſuã, & qa ius publicũ reaſſumitur. Nã cũ duret dignitas, ergo & of-
15 ficium dignitatis. † Porro rõ legis non eſt exquirẽda de ſingulis, ſed de vniuerſis. ñ ob. ff. de iure patro. l. adigere. §. q̃uis, qa ibi loquitur in rõne ſubſtãtiali, qua ceſſante legis lator non erat facturus ſtatutum. Itẽ qñ apponit dictio, quia vt no. ff. de acqui. poſ. ſi is q animo. Apparet ex ꝑdictis, ꝙ non minus verba, q̃ rõ magiſtralis debet attendi. ff. de vſufru. leg. ſi alij. qa rõ magiſtra-
16 lis non eſt textus legis, ſed opinio quædam Doctorum. † Extra quæro, nũquid cõcilium poſſit ſtatuere, ꝙ Papa poſſit ſibi elige re ſucceſſorem? Io. tenet ꝙ non 8. diſtin. his omnibus. alij dicũt ꝺ. 63. di. Adrianus, quia Cardinales, ad quos ſpectat eligere, poſſunt hoc vna cum Papa ſtatuere. prima uerior, ſi uolunt facere generale ſtatutum de quocũque Papa, qa ius eligendi non eſt apertũ eis, ſicut nec electores imperij vna cum imperatore poſſunt mutare formã pro ſtatu imperij gñaliter conſtitutam.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde huic quæſito ꝙ Papa non poteſt ut ſuſpectus recuſari. & quæ ſit ratio, Ruy. conſi. 30. nu. 41. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Eligendus in epiſcopum, cuius ætatis & qualitatis eſſe debeat.*
2 *Aſſumi non debet ad inferiores dignitates, & ad curam animarum, vel parochialium eccleſiarum, qui non attigit 25. annum.*
3 *Annus quot diebus compleatur.*
4 *Menſis quot diebus finitur.*
5 *Aetas triginta annorum completorum requiritur in epiſcopo facta computatione de momento ad momentum.*
6 *Aetatem temporis momenta conficiunt.*
7 *Diſpenſare an poſſit epiſcopus ſuper ętate.*
8 *Anni diſpenſatio ſuper natalibus, an reſtituat quem natalibus.*
9 *Diſpenſatio ſuper homicidio facta, vnicum non excedit, facta ſuper homicidas, duo non egreditur.*
10 *Epiſcopus quam debeat habere ſcientiam.*
11 *Requiruntur tria circa eũ, qui dẽt eligi in epiſcopũ & qd in Abbatiſſa. nu. 15*
12 *Criminoſus an ineligibilis.*
13 *Vita ſcientię quare præferatur.*
14 *Impedimenta iuris, vel facti, nunquam præſumuntur.*
16 *Eligibilis an ſit prodigus, vel conſtitutus in peccato mortali.*
17 *Poſſeſſio debet eſſe pacifica & principaliter in ſpiritualib.*
18 *Poſſeſſio, quæ paulo poſt adeptionem inquietatur, an dici poſſit pacifica.*
19 *Tradita an dicatur res, quæ ſtatim euincitur.*
20 *Traditio momentanea an ſufficiat ad liberationem.*
21 *Cõfirmatus ſi ſtatim fuit conſecratus, an expectabitur tps de cõſecrãdis epis.*
22 *Suſpenſus ſi quis fuit propter diuerſas cauſas per triennium. tamen ſecunda ſuſpenſio fuit facta pendente primo triennio, an currat ſecundum triennium pendente primo.*
23 *Statuto, quod homicida exulet quinquennio, an qui intra quinquennium duo homicidia commiſit, decennio exulare debeat.*
24 *Citari an debeat is, ad cuius priuationem cauſæ cognitio non requiritur.*
25 *Poſſeſſio a nõ citato auferri nõ põt. Fallit ī emphyteuta, qui a ſuo iure cecidit.*
26 *Pęna ipſo facto impoſita, vel ipſo iure ingruẽs, requirit terminũ cõſumatũ.*
27 *Habere rem quis non dicitur, quam non poſſidet.*
28 *Beneficium curatum, an vacet per acceptationem beneficij non curati.*
29 *Argui qualiter debeat a maiori ad minus, vel econtra.*

CAP VII.

1 GVm in cunctis. † Dicit de ætate, qualitate, maturitate, & ſcĩa, quã debet habere ille, qui eligitur ī epm, quia debet eſſe ętatis triginta annorum perfectorũ, & de legitimo matrimonio conceptus, & vita & ſcientia cõmendabilis vſque ibi, cum vero. Ibi dicit, ꝙ electus & confirmatus, clapſo tempore de conſecrandis epiſcopis realiter adminiſtrans, priora bene
a ficia ꝑdit q̃ ſpectant ad eũ ad quẽ ſpectat de beneficijs vacan-
2 tib, a ordinare, ſiue diſponere, hoc vſq; ibi, inferiora. † Ibi dicit de inferioribus dignitatibus, & de cura animarũ, vel parochialium eccleſiarũ, ꝙ non dẽt aſſumi, q nõ attigit vigeſimũ quintum annũ, licet ſcientia, & moribus ꝓmẽdabilis ſit, vſq; ibi, eũ aũt. Ibi dicit, ꝙ ſi taliter aſſumptus nõ promoueatur ad gradũ ad quẽ eſt aſſumptus, vel ad ſacerdotiũ tẽpore ordinato, debet
b remoueri, b & alij ꝓferri vſq; ibi, nec proſit. Ibi dr̃, q trãſgreſſor huius ꝓſtitutionis non põt appellare vſq; ibi, hoc ſane. Ibi extendit hanc ꝓſtitutionẽ ad ꝑteritas electiones, & ꝓfirmationes qa ꝓſtitutio trahit ad ꝑterita, quatenus reſtat aliquid agendum vſque ibi, clerici. Ibi punit ꝫ faciẽtes vbicunque ætas cæpta habẽt ꝑ ꝓpleta, ibi fauor eſt, aut fictio, aut qa lex vltra ꝑcedit. Et no. ꝙ in priuatiuis ſemp requirit, ꝙ totum tempus ſit elapſum vt j. c. ꝓmiſſa, li. 6. quia lex, q̃ ſtat in finibus tẽporis, & vltra non ꝑcedit, nõ recipit tẽporis diuerſitatẽ. ff. de vul. ſubſti. l. in pupil-
3 lari. † Eꝫ quæro, quot diebus cõpleatur annus? Reſpõdeo. 365.
4 diebus. de punctis horarum lex non curat. † Quot aũt diebus finiatur. menſis, dic ꝙ menſis finit ſm Calẽdariũ occurens, ſm quod decurrit, vt no. j. c. q̃ ſit, ſuper verbo, menſem. dies naturalis eſt 24. horarum, & nomine diei continetur nox, qa deſeruit dici tanq̃ nobiliori, ſed dies, prout diſtinguitur a nocte, eſt q̃diu lux ſolis ſedet ſuper terrã, ita ꝙ ſit apta ad operandum, & diſcernẽdũ, vt no. ff. de fe. l. more Romano. Quæro, qd eſt dicere in tẽporalibus, & ſpũalibus? dic, vt no. j. c. auaritię. lib. 6. Quæ
5 ro gñaliter, quot ſunt tpa? dic vt no. j. eo. q̃ ſit, li. 6. † No. ꝙ in eꝫ requirit ętas triginta annorũ ꝓpletorũ, & ſic ꝓputatio ſit de mo-
6 mẽto ad momẽtũ, qd̃ eſt gñaliter verũ, † qa ętatẽ temporis momẽta ꝓficiunt, vt ff. de minori. l. 3. §. minorẽ. fallit tñ rſa, ubi lex, uel canon vltra nõ ꝑcedit, qa aliqñ lex vltra ꝑcedit, ꝙ annus cęptus ꝑ ꝓpleto hr̃. ff. ad Treb. l. q filium. §. Sabinus, & j. e. §. in-
7 feriora. † Sed nũqd ſup ætate poſſit eꝑs diſpẽſare? dic vt in ca. 1. de æta. & qual. lib. 6. & nunquid eꝑs ſine capitulo, no. j. eo. cap. cum ex eo, in glo. licet igitur, lib. 6. Et nunquid diſpenſatio facta cum cauſa poſſit reuocari? dicit gloſ. ꝙ non in eod. ca. &
8 gl. † No. ibi, In ſeptennio, an anni diſpenſatio ſuper natalibus, quæ eſt communis iuris vulneratio, reſtituat quem natalibus,

ADDITIONES.

a Quid aut in abbate, an vacent eius beneficia ante benedictionem, an vero requiratur benedictio, ſicut in epiſcopo requiritur conſec. vt hic in tex. vide Oldra. conſi. 14. vbi concludit, quod non requiritur benedictio, & idem tenent canoniſtæ communiter in c. de multa, de præben.

b Vinc. God. Adde an eꝑs qui intra debitum tẽporis non fuit cõſecratus, ſit remouendus, Ruy. cõſ. 153. nu. 1. & 5. li. 4. Quid ſi ob eius negligẽtiã, ibi. n. 9. 11. & 13

BIU Cujas

bus. dic q̃ nõ, sed elidit defectum natalium in eum casum tã-
tum, super quo inuenit dispensatũ, de filijs p̃sbyterorũ, c. 2. lib.
6. nec est extendenda, qa non debẽt plura inconuenientia cu-
9 mulari, eo. tit. li. 6. c. j. † & iõ si Papa dispensat super homicidio,
nõ dr̃ dispensare super duobus homicidijs, vel super vno ho-
micidio & tractatu alterius homicidij, & si dispẽsat sup̃ homi-
cidijs non intelligitur dispensare super tribus. & est rõ, qa sin-
gularis locutio vnico est cõtenta, pluralis duobus, vt in regula
iuris, & ff. ad Trebel. l. fi. No. q̃ in episcopo requiritur scientia.
10 † Sed nunquid sufficit, q̃ sit vnus magnus grammaticus? rñ. ta
lis dẽt esse scientia, q̃ debeat scire soluere qõnes, quę habent
ventilari in curia sua, & in hoc Canonista præfertur physoso-
pho. facit qđ no. Inn. s̃. eo. volumine, in prooemio. sufficit autẽ,
q̃ sit bonus theologus, licet nõ studuerit in iure canonico, for
te quia est frater minor, alioquin nullus frater minor posset es-
se episcopus, quod est falsum. de hoc j̃. de consanguini. & affi.
11 c. j. fm Host. † Et no. hic requiri tria circa p̃sonam, scilicet q̃ ꝑ-
pleuerit ætatem 30. anno. quæ ætas non incipit in vtero matris,
sed in partu, vt C. de posthu. hæredibus instit. l. pe. nam ille, qui
est in vtero, non dr̃ homo, vt l. fin. ff. de assignandis lib. & l. vlt.
ff. de collat. bonorum. §. 1. ff. si pars hæred. pe. l. antiqui. secundo
requirit, q̃ sit de legitimo matrimonio natus. Sed quid si fuit
conceptus ex concubina, & ante, q̃ nasceretur, fuit cum ea ꝑ-
ctum matrimoniũ? dic q̃ peccatum originale est in semine, vt
j̃. eo. innotuit, in gl. si enim. tertio requiritur, quod sit vitæ lau-
12 dabilis. † Nunquid ergo criminosus sit ineligibilis. dic q̃ si cri-
men est occultum, est eligibilis, secus, si notorium, vt no. Arc.
8. q. 1. in scriptura. nam notorius criminosus non potest esse vi
tæ commendabilis, nisi sordes bonis moribus purgauerit. nam
de immundo mundum Deus, & pœnitentia facit, psalmo 21.
& s̃. c. quia diligentia, & facit quod no. j̃. c. dudum, el 2. in prin.
13 per Compost. † Et no. hic, q̃ vita præmittitur scientiæ, nimirũ,
qa vita facit hominẽ beatum, scientia inflatũ. nã, vt ait psalmi-
sta, quia non cognoui literaturas, introibo in potentiã domi-
ni. Itẽ no. q̃ tribus, seu quatuor prædictis subijcitur terminus
cõis, scilicet de ministerijs, quia nullus dẽt transire sine exami-
ne, qa mos seruandus est, & licet bonitas vitæ p̃sumat, tñ sciẽ-
tia literarũ nõ præsumit, ex quo quis est electus, & idoneus re-
14 peritur, † quia impedimenta iuris, vel facti nunq̃ præsumunt,
vt ff. de prob. l. ab ea parte. Dicit glo. q̃ iudex, & arbiter præsu-
mitur legitimæ ętatis. ff. de arbi. l. 3. quia qui petit rescissionem
alicuius actus, debet probare rescindentem causam. C. de in
15 integ. restit. mino. l. si minorem te. † Quæro, nunquid in abba-
tissa requirant hæc tria? dic vt j̃. eod. indemnitatibus, li. 6. qa re-
quiritur ætas legitima, origo, & vita, scientia non requritur nisi
16 q̃ sciat agere & legere canonicas horas. † An ꝑstitutus in pec-
cato mortali sit eligibilis. j̃. e. ꝑpetuo, li. 6. Ineligibilis est nõ ipso
iure, sed p̃ sñiam probato crimine in specie. quis enim est sine
peccato. Nunquid prodigus sit ineligibilis? respondeo sic, si no
tabiliter sit prodigus, qa luctuosius esset ecclesiæ gubernandę
dissipatio, q̃ vacatio. C. de sen. pas. l. fi. Venio ad ver. cũ vero, ibi
ecclesiasticorũ bonorũ administrationem habuerit. Et no. q̃
ista litera requirit promotionem, consecrationem, & posses-
sionem non cuiuslibet modicæ rei, sed bonorum administrã-
dorum, & appellatione bonorũ intelligo tẽporalia, & spiritua-
lia. credo aũt, q̃ sufficiat, q̃ sit in possessione maioris partis, vel
saltẽ ecclesiæ cathedralis, & sedis episcopalis. Ad primũ facit.
ff. de ꝑh. empt. l. domum. ad fm facit, quia qui possidet caput,
possidet id, quod maius & dignius est, arg. ff. de relig. l. cum in
diuersis, & l. j. ff. de off. præfec. Augustalis. dicit lex, q̃ pignus p̃-
torium non constituitur, nisi quis realiter in possessionẽ mitta
tur. ff. de pign. actio. l. non est mirum. §. j. Item dicit lex, q̃ pecu-
lium non constituitur, nisi interueniat realis traditio. ff. de pe-
cu. l. non statim. Item non dicitur inuestitus, nisi qui corporali
17 ter est inuestitus, vt in c. j. quid sit inuestitura. † Dicit gl, posses-
sio, quæ dẽt esse pacifica, principaliter dẽt esse in spiritualibus,
qa sunt digniora, adeo, q̃ si est in pacifica possessione spiritua-
lium, licet temporalia non possideat, pro maiori parte dicitur
adeptus possessionem regiminis, & annorum, vt leg. & no. j̃.
18 eo. commissa, lib. 6. §. annus. † Sed quid si habuit possessionem
duob. vel trib. diebus, quæ statim sibi inquietatur? dic q̃ non dr̃
pacifice adeptus possessionẽ, si fructus interim non percipit,
quia possessio in fructibus canitur, & finis possessionis est vti
19 frui. ff. de arbi. l. inter Castellianum. & † cum euictio imminet
in limine traditionis, non videtur res tradita. ff. de periç. & cõ-
mo. rei vend. l. habitationum. §. fi. ff. de excep. do. l. pater. §. qua-
20 drãtis, de hoc no. in d. c. §. annus, vbi videas. † vtrũ traditio mo-
mentanea sufficiat ad liberandum, dic q̃ aut ex actu obligati-
uo surgit obligatio ad patiẽtiã, & nõ sufficit, aut nõ tenet pati
& tũc sufficit. ff. de ser. rust. præd. l. 1. in fi. ff. si ser. ven. l. harum.
ff. de sol. l. in numerationibus, & no. ff. de ꝑh. emp. l. si cum fun
21 dum. §. fi. † Quæro, cõfirmatus statim fuit consecratus, nunqd
expectabitur tps de consecrandis episcopis? respon. non, quia
cũ sit vsus fœlici diplomate, ꝑsumpta est dilatio. ff. de verb. ob.
22 l. continuus. §. cũ ita. † Quero, aliquis fuit suspensus pp diuer-
sas causas per triennium, tñ secunda suspensio fuit facta pen-
dente primo triennio, nunquid currat fm triennium penden
te primo? videtur q̃ non, quia talis cursus non esset pœna, & p
ꝑns non purgaretur delictum. Item quia fm maleficium dẽt
aggrauare primum, vt ff. de pç. l. aut damna. §. quisquis. In ꝑtra
rium videtur, quia istud est signatum tempus quo ad princi-
pium & finem, & ideo non potest prorogari, argu. ff. ad Turp.
in senatusc. ff. ad Carbo. l. ideoque, & sic tempus confunditur
in tempore. certe si tolleretur prima suspensio adhuc remanet
secunda, qa sublata vna seruitute non tollitur alia separata ab
ipsa, vt ff. de serui. vrb. prædio. l. si domus. Istam qõnem dispu-
tat hic Io. And. in nouella. Ego dico, q̃ ne maleficium rema-
neat, quin plene puniatur, si quidem puniatur ministerio iudi-
cis, poterit hoc iudex declarare, q̃ tempora non confundãtur,
argumẽto. l. 2. C. vt intra certũ tps. quę lex est notabilis ad hoc.
Si vero pœna imponat ipso facto per legem, tunc secunda di-
latio, vt ita dixerim, deglutit primam dilationẽ, & in se absor-
23 bet eam. † Et facit ad qõnem statuti dicentis, q̃ homicida de-
beat ad confinia stare per quinquẽnium, & qdam intra quin-
quennium duo homicidia perpetrauit, nunquid stabit ad cõ-
finia per decennium? & videtur q̃ sic. nam iteratio delicti in-
ducit iterationem pœnę, vt C. de ser. fugit. l. quicunque. Itẽ de-
linquendi ꝑsuetudine pœna augetur. ff. de pœnis. l. capitalium.
§. grassatores. C. de episc. audient. l. 3. Ex prædictis apparet solu-
tio. fiscus in pœnis hẽt cãm lucratiuam. Item tẽpus in se specie
non duplatur, de hoc p̃ Barto. ff. de leg. 2. l. Mæuius. §. duobus.
24 † In tex. ibi, Liberam facultatẽ, & ex hoc patet, q̃ non oportet
eũ, q̃ priuatus est, citari, quia iã extraneus factus est ipso facto,
licet honestius esset ipsum citare, vt no. in d. ca. cõmissa, in glo.
sic s̃. quia posset absens habere iustam defensionẽ, vt l. 3. §. si an
te diẽ. ff. de re mil. qa tñ non requiritur, q̃ p̃cedat cãæ cognitio
25 non exigit citatio, vt no. ff. de bo. pos. l. 3. §. pe. † Possessio tñ non
a aufertur non citato. a mirabile tñ est in emphyteuta, qui cecidit a iure suo, dñs aufert possessionẽ propria authoritatem per
pedum (vt ita dixerim) iectionem, q̃ non posset auferre vsu-
fructuario, vt no. in d. c. licet episcopus. dic ideo secus, qa em-
phyteuta possidet nomine domini, vsufructuarius nomine ꝑ-
prio, sicut prębendarius. nam emphyteuta largo modo dicitur
26 ꝑductor, & soluit cẽsum. † No. hic in fi. q̃ pœnę, quę imponunt
ipso facto, & ipso iure infligunt, semp requrunt terminos consu
matos. j̃. e. statutũ, li. 6. & in c. auaritię, in gl. eo ipso, eo. tit. & li. q̃
gl. no. Itẽ q̃ possidet partẽ, p̃sumit possidere in dubio totũ con-
tẽtum sub eodem nomine & vocabulo, sicut q̃ possidet angu-
lum agri, p̃sumit totũ agrũ possidere, vt sing. no. ff. de lega. 3. l.
27 vxor tua. † Et conclude ex prædictis, q̃ non dr̃gs rẽ habere, q̃
nõ possidet, & iõ pr. ora bñficia non vacant. Itẽ adhuc retinet
vsum sigilli prioris ecclesiæ, donec sit in possessione secundæ,
& adde qđ no. Arch. j̃. e. licet, lib. 6. In gl. per confirmationem,
hęc vera in vocatione, quæ inducitur bona gratia. i. per ꝑmo-
tionẽ. sed in ea, quę inducit mala gratia. i. p̃ ambitionẽ, statim
vacat ẽt absq; possessione, vt j̃. de præbẽ. c. de multa. Idẽ, si per
28 renũciationẽ, vt in clem. gratia, de rescr. † Sed nunqd per acce
ptatione beneficij non curati vacet curatum? Respondeo sic,
si in eadem ecclesia adeptus est curatũ, secus, si in alia, qa sunt
compatibilia, nisi fm requireret residentiã, qa impossibile est
q̃ quis resideat in duobus locis corporaliter, sicut impossibile
est, q̃ duo corpora stent in eodem loco punctuali, ff. de acqui.
poss. l. 3. §. ex ꝑrio. ff. commo. l. si vt certo. §. fi. Porro in incompa
tibilib. & ꝑdictorijs natura, & effectu, vel natura tñ, vel effectu
tantum pręualet, quod vltimo factum est. ff. de acq. pos. l. si quis
ante. cętera dic vt gl. hic dicunt, quia clarius, & recita per ordi-
nem. Dicit gl. Arch. habet curam animarũ, quæ stat in potesta-
te clauium, quia põt excommunicare, secundum Inn. subal-
ternatur tñ ẽpo, quia sub eo est fm Arch. Tractat hic Ber. quali
29 ter † a maiori arguimus, idest infertmus ad minora, & quali-
ter eꝑ, & quidem a maiori arguimus negatione præmissa, vt si
non potest rex, ergo nec baro. a minori arguimus præmissa cõ
ditionali affirmatiua, vt si potest baro, qui minor est, ergo &
rex, qui maior est, licet istud sit nomen notabilis potestatis. j̃.
eo. fundamenta, & si potest exhæredari filius naturæ & verus,
ergo & abusiuus. ff. de verb. ob. l. quidam cum filium. §. videa-
mus. omnis ratio ad intellectum referenda est.

ADDITIO.

a Possessio tamen non aufertur non citato. Omissis multis, quæ solent ad hoc aggregari per Doct. in varijs & diuersis locis, vide quatuordecim dicta memora tu digna cumulata extense per d. And. Barb. in rub. C. qui admitti, in 11. fol. & teneas istum locum fixum cordi.

Vinc. God. Adde, ex quibus dicatur probari possessio vera. Socy. consil. 99. in princip. nunquam tamen probatur, quoties qualitas personæ repugnat. ibi. n u. 13. Et nota quod possessio ciuilis est fortior quam naturalis, Goz. consi. 95. nu. 6. Hinc est q̃ ciuiliter possidens contra quemcunqu e potest rem ingredi propria authoritate, ibi. nu. 7.

BIU Cujas

Baldus ſuper j. Decretalium.

SVMMARIVM.

1 *Arbitramentum in ſpiritualib. niſi ſit iniquum, eſt executioni mandandum, & an arbitramentum iniquum ſit ipſo iure nullum. nu. 2.*
3 *Arbitramentum quare in rem iudicatam non tranſeat.*
4 *Compromiſſum ſi non valuit a principio, an arbitrium poſſit ratificari.*
5 *Faciens per alium, an proprie dicatur facere per ſe.*
6 *Subſtantiari non poteſt quod falſum eſt.*
7 *Moniales compromittere poſſunt de electione abbatiſſę ēt in proprium ep̄m.*
8 *Laudum arbitri, an poſſit corrigi per iudicem.*
9 *Clauſula, de iuſtitia, non importat conditionem, ſed monitionem: iudex enim inique decernendo ius facere dicitur.*
10 *Clauſula cōpromiſſi, & promiſerunt nō petere reductionem, & ſi peteret aliqs eorū, & obtineret, ꝓmiſit tāt̄ūdē alteri reddere, & reſtituere, an valeat.*
11 *Exceſſus immoderatus damni, facit dolum præſumi.*
12 *Arbitramentum omne in ſpiritualibus eſt bonæ fidei.*
13 *Compromiſſarius ſi fecit malam electionem, vel electus recuſauit, an poterit iterum eligere.*
14 *Is, cui mandatum eſt, quod eligat poteſtatem ciuitatis: ſi eligit, & electus recuſat an poterit iterato eligere*
15 *Electo, vel poſtulato non competit ius deliberandi ante præſentationem.*

CAP. VIII.

CAuſam, quæ inter. Cōpromittētes, ſiue alteri electionē committētes tenētur recipere electum a compromiſſario, ſi ſit idoneus. † No. ꝙ arbitramētum a in ſpūalibus eſt executioni mandandū, niſi ſit iniquū. † dicit gl. ꝙ qñ eſt iniquū, eſt ipſo iure nullū. qđ eſt verū ēt in reb. ꝓfanis, ꝙa non vī hoc feciſſe de mēte ꝓpromittētium, vt ff. de ꝓpe. lib. l. libertus ita. vel dic ꝙ in reb. ꝓfanis ipſo iure valet, ſi ꝓpromiſſum eſt factū ſup ꝑ̄ctu ſtricti iuris, ſed dēt reſcindi p iudicem, oblato ſup hoc libello reſciſſorio. Primum probaī. ff. de arbit. l. ita demum. Scām probaī. ff. de ver. ob. l. ſi qs cum aliter. Et hoc niſi eſſet iniquū apparēter, & exiſtēter, ꝙa tūc eſt ipſo iure nullum, ſicut ſnīa, quæ continet exp̄ſſum errorē, vt l. j. de errore calcu. ſed in ꝑ̄ctib. bonæ fidei, ſi dolus ineſſet, non valeret ipſo iure. vel dic idē, qđ in dolo mediatoris, vt no. ff. de dolo. l. elegāter, in prin. † Et ſcias, ꝙ arbitramētum non tranſit in rē iudicatā, quia magis accedit ꝑ̄ctui, q̄ iudicio, vt no. in Auth. vt differētes iudices, in prin. collat. 9. † Quid ſi cōpromiſſum non valuit a prin. vtrū arbitrium poſſit ratificari. vī, ꝙ ſic, ꝙa ratihabitio de falſo facit verum, vt l. 3. ff. rē ratam hab. ff. ad municipa. l. Titio, dum tñ ſubſtantia non ſit ꝓſumpta. ff. rē ratam hab. l. bonorum, & no. j. c. q̄ ſit, lib. 6. in gl. ſufficit. † Itē qui facpit aliū, proprie facit p ſeipſum quātum ad legis veritatē, ſi ille hēt ſpāle mandatum, vel æquipollēs, ſecus, ſi gñale, vt no. j. eod. vt circa, in gl. pen. lib. 6. Sed gl. dicit, ꝙ interpretatiue, non vere facit, qui p alium explicat. l. j. §. deieciſſe. ff. de vi & vi arma. & qñque nec vere, nec ficte, vt ꝙa eſſet ꝑ nām, vt in adulterio, vt ibi notatur. Nam virtus legis non pōt actum corporalē, cui ineſt paſſio ſenſus, tranſmutare in aliud ſenſibile corpus. ſed conſidera, quia vbi vocant fictionē, tu voces functionē, vt ff. de ver. ob. l. ꝙtinuus. §. ſi ab eo. non eſt. n. proprie fictio, quia licet non ſit veritas opere in ꝓſona propria. ff. de condi. ind. l. ſi non ſortē. §. libertus. tñ eſt iuxta veritatē, ſed fictiones non poſſunt apte reduci ad ſimile veritatis Ex prędictis ergo vī, ꝙ ratificari poſſint ſi tempora patiuntur, ſimile verbum. ff. de adult. l. non accuſaturus. dic ꝙ non valet ratificatio, quia non p̄t ſeruari forma iuris, vbi deficit ſubſtantia. † quod aūt falſum eſt, ſubſtantiari nō pōt. ff. de ver. ſig. l. Paulus. ad hoc facit, qđ no. in l. inſtar. ff. de iu. fiſci. lib. 10. quod non valet, non hēt ſubſtantiam, & tñ pōt habere formam, Cy. C. de pac. l. pacto ſucceſſorum. † Itē no. ꝙ moniales poſſunt compromittere de electione abbatiſſæ ēt in proprium ep̄m, & ſic. poſſunt compromittere in aliū, qui non eſt de collegio. Nā ep̄s non eſt de collegio, ſed ſuperior eo, ſm Ber. † Quero, quid de laudo arbitri, vtrū poſſit corrigi p iudicē. dicit gl. ꝙ non, quia dēt ei ſtari, ſiue æquum, ſiue iniquum ſit. dici poteſt, ꝙ maxime de æquitate canonica corrigi pōt, ſi enorme ſit, & hoc non p appellationē, ſed ſimplicē recurſum, implorando iudicis officium miſericorditer loco deficiētis appellationis. ff. qui ſatisda. cog. l. arbitro. licet rigor iuris ciuilis non videatur hoc pati. ff. de arb. l. non diſtinguemus. §. ſtari, qui eſt ꝑ omnem naturalē ęquitatē, & ſolum habet perſuaſionē, quia qui compromittunt in arbitrum, iudicē ſpernunt. & hoc forte fuit legis motiuum. Quid ſi in compromiſſo dī ita, ꝙ poſſit iudicare de iure & ęquitate. rñdetur, ꝙ vī æquum omnibus, vel pluribus, vel ſaltē ſapiētibus, cēſetur æquitas naturalis & ſcripta. & ſi non eſt in mēbranis, tñ in corde hominis, niſi ius ſcriptum ſtatuat ꝑ̄rium exp̄ſſe. ff. qui & a qui. l. proſpexit. ff. de excu. tut. l. ſcire oportet. §. ſufficit. † No. ꝙ clauſula, de iuſtitia, nō facit conditionem, ſed monitionem, quia iudex ius facere dī ēt, cum inique decernit, vt l. pen. ff. de iuſti. & iu. non quia debeat, ſed quia pōt, vt eleganter no. ff. de condic. indeb. l. ſi non ſortē. §. hæredi. † Si verba compromiſſi ita dicant, & promiſerunt non petere reductionē, & ſi peteret aliquis eorū, & obtineret, ꝓmiſit tantumdē alteri parti reddere, & reſtituere. Quæritur, vtrum hęc clauſula valeat? Reſpon. ſic, pro hoc eſt lex no. ff. de lib. leg. l. Aurelio. §. teſta. ibi, & ſi ſunt plures clauſulę non compatibiles, vltima inſpicitur. Ibidē no. ꝙ §. ſtari, monſtrat ꝙ promittētis futurū periculū ſibi poſſe in re amicabiliter ꝓtingere. & ideo cōpromittētes non poſſunt conqueri de lege, ſed ꝙquerantur de ſuo prauo conſenſu. arbiter tñ non tranſibit impunitus, quia enormiter iudicando facit litē ſuam, vt C. de arb. l. pen. † & immoderatus exceſſus damni facit dolū præſumi. ff. de præto. ſtip. l. fi. † Vltimo no. ꝙ omne arbitramētum in ſpiritualibus eſt bonę fidei, & dēt eſſe bonę ꝙſcientię, ad quā debēt referri arbitria, quæ dantur aliquib. ff. mandati. l. creditor, in fi. † Quærit gl. an compromiſſarius poterit iterum eligere, ſi fecit malam electionē, vel electus noluit conſentire? dic vt j. eo. ſi ꝙpromiſſarius, lib. 6. tex. dicit, ꝙ ꝙpromiſſarius hēt prouidere, & aliud eſt ꝓuidere & aliud eligere. Iſta qō ſoluit in d. c. ſi cōpromiſſarius. † Quid ſi mādat alicui, ꝙ eligat ptātē ciuitatis, & eligit, & ille non ꝙſentit, arg. ꝙ poſſit iterato eligere. ff. de cond. & dem. l. hæc conditio, in prin. ff. de iureiu. l. qui per ſalutē. Nam de effectu vī potius ęgitatum. C. ſi mancipium ita fuerit alienatum. l. ęa quidem. Iſta qō fuit diſputata per Iac. de Belui. † Et no. ꝙ ante præſentationem non competit electo, vel poſtulato, ius deliberādi, ergo nec acceptandi, nec repudiandi, vt no. infra eod. cupientes. §. pen. in gloſ. ex quo. lib. 6. Quærit Bern. vtrum compromittentes poſſint re integra commiſſionem reuocare, remittit ad cap. in cauſis. infra eod.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod arbitramentum nullum reputatur, vbi de manifeſto exceſſu apparet, Ruy. conſi. 135. nu. 8. lib. 5. poſt emologationem tamen tranſactio dicitur, non ante, Ruy. ibi, nu. 4. quoniam non poteſt adijci arbitramentū, quod eſt inualidum, Ruy. conſ. 129. nu. 17. eo. lib.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio quid operetur.*
2 *Reuocari quomodo debeat, quod nullum eſt.*
3 *Reuocari poteſt omnis interlocutoria, Fallit tribus caſibus.*
4 *Sententia appellationis deſertæ, an ualeat.*
5 *Pars, quæ errauit, quando poſſit emendare.*

CAP. IX.

NOſti. Electus ante ꝓfirmationē bñficia cōferre, vel alijs adminiſtrare non pōt, ꝙ ſi fecerit, ſtudeat reuocare. † Quæro, qd operet cōfirmatio. dic vt in gl. p Cy. C. de do. inter vi. & vxo. l. ex his verbis. † Quæro, qūo reuocaī., qđ nullū eſt. rñde, o reuocatur de facto, ſicut de facto proceſſit. ſic. ff. de ferijs. l. j. §. j. C. de ſacroſanc. eccl. l. iubemus. §. ęconomus. & no. ꝙ qs venit ꝑ factū propriū, quia de a iure non tenuit. ff. quorum leg. l. j. §. qđ ait. & eſt via brocardica, de qua tractāt Legiſtæ. ff. de adop. l. poſt mortē, & Ber. hic diſtinguit. Nā aut loqmur in iudicijs, aut in negocijs. Primo caſu aut eſt interlocutoria, & iudex pōt mutare & reuocare, & ego dico ēt in deterius inſpecta mera iudicis ptāte, quę pōt de albo facere nigrū, & de nigro albū. ff. de peculio, eo tpe, & no. ff. de ꝙd. ind. l. ſi nō ſortē. §. hæredi, & lex qñq; facit iſtā digreſſionē. ff. de ſec. nup. l. ęquiſſimum. † Iſta ergo glo. tradit regulam, ꝙ oīs interlocutoria p̄t reuocari. Idē no. C. ſnīam reſcin. non poſſe. l. j. Fallit ſi iuriſdictio eſt conſumpta, vel officium iudicis expirauit, vel terminus litis venit, ita ꝙ iudex non habeat vltra, quid faciat, de off. deleg. c. ſignificantib. ff. de excuſa. tut. l. ſcire oportet, §. ꝓñs. ff. de arb. l. qualem. §. fi. & ſcias ꝙ omne iudicium incipit ab interlocutoria. i. a citatione, vt Inſti. de pęna temere liti. §. fin. & ideo iudex citationē ſuam pōt cancellare, & terminum in ea aſſignatum reuocare: terminus iſte ſiue dilatio dī expectatoria, quia finis eius eſt cōparitio, de hac loquit. j. de off. deleg. c. conſuluit. alia eſt denunciatoria, vt qñ quis dicit ſe opus facturū tali die, & iſte non prorogaī., vt ff. qđ vi aut clam. l. ſi iure. §. fi. Porro interlocutoriā reuocare p̄t non ſolū author, ſed ſucceſſor eius interloquētis, vel ſuperior, & ad eū cā deferaī. ff. q ſatiſd. cog. arbitro, dic vt in l. qđ iuſſu. ff. de re iud. † Dubitari pōt, quid de ſnīa appellationis deſertę? Nā licet concludat parti, tñ nō concludit iudici, quin valeret eius ſnīa errore non exp̄ſſo. Nam cum ad eum adhuc ptineat cognitio, vtrum appellatio ſit deſerta, vel non, ergo non eſt functus iuriſdictione ſua. igit valet ſnīa, & hæc eſt veritas, dicam. j. de ap. c. cum ceſſante, & hæc quo ad iudicem. † ſed pars, quæ errauit, aliqñ poteſt emendare, aliqñ non, vt l. edita actio. C. de eden. & ff. fam. erc. l. qui familiæ. factun aūt ſuperioris, vt reſcriptum, emēdare non pōt, vt C. de lib. cau. l. cum pretium. de negocijs autem dimitto, quia eſſet nimis longum. Adde, quod hodie taliter adminiſtrans eſt ipſo iure priuatus, vt infra eod. auaritiæ, lib. 6. etiam ſi velit adminiſtrare ſub prętextu ęconomicatus, vel proteſtationis, quia eſt fraus in nomine, quod no.

ADDITIO.

a Vide Bar. conſi. 40. lib. 1. & vide pulchra & aurea verba Aretini in l. qui ſuperſtitis. ff. de acq. hær.

SVM.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Electio facta poſt appellationẽ, & contra priuilegia eccleſiæ, debet reſcindi.*
2 *Confirmatus, an dicatur is, a cuius confirmatione fuit appellatum.*
3 *Repulſus per exceptionem, an efficiatur infamis.*
4 *Bannitus propter contumaciam, an ſit infamis. diſt. nu. 6.*
5 *Condemnatus ex inquiſitione in abſentia, an ſit infamis.*
7 *Innouans lite pendente, an efficiatur infamis.*
8 *Sententia lata ex contumacia ad pœnã pecuniariam, an tranſeat in hæredem.*
9 *Mors, etiam appellatione pendente, ſoluit criminale iudicium.*

CAP. X.

1 COnſiderauimus. † Electio facta poſt appłonem, & ꝯ priuilegia eccleſiæ dẽt reſcindi, tñ ſcda electio facta non caſſata prima non valet. Dico, qñ eſt poſſibile de iure, vel de probõne, ꝙ prima confirmatur. ff. de excu. tut. l. diximus. ſed ſi eſt nulla ipſo iure, tunc ſcda electio non tanꝙ ſecunda, ſed tanꝙ ſola, ꝑualet, efficaciter prima non caſſata ſm Comp. & Io. An. quia qđ nullum eſt, nullius authoritatis eſt. Itẽ paria ſũt nullum & caſſatum, vt ff. de iniuſto teſt. l. poſthumi. §. poſt defectum. ſed caſſata non præſtãt impedimẽta, ergo nec ea, quæ ſunt ipſo iure nulla. dic ꝙ vbi non requiriꝫ ſnĩa, ibi nõ requiriꝫ caſſatio, ſed vbi requirit ſnĩa, ẽt ſi dicãt nulla, ibi requiritur ꝙ petatur caſſatio, facit ad ſtatutũ Peruſinũ. Et ſi dicas, qd põt caſſari, ſi nullũ eſt: rñdeo, quod hẽt eſſe, põt caſſari quantũ
2 ad figuram eſſe. † Vtrum dicat ꝯfirmatus ille, a cuius confirmatione eſt appellatũ & q̃tum pertinet ad merũ factũ, ſicut quantũ ad effectũ nudũ, no. ĵ. eo. auaritiæ, lib. 6. arg. ff. iudicatũ ſolui, l. pe. Caſus. Io. Frontini, poſt appłonẽ factam fuit electus ꝯ priuilegia eccleſiæ, appellatione pendente fuit facta ſcda electio de alio, vtraque electio caſſat, abſque tñ infamia electorum, nec poteſt alter eorũ eligi in eadem vacatione, ſed in alia ſic. Adde, ꝙ ſi quis ex famoſa cã eſſet repulſus, nec in alia, nec in eadẽ
3 poſſet eligi. † Sed nunquid per exceptionem repulſus efficiat
a infamis? dic ꝙ nulla exceptio infamat: quia ſententia, quæ fertur ſuper exceptione, eſt interlocutoria. ff. de infa. l. Lucius, & l. quid ergo. §. q̃tum. vbi traditur regula, ꝙ nulla interlocutoria infamat niſi ex adiuncto genere pœnæ executæ, c. tit. l. ictus
4 fuſtium. ad hoc facit de ordi. cogni. cap. cum dilectus, in fi. † Dicunt Iuriſtæ, ꝙ bannitus propter contumaciam non eſt infamis, quia bannum eſt interlocutoria, & põt mutari, ſeu emẽdari, vt l. diuus. ff. de cuſtodia reorum, & immediate cã banni eſt contumacia. Nam contumacia examinata ſeorſum a crimine non imponit terminum liti, nec iuriſdictio eſt conſumpta, nec officium iudicis eſt expiratum, cum reſtat id, qđ prin-
5 cipale eſt, ideſt diffinitio cauſæ, & terminus pẽnę. † Item dicũt ꝙ condemnatus ex inquiſitione in abſentia non eſt infamis, q̃q̃ ſnĩa principalis lata ſuper inquiſitione ſit diffinitiua, quia eſt terminus litis, & ideo non poteſt reuocari, vt ff. de arbitr. l. qualem. §. fi. & ratio eſt, quia in ea non eſt ſeruatus ordo iudiciorum, & quia eſt ꝓceſſum ꝯ ius cõe, vt ff. de ſuſpec. tuto. in l.
6 3. §. præterea, per Dy. † vbi ergo immediata cã condẽnationis eſt contumacia abſque eo, ꝙ conſtet de maleficio, talis condẽnatus non eſt infamis. ſecus, ſi ſententia fertur ex inquiſitione ꝯ præſentem, quia talis ſententia eum faceret infamem, dummodo eſſet lata præcedentibus aliquibus indicijs, vel coniecturis, & non ex impetu, vel ex abrupto. 2. qõ. 1. nos in quẽquam. Porro ſi lata eſt a iudice incompetenti nunquam infamat, vt ĵ. de iudi. ca. at ſi clerici. & hæc eſt rõ, quare lata ab arbitro non infamat, ẽt ſi emologetur, quia nec confeſſio facta coram arbitro, vt ff. de infamibus. l. quid ergo. §. ex compromiſſo. Nã apud arbitrum nulla eſt iuriſdictio iure publico introducta, vt C. de arb. l. 1. nec eſt neceſſe appellari ab ea, quia ex ea non oriꝫ actio iudicati, licet qñque oriatur actio in factum ex generali capite. ſ. q̃oties alia actio deficit, vt C. de arbit. l. ne in arbitris, & l. cum antea. titulus actionis eſt ex varijs figuris cauſarum, quia non hẽt mãm formantem ſibi nomen ſpecificum, nec aptã ad informare nominatim titulum actionis. vnde anomala dici
7 poteſt, ideſt ſine regula. † Vltimo no. ꝙ ille, qui innouat, lite pẽdente, male facit, tñ non efficitur infamis, quia certę ſunt cauſæ expreſſę a iure, quę ſunt famoſæ, alię vero non ſunt famoſę,
8 nec faciunt quem ineligibilem, vt hic. † Extra quæriꝫ, vtrum ſnĩa lata ex contumacia ad pœnam pecuniariam tranſeat in hæredem. dic ꝙ ſic, ſed ſi non eſſet lata, nulla pęna ex fictione deſcendens, etiam lite conteſtata tranſiret in hæredem, vt pro-
9 bat illa lex no. ff. de iure fiſci. l. eius, qui delatorem. † Porro ẽt pendente appłone mors ſoluit iudicium criminale ſi bona veniebant in ꝓnãtiam ſtatus tacite, & non principaliter propter ſe, idem ſi pendente tempore appellandi, & de hoc eſt vnica gl. in iure. ff. de accu. l. ex iudiciorum, & ibi per Dy.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ repulſus timens poſſe repelli, amittit omnem poſſeſſionem, Ruy. conſi. 42. num. 1. lib. 4. ſuſpicans autem poteſt poſſeſſionem incontinenti authoritate propria recuperare. ibi nu. 5.

SVMMARIVM.

1 *Metropolitanus confirmatus poteſt mandare ſuis ſuffraganeis, etiam ſi non receperit pallium, quod conſecrent conſecrandos.*
2 *Sede vacante, an Metropolitanus poſſit mandare capitulo iuriſdictionem.*

CAP. XI.

1 SVffraganeis. † Metropolitanus confirmatus pt mandare ſuis ſuffraganeis, ẽt ſi nõ receperit palliũ, ꝙ ꝓſecrent ꝓſecrãdos. Dicit gl. ꝙ eps in ſua diœceſi omnia pt, archiepiſcopus vero epiſcopo præcedente eum in ſua dięceſi, vt no. ĵ. eo. c. q̃q̃, in vlt. gl. lib. 6. Opp. ante receptũ pallium archiepiſcopus non poteſt conſecrare, ergo nec alij cõſecrandum committere, vel mandare, quia qui non põt per ſe, nec per alium. In qua enim virtute facit iſte alius niſi in virtute mandantis? vt ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſdictio. l. & ſi prætor. ſi ergo non põt mandans per ſe, ergo nec per alium. Solu. fallit hic regula. præterea hic non commiſſio, ſed mãdatũ, ſiue iuſſus, qui importat neceſſitatẽ, & ideo litera dicit, ad mandatũ, nõ aũt dicit ad ꝯmiſſionem. qñque tñ reperitur, ꝙ quis dat, quod non habet, vt no. ff. de iuſtit. & iure. l. manumiſſiones, quia habet cauſaliter, licet non formaliter, i. in virtute cauſandi. ff. de manu. l. ab agnato. ſic epi qñ hũt gladij ptãtem, alteri delegãt eam, ſed ꝑ ſe nõ exequunt, qa eſſent irregulares. Porro iſte Metropolitanus mandat iuriſdõnem, quod pt, non ꝓſecrationem, qa eam ꝓſecrator hẽt iure ꝓprio & ordinario, tñ erat quoddã ligamen, qđ impediebat, qđ remouet ꝑ mãdatũ. quædã enim poſſumus cũ adminiculo alterius, q̃ nõ poſſumus ſoli. ff. ad l. Aquil. l. ita vul-
2 neratus. † Sed nunqd vacante ſede Metropolitanus poſſit hoc mandante capitulo? rñdeo, ſic, ꝙ ſuccedit in iuriſdõne ſm Cõ poſt. & idem eſt dicendum de conſecratione virginum, & de celebratione ordinum, vt poſſit hoc mandato capituli expediri per aliquem, ideſt per epiſcopum conſecratum.

SVMMARIVM.

1 *Caſſatio duplex, ſcilicet declaratoria ob vitium formæ, & reſciſſoria ob vitium perſonæ.*
2 *Caſſationis cauſa in ſententia non expreſſa ex actis aperitur, alioquin mitior præſumetur cauſa.*
3 *Remotus per exceptionem, an fiat infamis.*
4 *Exceptionem proponens, quare ad pœnam talionis ſubſcribere non teneatur, & talio quid ſit.*
5 *Infamia, an ſurgat ex atteſtationibus teſtium.*

CAP. XII.

SVper eo. Caſſata electione ꝑ vitiũ formę, poterit iterũ eligi idem, ſecus, ſi ꝑ vitiũ ꝑſonæ, vel ſimonię ẽt ſine ſuo vitio cõmiſſæ, puta ꝑ fratres, vel conſanguineos ita, ꝙ ſimonia fuerit finalis cauſa electionis, & eſt ſpecialis in vitio ſimoniæ, alias eſt iniquiſſimum, vt vnus alterius odio prægrauet, vt l. iniquiſſimum. ff. de iu. & fac. igno. Dicit Ber. ꝙ oĩs illegitime natus eſt irregularis, ẽt baſtardi, & tñ adulterium qñque Deo placet nõ rõne cauſæ, ſed rõne finis. vñ ex Ieſſe baſtardo ſurrexit virga, ideſt Dauid, ſicut ſcriptum eſt, ſurrexit virga ex radice Ieſſe. ſed iſta fuit Dei diſpenſatio, ne regnũ remaneret ſine tanto hę
1 rede. Golias aũt fuit ſpurius, vt dicit magiſter hiſtoriæ. † Caſſatio eſt duplex, ſ. declaratoria, vt ꝑ vitium formæ, & reſciſſoria, vt ꝑ vitium perſonæ, vt hic, & primo modo exponit caſſari, ideſt in irritum nunciari, & facit ad ſtatutum Peruſinum de caſſandis teſtamentis non inſinuatis, quæ ꝑ defectum inſinuationis ſunt ipſo iure nulla, vt intelligatur petere caſſationem, qui petit propterea nullum declarari. † Sed quid ſi eſt du-
2 bium, propter quid fuerit electio caſſata? Reſpondeo, iudex debet in caſſatione exprimere cauſam, vt ff. de infa. l. 2. §. ignominiæ, ſi non exprimat, recurritur ad acta. ff. de ſuſpe. tut. l. hæ. n. ſi non apparẽt, tunc, quia maius eſt vitium criminis, q̃ ordinis non ſeruati, præſumitur caſſata ꝑ vitium formæ, quia mitior
3 præſumptio eſt eligenda in dubio, vt ff. de pęn. l. ſi preſes. † Quęro, vtrum remotus per exceptionem fiat infamis? gl. ſentit hic, ꝙ ſic, adeo, ꝙ ad nullam dignitatem poſſit promoueri. quod intelligitur non vi exceptionis, ſed propter probationem crimi nis, vt in Auth. quomodo oportet epiſcopos. §. ſi quis autem talis. & 81. diſt. tantis Daniel. Porro natura exceptionis, vt ex eius diffinitione apparet, eſt excludere, & non punire, vt no. 3. q. 1.
4 hoc quippe, † & ideo non habet ſe neceſſe ſubſcribere ille, qui excipit, quia pęna non imminet hinc, ergo nec inde, quia dẽt eſſe conuerſio talionis, quia talio non eſt aliud, q̃ retorquutio pœnę. Et adde quod no. ĵ. de accuſ. ſuper his, & qđ dixi ſ. eo. ꝯſiderauimus. † No. ꝙ ſm ius ciuile ex atteſtationib. teſtium nõ
5 ſurgit infamia. ff. de iureiu. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. pen. ſed de iure canonico ſic, ſi probationes ſunt luce clariores tanquam ex notorio, ſed ex pręſumptionib. non ſurgit infamia.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutus in minoribus, an poſſit eligi in abbatem.*
2 *Superior quibus verbis ad electionem, vel poſtulationem, vti debeat.*

BIU Cujas

CAP. XIII.

VMmonasterium. Monachus vnius monasterij, seu eremitarij põt in alio monasterio eligi in abbatẽ. Casus fratres monasterij de Pellicia obseruantiã religionis, & ordinẽ abiecerũt, tandẽ quendã monachũ eremitã vitę laudabilis & boni testimonij in abbatẽ postulauerũt, eps assensit, & supplicauit Papę, ꝙ ꝑfirmaret tanq̃ canonice factũ, qđ Papa ꝑfirmauit. No. ꝙ ꝓp malos mores, & viuere inordinate non perdit ius eligẽdi, q̃q̃ tenẽtes vitã dissolutã põt de monasterio
a expelli, ſm gl. qđ tenementi. Opponit, ꝙ eremita a non possit eligi in abbatẽ, qa põt hr̃e ꝓprium, sed abbas non põt hr̃e proprium. So. hic loquit de eremita, qui sic vocabatur a loco, sicut Camaldulenses, tn̄ erat monachus & professus, alias non posset eligi in abbatem, vt j. eo. officij, & c. ad nostram, licet non esset eiusdẽ ordinis & eiusdẽ habitus, hodie vero licet possit postulari, non põt eligi, vt j. eo. c. j. in clc. & de intellectu illius capitu li vide, qđ no. Arch. 16. q. 1. qui vere, & j. de excess. præla. c. vno,
1 lib. 6. in verbo, eremitę cã. † Quęro, vtrũ ꝙstitutus in minorib, possit eligi in abbatẽ? glo. dicit, ꝙ non, sed dẽt postulari. Arch,
2 no. ꝺriũ. j. eo. cũ ex eo, lib. 6, prima verior ſm Io. And. † Quæro, quib. verbis sit vtendum per superiorem in postulatione, & qbus in electione? rñdeo, in electione dẽt dicere, confirmamus, in postulatione dẽt dicere, admittimus, secundum glo. facit ff. de ritu nup. l. qui in prouincia, Dy. in verbo, confirmamus.

ADDITIO.

a Vinc. God. Eremita, an dicatur persona ecclesiastica. Gl. & DD. in l. 2. ff. de in ius voc. Vide latius per Fel. in c. 2. de foro compe. col. 2. ver. eremitæ.

SVMMARIVM.

1 *Electio vacantis ecclesiæ pertinet ad conuentum.*
2 *Occulte fieri dicitur quod vni, vel duobus duntaxat manifestatur.*
3 *Consuetudo præscribi non potest contra libertatem ecclesiæ.*
4 *Contra libertatem ecclesiæ fieri quid dicatur & nu.* 14.
5 *Liberum non dicitur quod ex alieno nutu pendet.*
6 *Princeps secularis statuens, quod prę lati non eligantur sine eius consensu, vel nisi compatriotæ sint, valde errat.*
7 *Vis compulsiua, licet non interueniat, si tamen interuenit dolus, dicitur fieri contra libertatem ecclesiæ.*
8 *Iurisdictio, quod sit ordinaria, quomodo cognoscatur.*
9 *Semel fieri non sufficit, nisi fiat idonee.*
10 *Electio secunda, non reprobata prima, quæ fuit facta contra ius constõnis, est valida. Idem si prior facta fuit metu tiranni, vel consuetudinis, num.* 12.
11 *Verba illa, qui pro tempore fuerit, quid importent.*
13 *Metus voluntatem, error ignorantiam detegit.*
15 *Sensum negare, & adminicula quærere, est infirmitas intellectus.*

CAP. XIIII.

VM terra. Non valet consuetudo, per q̃ collegium vacantis ecclesiæ ad volũtatem patriarchæ, vel regis tenetur sibi prælatũ eligere. Laici ex consuetudine non põt præscribere ius eligendi, hoc est verũ, si sunt laici professione & habitu, secus in conuersis, & oblatis. Sed quis eligat priorem hospitalis, no. j. e. c. super eo, qđ, in vlt. gl. Casus erat consuetudo Hierosolymis, ꝙ ecclesia collegiata vacante ꝓuentus, ad quẽ electio ptinet de iure, nominaret secrete patriarchæ, vel regi duas personas, & ꝙ patriarcha, vel rex hr̃et facultatem alteram ex ipsis assumendi in prelatũ, & ẽt vtrumq; cassandi. Papa ꝓsuetudinẽ reprobat, qa est ꝺ ecclesiasticam libertatẽ, & mandat electorib, ꝙ conueniant in vnũ locũ, & inuocata spiritus sancti gratia, ꝙ ꝑsonam nominent, i. eligãt ita, ꝙ in mã. i. in ꝑsona, vel in mõ. i. in forma nõ sit peccatũ, qđ facere valeant, donec ecclesiæ vacanti fit de ꝓgrua ꝑsona, puisum. i. sit facta legitima & solemnis electio, ex post facto non prohibet hoc insinuare regi, vel patriarchę, & requirere eius assensum, hoc tn̄ prętermisso non vitiat electio. No. quędã pręponunt, & significant vel prœmiũ, vel cãm: quędam postponunt, & ista non regunt verbũ principale, sed ab ipso regunt, & verbũ principale est capitulum, nõ rex. In tex. ibi, cum terra. i. sancta Hierusalẽ. Ibi, conuentus no.
1 ꝙ † ad ꝓuentum vacantis ecclesiæ pertinet electio. Ibi, latenter
2 aurib. patriarchæ, vel principis. † & no. ꝙ vni soli, vel duobus manifestat, dr̃ fieri latenter, & occulte. Ibi, plenaria. i. ad libitũ voluntatis. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. q̃q̃. Ibi, libertatis, quia pœna infligitur eligendi. libertas. i. effectus libertatis. No. ꝙ illud, quod est ꝺ formam ecclesię, dr̃ esse ꝺ libertatẽ ecclesię. Ibi, prauitatem, ideſt quatenus est prauа. Ibi, abolendã, ideſt nõ est necessaria abolitio iudicis. Et no. qn̄ electio est facta ꝺ libertatẽ ec-
3 clesiæ, ea non cassata põt fieri alia. † Item no. consuetudinem ꝺ libertatem ecclesiæ præscribi non posse, & statuta ꝺ libertatẽ
4 ecclesiæ præscriptione tpis non firmari. † Item no. ꝙ ꝺ libertatem ecclesiæ dr̃ id, quod est ꝺ libertatem electionis, & eius virtutem. Item ꝺ libertatem dicitur consuetudo vnius terræ, licet non lædat vniuersalem statum ecclesię, sed in vno loco tantũ. Item ꝺ libertatem ecclesię dicitur pluribus modis, vt plene di-
5 xi in auth. cassa & irrita, de sacrosan. eccle. † No. hic, ꝙ libertas requirit efficaciam, nec dicitur liberũ, qđ ex nutu alterius dependet. Itẽ no. ꝙ dr̃ ꝺ libertatẽ ecclesiæ id, quod est ꝺ ius cõe,
6 vt ꝺ ius collegiatorum ecclesiasticorũ. † ergo principes, & tirãni, q statuunt, ꝙ sine eorũ consensu electiones prælatorũ non fiant, errant nimis. Quid si statuunt, ꝙ non possint fieri de extraneis, sed solum de compatriotis, & in patria inueniuntur multi probi, & probissimi? Respond. hoc est honestum, tn̄ vul-
7 nerat libertatem, quia nimis arctat eã. † Itẽ no. ex isto capitulo duas ꝓpositiones, videlicet, licet non interueniat vis compulsiua, si tn̄ interuenit dolus, dicitur fieri ꝺ libertatem ecclesiæ, ar. ad hoc. ff. quarum rerum actio non datur. l. 1. §. quę onerãdę, & in c. sciant cuncti, de elect. li. 6. vnde, qui facit violentiam ꝺ. sanguineis eligentiũ, vr̃ facere ipsis eligentib. quia vnusquisque timet de carne propria, & custodit sanguinem propinquorũ, vt legitur & no. ff. de in ius voc. l. 2. ff. quod metus cã. l. isti qdẽ, ff. de iusti. & iu. l. vt vim. ff. de cond. & dem. l. hæres meus. §.
8 quod in fraudem. C. si quacunque ꝑditus potestate. l. j. † Item no. ꝙ perperã factũ potest reformari, si qs hẽt ordinariã. i. iure proprio potestatem. cognoscitur aũt, ꝙ sit ordinaria qa transit ad successorẽ, & est in rẽ scripta & ꝓpetua. Ibi, in vnũ locũ, ita, ꝙ non vnus in vno loco, alter in alio. Ibi, spiritus sancti gratia. quia ablatiuus iste, s. inuocata, importat conditionem, vt ff. de cuic. l. cuictis, & ff. de cond. & dem. l. a testatore, vr̃ ꝙ hæc inuocatio sit de forma substantiali, quod non credo de esse, sed de bene esse, quia ꝺsistit in sola reuerentia, & non influit aliqd.
9 † Ibi, donec, no. ꝙ non sufficit semel fieri, nisi idonee fiat. ff. ad Tertullianum. l. 2. §. si mater. ff. qui satisd. cog. l. quoties. ff. de fideiussorib. l. cui satisdare. ff. de iureiu. l. qui per salutem. Ibi, nolumus, no. ꝙ ꝺ libertatem ecclesiæ rex, vel Patriarcha nil pos-
10 sunt statuere. † Vltimo no. ꝙ valet secunda electio, non reprobata prima, quia fuit facta ꝺ ius constitutionis. facit regula, nõ præstat impedimentum, lib. 6, Contra istud vltimum notabile gl. opponit, ꝙ primum sit falsum in defectu materię, vt s. eo. consideramus. Nam non valet electio, prima non cassata, dic vt in gl. Sol. quia eligẽtes scienter indignum perdunt vocẽ. sed dic, ꝙ hic ignoranter elegerunt indignum. Tertio opp. ꝙ propter vitium formæ perdunt vocem, ergo iterato non possunt eligere, vt j. eo. quia pp. Solu. ibi de iure nouo, hic de antiquo. Nam tempore istius decretalis non erat illa pœna introducta.
11 † Item no. hic illa verba, qui pro tempore fuerit, de quo habetur alibi in pluribus locis. sensus horum verborum, qui ꝓ tem-
a pore fuerit. i. tunc temporis, quę dictio, tunc, a complectitur totum actum a principio vsque in finem, qa comprehendit tps necessarium, vt C. de testam. l. 1. Aliqñ no. extremitatem tem-
12 poris. ff. de condi. & dem. l. 3. † Item scias, ꝙ si electio prælati est facta per metum hominis, vel cõsuetudinis, vel metu indignationis principis, põt etiam fieri prima non cassata, qa illa facta
13 fuit ꝺ libertatem ecclesiæ, vt hic patet. † Porro metus detegit voluntatem, error ignorantiam discooperit. & nihil sub cælo est ita ꝺrium voluntati, sicut metus, vt no. ff. de iurisdi. om. iud. l. si pater errorem, quem vox tonitrui, id est feruor in clamore populi incutere consueuit vt s. eo. c. Ofius. Nam viscera cõmota sunt, & mens consternata clamorib, & quod natura timet, rõ naturalis timere vr̃, qa anima angustias corporis sent. t, & intus pungit, qđ. exterius premit. Adde, ꝙ vbi sensus, ibi passio. & si bonus est sensus, bona est passio, & si malꝰ, mala, tn̄ oĩs homo consideratur dupliciter, vno mõ ſm carnem. i. sensualitatem, alio modo ſm spir tũ. Qui aũt ſm carnem & sensualitatẽ, vocat homo exterior. Qui aũt ſm spiritũ, interior. & interdum
14 spiritus gaudet de eo, q caro ingemiscit & plorat. † in mã ecclesiasticæ libertatis quicquid affligit sensum, vel adducit illicitum errorem, dr̃ esse ꝺ libertatẽ, & tn̄ qđ fit ꝺ ꝓscĩam. i. ꝺ hominem interiorem, sine metu sensualis passionis, non dr̃ fieri ꝺ libertatem ecclesiæ, sed ꝺ libertatem cõscientiæ. Item no. ꝙ vbi ploratus & vlulatus, ibi passio penetrat cor, & eo modo probat metus per viam signi, licet forte testes nesciant probare metũ per viam causę, vt quia audiuerunt vlulatum, sed non viderũt cruciatum. Et adde, qđ no. Bar. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis ipsi. Item per locum a cõiter accidentib. C. de prob. l. ne
15 que natales. † Item negare sensum, & quærere adminicula, est infirmitas intellectus. ff. de ver. ob. l. continuus, §. cum ita. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iuris. l. filium.

ADDITIO.

a Vin. God. Adde, ꝙ dictio, tunc, significat tempus extremum, tradit Spec. in tit. de instr. edit. §. videndum. Cor. consi. 77. licet, litera o, lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Electus confirmatus, etiam non consecratus, quæ sunt iurisdictionis potest, quæ ordinis, & dignitatis episcopalis, nequaquam.*
2 *Ad episcopalem iurisdictionem quæ pertineant.*
3 *Regulariter iurisdictionis sunt, quęcunq; cõsecrationis ministeriũ nõ exigũt.*
4 *Episcopalis ordinis, vel dignitatis, quæ sint.*
5 *Sacerdotibus, an liceat mercaturam exercere.*

Habitum

BIU Cujas

6 *Habitum postponens, an habeat priuilegium clericale.*
7 *Priuilegij clericalis amissio quid importet.*

CAP. XV.

1 TRansmissam. Electus† & ꝓfirmatus, ēt non cōsecratus, pōt omnia, quæ sunt iurisdōnis, sed non ea quæ sunt ordinis, & dignitatis ēpalis. & sic hēt iurisdōnem, ita & banna, & oīa, quæ iurisdōni accedunt, vt no. ī. eod. quia sæpe, super verbo, reseruari, lib. 6. Sed hoc verum, nisi fructus iurisdōnis, vel vacationis sint alij reseruati. ī. eo. statutum, in cle. quia noīe ꝓuentuum ista oīa continentur. ff. qđ vi aut clam. l. is, qui in puteum. §. si postea. tex. no. nec est necessaria alia inuestitura, vel ammantatio, quia inuestitura aliqñ sit p mantellum, vt no. Insti. de ver. ob. post prin. in gl. naui, vel per baculum. per a. vel b. vel per ziferas, non pōt fieri electio, quia nāliter non signant hoc, vt no. Inst. de ver. ob. post prin. in gl. habilibus, q̄ no. Casus. eps erat electus & ꝓfirmatus, tñ non erat ꝓsecratus, volebat punire excessus suorum clericorum, qui faciebant mercimonia laicorum. Item eorum, q postposito habitu clericali vestes induūt laicales. dicebatur per istos clericos, ꝙ anteq̄ esset ꝓsecratus, excessus eorum nō poterat corrigere. Papa dicit posse, sed non ea, quę ministerium desiderant consecrationis. hæc exceptio, tu non es confirmatus, est præiudicialis, puta si tanq̄ plātus agebat. Ideo. n. dr̄ præiudicialis, quia facit interim actorem silere, & nō procedi super cā prius, q̄ exceptio terminetur, neç super alia. secus, si exceptio non esset preiudicialis. C. de excep. si quidem. Et ad intelligentiam horum verborum facit, qđ no. Inst. de ac. §. ꝑiudiciales, in glo. ord. ordo præiudicialis dr̄, quia
2 oīb. litibus mouendis interim præiudicat.† Primo quęro extra de his, quæ pertinēt ad iurisdictionem? gl. dicit, sicut iudicare, excōicare, subaudi absoluere, corrigere, subaudi excessus, vel malos mores. dicit lex ꝙ malus mos est nubere. ī. annū luctus. C. de secun. nup. l. j. tñ de hoc non intelligitur hic, qa de iure canonico non punitur pena poli, nec pœna fori pp Inīam Apostoli, misertus est Apostolus naturæ humanę. Item iurā recipere a vasallis ecclesiæ. Item inuestire, dicit Compo. hic, ꝙ per inuestituram acquiritur ius, qđ verum est in iurib. rerū incorporalium, sed in rebus corporalib. requiritur inuestitura corporalis. dic vt ī. de consuetu. c. 2. Item ꝓfirmare. l. electos, postulatos, vel præsentatos. vel ēt feuda, vt in c. j. q̄ successores teneantur, colla. x. Item beneficia ꝓferre, subaudi ecclesiastica, vel tpalia, puta feuda, qa feudum appellatur bñficium. & sicut pōt inuestire, ita econtrario pōt diuestire rationabili cā subsistente. Item dicit gl. ꝙ similia, q̄ ꝓsistunt in iurisdictione. hoc. n. scias
3 per regulam,† ꝙ oīa, quæ non requirunt ministerium ꝓsecra-
4 tionis, dr̄ pertinere ad iurisdictionem.† Modo videamus ea, q̄ sunt ordinis ēpalis, siue dignitatis ēpalis, dicit glo. qđ est ordinare clericos. vide qđ no. Arc. 18. q. 2. si quis abest, & Host. ī. de offi. arch. c. vlt. bñdicere virgines, ecclesias, vel altaria ꝓsecrare, qa quo ad ista ante cōsecrationem dr̄ ecclesia quodammodo
5 vidua, vel ei similis, quia non est plene nupta.† Scdm Ber. q̄ro
a an liceat sacerdotibus a mercantias facere? certum est ꝙ turpes mercātias, & negociationes nulli licet facere: sunt. n. quædam mercantiæ turpes, vt facere cambium siccum, & similia, sunt & aliæ honestæ & mundo necessariæ, tñ sacerdotib. non est pmissum, quia debent vacare diuinis officijs, & ideo sacerdotes non debent ascribi in libro mercatorum & descripti non haberent beneficium matriculæ, quia qui actu non deseruit, nomen hr̄e non dēt. C. de sacros. eccle. l. qui sub prætextu, & tñ si
6 facit, non denegatur ei actio. ff. de epis. & cle. l. 2. argu. ff. de peti. hær. l. si possessor, ei, nec ꝺ cum. l. in eum. ff. de institoria. Quæro, an ille, qui postponit habitum, habeat priuilegium clericale? Rñ. sic, nisi sit præmonitus.† Quæro, quid est dictum, priuilegium clericale perdere? rñ. i. non dēt ab ecclesia defendi, cuius maiestatem nititur impugnare fm Ber. ac si diceret, est extra protectionem ecclesiæ. C. de naturalib. liberis. l. j.

a V

ADDITIO.

in. God. Adde ꝙ sacerdotib. licet alteri stipulari, sicut Notarijs, maxime in foro pœnitentiæ, idest in confessione sacramentali, qua quis confitetur se debitorem alterius, quia non velit eum absoluere, nisi promittat soluere suo creditori. Bar. in l. j. §. huius. nu. 8. ff. de iust. & iu. vbi etiam Alex.

SVMMARIVM.

1 *Pacis causa potest quis cogi renunciare beneficio. Subsistitq; renunciatus licet non seruetur compositio.*
2 *Pacti inobseruantia, an, & quando tribuat causam recedendi ab eo, quod finitum extitit.*
3 *Contractus innominati, quomodo dignoscantur, & ex quibus vestiantur.*
4 *Abbatiæ qui renunciat, renunciat liti, & causæ.*
5 *Appellatio per eum, cuius non interest, interposita, quando valeat.*
6 *Appellatio in causa sanguinis per consanguineum interposita valet, etiā non sequuta ratificatione.*
7 *Statuto ꝙ homicida decapitetur, nisi habeat pacem intra mensem, amicus homicidæ recipit pacem pro eo, quam ipse ratificauit, elapso mēse, an talis pax valeat.*
8 *Metus habet in se consensum, & dissensum simul.*
9 *Electionem qui acceptauit, potest iuri suo renunciare in iudicio.*
10 *Renunciatio per donatorem facta beneficio legis vltimæ. C. de reuo. dona. promittendo non reuocare prætextu alicuius ingratitudinis prætensæ, vel veræ, an valeat.*
11 *Iudicium nouum, an deroget veteri.*
12 *Innominati contractus, qui vestimentum exigant, qui non.*
13 *Liberalitas ex certa scientia procedens quando donationem, quādo promissionem sine causa importet.*
14 *Ex nudo pacto, interdum actio de dolo oritur, interdum condictio ex canone.*
15 *Agens ad precium rei venditæ ex instrumento, continente confessionem rei traditæ, an repellatur ex eo, ꝙ postea solenniter promiserit eandem rem trādere, emptoris cofessione non obstante.*
16 *Prioratus monachorum, an sint eis confirmandi.*
17 *Irritari non potest id, quod irritandum nec ne sit, non apparet.*
18 *Ciuitas si est suppositia interdicto, an ciues patroni possint præsentare.*

CAP. XVI.

VM inter I. Qui renunciauit abbatiæ, licet non sit cōsecutus beneficium occasione abbatię sibi pollicitum, ad abbatiam redire non pōt, nec appellare, ne ad ipsam abbatiam alius eligatur, si tñ electio alia fiat a suspensis, pōt se tanquam q libet de ca. opponere, & est veritas inquirenda. Casus. R. senior fuit electus Abbas, quidam monachi, & R. iunior se opposuerunt. Papa compulit dictum. R. seniorem renuntiare abbatię. i. iuri sibi quæsito per electionem, sed volens eum recompensare cōtulit ei quoddam aliud beneficium eiusdem monasterij, sed illi monachi, qui erant eius æmuli, impediuerunt, ne haberet possessionem, & dum vellent facere aliam electionem R. senior appellauit, tamē ipsi elegerunt R. iuniorem. Papa dicit talem appellationem non valere, quia non intererat appellantis ex eo, quia renunciauerat iuri suo sed quia obijciebatur, R. iuniori, ꝙ eligentes eum erant suspēsi, & habebat præsumptionem & indicium pro & ꝺ, commisit cām iudicibus, quib. mādauit, ꝙ si de suspensione non appareret, ꝙ de persona idonea prouideretur, idest de dicto R. iuniore, si appareret idoneus.
1 † No. pro bono pacis quem compelli ad renunciādum. Itē no. ꝙ licet non seruetur compositio, tñ firma manet renunciatio, & rō est, quia ꝺctus innominatus hinc & inde non hēt locum in spiritualibus, vnde renūciatio est per se & simplr, & ꝓuisio est per se, sicut si in vno instr̄o promitterem tibi dare fundū, in alio instr̄o tu promitteres ēt in ꝓtinenti mihi dare domum. ex hoc. n. nō resultaret ꝺctus, do vt des. & iō si donatio est hinc inde facta in diuersis instr̄is, quælibet donatio est simplex, & ir
2 reuocabilis qđ est no. dignum.† Vel dic cum quæritur, an pp non obseruantiam pacti possit recedi ab eo, qđ finitum est, aut nō pōt reponi in pristinum statum, & non receditur, vt hic, & C. de transa. l. cum mota. aut pōt reponi, & tunc aut cā dat esse, & ꝓseruationem in esse, & tunc pōt recedi: aut nō dat esse, sed est quidam respectus a remotis, & tunc non pōt recedi, vt hic,
3 † Vbicūque apponitur dictio, vt, quæ ex natura sui hoc sonat, resultat ꝺctus innominatus. verbi gratia, do vt des, facio vt facias, & duo alij, qui ex præpositeratione cognoscūtur, vt facio vt des, & do vt facias, & oēs sunt primæ, vel secundæ personæ, Si aūt tertia supponitur persona, vt do vt faciat, non est ꝓprie ꝺctus innominatus, quia tertia persona non obligatur. & vestiuntur isti ꝺctus vestimēto extra rem, sicut homo, qa calefit ab igne, calefit calore extraneo, & non calore innato, & ista est natura ꝺctuum frigidorum, siue innominatorum, quia fm gl. iuris ciuilis, frigidæ naturæ suæ, & non vestiūtur nisi per vestimentum appositum eis ad similitudinem hoīs nudi, vt no. ff. de pac. l. iurisgen. §. quinimò, & ad similitudinem hominis, q nascitur nudus. Item hoīs, qui frigore ꝺhit neruos, & pp frigiditatem non est aptus ad aliquid agendum. riget. n. corpus pp frigiditatem, & extenditur virtus eius pp caliditatem, & philosophi legum imitati sunt philosophos naturæ. ff. de ꝺhē. emp. l. Labeo scribit, si mihi. Si ꝺctus est nudus, non pōt dici ꝙ istud sit pactum nudum, cum ex eo oriatur obligatio naturalis, tñ si fit traditio, multum operatur, de don. inter vir. & vxo. l. Papin. cum nihil sit, ꝓfirmari non pōt, & nunc intelligis rōnem illius leg. s. & idem in donatione, quam facit pr̄ filio existenti in eius ptāte, de don. ante nup. l. j. C. per Cy. ff. de dona. l. 2. per Bar. No. ꝙ pp conflictum præsumptionum ꝺriarū natura aliquid operatur. idem dico, si vna fama est ꝺria alteri, quia neutra hēt prę
4 dīium in pari cā. No. ꝙ qui renunciat abbatiæ, renunciat liti & causæ, & ideo si appellat, ne noua electio fiat, eius appellatio ipso iure non tenet, quia iam renūciauit proprio interesse, qđ
5 est notabile.† Ex hoc sumitur regula, ꝙ ille, cuius non interest, non appellat, qđ intelligitur, i. si eo eo capite appellat, ex quo capite non interest, licet intersit ex alio capite, quia caput non intentatum non iuuat appellantem. Item verum est, qñ appellat proprio nomine, sed alieno noīe appellare pōt ēt is, cuius non interest, ēt sine mandato, dummodo ratificetur infra tps

appellandi,

BIU Cujas

appellandi, vt l.j. in prin. ff. de appel. reci. ſaluo, q̃ in cã ſangui-
6 nis non requiritur ratificatio, quia † cognatio naturalis vult, q̃
quis poſſit defendere ſanguinem alterius ẽt inuito eo, vt ff. de
appe. l. non tñ. ar. l. 2, & 3, ff. de lib. cã. vñ puto falſam cõem opin.
7 in caſu, qui ſequitur. † Dicit ſtatutum, q̃ homicida decapitet,
niſi hẽat pacem. ℨ. menſem, mõ q̃dam amicus recipit pacem
pro ipſo, quam ratificauit elapſo menſe: dñt. n. q̃ nõ valet pax.
ego dico valere, quia licet amico ſanguinem amici redimere,
niſi forte dicatur aliud in appellatione, aliud in pacto. Sed ego
reſpondeo, q̃ liberatio quæritur abſenti & ignorãti, vt ff. de iu-
reiu. l. Labeo. Item vides, q̃ tenet ceſſio facta p̃ metum, & hoc
ideo, quia intererat eccleſię p̃p̃ vitandum ſcandalum ſm Vin.
Item quia ex poſtfacto acceſſit libertas ad actum, quæ ratifica-
uit factum, vt no. ff. de cond. ob turpem cãm. l. ſi ob turpem. C.
8 q̃d me. cau. l. 2. † Et no. vt dicit gloſ. q̃ metus hẽt in ſe cõſenſum
& diſſenſum ſimul, & fit permixtio ℨriorum in eodem ſubie-
cto, & reſultat quoddam mixtum in aĩa. nã libertas aĩæ diſſen-
tit, ſed ſenſualitas conſentit, ne maius detrimentum patiatur.
9 † Item no. q̃ qui acceptauerit electionem, põt iuri ſuo renun-
ciare in iudicio. & tunc ipſo facto eſt aperta viã nouę electio-
ni ſine aliqua iudicis interlocutione. facit. C. de pact. poſtq̃ liti.
10 † Extra quæro, donator a renunciauit beneficio legis vltimę. C.
a de reuocandis donationib. promittendo non reuocare p̃textu
alicuius ingratitudinis prætenſæv el veræ, p̃teritę vel futurę,
nec occaſione finalis cãę, nunq̃d teneat huiuſmodi renuncia-
tio? dicit Spe. q̃ aut cãæ non fuerunt exp̃ſſæ, & nõ tenet. ff. ſi gs
cau. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum, ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l.
j. Idem, ſi ſpecificatæ ſunt, tñ dant cãm delinquendi p̃ dolum,
vt ipſe no. in Spec. de do. culpa aũt bene poſſet remitti. Item re-
nunciari finali cãę, ar. iſtius c. reſoluta tota conuentione reſol-
uitur obligatio ipſo iure, vt no. in l. j. ff. de don. in magna glo. &
11 ibi per Bar. † Extra quæro, nunquid nouum indicium deroget
veteri? & vr̃ q̃ ſic. C. ne de ſtatu defun. l. ſi maritus. In ℨriũ vr̃,
qa fidei qualitas inſpicitur, & non tp̃s, vt hic. multo fortius hoc
dico in fama, quia fama nouiſſima poſſet eſſe procurata, ſeu
12 ſubornata, vt ff. de adul. l. miles. §. defuncto. † Denuo vides, q̃
loquitur hic de ℨctib. innominatis. ſunt aũt quatuor ℨctus in-
nominati: duplices, ſ. qui non veſtiuntur niſi veſtimento im-
plementi, vt C. de rer. perm. l. ex placito. ff. de præſcrip. ver. l. na-
turalis. ſimplex aũt ℨctus innominatus eſt nudum pactum, qđ
non deſiderat implementum, de quo no. ff. de act. & obl. l. j. in
magna gl. Verbi gratia, promitto tibi non interueniente ſtipu-
latione. 10. hac adiecta rõne, qa ſic volo, & ſic mihi placet. cãm
enim accipimus, quemadmodum promiſſor acciperet, ẽt ſi in
principio ſubſtantia perfunctoria ſit, & iõ quelibet ℨdõ pro cã
hr̃. ff. de verb. obl. l. a Titio C. aue tibi, illa lex loquitur in ſtipula-
tione, in qua ℨdõ non hẽt neceſſe veſtire pactum, qđ ex ꝓpria
ſubſtantialitate & ſolennitate veſtiẽ, ſed in pacto nudo non eſt
ita, quia oportet, q̃ ℨdõ ſit veſtire valens, & cauſare obligatio-
nem, vt ff. de pac. l. ſi intra. ff. de naut. fœn. l. periculi, no. ff. de iu
13 reiu. l. ſi quis cum debitore. Porro liberalitas ex certa ſcia dona
tio eſt, ſi promiſſor eſt donare valens, alias non eſt donatio,
ſed promiſſio ſine cã, ff. de do. l. Ariſto. ff. de exce. doli. l. 2. §. cir-
14 ca. † Ex pacto nudo oritur ℨdõ ex canone, & ĩterdum actio de
dolo. l. eleganter. §. ſeruus pactionis. ſicut eſt, qñ dolus non põt
purgari per vigorem ℨctus, punitur per viam delicti, quia do-
lus non dẽt remanere impunitus, ut l. j. ff. de crimine ſtellionа-
tus. verum eſt, ſi aliud non impediat. Impedit aũt cum, ſi fefel-
lit fidem. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. nam ſi non implẽ-
ti denegatur exceptio, fortius denegatur actio, vt no. C. de trã-
15 ſac. l. nec intentio, & gl. ibi dat iſtam regulam. † Pone, emi a te
rem, & facta fuerunt duo inſtrumenta. in primo fui confeſſus
rem mihi traditam, in ſecundo promiſiſti mihi tradere, non
obſtante prima confeſſione, petis pretium, obijcio exceptio-
nem rei non traditæ, tu dicis, q̃ ex iſto ſecundo inſtrõ nõ oriẽ
exceptio rei non traditæ, quia traditum dr̃, quemadmodũ cre-
ditor voluerit. Eℨ dr̃, q̃ ℨfeſſio rei traditæ fuit confeſſio ſimula
ta, quia ℨrium eius probatur per aliud inſtrm. C. de non num.
pecu. l. in ℨctib. Certe hic non eſt ſimulatio, ſed vr̃ cõfeſſio ſpe
futuræ promiſſionis. ſed iſta exceptio non põt opponi in iſto
gñe ℨctus, ſed agam ex ſecundo ℨctu ad traditionem, & non
proponam exceptionem, quia exceptioni rei non traditæ fuit
renunciatum ſaltem tacite. Item quia primum inſtrm nõ per-
dit vires ſuas, & põt vtrunque inſtrm ſaluari, & non ſine cã de
conſuetudine ſiunt duo inſtra. ſed in vno & eodem inſtrõ nõ
eſſet dubium, q̃ obſtaret exceptio rei non traditæ, quę dẽt cor-
poraliter tradi. ff. de act. emp. l. Iul. §. offerri, & l. qui pendente, &
ff. de iureiu. l. ſi duo patroni. §. Marcellus, & qđ ſubſtantialiter
no. ff. de pac. l. ab emptione. In gl. qa ius, no. q̃ p̃p̃ dubium iuris
deuenitur ad compoſitionem. Item qñ ſine magnis ſumptib.
16 non põt liti finis imponi & facit pro arbitramentis. † In gl. licet
enim, no. q̃ prioratus monachorum non ſunt eis confirman-
di, ſi tñ fuerint canonice electi, non ſunt ſine cã remouẽdi. In
glo. Sed nonne, iſta gl. tenet, q̃ in ſpiritualib. non hẽt locũ ℨdõ
ob cãm, quia non cadit in eis ℨctus innominatus. In gl. hic cõ-
currunt. Iſta glo. tenet, q̃ ſi duæ ſunt præſumptiones hinc inde
pares, & neutri fauet ius cõmune, ſe inuicem perimunt, ſed ſi
alia præponderat, illa extinguit aliam. In gl. ſed quia, iſta glo. te-
net q̃ præſumptio, quæ tendit ad abſolutionem, præualet. In
tex. ibi, poſtulantem, no. q̃ monachus proprio arbitrio põt pro
ſua poſtulatione agere. Item liti renũciare. Ibi, q a tñ, no. præſu-
17 mi pro confirmatis ab eℨo. Ibi, non potuimus, no. † q̃ non põt
irritari id, q̃ nõ apparet irritandum, vel non irritandum, & in
dubio poſt, q̃ eſt concluſum in cã, vel nõ, reſtat aliqua dilatio
data, vel danda, præſumitur validum omne, quod eſt rite fa-
ctum, & maxime confirmationes prelatorum. Ibi, relaxata, per
hoc non conualeſcit electio facta a ſuſpenſis, quia fuit facta ℨ
ius, tñ ex quo ſublatum eſt obſtaculum, põt de nouo fieri. Ibi,
18 a ſuſpenſis, hos ſ. vocauit interdictos. † Sed hic quæritur, ſi ciui
tas eſt ſuppoſita interdicto, vtrum patroni poſſint preſentare?
dic q̃ ſic, ſi ciuitas tm̃, ſecus, ſi ciuitas, & ciues ſunt interdicti,
vt ℨ. de ſen. excom. c. ſi ſnĩa, lib. 6. Alij dñt, q̃ interdicti p̃nt præ-
ſentare, non eligere, quia minus eſt interdictum, q̃ excõicatio
maior. nam equiparatur minori excõicationi interdicto a di-
uinis, vt no. ℨ. de cle. ex. mini. 3. 4. & vlti. ca. in 3. gl. Ibi, conſula-
tur, ſupple per electionem, vt patet in antiqua, ſm Hoſtien.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q̃ quando promittit cum iuramento non reuocare, qñ poſſit; Alexan. conſi. 78. viſis. co. 2. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Electus adminiſtrans ante confirmationem ipſo iure priuatur omni electio-nis iure. Niſi forte fecerit ex neceſſitate, nu. 3.*
2 *Hæres nihil poteſt adminiſtrare, niſi iuſſu ſuperioris.*
4 *Adminiſtrare non valens an poſſit alterum docere modum adminiſtrandi.*
5 *Conſulere, & mandare, an ſit adminiſtrare.*

CAP. XVII.

1 QValiter. † Si electus adminiſtrat ante ℨfirmatio
nem, vel non hẽt ſcĩam, reprobat. Ibi,
iuramẽta, no. q̃ recipere iurata à vaſallis, & clericis
ℨſiſtit in adminiſtratione eccleſiaſtici patrimonij,
permittere ſe tñ inſtallari non nocet p̃p̃ gñalem ℨſuetudinem.
& dic q̃ hodie, ſi adminiſtrat añ ℨfirmationem, ipſo iure p̃dit
oẽ ius ex electione q̃ſitum, vt ℨ. e. c. auaritiæ, lib. 6. dic vt ibi. In
tex. ibi, ex ea, vel ob eã. Iõ fit iſta inculcatio verborum, vt com
p̃hendat ea, q̃ fecit alijs, & alij fecerunt ſibi, ẽt ſi tendant in me
2 rũ fauorẽ eccl̃ię, qđ eſt no. dignũ. † No. ſi litudinẽ de hr̃de de-
liberante, q̃ nihil adminiſtrare p̃t, niſi iuſſu ſuperioris, vt ff. de
iure deli. l. ait p̃tor, & gl. hic poſitam recita. Et no. rõnem, qa q̃
adminiſtrat añ ℨfirmationem, meret ĩfirmationem, primo qa
immittit falcem in meſſem ℨfirmationis: ſcđo, qa facit ſibi no
men, qđ non hẽt, qa adminiſtrat noĩe p̃lati ille, q̃ non hẽt ius,
nec nomen p̃lati. Tertio, qa p̃ſumiẽ q̃ auaritiæ cã. Item q̃ ſub-
trahat, nec refert magnum, vel modicum adminiſtret, qa mo-
dicũ fermenti totã maſſam corrumpit. ſic̃ in hr̃de, q̃ ſtudioſe
aliqd omittit ĩ ĩuentario, & in tutore. ff. de adm. tu. l. tutor, q̃ re-
3 pertorũ. † Quid ergo dices in caſu neceſſitatis, vt qa pauit fa-
mil. ã monaſterij indigentẽ, vel debitorẽ eccl̃iæ fugientẽ cepit
cũ pecunia, & abſtulit ſibi eam, vel dilapidãtẽ œconomũ expu
lit, aut mortuum ſepeliuit? ſolent. n. neceſſaria aut commenda
re, aut accuſare, vt ff. de man. teſt. l. qui non potuerunt. ff. de fi-
deicom. liber. l. cum fidei. ff. de offi. procon. l. j. nam ſi omittens
beneficium charitatis eſt culpandus, ergo exequens nõ eſt ple
ctendus. ff. de pet. hær. l. hæres furioſi. §. fi. & l. ſi quid poſſeſſori.
Item diſtinguendus eſt animi motus: ff. de relig. & ſump. fune.
l. at ſi quis. §. pleriq;. vñ vr̃ hoc committi arbitrio confirmato-
ris p̃p̃ dubias rerum figuras, quia multa accidere poſſunt, q̃ p̃
bono vel p̃ malo ſũt eſtimãda. ar. ff. de rei vẽ. l. ĩ fundo. Sol. tex.
ℨ. c. auaritię, nõ diſtinguit, ergo nec nos diſtĩguemus. ff. de alea
4 to. l. j. §. qđ autẽ. † Sed nunquid ille, qui non põt adminiſtrare,
poſſit alteri monſtrare ſiue conſulere, qualiter miniſtet? rñ. ſic.
Item mandare, q̃ adminiſtret nomine capti, & non ſuo pro-
5 prio, quia conſulere, & mandare nõ ſunt facere. i. adminiſtra-
re, vt ff. de inſa. l. ob hæc verba, & ibi no. ſicut is, qui ratum hẽt
non ſuo nomine factum, nihil facit, vt in regula iuris, lib. 6. ſed
fit ſuo nomine, ſi quidem ratificatio concurrit, donec res eſt
in fieri, proprie facit. ſi poſtea ex interuallo, tũc ficte facit, vt ff.
de reg. iur. l. ſemper qui.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio inualida actum neceſſarium non ſuſpendit.*
2 *Pœnitentia vbi locum habet, intelligitur ſaluo aduerſarij intereſſe.*
3 *Citans, an debeat citatum expectare.*
4 *Abſentens a quo loco ſint citandi ad electionem.*
5 *In his quæ pertinẽt ad diſpoſitionem vniuerſitatis, ſufficit pars maior tam in congregando, quam in conſentiendo.*
6 *Scientes, an ſint citandi.*
7 *Propinquior qui eſt in loco, prius præſumitur ſcire.*

Præſumitur

8 *Præsumitur quilibet facere potuisse, quod alij fecerunt.*
9 *Vere fiunt ea, quæ consistunt in dando p̄ aliū, interpretatiue quæ in corpore.*
10 *Citator idem & nuncius esse potest in causa capituli.*

C A P. XVIII.

1 CVm inter. II. †Dilatio inualida actum necessarium non suspendit ſm Inno. Qui vocant ad electionem canonicum non vocandum p̄ locorum distantiam, illum tñ expectare tenentur, nisi a Papa fuerint absoluti, vel nisi periculum fuerit in mora, ſm Ber. Inn. & Host. dñt, q̄ nunq̄ tenẽtur expectare, vnde valet electio, quia non reperitur facta ꝯ aliq̄ constitutionem, quod concedo, q̄a ex ista citatione in præiudicium ecclesiæ citato frustra nõ est aliquod ius quæsitum. Credo tñ, q̄ si citatus p̄ hoc fecit expensas, q̄ citantes tenentur ei resarcire, quia vbi hẽt locum pœnitentia, intelligitur saluo interesse
2 3 aduersarij. ff. de con. ob cãm. l. si pecuniam. † Porro in iudicijs in quibus quasi ꝯhitur, dicit Accursius, q̄ citantes debẽt expectare citatum. ff. si cui plusquam per l. Falci. l. j. §. cum dr̄, & ibi
a optima glos. & hoc verum, nisi citatio a sit nulla ipso iure, quia tunc non suspendit organa citãtis, quia est inefficax, vt in rꝛa, non præstat impedimentum, lib. 6. Casus. Archiep̄s Capuanus decessit apud Panormum, q̄dam canonici Capuani, q̄ secum erant, notificauerunt hoc capitulo protestantes, q̄ in eorũ absentia nullus eligeretur, capitulum misit quendam de socijs cum literis, in quibus continebatur, q̄ illi absentes redirent. j. certos dies ad capitulum pro electione facienda, quorum aliq̄ venerunt. j. terminum. Papa mandauit, q̄ p̄ntes eligerent concorditer, & tandem postulauerunt assensum vice regis, quia forte rex vacabat, qui erat patronus, necnon confirmationẽ ab eo tanq̄ ab apostolico. No. binum consensum debere interuenire ī eo, quod diuerso iure competit successiue. In tex. ibi, non exigat. no. q̄ absentes multum a remotis non sunt citãdi in electione pastoris, quia celeritatem desiderat. Item no. q̄ ista citatio fuit facta a capitulo Capuano longe extra a territorio Capuano, & tñ oĩs citatio est iurisdõnis, saltem voluntarię, sed certe hęc non est proprie ex iurisdictione pendens qõ, q̄a non erant tanquam iudices, sed est quædam interpellatio, seu ad-
4 monitio. † Quæro, a quo loco absentes sint citandi ad electionem? rñdeo, hoc relinquitur arbitrio iudicis ſm distantiam locorum. ff. de dam. infe. l. 4. §. si tam vicinum. Item p̄nt esse in loco vicino, tñ est guerra in medio ita, q̄ nõ p̄nt tute citari. Quę-
6 ro, nunqd in alijs tractatib. capitulum teneat requirere absentes. gl. dicit q̄ nõ. de hoc no. in c. præsentium, de test. li. 6. † Quero, an requiratur ꝯsensus, vel congregatio duarũ partiũ capitũ? dicit gl. q̄ sufficit maior pars tam in ꝯgregando, q̄ in ꝯsentiendo. C. de dec. l. obseruare, li. x. & hoc in his quæ pertinent ad dispẽsationem & ordinationem collegij, vel vniuersitatis, sed in iurib. quæ distribuũtur in capita, & sunt singl'r singulorum & non simul, collegium non p̄t, vt dixi. s̄. de const. c. cum accessissent, & no. ff. de rer. diui. l. in tm̄. §. vniuersitatis, & C. quę sit
6 lon. consue. l. 2. † Quæro, an scientes sint citandi? rñdeo q̄ sic, quia simplex scīa non arctat, sed citatio arctat. C. vnde vi. l. meminerint. C. si per vim, vel alio modo. l. si. & ff. de min. l. ēt. §. fin. Item speciale est in quibusdam casib. p̄ ꝯntiam necessariam p̄ connexitatem cãæ, vt sola conscientia noceat sine citatione. ergo in ꝯrium est rꝛa, vt ff. de reg. iur. l. sæpe. §. sed scientibus.
7 † Ibi, qui longe, no. q̄ qui propinquior est in loco, prius pręsu-
8 mitur scire. † Item, quod alij fecerunt, quilibet præsumitur facere potuisse, quia factum arguit potentiam. ff. de ver. ob. l. con
9 tinuus. §. cum ita. † Vt vnum scias, ea, quæ consistunt in dãdo per alium fiunt vere, quia consistunt in iure, puta in danda pecunia, vel libertate. ff. de manum. vindi. l. paterquæ aũt in corpore consistunt, vt operæ, fiunt interpretatiue, & ideo factum
10 non potest ratificari vltimo vitæ spiritu, vt l. fi. ff. de cond. inst. † Item no. q̄ vnus potest esse citator, & nuncius in causa capituli, quod no.

A D D I T I O.

a Adde tex. in c. proposuisti, in verbo, legitime citatus, & ibi Cano. notant, & dant quædam alia similia. j. de fo. comp.
Vin. God. Adde quando citandus sit absens, cui certum est defensionem non cõ petere. Ruy. consi. 31 nu. 3. & 13. lib. 5. Et no. q̄ nunquam est citandus, quando certum. est nullum ius habere, Goz. consi. 18. nu. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio obstatiua impedit cõtra fieri, sed appellatio modificatiua suos terminos non excedit.*
2 *Appellatio quid sit.*
3 *Dictio, nisi, quid importet.*
4 *Intellectus ad §. si forte. l. Titia. ff. de manu. testa.*
5 *Factum appellationis virtute non infringitur per eam.*
6 *Ab interlocutoria quare non appelletur de iure ciui.*
7 *Iudex in causis spiritualibus & ecclesiasticis debet ex officio supplere.*
8 *Fides plena fieri debet de ætate legitima.*
9 *Verbum, libera, quomodo exponatur.*
10 *Arbitrium triplex. Voluntatis, rigoris, & æquitatis.*

11 *Iudex metu pœnæ & propter suum interesse potest supplere de facto.*
12 *Prælatus, an & quando donare potest, remissiue.*
13 *Prælati cessatio nocet ecclesiæ, non delictum.*

C A P. XIX.

CVm nobis olim. Appellatio non impedit electionem, quæ non fit ꝯ appellationem, licet fiat post appellationem. Penes vocantes ius remanet eligendi, si vocati venire p̄tem nunt. Ad officium ꝯfirmatoris pertinet ēt non obiecta discutere. Ea, quę per appellationis pendentiam non suspēdunt̄, si in
1 nouant, non rescindunt̄. † Appellatio obstatiua impedit ꝯ fie-
2 ri, sed appellatio modificatiua suos terminos non excedit. † Appellatio est clamor ad superiorem de inferiore pueniens p̄ iniustitiam factam, vel p̄paratam fieri. vñ ab apparatu imminente p̄t appellari, ne fiat id, q̄d factũ oporteret corrigi. Casus. Mortuo pastore Capuano canonici receperunt mandatum de eligendo successorem. & cum essent congregati, Arch. cum quibusdam suis fautoribus appellauit, ne fieret electio canonica, & exiuit chorum, sed statim fuerunt requisiti, vt redirent ad chorum cum cæteris electuri, qui redire noluerunt. vñ remanentes in choro electionem celebrarunt, q̄ impugnabant Archid. & fautores duab. rationibus. Primo, quia facta post appellationem. Secundo, quia facta eis absentib. Papa dicit, q̄ prima rõ non ob. si electio fuit alias canonica, quia non omne, q̄d fit post appellationem, irritatur, sed id demum, quod fit ꝯ appellationem, licet factum canonicè. Item secunda allegatio non procedit, quia exeuntes de choro, & non redeuntes tam ab electione, q̄ a ꝯdictione se fecerunt alienos. Tandem exclusis ꝯdictionibus Papa non faciẽdo se oppositorem, sed inquisitorem fecit inquiri de literatura electi, & p̄ relationem factam ab his, q̄ nouerunt, reperit, q̄ satis literaturę habebat, licet non esset eminentis scientiæ. Item fecit inquiri de ætate, & non inuenit de certo, q̄ esset debitę ætatis, licet esset ętati proximus, tñ erat necessarius ecclesiæ Capuanæ. & ideo ne offenderet canones, non confirmauit eum ēp̄m, sed ne vtilitati ecclesiæ ꝯiret, eum procuratorem legitimum constituit ecclesię Capuanæ, liberã administrationem ei tam in temporalibus, q̄ in spũalib. committendo. Ibi, videri poterat. s. ignorantib. ius, & nõ ponderan tib. verba. Ibi, sed vt fieret canonica. Ista verba non fuerunt for
3 maliter posita in appellatione, † sed surgunt ex dictione nisi, a
2 quæ ponit a ꝯrio sensu, vt no. C. de transa. l. actione. quia signi-
4 ficat oppositum antecedentis, cui immediate aduersatur. † q̄nque tñ non ponit, vt ff. de manu. testa. l. Titia. §. si forte. ıõ, quia seruus cum male administrasset, nõ meruerat libertatem, sed demeruerat, & hoc demeritum redditis rõnib. testator indulsit, quasi remittens rancorem. ista est diuinatio, & coniectura. Præterea iurisc̄ōsultus ibi vidit verba libertatis deficere, & sic arguit tex. vi verborum, quorum virtutem solus princeps p̄t augere. ff. de leg. 2. l. vnũ ex familia. §. item Imperator Marcus. Vel dic, q̄n verba præcedentia nec ponunt, nec priuant, vt cũ dñs directo sermone ad seruum suum dicit, liber ne esto, quia & sine his verbis non est liber, tunc dictio nisi, iterum posita nec ponit, nec priuat, nec relinquit potentiam in voluntate hę redis, & iste est intellectus subtilis illius §. Et facit ad qõnem, dicit testator, non lego tibi seruos, nisi Stichum, & Ioannem, q̄ Stichus, & Ioannes non sunt legati, quasi sint duæ negationes tendentes solum ad priuationem, vt no. in ca. peccatum, p̄ Dy. de reg. iur. in 6. De effectu istius formæ no. per Comp. j. c. audi tis, & j. de appella. c. consuluit, in nouel. Ibi, sed magis ſm eam,
5 no. q̄ id, q̄ † fit in virtute appellationis, non infringitur p̄ eam. ff. de insa. l. furti. §. fi. Quod dr̄, q̄ melius est ante tp̄s occurrere, q̄ post causam vulneratam remedium quærere, non habet locum in appellatione, q̄a appellatio est remedium causæ vulneratæ, non vulnerandæ. & est ratio, quia cã est commissa priori iudici, & ideo priore commissione durante non est ab eo iudi
6 ce recedendum. † Hæc est rõ, quare de iure ciuili non appellatur ab interlocutoria, quia non est transferenda iurisdictio ab eo in alium, cum adhuc duret eius potestas, & commissio sua. Ista rõ noua est, & erit ei iniuria. sed postq̄ desinit esse iudex p̄ diffinitiuam, cum functus sit officio suo, nulla fit ei iniuria, si appelletur. Ibi, fautoribus, vr̄ notare conspirationem, tñ nõ est hic reprehensibilis. Ibi, faciendæ, in illo instanti citatur pro instanti, quia non requiritur peremptorium, ergo nec trina citatio. Ibi, noluerũt, quod patet, quia non redierunt. Ibi, alienos, sic. ff. de fideic. lib. l. si alieno, §. j. Ibi, cõcorditer, s. quo ad remanentes in choro. Ibi, ꝯdicere, no. q̄ ꝯtumaci præcluditur via ꝯ-
7 dicendi. † Ibi, ex officio, no. in causis spũalib. & ecclesiasticis iudicem ex officio supplere dẽre, nimirum, q̄a si improuide p̄cederet, dẽt puniri. Ibi, melius cognouerũt, no. credẽdum his,
8 qui melius cognouerũt. † Ibi, plene scire, no. de ętate sufficiẽti

debere

A D D I T I O.

a Vide Barb. consi. 6. col. 5. vol. 1. & col. 16.

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

BIU Cujas

debere fieri plenam fidem. Ibi, a nemine vnq̃ audiuimus, nec tñ audiuit ꝯrium, & ideo neutrum eſt probatum, vide qđ no. Arch. ꝯ.e.is cui, lib.6.& 7.q.j.c.j.& 12.q.j.c.vlt.& vide qđ no.de inoffi.teſta.l.ſi qñ, in prin.C.de ſacroſ.eccle.l.j.C.de tranſ.l.ſi qs maior. Ibi, potius, i.magis attendentes vtilitatem eccleſiæ, q̃ rigorem perſonæ. Ibi, ſubdiaconum, iſte fuerat electus in paſtorem, & fuit decretus in procuratorem. No.hic de procuratore datiuo, qđ raro alibi reperitur, & iſte procu.non eſt ſponſus ecclesię.& ideo non eſt ep̃s. Aequiparo iſtum ꝓcuratori dato hereditati iacenti.ff.de neg. geſt.l. debitor. imò in iſta eccleſia eſt
9 procur. Cæſa. Ibi, liberam, tñ cum moderamine inculpatæ admin.ff.pro emptore.l.qui fundum.§.ſi tutum.& dēt eſſe inculpata quo ad eccleſiam, ne aliquid faciat ꝯ conſcientiam ſuam. Et no.ꝙ hic exponitur, liberam.i.plenam, ſ.ex fide.ff.mandati. l.creditor.§.fi.non aūt exponas, liberam.i.ad voluntatem, quia vbi agitur de flagitio alterius, tanta libertas non conſueuit dari, niſi referatur ad rem propriam ipſius volentis. ff. de leg. 3.l. fideicommiſſa. §. q̃q̃. nam ibi hæres inſtitutus prius factus eſt dñs, & per poſterius eſt rogatus ſi voluerit, quare in voluntate ſua ſubſtantia poſita eſt, alias in præiudicium tertij nemo pōt inique velle. fallit in arbitro, vt in l.diem proferre.§. ſtari.ff.de arg.eodem modo falleret in arbitratore, ſi eſſet actum, vt valeret tanq̃ ſnīa meri arbitri. nec eſſet opus renunciare reductioni, quia metu pœnæ deberet ſtari, niſi arbiter eſſet in dolo, qa
10 non pōt dari materia delinquendi. Et no. † ꝙ triplex eſt arbitrium, ſ.meræ voluntatis, rigoris, & æquitatis. primum datur in proprijs, ſm & tertium in alienis. Nunc capio gloſſas. prima glo.dicit, ꝙ non tenet appellatio, ne ius ſiat.non ob.ff.de min.l. ait prætor.§.permittitur, quia ibi iniuria, licet non damnum, quia non erat ſeruata forma dandi procuratorem minori, & ibi per hoc iuſtificata erat appellatio ipſo facto abſq; alia cauſa. Glo.nunqd, concluſio glo.maior pars pōt ſtatuere terminum. ꝯ.terminum iuris. nec dr̄ innouare dilatione legali pendente, quia pōt ei renunciare. Ibi, ſæpe.n.non eſt verum, ꝙ plures requirant expectationes nec aliquo iure cauetur ſm Io. And.ar-
11 gu.ff.de vſu.l.mora. quæ lex optime facit.gl.no.hic. † No. ꝙ iudex metu pœnæ, & ꝓp ſuum intereſſe pōt ſupplere de facto. In glo.nunquid, ibi, non.hęc vera, quia verba diſcrepant. In glo.p
12 illud, ibi Procurator, non tñ merus. † Ibi, donare, no.an & qñ prælatus pōt donare, & allegat optimam legem. Sed an delinquendo? dic, vt no.in Spe.de don.& dic, ꝙ aut eccleſia hēt domicilium conditionatum, aut liberum. Primo caſu pōt credere, quia eccleſia vtitur prælato tanq̃ inſtro, ſeu fiſtula, & abſq; eo ramanet deſtituta. Secundo caſu non nocet eccleſiæ, quia
13 prælatus non eſt dñs, nec cā dñij. † Ceſſatio prelati nocet eccleſię, non delictum, in l.iubemus nullam. ideo nocet, quia eſt ſit negligentia, & delictum, & nunc intelligis illam legem.

SVMMARIVM.

1 *Illegitime, etiam ex ſoluto, & ſoluta natus, in epiſcopum eligi non poteſt, poſtulari poteſt.*
2 *Defectus illegitimitatis ordinum & beneficiorum promotionem impedit trib. de cauſis.*
3 *Diſpēſatum ſi ſit cum illegitimo, ꝙ poſſit vnicum beneficium obtinere, & is obtinuerit, ſed renunciauerit, an vigore dictæ diſpenſationis prouideri ei poſſit de vnico alio.*
4 *Prohibito aliquo, an prohibitus cenſeatur modus producens ad finem.*
5 *Conſcientiæ deſcriptio.*
6 *Filius non poteſt accipere vxorem ſine conſenſu patris, de iure ciui.*
7 *Papa legem ſucceſſori imponere non poteſt niſi in præteritis perfectis.*
8 *Ignorantia quamuis delictum excuſet, actum non legitimat.*
9 *Natus non legitimè ſi legitimetur poſt electionem, an habeatur pro legitimo.*
10 *Matrimoniū eſt de iure gētium, ſed eius retro fictio eſt de iure cano. vel ciui.*
11 *Prælatus licet ſit depoſitus, tamen canonici antequam recipiant literas depoſitionis non poſſunt eligere ſucceſſorem.*
12 *Propoſitum debet attendi non quale eſt, ſed quale eſſe debet.*
13 *Defectus natalium magis facit ad impediendum, quam maieſtas virtutis, & ſcientiæ ad promouendum.*
14 *Nobilis quidam ſi donauit baronatum ſuum fratri, demum ex concubina naſcitur ei filius, an iſte tanquam poſthumus rumpat donationem.*
15 *Concubina, an efficiatur vxor abſq; inſtrumentis dotalibus.*
16 *Pater, filium ex concubina ſuſceptum in teſtamento ſuum vocans, fatetur eū legitimum.*
17 *Fieri præter bonos mores dicitur, quod cum blaſmo bonorum virorum fit.*
18 *Nepos naturalis ex filio prę̃mortuo, ſi unus in teſtamento ſolenni nepotem, naturalis qualitate non adiecta, nuncupauerit, legitimatus cenſetur.*
19 *Ordo naturæ eſt, vt cauſa præcedat effectum.*
20 *Legitimatio fit per ſubſequens matrimonium.*
21 *Per gratiam principis ſeu priuilegium, per quod poſſunt legitimari etiam ex ſtupro, adulterio, vel inceſtu nati.*
22 *Legitimatus poſt mortem patris non habet exiſtentiam ſui hæredis.*
23 *Reſcripta, ꝙ legitimati ſuccedant cum legitime natis, ab inteſtato duntaxat locum habent.*
24 *Nobilitas patris filios degeneres non poteſt nobilitare.*
25 *Baſtardi non ſunt nobiles, nec de domo nobilium.*
26 *Caſatæ nomine quid contineatur.*
27 *Priuilegium Imperatoris ſi tribuat Titio ꝙ poſſit legitimare ſpurios, an poterit legitimare ſpurios inceſtuoſos.*
28 *Magnates qui dicantur, conceſſo priuilegio legitimandi omnes præterquā natos de magnatibus.*
29 *Filius ſuſceptus ex matrimonio inter duos ſolēniter contracto, quorum alter impedimentum ſciebat, alter ignorabat, ignoranti duntaxat legitimus eſt.*

CAP. XX.

1 INnotuit. Illegitime natus, licet ex ſoluto & ſoluta, non pōt ad ep̃atum eligi, & ſi eligat, electio eſt ipſo iure nulla, licet ipſe ſit magnę virtutis, & ſcīæ, ſed poſtulari pōt, dummō procu.q̃ petit poſtulationem ꝓfirmari, hēat mādatum ad hoc. Caſus. Cum quodam baſtardo erat diſpēſatū in archidiaconum, & fuit poſtea electus in ep̃m, dū peteret ꝓfirmatio, ꝓfeſſus fuit, ꝙ eius ꝓſcīa ex natalib. eſſet læſa, qa erat baſtardus, ꝓ eo allegabant ſcīa, & virtutes, & ꝙ Papa Alexander non potuit imponere ſucceſſori legem, qn poſſet ꝓfirmare, qđ nullum eſt, Papa poſt multa verba declarat electionē nullam eſſe, qa debuerunt poſtulare, nō eligere. Tandem ꝓcuratores ſupplicauerunt de miſericordi diſpenſatione. Papa dicit, ꝙ hæc ſupplicare nō potuerunt, qa ad hoc non hēbant mandatum capituli. Prohibet ca.ne ꝓcedat ad aliquē actū nō viſis literis Papę, qb. viſis, ſi vo-
2 luerit hunc poſtulare, hoc ꝓmittit eiſdem. † No. ꝙ defectus illegitimitatis ordinum & bñficiorum promotionem impedit tribus de cauſis. Primo ꝓp ꝓrogatiuam eorum. Scđo ob deteſtationem paterni criminis. Tertio, quia p̄ſumunt incontinētes, ſicut pater, qa incontinentia eſt ex̄ traducere, cum ſit vitium
3 carnis, vt no.in c.2.de fil.presb.lib.6. † Quæro, diſpenſatum eſt cum illegitimo, ꝙ poſſit vicinum bñficium obtinere, mō obtinuit, ſed renunciauit: Nūquid poſſit vigore dictę diſpenſationis ꝓuideri de vnico alio? dicit gl. & Arc. ꝙ nō, quaſi in primo ſortita ſit gratia ſuum effectum, ar.ff.de ver.ſig.l.boues.§.hoc ſermone. Io.Mo.& Io.And.dñt ꝯrium, quia gratia eſt eidem facta de vnico in genere, & cum non ſit pluralis gratia, non eſt conſumpta. de hoc no.in c.non pōt.2.rñ.de præbē.lib. 6.in nouel. Contra hoc facit.ff.de leg.2.l.cum pater. §. pater certam, in
4 fi.tex. no. † No. prohibito aliquo non prohiberi modum producentem ad finem.& eſt ratto, quia non prohibetur finis, ſed certus modus. ſed quia inuenitur media iuris diſpoſitio permiſſiua, puta poſtulare, ſic vt eligat.& ſic non obſt.ff.de ſponſa.l.oratio, quia ibi prohibebatur ratione finalis cauſæ, hic ratione eiuſdem modi incongrui. † Conſcientia eſt concluſiua
5 in mente ſcientia, vel opin. quam Deus aſſociauit animæ, vt eā reprehenderet de erroribus. cōſcientia eſt de apicibus animę. Ibi Archi. cum quo fuerat diſpenſatum in Archi. & ſic in minori, per quod non intelligitur diſpēſatum in maiori, de conſang.& affi.ca. quod dilectio. In tex.ibi, ſpontanea & ſecreta, ergo nullus fuit præſens niſi iudex, & tñ confeſſio in cauſis ſpiritualibus & eccleſiaſticis, tenet abſente aduerſario, quia vr̄ facta coram inquiſitore. Ibi, ſecreta confeſſione, No. ꝙ confeſſio facta in ſecreto valet. Ibi, aliquāti ſp, per hoc non diminuit validitas conſeſſionis. Ibi quaſi furtim, ſm leges iſte vr̄ ſpurius, quia non eſt natus ex concubina in domo retēta, ſed ex raptu virginis, licet ſm canones oīs natus ex ſoluto & ſoluta eſt na-
6 turalis, tex.eſt hic notabilis. † De iure ciuili filius non pōt accipere vxorem ſine conſenſu pr̄is, ne inuito auo nepotes agnaſcantur. dicit Bar.ff.de captiuis.l.in bello.§.medio tpe. de emancipato dic, vt l.non tm̄.§.ſi emancipatus.ff.de ꝯta. Ibi, perſequatur, patris vitio non proprio, quia anteq̃ quis naſcatur, peccare
7 non poteſt. Ibi, innuit, & per hoc determinat. † Ibi, nullum potuit, no. ꝙ Papa nō pōt legem imponere ſucceſſori, qđ verum eſt in futuris, ſed in præteritis perfectis bñ imponit legem, puta ꝯctus, vt in c.de natura feudi, & C.de legib.l.digna vox, per Cy. alioquin eccleſia non inueniret ꝯhentem ſecum, certe nō male ꝯhitur cum Papa, vt ff.de euic.l.illud. Ibi, videbatur, & de buiſſet videri, ſi aſſumpta fuiſſet via congrua. Ibi, ſpōte, no.mitius agendum cum confeſſo ſponte.l.diſt.presbyterum. ſed aliqñ durius, quia confeſſus non appellat, & conuictus appellat,
8 vt no.in c.Romana, de appel.lib.6. ſed ibi ideo, quia reatus indulgeri non pōt. † Ibi, ignorantiam, non legitimat actum, ſed excuſat delictum, cum tñ allegatur ad excuſationem delicti, dēt probari. Ibi, nec pœnam, ſ.per q̃ deberent puniri a iure eligendi in eadem vacatione. Ibi, poſt caſſationem. ſ. quatenus de facto proceſſerat. Ibi, ante ſuſceptionem literarum, no.expectandum præſentationem literarum apoſtolicarum. Ibi, apud ſedem, quia metropolitanus non poteſt cum illegitimato diſpenſare in epiſcopatib. Capio glo.quæ incipit, decretum,
9 & quæro, quomodo accipiatur decretum? dic, vt in glo. Ibi, † ſi n. Quæro, an non legitime natus poſt electionem legitimatus habeatur pro legitimo? rñ. non, ſicut delictum liberti non aufert legitimam patroni.ff.de oper.libe.l.ſi liberti, in glo.tex.no.

ſi eccleſia

BIU Cujas

sic ecclesia præfertur fisco in bonis clerici decedētis sine hære de.secus,si primo est legitimatus, postea electus. & est rō dria, quia primo casu nullum habuit initium, secundo sic,sīr no. ff.de do.l.pe.& ff.de hær.insti.l. 2.& vide,quod no.in c. natura
10 les,si de feu.fue.controuer. & quod ibi dixi in lectu. mea. † Et
a no.q matrimonium est de iure gētium : a tñ q fingat retro, est de iure canonico & ciuili.sed dices, quare nō fingit hic retro? rñ.quia est ꝯius, & fictiones legum non fingunt ꝯius, vt eleganter nō.ff.de leg.1.l.talis scriptura.In gl.sic ergo,no.per quæ verba cognoscimus,q sit canon latæ sniæ, vel ferēdæ. vide qđ
11 no.ff.de cap.dimi.l.amissione.§.deficiunt.In gl. ignorātia, no. in eo,quod fit cum cāæ cognitione, ignorantiam non præsumi.In gl.Per hoc, no.q licet prælatus sit depositus, tñ canonici ante,q̄ recipiant literas depositionis,non pñt eligere successorem,arg.C.de capt.l.nec nos. Quid si fuit depositus & restitutus,& canonici ante,q̄ reciperent literas restitutionis,fecerunt
12 nouam electionem?dic non valere, quia ecclesia nō vacat,qa restitutio trahit secum execu. sicut depositio. C. de sen.pas.l.fi. ff.de pę.l.qui vltimo,& no.ꝯ.de ap.c.pręterea requisisti,& quia dēt inspici veritas, non voluntas. ff. si cer.pet.l.eius, qui.§.quas verò.ff.de condi.ob cau.l.si pecuniam. §. si seruum. sicut non valet testm̄ eius, qui nescit se hīre filium. C. de test. mili. l. sicut
13 certi.† & dēt attendi ꝓpositū,non quale est, sed quale esse dēt. ff.de pac.l.tale pactum.§.fi.ibi dī, q stipulatio collata in psonā fratris transfertur in personam non hīdis, & in psonā filij postea nascentis.Sicut delictum liberti non aufert ltīmam debitā patrono.ff.de bo.libe.l.si in libertum.tex.notabilis. sic ēt præfer
14 tur fisco in bonis clerici decedentis sine hęrede. † No. q defectus natalium superat maiestatem virtutis, & scientiæ, & hoc authoritas veterum statuit nulla rōne cogēte, nisi q illegitimè nati sordent reatu parentum,& tñ pōt doctorari, & magistrari in quacunque facultate ēt theologica sine aliqua dispensatio
15 ne, vt hic.nam bastardus iste erat magister, idest erat Doctor. Vnde doctoratus non restituit quem natalibus,tñ ꝓp virtutem
16 de facili dispensatur.† Quæritur extra,quidam nobilis donauit baronatum suum fratri, demum ex concubina nascitur ei filius: Quæritur,nunquid iste tanquam posthumus rumpat donationē? Rñ.aut est ltīmatus per matrimoniū, & rumpit : aut præscriptum, & nō rumpit,quia non succedit in baronia : aut non est legitimatus,& tunc absque dubo non rumpit, etiam si posthumus sit,qa non agnascitur prī, vt singulariter no. in l.
17 1.ff.de ꝯtab.& l.gñaliter.§.fi.ff.de inst.& substi. † Sed nunquid si concubina efficitur vxor absque instris dotalib. lex ciuilis innuit q non, vt no.Insti.de nup.§.fi.Sed de iure cano.non requiritur instrumentum in soluto,vel soluta,ēt si esset Rex,vel Regina Francorum sm Arch.Sed nunquid ltīmatio tollitur ꝑ rescriptum,si pr aliam accipit vxorem,& ex ea nascitur sibi filius legitimus & naturalis? vr q sic, vt l.ex facto, in prin. ff.de vul.
18 subst.dic,vt ibi per Dy.† no.q si pr filiū,quem hēt ex concubina,in testō suo nominat filium cū adiectione,suum(nam dicē do,suum,vult dicere in sua ptāte,& ꝑ ꝯns ltīmum, & sic confitetur eū ltīmum,vt Insti.de hær.qualitate, & dria. §.sui.no.hoc quod dico,& quia pondero qualitatem importatam ꝑ verbū, suum)& iō lex & pr statim ltīmant eum,vt C.de natu.lib.auth. item,& vide omnino quod no.Gof.in sum.de fi.presby.quod Bar.glossans dicebat hoc esse verum, qñ cū ea poterat ꝯhi mrīmonium de iure,sed istud verbum non est necessarium, quia si concubina,ergo cum ea mrīmonium pōt ꝯhi de iure, cū & ipse concubinatus ꝑ leges nomen assumpsit.ff.de cōcu.l.in cōcubinatu.secus ergo,si est monacha ꝓfessa,licet Papa dispensauerit,q possit nubere.ff.de sta.ho.l.Paulus. facit qđ no. C.quē-
19 adm. test.ape.l.pe.nā quod nō pōt fieri sine dispensatione principis,ēt est alijs reputatum impossibile.ff.de lega.1.l.apud Iulianum.§.fi.ac si diceremus, nō pōt fieri absque Dei prouidētia, vt no.ff.de ver.ob.l.continuus.§.cum quis.Item requiritur, q possit nubere sm naturam.vnde si est mortua tpe testamenti, naturalis nō pōt ltīmari ꝑ testm̄,ar.ff.de bo.lib.l. qui libertinus, §.pxi.sed istud non vr verum,quia ista nō est talis ltīmatio cui natura cooperetur, sed stat in authoritate legum conditoris, & confessione parentis.& de hoc non pōt reddi alia rō, nisi q pr & imperator ita vult ꝓp augendam ciuitatem ltīmis hominib.Tertio requiritur potentia facti. quid. n.si concubina sit vltra mare apud hostes? sed istud dictum eodem morbo laborat,quo & antecedēs.Item requiritur,q possit nubere secūdū bonos mores.ff.de ꝯtab.l.3.§.si emancipatus.Vnde, si baro habet filium ex concubina,quæ sm bonos & honestos mores nō pōt nubere ei, naturalis, sic conceptus non legitimaretur ꝑ testm̄.sed istud ēt vr male dictum, quia cum tencat ꝯctū mrīmonium inter eos,ergo non est prohibitum sm bonos mores.
20 Caue tibi,Bar.non somniauit, sed exposuit tex. dictæ auth.ibi, dum dicit,quæ vxor eius esse poterat,s.de iure, & de facto, sm naturam,& sm bonos mores,vt l.illud. ff. de manu. vind. ff.de
21 ver.sig.l.nepos.† Cæterum oē,qđ nō pōt fieri sine blasmo bonorum virorum,vr esse talr qualr pter bonos mores.ff.de condi.insti.l.filius.ac bonum nomen portare,ac famæ claræ studere congruit bono viro.ff.ad Treb.l.facta.§. si in danda, & l.sequen.ff.si quis omissa cau.test.l.Iuli.quia dulcis & suauis est sonus bonæ famæ.Ego expono verbum, esse poterat.s.tpe conceptionis talis partus.de tpe.n.testī,vel mortis nō curo,q tūc possit esse vxor.Quid enim si pnīa ducta facta sit monacha, q̄ soluta concepit? Porro tps impertinens actui non influit ei. Item vbi de natalibus quærimus,initium est spectandum, vt verbū sonat,vt ff.de infa.l.quid ergo, in princ.qui tex. est solennis & optimus.Ex prædictis apparet,q ēt ille,qui est infirmitate grauatus ita q cuadere nō pōt in ipso vltimo vitę spiritu pōt legitimare bastardū,& si hoc pōt ꝑ testm̄, fortius pōt ꝑ mrīmoniū, nec est istud mrīmonium absque prole, quia ltīmat prolem. Nam legitimādo filius naturalis agnascitur,& sic cū esset quasi nullus,efficitur aliquis.† Nepos ēt eodē modo pōt agnasci, si
22 præmortuo filio ltīmo auus in testō solenniter scripto vocet eum simpr nepotem,non dicendo eum naturalē. Præterea ꝑles non est de substantia matrimonij, nec carnis coniunctio. Nam istæ sunt appendices mrīmonij, non a prin. ꝓductiuæ.Itē si habeo filium bastardum,& ex eo nepotem ltīmum, vxorando mihi cōcubinam nepos mihi agnascitur,& præteritus rumpet meum testm̄.Nā ipse nepos, licet sit ltīmus & naturalis ipsi pri suo,mihi tñ auo est ltīmus tm̄, donec legitimē eum,quāuis,si ex spurio meo esset natus,non esset spurius mihi, qa non esset conceptus in reatu meo,tñ fit mihi nepos naturalis, quia principiū vitiosum fuit.Sed nunquid quantum ad dignitates ecclesiasticas obtinet modus ltīmandi ꝑ testm̄, vel codicillos, non est aliquo canone cautū.vnde id censetur omissum.Et no.
23 q oīs ltīmatio est ꝑpostera,quia facit quem ltīmum ex postfacto,sed ltīmatio est ordinata processio sm viam naturæ. nam
24 ꝑcedit mrīmonium vt cā,deinde nascuntur ltīmi. † Ordo.n. naturæ est,vt cā ꝑcedat effectum suum.ff.de vul.substl.morib.
25 §.prius.† Porro ltīmatio fit multis modis.s.ꝑ mrīmonium subsequens,& quot testes requirantur,no.in c.pluralis locutio,de reg. iur. lib. 6. Et istud matrimonium pōt ꝯhi ēt in ecclesia,vt Auth. quib.mo.na.effi.leg.§.quātū, col.6. & oē mrīmoniū est de iure naturali rōnalis naturæ,vt l.1.§. pe. ff. de iust. & iu. & l. ius natu. & ibi no.& dos sīr est de iure gentium secundæ intētionis.ff.de capi.dimi.l.eas,& hēt substantiam in consensu,formā in ꝓlatione verborumr,ꝓbationem per testes & instra, prę sumptionem ꝑ signa & accidentia cōsecutiua ipsius. ff.de ritu nup.l.in liberę.tñ de iure canonico ꝑ istas ꝯsonantias, siue cōcomitantias nō ꝓbat mrīmoniū,sed eius possessio,vt ꝯ.de rest. spo.c.ex parte, de ꝓba. c. ꝑ tuas.vñ reperit possessorium viri & vxoris ī istis duab.personis,nō in gño,& socero,vt l 2.C.de exhi.li.& ista ltīmatio ꝑ mrīmonium est restitutio,ꝑ q̄ absoluitur sordes peccati, & tñ qui moritur cum filijs ltīmatis non dī decedere cum filijs legitimè natis, quia, vt dixi, līmatio est ordo
26 præposterus,& macula est impressa origini.† Aliqñ qs lūmatur per gratiam principis, seu priuilegium, per qđ pñt ltīmari ēt ex stupro,adulterio,vel incestu nati, vt l.qui in prouincia.§.j.ff.de ritu nup.Et no.q ille tex.non requirit clam,non obstante, qa sufficit certa sciētia principis cum redditione cāæ, & ita tenet
27 gl.qđ no.in Auth.quib.mo.nat.effi.sui.§.fi.colla.7.& no.q ltīmati post mortem prīs, quia non pñt agnasci prī mortuo,non hñt exñtiam sui hīdis, & non rumpunt testm̄,& quia ꝑ rescriptum testm̄ rumpi non pōt.† Rescripta, q̄ dñt, q ltīmati succederent simul cum legitimè natis, intelligūtur ab intestato,nō ex testō,vel codicillis, ne circunueniatur prīs ꝓuidentia, arg. C.de test.l.oī.† No.q nobilitas prīs filios degeneres non potest nobilitaretēt si mr fuerit defiorata virginitate sua per vim, vel per dolum.† Per hoc pater,q bastardi b nō sunt nobiles,nec de
b domo nobilium, quia non decidūt ab aliquo fonte,qui sit nobilis, sed a sanguine putrefacto, vt ita dixerim in vite.& sicut non sunt nobiles quo ad dignitatem,nec eꝯ quo ad pœnas statutorum, quia ꝯriorum eadem est disciplina. & hoc sæpe ꝯtingit de facto in terris Tusciæ.† Quid ꝯtineatur noīe casatæ.Tusci vocant casata.i.parentela ex parte prīs, parentela prout sola natura consideratur, ēt ab illegitimo ordine descendit, sed prout propriè dr,nō descendit,nisi ab origine solemni,de hoc dixi.C.ad Silla.l.fi.† Dictat priuilegium imperatoris, q Titius possit ltīmare spurios, nūquid poterit ltīmare spurios īcestuosos? rñ,sic,quia spurius est nomen gñis,quasi ex puritatē natus,

& non

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde q imo de iure diuino ,vt habetur in c. 5,in fi.ad Eph per Paulū Apost,ibi,sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia.& dicitur a Deo institutum,vt habetur Gene.c.2, in fi.multa alia possent adduci.verum quia in Tract.meo in laudem matrimonij, quamplurima cumulaui,me remitto ad Theologos.

b Vinc.God. Adde Cor,consilio 169. in hac,per totum.lib.4.&.Dec.consilio 85. In filijs bastardorum,licet sint de legitimo matrimonio nati. Tiraquel.tamen titu.de retrac.§.1.glo.8.fol.49.nu.5.vtitur hoc verbo , & dicit ꝓp intelligentiā omniū abuti verbis,& sic an bastardi veniant appellatione consanguineorū.

BIU Cujas

& nō eſt aliqua rō, quare dēat reſtringi magis ad vnam ſpēm, q̄ ad alteram, ar. C. de lib. præt. l. j. dicere. n. nales, q̄ eſt adiectio, vt inceſtuoſitas, nō excludit a gñali ſigñato, qa tendunt ad idē. ſecus, ſi in reſcripto eſſet ſpēs reſtrictiua, puta q̄ poſſit ltīmare inceſtuoſos. nam in hoc non ꝓtinent aliæ ſpēs ſpuriorum, qa
28 non p̄dicat ſpēs de alia ſpē. † Pone, dicit priuilegium, q̄ poſſit ltīmare oēs, niſi ſint nati de gñe magnatum, q̄ intelligant magnates? Rñ. nobiles q̄ ſunt in aliquo potentatu, ſeu baronia, ſeu q̄ aliqua regalia poſſident, quos vulgus barones appellat, vel ꝓ-
29 ſuetudo loquendi. j. eo. fundamenta. §. vt ergo, lib. 6. † Quid dices, duo ꝓxerunt mrīmonium, vnus eorum ſciebat impedimētum ſecretū, alter non, iſte q̄tum ad ſucceſſionem eſt ltīmus ignoranti, & non ſcienti, vt no. j. de clan. ſpon. §. fi. Dumtō mrīmonium ſit ꝓ̄ctum ſm ꝓſuetudinem eccl̄ię, vt no. 34. q. j. c. 2. & 35. q. 8. c. j. & C. de inceſt. nup. l. ſi qs inceſtu. Nunqd iſte eſt eligibilis ad epiſcopatum? & vr̄ q̄ nō quaſi moſtruoſus, vt d. c. fi.

SVMMARIVM.

1 *Electus a maiori parte capituli, ſi ſit idoneus, & conſentit, vel conſentire velit, refutari non poteſt.*
2 *Concorditer dicitur factum, quod fit a maiori parte capituli.*
3 *Duratio in quibus præſumitur.*
4 *Statutum, q̄ medici debeant iudicare ſuper cicatrice, quomodo intelligitur.*
5 *Capitulum illud dicitur, quod eſt maior pars.*
6 *Inſtrumentum mandati per capitulum confecti, ſi in eo deſcribuntur nomina abſentium, falſum reddit ue.*
7 *Electio per archiepiſcopum tanquam arbitrum facta, non operatur confirmationem quamuis ad eundem, ratione archiepiſcopatus pertineat cōfirmare.*
8 *Eligentium pœnitentia non habet locum poſt electionem ante ſubſcriptionem, ſi electus conſentire vult.*

CAP. XXI.

1 CVm inter cano. † Electus a maiori parte capituli, ſi ſit idoneus, & conſentit, vel conſentire velit, refutari non pōt. Caſus Haſtenſis præpoſitus fuit electus in ep̄m a canonicis Saonenſibus, obijciebatur ei per aduerſarios, q̄ morbo epileptico laboraret, pro quo alia vice tanq̄ inhabilis fuerat repulſus. Item q̄ non erat de gremio eccleſiæ eligentis. de iſta controuer. fuit compromiſſum in archiepiſcopum Mediolanenſem, qui quendam alium Modicenſem canonicum eis, vt dixit, in ep̄m dedit, & ēt confirmauit. Papa dicit, q̄ cum electio fuerit facta a maiori parte capituli, publicata & ſubſcripta, & electus ei conſentit, & ſic coniugale vinculum ſpiritualiter & canonice ſit ꝓ̄ctum, niſi ſufficienter ſit probatum ipſum morbo epileptico infirmari, ſuper quo ꝓ ipſum dr̄ appellatum, nō obſtantib. ſuperius enumeratis, & alijs friuolis obiectionib. cū electores a tali electione non poſſint recedere, electio eſt con-
2 firmanda. † Dici conſueuit per iſtud c. quod fit a maiori parte capituli, dr̄ factum fuiſſe concorditer, vt no. j. eo. vbi periculū. §. idem quoque, lib. 6. q̄d verum eſt loquendo de ſigñatione relata ad capitulum, quia capitulum & maior pars ſunt vnum & idem, ſed ſi referatur ad numerum, non eſt electio concors, vt
3 j. c. proxi. † Ibi, laborare, hoc vr̄ præſumi, quia ſemel laborauit, & repulſus fuit ab alia electione. Sed hoc non obſt. quia ex pr̄terito morbo non præſumitur in pr̄ſenti. Nam quædam ſunt, quæ habent neceſſario & continuatiuè cām permanentē, vel de iure permanere debentem, vt dñia, ſeruitutes, & flumina perennia, & tunc præteritum præſumitur durare. Quędam ſunt, quæ hñt cām neceſſario deſinentem, ſeu tranſeuntem a non eſſe in eſſe, vel ab eſſe in non eſſe, & iſta non præſumuntur, vt no. C. de in inte. reſt. mino. l. in minorū. Quędam ſunt media inter hęc, vt morbus, quia ſanari pōt, & non ſanari, & iſta non præſumuntur, niſi tractus tp̄is ſit breuis, & in eadem inſtantia,
4 vt hic. & vide q̄d no. C. de apochis pu. l. quicunque, lib. 10. † Sed quare non fuit commiſſus hic articulus iudicio medicorum, ar. l. ſemel. C. de remiſ. lib. 12. rñ. qa vbi nihil eſt probatum, non dēt committi arbitrio medicorum, quia nihil eſt, q̄d committi dēat. ex hoc no. q̄ ſi ſtatutum dicat, q̄ medici debent iudicare ſuper cicatrice, intelligitur, dummodo ſit probatum de vulnere. Item tale vulnus dēt oñdi medico, quia viſus eſt fundm̄ huius iudicij, & artis ſcīa & arg. Ibi, tranſitū, hæc allegatio æqua eſt, ſed non neceſſaria, ſicut æquum eſt, quod frater inſtituat fratrem, tñ ſi inſtituit extraneum, valet teſtamentum. Ibi, celebratam, no. quatuor interuenire dēre. ſ. electionem, publicationem, ſcripturam, & deinde conſenſum electi. Ibi, quaſi, hoc iō dicit, quia ante confirmationem, electio adhuc pendet, & non hēt vltimam ſuam perfectionem. Ibi, ſufficienter, no. morbum plene probādum. Ibi, friuolas, no. q̄ inanes exceptiones reprobantur. Ibi, non obſtante, quia poſt ꝓ̄ctum vinculum coniugale non potuit compromitti, quia nec recedi ab electione cano-
5 nica. Capio gl. quę incipit, capituli. & no. q̄ illud † dr̄ capitulū, a
a q̄d eſt maior pars. nam minor non dr̄ capitulum. † Item no. q̄
6 debent exprimi noīa ſingulorum, & ſi deſcribunt noīa abſentium inſtrm eſt falſum, ſi alij ſunt ignorantes. Item dicit glo. q̄ procu. capituli dēt hr̄e expenſas de cōi tam pro, q̄ ꝓ, dic vt j. e. ti. vt præteritæ, & eo. ti. c. cupientes, in vlt. gl. lib. 6. & j. de procu. c. cum pro cā, in gl. Ibi in gl. & p ho c vr̄. No. q̄ remotus p̄p crimen, perpetuo eſt remotus. C. de pœn. l. ſeruus. ſecus, ſi p̄p infirmitatem, quia curari pōt. ff. lo. l. maritus. In glo. hic ſumitur, no. q̄ canonica electio p̄t fieri extra eccleſiam, nec requiritur q̄ duæ partes cōſentiant, ſed ſufficit maior pars. Item ſatis eſt, q̄ electus ſit bonus, licet non ſit melior, vel optimus, arg. ff. de
7 ſe. 2. l. cum quidam, & l. cum pr̄. §. ordo. † In gl. ſed nonne, no. q̄ ille, qui eligit vt arbiter capituli, & alterius partis, per hoc non vr̄ confirmaſſe, quia hæc competunt diuerſo iure, ar. ff. qñ appellandum ſit. l. j. §. ſolent, & quia capitulum non pōt compromittere de confirmatione, quæ non pertinet ad ipſum, ſed ad ſuperiorem. ex hoc ſequitur, q̄ ſi aliquid emerſerit, p̄p q̄d dēat infirmari, q̄ arbitrium ſuum infirmabit, q̄d eſt no. Vide quod no. In. j. de præſum. c. lr̄as. in verbo, reſeruata, & quod no. j. e.
8 c. lib. 6. † In gl. ar. no. q̄ poſt electionē, ante ſubſcriptionem, non hēt locum pnīa eligentium, dummodo electus velit ꝓſentire. In gl. ſed in veritate, no. q̄ electus ante confirmationem qñcūque pōt renunciare. In gl. ar. j, iſta gl. quærit quid in poſtulatione, an poſſit reuocari poſtquam eſt publicata, dic vt in ea.

ADDITIO.

a Vin. God. Capitulum, quomodo vocari debeat ad electionem faciēdam, ponit in 8. vol. Trac. Pet. a Biaxio in tract. Director. elect. in 4. c. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *Electus a maiori parte capituli confirmandus eſt, ſi idoneus ſit, alioquin electus a minori, niſi & ipſe indignus ſit.*
2 *Vox pauperis canonici tantum valet, quantum cuiuſcunque maioris præbendati.*
3 *Animus hominis quibus modis cognoſcitur.*
4 *Numerus, an præualeat authoritati.*
5 *Probādi onus cui incumbat vbi opponitur defectus in ordine ei, qui eſt in poſſeſſione clericatus.*
6 *Impetrans beneficium, vel confirmationem debet probare ſe clericum, ſi talis eſſe negetur.*
7 *Nec releuat eum q̄ ſit in poſſeſſione clericatus.*
8 *Eligi, an poſſit ad beneficium exiſtens in minoribus ordinibus.*
9 *Lite non conteſtata in cauſa appellationis contra abſentem, an poſſit procedi ad diffinitiuam.*

CAP. XXII.

1 IVdum. † Electus a maiori parte capituli ſi ſit, & erat tempore electionis idoneus, ꝓfirmatur. ſi vero erat indignus, & fuit ſcienter electus, alius ēt electus a minori parte capituli, ſi ſit dignus, cōfirmatur. h. d. ſm gl. & Io. And. Caſus. duo fuerunt electi ad præpoſituram Colo. eccleſiæ, vnus a quatuordecim canonicis, & aliqui eorum habebant dignitatem perſonalem, & ēt ætate naturali, & tp̄e receptionis eorum in canonicos præcedebant, alius fuit electus a 22. canonicis non ita ſolennibus, Papa commiſit cām vſq; ad ſnīam excluſiuè, ſed ſnīam non commiſit, niſi partes eſſent in concordia, q̄ commiſſarij diffinirent. Commiſſarij examinauerunt conſciētias eligentium, & audiuerunt allegationes partium, tandem vnus eorum, ſ. p̄poſitus S. Georgij dixit ſe nolle ſtare ſnījs eorum, & ideo cauſa fuit remiſſa ad Papam, ſed quia nō erat plene inſtructa cauſa, Papa iterum commiſit, & finalis concluſio fuit, q̄ ſi electus a 22. canonicis pateretur in ordinibus, vel in ſcīa, vel in ætate defectum, qui eum impediret promoueri, imponerēt ei ſilentiū, & confirmarent electum a 14. i. a minori parte, alioquin ꝓfirmarent electum a 22. qui ſunt quaſi dupla pars capituli, & ei facerent tanq̄ præpoſito rñderi. Ibi committendam, eo tenore, vt ſi de partium procederet voluntate cām diffinirent, alioquin proceſſum, & inſtructam cām ad Papam remitterent. ſic ſ. de reſcrip. c. ex parte decani. Ibi, non velle ſtare, q̄d poterat ex forma commiſſionis. Ibi deſtinauerunt, iō quia in cā cōcuſerant, ſed iſta concluſio parum operatur, quia cā non fuit plene inſtructa. Ibi, cum perſonis. i. habentib. perſonatum. i. notabilē præeminentiam in eccleſia. Ibi præſentatę, no. q̄ qui nō videt acta, iudicare non pōt. Ibi, conſtaret, no. q̄ notorium, & acta æquiparantur. Item no. q̄ notorium pōt eſſe de actis. Ibi corporali, no. q̄ abſentia corporalis vnius partis non impedit iudicē partibus ſuis fungi. Ibi, adiucarēt. i. ꝓfirmarent electionem, & ſic, adiudicare, ſtat pro confirmare. Ibi bono zelo, no. bonum animum præſumi, vbi electio fit a maiori parte capīi, quia vbi plurima conſilia, ibi plurimus intellectus, & quia iuſtius æſti-
2 matur, quod a pluribus comprobatur. † Ex numero diſcretorum augetur effectus potius, q̄ ex dignitate, vel ex maioribus præbendis. tantum. n. valet vox vnius pauperis canonici quantum cuiuſcunque maioris præbendati, vnde præbenda, non duplicat vocem, q̄d eſt no. Ibi caſſata vero, no. caſſari q̄d fit a maiori parte, q̄q̄ præſtantiori dignitate, & ætate. Itē no. q̄ caſſatio præcedit ꝓrium habitum, vel confirmationem futuram. Ibi, facerent, conſecutiue hoc intelligitur, licet non exprimat.

Nunc

BIU Cujas

3 † Nunc venio ad gl. & primo no. examinandas ꝓscientias. sed qūo pōt examinari, vt s. e. signasti? rn. p interrogationem, & responsionem, & per exteriora, quæ significant interioria. nā animus hominis cognoscitur multis modis, primo per affectum, secundo per effectum, tertio per signa, vt l. Fulcinius. §. adeo. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. apud Celsum, in prin. ff. de excep. doli. l.
4 non vere. ff. ex quib. cau. ma. C. de insti. & substi. l. repreh. † Alia gl. dicit, ꝙ numerus prævalet authoritati, & dignitati, quia oēs vocales. i. vocem habentes sunt pares, sicut tm̄ valet denarius meus, quantum denarius regis. Alia gl. disputat, vtrum principium sit seruandum. & dicit ꝙ sic in pendentibus a principio, vel ab ordine essiciendi. dic ꝙ principium inspicitur tpe faciēdi, capacitas tpe capiendi, demonstratio tpe demonstrandi, de reb. du. l. si cognatis. l. vlt. de rla Catoniana, de leg. præst. l. inter
5 uenit. Alia glo. dicit, ꝙ pp delictum maioris statur minori parti. sed hoc non haberet locum in arbitris, & arbitratorib. quia in his semper statur plurib. numero, vt l. duo ex plurib. ff. de re iudi. Item vbi cosideramus factum, & non fictum, non inspicimus qualitatem, vt in c. quod circa, de elec. lib. 6. † Sed cui incumbit onus probandi in ordinib. qñ opponitur, ꝙ aliquis patitur defectum in ordine, & ille, cui oppon tur, sit in possessione clericatus? vr̄ ꝙ ei, qui dicit per ea, quæ no. Arch. in ætate. j. de rescrip. si eo tpe, lib. 6. In gl. possit, ad idē qd̄ hēs. j. de sen. excō. iudex. §. idem, & in fi. c. sumpto ar. a ꝓrio sensu, ad idem, qd̄
6 no. j. c. proxi. † Dixit do. Io. And. ꝙ si aliquis petat beneficium, vel electionem suam confirmari, hēt probare se esse clericum,
7 si negetur, in quocūque ordine negetur esse clericus, † dato ꝙ sit in possessione illius ordinis, qui negatur, quia ista est adeo negatiua, ꝙ transfert onus probandi in aduersarium; nec releuat possessio, quia sola possessio clericatus non sufficit ad iustia ficationem. a j. de reg. iur. c. j. lib. 6. non ob. decretalis, si iudex, qa nō loqtur in isto casu, sed in foro sortiēdo, in quo casu sufficit, vt quis dicatur esse de foro ecclesiastico, ꝙ ante fuerit in possessione clericatus, & tpe deprehensionis, vt dicit ille. §. idē. Vide quod no. Arc. in 9. q. 2. c. vlt. & j. e. si forte, lib. 6. & c. cum ex eo. j. de accu. in fi. magnę gl. per Inn. & Host. de sen. excom. §. qualiter proferatur. ver. quid si laicus dicat, & plenius de re. iur. c. infamibus. in nouel. Porro disciplinam contemnit, q habitum clericalem offendit, arg. ff. de iu. fisci. l. sed si accepto vsu
8 togæ. † Vtrum aūt aliquis in minorib. ordinib. possit eligi, sic distingue, aut eligitur ad beneficium cum cura, aut sine. Si ad beneficium cum cura, dēt esse in sacris, vt in isto c. dudum. quia præpositura hēt curam animarum annexam, vt continetur in antiqua. Si sine cura, pōt eligi, vt hic fm Compost. & j. de æta. & qual. c. præterea, fm Inn. j. de re iud. c. cum olim, fm Comp. Item an eligētes in dignitate non expressa in concilio sint priuati ipso iure ptāte eligendi, vide de reg. iur. c. odia, lib. 6. in no-
9 uel. † Deinde scias ꝙ in cā appellationis, pōt procedi ad d ffini tiuam cum absente, lite non conte. C. de temp. appe. l. fi. §. illud. Eo tñ citato legitime, alias non valet sententia fm Ber. sed si tēpore litis contestatæ est præsens potest petere litem contestari, & iurari de calumnia, aliter non teneret processus, vt no. j. qui filij sint legi. capi. per venerabilem, per Ber.

A D D I T I O.

2 An & quando sola possessio clericatus sufficiat ad iustificationem, vide etiam Maria. de Sen. in consi. 12. & in consi. 122. ver. 2.
Vinc. God. Adde, an possessio perdatur per illum, qui non timet posse repelli a possessione, sed timet de persona. Corne. consi. 48. præsupponit, litera c. lib. 4.

S V M M A R I V M.

1 *Postulantes quempiam per impressionem laicorum, ipso iure eligendi potestatem amittunt.*
2 *Episcopus de vna ecclesia in aliā sine licentia Papæ, transiens priuatur vtraque, & canonici ipsum recipientes eligendi potestatem amittunt. nu 3.*
4 *Præsumptio hominis non probat, nec ab onere probandi releuat, legis præsump non probat sed releuat: iuris autem & de iure probat, & releuat.*
5 *Negatiua per quas causas probetur.*
6 *Testes singulares qui dicantur.*
7 *Notorium quod dicatur.*
8 *Exititij citandi non sunt. In concione publica vocem non habent, retinent tamen ius eligendi prælatum.*
9 *Comparens præsumitur vocatus.*
10 *Negatiua per testes probari uon potest, nisi subijciatur sensui per se, vel per accidens. & ibi multa denegatiua.*
11 *Negatiuæ, quæ sensui per se subijcitur, exempla.*
12 *Negatiuæ, quæ sensui per accidens subijcitur, exemplum.*
13 *Negatiua, quæ nec per se nec per accidens sensui subijcitur, probari potest dūtaxat per scripturam confessionis.*
14 *Negatiua conuertibilis ad affirmatiuam, vel eidem æquipollens, plene per testes probari potest.*
15 *Negatiua, an arte aliqua verborum in affirmatiuā, vel contra, mutari possit.*
16 *Positio quare sic formetur, res fuit præter id & absque eo, ꝙ tali loco, & tēpore Titium percusserim, non autem, ꝙ non percussi.*
17 *In notorio tā iudiciali, quam populari citatio non requritur, & testes ed cautelam recipi possunt parte non citata.*
18 *Negatiua duplex, scilicet sensus, vel actus.*
19 *Singularitas in teste, quomodo cognoscatur.*
20 *Testes vbi possunt esse singulares, vel non singulares, quales iudicari dēant.*
21 *Electio maioris partis, an impediatur, si minor pars ob metum comparere non possit.*
22 *Metus de exercitu venientis, & de homine armato, iustus reputatur.*
23 *Absentes, an possint trahere ad se præsentes.*
24 *Concilium, & collegium debent congregari in loco tuto.*
25 *Notorium dicitur duobus modis, scilicet actiue, & passiue.*
26 *Item aut euidentia semper manentis aut euidentia quondam.*
27 *Notorium est entis adiectio, aut qualitas.*
28 *Iuramento probatur negatiua: Item bonam fidem adesse. & malam abesse: Rationes non esse in fraudem conscriptas, vel redditas, arbitrio tamen boni viri qualitate personę, & causæ inspecta.*
29 *Testes, an possint iurare de conscientia aliena.*
30 *Citatio, an præsumatur, quando præsumuntur omnia solenniter acta.*
31 *Citatio capituli quomodo probetur.*
32 *Exceptio ex eodem corpore instrumenti, ex quo actio, eam elidit licet excipiendo non proponatur.*
33 *Priuatio quando ipso iure, vel facto incurratur, aut sententia sit ad id necessaria.*
34 *Tempus inducit tacitam repudiationem.*
35 *Citatus non comparens, nec procuratorem mittens, vel pœnam contumaciæ, vel notam negligentiæ incurrit, vel excusatur.*
36 *Excusatio proficiscitur vel ab impedimento legitimo, vel natura causæ, vel a priuilegio.*
37 *Timor ibi esse censetur, vbi est potentia, & coniectura violentiæ.*
38 *Capituli vtraque parte indignum eligente, an electio ad priores lectores reuertatur.*

C A P. XXIII.

1 BOnæ. † Qui sine licentia Papæ administrationem recipiunt, episcopum postulantes, sunt iuris eligendi potestate priuati, & transit potestas ad alios ēt numero pauciores, fm gl. & hoc placet Inn. Vel sic, qui per impressionem laicorum postulant aliquem ipso iure ptātem eligendi amittunt, fm Inno. & hoc fm Compo. Casus, eps Vormacien sis fuit postulatus in archiēpm Mogunt num a canonicis, tunc pōtib. absentes vero, quia timebant impressionem, & ideo non redierant ad pōtes, eligerunt in arch episcopum præpositum sancti Petri Moguntini, appellatum fuit hinc inde ad Papam, Papa mandauit epō prænestino Apostolicæ sedis legato in illis partib. vt si constaret, ꝙ dictus postulatus ad ecclesiam Moguntinam se trāstulisset, vel ministrasset, eius postulationem decerneret irritam, & tandem si constaret, ꝙ dicti absentes per metum non potuissent comparere, confirmarent electionem dicti ꝓpositi, non obstāte appellatione ꝓtraria, quia cum aduersarij non detulerint appellationi interpositæ per aduersarios, non est eorum appellationi deferendum, non obstante ēt, ꝙ dicti electores præpositi essent numero pauciores, & licet hæc essent notoria, Cardinalis ad cautelam examinauit testes, q̄q̄ non citata parte, & cassauit postulationem, & confirmauit electionem. Contra processum Cardinalis obijciebat, ꝙ parte non citata, & ꝙ ipsi succumbentes non potuerunt secure coram dicto Cardinali cōparere. Modo dicit Papa, ꝙ pro processu pręsumitur, & ꝙ hęc negatiua, ꝙ non fuerint citati, nō pōt per rerum naturam probari, & ꝙ singuli canonici hæc deponentes essent testes singulares, & iō non probarent, finaliter ꝓp indignitatem postulatorum confirmat sententiam Cardinalis, quod dicit se posse, quia ꝓp indignitatem saltem ad ipsum Papam pertinet dis-
2 ponere de pastore. † Ex hac decretali multa notabilia colligūtur. primo, quod epūs, qui sine lnīa Papæ transit ad aliam ecclesiam, perdit amb tam & propriam, licet hic Papa noluerit auferre proprium episcopatum. † Item canonici, qui sine licentia
3 Papæ ipsum recipiunt, priuati sunt ptāte eligendi, & deuoluit ad alios, licet sint pauci. Item qui non defert appellationi aduersarij, nec suæ debet deferri per aduersarium. Item ꝙ præsumitur pro processu iudicis, licet contineat crimen alterius Itē ꝙ testes singulares non valent. Item ꝙ nuncius ad excusandū non valet, quia sicut fuit missus nuncius, ita potuit mitti procura. cum pleno mandato ad cām. In tex. ibi, petentib. i. postulantib. & facta fuit ista postulatio post appellationem interpositam a præposito, & suis, vt patet j. Ibi, Archiepiscopum, s. modernum, quondam præpositum. Nam dictio, quondam, debet apponi rei præteritæ, vt no. in l. eius, qui in prouincia. ff. si cer. pet. in prin. Ibi, ipsius achiepiscopi. s. moder. Ibi, ipse. s. præpositus, nō archiēps, & sui complices. Ibi, metu. s. tangente factum electionis, & sic timebatur impressio circa voces. Ibi, interposi tam. s. per illos, qui Vormacien sem postularunt. Ibi, quoniam frustra. ff. sol. mat. l. viro atq; vxore. ff. de mi. l. auxilium. Ibi, & pter licentiam nostram recipientes, & in hoc stat rō finalis, quare fecerunt se inhabiles ad eligendum, vel postulandum. Ibi, notorio, quia quod multi populi vident, impossibile est esse occultum.

BIU Cujas

occultum. Ibi, teſtes, ẽt non citati teſtes hoc caſu opitulantur, cum alias teſtes debẽt eſſe citati, vt C. de epi. & cle. l. presbyteri, ſuibi plene dixi in lec. Ibi, à pauciſſimis: vnde ſufficeret, ſi nõ eſſent, niſi duo, ſed vnus non ſufficeret, quia electionum regula, duorum & non paucorum numero eſt ꝓtenta, vt §. e. c. 1. Ibi, conſecrauit, adiunctis ſibi duobus epiſcopis. 55. diſ. porro. Ibi, fautoribus, qui erant de canonicis. alias non ſunt citandi, quia ad eos non pertinet. ff. de ven. inſpi. l. j. §. fi. Ibi, examinatione. ſ. ſolenni, ſm Innoc. j. de iureiur. ca. ad noſtram, el 3. ſed ad cautelam Cardinalis, vt omnis ſuſpicio tolleretur, Cardinalis recipit teſtes informatorios. Ibi, præſumitur, verum eſt, quatenus acta patiuntur, citatio tñ, q̃ non apparet, præſumitur non eſſe. ff. de ꝓhen. emp. l. in lege. & l. Rutilia. Ibi, ꝙ omnia, tñ ſi in
4 minimo apparet ꝓrium, nihil præſumitur rite actum. † In tex. ibi, præſumamus. dic ꝙ præſumptio hominis non eſt probatio nec releuat ab onere probandi, ſed eſt quoddam adiutorium probationis, ſed præſumptio legis non eſt probatio, ſed releuatio, ſed præſumptio iuris, & de iure eſt ſimul probatio, & releuatio. Idem facit confeſſio facta ꝓ ſe, vel ſuum hæredem, niſi ſit facta per modum cauſæ impulſiuæ, quia tunc non probat. ff. de libe. leg. l. Aurelius. §. fi. Nam ibi non põt eſſe cã finalis, ꝙa non valeret legatum, vt ff. de le. 1. l. ſi creditori. Ecce q̃dam in teſtamento legauit mihi 10. ꝓ reſtõne vſurarum, nunqd ꝓcurram cum creditorib. eius? certe non, ſed cum legatarijs ꝓcurrã ꝓrata. d. l. Aurelius. §. fi. tex. notabilis, ꝓcordat. ff. de do. l. ex hac
5 ſcriptura. † In tex. ibi, nulla, interdum tñ põt ꝓbari per hoc, ꝙa dicit tex. ꝙ non potuiſſet fieri citatio in capto, quin ſciuiſſem, cum ꝓſto fuerim. negatiua. n. ꝓbatur per cãs affirmatiuas, vel cogentes ad negãdum. ff. de his, q̃ ſunt ſui vel al. e. iu. l. filium. ff. de itine. actuque priua. l. 1. ff. de acq. hær. l. Pantonius. Ibi, aſſere re, ẽt vt teſtis, quia non eſt negociatorum, ſed lis ſimul omniũ. i. capituli, c. veniens. infra de teſti. qñ cauſa eſt plurium ſimul, aut faciunt ſibi partes per concurſum, vel vtilitatem eiuſdem iudicij, & nullus eorum poteſt teſtificari, aut non faciunt ſibi partes, & tunc quilibet poteſt teſtificari: quia cauſa eſt publica
6 illius collegij, & nõ propria alicuius eorum. † Ibi, ſinguli ſingulares, hic ponitur diffinitio, qui teſtes ſint ſingulares. & per hoc ꝙ dicitur ſinguli, notatur proprij corporis ſubiectum, quia quilibet teſtis eſt in proprio corpore ſingularis, & dum ſubdit ſingulares, ſignificat depoſitionem & rem depoſitam. Negatiua, quę ſubijcitur ſenſui, eſt ꝓbabilis. teſtis ſingularis dicitur,
7 q deponit de eo, quod alius neſcit. † Notorium, eſt de quo qli-
8 bet de populo poteſt eſſe teſtis. † Exititij ciuitatum, qui propter odium rationabile non poſſunt comparere, non ſunt citandi, nec habent vocem in concione, vel parlamento, loquor de ꝙcionibus populi, ſed propterea non perdunt ius eligendi prælatum, quia remanent canonici, & citandi ſunt vt compareant per procuratorem, ſi volunt. ff. de procu. l. i. §. vſus. nec ſufficit mittere nuncium, quia nuncium mittunt ad declarãdum neceſſitatẽ comparitionis, non cauſa negocium explicandi. ff. de neg. geſt. l. liberto. §. fi. tñ nuncius interdum accipitur large, & improprie pro ꝓcuratore, quia non eſt vis in nomine, ſed in tenore mandati, vt no. in c. petitio. infra de procur. & l. neque, de procu. per Cy. Ibi, legatum, vbi eſt legatus de latere, ibi præ-
9 ſumimus ceſſare metum. † Ibi, nuncium, ex hoc ꝓſumuntur citati, quia miſerunt nuncium, & iſta eſt bona ꝓſumptio, ꝙa qui comparet, præſumitur vocatus, nec enim ex facto comparuiſſet, ſed ex certa animi deliberatione, quod eſt notandum. Ibi, pariter deliquiſſent, no. ꝙ vbi vtraque pars facit ſe indignã ius deuoluitur ad Papam. Ibi, ſine iuris iniuria, no. ꝙ non dẽt
10 fieri iniuria legibus. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur. † Ibi, ratam habemus, no. per hæc verba diffinitiuam ferri. dico ergo, ꝙ duæ ſunt regulæ ad cognoſcendum, an negatiua poſſit probari abſque iuris præſumptione, prima regula talis eſt, omnis negatiua, quæ ſubijcitur ſenſui per ſe, vel per accidens, po-
11 teſt probari per teſtes, † exemplum qñ de per ſe eſt, qñ negati-
a ua[a] probatur per monſtrationem ſcripturarum, vt ſi volo probare, ꝙ tu non es ſcriptus in tabula decurionum. nam viſa tabula veritas apparet oculata fide, vt C. de rebus creditis. l. fi. Viſus concipit negatiuam per determinatum obiectum, & vocatur conceptio, non viſio, & videndo, ꝙ tabula eſt raſa, video ꝙ in ea nihil eſt ſcriptum. Sed aliqui nimis ſubtilizantes dicunt ꝙ propoſitio de non ente non poteſt directe probari, quia probare eſt rem per cauſam teſtificari, ſed non ens non hẽt cauſam. Sed dñs Cyn. dicit, ꝙ largo modo loquendo iſta eſt directa probatio, quod intellige non per propoſitionem, ſed per abnegationem. verbi gratia, ſi video poſſidentem agrum, & tu non es ille, ergo tu non poſſides, & hoc abnegatiue ſequitur, quia ab actu poſſidendi abnegaris. Nam cum ſis corpus, ſi corporaliter poſſideres, viſui pateres, vt no. in l. j. §. j. ff. de itin. actuque priua. Porro video hoc eſſe, & aliud ab hoc abeſſe, & quia viſus hoc comprehendit ſine ingenio intellectus ex naturali inſtinctu, qui eſt etiam apud bruta animalia, iſta probatio dr̃ immediata, & clara, per ſe patens naturaliter. i. mixta ratione ſenſus, & intellectus. Nam verum eſt organum naturale homi nis, & quod iſtis duobus inſtrumentis animæ mixta conſideratione concipitur, naturaliter ſciri neceſſe eſt, nec eſt opus extrinſeco duce intellectum mouente, cum per ſe pateat, vt no. Cy. in l. 2. C. de errore aduocatorum, & poteſt fieri per ſolitum
12 curſum. i. practicam iudiciorum. † Exemplum, de ꝓ ſe accidẽs eſt, qñ ex eo, quod video, reſultat id, quod nõ video. verbi gratia, video te nunc Romæ, ergo nõ es Carthagine, tñ Carthagine, video te nunc Romæ, ergo nõ es Carthagine, tñ Carthaginem nunq̃ vidi, nec eius littora noui. & iſta vocatur probatio indirecta, quæ adhibita & adiuncta ſibi quadam diſputatione intellectuali tanq̃ ſyllogiſtice comprobatur. nam mens ita arguit, non põt qs eſſe ſimul in diſtantibus locis, ſed iſte erat Romæ, ergo tunc non erat Carthagine, vt ff. de verb. ob. l. fi. §. ſi inter eos. C. de ꝓhen. & commit. ſtipu. l. optimam. in fi. quia enim argumentum mentis neceſſarium eſt, iſta probatio nõ dicitur
13 mera ꝓbatio ſenſus, & appellatur probatio indirecta. † Secunda regula eſt, omnis negatiua, quæ non ſubijcitur ſenſui, nec per ſe, nec per accidens, non poteſt probari per teſtes, nec ꝓbali q̃ ſcripturam mundi, niſi per ſcripturam confeſſionis. ff. de ꝓba. l. 2. C. de non nume. pecu. l. generaliter. ff. de leg. 2. l. Titia. §. Caius. nam ibi per confeſſionem teſtatoris bene probaretur negatiua, ſi verba eſſent conſonantia & adaptari poſſent, vt ibi no. & ratio prædictorum eſt, quia omnis probatio teſtis requirit ſenſum corporis, & inde naſcitur, vnde ſenſus pabetur, vt plene dicam infra de teſt. c. cum cauſam. vnde in teſte nihil aliud eſt ſcire niſi per ſenſum ſcire. Inſunt autem homini q̃que ſenſus, vt no. ff. de acq. poſ. l. quod meo, qui ſunt inſtrumẽta animæ rationalis & vitalis. † Scias ẽt, ꝙ negatiua conuertibi-
14 lis ad affirmatiuam, vel ęquipollens affirmatiuę, poteſt plene probari per teſtes diſcretos & intellectiuos, vt C. de codicil. l. nec codicillos, & quod ibi no. & vocatur iſta negatiua ꝓgnans
15 eo, ꝙ parit affirmatiuam. † Sed nunquid aliqua arte verborum poteſt transformari negatiua in affirmatiuam, vel eꝫ? dicunt quidam ꝙ ſic. nam ſm eos aliud eſt dicere, non ſum maior, quia cum nihil aſſeram, non aſtringo me ad probandum, licet natura negocij, ſeu litis poſſit aſtringere me. ff. de iureiu. l. nam & poſtea §. ſi minor. aliud eſt dicere, ſum minor, & tunc aſtringo me ad ꝓbãdũ, ꝙa affirmo me minorẽ. ff. de mino. l. de ętate. Alij non faciunt vim in ꝓlatione verborum, ſed in ſenſu corũ, ꝙa nõ curamus de cortice literarũ, nec de modo ſignificandi, ſed de ipſo ſignificato. hoc tenet gl. in cle. fi. j. de reſcrip.
16 † Practica[b] aduocatorum eſt, ꝙ vt admittant̃ ad ꝓbãdũ, ponãt
b affirmatiue. verbi gratia, pono ꝙ res fuit abſque eo, ꝙ tali loco & tꝫe percuſſerim ſacerdotem, & ſuper hoc potero inducere teſtes ſaltem ad ꝓbandum indicia innocentiæ. ſecus, ſi dicerẽ, pono ꝙ non percuſſi, quia iſta proprie loquendo non eſt poſitio, nec eſt bene formata, ideo iudex non tenetur ſuper ea examinare, ꝙa ea, quæ non ſunt ꝓbabilia, non ſunt ponibilia. Nã finis poſitionis eſt, vt rñdeatur, & finis reſponſionis eſt, vt releuetur ponens ab onere ꝓbandi. nec ẽt dẽt admitti tanq̃ capitulum, quia capitula fiunt ad ꝓbandũ, ſed iſta negatiua nõ põt probari, niſi eſſet coarctata loco & tꝫe. Alij dicunt, vbicunq; eſt dictio, abſq;, ibi eſt negatiua, & loqueretur magis proprie
17 ſi diceret abnegatiua. † Deinde tu vides, ꝙ in notorio non requiritur citatio, & poſſunt recipi teſtes ad cautelam parte non citata, & hoc verum in notorio populari, vt in tranſitu ep̃i ad aliã eccleſiam, quia q̃ omnes vident, id notorium eſſe neceſſe eſt. Porro eſt aliud notorium iudiciale, ſeu ſnĩa, quod per diffiniti uam ſnĩam eſt declaratum, ꝙa res iudicata hr̃ pro notoria veritate, quod ẽt, ex quo diffinitum eſt, non requirit vlteriorem citationem, vt no. j. de app. c. ex rõne. Sed ꝫ iſtud opponitur de clem. paſto. de re iud. vbi in notorio dr̃, ꝙ requiritur citatio, & ꝙ finis citationis eſt comparitio, & finis comparitionis eſt defenſio, quæ eſt de iure naturali, ſi fundatur ſuper innocentia, nec tolli ꝓt ẽt de plenitudine ptãtis Imperatoris, Reſp. rex Robertus quicquid faciebat, faciebat pro ſtatu eccleſiæ, & ne hæreticus Imperator inuaderet Romam, & Apuliam. Ideo rõ & natura regem Robertum protexerunt a barbara natione, nec illa clauſula, de plenitudine ptãtis, tanq̃ falſa nihil operatur. Illa ẽt verba, Ex certa ſcĩa ſupplentes, ſi quis eſſet defectus, implicãt ꝫ dictionem, quia dicto, ſi quis eſſet, importat condõnem, & q conditionalis eſt, ambiguus eſt, & ambigue loquitur, vt ff. de act. emp. l. j. in fi. Poſt hæc vides, qñ negatiua non probatur
18 per teſtes ſingulares nimirum, ꝙa nec affirmatiua. † Eſt autem negatiua

ADDITIONES.

a Vin. God. Adde quomodo negatiua probetur, exempli gratia ꝙ quis deceſſerit ſine filijs, probatur eo ipſo ꝙ non probatur contrarium. ſ. ꝙ deceſſerit cum filijs, Alex. plene conſi. 29. lib. 2. & Dec. conſi. 652. nu. 4. & 5.

b No. practicam aduocatorum. & vide de iſta materia late ſcripta per Doct. in l. in iſta. ff. de verb. obl.
Vinc. God. Et adde ꝙ ab antiqua practica non eſt recedendum, Pet. de Ancha. cõſi. 177. viſis. ver. 5. Alcia. in Tract. de ꝓſump. q. 30. nu. 3. in lib. 8. Trac. fol. 182.

BIU Cujas

negatiua duplex. ſ. negatiua ſenſus, per q̃ ſubtrahitur ſenſus a re ſenſata, vt cum dico, non vidi, non audiui. Alia per q̃ negat̃
19 aliqs actus, vt in ſuperiorib. patet. † Sed qũo cognoſcitur ſingularitas in teſtibus? rñ. qñ non ꝯcordant in vnum rei finem, vel qñ vnus neſcit, ſi alius dicat verum, necne, ita ꝙ vnus non põt alium redarguere. Nam ibi ꝯrietas nõ vr̃. i. non põt videri, nec ꝯſonantia ſentitur. i. non põt ſentiri, qa ꝯriorum eadem eſt diſciplina. Sed vr̃ ꝙ teſtes ſp̃ ſint ſingulares, qa per medium teſtificandi qlibet deponit de ꝓprio ſenſu. Sed rñ. ꝙ ſicut ꝓ multas vias itur Romam, & finaľr eſt vna ꝯclo, ita ꝓ multos oculos vr̃ vna veritas & vnũ obiectũ, puta idẽ homo, vel idem aer, & iſta eſt ꝙuenientia & ꝯiunctio ſenſuum in idem. Diſcrepantia aũt eſt illa, q̃ facit teſtes ſingulares. Vñ genus dr̃iæ notabilis q̃titatis teſtes ad ſingularitatem reducit. & ſicut dicimus de hęre. qua. & diffe. ita dicere poſſumus de teſtiũ qualitate, & dr̃ia, de quo alibi dicã latius. Formet̃ iſta ꝓpoſitio, oẽs iſti interfuerunt, qlibet de ſe dicit, non interfui, nonne ꝓbata eſt falſitas dictæ ꝓpoſitionis? iſte tex. dicit ꝙ non. verũ dicit tanq̃ ſufficiẽter & directo probantes, ſed tanq̃ vehementer adminiculantes inferunt dictam or̃onem eſſe falſam, vt l. j. in fi. ff. quemadm. teſta. ape. & ℣. de ſucce. ab inteſt. c. cum dilectus. Amplius no. ex cõſtructu apparere, an teſtes ſint ſingulares, vel non. Nam ſi non p̃nt cõſtrui cum verbo pluralis numeri, puta cum verbo depoſuerũt ꝓp diſcrepantiam, quia non terminantur ad idem, ſunt ſingulares, vt in hoc exemplo, Titius deponit de boue, Seius de aſino, non poſſumus dicere, Titius, & Seius depoſuerũt, quia inter eos coniunctio nulla eſt, vt C. de temp. app. l. per hanc. Si vero deponant ambo de aſino, poſſunt conſtrui cum verbo pluralis numeri, vt Titius, & Seius depoſuerunt de aſino, quia iſte terminus, aſinus, qui ſubijcitur probationi, eſt vnus & idẽ terminus, vnum & idem ſubiectum teſtificationis. Sed quid dices, vnus deponit de duobus ſolidis, alter de 24. denarijs? rñ. ſi non ſint interrogati de qualitate vocis, probant, quia idem eſt ſenſus. Nam & ſi peterentur duo ſolidi, & ſententia iudicis cõdemnaret in 24. denarijs, valeret ſnĩa. ff. de au. & arg. le. l. Titiæ. Idem in ſtipulatione. nam ad interrogationem factã ꝓ vnũ põt rñderi per reliquum. ff. de ver. ob. l. quæ extrinſecus. Si aũt fuiſſent interrogati de qualitate vocis, quia iudex interrogaſſet, qbus verbis vſi fuerũt, & vnus dixit, ꝙ promiſſor dixit 24. denarios promitto, alius teſtis dicit ꝙ duos ſolidos promitto. Iſti eſſent ſingulares, & diuerſitas vocis facit ſingularitatem in teſte articulate deponente, quia literæ & voces non ſunt eodẽ modo compoſitæ. Item no. ꝙ teſtis aliqñ dr̃ ſolus, quia vnus ſolus eſt productus in cã, & tñ recipiendus eſt, quia prodeſſe poteſt. ff. de iureiu. l. admonendi. qñque dr̃ ſingularis, vt quia ſunt plures diſcrepantes. qñq; dr̃ nullus, vt quia aſtruit meram negatiuam per circunferentiam non limitatam, quia hæc negatiua non põt inueſtigari per ſenſum, nec mos iudiciorum eam re-
20 cipit. † Sed quid ſi teſtes p̃nt eſſe ſingulares, & p̃nt non eſſe ſingulares. v. g. vnus dicit, ꝙ fuit præſens, qñ mutuaui decẽ, & fuit interrogatus, an alius fuerit præſens, & ſimiliter ſecundus teſtis dicit, hoc adiecto, ꝙ nõ recordatur, an alius fuerit præſens? Nam iſte eſt actus iterabilis, & potuit eſſe diuerſis locis & temporibus. conſultum fuit ꝙ iſti teſtes non eſſent ꝯteſtes, non qa præſumatur pluralitas, ſed qa p̃nt eſſe ſingulares. Eodẽ modo circa res, ſi habeo duos fundos cofinatos ijſdem confinibus, tñ habent ſitum diuerſum, quia vnus hẽt ſitum verſus agrum, ponamus Petri ab ortu ſolis, alter ab occaſu, & ideo ad oẽm æquiuocationem tollendam, quæ in teſtibus reprobatur, tabelliones Papienſes exprimunt confinia, & ẽt ſitum loci, & eodẽ modo debent facere teſtes ad clare probandum. Nam obſcura probatio ideo non eſt probatio, quia indiget probari, vt in-
21 fra de probatio. c. in præſentia. † Capio gloſ. quæ incipit, ſi citati. quæro, nunquid impediatur electio maioris partis, ſi minor pars ꝓp metum non põt comparere? rñ. ſic, ſi timeant impreſſionem fieri a maiori parte, ne dolus maioris partis eis proſit, ſiue timeant impreſſionem fieri perſonæ, ſiue voci, nec tenentur mittere procuratorem in tanto negocio, qñ ſunt impediti facto aduerſariorum, arg. ff. mandati. l. idemq;. ſed ſi inimicitiæ aliunde procedunt, q̃ a capitulo, imputent inimicitias ꝓprias, quia culpæ annumerantur. ff. locati. l. ſi merces. §. culpæ. quia non debet ius præſentium ꝓp abſentiam aliquorum vacillare,
22 vt C. de decur. l. nominationum. lib. 10. † Qui timet [a] exercitũ
a venientem, hẽt iuſtum metum. ff. loca. l. item quæritur. §. exercitu. ff. quod metus cã, l. metum, in prin. Nam hominẽ armatum naturaliter timet quicunque non eſt armatus, vt l. 3. §. ſi
23 quis. ff. de vi & vi arma. nam vnuſquiſque preſumitur timere, quod ſtultum eſſet non timere. † Quęro ſimiliter cum gl. vtrũ abſentes poſſint ad ſe trahere præſentes? reſpon. ſic, ſi abſentes ſint maior pars, & timent impreſſionem, alias debent accedere ad conſuetum locum, vel procuratores mittere, vel me-
lius debent requirere alios, vt veniant ad locum tutum & cõ-
24 munẽ, ſm Ber. facit, quod no. ff. ad Treb. l. de ætate. † Itaq; concilium & collegium congregari dẽt in loco tuto, de offi. deleg. c. ſtatuimus, lib. 6. In glo. & ita, no. ꝙ notorium examinatur: & quia hoc fit ad cautelam, & non de neceſſitate: non oportet aduerſarium citari, ſm Inno. & Hoſt. adde quod no. in c. j. ℣. de
25 offi. dele. lib. 6. per Arch. † No. ꝙ notorium dr̃ duobus modis. ſ. actiue. Item paſſiue, verbi gratia, iacet in platea homo interfectus, & neſcitur a quo, illud eſt notorium paſſiue, & eſt notorium inquiſitionis. ſed ſi conſtaret de morte, non poſſet fieri inquiſitio de homicidio. ff. ad Sylla. l. j. §. illud. ſed ſi in vtroque extremo eſt notorium. i. in patiente, & faciente peruenitur ad ſnĩam leuato velo, & ſine mora temporis, quia notorium vim hẽt diffinitionis, nec neceſſaria eſt citatio, cũ reus ſit præſens, & in laqueo ius dicentis, vt ff. de iniuſto teſt. l. ſi quis filio, circa medium, & C. de feri. l. prouinciarum, ſufficit gladius ei, cui miſericordia non ſufficit. ff. de iuriſdictione omnium iudicũ.
26 l. imperium. † Notorium aliud euidentiæ ſemper permanẽtis, veluti flumina perennia, & montes, & perpetui ſitus, & ædificia ciuitatum. Aliud euidentię quondam, vt ciuitates dirutæ, & aluei dimiſſi a fluminib. de ℣hẽ. emp. l. ſi aquę ductus, cum l. ſeq. & pontes, quorum remanſerunt arcus, & antiqua veſtigia, vt ff. de acq. re. do. l. inſulam, in fi. Nam vmbra prẽteritorũ eſt quædam imago præſentium. Aliud eſt notorium, ſed non
27 ſic notorium, quin tractu tp̃is poſſit eſſe ambiguum, † & dic ꝙ notorium eſt adiectio entis, & niſi conſtet de ſubſtantia, nõ põt conſtare de accidenti. i. de notorio quod eſt accidens, vt ſingu. no. ff. de proba. l. ſi arbiter. in fi. quod notorium ſit qualitas, no. ℣. c. j. de offic. deleg. l. b. 6. in glo. magna. In glo. j. ſm curſum. Iſta eſt notabilis gl. in probatione negatiuę, & adde quod no. Io. And. in capitulo, ſine poſſeſſione, de re. iur. lib. 6. in no-
28 uel. † Dicit gl. ꝙ negatiua probatur per iur̃m, adde ꝙ ſi ꝯ iurãtem eſſet ſuſpicio, iſtud iur̃m appellatur iur̃m purgationis. C. de his, qui ad eccle. confu. l. præſenti. C. de pẽn. iud. qui ma. iud. auth. nouo iure. Item per iur̃m probatur bona fides adeſſe & mala abeſſe, vt no. Inſtitu. de act. §. aliæ. Item ad probandum, ꝙ rationes non ſint in fraudem conſcriptæ, vel reddit̃, probatur per iur̃m, vt C. de do. l. ſi quis pro redemptione, quod tñ committitur arbitrio boni viri inſpecta quantitate cãæ, & qualitate perſonæ, vt l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. mala fa-
29 ma iurantis extenuat iur̃m. † In gl. & ſic eſſet, no. an teſtes poſſint iurare de conſcientia aliena. & dic ꝙ non præciſe, ſed addendo hæc verba, ſm conſcientiam meam talis nõ eſt citatus, vel nõ culpabilis, ſed iſta talis teſtificatio nihil probat. fallit vbi teſtis deponit de iudicio artis, vt quia medicus dicit ſecundum iudicium meum vulnus non erat mortale, vel non eſt remanſura euidens cicatrix. Nec enim tunc iurat. ſ. præciſe dicere ve-
30 ritatem, vt no. in l. j. poſt prin. ff. de ven. in poſ. mit. † Deinde no. an qñ p̃ſumuntur oĩa ſolẽniter acta, præſumatur citatio? & lr̃a vr̃ dicere ꝙ ſic. dic ℣, niſi ſit p̃ns, qa de citatione dẽt ꝯſtare tanquam de fundõ preſumptionis, vt no. Inn. ℣. de eo, qui fur. ord.
31 ſuſcepit. c. innotuit, & facit ℣. eo. c. Cumana. † Quærit gl. qũo ꝓbatur citatio capituli? & dicit ꝙ ſufficit, ꝙ lr̃ę dirigantur prælato, & aliquibus maioribus, & preſentẽtur publice in capitulo, vel clauſtro. de hoc no. 72. diſt. c. propoſuiſti. ff. de reg. iu. l. non põt videri dolo carere, & ꝓp eorum contumaciã capitulũ põt excõicari ſm Ber. Et eſt rõ, quia maior pars eſt principalis, & facit integrum capitulum. non eſt. n. procuratrix, quia nõ hẽt mandatum ad hoc. Deinde glo. dicit ꝙ nuncius nõ eſt idoneus reſponſalis, quia oporteret, ꝙ ſuꝑ ſingulis certioraret dominũ & ore eius loqueretur, quod eſſet valde difficile alteri parti. Et no. ꝙ Papa hic procedit allegando, quia oẽs exceptiones, quæ oriuntur ex corpore actorum nõ oportet proponi, ſed dumtaxat allegari, vt no. Bar. ff. de verb. oblig. l. eum qui ita. §. qui ita.
32 † vbi dic t, ꝙ exceptio, quæ eſt ex eodem corpore inſtrumenti cum actione, elidit eam, licet non proponatur excipiẽdo, licet glo. notet ℣rium. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus, ne peteret. Bar. dicit verũ in officio iudicis. ſed gl. dicit verũ ex officio exceptionis. Alia glo. diſputat, qñ quis priuetur iure eligendi ipſo facto,
33 vel per ſententiã. & adde ſupra. c. ꝓxi. † Et ſcias, ꝙ aut lex vltra ꝓcedit dicẽdo, ipſo iure, vel ipſo facto, vl̃ immediate, vel mox, & tunc non eſt opus ſnĩa ius dicentis, vt no. in Auth. de inceſ. nup. in prin. aut non procedit vltra, & tunc aut priuatio inducitur per taxati vel præfixi tp̃is lapſum, & tunc fit ipſo iure, qa permiſſum intra tempus vr̃ poſt tp̃s eſſe prohibitum. ff. de le. 2. l. ſtatuli. §. Stichum. aut per culpam, & tunc qa in examinatione culpæ requirit miniſteriũ iudicantis, & intelligit ꝓ ſententiam

A D D I T I O.

2 Adde ſcripta per Iaſ. in l. 2. C. de tranſac.
Vin. God. Adde ꝙ metus p̃ſumitur de domino ad ſubditum. Dec. conſi. 219. vbi late. & vide qñ amicitia, ſiue p̃tia amicorum tollat, vel non tollat metum, Ange. conſi. 215. thema tale eſt propoſitum. col. fi. & Fel. in c. cãm matrimonij. col. 4. verſi. 4. declaratio. de offic. deleg. Et qñ metus non reddat actum ipſo iure nullum, ſed annullandum, Card. in c. 2. §. ſane. de pœn. & Fel. in c. præterea, col. pen. de ſponſ. Rota dec. 377. fuit dupliciter dubitatum. Alex. conſi. 44. lib. 4.

BIU Cujas

tentiam, & sic differentia est, vtrum per canonem sit facta priuatio, an vero fienda per ministerium canonis. habes de hoc plura iuris ciuilis argumenta. ff. ad Turpil. l. j. §. accusationem, ff. de test. tute. l. si quis sub condi. in Auth. de non alie. §. qa vero
34 Leonis. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. æconomus. † Et no. q̃
a tempus a tacitam repudiationem inducit, vt no. ff. de neg. gest. l. si ego, & hẽt vim pacti, & ideo non tollit ciuilem obligationẽ ipso iure, quæ radicata erat. ff. de act. & obl. l. obligationum ferè. §. placet. illud constat, quod alij, q̃ repudianti non nocet, vt
35 ff. ad Treb. l. facta. §. si quis bonorum. † In gl. no. q̃ qui non mittit procuratorem, cum possit, aut contumax est, si nõ paret imperio superioris, aut negligens, si patitur se damnificari, quia
36 negligẽtia omnia lædit, aut excusatur, † & ista excusatio est triplex. vna, quæ incidit inuito, vt febris subitanea. ff. de re iudic. l. quæsitum, & tempestas maris. ff. de publ. l. Cæsar. & præceptio regis, vel maioris, infra eo. de app. c. cum parati. Quædam est excusatio, quæ accidit ex natura causæ, ꝓ quam quis non tenet iudicio sisti, vt ff. iu. sol. l. vir bonus. Idem, si propter ferias. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2. in fi. qñq; quis excusatur propter priuilegium, si tale est, cui renunciare non põt, vt j. de fo. com pe. c. si diligenti. In glo. s. quia, ista glo. quærit, quæ sunt illæ tres causæ, de quib. loquitur litera, & ponit duas oppositiones, secunda ibi, dic vel ex tribus. dic quod tres rationes sunt, quare postulatio fuit infirma. Prima, quia postulatus propria authoritate transiuit, quod non potuit fieri circa contemptum potestatis Papæ. quia vbi vsurpatio, ibi contemptus. Secunda ratio est, qa postulantes non minus se fecerunt indignos, q̃ indignũ eligendo. Tertia ratio est, quia postularunt post appellationem legitimam, & post protestationem metus, qui metus erat satis notorius propter potentiam Philippi de facto electi in Imperatorem. Nam vbi est potentia, & coniecturæ, quod voces violẽtur, ibi præsumitur esse timor, arg. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. Nam qui timet loqui, securus non est. ff. quarum rerum actio non datur. l. j. §. quæ onerandæ. Metus, sicut dolus ꝓbatur ex perspicuis insidijs, vt C. de dolo. l. dolũ, & ex capitalibus inimicitijs, vt infra, vt lite non contest. cap. accedens. Demum gl. opponit, q̃ vtraque tam electio, q̃ postulatio debeat cassari, quia vtraque post appellationem fiebat, vt supra eod. c. consideravimus. Item opponitur, q̃ postulatio non fuerit ipso iure nulla, licet facta post appellationem, qđ patet, quia si appellantes renunciarent appellationi suæ, rata maneret postulatio, ergo non est nullum, quod potest resumere firmitudinem. Item postulantes, non postulauerunt indignum, sed postulatus ex postfacto se fecit indignum. Sed ego respondeo, q̃ ipsi fuerunt causa istius indignitatis, & participes sceleris, & sic mixta ratione vtriusque & postulatio irritatur, & postulantes priuantur, quia magis delinquit, qui in possessione indignum recipit, q̃ si indignum scienter eligerẽt, qm̃ grauius est facto delinquere, q̃ verbo. Et quia contempserunt legem viuam, i. mandatum Papę, & plus peccat, qui legem viuam offendit, q̃ qui mortuam legem, vt ff. de arb. l. Celsus. C. de lib. &
38 eorum liberis. l. 2. in fi. † Alia glo. quæ incipit, dicit Laurentius, formatquæstionem qm̃ vtraque pars eligit indignum, vtrum ius eligendi reuertatur ad primos electores? dic q̃ non, quia eadem est vacatio, & de priuatione ad habitum nõ est regressus, vt C. de libe. & eorum lib. l. j. in fi. ne priuatio perlusoria fiat, argu. de iudi. l. si prætor. vnde, quod quis perdit vna vice, non resumit, sed deuoluitur ad superiorem. simile, regula vulgaris iuris ciuilis dicit, quod aufertur ab indigno, applicatur fisco. C. de inof. test. l. Papinianus. §. meminisse. vnde per simile voces, quę auferuntur ab indignis, applicantur Papæ.

A D D I T I O.

a Vin. God. Tempus non solum inducit tacitam repudiationem, sed temporis vicinitas inducit præsumptionem doli. Corn. consi. 245. videtur, litera m, lib. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Electio sufficit probare, q̃ tempore electionis eligentes possidebant ius eligendi.*
2 *Præstationes personales non possidentur.*
3 *Proprietas adhæret ossibus domini.*
4 *Emphyteuta non tenetur ad canonem actione reali.*
5 *Conditio ex canone, reintegranda, an concernat posessorem.*
6 *Conditio ex isto canone, querelam, an sit natiua, vel datiua.*
7 *Pro iure, quod quis habet in suo, competit negatoria, pro eo, quod in alieno, confessoria pro eo, quod in publico, iudicis officium.*
8 *Possessio incorporalium acquiritur præstatione vel patientia.*
9 *Obedientiæ subtractione perditur eius quasi possessio.*
10 *Metu non petens pensionem, an perdat possessionem, remissiue.*
11 *Iura incorporalia & præstationes personales, an possideantur. & nu. 39.*
12 *Emphyteuta, vel simplex colonus, fisci, ecclesiæ, vel priuatæ ꝑsonæ, ob cuius temporis cessationem a solutione expelli possit.*
13 *Libera esse omnia præsumuntur. Libertas quid sit.*
14 *Censuũ receptione an ꝑsumatur quis habere directum rei censualis dominiũ.*
15 *Censu trium Imperialium debito, si ꝑ 40. annos fuerint soluti tres Cortonenses, qui minus valent, quã imperiales, an sit præscriptũ priori obligationi.*
16 *Stante statuto, q̃ principalis contrahens teneatur soluere gabellam, quis erit principalis: Locator an conductor: Cedens an cessionarius.*
17 *Incorporalia proprie non possidentur.*
18 *Nomina debitorum proprie quasi non possidentur.*
19 *Cẽsuum annuorum quare sit quasi possessio.*
20 *Possidetur, vel quasi, quicquid præscribi potest.*
21 *Præsentationem in ecclesia, an possit præscribere populus.*
22 *Possessio, in petitorio iudicio probat ad præparationẽ causę, non ad decisionẽ.*
23 *Spoliatus quando quis dicatur iurib. incorporalibus personalium ꝑstationũ.*
24 *Appellari potest a sententia lata super condictione ex canone, reintegranda.*
25 *Iudex, a quo si efficiatur iudex, ad quem, an poterit cognoscere de sua iniustitia.*
26 *Cumulatio aut vnius causæ ad se ipsam respectu diuersorum remediorum, aut vnius ad alteram, & differentes earum effectus.*
27 *Cumulari non possunt contraria, tamen si reus patitur cumulari, & non excipit, tenet iudicium.*
28 *Sententia an debeat formari in personam procuratoris, vel domini.*
29 *Procurator est organum domini, & nisi per organm non potest transire sententia ad dominum.*
30 *Dominus quare promittat vel sententiæ interesse, vel iudicatum soluere.*
31 *Sententia si fertur super vsufructu formali, necessario concipitur in persona domini.*
32 *Possessio populi de eligendo, an sit contra ius commune*
33 *Pro possessore priuilegij contra ius cõe indulcti an, & quando præsumatur.*
34 *Electio a possessore facta valet, licet possessio postea euincatur.*
35 *Bona fides vnde proueniat.*
36 *Conductor lite pendente an teneatur soluere pensionem.*
37 *Præstationes annuæ an possideantur.*
38 *Obligationes personales possideri non possunt.*
40 *Pedagia colligentes in suo territorio, an habeant aliquod interdictum contra denegantes.*
41 *Ponte, vbi pedagium colligebatur, destructo, an priuilegium, vel præscriptio extendatur ad nouum pontem.*
42 *Iudex, qui ex quodam impetu, ordine iudiciario non seruato, processit ad priuandum aliquem possessione, vel quasi, potest reuocare, quod fecit, etiam possessore non vocato.*
43 *Consulens ad interesse tenetur vel officio iudicis, vel actione de dolo.*
44 *Concessio fundi ad longum tempus, reseruato pleno dominio vtili & directo, an dicatur alienatio.*

C A P. XXIIII.

1 QVerelam. † Sufficit electo probare, q̃ eligentes tpe electionis ius eligendi possederunt. Qualiter probetur quasi possessio status, no. Cy. in l. j. C. vbi cã status. Casus, œconomus sanctæ Agathę nomine ecclesię, & Cardinalis tituli Sancti Vitalis Gubernatoris eiusdem ecclesiæ, proponebat contra presbyterum Petrum tenentem ecclesiam Sancti Saluatoris duplicem querimoniam. & primo, q̃ dictus presbyter tenebat dictã ecclesiam Sancti Saluatoris occupatam indebite, cum ꝑtineret ad dictam ecclesiam sanctæ Agathæ pleno iure. secundo, q̃ dictus presbyter subtraxerat dictæ ecclesiæ sanctæ Agathæ pensionem 17. denariorum debitam dictæ ecclesiæ sanctæ Agathę ꝑ dictã ecclesiam Sancti Saluatoris ꝑ ipsa ecclesia, & thermis, siue stufis, sed dictus presbyter rñdebat, q̃ ipse canonice possidebat, quia ſm antiquam ↄ suetudinem erat præsentatus per populum, & institutus per Cardinalem sanctæ Susannæ, tanq̃ de capella subiecta titulo sui Cardinalatus, ad articulum de pensione dicebat se nõ teneri. Ista cã fuit commissa Inn. III. anteq̃ esset Papa, qui postea factus Papa ꝓnunciauit pro dicto presbytero, tanquam legitime instituto eo, q̃ erat præsentatus per populum, q tempore, quo ipsum præsentauit, erat in quasi possessione prę sentandi, salua tñ quæstione super iure patronali inter dictam ecclesiam sanctę Agathę, & dictũ populum, super secunda vero petitione pensionis subtractæ pronũciauit pro dicta ecclesia sanctæ Agathæ in persona dicti œconomi, qa cõstabat, q̃ dicta pensio erat solita prę stari, & de nouo erat subtracta, reseruauit tñ qõnem inter ecclesias memoratas, an
2 dicta pẽsio sit debita, nec ne. † No. q̃ personales p̃stationes non possidentur, qa si possiderentur, pactum nudum traditione subnixum esset efficax ad agendum, saltem possessorio iudicio, qđ est falsum, vt C. de pac. l. si certis annis. non obst. istud c. qa hoc fiebat in signum subiectionis rei, cui cohęrebat, sicut seruitus.
3 Dicit Inn. q̃ effectus proprietatis est possidere. † Item q̃ ꝓprietas adhæret ossib. dñi, sicut alia iura. Item q̃ difficilis est ꝓbatio ꝓprietatis j. de rest. spol. c. sępe. in prin. Præstatio realis est, quæ afficit quemlibet possessorem, personalis nõ afficit possessorẽ.
4 l. fin. in fi. ff. de ↄhen. emp. † Emphyteuta non tenetur ad canonem actione reali, qa obło hæc non sequit fundũ, ergo nõ hẽt locum capitulum, reintegrãda, hic ꝓ pensione subtracta, quia possessorium non reperitur, vbi non correspondet petitoriũ, & pro istis personalib. prę stationib. nõ hẽt locũ ↄfessoria. ff. de serui. rust. præd. l. pecoris. ff. vsuf. quemadm. caueat. l. si vsusfru.
5 noīe. † Quæritur vtrum ꝯdõ ex canone, reintegranda, concer-

BIU Cujas

a nat a possessorem? rñ. sic, si habet facultatẽ rei restituẽdę, alias nõ, vt ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. quatenus. quia nõ tenetur ad aliud ex facto alterius, nisi vt patiatur aduersarium possidere. l. fi. ff. de ope. no. nũ. sed si culpa sua perdidit facultatem, tenetur ad interesse possessionis, nõ proprietatis, vt ff. quod met. cau. l. si mulier, in prin. & l. si duo. §. fi. vti possidetis. † Quæro, vtrum ꝑdõ ex isto canone, Querelam, sit natiua, vel datiua. & vr̃ natiua, quia nascitur ex ꝑctu vestito æquitate naturali. ꝓriũ dic, ꝙ datiua, vide Cyn. in l. j. C. vbi cã status. dic ꝙ oẽ possessorium est natiuum, licet extensio eius aliqñ sit datiua, vt j. de iud. c. quia. V. † No. ꝙ pro iure, qđ quis hẽt in suo, sicut est ius libertatis, qs intentat negatoriam, sed pro iure, ꝙ quis hẽt in alieno, sicut est ius seruitutis, quis intentat cõfessoriã, vt no. Inn. j. de offi. ord. ꝑquerente. sed pro iure, ꝙ quis hẽt in publico, puta colligẽdi pedagium, competit officium iudicis, vt no. Spe. in ti. de cau. pos. c. querelam. † No. ꝙ possessio in corporalium acquiritur duob. mod. s. præstatione, vt c. querelam. & patientia, vt C. de ser. l. 2. & tunc est necessaria scientia eius, ꝯ quem præscribitur, vt plene & subtiliter no. per Inn. in d. c. ꝑquerente. Eius aũt, qui non est in obstatiua possessione, scientia non requiritur. l. is qui in puteum. §. Aristo. ff. ꝙ vi aut clam. No. ꝙ populi, qui præstant pallium in signum protectionis, sunt liberi. ff. de cap. l. non dubito, per Bar. † Per subtractionem obedientię perditur eius quasi possessio, nisi quis ius suũ audacter prosequatur per prætorem, vel armata manu, arg. ff. de ope. no. nũ. l. de pupillo. §. meminisse, de agri. & censi. litib. lib. xj. & l. si coloni, e. ti. Pone, eps accessit cã visitandi, ac comedendi, & fuit expulsus, an fuit spoliatus ea vice tantum, an in perpetuum? Nam hæc cã possessionis perpetua est, vel saltem iterabilis, ꝙ satis põt defendi, ar. ff. de ser. vr. præd. l. hæc aũt iura. si non competebat ei visitatio, nõ dicitur expulsus. C. de vi, & vi ar. l. colonus. Ego cõsului, ꝙ ab omni possessorio, ꝙ ꝑcludit merè de iure canonico, & non est inuentum a iure ciuili, possit in quolibet foro appellari, quia inspicimus ius canonicum, in quo fundamus iudicium, & nõ ius ciuile, quo inspecto, ipso iure agi non posset, quia ista actio non posset edi, & sine actione nemo experitur. & vide Bar. de no. ope. nũ. l. de pupillo. §. si quis prætori. mirabile verbum. † Quæritur, vtrum si quis metu non petit pensionem, perdat possessionem. rñde, vt no. in vera pos. C. vnde vi. l. cum quærebat, per Cy. † Incorporalia iura, quæ terminant per aliquam rem corporalem, quasi possidẽtur, dummodo per locum circumscribantur, vt seruitutes, vel quasi, sicut sunt cõtinua seruitia, vt hic, sed ꝑsonales præstationes non possidentur, fallit vbi implicant cãm status, vel libertatis, vt hic. Item fallit in vniuersalib. iudicijs. l. fi. ff. de pet. hære. † Qui non soluit pensionem fisco, statim cadit a iure suo elapso termino, qui aũt nõ soluit ecclesiæ, cadit post biennĩ si priuato, post triennĩ, & hęc in emphyteuta, sed in simplici colono semper requirit biennium, si erat pactum de nõ expellendo. ff. loc. quæro. §. inter locatorem. sed si non erat tale pactum, statim põt expelli, cum non vult soluere pensionẽ. j. de dila. c. literæ, per Inn. Pactum liberatorium idem operat, quod pactũ obligatorium cum traditione. C. de transa. l. quãuis, per Cy. tñ per pactum liberatorium non paratur ꝑdõ vsucapiendi, e. tit. l. si pro fundo. quia nõ valet nisi ad excipiendũ. l. siue apud acta. † Libertas est naturalis status cuiuslibet rei, & b ideo omnis res præsumitur libera, b de op. no. nun. l. si prius, in gl. or. & l. altius. si ser. ven. Dicit Bart. ꝙ dñia præsumuntur acquisita primis & antiquis possessorib. quia a possessione orta sunt dñia. ff. de acq. pos. l. j. & l. rem, quæ nobis, per Bar. Per obedientiam alteri quærit, sicut per patriam ptãtem, vt no. Instit. de inut. stipula. §. si quis alij, in gl. ord. Officium iudicis est potius actus, q̃ actio, quia maxime in facto cõsistit, vt no. Insti. de act. in prin. Si pr̃ stipulatur censum sibi, & filiis, viuente patre filii nil debent hr̃e. C. de op. lib. l. liberti, per Cy. Propter morã creditoris nõ petentis melior fit ꝑdõ debitoris non soluentis, ff. ad Trebel. l. mulier. §. si hęres. tex. no. † vtrum ex receptione census, quis pręsumatur hr̃e directum rei censualis dñium? rñ. non, vt no. Bar. in l. j. §. hic Titius. ff. de publ. nisi fiat ex cã, q̃ hoc importet, vt ex cã emphyteusis, quę in dubio non præsumitur, tñ ꝯctus factus in dubio intelligitur factus fm ꝓsuetudinem, & notarius põt ponere in stris cl̃as consuetas. ff. de aq. plu. arc. l. si prius. §. placuit, per Bart. † Pone, debetur census triũ imperialiũ annuatim, sed iam sunt 40. anni, ꝙ non fuerunt soluti imperiales, sed Cortonenses, qui minus valent, an sit præscriptũ antiquę obligationi, & noua obligatio sit exorta? dic, vt no. Bar. in l. si prius, in prin. de aqua plu. arc. dic ꝙ statur nouę formę ff. de vsu. l. qui semisses, quia ex temporis cursu prę̃sumitur nouatio. Ecce intrusus fecit tibi solui cẽsum p vim, nunquid soluens liberatur? rñdeo non, vt no. in Spec. de resti. spol. §. nũc dicamus, vbi vide multa ad intell̃m nostræ decretalis necessaria, vide quod no. Insti. de act. §. præiudiciales, alias nihil intelliges de hac materia. † Pone, statuto cauetur, ꝙ principalis ꝯhens non teneatur soluere gabellam, modo q̃ro, quis dicatur principalis, an locator, an conductor? rñd. vterq;, qa hinc inde oritur actio directa, sed si oriretur directa & ꝯria tunc directa diceretur principalis. vide quod no. Insti. de ac. §. præiudiciales. ff. de dona. l. Aristo. & l. qui saxum, per Bar. Quęro, quis dicatur principalis, an cedens, ãn cessionarius? rñ. quo ad dominium cãę cedẽs, sed quo ad dñium litis cessionarius, vt C. de procu. l. qui stipẽdia, & in eius persona formatur snĩa, & facit l. & quia. de iu. om. iud. frustra fit per fictionem, quod põt fieri per veritatem, dicit tex. notabilis, Inst. qui. mo. ius pa. po. so. §. præterea. ibi, nostra aũt &c. & j. de præben. accedens. Ibi, querelam. i. libellum querimoniarum. non enim loquitur de querela, quæ proprium nomen & tps est sortita. sicut enim est querela inofficiosi testamenti, & inofficiosę donationis inter viuos, inofficiosæ dotis, non numeratæ pecuniæ ex cã mutui, & non numeratę dotis. & no. ꝙ ille, qui dicit, conqueror, agere vr̃, vt no. j. q. 4. quia præsulatus. Ibi, petebat, no. formam c libelli. Ibi, plenoiure, no. i. in temporalibus & spũalib. sic & j. de priui. c. cum & plantare. non. n. põt exponi hic, pleno iure. i. possessionis & proprietatis, quia agẽs nõ possidebat. dic ꝙ aut est vna præstatio, & tunc non possidetur actio, qa non cõputantur inter res, sed inter obligationes. ff. de ver. sig. l. mouentium. ff. de pecu. l. quam Tuberonis. §. in peculio. ff. de auth. tu. l. pt. aut sunt plures præstationes, & tunc aut accedunt vni sorti, & idem. ff. si cer. pe. l. lecta. aut sunt plures sortes annuę, & si quidem non accedunt ad longum tps & idem. aut accedunt. & transcendunt longum tempus, & tunc si inter immobilia computantur, ad eorum similitudinem. i. ad similitudinem seruitutum possidentur, vt hic, sed legistę non concederẽt, ꝙ possideantur reditus, alias sequeretur, ꝙ qui legat annuum reditum legaret vsumfructum, quod est falsum, vt ff. de vsuf. le. l. fundi Trebatiani. vel dic, ꝙ de iure ciuili aliud est, q̃ de iure canonico, fauore ecclesiarum, & piorum locorum, quia annuus reditus videtur esse, & est de corpore bonorum ecclesię & tanq̃ corpus ecclesiastici patrimonij possidet, & omne ius, ex quo oritur confessoria, est & potest quasi possideri, qa seruitus est. Ibi, respondebat, per hanc responsionem fit li. conte. vt j. de resti. spol. c. cum ad sedem. Ibi, pertinet, per hoc rñdet primæ petitioni de amotione. Ibi, nec aliquam, ꝑ hoc respondetur secundę petitioni de pensione. Ibi, sed ipse, hic declarat qualitatem suæ possessionis. Ibi, duximus imponendum, supple, & imponimus. rem enim iudicatã significat, cum vlterior 17 sententia non speretur. Ibi, cum populus quasi in possessione, ideo dicit, quasi, quia incorporalia propriè non possidentur, sed quasi possidentur, quia non plene, nec corporaliter possidentur. ff. de acqui. re. dom. l. seruus. §. incorporales. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. Sunt tamen quædam incorporalia, quæ quasi possideri non possunt, vt nomina debitorum obligatorum, l. fi. ff. quo. bon. Et est ratio, quia nihil potest possideri, vel quasi, nisi locus sit certus. ff. de acqui. possessio. locus, & l. 3. §. incertam. sed nomina debitorum nullum habẽt locum circumscribentem eã, vel circumscriptum ab eis, quia non respiciunt certi loci facultates, nec subiacent alicui rei corporali, qua mediante possint quasi possideri, vt ff. de iud. l. fideicõmissum. §. tractatum. C. de præscri. lon. temp. l. fin. Item omne possidere est sentire, seu possessio sensus, sed nomina non sentiuntur, vt naturaliter patet etiam ex diffinitione possessionis, & quasi. preterea quasi possessio incorporalium non acquiritur, nisi per patientiam aduersarij, vt C. de seru. & aqua. l. 2. sed in nominib. debitorum non reperitur effectus per patientiã, d sed per præstationem. Amplius, diuturna d præstatio prę̃sumptionem debiti generat, sed prę̃scriptionem non causat. ff. de vsur. l. cum de in rem verso. Item ad hoc tex. notabilis. ff. de le. 18 3. l. quæsitum. §. j. Ad huius intelligentiam scias, ꝙ nomina debitorum sunt quædam intellectualia iura absque corpore, vel quasi, & non põt quasi possideri nisi improprijssime & passiue, non actiue, & cum vniuersitate, quæ sua aptitudine comprehendit corporalia & incorporalia, vt ff. de peti. hæred. l. regulariter. Item vt hoc cognoscas, scias, ꝙ illud possidetur, quod ipsa possessione non extinguitur, sed remanet in esse & natura, sed actiones personales per solutionem euanescunt, & ideo actus, qui deberet inducere possessionem, facit totum

ADDITIONES.

a Vide oĩno scripta per Doc. maxime per Socy. ibi in sua repe. l. rem quæ nobis, ff. de acq. poss. & adde pulchra scripta ad hoc, ut vltra ibi alleg. per d. Philippũ de Peru. in quadam sua disp. quę incipit, ex nobilissima vrbe Perusina.

b Vinc. God. Adde, ꝙ libera prę̃sumitur, nisi probetur contrarium. Alex. consilio 129. lib. 1. & consi. 12. lib. 2. Et nota ꝙ liberam possessionem non dicitur qs tradere, si debet alteri seruitutem. Goz. consi. 24. nu. 3.

c Vide multa cumulata de isto uerbo, pleno iure, per d. Fel. in c. auditis, de præscr. & scripta extense per me in uno meo consi. quod feci in fauorem canonicorum sanctæ Mariæ Gualtæ contra Comitem Charoldum.

d Vide Bar. in l. litib. C. de agri. & censi. lib. 11.

BIU Cujas

19 totum oppoſitum, quia inducit extinctionẽ. † qũo ergo dicit hic Papa, quaſi poſſideri annuã penſionẽ thermarũ, cũ hęc ſit perſonalis præſtatio ab oĩ realitate ſeparata? rñ. Papa optimè loquit̃, quia iſti annui cenſus æquiparant̃ rei immobili, q̃ innouat fructus, q̃ ſunt validiſſimum poſſeſſionis, arg. ff. de ſol. l. Titia. Itẽ hæc eſt ſeruitus q̃dam, per q̃ quaſi poſſidet perſona, & ſtatus ipſius, vt C. de agri. & cenſi. l. litib. Item talia p̃nt per conſuetudinẽ præſcribi, eo. tit. l. dñi p̃diorum, li. 11. Item pro talib. iurib. competit p̃feſſoria, ergo ſunt iura realia, vt Inſt. de act. §.
20 j. & §. ęquè. † Et ſcias, q̃ oẽ, q̃ p̃t p̃ſcribi, poſſidet̃, vel quaſi: alias præſcriptio non poſſet procedere. ſileant ergo Iac. de Rau. & ſui ſequaces, qui p̃ hanc decretalem ſomniarunt, vt ipſi referunt. C. de pac. l. ſi certis annis. Eſt præterea quædã poſſeſſio p̃ſtationum relatiua, ſicut poſſeſſio feudi ſoldatæ. Nam ſi dñs poſſideat vaſallum, i. qualitatem eius, reciproce & vaſallus feu-
21 dũ, ar. Inſti. de act. §. præiudiciales. † Vltimo no. hic, q̃ populus p̃t præſcribere p̃ſtationem in eccleſia, cum hic dicat, q̃ p̃t poſſidere, quia ad poſſeſſionem ſequit̃ præſcriptio, & ſufficit qualiſqualis occaſio poſſidendi, vt p̃ſuetudo pręſcribat̃. hoc tenet Io. An. j. eo. gñali, lib. 6. in gl. q̃ incipit, ſ. de conſuetudine, & in regula, quod alicui, in Mercurialib. Arch. dicit q̃ eccleſia, quę eſt nata libera, non recipit hanc ſpũalem ſeruitutẽ, & q̃ ius p̃ntandi eſt adeo annexum ſpũali, q̃ non p̃t præſcribi a laicis, vt ipſe no. 71. diſt. hortamur. & nunquid in hoc caſu populus poterit variare, quia non p̃ſtat eum hr̃e patronatum, ſed ſolã poſſeſſionẽ? Aliqui dñt q̃ non, q̃a iſta poſſeſſio eſt fra-
22 gilis & nuda. ſed hoc per Arch. 61. diſt. ſtudij. † Poſſeſſio non probat in petitorio quantũ ad deciſionẽ cãę, ſed quantum ad præparationẽ ſic. l. j. vbi cã ſtatus, per Cy. dicit Pet. q̃ ille, q̃ vadit ad nundinas, retinet oẽm poſſeſſionem. C. vnde vi. l. fi. per Cy. tñ cum primum negligit reuerti, perdit nãlem, ſed nõ ci-
23 uilẽ, nec ſuſpicari debeat repelli. † Ibi, ſed de nouo ſubtracta, ẽt per vnum actum orit̃ quaſi interdictũ recuperandæ. Dic q̃ quamdiu quis hẽt poſſeſſoriũ retinendæ poſſeſſionis, non intelligitur ſpoliatus, quia tunc eſſet tranſeundũ ad poſſeſſoriũ recuperandæ poſſeſſionis. q̃n quis ergo dicat̃ ſpoliatus iurib. incorporalib. p̃ſonalium præſtationum, vel patientiarũ in ſeruitute, & q̃n turbatus negligens, tractat hic Inn. Spoliatio q̃nque fit vi & dolo, q̃nq; dolo abſq; vi. 3. q. 1. reintegranda. Item ſpoliatio eſt, q̃n alius poſſidebat, ſed q̃n poſſeſſio erat vacans, p̃t eſſe dolus, ſed non ſpoliatio, eſt tñ inuaſio. C. vnde vi. l. fi. In p̃ſonalib. præſtationib. dr̃ vim facere ille, qui tenet̃ ſoluere, & non ſoluit tp̃e præfixo aſſerendo ſe eſſe liberũ, & ſui iuris, & ſic rebellãdo, ſed ſi non negat vinculũ ſeruitutis, ſed eſt ſolummodo in mora non ſoluendi debitũ, nõ dr̃ inuaſor, vt col ligi p̃t ex dictis Inn. Dicit Inn. q̃ p̃ vnum actum ceſſantis diligentiæ eligendi, vel petendi debitũ nõ perditur poſſeſſio. Inn. dicit, q̃ ſi ſum ſolus in poſſeſſione poſſidendi, vel eligendi, & patior aliũ facere, vel plenę poſſidere, perdo poſſeſſionẽ, ſed ſi aliquid de fructib. percipio, ẽt per minimũ retineo totum. ff. ſi
24 ſer. ven. l. ſi in eo. §. fi. † Sed nunq̃d a ſnĩa lata ſuper p̃dõne ex canone, reintegrãdæ, p̃t appellari? rñ. ſic, ſi ſuccedit loco actio. q̃ met. cau. vel de dolo. ſecus, ſi ſuccedit loco interdicti. ff. q̃d met. cau. l. cum exceptione. §. hæc aũt actio. Ibi, in eundem ſtatum, no. quib. verbis debeat fieri reſtõ incorporaliũ. Item vr̃, q̃ de his ſit præſtanda cautio, vt l. j. C. vti poſſ. Ibi, ſalua q̃ne, iõ ſaluat̃, quia tangebat qualitatem poſſeſſorij, tñ tunc non poterat determinari. vnde q̃ in ſuſpenſo retinet̃, dẽt reſeruari. ff. q̃ po. in pig. ha. l. Claudius, in fi. & j. de teſt. c. ſignificauerunt, & nihil eſt reſeruabile, niſi donec p̃t in ſuſpenſo retineri. C. de
25 fru. & li. expen. l. terminato, arg. ff. de pac. do. l. Bæbius. † Modo capio gl. & q̃ro, ſi iudex primę cauſæ a quo fuit appellatũ, efficit iudex appellationũ, vtrũ poterit cognoſcere de ſua iniuſtitia? dic q̃ ſic de rigore, ſed de ęquitate dẽt illã cãm delegare. & eſt ſpãle, q̃ cauſa appellationis delegẽt p̃ ſuſpicionem iudicis loquendo de iure ciuili, de hoc no. C. de app. l. eos, in prin. & 3. q. 7. §. tria. ff. de excep. rei iud. l. 1. in Spec. de app. in §. nunc tractemus. in fi. Iſta tñ gl. eſt incongruè poſita, q̃a hic nõ fuit
26 appellatũ ſm Hoſt. † Capio gl. q̃ incipit, & ita patet, & p̃ introitu gl. quero, vtrũ hic fuit vnus libellus, an duo? rñ. duo, licet in eodem folio, vel pergameno, q̃a duę res, duę cãę, duę formę agẽdi, duę p̃ctiones libellorũ. & licet gl. vocet hãc cumulationem, nõ eſt cumulatio vnius cãæ ad ſe ipſam reſpũ diuerſorũ remediorũ, ſed ẽ cumulatio ciuſdẽ litis, ſeu cãæ ad alterã. de prima cumulatione loquit̃ l. cũ filius. §. varijs. ff. de leg. 2. de ſecunda loquitur hic, nec p̃t petere reus diuiſionẽ libelli, q̃a per ſe diuiſus eſt. Scdo p̃mitto, q̃ quædã ſunt p̃ria in origine. i. q̃n veritas vnius excludit veritatẽ alterius. Quædã ſunt p̃ria electione. i. q̃n electio vnius excludit electionem alterius, vt l. j. C. de fur.
27 † Quædam ſunt p̃ria exactione. i. q̃n exactio vnius excludit exactionem alterius, vt l. quoties. ff. ſi fa. fur. fc. dica. Et iſta nõ p̃nt cumulari; tñ ſi reus patitur cumulari, & non excipit, tenet iudiciũ, & ſuper eo fertur certa ſnĩa, ſuper vna abſoluendo, ſu-
per alia p̃demnando, ſi probatum ſit, arg. huius decretalis. Or modo reſumo gl. & opponit̃, q̃ iſti libelli non p̃cedant, q̃a implicant p̃dõnem, nam iſta ſunt p̃ria remoueri, & tanq̃ talem p̃demnari. Itẽ implicant inconuenientia, nam ſicut ſe hẽt tutor, ita ſe hẽt rector eccleſiæ, ſed in tutorẽ remotũ nõ fit executio, ergo nec hic poterit. ſed rñde, q̃ nulla eſt inconuenientia, nec ĩcõpatibilitas. nã rõne poſſeſſionis tenet̃ actiones ſuſcipere, vt C. de pet. hær. l. fin. ſed rõne tituli minus canonici, vel nullius deberet remoueri, ſi libellus niteret̃ veritate. Item ex quo iſte allegat titulũ beneficij, non p̃t p̃rium allegare, & dicere, ego non ſum rector, ar. C. de li. cau. l. cũ precum. Ex hoc ſurgit talis p̃clo, q̃ ille, q̃ dicit ſe rectorẽ, tenet̃ ſuſcipere actiones noĩe rectorię eo ipſo, q̃ poſſidet eã, & ſic poſſeſſio bñficij facit eũ reum in iudicio. Item, vt dicit gl. q̃ antęq̃ ſit remotus, vt legitimus adminiſtrator eſt hñdus, & hoc verũ, ſi verificat, q̃ ſit rector, ſed ſi verificat̃ p̃rium. ſ. q̃ non ſit rector, iudiciũ ſuper penſionib. eſſet retro nullũ noĩe rectoriæ, nõ dico noĩe proprio, ar. C. de his, q̃ pro tutore. l. 2. ff. de iureiu. l. iuſiurandũ q̃. §. j. C. de pet. hær. l. ſi putas. ar. ff. de ſol. l. filiæ, & vide q̃ no. ff.
28 depoſi. l. j. §. ſi apud. † Capio gl. q̃ incipit, p̃cipienda, & q̃ro, nũ quid ſnĩa debeat formari in perſonam p̃curatoris, vel dñi? & ſiquidẽ eſt in p̃demnatoria, vr̃ formanda in p̃ſonam procuratoris, & hoc patet, q̃a tenet̃ ex ſtipl̃one, iudicatum ſolui. Nam ſi non p̃demnaret̃ ipſe procurator, non poſſet fieri in eũ executio. dicas tu, imò, q̃a fit in fideiuſſorẽ iudicatum ſolui. C. de vſufr. rei iud. l. fi. Caue tibi, iſte procurator in hac ſatiſdatione eſt principalis, nõ fideiuſſor, cũ lex dicat, q̃ dñs fideiubet pro eo, vt Inſti. de ſatiſd. §. ſi verò aliqs. Et ideo lex vlt. C. de vſur. reiu. nihil facit ad propoſitũ, ſed ſi proc. fideiuberet p̃ dño in ipſo debito principali, tunc bñ poſſet adaptari lex illa, vt ff. man. l. ſi remunerandi. §. maritus. nec mirum, q̃ tunc fiat executio, q̃a adhærens iudicio ſuſcipit pericula eius. Reuertendo ad q̃ſitum p̃fidero primo, q̃ aut dñs, & proc. ſimul litẽ p̃teſtati ſunt, & vſq; ad ſnĩam proceſſerunt ſil̃, & tunc vterq; eſt dãnãdus, ſm Iac. But. Sed ita eſt, q̃ impoſſibile eſt, q̃ eccleſia non ſit in iudicio ſil̃ cũ prælato, q̃a ſunt duo quaſi vnus, cũ p̃ ſe ſit eccleſia res inanimata, ergo p̃t formari ſnĩa, q̃o placet formatori, vt hic: aut dñs tm̃ ſp̃ fuit in iudicio, p̃cu. nunq̃, & tunc in p̃ſonã dñi formaẽ. Aut proc. tm̃, & nunq̃ dñs, & tunc in perſonam procu. tm̃, q̃a ſolus eſt dñs litis. Aut q̃nq; vnus, q̃nq; alter, & tunc inſpicit̃, ad quẽ iudiciũ fecerit tranſitũ, & ille dãnat.
29 † Itẽ p̃ſidera, q̃ procu. eſt organũ dñi. &, niſi p̃ organũ, nõ p̃t tranſire ſnĩa ad dñm: q̃a eſſet diſcurſus ab extremo ad extremũ omiſſo medio, q̃ eſt impoſſibile. ff. de act. & ob. l. quæcũq; gerimus. nam iudicia rediguntur ad ſimilitudinem p̃ctuũ. ff. de peculio. l. 3. §. idẽ ſcribit, ſed per procuratorem non obligatur, niſi forma verborum concipiat in perſonam eius, ergo idem in ſnĩa diffinitiua dđm eſt. hęc rõ ſatis applaudit in p̃demnatoria, non in abſolutoria, arg. eius, q̃ no. ff. de lib. leg. l. non ſolum. §. liberationis. Itẽ non p̃cludit iſta rõ in cã appl̃onis, q̃a aliomõ verba formant̃, vt C. de ſen. & interlo. l. pñs. C. de app. l. eos. Adde, q̃ in iurõ quaſi p̃hitur. ff. de pecu. l. depoſiti. §. j. tex. notabilis: tñ verba dirigit procu. in aĩam dñi, q̃a aliter formari non p̃nt. Item tacita p̃uentio inducta p̃ legem formaẽ inter abſentes. C. de pac. l. poſt vendõnem, per Cy. ſed oẽs quaſi p̃ctus taciti ſunt, facit ff. de pig. act. l. ſolutũ. §. vnde ſi domũ. ſed rñ. q̃ iudicia alterius ſunt naę, q̃a ſunt actus triũ perſonarũ, de interlocutoria aut q̃ in nullius perſonã p̃cipit̃, non curamus, in quẽ verba dirigant̃. Itẽ hæc vera in procuratore totius cauſę, vel ad quẽ extremũ iudicij fecit tranſitũ, ſed in executore p̃nt verba formari in p̃ſonam dñi. ff. de neg. geſt. l. liberto. §. fi. Itẽ no. q̃ aliud eſt in rectore eccleſiæ, q̃ in procuratore priũati, q̃a rector ltĩmã p̃ſonam ẽt ſine ſatiſdõne gerit. ff. de p̃ſtitu. pecu. l. cum qui. §. ſi actore. Et non refert qualiter verba concipiãtur, & an citetur eccleſia, an rector. ff. de euic. l. ſi ideo, tex. ſing. q̃a nomen templi ſigñat rectorem, & econuerſo. ff. de annu. leg. l. annua. §. j. nam eccleſia non p̃t eſſe in actu operandi, niſi per ſuum rectorem, qui eſt eccleſiæ organũ aĩatũ. & dicere poſſumus, q̃ eccleſia eſt ſicut intellectus, & prelatus eſt executor & repñtator, & adde j. de præb. c. accedens. Item ſi ſnĩa feratur in reali iudicio, duæ ſunt eius partes, vna declaratoria, q̃ refertur ad dñm, & concipitur directè in p̃ſonam dñi. arg. ff. de man. vin. l. pr̃ ex prouincia, & l. ſi pr̃. Alia p̃demnatoria, vel abſolutoria, quæ concipitur in perſonam procuratoris procuratorio tm̃ noĩe. in interdicto, vti poſſ. declaratoria poſſeſſionis dirigitur dño condemnato. Condemnatio aũt, vel abſolutio a libello cõcipitur in perſonam procuratoris. Item in omni p̃ſonali declaratio ad dñm referenda eſt, vt puta ſi iudex declarat aliquem eſſe obligatum ex p̃ctu, quia eius declaratio non p̃t adaptari procuratori, cum hẽat vetuſtiorẽ cãm & dudũ
30 ante iudicium ortã, & vide q̃ dixi, de ſen. & interlo. l. j. † Sed quare p̃mittit dñs, q̃ interuenit tp̃e ſnĩæ, aut ſoluet iudicatũ? rñ. q̃n releuat procuratorẽ fideiubendo pro eo, tunc p̃mittit de iudi-

BIU Cujas

de iudicio sisti, ꝙ intelligit vsq; ad sniam inclusiue, vel vsq; ad terminū litis. Nā finita instantia nō durat amplius illa ꝓmissio, vt no. Inst. de satisda. §. sed hodie. ff. de fideiuss. l. Græce. §. & post litē. ꝙ vero alternatiue subdit, aut soluet iudicatū, ꝓmittit ideo, ꝙa releuat ꝓcurator ē suū, cū sit reus, iste §. nō excludit, quin ꝓcurator dēat citari ad sniam audiēdā, vt d. l. 1. ff. de infamib. l. furti. §. si qs alieno. Nā in d. §. si vero, dns causæ nō ꝓparet tanꝙ dns litis, sed tanꝙ fideiussor ꝓcuratoris sui, & nūc
31 intelligis illū §.† Præterea sciēdū est, ꝙ si snia ferē sup vsufructu formali necessario ꝓcipit in ꝓsonā dni, & nō ꝓcuratoris, ꝙa nō pōt separari a ꝓsona, nec obliquari, vt l. vsusfructus. ff. de iu. do. Dic t Bar. ꝙ ex stipulatione vsusfructus ꝓcurator acquirit dño sine cessione. ff. de acq. poss. l. possessio quoq;. §. fi. in iudicijs certū est, ꝙ nō regrit cessio aliqua, vt no. ff. de dā. infec. l. damni. §. si ꝓcurator. Nā in separabilibus a ꝓsona, i. ab organis ꝓprijs nō ꝓprie ꝓ alium fit. l. 1. §. deiecisse, de vi & vi arma. Capio glossam, q̄ incipit, Sed none, & opponit. Papa cognouit de possessorio, & petitorio, ergo debuit de vtroque ꝓnunciare, vt ff. de iud. l. de qua re. Solutio, hic quo ad populū nihil erat cognitū, quia populus nūq̄ fuerat in iudicio, arg. C. si ꝓ publicas pēsitationes. l. si deserta. cum enim populus esset in possessione, sola scientia litis pendentię nō preiudicabit ei non citato, vt no. in l. cū miles. §. 1. ff. quibus ex causis ma.
32 †Quæro, an possessio populi sit ꝓtra ius cōe? & vr̄, ꝙ sic: quia
a oīs res presumitur libera a. ff. si serui. ven. l. altius, & no. ff. de ope. no. nun. l. si prius. in ꝯrium vr̄, quia potuit hoc ius competere populo ex fundatione, vel dotatione. Dicunt Doctores, ꝙ ista possessio est ꝯ ius cōmune, & si ordinarius impugnaret electionem, quia fundata est eius intentio de iure communi, possessor habet ostēdere aliquem iustum titulum, de rest ꝑpo. c. 2. lib. 6. secus si talem electionem impugnaret is, ꝓ quo non
33 facit ius.† In glo. magna circa fi. dicit Petrus, ꝙ non præsumit pro possessore priuilegij ꝯ ius commune indulti, ꝙ est vbicū que apponit cla, nō obstante. sed si esset præter ius ad ampliationem iuris, vel in causis expresse permissis a iure, vt quia nemini nocet tale priuilegium, tunc præsumeret pro eo, ꝙ est in quasi possessione per multa tpa, de hoc ꝓ Cy. C. de fide instr. l. si solennibus, & dat exemplū per id, ꝙ no. in l. 1. ff. de tut. & cu. dādis ad his. Sed opponit, oēs seruitutes sunt ꝯ ius nāle. Nā si libertas est de iure nāli, ergo ius ꝯriū nō est de iure nāli per locū a ꝯrijs, sed in seruitutib. sufficit lōga possessio sine tit. ff. si serui. ven. l. si qs diuturno, ergo in incorporalib. nō requirit titulus. Solu. ibi agit de modico ꝑiudicio patientię, non ꝑstatio
34 nis.† Capio scdam ptē gl. ibi, & est notabile, ꝙ sufficit electo, ꝙ sit electus a possessore, licet possessio postea euincat. & est rō, ꝙa possessor bonæ fidei lucrat fructus, sed fructꝰ iuris eligēdi nō est aliud, q̄ frui eo. i. eligere. Preterea factæ causæ pro infectis haberi nō pnt, ꝙa firmitudinē ex præterito hnt ēt in pnti, vt ff. de mino. l. Aemylius. nec debēt in irritū reuocari, quę trāsiuerunt in esse ꝓfectionis: quia ꝙ ab initio subsistit, tractu
35 tpis nō infirmatur. ff. de acq. here. l. si minor.† Quæro vnde ꝓueniat bona fides? dicit gl. ꝙ non prouenit mere a iure, sed ab hoīs ꝓscientia. ff. de acq. re. do. l. bonæ fidei, & nō alibi reperit.
36 †Capio gl. q̄ incipit & de iure. Et q̄ro, vtrum ꝯductor lite pēdēte teneat soluere pēsionē? rn̄. sic, si est ꝯsuetus soluere, vt l. li
37 tibus, de agri. & censi.† Reuoco in dubiū, vtrū annuæ ꝑstationes possideant? & si ꝓpetuæ, vel quasi, possident, licet improprie. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed & si rerū. vbi dr̄, ꝙ sermones aptādi sunt rebus, nō res sermonib. tex. notabilis. & dico, quasi ꝓpetuæ, q̄ excedūt longum tps, alias nō ꝯputant inter immobilia, & iō nec quasi possident ſm Feder. de Senis in ꝯsilijs. Substātia alia corporalis, alia incorporalis. prima potest possideri rōne alicui? corporis, cui inhęret, vt sunt seruitutes,
38 †ꝯbtiones aūt ꝓsonales, q̄ sunt quodāmō abstractū & non cōcretū, nō pnt possideri.† Sed qūo possident iura, q̄ non sunt? rn̄. ꝓprijssime, vt vētus, aer, sonus, vox, & similia. Sed dices
39 qūo pnt dici ius, ꝙa ius signat veritatē? rn̄deo, possidet ius ꝑtensum: verū aūt signatum iuris est ipsa veritas, & iō nō pōt esse possessio nisi abusiua, vel, ꝙa similitudinē hēt verorū in quadā superficie actuū, sine medio nō est discursus ad terminū, tn̄ q̄nq; mediū ita est breue, ꝙ nō sentit, sed occultat, vt l. 3. §. sciēdū, de do. inter vir. & vxo. sicut in instanti video a terra ad
40 cęlū per virtutem, q̄ est in vsu sine impedimēto.† Quid d̄ colligētib. pedagia in suo territorio, vtrū habeāt aliqd̄ interdictū ꝯ denegātes? dicit Azo ꝙ nō, alij, ꝙ sic. Tu dic, si qdē expellat de territorio, datur interdictū, vnde vi, sed si nō expellat d̄ corpore, sed de vsu, dat ꝯdictio ex morib. vel ꝯdictio ex isto capitulo, Querelā, arguendo a simili, de hoc solēniter no. in Spe.
41 de rest. ꝑpo §. nunc dicamus.† Sed qd si pons, vbi colligebat pedagiū, est destructus, & alibi repositus ī eodē territorio? rn̄. totius territorij vna qualitas est, arg. ff. de acq. poss. l. 3. §. j. & iō tā priuilegium, q̄ præscriptio extendit ad nouū pōtem, quia nō ꝯsideratur ædificium, sed territoriū, arg. ff. de scr. vrba. prę
dio. l. seruitutes. §. si sublatū. nec. n. certi gn̄i agrorū de bet̄ hopedagiū, sed toti territorio: aliter secus esset, vt ff. de ser. rust. p̄d. l. certo generi. ff. de co, ꝙ cer. loco. l. 3. §. idē Iuli. Porro territoriū in vna diffinitione ꝓprehēdit, & iō vna substātia esse vr̄. Dicit Inn, ꝙ interdictū vn̄ vi, ꝯpetit pro iurib. subtractis. Dicit Inn. ꝙ ꝑ negligētiā anni, vel biēnij nō ꝑdit possessio iuriū, sed ꝑ negationē aduersarij sic. dicit Inn. ꝙ licet qs nō suspicet se repelli a quasi possessione iuriū incorporaliū ꝓp suā potētiā, tn̄ si de facto ei resistit, certus esse dēt se repelli, & ideo quasi possessionem perdit. Innoc. nisi recurrat ad interdictum, vti possidetis, quia ille, qui adit prætorem, nō perdit possessionē, vt no. Inst. de interdi. §. hodie, & ff. de no. ope. nun. l. de pupillo.
42 §. meminisse.† Dicit Inn. ꝙ iudex, qui processit b sine ordine
b iudiciario ex quodam impetu ad priuandum aliquem possessione, vel quasi, potest reuocare, qd̄ fecit, ēt possessore nō vocato, quia est notorium iuris, quod facere debuit. Inn. vide l. meminerint. C. vn̄ vi, & quod no. ff. de euict. l. minor, & tenementi.†
43 Dicit Inno. ꝙ nemo ex cōsilio tenetur interdicto, vnde vi, vel alio iudicio retinendæ possessionis, quia nō intulit vim vere, vel ficte, nisi in subsidiū, no ff. de cōdi fur. l. ex furtiua, & l. & ideo. §. Neratius. Dic officio iudicis tenet̄ ad interesse ff. de relig. si quis sepulchrum, vel actione de dolo. l. cū qs, vel in factum. ff. de p̄script. verbis. l. quia actionum. & vide l. sæpe, in fi. ff. de ver. sig. & ff. de iniur l. iniuriarum. §. fi. & ff. de
44 don. l. Aquilius Regulus, tex no. est.†Extra quæro, pone ꝙ ecclesia concessit mihi fundum ad longum tempus, reseruato si bi pleno dominio vtili & directo, an ista sit alienatio? Respō, non, vt ff. de cōtrahen. empt. l. cum manusta. §. cum nemo, secus, si nō reseruasset, & cum ista distinctione debet intelligi glo. & Dy. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. instituto, non est alibi.

ADDITIONES.

a Vide omnino pulchre Pau. de Cast. in cōsi 95. incipit, Visis allegationibus supra scriptis.
Vinc. God. Adde, ꝙ dictio, omnis, in singulari numero est distributiua, in plurali uero est collectiua, Corn. consi 287 uiso. litera b. lib 3.
b Vide scripta per Iaso. May. post Alex. & Doct. in l. si pacto, quo pœnam, C. de pactis.

SUMMARIUM.

1 *Eligentes scienter episcopum indignum priuantur potestate eligendi in electione, quæ primo fiet solum.*
2 *Protestationi derogat contrarium factum protestantis.*
3 *Eligentes indignū suspenduntur per triennīū ab ecclesiasticis beneficijs.*
4 *Approbare, & reprobare possum unum & idem diuersis respectibus.*
5 *Vim patientes in electione non perdunt uocem.*

CAP. XXV.

1 CVm Vintonien sis. †Eligētes sciēter ī dignū ep̄m, priuati sunt ptāte eligēdi ī illa electione tm̄, q̄ primo occurrit facienda. Gl. ponit casū, hic fuerūt tres actꝰ electiui, primus de illegitimo, secūdus ꝑ impressionē, tertius ab oīb. tn̄ in discordia, ꝙa maior ps n̄ potuit ꝯcordare. Restat, vt q̄rta vice dēat p oēs canonicos electio effectualiter celebrari, in qua oēs hnt vocē. & sic no. ꝙ priuati vna vice nō excludunt ab alia, in qua nō reperiunt esse priuati, & est rō, ꝙa oēs priuationes tanꝙ penales sūt odiosæ & restringēdæ. Dicit lex, ꝙ ꝓēti esse debemus pęnis legalib. ff. de ver. ob. l. hmōi stipło. In tex. ibi, Legitimari, si ista litatio fuisset vera & ꝓbata, ltīatus tpe ꝯgruo ita est eligibilis, sicut ltīe natus ſm Ber. Ibi, probatu
2 ros, tn̄ hoc nō ꝓbarūt.† Ibi, Admiserant, no. ꝙ ille, q admittit nō admittēdū, sibi p̄iudicat, nec ꝑdest ei ꝓtestatio, ꝙa n̄ iuuat in p̄iudicialib. vt no. in c. gratiæ, de rescri. in cle. & ꝙa factū ꝓ-
3 priū derogat ꝓtestationi, de ꝯst. c. cū M. Fer.† Opponit, eligen
a tes a indignū sunt suspensi ab ecclesiasticis bn̄ficiis ꝑ triēniū, ergo nō pnt eligere. So. electio nō ꝯtinet noīe bn̄ficij, sed bene ꝯtinent redditus, q̄ subtrahuntur suspēsis a bn̄ficijs. Tamē modicā sustētationē dēnt hre, ne ex toto egeāt ſm Ber. Debēt tn̄ dicere diuinū officiū, vt no. j. e. c. cupiētes. §. cæterū, in verbo bn̄ficij, li. 6. Iste suspēsus si viuere p̄t de ꝓprio p̄imonio, vel de īdustria, nil hēbit de eccl̄iastico, facit ꝙ no. 50. dis. studeat, in vl. gl. sīle no. ff. so. ma. l. maritus in id. Secundo opponit, & imo vr̄, ꝙ semel priuatus nō possit postea associari, vt j. de of. del. c. cū sup abbatia. So. ibi nō poterat resumere iurisdōnē, ꝙa extincta erat ea: hic secus. Tertio opponit, ꝙ electio, de qua q̄rit, nō dēt dici tertia, vt p; ex dinumeratione actuū. Sol. dr̄ tertia. i. nō prima, q̄ post primā iminet faciēda. † Deinde no. vna
4 cū gl. illud brocardum, ꝙ approbo, nō reprobo, ꝙ verum est eodē respectu, sed diuerso respectu possum approbare, & reprobare. ff. de neg. gest. l. Pōponius scribit. ff. rē ra. ha. l. 3. §. fi. C.
5 arbi. tute. cum interdicto.† Vltimo no. ꝙ qui vim patiuntur in electione, non perdunt vocem. dicit Inn. ꝙ si de gratia restituitur

ADDITIO.

a Vinc. God. Eligentes indignum, an pro illa uice tantum perdant nedum potestatem eligendi, vide Feli. in c. cum olim, col. 1. de maio. & obed.

BIU Cujas

tuitur electio capitulo, ꝙ omnibus de capitulo vī facta gratia, nec mirum, quia interdum indigni digni beneficio ſuſtentā rur. ff. de lib. leg. l. ſi is, qui duos.

SVMMARIVM

1 *Eligens ſcienter indignum ſuſpenditur per triennium, & interim eſt ineligibilis, poteſt tamen eligere.*
2 *Tractatus amicorum electi præſumitur factus de eius conſcientia.*
3 *Præſumitur de præſenti in præteritum quaſi per continuationem electi.*
4 *Confitens crimen proprium coram iudice incompetenti debet vi tormē torum per iudicem competentem cogi perſeverare, niſi confeſſio fuerit facta in vetito examine.*
5 *Teſtis vetiti examē vt nullū facit indiciū, ita nō receptū a iudice vetito.*
6 *Cōfeſſio clerici facta coram iudice ſæculari nō facit indiciū ad torturā.*
7 *Confeſſio non vitiatur ratione inordinati proceſſus.*
8 *Teſtis debet eſſe iuratus. & ſufficit ꝙ notarius id aſſerat, quod limita.*
9 *Interfectus per fictionem, interficitur per veritatem.*
10 *Dignitati fit iniuria cum ea uili perſonę committitur.*
11 *Suſpenſus ab officio, vel beneficio non debet in eadem eccleſia eligi ad beneficium, uel dignitatem.*
12 *Aduocatus ſuſpenſus a collegio, nil debet conſequi de introitu collegij.*

CAP. XXVI.

1 PEr inquiſitionem. † Eligens ſcienter indignum, ob hoc per triennium ſuſpenſus a beneficijs eccleſiaſticis interim eſt ineligibilis. Et no. ꝙ iſte pōt eligere, vt no. ſ. e. cū Vintoniē ſis, ſed nō eligi. Et eſt rō, qa culpa ſua dēt nocere ſibi, & nō alteri, ar. ff. ad Treb. l. recuſare. §. ſi fiſco. Caſus. Eccl'ia Tholoſana erat infamata de qbuſdā exceſſibus, vñ papa de eius ſtatu mādauit inqri, formata eſt inqſitio, ſup qua Maſcaronus cācellarius aſſeruit ſe ſciuiſſe p certo R. olī ep̄m Tholoſanū & amicos ei⁹ ante ſuā electionē cū qbuſdā canonicis nominatim expreſſis eos precib. induxiſſe, vt ipſū eligerēt in paſtorē, ipſumq; Maſcaronū vidiſſe & audiuiſſe, qñ ipſe eps canonicis, q ſibi aduerſabant, iurauit, licet nō audiuerit, qd iurauerit, tñ p certo credit, ꝙ clā tale iurm fuerat p̄ſtitū, vt idem R. eligeret ex pacto, & ſic per ſimoniā. Amplius dicit Maſcaronus poſt caſſatam electionē dicti R. domum ep̄a lem retinuit de conſcientia & cōſenſu dicti R. & reditus eius in ipſius R. negocijs expendebat, tandem dictus Maſcaronus fuit ſubrogatus in præpoſitū dictæ eccleſiæ Tholoſanæ, quæ rebatur an tanq̄ ſimoniacus debeat a dicta præpoſitura repel li? papa repulit eum, & mandauit ad illud officium præpoſitu ræ aſſumi idoneum. Ibi, ſuper ſtatu ep̄atus & ep̄i, nomine ſtatus oēs de eccleſia includunt. Item ſuper iſta gn̄ali inquiſitio ne recipiuntur teſtes lite non conteſta. conſpiratores tñ non ſunt ad teſtificandum recipiendi. vide Arch. ī. de offi. or. c. ple riq;, lib. 6. Ex iſta gl. no. ꝙ in cā inquiſitionis non requiritur p
2 prie litis cont. † Ibi, & amicos. No. ꝙ amici tractatum, quē fecerunt, p̄ſumuntur feciſſe de conſciētia electi. Ibi, colloquiū, no. ꝙ ex colloquio præſumitur delictū ſubſecutū prius fuiſſe ordinatum. ff. de priui. cre. l. ſi vētri. §. fi. per Bar. Ibi, iuraſſe, tēpore electionis, vel poſtea, & licet nō appareret, quid iuraſſet, tñ præſumitur in malam partem, quia non pōt præſumi in bonam, & ſic ceſſat notabilis prę ſumptio, de qua legitur pro ſoc. l. merito. Ibi credens pro certo, quia credere dēt, & ſic p iurm credulitatis probatur ſuſpicio, & indiciū. Ibi, ipſemet. ſ. Maſcaronus. probandum eſt delictum, ꝙ obijcitur Maſcarono, quia erat delictum affirmatiuum, ſed in dilectis negatiuis nō requiritur probatio, dicit Bart. in l. 3. §. ſi ad diem. ff. de re mi. dic vt l. hoc iure. ff. de ver. ob. per Bar. dicit Inn. ꝙ ēt in negatiuis delictis requiritur ꝓbatio, de accu. c. ſuper his. ꝟſidera, nō ſoluere nō eſt delictum, ſed periuriū eſt delictū, & ſi creditor nō reuocat ſibi ad animum, debitor nō eſt periurus, vide Cy. in l. 2. C. de iure emphy. debitor de ſolutione nulli tenetur facere fidem niſi creditori ſuo, & habēti cām ab eo. Itē & reipublicę, ſi reſpublica fungitur loco creditoris, quia ad rempublicam pertineat, vt ꝙ ſyndici comitatus Peruſij denunciēt maleficia. pone, ꝙ tu promiſiſti mihi hinc ad menſem ſoluere. Item ꝙ in iſto termino nō ſoluiſti. reſpon. non ſufficit hoc, qa
3 pōt eſſe, ꝙ ſoluiſti añ terminum, vide. ff. de ver. ob. l. qui añ calendas, per Bar. Ibi, detinebat, ex p̄nti p̄ſumit̄ in p̄teritum quaſi per continuationem delicti. Ibi, conſcientia & ꝟſenſu, p copulam, &, apparet, ꝙ aliud eſt cōſciētia, aliud ꝟſenſus. Ibi, ſciēter, qui examinat factū, prę ſumitur illud ſcire. Ibi, electo, ſupple confirmato & cōſecrato, vel decurſo tpe de ep̄is conſecrā dis. ſ. eo. cap. cum in cūctis, alias non poſſet ſubſtitui ſibi. Ibi, a mouentes, ex propria ꝟfeſſione, quæ præiudicat ipſi teſti. ſed per aſs ꝓbationes p̄rias teſti non p̄iudicat teſti. ff. de infa. l. Lucius. Sed an poſſet iſte Maſcaronus reuocare ſuam ꝟfeſſionē? rñ. non, quinimo etiam per tormenta pōt cogi in ea perſeue-
4 rare præſertim pp iurm, quia teſtis non pōt ſuum p̄iurium allegare. ff. de iureiu. l. alias. † Dicit Inn. ꝙ ſi quis corā iudice incompetenti fuerit cōfeſſus crimen proprium, cogitur per iudicē ꝟpetentē pſeuerare. Modus aūt cogendi, ſi reuocat ꝟfeſſionē ſine cā, eſt remediū tormētorū, qa iudex nō dēt pati ſe illudi, & ita ſeruat practica aſſeſſorū. Qd aūt dicit Inn. dēt intelligi, niſi ꝟfeſſio fuerit facta in vetito examine, qa tūc nullū
5 faceret p̄iudiciū ēt qualequale. ī. de iud. c. at ſi clerici. † Dicit lex, ꝙ teſtis vetitus examinari nō facit indiciū. ff. de qō. l. maritus. eodē modo ſi iudex eſt vetitus examinare, cū in eū nō poſ
6 ſet ꝓgari iuriſdictio. ī. de fo. ꝟp. c. diligēti. † Et iō ꝟfeſſio facta
a ꝑ clericū corā iudice ſæculari nō facit indiciū ad torturam, a niſi ex veriſimilib. cauſis ſit orta infamia apud bonos & gra-
7 ues viros. ff. de adul. l. capite 5. ff. de ędi. edi. l. q̄ro. §. fi. † Illud ēt eſt notādū, ꝙ ꝟfeſſio nō vitiat rōne inordinati ꝓceſſus, vt ī. de reſt. ſpo. c. Piſanis. Nam ſi nullus eſt factus proceſſus, valet confeſſio facta apud acta, vt no. ff. de infa. l. ictus ſuſtium. C. de lib. cā. l. iubemus, dum tñ perſona ſit legitima, vt C. de aut. p̄ſt.
8 l. clarū. † Vlterius habuiſti in tex. ꝙ teſtis dēt eſſe iuratus, ſic. ff. de dote præle. l. Theopompus. & ſufficit, ꝙ dicat notarius, talis teſtis iuratus &c. ſi ſimul iurat & deponit, ſed ſi dudum añ iurauit, dēt per ſe poni dies iurī, & per ſe dies depoſitionis, licet depoſitio trahatur ad iurm iuris fictione, vt no. in cle. c. j. de offi. deleg. & ſimile eſt, quia dies mortis trahitur ad diem vulneris, & tamen naturaliter & vere ſunt dies diuerſi. & capellani, qui denunciant maleficia, debēt dicere, tali die fuit vulneratus, & tali die deceſſit, & non debent loqui p fictiones, ſed per demonſtrationes, ſi volunt caute & plene ſuum officium
9 exercere. † Dicit lex, ꝙ interfectus per fictionē interficitur p veritatem, & veritas confundit fictionem. ff. ad l. Aquil. l. huic ſcripturę. naturaliter aūt non poteſt quis occidi bis, quia mortuus non moritur, vt ff. de man. teſt. l. qui duas, & C. qui accu.
10 non poſ. l. j. † Item no. in iſto c. ꝙ viles ꝑſonæ, vt erat Maſcaronus, nō debent attentare publicos honores, quia iniuriam facit dignitati, qui eā committit viliſſimis, vt l. iudices. C. de dignita. li. 12. ſicut. n. pulchra ſponſa requirit pulchrum ſpōſū, ita publici honores requirunt honorabiles perſonas. C. de ꝟd.
11 in publicis horreis. l. fi. li. x. † Item no. ꝙ ſuſpenſus a beneficio, vel officio, non pōt in eadem eccleſia eligi ad beneficiū, vel dignitatem. ſ. eo. c. proxi. in gl. no. quod, & ī. de appel. paſtoralis. † In vltima gl. no. quod aduocatus ſuſpenſus a collegio nō
12 dēt aliquid hr̄e de introitu collegij, de ꝟſti. c. ex lr̄is, & l. j. C. de re mili. li. 12. & C. de hær. auth. idem de Neſtorianis. & adde, ꝙ no. ī. eo. ſi compromiſſarius ſuper beneficiis, li. vj. p Arch.

ADDITIO.

a Vide pulchre per Ale in conſ. 50. j. parte ſuorum conſiliorum. Vinc. God. Adde Ale. in conſ. 5. in cauſa inquiſitionis. lib. 1. Corn. conſ. 134. lib. 4. Iaſ. conſ. 188. col. 1. lib. 2. & Thom. Grā. conſ. 37. per totum.

SVMMARIVM

1 *Profiteri tenetur ingreſſus monaſterium vel recedere.*
2 *Clericus ſæcularis non poteſt eſſe de numero clericorum monaſterij.*

CAP. XXVII.

GVm cauſam. Si non profeſſus eligitur ad regimen eccleſiæ regularis, caſſabitur eius electio. Caſus. quidam p̄sbyter Bonus nō profeſſus p canonicos regulares fuit electus in priorem, obiiciebat, ꝙ non erat profeſſus, ipſe allegabat conſuetudinē, papa dicit, ꝙ non valet ꝟſuetudo, quia eſſet arare cū boue & aſino, & induerent veſtem lana linoque ꝟtextam, & iō caſſat dictam electionē. Ibi, Canonicorum, iſti erāt canonici regulares, qa viuebant ſm rl'am beati Auguſt. ſicut canonici Peruſini. Ibi, longa tpa, vide ꝙ no. Io. An. in nouella, de teſta. c. 2. in fi. Ibi, profeſſus, requiritur hodie expreſſa profeſſio, vt ī. eo. c. nullus, lib. 6. Ibi, irritetis, hodie eſt irrita ipſo iure, de ſtatu monachorū. c. ne in agro, in cle. Ibi, nō debemus. ff. ď offi. p̄ſi. l. ſed licet. Ibi, faciēdū. ſ. ex neceſſitate. Ibi, in aſino, i. in forti, & debili, quia q̄ male inęquales veniunt ad aratra iuuenci, & per bouem ſigñatur profeſſus. i. fortis, p aſinū ſigñatur nō
1 ꝓfeſſus, & inexpertus vitæ arctioris. † Ibi, compellatis, no. ꝙ qs cōpelliť aut ꝓfiteri, aut de monaſterio recedere, qđ intellige, ſi placet mōaſterio, aľs nō, ſm Inn. & Hoſt. hic: & adde qđ no. Io. An. de reg. c. i. & vl. ī cl. & qđ no. Hoſt. in c. 2. de teſt. ī gl. maxime. Ibi, & rl'ā ſeruēt, no. ꝙ qs dēt ſeruare rl'am, q̄ ꝓfeſſus eſt. Ibi, eccl'am. No. ꝙ dicit eccl'am, nō p̄bēdā, q̄ ꝟſueuit ꝟferi nō ꝓfeſſis. † Dicit Inn. ꝙ nullus ſęcularis clericꝰ p̄t ēe đ vero
2 numero clericorū monaſterii, qa non hēt vocē, licet poſſit recipi inter officiātes eccl'am. ī. de ſta. mo. cap. ea q̄. §. p̄cipimus.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ſimplex eius, cuius non intereſt, non impedit electionem.*
2 *Ordines conferre non debet epiſcopus, uel archiepiſcopus, dū celebratur miſſa ſuæ conſecrationis niſi prius recepto pallio.*
3 *Citatum ſe negans in electione non præſumitur citatus.*
4 *Ratum habere non poſſum quod nomine mco geſtum non eſt.*
5 *Canonicus in electione contemptus ſi decedat, an poſſit eius ſucceſſor agere de contemptu.*
6 *In extraordinarijs culpis delictum purgatur per actum retro ſimilem.*

CAP.

BIU Cujas

CAP. XXVIII.

QVod sicut. †Simplex appellatio eius, cuius non interest, electionem faciē-
dam impedire non pōt, quæ si fiat cōtempto eo, q̄ vocem habebat, nisi postea ratum habeat, eo petē-
2 te cassabitur. †Item ep̄s in missa in qua p̄secratur, vel archiep̄s ante receptionē pallij ordines p̄ferre nō dēt. Itē q̄ parū trāsgre dit, nō vituperāt. h. d. notabiliter. secūda ibi, sup eo. tertia ibi, q̄ aūt. Casus. Ecclesia Armacana vacante, sunt facta q̄dā nominatio pastoris, deīde fuit facta electio, a qua p̄ parte regis fuit appellatū, q̄a dicebāt facta in p̄iudiciū regiæ dignitatis p̄temptę, & q̄a fuerunt p̄tēpti q̄dā ex electoribus. papa dicit, q̄ simplex nominatio nō impedit electionē canonicā. Itē q̄ appellatio regis, ne p̄cederēt ad electionē sine ipso, nō valuit, q̄a electio facta dēt ei p̄sentari, sed non cōcurrere ad eligendum. Dicit tn̄, q̄ si canonici aliqui fuerunt contempti, quia debuerunt & potuerūt requiri, electio venit cassanda, nisi ex post facto p̄sentiant p̄ bonum pacis. postea dicit, q̄ licet ep̄s, vel archiepiscopus, qui faciūt ordinationes in die suæ p̄secrationis, sint merito vituperandi, nō tn̄ papa ex hoc duxit eos remouēdos, nec ēt prætextu tabulæ vēditæ, dummodo ecclesia seruetur indemnis. Ibi, potius, q̄a fuit facta sine rīa, & ordine. Ibi nihil iuris, quia quod sine rīa fit, p̄ iam irritat. Nā rīa est illa, quæ regulat res & actus, qui subiacent regulæ, q̄nq; tn̄ sola voluntas hr̄ pro regula. ff. de cond. & dem. l. in p̄dōnib. primum locum, & l. pr̄ Seuerinā. §. p̄dōnum. Ibi, in cathedrali, no. in ecclesia cathedrali dēt electio pontificis celebrari. Ibi, in præiudicium. No. q̄ non est citandus ille, de cuius præiudicio non tractatur. Ibi, siue nequiuerūt, siue noluerunt, no. aliquid fieri
3 in absentia, q̄n nō pōt præsentia hr̄i. †Ibi, non vocatos, no. fm Ber. q̄ nemo præsumitur citatus, dummodo neget se citatū. Ibi, ꝓpter bonum pacis, cā impulsiua, sed p̄sensus est cā finalis. no. q̄ pōt ratificari, q̄ spāli noīe non est gestū, quia erat gestum noīe vniuersorum. Et intellige, q̄ erat ī electione seruatum ius formæ, & numeri, alias non posset ratificari, quia cēt
4 nullum ipso iure. †Quæro, nunquid possit quis cogi ad ratificandum? rn̄. non, quia non tenetur iniuriam remittere, & q̄a arbitrium dēt esse liberū. Quæro, nunquid possim habere ratum, [a] q̄ meo nomine nō est gestum? rn̄. sic in spūalibus. dic
2 q̄ possum hr̄e ratum non tanq̄ eligens, sed tanquam accedēs.
5 Quæro, q̄d si canonicus est mortuus: Vtrum successor possit agere de contemptu? dicit gl. q̄ nō, quia nouus canonicus nō est successor alterius in honore & onere, secus in prelato. ī. ne prælati vices suas. c. querelam. Ibi, indēne, no. q̄ qui ecclesiā seruat indemnem, nō deponitur ꝓp̄ dilapidationem. dicit gl. q̄ ista fuit dispensatio. nam de rigore iuris dilapidator dēt remoueri ab administratione. †Glo. Accursij dicit. ff. de alie. iu
6 di. l. ex hoc edicto, q̄ī extraordinarijs culp̄is, præsertim modicis, sicut est vendere tabulam, purgatur delictū p̄actū retro similem. & facit ad qōnem de emphyteuta, qui vendidit incō sulto dño, & pnīa ductus statim redemit, de quo ī Spe. de loc. §. nunc aliqua. ver. 96. Item facit ad qōnem de eo, qui extraxit blauam, sed statim reposuit, q̄ ei ignoscatur, quia est crimen extraordinarium. Tractat hic Inn. quæ electio dicatur canonica. & dicit q̄ tribus modis dr̄ canonica. idem ait, q̄ si canonici eligunt īspectum regi, q̄ rex potest appellare.

ADDITIO.

[a] Vinc. God Ratum, quando quis cogatur habere, etiam quod nomine suo gestum non sit, Ruy. cons. 27. nu. 2. lib. 4. Et no. q̄ ratū habere non possum actū, qui amplius integer non est. Ruy. cons. 129. nu. 3. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Electio facta a minori parte non valet, nec per subsequentem assensum conualescit.*
2 *Nullum ipso iure, non potest ex postfacto confirmari.*
3 *Electiones duæ si fiant, vtra earum valeat.*
4 *Confirmatio inualidi exigit repetitionem formæ substantialis.*
5 *Præcedere contingit trifariam, scilicet tempore, ordine, & natura.*
6 *Canonicus contemptus non auget numerum.*
7 *Exxx. canonicis si xv. eligunt indignum, v. autem idoneum, an iste idoneus confirmetur.*
8 *Electio nulla, an dicatur cassari.*
9 *Cassatio in dubio requirit de necessitate libellum.*
10 *Dubiū dicitur quando possibile est in vtrāq; parte dari copiā disceptādi.*
11 *Nullum licet quid sit, interdum tamen dici nullum non potest.*
12 *Eligentes indignum plus peccant, quam qui contra formam eligunt.*
13 *Ratihabitio & nouus consensus ualde inter se differunt.*

CAP. XXIX.

AVditis. †Electio facta a minori parte capīi est nulla, nec p̄ subsequētē assensum ꝓualescit. Casus. duę factę fuerūt electiones. successiue post multas varietates & incōstantias eligētiū, vna earū cassāt, q̄a facta a minori pte, & appīone pēdēte, q̄ erat iusta, ne eligerēt, ne p̄positus, q̄ habebat primā vocē in eligēdo, abs q̄; maiori & saniori pte capīi eligeret, nec. p̄t ratificari, alia fuit cassata p̄p ꝓtēptū, & prima non cassata. Et sic no. q̄ ex plurib. causis pōt aliquid cassari, dicit lex q̄ ex plurib. causis pōt aliquid esse, & dici nullū, vt legīt, & no. C. de p̄h. emp. l. si mr̄ tua, & sic testm̄ p̄t esse nullū duab. de causis, & qualibet p̄ se, puta pr̄ īstituit exn̄eū corā duob. testib. & p̄terit filiū. Nā istud testm̄ est nullū p̄p defectū duarū solennitatū, & cuiuslibet earū. Itē p̄t esse nullū de iure ciuili, & de iure municipali, q̄a sūt diuersorū gn̄um, tn̄ id, q̄ est nullū, postea rūpi non pōt. ff. de
2 iniu. testa. l. nā & si sub p̄dōne. §. post defectū. †Et in effectu no. q̄ est nullū ipso iure, ex post facto nō p̄ualescit, q̄a nō pōt q̄ nullū est adeo, q̄ p̄ ius factū est, postea p̄firmari, seu recipere validitatē. ff. de ac. & ob. l. obl̄ones, q̄ p̄prijs virib. nō subsīstūt. Quero gn̄alr, de duab. electionib. q̄ ipsarū p̄ualeat t? & de
3 hoc no hic Ber. & Io. An. ī. c. c. publicato, & ī. c. q̄a pp. & dixerūt q̄dā, q̄ q̄n duę electiones fiūt vno p̄textu, nunq̄ valet electio facta a maiori pte, q̄a oportet, q̄ ius p̄rio deuoluat ad minorē ptē ad hoc, vt minor pars eligere possit, & ista deuolutio nō fit nisi publicato scrutinio, cū aūt totū sīt publicet, nec est reperire prius, nec posterius, ar. ff. de iniu. test. l. si ego. ad hoc ergo, vt voces indignorū accrescāt dignis, q̄ eligere possint, debēt esse electiones factę diuersis horis, vel tpib. Sed hoc est falsū, & iō dic, vt ī. dicā. Adde, q̄ dixi. §. c. p̄sideranim⁹, q̄ hic
4 nō repeto. Ex̄ no. q̄ in p̄firmatione inualidi est necessaria repetitio formæ substātialis. nā agi dēt ex p̄firmāte, n̄ ex p̄firmato. ff. ad Tre. l. si qs priore. p̄sidera, q̄n ex debito vnius alteri ius acq̄rīt, ad hoc vt talis acq̄sitio fiat, duo sunt necessaria, s. q̄ d̄bi tū sit p̄firmatū, vt ī. c. li. 6. c. ppetuo, in nouel. sc̄do q̄ p̄cedat q̄a q̄n corruptio vnius est gn̄atio alterius, necesse est, q̄ corru'
5 ptio illius, siue priuatio, p̄cedat origin̄ē alterius. ff. de p̄d. inde. l. Iul. ff. q̄ me. cā. l. sed & ptus. §. fi. † p̄cedere p̄tingit trib. modis s. tpe, ordine, & nā, vt ff. de p̄c. l. ticet. §. ea. & iuris fictione, siue ingenio intell's. ff. de hęr. inst. l. talē, in prin. ff. si cer. pet. l. singularia. sīle his p̄tingit, q̄a prius nā est ignis, q̄ calor, & sol q̄ splēdor, & mors pr̄is, q̄ successio filij, & stipio, q̄ obīo. & hæc distīctio, siue diuisio est fm nām, q̄a cā p̄cedit effectū de necessitate, sicut statim cū qs ædificat ecclesiā, vel dotat efficit p̄onus, q̄ est reliqæ p̄cedētis dn̄ij, vt elegāter dt tex. ī d. l. talē. §. fi. & iste est verus patronus, q̄a p̄uenit eccl'ię libertatē, q̄ ex post facto ñ recuperat seruitutē. ff. de ver. obl. l. īter stipulātē. §. sacrā. Adde, q̄ dicā. ī. de app. c. p̄terea reg̃ isti. Quæsitū fuit a dño Io. An. de isto dubio, vc; q̄ q̄n duę electiones fiūt vno p̄textu, nunq̄ valeat electio facta a minori pte, siue maior p̄s elegerit indignū sciēter, siue ignorāter, siue primo eligat, siue sc̄do. & prio sic, certū est, q̄ ad hoc, vt teneat electio facta dēt esse facta a maiori & saniori pte capīi, vt in c. q̄a ꝓpter, & in c. Cumana. Ex quo
6 dicimus, q̄ † canonicus p̄tēptus nō auget numerū, q̄a ei⁹ vox nō fuit facta in scrutinio, vt no. ī. e. ecclesia vestra. Itē certū est q̄ p̄ sola vota deposita in scrutinio, nisi sequat̄ electio in cōi,
7 nō est q̄s priuatus eligēdi p̄tāte. ī. eo. c. ppetuo, li. 6. † Modo pone, q̄ sūt xx. canonici, quorū xv. eligūt sciēter īdignū, & q̄nq; dignū, & ita apparet publicato scrutinio, certū est, q̄ īdigno nullū est ius q̄sitū p̄p eius indignitatē. Itē illi nominato a q̄nq; nullū est ius q̄sitū tāq̄ noīato a minori p̄te capīi, & sic vtraq; pars posset recedere a scrutinio. Item hoc scrutiniū vr̄ factū a minori p̄te, & electio hēt fūdari sup̄ scrutinio, vñ si scrutiniū est nullū, electio nō p̄t ꝓualescere, q̄a tractatus nō p̄cessisset, q̄ hēt fundare scrutiniū. Sol. minor p̄s numero, q̄a senior, rep̄sentat totū capīm, nō iure accrescēdarū vocū, sed q̄a peccātes eligētes scienter indignū hōr p̄ mortuis, & p̄ non scriptis, ar.
8 C. de cad. tol. in prin. † Quæro, an electio. nulla dicat̄ cassari? Rn̄. nō, si erat nulla euidenter & exīstēter, secus, si erat dubiū
9 fm Ber. †& in dubio necessarius est libellus sup̄ cassatione, ar.
10 ff. de fal. l. si qs legatū. † Dubiū aūt est, q̄n est possibile in vtrā que partē dari copiā disceptandi. ff. de re mi. l. 3. §. si ad diē. nos dicimus, q̄ scriptura, q̄ de iure nō tenet, dēt cassari, q̄a q̄tū ad corticem lr̄æ aliqua est, licet medullitus nulla sit. Vñ corpus illius scripturę petīt cassari. i. cācellari & abolēri, sicut abolent̄ acta iudicij inualida. C. q̄o & q̄n iu. l. si p̄ses. ff. de re iudi. l. actorū verba, & hoc vt tollat̄ oīs calūnia, si qs tali instro vellet in posterū vti. C. de p̄di. sine cā. l. dissolutę. Deinde tu hēs glo. mag. q̄ tractat de ele. p̄currentib. & non p̄currentib. Itē an id, q̄ est nullū p̄stet impedimentū. Itē q̄ dupl'r aliquid est nullū. s. quo ad agendū, & quo ad excipiendū. C. de trā s. l. nec intētio,
11 & l. vbi pactū. † Adde q̄ interdū aliquid est nullū, & non pōt dici nullū. ff. de manu. test. l. qui habebat. sicut p̄tingit, q̄n quis iurauit nō dicere nullū. Itē dicit gl. q̄ interdū p̄ id, q̄ est nullū, p̄dīt dn̄iū, q̄ r'r est falsum, q̄a sine alienatione, q̄ ius est, non p̄ditur dn̄ium. ff. de acq. pos. l. si quis vi. §. dria. C. si mancipium
12 ita fuerit alienatū. l. ea quidem. † Itē dicit glo. q̄ plus peccant, q̄ scienter eligunt indignū q̄ qui ꝯ formam, quia primi ꝯ conscientiā faciunt, secūdi vero solos canonū apices p̄termittūt, q̄ non est quidem, nec ꝯ bonam fidem, nec cōtra naturalem

BIU Cujas

æqtatẽ, ſed ꝯ nimiã legũ diligentiã nulla rõne cogẽte, ſed ſola authoritate veterũ introdnctã. ff. d leg. 2. l. codicillis. §. fi. ff. mã. l. fideiuſſ. §. q̃ dã. licet ſi nõ ſeruẽt forma, irritũ ſit, ꝙ agit, quia omiſſio modi & formæ, ẽt in actu fauorabili, impedit diſpoſi
37 tionẽ legalẽ. ff. de ver. ob. l. q Romę. §. Flauius. † In tex. ibi, ꝙa leſcere, duo ſunt. ſ. ratihabitio, & nouus cõſenſus, & valde diſ-
a ferunt inter ſe, ꝙa ratihabitio a interuenit ſup eo ꝙ eſt geſtum noĩe ratificantis, ſed nouus conſenſus non requirit hoc, vt ff. de pig. l. ſi fundus. §. fi. Itẽ nouus conſenſus põt eſſe ſup facto ꝑprio, ratificatio, proprie eſt ſup alieno, vt no. ff. de rei. ven. l. matri. & in c. ratum. de reg. iu. lib., 6. Item nouus ꝯſenſus põt adhiberi qñcũq;, ſed ratihabitio dẽt ĩteruenire tpe, quo põt geri id, quod ratum hr̃. ff. rem ra. ha. l. bonorũ. Et no. quod ſicut ſe hẽt confirmans ad confirmabile, ita ratihabitio ad ratificabile, & ſi ratificatur, quod ordine caret, ratificatio nõ valet, vt hic, & iſtud eſt verũ in actibus, ꝙ de iure ſortiuntur effectum, ſed in maleficijs eſt totum oppoſitum, quia nõ poteſt ratum haberi niſi illud, quod illicite factum eſt, & ſi ſoluit faciens, liberatur mandans ab intereſſe, ſed non a mera pœna, maxime fiſcali, vt no. in c. ratihabitio. ĩ. de reg. iur. lib. vj.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ ratihabitio non ſufficit vbi forma deficit. Ruy. conſ. 96. nu. 13. lib. 3. Nec firmat actum, quando fuit ab initio nullum. Ruy. conſ. 70. nu. 5. lib. 3. Nec retrotrahitur in præiudicium tertij. Ruy. conſil. 200num. 18. lib. 5.

SVMMARIVM

1 *Tractatus eſt ptincipium rei.*
2 *Procurator poteſt cõſtitui ad procuratorẽ conſtituendũ, vel ſubſtituẽdũ. Idem que in arbitro & arbitratore.*
3 *Teſtator, an poſſit dare executori poteſtatem alium ſubrogandi.*
4 *Pulſatio campanæ citat abſentem. Item tuba vbi conſuetudo eſt.*
5 *Compromittentes an poſſint re non integra reuocare compromiſſum.*
6 *Compromiſſarius ad eligendum, cur poteſt poſtulare cũ ꝓcurator datus ad proſequendam electionem non poſſit proſequi poſtulationem.*

CAP. XXX.

IN cauſis. Poteſtas data compromiſſarijs ad eligendum re nõ integra. i. poſt q̃ habuerunt de electione facienda tractatum, reuocari non põt. Caſus. capitulum eligit duos, vt eligerent quinque de eodem capitulo, qui præſtito iurõ paſtorem eligerent, & a ſingulis de capitulo ſtatutũ eſt, & collegialr cõceſſum, vt ille, quem illi quinque concorditer, vel tres ex eis eligerent, ab ipſis, ſi eſſet idoneus, ꝙ epõ ſine ꝯdictione aliqua haberetur, electi fuerunt illi quinque, & ſecedẽtes in partem inceperunt facere ſtrepitum & clamorem, vñ capitulum miſit duos de canonicis ad eos, mandando eis, ꝙ non eligerent, ſed reuerterentur ad capitulum cum cęteris electuri, reuocãdo tanquam a ſuſpectis oẽm ptãtem eis conceſſam. deinde tres elegerunt. i. poſtulauerunt epm Conuenarum, & capitulo publicauerunt Alij duo ad capl'm redierũt, & cum ſaniori & maiori parte capli elegerũt q̃ndã Arch. cõuocatis illis trib. per ſonum cãpanæ more ſolito, & tota ea die expectatis. Papa dicit electionem Archidiaconi non tenere, quia ptãs data illis tribus non potuit reuocari re non integra, & mandat dari po
1 ſtulato, ſi eſt idoneus, licentiam tranſeũdi. † Tractatus dr̃ eſſe principium rei adeo, ꝙ qui tractat de vendendo, dr̃ vendere, vt legitur, & no. in l. debitor, in prin. ff. de ſeparatione bonorũ. & ſic q incipit tractatum, intelligitur rem incepiſſe, & ſic eſt ar. ꝙ per tractatum quis intelligitur rupiſſe pacẽ. ff. de adul. l. &
2 ſi amicis. tex. notabilis. † Ibi, duos elegerunt, vt quinque &c. no. ꝙ põt conſtitui ꝓcurator ad procuratorem ſubſtituendũ ſeu conſtituendũ aliũ, ẽt ſi ſpecifice nõ nominet, de hoc no. ff. de procu. l. j. Itẽ ꝙ põt eligi arbiter & arbitrator ad ꝯſtituendum, vel ſubſtituendum alium arbitrum, & arbitratorem.
3 † Item ꝙ põt teſtõr dare executori ptãtẽ aliũ ſubrogandi. q̃dã dnt, ꝙ imo nõ põt, qa vltima voluntas eſſet captatoria, de hoc no. in c. j. de ꝓc. li. 6. in nouel. tñ nõ eſt dubiũ, ꝙ valeret ad pias cãs, quarum fauor iuris ſubtilitates reſcindit, vt ĩ. de teſt. c. cũ tibi. Ibi, & a ſingulis, ſ. ſimul & collegialiter. Ibi, concorditer, vel tres, ſi non fuiſſet hoc dictũ, nõ valeret electio facta a trib. alijs abſẽtib. ff. d arb. l. ſicuti. Ibi, Cõuenarũ, no. ꝯpromiſſarios poſſe eligere vndecũq; ſm Ber. Ibi, electionẽ, no. ꝙ iſte termi nus, electio, licet ſit prolatus a compromittentib. tñ ẽt ſapit poſtulationẽ, ꝙ eſt mirabile ſm Ber. Ibi, ſuſpectos, non eſt iuſta cã ſuſpicionis clamor. Ibi, ex parte nr̃a, ſicut faciunt ruſtici, q dnt, tibi mando ex parte ptãtis, & eſt quædam ſimplicitas, nõ dolus malus, & iõ non tenentur cimine falſi, ꝙ requirit dolũ malum. C. de falſis, nec exẽplũ. Ibi, tota die, no. tota die expectandum & in ſequenti die vel tertia explicandum, ꝙ incum
4 bit, vt no. Inſti. de ver. ob. §. oĩs. & ĩ. d offi. dele. c. ꝯſuluit. † Ibi,
a campanam, no. ꝙ pulſatio cãpanę a citat abſentẽ. idem, ſi eſſet de ꝯſuetudine, ꝙ ſonarent tubæ, vel ꝙ põ iret p ꝯtã, qa mos eſt ſeruandus fideliſſimæ vetuſtatis, vt C. de teſta. l. teſtamenta oĩa. Ibi, trãſtulerat, ſupius dixerat, ſtatutũ ẽ & ꝯceſſũ, hic dicit trãſtulerat ptãtẽ, quaſi dicat, ſũt vnũ & idẽ. quõ ergo innuita ꝯrio ſẽſu, ꝙ re integra poſſit hæc ptãs trãslata reuocari? rñ. qa ita nãliter inhæret capło ꝙ ab ei⁹ oſſib. nõ põt ſeparari, ar. ff. de iu. do. l. ſi mulier. §. ex aſſe. ſic dñs nõ põt facere ꝓcuratorem irreuocabilẽ, niſi ei cedat iura, vl̃ res nõ ſit integra. Ibi, ĩ tracta tu, no. ꝙ q incipit tractatũ, dr̃ incepiſſe negociũ. Itẽ ꝙ tractat⁹ eſt de ſubſtãtia electionis, & poſtulationis. Itẽ no. ꝙ vnanimi ter totum capitulum vr̃ feciſſe, ꝙ faciunt compromiſſarij nu mero ſufficienti, cum totum capitulum vnanimiter ita promiſit. Ibi, per negligentiam, no. ꝙ per negligentiam hæreticã creſcit inſania, & eſt funditus eradicanda. Vlterius no. ꝙ in ꝯpromiſſis põt dari forma iuriſiurandi. Item no. quandam par uam gl. quæ eſt hic, quæ dicit, ꝙ ille, qui reuocat mandatum,
5 confitetur illud præceſſiſſe. † Quæro, nunquid compromittẽtes poſſunt reuocare compromiſſum re non integra? & vr̃ ꝙ non vt hic. in ꝯrium vr̃, quia non eſt fortius compromiſſum, q̃ iudicium, vt l. j. ff. de arb. ſed de concordia partium põt renũciari iudicio cepto. Sol. vbi põt ſpernere arbitrum, põt renunciare. ff. de arb. l. litigatores. ſecus ſi nõ poſſunt ſpernere, vt hic, quia promittendo poſtq̃ compromiſſarij ceperunt de electione tractare, fecerunt ſe alienos a poteſtate eligẽdi, quia aſſumpſerunt vnam de formis concilij generalis, vnde variare non
6 poſſunt, vt ĩ. c. quia pp. † Quærit Nouellator, quæ eſt rõ, ꝙ cõpromiſſarius ad eligendum põt poſtulare, ſed procu. datus ad proſequendum electionem non põt proſequi poſtulationẽ, vt ſ. e. c. innotuit? rñdet, quia procu. datur ad petendum iuſtitiam, non gratiam. Item non põt extendere mandatum ſuũ ad diuerſum genus cauſæ. C. de procu. l. maritus.

ADDITIO.

a Vinc. God. No. ꝙ campana eſt ſignum conuocandi capitulum, vt habetur in trac. de offi. & pot. cap. ſed. vac. 10. Frar. li 9 trac prælud. 5. nu. 21. fol. 8.

SVMMARIVM.

1 *Electio canonicorum poteſt de conſuetudine pertinere adſolũ capitulũ.*
2 *Abbas, & conuentus ſi ſint negligentes in creatione monachorũ, an ſup plebit epiſcopus.*
3 *Creare canonicos, an poſſit epiſcopus ſine capitulo, & nu. 5.*
4 *Conſenſus probatur per ſignum, vel ſubſcriptionem.*
6 *Facere in meo quod alteri noceat ita, vt conſueta commoda eripiã, an, & quando poſſim.*
7 *Aquam de publico diſcurrentem per agrum meum, an poſſim contra veterem conſuetudinem diuertere, & conſumere ad irrigationem hortorum, quos emi de nouo in præiudicium habentium molendina inferius a longiſſimo tempore.*
8 *Molendinum facere inferius, an poſſit quis in præiudicium ſuperioris.*
9 *Ex duobus aduerſarijs pari probatione nitentibus quis obtinere debeat.*
10 *Quæſtio ſi ſit inter duas ciuitates de villa, & utraque probet per teſtes & inſtrumenta antiqua de quaſi poſſeſſione, an villa diuidi debeat.*
11 *Agens ex conſuetudine an agat petitorio.*

CAP. XXXI.

CVm eccleſia. † De cõſuetudine põt canonicorum electio ad ſolũ capitulum pertinere. & in prima parte ponitur deciſa ꝯſultatio, in ſecunda rñ ſio, ibi, mãdamus. dicit hic Inn. ꝙ qui turbat habentem a me cãm, dr̃ me moleſtare, quod eſt verum, ſi poſſeſſionem retineo, ſed ſi non poſſideo, turbari non poſſum. Caſus: eccła Vulterana diu ſteterat abſq; debito canonicorum obſequio, quia pauci erãt ibi canonici, epſ nouos inſtituit quos capitulum recipere noluit, epſ ꝯqueſtus eſt de capitulo, & duo petit. primo ꝙ electi & inſtituti ab eo reciperent, ſcẽdo, ꝙ declararet ĩ futurũ, ꝙ ad dictũ epm ptinebat ius eligẽdi & ĩſtituẽdi canonicos. ſed capl'm dicebat, ꝙ de ꝯſuetudine ptinebat ad ipſum capl'm reformatio capli, & reſtauratio canonicorũ. Papa ꝯmiſit cãm epõ Florentino, canonici ꝓbauerunt de antiqori poſſeſſione & ꝯſuetudine, mãdat papa ꝓnunciari pro capło tã in poſſeſſorio, q̃ in petitorio. Ibi, obſequio, non dicit, numero, qa nõ erat ibi certus numerus, & iõ nulla vacatio, & ſic ceſſat ꝯriũ, vt ĩ gl. ꝓ hoc. Itẽ ſi fuiſſet ibi numerus, epſ pp negligentiã ꝓpriã nõ poſſet ſupplere ſm gl. q̃ no. Numerus. n. q nõ hẽt rl'am, ſed variat ex accidenti, nõ eſt numerus, qa incertus, vt in Auth. vt determinat⁹ ſit numerus clericorũ, & iõ nõ eſt ibi vacatio, q̃ dẽt fundari ſup numero, ſed eſt q̃dã creatio & reſtauratio veluti capitũ defectorũ, vt ĩ. de pb. c. dilecto. ſolus numerus taxat⁹ formalis ẽ numerus, ſed nõ numerus incertus, ar. ff. de annu. leg. l. Seio. §. 1. qa numerus incertus non terminat ad hoc aliquid. Ecce, vbi non eſt numerus, qd dẽt facere epſ, ſi canonici nolũt eligere? rñ. aſſignare eis dẽt terminũ, poſt quẽ ipſe poterit ſupplere defectũ, ar. ff. de optio. le. l. mancipiorũ. Alij dnt ꝯriũ, qa nõ reperiẽt aliquo canone cautũ, ꝓcedit ergo ꝯ eos p cẽſurã eccleſiaſticã, & ẽt p mulctã pecuniariã. & dr̃ mulcta, qa emulget ſanguinẽ. i. marſupium, ſm Hugu. vide ꝙ no. de ſuppl. neg. pla. c. Ro-
2 mana, li. vj. p Cardinalẽ, & alios. † Quid ergo ſi abbas & ꝙentus ſunt negligentes in creatione monachorũ. Supplebit epſ

ſm

ſm Vin c.18.q.2.luminoſo. ſed Arch. dicit ibi ꝯriũ per no hic
ꝑ Inn.dic, ꝙ non ſupplet ꝑ viã creationis, ſed ꝑ viam arctatio
3 nis,ar.ff.de le.j.l.huiuſmodi.§.fi.† Ibi poſtulabit,quæro,an iu-
ſte? rñ.non,ſuppoſita ꝯſuetudine pro capitulo diſponente.itẽ
ſi non eſſet ꝯſuetudo nec ꝓ,nec ꝯ̃,qa de iu.cõi eps̃ ſine capitu
lo non p̃t creare canonicos,nec ꝯferre p̃bendas niſi ꝑ deuolu
tionẽ.ſi ergo ipſe ſolus facit, non tenet, & capitulũ merito p̃t
ci ꝯ̃dicere, ſicut filia põt ꝯ̃dicere patri, q ſolus vult ꝓponere a-
ctionẽ de dote,q̃ cõis eſt patri & filiæ.ff.ſol.ma.l.2.§.ꝙ ſi in ptã
te. Si tñ eps̃ hr̃et aſſenſum capituli, licet capitulũ ſil' cum ipſo
non ꝯferret,teneret collatio ſolius ep̃i,ar.optimũ.ff. de procu.
l.filius.§.ſed & filia.ff.q.mo.pig.vel hyp.ſol.l.ſicut.§.vendõnis.
4 † & ſi canonici ſe ſubſcribant ep̃o,vel ſigillent,ꝑ ſubſcriptio-
nem,vel ſigillũ ꝓbat ꝯſenſus,vt C.de re.alie.non alie. nõ alie.
l.diſtrahente,vbi eſt gl.ſin. & facit.ff.de auth.tut.l. accipientis.
5 † Reuoco igit̃ in dubiũ,vtrũ ſit verũ de iure cõi,ꝙ creatio ca
nonicorũ, & collatio p̃bendarũ cathedralis eccleſię ꝑtinet ſi-
mul ad ep̃m & canonicos? gl. dicit ꝙ ſic,qa vnũ corpus ſunt,
in quo caput eſt eps̃,canonici mẽbra.Alij dñt,ꝙ collatio pro-
prie ꝑtinet ad ep̃m,ꝯſenſus ad capitulũ,ſm Cõpo.itaq; ex poſt
facto poterit ꝯſentire, ſed ſi ſil' ꝑtineret ad vtrunq; tanq̃ ad v-
nũ corpus,deberẽt ꝯferre vno ꝯtextu, & nõ ſeorſum & diui-
ſim,de hoc no.16.q.1.poſſeſſiones.j̃. de app. c.a collatione,li.
6.tenet Arch.21.di.in prin.& eſt exp̃ſſum, ꝙ inſtõ & deſtitu-
tio ꝑtinet ad p̃latũ, de hæreticis,c. cũ ex iniuncto, in fi.ꝙ cla-
rũ eſt ſi a deſtitutione incipias,qa iõ deſtituit,vt aliũ inſtituat,
ar.ff.de teſt.tute.l.ſi qs ſub ꝯdõne.Fed.de Senis dicit,ꝙ in infe
riori eccleſia collegiata, vacante p̃benda, pñtatio pertinet ad
capitulum,in ſtõ ad ep̃m, qa capitulũ fungit̃ loco patroni, de
quo hic plene ꝑ Colle. Ibi, iure ſuo dumtñ modũ non exce-
dat,nec menſurã,neq; in alienũ manũ immittat. C. fi.regun.
l.ſi ꝯſtiterit.ff.de acq.hæ.l.duo frẽs.ff.ſi ſer.vẽ.l.ſicuti.§.Ariſto.
6 † Quæro,nunqd poſſum facere in meo, ſi alij nocet, ita, vt ei
auferam ꝯmoda ꝯſueta? dicit Bar.ꝙ ſic, ſi aliqd mihi prodeſt,
ſed ſi duntaxat nocendi aĩo facio, tunc ſecus. ff. de aqua plu.
arc.l.ſi in meo.ff.de dam.infe.l. Proculus.hęc vera,qñ de meo
facio in meo.ſecus,ſi de alieno in meo,vt l.j.ff.de tigno iniun-
cto,vel de meo in alieno, vt l. j. ff. ꝙ vi aut clam. aut de alieno
7 in alieno,qa facere non poſſum. † & ſcias a ꝙ qõ fuit de facto,
a vtrum aquã,de publico diſcurrentẽ ꝑ agrum meum, poſſim
ꝯ̃ veterẽ ꝯſuetudinem diuertere, & ꝯſumere ad irrigationem
hortorũ,quos de nouo emi, in p̃iudicium hñtium a longiſſi-
mo tp̃e molendina inferius, q̃ ſine ſolito curſu aquæ non pñt
molere,vel nimis deteriorant̃.& dicebat̃,ꝙ poſſum.non.n.fa-
cio,vt inimicus,ſed qa mihi prodeſt ꝑ gl. q̃ eſt hic. in ꝯ̃riũ di-
cebat̃, ꝙ non poſſum extrahere aquã de curſu ꝑpetuo, qa li-
cet aqua recipiat̃ in riuulis p̃diorũ meorũ, recipit̃, vt in fiſtu-
lis, non ꝙ fiat mea ꝓpria, cũ caput aquę ſit cõe,vt ff.de eden.
l.ſi qs ex argentariis. §. ſi initiũ. Item qa inferiora molendina
vñr hoc præſcripſiſſe,vt ff.quemad.ſerui. amit.l.q fundum.Itẽ
aliqñ potuit diuerti'tñ,qa hac licentia noluerunt vti, perdide-
rũt ius ſum negligent.iã finaliter partes ꝯpoſuerũt, & inter ſe
diuiſerunt aquã,ꝙ fieri põt, tp̃ib. & menſuris. ff.de var.cog.l.
8 de vſu aquæ.ff.quemad.ſer.ami.l.nã ſatis.§.j. † Iſta ẽt glo. facit
b ad qõnem de eo, q vult facere molendinũ b inferius in p̃iudi-
ciũ hñtis ſuperius, de quo per Cy.C. de ſeruitutib.& aqua.l.ſi
manifeſte.vbi dr̃,ꝙ aut flumen erat priuatũ illius,q primo ha-
buit, & eius,q ſc̃do fecit, & tunc in ſc̃da parte põt facere ſecũ
dus qcqd vult facere principaliter, vt ſibi proſit, non vt alteri
noceat, vt d. l. Proculus. Sed quid ſi facit mixta conſideratio-
ne,vt noceat & ꝓſit,alias non facturus,niſi nocendi aĩum ha-
beret? rñ.facere poſſe,qa nõ ex affectu,ſed ex effectu iudican-
dum eſt,nec dr̃ fraudari conſilio,q non fraudet̃ re. Vincit̃ er-
go hic animus a iuris licentia,ar.ff.ꝑ don.l.ſi vir vxori. Aut flu
men erat publicũ, & tunc aut ſuperior hẽbat molendinum li-
cite, & ꝓhibet̃ inferior: aut illicite, & tunc ſuperior nõ p̃t age-
gere ꝯ̃ inferiorẽ, qa nõ hẽt ius agendi, cũ ſit p̃do, nec dẽat hr̃e
ꝯmoda poſſeſſoris, qa ꝯ̃ ius publicum poſſidet. ff. ne qd in lo.
pub.l.2.§.idẽ ait.Inter p̃dones nõ ꝯpetit agere, licet ꝯpetat poſ-
9 ſidere.ff.cõi diui.l.cõi diui.§.inter p̃dones.tex.no.† Ibi melius,
ꝙ interdũ qs probat de iure potiori, & ꝑ hoc vincere debet.
C.de edi.diui Adr.l.edicto.§. 1. Interdum de iure æquali, & ta
men vnus probat per plures teſtes quam alius, & ſimiliter vin
cit non potioritate iuris, ſed præponderatione probõnis, cui
hr̃ maior fides, vt hic, & ff. de teſti.l. ſi ob carmen.§.fi. Interdũ
pariter probant, & tunc aut vterque vincere põt de iure cõi,
& eſt melior condõ rei, qa pp conflictum probõnum neuter
ꝓbare vr̃. Aut ius cõe fauet vni, & non alteri, & tunc vincit il-
le,cui ius cõe patrocinat̃, qa duo faciũt pro eo, ius, & probõ.
Sed pro aduerſario vnũ tm̃. ſ. probatio. Et duæ rõnes vincunt
10 vnam † & hoc facit ad qõnem de facto, quæ erat de quadam
villa inter duas ciuitates, & vtraque probabat de quaſi poſſeſ-
ſione per teſtes, & antiqua inſtrã. Quærebatur, an illa villa de-
beret diuidi inter dictas ciuitates, vel q̃ eſſent partes iudicũ?
Dicebat̃, ꝙ non dẽt fieri diuiſio, qa nõ erat actum ad hoc,ut
d.l.fundus.ff.cõi diui.videbat̃, ꝙ iudex poſſet gratificari,ſalua
conſcĩa, vt no.ff.de re iu.l.duo iudices dati.ſed vr̃, ꝙ iudex pro
parte ferat ſnĩam pro vno, pro parte pro altero, vt no.Barto.ff.
vti poſſ.ſi duo, qa ꝯcurſu faciunt ſibi partes ꝓ indiuiſo.ſed ſi
res nõ poſſet diuidi, vt p̃benda, & iuriſdõ, tunc ſit ſcribẽdũ ſu
periori, vt no.in c.ſtatuimus, de ꝯfeſ.lib.6.in nouel.Mihi vr̃, ꝙ
iudices non poſſent aliquo mõ ꝯdẽnare, nec declarare pp cõ
dõnem probõnum, ſed vterq; in q̃tũ reus deberet abſolui, &
qui melius de facto poſſet tueri ſuã poſſeſſionẽ tuetur, vel cõ-
pellerent̃ cõpromittere in aliquos amicos cões ita, ꝙ poſſent
iudicare non aſtringendo ſe ad formã alicuius libelli, & tunc
poſſent ſeq opinionẽ dicti Bar.ꝑ q̃ tolleretur materia armorũ.
ff.de ſer.ruſt.pręd.l.itinere,in gl.Et adde ꝙ dicã.j̃. de proba.li-
11 cet cauſam.† Quæro, nunqd ille, qui agit ex ꝯſuetudine,agat
petitorio? rñdeo ſic, qa ꝯſuetudo nõ dr̃ niſi p̃ſcripta, ex quã o-
rit̃ verum ius eligendi, & ꝯferendi, vt hic ꝑ Ber. Quæro, qñ qs
petit imponi ſilentiũ aduerſario ſuper iniuria, q̃ dicit inferri,
eo, ꝙ nõ recipit canonicũ a ſe inſtitutũ, an dicat̃ intentare pe
titoriũ vel poſſeſſoriũ? rñdeo, poſſeſſoriũ ſm Bar.& no.formã
vtriuſq; libelli. Item no.ꝙ põt qs agere, ne vis fiat ei, cui de be-
neficio prouidit, & ſic agit pro executione ſui decreti. Quærit
glo. nunquid hic eſſet vna petitio, vel duæ? & dicit ꝙ duæ.in
prima intentat̃ poſſeſſoriũ, qa cauſa ſapit poſſeſſionem, in ſe-
cunda petitoriũ, & cumulantur eodẽ libello reſpũ diuerſorũ
temporũ. vel dic, ꝙ vterq; libellus fundatur officio iudicis im
plorato, vt l. 1. in fi.ff.de ſer. ruſti. prædio. & l. Aurelius.§.cen-
tum.ff.de libera.lega.& l.fi.ff.de offi.procu.Cæſa.

ADDITIONES.

a Vide ſcripta per Iaſ.in repe.l.quominus.ff.de fluminibus.
b Vinc.God.Adde in quo loco licitum ſit conſtruere molendinum, Alex. conſil.
194.conſideratis.col.1.lib.2.Cur.ſen.conſ.33.Dec.conſ.373.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſare, an poſſit epiſcopus ſuper ætate eorum, qui eliguntur ad infe riores dignitates.*
2 *Arbitri de facto coram ſe quo teſtificari poſſint. Et quid de facto a ſe.*
3 *In exceptione non perſiſtens uidetur tacite ab ea recedere.*
4 *Sententia interlocutoria lata ſuper ætate, appellatione ſuſpenditur.*
5 *Reuocare, an poſſit iudex interlocutoriam latam ſuper ętate, ſi poſt decem dies non eſt appellatum.*
6 *Teſtis vnus non excuſat eum, qui ꝓmiſit probare ſub pęna talionis, nec a pęna compromiſſi. ſi petens reductionem ad arbitrium boni viri, probet per vnum teſtem tantum.*

CAP. XXXII.

CVm dilectus. Compromittẽtes electũ a cõ-
promiſſarijs refutare nõ pñt,
ſi ſit idoneus, niſi ſit electus ꝯ̃ formã ꝯpromiſſi. Ca-
ſus. Canonici ꝯpromiſerunt in tres, quib. dederunt
ꝑtãtem eligendi de gremio, iſti tres diſcuſſis intentionib. ſin-
gulorum elegerunt Archidiaconũ, quẽ Metropolitanus po-
ſtea ꝯfirmauit declarando prius, ꝙ erat ætatis legitimę. Modo
quidã de capitulo dicebat electionẽ nõ valere pp defectũ æta
tis, & quia exceſſerunt terminos ꝑtãtis ſibi datæ in compro-
miſſo, quo cauebatur, ꝙ deberet eligi nominatus ab oĩbus,
vel maiori parte, ſubdentes, ꝙ iſte fuerat nominatus a paucis
& minori parte. papa mandat, ꝙ ab iſtis ꝯ̃dictorib. exigit̃ iurm̃
de malitia, & ab electorib. de veritate, & ſi iſti tres electores,
aut duo ex ipſis aſſerunt maiorem partem canonicorũ in ip-
ſum electũ ꝯcordaſſe, ratã habeant ꝯfirmationem, & aduerſa
rium priuent bñficio, qa obligauerat ſe ad probandũ, ſub pœ
na priuationis proprii beneficii, non obſt. ꝙ ſinguli ꝯ̃dicto-
res teſtificarent̃ qlibet de ſuo non ꝯſenſu, qa ſunt in ſuis teſti-
moniis ſingulares. ſi vero dicti tres teſtificent̃ dictum electum
a pauciorib. de capitulo nominatum ꝯ̃ dictam formam ꝯpro
miſſi, caſſent electionẽ, & ꝯfirmationem electi. Ibi, gremio, ſi
1 hoc non fuiſſet dictũ, potuiſſent eligere de extraneis.† Ibi, in
a ætate, nunqd ep̃i pñt diſpenſare a ſuper ętate eorum, q eligun-
tur ad inferiores dignitates. gl. dicit ꝙ non, dic vt in c. vnico. j̃.
de æta.& qual.li.6. Ibi, malitioſe, iſtud eſt quaſi iurm̃ purgatio
2 nis.† Ibi, tres electores, no. arbitros teſtificari de facto corã ſe,
ſed an de facto a ſe, hic vr̃ caſus ꝙ ſic, quia teſtificantur de in-
quiſitione votorum, & ꝑ hoc probant ſe ſeruaſſe formã man-
dati, ſeu compromiſſi, de hoc no. C. de arbit.l.ne in arbitris, ff.
de iure fiſci.l.deferre.§. idem decreuerunt, per Bar. dic, ꝙ co-
ram ſe non p̃t teſtificari, ſed coram alio diſtingue, aut quæri-
tur de arbitri iniquitate, & non põt, aut de minoris facultate,
& po-

ADDITIO.

a Vinc.God.No.ꝙ diſpenſatio requirit cauſæ cognitionem, alias nõ tenet. Ruy.
conſ.109.nu.19.lib.3. & quę ſit contra iura, reſtringi debet potius quam ex-
tendi. Ruy.conſ.142.nu.9.lib.5. Hinc eſt quod diſpenſatio non extenditur de
caſu ad caſum. Ruy.conſ.215.nu.21.lib.j. Nihilque operatur quo ad ſpiritualia. Ruy.conſ.75.nu.2.lib.3.

BIU Cujas

& põt. ff. de mino. l. preſes aut de veritate, & tunc de proceſſu iudicij põt, ſed de deciſorijs non, ſi exinde vult ſuam diffinitiuam fundare, vide ibi Iaç. But. Alij dñt, ꝙ imo põt, ſi ad eum non ꝓtinet commodũ, vel incommodum, de ꝓmiſſo aũt in ſe facto non põt teſtificari. ita intellr lex, ne in arbitris. Ibi, ſpoliantes, ga ſi aſtrinxerat, ꝓmittendo, qñq; tñ dr ſe aſtringere arctando & ꝓponendo, ſi id incidere põt ipſi cãe, alias non dr ſe aſtringere, ꝙ dic vt no. Bar. ff. de re iu. l. Diuus. dicã. j. de
3 prob. c. licet cãm. † Ibi, inſtiterit, no. ꝙ ille, q nõ perſiſtit in exceptione, vr tacite ab ipſa deſiſtere. Ibi, tranſit, no. ꝙ interlocutoria lata ſup ætate, ſi non appellet, tranſit in rẽ iud. † Ibi, ſuſpẽſa, no. ꝙ interlocutoria lata ſup ętate ſuſpendit per appõnẽ. ff. de mino. l. intra vtile. Sed nunqd hęc interlocutoria faciat
5 ius apud oẽs. gl. q̃rit hic, dic vt ff. de min. l. de ętate. † Quęro, an index poſſit reuocare interlocutoriã latã ſup ętate poſt decẽ dies, ſi nõ eſt appellatũ. gl. dt ꝙ ſic, ergo idẽ, ſi appõ eſt deſerta, niſi eſſet lata de partiũ voluntate, vt ſingr no. in l. j. in fi. ff.
6 de pręt. ſtip. † Pone, aliqs promiſit aliqd ꝓbare ſub pęna talionis, nunqd excuſet per vnũ bonũ teſtem? Io. And. dicit hic, ꝙ nõ, qa no ꝛe probõnis non ꝓtinetur vnus teſtis, ſed liquida dẽt eſſe probõ, vt legit, & no. ff. de cond. & dem. l. Lucius, & adde quod no. in c. j. de elec. lib. 6. Eodem modo vnus teſtis non excuſat a pęna ꝓmiſſi, ſi petens reductionem boni viri probat per vnum teſtem tantum, cum ſuccumbat in cauſa. hic tamen vide Bar. in l. qui Romę. §. fi. de verb. oblig.

SVMMARIVM

1 *Generaliter loquens, an contra ſe ipſum loqui videatur.*
2 *Electus, ſeu nominatus, præbens aſſenſum computatur in numero eligentium. vide nu. 4. & 5.*
3 *Eligere ſeipſum, an quis poſſit. & nu. 6.*
5 *Eligentes ſi ſolum ſunt ſeptem, & tres alia ſcrutinij eligunt quartum, an iſte quartus pot erit confirmari.*
7 *Compromiſſarius, an poſſit alteri compromiſſario committere ſuã ptãtẽ.*
8 *Executor ad diſtribuendum bona teſtatoris, ſi ſit Prior Prædicatorũ, an poſſit diſtribuere in conuentum ſuum.*
9 *Authorari ſibi ipſi, an quis poſſit.*
10 *Executor relictus, an poſſit eligere filium ſuum in pauperem.*
11 *Officialis debet eſſe contentus ſtipendio.*
12 *Fiſci rationarius locupletatus ultra ſolita ſtipẽdia poteſt a fiſco ſpoliari.*

CAP. XXXIII.

VM in iure. Vide ꝙ no. j. in c. Cumana. Si ex ſeptem cõpromiſſarijs tres eligãt quartũ, & ipſe quartus ꝓſentit, ſi eſt idoneus eius electio ꝓfirmatur. Caſus, defuncto decano cuiuſda eccleſię capitulũ ꝓmiſit in ſeptẽ de ipſis canonicis hac forma, vt ille, quẽ oẽs ſeptẽ, vel maior pars eorũ ex ſe, vel alijs de gremio nominarẽt recipiat ꝑ ipſum capitulum in decanũ. tres ex eis, puta A. B. C. elegerũt quartũ, puta D. Alij tres, puta E. F. G. elegerunt quendã alium, modo dictus D. electioni ſuę ꝓſenſit, q̃rit, vtrũ debeat ꝓfirmari? rñdet, ꝙ ſic authoritate iuris ciuilis. ff. ꝙ cuiuſque vniuer. nomi. l. plane, & ꝑ for-
1 mam cõpromiſſi, ſi eſt idoneus. † Extra no. ꝙ in generali ſermone nõ vr qs loqui ꝑ ſe ipſum. ff. de pec. l. q̃ Tuberonis. ff. de pec. leg. l. ſi peculium. §. ſicut. Vnde, ſi rex ſtatuit, ꝙ oẽs homicidę ſint in banno, non vr bannire ſeipſum, licet ſit homicida, qa non vr de ſe cogitaſſe, ſecus ſi eſſent tres ſtatutarii, ex quib. duo haberent ptãtem. Nã ſi tertius eorum eſſet homicida, includeret edicto, q̃q̃ ipſe fuerit vnus ex ſtatuentib. qa ipſe non imponit legem ſibi ipſi, ſed alii duo imponunt ſibi legem, arg. ff. de admi. tut. l. plures. §. fi. Et ſcias, ꝙ illi, qui vnum eligunt vñr alium excludere per naturam incompatibilitatis,
2 vt ff. de leg. 1. l quod rerum. §. pen. † No. ꝙ electus, ſeu nomina-
3 tus prębens aſſenſum ꝓputatur in numero eligentiũ. † Opponitur, ꝙ nemo põt eligere ſe ipſum, vt ff mand. ſi tibi. §. ſi centum tibi. Sol. hic in cã publica, ſeu vniuerſitatis, ibi in cã priuata. & eſt rõ, qa in cã publica, vel quaſi voluntariæ iuriſdõnis vnus gerit vicẽ duorũ. nam tanq̃ eligens gerit vicẽ vniuerſitatis. tanq̃ ꝓſentiẽs gerit vicem ſui priuati intereſſe. ff. de adop. l. ſi ꝓſul. C. qui teſt. fa. poſſ. l. ſenium, per Pet. & Cy. & d. l. planè,
4 ſup q̃ fundat ſe Papa. † Dic, ꝙ electio aut fit in eccleſia cathedrali, vel regulari, vel alia collegiali viduata ita, ꝙ ſit neceſſaria via ſcrutinij, & forma capituli, qa pp. j. eo. titu. & tunc non ꝓputatur electus in numero, vt plene no. j. eo. c. Cumana. aut procedit per viam ꝓmiſſi, vbi nõ eſt neceſſaria illa via ſcrutinij, & tunc ꝓputatur in numero, vt hic, & idem in aliis electionib. in quib. forma illius capituli, qa pp, non eſt tradita. Naturaliter aũt nemo ſeipſum auget augmento numeri, vt ff. de pac. l. ſi plures. ſed ꝙ non põt principaliter, põt acceſſorie, vt l. j. ff. de auth. tut. Item illud dr potius non impedire, q̃ efficere.
5 l. ſi pater. §. fi. ff. de manu. vindi. † Quęro, qd ſi in eccleſia non ſunt niſi ſeptem canonici, & tres eligant quartũ ꝑ viam ſcrutinij, nunquid iſte quartus poterit ꝓfirmari? & vr & bñ, ꝙ non, quia qñ proceditur per viam ſcrutinij, electus non computatur in numero, quia eſſet ꝫ formã capituli, qa pp. ſed ſi eſſet talis electio, in qua non eſſet neceſſaria illa forma, tunc electus ſimul ꝓſenticns ꝓputaretur in numero, ne officium ſuum ſit ſibi damnoſum, vt l. plane, & debet conſentire, non anhelare ne videatur ambitioſus. Quęro, ſuper quo fundatur rõ iſtius c. rñ. ſup forma ꝓmiſſi in illo verbo, vt ex ſe, mirabile eſt, iſte tex. fundat ſe ſuper l. plane. vnde ſi nõ eſſet verbum, ex ſe, tñ teneret electio ex virtute cõpromiſſi, q̃ virtutem dat rõ dictę l. plane. iſte ergo electus, quod non põt ex perſonã ſua, põt ex conſenſu compromittentiũ, vel ex perſona capituli, quod vice perſonæ fungitur, vt ff. de fideiuſſorib. l. mortuo. & ſi tu dicis hic non eſt maior pars capituli, ſed media pars, rñ. aliqd additum paritati facit de pari maiorem, quia dat ei fomentũ
6 auxilij, arg. in capitulo, duob. de reſcri. lib. 6. † Ex prędictis no. ꝙ non vr alicui data poteſtas per aliqua verba generalia eligẽdi ſe ipſum per ſe. Sed quęro, quid ſi vni eſt data plena poteſtas, vtrum poteſt ſe eligere? Reſpondeo non, quia non vr de hoc cogitatum. Quid ſi duob. an vnum ex ſe altero conſentiente? Reſpondeo non, quia vnus nõ facit numerum. Itẽ qa qui conſentit, non diſponit, ſed diſpoſitum coadiuuat. ff. de manumiſ. vindi. ſi pater. §. fina. qui tex. eſt multum notabilis.
7 † Quæro, an compromiſſarius poſſit alteri compromiſſario committere ſuam poteſtatem. vr ꝙ ſic, qa committit ei, cuius fides eſt electa. In ꝓrium, quia non eſt electa in ſolidũ, ſed cũ altero, vt l. Titium & Mæuiũ, in prin. ff. de admi. tut. & no ff. de arb. l. ſicuti, & ar. C. de cadu. tol. §. ne autem, qui tex. eſt notabi-
8 lis ad multa. † Nunquid ergo, ſi Prior Prædicatorum eſt electus executor
a ad diſtribuendum bona teſtatoris, poſſit diſtribuere in conuentum ſuũ? & vr ꝙ non, quia conuentus & ipſe prior cenſet vna perſona. tu dic, ꝙ ſic, quia q̃tum ad induſtriam, quæ eſt electa, conuentus non eſt eadem ꝑſona, nec poſſet conuentus exequi, tanq̃ ipſe conuentus habeat ad hoc mandatum. vnde licet ipſe Prior non poſſet diſtribuere ſibi pro ſuis neceſſitatib. tñ põt diſtribuere conuentui pro neceſſitatib. & ſubſidiis cõuentus, q̃q̃ ipſe Prior authoritate legis potius, q̃ ſua, imo ipſa neceſſitate includatur in conuentu, tanq̃ vnus ex cæteris, vt ff. de annu. lega. l. qui Marco. quę lex eſt no. ad hoc, & facit quod no. Cy. C. de le. Leõ qõ, & Bar. in l. a. &
9 ff. de ſtip. ſeruo. Amplius hæc faciunt ad alias qõnes. † Ecce ſenator vrbis authoratus fuit ſibi in numero mille florenorũ. dicit Cy. non valere, licet publice in ſenatu authoritatem preſtiterit, & hoc per theoricam Petri, q̃ ponit. C. de ſacroſ. eccle. auth. quibuſcunque modis, vt C. de ꝓh. emp. l. cum ipſe, & l. 1. C. de ꝓctibus iudicum. nec eſt ſimile, ꝙ dr in iſto capitulo, ꝙ hic nititur iuſta ratione ſua, & alterius. Sed in qõne propoſita ſurgeret acquiſitio obligationis ſua authoritate tñ. cõrio vero acquireretur alteri, & non ſibi, vt quia donat alteri, & vltra legitimam ſummam bene poſſet interponere decretum inſinuationis apud acta ſua etiam & in camera ſua, nedum in loco publico cauſarum, vt d. l. ſi conſul, & ff. de manum. vindi. l. an apud. dummodo illum locum primo eligat pro ſuo tribunali, vt l. 2. §. dies. ff. quis ordo in bo. poſſeſſione ſeruetur. Sed vr, ꝙ imo poſſit, vt ff. de ꝓh. emp. l. fiſtulas. §. fundum. vbi dr, ꝙ in executione officij neceſſarii quis poteſt exequi ſibi ipſi, ſed ibi præcederet legitima obligatio, & conſenſus domini, hic
10 non. † Dubitatur, an pater relictus executor poſſit eligere filium ſuum in pauperem, & ſi quidem non eſt pauper, nõ ꝑt, quia excedit terminos mandati, vt no. C. de ſacroſ. eccl. illud. nec ſufficit fictæ paupertatis ingenium. l. 1. C. de mendican. validis, lib. 11. Si autem eſt vere pauper, & ex hoc acquireretur patri vſusfructus, non poteſt, vt no. in l. 1. ff. de autho. tut. & ar. ff. de bo. lib. l. quæritur. Si autem pater renunciat vſufructui, vr valere, quia patri nihil acquiritur, & facit tanquam execu-
11 tor, non tanquam pater. ff. de adop. l. ſi pr. §. qui duos. † Porro ex officio non debet quis locupletari, niſi quatenus ſtipendia patiunt, vt in auth. ſcriptum eſt exemplar, & ff. de neg. geſt. l. q
b ſine vſuris, ibi dum dicit, abſtinentem oĩ lucro b fidem, & eſt
12 tex. aureus. † & ſi reperitur locupletatus vltra ſolita ſtipendia, ſi eſt officialis fiſci, & qui geſſit rationes fiſcales, poteſt ei fiſcus auferre, quia præſumitur ſubtraxiſſe fiſco, vel turpiter acquiſiuiſſe, vt no. in l. facultas. C. de iure fiſci, lib. 10.

ADDITIONES.

2 Vinc. God. Executor an poſſit eligere ſe ipſum in pauperem & ſibi dare quod eſt in pauperes diſtribuendum, vide Mar. Socy. in conſi. 11. circa præſentem, verſic. ex quib. & verſicu. quinimo. lib. 2. Et an filios ſuos. Bar. in l. cum quidam, la 2. de leg. 2.

a Alibi dicit tex. in c. quid dicam. 14. q. 1 quod homini fideli totus mundus diuitiæ ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Vacante imperio, ſi alicui eſt commiſſa adminiſtratio, nil de immobilib. poteſt alienare.*
2 *Filius quo iure patri in regno ſuccedat.*
3 *Baro eſt nomen nobilitatis, & potentatus.*
4 *Conductio finita colonus, cuius tpe miſſis eſt matura, an poſſit in ipſam meſſem*

BIU Cujas

messem falcem mittere.
5 *Papa non debet supprimere officiũ, uel ptãtem electionariorũ imperij.*
6 *Reges Franciæ quare possint eligi in ℑmpetatores.*
7 *Coronatur Imperator tribus coronis, & quid operetur corona, nu. 8.*
9 *Eligentiũ sciẽter indignũ in ℑmperatorẽ, ipso iure deuoluit ptãs in alios.*
10 *Papa si antequam eligeretur, iurauit renunciare papatui ad beneplacitum Cardinalium, an valeat iuramentum.*
11 *ℑmperatoris officium quod sit.*
12 *Terminus ad eligendũ ℑmperatorẽ electorib. a iure præfixus non est, sed statuere põt papa, & eo lapso, supplere negligentiam electionariorũ.*
13 *Iustitia quare Astræa nuncupata sit.*
14 *Infamia progenitorum descendit in posteros.*
15 *Contra iuramentum, de cuius vi dubitatur, non debet quis propria authoritate venire.*
16 *Imperium non procedit per successionem.*
17 *Spurius regis, ob virtutem electus, deficiente stirpe legitima, an teneatur soluere debita regis.*
18 *Soluere debita tenetur, qui succedit in bonis vacantibus.*
19 *Gens libera spurium in regem eligendo, tacite eum legitimat.*
20 *Prẽlatus si nomine prælaturę iurauit aliquid soluere, & postmodum deponitur, uel renunciat in manib. superioris, an liberetur a iurõ.*
21 *Nulla obligatio extra suos terminos temporales, reales, ad uerbales trahenda est.*
22 *Prẽlatus si iurauit soluere intra mensem, & datur sibi dilatio ad alium mensem, an sit periurus in secundo mense, non soluendo.*
23 *Petens absolui a uinculo periurij, an uideatur se fateri periurum.*
24 *Contra iuramẽtum illicitum venire, an possit quis propria authoritate.*
25 *ℑuramentum exemplo perniciosum semper relaxandum.*
26 *Pernicioſum exemplum quod dicatur.*
27 *Excommunicari, an possit aliquis procuratorio nomine, uel absolui.*
28 *Officium confirmatum eidem officiali quando censetur idem cũ primo.*

CAP. XXXIIII.

VEnerabilem. Electus in imperatorem a maiori parte illorũ, ad quos pertinet electio, si fuerit idoneus, ꝑfirmabit ꝑ papã. Vide ꝙ no. ℑ. eo. auaritiæ, sup verbo, ꝑfirmet, lib. 6.
1 vide ℑ. de maio. & obe. solitæ. † Si vacante imperio alicui est cõmissa administratio, nil de immobilib. alienare põt. ℑ. e. is, cui procurat o, lib. 6. ar. & vide ꝙ no. ℑ. eo. c. indemnitatib. in glo.
2 no. nouum casum, lib. 6. † filius succedit patri in regno iure regni, non iure Romano. c. grandi, de sup. negli. ꝓla. lib. 6. ibi
3 loquit de successione fratris. † Baro est nomen nobilitatis, & potentatus. c. fundamenta, eo. tit. in 6. & c. grandi, alle. in super scriptione. Casus. Duo fuerunt electi in discordia, videlicet Ottho, & Philippus. ꝓpea papa misit legatũ in Alemaniam, vt alteram prædictarum electionum, q̃ inueniret canonicã, confirmaret: legatus vero præmissa diligenti examinatione cõfirmauit Otthonẽ, & reprobauit electionẽ ℑriam, ꝓp quod principes, qui reprobatum elegerant, miserũt ambasciatorem ad papam dicentes, ꝙ hoc iudicium non pertinebat ad papam, vel legatum eius, quia aut legatus gerebat officium electoris, aut cognitoris: si electoris, hoc non potuit facere, quia nõ est suæ ptãtis, sed principum, ad quos pertinet electio: si cognitoris, perperam processit, quia parte non citata, hoc vsq; ibi, verum. Ibi papa recognoscit ptãtem principum in eligẽdo, sed dicit, ꝙ princeps debent recognoscere ptãtem Papę in examinando personam electam, qa eum hẽt inungere, consecrare, & coronare, & ad eũ pertinet impositio manus, vnde potest eum reprobare. Quid. n. si esset sacrilegus, & execratus, tyrannus, fatuus, hæreticus, vel paganus, nunquid eum inungeret, consecraret, vel coronaret? nequaq̃. Nec obst. rõ in ℑrium, qa legatus non elegit, nec quoad factum eligentium infirmauit, sed denunciauit personam indignam, non ꝓp eligentes, sed ꝓp electum, & quia electores ducis Philippi malo ordine processerunt, qa alijs contẽptis, adijciens, ꝙ cum in electione vota principum diuidunt, vel nolunt, vel non põt eligere, ad papam pertinet, quem dẽt vngere, cõsecrare, & coronare, & ex hoc fundat intentio Otthonis regis, & probat per sic vsque ibi, sunt. n. Deinde inuehitur ℑ ducem ostendẽdo ei quatuor eius vitia. s. excõicationem, periurium, persecutionem ecclesiæ, & suorum progenitorũ periuriũ, & quia ambitiose vsurpauit regnũ Romanorum. dicebat pro parte ducis Philippi, ꝙ dictum iurm nõ tenebat. papa rñdet, ꝙ hoc pertinet cognoscere ad superiorem, non ad iurantem. Præterea dicit, ꝙ si dictus dux imperium obtineret, libertas principum in electione periret, & de cętero alijs principib. obtinendi imperiũ fiducia tolleretur, & ꝙ imperium nõ vadit per successionem, sed per electionem. Et ꝓpea mandat a prædicto duce recedi, non obstãte iurõ fidelitatis per nonnullos præstito ei tanq̃ regi Romanorum, quia, eo ad obtinendum imperium reprobato, iuramentum huiusmodi obseruari non debuit. tex. in c. fundamenta, ℑ. eo. lib. 6. dicit, ꝙ donatio Constantini fuit miraculũ, seu accessio miraculi: quia sicut Constantinus fuit liberatus a lepra, ita & populus Romanus fuit liberatus a lepra idolatriæ: & ideo ista donatio fauore fidei, & in oĩm terrã transit sonus
4 eius, miracula tñ non sunt trahenda ad ꝓñtiam. † Ibi, falcẽ. no. ꝙ nõ debet quis immittere falcem in agrũ alienum. dicit lex, ꝙ finita conductione colonus, cuius tpe matura est messis, non põt in ipsam messem mittere falcem. ff. de vsufr. leg. l. fi. ff. de vsufr. l. defuncta. ff. si cer. pet. l. si quis nec causam. §. fi. dñs tñ cogitur permittere, si vult mercedem, qa quæ seminauerit homo, hæc metet, sm Apostolum. Ibi, derogauerat, quod fieri non debet, vt l. 1. C. de offi. præfec. Ibi, perperam. i. nulliter,
5 vt no. C. de accu. l. si accusatorib. † Ibi, vt debemus, ergo papa
a non dẽt supprimere officium, vel ptãtem electionariorũ imperij, vt no. in c. ad Apostolicæ, de reg. iu. lib. 6. & in cle. ne Romani, de iurei. vbi omnino vide. Ibi, Ab apostolica sede, idest a catholica ecclesia, & a populo simul. ff. de origi. iuris. l. 2. §. post originem. & qualiter, & quare fuit imperium translatum ꝓp peccatum Grecorũ, ponit hic Ber. Ibi consuetudine, a qua
6 electores, & imperia processerunt. † Ibi in Germanos. idest in Theutonicos, & sic de alijs nationib. non põt reges Romanorum eligi. tñ reges Frãciæ põt eligi in imperatores, quia Carolus tantæ familiæ princeps, fuit de Alemania, & sic eius posteri sunt Alemani. Ibi, inungimus &c. s. per manus Cardinalis
7 Host. † Ibi, coronamus, trib. coronis coronatur imperator, vt no. in d. cle. ne Romani. tñ corona aurea non est necessaria q̃tum ad administrationem ei conferendam, q̃ habet statim, ꝙ est electus legitime in cõcordia, vel a maiori parte, vt no. Cy.
8 in l. bene a Zenone. C. de quadr. præscr. † Quid ergo operatur corona? rñdeo, quia est postrema confirmatio, vt no. Arch. 13. dist. in nomine dñi. Ibi, coronamus, dicit Inno. ꝙ ista corona
b tribuit confirmationem. Dic, ꝙ vltima corona b de auro, quę sit Romæ, dat postremam perfectionem, & est culmen oĩum coronarum, quæ sub cęlo sunt. Ibi, manus, dicit Aristoteles, ꝙ manus est organum organorum. Ibi, excõicatum, vide ꝙ no. in c. 1. in tit. hic finitur lex, deinde incipiunt consuetudines regni. colla. x. Ibi, tyrannum, vide quod no. Io. An. in cle. j. de bapti. Ibi, consecrare, hęc consecratio est vmbra veteris testamenti, & ordo ecclesiasticus, sed nõ sacer, de hoc no. 63. di. Valẽtinianus. x. di. de capitulis. Ibi, rñdentes, no. ar. a diuisione solui per tertium adiacẽs. i. per nec, sic, sed datur tertius casus.
9 † Ibi, ex, mens literę est, ꝙ si eligant scienter indignum, ipso iure deuoluta est ptãs eligendi in alios, sicut in electionib. ecclesiasticis. ℑ. eo. congregato. & ℑ. de ap. constitutus, sm Inno. Hoc dictũ est valde notabile, ꝙ in electionib. laicorum idem sit, quod in electionib. clericorum, & ꝓp hoc si archiepi eligerẽt indignum, deuolueretur ab eis ẽr in principes seculares, ad quos pertinet electio, quod raro alibi inuenies, propterea electio imperatoris est mixta archieporum, & laicorum, nec habet magis vocem clericus, q̃ laicus. Ibi, denunciatoris, ℑ. de
10 ap. c. nouit. Quid de papa, qui iurauit ante, q̃ eligeretur renunciare papatui ad beneplacitum Cardinalium? rñdeo, non valet istud iurm, primo, quia est ℑ libertatẽ vicarij Iesu Christi: secundo, quia moribus nostris non conuenit partes tpales habere. ff. de adop. l. si tibi filius, nisi forte ꝓp sedandum schisma. & si esset periurus, dicunt quidam, ꝙ est suspendẽdus ab executione pontificalis officij, nec põt se emendare, quia se emẽdando seu renunciando desinit esse papa. vnde ꝓdõ cuius existentia infert priuationem, non recipit morę purgationẽ, vt ff. de sta. li. l. Thais ancilla. §. intra. Ibi, denunciatoris, no. ꝙ denunciator non hẽt de necessitate citare eligẽtes, vel electum, quia est quædam executio snĩæ priuationis iam latæ sm Inn. Ibi, contemptus, no. qui alium contemnit, nihil efficaciter agit. Ibi, fauore, per hoc patet, ꝙ in numero pari papa potest gratificari. Et est arg. ꝙ iudex probabili rõne motus potest fauere alteri parti. Ibi, defensore, no. ꝙ † officiũ imperatoris est
11 defendere ecclesiam, vt hic, & papam exaltare. 96. di. tibi dño. & clerum tueri. 69. di. c. vlt. & miserabiles personas & viduas, 24. q. 3. principes, & c. administratoris, sm gl. Ibi, admoniti, pẽdente ista admonitione & expectatione electores possunt recedere ab vna parte, & cum altera concordare, vt ℑ. c. licet, sm Io. And. Ibi, notoria. i. publica. Ibi, manifestum, quod impedit promouẽdum, & si graue sit, debet periurus deponi, quia infamis. C. de transa. l. si qs maior, dũmodo de periurio sit conuictus, & condemnatus, vel sit notorium, aliter secus. ff. de infamib. l. Lucius. Ibi, admoniti & expectati, per hoc patet, quod
12 † electoribus imperatoris non est aliquis terminus ad eligendum præfixus a iure, sed papa bene potest statuere terminum

& post

ADDITIONES.

a Vincen. God. Adde quod Papa non potest legitimare filium Regis Aragoniæ etiam de voluntate Regis in præiudicium primogeniti. Ruyn. consi. 7. numero 34. lib. 1.

b Vinc. God. Adde ꝙ Imperator non dicitur ante coronationem, nisi largo modo. Ruy. consi. 161. nu. 17. & 36. lib. 2.

BIU Cujas

& poſt terminum ſupplere negligentiam electionariorū. Ibi, defenſore, hac rōne ne catholicus populus pp ſchiſma veniat in ruinam, imperator pōt apponere remedia extrinſeca, non dico intrinſeca, q̄ diſponat de papatu. iſte reprobatus ſeipſum interrogare dēbat, & dicere, quare es triſtis aīa mea? & rn̄ſio eſt hic, quia peccatum ꝯ me eſt ſemper. & quia ꝯſcientia pungit, & accuſat me, & oīs reſpublica eſt ꝯ me, quia vbi notoriū ꝯdicit mihi, & maxime notorium in eccleſia Dei, ibi neceſſe eſt, q̄ iuſtitia, quæ de cœlo oritur, cōfundat me. dicit Vgutio,
13 q̄ Aſtræa. i. iuſtitia quę de cęlo deſcendit, dicta eſt ab aſtris. i. a ſtellis, quia lumen ſuum naturaliter cōicat vniuerſæ creaturæ. Ibi, perſecutio, no. q̄ omnis perſecutor catholicæ eccleſiæ eſt exterminandus, quod eſt ꝯ papas, qui gubernant ſchiſma.
14 † Ibi progenitores, no. q̄ infamia a progenitorū tranſit in po-
a ſteros. † Ibi, poſtulauit, q̄ qui petit ſe abſolui a vinculo excōi-
15 cationis, fatetur ſe ligatum. † Ibi conſulere, no. q̄ nemo debet propria authoritate venire ꝯ iurm̄, ſi dubitatur, vtrū ſit validum, necne. Ibi, libertas. no. q̄ libertas infringit, ſi arctat. † Ibi,
16 ex ſucceſſione, no. q̄ monarchia imperij non venit p ſucceſſionem, & no. q̄ duplex eſt ſucceſſor. ſ. per deriuationē, & ad hunc tranſit iuſiurandum præſtitum a prædeceſſore. j. de iureiu. c. veritatis, & per oppoſitionem, ſiue ꝯdōnem, & ad iſtū non tranſit, quia non eſt proprie ſucceſſor, quia aduerſarius pro nullo hr̄, & ideo iurm̄ hic annihilatur, & non tranſmutatur. Et no. hanc ꝯſiderationem. ruit. n. iurm̄, ſi ruit fundm̄. Ibi, domo, ideſt agnatione. Ibi, obſeruari, no. q̄ reprobato funda-
17 mento reprobatur iurm̄. † Quæſtio talis eſt. deficiente legitima ſtirpe fuit creatus rex de conſenſu omnium populorū illius regni pp inclytam virtutem ſuam, ſpurius regis præteriti, petebatur ab eo, q̄ ſolueret debita prioris, dicebat ſe non teneri, quia non ſucceſſerat in regno, ſed erat nouum regnum, & noua creatio. nam cum antiquum regnum fuerat ſine ſpe reparationis conſumptum, non potuit reſuſcitari, ſed potuit de nouo creari. ff. de iuſti. & iu. l. ex hoc iure. Item fiſcus non vr̄ eſſe idem fiſcus ſed nouus fiſcus, argu. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus, ver. ſed ſi pactum. ff. de adi. le. l. ſi ſeruus. ff. de ſol. l. qui res. §. aream. In ꝯrium vr̄ q̄ ex quo ſubrogatur loco primi in honore, dēt ſubrogari ēt in onere, in auth. ne filius, vel agnatus,
18 colla. x. † Item iſtud regimen non tam reſolutum eſt, q̄ vacans, ſed qui ſuccedit in bonis vacantib. tenetur ſoluere debita, ad quæ ipſa bona vacantia ſunt obligata. ff. ad Treb. l. recuſare. §. ſi fiſco. Item iſte eſt ſimilis legitimato, q̄ ſuccedit ex diſpenſatione legitimationis, & ideo cenſēt, vt hæres, qui tenetur ſoluere debita patris, vt j. de voto, ca. licet. Item regnum, ſicut hæreditas, eſt vniuerſitas iuris, & poſſeſſionis. ff. ex q̄b. cau. maio. l. cum miles. §. j. iuris dico immediate, poſſeſſionis aūt dico mediante apprehenſione, vel quaſi. ff. de acq. poſ. l. cum hæredes. §. ſi quis teſtō. l. j. §. Scæuola. ſed pro prima opinione, q̄ non teneatur, eſt, quia iſtud regnum eſt caſtrenſe, non paternum, & filius de ſuo caſtrenſi peculio non tenetur ſoluere debita
19 paterna, vt l. 1. §. ſcien. de ſepara. bono. † Item, gens libera, de qua no. ff. de ca. l. hoſtes, poteſt ſpurium eligere in regem pro tutela regni. immo puto, q̄ ēt poſſit legitimare. Nam certum eſt, q̄ nullus ſeruus de iure ciuili poteſt eſſe legitimus filius. ff. ad Treb. l. hęredib. §. filij. tn̄ ſi eligitur prætor per gentem, quæ non recognoſcit ſuperiorem, efficitur legitimus atq; liber, q̄ pp inclytam virtutem, ēt ſi populus erraret, fingitur conſenſiſſe pp bonum publicum. ff. de offi. pręto. l. Barbarius Philip-
20 pus. † Quæro, prælatus nomine prælaturæ iurauit aliquid ſoluere debere, tandem vitio ſuo depoſitus eſt ab officio, vel renunciauit in manib. ſuperioris, vtrum ſit liberatus a vinculo iurī? dicit Io. And. q̄ ſic, quia non iurat tanquam ipſe in propria perſona, ſed tanquam alius in perſona eccleſiæ. ff. qn̄ ex facto tutorum. l. poſt mortem. quod verum eſt, ſi debitum erat ꝯctum pro vtilitate vel neceſſitate eccleſiæ, ſecus, ſi pro negocijs proprijs. Item ſecus, ſi non prælatus, ſed geſtor ſine mādato, & ſic pōt exponi. l. proc. qui pro euictione. i. procurans, q̄ a ſua ſponte ſe aſtrinxit nec ratificatio domini tolleret ius quæſitum ꝯhenti, vt l. fi. ff. de pa. vel loquitur, qn̄ nomen procuratoris non eſt expreſſum in inſtr̄o, quia dixit, ego Petrus, non autem adiecit, ego procurator. & hęc vera, vel ibi procurator dixit expreſſe, obligo fidem meam, vel ſponte ſe obtulit oneri duplæ, & ꝯctui abſq; ſpeciali mandato dn̄i. Quid ſi eſt expreſſum vtrumque nomen interpoſita copula, quia dixit, ego Titius, & procurator? dic, q̄ virtute copulæ vr̄ duo rei debendi, & vterque in ſolidum tenetur hoc caſu, dominus pp naturam officii, & procurator propter naturam verborum. † Illud
21 ſciendum eſt, q̄ nulla obligatio debet trahi extra ſuos terminos temporales, vel reales, vel verbales. C. loca. l. ſi cum Hermes. ff. eo. l. fi. in prin. ff. de fideiuſ. l. ſtipulatus es, & l. fideiuſſores magiſtratuum. §. pro Aurelio Romulo. vnde, quod non cantat inſtrm̄, nec ego cantabo more Venetorum. ff. de inſtitoria. l. Lucius. Item ratio ꝯhendi inſpicienda eſt. ff. de conſti-
tuta pecunia. l. fi. ff. de exercito. l. Lucius, & no. ff. com. præd. l.
22 ſi in venditione. & ff. de leg. 2. l. cum pater §. dulciſſimis. † Pone, prelatus iurauit ſoluere. j. menſem, prorogata eſt ſibi dilatio ad alium menſem, certum eſt, q̄ in primo termino non eſt periurus, ſed quid in ſecundo? & ſi quidē fuit facta prorogatio cum repetitione iurī, non eſt dubium q̄ eſſet periurus remouendus a prælatura. Si aūt ſimpliciter, vr̄ q̄ non ſit periurus, vt ff. locati. l. cum in plures. §. lege dicta, & arg. j. de iureiu. c. clericus. item vere ſunt duo termini, quia duæ terminandi formæ, quæ non terminant ad eundem terminum, licet terminus, qui extenditur, aſſumat ſibi formam termini extendētis, & econuerſo terminus extendens aſſumat ſibi nām primi tiui tpis, & eſt quædam fictio, vt no. Cy. ff. de arb. l. ſi cum dies, in prin. in additionib. In ꝯrium vr̄ per l. Celſus. §. idem ait. ff. de arbit. Item non debet ei prodeſſe beneficium prorogationis, quam ſecutus non eſt, ſed potius contempſit eam, & facit ff. de leg. j. talis ſcriptura, quia prorogatio vr̄ facta cum eiſdem modis, & eiſdem qualitatibus, argu. ff. loca. qui ad certum. & cum eiſdem pęnis. ff. de verbo. ob. l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo Non ob. l. dicta, quia ibi ſub certa forma, quæ forma erat poſtea mutata, ſm̄ quod exponit ibi Martinus Sili. & non dicitur proprie prorogatio, vbi forma eſt mutata, vt no. in ca. hi qui authoritate, j. de præben. lib. 6. Porro ſi non eſſet prorogatio temporis, ſed cuiuſdam contractus facta repetitio ſine iuramento, non eſſet periurus, vt ff. de prætorijs ſtipula. l. Va-
23 lerianus. † Quæro, an ille, qui petit ſe abſolui a vinculo periurij, videatur ſe fateri periurum? rn̄. ſic, & tn̄ poteſt qn̄cunq; ſe excuſare a periurio. ff. qui ſatiſd. cog. l. pen. ff. de publ. l. Cęſar. dicit Inn. q̄ ille, qui petit ſe abſolui, non vr̄ confiteri obligationem. Tu dic, q̄ aut petit ſe abſolui a vinculo, & ſi quidem loquitur ſimpliciter, videtur fateri. Si conditionaliter, non, vt no. C. de exceptio. l. ſi quidem. Sed ſi excommunicatus nō dicat, Peto me abſolui a vinculo, & ſic a iure, ſed a facto excōicationis, vel petit reconciliari, & non videtur fateri vinculū, ſed proponere merum factum, arg. ff. de verb. ob. l. quidam cū
24 filium. † Quæro, an quis propria authoritate poſſit venire cōtra iuramentum illicitum? videtur, q̄ debeat adiri ſuperior, & ſine eius authoritate non poſſit veniri contra, vt hic. In contrarium videtur, quia illicitum iuramētum reputatur impoſſibile, vt ff. de leg. 1. l. ſi quis in quilinos. §. 1. & lex abſoluit iurātem, vt no. ff. de iure pat. l. adigere. §. fi. vbi eſt glo. ſing. quæ dicit, q̄ vbi lex remittit iuramentum, locum apoſtolici papa tenet. Item in eo, quod neceſſario deferendum eſt, non eſt ne-
b ceſſaria ſuperioris authoritas. b ff. de leg. 3. fideicommiſſa, §. ſi quis illicite. So. aut per apertam nām negocii apparet, q̄ iurm̄ eſt illicitum, & tunc non oportet iudicem adire pro relaxatione iurī. aut eſt dubium, & tunc refert, aut non poteſt ſeruari ſine interitu propriæ ſalutis, & ideo intelligo etiam de ſalute corporali, vt ſi quis iurat inire duellum. Nam etiam ſub iuſto clypeo perire poteſt, & nemo eſt dn̄s membrorum ſuorū. ff. ad l. Aqui. l. liber homo. Aut pōt ſeruari ſine periculo, & tunc aut eſt præſtitum dolo, vel metu, interueniente tn̄ cōſenſu, licet inualido, & tunc debet per ſuperiorem relaxari, quia cauę cognitionem deſiderat. Item, quia nemo poteſt ius ſibi ipſi facere. de metu habes j, quod met. cauſa. c. j. de dolo habes exēplum in vſurario, quia vſurarius ſemper eſt in dolo, quia contemnit legem diuinam, licet ex parte iurantis non ſit pecca-
25 tum. † Dicit Inn. hic rem valde notabilem, q̄ vbicunque iuramentum eſt pernicioſum exemplo, debet per iudicem ſcilicet eccleſiaſticum relaxari. Ex hoc arguo, q̄ ſi quis iurat non allegare. nec probare, q̄ laudum ſit latum per dolum, q̄ a iſtud iuramentū eſt pernicioſum exemplo, poteſt peti relaxatio iuramenti, & tandem petetur reductio, quia per relaxationem aperitur via ad iudiciarium ordinem, non autem fertur diffinitiua, vt j. de iureiu. c. 1. Item dicit hic Inn. q̄ ſi neceſſitas vrget, vel non poſſit haberi ſuperior, poteſt quis ſua authoritate venire ꝯ illicitum, vel temerarium iuramentum. Idem, ſi magna neceſſitas ſpiritualis hoc exigat, verbi gratia, ſi iurauit nō denunciare prælatum ſuum de dilapidatione. Iſta ſunt dicta
26 Inn. quę ſunt multum notabilia. † Pernicioſum exemplū eſt illud, quod dat aliis exemplum, & materiam delinquendi, ſicut vtile exemplum eſt purgare prouinciam prauis, & pernicioſis hominib. C. ad l. Iul. repetun. l. 1. & l. congruit. ff. de offi-
27 præſi. † Quæro, nunquid aliquis procuratorio nomine poſſit excōicari, vel ab excōmunicatione abſolui? & eſt arg. q̄ non. ff. de hær. inſti. l. pater fa. teſtamento. dic, q̄ non debet fieri, factum

---

ADDITIONES.

a Vinc. God. No. quod infamia trib. modis contrahitur. Ruy. conſi. 130. nume. 3. lib. 4. Quid enim ſit infamia facti, & an poſsit eſſe occulta. Ruy. conſilio 120. num. 7. lib. 5.

b Vide do. Card. Flor. in conſi. 35. inci. quidam habens vnum filium, ver. ad ſecundam facilius eſt reſponſio.

BIU Cujas

ctum tñ tenet ſm Io. And. hic in nouel. † Et prædicta faciũt ad qõnẽ, qdã fuit potestas electus ꝑ ſex mẽſibus, nãſi ꝑ alijs ſex menſibus fuit denuo electus, duo officia ſunt. ſi aũt dixerũt, progamus ad aliud ſemeſtre, eſt vnũ & idẽ officium, ar. ff. de fur. l. inficiãdo. §. infans. & tũc ille non dẽret ſtare niſi ad vnũ ſyndicatũ ꝑ vtroq; ſemeſtri, & arbitriũ ſibi datũ in primo ſemeſtri videret repetitũ in ſecũdo, vt no. Bar. in l. 4. ff. de dam. infe. niſi ꝓgatio eſſet ꝑ ſtatutũ ꝓhibita, ar. ff. de iu. l. 2. §. j. Sed qd ſi eſſet clauſa iuriſdictio, & poſtea facta eſſet ꝓgatio poſt clauſam iuriſdictionem, puta vltima die primi ſemeſtris? vt ff. de ferijs. l. pridie. Rñ. non eſt eadẽ iuriſdictio, vt ff. de precario. l. in rebus. §. fi. & eodem modo ſi per ſtatutum non poſſet prorogari tempus, quia non valet tanq̃ prorogatio, ſed tanq̃ de nouo datum, niſi eſſet factum in fraudẽ ſtatuti. facit. j. e. c. commiſſa, lib. 6. & no. in l. j. C. de priuileg. ſcholar. li. 12.

SUMMARIUM.

1 *Prælatus, qui ſe videt in mortis articulo, an poſſit eum ſuo capitulo tractare de electione ſucceſſoris.*
2 *Electio facta de ſucceſſore ante ſepulturam defuncti, an valeat.*
3 *Rege mortuo an filius debeat coronari ante lapſum tridui.*
4 *Juſtitia triumphat ſuper omnem aliam virtutẽ, vitam, famã & ſciẽtiã.*
5 *Citatio inualida, non arctat citatum.*
6 *Contemptus, an reddat electionem nullam, ita quod non ſit neceſſe prætorem adire, ut eam caſſet.*
7 *Ius plurium in electione delinquẽtium, an deuoluatur ad vnum collegij eiuſdem non delinquentem.*
8 *Vniuerſitas, an reſideat in uno.*
9 *Excluſorum ius an, & quando accreſcat non excluſis.*
10 *Ius accreſcendi, in emphyteuſi ex ſtipulatione, & in feudo, an hẽat locũ.*
11 *Ius accreſcẽdi nõ ꝓcedit ĩ his, quæ primordiales fines excedere nequeũt.*
12 *Jus accreſcẽdi vel ex nõ facta acqſitione, vel ex funditus reſoluta, oriẽ.*
13 *Electio poteſtatis ſi pertineat ad duo collegia, & pars unius ex iſtis collegijs delinquat, an deuoluatur poteſtas ad aliam partem, an ad reliquos de vtroque collegio.*

CAP. XXXVI.

PRo memoriæ. Caſſatur electio maioris partis facta contempta minori, vel non legitime citata, tamen antequã caſſetur, ad minorem partem ius non deuoluitur eligendi, & ſi eligerẽt, caſſatur. Caſus. Dum adhuc eps Cremonenſis viueret in humanis, tñ de morte ipſius deſperaretur, capitulum fecit citari H. ſtudentem in ciuitate Rhegij ad certũ terminum in vigilia Pentecoſtes pro futuri electione Pontificis facienda, tandem elapſo termino & epiſcopo mortuo, antequam corpus eius ſepeliretur, & abſente prædicto H. canonico, capitulum dedit eligendi poteſtatem quibuſdã, q elegerunt Archipresbyterum, deinde dictus H. credẽs ad ſe ius deuolutum eligendi elegit magiſtrum ſuum, electione facta vice capituli non caſſata. Modo papa dictum H. priuat voce, qa deliquit, non expectando iudicium papæ ſuper caſſatione, irritans electionem dicti H. deinde caſſat alteram electionẽ, qa fuit facta occaſione tractatus facti corpore epiſcopi nondum tradito ſepulturæ, & quia contempto dicto H. qui licet fuerit citatus, non tamen citatio valuit, & ideo non potuit arctare citatum. dicit hic Inn. q citatus, qui die ſtatuta non tenetur ꝓparere propter ſolemnitatem diei, vel alia de cauſa, tñ poſtea competenti tempore comparere debebat. non ob. ff. ſi qs in ius vocatus non ierit. l. ex quacunque, in fi. quia ibi nõ dicit, q non teneatur comparere poſtea tempore cõgruo, & hoc qñ tempus ſtatuitur a iudice. ſed qñ ſtatuitur a lege, non prorogatur inſtantia, ſed debet comparere congruo tempore ante terminum. tex. eſt notabilis. C. de temp. ap. l. 2. in fi. & hoc niſi lex vel ſtatutum vltra procedat, quia a finibus legis, vel ſtatuti non eſt recedẽdum, vt ff. de ſo. l. ſi lege, in prin. illum §. fi. intelligo in ferijs ſolemnibus, quia ſolemnibus diebus celebrãtur & ſunt certę, & poſſunt præuideri. in repẽtinis & fatalibus, qa incertæ ſunt, fit diei prorogatio. ff. ex qui. cau. maio. l. ſed & ſi prætorem. §. ſed ſi feriæ. & ſi neceſſaria ſit reſtitutio, fiet ſine libello, ar. ff. ſi quis cau. l. 2. §. ſi quis in iudicio. & no. q reſtituet non ſolum quantum pro quãto, ſed quale pro quali. ff. de ver. obli. l. & ideo hæſitatur, per Bar. † Quæro nunquid prælatus, q videt ſe in mortis articulo, poſſit tractare cũ ſuo capĩo de electione ſucceſſoris? Rñ. ſic. nõ tñ aliquid determinãdo, vel promittendo, nec de certa perſona preficienda, alioquin caſſabit electio. Quæro, quis dicatur eſſe tractatus. Rñ. ille, qui fit capitulariter & ſolemniter, non ille, qui fit perfunctorie & difformiter ſm Inn. † Quæro, ſi ante ſepulturam eſt facta electio, an valeat? & videtur q non, quia triduo eſt vacãdum ab electione propter exequias defuncti, & qa videtur ꝯ canones facta. dicit Inn. q valet, & q ita fuit obtentũ in curia. Nam ſtatim, qñ eccleſia eſt viduata, poteſt ei prouideri de nouo ſpõſo, cũ ſit ſoluta lege viri, & nubat in domino, & prædicta ſunt ar. † q rege mortuo filius eius non debet de honeſtate coronari niſi poſt triduum, qa poſt tres dies Chriſtus reſurrexit a mortuis: ego in filio nõ facio temporis diſtinctionem, quia corona cõtinuatiue deſcendit in ipſum, vt Inſti. de hære. quę ab inteſtato. §. ſui. licet corona exterior requirat manus impoſitionem & officiorum celebritatem, ar. ſ. e. venerabilem. Ibi, deſperare tur, ſcilicet per medicos, quibus eſt credendum, vel ꝑ euidentiam facti. Ibi, Rhegij, no. q ciuitas Rhegii habet prõgatiuam, ſiue priuilegia ſtudij. In vigilia. Vigilia eſt dies nõ feriata, & ẽt die feriata poſſet fieri citatio ad eligendũ, quia quo ad hoc nõ ſunt feriæ. 15. q. 4. in ſumma. Ibi, pro ſua, ideſt quã fecit de ſuo Doctore, vt patet in antiqua. Ibi, temeritate, ſ. dicti H. eligẽtis, non magiſtri electi. Ibi, expectare. ſimile. ff. de excuſa. tuto. l. diximus. Ibi, ad ſecundam, cum alijs pariter celebrandam. Ibi, ad irritandam, id eſt irritam nunciandam. Hoſt. Ibi, ꝺicẽtes, ſenſus literæ eſt, q ſi capitulũ eligit de nouo eundẽ, quẽ elegerat prius, dictus H. nõ ꝑt ꝺicere ſcilicet ꝑ aliquo ſuo ſingulari intereſſe, tñ quilibet canonicus põt obijcere rõnes formatas a iure ſm Inn. & huic auferẽt vox ꝺictionis, ſed non vox electionis ſm Abb. & Egidiũ. † Ibi, iuſtitia exigẽte, no. q iuſtitia triũphat ſup omnẽ aliã vertutẽ, vitã, famã, & ſcientiã, & ſic nõ ꝑ deſt bona fama, vbi qs caret iuſtitia, vel vbi reperit peccatũ eſſe. Ibi, ꝓtẽpus obeſſe, dic q aut ꝓtemnit, q eſt in iure, & poſſeſſione eligendi, & tunc habet locum pæna contemptus: ſecus, ſi eſſet in iure, & nõ in poſſeſſione, vel in poſſeſſione, & nõ in iure, vt no. Hoſt. ĩ. de reſt. ſpo. c. in literis, q eſt no. dignũ ſm Colle. Ego dico, q quædam ſpecies ſpoliationis eſt contẽnere poſſeſſorem, & q vbi poſſeſſio tribuit ius eligendi, non requiritur proprietas, vt ff. de acqui. poſſeſſ. l. mulieri, & l. naturaliter. §. nihil cõe. item cum eligere, prout eſt actus eligendi, non ſit aliud, q̃ fruitio ipſius iuris, non poteſt auferri poſſeſſori bonę fidei, q facit fructus ſuos, ſed vbi poſſideret malafide non faceret fructus ſuos ab alio perceptos, vt ff. de vſu. l. q ſcit. §. in bonæfidei. Ibi, tractatum, per hoc electio nõ eſt nulla, ſed annullanda, vt no. Inn. ſ. eod. conſideraui mus, & hoc qñ fuit tractatus habitus eo viuo, licet in extremis, ſed eo mortuo ſoluta eſt a lege viri, & nubat in domino, vt no. Archi. 99. di. nullus, & ĩ. e. ſi electio, li. 6. & tãgitur. ĩ. e. ne ꝑ defectu, ſm Colle. Ibi, nõ traditum ſepulturæ, dicebant antiqui poetę, vt patet in glo. Lucani, quod tria ſunt in hoĩe. ſ. anima, q̃ redit ad cęlum, corpus, quod reuertitur ad cinerẽ, & vmbra, q̃ circa corpus inſepultum ante, q̃ vadat ad inferos, ſtat annis centum. Nam ſæpe accidit, quod videmus vmbrã, & non corpus, ſed fabulæ ſunt ꝯ catholicam fidem. Ibi, tractatũ, ſi hoc ſit cauſa electionis caſſandæ, expone tractatum. ſ. diffinitiuum, ideſt ducentẽ ad finẽ ſm Hoſt. Ibi, vnius, no. ꝓtẽptum vnius nocere, ſicut ꝓtemptum multorum. Item no. q plus obeſt non citatio, q̃ diſſenſus. ſic. ff. de arbi. l. ſicut, etiam ſi conſtet de præciſa intẽtione abſentis, quod eſt ꝯ Inn. ĩ. de teſta. c. Raynaldus. Ibi, nec ꝓdicta, rñdet tacitæ obiectioni, quia diceret aliquis, iſte nõ fuit cõtemptus, quia citatus. † Papa rñdet, q citatio inualida non arctat a citatum, & ſi non emanet debito tempore, poſtea nõ conualeſcit. & eſt arg. q iudex non poſſit inquirere de morte ante mortem, licet vulnus ſit mortiferum. ff. de confeſſ. l. ſi is, q Stichum. & licet pendẽte iudicio moriatur vulneratus, tñ ex inquiſitione male formata & præpoſtera non poteſt ſequi ꝓdemnatio. Item no. q ad hoc vt citatio ſit valida, debet hĩe extrema poſſibilia, ideſt principiũ, & finem. † Modo ad apparatum venio, opponitur, & videtur, q cõtemptus reddat electionem nullã, & ſic non eſt neceſſe q adeatur prætor, vt eam electionem caſſet, ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. habet aũt, & ibi gl. ſolennis, licet in alia materia. ff. de conditio. inſti. l. q̃ ſub condi. §. fi. & l. j. C. de theſau. li. 10. Et confirmatur oppoſitio, quia ſi non citatur ille, cuius intereſt, ipſo iure nõ valet quod eo abſente fit. ff. de minо l. etiam. §. fi. in Auth. de hære. & Fal. §. ſi vero abſunt. ff. de adop. l. nã ita diuus. Sol. imo valet, ſi non reſcindatur, quia facta fuit a capitulo, quod fuit conuocatum & legitime congregatum ſaluo iure agendi de contemptu. † Opp. ſi plures deliquerunt in eligendo, ergo ad vnum ſolũ, qui non deliquit, pertinet ius eligendi, quia in vno reſidet ius & authoritas totius capituli. ff. quod cuiuſque vniu. l. ſicut. §. fi. † Sol. dicunt quidam, quod vniuerſitas non reſidet in vno, qa vnus eſt numeri ſingularis. iſta ſo. eſt falſa, qa verũ eſt, q in vno nõ reſidet primitiue, vt ſ. eo. c. j. ſed deuolutiue ſic, qa ꝑ pluribus habetur, qui in pluriũ ius ſuccedit, vel plures repræſentat. ff. de aut. tut. l. accipientis. Sic eꝯ plures, qui in vnius locum ſuccedunt, ſi comparentur ad vnum qui habet ius diuiduum,

ADDITIO.

a Citatio inualida non arctat citatum. Vide Lu. Ro. in conſ. 412. Vin c. God. Adde q citatio quæ eſt nulla ab initio, per conparationem ſequẽtem validatur. Ruy. conſi. 117. nu. 5. lib. 5. Et citatio etiam nulliter executa validatur per notitiam citati, uel per comparationem procuratoris. Ruy. conſi. 61. nu. 33. lib. 5.

BIU Cujas

duum, loco vuius habent̄.ff.de ꝓdi.& demon.l. cui fundus, in fi.Et ideo Ioannes dixit alio modo, videlicet ꝙ non deuoluit̄ ius eligēdi ad vnū, imo ad plures, niſi qñ reliq eligunt ſciēter indignū & dicūt, ꝙ ſi ēt ꝑ ꝓtemptū caſſāt electio, nō ſit iſta de uolutio, niſi caſſatio ſit papalis, ꝙa ſi inferior a papa caſſat, nō eſt canone aliquo cautū, ꝙ deuoluat̄ ad aliquē aliū, & in hoc reſidet gl. Idē, ſi caſſēt ꝓpter formā nō ſeruatā. vel dic ꝙ non refert, vtrū papa caſſet electionē, an inferior eo.nā ius cōe ſuccedit, ꝙ deuoluit poteſtatem ad nō peccantes, & iſta eſt communis opinio & verior. & eſt ſimile, quia ſicut filius exhæredatus habetur pro mortuo, vt l.j.§.ſi pater. ff. de coniungendis cum emancipato liberis, ita iſti excluſi. Item quia contemnere eſt peccatum quaſi formę, & ideo ſuccedit diſpoſitio cōcilij. j.e.c.quia propter. ſed quæ eſt ratio differentiæ? rñ.quia q eligit ſcienter indignum, eſt ſemel malus, & ideo in illa tota vacatione præſumitur malus, vnde ad eum non redit verbū electiuum propter vitium ſuum, arg. C. de accu.l.abſentem.

9 † Extra quero generaliter, nunquid ꝑ excluſionem aliquorū accreſcat alijs ius eorum? & videt ꝙ ſic, vt hic, & C.de cadu. tol.§.pro ſecundo.ff.de acqui.hæ.l.cum hæreditate.ff.de hæredibus inſtituendis.l.quo loco. §.ſi iam mortuo.ff. de re iud.in l.ex ꝯctu. In ꝯrium videtur.ff.de arb.l.Pedius.§.j.ff.de bo.poſſ. l.cum patrono. ff. de condi & demon.l. mulieri & Titio.ff.de iureiu.l. ſi duo patroni, in prin. Prętera ſicut ſe hēt priuatio ad habitū, ita ecōuerſo habitus ad priuationem. ſed l.cauetur quod hoc, quod eſt vni deputatum, alij videtur ablatum, vt ff. de le.j.l.quod in rerum.§. ꝙ ſi poſt. Ergo idem eꝯ, vt ff.de vul. ſubſtit.l.ſed ꝯ. Sol.aut plures vocantur vt collegium, & accreſcit remanentibus, aut vt ſingulares perſonę, & tunc non accreſcit, niſi ſit ius indiuiduum, vt ff.quemad.ſer.ami.l.aqua, & l.vtrum.ff.de aſſig.li. & l.Proculo.ff.de le.ij. Vel niſi ius accreſcendi ſit neceſſarium, vt.d.l. ſi ſeruus. vel niſi ſequeretur abſurdum, puta ꝙ idem ꝓtractus pro parte valeret, & pro parte non, vt ff.de ꝯhen.emp.l.fundus ille. Vel niſi in vſufructu, ꝙa ibi tractatur de modico pręiudicio. i. de facili reſoluitur, & iō

10 de facili accreſcit, vt l.j.§.interdum. ff. de vſufru. accr. † Et iō aliud eſſet in emphyteuſi debita per ſtipulationem, quia non accreſcit, niſi ſit pactum de accreſcendo, ꝙa tractat de magno pręiudicio. nam nec in feudis hēt locum ius accreſcēdi rōne coniunctionis verbalis, vel prædialis, licet habeat locum rōne vnius ſtipitis, & inde deriuatę ſucceſſionis, vt in c.j. §. Conradus, qui feudū dare poſ.& qñ accreſcit cum ſua cā naturali & conuentionali, quę legis ptāte ambulat de vno in alterum, accreſcit quaſi continuato ſermone, quia omne animatum hēt oculos retro ad ſuum principium, vt ff.de ſtipu.ſer.l. ſi ſeruus

11 cōis Mæuij.§. fi. † Item nō hēt locum ius accreſcendi in his, q̄ primordiales fines, & limites non poſſunt excedere.ff.de acq. re.do.l.in agris limitatis. nec in alimentis proprijs, quia nemo poteſt hīre duos ſtomachos, qui habent alimētum continere. ff.de vſufru.l.dominus. Sed mirum eſt quare in d.l. duo patroni, non habet locum ius accreſcendi in iure patronatus. dicit ibi gl. ꝙ ratio eſt, quia per iuriſiurandum liberti non tollitur

12 ipſo iure ius patroni. † Porro ius accreſcendi non conſtat niſi ex duplici radice, ſ.ex nō facta acquiſitione, vel funditus reſoluta, & neutrum horum eſt ibi. Tu dic, ꝙ ibi iuramentum ordinatur ad ingenuitatem, ſed ius accreſcendi tenderet ad oppoſitum, videlicet ad libertatem, & ſic quod fieret ad vnum effectum, operaretur ꝯrium, quod eſſe non debet, vt ff.de hęr

13 inſti.l.ex facto etiam agitatum. † Sed pone, ꝙ ad duo collegia pertineat electio poteſtatis alicuius terrę, puta collegium fabrorum, & artis lanę, & pars vnius exiſtis collegijs delinquit, nunquid deuoluitur ad aliam partem, an vero ad reliquos de vtroque collegio? & videtur ꝙ ad proprium corpus ſui collegij, arg.ff.de vulga.ſubſti.l.cohæredi, §.qui diſcretas, & §.q patrem. Dici poteſt, ꝙ nulla fit deuolutio, tñ illi, qui praue eligūt non computantur in numero. quod ideo, ſi promiſcuis vocibus vtriuſque capituli trutinatur electio, vincit maior numerus, ſed ſi mediam vocem habet vnum collegium, & mediā vocem alterum, non confundimus collegia in numero vocū, quia quod libet collegium per ſe diſcernitur, quemadmodū ſi pertineret ad prelatum pro dimidia, & ad capitulum pro alia dimidia, omnes de capitulo eſſent mortui præter vnum, ille vnus habet parem vocem cum prælato. & vt ita dixerim, vna pecus tantum valet, quantum paſtor in hoc exemplo.

SVMMARIVM

1 *Clericus ſecularis in abbatem eligi non poteſt.*
2 *Monachus an poſſit eligi ad prælaturam ſæcularem.*

CAP. XXXVII.

1 CVm ad noſtram. † Clericus ſæcularis in abbatem promoueri non pōt. Caſus. quidam ſimul fuit factus monachus. & electus abbas, papa caſſat electionem, vt tollatur materia dandi ſpē, vel promiſſionem ingrediēdi monaſterium de eligendo ipſum in abbatem. No. neminem ex cupiditate prælaturæ monachari debere, tñ iſta ſimonia nō repellit eū a monachatu, ſed ab abbatia. tex. ē hic notabilis, quia hic papa caſſat electionē, ſed nō ꝓfeſſionē. Adde, ꝙ hodie religioſus, eligi nō pōt, niſi ſit expreſſe ꝓfeſſus, e.ti.c.nullus, lib.6. nec electioni de ſe factæ ꝓſentire ſine ſuperioris licētia, e.ti.ſi religioſus. ſuperior aūt ē abbas ſuus, & dicūt qdā, ꝙ ēt ſi eligeret in papam, nō poſſet ꝓſentire ſine licentia ſui abbatis. 28.q. 2.quam ſit. ꝙ non credo, quia electio ad papatum liberat eum

2 ab abbatis poteſtate. † Sed nunquid monachus poſſit eligi ad prælaturam ſæcularem? dicit gl. ꝙ ſic, dummodo habeat curā animarū. Idē no. Hoſt.de ſtatu regula.c.quod Dei timorē. Alij dicūt ꝯrium.de hoc no.eo.tit.c.j. in cle.in fi. & idem vī de canonico regulari, de ſup.neg.præla.in clemen.prima. Mendicātes aūt extra ſuum ordinem eligi non poſſunt, quod dic, vt plenius hic per Colle. & vide quod no.per Archi.18.q.2.c. quam ſit, etiam immediate allegatum.

SVMMARIVM.

1 *Eligi, in abbatem non debet, qui non eſt inſtructus in regula monachali.*
2 *Patri non licet cogere filium conſentire.*
3 *Legatus de latere poteſt diſpenſare in omnibus caſibus, qui nō ſunt papæ reſeruati.*
4 *Per prius actum videtur quod in continenti ſubſequitur.*

CAP. XXXVIII.

1 OFficii. † Qui non eſt inſtructus in regula monachali, non pōt eligi in abbatem. Caſus. quoddam monaſterium poſitū erat in medio nationis peruerſæ, nec poterat reformari niſi ꝑ nobilem & potentem, vnde ſupplicauerunt cuidam nobili, ꝙ dignaretur eis concedere filium in monachum, qui conſenſit bona gratia, & ſine ſimonia. monachi ſtatim elegerunt eum in abbatem, & legatus de latere confirmauit, papa dicit, ꝙ ex eo.ꝙ in continenti ſubſecuta eſt electio, præſumitur pactio illicita, & quia non erat inſtructus in regula, talis electio non tene, ſed cū erit inſtructus, purgatione recepta poterit eligi in abbatem. No. ꝓ celeritatem actus aliquid præſumi, ꝙ alias non præſumeretur, quod facit ad multas qōnes, vt no. Bar.ff.

2 de dona.l.poſt ꝯctum. † Ibi, ꝙ filium induceret, non dicit, cōpelleret, quia non licet patri cogere filium ad conſentiendū, vt no.ff.quarum rerum actio non datur.l.j.§. quæ onerandæ.

3 † Ibi, diſpenſare, tenet hic Compoſ. ꝙ legatus de latere bñ a ꝑt

a diſpenſare in omnibus caſibus, qui non ſunt reſeruati perſonæ papæ. † Ibi, in continenti. no.per prius actū videri, ꝙ in continenti poſtea eſt ſubſecutum. ff.de priui.cred.l.ſi neutri, §. fi. & eſt ar. ꝙ ex cōtinuatione ꝯctuum præſumatur ꝯctus vſurarius. Ibi, oſtēdatur, ſ. iuris ſuſpitione. Ibi, maxime, & hæc eſt finalis rō. Hoſt. Ibi, magiſter, no. ꝙ filij comitum & baronum non pñt ad apicem Doctoratus aſſumi, niſi prius in illa ſcientia ſint inſtructi. Ibi, aſſumi, de iure cōi ſm Hoſt. Et eſt arg. ꝙ ſcholaris ſemel reprobatus ī examine, ſi iterū didicerit, poſſit

4 rerū ꝑſentari, examinari, & approbari, & ꝙ differt̄, ñ aufert̄.

ADDITIO.

2 Vinc.God.No. ꝙ legatus de latere non pōt vti clauſula, nō obſtante, Ruy.cōſ. 156.nu.4.lib.4.& conſi.130.nu.21.lib. 5. Nec poteſt condere ſtatata contra ius commune. Ruy.conſi.166.nu.3.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus minori excommunicatione an poſſit eligi.*
2 *Excommunicatus minori excommunicatione, an poſſit eſſe teſtis.*
3 *Excommunicatus minori, an poſſit accuſari de contemptu clauium.*
4 *Excommunicati maiori excōmunicatione ſi per vim ingreditur capitulum, & una cum alijs eligunt, an teneat electio.*
5 *Iudices tres ſi dati ſint cum clauſula, quod duo ſufficiāt, an valeat ſentētia lata per duos una cum tertio excommunicato.*

CAP. XXXIX.

TLla quotidiana. Excōicatus minori excōicatione ꝓp participationem electionem canonicam, cui interfuit, non reddit inualidam. Caſus, quidam participaue runt cum excōicatis, tandem interfuerunt electioni, papa dicit, ꝙ hoc non officit, ad cautelam ſupplet de plenitudine ptātis, ſi quis ex hoc eſſet defectus. Dicit Bern. quod iſta ſuppletio non eſt neceſſaria, ſed abundās, & non facit ius, ſed inuenit & confirmat. & an illa clauſula poſſit operari ꝯ ius naturale, dic ꝙ non, vt in c.paſtoralis, de re iu.in cle. Item per hāc clauſulā non tolluntur rerum dñia, nec obligationes, vt C. de preci. imp.off.l.reſcripta. Sed nūquid poſſit excōicatus minori cedere ius eligendi? dicit Inn. ꝙ ſic. tñ vbi eſt neceſſaria collatio meriti ad meritum, excōicatus minori reputaretur minoris meriti, ꝙa non eſt in gratia eccleſiæ, ſicut libertus, qui in modico offendit patronum. Sed an excōicati maiori poſſint expelli, dic ꝙ ſic, ſi ſunt publice excōicati, alias non, vt ſ. eo. cū inter, per Inn. & tñ ſi ſunt contempti nunq̄ poſſunt agere de cōtēptu, ſiue noti excōicati, ſiue occulti, quia non poſſunt eſſe in iudicio,

BIU Cujas

in iudicio, & ideo non oportet eos citare in facto electionis.
1 † Quæro, vtrum excõicatus minori possit eligi? rñ. nõ, quia est
suspensus a sacramentis ecclesiæ, & sic aliquid potest facere
alij, quod ab alijs recipere non potest, vnde excõicatus minori
est ineligibilis fm Bern. quod intelligo quo ad dignitatem, vel
canonicatum ecclesiæ cathedralis, sed in monachum põt eli-
2 gi, quia excõicatio non impedit ingressum monasterij. † Quæ-
ro, nũquid excõicatus minori possit esse testis in iudicio? Inn.
sentit hic q̃ non. vnde licet possit eligere, tñ non potest testifica
ri. Nam testimonium est rei dubiæ faciens fidem, & est officiũ
publicum, sed eligere competit ex iure proprio, qđ fortius in-
hæret, arg. ff. de fideicom. liber. l. si filius. §. erit Rubriano. ff. de
3 captiuis. l. si quis in bello. † Sed nunquid excõicatus minori pos
sit accusari de contemptu clauium? dicit. Inn. q̃ sic, & p̃ snĩam
remoueri a iure eligẽdi, quod dictum est valde notabile. † Quæ
4 ro, si excõicati maiori per vim ingrediuntur capitulum, & eli-
gunt simul cum non excõicatis? videtur q̃ non valeat, quia ex-
communicatio est morbus contagiosus. Contrarium est ve-
rum, quia etiam in minori excõicatione, quæ fit per participa-
tionem, reperitur quidam dolus. i. p̃temptus clauium, sed qui
cogitur, non contemnit. ff. de iurisdom. iud. l. si quis id quod. §.
doli, & l. 2. ff. de falso tutore, & l. imo. ff. de liberali causa. consi-
lium tñ est, quod fiat protestatio. ff. de acqui. hære. l. qui in alie-
5 na. §. Celsus. hoc tenet hic Inn. † Quæro, quid si sunt tres iudi-
ces dati cum clausula, quod duo sufficiant, nunquid si iudicãt
vna cum tertio excõicato, valet sententia duorum? rñ. sic pro-
pter virtutem clausulæ, cui inhæsisse videntur, vt ff. de arb. l. sed
si compromissum, vt res potius valeat, q̃ pereat. ita tenet hic
Inn. & sic vtile per inutile non vitiatur. non obst. ff. de arb. l. Pe
dius. §. 1. quia ibi totum erat inutile propter defectum compro
missi, cuius forma seruari non poterat.

SVMMARIVM.

1 *Electio an teneat, si omnes electores sunt excommunicati.*
2 *Ius eligendi an probetur per instrumentum electionis.*
3 *Indignus non dicitur, qui absque propria culpa defectum patitur.*
4 *Electio, cæteris paribus, postulationi præualet.*
5 *Examinatus semel an debeat iterum examinari.*
6 *Præsentatum, vel postulatum nõ admittens, an teneatur iniuriarum actione.*
7 *Crimẽ priuatum, vbi ad vindictam publicã agitur, habet instar iudicij publici.*
8 *Actio an, & quæ postulato, vel electo detur.*
9 *Scientia minoris partis circa indignitatem non inspicitur.*

CAP. XL.

SCriptum est. Quando postulatio cum ele-
ctione concurrit, hæc decre
talis distinguit, aut numerus postulãtium est duplo
maior, aut nõ. Primo casu si postulatus est idoneus,
confirmatur, si aũt est indignus, & ignoranter, tunc cassatur
postulatio rõne indignitatis, & electio rõne numeri paucitatis.
Sed si postulantes postulauerunt scienter indignum, cõfirma-
bitur electio. & idem, si postulantes nõ sunt duplo maior pars.
Et diuidit in quatuor partes. primo ponit arẽga decisa. secunda
ibi, sane, narrat factum electionis, & postulationis. tertia ibi, ve
rum, ponit causa commissionis. quarta ibi, p̃ apostolicam, poni
tur commissionis forma. Casus. Vacãte ecclesia Costantinopo
litana, cum immineret electio faciẽda, nonnulli archidiaconũ
postularunt, videlicet nouem canonici, septem præpositi, &
duo p̃curatores vice & nomine vniuersitatis conuentualium
ecclesiarum. Alij vero videlicet 16. canonici elegerunt pleba-
num sancti Pauli de Venetijs. demũ vtraque pars coram Papa
p̃sequebatur factum suum per p̃curatores constitutos hinc in-
de. p̃curator autem electi p̃fessus fuit in iudicio postulationem
factam a duplo maiori parte, sed eam cõfessionem, illico tanq̃
erroneam reuocauit. Papa commisit causas istas, & primo mã-
dauit inquiri de meritis electi, & postulati apud Venetias, vbi
ambo nati, & diutius cõuersati sunt, de alijs vero inquiri apud
Cõstantinopolim, vbi postulatio, & electio fuerunt celebratę:
& si partes consenserint, q̃ notarius Papæ diffiniat, p̃cedat hoc
modo, vt si cõstiterit de mutuo conuenisse consensu, idest ca-
pituli & habentium ius in electione, q̃ ad electionem patriar-
chæ septem admitterent præpositi, qui nõ erant de gremio ec-
clesiæ, & duo alij ex parte vniuersitatis prælatorum conuentio
nalium ecclesiarum, & q̃ inter omnes facerent duplo maiorẽ
numerũ, q̃ 16. electores plebani, dictus notarius vice Papæ de-
beret admittere postulationem, nisi p̃ postulatum aliquid pro-
baret, q̃ impediret promotionem ipsius. Si aũt non esset duplo
maior pars, confirmaret electionem. & hoc qñ vterque dignus
existit. Si autem solus postulatus esset indignus, si quidem po-
stulantes fuerunt per ignorantiam circunuenti, casset tam po-
stulationem, q̃ electionem. Si aũt scienter, confirmet electionẽ
factam de persona idonea, cum p̃p priuationem postulantium
1 in electores ius redeat eligendi. † Dicit Inn. fm quosdam, q̃ ẽt
2 si omnes essent excõicati, no tñ per snĩam iudicis, q̃ tenet ele-
ctio, a tamẽ quia in contemptum canonicorum factum est, q̃
solus contemptus sufficit ad cassationem, vt no. 5. eo. c. bonæ, p̃
Inn. debet cassari. ego dico, q̃ si est notorium ipso iure, non va-
let & accipio notorium large etiam per famam, vt no. ff. de te-
sta. l. cum lege. Stricte aũt dr̃ notoriũ, quod rei indubiæ indu-
biam facit fidem. ista postilla cadit super c. proximo, non hic.
Ibi, in apocalypsi. 4. c. & expone, vt no. in proemio Spe. Ibi, ple-
banum, no. fieri electionem de alia ecclesia. Ibi, de numero, s.
duplo maiori. Ibi, per instrm, tñ suspectum. vel quia nominati
in instro non probant, q̃ apud eos esset ius eligendi, cum de iu
2 re cõi p̃tineret ad eos; Io. An. Et sic no. q̃ † per instrm electio-
nis non p̃batur ius eligendi. Nam ius eligendi est duplex, s. re-
gulare, & naturale, & istud cõpetit capĩo ipsius ecclesiæ. quod-
dam est non naturale, vt quod competit ex speciali concessione,
& istud non p̃batur vt hic. Ibi, postea, gl. dicit in continenti. tu
dic qñcunque ante sententiam, quia confessio p̃curatoris non
consonabat cum iure cõi. Ibi, altera. s. postulantium, Et no. q̃
dictio, altera, inter duas partes ponitur, vt C. de fur. l. ancillæ. Ibi
fundatam. i. postulationem præferendam. Ibi, apud Venetias,
quia quantus, qualisque conuersationis quisque sit, scitur in lo
co, vbi conuersatus est, & testes illius loci melius p̃hibent testi-
moniũ veritati, vt l. 2. C. vbi de ratiocini. agi oportet. Et no. sup
diuersis articulis testes examinar. in diuersis locis. Ibi, de mu-
tuo. idest communi, vnde Papa hic cõmittit examinationem, si
quidem partes cõsentirent, & notarius Pape decideret, ille dif-
finiret, alias remitteret causam instructã ad Papam. Ibi, ex parte
vniuersitatis, no. q̃ vna pars potest committere vices ipsius par
tis, non autem totius capituli, etiam vno p̃dicente fm Inn. Ibi,
concedendo, no. q̃ Papa qui annuit postulationi, dr̃ concede-
re postulatum. Ibi, postulationem. s. factam de indigno. Ibi, quã
3 electionem, s. factam a tertia parte. † Ibi, scienter indignum, indi
gnitate peccati, in quo perseuerat postulatus, secus, si pateretur
defectum, puta natalium, quia tunc non cassaretur postulatio,
vt s. c. innotuit. Dicit Inn. super verbo, indignum, indignitate
peccati, in quo perseuerat, sed si pateret defectum absque suo
defectu, sicut est illegitime natus, vt. C. de naturalibus li. l. l. Ana
stasij. iste non dicitur proprie indignus, sed pati defectum, nec
priuarentur postulantes potestate eligendi, nisi cassatam postu
lationem irritare vellent, Inno. simile habes in alia materia. C.
de his quibus vt indig. l. hereditas, & per Cy. C. de here. inst.
4 l. si pater. † No. in isto c. q̃ cæteris parib. vel parum disparibus
electio prẽualeat postulationi. Quæro, vtrum istud capitulum
5 continet ius cõe? rñ. sic, quia tradit regulam. † Quæro, vtrum se
mel examinatus debeat iterum examinari? rñ. sic, si transit ad
b longe altiora, fm Ber. & ideo doctorati a in iure, si assumentur
in auditores sacri palatij, dñt iterum examinari, & sic de facto
6 seruatur. † Quæro, certum est, q̃ ius patronatus innititur gratię
sicut ius postulandi, nunquid ergo, qui denegat hanc gratiam
quia non admittit prẽsentatum, vel postulatum, teneat actio-
ne iniuriarum? dicit hic Inn. quod sic per l. 1. §. permittitur. ff. de
aqua quoti. & ẽsti. quod est no. dignum. Sed an criminaliter
extra ordinem? videtur q̃ sic, vt in l. vlt. ff. de priuatis delictis.
7 † Adde dicit gl. q̃ priuatum crimẽ, qñ agitur ad vindictam pu-
blicam, habet instar publici iudicij. ff. de procu. l. licet. §. 1. non
tamen per omnia, vt no. in l. pe. ff. de condi. ob cãm. Tu dic cessare
criminalem pœnam. ff. de relig. l. at si quis. §. generaliter.
ff. de infami. l. qui autem. Quæro, nunquid vox prẽlati transeat
ad ecclesiam dormitantem, idest vacantem? rñ. non. facit. ff.
8 de fideic. lib. l. cum quasi. §. eleganter. † Quæro, an aliqua actio
detur postulato? Rñ. non, sed de gratia conceditur ei miseri-
corditer superioris officium implorare, sed electus non implo-
rat misericorditer, sed rigore iustitię facit, ff. de reli. l. si quis se-
pulchrum. dicit Inn. q̃ si vnus pro pluribus admittatur, tot ha-
9 bet voces, quot dominos. † Dicit Ber. q̃ si minor pars sciebat
postulatum indignum non rep̃obaẽ eorum postulatio, secus,
si maior. dicit Io. And. q̃ electio non potest diuidi, videlicet q̃
quidam procedant per compromissum, alij per scrutinium,
quia forma capituli, quia pp̃, non p̃t diuidi, sed vt omnes p̃ scru
tinium, aut oẽs per compromissum, & totum hoc incontinẽti
& vno contextu, & instrumentum, quod inde fit, non dicitur
interuallum, vt no. in l. duos reos. §. fin. ff. de duo. reis, in glos.
idem in instrumento.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde q̃ electio in diem collata, ante diem non competit, Ruy. consilio 166. nu. 30. lib. 3. Sed electio in plurali commissa potest adimplere etiam vno electo. Ruy. consi. 24. nu. 4. lib. 2. Et quando electio transeat ad hæredes. Ruy. consi. 30. nu. 11. lib. 2.

b Doctorati in iure si assumantur in auditores sacri palatij, debent iterum examinari, & sic de facto seruatur, secundum Bal. hic, quem referunt & sequuntur Docto. in multis locis, & ita etiam nunc de facto seruatur in persona Re. dom. Ant. Pomi, Doc. excellentissimi, qui quamuis proprio motu Iulij secundi Pontificis fuerit creatus auditor, vt ipse scripsit, q̃ motu proprio fuerit creatus: nihilominus in festo sancti Antonij, quæ erit dies Mercurij proxima, examen suum facere debet, & ita etiam do. Fel. refert similiter. fuisse examinatum, quando fuit creatus auditor, prout ipse alibi refert.

SVM-

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Tempus ad eligendum est vtile.*
2 *Electio prælati, si capitulum per tres menses eligere negligit, ad proximum superiorem deuoluitur.*
3 *Mensis quot dies habeat.*
4 *Præscriptio interdum currit iuste impedito.*
5 *Præscripto, vbi tempus vtile est, an, & quando currat.*
6 *Tres menses ad eligendum prælatum, quomodo computentur.*
7 *Opinio vtrique parti vtilis æqua reputatur.*
8 *Statutum trium mensium ad eligendum non procedit in ecclesia regulari viuo Abbate.*
9 *Electio Massarij hospitalis, vel communis; Item prioris hospitalis, quomodo fieri debeat, remissi.*
10 *Dięcesano, ad quem ex negligentia regularis capituli electio deuoluta est, si eligit, non tamen confirmat, an labatur tempus.*
11 *Episcopus, ad quem deuoluta est electio, an ad eam suum capitulum requirere teneatur.*
12 *Electio ad episcopum deuoluta, eo eligere negligente, ad Archiepiscopũ transit. & exinde successiue vsque ad Papam.*
13 *Mater intra annum tutorem filio impuberi non petens, vel cum esset tutrix, tutore non petito secundo nubens, eius successione priuatur, aa & auia idẽ seq. anno facere negligens.*

CAP XLI.

NE pro defectu. Vide quod no. infra eo. si compromissarius, in glo. scilicet, lib. 6. an pp impedimentum vnius mensis restituant tres menses. vr̃ ꝙ sic. j̃. e. si electio ex eo. lib. 6. dic ꝙ cum tempus sit vtile, solet vtili coniungi, & non ampliari. non ob. ꝯ̃rium. ibi non est restitutio tẽporis, sed noua vacatio, s. de facto, licet de iure sit vna & eadẽ vacatio, vel ibi lex vltra ꝓcedit, & sic non obst. ff. de mino. l. fi. Aliud est enim tp̃s instituere, aliud restituere, vt in aut. ei q appellat. Tñ quo ad capitulum nostrum omne tp̃s impedimẽti subducitur de medio, siue impedimentum sit in princip. siue in medio, siue in fine, nec est necessaria in integrum restitutio, vt euitetur circuitus, & ecclesiæ viduatæ ꝓuideatur clericus, ne lupus rapax inuadat ouile saltem seminãdo discordias, sicut scriptũ est, iniquus homo, idest, diabolus seminauit zizaniam. & qa lr̃a nõ distinguit de impedimento principij, medij, vel finis, & sic p̃scriptio ista est dierum vtilium i. habilium p totum cõtextũ seu tenorẽ pręscriptionis trimestris, & dies vtiles coniunguntur, & tempora impedimenti occultant̃, vt l. i.. §. dies. ff. quis ordo in bonorum possessione seruet̃. Cũ igitur tex. nõ distinguat, nec nos distinguere debemus. ff. de Publicia. l. de p̃tio. ff. de testa. milit. in frau-
1 dẽ. l. fi. ff. de bonis auto. iu. possi. l. in vẽditione. §. de tpe. † Ex his surgit talis ꝯclusio, ꝙ tp̃s, qđ datur electoribus est vtile. i. dierũ
2 efficacium, ſm Inno. † Si illi, ad quos spectat eligere p̃latum cathedralis, vel regularis ecclesiæ. j̃. tres menses iusto impedimento cessante non eligunt, eligẽdi potestate carent ea vice, & ad ꝓximum superiorem deuoluitur. In prima ꝓæmium. in secũda statutũ. secũda ibi, statuimus. Quot dies habeat mẽsis, dic ꝙ tot,
3 quot currũt in calẽdario, & id, qđ deest mẽsi, supplet̃ ex sequẽti, vt plene no. j̃. c. quã sit, super verbo, mensem, lib. 6. Sed in ꝯ̃ctibus & statutis municipalibus videtur ꝙ sit duodecima pars 365 dierum, & sex horarum, tene gl. secundum artificialem diuisionem. & sic dies aliter sonat in æstate, aliter in hyeme, quia sol hoc facit & rerũ naturam seq oportet, dicit magister hystoriæ scholasticæ in Exodo, ꝙ in exponendo scripturas, 30. dies ꝓ mense ponimus, tex. no. de ver. sig. ff. l. vbi lex. sed ibi vnus dies additur de gratia. C. de tem. app. l. 1. Ibi, lupus. i. diabolus, hæreticus, tyrannus, prædo. & no. ꝙ vbi non est pastor, lupus triumphat. Ibi, cathedralis, idest episcopalis, Inn. Ibi, regulari, supple collegiata quacũq;, in qua sint clerici, vel ꝯuersi viuẽtes coiter sine ꝓprio. Item si ei prouideretur per superiorem, ſm Inn. &
4 Compostel. † Ibi, cessante, tunc. n. si impedimentũ adesset, nõ curreret tp̃s, quia non læditur temporis cursu, q negligens nõ fuit, vt j̃. de ele. l. fi. & no. ĩ Auth. de app. Et hoc verũ, nisi ẽet modicũ impedimentum, quod esset in suo arbitrio remouere. ff. ex q. cau. ma. l. sed & si p p̃torẽ. §. 2. Aliqñ tñ iuste impedito currit p̃scriptio, sed indulgetur restitutio. ff. de ser. ru. præd. l. Attili-
5 cinus, quod dic, vt no. Cy. C. de preci. impe. offe. l. quoties. † Et adde, ꝙ si tempus est vtile, vel quasi, aut est in totum vtile, & nõ currit p̃scriptio inchoanda, vel inchoata: aut est vtile quo ad principium, postea cõtinuũ, & tunc aut est impedimentum a principio, & non currit, aut superuenit præscriptione currẽte, & tũc nõ interrũpit, qa nõ numerat̃ inter modos p̃scriptionis interrũpendæ naturaliter vel ciuiliter, nec ẽt dormire facit qn interim sua natura currat. Sed si qdẽ est impedimentum iuris, vel iudicij, & currit, sed datur restitutio. ff. de of. præsi. l. senatus consulto, tñ posterior mora dietĩ eam ꝯsumit, & corrodit, ut ff. de min. l. fi. aut est ĩpedimẽtũ facti, & tũc aut cursus dẽt oriri, ex negligentia, & nõ aľr, & impedito dat̃ restitutio, qñq; tñ currit facto naturæ, & nihilominus datur restitutio, vt d. l. Attilicinus. Considera, ibi loquitur in eo, qui est impeditus in quodam ire & agere, non in actione proponenda. Nã ista sũt valde diuersa. Et quandoq; quis seruatur illæsus ipso iure. ff. de pub. Cæsar. C. qui pet. tut. l. cum a matribus, & C. de appel. l. præses, & in auth. ei qui. Et qñque ꝯ̃ fortuitos casus nõ est dare remedium, vt C. si cer. pet. l. incendium. Sanè diuersæ materiæ pro authoritate potentiũ legem condere, vel interpretatione prudentum, vel ratione diuersitatis, vel emergentia casuum diuersorum, non p̃nt cõpetenter vni regulæ subijci, ar. ff. de vsur. l. mora, & ff. ex qui. cau. ma. l. 1. in fi. & ff. de legi. l. non p̃nt, & iõ ex legum me-
6 moria tuã scientiam funda. † Quæro, quot dies capiant isti tres menses? & vr̃ ꝙ xcj. & dimidium. nam 61. dies faciunt duos mẽses vt ff. de ver. sig. vbi numerus. ergo 30. dies & dimidius faciunt alium mẽsem per locũ a proportione numeri. Contrariũ dico, ꝙ imo inspiciuntur menses ſm cursum calendarij, & si aliqua dies cucurrerit ex primo mense, supplebitur ex sequentibus, ſm Io. And. qa ista dinumeratio est certa, & non fallit,
7 nec fallitur. † Porro illa opinio est æqua, quæ vtrique parti est
8 vtilis, vt ff. de sol. l. cum Stichus. † Quæro, vtrum istud statutum de tribus mensibus habeat locum, si ecclesia regularis patiatur defectum alicuius prioris, puta claustralis, abbas tñ, qui ꝓpriè dr̃ prælatus viuit? rñ. non, quia talis ecclesia non dr̃ viduata, nã sponsus eius viuit, sicut mulier non dr̃ viduata viuente marito, licet filij sint mortui. Item non põt dici iste sponsus, cum ecclesia habeat alium sponsum, s. abbatem. l. 1. in fi. de his qui no.
9 infa. hoc tenet Inn. † Qualiter fiat electio hospitalis massarij, vel prioris hospitalis, no. j̃. eo. c. ex eo, qđ. in pe. gl. li. 6. De massario cõis hẽs ff. de vsu. l. Caius, & in Auc. de defensoribus ciuitatũ. §. præcepta vero. quot ciues p̃nt reducere ius eligendi ad paucos, notatur in Auth. de defensor. ciui. §. interim, vbi oĩo vide. pp impossibilitatem congregãdi multos deuenitur ad paucos.
10 † Quæro ẽt, capitulum ecclesiæ regularis non elegit abbatem. j̃. tres menses, & sic deuoluta est electio ad diœcesanum, & diœcesanus elegit, sed non ꝯfirmauit, vtrũ currat tp̃s diœcesano? quidam dñt, aut dięcesanus viuit, & non requiritur alia ꝯfirmatio, aut eligit, & tunc sic. Põt ergo eligere vnum, quem vult, & si assumit viam eligendi, ꝯfirmatio dẽt sequi, si prouidẽdi, hoc verbo ꝯfertur plena prælatura, adde qđ no. j̃. e. c. pe. li. 6.
11 & hic p Io. An. † Sed nunquid ep̃s, ad quẽ est facta deuolutio, tenet̃ requirere suũ ꝓprium capitulum? rñ. non, qa ad capitulũ nulla fit deuolutio. Nam de ep̃o loqt̃ lex, nõ de cap̃lo, ar. ff. sol. ma. l. si vero. §. de viro. in rõne sui, & C. de col. l. illam. quia id, qđ non exprimitur, ꝓ cauto non hr̃. j̃. eo. c. q̃q̃, lib. 6. & ibi plenissime vide de materia deuolutionis. ar. ꝯ̃. C. de indicta vid. l. fi. sed loquitur in ꝑsonis correlatiuis, q̃ promiscuo sensu iunguntur, & si ep̃s moritur, non deuoluitur ad cap̃lm eius, quia istud ius non competit ep̃o naturaľr, sed accidentaľr, & pręter naturã, & in talib. cap̃lm ecclesiæ vacãtis nõ supplet vices ep̃i,
12 vt j̃. c. j. ne sede va. li. 6. † Sed qd si ep̃s fuit negligẽs, nũqd deuoluit̃ ad archiep̃m suũ? rñ. sic, & ita successiuè, donec veniat̃ ad apostolicũ, q nõ hẽt posteriorẽ, q possit supplere vices eius, sic aqua currit donec ĩuenit stagnũ, in quo residet. ff. de acq. re. do.
13 l. lacus, & stagnũ. † Ex̃ scias ꝙ aliqñ pęnę sũt ambulatorię gradatim, aliqñ nõ. ponũt Doc. exemplum, si mr̃ nõ petit filio impuberi testamentario & ltĩmo tutore carenti tutorem intra annum, priuatur successione impuberis. pone ergo, ꝙ auia. j̃. sequentem annum non petijt, neque tutelæ renunciauit, ita, ꝙ a periret tutelam legitimo tutori, nũquid priuabitur auia? quidam dñt ꝙ sic. Alij dñt ꝙ non, nõ est materia hic, dixi. C. de im pu. & alijs sub. l. precib. in lectura mea. Quid ẽt si priuatur non cursu temporis, sed ex quasi maleficio, quia cum esset tutrix, trãsiuit ad secunda vota, siue ad carnalẽ copulam ex abrupto, tutela habita pro derelicta, non petito tutore, vt in Auth. de nup. §. si aũt tutelam, & no. Insti. de cura. §. interdum, & auia in uenit in simili defectu, vel in negligentia annali? Siľr sunt opi
a niones, [a] tñ Bar. tenet auiam siľr priuari, & locũ esse exclusorio edicto quemadmodũ si mr̃ esset mortua a principio & viueret auia, sed si viuit auus paternus, & auia materna, siue p̃na, videtur mulier excusari, ar. in l. credendum. ff. qui petant. tuto. sed, vt dixi, de hoc alibi fiet sermo. & non mireris, si vna materia deriuatur ab altera, quia hoc non potest esse nisi vtile.

ADDITIO.

a Vide Franc. Cur. consi. 46. incip. super controuersia.
Vinc. God. Adde quod mater potest carcerari pro ratione tutelæ, si renunciauit omni auxilio legis. Bart. in auth. matri, & auiæ. quando mul. tut. & in l. si quis sub conditione, de test. tut. vide Bal. in d. auth. & Alex. in l. plerique. de in ius voc.

SVMMARIVM.

1 *Scrutinij formam seruare difficile est.*
2 *Vtilis forma per inutilem non vitiatur, nisi contrarietatem inferat.*
3 *Electio ita clara esse debet, vt nulla voluntatis quæstio detur.*
4 *Electio non valet, si dicatur, eligo talem, si est dignus.*

5 *Stante*

BIU Cujas

5 *Stante statuto, ꝙ respondere debeat clare positionibus, nulla conditio etiam tacite ex coniecturis subintellecta adijci potest.*
6 *Electio vbi cassatur, detur denuo integrum tempus ad eligendum.*
7 *Dictio, omnis, in plurali num. collectiue, in singulari distributiue sumit̃.*
8 *Procurator indignum eligens, an noceat domino.*
Factum est in personam, non factum est in rem.
9 *Si duæ procurationes de iure incompatibiles, vel de facto repugnantes eadem die processerint, neutra valet.*
10 *Papæ reseruatio, aut probibitio siue decretum, quid operetur.*
11 *Electio si debet fieri cum consilio alicuius, illo mortuo, nihilominus fieri potest. Secus si cum consensu.*
12 *Consensus canonicorum non habiti in communi an valeat.*
13 *Consensus pertinet ad capitulum, authoritas, et decretum ad superiorẽ.*
14 *Formæ eligendi tres sunt, & quæ.*
15 *Legis quatuor sunt virtutes.*
16 *Forma aut ad substantiam ducens, aut a substantia ducta.*
17 *Publicatio est duplex.*
18 *Consensus debet esse simplex. idest, a vi, & metu liber.*
19 *Metus non præsumitur, & actu completo superueniens non vitiat.*
20 *Substantia, & forma electionis qualiter differant.*
21 *Forma natunalis quid sit. & quid forma artificialis.*
22 *Electionis causa efficiens, materialis, finalis, quæ sit.*
23 *Actus inualidi indicant agentis consensum, & voluntatem.*
24 *Cardinales sunt de clero, & in clero Romano.*
25 *Paradisus est naturalis patria nostra, sicut Deus est pater noster.*
26 *Dictio, quia, est redditiua, causæ, quandoque finalis, quãdoq; impulsiua.*
27 *Dictio, propter, quandoque significat causam propinquam, quandoque remotã. Dictio, pro duntaxat propinquam.*
28 *Diuersimode exponitur cuius veritas ignoratur.*
29 *Opiniones captiosæ non sint sequendę.*
30 *Citatio non habenti interesse in causa ius non tribuit.*
31 *Electio an locum habeat, si non sint in collegio, nisi tres, vnus, vel duo.*
32 *Voti descriptio.*
33 *Dictio, mox, recipit diuersa significata, prout subiectæ materiæ cõgruit.*
34 *Ius eligẽdi nõ ordinat̃ naturaliter ad cõpromissum, sed ad scrutinium.*
35 *Loqui vnicuique licet sine alterius damno.*
36 *Papa mandante procedi per viam compromissi, sufficit pars maior.*
37 *Compromissum in vnum factum valet.*
38 *Idoneus quilibet præsumitur in his quæ eius ætati, & sexui congruunt.*
39 *Dubitatio quid sit.*
40 *Attentum dicitur, non quia cęptum, sed quia inualidum.*
41 *Impedimentum vir bonæ famæ probat proprio iuramento.*
42 *Collegium quomodo potest consentire.*
43 *Procurator debet esse talis, in quẽ possit cadere exercitiũ iuris, & facti.*
44 *Criminosus an possit eligere.*
45 *Scrutator vnus si recedat, an alij poterunt scutari.*
46 *Testis, qui deponit in publico, dictum non est validum.*
47 *Dictio, incontinenti, quibus modis sumatur.*
48 *Separatio continui sicut destruit humanum corpus, ita & opus.*
49 *Expectari debet etiam qui non potest comparere.*
50 *Metu adesse non valens, non tenetur vices suas committere.*
51 *Consilium, quod debet haberi extra collegium, an sit de substantia.*
52 *Stante statuto, ꝙ causæ extra collegium committi nequeant, si nullus de collegio acceptare velit, an extra committi poterit.*

CAP. LXII.

QVia propter. Pro intellectu huius decretalis vide, qđ no. ĩ. eo. sicut cũ, lib. 6. in gl. No. ꝙ si omnes de capitulo sunt mortui, alij debent substitui, & seruari forma istius c. secus si collegiũ sit destructũ author. superioris. ĩ. eo. c. statutũ felicis, in pe. gl. Ibi, ẽt. no. ꝙ numerus nõ facit collegiũ, nisi đbeat hr̃e ꝑlatũ. Scrutari aũt seipsũ nemo põt nisi in libro ꝯsciẽ
1 tię: q̃tũ tñ ad ꝓpositũ spectat ista scrutatio nõ ẽ authẽ. † Et no. ꝙ difficile ẽ formã seruare ꝑ viã scrutinij. Et iõ media forma, siue mixta ẽ inuẽta. ĩ. e. c. cũ expediat, lib. 6. & ibi no. in gl. ẽ ergo. Card nales, qa vice Dei eligũt, ad aliquã formã nõ astrĩgũ-
2 tur, vt ĩ. e. sicut, in gl. no. ista, lib. 6. † Dicit tex. uia, quã elegerit,
a hæc sibi pateat. [a] ff. qđ me. cã l. si mulier tñ vtilis forma ꝑ inutilẽ nõ vitiat̃, vt l. 3. ff. de test. mili. Duntñ qs nõ sit ꝯ̃rius sibiipsi, saltẽ in ꝯclusionibus, vt l. j. C. de fur. l. fi. C. de codicillis. Qui eligit vnũ incõpatibile, alteri renũciare tenetur, & tacite vr̃, ẽt si protestet̃ ꝯ̃riũ, ut ĩ. eo. c. vt q duas, lib. 6. Et libellus ꝑ electionẽ declaratus ꝓcedit, ac si a prĩcipio fuisset specificatus. In gl. ꝓponẽdo ergo. Et sic applo alternatiua declat̃, & valet, licet
3 Io. And. videat̃ dicere ꝯ̃riũ. † Dẽt oĩs electio esse clara, & certa ita, vt nõ supersit qõ voluntatis, vel alia ꝓbatio requirat̃ volũ-
4 tatis. sic ĩ. eo. c. procu. lib. 6. Vñ nõ valet, si dicat̃, eligo, si est dignus. qa si valeret, ꝑ hanc cautelã posset euitari pœna eligentiũ indignũ. & licet tacite hęc ꝯdõ videat̃ inesse, tñ nõ inest ꝑ oĩa, qa non quo ad pęnã, sed solũ quo ad electionis efficaciã,
5 vt ĩ. e. c. 2. li. 6. Vñ ex hoc no. ꝙ si statutũ dicit, ꝙ dẽat clare rñderi positionibus, nõ põt adijci ꝯdõ ẽt quę tacite subĩtellr̃ ex ꝯiecturis. Item duplex est electio. s. secreta in scrutinio, & hãc facit quilibet per se ẽt in secreto, & cõis, & hanc facit vnus vice oĩum in caplo, si tñ ples faciũt, qlibet uice oĩum, nõ vitiat,
6 arg. ff. de au. & ar. leg. l. pediculis. §. Labeo. † Si electio cassat̃, integrũ tẽpus de nouo datur. ĩ. eo. si electio ex eo, lib. 6. ar. ff. de
7 verb. ob. l. & iõ hęsitat̃. † An sit dr̃ia inter omnes, in plurali numero, & omnis, in singulari. Bar. dicit ꝙ sic: qa in plurali ponitur collectiuè: ĩ singulari distributiue, vt C. de iure fisci. l. Moschis, per Bar. dic vt l. si pluribus. ff. de leg. 3. Et pluribus obiectis electo sufficit alterũ ꝓbare, qđ ꝑ se suffecisset opponere. ff. de app. l. scio, nisi se astrinxisset offerendo se paratũ omnia ꝓ-
8 bare. ĩ. eo. c. is quĩ ꝯ̃, ĩ vltima gl. ubi omninò vide. † Cõpromissarius æqparat̃ gñali ꝓcuratori, cuius negligẽtia nocet dño in tẽporis cursu: quia in hoc dñs concurrit cũ ꝓcuratore, đ ver. ob. l. cum filius. §. in hac. sed prauitas, puta si elig t indignũ, nõ nocet dño: qa factũ cohęret ꝑsonę delinquẽtis: sđ nõ factũ est in rẽ. ĩ. eo. si cõꝓmissari⁹, li. 6. & est subtilis rõ. Si ꝓcurator rñdit, credit, vel nõ credit, cũ iurauerit in animã dñi, intelligit̃, credit, vel nõ credit, scilicet dñs. ĩ. eo. procurator, li. d. In gl. bñ dicit, & no. Adde, ꝙ ꝯfirmatio male petita põt bñ peti. secus,
9 si in electione sit vitiũ declaratũ. ĩ. eo. c. si ꝯfirmationẽ, li. 6. † Si duæ ꝓcurationes de iure inꝯpatibiles, vl đ facto ꝯ̃rię apparẽt
12 sub vna die, neutra valet, vt no. ĩ. e. c. si qs iusto, ĩ gl. ꝑ ordinẽ. † Quid operet̃ reseruatio papę, qd ꝓhibitio, qd decretũ. ĩ. eo. si eo tpe, ĩ gl. puta, vbi oĩo vide. † Si electio dẽt fieri cũ ꝯsilio alicuius, illo mortuo ñ ẽ expectãdũ ꝯsiliũ: sed si de ꝯsẽsu, nõ põt fieri electio, vt no. in c. vnico, ne sede vac. in gl. qd si, li. 6. ar. ff. de arb. l. Pedi⁹. §. ĩ seruũ. vbi ẽ collegiũ, electio ꝑtinet ad collegiũ, vbi nõ est collegiũ, electio ꝑtinet ad patronũ, vbi nõ ẽ patronus, eps hẽt ꝯferre, vt no. ĩ. eo. c. sciãt cũcti, li. 6. tñ ẽt inferiores ꝑlati hẽnt cõferre bñficia ad suã collationẽ spectãtia, vt no. in
12 c. si eps, de sup. ne. ꝑla. li. 6. † Solet dubitari, nũqd valeãt cõsẽsus canonicorũ nõ habiti in cõi? dic ꝙ nõ in electionib⁹, ĩ qbus qđ nullũ ẽ ab initio, nõ recipit suffragiũ ex post facto: secus in alienatiõibus, si præcessit tractatus in cõi, ut no. in c. dudũ, in
13 gl. si igit̃. de rebus ec. non alie. li. 6. † Et no. ꝙ ad capitulũ ꝑtinet cõsensus, qui põt conualescere, vt. l. receptũ. ff. cõia prędio. authoritas enim, & decretũ nõ pertinẽt ad inferiores, idest ad canonicos, sed ad superiorẽ, & dẽt interponi ab initio, & nõ dudũ post: qa ita volũt iura, vt ibi no. Nã prętorẽ cõtemnit, qui eius authoritatẽ, vel decretũ debito tpe non reqrit, & iurisdictio semꝑ dẽt pręuenire, nõ ꝑueniri: quia esset pręposteratio, vt no. in l instar, C. de iu. fisci, li. 10. Quia diuersitas formarũ induxit ꝯfessionem, vt ne qs suo arbitrio tradat formas, fuerunt olim iũctæ formulæ actionũ ꝓponẽdarũ, vt ff. de orig. iur. l. 2. & ff. de fur. l. si seruus nauẽ, & q cadebat a syllaba cadebat à toto ꝑꝑ legis authoritatẽ seruãdã: sed hoc fuit ĩ actionib. emẽdatũ, vt nõ caderet à iure, q cadebat a syllaba, vt C. de formulis. l. 1. dũmodò seruaret̃ ĩ libellis realitas libellorũ, & ꝯsonãtia effect⁹ ad cãm i. ꝙ ꝯclusio eẽt đ corꝑe sue cãe. ff. đ ne. gest. l. actio. C. de ĩterdi. l. ĩ certi, & vt ita dixerim, nõ fuit sublata realitas for-
14 mę, sed suꝑfluitas figuræ. † Quia ad illud exẽplũ ꝓcedit hic ꝯsiliũ: qa vt ex certis formis ius sumat̃, statuit tres formas ĩ qualibet electione pastoris ecclæ uiduatæ, & nõ hẽt locũ nisi ĩ ecclesijs collegiatis, & in principalibus ꝑlatis, ꝑ quorũ obitũ vel priuationẽ dicit̃ ecclesia uiduata ſm Ber. Et ponit istud c. tres formas, siue vias, vna est ꝑ formã, siue viã scrutinij, secũda ꝑ viã cõpromissi. tertia, q̃ nõ est ꝓprie forma, sed releuatio formæ, scilicet per viam inspirationis. prima forma ibi, & cũ electio. secunda ibi, vel saltem. tertia ibi, nisi forte, & subdit, ꝙ q pręter scriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice. i. in proxima electione, vt s̃. eo. c. cum Vintonien. ꝑtãteꝑriuetur ꝑ sñiam. Demum prohibet in negocio hmõi electionum procuratorẽ ꝯstitui, nisi ab absente impedito, de quo impedimẽto faciat fidẽ ꝓprio iurõ, & tũc cõmittat vni de collegio. Demũ electiones clãdestinas reprobat, mãdans statim, cũ electio fuerit celebrata, solẽniter celebretur, & publicet̃, scilicet
15 clero, & pplo. † Et no. in isto c. quatuor virtutes legis. s. imperare vsque ibi, vel saltem ꝑmittere, vsq; ibi, nisi forte. & qa exceptiões sunt ẽt de virtute legis, ponit exceptio. in d. uer. nisi forte. Alia virtus legis est punire in d. uersi. q uero. Alia virtus ẽ vetare in ver. illud aũt, saluo ꝙ ĩ casu necessitatis ꝑmittit, licet lr̃ vsus ꝓcuratorius sit volũtari⁹. ff. de ꝓc. l. j. §. vsus Alia virt⁹ legis ẽ reꝓbare, & istud quodãmõ ẽ pũire, qa irritatio act⁹ dr̃ pęna, ĩ ver. electiõis quoq;. Ibi, Celebrãda; ꝙ ĩtellige vacãte ecclã đ iure, & đ facto. ĩ. de ꝯc. ꝑb. c. j. et c. cũ nr̃is, Host. Tu dic ꝯ̃. s̃. e. c. bõę, ſm Io. An. qa eccla dr̃ viduata, si vacat eccla đ iure licet nõ vacet de facto. Ibi, Tres, & nõ plures, nec pauciores, quia

ADDITIO.

a Vide quid per istam regulam inferat Bal. in c. ad audientiam, el j. de rescript. vide in alle. meis factis in causa Io. Do. de Vegijs, & quæ scribit circa hãc secũdam do. An. Pomis in subscriptione, quam fecit ad cõferentiam eorum, quæ dixi, vt habeo in filza mea, &c.

BIU Cujas

qaiu a tenore legis non eſt recedendū. Alij dñt, ꝙ pñt eſſe plures, quia in maiori numero minor cōtinetur. Ibi, de collegio, ſcilicet eligentium. In. Ibi, fide digni, qđ præſumitur, niſi ↄtrarium probetur. ff. de lega. 2. l. cum pr̃. § rogo. Ibi, ſecreto. C. de reſti. l. nullū. Ibi, in ſcriptis, manu propria, cui in hoc dat̃ fides. Ibi, publicent, non refert ꝑ quem, vt no. e. ti. c. ſicut cum. ī tertia gl. li. 6. Ibi, eccleſiæ viduatæ, hic patet, ꝙ nō loquitur de electione plebani, & ſimiliū, quia per eorum obitū eccleſia non viduat̃, & quia eorum eccleſia non eſt collegiata. Ibi, non valeat. ſ. pro iure, quia deficit in ſubſtantia formę ſm Inn. & Cō poſte. Ibi, committatur. ſ. per totum capitulū nemine diſcrepāte, quia lr̃a dicit omnium vice ꝓuideāt. non. n. pñt vice oīum, niſi ab oībus habeant mandatum. de hoc dic, vt no. ℣. e. c. ſicut cum, lib. 6. Ibi, quaſi per inſpirationem, iō dicit quaſi, quia ſolus Deus nouit, an inſpirauerit necne. Nā qñque eſt ſpūs mēdax in cordibus hoīum. tñ inſpiratio præſumit̃, qñ inter eos nulla fuit diſceptatio, ſed oēs vna voce dixerūt, Benedictus, q venit in noīe Dñi. hoc mō fuit electꝰ, vt dr̃, Gregorius vndecimus. Ibi, aduocari, no. ꝙ qui nō dēt aduocari, nō pōt mittere procuratorem. Ibi, ſi opus fuerit, i. ſi exigatur iurm. & facit ℣. e. c. nulli licere, in fi. li. 6. Ibi clandeſtinas, a quia qđ fit clā, prę-
a ſumitur fieri mala fide. ff. de admi. tut. l. non exiſtimo. Ibi, publicetur, clero, & populo, & hoc per quemcūque, cum iſta publicatio non ſit de ſubſtantia formæ, ſed de poſt formam ſm
16 Inn. & Comp. † Dic ergo, ꝙ quędam eſt forma b ducēs ad ſub
b ſtantiam, i. ad eſſentialē ſubſtantiā, & ſine ipſa factum eſt nihil. ff. de tranſac. l. cū hi. §. ſi prætor. quædā eſt forma ducta a ſubſtantia, quia a ſubſtātia ꝓcedit, & ipſa forma accidentalis, ſiue qualitas ſequitur ſubſtātiā, & nō dat eſſe rei, ſed reſpicit
17 ↄñam eiꝰ, vt ff. de tutelis. l. muto. §. ſi ſub cōditione, & C. đ p̃ci. imp. offe. l. vniuerſa, & C. đ tut. & cura. q ſatis nō dede. l. fi. † Itē no. ꝙ ē duplex publicatio. prima, q̃ fit in ca. & iſta eſt đſubſtātia efficiēte, ſine qua electio ē nulla, vt ℣. eo. c. §. 1. Alia eſt poſtrema, q̃ fit clero, & populo, & iſta nō ē de neceſſitate ſubſtātiæ, licet ſit de beneplacito latoris canonis, & ē facere populo q̃dā p̃dicā ad refrigeriū, & cōſolationē cleri, & populi, ar. C. publicæ letitiæ, vel cōſulū. l. vnica, li. 12. Videamꝰ igit̃ ꝓ ordinē de his, q̃ ſunt de ſubſtantia formæ, & de his, q̃ ſunt de ſubſtantia ↄſenſus, & de adiacētib. & ↄñtijs iſtorū. Et incipio ab his, q̃ ſunt de ſubſtātia ↄſenſus, ſc̃o narrabo ea, q̃ ſunt de ſubſtantia
18 formæ, tertio ꝓſequar reliqua. † Conſenſus igitur tanq̃ naturale fundm̃, dēt eſſe ſimplex. i. ſine plica vis, vel metus, adeo ꝙ ſi violentia coarctet electores, vel clamor furibundi populi, electio dr̃ ipſo iure nulla, quia non dr̃ liberū, quod quoquo modo eſt coarctatum. ff. de cond. & dem. l. Titio cētū. §. 1. ar. ff. q
19 & a quib. l. ſi optio. † tñ metus non præſumitur, niſi ꝓbet̃, maxime ſi poſteriora ſponte facta ſunt, non dico, ꝙ ꝑ ea purget̃ metus, qa cū electio eſt nulla, vitium non pōt purgari, vt ℣. eo. c. in cauſis. Non ob. qđ no. ff. de condi. ob tur. cām. l. ſi ob turpē, qa ibi loq̃t in actu recōciliabili. Præterea in recōciliatione reqreretur ſolēnitas in ipſa factione a principio, vt C. de nup. l. in copulandis, & l. ſi vt proponis. Metus aūt poſt factum nō vitiat actum. Et quia iſta ſunt dubia in facto, ſunt ventilanda in examine competenti. Interim tñ fauendū eſt poſſeſſori.
20 24. q. 1. in ſumma. Porro hæe eſt dr̃ia inter ſubſtātiam, & formam electionis. Nā ſubſtātia requiritur in oī electione đ mūdo tam prælatorum, q̃ canonicorum̃, q̃ quorumlibet eligendorum, quia in oībus requiritur cōſenſus, ſ. eligentiū, vt incipiat, & conſenſus electi, vt perficiat. Forma autem ingenialis, ſiue induſtrialis iſtius ↄcilij non requiritur niſi in eccleſijs viduatis per obitum ſui ſponſi. Eſt aūt ſpōſus eccleſiæ ille, qui eſt principalis prælatus, quia eccleſia non pōt hr̃e niſi vnicū
21 ſpōſum, ſm Ber. † Forma naturalis eſt propria eſſentia rei. For
22 ma artificialis eſt propria compoſitio rei in his, quę ordine cō ſtant. Forma eſt vltima ordinis perfectio. † Cā efficiens electionis eſt ↄſenſus actiue in eligente, paſſiue in electo. Cā materialis eſt nullo ſubſtantiali prætermiſſo omnium requiſitorum interuentus, ſicut ille, qui adoptatur, eſt cā materialis adoptionis. Ita ille q eligit̃, eſt cā materialis, i. ſuſceptiua electionis. Cā finalis eſt vtilitas eccleſiæ. Et quia non dēt eccleſia permanere viduata, vñ dēt hr̃e auxiliū, i. ſpōſum ſimilem ſibi ad inſtar ſponſaliū ↄctorū in paradiſo delitiarum inter primos parentes. eccleſia. n. nō dēt eſſe ↄcubīa, nec captiuari malo ingenio,
23 vel metu. † Per actus inualidos nihil validū ſequitur, tamen da
c tur c volūtas, & conſenſus intelligi, vt l. fi. ff. de reb. eor. & exceptis pœnis, quę ēt ſequūtur ex actib. inualidis. Si Deus non reliquiſſet nos ꝑ ꝑ peccata noſtra, vtique ſciremus veritatem, & ſoluere nodum iſtius ſchiſmatis, in quo nūquam cogitaui: ꝙ ego non eſſem vſque ad mortem percuſſus, & corporis ſanitatē ex toto perdidi. & ideo quæcunq; dixi, vel dixero ſuper hac materia pro vel ℣, intelligātur dicta ab ignorante, & ſubijciēte ſe correctioni, & emēdatio. neglecta religione probationis nihil pōt iudicari niſi perperam, ſicut cęcus nō pōt iudicare de coloribus. Cōcilium eſt neceſſariū in hac cā, vt clerus Romanus, in quo ↄtinētur oēs veri, & indubitabiles Cardinales mundi, hab eatipſum ↄgregare, requiſito ad hoc rege Roma
24 norum, & alijs regibus, & principibus, quorū intereſt. † Dixi, ꝙ Cardinales ſunt de clero, & in clero Romano, ſicut nobiles ſunt de populo vrbis Romanæ, quæ eſt propria, & ſigillata eorum patria. & qui ſponte recedunt ab ea, ſunt quodammodo
25 transfugę, ſicut ſi periculum ibi immineret. nō dico plus, † qa ſicut Deus eſt pr̃ nr̃, ita paradiſus eſt naturalis patria noſtra, qa patriam patris filius ſequitur de neceſſitate, ad q̃ cum ſorde nemo perducit̃. & ideo lauet nos Deus, qui ſolus pōt, quia putredo paradiſum non ingredit̃. Quæro, quis fuit cā inuētiua, vt Vrbanus ſextus eligeretur? & credendum eſt, ꝙ fuit inuētiua Cardinalium, qui habebant eum notū longe per prius, & ꝑ multas, & innumerabiles expiētias, vt ff. de reb. dub. l. q habebat Flaccum. Cardinales ergo dederūt cām edicto, & debēt intelligi ſponte feciſſe, cū ipſi fuerint primi ꝑmotores, & cū dixiſſent ſibi in domib. ꝑprijs ante, q̃ eſſet clamor, & finis attribuitur ſuo principio, nec p̃ſumitur voluntas alterata, cum fuerit ſponte principiata, ar. ff. de proba. l. cū tacitū. Et quia ex hoc ſequitur, ꝙ ipſi erant alias facturi. i. electuri, vñ metus nō fuit cā incidens, nec dedit cām electioni, nec ēt fuit cā cooperans. Item q̃ro, quis fuit cā effectiua, vt electio fieret non ſolū ſemel, ſed bis, & cū eſſent prælati de multis partib. mundi vocati, vt notificaretur vnus ex his in papā, quis metū impoſuit linguę eligentium? quis ſupplantauit eos, cū abſoluta vis non cadat in actu verbi? vt no. Io. An. in c. ſacris. ℣. qđ met. cā. Itē qs fuit cętera ꝓſecutus iuxta morē? Itē q ſcripſerūt principib. mundi teſtificando, cū non liceat vacillare? Itē q impetrauerunt indulgentias, & bñficia, poſt hoc vero viderūt, in quem trāsfixerūt? iterū, & đ nouo in Bñdicto faciūt illud idē, & ipſū detinēt carceratū, vt non poſſit exire arcē in Auiniōe, & credendo emendare, & ſtatū eccleſię integrare, ſeparāt ↄtinuū, ideſt corpus eccleſiæ diuidūt, & ſeparō ↄtinui, eſt cā morbi, & interdū mortis. cogitent ego, & reducāt ſe ad intellm Dei, qa ipſi debēt eſſe famuli eccleſiæ Dei, & nō deſtructores, alioquin a pōtificib. & phariſæis oportet Chriſtū pati iterū. Deponant igit̃ mentē malā, & induant bonā, & apprehendāt diſciplinā, ne iraſcat̃ Dñs. Hæc verba nolo ſcribi in lectura, qa eſſē
26 potius p̃dicator, q̃ Doctor. † In tex. ibi, qa, iſta dictio eſt redditiua cāæ, vt no. ff. de acq. poſſ. l. ſi is, q aīo. & qñ apponit̃ a lege p̃ſumit̃ finalis, ut no. ff. de ↄd. & dem. l. cum tale. §, fi. aut ꝑfert ab hoīe, & tunc aut eſt neceſſaria, vt rō quæ reddit̃ a teſte, & tunc præſumitur finalis, vt ℣. de teſt. c. cū cām. aut eſt uoluntaria, & p̃ſumit̃ impulſiua, vt l. 2. §. fi. ff. đ do. † In tex. ibi, ꝑ, hæc
27 dictio qñq; ſignificat cām remotam, ut no. in l. ſi mulier. ff. rerum amotarum. qñq; ſignificat cām proximam, vel vtranq; ſimul, ut hic: ſed dictio, pro, non ſignificat cām remotā, ſed
28 ꝑpinq̃, & immediatā, vt no. ff. de pe. le. l. dñs Sticho. † In tex. ibi diuerſas, dicit Boetiꝰ in ſua philoſophia, ꝙ diuerſimodè exponit̃, cuius veritas ignorat̃, & vbi eſt diuerſitas, ibi nō eſt firmitudo nec ↄſuetudo. ff. de annu. le. l. Scio. ff. de reg. iur. l. nemo.
29 §. tpalis. Ibi, interuenire, nō sūt ſequēdæ opiniones captioſæ, qa ſermo dat̃ cūctis, aī ſapientia paucis. Sed nec recedere poſſumus a forma antiquitus ↄſtituta, qa non eſt arbitrij noſtri, qđ legiſlator loquat̃, vt ff. de le. 1. nemo pōt, & ff. de le. 2. l. cod. §. fi. ff. de admi. tu. l. qdā decedēs, in prin. ff. fa. erc. l. ſi filia. rei tñ ſuæ remanēti, ſiue transferendæ cū honore pōt quis legē imponere. ff. de ver. ob. l. qui Romæ. §. Flauius Hermes. ff. depo. l. Publia, in princ. & hæc ſunt de ſubſtātia, & forma electionis, verſus. Quod ſint præſentes, & ſnmant tres eligentes, Singula ſecreta cūctorū uota ſcribētes. Mox publicāda perfectè, mox cōferenda. Mox eligatur, cui maior pars ſuffragat̃. Semel & ſimul ritè verbo ſingulari. Quæ ſint de forma, ex iſtis ſumite dogma. In tex. ibi, Viduatis. i. omnib. dignitatib. q̃ ꝑ electionē ↄferuntur ſm Doc. Sume ar. ꝙ eccleſia viduata dr̃ miſerabilis perſona. Item no. eccleſia imperſonalis, i. ſine ſponſo, dicitur vidua, quia dignitas ſine ꝑſona nihil agit, licet iura, & poſſeſſionem retineat, & ēt bonam fidem. ff. ſi cer. pet. l. eius, qui in ꝓuincia §. pe. & non eſt alibi. Item ibi, celebrāda, ꝙ eccleſia vacat de iure, & de facto, vel de iure tātum. ſi aūt uacat de iure tm̃, nō dr̃ uacare, nec dicitur ſpoſus deeſſe, ſed abeſſe, vt ℣. eo. c. bonæ, el 2. Item no. ꝙ eccleſia non dr̃ viduata niſi ſit viduata in capite, licet aliquod de mēbris careat adminiſtratore, vt clare no. hic. Gof. in ſumma. Ibi, nolunt. nam illi, qui nolūt faciunt ſe alienos. ff. de fidei. li. l. alieno. §. 1. Vñ qui dicit, no lo inter-

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quo caſu noceat clandeſtinitas, Ruy. conſi. 149. n. 41. & 42. lib. 5. & conſ. 14. nu. 2. lib. 3. Et qñ uitiū clandeſtinitatis excuſetur, Ruy. cōſ. 127. nu. 5 lib. 5.

b Adde eundē Bal. in l. uniuerſa, & q ibi ſcribit do. Iaſ. C. de p̃ci imp. off.

c Vide Fran. de Are. in l. diuor. ff. fol. ma. & cumulata per Moder. in l. certi condi. § quoniam. ff. ſi cer. pet.

BIU Cujas

lo interesse, non est citandus, vt no. ff. de in integ re. l. fi. Ibi, &
possunt. nā pp impotentes nō dēt ecclesiæ vtilitas vacillare, vt
30 C. de dec. l. nominationum forma. † Se quid si assignato termi
no sunt vocati nō vocādi? resp. ex hac citatione nō acqrit ei
ius, & inutilis dilatio nō suspēdit organa potestatis. ff. ad Treb.
l. a filia. §. alumno, & ff. ad Velleia. l. aliquādo. † In tex. ibi, tres,
31 q̄d si nō sint in collegio nisi tres, vnus, uel duo? rn̄. electio hēt
locū, sed nō forma eligēdi pp defectū numeri. s̄. eo. c. j. qa dū
verba statuti nō possunt adaptari, statutū cessat, ar. ff. de au. &
ar. leg. l. Plautius. ff. de pet. hęre. l. itē veniūt. §. aptāda. ff. de le. 2.
l. cū pr̄. §. cū īperfecta. Ibi, vota. i. desideria. ff. ad Tre. l. mulier.
32 §. cū ꝓponeret. C. q̄ po. in pig. hab. l. assiduis. C. de indicta vi-
duitate. l. 2. † Est. n. votū animi deliberatio cū bn̄placito deter-
minās se ad aliqd, sicut dicimus in voto castitatis, & in voto
matrimonij, & dēt iūgi cū verbo præsentis temporis, nō infi-
nitiui modi. vnde dēt dicere eligens, eligo, non, volo eligere.
qa infinitū nullā determinationē hēt, vt no. ff. de leg. 1. l. serui
electione. Ibi, collatione. No. cp conferre cum sapientib. ꝑdest
a multum, a vt ff. de arbit. l. sicuti. & ꝯ. eo. c. cū ī veteri. Ibi in scri-
ptis, sufficit priuata scriptura ipsorum, arg. ff. de pign. l. cum ta
33 bernam. §. idem quæsijt, C. de test. l. hac ꝓsultissima. † Ibi, mox,
ideſt sine tpis interuallo, hæc dictio sm subiectam materiam
recipit diuersa signāta, prout materiæ cōgruit, vt no. in Aut.
de incest. nup. in prin. Et interdum trahit secum executionē,
& tunc dr̄ canō latę snīę, vt no. ff. de capitis dimi. l. amissionē.
§. qui deficiūt. Sequitur in lr̄a, vel saltem, hic digredit author
ad secundam formam. s. compromissi, in qua forma requirit
consensus omnium, nemine discrepante, quia cum omnium
ius sit eligere, non pōt maior pars compromittere de iure ter-
34 tij, ar. ff. de euic. l. si dictum. §. si cōpromissio. † Et no. cp ius eli-
gendi nō ordinatur naturaliter ad compromissum, sed bene or
dinatur naturaliter ad scrutinium, & iō per viam scrutinij sta
tur maiori parti, secus per viam cōpromissi, qa, vt dixi, de iu-
re tertij non pōt quis compromittere, cum non sit de sua ptā-
35 te † vnusquisq; pōt loqui cp sibi vr̄, sed non in damno alterius,
quia non est nostri arbitrij, cp quisq; loquatur. ff. ad Treb. l. qa
36 poterat. † Quid si papa mandat procedi per viam cōpromissi?
rn̄. sufficit maior pars, quia est ꝓmissum necessariū, in quo
qui non hēt cām ꝺicendi, pro ꝓsentiēte hr̄, ar. ff. so. ma l. do-
tem. Item si dissentiret, non valet dissensus, quia est ꝺ ius, &
37 cit. ff. de aqua plu. arc. l. in concedendo. Et no. cp † si cōpromit-
titur in vnum valet compromissum, vt ff. de arb. l. itē si vnus.
§. in duos, quia vnus non diuidit se, nec pōt esse diuersus a se
ipso. ff. de proc. l. licet. §. pe. Et no. cp iste dr̄ ꝓmissarius absq;
additione, arbiter, vel arbitrator. Nam arbiter est de iure, arbi
trator de ꝓctu, vel de ꝓcordia, quæ fit de plano. dr̄ ēt partes cō
cordare, qui iura decernit, quia sopire iurgium cōcordia est,
& sicut pōt esse vnus arbitrator, ita vnus scrutator, & referen
darius, ar. ff. de do. præle. l. Theopompus. ff. de ver. obl. l. 1. in fi.
nec exigo, cp scrutator iuret, quia non est hoc l. cautū, cp dēat
se onerare iureiu. Ex his ergo apparet, cp duæ sunt nauiculę, q̄
ducunt electionem ad portum. Nauicula aūt, quę ducit iudi-
cium ad portum, sunt probationes, & monumenta cāę. nam
ista sunt vehiculum ad snīam proferendam, & in his stat pon-
38 dus totius litis, & exitus controuersiæ. † Vnusquisque p̄sumit
idoneus cōpromissarius. quia quę sm naturam possunt ineſ-
se, & a cōiter accidētib. solent adesse, non est probare necesse,
vt no. ff. qui sat. cog. l. si vero. §. j. Et iō pręsumitur quis compos
mentis. nam qui ꝺrium dicit, negat naturam, siue naturalem
prouidentiam, quę cuilibet inesse præsumitur, nisi ætas, vel se
xus refragetur, & tunc hoc est probandum ab opponente. qa
iura naturalia cōia sunt etiam in mulierib. & præsumitur ido
neitas in his, quæ cōgruunt eorum sexui, & statui, & qō Mer
curialis est. Adde, cp præsumitur actus valere, & competēs su
biectum hre, nisi ꝺrium probetur, vt no. in c. j. de rescr. in cle.
39 † Dicit Aristo. dubitatio est æqualitas ꝺriarum determinatio-
num, & tamen inhærendum est ęquiori, seu sit æquitas signa
ta, seu vt ita dixerim, sigillata per approbationem legis, siue p
ęquitatē arbitrij naturalis saniori incumbat iudicio, vt legit
& no. ff. de re iudic. l. duo iudices. Et ratio quæ inhæret mēti,
b est fęlix b diploma. Ibi, ꝓuideant, no. cp illud, quod fit a com-
promissarijs, dr̄ prouisio magis proprie, q̄ electio sm Inn. Ibi,
de pastore, no. cp forma istius decretalis non hēt locū, nisi vbi
tractatur de subrogatione pastoris, & iō per capitis diminutio
nem prælati non deuenitur ad hanc formam, nisi eo priuato
40 per snīam, quod dic, vt ꝯ. de foro competen. c. postulasti. † Ibi,
attētauerint. attētatū dr̄ nō qa cęptū, sed quia inualidum. C.
de adult. l. eum qui duas. Ibi, ea vice. i. in proxima electione. s̄.
eo. c. cum Vintonien sis. Ibi, priuetur, per snīam diffinitiuam.
Ibi, venire nō possit, hoc casu vsus ꝓcuratoris est necessarius,
non voluntarius. Et no. casum, in quo quis tenetur per seipsū,
non per alium, s. per procuratorem agere. Fallit. si impedimē-
tum interueniat. & est rō, quia vox domini efficacior est, quā
procuratoris, nam dulcius est bibere de fonte, q̄ de riuulis sm
Inn quod verbum est elegans. Dulcius est hre aures domino-
rum, q̄ aures ministrorum. si quis interrogatur, quare vis tu,
cp respondeat principalis, & nō ꝓcu. rn̄. quia copiosius & dul-
cius bibitur de fonte, q̄ de riuulis. Ibi, si opus fuerit. i. si exigat
41 iurm. † Ibi, iurō, no. impedimentum probari p iurm, quia res
est integra & modici p̄iudicij, & hoc si iurans est bonę famę,
alias ei non creditur, vt no. in l. non oēs. §. a barbaris. ff. de re-
mili. vbi tex. notabilis. † Ibi, de collegio no. cp vox eius dēt īcor
porari collegio, & iō dēt esse de collegio, vel hoc nō est de sub
stātia. Ibi, clandestinas, no. cp non valet factum seorsum in cel
lulis, sed debet fieri palam in loco cōi. Ibi, publicetur, s. clero,
& populo, & istud de illa postrema publicatione nō est ad sub
42 stantiam esse, sed ad bene esse. † Modo ego quæro, cū ꝓsensus
non pōt esse, nisi in aīa rationali, & collegium non hēt aīam,
qūo pōt collegium consentire? respon. instrumenta collegij
sunt electores, quorum intentio dr̄ aīa collegij, vt ff. de dolo. l.
sed ex dolo. sic ex plurib. animi motibus resultat vnū ꝓcretū
aīorum. ff. de pac. l. j. §. cōuentionis. Vn̄ dicit diuina scriptura
in actibus Apostolorū, tanq̄ vir vnus & anima vna, & p hūc
modum venitur ad viam inspirationis, cuius ꝺrium est via
subornationis. vr̄ prima facie, cp ad actus collegii non pōt cō-
43 stituri procurator, nisi sit de collegio. † Item no. cp procurator
dēt esse talis, in quem possit cadere exercitium iuris, & facti,
& procu. est nomē appellatiuum & si non pōt fungi vice no
minis appellatiui, vertitur in proprium, vt C. si cer. pet. l. absen
tis. v. g. quia non habet mandatum, nec dn̄s ratificat, nisi esset
dn̄i res, & vtiliter gestum, quia dn̄s tunc cogitur hre ratum vl̄
iudiciaria disceptatione, vel iuris cōpulsione. ff. de neg. gest.
l. Pomponius scribit. vel si dn̄s totū ratificat, imputet sibi. Por
ro scias, cp tenor ratihabitionis idem operat, quod tenor mā-
44 dati. † An criminosus possit eligere. dic cp sic, qa retinet iura
canoniæ sibi radicata, donec per snīam priuetur, & tn̄ non
potest esse scrutator, siue referendarius, quia nec testis sm Io.
And. ar. cp imo possit scrutari, & ī rescriptis referre ex quo hēt
socios bonę famæ, vt ff. de eden. l. si quis ex argētariis. §. 2. ver.
45 aut certe. † Sed pone, vnus de scrutatoribus recedit, nunqd
alij poterūt scrutari? dicit Inno. cp sic, licet secus sit in arbitris,
qa arbitri dēnt disponere, isti referre, nec pn̄t trahi &c. ff. de ar
bi. l. sicut, quia referre in facto, nō in industria cōsistit. In gl. p
hoc. no. cp licet omnes canonici sint mortui, dum tamē viuat
prelatus, quia est sponsus ecclesiæ, nō dr̄ ecclesia viduata. In
gl. bene dicit, no. qui sunt citandi, & qui non. In glo. p snīam,
no. cp maior est pęna ipso iure, quam per snīam. In glo. p hoc,
no. cp ēt ī electione scrutatorū prævalet maior, & iustior pars.
Item no. ēt cp scrutiniū secretum rōnabilius est & liberius, q̄
46 publicum. † In sequenti glo. no. cp si testis deponit in publico,
47 non valet eius testimonium, tene menti. † In alia gl. no. quod
c dictio, incontinenti, ꝓponitur multis modis. nam in actu instā
taneo ponit pro instanti, sed vbi requiritur spatium tēporis,
si quidem lex vltra procedit declarando, stādum est legi. C. de
erro. aduo. l. 2. ff. de iure fis. l. aufertur. §. qui compensationem.
Si aūt lex non declarat, statur iudicis arbitrio, & inspicit tps,
quod natura, vel qualitas negotij desiderat. ff. de verb. oblig. l.
continuus. §. illud. & dicitur feciſſe incontinenti ille, qui facit
conuocatis consiliis & auxiliis amicorum, vt no. in l. 3. §. cum
igit, de vi & vi arma. & ar. ff. de vsur. l. sciendū. Et scrutiniū dr̄
ēt ꝓtinuatū in sequētē diē, nec noctis silētio dr̄ sopitū, sm Inn.
ar. ff. de off. dele. c. ꝓsuluit, & ar. ff. de ser. vrb. p̄d. l. foramē, & C.
48 de test. l. cū antiquitas. † Porro separatio ꝓtinui sicut destruit
humanū corp⁹, ita destruit humanū opus, qa ars imitat nām,
& separatio nō finit extrema ꝓiūgi, qa in diuersū cūt sicut di
cimus, si interrogāti rn̄dēt ex ītervallo, nā nec vt nudū pactū
valet, nisi sit ꝓcessum tps ad deliberādū, & ī termino ꝓsentiat
qa tūc valet vt pactū nudū quasi ꝓtinuato mētis ꝓceptu. ff. de
pac. l. iur. gent. l. sed cū nulla. ff. de iureiu. l. iusiurandū & ad pe
cunias, ī prin. Pone, vn⁹ ex canonicis eligit nōīe suo, & socii,
& nō hēt mādatū, tn̄ cauet ď rato. rn̄. nō valet, qa hęc res n̄ re-
cipit tpis interęapedinē. Itē nō recipit diē, vl̄ ꝺdōnē. sed pone,
ꝓstitutus est ꝑc. in loco, a quo ꝓstituēs dēt vocari? Demū ꝓsti
tuēs re integra recessit ab illo loco, & iuit ad locū peregrinū,

vnde

ADDITIONES.

a Adde quæ scripsit Bald in prælud. feu.
Vinc. God. Adde quod sapientia melior est fortitudine. Eccl. c. 9. lato Tiraquel. de leg. connub. in l. j. nu. 50. vsque ad nu. 55.

b Ratio, quæ inhæret menti, est fęlix diploma, adde multa pulchra de ratione, quę scribit do. Fel. in c. tua nos, de iureiur.

c Dictio, incontinenti, ponitur multis modis, de quibus etiam per Brixiem sem in repertorio suo in ea litera. & Bertachi. fimiliter in repertorio suo in ea lite ra, & vide scripta per Doc. in l. lecta. ff. si cer. pe. & in l. in bonæfidei. C. de pac, & alibi sæpe.
Vinc. Rod. Adde quod incontinenti fieri dicitur, quod fit ante actum perfectum. Rmy. conſ. 108. nu. 7. lib. 5. Hierony. Rig. in tract. de pens. fol. 229. nume. 6. lib. 11. Tract.

BIU Cujas

vñ nõ dẽt vocari. rñ. nõ durat madatũ, quia nondurat ius mã dãdi. ff. de acq. hær. l. ſi quis alicui, & l. ſi per epiſtolam. & ſi poſtea cõſtituens redit ad locum primęuum, non iõ integratur mandatum, quod extinctum eſt. vide quod no. ff mãd. l. q mutuam. §. j. † ẽt qui non põt comparere, dẽt expectari, quia põt
49 mittere excuſatorem. ff. de neg. geſt. l. ſi liberto. §. fi. & quia eſt dubium, vt ff. ſi quis cautionib. l. ſi cum, in prin. & quia iuſtũ eſt defeſiones audiri. l. 3. §. ſi ad diem. ff. de re milit. Et ſi oĩa iſta ceſſarent, tamen pęna contemptus requirit termini lapſum, licet pęna intereſſe committatur, cum certum eſt intereſſe. ff. de ver. obl. l. cum ſtipulatus ſim mihi. In gl. vt ſciatur, iſta gl. dicit, q trinarius numerus ſcrutatorum non eſt de ſubſtãtia formę, arg. ff. de ver. obl. l. j. in fi. In gl. ſup verbo, venire, no. q abſentes, qui de facto venire non poſſunt, tñ de iure debent citari, & expectari, quod eſt no. †
50 In ea. gl. no. q ille, qui ꝓpter metum non põt venire, nõ tenetur committere vices ſuas, q eſt no. In eadem gl. no. q extra collegium non tenẽtur admitte-
a re, tñ ſi admiſerũt, valet. a habes ſimile. C. de adul. l. quamuis.
51 In ea. gl. no. conſilium, quod debet haberi extra collegiũ, non eſt de ſubſtantia, ar. ff. de adm. tut. l. Titiũ, & Meuiũ. in princ.
52 † Pone, dicit ſtatutum, q cauſę nõ pñt committi extra colle-
b gium, quid ſi nullus de collegio vult acceptare? b iſta gl. eſt ar. q poſſit & debeat committi alii æque idoneo. Item nõ habẽti conſultorem ego dabo, & inuitum cogam ad conſulendũ, ſicut dicimus in aduocato. l. j. ff. de poſtul. & no. in l. in ſacris, de proxi. ſacro. ſcri. C. lib. 12.

ADDITIONES.

a Adde iſtud dictum ad cumula. per Ia. in l. patre furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur.

b Sed nos Doctores de collegio iudicum habemus decretum aſtringens, & iniungens pœnam non acceptanti commiſsiones, & credo, quod illud decretum fuerit editum propter hoc.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium debet eſſe liberum in electionibus non ſolum ab oppreſſione manifeſta, ſed etiam ab occulta formidabili.*
2 *Oppreſſus per metum, licet inclinet eligendo, non dicit pfecte cõſentire.*
3 *Electus per abuſum, ſi conſentiat per metum, an debeat puniri.*
4 *Metus duplex, concuſſionis, & ſuſpicionis.*
5 *Vbi l. facit mẽtionem diſpenſationis, nec reſeruat eam papæ, ordinarius diſpenſare poteſt.*
6 *Electus in papam, ſi metu conſentit electioni factæ contra bonos mores catholicæ eccleſiæ, an poſſit per Cardinales iterato eligi.*
7 *Clerici dẽnt defendere eccleſiaſticã libertatem ſicut propriũ ſanguinẽ.*

CAP. XLIII.

QVIſquis. Summando ſm ordinem literæ hoc intendit. Conſentiens electioni factæ ꝑ ſecularis poteſtatis abuſum, ineligibilis fit, nec abſque diſpenſatione põt eligi ad aliquam dignitatem. preſumentes eligere, per triennium ſuſpendantur ab officiis, & beneficiis, ac ea vice ſunt eligendi ptãte priuati. Dicit lex, q cuſtodia aduerſus vim proficit. ff. de act. emp. l. ſi ea res. Ibi, abuſum, abuſus eſt vſus cõtra naturam rei. Ibi, libertatem, violatur libertas eccleſię pro intereſſe ẽt laicorum, maxi-
1 me potentum. † No. q in electionib. liberum dẽt eſſe arbitriũ non ſolum ab oppreſſione manifeſta, ſed ẽt ab occulta formidabili. Dicit Accur. q eſt quędam perplexitas nolle, & per metum velle. ff. de vulg. ſubſt. l. qui liberis. §. vlt. vbi expreſſe dicit, q a prędominio ſi quis coactus vult, magis nõ vult, q̃ vult, & hoc patet, quia nemo vult opprimi, & tñ eſt ibi cõſenſus, i. ſimul cum alio ſenſus, ſed ſi eſſet talis actus, in quo non caderet cum alio ſenſus: ſed ſuus ꝓprius tm̃, ſicut eſt aditio hæreditaa tis, ipſo iure non valeret. rõ dr̃ię eſt, quia plus operatura cõſen
2 ſus duorum, q̃ vnius tantum, vt no. in l. j. C. de pac. † Ex p̃dictis apparet, q qui per metum opprimitur, licet inclinet eligendo tñ perfecte non dr̃ conſentire, vnde notabiliter dicit hic Ber. potius ipſum pati, q̃ facere. vnde iſta voluntas eſt voluntas in-
3 flexa, ſicut circulus, qui plicaẽ. † Quęro, quid ſi aliquis electus per talem abuſum conſenſerit per metum? dicit Ber. eum nõ puniri, quia metus excuſat ab iſtis extraordinariis delictis, prę ſertim qñ interuenit actus ſolius verbi, & non facti, & p iſtam glo. videntur defendi celebrantes per vim tempore interdi-
4 cti. † Et adde, q duplex eſt metus, ſ. metus concuſſionis, & iſte apparet p facti euidentiam, & metus ſuſpicionis, & iſte ꝓbatur per coniecturas, vt l. nouiſſime. ff. quod falſo tutore autho re, & per locum a communiter accidentibus, & per locum a materia ad hoc præparata. Item no. q illud, quod fit ꝯ ſtatutũ eccleſiæ, fit ꝯ libertatem eccleſię, & conuertitur regula, quia quicquid fit ꝯ libertatem eccleſię, eſt ꝯ ſtatum eccleſię. Vlterius no. differentiam, an ſtatutum diſponat de executione pęnę in futurum redigendo, an in præſenti exequendo. Item, q verbum, fiat, licet videatur temporis futuri: tamen eſt futuri immediati, quia ſubauditur aduerbium, tunc, quod extremi
5 tatem temporis ſignificat. Item no. gl. quę dicit, q vbi lex facit mentionem de diſpenſatione, & non reſeruat eam papę, ordinarij poſſunt diſpenſare. Item no. in alia gl. q mitius agitur in
6 pluribus pęnis, q̃ in vna. † Item no. quod etiam ſi electus in papam per metũ conſentiret tali electioni factæ ꝯ bonos mores catholicę eccleſiæ, non poſſet per Cardinales iterato eligi, qa
7 ineligibilis eſt hoc caſu ſpecifico. Item no. q Cardinales in hac parte non pñt diſpenſare, quia cum nominatim ſit facta prohibitio, præciſe eſt ſeruanda, vt tollatur omnis materia violandæ eccleſiaſticæ libertatis, quam clerici debent defendere, ſicut proprium ſanguinem ſuum.

ADDITIO.

a Alibi tamen habemus, q tantum operatur uoluntas vnius in actu dependente a uoluntate vnius, quantum voluntas duorum in actu dependente a uolũtate duorum. l. in concedendo. ff. de aqua plu. arc. uide omnino pulchre per Iaſ. May. in l. plane. §. 1. ff. de leg. 1. Paro.

SVMMARIVM.

1 *Electus extra Italiam an antequã confirmetur poſſit actiones exercere.*
2 *Dubietas ſtatus facit medio tempore geſta valere.*
3 *Caſus, in quibus iudex de facto ſupplere poteſt.*
4 *Facta ab eo, qui adminiſtrabat vt prælatus, qui tamen poſtea remotus eſt, an valeant.*
5 *Intruſus qui dicatur. & an faciat fructus ſuos. 7.*
6 *Electioni qui renunciauit, nullatenus confirmatione iuuatur.*
8 *Intruſus proprie nullus dicitur, qui ſit confirmatus in curia.*
9 *Depoſitus per ſententiam, etiam ſi id ignorat, non poteſt contrahere tã quam prælatus.*
10 *Confirmatio prælati ſi haberet vim diffinitiuæ, de falſo faceret verum, & de abuſiuo rectum.*
11 *Intruſus non poteſt quicquam alienare.*
12 *Eccleſia, an poſſit agere ex contractibus intruſi.*
13 *Adminiſtratio eſt duplex.*
14 *Eccleſia poteſt aliqua de geſtis per intruſum approbare, alijs omnino ſeparatis reiectis.*
15 *Intruſus regulariter eſt quilibet ſuæ poſſeſſionis cãm allegare non valẽs.*
16 *Intruſus, an faciat furtum fructuum.*
17 *Electio, quæ peccat in conſenſu, an poſſit confirmari.*
18 *Sententia diffinitiua, ſolemniter lata, eſt altera natura.*
19 *Canonicum ingreſſum non habens ad titulum, & poſſeſſionem, an dicatur intruſus.*
20 *Intellectus ad l. Barbarius. ff. de offi. præt.*
21 *Confirmatio iudicis, an tueatur facta falſi procuratoris.*
22 *Geſta per papam, ſi ipſe eſt intruſus, an valeant.*
23 *Quaſi poſſeſſio cur non detur in officio teſtis, tutoris, procuratoris. ch ſecus ſit in notariatu, prioratu, & canonia.*
24 *Canonia poſſidetur per ſtallum in choro, & locum in capitulo.*
25 *Dominium cur non quaſi poſſideatur.*
26 *Quod alieno exercetur nomine, non poſſidetur, nec præſcribitur.*
27 *Poſſeſſio plena & uera cadit in rebus corporalibus.*
28 *Quaſi poſſeſſionis commoda.*
29 *In poſſeſſorijs non requiritur exquiſita tituli probatio.*

CAP. XLIIII.

NIhil eſt. Si prelatus per ſuam negligentiam ꝯfirmat indignum electum ad regimẽ animarum, perdit poteſtatem confirmandi proximum ſuccedaneũ, a perceptione beneficij ſuſpẽditur, & promotus eijcitur, ſi per malitiam id fecerit, grauius punitur. hoc dicit in prima parte. Deinde dicit, q electi immediate ſubiecti papę petere debent confirmationem præſentando ſe conſpectui papæ, ſi commode hoc poſſunt, alioquin petant per procuratorem idoneum. & h. d. in ſecunda parte. In tertia parte dicit, q electi vltra Italiam immediate ſubiecti papæ poſſunt adminiſtrare ante confirmationem, non tamen alienare. In quarta, & vltima parte tractat de benedictione, & conſecratione recipiendis, ſicut hactenus conſueuit. Ibi, officiat, id eſt noceat, Inſti. de inge. in fi. Ibi, ad regimẽ, dic vt no. Inno. in proœmio decretalium. Ibi, morbo. ſ. de reſcr. ad hoc. Ibi, irrefragabili. i. inuiolabili. Ibi, cõfirmatio, quę dẽt fieri cũ diſcuſſione, & ſolemnitate, quæ ponitur infra eod. c. vlti. li. 6. Ibi, omnia rite concurrerint. no. nihil de neceſſarijs omittendum. Ibi, deijciendus. no. in cautam cõfirmationem reſcindi. ſic. ff. de decre. ab ord. fac. l. ambitioſa. Ibi, animaduerſione. ff. de cap. l. nõ dubito. Ibi, conſtiterit negligentia, no. negligentiã probandam, quia ratione officij ꝯrium præſumitur. Ibi, vltioni, quid ſi epiſcopus committat iſtam cõfirmationem? reſpõdeo, non excuſatur, ſi commiſit ignauo, vt ff. ad Tertu. l. 2. §. ſi mater. ff. mand. l. idem. §. tutores, in fi. vbi eſt tex. valde no. Ibi, officium, ſcilicet ordinis, vel dignitatis. Ibi, conſpectui, quia p preſentiã melius cognoſcit ſufficiẽtia, vt C. de his, qui ve. ęta. impetr. l. 2. & veſtigia ſapientis vultus oſtendit. Ibi, videlicet, dictio eſt expoſitiua. Ibi, vltra Italiam, no. q nõ dicit vltra mõtes. Ibi, concordia, ſcilicet plena & non ficta. ꝯ. co. c. cupientes.
1 §. ad hoc, lib. 6. Ibi, nihil, niſi quod ſeruando ſeruari non poteſt, vt l. fi. ff. de requi. reis. Sed an poterunt actiones exercere. vr̃ q non, niſi res dilationem nõ recipiat. ff. de pe. her. l. diuus,

ff. de

BIU Cujas

ff.de iu.deli.l.ait prætor. Ibi, benedictionis, quoad abbates. Ibi, consecrationes, quoad eos, & dictio, seu, ponit absolute, nō copulatiue. Ibi, recipient, s. a papa, vel ab alijs, vt no. j. eo. si eo tpe. lib. 6. per Arch. & Io. And. No. q̄ post confirmationem pōt cognosci de insufficientia confirmati ad regimen aiarum. No. confirmantem puniri de negligentia, sed magis de dolo. No. casum, in quo quis primo administrat, q̄ confirmet, & dic, q̄ confirmatio retrotrahit, ar. in l. receptum. ff. cōia præd. quia qui confirmat, declarat intrusus, vt ff. de iurei. l. iusiurandum, q̄. §. 1. C. de eo, qui pro tut. l. 2. Vel dic, q̄ iste proprie non est intrusus, qa interim credidit sibi licere, ar. huius decretalis. † Præterea pp dubietatem status valet medio tpe gesta. C. de pe. hę. l. si putas. ff. de lib. cau. ordinata. & arg. C. de iure delib. l. cū aliquis, quæ est lex no. In gl. ad illum. ibi, quia eius interest, † No. q̄ iudex pp proprium interesse pōt supplere de facto. Interest aūt sua, ne puniat de negligentia. & dic q̄ semper in his, quæ mero officio iudicis & inquisitioni committunt, dicit glo. q̄ tunc iudex pōt supplere, qn̄ probones sunt in promptu, aliter non, j. eo. vt circa, in gl. alius, lib. 6. Item vbicunque exuberat iudicis officium, iudex p̄t supplere, nisi vtraque pars p̄dicat, vt no. j. eo. c. ab eo, qui. in gl. fi. lib. 6. In gl. parua, quæ incipit, ipso iure, dicit Inn. q̄ eo tpe, quo iudex declarat fuisse negligēs, sequitur hæc pęna sine alia declone. In gl. super verbo, ætatis, no. epm dispensare non posse in actu sibi pęnali. Item no. q̄ vbi est pœna, ibi tacita est annexa prohibitio. † In gl. mag. ibi, sed pone, quærit glo. nunquid facta ab eo, qui administrabat, vt prelatus, qui tn̄ postea est remotus, valeant? vide ff. de min. l. Aemilius, in fi. & ff. de re iud. l. ex p̄ctu. ff. de acq. hær. l. si minor. ff. de solu. l. reo criminis, & l. quod si forte. §. j. ff. de dona. l. post p̄ctum. ff. de admi. tu. l. chyrographis. §. j. & dic, q̄ si status remotionis non opponit ad principium tituli, sed ad ius iam quæsitum, non reuocant gesta bona fide. Si aūt status erat in pendenti, vr̄ q̄ inspiciatur euentus. ff. ad Mace. l. j. §. si pēdeat. Tu dic standum esse huic decretali, quæ tradit mediā iuris dispositionem, vt valeant cætera præter alienationes. iste. n. qui est in isto medio statu, non dr̄ intrusus, sed quasi quidam curator bonorū. † De intruso aūt aplenius videamus. & est sciendum, quod abusiua possessio prælaturæ, dignitatis, vel beneficij facit quem intrusum, & sine possessione nemo pōt dici intrusus. Item oportet, vt prætendat ad se beneficium pertinere, vnde pure laici non propriè dr̄ intrusi. Intrusus. n. dr̄ omnis, qui non intrat per ostium, id est qui non hēt canonicum ingressum. † Item qui renunciauit, si postea confirmatur, nil ei protrocinatur confirmatio. j. eo. c. quam sit, vt in vlt. gl. lib. 6. ar. ff. de excu. tut. l. scire oportet. §. p̄ns. Renunciatio tacita inducitur ex tpis cursu, vt no. ff. de neg. gest. l. si ego. † tn̄ quidā sunt intrusi, & nesciunt se intrusos, vt quia credunt se legitime promotos, & possessionem adeptos, tn̄ errant in facto. Nā isti dicuntur bonæ fidei, quos iustos error impellit, vt no. ff. de acq. re. dom. l. bonæ fidei. Nam iustus error hr̄ pro veritate. ff. de vsucap. l. Celsus. Quinimmo quantum ad fructus, id est omnes vtilitates & vsus, quos & rei, & possessionis nā parit, dicitur bonæ fidei possessor ēt errans in iure, & omnes vtilitates facit suas. i. suæ voluntatis & arbitrij, ac ēt dominij, vbi cadit dominium, vt in fructibus materialib. seu corporalibus, vt no. ff. de pet. hær. l. sed si, §. scire. ff. de vsuc. l. si fur, & facit. j. eo. c. nulli licere. §. fin. lib. 6. & largo modo omne vti & fui licere dicitur fructus, vt l. fructus. ff. de regu. iu. † Item ex dictis Inn. collige, q̄ nullus cōfirmatus in curia dr̄ proprie intrusus, qa authoritas confirmationis tuetur eum. ff. de off. præt. l. Barbarius, quæ proprie adaptatur confirmatis a supremo cardine. i. a populo Romano olim, vel a principe. sed tn̄ idem vr̄ in confirmatis ab inferioribus, qui habent ius confirmandi. ff. q̄ falso tutore. l. j. §. idem Pomponius, dummodo confirmatio sit facta ritè, licet non recte, i. non iuste, quia plus vitiat omissio ordinis necessarij, q̄ non cultus iustitiæ. C. vnde vi. l. mem inerint ff. ne vis fiat ei. l. j. §. hęc verba. Oportet tn̄ esse tale decretum, q̄ possit adaptari actui, qui geritur, alias indistincte est irritum. ff. de tut. & cur. dandis ab his. l. Seię egressæ, & l. tutor si petitus. ff. de excus. tut. l. qui testō. ff. ad Carb. l. 3. §. puberi. & q̄ dictus §. Pomponius, loquatur in confirmatore, qui habebat ius per se principaliter prouidendi & disponendi. Vnde q̄ nō valet pp aliud, valet principaliter propter se, fundamētum in vtroque iure est. l. Barbarius, quæ dicit q̄ pp publicam vtilitatem, & authoritatem, & pp publicum errorem, & pp publicam authoritatem, quę consistit in magistratibus creatis licet perperam, valent gesta a minus iusto prætore, nec pōt prętextu non iurisdōnis infringi. & adde q̄ dixi. C. de test. in lectu. mea. † Adde, q̄ depositus per sn̄iam, ēt si ignoraret se depositum, non pōt tn̄q̄ prælatus p̄here, quia sn̄ia iudicis arctat ēt ignorantes, vt in c. quia cunctis. §. adijciebatur, de concess. prę ben. li. 6. licet ignoranti non currat tps appellandi, tn̄ interim p sn̄iam est priuatus, vt l. furti. §. j. ff. de infa. † Item no. q̄ si confirmatio prælati hr̄et vim diffinitiuæ, talis sn̄a de falso faceret verum, & de abusiuo rectum, vt ff. de sta. lib. l. statuliberi a cæteris. §. fi. & no. de cond. inde. l. si non sortem. §. hęredi. Tn̄ q̄nque sn̄a non prodest victori, sed alij, verbi gratia, nepos ex filio agit querela inofficiosi testī præcedente patre q̄ de iu. nō potuit, tn̄ si vicit, prodest patri. ff. de inof. testa. l. posthumus. §. si quis, & no. eo. tit. §. p̄ filium, & hoc est pp naturam querelæ inofficiosi, quia primo reducit rem ad cām intestati, deinde lex defert successionem ei, cui inuenit deferendam & nō alij. Cum ergo inueniat filium præcedere in gradu, statim facit eū suū hæredē. Et hoc est subtile ad intelligendum. † illud enim certum est, q̄ intrusus nihil alienare pōt, qa si nō licet electo, q̄ sperat confirmari, ergo nec intruso. 12. q. 2. alienationes. per Archid. qa prędo ius alienandi non hēt, cum oīs administratio sit ei interdicta, imo impossibilis, qa nullum hēt principium subsistētiæ in rerum natura, vt ff. de sol. l. qui hoīem. §. si nullo, & l. filiæ. Oīs. n. intrusus est eijciendus sicut lucifer, & armis opprimendus, si non vult parere iustitiæ vt in c. j. §. fin. de milite vasallo, qui p̄tumax est. † Quæro, vtrum ex p̄ctib. intrusi possit agere ecclesia? vr̄ q̄ non. ff. de pac. l. si tibi. §. cū possessor, quia per eum non acquiritur, cū ab ecclesia reprobet. dic q̄ acquiritur tanquam per quemlibet gestorem cum hēat ratū ecclesia, quinimo ipso facto est ratum, quod est vtiliter consumatum. C. in qui. cau. in inte. rest. non est necessaria. l. si tutor. dummodo vnus, & idem p̄ctus non diuidatur, vt ff. de ope. lib. l. si ita stipl'o. vbi tex. notabilis. sed cum sua cā, suisque vitiis acceptetur, vt ff. de man. l. Caius. & ff. de act. emp. l. Iulianus. §. si a pupillo, & §. si quis colludente. C. arbitrium tutelę. l. cum interdictæ, & ff. de ope. lib. l. si ita stipulatio, vbi tex. notabilis. † Et no. q̄ est duplex administratio. s. complexiua, qn̄ qs accessit quasi oīa gesturus, & particularis, qn̄ accessit vt q̄dā gesturus. intrusus aūt accedit prædonis aīo ad vsurpandū totum. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. 2. † & pōt ecclesia approbare aliqua absq; alijs penitus separatis. ff. de neg. ge. l. si negocia, qa inter separata nulla est coniunctio, neque dispositio relatiua. Sed vnus & idem p̄ctus hēt in se partes correlatiuas, quæ per se stare non p̄nt, vt l. fi. de accepti. † Item p̄t dari hęc regula, q̄ intrusus dicatur oīs, qui interrogatus, cur possideat, non pōt aliter rn̄dere, nisi quia possideo, vt ff. de pet. hær. l. qui interrogatus. † Sed nunquid intrusus facit furtum fructuum? Rn̄deo sic, si est in dolo. ff. si cer. pet. l. si quis nec causam. § res pignori, non percipiendo & in horreo reponendo, quia dēt custodire, vt no. ff. de pet. hær. l. hæres furiosi §. fi. sed consumendo, & in suam vtilitatem conuertendo. ff. de cond. inde. l. si vrbana. pensionum aūt quas ex suo p̄ctu percipit, non facit furtū, quia & soluendo acquirit dominium earum, & in eadem re non pōt quis esse dns, & fur. ff. de cond. ob cau. l. pe. quę lex est notabilis ad istam doctrinam. † Quęro cum Inno. vtrum electio, quę peccat in iure naturali. i. cōsensu, possit cōfirmari? & dicit q̄ non, quod verum intelligo, nisi in p̄dictorio iudicio, † quia diffinitiua solēniter lata faceret oīa esse rata inter litigātes, ff. fa. erc. l. cū putarem. ff. de peculio l. eo tpe, & eum, qui non est filius, facit filium: & eum, qui non est pr̄, facit patrem, & vt ita dixerim, sn̄ia diffinitiua est altera natura, quia ius facit, & originem creat, tex. est singu. in l. 1. in fi. ff. de libe. agnos. † Adde, q̄ nullus hns canonicum ingressum ad titulū, & possessionem, est intrusus, nisi sit depositus, vt hęreticus, vel p̄ sententiam superioris, quia depositio mutat cām possessionis de aliqua in nullā, siue de canonica in abusiuam, etiam si de facto possessio continuetur: sed illi, qui nunq̄ habuerūt canonicam possessionem, quia non intrauerunt per ostium, dn̄r intrusi, tamen cōfirmatio superioris administrationem eorum tuetur fauore ecclesię, & p̄hentium secum, quia non expedit ecclesiæ in omni p̄ctu de iuris apicib. disputare, & qa exercitium possessionis est sicut quoddam ire & agere, quod competit ex natura possessionis. † Sed hic quæritur, quare teneant facta Barbarii? respon. vel quia prefectus prætorio confirmauit, vel quia non indiguit confirmatione, quia totus populus eum elegit, secundū Inn. Sed si ad exercendum iurisdictionem non sufficeret possessio colorata, sequeretur inconueniens, q̄ interim in re publica ius non redderetur, & fieret spleunca latronū. Oportuit ergo mediam iuris dispōnem inuenire pp emergentes casus, q̄ dilationē nō recipiūt, & nō ex

pectant

ADDITIONES.

a De intruso vide, quæ scribunt Doc. post Bar. ibi in l. si vrbana. ff. de cond. inde. & vide per Fel. in c. in nostra, in secundo correlario. de rescr. vbi pulchre, quis dicatur intrusus, & quæ ibi scripsi super Fel.

b Omnis enim intrusus est eijciendus, sicut lucifer, & armis opprimendus, si nō vult parere iustitię. vide, quæ scribit Fel. in c. cum nobis, de præsc. & ibi etiam hęs, an licitum sit subditis interficere dominum eos iniuste opprimentem. Vinc. God. Adde, vt quis iudicetur intrusus, quid soleat considerari, & quando debeat spoliari possessione citra citationem & causę cognitionem Ruy. consi. 128. nu. 4. & 5. lib 5.

BIU Cujas

pectant plenæ diſcuſſionis euentum ſuper proprietate ipſius iuriſdõnis, iſtud eſt nãſr certum, ꝙ factæ cãæ v.g. ſi latro interim ſuſpenſus eſt, ꝙ non põt retractari, ꝙa non põt reduci in priſtinũ ſtatũ, niſi forte quoad famam, & bona, & teſtamẽta, quæ nõ fiunt in vita irrita, ſi damnatio eſt irrita. ff. de iniu. teſta. l. ſi quis filio, circa medium. vnde non oẽs truncati capite ſunt inteſtabiles, ſed ſolummodo qui a ꝓpetenti iudice, qualis non eſt ille, qui apparenter, & exiſtenter eſt tyrannus, ſiue in-
21 truſus, vt s̃. co. c. venerabilem, & l. 2. ff. de pẽn. † Quæro, quid de falſo procuratore, nunquid ꝓfirmatio iudicis teneat facta ipſius? rñ. non pertinet ad iudicẽ ꝓfirmare procuratorẽ. ſed ſi obiiceret declinatoria, poſſet ſuper ea pronunciare, ꝙa hoc requirit nã iſtius articuli emergentis, & p̃iudicaret dño abſenti, vt ff. de proc. l. abſenti. ſi hẽt qualequale mãdatũ, vel habuit iã. ſed ſi eſt funditus falſus ab origine, talis interlocutoria nõ præiudicaret dño abſenti. Sed quid in teſte, pone, ꝙ obiicitur ei infamia, iudex hoc non diſcuſſo decreuit ſe ratum habiturum? rñ. ambitioſum eſt decretũ, & non valet, ꝙa hoc non eſt in iudicis arbitrio. Item officium teſtis non oritur ex publico
22 officio proprie ſtrictè ſumpto vocabulo ſm Inno. † Quia mõ dubitat̃, ſi papa eſt intruſus, tñ hoc eſt dubiũ, vtrũ valeant geſta p̃ eum? dicit Inn. ꝙ nullus intruſus põt exercere ſpũalia, licet cõis opinio laboret pro ipſo. vnde licet interim conniuẽtib. oculis tranſeamus, tñ detecta veritate quicquid ad ſpũalia pertinet, caſſabit̃, & ẽt alienationes tp̃ales, & oẽs ſnĩæ ab eo p̃latæ p̃cedentes tanq̃ a iudice incõpetẽti, imo tanq̃ a falſo iudice latæ. Adde ꝙ no. 24. q. j. in ſumma. Sed quid ſi duo adminiſtrent in p̃dictione adinuicem? rñ. præualet id, ꝙ fit a ltĩmo prætore. Et no. ꝙ l. Barbarius, & ſiẽs hñt locum in oĩ iuriſdõne voluntaria p̃p conſenſum partium, quia tractat̃ de minori
23 præiudicio, & in oĩ officio iudicis ſm Inn. † Et no. ꝙ de officio teſtis non requirit̃ quaſi poſſeſſio, niſi labia ſua, & ideo nõ põt agere ius ſibi eſſe teſtari licere, & idem in tutore, & procuratore, ꝙa vbi nulla percipit̃ vtilitas, ibi nulla eſt poſſeſſio, ꝙa nullus fructus. in magr̃atib. aũt, & tabellionib. reperitur quaſi poſſeſſio officij, & maxime in magr̃atu, qui hẽt ſedem ſibi deputatam. Nam ſedes idem eſt, ꝙ pedum poſitio, ergo propriè
24 competit poſſeſſionis diffinitio. † Canonia a eſt ẽt quid incor
a porale, & tñ poſſidet̃ p̃ ſtallum in choro, & locũ in capitulo. Et idem in alijs iurib. q̃ hñt in ſe realitatem. Nã & vendicari põt, & finis realis iudicij eſt ꝓſequi poſſeſſionẽ, vel quaſi, vt
25 j̃. de reſtit. ſpol. c. ſæpe. † Item vſusfructus quaſi poſſidet̃, ſed dñium non quaſi poſſidet̃, quia poſſeſſio, & dñium ſunt duæ res ſeparatę, & ꝙa non diſtingueret̃ poſſeſſio a dñio, ſi vnum eſſet in altero. Item ſuppoſita poſſeſſione dñij excluderet̃ rei vendicatio, quæ pro re corporali poſſeſſori non dat̃. Item oĩs poſſeſſio dẽt aliquid operari, alioquin fruſtra inuenta a legisla
26 torib. Item ꝙ in l. non caueẽt, in practica non hr̃. † Patet ex prædictis, ꝙ alieno noĩe exercet̃, non poſſidet̃, nec præſcribit̃, ſed vbi ex officio reſultat vſusfructus, vel quaſi, ideo poſſidet̃ ciui liter, alias non præſcriberet̃, vt ff. de mino. l. ait prætor. §. itẽ ait,
27 & l. 1. ff. ex quib. cau. maio. † Præterea in reb. corporalib. cadit plena & vera poſſeſſio, & vbi eſt veritas, ꝓfunditur id, ꝙ imaginarũ eſt, ar. ff. de fideiuſ. l. Vranius, & l. gñaliter. ff. de li. & poſthu. l. filio quẽ pr̃, ſiẽ habemus, ꝙ ſuperueniente dñio ceſſat publiciana, ꝙa perfectũ facit ceſſare imperfectũ. ff. de pet. hęre. l. & non tm̃. §. ꝙ ſi pro emptore. † Ex prædictis no. magnum
28 commodum quaſi poſſeſſionis, quia authoritatẽ p̃eſtat in iu rib. quæ pro incorporalib. exercentur, vt j̃. de iure pat. c. conſultationib. & plena probatio tituli nõ requiritur, † ꝙa in poſ-
29 ſeſſoriis, ſi aliquando oporteat allegare titulum ſuæ poſſeſſionis, vt no. in c. 1. de regu. iu. lib. 6. tamen non oportet exquiſite probare. ff. ſi ſeruitus vendicetur. l. ſicuti. §. ſed ſi queritur.

A D D I T I O

a Vide per Fel. in c. cum M. Ferra. de conſtit.
Vinc. God. Adde ꝙ quarta debetur eccleſiæ de relictis factis monacho, uel religioſo alicuius ordinis, Fed. de Sen. conſ. 4. & Old. conſ. 224. Card. in clem. dudum. §. verum. poſt gl. q. 15. de ſepult.

S V M M A R I V M.

1 *Expenſæ factæ pro negocio electionis prælati, dẽnt reſtitui de bonis prælaturæ. Etiam ſi modicum vltra neceſſitatẽ, bona tñ fide, expẽſum ſit. nu. 3. Et, ſi bona prælaturę nimis grauarẽtur, Canonici contribuãt. n. 7.*
2 *Vocẽ in eligendo licet aliqui extra capitulum habeant, tamen non poſſunt petere confirmationem electionis.*
4 *Obligatio quæ cadat inter prælatum, & capitulum.*
5 *Occupans uel vſurpans, quantum ſibi debetur, compenſet ne, an a iure ſuo cadat propterea? reſtituere cogatur.*
6 *Superfluum quod eſt, neceſſarium dici non poteſt.*
8 *Procurator ordinari⁹ curię mãſionarius ordinarias ip̃eſas nõ recuperat.*
9 *Procurator eccleſiæ, an poſſit petere ſalarium.*
10 *Procurator qui ſuccubuit in cauſa, an debeat repetere expenſas.*
11 *Expẽſarum neceſſitas, uel ſuperfluitas iudicat̃ inſpecta qualitate p̃ſonę*
12 *Negocium electionis patriarchæ, uel epiſcopi, an quilibet poſſit proſeq.*
13 *Expenſæ ſcripturarũ, an ſint neceſſariæ & qd in expenſis famulorum.*
14 *Agi, an poſſit ad expenſas ante negocij complementum.*
15 *Qui alium defendit debet ſumptus de ſuo facere, & repetere.*
16 *Impugnator electionis, qui facit electũ caſſari, an repetet ſumptus ſuos.*

C A P. XLV.

VT præteritæ. Pro intellectu iſtius capituli vide, ꝙ no. j̃. eo. c. cupientes,
1 in vlt. gl. & in gl. eſt ergo canon, lib. 6. † Expẽſę neceſſariæ, quas facit capitulum vacante ſede pro negocio electionis prę̃lati, dẽnt reſtitui de bonis prę̃laturę, dum modo reditus prælaturę, ſiue dignitas non ſint ab impedien-
2 tib. vſurpati. h. d. † No. ꝙ licet interdum aliqui extra capitulum habeant vocẽ in eligendo, tñ ꝓfirmationem electionis petere non p̃nt, niſi eſſent procuratores capituli, & ſi hñt mandatũ ad petendum ꝓfirmationem, vñr hr̃e vſque ad finalem proſecutionem, vt ff. de procur. l. qui procuratorem dat. Et interim percipiunt fructus ſuorum beneficiorum, ac ſi reſiderent. j̃. eo. c. cum non deceat, li. 6. & vide quod ibi no. in vlt. gl. & ibi gl. dicit, ꝙ ceſſante ſtatuto iurato durat iurm̃ in vi propria. Ibi ſtatuimus, innuit, ꝙ ante hanc decretalem nõ erat prouiſum
3 de tali reſtõne expenſarum. † Ibi, neceſſarię, ſi modicum plus expenderetur bona fide, ẽt illud dẽret reſtitui, arg. ff. de cond. & demon. l. quamuis. ſed quæ erat ratio dubitandi? Reſpondeo, quia non videbatur, ꝙ prælatus, qui nõdum erat formatus, ſiue fundatus in eccleſia, poſſet obligari, ſed ad hoc tacite rñdet litera, quia dignitas obligatur, ibi dum dicit, patriarchatus, qui eſt interim in eccleſia, habitu. Item, quia negocium videbatur eſſe cõe, & capitulum videbatur proſequi cõe intereſſe ſuum, & patriarchæ, ergo communib. expenſis. ff. de neg. geſt. l. qui aliena. §. fi. & reſpondeo, ꝙ principaliter iſtud negocium pertinet ad electum potius, q̃ ad eligentes, & id ꝙ principale eſt, prę̃ualet. Præterea futurus hęres obligatur ex negocio geſto interim. ff. de neg. geſt. l. cum pater curator. † Ibi, red
4 dantur, no. ꝙ inter prę̃latum, & capitulum cadit naturalis & ciuilis obligatio, vel ſaltẽ vinculum, quod officio iudicis exe cetur. nam hic non exercetur actio negociorum geſtorum, quæ eſt de iure antiquiſſimo, cum ſtatutum iſtius decretalis
5 ſit ius nouum. hoc tenet hic Inn. † Ibi, vſurpetur, no. ꝙ qñ qs occupauit, vel vſurpauit, quantum ſibi debetur, ipſo iure ſit
a compenſatio. a ſed gl. dicit, ꝙ occupans, vel vſurpans dẽt cadere a iure ſuo, & ſic ius ſuum perdit, & occupata reſtituit. Nam punit̃ ex eo, ꝙ ſibi ius dixit, ꝙ non vĩ verum, qñ non interue-
6 nit vis, vel metus, vt ff. quorum leg. l. j. §. rediguntur. † In gl. ſic patet ibi, moderatæ, licet iſtud verbum ſit notabile, tñ non eſt neceſſarium ſupplere, quia litera dicit, expenſę neceſſarię, at non ſunt neceſſarię, quæ ſunt ſuperfluę. ff. de neg. geſt. ſed an
7 vltro. §. j. vbi tex. no. † Queęro, qd ſi bona prę̃laturę nimis grauarẽt̃? Rñdeo ſm Hoſt. canonici dẽnt contribuere, quia iſtud
8 eſt charitatiuum ſubſidium. † Quæro, quid ſi procurator capituli erat manſionarius curiæ, & quia reſidens alias feciſſet expenſas? Rñdeo, has non recuperat, arg. ff. de pet. hęr. l. ſed ſi lege. §. quod autem. ff. ſam. erc. l. ex ea parte. ſed quatenus plus
9 impendit, repetit. † Sed nunquid iſte procurator poſſit petere ſalarium? Rñdeo, nõ, quia officium procuratoris dẽt eſſe gratuitum, vt no. ff. de proc. l. j. niſi ſalarium eſſet conſuetum, vel expreſſe ſtatutum. C. loca. l. licet ff. ad munici. l. Titio, & l. 1. ff.
10 de var. & extraordin. cog. l. 1. † Quid ſi procurator ſuccubuit in cauſa? rñdeo, nihilominus repetit expenſas, ſi fecit eas de ꝓcor. deliberatione capituli, alias non, ſed ſibi imputet, quia inutiliter geſſit. ff. de neg. geſt. l. ſed an vltro. §. 1. Nam eccleſia æquiparatur pupillo, vt no. ff. eo. tit. l. ſi pupilli, in prin. & §. 1. Tu dic, vt no. j̃. eo. cupientes. §. fi. in vltima gl. & ſic non ob. ff. iud.
11 ſol. l. iam tamen. §. in hac. † Quęro, quid ſi iſte procurator erat podagricus, & non poterat irẽ niſi eques, vel erat nobilis quẽ non decebat ire pedes? reſpondeo, totum hoc dicitur expenſa neceſſaria, vt no. ff. mand. l. idemque. §. idem Labeo, vbi gl.
12 no. † Quæro, an quilibet poſſit proſequi negocium electionis patriarchę, vel epiſcopi? reſpondeo, non, ſed ſolum capitulũ, vel eius nuncii, vt patet in litera, ſed ſi alius immiſceret ſe, nõ poſſet agere condictione ex hac decretali ſm Inn. ratio, quia non habet ius experiendi, & ideo male inchoat proceſſum, vt
13 C. qui tuto. poſſ. dari. l. in vniuerſis. † Quæro, an expenſæ ſcripturarum ſint expenſę neceſſarię. reſpondeo ſic, no. C. de iu. delib. l. fi. §. in computatione. Item expenſę quæ fiunt in famulis neceſſariis ſunt neceſſarię, vt ff. de iudic. l. non alias. Itẽ expenſæ etiam præparatoriæ electionis veniunt reficiendæ, arg.
14 ff. de cond. ob cauſam. l. ſi pecuniam, in princ. † Et no. ꝙ iſtud capitulum requirit duo, ſcilicet ꝙ capitulũ deliberauerit ſu-

per

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde quod compenſatio eſt quædam ſolutio. Ruy. conſilio 102. nume. 4. lib. 4. & no. quod regulariter non fit niſi opponatur ab homine. Ruy. conſ. 145. nu. 4. lib. 4.

BIU Cujas

per proſecutione fienda, & per quẽ fiet, l. nulli. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis, & ꝙ eligentes ſint eã proſecuti petẽdo cõfirmationem, & eam expectando ſm Io. An. & alios, ga nõ vr cœpiſſe, q̃ deſtitit, vt C. de iudi. l. rẽ non nouã. §. fi. & ff. qui. ex cauſis in poſ. ea. l. 2. §. fi. & ff. de bonis lib. l. q̃ cũ maior. §. accuſaſſe, & l. in ſeruitutem. §. petijſſe. vel dic, ꝙ ad totale intereſſe expenſarum non põt agi, niſi completo negocio, ſed ad particulare intereſſe, cum expenſę dietim fiãt, bene tenetur proprium p̃imoniũ patriarchatus, & capitulũ ſua authoritate đ proprijs bonis patriarchatus poteſt ipſas percipere palam, & bona fide, non clã. ff. de admi. tut. l. non exiſtimo. C. de ꝺhen. emp. l. cũ habet. ff. de adm. tut. l. quoties. §. ſicut. ff. de ꝺhẽ. emp. l. fiſtulas. §. fundum. & ſicut geſtor negociorũ imputare põt hoc dño. ff. de neg. geſt. l. q̃ aliena. in princ. hoc tenet Inno. †gl. Accurſij dicit, ꝙ q̃ alium defendit, debet facere ſumptus litis. ff. ex q̃b. cau. in poſ. ea. l. 2. §. defendi, qđ verũ eſt ad hũc intellectum, ꝙ non debet expectare, ꝙ dominus miniſtraret ei: tñ repetita domino, vt ff. iud. ſol. l. iam tñ. §. pen. niſi eſſet ꝓcurator ꝓpetuus in rẽ ſuã, vt not. ff. de impenſis in rebus dota. factis. l. 1. & C. manda. l. per diuerſas. †Quęro, proſecutor electionis repetit ſumptus, ut hic, ſed nũquid eꝫ impugnator electionis, qui facit electum caſſari, repetet ſumptus ſuos. argu. quod ſic. j̃. de accu. c. ex parte, & quod no. ff. de inoff. teſta. l. ſi inſtituta. §. 1. ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. iubet. quod verum eſt, ſi ꝓſecutus eſt vtilitatem eccleſiæ, & nõ ſingulare intereſſe, argumen. ff. de capti. l. mulier in opus ſalinarum.

SVMMARIVM

1 *Electio poſt collationem ex interuallo celebrata non valet.*
Et non debet quis conſentire ante quam eligatur.

CAP. XLVI.

1 CVm poſt petitam. †Electio poſt collationem ex interuallo celebrata non valet. Item non debet quis prius, q̃ eligatur, conſentire. hoc dicit. Ibi, inſtãter, no. ꝙ licentia cedendi debet cum inſtantia peti, ne videatur ſine maturitate concedi. Ibi, aliquandiu. Not. ꝙ ſpatium paucorum dierum generat interuallum. Ibi, prius, quam electus. No. cõſenſum præpoſterum vitiari, facit. C. de hæred. act. l. ut debitã. Ibi, proceſſu, no. propter inordinatum proceſſum aliquid caſſari. Item no. ꝙ aliquid eſt nullum pluribus rationibus. ſic. C. de contrahen. emp. l. ſi mater. Opp. ꝙ modicum a interuallũ non vitiat, vt ff. de vſur. l. ſciendum. Sol. ibi loquitur in alio caſu, in quo non requiritur actus continuus. In gl. ſed nũquid, no. cautelam adhibendam per electum, vt antequam eligat, non prębeat aſſenſum, quia eſſet ambitioſus, neque diſſenſũ, quia diſſentiens non eſt eligendus, ſecundum Ber.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ modicum dicitur reſpectu perſonarum, vnde Rox, dat duo millia, đ modicum dare. glo. & Bart. in l ſi ſuſceperit. §. 1. de re iudic.

SVMMARIVM

1 *Frater minor, ſi fiat epiſcopus, an minoratum retineat.*
2 *Ratio inepta expreſſa in libello ſicut vitiat libellũ, ita & friuola ratio.*
3 *Caſſari qui petit aliquem actum, debet ad interrogationem partis, vel ad iuſſum iudicis exprimere cauſam, cur debeat caſſari.*

CAP. XLVII.

COnſtitutis. Caſus breuis eſt, quòd monachus in Abbatem alterius monaſterij aſſumpt⁹ ad electionem in primo monaſterio nõ admittitur, ẽt ſi dicat ſibi hoc indultum per Abbatẽ, & monachos prioris monaſterij. Caſus in terminis eſt. Vacante monaſterio Fiſtanenſi fuit electus abbas non uocatis Eboracenſi, & ſancti Leofridi abbatibus, qui petebant electionem dicti abbatis electi caſſari, in qua dicebant ſe fuiſſe contemptos, fuit mandatum procuratoribus dictorum abbatum, ꝙ exprimerent, quo iure abbates deberent intereſſe, reſponderunt, quia ita eis fuit conceſſum ab abbate, & cõuẽtu monaſterij Fiſtanenſis, ut haberẽt vocem in cap. eorundẽ: papa dicit, ꝙ iſta ratio eſt friuola, & ideo dictis abbatibus imponit ſilẽtiũ. †Si frater Minor, uel alius mẽdicans factus eſt ẽps, an remaneat frater Minor. gl. dicit ꝙ ſic j̃. eo. quorũdam, ſup verbo, mendicantium, lib. 6. Alij ꝺ, quia & ſi habitũ retineat profeſſionis, tñ põt ſibi acquirere propria, quia epiſcopalis dignitas liberat eum. Sed nunquid conſtituti in minorib. pñt ditari de patrimonio crucifixi. hẽs j̃. e. cũ ex eo. ver. ne ſicut, li. 6. vbi tex. eſt no. j̃. e. ti. c. commiſſa. §. ceterum, e. li. †No. hic, ꝙ rõ libelli idẽ eſt, qđ actio, & ſicut inepta expreſſa in libello vitiat libellum, ita friuola rõ, adeo ꝙ ſine alia diſcuſſione ſilentiũ imponit, ſm Ber. Sed quęro, quare rõ iſta erat friuola? rñd. quia erat ꝺ ius. Nam non põt quis eſſe monachus ſimul in diuerſis mõaſterijs, nec monachus in vno mõaſterio, & abbas in alio, nec eſſe in duobus collegijs regularib⁹. Opp. iſti abbates erant in poſſeſſione, ergo debuerũt uocari. rñ. impoſſibilis poſſeſſio non eſt poſſeſſio. Opp. qa põt induci per conſuetudinem, vt vocetur aliquis de extra collegium. Sol. imo non põt
3 regularis eligi nomine ſuo extra monaſterium, No. ꝙ qui petit aliquem actum caſſari, ille dẽt ad interrogationẽ partis, vel ad iuſſum iudicis exprimere cãm, cur debeat caſſari, & ſi nullam, vel friuolam exprimit, ſtatim imponitur ei perpetuũ ſilẽtiũ, qđ hẽt vim diffinitiuæ, nec eſt opus, ꝙ lis ꝓteſtet, vt ad hãc quaſi diffinitiuam veniatur, quia eſt articulus iuris, & đ iure, ar. ff. de auth. tut. defendẽte. Vlt. no. ꝙ egreſſo de monaſterio non poteſt reſeruari confraternitas.

SVMMARIVM.

1 *Electio, quæ non fit a maiori parte totius capituli, non tenet.*
2 *Honor non facit quem prælatum, ſed canonica electio.*
2 *Patronorum pars maior an ſufficiat ad præſentationem.*
4 *Poſſeſſio ſine traditione, quando acquiratur.*
5 *Eccleſiam quis dicatur pacifice poſſidere.*
6 *Præcipua, ſine quibus non valet electio, quæ ſint, remiſſiue.*

CAP. XLVIII.

1 ECcleſia veſtra. †Electio, q̃ non fit a maiori parte totius c. non tenet, etiam ſi fiat a maiori parte partium comparatione minorũ, & iſta eſt regula multum no. Vnde in electionibus clericorum nõ ſufficit maiorem partem duarũ partium ꝓſentire, niſi ſit maior pars omnium de capitulo. Sđ in electionibus laicorum gloſ. notauit contrariũ in l. nulli. ff. quod cuiuſq; vni. no. v. g. quindecim erãt electionarij, fuerũt omnes vocati. x. tñ venerunt, ſufficient ſex de iſtis x. quia q̃ non venerunt ſe ab eligẽdo fecerunt alienos. ſic intelligitur l. 2. C. de decu. ſm Accur. & ſi veniſſent 12. ſufficerent 7. quia ſufficit maior pars præſentiũ ſm ius ciuile. Pone, in collegio ſunt. xxix. eligunt A. quatuor B. ſeptem C. nouem certũ eſt, ꝙ iſti nouem faciunt maiorem numerum comparatiue, ſed non completiuè. Certe nulla iſtarum electionũ valet, & hoc
2 dicit iſtud capitulum, & facit ſ. e. cum in cũctis. †Ibi, deportationis ſolennitas, ſ. ad ſedem, puta quia in ſede poſuerũt eum cum magna ſolemnitate, quia honor non facit quem prẹlatum, ſed canonica electio cum cẹteris requiſitis. ff. de decu. l.
3 Herennius. † Sed quid in patronis, vtrum ſufficiat maior pars duarum partium? dicũt quidam ſic in patronis laicis, ſecus in clericis. vel dic valere, dummodo clerici habeant ius præſẽtãdi, vt ſinguli, nõ. vt collegium, vt hic, arg. ꝙ nõ valet. niſi oẽs ſint concordes, vt no. ff. de ſer. ruſt. præd. l. per fundũ. Sed ibi loquitur in iure, q̃d cohæret corpori rei cõis, in quo melior eſt prohibentis conditio, ut l. Sabinus. ff. commu. diu. dum tñ per talem prohibitionem naturalis vſus rei non impediatur, vt ff. de vſuf. l. arborib. §. nauis. Et no. ꝙ gl. ria dicit hic, primo ꝙ ubi nõ eſt principium, ibi non tenet quicquid ſequitur, &
4 ꝙ electio nõ põt hr̃e principium a poſſeſſione. †ſecũdo dicit,
a ꝙ poſſeſſio acquirit̃ ſine traditione, vt ſupra de ꝓſuet. c. ex literis, quod eſt uerum interueniente fict one legis, vel ſtatuti, vel cã poſſeſſionis mutata. & in alium traſlata per ꝺctum; vel alio modo a lege inuenta. C. de dona. l. quiſquis. ff. de pac. l. ab
5 emptione. ff. de acq. poſ. l. quod meno. ff. de ꝺh. emp. † Quæro, quis dicatur eccleſiam pacifice poſſidere? rñ q̃ poſſidet pacifice temporalia, & ſpiritualia, vel ſpũalia tñ, vel maiorem partem, vt no. j̃. eo. c. commiſſa, li. 6. in gl. quid ſit, & ar. ff. de ꝺhẽ.
6 emp. l. domum, quod eſt bene notandum. †Tertio, & vltimo dicit, ꝙ quędã ſunt principalia, & prẹcipua, ſine quib. electio non valet, ſ. inquiſitio votorum, publicatio, collatio, & incõti nenti facta electio, & ſcriptura. Vltimo pro intellectu huius c. vide j̃. eo. ſi cui eligendi. lib. 6. in tex. & gloſſis ſuis.

ADDITIO.

a Vide pulchram q. quam format Bald. in rubr. de cauſa poſſ. & propriet. Vinc. God. Adde ex quibus dicatur probari poſſeſſio vera, Goz. conſ. 99. num. 1. & nu. 13. Et poſſeſſio ciuilis eſt fortior quam naturalis. Goz. conſ. 95. nu. 6. & 7.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio expreſſa debet fieri per ſcripturam, ſaltem priuatam.*
2 *Feudũ militis an perdatur per monachatum, & an genus militare n. 3.*
4 *Monaſterio in repetenda dote viduæ, quæ monialis effecta eſt, an eadem, quæ mulieri priuilegia competant.*
5 *Monachus primogenitus, an ſuccedat in regno.*

CAP. XLIX.

CVm in magiſtrum. Non profeſſus regulam monachalẽ, ſeu regularẽ ordinẽ in abbatem aſſumpt⁹ dẽt remoueri, quia non dẽt in magiſtrum aſſumi, q̃ formam diſcipuli non aſſumpſit. ff. de ver. ſig. quib. præcipua. Eſt n. ꝓpoſterũ, & impoſſibile prius docere, q̃ doceri. Dicit Ariſ. ꝙ ꝓpriũ ſapiẽtis eſt docere, & alterius doctrinã nõ expectare, primo metaphiſicæ. Qui non eſt ꝓexperientiã rlæ probatus,
1 non dẽt eligi in abbatem. ſ. e. c. officij. In gl. profeſſio, no. ꝙ expreſſa profeſſio dẽt fieri ꝓ ſcripturã, idẽ no. j̃. e. nullus. li. 6. ĩtelligo publicã, vel priuatã ſcripturã manu propria, quę non requirit

BIU Cujas

quirit exquiſitas ſolennitates publicorum inſtrorū. v.g. ſi nō cōtinet diem, pōt ſuppleri, & probari dies p teſtes, ſi temporis qō vertitur, vt ff. de pig. l. cum tabernā. §. idem quæſit. iō aūt requirit ſcriptura ad perpetuā rei fidē, vt C. de teſt. l. iubemus. §. ne aūt, & ff. de pig. l. ꝯhitur, qa profeſſio monachorū, vel canonicorū regulariū eſt multū p̄iudicialis, qa mutat ſtatū, vt no. ff. de mino. l. ſi ex cā. §. Papinianus. In gloſ. ibi, qa diſpar.

2 dic vt j. c. tit. c. j. in cle. †Extra q̄ro, vtrū per monachatū pdatur feudū militis? Sol. dic vtī c. j. d̄ eo, q arma bellica depo. Et dic, ꝙ ſi regrit ſeruitiū militare, nō trāſit ad eccleſiam, ſi aūt eſt tale ſeruitiū, ꝙ poſſit decēter p eccleſiā p̄ſtari, dicit gl. ꝙ eccleſia hr̄et loco filij ſaltem inſtituti de re certa, d̄ qua q̄rit, vt no.

3 ff. de ver. ob. l. ſi ita quis. §. ea. l. vbi gl. ſing. eſt, dic vt p Doct. †Sd an p monachatū deſinat eſſe de gñe militari. dic ꝙ nō, qa iura ſanguinis sūt immutabilia, & qa iſtud accidēs nō eſt naturæ

4 ꝯriū, vt s. e. c. officij, & j. de p̄b. c. j. †Pone, vidua ingredit religionē, nūqd monaſteriū in dote eius repetēda habebit priuilegia, q̄ ſolum mulieri cōpetūt? vr̄ ꝙ non, vt ff. de ritu nup. l. nō ſolū. §. ſi puellæ. licet. n. monaſteriū habeat loco filij, hoc non ſufficit, quia requiritur, ꝙ ſit filius illius mr̄imonij. & ſic duo reqruntur, ꝙ ſit filius, & ꝙ ſit illius mr̄imonij, qd̄ de monaſterio dici non pōt, quia hæc concomitātia in monaſteriū

5 non cadit. vide quod no. ff. ſol. ma. l. ēt. † Sed nunquid monachus primogenitus ſuccedit in regno. vr̄ ꝙ ſic, qa, vt dixi, monachatus non tollit gratiam originis, ar. ff. de capi. dimi. l. tutelas. Item gratia poli non tollit beneficiū fori. l. Deo nobis. C. de epi. & cle. in ꝯriū vr̄, qa non pōt hr̄e proprium, & regimen non poteſt eſſe cōe, & ideo tanq̄ ſubducto de medio ſuccedit alius capax, & ſi nemo ſit, magnates regni eligent regē, & imperator, vel papa confirmabit, vt in c. venerabilem. ſup. eo. & c. grandi, de ſup. neg. præla. lib. 6. & in c. licet, de voto.

SUMMARIUM.

1 *Clauſula, non obſtante numero, non reſtringit gratiā, quin poſſit prouideri, vbi non eſt numerus.*
2 *Is, cui fit proteſtatio, niſi expreſſe contradicat, conſentire videtur.*
3 *Proteſtatio fit quandoque de animo, quandoque da actu.*
4 *Proteſtationem de animo fieri cōtingit ad tollendam iuris, vel hominis præſumptionem, aut dubitationē. Item ad reſtringendam duplicitatē, ad inducendam dilationem, ad præiudicij excluſionem.*
5 *Actum faciens, ex quo induci ſolet conteſtatio, quomodo ad eius excluſionem proteſtetur.*
6 *Proteſtatio etiam parte abſente facta, tollit præiudicium ex ſola lege cōſenſum præſumente prouenientis.*
7 *A proteſtatione propria receſſus nemini datur. An autem qui receſſit de nouo poſſit poteſtari. nu. 39.*
8 *Proteſtatio monachi, ꝙ intendit ſuorum bonorum vſum retinere, nō vitiat profeſſionem.*
9 *Vaſallus, vel emphyteuta alienans irrequiſito domino, reſeruato tamē eiuſdem conſenſu, an cadat a iure.*
10 *Proteſtatio de actu quando fiat.*
11 *Conſenſus vtriuſq; partis quando in proteſtatione requiratur, vel non.*
12 *Teſtator pōt facere, ne datio cohæredis extranei, vel ſubſtituti uulgaris, impediat exiſtētiā ſui hr̄is. Itē, ut legatū cōditionale trāſmittatur.* 13.
14 *In proteſtatione ea dūtaxat deducere poſſumus, quę noſtri ſunt arbitrij.*
15 *Clericus furē denūciās proteſtatus ſe nō ad ſanguinem, ſed duntaxat ad dāni emēdationē deferre, ſi fur laqueo ſuſpēdat, nō efficit irregularis.*
16 *Cōdēnari debet fur nedū de præsētibus, ſd debet facere caueri d̄ futuris.*
17 *Mādās p̄cuti, p̄hibens tñ occidi ſi mandatarius occidit teneī de occiſo.*
18 *Ratihabitio non nocet, quādo aliter eſt in facto, quam in ratihabitione.*
19 *Proteſtari, qui vult, quomodo ſe gerere debeat.*
20 *Præſumitur animus proteſtātis durare, donec fiat actus naturaliter, vel præcise contrarius proteſtationi.*
21 *Contrarium duplex, naturæ alterum, alterum præſumptionis.*
22 *Proteſtari quandoque eſt neceſſarium, & nu.* 35.
23 *Concordari quomodo poſſint inuicem, l. nomen. C. quæ res pign. & l. fin. C. de tranſac.*
24 *Proteſtationes aliquæ inductæ ſunt ad obuiandum, quædam ad releuandum, ſeu reſeruandum.*
25 *Clauſula, non ſe aſtringes in libello quando releuet, aut vitiet.*
26 *Qualitas, niſi de libello ſeu articulis detrahatur, vna cum ſubiecto probanda eſt.*
27 *Libellus in actione noxali procedit ſine aliqua adiectione.*
28 *Proteſtatio ad præſumptionem excludendam qualiter fieri debeat.*
29 *Proteſtatio aliquando valet ad excludendum vitium duplicitatis.*
30 *Proteſtatio cum iure offerendi quomodo procedat.*
31 *Proteſtans an poſſit renunciare proteſtationi.*
32 *Procuratorio nomine qui proteſtatur, debet oſtendere mandatum, ſi abeo exigatur.*
33 *Proteſtatio q̄n eſt directo cōtraria facto, quod ſubſequit, prualet factū.*
34 *Proteſtatio occulta non prodeſt.*
36 *Iudex an proteſtando poſſit ſibi reſeruare condemnationem, vel taxationem expenſarum.*
37 *Libellus iſte, peto, ꝙ proteſtatio mea firma maneat, an procedat.*
38 *Scriptura an requiratur in proteſtatione, remiſſiue.*
40 *Proteſtatio facta procuratori abſentis an valeat.*
41 *Cauponis proteſtatio, ꝙ recipit hoſpitem in fide, & protectione quo ad perſonam, non quo ad res, an valeat.*
42 *Fundans petitionem ſuam ex conſuetudine debet probare non nudam poſſeſſionem, ſed eius præſcriptionem.*
43 *Poſſeſſio clericorum debet eſſe priuilegiata, vel præſcripta.*
44 *Prædiū eccleſiæ ꝙ ſeruiat p̄dio layci, nō eſt cōtra eccleſiaſticā libertatē*
45 *Conſuetudo eſt quædam forma, & indicium uoluntatis.*

CAP. L.

Cumana. Electio facta a minori parte totius capituli, vel in qua eſt omiſſa collatio, nō valet. Et diuidit in duas partes. Prima pars narrat factum electionum. Secūda illud irritat, rō nem ponit, & electores punit. ſd̄a ibi, cū decem & octo. Caſus talis fuit. Cumana eccleſia viduata, die ad cele. electionem ſtatuta tres abbates, qui vocem habebāt cum canonicis, cęperūt de electione tractare, ſuperuenerunt capellani, & clerici ciuitatis prætendentes ſe debere intereſſe, & hr̄e voces, qui fuerūt admiſſi ſub hac proteſtatione, vc3, ſi de iure, vel de ꝓſuetudine deberent intereſſe, alioquin vox ipſorum nō valeret, tādē ad electionem, fuit proceſſum in diſcordia, quia quidam elegerunt archipresbyterum, quidā archidiaconum. Papa conſiderauit, ꝙ quia clerici, & capellani non p̄bauerunt de iure, vel de priuilegio, eorum voces nō patrocinātur. quib. vocib. nō patrocinantib. neutra electio peruenit ad maiorē partem, dicit aliquis, imo probauerūt ſe interfuiſſe in duab. electionibus præcedētibus, & ꝙ dederūt ſcrutatores: Papa dicit, ꝙ hæc probatio eſt imperfecta, quia per hoc nō ꝓſtat eos elegiſſe. Itē non ꝓcludit de iure, quia non p̄bauerūt de priuilegio, vel ꝓſuetudine præſcripta. Conſiderauit ēt papa, ꝙ fuit omiſſa collatio in cōi poſt publicationē ſcrutinij, & ſic fuit proceſſum ad electionē ꝯ formā conſilij, & hac ēt rōne dictas electiones decernit inanes, & priuat electores hac vice eligēdi ptāte. Ibi, die, no. ꝙ capitulum dēt ante oīa ſtatuere diē ad electionē celebrandam. Ibi, p̄ntes, concordat. C. de dec. l. nominationum forma, li. 10. & C. de ſacroſ. eccl. auth. hoc ius porrectū. Ibi, hr̄e noſcuntur, quia nō negabatur, & erat notorium. Ibi, capellani. i. curati. Ibi, clerici. ſ. non curati. Ibi, dicētes, & verum dicebant, quia erant in poſſeſſione, tñ iſta eorū poſſeſſio fuit interrupta per poteſtationem ꝯriam, in quę interuenit ꝓſenſus, qa momentanea poſſeſſio de facili interrūpitur, p̄ſertim qñ non eſt fūdata in iure cōi. Incorporalia hñt p̄ſcribi vt immobilia, vt no. in c. hoc conſultiſſimo, de reb. eccl. nōn alie. in gl. nā iura, lib. 6. Ibi non deberent, in hoc ſtat uirtus proteſtationis, qa non ſolum fuit ꝓditionalis, ſed abnegatiua, ſeu denegatiua.

1 †Clauſula, non obſtāte numero, reſtringit grām, quin poſſit prouideri, vbi non eſt numerus, vt plene no. in c. fi. in glo. magna, de conceſ. præb. lib. 6. cl̄a non apponit ad reſtringendū, ſed vt addat. ſ. robur. illa gl. eſt multū no. mala electio, ſiue ſpecificatio cōſumit lr̄as gñales ad obtinenda beneficia, niſi fiat cum proteſtatione, vt no. in c. 2. in gl fi. de reſc. lib. 6. qd̄ tenemenți, non oīs inſtitutus in eccleſia cathedrali eſt canonicus, qa manſionarij ſunt inſtituti, tñ nō ſunt canonici, vt no. c. ſtatutum, in prin. ſuper verbo, canonicis, de reſcr. li. 6. vbi eſt bona gl. Hic in p̄teſtatione requiritur ꝓſenſus vtriuſq; partis, in delegatione non requiritur, vt no. in c. iudex ad appellandū, de offi. dele. li. 6. Vel eſt rō, qa hoc hēt delegatus a lege, vt ibi no. Sed qūo apparet, ꝙ hic clerici, & capellani ꝓſēſerint p̄teſtationi canonicorū? rñ. tacitè reb. ipſis & factis. ff. de legi. l. de quib. C. de inſti. & ſub. l. deprehendenda. Itē clerici, & capellani dicebāt ſe dr̄e intereſſe, canonici negabāt, de hac ꝓtroueꝛſia remanſerunt in ꝓcordia hoc mō, ꝙ admitterent cū p̄teſta

2 tione ſm Ber. †Cum. n. aliquis tibi proteſtat, nō ſtes tacitus, qa ꝓſentire videris. ff. de no. ope. nū. l. p̄tor. §. adijcitur, ī gl. partim expreſſe, q̄ glo. no. De materia proteſtationū not. Io. Mo. & Io. An. de reg. iur. c. in gñali, li. 6. & Bar. in l. non ſolū. §. morte. ff. de no. ope. nun. vbi latè, & ſolēniter tractat hāc materiā.

3 Fit aūt proteſtatio q̄nq; de aīo, q̄nq; de actu. v. g. qñ aliq̄d pōt fieri duplici ꝓſideratiōe ſiue reſpū, qua mēte fiat, ꝓſiderari ꝓuenit, vt ff. ad expil. l. pen. Et ſi pōt fieri d̄ iure, nō intelligit fie

4 ri ꝯ ius, vt ff. p̄ ſocio. l. merito. †Iſtud genꝰ p̄teſtationis de aīo q̄nq; fit ad tollendū aīum, qui de iure p̄ſumeret, vt ff. de acq. hære. l. qui in alie. §. Celſus. Interdum fit cā tollendæ præſumptionis hoīs, vt v. g. qñ actus eſt indifferēs, tñ magis credit declinare ad alterā partē ſm opi. diſcretorū virorū, & ſm mām ſic diſpoſitā, ut ff. de relig. l. & ſi qs. §. pleriq; Q̄nq; fit cā dubitationis tollēdæ, & hæc eſt utilis, ſd̄ nō neceſſaria. ff. mandati. l. q̄ mutuā. Q̄nq; fit cā reſtrīgēdę duplicitatis, vt cū teſtōr dixerit, ſi cui bis legauero, ſemel d̄beri volo, vt ff. d̄ le. j. ſi ita ſcriptum. Q̄nq; cā dilationis inducēdæ, vt ſi teſtator dictt, q̄ legata pure legaui, tali die deberi volo. ff. de le. j. l. talis ſcript. Q̄nq; fit ad p̄iudiciū excludendū. nā melius eſt acceptare præbendā cū proteſtatione,

BIU Cujas

5 testatione, q̃ sine, vt no. in c. 2. in fi. de rescr. li. 6. † Itē si quis facit actum, per quem consueuit induci litis contestatio, & ipse vult ꝙ exceptiones declinatoriæ sint sibi saluæ, pōt protestari se non rn̄dere libello aīo litē ꝯtestadi, tn̄ quia iudiciū reddit ī inuitum, tā aduersarius, q̃ iudex pōt ꝯ̃dicere, & tūc ꝑtestatio nihil operatur tanq̃ repulsa, maxime si sit iuratū de calumnia pp seruandum rigorem iuramenti, vt dixi. C. de li. contest. l. j. Item si reus rn̄det libello negando ius, vel factum iudice sedēte pro tribunali, & aduersario pn̄te, pōt ꝑtestari se rn̄dere, saluis exceptionib. dilatoriis, & declinatorijs, dummō actor cōsentiat huic protestationi, & vr̄ ꝯsentire, ex quo fit apud acta, si non ꝯ̃dicit, vt l. si fideiussor. in prin. ff. qui satis. cog. & l. cum oñdimus. §. fi. ff. de fideiuss. tu. Ex quo. n. proceditur in facto litis ꝯtestandę per aliquod additum, silentio inducit ꝯsēsus. ar. ff. ad Mac. l. si filius, & qđ no. ī l. quo. n. circa prī. ff. rem ra. hab.
6 Item no. ꝙ qn̄ alicui præiudicat solo facto legis præsumentis ꝯsensum, talis p̄sumptio tollit, ēt si altera parte absente quis ꝑtestetur, vt ff. de decu. l. honores, §. fi. quę lex ē ad hoc singularis ualde ſm Bar. & istā l. alle. Inn. ī. co. c. cū in Genesi. Itē no.
a ꝙ interdum ꝑtestatio [a] tua aperit viā aduersario tuo. ff. de mi-
7 no. l. Aemylius. † Item no. ꝙ a ꝑtestatione sua nemo pōt rece-
8 dere. C. de annonis & trib. l. fi. lib. 10. † Itē no. ꝙ si monachus in profitendo protestaretur, ꝙ intēdit retinere vsū suorū bonorum, non uitiatur professio, quia nō est ꝯ̃ substātiā monachatus, ꝙ non habeat ꝑprium, sed solum ex ꝯstitutione ecclesiæ. hoc elegāter no. Arch. 22. dist. c. solet Itē dicit gl. ꝙ protestatio de aīo ꝑcedit in hoc casu, duo possidēt, vnus naturaliter, alter ciuiliter, & ponamꝰ, ꝙ nāl'r possidēs ciuiliter possidentē expellat de fundo cū ꝑtestatione, ꝙ nō intēdit eū expellere de sua ciuili, sed de naturali vsu. Nam iure possessorio ē licitū possessione durāte ius sibi dicere sua auth. qa defensio ē, vt C. qđ
9 cū eo. l. si seruus. hoc no. gl. ff. vti possidetis. l. si duo, in prī. † Et
b p̄dicta faciūt ad qōnē: vasallꝰ, vel emphyteuta nō p̄t alieāre. [b] i. vendere, & tradere dn̄o incōsulto, & si hoc facit, cadit đ iure suo. nā potest hoc periculū euadere ꝑtestando, & reseruādo cōsensū dn̄i, qa non intelligit dn̄m cōtēnere, q eius cōsensum reseruat, aliter non facturus, ego dico, ꝙ si in facti executione, i. possessionis traditione fit durior cōditio dn̄i, qa forte vendit potētiori, vel inimico dn̄i, ꝙ hæc ꝑtestatio tāq̃ fraudulenta, vel simulata nō valet, qa nō ex bona fide res geritur, vt no. ff. de ver. ob. l. si ita quis. §. ea. l. sed si nō esset ꝑcessum ad actū facti, sed stat in finibus verbi, puta vēditionis, & actus p̄ca
10 rij, tūc ꝑtestatio esset ualida, & secura. † Seqtur aliud mēbrū. s. qn̄ protestatio fit de actu, & de ista potestatione patet exemplū in nostro c. & de const. c. cum M. Ferrar. & ff. lo. l. cū in plures. §. locator horrei. Ista si quidē protestatio incipit a verbo, et terminatur in facto. Et si quidem factum subsequit ex interuallo, nihil operatur protestatio, vt d. §. locator horrei. Si vero incontinenti, tunc aut actus, qui sequitur, est ꝯ̃rius & incōpatibilis cum protestatione, & abolita est protestatio. non enim valet, si quis dicat per verba præsentis temporis, protestor ꝙ id, qđ facio, nō facio, quia implicat ꝯ̃dictionem, vt d. c. cū M. Ferra. aut protestatio non est omnino incompatibilis cū facto, sed est quædā eius modificatio, & tunc valet protestatio. vt hic, qđ est sic intelligēdū, si in tali ꝑtestatione nō reqritur cōsensus aduersarij. si. n. reqritur, tūc sine eius cōsensu tacito
11 vel expresso nihil operat, & hic no. p Ber. † Et si q̃ras, qn̄ in protestatione reqritur vtriusque partis consensus, & qn̄ non, rn̄. qn̄ protestatio redditur in inuitum, & qn̄ creditor protestatur debitori ꝙ soluat, vel dn̄s protestatur non dn̄o ne emat, certū est, ꝙ non requirit cōsensus aduersarij, ut ff. de ver. ob. l. īter stipulantē §. j. & ff. de vsu. l. mora, nec valeret protestatio debitoris. in ꝯ̃riū, qa protestatio creditoris est actiua, & protestatio debitoris est passiua, & quia debitor non hēt ius protestandi, cū vinculo obligationis sit astrictus, arg. ff. de arb. l. ne in potestate. sic igit mora redditur in inuitū. ff. de ver. ob. l. cōtinuus. §. cū quis, nisi debitor excuset p̄textu legitimę ignorātiæ, vt ff. si cer. pe. l. qđ te, vt qn̄ nō ex ꝑprio, ꝯ̃ctu sed ex alieno tenetur vt ff. de reg. iu. l. q in alterius. nā in proprio ꝯ̃ctu, nō est tolerabilis obliuio, vt C. de ꝯ̃hē. & cōmit. stip. l. magnā. Quædā ē protestatio, in qua nō reqrit ꝯsēsus alterius ꝑtis, vt qn̄ tēdit ad ius alterius extenuādū, vel īpediendū, ut hic, qa nō dēt fieri iniqua ꝯditio vnius, p alterū, vt ff. de iur. & fac. igno. l. iniqssimū. Ex his apparet, vtrū valeat protestatio ꝯ̃ dicta necne. Itē p talē doctrinā, qa quædā sunt, q̃ hn̄t esse, vel non esse, suspendūtur interim de volūtate ꝑtestātis tm̄, ut auditio, vel repudiatio hęreditatis, vl' deliberatio, tacita donatio, & similia, & in istis nō est aliud opus q̃ lex, & nā rei reqrat. ff. de reli. l. si qs. §. pleriq;. ff. ad Treb. l. quia poterat. ff. de ne. ge. l. Nesēnius, & ff. ad Mac. l. si filius. & de istis notarius pōt ēe rogatus a protestāte, & dēt cōficere instrum altero ꝯ̃dicēte, vt no. in Auth. de Tab. §. nos autem, vbi est gl. sing. Item quędam sunt in potentia casuali tanq̃ in materia prima, p q̃ actus, potest reduci in materiatū, ꝙ pōt appellari materia scd̄a, & in istis valet declaratio voluntatis. ergo ꝑtestō valet tanq̃ q̃dā specificatio. ff. de ꝯdi. ob cā. l. 1. §. si parēdi, & no. ff. de hære. insti. l. iā dubitari. Dic, ꝙ ea, quę nō sunt arbitrij nr̄i, p ꝑtestationē efficere non possumus. Sed vbi electionē hēmus, ibi & ius ꝑtestādi & efficiēdi hēmus, ar.
12 ff. de re. co. l. magis puto. §. si æs, & §. p̄tor. † Puto, ꝙ testator possit facere, ne datio cohæredis extranei, vel substituti vulgaris impediat existētiā sui hr̄dis, licet nō possit facere, vt hęres non
13 hēat ius deliberādi. † Itē posset facere vt legatū ꝯditionale trāsmittar, & eꝯ̃, ꝙ tacita ꝯditio impediat trāsmissionē. ff. de ꝯdi.
14 & demō. l. ī ꝯditionibus primū locū, vbi tex. sin. † Et ꝯclusiue q̃ sunt arbitrij nr̄i, possumus in ꝑtestatione deducere, & eꝯ̃ q̃cunq; nō sunt arbitrij nr̄i, nō possumus, ar. ff. fami. erc. l. si filiā, in prin. Nā nō possumus facere, ne legū p̄cepta habeāt locū in ꝯ̃ctibus nostris, & vltimis volūtatibus, ff. de leg. j. l. nemo
15 pōt. Si clericus denūciat furē, qui furtū sibi fecit, p̄missa protestatione ꝙ nō intēdit ad pęnam sanguinis, ꝯ̃ eū procedi, nec eū puniri pęna sanguinis, sed ꝙ emēdetur sibi furtū, siue dānū & ꝙ ꝑuideat, ne vlterius fur talia p̄sumat, & iudex ex mero officio condēnet ad furcā, non efficit irregularis, vt ī c. p̄latis, de hom. li. 6. No. ꝙ ex officio iudex pōt punire criminalīter, licet sit actū ciuiliter ad emendā, vt patet ibi in ver. iustitia
16 mediāte. † Item ꝙ nedū fur debet cōdemnari de præsentibus sed dēt facere caueri de futuris. Itē ꝙ protestatio non concludit iudici, qn suū offm̄ possit exercere in his q̃ sunt imperij.
17 † sed decretal s, is q, e. ti. dicit, ꝙ si qs mādauerit [c] aliquē percu-
c ti, sed inhibuit occidi, & mādatarius occidit excedendo fines mādati, tenet mādās, q mādādo in culpa fuit, & hoc euenire posse debuit cogitare. Et sic no. ꝙ si factū trāsgredit mādatū, qa mādās dedit cām, operā, & occasionē rei illicitæ, & hēt in se principiū doli, tenet mādās, hoc tn̄ casu nō teneret ex ratihabitione, si diceret ratū habeo, ꝙ ꝑcussisti, n̄ ꝙ occidisti. imo
18 de homicidio doleo, † qa qn̄ al'r est in facto, q̃ in ratihabitione
19 nō nocet ratihabitio, ut no. C. de rei vē. l. si mater. † Dicit Bar. ꝙ ille q vult protestari, dēt sic protestari, vt sibi credat, ut ipse no. ff. de reg. iu. l. q in alterius. Et primo dēt legere instr̄m certificatoriū, & deinde ꝑtestari, & ita dēt practicari, vt l. nomē. q̃ res pig. obl. pos. ſm Bar. vel stari p illū aduersariū, quo minus certificet, qa latitās hr̄ pro p̄sente, vt l. Fulcinius. ff. ex q. cau. in pos. ea. Itē in p̄iudicialibus nō iuuat ꝑtestatio, vt no. in c. gr̄æ,
20 de resc. in cle. & in c. vt q duas. de ele. li 6. † Itē p̄sumit aīus protestantis durare donec fiat actus naturaliter vel p̄cise ꝯ̃rius ꝑtestationi, ar. ff. de proba. l. cū tacitū. & facilius p̄sumit mutatio voluntatis, si sit ex interuallo, q̃ si fiat incontinēti, vt dicit
21 illa l. no. ff. dt cond. & de. l. nō ad ea. † Contraria aūt sunt dupliciter, aut qa simul stare non pn̄t, vt ff. pro suo. l. si ancillā C. de fur. l. j. aut pn̄t simul stare, sed non est verisimile, vt d. l. non ad ea, & super impossibili non valet protestatio, quia ius, uel natura, vel facti impossibilitas, vel boni mores eā respiciunt, ar. ff. de interro. act. l. ꝯfessionibus. ff. de annu. leg. l. Quintus Mu-
22 tius. §. fi. † Insuper scias, ꝙ qn̄que protestari est necessariū, vt C. quæ res pigno. obl. pos. l. nomen. qn̄que sufficit sola conscientia aduersarij, vt C. de transact. l. fi. quæ leges videntur ad
d inuicem ꝯ̃riari. Nā lex, nomē, dicit ꝙ si quis [d] hēt nomē debitoris hypothecarū, pōt nihilominus solui hypothecanti, nisi ꝑtestatio sit debitori, ne soluat ei, & certificatus de ipsa hypotheca, sed lex p̄allegata de transactio, dicit ꝙ sufficit sola scien-
23 tia. † Sed ꝯsidera, quia hypothecans remanet creditor directo & vtiliter, & ideo potest ei solui, nisi hypotheca transiuerit in quasi pignus, i. in quasi traditionem, quod fit p inhibitionē, uel æquipollens, ar. C. de preto. pig. l. j. & ff. de lege cōmi. l. fin. qa loqtur in fisco, cui nomē est tacite obligatū, & iō oportet, ex pte fisci fieri sequestrū p̄ceptū. sed lex vltima. ff. de transa. loqtur in eo, q cessit iura & retinuit directa, & trāstulit vtilia, & vtilis p̄fert directę, nisi ī trāslatione vtiliū interuenit error. ff. ad Tre. l. hr̄s cū debuerit. Nō ob. l. 3. C. de noua. qa ibi loqt in mādato exercitij facto mixto fauore mandantis & mādatarij, non in cessione translatiua vtilium actionum. & sic apud mandantem remanserūt directæ, & utiles etiam in exercitio; præter illos tres casus & vide. l. si partem. §. j. ff. quemadmodum seruit. amitta. & ff. de legat. primo. l. non quocunque.
24 §. qui Caium. † Amplius quædam sunt protestationes indu-

ctæ ad

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, an protestatio, saluo honore tuo, vel non animo iniuriandi, & salua reuerentia tua, tu mētiris, & similia tam in libello quam in exceptionib. excuset & releuet in actione iniuriarū. uide Bart. Soc. in cons. 118. visis. uer. ad ultimum respondetur. lib. 2.

b Vide. Ias. in l. fi. C. de iure emphy. & uide Fel. in c. quæ in ec. de consti.

c Vinc. God. Adde, ꝙ factum a seruitore, uel familiari, præsumitur factum de mandato domini, & quando non, Ruy. cons. 59. nu. 5. lib. 1. Tamen factum prælati non facit ecclesiam esse in mora. Ruy. cons. 25. nu. 2. lib. 5.

d Vide Ale. cons. 17. in 1. uol. Lud. Rom. cons. 136. Protestationes inductæ ad reseruandum quæ sine.

BIU Cujas

ctæ ad obuiãdum, vt denunciatio noui operis etiam per procuratorẽ facta acqrit dño ipſo iure, qa ex ꝓiacẽti materia in ꝑſona dñi deducit in actũ formæ, vt ff. de ꝓc. l. ꝓcuratorẽ nõ ſp. Quædã ſunt ꝓteſtationes inductæ ad releuãdũ, ſeu reſeruandũ, vt eſt illa, ſaluo & reſeruato. ff. fami. erciſ. itẽ Labeo. Et illa, ſaluo iure addẽdi, & diminuẽdi, q̃ ꝙſueuit apponi in libellis
26 quẽtionalibus, de re iudi. c. abbate, li. 6. & illa, nõ aſtringẽs ſe &c. quæ ꝙſueuit apponi in articulis, q̃ tñ ꝓteſtatio qñq; vitiat, vt in c. is, q ꝙ. de electio. lib. 6. Hec. n. proteſtatio ꝙſueuit fieri in copulatis vel qualificatis obiectibus. †Nã qualitates vna cum
27 ſubiecto regulariter ſunt ꝓbãdę, niſi detrahant̃ de libello, vel articulis & ẽt aliqñ poſſunt detrahi vſq; ad ſnĩam, qñ ſunt potius additiones, q̃ qualitates, vt notat. ff. de noxalib. l. ĩ delictis. §. ſi detracta. ff. de re iudicata. l. miles. §. x. †Porro natura noxalis actionis hęc eſt, ꝙ ꝓcedit libellus ſine adiectione aliqua, & per ſpecificationem ſubſequentem trahitur ad ſubſecuta, & ſi non probetur qualitas ſcientiæ, quę eſt extra rem, & nõ ingreditur formam delicti, ſed eſt quędam menſura exequẽdi. Vnde non probata hac adiectione, vel ſi eſſet probatum & renunciatum huic qualitati, non tñ abſolueret̃ reus a toto, ſed a tanto. & idem ſi eſſet probatum delictum, & non ſcĩa dñi, qa hęc qualitas, ſiue modus agẽdi apponit̃ ad agẽdũ, non ad perimendũ. de eo igit̃, ꝙ eſt probatũ, dẽt pronũciari ꝙdẽnatorie, quia libellus retrahitur ad probõnes, ſi põt eis adaptari, alias nõ, qa imputet ſibi ineptus libellator, vt no. in l. quidam. ff. de
28 in rem verſo. †Quędã eſt proteſtatio introducta ad interrũpẽdam pſcriptionẽ, quæ põt fieri ad domũ, qa fit ꝓꝑ abſentiã ad uerſarij. C. de anna. excep. l. vt ꝓfectius, & talis proteſtatio dẽt ꝑ ſcripturã intimari, vtĩ c. cũ. de elc. in clc. quę eſt proteſtatio hoc mõ, proteſtor me ꝓteſtari. i. denũciare nõ poſſe. ff. de no. ope. nunc. l. de pupillo. §. ſi qs ipſi ꝓtori, & interdũ ſuccedit loco appellationis. C. de his, qui ꝓꝑ metũ iudicis non appellaue runt. l. fi. Itẽ q ꝓteſtat̃, ꝙ nõ ꝙſentit in iudicẽ, tanq̃ verus contumax ñ vr̃ ꝙparuiſſẽ, vt hic elegãter no. Inn. niſi adijciat ver-
a bum, niſi in quantum debeo a de iure. †Aliqñ proteſtatio va-
29 let ad excludendum vitiũ duplicitatis. l. j. §. ꝙ aũt. ff. quorum leg. cum ſimi. Neceſſaria eſt proteſtatio, ſi quis vult ꝑ eam factũ aggrauare, & hęc dici poteſt ꝓteſtatio aggrauatoria. ff. de
30 adul. denunciaſſe. †Item alia eſt proteſtatio cum iure offerendi, quę reqrit pecuniã tũc paratã. hęc oblatio eſt liquida, licet ꝙſignatio nõ ſit facta ff. de reſcin. vẽ. l. ſi fund̃. C. de diſtr. pig. l. ſi reſiduũ. ff. de publi. l. fi. §. ſi quis profeſſus. Alia ꝓteſtatio eſt ꝑfunctoria, non realis, vel non eſt facta debito loco, & tꝑe, &
31 iſta non valet. ff. de ſol. l. ſi ſoluturus. †Quæro, an ꝓteſtãs poſſit renunciare proteſtationi. & dic ꝙ ſic, niſi contineat criminis vel ſtatus diffamationem. C. de inge. & manumiſ. l. diffamari, vel niſi ĩterſit aduerſarij rõne intereſſe, vel pęnę, ar. eorum, q̃
32 no. in c. ſi forte, de ele. li. 6. †Si quis ꝓteſtatur ꝓcuratorio noĩe, dẽt oſtendere mandatũ, ſi ab eo exigatur, aliter ſi aduerſarius tacet, ſibi imputet. ff. depoſiti. l. ſi quis ĩficiatus, & ſ. e. c. qa ꝓꝑ. Nam procurator non tenetur docere de mãdato poſt, q̃ eſt ꝓceſſum, vel cõcluſum in actu, niſi velit ad vlteriora ꝓcedere, vt no. in c. j. in gl. vbi enim, de ele. li. 6. & tũc expelleret ab actibus fiẽdis, nõ a factis, niſi ex officio iudicis, & ibi gl. ſing. Si qs ꝓteſtetur, neqs faciat, ꝙ de iure põt aliter facere, tñ aliter nocet, & ſi ꝙ fiat, tenetur faciens. ff. de leg. ꝑſtã. l. virilis. §. ſi adierit. & ibi ſing. no. Quędã poſſunt fieri ante proteſtationem & nõ poſtea. ff. de vſufrũ. leg. l. hæres. De materia proteſtationis no.
33 Arch. 22. diſtin. diaconi, & c. quod interrogaſti, & 28. diſt. diaconi, & in nouellis ꝑ Io. An. in c. cũ ex officij, de ꝑſcri. †vbi dicit, ꝙ qñ proteſtatio eſt directo ꝙria facto, quod ſubſequit̃, ꝑualet factum, & ſ. de conſt. c. cum M. Ferrarienſis, vbi dicit, ꝙ ſi factum recipit duplicem intellectũ, proteſtatio illud declarat, & de re iu. c. ſuborta. vbi dicit, ꝙ ideo fit proteſtatio, ne alicui fiat præiudicium circa ius ſuũ, & de elec. c. illa, vbi dicitur de proteſtatione publica, vel priuata. & de reſcri. c. in noſtra. vbi dicit, an valeat ꝓteſtatio illi, qui recipit ſm bñficiũ cũ proteſtatione, ꝙ nõ intendit renũciari liti q̃ habebat de primo be
34 neficio. & de poſtu. pręla. c. bonæ, el ſcđo, vbi dicit, †ꝙ ꝓteſtatio occulta nõ prodeſt. & de ele. c. in Geneſi. vbi dicit, ꝙ ſi in electione fiat ꝓteſtatio, ꝙ vox valeat, in quãtum dẽt valere intelligit hoc verbũ, valeret, de poſſeſſione, vel ꝓprietate, ſeu de iure. Secus ſi dixiſſet, ꝙ valeat vox eius, ſi de iure debeat intereſſe, quia intelligit̃ de iure perpetuo, non de iure momenti, ſi
35 cut eſt ius cauſatũ a momẽtanea poſſeſſione, vt de reſcrip. c. ex ꝑte decani. †vbi dicit, ꝙ ĩterdũ ꝓteſtatio ẽ neceſſaria. ſ. vbi patiẽtia noceret ſine ꝓteſtatione, an valeat ꝓteſtatio eius, q cognoſcit ſpõſam ꝓteſtãdo, ꝙ ꝑ hoc nõ ĩtẽdit mrimoniũ ꝙſummare maritali affectu. đ ſpõſ. c. veniẽs, el tertio, & c. tua. †An iu
36 dex proteſtando poſſit ſibi reſeruare condemnationem, vel taxationem expenſarum. dic vt no. C. de fruct. & lit. expen. l. terminato, per gl. & Cy. cõiter tñ dicitur, ꝙ condemnationẽ nõ põt ſibi reſeruare, quia functus eſt officio ſuo, ſed taxatio-
nẽ expenſarũ põt reſeruare ſibi, & ſuo ſucceſſori, qa taxatio eſt executio verbalis, & in executione iudici ordinario nunq̃ ꝑcluditur via donec executio ſit facta, & facta ꝓduret. ff. de arbi. l. inter Caſtellianũ. ff. ne vis fiat ei. l. ſi qs miſſum. Itẽ qa tenet ſnĩa incerta ſup̃ his, q̃ veniunt in conſequẽtia rei iudi. vt ſup̃
37 fructib⁹ & expẽ. ſm Inn. de reſt. ſpo. c. grauis. †An ꝓcedat iſte libellus. Peto, ꝙ ꝓteſtatio mea firma ꝑmaneat, dic vt no. ff. de
38 no. ope. nun. l. de pupillo. §. q opus. †An in ꝓteſtatione regratur ſcriptura, dic vt no. C. de neg. geſt. l. fi. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. meminiſſe. niſi proteſtatio ſuccedat loco libelli, vt
39 C. de non num. pec. auth. hãc querelã. An q receſſit a ꝓteſtatione, poſſit de nouo proteſtari. dic ꝙ nõ in eodẽ opere, ſđ in nouo ſic, ff. de no. ope. nun. l. ſi opus nouũ. An valeat proteſtatio facta coram vicinis, vel opificibus, e. ti. l. de pupillo. ff. ſi qs
40 forte, in gl. † An valeat proteſtatio facta procuratori abſentis. ff. de lib. agno. l. j. circa principiũ. an proteſtatio finiatur morte proteſtãtis, ſi dic ꝙ non trahit ſecũ executionẽ, ſecus, ſi traxit
41 ſecum ſuſpenſionẽ. ff. de no. oper. nũ. l. nõ ſolũ. §. morte. † An valeat proteſtatio cauponis, vel ſtabularij, cũ recipit hoſpites in fide, & protectione ſua in perſonis, ſed nõ in rebus. ff. nau. cau. ſtab. l. fi. §. item ſi prędixerit. hæc dicta de materia proteſtationis ad præſens ſufficiant. No. ꝙ non dr̃ electio niſi ex oĩbus ſuis patrib. ꝙſtet. No. ꝙ q allegat factũ, dẽt ꝓbare ordinem, & cõſummationem eius. nam voluiſſe, & nõ feciſſe, nec ius, nec
42 poſſeſſionem tribuit. †Item not. ꝙ qui fundat ſuam petitionẽ ex cõſuetudine, dẽt probare nõ nudam poſſeſſionẽ, ſed eius ꝑſcriptionẽ, quia nõ eſt ꝓpetua, & vera ꝙſuetudo, niſi ſit prę-ſcripta, vt patet ex diffinitione ꝙſuetudinis, & nõ prę-ſumitur conſuetudo, niſi ꝓbetur, qa cũ libertas capituli conſtet in eligendo, clerici, qui ꝙrium dicebant, prætendunt ſeruitutẽ eis deberi, quæ non ꝑſumit̃, niſi probetur, ut ff. de ope. no. nunc. l. ſi prius. Et licet in vtẽda poſſeſſione ſufficiat vnus actus, per quẽ poſſeſſio acqrit̃ (aliter nõ acciperet preſcriptio initiũ ſuũ. ſine poſſeſſione. n. preſcriptio non procedit) tñ in vtẽda præſcriptione probãda eſt præſcriptio radicata, & conſumata, vt
43 hic. †Præterea in iſto c. clerici, & capellani non poterãt poſſidere de iure cõi, & iõ poſſeſſio eorũ dẽt eſſe priuilegiata, vel ꝑſcripta, vt in c. j. de præſcr. li. 6. & ibi ꝑ Arch. & Hoſt. ĩ. de re iud. cũ olim. Sed opponit̃, nam ille, qui prętendit ſeruitutẽ, intentat id, qđ eſt ꝙius cõe, qa omnia prædia ſunt libera dñorũ ſuorũ, ergo hẽt probare de titulo. ſed eſt falſum. ff. ſi ſer. ven. l. ſi quis diuturno. ergo regula illius. c. de ꝑſcri. eſt falſa. rñ. ſi attẽdis genera omnia ſingulorũ, ꝑdia ſunt libera. ſed ſi ſingula generũ, de facili põt ſeruitutẽ debere, ꝑſertim ſi eſt modici ꝑiudicij. Itẽ eſt alia dria inter decimas, & ſeruitutẽ, qa ꝓcipere decimas in parochia alterius ẽ ꝙ diſpoſitionẽ canonũ. Sđ hr̃e ſeruitutẽ in ꝑdio alieno nõ eſt ꝙ iuris ꝙſtitutionẽ, ſđ ꝙ quãdã ꝑſũptionẽ, q̃ lędit ꝑ patiẽtiã dñi, vt l. 2. C. de ſer. & aqua. itẽ edictũ de decimis hẽt regulã prohibẽtẽ, ſđ edictũ de ſeruitutibus nõ habet regulã ꝓhibẽtẽ, imo hẽt aptitudinẽ permittẽtẽ, vt l. 1. in
44 ſi. ff. de aqua plu. arc. † Et no. ꝙ ꝑdia eccleſiaſtica bene põt debere ꝑdijs meis ſeruitutes oẽs, ſiue nominatas in iure. nec dr̃ hoc eſſe ꝙ libertatem eccleſię, quia libertas eccleſiæ cõſiſtit in his q̃ ꝓcipua, & excellentia ſunt eccleſiarum, non in his, quæ nõ ſunt attributa eccleſijs ex prærogatiua, ſiue priuilegio, ſđ de iure cõi procedũt pariter in eccleſijs, & alijs. aliud eſt ergo libertas ꝑdiorũ, & aliud libertas eccleſiaſtica, & adde. j. c. ꝓx.
45 †Conſuetudo eſt quędam forma. ff. de vſuf. le. l. damnas. §. 1. Item iudicium voluntatis. ff. de ali. leg. l. Mela. §. 1. & primo recurrit̃ ad eã, q̃ ad arbitriũ, ut no. ff. de an. le. l. ſi cui annuũ. Arbitriũ enim dat̃, vbi nõ põt lex ꝑ ſe ipſam determinare prę-ſc. ff. de ann. leg. l arbitriũ. aliqñ dr̃ coniectura. ff. de ver. ob. l. continuus, §. cum ita. ff. de cond. & demon. l. in conditionib.

A D D I T I O.

a Vide pulchrum conſi. Pe. de Anch. in conſi. ſuo 33. inci. per ſtatutum, & uide late Iaſ. May. in l. ait prætor. §. fi. de iureiu. & unum uerbum per Felyn. in rubr. de fo. compe.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum, quod laicus etiam Comes, & patronus eligat prælatum eccleſiæ, non valet.*
2 *Compromitti an poſſit in laicum de cauſa vſuraria.*
3 *Clerici an debeant ſe intromittere de iuriſdictionibus laicorum. (eorũ.*
4 *Parochiani laici nõ poſſũt eligere ſibi, & ꝑficere capellanos in capellis*

C A P. LI.

1 Acroſancta. †Non valet pactum, ꝙ laicus ẽt Comes, & patronus el gat prelatũ eccleſię. dubitatio iſtius capituli erat, qa iſte Comes habebat temporalem iuriſdictionem illius territorij, in quo erat monaſterium, & ipſum monaſterium fundauerant prædeceſſores ſui, & quia compoſitio fuit facta de concordia prælati, & capituli, & quia capitulum habebat nominare duos, & Comes vnum ex eis eligere. ſed iſta pactio non tenet, quia ius eligendi rectorem eccleſiaſticum nõ

cadit

BIU Cujas

a cadit in laicum,[a] & qa esset inducere ꝓsuetudinē restringēdi libertatē ecclesiæ,seu clericorū,seu capituli, & reputat esse ꝯ vtilitatē ecclesiæ,qcqd est ꝯ libertatē,& qa est ꝯ formā capitu li,qa ꝓp. Dic ergo ꝓcluſiue, ꝙ ius eligēdi ꝑlatum nō cadit in laicū,tn patroni monasterij dēt post electionē reqrj assensus, & ꝓsensus: si tn nō vult assentire,nō vitiat electio. Sed an puniat capitulū,ꝙ fecerit ꝯ libertatē ecclesiç. rndeo, ꝙ capitulū ꝓstat ex duobus,s.ex visibili,siue corporali,& īuisibili,ꝙ magis intellectu ꝓcipit, q̄ corporeis oculis cernatur. nam quod est materiale videmus,quod aūt intellectuale, non videmus, sed consideramus mente.& tn non est dubium,ꝙ capitulum potest puniri,vt s.e.quia propter,cum similibus. tn nō credo ꝙ hoc casu capitulū debeat puniri,quia præsumitur vim pati
2 per oppressionē Comitis.† Deinde quæro,vtrum de cā vsura
b ria possit compromitti in laicum?[b] glo.dicit ꝙ de cā spirituali laicus non pōt hre notionem, ergo non potest esse arbiter, sed certe causa,vsurarum non est spiritualis, vt no. 11. q.1.in summa.& cle.dispendiosam, de iud. Si ago ꝯ te dicēs,ꝙ solui tibi nomine vsurarū,aut tu negans te recepisse,& pōt cognoscere iudex secularis,aut tu dicis te licite recepisse, & tunc secus.nam primo casu vertitur qō calculi.ff.de infa.l.furti. §. fi. scdo casu ē qō iuris.Dic,ꝙ si est qō,an ꝯctus sit licitus,fori ecclesiastici est,& non secularis,& ideo secularis sicut non pōt esse iudex,ita nec arbiter,vt ff.de arbi.l.j.& C. de iudi.l. rē nō nouam.sed si est certū,ꝙ ꝯctus sit illicitus ita, ꝙ de hoc nō venit disputandum,sed solum de q̄titate vsurarum,vel an sit satisfactum an ne,tunc ista nō est qō vsurarum, sed calculi.Vn & iudex ꝙcularis,& arbiter pōt cognoscere,vt ff. d vsur.l.Caius.& dixi ī l.Titia.ff.sol.ma.nā articulus calculi examinat seorsū.Idē si dns repetit vsuras a ꝓcuratore perceptas.Nam procurator tenetur dno,non quia vsurarius,sed quia administra
3 tor,vt ff.de procura.l.q proprio,§. vt ī cæteris.† Ego dixi,ꝙ ecclesiasticus non intromittit se de iurisdictione ꝙculari. Sed ꝯ de iud.c.nouit.consideratione peccati nō pōt cognoscere iudex ꝙcularis.vnde necesse est,ꝙ cognoscat ecclesia,qa ecclesia hēt corrigere,ergo & examinare culpas.& in c.nouit,non cognoscit,quia feudum.Nam de quacunque re cognoscit rō ne peccati,ēt si non esset feudum,dum tn sit peccatum restōnis,& loquor de cognitione fori iudicialis, non pnitentialis. Ibi,melioribus.istud mulcebat aures,tn nihil ad rumbum,cū nihilominus arctaretur libertas ecclesiæ,ar.ff.de leg.2.l.cū pater.§.rogo,& ff.qui,& a quibus.l.si actio.ff.de condi. & dem.l. Titio centum.§.j.Item & prsentiç magnatum laicorum terrent votum eligentium,saltem ꝓp magnam reuerētiam,vt legitur &no.in l.j.§.quæ onerandę.ff.quarum re.ac. non datur. Item opprimere clericos,& ecclesias est ꝯ libertatem ecclesiæ similiter extenuare libertatem ipsorum.Ibi,nō cadit in laicū, quia nō est capax iurisdictionis,& interdicti, sicut nec eꝯ clerici debent se intromittere de iurisdictionibus laicorū, vt C. de test.l.consulta diualia,in fi.Ibi,assensum,no. ꝙ aliud est eligere,aliud assentire.facit.ff.de manu.vin.l.si pater,in fi.Itē no. consensum ex postfacto præstari ad bene esse, non ad substātiale esse.In glo.& ideo, no.ꝙ laicus non potest esse arbiter in
4 spiritualibꝰ.†In gl.sic patet,no.ꝙ parochiani laici nō possunt eligere sibi & præficere capellanos in capellis eorum, nec valet ꝯria ꝓsuetudo,licet Bononiēses faciāt ꝯrium sm Ber. tn si parochiani ædificant capellam pnt a principio talem legem imponere,vt ipsi possint eligere sm quosdam, vt hic per Io. An.quod dic,vt no.Arch.71.dis.hortamur.& est rō drię, qa res non sacra recipit seruitutem. sed postquam est Deo dedicata non recipit seruitutem hominis, vt ff. de ver.ob.inter stipulantem.§.sacram.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Adde quando laici possint statuere super vtili dominio ipsorum in bonis ecclesiasticis Ruy.cons.25.nu.53.li. 5. & quando possint disponere de utili dominio bonorum ecclesiæ ad eos spectante.Ruy.cons.109.nu.25.lib.3.
b Vide Pau.de Cast.cons.73.& uide scripta per Mod in l. Titia.ff.sol.mat.

SVMMARIVM.

1 *Eligere qui tenetur,cum consilio aliquorū,dēt in cōtractu electionis, illorum consilium requirere,& congruo tempore expectare responsum.*
2 *Transgressio eorum,quæ sunt de forma,uel præcepto,quid operetur, & quid omissio eorum,quæ de consilio.*
3 *Forma,& modus substantialis idem sunt.*
4 *Consilium requiri debet ante factum & cum congrua moderatione.*
5 *Dictio,de,a dictione,ex,qualiter differat.*
6 *Statutum si requirit præsentiam iudicis,an requiratur eius authoritas.*
7 *Authoritas desiderat expressionem uerborum.*
8 *Præsens corpore præsumitur intelligere.*
9 *Consilium vbi est de forma,debet requiri, & congruo tempore expectari,ut quod agitur,ualeat.*
10 *Statuto,quod sententia debeat ferri cum,uel,de consilio sapientis,an iudex teneatur sequi consilium.*

11 *Eligi an possit vnus de consultoribus.*
12 *Consilium non presumitur requisitum tempore debito.*
13 *Consultoribus potest statui terminus ad consulendum, quo elapso licrè potest procedi ad actum.*
14 *Consilium sanum qui non vult sequi,an sit puniendus.*
15 *Stipendiarijs si præcipiatur,quod debeant exire portas ante cōsumptionem cādele,ardentis,quid iuris,si ista candela extinguatur vento.*
16 *Consilium an debeat expectari,si certum sit ipsum infra terminum præstari non posse.*
17 *Dies conditioni potestatiuæ apposita,an expectari debeat.*
18 *Consilia si sint contraria,quod dicitur prævalere.*
19 *Consulere an quis teneatur.*

CAP. LII.

1 CVm in veteri.† Qui cū cōsilio aliquorū tenēt eligere, in ꝯctu electionis illorum ꝓsiliū requirere debet, & ꝓgruo
2 tpe expectare rnsum.† Quædā sunt de forma, vel mādato formali,& horū trāsgressio inducit nullitatē. Quędā sunt de p̄cepto,& horū transgressio inducit pænalitatē. Quædā sunt de simplici ꝓsilio,& ista omissa nō vitiant,nisi expresse hoc dicat.vbi est tradita forma, nō est recedendū ab ea,vo luntas aūt facit fomā,& ꝓditionē.ff.de ꝓd.& demon. l. in ꝓdi
3 tionibus.† Idē autē est forma,& modus substantialis.ff.de ver. ob.l.qui Romæ.§. Flauius. & beneplacitū principis formā facit,vt hic & de offi deleg.c.si ꝓp debilitate,ꝓ Inn.& tenor snīæ appellat forma.C.de sen.& interlo.l.cū corū. q̄ stricte.i. p̄cise debet seruari,vt ff.de cond. & demon.l.in his.Interdum dicitur quædam narratio, quæ tn non est de substantia. ff. de app. Seio.Casus decisus.papa mandauit capitulo,vt eligeret.j.mēsem cum consilio duorum abbatum,& fratris Guilielmi de ordine Prædicatorum,demum die statuta ad electionem celebrandam dederunt sex ex eis ptātem eligendi duraturam vsq; ad consumptionem vnius candelę ibi accensę. Isti commissarii elegerunt vnum ex consultoribus,requisito eorum consilio,tn dictus prædicator consilium non dedit,quia deliberare nequiuit ꝓp termini breuitatem. Item nec fuit consilium requisitum in tractatu electionis nec congruo tpe expectatum,
a papa mandat electionem[a] tanq̄ factam ꝯ formam sui mādati
4 irritam nunciari.† No. consilium requirendum ante factum incipiente tractatu,& non præcipiti festinatione, sed cum cō grua moderatione.sed dictio, ex, significat moderationem.
5 magister snīarum li.1.26. dis.in fi.ponit drīam inter dictionē, de,& dictionem,ex.Nam dictio, de, significat eandē substātiam ex processu.Quid si papa non dixit,cum ꝓsilio,sed cum pntia?rndeo, sufficit facere eis præsentibus & intelligētibus, vt ff.de arbi.l.diem.§. coram.Et tn hęc verba nō sunt sine mysterio,quia præsentia bonorum virorum hēt multum conferre, vt ff. de arb.l. sicut.nec tn sufficit præsentiam requirere in quolibet loco, quia nō per campos,vel plateas, vt in Auth.de
6 test.§.& qm̄,in gl.j.† Pone,statutum requirit præsentiam iudi
b cis,nunquid requiratur eius authoritas?[b] & vr ꝙ nō,vt C.qui admi.ad bono.poss.l. fi. Sed ibi loquitur in decreto.nam in donationib. insinuandis non requiritur decretum, tn regrit authoritas iudicis,vel mandatum,ꝙ donatio ponatur in actis per notarium deputatū ad hoc,vt no.in Auth.vt non fiant pignorationes,in rubrica.nam notarius in ꝓfectione actorum debet habere mandatum a iudice,nisi amplius statutum, vel consuetudo permittat,vt no.C.de testa.l.hac consultissima.§. pe.& C. de lib.cau.l. iubemus. & sic oportet, ꝙ iudex loquat
7 † quia authoritas desiderat expressionem verborum,vt no.ff.
8 de reg.iu.l.vbi non voce.† vbi non est intellectus,ibi nō est p̄sentia corporalis,tn ex corporali pntia præsumitur intelligentia,& de hoc per Bar.in l.j.ff.de aut.tut.& ff. de ver. signi.l.coram.No.ꝙ si via extraordinaria consilii non pōt seruari, quia consiliarii nolunt consulere, satis tunc est,ꝙ seruetur via ordinaria iuris cōis per ipsos, apud quos non est ius eligendi,& si aliqui consulunt, & aliqui non, sufficit maior & melior pars tam capituli,quam consiliariorum,quia non habent plus iuris consiliarii,q̄ ordinarii..i.electores, cum voces consolidant quasi cum iure accrescendi,facit.ff.de condi.& demon.l.mul
9 cta,in prin.† Item no.ꝙ vbi consilium est de forma, debet requri,& congruo spatio expectari,alias non valet, quod agitur.
10 † & facit ad statuta terrarum,q̄ dicunt,ꝙ diffinitiua snīa ferri debeat cum consilio,siue de consilio iurisperiti, vt si iste mo-
c dus non obseruetur,snīa sit nulla.[c] Sed nūquid est necesse ꝓ-

nunciare

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde ꝙ electio iudicis,si ad aliquē spectet,ea facta alter non potest se intromittere,etiam quod esset ordinarius,Ruy.cons.7.nu.7.li.4.
b Vide allega. per Bul.de Se.in repe.rub. C.qui admi.ad bo.poss.
c Vinc.God.Adde quando iudex debet iudicare secundum consilium sapientis, an teneatur iudicare quando consilium est iniustum.Soc.cons.24.col.2.litera a,lib.1.dicit quod non.

BIU Cujas

nunciare ſm formã conſilij? dixerũt antiqui q̃ ſic, ſi apponit dictio, de: ſed ſi apponit dictio, cũ, dẽt req̃ri, ſed nõ eſt neceſſe ſequi, quia dictio, cũ, nõ facit ꝓſiliarios eſſe electores, ſed inſirmatores: ſed dictio, de, dat eis poteſtatẽ, ar. ff. de coniun. cũ eman. li. l. j. §. nũc videamus. Et facit ad qõnem, ecce frater minor nõ põt eſſe executor teſtamenti, ſed ſi teſtator iubet eius ꝓſiliũ requiri, & ſequi, eſſet executor, & nõ poſſet. ſi autẽ ſolũ requiri, bene poteſt eſſe nudus cõſultor. de hoc p̃ Cy. in l. q̃dã decedens, in prin. ff. de adm. tut. in addi. ſuis. Ibi, vſque ad conſumptionẽ candelę. breuis terminus eſt iſte, & nõ arctat. tñ ſi ꝓſiliũ eſt req̃ſitũ in tracta tu p̃ſtitũ, breuitas termini nõ vitiat
11 vt ſtatim patet in litera inferiori, & eſt notabile. † Ibi, ſociorũ eius, no. vnum de conſultoribus eligi poſſe, facit ſupra eod. cũ in iure, & ſic poteſt conſulere in ꝓpria cauſa nõ ſolus, ſed cũ ſociis. & adde quod no. ſ. c. pxi. in glo. ſic. ſ. & facit. ff. de auth. tut. l. pupillus obligari. Ibi, ſi perſona eſſet idonea, ergo a ꝓrio ſenſu, ſi nõ eſſet idonea, conſilium non eſſet ſequendum, & eſt ar. q̃ iudex non excuſetur, qui ſequitur conſilium imperi torum, cũ non habeat neceſſe ſequi, vt no. Bart. in l. preſes. ff.
12 de re iud. † Ibi, Compertum non fuerit, no. non præſumi ꝓſilium requiſitum tpe competenti, niſi probetur, quia eſt ſolẽnitas facti extrinſeci, quod non preſumitur. ff. de publ. l. q̃cunque. §. fi. Item no. ordinem non preſumi. Ibi, arctarunt. no. q̃ non poteſt quis alium nimis arctare. ff. ad exhib. l. ſi optione.
13 † Item no. q̃ conſultoribus poteſt ſtatui terminus ad conſulẽdum. quo elapſo libere poteſt procedi ad actum. ff. de ap. l. ad principem. non obſt. ff. de exercitoria. l. j. §. ſi plures, quia ibi non erat conſiliarius, ſed collega habens partem officii, & iõ non poteſt vnus ſine altero, vt l. Titiũ & Meuium, in princi-
14 pio. ff. de admi. tut. † Quæro, nunquid ille, qui non vult ſequi ſanum conſilium ſit puniendus? rñdeo ſic, vt l. i. C. de cõduc. & procu. domus Auguſtę. l. j. li. xi. & adde quod no. j. de arbi. c. cum olim. Quæro, quid ſi papa non dixit, cum conſilio, ſed cum conſcientia? rñdeo, debet requiri. & ſi eſt mala conſcientia, dẽt formari ex officio, vt no. in c. i. de bap. in cle. & tribus modis cadit cõſcientia in homine, de offic. ordi. c. 2. in nouella. Quęro hic, nunquid conſilium ſit requirendũ in compromittendo? rñ. non, quia compromittere non eſt de electione tractare, ſed ante electionis principium ſm Innoc. & p̃ludia non ſunt pars rei, & eſt notabile. Sed nunquid poteſt ſapiens mutare conſilium? Rñ. non, poſt q̃ eſt functus officio ſuo, vt
15 in Auth. de colla. l. ꝓhibemus. in gl. quę incipit, argu. q̃ prę lati. † Pone, Preceptum eſt ſtipendiariis, q̃ debeant exire portas ante conſumptionem candelæ ardentis, modo iſta candela eſt extincta vento, rñdeo inſpicitur tp̃s, quo ſi non eſſet extincta, eſſet conſumpta, quia hęc conſideratio fuit in animo ſtatuentis & occaſio facti ad mentem trahenda eſt, arg. de fi-
16 deicom. libe. l. Thais. §. Splendophorus. † Sed nunquid eſt expectandum conſilium, ſi certum eſt intra terminum preſtari non poſſe? & vr̃ q̃ ſic, quia tempus eſt hic de forma. ad hoc facit c. commiſſa, de elec. lib. vi. In ꝓrium facit, quia q̃n dies apponitur facto, ſtatim q̃ non poteſt fieri, venit & cedit dies, vt ff. de ver. ob. l. hoc iure. So. quędam reſpiciunt expirationem cauſę finalis, & tunc ceſſante fine ceſſat dilatio. Quædam reſpiciunt expirationem officii, & tunc oportet expectare vltimum momentum termini, & adde quod no. Mod. ff. de ver. ob. l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo, & in c. vbi periculũ, de elec. lib. 6. & ff. ſi cer. pe. l. non omnis. §. j. ff. qui ſatiſ. cog. l. ſi deceſſerit. ff. ſi quis cau. l. ſi eum. §. homo ſiſti. ff. de fideic. lib. l. cum quaſi. §. eleganter. Ad q̃eſtionem ergo, qua q̃ritur, vtrum tp̃s adiectum ad conſulendum debeat expectari, ſi certum eſt conſuli non poſſe, puta quia cõſiliarii ſunt mortui, & videtur q̃ ſic, vt ff. de ver. ob. l. in illa ſtipulatione, ſi calẽdis. In ꝓriũ vr̃, quia conditio eſt cõſumpta cum termino acceſſorio, vt l. hoc iure. nam cum ſuſpenſio ſit ſublata de medio, libera & purificata remanet diſpoſitio, ar. ff. de ſta. ho. l. Aretuſa, & ff. ad Trebe. l. a filia. §. alumno. & ſublato principali tollũ
17 tur acceſſoria adhærentia. ff. de pecu. leg. l. tunc inutile. † Dixit Io. q̃ ſi dies eſt appoſita conditioni poteſtatiuæ, & pẽdet a debitore, eſt expectanda dies, quia duplex feruor debitoris cõ notatur. ſ. conditio & dies, ſecus, ſi conditio pendebat ex inſidijs fortunæ; quia tunc ꝓria fortuna dies & conditio abſorbetur, nam dies fuit appoſita ad deſignandũ euẽtũ ꝓditionis, & ideo ſtatim, q̃ venit dies, ceſſit dies. De conditione non poteſtatiua, ſed mixta, ſicut eſt illa, ſi domum non ædificauero arbitrio tuo, loquitur d. l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. Et eſt arg. quod ſi ſtatutum dat tres dies ad probandum, & reprobandum teſtes, & pars renunciat probationi, vel defenſionibus ſuis, quas præſumitur non habere, ex quo renunciat. C. de fide inſtr. l. ſi aduerſarius, q̃ ſtatim iudex poteſt pronun
18 ciare. non obſt. C. de dila. ſiue pars, quia hic non pendet dilatio, cuius non pendet effectus. Quid ſi ſint conſilia ꝓria? rñdeo, ſi eſt conſilium arctatiuum, prealet maior pars, ſi aũt numerus eſt par, iudex eliget, quod ſibi videbitur, ar. ff. ad Syl.
19 l. ſi qs in graui. §. ſi cũ oẽs. & l. duo iudices. ff. de re iud. † Et an teneat̃ qs ꝓſulere, no. in l. in ſacris. C. de præpoſitis ſacrorũ ſeriniorum, li. 12. & non tenetur conſultor, ſi iudex nõ inhæret ꝓſilio ſuo, niſi dicas q̃ imo tenẽt ad intereſſe partis, ſi dolo cõſuluit, ſicut falſus teſtis. C. ſi ex falſis inſtrumentis. l. 2.

SUMMARIUM.

1 *Electus a maiori parte capituli, ſi eſt idoneus, confirmatur, alioquin confirmatur electio minoris partis.*
2 *In actu nihil eſt, quod prius non fuerit in potentia.*
3 *Ordo rationis habetur pro ordine verborum.*
4 *Minor pars, antequam maior delinquat, nulliter eligit.*
5 *Minor pars, ſi ignoret delictum maioris partis, an præualeat.*
6 *Illiteratus omnino, eſt nullus in eccleſia Dei.*
7 *Eligentes illiteratum ſcienter, ipſo iure ſunt priuati.*

CAP. LIII.

1 COngregato. †Electus a maiori parte capituli, ſi eſt idoneus, cõfirmat, alias cõfirmatur electio minoris partis. quod hic dr̃ de cõfirmatione electionis factæ a minori numero, debet intelligi q̃n maior pars primo eligit indignum, ſecus eꝫ, quia tũc ius eligendi nondum reſediſſet in minori parte, nã maior pars non eſt priuata niſi electione ſecuta, vt j. c. ti. c. perpetuo, li. 6. Et ideo conſulo minori p̃ti, q̃ expectet, q̃ maior pars delinquat: alias neutra electio valeret, vt C. de hær.
2 act. l. vt debitum. † Vnde dicit philoſophus, nihil eſt in actu, q̃ prius non ſit in potentia. q̃nque tamen propter celeritatem actus oculus noſter non diſcernit prius, & poſterius: ſed ſolum percipitur intellectu, ff. de don. inter vi. & vxo. l. 3. §. ſciendum. † & ordo rationis habetur pro ordine verborũ. ff. de pec.
3 leg. l. quidam. ff. de hęre. inſt. l. talem, in prin. ff. de lib. & poſth. l. Titius. §. Lucius, & quod no. p̃ Inn. j. de præb. c. præterea requiſiſti. ſi vero poſteriora trahuntur ad priora, confirmantur illa, vt l. fi. ff. comm. prędio. alias non, vt l. j. §. ſi filius, ff. de leg. 3. ſimile no. in Auth. de teſti. §. ſi quis vero, in gl. ſed admittatur. ff. de aqua plu. arc. l. ſi nautem. & iſta eſt q̃ ordinis alias punctualis, alias ſpiritualis, in qua non debet fieri præpoſteratio. fa
4 cit quod no. ſ. eo. Cumana. † in glo. ſic ſupra. & iſta eſt veritas ſm Moder. & ſi dicatur, q̃ delictum ſuperueniens facit accreſcere voces, rñ. non accreuerunt tempore debito, qa priuatio vnius debet prędecedere habitum alterius, qui habet cãm & originem ex priuatione. cum igitur electio maioris partis nõ valuerit, debet minor pars iterato eligere, quod poterit ẽt ex eodem ſcrutinio & publicatione votorum, quia cum electores habeant ius ordinarium, merito nõ eſt conſumptum, ſi eligerent ex compromiſſo, quia compromiſſum effectum cõſiderat, vt l. quid tñ. ff. de arbi. & ad prædicta facit. ff. de iniuſto teſt. l. ſi ego, ff. de iureiu. l. qui per ſalutem. ff. de condi. & demon. l.
5 hæc conditio, la. j. † Sed nũquid minor pars prealeat, ſi ignorat dictum maioris partis? rñ. ſic, arg. ff. de iudi. l. 2. §. 1. vel dic ꝫ, ignorat ius, ex quo ſibi authoritas principaliter defertur, ar. ff. de cõd. & demon. l. multum intereſt. non ob. d. l. 2. quia loquitur in prorogatione, quæ nõ dat principalem iuriſdictionem, ſed quæ adiuuat. Inn. dicit, q̃ veritas eſt ſpectanda, & nõ
6 ſcientia, ar. ff. de cõd. ob cãm. l. ſi pecuniam. §. ſi ſeruum. † No. q̃ omnino illiteratus eſt nullus in eccleſia Dei, quia ait Auguſtinus, non eſt fugiendum ad ignorantię tenebras, & eccleſia Dei debet ſplendere, nõ ruere. † No. q̃ eligentes illiteratũ, a
7 a ſcienter, ſunt ipſo iure priuati, & quod alias facit ſnĩa, hoc facit hic legis p̃tãs. ff. de fidei. li. l. cum quaſi. §. ſi plures, & ibi no. No. hanc formam libelli, Peto electionem tuam infirmari, & meam confirmari, quia non ago ſimpliciter de non iure aduerſarij, vt ff. de rei ven. l. in ſpeciali, ſed ad coadiuuandum ius meum, argumento C. de temp. ap. l. per hanc.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q̃ illiterati ad nullum gradum claricatus aſcendere poſſunt, And. Barb. in tit. de præſt. Card. q. x. nu. 8, lib. x. Tract. fol. 257.

SUMMARIUM.

1 *Papa ſi diſpenſet, q̃ quis poſſit obtinere tertium beneficium cũ duobus, quæ poſſidet, an videatur diſpenſare ſuper illis duobus.*
2 *Obtinens beneficium ex diſpenſatione poteſt illud permutare.*
3 *Electores, tam per ſe, quam per eorum procuratorem poſſunt petere cõfirmationem electionis.*
4 *Tempus exprimi debet ad hoc, vt concludat obiectus.*
5 *Malæfidei poſſeſſor facit furtum fructuum.*
6 *Abſoluere, vel ligare non poteſt, qui non eſt prelatus.*
7 *Vſurarum cautio p̃ſtita putatiuo ſacerdoti an reddat vſurariũ teſtabilẽ.*
8 *Quæ interrogationes antiquitus in vſu fuerint, & quæ ex ſublatis ſubinde in iudicijs inductæ ſint.*
9 *Poſitiones quibus ex cauſis adinuentę.*
10 *Poſitio cuiuſmodi eſſe debeat, & quando ei reſpondendum ſit, uel non.*
11 *Ponens dẽt interrogari ſup veritate ſuę poſitionis, antequã aduerſarius.*
12 *Poſitioni iuris an ſit reſpondẽdum.*

13 *Poſitio*

BIU Cujas

13 *Positio quid sit, & positioni, q̃ ponentẽ non releuat, rñdendum non est.*
14 *Interrogationes debent fieri, sicut litis necessitas & processus causarum desiderat.*
15 *Interrogatio quæ non prodest, fieri non debet.*
16 *Rusticus testis si asserat, quod non est verisimile eum intellexisse, incidit in suspitionem subornationis.*
17 *Positionem qui negauit, an possit pœnitentia ductus eam confiteri.*
18 *Reus si dicit, nego narrata prout narrantur esse vera, an sit litis contest.*
19 *Li. contest. fit per responsionem relatiuam ad libellum conuentionalem iudici vel parti oblatum.*
20 *Litis contestatio, an sit de processu.*
21 *Litis contestatio ex responsione non inducitur, libello non oblato, vel nõ prosecuto.*
22 *Litis contestatio per confessionem fit, ubi non est animus super libello procedendi.*
23 *Confessio debitum quæ dilatio detur ad soluendum.*
24 *Præcipere debitori, vt soluat in tempore potest iudex in ipso contractu. Item & notarius matriculatus ex forma statutorum. et vocatur huiusmodi præceptum guarentigia.*
25 *Personatus quid sit.*
26 *Notificari debet iudici, quando aliquis cedit liti.*
27 *Statutum fundatum in ratione veteri, non trahitur ad diem rationis.*
28 *Confessus contra se, si quid prætẽdit, q̃ naturaliter nõ insit, probare dẽt.*
29 *Credi non debet ei, qui dicit, non credebam, cum debet credere.*
30 *Omnis, qui coram iudice confitetur, an confiteatur in iure.*
31 *Causa cognoscitur per effectum. Possessio per quæ cognoscatur.*
32 *Fatuitas nemini patrocinatur.*
33 *Indulgentia surreptitia non valet.*
34 *Ecclesias diuersas, an quis simul possit habere.*
35 *Principiũ efficax non hũs non conualescit ex amotione causæ impediẽtis.*
36 *Positionibus respondere tenetur prælatus, licet œconomus, uel syndicus litem contestatus sit.*
37 *Habere plura beneficia, an liceat.*
38 *Duplicitas in beneficijs ex tribus causis prohibetur.*
39 *Rõ cunctorũ moderatrix nõ sinit appetitum humanũ sine freno iustitiæ.*
40 *Exceptio ab oppositione qualiter differat.*
41 *Dispensatur de facili cum viris literatis super pluralitate beneficiorũ.*
42 *Fama probanda est per testes discretos & bonæ famæ.*
43 *Testimonia debent in meliorem partem interpretari. idest ad debiti executionem 69.*
44 *Receptus in ciuem his uerbis adiectis, dummodo soluat datia & collectas, si iste non soluit, an eius ciuilitas sit extincta.*
45 *Modus impletur per viam compulsionis. Conditio autem per modum exclusionis.*
46 *Articulus quid sit, & qualiter a positione differat.*
47 *Positioni quæ vitia, uel defectus obiici possint, vsque ad nu. 60.*
48 *Positioni negatiuæ, an sit respondendum.*
49 *Positio negatiua de iure nouissimo fieri potest.*
50 *Positio dẽ carentia, an debeat admitti.*
51 *Positionem quod debeo centum, cum re vera tantum quinquaginta debeam, an possim simpliciter negare.*
52 *Posito, quod promisisti decem, si respondes, promisi sub conditione, an qd confessus eris.*
54 *Instrumentum, in quo dicitur, confessus fuit habuisse, & habuit, an eo ipso q̃ constet non fuisse pecuniam numeratam, detegatur falsum.*
55 *Repsonsum si semel sit, an vlterius sit respondendum.*
56 *Dilatio ad deliberate respondendum, an sit danda ei, qui habet respondere de facto proprio.*
57 *Confessio facta, dato prius termino ad deliberandum, an possit reuocari.*
58 *Positioni duo capita separata, quorum alterum potest esse falsum, implicanti, an responderi debeat.*
59 *Positioni, quod testes sunt bonę famæ, an sit respondendum.*
60 *Positiones iniustas, uel superfluas repellere, iudicis ex officio est.*
61 *Iudex non tenetur admittere responsionem implicitam.*
62 *Respondens ad id, quod in iure consistit, an confiteatur factum.*
63 *Notorium quid sit.*
64 *Fama est pica rei gestæ, uel quæ pro gesta reputatur.*
65 *Qualitas quid sit.*
66 *Fama proprie loquendo non potest esse nisi bona.*
67 *Operum motiuum debet esse bonę famæ desiderium.*
68 *Crimen in quo perseuerantia reperitur, est vnum numero ueritate, illud autem in quo inest coniunctio, est vnum fictione.*
70 *Indulgentia, uel rescriptum est inualidum propter expressionem falsitatis, uel suppressionem veritatis.*
71 *Papa si mandat alicui, quod dispenset cum aliquo, talẽ mandatum est referendum ad ius.*
72 *Rescripta super beneficijs debent facere mentionem de omnibus beneficijs, & reditibus.*
73 *Innouatio priuilegiorum, non confirmat inualida.*
74 *Confessio procu. eligentium, an noceat electo.*
75 *Litis contest, non fit per exceptionem peremptoriam.*
76 *Electio per eos, qui ex commenda læduntur, ante quam commẽnda cassetur, facta non ualet.*
77 *Dictio, præter, quid importet.*
78 *Furandi animo, an quis fecerit, iudex inspecta personarum qualitate, et coniunctionis arbitrabitur.*
79 *Alienam rem inueniens, an debeat facere illam præconizari.*
80 *Ecclesia vacante, an proprie fiat furtum rerum ecclesiæ.*

CAP. LIIII.

DVdum eccleſia. el II. Habens plures dignitates, vel plura beneficia curata, vel bñficium curatũ, & personatũ sine dispensatione Papæ eligi non põt, & diuidit in 7. partes. Casus in terĩs est longus, sed iste est sensus sub epilogo. ℈ electũ fuit obiecta inhabilitas proueniens tã ex pluralitate bñficiorũ, q̃ pro retinẽdo plura beneficia curata, fecit ẽt quasi furtũ fructuũ, vel rapinam, & sic est criminosus. Itẽ quia erat deceptor aĩarũ, qa gerebat se pro curato, qui nõ erat cum beneficia essent incompatibilia, & inducebatur illa decretalis, de multa. ℈. de põb. sed ex aduerso excusabat pluralitas beneficiorum ꝑ dispensationem tunc factam per archiepm Rothomagensem, papa illã dispensationem hẽt pro nulla, & mandat, q̃ si electionis tpe esset pluralis absq; dispensatione papę, eius electio cassatur. Processum fuit in cã, tandẽ appellatum ad papam, papa inuenit, q̃ ille processus sup cassatione electi erãt facti li. non conte. licet esset responsum positionib. & iuratum de calumnia. ideo processum irritauit. Dein de petita fuit confirmatio papę, constitit de pluralitate, non obstante prætensa ignorantia curiæ, quia constabat ℈rium ꝑ effectum, & non ob. quædam prætensa indulgentia papæ, in qua continebatur, q̃ posset plura beneficia obtinere, qa illa indulgentia erat subreptitia, & quia intelligitur de licite obtinendis. Porro electus videns de interdictione papę cessit iuri, si quod ei competeret, ac liti. q̃ cessionem papa admisit, & est finita ℈trouersia, nec est opus ſnĩa, & hoc est valde no. No. q̃ est reperire furtum, & est reperire quasi furtum. Item furtum est triplex. s. improbũ, improbius, improbissimum, & hoc solum punitur pœna mortis, vt no. C. de in fa. l. si te expilasse, per
1 gl. & Cy. † Si papa dispensat, quod quis possit tertium beneficium obtinere cum duob. quæ possidet, an videatur dispensare super illis duob. si ea tenet sine iusto titulo? vĩ q̃ sic, vt ff. de re. du. l. is qui ducenta. §. 1. Contrarium est verũ, quia suppressit vitium, ar. ff. de leg. 2. l. omnia. §. cum ita, & est casus in isto c. Collectarius tractat hic materiam dispensationis super beneficijs. & est vna brocardica repetit o, sed qa prolixus esset tra-
2 ctatus, non prosequor. † sed vnum no. q̃ qui obtinet ex dispẽsatione, põt permutare, quia non refert, quo iure habeat, dũmodo plene habeat, & quia quod subrogat loco alterius, reputatur pro eodem, ff. de cond. & dem. l. si filiæ. §. 1. ff. de don. inter vi. & vxo. l. si donatæ. §. si sponsus. non ob. ff. de ver. sig. l. boues, §. hoc sermone, quia ibi secundæ nup. non subrogant loco primarum nuptiarum, hic aũt permutatum subrogat locõ primi beneficij, vt ff. de le. 2. l. idem seruandum, & quasi ℈tinuatiue gratia extenditur, vt ff. de mili. testa. l. quod dr. Conditionem tacitam facit aĩus rerum natura, & iuris dispositio. l. in conditionib. primum locum. ff. de condit. & dem. & natura ℈ctus. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem, & de dote præle. l.
3 pater. † In tex. ibi, Qui electionẽ celebrauerunt, no. q̃ electores tam per se, q̃ per eorũ procuratorẽ possunt petere ℈firmationem electionis, s. de consensu electi expresso, vel tacito. Tacite aũt consentit, si scit, & non ℈dicit, vt ff. de re iu. l. sæpe. Ibi,
4 archidiaconus, q̃ erat aduersarius decani electi. † Ibi, post gña-
a le ℈cilium, no. tps esse exprimendum ad hoc, vt concludat obiectus, ar. C. de pet. hær. l. post mortem. ff. de neg. gest. l. cum actum, ff. de ope. no. nun. l. non solum. §. sed probari. In ℈rium facit, q̃ no. in c. vlt. de resc. in cle. sed ibi obijciebatur defectus & culpa, hic non, & facit q̃ no. in c. abbate, de regu. iu. lib. 6. in gl. si donatio. vbi gl. dicit, q̃ in instrĩs debet apponi locus, quia potest esse, q̃ notarius põt conficere instrumentum in vno loco, & in alio non, forte propter statutum ciuitatis, quod dispo nit, q̃ notarius forensis non possit conficere instrumenta, q̃ statutum quoad controuersias illius loci est seruandum, quia officium tabellionis est quasi voluntariæ iurisdictionis, vt l. 1. C. de emanci. lib. Sed si essent aduenæ, qui non sortientur ibi forum, non noceret, nec prodesset statutum, arg. ff. de pigno. l. si debitor. Ibi, transgressionis &c. no. duo vitia contemptus & auaritiæ, est & tertium furti, siue rapinæ, & est quartum. s. deceptio animarum, vt ℈. patet. Ibi, rem contractauit, no. q̃ ecclesia dicitur contractari, cũ redigit ad intrusum, licet stricte loquendo non sit ℈ctatio de re immobili, vt l. 1. C. qñ & quib.
5 quarta pars debe. lib. x. † Ibi, furtum, no. q̃ malæ fidei possessor

facit

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, quando tempus currat etiam impedito, Ruy. consil. 27. nu. 8. lib. 4. Et licet reintegretur possessori impedito, vt pœnam euitet, tamen reintegratur stipulatori. ibid. nu. 9.

BIU Cujas

facit furtum fructuum.ff.de ꝓd.inde.l.ſi vrbana.ff.ſi cer.pet.l. ſi quis nec cauſam.§. fi.ff.de vſur.l.ſi quis vxori.§. cum creditorem, & ff.de fur.l.inſinuando,§.fi.Ibi, vel rapinã, ẽt ſine violentia committitur.ff.de fur.l. ſi quis ex domo,& vulgo appel
6 latur robaria. † In tex. ibi, aĩarum diſpendium.no.ꝙ ille,qui non eſt prælatus, non põt abſoluere,vel ligare,& facit ꝙ apoſtaticus dr̃ eſſe deceptor animarum,& de hoc non eſt dubiũ, tñ illi,qui creduntin eum,non ꝓfunduntur,quia excuſat publicus error,& bona fides ſm Ber.& Inn.ꝙ eſt no.ꝙ intellige quoad Deum, quia cor contritum,& humiliatum Deus non ſpernit,ſed quo ad forum iudiciorum inſpicitur veritas in ligando, & ſoluendo, vel quaſi poſſeſſio cum iuſto errore,vt l.
7 Barbarius.† & fuit qõ de facto, vtrum cautio vſurarum prę-ſtita putatiuo ſacerdoti reddat vſurarium teſtabilem, & dixi ꝙ ſic,quia nemini præiudicabitur & prodeſt vſurario ad pœnitentiam reducto. vel ſaltem quia per eum non ſtetit.facit ꝙ no.ff. de iureiu.eum qui.§.in popularib.ff.de condi.& dem.l. quamuis.Ibi,friuolam. no.ꝙ excuſatio friuola nihil prodeſt, & quia eſt articulus iuris,pronũciatur ſtatim ſm Inn. Ibi,electionis tꝑe,no.tꝑs electionis conſiderari circa profectus,ſimile dicimus in teſte, ꝙ dẽt inſpici tꝑs iuri tanquam fundamenti, & depoſitionis tanquam declarationis,vt no.in Authen.de
8 teſt. §.& qm̃. † Ibi,poſitiones.dum.n.poſitiones. non erant in vſu,ſed interrogatoriæ actiones, primitus fuerint inuẽtæ cauſa prę-parandi iudicij,quæ interrogatoriæ actiones impetrabãtur a pontificib.quorum authoritas tunc maxima erat ob rei publicæ regulationem, quia nihil dẽt eſſe ſine aliqua regula & ſolennitate,& iſte modus impetrandi & libellandi cã præparandæ futuræ litis receſſit ab aula, & ſucceſſerunt interrogationes,quæ fiunt ad litem præparandam,ſine libello,vt no. ff.de interro.act.in rub. & in l.1.Sunt & aliæ interrogationes, quæ fiunt ad litem conteſtandam ſuper libello principali & hæc fiunt tam in ciuili,q̃ in criminali,quia etiam in criminali eſt conteſtanda,ſi partes ſunt præſentes.ff.de pę.l.abſentem.
9 † Tandem ſuperuenit vſus poſitionum,quæ ſunt inuentæ ꝓpter neceſſitatem & vtilitatem expediendarum,vel abbreuiẽdarum litium, de ver.ſig.l.ſæpe,in cle.& in ſuffragium & releuationem probõnum, nam per confeſſiones releuat ponens ab onere probandi.Si aũt negetur,adhuc expedit petenti articulare,ſeu capitulare,quia forte aliqui teſtes ſciunt vnum capitulum de probandis,& alij aliud,qui ſub inuolucro & ſimplicitate verborum non poſſent apte diſtinguere ex mixtura
10 capitulorum impediti.l.precib.de impub. & aliis ſubſti. † Debet aũt poſitio eſſe pertinens,i.conferens cauſę directe per ſe, vel cum alio coniuncta,arg.ff.de fluminib.l.quominus,admiꝰniculãs neceſſario,vel præſumptiue,vt C.de prob.l.ſiue poſſidetis,ſimpliciter,vel ſm quid,vide Cy. ff. de interro.act.l.1.in additionib.& alias ea reiecta,illi non eſt reſpondendum.ff.de iureiu.l.ſi duo patroni.§.idem Iulianus. Item non tendens ad perplexitatem,eo.tit.l.qui iuraſſe. §. ſi pater. Item de ciuili cã,
a non de criminali.fallit in vſurario qui debet probationes aede re ꝯ ſe, ergo & rñdere, vt in cle.1.de vſur. Super ciuili ẽt incidit criminalis, quæ poteſt examinari ſeorſum à ſubſtãtia crĩs eſt rñdendum.C.ad l. Flauiam de plagiariis.l.præſes.Itẽ in cauſis eccleſiaſticis eſt reſpondendum,vt hic. Item ſi non fiat poſitio de delicto,ſeu de proceſſibus,vel infamia, eſt reſpondẽ-
11 dum,licet iudicium & præiudicium ſit criminale,† ſecundũ Inno.debet & ipſe ponens prius interrogari, an ſciat vel credat,quod ſua poſitio ſit vera, vt no. C. de confeſ.l.j.in fi.gl.in facto proprio debet reſpondere,per ſcio, i.per veritatis verbũ. l.Marcellus,rerum amotarum.l.res.ff.de cri.expil.hær. in alienis per credo,vel non credo,de reſti. ſpol. c.cum ad ſedem.& quod vbi negatur verbum,negatur aduerbium,ſed nõ econ-
12 uerſo. † Sane quædam ſunt poſitiones iuris.i.conſtitutionis, quibus ipſa lex reſpondet,iſtis non eſt rñdendum,quia nõ releuant,nec grauant.l.ornamentorum,& l.Titię,de au.& arg. leg.niſi eſſet lex conſuetudinaria,quia conſuetudo eſt facti in probando,iuris in diſponendo,& debet reſponderi,quia debet probari,& eſt facti, quia poteſt probari vtraque pars.i.pro & ꝯ.Ex conflictu probationum qõ facti oritur.ff.de au.& arg. leg.l.vxori legauit.ff.ex qui.cau.ma.l.deniq;.ff.de ſta.ho. idem
13 erit.† Eſt autem poſitio oratio, ſiue propoſitio aliquid eſſe,vel non eſſe enuncians. & eſt regula,ꝙ niſi ponenti patrocinet, non eſt reſpondendum.C.de non nu.pec.l.in ꝯctib. §. illo.& ideo actor debet ſuper contentis in libello, vel coadiuuantib. vel dependentibus facere poſitiones, non ſuper impertinentibus,vt quod rex eſt in Francia, vt ff.de exc.doli.l.2.§.circa fi. & in c.1.& 2.de confeſ.lib.6.& l.2.§.quod obſeruari. C.de iur.
14 calũ.& ibi plene dixi. † Interrogationes debent fieri,ſicut litis neceſſitas,& proceſſus cauſarũ deſiderat, vt ff.de noxa.l.quoties.§.prætor.C. de app. l. ampliorem.§.1.j.de fide inſtr.c.cum Io.Eremita.Qñ iudicium non poteſt aſr fundari, tunc ne fruſtra procedatur, ẽt de dolo quis interrogandus eſt. Sed nunquid de conſcientia quis interrogandus eſt?rñdeo,non,in foro contentioſo,vt in Auth.de ꝓhib.feudi.§.fi.coll.x.& tñ conſcientia coadiuuat libellum vſem,quia recipit incrementum,arg.C.de app.l.ampliorem,in fi.& de re iu.c.abbate ſane, lib.6. quia libellus generalis non eſt coarctandus a ſpecie loci vel tꝑs,licet ſecus in libello ſpãli, tñ illud c.alleg. non obtinet de iure ciuili per l.non põt videri.ff.de iu.ſed in foro canonico obtinet, licet ſit quædam ſuppletio iudicis, ſi viuam rõnẽ ponderas, quæ appellatur vrgens diſputatio, & alibi appellatur puncta rõnis,ſicut puncta enſis ferientis.Porro oẽs inter-
15 rogationes deſiderãt aut ſtatutum expreſſum in illo caſu aut æquitatem nãlem,quæ hr̃ pro lege,aut ęquitatem iudicialem, nulla enim interrogatio debet fieri, ſi non patrocinatur,quia iudicia conſiderant intereſſe vel id quod pro intereſſe hr̃,vt ff.de ſerui.l.quoties.& l.1.ff.de app.reci. Item non debent ſubtiles interrogationes fieri ruſticis & imperitis teſtib.quia cum non põt teſtes per alium reſpondere,cum in teſtificando non admittãt procurator,& ſi interrogatus fuerit,& dicat,neſcio, non eſt periurus.v.g. interrogatus, ſuper ſtipulatione, dicit ſe non interfuiſſe.quia ex quo non intellexit,verbum ſtipulatio
16 nis,non intelligere tenebatur, non interfuit,† & ſi dixit ſe intellexiſſe, quod non ſit veriſimile,debet ſubtiliter interrogari a iudice,quæ verba interuenerunt, & an fuerit inſtructus,ſimiliter ſi dicat mulierem renunciaſſe Velleiano, quia qcqd eſt hoc,ruſtici neſciunt,neque mulieres,vt ff.de ver.ob.l.ſciẽdum.Pone,ſit poſitio,quod Titius natus eſtex concubina.Itẽ ꝙ cum ea poſtea fuit ꝯctum matrimonium, tñ non probat,ꝙ interuenit dos,nunquid hoc ſibi ſufficit? dic ꝙ ſic quantum ad dignitates eccleſiaſticas. Item quantum ad tꝑalia in terris eccleſię, quia dos eſt ſolennitas extrinſeca, & matrimonium non eget aliqua ſolennitate extrinſeca, vt ipſe eleganter no. 26.q.8.c.j. Adde ꝙ omnes nati ex noſtro corpore dñr naturales largo modo,licet ſint ſpurii,vt no.Archid.32.q.2.liberi.qđ eſt no.ad legitimationes, quæ fiunt per Comites palatinos,in quibus exprimitur naturalitas, & non eius qualitas, qa a quo remouetur quidditas, ideſt ſubſtantia,remouetur qualitas & omne accidens,vt l.2.ff.de vſuf.Ibi,non inuenimus.no.quod vbi petitur electio caſſari, debet lis conteſtari. Item no.quod
17 idem eſt ſi excipiatur,quod ẽt in libello per electum nõ oblato fieri poteſt, quia eſt exceptio anomala & quaſi popularis, quia ius eccleſiæ tuetur, ſm Inno. non præſumitur litem eſſe conte.niſi appareat ex actis. Ibi, per petitionem,& quia q̃ ponit nihil petit,ſed factum narrat,ideo per rñſionem ad nõ petitionem, non fit litis conteſta. Ibi, eundem proceſſum,ſ.totum,& ideo iterato offertur hic libellus. † Nunquid ille q̃ negauit poſitionem, poſſit pœnitentia ductus eam confiteri?vitur,ꝙ ſic, vt excuſetur a pœna periurii, ſi res eſt integra,ar.ff. de in ius voc.l.quamuis.ff.de iureiu.l.eum qui,& ꝙ no.Inſtit. de act.§.item mixta eſt actio ꝯ eos. Sed quantum ad conſecutionem alicuius præmij, puta ſi ex forma ſtatuti remittitur ꝓfitenti aliquid, vel pęna maleficii, non prodeſt ei,qui iam negauit, poſterior confeſſio, quia de facili a beneficio remouetur,& poſtq̃ eſt ipſo facto extinctum, non reuiuiſcit, vt no.ff. de fideiuſ.l.ſi dubitetur.§.1.& arg.Inſt.de noxalib.§.ſi ſeruus. & eſt ratio differentię, quia facilius quis conſequitur veniam quam præmium, quia venia pœnitenti, pręmium ſoli meren ti datur,& mentiri quandoque eſt ſpecies furti, vt ff.ad l.Falc. hęreditatum.§. fi. Item ſi ſtatutum dicit,ſi confiteatur habeat pręmium,& ſemel deficit conditio,non poteſt mora purgari, vt no.Cy.C.de tranſac. l. ſi maior. ff.de fidei.li.l.Thais.§.intra.
18 † Pone,reus dicit,nego narrata,prout narrantur eſſe vera,an ſit lis conte. videtur ꝙ non, quia non eſt rñſum ad petita,ſed ad narrata.tu dic videri reſponſum ſuper toto,& ita no.in l.1. ff.qua.re.ac.non datur,& no.per Cy.C.de li.conteſt.l.1.in 4.q. & ibi per te videas, & ꝯ. de reſtit. ſpol.cum ad ſedem.Tamen aduocati dicunt,ꝙ debet reſponderi,nego narrata,prout narrantur, & petita, prout petuntur, eſſe vera,& fieri debere &
19 proculdubio fit li.conteſt.† Et no.ꝙ li. conte.fit per reſponſionem relatiuam, ideſt relatam ad libellum conuentionalem oblatum iudici, & parti, vel iudici tantum, vel parti tantum apud acta, non tamen requiritur, ꝙ in oblatione libelli iudex ſedeat pro tribunali,nec dies ſit iuridica ſiue ſolennis, vt ff.de adul.l.miles.§.ſexaginta.ſed in proceſſu ſuper libello bene re-
20 quiritur,ergo,& ſuper li. cont. † quia li.conte.non ſolũ eſt de proceſſu,ſed eſt fundamẽtum proceſſus, vt in Auth.de litigi. §.omnem.tunc enim iudex incipit cognoſcere de cauſa principali, ſaluo ꝙ in extraordinariis proceſſibus contradictio ẽt ſine

A D D I T I O.

a Vide ſcripta per Iaſ.& alios Doc.in l.1.C.de eden.
Vinc.God.Adde,quod vſuræ omni iure prohibitæ ſunt. Ruy.conſi.145.num.9. lib.4.Ad quos autem vſurarum deciſio ſpectet, ſcribit Alex.conſi.107.num. 5.lib.21.& Dec.conſi.111.quem vide.

BIU Cujas

sine interrogatione habetur pro contest.litis, vt hic per Inno. in gl.sua.Ex his ergo apparet,q̃ non oblato libello, vel oblato, sed non prosecuto,per respõsiones emergentes non fit lit. cõ test.Nimirum,quia si fieret,non valeret,vt in auth. offeratur, & hoc verum in q̃dictorio iudicio, sed si quis confitendo liti cedit,vel offert in iudicio,aut interest rei, quod p̃cedatur ad diffinitiuam,& tunc fit lit. cõtest.vt ff.de neg.gest.l.at q̃ natura.§.cum meab absente.aut non interest,& tunc fit præceptũ in confessum,si reus nõ offert debitum,vt ff.de re iu.l.debitoribus. ff.de iu.l.si debitori.hoc præceptum potest fieri p̃ iudicem ordinarium,sed per iudicem delegatum non, cũ nõ sit sibi radicata iurisdictio causæ,vt ff.de proc.l si reus paratus, nec etiam si offerretur debitum, posset iudex delegatus ante lit.cõtest. absoluere reũ ab obseruatione iudicij, quia illa absolutio impediret ordinarium processum,vt Inst.de perpe.& temp.actio.§.fi.Tamen ego intelligo illam l.si reus paratus, in delegato ab inferiore, nõ a principe, quia delegatus principis est maior quolibet alio ordinario, vt ff. de mino. l. minor autem magistratus,& argu.cle.auditor, de rescri. † Ex his apparet,q̃ ad hoc,q̃ fiat litis cont. per confessionem,requirit animus procedendi super libello, ergo qui habet animum declinãdi processum confitendo,non cõtestatur litem,†& gl.d.l.si debitori,dicit,quod cõfitenti dantur dies.x.ad soluendũ, qđ est verum,si quãtitas est parua, sed si magna,datur maius spatium,dummodo non excedat tempus quadrimestre, qđ dic, vt in l.2.ff.de re iudi. † Vnum etiam dico,quod ista præcepta possunt fieri tempore q̃ctus,p̃ iudicem, ad quem pertinet tũc cognitio,quia fit de plano, per tabellionem autem nõ potest fieri de iure cõi,sed per statuta ciuitatum,si debitũ est purum vel ad diem certum, potest fieri præceptum, quod Tusci appellant preceptum guarentigiæ,idest firmitatis,vel obseruantię, quia statutum municipale tabellioni dat hanc iurisdictionem,cum statuta plerumque requirant,q̃ sit de matriculatis illius loci,quia cum tabellio debeat cognoscere q̃hẽtes,& expediat ipsum esse in arte probatum, merito conuenies est ipsum esse matriculatum,alias non est relatus in numero tabellionum ordinariorum,sed extrauagantium,quibus datur minor fides, & hoc totũ suadet vtilitas publica. & ad hoc bene facit quod no. C.de offic. magi. mili.l.1.& l.eos.hæc præcepta non infamant,quia non sunt sententię ff.de in fam.l. q̃ ergo §.quãtũ,licet paratissimã hẽant executionẽ. đ p̃dictis aũt p̃ceptis,siue mandatis q̃ fiũt immediate in ipso q̃ctu,no. Cy.C.đ confes.l. 1.& fa.erc.l. certũ Perusij aũt vocant instra cõfessionata, tũ qa p̃ talẽ q̃fessionẽ nõ fit litis cõtest.qa nõ fit cõfessio animo litem contestandi,vel quasi,& quia acta non patiunt, cum nihil fit in iudicio actitatum,merito nõ perpetuat actio, scilicet in annos xl.sed simplici cursu decurrit sine additamẽto vlteriori.Ibi,quia personatus,a no.pro allegantibus, qui faciunt primo vnam allegationem,& postea subiungunt aliam dicendo,si non obstat prima,obstabit ista secũnda.† Item no. q̃ personatus est quędam excellentia in ecclesia cum administrationis annexę gradu.& dicit magister sententiarũ, q̃ p̃ sona idem est,quod per se sonans.in fi.capituli.No.q̃ qñ aliqs cedit liti,dẽt notificari iudici,& si iudex admittit cessionẽ,nõ ẽ, alia sentẽtia, qa lis est sopita.C.de pact.postq̃ liti, ff.de adul. l.si maritus.§.si negauit.ff.ad Tert.l.j.§.accusationẽ.Ibi,in iure,sin loco causarũ,non in campis,vel plateis.ff.de iust.& iu. l.pe.Ibi,nunciandũ,no.formã p̃nunciãdi super nullitate.Ibi, rñdẽte.arg.q̃ per q̃rias petitiones nõ fiat litis cõtest.sed seorsũ offeratur,sed si in cõtinuato tenore actor petat reũ condẽnari,& reus petat se absolui,fit litis q̃test.ff.de in ius voc. l.libertas,in gl. Ibi, veritate,dicit gl.q̃ istud est ius nouũ,sed ratio ẽ antiqua,†& sume ar.q̃ licet statutũ fundet in rõne veteri, tñ non trahitur ad diẽ rõnis,qa rõ erat magistralis, & nõdũ habebat formã statuti,& rõ est,qa statutũ de nouo editũ, nõ aũt iam editum situatur in volumine statutorum,sed & tunc nõ ligaret retrò quantum ad pœnam, quia noua est.Ibi, & si cõfiteretur.s.pure,quia de prẽterito, sed non simpliciter, qa annectebat duas excusationes,s.ignorantiæ,& dispẽsationis, & tertiam,s.tenuitatem beneficiorum, sed Papa acceptat cõfessionem,& non acceptat qualitatem confessionis,†qa quoties q̃fessus q̃ se prætendit aliquid,quod non põt naturaliter inesse,habet illud p̃bare necesse.verbi gratia,si quis dicat, occidi sed non animo occidẽdi.nam debet probare id,per quod animus remoueat ab actu,puta, q̃ fecerit ex defensionis necessitate,vel necessitatis probabilis suspitione. nec refert, vtrũ dicat feci, sed non feci animo occidendi. nam ista ars verborũ non patrocinatur ad excusationem maleficiorum,& casus ẽ hic no.& plene dixi.in l.j.C.de cõfe.†Ibi,nõ credebat, no. nõ credi ei,qui dicit,non credebam,cum debeat credere,vt ff si cer.pet.l.quod te.†Ibi,in iure,sed nunquid omnis, q̃ confitetur coram iudice,cõfitetur in iure?& videtur q̃ sic, qa iudex est publica persona,ergo potest acquirere absenti. In q̃rium, qa iudex est publica persona,& non facit vt alienus minister, & ideo ei nõ quærit.si enim vult absenti acquirere, oportet q̃ nomine absentis interroget,& recipiat confessionem,ff.de interro.ac.l.fi.& ibi per Cyn.in addi. ad simplicem tñ informationem & instructionem iudicis, quę in motu eius consistit bene patrocinatur talis responsio,quia talis informatio est facti,& vndecunque potest capi, & factæ informationes pro infectis haberi non possunt, quamquam non transeant in veram efficaciam probationis,vt l.qui vltimo,ff.de pęn.Ibi,de q̃ suetudine,no.q̃ consuetudo dat curam animarum.Item assignat iurisdictionem,parochiam. & populum.Item no. hic,q̃ cura probatur per exercitium eorum actuũ, qui proprie spectant ad curam animarum,& sic per actus probatur habitus, & per exercitium iurisdict.o.Item no.hic plura, quæ pertinẽt
b ad curam b animarum.Ibi, qñ personatus, no. q̃ non sufficit excusare se ab vno capite,si ab alio capite se non excusat, qa vnum inconueniens totum actum vitiat.ff.de transl.cum hi.
31 §.si prętor.†No.q̃ per effectum cognoscitur cã,sic per perceptionem fructuum,& per ambulare,& residere in loco, & p̃ claues cognoscitur possessio,ff.de q̃hen.emp.l.clauibus.Vnde ab effectu est locus demõstratiuus,& sufficit ad intelligentiã rei intelligere effectum,licet quis nesciat diffinire,quid pertineat ad solum sapientem & intelligentem medullam & api-
32 ces rõnis,vt no.ff.de ver ob.l.stipulatio ista.§.hæc quoq;.† Itẽ no.hic,q̃ friuola conscientia non excusat peccatum qa fatuitas nemini patrocinatur,vt ff.quod vi aut clam. l. quod & seruus de arg. ab effectu,no.ff.de re.iu.l.nullus vr̃. De possessione an inferat circa dominium,no.de ver.sig. l. recte dicimus.
33 Ibi,suppresserit veritatem.no.q̃ indulgentia subreptitia non valet,& est efficax ar.q̃ legitimatio imperatoria facta cum bastardo non valeat,si re vera erat spurius,vel incestuosus,quia est suppressa vera qualitas, quod verum puto, si est legitimatus ad p̃cursum successionis cum filio legitimo, & naturali, quia ista legitimatio est quædam indulgentia, quæ per veræ
34 qualitatis suppressionem redditũ nulla tex.est hic no.† Ibi suppressit etiam,no.q̃ quis non po.est habere diuersas ecclesias simul, nisi vna penderet ex altera, tũc enim posset, quia vnũ & idem videtur,quod diuidi nõ potest,vt ff.de lega. in l. si ex duobus,vt C.de iu del.l.quidã elogio,& in c.1.filius, an agnatus,coll.x.Ibi,intentionis nostræ,no. q̃ qñ papa concedit possidere,intelligitur de eo,quod potest iuste possideri.quia indulgentia nõ tribuit ius de nouo.facit quod no.ff.de his, qui sunt sui,vt alie.iu.l.j.In gl. quia cũ, no. q̃ qui desinit esse prælatus, statim efficitur intrusus,nisi discedat de possessione.Item no. q̃ qõ istius gl.procedit quo ad salutem animę, sed superueniẽ te scientia consulo,q̃ iterato faciat se absolui per verum præ-
35 latum,vt C.de ince.nup.l.cum ancillis.† In glo.no. tẽpus, no. q̃ id quod non habet efficax principium ex amotione causæ impedientis non q̃alescit.Nam ars sine rõne similis est naturæ,sed naturaliter videmus,q̃ partus, qui nascitur ante diem pariendi,est abortiuus,& sic electio,& gratia nascitur abortiua,si non seruat suum ordinem. vnde speculum natiuitatis suæ semper est considerandum,& in ordine naturæ nihil prę posterandum.In gl.sed pone,ista gl.disputat,an per confessio
36 nem fiat li.cõ.†In gl.no.ergo,ista gl.disputat,si q̃conomus,vel syndicus monasterij fuit in causa li.cont. & iurauit de calumnia,an nihilominus p̃latus teneatur rñdere positionibus sub iuramento de veritate dicenda? & dic q̃ sic, quia cõfessio sua saltẽ facit indicium,& aliq̃ complet probationem, si aduersarius probauit semiplene.Item disputat,an stetur confessio-
37 ni prælati solius in facto proprio,& quid in alieno.†In glo.innuit,ista glo.disputat,an liceat habere plura beneficia, & est glo.magistralis,an liceat habere vnam ecclesiam præsentem, & aliam sub expectatione.certum est q̃ sic, secus econuerso. quod dic,vt in cle.gratię.de resc.dico, q̃ quis perdit expecta
38 tionẽ impetrando p̃item habita possessione.†Porro tribus ex causis prohibetur duplicitas in beneficijs. prima rõ est, quia qui non impedit seruitia,non debet habere commoda, vt C. de sacrosan.eccl.l.qui sub prætextu,& in c.1.de milite vasallo, qui arma bellica deposuit & in l.j. C.de re milita. Sed ille qui habet vnum beneficium sufficiẽs,non potest seruire duobus integraliter & perfecte,vt C. de assess. l. fi. iuxta illud, Qui binos lepores vna sectabit hora, Vno quãdoq;,qñq; carebit vtroq;. Item nemo potest corporaliter residere nisi in vno loco.Ergo cum omne beneficium sufficiens requirat residentiam, & re

quirat

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde q̃ personatus,secundum vulgare Anglicorum idem importar quod curatus.ita scribit Io.Franc.de offi.& potest.cap. sed.uac. in 2. prælud.un.8 lib.9.Ttac.Fol.5.

b Vinc.God.Nota quod cura animarũ nõ acquiritur per q̃suetudinẽ a rectoribꝰ ecclesiæ nõ curatę Old.in cons.67.Card.in clem.2.§.fi.de relig.dom.

BIU Cujas

quirat curam saltem temporalium, sufficit sibi vnum ꝑbenefi
cium iuxta prouerbium, oculus dñi impinguat agrum. Scđa
rō, quia incongruum est, ꝙ vnus sibi appropriet, quod multo
rū est, nihil reliquis relicturus. Tertia rō, quia fugiēda est am
a bitio,[a] quæ in infinitum cresceret, si frena temperantiæ non
39 hr̄et. †Rō ergo cunctorum moderatrix non sinit appetitum
humanum frena iustitiæ non habere, vt in c. rex pacificus, in
proœmio, & C. fi. reg. l. si constiterit, & l. 1. C. de sentent. quæ ꝓ
eo, quod interest. illud enim constat, ꝙ oē beneficium debet
hr̄e curam animarum, si habet populum, & congregationē,
vel parochiam. Item no. ꝙ multa temporalia requirunt residē
tiam, argu. l. prolatæ. C. qn̄ tu to. habenti tutor dari non po. &
ff. de so. l. quod si forte. §. j. Item ista glo. dicit, quot modis dr̄ ti-
tulus. no. C. de pe. hæ. l. cogi. dr̄ titulus, ꝯctus, collatio, suprascri
ptio, imago, vexillum, signū, & similia verba. Inn. No. electo-
res petere confirmationem, sed & ipse electus potest petere,
nec est ambitiosus, qui ius suum prosequitur. ff. de off. præt. l.
40 Barbarius. † No. etiam, ꝙ aliud est opponere, quod potest fa-
cere ēt non vocatus ad cām, aliud excipere, quia non potest
excipere, nisi aliquid petebatur ab aduersario. ff. de exce. do. l.
pure, in fi. Et no. ꝙ isti obiectus debent fieri in scriptis, Inno.
Quod toleratur ab ignorante si postea superuenit ꝯ̃ria scien-
tia, debet fieri legitime, si est actus, qui debet repeti, alias non
oportet iterari. & ideo sufficit, ꝙ quis sit semel absolutus ſm
Inn. Appellatio non deuoluit collationem beneficij, quia nō
est de processu, sed ea pendente nō potest dari possessio, Inn.
41 †Item Inno. dicit hic, ꝙ cum viris discretis, & literatis de facili
dispensatur super pluralitate beneficiorum, quod minime fiē
dum est cum grossis & rudibus. Si agitur ꝯ electores ad pęnā
priuationis, nō est citandus electus. & nullum fit sibi præiudi
cium, Inn. Si agitur de gratia papę ad beneficium, non est ne-
cessaria contestatio litis, nec libellus, quia rescriptum papę hr̄
pro libello, & authoritate rescripti nil peti potest, nisi quod ꝯ-
tinetur in rescripto, Inn. vbi officium iudicis imploratur, nec
est ꝯdictor, non cōtestatur lis. Item si is, cui pertinet ꝯdicere,
tacet, videtur confiteri, Inn. nemo tenetur confiteri crimē ad
uersario suo, nec quod tendit ad crimen, si tamen dicatur dif
famatus, tenetur respondere, postea dicit Inn. ꝙ super capitu-
lo infamię respondetur in spiritualibus, & non in temporali-
bus, collige hic, ꝙ infamia succedit loco positionis, sicut loco
accusationis, si ex dispensatione non fit alteri præiudiciū, pōt
42 impetrari lite pendente. Inn. †Dicit Arch. ꝙ fama est proban-
da per testes discretos & bonæ famę. i. non per mulierculas,
& homines viles ad hoc, vt suppleat defectū alterius proba-
tionis, vt ipse eleganter no. 35. q. 6. consanguineos. vbi no. ꝙ fa
ma recens, idest orta lite pendente est suspecta, & nō probat,
& ideo testis est interrogandus de tempore famæ, quod tene-
43 menti. †Dicta testium, & probationes debent interpretari in
meliorem partem nisi vehementes præsumptiones moueant
iudicem in cōtrarium, Inn. Hęc clausula, dummodo, adiecta
ex parte post non facit conditionem, sed modum, Inn. C. de p̄
ci. impe. offe. l. vniuersa. & sic dictio, dummodo, non notat di-
44 stractum, sed onerat contractum. †Et hęc faciūt ad quęstionē
de facto, receptus fuit quidam in ciuem adiectis his verbis, dū
modo soluat datia & collectas, modo iste non soluit: Quærit,
vtrum eius ciuilitas sit extincta, seu radicitus resoluta? & dicē
dum est, ꝙ est ciuis, sed non habet commoda ciuilitatis, nisi
purget moram. C. de sacros. eccle. l. quæ sub prętextu. ff. loc. l.
quęro. §. inter locatorem. Nam hęc verba, dummodo, non fa-
ciunt conditionem, sed obligant ad sic faciendum, quia mo-
45 dus est obligare valens reciproce, sed conditio non obligat re
ciproce, vt no. ff. de iureiu. l. si quis cū debitore. † Modus ergo
debet impleri per viam compulsionis, si expediat dño, sed cō-
ditio debet impleri per modum exclusionis. i. si nō impletur,
excluditur quis ab initio & exordio cōtractus, ff. de ꝯhē. emp.
l. qui fundum. ff. de rescin. ven. l. fi. §. emptor prędiorum. Et tñ
dicit Arch. ꝙ frangenti pacem, vel treguam, vel pacem delin-
quendo non potest frangi ex interuallo eidem. Econtra delin
quendo, puta faciendo homicidia, & similia, quę a contrario
sensu non possunt permitti, vt ipse no. eleganter 27. qō. 3. illi.
Olim offerebatur primo libellus, quo petebatur interrogatio
fieri. deinde offerebatur secundus libellus in causa principali
hodie nō offertur primus libellus, sed officio iudicis sine libel
lo huiusmodi fiūt interrogationes, vt no. ff. de inter. ac. in ru.
Et inconueniens est libellum ex libello oriri, argu. ff. de re. iu.
46 l. 4. §. si ex conuentione. superuenit postea vsus positionum, si
b ue articulorum. †Est autem articulus[b] distincta locutio, de te
sti. c. pn̄tium, li. 6. in nou. p Io. An. imo dicit, ꝙ aliud ē positio,
aliud articulus. nā articulus fit, vbicunq; ē necessaria ꝓbatio,
vt in ciuilibus, & criminalibus. sed positio nō fit in criminali
bus, cum non sit positioni in criminalibus respōdendum, vt
no. 50. dist. ex pęnitentibus. p Arch. non ob. l. Marcellus. ff. rer.
amo. quia ibi non loquitur in iuramento relatiuo, sed decisi-
47 uo, vt no. Cy. in §. quod obseruari. †Multa ergo opponunt̄ po
sitionibus. & primo, qđ non debet respōderi, ergo nec poni.
specialiter autem obijcit̄ positioni. In primis, ꝙ est imptinēs
omnimode, vt si agens interdicto, vnde vi, faciat positionē đ
proprietate. C. q legi. perso. l. momētariæ. Sed si non est omni
no impertinens, debet responderi, vt ibi no. vt in interdicto,
vti possidetis, ĩ. de ꝓba. c. licet cām. hoc tenet Ia. de Are. Cy. &
omnes in §. quod obseruari, & vbicūq; q̄ non ꝓsunt singula,
multa iuuāt, est singulis respōdēdū ſm Ia. Bu. & no. istā regu-
c lam, ꝙ omnis positio q̄[c]venit in auxiliū cāæ eius, q ponit, dr̄
esse pertinēs, & si statim cōstat, ꝙ ē impertinēs, nō dēt respō-
deri. si aūt est dubium, & requirit altiorem indaginem, debet
responderi, saluo iure impertinentium, & non admittendarū
positionum, vt no. infra de offi. dele. c. cum cōtingat, per Ber.
48 †Aliqñ opponit̄, ꝙ non debet respōderi, quia est positio nega
tiua, nam negatiua qñque nō est probabilis, ergo nec ponibi-
lis, sed si est ꝓbabilis, bene debet respōderi. C. de ꝯh. & cōm.
stip. l. optimam. ff. de pac. l. iuris gen. §. quod fere. dic ꝙ si de fa-
cto proprio eius, ꝯ̃ quem ponitur, debet rn̄dere, ēt si nō sit ꝓ-
babilis per testes, vt quia de ente nō est scīa, & nihil est in ꝓba
tione, quod prius non sit in natura. Ecce pono, ꝙ nō numera
sti. si autem de facto alterius, non debet responderi, nisi æqui-
tas moueat iudicem ſm Ia. Bu. vt si hęres dicit defunctum mi
hi numerasse decē, & ego nego, debet negatiuę meæ positio-
ni respondere, quia æquitas dictat, ne fiāt illicitę extorsiones.
ff. de offi. præsi. l. illicitas. Conclude igitur, ꝙ aut negatiua ē ꝓ-
babilis per alia gn̄a probationum, aut non. primo casu debet
rn̄deri. cum ergo negatiua coarctata loco, & tpe sit ꝓbabilis,
ergo omni positioni alicuius negatiuæ coarctatæ debet rn̄de-
ri. & no. istam doctrinam, quam ponit Ioa. And. in c. j. de cō-
fe. li. 6. in nouel. Aut negatiua non coarctata, & tunc de facto
proprio dēt responderi, vt l. Marcellus. ff. rer. amo. & Auth. de
hære. & fal. §. si uero absunt. Aut est factum alienum, & tūc si
ęquitas mouet iudicē, debet positio admitti, ergo & respon-
deri secundum Iac. Bu. facit. ff. de don. l. quidā in iu. C. de non
nu. pec. l. in contractibus. Idē Raynerius eius pędagogus, qui
est transcriba eius. v. g. petis alimenta, vt filius, si sit positio, ꝙ
non es filius, vel mulier petit alimenta tanquam prægnans,
& sit positio, ꝙ nō est prægnās. nam, & iuramentum deferri
potest. ff. de iureiu. l. 3. §. quæcunque. Dicit aliquis, nulla nega
tiua est, quæ non possit probari. nam saltē probatur eo ipso, ꝙ
non probatur ꝯ̃rium, vt no. ff. de prob. l. verius. rn̄. ista rō con-
cludit potius, ꝙ non debeat responderi. nam respōsio nō fit,
nisi ut per ipsam respōsionem releuetur ponens ab onere ꝓ-
bandi. sed lex releuat eum, sufficit ergo. pręterea ista præsum-
ptio non est spēs probationis, sed quædam releuatio ab onere
probandi. sed videtur, ꝙ omnis negatiua possit probari ꝑin-
strumentum, vt C. de non nu. pe. l. generaliter. ergo punibilis,
si probabilis. respon. ibi erat talis negatiua, quæ poterat pro-
bari per instrumentum, & non alio modo. & ideo nō dicitur
ibi, ꝙ debeat responderi, certe hoc colligi potest ex illo gene-
49 rali capite. ff. de interro. ac. l. vbicunque. †Hodie aūt statutum
est nouissimo iure, ꝙ possint fieri positiones negatiuę, vt in c.
50 j. de confes. li. 6. †Sed nunquid debet admitti positio de caren
tia, quia nō existentia, & carentia videntur vnum, & idē, ſm
Io. Mo. vt no. Io. An. in d. c. j. de confes. in nou. Sed hoc dictū
non est omnino verum, quia non existentia non requirit ali
quod beneficium, nec subiectū, sed carentia sic. v. g. iste caret
oculis, & ideo debet responderi, qa negatiua in subiecto sem
per est probabilis. facit quod no. in l. j. §. j. ff. de iti. actuq; priua.
51 & ff. de off. procon. l. si in aliqua † Quæro, pono ꝙ tu ꝓmisisti
mihi cētum, & re vera nō promisisti mihi nisi quinquaginta,
vel erant quinquaginra posita in fraudem vsurarum, vtrum
ratione partis possis negare simpliciter? dic quod sic, quia nō
teneris positionem diuidere, quicquid no. Bar. ff. de ver. ob. l. j.
§. cū adijcit. nam licet ego ponam affirmatiue, tu respondes
negatiue, & in negatiua qui negat plus, non negat minus. Itē
ad idem facit, quod no. idē Bar. ff. de ver. obl. l. scire debemus.
52 †Quæro, pono ꝙ tu promisisti mihi x. tu respondes ꝙ promi
sisti mihi sub conditione, an sit aliquid confessatum? respon-
deo non, quia est diuersitas in qualitate, vt d. §. cū adijcit, de
quo no. ĩ l. 2. C. de do. añ nup. & in c. statuimus, de ꝯfes. li. 6. in
nouel. vbi omnino vide. Aliquando op. positionibus, ꝙ sunt
duplices, vt est cū dico, pono, ꝙ testator fecit testm̄, & mihi
legauit

ADDITIONES.

a Vint. God. Adde ꝙ ambitio etiā iure ciuili est reprobata, & promissio facta nō est seruanda. Soc. iun. consi. 39. per totū. lib. 4. late de ista materia in li. 7. Tract. fol. 210. nu. 6. & 21

b Vinc. God. Adde ꝙ articuli, & positiones debent saluari a contrarietate, Ruy. consi. 23. no. 6. lib. 1. Et quod articulus, & positio declarari potest per lapsu termini ad declarandum, Ruy. consi. 133. nu. 6. lib. 5.

c Vide omnino scripta per do. Lanfr. Cur. in suo tractatu positionū posito post ti. C. de iu. cal. fol. 3. Ia. de Are. in suo tracta. positionum, qui Curt. non vidit, & quem habeo in formis, vbi multa pulchra.

BIU Cujas

legauit x. istę sunt duę positiones sub vna. nã possibile est, ꝙ fe
cit testm̃, & tñ mihi nihil legauit, & ideo dẽret diuidi, & si nõ
diuido non dẽt rñderi. Et si aduersarius meus negat simplici-
53 ter, non vr̃ singula negare, sed totũ vniuersum. † Nã non tene
tur rñdens diuidere, si ponens non diuisit ſm Ia.Bu. & no. in
c. pñtium, de testi. li. 6. Aliqñ opponitur positionib. ꝙ sunt im-
plicitę, & hæ similes sunt superiorib. v. g. pono, ꝙ testator lega
uit mihi x. sub hac condõne, ꝙ starẽ in domo, q̃ ꝯdõnẽ appo-
suit in mei fauorẽ. Vel pono, ꝙ fui cõfessus recepisse, & tñ nil
recepi. Nã implicat ꝯ̃ria in effectu, qa scd̃a pars positionis ener
54 uat primam eius partem ſm Iac. But. † Et si instr̃m dicit, talis
fuit confessus habuisse, & habuit, confessato quod in pñtia te-
stium ĵ. scriptorum & notarij non fuit numerata pecunia, es-
a set instr̃m reprobatum a de falso ſm Iac.Bu. ff. de sol. l. si ex plu
rib. vide Bar. qui dicit, ꝙ instr̃m põt saluari, qñ breui manu vr̃
facta numeratio. Hoc ipse ponit. ff. si cer. pet. l. singularia, & est
no. Aliqñ oppo. ꝙ pendet, & nõ dẽt rñderi. nam si primo ne-
gauit, & postea ꝯfiteret, esset periurus. ff. de iureiu. l. q iurasse,
§. si pr̃. Iac. But. in auth. principalis. Idẽ ibi Raynerius. sed Cyn.
in §. ꝙ obseruari, reprehendit illã gl. & male, vt no. in l. si a te,
in prin. ff. de exce. rei iu. & facit ꝙ no. ff. de iureiu. l. eũ qui. §. in
popularib. Aliqñ opponitur positioni, ꝙ est obscura, cui non
debet rñderi, quia rñsio obscura non releuaret ponentem. ff.
de confes. l. certum, in prin. & quia male ponenti non est rñ-
dendum. C. de transa. l. vt rñsum. ff. de testa. l. Domitius. Aliqñ
obijcitur positioni, ꝙ est generalis, tñ in actionib. generalib. i.
quæ sunt statutæ a iure, vt sint generales, vel vniuersalibus. i.
quas ius statuit esse vl'es, pñt fieri positiones, quæ naturæ actio
nis congruunt, quoniam & probationes valent, vt no. in l. j. ff.
de eden. Item obijcitur positioni, ꝙ est alternatiua. l. prætor,
in princ. ff. de iniu. dic, ꝙ alternatiua trahens formam ex ꝯ̃ctu
alternatiuo procedit, quia non est in ptãte ponentis diuidere
eam, sed si est in eius potestate, non procedit alternatiua posi-
tio, vt v.g. pono sic, ꝙ tu fuisti mihi condemnatus, vel confes-
sus, quia obscura est, de ver. ob. l. vbi aũt non apparet. §. qui il-
55 lud aut illud. † Quæro, quid si est semel rñsum, an sit vlterius
rñdendum? rñ. non in eadem instantia. Alij dicunt, ꝙ aut est
rñsum de veritate, & perpetua est rñsio, quia semel verũ sem-
per est verum, i. semper retinet veram prædicationem origi-
nis suæ, secus in putatiua. ff. de dam. infe. qui bona. §. si quis sti-
pulatus, vbi gl. no. & hoc excusat testem, si olim dicat se nõ re-
cordari, & hodie dicit recordari ſm Ia.Bu. Aliqñ obijcitur po
sitioni, ꝙ est positio iuris. i. de casu legis. Ia.Bu. sed si nõ est tex.
sed gl. adhuc idem puto, quia non est in ptãte rñdentis, sed iu-
dicis interpretari dubia iuris. Porro, si fiat positio de casu cõ-
56 suetudinis, est rñdendum, quia probandũ. Iac. But. † Sed nun
quid super facto proprio datur dilatio ad respondendum? rñ.
sic, si est de longinquo, vel si est factum implicitum, quod pẽ-
det ex calculo ſm Ia.Bu. & Bar. eius discipulũ. ff. de pac. l. em-
57 ptor. §. Lucius. † Sed nunquid possit reuocari confessio facta
dato prius termino ad deliberandum? respon. non, si accepta-
uit terminum, & rñdit de veritate, & non de credulitate, vt ĵ.
de diuor. c. ex literis, per Ber. & hoc est verum, si rñdit de facto
proprio, sed si de alieno, posset probari error, quia non plus
58 operat̃ confessio, q̃ promissio. † Pono, ꝙ sum minor, & lęsus,
non dẽt rñderi, quia de duabus positionibus, quarum vna p̃t
esse vera, alia falsa, facio vnam. nec hr̃ pro confesso, qui nõ re-
spondet, quia non dẽt responderi, nisi diuidatur. Item neces-
se est, ꝙ illud verbum, læsus, declaretur, quia posset lęsio esse
casu fortuito. ff. de mino. l. verum. §. si locupleti. Item in parua
59 quantitate. ff. de in integ. rest. l. scio. † Pono, ꝙ testes sunt bonæ
famæ, vr̃ ꝙ non debeat responderi, quia esse bonæ famæ est ar
ticulus iuris, quia talis quis nascitur. tu dic, ꝙ est & fama iu-
ris, & fama facti, cum qua quis non nascit̃, quia ex factis orit̃,
sicut econuerso infamia facti, tamen infamia nunquam pre-
60 sumitur. C. de inoffi. test. l. omnimodo. † Illud scias, ꝙ ad offi-
cium iudicis pertinet repellere positiones iniustas, vel super-
fluas, quia & interrogatoria põt refrenare, vt no. ff. de iureiur.
l. si duo patroni. §. idem Iulianus. C. de ap. l. ampliorem. §. in re-
61 futatorijs. † Item scias, ꝙ sicut iudex non tenetur admittere
positionem implicitam, ita nec rñsionem implicitam, sed dẽt
facere omnimodo responderi ad interrogata, nec pati aliud
permisceri, de quo quis non est interrogatus, & ideo si reus di
cit, feci ad meam defensionem, non dẽt pati, ꝙ ista responsio
ponatur in actis. Item quia ꝯ̃ria cumulat, & quod prædixerat
perimit, nisi id probare velit, iudex tñ ex ista responsione pos-
set eum condemnare non probantem causam excusationis
suæ, sicut quis tenetur probare exceptionem, cõstito de facto
quod sui natura est obligatorium. C. de excep. l. si quidem. ff.
62 de rei ven. l. officium. † Quero, pone ꝙ quis respondet ad id, ꝙ
in iure consistit (verbi gratia, inquiritur, ꝙ fecit ꝯ̃ formam sta
tutorum, & respondet ꝙ fecit ſm formam statutorum) respõ.
confessus est factum, quia rñsiones, quę in iure consistunt,
non faciunt responsionem condõnalem, vt ff. de cond. & de-
monst. l. multum interest. Et aduerte, interrogationi, an fece-
rim ꝯ̃ ius, non debeo respondere, & si respondeo, nihil opera-
tur hæc adiectio ꝯ̃ ius, ẽt si confitear, & nullam defensionem
mihi affert. de au. & arg. lega. l. ornamentorum. Notorium est
res, vel factum demonstratum ab vsu, vbi habemus sensum,
b de fama non curamus. Fama b † est pica rei gestæ, vel quæ re-
63 putatur pro gesta, & dẽt hr̃e aliquod iudicium discretionis,
64 alias est vana & inefficax. † Qualitas est accidens factum prin-
cipale seu substantiam informans. Ciuitates non habent me-
rum imperium. & ideo alteri dare & se submittere non pos-
sunt. De sapientia Dei procedit intellectus, & de gratia infu-
sio, & de perfectione donum perfectum. Iacobi primo. & in-
ter cuncta, quę promoueãt intellectum, est desiderium bonæ
famę, quam si quis non simulate affectat, dignus fit sacerdo-
tio & honore, vnde desiderium bonę famę ante oĩa nos præ-
cedat. nam bene operari, & alij non cõicare est aromata in
obtuso vase retinere, vbi redolentia non est. & ꝙ diuinius &
cõius est, sepultũ iacet. Nascitur aũt fama ex gloria virtutis, qa
fama dẽt esse associata discretioni. Porro fama proprie loquẽ-
do ab excellentiori extremo non põt esse, nisi bona sit, qa fa
ma est arg. virtutis. Cæterum si mala est, vulgo quidem fama
vocatur, sed dẽt dici opinio voce populi nunciata. Tñ vbi ha-
c bemus sensum certiorem, de fama c non est nobis curæ, nisi
velimus transire ad notorium tm̃, & illud non indiget fama si
est notorium demonstratum vsu. bonum igitur famæ, & bo-
num notoriũ est aurũ ꝑꝑ maiestatẽ veritatis, & argentum ꝑꝑ
consciæ puritatem & candorẽ tũ ꝑꝑ redolentiam, seu odorẽ,
tñ ad ista non ꝑuenitur sine mytra, i. sine amaritudine, quę li
cet in ore, i. in prin. sit amarissima, cũ est in stomacho & dige-
67 stione, efficitur valde dulcis. † Dico igitur, ꝙ desiderium bonę
famę, quę dẽt esse sociata virtutibus dẽt esse motiuum operũ,
& quia intellectus est donum Dei, & cum ipse permanet, id-
circo Deo inhærebo, & eius altissimæ maiestati humiliter sup
plicabo, vt qui dedit motiuum, tribuat operis effectum. Hoc
aũt opus cõpilaui in multa infirmitate, sed Deus adiutor fuit,
cui gratias ago, quia si quid sum, ipse fecit me, & non ego me.
Dicit Inn. ꝙ ille, qui resignat beneficia, quæ indebitè tenet dũ
imminet electio, & iste postea eligitur, ꝙ præsumitur ambi-
tio, & non vera pnĩa, quę est virtutis opus. ff. so. mat. filiæ meę,
& sic pręsumit̃ fraus ex actuũ sequela. Dicit Inn. ꝙ dispensa-
tio, vel priuilegium, ex quo nemini fit præiudiciũ, valet ẽt li-
te pendente impetratum. ff. si quis cau. l. qui aũt. Dicit Inn. ꝙ q
perseuerat in crimine, indispensabilis est, Inn. Simile hẽs no-
68 tatum. ff. de iureiu. l. eum qui. §. in popularib. † Et no. ꝙ crimẽ,
in quo reperit̃ perseuerantia, est vnũ & idẽ numero, vt ff. de
fur. l. inficiãdo. §. infans. Sed ea, in quib. reperit̃ ꝯiunctio, sunt
reuera plura, tñ fingunt̃ vnũ & idẽ, vt no. ff. de act. & ob. l. pe.
& ff. de fur. l. vulgaris, in prin. Quædã aũt sunt separata voce &
interpretatione, & de his loquitur, ff. de priua. del. l. nunq̃ plu-
ra. Dicit Inn. ꝙ cũ accusatore illegitimo, vel teste non idoneo
dispensari nõ p̃t, qa fieret in alterius præiudiciũ. Inn. de min.
ait p̃tor. In his q̃ sunt ꝯtentiosæ iurisdõnis, nõ põt iudex ꝯ̃ le-
gis statutũ dispensare, qa si posset dispensare, ab hac iniustitia
69 nõ posset appellari, ꝙ est falsum. † Dicit Inno. ꝙ probõnes te-
stiũ debẽt in meliorẽ partẽ interpretari. i. in eã, q̃ nõ sapit cri-
mẽ, Inn. ar. ff. ꝓ soc. l. marito. Dicit Inn. ꝙ suspendere magis ꝑti
net ad iurisdõnẽ, q̃ ad curã aĩarũ, q̃ vr̃ in secreta ꝯfessione ꝯsi
70 stere. Inn. † Dicit Inn. ꝙ indulgentia, vel rescriptũ est inualidũ
ꝑꝑ exp̃ssionem falsitatis, vel suppressionẽ veritatis, qua exp̃ssa
non emanasset indulgentia, vel rescriptũ, alias nõ vitiat̃, Inn.
ff. de in ius voc. sed si hac. §. p̃ronũ. ff. de nata. rest. l. 2. Et sic si in
mendacio exp̃sso, vel tacito ꝯsistit finalis cã nõ valet indulgen
tia, ar. ff. de pac. l. tres fratres. Dicit Inn. ꝙ indulgentia de plura
litate intell'r de futuris, si ea licite q̃siuerit, Inn. vñ solũ plurali-
tatẽ ꝑmittit, tñ cętera canonicè dñt esse licita, ar. C. de inof. test.
l. si qñ, in pr. Sed ꝯ̃ dictũ Inn. facit. ff. de ser. vrb. p̃d. l. si seruitus.
Sed ibi ex ꝯtextu verborũ patet solo. Adde. ff. de le. l. cũ lex. Di-
cit Inn. ꝙ si in indulgẽtia ꝯtinet̃ dictio, dũmõ, ꝙ nõ importet
ꝯdõnẽ, sed quoddã mãdatũ, Inn. qa nõ apponit̃ in initio ſm
71 Inn. Dt Inn. ꝙ si papa mãdat alicui, ꝙ dispẽset cũ aliquo, tale
mãdatũ est referẽdũ ad ius, ꝙ dispẽset, si viderit dispẽsandũ, &
ideo nõ valet dispẽsatio in pluralitate, nisi ꝑsona sit sublimis,
vel literata, vel alias necessaria, secus si papa dispẽsat ꝑ seipsũ,
qa de factis eius nõ licet iudicare, In. Tñ Io. An. cũ Cõp. tenet
ꝙ etiam

ADDITIONES.

a Vide Alex. consi. 25. cum se. Are. in cons. 12. in vlt. col.

b Multa moralia habes hic de bona fama, & vide etiam multa per Barb. in consi. 47. 2. parte.

c Vinc. God. Adde, ut fama probata esse dicatur, requiritur, ut probetur ipsius famæ ortus, ac originis causa, Ruy. consi. 51. nume. 14. lib. 5. Et quando famæ aliquid probetur, & quando non. Ruy. consi. 158. nu. 25. lib. 5. Et qualiter probatio fieri debeat. Ruy. consi. 52. nu. 7. lib. 5.

BIU Cujas

ꝙ etiam cum alijs possit dispensari. Io. An. ait latitudo voluntatis principiū nō restringit, arg. C. vt act. ab her. & ꝯ hæredes, l. j. in rōne literæ. Dicit Inn. ꝙ si quis habet dispensat. onē sup duob. obtinendis, & illa obtinet, si vnū ex illis amisit, non poterit loco illius licite aliud impetrare, Inn. ga iā substantiata est
72 gra, & p parte firmata. ff. q & a qui. l. matrimonij. † Dicit Inn. ꝙ rescripta super beneficijs debēt facere mentionem nō tm̄ de vno beneficio, sed de omnibus, & nō solū de bñficijs, sed de reditibus, vel dic, dicit ipse, ꝙ aliud in dispensationib. quæ sunt restringēdæ, aliud in rescriptis bñficialibus, quæ sunt amplianda, nisi saperēt ambitionē. Ex hoc patet ꝙ de iure cōi nō est fienda mentio de reditib. idest de annuo valore beneficij, ar. ff. de leg. 2. cū pater q filio, ꝙ tene menti. Dicit Inn. ꝙ dispēsationes sunt restringēdæ, & vltimę volūtates ampliādæ. Inn.
73 distingue sm legē, cū qdā, de lib. & posth. † Dicit Acc. ꝙ innouatio priuilegiorū nō cōfirmat inualida, in l. j. ff. de his, q̄ sunt sui, vel alieni iu. Dixi in vsib. feudorū, ꝙ si qs impetrat a principe cōfirmationē feudorum, hoc non intelligitur nisi de his feudis, quæ canonice possidentur, vt in ca. licet, per quos fiat
74 inuesti. & per quos recipiatur, vbi est textus singula. † No. sm Io. An. ꝙ cōfessio procurato eligentium non nocet electo sm Pet. & Abb. & maxime hoc verum est, qñ confitetur de his, q̄ contingunt factum electi, & nō factum electionis, Io. An. Itē hic nō erat lis cōtestata, sed erat processum ex abrupto. ff. de excep. do. si procura. agit. † Dicit Io. An. sm Gof. & Host. ꝙ p
75 exceptionē perēptoriā nō fit li. cont. Io. An. in exceptionib. impedientibus processum dicit esse tex. iurisconsulti. ff. de cōdi. inde. l. eleganter. §. si q post. itē ex c. si litē contestarē, esset ꝯ naturam priuationis, ad q̄ tendit, de hære. instit. l. ex facto ēt agitatum. Itē cum exceptiones sint arma reorū, absurdū est dicere ꝙ reus excipiendo velit aperire viam procedendi actori fundando iudicium per contestationem litis. Item ex priuatione non surgit habitus, vt ff. de hær. inst. ex facto etiam. de exce. rei finitę non est dubium, quia illæ non sunt tantum perempto-
riæ, sed præiudiciales. i. impediunt processum. Et ideo non in-
76 ducunt processum, quia esset contra rerum naturā. † Dicit Io. And. ꝙ si commenda est facta ante, quam cassetur, non tenet electio facta per illos, qui lęduntur ex commenda, ēt si nō fuerūt vocati, sed contempti per epm. nam cum hoc pertineat ad iurisdictionem episcopi, & si malitiose fecerit, oportet prius cassari commendam, quam possit fieri electio, Io. An. de istis
a commendis a plene tractatur hic per Host. ergo non in iurando iure, quo nō expedit aliquem citare. Quæstio fuit de facto, prępositus Argentinus obtinuit dispensationem in hac forma, ꝙ pręter obtenta posset beneficium vnum curam habēs libere recipere, ac licite obtinere. Quærebatur, vtrum per hæc in obtentis esset dispensatum? & dīt fuisse iudicatum ꝙ non. Io. An. † & sic dictio, præter, nō includit plures dispensationes,
77 ar. in l. j. C. de do. promi. Et dic, ꝙ ista dictio, b pręter, quando
b aduersatur, vel excipitur excipit, & hoc est, quando præcedit genus, a quo excipit aliquam speciem, vt lego tibi omnes seruos meos præter Stichum: aliquando implicat, & coniungit, vt ff. de pignoratitia actio. l. j. Super quo talis datur doctrina, ꝙ aut hoc, quod consequitur dictionem, præter, potest contineri sub genere præcedente expresse, aut non. primo casu ponitur exclusiue, vt C. de epi. & cle. l. parabolani, & l. nullum. ff. de repu. Secundo casu ponitur inclusiue, vt l. sed hæ. §. pręter, de procu. tamen cum hoc stat ꝙ mens loquentis debet seruari. Et loquens est minister legis, debet interpretari secundū mentem legis, quæ plurima incōuenientia abhorret, vt in nostro c. in fi. Item si dictio, præter, ponatur enunciatiue, sicut est in casu istius quæstionis, non disponit, sed dispositum custodit,
78 si est rationabile, alias non. † Dicit Io. An. ꝙ an quis fecerit animo furandi, vel non, arbitrabitur bonus iudex ex qualitate & coniunctione personarum, vt l. j. si quis impera. male. & l. 1. C. de sica. & l. fi. ff. de act. & ob. & l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mil. & no. C. de fur. in l. . quod intellige de furto, quod cōmittitur per amotionem de loco ad locum. Sed quando committitur furtum per contractationem. i. occultationem, tunc non est locus coniecturæ propter euidentiam cr. minis, vt ff.
79 de acq. rer. do. l. quæsitum. † Dicit Host. ꝙ si inuenis rem alienam, debes facere illam pręconizari, vt furti suspicionem euites. Sed si feci sti aliq̄ expen. potes vti retētione, donec tibi red-
80 datur, Host. & ff. de cond. ind. l. si non sortem. §. si emptum, in gl. ff. de rei ven. sumptus. ff. de pig. ac. si necessarias. §. fi. † Dicit Host. ꝙ vacante ecclesia proprie non fit furtum rerum ecclesiæ. Io. And. ꝙ superius declaraui. Adde quod no. C. de fur. l. si nondum. & no. ꝙ quidam dicunt, ꝙ exceptio de criminib. requirit specificationem loci, & temporis, alias est inepta, vt in c. præsentium, de test. li. 6. Sed contra eos est casus in isto c. vbi exceptio pluralitatis, quæ includit crimen, opponitur sine coarctatione mensis, vel loci, sed sufficit dicere, ꝙ tempore electionis, non exprimendo de quo mense. Non obst. c. præsentium, quia ꝑfiteor, ꝙ si de hoc fieret interrogatorium, posset fieri interrogatio de istis circunstantijs, vt ibi, sed non ꝙ sit de necessitate formæ opponendum, nec de substantia materiæ, quia quodlibet certum eiusdem substantiæ, & naturę comprehensum in genere exceptionē parit, & hęc dicta pro nunc sufficiant in isto aureo capitulo.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, ꝙ commenda dicitur titulus canonicus. & facit fructus suos. Guido Papæ dec. 149. col. pen. & commendatarius habens beneficium in commenda, quando possit illud dimittere. a lex consi. 96. lib. 4.

b De dictione, præter, vide Barb. & ibi scripta per Doc. in l. age cum Geminiano. C. de transac.

SUMMARIUM.

1 *Electo sufficere maiorem partem votorum, quomodo intelligi debeat.*
2 *Excludi de facto non debet quis a iure, quod sibi competit ratione possessionis, & fructuum.*
3 *Fructus quid sit.*
4 *Fructus agro cohærentes, item ab eo separati, ad quem pertineant.*
5 *Dominus vsufructuario mortuo non tenetur stare locationi p eū facte.*
6 *Singularitas est in testibus quo ad personas, quo uero ad dicta debet esse conformitas.*
7 *Electio vitiatur, vbi qd de forma omittit. & q̄ sint de forma electionis.*
8 *Electio per quæ verba debet fieri.*
9 *Iuris dispositio & iuris possessio, vel quasi in eisdem consistit in quibus ius canonicum.*
10 *Sola uocatio ad eligēdū uocato possessionē tribuit, eligēdi ius nō tribuit.*
11 *Collatio, an sit necessaria, quando, ad electionem proceditur per viam compromissi.*
12 *Maior pars, in materia electionis, quæ dicatur.*
13 *Singularitas in eligentibus aliter sumitur quam in testibus.*
14 *Uniuersitatis sub nomine puniri non debent singuli de ea, quibus, ex eodem crimine singulariter pœna fuit irrogata.*
15 *Formam mandati qui non seruat, nihil fecisse uidetur.*
16 *Electiones plures habens, vnam duntaxat prosequi potest.*
17 *Electioni factæ non uocatis uocandis, si ij ante præfixum consensum obierint, an eorum loco subrogatos consentire oporteat.*

CAP. LV.

IN Genesi. Irrita est electio, in qua collatio non ꝑcessit, vel q̄ facta est non a maiori parte capituli, vel que est singularis, non cōis. & no. ꝙ in cassatione electionis cuiusdā Guilielmi oēs istæ causæ interuenerunt, & sunt duæ partes, prima ponit tres cassationis causas, secunda ibi, nos his. Casus. vacante quadā ecclesia Anglicana fuit electus quidam V. cuius tm̄ electio fuit plurib. rationib. abusiua, primo quia dictus V. nō habuit ꝑsensum maioris partis totius capituli, sed partim cōparatione minorum, secundo quia non fuit facta plena collatio. Nam numeri ad numerum non, ga vtrum G. & H. canonici haberent vocem in electione, tractatū non extitit in collatione. Item non fuit facta collatio zeli ad zelum, & meriti ad meritum. Tertio quia electio non fuit cōis, sed singularis, quæ electio singularis non valet trib. rationib. Primo quia frustra. nam cum vota ī scrutinio per singulos deponant̄, si valeret electio singularis, esset inculcatio verborū, ga esset idem p idem replicare. Secdo, quia non esset vna electio, sed pluros, & sic electus non hr̄et vnicam electionem, sed plures. Tertio, qa ex singularib. propositionib. non resultat vna conclusio. Præterea dicit, duo canonici erant ī canonicatus possessione, vel quasi hñdo stallum in choro, & locum in capitulo, legēdo, & cantando, vt canonici ad tractatus, ac electiones dignitatum, & personatuum, q̄ iam occurrerūt pro tpe faciendæ tanq̄ canonici pro tpe sunt vocati, q̄q̄ hac vice vnus fuerit cum controuersia protestationis admissus. alius aūt non vocatus, cum vocandus esset, vt §. de ꝓsuet. ecclesiæ Anglicanæ. papa igitur hanc electionem totaliter abusiuam decreuit irritam & inanem, & istud c. est valde no. † Ibi, comparatione, no. ꝙ nō sufficit electo hr̄e maiorem partem ꝓparatione facta ad alias partes, sed absolute requirit maior pars totius capituli. i. omnium vocem hñtium. Ibi, singulariter singuli. i. quilibet per se. dicit enim lex, ꝙ decem & decem non faciunt viginti, quia nō terminantur ad eundem numerum, & duo numeri ad inuicem distantes non faciunt ad eundem, vt ff. de sol. l. vbi lex, & ff. de ver. ob. l. scire debemus, & duæ excōicationes nō faciunt vnā excommunicationem. Vnde necessaria est absolutio de qualibet. Ibi, singularib. vel particularibus, ratio naturalis & dialectica est ista. dicit philosophus, ꝙ genus distributum in species non est genus. dicit lex, ꝙ indefinita æquipollet vniuersali, non singulari, vt ff. de pec. l. si peculiū seruo. & ꝙ particularia non æquipollent indefinitæ. Ibi, per signum vniuersale. ff. de reb. dub. l. si is q̄ ducenta. §. vtrū. ff. de leg. 2. l. si plurib. ff. de her. inst. l. hoc articulo. Itē no. ꝙ electio non recipit diuisionē, & iō dēt fieri vno ꝓtextu, qa vna electio tm̄ est apud capitu-
2 lū. † Ibi, sic excludi, no. ꝙ ille, q̄ est in possessione, nō dēt de facto

BIU Cujas

a cto excludi a iure, quod sibi competit ratione possessionis, &
3 fructuū. † est aūt fructus, quicquid accedit possessioni, siue
possit imbursari, siue pertineat ad solum animi affectum, vt
est eligere, licet proprie fructus dicantur illi, qui beneficio ro-
ris infusi. & laborę hominum adhibito ad ortum, & matu-
ritatē perueniunt, & vltra hoc requiritur aliqñ aptitudo vtēdi,
& quędam prēparatio ad vsum, vt in vsufructuario, quia hoc
oñdit vocabuli significatio, vt no. ff. de vsuf. l. si fur. ff. de fur. l.
si apes. ff. qb. mo. vsusf. am. l. si vsufructuarius messē. ff. si cer.
4 pet. l. si qs nec cām. §. vult. ff. de fur. l. si sęruꝰ. §. locaui. † Et scias,
ꝙ fructus ꝯhærentes agro sunt dñi, vt l. fructus pendentes. ff.
b de rei vend. bSeparati aūt a bonæ fidei possessore. i. ab eo, q̄ ie
dñm credit, & est in plena possessione, statim fiūt eius. idē, si
ab alio nomine ipsius, sed separati ab vsufructuario nō statim
fiunt eius, nisi sint extracti de fundo, vel reconditi in horreo,
& tunc non ante vsufructuarius est in plena possessione ipso
rum fructuum, ar. ff. de ac. emp. l. qui pendentem, fm glo. sed
merus fructuarius non fit dñs, nisi in horreo reposuerit per-
mittente, vel assignante dño fundi fm quosdam. Census verò
& pensiones nō sunt in dñio nro ante, q̄ præstentur, sed sunt
nobis debitæ ex ꝙuentione nra, non alterius, vt ff. de vsuf. l. de
5 functa. † Et si interim moritur vsufructuarius, q̄ locauit, vel
capite minuitur dñs, pōt expellere conductorem, vt ff. loc. l. si
qs dño, & l. si quis fundum, & C. de vsuf. l. corruptionē. Ibi, in
choro, no. ꝙ qualitas loci significat actuum qualitatem. Item
no. ꝙ p̄ qualitatē actuū ꝓbat vera possessio, vl quasi. Ibi, cātā-
do, ar. ꝙ ille, q̄ legit in cathedra tanq̄ Doct. p̄sumat Doct. si sic
sit ad lecturā assumptꝰ. Itē est ar. ꝙ ex habitu exteriori p̄sumat
dignitas. Ibi de ꝙsuetudine, no. ꝙsuetudinē dare modū, & for-
mā, ac ēt iurisdictionē. Ibi, ꝯ formam, no. ꝙ ea, q̄ fiūt ꝯ formā
iuris, nō valēt, qa forma est, q̄ dat esse rei. Itē no. ꝙ in isto c. po
nuntur multa, quæ sunt de forma substantiali electionis prę-
6 latorum. † In gl. cōsensus, ibi, testibus, dic ꝙ in testib. est singu
laritas quo ad substantiam personarum, sed quo ad testificata
dēt esse ꝙformitas, & ideo magis proprie dicimus attestatio-
nes inualidas, quia singulares, q̄ testes inualidos quia singula-
res. In gl. sic patet, pro practica istius gl. vide hic In. & in noue.
In gl. vnde, ibi, sub protestatione, no. hic de dīia protestionis,
vtrum referatur ad proprietatē iuris eligendi, an ad possiden
7 di. & an qui tacet, videatur consentire protestationi, † vidē hic
per Inno. No. ex hac decretali fm Ber. multa, quæ sunt de for
ma electionis, quæ si omittantur, vel aliquid de illis, nō valet
electio, primo quia maior pars totius capituli dēt esse in ele,
aliter non valet. Item collatio necessaria est numeri ad nume
rum, zeli ad zelum, & meriti ad meritū. Itē cōis dēt ēe electio
siue vniuersalis, & oēs qui in scrutinio consenserunt, publica
to eodem oēs vna voce debent ipsum eligere, vel vnus d̄ mā-
dato illorum. Item oēs, qui requisiti fuerunt in scrutinio, dñt
in collatione. Item ꝙ absentes sunt vocādi, si sunt in loco, vñ
ꝙsueuerunt vocari. sed istud vltimum non est de forma, quia
si absens vellet postea ꝙsentire, non cassāt ea electio, sed ꝙfir-
mat. qd̄ vltimum est verum, si fuit facta a maiori parte capi'i,
alias non posset ratificari, vt ꝯ. c. auditis. Sed opponit, & vī, ꝙ
nunq̄ possit ratificari, quia nemo pōt ratificare, qd̄ suo noīe
non est gestū, vt l. seruus. ff. de preca. Sol. illud verum in profa
nis, secus in spūalib. vt no. 9. q. 2. c. Lugdunēsis, & no. s. eo. qd̄
8 sicut. vel dic, ꝙ ista non est proprie ratificatio, sed est quædā
ꝙfirmatio, vt l. si pater, in fi. de man. vin. † Sed quæro, dī hic, ꝙ
electio dēt esse cōis, per q̄ igitur verba dēt fieri? rn. si quidē fit
p̄ oēs, potest fieri verbis vniuersalibus, vt nos canonici. Si ve-
ro fit p̄ vnum vice oīum, dēt fieri verbo singularis numeri,
sed signationis oīum ꝓplexiuæ, vt ego. s. de mādato vniuersō-
rum noīe, vice capi'i eligo G. nec est necesse dicere ī plātū, qa
tacite intelligitur, vt est gl. sing. in l. quod aūt. ff. de iure do &
hęc vera iure isto. sed hoc dic, vt no. in c. cū ab vno, ꝯ. de re iu.
li. 6. & scias, ꝙ in electione canonicorum, vel in alijs actib. nō
est curandū de istis apicib. verborū, sed solū in electioni. prę-
latorum, de qb. loqtur c. qa pp, fm Doc. Qualrcunq; ergo vo
ces possint induci ad intellectū capitularem, valent ea, q̄ fiūt
a capto, & tm valet, & operatur vox vltima, quantum prima.
ff. de hær. instī. l. quo loco, in prin. Sed in electionib. prelat. dēt
seruari forma nouo iure tradita, & no. in iure ciuili similem
subtilitatem, nā dicit lex, ꝙ factū per vnum consilio multorū
est iuuari factum principale, sed factū per plures per se, si qui-
dem habeant vnam lea'itatē, sil'r reputatur vnum factum, &
furtū vnius rei, & damnū eadē d̄ rē datū. Si aūt plures realita
tes, vt ꝙtempta maiestas p̄toris, quia quolibet insolidū cōtem
9 nit, tūc plura facta sunt, vt ff. de iur. om. iu. l. si familia. † Dein-
de no. hic, ꝙ in quibus ꝙsistit ius canonicum, in eisdem cōsi-
stit iuris dispositio, & iuris possessio vel quasi, vt habendo stal
lum in choro, locum in capto, cātādo ad tractatus, & electio-
nes dignitatum procedendo tauq̄ canonici, vt ꝯ. de p̄bē. c. re-
latum. Item no. ꝙ possessio, & quasi tribuit ius eligendi. idem
facit cōis op. fm Ber. ꝙ est no. Quæro, quare dicit litera, in pos
sessione, vel quasi? rn. qñ locus hēt suū modū significādi, vt
stallū in choro, & locū ī capitulo, ista dī possessio & quasi, vt
no. ff. ex q. cau. maio. l. itē ait. §. tñ ei. Sed alia signa incorpora-
lia, puta uocari ad ca. significāt solūmō quasi possessionē, qa
ipsa vocatio nō est qd corporale, vt l. 1. ff. de re. di. Itē legere, &
cātare nō est qd corporale, qa verbū in aere statim resoluitur,
No. ergo, ꝙ ꝑsona in loco hēt suū modū significādi, vt p̄tor ī
sede. itē res in loco, vt furcę in territorio, qa significāt merū
imperiū fm Old. No. ꝙ admittere aliquē cū ꝓtestatione signat
quādā ꝓturbationē libertatis antiquę, & nō ꝓiudicat, nisi ille
10 cōsentiat, † no. ꝙ p̄ uocationem ad eligendū acquiritur pos-
sessio, nō tñ confertur titulus, nec ex hoc solo attribuit ius eli
gendi, quin possit euinci ab eo, vt ff. de decur. l. Modestinus,
No. ꝙ a quo loco quis vocetur, & ad quem locum, consuetu
do inspicitur. dic ꝙ si in scrutinio quilibet cautus dicit, eligo,
tm est dicere, quantum consentio in eligendo. Sed quæro, qd
si dicat, volo el gere? rn. ista nō est electio ꝙsensus, sed sūt ver-
ba enunciatiua simplicia, quæ nihil operantur, vt fin. no. in l.
serui elec. in prin. ff. de leg. j. Est. n. rla, ꝙ quoties finalis volun-
tas dēt sequi, præambula voluntas non est voluntas, sed quæ-
dam aī p̄paratio, quod est no. dignum. item no. hic requisitio
11 nem fieri extra diœce. † Quæro, vtrum qñ proceditur p̄ viam
copromissi, sit necessaria collatio? rn. nō, quia nullo iure hoc
cauetur fm Comp. dicit hic Ber. ꝙ electio pōt fieri per plures
noīe collegij, ar. ff. de proc. l. plures. tu dic, vt in c. sicut eum, ꝯ.
eo. ti. li. 6. Quid si committitur electio, & ipse dicit, nos Titiu-?
rn. istud nos, accipitur pro singulari numero p̄p illud, ꝙ seq̄-
tur, Titius, & ē. ꝯ. Numerus est dinumeratio capitum. i. eorū,
apud quos est electio, zelus bonus. i. vis minor & animum re-
spicit eligentium. meritum bonū est in præmio, demeritum
in pena. collatio idē est, ꝙ discussio. & meritum, & demeritū
12 respicit electum. † Dicit Ber. ꝙ illa maior pars censet, quæ est
iustior, & maiori nititur ratione & æquitate. bī, quod est verū
suppositā numeri paritate. & vide quod no. ꝯ. de his, quæ fi. a p̄
la. ca. noscitur, in gl. sed nonne. dicit Bar. ꝙ frustra esset idem
repetere. C. de test. l. testm̄, & l. non ideo, C. de leg. l. cū qō. ff. de
au. & arg. leg. l. pediculis. l. Labeo, & de verb. ob. l. qui b. s. Ista si
13 quidem dī inculcatio, vt no. in l. certi ꝙdō. ff. si cer. pet. † Dicit
Ber. ꝙ singulares testes non sunt, nisi quilibet singularis. i. vni
cus. tñ caue tibi, quia Ber. ponit malam similitudinem, quia
testes sing. dicuntur. i. discrepantes & non ꝙsonantes in eūdē
rei finem, vel in circunstantijs variantes, tex. est vnicus. C. de
pę. l. qui sententiam. sed in electione dicunt singulares, quan-
tum vnusquisque per se eligit, licet concordent in eundem fi
nem, & habes simile. ff. de ver. ob. l. scire debemus, in princ. dic-
it. l. ꝙ aliud est dicere, Lego vsumfructum gregis, & aliud est
dicere, lego vsumfructum decem ouium, vt no. ff. de vsufru. l.
quid ergo. §. sed quod dicitur. nam aliter sumitur significatio
ex vniuerso, al'r ex distributiuo, vt no. ff. de pig. act. l. si necessi
tas. §. si annua. & si populus facit iniuriam, & interfint Titius
& Martinus, verius est dicere, ꝙ populus faciat iniuriā, q̄ Ti-
tius & Martinus, vt ff. de reg. iur. l. aliud §. refert. & facilius di-
spensatur, & per procuratorem se defendere posset, vt l. tā col
14 latores. C. de re mi. lib. 12. † Si tamen actus cuiuslibet per se &
seorsum discernit, bene possent singuli accusari, ut no. ff. de
iur. om. iud. l. si familia. & si puniuntur vt singuli nō punient
sub nomine alterius vniuersitatis, arg. ff. de cōdi. fur. l. si seruꝰ,
15 §. bonæ. & adde quod no. de pę. l. aut facta, §. vltimo. † Dicit
Ber. ꝙ qui non seruat formam mandati, nihil fecisse vī. hæc
rla est vera in mandato, idem in permisso, vel ꝙcesso, vt ff. de
iureiu. l. q̄ per salutē. Tractat hic Io. And. de forma electionis,
Itē dicit, ꝙ triplex est collatio plena, semiplena, & perfuncto-
ria. & dicit Comp. præsumi, ꝙ collatio fuerit facta in ꝙcordia,
& adde ꝙ no. Inn. ꝯ. de eo, q̄ furt. ordi. susce. c. innotuit. & mi-
rantur aliqui, quare tanta subtilitas sit, ꝙ electio pronunciēt
per vnum. nam chorus, & faciētes chorum sunt idem, & vni-
uersitas, & simul facientes vniuersitatem sūt idem, vt l. sicut.
ff. quod cuiusque vni. no. Sed admirari est signum intellectus
non capiētis veritatem rei. & iō dic, ꝙ ratio est efficacissima,
16 † quia si quis haberet plures electiones, non posset nisi vnam
prosequi, vt no. infra. eod. titu. c. vt quis duas, lib. 6. & illa esset
singularis, & per eam nihil reportaret. quamquam ibi subtili-
tas non seruetur in alijs, in quibus nō est tradita forma conci
lij, vt s. dixi. Item non posset formari decretum, quod interue
nit in electionibus, de quo no. Spec. de ele. vbi videas per te,
dicit hic Io. And. ꝙ electio facta contra concilium est irrita
ipso

ADDITIONES.

a Vide quatuordecim dicta pulchra aggregata per Barb. in rep. C. qui adm. fo. 12
b Vinc. God. Adde quod fructus fundi locati conductoris efficiuntur, si ab eo, vel alio eius nomine percipiātur; secus si ab alio, suo proprio nomine, Ruy. cons. 216. nu. 7. li. 1. Et quādo fructus fructuum debeant. Ruy. cōs. 55. n. 5. li. 1.

BIU Cujas

ipso iure, quod est verum, si deficit numeri substantialitas, secus, si forma, quæ est simpliciter forma, ita, ꝙ non substātiat, quia tunc non est irrita, sed irritanda, ſm Ber. Sed pro Io. An.
a facit, quia a paria sunt aliquid fieri sine l. & ꝓtra l. vt in Auth. de trien. & semiſ. §. conſideremus, & ff. de pac. l. ꝯ iu. regu. Dicit Inn. ꝙ aliud est dicere, ꝙ eius vox ualeat, quantum de iure dēt valere. Aliud ē dicere, valeat eius vox, ſi de iure dēt interesse, nam primus sermo significat possessionem, ſcds vero ꝓprietatem, no. ad hoc. ff. ſi ſer. ven. l. 2. §. Pompo. Sed nūquid ꝙ non ꝯdicit proteſtationi, vr̄ tacite conſentire. Inno. s̄. e. dudū, in gl. ꝓteſtandum, dicit ꝙ confiteri intelliguntur illi, ad quos pertinet ꝯdicere, ſi moniti non ꝯdicunt, ſed ibi loquit in eo, qui hēt neceſſe confiteri, vel negare, quia monitus est ad rn̄dē dum, ſed hic ſumus in alio caſu, & iō ſm cōem regulam nemo vr̄ tacite conſentire, vbi actus non ſit concupiſcibilis, vel
17 meritorius, vt dicit hic Inn. in gl. ſua, ſed licet collatio. † Extra quæro, proceſſum fuit ad electionem vocandis non vocatis, & poſtmodum iſti nō vocati ante, q̄ conſentiant moriuntur, & alij loco eorū ſubrogantur, nūquid oportet, ꝙ ſucceſſores conſentiant? est ar. ꝙ ſic, vt l. receptum. ff. cōia præ. quæ hic allegatur in glo hec. n. fuit qō antiqua Roffre. Beneuen. in libello iu. ca. & facit. ff. de no. ope. nun. l. nō ſolum. §. 1. & §. morte.

ADDITIO.

a Paria ſunt aliquid fieri ſine lege & contra legem. Iſtud dictum dicit mirabile Iaſ. in l. illam. C. de col.

SVMMARIVM.

1 *Notarius laicus, an poſſit adhiberi ad ſcribendum ſpiritualia negocia.*
2 *Vtile vitiatur per inutile propter aſſumptam formam iuri contrariam.*

CAP. LVI.

MEſſana. Non valet electio ep̄i facta per canonicos & laicos, ēt ſi ſic ſe habeat ꝓſuetudo loci. Et no. ꝙ illud c. loquitur de electione pōtificis, ſed ī aliis electionibus dic, vt j. de teſt. c. dilecto, & j. d. pb. c. dilectus, vide s̄. e. c. ſacroſ. & no. ꝙ ca. ꝯgregatū ex pmiſſis & ꝓhibitis capituli authoritatē nō hēt. Et iō intereſſentia ꝓhibitorū vitiat reformationes populi, ꝙ est no. dignū. Caſus. ꝓſuetudo erat, ꝙ qdā ſolēnes laici intereſſent cū canonicis in electione pōtificis, q̄rit qd iuris? Solue vt ī litera. adde tn̄, ꝙ licet laici nō poſſint intereſſe ad eligēdū, pn̄t tn̄ eē ad ꝓte gēdū canonicos, & armata manu ſm Io. An. q ēt dicit, ꝙ laicus
b tabellio a pōt intereſſe ad ſcribēdū. Io. An. in nouel. ꝙ no. Itē no. conſuetudinem libertati eccleſię ꝯriam non valere, nec p eam poſſeſſionem acquiri poſſe. No. ꝙ actus actiuorum non cadunt in ſubiecto inhabili. No. ꝙ ratione prohibiti vitiat cōceſſum. †Sed an notarius laicus poſſit adhiberi ad ſcribendū
1 ſpiritualia negocia? dicit hic Io. And. ꝙ ſic, ſicut potest eſſe teſtis, q̄ æquiparatur tabellioni, vt ff. de teſt. l. Domitius. † No. ꝙ ꝓp̄ aſſumptā formam iuri ꝯriam vtile per inutile vitiatur. & hæc in electione. idem in compromiſſo. nam ſi compromittētes aſſumunt formam iuri ꝯriam, non hēt in ſe pactum, vt ff. de conſt. pe. l. j. §. eum qui, & ff. de pac. l. ſi vnus. §. item ſi acceptilatio, ſm Io. nam in poteſtate ꝯhentium erat aſſumere formam antiquitus conſtitutam, q̄ ſi peruertunt, vñr nolle ꝯhere. ſecus, ſi peccatum ſit in materia, vt quia acceptilatio interponatur ſuper ꝯctu iuris gentium, quia permutare naturam non est ita in eorum ptāte, & ideo tunc valet, vt valere pōt, vt ff. de accepti. l. an inutilis, ar. ad iſtam qōnem. ff. de ꝓd. inſt. l. qa ratio. Quædam tn̄ l. dicit, ꝙ aſſumptio inutilis formæ non vitiat, vt ff. de ver. ob. l. eum qui ita. §. te & Titium. ſed ibi ſtipulatio hēt in ſua eſſentia principali debitam formam, & ideo ſuperuacua adiectio non vitiat, & ſic non obſt.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde qualis ſit dignitas notariorum Principis, Boe. q. 22. nu. 13. fol. 6. in 2. parte.

SVMMARIVM.

1 *Electio a maiori, non tamen ſaniori parte facta non confirmatur.*
2 *Electioni celebrandæ, qui intereſſe abnuit, contemnit, non contemnitur quæreiterato requiri non oportet.*
3 *Citandus non est ulterius, qui ſemel dixerit nolle intereſſe.*
4 *Beneficio ſuo quilibet renunciare potest.*
5 *Conſenſus non præſtitus in ſcrutinio non auget numerum.*

CAP. LVII.

1 ECcleſia veſtra. †Non ſufficit ad ꝓfirmationem electionis ꝙ ſit facta a maiori parte capituli, niſi & pars illa ſit ſanior. Et diuiditur in tres partes, nam in prima narratur factum, in ſcda ponuntur allegationes partis. i. tertia cāę diffinitio. ſecunda ibi, tandē. tertia ibi, nos igitur. Caſus, vacāte eccleſia Catalanenſi canonici conuenerunt in vnū, abſente V. qui tūc nolu it intereſſe, tūc ſtatuerūt terminū ad electionem celebrandā. veniente vero termino, dicto V. non vocato pmiſſo ſolēni ſcrutinio 14. elegerūt Bertrandū p̄sbyterū Cardinalem Rhemenſem canonicū, & 17. elegerūt Libertrandū Rhemenſem canonicum, tandē V. cōſenſit electioni dictorū 17. demum vtraq; pars coram papa petebat electionē ꝓfirmari. allegabatur itaq; pro parte dicti Liber. ꝙ erāt plures numero, quia excedebāt in quatuor. Et ex hoc inferebāt, ꝙ p̄ſumat melior zelus, quia vbi maior est numerus, ibi melior zelus p̄ſumendus est, pars vero dicti Cardinalis tria all. Nam primū infringebat electionē. d. Li. ex defectu ętatis, & ſcię. Scdo electionem ſuā iuuabat rōne ętatis maturę, & eminentis ſcię, & quia electionem Cardinalis vita, & moribus præcellebat, nec non electa p̄ſona. Sed tertio dicebatur, ꝙ cōſenſus V. nō p̄rocinabatur, quia ipſe non fuit ꝓtemptus, ſed ꝓtēnens, & ſic perdidit vocem. Item quia eius ꝓſenſus non fuit præſtitus in ſcrutinio, ſed poſt electionem. vñ eligentes dictū Cardinalē non p̄nt notari de ꝓtēptu. Subdebat̄ ꝓterea, ꝙ ꝓtēptus nō reddit electionē Cardinalis nullā, qa citatio absētis nō ē d̄ forma concilij, qa nihil ē d̄ forma niſi qd̄ ꝓciliū ſtatuit ꝑ forma, alias eſſet abſurdū, ꝙ dictū cōciliū corrigeret oīa iura multis vigilijs excogitata. papa igit̄ hincinde ꝑpoſitis, ꝗa in dictū Liber. ſanior ps non ꝓſenſit, licet de numero maior, ipſius Liber. e-
2 lectionē ſn̄aliter irritauit. No. qd̄ dixi in ſummario. † Sdo no. ꝙ qui nō vult intereſſe ad celebrādā electionē, ſe facit alienū a termino ſtatuēdo electioni fiendę, & potius vr̄ ꝓtēnere capm, q̄ ꝓtēni, & ſufficit ſemel ꝓtēnere, vt iterū req̄rēdus non ſit, & ꝓſenſus dēt præſtari in ſcrutinio, & nō poſt, & attentata poſt formā ꝓcilij nō valēt, ſed reliqua nō vitiāt. Illa ergo, quę ſunt de forma ꝑpriè sūpta omiſſa vitiāt, ſd ea, q̄ ſunt de forma ipſo iure nō vitiāt ſm Goſ. in sūma huius tituli. dicit hic Ber. ꝙ ile, q dixit ſemel ſe nolle intereſſe, non est amplius citādus, quia renūciaſſe vr̄. dicit In. ꝙ citatus ad vnum actū dēt citari ad alium illi nō ꝓnexum. dicit hic Ber. ꝙ ille, qui nō debuit citari rōne abſentię, ſi caſu re integra reperiat p̄ns, dēt admitti ad eligendū, ar. ff. de verb. ob. l. ꝓtinuus. §. cū ita. vel dic ſic, ꝙ ille, q nō vult intereſſe in principio, & in tractatu electiōis, & in aſſignatione diei, non est poſtea citādus ad electionē, qa vt patet in litera, nō est contemptus a ca. ſed ca. potius est contemptum ab ipſo. tu dic, ꝙ aut noluit intereſſe in ſubſtantiali principio, & non est vlterius citandus. aut noluit eſſe in quodā præludio, & tūc debet citari, & rō dr̄ię est iſta, quia ſubſtātia est qd indiuiduum, ſed iſtud præambulū, ſ. aſſignatio termini est quid ſeparatum. Et iō in iudicijs, in quibus quilibet actus est in ſe perfectus, vt no. in c. ſepe. de verb. ſign. in cle. citatus ad vnum actum verus contumax quo ad ipſum actum, debet citari ad alios actus, ſic enim eſſet, & ſi in primo actu ꝓparuiſſet, vt j. de off. dele. c. cōſuluit, & ff. de no. ope. nū. l. prętor. §. ſi aliquando, & dic vt plene dixi. C. quomodo, & quādo iu. l. conſentaneum, in lectura mea nouiſſima, vbi inuenies multa bona. No. ꝙ iſte Bertrandus presbyter Cardinalis retinebat primum canonicatum iuxta ꝓſuetudinem presbyterorum, & diaconorum Cardinalium, quia retinēt priora beneficia, & ē ſimile qd̄ no. 93. di. c. iurat², ſm Io. An. No. tn̄, ꝙ tpe, quo iſte electus fuit, nō erat Cardinalis, ſed canonicus. aſs de buiſſet poſtulari, nō eligi, niſi dicas, ꝙ hoc permittitur ꝓſiderato iure canonicali, qd̄ ſui natura ordinat ad intrinſecas p-
3 motiones. † No. ſm Ber. ꝙ ille, qui ſemel dixit nolle intereſſe, nō est ulterius citādus, quia ſemper pręſumitur eſſe eiuſdem
4 animi, & voluntatis, vt no. ff. de in integ. reſt. l. i. † Certū est. n. ꝙ beneficio ſuo quilibet renūciare pōt, vt ff. de pac. l. paciſci ꝯ edictū. & dic, vt ibi no. & iō pōt dari ptās iudici, & arbitro ꝙ procedat, altera parte nō citata, vt ff. de arb. l. diem proferre, §. ſi quis litigatorum, & omologari potest ſnīa lata parte nō
5 citata, vt C. cōia vtriuſq; iu. l. 1. Vel dic, vt ibi no. ꝙ conſenſus non præſtitus in ſcrutinio non auget numerum. & ē rō, quia iſte conſentiens non est capitularis, nec debito loco, & tpe conſenſit, & ideo licet in præiudicium ſuum valeat conſenſus, tn̄ ſecus quo ad votū ipſius, alias ſequęretur, ꝙ electio penderet ex ſuo conſenſu, qd̄ est impoſſibile, ar. ff. cōia p̄d. l. receptum, ſm Inno. & no. hic tres no. gl. Ber. quæ tenduntad idē, & allegant bona iura, quæ nō tranſcribo. deinde hic hēs aliam gl. no. Ber. quæ incipit, ex hac decretali, quę tractat de iurib. numeri & de iurib. authoritatis, & de iurib. zeli, quē. §. reſtringe ſolū ad electionē p̄latorū, de qb. legit. c. qa pp. nā in ꝑfanis electionib. ſp attendit numerus, vt ff. ad muni. l. qd̄ im nor, niſi horū decretum eſſet ambitioſum, vel iuri ꝯrium, vt ff. de decr. ab ordi. facien. l. ambitioſa. vel niſi ad hoc nō extenderetur eorum officium, vt no. ff. de pac. l. item magiſtri.

SVMMARIVM

1 *Inſtrumento confecto ſine die, uel conſule, vel loco, an tabellio poterit iterum reficere, & ea ponere.*
2 *Publicatio inſtrumenti fit ad æternam rei memoriam.*
3 *Erroris probatio tot exigit teſtes, quot probatio ueritatis.*
4 *Teſtis ex interuallo errorem non corrigit. Et quando variare, vel uacillare dicatur.*
5 *Notarius rogatus de inſtrumento cogitur illud publicare.*

6 Variatio

BIU Cujas

6 *Variatio,an & quando sit licita,& nu,9.*
7 *Inchoatum necesse est ꝙ ad finem perducatur.*
8 *Voluntarium in exordio fit postea necessarium.*
9 *Desiderium apud acta publicatum,an possit corrigi.*
10 *Scrutinio publicato,an possint postulantes uariare.*
11 *Variandi permissio a iure inducta,unica uariatione finitur.*
12 *Prohibitio variandi publicato scrutinio afficit tam singulos quam uniuersos de capitulo.*
13 *Electione tanquam singulari a papa cassata, an ius quæsitum ex consensibus,& a scrutinio sit abolitum electo.*
14 *Electus a dubitantib.eligendus ne is,an postulandus esset,si appareat postulandum fuisse,an postulari possit.*
15 *Publicatio in scrutinio unde sumpsit originem.*
16 *Publicatus in scrutinio qualiter aget,ut fiat electio.*
17 *Canonici si sint adeo rebelles,ꝙ publicato scrutinio nolinteligere,ad quē transeat ius eligendi.*
18 *Actus qualitas non uariatur ex persona succedentis in actu.*
19 *Publicato scrutinio si omnes canonici ruina perierint, deinde alij sunt subrogati,an noui canonici teneantur eligere ex primis uotis.*
20 *Appellatiuo nomine quæcunque geruntur ad substitutos transeunt. & commissa a lege semper censentur nomine appellatiuo,secus in his quę ab homine.*
21 *Agi,an possit ex contemptu contra istos subrogatos.*
22 *Scrutinio publicato si numerus & omnia sint æqualia , an canonici possint uariare, & eligere aliquem tertium.*

CAP. LVIII.

PVblicato. Scrutinio publicato non est pœnitudini locus, sed dēt ad electionē procedi, & si oportuerit p superiorē cōpelli.h. d.primo. Vel sic, scrutinio publicato mutar̄ se vel emendare nō licet, imo compellīt eligere.Et intellige hoc,qñ publicatio tenuit,alias licitum est variare, vt j. eo. tit.c.perpetuò,lib.6.& ff.de arb.l.quid tñ,& ff.de iureiu.l. q per salutem. istud c.intelr, nisi variet accedendo maiori parti.capituli.Nā sapientis est mutare ꝯsilium non in alterius detrimētum sm gl.in summa huius tit. reliqua dic, vt in gl.hic no.positis.Et est arg.ꝙ publicato instro non possit tabellio illud reficere aliqd addendo, vel detrahendo, mutando,vel transformādo,super quo puncto do.Lambertinus de Ramponib. de facto consultus rndit,vt j.†Sed nunquid confecto instro sine die,vel consule,a vel loco,poterit iterum tabellio reficere, & ea ponere,ſi bene recordet.ar.ꝙ sic.j.de fac.iterā.vel nō.c.j.qa ei credīt de his,q̄ gessit,& C.ad l.Cor.de fal.l.si quis decurio,& ff.de adul. l.accusaturus.Tu distingue, aut incontinenti, seu ex modico interuallo fiat, & valet tunc instrm,aut post magnū interuallum,&tunc non valet instrm,vt in Auth.de æqual.do.§.illud, ff.de ver.ob.l.j.in prin.sm Alb.Papi.& ſ.de elec. c. officij,& j. de test.cog.c.præterea.Alij dnt ꝙ nullo mō pōt ēt incontinenti post q̄ facta est copia parti, cū functus sit officio suo,vt ff.de re iu.l.iudex.j.de off.dele.c.dilectus,& in pall.§.aliud.nec.n.soli tabellioni credīt, in Auth.de hær.& Falc.§.si vero.sicut nec soli arbitro,vt l.nec in arbitrū.ff. de arb. qa ꝙ ab initio,in totū sine suspicione est, ꝙ vero postea factū suspicione non caret, vt in Auth.de æqua.do.§.ne ꝓtingat. imo ēt dnt pres,ꝙ si principale instrm ꝓfectū est,& aliqd ignoranter, vel alio modo sit omissum,tabellio non poterit amodo ēt partib.pntib.& ꝓsentientib.illud addere p præall.auth.& ff.de rei vend.l.in fundo, & vide ēt.ff.ad Vel.l.si emancip.ꝙ durum vr.vñ consulti a me super hoc periti sapienter ꝓcordauerunt,& bene,ꝙ si tabellio pōt oñdere se per errorē, & non ex certa scīa hoc omisisse,bñ pōt iterum pdicta apponere & valebit in strm,alias non.consulo tñ sibi, ꝙ licētia iudicis reficiat illud. Lamberti.de Rampo. dicit Arch.ꝙ notarius pōt corrigere suum errorē faciendo de hoc mētionē, vt ipse no. 15.q.8.quia ergo,& §.seq. idē ēt no.ꝙ ēt inquisitor pōt corrigere suum errorē,ꝙ tenementi,qñ veritas eodem instro comprobat, error non nocet, ēt si nō corrigatur, vt l.4.ff.de leg.j † Considera,oīs publicatio instrorum sit ad æternam rei memoriā, vt C. de re iu.l.gesta,& no.ēt per Ber.j.de off.dele.c.cū in iure.sed ꝙ ꝰternum est,mutationem non recipit,ar.ff.de ser. vrba. præd.l.eum debere columnam. Quid ergo,si est erratū?rñ.necesse est,ꝙ petatur error corrigi, item ꝙ error probet. † tot aūt testes sunt necessarij ad probōnem erroris, quot sunt necessarij ad probōnem veritatis.nā eadem est cognitio ꝓriorū,vt ff.de leg.2.l.cum proponeret,& ibi dixi in lec.mea solenni & corrigi poterit scriptura mandato iudicis. † Testis aūt ex interuallo non posset corrigere errorem suum ēt iudice mandante, vt ff.de testi.l.qui falsa,vel varia,& ff.de fal.l. eos. qa vacillanti & varianti non dat̄ fides.Est aūt vacillans, qui dubitando loquit ꝓria.Varians aūt est,qui sine dubitatione determinat se nunc ad hoc, & nunc ad illud. & de hac mā correctionis,& erroris dixi plene post Cyn.ff.de fla.ho.l.imperator.† Deinde no.optimum arg. ex isto c.ꝙ notarius rogatus de instro cogitur illud publicare, deinde reuertere ad mām c. q̄ explicat hic Io. And. in ꝓmento. & volo,ꝙ scias ꝙ electio hēt tres partes integrales sibi inuicem cohærentes,ſ. scrutinium. ista est prima pars. Publicationē scrutinij,& ista est scda pars, & in se perfecta,& ideo inuariabilis.nec est nouum, ꝙ vna & eadem res habeat plures partes, vt no. ff.de arb.l.Celsus.§.idē ait.ff.de ꝓd. & de.l. hæc scriptura.& electionem,q̄ totum perficit,& ista est tertia pars.in scrutinio cuiuslibet vox est singularis, quia singulariter & nāliter profertur. electio aūt est terminus cōis,quia cōiter profertur per vnum vice omnium.† Collige brocardica.primum est,ꝙ non est licita variatio.sic no.ff.de procu.l.in causæ, & hoc circa idē dispositum,sed circa diuersa sic,vt ff.de ac.emp.l.si sterilis.§.qa. Scdm est,ꝙ inchoatum necesse est ad effectū perduci.dicit.n. l.ꝙ pollicitatio vestit operis inchoatione, vt no. ff. de polli.l.1. §.cæpisse.& quod in exordio est voluntariū,postea fit necessarium,vt no.ff.com.l.in commodato.§.sicut.Quædam tñ sunt adeo liberæ voluntatis, alias ptātis, ꝙ in necessitatem transire non pñt. sic est, ꝙ in re mea,durante mea,& in meo arbitrio nō possum mihi legem imponere,vt no.ff.de āca.l.1. §.cū precario.Quæro,quę est rō istius c.& rñ.quia ex scritunio ius oritur eligēdi. cum igitur ei, qui dēt eligi,sit ius quæsitū.ſ.officium iudicis,quo mediante oportet eligi,ar.ff.de re.l.si quis sepulchrum.nimirum, si pœnitentia nō hēt locum.Præterea dixit lex, ꝙ † desiderium apud acta publicatum non pt corrigi, vt le.& no.in l.rura. C. de omn i agro deser. lib.11. & facit qđ legitur & no.C.de rep.hær.di.l.sicut,vbi omnino videas.aliqñ tñ admittitur variatio,vt no.ff.de interro.ac.l.fi.sed ibi nō erat ius quæsitum absentib.& sic non ob.Qualiter aūt illa lex intelligatur,ponit̄ per Bar.in l.is pōt,vt in 5.col.ff. de acq.hær.Quę ro,quid si diu celata improbitas emersit in lucem?rñ.cessat ratio rem sequi.& ideo iustæ pœnitudinis non denegatur assensus,arg.C.de ap.l.si quis libellos,& ff.de confir.tu.l.vtilitatem. † Quæro, quid in postulatione,vtrū publicato scrutinio possint postulantes variare? dicit hic Bern.ꝙ non, quod intellige post,q̄ publicatio est pntata papę,sed ante sic,& est rō drię,ne illudatur summo pontifici,ar.C.de his, quia nō dño manu.l. fi.dico tamen, ꝙ si sine causa variant,tenentur postulato act. iniuriarum,quia hoc factum habet in se contumeliam.ff.qui satisf.cog.l. si vero. §. qui pro rei quali.& no.ꝙ l.dicit, ꝙ varietas est erubescenda,vt l.eos.C.de mo.mul.† & vbi iura admittunt varietatem, non admittunt eam, nisi semel,vt C.de reb. ere.l.si quis iusiur. Ibi, superiorem,proximum,vel saltem papam.j.de iure patro.l.nulla,& ff.de lega.j.l.huiusmodi.§.fina. †Quęro,dī hic,ꝙ non licet variare,nunquid hoc intelligitur, ꝙ non liceat singulis,an ēt nō liceat vniuersis?rñ.neutris,nisi vota essent ipso iure nulla,vt de ineligibili sm Inn.alias sequeretur,ꝙ cogeretur delinquere, & eligendo ius perderet eligēdi,quod est absurdum,ar.de his,quę no.l.j. ff. de verb.sig.l.nepos Proculo.ff.de condi.insti.l.filius.Porro illud possumus,ꝙ de iure possumus,vt ff. de cond.inde.l.si procurator.§.Celsus. quod vero non possumus, facere nō debemus. Modo ego q̄ro,quid si electio non est nulla, sed annullanda,nunquid publicato scrutinio tenent eligere?dicit Inn. ꝙ sic,quia ipsi non sunt eius rei iudices,sed superior, qa forte cōfirmabit electionem,ar.ff.de pecu.l.eo tempore,& l. quod debetur.& est arg. ad quæstiones laicorum. pone,aliquis est insacculatus,modo venit tempus,quo debet extrahi de sacculo.oppo.debere lacerari.quæritur quid iuris? respond. si insacculatio est ipso iure nulla,nō debet extrahi,sed lacerari,sed si est cassanda per sententiam, debet extrahi & publicari,& tunc in contradictorio iudicio confirmabitur, vel infirmabitur, per theoricam Inn. quod est valde no. dignum & quotidianum.† Quæro,electio facta fuit,tamen non valuit,quia omissa fuit collatio,vel quia electio non fuit communis,sed singularis, & ideo papa cassauit eam, nunquid ius quæsitum ex consensib.& ex scrutinio sit abolitum electo, an vero iterato teneantur canonici eligere ex eodē scrutinio? dicit Io.An. sm Arch.ꝙ cum in hoc nō reperiat̄ aliquod peccatum electi, ꝙ ius quæsitum non perdidit.& ideo non cassatur totum, quia non cassat̄ scrutiniū, sed solū id, ꝙ est vitiosum. & hæc vera,licet alij dicant,ꝙ non pōt cassari electio nisi in totum, quia istæ tres partes electionis,ſ. scrutiniū,ipsius publicatio,& electio,sunt vnus actus.vñ non potest pro parte cassari,& pro parte non. Sed prima opinio est verior,sicut dicim°,ꝙ id,ꝙ est nullū,reformat̄ ex actis validis, vt no.C. quomodo & qñ iud. l. si vt proponis, & ff. de app.l.si expressim.& dicti tres actus, licet subordinatiue ꝓcludant ad vnum

ADDITIO.

a Vide Bal.in l.1.C.de his,qui ante aper.post Cy.ibi per eum relatum. Vinc.God. Adde Ruy.consil. 90.nume.3.lib.4.& ad huiusmodi propositum,an valeat,siue probet instrumentum sine positione loci,Ruy.consil.134.nu.13. lib. 5.& quando instrumentum non dicatur proprie instrumentum,Thom. Gram.in consi.11.in ciuilib.

BIU Cujas

vnum finem, tñ quilibet est actus per se, vnde electio ꝑsiderat tunc, cum inchoat, & in hoc non fuit vitiū. Item cum publicatur in scrutinio, & sil'r non fuit vitium. Itē cū postea solenniter fit, & in hoc sit vitium, tñ est separabile ab his quæ vitiosa non sunt, & ideo vtile per inutile non vitiat, vt ff. si cer. pet. l. 14 certi ꝑdō. §. qm̃. qui § . optimè facit, si subtiliter inducat. † Quęro, si sit dubium, vtrum aliquis sit eligendus, vel postulādus, & fuit electus, tandem postea apparuit, ꝙ debuit postulari, an poterit postulari? rñ. sic successiue, dum tñ tpa largiunt. Sed si simul dr̃, eligo & postulo, neutrum valet, qa non sunt ꝑsensus determinati ad vnam spēm prouidēdi ecclesię. dñt igit primo declarare, postea ad certam vocem ꝓrumpere ſm Io. An. nā iudicia nō pñt pendere ex futura deliberatione, vt no. ff. depo. l. j. §. si quis argentum. ita & electiones prælatorum, vt no. j̄. eo. 15 c. 2. lib. 6. † Quæro, vnde sumpsit originem ista publicatio scrutinij? rñ. a quadā similitudine, ſa publicatione testiū, quorum voces sunt mortuæ ante, q̄ legitime publicent, vt ff. q̄ in frau. cre. l. 2. & 3. in ver. ponat, & C. de re iu. l. gesta. & si notarius sua temeritate publicaret sine iudicis authoritate, incideret in pęnam falsi, vt ff. de pęn. l. si quis aliquid. §. instr̃a. delictum tñ tabellionis non noceret illi, cui est ius quæsitū ex attestationib. 16 vt ff. de fla. ho. l. imperator. † Quæro, qual'r aget ille, qui est publicatus in scrutinio, vt fiat electio? rñ. aget proponendo de se, sed in gñe, quia dicet, dico ꝙ fuit publicatū scrutinium, nō tñ dicet, in quo maior & sanior pars consensit in me, quia posset notari in eo ambitio, nam expressa nocent, non expressa non nocent, vt ff. de hær. instit. l. si quis Sempronium, & ff. de auth. 17 tut. l. j. † Quæro, quid si canonici adeo sunt rebelles, ꝙ publicato scrutinio nolunt eligere? rñ. superior tenet̃ eundem eligere, quia ad eum transit ius eligendi illud idē numero, quod erat penes canonicos, ar. ff. de eden. l. quędam. §. his aūt, & succedit in iure, & in facti prosecutione necesse est, ꝙ sit idē ius numero, & de eodem electio debeat fieri. Talia. n. sunt subiecta. i. electio, qualia prædicata demonstrant. i. scrutinium, ar. regulæ generalis. ff. de interroga. ac. l. si defensor. §. j. & ff. de pac. l. item quia. §. idem Iul. Præterea nouus iudex non facit nouū 18 iudicium, sed in eodem succedit, vt ff. de iu. l. mortuo. † Et sic ex persona succedentis in actu nō variat qualitas actus, vt no. C. de neg. gest. l. sine, per Cy. secus, si actus continuatiuè nō descendit in nouam personam, vt no. ff. de preca. l. quæsitum. §. 19 vlt. † Quæro, pone, ꝙ publicato scrutinio oēs canonici ruinа perierunt, dein de alij sunt subrogati, nunqd noui canonici tenentur eligere ex primis votis? rñ. sic, quia vna est canonia. & idem, si non esset vna, quia non esset ibi distinctus numerus præbendarum, vt no. j̄. de præb. c. dilecto, ar. ff. de iud. l. ꝓponebatur. † Quæcunq; n. appellatiuo noīe gerunt̃, transeūt 20 ad substitutos, vt no. ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. vbi est gl. satis alle. vt no. ff. de iu. om. iu. l. & quia. Vnde est sciendum, ꝙ quędam committuntur ab hoīe, & tunc aut per nomina propria, aut per appellatiua. Sed ea, quæ committuntur a lege, semper vñr commissa per appellatiua noīa, vt no. in l. annua. §. j. ff. de ann. le. & est rō, quia nomē appellatiuum, quod rem valere facit, tacite intelligit̃, vt ff. de pac. l. si vnus. §. is seruus hæreditarius. Idem, si in noīe appellatiuo subesset causa, quæ non sub- 21 sit in proprio, vt no. ff. de instit. l. Lucius. † Quęro, nunquid ꝰ istos subrogatos possit agi de contemptu? & vr̃ ꝙ non, quia ip si non contempserunt, & huiuscemodi contumaciæ nō vñr ad successores transire, vt no. ff. de iure fis. l. eius, qui delatorē. Sed ꝰ credo, quia non dēt variari qualitas ex persona successoris, vt no. ff. de ver. ob. l. 2. §. ex his. Item qa cōtemptus est defectus afficiens ipsum actum, & ipsam rem, vt sic dicam, vñ trā 22 sit cū suo vulnere, ar. ff. de ac. emp. l. in vendōne. † Quæro, qd si publicato scrutinio numerus & omnia sunt æqualia, ita, ꝙ si fieret electio, non valeret, vt ſ. proxi. per Ber. nunquid canonici possunt variare, & eligere quendam tertium, & recedere a quolibet eorum scrutinio, in quos consenserunt per prius? rñ. sic, quia in anima sunt, & fuerūt precedentia vota. Et ideo quod nulliter factum est, non præstat agendę rei impedimentum nec proprie dr̃ ista variatio, sicut nos dicimus, ꝙ idem iudex, qui tulit snīam malam, potest postea solenniter ferre sententiam contrariam, vt no. ff. de sen. quæ sine cer. quanti. l. fin. Porro plurima alia possunt in isto c. quæri, quæ ideo omitto, quia Io. And. istud c. commentauit.

SVMMARIVM.

1 *Correctionis celeritas veniæ tribuit causam.*
2 *Simonia committitur etiam mutuando pecuniam gratis.*
3 *Corrumpens electores insscio eligendo, eius potius inimicus reputandus est, quam amicus.*
4 *Consentiens post factum, an sibi prędicet, ac si ab initio procurasset.*
5 *Consensus de sui natura potest intervenire ante factum, in facto & post.*
6 *Fallit si requiratur certo & determinato tempore.*
7 *Item fallit, quando ex post facto prędusa est via consensui.*
8 *Dispensationis causa sublata, tollitur dispensatio.*

CAP. LIX.

SI alicuius. Cum remoto dispensari non ꝑt, sed cum eo, qui libere resignauit beneficium, vitio alieno cōperto potest dispensari. † Et est arg. ꝙ celeritas correctionis inducat ve- 1 niā, vt ff. de adul. l. si adulteriū cū incestu. Cassata electione ꝓp simoniā ēt sine culpa electi non dispensat ēps ea vice cū cassato, secus, si electus resignauerit ſm lec. gl. Tu dic ꝙ ipse somniat. Et duæ sunt partes. scda ibi, quamuis. Casus. quidā fuit electus ꝑ simoniam eo ignorante cōmissam, hoc deuenit ad notitiam superioris, qui eandē electionē snialiter cassauit. tandē dictus superior vult in illa vocatione dispensare cū electo, ꝙ iterū eligat sinceriter, ac grate, quęrit, an possit? rñd. ꝙ non, si fuit electus ad aliq̄ ꝓlaturā. Sed pone, qdā fuit electus ad simplex bñficiū ꝑ simoniā se ignorante cōmissam, qui statim, ꝙ hoc sciuit, libere resignauit, nunqd ēps pōt cum eo in eodē bñficio dispēsare? rñ. ꝙ sic. No. ignorantē puniri vitio alieno. & hoc ideo, qa actus in se est infectus, & hēt radicē a mala cā. Hoc. n. notandū est, ꝙ vitiū principij sp rem afficit. i. actionē, vel cām. & ideo non nocet successori, vt no. ff. de except. do. l. 2 apud Celsum. §. si cum legitima. † Et no. ꝙ simonia a commit- a titur ēt pecuniā mutuando gratis, tex. est no. ff. de cal. l. quinetiam. & intelligo istud c. qñ simonia est commissa cum maiori parte capituli. nam si maior pars sinceriter elegit, non dēt reprobari electio ꝓp delictū minoris partis, ne in ptāte vnius canonici sit electionē euertere, ar. ff. de arb. l. nec in ptāte. † Porro nec amicū reputo illū, q̄ corrumpit electores, imo reputo 3 eum aduersariū ipsius electi, q̄ struit ipsius cassationē, vt hic, & de mā istius c. no. in Spec. tit. de leg. §. nunc ostendendum, ver. 33. ibi videas. † Quęro vna cū Ber. nunquid ille, q̄ post fa- 4 ctum consentit, sibi prędicet, ac si ab initio procurasset? rñ. 5 sic, † quia cōsensus habet istam naturam, ꝙ potest intervenire ante negociū, in negocio, & post. & ideo dicit lex, ꝙ statim post scientiam quis dēt dissentire, vt ff. de adulte. l. si adulteriū 6 cum incestu. §. diui fratres. C. de incest. nup. l. cū ancillis. † Qđ dixi de consensu, fallit qñ ꝑsensus requiritur certo & determinato tpe, vt ff. de insa. l. quid ergo, in prin. & ff. de noxa. l. in de- 7 lictis. §. si extraneus. † Item fallit, b qñ ex post facto præclusa est b via ꝑsensui, vt l. vlti. & l. bonorum. ff. rem rat. ha. dicit Arch. ꝙ dispensatio est iuris cōis violatio. 44. dis. c. j. depositus nunquā 8 reperiatur nisi a papa, vt no. 50. di. q̄ semel, & c. minor. † Subla ta cā dispensationis tollitur dispensatio, vt no. in d. c. priscis, ꝓ Arch. Simoniaca renunciatio beneficij non tenet, vt no. j. q. j. ordinationes, per Arch. clericus, qui commisit simoniam in vno beneficio, potest aliud obtinere. 1. q. 3. per Arch.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ simonia crimini læsæ maiestatis assimilatur. Rūy. consilio 158. nu. 3. lib. 5. & ideo simoniacus non dicitur habere titulum. Ben. in repe c. Ray. fol. 18. col 3. & nunquid renuncianti beneficio possit constitui pensio sine labe simonię, Dec. consi. 141.

b Vide Aret. in consi. 59.

SVMMARIVM.

1 *Impedito, nisi, cum possit impedimentum remouere negligat, non currit præscriptio, & nu. 16.*
2 *Inhibere quis possit, ne ad electionem procedatur sine sua licentia.*
3 *Pater filio, etiam sub potestate constituto, luctum procurare nō potest.*
4 *Excommunicato uel interdicto, an currat tempus eligendi.*
5 *Prohibito eligere sine licentia, an sufficiat semel licentiam petere.*
6 *Papa mandat eligi cum consilio abbatis infra mensem, alias, ꝙ abbas ip se eligat, abbate dolo latitante, an labatur mensis.*
7 *Canonici Patriarchaliū sine lnīa papæ Patriarchas eligere nequeunt.*
8 *Mora in executione officij nunquam purgatur.*
9 *Temporis cursu non læditur, qui non fuit negligens.*
10 *Fallit vbicunque casus fortuitus nocet.*
11 *Remouere impedimentum qui pōt, & non remouet, consentire videt.*
12 *Præsumuntur præscripsisse, qui longo tempore interfuerunt electionib.*
13 *Causa cur præsumatur potius in traditione, quam in nuda promissione.*
14 *In collegialib. an & quando stetur maiori parti.*
15 *Scrutinio publicato, si omnes recedunt, nec eligunt, vnus in capitulo remanens eligere potest.*

CAP. LX.

HIs quibus. Impedito eligere per suspensionem ab actu currit præscriptio, si impedimentum potuit de facili remouere. h. d. & est valde no. c. Qui ꝑt impetrare, & per eū stat, imputet sibi, vt no. ff. de ꝰhē. emp. l. Labeo scribit, si mihi, vbi tex. no. Dum. n. canonici nō pñt eligere, non currit eis tps, vbi possint impetrare lnīam eligendi. vel sic, nisi amotio impedimenti possit impetrari, impedito eligendi præscriptio non decurrit. Casus. Interdictum fuit aliquibus, ꝙ absque superioris licentia eligere non præsumant, quæritur, vtrum ipsis tempus eligendi currat, vel labatur? respondeo, quod non, nisi ex tunc, cum fuerint in mora postulando licentiam eligendi,

BIU Cujas

1 gnedi.† No.q̄ impedito nō currit prēscriptio, nisi amotio impedimenti nō procuretur ab eo, quia talis culpa æquiparatur moræ. nos. n. dicimus in iure ciuili, q̄ debitum p̄dōnale non præscribitur nisi condō sit potestatiua ipsius creditoris. nam hac ratione præscribitur ius offerendi, vt no. ff. de præscri. xxx. anno. l. cum notissimi. §. sed & si quis, ſm gl. Gui. de Cun. & fa
2 cit. ff. de cond. & dem. l. hæc conditio.† Modo quæro, q̄s possit facere hanc inhibitionem, ne procedatur ad electionem sine sua licentia? respon. papa cum causa, vel sine, quia nudum eius præceptum non valet, cum non possit auferri alicui ius commune. nam fortior est virtus testatoris in bonis proprijs, q̄ legati in beneficijs, & tamen nudum preceptum testatoris nō valet, vt l. filius f. §. diui. ff. de le. j. & no. per Cy. C. de fideiuſ. quoties. Item consuetudo hoc disponere potest, vt est in archiepiscopo Rauēnate ſm Ber. Item vī, q̄ ex cā possit alius superior hoc mandatum facere, vt quia canonici erant parati ad eligendum dissipatorem, vel tyrannum. ar. ff. de p̄hen. emp. l. si q̄s sciens. nam licet canonici possint dare sponsum ecclīæ, intelligitur de tali sponso quem hīe non sit luctui, nec dede-
3 cori ecclesiæ, ar. ff. de p̄tab. l. 3. §. si emancipatus.† nam nec pī, qui hēt filium in potestate, potest luctum filij procurare, vt C. de sen. paſ. in qōne testamenti, neque patrimonij onus euertere, vel dissipare, vt ff. ad Treb. l. imperator, & facit. ff. de admi.
4 tu. l. tutor ſm dignitatem. † Sed statim quæro, vtrū excōicato, vel interdicto currat tps eligendi. & vī q̄ nō, vt no. s. eo. ne p defectu, per Inn. & j. de conce. præb. c. quia diuersitatem. in p̄rium vī, q̄ si non rōne morę, tn rōne culpę, vt ff. de min. l. Papinianus exuli. Item qui procurat impedimentum, nō vī ab alio impeditus, vt ff. si quis cau. l. 2. §. quod diximus. Io. An. hic ſm Host. vī tenere, q̄ currat tps, ar. ff. ad Tert. l. 2. §. confestim. Considera, q̄ aut culpa præcedens ordinatur ad casum impediendi electionem, & remouendi eos ab electionibus, & beneficio, vt quia discesserunt, aut non ordinatur ad casum, vt qa p̄xerunt, ex quo secutū est, q̄ quia non soluerunt, sunt excōicati, primo casu currat prēscriptio, scdo vero casu non. hęc. n. regula traditur a Doctorib. iuris ciuilis in l. 2. §. q̄ si cum prægnans. ff. si quis cau. & ar. ff. ex qui. cau. in po. ea. l. Fulcinius. §. quid sit latitare. Porro p̄ctus non est cā p̄cernens electionem, sed cā immediata est excōicatio, & ista cā non stat in pectore eligentium, sed in potestate superiorum, & cā immediata inspicitur, non remota. ff. rerum amo. l. si mulier. si quis tn procurasset cām suæ excōicationis, vt per hoc ei non labatur tps, sibi imputet, vt ff. ex quib. cau. ma. l. & qui data opera. Alia dic,
5 vt dixi s. eo. ti. c. ne pro defectu.† Extra quæro, nunquid dēt se mel lnīam petere? & vī q̄ non, vt l. j. ff. de lib. dim. & C. de tēp. ap. l. fi. in ver. ſumma ope. Nam in vno actu non pōt instantia ponderari, ſed in pluribus, vt no. ff. de pig act. l. fi. in fi. In p̄riū vī casus. ff. de vſu. l. mora, & quod ibi no. p̄ Bar. Tu dic, q̄ qī in prima sua oblatione facit, quicquid sibi incumbit, non est necesse q̄ denuo protestetur, alias sic, & ita saluatur ista via brocardica. Op. & vī, q̄ impedito eligere currat tps eligendi. Nam dum pendet citatio & expectatio absentiū canonici sunt impediti, vt C. de dila. l. siue pars, & tn tps currit, qa vtiliter & necessario currit. nam totum hoc structum est de ipsa electione, ar. ff. de mi. l. deniq;. §. j. Sed Host. dicit cum Inn. q̄ illud tps p̄uidit. l. conditor, ſed tps, de quo loquitur istud. c. non prouidit legis p̄ditor, cū sit præter ius. Et motiuum suum pōt corroborari pl. ſed si per prætorem. §. si feriæ. ff. quib. ex cau. ma. vbi pp
6 ferias repentinas datur restitutio, pp solemnes vero non, qa fatales casus non p̄nt præuideri, vt no. in l. 3. ff. de admi. re. ad ciui. pti. & quia de raro contingent. b. nō fit regula, vt ff. de legi. l. nam ad ea. Istud est bene dictum. Tn sciendū est, q̄ vtilia tpa ētpræscienti impedimentum non currunt, vt l. 2. §. dies sunt. ff. quis or. in bo. poſ. ser. Sed tps eligendi est vtile, quia requirit liberum poſs. & iō ēt si casus potuit præuideri, non tn currit impedito. † Sed quid dices, papa mandauit, q̄ electio fieret. j. mentem cum consilio cuiusdam abbatis, alias ipse abbas eligeret. Mō abbas nunq̄ permisit se inueniri, vt posset ei notificari: dicit Inn. q̄ nihilominus tps currit, quia durius agit cum homine, q̄ cū lege. ergo ex dolo suo abbas lucrabitur ius suū, & ius eligendi, quod est valde absurdum. Sed ipse dicit, q̄ p̄ hanc fraudē dēt prouideri per papam. p̄t dici, q̄ abbas citabitur solemniter assignata sibi certa die quasi protestando, & si non compareat, canonici. j. dictum tps eligēt, arg. eorum, quę no. s. eo. ti. c. cum in veteri, & C. de anna. excep. l. vt perfectius, & quia si papa cogitasset de fraude, non concessisset hoc ab-
7 bati, ar. ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. cū gl.† No. hic dicit Io. An. q̄ canonici quatuor p̄triarchalium sediū sine lnīa papæ non possunt eligere patriarchas per extrauagantem Bonifacij, quę incipit, Romana eccl̄ia. dn̄t Doc. q̄ mora, de qua loquit istud c. committitur arbitrio boni viri, & bene dn̄t per l. si ita quis. §. Scia, & l. p̄tinuus. §. cum quis. & §. itē qui insula. ff. de ver. ob. Vn dicit gl. in l. 2. §. item q̄ diximus. ff. si qs cau. q̄ euitat ama-
ritudo, & ex duob. p̄rijs fit vnum optimum temperamētum.
8 † Ber. tractat hic de purgatione moræ, & dicit q̄ mora a nō p̄t
a purgari, qn̄ fit translatio in alium ipso iure, & idem dicit do. Dy. ff. de ver. ob. l. si seruum. §. sequitur. Sed ego dico, q̄ in executione officij nunq̄ purgatur mora, qa lapso termino deponit officium, & hoc ēt dicit Ber. satis notabiliter & intellectiue.† Et no. hos modos argumentandi, primus est, q̄ non lędit̄
9 ex cursu tpis ille, qui non fuit negligens, p̄cor. in Auth. de ap. in prin. & C. qui petant tu. l. cum a matribus. C. de ap. præſes.
10 ff. de pub. l. Cæſar. ff. de verb. ob. l. & ideo hæsitatur.† Fallit vbicunque casus foruitus nocet, vt in venditionibus, & in p̄dōnibus casualibus & non potestatiuis, nec mixtis, quia a casu & a fortuna oriuntur dāna fatalia quibus resisti hominum p̄silio non pōt, vt ff. de admi. re. ad ciui. pert. l. j. §. si eo tpe, & ff. de dā. inse. l. fluminū. §. seruus. C. lo. j. damnū. Porro fortuna est in oī re dn̄atrix. ff. pro socio. l. cum duobus. §. dāna. tn aliqn̄ p̄ naturales, vel fortuitos casus p̄ceditur reparatio vel in integrum restitutio, vt ff. de ser. ruſt. præd. l. & Attilicinus, & sic virtute iu-
11 dicii dāna p̄nt reparari.† Alius modus argumētandi ex isto c. est, q̄ q̄ p̄t remouere impedimentum, & nō remouet, cōsentire vī, & de hoc no. C. de nat. lib. l. j. item q̄ negligentibus iura non subueniunt, vt no. ff. quę in frau. cred. l. j. & l. pupillus, & ff. ex qui. cau. ma. l. non. n. negligentibus. & sic qui negligit,
b sua iura perdit, b quia negligentia omnia lædit. Vn versus scriptus literis aureis sup ostio camerę regis Roberti sic dicebat. Negligentia par de damno, hoggi farò, domā farò, chagia altrui fuor di guadagno. Tempus deputatum ad electionē celebrandam est vtile, vt no. per Arch. 61. dist. bene. intellige ad exclusionem, ſed ad inclusionem cedit ignoranti. i. p̄tās acquiritur ignoranti tps lapsum anteceſſori, vt no. ff. de infa. l. gene-
12 ro.† Qui longo tpe interfuerunt electionibus, præſumuntur præscripsisse, quia p̄sumitur q̄ non fuerint admiſſi ad eli-
13 gēdū sine cā.† nā cū eis videat̄ tradita possessio eligēdi in tradōne sp̄ præſumit̄ cā, vt no. p̄ Arch. 63. dist. c. nosce. licet in p̄missione nuda non p̄sumat̄ cā, quia promiſſio de facili fit, ſed traditio fit cū maiori deliberatione, vt ff. de excep. do. l. 2. §. ar. Cap. tulū est nomen appellatiuū intellectuale & incorporale, sicut omnia nomina appellatiua, & nihil potest facere nisi p̄ sua membra, vt 63. dist. c. nullus, per Arch. Vnde cum dico capitulū sancti Bernardi, nomen sancti Bernardi est nomen p̄prium veniens ad declonem nominis appellatiui, quod est capitulum, vt ff. de an. le. l. annua §. 1. huic intellectuali currit p̄scriptio temporis p̄ negligentiā organorū, & tn dicit Arch. si in procuratorio exprimant nomina omniū singulariter, nec adijciatur capitulariter, isti singuli non faciūt collegiū in hoc
14 actu, vt ipse no. 33. dist c. illud.† & est regulare, q̄ in collegialibus semper stat̄ maiori parti, vt 31. dist. c. Necena. & nomine capituli continentur prior, & decanus capituli, qa in toto pars continet. 45. di. c. ſed illud, per Arch. tu dic, q̄ quædam incumbunt vniuersitati facere, & tunc quod facit maior pars, forma tn seruata, oēs feciſſe vīr. quædam vero prohibentur fieri, & tūc maior pars non præiudicat minori, vt l. j. C. de magi. conueni. quędam vero sunt media inter hęc, & tunc vtiliter factū oēs repræsentat, ſed inutiliter factum non vī ab oībus factū, nisi interueniat authoritas superioris; & hęc vera sunt, qn̄ ex multis resultat vnum caput, sicut collegium, ſed si nō resultat vnum intellectuale corpus ex ipsis, tunc vnus in alterum nihil
15 pōt, vt l. per fundum. ff. de ser. ruſt. præd.† Si publicato scrutinio oēs recedunt sed non eligunt, vnus solus, qui remansit in capitulo, pōt eligere. 65. di. c. si forte, per Arch. Electus p̄firmatus si possessionem non habet, prima beneficia retinet. 93. dist. c. si qui, per Arch. vnanimes voluntates vniuersali voce prolatæ faciunt electionem esse canonicam. 93. di. legimus, p̄ Arc. ex quo aliquis facit actus canonicales simul cum aliis canonicis, præſumitur canonicus. 9. dist. p̄ morem per Arch. in vlt. gl. no. q̄ quando fit translatio personarum, siue alicuius iuris in
16 pœnam, non habet locum purgatio moræ.† Item no. q̄ illis q̄ non sunt in mora, tamē sunt in culpa, quia p̄nt remouere impedimentum, & nō remouent, currit legis præscriptio, quod est bene no. Dicit lex, q̄ ei, qui non potest facere riuum, & nō facit, non currit præscriptio aquæ ducendæ, ff. quemadm. ser. amit. l. si partem, in princip. Dicit ibi Cy. no. ex isto. §. q̄ iuri mihi nondum competenti non præscribitur. Cyn. certe ibi res. i. seruitus non erat in rerum natura, & res quæ non est in rerū natura præscriptionem & extinctionem non recipit, cum natura præscrip. negatiuæ sit extinguere.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, q̄ mora non contrahitur, quando quis potest se tueri aliqua excep. Goz. consi. 31. nu. 17. Sed bene contrahitur, quando in promissione est apposita dies & pœna, vt in eo. consi. nu. 3.

b Qui negligit, iura sua perdit, vide de istis dictis Bal. hic omnino pulchre per d. And. Barb. in p̄si. suo. 41. in 1. parte. vbi p̄memorat ista dicta Bal. hic & alia, & vide etiam per Fel. in c. si autem, ver. negligentia, de rescr.

BIU Cujas

De translatione epiſcoporum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſio, an intelligatur perpetua, cum nō dicitur vſq; ad quod tps ſit.*

CAP. PRIMVM.

Vm ex illo. Patriarcha, qui ꝓfirmatū in archiepm transfert ad ſedem epalem, ab eporum cōfirmatione ſuſpēdit. h. d. & diuiditur in quatuor partes. Nā prima pars probat translationem eporum ſoli Papæ competere. ſcda narrat reprehenſibile factum patriarchæ. tertia rndet tacite obiectioni. quarta pœnam imponit. ſcda ibi, miramur. tertia ibi, licet. quarta ibi, ne igitur. Caſus, patriarcha Antiochenus B. electū in Archiepm Apamienſem ad Tripolitanam eccleſiam quę eſt epalis, tranſtulit. Papa valde de hoc miratur, quia canones procedentes ex generali priuilegio beati Petri hoc reſeruant ſummo Pontifici. Scdo qa iſte Patriarcha non fecit dictum electum maiorem, ſed minorem, nec eū archiepauit, ſed potius de archiepa re præſumpſit. nā licet nō eſſet ꝓſecratus, erat tn ꝓfirmatus, & ideo tantā audaciā punit, qa ipsū patriarchā ab eporū ꝓfirmatione ſuſpendit. No. ꝙ illa, q̄ ſibi aplica ſedes reſeruat, ab alijs non debēt attentari. Item ꝙ ꝓfirmatus in archiepiſcopū nondum ꝓſecratus, poteſt ſuffraganeos confirmare. Item no. ꝙ te
1 meraria audacia eſt punienda. † Quæro, cum hic non dicatur vſque ad ꝙ tps ſuſpendit, vtrum ſuſpenſio intelligatur perpetua? & dico ꝙ ſic, quia iſta pœna eſt ordinaria, ar. C. de pœn. l. ſeruus. ſed quid ſi papa diceret, ſuſpendimus te ad tps. nec diceret ad q̄tum tps? rn. intelligitur de decennio, vt no. ff. de pe. l. ſi diutino, & non eſt alibi. Dicit hic Ber. ꝙ imperium nō eſt ita immediate a Deo, ſicut papatus, ꝙ bene no. dicit hic Ioan. And. ꝙ priuilegium conceſſum prælato vī conceſſum & eccleſię. Idem no. Accur. C. de ſacroſ. eccl. non plures, in vlt. gl.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſpirituale contrahitur per electionem, & cōfirmationē.*
2 *Papa ſibi reſeruata facit non ut homo, ſed tanquam Deus.*
3 *Statutum ad pœnam non debet trahi ad fauorem, uel gratiam & nu. 9.*
4 *Papa ſimplicitatem potius quam dolum præſumit.*
5 *Papa poteſt liberare monialem, & ſibi dare licentiam nubendi.*
6 *Priuilegium iuri communi conforme, uel contrarium, uel ab eo ꝙ verbi-tans, quomodo interpretandum.*
7 *Vituperatur multum, qui multum tranſgreditur.*
8 *Pro vnico delicto, an, & quando duæ pœnę imponantur.*
10 *Negligentia, in quibus conſiſtat.*

CAP. II.

Inter corporalia. Hæc decretalis diuiditur in duas partes, quia in prima ponitur exordiū, in ſcda facti narratio, & deciſio. ſcda ibi, ſane. & iterum prima ſubdiuidit in tres partes. nā prima probat coniugiū ſpūale diſſolui non poſſe, ſecunda ꝓbat vinculum ſpūalis coniugij eſſe inter eccleſiam, & electum ꝓfirmatum, licet nō ſit ꝓſecratus. tertia ſoluit cuiuſdam canon. ōrietatem. ſcda ibi, ſicut aūt. tertia ibi, ſed neque. Caſus, Turonenſis archiepus electū Abriaſcēſum p Rothomagenſem ſuum matropolitanum ꝓfirmatū tranſtulit ad eccleſiā Andegauenſem, & dictus Rothomagenſis ipſum abſoluit, & tribuit lnīam tranſeundi, papa hoc audito mandauit Bituricenſi archiepo, ꝙ dictos archiepos a ꝓfirmatione, & ꝓſecratione pontificū, & dictum epm ab executione pontificalis officij ſuſpenderet, qd dictus archiepus Bituricenſis fecit. Qui tn poſtea ad ſedem apoſtolicam accedens proprium reatum confeſſi veniā meruerunt, q̄q̄ dicti tanq̄ maiores plus deliquerunt, q̄ dictus epus, qa dictorum ſuorum maiorum errorē eſt ſecutus. Et q̄q̄ dictus epus non fuerit rite ꝓſecratus, quia nō ad titulum, tn Papa de ſua benignitate diſpenſat cū eo ꝙ ipſe poſſit retinere eccleſiā Andegauenſem cōſenſu canonicorū Andegauenſium perdurante. & h. d. ſcda pars iſtius capituli, quę incipit ibi, ſane. Sed in prima parte dns papa facit arēgā, & dicit, ꝙ ſicut mrīmoniū carnale non ſeparatur niſi authoritate diuina, ſic nec ſpūalis, & ꝙ epale dignitas nihil addit quo ad veritatem matrimonij, cum iam ſit ꝓctum per electionem & ꝓfirmationem, & ꝙ ſtatutum de epis non transferendis ſine authoritate præfati dñi papæ, licet non exprimat de electis & confirmatis, p identitatem rōnis. i. vinculi ſpūalis, comprehendit electos & ꝓfirmatos, non obſtante quodam canone, vbi cauetur de electo, vt ſi vltra ſex menſes eccleſiam retinuerit viduatam, nec ibi, nec alibi donum ꝓſecrationis recipiat, imo cedat iudicio ſui metropolitani, per ꝙ decretum videbat, ꝙ archiepi pdicti potuerūt pdicta facere, qa eccl'ia eſſet vidua ta añ ꝓſecrationē, ergo nō ꝓctū vinculū ꝓiugale, niſi demum ſecuta ꝓſecratione. Itē qa dictū decretū dicit, ꝙ metropolitani ſui cedant iudicio. nam papa rndet ad primū, ꝙ eccleſia nō dr̄ viduata, quaſi non habeat ſponſū, ſed qa nō hēt p oīa ſponſum. ad ſm rndet, ꝙ illa ptās data metropolitanis eſt data in pnā negligentiū, & ideo non hēt trahi ad gīam, vt poſſit tranſferre ſine authoritate dñi papæ. Item quia d. capl'm facit mentionem de ceſſione, & non de translatione, quia metropolitani nō authoritate metropolitica & naturali, ſed ex ſpāli priuilegio hoc pnt. ſ. ceſſionem recipere & vrgere ad cedendum, & qa decretū non facit mentionem de translatione, vr omiſſum, quinimo prohibitum, ex quo non reperitur conceſſum, & h. d. iſtud notabile capl'm, quod eſt valde allegabile ad mul-
1 ta. † Et primo no. ꝙ per electionem, & ꝓfirmationē ꝓhīt ma-
a trimoniū ſpūale. † Itē ꝙ matrimoniū de facili ꝓhitur, ſed de-
2 difficili diſtrahitur. † Itē ꝙ reſeruata papæ non facit papa tanq̄ hō, ſed tanq̄ Deus. Item ꝙ quis pōt eſſe eps abſque adminiſtratione, vt ille, qui renunciauit eccleſiæ, ſed non renunciauit ordini epali, & vide ꝙ no. de auth. tu. l. ſi plurib. Item ꝙ vbi
b eſt formalis b rō, ibi eſt penitus idem ſtatutum, licet tetmini ſint diuerſi. Item ꝙ non eſt expreſſum in l. vel ſtatuto, hī pro
c expreſſo ꝓp identitatem rōnis. ſic no. C. de indi. vid. l. vlt. Item ꝙ eccleſia quodammodo dr̄ viduata ante prelati conſecrationem. Item verba l. vel ſtatuti debent intelligi ſm cōem vſum loquēdi, vt no. ff. de le. 3. l. librorū. §. ꝙ tn Caſſius. Itē ꝙ ſicut il-
d la dr̄ vidua, quę nullum hēt maritum, ita ſi inutilem. d Itē no. in verbo, nec alibi, ꝙ ſola negligentia facit quem ineligibilē.
3 † Item ꝙ ſtatutum ad pnam non dēt trahi ad fauorem, vel gratiam. nec obſt. ff. de excu. tu. ſed & milites. §. ſed ignominia. quia ibi eſt rō, quia non pōt ſeparari vnū ab alio. Item no. ꝙ illud, ꝙ non dicit ſtatutū, nec nos dicere debemus, vt hic, & ff. ſol. mat. l. ſi vero. §. de viro. & ff. de acq. hęr. l. ſi ſeruum. §. nō dixit. Itē no. ꝙ in reſeruatione papæ quicquid non inuenit alteri ꝓceſſum, cenſet prohibitum. Item no. ꝙ licet archiepi errauerint ī intellectu illius decreti, tn rigore iuſtitiæ dēnt puniri. Item no. ꝙ in maiorib. maius eſt delictum, quia alijs prębent
4 malum exemplum. † Item no. ꝙ papa præſumit ſimplicitatē potius, q̄ dolum, ſic. C. de his, qui ſibi aſcri. l. ꝙ adhibitus. Item no. ꝓ ſupplicatione deuota. dicit. n. lex, ꝙ pię preces aīum principis mouerunt. Itē no. ꝙ ille, qui vult veniam, dēt ꝓfiteri peccatum. Item no. ꝙ ꝓſecratus iniuſte per talem ꝓſecrationem non efficit prælatus eccleſię. Item no. ꝙ papa non diſpenſat, niſi interueniat conſenſus eccleſię, ſiue capituli, vt apparet in fi. huius decretalis in ver. perdurante. Sed hoc puto dictū de vrbanitate & clementia ſummi pontificis. Ber. tractat hic multa brocardica de conceſſo & prohibito, & eſt gl. ſatis argumē
5 tabilis, quę hēt bonas. ll. † Extra no. ar. ꝙ papa pōt liberare monialem, & dare ſibi lnīam nubendi, quia pōt diſſoluere matrimonium ſpūale, vt hic. Item no. ar. ꝙ arbitriū, quod nō reperit ꝓceſſum, præſumit denegatum, ad quod optime facit C. de ꝓcu. l. maritus. Itē no. ar. ꝙ ſi aliqua regalia ſunt alicui conceſſa per principē, non tn ſimilia ſunt ꝓceſſa. Item no. allegationē aduocatorum, qui dūt, ſi ſtatutū hoc voluiſſet, dixiſſet, vt C. de ca. tol. l. vnica. §. ſinaūt ad deficientis. Vnum eſt valde ſingulare in iſto c. ꝙ vna lex exponit aliā per cōem modum
6 loquendi, ꝙ non reperitur alibi. † Itē illud eſt no. ꝙ quędam ꝓcedunt per priuilegiū, quæ alias ſunt cōceſſa de iure cōi, & tunc priuilegium eſt latiſſime interpretandum. Sed qn̄q; ꝓcedūt ea, quę de iure cōi denegant, & tunc ſtrictiſſime eſt interpretandum, vt no. per Ia. de Are. & Old. in l. j. §. item nūciatio. ff. de ope. no. nunc. Sed aliqn̄ ꝓcedit noua forma in ꝓprio actu, quę nemini nocet, tn exorbitat a iure cōi, & ēt tūc fit latiſſima interpretatio ſine iniuria alicuius, vt l. j. ff. de teſta. mili. & in c. nro quodāmodo ꝓcederet iniuria ſupremę dignitatis, ſi intelligerentur ea ꝓceſſa, quę ſoli vicario Ieſu Chriſti ſunt p ſcripturas ſanctorū patrū reſeruata, & ideo c. nrm punit illos, q̄ ponunt os in cœlum. Item ſcias, ꝙ obligationes perſonales ſapiūt characterem, cū non extinguant niſi naliter. i. iuxta ſuā
7 naturā, vt ff. pro ſoc. l. ea vero. † Item no. ꝙ qui multū tranſgreditur, multum vituperatur, & iō pro vno enormi exceſſu fuerunt archiepi ſuſpenſi a ꝓfirmatione & ꝓſecratione, & ſic puniti ſunt duabus pœnis. Sed ꝓ hoc opp. & vr, ꝙ nō debuerunt
8 puniri niſi vna pęna, & no. ff. de acc. l. ſenatus cēſuit. † Tu dic,
e aut duę pœnę e imponuntur ab hoīe, & loquit hic, aut a l. & tunc refert, aut ab eadem l. & ꝓcurrunt, aut a diuerſis legib. & tūc refert, aut lex vtraq; ꝓcedit diſponēdo de ꝓcurſu, & ꝓcurrūt, vt no. C. de ſepul. vio. l. q ſepulchrū. aut diſponēdo de non concurſu, & tunc non ꝓcurrunt, qd vr lex tacite facere, ſi nō ua lex

ADDITIONES.

a Vinc. God. No. ꝙ matrimonium ſpirituale per electionem initiatum, per confirmationem ratum, per conſecrationem conſumatum dicitur, Ecl. in c. quoniam frequenter. col. 8. uer. Porro. poſt Abb. ut lite non conte.
b Vide Ias. May. pulchre in l. 1. §. item acquirimus, uer. 8. pulchre no. de acq. poſſ.
c Vide Sal. & Mod. in l. quamuis, C. de fideic.
d Vide Ias. in l. quoties. ff. qui ſatisd. cog.
e Vide d. Bap. de ſancto Seue. in repe. l. pe. C. de ſum. Trin.

BIU Cujas

ua lex imponit pœnam minorem, tex.est no. ff. de re mi.l.non omnes.§.qui post desertionem ibi dum dicit, excessum est capitis pœna.aut ll.sunt absolute positę, & tunc concurrunt in potẽtia, sed in executione debet altera eligi, vt no.in d.l. senatus.† & no.hæc verba.dr̃ hic, ꝙ statutũ ad pœnã, non dẽt trahi ad gratiã. Eꝺ aũt statutũ ad gratiã, nõ dẽt priuilegiũ auferre, vt no.ff.de iu.l.si lõgius.§.fi. & ff.de ꝺdi.& demõ.l.falsa.§.1.ff.de ꝺta.l.3.§.si emãcipatus, & ꝙ ibi no. ꝑ Bar. Sed ꝺ hoc op.nam emãcipatio est gratia, q̃ facit pater filio, & tñ tollit iura sui hæredis, q̃ sunt fauorabilia, vt ff.de le.1.l.nã nec emãcipatus. Sol. hic nõ erat ꝓprie fauor, vel odiũ, sed q̃dã media iuris prudentia.†No.hic negligentiã [a] puniri. Cõsistit autem negligẽtia in his, quæ sunt facultatis, non impossibilitatis, vel quę fit, vt supra ti.j.c.fi.& no.ꝙ negligere est, cũ possis, secus, si nõ potes, & ideo lex 12. tab.diuidit obligationem inter hęredes, tamen vbi consideratur sola facultas, ille solus, qui habet facultatem rei restituẽdæ, conuenitur, quod dic tu legista, vt fin.no.ff. ad l.Fal.qui fundum.§.si tu ex parte. Nam huiusce modi actiones quę facultatem concernunt, ad instar realium proditę sunt, & habẽt ratione cõtractus vnam naturam, & rõne facultatis aliam naturam, vt no.ff.commo.l.sed mihi.§.hęres eius.

ADDITIO.

[a] Vinc.God.Addę ꝙ negligentia in administratione in eo, qui tenetur diligentiam præstare, dicitur peccatum mortale.Soc.consi.2.prosequendo. ver.concluditur.col.2.lib.1.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus de propria ecclesia ad aliam propria authoritate transiens carebit vtraque.*
2 *Possessio, an requiratur in sententia.*
3 *Sententia quando priuat aliquem a statu, statim perdit possessionem.*
4 *Solus papa in terris est vicarius Iesu Christi.*

CAP. III.

1 QVanto. †Eps, qui propria authoritate de ecclesia separatus est & ad aliam se transtulit, carebit vtraq;.h.d.Et diuiditur ī tres partes. Nã in prima parte factum narrat, in secũda aggrauat, & in tertia parte punit.secunda ibi, non attendens. tertia ibi, ne autem.vel sic, cum quis ad maiorem se plebem transtulit, a cathedra aliena velli debet, & carere propria. h. d. Et no. ꝙ istud verbum, carere, intelligitur per sentẽtiam, & ꝙ in incorporalib.nõ requiritur installatio localis, sed sufficit sola authoritas sententię.Item no. ꝙ in notoriis fertur sententia, parte
2 non citata, secundũ Inn. Sed quæro, † an in sentẽtia requirat̃ possessio? no.Insti.de offi.iudi.§.fi.& in l.& ideo.ff. de ꝺ.fur. & ff.de pig.ac.l.nõ est mirum.§.sciendum. Et gl. determinat, ꝙ ad constituẽdum ius nouum reale requiritur intromissio: eꝺ vero ad priuandum quem a iure reali requiritur extra missio, vel quasi, vt no.qui satis.cog.l.sciendum.§.fundum. saluo ꝙ in mere incorporalibus, in quibus non requiritur facti executio, vt no.per Inn. j. de cõces.præb.c.cum nostris. dicit Inn. ꝙ si non priuaretur maiori vel priori ecclesia, priores clerici tenerentur adhuc ei obedire, & idem, vbi non tenet renũciatio. Io.An. Porro de priuatione futura non possunt opponere debitores.& ideo in cõfiscandis, nisi fiscus vrgeat, hæres indignus agere potest, vt sing. no.ff.fa.erc.l.his consequenter.§.1.
3 † Adde, & dic, ꝙ qñ sententia priuat aliquem a statu, statim ꝑdit possessionem, ar.ff.de preca.l.si adoptauero, & vide l.commissa.ff.de pub.& quod no.in l.fi.C.de sacros.ecc. & C.de bo. va.l.fi.lib.x.& C.de iu.fi.l.facultas, & vide meliorem glo.quę sit in iure ciuili.ff.pro so.l.cum duob.§.idem respõdit. Op.& videtur ꝙ in notorio requiratur citato, vt in c.pasto. de re iu. in cle. Sol ibi erat notorium, sed non qualiter, quia re vera rebellio illa processerat defectu summi pontificis, & ideo excusauit eum ꝑ fas, & nefas, ſm quosdam. vel cõgruentius dic, ꝙ ibi Cęsar assumpserat viam citandi ad locum non tutum, in quo quis nõ potest se defendere, & defensio est ita de iure naturali, ꝙ ẽt volenti non potest auferri in capitali causa, vt elegãter no.ff.de pac.l.pactum inter hæredem. † No.hic, ꝙ solus papa in terris est vicarius Iesu Christi: & licet naturalia hominis habeat, tamen habet quicquid solenniter agit, in virtute cęlesti. No.hic literam ꝺ superbos, quos papa deponit de sede & debellat eos gladio oris sui. Casum in terminis non præposui, tamen pro suffragio legistarum casus est talis. Hildesensis episcopus reliquit ecclesiam propriam ad Herbipolẽsem trãsiens, quæ erat melior & nobilior, vel non tot oppressa tyrannis, papa dicit, ꝙ male fecit, & ideo Herbipolensem eum non esse assecutum determinat, & Hildesensi priuat, quia diuinã authoritatem per supebiam concupiuit.

SVMMARIVM

1 *Priuilegium in singulis verbis ponderandum, & subtiliter interpretandum est, & no.8.*
2 *Omnes Episcopi quo ad dignitatem episcopalis sacerdotij, sunt æquales.*
3 *Naturalis ratio, siue eius effectus iure ciuili tolli non potest.*
4 *Clausula, si est idoneus, veritas potest examinari nemine citato.*
5 *Consecratio ad spiritualis matrimonij substantiam perinde se habet, ac copula ad carnale, & ad venditionem traditio.*
6 *Fauor, & odium interdum datur in eodẽ subiecto diuersorũ extremorũ.*
7 *Dictio dum tamen, Item clausula, soluo, & reseruato, est restrictiua.*
9 *Matrimonium an dicat̃ carnali copula consumatum, si Bertã carnaliter cognoui, quæ eo instanti concepit, & in vxorem accepi.*

CAP. IIII.

LIcet. Continuatur cum precedenti c. nã dictus episcopus depositus conquerebatur de papa, quia habebat quoddã priuilegiũ Cælestini, qđ si ad maiorem vocaretur forsitã dignitatem, sibi licebat assumere, dum tamen nihil ei de statutis canonicis obuiaret. vnde quod fecerat, facere potuisse credebat. Sed papa dicit, ꝙ ponderanda sunt verba priuilegii, qa dicunt de maiori, nõ de pari. cũ in maiori facilius dispensẽt. Itẽ, qa ī priuilegio sunt illa verba taxatiua, dum tamen, q̃ sonant, ꝙ eius ꝑsona in transitu dẽat examinari ꝑ papã, & qa nõ fuit ꝑsona examinata, obuiãt ei canonica instituta, quare dictũ priuilegiũ recte intellectũ nõ excusat, imo accusat ipsum episcopũ temerario ausu transeuntem. No. ꝙ matrimoniũ spirituale in ele. dicit̃ initiatũ, & cõfirmatione intelligit̃ ratificatũ, sed in ꝓsecratione intelligit̃ cõsumatũ, & sunt verba pulchra. Scꝺo no. vnũ mirabile, ꝙ facilius dispensat̃ in maioribus, q̃ in minori-
1 bus.† Tertio no. ꝙ priuilegium in singulis verbis est pꝺerãdum, & subtiliter interpretãdum, & si quis male intelligit verba priuilegii, imputet sibiipsi, & si cęcitas ignorantiæ concurrat secum, quia opiniones falsæ in iure non excusant, vt hic, & no. ꝑ Ioan.Mo.in c.cupientes.§.denique, de elec.li.6.Gl.tamen excusat ignorantiam iuris, quę est in iu.apicibus, ista est gl.vnica & sing. Inst. de ob.quę ex quasi maleficio nasc.sed illa gl.intelligitur, [a] quando non potest quis conuinci, nisi per subtilitatem disputandi, secus, si per tex. l. vel per practicam generalem, quod est no. Disputat hic Ber.quid operetur istud priuilegium de trãseundo, ex quo nõ potest transire. dicit lex quod captiosam libertatem interpretatio prudentum fregit, vt no. ff. de transa. l. cum Aquiliana. & ita fecit hic dominus papa, quia priuilegium, quod respicit regalia, est valde odiosũ
2 vt no.C.de peti.bo.subla.l.1.lib.x. † dicit Io. An. ꝙ omnes epi sunt æquales, quantum ad dignitatem, intelligas quantum ad dignitatem epalis sacerdotii, tamen nõ est dubium, ꝙ vna ecclesia est dignior altera, vt no per Io. Mo. in ca.si forte, de elec. li.6. Dicit Inn. ꝙ licet dispensetur cum aliquo ineligibili, puta cum illegitimo, ꝙ possit obtinere prælaturas, & dignitates, tñ hoc intelligitur seruato ordine debito. i. quod adhuc debeat postulari & non eligi, quia adhuc remanet, quod est illegitimus, licet sit legitimatus. dicit l. ꝙ illi, qui accipiunt vsum togę, habent priuilegium, non tamen habent veritatem, vt ff.de
3 iure fis.l.sed si accepto.† Item.l.dicit, ꝙ per ius ciuile non põt tolli ratio naturalis, seu eius effectus, s. quando ratio naturalis continet necessitatem veritatis, vt ff.de lib. & post.l.filio, quẽ pater, & ff.de vsufr.ea. re.quę vsu consu.l.2. Alia lex dicit, ꝙ anuli aurei non dant ingenuitatem, sed fingunt, vt no.in l.2. C.de iu.au. an. Item omne priuilegium ostendit rem naturaliter habere se aliter, & ideo dixi in materia feudorum ꝙ restituti natalibus per simplicem gratiam principis non succedũt in feudo antiquo, & præsertim nobili, etiam si pater fecit eos legitimari, nisi potestatem habens specialiter & nominatim legitimet eos ad feuda sine ligitimorum prędiudicio agnatorum. non enim sufficeret quod haberet mandatum ad legitimandum, si prędiudicaretur agnatis, sed oportet in priuilegio dici, nõ obstantibus agnatis, ar.ff.de vul.sub.l.ex facto, & ff.de pac.l.tale pactũ.§.fi. vnde assimilandus est spurius legitimatus homini medicato a morbo, remanente aliqua cicatrice, & di
4 xi.ſ.de ele.ca.innotuit.† Dicit hic Io. An. ꝙ veritas illius clausulæ, si est idoneus, potest examinari nullis citatis, qa ista examinatio fit extra iudicium, In.& Io.An.habes in simili gl. ordinariam, & fin.ff.de bon.pos.l.3.§.si causa cognita, quã om-
5 nino vide.† Dicit In. ꝙ consecratio nihil addit ad substantiã matrimonii spiritualis, sicut copula carnalis in matrimonio carnali non causat substantiam eius, quia iam substantiatum est, & eius substantia non potest diuidi, sicut traditio non adiicit substãtiam venditioni, sed facit, vt dissensu non dissoluat̃, vt ff. de pact.l.ab emptione. vnde copula carnalis idem est, ꝙ
6 traditio, quia non est res integra.† Quot modis dicatur priuilegiũ odiosum, ponit hic Host. & refert Io.An. Tu dic, ꝙ principale motiuum legis inspicitur, vt cognoscamus qd sit odiosum, & quid fauorabile, tex.est no.l.qui exceptionẽ.ff.de ꝺ,

inde.

ADDITIO.

[a] Vide Bal.& omnes in authen.sed uouo iure.C.de pœn.iu. qui male iudi.& vide ad hoc propos.longam apostil.quam scripsi ad Barto. in l.fi.ff. de va. & extraor.cog.Paro.

BIU Cujas

inde. Et interdum aliquid est fauorabile penes vnũ extremũ, & odiosum penes aliud extremum, vt no. gl. ord. satis eleganter. ff. de in ius voc. l. sed si hac lege. Adde dicit lex ꝙ omnia, q̃ ꝫ nãm pugnant, odiosa sunt, vt no. ff. de lib. & post. l. cũ quidam. † No. valde in isto c. de ista dictione, dumtamen, quę est multum restrictiua & multum põderanda. facit quod no. C. de sen. l. si cum eorum. Idem dicimus in illa clausula, saluo & reseruato, vt est gl. no. in l. itẽ Labeo, fami. erci. & facit ad qõnem de clausula, quę apponitur in sententijs, saluo & reseruato, ꝙ si prẽter, ꝫ, vel vltra formam statutorũ &c. reducimus eam ad formam statutorum, nec est melior tex. in iure quam sit iste tex. & fuit qõ disputata per Ia. de Be. & de hoc alibi dixi tenendo, ꝙ iudex intelligitur pronunciare secundum mẽtem declaratam, non secundum clausulam generalem & cõfusam, quia iudex, qui sententiam claram protulit, statuta interpretatus esse videtur, & primę interpretationi standũ est, vt no. ff. de verb. ob. l. quicquid astringendę, vbi est gl. sing. Itẽ quod commissum est sibi, nõ debet committere alteri, vt no. ff. de ar. l. non distinguemus. §. nunc de officio. Item qui declarat, non debet declarari, vt no. ff. de eden. l. si quis ex argentariis. §. fi. † Item no. ꝙ licet dicat hic stricte verba ponderanda, tñ quandoque trahũtur verba ad improprium significatum ne vitietur ista ꝓnũciatio. ista est gl. sing. ff. fa. erc. l. & puto. §. j. alterata significatione, vt ff. de vsuf. l. Proculus. † Sed pone, cognoui carnaliter Bertã, q̃ illo instanti concepit, postea immediate eam accepi in vxorem, quęro vtrum istud matrimoniũ dicatur cõsumatum carnali copula. si dicis ꝙ sic, papa nõ posset destruere. Si dicis ꝙ non, papa posset destruere matrimonium, sed non est bonum matrimonii. i. proles, quoniam venter statim legitimatus est. Illud enim certum est, ꝙ matrimonium sequens fauore prolis confirmat actum carnalem præcedentem, quia æquiualet restitutioni natalium, & antiquæ institutioni matrimonii, & in ipso momẽto, quo est matrimonium, ita, ꝙ non consideramus perseuerãtiam, sed est momẽtum, vt no. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso. C. de institu. & sub. l. antep. arg. ff. de pub. l. cum sponsus. §. fi. & tu canonista illum tex. no. sin. Quęstio enim prædicta stat in hoc
a vtrum sicut papa non potest dissoluere matrimonium, a per quod carnalis copula consumatur, ita nec illud, per quod carnalis copula confirmatur.

ADDITIO

a Vinc. God. Adde quod matrimonij causa grauis est, Gra. cons. 38. nume. 28. li. 2.

De authoritate, & vsu pallij. Rubrica.

Titulus iste tractat de pallio archiepiscopi, in quo consistit pontificalis officij plenitudo. j. eo. c. nisi, de quo q̃dã tractantur hic per do. Io. An. in rubrica. quam per temet ipsum vide.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus intra quamlibet suæ prouinciæ ecclesiam pallio vti potest, non extra.*
2 *Prohibitum intra locum, videtur extra permissum.*

CAP. PRIMVM.

1 CVm super. † Intra quamlibet ecclesiam suæ prouicię archiepiscopus pallio vti potest, sed extra non. h. d. Et sunt duæ partes, consultatio, & responsio. Casus. in traditione pallij hęc forma seruat, tradimus tibi pallium, vt eo vtaris. j. ecclesiã tuam. Quæro, quomodo sit intelligendum eccl'am tuam? rn. j. quamlibet ecclesiam tuę prouinciæ, non ex ecclesiam. No. primo, ꝙ quelibet ecclesia suę prouincię dicitur ecclesia sua. Op. j. de ver. sig. c. cum clerici, & gl. no. soluit, ꝙ hic fit latior in
2 terpretatio, quia nemini prẽiudicium generatur. † Scdo no. ꝙ cõcessum intra locum videtur ex locum esse prohibitum. dicit enim lex, ꝙ cõcessum rusticis in rure, & sic personæ in loco, videtur alibi denegatum, vt C. de test. l. fi. eꝫ dicit Ro. ꝙ prohibitum intra locum videtur extra locum esse ꝓmissum, vt C. de sacros. eccl. l. nemo martyres. quandoque tamen fit extensio, vt ff. de inter. & relega. l. relegatorum. §. cõstitutum.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopi, qui in mari decesserit, palliũ an debeat, proijci in mare.*

CAP. II.

AD hæc. Archiepiscopus alteri archiepiscopo pallium suum commodare nõ potest h. d. No. ꝙ concessum in proprios vsus nõ põt alii personę concedi. Item no. ꝙ pallium debet sepeliri cum persona, & est spãle: nam dicit l. ꝙ ornamenta cum ꝓ
1 sona sepeliri nõ debẽt, vt ff. de au. & arg. le. l. medico. §. fi. † Pone, ꝙ archiepiscopus decessit in mari, nunquid pallium proijciendum erit in mare. dico ꝙ non, ar. ff. de condi. in sti. l. q̃dã in suo, sed debet sepeliri in ecclesia, & nõ dicitur ista propria sepultura rei inanimatæ. Arma vero principum non sepeliuntur cum principibus, sed causa gloriæ ponuntur in sublimi, vt moris est, & consuetudinis.

SVMMARIVM.

1 *Insignia dignitatis qui non habet, non dicitur esse in plena dignitate.*
2 *Eligere quis debet potius confusionem alterius, quam suam.*
3 *Vasalli iuramentum intelligitur de possibili.*

CAP. III.

NIsi Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomẽ archiepale. h. d. Et hẽt tres partes. In prima ponitur deciſa facti narratio. In secũda facti aggrauatio, & in tertia ponit ꝯclusio. secunda ibi, sane. tertia ibi, tu ergo. Quidam legatus in Sicilia transtulit Troianum episcopum in Panormitanam ecclesiã, quæ est metropolitana, sine papæ licentia speciali, qui petẽdo pallium vocabat se archiepiscopum. papa valde reprehendit temeritatem legati, mandans ꝙ legatus reuocet, quod fecit ẽt si oporteret eum confundi. Nam papa potius eligit confusionem legati, quam propriam. No. ꝙ vbi nõ est dignitas, nec ibi
1 est nomen dignitatis. † Item no. a ꝙ non dicitur esse in plena
a dignitate ille, qui non habet insignia dignitatis. Item no. ꝙ ꝯs debet corrigere errorem suum, & si potest fingere nõ errasse
2 prudens est, ne redũdet in opprobrium suum. † Demum no. ꝙ quis potius debet eligere confusionem alterius, quam suã,
3 concor. ff. si quis omis. causa te. l. Iul. † legitur in vsi. feud. ꝙ vasallus potius debet eligere mortem domini, quam suam propriam, quia omne iuramentum vasalli intelligitur de possibili, vt no. in ca. j. qui. mo. feu. amit. in glo. nunquid, colla. x. & in ca. vlti. de feu. sine culpa non amit.

ADDITIO.

a Vinc. God. Non dicitur esse in plena dignitate ille qui non habet insignia doctoratus. Adde ꝙ insignia doctoratus ponit gl. i cle. 2. de magist. uide Signor. de Homod. cons. 23. & 129.

SVMMARIVM.

1 *Concessum certis temporibus videtur alijs temporibus denegatum.*

CAP. IIII.

AD honorem. Solus Romanus pontifex pallio semper vtitur, qa solus est assumptus in plenitudinẽ ptãtis, quæ ꝓ palliũ figuratur. At patriarchæ, vel archiepiscopi nequaquam semper, vel vbique. h. d. ponit hic B. quibus diebus pallium tradatur, & enumerat dies solẽnes ĩ quibus patriar-
1 chæ, vel archiepiscopi possunt vti pallio. † No. quod est cõces-
a sum a certis temporibus, videtur alijs temporibus denegatum, ar. ff. de vul. sub. l. si ita quis, & l. ex facto. §. item quæro, & ff. de pac. l. epistola. §. fi. & C. loc. l. si cum Hermes, & ff. de vsufru. l. quot. & ff. quemadmod. seru. ami. l. si quis alia.

ADDITIO.

a Vide tu Iaso. in l. si per errorem, ff. de iuri om. iud. iu 2. col. in princ. vbi multa pulchra ad hoc propositum.

SVMMARIVM

1 *Archiepiscopus extra suam iurisdictionem pallio vti non potest.*
2 *Priuilegium principis reducitur ad iustitiam.*
3 *Exercere, an possit quis inrisdictionem in alieno territorio inter suos subditos permittente domino iurisdictionis.*

CAP. V.

1 EXtuarum. † Archiepiscopus extra suam ꝓuinciam pallio vti nõ potest, & si hoc habebat ꝓsuetudo. h. d. & sunt duę partes. In prima parte ponit gratiæ petitio petẽtis motiuum continens. In secunda petitionis limitata exauditio motiuum reprobans. secunda ibi, licet. Casus. Compostellanus attenta ꝓ suetudine generali totius Hispaniæ, videlicet ꝙ archiepiscopi pallio extra suas diœceses indifferenter vtuntur, petebat sibi idem de gratia concedi, quia magnam habebat verecundiã non posse facere, quod alij faciebant. papa istam consuetudinem reprobat, tamen de spãli gratia indulget, vt in casum necessitatis pro consecrandis suffraganeis, vel episcopis ordinãdis possit vti pallio in ecclesia aliena, dummodo is, ad quem
2 illa ecclesia pertinet, hoc permittat. † No. ꝙ papa non intendit concedere priuilegium in derogationem alterius. simile. C. ꝙ põ. in pig. ha. l. qui assiduis. §. exceptis. vnde dicimus prouerbium, nõ debemus vnum altare cooperire, & aliud discooperire, & no. hic, ꝙ priuilegium principis reducitur ad iustitiã. non ob. ff. de const. prin. l. beneficia, quia illud intelligitur in his, quæ respiciunt solum ius concedentis sine præiudicio tertij. sed vbi transiret ad præiudicium tertij, fit stricta interpretatio, vt hic, quod est valde notandũ. & ff. de adm. tu. l. impube-
3 ri. † Sed quærunt hic Doctores, nunquid qs possit exercere iurisdictionem in alieno territorio inter suos subditos permittente domino iurisdictionis? & dicũt Host. & Io. An. ꝙ sic. dicit enim Ia. de Are. ꝙ scientia & patientia habentur pro permissione, vt ff. de vsufr. leg. l. hæres in fundum. No. arg. ꝙ non

poteſt

BIU Cujas

poteſt quis confiteri alteri, quam proprio ſacerdoti ſine ipſius licentia. Io. An.

CAP. VI.

Vm ſis. Verbum, intra eccleſiam tuam, intelligitur vbicunque fueris. h.d. quod intellige loco, ſ. congruo, vt no. ſ. e. c. 1. nam ita debet intelligi verbum, vbicūque, vt ff. de pę. l. Lucius, & l. j. ff. de eo, quod cer. lo. & ibi plene no.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus poteſt celebrare ſine pallio, & ſandalijs.*
2 *Beneficium principis quomodo interpretandum ſit.*
3 *Obſcuritas in priuilegio tripliciter contingere poteſt.*
4 *Monachus, cui cōceſſū ē teſtari de bonis patrimonialib. an exīde facultatem habeat filium ex legitimo matrimonio, uel parentes exhæredare.*
5 *Feudum, etiam precio conceſſum, beneficij nomen retinet.*
6 *Feudum quid ſit, vnde dictum, & quæ interpretatio cadat in feudo.*
7 *In contractu emptionis regulariter interpretamur contra venditorem.*

CAP. VII.

1 **QVia nos.** †Sine pallio & ſandalijs poteſt archiepiſcopus celebrare. Caſus, quidam archiepiſcopus quæſiuit a dño papa, vtrum poſſit tam in ſua dięceſi, quam in aliena abſque pallio & ſandalijs celebrare. papa reſpondet ꝙ tam in ſua, quam in aliena poteſt ſine pallio, & ſandalijs, ſed cum pallio non poteſt ēt in ſua eccleſia, niſi diebus in priuilegio nominatis, & ſi velit ꝑ defunctis cum pallio celebrare No. ꝙ priuilegia extenduntur ad caſus & dies nominatiue expreſſos, quod. n. non exprimitur eſſe negatum, ar. C. de ꝑ. l. maritus, & ff. de fun. inſt. l. quæſitum. §. idem rndit, domo, & ff. de teſt. mi. l. ſi miles. & fundo.

2 †Nūc dicamus aliqua de interpretatione beneficiorum, & ſi quidem conſtat de verbis & mente principis, ſtādum eſt eius diſpoſitioni tā ex prima inſtitutione regia, quaſi manu. i. arbitrio abſoluto omnia a regibus gubernabantur, vt ff. de ori. iu. l. 2. in prin. quam ex illa ſumma. l. regia, quæ de Cæſare locuta eſt, vt c. l. §. nouiſſime, & inſtar ſacrilegij eſſet ꝺ̄ire, vt C. de crimi. ſacr. l. inſtar. Talem denique præſumo voluntatem qualēcunque verba declarant, vt no. ff. de acqu. hær. l. recuſari, & ꝯ. de priui.

3 c. porro. †Si autem priuilegium eſſet obſcurum, & hoc poteſt ꝓtingere tribus modis. Vno mō, ꝙ eſt ita obſcurū ꝓp vetuſtatē, ꝙ nō pōt legi, & tūc nō facit ꝑbationē. Et iō expedit, ꝙ priuilegia multū antiqua renouent, vt no. in Auth. de hære. & Fal. poſt prin. co. j. Interdū eſt obſcurū ꝓp multiplicē & variū intellectū, ꝙa ꝙ multipliciter pōt exponi, dr̄ dubiū, vt no. ff. de pac. l. veteribus, & tūc recurrēdū eſt ad ꝓcedētē, ſi eius copia pōt haberi, vt no. ff. de re. iu. l. Neratius. Si autem de facili non poſſit haberi eius copia, interpretatur in benigniorem partē. i. vt iuri alterius non præiudicet, quia ius alterius ſemper videt reſeruatum. Ius autem cōcedentis non videtur reſeruatum,

4 vt no. ff. de ac. emp. l. ſi mercedem. §. fi. † Pone, conceſſum eſt monacho, ꝙ poſſit teſtari de bonis patrimonialibus, nūquid per hoc videtur ei cōceſſum, ꝙ poſſit exhęredare filiū, quem ex iuſto matrimonio conceperat, vel parētes? & videtur ꝙ ſic ſicut dicimus in teſtō militis. Sed ꝺ̄rium dico, quia ratio naturalis talem interpretationem abhorret, vt no. ff. de bo. dam. l. cum rō. Iſtud ergo priuilegium operatur, ꝙ cum ſit inteſtabilis, poſſit teſtari. i. ſicut ſi non eſſet profeſſus, vt C. de ino. teſt. l. ſi quādo, in prin. & ff. de bo. li. l. Paulus. §. j. Tertio modo dr̄ priuilegium obſcurum propter alterationem, & tūc in dubio fit latior interpretatio. ſ. vt electio pertineat ad priuilegiatum, vt in l. 2. C. de caſtre. & mini. li. 12. & vide quod no. per Cy. in

5 l. j. ff. de conſti. prin. in lec. † In feudis nos habemus, ꝙ feudum appellatur beneficiū, vt in c. Obertus, qui. mo. feu. amit. & retinet hoc nomen, etiam ſi pretio concedatur, licet proprie nō ſit feudum id, quod pecunia redimitur, quia honore & amore debet concedi, vt in c. j. de feu. da. in vicem l. commiſ. Reti-

6 net ergo nomen ſui generis etiam in ſpecie abuſiua. † Eſt aūt feudum titulus dictus a fide, ſiue fidelitate, vt in ca. j. quid præcedere deb. inueſt. an fide. Item eſt res conceſſa in feudum ꝓpter homagium, id eſt propter obedientiam, vt extra de ſymo.

a c. ex diligenti. In feudo[a] autem naturalis fit interpretatio & de ſcen ſiua, vnde nomine hæredis non cōtinētur extranei hęredes, ſed hæredes ſanguinis, ſcilicet deſcendentes, vt in c. 1. §. ſi clientulus, de feu. alie. Item iuſtiſſima fit interpretatio, vt in c. per quos fiat inueſtitura, & ꝑ quos recipia. Item ſicut in hoc capitulo, ex tuarum, nō videtur ſenſum de ꝑiudicio alterius ſed potius ius tertij videtur exceptum, ſic in donatione feudi,

7 vt in c. 1. de capita. qui curiam vēdi. † Secus in contractu vēditionis aliarum rerum, quia interpretatio fit ꝯ venditorem, ꝙ debuit declarare, & nō declarauit. ff. de pac. l. veteribus. Nam qui effuſio ſermone loquitur, in promptū incidit periculum. C. de do. prom. l. fi. Vnde ſi vēdo hæreditatem Titij, & inſcio emptore aliena verū certas res particulares, teneor, ſi non denūciaui, vt l. j. in fi. ff. de ac. emp. & quod no. C. de euic. l. j. Sed in beneficijs non eſt ita, quia interpretatio fit pro proferente, ar. ff. de ædi. ædi. l. ad res donatas. Item vltima voluntas reſtringitur ad id, quod ſuū eſt, vt no. ff. de le. j. l. ſi domus. §. fi. & C. de le. l. vxor patrui, præſertim ſi ſit appoſitum aliquod nomē poſſeſſiuum, vt quia dixit meū, vt ff. de le. j. l. ſerui electione. §. cū fundus. Porro in omni ꝯctu ſi quis exprimit qualitatem rei, ſatis expreſſiſſe videtur, vt ff. de ꝯ. em. l. qui tarbenas. & ff. lo. l. ſi quis domū. §. huic. Tā vnum te volo ſcire, quod licet vinculū iurī feudalis non tranſeat ad hæredem, & ideo in perſona hęredis oportet renouari, in c. j. quo tem. mi. inueſti. tamen vincula ꝯctus bene tranſeūt ad hæredem, & ſucceſſorem, vt no. ꝯ. de iurei. c. veritatis, & in c. ꝙis, de pac. li. 6. & dixi in auth. Item ſacramenta, de pace tenen. colla. x.

ADDITIO.

a Vinc. God. Feudum nobile quod, minus nobile & ignobile, Ruy. conſ. 99. nu. 19. lib. 3. Et feudum paternum & antiquum, quod ſit, & quando dicatur, Ruy. conſ. 7. nu. 9. lib. 1. & no. quod feudum non eſt proprie contractus, ſed gratia, Ruy. conſ. 20. nu. 6. lib. 1.

De renunciatione. Rubrica.

SVMMARIVM

1 *Epiſcopo, dum eccleſiæ neceſſarius eſt, vel vtilis, cedēdi licentia nō dat.*
2 *Vmbra ſenis plus valet, quam arma iuuenis. & totus mundus vmbra quadam regitur.*
3 *Renunciare militiæ an ſit in poteſtare militis.*
4 *Vaſallus, ſi domino indictum ſit bellum feudo renunciare non poteſt.*
5 *Priuatio trahit ſecum facti ignominiam, ceſſio autem nequaquam.*

CAP. PRIMVM.

1 **ITeras tuas.** Non datur licentia cedēdi epō, qui ꝓp ſenectutē vult cedere, ſi neceſſarius ſit, vel vtilis eccleſię ſuæ. h.d. Et diuiditur in duas partes. In prima parte ponitur deciſa ſupplicatio. In ſecunda ipſius repulſio. ſecunda ibi, ſi tua. Caſus, Lugdunenſis epūs ſupplicabat papę, quod ꝓp ſenectutem & inſufficientiam ſuam dignaretur ei licentiam cedendi impartiri, quam ſupplicationem papa non admittit, quia ſiue conſideretur animi conſilium, melius eſt quod ſub vmbra. i. ſapientia, timore, vel nobilitate, vel deuotione ſui nominis geberne tur, præſertim cū feruore ſpiritus ad ſublimiora conſcendat: ſiue conſideretur obligatio, qua eſt aſtrictus eccleſiæ, non debet prius ſoluere. i. abrenunciare militiæ cingulum, q̄ aduerſitatem ſuperet prę liorum. †No. ꝙ vmbra ſenis plus valet, q̄ arma iuuenis. ſane ſi conſideres, mundus totus regitur quadam vmbra, nam rex Francorum non eſt niſi vbi tenet pedes, & tamē vmbra ſua regit totū regnum & fama vnius boni viri eſt

3 vmbra gratiſſima, ſub qua multi quieſcunt. † Deinde no. ꝙ non eſt in ptāte militis renunciare militiæ. cum. n. imminet bellare, nō poteſt cedere. legitur. n. in vſibus feudorum, ꝙ vaſallus, qui nō vult facere ſeruitium, poteſt renunciare feudo, vt no. in c. j. de vaſal. qui ꝯ conſtitutio. Lotha. quod non eſt verum ſimplr.† Item ſcias, ꝙ nō eſt verum, ſi dño eſſet indictū

4 bellum, quia nullo modo poteſt tunc deſerere, non facto ſeruitio, ar. ff. ad munic. l. incola. & ſi deſerit dōm, non punitur ni

5 ſi in amiſſione feudi, vt in c. 1. in prin. qui. mo feu. amit. † Sed attende, ꝙ priuatio non eſt res honeſta, imo eſt cum ignominia facti, vt no. ff. de manu. l. teſtō Centurio. Sed ceſſio eſt res honeſta, vt no. ff. de infami. l. 2. §. ignominię. Et ideo cum quadam infamia notetur ille, qui delinquit, ad nullum nobile feudū de nouo capeſſendum ſe reddit idoneum, quia feudū & fama ſunt proportionabilia. & vbi non eſt bona fama, ibi non debet eſſe bonum feudum. Item ſcias, ꝙ nō ſolum renūciaret, ſed offenderet dōm, & puniretur tanq̄ trāſgreſſor & ꝓditor, vt l. athleta. §. calumniator. ff. de infa. & no. in d. c. j. de vaſal. qui ꝯ conſtit. Et ſi aliquis rex vel dñs daret ei aliqua arma, vel inſignia nobilitatis per ignorantiam facti, talia inſignia eſſent ei per concedentem ſtatim auferenda, quia non debet portare īſignia ſubreptitię dignitatis, vt no. C. ſi ſer. vel lib. ad decurio. aſpira. l. ij. & C. de decu. l. eius, qui. l. b. x.

SVMMARIVM.

1 *Noua cauſa parit nouum cauſatum.*
2 *Juramentum de non contraueniendo diuiſioni hæreditatis paternæ, an obſtet agenti poſtea ex fideicommiſſo.*
3 *Inopinata non veniunt in reſcripto, translatione, iuramento, cæterisque a conſenſu dependentibus.*
4 *Juramentum reſtingitur ad id, ſuper quo iuratum eſt.*

CAP. II.

CVm inter. Qui beneficio abrenunciauit, licite petit illud, ſi denuo eligitur. h.d. Scꝺa pars ibi, ideoque. Caſus. P. Gualtredi erat canonicus eccleſię ſancti L. & propterea habebat ſpūale. i. canonicale beneficium. i. ſtallum in choro, & locum

in cap.

BIU Cujas

in cap. ſup quo cū qdā alii canonici moleſtabāt. vnde iuramē to iuri ſuo renūciauit. Tandē papa dictū canonicatū eidem ꝓtulit, & de mandato papæ fuit de ꝓſenſu maioris partis capituli inueſtitus, ꝺicentibus qbuſdā & obiicientibus exceptio nē iuriſiurandi, papa dicit, ꝙ iuramentum de nō petendo nō hēt obſtare, ex quo authoritate papę & de ꝓſenſu maioris, & ſanioris partis capituli & canonicorū fuit denuo inueſtitus, mandatque qbuſdā executoribus, ꝙ faciāt ipſum gaudere di cti beneficii poſſeſſione pacifica. Et aliter alii ponunt caſum, ꝑut habes in nouella. † No. ꝙ noua cā parit nouū cauſatum.
1 No. ꝙ nouiſſima cā nō excluditur ꝑ iuramētū priuatū ſup ve teri. ad hoc facit. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pact⁹ ne peteret, & C. de pac. l. pacta nouiſſima. † No. ꝙ iuramentum non extēditur ad
2 futura, & hoc eſt verum, quando nō dependet ex veteribus.
a Sed quid ſi dependeret ex ordinatione veteri, vt verbi gratia a duo fratres inter ſe hereditatem paternam diuiſerunt, iurauerunt nō contrauenire, poſtmodum alter eſt mortuus ſine liberis, nunc ſuperſtes vult agere ex fideicommiſſo teſtamēti paterni. Queritur, an ei obſtet iuramētum? reſpon. dic vt no. ff. de pac. l. tres fratres, & ff. de tranſa. l. qui cum tutoribus, & ff. de verb. ob. l. qui Romæ. §. duo fratres. Et dic, ꝙ ſi nō ſunt alia verba, quæ ſonent remiſſionem fideicommiſſi, ꝙ iuramētū nihil operatur, quia non extēdit ſe ad ea, de quibus nō eſt co gitatum, vt C. de non nu. pe. l. fi. No. ꝙ locus in capitulo, & ſtal
3 lum in choro ſunt ſpirituale & canonicale beneficiū † Dicit hic ꝙ generale eſt in tranſactionibus, & reſcriptis, & in iuramentis, ꝙ non extenduntur ad incogitata, vt no. ff. de tranſa. l. cum Aquiliana. ff. de ꝺd. ind. l. fi. §. idem quæſijt. C. de excep. l. ſi ex maiore. ff. de act. & ob. l. ex maleficijs. §. longe minus, & ff. de le. ij. l. cum ita legatur. Et hoc eſt generale in omnibus dependentibus a conſenſu, vt no. C. de do. l. nec ignorās, & ff.
4 de regu. iu. l. in totum omnia. † No. quod iuramentū
b reſtringitur ad id ſuper quo iuratum eſt, vt hic, ff. de iureiur. l. ſi duo patroni. §. ſi quis. & l. duobus exceptio. §. ſequenti, & §. fin. No. ꝙ iuramentum principaliter præſtitum eſt homini, licet ſecū dario videatur præſtitum quaſi Deo, tamen poteſt per hominem remitti. item & princeps poteſt facere gratiam iuriſiurādi, de quo hic no. per Inno. & Io. An. & in l. fi. ff. ad municip.

ADDITIONES.

a Vide late per Ale. Soc. & Mo. in l. qui Romæ. §. duo fratres ff. de verb. ob.
b Vinc. God. Adde quod iuramentum non validat actum qui odio alterius annullatur, Ruy. conſ. 107. nu 7. lib. 1. Nec validat actum nullum, conſ. 159. nu. 9. li. 5. Nec actum nutritiuum peccati. Gozad. conſ. 3. nu. 28. & 29.

SVMMARIVM.

1 *Renuncians beneficio illud repetere non poteſt.*
2 *Jus renunciatione ſopitum non reuiuiſcit.*
3 *Renunciare natalibus quis non poteſt.*
4 *Statuto negatiuo, vel legi actum annullanti renunciari non poteſt.*

CAP. III.

1 EX tranſmiſſa. † Qui renunciauit beneficio ſuo, illud nō poteſt repetere. h. d. Et diuiditur in duas partes. Nā prima pars ponit partis querelam. Secunda prouidet ibi, verum. Caſus, quidam Pau. erat canonicus in quadā eccleſia conuentuali, cui bona contulit, intēdens ad religionem trāſire, ingreſſus quoddam monaſterium, in quo per aliquale ſpatium ſtetit, ſcilicet in probatione, & ea, quæ prefatę eccleſię contulerat ſibi fuerunt reſtituta, nunc pēnitentia ductus vult ad priorem eccleſiam redire, dicitur, ꝙ illi non coguntur eū recipere, quia reſtitutis bonis illa cōuentualis eccleſia fuit ab eo ipſo facto liberata. Sed licet non cogantur inuiti, volentes poſſunt, & ſunt hortādi. No. ꝙ per actum retroſimilē ingreſſus diſſoluitur, ſic no. ff. de pac. l. ab emptione, ver. Ariſtoni, & C. quādo licet ab emp. diſce. l. j. Dicit Ber. ꝙ iſta reſtitutio fuit facta potius de honeſtate, quam de neceſſitate, ꝙ dic vt no. in Authen. de ſan. epi. §. ſi monachus, & per Bart. in l. ſodales, de colle. illi. & infra de cle. coniu. c. quod a te. Alii dicunt, quod hic fuit donatio cā mortis. Ber. hic dicit, ꝙ hic bona fuerunt donata ſub ꝺditione, ſi ibi permanſerit, quod intelligitur, & quantenus ibi permanſerit, vt no. ff. de leg. j. l. Stichū, q meus erit. Vnum tamen aduerte, ꝙ iſta reſtitutio bonorum non dr̄ alienatio, quia tunc bona immobilia nō poſſent alienari, ſed dicitur reſignatio. Vnde licet ſit gratia, ſi fit reſtitutio, tamen qa eſſet iniuria, ſi non fieret, non dicitur ꝓprie alienari, quod formæ ſuæ redditur, ar. ff. de aqua quo. & eſt. l. j. §. permittitur.
2 ff. de pact. l. ſi vnus. §. pactum, ver. quod in ſpē. † No. illud generale, ꝙ ius renunciatione ſopitum non reuiuiſcit. ſimile. C. de rem. pi. l. ſolita prouidentia, & ff. de ædi. edic. l. quæritur. §. ſi vē ditor, & ff. de pact. l. pactum inter heredem, & l. tale pactum. §. qui prouocauit. Scias tamen, ꝙ quædam ſunt iura, quibus nō poteſt renunciari. & volo etiam, ꝙ ſcias, ꝙ quod dam eſt ius diſponens, et quod dam eſt ius diſpoſitum, vt no. C. de excu. tut. l. voluntarie. Item ſcias, ꝙ quoddam eſt ius, quod dat certa principia, & formam in actibus hominum, & huiç non poteſt renunciari, quia redditur in inuitum. ff. de pac. l. ius publicum, & ff. de leg. 1. l. nemo poteſt, & ff. de leg. 2. l. codicillis. §. fi.
3 † Item non poteſt quis renunciare natalibus, vt ff. de pac. l. ius agnationis, & C. de patr. po. l. abdicatio, & l. aſſumptio, ī prin.
4 ff. ad municip. † Item nō poteſt quis renunciare ſtatutis negatiuis, ſiue prohibitiuis, vt l. 2. C. ne fideiuſ. do. dē. Item ſi lex vltra procedit ad annullandum actum ipſo iure, non poteſt renunciari, vt C. ad Velle. l. antiquæ. Ceterum alijs beneficijs legum bene poteſt renunciari, vt ff. de pact. l. paciſci contra edictū, & ibi no. dummō renunciatio talis nō ſit ꝺius publicū, vt no. infra de foro cōpet. c. ſi diligenti, & dic, vt ibi plene no.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiatus ſine licentia prælati ſui beneficio renunciare non poteſt.*
2 *Vaſallus qualiter, & in quem poſſit feudum alienare.*
3 *Vaſallus vaſalli tenetur domino pro ſeruitijs iure reali.*
4 *Dare rem vnius alteri poteſt ſolus papa.*

CAP. IIII.

1 ADmonet. † Beneficiatus ſine licētia prelati ſui beneficio renūciare non poteſt. h. d. Et diuiditur ī duas partes, & primo ponit prohibitionem. Secūdo ipſius trāſgreſſionem puniri præcipit. Secunda ibi, ꝙ ſi quis. Caſus patet. Mandat enim papa, ꝙ nullus audeat eccleſias pertinentes ad ordinationem epiſcopi abſq; eius aſſenſu intrare, aut detinere, & ſi cum ordinatione eius intrauerūt, non poſſunt dimittere eo incōſulto. No. ꝙ cuius authoritas requiritur in adipiſcendo, eiuſdem authoritas requiritur, ſi quis vult adepto beneficio cedere. Dicunt legiſtæ, ꝙ idem eſt in iuriſdictionibus ſecularibus, qa ſicut eas nemo poteſt propria authoritate adipiſci, ita nec a ſuperiore collatas renūciare niſi in manu ſuperioris, vt ff. de of. præſi. l. legatus Ceſari. Dicit Ber. ꝙ illud, quod hic dicitur de epiſcopis, idem eſt in alijs prælatis, quia non poſſunt clerici eorum ad alias eccleſias tranſire, & obtētas dimittere ſine eorū authoritate, & ſi tranſierint, poſſent reuocari, ad religionem tñ pñt trāſire. Dicit Ber. ꝙ hic eſt ar. ꝙ clericus vnius eccleſiæ non poſſit ad aliam eligi, tamen ipſe tenet, ꝙ tenet electio, imploranda eſt tñ licentia ſui epiſcopi, & ſi denegaret eam ſine cā, debet compelli per ſuperiorem. Dicunt Doc. ꝙ ſi clericus tranſit ad aliam eccleſiam eiuſdem diœceſis, ſufficit tacitus conſenſus epiſcopi, ſed ſi ad aliam, requiritur conſenſus exp̄ſus, quia primo caſu mutatur, ſed non alienatur, ſed ſecūdo
2 caſu alienatur, ar. C. de fideic. l. voluntas. † Sed legitur in vſib.
a feudorum, ꝙ vaſallus a non poteſt alienare feudum, niſi alienatio ſit eiuſdem formæ & naturæ. i. quia bene poteſt feudatarius alteri infeudare. nam in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus, vt no. in c. j. de ca. Corra. Dum tamen infeudetur idoneæ perſonæ, & per quam conditio domini non fiat deterior, vt in c. j. §. ex eadem. l. de l. Corra. Vnde ſi vellet infeudare eccleſię, vel religioni, non poſſet, cum eccleſia deſinat eſſe hæres, no. in c. j. de feu. alie. & no. ff. de verb. ob. l. ſi ita quis. §. ca
3 lege. † Et licet vaſallus vaſalli non ſit vaſallus primi dñi ſimpliciter, tamen eſt vaſallus ſm quid, vt in ca. j. §. illud quoque, de prohib. feu. alie. per Fre. Et dominus oculos ſuos magis habet ad feudum, quā ad vaſallum, vnde pro realibus ſeruitijs pōt compellere quemlibet poſſeſſorem, vt ff. de pact. l. inter debitorem. licet igitur inter vaſallum vaſalli, & dñm non ſit obligatio perſonalis, tamen eſt realis. i. in rem ipſam. Et hoc eſt propter naturam iurium realium, vt ff. ſi vſusfr. peta. l. vti frui. §. vtrum, & quod no. ff. vſufr. quemad. caue. l. ſi vſusfructus nomine. Et tamen quando ipſi feudatarij inter ſe alienant, quia talis alienatio fit inter ꝓmiſſos, valet, vt ī c. j. ver. & licet. de alie. feu. pat. Dicunt hic Doct. ꝙ capitulum, de multa. debet intelligi, quando de licentia prælati quis tranſiuit, alias nō vacat pri-
4 mum beneficium. Io. An. † Dicunt etiam Doct. ꝙ nullus pōt rem vnius alteri dare niſi ſolus papa. Io. An. quod intellige, ſi vult vti poteſtate, ſecus, ſi vult vti ſolummodo lege ſcripta, vt no. C. ſi adue. fiſ. l. edicto. & infra de iud. ca. cum veniſſet, & ff. de reſcin. ven. l. fundus, qui Lucij Titij.

ADDITIO

a Vinc. God. Adde ꝙ vaſallus non cadit a feudo per ſimplicem alienationem, nō ſecuta traditione, Ruy. conſi. 2. nu. 3. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio abiurationis ſpontaneę admittitur contra petentem beneficiū, & contra exceptionem metus replicatio.*
2 *Negatiua probari poteſt per actum affirmatiuum.*
3 *Negatiua per ſe probari ea duntaxat poteſt, quæ affirmatiuam implicat, per accidens vero quæ ibi.*
4 *Negatiua quæ probari debeat, remiſſiue.*
5 *Exceptionem rei, an ille, qui replicat, videatur confiteri.*
6 *Raptor puellæ ſpontaneum ad ſponſalia conſenſum probare volens, & ea negat ſe animo conſenſiſſe, an admitti debeat.*
7 *Exceptionem pacti de nō petēdo ꝓpoſita ſufficit ſine cauſę allegatione.*
8 *Tenuta data pro vero debito, non ſeruato iuris ordine, an teneat.*
9 *Dominus*

BIU Cujas

9 *Dominus qui rogatus primo, deinde citatiue monitus, non facit iustitiã vassallo super feudo, potest ab eodem bello vexari.*
10 *Dicere sibi ius, an quis possit propter fugam debitoris secum rem portãtis, vel pecuniam alienam.*
11 *Metus qñ venit p modũ incidentiæ, vtrum sit pronunciandũ super eo.*
12 *Appellari a non ordine, an possit.*
13 *Arbitrium est æquitas naturali, vel gentium, vel ciuili iure munita.*

CAP. V.

1 VPer hoc. †Contra petentem beneficium admittit exceptio abiuration s spontanee, & etiam contra exceptionem admitti tur replicatio metus, & ille vincet qui melius ꝓba bit in ipsa.h.d. Casus. Quidam reposcebat beneficiũ quo allegabat se spoliatum. Aduersarius excipiebat, ꝙ nõ fuerat spoliatus, quia cum iuramento renunciauit beneficio, & possessioni, sed actor replicabat, ꝙ non sponte, & inducebat pro se naturalem præsumptionem, quia non est verisimile, ꝙ quis renũciet beneficio, de quo sustẽtatur, & viuit; quodque multis angustijs, & sumptibus acquisiuit, queritur quid iuris? papa dicit, ꝙ causa resignationis debet diligẽter inquiri, & si apparet, ꝙ spõte, & sine vitio renunciauit, quãquam hoc nõ sit verisimile, reus absoluatur, nisi actor probet ꝙ non sponte. & licet hæc videatur negatiua, tñ qa includit factũ affirmatiuũ, põt ꝓbari, & qui melius probauerit, habito respectu ad dignitatem, & opinionem, superabit in causa. No. de cã renunciationis inquirendum. Item not. ꝙ excipiens põt cogi ad exprimendũ cãm, sicut agens, dicit l. cãs, quibus strangulat, nominatim exponat, vt l. 1. C. de prædi. curia. li. x. Not. ꝙ ex ordine est, ꝙ reus primo dẽat fundare exceptionẽ, & actor postea re-
2 plicationẽ. †No. ꝙ negatiua põt ꝓbari ꝓ actũ affirmatiuum, puta negatiua cõsensus p metũ, facit qđ no. C. de codic. l. nec codicillos. nã ista nõ est negatiua simplex, sd pgnãs, qđ plenis-
3 sime examinaui. C. de proba. l. actor. †Et no. duas regulas. Qđ aut q̃ritur, q̃ negatiua ꝓbari possit, aut quæ negatiua probari debeat. Primo casu aut quærimus, quæ negatiua probari possit p se, & dic ꝙ illa, quæ habet implicitam affirmatiuam: aut quæritur quæ possit probari per accidens, & non est negatiua in mundo, quę nõ possit probari, dummodo coarctata sit, vt no. C. de contra. & commit. ſti. l. optimam, in fi. & ff. de his, qui
4 sunt sui vel alie. iur. l. filium diffinimus. †Si autem queritꝰ, quę negatiua debeat probari, dic vt no. ff. de ꝓb. l. ei qui. Dicit Io. An. ꝙ si sic formatur articulus, intendo probare, ꝙ nõ vi, nec metu &c. Talis articulus nõ recipitur? Io. An. Tu dic, ꝙ ille articulus potest probari, vt l. j. C. vti pos. & no. in l. 1. §. fi. ff. de iti.
5 actuque priu. †Modo quero, vtrum ille qui replicat, videatur
a fateri a exceptionem rei? & videtur ꝙ sic. nam si replicãdo dicit, ꝙ exceptio abiurationis nõ ob. quia per metum facta, hoc ipso iure fatetur renunciationem. Vnde super exceptione nõ expedit laborare ſm Io. An. In ꝺriũ videtur, quia sicut se hẽt reus in excipiẽdo, ita actor in replicando, sed reus non videt confiteri, vt no. C. de excep. l. si quidẽ, & ff. de rei vẽ. l. officiũ, ergo nec actor. So. aut reꝰ opposuit exceptionem simplicis renunciationis, aut qualificatæ per aduerbium, sponte, vel ęqpollens. Primo casu actor videtur confiteri. Secundo nõ, quia
6 replicatio habet ꝺdictionem annexam. †Quæro de tali qõne quędam puella fuit rapta, dum iret ad ecclesiam, & incluſa est in quadam domo, & demum rapiens vocatis multis testibus iuit, & sponsauit illam, demum ipsa in sua potestate posita dicit se verbotenus, sed non animotenus consensisse, sponsus vult probare, ꝙ sponte ꝙsenserit. dicit Inn. ꝙ probatio spõ si non admittitur tanq̃ ꝙ naturam, quia habitis demõstrationibus de indicijs non curamus, item quia mens est aliqd inuisibile, & soli Deo apparet ſm In. no. per Ac. ff. de pac. l. iuris gen. §. pactorum. Et hoc si sponsus velit probare de consensu instanti eodem, sed si ex interuallo, bene posset recipi probatio, quia voluntas hominis non potest permanere in eode instanti, & in eodem statu, vt ff. de cond. ob tur. causam. l. si ob turpem. Sed nonne in casu proposito est coactio absoluta, i. in qua nullus est consensus, cum fuerit ibi rapina? Rñ. nõ, qa voluntas sponsæ concurrit ad actum, licet non libere. item qa in matrimonio requiruntur verba, & in verbis non cadit violentia absoluta, quia oportet, ꝙ vim patiens verba loquatur, & iste est quidam metus procedẽs per virtutem intrinsecam propriam, vt no. j. quod me. causa. ca. sacris, in nouella. Et no. ꝙ metus est vinculum animæ, quia anima in tuto se collocare non potest. Dicit Ber. ꝙ excipiens de renunciatione nõ hẽt ꝺclarare causam renunciationis, nec iudex debet eum cogere a dhoc, si non vult. Ber. sufficit igitur excipiẽti factũ nudũ
7 proponere, in quo ius excipiendi versatur. †Dicunt legistæ, ꝙ sufficit opponere exceptionem pacti de non petẽdo, licet nõ allegetur causa quare sit factum pactum de non petendo, vt no. ff. de pac. l. tale pactum, in prin. nisi talis sit persona, quę nõ possit pacisci sine causa, vt no. ff. de pac. l. q̃ iura. §. filius, & l. in personam. §. qui pecuniam. Ber. hic timore cuiusdam contrarij ponit distinctionem inter vim expulsiuam, & metum, qa per vim expulsiuam nihil perdit expulsus, nisi solam possessionem, sed per vim traditiuam, siue metum perdit possessionẽ, & dominium. Item ex vi expulsiua nõ datur actio, qđ metus cã, sd ex vi cõpulsiua sic. Item est regula, ꝙ spoliatus est ante oĩa restituendus, & hẽt locũ in vi expulsiua, nõ in vi cõpulsiua. Item vis expulsiua non habet ꝙsensum, sed vis compulsiua sic, licet ille ꝙsensus sit vulneratus, & elisus. hæc colligunt ex gl. Ber. & vide l. metũ, in prin. §. volẽti. ff. qđ met. cã. & l. non
8 est verisimile. §. fi. eo. tit. †Ille. §. facit ad quæstionem, ꝙ tenuta
b ꝺdata pro vero debito teneat, licet non seruato iuris ordine. In ꝙtrarium est veritas, vt no. in l. si cum nulla. ff. de re iud. Nõ ob. dictus §. ultimus, quia ibi loqt in exceptiõe partis tradẽtis, quæ si petat reuocari, obstat exceptio doli, ff. quod me. cã. l. sed & partus. §. Iul. Et sic spoliatus p metũ repellit per exceptio
9 nem debiti soluti, quod limitatur per l. extat. ff. e. ti. † Adde, ꝙ si violentia est licita, nihil retractatur. legitur enim in vsibus feudorum, ꝙ si dominus nõ facit vasallo iustitiam de suo feudo primo rogatus, postea citatiue monitus, ꝙ vasallus põt eũ prędari, & facere sibi guerram, vt in c. 1. in fi. de vasal. mil. qui cõtu. est. vbi enim primo lex non potest, ibi arma succurrũt, & vide Cy. C. đ leg. l. digna vox. Dicit enim l. communis, ꝙ ꝓpter defectum iudicis quis potest sibi ius dicere, vt C. de iudi.
10 l. nullus. †Item propter fugam debitoris secum rem portãtis, vel pecuniam alienam, vt no. ff. quę in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. & idem est in multis alijs casibus specialibus, sed regulariter spolianti non datur actio nec exceptio doli, qa quod sine ordine vsurpauit, vt ita dixerim, sine ordine tenet restituere, vt C. ad l. Iuli. de vi. l. si quis ad se fundũ, & C. đ pśc. xxx. an. l. si quis emptionis. §. sed hæc. C. de agri. & cen. l. si colo ni. 2. q. 1. in primis. C. de furt. l. 2. 3. q. 3. c. reintegrãda, cum sua vulgari materia. Saluo eo, quod no. per Inn. ꝯ. de fil. presby. ca.
11 constitutus, & ff. de iud. l. si de vi. †Quærit Ber. quando metus venit per modicum incidentię, vtrum sit pronunciãdũ super metu? Breuiter dicendum est, ꝙ quædam est quæstio incidẽs & præiudicialis i. quia præiudicat, ne procedatur in causa, & super ista debet pronunciari, vt no. ff. qui satisd. cog. l arbitro, & C. de dila. l. a procedente, & C. de sen. & interl. l. post sniam. & ff. de præuaricatoribus. l. 3. & C. ad l. Fauiam de pla. l. preses. & idem in replicatione, tex. est fin. C. de aduo. quoniã Alexãdrum. Si autem incidens est peremptoria, sed non prędiudicialis ad processum, tunc ex ordine dato a iure non est ꝓnũciãdum, tñ si iudex interloqueretur super aliquo capitulo; nõ super tota causa, bene valeret pronunciatio, vt ff. de min. l. ĩtra, & ff. de rei. vẽ. l. de quare, & ff. qđ me. cau. l. metum, ver. sed qđ ꝓtor, in ver. interlocutũ. vbi est tex. fin. ꝙ interlocutoria feratur sup actione, an possit interpretari necne, cõsiderato ar-
12 ticulo iuris. Et no. bene tu canonista istũ tex. Et an†a nõ ordine possit appellari, no. 17. q. 1. frater nr̃, & ff. de mino. l. ait ꝓtor. §. permittitur, & l. intra vtile, potest hr̃e duplicem intellectum vno modo, ꝙ ibi appelletur tanquã a sententia nõ vera: Alio modo, ꝙ ibi appelletur ab imperitia iudicantis, quia non debuit pronunciare super substantia quæstionis partim interlocutorie, & partim pronũciaturus diffinitiue. quia hoc esset diuidere. Item in diffinitiua postea pronũciaret super parte, qđ est absurdum, vt in c. vlt. de ap li. 6. Demũ no. ex isto tex. duo argumenta. Vnum est, ꝙ testes digniores propter eorũ reuerentiam, & minorem eorum fatigationem prius sunt recipiẽdi, & examinandi, quam inferiores. Secundũ est, ꝙ magis credẽdũ est notabilibus, vel literatis, vel melioris famę. nec enim est simpliciter in arbitrio iudicis, sed inspecta qualitate, & fa-
13 ma testiũ, tex. est hic notabilis, & valde singularis. † Porro arbitrium non est aliud, nisi quędam ęqultas munita iure naturali, vt in alendis liberis: gentium, vt in obseruãdis pœnis: vel ciuili, vt in maleficijs puniendis, vt ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus, adeo, quod nulla est maior equitas in natura, quam exterminare hominem, qui non est homo, qui est illa belua, quę se armat contra naturam.

ADDITIONES.

a Vide Roma. consi. 77. & vide remiſ. per Fely. in c. cum venerabilis, de excep. Barba. conſ. 12. vol. 2.

b Vinc. God. Adde ꝙ tenuta nulla non potest de facto confirmari. Ruy. consil. 120. nu. 20. lib. 5. Et an tenura nulla ex defectu citationis possit peti confirmari. Ruy consi. 19. nu. 7 lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Electioni de se factæ qui renunciat, super ipsa electione vlterius non debet audiri.*
2 *Probationes diuersæ speciei, licet non coniũgantur ad plenam probationem, faciunt tamen ad iudicis informationem.*
3 *Præsumitur pro authoritate iudicis, tam quo ad processum quam quo ad sententiam. nu. 11.*
4 *Contra præsumptionem etiam vehementem probatio admittitur.*

5 *Appellans*

BIU Cujas

5 *Appellans debet probare ſe iuſte appellare.*
6 *Probare quis debeat in cauſa appellationis, appellans, an appellatus.*
7 *Iudex appellationis an debeat confirmare ſententiam pro me iuſte latam, ſi ab ea appello putans contra me pronunciatum.*
8 *Sẽtẽtia lata ex duab⁹ cauſis altera iuſta, altera iuri cõtraria, an valeat.*
9 *Sententiam exequi qui petit, an debeat producere acta vna cũ ſentẽtia.*
10 *Decretum ſolemniter in contractu interpoſitum præſumitur, ſi de eo in inſtrumento fit mentio.*
12 *Sententia lata contra fideiuſſorem, an mandetur executioni contra reũ, qui ſciuit, & non appellauit.*
13 *Iudicis motiuum qualiter probetur. Item qualiter mens tacita.*

CAP. VI.

1 IN præſentia. † Qui renunciat electioni de ſe factæ, ſup ipſa electione vlterius nõ debet audiri. h. ſd. & diuidit in duas partes. Primo ponit generalem cauſam confirmationis ſententiæ. Secundo ſpecialem. ſecunda ibi, qui tamen, Caſus in terminis. Inter P. & quendam alium cauſa vertebatur ſuper eorum confirmatione, cum eſſent electi ad quãdã abbatiam, cumq́ue dictus P. peteret electionem ſuam confirmari, & cauſa fuiſſet commiſſa quibuſdam iudicibus, iudices diffinitiue pronũciauerunt ꝯ dictũ P. a qua ſententia dictus P. appellauit, & dicta cauſa appellationis fuit commiſſa Dulmen. epiſcopo, & eius coniudicibus, coram quibus dictus P. petebat dictam ſententiam irritari pro eo, quia aſſerebat ꝯ ipſum nihil fore probatum, quæ cauſa fuit relata ad papam per dictos delegatos, papa conſiderãs, ꝙ iudex non ſemp ad vnã ſpeciem probationis format animi ſui motum, ſed ex confeſſionibus, probationibus, & allegationibus, ideoq; eſt ꝓ ſnĩa præſumendum propter iudicialem authoritatem, niſi ꝯ iſtã præſumptionem aliquid legitime comprobetur. Item conſiderans, ꝙ præter iſtam præſumptionem, quæ facit pro ſententia, conſtitit de ipſius P. renunciatione ſpontanea per quaſdã authenticas epiſcoporum literas, & per confeſſionem ipſius
2 P. eidem P. ꝓpetuũ indixit ſilentiũ. † No. ꝙ licet ꝓbationes nõ ſint eiuſdem ſpeciei, tñ vna iuuat alterã, & informat animi iudicantis motũ. Tñ hæc eſt differentia, ꝙa qñ ſunt duæ ſemiplenę ꝓbationes eiuſdẽ ſpeciei, faciũt vnã ꝓbationẽ perfectam, & ſolennẽ, vt duo teſtes, vel duo inſtrã, quorũ vnũ pendet ex altero, vt C. de te. l. publicati. ſed qñ ſemiplenę probationes nõ ſunt eiuſdem ſpeciei, vt vnus teſtis de veritate, & duo de fama iſti non faciunt ſemiplenam probationẽ, vt ꝯ. de ſuc. ab inteſtato. c. cum dilectus. & no. per Dy. & Old. ff. de excu. tu. l. 2. §. ætas. Et eſt ratio, quia mouet conceptum iudicis, diuerſis motiuis, & quia propter diuerſitatem ſpecificam non conſtituũt eandem ſubſtantiam probationis, ar. l. 1. C. qui numero tute.
3 † Secundo no. ꝙ pro authoritate iudicis præſumitur. item ꝙ ꝓſumitur pro eius ſententia, licet non apparet de cauſa, ꝙa in ſententia nõ eſt exprimenda cauſa de neceſſitate, niſi quãdo omiſſa cauſa mens iudicãtis eſſet incerta, vt no. ff. de infa. l. 2. §. ignominię. Vel niſi lex expreſſe diceret, ꝙ ĩ ſentẽtia ſua in-
4 ſerat cauſam. C. de iud. l. ꝓperandum. §. illo. † Item not. ꝙ ꝯ ꝓſumptionem admittitur probatio in contrarium, ſic ſ. c. ꝓxi. & infra de ſpõ. c. is qui, & ff. de in integ. reſt. l. diuus, & ſi præſũptio ſit vehemens, vt ff. quod me. cau. l. non eſt veriſimile. No. etiam ꝙ ſi appellatum ſit, tamen præſumitur pro ſententia lata cum ſolenni diſcuſſione. facit. C. de admi. tu. l. ſi bona. & ff. de euic. Herẽnius. Idem dicit Dy. de arbitrio, & arbitramẽto in ſuis conſilijs in conſilio, quod incipit, Ptolæmeus Manens.
5 † No. ꝙ qui appellat, debet probare ſe iuſte appellare, & nimirum, quia non habebat intentionem ſuam fundatam ex aliquo iure naturali, ſed petebat beneficiũ. No. ꝙ iudex ad quẽ ex noua cauſa imponit appellanti ſilentium, quæ ex renũciatione ſic. ff. de pact. l. tale pactum. §. qui prouocauit, & facit ff.
6 quod cum eo. l. Titianus. quæ. l. eſt valde no. † Quæro, quis de-
a beat probare in cauſa appellationis, vtrum appellans, an appellatus? & videtur ꝙ appellãs, quia tenet locum actoris. in ꝯriũ, ꝙ appellatus, vt in Auth. de his qui ingre. ad ap. §. illud. nec ob. rõ in ꝯrium, quia appellatio non eſt actio, ſed officium iudicis, ut no. in l. j. in prĩ. ff. de ſen. quę ſine app. reſcin. vbi gl. ſin. Sol. ſi ex actis conſtat quid iuris, acta conſidera: ſi vero nõ cõſtat, conſidera, ꝙ iudex appellationis ſubrogatus eſt, vt no. ff. iud. ſol. l. cũ apud. Et ideo quod debuit iudicare iudex, a quo dẽt iudicare iudex ad quẽ, vt in Auth. vt cũ de app. cog. ĩ prĩ.
7 coll. 8. † Sed pone, ſententia erat lata ꝓ me, & iuſte, & ego credens, ꝙ eſſet lata ꝯ me, appellaui. Modo quæritur, an iudex appel. debeat ſententiam confirmare? & dicit Ber. ꝙ ſic, quia debet bẽe iudicare, vt no. ff. de auro, & arg. leg. l. Titiæ amicę, & ille caſus non eſt alibi. Nec ob. ꝙ appellauerim, & libellum male formauerim, quia petij ſententiam reſcindi, quia natura cauſę appellationis eſt, ꝙ iudex poteſt ſupplere, vt C. d̃ app. l. ampliorem, in prin. Non credo hoc ſeruandũ, ſi erraui, imputo mihi, quia ꝯ libellum meum proprium venire non poſ-
ſum, vt no. in l. rura. C. de omni agro deſer. li. 10. quia ille, ꝙ re-
8 nunciat, perdit cauſam, vt in c. noſtro. † Pono, ꝙ ſententia eſt
b lata b ex duabus cauſis: Vna eſt ꝯ ius, & alia non. Dicit Inn. ꝙ tenet ſententia, ſicut quando eſſet lata ex falſo inſtrõ, & veris teſtib⁹, vt l. 4. C. ſi ex fal. inſt. Nam ſufficit vna cauſa efficax, vt
9 no. Inſt. de excu. tu. §. ſi plures. † Quæro, nunqd ille, ꝙ petit ſententiã exeq, dẽat ꝓducere nõ ſolum ſententiã, ſed ẽt & acta? Dñt Doc. ꝙ ſi ſentẽtia fuit lata partibus pñtibus, & nõ fuit appellatũ, vl lapsũ ẽ biẽniũ a tpe appellatiõis, ita, ꝙ ſnĩa remedio iniuſtitiæ non poſſit attẽtari, ꝙ pſumit oĩa ſolenniter acta. Io. An. Ego puto, ꝙ vbi ſnĩa ſit multũ antiqua, dẽant ꝓduci acta, vt no. C. de fi. inſtr. l. emãcipatione, ꝓ Cy. Non dico ꝓbatoria, ſed illa acta, q̃ ſunt fundamenti, vt delegatio & lit. cõteſt. nam pro his, q̃ ſunt fundamenti, nõ pſumitur, vt no. ꝓ Inn. ꝯ. d̃ eo, qui fur. ord. ſuſcep. c. innotuit, & dixit Io. An. ſ, de elec. c. in Geneſi. & ꝙ in iudicio non præſumitur ꝓ eo, qd̃ qs facit niſi forte in modicis. Credo, ꝙ hoc dixerit ꝓp authenticã, niſi breuiores. C. de ſentent. ex peri. reci. Si tñ ſententia eſſet lata d̃ cõcordia partiũ, non eſſet neceſſe producere acta, arg. ff. de pact. l. tale pactum. §. qui prouocauit. C. cõia vtriuſ. iud. l. 2. ff. de re iud. l. acta. C. de rela. l. prima. in fi. ff. quando app. ſit. l. fin. C. de
10 temp. app. l. fi. §. vlt. † In decretis autem, quæ apponuntur in ꝯctibus, præſumuntur omnia ſolenniter acta, ſi de eis fiat commemoratio in inſtrĩs, alias non, vt ſing. no. in l. 1. C. de fid̃ inſt.
11 & iure haſtę fiſ. li. 10. Et non ſolum præſumitur pro ſententia, ſed etiam pro proceſſu, quatenus dependet ab ordinatione iudicis, quia cum tex. dicat præſumi pro iudice, & ſic ꝓ ꝓſona, ergo & pro quolibet actu ſuo, niſi conſtet de ꝯrio, vt C. vnde vi. l. meminerint. dicit Dy. ꝙ prę ſumitur ꝓ inquiſitione, vt ipſe no. C. de epiſc. audi. l. ſi qui ex conſenſu. Vnde cum duę ſunt radices formãdę inquiſitionis, ſ. indicia, & infamia, præſumit, ꝙ iudex, qui inquirit, moueat ſe ſuper indicijs, & fama, cum ſuper ea iudex poſſit recipere teſtes in ſecreto, vt eleganter no. per Inn. ꝯ. qui ma. accu. poſ. c. cum in tua. & hęc eſt cõis opin. in iudice ordinario. Et no. ꝙ pro decreto præſumitur, ꝙ ſit ęquum, ſi interpoſitũ eſt cauſa cognita, alias ꝓſumitur nullum, vt eleganter no. ff. de tranſ. l. cum hi. §. ſi prætor. Et licet præſumatur, ꝙ ſententia ſit ęqua, tñ hoc non diſponit, & ideo iniqua ſententia nunq̃ tranſit in rem iudicatã, nec ad ęquitatem, licet trãſeat in vigorem iudiciorum, vt no. ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. 1. q̃q̃ ſententia ſit tantæ potentiæ, ꝙ etiã naturalia vincula ſanguinis mutet, vt no. ff. de pac.
c l. ius agnationis, & falſum mutat in verum, non eſſentialiter, ſed quo ad effectum, vt no. ff. de ꝺ. ind. l. ſi non ſortem. §. hĩdi. † Extra quæro, nunquid ſententia lata ꝯ fideiuſſorem man-
12 detur executioni ꝯ reum, qui ſciuit, & non appellauit? dic nõ, vnde poſt talem ſententiam reus poteſt tranſigere, quod non poſſet, ſi ꝯ eum tranſiſſet in rem iudicatam. Iſte eſt caſus ſingularis. ff. de tranſ. l. & poſt rem. §. vlt. Vltimo, ſcias ꝙ ſententia non habet ſopire iurgia nõ ventilata, vt ff. de cõd. indeb. l. ſi. §. vlt. & C. de iud. l. licet. Item ꝙ media reſtringũt extrema, quando iudicium eſt generale, vt d. l. licet. C. de iudi. Secus, ſi eſt ſpeciale, vel vłe, vt ff. de pet. hær. l. licet minimam, & quod no. in l. j. in pric. ff. de eden. in gl. magna. ff. de pac. l. tres fratres.
13 † Quero, qualiter iudicis motiuum probetur? Reſpondeo, vt no. ff. de iudic. l. ſi prætor. §. Marcellus, & ibi habes gl. ſing. Itẽ alibi, qualiter mens tacita probetur, no. in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. ex qui. cau. in poſſ. ea. & l. 1. §. eũ qui. ff. de conſtit. pe. & ff. ſi cer. pet. l. cum quid, & ff. d̃ excep. do. l. apud Celſum, in prin. ff. de pac. l. iurisgen. §. pactorum.

ADDITIONES.

a Vide ſcripta per Doc. per illum tex. maxime per d. Philipp. Deci. in cap. cum eccleſia, de ap.
Vinc. God. Adde ꝙ appellans non põt priuari nec in ſua poſſeſſione etiam ſi appellatio prima facie ſit iuri contraria, Ruy. conſi. 75. nu. 2. lib. 5.
a Vide Imo. & Aret. in l. ſi is, ad quẽ. ff. de acq. hær. & Ia. May. in l. 1. C. de erro. cal.
ç Sententia eſt tantæ potentiæ, quod falſum mutat in verum non eſſentialiter, ſed quo ad effectum, de iſto dicto Baldi hic vide Fran. Curt. & Iaſ. May. & alios Mod. vbi etiam quædam alia no. allegat ad hoc propoſitũ in l. Iuli. verũ debitorem. ff. de condi. indeb.
Vinc. God. Adde tu ꝙ ſententia eſt ſtricti iuris, & ideo non venit quod expreſſum non reperitur. Ruy. conſi. 33. nu. 1. lib. 5. Et ſententia propter causã expreſſam, quæ falſa eſt nulla redditur, Ruyn. conſi. 309. nu. 28. lib. 1. & ratione incertitudinis non valet. Ruy. conſi. 146. nu. 8. lib. 1.

SVMMARIVM

1 *Literis beneficialibus qui renunciat, non propter hoc inſtitutioni iam factæ per ipſas rẽnunciare uidetur.*
2 *Dominium, & poſſeſſio, an transferatur per redditionem, vel inciſionẽ inſtrumenti.*
3 *Ponere ſe in manibus alicuius eſt boni viri arbitrio ſe committere.*
4 *Arbitratori de iure, et de facto conceſſum arbitriũ, quomodo intelligat.*
5 *Redditio chirographi habet in ſe pactum.*
6 *Mandatum procurandi includit mandatum faciendi.*

7 Vaſallus,

BIU Cujas

7 *Vasallus, licet domino inuito possit, debet tamen eo præsente refutare.*
8 *Iuramentū cōtractui accedens tollitur sublato cōtractu, secus a cōtrario.*
9 *Vasallus potest refutare feudum in manibus agnati proximioris. Vsque possidebit agnationis iure, non emptionis.*
10 *Feudatarius an possit infeudare.*
11 *Officium iudicis est implorandum, vbi deficit actio.*

CAP. V.

1 SAne. Qui renunciat literis beneficialibus, non ꝓp hoc institutioni iam factæ per ipsas renunciare videtur. h. d. Et diuiditur in duas. Nam in prima parte ponitur subdiaconi querela. In secunda prouisio, secunda ibi, quia vero. Casus H. subdiaconus impetrauit a papa literas, in quibus mandabatur Cardinali apostolicæ sedis legato, ꝙ ipsum instituere procuraret in canonicum Pictauien. ecclesiæ. Qui legatus obtemperans mandatis papæ instituit dictum H. in canonicum ecclesiæ ante dictæ. Et quia canonici nolebant ipsum admittere, suspendit eosdem. Demum dictus H. consilio quorundam ex canonicis ductus reddidit d. C. literas, & eorum misericordiæ se subiecit. Qui tandem canonici cum postea admittere recusarunt, Papa madat capitulo, ꝙ non obstante ꝙ dictus H. lras reddiderit, & eorū misericordiæ se subiecerit, debeant ipsum admittere in canonicum & in fratrem, ne ex actu humili & laudabili reportet dispendium, vnde meretur præmium. Vnde ex isto c. no. duo videlicet literas primas, & has perdidit per earum resignationem, & ideo canonici non tenentur eum recipere vigore primarum literarum, sed vigore secundarum. Secūdo no. ius canoniæ, & istud habet vigore primarum literarū, & non secūdarū ſm Inn. & Io. An. † Gl. Accu. disputat. ff. de pac. l. ab emptione; vtrum dominium, & possessio transferatur per redditionem, vel inciſionem instrumenti. Et dicit, ꝙ si aliqua qualisqualis possessio est penes illum, cui redditur, vel cancellare tur instrm etiam verbo, ꝙ resignans, vel cancellans perdit ꝓprietatem, & possessionem. & h. d. verū esse in ꝯctibus vltro, citroque obligatoriis, & in ꝯctu donationis, quomodo ergo nō debemus ad istud capitulum? Rn. aliud est in beneficiis, q̄ nō possunt renunciari nisi in manibus eius, q hēt ptātem destituendi, vt s. eo. ti. c. admonet, & in c. quod in dubiis. Aliud in cæteris reb. & hæc ē vera ſo. † vel dic, ꝙ hęc renūciatio tacita non fuit mera, sed habens in se arbitrium boni viri, vt no. ff. de arb. l. pe. Nos. n. dicimus, ꝙ vbi lex committit aliquid in arbitrium semper intelligitur causa cognita arbitrādo, vt no. ff. de trāsa. l. cum hi. §. pen. & ibi per Bar. † Et ideo dico, ꝙ si datur potestas arbitratori de iure & de facto, intelligitur quo ad ordinem, sed non quo[a] ad causam, quin causa arbitramenta liter cognita debeat arbitrari, non ꝙ possit donare. i. gratiam facere, quia facere gratiam pertinet ad principales, non ad ministros, vt d. l. cum hi. §. si prętor. ff. de transac. & l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. Et ideo arbitramentum latum sine vlla discussione causæ est ipso facto euidenter iniquum, & debet corrigi officio superioris, & ille intelligitur superior, q habet cognoscere de ꝯctu inter partes. nam ille similiter de officio implorato cognoscit, ga hoc ex ꝯctu venit, ar. d. l. cū hi. §. transactiones alimētorū. & ꝙ ibi no. ꝓ Bar. & ff. de eden. l. ꝓtor. §. his etiā, & l. si qs ex argentariis. §. rōnū, in fi. Modo hic ꝑsidera. nam licet canonia sit iam posita in substantia, tn eius executio adhuc est in obiectione, cū igit ꝓ redditionē literarū tollat obiectio, videt ꝙ hoc solū dēat sufficere canonicis, nec est qd nouū, ꝙ aliquis hēat dominium, & tn non possit petere possessionem. nam hoc bene potest operari pactum de nō petendo, vt no. ff. de pac. l. cum fundum. & ideo videtur, ꝙ hic non solum fuerint secundæ literæ mandati, sed secunda gra, quia prima non poterit executioni mandari, propter tacitum
5 pactum de nō petendo, vt ff. de pac. l. 2. † Dicimus, ꝙ redditio chirographi habet in se pactum, qu a alias nullam conferret vtilitatem ſm Inn. Azo. & Bul. Vel quia substantia debiti continetur in instro signatiue siue ꝓ modū demōstrationis, licet instrm non sit de substātia obiectionis, nisi qn ꝑhit in scriptis, ga nō erat atr ꝯcturi, nec in uicē fidē habituri, vt no. C. de fi. inst. l. ꝯctus. & ff. loca. l. itē q̄rit, in fi. & ff. de pig. l. ꝯhitur, & ff. de eden. l. quædam. §. numularios. Talia igitur sunt significata quales modi signi. & talia sunt contenta, qualia declarantur ꝓ continentia. Quomodo ergo respondebis ad cōtrarium? nā si dicis ideo nō nocere, quia frustratus est in spe ista, ratio nō videtur bona, vt no. ff. de condi. ob causam. l. 3. §. quamquam constet. nisi enim spes habeat aliquam ordinationem prędentem, non facimus in spe aliquod fundamētum. Sed dicas ꝙ ista spes fuit expressa per partes in ipsa redditione chirographi, & ideo cum fuerit subintellecta ab vtraque parte, defectus spei resolutionem inducit, vt plene legitur & nota. ff. de ꝑdic. ob causam. l. j. fi. §. parendi, & l. si extraneus, & l. ꝙ Seruius, & ff. de condic. indeb. l. damus. † Vltimo no. ꝙ mandatum procurandi includit mandatum faciendi per se. ff. si cer. petat. l. fi. §. fi. ff. de lega. j. l. si hæres iussus. No. hic Ber. ꝙ de falso cōsilio quis debet puniri, ꝙ est verum, nisi ille, cui ꝓsulitur, esset sciens. nam scienti non committitur dolus, propterea nō dēt
b credere suasionibus aduersarij. Illud scias, ꝙ consulens b nūquam tenetur nisi de dolo, quia nec dicitur cōsilium sine animo, vt C. de fal. l. nec exemplum. ff. de verb. sing. l. sæpe, in fi. Nos dicimus in feudis, ꝙ non potest renunciari nisi in manibus domini, vel agnati, cuius interest, vt in c. 1. de vasal. decrepi. æta. ibi dum dicit, beneficium suum in manibus domini refutauit, & in c. 1. de alie. feu. paterni, ibi dum dicit, non est libellus, sed quasi refutatio. †
7 Ex his surgunt duę tales cōclusiones, vna ſm Host. extra de const. c. quæ in ecclesiarum, in fi. ꝙ licet in ti. de vasa. qu contra cōstitut. o Lotha. c. 1. dicat, ꝙ vasallus potest refutare sine domini voluntate, intellige, ꝙ in ꝑsentia & consensu domini refutat nam presentia domini posset eum trahere ad ꝯriam opi. Alij dicunt, ꝙ satis dicitur factū in præsentia, si domino notificetur per nūcium, vel ꝑ literas. Item si potest fieri domino inuito, ergo & dño ignorante, vt no. ff. de acqui. hære. l. si quis mihi bona. §. iussum. Sed opi. Ho.
8 est multum naturalis & honesta. † Considera, ꝙ tractatus qn
c que est causa iuramenti. Qn que iuramētum est c causa ꝯctus. Primo casu sublato contractu tollitur iuramentum. Secūdo vero casu nō, quia semper id, quod est principale, valet, & cū hoc adiunge ꝙ iurm fidelitatis est causa inuestiturę solēnis, & iō licet vasallus renūciet inuestiturę, nisi renūciaret ꝓp malitiā dñi, vt ꝙ teneat ad obseruātiā iuramēti, vt no. ff. de pac. l. si ꝓuenerit, ꝑiūcto c. j. qd ꝑcē. debe. inuesti. an fideli. coll. x. Cōsidera. Istud est verū ſm cōmunes iuris regulas, sed ſm ꝓsuetudines feudorū, q̄ tacite vident inesse, oportet stare illi c. de vasal. q ꝯ ꝓstitutionē Lotha. qa ab vtraq; parte semper videt tacite actum & intellectum, vt stetur consuetudini quia ꝓsue
9 tudo est altera natura, vt C. loc. licet. † Alia ꝓclusio est, ꝙ refutatio potest fieri ī manibus agnati, & ideo, si sumus duo agnati, qui habemus feudum antiquum, ego possum alteri renunciare partem meam. Et si vendo ei, non reuertitur feudum ad dominum, sed ego de medio eximor, & agnatus possidet iure agnationis, & non iure venditionis, quia vēditio aperit feudum domino ſm propriam naturam vendit. onis feudi, vt in c. 2. §. deniq; & § si vasallus, quæ fuit prima causa bene. amit.
10 † Et ex hoc sequitur alia talis conclusio, ꝙ agnatus, cui vēdit, debet esse proximus, alias vēdicaret alius agnatus proximior non dico dns. & est ratio, quia proximor agnatus potest ratificare, & aperire viam agnato sequenti. Et hoc videtur facere tacite eo ipso, ꝙ feudum non auocat. ꝯ. annum a die scientiæ, vt in c. Titius. si de feu. fue. contro. Sed nunq d ista hēant locū inter emphyteutas? Dico ꝙ sic si est inter eos locus iuri accrescendi, alias non, vt no. ff. de transl. l. cum hi. §. si vni, secūdo tn so. diuidere tn inter se possunt, quia hic est status implicitus cōioni, nā ex cōione surgit diuisio etiam necessaria, vt in c. oēs filij, si de feu. fue ꝓt. col. x. & in c. 1. §. ꝙ Marchia, de prohi. fue. ali. per Fed. Item feudatarius potest infeudare, vnde Marchio, Comes, Capitanei pnt infeudare aliqua, quæ sunt de suo feudo, & quanto magis feudum per infeudationem degradatur, tanto magis nomine diminuitur & ideo tria sunt nomina, maiores, minores, & valuasini, vt no. i feu. q inoffi. pos. c. 1. Sed mirum videtur nam cum feudatarius habeat vtile dominium tn, ergo si alteri infeudat, trāsfert omne ius, quod hēt, quia sicut nō inuenitur seruitutis seruitus, ita nō inuenitur vtile dominium vtilis dominij, vt no. ff. commo. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum, & ff. ad Tre. l. ex asse. Sed respōdeo ꝙ hoc est statutum in fauorem principum, qui habent directū dōium, quamq̄. n. vasallus vasalli non sit eorum vasallus, vt no. in Spe. de feu. tn hoc est verum, nisi in subsidium, & ideo est statutum, ꝙ non possit infeudari nisi ei, qui feudum seruire possit. s. fm qualitatem feudi, & ignobilitatem, vt in c. i. §. eadem, de lege Conra. col. x. Nunc nō oportet, ꝙ illustrissimus Comes virtutum habeat feudum, & vult infeudare vnam villam, ꝙ infeudet vni alij Comiti virtutum, quia non reperitur, sed ꝙ infeudet ei, qui ſm qualitatem personę suæ & villę possit facere seruitia consueta, ar. ff. de transl. l. cum hi. §. in persona, & ff. de duo. re. l. nemo est, qui nesciat. & ideo nō posset in feudare corpore vitiato etiam nō a natura, sed casu, nisi vitiū superueniſſet post concessum feudum. Descendētes vero bn succedunt,

---

ADDITIONES.

a Vide Are. late & subtiliter in ca. dilec. de iudic. & vnum dictum Bal. relatum per Alex. l. si constante. ff. solu. ma. ner. dicit quod est incognitum, & quæ super Alexan scripsi.

b Viuc. God. No. quod consilentis uerba in dubio semper debent ad bonum interpretari, ut consulens non teneatur, Alex. consi. 126. quoniam abunde. col. 2. lib. 4. Dec consi. 189. lætatus sum. col. 2. lib. 1. Et adde quod consulenti licet posito firmo fundamento, alia fundamenta adducere ad ornamenta. Gozad. consi 69 nu. 8.

c Vide etiam quę scribit Bal. in l. hæc scriptura. & ibi Mod. ff. de cond. & dem.

BIU Cujas

ſuccedunt, vt Inſti. de hęre. qua. & dif. §. ſui. & C. de cu. furio. l. fi. Sed agnati tranſuerſales non ſuccederent iure agnationis, ſi natura eis officit, quia tale impedimentū fingit eos nō geni tos, cū in rerū natura nunq̄ habuerint habile prīcipiū, ſecus, ſi ex accidētibus p̄ter eorū culpā, arg. ff. de ſta. ho. l. qui furere, & ita dēt intelligi c. primū, an mutus, ſurdus, vel aliter imper fectus, coll. x. Et vide q̄ ibi ſcripſi, & q̄ ibi dicit, paternū, expo no. ideſt antiquū, qa nō loq̄t in filio neceſſario hærede, vt in
11 c. 1. an filius vel agna. defun. collat. x. † Dicit hic Ber. q̄ vbi defi cit actio, iudicis officiū eſt implorādū, q̄ eſt verū, q̄n reus, ſiue aduerſarius locupletaretur cum aliena iactura, vt ff. de of. p̄ſi. l. illicitas, in prin. & ff. de pe. hæredita. l. plane, & l. fi. Vel quādo reus non poteſt conueniri ratione patrię vel dominicę p̄tātis, vt no. ff. ad Treb. l. imperator, & ff. de alim. l. ſi ſeruos ad cuſto diam templi. vel quando in tali iudicio non eſt proprie aliqs reus, vt no. ff. de an. leg. l. Quintus. §. fi. Et dicit Accu. q̄ iudicis officium potius conſiſtit in facto, quam in iure. i. obiectione, vt ſing. no. Inſt. de ac. in prin. & in ſecundo reſponſo.

SVMMARIVM.

1 *Priuatur quis aliquando iure ſuo per actum etiam inualidum.*
2 *Renunciatio quæ fit non in manibus ſuperioris, an repellat renunciantē ab agendo.*
3 *Renunciatio, quæ valet in iudicio, valet extra iudicium.*
4 *Renunciationis acceptatio non inducitur per ſolum ſilentium.*
5 *Renuncians, an perdat poſſeſſionem per renunciationem, quę non tenet.*

CAP. VIII.

1 QVod in dubiis. †Etiam per actum inua lidum aliquando qs pri uatur iure ſuo. h. d. Et duo facit, primo factū redar guit, ſecundo punit. ſecunda ibi, licet. Caſus, q̄dā renūciauit beneficio ſuo ī manu laici, ideſt regis, & poſtea re cepit illud ab ipſo, quæritur quid iuris. Reſpondetur, q̄ talis renuncians eſt tali beneficio priuandus, ideſt ſpoliandus per ſententiam: non enim tenuit renunciatio. No. q̄ id, quod nō tenet, inducit priuationem beneficij. Op. quia ex eo, quod nō tenet, quis non punitur, vt no. C. ſi manci. ita fue. alie. l. ea qdē. Sol. dicit gl. q̄ quædam deſiderant iuris efficaciam, & tūc nō punitur ille, qui fecit de facto, quædam deſiderant ſimplicem culpam, tunc punitur, quia trāſgreſſor eſt legis. ita no. illa glo.
2 ſingularis. C. de epiſco. & cleri. l. ſi quis non dicā rapere. † Quę ro vna cum Ber. nunquid renūciatio, quæ ſit non in manibus ſuperioris repellat renunciantem ab agendo? & dicit glo. q̄ ſic, ſed non repellit ſuperiorem, vel eccleſiam a vendicādo ip ſum. Tu dic, q̄ ſi talis renunciatio eſt facta in manibus laici, & ſtatum eſt in finibus renunciationis, q̄ iſte non perdit bñfi cium, quia tex. requirit duo copulatiue, ſcilicet q̄ renunciaue rit, & de nouo ſuſceperit. Item requirit tertium. ſ. q̄ ſponte, ſe cus, ſi per metum, vt no. j. quod me. cau. c. ad audientiam, & facit j. e. c. fi. & quod no. p Archi. infra de offi. dele. c. delibera
3 tione, & infra de renū. c. ſi te, li. 6. & ibi vide. † Dicit Accur. q̄
a renunciatio, a quę valet in iudicio, valet extra iudiciū, & eō, ſecus in confeſſione. iſta eſt gl. ſingu. C. de repu. hæred. l. ſicut.
4 † Sed nunquid in acceptatione renunciationis eſt opus voce
b acceptantis, b an vero videatur acceptare ipſo iure & eo ipſo q̄ tacet. dicit gl. no. & ſing. q̄ non ſufficit ſilētium, vt C. de re-
5 pudi. hære. l. ſuus hæres. † Dicit Inn. q̄ per renūciationem, quæ non tenet, renuncians perdit poſſeſſionem. Io. An. ff. de acq. hæ. l. j. & ff. de acqui. poſſ. l. j. §. ſi vir vxori, & l. ſi quis vi. §. dria. q̄ non credo verum, quia ipſe nō tam poſſidet, quam poſſidet, vt no. ff. de cap. & poſtl. reuer. l. cum duo. Sic pater, vl filius nō poſſunt renunciare quaſi poſſeſſioni paternitatis, vel filiationis. Iſta non eſt bona ſimilitudo, quia poſſeſſio inter patrem & filium eſt de iure naturali, & ideo eſt apud filium etiam infantem verſus patrem eum vt filium tractantem, ſed poſſeſſio beneficij non eſt de iure naturali. Et no. q̄ Bar. tenet opi. Inn. ſed mihi nō videtur, vt dixi, quia iſta poſſeſſio eſt introducta gratia vtriuſque, ſ. canonici, & eccleſię, & ideo non poteſt re nunciari niſi in legitima manu, per vim tamen poſſet expelli.

ADDITIONES.

2 Vinc God. Adde quando renunciatio beneficij ueluti nō facta habeatur, Ruy. conſi. 5 lib. 3. Et renunciatio epiſcopatus admitti non debet etiam ſpōtanea, niſi ex iuſtis cauſis, Ruy. conſi. 121. nu. 23. lib. 4.
b Vide alleg. per Iaſ. May. in l. poſtquam liti. C. de pact. & ibi ad iſta dicta Bal.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo, cui ſe in eccleſia moretur, et mortis periculum imminet, papa cedendi licentia concedit. & idem ob aerit peſtilentiam perpetuā vel diuturnam. nu. 5.*
2 *Maior, qui perdidit dignitatem, deſcendere poteſt ad minora.*
3 *Papa ſuccurrit illis, qui propter inimicitias non poſſunt morari in loco.*
4 *Verbum, ad ſubſtentationem, quid importet.*
6 *Tutelam in loco peſtilētialis aeris exercēdā acceptare nō dēt quis cogi. & citatus ad ſimilem locum non dicitur citatus ad locum tutum.*
7 *Par pari, an reuerentiam præſtet diuerſis rēſpectibus.*

CAP. IX.

1 AD ſupplicationem. † Papa cōcedit licētiā cedendi epō q̄ ſine mortis periculo in eccleſia ſua morari non pōt. h. d. Et diuidit in tres partes. Primo ponit renūciationis admiſſionē. Secūdo cauſam. Tertio ſubdit quā dam prouiſionem. Secunda ibi, eo q̄. Tertia ibi, ne vero. Item tertia pars ſubdiuidit in duas. qa primo ponit cauſam prouiſionis. Secundo ſubdit ipſam prouiſionem. Secunda ibi, man damus. Caſus, Archiepiſcopus Raguſinus petiit a domino pa pa licentiam cedendi, quia ibi ſecure non poterat morari pro pter mortis periculum. papa dictam ceſſionem admiſit, tan dem Eboracen. archiepiſcopus de conſenſu regis contulit ei quoddam beneficium. papa mandat, q̄ ad ſubſtentationem ipſius ſibi dictum beneficium conſeruetur, ita tamen, q̄ obe diat archiepiſcopo Eboracenſi, & epiſcopale officium valeat
2 exercere, tamen ſine vſu pallii. † No. hic q̄ maior, qui p̄dit dignitatem, poteſt deſcēdere ad minora. Tu dic, q̄ archiepiſco pus iſte remanſit nihilominus epiſcopus quo ad dignitatem, ſed n̄ quo ad adminiſtrationē, & hoc no. dicit iſtud capitulū.
3 † Itē no. q̄ papa ſuccurrit illis, q̄ p̄pter inimicitias nō poſſunt morari ibi, ſec⁹, ſi p̄pter ſuū maleficiū, qa reatus omnē hono rem excludit, vt l. j. C. vbi ſena. vel cla. & qa decet ſceleratos in anxietate viuere, & in paupertate mori, vt ff. depoſi. l. bona fi-
4 des. † Quæro, q̄d eſt dictū ad ſuſtentationē, vtrū p hęc verba ſit intitulatus, an vero ſit q̄dā p̄uiſio facti? & q̄d ſi plus eſt in reditibus, q̄ ſit neceſſe ad ſuſtētationē? videt eſſe datus titu lus poſſidendi in vita ſua, vt no. ff. de ali. le. l. 4. & ff. de tranſac. l. cū hi. §. ſi vni. & ff. de auro & argē. le. l. ſpecies. ff. de dona. l. do
5 nationes in p̄cubinā. §. ſpecies. ff. de vſufru. l. Proculus. † Dicit hic Ber. q̄ p̄pter peſtilētiā aeris, ſicut p̄pter periculū mortis de bet admitti ceſſio, quod eſt verum, vbi eſt perpetua peſtilen-
a tia, a vel longo tempore duratura, vt in Sinigallia, & Comac-
6 chia. † Ex hoc inferas, q̄ non cogitur quis acceptare tutelam, ſi ip̄m oportet ire ad locū aeris peſtilētialis. Itē no. q̄ citatus ad talē locū, nō dr̄ citatus ad locū tutū, & iō nō tenet cōparere.
7 † Qu erit hic Ioā. And. vtrū par pari p̄ſtet reuerentiam, & obe dientiam diuerſis reſpectibus? & dicit, q̄ hæc qō eſt diu vētila ta inter patriarcham Antiochenum, & archiepiſcopum Ni cuſien. Tu dic, q̄ hoc poteſt eſſe diuerſis reſpectibus, vt ff. de in ius voc. l. ſed ſi hac. §. ſi libera, & ff. ſi cer. pe. l. eius, q̄ in pro uincia, in fi. ff. de manu. l. apud eum. No. q̄ archiepiſcopus, qui renunciat archiep̄atui, eo ipſo dearchiepiſcoparur, ſm Hoſt.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod peſtis tempore licet recedere ad metum mortis a iuris regu lis, vt ponit Hier Priuidel. in ſuo tract. de peſte. 10. ca. & latius in eod. tract. multa cumulauit.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an ex ſcientia poſſit ſine licentia papæ renunciare.*
2 *Prælatus, cuius electio non fuit canonica, an cedere teneatur.*
3 *Papa non ſtat conſcientiæ volentis cedere, ſed rationi.*
4 *Conſcientia quid ſit.*
5 *Teſtimonium, vel ſententia an valeat, ſi teſtis, vel iudex dicat, ita dico, vel iudico, ſecundum conſcientiam meam.*
6 *Peccatum per reſtitutionem in integrū remitti, p diſpenſationem uero te gi dicitur.*
7 *Scientia qualis in epiſcopo requiratur.*
8 *Papæ electio eſt de iure diuino cui renunciari non poteſt.*
9 *Irregularitas quid ſit & quotuplex.*
10 *Irregularitas ex delicto proueniens quotuplex ſit.*
11 *Irregularitas non irrogatur per intèrlocutoriam, uel arbitri ſententiam, uel confeſſionem coram arbitro factam.*
12 *Bannitus de contumacia an ſit infamis.*
13 *Irregularitas quæ ipſo facto irrogetur.*
14 *Irregularitas communis eſt ex conſtitutione, & papa ſup qualibet irre gularitate diſpenſare poteſt.*
15 *Dictio, vſque, an comprehendat extremum a quo.*
16 *Peccatum patris aggrauat delictum filij.*
17 *Differentia inter manſeres ſpurios, naturales, & nothos.*
18 *Spurius eſt nomen generale ad omnem natum ex domnato coitu.*
19 *Arbitrij libertas data eſt homini, adiuncta conſcientia malæ uolūtatis repreſſiua.*
20 *Arbitrij ſimplex appellatio, bonum, & æquum arbitrium denotat.*
21 *Eccleſiæ perſecutio extinſeca, uel intrinſeca, quæ dicatur.*
22 *Bellum multiplex, & quod ius in quolibet locum habeat.*

CAP. X.

NIſi cum pridem. Ponit & exponit ſex cauſas, & ſex caſus, p pter quos epiſcopi poſſunt petere licentiam cedē di, & papa concedere cōſueuit, alias nec peti, nec concedi debet, ſi dicat etiam epiſcopus, q̄ humilitatis ſpiritu ductus velit tranſire ad monachatum. Io. An. & ſunt quatuor partes principales. Primo reprobat has duas cauſas cedendi, ſcilicet

BIU Cujas

ſcilicet zelũ melioris vitæ, & humilitatẽ. Sc̃da ibi, intueri, aſſi
gnat ſex cãs cedẽdi. Tertia ibi, verũ. reprobat alias cãs cedẽdi,
ſ. ociũ, laborẽ, inſpirationẽ, & his ſimiles, ꝓbãs id authoritati-
bus, & reſpõdẽs ad id, ꝙ opponi poſſet de Maria. quarta ibi,
monemus, ↄcludit. Caſus literalis eſt planus, q̃a archiepiſco-
pus Calaritanus ſæpe petit a dño papa licẽtiã cedẽdi & renun
ciãdi, dicẽs ꝙ volebat trãſire ad frugẽ melioris vitæ, & ꝙ vole
bat viuere in humilitate, & nõ in p̃latione. Papa dicit, ꝙ ipſe
nõ eſt ſanctior, q̃ Hieronymus, q recuſauit fieri baiulus verbi
Dei, tandem prædicandi recepit officium. item dicit, ꝙ non
eſt humilitas velle ſequi animi ſui motũ, imo eſt pertinacia,
& durities cordis. in ſecunda parte ibi, intueri te, nominat ſex
cauſas cedendi, & prima eſt conſcientia criminis non cuiuſ-
libet, ſed duntaxat illius, propter quod ipſius officij executio
poſt peractam pœnitentiam impeditur. Secunda cauſa eſt de
bilitas corporalis, non tñ omnis debilitas, ſed quæ reddit eum
inutilem ad paſtorale officium exequẽdum. Tertia cauſa eſt
defectus ſcientiæ, & nõ quilibet defectus, ſed qñ propter igno
rantiam ignorat, qualiter populum regat. quarta eſt malitia
populi. i. duritia cordis, & inobedientia, ita ꝙ in populo non
poteſt proficere verbum Dei. quinta eſt pro graui ſcandalo
euitando, quod aliter ſedari nõ poteſt, niſi epiſcopus petat &
obtineat ceſſionẽ. Sexta eſt perſonæ irregularitas. ſ. ſuper qua
non conſueuit diſpenſari, vt bigamia. Sed ſi aliquis eſt illegiti
mus, tñ hoc eſt occultum, & non tenetur cedere, quia hoc cõ
ſueuit diſpenſari. nã venia digni ſunt illi, q alieno morbo labo
rant, adhibita tñ diſtinctione inter nothos, & manſeres, natu
rales, & ſpurios, quia citius diſpenſatur cum vno, q̃ cum alio.
Deinde in ver. verũ, dicit, ꝙ ꝑꝑ alias cauſas non poteſt peti ceſ
ſio, quia non eſt diſcreta petito, puta ſi vellet eſſe in ocio, vel
velit euitare labores, aut incurſus perſecutionis, qm̃ non dẽt
ꝑꝑ hoc dimittere ſponſam ſuam. Poſtea rñdet tacitæ obiectio
ni, ꝙ vbi ſpiritus Dei, ibi libertas, quia hoc non eſt ſecundum
ſpiritum dimittere tantam ſponſam. & ſi dicat, ꝙ hoc eſt ſibi
cęlitus inſpiratum. Rñdetur, ꝙ neſcit, ꝙ iſta inſpiratio ſit cœ-
leſtis. ſubſequẽter dicit, ꝙ ſi virtutũ flore refulgeat, & charita-
tem ad populũ non habeat, nihil habet. Item ſubdit, ꝙ ſi di-
cat, ꝙ Maria optimã partem elegit, quæ non auferetur ab ea,
tñ Martha fuit magis fructifera & magis vtilis, & ꝙ ipſe põt
eſſe ſimul cõtemplatiuus, & actiuus exemplo Moyſi, qua ꝑꝑ
facilius indulgetur, vt aſcendat monachus ad præſulatũ, q̃ p̃-
ſul ad monachatũ deſcendat. Poſtremo. dictum ep̃m monet,
& ipſum ſuæ conſcientiæ dimittit, non conſcientiæ abuſiuę,
ſed ſalutari. Alioquin cedẽdi licentiã & volatum ſciat ſibi pe-
1 nitus interdictũ. † Quærit hic Ber. vtrum ep̃s ex ↄſciẽtia poſſit
renunciare ſine papæ licentia? & dicit ꝙ non, ex quo habet ti-
tulum quo ad cõem opi. quod eſt valde no. dignum. Secus, ſi
eſſet intruſus oĩno, quia nec quantũ ad opi. nec quantũ ad ve
ritatem titulũ habet. Ber. Conſidera, ꝙ interdum quis eſt taci
tus intruſus, vt ille, qui hẽt figurã eſſe, tñ non hẽt efficaciã eẽ,
iſte non põt cedere ſine licentia dñi papę, vt no. ĩ. eo. §. per-
ſonæ, ver. vt pote. Puta illegitimus, q fuit electus, & ↄfirmatus,
tacito de ſua illegitimitate. Quidã vero non hẽt eſſe, nec figu-
rã eẽ, vt q̃a nunq̃ fuit electus, nec ↄfirmatus, & iſte ꝓprie non
dr̃ cedere, ſed recedere, idẽ eſt in eo, q fuit extruſus ꝑ ſnĩam.
nam iſte nõ hẽt eſſe, nec figurã, ex quo remotus eſt illo actu,
ar. ff. de ſol. l. diſpenſatori. ille ergo, qui non eſt p̃latus nec re,
nec noĩe, nec cõi opi. & tñ poſſidet, vel quaſi, iſte proprie dr̃ ĩ
truſus. Omnes. n. intruſi ſunt prædones, & corũ poſſeſſio nõ
eſt cũ titulo, nec figura iuſtitię. & ideo non pertinet ad iudicij
actiui vigorem, vt no. ff. cõi di. l. cõi diui. §. inter prædones. nã
maximus prædo eſt intrudens ſe in eccleſia, vel officio, & fal-
ſus prælatus, vt no. in l. falſus. in prin. ff. de fur. & l. qui noĩe. ff.
de fal. & iſte potius dr̃ incubator, q̃ poſſeſſor, vt no. C. de fun.
& ſal. diui. do. l. ſi quæ loca. lib. 11. Nec prodeſt intruſo lõga in
culcatio, nec colorata precatio, nec per potẽtiã, neq; furtiua,
vt no. de fun. limi. l. Tyberianus, li. 11. Sed quæro, an in diſpẽ-
ſatione cũ iſto ſint citãdi, q eũ de facto elegerunt? Dicit In. ꝙ
non, quia non debẽt conqueri de diſpenſatione, cũ ipſi fue-
runt cauſa originaria ipſius, & ſuperiorem ad diſpẽſationem
prouocauerint ſm̃ Inn. quod eſt notan. ar. C. de re. cre. l. gene
2 raliter, §. j. † Sed quæro, an prælatus, cuius electio non fuit ca-
nonica, cedere teneat̃. No. per Cõpo. ſ̃. de elec. c. quod ſicut.
in j. gl. quid ſit ↄfirmatio, eo. tit. li. 6. & Hoſt. ĩ. de accu. c. p̃lato
rum. Et dicendum eſt, ꝙ cogitur cedere, quia ↄ̃ ius publicum
tenetur cedere. ff. de iuſt. & iu. l. j. §. publicum ius. dũmodo cõ
ſtet in figura iudicii. Et habemus ſimile in interdicto, nequid
in loco ſacro, ꝙ eſt prohibitorium, & reſtitutoriũ. ff. de inter.
l. 2. §. interdicta aũt. Quæro cũ Ber. quæ ſunt illa crimina, quæ
poſt pęnitentiam impediũt executionẽ ordinis? Gl. dicit, ꝙ in
ter cętera eſt homicidiũ. Et no. ꝙ vbi beneficiũ cedatur, & re
nuncietur, nõ eſt priuatus ꝑꝑ homicidiũ, vt hic ait Ber. & no.
per Inn. ĩ. de conceſ. præb. c. cum noſtris. Fallit in vno caſu, in
quo eſt ipſo iure priuatus, ſ. qñ facit aliquẽ aſſaſſinari, vt in c.
3 j. de homi. lib. vj. † No. hic in hoc ver. forſitan, ꝙ papa non ſtat
ↄſcientiæ volentis cedere, ſed magis ſtat rationi, & ſic eſt ar-
a gu. ꝙ erronea ↄſcientia nõ obligat ad peccatũ. † Eſt autẽ cõ-
4 ſcientia animi motus ſibiipſi ꝑſuadens, ſeſe ↄcernens, vt patet
5 hic, & in fi. iſtius c. † Quid ſi teſtis dicat, ita dico vera eſſe ſm̃
ↄſcientiã meã, vel iudex dicit ita ſecutus ↄſcientiã meã te cõ-
dẽno, vel te abſoluo? rñdeo nõ valet, vt in §. ſacr̃a, de ↄſue. re.
feu. & ibi notaui. Quęro, q̃ eſt ratio, quare q̃dã ſunt crimina
q̃ impediũt ẽt poſt peractã pęnitentiã officij & ordinis exe-
cutionẽ, & q̃dã nõ? reſpondeo enormitas, ex qua remanet ꝑ-
petuũ ſigillum, ignominia, vel indignitas ꝑpetua, & hæc vera.
6 † Et no. ꝙ q̃dã ſunt, q̃bus remittunt peccata per in integ. reſt.
vt no. C. de ſen. paſ. l. j. Quidam ſunt, quorum teguntur pecca-
ta per diſpenſationẽ, vt no. ĩ. de iud. c. at ſi clerici. Quidam
ſunt, qui nunq̃ manẽt ſine lepra, vt hic, ſi reperiatur alicuius
condemnatio cãcellata, vtrum remanet infamis, vt no. ff. de
proc. l. non ſolum. §. fi. per Bar. Dicit lex ciuilis, ꝙ inter hos le-
proſos ſunt periuri ↄ̃ imperium, vel remp. vt in Auth. iuſiur.
ꝙ pręſt. ab his. §. j. De aliis vero periuris no. in l. q cũ vno. §. j. ff.
de re mil. & ĩ. de teſti. c. teſtimonium. & ff. de infa. l. Lucius.
Deinde no. iſtã diſtin. inter debilitatẽ, & debilitatẽ: & infirmi
tatem, & infirmitatem, vt no. ff. de iudi. l. quęſitum. Sed num-
quid ratione podagrę venia concedatur? & dic ꝙ hęc omnia
ad arbitriũ iudicis pertinent, vt l. podagrę. C. qui morbo, li. x.
& ſufficiunt informationes ſummariæ, vt no. ff. de procur. l.
b in cauſę. §. hoc autẽ. No. tex. qui dicit [b] moralis maturitas in
7 ſenibus eſſe ſolet. † No. in §. pro defectu, ꝙ in epiſcopo req̃ri-
tur ſcientia eminens, tamẽ toleratur ſcientia competens, ſed
nihil ſciens, etiam ſi ep̃s ſit, dẽt deepiſcopari, ſimile de exc. tu.
l. ſed reprobari. No. illud verbum, ſcientiam repuliſti, & ego te
8 repellam, ne ſacerdotio fungatis mihi. † No. in verbo, ꝓpter
malitiam, dicit Hoſt. ꝙ in Viterbio ita Cardinales fuerunt ar-
ctati ad electionem papæ, ꝙ ipſe renunciauit voci ea vice. &
quęrit poſtmodum, vtrum talis renunciatio valeat? & dicit ꝙ
non, quia electio papæ eſt de iure diuino, cui non poteſt renũ
ciari, ergo ſm̃ eum Cardinales habẽt poteſtatem eligendi pa-
pã de iure diuino. quia ſi poteſtas electiua eſt de iure diuino,
& illa ſit attributa Cardinalibus, poſito ꝙ iſta attributio non
eſſet de iure diuino, tamen res attributa eſt diuini iuris, ſicut
Petrus non eſt de iure diuino, & tamen ſacerdotium Petri eſt
de iure diuino, & ſicut nõ perſona, ſed eius qualitas, Io. And.
9 remittit ad c. vbi periculum, de ele. lib. vj. † No. in §. pe. de irre-
gularitate, de qua quot modis dicatur, ponitur hic per Inno.
qui dicit, ꝙ pluribus modis dicitur irregularitas. Tu dic ꝙ irre
gularitas eſt paſſiua prohibitio ab his quę ſunt ordinis, & offi
cij, & quędã eſt natiua, vt ſi quis naſcatur ſpurius. nã ex cor-
rupta radice oritur vitium, quod inhibitum eſt ſine culpa na-
ſcentis. & ideo per eius pænitentiam non purgatur, quia nec
pœnitere poteſt, qui non peccauit. Simile eſt in corpore vitia
to, quia ibi non peccat anima ſed natura, vt no. ĩ. de cor. vitia.
10 c. ij. & in c. j. an mutus, vel ſurdus, vel aliter imperfectus. † Quę
c dam eſt irregularitas [c] ꝓueniens ex delicto, & hęc eſt duplex,
quia quædam prouenit ex ſententia, quod de diffinitiua in-
11 tellige, † nam interlocutoria non irrogat irregularitatem, arg.
ff. de infa l. quid ergo. §. quantum. & l. ob hęc verba. Tu adde
nec ſententia arbitri, qui publice condemnauit aliquẽ de fur
to, argu. in d. l. quid ergo. §. ex compromiſſo. nec etiam confeſ
ſio facta coram arbitro, quia eius ſententia non infamat. ibi
confeſſio facta coram eo infamiam non irrogat. Et ideo dice
bant antiqui Doct. iuris ciuilis, quod ſicut ſententia inquiſito
ris, qui inquirit ↄ̃ ius cõe ex forma alicuius ſtatuti, vel ex ali-
quo ſingulari reſcripto principis, non infamat, quia extra or-
dinem lata, & vltra ius commune, ita nec confeſſio facta corã
inquiſitore. iſti dicebant verum per aliam rationem, quia in
criminali confeſſus non habetur pro condemnato, ergo
confeſſio non infamat, quia verba edicti non patiuntur eo,
quod de condemnato lex loquitur, & iſta eſt ratio domini
Bartoli in l. ictus fuſtium. ff. de infam. Sed gloſ. Acc. dicit ibi
contrarium. Item Bart. de ſentẽtia lata per inquiſitorem eſt in
contraria

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod conſcientia, ſecundum ius ciuile, & canonicum regulari debet, Cor. conſ. 133. litera, d. lib. 2. & non debet eſſe clementior lege. Cor. conſ. 201. in hac. litera, p. in 2. lib. & vide in deci. Rotæ 428. fuit dubitatum quando fuit commiſſio facta alicui ſecundum conſcientiam

b Moralis maturitas in ſenibus eſſe ſolet, vide vnum dictum Sancti Auguſtini relatum per Decium in l. cum quid. ff. ſi cer. pet.
Vinc. God. Hinc eſt, quod ſeniores præferuntur in priuilegijs, honoribus, & dignitatibus, Tho. Gram. conſ. 6. nu. 9. & 10. in ciui.

c Vide extenſe ſcripta per dom. Maria. de Se. in ſua repetitio. c. ad audientiam. de homici.
Vinc. God. Et adde quod irregularitas incurritur etiam pro homicidio meritorio. Cor. conſ. 57. egregie, litera, i. lib. 4.

BIU Cujas

p̃ria opi. ſ. q̃ infamet, vt ipſe no. ff. de pu. iud. infamem, dūmodo feratur p̃ pręſentem. Secus ſi p̃ abſentem, pro quo nemo comparuit. nam ſi vbi cōparente procuratore nō infamatur,
12 multo magis non infamat nemine cōparente, ex †quo ſequitur q̃ banniti ex contumacia non ſunt infames, nec remouētur a publicis actib. vt ipſe no. ī d. l. ict⁹ fuſtiū, vbi videas. Tres. n. rōnes poſſunt aſſignari q̃ bānitus nō ſit infamis Primo, q̃ proceſſus eſt extraordinarius, & bānū eſt quędam interlocutoria, & cum ſit lata in abſentē, non pōt infamare ex gñe pœnę, q̃ oportet, q̃ illa infamia tangat corpus. Scđo, q̃ nullo iure cauet. Tertio, q̃ cā nō eſt cognita, ſed p̃ficta, & vide q̃ dixi
13 in ti. hic finit lex, deinde incipiūt p̃ſuet. regni. c. dño guerrā. Sed cū ſint infames infamia facti, vī q̃ ad nouos honores nō poſſint aſpirare, vt no. ff. de ſena. l. Caſſius. Venio ad tertium caſum. & dico q̃ eſt q̃dā irregularitas, q̃ irrogat ipſo facto, vt
14 p̱bigamiā, & forte ſufficit q̃ ſit bigamus quo ad cōem opin. gentiū, licet alterū ex matrimoniis nō tenuerit, q̃ eius p̱motio eſſet cā mali & pernitioſi exēpli. ar. d. l. q̃d ergo. §. cū aūt. & c. j. de ſpon. li. vj. q̃ nō credo, q̃ alterū nō eſt ſacrm.† Illud nō omittas, q̃ dicit Inno. q̃ omnis irregularitas eſt ex p̃ſtitutione vnde ſup̱ omni irregularitate papa pōt diſpenſare ēt ſup̱ bigamia. Et licet apoſtolus oſtendat papæ, q̃d facere debeat, nō
15 tī oſtendit quid facere poſſit, vt ff. de leg. l. princeps. quia ptās clauium eſt talis & tanta, q̃ non recipit interpretationem reſtrictiuā. & iſta eſt intētio Inn. notabilis, & vera. † deinde vides hic de iſta dictione, vſq;, ibi, dū dicit, vſq; in tertiā & quartā generationē. Conſueuit aūt dubitari, vtrū ipſe, qui primo rdialiter peccauit, connumeretur? ar. q̃ ſic, quia eſt extremum ſine quo non poteſt eſſe hoc, in Auth. de non ali. § emphyteuſim. incipit. n. numerus a ſtipite includendo ſtipitem vel forte non connumerat̃ pp̱ id, quod ſequitur, in his qui oderunt me. iſta. n. limitatio non cadit reſpectu eius, qui fuit origo peccati, quia de eo demonſtratio eſt, ſed reſpectu poſteriorū, q̃ conditionaliter loquitur, eſt aūt conditio de futuro, quę non pōt intelligi de pręſenti eſſe vera, vel falſa, vt no. ff. de le. 3. l. nuper. Sed quid eſt, q̃ dicit, in his, qui oderūt me? rñ. quia magis
16 puniuntur eo, q̃ ſunt imitatores parentū. † Et ſic peccatū patris aggrauat delictum filii, iuxta illud, maiorum tuorum exē pla tibi præiudicāt, vt no. C. de coha. l. ſi cohartalis, li. 12. Et eſt ar. q̃ originale peccatum parētum augeat delictum poſterio-
17 ritatis, quæ intus ſe tenet.† Ho. literam, quę facit differentiam inter manzeres, qui ſunt proprie filii meretricum publice p̱ſtitutarum, & ſpurios, qui ſunt nati ex duobus ligatis vel altero, & ſimplices naturales ex concubina in domo retenta, & nothos. i. inceſtuoſos. cum omnibus tñ iſtis princeps diſpenſare pōt. ſ. imperator in temporalibus, & papa in ſpiritualibus, vt no. ff. de ri. nup. l. qui in prouincia. §. diuus. & plene dixi in
18 c. naturales. ſi de feu. fue. contro. † Ego dico, q̃ hoc nomen, ſpurius, eſt nomen generis ad oēm natū ex dānato coitu, nec eſt neceſſe, q̃ aliter exprimatur qualitas illegitimitatis, vt no. in c. j. de fil. presb. li. vj. in nouel. dicit tñ hic Io. An. in nouel. q̃ large loquendo ille, q̃ eſt natus ex aliqua fanticella extra domum, dr naturalis. Io. An. ergo ſi legitimatus eſt tanquam naturalis valet legitimatio p̱p̱ generalē conſuetudinem loquendi, quod eſt valde notabile, & habui de facto. No. in §. verum,
19 q̃ poſtulatio, quæ non eſt diſcreta, non debet admitti.† No. in ſuper de libertate arbitrii. ſciēdū aūt eſt, q̃ in anima eſt illius luminis executor, lumen intellectus, & rō. i. conſciētia, q̃ eſt repreſſio malæ voluntatis, & voluntas, quæ eligit libere. hēt aūt conſcientia ſe ad libertatē, ſicut ſal: itaq; Deus dedit hoī libertatē liberi arbitrii cū grano ſalis. i. conſcientiæ. Conſcientia. n. ſi non eſt erronea, vice ſpeculi fungit̃, & oſtendit te tibi,
20 † Et ideo iſta duo vocabula ſimul iūgūtur, ſ. liberū & arbitriū. nā hæc vox, arbitriū, ſp̱ bonū, vel æquū ſignificat, no. ī. d p̄bē. c. niſi eſſent, & ī. de iureiu. c. Quintauallis. & ff. de op. lib. l. ſi libertus ita. & ff. de tranſa. l. cum hi. §. vult igitur. & §. ſi p̄tor. & l. j. de leg. ij. & ff. pro ſoc. l. ſi ſocietatē. §. arbitrorum, cū ſua mā. No illud ver. deſipis, ſi ſic ſapis. Item no. illud verbū, virtutum flore refulgeas. Itē no. de charitate. dicit. n. Tullius, nil hēt fortuna maius, q̃ vt poſſit, nec natura melius, q̃ vt velit ſeruare q̃ plurimos. Io. An. Dicit Inn. q̃ habēs poſſeſſionem coloratam non debet eam dimittere ſine licētia ſuperioris, quod eſt valde no. dignū. Intellige ſi hēt eam a principio bona fide, etiam per iuris errorem, vt ff. de acq. poſſ. l. clam poſſidere. Itē no. hic
21 Io. An. poſt Inn. de perſecutione intrinſeca, & extrinſeca. Et dicas p̱ intellectu vocabulorū, q̃ intrinſeca eſt p̄ciſa, & quercus furoris, qui procedit de corpore p̱prio clericorū, vel ſubditorum ipſius eccleſiæ, quia totū eſt vnū corpus myſticū. & iſta eſt perſecutio intrinſeca. Extrinſeca aūt perſecutio eſt de foris aduenies. puta a ſaracenis, vel a tyranno, & p̱p̱ iſtam extrinſecam non eſt licitū deſerere eccleſiā, dū poſſis reſiſtere niſi ad tp̄s, donec ceſſet p̱ſecutio, & facit ff. ex qui. ca. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. q̃d ſit latitare. & dic vt ibi plene no. ff. loc. l. item q̃rit̃. §. exercitu. & l. ſi fundus. & ff. de dā. infe. l. fluminū. §. ſer-
22 uus. Nos † Iuriſtę habemus ſimilitudinem in bellis. Nā aliud eſt bellū ciuile, quod eſt q̃n ciues eiuſdē populi p̃ ſe ad inuicē arma ſumunt, vt no. in l. j. ff. de capti. & poſtli. reuer. & l. ſi quis ingenuam. §. in ciuilibus. & in iſto bello non habet locum fictio poſtliminij, vel legis Cornelię, neq; captiui fiunt ſerui capientium, & de hoc loquitur c. in noſtra. ī. de iniu. Quoddam eſt bellum de gente ad gentē, de quo dic vt plene no. in l. hoſtes. ff. de cap. & poſt. reuer. & ibi eſt ſing. gl. Et eſt aliud bellū, quod geritur p̃ latrunculos, puta p̃ compagnias, quę deſtruūt Italiam. Et ſimiliter hic nō habet locum poſtliminium, vt lex Cor. vt no. ff. de teſta. l. quia latronib. Vnde ſiue capiant, ſiue capiantur, poſſunt captiui proteſtari, & contrahere. tamen, quod ipſis latronibus promittitur, ob turpem cauſam promittitur, nec de iure debetur, vt ff. de ver. obl. l. ſi plagij, & adde q̃ not. ff. de neg. ge. l nam & Seruius, in prin.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus, qui propter crimen renunciauit episcopatui, ad religionem deſcendens, ad epiſcopatum reſumi non poteſt.*
2 *Concilia recipiunt interpretationem. & quomodo ea ſumatur.*
3 *Exceptio porrigitur ad caſus ſimiles.*
4 *Notarius propter delictum degradatus regradari non poteſt.*
5 *Epiſcopus factus monachus, an poſſit eligi.*
6 *Cauſa ceſſante, an ceſſet lex.*
7 *Ratihabitio in maleficiis, an retrotrahatur.*
8 *Renuncians ordini, an perdat radicem characteris.*
9 *Semel reprobatus in priuato examine, ſi in ſtudio perſeuerauerit, poteſt iterum examinatus, & inuentus idoneus, approbari.*

CAP. XI.

1 †Eps, qui propter crimen renunciauit ep̄atui, ad religionē deſcendens, ad ep̄atum reſumi non pōt. Secus ſi renunciauit propter perſecutionē, vel infirmitatē, defectū ſcię, ſimoniā ipſo ignorāte cōmiſſam, vel aliā ſimilē. h. d. Et ſunt tres partes. nam in prima parte ponitur poſtulatio. In ſecunda motiuū p̃ poſtulationē. In tertia cōmittit. ſecunda ibi, verū. tertia ibi, cū ergo. Caſus Vacante eccleſia Fauentina capitulū dedit liberā eligendi authoritatē cuidam dño Iaco. canonico Fauentino, qui in Fauētinum ep̄m poſtulandum elegit quēdā Io. cano. ſancti Fridiani olim ep̄m Sarnatēſem. petitum fuit humiliter corā papa, q̃ dictā poſtulationē approbaret, papa examinās p̱ſonā poſtulatā, & vidēs q̃ ſemel a gradu pōtificali deciderat, & ad vitā regularē deſcēderat, allegabat, q̃ dicta poſtulatio nō debebat approbari p̱hibēte p̃cilio Cōſtātinopolitano, q̃ eſt vnū de quatuor p̃cilijs pr̄cipalibus, q̃ ſicut quatuor euāgelia eccleſia catholica venerat̃. Verba. n. p̃cilij ſunt hęc: Quicunq; de pōtificali dignitate ad monachorū vitā, & pęnitētię locū deſcēderit, nequaq̃ vlterius ad pōtificale reſurgat. licet illud p̃ciliū diuerſo mō intelligebāt ſapiētes. nā q̃dā intelligebāt in depoſito p̱p̱ crimē, vel q̃a pęnitētiā digne agere nō valebat, & iō cedēdi obtenta licentia vitam monachalem elegit. Alij dicunt, q̃ poſtea reſurgere nequit, ſed denuo eligi poteſt, præſertim ſi renunciauit loco, & non ordini, nec dignitati. Papa vero dicit, q̃ dictū p̃ciliū recipit interpretationē, i. exceptionem. Et ideo fallit in q̃atuor caſibus & ſimilib. Primo, q̃n propter perſecutorum rabiem ceſſit epiſcopatu. Secundo q̃n propter infirmitatem. Tertio, q̃n propter defectum literaturæ. nam hæc cauſa nō habet perpetuam rationem prohibitionis. Quarto, quādo propter ſimoniam parentum eo inſcio. nam licet ad eundem eccleſiam non reſurgat, tamen ad aliam eccleſiā eſt idoneus. Quinto fallit in ſimilibus caſibus, in quibus ceſſat ratio concilij Tandem papa concludit, q̃ cum ſibi non conſtet de cauſa, ideo mandat archiepiſcopo Rauennati, ſeu electo, q̃ informet ſe, & ſi repererit, q̃ non propter crimen commiſſum epiſcopatui, ceſſerit, & ad vitam migrauerit regularē, eius poſtulationem de eo factam approbet. Sinaūt p̱p̱ crimen alia perſo
2 na eligatur, q̃a concilio ſupradicto fas non eſt p̃rie. † No. q̃ concilia recipiunt interpretationem, etiam ſi tanq̃ euangelia
a ſint a cuſtodienda: nimirum, quia ſi leges, & ſtatuta non reciperent interpretationem, fruſtra natura produxiſſet interpretes, & ingenij acutiſſimi viros, quod ſatuum eſt dicere, vt ff. de origi. iuris. l. 2. §. his legibus. latis. & in Authen. quibus modis natu. effic. leg. & ff. de ritu nup. l. libertum. §. ſenatus. Et iſta interpretatio quandoq; ſumitur ex intellectu verborum. & ita eſt hic propter illud verbum, & pęnitentię locum deſcenderit. quandoque, quia ceſſat cauſa impediens, & ſuperuenit cauſa permittens, vt hic in ver. cæterum. & in ver. item ſi quis. Quandoque ideo, ne lex ſit inhumana natura ſemper debet trahi ad humanitatem, vt in ver. rurſus, vbi expreſsè

ADDITIO.

a Vide de iſto dicto per Iaſ. in l. quamuis. ff. de in ius voc.

BIU Cujas

presse determinat contrarium, vt ff. qui & a quib. l. prospexit.
3 No. ꝙ exceptio in vno casu porrigitur ad similes casus, vt in ver. q̃q̃ aũt, est tex. multũ no. & facit quod no. C. de adult. l. ita pudor. & l. j. §. j. ff. quod vi aut clã. No. illud Virgilij, facilis descensus Auerni &c. vt no. in l. 2. in fi. C. de lib. & eo. liberis. † Et
4 ideo notarius pp delictum degradatus regradari non põt, vt no. in Auth. de armis, circa fi. in gl. no. quod si tabellio. No. ꝙ ista tria sunt diuersa, renũciare loco, puta ecclesiæ Papiẽsi, vel ordini, puta sacerdotij, vl dignitati, puta renũciare epali dignitati ī genere. & vide j. de or. ab epi. c. j. Dicit hic Io. An. ꝙ licet ep̃s renunciauerit, tn̄ remanet episcopus in genere, & sp̃ous ecclesię generalis, Io. An. in nouel. No. ꝙ quatuor ꝯcilia principalia habẽt vim Euãgelij. Quæro, qd operet libera ꝯcessio?
5 Dicit Ber. ꝙ põt eligere ex̃ ecclesiã. † Quæro, vtrũ episcopus factus monachus possit eligi? dicit Ber. ꝙ nõ, sed ꝯriũ vr, quia nõ dẽt īspici status, q olim fuit, sed p̃sens, vt ff. de postu. l. eorũ. §. affinitas. & ff. de re iud. l. sed hoc ita, & hoc tenet Gra. in c. in spiciẽtes. §. deniq;, de electio. li. 6. Quęro, vtrũ solus prior possit
6 dare monacho licẽtiã sine suo capitulo? Dicit Ber. ꝙ non, tu dic vt in c. si religiosus. §. qa vero, de ele. li. 6. † Quęro, vtrum cessante cã cesset lex. Dicit Ber. ꝙ sic, si lex est dispensatio, secus, si sit ius commune, qa tunc licet cesset cã remanet iuris authoritas. nec ob. l. adigere. §. q̃is. ff. de iure pa. quia ibi loquitur in iure spãli, ꝙ facilius tollit q̃ ius cõe. Sed ꝯ hoc est. ff. de pac. l. ꝙ dicto. ff. de acq. pos. l. si is q nõ, & ff. de le. 2. l. cũ pater. §. dulcissimis. & dicit Dy. ꝙ cessante rõne cessat mẽs legis, qa rõ & mẽs idẽ sunt, vt ipse no. in c. fi. de re. iur. li. 6. ꝙ verũ est, si rõ põt colligi ex verbis ipsius l. & sit rõ p̃cisa. Dicit Io. An. ī nouel la, ꝙ cã ꝑprie dr̃ cã finalis. Ca. n. impulsiua est cã abusiua. Quęro, vtrũ monachus possit renũciare sine licentia dñi Papę? Di
7 cit Ber. ꝙ nõ. Quæro, vtrũ † ratihabitio in maleficiis trahat retro? Ber. hic sentit, ꝙ sic, dũmodo intra breue tp̃s fiat, & tenet mẽti hoc verbũ. Sed disputat hic Ber. an possit dispensari cũ eo, q obtinet beneficiũ interueniẽte symonia? de quo dic vt
8 no. in Spe. in ti. de leg. §. nũc videndũ, ver. 23. † Quærit ẽt hic Ber. vtrũ ille, qui renũciat ordini, ꝑdat radicẽ characteris? & dicit ꝙ non. Et ideo si resumitur, non consecrabitur secũdũ Ber. Dicit Inno. quod Papa potest dispensare contra quatuor concilia, & apostolum. Dicit hic Host. ꝙ anima papę est in manica Papæ, qui est supra omnia cõcilia. Io. And. ergo cum eo potest cõmitti vsura, & omne facinus, quod sit sola authoritate positiua prohibitum, ꝙ verbum magis superbiæ est, vt C.
9 de legi. l. digna vox. † Vltimo no. hic arg. ꝙ si quis semel fuit reprobatus in priuato examine, si tn̄ postea diu & bn̄ studendo sciẽtiæ reperit margaritã, p̃t iterato examinari, & rõnabiliter approbari. & de hoc est hic tex. satis notabilis. Consídera, quædam sunt quę lex nõ ꝑducit in esse sine ministerio hominis, & tunc debet probari de nouo superueniſſe, vt hic. Et q̃dam sunt, q̃ natura ꝑducit ex naturę necessitate, vt hominis ętas, & tunc ex ipso naturali cursu probatur nouus status, vt no. C. de in inte. rest. mi. l. si te minorẽ, & ff. de excu. tut. l. spadonem. §. qui absolutus, & ibi p Dy. dicit hic Io. An. ꝙ ille, qui fuit repulsus tanquam illegitimus, si postea est legitimatus, non obstat ei res iudicata in noua electione.

SVMMARIVM

1 *Licentiam cedendi qui petit, ex quo ipsam obtinuit, compellitur cedere.*
2 *Cessio bonorum potest, re integra, reuocari.*

CAP. XII.

1 VIdam. †Qui petit licentiam cedendi, ex quo ipsam obtinuit, compellitur cedere. Et habet tres partes. Nam prima pars ponit factum, secunda ponit motiuum Papę. tertia decernit. secũda ibi, sed tamen. tertia ibi, eos. Casus. Quidam impetrauit cedendi licẽtiam, & ea obtenta cedere noluit, dicit Papa quod cõpellitur cedere, qa si petijt pro vtilitate ecclesię, hoc iustũ est. Si pro propria salute, idem. Nota ꝙ aliquis cogitur renunciare obtenta licentia renunciandi, & hoc ideo, ne illudatur
2 Papæ. Ber. † Opp. de l. is qui. ff. de ces. bo. sed ibi est alia rõ, nam cessio bonorũ potest re integra reuocari, quia nullius ītерest, arg. In sti. man. §. item si adhuc, cum glo. sua, & l. si pecuniam, in prin. ff. de condi. ob causam. Secus, si res non esset integra, vt ff. de cura. furio. l. cuius bonis. Dicit hic Ioan. And. ꝙ si iste pœnituit ante obtentam licentiam, quod nõ cogitur cedere. Quidam tamen distinguunt inter procuratorem, & nunciũ, vt l. si pater. ff. de manu. vindicta. secundum Innocen. & ff. de condi. ob cau. l. si pecuniam. §. si seruum. No. argumen. ex ista decre. quod ille, qui est licentiatus in legibus, cogitur doctorari, sed potest dici cõtrarium, quia nemini illuditur. Item no.
a ꝙ licentiatus ad factum non est in actu, & ideo licentiati nõ sunt doctorati. a

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod licentiatus non uenit appellatione Doctoris, quia nõ est futurus Doctor infallibiliter, Ruy. conſ. 19. nu. 14. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Iuri suo non renunciat, qui gratiæ aduersarij se subijcit.*
2 *Iudex post terminũ peremptoriũ potest differre ꝙ duos mẽses & amplius.*
3 *Sententiam qui cassat, videtur pronunciare contrarium.*

CAP. XIII.

1 VEniens. †Non renunciat iuri suo, qui gratię aduersarij se subiicit. h. d. Prima pars ponit appellationem impetrantis, & eius causam. Secunda ipsius prosecutionẽ, & auditori dat substantiam. Tertia ipsius sententiæ confirmationẽ. secunda ibi, ad quẽ. tertia ibi, nos igit̄. Casus. qdã Ioãnes inpetrauit literas ad quosdã iudices, vt ei p̃bendã vacantẽ in ecclesia S. Florẽtij assignarent, & cũ cũcti iudices vellent mãdatũ apostolicũ ad implere, qdã canonici se opposuerũt dicẽtes, ꝙ ipse renũciauerat literis, sed ipse Io. hoc negauit, canonici ꝓbauerunt, ꝙ ipse gratiæ capituli se subiecit. duo dictorũ iudicũ sentẽtiauerunt eũ nõ posse vti dictis literis, qa cõmittendo se gratiæ, vr renũciasse suo iuri, si ꝙ ei ex literis ꝯpetebat. a qua snīa dictus Io. appellauit, & p̃fixit terminũ, & accessit corã auditore ei Io. ꝯcesso. aduersarius aũt nõ misit nisi quẽdã ꝓcuratorẽ ad ꝯdicẽdũ & impetrãdũ, cuius mãdatũ nõ erat sufficiens, & tãdẽ dictus auditor dictã snīam cassauit. q̃ cassationẽ Papa ratam habuit, quia lata fuit in stitia mediante. dicit Host. ꝙ non refert nõ habere mãdatũ, vel hr̃e minus sufficiens. Io. An. dicit Ber. ꝙ ille qui mittit procuratorẽ cũ mandato non sufficienti, est verus contumax, quia scit se citatum, & cõparet nõ legitime, quod est verum, si constet de citatione dñi. Casus est nota. hu ius decretalis. No. ꝙ licet quis se committat gratiæ aduersarii non intelligitur per hęc verba generalia renũciare iuri suo. Item no. ꝙ cum aliquis statuit terminũ appꝛoni suę, vtraque pars debet legitime cõparere. Quærit Io. An. si papa mandat te recipi in canonicũ Bononiensem, cum sis paratus aliis beneficiis renunciare, quæritur quid præcedere debeat renũciatio, vel collatio? dic ꝙ renũciatio. Io. An. ī nouel. In vsib. feud. formaẽ talis qõ, quid p̃cedere dẽat inuestitura, an fidelitas? & dr̃ ꝙ honor dẽt p̃cedere onus, vt col. x. quid p̃cedere debeat, in uestitura, an fideli. c. j. dicit Inn. ꝙ si quis renũciat iuri, vel ser
2 uituti ẽt absente aduersario, statim res est libera. Ioã. An. dicit ꝙ possessioni potest renũciari absente aduersario, sed non iuri sapienti realitatem, vt ff. de acq. pos. l. si quis vi. §. differentia, nisi renũciaret in iudicio, vt no. C. de pac. l. postq̃ liti. dicit Io. An. ꝙ per testes non intelr̃ probatũ, nisi quatenus in dictis testium inueniatur, secus in instrīs. Io. An. hoc dicit, vt no. in l. j. C. de vsur. dicit Io. And. ꝙ si quis committit se voluntati alterius, illa voluntas debet reduci ad arbitrium boni viri. Io. An.
2 in nouel. C. de do. prom. l. 3. per Cy. † Item no. ꝙ post terminũ peremptorium potest iudex differre etiã per duos mẽses, & amplius, quod est valde no. dignum. dicit Ber. in j. gl. ꝙ per negationem exceptionis fit litis cõtest. quod non reperitur alibi. dicit Ber. ꝙ non renunciat gratis, qui submittit se gratiæ, nisi procedat ad resignationem literarũ. dicit hic Bern. ꝙ ex literis executoriis oritur officiũ iudicis, quod tenementi. ad quod facit. ff. de iudi. l. si prætor, in fi. dicit hic Ber. ꝙ appellatus tenẽ mittere nunçium sufficientem ad appellationem prosequendam, & appellans eodem modo. alias poterit ferri diffinitiua etiam lite non conte. Ber. & no. hanc suã gl. quia est valde magistralis. Extra no. ꝙ falsa a opinio iudicis in causa iuris non
a reddit snīam nullam, sed debet cassari, quod est valde no. di-
3 gnum. † Item no. ꝙ ille, qui cassat sententiam, videtur pronũciare cõtrarium, quod tenementi, de hoc no. C. de app. l. cos. facit. ff. de ver. ob. l. qui Romę. §. Scia. Itẽ no. ꝙ illud, quod fit in vigilia, non debet fieri in festo, quod facit ad statuta de maleficiis, & intelligitur vigilia vsq; ad mediam noctẽ prędcedentem festum, vt ff. de fer. l. more Romano.

ADDITIO.

a Vinc. God. Falsa opi. iudicis in causa iuris non reddit sententiam nullam, sed debet cassari. Adde quod ratio adduci põt, si quidem nemo presumitur voluisse committere falsum, Grat. conſ. 99. nu. 5. lib. j. & vide ibi d. num. 9 11. & 12. nam falsum est immutatio veritatis ex falsa scientia facta, quæ non committitur sine dolo, Gra. conſ. 151. nume. 9. lib. j. & conſ. 59. nume. 5. & conſ. 99. num. 2. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, q absoluit subditos ab obediẽtia nõ ꝓpterea renũciat ꝑlaturę.*
2 *Abbas non potest absoluere monachos a sua obedientia.*

CAP. XIIII.

1 LEctæ. † Si prælatus ab obediẽtia subditos absoluit non ꝓp hoc renunciat ꝑlaturę. Et habet duas partes. Nã primo narrat factũ, ex quo oritur qõ. Scdo ponit decisio. Secũda ibi, nos aũt. Casus. Quidã abbas ductus consilio cuiusdã sui taciti æmuli, dũ desperaret de vita, absoluit monachos a sua obedientia, & vocauit diœcesanũ, vt in manibus suis renũciaret, ꝙ tn̄ nõ fecit, sed sanitate recepta vniuersi & singuli de ꝙetu req̃siti ab eo obediẽtiã & reuerẽtiã in cap. ꝓmiserũt. dubitat ille abbas, an

BIU Cujas

possit abbatiam retinere? Rñdetur ꝙ sic, quia ex tali facto nō
2 vr renunciasse regimini.† No. ꝙ abbate durāte abbas nō pōt absoluere monachos a sua obediētia. Vnde isti monachi fuerunt absoluti de facto, non de iure, vt no. C. de pa. po. l. abdicatio, & ar. ff. de pac. l. ius agnationis. Et no. ꝙ quis non pōt facere subditos ecclesiæ exēptos viuos, dns aūt, vel baro bñ posset facere eos francos ad instar emācipationis filiorū, vel manu missionis seruorū, alʒ ad instar emācipātis filiū, vel manumittētis seruum, vel eximentis libertum, vt no. in l. fi. C. de bo. lib.

SVMMARIVM

1 *Abbas exemptus sine licentia papæ renunciare non potest.*

CAP. XV.

1 DIlecti filii. †Abbas exēptus sine lnīa papæ renūciare non pōt. h. d. Et habet duas partes. in prima parte ponit ꝙuentus petitio. in secunda ipsius repulsio, & cōmissio negotij. Casus, quidā abbas īmediate ad ecclesiā Romanā pertinēs renūciauit regimen in manibus monachorū, qui processerunt ad electionē alterius, q̄ritur qd iuris? & determinatur, ꝙ renunciatio, nec electio valet, & mandat ꝙbusdā epis, quod eū reponat in primo statu, & postea ipsius recipiant cessionē ꝓꝓ eius insufficiētiā per ipsum assertā. dicit hic Ber. ad quē pertinet ꝙ firmatio, ad ipsum ꝑtinet resignatio. hoc est verū post ꝙfirmationē. nam ante confirmationē, & post ꝙsensum pōt renūciari in manib. eligentiū, vt no. Ber. & Ho. j. de in integ. re. c. 2. fm Phi. dicit Ber. ꝙ iste, q̄ nō pōt cedere, nō pōt ad aliā abbatiā se trāsferre, vt no. j. de ele. c. si abbate, lib. 6. dicit Ber. ꝙ si aliquis nō est legitime destitutus, nō valet eius substitutus. No. ꝙ nō pōt quis publicū officiū renūciare nisi in manu collatoris, ēt si sit insufficiēs. Et ꝑ hanc literā determinauit Arc. ꝙ abbas, q̄ cessit in manib. capituli, si superior ratū nō hēt, pōt petere a monachis, ꝙ obediētiā de nouo ꝑmittāt, vt sic posset recuperet, quā ꝑdidisse videbatur. Io. An. qa in ea ꝑdenda ꝙsenserat tā ipse, q̄ capl'm. Sed si capl'm nō ꝙsentiret, non perderet, nisi renūciaret in manu superioris, qa nō tā possidet, q̄ possidēt, vt alibi dixi. dicit Io. An. ꝙ abbas nō dēt dare licētia monacho intrandi aliā religionē ēt in arctiorē, nisi sciat, ꝙ illi velint ipsum recipere. & monachus aliter fugiens & recedēs fugitiuus est, & apostata, cum non sit in alterius obedientia, nisi solicite procuret locum quærere arctiorem. j. no. Io. An.

De supplenda negligentia prælatorum. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Nemo potest regulariter alij dare, quod non habet.*
2 *Prælati pertinacia trina requisitione conuincitur.*

CAP. PRIMVM.

STatuimus. Si diæcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciē abbatem, ipse monachos suos benedicere potest. h. d. Casus. Cistercienses aliqñ remouent abbates de monasteriis suis, vel moriūtur, & alios substituunt in locum eorū, quos tandem epi tertio requisiti benedicere renuunt: statuit papa, quod licet isti abbates non sint benedicti, tamen monachos suos benedicere possunt, atq; alia q̄ ad eorum officium per-
1 tinent exercere.† No. non benedictum a benedicere. regulari
a ter tamen nemo potest alii dare quod nō habet, & quod apud se dignoscitur non habere, vt no. j. q. 7. c. Daibertum. & C. de leg. l. vxor patrui, & ff. de pig. l. lex vectigalis. dicit Ber. qđ iste abbas non benedictus potest conferre lectoriam in proprio monasterio. Inn. contra, scilicet ꝙ non potest conferre ordi-
2 nem, nisi sit benedictus. & idem dicit Gof. † dicit Ioā. An. fm Host. ꝙ sicut per trinam monitionem conuincitur contumacia subditi, sic per trinam requisitionem cōuincitur duritia, vel pertinacia prælati, postquā recurri potest ad superiorem, & subdit, ꝙ si in prima requisitione denegat expresse, non est vlterius admonēdus. Io. An. facit, quod no. ff. de in integ. rest. l. pe. & plene dixi in ca. i. de mili. va. qui contumax est. dicit Inno. ꝙ benedictio istorum abbatum habet vim confirmationis. dicit Host. ꝙ illud, quod hic dicitur de benedictione, idē de confirmatione. Io. An. dicit. Hos. quod patres abbates Cistercien. ordinis confirmant inferiores abbates, sed nō videt quo iure, cum nō sint exempti, nisi hoc habeāt ex priuilegio. Io. An. dicit Ber. quod manus impositio non est nisi quædam benedictio, quod dic vt no. per Archi. in c. indemnitatibus, de elec. lib. 6.

ADDITIO

a Istud no. Bal. alle. ad vnum pulchrum dictum d. Ias. in l. j. per illum tex. in fi. C. vt nemi. lic sine iud. authori. &c.

SVMMARIVM.

1 *Regulares non possunt conuertere in proprios vsus ecclesias in quibus habent ius patronatus.*
2 *Dictio, ex tunc, impedit moræ purgationem.*
3 *Mora purgari non potest vbi tempus apponitur ad expirationē officij, vel contractus. Fallit duobus casibus.*
4 *Præsentare in tempore negligens, ius præsentandi pro ea vice amittit.*

CAP. II.

1 SIcut nobis. †Regulares in suos vsus conuertere non possunt ecclesias, in quibus ius obtinent patronatus, & si j. tēpus Lateran. concilij, qñ vacant, non præsentent rectores ad eas, superiores ordinabunt easdē. secunda pars ibi; nolētes. Casus. Quidā regulares hñtes pñsentationem pñsentare non curabāt, sed īstituebant quosdā vicarios occasione cuiusdam ꝙcessionis quorūdā eporū, quos instituebāt & destituebāt ꝑ libito volūtatis, & ēt admissos ꝑ ipsos in tātis pēsionibus grauabāt, ꝙ nō poterāt ecclesijs in paupertate nimia deseruire, nec epo in epalibus rñdere, nec ēt hospitalitatē, sicut ꝙuenit, trāseūtibus impartiri: Papa nolēs, ꝙ status ecclesiæ debitus & antiquus ꝑ alicuius insolētiā & superbiā subuertat, mādat diacono, quatenus, si ipsæ ecclesiæ nō sunt exēptæ, pdictos excessus studeat rationabiliter emēdare, & nisi pdictæ psonæ intra tēpus ī Lateranēsi ꝙcilio ꝙstitutū ad vacātes ecclesias psētent idoneū, ex tūc ipse ordinarius ponat in eis rectorē absq; ꝓiudicio dictorū patronorū in alia vacatione. No. ꝙ epi ecclesias ꝑtinētes ad pñsentationē monachorum non possunt eis concedere ad proprietatem, id est pleno iure. talis enim cōcessio facta sine iuris solennitate non valet, vt hic. sed an det causam præscribēdi, no. xv. q. 3. c. si sacerdotes. no. ꝙ status ecclesiæ nō
2 debet subuerti.† Item no. ꝙ ista dictio, ex tunc, impedit purgationem morę. Est & alia ratio, quia tps est appositum fauore tertij, non fauore debitoris. Vnde mora nō purgatur. Itē quia est facta translatio potestatis in pēnā negligentis. facit ff. de fideiuss. l. Thais. §. intra. imo dicit lex, ꝙ fortior est conclusio tēporum, q̄ elusio renunciationis, vt no. ff. ad Treb. l. facta. §. si
3 quis bonorum.† & adde, ꝙ vbicunq; tps apponitur ad expirationem officij, & non ad augmētū alterius obiectionis, nunq̄ potest mora purgari, vt no. in l. si cū dies. ff. de arbi. Idem, si apponitur ad expirationem ꝯctus. fallit qñ apponitur tacite, & lex indulget purgationem moræ, vt in c. potuit. j. de loc. Item fallit, quando non interest aduersarij, vt ff. de ver. oblig. l. si ita
4 quis. §. ea lege.† Item no. ꝙ propter negligentiam a amittit
a quis ius præsentandi illa b vice sine præiudicio in futurum, &
b est ratio, quia in futuris nulla deprehenditur mora, vt ff. si certet. l. in causa. & l. j. §. j. ff. de vsu. dicit hic Ber. ꝙ ī ecclesijs, quæ non pertinent ad monachos pleno iure, non possunt instituere, & destituere. sec⁹, si pleno iure. dicit hic Ber. ꝙ capellæ monachorum soluunt cathedraticum, licet secus in monasterio, quia non subsunt legi diecesanæ, quę consistit in lucro captando, sed lex iurisdictionis cōsistit in exhibitione officij, vt alibi dicam.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Nota, ꝙ negligentia probatur ex eo ꝙ quis habeat potestatem agē di, & non egit, Gozad. consi. 38. nn. 11.
b Vide scripta per Repe. in rub. de iure patr.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij collatio, statim atque lapsum est tempus Lateranensis cōsilij ad superiorem pertinet.*
2 *Tempus Lateranen. consilij incipit a notitia.*
3 *Semestria duo faciunt annum: & an, & quando temporum coniunctio in statuto sibi locum vendicet.*
4 *Mensis quot dies habeat.*
5 *Compromissum factum his verbis, Duraturum per totum hunc mensē expirat cum vltima die mensis.*

CAP. III.

1 LIcet magister. †Superior supplet inferioris negligentiā in beneficijs conferēdis, si tps Lateran. concilij lapsum sit, & collatio ꝑ inferiorē facta postea non valet ipso iure. h. d. prima pars dec. se narrat factū, secunda dat iudices sub certa forma. Casus. Archidiaconatus Richimū die spectabat ad collationē archiepi Eboracen. qui est exemptus, & si ille non confert intra tempus Lateran concilij, deuoluitur ad capitulum. Modo vacante dicto archidiaconatu archieps prædictū archidiaconatum contulit alteri, & inter duos erat controuersia, & vnus opponebat alteri de tempore Lateran. concilij. Papa dictā controuersiā sic diremit, quia mandauit quibusdam iudicibus, ꝙ si eis constiterit, ꝙ lapsus esset annus. i. duo semestria, quę faciunt vnum annum computādū a notitia, non a vacatione, imponerent vtriq; silentiū, quia ad ipsū papā erat collatio deuoluta, & non dēt rex iustus alijs iustitiā
2 exhibere, & seipsum negligere.† No. tps Lateranensis concilij incipere

incipere a notitia, facit. ff. de insa. l. genero, et ff. de ædil. edic. l. cum sex. & ff. de calum. l. annus, & ff. de excu. tut. l. quinquagin ta. Et no. q̃ omnis potentia incipit a diebus vtilibus. i. à diebus scientiæ. Vnde, si dicit statutum, q̃ vbi testamentũ sit insinuã dum ꝙ. sex menses a die, quo insinuari potuit, non currit tem pus ignorãti, & ita ꝙsuluit Bar. per dictas leges, nisi esset ignorãtia reprehẽsibilis, & supina, vt ff. si cer. pet. l. quod te, & not. in l. 1. ff. de cõdi. inde. & facit. ff. de cond. & demõ. l. multũ interest, & ff. de reg. iur. l. in totum omnia. †No. q̃ duo semestria faciunt annum, ergo duo trimestria faciunt sex mẽses. & hoc ẽt facit ad quẽstionẽ statuti, nam duo statuta sunt in ciuitate Perusij, vnum disponit, q̃ ĩ sex mensibus, videlicet a prĩcipio mẽsis Maij vsque ad calendas Nouembris, & a calẽdis Nouẽbris vsque ad calẽdas Maij, sit tempus cassationis. alio statuto cauetur, q̃ insinuatio debeat fieri intra sex menses Modo pone, q̃ testator decesserit in calẽdis Augusti, deĩde feriæ fuerũt inductæ primo calendas Maij sequentis per tres menses durature, & nec ĩ primo trimestri, nec alio trimestri facta fuit insinuatio postea petitur cassatio propter negligentiam semestrẽ ex coniunctione mẽsiũ, & vr̃ q̃ possit peti, ar. huius c. Tu dic ꝙa nõ sunt assignati mẽses in genere, sed determinato mõ. id est in spẽ, videlicet a talibus calendis vsq; ad tales calendas, & tps determinato modo prolatũ alterius tpis nõ recipit functionem, vt ff. de vsufruc. le. l. si vsusfructus mihi in bienniũ. Quærit hic Host. quot dies habeat mensis? & dicunt quidam q̃ oportet diuidi annũ in duodecim menses, & 12. pars facit mensem, sed ista computatio est nimis scrupulosa. Alii dicũt q̃ habet tot dies, quot mensis ain quo incipit dilatio, & sic recurrit ad calẽdariũ. v. g. si dilatio ĩcipit de mẽse Februarij, habebit 28. vel 29. dies, put res incipit fm cursum calendarij. Si vero de mẽse Ianuarij. 31. Si aũt de mense Aprilis 30. & sic a principio regulatur finis. Alij dicũt, q̃ habet. 30. dies cũ dimidio vnius diei, & hoc p locũ a ꝓportione numeri. Alij dicunt q̃ est opi. minus scrupulosa, & q̃ vulgus ap̃bat, q̃ mẽsis ĩtelligitur de 30. diebus, & hoc patet. C. de iure deli. l. fi. §. sinaũt, ĩ gl. si ergo. & si papa statuit terminũ mẽsis ad acceptãdũ, intelligit de 30. diebus a die notitiæ, vt in c. cũ ei, quẽ. de ꝓcess. prẽben. in cle. & ista opi. est multũ plana, & ita vulgus opinat, q̃ mẽsis sit quatuor hebdomadarũ. i. bis quindecim dierũ, & de hoc no. c. j. quo tpe miles. Et idẽ in ꝓmissis, & similibus, in qbus apponitur mẽsis. nã verba statuti debent intelligi vniformiter. Itẽ ista ꝓputatio est media inter duas extremitates, & iõ melior. No. q̃ qs nõ dẽt dimittere ius suũ ĩdiscussum, vt ff. de peti. hær. l. illud. Itẽ q̃ Papa est iudex in cã sua, vt no. ff. de his, q̃ in testamẽto delen. l. ꝓxime. Itẽ no. q̃ Papa supplet negligẽtiã exẽptorũ. Pone, q̃ ꝓmissum fit p hęc verba, videlicet durature p totũ hũc mẽsẽ. rñ. p̃p demõstrationẽ mẽsis recurrit ad calẽdariũ, & si nõ supẽ nisi vna dies illi⁹ mẽsis, vnã tm̃ diẽ habebit arbiter; & est simile ad id, qđ no. ff. de insa. l. genero. Bal.

ADDITIO.

a Vinc. God. Mensis appellatione an cõprehendãtur 30. dies, & 31. vide Signor. de Homod. consi. 38. vbi distinguit an præferatur a lege, an vero ab homine.

SVMMARIVM

1 *Legati, qui nõn sunt delatere, non possunt conferre beneficia sine speciali mandato papæ.*

CAP. IIII.

Litteras. Si is ad quem spectat beneficij collatio lapso termino Laterã. cõcilij cõferat, nõ valet collatio, nisi de patiẽtia, & iussu papæ toleretur. scđa pars ibi, discretioni. Casus. In qbusdã eccleſijs dignitates, & beneficia tanto tpe vacauerũt, q̃ collatio eorũ fm Lateranense ꝓciliũ ad sedẽ apostolicã fuerat devoluta. papa misit legatos ad partes, q̃ ĩuenerũt dicta bñficia post tps collata, sup hoc fuit ꝓsult⁹ papa, q̃ dictis legatis mãdat, q̃ beneficia collata dignis patiãtur eos possidere, si aũt nõ sũt idonei, ꝓferãt alijs authoritate speciali. No. q̃ patiẽtia papę dat titulũ ex tũc canonice possidẽdi. †No. q̃ lẽgati, q̃ nõ sunt d̃ latere, non possunt ꝓferre beneficia sine speciali mandato dñi papę. ꝓcor. c. j. ĩ. de of. le. li. 6. dicit Host. q̃ inferior a papa, patiẽdo aliqđ beneficiũ illicite ãtũ nõ põt illud tacite patiẽdo cõferre, sed oportet, q̃ ꝓferat expresse. Itẽ no. q̃ in beneficijs male collatis non habet locum ratificatio. Ioan. Andr.

SVMMARIVM.

1 *Electio dignitatum spectat ad episcopum, nisi aliter habeat consuetudo.*
2 *Appellare non potest, qui nullum ius habet.*

CAP. V.

Dilecto filio. Is, ad quem primo loco spectat collatio beneficij, lapso termino Lateran. ꝓcilij ꝓferre nõ põt. h. d. Et diuiditur in tres partes, nam prima pars decisę factũ narrat. scđa decidit, alias diffinit. tertia sub cõditione ꝓfirmationẽ ꝓmittit. scđa ibi, qa nobis. tertia ibi, mandamus. Casus. Vacante ecclesia Salamãtina decanus cũ quibusdã sequacib. suis. quendã P. nomine in cãtorẽ elegit appellãs, ne ꝯ suã electionẽ aliquid attentetur. Archiep̃s, ad quẽ, vt dicebatur, electio cãtoris fuerat devoluta, aliũ G. nomine in cãtorẽ elegit, ꝓstitit papæ, q̃ electio a decano, & eius sequacibus facta fuit post tpa Lateranen. concilij, & post sex menses, & ideo decreuit eã irritã, & appellationẽ manẽ, & ideo mãdat epo Zamorensi, q̃ electionẽ dicti G. debeat confirmare, si aliud canonicum nõ obuiet obstaculum. No. q̃ vacante ecclesia capitulũ succedit in
1 electione dignitatũ † No. q̃ regulariter electio dignitatũ spectat ad epm, & capitulũ, nisi aliter se habeat ꝓsuetudo. not. q̃ si electio nõ tenet, nõ tenet appellatio interposita cã ꝓseruandæ electionis, ad idẽ præstat ar. ff. de ser. rusti. prę. d. l. 1. §. qui habet haustum. †Et ex hoc ẽt not. q̃ [a] qui nullum ius hẽt, appel-
a lare nõ põt, quod tene menti. Tangit hic Io. An. vtrũ p̃p moram eligentium transferatur ad superiorem electio, an prouisio Item an vnus solus proprie dicatur eligere, an prouidere, Io. And. & tex. iste notabiliter vĩ dicere, q̃ devoluat̃ electio, & q̃ esse possit apud vnum solum, secundum Host.

ADDITIO.

a Qui nullum ius habet, appellare non potest. facit tex. in l. 1. ff. de ape. re. ubi nõ recipiuntur appellantes nisi hi, quorum sua interest, uide tamen Pau. de Ca. consi. 23. & 29.

De officio delegati. Rubri.

ADDITIO.

a Circa hanc rub. quæro, quæ differentia sit inter commissionẽ, & delegationẽ per Bal. in c. de causis, in uer. & not. q̃ est differentia &c. infra eod. & cuius utilitatis sit hoc inuenio Ang. in consi. suo inci. uisis omnibus, circa fi. ubi ponit, q̃ aliud est, q̃ causa sit iudici delegata, & aliud, q̃ sit commissa, ut ibi per eũ, quẽ uide. quod no. quia sæpè in examinibus interrogaui multos. Frã. Par.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius potest exercere suam iurisdictionem voluntariam vbicunque, & quid in delegato.*
2 *Delegatus ea non potest, quæ plenam decreti solemnitatem requirunt.*
3 *Delegare est liberi arbitrij, quare a delegatione, vel non delegatione nõ appelletur.*
4 *Delegatus ea habet sine quibus iurisdictio explicari non potest.*
5 *Delegata iurisdictio potest quandocunque reuocari, firmis tamen manẽtibus retro actis.*
6 *Delegatus ab alio, quam a principe, non potest mulctare.*
7 *Delegare potest quis etiam maiori se, acceptare tamen non cogitur etiã minor non subiectus.*
8 *Iurisdictio delegati expirat lata diffinitiua, etiã si ea sit nulla, & n. 51.*
9 *Delegatio an reuocet morte delegantis si nõ puenit ad notitiã delegati.*
10 *Causæ quæ de iure ciuili delegari possunt.*
11 *Iudicis delegati descriptio.*
12 *Ordinarius causæ commissionem, etiam lite contestata, reuocare potest.*
13 *Papæ commissarius negocium apprime industriale alteri committere non potest.*
14 *Expectatio iudicis, an purget meram contumaciam.*
15 *Confessio in criminalibus non meretur executionem, nisi lata sententia.*
16 *Ordo mandati importans ministerium dicitur forma.*
17 *Factum in tenebris præsumitur vitiosum.*
18 *Iudicem se prætendens dẽbet de sua iurisdictione docere.*
19 *Citatus recedens, procuratore non dimisso, dicitur in culpa.*
20 *Iurisdictio eadem competit in principali, & in accessorio.*
21 *Index dẽt p̃uidere de loco tuto. Et loci electio ad quẽ spectat? remissiue.*
22 *Graues ciuitatum inimicitiæ reddunt locum ciuibus suspectum.*
23 *Dissigillans litteras, vel attestationes aperiens, non potest contra eas opponere.*
24 *Papam uelle ea, quæ ex certa scientia fecit, remouere nõ est ucrisimile.*
25 *Dictio, omnino, quid significet.*
26 *Vsurarius manifestus dicitur, qui tenet altare paratum, licet nunquam mutuauerit.*
27 *Simoniacus est, qui spiritualia emere tentauit, licet non emerit.*
28 *Remotio exceptionum remouet duntaxat exceptiones inualidas.*
29 *Actum exercens iuri suo contrariũ, ei renunciare præsumitur.*
30 *Præsũptio iustitiæ oritˇ ex sententia, & p̃ sententia præsumitur. nu. 33.*
31 *Literæ concessæ ad vacaturas non continent beneficia, quæ nondũ ẽrãt in rerũ natura tempore datæ sed extẽdũt ad destructa postea reparata*
32 *Exceptionis omissio, a iurisdictionis prorogatione qualiter differat.*
34 *Procnrator non potest facere vltra id, quod in instrumento continetur.*
35 *Delegati iurisdictio nec ante acceptas litteras cõmissuas efficaciter incipit, nec ante acceptas reuocatorias desinit, nisi rẽtegra delegatus decesserit.*
36 *Mandatum an extinguatur cum persona delegati.*
37 *Iudices appellationum cur iure ciuili non delegent.*
38 *Verba debent reduci ad possibile, et habile, et intelligi, vt materia patiˇ.*
39 *Causa si exprimatur, habet limitare.*
40 *Iurisdictionis, vel indiuidui parte vtens, toto vsus uidetur.*
41 *Delegatus Papę an possit implorare officium iudicis secularis, uel auxilium, & usque ad quam summam mulctare.*
42 *Delegatus cur non habeat territorium circumscriptum, ut ordinarius.*

BIU Cujas

43 *Cauſæ ſanguinis delegari nequeunt. Fallit in epiſcopo habente iuriſdictionem temporalem.*
44 *Delegari nō poteſt, quod in authoritate, & decreto cōſiſtit, vide nu. 46.*
45 *Delegari non poteſt legitimatio liberorum, vel creatio tabellionum.*
47 *Dictio, recte, eſt aduerbium ius, magis quā factū notās. & qd importet.*
48 *Excipientis verba, coram vobis iudice delegato, &c. an releuent actorem ab onere probandi delegationem.*
49 *Prorogare iuriſdictionem, & non declinare eā, an, & qualiter differāt.*
50 *Delegato obſtat leuis ſuſpitio, teſti vero grauis.*
52 *Delegatus ad audiendam cauſam, an poſſit decidere, & plenius nu. 60.*
53 *Clauſula, Amoto quolibet illicito detentore, iuriſdictionem tribuit dūtaxat in notorio.*
54 *Inſtrumentum, ob imminens amiſſionis periculum poteſt authore iudice tranſcribi etiam parte abſente.*
55 *Titulus canonicus ex longa poſſeſſione non præſumitur poſſeſſio autem ex habitus geſtatione ſic.*
56 *Matrimonium non præſumitur ex inſtrumento dotis.*
57 *Diſtrictualium appellatione veniunt & clerici.*
58 *Manifeſtum quid ſit.*
59 *Contra notorium quare non opponatur.*
61 *Delegatus ad petitorium, an cenſeatur etiam ad poſſeſſ.*
62 *Officium a poteſtate qualiter differat.*
63 *Delegatus a ſubrogato, an, & in quo differat.*
64 *Principalis a coadiutore quomodo differat? remiſſiue.*
65 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum quomodo a ſeruatore loci, & Vicario rurali diſcrepet.*
66 *Litteris iudicis aſſerentis ſe ex cauſa delegare, an credatur.*
67 *Delegati ſententia nulla, an poſſit haberi rata.*
68 *Papa ponens quem vicarium in vrbe aliqua, an videatur ponere etiam in eiuſdem vrbis territorio.*

CONſcientiæ puritati non deſit iudiciū rationis, vt no. j. de reg. c. non ſolum, li. 6. Viſo de his qui gerunt vices alienas in diuinis officijs, vl de iuriſdictione volūtaria, nūc vidēdū ē d his, q gerūt vices alienas in iudicijs, vl de iuriſdōne ꝓtentiosa. Et hęc materia ꝑ ſe diſtīcte non habet in decretis, de cauſis tū delegatis hr 35. q. 2. c. igit, &c. ſeq. Io. An. † Adde, ꝙ in iu.
1 ciuili multa hñr de iudicib. delegatis. nā ordinarius pōt exercere ſuā iuriſdōnē voluntariā vbicunq;, delegatus vero non pōt niſi intra territoriū delegantis ſm quoſdā, vt no. ff. de off. ꝓcō. & leg. l. 2. Ordinarius aūt pōt ex̄ exiſtens delegare, vt intra cognoſcat, videlicet, poſtq̄ ipſe iuriſdictionē adeptus ē, ante nō, nec tacite ꝓualeſcit, niſi in caſu neceſſitatis, vt no. ff. de
2 off. procon. l. obſeruare. §. fi. cū l. ſeq. qd dic, vt ibi no. † Itē delegatus nō pt ea, q̄ reqrūt plenā ſolennitatē decreti, vt e. ti. l. nec quicq̄. §. vbi decretū, & ff. de tranſa. l. cū hi. §. ſi ꝓtor. Sed qd in iuriſdōne voluntaria? Reſpon. & ſolue, vt no. ff. de proba. l. ab ea parte. §. fi. & melius. ff. de ado. l. emancipati, per Guil. & Cy.
3 † Item delegare eſt liberi arbitrij, ergo nec appellari pōt ab ipſa delegatione, vel nō delegatione, vt no. ff. de offi. præſi. l. ſępe, & ff. de iuriſ. om. iud. l. prætor. Item delegatus nō habet ꝓpriā iuriſdōnē radicalē, ſed quēdā vſum, vt ff. de off. eius, cui mā.
4 eſt iuriſd. l. j. §. qui mādatam, & l. ſi prætor. † Item delegatus hēt ea, ſine qbus iuriſdō explicari nō poteſt, vt ff. de iuriſ. om. iu. l. 2. Item delegatio æquiparatur mandato ad liles, nō ad negotia, vt ff. de iuriſd. om. iu. l. & quia, & no. ff. de iuriſd. om. iu. l. 1.
5 † Itē iuriſdictio delegata ſemper poteſt reuocari, ut no. ff. d iū. l. iudicium ſoluitur firmis tñ manētibus retro actis, vt no. infra de teſti. capitu. cām. Item qui eximit vocatum coram iudice delegato ab alio, q̄ a principe, nō punitur pęna illi⁹ edicti, ne quis eum, qui in ius voca. vi eximat. l. ſi quis. §. ſi quis ad
6 pedaneū. † Itē delegatus ab alio, q̄ a prīcipe nō pōt mulctare, vt no. ff. de iu. l. 2. §. his datus. nec forbānire, vt no. C. de ſen. & interl. om. iu. l. nulli. Itē delegatus añ litē ꝓteſtatā ñ pōt iubere pecuniā in ædē ſacrā deponi, vt no. ff. de proc. l. ſi reus parat⁹. Itē delegatus dēt ſeruare locū delegātis, vt ff. de iu. l. ſi loc⁹. Itē delegatus ꝑ litis ꝓteſtationē nō efficitur dñs litis reſpectu delegātis, ſed reſpectu partiū ſic, vt d. l. ſi re⁹ paratus, ff. de iu. l. iudi
7 ciū ſoluitur. † Itē pōt qs delegare maiori ſe & pari, vt d. l. & ſi ꝑtor, ſi volunt acceptare, alias nō cogūtur, nec ēt minor cogit, niſi ſit ſubiect⁹ iuriſdōni eius, vt no. ff. de iur. om. iu. l. eū, q iudicare iubet. Vel dic, ꝙ nō refert, vñ qs ſciat ſe delegatū, dum modo certus ſit, ſicut hæres clauſis tabulis adit hęreditatē, dū mō ſciat ſe hęredē inſtitutū. Itē nō pōt qs delegare ea die, qua claudit eius iuriſdō, vt no. e. l. §. fi. qd dic, vt ibi no. Itē ñ pōt delegatus ꝓcedere añ receptas literas, vt no. ff. de ꝓd. & de. l. mul-
8 tū intereſt, & ff. de acq. poſ. l. qui abſenti. † Itē finit iuriſdō delegata, licet ei⁹ ſnīa diffinitiuā ſit ipſo iure nulla, vt no. C. qūo & q̄ñ iu. l. ſi vt ꝓponis. qa delegatio plurimū facti hēt, ſecus in ītерlocutoria, vt no. ff. d arb. l. diē ꝓferre, §. fi. Itē cāę meri ĩpe-
a rij vel mixti, q̄ prīcipaliter in his ꝓſiſtūt, ñ delegāt a qa natura-
cāę exigit iudices ſupiores, vt ff. de of. eius, cui mādata ē iurit, l. 1. & ff. de arb. l. nō diſtinguemus. §. fi. in ratiōe literę. fallit, qñ
b delegatus prīcipis ſubdelegat, b vt C. qui ꝑ ſua iuriſd. l. 1. ſm vnū intellectū, ꝑſertim ſi delegatus aliquid ſibi d iuriſdōne reſeruauit. Alij ꝺicūt, tu dic vt ibi dixi in lec. mea. Itē delegatus ęqparatur arbitro, licet nō ꝑ oīa, vt ff. de arb. l. ſicuti. Itē ĩterlocutoriā delegati pōt delegās reuocare ꝺrio impio, ſic & totū negotiū ad ſe trahere, vt ff. qui ſatiſ. cog. l. arbitro, ſm vnā lect.
9 † Itē q̄ro, an delegatio reuocet morte delegātis, ſi ñ ꝓuenit ad notitiā delegati? dic vt no. ff. ſi cer. pet. l. eius, q ĩ ꝓuīcia. Et hęc pauca ſufficiāt ad inſtituendū aliqualiter Canoniſtas iure ci-
10 uili. cætera dicā in ꝓceſſu huius ti. † Itē de iure ciuili diſtīguūtur iſta genera cauſarum, nā minores cāæ delegāt, medię nō delegantur, niſi ex cā ſit impeditus ꝓp publicas occupatiōes. maximę nullo modo delegātur, niſi q̄ñ ꝓtingit ordinariū ex neceſſaria cā abeſſe, vt no. C. d peda. iud. l. placet, vbi d hoc plene videas, & ſi ordinario ꝓtingeret mors, vl lōga absētia, poſſet ſuperior eo ponere vices gerentē, de cuius officio, & potestate dic, vt no. C. d off. eius, q viçem alter. iudi. l. ſuggerente.
11 † Delegatus ē, cui ordinarius cām delegauit, vt no. C. qui pro
12 ſua iur. l. 1. ff. de iuriſ. omn. iu. l. eū qui iudicare iuberet. † & pōt ordinarius hāc ꝓmiſſionē reuocare, ēt lite conteſtata vt ff. de iu. l. iudiciū ſoluitur. qa ordinarius delegando nō transfert iuriſdōnem, q̄ oſſibus ſuis adhæret, & ꝙ non poſſit renūciari niſi in manibus ſupioris, no. infra e. ti. c. ſuꝑ q̄ſtionū, ĩ gl. nō tū, & ff. de off. ꝓcōſul. l. legatus. Quędā tñ ꝓmittuntur, q̄ ſunt nudi miniſterij, & iſte nō dr ꝓprie iudex, ſd executor, vt no. j. d ap. c. nouit, & aliq̄n dr ꝓuiſor, vt no. j. e. ti. c. literis, ꝑ Inn. cuius ꝓuiſoris offm nō expirat, niſi re ad effectū ꝑducta ſm Inno.
13 † dicit Inn. ꝙ ꝓmiſſari⁹ Papę nō pōt alteri ꝓmittere, ſi negotiū eſt multū induſtriale, vt j. e. q̄ñ. ſecus forte, ſi parū, cui⁹ induſtriā cōis natura miniſtrat, ar. ff. d duo. re. l. nemo. ff. de ſo. l. iter
14 artifices. C. de cadu. tol. l. iſta. §. ne aūt. † No. ꝙ expectatio iudicis nō purgat morā ꝓtumacis, vt infra e. c. conſuluit. nō ob. ff. quod vi aut clam. l. ſi vitem. §. fi. quia ibi proteſtās nō ſeruauit formā ſuæ proteſtationis, ad quā ſe aſtrinxerat, ſed iudex nō aſtringit ſe, ſed citatū, ēt ſi dicat, venias, alias tunc ſnīam proferemus. tria ſunt operans, actus operādi, & operatū, & ſi finę
ꝓueniunt, habentur ꝑ eodē, vt de verborū obligationib. l. cū ſeruus. No. ꝙ ex proceſſu quis ꝑdit ius declinandi forū, vt no.
15 j. e. c. in ſin uāte. ver. niſi poſtquā, vbi ē tex. no. † In criminalib⁹ ꝓfeſſio nō meretur executionē, niſi lata ſnīa, vt j. e. c. querēti. Ber. & tunc ſnīa eſt exequēda, & ſi moreretur interim, nō eſſet ſeru⁹ pęnæ, extincta iuriſdictio nō reſuſcitatur ꝑ pactū, vt j. e. c. ſignificātibus. dicit Inn. ꝙ q non ſeruat fines mādati, dr
16 excedere modum, vt no. in c. ſuꝑ quæſtionū, † & ordo mādati importans miniſteriū dr forma, vt no. ſ. de reſcrip. c. cū dilecta, j. de reſti. ſpo. c. Piſanis. Dicit In. ꝙ ſi ordo non ſeruat, ꝓceſſus caſſat, ut no. j. c. venerabili. Et no. ꝙ nō ſufficit, ꝙ ĩ actis dicatur, talis ꝓcurator, niſi ꝓſtet d mādato, vt no. j. e. c. cum in iure. Ber. Item no. ꝙ licet quis habeat inſtrm cāę, tñ nō præſumitur ꝑcurator niſi quo ad hoc, vt admittatur cū ſatiſdatione de rato, vt no. j. e. c. coram. Item no. ꝙ iudex nō dēt expectare, ꝙ terminus ſibi labatur, vt j. e. c. ꝓſuluit. Itē no. ꝙ vnus canonicus pōt eſſe teſtis pro alio, vt in Auc. de monac. §. cogitādū.
17 ſed non iudex, vt j. e. c. cum R. canonicus. † Item no. ꝙ id, qđ factū eſt in tenebris, præſumitur vitioſum, vt no. j. c. ꝓſuluit, Ber. Item no. ꝙ poteſtas, quæ datur a l. non requirit exꝑſſionē
18 formæ. j. quamuis. † Item no. ꝙ prætendens ſe iudicem dēt fa-
c cere fidem de ſua iuriſdictiōe, c vt no. j. e. ti. c. ſignificaſti. Ber. Item no. ꝙ tranſactio facta authoritate iudicis ēt ad cām delegati non dat titulū in beneficijs. j. c. ſi q̄ñ. Item no. ꝙ q committit executionem, vr ſentire de efficaci, nō de ꝑfunctoria, vt no. j. e. c. in litteris, Ber. Item no. ꝙ cauſa cōmiſſa in forma iuſtitiæ ſub nomine ꝑſonali, vt Titio, vl imperſonali, ut abbati talis loci, pōt alteri ſubdelegari, quia demonſtratio perſonę nō reſtringit poteſtātem legalem, vt j. eo. c. cum in iure. Item nota. ꝙ abſens citatur ad domum, preſens in perſona, vt not.
19 j. eod. cap. conſultationibus. † Item ꝙ qui receſſit poſt citationem, cenſetur in culpa, ſi non dimiſit procuratorem, vt not. j. eo. ti. c. conſuluit, per Bar. in l. eandem. §. 1. ff. de legat. Item no. ꝙ ſi iudex ſcit ſe nō iudicem, citatus nō tenetur ꝓparere. j. e. c. cum cā. Itē not. ꝙ ſi quis ꝑmittit ſtare mandatis indicis incompetentis etiam cū pęna, nō valet, vt no. j. e. ſignificātib.

Item

ADDITIONES.

a Vide late per Iaſ. & per dominum Bapt. Seue. in rep. l. imperium. ſt. de iuriſ. omnium iud.

b Vinc. God. Delegatus quis ſubdelegare poteſt, quis non, Rui. conſ. 138. nu. 11. lib. 5. & delegatus Prīcipis cauſam meri, & mixti imperij delegat. Ruin. conſ. 66. nu. 6. lib. 3. & concurrit cum ordinario in poteſtate, & iuriſdictione, Rui. conſ. 60. nu. 14. lib. 5.

c Vide unum conſi. Rap. Ful. relatum per Iaſ in l. 1. C. de procu.

BIU Cujas

Itē no.ꝙ ꝙ citra formam reſcripti procedit, mādati fines exce
20 dit,vt no. ĵ.c.tit.c.prudētia.Ber.† Itē no.ꝙ eadē iuriſdō ꝓpetit in principali,& in acceſſorio,vt no.ĵ.e.ti.c.prudentiā.Ber.ęqtas dat eſſe rei, & ꝓſeruat rem in eſſe,pro ſocio,l. ſi ſocius pro filia , tenēt mandans auctor delicti, qñ mandatarius non erat alias facturus,vel erat facturus alio mō,& ſi mandat ſub ꝑtextu officij,maiori pena dignus eſt,vt no. in l.athleta.§.Pompo. ff. de infa. Primo dēt inquiri de nullitate, ſcdō de iniquitate.
21 ĵ.eo. c. cum contingat. † Itē no.ꝙ iudex dēt ꝓuidere de loco ſecuro,& cuius ſit electio loci,no.ĵ.eo.c.cū R. ff.de eo ꝙ cer.
22 loco.l.nō vtiq;. Ber.† Item no. ꝙ graues inimicitiæ ciuitatum
23 faciunt locū non eſſe tutum ciuib.ĵ. eo. c. cum R.† Itē no.ꝙ ſi qs diſſigillat literas, vel aperit atteſtationes,nihil ꝑt oppone-
a re ꝓ eas,vt ĵ.cū olim magiſter.Ber.Itē no.ꝙ familiaritas a nota bilis repellit iudicē,vt d.c.cum olim magiſter. Verba mandati recipiunt interpretationem.ff.man.l. fi. primo & ſcdo rñlo. Llicet.ff.de arb.l.creditor,in prin.ff.man.Item no.ꝙ lite pend. poſſeſſor eſt defendēdus,nō cijciendus,vt no.ĵ.eo.ti.c.ꝓſultationib. Itē no. ꝙ temperate eſt procedendū in pęnis,& mitius
24 eſt agendū in honorē dignitatis,vt ĵ.ſane.Ber.†Itē no.ꝙ non eſt veriſimile,ꝙ papa velit remouere,ꝙ fecit ex certa ſcientia, hoc dic vt ĵ.c.ex parte.N.Ber.& memoria papæ eſt corruptibi
25 lis, tex. no. † No.ꝙ dictio,oīno, b ſignificat.i.ſine alia ꝓdōne,
b Ber. Nepos pōt impetrare beneficiū auūculi vacaturum ꝑ renunciationem.Ber. Nec eſt ſymoniacū renunciare gratis,niſi fiat,vt detur aliqd.Ber.& tñ eſt ſimonia ex ꝓſtitutione eccleſiæ,non ex veteri teſtō. Ber. Quædā ſunt, quæ poſt voluntatē requirunt factū.& tunc voluntas non perficit actum.ff.de pe-
26 cu.l.non ſtatim.† vſurarius manifeſtus c parat iniquitatem in
c fronte, & eſt ille, qui tenet altare paratum ēt ſi nunq̄ mutauit,qa ſolus apparatus & publica voluntas facit eum vſurariū
27 apertum. † Itē no.ꝙ ſimoniacus eſt, qui tentauit emere ſpūalia,licet non fuerit ꝓſecutus effectū, quia ſola intentio eum facit ſimoniacum,vt ĵ.e.c.ex parte A.Item no.ꝙ qñ fit compromiſſum ſine tpe iudex ꝑt illud ꝑfigere, & ꝓpellere,vt no.ĵ.eo. tit.c.ſuſpicionis,ꝑ Ber.no. ꝙ iudex poſt ꝓcluſum in cā ꝑt ſupplere circa decłonē ꝑceſſus, nō tñ ꝑt dare dilationē ad probādū, qa ꝓcło in cā eſt terminus terminorū perēptorius,vt no.
28 Cy.C.de dil.l.cū a nobis.† Itē no.ꝙ remotio exceptionū remouet exceptiones inualidas, nō efficaces probandas abſq; ſcīa & abſque ſuffragio iuri, vt ĵ.c.ex parte,niſi ex certa ſcīa ſit eis derogatū a lege, vel a principe. Ber. No. ꝙ nomē appellationū eſt cōicabile, vt Abb. Sed nomē indiuiduū nō eſt cōicabile, vt Petrus,vt ĵ.c.qñ. Itē no. ꝙ citatus ad diē pōt ꝓparere vſque ad mediā noctē,ſi forte iudex ſedeat ꝑ tribunali ad lumē candelæ,vt ĵ.c.ꝓſuluit,ꝑ Ber.Itē no.ꝙ cū eſt dubiū,ſꝑ ad intentionē papæ eſt recurrendū,vt no.ĵ. e.ti.ç.ſuꝑ eo.Itē no.ꝙ non valet ꝑceſſus ꝺ ordinē,vt ĵ.c. venerabili.Itē no.ꝙ papa.nō creditur alicuius iuri derogare,vt ĵ.c. venerabili. Bern. Itē no.ꝙ tenet ꝓfeſſio facta interuenientib.flagellis,vt ĵ.eo.ti.cām matrimonij,& nō tenet ſnīa vnius, ſi cā eſt ꝓmiſſa duob.vt ibidem plene no.ꝑ Ber. Itē no. ꝙ dñs eſt ſuſpectus in cā ſui ſubditi,vt
29 ĵ.e.cām q̄ inter,ꝑ Ber.& alios.† Itē no.ꝙ qs ꝑſumit renuncia re iuri ſuo , q actū iuri ꝺriū facit,vt no.ĵ.c.gratū.Ber.Itē no.ꝙ duo iudices nō ꝑnt citare tertiū, ſed admonere,& ſi nō venit vſq; ad tertiā diē, & ad tertiā monitionē, ꝑſumit nolle,aut nō poſſe venire,vt no.ĵ.eo.ti.cū cā.Ber.Itē no.ꝙ niſi qs credat vti iuriſdōne,nō valet ꝑceſſus,vt ĵ.c.cū ſpāli.Ber.q non vult ꝑcedere ſine collega, nil agit ſine collega, nā eſt idē,ſiue potentia reſiſtat actui, ſiue actus, non valet ꝙ agit.ib.dē,non ꝑſumit,ꝙ qs velit poſſeſſionē ſuā relinquere.ff.de acq.poſſ.l.intereſſe puto,niſi aperte ꝑbet.ꝑt qs iuſte egiſſe & iniuſte ſuccubuiſſe ꝓp culpā ſuā, & non nocet ꝓſorti,vt l.ſi de cōi.ff.ſi ſer.vin.Si duæ cāę requirunt ad eſſe alicuius rei,& vna extinguat,reliqua ꝑducitur ad effectū, qa ꝙ a duab. cauſis dependet, ꝑ alterā non
30 pōt ad effectū produci, vt l. receptū.ff. cōia ꝑdio.† Itē no.ꝙ ex ſnīa oriť præſumptio,ſ.validitatis,& iuſtitiæ,vt ĵ.c. cū contin
d gat. plus valet d dicere , ꝓprio motu,q̄ ex certa ſcīa.C.de peti. bo.ſub.li. 11. hñti electionem, vel generis decłonem non eſt licitū variare.l.ſicut.factū familię, ꝙ dñs nō corripit afficit eū. l.is cuius.ff.ſi ſer.ven. dicit Inn.ꝙ q non excipit, hic ipſe ꝓſentit,& tenet ꝙ facit alius.ideſt non ſuus iudex,vt no.ĵ.de off.ar-
31 chid.c.dilecto. † Itē no.ꝙ literæ ꝓceſſæ ad vacaturas non continent beneficia,quæ nondum erant in rerum natura ꝑ datæ,quia ꝙ non eſt,vacare non pōt,nec re,nec ſpe,& ideo non eſt de hoc cogitatum, iuxta no.ff.de ſer.ruſt.præd. l. itinere,& habemus hodie tex.in c. fi. de reſcr.in cle.non ob.ff.de libe.& poſth.l.placet, quia ibi in actu fauorabili & expedienti,hic in actu reſtringendo,quia præiudicat ordinariæ ꝓtāti,ſed ad deſtructa poſtea reparata extendentur,iuxta no.ff.de ſer.ruſt.ꝑd.
32 l.& Attilicinus.† Dicit Inn.ꝙ aliud eſt omittere exceptionem, aliud prorogare iuriſdōnem.ĵ.eo.c.de cauſis.exceptio dī proprie excluſio iuriſdōnis,ſed ille,qui vult prorogare,non intē-
dit excludere, ſed ampliare . Vnde extenſio non ſui fori non eſt proprie excluſio,ſed ſi allegat priuilegiū,tūc eſt ꝓprie exceptio,qa excluſio iuriſdōnis,ſicut peremptoria,proprie eſt excluſio actionis,hoc cognoſcit ex oncre ꝓbandi, vt ff.de prob. l.in exceptionib.§.j. Inn.no. pęnas deſerti officij.C.de fun.pa.
33 li.10.Ber.† No. ꝙ non præſumit pro ſnīa,niſi ꝓſtet de iuriſdictione ſaluo,ꝙ ordinarius, q reperit in exercitio & quaſi poſ-
34 ſeſſione non hēt probare de titulo.ĵ.c.cum in iure.Ber.† No. ꝙ procurator non pōt facere vltra id,ꝙ in inſtīo ꝓtinet,vt ĵ.c. ti.c.cum olim. ff. de ver.ob.l.q Romæ.§.j.& ideo non ꝓbat
35 iuriſdōnē exꝑſſe.† No.ꝙ iudex delegatus non recipit efficaciter iuriſdōnem ante, q̄ recipiat literas, vt ff.de acq. poſſ.l.q abſenti.Eꝯ non deſinit, niſi poſtq̄ recepit literas reuocatorias,vt no.ĵ.de reſt.ſpol.c.audita.Sed ſi delegatus moriť re integra,expirat mandatū,licet neſciat delegantē mortuū,vt l.eius qui in
36 prouinciā. ff.ſi cer. per. † Sed ſi ipſe delegatus eſt mortuus,& nō delegās,ſi quidē delegatio eſt facta dignitati, durat mandatū,& ſi ꝑſona nō durat.Si vtriq; & ꝑſona venit in ꝓñam dignitatis,durat ſi dignitas in ꝓñam ꝑſonæ, expirat,quia principale inſpicit, vt l. ſi ſeruus. ff.de ſti.ſer.& ff.de leg.2.l.ꝙ principi,& l.ſi Auguſtæ.ꝑ q̄ l. dico, ꝙ ſi delegatio eſt facta vicario epi ſub noīe appellatiuo , tñ eo mortuo expirat mandatum, nec trāſit ad vicariū ſubrogatū.facit ꝙ no.ꝑ Cy.C. q teſt.fac.poſſ.l.ſi qs. & ſi ſimplici canonico eſt facta delegatio, ſucceſſor nō ſuccedit in ipſa,qa non eſt ſucceſſor vłis,vt no. in c.ſtatutum.de reſcri.li.6.facit.ff.de preca.l.quæſitum.§.vlt.no.ꝙ iudex non iudicat de damnis niſi petant in libello, vt ĵ.c.cū olim. ff.de dā. infe.l.ſi qs miſſum,§.iudex, niſi ꝑꝑ contumaciā. l. ſi is cui.ff.ſi
37 ſer. ven. † No. ꝙ iudices cauſæ appellationū de iure ciuili non delegant,vt no.ĵ.ca.ſuper qōnum,per Ber.Et rō eſt,quia omnes cauſæ appellationum ſunt mixti imperij ſm Bar. q ita no. ff.qñ app. ſit. l.j.nā expediuntur implorato iudicis officio nobili,ſeu principali.Non.n.inuenitur appellatoria actio in iure ſicut nec actio interrogatoria. Idem in cauſa nullitatis,quæ ſi militer iudicis officio conſtat, & ſic eſt mixti imperij. No.depone conſcientiam , & exequaris ſententiam.ĵ.c.paſtoralis.§.
38 attendentes.† No. ꝙ verba debent reduci ad poſſibile,vt ff.de ſer.l.ſi tam anguſti.Et ad id, quod eſt habile, vt no.ff. cōia ꝑd. l.in tradendis. Item verba debent intelligi,ſicut natura ꝑmit-
e tit.Vnde dictio ſimul,e ponit ſtatim,ſeu immediate,vt eo.tit.l. ſi qs duas.§.item ſi duo, & ibi gl. Quādiu durat aptitudo,ēt a-
39 ctus durare vī,vt no.ff.de ſer.vrb.præ.l.hæc aūt iura.Ber.† No. ꝙ cā hēt limitare, ſi exprimatur, vt ff. de vſu, & hab.l.habitatio.§.ſed ſi ſic , vbi eſt tex. valde no.Ber. No.ꝙ quamuis literæ nō potuerint legi in publico,tñ ſnīa hēt efficaciā,vt no.ĵ.c.ex literis patriarchæ, vbi tex. no. No.ꝙ notorium eſt id,ꝙ ita patet expreſſe,ꝙ non eſt ꝓbare neceſſe. Vel ſaltē probať valde faciliter,& ꝑ multos. Ber. No. ꝙ qs non pōt facere molendinū in terra aliena, vel aqua aliena,vt no.ĵ.cū olim,vbi tex.no.No.
ꝙ iudex dēt ſcire ea,ꝑ q̄ aperit via ꝓcedendi,vt ĵ.c. paſtoralis.
40 † No. ꝙ qui vtit parte iuriſdō ijs , vel indiuidui,tota vſus vī,vt ff. quemad. ſer. amit. ſi ſtillicidij.§.fi.qa vtit ſub noīe totius,vt ff.de acq.poſſ.l.3.§.1. Si facio molendinū in terra aliena,ſi qdē hoc impetraui precario, fit dñi fundi, & poteſt ſua authoritate tollere.Sed ſi donaſti mihi ſupficies fit ædificatoris,ſed proprietas remanet dñi, ſiue ſit de lapidib. ſiue de calce, ſiue de bitumine vel alia mā.ff.cōia præd.l. ſi precario,& ibi dī ꝙ nemo petit qđ intus hēt.No. ꝙ inutilis prorogatio iuriſdictionis delegatæ ab ordinaria iuriſdictione fomentum non recipit,
41 vt no.ĵ.e.c.P.& G. † Dicit Inn. ꝙ delegatus papę non ꝑt,ſi expedit implorare officium iudicis ſecularis,nec auxilium,vt ĵ. c.1.& ꝙ ꝑt mulctare,vt ĵ.e.de cauſis.ꝙ intellige de parua mulcta non excedente duos aureos,nō de maiori,vt no.ff.de iudi. l.2.§.fi.nec pōt criminaliter punire,vel animaduerte,vt C.de
42 ſen. & interloc. l. nulli.† No. ꝙ delegatus non hēt territorium circumſcriptum, quia non hēt ptātem terrendi ibi oēs delinquentes,vt no. C. vbi & apud quos.l.fi. Sed ordinaria iuriſdictio territorio cohæret tanq̄ proprio ſubiecto, niſi ſit iuriſdictio

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde, quod familiaritas nimia parit contemptum & odium.l.obſeruandum. de offic.preſid.& c.ſi iudæos,de iud. vbi Abb. qui dicit quod inter ruſticos, quia inter prudentes auget amicitiam.Ariſt.8.Ethic. vide Fely.d. c.ſi iudæos.

b Vinc.God.Adde,quod dictio,omnino,comprehendit omnem cauſam.glo ſ.& Bar.in l.cum exceptione,§.quatenus. ff. quod met.cau.Eſtq; aduerbium præciſæ ſignificationis,Bal in l.ſuper rcb.C. de contrahen.emp Socy.in l.1.§.paternum,nu.4.ff.de acq.poſſ.

c Vſurarius manifeſtus quis dicatur,vide vnum conſi.Bal.relatum per Decium in l.eius,qui in prouincia.ff.ſi cer.pet.

d Vide no.in l.Herennius,in §.Caia.ff de euictio.

e Vinc.God.Adde ꝙ ſimul dicitur fieri illud quod ſit eadem die, licet vnū prius, aliud poſt.l.in operis,& ibi Bar. in 1.oppo.ff.de loc.l.ſi fundus,§.ſi duo,& ibi Bar.in 2.no.ff.de pig.Fel.in c.paſtoralis,de reſcrip.

BIU Cujas

ctio voluntaria, quæ extra territorium pōt explicari per ordi-
nariū, vt no.ff.de off.proc.l.2.sed non per delegatum eius, tex.
43 est ibi no. † No. quædam sunt causæ quæ non pn̄t delegari, vt
causæ sanguinis, qa maiorib. tm̄ iudicib. est concessum de ta-
lib. causis iudicare, vt ff.de of.eius, cui man.est iurisſ.l.j.& C.de
of.eius, q vicem alte.iud.ge.l.2.sed de iure cano.ep̄i, qui habēt
tp̄alem iurisdōnem, pn̄t eam delegare, qa ipsi non pn̄t p se de
44 causis sanguinis iudicare, vt no.j.de rap.in archiep̄atu.† Item
no.ꝙ non delegatur id, ꝙ consistit in authoritate & decreto,
puta super emancipatione liberorū non pōt cōmitti interpo-
sitio decreti, vt no.ff.de prob.l.ab ea parte.tn̄ vicarius gn̄alis p̄t
hoc decretū interponere. Secus, si sint vicarij distributi p vil-
las, q vocant̄ loci seruatores. Vnde si ep̄s facit aliquē vicarium
suum in aliquo castro, vel villa suę iurisdōnis, iste vocat̄ & est
45 delegatus, licet ad quandā vniuersitatē causarū s̄m Inn.† Itē
no.ꝙ non pōt delegari legitimatio liberorū, vel creatio tabel-
lionū, qa reqrunt supremā authoritatē, vt no.p Inn.j.de fi.in-
stru.c.cū P.tabellio, & in Spec.de dispēsatione legatorū.§.po-
46 stremo, ver. sed illud quærit̄. † Sed ecce, verba instr̄i dn̄t, ꝙ iu-
dex interposuit authoritatem & decretū, non dn̄t, ꝙ fuerit or-
dinarius, vel delegatus. rn̄. non valet, qa est generis incerti, &
quia cadit inter duo extrema ꝯ̃ria, seu aduersatiua, arg.de leg.
j.Titiæ textores. arg. ꝯ̃ quia cessat defectus, præsumit̄ recte fa-
ctum, vt no.in d.l.ab ea parte. Item qui negat ius, quod est sup
facto fundatum, vt si dicam emancipationem non recte factā,
tacite confiteor emancipationē. Secus eꝯ̃, si nego factum, su-
per quo ius est fundatū, qa ista est totalis & præcisa negatiua,
47 quæ non æquipollet alicui affirmationi, ꝙ bene no.† Et no.ꝙ
sub illo aduerbio, recte, quod est aduerbium iuris potius, q̄ fa-
cti, stat ratio, quare excipiens probat. Idem est, si dico me non
recte excōicatum, quia videor confiteri excōicationem ema-
nasse s̄m Mar. Sy. dicit Spec. ꝙ aduerbium, recte, & similia fa-
ciunt, ꝙ positio est iuris, & ad releuandum ponentem ab one
48 re probandi ius non dēt ei rn̄deri. † Prout reperit̄, ꝙ vnus pro
posuit exceptiones dicendo, coram vobis dn̄o tali iudice dele
gato, &c. Nunquid actor ex hoc releuetur ab onere probandi
delegationem? Et vr̄ ꝙ sic, quia asserta est iurisdictio per con-
fessionem vtriusq; partis, cui cōfessioni est standum, quia nō
a reperitur aliqua probatio magis indubitata, quam confessio [a]
solennis facta, nisi vbi interuenit error, vel legis interdictum,
vel terror, siue metus, quia in terrorib.facta confessio non te-
net, nisi legitimus fuerit terror, sicut qn̄ reus torquetur præce
dentib.indicijs, vt no.C.de non nu.pe.l.generaliter, & j.de p-
ba.per tuas.C.eo.de confes.l.vnica.In ꝯ̃rium vr̄, quia solo con
sensu nudo ille, q non est iudex, non efficit̄ iudex, nisi sit lis ꝯ-
testata, & iurisdō prorogata, vt no.ff.de iur.om.iu.l. si conue-
nerit nā litis contest.vestit ꝯsensum hoc casu sp̄ali, & fortificat
49 iurisdōnem, vt no.in l.si reus paratus.ff.de proc. † Et no.quod
aliud est prorogare iurisdictionem, aliud non declinare eam.
nam qui prorogat, pōt declinare iudicem vsque ad litem con
testatam, nisi huic declinatoriæ renunciauit. Vnde si sit pro-
rogatum & renunciatum, non hēt locum pnīa, sed si est pro-
rogatum, sed non renunciatū, tunc licet pęnitere vsq; ad litē
ꝯtestatā saluo interesse aduersarij. Sed ille, qui fortificat iurisdi
ctionē tacite vel exp̄sse, non pōt pęnitere, qa exceptioni decli-
natoriæ renunciauit, vt C.de pac.l.si qs in ꝯscribendo.qui ve-
ro solum prorogat, nō renunciauit exceptioni. Sed si non re-
nunciant, nec ꝓrogant, sed solū ꝑmittunt corā iudice de iudi
cio sisti, non hēt locum pnīa, vt no.in l.j. ff. si quis in ius voc.
non ierit, quia est ꝯ̃ctus nominatus prorogationi adiunctus,
& in ꝯ̃ctib.noīatis non hēt locū pnīa, q̄q̄ alię exceptiones de-
clinatoriæ nō tollant̄ per promissiones de iudicio sisti, vt no.
50 per Cyn. C. de spon.l.j.& l.vlt.† dicit Inn.ꝙ leuis suspicio facit
iudicem delegatū suspectū, & grauis testē, vt no.j.eo. tit. insi-
nuante.dicit Inn.ꝙ si cā p̄t decidi ex actis nunq̄ dēt iudex ab-
soluere ab instātia, seu ab obseruatione iudicij, vt no.j.c.con-
51 suluit.† dicit Inno. ꝙ iurisdō delegata expirat lata sn̄ia, licet de
iure sit nulla, secus in alio mandato, q̄ iurisdōnis, vt j.eo. tit.c.
in literis. dicit Inn. ꝙ ordinarius p̄t modificare suū mandatū,
videlicet si vult prius hr̄i ꝯsilium sapientis, vel aliquorū discre
torū virorū, vt no.j.eo. ti.c.si ꝑ debilitate, & facit ꝙ no.in l.illa
institutio.ff.de hær.inst.& l.Titiū, & Mæuiū.ff. de admi.tu.di-
cit Inn.ꝙ nō valet mandatū, vt sic ferat sententiam, & non ali-
ter, qa in ꝓnunciādo reqrit̄ liberū arbitrium, vt no.ff.de arb.l.
qualē.ēt si tale mādatū emanaret de ꝯsensu partiū, vt no.in l.j.
C.de iu.om.iu.licet partes pn̄t in ferēda sn̄ia ꝯcordare paciscē
do, vt plene no.ff.de iu.l.si ꝯuenerit.dicit Inn.ꝙ delegatus nō
pōt interpretari rescriptū, nisi quatenus verba patiunt, vt j.de
52 ap.c.cū sp̄ali.† No. ꝙ delegatus ad audiendū p̄t decidere cām,
vt no.C.de iu.om.iu.l.j.qa totus ꝓcessus in suis partib.est cōti-
53 guus, vt C.de iud.l.nulli. ff.de ꝓc.l.q ꝓcuratorem dat.† No.ꝙ
cl'a, Amoto quolibet illicito detentore, dat iurisdōnem in no
torio, alias non dēt se iudex intromittere de tert.o possessore,
vt no.in l.a diuo.§.si super, ff.de re iu.dicit Inn.ꝙ qn̄ ep̄s dispē-
sat, non est necesse, ꝙ aliqui citent̄, vt no.j.de filijs presby.c.ve
niens. Dicit Inn.ꝙ papa pōt ius vnius alteri donare, vt j.de off.
ordi.c.ꝯquerente. Itē dicit, ꝙ principes possunt in melius mu-
tare, vt no.j.de iureiu.c.debitores, per Inn. Dicit Arch.ꝙ pro-
cessus non tenet, si fit alibi, q̄ in loco præfixo, vt no.j.eod.tit.c.
statuimus.dicit Inn.ꝙ non creditur iudici, si dicat se mouere
54 propria æquitate, vt no.j.de acc.cum sp̄ali. † dicit Inn.ꝙ si ali
qua instr̄a sunt in periculo amissionis, vel perditionis ꝑꝑ vetu
statem, vel aliam cām, ꝙ tunc ēt absentib. partib. pn̄t transcri-
bi iudicis authoritate, vt no.j.de fi. instr. c.fi. dicit Inn.ꝙ mul-
tum dēt iudex temperare sn̄iam, vbi procedit ex præsumptio
55 nib. vt no.j.de præsum.c.quia non verisimile.† dicit Inn. ꝙ ti-
tulus canonicus non præsumit̄ ex longa possessione, & tamē
ex gestatione habitus præsumit̄ professio, si habitus portatur
in monasterio, vt in c.si iudex, de sen.excom.li. 6.secus, si por-
56 tetur in derisum, vel iocose, ar. ff.de testa.milit.l.diuus. † Item
nec matrimonium ex instr̄o dotis, vt ca. illud, de præsump.li-
cet.n.qn̄que ex instr̄o matrimonij præsumatur dos, quæ in re
gione frequentatur, vt no.de iure dot.l.quod aūt, & l. mulier
bona.dicit Arch. ꝙ quando delegatus citat, vel verius excitat
collegam suum, sufficit vna requisitio, vt no.j.c. si ꝯ̃ vnum, in
nouel.dicit Arch.ꝙ iusta causa recusandi iudicem est, si par-
ti rn̄det eam ius habere, Arch.ibidem.Inno.no.plene & valde
57 bene. † No. ꝙ nomine districtualium continentur ēt clerici.
j.e.c. hac constitutione, in nouel.no. ꝙ conseruatores hn̄t iu
risdictionem plenariam, idest quasi de plano, sed non plena-
riam.i. quæ requirat altiorem indaginem, vt ibi plene no.per
Inn.ꝙ conseruatores magis accedūt delegatis, quam ordina-
rijs, & tn̄ habent se vt excedentia & excessa, vt j.eo.c.fin.lib.6.
isti habent potestatem super manifestis iniurijs puniendis, &
58 prohibendis.† Est aūt manifestū id, quod non [b] potest esse oc-
b cultum vel propter facti euidentiam, vel propter actuum fre-
quentiam, vel propter signa indubitata, vel ꝓpter famam ab
omnibus probatam, vt no. j. de cohabita.cle. & mulie.c.vlti.
59 † Contra notorium ideo non opponitur, quia nec libellus re-
cipitur, vt no.per Inn.in c.j. j.de offi.vi. Vnde libelli querimo-
niarum non recipiūtur in notorijs delictis, nisi iudex excedat
modum in puniendo vltra, quam debeat, vel sit consuetum,
quia ab excessu modi semper potest appellari. item si consue-
tudo non seruatur, vt quia pro homicidio condemnet ad fur
cam, quæ est vilissima omnium pœnarū. Si autem iudex ser-
uat consuetudinem, etiam si lege scripta non sit cautum, ab
obseruantia consuetudinis appellari non pōt, no. ff.de infa.l.
qd ergo.§.pęna grauior, & ff.de extraor.cri.l.saccularij.§.sunt
quidam.& §. fi. Super secretis aūt conseruatores non habent
iurisdictionem princip'r, sed incidenter sic, si reus huius inci
dentiæ est cā s̄m Inn.Et no.ꝙ testis non potest testificari de se
60 cretis alieni cordis, quæ nemo sibi reuelauit, qd̄ no.† Sed dubi
tatur, si iudex est delegatus ad causæ cognitionē, vtrum possit
cām diffinire? So.dic vt no.ff.de proc.l.qui procuratorem dat.
Dicunt enim Doc. ꝙ si est datus a l. vel a principe, potest cām
diffinire. idem, si ab alio ad vniuersitatem cārum, secus, si ad
vnam causam. Alij dn̄t idem, ēt si ad vnam causam, qn̄ est de-
legata cā.secus, si articulus. nam ꝑꝑ contestationem litis redi-
gitur ad instar ordinarii, vel uerius ad instar procuratoris, qui
efficitur dn̄s litis, & ideo merito litem peragere potest, arg.d.l.
qui procuratorem dat, & ibi de hoc per Cy. in suis addi.ꝑ me
61 in lec.mea, & etiā per Ray. & Bar. † Quęro, vtrum delegatus
super petitorio videatur delegatus super possessorio? Solu.dic
vt no.C.de iud l.nulli. Illud enim constat, ꝙ si plura sunt om-
nino separata, commisso vel concesso vno, non vr̄ cōcessum
reliquum, quia separatorum separata debet esse ratio, vt no.
C.de do.inter vir.& vxo.l.si maritus quondam, & l.hæc actio,
de calum.& ff. de mi.l. Papinianus exuli. Et hæc præludia dixi
62 ad aliqualem instructionem merorum canonistarum. † Mo-
do quæro, in quo differunt offm̄, & potestas? rn̄.ptās idem est,
qd̄ posse. Officium idem est, qd̄ actus eius. Ptās.n.ponitur in
diffinitione iurisdictionis. Officium aūt est iudicis motus ad
aliquid explicandum in causa latissime patens, vt patet, ff.de
iu.om.iud.l.j.& l.imperium, & ff.de ver. sig. l. ptātis, & hoc de
officio in spē, & in actu exercitij. Sed officiū in genere & qua-
si in regula sua idem est, quod ptās a iure directa, & alias decre
ta, vt patet in tota materia officiorum, ff. & C. Item potestas di
citur quoddam abstractū, sicut albedo, sed officium dicitur
quoddam

ADDITIONES.

a Vide scripta pulchra per Ias. May. in l.cum te transegisse, ff.de transa.
Vinc.God. Adde, ꝙ confessio extraiudicialis parti facta nocet etiam hæredi con
fitentis.Bal.in l.1.col.vlt.C.ne ex delic.defunc.vide Dec.in cap.at si clerici.col
12.de iud.& in consi.146.ver.quod etiam confirmatur.lib.1.

b Vinc.God. Vide extense scriptum per Dominum Ant.de But.in sua antea repe
c.vestra, col.7.& Alex & Mod.in l.2.ff.qui satisd.cog.

BIU Cujas

quoddam ꝓcretū, ſicut alibi. Vñ ptās ordinaria pōt eſſe ſine ſubiecto in ſemetipſa ꝑ iuriū diffinitionē, vt de le.ij.l.ꝙ princi pi. Sed officiū ſine ſubiecto eſſe non pōt, vt ff. de ori.iur.l.ꝛ.§. poſt originē. Vel dic, ꝙ officium, put exhibet officiū eſt, ſed
63 ante, q̄ exhibeat, poteſtas eſt, vt no.ff.de iudi.l.nō ꝙcqd. † Sed q̄ro, q̄ differentia ſit inter delegatū, & ſubrogatū. rñ. qa delega tus ꝓſtituit ab ordinario. ſed ſubrogatus ꝓſtituit a ſuperiori illius ordinarij ꝓpter ipſius ordinarij impedimētū, vel mortē, vt d.l.ſuggerente. Et dñt qdā, ꝙ iſte non habet iuriſdict. onem
64 delegatam, nec cōmendatā. † Quæro, quæ eſt dria inter prin-
65 cipalem, & coadiutorem? reſpon. vt j. eo.c. venerabili. † Itē q̄-ro, quæ dria eſt inter delegatum ad vniuerſitatem cārum, & alicuius caſtri? nam hoc pōt fieri, vt ff.de iur.om.iu.l.ſolet prę tor. Et loci ſeruatorem? nam hoc non pōt fieri, vt no. in Auth. vt nulli iu.§.j. & in Auth. de man.princ.§.eas, & in Auth. vt iu di. ſine quoquo ſuf.§.nullo quoque. Et inter vicarium ruralē, nam hoc pōt fieri, vt no.ſ.ti.j.c.j. per Inn. & alios. So. dic vt no. ff.de offi.eius, cui man.eſt iuri.l.j. in prin. ſuper ver. pñt. nam dicit glo. ꝙ illi, qui vocantur locorum ſeruatores, erant quidā locatores, & baratores, non aūt erant iudices, qui procederēt via debitę rōnis, & erant cōcurſores magis, q̄ iudices, qui au-
66 ribus prę ſidum falſa crimina nunciabāt. † Sed ego ſtatim quo ro, vtrū credatur literis iudicis, qui dicit ſe delegare ex cauſa? rñ. ſic, quia iſtæ literæ non fundāt ptātem delegati, ſed veniūt ad executionem ptātis iam conceſſæ in genere etiam ſine ca, vnde de ipſis cauſis dēt credi ſibi, ſicut creditur eius interlo-cutoriæ, ar.ff.de oft.ꝓſi.l.diuus, & l.ſi publicanus.§.j.ff.de pub. Itē iſtę lrę ſunt modici prę iudicii, ar. j. de prob. c. poſt ceſſio.
a nem. gl. tñ alibi dicit, a quod vbicunque requiritur cā, regrit ciūs probatio. alias inquit, ad quid de ea fieret mentio? vt no. ff.de procu.l.item ſi ſuſpectus. ſed ibi loquitur in allegatione partis. Et eſt rō driæ, quia prę ſumitur pro iudice, ſed non pro aduerſario. Quæro ēt, quæ perſona magis ſubſtantiet iudiciū iudex, an litigator? rñ. iudex in dependentibus a iuriſdictione & a iudice, vt eſt ſnīa, vt no.ff.de procu.l.ſi procuratorem ab-ſentem. ſed in dependentibus ab actione, vel executione, vel a litigatore, vt eſt libellus, magis litigator, vt no.C. de fidei c.li.
67 l.fi. † Quæro ēt, vtrum ſentētia delegati iudicis, quæ eſt nulla, poſſit haberi rata? Rñ. non, ſi eſt nulla, quia mādatum deficit, ſeu forma mandati repugnat, vt no. in l. inſtar. C. de iu. fi. li. x. ſed ſnīa iudicis ordinarii cōualeſcit ex ratihabitione efficaci vt l. eum minor. §. fi. ff. rem ra. ha. vel ex pacto. l. ij. C. cōia utri.
68 iud. & dic vt ibi dixi in lec. mea ſolenni. † Sed ēt finaliter quæ ro, ſi papa ponit aliquem vicarium in temporalibus in aliqua vrbe, vtrum videatur eū ponere in ſuo territorio? & vī quod non, vt no.ff.de pe. leg.l.nam quod liquide, & ī.c. ſi ciuitas, de ſen.exc.li.vj. Vnde vicarius papę in vrbe nō hēt iuriſdōnē extra vrbem, ſic no.ſ. ti.j. in c.tua nobis. Sed ꝺrium ibi ſentit Ber. tum quia iuriſdictio ordinaria ſe non diuidit, vt no.§.cū vrbem. ff.de offi.pfe. vr. tum quia iſta commiſſio eſt actus fa-uorabilis, tum quia hoc pertinet ad ſtatum ciuitatis, vt elegā-ter no. in l.j.§. publicum ius. ff. de iuſt. & iu. Item argumentū ad hoc. ff. de contrahen. emp. l. quia ſi aquę ductus.

A D D I T I O

a Vide omnino pulchre ſcripta per d. Iaſ. in l.j. §.j.ff. de offi.eius, cui manda.eſt iuriſd. vbi refert iſta verba Bal. vt ibi per eum. Paro.

S V M M A R I V M.

1 *Delegatus papæ poteſtatem recipit nō ſolum in partes, ſed in quoſcunq; alios, qui ſuam iuriſdictionem impediunt.*
2 *Officialem eccleſiæ de terra expellentes an dicantur rebelles papæ.*
3 *Agentes & conſentientes pari pena puniantur.*
4 *Iuriſdictio quotuplex ſit, & quot modis turbetur.*
5 *Acceſſorium quid ſit.*
6 *Conſenſus quadruplex eſt, ſ. negligētiæ, conſilij, coaperationis, & autho-*
7 *Iuriſdictio extenditur contra turbantes eam.* (ritatis.
8 *Poteſtatem Peruſij ſi quis interfecerit, an poſſit puniri pro rebelli ciuita tis. & quid in occidente ambaſciatores. nu. 9.*
10 *Citato aduerſarium, vel iudicē timēti, & ꝓpterea ſibi de nō offendendo ſatiſdari, vel ſecuritatem concedi poſtulanti, an debeat ſatiſdari, vel concedi ſecuritas. & nu. 17.*
11 *Delegatus an poſſit extendere iuriſdictionem ſuam ad compellendum ſecularem poteſtam, vt ei præſtet ſuum auxilium.*
12 *Delegans papæ, an poſſit punire illum qui offendit miniſtrum eius, puta aſſeſſorem, vel nuncium & an teneatur ex delicto miniſtri.*
13 *Iudici de facto exequenti, de facto reſiſti poteſt.*
14 *Delegatus iuſſu principis non præcedente bona cuiuſquam confiſcare*
15 *Scriptura quando ſit de probatione, vel de ſubſtantia.* (nequit.
16 *Doli, & latæ culpæ deſcriptio.*
18 *Latro ſi tempore appellandi ducatur ad furcam, an eius conſanguinei poſſint eum auferre poteſtati*
19 *Renunciari appellationi an poſſit in cauſa criminali.*
20 *Clericum a iudice ſeculari captum, an quilibet de populo de manu eius eripere poſſit.*

CAP. II.

1 QVia quæſitum. † Delegatus papæ ptātē recipit nō ſolum in par tes, ſed in quoſcunque alios, quia ſuam iuriſdictio nem impediunt. h.d. ſecūda ibi, ſic tibi. Caſus, qdā impetrauit literas contra aduerſarium a papa, quidam poten-tes compellunt conquerentes ſilere, dicitur, ꝙ iudex delega-tus poteſt hos turbantes punire, ſicut poteſt punire principa-les, qui hoc procurant, quia principaliter agentes & fauentes par pena conſtringit, vt no.ſ. de epi.& cle.l.quāmquam, in fi. nec mirum, quia iniuria, quæ fit officiali papæ, dicitur fieri ip
2 ſi papæ, vt no.ff.de relig.l.oſſa, in fi. † Sed Bar. mouet iſtam q̄-nem alibi, pone, ꝙ officialis eccleſię eſt expultus de terra, vtrū iſti expellentes dicantur rebelles papę. & dicit ꝙ ſic, ſi hoc fe-cerūt reſpectu papę. Secus, ſi propter facinora ipſius expulſi, & ita no. in l. hoſtes. ff. de cap. & poſt. Sed iſta ſua determinatio eſt falſa, quia iſta ſua iniuria eſt facta perſonę in poſſeſſione eccleſię, vt no.ff.de acq.poſ.l.peregre.§.qbus. Prętera hic no. expreſſe Inn. ꝙ priuata inimicitia nō excū ſata pena rebellio-nis, ꝙ tene bñ mēti. No. vim exceſſiuā fieri minis, & terrori-
3 bus. Ibi pari pena. No. † hic agētes & ꝓſentiētes pari pena puni ri. Ibi, prīcipales fautores, qa leuius delinquūt, vt no.ff. de ac. & ob.l. ſeruus nō ī oīb. Ibi, diſtrictione eccleſiaſtica, ēt inter-ponēdo mulctā vel bānū, vt l j.§. qd ergo. ff. de vē. īſp. & nota, ꝙ differētia eſt in noīe, qa mulcta pecuniaria coerctio eſt, & ꝑſonalis diſtrictio ſeueritas eſt bannū, puta exiliū. Itē pena ꝑſo nalis, vt ff. de publica. l. licitatio. §. quod illicite. Cenſura eſt ex-cōicatio, ſuſpenſio, interdictum, vt no. j. de ver. ſi. c. quærēti.
4 † Sed quæro ſm Inno. quot modis turbetur iuriſdictio? & rñ. duob. modis, ſ. vi, & dolo etiam ſine vi illato, vt no. ff. de do. l.
5 cum quis. † Et no. ꝙ duplex eſt iuriſdictio, a ſ. principalis, & ac-
a ceſſoria, vt hic. † Item quæro, quid ſit acceſſorium? rñ. acceſſo-
6 rium eſt quod gratia alterius eſt, ſiue ſequatur, ſiue præcedat, vt no.ff.de proc.l.ad rem mobilem, & l. ad legatum. dicit tex. ꝙ præuaricatur quis faciendo & conſentiendo, vt in c.j. in fi. de for. fide. † Sed quæro, quotuplex eſt conſenſus? Reſpō. qua druplex ſecundum Inn. ſcilicet conſenſus negligentię, vbi qs tenetur prohibere, vel punire, & in atrociorib. punitur pari pena, vt l.ſi. C. vt ſac.bap. in alijs minori vel nulla, vt no. ff. de re.iur.l.culpa eſt. Secundus eſt conſenſus conſilij, vbi minus peccat conſultor, ſi delinquens erat alias facturus. ſed ſi non erat alias facturus, tenetur eadem pena, qua faciens, vel maio ri, qa delinquit in ſe, & in alium. quod enim dico de maiori, habet locum in penis arbitrarijs, non in pœnis taxatis a lege, vel ſtatuto, quia contenti eſſe debemus pœnis. l. comprehen-ſis, vt no.ff.de ver.ob.l.ſtipulatio huiuſmodi. Sicut etiam mi-norare eas non poſſumus quia non debemus eſſe miſericor-diores l. vel principe, vt in Auth. de iud. §. oportet. Tertius ē ꝓſenſus cooperationis, & hoc dupliciter, vel principaliter, & eſt eadem pena, vt ff. ad l. Aquil. l. item Mela. §. ſi plures. vel ac-ceſſorie, & tunc in acceſſorijs idem, vt ff. de arbi. l. & ſi amicis. In leuioribus autem minus punitur, q̄ faciens, quia qualitas facientis non auget ſimplicem pœnam delicti, quia ineſt ſoli facienti, vt ff. de fur. l is qui ope. Vnde ſi non famoſus ad fur-tum faciendum prę ſtat opem furi famoſo, non tñ puniēt pœ na furcarum. & non ob. ff. de parri. l. vtrum. quia ibi loquitur in atrociſſimo delicto parricidij. Quartus eſt conſenſus autho ritatis. dicit Inn. quod ille, qui præſtat authoritatem delinquē-ti, & ipſum defendit, magis punitur, q̄ faciens, quod dic vt no. ī c.j. de penis, in cle. Iſti omnes ita demum puniuntur, ſi ſunt ſub iuriſdictione iudicis puniētis, vt l. extra territorium. ff. de iur.om.iud. eſt & conſenſus inſtigationis ad crimen denūciā dum, vt excuſetur, dic vt no. per Bar. ff. de fal. l. athletas. Et no. ꝙ inſtigatus per facti informationem a prouidis & honeſtis, vel a fama generali excuſatur, & ita no. per Bar. ff. de adul. mi-les. §. mulier, qui eſt tex. no. No. quod iuriſdictio extenditur ꝰ turbantes eam. ſed quid ſi turbant, extra faciendo, non intus mittendo, puta venientem captiuauit in itinere? & vī ꝙ poſſit eum punire. C. vbi de poſſ. agi portet. l.j. Tu dic contra, ſi lo-cus ille non eſt ſubiectus, ſed quid ſi in loco ſubiecto, ſi inimi cum ſuum ſola occaſione inimicitię & non in contemptum jus dicētis carcerauerit, vel occiderit? Quidā dñt, ꝙ iudex hoc ꝓtextu nō aſſumit iuriſdōnē, vt l. Fulcinius. §. q d ſit latitare. ff. ex qui. cau. in poſ. ca. Alij dñt, ꝙ imo pōt punire, qa iniuria eſt oē, ꝙ non iure fit, & inſpicit veritas potius, q̄ opinio, vt no. ff. de iniu. l. eum qui. §. cum aliquis. dicit Ber. ꝙ quo ad illum qui principaliter offenditur, ꝑ cōſequentiā inſpicitur opinio poti°, q̄ veritas, vt d.l. eū q. §. ſi iniuria, & ff. loc. l. qſqs ignorans. & dicit Inn. ꝙ in ꝓcēptu puniēdo extra ordinem quaſi delega

tus

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde, ex quibus demonſtrētur. Ruy. conſ. 2. nu. 4. lib. 4. & quatenus & q̄ tū trāsferri poſſit iuriſdō. Ruy. cōſ. 145. n. 8. li. 5. & iuriſdōnis cōceſſio, in dubio cenſetur realis, & territorio cohærens. Ruy. conſi. 34. num. 15. lib. 1.

BIU Cujas

tus iſte non imponit principaliter propriam pœnam delicti, ſed incidenter punit contumaciam, velut propriam offensã contra bonos mores aduerſus iuriſdõnem cõmiſſam, vñ nõ puniret occiſorẽ l. Cornelia de ſicarijs, ſed quaſi ex edicto iudi. nõ obtem. vel ex eo qa ꝓtẽpta maieſtas ſuperioris dẽt vindicari, ar. C. de teſt. l. nullũ. ff. de iur. om. iud. l. ſi familiæ. ff. de of.
8 pſi. l. obſeruã. † Quęro, qdã interfecit ptãtẽ Peruſij, vtrũ poſſit puniri ꝑ rebelle ciuitatis? dicit Ber. ꝙ nõ, ſi ꝓ priuatã inimicitiã interfecit, qa ꝑ hoc non eſt rebellis rei publicę. Secus, ſi rebellãdo ciuitatẽ, vel volẽdo rebellare, vt ff. de capti. l. hoſtes, ꝑ
9 Bar. † qd ſi occidit ambaſciatores ciuitatis? reſpon. ſi ptextu officij tenẽt crĩe læſę maieſtatis illius reipublicę, ſecus, ſi ꝓ priuatã inimicitiam. Vel dic indiſtincte ſcientẽ tantũ, nec diſtinguo, vtrum propter publicam inimicitiam, vel priuatam, vt
10 ff. de reli. l. oſſa, in fi. quia imago rei publicę eſt. † Quærit Inn. vtrum ſi citatus timet de aduerſario, & ideo petit ſibi ſatisdari de non offendẽdo, vtrum debeat ſatisdari. & tenet ꝙ ſic, vt no. C. de his, qui ad ec. l. denunciamus. ff. de off. præſ. l. illicitas. §. ne potentio. quid ſi timet iudicem, quia ex illa cauſa eſt in banno? reſpon. ſi non poteſt in cauſa conſtitui procurator, iu
11 dex debet ei dare ſecuritatem, vt no. ff. de pub. iu. l. is qui reus, in gl. quæ gl. non eſt alibi. † Quærunt Doc. vtrũ delegatus poſſit extendere iuriſdictionem ſuam ad compellendum ſecularem poteſtatem, vt ei præſtaret ſuum auxilium. & dic vt no. ꝑ Inn. ℣. eo. c. ſignifi. dici poteſt, quod ſic in notorijs, ſecus in occultis ſecundum vnam lec. & ſecundum vnam opi. quam tetigit Inn. hic, ar. ℣. e. c. fi. lib. 6. & eſt ratio, quia iudex faceret ſe aduerſarium ſuſcipiẽdo onus probationis, niſi dicatur, ꝙ nõ eſt aduerſarius ipſe, ſed lex, vt no. de proba. l. cũ probatio. Itẽ nec eſt nouum, ꝙ vbicũque iudex inqrit, aſſumit in ſe onus probandi, & ſi lędit partem, facit litem ſuam, vt C. de excu. tu.
12 l. ſeueriter. † Quæro, an delegatus papæ poſſit punire illum, q oſtendit miniſtrum eius, puta aſſeſſorem, vel nũcium. reſpõ. ſic, ſi tamen oſtendit executorem officij. Secus, ſi ideo, quia alias erat eius inimicus, vt ff. de pę. l. ſi quis forte. §. ſi quos, & ibi per Bar. econtra, vtrum delegatus, vel ordinarius teneatur ex quaſi maleficio, ſi miniſtri ſui delinquũt. reſpon. nõ, ſi nõ præcedit conſcientia, vel culpa ipſius, vel ipſe non elegit eos,
13 ſed ſuperior dat, vt l. 1. §. familiæ. ff. de pub. & ibi ꝑ Bar. † Et no. ꝙ ſi iudex vult facere aliquam executionem contra non citatum, poteſt ei violẽter reſiſti, vt no. per Inn. ℣. e. ti. & c. ſi qñ. &
14 no. † ꝙ iſti delegati non poſſunt bona alicuius confiſcare niſi iuſſu prĩcipis, vt C. ne ſine iuſſu prin. l. 1. dicit Ber. ꝙ vbi bona publicantur, non efficitur quis debitor, vt ff. de dam. inf. l. ſi finita. §. ſi in vectigalibus. extra no. ꝙ notorium eſt clarum intuitu. i. apertum cuilibet intuenti, & ſemel notorium ſemper eſt notorium, ſi aliquæ reliquiæ remanent, vt no. ℣. de electio. c. ſi forte, lib. 6. Item no. ꝙ verba ſunt adaptanda materiæ, vt l.
a item veniunt. §. adaptanda. ff. de pe. hær. Item no. ꝙ ꝑſcriptio a non conſumata parit Publicianam, ſed in Publiciana veniũt fructus, vt no. ff. de Publ. l. eum qui. §. in Publiciana. nimirum ergo, ſi parit ius præſentandi, quia fructus eſt, vt l. 2. ff. ſi ſerui.
15 ven. † Item no. ꝙ vbicunque eſſe rei ꝓcedit eſſe ſcripturę, ſcriptura fit ad probationem, ſed vbi eſſe ſcripturæ præcedit eſſe rei, vel ſimul concurrunt, ibi ſcriptura eſt de ſubſtãtia, vt no. C. de fi. inſtr. l. contractus. Quæro igitur, ſi ſtatutum dicit, ſi qs conſenſerit ad homicidium committẽdum, decapitetur, nũquid ſit ſtandum gl. Ber. Et reſpon. ꝙ non, quia ſtatutum nõ habet locum in ficto conſenſu. nam pœnę, quæ veniunt ex fictione, minores eſſe debent, ſicut nos dicimus, ꝙ mitius agĩt cum ficto contumace, quam cũ vero ꝓtumace, & hoc eſt dictum Inn. ꝙ quando quis cõdemnatur ex præſumptionibus
16 mitius agitur cum eo, de quo alibi dicam. † Eſt autem dolus ſtudiũ nocendi, vt no. Inſti. qui. mo. re contra. ob. Sed lata culpa eſt captioſa temeritas &c. Quærit Inn. nunquid ad punien dum iſtum impedientem requiratur dolus? & dic vt no. ff. ne quis eum. l. ſed eximendi. §. fi. vel ibi loquitur quo ad illud dictum, ſed capitulum noſtrum loquitur quantum ad extraordinariam mulctam. Quæro, quid in delegato ab alio, q̃ a principe? reſpon. non habet locum iſtud capitulum, niſi iſtud delictum ſit commiſſum in ſuo territorio ſecundum Inno. adde quod no. C. vbi de poſſ. agi oportet. l. j. & ff. de cond. & demõ.
17 l. quibus diebus, in prin. † Quæro, ſi ille, qui vocatus eſt ad iudicium, eſt tuus inimicus, vtrum iudex poſſit compellere eũ ad ſatisdandum de non offendendo. & reſpõdeo ſic, quia aſſe curare debet citatum. Inn. adde quod no. ff. de pub. in l. is qui reus per ac. Quæro, ego feci capi debitorem meum, quidam abſtulit eum, reſpondeo tenetur ſoluere debitum, vt no. C. de
18 exac. tri. l. quoties. lib. x. † Pone, quidam latro ducebatur ad furcam pendente tempore appellandi, nunquid eius conſanguinei poſſint eum auferre poteſtati. reſpon. non, vt no. C. de ap. l. addictos, & ff. de iuſt. & iu. l. vt vim, niſi nõ ſeruato ordine iuris de facto iniuriam pateretur, ar. in l. 2. & 3. ff. de li. cau. &
C. de iure fiſc. l. prohibitum, li. x. Tu dic, ꝙ pendente tempore
b appellandi b nulla debet fieri nouitas. ſed reſpõdeo, verum eſt in ciuilib. cauſis, ſed in criminalibus, ſecus, ſi executionẽ requirit delicti enormitas, vel nimium ſcandalum, vt l. ſi quis ſi lio exhæredato, circa medium. ff. de iniuſto teſta. & ff. de app.
19 l. non tantum, & C. quæ ap. non reci. l. obſeruare. † Sed nũqd poteſt in criminali renunciari appellationi? & videtur glo. ordicere, ꝙ non poteſt renunciari defenſioni, vt ſingu. no. ff. de
20 pac. l. pactum inter hęredem. † quia ſi iudex ſecularis cepit clericum, vtrum quilibet de populo poſſit eram iudici auferre? & videtur ꝙ non, ſed debeat agi interdicto de libero homine exhibendo. Tu dic contra, quia iniuria fit religioni, & quod in religionẽ diuinam committitur, in omnium refertur iniuriam, vt no. C. de hęre. l. Manicheos. Item pro hoc facit. ff. nequis eum, qui in ius vocan. vi ex. m. l. nam cum vterque, & ꝙ no. ff. iud. ſol. l. vir bonus.

ADDITIONES.

2 Vinc. God. Adde ꝙ præſcriptio dicitur ſpecies alienationis. Goz conſ. 84. nu. 13. & ſapit naturam pacti. Bar. Soc. conſ. 76. in cauſa Ver. lib. j.

b Vinc. God. Adde quod quando dubitatur, an appellatio ſit deſerta, vel non, quod iudex debet pronunciare quod non ſit deſerta. Dec. conſ. 83. in fi. lib. j. Pariſ. conſ. 115. in prin. lib. j. Soc iun. conſ. 3. nume. 49. & conſ. 49. nume. 28. & conſ. 181. nu. 86. lib. 2. & conſ. 117. nu. 11 eo. lib. Grat. conſ. 163. num. 12. lib. 2. Goz. conſ. 85. nu. 26. Aym. Grauet. conſ. 273. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Ratione perplexitatis an ſuperſedeatur in proceſſibus.*
2 *Mandata quando ſunt contraria, neutrum eſt exequendum.*

CAP. III.

SAne. Cui diuerſæ literæ impetrantur ſub eadẽ data & forma contraria, & ad eoſdem iudices præſentantur ſuperſedebitur in vtriſq;, donec delegans conſulatur, ne propter varietatem literarum proceſſus valeant impediri. hoc dicit. Caſus, aliquis impetrauit literas ſuper aliqua cauſa contra aduerſariũ ſuum ad certos iudices. ille aduerſarius expectauit alias literas ſub eadem data in alia forma: dubitatur, quid iudices facere debeant. reſpondetur, ꝙ iudices ſuperſedere debent, donec conſulant papam, ne propter varietatem literarum cauſarum fines valeant impediri. no. ꝙ propter perplexitatem eſt ſuperſedendum. Item ꝙ nõ debet proceſſus intricari. & facit ff. de re. iu. l. vbi repugnantia, ff. de excu. tut. l. diximus. Ibi, non facta
mentione, ſimilis diſtinctio eſt. ff. de cõd. & dem. l. non ad ea. Vide, ꝙ priuatio ſemper præſumitur poſterior habitu, vt no. C. de codi. l. cum proponatis. Ibi, plenius, nam ante quam declaretur contrarietas, parit obſcuritatem, niſi ſoluatur ꝑ prius & poſterius, iuxta illud, diſtingue tempora, & concordabun
1 tur ſcripturę, vt C de fur. l. apud antiquos. † Ibi, ſuperſedeant, no. ꝙ ratione perplexitatis ſuperſedetur in ꝓceſſibus. iſtud ẽ verum, niſi perplexitas ſoluatur per proceſſum, quod contingit quando eſt melior conditio occupantis, vt no. ff. de ver. oblig. l. ſi Titius & Seius. quidam dicunt, ꝙ ratio illius l. eſt, qa illi ſunt duo rei credendi, quod falſum eſt, quia coæqualitas ſtipulandi facit duos reos, non contrarietas, & ideo ꝙ vnus ſibi exigit, alteri non communicat. eſt ergo ibi ratio, qa vnius inclusio, alterius eſt excluſio. & dicit alibi glo. ꝙ in perplexis fallunt regulę iuris, & no. ff. de verbor. oblig. l. ita ſtipulatus, la grande. & aliquãdo eligitur media via. tu dic vt no. ff. de hæred. inſti. l. & hoc Tyberius, & l. j. ff. de coniungen. cum emancipato liberis. no. in hoc capi. ꝙ proceſſus non ſunt intricandi nec ſunt cumulanda q̃ in principio, medio, vel fine poſſunt eſſe contraria, vel ſuperflua, vt no. C. de iud. publi. l. qui de crimine ff. de excu. tut. l. diximus, & no. ff. de iudic. l. per minorẽ. & iudicia denominantur ab vltimo fine, de cuius potentia debemus eſſe certi in prin. de actu vero non poſſumus eſſe certi, niſi poſt victoriam, vt ff. de pecul. l. eo tempore, & l. quod de
2 betur. † Item no. ꝙ quando mandata a ſunt contraria, neutrũ
a eſt exequendum, & iſtud eſt verum, quando contrarietas eſt in diuerſis literis, ſed ſi in eiſdem, finis corrigit principium, vt no. in l. ſi tibi ff. ſi cert. pet. & l. lecta. Et de literis contrarijs pone exemplũ, ſi vnus impetrat iuſtitiam, alter gratiam. vel vnus quod proceedatur ſummarie, alius ꝙ procedatur ordinarie. contraria enim mandata voco illa quæ ſimul obſeruari non poſſunt. Oppo. tribus modis, & ſolue, vt in gl. & per Inn. Extra op. aliquid, & nihil ſunt contraria, tamen lex dicit, ꝙ ſi ſub eadem die appareant duę tabulę, in vna ſcriptum eſt aliquid, in alia nihil, ſtandum eſt ſcripturæ, vt ff. de iniuſto teſta. l. ſi binæ tabulæ. Solu. illud quod nihil eſt, non habet contrarium. & iõ ſi quis vult reprobare puram negatiuam, per contrarium, nõ poteſt, quia non ens non habet obicem. Item op. ff. de leg. 2. l. Sempronius Procullæ. ſed ibi ſoluitur ꝑplexitas, qa in dubio
ſtatur

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ ideo neutrum eſt exequendum, quia mandatum ipſo iure vitiatur propter iuſtum metum. Ruy. conſ. 121. nu. 30. lib. 4.

BIU Cujas

ſtatur minori ſummę, vt no. ff. de arb. l. diem proferre. §. ſi plures, ſi relinquatur ob eandem cauſam, vel nulla cauſa expreſſa, alias vtraque debetur, vt no. ff. de probat. l. quinquaginta. ff. de an. leg. l. qui Marco.

SVMMARIVM.

1 *Debilitas corporis non inducit exilium mentis.*
2 *Commiſſio an extendatur, remiſſiue.*
3 *Commiſſarius debet eſſe idoneus, & diſcretus.*
4 *Delegans, item conſultor, an cogi poſſint acceptare.*
5 *Conſultor nullam habet iuriſdictionem, & nec conſultor, nec tabellio, nec nuncius debet alicui partium eſſe ſuſpectus.*
6 *Conſilium non tranſit in rem iudicatam, & iudex illud contra conſciẽtiam ſequi non tenetur*
7 *Iudex an teneatur expectare conſilium.*
8 *Cauſa an poſſit delegari inuitis partibus.*
9 *Iudex an poſſit modificare, & reſtringere delegationem, & commiſſionem ſuam.*
10 *Delegatus ſi iudicauit de conſilio ſubdelegantis ad quem appellabitur,*
11 *Clauſula in compromiſſo, q̃ poſſit iudicare ſemel, & iterum, quomodo intelligatur.*
12 *Mere induſtrialia non ſubdelegantur.*
13 *Arbitrator ſuper tontrouerſia iam orta aſſumptus dicitur tranſactor, ſuper futuris declarator.*
14 *Arbitramentum iniquum, etiam ſi data ſit ampliſſima poteſtas, debet reformari in melius ſemel tantum. 18.*
Bona fides quid ſit, & nu. ſeq.
15 *Arbiter, vel arbitrator non poteſt cauſam delegare.*
16 *Error commiſſus coram arbitratore, vel in inſtrumento guarentigiæ, an poſſit reuocari.*
17 *Arbitrator an audiat exceptiones declinatorias fori.*
19 *Condemnato per arbitrium ſufficit ſolucre pœnam, vel intereſſe.*
20 *Subdelegans, an poſſit ſibi conſilium retinere. et an ſubdelegatus teneatur ſuum conſilium ſequi, & an ſubdelegans videns eum laturum ſententiam contra ſuum conſilium poſſit ante latam ſententiam reuocare mandatum. nu. 22.*
21 *Mandatum fieri de conſilio, ſi fiat ſine conſilio, an valeat.*
23 *Delegatus ſubdelegans, quemadmodum ſuum, ita & alterius conſilium reſeruare poteſt.*
24 *Clauſula in ſubdelegatione, q̃ ferri debeat ſententia iuxta tenorem conſilij N. an ualeat.*
25 *Dictio, niſi, appoſita rei ſucceſſiuæ importat conditionem diuiſibilem.*
26 *Delegatus qui in ſubdelegando retinuit ſibi iuriſdictionem, an poſſit lata ſententia reuocare ad ſe executionem.*
27 *Iudex an teneatur pronunciare ſecundum alterius conſcientiam.*
28 *Cauſæ inquiſitionis, & matrimonij dicuntur arduæ.*
29 *Conſultor an poſſit ſuum conſilium ante latam ſententiam reuocare,*
30 *Diſcretæ perſonæ quæ dicantur.*

CAP. III.

1 SI pro debilitate. †Debilitas corporis non inducit exilium mentis. hinc eſt, q̃ vſque ad vltimũ articulatę vocis ſpiritum quis poteſt teſtari, vt C. de teſta. l. iubemus. delegatus papæ impeditus impedimento facti põt vices ſuas cõmittere idoneis, & diſcretis, & q̃ eius reqrãt ꝯſiliũ, niſi tã graue ſit negociũ, q̃ non poſſit ſine ſua p̃ſentia cõmode trutinari, & expediri. h. d. Et diuidit̃ in tres partes. nã in prima parte põit dictũ. In ſecũda ipſi⁹ determinationẽ. In tertia quãdam exceptionem. ſecunda ibi, ita. tertia ibi, niſi. Caſus. q̃rit̃, vtrum delegatus papæ impeditus debilitate, vel alia iuſta cauſa poſſit alij committere vices ſuas? reſpondetur q̃ ſic, dummodo cõmittat perſonis idoneis, & diſcretis. Sed nunqd poſſit ſibi reſeruare ꝯſiliũ, ſi cã ſit dubia? reſpõdet̃ q̃ ſic. Sed qd ſi cã ſit multũ arduą, q̃ requirit̃ præſentiam delegati, cuius induſtria electa fuit? reſpondetur, q̃ cauſæ tam graues nõ poſſunt ſubdelegari, in tex. ibi, debilitate. No. q̃ debilitas corporis permittit, ea, in quibus vertitur laboris ſtudium, delegari, ſeu per alium expediri. Et eſt ar. q̃ quis poſſit ſeruire per ſubſtitutum, niſi requiratur p̃ſentia perſonalis, vl̃ ꝓpria induſtria. Quod
a dic, vt no. C. de epi. & cle. l. quiſquis, per Cy. & de mã. & colo. l. 1. li. 11. †Sed nunquid commiſſio extẽdatur? diſtingue, vt diſtinguitur in priuilegio. C. de epi. & cle. l. 1. p̃ Cy. verius dic q̃ loquitur ibi in conceſſis, ſecus in commiſſis, que non habent ſucceſſorẽ, vt no. ff. de cura. furi. l. cuius bonis. Ibi, graui neceſſitate. No. q̃ verbum neceſſitas, importat grauitatem. Ibi, diſcretis, & idoneis. †No. q̃ commiſſarius dẽt habere duo, ſ. q̃
3 ſit idoneus, & diſcretus. Addo id, quod no. j. e. tit. c. ſtatutum, & c. fi. lib. 6. Ibi, liberum. i. ſine neceſſitate. C. de tranſac. l. ſi qs maior. Et no. hic, q̃ liberum dicitur id, quod eſt ſine pœna, & abſque aliqua redargutione. Ibi, te conſulere. No. q̃ in commiſſione pot apponi modus, & forma, & nõ tamen ꝯ ſubſtãtiam arbitri, vt ff. de arb. l. item ſi vnus. §. ſi duos, & l. qualẽ, in prin. quia id, quod adijcit̃ ꝯ ſubſtantiam actus producẽdi in eſſe, vitiat actum, ſecus ſi adijciatur poſt actum perfectũ, vt ff. de vſu, & habita. l. per ſeruum, & ff. de li. & poſt. l. ſi ita. §. 2. Ibi, graues, no. ar. q̃ in grauib. cauſis non tenetur infirmus mittere procuratorem, vt no. ff. pro ſo. l. ſi conuenerit. Ibi, ſine p̃ſentia, no. q̃ præſentia magnam authoritatem repræſentat, vt ff.
4 de arbi. l. ſicuti. †Capio primam gloſ. q̃ duo dicit, primo q̃ inuitis partib. poteſt delegatus ſubdelegare, quia litera dicit, liberum ſit, & inuitis partibus reuocare. ſed ſi delegatus non vult acceptare, an poſſit cogi? dico q̃ ſic, vt no. ff. de iur. om. iu. l. eũ qui. ſed nunquid conſultor teneatur acceptare conſilium. dico q̃ ſic, niſi hẽat iuſtam cauſam recuſandi, vt no. C. de ꝓxi. ſac. ſcrin. l. in ſacri. li. 12. †In gl. tan q̃, no. q̃ conſultor nullã ha-
5 bet a iuriſdictionẽ. Et ſcias, q̃ ꝯſultor nõ debet eſſe ſuſpectus
a alicui parti, nec tabellio, nec nuncius, vt no. in Auth. de trien. & ſemiſ. §. q̃ ſepe, & per Spec. in tit. de requiſitione conſilij. Ex hoc ſequitur, q̃ ante conſilij recitationem non poteſt appellari, quia a non iudice non appellatur, vt C. de arbi. l. j. † Itẽ
6 conſilium non tranſit in rem iud. cum ex eo nõ detur actio, nec exceptio, ſi ſic eſt, ergo non appellatur. iſtam doctrinam tradit gl. C. de arbi. l. j. nec etiam iudex tenetur ipſum ſequi ꝯ ſuam conſcientiam, vt no. per Bar. ff. de re iud. l. ſi conuenerit. †Quæro, vtrum iudex teneatur expectare conſilium? reſpon.
7 ſic, ſi conſilium requiratur pro forma proceſſus, vel ꝓ inſtructione finali & neceſſaria, vt hic ꝓ Inn. ſed ſi requiritur ex vrbanitate, vel ad ſimplicem inſtructionem, non eſt neceſſe, q̃ expectetur, imo poteſt commiſſio reuocari, vt no. ff. de ap. l. ad principem, per Bar. & no. q̃ commiſſio extendit ſe ad tempus ſucceſſorium, vt no. ff. de mino. l. verum. §. ex facto. tenetur ẽt conſultor de imperitia, ſi dat occaſionem damni, alias non, vt
8 no. ff. quod quiſq; iur. l. 2. capio gl. Inn. †& primo quęro, vtrũ inuitis partib. poſſit cauſa delegari. & rñ. ſic, ꝙa nemini facit iniuriam, qui ſua vtitur poteſtate, ſm Inn. nam in hoc iudicis officium eſt latiſſimum, & reſidet in cõmuni, vt no. ff. de iu. om. iu. l. 1. niſi hoc faciat, vt illi odiũ imponat, vt ff. de exc. tu. l. hac lite. §. dat remiſſionem. vel niſi faciat cã ſe exonerandi, vt ff. de iud. l. eum quem. §. 1. ſed nunquid ſi factum eſt certũ, põt committere ſolam iuriſdictionem, & de iure deciſionẽ? Et ibi eſt ar. q̃ ſic, licet ius ſit certũ & finitum. Quæro vna cũ
9 Inn. nũquid iudex poſſit modificare & reſtringere delegationem, & commiſſionẽ ſuam? & dic q̃ ſic, niſi reſtringeret ad id, quod eſt contra ſubſtantiam commiſſionis, vel implicaret perplexitatem, ſeu contradictionem. vnde dicit Inn. q̃ nõ poteſt mandari, vt certam ſententiam ferat, quia eſſet potius recitator, q̃ iudex, & quia quoties libertas cogitur, fit cõtra ſubſtantiam libertatis. Sed bene poteſt apponi de habẽdo & expectando conſilium, quia ꝯſilium ad iuſtitiam & naturam pronunciationis pertinet. C. de ſen. ex peri. reci. l. 2. item delegatus poteſt reſeruare ſibi poteſtatem reuocandi mandatũ, ſed non ſententiam, quia irreuocabilis eſt, vt C. ſententiam res cin. nõ poſſ. l. j. vnde ſubtiliter dicit Inn. q̃ vbi apponitur hęc clauſula, non vr̃ commiſſa ſententia, & tamen ſtatim dicit, q̃ ſi apponatur hęc clauſula, niſi reuocauero, q̃ ſi non reuocat, valet ſẽtentia ſubdelegati. idem, ſi dicit q̃diu non reuocauero: nã iſtę clauſulę ſupponunt iuriſdictionẽ antecedere, quia commiſſio incipit pure, licet poſſit reſolui ſub cõditione, vt ſubtiliter no. in l. 2. ff. de in diem addic. tamen aliqñ iſta dictio, niſi, impedit diem cedere, vt no. ff. de cõd. & dem. l. quib. dieb. §. qdã Titio, & d. l. Titia. §. fi. ff. de manu. te. & ad id, q̃ no. ꝓ Inno. de conſilio, facit, q̃ no. ff. de her. inſt. l. illa inſtitutio, & ff. de ver. ob. l. ex parte. §. j. Quid ſi conſultor aſſignatus deceſſit ante, q̃ conſuleret? rñ. hęc forma accidentalis euaneſcit, & remanet diſpoſitio in ſua forma naturali, vt ff. de cond. & dem. l. cũ tale. §. ſi arbitrium. no. conſulendos eſſe, qui ſciũt, vt no. j. de re iud. ſemel, & ẽt cum ruſticis & familiarib. diſcretis, dicit Inn. de arbi. c. cum olim, habendum eſſe colloquium. Item no. q̃ conſilium, q̃ oẽs iuriſperiti dant, eſt ſeruãdum, vt ff. ſi ſer. vẽ.
10 l. ſi qñ. §. j. †Quæro, quid ſi delegatus iudicauit de ꝯſilio ſubdelegantis, ad quem appellabitur? vr̃. n. ſuſpectus, qui conſuluit, vt C. de app. l. eos, in prin. So. ſi aliquid de iuriſdictione ſibi reſeruauit, ad eum appellabitur, ar. ff. qñ ap. ſit. l. j. §. ſolet. † Quid
11 ergo dicemus de clauſula, b quæ ponitur in compromiſſis, q̃ poſſit iudicare ſemel, & iterum, & pluries? nam hoc vr̃ ꝯ ſubſtantiam finitę rei, ergo nõ valet iſta poteſtas. reſpon. iſta clauſula non debet intelligi de his, quæ finiunt arbitrium, ſed de alijs, quę non finiunt, vt no. ff. de arb. l. qualem. §. fi. Spe. dicit, q̃ iſta cla reſpicit diuerſa capitula, non q̃ arbiter poſſit eſſe ſibi ꝯrius, vt l. 2. §. ſed ſi alius. ff. qñ ap. ſit, & l. q̃ iuſſit. ff. de re iudi. Sed ſi eſſet compromiſſum in purũ arbitratorem, q̃ habet

vim

ADDITIONES.

a Vide ſcripta per Iaſ. in l. fi. §. fi. ff. de ſer.

b Vinc. God. Clauſula, quæ ponitur in compromisſis, quod poſſit iudicare ſemel iterum & pluries, quid importet, vide Fely. in c. canonum ſtatuta, col. 19. de conſtit. & Corn. conſi. 170. licet. litera b. lib. 3.

BIU Cujas

vim tranſactionis, & non iudicij, videtur dicendum, ꝙ poſſit ſe corrigere, iuxta no. C. de tranſa. l. ſi diuerſa, licet arbitrator non poſſit corrigere ſententiam arbitri, ſi tranſiſſet in rem iudi. quia ex quolibet capite per ſe functus eſt officio ſuo, & poſtea tranſactio poſt rem iu. nō valet, vt no. ff. de tranſ. l. poſt rē.
12 † Deinde vides, ꝙ mere induſtrialia non ſubdelegātur. Item nec animæ paſſiones. vnde ſi alicuius cōſcientia eſt onerata, quia papa dicit, tuam conſcientiam onerantes, cum conſcientia non ſit aliud, q̄ paſſio animi ſuggerēs bona, & mala diſſuadens, non poteris ſubdelegare, quia quot capita, tot ſentētiæ. conſcientiæ & animi motus ſunt diſſonantes. & ideo animi motus non poteſt committi, vt no. ff. de arbi. l. ſicuti, iuxta illud, velle ſuum cuiq; eſt, nec voto viuitur vno, vt ff. ad Treb. quia poterat. Vnde naturaliter homines habent varias opi. vt
13 ff. de ar. l. itē ſi vnus. §. ſi in duos. † adde ad declarationem præmiſſorum, ꝙ arbitrator aſſumptus ſuper controuerſia iam orta vocatur tranſactor. ſed ſi aſſumitur ſuper futuris, de quibus nondum poteſt eſſe iudicium, non dicitur tranſigere, ſed declarare, vt no. C. de contrahen. emp. l. fi. At ſi ſuper futuris poſſet eſſe iudicium, vt ff. communia prædio. l. ſi quis duas, bene eſſet largo modo loquendo quædam ſpecies tranſigendi, alias tranſactionis, ſed ſtricte loquendo non eſt proprie tranſactio.
14 nam, ſi arbitramentum eſſet iniquum debet in melius reformari, vt no. ff. pro ſoc. l. vnde Neruæ. ff. de ope. lib. l. ſi libertus ita, & quantumcunque detur largiſſima poteſtas, tñ verba ciuiliter ſunt intelligēda, vt no. ff. de ſer. l. ſi cui, q̄a bona fides ęq̄tatē deſiderat, vt no. ff. ꝑ ſoc. l. bona fides. ff. mā. l. creditor. §. fi.
15 † & voco bonā fidē. i. bonā mētis qualitatē & ꝯſciētiā, q̄ ēt in ꝯctibus ſtricti iuris req̄rit, vt ff de ver. ob. l. ſi qs cū aliter. Et no. ꝙ arbiter, vel arbitrator cām delegare nō pōt, vt no. ff. de arb. l. nō diſtinguemus. §. nūc de officio, q̄a nō pōt delegare ꝑ ſua iuriſdictione, vt no. C. qui pro ſua iuriſdictione. l. j. ſed iſte nullam habet iuriſdictionem iure publico, ergo &c. Secundo dicitur bona fides. i. legalitas, quæ potiſſime requiritur in his q̄
a plurimum a negociantur, & in his non differt pactum nudū a ſtipulatione, vt C. de conſt. pec. l. j. in prin. & in Auth. de fide iuſ. §. argentariorum. vnde campſores, qui tenent mēſam authoritate publica, non habent beneficium excuſſionis. Tertio modo dicitur bona fides quędam adiectio, ſiue qualitas contractus, quę deſignat eius excellentiam, vt Inſt. de act. §. actio
16 num. † Sed quæro, an error commiſſus corā arbitratore, vel in inſtrumento guarentigiæ. i. obſeruātiæ, poſſit reuocari? & dic vt no. per Bar. ff. de confeſ. l. non fatetur, in fi. error in compromittendo non vitiat, ſicut nec error in petendo, ſed error in confitendo coram arbitro idem, quod in iudicio. ſed corā
17 arbitratore idem quod in tranſactione. † Item no. ꝙ arbitra-
b tor b nō audit exceptiones declinatorias fori, quia non eſt iudex. vnde coram eo minor & mulier poſſunt procurare, q̄a vbi de bona fide agitur, non congruit de iuris apicibus diſputare, ſicut dicit ille diuinus tex. ff. man. l. ſi fideiuſ. §. quædam. & etiam in vltima voluntate reducitur arbitratus lato laudo,
18 & nō ante ad bonum virum, vt no. in l. j. ff. de le. 2. † dicit Bar. ꝙ ſemel reductum amplius nō reducitur, iuxta verbum Cy. ſēmel ſuppletum ſuppletionem non recipit, vt C de diuer. reſcrip. l. ſi qua, & C. de fideiuſ. l. ſancimus, vbi ſecūda mora nō purgatur, & hęc dicta ſunt aliqualiter extra materiam capituli noſtri. Item qui dicit arbitratorem erraſſe, dicit eum nō conſenſiſſe, & ſi probat errorem, nō incidit in pęnam, quia non venit contra mentem arbitratoris. ſed ſi nō probat, incidit in pęnam, quia venit contra mentem eius. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. ob. ne remaneat laudum ſine pęna, q̄a eſſet eluſorium. ff. de iu. l. ſi prætor. hoc eſt ꝯ Bar. ibi, ſi error in cōfitendo coram arbitro, idem, quod in iudicio, ſed coram arbi
19 tratore idem, quod in tranſactione. † dicit Inno. ꝙ ſufficit cōdemnatum per arbitrum ſoluere pęnam, vel intereſſe. j. de arbi. c. per tuas, ergo ſucçedit obligatio ad intereſſe, quia laudū arbitri in facto conſiſtit, cum obligationem non pariat. ff. de ver. ob. l. ſi non ſortem. & ſi non reſpicit tradi, ſed retineri, nō
20 tranſit dominium. l. ſi pro fundo. C. de tranſ. † Sed quæro vna cum Inno. vtrum ſubdelegans poſſit ſibi conſilium retinere? rñ. ꝙ ſic, Inn. & quod no. ff. de hær. inſt. l. illa inſtitutio, ꝑ Ac. Quæro, vtrum ſubdelegatus teneatur ſequi iſtud conſilium? & dic, ꝙ nō ſecūdum Inn. & Hoſt. ar. ff. de ar. l. qualē, in prin. nam vnuſquiſque debet dicere ſententiam ex animi ſui mo-
21 tu, niſi habeat collegam, vt no. ff. de arbi. l. ſicuti. † Adde q̄ ali quid de conſilio eſt faciendum, ſi fiat ſine conſilio, vtrum va
c leat, vel non. c Tu ſic diſtingue, aut mandatur a l. & non valet. quia tunc conſilium eſt requirendum & ſeruādum. nam iſta dictio, de, ſignificat principium, & cauſam, vt no. in l. j. §. nūc videamus. ff. de coniun. cum eman. li. eius. Aut ab homine, & tunc poteſt præfigere talem formam. & idem eſt, alias ſecus,
22 vt no. ff. de acq. hær. l. eum, qui duobus. † Sed quærit hic Inno. vtrum ſi iſte delegatus videt, ꝙ ſubdelegatus vult ferre ſententiam contra ſuum conſilium, poteſt ante latam ſententiam reuocare mandatum? reſpon. ſic, quia non ſubdelegauit cām in totū, ſed ſub certa forma reſtrictiua, ergo &c. vt ff. de iud. l. iudicium ſoluitur. Sed Ber. eleganter dicit, ꝙ ille, q̄ reſeruat ſibi requiſitionem conſilii, vel iuriſdictionis tanquam vir bonus debet conſuli ex forma mādati, & ideo dictum Inn. eſſet falſum, & vide in c. ſi is cui. j. eo. ti. li. 6. & j. de ꝓcu. c. is qui. li. vj. & ibi no. quod poteſtas l. non ita de facili expirat, ſicut poteſtas mandati, quod eſt no. dig. valde. & generaliter vbicunq; ſubdelegans retinet ſibi aliquam poteſtatem, vt puta ſi dicit, committo, donec reuocauero, remanet apud eū iuriſdict. & poteſt reuocare, & ad eum appellari, quia ſufficit, ꝙ apud eū remanet iuriſdictio particularis. quid ſi ſubdelegauit ſub conditione, ꝙ ferat ſententiam, ſi partib. placuerit, alioquin remittat cām inſtructam? reſpon. idem ſm Inno. Ex his ergo cōclude ꝙ pōt dari nouus modus & forma in ſubdelegatione, quę
23 tñ ſit iuxta mādatum. † Ex hoc dicit Inn. ꝙ ſicut delegatus poteſt ſibi retinere conſilium, ſi poſſet reſeruare cōſiliū alicuius tertii. In. hoc tñ caſu non credo ꝙ poſſet reuocare, nec ad eū appellari, quia ꝓꝓ hoc nihil ſibi de iuriſdictione reſeruauit.
24 † Querit Inn. ſi apponat clauſula in ſubdelegatione, ꝙ dēat ferri ſnīa ſm tenorem cōſilii magiſtri M. vtrū valet? dicit Inn. ꝙ nō, Hoſt. ꝯ. tu tene dictum Inno. per l. non diſtinguemus. §. nunc de officio. ff. de arbi. in verbo, nec arbitria prorogentur, & eo. ti. l. qualem, primo reſponſo. nam, vt dixi, auferri in ſnīa nō poteſt pronunciatori animi motus, per legem tñ vel ꝓſēſum partiū bene poſſet hoc fieri, vt ff. de re iud. l. ſi cōuenerit. dicit ꝙ ſi cōmittitur cā hoc modo, niſi reuocauero, ꝙ ſubdelegatus nō poteſt ferre ſnīam, quare quo ad ſnīam iſta clauſula ſit ꝯ ſubſtantiā commiſſionis, & ita pertrā ſit Io. And. quod falſum eſt, quia hæc verba, niſi reuocauero, habent hunc ſenſum. i. q̄diu nō reuocauero. Vnde ea rōne, qua tenet proceſſus, tenet ſnīa, † nā dictio niſi, qñ apponitur rei ſucceſſiue &
25 nō inſtātaneæ, importat quandam conditionem, quæ diuiditur: in illa tñ ꝓdōne, vendo, niſi diſplicuerit intra menſem, iō principium redditur ꝓdōnale, q̄a nō debet ꝯctus diuidi, & ponitur dictio niſi ibi, pro ſi non. i. ſi non placuerit ſit negotium infectum, vt no. ff. de dona. l. 1. in gl. magna, & in l. 2. ff. de in
26 diē ad. † Quæro, nūq̄d delegatus q̄ in ſubdelegādo retinuit ſibi iuriſdictionem, poſſit lata ſnīa reuocare ad ſe executionē? dic ꝙ ſic ſm Hoſt. Nec diſtinguo inter meram executionē & mixtā, quia oīs executio in iudice eſt iuriſdōnis, licet ſecus in miniſtro, vt no. j. de app. c. nouit. dicit Hoſt. ꝙ natura arbitri talis eſt, vt arbiter ꝓnūciet q̄cquid placet ſibi, & ꝯ iura inique. ſecus in iudice. Hoſt. Cōſidera, ꝙ ſnīa arbitri eſt nulla ꝓꝓ ſuā vtilitatem, vt C. de arb. l. j. Et ideo nō ſubiacet regulis æquitatis aliarum ſnīarum, ſed recurrimus ad pęnam: ſecus in ſnīa arbitratoris, quę eſt aliqua, & ideo ſi eſt iniqua, dēt reformari.
27 † Dicunt. n. quidam, ꝙ iudex debet ꝓnunciare, prout ſibi de iure vī, & nō ſm ꝓſcientiam alterius. Sed Hoſt. dicit ꝙ ſua ꝓſcientia dēt cedere ꝓſilio ſaniori, puta peritorum, qui maiorē hñt notitiam iuris. facit ꝙ no. C. de ſen. ex peri. re. l. 2. Durum eſt. n. dicere, ꝙ quis cogatur pronūciare ſm ꝓſciētiā tertii, nec eſt bene dictum, quia ille tertius non cognouit de cā, ergo nec vere ſcit cām tertius, nec motiua, quę ſcit iudex, qui examinauit teſtes, & inſtrumēta, vt ff. de teſti. l. 3. §. tu magis. Et ideo ſnīa nō debet ex alieno arbitrio pēdere, ſed ex arbitrio cognitoris, qui ēt rōnem redditurus eſt, ſi male ꝓnūciauerit
28 ar. ff. de adm. tut. l. quidam decedēs, in princ. † Dñt hic Doct. ꝙ cauſę arduę vocātur cauſæ inquiſitionum. Item cauſę matri-
d moniales. que cauſæ matrimoniales raro committūtur niſi d
29 epīs. Io. An. † Extra q̄ro, nūquid ꝓſultor aſſumptus ad ꝓſulēdum poſſit ſuum ꝓſilium reuocare anteq̄ ſit pronunciatum. Et vī, ꝙ nō, vt no. ff. de ver. ſi. l. boues. §. hoc ſermōe. In ꝯriū vī q̄a ſapiētis eſt mutare ꝓſiliū in melius. ſi tu ęquiparas ꝓſilium teſtimonio, nō ꝑt reuocare, vt in Auth. de teſt. §. q̄a vero. Addere tñ & declarare poteſt nō mutata ſubſtātia, arg. ff. de ap. l.
30 ab executore. † Vltimo no. ꝙ fit mētio de perſonis diſcretis,
e Quęro igitur, quę perſonæ dicantur diſcretæ? e reſpon. iſtæ perſonę

ADDITIONES.

a Bona fides requiritur in his, qui plurimum negociantur. & in his non differt pactum nudum a ſtipulatione. iſtud dictum refert & ſequitur Iaſon May. in l. iuris gen. §. ſed cum nulla, in prin. ff. de pac. & vide quæ extenſe ſcripſi in alleg meis in cauſa Gabrielis de Laqua.

b Vinc. God. Adde quod arbitrator pro bono pacis poteſt excedere fines cōpromiſſi. Ruy. conſi. 135. nu. 4. lib. 5. Et quaudo poſſit multum ab vna parte auferre & dare alteri. Ruy. conſ. 11. nu. 1. lib. 4. Et vide conſ. 129. nu. 1. lib. 5. & conſ. 135. nu. 7. eo. lib. 5. Et ſententia arbitratoris valet, ēt in ſcriptis non redacta, cum dicatur potius tranſactio. Ruy. conſ. 13. nu 5. li. 2.

c Vide Bal. conſ. 37. 1. lib. & Ang. co. nſ 188.

d Cauſæ matrimoniales raro ꝓmittunt niſi epiſcopis. Vide extēſe ſcripta ſuper hoc per d. An. Barb. in conſ. ſuo, quod fecit in cauſa genitoris mei, quod cōl habeo eius manu propria ſcriptum & ſubſcriptum, nec habetur in formis.

e Vinc. God. Adde quod diſcretio & iudicium ſunt idem, & importat arbitrium boni viri. Alex. conſ. 33. viſo themate. nu. 4. & 6.

BIU Cujas

personæ sunt hodie diffinitę, quoad materiam capituli, vt no. in c. statutum, de rescr. lib. 6. Alias aūt staretur discretioni iudicis, quæ personę dicerentur discretę. Et si statutum diceret, ꝙ antiani haberent arbitrium cum ꝓsilio x. discretorum viro rū ipso iure videreť antianis ꝓcessum, ꝙ possint eligere istos discretos, arg. ff. man. l. si vero non remunerandi. §. si tibi.

SVMMARIVM

1 *Causa intra certam diem decidenda commissa, elapsa die iurisdictio expirat, nisi partes prorogauerunt.*
2 *Prorogatio infra quod tempus fieri debeat. & nu. 12.*
3 *Dilatio, nisi certa sit, moram non inducit.*
4 *Prorogatio si fiat de tempore feriato ad tempus feriatum, an requiratur consensus testium.*
5 *Tempus, an sufficiat ad probandam negligentiam.*
6 *Iudex in determinatis a iure non habet arbitrium.*
7 *Prorogatio generalis, an sit valida.*
8 *Prorogatio, an possit fieri alibi, quam apud acta.*
9 *Partes, an in prorogatione possint addere in mandato aliquam formam nouam extra mandatum.*
10 *Obligatio, an tollatur perpetua ope exceptionis.*
11 *Prorogatio facta per partes his verbis, prorogamus ad alium mensem finito primo, an valeat.*
13 *Tempus prorogatum, an sit idem iuris fictione vel proprie.*
14 *Prorogare, an possit procurator, litis dñs effectus, sine speciali mandato.*
15 *Delegatus a papa, an teneatur seruare leges municipales.*
16 *Vniuersitas causarum si sit commissa pluribus, an videatur cōmissa cuilibet in solidum.*
17 *Iurisdictio ad causas ob excellentiam non delegabiles, an possit prorogari, & nu. 30.*
18 *Mandatum non prorogatur ex eo quod tempus lapsum sit dolo alterius partis.*
19 *Habentes certam diem ad recipiendas probationes, & ad remittendū causam instructam ad superiorem, non possunt præuenire terminum altera parte inuita.*
20 *Causa instructa remitti quando dicatur.*
21 *Iudex, qui fuit in mora per lapsum diei appositæ sibi, an possit purgare moram.*
22 *Delegatus, an possit mulctare.*
23 *Procedi, an possit die feriata in honorem Dei pp breuitatem termini.*
24 *Iudex propter breuitatem sui temporis, an possit abbreuiare dilationes partium.*
25 *Iudex, cui præfixus est terminus, an possit post terminum exequi suam sententiam.*
26 *Partes, an possint solennitatibus iurium renunciare.*
27 *Beneficio præscrip. an possit renunciari.*
28 *Pœna maior & minor quando innenitur imposita in diuersis legib. potest iudex grātificari, & eligere quam vult. & limi. 2. modi.*
29 *Iurisdictio prorogatur de tempore ad tempus, si tempus appositum sit ab homine, secus si à lege.*
31 *Excommunicare aliquem, an possit non suus iudex de consensu partiū.*
32 *Astricti qui sunt litigare sub certis iudicib. an possint in alios ꝓrogare.*
33 *Iudex ordinarius & iudex delegatus, qualiter differant.*
34 *Sportulæ, an sibi debeantur iudex ordinarius cognoscere non potest. potest tamen delegare alteri cognoscendum.*
35 *Delegatus nomen, vnde deductum.*
36 *Commissio, & delegatio, qualiter differant.*
37 *Delegatus non potest vti manu propria armata, sed ordinarij arma implorare debet.*
38 *Iurisdictiones omnes excepta clauiū potestate, licitę sunt apud infideles.*
39 *Manifestum quid sit, & quid notorium.*
40 *Notorium negans non auditur, nec rem dubiam facit.*
41 *Delegati iurisdictio fines territorij ordinarij non egreditur.*
42 *Habens, vigore literarū monere Titiū, & nisi paruenit eūdem citare ad curiam, non potest simul monere & sub conditione, nisi obediat, citare.*
43 *Causa, an possit duobus uel pluribus delegari.*
44 *Appellatio alternatiua, & subalternatiua generalis, quæ sit.*
45 *Iurisdictio, an possit prolongari sub alia forma, quam fuerit delegata.*
46 *Delegatio si non tenet partes tamen consentiant, an valeat processus.*
47 *Subditorum, ut interest dominos non mutare, ita & iudices tam ordinarios, quam delegatos.*
48 *Mercatores si habeant iudicem mercantiæ, an non mercatores possint eius iurisdictionem adire.*
49 *Personæ miserabiles, an possint iurisdictionem prorogare.*
50 *Iurisdictio, an possit prorogari de tempore ad tempus. & supra, nu. 29.*
51 *Appellari si debet ad capitaneum, an teneat appellatio ad potestatem de consensu partium.*
52 *Prorogatio quare in causis sanguinis locum non habeat.*
53 *Lapsus dilationis, an habeat vim exclusionis.*
54 *Iudex de parte Gebellina, an possit recusari a Guelfis, & econtra.*
55 *Libellum coram iudice oblatum non citatus tenetur recipere, non tamē respondere nisi habita competenti dilatione.*
56 *Procurator non potest renunciare exceptioni liquidæ.*
57 *Officium iudicis nobile quid sit.*
58 *Priuilegium ex falsa causa concessum nō valet, quamuis papa diceret, concedimus & confirmamus.*
59 *Populus cogitur obedire per capturam personarum.*
60 *Obseruans interdictum, an videatur acquiescere interdicto.*
61 *Iura loquentia de testamento per se valido trahitur ad testamentū validum per fictionem aut dispensationem.*
62 *Spurius legitimatus, qui comparatur legitime nato, an possit instituī hęres a patre coram duobus testibus.*
63 *Contumacia procuratoris expressa, est in domino tacita & præsumpta, efficitur tamen uera si eam sciens dominus non purgat.*
64 *Libellus quando dicatur generalis uel vniuersalis.*
65 *Debitor qui non soluit in tempore cum possit, peccat mortaliter.*
66 *Legitimari se faciens, an debeat citare consanguineos.*

CAP. IIII.

1 DE causis. †S causa committatur decidenda in certum diem, elapso illo die expirat iurisdictio, nisi per partes dies fuerit prorogata. h.d.j. Secundo dicit ꝙ vbi certa pœna est contra ꝓtumacem in iure expressa delegatus illam imponit, alias suo arbitrio reseruatur. h.d. Secūda ibi, illius etiam. Casus, Aliqua causa fuit commissa decidenda intra certum tempus. Nunc quærebatur, an post illud tempus iudex vti posset iurisdictione. respon. ꝙ non. Fallit si fit prorogatio de communi consensu partium. Sed quæro, nunquid in hac prorogatione requiratur consensus aliorum quorum interest. respon. non, ar. ff. de procu. l. non solum. §. quare. Vnde non requiritur consensus nisi eorū, qui fundant iudiciū, vt no. ff. de iu. l. venditor, ꝙ est
2 notādum. † Sed hic quæritur, ꝑ. quod tempus debeat fieri ista prorogatio. Respondeo, antequam superueniat termini expiratio, vt no. ff. de preca. l. sed si manēte. Nulla. n. prorogatio ꝑ se stare potest, quia est quędam coniunctio, & quod nihil est,
3 prorogari non potest. † In tex. ibi, intra certum. No. ꝙ dilatio debet esse certa, vt inducat moram, vt no. C. de contrahen. & commit. stip. l. magnam, per Cy. In tex. ibi, partium. No. ꝙ nō
4 dicit testium. † Et est arg. ꝙ si fit prorogatio de tempore feria-
a to ad tempus feriatum, ꝙ non requiratur consensus testium, tamen requiritur cōsensus iudicis, vel arbitri, vt no. in l. 2. §. j. ff. de iu. & ita tenet gl. in cle. sępe, de ver. sig. ibi, neglexerunt ēt ad primam citationem, quia litera dicit citationē in singula-
5 ri, vt C. de iu. l. sancimus. † Item no. ꝙ ad probandam negligētiam sufficit tempus, vt no. ꝑ. de prēb. c. extirpandę, per Inn. ꝙ est verum in cōditione potestatiua, non in casuali, vt no. in l. 3. §. si ad diem. ff. de re mi. Itē no. ꝙ paria sunt non venire, &
6 venire, sed non obedire. † Ibi, infligas. No. ꝙ in determinatis a iure iudex non habet arbitrium siue ius cōmune, siue sit municipale, non obst. l. hodie. ff. de pę. quia illa lex non habet locum in iudice deleg. nec in pęnis municipalib. vel consuetis. Ex hoc sequitur ꝙ iudices delegati dispensare nō possunt, sed ordinarij maiores possunt causa cognita, sed pedanei nō pñt pp vtilitatem sui, & iurisdōnis, vt no. in l. 3. ne quis eum qui in ius vocatur vi eximat. Et vide Gof. in summa de filijs presbyt. Idem secundum arbitrium sic. ff. de effra. & expil. l. j. §. expilatores, quia commissum vī iudicib. quicquid nō est explicatū
7 legib. vt ff. de test. l. scio. † Quæro, vtrum valeat generalis ꝓrogatio. & vī ꝙ non, vt ff. cōmunia præd. l. in tradendis. Tu dic ꝙ, quia vbicunq; tantum valet genus quoad genus quantum species quo ad speciem, ibi standum est generalitati, vt no. ff. de ser. vrb. præb. l. seruitus. ff. de seru. titulo generali. l. seruitus, & l. si cui. Et idem est vbicunque infinita efficaciter æquipollet vniuersali. Vel dic, ꝙ in arduis requiritur prorogatio spā-
8 lis, arg. ff. de procu. l. Pomponius, in prin. † Sed quęro, nunqd prorogatio potest fieri alibi, q̄ apud acta? & vī ꝙ sic ꝑ l. honores. §. fi. ff. de decu. quia l. cet fiat extra iudicium, tñ reducitur
9 ad iudiciū. † Quæro nunquid in prorogatione partes possint addere in mandato aliquam formam nouam extra mandatum. respon. non, quia ista non esset prorogatio, vt no. in c. is qui, de præb. lib. 6. sed valeret vi pacti, vt ꝑ. eo. tit. c. significasti, ar. quia mutata formata mutatur formatū, vt no. ff. de fideiuss. l. stipulatus es opus, vbi est tex. no. Dico etiā, ꝙ qñ prorogatio fit de tempore ad tempus, non habet locum pœnitentia, quia adhæret primę iurisdictioni, & pars eius fit. Item si fit expressa submissio, non habet locum pñia. l. est receptum. ff. de iu. om. iu. sm quosdam, dic vt no. ꝑ. de in. c. j. No. ꝙ mandatum tēpore limitatum expirat ipso iure temporis cursu, vt hic. Idem in obligatione annua, vel menstrua, vt C. de pac. l. epistola. §. fin. C. de leg. l. fi. ff. loc. l. si cum Hermes. Sed non idem intensiuè.
10 † No. ꝙ perpetua ope exceptionis tollitur obligatio, & de hoc no. in l. fi. ff. rem ra. ha. Vel dic aut est obligatio legalis, & præscriptio

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ prorogatio iurisdictionis potest fieri per laicum, & nō per clericum. Fel. in c. significasti, de foro compet. Et an sine mandato procurator possit prorogare instantiam. Soc. consi. 24. lib. 1. ꝙ non.

BIU Cujas

ſcriptio legalis, vt in redhibitoria, & quanto minoris, tũc ſuis finibus eſt contenta, vt l. ſi cum. §. fi. ff. ſi quis cau. & tamẽ per pactum poteſt perpetuari, vt l. ꝙ ſi nolit. §. ſi quis ita, ff. de ædi. edic. Aut eſt obligatio conuentionalis, & præſcriptio conuentionalis, & ſi eſt vna, fit ope exceptionis, nõ ipſo iure. Idem ſi obligatio ſit cõuentionalis, & præſcriptio legalis. l. ſicut. C. de præſcr. 30. ann. Sed nunquid liberatus tempore poſſit ſe reponere in veterem obligationẽ? dic ꝙ ſic per ſtipulationem, nõ nudo conſenſu, vt ff. de ſol. l. cum quis pro reo, vide quod no. per Inn. ℣. de iure pa. c. cura, & de immu. eccl. c. quia plerique,
11 & vide etiam Cy. C. de tranſa. l. ſi maior. † Quæro, pone ꝙ erat ſtatutus menſis, ſi partes dicunt ita, nos prorogamus ad vnũ alium menſem incipiendum finito primo, vtrum talis prorogatio valeat? & vr̃ ꝙ nõ, quia eius initium eſt collatum in tps priuationis, vt no. ff. de iu. om. iu. l. cum qui. §. fi. & hoc vr̃ determi-
12 nare Bart. in l. 4. in prin. ff. de dam. infe. vbi per te videas. qd ſi prorogatio fit vltimo momento tẽporis? reſpon. ꝙ valet, qa ſufficit hẽre p momẽtũ, vt d. l. ſi manẽte, & ar. ff. de pub. l. cum
13 ſpõſus. §. fi. † Quæro, vtrum iſtud tempus prorogatũ ſit idẽ iuris fictione, vel ꝓpꝛie. Cy. ff. de ar. l. ſi cũ dies, in prin. dicit, ꝙ cũ mutat̃ dies, mutat̃ forma tẽporis, & iõ nõ eſt idẽ niſi iuris fictione, ꝙ nõ vr̃ verũ, qa ſi nõ expirat, ergo idẽ in ſubſtãtia. Similis quæſtio fit. ff. de dolo. l. & hæredibus, & facit. l. in ficiãdo. §. infans. ff. de fur. tu dic, ꝙ q̃tũ ad primordialẽ formã eſt idẽ in ſubſtãtia, licet nõ in tẽpore, qa hic tacite inerat a principio, ꝙ poſſet ꝓrogare, vt ff. de iudi. l. 2. Sed in extraiudicialibus verũ dicit Cy. ꝙ nec in ſubſtãtia, nec in tẽpore eſt idẽ, niſi iuris fictione, vt ff. de ver. obli. l. cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo, & C. lo. l. cum Hermes, & ff. ſi cer. pe. l. eleganter, & C. de pac. l. pacta nouiſſima. ff. de præto. ſtip. l. Valerianus, & ff. loc. l.
14 cum plures. §. longe dicta. † Quæro, nunquid per procuratorẽ factum dominũ litis per conteſtationem litis poſſit fieri hæc prorogatio ſine ſpeciali mandato, vel libera? Quidam dicunt ꝙ non. Alij dicunt quod ſic, dic vt no. in c. cum olim, el. j. in e. tit. per Io. An. videtur caſus. l. ꝙ procurator nõ poſſit prorogare. ff. de ver. obl. l. qui Romæ. §. Callimachus. Sed ibi loquitur in nuncio, qui habebat mandatum ad certam diem. Alias nõ video quid repugnet, ſi domino expedit, quia quæ expediunt videntur appendices mãdati, vt no. ff. de procu. l. ſed perſonæ. §. fi. & l. qui proprio. §. item quare, & quod no. e. ti. l. ſi defunctus. §. quia communi. Illud autem ſatis vr̃ vtile vtrique parti. alioquin finita procuratione omnia de nouo narrari oporteret, vt eſt gl. valde ſingularis ff. de proc. l. quæ omnia. & expedit potius partibus vnum iudicium q̃ plura propter ſumptus litium, vt legitur, & no. ff. de procu. l. qui abſentem, & l. nõ cogendum. §. ſi. Quæro, vtrum iſte terminus appoſitus in delegatione expiret, ſi per dolum partis expirauit? reſpõ. ſic ſm Inn. tamen ſtipulatio committitur ob rem non defenſam, vt no. ff. de proc. l. fi. in prin. Sed vr̃ ꝙ non expiret, vt C. de tem. in in te. reſt. l. petẽdæ. Sol. ibi loquitur in tẽpore vtili quo ad quid, vt no. C. e. ti. l. ſi ſuperuacuam. Item ibi tempus appoſitũ erat
15 a lege, hic ab homine, ar. ff. de arb. l. Celſus. † Quæro, vtrum iu-
a dex delegatus a papa teneatur ſeruare. ll. municipales? dic, ꝙ ſic ſecundum Hoſt. niſi contradicant canonibus, quod tene-
16 menti. † Quæro, vniuerſitas cauſarum cõmiſſa eſt pluribus, vtrum videatur commiſſa cuilibet inſolidũ? & videtur, ꝙ ſic, vt no. ff. de exer. l. j. §. ſi plures. ſed ibi eſt ſpeciale. Et ideo dic, quod in concurſu faciunt ſibi partem. ff. mã. l. creditor. §. duobus. Bar. in l. ſi vni. ff. de re iu. tenet, ꝙ cuilibet inſolidum. dicit Inn. ꝙ vbi dearctatur tempus inſtantiæ, ibi dãdæ ſunt dilationes ad actus fiendos, tamen minores, & ponit exemplum per l. j. C. vt omnes tam ciuiles. dicit Inn. quod ſicut iuriſdictio põt
17 prorogari, ita econtra poteſt arctari de conſenſu partium. † dicit Inn. ꝙ iuriſdictio nõ poteſt prorogari ad cauſas, quę ꝓpter excellẽtiã nõ põt delegari, tñ ꝓoſtea dicit, ꝙ in cauſis criminalibus, etiam ex quibus ingeritur pęna ſanguinis, poteſt prorogari in eos, apud quos eſt eadem ſpecies iuriſdictionis, licet quis nõ ſit dñs membrorum ſuorũ, nec vitæ ſuæ, vt no. ff. ad l. Aqui. l. liber homo, & ff. de app. l. non tantum, quod verũ eſt tacite nõ opponẽdo declinatoriam, quia tũc prorogatio fit a lege, vt no. C. vbi de cri. agi oportet. l. j. dicit Inn. ꝙ poteſtas abſoluẽdi, vel excõmunicandi nõ poteſt prorogari, quia nõ eſt ab homine, ſed bene poſſunt partes dare alicui iuriſdõnẽ cognoſcẽdi, & diffiniẽdi, an excõmunicatio ſit iuſta, necne, & an excõmunicator ſit puniẽdus, vel nõ, licet de his nõ poſſit
18 compromitti propter vtilitatem arbitrorum. † dicit Inn. quod vbi tempus eſt elapſum dolo alterius partis, tamẽ per hoc non prorogatur mãdatum, vt no. ff. de dolo. l. arbitrio, §. dolo ꝓtra. ar. ff. de mu. & ho. l. reus delatus. & l. ſi locus, ver. quod ſi id tẽpus. ff. quemad. ſer. amit. dicit Inn. ꝙ in pęnis alternatiuis, vel ſolutionibus minor eſt eligẽda, nõ tñ minima, quæ nõ timetur. vel electio eſt arbitraria, quia nõ eſt impoſita pęna determinata. nã alternatio parit obſcuritatem. ff. de iniur. l. prętor.
19 † Dicit Inn. ꝙ habentes certã diẽ ad recipiẽdũ probationes, & remittẽdũ cauſam inſtructam ad ſuperiorem, nõ poſſunt prę uenire terminum altera parte inuita, ſed de conſenſu partiũ bene poſſet dicta dilatio minui, arg. ff. de re iud. l. ſi conuenerit. Et habemus plura alia. nam quædam ſunt, quæ pertinent ad conſiderationem vtilitatis, quædã vero ſunt, quæ pertinẽt ad ꝓſiderõnẽ authoritatis, q̃dam vero ſunt, quæ ꝑtinent ad vtilitatem rei publicæ, vt ff. de annu. le. l. Quintus. l. j. & l. Iabolenus. ff. de vſu. l. in fideicomm. §. cũ Polidius. ff. de ver. ob. l. qui Romæ. in prin. ff. de leg. j. l. ciuitatibus. Alibi dicit lex, ꝙ abſurdum eſt aliquid differri propter id, quod nihil relcuat, vt no.
20 ff. de fideicom. lib. l. inuitus. §. fi. † Itẽ tũc remittit̃ cã inſtructa, cũ totũ corpus actorum remittitur, vt ℣. co. ti. ſuper, in fi. Et ad
21 de, ꝙ no. ℣. eo. cũ plures, li. 6. ĩ nou. † Vlterius no. hic, ꝙ iudex, q̃ eſt in mora ꝑ lapſum diei appoſitæ ſibi, nõ põt morã purgare, qa euanuit iuriſdictio. Et idẽ in oĩbus diſpoſitionibus, quæ regulant̃ a tẽpore, & vide Cy. C. de tranſ. l. ſi maior. no. ꝙ ꝓſenſus partiũ magis dẽt attẽdi, q̃ ſtricti iuris rõ, vt no. ff. cõmun.
22 prædio. l. 2. & l. venditor. in princ. † dicit Inn. ꝙ delegatus põt mulctare, vt hic, ꝙ verũ in delegato papæ. Sed alij delegati nõ poſſunt mulctare, vt ff. de iudi. l. j. §. is datus, & de hoc no. C. de vſur. fiſca. l. 1. lib. 10. dñt Doc. ꝙ pœna grauior non habet locũ in iudice delegato, ſed tantum in ordinario, & eſt caſus iſtius c. quod tene bene menti. Et vide l. medicos. C. de profeſ. &
23 med. † Quærunt Doc. vtrum ꝓp breuitatem termini poſſit ꝓcedi die feriata in honorem Dei. & dic ꝙ non, ſi expirat ſola iuriſdõ. Secus, ſi expiraret res, vel actio abſq; culpa actoris. nã
b dicit Cy. ſecũdum Azo. ꝙ tũc nõ ſunt feriæ b nec ſolẽnes, nec repẽtinæ, nec ſolẽniſſimæ in honorem Dei, vt ipſe no. in l. j. in
24 fi. ff. de fer. in addi. vbi videas. † Quærũt Doc. vtrum iudex, ꝓp breuitatem ſui tps poſſit abbreuiare dilationes partium? Et dicendum eſt ꝙ ſic, ſi tps eſt ſibi abbreuiatum a ſuperiore, vel a ſtatuto municipali, quia non debet expectare, ꝙ iuriſdõ ſua expiret. Vnde tacite vr̃ ſibi cõceſſum, ꝙ poſſit abbreuiare dilationes, ar. in l. j. de glan. legen. & ꝙ ibi no. quia dilationes debẽt ſeruari, vbi poſſunt ſeruari, ſed vbi abbreuiatur totum, ẽt quælibet eius pars. dicit Inno. ꝙ ſi eſt ſtatutus terminus ad in
25 ſtruẽdum, & referẽdum, nõ valet relatio prçueniens tempus, niſi fiat de ꝓſenſu partiũ. † Sed quærit hic Io. An. vtrũ iudex, cui terminus eſt prefixus, poſſit poſt terminum exequi ſuam
26 ſnĩam? & dicit ꝙ ſic, ſi terminus eſt prefixus diſceptationi, vt no. in l. j. C. vt oẽs tam ciu. vel iudicationi, ſecus, ſi iuriſdõni. Io. An. Et eſt ratio, quia cõſiderandum eſt, quid cõcernat aſſignatio termini, vt dicit illa l. no. & ſing. ff. de ꝓtrah. emp. l. qui
fundum, in prin. † Quærit hic Ber. vtrum partes ſolennitatib. iurium poſſint renũciare? & dicit ꝙ non, ſi ſunt de ſubſtãtia, vt eſt libelli oblatio, litis cõteſtatio, iuramentum calumnię, & alia ſimilia, quæ ſunt introducta ad rigorem iuris ſeruãdum, & ꝙ ſnĩa feratur in ſcriptis. Sed ſi ſunt introductæ fauore partium, partes bene põt renũciare, ff. de trã ſa. l. cum hi. §. eam. Tu dic, ꝙ iuri, quod ꝓtinet neceſſitatem in actibus hominũ, nõ poteſt reus renũciare, vt no. ff. de pact. l. ius publicum, & ff. de procu. l. filius. §. veterani. Et hoc coram iudice, ſed coram arbitro poteſt renunciari cuilibet ſolẽnitati, quia officiũ eius
27 dependet ex volũtate compromittentium. † Vtrum poſſit re-
c nũciari beneficio ꝑſcrip. c & vr̃ ꝙ ſic, vt no. ff. de ędi. edi. l. ꝙ ſi nolit. l. ſi quis ita. Vnde valet pactum, ꝙ nullo tempore præſcribatur. nam hoc eſt de natura actus perpetui, & res de facili reuertitur ad naturam ſuam, ſicut valet pactum, ne vlla prę ſcriptio currat, niſi cẽtũ annorum, vt no. in §. pactus ne peteret, in l. ſi vnus. ff. de pac. Bar. no. de hoc in l. j. ff. de vſuca. dicit Inn. ꝙ tutus in ꝑſcriptione eſt tutus ẽt in foro ꝓſciẽtiæ, vt no.
28 ℣. de iure pat. c. cura, in fi. † Dicit Ber. ꝙ qñ in diuerſis legib. inuenitur impoſita pęna maior & minor, iudex poteſt gratificari, & eligere, quã vult, Ber. Niſi lex poſterior veniat ad derogationem priorum, vt ff. de re mili. l. qui cum vno. §. quæ poſt. Vel vbi veniat ad ſupplendum in eodem genere pęnæ, puta primum ſtatutum dicebat quem debere puniri in x. Secũdũ dicit quem debere puniri in 20. vel ecõtra, ſi venit ad detrahẽdum in eodem genere pęnę, vt quia primum dicebat, puniatur ĩ xx. ſed vltimũ dicit, puniat̃ in x. Sed ſi inueniunt̃ duo co-

dices,

ADDITIONES.

a Delegatus a papa tenetur ſeruare leges municipales. adde ſcripta per Doc. in c. quæ in eccleſiarum, de conſti. & his diebus obtinuit in facto, quod delegatus a principe tenetur cogere partes ad compromiſſum iuxta formam ſtatuti de compromiſſis fiendis; quamuis multi aduocati videbantur dicere contrarium & allegabam inter alia illud dictum Bal. hic.

b Vinc. God. Adde ꝙ ferię ob neceſſitatem hominum inductę ſunt. l. omnes, per Barto. C. de fer. Alex. conſi. 107. lib. 4. & per Fel. in c. ſignificauerunt. de iudic.

c Vide ſcripta per Iaſ. in l. petẽs. C. de pac. dum allegat quoddam cõſilium Ang. & Pe. de Anch. & vide extenſe ſcripta per me in conſi. quod feci in fauorem monaſterij abbatię S. Sixti de Placentia.

BIU Cujas

dices, in vno dr̃ de x. in alio dr̃ de xx. minor pena debet imponi, vt no. ff. de iu. l. si quis intent. & ar. illius no. l. ff. de leg. 2. l. Sẽ
29 pronius Proculo. † Tractat hic Inn. de mã prorogationis iurisdõnis, q̃ est permissa de tpe ad tps, vt hic Inn. ꝙ est verũ, qñ tps est appositũ ab homine. Secus, si est appositũ a lege, vel statuto rõne publicæ vtilitatis. s. ne lites fiãt immortales, vt no. C. de iudi. l. properandũ, in prin. Quæ ratio præsumitur, si alia ratio in statuto nõ apponatur, ar. ff. de excu. tu. l. scire oportet. §.
30 ꝓñs. † dicit Inn. ꝙ ꝓrogatio põt fieri de causis ad cãs, nisi sit talis cã, q̃ ꝓp sui excellentiã delegari non possit. nã tunc coram delegato ab inferiori a principe non habet locum talis prorogatio, &
31 ita debet intelligi dictum Inn. † Quæro, vtrũ nõ suus iudex de ꝓsensu partium possit aliquẽ excõicare? Et dicit ꝙ non. Itẽ nec de hoc põt cõpromitti, sed bene potest ꝓpromitti an sit excõicandus, vel absoluẽdus, necne, ſm Inn. dicit Inn. ꝙ non subditi pñt aliquẽ eligere in suum iudicem, ꝙ est verũ in aliqua cã, non in perpetuũ & gñaliter, vt in Auth. de defen. ciui. circa fin. Nisi authoritate imperatoris fieret hęc electio. Sed an tunc imperator posset post adhibitũ cõsensum sine cã remouere talẽ electum, vide no. per Bar. ff. de capti. l. hostes, & C. de legi. l. digna vox, per Cy. dicit Inno. ꝙ aliud est omittere exceptionẽ declinatoriã, aliud prorogare. Nam omittere quilibet pt, sed ꝓrogare non potest ꝓcurator, nec abbas. dicit Inn. ꝙ potestas excõicandi, & absoluendi procedit a solo Deo, vel eius vicario. Aliæ. n. iurisdõnes processerunt a populis, & ſm quosdam etiam causæ criminales pñt prorogari, sed nõ causę pœnitentiales, nec sententiæ censuræ ſm Inno. Adde ꝙ plene notaui in l. j. C. vbi de cri. agi oportet, in lec. mea solemni. dicit Inn. ꝙ potestas arbitrij non põt ꝓrogari per illos, qui non compromiserunt, nisi dicamus, ꝙ istud prorogare idem sit, ꝙ compromittere, quia sæpe aliquid fit ad vnum effectum, & operatur sib. similem, vt no. ff. de præscri. ver. l. insulam. Vltimo vide
a 32 in mã prorogationis a ꝙ plene scripsi. C. de epi. aud. l. si qui ex consensu. post Pet. & Cy. & ff. de iud. l. 1. † Sed quęri consuevit in materia feudorum, & in materia eorum, q̃ astricti sunt sub certis iudicibus litigare, vtrum possint in alios ꝓrogare? & dicit Bar. ꝙ non, in l. j. §. & post operis. ff. de no. ope. nũ. Et verũ dicit, qñ aliq̃ subsunt iurisdõni necessarię quo ad vtrunque litigatorem, secus, si quo ad alterum. Nam de communi consensu ꝓrogare possunt, vt no. in c. 1. §. præterea, si de feudo fue. contro. & de ꝓhibita alie. feu. per Fed. & vide quod ibi plene notaui. † No. ꝙ differentia est inter iudicem ordinarium, & iudicem delegatũ, quia iudex ordinarius præest vniversitati & territorio, & ibi delinquens sortitur forum, & non
33 potest declinari. Delegatus autẽ non præest iurisdõni, nec territorio, & ꝓprijs nihil habet. † Ordinarius si dr̃ suspectus ꝓp
34 portulas, si vult cognoscere, an sibi portulæ debeantur, non potest. Sed si de hoc non vult cognoscere, sed solũmodo, an sua sit iurisdõ causæ principalis, necne, bene potest cognoscere, & ꝓnunciare. Item articulũ, an debeantur portulæ, debet & põt delegare, vt no. ff. ad muni. l. de iure, & ff. de iu. om. iu. l. solet. Sed si agitur de iurisdõne fortificanda, nõ habet locum pœnitentia. Sed si de prorogãda, habet locum pœnitentia, ni
35 si de partium voluntate iudex processerit ad aliquem actum, vel ipsæmet partes ex cõi consensu processerint ad aliquem actum cãæ, vel nisi lis sit cõtestata, vel quasi, vel nisi solẽniter promiserint de iudicio stari, vel iudicatũ solui. Vel nisi se submiserint iudici consentiente ſm quosdam, ut no. ff. de iudi. l. j. & l. sed si susceperit. † No. ꝙ delegatus dr̃ quasi ab ordinario datus. Et quia ordinaria iurisdictio residet in ordinario, nõ separatur per delegationem ab ipso, quia non potest a se abdicare iurisdictionem nisi in manu superioris sui. vnde ꝙ non transfertur, non mutatur. Exercitium ergo tãtum per delegationem committitur, sed iurisdictio nõ transfertur, vt ff. de offi. eius, cui man. est iurisd. l. 1. §. qui mandatam. & eatenus, quatenus patitur forma cõmissionis, siue sit expressa & principalis, siue tacita & cõsecutiua, vt no. j. de restit. spol. Pisanis.
36 † Et no. ꝙ est differentia b inter commissionem, & delegationem. Nam omnis delegatio est commissio, sed non omnis commissio est delegatio, quia pleraque committuntur, quæ non expediuntur iure magistratus, vt si mandatum est alicui, ꝙ prouideat alicui de aliquo beneficio, vt no. per Inno. j. c. in literis. Nam nomen prouisionis est nomen generale, arg. ff. de dote præle. l. Theopompus, & j. de prẽben. c. cum in illis, lib. 6. dicit Inn. ꝙ omnis qui fines mãdati non seruat, modum excedit, vt j. c. quæstionum. Et nudum ministerium, si est ministerium industriale, non põt alteri committi per commissarium primũ, sicut est prædicare crucem, vt j. c. quoniam apostolica.
c dicit Inn. ꝙ si ordo c nõ seruatur, ꝓcessus cassatur, si est ordo studiose præfixus. j. c. venerabili. dicit Inn. ꝙ impetrans super appellatione ab interlocutoria non tenetur facere mentionẽ de cã appellationis. j. c. ex literis patriarchæ. dicit Inn. ꝙ si totũ cassatur, ergo & exceptio. j. c. past. dicit Inn. ꝙ minor suspic. o reddit iudicem magis suspectum, q̃ testem. j. c. in sinuante. dicit Inn. ꝙ si cã potest decidi ex actitatis, nunquam iudex põt absoluere ab obseruatione iudicij. j. c. consuluit. dicit Inno. ꝙ officium delegati finitur, licet eius sentẽtia sit nulla, secus in officio prouisorũ, & secus, vbi factum mãdatur sine iurisdõne. j. c. literis, † dicit Inn. ꝙ delegatus non põt vti armata manu sua, sed armis ordinarij implorãdo eius patrocinium. j. c. significasti. Mulctare tamẽ põt. j. c. de causis, in fi. dicit Inn. ꝙ delegatus potest apponere clausulam, ꝙ requiratur suum cõsilium, vel alicuius iurisperiti, & si non requiritur, nõ tenet, ꝙ agitur. s. cap. si pro debilitate, & tamen non potest mandare ei, ꝙ certam ferat sententiam. Inn. & etiam de cõsensu partium, vt no. in l. j. C. de iu. om. iu. qa non esset diffinitor, sed potius recitator. j. de app. c. nouit. dicit Arch. ꝙ qñ delegatus citat collegam, ꝙ sufficit vna citatio, vt j. eo. c. si cõtra vnum, in
38 nou. † No. ꝙ iurisdõnes, excepta clauium potestate, licitæ sunt apud infideles, vt j. cum a subdelegato, in nouella. Et no. ꝙ notarius Saracenus, vel hęreticus licite ꝓficit in strã ibidem no. ꝙ priuilegium cõcessum districtualib. includit clericos. j. c. hac ꝓstõne, in nouella. No. ꝙ ꝓseruationes arctent ab iniuriato, &
39 ab iniuriãdo si iniuria est manifesta. s. eo. c. j. in nouel. † No. ꝙ manifestum est, ꝙ multitudinis oculus videt, vel vidit, sed nõ videt, dum tamen irrefragabilis memoria videat, vt j. de iur. cal. cum cãm, per Inn. de eo. no. ꝙ oculus non videt, nec vidit vt de secretis animi, non potest testis tanquam de notorio teficari, vt no. per Inno. s. de renun. c. super hoc. Et no. ꝙ notorium est qualitas, quæ non potest per se intelligi sine subiecto cui & quali, vt nó. j. c. 1. eo. li. 6. Item no. ꝙ manifestum est, ꝙ ex sui natura, vel ex facti qualitate vel iurisdõne, vel iuris dispositione occultum esse non potest. Et testis, qui deponit super notorio qñq; deponit per rationem nãlem, vt per visum plene & immediate apprehendentem, qñq; per causas artificiales, seu argumentabiles, vt per indicia indubitata, & pñsumptiones efficacissimas. † No. ꝙ notorium est d istius ꝓditionis,
d ꝙ neganti non datur audientia, qa sicut nõ valet ꝓfessio quã nã respuit, ita non valet negatio, quæ naturali & vero iudicio non cõuenit, hinc est ꝙ negans notorium, non facit rem dubiam, neque facit locum indaginiiudiciarię, vt d. c. 1. per Inn.
41 & in nouella. † No. ꝙ iudex delegatus nõ habet territorium, at tamẽ eius iurisdõ territorio coarctatur. s. territorio ordinarij, vt ff. de iud. l. si locus. Item no. ꝙ qñ dignitas est suspecta, vt qa est causa dignitatis, recusato antecessore quilibet successor intelligit recusatus, vt no. j. c. iudex, in nouel. Si commissa est cã archidiacono, & cępit iurisdõne vti, etiam factus episcopus ꝓcedit in ea, vt no. j. eo. c. quamuis, in nouel. Secus, si nõ incœpit vti iurisdõne, quia tunc successor cognoscit. Sed si cã sit ꝓmissa simplici canonico, qui non habet successorem, ipse idẽ agnoscit, qa honor sibi auctus nõ deteriorat ꝓdõnem, vt no. ff. de ꝓd. & dem. l. falsa. §. j. dicit Inn. ꝙ si casus est dispensabilis, quia iure cauetur, ꝙ possit dispensari, tacite intelligitur hoc ꝓcessum episcopis. Sed si nõ inuenitur nisi de papa, tũc secus, qa de papa nõ est necesse, ꝙ fiat lex. s. de temp. ord. c. dilectus.
42 † Pone, in literis cõtinetur, moneas Titium, vt dimittat beneficium. j. x. dies, alioquin cites eum ad curiam, nũquid iste põt simul monere, & sub ꝓdõne, si nõ paruerit, citare? dicit Ioan. An. ꝙ nõ, qa nõ seruat ordo tẽporis. j. eo. cum plures, in nouella. ad hoc. ff. quod cuiusque vni. no. l. item eorum. §. si decuriones, & quia tractus futuri tẽporis, ex quo pẽdet iurisdõ, vel officium iudicis, non pertinet ad iudicem, vt l. j. §. j. ff. de vsu.
43 † Quæro, an causa possit pluribus, vel duobus delegari? Et dicit Archid. ꝙ nõ, nisi reperiatur olim iure cautum, quia de facili pñt discordare. Sed hoc est expressum ꝙ sic, vt j. c. si ꝓtra vnũ, lib. 6. Tu dic, ꝙ etiam olim poterat, vt ff. de re iudi. l. duo iudices dati. No. ꝙ qñ iudex delegatus recusatur, recurritur ad delegantem etiam absentem, nõ ad arbitros, nisi sit delegatus a principe, Ibidem Arch. & Io. An. No. etiam ꝙ iurisdõ ordinaria est fauorabilis, delegata vero nõ. Io. An. ibidẽ. Quæro, nunquid ꝓsanguineus episcopi sit suspectus in causa episcopatus? Spec. tenet ꝙ nõ, secus, si episcopus nomine proprio esset in cã, vt no. j. eo. in sinuãte, in nouella. No. ꝙ per interlocutoriã latam cõtra iurisdõnem finitur iurisdõ delegata, quę nõ põt resumi etiam de partium volũtate, vt no. ĩ c. iudex, lib. 6. No. ꝙ nõ tenet processus, si nõ cõstat de impedimẽto, quia nescit se habere

ADDITIONES.

a Vinc. God. Prorogari an possit iurisdictio, quam habet dominus feudi, Dec. in c. cæterum col. j. de iud.

b Differentia inter commissionem, & delegationem. Vide quæ scripsi in rubrica. supra eod.

c Vinc. God. Adde quando ordo peruersus vitiet sententiam, Bar. & DD. in l. prolatam, C. de sent.

d Vinc. God. Adde ꝙ notorium esse constare debet iudici ex actis. Cy. & Bal. in l. ea quidem. ver. item quæro, C. de accus. Et ꝙ notorium possit allegari post cõclusum in causa, ponit Goz consi. 86. nu. 12.

BIU Cujas

se hr̄e iurisdõnem efficacem,vt no.j̃.c.si delegatus,p Archid.
quia ignorat principium iurisdõnis,vt ff.de ꝯd.& de.l.multũ.
44 An appellari possit alternatiue,dic vt no.j̃.c.si is cui.† Alterna
a tiua a appellatio ē, qñ dictio,aut,ponit inter iudices,quorum
vnus non subalternatur alteri, puta inter duos præsides, vel
duos potestates. Subalternatiua aũt est,qñ vnus subalternatur
alteri,vt cum dico,appello ad epm, vel ad papã. Generalis aũt
est, qñ nullum est principium, vel dico,appello ad quemlibet
iudicem competentē,vt no.C.de bo.auth.iud.pos.l. cum pro-
ponas.Appellatio põt fieri alternatiue, sed prosecutio est ap-
pellationis electiue,arg.ff.de eo, ꝙ cer.lo.l.non vtiq;.Qui ser-
uat sibi ptãtem reuocandi, non dr̄ totum commisisse,& ideo
ad eum appellabitur.j̃.ca.is cui,lib.6.ibi,per alium. processus
45 nõ tenet,si fit alibi,q̃ in loco præfixo,vt j̃.statuimus,li.6.† An
possit prolongari iurisdõ sub alia forma, q̃ fuerit delegata.&
dic ꝙ non,vt no.j̃.de præb.c.hi qui authorem,li.6. Et hoc de-
forma substantiali,sed quoad incidentia bene posset prolõga-
ri. Vnde in prolongatione põt adiungi clausula de habẽdo ꝯ-
silium sapientis. Vel ꝙ potestas, qui primo habuit duos nota-
rios,secundo habeat tres,vel maius salarium, & vide Bar.in l.
46 j.de dam.inf.†Pone,ꝙ delegatio non tenuit,tamen partes cõ-
senserunt,nunquid processus valeat? & vr̄ ꝙ non.No.s̃.de re
scri.c. nonnulli. In contrarium videtur per l.2.C.communia
vtri.iu.Tu dic,ꝙ non valet iudicium,quod non habet suã for
mulam, idest iudicem, actorem, & reum.Et si deficit iudiciũ
in fronte iurisdictionis, non potest ratificari,vt no.in l.2.C.de
iure fisci,lib.x.& C.de iur.om.iu.l.j.& C.de peda.iud.l.j.Et nõ
potest ratificari iudicium, vbi deficiunt solemnia. Nã solus
consensus non sufficit,vbi solemnitas requiritur. dicit Inn.ꝙ
delegatus ad prouidendum potest prouidere nemine citato,
& sine aliquo iudiciario ordine, etiam si sit apposita cõditio,
vel modus, dum tamen conditio sit vera,& propterea nõ est
necessaria aliqua sententia,vt no.j̃.de pręsum.c.fi.dicit Inn.ꝙ
licitũ est principi seculari aliquid facere, vel ordinare in præ-
iudicium iuris alterius,& in melius commutare,vt no.j̃.de iu
reiur. c.debitores.Episcopi tamen tenentur iura seruare.dicit
Inn.ꝙ excommunicatus iniuste non perdit auxilium amico-
rum,vt j̃.de ap. c. solicitudinem.dicit Inn.ꝙ omnes ecclesiæ
sunt vna ecclesia,vt j̃.de cle. non resi.c.fi.Communia ordina
riorum & delegatorum præceptis iustitiæ continentur, vt s̃.
de rescr.c. super literis.Dicit Innoc.ꝙ si iudex dicit se moueri
æquitate, vbi moueri non debet, ꝙ est necesse ab eo appella-
ri,ꝙ facit tali prætextu,vt j̃.de ap.c.cum speciali. dicit Inno.ꝙ
delegatus non potest interpretari l.vel rescriptum,tamen quo
ad ius litigatoris statur eius iudicio,nisi appelletur.No. ꝙ neq;
coram ordinario neque coram delegato aduocatus potest li-
tem contestari,nisi domino,vel eius procu.tacente.dicit Inn.
j̃.de ap.c.cũ causa,ꝙ geminatio appellationis venit ad corro-
borationem & ampliationem primæ appellationis, nõ ad de-
rogationem, & potest appellans vtranque prosequi,& alterã,
prout placet, quia licitum est infra x. dies etiam centies appel-
lare, & prosequendo vnam appellationem omnes videt̃ pro-
sequi.Et de hoc.j̃.de ap.c.dilecto, per Inn.& in c.cum procu-
47 ratore.ff.de no.ope.nun.per Bar.† dicit Inn.ꝙ etiam subiecto
rum interest non mutare dominos,vt no.j̃.de præscri.c. cum
a nobis.Sic interest non mutare iudices ordinarios,vel delega
tos,vt ff.de iudi.l. vbi cęptum, & l.si longius. Quando episco-
pus dispensat,non est necesse,ꝙ aliqui citentur.dicit Inn.in c.
veniens,ꝙ in bonis ecclesiæ pater non succedit.dicit Inn.ꝙ si
vna ecclesia est subiecta alteri, tamen quælibet regitur p suũ
sacerdotem,vt s̃.de æta. & qua.c.indecorum. dicit Inn.ꝙ mo.
nachus in abbatem proprij monasterij eligendus est, non po-
stulandus,vt no.s̃. de æta.& qua.c.eam te.dicit Inn.ꝙ si ꝯstat,
ꝙ possessio est nulla,non exonerat eum a probatione, vt no.
in c.j.j̃.de syndi.dicit Inno.ꝙ iuramento licito nihil addendũ
est,vt no.j̃.de maio.& obe.c.dilecti.dicit Inn.ꝙ pręsentatio p-
tinet ad eum,qui donauit dignitatem, vt s̃.de offi.arch.c.1.di-
cit Inno. ꝙ si ædificator ecclesiæ retinet sibi possessiones cum
censu, vel sine,ecclesia ædificata habet vtile dominiũ,vt no.j̃.
de præben.c.de monachis.dicit Inn.ꝙ iudex debet offerre lo-
cum tutum & securum,vt j̃.de ap.c.ex parte,ne cõtractus ce-
lebretur,puta ne res mea vendatur, appellari non potest,dicit
Inn.de app.c. bonæ.Sigillum deputatum vni actui non potest
in alio exerceri actu. dicit Inn.ꝙ terminus appellationis fien-
dæ non potest per iudicem rec di, nec ampliari,vt no.in c.si-
gnificauit.j̃.de ap.dicit Spe.ꝙ libellus magistralis debet rema-
nere apud iudicem in Spe.de libel.concep.§.restat.dicit Spec.
ꝙ infans non potest citari,maior infante sic,in Spe.de libel.ꝯ-
48 cep.§.iam nunc.† Quæro,ecce mercatores b hñt iudicem mer
b cantiæ, nunquid non mercatores possint eius iurisdictionem
prorogare,seu adire? Respon. non,quia municipalis non põt
prorogari,seu ampliari,hoc no.per Cy.in l.j.C.de iur. om.iu.
49 †Quæro, nunquid miserabiles personæ possint iurisdictionē
prorogare? Resp.non ,quia non possunt suo priuilegio renun
ciare,vt no.in l.j.C. quando imperator inter pupil.& viduas.
Quæro,ecce fratres minores hñt suos prouinciales, nunquid
de consensu partium possit vnus prouincialis cognoscere de
deputatis alteri prouinciali? Resp. non,quia non habent hanc
libertatem,ꝙ non habeant velle, vel nolle. Quæro,nunqd feu
datarius possit prorogare? Respon. nõ,quia iudicium est spẽs
50 alienationis,vt no.ff.de iu.delib.l.ait prætor.† Quæro, nũquid
possit prorogari iurisdictio de tempore ad tẽpus? & vr̄ ꝙ non,
quia vbi tempus apponitur, vr̄ prohibitio poni post tempus,
vt ff.de lega.2.l. statuliberum.§.Stichum.Contrarium videtur
per l.j.ff. de iudi.Sol.si delegatio est facta in forma communi,
vel consueta, habet locum proroga. Secus forte, si contra iu-
rium,vel consuetudinis formam.ff.de bo.pos.l.cum patrono,
51 † Pone,de consensu partium, cum debet appellari ad capita-
neum,appellatur ad potestatem:nunquid tenet ꝓgatio? Re-
spond. non, quia causa appellationis est meri,vel saltem mixti
52 imperij, & quod delegari non potest, ꝓgari non potest.†Et
ideo in causis sanguinis non habet locum prorogatio: Quia
nec delegatio,licet gl.dicant indistincte,ꝙ merum imperium
possit ꝓgari, tñ glo.sunt restringendæ.i.nisi ꝓgatio fiat in
fraudem iurisdõnis alienæ, vel in fraudem fisci,quia hoc non
potest fieri.vnde licet cogatur recipere libellum,non tñ cogit
recipere terminum respondendi libello, qui eligit audientiã
non sui iudicis prorogat totum processum, & sententiam,vt
no.C.de iur. om iu.l.j. quia totus processus in suis partibus est
53 contiguus.†Quæro vtrum lapsus dilationis habeat vim exclu
sionis? & dic ꝙ sic,si finitur ius & dilatio,vt l.bonorum.ff.rem
ra.ha.l.scire oportet.§.consequens. ff. de excu.tu.& l.j.in prin.
ff. de ap.reci. Nec habet locum purgatio moræ,vbi ius fundi-
tus est extinctum,vt no.s̃.ti.j.c. eis quib.Sed vbi est finita dila-
tio,sed non est finitum ius,nec extinctum,sed extinguẽdum,
nisi mora celeriter purgetur, tunc potest mora purgari, vt ff.
de ope.lib.l.mancipiorum, & in c.si tibi absenti.§.fi.de præbẽ.
lib.6.Item si finita est dilatio, sed ius efficax remansit,non ha-
bet vim exclusionis, quia duo sunt pręcepta,vt ff.de ar.l.Cel-
sus,& quia qui scit ius suum vbique durare,nec inuitus exclu
ditur,nec tacite renunciare videt.& gl.quæ est.ff.de neg. gest.
l.si ego,quę dicit,ꝙ vr̄ tacite renunciare, intelligitur,i.ista duo
æquipollent.nam proprie loquendo non renunciat,qui inui
tus excluditur, vnde contra voluntarium lapsum termini nõ
54 valet ꝓtestatio, quia est contrarium in subiecto.† Sed quæro,
vtrum iudex de parte Gebellina possit recusari a Guelfis,& sic
econtra? Et dic, ꝙ sic supposito odio nõ solum proprio,sed ēt
illius sectæ,quę inimicitiam parit, vt no. s̃. de rescri.c.statutũ,
in prin.lib.6.Item nec contra exititium, vt no. j̃.de cle. nõ re-
55 siden.c.j. lib.6. † Sed pone,quis fortuito casu reperitur coram
ordinario, vel delegato, offert̄ ei libellus,ipse dicit, nõ teneor
recipere libellum,quia non sum citatus.dicit Spe. ꝙ imo tene
tur recipere,& incipit litis exordium,vt ff.de adul.l.miles.§.lx.
Nisi dicas, ꝙ ibi sit speciale in crimine adulterij, tamen nõ te-
netur respõdere libello, nisi dato termino ad deliberandum,
vt no.C.de li.conte.auth.offeratur. & a iudice non potest assi-
gnari,si in causa sunt ferię,licet possit poni in actis & recipi in
ter libellos,& de hoc no. in Spec.de libel. concep. §. sequitur,
ver.item dicunt.Et si pars non vult recipere libellum,sufficit,
ꝙ recipiat iudex, quia libellus redditur in inuitũ,vt ff.de verb.
ob.l.inter stipulantem.§.j. dicit Inno.ꝙ monachi, vel eremitæ
non indigent aliqua scientia,vt no.in ca. cum in cunctis.s̃.de
56 elec.† No.ꝙ ꝓcurator nõ potest renunciare exceptioni liqui-
dæ, sed ꝓbationi exceptionis dubiæ potest renũciare, ita dicit
Inn.in c.cum in iure.j̃. e. qa qui nõ hẽt plenam dispositionẽ,
non p̃t renũciare,vt C.de pac.l.pe.p Cy.& C.de transa.l.actio-
ne.Cy.dicit Inno.ꝙ Papa potest ius vnius alteri donare,vt no.
de off.ord.c.ꝯquerente.Si in prorogatione, vel compromisso
est appositum iuramentũ,& pœna,nõ incurritur periurium,
si pęna soluatur,ita dicit Inn.j̃.de arbi. c.p tuas.dicit Inn.in c.
ꝯquerente,de off.ord.ꝙ in quietationibus, & pactis sufficiunt
57 verba generalia,nisi controuersia pactum restringat.†No. hic
ꝙ officium iudicis nobile est id, quod exercetur principaliter
pp se:mercenarium,quod pp aliud.ita dicit Inn.in c.j.in fi.de
58 offi.iud.†dicit Inn.ꝙ priuilegium ex falsa causa ꝯcessum non
tenet,ēt si Papa diceret, ꝯcedimus & ꝯfirmamus,qa si non va
let ꝯfirmatio,& per ꝯñs nõ valet ꝯcessio, vt no.j̃.de fi.instr.c.
inter

ADDITIONES.

a Vide plene per do.Fel.in c.2.infra,de app.
Vinc.God.Adde ꝙ alternatiua inter genus & speciem resoluitur in coniũctam, vel stat expositiue,Ruy.consi 84.nu.8.lib.1.consi.110.nu.1.lib.4. Quando autem est posita inter filios & filias non resoluitur in coniunctam, Ruyn.consi. 158.nu.1.lib.2.

b Vinc. God. Adde ꝙ mercator non gaudet priuilegijs mercatorum, nisi habeat maiorem partem suorum bonorum in mercantia.Bar. in l.semper.§.negociatores.ff.de iure immunit.Alex.consi.108.lib.4.

BIU Cujas

inter dilectos, in gl. ſed dices.dicit Inn.q̄ notarius non debet reddere inſtrm, niſi illi, qui p̄cepit i lud fieri. & ideo notarius debet eſſe rogatus,& ſi dicit,nō recordor,an fuerim rogatus, nō valet inſtrumentum.no.j.de prcba.c.j.dicit Inn.q̄ electio habet tres partes. Prima pars eſt factum electoris. Secunda eſt patientia illorū. Tertia eſt confirmatio,vt no.j.de reſt.in inte. cap. 2. dicit Innocen. quòd qui eſt in curia, ideſt vbi eſt papa, tenetur de quolibet rndere, niſi habeat ius reuocādi domum, vt infra de dila c. expoſuit. dicit Inn.q̄ caæ pupillorū,& ēt cāę ſpūales ēt diebus feriatis tractari poſſunt, vt no j.de fer.c fi.dicit Inn.q̄ diffinitiua eſt terminus peremptorius, niſi ſint exceptiones tales, quarum ius nō tollitur per ſententiam, vt not.j. de or.co.c fi.dicit In.q̄ implicita negatiua abſoluta, & nō determinata loco, vel tpe, nō pōt idonee ꝓbari per teſtes, vt no. j.de cā poſ.c.cū eccleſia, dicit In. q̄ delegatus papæ ſeruat ferias municipales, vt j.de fer.c.fi.dicit In.q̄ templarij,& hoſpitalarij remouēt ſuos miniſtros pro libito volūtatis, vt no.j.de reſt.ſpo.c.olim.dicit In.q̄ vbi tenēt geminata poſſeſſio, licitū eſt vēdicare, vt j.de reſt.ſpo.c.olim.dicit ēt Inn.q̄ ille, qui petit reſtitutionē vxoris, debet ꝓbare aliquod genus ſpōſalium, & carnalem copulam, vltra vocalem, quæ ſola nō ſufficit, ut no.j.de reſt.ſpo.c.ex parte.dicit Inn.q̄ ſub nomine pertinētiarum ꝓtinētur oīa acceſſoria, & oīa deputata loco prīcipali, vt no.j.de reſti.ſpo.c cum ad ſedem.dicit In.q̄ nō procedit iſte libell⁹,peto oīa bona alicuius, niſi cām exprimat, vt no.in d. c.cum ad ſedem.dicit In.q̄ ſi quis eſt ſpoliatus rebus,qb.aliū ſpoliauit, nō hēt de eis detētionē, vt no.j.dc reſ.ſpo.c.olim, el 3.†dicit Inn.q̄ populus cogit obedire per capturā perſonarū, vt no.j.de reſt.ſpo.c.olim,el 3.dicit Inno.q̄ qlibet clericus pōt ꝓſcribere ius excōicādi,& oīa alia ſpūalia, vt no.i d. c. olī, el 3.dicit Inn.q̄ obediēs ſnīæ abſtinēdo, nō ꝓp hoc ꝓſentit. ſecus,ſi faciēdo, vt no.in d.c.olim,el 3. & eſt rō,qa q nihil facit, nō ꝓſentit, neque diſſentit ita,q̄ eſt reperiri mediā animi deliberationem.dicit Inn.q̄ caſtra inhabitata non licet habitare ad æmulationem ciuitatis, vel alterius caſtri, vt not. j. de reſt. ſpo.c.Piſanis.Qualiter aūt,ſi petuntur caſtra, formet libellus, dic vt no.in Spe.d rel.dō.§.1.dicit In.q̄ irreuocabilis poſſeſſio ex primo decreto nunquā reuocatur, niſi in petitorio, vt no. j.de dolo,& contum.c.prout nobis. †No. q̄ obſeruans interdictū non ꝓpterea vr acquieſcere interdicto,quia hoc pōt facere ad cautelam.†no.q̄ iura,quæ loquūtur de teſtō valido ꝓ ſe,trahuntur ad teſtm validum ꝓ fictionem, qa tendunt ad eundē effectū,vt no.in l.j.ff.ad l.Fal.Idem, ſi per diſpēſationē, ſiue qa fit interpretatio paſſiua.i.in ſubiecto, ſiue ex vi eiuſdē effectus,vt ff.de bo.poſſ.ex teſtō mil.l.1.§.iura quoq;.†Et ſpurius legitimatus, q comparatur legitime nato, poteſt inſtitui hæres a patre coram duobus teſtibus,& debetur ei ltīma iure naturæ.dicit Inn.q̄ ſi oppreſſio, vel fra⁹, vel minus legitimus actus.i.iuri ꝓrius fundauit iuriſdōnem, dēt agens in libello facere qualitatis,vel fraudis mentionem,vt no.j.de fo.comp.c. cū ſit gñale.dicit Inn.q̄ ille habet iuriſdōnē,ſi in realitate loci non habuit territorium,vt j.de fo.comp.c.cum contingit.dicit Inn.q̄ in ꝓctib.non fit remiſſio de extra forum ad intra forum,vel de extra territorium ad intra territorium,vt no. j.de fo.comp.c.licet.dicit Inn.q̄ in libello non eſt neceſſe exprimi niſi id quod eſt de natura actionis,& ſi aliqua requirātur, ꝓbabuntur poſt litis conteſtationem,vt not.j.de lib. ob.c.fi.per Inn.†Contumacia procuratoris expreſſa,eſt in dño tacita, & præſumpta.Sed ſi dñs ſciens nō purgat ea, efficitur ꝓtumacia vera,vt no.j.vt lite nō cont.c.fi.per Inn.dicit Inn. q̄ quis talē procuratorē ꝓſtituere dēt,q ſit inſtructus,& ꝓfiteat veritatē, alias ipſe dñs tenetur reſpondere poſitionib. Credo tñ,q̄ hoc, ſit in arbitrio iudicis, qui ex qualitate ꝓſonę informat animi ſui motum, vt no.ff.de iudi.l.ſi prætor, & ex coniecturis ff.de teſt.l.ob carmen.§.fi.& de hoc no. in Spec. de poſition b. §.6. ver.in ſumma. Si quis proponit actionem,quæ non eſt ad illud inuenta a iure,libellus eſt ineptus,vt no.j.de iudi.c.examinata,& no.in Spe.de reli.do. §.1.ver.& no. Et ideo aduocatus debet ſcire non ſolum formam,ſed ēt quæ actio competat ex ea,vt no.ff.de præſc.ver.l.qui ſeruandarum.§.fin. excipiendo aūt ſufficit,q̄ rudis aduocatus proponat exceptionē doli, vel in factum,quia eſt generalis,vt no.ff.de cōd.ob cauſam. l.qui ſe debere.†Item no.q̄ libellus generalis nō dicitur ex generalitate verborum,quę potius eſt incertitudo,ſed dicit,quando ꝓponitur actio generalis.i.inſtituta a iure cum hac natura, q̄ generalis ſit libellus. Vniuerſalis dr, qñ proponitur actio vniuerſalis.i.inſtituta a iure ſub hac natura,vt non competat niſi pro vniuerſitate,vt no.ff.de rei ven.l.j.Regulariter aūt omnes actiones ſunt ſpeciales,ſi petitur aliquid determinatum circūlocutione,vel natura,vt l.j.ff.de eden.Si iudex delegatus papę non vult procedere,vel facit litem ſuam,ordinarius pōt eum compellere,Pe.& Cy.in auth.qua in prouincia,in fi.& eſt bene no.†dicit Spe.debitor,qui nō ſoluit in termino, cū poſſit, mortaliter peccat,in Spec.de inſtr.edi.§.nunc vero aliqua,cir
66 ca fi.ver.de hoc autem quæritur. † Sed quæro,an qui fecit ſe
b legitimari,debeat citare cōſanguineos. b& dicit q̄ aut narrat aliquid,q̄ ſit ab eō probandum, vt quia dicit legitimos indignos,& tunc debet interuenire citatio. Aut narrat aliquid,qđ eſt præſupponendum non probandum,vt quia dicit,ego ſpurius ſupplico,&c. Nam hoc quod narrat,non nocet alicui,& tunc non requiritur citatio,vt no.ff.de bo.poſ.l.3.§.pe. Sic dicamus,q̄ manumiſſio alia fit vindicta,alia fit ſimplr. Et ſcias q̄ qñ voluntariæ iuriſdōni adiungitur citatio,tūc qa facit trā ſitum ad caæ cognitionem,incipit eſſe contentioſa, & tñ nō requiritur libellus.dicit Inn.q̄ firmior iuriſdō datur per recōuentionē,& exceptionis omiſſionem,vbi non requiritur cōſenſus vtriuſq; partis per decretū legis,q̄ per prorogationem.

ADDITIONES.

1 a Vinc.God. Adde quomodo ſpurio acquiri poſſit hæreditas.Ruy. conſ. 139.nu. 9.lib.5. Et nota,q̄ ſpurius de poteſtate ordinaria legitimari non poteſt, licet Princeps poſsit ex ſuprema poteſtate,quam alteri concedere,Ruy.conſi. 82. nu.2.& 5.lib.3.

b Vide ſcripra per Doc.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de li. & poſt.verſ.plen.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus per ſimplicem commiſſionem cauſæ poteſt citare, concumacem punire,& reliqua,quæ ad cauſam ſpectant, facere.*
2 *Conceduntur etiam ea,ſine quibus conceſsum eſſe non poteſt,cū aliquid conceditur.*
3 *Cum quid complexiue committitur,omnes eius articuli etiam diſcretiue committi videntur.*
4 *Commiſſiones tribus modis ſunt ampliandæ.*
5 *Delegatus papæ an poſſit cogere actorem præciſe ad litem conteſtandā.*
6 *Libellus vbi ineptus ſit,iudex quomodo poſſit interloqui.*
7 *Contumacia nulla eſt expreſſior ea,quæ in faciem iudicis committitur.*
8 *Reus an poſſit cogi præciſe ad litem conteſtandam.*
9 *Remiſſio in contractibus quomodo fiat.*
10 *Authoritate reſcripti quod fit ſit authoritate reſcribentis.*
11 *Nuncius falſam ambaſciatam faciens,teſtis item falſum dicens teſtimonium,quomodo puniatur.*

CAP. V.

1 PRæterea. † Per ſimplicem commiſſionem cāæ pōt delegatus citare,cōtumacem punire,& reliqua facere,quę ſpectāt ad cām. Et primo ponit thema cum qōne. Secundo rñſionem cum rōne. Caſus. Papa commiſit cām ſimplr, vel dixit, fiat iuſtitia. Quæritur, vtrum delegatus poſſit cogere ꝓtumacem,vt veniat,aut mulctare,& damnare,ſi non venit? reſpondit,q̄ pōt authoritate reſcripti compellere,& contumaces ſeueritate eccleſiaſtica coercere,licet literæ cōmiſſionis id exp̄ſſe non cōtineant, nec in reſcripto ſit hoc partibus mandatū, vt accedant,quia ex eo,quod cā ſibi committitur, plenariam recipit poteſtatem ſuper omnibus, quæ ad cām ipſam ſpectare noſcuntur.†No.q̄ cum aliquid cōceditur, & ea veniunt,
2 a ſine quib.conceſsum eſſe nō pōt,vt no.ff.cōia prę.l.refectionis.§.fi.& ff.de ſer.vrb.p̄d.l.Olimpico. Item cum vnum ꝓceditur,vr & id concedi,quod ſequitur ad illud,vt no.e.ti.l.ſeruitutes.§.ſi domo.Item diſpoſitio in principali declarat qualitatem acceſſorij,e.ti.l.qui duo prædia,& l.inſula, de præſcrip. ver.& ff.de leg.1.l.ſi fundum §.qui fundum.Item ēt dr,q̄ qui aliquid excipit, intelligitur illud excipere pleno iure. Et dicit lex,q̄ qui vendit iura principalia,vēdit & acceſſoria, licet nō appareat pro his pretium conſtitutū,vt ff.de ꝓhen. emptio.l.ſi aquæductus,& ff.ſi ſer.ven.l.teſtatrix.§.plures.In tex. ibi, ſimb pliciter.bdicit gl.prima,nu la forma expreſſa,quam glo. bene no.ad q.ſtatutorum diſponentium,q̄ debeat ſimplr rñderi.i. ſic,vel nō ad interrogata,tñ ab/q; expreſſione alterius formę, niſi eſſet ſibi poſitio captioſa.In tex.ibi ſpectant, ſ.incidenter, vel in ꝓſequentiam plenariam,i. ſufficiētem. Nam & nūcius habens literam poteſt etiam illud,quod eſt vltra ſimplex mandatum,vt ff.de ver.ob.l.qui Romę.§.1.poteſt etiam in mandato nuncij adijci cum libera, & tunc nuncius ad vendendum
3 pōt habere fidem de pretio,alias non.Sed procurator generalis cum libera poſſet,vt C.de rei ven.l.inciuile,per Cy.† Item no.q̄ cum aliquid committitur complexiue,omnes eius partes, & articuli commiſſi vidētur etiam diſcretiue. Iudiciū.n. eſt quidam tenor a principio vſq; ad finem ſuis membris, & articulis contextus, neque.n.vnus articulus dr iudiciū,ſed tota cāę continentia,vt C.de iud.l.nulli.No.vno verbo ſimplici oīa ſignificari, facit. ff.de ſer.vr.p̄d.l.ſi ſeruitutes,& facit.ff.de ſer.ruſt.

ADDITIONES.

a Vide cumulata per Iaſ.in l.2.ff.de iuriſdi.omn.iud. & quæ ſcripſi ſuper eo.
b Vide lata ſcripta per Doct.in l.1.§.ſi quis ſimpliciter.ff. de uerbor. obli.

BIU Cujas

ser.rust.præd.l.3.§.quę habet haustū, & ff.loca.l.sed & addes. §.1.dicit Bar.ꝙ cum causa simplr cōmittitur, idē ē dicendū, ꝙ si diceret, fiat iustitia. †No.ꝙ commissiones sunt ampliādę,
a & hoc tribus modis. Primo quo ad sua substantialia. Sēo quo ad sua naturalia. Tertio quo ad suas appendices, vt ff.de ꝓc.l. si defunctus.§.qui communi. & l. sed & hær. §. prætor. l. qui proprio.§.item quæritur. Item no.ꝙ cum aliqd committitur, vī committi & eius ordo, vt ff.de proc.l.ad rē mobilē. l. ad le-
5 gatum.†Quæro, nūqd delegatus papæ possit cogere actorem præcise ad litem contestandā? respō. sic, nā ꝫ actorē non pōt ꝙseq reus immissionem possessionis, ergo dēt actor p̄cise cogi ad factū, ad qđ se arctauit, vt C.quomodo, & qñ iu.in auth. q̄ semel, & si nō vult litem ꝓtestari, pōt ei imponere perpetuum silentium, ar.ff.de proc.l.mutus.§.pœna. Calumniari causam
6 videtur actor, qui detrectat suscipere iudiciū. Et dicit Inno. ꝙ qñ libellus est ineptus, iudex pronunciat non procedendum super eo. Sed qñ est euidenter iniustus, absoluit reum ēt lite non ꝓtest, vt no.Inno.in c.j.de offic.vic. Et ego dico, ꝙ iudex poterit ita interloqui, mando tibi, ꝙ litem contesteris ante, q̄ recedas de tribunali, alioquin impono tibi perpetuum silentium, vt ff.de accusa.l.cum Titia, & C.de inge.& manu.l. dif-
7 famari, & l.si ea.C.qui accus. non pos. Nā nulla est expressior contumacia, q̄ ea, quæ in facie iudicis committitur, vbi maie statis aspectus contemnitur, vt no.in l.2. C. qūo, & qñ iudex.
8 Sed nunc quæro, quid in reo, vtrum possit reus cogi præcise ad litem contestādam? respondeo sic, si est in p̄sentia iudicis apud tribunal, argumēto istius capituli, & quod no. p̄ Cy. C.qūo, & quando iu.l.consentaneū, & vide qđ ibi notaui in lec.mea solēni, & hoc verum est maxime in causis criminalibus, in quibus fit remissio persone, vt in Auth.vt nulli iudicū, §.si qu s vero comprehensorum, & in c.si clericos, de senten. excom.lib. 6. Et si reus stat ita induratus, ꝙ prius permittit se decollari, ponatur in carcerem. Nam nomine præcisę compulsionis ꝓtinetur carcer, vt no.ff.de ope.no.nun. l.si stipula-
9 tio de operis. §. fi. Adde, ꝙ etiam in ꝓctibus fit remissio p̄ viā mandati de comparendo coram iudice, coram quo libellus est oblatus per actorem, s.si est iudex competens reo ibidem præsente, & hoc videlicet qñ renūciatum est priuilegio fori, nam ista renunciatio debet aliquid operari. ista est glo. vnica in iure ciuili.ff.si quis in ius voc.nō ierit.l.j. Remissio aūt corporalis non fit nisi in criminalibus, & in his demum, in quib. absens non potest damnari. Secus, si potest damnari in absentia, quia illæ causę rediguntur ad instar ciuilium, vt l.absentē.
10 ff.de pę.†No.verbum, authoritate nostra, ꝙ illud, qđ fit authoritate rescripti, fit authoritate rescribentis. dicit lex, ꝙ oīa nr̄a merito facimus, quibus nostra impartitur authoritas, vt C. de veteri iure enu.l.2.§.omnia. Alias dicit lex, ꝙ aliud est facere, aliud efficere. Nam nūcius facit, sed dñs efficit, vt ff.de manu. vindi.l.pater ex prouincia. No.verbum, id non cōtineatur, ꝙ id qđ non continetur, tamen pro cauto habendum est, quia pertinet ad rei naturam, vt ff.si cer.pet.l.cum quid. No.verbū, plenariam recipit potestatem. nam idem est dictum, qđ liberam in his, quæ spectant ad causam, vt ff.man.l.creditor.§.Lucius, & ideo potest eligere nuncium ad citandum. Item elige
11 re locum.†Sed an si nuncius facit falsam ambasciatam, potest eum punire? Item quid si testis coram eo falsum testimoniū dicit? respondeo, extra ordinem mulctare potest, vt C.de spor. l.2.C.de testam.l.nullum.

A D D I T I O

a Vinc.God. Adde ꝙ commissio iudicis nuncio facta non præsumitur.Ruyn.cōs. 102.nu.8.lib.5. Nec diuturnitate temporis prę̄sumitur commissio, Ruy. cons. 69.nu.11.lib.4. Nam commissio iudicis de citando, debet precedere citationē nuncij. Ruy.cons.15.nu.8.lib.4.

S V M M A R I V M.

1 *Causa duobus commissa, unus ex ipsis suo coniudici, uel alij uices suas committere potest.*
2 *Statuto si caueat, ꝙ ex quatuor consulibus mercatorū saltē tres debeant intereße ad pronunciandum, an absentes possint cōmittere uices suas.*

C A P. VI.

1 QVamuis. †Si causa duobus est cōmissa, vnus ex ipsis coniudici, vel alij pōt committere vices suas. h.d. Quæro de ratione dubitationis? respō. quia quod pluribus est commissum, non videbatur per vnum eorum committi posse. tamē secus est, vt hic dī. licet enim vnus non possit sententiare sine alio, tamen bene pōt committere vices suas. quia aliud est subde-
2 legare, aliud pronunciare. tex. est hic no. Extra quæro, statuto cauetur, ꝙ ex quatuor cōsulibus mercatorum saltem tres ad pronunciandum debeant intereße, nūquid absentes possint committere vices suas? rn̄. non, quia præsentia corporalis nō pōt alteri cōmitti, vt C.de cad.tol.§.ne autem. Quęro, nunqd iste poterit ferre vnam sniam pro se, aliam pro collega? respō. non, ēt si quilibet habeat potestatem per se, & in solidum. Io. An.ar.ff.de procu.l.licet in popularibus.§.pe.& in c.pe.§.porro, de ele.lib.6.qđ est notandum. Gerere enim debet persona sibi similem, non contrariam. Item nō debet in iudicio vacillare, ar.ff.de testi.l.qui falsa, vel varia. aliquando tamen reperimus contrarium, vt no. in c.præsentium, de testi.li.6.

S V M M A R I V M.

1 *Delegatus a papa sententiam exequitur uel ipse, vel alius, cui ipse exequendam commiserit.*
2 *Delegatus principis, qui commisit alicui executionem, an perdat per hoc potestatem exequendi per se.*
3 *Executio non dicitur facta si non durat, & idem in mandato.*
4 *Mera iurisdictio non trahit ad se mixtum imperium.*
5 *Doctor non poterit suam sententiam exequendo alicui dare ꝓssessionē corporalem.*

C A P. VII.

1 Ignificasti. †Delegatus papæ exequitur sententiam suam, quam si exequi non potest, aut non vult, exequitur is, cui eam cō miserat exequendam. potest ēt ipse delegatus punire eos, qui executionem impediūt. h.d. Dicit Inn. ꝙ ordinarius, ēt si sciat snīam iniustam latam per delegatum papæ, debet exequi, non tamen in possessione laicorum, qui non sunt sub iurisdictione papæ, pōt tñ mandare iudici seculari ꝙ exequatur, quia hoc facit legis authoritate. ff. de bo. au. iud. pos. l.
2 cum vnus.§.is qui. †No.ꝙ delegatus principis, qui commisit
a alicui executionem, non perdit per hoc potestatem exequendi per se, adde quod no. in l.a diuo Pio, in prī. ff. de re iu. Extra no.ꝙ omnis ordinarius, qui pōt in possessionem mittere, pōt
3 in possessione defendere, vt ff.de iurei.l.3.§.proderit. †Itē no. ꝙ non dr̄ executio facta si nō durat, vt ff.de arbitris.l.inter Castellianum, sicut nec dicitur mandatum illud, qđ non durat, vt ff.quod cuiusq; vniuer. nomine.l.itē eorum.§. qđ si actor. dicit hic Inn.ꝙ delegatus papæ pōt cogere seculares ptātes, vt exequantur, non tñ pōt inducere bellum, Inn. Idē dicit, ꝙ delegatus papę pōt cogere seculares ptātes, vt exequantur nō tñ pōt immittere in possessionem rerum laicalium, quæ nō sūt de temporali iurisdōne papæ. Idem Host. per decre. postulasti.j.de fo.comp.& p̄ hoc cōiter dicunt Doctores, ꝙ licet eps possit ꝓnunciare de dote restituenda, non potest mittere in possessionem laicalem nisi per iudicem secularem ſm Inn.&
4 Host.& Io. An. † Et hoc teneas, ꝙ mera iurisdō non trahit ad se mixtum imperium, imo est ratio, quia est territorium alienum, vt l.cum vnus.§.is qui.ff.đ bo. poss. aut.iud. Et ideo dicit gl.ordinaria in simili, ꝙ licet rōne dubitationis ꝫctus, vel delecti iudex possit snīare, non tñ poterit mittere in possessionē, sed ex eius relatione mittet iudex in cuius solo territorio res est, ut no.ff.si quis in ius voc.non ierit.l.ex quacunq; in gl no. ex cā, q̄ gl.tene fixe menti. Ego puto, ꝙ si esset incertū, an ēet
b de territorio ꝓnunciantis, vel non, ꝙ possit in possessionē mittere rōne dubitationis territorij. dicit Inn. ꝙ legati inferiorum a principe non pōt possessionem corporalem dare, Inn. quia illa non pōt esse sine mixto imperio, & non habentes territorium, nō pōt mittere in territoriū, vt ff.de iur.om.iud.l.iu
5 bere cauere. Quid de Doctore, nunquid poterit suam snīam exequēdo alicui dare possessionem corporalem? & vī ꝙ nō, quia ei nullum est assignatum territorium, licet sint assignati ei homines, i. ipsæ personæ scholarium. nec etiā puto, ꝙ possit eos scholares, personaliter capere sua authoritate, sed debet recurrere ad superiorem, quia & si captura rerum sit mixti imperij, captura tñ ꝑsonarū maior est, & est meri imperij, vt ff.de iur.om.iu.l.magistratib. nisi lex municipalis, vel ꝓsuetudo aliud disponeret, ar.l.1.C.de eman.li.& ff.de testi.l.3.§.fi.

A D D I T I O N E S.

a Adde tamen ad materiam istam, ꝙ delegatus ab inferiore a principe nō potest exequi suam sententiam, vt procedat etiam de partium consensu, ita Ro.& Io.Bap.in l.iubere.ff.de iur.omn.iud.nisi ei res a partibus traditæ sint, vt uincenti daret, tex.in l.litigatores.§.1.uersic.quid ergo, si res, de arbi.
b Vinc.God. Adde territorium, fortia, & districtus, quæ sint. Ruy. consi. 22.nu. 5.lib.1. Et ꝙ territorij appellatione ꝓtinetur etiam marc, no.in c.vbi.§.porro.de elec.in 6.Barth.Cep.de seru rust. c. Mare.

S V M M A R I V M.

1 *Transactio super beneficijs non ualet.*
2 *Executori, vel mandatori executionis, an possit resisti uiolenter.*
3 *Possessor non citatus, an possit uiolenter resistere iudici.*

C A P. VIII.

SI quando. Si ordinarius scit eum canonice institutum, quem delegatus a papa sibi mandat in possessionem induci, nō resistere debet violenter, sed precibus instabit, vt differat, donec Romanus pontifex consulatur. h.d. Casus. Quidā clericus impetrauit literas ꝺ prelatum ecclesiæ super ipsa ecclesia, tandem cum ipso prælato, transegit, vel alio modo non canonice obtinuit. Modo delegatus commisit executionē cuidā, qui videns, ꝙ clericus non habebat canonicum titulum, no-

lebat

BIU Cujas

lebat exequi, quæritur quid iuris? Rñ detur, ꝙ non resistet violenter, nec tñ festinabit in possessionē mittere, sed rogabit delegatum, ꝙ differat, donec papa consulatur, supple, & si delegatus non vult differre potest appellari. † No. ꝙ non valet transactio super beneficijs, & exponit transactio. i. amicabilis compositio, in Auth. vt differentes iudices. §. j. † Tractat hic Innoc. vtrum executori, vel mandatori executionis possit resisti violenter? & dicit ꝙ sic, si constat de non titulo, & ille, qui resistit est in possessione, alias non. vnde nulla tertia persona excepto eo, qui possidet, pōt facere istam resistentiā, q̃q̃ si sua interest, pōt appellari ſm Inn. quod no. Et puto, ꝙ ēt coloni, & inquilini, licet non possideant, habeant ius resistēdi, vt l. j. C. si p vim, vel alio modo. facit quod no. ff. de iust. & iu. l. vt vim. C. de iure fisci. l. fācultas, & l. fi. C. de bon. vacan. lib. x. ff. quod met. cau. l. fi. §. vlt. Vbi debet supersedere in executione snīæ, & si non supersedetur, potest appellari, Ber. Item est hic casus, ꝙ valet sententia lata ꝓ notorium, errore non expresso. Item ꝙ nō est resistēdum iudici cum armis. † Dicit hic Inn. ꝙ possessor meus non citatus pōt violenter resistere iudici, quia non gerit formam iudicis iudex, q non citat a possessorem. C. vnde vi. l. meminerint. dicit Inn. ꝙ iudex delegatus ad iustitiam faciendam non pōt exequi transactionem postea factam, quia super hoc non habet commissionem, sed bene posset exequi confessionem expressam & tacitam. ff. de pac. l. tale pactum. §. j. Quid si est annuum debitum? respondeo, pro qualitate iniunctæ executionis accipitur annus in Specu. de instru. editione. §. nunc vero aliqua, ad finem.

1 Delegatus non vult differre potest appellari.

2 Positio, in Auth. vt differentes iudices. §. j.

3 Resistēdum iudici cum armis.

a Non gerit formam iudicis iudex, qui non citat possessorem.

ADDITIO.

a Vide multa cumulata per d. Fel. in c. cum olim, de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ facta plena executione desinit esse iudex.*
2 *Iurisdictio, an expiret per solam executionem facti.*
3 *Papa si non commisit causę cognitionem, sed prouisionem, an si prouisio sit nulla, pot est iterato prouideri.*
4 *Iurisdictio quot modis finitur.*

CAP. IX.

IN literis. † Delegatus papę facta plena executione desinit esse iudex. h. d. Quæro, vtrum si sententia delegati est nulla, & per ꝓs executio, si iudex delegatus sit functus officio suo? rñ. sic in diffinitiua, secus in interlocutoria ſm In. licet iste est delegatus papę. Considera, ꝙ per diffinitiuam delegatio papę non expirat, nisi fiat executio, ēt si diffinitiua valeat, ergo fortius si est nulla. † Item per solam executionem facti non expirat iurisdictio, a ergo vī, ꝙ in delegato papæ adhuc perseueret, sed ꝓrium est verum, vt C. quomodo & qñ iud. l. si vt ponis. Circa hanc materiam b sic distingue. Nam si quidem sententia est interlocutoria, aut transit in rem iu. quo ad iudicem, vt quia finit iurisdictionem, & tunc planum est, ꝙ iurisdictio est extincta ipso facto, aut non transit in rem iudicatā quo ad iudicem, & tunc secus, vt l. æqualem. §. fi. ff. de arb. Aut loquimur in diffinitiua, & tunc aut in ordinario, & si sententia fuit nulla, pōt iterum iudicare. Fallit si causa est relata ad superiorem per querelam vel appellationem, vt C. de accus. l. absentem. Aut in delegato, & tunc aut excessit tramites legis, aut fines mandati. Primo casu non pōt reuocare, nisi ad hoc habeat mandatum. Secundo casu sic, vt ff. de arbit. l. quod tñ, ꝙ no. † Sed pone, papa non commisit causæ cognitionē, sed prouisionem, nunquid, si prouisio est nulla, pōt iterato prouideri? rñd. sic, quia verbum, prouideas, significat effectum rei ſm Inno. & idem est in omnib. alijs factis & mandatis præter sententias, arg. ff. de cond. & dem. l. hæc conditio, in prin. Si autem semel est facta prouisio de iure, licet prouisus nondum habeat possessionem, non pōt prouideri iterato, vt ff. de verb. sig. l. boues. §. hoc sermone, ſm Inn. & est ratio, quia consumpta est gratia, arg. ff. de proc. l. si is qui Stichū. dicit Inn. ꝙ aliud est prouidere, aliud mandare de prouidendo, quia per mandatum non executum non expirat iurisdictio, & ideo si mandauit prouideri in vna ecclesia, poterit pœnitere, & mandare ꝙ prouideatur in alia, quod tenet menti. † Ber. hic ponit notabilem gl. in qua dicit, quot modis iurisdictio finiatur. finitur etiam iurisdictio, si iudex delegatus pronunciat literas nō valere, vt j. eo. c. significantibus. Item ſm ll. finitur iurisdictio delegati finita instantia, quia lex absoluit litigatores ab obseruatione iudicij, & quia sic dicimus in arbitro, vt ff. de arbi. l. sed si compromissum, & vide C. de diuer. reser. l. falso.

1 Delegatus papæ facta plena executione desinit esse iudex.

2 Iurisdictio, an expiret per solam executionem facti.

a Ergo vī, ꝙ in delegato papæ adhuc perseueret.

b Ponis. Circa hanc materiam b sic distingue.

3 Papa si non commisit causę cognitionem, sed prouisionem, an si prouisio sit nulla, pot est iterato prouideri.

4 Iurisdictio quot modis finitur.

ADDITIONES.

1 Vinc. God. Adde, ꝙ iurisdictio retinetur per habentem ius, etiam ex facto tyranni occupantis. Ruy. consi. 34. num. 14. lib. 1. Et ex quib. demonstretur, Ruy. consi. 2. nu. 4. lib. 4. Et no. quod iurisdictionis concessio censetur realis, & territorio cohęrens, Ruy. consi. 34. nu. 15. lib. 1.
Vide Car. consi 32. & seq. Ale. in consi. 9. in 1. uol.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus officio suo fungi non potest, ubi reus non potest in rescripti termino comparere.*
2 *Princeps nunquam intendit per literas suas quantuncunq; precisas velle, ꝙ sententia feratur contra non contumacem.*
3 *Veniri, an possit ad vendōnem contra non latitantē in actione personali.*
4 *Minor, ecclesia, ciuitas, corpus, uniuersitas, an patiat̃ secundū decretū.*
5 *Sententia de uendendo, an possit per iudicem reuocari.*
6 *Missio in uti possidetis, qualiter fiat.*
7 *Statutum, ꝙ missus ex primo decreto lucretur fructus ad rationem x. p centenario totius pecunię mutuatæ, uel omnes fructus, an sit ualidum.*
8 *Hereditas adita, an dicatur hereditas.*
9 *Hereditas iacens, an patiatur primum, & secundum decretum.*
10 *Curator, in casu huius c. an possit dari absenti ad contestandam, & finiēdam litem.*
11 *Amicus quilibet etiam sine satisdatione aliqua allegare causas absentiæ potest.*

CAP. X.

CONsultationibus. † Reo non valente cōparere in termino appositio in rescripto, delegatus non pt officio suo fungi. vel melius. Reo absente per ꝓtumaciā delegatus papæ datus ēt ad diem non restituet actori possessionem, & deiectionem probare volentem. Io. And. In incorporalib. ꝓ latitantem fit missio in omnia bona. l. is cuius, si seruitus vendicet. Dy. Old. Illa l. loquit in reali pro re incorporali, cuius executio in facto, non in dando cōsistit. Casus. Aliquis fuit spoliatus per vim ecclesia sua, seu alia possessione. Iste fuit conquestus papæ. Papa dedit iudices sub hac forma, vt j. certum tps, puta j. mensem restituat sibi possessio, si constiterit iudicib. eum taliter spoliatum. ille qui eum taliter spoliauerat, absens erat causa peregrinationis, vel studiorum, vel alia cōsimili causa ante, q̃ innotesceret sibi de literis, & erat tam longe absens, ꝙ non poterat se iudici j. terminum præsentare. actor verò paratus erat possessionem, & spoliationem probare. Quæritur, quid iuris? Rñdetur, ꝙ iudices nihil pñt statuere nisi dictus assertus spoliator se p contumaciam absentasset. & 2 istud capitulum est valde no. † No. ꝙ princeps nunq̃ intendit per literas suas, quantūcunque præcisas, velle, ꝙ snīa feratur ꝓ non contumacem, concor. ff. quæ snīæ sine app. rescin. l. j. §. item cum edicto. Et est rō, quia in tali iudicio abest reus, q iuris fictione non intelligeret̃ abesse, si esset contumax, vt C. vbi de crīe agi oportet, auth. qua in prouincia, ergo non est fundatus in trib. personis essentialib. iudicium. Modo ergo quæro, si iste spoliator esset citatus, & contumax, & esset liquidatum de possessione & spoliatione, vtrum lite non contestata, posset ꝓ eum ferri diffinitiua super restōne possessionis. Bern. & Inn. dñt ꝙ nō. Alij dñt ꝓrium per finē istius c. sup hoc sunt diuersæ opiniones canonistarum, & ēt legistarum. Nā Guil. de Cu. dicit ꝙ in possessorio recuperandæ probata possessione, & spoliatione potest ferri ꝓ contumacem sententia diffinitiua, lite non contestata, vt ipse no. ff. de in integ. restit. l. oēs. Alij dicunt contrarium, ꝙ etiam in possessorijs debet lis contestari, vt Inst. de interd. §. hodie, & hoc tenet Bar. ff. de acquir. poss. l. naturaliter. §. nihil commune. Dici potest ꝙ in c. nostro non requiritur litis contestatio propter formam mandati papę. Nam ex quo ita papę placuit, non est de iuris apicibus disputandum, vt j. mand. l. si fideiussor. §. quędam, & j. de pig. c. ex literis. Sed circumscripta forma mandati non valeret diffinitiua, lite non contestata, tex. est. C. de iu. l. properādum, post prin. in ver. siue sup possessione, & ita teneas omissis omnib. 3 ambagib. † Quero, nunquid in actione personali contra non latitantem possit veniri ad venditionem? dicit Innoc. ꝙ sic, si expedit absenti. Idem, si creditori magnum periculum immineat. Valebit igitur secundum decretum, & venditio propter causæ necessitatem, quæ alias non valeret. Nam si hoc est in minori, ergo multo fortius in maiore absente, licet multi contradicant, secundum Inn. Sed si res non vrget, esset venditio nulla, vt no. in l. Fulcinius. §. adeo, quibus ex causis in pos. eat. vel saltem rescindenda, vt C. de rescript. l. multum ignorare. 4 dic vt ibi per Cy. † Quero, nunquid minor patiatur secundū decretum? Respon. sic, videlicet pupillus ex contractu authoris, non ex suo. Adultus vero ex vtroque, vt l. apud Iulianum, quibus ex causis in pos. eatur, & l. si minor. ff. de bo. aut. iu. pos. Adde, ꝙ etiam pupillus ex suo contractu patitur secundum decretum in causam iudicati, vt ff. de mino. l. si ex causa. Quero, quid de ecclesia, ciuitate, corpore, & vniuersitate? Rñ. oēs isti patiuntur secundum decretum, si alias processus est legitimus. non enim æquiparantur in hoc pupillo, sed adulto, vt eleganter no. ff. ꝙ cuiusq; vniuer. no. in l. j. §. ꝙ si nemo, vbi videas. † Dicunt hic Doc. ꝙ sententia de vendendo est interlocutoria, & si iudex videt se errasse, potest eā contrario imperio reuocare, Io. An. & adde ꝙ no. in l. minor, in pr. ff. de euic. 5

1 Delegatus officio suo fungi non potest, ubi reus non potest in rescripti termino comparere.

2 Princeps nunquam intendit per literas suas quantuncunq; precisas velle, ꝙ sententia feratur contra non contumacem.

3 Veniri, an possit ad vendōnem contra non latitantē in actione personali.

4 Minor, ecclesia, ciuitas, corpus, uniuersitas, an patiat̃ secundū decretū.

5 Sententia de uendendo, an possit per iudicem reuocari.

BIU Cujas

a Egō credo, ꝙ ſi talis a ĩterlocutoria, eſſet lata ab executore diffinitiuæ, vel in ſtrī guarentigiæ in Tuſcia, ꝙ non poſſet reuocari ꝯrio imperio, quia lata ex plena cauſæ cognitione, & adinſtar diffinitiuæ. dic ꝙ venditio non reuocatur, ſed interlocutoria ſic, l.j. in fi. de præt. ſtipul. dicit hic Ber. ꝙ aliud eſt bona alicuius poſſideri, aliud in poſſeſſionē mitti, aliud poſſeſ-
6 ſionem reſtituere. † Quęro, qualiter fiat miſſio in vti poſſidetis? rñdeo, dic vt no. ff. de ope. no. nun. l. ſi prius, quæ gl. nō eſt alibi. dicit Bar. ꝙ duo tenēt probare, qui dicit ſe ſpoliatum, ſ. ſe poſſediſſe, & ſe ſpoliatum fuiſſe, ſiue agat ꝯ ſpoliatorem, ſiue ꝯ alium. Et pro intellectu gl. Ber. canoniſtæ debent ſcire, ꝙ per primum decretum non auferī vera poſſeſſio continuati, niſi forte iudex aggrauat primum decre. in perſonali actione, loquor ꝓp nimiam ꝛtumaciam, hoc expreſſe declarando, ꝙ veram poſſeſſionem transfert in miſſum. nā cum poſſit creditori ꝛcedere fructus, ergo & poſſeſſionē, vt l. apud Iulianum. §. fi. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. & l. cum legati. & ff. de acq. poſ. l. 3. §. genera. ff. vti poſſ. l. ſi duo. §. creditores. Alias miſſus ex primo decreto non lucratur fructus, ēt ſi ſit miſſus ex cā dotis, vt ĩ.
7 de ſol. l. Titia. † Sed nunquid valet ſtatutum, ꝙ miſſus ex primo decreto lucretur fructus ad rōnem x. pro centenario totius pecuniæ mutuatę, vel oēs fructus? rñ. ſic, ꝙa ſtatutum conſiderat cōe intereſſe mercatorum. hoc. n. non eſt vſura, ſed eſt intereſſe diffinitum a lege, & a conſuetudine. & h. d. glo. ord. quæ non eſt alibi, in Auth. de exhi. reis. §. ſi vero ēt quidam, in gl. quæ incipit, ꝙ ll. appellant. ad idem eſt ar. ff. de in li. iu. l. nimis, & quod no. in l. vir. ff. de pręto. ſtip. & ff. de eo, quod cer. lo. l. 3. §. fi. Nam a legib. ſiue legum latorib. ſemper pręſumitur dolus abeſſe, & ideo non eſt vſura, nec fraus, ſed quædā equi-
8 tas ſcripta. † Quæro, vtrum hęreditas b adita, hæreditas c dicaī?
b dicit gl. ꝙ non in l. j. §. veteres. ff. de acq. poſſ. in ꝯrium, quia ſe-
c queretur, ꝙ filius, qui immediate eſt hæres non hīet hæreditatem, quod eſt falſum, vide Cy. C. de pac. l. fi. & facit ad ſtatutū Mediolani, ꝙ mulier non nubat cum hęreditate alicui foren-
9 ſi, cōis vſus loquendi inſpicitur in ſtatutis. † Extra quæritur, vtrum hæreditas iacens patiatur primum, & ſm decretum? Nam certum eſt, ꝙ hæreditas iacens non poſſidetur, vt l. 2. §. Scęuola. ff. ſi quis teſtō liber eſſe iuſſus fuerit, ergo non pōt ſibi auferri poſſeſſio, quam non hēt. Item nec pōt hæreditas citari, niſi dato ſibi curatore, vt ff. de hær. inſti. l. ſi quis inſtituatur, & ff. de neg. geſt. l. debitor. Et eſt ſimile in infante, qui citari non pōt, & per ꝯns non cadit in eum miſſio, ſi caret tutore, vt in l. 2. §. ſufficit. ff. de admi. tut. & ar. ff. de in ius voc. l. neq;.
10 † Deinde moueo vnum dubium, nunquid in caſu noſtri ca. poſſit dari curator abſenti, qui litem conteſtetur, & litē ad finem perducat. & vī ꝙ ſic, vt l. ab hoſtib. in prin. ff. ex quib. cau. ma. & no. in l. j. C. de decu. bo. dan & C. de cap. & poſt. reuer. l. cum agnatos. Sed ꝯrium dico per iſtum tex. alioquin ſequeretur, ꝙ ſemper ꝯ abſentes, & non cōtumaces poſſet hac via extraordinaria & nunquam permiſſa, niſi qñ res vrget, procedi, quod eſt abſurdum & leges contrariæ loquuntur, quando bona non habebant principalem defenſorem, qui bona defendere poſſet. Secus ſi habent principalem defenſorem, qui cōgruo tpe expectatus poſſit defendere, quia vbi habemus viam ordinariam, ceſſat extraordinaria, & ſubſidiaria, vt ff. de min. l. in cauſæ. Porro defenſiones abſentium per procuratores exerceri ſolent, non per curatores bonorum, vt ff. de proc. l. j. §. vſus. Si miſſio ex ſecundo decreto fit ex diffinitiua. i. in executionem diffinitiuæ, non habet poſtea locum luitio. ſecus, ſi ex interlocutoria, vel ex reſcripto principis, ꝙ habet vim in-
11 terlocutoriæ, & quod neutri parti debet eſſe damnoſum. † Vl
d timo no. ꝙ quilibet amicus ēt ſine ſatiſdatione aliqua poteſt allegare cauſas abſentiæ, gl. eſt ſin. in l. in eos. §. nemo. ff. de re. iu. & ideo errant iudices, qui nolunt admittere talem allegationem ſine ſatiſdatione iudi ſolui, quod tene menti.

ADDITIONES.

a Adde Alex. conſi. 50 2. lib. & vide Bal. conſi. 179. 2. lib. in antiquis. Vinc. God. Adde Marant. tit. de ord iud. in 6. par. 3 par. nu. 29. fol. 234.
b Vide late & plene per d. Fran. Cur. in conſi. 45. incip ſtatu.
c Vinc. God. Adde ꝙ hæreditas adita dicitur patrimonium adeuntis. Cor. conſi. 206. viſo. litera, T. lib. 2. Dec. in l. qui ſe patris, nu 10. C. vnde lib.
d Vide alleg. per Iaſ. in l. eligendi. C. de procu.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ in cauſa ſibi commiſſa habet iuriſdictionem ſuper ordinarium, & quemcunque maiorem.*
2 *Iudex, an poſſit punire impedientes executionem ſuæ ſententiæ.*
3 *Prohibens aliquem ſoluere alij, an poſſit ab iſta prohibitione remoueri.*

CAP. XI.

1 SAne. † Delegatus papæ in cā ſibi ꝛmiſſa iuriſdictionem hēt ſuper ordinariū & quemcunque maiorem. h. d. diuidit, ꝙa in prima, deciſa ꝛſultatio. in ſda rñſio. Item ſcđa principalis tria facit. Primo ꝑmittit rñſionis cām. ſcđo rñdet. Tertio rñſum declarat. ſecunda ibi, ideoq;. tertia ibi, itaque. Caſus. Papa delegauit cām, ponamus, ſimplici clerico, iſte delegatus mandat aliquid ep̄o, vel alicui alteri perſonæ, qui nolunt obedire in eo, ꝙ eſt commiſſum, quęritur, vtrum poterit eos punire? Rñdetur ꝙ ſic ſm qualitatem facti, & prout viderit expedire, terrā illam ſupponendo eccleſiaſtico interdicto, & eſt rō, quia gerit vices papæ, & ideo eſt ſuperior quolibet illorū rebelliū, facit. ff. de minori. l. minor aūt magīratus. dicit Inn. ꝙ ꝯ prohibētem, ne ſoluatur creditori, nullum remedium eſt proditū ad compellendum, vt remittat proteſtationem, alias ꝓhibitionē. ſed vī dicendum, ꝙ imo pōt peti, ꝙ ei imponaī ſilentium, vt l. Aurelius. §. centum. ff. de lib. leg. & ff. de fideiuſ. l. ſi ꝙtē dat. Talis renunciatio non valet, niſi fiat cum cauſa, ſup qua probanda iudex aſſignare dēt terminum l. diffamari. No. ꝙ pœnæ debent imponi ſm qualitatē facti, temperate tñ, maxime qñ imponitur magnis prælatis. Item no. ꝙ ꝓp delictū ep̄i pōt terra ipſius ſubijci eccleſiaſtico interdicto. † Quæret Inn. vtrū iudex
2 poſſit punire impedientes executionē ſuę ſnīę? & dicit ꝙ ſic, ſi minus iuſte impediant, Inn. nam iſtud, ꝙ extremū eſt in iuriſdōne, impediunt, vt ff. ſi quis ius dicenti non obtē. l. j. §. 1. & in iſto extremo potentiſſimum eſt iudicis officium magis,
3 q̄ in prin. quia fortior eſt virtus rei iud. q̄ rei iudicandę. † Etiā quærit Inno. ſi quis prohibeat aliquem ſoluere alij, vtrū poſſit ab iſta prohibitione remoueri? & dicit ꝙ nō eſt ad hoc prodita actio aliqua, niſi in nunciatione noui operis. iſta eſt truffa, quia iudex hēt implorato ſuo officio talem proteſtationem interloqui non tenere, & ea non obſtante debitorē cogere ad ſoluen. ar. iſtius c. & ff. de lege commiſſoria. l. mulier fundos, & ff. de leg. pręſtan. l. virilis. §. ſi adiecit. nam quicquid fit iniuſte, ad officium iudicis pertinet, vt illud reſcindat, ar. ff. de offi. præſi. l. illicitas, in prin. Vnum ꝛcedo cum Inn. ꝙ iſta prohibitio iniuſta non affert iuſto petitori præiudiciū, ꝙa prohibitio non eſt modus auferendi alteri actionē ſm Inn. dicit hic Ber. ꝙ papa ligatur ad pœnam per ſuum ꝛfeſſorem, quia ꝛfeſſor gerit immediate vices Dei, qui in foro pęnitentiali maior eſt, quam papa. Item quia papa nō eſt hic vt papa, ſed tanq̄ ſingularis perſona. & licet papatus non vadat ad inferos, papa tñ bene pōt ſe eorum conſortio coniungere, & facit quod no. ff. de iur. om. iud. l. eſt receptum. dicit hic etiam Ber. ꝙ in pęnis arbitrarijs mitius eſt agendum cum ſuperioribus. Ber.

SVMMARIVM.

1 *Species, quæ de neceſſitate ad indiuiduum reducitur perinde cenſetur ac ſi indiuiduum expreſſum eſſet.*
2 *Papa quandoque factum proprium obliuiſcitur.*
3 *Vacationis nomine intelligitur vacatio cuiuslibet ſpeciei ſiue per mortem ſiue per renunciationem.*

CAP. XII.

1 EXparte. † Si primus impetrauit primā dignitatē in eccleſia vacaturā. Secundus impetrauit certā dignitatē ipſius eccleſię, cū vacaret, & illa poſtmodū vacat, primo, non ſcđo debetur. nam ſpēs, quę de neceſſitate reducitur ad indiuiduum, reputatur ꝓ indiuiduali expreſſione. h. d. ponit partis ꝛqueſtio, & papę ꝓuiſio. Scđa ibi, qm̄. Iſtud c. eſt valde notabile, ex quo apparet, ꝙ ſpecies magis expreſſa non derogat ſpēi minus expreſſę, & facit. ff. de leg. j. l. ſi dñs Stichi, & ff. de vſuf. leg. l. ſi alij, & l. Sempronius, in princ. Caſus. quidam clericus noīe Nicolaus impetrauit literas ad ep̄m Conuentrenſem, vt ei archidiaconatū, quē in ipſa eccleſia Conuentrenſi primo vacare ꝛtingeret, aſſignaret, demum quidā Raymundus impetrauit ad ep̄m Eboracenſem lras, nulla de priorib. habita mētione, vt ſi auunculus dicti R. omnino dimitteret dictū archidiaconatū, quem in eadē obtinebat, ipſum ei R. faceret aſſignari. Tandē dictus auunculus dictū archidiaconatum oīno dimiſit. Quęritur, quis in eo ſit potior? Rñdetur, ꝙ Ni. primo impetrans, quia ſi papa fuiſſet memor de primis literis, nō ꝛceſſiſſet ſecūdas. No. ꝙ non præſumiī, ꝙ papa velit ꝓprijs literis derogare,
2 † Itē ꝙ papa qñque factum ſuum tradit obliuioni, nā hoc nāliter euenit, vt homo obliuiſcaī eorum, quę fecerit, vt ff. de acq. poſſ. l. peregre. tñ in eo, qui eſt obligatus ad aliqd dandū, vel faciendū, talis obliuio non eſt bona, vt ff. de ꝯh. & commit. ſtip,
3 l. magnā. † No. ꝙ noīe vacationis a ſimpl'r intelligitur vacatio
a cuiuslibet ſpēi ſiue p̄ mortē, ſiue p̄ renunciationē, facit. ff. ſol. mat. l. ſi qs ſic ſtipuleī. Sed ſi exprimaī vna ſpēs vacationis, nō ꝛtinet alia ſpēs, vt in c. ſuſceptū, de reſc. lib. 6. ff. de lib. & poſt. l. ꝛmodiſſime. nō obſt. C. de inſti. & ſubſt. l. ſi mī, ꝙa ibi fuit vna ſpēs expreſſa cā deſignādi effectus, q̄ ſurgit pariter ex altera, nō cā arctationis, vt l. mulier. in prin. ff ad Tre. & l. Gallus. §. & qd ſi tm̄. ff. de lib. & poſt. Itē ibi in vlt. volūtate, ſecus in reſcriptis pręſertim in bñficial ib. q̄ debēt tanq̄ ambitioſa reſtringi.

Quæro

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, quæ dicatur vacua poſſeſſio. Goz. conſi. 24. nu. 1. & 2. lib. 4.

BIU Cujas

Quero nūqd in isto c. fuerint literæ gñales & spāles? rñ. nō, qa vnus tñ archidiaconatus erat in eccleſia, ar. ff. de li. & poſt. l. nominatim, & ff. de fun. inſt. l. fundus, cui locatus, licet fuerit diuersus modus demonſtrandi vnum & idem, ſed in hoc non eſt vis, qa non refert qualiter res demonſtret, vt l. certum. ff. ſi cer. pet. Dicit Ber. q illæ literæ præualent, quæ primo præſentantur. tu dic, vt in c. tibi qui, & in c. duob. de reſcri. lib. 6.

SUMMARIUM.

1 *Delegatus debet formam iuris ſeruare, & rationabiles exceptiones admittere, ubi contraria uoluntas papæ non apparet.*
2 *Papa per clauſulā, nulla exceptione obſtante, quas exceptiones auferat.*
3 *Arbitriū in cōpromiſſo datum dēt intelligi ſecundum iuris æquitatem.*
4 *Statutum, q contra inſtrumentum guarentigiæ, non poſſit opponi niſi certa exceptio, quomodo intelligatur.*

CAP. XIII.

EX parte, il 2. †Vbi contraria voluntas papæ nō apparet, delegatus iuris formam ſeruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Caſus, papa commiſit cauſam ſub certa forma, quæritur, vtrum delegatus debeat admittere rationabiles exceptiones, & in cauſa iuxta iuris æquitatem procedere? Reſpondet Papa, q ſic, niſi exprimatur in literis, q nullę debeāt exceptiones admitti, quas tamen literas non credit exire de cancellaria. Quid ſi epiſcopus eſt etiam Comes, & cauſam ad eum ſpectantem iure comitatus committit dicendo, ego eps. Dicit Spec. q valet in Spec. de iud. dele. §. ſequitur, ver. quid ſi epiſcopus, quia vī committere eo iure, quo poteſt, arg. in l. 2. ff. de mil. teſta. ſi dictio, tanquam, eſſet expreſſa non valeret cō
2 miſſio, ꝯ. eo. P. & G. † No. q ſi papa vellet, poſſet tollere ius, & defenſionem parti, ſed in dubio per illa verba, nulla exceptione obſtante, nō intelligitur tollere niſi exceptiones, quę ſunt de apicibus iuris, de quibus non eſt diſputandum, vbi bona fide agitur. ff. manda. l. fideiuſſor. §. quidam. & vbi tractatur de publica vtilitate, ſiue publica diſciplina in coercitione delictorum, vt C. de adul. l. ita pudor. & vide ibi per Cy. & l. j. in princ. ff. quod vi aut clam, & arg. ff. de ſer. l. ſicuti. † Ber. no. hic argumentum ad compromiſſum, q arbitrium datum ſit ciuiliter & ſecundum æquitatem iuris intelligendum, vt ff. de ſeru. l. ſi
a cui. ff. mand. l. creditor, in fi. dicit Ber. no. q clauſula a generalis non tollit exceptiones legitimas, ſecus ſi ſint ſpecificatæ in
4 reſcripto, quod tene menti. † Et facit ad ſtatutum dicens, q ꝯ executionem inſtrumenti guarentigiæ non poſſint opponi, niſi talis & talis exceptio. Nam cum omnes aliæ intelligantur ſigillatim excluſæ & numeratę, arg. ff. ſi quis cautio. l. ſed & ſi quis. §. queſitum, nulla de alijs opponi poteſt, ac ſi omnes alię eſſent ſingulariter ſpecificatę, niſi per omnia ſit ſimilis exp̄ſſe. ff. de leg. l. non poſſunt. Veruntamen, ſi aperta eſt calumnia agentis, iudex ex officio debet ipſum repellere, vt no. C. de trā ſac. l. vbi pactum, & arg. ff. de pet. hær. l. plane, & l. fi. dicit Ber. q quando papa habet notitiam facti, non habet locum exceptio vel excuſatio. vide C. de pe. bo. ſublatis. l. j. dicit Inn. q illa clauſula, nulla exceptione obſtante, remouet exceptionem parui præiudicij, & moratorias, non peremptorias. C. de prec. impera. offe. l. reſcripta. Hoſt. & Ioan. And. dicit Hoſt. q ſi papa enumerat aliquas exceptiones, quas remouet, & ſubijcit ad idem clauſulam generalem, q omnes exceptiones nominatim videtur remouere, ac ſi eſſent ſpecificatę, Hoſt. & Io. And. Et vide quod no. in Spec. in tit. de concluſione, ver. pone, & in ver. q ſi quis, & per Arch. 2. q. 5. lator.

ADDITIO.

a Vinc. God. Clauſula generalis non tollit exceptiones legitimas in reſcripto. ſecus ſi ſit ſpecificata in reſcripto. Et adde quod non refertur ad ea, quę pēndēt ex teſtamento, Ruy. conſi 139. nu. 2. Et quando referatur ad perſonas ſpecificatas. Ruy. conſi. 168. nu. 5. lib. 4.

SUMMARIUM.

1 *Delegatio facta dignitati non expreſſo nomine perſonæ tranſit ad ſucceſſorem ipſius dignitatis.*
2 *Cauſa canonico commiſſa, an videatur dignitati delegati.*
3 *Nomine appellatiuo ſublato ceßat commiſſio.*
4 *Cauſa quando committitur uel loco, uel dignitati, mortuo commißario, vel remoto, an delegatio tranſeat ad ipſam dignitatem.*
5 *Literæ ſi ſunt directæ archidiacono Pariſienſi, ubi ſint duo archidiaconi, & neſcitur, de quo papa ſenſerit, an ſint ualidę.*
6 *Sñia lata contra Titium de tali parochia, ſi in ea parochia duo ſunt Titij, an ualeat ſententia, & in dubio de quo eorum ſenſiſſe præſumatur.*

CAP. XIIII.

QVoniam abbas. †Delegatio facta dignitati, non expreſſo nomine perſonę tranſit ad ſucceſſorem ipſius dignitatis. Caſus. cauſa fuit cōmiſſa duobus abbatib. vnus eorum deceſſit. alter incępit de cauſa cognoſcere. loco vero mortui alius abbas eſt ſubſtitutus cum quo ille, qui incęperat de cauſa cognoſcere proceſſit in cauſa, & tulerunt ſententiam, quæritur, vtrum ſententia valet? reſpondet q ſic hic omnino vide. l. ſi pater, in prin. ff. de manu. vind. Opp. qa mādatum expirat morte mandatarij re integra, vt Inſt. man. §. itē ſi adhuc, & l. & qa. ff. de iur. om. iud. So. dignitas non moritur ff. de leg. 2. l. quod princi. & ideo ſucceſſor ſuccedit in eadem iuriſdictione. dicit imperator q propter loci dignitatem ei rerum ſumma commiſſa eſt. C. de decu. l. quilibet principaliū, lib. x. Et idem dicas, ſi primus remotus fuit vel renunciauit dignitati. Nam ex quo dignitati ſcribitur, non perſonæ, ſemper ſucceſſor cognoſcet, & ſi tranſeat ille ad aliam dignitatem dimittit delegationem ſucceſſori. Io. And. Secus in cōpromiſſo, qa nō intelligitur de futuro ſucceſſore cogitatum, vt no. Bar. ff. de vulg. ſubſtit. l. qui liberis. §. hęc verba. Et ita conſului ſu-
2 per quadam magna cauſa. † Sed nunquid cauſa commiſſa canonico videatur delegata dignitati? Rñ. nō, qa canonia eſt qdā ius ſingulare, & finitur morte, tranſlatione autem nō finitur, ſed reſidet penes eundem, ar. ff. de re. du. l. ſi cognatis, & in c. 2. de reſcr. lib. 6. per Io. Mo. & in cle. 2. de reſcr. in 2. gl. quia ad initium delegationis refert ſe ſtatutum, arg. ff. de inſa. l. qd ergo, in prin. & ſic non obſt. ff. de ca. di. l. tutelas. qa ibi agnatio eſt loco finalis cāę, & reqrit perſeuerantiam. Io. An. no. hic de triplici mandato, ſ. de mandato ad negotia, de mandato procuratoris ad iudicia & de mandato iuriſdōnis, & qñ & qualr iſta mandata expirant. & adde in ꝓcuratore ad iudicia quod ſingl̄r no. ff. de proc. l. ſi defunctus. reliqua dic, vt no. C. mand. l. mandatum, per Cy. & ff. ſi cer. pet. l. eius, q in prouincia. ff. de ſol. l. ſi cum Cornelius, de ꝓd. inde. l. ſi non ſortem. §. qui filio.
3 † Extra no. q ſublato nomine appellatiuo ceſſat commiſſio, vt ff. de fideic. lib. l. Lucius, & ar. ff. de inſtitoria. l. Lucius. Dicit Hoſt. q nomē proprium ſcribentis ſemper ponitur in lr̄is, & ideo ex parte ſcribentis omnes delegationes ſunt perſonales niſi iuriſdictio ſit ꝑpetuata, vel niſi ſit iuriſdō ordinaria. Sed ex parte eius, cui ſcribitur, interdum ſunt in rem, interdū in perſonam. nam ſi nomen appellatiuum principaliter apponitur, ſunt in rem: Si nomen proprium ſolum, vel vna cū appellatiuo poſito in conſequentiam, tunc literæ ſunt perſonales, & expirant morte commiſſarij, & facit ff de tute. l. tute. & ff. de ar. l. non diſtinguemus. §. de offi. vide in Spe. de inſtr. edi. §. nunc vero, verſi. ſed quia erit in prælato. Dicit Ber. q dignitas non moritur, ſed perſona, quia indiuidua ſępe pereunt, quod ſummis dignitatibus non eſt conceſſum, multo fortius eſt inferioribus denegatum, C. de decu. l. fi. lib. 10. Indulti honores non declarant habere inane nomen, C. de dec. l. ne. lib. x. Idē a:t, q nomen, Abbas talis loci, eſt nomen ſingulare, tamē eſt nomen appellatiuum, non proprium, ſicut hoc nomen phœnix. Bern. Eſt autem phęnix auis vnica ſingulariſſima, in qua totum genus ſeruatur in indiuiduo, & dicit Seneca, q bis vix in quingenteſimo anno naſcitur. Sic enim, inquit, bonus vir vix in quingenteſimo anno naſcitur, ſicut phœnix, & naſcit in Arabia, vt ait Albertus in ſuo opere de proprietatib. rerū,
4 lib. xij. cap. xv. † Dicit Inn. q quando cauſa committitur loco, vel dignitati, mortuo commiſſario, vel remoto, tranſit delegatio ad ipſam dignitatem. Idem, ſi translatio fit ad aliam digni-
5 tatem, licet re non integra. † Diſputat Ber. ſi literę ſunt directę archidiacono Pariſiēſi, vbi ſunt duo Archidiaconi, & neſcit, de quo papa ſenſerit, an valeant literę? & determinat q valēt, & dignior exequatur mandatum; quia ita eſt præſumēdum de intentione papæ, & no. gl. pulchre allegantem, & adde qd̄ no. ff de in diem addi. l. cum duo, & ff. de re. du. l. qui habebat. Ibi dicitur, quod ſi vnus eſt magis notus pontifici, q̄ alius, de illo videbatur ſentire, quæ lex non eſt alibi. Item q ratione incertitudinis vitiatur libellus. l. idem Pompo. §. fi. ff. de rei vend.
6 Item vitiatur citatio, vt no. ff. de iu. l. eū, quem temere. † Item ſi duo Titij ſunt in eadem parochia, & reperitur Titius condēnatus nec magis eſt expreſſum nomen vnius, q̄ nomen alterius, ſed eſt equiuocatio nominis, dicit Bar. in l. demonſtratio falſa, de condit. & demonſtr. q ille intelligitur condemnatus, qui confitetur de ſe ſenſum. Sed qd ſi eſt abſens ita, q nihil confitetur. Reſpon. ſi vnus erat bonę famæ, alter malæ, vel ſuſpectæ vitę, vel vnus arripuerat fugam, alter non, intelligitur de
a eo ſenſum, de quo vulgi opinio prædicat. Nam fuga a facit quem ſuſpectum & quodammodo conſenſum, vt no. C. de omni agro deſer. l. locorum, lib. 11. Si autem nulla ſint indicia de vno, quam de altero, non valet ſententia, nec citatio, nec aliquod actitatum in iudicio contra abſentem. dicit Innoc. q vbicunque apponitur hęc clauſula, de plenitudine poteſtatis, ſignificat gratiam ſuperlatiuam.

ADDITIO.

a Vinc. God. Vide late quando fuga probet delictum, per Fely. in c nulla. ubi ponit ſex fallent. de præſump. Et quando faciat indicium ſufficiens ad torturā, Dec. conſi. 234 in effectu. colū. 2. lib. 2. Et an ſuſpectus de fuga poſsit capi ab incompetenti iudice, Dec. conſi. 75. lib. 1.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, appellatione remota, quid operetur tam in compromiſſo, quã in reſcripto.*
2 *Forma reſcripti ius tertij lædens non ſemper ſeruanda eſt.*

CAP. XV.

SVper eo. Si qõnem de iure præſentandi Papa delegat appellatione remota delegatus pronunciare põt, ſed nõ inſtituere, quod ſi facere vellet, is, ad quem ſpectat inſtitutio, licite appellaret. Cõis diuiſio. Secunda ibi, hoc autem. Caſus. Quæſtio vertebatur inter quoſdam ſuper preſentatione rectoris, ſeu ſuper iure patronatus, Papa commiſit cãm ſub hac forma, vt ſi conſtiterit ius, de quo litigatur, ad aliq̃ partium pertinere, ad præſentationem eiuſdem de perſona idonea eccleſia ordinetur, appellatione remota. Modo iudices pronunciauerunt ius patronatus ad alterum pertinere. & cum quidam clericus eſſet eis preſentatus, dubitantes an poſſent eum inſtituere, an vero inſtitutio principalis pertineret ad archiep̃m, & corporalis ad archidiaconum, vel archipresbyterum, ad quos ſpectabat in poſſeſſionem mittere, an eps, archidiaconus, vel archipresbyter poſſint appellare? Rñdet papa, ꝙ non eſt ſuæ intentionis diœceſano ep̃o, archidiacono, vel archipresbytero præiudicium generare. Ideoq; qui inſtituendus fuerit, preſentandus eſt illi, ad quem pertinet inſtitutio, & ſi ſecus fit, poteſt appellari, quia non illis, de quib. non fit mentio in reſcripto, ſed partib. litigantib. eſt appellatio interdicta. No. mirabilem expoſitionem, quia exponitur verbum, ordinem. i. ordinandum denuncient ſm Hoſt. quia papa non vult alicui ius ſuum detrahi, vt l. 2. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, & ne iniquum fiat principis reſcriptum, vt ff. de vul. ſubſti. l. ex facto, & ne iniuriarum occaſio a viua l. naſcatur, vt C. vnde vi. meminerint. Et ideo verba reſcripti recipiunt limitationem a iure cõi, & oẽs clę appoſitę in reſcriptis reſtringunt ad inter
1 litigantes, & iſtud capitulum eſt valde no. † No. ꝙ licet in literis ſit remota appellatio, tñ põt omnes appellare, quorũ intereſt. Item poſſent ſe opponere oẽs, quos negocium tangit, licet non fiat mentio de illis. Ba. r. ar. in l. j. ff. de quib. reb. ad eundem iudicem eatur. Secus eſſet in cõpromiſſo, vt ff. de euic. l. ſi dictum. §. ſi compromiſero, & vide quod no. s̃. de reſcrip. c.
2 paſtoralis. §. j. in gl. quid ſi dixit. † No. ꝙ forma a reſcripti non
a ſemper eſt ſeruanda ſm Ber. videlicet qñ ex hoc læderetur ius tertij, qui non eſt nominatus in reſcripto, ꝙ eſt menti tenendum, & no. dignum. Quærit Inn. nunqd iſti poſſent inſtituere, ſi inſtõ eſſet deuoluta ad papã? Et dic ꝙ ſic ꝓp verbum, ordinent. Nam cum nulli talis ordinatio faciat preiudicium, & ſtandum ſit ſignificationi verborum, vr̃ plene eis cõmiſſum negociũ, ar. ff. de ꝓſti. prin. l. beneficiũ, & in Authentico, ꝓſtitutio, quæ de dignitatib. §. illud idem. Dicit Inn. ſi papa de plenitudine ptãtis ꝓcedat aliquib. ꝙ ordinent eccleſiã ſpectantẽ ad põtationem patronorũ, & ad inſtallationem archidiaconi, vel archipresbyteri, ꝙ ipſe papa facere vr̃, qui eſt ſolutus legib. vt ff. de leg. l. princeps, qñ. ſ. ꝓſtat, ꝙ hæc eſt preciſa eius intentio, alias ſecus, vt C. de leg. l. digna vox. Dicit Io. And. ꝙ de iniuſto proceſſu delegati papæ nihil pertinet ad ordinariũ. Itẽ nec de confirmatione facti eius. quia nihil de hoc ad ordinarium, cũ delegatus principis ſit maior eo, tñ ꝓp ſuperueniens delictum poſſet ab eo priuari, & remoueri a beneficio. Ioan. And. quod tene menti, Cy. in authen. qua in prouincia. Dicit
b Ber. b ꝙ tertius poteſt opponere, & executionem ſuſpendere, niſi contra eum malitia preſumatur. Ber. quia a ſummaria cognitione poteſt quis repelli, ſi præſumatur calumniari, arg. in l. fi. C. de ord. cog. quod tene menti.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, ꝙ forma eſt quæ dat eſſe, & ſubſtantiam rei, Ruy. conſi. 115. nu. 16. li. 3. & forma non ſeruata actus vitiatur. Goz. conſi. 40. nu. 2. Qñ autem valeat actus, ſi fiat ab eo, qui formæ poterat renunciare, eo. conſi. nu. 6. Forma inquam præſumptiue non adimpletur, Ruy. conſi. 13. nu. 12. lib. 2. Nec debet eſſe forma ſine ſubiecto. Ruy. conſi. 258. nu. 3. lib. 4.
b Vide Alex. conſi. 82. 1. vol. vlt. col.

SVMMARIVM

1 *Cauſa ſimpliciter delegata duob. ſnĩa vnius nõ tenet, ẽt in cõfeſſũ. n. 3.*
2 *Mulier ſpoliata viro ſuo ante omnia eſt reſtituenda.*
4 *Metus quando preſumatur.*
5 *Mulier ex iniuſto mandato, ſeu ſententia nulla a viro dimiſſa perinde viro reſtituenda eſt, ac ſi eſſet violenter eiecta.*

CAP. XVI.

CAuſam matrimonii. †Sicã ſimpliciter eſt delegata duob. ſnĩa vnius non tenet. h. d. cõis diuiſio. Secunda ibi diſcretioni. Dicit Inn. ꝙ ꝓfeſſio ſemper præſumitur ſpontanea, niſi vbi metus, vel verbera p̃ceſſerũt. Metus ꝓbat viſu, & oculis, dicit Inn. de ren. ſup hoc. Caſus. quędã cã mr̃imonialis erat inter mulierẽ, & quendã B. nãmulier dicebat ſe ſpoliatã, & petebat ſibi reſtitui virũ ſuum, q ſpoliauerat ipſam. Cã iſta fuit delegata duob. ep̃is, q mãdauerunt dicto B. ꝙ eãdẽ rec peret, q recepit eã more theutonico cũ fuſtib. & flagellis, & fecit eã ꝓfiteri inter eos eſſe parentelã. pp̃q ꝓfeſſionẽ vnus dictorũ iudicũ tulit ſnĩam diuortij. papa dt, ꝙ iſta ſnĩa non tenet, cũ cã duob. cõmittitur ſnĩa vnius non valet, & iõ mandat quibuſdã iudicib. ꝙ cogant dictũ B. ad eam recipiendã, & maritali affectione tractandam, & poſtq̃ erit ſic vir reſtitutus eidem, ſi quid canonice obijciatur, audita cã di
2 rimatur. † No. ꝙ mulier a ſpoliata viro ſuo añ oĩa eſt reſtituen-
a da, ꝙ verbum ſonat, ꝙ benigne recipiatur a viro, & maritali affectione tractet. dic ꝙ qñ timet de ſęuitia viri, vir debet ad hoc compellip ſolemnẽ cautionẽ, in Authẽtico de mona. §. ſi vero intra triẽniũ, & vt li. non ꝓteſt. c. j. & C. de his, q ad eccle-
3 ſias ꝓfugiunt. l. põti. §. ſane. † No. ꝙ qñ cã eſt cõmiſſa duob. ẽt in ꝓfeſſum, vnus ſolus non põt ferre ſnĩam, ꝙ eſt notabile, & hoc in iudicib. delegatis, idẽ in arbitris, vt ff. de ar. l. Pedius. §. j. In ordinarijs aũt ſic diſtingue, aut hñt iuriſdõnem, vt ſimul, aut ſimp̃r. Primo caſu non põt niſi ſimul. Secundo caſu aut ſunt ſimul aditi, & idem, aut vnus ex eis, & tunc ille ſolus hẽt diffinire, niſi aliqã impedimẽtũ ſibi emergat, quia ſuppletur per collegam. lex eſt ad hoc notabilis in l. j. ff. de officio ꝓſulis,
4 vbi oĩo vide. No. ꝙ verbera inferũt iuſtum metũ. † Dicit Inn. ꝙ non preſumitur metus, niſi præcedant verba, vel verbera, qa metus eſt res extra nãm innatæ libertatis, & ideo nõ præſumitur cadere præſertim in aĩo ſapientis, nec preſumit inferri preſertim a ſapiente, niſi probetur, qa delictum eſt. Sed qd ſi mulier ſit verberata in camera in ſecreto ita, ꝙ nullus teſtis viderit? rñdeo, recurrite ad alia indicia, vt no. Bar. ĩ l. de pupil-
5 lo. § qui ipſi prætori, de ope. no. nun. † Dicit Inn. ꝙ vxor ad iniuſtum mandatum iudicis, vel ipſius ſnĩam, quæ ſit nulla, dimiſſa petit virum ſibi reſtitui perinde, ac ſi eſſet violenter eiecta. ꝙ eſt no. Io. And. Et ſic factum iudicis inciuiliter procedẽtis ꝓrio officio reformatur, vt ff. ꝙ met. cau. l. fi. §. fęnerator. Ex
b. tra no. ꝙ authoritate b iudicis incompetentis qui meruit verum debitorem detineri, ſi ſcienter hoc faciat, perdit ius crediti. hoc tangitur per Cy. d. l. fin. & no. per glo. eo. tit. l. extat. ad idem. C. de iur. om. iud. l. in criminali.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, ꝙ metus illatus preſumatur durare, Cor. conſ. 41. Videtur. litera, M. & ſeq. lib. 2. No. ꝙ metus non præſumitur, vbi interuenit præſentia coniunctorum. l. tranſactionem, vbi gl. Bar. & DD. C. de tranſac. Fel. in c. cauſam matrimonij. col. 3. de off. del eg.
b Illud dictum refert exclamando multum do. Io. in l. 2. ff de iur. om. iud in ver. no. tamen diligenter.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus impetrantis dominus recuſatur, ſecus ſi vtriuſque.*

CAP. XVII.

1 CAuſã, quæ. †Delegatus, qui eſt dñs impetrantis, recuſari põt. ſed ſi eſſet dñs vtriuſque, non poſſet recuſari quia par rõ affectionis remouet ſuſpicionem, vt ff. de ritu nup. l. nõ ſolum. §. de vno. Et habemus ſimile in feudis, ꝙ dñs feudi cognoſcit inter duos vaſallos, vt j. de fo. compe. c. ex tranſmiſſa. Io. And. Caſus. Super natalib. Agathæ vertens qõ fuit cõmiſſa certis iudicib. terminanda, quorum vnus erat dñs impetrãtis. Papa eum remouet, & quendã abbatẽ ſubſtituit eius loco. Quęro? nũquid per talem remotionem grauet opinio remoti? & vr̃ ꝙ ſic, vt ff. de proc. l. quæ oĩa. Dic ꝓ, quia iſta remotio fit per allegatione iuris, & nõ per aliquod factũ ſiniſtrum. Dicit lex, ꝙ per legitimationem deletur peccatum patris. C. de decu. l. ſi quis tam iniquus, lib. 10. in gl.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio, quæ non tenet, licet fiat ad principem, non ſuſpendit iuriſdictionem inferioris iudicis.*
2 *Delegati plures, an habeant iuriſdictionem in ſolidum, ſicut ſi haberent iura incorporalia.*

CAP. XVIII.

CVm te. Si delegatus papę cõmittit cãm nõ in totũ, de ſubdelegato appellabit ad eũ, non ad papã. h. d. Caſus. Quidã fuit delegatus a papa, q ſubdelegauit vni, vel plurib. vices ſuas, ſibi tñ ſnĩa reſeruata. q ſubdelegati tulerũt quandã ſnĩam interlocutoriã iniuſtã, a qb. fuit appellatũ ad papã, papa dicit hanc appellationẽ nõ tenere, nec ex eo prætextu dictus delegatus im-
1 pedit cãm diffinire. † No. ꝙ appellatio, quę non tenet, licet fiat ad principẽ, iuriſdõnem inferioris iudicis nõ ſuſpẽdit. Scdo no. ꝙ ſi papa delegauit cãm vni, ille põt ſubdelegare plurib. Sic ſi conſtituo vnũ procuratorẽ, & do tibi mandatũ ad ſubſtituendũ, poteris ſubſtituere vnũ, vel plures, vt ff. de ꝓcu. l. ſi
2 qs cũ ꝓcuratorio. §. vnius. † Dt hic Inn. ꝙ plures delegati hñt iuriſdõnem inſolidũ, ſicut ſi hrent certa iura incorporalia, tñ exercitiũ iuriſdõnis eſt cõe. Inn. Sed nũqd ſi diſcordãt, põt cogi ad ꝓcordãdũ? vr̃ ꝙ ſic, iuxta no. ff. de ſer. ruſt. prędd. l. itinere.

SVM-

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegata perpetuatur per litis conteſtationem.*

CAP. XIX.

1 RElatum. †Per litis ꝓteſt. ꝑpetuatur iuriſdō delegata. Item per citationē, vt �means. ca. prox. dicit Io. An. ꝙ legati ſunt or. Item inqſito res hæreticæ prauitatis, & eorum officium nō expirat morte papæ. Idem in executoribus gratiarum. Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus ſi citauit ante delegantis mortē, ꝑpetua eſt eius iuriſdictio.*
2 *Resquando dicatur integra.*

CAP. XX.

1 GRatum. †Si delegatus citauit ante delegantis mortem, perpetuata eſt eius iuriſdictio. Secundo dicit, ꝙ appellationi renunciat, q̄ coram iudice, a quo appellauit, litem ꝑſequitur.
a a idem, ſi aliquem actum coram eo tanq̄ coram iudice facit. Hoſt. & Io. An. Dicit Inn. ꝙ ſi prælatus impetrās mortuus ſit, ſi impetrauit nomine proprio, & res eſt integra, expirat commiſſio. Secus, ſi lis erat cępta, & hæres ſuccedit in materia qōnis. Sed ſi impetrauit nomine eccleſię, tranſit ad ſucceſſorem in dignitate, ſiue in eccleſia. Idē dicit Io. An. & vide �means. de iu. qa V. & adde quod no. de executoribus gratiarū. �means. c. proxi. dicit Inn. & Io. An. ꝙ mandatum procuratoris eſt bonæ fidei, ſed mandatum iuriſdictionis eſt ſtricti iuris, quod not. Et ē rō, qa non perficitur ex conſenſu partium, & tñ officiū eius eſt bonę fidei, ſi deſeruit tali naturæ. ff. de neg. geſt. l. quia tantundē.
2 Quæro, quæ opinio eſt probabilior, vtrum opinio cōis legiſtarum, qui dicūt, ꝙ res eſt integra, donec lis cōteſtetur, & interim mortuo mandante expirat mandatum iudicis delegati, quia tacite mandatum reuocatur morte re integra: An opinio canoniſtarum, qui dicunt, ꝙ per citationem perpetuatur iuriſdictio? & vī, ꝙ opinio legiſtarum, quia ante litem ꝓteſtatam non eſt iudicium, vt in Auth. de litigio. §. ſi vero, & no. in Auth. in medio litis, §. fi. Item ſi hoc eſt in ꝑcuratore ad iudicia, vt no. ff. de procu. l. ſi defunctus, ergo idem in mādato iurisdictionis: nam iſtam parificationem facit tex. ff. de iur. om. iu. l. & quia. Item præparatoria non faciunt deſinere rem eſſe integram, vt ff. de inoffi. teſt. l. quemadmodum, vt no. ff. de ꝑcu. l. ante litem, & l. ſi pecuniam, in prin. de cond. ob cauſam. In ꝓrium vī, ꝙ opinio canoniſtarū ſit rōnabilior, quia tex. dicit, ꝙ res non eſt integra, ſi geri cœperit, vt d. l. & quia. Sed hic geri cœpit, vt Inſt. de pęna temere litigan. §. fi. Item iuriſdō eſt quoddam vniuerſale, & complexiuum, ergo qui partem tangit, incępiſſe vī, ar. ff. ad Tre. l. reſtituta. Itē expreſsū vī. C. qūo & qñ iu. auth. qui ſemel. Vbi facta citatione reliquus proceſſus eſt neceſſarius, ergo non expirat mandatum, ar. ff. de acq. poſſ. l. fundi. §. fi. & ad hoc facit cle. fi. ut li. pe. Sol. ad horum intelligētiā, cum quæritur qñ res eſt integra, diſtingue, aut loqmur in factis extra iudicium faciendis, aut in iudicio? Primo caſu aut actus continet aliquid intrinſecum, & non dī res integra: aut aliquid extrinſecum, & tunc dī res integra nondū principiata, vt d. l. ſi pecuniam. Secundo caſu aut loquimur quantum ad ipſas partes, & dī res integra, donec lis ſit ꝓteſtata vel habita pro ꝓteſtata, vt l. ſi ꝙuenerit. ff. de iur. omn. iud. Aut loquimur quo ad iudicem, & tunc per ſolam citationē perpetuat ſibi iuriſdictionē, ſicut & quemadmodū alia iura citatione perpetuantur, ſeu firmantur, vt C. de præſcr. 30. ann. l. ſicut, licet qñq; requiratur ꝓteſtatio litis, vt plene not. ff. de rei ven. l. ſi poſt acceptum, & C. e. l. more litis. Vltimo no. ꝙ quædam ſunt, quæ vno inſtanti concluduntur, & tūc vſque ad illud inſtans dī res integra, vt C. de fi. inſtr. l. ꝯctus. Interdū dī
b res integra, b donec ſit executa, vt ff. de pac. l. ab emptione.

ADDITIONES.

a Vide Phi. de Peru. cap. de app.
b Vinc. God. Adde, integra res, uel non, quando dicatur, Alex. in l. & quia. ff. de iur. omn. iud. col. 10. Definit tamen res eſſe integra iudicis mandato, Bar. in l. more, col. 6. ff. de iuriſd. om. iud. uide etiam Alexan. plene per Card. in clem. fi. ff. de procu.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa eſt commiſſa tribus iudicibus cum clauſula, ꝙ ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo mandatum exequantur, an ſi reus citatur tantum a duobus teneatur comparere.*
2 *Fauorem maiorem debet inuenire ſponte confeſſus, quam conuictus, & quare.*
3 *Cauſa in dubio, an faciat modum uel conditionem.*
4 *Iuriſdictio ſi ſit pura, ſed exercitium conditionale, an ſententia etiam ſine probationibus lata ualeat.*
5 *Non poſſe, an comprehendat nolle.*

CAP. XXI.

PRudentiam. Si cauſa committitur trib. delegatis cum cl'a, ꝙ ſi non oēs, priuſquam appareat de impotentia, vel nolun tate tertij, duo procedere nō poſſunt, & nihil agūt ſi procedant. Idem in duobus datis cum cl'a, ꝙ ſi ambo, h. d.
1 vſque ad §. ſexta. †Quæritur ſi cauſa eſt commiſſa tribus iudicibus cum illa cl'a, ꝙ ſi oēs intereſſe nequiuerint duo mandatū exequantur, vtrū ſi reus fuerit citatus tantū a duob. teneat comparere. Secūdo quæritur vtrum ſi fuerit citatus a trib. & comparuerit coram duobus, illi duo poſſint ꝑcedere? & rñdet, ꝙ duo non poſſunt procedere, niſi per certū nūcium, vl excuſatorem literatorie deſtinatum ille tertius oſtenderit ſe non poſſe intereſſe, ſupple vel nolle, vt ꝯ. eod §. adijcimus, vel alias de impedimento, vel noluntate conſtet legitime, & redditur duplex ratio, vna ex mente papæ, qui cauſarum cognitiones libentius delegat pluribus, q̄ pauciorib. quia plurimorum, firmius, & ꝓſultius eſſe iudicium ꝓſueuit. Secūda ex forma mandati. Nam habet in ſe ꝓdōnem, cuius fines excedere nō licet. Subſequenter ēt q̄rīt, vtrū illa ꝓdō, ſi oēs intereſſe nequiuerint, concipiat illum caſum, ſi noluerint? & reſpōder ꝙ ſic, & ſubdit ꝙ ille, qnō vult intereſſe, eſt grauiſſime punien dus, licet eius abſentia non præſtet impedimētum. Subſequēter quæritur, quid ſi cā eſt commiſſa duobus cū cl'a, ꝙ ſi ambo? rñdetur ꝙ idem. Si cauſa eſt commiſſa tribus, & vnus eorum eſt mortuus tempore commiſſionis, an duo pñt procedere. tractat Spe. de iudice dele. §. reſtat, circa prin. & dicit ꝙ non, niſi ſit cl'a, ꝙ duo & c. qa nō ſeruatur forma. l. Pedius, de arb. Dicit Bar. ꝙ declaratiua iuriſdictionis debet liquere iudici. Idem dicit, ꝙ ſi iudex neſcit abſentem citatum, non valet ſententia. ff. qui. exl'cau. in poſſ. ea. l. hæc autem. Sufficit ergo, ꝙ iudex ſciat ea, quæ ſunt fundamenta, licet acceſſoria ignoret. ff. de iu. l. 2. Dicit Inn. ꝙ iudex non poteſt ratificare ꝑceſſum
2 nullum ex defectu iuriſdictionis. †Dicit Inn. ꝙ maiorē fauorem debet inuenire ſponte confeſſus, q̄ conuictus, qa cōuincitur de mendacio, ar. ff. ad l. Fal. l. hæreditatum. §. fi. Sic ꝙ in citatione debet exprimi cauſa iuriſdictionis, ſed nō cā cāę, vt l. fi. C. de anna. exce. ex hoc patet, ꝙ libellus non debet mitti cū citatorio ꝺ neceſſitate, qa ſic eſſet neceſſe exprimere cām, qꝺ dixi primo, hēt locū, qñ iuriſdictio cōpetit caſualiter, & non generaliter, vt in certis caſib. extraordinarijs. No. ꝙ duo ſunt neceſſaria, vnū, ꝙ ꝓditio ſit uera, & aliud qꝺ ſit certa cognitori. nam qui incertus eſt de ſua iuriſdictione, nō pōt eā exercere, vt ff. de ꝓd. & dem. l. multū intereſt, & arg. in l. hoc aūt. §. 1. ex qui. cau. in poſſ. catur. Sꝺ Inn. dicit, ꝙ ex quo ꝓditio ē vera, tenet proceſſus duorū, ēt ſi de hoc certitud. nē nō hēant, quia ꝓditio, ſi intereſſe nequiuerint, reſpicit tm̄ ſubſtātiā veritatis, non notitiā, licet procedentes male faciant procedere ante, q̄ de hoc hēant certitudinē. ſufficit igitur ad ꝓfirmationē ſnīæ, ꝙ poſtea poſſit fieri fides de impedimento. Sed dictū Innoc. poteſt eſſe verum, qñ erat dubium ſuper impedimento. Nam rōne dubij iudex habet iuriſdictionem in cognoſcēdo, an ſit ſua iuriſdictio. Item ſi ꝑcedit, quaſi ſit ſua iuriſdictio, & proceſſus cum veritate concordet, nō dēt reſcindi, qꝺ factū eſt. Si autem ex abrupto iudices procederent, non valeret proceſſus, quia nō ſeruauit mentem commiſſionis, & hoc patet ex litera noſtri capituli. An in dubio cā faciat modū, vel ꝓditionem, dic vt per Cy. C. de tranſa. l. cum mota, in 3. op. loquor ꝺ
3 cauſa implenda, non impleta. l. Publia. §. fi. depoſiti. †Iſta ꝓdō, ſi probabitur, reſpicit cām de præterito, quæ nō hēt de nouo
4 in eſſe produci. †Dicit Inn. ꝙ ſi iuriſdō eſt pura, ſed exercitiū conditionale, vt quia mandatū eſt alicui, ꝙ ꝓdemnet, ſi proba
a bitur, valet ſnīa lata ēt ſine a probationibus, quia hæc ꝓdō apponitur ad executionem iuriſdictionis, nō ad introductionē eius. Sed ꝯ Inn. facit. ff. de ver. obl. l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de cond. & dem. l. Lucius, & ꝑ Inn. facit, quia ꝓdō hęc tacite intelligitur, & eſt potius inſtructio, & iudicis poteſtas nō hēt cōditionem. ff. fam. erciſc. l. cum putarem, & no. ff. de ꝓd. inde. l. ſi nō ſortem. §. ſi hęredi. Vel dic, ꝙ niſi ſit taliter qualiter probatum, ſnīa eſt nulla, qa ex abrupto lata, vt no. ſ. de ꝓſti. c. eccleſia ſanctæ. Dicit Inn. ꝙ qñ proceſſus eſt illegitimus reſpectu iudiciū, non pōt ratificari per coniudices. Et rō ęſt, ꝙ a iuriſdictio eſt actus ſolemnis, & vbi deficit forma, non hēt locū ratificatio. Idem no. Accur. de iu. fiſ. l. inſtar, li. x. Dicit Inn. ꝙ mandatū iuriſdictionis ēt cōplexiuum tribuit omnib. & ſingulis iuriſdictionē inſolidū, qa res indiuiſibilis ē iuriſdictio, ſupple, tamen exercitium eſt commune, vt patet in litera, & hoc

ADDITIO.

a Vide Alex. in conſi. 105. in 5. vol. & no. plene per gl. ibi in c. quæ in eccleſiarum, de conſti.
Vinc. God. Adde Ruy. conſil. 36. primo circa nullitatem. nu. 4. & conſi. 37. viſis his, num. 4. lib. 5.

BIU Cujas

a hoc optime per Ber.in gl.magna.Dicit Io.An. ꝙ nũciusaiudicis poteſt eſſe infamis,quod eſt no.dignum.Extra no. ꝙ quædam habemus etiam ignorantes,vt ff.de leg. 2.l. cum pater.§. ſurdo.Et dicit lex,ꝙ in prorogatione iuriſdictionis nõ requiritur ſcientia iudicis,quia radicẽ habet, & habitũ ſuum, vt ff. de iu.l.2.§. 1.& quod fit per ignorantes præiudicat,vt ff.man. l.ſeruũ Titij,& ff.de iu.& fa.ign.l.regula.§.qui ignorauerit,& ſepe veritas præualet opinioni,vt ff.de neg.ge.l.ſi pupilli.§.Titij ſeruum,& l.item ſi eum putaui. Aliqñ tñ non ſufficit veritas,niſi opinio ꝺſonet veritati,vt l.quæro.ff.de eo,q̃ ꝓ tutore, & l.3.ff.iu.ſol.Dicit Ber.ꝙ ſi duo tantũ citant, niſi exprimant cãm,quare apud eos reſideat iuriſdõ actualis, citat⁹ nõ tenet̃ comparere.vide quod no.Accur.in l.ex quacũque. ff. ſi qs in ius uoc.nõ ierit.vide ẽt Cy.C.de exhi.re.l.neminẽ. Dicit Ber. ꝙ nuncio non creditur ſine lr̃is,qd̃ verũ eſt,niſi ſit notus, & publicus nuncius ſm Inn.& Hoſt.ẽt cum lr̃is non credit̃,ſi litereꝛ non ſunt notæ,vt no.ff.de procu.l.ſi procurator abſentẽ.

5 No.†ꝙ non poſſe,comprehendit nolle.Simile habes.C.d hęr. inſt.l.cum proponas,quia qui non vult intereſſe,ſe facit a cognitione alienũ,vt ff.de fideic.li.l.ſi legatario.§.1.q̃ legem eleganter allegat hic Ber.& facit capit.vlt.de arb.li.6.No.ꝙ in interruptione preſcriptionis non eſt neceſſe,ꝙ exprimatur cã, vt no.j. de ver.ſig.c.ex parte.Dicit Inn. ꝙ q̃cunque conſenſu geruntur,in his habet locum ratificatio,ſecus in his q̃ geruntur per decretum,vel auctoritatem,Inno.adde qd̃ no.in c.dudũ,d̃ reb.eccl. nõ alie.li.6.Et tu dicas, vbicunq; eſt inordinate actum non põt ratificari, vt patet in ſtipulatione præpoſtera.

ADDITIO.

a Vinc. God. Nuncius ꝙ ſit vilis, & infamis, ponit Fel.in c.prudentiam,prope fin.prin.de offi. dele. Nuncius papæ vero digniſſima perſona eſt, de quo per Pariſ.conſi.97.nu.3.lib.4.Et an poſſit beneficium conferre,ſcribit idem Pari. conſi.18.nu.3.eo lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Juriſdictio expreſſa,& tacita ſunt vna,& eadẽ iuriſdictio in ſubſtãtia.*
2 *Excommunicatio an probetur per famam, quantum ad vitandum excommunicatum.*
3 *Partes an debeant ducere legatum ſuis expenſis.*
4 *Exceptiones allegari verbo,& poſtea redigi in ſcriptis, an ſufficiat.*

Sexta. Si reus coram delegato citatus obijciat excõicationem actori, quam non probat intra debitum tempus,auditur actor.Si vero probat,delegatus abſoluet actorẽ, ſi eſt excommunicatus propter cauſam ſibi commiſſam. Sed ſi ꝓp aliam,nec eſt de caſibus reſeruati papæ,ad eum,ad quem ſpectat,illum remittet,qui ſi non vult abſoluere,delegatus abſoluet,& abſolutus ſuper eo de quo erat excõmunicatus,coram excommunicatore parebit,qui ſi malitiam adhiberet,delegatus de cauſa cognoſcet.h.d.Et q̃q̃ in iſto ſummario conſtat maior pars caſus in terminis, tamẽ caſum in terminis ſic figurabo.Quidam impetrauit iudices in quadam cã, & dum coram eis experitur, obijcitur ei excõmunicatio. Quæriť,q̃ ſunt partes iudicũ delegatorum a papa? Rñdetur,ꝙ aut excõicatio non probatur,& ꝓcedent in cã, aut probatur,& remittent excommunicatum ad excommunicatorem abſoluẽdũ præſtito ſacro ꝙ ſtabit mandato eccleſię, & tunc ſi ille qdem abſoluerit erit aperta via: Si verò non abſoluet ipſi delegati abſoluẽt.Fallit ſi eſſet de caſib.reſeruatis papæ.Sed inſtat quęrens.dñe ponamus,ꝙ delegati abſoluunt præſtito iuro de parendo mandatis eccleſię,nunqd de negocio,ꝓ quo fuit excõmunicatus,cognoſcent delegati papæ, an excommunicator. Reſpondet ꝙ excommunicator, niſi papa ſpecialiter alij cõmittat.Porro ſi excommunicatores malitioſe differunt, delegati eandem iuriſdõnem,q̃ in principali,& in acceſſorio exercebunt.Et ſic no. ꝙ per vim attractiuã principale rapit ſecum ꝺñs,qa annexorũ idem eſt iudiciũ.ff.de neg. ge.l.eũ actũ.No. mirabilem.§.ꝙ vna iuriſdõ trahit ad ſe alteram.Item ꝙ ex iuramento preſtito coram vno iudice procedit alius iudex, qa iurm de parendo mandatis eccleſiæ eſt in rem,nõ ꝓſonale,& ſic non ob.ff.iud.ſol.l.cũ apud Sempniũ. Extra no. ex illa alternatiua vel ſtatim,vel intra terminum,ꝙ probatio põt fieri

1 ſine termino.ꝺcor.s̃.de adul.l.in crimine.†Item no.in illo verbo,eãdem iuriſdõnem,ꝙ iuriſdõ expreſſa, & tacita ſunt vna & eadem iuriſdõ in ſubſtãtia,videlicet expreſſa in principali, & tacita in acceſſorio.ar.ff.de iur.om.iud.l.cui iuriſdõ,& ff.d̃ procu.l.ad rem mobilem,& l.legatum, & l.indebitã. ff.de ꝺdi.indeb.ſed glo.ff.de procu.l.ſi defunctus.§.qui a communi. dicit,ꝙ vnum eſt mandatum hominis,aliud legis.Dicit Inno. ꝙ excõicato,q̃ non fuit in mora petẽdę abſolutionis, cũ eſſet excommunicatus iniuſte,non currit præſcriptio.dic ꝙ eſt verũ in ſpũalib.vt in c.vlt.s̃.de elect.Sed in temporalibus currit, ſed datur in integ.reſt.vt ff.de mi.l.Papinianus.l.ſed & ſi ꝓ prętorem,in prĩ.ff.ex quib.cau.ma.Hoſt.facit dr̃iam inter, nolo, & non volo.adde qd̃ no.C.vnde li.l.q̃ ſe patris.adde qd̃ no. ff. de tributoria.l.j.in gl.j.nõ ẽ neceſſe.Quærit Inn.ſi intra termi-

nũ ſunt ꝓducti teſtes,ſd̃ atteſtationes sũt ꝓdit̃æ caſu fortuito, vtrũ iterato poſſint produci? & dic,omiſſis ſolẽnitatib.qd̃ ſic, caſu ꝓbato,vt ff.de edẽ.l.veluti,& ibi per Gul.& alios,& C.de

2 teſtib.l.fi.†Quærunt Doc. vtrũ excõmunicatio a ꝓbet̃ ꝓ famã

a quãtũ ad vitandũ excõicatũ.& dic ꝙ non, qa fama nõ ẽ ſcĩa, nã ſcĩa ꝯſiſtit in sẽſibus,& ꝓceptis rei ſenſibilis,ſed fama non eſt hmõi,qa nõ demoſtrat,ſed enũciat opinatiue. & iõ ꝓ ſe nihil ꝓbat.Vnde in materia inq̃ſitionũ fama ponit̃ inter præparatoria.i.motiua,nõ inter deciſoria.Dicit In.ꝙ exiſtẽtia ꝺõnis deducit rem in eſſe perfectionis. veritas ꝺõnis nõ diſponit,ſed diſpoſitum purificat,vt no.C.de rer.permu.l.ex placito. Verum eſt in extraiudicialibus, ſed in iudicijs valet ſnĩa etiam nõ exiſtente conditione ꝓp iudicis authoritatem. Tu dic,ꝙ aut ꝺõ adijcit obligationi,& valet ſnĩa,aut iuriſdõni, & non valet,qa ꝺõ falſa,& pẽdens parificantur, vt ff. de ꝺd. inde.l.ſufficit.Idem ſi apponatur dies,q̃ nondum exiſtit.nam interim nec venit, nec cedit dies iuriſdõnis,arg.ff. mãdati.l.ſi mãdauero tibi,in prin. Nam ſicut dominium nõ trãsfertur, vt ff.de vſufr.leg.l.Sempronium,ita nec iuriſdõ, cum iuriſdõ & dominium ſint paria,vt ff.de ſta.ho.l.qui furere.Et hæc vera,quãdo apponitur ꝺõ ante factũ.Secus ſi poſt factum adijciatur executioni,vt ff.de arb.l.ita demum,& ff.loc. l. q̃ro.§. inter locatorem,& no.per Guil.Cy.& me.ff.de pac.l.item qa.

3 †Dicit Ber. ꝙ partes debent ducere legatum ſuis expẽſis,Ber. ꝙ forte verum eſt,niſi habeat ſportulas deputatas a ſupiore, vt no.in fi.in l.ſicut,ſecundo reſpon.ff.quod cuiuſq; vniuer. nomine.niſi illę ſportulæ non eſſent ſufficientes ad ſumptus. Dicit Ber.ꝙ ſuper exceptione debet lis conteſtari, & ꝙ exceptiones debent proponi in ſcriptis,Ber. Sed vtrunque eſt falſum,quia ſi deberet lis conteſtari, ergo ſuper exceptionibus dẽt ferri diffinitiua,& ſic multę diffinituę ferrentur ſuper ea

4 dem cã.quod eſt ridiculum.†Item exceptiones ſufficit allegari verbo,& poſtea redigi in ſcriptis,vt ff.de excuſ.tuto.l.ſcire oportet.§.oportet,& l.excuſare. ſed immo ſi iudex nollet eas redigi in ſcripturã per notarium cauſę (quia notarius cauſæ eſt magis notarius iudicis,q̃ litigatoris,& ideo non debet aliqd ſine iuſſu iudicis ſcribere,vt no.C.de li.cauſa. l. iubemus) poſſet allegatio exceptionum probari per teſtes,vt C.de hęreticis.l.quoniam,& ar.ff.de eden.l.j.§.j.

ADDITIO.

a Vinc.God.Adde ꝙ excommunicatio in cœna Domini,interrumpit ꝑſcriptionem contra eccleſiam Romanam.Ruy. conſi.37.num.12. & 17.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Factum a maiori parte delegatorum an valeat.*
2 *Appellari an debeat ab interlocutoria ipſo iure nulla.*

CAP. XXII.

Vm cauſa. Si cã ſimplex ſit delegata trib⁹,duo ſine ſubdelegatione tertij ꝓcedere nõ poſſunt, qd̃ ſi facere velĩt,licite appellat̃ ab eis.Et primo recitat̃ factũ,ſup quo,& ꝓ quo fuerat appellatũ.Sd̃o cõmittit̃ appellationis cã,ſecũda ibi,fraternitati veſtrę. Caſus.Inter archiepiſcopum Mõtis regalis, & archiepiſcopũ Roſanenſem vertebat̃ qõ ſuper quibuſdam decimis.quã Papa commiſit duobus archiepiſcopis,& vni epiſcopo terminãdam, qui duo ſine epiſcopo collega citarunt reũ ſ.archiepm Montis regalis, qui comparuit ad primam eorum citationẽ, & excipiendo propoſuit,ꝙ duabus rõnibus non debet eis parere, prima quia cauſa fuerat commiſſa tribus, & ipſi erant tantum duo. Secunda, quia ante notitiam dictæ delegationis miſerat nuncium ſuum pro cã dictarum decimarũ ad Papã, ꝯtingit,ꝙ dicti duo delegati interloquendo ꝓnũciauerũt dictum reum debere rñdere corã eis,& qa noluit rñdere,ſpoliauerunt eum dictis decimis,inuocato ẽt brachio ſeculari.Papa mandat duob.alijs,ꝙ faciant fructus reſtitui dicto appellanti,

1 & poſtmodũ de iure audiãt qõnem.†No.ꝙ id, qd̃ facit maior pars delegatorũ,non valet.Sd̃o no. ꝙ ſnĩa lata ꝺ exceptiones declinatorias eſt ĩterlocutoria.Tertio no. ꝙ ſpoliato ꝓ iudicẽ debent reſtitui fructus. Quarto notãt quidam ex hoc eapſo, ꝙ innouata poſt miſſionem nuntij ad ſedem apoſtolicam re uocantur ꝓ viã attentati.Tu melius no.ꝙ attentata per ſnĩam

a nullã reuocãtur ꝓ viã attẽtati,& tene mẽti. Certe hoc non fit hic ꝓ viã attẽtati,qa illud tũc fit qñ expectat̃ poſt alia ſnĩa, ſed hic dirimit̃ tota cã appłonis,tñ notabile ĩ ſe verũ ẽ,& mẽti tenẽdũ.No.ꝙ ſnĩa,q̃ nõ valet,ñ excuſat a fructib.ꝓceptis, nec a ꝓcipiẽdis,qa erat lata citra formã mãdati, & ideo non dat titulũ.Dicit Ber.ꝙ ille,q̃ eſt requiſitus,vt interſit,ſi nõ ꝯparet,ꝑſu

2 mitur nolle venire.Ber.ſ.ſi conſtat eum ſcire.†Extra no.ꝙ ab interlocutoria ipſo iure nulla appellatur,nec eſt neceſſe aliud probare, niſi eam eſſe nullam per allegationes iuris. Sed ſi nullitas

ADDITIO.

a Vide Pa. & Ioa. de Imo. in c. cum veniſſent. de eo, qui mi. in poſſ. cauſa rei ſer.

BIU Cujas

nullitas consisteret in facto, deberet probari factum, vel saltē ꝙ appellans obtulerit se probaturum, vt ff. de ap. l. interposita. Et collige hic subtiliter, ꝙ nullitas delata ad superiorem habet vim appellationis quoad reuocationē attentatorum. Appellatio enim hic interposita non fuit proprie appellatio, sed recursus ad superiorem, vt ff. de ap. l. si ꝓstat, & l. si expressum. Econtra frustratorie appellans condemnatur in fructibus. ff. de vsur. l. tut. No. ꝙ in causa appellationis venit restitutio fructuum. Dicit Ber. ꝙ collega non citat sibi parem, sed denunciat. Tu dic, ꝙ collega intimat, sed lex citat. i. arctat.

SUMMARIUM.

1 *Potestas, & uoluntas quādo repugnant adinuicem, nihil valet qđ agit.*
2 *Exceptio doli quæ non tangit processum causæ, an admittatur cōtra iudicem delegatum.*

CAP. XXIII.

CVm super. Si duo sunt delegati cū clausula, ꝙ si ambo, vno recusato alter solus ꝓcedere pōt, nec tenet ꝓcessus, si cū recusato procedat. h. d. Et pars prima decisę factum recitat. Secunda diffinit. secūda ibi, quāuis. Casus, vertebaī q̄stio inter ꝙuentū de Conchis ex vna parte, & S. quondā abbatē ipsorū sup abbatia ipsius monasterij, qa dictus S. dicebat se spoliatū a dicto ꝙuentu, quæ causa ad supplicationem dicti S. cōmissa fuit ep̄o Lesion. & abbati de Becho sub hac forma, vt si ambo interesse nollent, vel nō possent, alter solus in cā procederet, tādem dictus episcopus fuit recusatus tanquā suspectus ex iusta cā, sed nihilominus dictus abb. noluit procedere solus, sed cū episcopo prædicto, vnde fuit appellatum ad Papā, sed appellatione postposita dictus abbas de Becho cū dicto episcopo ꝓcessit ad vlteriora cāæ, dicit Papa, ꝙ dictus ꝓcessus non tenet tribus rationibus. Primo, qa dictus abbas vī ꝙfessus ad se non ꝓtinere iurisdictionem. Secūdo, quia non habuit intentionem vt per se. Tertio, quia assumpsit sibi collegam reprobatum. Certe ex his appare, ꝙ voluntas, & potestas contrariatiue reddunt processum inutilem. h. d. †No. ꝙ qñ potestas, & voluntas repugnant adinuicē, nihil valet quod agitur, tñ in dubio nō 1 præsumit recuperare, dicit l. 3. ff. de milit. test. No. ꝙ rōne collegæ totum vitiatur. & hoc verum in iurisdictione contentiosa, vbi pars contradicit, secus in iurisdictione volūtaria. ar. ff. quod fal. tu. l. j. §. idem Pōponius. & arg. ff. de leg. l. si duobus. §. hæres. No. ꝙ ex facto inducitur tacita confessio. No. illa verba, quod noluit, potuit, quod potuit adimplere nequit, voluntate, ac potestate sibi ad inuicem aduersantibus. dicit Accur. duæ sunt humanorum actuum radices, atque perfectiones, s. vis & voluntas. C. de don. ante nup. l. si filię duę. dicit hic Inn. ꝙ prę iudiciale suspendit principalem cognitionem, & accessorium. Inn. dicit, ꝙ si est præiudiciale ordinis, cætera suspendit, vt C. de adul. l. quoniam Alexandrū. C. ad l. Flauiam de plagiarijs. l. præses, & C. de pe. hær. l. lib. Sed si est p̄iudiciale diffinitionis causæ, non suspendit iudicis ꝓcessum, vt C. de exce. 2 l. si quidem. †Dicit Inn. ꝙ contra iudicem delegatum nō admittitur exceptio doli, a quæ non tangit processum causæ, puta, si dicatur, ꝙ est homicida, vel adulter, secus, si ei obijciatur delictum circa processum causæ, ſm Inn. & Io. An. quod no. hic dicunt Doct. sententia lata expressa ratione, quę continet iuris errorem, est nulla, licet ex actis possit colligi alia causa, ex qua talis sententia posset legitime ferri. Io. An. tene menti, quia quod nullum est, fomenta non recipit, & sic non ob. ff. quod cum eo. l. Titianus. Vltimo etiam hic no. intentionem iudicantis considerari, & ꝙ ratione collegæ inutilis totum vitiatur. Ibi, publicandas. nota, testes, seu eorū attestationes non debere publicari, nisi parte citata.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ exceptio doli oritur ex certitudine, non ex suspitione, Bar. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pig. solua. & insuper oritur ex cōfessione testatoris. Bart. in l. non solum §. liberationis ff. de liber. lega.

SUMMARIUM.

1 *Dilatio vna an sufficiat, in receptionibus testium.*
2 *Citatio trina vel peremptoria an sit necessaria ad interlocutorias post litem contestatam.*
3 *Pars præsens an teneatur expectare aduersarium absentem.*
4 *Iudex an æquitate suadente possit post terminum peremptorium recipere testes, & instrumenta.*
5 *Iudex an possit expectare seipsum in diem sequentem, cum sit impeditus in die præcedenti, ita ꝙ non potuit venire ad locum iudicij.*
6 *Citatio testium an euanescat neutra parte comparente.*
7 *Citatus, si quis sit super præscriptione interrumpenda, & nemo comparuit, an per citationem sit interrupta præscriptio.*
8 *Iurisdictio si nō expirat, an aliqua parte illius diei possit ferri diffinitiua.*
9 *Citat. si sit aliquis ad horam vesperam, & iudex distulit in crastinum, & tulit sententiam, an sententia sit valida.*
10 *Hora congrua non veniens, sed postea, an debeat condēnari in expēsis.*
11 *Contractus quando fit de nocte, quomodo poterit notarius dicere, actum tali die.*
12 *Citatio expressa, an requiratur ad uidendum produci instrumenta.*
13 *Iurisdictio delegata, si expirat, ad quid delegatus ea die recipit testes.*
14 *Processus nomine quid contineatur.*
15 *Iudex si absoluit reum ab instantia iudicij, an actitata per reū, uel actorem, uel ipsum iudicem pereant*
16 *Testes si sunt recepti ante litē cōtestatā super aliqua exceptione tangente factū tamen processum inpedięte, & iudex aliqua ratione motus ꝓnunciauerit non procedendum ad ulteriora, an dicta acta pereant.*
17 *Instantia perempta dicta testium non publicata, si testes sint mortui, an possint publicari.*

CAP. XXIIII.

COnsuluit. Si iurisdictio delegati expirat in peremptorio, quod partibus assignauit, post congruam horam peremptorij non expectabit contumacem. Si non expirat, pōt expectare, & iterū citare, si vult. diuisio. secunda ibi, nos aūt, q̄ subdiuiditur, qa primo distinguit, & distinctionē ꝓsequit. Secūda ibi, ne vero, determinat ꝙgruā horā iudicij exercēdi. Tertia ibi, porro, instituit iudicē. Casus. Archiep̄s Toletā. ꝙsuluit papā sup̄ īfrascriptis dubijs. Pone, ꝙ iudex delegatus ꝓemptorie citauit partes, vt interessent ad vidēdū iurare testes, vel ad vidēdū attestationes publicari, vel ad sn̄iam audiēdā certa die, nō expressa hora diei. Mō vna pars ꝙparet, altera nō. Quærit, an ea die possit iudex ꝓcedere in negotio, an dēat expectare ad diē sequentē? Et rñdet papa, ꝙ si iurisdō expirat ea die, pōt & dēt ea die ꝓcedere ad illū actū. Si aūt nō expirat, qa dies cōparitionis nō est vltima dies iurisdōnis iudicis, pōt expectare in diē alterā ęqta te suadente. Modo instat q̄rens, pone ꝙ expectabat in diē alterā, nunquid contumax iterato erit citandus? Rñdetur ꝙ nō, nisi gratiam ei faciat benignitas iudicātis. Instat quærens, ponamus, papa sancte, ꝙ iudex, ne iurisdō sua euanescat, ea die vult ferre sn̄iam, vel procedere ad ꝓcedenda, qua hora debet hoc facere? Rñdetur, ꝙ ea hora, qua congrue potest procedere ad exequendum illud, quod terminū peremptoriū assignauit. Sed instat quærens, nunquid erit hora cōgrua vsq; ad me diā partem noctis more Romano cōnumerando diē? Rñdet ꝙ non, sed intelligitur congrua hora ante noctis tenebras. Vltimo monet iudices, ꝙ sint discreti in assignatione perempto rij, vt non arctent se, nisi necessitas cogat. h. d. no. & vtiliter vade. No. ꝙ licet aduerbiū, peremptorie, sit p̄cisum, tñ iudex pōt proprio motu suā interlocutoriā suspendere non solū expresse, sed ēt tacite expectando in crastinum, quod est no. dignū
1 †Quæro, an in receptionibus testiū sufficiat vna dilatio? Rñdeo sic post lit. contest. nam cū secunda non debeat dari sine causæ cognitione, ergo prima sufficit. ff. de fer. l. oratione, & l. fi. Si vero testes reciperentur ante lit. cōte. ad ęternam memoriam, puto ꝙ esset necessariū peremptoriū, vel monitio facie ad faciem, quę habet vim peremptorij, vt no. C. qūo & qñ iu. l. cessante. Et hoc probo tali ratione. nā si ante litem conte. requiritur peremptoriū, vt fiat missio in possess. vt C. de his, qui ad eccl. confu. l. præsenti. §. j. & no. ff. de dam. infec. l. si finita. §. Iulia. Multofortius ad publicationē testiū, quę est maioris p̄iu
a dicij. Item no. a ꝙ tria sunt in quibus prę cipue requiritur perē ptoriū, s. missio in possessionem, ex qua creatur ius pignoris, vt dixi. Itē. captura personæ, vt C. quo. & qñ iud. l. consentaneum. Item sn̄ia diffinitiua, vel habēs vim diffinitiuæ, vt C. de
2 iud. l. properandum. †Ad interlocutorias aūt post li. cont. non est necessaria trina citatio, vel peremptoria. Tñ tex. noster satis innuit, ꝙ ad tria sit necessarium peremptoriū, s. ad recipiēdos testes. i. ad videndum eos iurare, & ad eorum publicandas attestationes, & ad diffinitiuam, & tunc sic respōdebis ad l. oratione. & ad l. fi. de fer. ꝙ ibi terminus fuit assignatus præsenti, hic absenti: ibi īntegra dilatio, hic abbreuiata. No. hic, ꝙ vltima dies, in qua expirat iurisdō, instantia monet partes ad cōparēdum hora congrua. Sed q̄ro, si iudex nō dedisset aliquam dilationem, vtrū istud esset verū? Bar. dicit ꝙ sic in l. si de meis. §. fi. ff. de arbi. & l. item illa. ff. de consti. pec. sed male dicit, quoniam requiritur citatio iudicis, tex. est hic ad literam, alias frustra faceret mētionem de citatione, quod est ridiculū dicere.
3 †Quæro, nūquid pars præsens teneatur expectare aduersariū absentem? Respon. sic, & si nō expectat & sine licētia recedit, & aduersarius postea compareat, censetur verus contumax, nisi repente cum casus inuaserit foruitus, vt ff. de re iudic. l. q̄situm. Sed quid si aduersarius arripuit iter, & propter casum non poterit comparere, an ille, qui recessit, cōdemnabitur ei
4 in expēsis? dicit Inn. ꝙ sic. idem Io. An. & est satis no. †Quæro, nunquid ętate suadente possit iudex post terminū peremptorium

ADDITIO.

a Adde ad istud no. & uide Paul. de Ca. in auth. cessante. C. quo. & quando iud. & uide Alex. in l. si finita. §. Iulia. ff. de dam. infec.

BIU Cujas

rium recipere teſtes, & inſtrumẽta? Reſpõ. ſic, & de ęquitate tanquã de ſolo animo ſtabit verbo iudicis, arg. eorũ q̃ not. ff. de iud. l. ſi ꝓtor, & Inſti. de act. §. alię. & ſatis ꝓbat per caſũ noſtrum ĩ rõne ſui, & facit qđ no. in c. ſæpe, de verb. ſign. in fi. in
5 cle. † Quæro, an iudex poſſit expectare ſeipium in diẽ ſequentẽ, cũ ſit impeditus in die p̃cedenti ita, ꝙ nõ potuit venire ad locũ iudicij? Rñdeo nõ, vt C. qñ prouocare non eſt neceſſe. l.
6 cum nõ eodem die? † Quæro, nunqd neutra parte cõparente euaneſcat citatio teſtium? teſtes. n. abſentes ſunt citandi. Rñdeo, vr̃ dicendum ꝙ ſic, qm̃ inſtantia illius actus abſorbetur, vt ff. de iud. l. poſt edictum. §. circũducto. Quæro, quid ſi teſtes comparuerunt, & nulla pars comparuit, nunquid iudex ex eius officio poteſt recipere eorum iuramentum? Reſpõdeo non in cauſa ciuili, ſed in cauſa criminali ſic, vt C. de aboli. l. 2. Quæro, qñ allegatur contumacia, vtrum ſit iſta bona exceptio, non intereſt tua. Reſpondeo ſic, vt ff. ſi quis in ius voc. nõ
7 ierit. l. ex quacunque. §. fi. † Quæro, pone ꝙ aliquis eſt citatus ſuper præſcriptione interrumpenda, & nemo cõparuit: vtrũ per citationem ſit interrupta p̃ſcriptio? Reſpondeo nõ, duabus rationibus. Primo, quia actor non cõparendo videtur renunciare citationi. ſecundo, quia iſta citatio nõ habet ſuum perfectum eſſe, vt d. §. circunducto. Quæro, nunquid citatus ad ſynodum intelligatur citatus ad omnes dies ſynodi continuatiue. Reſpondeo ſic propter naturam ſynodi, idem, ſi citatus ad electionem propter naturam electionis, cuius con-
8 textus eſt multiplex, & ſucceſſiuus, ſm̃ In. & Io. An. † Quæro vna cum gl. Accur. quæ eſt Inſt. de ver. ob. §. omnis. Pone, ꝙ iuriſdictio nõ expirat, vtrum aliqua parte illius diei poſſit ferri diffinitiua? Et breuiter determinat gl. ꝙ ſic parum poſt veſperas, licet alij dicant, ꝙ illa die citatus non poteſt contumax reputari, & ſi ferretur ſententia, aut eſſet nulla, aut poſſet appellari, etiam ſi eſſet perſonaliter citatus ad horam cauſarum conſuetam, vt in Auth. de iudicibus. §. ſedebũt. & ideo prima
9 opi. verior eſt. † Quæro pone, ꝙ aliquis eſt citatus ad horã veſperarum, iudex diſtulit in craſtinum, & tulit ſentẽtiam, vtrũ valeat ſententia. Dyn. dicit ꝙ non, quia ad aliam diem nec expreſſe, nec tacite terminus ſe extendit, arg. ff. de leg. 2. l. ſtatuli. §. Stichum, quia talis dilatio eſt præciſa ad certam horã, vt l. ſi vitem. §. fi. ff. ꝙ vi aut clam. Sed dictum Di. videtur cõtra cauſum iſtius capituli, quia nõ iudicis motu, & arbitrio hęc ęquitas expectandi ſita eſt, & quia eſt ęquitas ſcripta, citatus non poteſt eam ignorare. Sed vidi dubitari, vtrum ſicut poteſt iudex expectare vſque in diẽ ſequentem, ita poſſit expectare in diem longiorem, puta menſem. Et dicunt quidã ꝙ nõ, quia hic dicit in diem alteram, & his finibus hæc decretalis eſt cõtenta. ſed certe. illud verbum, alteram, poteſt exponi. i. aliam, & ſic non ſupponit pro die, quæ continuatur de neceſſitate præterea quanto magis expectatur contumax, tanto magis creſcit contumacia. Item contumacia eius iam eſt accuſata & perpetuata, nec purgatur, niſi ipſe compareat, ergo ſententia poteſt ferri poſtea, quandocunque iudiciũ dabitur, qa eſt prorogatio iuris commiſſa iudicis arbitrio, & ita conſului de facto Non ob. d. l. ſi vitem. §. fi. ff. quia ibi loquit̃ in dilatione, cuius prorogatio nemini eſt commiſſa a lege. Item ibi proteſtans non fecit, quod debuit, & ſic nihil facit ad rumbum. C.
10 lo. l. ſi cum Hermes. † Quæro, nunquid ille, qui nõ venit hora congrua, ſed poſtea, debeat condemnari in expenſis ratione
a contumacię. a Reſpondeo ſic, quia paria ſunt nullo modo venire, & non venire in termino, ſecundũ Hoſ. niſi veniat forte iudice adhuc ſedente pro tribunali, quia quod ſtatim fit in eſſe videtur, vt ff. de in inte. reſt. l. diuus, & ff. de ver. obl. l. ſi ita quis. §. ea lege. dicit Hoſt. ꝙ in curijs principum ſentẽtiæ ferũtur de nocte, quoniam per ſuum abuſum faciunt tenebras, quoniã ſemper eſt ibi multitudo gentiũ, vt C. de teſt. l. oĩum. ſed de iure ſententiæ non debent ferri hora tenebroſa, qa tenebræ ſunt aptæ ad falſificandum acta, vt in Auth. de iud. §. ſe debunt. Si autem ſententia feratur, vel laudum alicuius arbitratoris, non propterea dici poteſt nullum, quod in laudo arbitratoris certius eſt, quia magis accedit cõtractui, q̃ iudicio, vt in Auth. vt differ. iu. §. 1. Cy. dicit. C. de tranſa. l. nõ minorẽ, ꝙ ſententia lata de nocte non valet, niſi ſit lata partibus non contradicentibus, vel propter aliquam neceſſitatẽ inſtantẽ. Inn. dicit, ꝙ non valet ſententia lata, & litis conteſtatio facta de nocte, ſed teſtes, & allegationes bene poſſunt recipi de nocte. Hoſt. dicit, ꝙ bene valet etiam ſententia, & alia de nocte facta, niſi partes ꝓtradicerent. Tu dic, ꝙ valet, ſi partes ſunt preſentes. alias non, & ita determinat tex. huius c. qui aperte dicit ꝙ altera parte abſente incõgruum eſt iudicare de nocte, & ſi lex dicit, ꝙ eſt incongruum, ergo ſecus factũ nõ eſt legitime factum, ſiue actum, vt ff. quãdo appellãdũ ſit. l. 1. §. quid ergo.
11 † Quæro, qñ cõtractus fit de nocte, quomodo poterit notari? dicere, actũ tali die? Reſpõ. optime, quia intelligit̃ de die more Romano, ego tamen conſulo, ꝙ notarius ponat horã no-

ctis, puta in galli cantu, quod attribuitur diei precedenti, vel hora matutina, quod attribuitur diei ſequenti, alias poſſet notarius incurrere periculum, ſi forte eſt talis actus, qui in die ſequenti celebrari non poteſt, ſicut cum ſtatutum municipale permittit concordiã fieri j̃. certos dies, & non poſtea. ad cautelam igitur optimum eſt exprimere horam, vt no. ff. de ſol. l. ſi ex pluribus. §. fi. Dicit Inn. ꝙ ſi generaliter ſit terminus aſſignatus perẽptorius ad procedẽdũ in cauſa, ꝙ tunc ad omnia & etiam ad ſententiã procedere poteſt iudex parte cõtumace vlterius non citata, quod non placet Ber. quia expreſſe debet ſtatui terminus ad ſententiam audiendam. hoc tenet Hoſt. niſi iudex fuerit comminatus, & tunc ſalua dictum Inn. Et idẽ dicit Io. An. ſubdens, ꝙ tria ſunt, ad quę requiritur ſpecialis citatio, videlicet ad litem conteſtandam, ad teſtium receptionem, & ad ſententiam. ſed in eo, quod dicitur de conteſtatione litis, dicit contra tex. C. quomodo & qñ iudex. l. conſentaneum, vbi ſufficit citatio generalis. † Sed nunquid ad vidẽdũ
12 produci inſtrumenta requiritur expreſſa citatio? & videt ꝙ ſic, vt ff. de ver. ſig. l. notionem. §. inſtrumentorũ, vbi parificãtur teſtes, & inſtrumenta, & ff. de fe. l. oratione, & l. in exercendis. C. de fi. inſtru. In contrarium videtur, ꝙ inſtrumenta poſ-
b ſunt produci nemine citato. b Nam probatio inſtrumenti eſt probatio probata, in qua non timetur ſubornatio, vt C. de appe. eos. §. ſuper his, in verbo, ad ſcrinia. Dicit Inn. ꝙ poſt litem conteſtatã iudex non poteſt abſoluere ab inſtãtia. Dicit Ber. ꝙ iudex poteſt parcere contumaci expectatiue, ſed nõ de cõmodo burſali, puta de expenſis, in quibus ſi non condemnat condemnãdum, facit litem ſuam, Ber. Nam iudex non debet eſſe clementior lege, vt in Auth. de iud. §. oportet, & ibi caſus.
13 † Quæro, ſi iuriſdictio delegata expirat, ad quid delegatus ea die recipit teſtes? reſpõdeo, ꝙ illa receptio valet coram iudice ordinario, qui cauſam delegauit, & ad quem redit iuriſdictio extraordinaria. ſimile de his qui no. infa. l. ſeruus. vnde mutat
14 qualitas iudicis, ſed non qualitas actorum. Quæro, quid continetur nomine proceſſus. Reſpõdeo totum continetur, ideſt, ꝓceſſus partium, & ꝓceſſus iudicis ſecũdum Inno. Sed Hoſt. dicit verbo generali ſententiam diffinitiuam non ſignificari, vt §. dixi, quia poſt concluſum in cauſa nõ eſt ꝓcedere, ſed ꝓceſſiſſe. Quęro, quid continetur nomine inſtantiæ? Reſpõd. quilibet articulus iudicii habet inſtantiam ſuam, tamen inſtãtia propria dicitur a litis conte. incluſiue vſque ad ſententiam. Nam ante litem cont. proprie nõ eſt inſtantia iudicii, ſed ſunt quædam p̃ludia, vt no. in Auth. in medio litis non fieri ſacras formas. §. fi. Et ideo ſi ante li. conteſt. partes litigarent per mil-
c le annos non periret inſtantia c quæ nõdum eſt, vt C. de iud.
15 l. properandum. † Quęro, ſi iudex abſoluit reum ab inſtantia iudicii, vtrum actitata p̃ reum vel actorem, vel ipſum iudicẽ pereant? Reſpond. quędam ſunt acta legis, vt eſt interruptio preſcriptionis, & iſta non pereunt. nam lex eſt illa, quæ preſcriptionem interrumpit mediante facto hominis, quia legis authoritas eſt, & iſta non pereunt, quia iam conſumatum effectum habent, & ſemel cauſa tranſiuit ad perpetuationem, vt C. de præſc. 30. an. l. fi. Quædam ſunt acta partis, vel iudicis, & hoc dupliciter, nam quędam ſunt acta ordinatoria litis, &
16 iſta pereũt. Si autem factum reſpiciunt, non pereunt, vt C. de arb. l. pe. in fi. † Dubitatur, ſi ante litem cõte. ſint recepti teſtes ſuper aliqua exceptione tangente factum, tamen impediente proceſſum, & iudex aliqua ratione motus pronunciauerit nõ procedendum ad vlteriora, vtrum dicta acta pereant? Reſpõ. ſic quantum ad virtutem impediendi nouum proceſſum, qa hoc ſapit proceſſum, ſed non quantum ad virtutem eſſentiæ probationis, quia hoc ſapit ipſum factum principale. Vnde in nouo iudicio requritur noua exceptio, quæ tamen probatur ex probationibus iam receptis, & eſt ſubtile ad intelligendum. & adde quod no. C. de iudi. l. properandum. §. fi. C. de re
17 iud. l. geſta. & C. de præſcrip. lon. tem. l. j. † Vnde aduerte, ꝙ dicit Ac. in l. 3. §. j. ff. quæ in frau. cred. quod, perempta inſtantia dicta teſtium non publicata, ſi teſtes ſint mortui, non poſſunt publicari, quia tex. dicit litem mori patiatur. ſed forte illa glo. intelligitur, ꝙ ille, qui ꝓduxit teſtes, fuit in mora petedi publicationem teſtium. Alii dicunt, ꝙ illa gl. nõ eſt vera, ſed Iac. de Are. dicit, eſt vera, ex quo teſtes non ſunt publicati, & idem dicit ibi Barto. ſubdens, ꝙ iſtud eſt no. dignum. Tu, ex quadam æquita-

ADDITIONES.

a Vinc. Go. Adde ꝙ contumacia etiam procuratoris non facit vt dominus teneatur niſi in expenſis, & damnis partis aduerſæ, Rui. conſ. 21. num. 4. li. 4. ſic nec nocet domino ut priuationis pęnã incurrat. Rui. pſ. 50. nu. 11. & 29. lib. j.

b Adde qnod in contrarium uide tur facere id, quod uult Bartol. in extraua. ad reprimendum, in uer. de plano. uide tamen notata in clem. ſæpe. in 28. colum. de uerbo. ſigni.

c Vinc. God. Adde, ꝙ inſtantia in ſuſpenſo ſtat, nec perimitur quo tempore iudex abſens haberi non poteſt. Ruin. conſ. 138. n. 1. lib. 5. Nec currit poſtquam cauſa eſt commiſſa conſilio ſapientis. Rui. conſ. 77. nu. 1. li. 5.

BIU Cujas

ęquitate cōcordare potes diſtinguendo, ꝙ aut poteſt imputari mora, aut nō, vt ſuperius dixi. Et caue tibi, ꝙ in iſta decretali non perit inſtantia, licet finiatur iuriſdictio, & ſic nulla acta pereunt. Sed redit iuriſdictio delegata ad ordinarium, ſicut radij ſolis ad ſolem, quia eſt eorum principium. Vltimo no. ꝙ iudices non debent ſe aſtringere, & hoc valde monet officiales ciuitatum, ꝙ ſuos terminos præueniant, & diligentiſſime eos conſiderent. tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus ex noua cauſa remouetur etiam poſt litis conteſta. & alius ſubrogatur.*
2 *Recuſatio ſiue exceptio declinatoria ſuperueniens poſt litis conteſta. pōt opponi poſtea.*
3 *Familiaritas reddit ſuſpectum non ſolum famulum, ſed ipſum dominū.*

CAP. XXV.

1 IN ſinuante. † Ex noua cauſa remouet̄ delegatus etiam poſt litis cōteſ. & alius ſubrogatur. h. d. Et diuidit in duas partes. nam primo actoris ponitur ſupplicatio, ſecundo limitata exauditio. ſecunda ibi, quocirca. Caſus, Quidam Raymundus rector Sancti Saluatoris habebat controuerſiam ſuper iure parochiali cum quodā Ber. rectore alterius eccleſiæ, q̄ cām obtinuit ꝓmitti Vigorienſi epō, & coniudicibus ſuis, corā quibus lite ꝓte. dictū Raymundū aſsūpſit in ſuū familiarē. vnde ꝓſiderans dictus Raymundus, ꝙ dictus eps dns ſuus pōt poſtea recuſari, volēs parcere pudori dni ſui, ſupplicauit papæ, ꝙ alii iudices ꝓcederent. Papa eos ꝓceſſit ſub ꝓditione, ſi poſt dictā familiaritatē partes nō ꝓſenſerunt, ꝓcederet corā dicto epō, & coniudicibus. Alioquin mandauit, ꝙ ipſe eps &
2 coniudices ꝓcederent in cā ante dicta. † No. ꝙ recuſatio, ſiue exceptio declinatoria ſuperueniens poſt lit. cōte. pōt opponi poſtea, fac t. l.ij. C. de ꝓſor. eius. lit. & hoc verū, niſi partes ꝓceſſerunt ad reliquū, ꝓceſſum ēt ad vnū actū, vt hic, & ff. de iu. l. ſed & ſi ſuſceperit, quod eſt no. dig. quia poſt lit. conte. etiam p vnicum actum tollitur exceptio declinatoria quo ad totū iu-
3 dicium, quod tene mēti. † No. familiaritas reddit quem ſuſpectum, & nō ſolum famulum, ſed ipſum dnm. Et hoc eſt verū in iudice, ſecus in teſte, ſm Ber. Sed Inno. dicit, ꝙ magna familiaritas, puta quæ eſt ratione poteſtatis, & cohabitationis, repel
a lit a teſtem a teſtimonio, l. 3. §. tu magis. ff. de teſti. ſed hoc eſt arbitrarium, vt ibid. dicit Ber. ꝙ quelibet cōſanguinitas repellit iudicem, ſed non teſtem. Et hoc ideo, quia facilius inueniūtur plures iudices, q̄ vnus teſtis, Ber. dicit etiam Bern. ꝙ vir ſapiens prēuidet ea, quę poſſunt facere cōtra ipſum. No. ꝙ quis poteſt petere illud, quod poteſt petere aduerſarius ſuus, videlicet ſubrogari alium loco eius, qui poteſt per aduerſarium recuſari, quod tene menti.

ADDITIO.

a Vide Raph. Fulg. in conſ. xj. quod incip. emphyteuta.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papæ vſque ad integrum annū ſententiā ſuam exequi poteſt.*
2 *Abſolutio eius qui paret ſententiæ, vocatur executio ſententiæ.*
3 *Confeſſus in criminali an ſtatim ſit infamis*
4 *Executor datus ad beneficia, quāto tēpore poſit ſuam iuriſdictionē exeq*
5 *Condemnatus ab arbitro, an habeat tempus quadrimeſtre.*

CAP. XXVI.

1 QVærenti. † Delegatus papæ vſq; ad integrū annum ſnīam ſuā exequi poteſt, h. d. Caſus. Quidam iudex delegatus a papa tulit ſnīam diffinitiuam, & quia condemnatus non parebat ſententiæ, ipſum excōicauit: quæritur vſq; ad quod tps poſſit ipſum excōicatum obedire volentem abſoluere? Quidam dicebant, ꝙ erat functus officio ſuo: alii dicebāt, ꝙ perpetuo. Papa determinat, ꝙ vſque ad annum iuriſdictionem ſibi cōmiſſam poteſt exercere, ſicut obſeruatur in illo, qui ante li. cō-
2 teptumax inuenitur. † Collige hic ſubtiliter arg. ꝙ abſolutio
a eius, qui paret ſententiæ vocatur executio a ſentētiæ. & ideo dic, ꝙ poteſt exerceri vſq; ad annū. no. hic, ꝙ poſt principale durat acceſſorium, i. eius executio, nec diſtinguit, an meta iudicādi fuerit appoſita delegato, nec ne, ſed indiſtincte hēt annū ad exequendū. de hoc nō. 27. q. 1. ſi homo eſſes, & ſ. c. cōſuluit. per Hoſt. no. ꝙ condemnati habēt tempus quadrimeſtre ad ſoluendum, quod tps tacite intelligitur, etiam ſi agatur ad ſpeciem actione perſonali, vt ff. de vſufr. l. in fidei cōmiſſi, in prin. & etiā ſi agatur ciuiliter ex maleficio, vt ff. quod me. cā, l. ſi cum exceptione, §. ꝙ ſi homo. & hoc verum, qn̄ eſt actū in figura iudicij: ſecus, ſi de plano & ſine libello, quia debitor eſt confeſſus debitum nullo libello oblato: nam tunc de conſuetudine dantur decem dies, vt no. ff. de iudi. l. ſi debitori. tn̄ iſta conſuetudo nō eſt præciſa, & ideo, ſi eſſet magna ſumma, iudex poſſet dare maiorem dilationem, vt in l. ij. & in l. 4. §. ſi qs. ff. de re iud. Aliqn̄ confeſſo nulla datur dilatio pp moram prę cedentem, vt ff. de procu. l. ſi reus paratus. dicit Ber. ꝙ in cauſis criminalibus non habet locum beneficiū quatuor mēſium. idē Inn. nā qn̄ pęna inferēt corpori, ꝓdēnatus ſtatim pōt ſolue re. i. in corpus luere, vt ff. de infa. l. ictus fuſtiū. nec leuius, vel ſa cilius inde ad quatuor mēſes, q̄ nūc, & iō fruſtratoria eſſet expectatio. Itē qa hoc exigit ſeueritas publicę diſciplinæ, vt ff. de publi. l. licitatio, §. ꝙ illicite, & C. de cuſt. reo. l. j. & C. de pę. l. cū reis. & l. q ſentētiā, dū tn̄ crimē ſit notoriū, alias intra tps appel lādi nō poſſet fieri executio, qa bn̄ficiū iuris nemini eſt auferēdū, ſed interim officiū iudicis ꝓquieſcit, vt C. de dila. l. ſiuę pars. & ſing. no. ff. de accu. l. ex iudiciorū, p gl. & Dy. Et adde, ꝙ no. ff. ꝙ mę. cā. l. ſi cū exceptione. §. hęc aūt actio. Ibi glo. no. aggrauationem ſnīę executionem pœnæ, & no. illam gl. dicit Ber. ꝙ ſi aliquis eſt confeſſus, in cauſa ciuili, non expedit, vt ꝓ demnetur, ſecus in cauſa criminali, vbi ſnīamus. facit ff. de pę.
3 l. quod ad ſtatum. † Sed nunquid confeſſus in criminali eſt ſtatim infamis? Accu. dicit ꝙ ſic. Bar. ꝰ, quia nō hr̄ pro iudicato. & hæc in confeſſione ſolenni. ſed ſi quis confiteatur extra iudiciū non efficitur infamis, vt no. ff. de inſa. l. qn̄. Item non efficitur infamis ille, qui poteſt reuocare ꝓfeſſionē, quādiu ſuppetit tps ad reuocandum, arg. eorum, quæ no. ff. de app. l. creditor. §. iuſſus. Dicit Ber. ꝙ iſte delegatus papæ pōt facere executionem intra annum ſemel & pluries. v. g. ſi condemnatus reſtituit poſſeſſionem, quam poſtea abſtulit. ad hoc lex optima,
4 ff. de iureiu. l. ſed & ſi poſſeſſori. in prin. † Quæro, quanto tpe executor datus ad beneficia poſſit ſuā iuriſdictionē exequi? dic vt no. Arc. ꝰ. de præb. ſi cui nulla. & Inn. ꝰ. de pręb. c. pro illorum. Dicit Hoſt. ꝙ ſi ordinarius deponitur, capitulū ſuam ſententiam exequetur vſque in aduētum ſucceſſoris. Io. An. Dicit Ber. ꝙ iſte delegatus nō habet niſi meram executionē, ſed male dicit, quia excōicatio nō eſt mera executio, nā mera executio eſt illa, quę fit in rem ipſam, & non per obliquū. Si quis venit ꝰ ſententiam plenarie executam, an officium iudicis reſuſcitetur ꝰ eū? Si ordinarius eſt, dic ꝙ aut fuit executio iudicis, & debet eam tueri, aut partium, & tunc nihil ad eum,
5 Ber. † Quæro, vtrum cōdemnatus ab arbitro hēat tps quadrimeſtre? Reſpon. ſic, ſi arbiter non ſtatuit tps, ſed ſi tps ſtatuit, non ſuppletur a lege, niſi cauſa cognita ſit arctatū, & cauſa arctationis iit expreſſa in ſnīa, vt ff. de arb. l. ſi cum dies. §. fi. & l. diem. §. ſtari, & ff. de re iud. l. 4. §. ſi quis cōdemnatus. Idem dico in ſnīa arbitratoris, quod in ſnīa arbitri, quia cū arbitrator condēnat, redigitur ad inſtar arbitri, & non ad inſtar iudicis, licet arbitramentum iniquū ſit reducēdū, tn̄ lex non ſupplet, & quia tps, quod apponit arbitrator, vr̄ tps appoſitum in ꝯctu partium, ſicut ſi eſſet appoſitum in tranſactione. & ideo ſi arctatio tpis contineret magnum damnum, poſſet peti prorogatio dilationis arbitrio boni viri, nō tn̄ lex ꝓrogat ipſo iure, vt ff. pro ſoc. l. vnde ſi Nerua. & ff. loc. l. in ſulā. §. j. & ar. ff. de neg. geſt. l. diuortio. & adde quod no. in l. fi. C. de execu. rei iud.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod executio ſententiæ ſuper actione perſonali latæ contra tertium poſſeſſorem fieri aliqua ex cauſa non poteſt. Ruin. conſilio 87. numero 1. lib. 4. Nec poteſt fieri contra emphyteutam, Ruin. conſilio 68. nume. 11. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Executor quis proprie dicatur.*
2 *Exordium litis quod dicatur.*
3 *Iudex, an poſſit committere totam cauſam, reſeruata ſibi executione,*
4 *Sententia nulla non trahit ſecum executionem aliquam.*
5 *Appellatio quid releuet, quando proceditur vltra formam mandati,*
6 *Clauſula, appellatione remota, nihil operatur, ſi cauſa appellationis ſūt verę & iuſtę.*
7 *Appellatio non requirit damnū, ſed ſufficit digreſſio iuris vel mādati,*
8 *Clauſa, appellatione remota, non remouet articulum iuris, etiam ſi de iure appelletur.*
9 *Appellatio non legitima non impedit executionem ſententiæ,*

CAP. XXVII.

SVper quæſtionum. Qui exponit, interpretatur, ſed nō corrigit. Item qui ſupplet, non exponit, nec corrigit, tn̄ interpretatio eſt. Caſus. In decretali Alexandri continebatur, ꝙ delegatus papæ committit cauſam nō in totum, ſed reſeruata ſibi ſententia, ꝙ pp appłonem interpoſitam a ſubdelegato, ipſe non debet dimittere cauſæ diffinitionem. Sed in decre. Inn. ꝰ. continebatur, ꝙ ſi delegatus papę cō mittit aliquem certum articulum, & cā erat commiſſa per papam, appłone remota, ꝙ a ſubdelegato non poteſt appellari, ſi datus ſit de partium cōſenſu, ergo a ꝰrio, ſi nō eſt datus de partium conſenſu, pōt appellari. Vnde dubitabat archiepiſcopus Cantuarienſis, vtrum iſtæ decretales ſibi inuicem obuiarent? Papa reſpondet ꝙ nō, & ꝙ multum refert, vtrum cauſa ſubdelegetur tanq̄ iudici, an ꝓmittatur certus articulus tanq̄ executori, vel receptori, vel auditori, puta receptio teſtium, in qua exercetur merū factum, primo caſu pōt appellari, ſecūdo non,

BIU Cujas

non, niſi excedatur forma mandati. Sed ſtatim opponitur de lege ciuili, q̃ dicit, q̃ nō pōt cōmitti ſolū principiū, vel ſolus finis cāæ. ſed Papa reſpōdet, imo pōt de iure canonico, qa vniuerſa acta ſunt recē ſenda. Subdit aūt, q̃ qñ media cōmittunt, iſte cōmiſſarius dr̄ potius auditor, q̃ iudex, tñ ſi excedit fines mādati, pōt appellari ad delegantē ſibi. Itē ſi eſt ſuſpectus, pōt recuſari, & niſi delegatus Papæ talē appellationē, vel recuſationē admittat a delegāte appellabit ad Papā. Sed iuxta p̄dicta ſurgit qō, ſi ſunt duo delegati Papę, appellatione remota, & vnus p̄mittit alteri vices ſuas, q̃ commiſſarius p̄cedit tāquam delegatus, & ſubdelegatus, & grauat partes, an appellabit ad eum, qui commiſit ei vices ſuas, an ad Papam? Et reſpōdetur, q̃ intricata & debilitata eſt iuriſdō ſua, & ideo appellatur ad Papam, etiam ſi fuiſſet cauſa delegata cum clauſula, q̃ ſi ambo. deinde dicit q̃ licet cauſa ſit delegata appl̃one remota, tamen ſubdelegari non poteſt appellatione remota. Et deinde ſubijcit, q̃ licet de partium aſſenſu non ſit facta ſubdelegato, tamen ob hoc ſolum appellari non poteſt. Vltimo dicit, q̃ innouata sūt irrita ipſo iure, hoc intēdit hæc decreta. in effectu.

1 †Quærit hic Ber. quis proprie dicat executor? a & dicit q̃ ille,
a qui exequitur mandatū, & ſi quid dubij eſt, refertur delegāti.
2 Ber.† Quærit Ber. q̃ dicatur exordiū litis? & dicit, q̃ exordiū eſt citatio, ſed magis proprie litis cōteſtatio, Ber. Accu. q̃ quic
b quid eſt a ante litem conteſta. dicitur præludium, in Auth. in medio litis non fieri ſacras formas. §. fi. dicit Ber. q̃ a ſententia arbitri nō appellatur, Ber. quod verum eſt ſi aſſumatur ſuper rebus temporalibus: ſecus, ſi ſuper rebus ſpiritualibus. 2. q. vj. iudicib. dicit Ber. q̃ aſſeſſor, quia participat examinationi cauſæ, debet eligi de conſenſu partium. Sed ſi partes iudice immi nente non poſſunt concordare, eligit iudex. Ber. Idem in cōſultore, & ſcriba cauſæ, vt no. in Auth. de triē. & ſemiſ. §. & q̃ ſæpe. Inn. dicit, q̃ non eſt de ſubſtantia, q̃ partes cōſentiāt in electione aſſeſſoris. Pone, q̃ notarius aſſumptus a iudice recuſatur tanq̃ ſuſpectus, nūquid debet probari cuſa ſuſpicionis? Reſpō. nō, niſi per iurm calumniæ, vt C. de iud. l. apertiſſimi, tñ ille, qui recuſat eum ſine cauſa, tenetur actione iniuriarū, vt l. ſi vero, §. j. ff. qui ſatiſda. cog. Dicit Ber. q̃ factum de partiū aſſenſu non debet reuocari. C. de temp. appel. l. fi. in fi. ff. de re
3 iud. l. ſi cōuenerit. †Quærit Ber. vtrum iudex poſſit cōmittere totam cauſam reſeruata ſibi executione mera? & dicit q̃ ſic, vt j. eo. c. ſi delegatus, lib. 6. Dicit Ber. q̃ ille, qui ſimpliciter cōmittit vices ſuas, vr̄ cōmittere omnes vices, & in totū, ar. C. q̃ res pig. ob. poſ. l. fi. & ff. de ſer. vrb. præd. l. ſi cui, & l. ſi ſeruitus. Nam cum non ſit ratio, quare magis videatur cōmittere partem, q̃ totum: merito totū commiſiſſe vr̄, arg. C. de lib. prę. vel exhæ. l. j. in rōne literæ, & ff. de ſeru. vrb. p̄d. l. ſi ſeruitus. Dicit Ber. q̃ habens a papa poteſtatem procedendi appellatione remota, non tamen poteſt committere cauſam appl̃one remota, quia hoc priuilegium ſubdelegati non poteſt. Item iſta eſt forma data perſonæ, non cauſæ. Item quia ſolus papa pōt apponere hanc clauſulam, Ber. Olim poterant quidā iudices ex conſuetudine apponere hanc clauſulam in appellatione ab interlocutoria, ſed non in appellatione a diffinitiua, vt C. de ſen. & inter. om. iu. l. cum ſolitum. ſed iſta decretalis determi-
4 nat. q̃ neutrum. †Quærit Ber. vtrum coniudices teneātur ad mittere ſubdelegatū ab impedito? dic q̃ nemini debet ius ſuū detrahi. & vtrum inuitis partibus, & vtrum delegatus, qui cōmiſit vices ſuas in totum, poſſit re integra reuocare. dic q̃ cōſenſus partium non requiritur. de alia vero quæſtione dic, vt j. eo. quamuis. lib. 6. Demum quærit de alia q. quæ determinatur per c. ſi duo. j. eo. lib. 6. Extra no. q̃ quandoq; lex defert ap-
c pellationi, & non ſententiæ, vt c eſt regulariter, quando ſentētia eſt iniuſta. & tunc innouata pendente appellatione officio iudicis reuocātur tanq̃ facta iuris ordine prætermiſſo, vt l. chirographis. §. j. ff. de admi. tu. ſ. quo ad ipſos litigātes, ſecus quo ad tertium. tex. eſt & gl. no. in l. creditor, in prin. ff. mād. Qñq; lex defert ſententiæ, non appellationi, & tunc nō reuocatur p viam attentati, vt patet in ſnīa excōicationis, j. de appel. c. præterea. Quandoq; lex defert ſententiæ, & poſtea defert appellationi, & tunc verum eſt dicere, q̃ aliqñ, ſed non regulariter ſententia trah t executionem ſecum: ſed appellatio illam reſcindit, vt ff. de pœ. l. qui vltimo. & ff. de appel. non tm̄, & C. de appel. l. addictos, ff. de inf. l. furti. §. j. Vnum tñ eſt ſciēdū, q̃ ſnīa nulla non trahit ſecum executionem aliquam, quia non hēt vigorem, vt l. 2. ff. de pœ. Et maxime quando eſt nulla propter
d carētiam iuriſdōnis, d vt l. ſi quis filio exhæredato, circa med. ff. de iniu. teſt. quo caſu ſi iudex ſententiā exequatur, dolo malo punitur pena talionis, vt l. j. ff. ad leg. Cor. de ſica. & ff. ad le.
5 Iul. pec. l. lege. §. fi. †Quæro quid reiecuet appellare, qñ procedit vltra formam mandati, cum ipſo iure non valeat? Reſpon. pp alia attentata. nam iſta nullitas habet vim appellationis, tex. eſt huius decretalis in fi. & facit C. de accu. l. abſentem. Sed ſi non eſſet appellatum, cætera capitula nō eſſent irrita, quia vtile per inutile nō vitiatur, vt C. de re. cre. l. generaliter. §. j. & ſic vtile eſt deducere nullitatem in appellatione, quod eſt not. dignum. Dicit Inn. q̃ inter vltra, citra, præter, non eſt differētia quantum ad defectū formæ mandati, quia omnia iſta ſonant ꝯ formā iuris, niſi eſſet error tacitus, vt l. expreſſa, de reg. iur. No. q̃ cum princeps ſcribit ad lites, non oportet aduerſariū requiri, quia ſalua ſunt iura partium, vt no. ff. de iud. l. obſeruandum. & idem eſt, vbicūq; neminem lædit, vel parū, vt C. de p̃ci. impe. off. l. quoties. Secus, ſi multū, vt l. fi. de nat. reſti. & l. nā ita diuus. ff. de adop. & ibi Ia. de Are. ponit diſtinctionem. No.
6 ſecundum Inn. † q̃ clauſula, appellatione remota, nihil operatur, ſi cauſæ appellationis ſunt veræ & iuſtæ. Veræ. ſ. in facto. Et iuſtæ quo ad iuris diſpoſitionē. Nam iuſtitia, & veritas ſunt duæ radices iudiciorum ſ. iuſtitia in proponēdo, veritas in ob
7 tinēdo, vt no. dicit tex. ff. de in inte. reſt. l. omnes. † No. q̃ appellatio non requirit damnum, ſed ſufficit digreſſio iuris, vel mandati, tex. eſt no. iſtius c. q̃ talis digreſſio vocatur iniuria, vt l. ait
8 prætor. §. permittitur. ff. de mi. † Dicit Inn. q̃ clauſula, appel. remo. non remouet articulum iuris, & ſi de iure appelletur, q̃ intellige, ſi appelletur p̄ magnū damnū: ſecus, ſi eſt modicū præiudicium. nam q̃ fit authoritate huius clauſulæ fit authoritate principis. Et ideo modicum damnū toleratur, & æquo animo ferendum eſt, vt C. de preci. impe. off. l. quoties. & ideo ab interlocutoria, quę parum lædit, tūc appellari non poteſt, vt ſi pronunciet ſe iudicem in dubio, vel pronunciet ſuper alio procuratorio, vt l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ff. manda. Vel ſi p̄nunciet ante diem certam ſolui debere, nō expreſſo erro re in ſentētia. Nam, vbi eſt expreſſus error, dicta clauſula nihil operatur, vt apparet tex. huius decretalis a contrario ſenſu, ēt ſi modiciſſimum vertatur damnum, & tene mēti. dicit Acc. q̃ lex non diffinit pro certo id, quod iudicantis committit arbitrio, vt no. ff. de rei ven. l. in fundo. Hoc dico pro tanto, quia clauſula, appellatione remota, fortius operatur in arbitrariis, in quibus non cōſtat de iuſtitia, quam in aliis, arg. eius, quod no. Inn. in c. vlt. de fer. & Bar. in l. j. ff. de lega. ij. Tot ſunt genera cauſarum appellandi, quot excipiendi, & replicādi, &c. Itē quot ſunt cauſæ excuſandi ſe, vt ff. ſi quis cau. l. ij. §. quod dicimus. Sed non poſſumus dicere, q̃ tot ſunt cauſæ appellandi quot reſtituendi in integrum, quia reſtitutio ad appellādum debet appellationem præcedere, vt ff. de in integ. reſt. l. diuus, & l. pe. Porro cauſę arbitrariæ non ſunt lege diffinitæ, vt ff. de
9 iud. l. nunquid. & l. j. C. quo. & quā. iu. † dicit Iac. de Are. q̃ nō
e legitima appellatio executionem ſententiæ e non impedit, ſicut eſt, ſi appellatur ab interlocutoria non per libellum appellationis iudici oblatum, ſed viua voce, licet notarius actorum ſit de tali appellatione rogatus. ff. de re iud. l. preſes, per Iac. de Are. dicit idem, q̃ aut iudex de iure conſtitutionis nihil p̄nūciat, licet in pronunciando partem contra legem lædat, & tūc valet ſententia, vt l. pen. de iu. & iu. ff. de pecu. l. eo tempore. ff. fa. erc. l. cum putarem. ff. man. l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus. C. qñ prouo. non eſt neceſ. l. 2. quod intellige, niſi per rerum naturā ſtatim deſinat eſſe, vt ff. de tu. & cu. da ab his. l. Seiæ egreſſæ. Nam talis eſt oppoſitio puncti, vt no. ff. de in inte. reſt. l. nō ſolum. Aut non pronūciauit de iure, & tūc aut errore expreſſo, & nō valet ipſo iure propter vitium pronunciationis, vt ff. de excu. tu. l. qui teſtamento. aut eſt dubium propter dubium legis intellectum, & tunc ſi ex certa ſcientia deuiat a vero intellectu, nō valet ſententia: ſed ſi per errorem, valet, ſed debet reſcindi. l. cum prolatis, ff. de re iud. Ia. de Are. Vel dic, quod attenditur verus intellectus, & nō error, vt C. quod met. cau. l. metum. §. ſed q̃ prætor. non ob. l. cum p̄latis. quia ibi erat dubium, an eſſet conſtitutio, non quis eſſet ſenſus cōſtitutionis poſitæ pro inſtanti. Si tñ pōt heberi copia principis, conſulendus eſt princeps, vt in iſta decre. & C. de eden. l. fi. C. de le. l. fi.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod executor non tenetur ſeruare ordinem iudicij, Bald. in l. fi. q. 3. C. de contrah. emp. Et executor datus ad exequendum priuilegia, an poſſit ſtatuere contra priuilegia, Barto. Soc. conſ. 60. viſo, verſi. circa primam dubitationem. lib. j.

b Vide per Iaſ. & alios Modernos in rub. C. de in ius vo.

c Vide Iac. in l. j. C. de bon. poſ. ſec. tab. & quæ ſcripſi ſuper eo.

d Vide Ale. late in l. de pupillo. §. qui opus, ff. de oper. no. nun.

e Appellatio non legitima executionem ſententiæ non impedit, vide etiam Io. An. in c. venerabilibus, de ſent. excom. in vj.
Vinc. God. Adde quod appellatio a ſtatuto tanquam iniquo non ualet, Bal. in l. quiſquis. uerſi. eſt & alius. C. quor. appel. non recip. Ale. conſ. 190. nu. 14. lib. 2. Dec. conſ. 135. & conſ. 361. nu. 7. & conſ. 528. nume. 7.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus principis poteſt ſubdelegare, non tamen ſe exonerare. Item poteſt multare.*
2 *Iudici aſſerenti ſe impeditum an credatur.*
3 *Proœmio ſtatuentium, ſup quibuſdā arbitrio eis conceſſo, an credi dēat*
4 *Delegatus principis an poſſit cogere hominē cuiuſcūque fori ad ſuſcipiē dam*

BIU Cujas

dum iurisdictionem, & ad obediendum mandatis suis.
5 *Coercionis nomine quid cõtineat, & coercitio maior, vel minor quæ sit.*
6 *Abbati foraneo magis deferẽdũ est, quã canonico cathedralis ecclesiæ.*
7 *Argumentum de toto ad partem vel econtra, quomodo procedat.*

CAP. XXVIII.

PAstoralis. Delegatus principis habet potestatem subdelegandi, dummodo nõ subdeleget malitiose, vt se exoneret: subdelegatum cogere potest, tñ in coactionib. inferendis deferat dignitati, & personæ. Item cum possit totũ negocium cõmittere, potest citationis officiũ pũia discretione demandare, ac punire rebellãtem mandato. h.d. vsque ad §. ptẽrea. Casus. Delegatus papæ causam sibi cõmissam alij commisit, ille non vult illam recipere, quæritur, vtrum delegatus possit illum cõpellere, & contumaciter rebellantem punire? respondetur ꝙ sic, nisi fecerit malitiose, vt se exoneret. Secundo quẽritur, si in mulctis infligendis debeat haberi delectus, ñ differentia personarum, ac etiam dignitatum? respõdetur quod sic. Tertio quæritur, vtrum possit committere solius citationis officium & nolẽtem suscipere coercere? respondetur ꝙ sic. Notabilia istius primæ partis sunt hæc, videlicet. Primo † ꝙ delegatus principis potest subdelegare, sed nõ se exonerare. Scõo no. ꝙ qñ nõ subdelegat ob aliud, nisi vt exoneret se, potest subdelegatus appellare secundũ Inn. Tertio no. ꝙ mitius agitur cum existentibus in dignitate, simile. ff. de dolo l. nõ debet. Quarto no. ꝙ delegatus principis potest mulctare. Et est ratio, quia ẽt si causa comm ssa sit iurisdictionis. i. pecuniaria, vel non criminalis, tamẽ potestati delegati cohæret merum imperium,
2 vt C. qui ꝑ sua iurisd. l. j. in fi. † Quæro, vtrum præsumatur pro iudice, qui asserit se impeditum, ꝙ de facto ita sit? dicunt Bar. & Inn. ꝙ sic, nisi constet contrarium. Tu dic, ꝙ allegationẽ hanc facere nõ potest pars, sed solus subdelegatus, quia partis non interest, nec tangit iura partium, cum iste articulus sit
3 quid separatum a iure litigantium. † Extra quẽro, concessum est arbitrium quibusdam, puta in pertinentibus ad pacem ciuium. Modo isti faciunt quoddã statutum, & ponũt ibi proœmium, ex quo si verum est, sequitur eos hẽre arbitriũ. Si vero non, quærũt, vtrum tali prefationi sit credẽdum? determinat Bar. ꝙ sic in l. ambitiosa, de decre. ab or. fa. pro quo facit dictũ Ber. hic, & Inno. nam si creditur iudici, ergo multo fortius legislatori, nisi tale statutum esset manifeste ambitiosum, vt l. 3. in prin ff. de mi. & fm hoc no. ꝙ legislatori creditur in eo, ꝙ venit ad iurisdictionẽ fundandam. Inn. tñ & Ber. nõ loquunt de eo, quod venit ad fundandam delegati potestatem, sed exe cutionẽ ipsius potestatis. No. ꝙ de petitionibus, iudicũ remouenda est gratia, & ambitio, sic ff. de iud. l. eum quem temere.
4 §. iudicibus. † Quæro, vtrũ delegatus principis possit cõpellere hoiem cuiuscunq; fori ad suscipiendã iurisdictionem, & obediendum suis mãdatis? Respõ. gl. ꝙ sic, & est ratio, qa hẽt territorium in circũscript one, sicut ipse princeps. tñ si isti nõ essent subiecti principi, non posset cogere, vt no. ff. de iur. om.
5 iud. l. eum, qui. vbi videas. † Quero, quid cõtineatur noĩe coercionis. dicit Ber. ꝙ qñq; continetur etiam maior coercitio, ꝙ dic, vt ff. de offi. procon. & leg. l. si quid erit. ff. de iur. om. iu. l. in magistratibus. & maior coercitio dr illa, quæ vim infert personæ, vt carcerare, subtractio cibi, & tormentum. Minor autem dicitur, quæ vim infert rebus, vt indictio mulctę, quę est circa rem pecuniariam, vt C. de sen. & inter. om. iud. l. nulli. &
6 C. de sportu. l. ij. † Extra quero, cui magis sit deferendum, vtrũ vni canonico cathedralis ecclesiæ, an vni abbati foraneo? Rñ magis abbati, quia est in dignitate, cum præsit capitulo. Canonia autem de se nõ est dignitas, vt in c. statutũ, de reseri. li. vj.
7 † Vltimo colligit hic Ber. arg. a toto in quantitate, quod ꝓcedit affirmatiue, videlicet, ꝙ cõcesso toto, ergo & quælibet pars etiam per se. Vnde qui potest totam causam delegare, potest
a quemlibet eius articulum. Econtra de parte ad totum a qñq; procedit arg. vt ff. de procur. l. cum procuratorem dat. no. etiã ex prædictis, ꝙ semper præsumitur pro his, quæ iudex facit ex mero officio, secundum Ber. & Innoc.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod argumentum de toto ad partem, est probabile, non necessarium, singularis glo. in l. j. §. si ex dodrante. ff. de colla. bono. Et procedit secundum quid, non simpliciter, iux a glo. in l. si quid earum, § j. de leg. 3. & de eo tangitur per Bart. o. & Doct. in l. j. ff. de vsuf r. leg. per Bald. in l. conuenticulam, C. de episco. & cle. vide in centu. in loco 8. versicu. vnomodo sic.

SVMMARIVM.

1 *Princeps committendo cãm appellationis ex certa scietia videt trãsferre iurisdictionem a primis iudicibus in posteriores.*
2 *Certa principis scientia præsumitur ex facti narratione.*
3 *Appellationi a diffinitiua interposita, an iudex deferre teneatur.*
4 *Appellatio, si prima facie est aliqua, nihil interim est innouandum.*
5 *Appellatio quę caret nomine & effectu, non impedit executionem.*
6 *A sententia lata in simplici possessorio non appellatur.*
7 *Fallit si sententia continet expressam iniquitatem.*
8 *Appellatio vtrum recipi debeat, vel non, quis habeat discernere.*
9 *Appellandi ius, an perdatur ex confessione.*
10 *Minor restitutionem ad appellandum coram quo iudice petet.*
11 *Executioni mandare sententiam quis debeat, si iudex ad quem confirmauit sententiam condemnatoriam.*
12 *Excommunicationis sententiam præcedens appellatio reddit nullam, sequens non suspendit, sed deuoluit.*
13 *Per appellationem quando dicatur rescindi, aut suspendi pronunciatum.*

Præterea. Hoc intendit, si papa scienter cõmittit appellationem interpositam a snĩa priorũ iudicũ datorũ cum clausula, appellatione remota, iurisdictio priorũ iudicum interim est suspensa. h.d. vsq; ad §. quia vero. Casus. Cõmissa fuit causa per papam appellatione remota, lata snĩa fuit appellatum, super qua appellatione papa cõcessit literas. quæritur, vtrũ posteriores iudices possint inhibere prioribus, ne per se, vel per alium exequãtur? ñdetur, ꝙ eo ipso, ꝙ papa cõmittit causam appłonis ex certa sciẽtia, vr primis iudicibus imposuisse silentiũ exequendi, donec appłonis merita sint sopita. Licet papa cõmittẽdo cãm videatur ad se reuocare iurisdictionem, non tñ possessionẽ rei, vel quasi, vt in c. cũ M. Ferra. de cõst. † No. ꝙ princeps a cõmittendo cãm appłonis ex cer
1 ta scientia, vr trãsferre iurisdõnem a primis iudicibus in po-
a steriores. & dicit Ber. † ꝙ certa sciẽtia prẽsumitur ex facti narratione. dicit lex, ꝙ ille, qui narrat se habere filiũ, præsumitur hoc dicere ex certa scientia. C. de test. mi. l. si cum vel in vtero. nec est necesse, ꝙ princeps exprimat hæc verba formalia in literis suis. i. certa scientia. nam sufficit æquipollẽs. i. exprimere factũ, super quo scribit sm Ber. quod est notabile. Opp. & vr, ꝙ nõ sit necessaria certa sciẽtia principis. nam de iure cõi est, ꝙ appellatione pendente nihil debet innouari, cum clausa sit interim iurisdõ priorũ iudicum, vt ff. nil inno. ap. pen. & l. chirographis. §. fi. ff. de admi. tut. dicũt quidam, ꝙ ille titulus hẽt locum nisi appellatio sit remota per principẽ, vt remotio appellationis aliquid operetur. Et ideo non reuocatur per viam attentati sup diffinitiuo calculo, sed cũ hodie ista clausula aponat potius de stilo generali, q̃ de ministerio spãli, vr ꝙ ista clausula sonet potius in quãdã mẽtionẽ, videlicet vt nõ deferat appellationi frustratorię, q̃ deroget in aliquo iuri cõi, ar. C. de adul. l. ita pudor. sed de hoc dic vt j. de appe. c. vt debitus.
3 † Quæro, vtrũ iudex teneat deferre appellationi a diffinitiua interposite? dicit In. ꝙ si appellat o est rite interposita, nisi notorie esset iniusta per euidẽtiã facti, dẽret deferri, Inn. In du-
b bio ẽt deferẽdũ b est appellationi, vt ff. de app. reci. l. sciendũ. & posito ꝙ iudex a quo, nõ teneat deferre, tñ tenẽt sufferre, i. differre ꝑ executionẽ suã, qa nõ ꝑt facere, qn ꝑ appellationẽ euolet iurisdõ ad supiorẽ, vt ff. iud. sol. l. cum apud. & j. de iureiu. veniẽtes, & ff. de min. intra vtile. Et no. regulã, ꝙ si appellatio prima facie est aliqua, nihil interim est innouãdũ si appło nõ hẽt esse, nec figurã esse, tali appellationi nõ est deferẽdũ, nec executio suspẽdẽda. verbi gratia, si appellat ꝑ executionem, vt C. de ap. l. qm̃ iudices. Executionem intellige formalẽ, sicut vbi sententia lata est, & transiuit in rem iud. Sed Inno. dicit, ꝙ executio est etiam super appendicijs, & pœnis annexis, vt no. ff. ꝙ me. cã. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio, in gl. super ver. data. que gl. reprobatur per Doct. sed tu salua eam, qa debet intelligi, qñ appellatur a snĩa secunda, fundando appellationẽ super iniquitate snĩę primę: secus, si de nouo grauamine. nam cã tripli diuersa est causa a prima, & ideo propter nouam iniustitiam de nouo potest appellari, nec est mirum, ꝙ snĩa tripli sit mera executio actionis, ꝙ met. causa, intẽtatę ad simplum. quod patet. quia non est ad idẽ, licet illud simplum possit repeti in secunda snĩa ꝓp annexionem tripli. nec dr bis pronũciari diffinitiue super eodẽ, quia in simplo prima snĩa mandatur executioni, non secunda, vt ibi eleganter gl. no. Itẽ in ista materia datur regula, ꝙ appellatio, quæ caret noĩe, & effectu, non impedit executionem. Appellatio enim nomen iuris est, & ciuile habet significatũ, nec valet nisi iuris adminiculo concurrente, qua propter si in appellatione requirit certa forma, & appellatur difformiter, non tenet appellatio.
c Idem, si appellatur decurso tempore appellandi, c etiam si iudex, & aduersarius deferant appellationi, quia hoc tps est introductum

ADDITIONES.

a Vide etiam unum not. dictum relatum per do. Fely. in c. inter monasterium, circa prin. antepe col. uer. limita. 11. de re iud
b Adde etiam ꝙ regula app. admittendæ, censetur permissiua, nisi reperiatur expresse prohibita, glo. quam ibi multum commendat Ang. dicens alibi non ita bene reperiri in l. qui restituere. ff. de rei uen. & d. Fel in rub. de appel. & ibi latius Paris. adde etiam ad istud dictum Bal. hic pulchre Pau. de Cast. hoc declarantem in l. j. ubi etiam Alex. fr. si quis cau.
c Vinc. God. No. infra quantum tempus appellatio fieri debeat, Ruin. consi. 138. nu 9. lib. 5. & an appellationis tempus currat ipso iure, an requiratur protestatio. Rui. consi. 172 nu. 7. & 12. lib. 4.

BIU Cujas

troductum, vt ſit litium finis: & ideo prorogari non pōt, vt ff. de dolo. l. arbitro. §. dolo cuius. Aliqñ tñ ex cōſenſu appellatur vbi alias nō appellaret, vt ecce a ſnīa ſimplicis arbitri. ff. de appel. l. ex ꝑſenſu, ꝓ Dy. ꝙ eſt no. † Itē nō appellat in ſimplici poſſeſſorio. Et ratio eſt fauore ꝓprietatis, vt clericus appareat de iure partiū, & ne diu cā ꝓprietatis differat, cū poſſeſſoriū ſit quodāmō ordo ad petitoriū, & petitorium ſit qd maius, & iō nō dēt maius ꝓ poſſeſſoriū retardari, vñ in poſſeſſorijs ſufficit vna ſnīa, ar. ff. de iud. l. ꝓ minorē. & C. de ſen. & inter om. iu. l. poſt ſnīam. licet magnū cōmodū repſentet in poſſeſſorio, qa trāsfert onus ꝓbādi in aduerſariū, vt In ſti. de interdi. §. cōmodū. Nō. n. ius ex eo metimur, ꝙ poſſeſſor occupauit, ſed ex iure nr̄o, vt ff. ſi pars hęr. pe. l. j. in prin. & ff. de rei ven. l. in ſpāli.

7 Dicit Inn. † ꝙ ſi ſnīa lata ſuper poſſeſſorio continet expreſſam iniquitatē, ꝙ poſſet appelari tanq̄ a iudicis dolo, ar. ad Treb. l. ſeruo inuito. §. cū prætor. & ſi hoc non fieret vi appellationis, dēt fieri officio ſuperioris, vel ꝓſequatur victus intereſſe ſuū ꝺ̄ iudicem, qui ita facit. Item ſuā in poſſeſſorio, ſicut in petitorio, vt probatur C. de iud. l. properandum, coniuncto prin. ibi dum dicit, ſiue ſup poſſeſſione, cū §. ſiue aūt alterutra, ibi, red dere parti læſæ. Vel dic, ꝙ Inn. dicit verū de ęquitate canonica, non de rigore iuris ciuilis, de quo dicā ꝺ̄. de reſt. ſpo. cū ad

8 ſedē. Quæro, quis habeat diſcernere, an appellatio ſit recipien

a da, [a] vel nō? Reſpon. hoc nomē, receptio, ponitur pro introductione appellationis. & ideo ille, coram quo dēt introduci appellatio, i. iudex ad quē, debet cognoſcere, non iudex a quo, qui functus eſt partibus ſuis. Adde tñ quod no. in c. j. de dolo & contu. in cle. quod ex dictis Inno. hic colligitur, in gl. ſi aūt, ver. & pōt dici, ꝙ hæc quæſtio, ꝙ ſi iudici a quo, eſt notorium facti permanentis, puta perſeuerantis rebellionis & contumacię, ꝙ tunc iudex a quo, nō tanq̄ diſceptator de nouo, ſed qa retro eſt diſceptatum & cōcluſum, & ideo non eſt cognoſcere, ſed cognitum eſſe, & quædam euidentia, non ſolū non deferret appellationi friuolę, ſed nec differret executionē, quod intelligę, ſiue loquamur in cā ciuili, vel in criminali, quia omnia iudicia in hoc parificantur. nā criminalia redacta ſunt ad inſtar ciuilium, vt ff. de pę. l. abſentem, & ff. de iu. l. oēm. Quinimo criminalia ꝓꝑ facti enormitatem celeriorē exigunt executionem, vt ff. de iniu. teſt. l. ſi qs exhæredato. & C. de cuſto. reo. l. j. & C. de pę. l. cum reis. nec vllum tps datur capitaliter iudicatis, vt ff. de pę. l. qui vltimo. & C. de epi. aud. l. addictos. Et

9 no. h c, an ex cōfeſſione quis perdat ius appellandi? & gl. dicit ꝙ in ciuili appellare pōt, ſi nō eſt ꝙuictus per teſtes, vel inſtrā, quia poteſt in cā appellationis reuocare confeſſionē ſuā. no. ff. de appel. l. creditor. §. iuſſus. ſed in cā criminali vī dicēdū, ꝙ ſi ſolenniter eſt cōfeſſus apud acta, & perſeuerat in ꝙfeſſione ꝙ non audiatur appellans, vt no. in c. Romana. §. ſi aūt. in glo. no. alternatiuā, de appel. li. b. 6. Dy. ff. de app. l non tm̄. dicit ꝙ confeſſus poteſt tm̄ appellare non ſolum ipſe, ſed quilibet ꝓ eo in cauſa capitali, nam qñq; quis confitetur crimē, & eſt innocēs, vt ff. de inter. act. l. qui ſeruū. opin. Dini eſt uera, niſi dānatus ſit famoſus. Quæro, ſi iudex a quo, dicit, tu nō potes appellare, quia es verus contumax, cum ad te peruenerit ſcięntia edicti, vt ff. de ap. l. ex conſenſu. §. eum. & tu dicis, imo nō ſum verus cōtumax, quia nō peruenit ad me notitia, maxime certa & indubitata, vtrum ex eo, ꝙ litigat coram iudice a quo, intelligatur renunciare appellationi? dicit Inn. non, quia iſte eſt actus conſecutiuus appellationis, ſicut recipere terminum ad proſequendum appłonē, & apoſtolos, ar. ff. de min. l. ?. §. ſcio. Tu dic clarius, ꝙ per iſtos actus appellans appellationē ſuam tuetur, & quoties quis appellationē ſuam tuetur, nunq̄ renūciat appellationi. Itē iſti actus ſunt actus neceſſarij, q repudia-

10 tionem iuris ſui nō introducūt, vt d. §. ſcio. † Quæro de minore, qui petit reſtitutionem ad appellandum, coram quo petet? Reſpondeo corā iudice a quo, ſed ad proſequendum peteret coram iudice ad quem, vt no. Ia. de Are. & Cy. C. de app. l. præſes. vbi videas. No. ꝙ in cauſa appłonis vtriq; parti ſimilis terminus aſſignatur ad probandum. ꝺ̄. eo. cum cōtingat. tex. no. Sed vī, ꝙ omnis dilatio probatoria incipiat ab actore, ne reus fruſtra fatigetur onere probandi, vt C. de exc. l. ſi quidem. So. in cā appellationis non eſt proprie actor, & reus, ſed appellans

11 & appellatus. † Quæro cum Ber. iudex appellationis confirmauit ſnīam cōdemnatoriā, quis mandabit ſnīam executioni? & vī ꝙ iudex a quo: quia reintegratur ſibi iuriſdō, vt hæc litera innuit. Item confirmatio iſta eſt quædā approbatio, non autē de nouo inducit, ergo vigor attribuitur confirmato, vt no. ff. de pac. l. legitima. Item iſta confirmatio eſt potius remotio obſtaculi appellationis, q̄ ſit de nouo diſponere: non enim diſpoſuit, ſed diſpoſitionem inuenit, vt no. in ſimi. ff. de iuſt. & iu. l. manumiſſiones. In ꝺ̄rium vī, ꝙ talis ſnīa tacite vī continere condemnationē, vt no. C. de ſen. & inter. l. præſes. ergo ex ipſa naſcitur actio in factum, & ipſe qui tulit, debet exequi, & nō alius niſi ad literas ipſius, vt ff. de iu. om. iu. l. cum quędā puella. niſi apud ipſum ſm qualitatem iuę iuriſdictionis non eſſet executio, quia tūc primus exequitur, ar. C. de epi. aud. l. ēpale. dicit Ber. ꝙ nō refert qs iudex exequat, ſed male dicit, qa pōt eſſe diuerſa ꝙſuetudo ī exequēdo, q̄ dēt inſpici, vt C. de exact. trib. l. miſſi opinatores, lib. x. Tu ergo dic, ꝙ aut ſnīa prima cōfirmat ſolo tpis curſu, & tūc ſi iudex ad quē, nihil ꝓnūciat niſi appellationem deſertā, qa nō ꝓnūciauit in cā cauſæ, ſed ſup ꝓceſſibus, ipſe nō exeq̄t vi deuolutionis. Sed ſi alias hēret iuriſdōnē, bene ex illo capite exequeret. l. a diuo Pio. ff. de re iud. Sed ſi ꝙfirmat, bene exeq̄t, qa ꝙfirmatio eſt diffinitiua ſnīa: tñ iudex primus exeq̄t, qa tps non diſponit, ſed diſpoſitum confirmat, & cōſeruat, vt ff. de act. & ob. l. obłonum fere. §. fi. Aut confirmatur conſenſu partiū, & tunc iudex appellationis exequetur, vt ff. de pac. l. tale pactum. §. qui prouocauit. Aut cōfirmatur per ſcām ſnīam diffinitiuam, & tunc iudex ad quem, exequetur, cum ex ſua ſnīa oriantur tpa, quę danť iudicatis, vt C. de vſu. rei iu. l. eos. & C. de appel. l. præcipimus. circa med. & C. de epi. aud. auth. ſi quis litigātium. Illud vero nō omitto ꝙ quoties ſnīa prima nouis allegationib. confirmatur, tūc minime dubitādum eſt, quin iudex ad quem, ſnīam exequatur,

12 vt ff. quod cū eo. l. Titianus. & l. per hanc. de tem. ap. † Snīa excōicationi per appłonem pręcedētem redditur nulla, ſed appellatio ſequens nō ſuſpendit, ſed ſolū deuoluit, quod in aliis ſententiis, q̄ cenſuræ nō eſt ſic. Item in ſnīa excōicationis latę ſub conditione tps appellandi incipit a die exiſtentis cōdōnis, ſed in alijs ſententijs a die prolationis. l. j. §. biduum. qñ ap. ſit.

13 c. præterea requiſiti. eod. tit. † Quæro, quæ ſit ꝓprior locutio, an hæc, ꝓ appellationem reſcinditur pronunciatum, vt l. j. in fi. ff. ad Turpil. & l. furti. §. j. ff. de infa. an hæc, ꝓ appłonem ſuſpenditur ꝓnunciatum? plerunque enim lex dicit appella. ſuſpendi, & nō dicit abſorberi. iſta enim ſunt valde diuerſa, qa non abſorbetur, quod in ſuſpenſo retinet, vt no. ff. de ver. ob. l. 2. §. j. & l. inter ſtipulant m. §. ſacram. pro hoc C. de tranſac. ſi cauſa cognita. Sol. vtrunq; eſt bene dictū. nam ſi ſnīa trahit ſecum executionem, tunc etiam reſcindit eam. ff. de infa. l. furti. §. j. ff. ad Turp. l. j. in fi. Si autem non trahit, interim appellatio reſcindit pronunciatum: ſed inſpecta ſpe de futuro, quia ſnīa conualeſcere poteſt, dicitur potius ſuſpēſio quędam, ſic ff. de ſta. li. l. ſtatuliberum, in prin. Omne. n. cui eſt implicitus ſtatus ꝺ̄rius præſenti ſtatui, dī pendere aliqñ ab intrinſeca cauſa, aliquando ab extrinſeca. l. fi. ff. ſi ex noxa. cauſa aga. vel dic, ꝙ pēdente tempore appellandi ſententia eſt in ſuſpenſo non quo ad eſſe, ſed quo ad effectum & executionem. Iſta ſuſpenſio ꝓrogatur per appellationem. facit quod no. Inno. ſ̄. de conſuet. c. cum inter. ff. de accuſa. l. ex iudiciorum.

ADDITIO.

a Vide Pau de Caſt. in conſ. 329. inci. in Chriſti nomine, ad primum reſpondent. & uide etiam longam apoſt. quā ſcripſi ſuper Fely. in c. quod ad conſultationem, de re iudi.

SUMMARIUM.

1 *Ordinarius ad mandatum delegati papæ debet eius ſententiam exequi.*
2 *Conſcientia executoris non debet attendi.*
3 *Sententiam iniquam ferens facit litem ſuam, ēt ſi ſit præfectus ꝓtorio, a quo non licet appellare, & conueniri poteſt coram Cęſare.*
4 *Conſcientia eſt duplex, vnde vtraque oriatur, & de qua ſenſum in hoc.*
5 *Executor quis proprie dicatur.*
6 *Papa litis executionem mandando, totum negotium mandare videtur.*
7 *Viles executiones debent committi vilibus perſonis.*
8 *Judex faciens quem laqueo ſuſpendi, non debet id facere per ꝑſonā notæ authoritatis, vel q̄ naturalis pietas auertit, vel cui id damno cederet.*
9 *Sententia iniuſta tranſit in rem iudicatam, ſecus eſt in mandato.*
10 *In executione ſententiæ diffinitiuæ, an reus ſit citandus.*
11 *Executio an poſſit committi victori.*
12 *Sententię executio cui commiſſa eſt, an poſſit exequi, ſi inſtrumentum ſententiæ eſt falſum.*
13 *Executio an impediatur per exceptionem nullitatis ſententiæ.*
14 *Exequi poteſt delegatus papę, q mixtim proceſſit ex cōpromiſſo, & ex delegatione.*
15 *Exequi debet ab ordinario ſententia arbitrorum.*
16 *Arbiter idē & arbitrator electus, ſi tranſigit inter partes vel cōcordat. & ꝓnunciat ſecundū partium concordiam tranſigēdo inter eas, an iſta tranſactio habeat executionem paratam.*
17 *Judices tres delegati a papa, ſi concorditer tulerunt ſententiā, an duo ab ſente tertio poſſint committere, vel facere executionem.*
18 *Mandatum an expiret morte vnius ex tribus delegatis.*
19 *Statuto, ꝙ ſententia, de qua intra menſem nō fuerint ſportulæ ia cōmunē ſolutæ, nō valeat, an interim antequā ſoluantur, poſſit peti executio ſententiæ.*
20 *Legatario ante aditam hæreditatem an competat vendicatio.*
21 *Sententia, quæ non eſt liquida, an debeat executioni mandari.*
22 *Sententia lata contra filium familias, quomodo fiet executio.*
23 *Et an in illa executione ſit neceſſarius conſenſus patris, vel authoritas: & quid econtra patre de peculio condemnato.*

Fillius

BIU Cujas

24 *Filius si est deportatus, uel relegatus, & de omnibus confiscatus, an proprietas filij ueniet in confiscatione.*
25 *Sententia absolutoria an requirat iudicis executionem.*
26 *Iudex an possit condemnare actorem ad absoluendum reum.*
27 *Reus non tenetur testes actori nominare, quamuis propterea arbiter impediatur pronunciare.*

Quia vero. †Ordinarius [a] ad mandatum delegati papæ exequi debet eius sententiã, etiam quam scit iniustam. h. d. vsque ad §. cum autem. Casus. delegatus papæ tulit diffinitiuam sententiam iniquam, & iniquissimam, quia tamen transiuit in rem iudic. mãdauitq; cuidam ẽpo magnę dignitatis, & magnæ cõscientiæ, ꝙ exequatur eã. ẽps dicit, ꝙ non potest exequi ex conscientia, cũ sententia iniusta non sit obseruanda apud Deum, quæritur qd iuris. Respondeẽ, ꝙ iste ordinarius tenẽ obedire delegato, nisi possit efficere, ꝙ ab exequendi onere releuetur. h. d. †Not. cõsciẽtiã executoris non attendi, etiam si vellet facere fidem de ipsa, & est ratio, qa nõ est ipse qui grauatur, vt ĵ. de app. c. nouit. nec debet trepidare, vbi nõ est timor, cum nec etiã iudex debeat sequi conscientiam priuatam, sed acta, & probata, vt ff. de off. præsi. l. illicitas. §. veritas. non enim peccat, qui hoc facit legis mandato, & authoritate, vt ff. de mu. & hon. l. munerum. §. iurandi, quanquam proprium iurisdictionis sit bonũ, & ęquũ, vt patet in diffinitione, vt no. ff. de iuri. om. iu. l. j. tamẽ ius iniquum appellatur ius, ex quo transit in rem iud. vt ff. de iust. & iu. l. pe. & ff. man. l. si fideiussor. §. in omnibus. & ff. de iudi. l. si prætor. alias nullus esset litium finis. Porro omnia iudicia sũt inducta causa siniendarum litium, vt C. de fruc. & lit. expen. l. terminato, & istud est ius bonum, sed nõ æquum, vt no. ff. de iust. & iu. l. j. in prin. Sed pone, ꝙ erat talis sententia, quæ poterat rescindi per restitutionem in integrum? Rñ. aut erat petita restitutio, & non debet exequi, quia interim suspẽditur pronunciatum, sicut per appellationem, vt C. de transact. l. causa cognita. aut non erat restitutio in itee. postulata, & tunc sententia debet exequi, vt ff. de excep. l. exceptiones, in fi. & ar. ff. de condi. inde. l. fi. §. fin. præsertim quia princeps habet de tali restitutione cognoscere, vt ff. de mino. l. m nor autem magistratus. j. rñ. Quæro, nũquid spontanea omissio appellationis purget uitium pronũciationis? Rñ. sic, quo ad inter partes, nõ quo ad iudicem, quin faciat litem suam, vt hic expresse not. Ber. & Inn. immo, & si tres iniquæ sentẽtiæ essent latæ, adhuc tamen potest querela proponi de iudicibus male iudicãtibus secũdũ Ber. & Inn. quod tene cordi. Plus dico, ꝙ si præfectus prætorio tulit sententiam iniquam, licet non possit appellari, tamen facit litem suam, & potest conueniri coram Cæsare. quinimo & ipse Cæsar, si submitteret se iurisdictioni, vt ff. de iu. om. iu. l. est receptum. nam sic submittendo se submittit iudicio diuino, nõ humano, & facit. C. de iu. l. rem nõ nouam, post prin. †Quæro, cum duplex sit conscientia (nã q̃dã oritur ex vera sc̃ia, vt ff. qui, & a qui. l. q̃situm. q̃dam vero orit ex suspicionibus, & cõiecturis, & interdũ ex fama, & fortius ex vehemẽti opinione, vt in Auth. de ꝑsue. recti feu. §. sacramẽtis.) De qua conscĩa loquitur? rñ. de oĩ. nam etiã ꝙ rem a se visam talis executor dẽt exequi sn̄iam, nec appellare põt, ex quo sn̄ia transiuit in rem iudicatã. Cõscientia in iudice appellatur religio. ff. de iud. l. eũ quem temere. §. 1. Ber. hic tractat materiam executorũ. de hoc dr̃ ĵ. de re iud. c. de cætero. vbi Inno. plenius prosequitur. Host. aũt posuit ĵ. de re iud. ꝙ ad cõsultationẽ, & hic per Io. An. verba Host. referuntur de verbo ad verbũ, quod per te vide. †& dic ꝙ executor proprie est, qui nihil disponit, sed dispositũ inuenit, vel custodit, & iste ẽ executor merus, vt C. de execu. rei iu. l. executorẽ. Sed ille, q̃ habet aliquid disponere, vel innouare, ille nõ dicit executor merus, vt C. si ꝯ ius, vel vti. pub. l. & si non cognitio. †Et no. ꝙ si papa cõmittit alicui executionẽ alicuius litis, totum ei demandasse vr̃, vt d. l. & si non cognitio, & est ratio, quia cui cõmittitur effectus, vr̃ ꝙmitti totum negocium, vt ff. de procu. l. ad legatum. †Item no. ꝙ viles executiones debent cõmitti vilibus personis, vt ff. d iu. l. fi. †& ideo si ptãs mittit aliquẽ ad furcã, nõ debet eum facere suspendi per hominem notæ authoritatis, sed per talem hominẽ, cui illud non cedat ad ignominiã, vt ff. de dolo. l. non debet. & C. de inof. test. l. in arenã, nec ꝯ naturalem pietatẽ. vnde nõ dẽt prẽcipere fratri, ꝙ suspendat fratrem, vel coniũctã personã, vt C. de excu. tu. l. humanitatis. Item nec ei, cui cedat ad dãnum, vt ff. quemad. test. ape. l. si quis ex assignatoribus, & ar. ff. de arb. l. licet. & ex hoc poterat insurgere rõ dubitandi in isto §. quia quod fit ꝯ ꝓscientiã, non fit sine aĩæ detrimento, & angustia mentis, & theologus ꝓfiteretur hanc ꝓclonem in via fori pœnitentialis. Inn. tñ dicit, ꝙ vbi forũ iudiciale inducit necessitatẽ, vel ius, ꝙ in foro pœnitentiali non disponitur aliud, q̃ in iudiciali, vt ipse no. in c. cura, in fi. d iu. par. †Dicũt Ber. & Inn. ꝙ iniusta sn̄ia tranfit in rem iudi. sed non mandatum iniustum, quod fit sine causę cognitione, quod tenę mẽ ti. de mandato subreptitio, quod facit nuncius sine conscientia iudicis, vide ff. ꝙ me. cau. l. fi. §. fi. in tex. & gl. nuncius enim non habet authoritatem aliquã mandandi aliquid, nisi iudex ei cõmittat, vt C. de exhi. re. l. neminẽ. & ibi per Cy. Collecto res aũt, siue executores papæ nihil possunt facere, nisi ostẽdãt literas papæ. tex. est no. ĩ l. prohibetis. C. de iu. siſ. lib. x. Quæro, †nunquid in executione sn̄ię diffinitiuę reus sit citãdus? sol. gl. l. j. C. de iud. dicit, ꝙ in tali executione nõ requiritur causæ cognitio. Cum aũt citatio supponat pro causæ cognitione, & sit principiũ causæ cognitionis, vt ff. de min. l. ẽt. §. j. ergo non requirit causę cognitio, sed leuato velo res aufertur victo, & mittitur actor ĩ poss. vt ff. de rei ven. l. qui restituere. & hoc verum, qñ est mera executio, secus, si continet aliquid nouũ, puta, quia fit missio in casum pignoris noĩe iudicati. nam tunc requiritur citatio absentis, vt no. Cy. in l. j. C. de iur. & fac. ign. & patet in l. præsenti. §. j. C. de his, qui ad eccl. ꝓfu. & C. de exe. rei iud. l. ordo. †Sed nũquid põt cõmitti executio ipsi victori, puta ꝙ ipse vadat in possessionẽ, vel capiat debitorem. rñ. in primo sic: in secũdo nõ, vt no. ff. de acq. pos. l. iuste. & ff. de re iu. l. miles. §. qui iudicati. † Sed nunquid, si instr̃m sn̄iæ est falsum, tenetur exequi? rñ. non, nisi per calumniam dicatur falsum, vel causa litis differendæ, exemplũ. C. de fal. l. satis aperte. ſm Ber. Tu dic, ꝙ si instr̃m mandati est verum, de nullo alio potest cognoscere, quia est merus executor. de mandato autẽ oportet sibi cõstare, vt ff. depo. l. si quis inficiatus. Sed †nunqd exceptio nullitatis impedit [b] executionem. vr̃ casus ꝙ non, in l. vlt. C. de ord. cog. de hoc ĵ. eo. cum in iure ꝑ Inno. dic, ꝙ aut sententia fuit ata ꝯ absentem, & tũc exceptio nullitatis impedit executionẽ, ff. de iud. l. si prætor. in fi. aut ꝯ præsentem, & tunc aut nullitas est euidens, & idem. Aut dr̃ ꝙ licet nullitas non sit apparens, tñ est existens, aut potest liquidari statim, & deprehendi, & impeditur execut. o, alias non, vt no. per Dy. & alios in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iu. & est casus in l. vlti. C. de ord. cog. vbi sentẽtia dicebat nulla ratione seruitutis, quæ non potest de facili probari, nec præsumitur, & ideo sentẽtia interim executioni mãdatur. & si excipiens vult postea aliqd dicere agat de nullitate, & petat reuocari in irritũ, quicquid actum est, arg. extra de iureiu. c. debitores. & ff. de cõd. l. Neratius. †Quæro, quid si delegatus papæ processit ex compromisso, & ex delegatione mixtim, nunqd potest exequi. Rñ. sic, vt ĵ. de prẽb. c. nisi esset. licet de iure ciuili non valeret compromissum, vt ff. de arb. in l. si seruum. § si quis iudex. †Quæro, qs exequatur sententiam arbitrorum? Respõ. ordinarius, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio. 2. respon. & quãdoq; ipsemet arbiter, si est ei commissum, vel in facto cõsiltit, & qui facit ꝯ executionẽ, facit contra sententiam, vt hic probatur. ff. de arbit. l. inter Castellianum. Argumen. tñ est, ꝙ ordinarius loci, vbi factum est compromissum, quia arbiter ibi metitur forum. ff. de arb. l. cũ dies. §. si arbiter, & iste est effectus loco arbi. vt l. pe. ff. iud. sol. & facit C. vbi & apud quos. l. 2. †Quæro pone, ꝙ aliqs est arbiter & arbitrator sine pęna electus, iste transegit inter partes tanq̃ arbitrator, vel concordabit partes, & pronunciat ſm partium concordiam transigendo inter eas, nunquid ista trãsactio habet executionem paratam? videtur ꝙ non, quia nullo iure cauetur, ꝙ contractus habeant executionem paratã, cum ex eis non nascatur actio in factum, neq; officium iudicis, etiã si liquidissimi sint. nam nec ipsæ probationes habent executionẽ paratam, nisi sint confessio, vel iusiurãdũ, vt no. ff. de iureiu. l. & si possessori. §. si cum de hæreditate, in j. gl. & ff. de m no. l. minor 25. ann. cui fideicommissum. Contrarium dico, quia dicta transactio vr̃ facta coram se ipso iudice. i. arbitro, vt C. de arb. l pe. §. fi. & sic executionem meretur, vt ff. de pac. l. tale pactum, §. qui prouocauit, & no. hanc nouam rationem. Sed cõmuniter aduocati dicerent ꝓrium. ideo dico de arbitro sine pęna, quia secus, si cum pęna. nam tunc ex eius sn̄ia non orit actio, vt C. de ar. l. 2. licet gl. cõtrariũ sentiat. ff. de arb. l. si duo. in gl. immo. Vel dic ꝙ quantũ ad executionẽ confessionis factę coram arbitro, vel cõuentionis factæ in iudicio arbitri, nõ est differentia, vtrum cum pęna necne, & sic ꝓtentior est cõfessio facta corã arbitro, q̃ eius sn̄ia, vt C. de arbi. l. pe. §. fi. Sed pone, † sunt tres iudices delegati a papa simpliciter, & tulerũt senten-

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, ꝙ ordinarius põt resistere delegato, qñ nulliter ꝓcedit in casu nõ icluso in rescripto, Soc. cõs. 83. in cã uertẽte, col. antepe. vers. ꝓterea, li. 4.

b Adde tamen, ꝙ exceptio nullitatis impedit executionem sententiæ qñ offert se incontinenti illi contra quem est fienda, probaturum ita tenet Abb. consi. 55. 2. uol. uersi. consuluit, ꝙ stante statuto, qui non fuerit prosecutus appellationem intra duos menses appellatio habeatur pro deserta, non possit dicere de nullitate sententię, ꝙ hoc non obstante, si nullitas est patens, uel offert se in continenti probaturum, quod poterit prosequi appellationem, quia aliter statutum tolleret defensionem, quod non est dicendum, & alleg. Oldr. consil. 45. qui dicit esse casum in l. j. quando prouoc. non est necess.

BIU Cujas

ſententiam ↄcorditer, nunqd duo abſente tertio poſſunt cõmittere, vel facere executionẽ? & vr̃ ꝙ nõ, vt ff. de arb. l. ſi in tres, & l. ſicuti, & ff. de re iud. l. duo ex tribus. In ↄriũ vr̃, qa iſta cõmiſſio eſt q̃dã interlocutoria, nec ꝑtinet ad iuriſdictionẽ finiẽdã, ſed effectui tradẽdã, vt no. ff. de re iudi. l. Põponius ſi vni. & hoc ẽt nõ citato tertio ꝑ eãdẽ gl. & ꝓ hoc facit, ꝙ no. in l nõ diſtinguemus. §. cũ in plures, ff. de arb. in gl. & rurſus. ſed ibi cõpetebat poteſtas ex forma cõpromiſſi, alias ex forma tradita a iure, dicit Spe. ꝙ reqrerẽt citatio abſentis, in Spe. de arb. §. ſeq. ver. ſed nunqd. †Mihi non vr̃, ꝙ ea quę ſunt commiſſa tribus ſimpliciter, poſſint per duos exequi, vel cõmitti, vt ff. de arb. l. item ſi vnus. §. ſi plures, & l. ſi tres, in prima ratione litere, quę dicit, quia in plures fuit compromiſſum, & l. Pedius. †. in ſeruum ibi, qua cum alio receperit &c. & l. nõ diſtinguemus. §. cum in plures. nam illæ leges, quæ loquunt̃ in arbitris habent etiam locum in delegatis, qui tenorem iuriſdictionis metiuntur ex tenore mandati. Nam a verbis reſcripti non eſt
recedẽdum, vt l. Pedius, in fi. ff. de arb. & ibi no. Poſſunt tñ in
a iſtis interlocutorijs ᵃvnus alteri committere animi ſui motũ, licet ſecus in diffinitiua. Vnde, ſi abſens diceret, ego ſum contẽtus de eo, ꝙ diffinient p̃ſentes, non valeret diffinitiua. bñ aũt poſſet delegatus prĩcipis ſubdelegare ſocio ẽt ſolius diffiniti-
18 uæ ꝓlationẽ, vt s̃. eo. ſuꝑ quæſtionũ. † Sed nunqd vno ex illis mortuo expirat mãdatum? rñdeo in arbitris expiraret, ſed in iudicibus ſecus eſſet in arbitris, quia eẽt compromiſſum totaliter finitum, vt no. in d. l. itẽ ſi vnus. §. item ſi plures, niſi eſſet dictum, ꝙ vnus ſine altero poſſet ferre ſñiam, quia tũc morte vnius nõ ſolueretur compromiſſum. Alij dicunt ↄ, niſi caſus mortis ſit ſpecificatus in compromiſſo. Et eadem rõ cadit ſi cõpromiſſum ſit alternatiuum, & vnus ſit mortuus, vt d. l. itẽ.
19 §. ſed ſi ita. †Pone ſtatuto cauetur, ꝙ de qualibet ſñia cõdemnatoria debeant ſolui ſportulæ in cõi intra menſem, alias non valeat, nunquid interim poteſt peti executio, non ſolutis ſportulis. & vr̃ ꝙ ſic, quia validitas huius ſñiæ eſt in actu, inualiditas in potẽtia, ergo inſpicitur actus, vt l. plura, in prin. ff. de excep. doli. & ff. de rei ven. l. nõ ideo minus. Item hæres, q nõ implet iudicium defuncti intra annũ, priuatur hæreditate, tñ nemo dubitat, ꝙ interim põt actiones mouere. ſed iſta ratio non eſt bona, quia non priuatur ipſo iure, ſed per ſñiam. Item hic eſt dies & pęna, & nondũ ceſſit dies, ergo nec pęna. eſt. n. pœna priuatio iuris. Item pñs ſtatus rei tendit ad agendũ, non ad excludendum, ergo agi poteſt. In ↄrium vr̃. nam iſta ſñia non plene trãſiuerat in rem iud. cum euentus ſit incertus, vt ff. de cond. ind. l. eleganter. §. ſi poſt. ſimile tãgit Bar. in l. Iul. de ↄdi. inde. l. idem. vbi dicit, ꝙ ſi datum eſt arbitriũ aliquib. ſuper reuidẽdis repſalijs, interim poteſt fieri executio, cũ interim repræſaliæ ſint validæ, & ſic p̃ſens ſtatus ſit fundatus. Sic igit in propoſito nõ ob. l. pecuniã. ff. ſi cer. pe. quia ibi loquitur in nouatione, quæ non poſſet fieri, ſi fieret exactio. ſed hic bene pñt retractari executa. ſed hoc mihi non placet, quia dicti cõmiſſarii ſunt arbitri iuris, & ex quo cauſa eſt eis cõmiſſa, non põt ad alium iudicem iri, vt l. j. in fi. C. de aſſer. tol. Item hic eſt pendentia litis, ex quo cauſa cõmiſſa eſt, & li. pẽ. nihil debet innouari. item nõ licet arbitris ius ſpernere, & facit c. quãdiu. de appel. in cle. Et hæc eſt veritas in quæſt. Bar. ſed in quæſt. mea vr̃, ꝙ executio interim impedienda non ſit. ff. de cond. fur. l. ſi ſeruus, in prin. ſed in ↄrium facit, quia huic ſententię eſt implicitus ſtatus nullitatis, vt ff. ſi ex nox. cau. aga. l. pe. & fi. & licet ſit aliqua, non eſt incõmutabilite aliqua, ſicut nos dicimus præterito poſthumo, nam interim teſtamentum valet, ſed nõ agitur ex eo, quia rũpi põt ſine facto hoĩs, vt no. ff. ſi pars hær. pet. l. antiqui, in glo. immo legatũ etiam ante aditam hæreditatem
20 eſt aliquod, ſed cõmutabiliter. † Et ideo legatario ante aditam hæredita. non cõpetit vendicatio, vt no. de condi. inſti. l. ſi qs ita hæreditatem. & ff. de leg. j. ſi tibi homo. §. cum ſeruus. Item præpoſterum eſt exequi, quod retractari poteſt de facili, ar. C. de exec. rei iu. l. j. Item quod eſt incertũ, differt̃, donec erit certum, vt ff. de arbit. l. tigatores. §. item dicit, & ff. de excu. tut. l. diximus. Et hoc eſt uerũ, niſi pręſtetur ſatiſdatio, vt C. de prec. imp. off. l. vniuerſa. vel dẽtur pignora in cõi, ar. d. l. litigatores. §. qd ergo. & quod no. ff. de fer. l. more Romano. Sed nunqd
21 †ſñia, quæ non eſt liquida, debet executioni mandari? rñ. nõ, tñ eſt nota. ꝙ ſi ſtatuto cauetur, ꝙ ſñia liquida executioni mãdetur, ꝙ ſufficit, ſi eſt liquida ex coniunctione actorũ, & ſñię. itaq; licet acta non contineantur appellatione ſñiæ, tñ faciunt ſententiam exequibilem, ſi producãtur una cum ſñia, ut no. ff. de arbit. l. quid tamen. §. Pomponius. nam quod facit aliqd tale, vel quod fit per aliquod tale ipſum quoq; vr̃, ar. ff. de flumi. l. quo minus. & ſicut ex coniunctione teſtiũ & inſtrorum fit aliquid liquidum, ita ex coniunctione duorum inſtrorũ,
22 uel plurium ſcripturarum. ff. de hęr. inſti. l. aſſe toto. † Quæro, ſi ſententia eſt lata contra filiumfamilias, quomodo fit executio? reſpon. ſi quidem habeat bona propria, fiet executio in ipſis, vt C. qui. bo. ced. poſ. l. pe. facit quod no. in l. tutelas, §. fi. ff. de cap. di. & ibi gl. tangit qũo ↄ nudum, & non habentem ↄſiſtat iudicium, & j. de priu. c. cũ olim. per Inn. Item ſi habet peculium profectitium, fiat executio in peculio, etiã ſi ſit condemnatus ciuiliter ex maleficio, quia pater per ſñiam tenetur de peculio, licet nõ teneretur ex priſtina cauſa, vt no. ff. de nox. l. & ſi condemnatus. Si aũt filius nihil habet, ſuperſedẽdum eſt executioni, quia nõ põt dici contumax ille, qui non habet vnde ſoluat, vt no. ff. de min. l. deniq;. §. ſed vtrum. & eo. ti. l. quod minor. §. ſi ſeruus. quod verũ eſt, niſi ex antecedenti cauſa eẽt in culpa, quia tunc põt poni in carcere, ẽt ſi ſit minor 25. ann. niſi ipſe minor peteret reſtitutionem in inte. quam poteſt impetrare in ipſa executione, vt d. §. ſed vtrũ. ver. & ſi quidem. &
23 d. l. pe. C. qui bo. ce. poſ. †Et no. ꝙ in iſta executione non eſt neceſſarius patris cõſenſus, vel authoritas, vt no. in d. §. ſed vtrũ. Sed quid econtra. pone ꝙ pater eſt condemnatus de peculio, nunquid inuito filio poterit fieri executio in peculio. & vr̃ ꝙ non, quia intereſt filij habere peculium, ergo ꝓ ſuo intereſſe poterit ſe opponere. Sđ dic ↄ, ꝙ iſtud intereſſe eſt qualequale, & fundatur in iure rei cõdemnati, & ideo nõ impedit executionem, hoc eſt, quod dr̃ in tex. in ver. cõmoueri. dum dicit, nam magis patris, q̃ filij intereſt. ſecus autem, ſi pater nõ eſſet condẽnatus de peculio, ſed eſſet data tenuta generalis in omnibus bonis patris, vel eſſet generaliter proſcriptus, nam tunc peculium non includitur, ſed ex cõſtitutione diui Claudij ſeparatur, & relinquitur filio, c. §. ver. licet. quod non reperitur
24 alibi. †Sed quid econtra, pone ꝙ filius eſt deportatus, vel relegatus, & confiſcatus de omnibus bonis, nũquid proprietas filij venit in cõfiſcatione? & dic ꝙ non immo de priuilegio ſpeciali reſeruatur patri, etiam ſi caſtrenſe ſit peculium, intelligo ꝙ pater p̃fertur fiſco. Sed ſi damnatus haberet liberos, prima cauſa eſſet liberorum, vt in authen. bona damnatorum, eod. titu. Et no. ꝙ huiuſmodi executiones poſſunt damnari per iudicem etiam in camera, & ad cubiculum, quia iam non eſt cognoſcere, ſed cognitum eſſe, ergo &c. ut no. ff. de interrog. ac. l. voluit. §. j. Sed ſi iudex inordinate procederet, nõ valeret,
b vt C. vnde vi. l. meminerit. nam maior eſt defectus, ᵇ qñ aliqd
25 non ſit rite q̃ qñ fit iniuſte, vt no. ff. de acqu. poſ. l. iuſte. †Quæro, nunquid ſñia abſolutoria requirat iudic. s executionẽ diſtingue, aut actor venit ↄ conſciẽtiã, & non requirit executorem, quia reus intus habet; ꝙ quærit: & ideo ex ſñia abſolutoria tunc nõ naſcitur actio in factum, vt ff. de cond. inde. l. Iul. in gl. no. ſñiam, & Inſt. de exce. §. itẽ ſi in iudicio. Sed ſi actor cõueniat neceſſarius eſt executor, qui eum compeſcat, ar. ff. de iureiu. l. 3. §. ꝓderit, & d. l. inter Caſtellianũ. & hæc vera ſũt ſiue ſñia feratur, quia non debitum, ſiue quia nõ ꝓbatur. nã vtraq; ſñia, cum ſit diffinitiua, eſt perpetua, & nihil eſt quęrẽdum quantum ad executionem, niſi an ſñiatũ ſit, qa ex abnegatiua ſententia oritur veritas pręſumptione iuris, & de iure, vt no. ff. de arb. l. diem. §. ſi plures. & ff. de re iud. l. res iudicata. non ob. gl. j. in d. l. Iulianus. quia ibi loquitur, qñ orta eſt noua controuerſia propter ſolutionem debiti, nam ipſe ſoluens pa
a rat litem ſibiipſi. Et no. ꝙ talis abſolutoria, quia non probatũ, non dicitur fundari ſuper liquido ſciẽtiæ diſpoſitionis legalis, quia liquet iudici, quid debeat ꝓnunciare, vt elegãter not.
26 ff. de arb. l. ſi de meis. §. fi. in gl. ſed nonne. †Sed incidit vnũ dubium, nunquid iudex poſſit condemnare actorẽ ad abſoluendum reũ? & gl. ff. de arb. l. Labeo. in 2. gl. in fi. vr̃ ſentire, ꝙ ſic. eſt vtilis gl. pro tutoribus, qui petunt abſolutionẽ adminiſtrationis, ne ſint in perpetua vexatione. quod eſt verum, & intelligitur verbũ, abſoluat, i. caueat de nõ petẽdo. Item debet intelligi gl. qñ liquet iudici ita debere fieri. alioquin non tenetur actor facere refutationem generalem de non proſecutis, niſi iudicium ſit generale, & proſecutum, vel dolo actoris nõ pro
27 ſecutũ, tex. eſt ſing. ff. de arb. l. de rebus, in fi. † Et vnum ſcias, ꝙ reus non cogitur nominare actori teſtes, licet per hoc arbiter impediatur pronunciare, cum ſibi non liqueat, quia reus non tenetur operam dare ſuæ condemnationi, cum reorũ ſit fugere, vt eleganter legitur, & no. ff. de arb. l. nõ ex omnibus. Et hæc ſcripſi pro exoneratione Canoniſtarũ, & ut auferam eis laborem perquirendi leges prædictas, quæ paucis etiam legiſtis ſunt realiter notæ.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ interlocutoria tranſit in rem iudicatam, aliquando non. Corn. conſi 62 quamquam. litera, b. lib. 4 in conſi. 42. in cauſa, litera, a. lib. 3. & conſi. 274 inſurgit, litera, a. eodem libro. & conſ. 69. viſis. litera, &, lib. j.

b Vinc. God. Maior eſt defectus, quando aliquid non fit rite, quam quando fit iniuſte. Adde quibus modis dicatur rite, Aret. in l. iuſte, de acq poſſ. vbi etiam Alex. Card. in clem. teſtibus, de teſti.

SVMMARIVM.

1 *Propter abſentiam iudicis non circunducitur edictum.*
2 *Subdelegare non poteſt arbiter.*
3 *Obediendum magis eſt mandato papæ, quam regis.*

Subdelegare

BIU Cujas

4 *Subdelegare an teneatur delegatus.*
5 *Clausula, Appellatione remota, quas appellationes remoueat.*
6 *Quid si apponatur per statutum.*
7 *Conditio tacita inest etiam legibus.*
8 *Iudex datus cum clausula, Appellatione remota, si assignat terminum nimis breuem ad soluendum, an possit appellari.*

Cum autem. Delegatus papæ, qui impeditur die statuta procedere, partem hoc ꝑcurantem puniet, & quantum ad diem illum causam committit etiam appellatione remota, & iste casus nō reperitur alibi. Casus in terminis. Pone, Papa commisit causam appellatione remota, assignata itaque die ad sentētiam proferendam, pars procurauit ipsum delegatum trahi ad curiam regis, vel superioris, vt negociū protelaretur. q̄ritur quid iuris? rn̄. ꝙ iste ꝑcurans iudicis impedimentū debet puniri. Item delegatus quantum ad diem illā potest subdelegare appellatione remota, nisi partes cōsenserint terminum prorogare. No. ꝯ procuratores procurantes iudicis impedimentū. facit, ff. de ver. obl. l. si quis arbitratu, & ff. de arb. l. diē proferre. §. fi. † No. ꝙ ꝑꝑ absentiam
1 iudicis non circunducitur edictum, cum iudex possit subdelegare, † secus in arbitro, qui subdelegare non pōt, vt ff. de ar. l.
2 arbiter calendis. si tñ iudex non subdelegaret, bene circunduceretur citatio, vt C. qñ prouo. non est ne. l. cū non eo die † Di
3 cit Ber. ꝙ potius est obediendum mandato papę, q̄ regi. sed si vtrique potest, obediatur vtrique. † Sed an tenetur delegatus
4 subdelegare? dico ꝙ non, quia subdelegare est iurisdictionis voluntariæ potestatis, non necessitatis, vt l. 1. C. quomodo, & qñ iud. No. istum. §. ꝯ illos, qui procurant lites differre, consonat, ff. de mino. l. intra vtile. ff. de excu. tu. l. si cum ipse, & C. de temp. in inte. rest. l. petendæ. † dicit hic Ber. ꝙ cl'a, Appellatione remota, remouet appellationes informes, & ineptas, vt si
5 non exprimitur cā in appellatione, qñ debet exprimi. Si autē appellatio hēt figurā esse, quia est rite interposita, talis appellatio non intelligitur remota, Ber. & est ratio, quia non tenet re scriptū, quod vires principalis negotij exhaurit, vt C. de preci. imp. offe. l. quoties. & no. hanc meam rōnem, & est alia rō potissima, quia cum sint literæ de iustitia, clausula posita ad executionem literarum iustitiæ non debet ꝯrium operari ꝑꝑ ipsarum literarum materiam, vt C. vnde vi. l. meminerint. Item ne inde iniuriarum nascatur occasio vnde iura nascūtur; & intelligo prędicta, ēt si de partium voluntate sit apposita clausula, non ob. C. de temp. ap. l. fi. in fi. quia aliud est renunciare, vt ibi, aliud impetrare, vt hic. Hæc igitur verba, quæ de stylo curiæ apponuntur sano intellectu intelligēda sunt. † Quæro,
6 quid si per statutum apponatur hęc claus. non reuocando in dubiū de iuribus statuti? rn̄. nō pōt appellari nisi ꝑꝑ dolū iudicis, vł aduersarij, & ꝑsumit̄ in iudice dolus, si erat capitalis inimicus eius, ꝯ quē ꝑnūciat, vt ff. de ar. l. nō distinguemus, §. cū qdā. de dolo aduersarij ꝑbat̄, ff. de arb. l. ita demū. ꝙiūcta l. diē ꝑferre. §. stari. Quinimo, & si nō appellaret̄, pars rei esset tuta ꝑ doli excep. & pars actoris ꝑ doli replicationē, vt ff. de dolo. l. cū a te, & hoc qñ ꝙstat de vero dolo, q̄ est apparens, & existēs, sd̄ ꝑꝑ dolū præsumptū dat̄ in inte. rest. vt no. ff. ad Tre. l. seruo inuito. §. cū prætor. quæ si ēt apposita sit, pōt appellatio suspendi, & in integ. rest. pe. quia cum duo veniunt ad infringendū, vnum non tollitur per aliud, vt no. in l. fi. C. si adue. rem iudi. in vltima gl. ibi, vnde ēt si appellauit curator, & c. quæ glos. est vnica in iure. † Ex prædictis liquet tacitam cōditionem inesse
7 non solū ꝯctibus, sed legibus, ne quis doli sui ꝑmium ferat, vt l. 1. ff. de excep. do. Sed quomodo est tacita ꝯditio, cum nō suspendat, vt no. ff. de pac. l. itē quia? rn̄. quia nō apponitur actioni, sed exceptioni. i. tu victus exceptionem habes sub ista conditione, si aduersarius fuerit in dolo, vnde cōditio, quæ inest exceptioni, non impedit actionem habentem causam vetu-
8 stiorem, & puram, ꝙ est subtile ad intelligendum. † Quæro, si iudex iste datus appellatione remota assignat nimis breuem terminum ad soluendum, vtrum possit appellari? Rn̄. non sine causæ cognitione, quia lex supplet, vt ff. de re iud. l. 4. §. si qs condemnatus: nam dicta sententia duo præcepta continet, vnum, quod refertur ad obligationem, & cōdemnationē sortis, & illi pręcepto inest tempus legale. Aliud miserationis cā, vt ff. de compen. l. si cū militi, & in isto iudex errauit, & hī pro non apposito. ideo ergo sunt duo pręcepta, quia veniūt ex diuerso fonte, vnū ex fonte veteris obligationis, aliud ex fonte miserationis officio iudicis. Sed quādo ex eodē fonte veniūt obligatio, & dies, puta ex fonte vnius contractus, ibi non sunt duo præcepta, alias sequeretur, ꝙ nascerentur duæ obligationes, vna pura, alia in diē, qd̄ est falsū, & nota bene tu Legista.

SUMMARIUM.

1 *Litteræ primo impetratę potiores sūt secūdis a parte aduersa impetratis*
2 *Iurisdictio ubi non est vera, ibi cessat coercitio.*
3 *Merus executor an habeat coercitionem.*
4 *Pareri non debet executori nisi ostendat literas.*
5 *Iudex delegatus potest mittere in possessionem causa simplicis custodiæ, non in causa, quæ ius tribuit.*
6 *Nuncium iudicis verberare faciens, iniuriam facit iudici.*

CAP. XXIX.

EX literis. Subdelegatus a delegato papæ iurisdictionem habente habet coercionem in impedientes suam iurisdictionem & eius literas legit in publico. Item mandatum non præsumit̄ reuocatum, nisi appareat de reuocatione expressa.
1 h.d. gl. ponit casum in terminis. † Venio ad notabilia. & no.
a literas primo impetratas esse potiores literis a secundo impetratis ab aduersa parte. dicit Host. ꝙ ratio est, quia in reuocatione literarum est quædam contumelia priorum iudicum, & nō præsumit̄ ꝙ papa hāc cōtumeliam velit inferre, & ꝙ q̄dam cōtumelia ēt sit in reuocatione mādati, ꝑbat̄. ff. de ꝑcu. l. omnia, & ff. de ar. l. si qs rē, & l. item si vnus. §. j. & l. litigatores, in prin. & ar. ff. de manu. te. l. testō, & hoc ꝑbat̄ ꝑ arg. a ꝯrijs. nā honor est hīe officium a papa, ergo ꝑ cōtrarium dedecus est a tali officio remoueri, ff. de sol. l. ꝙ si forte. §. sunt q̄dam. dicit Inno. ꝙ hoc casu, quādo agit̄ de reuocatione iudicum, exꝑssissima mētio dēt fieri de primis literis. idē Io. And. dicit Inn. ꝙ in literis sup̄ appellatione impetratis nō requiritur tanta expressio, quia non sunt literæ ad impugnandum, sed ad protegendum, Inn. dicit Host. ꝙ semel verum semper est verum, vt C. de proba. l. siue possidetis. Host. nimis largè loquitur, quia obligatio olim, vel hodie potest esse falsa, sed contractus olim verus, hodie non potest esse falsus, vt no. ff. de eden. in prin. in magna gl. vel dic, ꝙ Host. dicit verum in actu se tenenti, vt l. in bello, §. factæ, ff. de cap. & postli. re. & ff. de iure codi. l. Publi
2 ciana, & ff. de fur. l. qui ea mente. † No. ꝙ vbi non est vera iurisdictio, ibi cessat coercitio, etiam si de iurisdictione dubitetur, nam patefacto de iurisdictione totum irritatur. iste est casus singularis huius c. Inno. autem videtur sentire, ꝙ hoc est verū quo ad coercionem extraneorum. sed quo ad ipsos litigātes bene est iurisdictio ratione dubij, vt ff. de iud. l. si quis ex aliena. Tu dic, ꝙ ibi loquit̄ in ordinario. secus in subdelegato ca-
3 sus est notabilis illius c. † Tractat hic Ber. vtrum merus executor habeat coercionem? & dicit ꝙ sic; quod intellige, si ex commissione sortitur iurisdictionem, alias secus; non tamen potest forbannire, seu relegare, quia hoc est meri imperij, vt C. de sen. & inter. om. iud. l. nulli. nec iubere in carcerem ire, vt ff. de iurisd. om. iu. l. magistratibus, quia hoc non conceditur nisi maioribus iudicibus, cum carcer sit quædam species seruitutis, vt l. 2. §. j. ff. de ori. iur. & no. in l. imperium, de iurisd.
4 om. iu. per Gui. & alios. † Dicit Ber. ꝙ executori non debet pareri, nisi ostendat literas, vt C. de iure fisc. l. prohibitum. li. x. Dicit Ber. ꝙ arbiter habet coercionem; quod intellige secundū naturam actionis, non ex contemptu solius arbitri, vt ff. de ar-
5 bi. l. nō ex omnibus. † Dicit Ber. ꝙ iudex delegatus potest mittere in pos. causa simplicis custodię, non in causa, quæ ius tribuit, sed nonne acquiritur ius pignoris? Respon. non, quādo actor mittitur, quia res non venit, sed si non soluit, tūc constituitur pignus prætorium; ꝙ placet, quia primo casu recedere debet creditor a tenuta etiam si non soluitur. secundo casu non, vt ff. vt in poss. leg. l. si pecunia. §. j. dicit Ber. ꝙ executor, qui putat sententiā aliquam, quę est nulla, non tenetur actione iniuriarum, quia ignoranter fecit, quāuis secundum quosdam teneatur ex quasi maleficio. dicit Inn. hoc non fateor, intellige. s. ꝙ teneatur ex quasi maleficio, ꝙ fouet iustam cām ignorantię, vt no. Inst. de obl. ex quasi maleficio, in prin. & ꝑ hoc determinatur quęstio de iudice, qui iudicauit secundū statutum, ꝙ erat correctum propter reformationem, ꝙ iudex excusatur, quod tene menti. dicit Ber. ꝙ patriarcha, qui nō ꝑcedit vt patriarcha, sed tanquā delegatus, non habet ordinariam iurisdictionem, ff. de offic. eius, cui man. est iurisd. l. & si
6 prætor. † Dicit Host. ꝙ ille, qui facit verberare nuncium iudicis, ipsi iudici facit iniuriam. Idem, si faciat iniuriam literis iudicis, quia lacerat eas, vel non permittit eas prędentari, vel legi. tex. est hic no. nec mireris, ꝙ dico literis iniuriam fieri, qa non loquor de corpore literarum, sed spiritu literarum, qui clausus iacet in litera. i. de ipso, qui literas mittit, argumen. ff. de reli. l. ossa. §. fin. & l. si quis id, quod. & l. si familia, de iurisd. omn. iudi.

ADDITIO.

a Vinc God. Adde ꝙ literæ posteriores priorib. derogant, quando continent clausulam derogatoriam & cōcessam motu proprio & ex certa scientia, Rui. consi. 21. nu. 6 lib. 5.

SUMMARIUM.

1 *Iurisdictio delegati per mortem delegantis, re integra, expirat.*
2 *Mortui nomine quomodo possit quis iurisdictionem exercere.*
3 *Vice duorum potest quis fungi nō ex sua persona tātum, sed ex adiuncta persona alterius.*

BIU Cujas

4 *Morte subdelegantis re integra expirat subdelegatio.*
5 *Iurisdictio an perpetuetur per commissionem citationis.*
6 *Iurisdictio delegata vt perpetuetur, oportet vti iurisdictione ita vt res fiat non integra quod declaratur.*
7 *Morte non finitur mandatum necessarium.*
8 *Delegaus ad uniuersitatē causarum si incæpit cognoscere de una cā, an propterea perpetuetur iurisdictio quod alias.*
9 *Citatio indiscreta perpetuat iurisdictionē quo ad omnia capitula, q̄ uerborum prolatorum natura concipere potest.*
10 *Citatus non tenetur respondere nisi super eo, super quo est citatus.*
11 *Delegatus si est depositus, expirat delegato. Quid autem si suspensus sit numero 13.*
12 *Delegatus si excommunicetur post delegationē, an excommunicatione durante, possit delegatus commissione uti.*
14 *Episcopus si est excommunicatus, an vicarius eius poterit procedere in causis.*
15 *Delegatus qui subdel o gauit in totum, non potest amodo iudicium soluere, nec delegare.*

CAP. XXX.

1 LIcet vndique. † Iurisdictio delegati re in-
tegra morte delegãtis ex-
pirat. h. d. Casus. causa fuit delegata tribus cũ cła,
ꝙ si nõ omnes, puta. A.B. C.A. subdelegauit. B. de
cessit. C. vero est recusatus vt suspectus. Modo queritur, vtrũ
B. possit in negotio ꝓcedere nomine suo, & nomine A. olin
a collegę sui? respõ. ꝙ nõ, nisi ante mortẽ[a] cęperit vti illius iuris
2 dictione virtute subdelegationis. † Sed q̃uo põt qs exercere iu
risdictionẽ nomine mortui, vt ff. de iudic. l. ꝗ qua re. §. j. respõ.
nõ nomine ꝑsonæ, sed nomine memoriæ sic, & procurator
exercet mãdatũ mortuo mãdate re nõ integra, vt ff. de ꝑcu. l.
si defunctus. Vel dic ꝙ nõ exercet nomine mortui. nec enim
dicet, nos nomine nostro, & noĩe talis mortui &c. ff. si cer. pe.
l. pe. §. ꝙ si stipulatus, sed exercet nomine iurisdictionis, q̃ est
in rerũ nã, puto tñ, ꝙ ẽt si diceret nomine suo & mortui, ꝙ va
leret, quia verba debẽt interpretari in bono sensu, ar. in l. 3. ff.
3 de testa. mil. & ff. de inst. l. Lucius. Nota, ꝙ quis potest fungi
b vice duorum[b] non ex sua persona tñ, sed ex adiuncta perso-
na alterius, vt ff. de auth. tut. l. accipiente, & l. tutorem, de his q
bus vt indi. & s̃. de elec. c. cũ inter vniuersas. & ideo tot vices
4 quis habet, quot personas gerit. † No. ꝙ morte subdelegantis
re integra expirat subdelegatio, & pondera hoc verbum re in
tegra. dicitur autem res integra ante citationem, quia res inte
gra & non integra dicitur respectu partium, & omnia iudicia
a citatione sumunt exordium, & non prius, vt Inst. de pęna te
me. liti. §. fi. Sed Host. dicit hæc mirabilia pennata, ꝙ si delega
tus vel subde'egatus facit coram se legi literas, & deinde ro-
gat notarium, ꝙ res nõ dicitur integra, quia iam cœpit vti iu-
risdictione. sed male dicit, quia non est verum, ꝙ cœperit vti,
sed bene est verum, ꝙ præparauit se ad vtẽdum, vt ff. de inof.
testa. l. quemadmodum. Nam & procurator recipiendo lite-
ras mandati, & rogando tabellionem, ꝙ acceptat, & ꝙ ille in-
tẽdit vti mandato, non tamen perpetuaret mandatũ, quia to
tum hoc fit extra iudicium: vnde acceptare mandatum, vel
iurisdictionem non est incipere a mãdato, vel iurisdictione,
sed est quoddamm antecedẽs, & præambulum separatum a
quolibet intrinseco ipsius iudicij. Istud ar. procedit optime ꝑ
tex. ff. de iu. om. iud. l. & quia, in verbo, sicut in reliquis causis,
5 & illum tex. Host. nõ ponderauit. † Sed nunquid per commis
c sionem[c] citationis perpetuatur iurisdictio? dicunt quidam ꝙ
sic, de quo. j. ti. prox. c. fi. & in c. quamuis, & c. cum plures, & c.
si a subdelegato. li. 6. quod verum ęst a tcitaione secuta, quæ,
quantum ad iurisdictionem, fingit retro. Sed si est statum in
finibus nudę commissionis, tunc secus videtur. nam licet in-
cœperit velle vti, nõ tamen sic, quod res desierit esse integra.
6 † Oportet ergo ad perpetuandum iurisdictionem vti iurisdi-
ctione, sed ita & taliter, ꝙ res desinat ęsse integra. alioquin fru
stra fieret hic mentio de re integra. pondera, quid est dictum,
res. rñ. i. factum quod cõmissum est, vt ff. de cond. ob causam.
l. si pecunia. vel dic quod res. s. actus, qui fit, vt ita dicam iure
magistratus. Aduerte, dictum Hosti. potest fundari, quia ele-
ctio notarii, & similiter assessoris non potest fieri citra ius, &
nomen iudicis, & ideo videtur se immiscere iurisdictioni, ar.
ff. de acq. hær. l. pro hære le. §. Papinianus. sed istud ego fateor,
tamen per hoc nõ desinit esse res integra, sicut qui congregat
calcem, nondum dr̃ ædificare, simile habemus, quod aliud
est petere, aliud petere velle, vt l. amplius, rẽ ra. ha. & aliud est
eligere, aliud velle eligere, vt no. ff. de le. j. l. serui electione. ꝙ
itẽ per commissionem citationis non interrumpitur prescri-
ptio nec perpetuatur actio. facit. l. j. C. q̃n li. prin. datus. vel de
rigore iuris ciuilis non est facta perpetuatio mandati. secus
de æquitate canonica, & rõ est, ne sit necesse iterũ impetrare,
& vt partes releuẽtur a sumptibus & expensis, ꝙ satis placet.
Ex his apparet, quod frustra q̃ritur, vtrũ ꝑ cautionẽ ipso iure
nullã ꝑpetuetur iurisdictio. nã si ꝑ sol. ĩ electionẽ nũtij est ꝑpe
tuata, frustra amplius q̃ritur, sed de iure ciuili nunq̃ actus iriti
tus ꝑpetuationẽ facit, vt C. ne de sta. defun. l. si pr̃, & C. de li. ꝯt.
auth. offeratur, in fi. in isto c. alia emergit dubitatio, qa verum
est ꝙ morte mãdatis re nõ ĩtegra ñ expirat mãdatũ, sed mor-
te mãdatarij expirat in iudiciis. cũ ergo dele gatus sit hic mor-
tuus, ergo expirat madatũ ei⁹, quo expirato necesse est ꝙ sub
delegatio expiret, qa nõ stat ꝑ se, ar. ff. de pig. l. l ex vectiga. & ff.
lo. l. si qs dñm. §. huic. sed rñ. qa ꝙ fit a subdelegato fingit̃ factũ
a subdelegãte, & sic neutra iurisdõ expirat, ar. ff. si cer. pe. l. pro
7 inde. Dicit Ber. ꝙ † mãdatũ necessariũ nõ finit̃ morte, qa ipsa
necessitas facit mãdatũ durare, vt ff. de acq. pos. l. fu ndi. §. itẽ si
amicus, & iõ mãdatũ ad soluẽdũ creditorib. nõ expirat morte
mãdãtis, ꝙ est ꝯ. l. eius q ĩ ꝓuincia. §. quas vero, ff. si cer. pe. Ad
de, nã si hoc est verũ, ꝙ iudiciũ reddit̃ in ĩuitũ, nõ expirat mã
8 datũ re ĩtegra, ꝙ falsũ est, vt d. l. si defunctus. † Quæro, si qs est
delegat⁹ ad vniuersitatẽ cãrũ alicuius castri, vtrũ si delegatus
ĩcipit cognoscere de vna cã, sit ꝑpetuata iurisdõ vniuersaliter
quo ad oẽs. dic vt no. ꝑ Cy. C. mã. l. mãdatũ vbi dicit ꝙ sic, qa
vnica ẽ ꝯmissio, & qcqd ꝯtinet corporalia & incorporalia est
vniuersitas sicut est vna hæreditas, licet multa iura ꝯtineat. se-
cus si delegatio eẽt gñalis, puta in cãis oĩum pupillorũ, vel ꝯti-
neret ĩ se plura capitula diuersa. nã ꝑpetuatio ĩ vno nihil opa-
ret ĩ alio. ar. ff. de arb. l. qcqd tñ, ĩ fi. prin. ff. de ver. ob. l. scire de-
bemus, ff. de accep. l. pluribus. vbi ẽ vera ꝯnexio capitulorum,
ꝑpetuatio ĩ vno ĩducit ꝑpetuationẽ ĩ altero, ff. de mi. l. ẽt. §. ex
cã, & facit, C. de trãs. l. si de certa, & ff. de ver. ob. l. doli clausu-
la, & l. ĩstipulationib⁹. ꝯmodissimũ ẽ ita ꝯponere, vt ff. de le. 2.
l. sed ex duob⁹, & C. de iure deli. l. qdã eulogio, ff. de admi. tu. l.
9 cũ q̃rit̃. † Mirabile d est, ꝙ citatio ĩdiscreta ꝑpetuat iurisdictio
d nẽ[d] quo ad oĩa capitula, q̃ verborũ ꝓlatorũ nã ꝯcipere p̃t, C. de
anna. exce. l. fi. ſm Ber. & Inn. illa lex fi. loq̃t in ordinario, de
cuius iurisdõne ꝯstat, vñ citatus tenet̃ ꝯparere sup qbuscũq;
10 causis sibi mouẽdis. † Dicit Inn. ꝙ citatus nõ tenet̃ rñdere nisi
sup eo, sup quo ẽ citatus determinato mõ & sup certo, al's dẽt
venire paratus respõdere de quolibet datis sibi deliberatoriis
ĩduciis. vt d. l. fi. de anna. exce. Dicit Inn. & oẽs ꝙ q̃n papa ꝯfert
ordinariã iurisdõnẽ non est necessaria ꝑpetuatio. ergo si papa
mittit legatũ, vel p̃sidẽ ad ꝓuinciã, & prius papa morit̃, q̃ ille
ꝓuinciã sit ingressus, nõ expirat ꝯmissio. Antiqua qõ fuit, de
qua ꝑ Odof. in d. l. & qa, q̃ est hodie expedita ĩ c. 2. e. tit. li. 6. &
ibi determinat̃, ꝙ durat ꝯmissio, qa ibi ordinaria iurisdictio
stat ꝑ se, & alterius iurisdõnis adminiculo nõ indiget, nec alio
11 somẽro, qa statim est radicata. † Dicit Ber. ꝙ si delegatus ẽ de-
positus, expirat delegatio ꝑ mortẽ nãlẽ, & verũ dicit arg. ff. de
arb. l itẽ si vnus. j. rñ. & ff. de ꝑc. l. exilio, & ꝙ no. e. ti. post litẽ,
vbi gl. dicit, ꝙ ipso iure finit̃ mãdatũ. Quæro, vtrũ ep̃s teneat̃
obedire l̃ris p̃tãtis scribẽtis ei habẽti tpalẽ iurisdõnẽ ex autho-
ritate. l. cũ vnus. §. is q, de bo. auth. iu. pos. & de iur om. iud. l. cũ
q̃dã puella? rñ. sic. gl. est no. ff. de post. l. ex ea, q̃ tene mẽti. licet.
n. punire nõ possit, vt ff. de arb. l. nã magistrat⁹, sed eũ puniet
12 archieps̃. † Quæsierũt Ber. & In. qd si delegãs ẽ excõicatus post
delegationẽ, & si quidẽ res nõ est integra, vr̃ posse ꝓcedi, sed
si res est ĩtegra, vr̃ sup sedẽdũ interĩ, donec durat excõicatio,
qa ꝙ excõicatus nõ põt ꝑ se, ñ dẽt posse ꝑ aliũ, vt ff. de aut. tu.
l. pupillus. §. sed si ꝑ ĩterpositã. obtuso. n. vel gelato fonte mul-
toq; magis exiccato aq̃ fluere nõ p̃nt. s̃. de ser rust. p̃d. l. Attili-
13 cinus & l. tria p̃dia. † Quid si delegatus non est depositus, sed
suspẽsus ab officio. rñ. idẽ, ꝙ in excõicato. si vero eẽt ꝑpetuo
remotus ab offõ, idẽ ꝙ in mortuo, & vide hic, ꝙ no. ff. de aut.
tu. l. si pluribus, & ff. de arbi. l. Pedius, in 2. gl. & ꝙ no. Inst. ꝗ ca.
14 di. post prin. vbi est gl. fin. de excõicato. † Quid si ep̃s est excõi
catus, nunquid vicarius eius poterit ꝓcedere in causis? dic ꝙ
nõ, quia excõicatio inficit auditoriũ ep̃i, & vnum & idem est
auditoriũ ſm Inn. & alios. & no. ꝙ si sunt plures delegati, vno
eorũ mortuo, debet alius substitui, vt no. ff. de arb. itẽ si vnus,
§. si plures. Sed quęro, nũquid nomine illius substituti subde-
legatus ab illo mortuo poterit procedere sine noua subdele-
gatione? Innocen. videt̃ sentire quod sic. licet subdelegatus
nondum

ADDITIONES.

a Vin. God. Adde q̃uo probatur mors de lõginquo. & dicas quod probatur ꝑ famã. Ale. cons. 24. & cons. 98. li. 4. Cor. cons. 10. Visa per totum. li. j. Boer. decis. 288. fol. 99.

b Vide aliqua pulchra aggregata per Ias. May. in l. singularia. 3. col. circa non, cũ seq. ff. si cer. pe. & ibi poteris apostillare etiam ista verba Bal. hic, quia ipse non refert.

c Vin. God. Adde ꝙ commissio iurisdictionis de vocando seu citando, nõ præsumitur ẽt si de nuncii relatione appareat, Rui. cons. 18. num. 2. li. 1 & commissio iudicis de citando, debet præcedere relationẽ nũcii, per cuius affectionem nõ probatur, cur præsumitur, Ruy. cons. 15. nu. 8. lib. 4.

d Citatio indiscreta perpetuat iurisdictionem quo ad omnia capitula, quæ verborum prolatorum natura concipere potest.
Vin. G. Adde ꝙ citatio, nullius est effectus, licet facta sit iudice committente, nisi ẽt facta sit ad partis instantiam, cuius interest Rui. cons. 66. nume. 2. li. 5.

BIU Cujas

nondum cæpit vti iurisdictione noua, ꝙ nō est verū, ar.ff. de leg.2. l.si Augustę. Nam ꝙ annihilatū est, resuscitari nō potest nisi denuo fiat, vt ff.de arbitr.l. sed si in seruū.j. rñ. † Mirabile est, delegatus ꝙ subdelegauit in totū, nō pōt amodo iudiciū soluere, nec vetare, ꝙa l.iudiciū soluit, loquit in ordinario ſm Inn. quomodo ergo tacita reuocatio ꝑ mortē facit subdelegationem expirare ꝯ id, ꝙ no.ff.de ꝑc. ante lit.cōtest. Solu. hoc nō ꝓcedit ex vi reuocationis, sed ex quadam impossibilitate iuris, ꝙa persona non est in rerum natura, vt ff.de iure codi.l. quidam referūt, & ff.de hære.inst.l.quo loco.§.si iam mortuo.

SUMMARIUM.

1 *Delegatus non creditur quis, nisi probet delegationem.*
2 *Cardinali de sua iurisdictione asserenti an credi oporteat.*
3 *Pro his, quæ fiunt in iudicio an præsumatur.*
4 *Procurator præsumitur quis esse, si aduersarius præsens cum eo litem contestatus est, alias secus.*
5 *Præsumi an debeat interrogatio actoris si ꝑbetur responsio rei, & an ꝑsumatur testem solemniter iurasse, si dicatur, iuratus &c.*
6 *Confiteri debitum an præsumatur, qui in actis exceptionem solutionis opposuit.*
7 *Præsumi an debeant attestationes publicatæ, si sententia sit lata, non tñ inuenitur publicatio testium.*
8 *Sententia an præsumatur rite lata.*
9 *Præsumi an debeat sententiam esse latam ante appellationem.*
10 *Appellatio an præsumatur interposita intra decem dies.*
11 *Appellatio an præsumatur deserta.*
12 *In contractibus quæ præsumantur.*
13 *Testamentum an præsumatur solenne.* (*parendum.*
14 *Mandato asserentis se delegatum, si non constet de delegatione, an sit*
15 *Exceptio nullitatis an impediat executionem sententiæ.*
16 *Executio an suspendatur, si per modum agendi nullitas mouetur.*
17 *Exequi sententiam, a qua est appellatum, an teneatur subditus ad iussū superioris si superior appellationem non recipit.*
18 *Præsumi an debeat sententia lata ꝑsentibus partibus si instrumentum sentētiæ dicit sentētiā latā iter aliquos, nec dicit eos ꝑsētes, vel absētes.*
19 *Iudicis factum contra ius debet corrigi & idem in quolibet ꝑ sapiente assumpto.*
20 *Lex, optimam. C. de contrah. & commi. stip. an habeat locū in iudicijs, si fiat mentio de procuratione.*
21 *Scriptura extra iudicium facta, ad iudicium autem redacta & in iudicio productę, an sit de actis.*
22 *Scripturæ an credatur, si tabellio vna cum iudice dicant, viso libello, litis contestatione, iuramento calumniæ, attestationibus, instrumento, & cæteris videndis, omnibusque diligenter examinatis.*
23 *Instrumentum tabellionis an probet omnia in eo asserta.*
24 *Falsitas in vno an reddat totum falsum.*
25 *Præsumi an debeat, ꝙ quicquid scribitur in instrumento scriptum sit de voluntate partium.*
26 *Solennitas an præsumatur in decretis.*
27 *Contra sententiam continentem, aliquem litigantium esse minorem, si id non constat, an præsumatur.*
28 *Protocollo notarij cōtinet anno Domini millesimo, diex. mensis Augusti, indictione etc. vtrū sub isto &c. intelligat̄ idictio currens specificata.*
29 *Dictio, &c. (si in ꝓtocollo notarij mortui reperiant̄ hæc verba, renūciauerūt dictæ partes, &c.) an possit mādato iudicis extēdi, vel declarari*
30 *Verba, hoc acto, & conuento, in instrumento emptionis, an faciant ꝑsumi stipulationem interpositam.*
31 *Notarius an præsumatur rogatus, & ibi multa de his, q̄ ꝑsumi possunt.*
32 *Notario episcopi asserenti se recepisse ab vsurario cautionē de mandato episcopi, an credatur.*
33 *Verba, Titius procurator Seij, in instrumento, an faciant præsumi actū procuratorio nomine.*
34 *Sententia an præsumatur lecta iudice pro tribunali sedente.*
35 *Bono. possessio ad sui decretum exigit iudicis pro tribunali residentiam magis quam partis citationem.*

CAP. XXXI.

Cum in iure. Non† creditur qs legat⁹, nisi delegationē ꝓbet. Casus. Quidam tanquam delegatus processit in cā inter A.& B.& quia forte A.nolebat ei obedire, excōicauit eum, mandans epō Baiocen. ꝙ denunciaret eū excommunicatum, quæritur vtrum eps non viso rescripto papę teneat̄ obedire huic mandato? respon. ꝙ non tenetur obedire ante, q̄ sit certus de mandato sedis apostolicæ.h.d.& pondera istud verbum, certus, quia pluribus modis potest quis certificari, tamen illa est plenior & sanior certificatio, quæ fi per ostensionem, vt ff.de posi.l.si quis inficiatur. Dicit Ber. ꝙ ēt si lata esset diffinitiua, non crederetur iudici delegato super mandato, & ideo bulla mandati est diligenter custodienda, vel saltem solēniter in actis restringenda & redigenda de verbo ad verbum, ar.C.de re iud.l.gesta, & l.j.C.de man.prin.& l.prohibitum, de iure fis. quod enim registratum est facit fidem quo ad partes, ergo & quo ad alios, qui sunt tanquam appendices partium, sicut sunt testes, & executores, & ista gloss. Ber. est valde no.

2 † Porro sunt qdā supremæ dignitatis & authoritatis, vt Cardinales, quibus credit̄ sup iurisdōne simplici eorū verbo. 97.di. nobilissimus.& verū est in omnibus, q̄ papa ꝑmittit Cardinalibus oraculo viuæ vocis. Sed si ꝑmitteret aliqd exordinariū ex curiā, & sic ꝑ bullas dēt ꝑstare, vt C.de diuer.offi. l. ꝓbatorias, li.xij.& facit C.de test.l. omni.iō.n. fiunt bullæ, vt ꝑ eas ꝓbet ꝑmissio, vt ff.de pig.ac.l. ꝯhit, si autē in ꝓcessu Cardinalis inseret forma mādati, stādū esset sine dubio, vt hic ꝑ Ber.& ar.in l. j.ff.de of.pfe.pto. nam singulus Cardinalis ꝑꝑ excellētiā dignitatis est quodammodo viua vox ecclesię, ar. ff.de iu. & iu.l.nā,

3 & ipsum.† Dubitatur, vtrū ꝑ his, quæ fiunt in iudicio, præsumatur? & dicendum est, ꝙ aut loquimur in his, quæ sunt fundamenti: & tunc aut in iurisdictione delegata, & non creditur, aut in ordinaria, & creditur, secundum Ber. Pone, in ciuitate Perusij sunt quidā iudices ordinariam iurisdictionem habētes, qui vocantur iudices super tutelis & curis &c. nūquid isti habent facere fidem de eorum electione? & vr̄ ꝙ sic, vt hic.in contrarium vr̄, quia sunt ordinarii. Sol. si in publicis instris intitulantur tanq̄ iudices, non est alia probatio faciēda, alias sic. Illi etiam, qui publice sedent pro tribunali populo patiente, quia sunt in auth. possessione, non indigent alia probatione. vr̄ tñ, ꝙ si postea appareat de non iusta, nec possibili electione ꝙ omnia cassentur, vt no.C.de nume.& actua.l.actuarios.lib. xij. dic ꝙ in his, quæ fiunt per modum iurisdōnis necessariæ gesta valent, sed priuilegia eorum, & alienationes immobiliū xij.q.ij.alienationes, nō valēt.C.de sacros. eccl.l.decernimus.

4 vel dic, vt ꝯ.de ele.nihil, post Inn.† De fundamentis iudicii est procurare, quæritur ergo vtrum præsumatur procurator? rñ. sic, si aduersarius ꝑsens litem cum eo cōtestatus est, nisi probet errorem, probādo rem aliter se habere.C.de procu.l.licet. no.in c.j.de elec.lib.vj.nam qui non ꝯdicit, cōfiteri vr̄, vt l.vlt. ff.qñ app.sit.& ff.de fideiuss.tu.l.cū ostendimus.§.fi.& l.quo.n. §.j.ff.rem ra. ha. & ff.ad Mace.l.si filius. & ar.ff.de iud. l.sed & si susceperit.& qui cum alio ꝯhit, vel quasi ꝯhit, præsumitur eius qualitatē habere notam, vt ff.de re iud.l.qui cum alio. Sed si aduersa pars non comparuit in iudicio, cum mādatū sit defundamētis, non præsumitur, nisi probetur, vt hic per Inn.& ꝯ.de eo qui fur.or.susce. per Inn. Porro non tenebatur absens comparere, nisi offeratur sibi mandatū, vel aduersarium paratum docere de mandato, vel esset mandatum productum iudici, quia mandatum in facto consistit: & ideo non præsumit̄ de his, quæ sunt fundamenti, vt est litis conte.& nō ꝑsumitur

5 nisi probetur. † Sed quid si probetur rñsio rei, vtrū ꝑsumatur

a interrogatio actoris? & gl.or.no.dicit, ꝙ sic,[a] ff.de inter.act.l.si defensor.in prin.quā tenemenți. Sed quid si reperiuntur hęc verba, A.& B.fuerunt litem conte.dicit Spec.non valere, quia cōtestatio potest fieri difformiter.s.per confessionem, & negationem, vt no.de neg ge.l.at qui natura.§. cum me. Sed tu dic ꝙ in dubio præsumitur facta per oppositam contradictionē. nam ista est diffinitio contestationis, quę diffinitio semper in esse præsumitur suo diffinito, vt C.de iud.l.rem nō nouam.§. patroni. Si autem hæc ratio tolleretur de medio li. conte.non valeret ꝓꝓ incertitudinem, imo contrarietatem, quæ posset inferre contradictoria, vt confessio absolutoria. Fatuus enim esset iudex, qui confitentem absolueret.non obst.l.Gallus.§.si eius.de lib.& posth.quia contrariorum eadem est ratio,& cō ditio. hic autem non est idem finis: nam regulariter oppositorum oppositi sunt fines, de iuramento calumniæ, nō cura, licet non appareat in qua forma, quia est de cohęrentiis, non de fundamentis. De iuramento testis dico, ꝙ satis est ꝙ dicat,

b iuratus, quia ꝑsumitur solenniter, id est, ꝙ iurauerit[b] dicere meram & plenam veritatem, vt no.ff. de do.præl.l.Theopom

6 pus.vbi est gl.sing.† Pone, inuenit̄ in actis, talis opposuit exce

c ptionem solutionis,[c] nunquid præsumatur confiteri debitū? dic ꝙ nō, si actor assumit in se onus probandi debitum.vel si reus excipit præmissa negatione, vt no.ff.de cōdi.inde.l.Iulianus.in gl.j.ver.vel dic, ꝙ eodem casu, quę tamē gl.simpliciter innuit, ꝙ excipiens de solutione, & sic negans obligationem non intelligatur cōfiteri debitum, quę gl.est sin.& facit quod

7 no.in l.ij.C.de do.ante nup.& vide ibi Cy. † Quæro, si in processu non inueniatur publicatio testiū, sed lata sentētia, vtrū præsumantur attestationes publicatę? & dicendum est, ꝙ quilibet actus iudicii habet propriū esse, & ex vno actu nō præsumitur

ADDITIONES.

a Istud dictum Bal.refert & sequitur Ias.in l.j.ver.xj.pro ista conclusione, ff.de in ius voc.

b Vinc.God. Adde quod iuramentum in supplementum probationis solum defertur ad instantiam partis, & ante conclusionem in causa. Ruy. cons.35. nu. 6.lib. v. & defertur ei qui magis nouit, non illi, qui non potest verisimiliter scire, Goz.cons.xj.nu.19.

c Vide tamen Lud. Rom.in cons. 77. incip. Hor respondeo, vbi consuluit, ꝙ obijciens compensationem videtur fateri debitum.

BIU Cujas

mittur alius, q̃ poteſt eſſe ſeparatus ab illo, bene dicit Io. And. q̃ ſingulares actus iudiciorum ſunt per ſe actus perfecti, & de his diſcreti ſunt tituli, vt no. in cle. ſepe, de ver. ſig. in glo. pe. plene. Ego dico, q̃ non reperiꝛ aliqua rubrica de teſtiũ publicatione. Item dico, q̃ licet glo. in l. prolatam, videat dicere, q̃ ſit de ſubſtantia ordinis, tamen nulla lex hoc probat. Finaliter tamen dico, q̃ non pr̃eſumitur de concluſione in cauſa de iure ciuili, niſi fiat mentio, licet aliqui dicant, q̃ tacite fit mẽtio non ſub iſto vocabulo concluſionis ſed ſub vocabulo renunciationis, quando renunciatur per ambas partes nouis probationibus, & allegationibus. nam hoc eſt idem, quod cõcludere in cauſa, vt no. in c. vlt. de in inte. reſt. li. vj. Hec tamen renũciatio nõ pr̃eſumitur, niſi appareat ex actis, vel expreſſe, vel tacite, quia pr̃ecluſa eſt via, eo quod omnes dilationes ſunt pr̃eteritæ, & finitæ, ſicut in iudiciis q̃dam ſunt fundamẽti, q̃dam circa media cauſę. Itẽ q̃dã ſunt deciſiua, de q̃bus q̃rit, puta an ſentẽtia p̃ſumat. & dicẽdũ eſt q̃ ſic, ſi eſt rite lata, & ſ. de renũ.

8 in p̃ſentia. & dic vt ibi. † Sed an p̃ſumat rite lata, puta de ſcripti recitatione, cum ſcripta reperiant in actis. dic q̃ ſic, ſi eſt lata inter p̃ſentes, nec eſt appellatũ, ſecus ſi altera parte abſente, vt

9 no. In. j. de prob. quoniã ꝯ falſam. Quæro, an † ſnĩa p̃ſumat lata ante appellationẽ, an poſtea? reſpon. p̃ſumit̃ ꝓ ſnĩa, q̃ ſit aliqua, nõ nulla. j. eo. cũ ꝓtingat, tex. no. & vide C. de don. ante

10 nup. l. cũ in te. † Seq̃t de his, q̃ fiũt poſt ſnĩam, vnde q̃rit̃, an p̃ſumatur appellatũ infra x. dies, ſi eſt qõ momenti. & dic q̃ nõ, quia iſtud eſſet pr̃eſumere ꝯ ſnĩam, & in eius derogationem, quod fieri nõ debet, quia ſnĩa eſt res fauorabilis, vt tangit glo. in d. l. Iulianus, de cond. inde in j. gl. ſuper illo ver. perpetua &

11 fauorabili, † Quero, nunquid pr̃eſumatur appellatio deſerta? rñ. nõ, ſi tpa pati poſſunt, alias ſic. In dubio aũt ſuper iſta p̃ſumptione ferẽda eſt interlocutoria, alias ſecus, vt C. de app. l. eos. in prin. & l. ſi ꝯ. Et iſta pauca dicta ſunt circa iudicia. ſed circa ꝯctus dic, vt ff. de ver. ob. l. ſciendũ. nã ſi ſolẽnitas eſt, tenor ipſius ꝯctus p̃ſumitur, ſecus ſi ſit quoddã accidentale & extrinſecum. magis. n. p̃ſumitur, q̃ integrale eſt, & ꝯctum, q̃ quod ſe paratim & extrinſecũ eſt, vt ibi no. & ff. de pub. l. q̃cunq;. §. fin.

12 † Vnum ſcias, q̃ in ꝯctibus p̃ſumuntur, q̃ ad efficaciã regrun tur, ſi ſunt aſſerta de partiũ voluntate ẽt verbis enunciatiuis, vnde qñ fit mentio in ꝯctu de procuratione alicuius, in cuius perſona ſubſtantietur ꝯctus, nõ oportet aliã fidẽ fieri de ꝯctu, vt C. de ꝯh. & com. ſtip. l. optimã. & ibi per Iac. de Are. & Cyn.

13 Quæro, † quid in teſtamentis? Rñ. teſtm̃ pr̃eſumitur ſolenne, quatenus ex verbis colligi p̃t, vt no. C. de iu. & fac. igno. l. poſt diuiſionẽ, ſed in eo, quod eſt ſub ſilentio pr̃etermiſſum, nõ p̃ ſumitur ſolennitas, vt no. in l. fideicõmiſſa. §. j. ff. de le. 3. nõ teneor credere ei, qui dicit, & non ꝓbat. ff. depo. l. ſi quis inficia

14 tus. † Quęro cum Inn. pone, q̃ iſte, cui dirigitur mãdatũ, dicit ſe non dubitare de iuriſdõne mandantis, ſed pars dicit ſe hæſitare, cum non conſtet de mandato papæ, q̃rit̃ quid iuris? dicit Inn. q̃ prudenter facit, ſi obtẽ perat, ẽt ſi literas non videat dummodo probata perſona ſit, q̃ de hoc dicit, & ſi pars appellat, ne exequatur, niſi videat literas, nõ tenẽt appellationi deferre, quia hmõi appłones corã executoribus faciẽdæ nõ ſunt ſm Inn. Sed opp. de eo, quod no. Bar. ff. de cond. & de. l. multũ

15 intereſt. nam dẽt conſtare de eo, in quo fundatur ptãs ẽt nudi miniſterii, vt l. q̃ro. ff. de eo, qui pro tu. ſed rñ. q̃ hoc intelligiẽ conſtare per vehementem opi. vt ff. de acq. her. l. cum quidã. §. q̃ dr̃. vel dic, q̃ dictũ Bar. intelligitur in iudice, q̃ dẽt eſſe certus de ſua iuriſdõne, ſecus in executore, cui ſufficit, ſi putet mãdantẽ hr̃e iuriſdõnẽ ſm Inno. Dicit l. q̃ quis nõ dẽt eſſe curioſus indagator, niſi vbi agitur de p̃iudicio tertii, vt ff. de noxa. l. doli mali, ĩ fi. & ff. de exerc. l. Lucius imo dẽt inueſtigare condõnem eius, cum quo contrahit. ff. de re. iur. l. qui cũ alio. Cum ergo hic agat̃ de p̃iudicio tertii, ergo dẽt eſſe certus de mandato, ar. C. q̃ res pig. ob. poſ. l. nomen. & p hoc vr̃ q̃ Inn. male loquatur. & H. non approbat dictũ eius. Itẽ non debet credi dictũ iſtius, vt ff. de arb. l. ne in arbi. Itẽ grauat, ergo p̃t appellari tanq̃ ab eo, qui vſurpat ſibi partes iudicis grauãdo. ſol. dic q̃ dictũ Inn. eſt verũ, ſi pars nõ ꝯdicit, quia poteſt credere & diſcredere, niſi conſtet de iuriſdõne, vt l. j. C. de mã. princi.

15 † Quero cum Inn. nunquid exceptio nullitatis impediat exe-
a cutionem ſnĩæ.[a] & exclamat Inn. dicens. Item vbi eſt hoc ius, q̃ lis mota impediat executionẽ ſnĩę, ĩmo nulla talis exceptio impedit executionem ſnĩæ, de reſti. in inte. c. ſuſcitata. nec ob. de iud. l. ſi pretor. in fi. quia ibi fuit appellatum ſm Inn. Caue tibi, quia ipſe nõ intellexit d. l. ſi pr̃etor. in fi. nam ſnĩa eſt ipſo iure nulla, quia lata ꝯ abſentem ex falſis probõnibus, ſm Ber. Item ꝯ Inn. quęro, nũquid exceptio nullitatis ſnĩæ reperiatur in iure? & lippi & tonſores ſciũt q̃ ſic, vt ff. q̃ ſent. ſine app. reſcin. per totũ. & ff. de app. l. ſi expreſſim. C. ſi a non cõp. iud. l. fi. ff. de fer. l. j. & l. feriatis. cũ infinitis ſi. Tunc arguo ſic, ſi hęc exceptio eſt approbata a iure, ergo põt opponi, & oppoſita exeq. debet tñ opponi coram iudice, nõ coram mero executore, &

16 ita dictũ Inn. excuſo. † Quid ſi nullitas moueatur per modũ agendi, nunquid interim fit executio. & vr̃ q̃ ſic, vt l. vlt. C. de or. cog. & eſt ratio, qa vbi pẽdet ex actis expreſſe, nõ põt expediri de facili, cũ requirat ordo iudicij. ff. ad exhi. l. 3. §. ibidẽ. In ꝯrium facit, q̃ no. ff. de inof. te. l. Papinianus. §. ſi filius. ſicut. n. querela inofficioſi ẽ p̃iudicialis, ita vr̃ q̃ querela nullitatis breuiter dico idẽ in actione, q̃ in exceptione, vt ſi ſit p̃ſumptio pro agente (v. g. quia dixit ſe nõ fuiſſe citatũ, vt C. de accu. l. ab ſentẽ) non fiet executio. Idẽ, ſi pars offerat probationes. i. intra duos mẽſes, vt ff. de iure fiſ. l. aufertur. §. qui cõpẽſationes, vel de cõſuetudine intra x. dies, vt ff. de iu. l. debitori. Vel dic, q̃ iudex eum interrogabit, in quãto tpe velit probare, & coget eũ ad aſſignãdũ ſibi ipſi terminum cõperentem, ita q̃ fruſtrari nõ poſſit, vt ff. qui ſatiſ. co. l. de die. & hoc vltimũ mihi placet.

17 ẽt adde q̃ no. in c. j. de re iud. in cle. † Quæro cũ Inn. nunquid ſubditus ad iuſſum ſuperioris teneat exẽqui ſnĩam a qua eſt appellatũ, tñ ſuperior non recepit appłonem. dicit Inn. q̃ ſic, mihi ꝯrium vr̃, quia poſtq̃ eſt appellatũ, nihil mandare pẽt, vt l. j. nil no. app. pe. clauſa eſt. n. interim, imo ablata ſua iuriſdõ, vt C. de app. l. 4. Quæro cum Inn. ſi mandat par pari cũ authoritate legis. ff. de bo. auth. iu. poſ. l. cũ vnus. §. is qui. vtrũ iſte mãdatarius põt cognoſcere de meritis cãę? dicit Inn. q̃ ſic, quod eſt verũ quo ad ſummariã informationẽ, nõ quo ad decretorum reſciſſionẽ, vt C. ſen. reſc. nõ poſ. l. j. & ĩ Auth. de ſan. epi.

18 §. ſi vero crimen. † Quæro cũ Inn. ſi inſtr̃m ſnĩę dicit ſnĩam latã inter A. & B. nec dicit eos p̃ntes, vel abſentes, vtrũ p̃ſumat ſnĩa lata partibus p̃ntibus, & more ſuo implicite loquẽs vr̃sẽtire q̃ ſic. Ex quo non apparet ꝯrium, Inn. nã ſi hoc p̃ſumitur in ꝯctibus, fortius in re iud. vt C. de ꝯh. & ꝯ. ſtip. l. j. Ad iudicẽre

19 curritur † tanq̃ ad ſapientẽ virũ, & ſi facit aliquid ꝯ ius, debet corrigi, vt no. ff. man. l. ſi mãdato Titij. §. fi. Idẽ in quocũq; electo ꝓ ſapiente, puta ad conſulendũ de iure, & ſemper intelłt facti ſubſtantia non mutata, nec alterata, vt ibi ſing. no. q̃ licet partes dent a icui poteſtatẽ faciẽdi quicquid vult, tñ iſtud vebũ, vult, debet ĩtelligi bona fide ſine fraude, tex. eſt no. ff. mã. l. creditor Lucius, ẽt ſi expreſſe ꝓmiſſum ſit nõ ꝯuenire, nec

20 eſt melior tex. in iure. † Quæro cũ Inno. an l. optimã. C. de ꝯh. & com. ſti. habeat locũ in iudicijs, ſi fiat mẽtio de procuratore? & ſentit q̃ non quaſi illa l. optimã, ponat ſpãles caſus, q̃ nihil eſt dicere, ſed eſt ibi ꝓ ꝓſenſum partiũ. nam verba enunciatiua q̃ñq; dant eſſe rei, vt ff. de rei ven. l. emptor. §. ancilla. & per

21 Bar. ff. de do. l. ex hac ſcriptura, in fi. † Quæro cũ Inn. an ſcripturæ extra iudiciũ factæ ad iudiciũ aũt redactæ & in iudicio ꝓductæ, ſint de actis. & dicit In. q̃ productio eſt de actis, ſed nõ ipſa inſtra. Tu dic, q̃ ſunt de actis quo ad inſinuationem, quia translata ſunt in ſubſtantiã actorum & fidem, vt C. de re iud. l. geſta. & ſic nõ ſunt originaliter de actis, ſed trãſumptiue, & inter partes fidem faciũt, ſicut ſcripturæ actorũ, vt C. de teſt. l.

22 publicati. † Quæro cum Inn. quid ſi tabellio b vna cũ iudice di
b cant; viſo libello, litis cõteſt. iuro calumnię, atteſtationibus, & cæteris videndis, & omnibus diligenter examinatis, talis ſnĩa lata fuit & c. Vtrũ tali ſcripturæ credatur, ſi al ter non apparet de dictis actis? & ſentit Inn. q̃ ſi per eundẽ tabellionẽ fuerunt omnia actitata, credatur ſcripturæ, quia facit mẽtionẽ de pro
c prio originali, & non de alieno: ſecus, ſi ſit alius tabellio, [c] qa tunc oportet, q̃ eſſent regiſtrata de mandato iudicis de verbo ad verbum, vt in auth. ſi quis in aliquo documento. C. de edẽ. Sed quod dicit de eodẽ tabellione, nõ eſt bene tutũ, niſi iſta breuis ſcriptura habeat diem & conſulẽ circa ſingulos actus. Dicit do. Cy. q̃ ſi iſta ſcriptura eſſet multũ antiqua, q̃ credere tur. Intelligas, dũ tñ iſta ſcriptura inueniret̃ ĩ loco ſolẽni, vel apud perſonas indubitatæ fidei, de hoc ꝓ Cy. de fi. inſtr. l. emã

23 cipatione. † Quæro cum Inn. vtrum per inſtr̃m tabellionis p̃bentur omn a aſſerta in eo? dicit Inn. q̃ nõ probantur, niſi talia, de quibus tabellio ferat teſtimonium de viſu. Vnde licet pr̃eſumatur pro ſcriptura & p̃ aſſertis a tabellione, iudice approbante, tamen non facit fidem, quia diſpoſitione non cõſi

24 citur inſtr̃m ſuper eis, ſed eſt quædam narratio. † Quæro cum Inn. vtrum falſitas in vno reddat falſum totũ? dicit Inn. q̃ ſic in inſtrumentis fori, quod intelligo verum in his, ſuper q̃bus conficitur inſtrumentum, non in verbis enunciatiuis, in quibus non creditur inſtrumento, etiam ſi eſſet verũ, qa in talib. nõ intelligo tabellionẽ periurum, cum in his magis ſit q̃dam priuata

---

ADDITIONES.

a Vide Per. de Anch. in conſi. 122. & 206. & Lud. Ro. conſi. 40. an autem contra tres ſententias conformes ſimiliter poſſit opponi exceptio nullitatis euidẽ uide Baldum conſ. 449. incip. proponitur, quod compromiſſum, in fine.

b Adde unum pulchrum conſilium do. Ftanc. de Are. relatum per Do. Iaſon. in l. prima. verſi. item aduerte diligenter, quod illa uerba, &c. C. de errore calculi.

c Vinc. God. Adde q̃ nomen tabellionis in inſtrumento ſcribi debet, Ruy. conſ. 201. nu. 13. lib. 2.

BIU Cujas

priuata ſcriptura, in qua non vitiatur vtile per inutile, vt ff. de fal. l. filius. §. fi. † Quæro, nunquid quicquid ſcriptum eſt in inſtrumento, præſumatur ſcriptum de partium volũtate? gl. dicit, ꝙ ſic. ff. de verb. ogl. l. ſciendum. quod eſt verum, ſi ſit materiale, vel formale, cum hoc nõ ꝓtineat ad officiũ tabellionis, niſi de mandato partiũ. Item hoc verum, niſi appareat error, vt falſa indictio, & ſimilia. ff. de conſtit. pec. l. 1. † Quæro, quid in decretis, cum ꝓſtet de fine, ſiue de termino, an præſumi debeat modus, ſiue gradus interceſſiſſe ſolẽnes? & de gradu formali habemus gl. ordinariã ꝙ ſic, in l. 1. C. de fi. inſt. & iure haſtę fiſ. lib. x. De gradu aũt materiali. i de rei ęquitate, & iure, habemus gl. ſimiliter or. ꝙ ſic. ff. de tranſa. l. cũ hi. §. ſi prætor, niſi prima facie appareat ꝯrium, vt l. quæcunq;. §. fi. de pub. nam ibi præſumitur negatiua ex regula generali. † Quæro, quid ſi in ſententia ꝓtinet, ꝙ aliqs litigatorũ eſt minor, tũ hoc nõ apparet, nũqd p̃ſumit ꝓ ſnĩam ꝙ ſit nulla. reſpõ. gl. or. dicit ꝙ ſic. ff. de arb. l. 3. in prin. in 2. glo. fm vnã lec. quam no. ꝓ eandẽ gl. probat, ꝙ p̃ſumit pro ſnĩa iudicis. † Quæro, in protocollo notarij ꝓtinet anno Dñi. 1394. die 10. mẽſis Auguſti, indictione &c. dictio, &c. ſupplet defectum indictionis, qa eſt de ordinarijs, & certis ſolennitatibus. Vtrũ ſub iſto, &c. intelligat indictio currens ſpecificata? & vr̃ ꝙ nõ. nam põt eſſe, ꝙ notarius neſciebat indictionem. Itẽ potuiſſet exprimere falſã indictionẽ, & ſic in caſibus in qbus inſtr̃m eſt de ſubſtantia, ſcriptura non valeret propter perplexitatem erroris, ar. ff. de teſt. l. iubemus, in fi. & in Auth. de tabel. §. fi. Similẽ rationẽ facit Accurſ. in l. 1. in prin. in ſi. magnę gl. ff. de eden. vbi gl. format ineptitudinẽ libelli ſuper poſſibili. In ꝯriũ videtur, ꝙ iſta dictio, &c. debet extendi ad ſenſum ſapientis, vt l. Gallus. §. fi. ff. de lib. & poſth. & iuxta exigẽtiã negocij, vt ff. de iurei. l. ſi duo patroni. §. ſi qs iurauerit. Sol. dico, ꝙ ſiue ſit nomen, ſiue aduerbium, non tenet inſtrumentum propter incertitudinem facti. nam cum tabellio fungatur vice teſtis, debet perhibere clarũ teſtimonium, & quod non indigeat ſuppletione, vel diuinatione, vt no. ff. depo. l. 1. §. ſi qs argentũ. † Quid ſi in protocolo notarij, cum notarius ſit mortuus, reperiantur hæc verba, & renũciauerunt dictæ partes, &c. vtrum hæc clauſula poſſit mãdato iudicis extendi, vl̃ declarari, puta in muliere, vt dicat, renũciat Velleiano, & in fideiuſſore, vt dicatur, renũciauit epiſtolæ diui Adriani, & in duobus reis? & videtur dicẽdũ ꝙ ſic ex communi vſu notariorum, ar. ff. de ædil. edi. l. quærit. §. ſi venditur. Et vnum ſcias, ꝙ in mulieribus, & minoribus requritur certificatio, alias præſumuntur ſpecialia iura ignorare. & hæc eſt gl. ſolennis in l. ſciendum. ff. de verb. ob. † Quæro inuenitur in inſtrumento. B. vendidit talem rem pro centum hoc acto, & ꝙuẽto, ꝙ Titius vadat pro eo Romam, vtrũ per iſta verba, acto & ꝙuẽto p̃ſumatur ſtipulatio interueniſſe? & vr̃ ꝙ non, vt ff. ſi cer. pe. l. lecta. nam verbum cõuentionis, eſt valde generale. ſecus, ſi dixiſſet, hoc acto, & promiſſo, ſm Bar. ibi, qa verbum, promiſit, prolatum a tabellione, qui eſt teſtis iuris, & facti, cuius verba ad ius referẽda ſũt, includit ſtipulationẽ, ſecus ſi a nudo teſte, vt no. in l. 1. C. de vſur. licet quidam dicãt idem in teſte, ſi eſt peritus literarũ, quod non credo verũ, quia imo minus debet præſumi pro perito, ex quo imperite loquitur, & quia ex certa ſcientia vr̃ locutus ꝓfuſe, & in ipſo maior depræhẽditur culpa, & ſuſpicio, quã in vno ruſtico, vel muliercula. So. dico, ꝙ cum natura ꝯctus emptionis, & venditionis nõ deſideret ſtipulationem, nõ præſumitur ſtipulatio interceſſiſſe, cũ perficiatur cõſenſu, niſi expreſſe inſtrumentum commoret de ſtipulatione, vt ff. de pac. l. emptor. in prin. † Quæro, vtrũ notarius præſumatur rogatus? gl. dicit, ꝙ ſic in Auth. de tabel. §. nos autem. Inn. dicit ꝙ non, quia potuit ſcripſiſſe tãq; teſtis, vt ff. de teſt. l. Domitius. C. qui teſtam. fa. poſſ. l. hac cõſultiſſima. §. fi. C. qui po. in pig. ha. l. ſcripturas. dicit Acc. verum, quia præſumuntur omnia ſolenniter acta, dũmodo in aliqua parte ſcripturæ fiat mẽtio, ꝙ ipſe eſt notarius. Item dic ꝙ hęc quæſtio procedit in contractibus, ſed in iudicijs, quia reddunturin inuitum, non requiritur, ꝙ ſit rogatus ab vtraq; parte: imo nec etiã teſtis requiruntur, ſufficit enim notarius, & ipſe iudex cauſę, ſ. in eo, qđ fit publice apud acta, & in foro eccleſiarum, vt C. de dona. l. in donationibus. † Notarius epiſcopi dixit, ſe de mãdato epiſcopi recepiſſe cautionem ab vſurario, vtrum ei credatur, quia non ſufficit dicere, ſed oportet probare, ff. depo. l. ſi quis inficiatus. Item contrariũ videtur, quia vſurarius, qui conſenſit in his verbis, non poteſt hoc negare, vt l. optimã. ergo nec hæres eius, etiam ſi ſit legitimus hæres. Sol. non creditur ſibi ſoli. Quæro, in inſtr̃o cõtinẽtur hæc verba, Titius procurator Seij, vtrum ex hoc, ꝙ dicit ꝓcurator, preſumatur procuratorio nomine? & gl. or. dicit ꝙ ſic, ff. de ꝓcu. l. quacunque ratione, in gl. parua, quę dicit ꝓcurator, ergo procuratorio nomine, quod eſt verum, ſi negotiũ ꝓtineat ad dominum re ipſa, vt ff. de exer. l. Lucius, & l. fi. ff. de inſt. Sed ſi ꝓcurator contrahebat ſub re propria ipſius ꝓcuratoris, aut habemus reſpectum ad dñm, & videtur procuratorio nomine contraxiſſe, aut ad ſuſcipientem perſonã: tunc videtur ius ſuũ tranſtuliſſe, vt ff. man. l. ſeruum Titij. † Quæro, vtrum ſententia, quæ apparet lecta, præſumatur lecta, iudice ſedente pro tribunali? & dico ꝙ non, niſi dicat, lecta, & ſentẽtialiter promulgata, propter virtutem iſtius aduerbij, ſententialiter, ſm Bart. in d. l. ſciẽdum. Neſcio, ꝙ hoc verbũ, ſentẽtialiter, ſonet aliud, q̃ animi motum. ff. de arb. l. qualem. in prin. & ideo nõ præſumo, ꝙ fecerit, & ſic in dubio nõ valet ſententia, & nõ ſolum hoc verum eſt in ſententia, ſed etiam dum ſolenniter de cauſa cognoſcit, vt no. ꝯ. ti. proxi. nouit, & etiam dum ſolẽnẽ fert interlocutoriam, vt no. ff. de arb. l. ſed interpellatur. §. arbiter, ibi dum glo. dicit, quod tñ in omnibus non concedimus, &c. † Vnum ſcias, ꝙ interdum magis eſt de ſolennitate ſedere pro tribunali, q̃ citare aduerſarium. Nã bonorum poſſeſſio, quæ ius tribuit, non poteſt decerni niſi iudice ſedente pro tribunali apud acta, & tamen nõ requiritur citatio aduerſarij, iſta eſt gl. ſing. ff. de bo. poſſ. l. 3. §. ſi cauſa cognita. Vnum ſcias, ꝙ notarius non dicitur proprie rogari, ſed adhiberi ſicut iudex.

34 35

ADDITIONES.

a Vinc God. Adde, ꝙ ſi ꝓtocollum habet aliquod ſcriptum in margine, de quo notarius nullam facit mentionem, non facit fidem. Soc. conſ. 40. col. j. circa finem. lib. 2.

b Vinc. God. Adde de dictione, &c. quid importet, Ruin. conſi. 154. nume. 8. & 13. lib. 3.

c Vide Iaſ. in rub. de verb. oblig.

SVMMARIVM.

1 *Molendinum, vel ſtagnum, vel aliud ædificium facere non licet etiam rẽgi, uel comiti in terra eccleſiæ abbate contradicente.*
2 *Molendinum, vel cluſam facere nemo poteſt in fundo alieno.*
3 *Sententia lata a delegato in cauſa non delegata non tenet.*
4 *In delegato fines mandati excedente ſemper cõſtat de nõ iuriſdictione.*
5 *Procurator non poteſt prorogare iuriſdictionem de re ad rem, nec de tẽpore ad tempus.*
6 *Mandatum procuratoris ad quid extendatur.*
7 *Nullitas proceſſus poteſt opponi tempore allegationũ & nõ excipiẽdo.*
8 *Teſtimonia ſuper non articulatis, an teneant.*
9 *Renunciare exceptionibus, an poſſit procurator.*
10 *Prorogatio an fiat per reconuentionem.*
11 *Lis an poſſit moueri ſuper futuris.*
12 *Reſcriptum generale an includat actiones ad vindictam.*
13 *Procurator poteſt omittendo præiudicare domino.*

LEX XXXII.

CVm olim abbas. Procurator non habens mandatum ad prorogandum mandatum non poteſt ſuum, vel iudicis prorogare mãdatũ, & ideo annihilatur, ſecus attentatum, quod etiam in concluſione cauſæ poteſt opponi. h. d. no. Caſus. Comes iniuriabatur abbatiæ ſuper quodam ſtagno, molẽdino, & domo, quę nitebatur cõſtruere in terra abbatię. Item iniuriabatur in nemoribus abbatię, in quibus dãna faciebat, & in alijs rebus. Abbas, & cõuentus impetrauerũt ꝯ dictũ comitẽ ſuper ſtagno, molendino, & domo, non ſuper alijs. Sed ꝓcurator comitis ꝓceſſit ſuper reſcripto, & ẽt ſuper dãnis, & iudices interlocuti ſunt ſe eſſe iudices ſup omnibus: & qa comes non cõparuit, excõmunicauerunt eũ occaſione damnorũ in nemoribus, vnde comes appellauit, papa proceſſum ſuper nemoribus denunciat irritum. † Nota ꝙ ẽt comiti, vel regi nõ licet in terra eccleſiæ facere molendinũ, a vel ſtagnũ, vel aliud ædificiũ ꝯdicente abbate, & ſic terra eccleſię libera eſt a ducibus, & regibus, quod eſt no. † No. ꝙ nemo põt facere molendinũ, vel cluſam in fundo alieno. Sed nũqd, qui facere cœpit, cedat lucro domini ſoli? rñ. ſic, ſi dominus poſſidet, qa ędificator edificauit nomine proprio, & ſic nõ habuit animum alium obligandi, quo caſu ædificium cedit ſolo quo ad poſſeſſionem, & ꝓprietatem, ſed ſi dominus non poſſidet, tunc ædificator habet retentionem pro expẽſis, niſi dñs velit ædificium dirui, de cõd. in de. ſi in area. No. ꝙ papa ꝓnuuciat eſſe minus iuſtã iterlocutoriã, quæ ẽ ipſo iure nulla, vnde eſt hic expreſſum, ꝙ iniuſte fit id, qđ nulliter fit, & ſic iniuſtũ dr̃ eſſe, quod nullum eſt, vt l. j. ff. de iniu. teſt. † No. ꝙ ſnĩa lata a delegato in cauſa non delegata, ipſo iure non tenet, etiam ſi ſit de conſenſu procuratoris prorogantis. No. de l. 3. §. falſus. rem ra. ha. vbi appellatio habetur pro mandato. Sol. illud verum, quando appellatur ab eo, quod geſtum eſt cum procuratore, ſed hic excõmunicatio erat geſta cum ipſo domino. Et idem eſſet

1 a 2

ADDITIO

a Vinc. God. Adde ꝙ molendinum nouum facere non poteſt ille, qui habet ius aquæ pro vno molendino. Bar. in l. non modus, C. de ſeruit. Bar. Cæpol. de ſeruit. ru. ti. de aq̃du. q. 7. & non põt fieri in flumine nauigabili ſine licentia principis. idem Bar. Cepo. in d. tract. in tit. de fluminibus. Alex. conſi. 193. lib. 3.

BIU Cujas

esset in diffinitiua lata verbis directis ꝓtra dñm ex ꝓcessu falsi procuratoris, quia appellatio dñi nō fingeretur cōtulisse mā-
4 datum, quod est no. dignum. † No. ꝙ in delegato excedēte fines mandati, semper constat de non iurisdictione, quia hoc ostendit lectio in strī, vt C. de ꝓb. l. ad probationē, & ff. de fideius. l. fideiussores magistratum. §. j. & sufficit, & hoc constet ipsi iudici, licet nō liqueat parti, ar. no. ff. de proc. l. si procurator absentē. & est casus hic. Sed quid eꝫ, si cōstat partibus de iurisdictione, vt quia ꝓrogarunt, sed hoc iudex nescit, vel cōsentit per errorem. rñ. valet propter consensum partium, vt ff. de iud. l. 2. §. 1. vbi est casus vnicus in iure. ꝫ. ff. de cond. & de. l.
multum interest. sed ibi in eo, ꝙ substantiam capit ex proprio animo, hic ex alieno, & ex ipsa veritate, quod est no. dignum.
5 † No. ꝙ procurator non potest iurisdictionem prorogare ꝺ re ad rem, quia mandatum eius non patitur hoc, nec de tempore ad tempus, licet glo. contrarium teneat, nisi expediat domino propter temporis breuitatem. Quid enim si dies extitura sit, & actio peritura, nisi procurator actoris proroget dilationem? diem autem solutionis ꝓrogare non potest, quia nō expedit dño, vt ff. de procu. l. ignorantis. & ff. de ver. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus, quia ꝓrogatio solutionis habet in se quandam donationem temporis, & intermedij, ar. ff. sol. ma. l. si cōstante. §. quoties, & procurator constitutus ad litigandum, & ꝫdicendum non potest donare, vt ff. de pact. l. si tantum, & l. ꝫ iura. §. si filius. Necessaria autē iudiciorum, & ea, quę sunt ordinis, efficere pōt, quia cui mādatur aliquid, oīa vñr mādata, quæ ordinantur ab ipso, vel ad ipsum, vt l. ad rē mobilē. & l. ad
6 legatū. ff. de procu. cū si. Quæro † cum Ber. ad q̄ extēdatur mādatū procuratoris? & dicendū est, ꝙ non extēditur ad ea, ꝺ quibus non fuit cogitatum, qñ fuit ꝑstitutus procurator, vt no. ff. de proc. l. oīum, & quod cuius. vni. l. itē corū. §. sed si ita. & ēt procurator gñalis non vī constitutus a reo ad lites non excitatas, quia reus nescit, super quo debeat pulsari. ar. C. de temp. in
7 inte. resti l. petendæ. † No. ꝙ nullitas a ꝓcessus pōt opponit tpe
a allegationū ēt non recipiendo, dicit hic Ber. ꝙ si ꝓcurator excedit fines mādati pat ente dño, ꝙ iudicat dño, qꝺ est verum in ꝓcuratore actoris, quia actus nō pōt geri sine ꝑsensu dñi, secus in procuratore rei q pōt defendere inuitū, & ignorātē: & hoc si constat de non mandato, sed si nihil appareat, dic vt
8 in auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi. vbi dī, ꝙ fit executio primo in defensorē, & in subsidiū ꝫ dñm. † Gl. Ber. tāgunt hic incidenter aliqua, & primo dñt, & ꝙ nō tenēt testimonia sup nō articulatis, & bene dicit Ber. ꝑsertim qñ sunt ꝓhibita articulari. tñ in hoc est dria, qa testes iurati sup tota cā pñt ēt super articulatis deponere, dūmodo faciāt ad cām. sed non sup ꝓhibitis articulari, cū ēt iudex ineptū articulū dēat ex suo ꝓprio motu repellere, nec pati, ꝙ describatur in actis, vt ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. Iulianus. ver. nec pati. & hoc qꝺ dico de off.
9 iud. non reperitur alibi expressum in tex. † Quæro, nūquid ꝓcurator posset renūciare exceptionibus? rñ. non, qa talis renūciatio est donat o, vt ff. de do. l. si quis delegauerit. sed bene pōt renunciare ꝓcessui exceptionū, nisi sint liquidatę, vel possint liquidari, vt C. de transl. præses. & hoc verū, qñ incūbit probō excipienti, sed si non incūbit ꝓbatio, vt in mera negatiua, nū q̄ procurator pōt renunciare, ar. ff. man. l. si qs pro eo, nisi forte in facto procuratoris consisteret exceptio, vt ff. man. l. Quin
10 tus, in fi. prin. † Quæro cū Ber. nunquid per reconuentionem fiat prorogatio? dicit Ber. ꝙ sic. tñ addit vnū granum salis. s. si actor persistere velit in petitione, sed mihi vī, ꝙ cum sit quæstum ius reconueniēdi, non posset actor desistere, quin teneat aduersario rñdere sup mutua petitione. l. 3. quod quis. iur. & l. post mortem. ff. de ꝫta. l. ea. Quæro cum Inn. qūo fuit admissa petitio abbatis ꝫ comitem, qui nondum cęperat ædificare? dicunt quidā ꝙ super futuro, quod habet iudiciū de pñti, qꝺ non placet Inn. ex quo nōdū in alienū immittebatur. Vñ licet comes fecisset apparat⁹ extra res monasterij, tñ ideo sub iudice lis esse non poterat, quia cā proxima non suberat. Dic ergo ꝙ aliquid operis erat factum in re ipsa, vnde erat orta materia agēdi, & hoc est quod dicimus, ꝙ in ipso opere debet fieri nūciatio noui operis, vt ff. de no. op. nū. l. de pupillo. §. 2. & debet esse opus coniunctum rei, eo. ti. l. j. §. hoc autem edictum. Quę
11 ro cum Inn. † nunquid super futuris possit moueri lis? & dic vno verbo, ꝙ nō, nisi qñ de futuris pōt peti cautio, vel satisdatio, vel qñ sunt coniuncta præsentibus, & ex eodem fōte, vt ff. de iud. l. in omnibus. & l. nō quemadmodū. & ff. qui satisd. co. l. inter omnes. Dicit lex, ꝙ tractus futuri tpis nō pertinet ad iudicem, & verū dicit in vsuris, quę veniūt officio mercenario, cum non duret post sñam, vt l. 1. §. 1. ver. quid. n. ff. de vsur. secus, si venirent per annuam stipulationem, vt not. in l. 1. C. de sen. quę sine cer. quan. Porro ad accessoria, quæ rei cohęrent, bene videtur constitutus, vt ad fructus. item ad ea, quæ cohærent liti, vt ad expensas, arg. eorum, quæ not. ff. de arb. l. quia arbiter, & l. nō distinguemus. §. de officio. Ber. & Inn. hęc loquū tur de intellectu l. 2. C. com. vti. iud. Et dicunt, ꝙ consensus facit conualescere sententiā irritam, & male dicunt, quia ibi sē-
tentia nescit ꝑsensum loco finalis causę, tñ ex ꝑsen. transit ius.
12 † Quero cū Inn. nūqd generale rescriptū includat actiones ad vindictā? & vacillat more suo. Tu dic, ꝙ claudit ciuiles, nō criminales, q̄ nā sui exigūt plures iudices, vt de offi. eius, cui mā. est iur. l. j. & ar. l. nō distinguemus. §. Iulianus. & §. deliberādi.
13 † Vnū scias, ᵇꝙ ꝓcurator pōt omittendo ꝓiudicare dño, & sic
b plus pōt omissio, q̄ renūciatio. simile ff. ad Treb. l. facta. §. si qs bonorū. Vltimo not. ꝙ sētētia lata super iurisdictione ab eo, q̄ non habet iurisdictionem ex defectu rescripti, nihil operatur.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ nullitas notarij apparens ex actis non intelligitur sublata etiam per statutum, Rui. consi. 31. nu. 6. lib. 5.

b Vide Iasonem in l. si mora. ff. solu. matrimo. dum accumulat multa ad illam regulam, quod grauius est delictum, quod committitur facto, quā omittendo.

SUMMARIUM.

1 *Processus totus potest committi parti, vt custodiat, uel ut portet iudici.*

CAP. XXXIII.

Vm olim. Qui acta clausa relationis delegatorū aperuit, ipsorum violando sigilla, ꝫ illa acta nō dēt audiri. Casus. S. & B. super qua dā permutatione bñficiorū litigabāt corā iudicibus delegati, qui iudices retulerunt ad Papam mittendo acta sub sigillo, & dicto B. tradēdo, vt ea portaret fideliter, qꝺ tacite intelligitur, qui timēs de falsa relatione acta dissigillauit, ne literas portaret curiæ, & ĩuenit, ꝙ erat ibi falsa relatio, & sic dissigillata Papæ præsentauit. Papa non audit cum super querimonia relationis, qa violauit acta, q̄ nō debuit aperire. † No. ꝙ re-
1 latio dēt fieri sub sigillo. No. ꝙ totus ꝓcessus nō ꝑt cōmitti parti tam in custodia, q̄ vt portet iudici. dēt tñ ei cōmitti sub sigillo, & si qꝺ tāgeret, dēt puniri. Itē no. ꝙ dixi in summario. Op. ꝙ ille dēat perdere cām, vt ff. de fal. l. si qs obrepserit. ff. de iu. fis. l. in fraudem. §. neq; instra. Sol. hic non cōmisit falsitatē aliquā in ꝓbando, qa nō mutauit veritatē in aliquo, sed dūtaxat apuit dissigillando, & ideo min⁹ peccauit, q̄ si falsificasset, aut rasurā fecisset fm In. vnde q̄rit vtrū teneat̄ crimine falsi eo, ꝙ dissigillauit acta suæ fidei, & diligētiæ cōmissa ꝑ iudicē tāgēdo, & aperiēdo. Ber. dicit, ꝙ sic, qa vt ita dixerim sigillū authēticum violauit, in quo consistit multū fidei, & authoritatis ipsius relationis: & hoc tenet Ber. sed Pet. dicit, ꝙ non est puniēdus pœna falsarij, sed alia pœna arbitraria. Io. An. Bar. in l. j. in fi. de his, q̄ in test. delen. dicit, ꝙ punitur hac pœna, quia ꝫ illa pacta nō pōt obijcere vt hic, & ista est pœna solius aperturæ. ęps Feltrensis de libro suo, qa vbi inuiolata est veritas, ibi non cōmittitur falsitas. no. qñ partes eligunt iudices, & papa proprio motu dat tertium, nō potest recusari vt suspectus, nisi ex noua causa, quasi datus ex inquisitione, secundum Ber. no. ꝙ qui offendit delegātem, verius offendit delegatū, & not. istud
a aduerbiū, verius. Itē collige hic, ꝙ sigillum a non est de actis, cum hic acta ponātur vt diuersa. Quæro cum Inn. quid si nō aperuisset acta, nunquid posset opponere, ꝙ relatio esset falsa? Respon. sic, quia hoc non est ꝓducere scripturā actorum, sed est quædam præsentatio ex parte superioris, vnde nō videtur confiteri, ꝙ ibi contenta sint vera, secundum Inn.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde qd operetur sigilli fractio, vel deuastatio, Bar. in l. ad testium, §. si signa. de testa. in l. in fraudem. §. sicut. de testa. milit. Dec. consi. 146. colum. 6. in fine.

SUMMARIUM.

1 *Ecclesia parochialis contra uolentem ædificare in sua parochia, quam actionem intentet.*
2 *Producens instrumenta causæ, an præsumatur habere mandatum.*
3 *Cautio rati ad quid interponatur, cum res de qua est controuersia, non recipiat æstimationem pecuniariam.*
4 *Impotentia duplex, scilicet iuris, & facti.*
5 *Officium iudicis impendi non debet nisi petenti.*
6 *In cautione de rato, nomine cautionis intelligitur fideiussor.*
7 *Cauere de rato an teneatur ille qui habet sigillum.*
8 *Procurator an offerendo cautionem rati debeat admitti ad protestandū, si de eius mandato dubitatur.*
9 *Fideiussores de quo foro esse debeant.*
10 *Fideiussorem si quis non inuenit, an stetur suæ iuratorie cautioni.*

CAP. XXXIIII.

Oram. Delegatus qui solus potest procedere, non tenetur collegam admittere subdelegatum, licet collega sit impedimento detentus. Casus. dicebatur, ꝙ papa Alexander cōcessit archipresbytero de Pastino, ꝙ ędificaret ecclesiā in honorem Agathæ virginis in parochia beatę Marię, super hoc fuit orta quæstio, & tandem decisa pro dicta ecclesia. pro parte dicti archipesbyteri fuit appellatum, & impetratum ad episcopum Ferra. cui tandē fuit adiunctus vnus canonicus Bonon.

cum

BIU Cujas

cū clauſula ꝙ ſi non ambo, Tu frater eꝑe, canonicus impedi
tus ſubſtituit alium loco ſui, quem eꝑs admittere noluit, & sẽ
tentiã ꝓfirmauit, ſup hoc fuit delata querela ad Papã, qa q nõ
põt intereſſe p ſe, dẽt poſſe intereſſe p aliũ, cū ſit delegatus Pa
pæ. Papa dicit, ꝙ verbũ, intereſſe, ītelligīt p ſe, & iõ apud eꝑm
tota iuriſdõ reſedit, & ꝓfirmat eius ſniam. h. d. No. ꝙ verbũ, in
tereſſe, intelligīt ꝓprie, & nõ ficte, vt hic, & C. de cadu. tol. §.
ne aũt, & iõ nõ ſubaudīt p ſe, vel aliũ, qa parum operaī clau
ſula. nam eſſet de valde raro contingentibus, ꝙ non poſſet ſal
tem per alium. Similis ratio no. ad Trebe. l. ex facto. §. fi. Alibi
aũt hæc verba ſic exponũtur, neque ipſe fecerit, neque alium
ſubrogauerit, vt C. de hær. inſt. l. cū proponas. ſed alius eſt ibi
caſus. nam qñ teſtator dixit, ſi hæres non erit, intelligitur, neq;
hæres erit, neque alium hæredem fecerit. Sed ibi eſt interpre-
1 tatio extenſiua fauore vltimę voluntatis. † Quęro, quam actio
nem intentet eccleſia parochialis ꝯ volentem ędificare in ſua
parochiali eccleſia? Reſpõ. negatoriam, quia venit ꝯ libertatẽ
reſpectu rerũ. vbi aũt venitur ꝯ libertatẽ reſpectu ꝑſonę, i. ec-
cleſiæ, in quantum vicem gerit perſonæ, quia diceret eccleſiã
ſubiecta alteri eccleſiæ, ageretur actione præiudiciali in rem,
vt ff. de rei ven. l. j. §. per hanc. & Inſti. de act. §. præiudiciales. &
Inn. in pluribus locis ſuper iſta materia ſe inuoluit, ſed hęc eſt
2 veritas. † Quæro cum Ber. vtrũ ille, qui producit a inſtrumẽta
a cauſę, præſumatur habere mandatum? dicas, ꝙ eſt ſemiplena
præſumptio, per quam admittitur cum cautione de rato, &
non ſine cautione, tex. eſt hic no. & no. ff. de proc. l. nõ ſolũ. §.
ſi ſtatus, in 3. glo. & in Spec. de accu. ver. ſed pone. per Inn. j. q
fi. ſint legi. in c. cauſam. el 2. ſed gl. Accu. in l. vlt. C. de pact. con
uen. dicit, ꝙ præſumitur habere mandatum, ſed ibi loquīt in
marito, qui habet quodammodo titulum in bonis paraphernalibus, vel ibi conſtabat, ꝙ dñs dediſſet illa inſtra: & ideo vī
dediſſe mandatum ad agendum, vt traditio inſtrorum aliqd
operetur: hic autem non cõſtabat, hoc tenet Io. An. Quæro,
cui interponatur hęc cautio rati? reſpon. parti, vt l. ſi procura-
torem abſentem, in tex. Itẽ iudici, cuius intereſt, ne ipſius iu-
diciũ eludatur. Io. An. dicit, ꝙ iudex debet cedere iura parti,
vt ff. de fur. l. ſi qs vxori. §. ſi fugitiuum, & quod no. ff. de ar. l. li-
3 tigatores. §. quod ait. in gl. ſ. litigatoribus. † Quæro, cum Ber.
ad quid interponatur cautio rati, cum res, de qua eſt cõtrouer
ſia, non recipiat ęſtimationem pecuniariam? dicas ꝙ ꝓp ſum
ptus litis, & intereſſe, vt no. ff. de ꝓc. l. nõ ſolũ. §. ſi ſtatus. in 3.
gl. & in Spe. de accu. ver. ſed pone, & p Inn. j. qui fil. ſint leg. c.
cauſam, el ij. Alibi dr, ꝙ debet inſeri pęna, vt ff. rem ra. hab. l. ꝓ
curator ad exhib. §. fi. ſed qñ res recipit æſtimationẽ, nõ tene
tur quis ſe obligare ad pęnam, nec promittere certam quan-
titatem loco intereſſe, de hoc eſt gl. ſing. in l. 2. in fi. ff. qui ſatiſ.
4 cog. † Quero, quotuplex ſit impotentia? reſpõ. duplex. ſ. iuris
& fac. Et ſi quidem quis impeditus de iure, non põt alteri cõ-
mittere vices ſuas, quia nullas hẽt, ſed ſi impeditus de facto,
& tũc poteſt, quia delegatus põt ſubdelegare, niſi verba reſcri
pti aliud ſonẽt, de quo hic plene per Ber. Tunc aũt aliud ſonãt
qñ clauſula præfert perſonam, quod eſt vbicũq; ponitur ꝓ
nomẽ, tu, vt tu Titius, tu frater eꝑe. Idẽ, ſi in reſcripto ſit clau
ſula, ap. remo. quia per ſubdelegatũ alterata eſt clauſula: & iõ
nõ tenetur delegatus admittere ſubdelegatum collegę: & ita
debet intelligi quod hic no. Io. An. in nouel. Quæro cũ Inno.
nunquid ſuper cõfirmatione ſnīę poſſit ferri ſnīa neutra par-
5 te petente? rñ. non, ſm Inn. † Nam regula generalis eſt, ꝙ offi-
cium iudicis non debet impendi niſi petenti, vt ff. de dã. inf.
6 l. 4. in §. hoc iudicium. † No. in cautione de rato nomine cau-
b tionis b intelligi fideiuſſorẽ, ſed cũ fideiuſſor debeat eſſe ido-
neus pro rei qualitate, ut l. 2. in prin. ff. qui ſatiſ. cog. quomodo
poteſt eſſe idoneus in re, quę non recipit æſtimationẽ? reſpõ.
ſ. reſpondi, quia hic debet eſſe idoneus reſpectu damnorũ, &
intereſſe, ſic ff. de procu. l. Pomponius. §. ſed de his, in gl. Hęc
enim eſt natura ſtipulationis rati, vt committatur ad id, quod
committi poteſt, ut plene no. ff. de iureiu. l. alias. No. hic, ꝙ cle-
ricus ita tenẽt ſatiſdare ſub fideiuſſoria cautione, ſicut laicus.
aliud de iure ciuili, no. in l. j. qui ſatiſ. cog. uel dic, ꝙ ẽt de iure
ciuili clericus tenẽt ſatiſdare, ſi uenit nomine alieno, niſi ve-
niat ex neceſſitate officij, ſecus, ſi ꝓprio, & hoc placet Io. An.
7 † Quæro cum Accur. utrum ille, qui habet ſigillum, teneatur
cauere de rato? & dic ꝙ aut illud ſigillum eſt ex cõſuetudine
ordinatum ad cauſas, & non tenetur cauere, aut nõ apparet,
& tunc ſic, quia per illud ſigillum non exprimitur qualitas in
tentionis dñi, ut no. ff. de procu. l. ſi procuratorẽ abſentem, &
vide quod no. B. r. ff. de fideiuſ. l. Lucius. Sed quid ſi habet lite
ras ſigillatas? reſpon. hoc ſufficit, ſi ſigillũ eſt notum, alias nõ,
vt no. C. de epiſ. & cler. l. ſi qua per calumniam. & C. de pac. l.
pacta nouiſſima. puto etiam, ꝙ litera debeat eſſe nota, niſi ſi-
gillum eſſet authenticum, quia tunc parem uim habet cum
inſtrumento publico. de his autem, quę poſſent opponi con-
tra ſigillũ, plene legi. & no. j. de fi. inſtrumen. c. ſinter dilectos.

8 † Extra quęro, vtrum ad proteſtandum debeat admitti procu
rator, de cuius mandato dubitatur, offerẽdo cautionem rati.
rñ. ſic, ſi proteſtatio tendit ad iudicium, vt ff. de procu. l. qui ab
ſentem. nam qui proteſtatur, partibus actoris fungitur, vt ff. de
cui. l. ſi res quam. ſed ſi proteſtatio tendit ad dandũ, vel ſoluẽ
dum, oportet ꝙ offerat inſtrumentum mandati, vt ff. depoſiti.
l. ſi quis inficiatus, quia in hoc præciſe debet conſtare de man
9 dato, vt no. ff. de procu. l. non ſolum. §. qui alieno. † Quæro, de
quo foro debeant eſſe fideiuſſores. rñ. de eodem foro, & dẽnt
poſſidere immobilia, vt no. ff. qui ſatiſd. cogan. l. ſciendum, in
Auth. de exhiben. reis. §. ſuſcepto. & C. de prin. agen. in rebus.
10 l. fin. lib. xij. † Quęro, quid ſi non inuenit fideiuſſorem, vtrum
ſtetur iuratoriæ cautioni, reſpon. quandoque petit quis ſe ad-
mitti ad aliquod officium, vel ad aliquam facultatem, vltra q̃
debeat admitti, vbi requiritur fideiſſor, & tunc non ſufficit iu
ratoria cautio, vt in tutore: præciſe enim opportet, quod ſatiſ-
det, vt C. de tut. & cur. qui ſatiſ. non ded. l. fin. quandoque quis
vult ſe excuſare ab aliquo onere, cui nõ ſe ingerit, ſed inuitus
prouocatur, & tunc ſufficit iuratoria cautio, vt no. in l. j. qui ſa
tiſda. cog. & C. de epiſc. & cle. auth. generaliter. quãdoq; quis
petit ſe admitti ad id, quod ſibi debetur, vt vſufructuarius: &
tunc etiam ſufficit iuratoria cautio, niſi perſona eſſet ſuſpe-
cta de dilapidatione, vt ff. ſi cui plus quam per leg. Falci. l. cum
non facile. §. fi. & no. in l. 5. C. de vſufr. Alii dicunt contrariũ,
quia hæc ſatiſdatio remitti non poteſt, vt nõ. in l. j. C. de vſufr.
Sed prima opinio verior eſt, niſi dominus vellet ſatiſdare vſu
fructuario de p̃ſtandis eis reditibus, retenta poſſeſſione, vt C.
de ſecun. nup. l. hac edictali. §. his illud. Etiam no. bene illũ tex.
vbi etiam dicitur in verbo, omnibus, ꝙ in omni cautioni dẽt
adiici hypotheca, quod tenementi.

ADDITIONES.

a Vide Ro. ſing. 662. alias. 677. & Cæpo. conſ. 11. adde, an ex eo quod quis habet inſtrumenta cauſæ, videatur procurator. Ro. conſ 446.

b Vinc. God. Adde quod cautio a lege, vel a ſtatuto inducta, tunc præſtanda eſt ſi petatur. Rui. conſ 43. nu. 9. lib. 2. & omiſſio cautionis præſtandæ præiudicat ſi petatur ab aduerſario, Rui conſ. 88. nu. 9 lib. 5.

SUMMARIUM.

1 *Locus mutatur propter graues inimicitias.*
2 *Teſtificari an poſsit ſocius in cauſa ſocij.*
3 *Quæſtio ſi ſit inter duos canonicos, vtrũ alius canonicus poſsit eſſe iudex.*
4 *Iudex, qui non poteſt cognoſcere de cauſa, an poſsit alij committere.*

CAP. XXXV.

CVm R. Canonicus Locꝰ, ad quẽ reus ſecure non põt ac
cedere, & canonicus in cã canonici delegatus pote
rit vt ſuſpectus recuſari. Caſus. quidã canonicus ꝯ
quẽdã laicũ ciuẽ Genuæ impetrauit prępoſitũ S. Dominici
in iudicẽ delegatũ, qui prępoſitus faciebat reſidentiã in ciuita
te Genuæ, ad quã dictus laicus non poterat accedere ꝓp mul-
tas & graues inimicitias ciuitatis ſuæ, papa ꝙſiderãs, ꝙ nõ dẽt
cogi ad cõparendum in loco ſuſpecto, dat de gratia ſpeciali di
cto impetranti, ꝙ exceptis canonicis, quos altera pars merito
poſſet hĩe ſuſpectos in ciuitate vel diæceſi Genuenſi, in qua
ſunt multi viri prouidi, iudicem eligat, qui authoritate papæ
appłone remota dirimat iurgiũ q̃ſtionis in loco. ſ. nõ ſuſpecto
intra ciuitatẽ, vel in diæceſi. No. ꝙ qñ iudex cãæ facit reſidẽtiã
in loco ſuſpecto, reus põt eius auditoriũ declinare, qñ citatus
eſt ad locũ, vel ad locum loci reſidentię, vbi pullulant graues
inimicitiæ, & non perfunctorię, vt ff. de arb. l. licet. No. ꝙ eligi
põt qs de loco ſuſpecto, ſed nõ ꝙ cognoſcat in loco ſuſpecto.
1 † No. quod ꝓpter graues inimicitias mutatur locus, facit ff. ad
Trebel. l. de ætate. Nemo enim dẽt te obiicere gladiis, vt in cle.
paſtoralis. de re iud. & hoc verũ non ſolum propter ſingulares
inimicitias, ſed ꝓpter generales ciuitatis, vel loci, facit ad no.
de cle. non reſi. c. j. lib. vj. & ff. qui. ex cau. in poſ. ea. l. Fulcinius.
§. adeo No. ꝙ papa dat poteſtatem eligẽdi de incerta perſona.
nam ſecuta electione papa videtur illum elegiſſe, vt ff. quod
cuiuſq; vni. no. l. item eorum. §. ſi decuriones. & l. cum qdã.
§. j. ff. de rebus duob. & l. cũ eſſet. de ſerui. ruſt. prędi. & facit ad
quæſtionem de eo, qui eſt electus ſolum ad nominãdũ procu
ratorem, ꝙ valeat conſtitutio, & nominatio, de hoc no. in l. j.
ff. de ꝓcu. per Accur. ſuper hoc c. ſunt tres glo. j. gl. q̃rit obiiciẽ
do. nam videtur ꝙ papa non ſit iudex laici, ergo nõ põt con
tra laicum delegare, vt l. j. C. qui pro ſua iuriſd. gl. tripliciter ſol
uit. primo, ꝙ erat cauſa eccleſiaſtica. ſecundo, ꝙ laicus noluit
excipere de non iuriſdictione. tertio, ꝙ forte talis erat conſue
tudo, nam per cõſuetudinem iuriſdictio prorogatur, vt ff. de
teſti. l. 3. §. fin. vel dic quarto, ꝙ vtraque pars ſupplicauerat pa-
2 pæ, ſed non determinato modo. † Secundo glo. opponit, ꝙ ſo
cius in cã ſocii poteſt teſtificari, vt in Auth. de monachis. §.
cogitandum. nam frater poteſt eſſe teſtis pro fratre, cum non
reperiatur prohibitus. reſpondet gl. quod aliud in teſte, aliud
in iudice delegato, quia facilius inueniuntur iudices, quã te-
ſtes, ſed contra gloſ. facit, quod not. ff. de arbitris. l. quin etiam.

BIU Cujas

vbi gl. dicit, ꝙ poteſt eſſe iudex delegatus: qa vice fungitur delegantis. So. illud eſt verū, niſi recuſetur vt ſuſpectus, vt no. in Spe. de iud. dele. §. ſupereſt. ver. item ſi eſt maritus. dicit Ber. ꝙ criminoſi poſſunt eſſe iudices, ſed nō teſtes. Ber. Dicit Ber. ꝙ propter conſimilem cauſam adiungitur iudici alius, & teſtis repellitur. ſemper intellige, ſi recuſetur, vel opponat. Quærit
3 gl. † ſi queſtio eſt inter duos canonicos, vtrū alius canonicus poſſit eſſe iudex. Reſpondet ꝙ ſic, quia parilitas affectionis remouet ſuſpicionis præſumptionem, vt l. nō ſolū. §. de vno. ff. de ritu nup. Pari enim fœdere ꝯiuncti ſunt, & ad inuicē fraternizant. Venio ad vltimam glo. dicitur hic, ꝙ actor eligit locum, & amplius perſonam de loco, puta de ciuitate, vel diœceſi. certe de loco eſt ſatis rationabile, vt ff. de eo, ꝙ cer. lo. nō vti que. ſed nō eſt ita de perſona, vt ff. de iud. l. obſeruandū. Vnde quod hic dr, eſt de gratia, & in iſta cōcluſione ſtat, ſm Innoc.
4 Quæro, † vtrum iudex, q nō poteſt de cauſa cognoſcere, poſſit alii cōmittere? breuiter dic, ꝙ aut eſt impeditus impedimēto iuris, & non poteſt: aut facti, & poteſt: & in iſta decretali nō commiſerat alteri. potuiſſet enim ante obſtantiam exceptionis, ſed non poſtea, quia citando ad locum inimicitiarum fecerat ſe ſuſpectum.

SUMMARIUM.

1 *Delegatus, cui mandatum eſt vt abſoluat quē dicētem ſe iniuſte excōmunicatum, quomodo procedere habeat.*
2 *Libellus diſiunctiuus, an & quando admittatur.*
3 *Libellus hoc modo conceptus, dico ſententiam nullam, & iniuſtam, non procedit.*
4 *Confiteri an videatur ſe excommunicatum, qui dicit ſentētiā excommunicā, legitimam, non tamen probat.*
5 *Poſitio, dico me non excommunicaſſe poſt appellationē, vel, dico illum non appellaſſe ante ſententiam excommunicationis, eſt affirmatiua.*
6 *Poſitio a iure remota, uel captioſa, de eo, quod ſopitum eſt, nullo modo admitti debet.*
7 *Agens de nullitate probando iniuſtitiam abſque nullitate, an mereatur victoriam.*
8 *Sentētia excommunicationis an in dubio præſumatur lata ante appellationem, uel poſt.*

CAP. XXXVI.

1 CVm contingat. † Delegatus, cui mandatur, ꝙ abſoluat illū, qui ſe excōicatum dicit iniuſte, debet ipſum abſoluere iuxta formā eccleſiæ, ante q̄ ꝓbationes recipiat de iniuſtitia, ſed ſi mandat, ꝙ denūciet excōicationē nō tenere, ꝯperto de nullitate, prius ſup nullitate dēt ꝓbationes recipere. Ad euidentiā p̄mittendū eſt, ꝙ interdū excōicatio dicit nulla, puta qa lata poſt appellationem legitimā, vel ꝓpter intolerabilē errorē expreſſum, qa tūc impetrans negat ſe excōicatum, nō dēt abſolui, ſed prius cognoſci, & ſi apparet, ꝙ ſentētia ſit nulla, dēt ꝓnunciari non eſſe ligatū. Et rō huius ordinis eſt, qa iſte nō petit abſolutionē, vt ff. de ver. ob. l. decē. Si vero qs petit ab ſolonē, & hoc dupl'r. aut ꝙ dicit ſe excōicatū iniuſte, & tūc dēt abſolui p̄ſtita cautione de ſtando iuri, & ea p̄ſtita admittit tanꝫ ꝓbōnes vtriuſq; partis ꝓ & ꝯ. Si aūt dt ſe excōicatū, & nō dicit iniuſte, tūc dēt abſolui p̄ſtita cautione de parendo mandatis eccleſiæ, nec eſt hic diſputādū de ꝓbōnibus, quia qui petit abſolui, expreſſe, vel tacite vr confiteri ſe ligatū vt C. de iu. l. ad ſolonem. Caſus ſatis patet ex iſtis euidē. Modo opponendo quæro cum Ber. nam cum ſnīa excōicationis ſit iterabilis, & potuit ferri poſt appl'onem, & ante, ergo parū ꝓ deſt probare, ꝙ poſt. Rñ. prodeſt excōicatori probare, ꝙ ante, ſm Ber. dicas, ꝙ non præſumitur iteratio, quia facta non præſumūtur, vt no. Ia. Bu. in l. ij. C. de erro. aduoc. Quæro cū Ber. quid ſi eps probet, ꝙ ante vocem appl'onis emiſſam, altera ꝓbet ꝙ poſt, ſuppoſito, ꝙ partes cōfiteantur, ꝙ vna vice tm̄ fuit interpoſita appellatio, quæ ꝓbationes ſint meliores? dicit Ber. ꝙ illæ, quę factæ ſunt per plures, & meliores teſtes? Ber. Dicit Ber. ꝙ c. cum tu, j. de teſt. quod loquitur de ꝯcordantia teſtiū habet locum in pari numero, non in diſpari, & eſt glo. multū ſing. Idem Inn. & addit, ꝙ licet teſtes ſint concordādi teſtibus, tñ ſecus in confeſſione, & teſtibus, Inn. quod eſt notandum.
a dicit Ber. ꝙ non dēt aliquis admitti ad probandum aid, quod probatum nō prodeſt, & ideo debet iudex ante omnia examinare capitula, quę quis intendit probare, & ſi dubium ſit, debet iudex interloquendo proteſtari, ꝙ non admittit illum ad probādum, niſi de iure debeat admitti, & hoc tempore diſputationum examinabitur. Iſta glo. Ber. eſt valde ſing. & vide ꝙ no. s. de elect. c. bonæ. per Io. An. de ap. recip. l. antepe. per Bart. & per eundē in l. ſi qñ. de leg. j. & l. iudex. de re iu. dicit Ber. in vlt. glo. ꝙ in ſnīa excōicationis etiam poſt abſolutionē querit de cauſis, & aſſignat rationes, & no. gl. præcipue cōtra iudicē qui excōicauit iniuſte, ꝙ licet abſoluat, tñ facit litem ſuam in damnis & intereſſe. tene menti. Demum no. in capitulo, ꝙ admittitur probatio iudicis ad iuſtificandum proceſſum ſuum,
2 dicit Inn. ꝙ † libellus b diſiunctiuus non admittitur, niſi quā-
b do actor ſcire non poteſt, quid eligat, Inno. & ponit vnū exēplum valde notabile, in quo iuſte ignorat tempus excōicationis, quia forte executor fecit priuare, & ſciri nō poteſt qñ, ante appellationem, vel poſt: nam tunc admittitur reſcriptum
3 alternatiuum, ſm Inno. quod eſt no. dignum. dicit Io. An. † ꝙ non procedit iſte copulatiuus libellus, dico ſententiam nullam & iniuſtam, quia copula cadens inter incompatibilia inducit perplexitatem. Idem ait, quod libellus poteſt concludere alternatiue ſub diuerſis conditionibus, vt dico ſententiam nullam, & ſi forte in ꝓbatione nullitatis defecero, dico cā iuſtā, & tūc iudex in ſentētiādo dēt aſſumere alterū membrū, ꝓut ex actis ꝯſtat eſſe ꝓbatū, nō aūt dēt iudicare alternatiue, vel ꝯdōnaliter ſm Io. An. ꝙ eſt notabile & menti tenēdum, dicit Io. An. ꝙ ſi peto ꝯfirmationē ſententię, aduerſarius meus nō poteſt petere infirmationem, niſi incidenter, ad hoc ut non ferantur contrarię ſentētiæ, Inn. poſtea dicit, ꝙ imo per modum reconuentionis, quia ibi non poteſt eſſe cōtrarietas, cum vna ſnīa debeat terminari. dicit In. ꝙ in cauſa appellationis nō eſt neceſſe offerre libellum, quod eſt verū ſuper actione veteri, ſed bene eſt neceſſe offerre ſuper infirmatione, qa lia lis eſt, vt no. ff. de ꝓcur. l. qui propr'o. §. item quęritur. nam cum lis debeat conteſtari præſentibus partibus, ergo libellus debet offerri, & eſt expreſſum. C. de appellat. l. ſi quis l. bellos.
4 Quæro cum Inn. † quidam dicit ſe excōicatum poſt appellationem legitimam, & ſic dicit ſententiam nullam, tñ non probat, ꝙ poſt, nunquid remaneat cōfeſſus ſup excōicatione. & ſentit Inn. ꝙ ſic, & ex quo nō probat de nullitate, dēt excōicationem ſeruare. In ꝯtium vr, ꝙ iſta non eſt confeſſio ſimpliciter, ſed qualificata, & vna oratione complexa, ita ꝙ nō poteſt diuidi, vt no. C. de excep. l. ſi quidam. & ff. de oper. lib. l. ſi ita ſtipulatio. Ego addo ſubtiliorem rationem, nā poſſunt eſſe duæ ſententiæ: vna ante, & alia poſt, & ſic ille, qui ꝯfitetur de poſt, de alia ſententia confitetur, non de ea, quæ habet ligare & certum eſt, ꝙ confeſſio facta ſuper vno, quod poteſt eſſe ab alio diuerſum, non inducit confeſſionem ſuper alio, ar. C. de ꝓb. l. matrem tuam. ff. de neg. geſt. l. cum actum, ff. ad Treb. l. eum qui nouiſſimus. Si autem non eſſent in libello illa verba poſt appellationem legitimam, ſed ſimpliciter intentatur nullitas ſine alicuius temporis diſtinctione, tūc poſſet ſaluari dictum Inno. quia confitetur factum, & licet neget ius, tamē ex legis diſpoſitione illud ius eſt facto cohærens, & inſeparabile ab ipſo, ideo ſponte confitetur factum, ſed inuitus cogitur ad cōſtendum ius, & no. iſta verba, quia ſunt ſubtilia. dicit Goffre. ꝙ
5 hæc poſitio, dico me non excōicaſſe poſt appellationem, vel dico illum non appellaſſe ante ſententiam excommunicationis, tota eſt affirmatiua, ſcilicet ſe prius excōmunicaſſe, vel illum poſt ſententiam appellaſſe. hic eſt ſenſus verborum Ioā. And. ꝙ no. dicit Hoſt. ꝙ inuito reo excipiente iudex non pōt eum cogere, vt reſpōdeat ſaluo iure ſuo, quod ſi facit dat cauſam appellandi, niſi contra excipientem præſumatur, vel ſit ꝓbabile dubium. vide quod no. in l. nam & poſtea, in prin. ff. de iureiur. ꝓ Accur. dicit Hoſt. ꝙ ſi iudex dicat, nō admitto, nec reprobo, procedatis, ꝙ ſi quidē exceptio eſt præiudicialis, vel talis, quæ ſi non expediatur per interlocutoriam, iuris ordo ꝓuertitur, & tūc oportet, ꝙ expediatur prius, q̄ ad alia proceda tur, vt j. de iud. c. exhibita. ꝙ no. ff. qui ſatiſ. cog. l. arbitro. Si autem ſit aliquid, quod multum dependeat ex mero iudicis officio, vt an ſit reſpondēdum poſitioni, vel an teſtis produci debeat, & ſimilia, in talibus poteſt dicere iudex, ꝓcedatis ſaluo iure veſtro, ſecundum Hoſt. & Io. An. quę verba ſunt multū notanda, pro hoc ff. de dam. infec. l. prætor. §. ſi controuerſia.
c dicit Ioan. And. c † ꝙ hodie ſic ſeruatur in articulis, & interlo
6 cutorijs, quia ad lites abbreuiandas admittuntur, ſaluo iure impertinentium, & non admittendorum, &c. Ioan. An. quod eſt verum, niſi poſitio ſit a iure remota, vt ff. de iureiuran. l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. vel niſi poſitio ſit captioſa, vel alias repellenda, vt no. s. eod. l. qui iuraſſe. §. ſi pater. & l. ſi ate, in principio. de exceptio. rei iudicatæ. & hoc conſtat per allegationes legum: vel fit poſitio de eo, quod ſopitum eſt, vt no. ff.

ADDITIONES.

a Non debet aliquis admitti ad probandum id, quod probatum non releuat. Intellige hoc, vt hic pulchre per do. Ant. Pomum, qui per quaſdam notabiles deciſiones hic per ipſum relatas concludit, quod quando probatur aliquod ſaltem, licet minimum adminiculum præſtaret, iſtud deducet inter cætera ex eo quod dicit Bal. in l. cum uirum, in j. no. C. de fideicom. ubi dicit, quod poſitio, quæ parum facit ad actum, pertinens reputatur, & debet admitti, & uide Curt. conſi. 70.

b Vinc. God. Adde ꝙ libellus diſiunctus procedit ſi unum pure, & aliud ſub conditione proponatur, Ruin. conſi. 58. nu. 18. lib. 3. & libellus in dubio interpretari debet in fauorem libellantis, Rui. conſi. 171. nu. 6. lib. 5.

c Vide do. vitalem de Gambanis in ſuo ſolenni tract. clauſularum, qui habetur in formis, ver. clauſula, ſaluo iure &c.

BIU Cujas

7 no.ff.de cond.ind.l.Iul.in j.gl. † Quęro cum Inn.nunquid ille, qui agit de nullitate, probando iniuſtitiam abſq; nullitate mereat victoriam? dic ꝙ non, quia non eſt ad hoc aptum, & modus agendi ſemper inſpicit, vt no.3. qō.6. hæc quippe. Sed cō ille, qui dicit ſnīam iniuſtam, vincit ſuper nullitate, vt no. C.qn̄ prouo.non eſt neceſſ.l.j. Sed illud intellige in appellatione, quia per eam reſcindit omne grauamen, & oīs timor grauaminis tam iuris, q̄ facti, melius tn̄ eſt in dicto caſu nō principaliter pronunciare de nullitate, ſed incidenter hoc modo, pronunciamus ſuperuacue appellatum, cum ſnīa ſit ipſo iure nulla, vt ff.de app. l. ſi conſtat. nam ſuper appellatione oportet pronunciari, vt ff.de iud.l.de qua re. vel dic melius, ꝙ pōt pronunciare ſuper nullitate principaliter. Nam tacite hoc includit, ꝙ appellatio ſit ſuperuacua, & iſta ſunt æquipollentia, ergo &c. vt no. C. de ſent. & interlo.l præſes. † Quæro, nunquid in dubio ſnīa excōicationis præſumatur lata ante appl̄onem, vel poſt? rn̄. in dubio reus eſt fauorabilior, quia in obligatione debet conſtare, vt magiſtraliter no.in l.eum actum. ff. de neg. geſt. & per Bar. ff.de no.ope. nun.l. non ſolum. §. ſed vt probari. Vel dic, ꝙ præſumitur aliquid legitime factum, vt no.ff.de leg.3.l.cum pater. §. rogo filia, quod tene menti

SVMMARIVM.

1 *Delegatus papę ſubdelegatum ſimpliciter, qui iuriſdictione uti cępit, reuocare non poteſt.*
2 *Subdelegari poteſt per delegatum principis cauſa ſuſpecti, licet ſit mixti imperij.*
3 *Alienatio interdicitur coadiutori, & idem de viſitatore dicitur, & de eo, quę habet commendam.*
4 *Spoliatus non poteſt inquiri, niſi primo reſtituatur ad mobilia & immobilia & fructus, & ad plenam & pacificam poſſeſſionem.*
5 *Remoueri poteſt vt ſuſpectus ille, qui non poteſt adminiſtrare.*
6 *Dilapidator notorius ſi ſpolietur, an poſſit petere ſe reſtitui.*
7 *Dilapidationis ratione, an poſſit quis remoueri a ſpiritualium adminiſtratione.*
8 *Remoueri, an poſſit tanquam ſuſpectus prælatus, qui nondum cępit adminiſtrare, imminente metu dilapidationis.*
9 *Alienare res ſubiacētes periculo, an poſſit is, cui interdicta eſt alienatio.*
10 *Dilapidator quis dicatur.*
11 *Pater, qui prodigaliter vtitur bonis aduentitijs filij, priuari debet adminiſtratione.*

CAP. XXXVII.

1 VEnerabili. † Si ſubdelegatus delegati papæ ſimpliciter datus cępit vti iuriſdictione, delegatus eum reuocare non poteſt. Sed ſi ſubdelegatus ipſe contra formam apoſtolici reſcripti procedit, nullus eſt proceſſus. Caſus. quidam ep̄s fuit ſpoliatus epiſcopatu per Federicum Imperatorem pretenſo, q̄ iſte eſſet dilapidator, papa mandauit archiepiſcopo Cuſentino, ꝙ faceret eum reſtitui integraliter & plenarie, quo facto ſi dictus ep̄s eſſet de dilapidatione ſuſpectus, daret ſibi coadiutorem, ſine cuius conſilio nihil adminiſtrare poſſet in temporalibus, quouſque aliter papa prouideret, & ꝙ interdiceret tā ep̄o, quām coadiutori omne genus alienandi, archiepiſcopus infirmitate grauatus commiſit vices ſuas abbati ſancti Spiritus, qui proceſſit non ſeruata formata mandati. & ideo factum ab eo caſſatur. demum dictus archiepiſcopus commiſit cauſam theſaurario, ſed hoc non potuit, quia prius commiſerat alteri, nulla iuriſdictione retenta. & ideo papa caſſat etiam factum theſaurarij, cum archiepiſcopus ei nō potuerit iuriſdictionem, qua carebat, aliqualiter demandare. † In iſto c. Inn. colligit plura notabilia, primo, ꝙ cauſa ſuſpecti, licet ſit mixti imperij, poteſt ſubdelegari per delegatum principis, & dicit ꝙ ſecus eſt ſm leges ciuiles. Tu dic, ꝙ idem eſt hoc caſu, vt C. qui pro ſua iuriſdictione.l.1.in fi.ſm vnum intellectum. Secūdo nō. q̄ quando datur alicui officium cum conſilio, intelligitur & cum conſenſu, ſecus ſi ſine officio. hoc probatur. ff. de admi.tut.l. Titium & Mæuium, in prin. † No. coadiutori interdici omnem alienationem, idem de viſitatore, & de eo, q̄ habet commendam. Inn. No. ꝙ ſimpliciter committendo vices ſuas, intelligitur in totum committere. Inn. & ſic indefinita æquipollet vniuerſali. Opp. nam cauſa reſtitutionis, & cauſa dilapidationis ſunt diuerſæ, ergo valet proceſſus, ſed dēt appellari, vt C. de app.l.j facit quod no. Bar. in l. ſi quæramus, de teſta. Sol. hic ordo cadit ſuper iuriſdōne, quæ non eſt data, niſi ſeruetur ordo. nam forma mandati obtinet inſtar condōnis. Sed tunc immediate opponitur, ſi proceſſus ſubdelegati fuit nullus, ergo res eſt integra, vt C. ne de ſtatu defun. l. ſi pater. ergo ſubdelegatus potuit idem ſubdelegare, vt j. c. quamuis, lib.6. Reſpon. & dico, ꝙ etiam proceſſus nullus ſubdelegati facit expirare poteſtatem reuocandi, quia ſubdelegatus vſus eſt iuriſdictione, licet abuſiua, ſiue præpoſtera ſm Arch. nam ſatis eſt ꝙ exercuit iuriſdictionem credens ſe poſſe exercere. Sed Ioā. And. dicit contrarium, per abuſum. ſ. iuriſdictionis nūquam firmatur iuriſdictio, cum vſus iuriſdictionis requirat iuris ad minimum concurrens, tamen ad iſtud c. non reſpondet niſi diuinando. No. caſſari proceſſum ſi non ſeruatur ordo debitus & ſtudioſus, non perfunctorius, quod ex ordinis ratione
4 apparet, ſm Inn. † No. ꝙ ſpoliatus non poteſt inquiri, niſi primo reſtituatur ad immobilia & fructus, & ad plenam & pacificam poſſeſſionem, quod eſt no. ſecundum Inn. Idem Bern. in gl. hoc ideo. Opp. cum Ber. ꝙ ſuſpectus ſit remouendus, nō autem retinendus in adminiſtratione. reſpon. hic papa dedit
5 formam papalem, non de iure cōi. † Quæro, nunquid poſſit remoueri tanquām ſuſpectus ille, qui non poteſt adminiſtrare? Rn̄. ſic, & quid operetur remotio, dic vt ff. de ſol. l. ꝙ ſi forte. §. j. † Quæro, nunquid notorius dilapidator ſpoliatus poſſit
6 petere ſe reſtitui? reſpon. ſic, quia de iſta notorietate non pōt opponi ſpoliato, nec fieri fides ante, quam ſit plenarie reſtitutus, tex. eſt in noſtro c. valde no. Extra no. ꝙ exceptio, dolo facis, non pōt opponi ei, qui ſpoliatus eſt officio, vel beneficio, niſi prius eo reſtituto in pleno & integro ſtatu, quod eſt no. di
7 gnum. † Quæro, nunquid ratione dilapidationis remoueatur quis ab adminiſtratione ſpiritualium? litera noſtra a ꝝrio ſenſu innuit, ꝙ non in verbo, temporalem. vnde dicunt Doctores, ergo ſpiritualia adminiſtrare poteſt. hoc no.3.q.3. quia ea, in fi. mag. gl. quam tene menti. Ex hoc ſequitur, ꝙ adminiſtratio ſpiritualium non eſt alienatio. dicit Io. And. ꝙ ratione dilapidationis præteritæ datur coadiutor, ſed ſi timet de futura dilapidatione ex conſuetudine dilapidandi præſumpta, dēt prælatus & quilibet rector eccleſię remoueri funditus ab adminiſtratione. vide quod no. ff. de auth. tut. l. & ſi plurib. de coadiutore tutoris habes. C. qūo & quando iud. l. ſi prēſes, quaſi iſtud
8 officium coadiutoris non eſt principale, ſed acceſſoriū. † Quæro, vtrum prælatus poſſit remoueri tanq̄ ſuſpectus, ſi nondū cæperit miniſtrare, tn̄ imminet metus dilapidationis? Reſpon. non, tamen ſibi non eſt adminiſtratio committenda, vt l. ita
9 autem ff. de adm. tut. † Quero, vtrum iſte, cui interdicitur alienatio poſſit alienare res ſubiacentes periculo? dic ꝙ non, niſi res ſint, quæ tempore conſumuntur. nam qui non alienat, punitur, vt l. tutor qui repertorium. §. 1. ff. de adm. tut. vbi igitur non ſolum interdicitur alienatio, ſed etiam ſubtrahitur adminiſtratio, habet locum, quod dixi, ſed quando non ſubtrahitur adminiſtratio, tunc neceſſitas intelligitur excepta, vt ff. de manu. teſt. l. qui non potuerunt, & ff. de fideicom. liber. l. cum fidei. No. ꝙ licet proceſſus ſubdelegati ſit irritus propter non ſeruatam formam mandati papæ, tn̄ ſubdelegatus non reſumit iuriſdictionem, quia ſemel functus officio ſuo nunquam
10 reſumit illud, tex. eſt hic notabilis. † Quæro, quis dicatur dila-
a pidator? a ille, qui vergit ad dilapidandū, ar. in l. ſi conſtante, in prin. ff. ſol. mat. vnde vna alienatio non facit eum ſuſpectū de dilapidatione, ſed mali mores, & plures, vt no. in l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſd. cog. & adde ꝙ no. C. de ſuſpec. tu. l. eum.
11 † Quæro, quid de patre, qui prodigaliter vtitur aduentitijs bonis filii. Reſp. ei eſt interdicenda adminiſtratio, vt ff. ad Treb. l. imperator, & in l. vlt. C. de ſen. paſ. Quæro, quid de rectore parochiali? & quilibet de parochia poteſt eum accuſare, quia intereſt cuiuslibet parochiani, ꝙ eccleſia non perueniat ad malum ſtatum. Ber. ꝙ verbum tene menti.

ADDITIO.

2 Vinc. God. Adde, ꝙ dilapidator debet cauere etiam ſi ſibi teſtator remiſerit cautionem, quando teſtator de tali dilapidatione cogitare nō potuit, alias ſecus. Bal. in l. iubemus, col. 1. C. ad Treb.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus, qui pronunciauit ſe iuriſdictionem non habere, etiam de conſenſu partium cauſam non reaſſumit.*
2 *Sententia ſuper iuriſdictione non exercenda eſt interlocutoria.*
3 *Judex ſi in cauſa dubij pronunciat iuriſdictionem eſſe ſuam, an poſſit ab eo appellari.*
4 *Interlocutoriæ per quam iuriſdictioni derogatur, renunciari non poteſt.*
5 *Clauſula compromiſſi, ꝙ partes ad primos iudices redeant, an ſapiant compromiſſum.*
6 *Vidua, an ſit ſub protectione eccleſiæ.*
7 *Negligentia iudicis ſecularis deuoluit iuriſdictionem ad eccleſiaſticum & qualiter probetur negligentia.*
8 *Partes ſi de facto dant iuriſdictionem priuato cum pœna, & una pars nō obſeruat ſententiam, utrum incidat in pœnam, ſicut in compromiſſo.*

CAP. XXXVIII.

1 SIgnificantibus. † Delegatus, qui pronunciauit ſe iuriſdōnem nō habere etiam de conſenſu partium cauſam non reaſſumit. h. d. Caſus. Iuliana vidua cum eſſet nobilis & dives mentiens ſe pauperem impetrauit iudices contra M. mulierem & natum eius, qui citati oppoſuerunt dicentes, ꝙ dicta viduaer at nobilis & dives, & ꝙ ſubreptitie impetra-

uerat

uerat mentiendo se pauperem, adijcientes, q̃ erant parati stare iuri, sub cuius iurisdictione cõsistunt, delegati audita exceptione interloquendo pronunciauerunt se per has literas p̃cedere non debere, tandem partes compromiserunt in arbitros hoc pacto, q̃ deberẽt pronunciare. j. certum terminum, alias redirent ad dictos delegatos, qui arbitri fuerunt negligentes, vnde dicti iudices, volentes dictam iurisdictionem resumere, cogebant partes ad litigandum sub eis, a qua cõpulsione fuit appellatum ad audientiam papæ. Papa decernit litigatores nõ compelli, & si quid esset contra aliquem actitatum, reuocat in irritum. No. q̃ vidua nobilis & diues debet agere in foro seculari. No. formam sententiæ, quando rescriptum est subreptitium, s. se non debere procedere per ipsum. † No. snĩam super
2 iurisdictione non exercenda esse interlocutoriam. † Quæro,
3 iudex in causa dubij pronunciauit suam esse iurisdictionem, vtrum possit appellari? & videtur q̃ non, quia non grauat, vt no. in l. ex quacunque. ff si quis in ius voc. non ier. Item ista appellatio non põt iustificari nisi ex veterib. In p̃rium est gl. ordin. C. ne filius pro parte, auth. habita. vnde si causa appellationis liquidetur de non iurisdictione, cassabitur interlocutoria, quæ loquitur super his, quæ sunt fundamenti, vt j. de app. c. ex parte M. Vnum adde, q̃ vbicunque habet locum illa regula, non quicquid iudicis potestati &c. ab interlocutoria non potest appellari, quia iudex non est astrictus de iuris necessitate, vt eleganter no. Inn. in c. vlt. j. de fer. No. q̃ talis interlocutoria funditus eradicat iurisdictionem, q̃ non remanent aliquæ reliquiæ q̃ possint prorogari, vel demũ ad iurisdictionem sic elisam rediri, vel etiam per procuratorem, q̃ est no. dignum. ergo no. q̃ non potest contrario imperio reuocari etiam de cõsensu partium, quod alibi non reperitur. † No. q̃ hic interlo-
4 cutoriæ, per quam derogatur iurisdictioni, partes nõ possunt
5 renunciare, quod alibi non reperitur. † No. q̃ hęc clausula, q̃ partes redeant ad primos iudices, apposita in compromisso, tamen non sapit cõpromissum, quia litigatores non intendebãt compromittere in iudices, sed redire ad iurisdictionem ipsorum, & hoc est bene no. No. q̃ appellatio ab interlocutoria irritari facit contraria, si est iniusta. † Prima gl. Ber. tractat de vi
6 a dua, a an sit sub protectione ecclesiæ, post modum gl. in fi. dicit, q̃ in possessorijs vidua est in defensione, alias in p̃tectione
7 ecclesiæ, quod intellige, si est spoliata. † Secunda gl. tractat, an iudices isti bene pronunciauerunt, necne, & q̃ negligentia iudicis secularis deuoluit iurisdictionem ad ecclesiasticum, probatur autem negligentia si requisitus non exhibet iustitiam, cum debeat & possit, puta, quia est liquidum sibi de causa, vel litigator vult litigare, & ipse non vult audire, vel non respondet ad interrogata, vt in c. j. de milite vasallo, qui cõtumax est. col. x. & in l. si pro meis. §. fi. ff. de arb. Si. n. de causa non liquet,
8 vel aliud impedit, non dr̃ esse in negligentia, vt ibi no. † Quærit Ber. si partes de facto dant iurisdictionem priuato cum pœna, & vna pars non obseruat snĩam, vtrum incidat in pęnam, sicut in compromissis. & determinat q̃ non in vltima gl. quæ est valde notabilis, & non reperitur alibi. dicit Inno. q̃ primo dominus temporalis est monendus, & in negligentia constituendus ante, q̃ ab eo iurisdictio transferatur in ecclesiasticũ iudicẽ, & no. arg. ad represalias. dicit Inn. q̃ mercatores si grauantur passagijs, habet immediatum recursum ad ecclesiam. dicit Inn. q̃ vbi est quæstio de magna hæreditate inter laicos, vel laicas, debet adiri iudex secularis, nec sufficit adire primũ immediatũ, sed debent adiri, quotquot sunt superiores, quod intellige vsque ad tres sententias, vt in c. j. de re iud. in cle. quia si non potest alio modo, debet appellare, quousque potest. Fallit in miserabilibus personis, & quibusdam alijs, vbi sufficit, q̃ primus immediatus deneget iustitiam, ne diu pro iustitia laboret, q̃ dictũ Inn. est valde no. & alibi nõ reperitur. nam istæ personæ miserabiles non tenentur appellare propter paupertatem, vt ff. man. l. si procuratorem. §. si ignoranies. Et ideo omissa appellatione possunt adire ecclesiasticum iudicem per simplicem querelam, quod est no. dignum. Vbi tamen est res,
b ibi puto prius regem adeundum, cum in regno suo in temporalibus sit vicarius Dei, & proximior vicarius sit adeundus ex ratione & natura ordinis, quod est no.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod uidua retinet forum uiri mortui & eius priuilegia. l. fęminæ. & ibi Barto ff. de senat. Barto. in l. fin. uer. quid si est effecta uidua. C. de verborum sig. & in l. 1. C. de muli. & in quo loco. & in alijs citatis per addentes in dictis locis.

b Vinc. God. Adde an Rex in suo regno possit dici habere tantam, uel maiorem potestatem, quam Imperator in imperio. Cur. iun. cons. 1. nu. 30.

SVMMARIVM.

1 *Iudex recusatus non habet iurisdictionem super litigantes.*
2 *Arbitri tertij electi in concordia a duobus primis, an ualeat sententia, si discordet ab alijs duobus.*
3 *Delegatus a papa coget arbitrum, qui cognoscit de sui suspicione, procedere & finire.*
4 *Suspicionis exceptione opposita si iudex recusatus nihilominus procedit, vtrum processus recusatus sit nullus.*
5 *Iudex recusatus, an possit mandare arbitris, q̃ assignent certum terminũ ad probandum.*
6 *Iudex recusatus, an possit partib. terminũ statuere ad eligẽdum arbitros.*
7 *Arbitri ad cognoscendum de suspicione assumpti, quam iurisdictionem habeat.*
8 *Pares curiæ habent iurisdictionem ordinariam specialem in feudis.*
9 *Arbitri super suspicione electi, an teneantur acceptare.*
10 *Libellus, an sit offerendus in causa suspicionis, an sufficiat qualisqualis petitio.*
11 *Recusans iudicem si coram arbitris est contumax, an statim iudex recusatus possit iurisdictionem resumere.*
12 *Suspicionis exceptio, an possit opponi hoc modo, dico te suspectum, & vbi deficerem in probatione suspicionis, dico te non posse procedere, quia es infamis.*
13 *Statutum, q̃ discordantibus iudicibus, eligatur tertius, in cuius partis iudicij discordia locum habebit.*
14 *Suspectus prælatus, an teneatur satisdare.*

CAP. XXXIX.

SVspicionis. Arbitri electi ad cãm recusationis assignant terminũ partib. ad probandum. delegatus vero, qui recusatur, compellet arbitros causam diffinire. Casus lõgus. Reus coram iudice delegato constitutus recusauit eum tanq̃ suspectum assignans istam cãm, de cuius veritate erat facienda fides super hac suspicione cognoscenda. Electi sunt arbitri a partib. de mandato iudicis recusati, quæritur vtrum iudex recusatus possit assignare terminum recusanti ad probãdum suspicionem? rñdetur q̃ non, quia forte prouocatus obesset, sed coram arbitris est probatio facienda, quia ad hoc pñt terminum assignare. Sed pone, q̃ ipsi arbitri non sunt p̃cordes. rñdetur, q̃ iudex recusatus põt eos compellere, vt cõcorditer eligant tertium, cum quo ipsi duo arbitri, vel vnus ex his dirimant qõnem suspicionis, ne principale negocium per discor-
1 dias plus debito prorogetur. † No. q̃ iudex recusatus non hẽt iurisdiõnem super litigantes, quia suspensa est sua iurisdictio recusatione pendente, sed bene habet iurisdiõnem super arbitros ad compellendũ eos concordare vel tertium eligere. No. duos arbitros eligi posse. Opponitur. ff. de arb. l. item si vnus. §. si in duos. So. ibi fuit vitium compromittentium, qui dederũt in compromisso formam iuri p̃rium de electione tertij incerti, & intellige, q̃ non valet compromissum, si illi duo discor-
a dant, sed si concordant, bene valet, quia vtile a per inutile non
2 vitiatur. † No. q̃ snĩa tertij arbitri electi in concordia a duob. primis non valet, nisi vnus ex ipsis primis pronunciet cum ipso. sed gl. Accur. no. p̃rium dicens, q̃ si tertius ab vtroque dissidet, valet snĩa propter ipsius authoritatem. ff. de arb. l. item si vnus. §. principaliter, in ver. authoritate. & hoc quidam tenent dicentes, quod tertius arbiter non est arbiter, sed est superior vtroq; eorum. in Spec. de arbitro. §. sequitur. ver. sed nunquid iste tertius. Sed Fran. & Cy. damnant illam gl. & est casus hic, & facit. ff. de sol. l. q̃ si forte. §. j. vr̃ tamen Inn. hic tenere in vltima sua gl. q̃ iste tertius cum vno ex primis possit pronunciare pro altero absente, sed gl. ff. de arb. l. sicuti, vr̃ requirere omnium præsentiam. Sed pone supposito, q̃ opinio Inn. esset vera, nunquid ille absens debeat requiri? rñde sic, nisi ille absens sit vagabundus, vel distet vltra centum milliaria, vel alias commode citari non possit, ar. ff. de dam. infe. l. 4. §. si ita vicinum, & ff. de cond. & dem. l. mulcta non committit, in prin. de hoc ff. ad Treb. l. hæredes mei. §. fi. & ibi per Bar. & ff. de leg. 2. si tñ quibusdam. Non dico, q̃ citetur per edictum, quia arbitri nõ possunt edictum proponere, sed debẽt citare per nũcium, vel epistolam personaliter, vel ad domum, vt no. ff. de arb. l. sed in
3 terpellatur. † Quæro, nunquid de iure ciuili delegatus a papa coget arbitrum, qui cognoscet de sui suspicione, p̃cedere & finire? respon. sic, vt no. ff. de arb. l. nam & magistratus, in prin. Sed quæro, quare eliguntur arbitri, cum quis possit in dubio cognoscere, an sua sit iurisdictio? respondetur, illud est verũ, quando dubitatur de finibus iurisdictionis, secus, si dubitetur de persona iudicis, quæ declinatur ratione suspicionis, vt no. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. ex quacunque, quia absurdum est, q̃ quis cognoscat de seipso an sit suspectus. Item qualitas mentis suę est sibi nota, & ideo non venit in causæ cognitionem coram seipso, vt supra de rescrip. c. ab excommunicato. Sed pone, consules mercatorum debẽt habere sportulas, modo opponitur coram eis, q̃ ipsi non sunt iudices cõpetentes, quia quæstio mercantiæ non pertinet ad mercantiam simplicem,

ADDITIO

a Vinc. God. Adde quod vtile per inutile aliquando vitiatur. Ruy. consi. 152. nu. 11. lib. 4. & consi. 109. nu. 27. lib. 4. Et in indiuiduis per inutile vitiatur, Ruyn. consi. 65. lib. 5. & consi. 44. nu. 9 lib. 2.

BIU Cujas

plicem, sed an mercantiam nominatam, quæ habet iudices speciales, puta camerarium Cerdonensem, & est quæstio de coriamine. sed actor dicit, q̄ illud coriamen non fuit venditū per se, sed accessorie ad mercantias pannorum, quęritur, vtrū iudices possint cognoscere? Bar. dicit q̄ nō, quia sunt suspecti ratione sportularum, vt ipse no. ff. ad muni. l. de iure, & ibi est gl. ord. nisi consules per apertam naturam negocij haberent iurisdictionem fundatam, alias non possunt cognoscere, quia vertitur in p̄iudiciū alterius iudicis, & alienus fori. Tu dic q̄ imo possunt cognoscere, vt supra de rescri. super literis. tñ, si volunt sine omni suspicione procedere committant causā alteri, anteq̄ recusentur tanquam suspecti. ff. de iur. om. iud. l. prætor: vel dic, q̄ aut est opposita exceptio suspicionis taliter, q̄ cadat in arbitrium, seu iudicium boni viri, & tunc nō p̄t cognoscere, alias sic. † Quæro, nunquid opposita exceptione
4 suspicionis, si iudex recusatus nihilominus p̄cedit, vtrū processus recusati sit nullus? respō. sic, si est recusatus a lege, & ipso iure, vt in l. 1. C. si quacūq; p̄ditus potestate, sed si nō ipso iure, sed per sententiam ferendam, dicit Inn. q̄ oportet appellare. Sed ꝯ vr̄, qa iurisdictio statim est suspensa, & hæc vera, si recusat̄ delegatus, sed in ordinario est appellandū. Et ita intelligo dictū Inn. quia difficilius est suspendere iurisdictionē ordinariā, q̄ delegatā, nec vllo iure cauet̄, q̄ processus ordinarij sit nullus, vnde stamus regulæ, q̄ dicit, si grauaris, appella, vt C. si sæpius in integ. rest. post. l. 1. † Quæro, nūq̄d recusatus pos-
5 sit mādare arbitris q̄ assignent certū terminum ad p̄bandū? rñdeo non, sed bene pōt assignare eis terminū ad expediēdā cām suspicionis, intra quē terminum, q̄ debet esse cōpetēs, & discretus, ꝙ tinentur assignationes dilationū, & reliqua fienda iudicio arbitrorū, quib. summa causa suspicionis cōmissa est vt hic. arctare igitur arbitros per singulos actus non potest. c. legitima, de appel. in 6. sed statuere terminum complexiuum potest arbiter, quia sic se habet iudex ad arbitrium, vt no. ff. de arb. l. item si vnus. §. 1. & arg. ff. de optio. l. mancipiorum, alias
6 nūquam finis esset litibus, q̄ est absurdum. † Quæro, nūquid recusatus possit statuere terminum partib. ad eligendum arbitros? respon. sic, vt C. de iud. l. pen. Item ad comparendum coram eis, argu. C. de appellatio. l. præses. Quæro, quid si arbitri non diffiniunt infra terminum? respondeo. reuertitur iurisdictio ad iudicem recusatum. cap. legitima, de appella. in 6. nec potest vlterius recusari, cum causa recusationis sit deserta, & hoc probo tali ratione, non minus est suspectus iudex appellationis, q̄ iudex recusatus, & tamen appellatione deserta reuer-
7 titur iurisdictio ad iudicē a quo, vt C. de appel. l. eos, nec debet reputari suspectus, cum satisfecerit iuri. † Quæro, vtrum isti arbitri habeant iurisdictionem ordinariam, vel delegatā? glo. dicit q̄ habent quasi ordinariam, nam cum eligātur per partes, non possunt dare iurisdictionem ordinariam vel delegatam, vt C. de iur. om. iud. l. priuato, sed l. dat iurisdictionem quasi ordinariam. melius dixisset gl. quasi delegatam, quia est iurisdictio sing. & est expressum. C. de iu. l. pen. in fi. territoriū
8 non est de substantia iurisdictionis ordinariæ. † Gl. mouet alibi similem quæstionem in materia feudorum, vtrum pares, siue proceres, habeant iurisdictionem ordinariam, vel quasi. Et gl. determinat, q̄ habēt iurisdictionem ordinariam specialem in ipsis feudis, qui possunt dici ad vniuersitatē feudorū, cum sit generale statutū in feudis, non nominatim ad aliquas personas, puta ad Titium, vel Seium, vt no. in c. 1. de inuestitura in maritum facta, super verbo, ad dominum, vbi omnino vide. Item in feudis est vnum speciale, q̄ licet dominus videat suspectus. id est minus fauorabilis contrariantibus inuicē, va sallus tamen ipse non remouebitur a cognitione, quę competit ei iure proprietatis, & nō vt nudum ministerium. sed procedit in causa non solus, sed adhibita curia, & p̄ceribus suis, & est rationabile, quia non debet quis ex sola suspicione perdere administrationem rei propriæ. Item suspicio purgatur ratione procerum, vt in Auth. vt differētes iudices. §. 1. & ff. de
9 eden. l. si quis ex argentarijs. §. 1. † Quæro, nunquid isti arbitri teneantur acceptare? respon. sic, quia isti arbitri subrogantur loco iudicis recusati, ergo &c. vt ff. de mu. & honō. l. munerū. §. iudicādi. C. de aduo. diuer. iudiciorum. l. sancimus. C. de p̄xi. sacrorum scriniorum. l. in sacris, lib. 12. c. sicut enim. 11. q. 1. Sed extra iudicium nemo compellitur arbitrum acceptare, vt no. C. de ꝓtrahen. empt. l. fi. & in l. 1. ff. de leg. 2. immo dicit gl. q̄ non est satis prudens, qui suscipit in se compromissum, vt Auth. vt differentes iudices. §. 1. & ff. de arbit. l. cū lege, in fi.
10 † Quęro, a nūquid in causa suspicionis sit offerendus libellus,
a an vero sufficiat qualiscunq; petitio. Gl. Accur. dicit q̄ nō est necessarius libellus. ff. de procu. l. in causa. §. hæc autem cognitio. & certe cum recusatio iudicis habeatur in scriptis, ipsa p̄ductio recusationis postea facta coram arbitris habetur pro libello, quia cognoscere de recusatione est quoddam officiū mercenarium. vnde nō requiritur libellus pro solemnitate, vt no ff. de iterrog. act. in rubrica, & ff. de iud. l. & si restituat̄,
11 in prin. † Quæro modo, si recusans est contumax coram arbitris, vtrum statim iudex recusatus potest iurisdictionem resumere. Respon. nō, sed debet expectari, quod labatur totus terminus præfixus circa decidēdam causam suspicionis, Inn. & Io. An. Nam interim res est dubia, quia etiam pro contumace posset ferri sententia. Item de natura termini est, q̄ debeat expectari, vt C. de dilatio. l. siue pars. nec puto, q̄ recusatus posset hūc terminum abbreuiare, quia suspensa est interim sua iuris-
12 dictio. † Quæro, vtrum exceptio suspicionis possit opponi hoc modo, dico te suspectum, & vbi deficerem in probatione suspicionis, dico te non posse procedere, quia es infamis? Dicit Bern. q̄ exceptio suspicionis debet p̄cedere omnes alias exceptiones, in quibus requiritur sententia iudicis, quia opponendo alias exceptiones vr̄ eligere eius adiutoriū, ergo postea nō pōt dicere eū suspectū, vt ff. de iud. l. & si restituat, in prin. non sic dico, si vtit̄ alijs defensionibus, in quibus non requirit̄ sententia, vt si petat edi libellū, vt in auth. offerat̄. C. & ff. de iud. l. nō vr̄ in iudicem cōsensisse. Sol. credo q̄ talis modus excipiēdi procedat, qa in vtraq; exceptione declinatur iudicis cognitio. nā ēt de infamia sua ipse nō pōt cognoscere, sed debet iri ad arbitros, & sic ex pluribus causis pōt iurisdictio declinari sicut posset ita obicij, dico te suspectū qa capitalis inimicus, & qa nimis fauorabilis aduersario, vt no. in c. legitima, de app. lib. 6. in nouella, & vide Bar. ī l. q̄dā ꝙsulebat, de re iud. Si quis enim opponeret exceptionem solutionis, vel præscriptionis hoc modo, dico me nō teneri, quia solui, uel p̄scripsi, & deficerem in probatione, dico te nō posse cognoscere, qa es suspectus, inepte exciperet, quia non potest iudicem allegare suspectum, nisi alleget in quo articulo causę. non enim po-
13 test variare, & ipsum pro parte approbare, & pro parte reprobare. † Pone, dictat statutum, q̄ discordantibus iudicibus debeat eligi tertius. Modo quæritur, vtrum intelligatur de discordia principij, vel medij, vel finis? Respō. de qualibet ſm Host. nam discordia principij, vel medij est obstatiua finis. Nam si non tenet principium, vel medium, ad finem non potest peruenitri. Item si ferant contrarias sententias, tanq̄ nihil egerint, adhuc cogendi sunt eligere tertium, cum quo ambo, vel alter poterunt concordare, & valebit sententia, & hoc dico per tex. istius c. & p id q̄ no. Io. An. secūdum Host. in c. legitima, ĩ. de app. lib. 6. in apostilla quæ incipit, Host. intelligit. idem, si discordant in hora diei, puta, quia vnus vult sedere pro tribu-
14 nali in mane, alter de sero & facit. ff. de leg. 1. l. huiusmodi. §. fi. Extra quæro, vtrum suspectus prelatus teneatur satisdare? glo. Accur. dicit, q̄ quilibet suspectus tenetur satisdare. ff. de iud. l. 2. §. sed si dubitetur. q̄ est verum, quando est suspectus animi vitiositate, secus, si fortunæ calamitate, & hoc in debitore suspecto. Sed officialis remouetur, si sit de eo ita grauis suspicio, vel dolus, q̄ nullo modo sit tolerandū, alias additur ei socius, vt ff. de suspec. tutori. l. si tutor. aliquæ tamen coniunctæ personæ debent remoueri, non facta mētione doli, ne insurgat infamia. tex. est ibi vnicus.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde q̄ suspectus iudex non dicitur ex eo, q̄ quis de per se iuret illum suspectum, sed ad iudicem est deferendum, nisi deficiat ordinarius. Ruy. cons. 6. nu. 6. & 8. lib. 4.

S V M M A R I V M.

1 *Iurisdictio delegata non prorogatur ad personas in rescripto non expressas etiam de ipsarum consensu.*
2 *Reale quomodo cognoscatur a personali.*
3 *Delegatus ad litem sibi commissam, duntaxat tutorem, vel curatorem dare potest.*
4 *Scholaris si accipit mutuum in studio, potest ibi cogi ad illud restituēdū.*
5 *Promittens soluere certo loco in termino, si non soluerit, potest conueniri ex eo contractu in illo loco.*
6 *Soluere qui promisit alibi, an possit soluere in loco celebrati contractus, vbi alias forum non sortiebatur.*
7 *Moneta si diuersa frequentatur in loco contractus, quam in loco solutioni appositio, de qua fieri debeat solutio.*
8 *Interesse temporis, an sit habenda ratio.*
9 *Obligare se potest aliquis ad pœnas spirituales.*
10 *Prorogatio an habeat locum vbi iudices sunt taxati ad causas.*
11 *Prima iurisdictio an possit prorogari in iudicem appellationum.*
12 *Prorogari an possit iurisdictio de territorio ad territorium alterius iudicis.*
13 *Ad vsuras dandas cur non potest quis sponte se obligare.*
14 *Soluere qui non potest, an possit excommunicari.*
15 *Non soluens in termino, ad quem se obligauit sub pœna excommunicationis, non est excommunicatus, nisi feratur sententia, sed pœna pecuniaria committeretur.*
16 *Prorogatio non habet locum in foro pœnitentiali.*
17 *Prorogatio an possit fieri seorsum ab actis.*
18 *Prorogauerunt partes ignorante iudice, an valeat processus iudicis ignorantis prorogationem, & errantis.*

19 Senten-

BIU Cujas

19 *Sententia lata a iudice sciente quem citatum, & terminum elapsum nescientem tamen eum esse contumacem, an valeat.*
20 *Prorogatio quadruplex, scilicet iurisdictionis, compromissi, dilationis, & contractus.*
21 *Iurisdictio primo data & iurisdictio progata, an sit vna iurisdictio.*
22 *Statuto cauet, q arbitri debeant diffinire causam infra mensem a die cõpromissi sub certa pœna, & partes prorogent, an arbiter euadat pœnam.*
23 *Actio de peculio, an sit nomen vel titulus actionis.*
24 *Infans an possit beneficium ecclesiasticum obtinere.*
25 *Infans an possit succedere in iurisdictione regali.*

CAP. XL.

1 ¶. Et G. per. † Delegata iurisdictio ad personas non expressas in rescripto etiam de ipsarum consensu prorogari non potest.
2 h. d. † Quæro, quia hic dicitur, q omnis delegatio est personalis ex parte rei & actoris, quomodo cognoscitur psonale a reali? Respon. in muneribus reale est omne, quod sequitur fundum, & vide. j. de iu. c. ga V. vbi rescriptum intelligit reale, & est casus specialis. Casus, qdã mercatores impetrarunt literas contra quedam episcopum sup quadam summa pecuniæ, & obtulerunt libellum durante iudicio, & iurisdictione dicti P. & G. cum deberent recipere a quodã Ioanne certã quantitatẽ pecuniæ, fecerunt pactum, q si pecunia ipsis debita nõ soluerẽt, q dictus abbas in dictũ Ioannẽ pferret sententiã excõmunicationis & interdicti. Et qa nõ soluit, dictus abbas dictas sentẽtias pmulgauit, quæritur qd iuris? Respondẽt, q cũ in dictum Ioannẽ nullã iurisdictionẽ habebat dictus abbas, merito nõ potuit progari. No. q si nõ valet progatio, nõ valet adiectio pœnarum. Et tamen vnus frater non tenẽt p alio, licet simul habitent. C. de decu. l. licet ĩdiuisa, lib.
3 x. † Iudex delegatus nõ potest dare tutorẽ, vel curatorẽ gene-
4 ralẽ, sed ad litẽ sibi cõmissam sic, vt c. fi. de iud. li. vj. † Si schola-
a ris accepit mutuum in studio, potest ad restituendum illud ibi cogi, quia ibi habet pergulam, Paulus. ratione rei communis rescriptum concessum vni videtur concessum consorti. C. de diuer. rescrip. l. si libellum. No. q nõ potest qs se submittere iurisdictioni eius qui nullam habet iurisdictionem, vl habet, sed nõ prorogabilem. Prorogatio alia simpliciter, vt quãdo quis se submittit solutioni siue in certo loco, vt Florentiæ, siue in loco loci, vt coram iudice Mercantiæ Florentinorum, & est tertium genus, quando quis renunciat priuilegio fori. Sed pone, hodie contraxi tecum Papiæ, cras facio pactum nudum more mercatorum, q debeo soluere Florentiæ, quæritur, vtrum Florentiæ videar contraxisse? respon. sic, inter mercatores & alios negociatores psumitur hic constituta pecunia.
5 & est istud c. multum notabile. † No. q ille, qui promisit soluere certo loco in termino, si nõ soluerit, potest conueniri ex eo contractu in illo loco, & habet ratio interesse actoris, & rei si reus petit interesse, secus eo non petente. Item secus in actionibus bonæ fidei, vbi habetur ratio interesse actoris, & nõ rei, quia interesse, q succedit loco rei in bonæ fidei iudicijs, licet dari sit in obligatione, venit iure actionis, & non loquitur de
6 isto interesse. † Quæro, nunquid ille, qui promisit soluere in alio loco, possit soluere in loco celebrati contractus, vbi als non sortiebatur forum? & dic q non, quia diuersitas loci inducere diuersitatem debiti, sicut diuersitas tẽporis, vt l. 3. de bo. auth. iud. pos. & l. contraxisse, de ac. & ob. & l. exigere dotem, de iudicijs, licet gl. notet contrarium in l. eum q. §. j. vel dic, q illa gl. est vera, si promissor nõ vult soluere ĩ loco destinato. Nam duo videnter esse præcepta, vt ff. de arb. l. Celsus. Vel dic, q si locus est statutus fauore debitoris, potest, si creditoris, nõ potest, sicut dicimus in tempore. ff. de verb. obl. l. q Ro-
7 mæ, in prin. † Item si vna moneta frequentaretur in vno loco, alia in alio, ad quam monetam deberet solui, adest de reg. iu.
8 l. semper in stipulationibus. Quæro, nunquid habeatur ratio interesse temporis? respon. sic, quando propter moram rei dãnificatus est actor, & est speciale in pecunia, vt veniat interesse intra rem, quia non cadit interesse intra rem, & hoc di. illa notabilis. l. ff. de in litem iurando. l. numis, & gl. in l. cũctos populos, de summa Trin. licet cõtrarium notet, in l. socium, qui in eo. ff. pro socio. Sed ibi loquitur in interesse conuento p singulos menses, vel annos, quod potius est vsura, & sic nõ obstat, & tene. menti. Pone, q creditor est in possessione pignoris, & percipit fructus. dicit ipse, placet tolle fructus, & ego volo interesse, quærit quid iuris? nam leges simpliciter dicũt, q fructus extenuant sortem, nec videt debitor in mora, nõ qa soluerit, sed quia creditori quodammodo satisfecit eius intẽtionem adimplendo, & facit ad hoc illa. l. no. ff. de sol. l. Titia.
9 † No. q potest quis obligare se ad pœnas spirituales, nõ q per viam contractus possit quis excommunicari, sed obligari vt excommunicetur per sententiam, nec etiam potest quis se in excommunicationem reponere. l. vnus. §. pactus, de pactis, dũ modo talis obligatio alias habeat fundamentum, arg. a ꝓrio sensu huius c. secundum Ber. Gl. Ber. distinguit hic de triplici
b prorogatione. bs. temporis, rei, & psonæ, & hoc in iurisdictione contentiosa, sed in iurisdictione voluntaria dic, vt in l. 1. C.
10 de emanc. lib. † Quæro, vtrum, vbi sunt taxati iudices ad causas, habeat locum prorogatio, puta dictat statutum, q iudex portæ S. Petri sit iudex viduarum, nunquid alij poterunt prorogare iurisdictionem eius? & vr q non, ne ꝓfundantur processus, & iurisdictiones, vt no. secundum Iac. de Are. in l. 1. C. de iur. omn. iud. & vt taxatio iudicis aliqd operet, arg. C. de testa. l. ꝓsulta diualia. † Quæro, nunquid in iudice appellationũ
11 possint alij prorogare primã iurisdictionẽ? & puto, q nõ, quia iurisdictiones non sunt eiusdem rõnis, cum cã appellationis sit mixti imperij, nec debeat idẽ esse iudex a quo, & iudex, ad
12 quẽ. † Quæro, nũquid iurisdictio possit progari de territorio ad territorium alterius iudicis? respon. non, qa nulli pest iurisdictioni, sed est omnino priuatus, qa istud ẽ extra fines rerũ, & personarum, & facit. ff. de sol. l. quæro. Licet iudici sit datũ liberum, & plenissimum arbitriũ, tñ nõ põt sibi prorogare terminũ. ff. loc. si in l. Ber. Anteq iurisdictio incipiat, progari nõ põt, qa de aliqua ad aliquam est prorogatio, & sicut nulla est q defijt, ita quæ nondũ incipit, de ver. ob. l. x. de cond. & dem. l. Titio. j. e. cum plures, in fi. Si plus est in vsura dotis, quã oneribus matrimonij, nihilominus vir lucratur. ff. mãdati. l credi-
13 tor. §. pen. † Quare ad vsuras dandas non potest quis se sponte obligare? respondeo, quia est peccatum, & dicit Io. And. q cã vsurarum est spiritualis. c. fi. de iureiu. lib. 6. Pau. dicit q nõ est spiritualis, licet ecclesiastica, quia sumit originem a peecato.
14 hoc no. Arch. 14. q. 5. quid dicam. † Quæro cum Inn. dicit lex q propter infirmitatem non differtur solutio debiti. ff. de here. inst. l. si quis instituatur, in finc. vtrum ille qui non potest soluere possit excommunicari? & sentit Inn. q non, quia non est in mora. Istud dictum Inn. est verum in eo, qui tenetur ad factum. Secus in eo, qui tenetur ad dandum, vt ff. de ver. obl. l. continuus. §. cum quis, alias, §. illnd. vel ibi loquitur in alia pena. nam illud est in sententijs censuræ, quæ rediguntur ad instar fori pœnitentialis, vbi sufficit dicere, miserere mei Deus, ex quo quis non habet, vnde soluat. Item sententia excommunicationis est quædam mulcta, q remitti potest propter inopiam, p hoc lex no. ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. fi. vel dic, q Inno. loquitur in clerico, cuius paupertas est notoria. ff. de proc. l. Titius. Quæro, pone mutuaui pecuniam cuidam mercatori, qui supposuit se iurisdictioni episcopi, qui episcopis immediate eidem mercatori præsenti, & acceptanti mãdauit, q sub pœna excommunicationis solueret ad certum terminum, q ex nunc, prout ex tunc protulit in scriptis, vtrum interim possit appellari? dicit Io. And. q non, & omnino standum est sententię, Io. An. & sic potest in die contractus iudicari de volũ-
c tate partium, quod c alibi non reperitur. † No. q licet quis non
15 soluat in termino, ad quem se obligauit sub pena excommunicationis, tamen non est excõmunicatus, nisi feratur sentẽtia, sed pœna pecuniaria bene committeretur ipso iure, vt eleganter no. ff de pac. l. rescriptum. §. si pactum. vincula enim cẽsuræ sunt a ceteris pœnis diuersæ naturę, dicit Io. An. q potestas excommunicandi oritur ex authoritate clauium, non q possit prorogari per consensum priuatorum, scilicet in eum,
16 qui non habet hanc potestatem. † Idem ait, q in foro pœnitentiali non habet locum prorogatio. certe nec est ibi vera iurisdictio, sed est quædam permissio diuina, quæ prorogari non potest nisi ab ipso Deo, q̃q̃ largo modo vocemus pœnitentiarios iudices animarum, hoc apparet, quia non fit litis cõtestatio coram eis, ergo non potest fundari prorogatio, vt ff. de iu. om. iud. l. si conuenerit. Non ob. l. receptum, eo. ti. quia illa debet intelligi cum eadem distinctione. s. vt litigator non pœnituerit ante litem conte. Alij dicunt, q illa l. receptum, loquitur in submissione, quæ fit iudice præsente, & acceptante, & apud acta iudicij. Sed nunquid illi legi, si conuen rit, põt renunciari per pactum? & videtur, q non, quia illa lex continet ius publicum, nisi forte interuenit iuramẽtum, dic vt j. de fo. comp. si diligenti. Item illa lex non habet locum in prorogatione tacita, quæ potest fieri cum effectu etiam ante litem cõtestatam, vt ff. de iu. l. sed & si susceperit, in princ. quod est no.

Quæro,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde q scholaris in loco studij conueniri non potest pro contractib. alibi celebratis, nisi in loco studij per decẽ annos steterit. gl. in l. lex Cornelia. §. si tamen. ff. de iure. in l. 2. de incol. lib. 10. & in l. 2. §. sed vtrum. ff. de iud. Bar. in tract. Repræsal. q. 5. Alex. in l. cum filius. ff. si cer. pet.

b Vide etiam de materia vltra alleg. hic per scribentes, quæ subtiliter scribit do. Bar. Soc. in l. serui, in prin. ff. de leg. 1.

c Inuenio q istud dictum, refert & notabiliter sequitur d. Ia. in l. si conuenerit, in fi. in ver. 3. lim. ff. de iurisd. om. iud. & ita sæpe vidi obtineri in actu practico.

BIU Cujas

17 †Quæro, nunquid prorogatio[a] possit fieri seorsum? rñd, sic, vt
a & compromissum, Io. And. & sic vnus pōt vna die prorogare;
alter altera ēt in habentem iudicem, sicut & compromittere,
18 quod est no. † Quæro, partes prorogauerunt iurisdictionem
ignorante iudice, vtrum valeat processus iudicis ignorātis &
errantis? & vī q̄ nō, vt ff. de cond. & dem. l. multum interest.
q̄rium est verum, tex. est no. in l. 2. §. sufficit. ff. de iud. Vnde li-
cet iudex debeat scire iurisdictionem principalem, non tamē
oportet, q̄ sciat accessoriam, quod est no. dignum. † Ex hoc in-
19 fertur ad talem qōnem, pone q̄ iudex scit aliquem citatum,
& lapsus est terminus, sed nescit eum contumacem, quia nū-
cius nondum retulit, vel retulit, sed ipse non vidit relationē;
& iudex supine pronunciauit, an teneat snīa. Bar. dicit q̄ non.
vel dic q̄ pendente relatione nuncij non valet snīa, sed si retu-
lit, valet, licet iudex ignoret de relatione & contumacia, quia
ignorantia iudicis non reddidit nullum id, quod habet verita
tis fundm̄, vt ff. ad Tre. l. seruo inuito. §. cum prætor, alias sem-
20 per oporteret probare, q̄ iudex viderit relationem nuncij. † Et
no. q̄ triplex est prorogatio. s. iurisdictionis, vt hic, cōpromis-
si, vt ff. de arb. l. diem proferre, & dilationis, vt ff. de ver. oblig.
cū stipulatus sum mihi a Proculo. Est & quarta prorogatio. s.
vnius q̄ctus ad alterum eiusdem formæ & naturę, & terminus
non mutatur, vt ff. de prec l. sed si manente. §. qui impleto. Sed
de non q̄ctu ad contractum non est prorogatio, nec ecōuer-
so. s. de q̄ctu ad non q̄ctum. omnis. n. prorogatio debet habere
duo extrema, & medium continuum, ac (vt cum grammati-
co loquar) suppositum & appositum. i. terminum, a quo, & fi-
nem, & isti termini differunt, quia mutato termino, a quo, nū
quam procedit prorogatio proprie sumpta, vt si dico, q̄ q̄xi in
Martio, incipiat in Aprili. l. lecta. ff. si cer. pe. Sed mutato termi
no, ad quem, bene procedit prorogatio, si fiat durāte termino,
& durante statu eiusdem oblonis. Cæterum mutato statu nō
dr̄ prorogatio, sed nouus q̄ctus, vt ff. de præt. stip. l. pe. & ff. loca.
l. cum plures. §. pe. & l. dicta. Et no. q̄ tempora præcisa a l. statu-
ta prorogari non possunt, ar. ff. de iud. l. 2. §. sed & iudex, & C.
21 de iud. l. properandum, in prin. † Quero, vtrum iurisdictio pri
mo data, & iurisdictio prorogata sit vna iurisdictio numero,
an duæ: & vī q̄ duæ? quia accedens & subiectū non sunt idē.
Item principale & accessorium non sunt idem. ff. de pac. l. iu-
ris gentium. §. quinimo, & l. 4. C. depositi. Sed iurisdictio pri-
maria est subiectum, & secundaria est adiectio, seu accidens,
ergo non sunt idem. Nam ēt accidens, quod immobiliter im-
pressum est subiecto, non est idem numero, cum subiecto, q̄
habet, quia habent diuersa diffinita. in q̄rium vī casus in d. l.
sed si manente. So. interdum prorogatur vita, q̄ nihil est aliud
quam rei viuentis substantia, & tunc non est idem numero.
interdū fit prorogatio de re ad rem, & tūc nō est idē numero.
Interdum fit prorogatio de possibili ad contingens, vt in iu-
risdictione ordinaria prorogata, & tunc habet se vt genus, &
species. Nam iurisdictio ordinaria propter sui vniuersitatem
est omnium capax & in potentia ad omnia particularia, & po
stea contingenter deducitur in actum, & propter eandē quid
ditatem naturæ fiunt vnum & idem: Sicut si paruum flumen
intraret magnum flumen. Item sicut dependentia dr̄ vnum
cum principali. Item vnum qñq; dr̄. i. vnitum: vel dic, vt dixi
in c. de causis. s. eo. Item non est proprie prorogatio tpalis, nisi
prorogetur ad vnum terminabile, nō per diuisionem tempo-
rum, nam terminus distinctiuus, non continuatiuus aliā rem
22 facit, vt in l. lecta, si cer. per. & faciunt ad qōnem. † Dicit statu-
tum, q̄ arbitri debeant diffinire causam j. mensem ad die cō-
promissi sub certa pœna: partes prorogant, vtrum arbiter cua
dat pœnam? & dicendum est, q̄ aut est vera prorogatio, & ar-
biter euadit pœnam: aut est nouum cōpromissum, & tunc de
rigore incidit in pœnam, secus de æquitate, quia pœna statuti
requirit moram, sed hic nō est vera mora, cum litigatores rei
sue sint arbitri & moderatores, vt ff. de arbi. l. arbiter ita. 2. re-
23 sponso, & l. si cum dies, in prin. & l. si qua. §. fi. eo. tit. † Item præ
dicta faciunt ad qōnem vltramōtanorum, vtrum actio de pe-
culio sit nomen, siue titulus actionis? & dicunt, q̄ sic. vnde li-
cet debeat exprimi actio in libello fm Legistas, satis est dicere
in libello, ago actione de peculio ad x. quæ debeo recipere, qa
vendidi talem rem filio tuo. Nam istud, quia vendidi, non est
actio, sed causa, vt no. ff. de eden. l. j. in prin. Sed glossatores dñt,
q̄ non est actio, sed adiectio. i. modificatio, seu dria, siue quod
dam accidens. Tu dic, q̄ est actio & adiectio diuersis respecti-
bus, cum habeat in se propriam quidditatem. v. g. q̄ctum est
cum filio pupillo, qui non obligatur, nisi naturaliter, pater ta-
men conuenitur actione de peculio, & isto casu non est di-
cendum, q̄ non sit titulus actionis. Sed hęc quæstio pro nunc
dimittat, quia non facit ad mām, licet actio de peculio possit
dici quædam prorogatio oblonis filialis in patrem eius in cu-
24 ius est ptāte. † An infans potest habere beneficium ecclesiasti-
cum? dic q̄ non nisi ex dispensatione papæ, vt no. in c. fi. de iu
di. lib. 6. potest tamen contrahere sponsalia sicut doli capax se-
25 cundum Iac. de Leaza. † An infans[b] possit succedere in iurisd-
b dictione regali? dic q̄ sic, vt no. Bar. in l. si vni, de re iud.

ADDITIONES.

a Vinc God. Adde an prorogari possit iurisdictio, quam habet dominus feudi, Dec. in c. cæterum. col. 1. de iud.

b Vincen. God. Adde q̄ infans nullum actum facere potest, quia nihil intelligit, Goz. consi. 33. & ibi, an possit contrahere sponsalia.

SUMMARIUM.

1 *Delegare potest princeps in quacunque ętate, inferior autem maiorem 25. vel de consensu partium maiorem 18.*
2 *Aetas quæ requiratur ad hoc, ut doctorari quis possit.*
3 *Aetas quæ requirat in assessore, & q̄ in arbitris, & iudicib. ordinarijs,*
4 *Procurator cuius ætatis esse debeat.*
5 *Rex, Dux, Marchio, Comes, Baro, cuius ætatis esse debeant.*
6 *In iudice ordinario, quæ ætas exigatur.*
7 *Minor annis 14. an a populo rector eligi possit.*
8 *Statutū, q̄ quis dēat esse maior tot annis, an requirat annum consumatū.*
9 *In arbitro quæ ætas exigatur.*
10 *Maior xviij. minor tamen xx. cur non possit esse arbiter, cum possit dari delegatus partium consensu.*
11 *Sententia lata in minus legitima ætate iudicis, uel arbitri, an sit ipso iure nulla.*

CAP. XLI.

1 CVm vigesimum. † Maior xx. annis a quocunque pōt dari delegatus vsq; ibi, cęterum. Item minor xx. annis maior xviij. ēt datur a quocunque, tñ de consensu partium, & non aliter vsq; ibi, q̄ a principe: princeps vero potest delegare in quacunque ætate. h. d. Nam qđ principi placuit, legis habet vigorem, vt l. j. ff. de const. princ. & l. instar. C. de crimine sacrilegij. No. q̄ non tenet consensus partium, si delegatus ab alio, q̄ a principe est minor xviij. annis. Opponi
a tur a de lege, quidam consulebat, ver. sed. si forte, de re iu. vbi dicitur q̄ ex consensu partium quilibet adultus est sufficientis ætatis. Solu. aliud de iure ciuili, aliud de iure canonico, vel ille versiculus intelligitur secundū determinationē istius, c. s. q̄ consensus operetur circa maiorem xviij. annis, non circa minorem, quod non placet, vt ff. de iud. l. cum prætor, in glo. dic q̄ quatuor, vb. omnino vide. prima ergo solutio est vera, quia maturior ętas requirit de iure canonico eo, q̄ causæ eorum sunt maioris ponderis, quæ cōiter sunt de beneficijs, &
2 reb. inæstimabilibus. † Quæro, in qua ætate possit quis doctorari? & vī, q̄ debet esse maior xviij. annis, quia hēt iurisdōnem in discipulos. Item in contrarium, quia non hēt iurisdōnem, nisi actu legat. ante. n. honore fungitur, sed sine administratione, & ideo sufficit, q̄ sit maior xvij. annis, vt d. §. pueritiam, in l.
3 j. ff. de postu. † Quæro, quæ ætas requiratur in assessore? respō. sufficit ętas xvij. annorum, quia in assessore non fundatur iurisdictio, sed est quidam consiliarius, ar. ff. de postu. l. j. §. pueritiam. ibi qua ætate &c. † Quæro, quæ ætas[b] requiratur in pro-
4 b curatore? & vī q̄ ætas xxv. annorum, vt ff. de procur. l. minor xxv. ann. defensor, in q̄rium vī, q̄ sufficiat, q̄ sit maior 17. annis, vt Insti. qui manumitti non pōt. §. qui manumittitur. Sed adhuc vī, q̄ possit in quacunque ætate, dummodo hēat intellectum, vt ff. de insti. l. sed & si quis. §. fi. So. in iudicijs requirit, q̄ sit maior xxv. annis, si tamen aduersarius non opponit exceptionem procuratoriam, bene tenet processus, vt ff. de procu. l. qui procuratorem dat. §. fin. aut loquimur in negocijs & tunc sufficit quælibet ętas, duntñ actum intellectu capiat. fallit in eo, qui manumittitur, vt sit procurator, in quo requirit ad hoc, vt dicatur manumissus vindicta, q̄ sit maior xvij. annis, vt d. §. qui manumittitur. quia ille constituitur procurator cōsideratione meriti futurarum operarum. tunc. n. sufficit posse facere operas dignas libertate, quæ dr̄ manumissio vindicta. No. tamen casum, in quo minor xxv. annis est idoneus procurator ad iudicia, vt C. de proc. l. exigendi, vbi omnino videas.
5 † Quęro, cuius ætatis debet esse Rex, Dux, Marchio, Comes, vel Baro? respon. isti acquirunt iurisdictionem, aut per inuestituram principis, & in qualibet ætate possunt inuestiri, vt in c. j. §. personam, per quos fiat inuestitura, & per quos recipiatur. Aut successione, & similiter non distinguitur ætas, immo & ille, qui est in vtero quodammodo habetur pro Rege & nomine vteri administratur iurisdictio, vt in c. j. quo tēpore miles, in

ADDITIONES.

a Vide Zanetinum in reper. cap. 1. de accus. in 23. differentia inter ius ciuile & canonicum.

b Vinc. God. Adde quotuplex sit ætas, glo. in l. hæreditatum. ff. ad leg. Falc. Cyn. & Doctores in l. si infanti, C. de iure deliber. Corne. consi. 136. licet. litera, b. lib. 2. Barto. in l. si quis testamento. colum. 2. de testam. & in l. cum filio. §. fina. ponit quæ sit & intelligatur ætas legitima, Corne. consi. 108. in præsentia. litera, e. lib. 3. & quando probatur ætas, scribit Ruy. consilio 31. num. 7. lib. 4. & consi. 194. nu. 3. lib. 1.

BIU Cujas

les, in verbo, infanti, & no. in c. grandi, de supp. neg. præl. lib. 6.
6 † Quæro, quę ętas requirit in iudicib. ordinarijs, qui non sunt dñi iurisdõnis, sed administrantes? Rñ. cum eligatur ab imperatore, sufficit quælibet ætas, in d. l. quidã consulebat. Idẽ, si eligatur a populo vice imperatoris, qa in territorio suo princeps
7 est, vt no. in Auth. de defen. ciui. §. nulla. † Non tñ credo, ꝙ populus possit eligere in potestatem, siue rectorẽ populi minorem 14. ann. nisi super hoc primo faciat statutum, ar. C. de testa. mil. l. fi. & forte statutum non valeret, quia esset concedere veniam ætatis, & quia subiectum non est capax, ar. in l. 3. §. j. ff. de min. & d. l. cum prætor, ver. natura. Bar. in l. quidam consulebat. tenet, ꝙ ẽt infans possit eligi non solum in ptãtem, sed ẽt in ducem, cum populus hẽat plenitudinem ptãtis, vt no. de ca
8 pti. l. hostes. † Quæro, vtrũ si statutũ dicit ꝙ aliquis dẽat esse maior tot annis, requirat annus consumatus de momẽto ad momentum? & vr̃ ꝙ sic, vt hic. Item ista est computatio nãlis. nã illud tp̃s est perfectum, quod constat ex omnib. suis momentis, quasi ex suarum partium aggregatione tam materiali, q̃ formali, vt ff. de min. l. 3. §. minorem. Solu. in iurisdõne danda requiritur consumatio, sed in honorib. quib. non inest iurisdictio contentiosa, sufficit tetigisse vltimum annũ, quia est simplex fauor & in nullius vertitur præiudicium, vt no. in d. c. minorem. Illud cõe est cuiuslibet tp̃is, nisi aliud exprimat, ꝙ debeat fieri computatio de momento ad momentum ita, ꝙ nullum momentũ sit vacuum, vt no. C. de app. auth. hodie, nisi sit tp̃s ciuile, siue vtile, quod recipit suas intercapedines, vt l. 2. §.
9 dies. ff. quis ordo in bo. poss. seruet. † Quęro, quę ętas requirit in arbitro? Rñdeo ætas 20. annorum, quia l. Iul. prohibet in minorem 20. annis compromitti, vt ff. de arbi. l. cum lege. hoc tñ forte non hẽt locum in arbitris, qui eliguntur causa suspicionis, sed seruabitur in eis idem, ꝙ in iudicib. quia iudices fiunt
10 legis authoritate, s̃. co. c. suspicionis. † Sed quare maior 18. annis, & minor 20. non põt esse arbiter de consensu partium, & põt esse iudex delegatus? Rñ. quia periculosum est cõpromittere, vt ff. de arb. l. diem. §. stari. vel ideo quia delegatio nitit authoritate superioris, & partium consensu, sed compromissum
11 non. Et ideo fortior est delegatio, q̃ compromissum. † Quęro, vtrum sñia lata in minus legitima ætate iudicis, vel arbitri, sit ipso iure nulla? & dic ꝙ sic, quia isti vñr pati impedimentum nãle, vel quasi, vt l. cum prætor. vel dic quod no. Inno. s̃. de rescri. sciscitatus. & hoc in officio iudicandi, quod est publicum authoritate, & vtilitate. Idem in tutela, si forte minor 25. annis detur tutor, vt l. fin. C. de legi. tutela. Vltimo no. ꝙ vbi in augumento tp̃is est fauor, annus debet esse elapsus, sed si in augendo non est, tunc non semper, sed qñque sic, quandoque non, & dic vt in cap. vltimo, de spon. per Ioã. And. & semper dic, ꝙ vbi lex vltra procedit declarando, standum est declarationi legis, vt ff. ad Treb. l. qui filium. §. Sabinus. j. de reg. c. cum ad nostrum, de ele. cum in cunctis, de ætate, & qual. c. generalem, & quod no. ff. de leg. l. non omnium. vide quod no. Arch. in c. vlti. de iud. lib. 6. qui dicit, ꝙ nisi aliud exprimatur, annus debet esse completus. i. constare ex oĩb. suis momentis, ꝙ bene no.

SVMMARIVM.

1 *Delegatorum vnus si est remotus tanquam suspectus, sopita est iurisdictio & idem si mortuus est ciuiliter.*
2 *Delegatorum vnus, an possit committere alteri vices suas.*
3 *Causa si ita est commissa, ꝙ vnus sine altero iudicare possit, an alter absens sit citandus.*
4 *Iudicum pars iustior, an praualeat in pari numero.*
5 *Compromissum factum in aliquem sub nomine dignitatis, an transeat in successorem. & quid in executore vltimæ voluntatis. nu. 6.*
7 *Compromissum in cognatos Titij, an respiciat eos, ut singulos.*
8 *Commissio causæ. uel negotij quando ad successorem transeat, vel non.*
9 *Species generi, quando deroget.*
10 *Iurisdictio, an duret in superstitem de duobus delegatis ad vniuersitatẽ causarum, altero mortuo.*
11 *Vbi plures sunt deputati diuersis territorijs, quorum nullum alteri subest, quilibet in suo territorio maior est.*
12 *Duo electi discordantes si elegerunt tertium, isq; mortuus subinde est, an poterint alium eligere.*
13 *Vno delegatorum mortuo, cur iurisdictio non accrescat alteri.*
14 *Seruitus, an sit magis annexa fundo, quam iurisdictio territorio.*
15 *Iurisdictio iurisdictionis esse potest.*
16 *Iurisdictio quomodo diuidi possit.*
17 *Iurisdictio delegata cur diuidi non possit, cum secus sit in ordinaria.*
18 *Iurisdictio delegata cur vno delegatorum mortuo alteri non accrescat.*
19 *Iurisdictiones delegatæ sunt personales, sed ordinariæ sunt reales.*

CAP. XLII.

VNo delegatorum. Tria dicit, primo dicit, ꝙ vno delegatorum mortuo expirat delegatio quo ad oẽs. Secũdo dicit, ꝙ vno arbitrorũ mortuo expirat iurisdõ quoad oẽs alios. Tertio dicit, ꝙ hæc sunt vera, nisi in rescripto, vel cõpromisso aliud exprimat, ar. ad hoc. ff. de seru. vrba.
1 præd. l. cum testes. † Quid si vnus delegatorum est remotus tãquam suspectus? dicit glo. ꝙ sopita est iurisdictio. sed tex. dicit, ꝙ apud alios residet, vt ff. de iu. l. cũ prætor, in prin. Sol. ille, qui dedit, vel remouit, cæteris committere vr̃. & idem dico in arbitris, si partes cassauerunt vnum ex arbitris, sed si ab alio est remotus, q̃ ab eo, qui iurisdõnem dedit, tunc verum est dictũ Ber. Quæro, quid si non est mortuus nãliter, sed ciuiliter? respon. idem, & sic exilio arbi. status mutatione finit compromissum. Item si iudex patitur exilium, finitur iurisdõ s̃m Ber. Sed in ꝯrium facit. ff. ad Treb. l. ex facto. §. si quis rogatus fuerit. sed ibi loquitur in voluntate, non in sñia. nam voluntas est de iure naturali, & ideo perseuerat, quousque homo retinet ea, quæ sunt iuris naturalis, vt l. relegatorũ. ff. de ca. dimi. Arbitraria autem ad instar iudiciorum non durant, vt ff. de iudi. l. cum prætor, & ff. de sena. l. Cassius. ff. sol. mat. l. si constante. §.
2 fi. † Quæro, vtrum vnus delegatorum possit alteri committere vices suas? Rñ. sic in delegatis a principe, secus ab inferiore.
3 † Quæro, qñ hæc potestas est data, ꝙ vnus sine altero iudicare põt, an alter absens sit citandus? Resp. dic, vt no. Bar. ff. ad Tre. l. hæredes mei. §. fi. si vendo rem alterius, non est necesse, ꝙ ille citetur, licet ꝯ eum paretur vsucapiendi cõdõ? C. depositi. l. desiderium, quia vnusquisque suo proprio nomine põt ꝯhere, & pacisci iuxta ordinationem mentis suæ. C. de ꝯh. empt. l. dudum. Quæro, quid in arbitratorib? idem respondeo, qa non dẽt recedi a persona, nec a forma, vt C. de ꝯh. emp. l. fi. Item dicas, ꝙ qñ aliquid committitur singulis, vt singulis, si non est aliud expressum in commissione, nec a iure est data potestas maiori parti, ꝙ nihil operatur citatio absentium, vt ff. de arb. l. sicuti, & ff. de re iud. l. duo ex tribus, nisi committatur principaliter & secundario pp publicam vtilitatem, ne paucorũ absentia publicam vtilitatem impediat, ar. C. de decu. l. de nominationum forma, li. 10. in rõne literę, dic vt in c. vlt. de arb. li. 6. dicit Accur. ꝙ delegati ad vniuersitatem causarum, vt procuratores vniuersales, habere videntur mandatum in solidum,
4 de re iud. si vni, Accur. & Bar. † Quæro, nunquid in numero pari pręualet iustior pars? glo. dicit ꝙ sic in l. si vni. ff. de re iud. in vlt. gl. Sed ꝯ vr̃, vt l. per fundum. de ser. rusti præd. vnde vox mea in iure pari tñ valet, quantum valet vox regis. Quęro, qd
a si cã non committitur pluribus vt singulis, sed vt collegio? rñ. tũc sufficit maior pars. Item loco demortuorum noua capita
5 succedunt, vt ff. de iud. l. proponebatur. † Quæro, an compromissum factum in aliquem sub nomine dignitatis transeat ad successores, sicut qñ fit sub noĩe collegij? rñ. Bar. sentit ꝙ non in l. qui liberis. §. hęc verba. ff. de vulg. sub. Nam arbitrium nõ hẽt certos fines a nã, nec per aliam demonstrationem, quia diuersæ sunt hominum voluntates, vt ff. de arb. l. si vnus, & ff. ad Tre. l. qa poterat, ergo vr̃ electa industria & fides, quæ ad aliũ non transit, quia accidentia animi transmitti non pñt, & qa dignitas sine persona nihil agit, ar. ff. de cur. furio. l. cum in bonis, quod no. Inn. in c. vlt. j. co. secus in iudicijs, quæ non rediguntur ad instar compromissi, quia munus iudicandi est annexum iurisdõni, & connexum territorio, & vna & eadẽ est iurisdõ, & non pendet ex solo animi motu, sed ex actis & pro-
6 batis, quæ per quemcunq; sapientẽ discuti pñt. † Quid dices in executione vltimæ voluntatis, si est relictus executor quidã abbas? dic, ꝙ transit ad successorem nisi alia rõ reformet, quia mens & cã dẽt attendi potius, q̃ verba. l. si venditor. §. fin. cõia præ. & l. tutor petitus. §. fi. de excu. tu. Vide Bart. in l. duo iudices, & in l. si vni. ff. de re iud. in l. si magistratus. ff. ad mun. si deficit vnus, deficit oĩs, arg. ad hoc. l. cum esses. ff. de ser. rusti. p̃d. Quia in tali non receditur a persona, cum dignitas hr̃ loco personę, vt l. j. ff. de lega. 2. & idem dicerem in compromisso vbicunque a persona recederet, ꝙ est, qñ restat aliquid arbitrandum super accessorijs, vt no. Barto. in l. si quis arbitratu. ff. de
7 ver. obl. † Quæro, qũo cognoscam verũ si compromissum est tanq̃ in singulos, pp dinumerationem p̃sonarum, quid ergo si ꝯpromissum sit ita, compromittimus in cognatos Titij? rñ. & hoc tanq̃ in singulos, quia hoc nomen non est vniuersitatis significatiuum, licet sit complexiuum pluriũ sub vno noĩe appellatiuo, quia nõ faciunt collegium. Item de materia istius c. vide hic in nouella, & j. de ar. c. fi. lib. 6. Oppo. dr̃ hic, ꝙ vno delegatorum mortuo expirat omnium iurisdõ, ꝯ imo loco
b mortui b alius substituitur, & interim pendet instantia, licet secus in arbitris, vt C. de iud. l. properandũ. §. sin aũt in medio. Et no. ff. de arb. item si vnus. §. item si plures. Solu. de iure ciuili ista oppositio est vera, sed de iure canonico serua istud capitulum,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ si causa committitur cum clausula, sola veritate inspecta, procedi potest manu regia, Ruy. consi. 134. nu. 12. lib. 5.
b Vinc. God. Adde ꝙ si executor testamentarius mortuus est, deuenitur ad legitimum, Alex. consi. 12. nu. 7. lib. 3.

BIU Cujas

lum, vel dic ꝙ superior substituere nolebat, vt ff. de iud. l. iudi
8 cium soluit.† dicit hic Io. And. ꝙ qñ causa, vel negocium cō-mittitur dignitati, transit ad successionem, Io. An. sed si committitur personę existenti in dignitate, non expresso nomine dignitatis, non transit. Si autem expresso, aut per prius transit, aut per posterius, & nō transit, quia verba semper accipienda sunt per prius, & non ꝑ posterius. l. si seruus communis, de stipu. ser. & ff. de vul. sub. l. qui liberis. §. hæc verba aliquando ex pluribus dinumerationibus nō augetur effectus. l. j. in fi. ff. de do. prçle. & hoc qñ tendunt ad eundem effectum, sed si ad diuersum, orō debet intelligi per prius, non per posterius. l. si seruus communis, de stip. ser. Op. & videtur, ꝙ vno mortuo, vel in remotis agente, penes alterū resideat tota iurisdictio, vt l. 1. ff. de of. cons. Sol. hic in delegatis, ibi in ordinarijs. nā delegata iurisdictio est extraordinaria & quodammodo odiosa, & ideo facilius annihilatur. Quæro de tali dubio, Florentini habent duos officiales, vnū simplicem, alterum cum pleno arbitrio iuris & facti in certis speciebus maleficiorum, nunqd de istis speciebus possit se intromittere, re integra, ille simplex & ge-
9 neralis? rñ. scias, ꝙ † tunc species derogat generi, qñ a auellit
a de ipso, sicut particula separata a toto, vel sicut vna ouis remota ab ouili. Sed qñ species aeponitur gratia coadiuuandi, vel supplendi genus, tunc non derogat generi etiam si extra ordinem prouideat, vt no. ff. de rei ven. l. j. §. per hanc. & ideo vr̄, ꝙ officialis gñalis ēt in dictis specieb. possit suam iurisdōnem exercere & præuenire in puniendo ſm ordinariam formam statutorum. Sed si aliquid per gratiam, vel ambitionem faceret, tunc qui hēt arbitrium, posset in plus punire. s. in eo, ꝙ omissum est. C. de spor. l. 2. & ꝙ no. per Doct. C. de test. l. nullā, ꝙ non dicerem si plene esset punitus, vt ff. de accu l. senatus censuit. & puto ꝙ posset supplere ex eisdem actis, quia vna iu
10 risdictio coadiuuat alteram.† qd ergo in delegatis ad vniuersitatem cārum, vel in duab. foraneis vicarijs simul ab epō ꝯstitutis in certo loco? dñt qdam, ꝙ iurisdō durat in superstite, qa similes sunt ordinarijs, & ad hoc facit, ꝙ no. in l. si vni. ff. de re iud Sed ego dico, ꝙ similes sunt arbitris quantum ad hūc articulum. vñ non valet sñīa vnius, quia non, vt recepit, sñīam dixit, vt ff. de arb. l. Pedius, in fi. copula. n. posita inter electos inducit inter eos participationem officij, sed non soliditatem in persona cuiuslibet, vñ per ꝯcursum in officio faciunt sibi partes. s̄. e. prudentiam, vt ff. de procu. l. pluribus, vt hic. Et no. circa ordinarios, ꝙ qdam hñt iurisdictōnem eiusdem tituli. & si qdem solute, loquitur illa lex prima, de officio ꝯsulis. Si aūt ꝯplexiue, vel tanq̄ numerus, vt duo, tres, & similia, idem in eis quod in delegatis, vt ff. de re iud. l. inter pares. Si vero ordinarij hñt se non vt pares, sed vnus est maior altero, refert aut ille maior est maior & concurrens in potentia, & tunc præueniens est potior, nisi talis superior hēat ptātem destituēdi interiorem, vt C. de offi. præf. vrb. Iste. n. dr̄ proprie subalternari, q pōt destitui, aut vnus hēt iurisdōnē ordinariā, alius delegatā a principe, & tunc spēs delegata derogat ordinariæ ptāti, vt j.
11 tit. j. studuisti.† Et vnum scias, ꝙ qñ plures sunt deputati diuersis territorijs, & vnum territorium non est subiectum alteri, qlibet in suo territorio maior est, ēt si vnus sit archidiaconus, alter Patriarcha, vt elegāter no. ff. de manu. l. apud eū, & l. ea. ff.
12 de postu.† Quæro de tali dubio, duo fuerūt electi, & pp discordiā elegerūt tertiū, iste tertius decessit, nunqd possint eligere aliū loco sui? & vr̄ ꝙ nō, quia compromissum euanescit per mortem vnius arbitratorum, & quia ex quo semel elegerunt, consumpta est eligendi potestas. ff. de procu. l. si is qui Stichū. Sed ꝯrium dico, vt in c. cū plures. j. e. li. 6. tum qa iste tertius est similis delegato, tñ quia res non est extincta, quæ ad formam suā reuertitur. ar. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ver. ꝙ
13 est in spē dotis. † Quęro, cū iurisdō sit quid indiuisibile ex eo, ꝙ est qd incorporale, & sic non possit diuidi per terminos intellectus, quare vno delegatorum mortuo non accrescit alteri? Rñ. diuisio qñq; accipitur pro corruptione, vt ff. de ver. ob. in executione, j. de præb. c. maiorib. qñq; quælibet pars repræsentat in se esse rei ſm quid. & hoc modo non diuidit iurisdō, nisi diuidat mediante territorio, in quo pñt assignari termini distinctiui circumscribentes & diuidentes, sicut est qñ feudatarij diuidūt inter se quoddam castrum, ꝙ haberet in se iurisdōnem, vt no. Bar. in d. l. si vni, de re iudic. nam barones illius castri bene possunt inter se diuidere, licet secus sit in dignitatib. regalib. sicut est dux, marchio, comes, vt in c. j. §. pręterea, de prohib. feu. alie. princeps tñ bene posset ipsa diuidere. ff. de
14 assessorib. l. si eadem. † Quæro, vtrū seruitus sit b magis anne-
b xa fundo, q̄ iurisdō territorio? & vr̄ ꝙ non, sed sunt paria. In ꝯriū vr̄, quia seruitus non pōt esse sine fundo, & iō seruitus seruitutis esse non p̄t. nam secunda seruitus non esset in fundo, sed in quodam intellectuali & totaliter incorporeo, sed iurisdictio pōt esse sine territorio, sicut pōt vnius rex hr̄e iurisdōnem in aliqua parte territorij alterius regis. Modus ergo essendi seruitutis est modus annexionis, sed modus essendi iurisdictionis est modus dominandi, & quoddā quid magis abstractum, quod intellectu & ptāte percipitur, vtrumque tñ quasi possidetur, sed varijs consideration. b. vt s̄. de offi. archi. c. dile
15 cto. Itē non est inconueniens dicere, ꝙ iurisdō iurisdōnis esse potest, vt si habens iurisdictionem directam, concedit alteri vtilem, vt in feudis, sic & vtile dominium est quædam inferior proprietas, nunquam autem quis proprie loquēdo, vocabit seruitutem vtilem proprietatem, immo incompatibile est, ꝙ eiusdem rei quis habeat proprietatem, & seruitutē, quoniam res sua nemini seruit, vnde distinguuntur ab inuicem
16 per modum oppositionis. Item † potest diuidi diuidendo territorium, vt l. non satis, §. j. ff. quemad. ser. amit. Item diuidendo vasallos, vt C. communia vtriusque iudicij. l. si possessionum. Item diuidendo tempora, vt ff. de vsuf. l. quoties. sola autem fructuum diuisio nō diuidit iurisdictionem in sui essentia. ar. ff. de leg. 2. l. Caius. l. 1. C. de sacrosan. eccl. l. iubemus nul-
c li. Barones c appellātur potentes habentes iurisdictionem, qui in Lombardia appellantur magni castellani, habentes vero in feudum castella, bene possunt ea diuidere, vt in cap. omnes filij, si de feu. controuer. fuerit. & multo fortius si recognoscāt se dominos ex consuetudine dominandi, & non in feudum.
17 † dico ergo, ꝙ iurisdictio delegata non potest diuidi, quia nō habet in se territorium. Ordinaria autem iurisdictio potest diuidi per tribunalia. Item potest distingui per superius & inferius, vnde distinguitur ad inuicem per modum oppositio-
18 nis.† Si ergo quæris, quare vno delegatorum mortuo non accrescit alteri? respon. quia non stat sine socio propter formam mandati. nam quod a pluribus fiendum est, ab vno fieri non
19 potest.† Et no. ꝙ iurisdictiones delegatæ sunt personales, sed ordinarię sunt reales, quia territorij soliditate firmantur, vt l. vlt. C. vbi & apud quos. tamen non transmittuntur nisi ex pacto, vt quotidie facit papa in vicariatib. quos concedit tyrannis, vel ex vtili dominio. ff. de serui. l. pater. §. 1.

ADDITIONES.

a Vide scripta per Alex. post Io. de Imo. & ibi etiam in alij Moder. in l. Titia textores. ff. de leg. j.

b Vide Cæpo. in tract. de seruitutibus.

c Vin. God. Adde ꝙ Barones citati non tenentur comparere ad ostendendum titulum & iura quæ habent in castris, cum citatio sit nulla ipso iure. Bar. in l. j. C. de cond. & cur. lib. 11. tenetur inquam custodire eorum territoria. Bal. in c. j. §. Marchio. col. 4. qui feud. dare pos. in vsib. feud.

SVMMARIVM.

1 *Subdelegare potest subdelegatus Papæ.*
2 *Delegatus ad prædicandum crucem, vel ad dispensandum cum irregularibus, vel ad pęnitentias iniungendas non potest alij subdelegare.*
3 *Dictio, tu, est pronomen demonstratiuum, sed non est arctatiuum, nisi esset geminatum.*
4 *Prædicandi officium, & docendi populum, & corrigendi, & excommunicandi & absoluendi non potest expediri per subdelegatos.*
5 *Inquirendi officium, an subdelegari possit.*
6 *Causæ cognitio vbi non interuenit, non est iurisdictio, sed aliud officium.*
7 *Industria personæ ꝙ sit electa, quomodo cognoscatur.*
8 *Transire ad successorem quæ dicantur.*

CAP. XLIII.

1 QVoniam apostolica. Subdelegare potest subdelegatus Papæ, licet sit datus ex officio vel partium consensu, vel cum clausula, quod si nō omnes, tu tamen cum altero &c. Idem potest consentientibus partibus. No. ꝙ vbi princeps, vel lex concedit aliquid alicui, videt̄ permittere illam potestatem in alium transferri, vt ff. de pecu. l. diffinitio, vbi est tex. no. & est arg. ꝙ vicarius episcopi, si oporteт eū abesse, possit alium vicarium ponere loco sui, quod nō credo, quia nec assessor. Nam intellectuales formę, vt sciētia, & virtutes, non transeunt de subiecto in aliud subiectum. Is cui committitur negocium personaliter exequendum, fallit in duobus casibus, secus, si sibi committitur nudum ministerium. Ioan. And. In hoc ca. ponuntur quatuor quæstiones & quatuor respōsiones. primo quæritur, si vna pars petit vnū iudicem, alia alium, & papa dat tertium simul cum illis duobus, vtrum ille tertius possit etiam inuitis partibus subdelegare cuidam alteri vices suas? & respondetur quod sic, quia ei conceditur a lege beneficium, quod papa non creditur eisdē abstulisse. Secundo quæritur, si episcopus est delegatus cum collegis sub hac forma, si non omnes poteritis interesse, tu frater episcope cum altero exequaris, an possit episcopus alteri subdelegare? & rñdetur, ꝙ sic, & tūc sine subdelegatio ipsius epi reliqui duo procedere nō valerent. intellige tñ, ꝙ si essent discordes, valeret sententia duorum. Tertio quæritur, si ille, cui mandatur in literis, ꝙ personaliter interesse debeat causę possit de consensu partium alteri subdelegare? respondet quod sic, quid hęc forma intelligitur pręfixa fauore partium

& ideo

BIU Cujas

& ideo partes possunt eam ampliare, secus, si esset apposita fauore ecclesiæ, vt si Papa mandauit inquisitionem fieri personaliter de persona electi, vel de prælatis, aut alijs ministris ecclesiæ prouideri, cum in his casib. industriam.i.discretionē, & fidē.i.legalitatē personæ, cui talia committunt, Papa videatur ponderasse.
2 † Quarto quærit, vtrum delegatus ad prædicādam crucem, vel ad dispensandum cum irregularib. vel ad pnīas iniungendas possit alijs subdelegare? rñdetur ꝙ non, qa non est commissa sibi iurisdictio, sed quoddam ministeriū. h.d. no. & est ar. ꝙ nuncius ambasiatam sibi cōmissam alteri committere nō possit, & est singulare, c. & ratio gñalis istius c. sumpta est ex l. vnica. §. ne aūt. C. de cad. toll. No. in isto ca. ꝙ
a quædam [a] possumus per nos & per alios ēt inuitis partib. quędam per nos & non per alios, nisi de partium voluntate. quædam vero possumus per nos tm̄, & non per alios, ēt si partes consentiant, & facit, ff. de cond. inde. l. si non sortem. §. libertus. No. ꝙ merum officium à principe delegatum non pōt alteri committi, secus, si committatur iurisdō, & est ratio, quia iurisdictio est iudicis dandi licentia, vt ff. de iu. om. iud. l. imperium, §. fi. quæ diffinitio non congruit alteri officio. no. aliqd posse fieri ēt vtraque parte inuita, puta subdelegare, nec pōt aliqua pars appellare, quia subdelegās vtit̄ iure legitimo.
3 † No. ꝙ dictio, tu, est pronomen demonstratiuum, sed non arctatiuū. secus, si esset geminatū, quia dr̄, tu tu, vel per te te. Nam primum, tu, esset demonstratiuum, f̄m, tu, restrictiuum pp geminam virtutem verborum, ar. ff. ad Tre. l. balista. Item magis attenditur finalis causa formæ, q̄ verba præcisa, vt hic, qđ est no. No. ꝙ satisfactum dr̄ partib. ex quo partes consentiunt, vt C. com. vtriusq; iud. l. 2. & l. 1. §. & post operis, ff. de no. ope.
b nunc. & l. si conuenetit, ff. de re iud. No. ꝙ industria, [b] & fides
4 cohærent personæ, nam industria cohæret mandatario. ff. de neg. gest. l. qui sine vsura. fides mandanti, & mandatario. † No. ꝙ officium prædicandi, & docendi populum, & corrigēdi, excōicandi, & absoluendi non pōt expediri per subdelegatos. De officio prędicandi satis est facile reddere rōnem, qa est officium intellectus speculatiui & practici, & intellectus ab intellectu differt claritate, virtute, & speculatione. Et illa regula non refert, loquit̄ in æquipollentib. secus si non æquipollent, puta pp diuersam vtilitatem, vel quia forma repugnat. ff. de manu. test. l. si ita fuerit, vel aptitudo, ff. de cond. inde. l. si non sortem. §. libertus. ff. de ver. ob. l. cum seruus. Est & alia regula, videlicet, non refert, cui fiat, dum tñ non intersit, de hoc per Cy. C. de noua. l. j. & est ar. ad vasallos, sed dic ꝙ subditi possūt alienari cum vniuersitate territorij, non per se, vt no. in c. j. de cap. qui curiam vendi. ibi, inuitus, & de fideicō. lib. l. qui sunt ingenui. & no. hic ar. ꝙ si iudex committit nuncio, ꝙ citet aliquem, ꝙ nuncius non pōt alteri delegare, quia mera executio non pōt alteri subdelegari, ꝙ tene menti, nisi consuetudo hr̄et se in ꝯrium. Quæro, quæ erat dubitatio in prima parte capituli. Respon. f̄m Ber. quia quod consensu partium factum erat, videbatur, ꝙ non posset ꝯrio imperio reuocari, vt eleganter no. ff. de præto. sti. l. i. in fi. Secundo quæro, quæ erat dubitatio in ver. idem quoq;? Rñ. pp istud pronomen, tu, ꝙ est secūdę personę. Nam ex significatione vocis videbatur, ꝙ alteri non posset committi. Tertio quæritur, quæ erat dubitatio in §. is autē. rñ. propter aduerbium personaliter, nā aduerbia in iure nostro plerunq; tenent locum formæ, & magis sonant, q̄ nomina, vt pulchre no. ff. de neg. gest. l. Pomponius. Opp. qa vbi mandatum est, ꝙ a certa persona fiat, non pōt per aliū fieri, vt C. de cad. toll. §. ne autem. Sed ibi loquitur in eo, ꝙ pendet in auctoritate testōris, & in factis extraiudicialib. iudicia autem non augētur per iudicis subtilitatē, & sic ex industria non recipiunt maiorem, vel minorem soliditatem. Opp. ff. de sol. l. inter artifices. Rñ. vbi persona est causa formę, quia suo arbitrio & sua singulari industria dat formam, tunc non receditur a persona, vt ibi, sed iudicia habent formam formatam
5 a iure, & in his parua industria versatur. † Oppo. ergo f̄m hoc, cum inquirere sit iurisdictionis, poterit subdelegari per delegatum principis? Respondet Ber. ꝙ hic est alia ratio. s. quia inquirere pertinet ad maiorem iurisdōnem, & notabiliter loquitur, quia cum inquisitio fiat officio iudicis, ergo omnis inquisitio est mixti imperij, imo meri. Item respicit potius ad potestatem principis, q̄ ad iurisdictionem. Vel dic, ꝙ litera debet intelligi, s. per inquisitionem fieri. s. personaliter. Cū. n. in inquisitione non sit actor, & reus, ergo non sunt ibi partes, de quarum assensu possit fieri per alium. pręterea, vt elegāter dicit Ber. officium inquirendi concernit principaliter publicā vtilitatē, quæ per subdelegatos de facili posset omitti, & ideo non receditur à persona. Ex hoc no. ꝙ statuta, quæ loquuntur de inquisitionibus permittēndo, pp publicam vtilitatem principaliter facta censentur, ne maleficia remancant impunita. Et ideo si iudex animaduerteret accusatorem colludere, non deberet omittere suam inquisitionem, ne maleficia remaneant impunita, vt C. de abolitionib. l. 2. ꝙ est no. dignum. Venio ad versiculum, cęterum, & mirandum est, qūo si cōmittatur alicui aliquem excōicare, ꝙ non dicatur ei cōmissa iurisdō, sed hoc ita intelligi debet, si nullo modo hēt de causa cognoscere, sed solum vocem excōicationis proferre, nam ipse loquitur sicut tuba, non sicut causa efficiens principaliter, argu. ff. de manumis. vindicta. l. pater ex prouincia, & C. si quis alteri, vel sibi. l. multum. idem dico in eo, cui committit̄ potestas, & officium absoluendi sine causæ cognitione. Nam vbicunque causæ cognitio non interuenit, ibi nō est vera iurisdictio, sed aliud officium, vt hic in tex. ꝙ est no. dig. & non
6 reperitur alibi. † Quæro, qñ factū debetur ex ꝯctu, vtrum possit fieri per alium? rñ. aut debet fieri a persona, aut cum persona, aut simpl̄r. Item aut aliquid nocet creditori & non pōt fieri per filium, aut non nocet, & pōt, ar. in l. 2. §. j. so. mat. in Feudis qō, vtrum clericus possit seruire per alium? & dicendū est ꝙ nō, qñ per ecclesiasticum extinguitur feudum, vt in c. j. de mil. vasallo, qui arma bellica deposuit. Sed caue tibi, quia illud c. & oēs consuetudines Feudorum, quæ sunt ꝯ ecclesiasticā libertatem, vñr corrigi p auth. sequentem de statutis ꝯ libertatē ecclesię. Sed tu dic, ꝙ illa authentica dēt intelligi de ꝯsuetudinib. irrationabilib. & ideo dico, ꝙ aut dñi multū interest, & non pōt seruiri per substitutū: aut parum, vel nihil, & tunc secus, arg. ff. de sol. l. inter artifices, ff. de duo. re. l. nemo, & l. si id quod, & ff. de sol. l. Paulus. Qñq; tñ æquo aīo toleranda est fortuna, & recipiendū seruitium p substitutum, vt in c. j. an mutus, vel surdus, & ideo dixi, ꝙ si vasallus factus sit Papa, ꝙ id debeat maiestati Dei indulgeri, ꝙ p substitutum seruire pos-
7 sit, de prob. c. in pñtia, per Inn. † Quæro, qūo cognoscam, vtrū sit electa industria personę? rñ. ex magnitudine ministerij f̄m Inn. ꝙ est no. di. Quęro, quare ordinarius pōt oīa ista delegare, & non delegatus principis. qui est maior quolibet ordinario? rñ. f̄m Inno. quia ordinarius habet ea propria ptāte & iure proprio, sed delegata iurisdictio non est proprie iurisdictio, sed appendices ordinarię, hēt tñ per se suū nomen, sed cū quadam diminutione, quia non dr̄ iurisdō simpl̄r, sed adijcitur delegata, vt ff. de iur. om. iud. l. more maiorum, & l. & quia, & ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. j. §. qui mandata, & l. & si prę-
8 tor. † Quærit hic Inn. quæ sunt illa, quæ transeunt ad successorem? & dicit ꝙ consideranda est forma verborum, & factinatura. Tu adde, ꝙ est consideranda finalis causa, nam ꝙ principaliter pp publicam vtilitatem mandatur, ad successorem nō transmittitur, & hoc non vocatur mādatum simplex, sed iussus, vt in Auth. vt nulli iu. §. & hoc vero iubemus, & no. ff. de iu. om. iud. l. & quia. sic ergo transit ad successorem dignitatis fauore publicæ vtilitatis. Sed pone, permissum est domino Ottoni Ptāti Florentię inquirere de omnibus maleficijs cum fama & sine, nunquid istud imperium transit ad successorem? & vr̄, ꝙ sic pp rōnem prædictam. Sed ꝯrium vr̄, quia hoc statutum ꝯtinet ius singulare, & ideo non vr̄, ꝙ transeat ad successorem. Item pro hoc, ff. de vul. sub. l. qui liberis. §. hęc verba. sed ibi in transmittere debente non fuit ius inchoatum, & cū de eo esset principaliter sensum, & deuenerit in cām caduci, merito substitutio non transfertur, in casu tñ nostro non puto, ꝙ qñ aliquid est multū singulare & ꝯ cōia statuta concessum, transeat ad successcrē, quia plus ponderatur rō, q̄ nomē appellatsuū, qa præsumit̄ in tā arduis, ꝙ persona sit immediata cā ꝯcessionis, & iō si Regis Francorū esset prorogata iurisdō de comitatu Sabaudię, ꝙ talis iurisdictio non transiret ad successorē, ne esse liberalitas prorogationū in regē luctuosa & captiosa, ar. ff. de transac. l. cū Aquiliana. Quæro, Papa facit Comitē quendā ad legitimandum spurios, & ad emācipationes liberorū, vtrū iste, qui est ordinarius in toto imperio possit delegare emancipationem Titij vel legitimationē Seij? & glossa dicit ꝙ nō, ff. de proba. l. ab ea parte, vbi glossa dicit, ꝙ emancipatio non p̄t delegari, ergo multominus legitimatio. In ꝯriū vr̄, ꝙ & si legitimatio sit meri imperij, & emancipatio mixti, tñ requirant modicam cāæ cognitionem, & pr̄ ꝓprie est ille, qui emancipat, & qui legitimat, vt ff. de adop. l. emancipari, & ibi p Guil. & Cy. ꝙ in emancipatione verū credo, quia ꝯpetit iure magistratus, sed in legitimatione nequaquam, qa non competit iure magistratus. Sed est quædam ptās insignis & Cæsarea, vt C. de adop. l. 2. & creare tabelliones. nā legitima-
c re [c] est quædam restō famæ, & plusq̄ famæ, quia est restituere naturæ

ADDITIONES.

a Vide vnam gl. no. in l. 2. ff. de admi. rerum ad ciui. pertinen. quæ bene & melius declarat ista, & adde ēt in materia, q̄ no. d. Ias. i l. j. §. j. 7. no. alias 8. ff. de ver. ob.

b Vinc. God. Adde ꝙ industria personæ dicitur electa, ubi in cognitione siue in dispositione aliqua dicitur parti, videas siue per te cognoscas & similia, Tho. Gram. consi. 3. in prin. ciuil.

c Vinc. God. Adde de materia legitimandi & per quos & qui dicantur legitimati & habeantur & reputentur legitimi Alex. consi. 2. Visis codicillis, legitimatione, & alijs, per totum, lib. 2. & in apostillis ibid.

BIU Cujas

naturę ingenuę & non vulneratę, & ideo non potest nisi princeps, & is, cui princeps concesserit, quia esse spurius est quædam cicatrix, quam non cognosceremus, nisi per contrarium.i.per nuptias, vt in auth.de nup.in prin.Et no.etiam.ĩ.ti. proxi.c.de translatione.

SUMMARIUM.

1 *Notorium multiplex,& eius in genere descriptio.*
2 *Maleficium notorium,an dubium reddatur ob rei negationem.*
3 *Maleficium,an dicatur notorium reo factum confitente,excipiente tamen iure a se factum.*
4 *Maleficiũ probatum per decem testes vĩ probatum cum notorietate.*
5 *Modus procedendi super maleficio notorio.*
6 *Statutum ꝙ iudex puniat fures, & homicidas notorios,& manifestos, an habeat locum,si iudex obuiet furanti,uel homicidæ fugienti.*
7 *Vsurarius notorius quis dicatur.*
8 *Veritas per duos corporis sensus, visum,ſ. & auditum, plene percipiĩ.*
9 *Notorium percipitur visu,fama,auditu.*
10 *Dominium,uel possessio,an possit esse notoria.*
11 *Dominium qualiter probetur.*
12 *In notorijs,an admittatur ciuilis defensio.*
13 *Testis,qui probet famam, sed interrogatus, an credat verum esse quod fama sonat,negat se credere,an probet famam.*
14 *Confiteri,an dicatur quis,si non negat,nec confitetur.*
15 *Confessio extra ius facta coram populo,an inducat notorium.*
16 *Maleficium,an aggrauetur ex circunstantiarum probatione.*
17 *Probatio noctis per campanæ sonum distinguentem noctem a die, dicitur notoria.*
18 *De nocte facta sunt minus notoria,quam ea,quæ fiunt de die.*
19 *Maleficium si est notorium,tamen est elapsum tempus datum ad inquirendum per formam statuti,tandem reus confitetur maleficium,an ex illa confessione condemnetur.*
20 *Præsens videre,& audire præsumitur.*
21 *Testes in genere concordantes probant generis notorietatem.*
22 *Testis contrarius facit vnum indicium,duo, duo,& tres tria, & tribus indicijs statur.*
23 *In facto proprio error non præsumitur.*
24 *Testes duo,quorum vnus dicit Seium interfectum quando populus ibat ad indulgentiam,alter quod quando populus reuertebatur,an probent maleficium.*
25 *Testis dicit verũ esse,prout proponit.ſ.homicidium, & notoriũ,interrogatus de causa sciæ dicit,quia vidit,interrogatus,quid est dicere notorium,dicit se nescire, vtrum iste testis probet maleficium simpliciter.*
26 *Falsitas non cognoscitur ab intellectu nisi accidens.*

Statuimus. Hæc est Innocentiana, quę nõ debet hic legi, tñ circa ea quæramus de tali qõne, datum est arbitrium per reformationem cõsilij generalis Petro ptãti Papię, ꝙ possit punire in re & in persona quoscũq; fures,robatores,& alios facinorosos notorios,vel manifestos.

1 † Ad euidentiã prępmitte, ꝙ quoddam est notoriũ necessariũ ꝙ actu se ostendit,quoddam probabile,ꝙ actu nõ permanet in mã, sed permanet in fonte scientię vlis populi. Quoddam est notorium nõ ita probabile,quia factum est valde antiquatum.Item notorium aliud nãle & materiale,aliud ciuile & intellectuale, aliud mixtum, vt iurisdictio præsidentis corpore & animo.Modo quero, quæ sit virtus istorum verborum? & dic ꝙ notoria sunt illa,quæ sunt permanentia in mã & in vulgo, vt turris populi, ꝙꝙ vetustate collapsa,cuius particulę remanserunt,puta vnus paries, vel aliqua fundamenta. Quædã vero sunt permanentia in memoria & in vulgo ita, ꝙ nemo sapiens ea negaret, nisi timor, vel tremor remouerẽt eũ,quia esset malefactor.hęc sunt duo genera notorij,quorum primũ est actu permanens in substantia. Secundum est actu permanens in memoria & in opinione hominum,& non põt ignorari. nam facta, quæ sunt nimis notabilia,vt mors dñi Caroli de Pace,& aliorum ꝙ plurimorum dñorum dñantium in Italia,nõ possunt oblitioni tradi, si oẽs scripturę delerent, quia ambulat & pullulat memoria progenitorum in posteros, vt ff.de prob.l.arbiter. Dico igitur, ꝙ notorium est ꝙ apud omnes veridicos & notabiles negari non põt, & quidam dñt,vt refert Inn. ꝙ si negatur notorium, non hẽt locum statutum, ꝙ falsum est,quia per calumniam,de qua constat,negare nõ est rem dubiam efficere,vt no.ff.de transac.l.post rẽ,ff.qui satisd.cog.l.si vero.§.j.† Sed Io.An.eo.tit.lib.6.in nouella, seruat dictũ Inn.hoc mõ,videlicet, ꝙ qñ reus negat maleficium notorium, non põt procedi, tanꝙ super notorio, nisi in receptis probationib. vtriusq; partis. Sed ego non puto, ꝙ dẽat admitti ad probandum id,in quo consistit aperte calumnia.non.n. põt iurare de calumnia, ergo iudex non hẽt eum audire, sed ex officio suo repellere.facit ꝙ no. Inn.ſ. de officio vicarij.c. j.& hoc est verum, si est notorium omnib. & iudici,sed si iudici non constet,tunc est vera postilla Io. An.† Sed ꝙd si non negat factũ sed excipitur, ꝙ iure factum est? dñt quidã,quod refert Inn. ꝙ istud non est notorium, sed istud falsum est,ꝙa

ꝙsumptio, ꝙ non fit iure factum, est notoria,cum stamus in genere maleficij,vt l.si nõ conuitij. C. de iniu. bene tñ fateor, ꝙ de ista exceptione debet cognoscere,quia est talis exceptio, quę potest & debet probari de iure, & quia omnis,qui excipit,incidenter ius suum deducit,vnde non remouetur iudex ab incidẽti,qui est iudex in principali causa, vt C.de iu.l.quoties. No. tñ, ꝙ oportet, ꝙ dictus iudex intentet notorietatẽ,ꝙa qñ qualitas dat iurisdõnem, qua cessante cessat iurisdõ,oportet eam intentari tanquam fundm iurisdõnis,vt no.Inn. ĩ.de foro comp. c. cum sit generale.nec posset iudex post oppositam exceptionem qualitatem addere, quia istud esset quoddã replicare,& replicatio non iuuat libellum ineptum.oportet ergo,ꝙ denuo experiatur,si tempora suffragantur,vt ff.de adul.
4 l.accusaturus.† Item adde,ꝙ maleficium probatum [a] per 10.
a testes vĩ esse probatum cum notorietate,vt no. Cy.de accus.l. ea quidem, ꝙ tene menti. ẽt circa prætorium contingit certos errere, vt circa prętorem vrbanum, & peregrinum,vt no.
5 ff.de iur.om.iud.l. si per errorem.† Vtile tñ puto,ꝙ si notoriũ aperit viam inquisitionis, præmittatur quædam prędambula inquisitio,an factum sit notorium, quo comperto per informationes testium ẽt parte non citata procedatur, vt no.Inn. ĩ.qui ma.accu.pos.c.cum in tua. Fiet secunda inquisitio solẽnis.hoc tangit hic Inn. & est rationabile,quia istud notorium
6 succedit loco famæ, & loco accusatoris. † Quæro,quid si iudex obuiauit furi furanti, vel homicidę fugienti,nunquid habeat locũ dictum statutũ? dic ꝙ sic, ꝙa iste est manifestus malefactor, vt l.siue manifestus,versi.idem Iulianus,ff.de condi. fur. Ad hoc induco dictum Ho.& Io. An. super isto.c.in post-
7 illa, quæ incipit, de ordine cognitionum,q̃ no.† Notorius [b]
b vsurarius [c] est, qui leũato velo & ad discum mutuat omnib.
c volentibus,quo probato licet testes non nominent personas, sed nominent habitum fęneratoris,quia stabat in habitu apẽnelo ad fęnerandum,probatum est notorium, & sic accidens quodãmodo probatur sine subiecto facti. hoc tangit hic Inn.
d in simili. & no.ꝙ fraudes [d] istorum fœneratorum semper prę sumuntur continuatiue inter easdem personas, licet callidis machinationib.tagantur, ar.optimum, ff.de proba.l.cum tacitum.duo † sunt sensus corporis, per quos congruentius testis
8 percipit plenam & meram veritatem.ſ.visus,& auditus.tñ qñque per auditum percipitur verus hoĩs actus, vt stipulatio,qñ que non percipitur verus hominis actus,sed forma, vt elegan ter no.dominus Dy.in l.1.& 2.ff.de aqua plu.arc.testis intelligitur deponere secundum naturam & communia accidentia rei,ar.ff.de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed si rerum.vnde si testis deponit de exercitu, nõ habet necesse dicere de no-
9 torio exercitu, quia exercitus non potest esse notorius. † Visus autem deseruit notorio, auditus famæ, & notorium spar-
e gitur per oculos populi,fama per aures. dicit tñ Host. ꝙ famae multum adminiculatur in probatione notorij: impossibile.n. est factum notorium famosum non esse.idem Io. And.in no uel.Intellige de fama, quæ viget tempore litis contestatæ,arg. ff.de iud.l.non potest videri,secus si sit extincta.C.ne de statu defunctorum.l. si mater.Est autem fama quidam sonus vocis
10 humanæ replens multorum & plurimorum aures. † Modo quæritur, vtrum dominium rerum possit esse notorium? tamen dominia à possessione cœperunt, vt in l. 1. ff. de acquirenda possessione. Possessio autem potest esse notoria, puta possessio vnius magni castri, & eodem modo in istis magnis & diuulgatis rebus potest esse notorium dominiũ, ẽt iurisdictio, vt no.ff.de neg.gest.l.at qui natura §.cũ me absente, imo quasi est impossibile, quod in istis rebus magnis possessio nõ sit notoria, dummodo non fiat controuersia possessionis ab altero,qui dicat se composessorem.nam propter varietatem & conflictum possidentium veritas occultatur & obscurat vt no.ff.ꝙ met.cau.l.extat,in mag. gl. ver.& no.licet ergo substantia dñij sit inuisibilis & incorporalis, & ẽt substantia possessionis, siue eius qdditas,tñ verus actus hoĩs corpalis & visibilis est,vt no.ff. de ver. ob.l. stip.ista.§.hi quoq;.visus.n.mens non est visus tuus,tñ visus nõ facit testes singulares, sed res seorsum ab altero visa & audita,& ista est disciplina de sensu & sensato, quia singularitas & identitas cõsistit in rebus sensatis.

ADDITIONES.

a Maleficium probatum per x.testes inducit notorium.
b Adde vnũ pulchrum con.Bal. ꝙ refert Decius in l.eius,in qui prouincia.circa illam regulam,ꝙ qualitas non potest stare sine subiecto.ff.si cer.pet.
c Vinc.God.Adde ꝙ vsurarius præsumitur qui per tres annos exercuerit vsuras. Bal.in l rogatti,§.si tibi.si cer.pet.Grat.consi.39.lib.2.
d Adde etiam, ꝙ abundans cautela nocet in personis de vsura & malitia suspectis,quia tunc cautelæ adhibitæ, magis de vsura ipsum redarguunt.ita Anch. in consi.258.incip.Christi nomine repetito,ad fi.
e Vinc.God.Adde vt probata esse dicatur fama,requiritur, vt probetur ipsius famæ ortus,& originis causa.Ruy.consi.51.nu.14.lib.5. & fama probarilib.6. per testes dicentes,audiuisse communiter dici.Ruy.consi.45.nu.6.debet

BIU Cujas

11 tis mediãtib. organis corporis ad hoc ꝑ nãm deputatis.† Qualiter aũt dñium probet, no. C. de proba. l. cũ res, & difficilis eſt probatio dñij, & facilis prob̃ poſſeſſionis, no. ff. de pet. hær. l. nec vllã §. ꝙ ſi qs. q̃ gl. tene menti. Modo q̃ro cũ Inn. pone, ꝙ iudex non hẽt iuriſdõnem niſi in notorio, proceſſit in cã nõ notoria, & recipit teſtes, qui probant, nunquid ex iſta probõne ſurgit notorium? rñdeo non, niſi ſit probõ per ꝓfeſſionẽ
12 ſm Inn. ꝙ eſt no. dignum.† Quæro, vtrum in notorijs admittat ciuilis defenſio, puta inuaſor notorius dicit ſe feciſſe authoritate iudicis? dicit Io. An. in nouel. ꝙ ſic, quia iſta allegatio excuſat delictũ, dummõ licentia fuerit legitima, alias ſecus, vt C. vñ vi. l. meminerint. Nã iſtud non tã eſt negare, q̃ leges allegare ad ſuam defenſionẽ, vt C. de iud. auth. iubemus. Idem ſi dicat, ꝙ ex promiſſione iuris potuerit prædari, tex. eſt no. in c.
13 j. §. fi. de milite vaſallo, q̃ contumax eſt, colla. x.† Quæro, teſtis depoſuit de fama, ſed iudex interrogat eum, vtrũ ipſe credat famatũ, i. ꝙ hoĩes famant eſſe verũ? teſtis rñdit, ꝙ non credit, quæriẽ, vtrũ probet famã? & vr̃ ꝙ ſic, quia credere, vel diſcredere vnus teſtis non elidit famam publicam, vt ff. ad Maced. l.
14 4 & C. eo. l. Zenodorus.† Sed quid ſi qs non confiteẽ, ſed non negat? Inn. refert quoſdam dicere, ꝙ vr̃ ꝓfiteri, ꝙ falſum eſt, ꝑ quo vr̃ gl. or. C. vñ liberi, l. qui ſe patris, vbi gl. exponit negat. i. non dicit, & in regula, is qui tacet. Fallit in quatuor caſib. qui olim pertinebant ad interrogatorias actiones, in quib. non negans interrogatus hr̃ pro confitente, vel negante, prout ei nocet. licet ergo quis nolit rñdere libello, vel inquiſitioni, nõ hr̃ pro confeſſo, ſed dẽt remedijs prætoris cogi ad rñdendum, vt
15 in l. j. §. quid ergo. ff. de ven. inſpi. & ibi per Ia. de Are. vbi oĩno vide.† Quæro cũ Inn. vtrũ confeſſio extra ius facta coram populo inducat notoriũ? & refert quoſdã dicere ꝙ ſic. Sed hoc non eſt verũ, qa dẽt fieri apud acta ad hoc, vt inducat ſolenne notorium. Cæterũ bene facit notoriũ iudicium, vt ff. de adul.
16 l. capite quinto, & l. quæro §. fi. ff. de ædil. edic.† Quęro cũ Inn. pone, ꝙ maleficium eſt notoriũ, ſed non eius circunſtantiæ, vtrum probatis circunſtantijs poſſit aggrauari pęna rõne circunſtantiarũ? dicit hic Inn. ꝙ ſic. v. g. ſi maleficium ꝓmiſſum de nocte, vel in platea, grauius punitur. Nam iſtę circunſtantiæ non veniunt ad inquiſitionẽ fundandam, ſed ad eã coadiuuandum, nec dẽt qualitas maleficij remanere impunita, ꝙ
17 eſt no. dignum.† Adde ꝙ qñque nox probaẽ ꝑ ſonum campanæ, qui eſt diſtinctio diei & noctis, & probato ſono eſt ẽt notorium iſtius circunſtantiæ probatũ, qa ſonus campanæ implet aures oĩum ciuium, & ſic nox eſt notoria ꝑ auditum ſoni, cui ꝑ ſtatutum, vel ꝓſuetudinem eſt aſſignatus iſte modus
18 ſignificãdi, ſeu intelligẽdi.† Et no. ꝙ ea, q̃ fiunt de nocte, ſunt minus notoria, q̃ ea, q̃ fiunt de die. Sir ea, q̃ fiunt, vbi eſt cõfuſio multitudinis hoĩum, iſta eſt gl. ſin. ff. ꝙ met. cau. l. ſi cum in exceptione, §. in hac, ſup verbo, ignorantiã, q̃ tene menti.
19 † Pone, ꝙ maleficiũ eſt notorium, tñ elapſum eſt tp̃s datũ ad inquirendũ ꝑ formam ſtatuti, tandem reus confiteẽ maleficiũ. vtrum ex iſta ꝓfeſſione poſſit ꝓdemnari? Et dic ꝙ nõ, qa quoties quis ꝓfitetur id, cuius noĩe cum aliquo non ſit actio, non valet ꝓfeſſio, vt ff. de interro. ac. l. ꝓfeſſionib. ſed poſt præſcriptionẽ ipſo iure accuſatio abolita eſt, imo & ipſum maleficiũ, accuſatio aũt eſt abolita quo ad publicam iniuriam, maleficiũ aũt quo ad priuatam iniuriã ita, ꝙ nulla actio eſſe põt, vt ff. ꝙ met. cau. l. ſi cum exceptione, §. ſatis clementer, vt ff. de iniur. l. ſed vnus. §. ſi ante iudicem. ergo confeſſio non valet,
20 ꝙ eſt no. ad probandũ, ꝙ gentes, q̃ derobauerunt quaſdã villas, eſſent de gentib. cuiuſdam nobilis, teſtes dñt vera eſſe, interrogati, qualiter ſciunt, dixerunt ꝙ viderunt poſt effectum ſubſecutũ, qa res derobatas, & gentes prædictas dictus nobilis recepit in caſtro ſuo, cũ hr̃ent inuicem guerrã. Quærit, an ꝑbent? rñ. ſic, per ar. a ſolitis, qa ita ꝓſueuit fieri, ar. ff. de proba. l. cum tacitũ, in fi. Sed ſi non hr̃ent inuicẽ guerrã, iſte nobilis præſumeret receptator, & dẽt malefactores exhibere, & ſi nõ poſſet exhibere ꝑſonas, deberet exhibere res, vt col. de pace tenen. & eius violatorib. §. ſi iudex clamore. dicit Inn. ꝙ q̃n teſtis eſt interrogatus de cã ſcĩæ in notorio, dẽt dicere, qa publice vidit fieri in tali loco corã populo, vbi erat multitudo co-
21 pioſa videns & aſtans. Inn.† Item dr̃. C. de teſti. in l. teſtiũ, ꝙ nemo põt ſcire, ſi alius videt, vel ſi alius audit, ꝙ verum eſt directe, ſed indirecte bñ põt per præſumptionẽ naturę ſcire, qa ille, qui corã eſt, videre præſumiẽ & audire, niſi ille q dr̃ pñs, ꝯrium aſſeueręt, vt no. Bar. in l. fi. ff. de auth. tu. ſed dictũ ſuũ dẽt
a intelligi a ad excuſationem teſtis circũuenti per alterius pñtiã corporalem. dicit Inn. ꝙ merum imperium eſt ſupremũ inter alias iuriſdõnes, Inn. & proceſſit ex natura cãrum. Item quicquid princeps prætori ſuo reſeruat, merum imperiũ eſt. legiẽ. n. in vſib. feudorum, ꝙ aut agiẽ de iure poſſidendo in re alterius, aut agiẽ de libertate rei propriæ, & ſic de iure poſſidendo in re propria: primo caſu in ſacro non fit mentio conſcĩæ, vt dicat, iuro in conſcĩa mea, ꝙ ita eſt, quia iſtud iurm eſt magis de aĩo, q̃ de re & virtute. Scdo caſu aut in facto proprio, & dẽt iurare aſſertiue, aut in facto alieno, cui iurans non interfuit, & tunc ſufficit iurare ꝑ conſcĩam ſuam, vt ſi iuretur de facto patris, vel aui, vel aliorum aſcendentium, vt in Auth. de ꝓſtitu. re. feu. §. ſacro. hanc doctrinam traho ad teſtes, qa iurando de conſcĩa ſunt ſingulares, & impoſſibile eſt, ꝙ per teſtes ſingulares probeẽ notoriũ niſi actus, de quo deponunt, ſit idem a-
22 ctus genere, licet non numero, v. g. ꝙ aliquis ſit pub'icus vſurarius, iſtud eſt quoddam genus, ſed ꝙ mutuauerit Titio, vel Seio, iſta eſt quædam ſpecies.† Teſtes ergo ꝓcordantes in genere probãt generis notorietatẽ & qualitatẽ perſonæ, licet poſtea per ſingulos ſe diuidant, vt quia vnus dicit, vidi, ꝙ publice mutuauit Petro, alter dr̃, publice vidi, qñ mutuauit Seio, nam hoc aduerbiũ, publice, eſt genus prędicans de pluribus differentib. numero, vt plene dixi in l. j. C. de teſt. in lec. vbi videas.† Teſtis ꝯrius facit vnum indiciũ, duo, duo, ſed tres tria,
23 & trib. indicijs ſtatur. Scias, ꝙ qñq; teſtes ſunt ſingulares, quia actus ſui nã non hẽt ꝓteſtem, vt cum teſtis dicit notoriũ, qui eum examinauit, non ſcripſiſſe verũ. Nam cum hoc intret loco ſecretũ iudicis, & tabellionis, iſte teſtis non põt hr̃e ꝓteſtem, vt C. de teſti. l. nullũ, & ideo in iudicijs acta non regrunt conteſtes ab extra. nã hoc maxime pp teſtimonia inductum eſt, quia ſecreto examinanẽ, vt C. de teſti. l. teſtiũ.† Modo quęritur vtrum ꝓfeſſio poſſit dici erronea, ſi quis ꝓfitetur eſſe notorium? Nã cum error debeat probari, probando primo rẽ aliter ſe hr̃e, quo probato præſumiẽ error in facto alieno, vt no.
24 ff. de interro. act. l. de ætate. §. fi. in vlt. gl. quæ eſt ſingularis, qũo poterit reprobare ſeipſum? Ego dico, ꝙ in facto proprio, ẽt ꝓbando rem aliter ſe hr̃e, non præſumiẽ error, ſed præſumitur confeſſio ſine cã, imo ꝯ cãm, quę ꝓſiſtit in terminis veritatis. Et ideo non obeſt reuocanti: nullo. n. extremo exiſtente vero neq; actiuo, neq; paſſiuo, ĩpoſſibile eſt ex maleficio, ꝙ nõ eſt, aliquem ꝓdemnari eius rei noĩe, cum nulla poſſit eſſe actio,
25 de hoc no. ĵ. de diuor. c. ex literis.† Quæro, vnus teſtis dicit, ꝙ qñ populus ibat ad indulgentiã, in illa multitudine populoſa Titius fuit interfectus a Seio. Alius teſtis dicit, ꝙ dũ populus reuertebaẽ ab indulgentia, in illa multitudine numeroſa idẽ Titius fuit interfectus à Seio. Quęro, vtrum probatũ ſit maleficium, & ꝙ amplius eſt, notoriũ? Rñ. ſic, ꝙ iſti non deponũt diuerſa, cum in eundẽ finẽ conſonent. nam vbi idẽ finis, idẽ teſtimonium. nec nocet, ꝙ in narrandi modo diſcrepent, cũ iſta verba narratiua proferanẽ a teſte nõ iurato ſuper eis, nec ſunt verba, quę attingant medullam qõnis, vel eius circunſtãtias requiſitas, hoc probaẽ. C. de pę. l. qui ſnĩam, ibi, ꝓcordantes in rei finẽ, & ĵ. de verb. ſig. c. nihil obſtat. certe ibi ſunt diſ-
26 cordes in tpe. l. ob carmen. §. fi. ff. de teſti.† Sed quid ſi teſtis dicit verũ eſſe, prout ponit. ſ. homicidium, & notoriũ? interrogatus de cã ſcĩæ dixit, quia vidit, interrogatus, qd eſt dicere notoriũ, dicit ſe neſcire, quęriẽ, vtrum iſte teſtis probet maleficiũ ſimplr? & vr̃ ꝙ non, quia iſte vr̃ variare, quia ſi non eſſet interrogatus, quid eſſet dicere, & quid eſſet notoriũ, probaret notoriũ, nunc vero nõ probat, ergo variat, & ſic ei nõ creditur, vt ff. de teſt. l. qui falſa. ꝯ dico, quia deficere in redditione cãæ nõ eſt variare, ſed eſt neſcire plus, & quoddã declaratiuũ neſcire, vt C. de teſtib. l. ſolam. Procede aliquantulum philoſophice, & dic, ꝙ in omni teſte requiriẽ intellectus, eſt aũt intellectus, ſm Auguſtinũ oculus aĩæ diſcernens verũ a falſo. no.
b tñ, ꝙ ſola veritas eſt obiectũ intellectus.† Falſitas b aũt non cognoſcitur ab intellectu niſi per accidẽs, quia ſi aliquid eſt verum, ꝯrium eſt falſum. Falſum aũt nõ cadit in intellectu directo, qa nihil eſt, vt ff. de ver. ſig. l. Paulus. In teſte aũt requiritur ſenſus, & intellectus, vt ff. de teſta. l. teſtõ. §. fi. Intelligere ergo idem eſt, ꝙ diſcernere verũ a falſo, & per prius verũ, & deinde falſum. nã ſi intelligo nauẽ ex Aſia veniſſe, ſtatim intelligo hanc propoſitionẽ eſſe falſam, nauis non venit ex Aſia, vt ff. de ꝓdi. inde. l. Iul. ver. ſilereq;. quoties aũt vno poſito in eſſe reliquum remouẽ, oportet, ꝙ illa ſint ꝯria, de cond. & demon. l. Titiæ, ſi non nupſerit. Pone, in quadam rixa Antonius fuit ꝑcuſſus in cerebro ita ꝙ in terrã cecidit, & ſtatĩ poſt fuit interfectus Seius a Caio, q̃ A. deponit iſtud maleficium verũ eſſe, quia vidit, excipitur ꝯ iſtum teſtẽ de falſo, quia cũ in cerebro ſit ſenſus cõis, q̃ eſt fons ſenſuum particulariũ, cõcuſſo, dicto ſenſu vſi, alij ſenſus nihil ſentiunt. rñ. teſtis iſte non poteſt excuſari à vitio falſitatis, niſi per vehementem p̃ſumptionem, quæ veritas appellatur, vt no. ff. de acqui. hær. l. cum quidam. §. quod dicitur. nam ſi vidit ante, q̃ conc̃uteretur in cerebro, quod Caius armatus irruebat in Seium inermem, & ſtatim poſtquam

ADDITIONES.

a Vide Fel. in c cum cauſam, de teſtib.

b Vinc. God. Adde ꝙ falſitas, quæ non nocet, non habetur in conſideratione, Ruy. conſi. 17. nu. 9. lib. 4. Grat. conſi. 72. nu. 3. & conſi l. 99. lib. 1. Thom. Gram conſi. 66. nu. 17. Pariſ. conſi. 151. nu. 2. lib. 4.

BIU Cujas

postq̃ dictus A. rediit ad mentem, vidit dictum Seium interse ctum iacẽtem in terra, iste testis excusatur, quod sic ꝓbo. Iste testis probat indicium, ergo non dicit falsum. nam si diceret falsum, non probaret indicium, quia periurus, vt plene no. C. de transac. l. si ex falsis, & hæc dicta sufficiant.

De officio legati. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Legatus est imago principis, & post ipsum maius habet imperium.*
2 *Legatus de latere potest dare inferioribus ꝑlatis & exẽptis vt Abbatibus, & prioribus licentiam transeundi, & exemptorum electiones confirmare.*

1 Incipit † de maioribus officiis tractare, & primo de officio legati, qui est imago principis, vt j. c. volẽtes. ipse. n. post principem maius imperium habet, vt ff. de offic. proconsl. nec quicquam, & in eius felici aduentu lætantur ꝓuinciales, e. ti. l. obseruare. §. obseruare. † Possunt legati de latere dare inferioribus prẽlatis & exemptis, vt Abbatibus & prioribus, licentiam transeundi & exẽptorũ electiones ꝓfirmare. x̃. de consuetu. cum venerabilis, secundũ Io. And. hic in Rub.

SVMMARIVM.

1 *Legatus papæ per ſſimplicem querelam aditur.*
2 *In concessis dignitati præsumitur ignorantia.*
3 *Dictio tanquam, quando ampliet, vel restringat remissiue.*
4 *Legatus, vbi iure metropolitico aditur, an per simplicem querelam nullitatis sententiæ adiri possit.*
5 *Legatus Papæ, an possit deponere episcopum.*
6 *Compromitti de restitutione in integrum non potest, potest tamen compromitti articulus, an quis sit de iure restituendus.*
7 *Statuto, ꝙ causæ finiri non possint, nisi de sapientis consilio, si sapiens cõsulit absoluendum, & iudex dicit, & ita ego pronuncio, an sententia sit absolutoria.*

CAP. PRIMVM.

1 Vmuon. † Legatus Papę per simplicem querelam aditur, Ioan. And. præmitte ad euidentiã, ꝙ adire al quem ꝑ simplicẽ q̃relã est adire sine medio. i. non ꝑ appellationẽ, adire aũt ꝑ appellationẽ est adire gradatim. ideo. n. sunt facti iurisdictionũ gradus, vt seruent̃, & ne quid prępostere fiat, in Aut. vt ab illustribus, & qui super eos sunt, in rubro & nigro. Casus. archiẽps Cantuarien sis est semper legatus domini papę in prouincia sua ex dignitate loci. quęritur, vtrum per simplicem querelã possit audire causas suffraganeorum suorum? rñdet, quod iure metropolitico non posset audire nisi per appellationem, & non per simplicem querelam, sed iure legationis, quia est legatus papę, potest audire etiam ꝑ simplicem querelam, & sic ex vno officio ꝓmittitur, ꝙ ex alterius qualitate negatur, & est rõ, vt aliquid operetur legatio, vt l. j. ff. ad muni. † No. ignorantiam non præsumia in his, quæ concessa sunt dignitati, & hoc per verbum, non ignoretis, i. nõ debetis ignorare. l. si tutor. C. de peri. tu. Quæro, nũquid ꝓcedit iste libellus, corã vobis dño archiepo, nec dicit, legato? rñ. sic, quia tacite intelligitur ex ꝓpetua annexione legationis, ar. ff. de test. mi. l. [illegible]. secus si in libello diceretur sic, coram vobis dño archiepo tanquã archiepo, quia tunc non procederet libellus per simplicem querelam. quia intẽtata esset iurisdicto incompetens, & incompetenter, & sic dictio, tanq̃, debet cõsiderari, vt ff. ꝙ cuius. vni. no. in l. item eorum. in prin. † & dictio, tanquam, interdũ ampliat, interdum restringit, vt l. j. §. solet. ff. qñ app. sit. † Quęro, nunquid possit adiri per simplicem querelam nullitatis sniæ. s. qñ adiit iure metropolitico? & dico ꝙ sic, qñ vitium ꝓnunciantis trasferr iurisdõnem, vt C. de accusa. l. absentem. † Quærit hic Ber. vtrum legatus papæ possit deponere epm? dicit ꝙ nõ, qa hoc est de reseruatis papæ in signum apostolatus. Nam si idẽ possent legati Cardinales, quod papa, per omnia, nõ esset dria nisi nominis, & multi essent papę, quod esset falsum. Istud est certum, ꝙ nomina indicant esse dignitatis vt C. de fer. l. nullo, & C. de offi. præsi. l. j. in verbo, ex ipso nomine. & qui non pertinet ad nomen rei, nõ peruenit ad eius officium, vt C. de ꝓba. l. cum precibus. Dicit hic Io. An. ꝙ licet non possit deponere, potest pronunciare deponendum. Io. An. ista duo differũt, quia deponere statim trahit secum executionem, vt ff. de pœnis. l. qui vltimo. Sed pronunciare deponendum non trahit secum executionem, sed est quoddam ꝓambulũ ad depositionem futuram. facit, quod no. in l. j. C. si aduersus liber. & ff. de iud. l. qui se dicit, q̃ est lex ad hoc notabilis, & † habes simile, quia non põt compromitti de restit. in integ. quia arbiter nõ põt in integrum restituere, sed bñ põt compromitti articulus iste, an quis de iure sit restituẽdus, vel nõ, adeo ꝙ si in primo compromittat̃, pęna non committitur, si ꝙueniatur, secus in secundo casu, quia si arbiter declarat restituẽdum in integrũ pars q̃ se opponit, ne ꝑ iudicẽ i integrũ restituat̃, ĩcidit in pęnã ꝓmissi. ita dẽt intelligi ꝙ no. C. vbi & apud quos. l. fi. in gl. q̃ incipit, cũ pęnã. & no. ꝙ qñ iudex ꝓnunciat quẽ deponẽ dũ, in hoc casu ferunt̃ duæ sniæ de necessitate, vna q̃ iã lata est
7 alia q̃ subsequt̃ quæ est snia finalis ꝙ diffinitiua. † Ex p̃dictis arguũt Doc. iuris ciuilis ad talẽ q̃stionẽ, statuto cauet̃, & cãę nõ possunt diffiniri nisi de ꝓsilio sapientis. Sapiens consuluit absoluendum, iudex dicit, & ego ita pronuncio. Quæritur, vtrũ ista snia sit absolutoria? & quidam dicunt ꝙ non, quia snia se refert ad consilium. Alii dicunt ꝙ sic, & bñ, ac si diceret, ego ꝑ verba de pñti pronuncio, vt consultũ est, qa snia se refert ad effectũ cõsilii. nam mens potẽtior est, q̃ verba, vt ff. de iureiu. l. sed & si possessori. §. sed & si rerum, ibi dum dicit effectũ iurisiurandi sequẽdum arbitror, & cõia p̃diorũ. l. si in venditione, in fi. præsertim si allegationes contentæ in consilio declarant snĩam debere ferri absolutoriam, quia quod de est verbis supplet mens, vt ff. de arb. l. qualem, in prin. & quod no. in l. & puto. §. j. C. fa. erc. & quia ipse iudex, si interrogaretur, ita deberet interpretari, ergo pro expresso dẽt haberi, vt ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. & ff. de serui. l. sicut. imo plus, quia si iudex diceret, ita pronuncio ſm consiliu.m datum eum absoluendum, non sententiaret ſm consilium datum, sed extra consilium, sicut si testator mandaret oẽs seruos suos liberandos a seruitute nam non impleret hęres voluntatem defuncti dicendo eos liberandos, sed dẽt eos manumittere, vt mandatum impleatur. & dicit Be. ꝙ legati Cardinales, qui mittunt̃ de latere dñi papę habẽt iurisdõnẽ ꝑ exemptos, exceptis casibus reseruatis. 18. q. j. frater noster. x̃. eo. quod translationem. x̃. de verb. signi. c. veniens, in prin. li. 6. Sequitur c. studuisti.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde quod ignorantia iuris in dubio non præsumitur. Rui. cons. 104. nu. 5. lib. 4. ex qnibus. n. præsumitur. Rui. cons. 26. nu. 21. li. 3. præsumitur tamen ad euitandum delictum. Rui. cons. 100. nu. 5. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Legatus Papæ intromittere se nõ potest de cã alteri ſpecialiter per Papam delegata.*
2 *Mandatum speciale habens si eo abutitur, an habens mãdatũ generale poterit eum prohibere.*
3 *Ordinarius speciali iurisdictione abutens, an possit prohiberi per hatentẽ iurisdictionem vniuersalem.*
4 *Iudex minor an sileat in præsentia maioris.*
5 *Rescriptũ principis, fiat iustitia, ad preces ꝑ reuisione sententiæ porrectas an tribuat potestatem sententiam corrigendi.*
6 *Delegatus Papæ, an possit mandare legato de latere, ꝙ exequatur suam sententiam.*
7 *Papa concedit mihi castrum quibusdam cõditionibus, quæ nisi seruetur, reuertatur castrum ad Papam, deinde concedit mihi etiam ciuitatem, cui d. castrum subest, cum omnibus suis castris, postea contrauenio conditionibus, an castrum debeat ad Papam reuerti.*
8 *Et quid si castrũ vt supra concessum est Titio, & ciuitas vt supra Seio.*
9 *Priuilegium primum siue in genere, siue in ſpecie, semper præponderat.*

CAP. II.

1 Studuisti. † Legatus Papæ de cã alteri ſpeciaLiter delegata per papam se intromittere nõ potest. Casus, quęritur vtrum generalis legatus possit causas, quæ delegatis specialiter committuntur in aliquo impedire? rñdetur, ꝙ non, potest tñ eas snias confirmare, si vult idẽ exequi. No. ꝙ vna species non derogat alteri speciei, cum qua sine derogatione põt habere concursum, vt proprietas, & habitatio. ff. de vsufru. leg. l. Sempronio. Extra op. ꝙ pars non derogat toti. l. si alij, de vsufr. leg. Sol. ibi vtrunq; legatum est spãle. & vide C. de lega. l. cum quęstio, in fi. per Cy. qñ species euellitur de generali corpore semper derogat generi. secus, si non euellit de ipso, vt d. l. si alij. Si testator dicit, relinquo Titium gñalem executorem meũ, & Bertam ad maritandas virgines, sola Berta potest virgin.b. maritandis ꝓstituere dotes, qa dos est de executiuis spãlis mandati, vt hic, facit de dote prelegata. l. Theopõpus. & quod no. in c. vlt. de iudi. lib. 6. No. ꝙ mandatum spãle derogat quo ad ipsam spẽm generali. † Sed quæro, quid si hñs mandatum spãle
2 eo abutitur, nunquid hñs mandatum generale potest eum ꝓhibere. & vr̃ ꝙ sic, vt ff. mandati. l. si hominem. Ego x̃ credo in mandatis iurisdõnis, quia quod specialiter est concessum vni alteri vr̃ prohibitum, ar. C. de proc. l. maritus, & ff. de iudi. l. cũ prætor. Item distincta sunt officia, ergo vnus non potest se dę alterius officio intromittere, vt legitur & no. in l. quęcunq;. C.
3 de excu. & exacto. li. 12. † Quæro, quid sit in duob. ordinarijs, quorũ vnus hẽt iurisdõnem vl'em, alter spãlem? & vr̃ ꝙ idem, quia species derogat generi, vt hic, & C. fam. erc. l. quoties. nã si sunt iurisdõnes distributæ & assignatæ, stãdum est in hoc, vt ff. de leg. j. ꝙ in re. §. si qs. In x̃rium vr̃ tex. de off. p̃fe. vrb. l. 1. Sol. aut istæ iurisdõnes differũt tanquam superius & inferius,

BIU Cujas

scilicet gradu, & tunc maiori iurisdõni per minorem nõ derogatur, vt ff. de re iu. l. ꝯ pupillũ. §. qui ad maius. ff. de iur. om. iud. l. fi. quia licet vna iurisdictio sit subalterna alterius, aliqua tñ est, alias perpetuo esset nulla; ꝙ est falsum, & vide ĩ. de hæ. c. ꝑ hoc, lib. 6. Aut differũt tanꝗ genus, & species; & tunc spẽs derogat generi, vt ff. de iud. l. solẽnis. §. latrũculator. qa detrahit generi. si aũt vna iurisdictio venit ad aliã coadiuuandam, vna non derogat alteri, vt ĩ. ti. prox. c. j. Si duo ptãtes eiusdem terræ, quilibet pro se procedit ꝯ aliquem de eodem delicto, non impediunt se concursu, nam licet de delicto vnius hoĩs non debeat sæpius inquiri, verum est lata sñia. Sed ante sic, vt
4 notatur in c. per hoc, de hær. li. 6. vel ibi speciale. † Quæro, nunquid in præsentia maioris iudicis sileat minor? rñd. non in iurisdõne sua ordinaria; ꝙ dic vt no. Arch. 11. q. 1. de persona. nisi lege spãli ꝯrium caueatur. ff. de lib. cau. l. cognitio, de dam.
5 infe. l. 4. §. si tam vicinũ, & no. C. de do. l. in hac. † Quæro, supplicatum est principi super reuisione cuiusdã sñiæ, princeps dicit, fiat iustitia. quæritur, an dicta sñia possit corrigi? rñ. sic, si princeps dederit iudices, alias ista datio iudicũ nihil operaretur. Item princeps dando iudices vr̃ euocare cãm ad se. Itẽ ipsi vice principis funguntur, & pñt idẽ quod ipse princeps. Sed princeps põt ẽt sine appellatione procedere ꝑ simplicem querelã. dubiũ facit id, ꝙ no. hic Inn. qa illa verba, sicut iustũ est, nihil operantur in confirmationib. Sed certe nos sumus in iurisdictionib. vbi secus est, & nota istam qõnem, quia pendet de facto. ĩ. eo. c. licet. Quæro, quæ ꝯfirmatio est ista, de qua loquitur litera? rñ. ista confirmatio sit ad bene esse, & quia testimonium & opinio legati est elegans, & magnæ authoritatis, sed non ad substantiam esse, quia qui non põt infirmare, non põt authorizabiliter ꝯfirmare. vnde ille actus non denominatur a ꝯfirmante, sed a cõfirmato; & si quis esset defectus in confirmato, non valeret confirmatio ꝑꝑ defectum fundamenti, ar. ff. de excu. tu. l. qui testõ, & ff. de act. & oblig. l. oblõnes, quæ proprijs. & ꝙ no. ff. de pac. l. legitima. & natura ꝯfirmationis est ꝙ reqrit antecedens, vt ff. de lib. leg. l. Aurelius, §.
6 qui testõ. † Quæro, nunquid delegatus papæ possit mandare legato de latere, ꝙ exequat̃ suam sñiam? rñ. Ber. ꝙ supplicare debet. non. n. p̃t compellere. nam quædã debent fieri, tñ oportet pro eis obtinendis supplicari, vt ff. de aqua quoti. & æsti. l. j.
a §. permittit. Opp. extra & vr̃, ꝙ spẽs non deroget generi,[a] vt ff. de vsufr. leg. l. si alij. So. ibi non derogat, qa sunt circa diuersa. nam proprietas, & vsusfructus formalis sunt oĩmodo separata, vt ff. de vsuca. l. iusto, §. non mutat. Item fundus est subiectum vnicum & cõe, ita ꝙ oportet ꝙ in eo vterq; participet, & sic non ob. s̃m Bar. Op. ad idem, ff. de leg. j. l. si dño Stichus. So. ibi non est genus, & spẽs incerta ꝑ optionem declaranda, & alia spẽs declarata, & sic vtraq; dispositio incidit in eandẽ
7 speciem. † Pone, Papa concessit mihi quoddã castrum sub qbusdam ꝯditionib. quib. non seruatis castrum dẽt reuerti ad papã, deinde ꝯcessit mihi ciuitatẽ, sub qua est illud castrũ, cũ oĩbus castris suis, deinde ego feci ꝯ dictas ꝯditiones, Papa dicit castrũ ad se reuersum; ego dico ad me pertinere tanꝗ partem ciuitatis, vt ff. de iu. l. insulæ. partẽ dico districtualẽ, seu subiacentẽ, quærit̃ quid iuris? Rñ. ꝙ perdidi vno capite spãli, recupero ex gñali, quia Papa me loco sui posuit quo ad ciuitatẽ, & districtum, vnde acquiro ꝑ vniuersitatẽ, ꝙ perdo in specta spẽ, ar. ff. de acq. re. do. l. quædã, & ff. de ser. vrb. præd. l. si domus, & ff. de cond. & dem. non ad ea. ff. de hær. instit. l. 3. §. qui fideiꝯmis. nec ob. ꝙ spẽs derogat generi, qa verũ est, qñ gen[9] venit ampliatiue, vt no. ĩ. l. quæsitum. §. pen. ff. de fun. instruc.
8 † Modo quæro, quid in diuersis personis, si castrũ erat ꝯcessum Titio, nunc ciuitas cum suo districtu ꝯcedit̃ Seio? Et vr̃ dđm, ꝙ extincto Titio a sua ꝯcessione, acquirat̃ Seio ex suo capite gñali, vt ff. cõia præ. l. in vendõne, ff. de iu. dot. l. si ꝓprietati. dicit lex ꝙ a specie prius est inchoandum, postea veniendum ad genus, C. de pig. l. 2. q̃ nõ est alibi. In ꝯrium vr̃, nam lege cauet, ꝙ si capitaneus ꝯcessit alicui vnũ mãsum in feudũ, deinde vendidit curiã, illud mãsum non venit in ꝯcessione gñali tanꝗ exceptũ a curia ꝑ spãlẽ ꝓuidentiã, vt in c. qdã capitaneus, de capita. q curiam vendi. So. illud ideo, qa noĩe curiæ nõ ꝯtinent̃ feuda, sed noĩe ciuitatis beneꝯtinerent̃ castra, saluo iure alterius. cũ aũt illud ius deficit, ꝯsolidat̃ vniuersita-
9 ti suæ, & idẽ forte est in feudis ꝑ d. l. si ꝓprietati. † Modo ergo quero, qd in priuilegijs? rñ. primũ priuilegiũ siue in genere, siue in specie, sꝑ preponderat, qa priuilegiũ semper intell̃r cõcessum, saluo iure alterius, vt no. in l. decurionib. C. de silentiarijs. li. 12. & ff. de vul. sub. l. ex facto. C. de fundis, & saltib. rei dñicæ. l. si qua loca, li. 12. Sed si vtrunq; ꝯpati põt, vtrunq; valet, vt ff. de aqua plu. arc. l. in ꝯcedendo, & ff. cõia prædio. l. qui per certũ locũ. in executione tñ semper primus dẽt anteferri. non ob. istud c. quia hic loquitur in mandato, ꝙ potest reuocari & restringi, secus in datis & concessis, quæ diminui non possunt a concedente, vt no. in c. j. de natura feud.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ species debet idem in sua specie operari, qđ genus in suo genere. Cur. iun. consi. 1. nu. 8.

SVMMARIVM.

1 *Legatus etiam de latere ex generali legatione episcopos transferre non potest.*
2 *Episcopus, an & quando pęnam indulgere possit.*
3 *Remittere pœnam sententialiter impositam potest offensus ne damnum in re sua patiatur.*
4 *Qualitas delicti ex qualitate pœnæ cognoscitur.*
5 *Dictio, nisi, quandoque ponitur enunciatiue, interdum etiam disponit.*
6 *Verbum, motu proprio, quomodo exponitur.*
7 *Motus proprius viuificat, non ampliat gratiam, & cadit in mẽte principis, interdum etiam porrectis precibus.*
8 *Merum imperium, quid importet.*
10 *Verbum, de facto, quomodo exponatur.*
11 *Impossibile reputatur quod solus princeps, non alius, facere potest.*
12 *Legatus de latere, an possit transferre abbatem ad aliam abbatiam, sine speciali mando papæ.*

CAP. III.

1 NIsi specialis. † Legatus etiam de latere ex generali legatione ẽpos transferre non põt. h. d. Casus. quidam apostolicæ sedis legatus authoritate propria Troianũ ẽpm transtulit ad Panormitanam ecclesiã, Papa ipsum redarguit vehemẽter, sed
2 indulget clemẽter. † dicit hic Ber. ꝙ ẽps ratione amicitiæ põt pęnã indulgere gratis, sed nõ per pecuniã, ꝙ est no. dignum. nã indulgẽtia gratuita esse debet, vt ff. de infa. l. furti. §. pactus. Tu dic ꝙ non p̃t indulgere, nisi qñ hẽt arbitriũ; & tunc si pœnam imposuit per diffinitiuam, nõ potest mutare, vt no. ff. de infa. l. quid ergo. §. pęna grauior. sed si per p̃ceptum, vel interlocutoriã, põt ex cã remittere, vt ff. de off. pręsi. l. illicitas, §. fin. qdumtñ offenso satisfiat de interesse; non dico de vindicta. qdam tñ, vt refert hic Inn. dñt ꝙ inuito offenso super pęna nec ante sñiam dispensatur, nec post interlocutoriam super mulcta, licet iudex possit facere gratiam de mulcta quã imponit
3 solum habito respectu ad contemptum. † Vnum tñ est no. dignum, ꝙ ne offensus patiatur damnum in re sua, põt remittere pœnam sententialiter impositam ad ipsius querelam, puta ne proprium seruum perdat, vt ff. de manumis. l. quę pęnæ. q̃ est vnica in iure. No. hic, ꝙ qui stultus est in culpa sapiens sit
4 in pęna. Ber. † No. ꝙ qualitas[a] delictorum cognoscit̃ per qua-
a litatem pœnarũ. concordat ff. de pub. in l. 2. † no. hic de dictione,[b] nisi, ꝙ ponitur enunciatiue. est aũt enunciare præterita
5
b referre, vel futura prædicere. est. n. duplex enunciatio, s. quando verba non terminantur ad aliud, & ista dicuntur verba enunciatiua propter se. Item qñ terminantur ad aliud, & ista dñr verba enunciatiua emissa principaliter ꝑꝑ aliud, quia alio tendunt tanꝗ in finem, vt no. C. de testam. mili. l. ex his verbis Fortunato. Itẽ dictio, nisi, qñque disponit, vt no. Dy. in c. peccatum. qñque non disponit, vt est, qñ verba enunciatiua iunguntur priuationi, & in hoc stat intellectus illius simplicis legis. ff. de manu. testa. l. Titia. §. fi. Qñque dictio, nisi, disponit aptitudine, sed non actu, vt in illo exemplo, promitto non vendere nisi tibi. nam licet verbum, promitto, sit dispositiuum, tñ sensus orõnis est iste, si rem vænalem habuero, tibi vẽdam & non alij, sed si vænalem non habeo, tibi vendere non cogar. ita intelligitur, quod no. ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. no. hic expressum, ꝙ canonica sanctio, & gñalis consuetudo idem sonans, non sunt idem, quia hic ponunt̃, vt diuersa ꝑꝑ copulam, &, tñ sunt de eodem, & sublato vno tolle-
6 retur reliquum. ita intelligit̃ quod no. in c. j. de cõsti. li. 6. † No. illud verbum, motu proprio, i. sine authoritate superioris, alibi exponitur, motu proprio, i. ad nullius petitionẽ, vt ĩ. de p̃b.
7 c. si motu proprio, li. 6. † Et ibi no ꝙ motus proprius non ampliat grãm, sed viuificat, vt non possit obijci de obreptione,
8 de rescr. gratiæ, in clem. † Merum imperium est habere supremæ dispensationis potestatem, & hoc competit soli principi. Item hr̃e gladij ptãtem. Item habere ptãtem purgandi prouinciam malis hominibus; & hoc competit præsidib. prouinciarum. Item puniendi minores excessus, & hoc competit magistratibus municipalibus. Pone in literis summi pontificis ita continetur, supplicauit nobis Bal. super tali beneficio, cui cõcessimus ipsum etiam motu proprio. resp. in verbis istis non est re-

ADDITIONES.

a Vin. God. Adde ꝙ qualitas vbi non determinat verbum dispositiuum, nec verbum, a quo sumit effectum, sed verbum determinat ab his separatum, tunc sufficit qualitatem semel existere, licet postea desinat. secus si determinat verbum, a quo dispositio sumit effectum. Ruy. consi. 116. nu. 4. lib. 2.
b De dictione, nisi, vide quod refert Arch. in l. impossibilis, post medium, ff. de uerbo. oblig.

BIU Cujas

eſt repugnantia, ſed ſignificent, ꝙ motus proprius peruenit in mente papæ ſupplicationē meā adimplendi. & ideo ēt hoc caſu viuificat gra ꝑ talē clauſulā. Itē nec eſt nouū, ꝙ in mēte ꝓcedētis cadāt duo motiua. †deinde no. hic ꝙ verbū, d̄ facto, exponit. i. ꝯ ius, vl ꝯ ꝓſuetudinē. Alibi dr fieri de facto, qd fit omiſſo iuris ordine. Item dr fieri de facto id, qđ ꝓſiſtit in ſolo facto, ſicut ſunt alimenta, vt ff. de capi. dimi. l. legatū. not. dicit Ber. ꝙ in gñali mandato, vel poteſtate collata non ꝓcludūtur reſeruata, & ſubdit, ꝙ oīa reſeruata sūt meri imperij. ſicut nos dicimus, ꝙ oīa reſeruata imperatori ſunt regalia, vt in c. 1. quę ſint regalia, & per hoc dicimus, ꝙ legatus Cardinalis non pōt ꝓcedere caſtra, & iuriſdictiones eccleſię ſine exp̄ſſa delegatione, vel ꝓfirmatione papali, vt ff. ꝙ ui aut clā. l. 3. §. plane. nā nec ipſe princeps talia ꝓcedit de facili, vt no. C. de le. l. humanū, † & qđ ſolus princeps facere pōt, nō alius, impoſſibile reputat, vt ff. de le. j. l. apud Iulianū. §. fi. vbi eſt tex. no. eo. mō nō pōt ifeudare res ēt feudabiles eccleſiarū ſuæ prouinciæ, qa nō pōt earū iura tollere, vel minuere earū rectoribus inuitis, nā & ſi legatus ſit maior iuriſdōnis authoritate, nō tñ in vtilitate rerū, quarū adminiſtratio pertinet ad rectores ꝑprios. Sed †nunqd legatus de latere poſſit trāsferre abbates volentes, q̄q̄ exēptos ad aliam abbatiā ſine ſpeciali mādato papæ? dic ꝙ ſic, vt no. ſ. c. in rub. per Io. And. Sed quare ſecus in epiſcopis? reſpon. qa nil altius epiſcopatu, vt no. in prœmio ſexti libri.

ADDITIO.

a Quando aliquid dicatur fieri de facto, vide aliquas remiſſiones poſitas per Iaſ. Mayn. in l. ubi pactū. C. de tranſact. & ibi alleg. vnum conſi. d. Anto. de Butr.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere ex generali legatione non poteſt vnam eccleſiam cathedralem alteri ſubijcere.*
2 *Generalibus verbis includi cenſetur, quod frequenter committitur.*
3 *Papa cathedralem eccleſiā alteri eccleſiæ ſubijcere poteſt. item plures epiſcopatus vnire, & vnum in plures diuidere.*
4 *Diſpenſationes magnæ ſunt meri imperij, & ad ſolum papam pertinēt.*
5 *Mandatū generale nō includit poteſtatē alienandi, vel donandi.*
6 *Mandatū procuratorij cū libera, an reſtringat̄ per adiectionē horū uerborum, & conceſſit ei, vt poſſit quis quod natura cauſarum requirit.*
7 *Legatus de latere an habeat iuriſdictionem ordinariam in tota ſua prouincia, & legatione in ciuilibus, & criminalibus.*
8 *Legatus de latere an poſſit ponere indulgentias.*
9 *Sententia a legato ſub conditione lata, an duret finita ante conditionis euentum legatione.*
10 *Appellari an poſſit ad legatum de latere omiſſo medio.*
11 *Sententia legis vel ſtatuti lata hoc modo, quicunque furtum fecerit, ſit excommunicatus, an ſit lata ſub conditione.*
12 *Statuto ꝙ qui non ſoluerit pœnam pecuniariam capite puniatur, an capite puniri debeat non ſoluens ob paupertatem.*

CAP. IIII.

QVod translationem. Legatus de latere licet poſſit abſoluere ab excōicatione ſacrilegos, manuū iniectores ex eo, ꝙ ſæpe hoc fieri conſueuit, nō tñ pōt vnū ep̄atū alteri ſubijcere, vel vnire, vl de vno ep̄atu duas ep̄ales ſedes facere. vel breuius. †Legatus de latere ex gñali legatione nō pōt vnā eccleſiā cathedralē alteri ſubijcere, aut in primatum erigere, vel duos ep̄atus vnire, vel vnū diuidere. Excōicatos tñ ꝑ iniectione manuum ī clericū pōt abſoluere. Cauſus ita figuratur. Cardinalis, de quo dr in c. p̄cedēti, legatus in regno Siciliæ authoritate legationis ſubiecit Panormitanā eccleſiā Meſſanēſi ꝓceſſo priuilegio primatiæ, credēs hoc ſibi licere ex officio legationis ex eo, ꝙ ex eodē officio pōt abſoluere illos qui violentas manus immittunt in clericos, ꝙ de ſpāli ꝓceſſione ſæpe indulgebat̄ legatis. Papa hoc audiens ſcribit ei dē legato dicens, ꝙ licet gñaliter legatio in regno Siciliæ ſit ei cōceſſa, tñ ad ea nō debuit manus extendere, q̄ in ſignū priuilegij ſunt ſoli Romano pontifici reſeruata, ſicut eſt ſubijcere vnam eccleſiā cathedralē alteri, vel duos ep̄atus vnire, vl vnū diuidere, niſi hæc habeat de ſpāli ꝓceſſiōe papę. No. ꝙ vno ꝑhibitorū ꝓceſſo alia ꝑhibita nō videntur ꝓceſſa, Ioā. An. No. ꝙ q̄dā cū vniuerſitate non trāſeunt, nā licet regnū Sicilię ſit quid multū latū, & maxime vniuerſale, tñ ea, quę ſpālem cōmiſſionem exigunt, nō trāſeunt. fallit in abſolutione excōicatorū fauore animarum. †No. ꝙ id, ꝙ frequēter, ꝓmittitur. verbis gñalib. cēſetur includi. vel dic hoc licere, quia eccleſia Romana hoc de facto approbat, & iō pro iure hr̄, ſm Inn. & Io. An. No. ꝙ nemo debet extendere manus ad impoſſibilia, nec inferior ad ea quę ſunt ſupremę ptātis, quia vnus tñ ē ſupremus, 12. metaphyſicę. †No. ꝙ papa pōt vnā eccleſiā cathedralē alteri ſubijcere, & vocat̄ primus ille ep̄s, cui alter ep̄atus eſt ſubiectus. Itē p̄t eos vnire, & tūc vnus tñ ep̄s ē, & nō pōt eſſe prim⁹ ſuijpſius, & vide ꝙ no. in Auth. vt iu. ſine quoquo ſuf. §. illud. p̄t vnū ep̄atū diuidere, & facere ex vno plures ep̄atus, facit. ff. de aſſeſſ. l. ſi eadē. & adde ꝙ no. ī l. j. de metrop. Beryto, li. xi. dicit Ber. ꝙ ꝓgregatio ꝓcilij gñalis ptīet ad ſolū papā. †Dicit hic Ber. ꝙ oēs magnę diſpēſationes sūt meri īperij, ꝙ not. dicit ēt hic Ber. ꝙ cū illegitime natis ſolus Papa diſpēſat in dignit. tu dic, ꝙ minor ē diſpēſatio. i. venia nataliū, q̄ legitimatio; ergo ēt legitimare non p̄t ī terris eccleſię niſi ſolus papa, ꝙ verū eſt. †Dicit Ber. ꝙ ꝑcuratoriū gñale ñ includit alienādi, vl donādi ptātē, ff. de ꝑc. l. ꝑc. totorū. dicit lex, ꝙ ſup donatione rerū minorū ñ p̄t interpōi decretū, tñ dat cām p̄ſcribēdi. C. ſi maior fact⁹ ſine decreto. l. fi. cā. n. p̄ſcribē di hēt fundm̄ ꝓſenſus, qa ē đ iure nāli, & ſufficit ad p̄ſcribēdū ceſſare impedimē tū mīoris ętatis, ꝙ no. dicit Ber. ꝙ exēpti sūt exēpti a ſuis ep̄is, ñ legatis đ latere, ꝙ tene mēti. Ber. đcit, ꝙ ſm decretū ē đ reſeruatis maiorib. ordinarijs, & ñ municip. Ber. cæteris, q̄ sūt in gl. magna, ꝑte ipsū ſtude. †Quęro, in quodā procuratorio dr ſic, dedit liberā, & conceſſit ei, vt poſſit qcqd nā cārū reqrit. modo q̄rīt, vtrū illud verbū liberā, ꝑ hoc reſtrīgat? & vr ꝙ nō, qa copula ampliat, & ñ reſtringit, ff. de le. 3. l. cā tñ adiectio. ſed ꝯriū dico tū virtute ſpeciei reſtrīgētis genus añcedēs, tū virtute rōnis merita cāæ decernētis, q̄ colligūt ex verbis mandati, ꝙ reſtringit verba gñalia, vt no. ff. de ver. ſig. l. cū fundū. ff. đ le. 2. l. cū pater. §. donationis, ff. de acq. poſſ. l. ſi is q animo. & iō nō p̄t vltra, q̄ nā, & ꝓſuetudo cārū reqrit, ar. C. đ trāſa. l. ſi de certa, ff. de ver. ob. l. q Romæ. §. duo fratres, ꝓiūcta gl. & l. tres fratres, ff. de pac. & ff. de trāſ. l. cū Aqliana, & ꝙ not. Bar. ff. de ver. ob. l. q Romæ, §. Callimachus. Quæro vna cū Inn. vtrū ſicut excōicatos à canone p̄t abſoluere, ita ſi ab homine. i. à papa, vl delegato eius? reſpō. ñ p̄t ſm In. & ſic iniuria hominis difficilius remittīt, q̄ canonis ſimul, & iudicis, ar. ff. de arb. l. Celſus. Quæro ēt vna cū Inn. †vtrū talis legat⁹ habeat iuriſdōnē ordinariā in tota ſua ꝑuīcia. & ī tota ſua legatiōe in ciuilib. & criminalib. ? rñ. ſic, vt ff. de of. ꝑcō. l. nec q̄quā, ſm In. Quæro, vtrū talis legatus poſſit ponere indulgētias. rñ. ſic, ſm In. †Quæro de ſnīa ab eo ſub ꝓditione lata, ſi legatio interim finiat? Rñ. ꝙ durat, qa lata ab ordinario, ſi ē diffinitiua, ſm In. vide ꝙ no. ff. đ teſt. mi. l. ſi certarū. §. fi. ſđ in reſeruatiōe ē ex nā reſeruationis, qa tacita ꝓditio intelligīt, ſi iuriſdō durauerit, qa ſibi futuro priuato nō pōt reſeruare iuriſdictionē, quia eſſe priuatum, & iudicē, ſunt ꝓdictoria, & qa actus diſpoſitus nō expirat, licet expiret iuriſdictio, ſecus in actu diſponendo. †Quæro, nunquid poſſit appellari ad legatū de latere omiſſio medio? rñ. ꝙ ꝓſuetudo approbat ꝙ ſic. Io. An. nō tñ pōt ꝓmittere cām appellationis appellatione remota, quia nō pōt derogare appellationibus, quæ interponūtur ad papā, vt no. in cle. ſæpe, de ver. ſig. & ar. de iureiu. c. venientes, & hic ꝑ Ber. dicit Inn. ꝙ legati, qui nō ſunt de latere papę, ęquiparantur præſidibus prouīciarū, nec plus habent poteſtatis, q̄ in corū priuilegijs ꝓtinetur. Ordinarij tñ ſunt in ſua legatione ſm Inn. quia eſt eis decreta cura ꝑſonarum reſpectu territorij. †Quęro, nunquid ſnīa legis, vel ſtatuti lata hoc modo videlicet, quicunq; furtū fecerit, ſit excōicatus, ſit lata ſub conditione? Reſpon. non, immo eſt ſtatutū purū quo ad ſuum eſſe in abſtracto, vt in l. j. ff. de ꝓdi. ex. l. licet añ factū neminē excōicet, ſecus, ſi talis ſnīa ferretur a iudice. nā tūc eſt ꝓditionalis, vt l. 1. §. biduum. ff. qñ appellandū ſit, nec trahitur talis ꝓditio retro quo ad vinculū, quia ptātiua, vt l. potior, & l. qui balneum. ff. qui ꝓpotio. in pig. ha. poſt factum ergo ſumit effectū, cām tñ formalem ſumit tpe pronūciationis, & quātū ad hoc ſpectamus principium tanq̄ fundamētū, & de hoc no. j. de app. c. ꝑterea reqſiſti, & ꝑ Io. An. in c. 1. de ꝓſti. li. 6. in nouel. dicit Inn. ꝙ qñ eccleſia Romana approbat aliqđ de facto, ꝙ ſufficit, vt habeatur ꝑ iure. Idē Io. An. ꝙ ē not. dig. Dicit hic Ber. ꝙ legatus de latere nō poteſt dare ius ſpei ad vacaturas, vnde nec ex talibus literis quærīt ius ſpei; vide hic & qđ no. l. 3. ff. pro ſocio. de ſnīa conditionali tetigit Inn. in c. P. & G. ſupra ti. proxi. & ibi tetigit vnum notabile valde, quod licet ſententia cadat in ſimilem intellectum, ac ſi eſſet error expreſſus, tamen quia tenor ſententiæ non eſt iuri cōtrarius, valet ſententia, quia non eſt expreſſus error, ſecundum Inn. †Pone, ſtatutum dicit, ſi quis non ſoluerit condemnationem pecuniariam, capite puniatur. modo quidam non ſoluit propter paupertatē, vtrum excuſetur? & ex his quæ ibi dicit poteſt colligi, ꝙ ſic, quia ſi non incidit in excommunicationē ergo nec in mortem, præſertim ſi cedat bonis, quia hęc pęna non prouenit ex delicto, ſed propter contumaciā, & ad excuſandam contumaciam ſoluendi bene admittitur beneficium ceſſionis, ſed totum contrārium practicatur, & bene, quia doloſo non patrocinatur cedere bonis, vt plene dixi in rubri. C. qui bon. ced. poſſ. ꝑ illam regulam, qui non poteſt ſoluere in ære, luat in corpore: nam quando deliquit, ſcire debebat hoc euenire poſſe, ideo ſibi imputet. hęc tamen executio non

ADDITIO.

a Vide Iaſ. in l. ubi pactum, C. de tranſac.

BIU Cujas

non potest fieri, nisi assignato, & trāsacto termino ad soluendum, assignato dico a lege, vel iudice, vt colligitur ibi ex dictis per Inn. & per Bar. ff. de hære. in ſt. l. 3. §. puto, & C. de his quibus, vt indig. l. 1. præterea etiam in ſententiam excommunicationis incidit pauper, nisi in ſnīa ſit expreſſus error, vt ſi dicat, ſiolu ere non poteris, ſm Inn.

SVMMARIVM.

1 *Electio examinari debet, idque episcopus potest facere, &, vt fiat, committere.*
2 *Examinatio facta a non suo iudice non tenet.*
3 *Examinatus semel, an sit iterum examinandus.*
4 *Qualitas non potest probari, nisi probetur substantia.*

CAP. V.

Licet. Ex quo legatus retulit cām ad papā, illius causæ desinit esse iudex. h. d. Casus. vacāte Trā. ecclesia, canonici, licet ab initio dissensissent, tandē in fi. vnanimiter ꝓsenserunt eligendo G. fratrem Cassinen. abbatem in archiēpm. mō Portuen. ēps legatus in partibus illis fecit illam electionem examinari, & examinationem misit ad papam, & hoc primo, iterato examinauit eandem. ista secunda examinatio non valet. Not. ꝙ electio debet examinari. † No. istam examinationem etiam circa episcopos electos potest facere legatus de latere, & committere, vt fiat. No. ꝙ per relationem quis desinit esse iudex. † No. ꝙ examinatio facta a nō suo iudice ipso iure non tenet. † Not. ꝙ semel examinatus, iterum nō est examinādus. †, dicit hic Ber. ꝙ de delictis, vel defectib. non est sępius quęrendum, dicit Io. An. ꝙ hoc est verū lata snīa, vt no. in c. per hoc, de hær. l. 6. Sd anteq̄ feratur, pōt sępius quæri, durāte iurisdictionali ptāte. tu dic, ꝙ non pōt sæpius quæri, sed bene pōt melius inuestigari, si quid erat omissum in primo examine, alias non, vt l. licet. §. fi. ff. nautæ caup. stabularij. Sed qd si esset quæsitum in primo iudicio de delicto, nunquid qualitates omissæ poterūt supplere per sequentē inquisitionē? dic ꝙ non, si prima snīa fuit absolutoria, quæ pro veritate habetur. Sed si fuit cōdemnatoria, aut est facta executio, & idem, quia absoluere, & absolui sunt paria, vt no. in l. si quis cum totum. §. plane, ff. de excep. rei iu. & C. ad l. Aqui. l. ex morte, & ideo consilium est, ꝙ cōdemnatus statim soluat. Sed si non est facta executio pōt iterum cōdēnari, tamen si snīæ continent pœnas, quarum vna pōt cōfundi in altera, prima condemnatio redit ad non causam, & secunda sententia est sequenda, vt no. ff. de condi. inde. l. Iulianus, in j. gl. Si aūt prima condemnatio potest euelli de corpore condēnationis secundæ, vt quia vtraq; pecuniaria, & scda maior, tunc fiet executio primæ, & etiam scdæ quatenus plus est in secunda, q̄ in prima, vt no. in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. ꝙ me. cau. & ff. de cond. fur. l. si seruus, §. bouē. quicquid notet Bar. ff. de accu. l. senatus. † ex his colligetale dictum, tolle substantiam de medio, & omnis qualitas erit sublata. simile, quia si non probatur substantia, qualitas non pōt probari, vt est gl. sing. ff. de prob. l. si arbiter. Pone, quidā abbas habet vnum monachū. Item habet fratrem carnalē in seculo. Modo quidā legauit hoc modo, relinquo fratri talis abbatis. Quær. utrū intelligatur de fratre religionis, an de fratre sanguinis, pōt argui ex eo, ꝙ hic no. Io. An. dic, ꝙ de nāli, qa ita vulgus intelligit, & ita est cōis vsus loquendi, & ꝙsuetudo, & quia sermones iuxta naturā sunt interpretandi, vt C. de his, q̄ veniā æta. l. fi. ff. de leg. 3, l. librorum, §. ꝙ tī Cassius, ff. de pac. l. tres fratres, & qd notatur per Cynū. C. de compen. l. fi. in vlt. q.

ADDITIO.

2 Vinc. God. Adde ꝙ examinatio non debet fieri, nisi super articulis transmissis. Bal. consi. 457. nu. 2. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere confert beneficium vacans spectans ad ecclesię præsentationem.*
2 *Præsentatio non confert ius reale, præsentatus tamen habet actionem, vt sibi conferatur.*
3 *Promittens vendere rem, non tenetur ad rem, sed ad vendendum.*
4 *Cardinalis factum iure superioritatis non præiudicat quasi possessioni inferioris.*
5 *Ius patronatus si habet clericus ratione sui patrimonij, legatus non potest conferre eo irrequisito.*

CAP. VI.

1 Dilectus. † Legatus de latere confert beneficiū vacans spectās ad pśentationē ecclię. Casus. ēps Pręnestinus ꝓcessit ecclesiā sācti Tridonis spectantē ad pātionē archidiaconi Metensis archidiacono inconsulto, quæritur quid iuris? rndetur cōcessionem ualere, quia si pōt conferre ecclesiā spectātem ad collationem plati, multofortius ad pśentationem, nec per hoc platus perdit ius alia vice conferendi, vel præsentandi. No. ꝙ q̄ pōt magis, potest minus. Item ꝙ canonicus pōt hre canonicatum, & ecclesiam. † Item no. aꝙ præsentatio non ꝓfert ius reale, tamen præsentatus hēt actionem, vt sibi conferatur, & hoc vocatur ius ad rem, sed melius esset vocare hoc ius ad factū, quia factū, seu actus cōferendi est in obligatione, nō res, sicut
3 † si promittis mihi rem vēdere, non teneris ad res, sed ad vēdēdum, vt subtiliter no. ff. de pet. hære. l. in æstimationib. Et si ēps non admittit prę̄sentatū sibi idoneū tenetur ad interesse, Ber. & Inn. qd est notandum. No. hic Ber. & Inn. ꝙ ius acquiratur ex p̄sentatione patroni clerici, vel laici, vide per te. No. hic expssum, ꝙ nō tenetur quis citare inferiorē se, imo pōt exerce-
4 re ptātē suam libere eo irrequisito, ꝙ tene mēti. No. ꝙ per id, ꝙ facit Cardinalis iure superioritatis, inferior nō perdit quasi possessionē iuris sui, quia non est actus derogatiuus, sed prę̄rogatiuus cuiusdam potioritatis, ꝙ est no. dignum. No. rōnē literæ, ideo nō est requirendus, quia nō prę̄iudicatur sup qua
5 rōne fundat se illa gl. no. ff. de bo. pos. l. 3. §. si cā cognita. † Sed quęro, quid si ius patronatus pertinet ad clericum ratione sui patrimonij, nunquid legatus cōferre pōt, eo irrequisito? dicit hic Ber. ꝙ non, quia hoc ius prę̄sentādi non est ecclesiasticū, nec competit clerico vt clerico, sed vt hęredi, qd est notandū, dicit hic Ber. ꝙ legati ratione dignitatis suæ ecclesię non possunt cōferre nisi ad prę̄sentationem patronorum. Ber. dicit In no. ꝙ quando Papa scribit pro aliquo beneficiando in aliqua ecclesia suę prouincię, per hoc nō intendit, ꝙ conferatur ecclesia, in qua laicus habet ius patronatus. Vincen. dicit ōrium, Io. And. nō firmat, sd prima opi. verior ē de iure p̄ l. nec auus, C. de eman. libe. & l. 1. §. denunciari. ff. de ven. inspi. nisi patronus prorogando eius iurisdictionem prę̄sent. & sibi impetrā tem, vel ei conferenti consentiat, quia ista duo sunt paria, arg. ff. de procu. l. filius. §. sed & filia.

ADDITIO.

2 Vinc. God. Adde ꝙ prę̄sentatus ab eo, qui est in quasi possessione iuris patronatus, an sit instituendus, si constat de proprietate alicuius, Dec. cons. 127. plura dubia. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Legatus, in quacunque parte legationis existat, iurisdictionem suam exequitur.*
2 *Legatus extra prouinciam an possit excommunicare, vel absoluere.*
3 *Legatus extra prouinciam existens an expedire possit iudiciorum pręparatoria. & an beneficia conferre. nu. 4.*
5 *Legatus facta unius puinciæ pōt exercere in alia prouincia sibi cōmissa.*
6 *Papa an succedat in processu per legatum inchoato nōdum tamē finito.*
7 *Legatus, qui exiuit prouinciam iterum reuersurus, an possit extra prouinciam excommunicare, vel absoluere.*
8 *Animum reuertendi habens an retineat quasi possessionem officij.*
9 *Iurisdictio prorogata per nomen appellatiuum dignitatis, an trāseat ad papam, sicut iurisdictio legationis.*
10 *Legati sententiam, iudicati actione, intentata, ordinarius executioni mā dare potest.*
11 *Legatus ante, quàm ingrediatur prouinciā, quas causas delegare possit.*

CAP. VII.

1 Nouit. † Legatus, in quacūque parte legationis existat, iurisdictionē suā exequatur. h. d. Casus. quidā legatus erat missus in terrā regis Francorū, & alia loca. hic cū deberet mandato papę ponere, vel publicare interdictū in terra regis, exiuit dictā terrā, & intra alios terminos suę legationis interdictum publicauit. Rex Frācorum ꝓquerebatur de ipso, & dicebat ꝙ egressus terram regis non poterat ibi ponere interdictū. papa rescribit regi, & dicit posse, quia non est ex̄ legationē suā, q̄ est in aliqua terra legationis. h. d. Facit. j. e. c. excōicatis. ratio aūt dubitationis esse poterat, quia videbāt legationes diseretę, & sic de vna in alterā nihil posse, arg. ff. de solu. l. q̄ro, & ff. de adm. tu. l. inter tutores, & ff. de uer. obli. l. scire debemus. sed ꝓriū hic terminatur, quasi vna sit legatio, sicut dicit lex, vna est via, licet extendat̄ p plura p̄dia, vt ff. de serui. rusti. p̄di. l. vna est via. † Quęro, nunqd legatus ex̄ puincia possit excōmunicare, vel absoluere? gl. dicit ꝙ non. excōmunicare enim non pōt, qa reqrit cāę cognitionē, & p tribunali sedere, ergo nec absoluere ex natura contrariorum correlatiuorum. gl. tamē sentit, licet hęc sint voluntarię iurisdictionis potius, q̄ contentiosæ secundū Ber.
3 ideo quia expediuntur sine libello. † Sed nunquid extra prouinciam existēs potest expedire prę̄paratoria iudiciorum? vī ꝙ sic, vt l. noluit. §. 1. ff. de interro. acti. sed dic contra, quia in illo loco est ad instar priuati, sed nunquid potest delegare causas? respon. sic. & idem in alijs, quę nullam causę cognitionē
4 requirunt, vt l. 1. ff. de offi. procō su. & lega. vbi est tex. no. † Sed nunquid extra existens potest conferre beneficiū? respon. sic secundum Ber. quia collatio magis accedit donationi, quàm iudicio, & ideo potest fieri de rebus vbicunque existentibus, vt infra. de concess. præben. cap. post electionem, & argu. in l. j.
5 C. de contrahen. emp. † No. hic expressum, quòd legatus facta vnius prouincię potest in alia prouincia sibi commissa exer-
6 cere, Inno. Ioan. An. † dicit hic Innocē. quòd in ꝓcessu legati inchoato

in choato nondum finito succedit papa, ſ. in eo ſtatu, in quo eſt cā. In ɔrium facit quædā gloſſella, quę eſt ff. de proc. in l. q̄ omnia, & in l. mutari, quæ dicit, omnia de nouo narrari oportet. Sed illa gl. loquit̄ in procuratore, qui reuocat inuitus, nec iura inſtantiæ cedit dn̄o, co. tit. l. in cauſæ. §. ſi ex tpe. Si. n. procu. conſentiret, vel cederet, nō eſſet neceſſe acta replicare. Itē ſi procurator eſſet mortuus, & loquor lite conteſtata, quia p̄curator eſt factus dn̄s litis. In legato aūt reuocato ceſſat iſta ratio, quæ eſt in procuratore, quia non eſt dn̄s cauſæ, & ideo recta via inſtantia redit ad ſuperiorem, quod eſt no. † Quæro,
7 vna cum Inn. vtrum legatus, qui exiuit prouinciam, iterū reuerſus poſſit extra prouinciam abſoluere, vel excōicare? & vr̄ q̄ non poſſit excōicare, quia requirit cauſæ cognitionē, ſed abſoluere ſic, quia non requirit cauſæ cognitionē, cū ēt inuitus quis poſſit abſolui dicit lex, q̄ dn̄s ſeruū inuitum manumittit. ff. de cond. inſti. l. ſub condōne. §. fi. dicit Inn. q̄ nec cōdemnare, nec abſoluere pōt cā cognita, ſi extra territorium cognouit de cā, niſi de licentia diœceſani illius loci. addit tn̄ vnum notabile verbum, q̄ ſi excōicator vidit ſe erraſſe, poſſit abſoluere vbicunq; locorum, quia hoc non eſt cognoſcere, ſed parere ex actis. idem ergo dicam in primo decreto & ſimilib. quod eſt menti tenendum. Nā ſi erronea ſunt, ſine aliqua cauſæ cognitione pōt iudex proprio motu reuocare, vt ff. ſi
8 mulier ven. noīe. l. j. §. j. † Quęro, nunqd hōs animum a reuer-
a tendi retinēat quaſi poſſeſſionē officij? rn̄. in reb. corporalib. retinet poſſeſſionē actu & habitu. Sed in iuriſdōne, qa nō p̄t exerceri extra territoriū, non ſufficit ſola qualitas animi, quia rō iuris repugnat, & ideo retinetur aīo ſolo, niſi exercitium ſibi concedat a diœceſano loci, q̄ eſt valde no. dicit Io. An. q̄ ſi iuriſdō delegati expirat, eodē mō iuriſdō prorogata in eū, vt in legatum, ſecus ſi noīe proprio ſi res non eſt integra. Io.
9 An. q̄ no. in ca. ſtatutū, de reſcr. lib. 6. in prin. † Sed tunc ego quæro, an iuriſdō prorogata p̄ nomen appellatiuum dignitatis ita tranſeat ad papam, ſicut iuriſdō ipſius legationis? rn̄. nō. ar. ff. de bo. poſ. l. ſed cū patrono. dicit Hoſt. q̄ appone prouin
10 ciæ continēt ciuitas metropolitana, q̄ eſt no. † dicit Io. An. q̄ ſnīa legati pōt mandari executioni p̄ ordinarium loci intentata actione iudicati, ſm Hoſt. q. d. non officio iudicis leuato velo, qa diuerſus iudex non p̄t illam executionē facere, niſi ad literas p̄nunciantis. ff. de iu. om. iu. l. cū quędā puella, p Cy. in additionib. d̄t Hoſ. q̄ eps p̄t mihi p̄cedere, q̄ ſubditos ſuos iudicem in mea diœceſi, q̄ eſt verum ipſis cōſentientib. alias
11 ſecus. Io. An. ēt hoc tene menti. Dicit Io. An. q̄ † legatus ante q̄ ingrediatur prouincias, pōt cauſas delegare, reſeruata ſnīa, p̄ter vltimum ſupplicium, & abſciſſionē membri, vt in Auth. de col. §. qa vero, ſm Philippum. Tu dic, vt legitur in l. ſolent. §. fi. ff. de off. proc. & le. prouinciā aūt ingreſſus dr̄, ſiue ingrediatur per terram, ſiue per aquam, ſiue per mare, vt patet, etiā ſiceſpitem ſit ingreſſus, vt ff. de acqui. poſſ. l. 3. §. 1.

ADDITIO

a Vinc. God. Adde quando animus per non factum declaratur & aditio inducatur, Ruy. conſi. 150 nu. 4. lib. 3. & quando animus alicuius ſi ſciuerit vel ignorauerit probetur per ſuum iuramentum. Ruy. conſi. 1. nu. 4. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Legatus minor ſilet in præſentia maioris, & an ſola præſentia ſit in cauſa, num. 4.*
2 *Eſſe non deſinit, quod ſilet ad tempus, & treuga finita bellum exerceri poteſt ſine alia diffidatione.*
3 *Procuratore ſecundo dato, cur primus reuocetur, cum ſecus ſit in legatis & tutoribus?*

CAP. VIII.

1 VOlentes. †Pręſente legato de latere minor legatus executionē officij ſui dimittit. h. d. No. q̄ in p̄ntia maioris legati ſilet minor. Itē no. q̄ maior eſt legatus de latere, q̄ patriarcha legatus. Item no. q̄ dando vnum legatum non vr̄ alius legatus reuocari. Item no. q̄ reuerentia, q̄ ſit legato de latere, fit pro ſe-
2 dis apoſtolicæ reuerentia. † Itē no. q̄ id, q̄ ſilet ad tp̄s nō propterea deſinit eſſe, concordat. ff. de verb. ob. l. inter ſtipulantē. §. facram, & ff. de pac. l. ſi vnus. §. j. & eſt arg. q̄ finita treuga ſine alia diffidatione pōt exerceri bellū, & ita eſt veritas, vt no.
3 per Cy. in addi. † Quæro, quare dato ſecundo procuratore reuocatur primus, & ſecus eſt in legatis, & in tutoribus? rn̄. quia
a procurator a conſtituit̄ fauore ſolius conſtituentis. Sed legatus fauore ſubditorum, & tutor fauore pupilli. imputet ergo ſibi dn̄s, ſi in conſtōne noui procuratoris ſibi non proſpexit,
4 ar. C. de procu. l. maritus. † Quæro, nunquid maior p̄tās ſola ſua p̄ntia faciat ſilere minorem in habitu ſuo? rn̄d. ſic quo ad reuerentialia inſignia, ſecus in cōtentioſis, niſi vbi agitur de quadam parilitate, ſtatur tn̄ diſpoſitioni maioris ſecundū Hoſt. Io. An, vide caſum in l. j. C. de off. præfe. vrbis. & quod no. C. de don. l. in hac. 11. q. 1. de perſona, per Archidiaconum, & ff. de dam. infec. l. 4. §. ſi tam vicinum, per Iac. de Are.

ADDITIO.

2 V.G. Adde qñ procurator poſsit ɔdemnari in expenſis. Ruy. ɔſi. 138. n. 25. li. 5.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatos pro ſacrilegio, uel uiolenta in clericos manuum iniectione legatus de latere poteſt abſoluere, aliꝰ nequaquam.*
2 *Legatus de latere a legato a latere qua ratione differat.*
3 *Dictio, denotat ſubſtantiam.*
4 *Dictia, a, notat ſeparationem.*
5 *Archiepiſcopus Piſanus, qui eſt legatus perpetuus ratione ſuæ eccleſiæ, an poſſit abſoluere clericum Piſanum, qui clericum in ciuitate Bononiæ percuſſerit.*

CAP. IX.

1 EXcommunicatis. Primo † loquit̄ de legatis non de latere miſſis, qui funguntur tpali delegationis officio in prouincia, ad q̄ mittuntur. Secundo loquitur in legatis perpetuis, qui ſunt legati occaſione ſuarum eccleſiarū. Tertio ponit quandam exceptionē. ſecunda ibi, & qui. Caſus, quęrit, ſi legati nō miſſi a latere papæ. i. illi, quiex habēt beneficio locali, vel perſonali legationem, poſſint abſoluere excōicatos pro ſacrilegio, & manuum iniectione in clericos in p̄uincia ſua, vel aliena? rn̄detur q̄ non, niſi illis. ſ. qui habent ex beneficio locali, vel iſtis, qui hn̄t ex legatione perſonali a ſede
2 apoſtolica amplius concedatur. Quæro, quid de legatis miſſis de latere dn̄i papæ? rn̄deo, iſti poſſunt abſoluere, qa dictio, non, hic poſita, inducit ar. a ɔrio ſenſu, Ber. † Quæro, quæ eſt ratio diuerſitatis? rn̄deo, quia legati de latere ſunt Cardinales,
3 & quia † dictio, de, denotat ſubſtantiam, vt in l. 1. §. nūc videa mus. ff. de cōiungen. cum eman. li. Nam cum dicimus iſta res eſt de bonis, idem eſt dicere, q̄ de ſubſtantia bonorum, vnde legati de latere dn̄r quaſi de ſubſtātia ſedis apoſtolicæ, & ſunt illuſtres. & pp refulgentiam dignitatis maiora merentur, quia vtilitas augetur p̄ dignitatem, vt ff. de iud. l. ſi longius. §. fi. ff. de cond. & demonſ. l. falſa. §. 1. C. de præpoſitis laborum, lib. 12. dum dicit, quos noſtri lateris comitatus illuſtrat. Alij dn̄r legati a latere. † nā dictio, a, a denotat ſeparationē, ſeparatio aūt eſt
4 a de parte a ſuo toto a vñ ſi papa mitteret capellanum ſuum cū legationis officio, iſte dr̄ legatus a latere. Et dn̄t quidam, q̄ ſiue ſit legatus de latere, ſine a latere, qui plena fungat legatione, idem pōt, q̄ Ber. non placet, quia nullus legatus nūdi par eſt legato Cardinali, q̄ ēt apparet in collatione beneficiorū, vt
5 j. eo. c. lib. 6. † Modo pro intellectu literæ quęro, vtrum archi-
b epſb Piſanus, qui eſt legatus perpetuus rōne ſuæ eccleſię, poſſit abſoluere clericum Piſanum, qui percuſſit clericū in ciuitate Bononię? & vr̄ q̄ ſic. Nam pōt eum condemnare, vt l. j. C. vbi de cri. agi opor. ergo & abſoluere, qa fauorabilior eſt ptās abſoluendi, q̄ condemnandi, vt C. vbi ſenat. vel clariſ. l. quoties. In ɔrium vr̄ caſus hic, quia iſta abſolutio non ɔpetit niſi diœceſano loci, vbi eſt commiſſum delictū. hoc ſentit hic Io. in nouel. & eſt no. & eſt rō, quia non pōt remittere iniuriā facta alteri iudici, in cuius territorio commiſſum eſt maleficiū. Ego idem dico in quibuſdam pęnis, q̄ eſt mēti tenendū. Et no. ex iſto c. q̄ ſi ep̄o Florentino, qui non eſt legatus natus, committat̄ legationis offm̄, non efficitur dignitatis ep̄alis, ſed dignitatis in ep̄o, cum ſit legatio perſonalis. Et idē eſt, ſi imperator committeret quandam cām alicui duci, quia licet ratione ducatus ſit ordinarius, ratione commiſſionis eſt delegatus, ar. ff. de iur. om. iud. l. & ſi prætor. De materia huius decretalis plurima no. Spec. in tit. de leg. §. ſuper, ver. illud etiam.

ADDITIONES.

a Vide per Phil. Cor. in auth. contra rogat. in fi. ad Treb.
b Vinc. God. Adde an liceat archiepiſcopo ſede vacante occupare bona quæſita ex bonis eccleſiæ, Ruy conſi. 156. nu. 2. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Legati apoſt. ſedis p̄nt in prouincia ſibi cōmiſſa facere ſtatuta perpetua.*
2 *Legatus, qui exiuit prouinciam, an ſtatim deſinat eſſe legatus.*
3 *Legatus apoſtolicus, an poſſit facere ſtatuta iuri communi contraria.*
4 *Et an poſſit facere ſtatuta ſine conſilio prælatorum illius prouinciæ.*
5 *Poteſtates terrarum non poſſunt ſine conſilio decurionū ſtatuta facere.*
6 *Epiſcopus, an poſſit ſtatuta facere, & quid in abbatib. & ſimilib. nu. 7.*
8 *Commiſſio citationis quātum ad perpetuandam iuriſdictionem inducit præventionem de iure canonico.*

CAP. X.

NEmini. Legatione finita durat gēnerale ſtatutū legationis. hoc primo. finita legatione finit̄ offm̄ ſui legati, ſi citatio nō p̄ceſſit. h. d. Et duo dn̄r hic, primo dr̄, q̄ conſtitutio legati durat in perpetuū. ſcđo dr̄, q̄ ɔmiſſio nō durat poſt eius receſſū,
1 niſi eo exiſtēte in p̄uincia, & ad minus citatio ſit miſſa. † No, q̄ legati apoſtolicæ ſedis poſſunt in prouincia ſibi ɔmiſſa facere ppetua ſtatuta, & intelr perpetuum eo ipſo, q̄ eſt gñale, ſecus aūt, ſi aliqd ſpecialiter iubēt, vel ſi madāt ſine cāę cognitione, vtputa ſi ponunt aliquē ad ɔfinia non condēnando eū

BIU Cujas

diffinitiue, quia tunc finita legatione finiuntur confinia, vt l. viri. ff. de pę. & in l. j. C. de poſtu. & hic per Ber. facit ſ. de cōſt. c. ex literis, ibi tñ loquitur de pœna, quæ ſui nā pōt purgari.
2 Item facit, quod no. j. de ſen. excom. c. a nobis, el primo. † Quę
a ro, nunquid legatus, a qui exiuit prouinciam ſtatim deſinat eſſe legatus? rñ. non ſi hēt animum & cām reuertendi, vt no. Inno. ſ. co. nouit, nam pp animi continuationem non vī egreſſus, vt ff. de pig. l. debitor. & ff. de hære. inſti. l. ex facto. §. rerum
3 aūt. & Inſti. de re. diui. §. pauonum. † Quæro, an legatus apoſtolicę poſſit facere ſtatuta iuri cōi ꝓria? Rñ ſm Inn. vt C. đ. of. præfec. præto. l. formam. Tu dic, ꝙ aut ius cōe prohibet, & legatus permittit, & non valet ſtatutum, vt ſi ſtatuat, ꝙ ab interlocutoria poſſit appellari, cā non expreſſa, aut ius cōe permittit, & ipſe prohibet; & tunc ex iuſta cā pōt, quia veriſimile eſt, ꝙ Papa idem eſſet facturus, argu. ff. manda. l. ſi hominem. Aut per ſtatutum alterat pœnas augendo, vel minuendo; & pōt, qa cā iuſta eſt, vt ff. de his, qui no. infa. l. quid ergo. §. pęna gra
4 uior. † Quæro, nunquid legatus apoſtolicus poſſit facere ſtatuta ſine conſilio prælatorum illius prouinciæ? & vī ꝙ non, quia cum illi prelati veniant ligandi per talia ſtatuta, ergo debent requiri, quia eorum intereſt, vt C. de autho. præſt. l. ſi. Cōtrarium dicit Innoc. nam ipſi ligantur tanquam ſubditi, & in his, quę pertinent ad iuriſdōnem, ſubditi non ſunt citandi, ꝙ
5 eſt valde no. dig. † Quæro, quid de poteſtatibus terrarum? rñdeo, ipſi non pūt facere ſtatuta ſine conſilio decurionum, vt
6 no. in l. j. ff. quod quiſq; iur. † Quæro, quid de epiſcopis? reſpō. pūt facere ſtatuta, quia hūt territorium, vt in c. ut animarū, de conſt. lib. 6. quod dic vt plene no. in c. vlt. de app. lib. 6. per Ioā.
7 And. in nouellis. † Quæro, quid de abbatib. & ſimilibus? reſp. poſſunt facere ſtatuta pertinentia ad regimen monaſterij, cū conſenſu tñ ſui capituli. & ſi illa ſtatuta non eſſent rōnabilia, dięceſanus pōt ea caſſare, vt l. ambitioſa, de decre. ab ord. fac. Quærit hic Io. And. vna cum Gratia. delegatus legati commiſit citationem, ſed poſt diſceſſum legati nuncius citauit, vtrū iuriſdō delegati ſit perpetuata? & vī ꝙ non, quia citatio non peruenit ad actum ſuum ante egreſſum legati, nec ſufficit ſola commiſſio, quia aliud eſt committere, aliud citare, & pro hoc tex. C. qūo & qñ iud. auth. qui ſemel. in verbo, cognitis. In ꝓrium vī, quia citatio eſt initiata, licet non completa, ergo aliquid iuriſdictionis eſt actum. Sol. ſm Gratia. de iure ciuili nō eſt iuriſdō perpetuata, ſed de iure canonico eſt perpetuata, licet tempore quo nuncius citat, eius citatio non arctet citatū, vt ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi intra. Ex prædictis no. & tene
8 menti, ꝙ † quantum ad perpetuandam iuriſdōnem ſola com-
b miſſio citationis inducit præuentionem b de iure canonico, vide glo. in cle. 2. vt lite pend. in verbo, ad partem, ſecus de iure ciuili. hęc quæſtio fuit de facto Peruſij, quia quædam inqſitio erat facta ꝙ quendam ciuem, & commiſſa citatio, ſed nō facta, vtrum diceretur inchoatus proceſſus? & determinatū fuit, ꝙ non, & bene, quia ſumus in prætorio Iuſtiniani.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, ꝙ legatus de latere non poteſt condere ſtatuta contra ius commune, nec poteſt ſtatuta tollere maxime confirmata a ſede apoſtolica. Ruy. conſi. 166. nu. 3. lib. 4. & inſuper legatus non poteſt vti clauſ. non obſt. Ruy. conſi. 130. nu. 21. lib. 5. & conſi. 156. nu. 4. lib. 4.

b Vide Fely. in cap. cæterum, alias iij. de reſcrip. & Cardina. in conſi. 10. verſicu. pulchre.

De officio iudicis ordinarij. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitione de fama non requiritur citatio, ſed in inquiſitione propter famam debet reus citari.*
2 *Inquiſitio non procedit contra non infamatum. etiam ſi iudex ex forma ſtatuti libere inquirere poſſit. n. 3.*
4 *Inquiſitio, an poſſit formari contra aduenas delinquentes in territorio.*
5 *Inquirere, an poſſit epiſcopus, ſi ſubditus ſuus delinquit extra ſuam diœceſim.*
6 *Inquiri, an poſſit contra eum, qui obligatur ex facto alieno.*
7 *Inquiſitio, an ſit remedium.*
8 *Inquiri de iure ciuili non poteſt præterquam in caſibus exceptis.*
9 *Inquiri, an poſſit de crimine vſurarum.*
10 *Fur ſi ex contumacia condemnetur, an efficiatur famoſus.*
11 *Iudex, an contra conſcientiam ſecundum acta, & probata pronunciare debeat.*
12 *Inquirere, an poſſit epiſcopus contra laicos.*
13 *Epiſcopus qualiter ſuam ſententiam executioni mandet.*
14 *Secularis poteſtas, an poſſit mandare ep̄o, vt eum iuuet in executione.*
15 *Proſcriptum ſiue forbannitum iudicis ſecularis excōicare, an teneatur ep̄us: & ecōtra, an ſecularis excommunicatum ab epiſcopo exbānire.*
16 *Proſcribere quid ſit.*
17 *Præcipere poteſt epiſcopus regi tanquam ſubdito.*
18 *Epiſcopus, an poſſit excommunicare templarios, hoſpitalarios, & alios exemptos.*
19 *Epiſcopus vnus, an teneatur exequi ſententiam alterius epiſcopi, quando ſcit cauſam eſſe iniuſtam.*
20 *Diœceſis appellatione, an & quando ciuitas comprehendatur.*
21 *Subditi debent exequi ſententias maiorum ſuorum etiam iniuſtas.*
22 *Rege excommunicato vaſalli fidelitatis iuramento non arctantur, niſi demum reconciliatione ſecuta.*
23 *Non ſubditi non incidunt in crimen maieſtatis.*
24 *Punitus ab eccleſia eccleſiaſtice, an poſſit de eodem delicto puniri temporaliter a iudice ſeculari.*

CAP. PRIMVM.

PErnicioſam. Epiſcopi in ſua dięce. ſi habent liberam poteſtatem adulteria, & ſcelera inquirere, iudicare, & punire ſm ꝙ canones cenſent, & cum opus fuerit, pūt inuocare brachium ſeculare ad ea, quæ iuſta ſunt. h. d. no. Si fit inquiſitio non præcedente infamia, an poſſit appellari. dicit Ber. ꝙ ſic, vt j. eod. licet. No. ꝙ epi hūt liberam poteſtatem inquirendi.
1 † Conſidera, quædam eſt inquiſitio de fama, quædam pp famam laborantem ꝑ certam perſonam. In prima inquiſitione non requiritur citatio alicuius, vt ff. de of. preſi. l. ꝙruit. nā talis inquiſitio eſt anteiudicialis, vt no. Inn. j. q. mat. accu. poſ. cum in tua. In ſcđa inquiſitione dēt citari reus. Oportet aūt
2 † ꝙ ꝑ reum ſit frequens & clamoſa fama. Nā vbi nō eſt fama, ibi non eſt accuſator. fama. n. hī loco accuſatoris, & loco perſonæ fingitur. qua deficiente cum nemo inquiſitionem puocet, non poſſet inquiri, vt ff. de mun. & ho. l. reſcripto. §. ſi quis
3 accuſatorem. † Sed pone, dictat ſtatutum ciuitatis, ꝙ prās libere ingrere poſſit, vtrum p iſtud aduerbium, libere, poterit inquirere non p̄cedente fama, vel plus q̄ fama, ſicut ſunt indicia? rñ. non, tex. eſt hic in ver. liberam. ꝙiuncta glo. Ber. ꝙ tene
4 menti. † Quęro, nunquid inquiſitio poſſit formari ꝑ aduenas delinquētes in territorio? rñ. ſic, vt ff. de off. p̄ſi. l. j. & eſt rō, qa prouincia debet purgari malis hominibus. Item & quia ſortiuntur forum rōne delicti. Item quia efficiuntur ſubditi legibus, & ꝓſtitutionib. illius loci, vt in auth. qua in prouincia. ibi, dum dicit, illic iuri ſubiacent, vt illud verbum iuri, exponatur, ſ. cōi, municipali, vel ſynodali, vt l. 2. C. vbi ſenatores vel clariſ. & ff. de extraor. cri. l. ſacculerij. §. ſunt quędam. Quę-
5 ro, † ſi ſubditus ep̄i delinquit extra ſuam dięceſim, vtrum epi ſcopus poſſit inquirere? dicit Odof. ꝙ inquiſitio non pertinet niſi ad iudicem loci delicti, quia illa reſpublica iniuriam paſſa eſt. Sed ꝑ ipſum vī caſus huius capituli, nam in non ſubdito bene attenditur locus, ſed in ſubdito tex. non diſtinguit quo loco. & facit C. vbi de crim. agi opor. l. j. Cy. determinat, ꝙ poſ
6 ſit inquiri, quia ſuccedit loco accuſatoris. † Quæro, vtrum poſſit inquiri ꝑ illum, qui obligatur ex facto alieno? reſpon. non puto, quia non eſt proprie ex maleficio obligatus, & ſi poſſet inquiri non poteſt inquiri niſi in loco delicti, per l. vl-
7 timam. ff. de noxalib. † Quæro, vtrum inquiſitio a ſit remediū
a ordinarium? reſpon. ſic de iure canonico. ſecus de iure ciuili. nam omnis exceptio, quæ eſt ꝑ regulam, & eſt de officio iudicis, vī remedium extraordinarium, vt ff. de pet. hær. l. plane. vel dic, ꝙ eſt remedium ordinarium quantum ad virtutem, ſed non quantum ad formam, ſi per ſtatutum debet inquiri.
8 † Sed regula iuris ciuilis eſt, ꝙ non poſſit inquiri. fallit in caſibus exceptis, vt C. de de offi. rec. prouin. l. iuſtiſſimos. Iſti ergo
9 caſus ſunt irregulares, & per ꝑns extraordinarij. Quæro, † an
b de crimine vſurarum poſſit inquiri, reſpon. ſic, quia crimen vſurarum proprie ſpectat ad eccleſiaſticum iudicem, ſicut ſacrilegium, & ſimonia, ſecundum Ber. & no. 11. q. j. in ſumma. dicas ꝙ aut crimē vſurarum eſt dubium, & ſolus epiſcopus cognoſcit. aut eſt detectum per apertam naturam negocij, & tunc iudicium ſpectat etiam ad forum ſeculare. vnde ſi per figuram inſtrumenti mutui apparet ꝑctus vſurarius, vel in fraudem vſurarum bene poteſt ſuper hoc pronūciare iudex ſecularis, cum & Iuriſconſultus de hoc pronunciat dicens, ꝙ pœna adiecta quantitati vī appoſita in fraudem, vt ff. de ac. emp. l. Iulianus. §. idem Papinianus. & dixi ff. ſolu. mat. l.
10 Titia. † Quæro, ſi fur eſt condemnatus ex ꝓtumacia, vtrum talis ꝓdemnatus efficiatur famoſus, ita ꝙ pro ſequenti furto debeat ſuſpendi? & dī, ꝙ ſic, ſi eſt malæ famę, & non pōt eſſe teſtis,

ADDITIONES.

a V. G. Adde ꝙ inquiſitio pro forma debet habere certum locum, & certum tēpus. Ruy. conſi. 9. num. 1. lib. 5. & inquiſitio ita demum nulla non præcedente diffamatione. Ruy. conſi. 80. nu. 3. lib. 4.

b Adde, quod ſuper crimen vſurarum poteſt criminaliter inquiri, Bal. conſilio 184. 1. parte.

BIU Cujas

testis, ex quo publice est ꝺdēnatus de furto. ff. de test. l. cū lege. Itē ꝙa vox publica priuatæ ꝓiudicat, vt no. ff. de hær. inst. l. testamento domini. Cōdēnatus de furto, & ꝓpria pena, q̄ debet furto, nō ꝓpria pena, quæ debet ꝓtumaci. ar. ꝯ. ff. de iure fisci. l. eius q̄ delatorē. † Quęro vna cū Ber. dī hic, ꝙ iudex dēt ꝓnunciare fm canones. q̄d si hēt ꝓscientiā lęsam, ꝙa forte scit testes falsum ꝓbare? respō. si nō sunt re ꝓbata eorū testimonia, dēt seq̄ acta & ꝓbata, quia publica fides est conscientiæ velamentum, nec ēt peccat fm Deum, nisi esset casus arbitrarius, ar. ff. de insa. l. Lucius, ibi, fide non habita &c. dici ēt pōt, ꝙ si nō necessitatur ad pronūciandum debet supersedere, donec forte Deus illuminet veritatem, vt in Auth. de ta. §. j. Sed si necessitatur ad sniam proferēdam. cum necessitetur per acta & probata (alioquin feceret litem suam) secure iudicet fm acta & probata, quia non iudicat ipse, sed lex, arg. eorum, quę no. ff. de ꝓba. l. cum probatio. Illud autem est certum, quantum ad eccle
a siam a triumphantem, quæ non fallitur, talis sententia nunq̄ transit in rem iud. sed quantum ad ecclesiam militātem, quæ sæpe fallitur per facti ignorantiam bene transit in rem iud. vt l. pe. ff. de iust. & iu. & ꝙ no. de condi. inde. l. si non sortem, §. redi. Modo ergo quæro, nunquid hoc casu episcopus contra conscientiam debet inuocare auxiliū brachii secularis? respō, non, & si inuocaret iudex secularis, qui habet conscientiā lęsam, non debet ei obedire, quia non sunt beneplacita Deo, ar. huius c. a contrario sensu, & quod no. in l. j. C. de bo. pos. secū
12 dum tab. † Quęro vna cum Inn. nunquid episcopus possit inquirere contra laicos? respon. sic in his, quæ pertinent ad suā
13 iurisdictionem, Inn. † Quæro cū Inn. qualiter ēps mandet sententiā suā executioni? respondę, qualiter iudex secularis, Inn. ergo ordo traditus in l. a diuo Pio, habet locū in foro ecclesiastico, quod tene mēti. † Quęro cum Inn. vtrum secularis ptās
14 possit mandare ēpo, ꝙ iuuet eum in executione faciendā? rn. non, sed econtra sic, Inn. cuius dictum debet intelligi in mādato arctatiuo, bene tn facit ēps nō tanq̄ obediendo, sed tanq̄ patrocinando fouere iurisdictionem temporalem in licitis & honestis. & adde ꝙ habes in c. j. de excep. li. 6. † Quæro, vtrum
15 proscriptum, siue forbannitum iudicis secularis ēps teneatur excōicare? rn. non, nisi forma canonica præmissa. Quęro ēꝫ, nunquid iudex secularis teneatur forbannire excōicatos? rn. nō, licet habeat eos vitare, Inn. Vel dic, ꝙ ꝫ in obedientes ēpo iudex secularis pōt mulctam, vel bannū indicere, & eꝫ, si laici nolunt obedire suo prælati, ēps requisitus pōt & debet excōicare requisitus tn, vt sic puniat tanq̄ inobediētes ꝓprio mandato, & nō alterius, quia istæ duę iurisdictiones sunt inuicem colligatæ & confederatæ. & iō vnus debet vitare proscriptum alterius, sicut dicit lex, ꝙ si duæ ciuitates sunt inuicē fœderatæ, vna dēt vitare proscriptum alterius, & si ꝓscriptus nō vult obedire, debet puniri de inobedientia, vt ff. de captiuis. l. nō dubito, & no. per Bar. in l. a diuo Pio. §. j. ff. de re iu. Quero quid est hoc dictum, potestas non debet proscribere, sed dēt vitare, & in executione vitationis potest mandare excōicato, exeat de ciuitate, & territorio, donec fuerit reuersus ad obediē
16 tiam? † Respon. ꝙ proscribere est deportare, vel relegare extra territorium, sed ista expulsio de ciuitate non est de hoc genere pœnæ, quia termini sunt diuersi. ideo nō tenetur proscribere, quia ista nō esset executio, sed esset quid nouum. bene tn cōcedo, ꝙ si sit rebellis huic præcepto, potest denuo puniri ꝙa
17 denuo delinquit, vt l. j. ff. si quis ius dicenti non obtem. † Dicit Inn. ꝙ etiam regi potest præcipere ēps tanq̄ subdito, & est rō, quia papa cōcurrit cum eo, qui est vicarius summi regis. nam vt eleganter ait Io. Mo. papa pater patrum cum omni inferio-
18 re in iurisdictione & ptāte cōcurrit. † Quæro, nunqd ēps possit excommunicare templarios, & hospitalarios, & alios exemptos, qui non habent superiorem nisi papā, si nolunt ēpo suū brachium impartiri? respon. non, quia nō est prælatus eorum
19 fm Inn. † Quæro vtrū vnus tps teneatur exequi sniam alterius ēpi, ꝙn est iniusta, & scit eam iniustam? dicit Inn. ꝙ snia, quæ transiuit in rem iu. quo ad partes, transiuit etiam quo ad iudicem, qui requiritur ad exequendum de mandato legis. probatur de bo. aut. iud. poss. l. cum vnus. §. is qui. quod verum est ꝙa omnes subsunt eidem dño principali, secus in tpali & ecclesiastico, quia vnus nō est superior alterius ita, ꝙ possit arctare, ad
20 aliquid faciēdū ꝫ conscīam, & vide Bar. in l. non est, ff. de cus. reo. † dicit Inn. ꝙ in statutis, siue cōstōnibus, & priuilegijs ciuitas cōtinetur sub noīe dięcesis, secus in rescriptis contentio sis, Io. And. Ergo, si statutum dicit, si quis spoliauerit aliquem in dięcesi, puniatur tāta pœna, punitur si spoliauit in ciuitate; sed si statutum loqueretur prohibitiue, vt nemo exeat de dięcesi, non comprehenditur ciuitas. vnde exiens de ciuitate nō punitur si non exit de dięcesi. est autem dięcesis territorium ēpi. dicit tex. ciuitas nostra populosa est turbis diuersorum hominum, & maxime agricolarum suas ciuitates, & culturas relinquentiū, in Auth. de q̄store, in prin. & aliquādo ponimus ꝓ territorio seculari, vt cū dicimus, potestas Placentiæ hēt iurisdictionē in tota dięcesi Placētiæ. No. ergo, ꝙ dicit, suas ciuitates: Vnde ciuitas est cōe domiciliū ēt rusticis, & ille tex. est multū no. iudex nō dēt ꝓtermittere, quin puniat excessus, ꝙ intellige post, q̄ puenerit ad notitiā suā. C. de ꝓmerciis & merc.
21 l. 2. † Subditi dēnt exeq̄ sentētias suorū maiorū, ēt iniustas, seculares vero potestates nō dēnt exeq̄ snias iniustas ēporū, nec vnus ēps snīam iniustā alterius ēpi, ꝙa pares sunt fm Inn. imo cōfuse & intricate loqt, & Io. And. recitat ipsum verbotenus nihil declarans. Si maleficiū est ꝓmissum, sed ignorat̄ ꝙs fecerit illud, format̄ inquisitio generalis & exordinaria fm Petr. & Abb. & Io. And. Si dicas, ꝙ ꝙs teneat denūciare raetorē, in hoc non ꝓtinetur res rapta, actus rapiendi, & passus rapinam,
22 vt no. de ver. sig. l. Marcellus. † Si rex est excōicatus, vasalli nō sunt obligati ex iuro fidelitatis, vt in titulo hic finit̄ lex. c. dño guerrā. Io. An. Et si postea sit absolutus, nō recuperat seruitia medio tpe perdita, ar. C. de hæreti. auth. idem de Nestorianis, fidelitas interim dormit. sed excitatur ad actum suum secuta
b reconciliatione, vt no. ſ. de cōsti. c. ex literis. Si ꝙs est rebellis
b de iure & iure permittente, iste non pōt puniri de rebellione, quia non est rebellis proprie loquendo, secus, si de facto & cōtra ius rebellet. & ideo ēps exemptum, qui non patitur se visitari, excommunicare non potest, Io. And. facit. C. quando ꝓpo
23 care non est necess. l. veteranis. † Nos dicimus, ꝙ nō subditus nō incidit in crimen læsæ maiestatis, in cle. pastoralis, de re iu.
24 & ꝓbat expresse in l. hostes. ff. de captiuis. † Punitus ab ecclesia ecclesiastice, potest pro eodem delicto puniri tpaliter a iudice seculari, ar. C. de sacrosan. eccl. l. pater. hoc dictum nō approbat Host. & Io. Andr. Et ideo, si testis deposuit falsum corā episcopo, & est ab eo punitus, non potest amplius puniri a iudice seculari, quia non debet idem delictū bis refricari & iudicari, si vera est opinio Host. quod tene menti. arg. ff. de iniur l. quod senatus, quod est bene notandum. Bal.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde an ecclesia errare possit, an non. s. in ligando & non ligando in absoluendo & non absoluendo. Vide Fel. in c. a nobis. de sen. excom. ver. nota etiam casus.

b Vinc. God. Adde ꝙ rebellio non probatur ex literis principis, in quib. asserit quem esse rebellem. in his. n. non statur illius assertioni, quando tendunt ad suum commodum. Rui. cons. 147. nu. 8. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Iudex iudicare non debet secundum conscientiam.*
2 *Confessio facta in foro pœnitentiali non nocet in foro iudiciali.*
3 *Conscientia iudicat de occultis.*
4 *Conscientia triplex, & quam earum iudex attendere debeat.*
5 *Causa ſi a Papa committatur conscientiæ alicuius, an a sententia possit appellari.*
6 *Licet interdum in genere, quod in specie non licet, & econuerſo. Regulariter tamen contra.*
7 *Sacerdos, qui audiuit aliquid in pœnitentia ſi in foro contentioſo ꝓducit testis, & dicit ſe neſcire, an deponat falſum.*

CAP. II.

SI Sacerdos. Non debet sacerdos secretum sibi dictum in foro pœnitētiali reuelare, nec publice vitare cōfessun. h. d. Casus, quęsitum fuit ab Eugenio Papa, sacerdos (puta episcopus) scit pro certo aliquem esse reum alicuius criminis vel quia vidit, vel quia criminosus cōfessus fuit ei in foro pœnitētiæ. Quęritur, vtrum ēps debeat istum admonere, vel arguere nominatim? rn. ꝙ non, nisi seruato ordine iudiciario crimen fuerit ei approbatum, sed in genere potest admonere. Item si aliquis fecit furtum, vel dedit damnū, potest excōicare in genere hoc modo. monemus quē cunque, qui fecerit tale furtū ꝙ intra talem terminum satisfaciat, alioquin in se excōicatū ꝓ hāc nostram snīam esse sciat, sed proprio nomine non dēt
1 excōicare, ꝙa nō vt iudex scit, sed vt Deus. † No. ꝙ iudex nō debet iudicare fm ꝓscientiam, ꝓscientia est oculus cordis, & dī ꝓscientia. i. cordis scīa, & debet esse sicut speculum sine macula, de ele. c. perpetue, li. 6. & in c. abbate sane, de re iud, li. 6.
2 † Item no. ꝙ confessio facta in foro pniali non nocet in foro iudiciali, ꝙa sunt diuersi fori. Qui remittit iniuriam in foro pœnitentiali, non potest venire ꝫ in foro iudiciali, vt no. Inst.
3 de iniur. §. fi. † No. hic, ꝙ ꝓscīa iudicat de occultis, ꝙ est verū si delictum est certum, & persona incerta, sic notatur 13. di. habuisse, & in c. j. in gl. hic patet, de hær. lib. vj. Item no. quem ingenere excōicari. & dicas, ꝙ hoc est speciale in sententiis cen
4 suræ, vt no. C. de fur. l. 2. † No. ꝙ vnus & idē homo potest hīe tres cōscīas, vnam vt Deus, aliam quia vidit, & tertiam ex actis & probatis coram se. & istam debet sequi tanquam iudex, ꝙa probationes concludunt ei tanquam iudici. sed alię conscientię non concludunt ei tanquam ius dicenti, vt dixi. ſ. eo. tit. c. j. & idem Io. And. Dicit Imperator, ꝙ illud, quod conscīam suā
5 tenet, vult duobus testibus probari. C. de test. l. omniū. † Quæro, Pa-

BIU Cujas

ro, Papa commiſit cauſam ꝑ hęc verba, conſcīæ talis, nunqd poterit a ſnīa appellari? dic ꝙ non, tñ officio ſuperioris poteſt reformari, vt no. in c. j. de baptiſ. in cle aliud eſt conſcīa, aliud
6 voluntas, vt no. C. de ſecun. ta. l. j. † No. ꝙ aliquid licet in gñe, ꝙ in ſpē nō licet, quia ad alterius ignominiā vergit, quādoq; ēt è conuerſo; regulariter tñ, quod licitum eſt in gñe, licitum eſt in ſpē, & è conuerſo, pone plures fecerunt furtū, dicit eps excōico vnū de illis, qui fecit furtum. dicit Ber. ꝙ nullus eſt excōicatus, quia non conſtat de mente pronunciantis, quia nō cōſtat de corpore. ff. de iure fiſci. l. ita fidei. ff. ad l. Aquil. l. ita, §. ſi plures. & quod no. ff. de iud. l. eum quem. Ho. dicit, ꝙ omnes erunt excōicati, ſed nō dicit verum, quia ſi teſtator dicit, exhę redo vnū de filijs meis, cum plures habeat, nullus eſt exhęredatus, vt ī l. 2. ff. de libe. & poſthu. † Quæro, nūquid
7 a ſacerdos
a qui audiuit aliquid in pœnitentia, ſi in foro cōtentioſo produ
b ctus teſtis dixit ſe neſcire, vtrū deponat falſum teſtimoniū? Reſpon. nō, quia verum dicit tanquam homo: imo, ſi verum diceret per confeſſionem factam ei tanquam Deo, nō crederet ſibi, quia teſtis debet deponere per conſcientiam hominis, nō per ſcientiam Dei, & no. bene iſtud capitulum.

ADDITIONES.

a Vide Iaſ. in iſta materia in l. j. §. huius ſtudij, in prin. ff. de iuſt. & iu.
b Vinc. Go. Adde, ꝙ ſacerdos non poteſt, nec debet reuelare confeſſionem ſacramentalem, etiam Papa cogente, vt dicit Fel. in c. j. de excep.

SVMMARIVM.

1 *Imperator, vel rex ex quibus cauſis excommunicari, vel cōtra eū inqri, & per quem poſſit.*
2 *Ordinarius prælatus hēt iuriſdictionem ordinariam, & merum & mixtum imperium in ſubditos ſuos.*
3 *Prælati ordinarij an poſſint anathematizare.*
4 *Anathematizatus, licet bona retineat, deportato tamen æquiparatur.*
5 *Pro ſententia excōmunicationis, vel interdicti, an indiſtincte prēſumat.*
6 *Ciuitas quælibet, ſiue caſtrum, an poſſit ſibi cōſtituere ius vniuerſitatis.*
7 *Epiſcopus an erit iudex etiam in temporalibus in ea terra, quæ temporalem rectorem non habet.*
8 *Iuriſdictio ſi eſt cōmunis maiori & minori iudici, ꝑferē maiori ſi citat.*
9 *Collegium vnde dicatur.*
10 *Iuriſdictionem non habent prælati eccleſiaſtici electi a collegio, niſi per ſuperiorem confirmentur.*
11 *Ruſtici non participant in politica.*
12 *Præpoſitus artis mechanicæ non habet iuriſdictionem niſi confirmetur.*
13 *Vniuerſitas dicitur corpus.*
14 *Collegium quid ſit & an de eius eſſentia ſit prælatus nu. 15.*
16 *Rector domus Sapientiæ Peruſii habet iuriſdictionem ſuper ſcholaribus ibidem exiſtentibus.*
17 *Præpoſitus vniuerſitatis an poſſit facere ſtatuta.*
18 *Reprobatum iure pacti non poteſt valere iure ſtatuti.*
19 *Reus an poſſit declinare forum ſui prępoſiti.*
20 *Rector ſcholarium an debeat eſſe clericus.*
21 *Et an cogatur quis agere coram tali præpoſito,*
22 *Iuriſdictionem ordinariam quis prælatus habeat.*
23 *Statutum in fauorem popularium includit aduenas cōmorantes in loco.*
24 *Mulieres an poſſint eſſe de collegio.*
25 *Iuriſdictionem ordinariam habet dominus in vaſallos, & pares curtis ſuper dominum, & vaſallum.*
26 *Iudices ēt maiores ex terminos ſuæ iuriſdictionis sētētias exeq nō posūt*
27 *Collegia illicita, conuenticula vocantur.*
28 *Collegium facere an poſſint ſerui.*

CAP. III.

Gvm ab eccleſiarum. ſi ordinari⁹ ſubiect⁹ epō in ſibi ſubditum fert ſnīam iuſtam, eps illā ſeruari facit, & illam ſine ſatisfactione & illius conſcīa non relaxat. h. d. Et primo ponit exordium, ex quo ſecūdo infert mandatum. Caſus. Plebanus S. Pancratij aliqñ excōicabat aliquos ſibi ſubdios ꝑ ſuis exceſſibus: Quos eps Florentinus tanq̄ ſuperior abſoluebat irreq̄ſito dicto plebano, ꝑp quod iuriſdō dicti plebani erat in contemptu. Vnde Papa ſcribit epō Florentino primo in gñe dicens, ꝙ qñ prælati eccleſiarum in malefactores aliquos ſnīas aliquas proferunt, faciat eas inuiolabiliter obſeruari vſque ad ſatisfactionem cōdignam. Scdo in ſpē dicēs, ꝙ ſnīas dicti plebani in ſuos ſubditos rationabiliter promulgatas faciat inuiolabiliter obſeruari, & eas ſine congrua ſatisfactione abſque eiuſdem plebani conſcīa non rela-
1 xet. † No. ꝙ plebani, & quicūque alij prælati habēt iuriſdictionē excōicādi ſubditos ſuos. Dicit Inn. ꝙ rex, vel imperator ꝑ notorijs exceſſibus pōt excōicari. Itē ſi eſt nimis ſeuerus, vel iniurioſus poteſt inquiri ꝑ eum per Papam. Item poteſt corā Papa accuſari, quia Papa eſt vicarius ſummi regis. iſte multū extollit iuriſdictionem Papæ, & derogat regibus, & imperatoribus. Item no. ꝙ eps debet ſeruare ſententias inferiorum præ
2 latorum. Item no. ꝙ non debet abſoluere eis irequiſitus. † Ex prædictis apparet, ꝙ ordinarij prælati habent ordinariā iuriſdictionem; quinimo merum & mixtum imperium in ſubdi-
3 tos ſuos. † Quærit Ber. vtrum poſſint anathematizare? & dic ꝙ non, quia anathema eſt mucro ſolius epi, quod non poteſt præſcribi ab inferiori, ſed ſimplex excōicatio ſic. Forma anathematis ponitur in paſtorali. & talis æquiparatē deportato, li-
4 5 cet nō ꝑdat bona, vt Inſti. de cap. di. §. minor. Quæro † vna cū Ber. nunquid p̄ſumat ꝑ ſnīa excōicationis, vel interdicti quorum libet ordinarium ēt inferiorum? reſpon. ſic, Ber. ꝙ no. bene, quia ita p̄ſumit ꝑ ſnīa cuiuslibet minimi iudicis lata, ſicuti ꝑ ſnīa maioris, vel maximi. Quærit Ber. ēps nō debet relaxare talem ſnīam plebano irrequiſito. quid ergo ſi relaxat eo non requiſito, an valeat abſolutio? dicit Ber. ꝙ ſic, & bene,
a dicit in ſententijs cenſuræ. Ex hoc etiam no. a ꝙ non valent quædam facta non citato eo cuius intereſt, quia ꝑtinēt ad imperium facientis, & cuius authoritate ꝑ inferiorem ligari nō potuit, ꝑ quandam conſequentiam fit p̄iudiciū non citato, vt no. in l. fi. ff. de ven. inſpi. ſecus in diffinitiuis ſentētijs, quæ niſi certis modis reſcindi non poſſunt, vt C. ſen. reſcin. non poſ. l. j. & C. quādo prouo non eſt ne. l. j. No. teneri ſuperiores ſubditorum ſuorum ſnīas exequi. Sed nunqd ipſi inferiores poſſunt exequi ſuas ſententias? dic ꝙ ſic verbo, ſed non ꝑ realem
6 miſſionem in poſſ. ſm Inn. quod eſt no. † Quæro vna cū Inn.
b nunquid quælibet ciuitas, b & quodlibet caſtrum ſibi conſtituere poſſit ius vniuerſitatis? dicit Inn. ꝙ non, ēt ſi eſſent mille milia ſine conſenſu ſuperioris. dr aūt conſentire eo ipſo, ꝙ concedit eis locum ad ædificandam ciuitatem, caſtrum, burgum, vel villam, vel admittit fundicū eorum, vel ſcribit eis tanquam vniuerſitati ex certa ſcīa. nam hoc ipſo conſentit, ꝙ habeant ius vniuerſitatis, & ꝙ ſint ſicut corpus licitum. Inn.
7 & Io. And. † Dicit Ho. ꝙ vbi eſt aliqua terra, q̄ nō hēt rectorē temporalem, ēps eſt iudex tam ī temporalibus, q̄ in ſpūalibus. all. in Auth. vt differentes iud. §. in ciuitatib. imo imperator, qa eius eſt terra, & plenitudo eius. l. dep̄catio. ff. ad l. Rhod. de iac. & maieſtas eius, vbicunque repſentat in toto orbe, q regit ab humanis, dicit Iaco. de Are. ꝙ ſunt quædam ciuitates, quæ nō habent magiſtratus, vt no. ff. de excu. tut. l. ſi duas. dicit Ho. ꝙ ciuitates, potiſſime Lombardiæ, non recognoſcūt imperatorem vt dominum, nec rex Franciæ, & Boemiæ. Item no. ꝙ de iure non poſſunt iuriſdictionem aliquam ſui ſuperioris vſurpare vel alienare, quia ſeruus ſeipſum alienare nō pōt, imo facit furtum ſui: Item nemo alienat rem alienam. C. de re. nō alie. in rub. ff. de reg. iu. l. id quod noſtrum. vnde homo meus nō poteſt ſe facere hoīem alterius. ff. de acq. poſſ. l. ſi rem mobilem. C. de decu. l. quędam, lib. x. licet de facto faciant q̄riū, I Io. & Io. An. de hac materia latius dixi ſup pace Conſtantiæ.
8 † Dicit Vincen. ꝙ qñ iuriſdō eſt cōis maiori & minori iudici, ſemp p̄ferē maior, ſi citat: ſecus, vbi nō habēt cās cōes, vt ēps, & archiēps, vt no. in c. j. de ſo. cōp. li. 6. ꝙ eſt valde no. & ꝑ hoc declarē. l. ꝯ pupillum. §. q ad maius, de re iu. & vltra Ho. vide In de materia collegiorū, & ꝙ no. Bar. in l. ſodales. ff. de colla.
9 illici. ſ & dr collegium, qa multos homines in vnum colligit, & pari lege conſtringit. Dicit Ber. ꝙ omnes, q eligunt a collegio, habēt iuriſdictionem. Idem dicit Accur. in l. & qa. ff. de
10 iur. om. iud. † Dicit Inno. ꝙ p̄lati, q eligunt a collegio, nō habent iuriſdictionem, niſi confirment ꝑ ſuperiorem, & loquit de p̄latis eccleſiaſticis. ſed p̄poſiti artificum nō indigent confirmatione, vel conſenſu ſuperioris, qa collegia eorum ap̄ꝑbata ſunt ipſo iure. vel dic, ꝙ nō eſt ꝑprie cōfirmatio, ſed ap̄ꝑbatio neceſſaria. tu dic ꝙ indigent cōfirmatione, vt in Auth. de defen. ciui. §. interim. Idem, ſi cōgregatio ſit ſuſpecta, ne ſub titulo iuſto tentent iniuſta. collegium nō eſt licitum, niſi ſuperior ap̄ꝑbet, q hēt diſcutere ſtatuta eorum, & mores. nā ꝑ eorum cōſtitutiones declarāt qualitas animi, vt ff. de exor. cri. l. ſub pretextu. quę lex eſt ad hoc valde no. Vnde dicit Bar. ꝙ ſi habent ſtatuta illicita, ꝙ ſunt caſſanda ꝑ ſuperiorem. Et ego dico, ꝙ imo ipſum collegium eſt caſſandum, ſi vī ſuperiori, ꝑpter malos mores, ne det occaſio delinquendi, vt no. in l.
11 j. C. de mono. † Quædam ſunt vniuerſitates, q̄ habēt regimen actiue. j. quę habent regere. quędam paſſiuę, tm. i. quę habent regi, & nō regere, vt ruſtici, qui non participant politica. nam
12 agricolæ nō participant politica ſecundum Ariſto. † Pone, ecce mercatores eligunt ſibi conſulem, qui habet ius dicere. dicit Accur. ꝙ omnis p̄poſitus etiam artis mechanicæ non habet iuriſdictionem, niſi confirmet a ſuperiore. C. de iu. omn. iu. l. priuatorum. nam ſi electus a tota ciuitate non habet iuriſdictionē, niſi confirmet, vt in Auth. de defen. ciui. §. interim. ergo multominus electus a paucis, niſi conſuetudo p̄ſcripta

amplius

ADDITIONES.

a Vide cumulata per Barba. in rub. C. adm. fol. 21. q. in illa q. an in bono. poſ. pe. requiritur.
b V. G. Adde ꝙ ciuitas non pōt per ſtatutum recedere a forma iu. communis in aliē. rer. ſuarum. Rui. conſ. 41. nu. 38. & 43. lib. 1.

BIU Cujas

14 amplius ꝓcedat, vt l. 1. C. de eman. li. †Omnis vniuersitas dicitur corpus, quia cōpositum, & aggregatum, vbi corpora sūt tanquam materia dr autem forma. j. formalis status. ff. de ser. vr. præd. i. l. qui luminibus. †Est igitur collegium imago quędā quę magis intellectu, quam sensu percipitur. ff. de vsucapio. l. rerum mixtura, & ff. quod me. cau. l. metum. §. animaduertendum, & de senten. excom. c. graue. Collegium est collectio p-
15 sonarum in iuris ordine sociata, vni nomini subiecta. †sed an de essentia collegij sit prælatus, videtur ꝙ non, quia collegium eligit prælatum, & sic collegium ante est productum in esse, quam prælatus, quod verum est, tn̄ si superior non vult, ꝙ ha-
16 beat prælatum, erit collegium priuata societas. † Quid de domo sapientiæ Perusij? respon. illa est collegium, cuius rector habet iurisdictionem sm statuta, & disciplinā, seu regulā domus, vnde studētibus dici potest illud, quod scribitur psalmo tertio, Apprehēdite disciplinam, ne qn̄ irascatur dominus, & expellamini de domo ista. & no. ꝙ in cōstruenda vniuersitate intellectus procedit componendo, in destruenda procedit diuidendo. l. 1. in fi. ff. de colle. illici. Item no. ꝙ quædā cōitates hn̄t determinatum numerum, & nomina collegiorū, ex hoc omnia alia etiam aliàs sancta, & iusta prohibita. ff. de iudi. l. cū
17 prætor, nisi cū authoritate superioris. illa ergo copula est collegiū apud intellectū. † Quæro, an iste præpositus vniuersitatis possit facere statuta? rn̄. sic cum cōsensu vniuersitatis, alias non, nisi superior confirmaret. hoc. n. vult l. sodales. ff. de col. illi. in 2. rn̄. dum in plurali dicit, his autem, & quam velint, nā statuta eorum iure pacti censentur. tex. est ibi no. Quid si statuta essent contra ius publicum? dicit Vincē. non valere. h. d. in tex. l. sodales, ibi dum dicit, ne quid ex publica. l. corrūpant.
18 †Ex hoc pone talem conclusionem, ꝙ id quod est reprobatū iure pacti, non potest valere iure statuti. & ideo mercatores per suum statutum non possunt consulibus eorum dare potestatem relegandi aliquem mercatorem, vt C. de sen. & inter.
19 om. iu. l. nulli, & ibi p Cy. †Quęro, an reus possit declinare forum sui prępositi? respondeo non, vt l. fi. C. de iurisdi. om. iu. fm
20 Inn. † Quęro an rector scholariū debeat esse clericus? rn̄. sic,
a vt habeat iurisdictionem in clericos. Nam, vt dicit Inn. oportet, ꝙ electus a clericis sit clericus. si ergo est laicus, non posset cognoscere de causis scholarium clericorum, sed ad ēpm ibi-
21 tur, vt in auth. habita. † Quæro, nunquid de necessitate cogat quis agere coram tali prępositō? respondeo non, quia potest adire superiorē iudicem, vt C. de iurisdi. om. iu. l. fi. Optio. n. iudicis datur regulariter actori, vt ff. de eo quod cer. lo. l. non vtique. postquam tamen elegit, variare non potest, vt l. 1. in fi. C.
22 de asser. tol. † Quęro, quis prelatus est ille, qui habet ordinariā iurisdictionem. rn̄deo, superior prelatus, nō inferior. vnde dignitas primicerij, vel custodię non dat iurisdictionem nisi in exercitio sui ministerij secundum Inn. & est ratio, quia ille, ꝙ est sub potestate, alium in ptāte habere non potest. Dicit Inn. ꝙ illi possunt se cōgregare in vnum corpus, qui sunt de eadē terra, vel iurisdictione. postea more suo uariat, & dicit ꝙ hoc significare non est aliud quā dare intelligere, vt ff. de ser. vrb. prę. l. si seruitus. qđ intellige, dum tn̄ collegiū non sit reꝓbatū rōne sectæ. vn̄ bene possent Tudertini, & Perusini ꝙueniēdo in vnū postea facere vnū collegiū mercatorū, vel pistorū, nā nulla ratio iuris repugnat. Itē diuersę nationes possunt facere vnū populū, vt no. in Auth. de q̄store, post prī. vbi est tex. not. ꝙ homines vn̄cunq; veniētes vocāt de populo, & tanq̄ popu
23 lares defendendi, & habēdi sunt, ibi dū dicit, magna vero hęc ciuitas nr̄a populosa est turbis diuersorū hominū, qui text. est valde sing. † Vnde si statutum dat aliquem pręcipuū fauorē popularibus, iste fauor includit etiam aduenas commorātes & si contrahunt vel delinquūt, ēt eo ipso faciunt se de populo & tanquam populares veniunt iudicandi, nō obstante quod
24 in sua natione essent de nobili genere. † Nunquid mulieres possint esse de collegio. dicit Inn. ꝙ oportet, ꝙ prępositus non sit mulier. intellige de collegio negotiorum, vel monachorū, vel mixto mulierum, & marium. In collegio bene possunt esse mulieres, vt patet in collegio monialium, quę etiā hn̄t suas prelatas cum quodā imperiolo. plena. n. iurisdictio apud prelatos est, non apud prelatas. sunt & quędam collegia mulierū spūalia, vt tertij ordinis S. Francisci, quę sibi hn̄t suam priorissam, & regulat & regit eas, sicut caput regulat membra, quia
25 in capite est intellectus. Dicit Inno. ꝙ multi sine electione hn̄t iurisdictionem ordinariā, vt dominus in vasallos, & pares super dominum vasallum, vt j. de fo. compe. ex transmissa. vult n. dicere, ꝙ qn̄ est cūtentio feudi inter duos vasallos, dn̄s iudicat de feudo inter eos, siue agatur petitorio, siue agatur possessorio, siue agatur actione personali, puta si agit agnatus cōtra agnatum ex promissione sibi facta de feudo animo donādi. valet. n. contractus, quia ambo sunt de permissis, vt in c. 1. de alie. feu. paterni. Si vero est qō inter dominum, & vasallū, pares curtis iudicant. i. alij feudatarij, qui per iuramentum fideli tatis dn̄o sunt astricti, vt in c. 1. §. fi. de mil. vas. qui ꝓt. est. Dicit Inn. ꝙ prelati inferiores ēpis censentur vicarij, tn̄ quia generales in suo officio, & perpetui, hn̄t iurisdictionem ordinariam secundum Inn. Consuetudo potest abstrahere in aliquo casu iurisdictionē ab ēpo, & tradere inferiori prelato, & tunc ēps non potest se intromittere de iurisdictione inferioris. de hoc
26 no. per Archi. xi. q. 1. de persona. †Extra terminos suæ iurisdictionis maiores iudices non possunt suā sentētiam executioni mādare. ff. de bo. aut. iu. pos. l. cum vnus. §. is qui. quia omnis iurisdictio suis finibus est contenta, & nemo in alienū immittere potest etiam fumum, vel aquam, vt l. 2. ff. si ser. uē. l. sicuti,
27 §. Aristo. † Quęro, collegia illicita quo nomine ꝺvocentur? rn̄.
b aliquando vocantur conuenticula. Item dn̄r cōuenticula cō fœderationes illicitę, quę fiunt inter ciuitates contra papam, regem, vel principem. nam cōtra prędones, & piratas licitum est amicos congregare, vt in c. 1. §. cōuenticula, de pace iura. fir. & in l. 3. §. eū igitur, de vi, & vi ar. Illicita vero statuta collegiorum appellantur monopolia, vt C. de monop. l. 1. †Quęro,
28 nunquid serui possint facere collegiū? rn̄. non. quia omne collegium publicum esse debet, tamen priuatam societatem bene possūt facere, & inter se facere ꝙuētiones, ꝙ societates sūt de iure gen. ex ꝙbus ipsi serui inter se nāliter obligantur, domini autem eorum ciuiliter, quatenus est in peculio. ff. pro socio. l. si id quod, §. si seruus, & ff. si ser. vē. l. testatrix. §. plures.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ potest esse laici si maior pars scholarium sint legistæ & laici, ut tenet Ang. in l. fi. C. de colle. illi. & no. ꝙ rector vniuersitatis non pōt esse clericus bigamus, nec clericus vxoratus, nec hermaphroditus, nec minor 20. an. ut dicit Bal. in d. auth. habita. C. ne fili. pro pat. col. pen. ver. 4. & Soc. in l. j. nu. 13. ff. quis & a quo.

b Vinc. Go. Adde quando & quæ dicantur conuenticulæ. Corn. consi. 216. in cā. in litera, d. lib. 3. Feli. in c. exhibita, col. 1. ver. no. limita. de iud.

SVMMARIVM.

1 *Præsentans debet docere de iure præsentandi.*
2 *Innouatur interdum, lite pendente ecclesię, vel ventris fauore.*
3 *Patronus indignum præsentans an statim ius præsentandi amittat.*
4 *Patronus laicus habet quatuor menses ad præsentandum, clericus vero sex, & quare.*
5 *Patronus an possit se intromittere de reditibus ecclesiæ.*
6 *Oeconomus an debeat poni statim ecclesia vacante, an vero debeāt expectari quatuor menses, & vtrum debeat esse clericus, & an possit fructus uendere sine authoritate episcopi, & si comedit frumentum tempore quo ualebat decem, postea superuenit caristia, & ualuit viginti, an teneatur restituere uiginti.*
7 *Præsentans indignum, an præsumatur eum scienter præsentare.*
8 *Patrono laico, qui indignum præsentauit, an lite pēdente currat residuū temporis sibi ad præsentandum dignis competentis.*
9 *Deuolutio præsentationis ad episcopum, ob patroni non præsentationē in tempore, an pœna dici debeat.*
10 *Episcopo mortuo quis gubernabit bona temporalia episcopatus.*
11 *Institutus ad ꝑsentationē patroni, an possit remoueri irreqsito patrono.*

CAP. IIII.

CVm vos. Si ordinatio vacātis ecclesiæ differtur ex causa œconomus in ea per episcopum est ponendus. secunda pars ibi, fraternitati vtæ. Casus, patroni ecclesiarū Cantuariēsis prouinciæ præsentabant ad vacātes ecclesias quādoq; ꝑsonas minus idoneas. Item quidam asserebant se patronos, & præsentabant, & quia de idoneitate, vel patronatu dubitabatur, ordinatio ecclesiæ differebatur, & ecclesia patiebatur in reditibus læsionem per litis pendentiam. Statuit papa, ꝙ lite pendente archiepiscopus, vel episcopus, coram quo lis pendebat, poneret œconomum, qui fructus percipiat, & in ecclesiæ vtilitatem conuertat, vel futuro rectori reseruet. h. d. No. ꝙ quando fit præsentatio rectoris ecclesiæ, episcopus debet examina-
1 re personam, vtrū sit idonea, necne. †Secundo no. ꝙ ēps non tenetur admittere præsentantem, nisi doceat de iure prędesentandi. Tertio †no. aliquid innouari lite pendente, & hoc ē tn̄
2 fauore ecclesię, ne fructus dilapidētur, vel pereāt. Sic hēmus in curatore, qui datur ventri seu posthumo nascituro, qui debet custodire bona. Quarto no. ꝙ ēps ponit œconomum in ecclesia rectore vacante. Quinto no. ꝙ officium ęconomi est fructus in vtilitatem ecclesiæ expendere, aut futuro rectori re
3 seruare. †Quæro, in quo patrono loquatur istud capitulū. rn̄. in patrono laico, quia litera dicit, in quibus ecclesiastica persona p̄sentationem non habet. Quid ergo si ad ecclesiasticam personam pertinet p̄ntatio? rn̄. si certus est, ꝙ præsentatus non est idoneus, ēps non debet ponere ęconomum, sed instituere rectorem, qui clericus, qui scienter prędesentat indignum, statim iure prędesentandi se facit alienum. laicus autem non sic, quia potest variare, dum tempus suffragatur secundum Ber. dic ꝙ ēps potest prędesenire, & hanc pęnitētiam nō expectare. Ita intelligo quod no. Inn. & Host. j. de filijs presby. in c. proposuit,

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

BIU Cujas

poſuit,& Arch.in c.1.ĵ.de prẽben.li.6.& ar.l.2.§.ſi mater.ff.ad
4 Tert.† Quæro etiam, quare laicus habet quatuor mẽſes ad p̃ſentandum,& clericus ſex? rñ. quia clerico imminet maius periculum, cum præſentãdo indignum ipſo iure ea vice ſit priuatus, quod nõ eſt in laico patrono. Item quia clericus debet procedere cum maiori maturitate,& cum maiori deliberatione, quam laicus. Item quia laicus habet ius præſentandi de gratia, clericus de mera iuſtitia. Item propter honorem eccleſiaſticum ar.ff.de ſuc.edi.l.1.§.largius. dicit Ber. ꝙ potius ſtandum eſt canoni, quam legi in materia patronatus eccleſię. Be. Quæro, vtrum patronus poſſit ſe intromittere de reditibus eccleſiæ? rñ. non: quod patet, quia œconomus ad hoc ꝑſtituitur, quod eſt no. ſecundum Ber. & hæc in patrono laico, ſecus in clerico, qui habet cuſtodire fructus, nec eſt apponendus alius
5 œconomus, vt ĵ. de ap.c.bonæ memoriæ O.de Camera. & de hac materia hic per Inn.& ĵ. vel eccle.bñfi.c.vt noſtrũ.† Quæro, nunquid iſte ęconomus poſſit ſtatim dari, an debeant expectari quatuor, vel ſex mẽſes? rñ. ſtatim, ex quo ordinatio eccleſiæ differtur, vt hic ſecundum Hoſt. Quæro, vtrum iſte ęconomus debeat eſſe clericus? rñ. ſic, quia p̃ſona eccleſiaſtica facilius poteſt cogi reddere rationem epiſcopo, quã p̃ſona laica, vt C.de epiſ.& cle.l.omnes.§. nihilominus. & debet iſte œconomus facere inuentarium de fructibus. Quæro, vtrum poſſit iſtos fructus vẽdere ſine authoritate ep̃i? rñ. ſic, ſi viderit expedire, Ber. Quæro, ꝙd ſi iſte ęconomus comedit frumẽtum tempore, quo valebat x. poſtea ſuperuenit cariſtia, & valuit 20. vtrum teneat reſtituere x. an xx. dicit Bar. ꝙ ꝓcurator, & ſimiles perſonæ conſumptis fructibus tenentur ad æſtimationem fructuum iure actionis, quod eſt vtile ſcire, quia de cętero non põt creſcere, vel decreſcere æſtimatio, vt l.is, cui.§. quaſi, vt in poſſeſſionem leg.ita no.Bar.ff.ſol.ma.l. diuortio §. ob donationem. Not. ꝙ iſte œconomus eſt quaſi quidam ſequeſter, qui plerunque aſſumitur propter litis pendentiam, vt
6 ff.vt lega.no.ca.l.poſtquam.§.imperator.† Quæro, vtrum præſentans indignum prę̃ſumatur eum præſentare ſcienter? rñ,
7 ſic.ff.de reg.iur.l.qui cum alio.† Quæro, laicus præſentauit indignũ, vtrũ lite penden. currat ſibi reſiduũ tẽporis ad p̃ſentandũ dignũ. dicũt ꝙdã ꝙ non, ꝙa interim, dũ eſt dubiũ, eſt impeditus quominus poſſit p̃ſentare aliũ, & ĩpedito agere interim nõ currit p̃ſcriptio, vt C.de iure deli.l.fi.§. donec,& l.1.in fi. C. de anna.excep. Cõtrariũ vr̃ verius, ꝙa ꝓcurauit impedimẽtũ, cũ poſſit nouã p̃ſentationẽ facere, & recedere a p̃ſentatione
8 prima, ſecundum opi. Ber. ſed qui tenent opi. primã † dũt, ꝙ nullo iure cauetur ꝙ patronus laicus poſſit recedere a præſentatione, ex quo petit ſuum præſentatum admitti, ſed bene poteſt cumulare,& tũc datur optio epiſcopo quem inſtituat, habemus ſimile. C. de libe. cauſa. l. cum precum.& in l. 1.C.de omni agro deſer.li.x.ubi glo.no. Quod deſiderium apud acta
9 publicatum nõ poteſt corrigi.† dicit Io. An. ꝙ non præſentans ĵ. tempus debitum incidit in pęnam priuationis. Alij dicũt ꝙ non debet dici in pœnam priuationis, ſed in pœnam deuolutionis, quia pęna deuolutionis non eſt ſine priuatione. Tu dic ꝙ iſta non eſt pœna aliquo modo, ſed eſt quædam limitatio conceſſa, C.de iur.& fac.ignoran.l.eman.ff.de ędil.edi.l.cum ſex. nã naturalis iur. expiratio per lapſum trienniũ eſt nõ plus viuere, non autem eſt quid pœnale, vt ff.de pœ.l.epiſtola.& l. fi. ſed cadere a iure eligendi propter delictum bene eſt pœna, vt ff.de in ius vo.l.ſed ſi in hac,§.ſed & ſi pęnã.& §. ꝓſtitutus, ff.de manu.teſt.l.teſta.centurio. Item de œconomis uide quid no. ĵ. de offi.ord.in c.præſenti.in 6.glo. quæ incipit, per ęconomum. No. etiam in iſto c. ꝙ lite pendẽte eps non poteſt eccleſiam ordinare, ſed ſolum œconomum conſtituere ſecundũ
10 Inno.† Quærit Inno. quis gubernabit bona temporalia epatus
a mortuo epo? reſpondeo ꝙ œconomus, a& ſi non eſt œconomus canonici gubernabũt, & quid erit de fructibus, dic vt in
11 c.quia ſępe.de electione.lib.6.† Extra q̃ritur, vtrum inſtitutus ad præſentationem patroni poſſit ex ſuperuenienti cauſa deponi irrequiſito patrono. Inn. dicit ꝙ non in c.vltra.de renunciati. Quid ergo ſi commiſit furtum vel adulterium, vnde dẽt deponi, nunquid erit citandus patronus? reſpondeo non, ꝙa nihil hẽt cõe delictum cum iure pat.arg.C.de dona.inter vir. & vx.l.ſi maritus,& quod not. Cy. in authen.qua in ꝓuincia, in fi.C.vbi de cri.agi opor. Si autem vellet eum remouere occaſione obreptionis, quia diceret ſibi fuiſſe obreptum per patronum, vt ff.de in ius vo.l.ſed ſi in hac.§.patronum. tunc bene poſſet,& eſt citandus patronus, facit ĵ.c. proximo.

ADDITIO.

a Vinc.God. Oeconomi materiam vide per DD. in l.iubemus. §. œconomus. C. de ſacroſan. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarij partes quæ ſint in abſolutum a papa, ſi aut conſtet, aut ſuſpitio ſit veram excommunicationis cauſam ſuppreſſiſſe,*

CAP. V.

EXparte. Si ꝓſtat ordinario ꝙ abſolutus a papã ſuppreſſerit verã excõicationis cãm, remittet illũ ad papã. Si vero ſuſpicio tm̃ ẽ ĵ eũ, coget illũ ſe exinde purgare. h.d. ſcda ibi, rñdemus. Caſus. Cãtuar. archiep̃s ꝓſuluit papã, ꝙd iur. ẽet de excõicatis ab eꝓo ꝙ accederẽt ad ſedẽ apoſtolicã, & reportarẽt literas genelis abſolutionis, ſupprimẽtes veras cauſas ꝑ ꝙbus fuerãt excõicati, & alias p̃cedẽtes. papa dicit, ꝙ ſi hoc ꝓſtat, cõpellẽdi ſũt.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus cauſam ſuæ iuriſd. ſubdito ſuffraganei ſui delegat, remẽtem autem acceptare non cogit.*
2 *Subditus ſuffraganei quare non ſit ſubditus archiepiſcopi?*
3 *Iuriſdictio in potentia trahitur ad actum etiam per proceſſum iniuſtum.*
4 *Epiſcopus an poſſit cognoſcere de cauſis proprietatis ſubditis prælati.*
5 *Superior, ꝙ nõ incępit cognoſcere, nõ põt mãdare inferiori ne cognoſcat.*
6 *In articulo mortis quis dicatur eſſe.*
7 *Sacerdos in articulo ſubitaneæ mortis conſtitutus poteſt confiteri laico.*
8 *Miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto, per quem debeat fieri.*
9 *Præſcribere an poſſit miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto.*
10 *Iuri offerendi debitum pro pignoris luitione, an,& quãto tempore præſcribat poſſidens ex primo decreto.*
11 *Miſſus in poſſeſſionem ex decreto, ſi poſtquam eſt effectus verus poſſeſſor, ſcit ſe non iuſte poſſidere, an præſcribat.*
12 *Miſſio ad poſſeſſionem in reali, an poſſit fieri in re commodata.*
13 *Publiciana agens, quo titulo nitatur,& an bonam fidem præſeferat.*
14 *Inter publicianam,& præſcriptionem multiplex diuerſitatis ratio.*
15 *Vſurarius ꝙ notario epiſcopi, ẽt ſine ſpeciali commiſſione, recipiẽte cauit iuxta formã c.quãquã, de uſur. poteſt teſtari,& teſtificari. (intereſſe.*
16 *Factum qui tenetur ꝓmittere, an teneatur ẽt promittere certũ ꝙd nõie*
17 *Statuto, ꝙ pater teneat ꝓ delicto filij, an patria ptãs poſſit capi ꝓ noxa.*

CAP. VI.

1 PAſtoralis. †Archiep̃s cãm ſuę iuriſdõnis p̃t delegare ſubdito ſuffraganei ſui, ſed nõ põt illum cogere, ſi renuit acceptare. h.d. in prima parte: in ſcda parte dicit, ꝙ ſi delegatus papę excõicauit contumacẽ, vl̃ in poſſeſſionẽ miſit actorẽ ꝓp̃ ǫtumaciã rei,& deceſſit, nullus ordinarius põt abſoluere, niſi ſit talis delegatus, cui alius ſuccedat in onere, & honore. tñ ne ꝓ lapſum anni actor efficiat ver⁹ poſſeſſor, dẽt cautionẽ offerre & p̃ſtare corã ordinario, vel publicis pſonis, & honeſtis, ꝙ iuri parebit. h.d. Adde, ꝙ ex delegatiõe facta extra territoriũ dẽt ꝓcedi intra territoriũ, vt no.ĩ c.1.de fo.cõp.in noue. ſuper verbo, faciũt,& ſuꝑ gl. dicebãt, de offi.del. dicit Gof. in ſũma huius ti. ꝙ archiep̃s ẽ iudex ſuffraganeorũ ſuorũ, ſubditorũ ſuorũ ſuffraganeorũ ordinarius, ſed nõ ǫpetẽs, niſi in octo caſibus. Gof. Ibi, Delegare, dic ꝙ ſic, ꝙa vt valeat delegatio, nõ eſt neceſſe, ꝙ delegatus ſit ſubditus delegãtis, ſ̃d ſufficit, ꝙ ſit ordi
2 narius illius cãę, cõpellere tm̃ non põt niſi ꝓpriũ ſubditũ. ff.de iur.om.iud.l.eum qui. † hic collige, ꝙ ſubditus ſubditi mei nõ eſt ſubditus meus,& tm̃ ſubdit⁹ ſubditi ep̃i eſt ſubdit⁹ ep̃i, cur ergo tam varie? rñ. ſuffraganeus nõ eſt in omnibus ſubditus archiep̃i, ſed tm̃ in octo caſibus. Sed ſubditus, ponamus, archidiaconi eſt ſubditus ep̃i,& poteſt ab eo excõicari. Sed opp. archiep̃s eſt iudex totius prouinciæ? rñ. verũ ẽ, ꝙ eſt iudex, tm̃ iuriſdõ ſua eſt ligata,& non aperitur ſibi niſi certis modis, quos poſuit Inn. ſimile, ꝙa iudex hẽt iuriſdõnem coercẽdi, ẽt ſi aliquis ſit ita bonus, ꝙ nihil cõtingit in eo, qđ indigeat correctione. hẽt.n. iuriſdõnem habitu, licet nõ dẽat excitare ad actũ. ſic
3 .n. ff.de admi.tu.l.tutor qui negotia vendidit, vbi tex. † No. ꝙ iuriſdõ in potentia trahitur ad actũ ẽt ꝓ proceſſum iniuſtũ. ff.de pę.l.eo tpe. In.tractat hic de iuriſdõne ligata,& expedita. i. clauſa,& aperta. hinc eſt, ꝙ ſnĩa lata ĵ innocentem valet ꝓp habitum iuriſdõnis, nõ ꝓp expeditionẽ coactionis, qđ eſt no. ſimile hẽs. C.de decu.l.in filijs, li.x. In tex. ibi, ſuccedat in onere, & honore. quæro, qñ hoc eſt? rñ. qñ cã eſt cõmiſſa dignitati, ſeu loco. vñ ſucceſſor ꝓcedat in cã ſm Inn. Et ſcias ꝙ dignitas, quę habẽt ꝓ coruſcationẽ, finitur morte, vt ff.de le.2.l.ſi Auguſtæ.
4 † Quęro, an eps poſſit cognoſcere de cauſis a ꝓpriatis ſubditis prælati? gl. dicit ꝙ nõ, ꝙa nõ poteſt eps eos priuare ſua iuriſdõne. Nam ſupior iudex nõ põt priuare inferiorẽ ſua iuriſd. ordinaria. C.de offi.præfe.vrb. Augu.l.fi. vbi eſt tex.no. Sed ſi nõ eẽt iuriſ. appropriata, ſed indifferẽs ad vtrũq;, melior eẽt ǫdõ ꝓueniẽtis, ſed ſi ſimul ǫcurrerẽt, minor cedit maiori. facit C. de of.ꝓf.vr.l.1.& C.de do.l.illã. ꝑ gl.& Cy. vid ꝙ no. in c. ꝑ hoc,
5 de hęre.li.6.† Cõclude, ꝙ ſupior, ꝙ no incępit cognoſcere, nõ poteſt mandare inferiori, ne cognoſcat, vt no. Archi. xi.qõ.1.
6 de perſona. Quæro, qui ſint caſus archiepiſcopales? Solu. vt in
a gloſ.no. † Quæro, quis dicatur in articulo mortis? a Reſpon.

qui

ADDITIO.

a Vin. God. Adde articulum mortis quis dicatur attigiſſe, Fel.in c.præterea coꝑ pen.& fi.de off.ord. Bened.in c.Raynu.verbo, extremus.de teſta.

BIU Cujas

qui imminentem mortem timet in terra, vel mari, ff.de do. cau.mor.l.2. & 3. Nauigatio ſemper periculoſa eſt & incerta.
7 C.de offi.rec.prouin.l.ciuita.† in articulo mortis ſubitaneæ, ſi deſicit ſacerdos, poteſt cõfiteri laico ſm Ber.& facit C.de teſt. mili.l.j.& no.bene iſtam gl.quia tota die accidit, quãdo terror
8 naufragij, vel belli imminet.† Quæro, per quem debeat fieri miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto? Reſpon. ꝑ nunciũ publicum ex cõmiſſione iudicis.l.is cui.§.miſſus ff.vt in poſſ.
9 leg.vbi tex.valde notabilis.† Quæro, nũquid miſſus ex primo decreto poſſit rem præſcribere? Rñ.aut eſt miſſus in ꝑſonali, & non præſcribit, quia non poſſidet, vt ff. de acqui.poſſ.l.3.§. genera. Eſt tamen verum, quod iſte miſſus poteſt cõueniri pignoratitia oblato debito, vt ff.vt in poſ.leg.l.is cui.§.quæri.vbi
10 eſt tex.no.† ſed huic iuri offerendi poteſt præſcribi ſpatio 30. ann.quia cum iſtud ius offerendi poteſt interpretari, ergo & ꝑſcribi.C.de præſcri.30. an.l.cum notiſſimi.§.is illud, & ff.de vſuca.l. pignori. ibi dicit Bar.ꝙ cum offerre ſit cõdõ poteſtatiua, ꝙ nõ põt ꝑſcribi. Truffa eſt, quia iſta cõdõ põt ĩ iudiciũ deduci, ſiue competat debitori, ſiue ſcẽo creditori ſed qũo ꝑſcribit malæfidei poſſeſſor? rñ.nõ eſt in mala fide, qui poſſidet titulo pignoris, ꝑtertim vbi eſt tm̃ ꝑ tãto, ff.de le.3. l.q̃ habebat, vbi tex.no. Item q̃ ſcit ſe actione ꝑſonali teneri, nõ eſt malæ fidei poſſeſſor, vt d.l.pignori.§. fi. de vſuca.& ibi ꝑ Bar. ſed dubitatur, q̃d ſi aliquis eſt miſſus in reali? reſpõ. ibi nõ habet locum ius offerendi & põſtandi cautionem niſi.j.annum, vt
11 in d.l.notiſſimi.§.fi.C.de ꝑſcr.30. an † Sed nũquid iſte miſſus poſt quam eſt factus verus poſſeſſor, ſcit ſe nõ iuſte poſſidere poteſt ꝑſcribere? & vr̃ ꝙ ſic ꝑpter iudicis authoritatem, vt ff. de nox.l.generaliter, qa titulus decreti, vel iudicati habet hũc vigorem, ff.de acqui.poſſ.l.Pomponius.§.qui iuſſu, ff.de pub. l.ſunt & aliæ, & C.communia vtr. iu.l j.ꝑ Cy.vel dic ꝙ ſpeciale eſt in actione noxali, qa illa datur cõtra dominum oneris a lege iniuncti. Ray.imo ꝑpter authoritatem legis, q̃ poſt annũ dat ſibi veram poſſeſſionem. In ꝯriũ vr̃, qa primum decretũ nõ dat titulum. Ita reuera iſte nõ habet bonam fidem, ergo nõ ꝑſcribit dñium.no.in l.j.C.de vſuca.transfor. & j.de ꝑſcri. c.qm̃ omne. Si autem haberet bonam fidem, ꝑſcriberet titulo ꝑ ſuo, tñ requireret bona fides cõtinuata, licet in alijs titulis ſecundum leges ſufficeret bona fides a prin. niſi ſuperueniret ſcientia, qualiter non poteſt ꝑſcribere, vt no.& legi.ff.ꝑ ſuo.l. ancillam. ti ꝑ ſuo ꝑ ſe, nõ extante aliquo titulo, eſt fragilior titulus q̃ reperiat̃, qa ſuperueniens mala fides de iure ciuili ꝯ regulam impedit ꝑſcriptionem inchoatam ex eo, vide l.nihil.C. de vſuc. pro hærede, & per Cy.C.vbi in rem act.l.j.in 12.q.& l.ſi quis emptionis, v. q. de præſcri.30.an. per Cyn. & adde, ꝙ actio breuis temporis non minus valet, quam perpetua. ff.de
12 caſtren. pec.l.pater, & per Bar. † Item an miſſio in reali poſſit fieri in re commodata? & dic ꝙ ſic, ff.de rei ven.l.officium in perſonali.ff. vt in poſ.l.is cui.§. ſi vectigalis, vbi tex.no. ꝑ quẽ
13 detrahit̃.Bar.in l.a diuo Pio.§.ſi ſuper reb.ff.de re iu.† Et ſcias
a ꝙ Bar.in d.§.qui iuſſu, dicit, ꝙ agens publiciana a non dicit ſe dominum, nec tunc dicit ſe non dñm, quia ſi diceret ſe nõ dominum, non haberet bonam fidem, vnde nõ præſcriberet, & per conſequens non haberet publicianam, & quia conceſſo vno conceditur reliquum, & remoto vno remouetur aliud, ff.de publ.l. eum q.ff.de contrah.empt.l.clauibus, quæ opi.mihi nõ placet, quia ille, qui meram publicianam intentat, dicit ſe quaſi dominum, & ſic ſcit, vel ſcire debet alium eſſe dominum excepto aduerſario, & ſatis eſt in bona fide, ex quo ſcit ius experiendi ſibi competere, vt Inſt.de act.§.aliæ.præterea iura canonica, quæ requirunt bonam fidem continuatam in ꝑſcriptione, nõ derogant publicianæ, quia continuata bona fides requirit̃, vt nõ præiudicet dño, ſed non eſt eadem ratio in publiciana, qa non datur ꝯ dñm ſm Iac. de Are. & Cy. in
14 d.l.eum qui.† Eſt & alia ratio ſubtilior, quia præſcriptio requirit cauſam continuam, ſed in publiciana ſufficit momẽtanea, nam ſemel nata poſtea non euaneſcit, vt ff.de pub.l.cum ſponſus.§.fi.præſcriptio autem ſemel cœpta interrumpi poteſt, & dico ꝙ publiciana in primo momento tituli & poſſeſſionis acquiritur, licet niſi aduerſarius poſſideat, non poſſit coram iudice intentari, vt no.in c.pro poſſeſſore, de reg.iu.li.vj.per Dyn.in l.vl.C.de hære.ven. ꝑ Cy. interrumpit̃ ergo ꝑſcriptio, ſed nõ eneruat̃ publiciana, quæ etiam de iure canonico ꝓcedit, vt in c.abbate ſane, de re iu.in vj. & ſemel nata non perditur, ar.ff. de neg.geſt.l. Pomp. ſcribit. Item capitulum, quoniã omne. loquitur, qñ mala fides ſuperuenit poſſeſſori, ſed in publiciana iam deſierat poſſidere ante, q̃ ageret in iudicio. Item
b præſcriptio cauſat̃ ex continuata poſſeſſione, ſed publiciana cauſatur ex interruptione poſſeſſionis. In tex. ibi Offerre ac b põſtare, no. duo requiri, ff.de no.ope.nun.l.ptor, l.ſi quis paratus. In tex.ibi. Publicis, ſed nonne quelibet publica ꝑſona poteſt alteri ſtipulari? reſpon. non ad releua. ſed committatur ꝑ iudicem, vel per legem, vt ff.rem pu.ſal.fo.l.j.& l.non quaſi, & no.per Inn. in c.dudum.de conuer.coniuga.& in c.quamq̃.
15 de vſur.li.vj.† Et puto, ꝙ quilibet libellenſis.i.notarius epiſcopi poſſet illam coutionem, de qua loquitur c.quanquam, recipere etiam ſine alia commiſſione ſpeciali.C.de app.l. præcipimus, in ver.epiſcopatus. vnde vſurarius, qui ei cauit, poterit teſtari. Item eſſe teſtis, quia illa cautio reſtituit ad famam autho ritate canonis, alias omnes vſurarii eſſent infames, vt no.C.de
16 infa.l.improbum, per Cy.† Quæro, vtrum.ille, qui tenetur ꝓmittere factum, teneatur ꝓmittere certum quid noĩe intereſſe.& vid et̃, quod ſic, l.ꝓcur.ad exhiben.§. fi.ff.rem ra.ha. Nã ad cautelam debet certum promitti, vt hic per Ber. ſed nomine pẽnę nemo cogitur promittere, vt no.in l.ij.§.fi.& l.3.ff.q̃
17 ſatiſ.cog.vbi gl. no.† Quæro ſtatuto cauet̃, quod pater teneat̃ pro delicto filii, vtrum patria poteſtas poſſit capi pro noxa. videtur ꝙ ſic, l.ij.§.ſi abſens, ff.ſi ex nox. cauſa agatur. tu dic nõ poſſe, quia patria poteſtas ſacra res eſt, vt Inſtitu.de noxa.§.fi. & in ſacris, ſacerdotib.& magiſtratibus non habet locum miſſio. Sed ecce nos dicimus, ꝙ in actione noxa ĩ, & dãni infecti ſit in rem ipſam adiudicatio, quia rem ſequitur, in alĳs fit venditio, nunquid in eis igitur requiritur ſm decre. quidam dicunt ꝙ nõ. ſed contrarium eſt verum, vt ff.de pecu.l.ædium. ſecundum Cy.& in l.ſunt & alię, ff.de publi. Sed quare in alijs actionibus perſonalibus fit venditio, & nõ adiudicatur res ꝑ ſoluto? Rñ.quia inuito creditore aliud pro alio ſolui non põt: ſed ſi creditor vellet, bene poſſet dari ei in ſolutum iuſto pretio præmiſſis ſubhaſtationibus, imo deberet prę̃ferri alijs licitantibus, vt in Auth.de fideiuſ.§.quod, vbi eſt tex.no.

ADDITIONES.

a Vin.God. Adde quod publiciana non datur contra titulo poſſidentem etiam ſi poſſeſſio actoris antiquior fuerit titulo reconuenti, Ruin.conſi.25.num.3. lib.4. Nec datur, etiam ſi titu. poſt poſſeſſionem ſuperuenerit. Ruin. conſi.13. num.8. lib.4. Nec datur illi, qui nunquam cecidit a poſſeſſione, Rui. conſi.54. num.3 lib 4. Et quando detur cont. titulo poſſidentem, ibid.num.9. & vide conſi.17.num.4.lib.4.

b Vide alleg.per Alex.& Moder.in l.ſi mora, ff.ſolu.matrimo.

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitiam colimus, veritatem adoramus.*
2 *Clauſula, appellatione remota, debet intelligi ſalua iuſtitia.*
3 *Clerici ſeculares, qui dicantur.*
4 *Principis intentio præſumitur iuſta.*
5 *Papæ mandatum de inquirendo intelligitur fama præcedente, & ſeruatis ſeruandis.*
6 *Ab exceſſu correctionis appellatur.*

CAP. XII.

LIcet. Literæ directæ ordinario non tribuunt iurisdictionem extraordinariam.i.delegatã, ſed excitant, cum hic potius dicitur litera, vel monitio, quam reſcriptum, vide ꝙ no. ff. de offi.prę̃ſi.l.læpe.§.j. quomodo & quando iu.l.j. tamen aggrauat eum. cum ſcribitur ad pẽnam obedientiæ, quia periculoſius contẽnitur, ꝙ a principe imperatur, q̃ quod a voce mortua. Ibi, diffugium, temeritatẽ ſignificat, ff.de vſur.l.tutor, in prin. ſed refugium ſignificat iuſtitiam, quę ſolum debet habere locũ in
1 cauſis, vt C.de ap.l.eos.§.j.vbi tex. valde no.† iuſtitiam namq; colimus, & veritatem adoramus.l.j.de iuſt.& iu.& C.de Lati,
2 li.tol.l.j.† & ideo illa clauſula, Appellatione remota, debet intelligi, ſalua iuſtitia, vt hic in ver.quia tm̃.remouet.n. ſolũ ap-
a pellationem ſuperfluam, vel euidenter iniquã, ſeu iniuſtã. a appellationes.n.in hoc ſunt inuentæ, vt pleno ſubueniatur veritatis lumine. C.de temp.ap.l.per hanc, vbi eſt tex. aureus. dicit ſnĩam nullam eſt introducere dubitationem, non ſententię reſciſſionẽ. vnde tex. iſte ponit vt diuerſa. C.de ap.l. iubemus. Ibi, quancunque dubitationem introducere, tex. eſt ſatis pon
3 derãdus.† Ibi, ſeculares, no. ꝙ clerici ſeculares dñr omnes, qui profitentur regulam, & poſſunt habere proprium ſecundum
4 Ber.† Ibi, Nec eſſe debuit, no. ꝙ intentio principis prę̃ſumitur iuſta, quia talis prę̃ſumitur, qualis eſſe debet. Ibi, tanq̃, inſpicitur tanquam, vbi poteſt procedi pluribus auctoritatibus, vt no.ff.de iud.l.j. non vbi vna tantum, vt hic, no.gl.in c. cum ex officii, de prę̃ſcri.per Inno. Ibi, Appellare, quia literæ erãt monitoriæ. Nam ſi eſſent diſpoſitorię, tunc non poſſet appellari niſi ad delegantem, & in hoc conſideratur tenor literarum, nã ſi dicant, propria authoritate noſtra procedas, tunc delegare videt̃ ſm Inno. Sed dicet aliquis, quod verbum, ꝓcedas, ſapit delegationem in ꝓcedendo, ſed non in decidendo, quod non

ADDITIO

a Appellationes.n in hoc ſunt inuentæ, vt pleno ſubuenia tur ueritatis lumine, quod tene fixum cordi.alibi dic it pulchre idem Bal. in l.j.in ſi.C.ſi de monen. po. fu. appel. quod remedium appellationis fuit inuentum a iure tanquam tyriaca contra venenum primi iudicis.

Vinc.God. Adde quod appellatio eſt tantæ uirtutis, vt ueritas grauaminis non probata coram iudice a quo, poteſt probari coram iudice ad quem, ſi in appellatione fuit expreſſa cauſa. Gozad.conſ.22.num.15.

BIU Cujas

nō eſt verum, quia in delegando Papa aduocat cauſam ad ſe, & ideo ordinarius nihil poteſt, facit ff. de procu. l. q procuratorem dat. † In gl. puta, no. q licet Papa mandet inquiri in genere, tamen hoc habet limitari & intelligi fama præcedente, & nō aliter. Item requiritur citatio, & teſtes debent eſſe idonei, Ber. & eſt no. dicit Inn. † q ab exceſſu correctionis appellat, Inn. quia nulla cauſa eſt in mundo, in qua nō poſſit appellari ab exceſſu modi. C. quo. ap. non reci. l. ab executione. Item vbi cunque proceditur inepte, vel ſup libello euidenter iniuſto, de of. vi. c. j. de emp. & vend. c. cum dilecti. Dicit Inn. q non p aliquod additum ſupra ordinariam iuriſdi. delegatio conceditur, Inno. Aliquando tamen adiectio facta ad ampliandum non mutat id, cui additur, vt ff. de ſena. l. pe. & de condi. & demon. l. falſa. §. j. Iſtud c. eſt valde vtile p literis, quas reges & domini quotidie ſcribūt ſuis officialibus, & magiſtratibus. nam ſi ſunt delegati, nō tenētur ad formas ſtatutorum diſponentium circa iuriſd. ſi autem ſunt ordinarij, tenentur ſeruare ſtatuta locorum, quibus p̄ſunt. Et ſcias q ſi principes officium vnius magiſtratus in alium transferunt, erit ordinarius. C. de off. procon. & leg. l. officium Helleſponti.

SVMMARIVM.

1 *Refragari, & irrefragabile, quid ſit.*
2 *Excedi modus an poſſit in arbitrijs.*
3 *Præſcribere poteſt capitulum iuriſdictionem ciuilem, & criminalem.*
4 *Statuto, q ſyndici teneant denunciare maleficia, termino non adiecto, iudex poteſt certum eis terminum ſtatuere.*
5 *Paſcua præſcribere, vel vſum nemoris villæ poſſunt ſinguli ruſtici, & ſi prohibeantur, poſſunt ſinguli agere actione iniuriarum.*
6 *Tabellio q p̄eſt in vna curia ad ſcribendum, non poteſt ſcribere in alia.*
7 *Juriſdictio baſſa, quæ dicatur.*7
8 *Singuli, canonici an habeant iuriſdictionem.*
9 *Epiſcopus idem, & canonicus, ſi fuit in mora tāquam canonicus, an poterit ſupplere tanquam epiſcopus.*
10 *Minor, qui perdit reſtitutionem in integrum, poteſt recurrere ad ius commune.*
11 *Eligere q ui non poteſt, poteſt interdum eligi.*

Rrefragabili. Eccleſiarū prælati ad corrigendum, & reformādū ſtudeant diligenter, & a correctione nō appellat, ſi ad capitulum pertinet correctio ad mandatū epiſcopi. j. terminum ab eo aſſignatum debent corrigere, alias deuoluit ad ep̄m. h. d. vſq; ad §. ceterum. Vbi reatus, ibi non poteſt eſſe gaudium, ſed tribulatio, quia reatus omnem honorē excludit. l. j. C. vbi ſena. vel cla. & quia vnumquemq; criminoſum non dēt dignitas, ſed pœna comitari. C. de decur. l. nequis. & illi, quos princeps honorat, maiori pœna ſunt digni, vt C. de cōduc. & p̄cu. domus Aug. l. j. lib. xj. & reformari dicitur, quod punit, vt hic. † In tex. ibi, irrefragabili, refragari dicitur. i. cōtradicere, ſed irrefragabile, eſt, cui cōtradici non poteſt. Ibi exceſſus, omne delictum appellat exceſſus. Ibi, maxime, quia a clericis debet incipere correctio. Ibi, mores, facit C. de ſecun. nup. l. j. Ibi, libere, no. p̄ hoc aduerbium impediri appellationem. Ibi, exceſſerunt. nam ab exceſſu. modi ſemper poteſt appellari in quacunq; cauſa tam ciuili, q̄ criminali, etiā ſi reus ſit cōuictus & ſponte confeſſus. † Sed nunquid in arbitrijs pōt modus excedi? R̄n. ſic ſi fiet vltra, vel citra cōſuetudinem loci, vt no. ff. de infa. l. quid ergo. §. pœna grauior, vbi gl. ſin. † In tex. ibi, capitulum, no. q capitulum poteſt p̄ſcribere iuriſd. ciuilem & criminalem, quam cōſuetudo dat. q intelligitur de leui coerctione, ff. de of. p̄con. l. ſi quid erit. C. de ſenten. & inter. om. iud. l. nulli, ſm Ber. ibi, infra terminum, no. q ſuperior arctat inferiorem ad corrigendum exceſſus. Ibi, præ oculis, no. verbum, quod ſæpe ponit in ſententijs. Item no. ex lapſu termini iuriſdictionem inferioris deuolui ad ſuperiorem. † Et eſt iſte. tex. in ar. q ſi ſtatuto cauetur, q ſindici teneātur denunciare maleficia commiſſa in ſuo ſindicatu, nec ſit appoſitus terminus, q poteſtas terræ poteſt & dēt certum terminum aſſignare, facit. C. qui accu. nō poſſ. l. ſi qui ea. ff. de pe. he. l. ſi quis libertatem, ff. de opt. leg. l. mancipiorum. Et ſi non denunciat intra terminum, ptās pōt inquirere, eo vlterius nō expectato. Vlterius no. hic, q penes capitulum eſt iuriſdictio ſita, non penes ſingulos, quia non ſunt cōiudices. vnde nō poſſunt adiri ſinguli. Item, quia nō ſunt collegæ, nec præiudicat de ſingulis oratio collectiua. & adde quod no. in c. j. de iure patro. p̄ Ber. ſed ſi eſſent collegæ, poſſent adiri ſimul, & ſeorſum, & vnus poſſet ſupplere abſentiam alterius. l. j. ff. de off. p̄con. ſi hñt iuriſd. ſolutam. ſecus, ſi innicem colligatam, vt ff. de re iu. l. ſi vni. Et vide q d in pluribus hæredibus vnius cōitatis ibi p̄ Ber. conſidera, aut in eadem ciuitate ſunt plures iudices eiuſdem tribunalis, & tūc ſi quilibet hēt iuriſd. inſolidum, vt ſunt ordinarij, puta cōſules, & tūc vnus poteſt ſupplere vicem alterius impediti. aut in eadem ciuitate ſunt ſupplere vicem alterius impediti. aut in eadem ciuitate ſunt plures curiæ habentes eandem iuriſdictionem, & tunc vnus non pōt ſupplere vices alterius, ſed ille debet p̄ſiſtere in p̄ceſſu, apud quem iudicium eſt cēptum, vt C. de aſſer. tol. l. j. in fi. & C. de ſpor. l. j. & ff. de iudi. l. vbi cēptum, quia p̄uentio vnius iudicis impedit cognitionem alterius, vt ff. de iu. l. ſi qs poſtea, videlicet cōparēte, vt d. l. j. in fi. de aſſ. tol. ſm Ia de Belui. in q̄ ſtione diſputata p̄ eum. Quidam aūt iudices ſunt pares, & tūc vnus non pōt agere factum alterius. Quidam ſunt cōpares, & tunc vnus pōt idem, q alter, ſi ſint cōpares, in dignitate, & adminiſtratione, ff. de min. l. minor, p̄ Cy. quod verum eſt, colle
6 ga abſente, ſed nō eo p̄ſente, vt l. j. ff. de offic. p̄con. † Item tabellio, q p̄eſt ad ſcribendum in vna curia, nō pōt ſcribere in alia, ſed in eadem debent ſcribere cōtinuatiue, nec vnus notarius pōt ſupplere vicem alterius notarij niſi ex cā, & cum iudicis mandato, vt d. l. j. C. de ſpor. Idem in publicis nuncijs? q̄a q vnus incēpit deputatus ad totum p̄ceſſum, alter nō pōt occupare, niſi eſſet neceſſitas, vt ibi p̄ Cyn. Sed pone, q in aliqua ciuitate ſunt duo magiſtratus, quorum vnus hēt aliam iuriſdictionem, alius baſſam, nunq̄d illud, q deeſt vni, poteſt alter ſupplere? rñ. ſic, tex. eſt no. in l. 2. C. de ſpor. & ibi p̄ Cy. nūquid poſſunt eſſe ibi duo tribunalia, vnum in ciuitate, aliud in comitatu? dic vt no. j̄. titu. j. c. Romana, p̄ Inno. ſed rurale nō dicit principale, licet rus ſit pars ciuitatis, vt no. in l. j. §. pu-
7 blicum, ff. de iuſti. & iure. p̄ gl. † Quæro, q̄ dicat iuriſdictio baſſa? reſpon. illa, q̄ nō hēt alium gradum ſubtus ſe, i. vſq; ad qn quaginta aureos, vel ea, q̄ competit iure magiſtratus, vt in Auth. de defen. ciu. §. audien. vide. j̄. de maior. & obe. c. humilis, in
8 nouella. † Modo reuertor ad q̄ſtionem, vtrum ſinguli canonici habēt iuriſdi. dicit Innocen. q verba reſonantia habitū, ſeu habere, ſignificāt curpus, ſiue collegium, ſed reſonantia, in actum, ſicut eſt eligere, verificant̄ de ſingulis. ſ. adiuncta ſignificatione, q̄ ex vniuerſo ſumit̄. vnde modus ſignificādi eſt vniuerſalis, ſed modus explicandi eſt ita vnius canonici, q nō eſt alterius. porro omnes canonici ſunt electores, ſed p̄prie nō dicunt electores, q̄a electio eſt apud capitulum, q eſt vnum numero, ſecundum Inn. Vlterius oppo. epiſcopus eſt caput capituli, ergo ſi capitulum delinquit, etiam epiſcopus delinquit, ſed ad delinquentem nō fit deuolutio, ſicut dicimus alibi q nemo ſubſtituit ſibi ipſi, vt l. fi. ff. de vulg. ſub. Itē non dēt ille, q eſt in pari delicto, purgare delictum alterius, argu. C. de accu. l. fi. Sol. in hoc caſu epiſcopus nō eſt caput ca-
9 pituli, q̄a capitulum præſcripſit iuriſdi. derogatoriam. † Sed q̄ritur hic, pone q epiſcopus erat epiſcopus & canonicus, fuit in mora tanquam canonicus, nunquid poterit ſupplere tanq epiſcopus? & videt q ſic, q̄a quoties duo iura ſucceſſiue cōpetunt alicui, excluſus ab vno nō excluditur ab altero, vt ff. de bo. li. l. ſi filius. §. ſed Paulus. ſicut nos videmus, quia excluſus a bono. poſſ. nō excludit a iure adeundi. C. de iure delib. l. ſeruum hæredem. Item l. cauet, q ad præſidem appellatur, videlicet a ſeipſo ad ſeipſum diuerſo reſpectu, vt ff. quando ap. ſit. l. j. §. ſolent. Inno. tractat hic de intellectu illius. §. & dicit, q nō eſt verum, quod ibi appelletur a ſeipſo ad ſeipſum, q̄a ibi præſes nihil decernit, ſed ſolummodo remiſit nominatum ad ordinem decurionum, vt ipſi crearent eum. ſ. ſi eis videretur, vel conſulendo, non decernendo ibi præſes fuit, quia qui cōſulit, non decernit. Nam omne decretum requirit cauſæ cognitionem. l. j. de offic. præt. ſed cōſultum nō requirit cauſæ cognitionem. vel dic, q etiam ſi ep̄s tanquam canonicus tulit ſn̄iam vna cum alijs, quia iſta ſn̄ia eſt lata a capitulo, & non a ſingulis, poteſt ad ipſum ep̄m appellari. hoc tenet Bar. in d. §. ſolent, p̄ ea quæ no. hic Inno. Sed certe, ſi bene conſideres dictum Inno. ſi quidem appellat a negligentia, poteſt appellari ad ipſum. quia negligere (proprie loquendo) non eſt iniuriā facere. ſecus, ſi appellet a facto, vt C. de ap. l. eos, in prin. appellabitur ergo ad ſuperiorem ep̄i, & non ad ep̄m, ſm Ber. dicit Inno.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q paſcua ſunt quæ ſunt deſtinata paſcuæ pecudum. l. ſupra §. fi. cum ibi no. de uerb. ſig. ff. Soc. conſi. 92. nerſic. poſtremo. lib. j. Et q paſcua deportata ad uſum fundi, ueniunt ſub nomine fundi.

BIU Cujas

In no. q̄ ille, qui tacet nihil exprimit de ſua intentione, & ideo non eſt ſuſpectus, & facit, C. de aſſe. l. fi. ff. ad Treb. l. ille, a quo,
10 §. tempeſtiuū. † Quæro, ecce facta deuolutione ad epiſcopū, capitulum, quod perdidit ius ſpeciale cōſuetudinis, vult inter eſſe de iure communi vna cum epiſcopo, nunquid pōt? & vī q̄ ſic, quia licet priuilegium perdiderint per negligentiam, tamen non pdiderunt ius cōmune. ſimile dicimus, qa minor, qui ſuccubuit in reſtitutione in integ. pōt recurrere ad ius ordinarium. l. 2. C. de reſcin. ven. Item ad hoc facit, quia facilius tollitur priuilegium, q̄ ius cōmune, vt l. eius militis. §. militia.
11 ff. de manu. teſt. † Et eſt ſimile, quia qui perdidit electionem actiue. i. qui non poteſt eligere, nō tamen perdit electionē paſſiue. i. quia poteſt eligi ſm Ber. Item ad hoc facit, ff. de ſer. vrb. præd. l. ſi domus, ff. de ſucceſſ. edi. l. j. §. ſed videndum, & ff. de adop. l. ſi pater. §. qui duos. In contrarium videtur, quia cōſiliū non eſt habendum cum ſuſpecto, vt no. in Auth. de trien. & ſemiſ. §. & quod ſæpe, vbi gl. eſt no.

SVMMARIVM.

1 *Interdicere vbi poſſunt canonici eccleſiam de conſuetudine, requiritur manifeſta & rationabilis cauſa, & ſi in contemptum epiſcopi faciunt, epiſcopus poteſt ibi celebrare.*
2 *Arbiter ſi aſſumatur de mandato legis, vel iudicis, ab eius ſententia poteſt appellari, licet ſit merus arbiter.*
3 *Pœna debet eſſe talis, quod timeatur.*
4 *Ceſſatio à diuinis an proprie dicatur interdictum.*

1 **§. Cæterum.** † Dī hic, q̄ vbi canōici poſſunt eccle-
2 ſiam interdicere a de cōſuetudine, requiritur manifeſta & rationabilis cauſa. & ſi faciunt hoc in q̄temptum ep̄i, c̄ps poteſt celebrare in eccleſia, & per ſimplicē querelam recurritur ad archiepiſcopū, qui puniet canonicos tanq̄ delega. papæ. Ideo aūt dicit tanq̄ delega. quia iur. ordinariæ poteſtatis archiepiſcopus non poſſet iudicare ſubditos ſui ſuffraganei, vt ſ. eo. titu. c. paſtoralis. No. q̄ capitulum imperat ſingulis canonicis ſm Inno. Item quod omnibus dico, mihi etiā dico, vt ff. de admi. tu. l. cum hæreditas, & eſt lex ſatis no. Opp. iſta cā vertit inter ep̄m, & ſubditos ſuos, qa canonici ſūt ſub eo, ergo debet compromitti in arbitros. Sol. dic q̄ de iniuria agebatur criminaliter, & ad punitionem, quę pœna eſt arbitraria & meri imperij, ideo nō compromittitur ſm Ber. Et licet accuſatio iniuriarum ſit priuatum crimen, tamen qñ agitur ad vindictam, habet inſtar publici iudicij, vt ſing. no. ff. de iti. actūq; pri. l. licet in populari. poſt prin. facit Inſti. de iniu. §. pœna. Si aūt ciuiliter ageretur ad remotionem interdicti, tūc
3 deberet in eum compromitti. † Et vnum ſcias, q̄ a ſententia arbitri aſſumpti de mandato legis, vel iudicis poteſt appellari, licet ſit merus arbiter, quod no. pro ſtatutis terrarum Italię, q̄ compellunt partes, vel iudices ad electionem arbitrorum. Nā ab eorum ſententijs poteſt appellari ſm Bar. q̄ ita no. in l. j. §. interdum, ff. a qui. app. non licet, quia ex eorum ſententia naſcitur actio iudicati. Sed vbi eſt tam vilis ſnīa arbitri, q̄ ex ea non oritur actio iudicati, quia nō habet ea, quæ ſunt ſnīæ, qa non parit actionem, & ſic non habet vires ſnīæ, & ſic nō pōt appellari, vt. C. de arb. l. antea, & ibi no. niſi forte de iure cano. permitteretur ſnīa perperam lata, vt ſic q̄ueniens non incidat
3 in pœnam. † In tex. ibi, taliter eos, no. q̄ pœna debet eſſe talis, q̄ timeatur, l. j. C. ad leg. Iul. repe. nam modicæ pœnæ incentiuū, imo inuentiuum, ſeu incitatiuum tribuunt delinquendi. & facit hoc q̄ multa ſtatuta terrarum. verbi gratia, ſi ſtatutum diſponit, q̄ ſi quis occiderit forenſem, nō puniaī niſi. x. ſolidis In tex. ibi, Ad quæſtū pecuniæ, no. tex. q̄ iudices ſimoniacos,
4 qui faciunt proceſſus cā extorquendi pecunias. † Quæro, vtrū ceſſatio a diuinis dicatur proprie interdictum. i. ad hæc vt dicatur eccleſiæ interdictio? Inn. ſentit q̄ non, alioquin cōcelebrātes ep̄o in alia eccleſia eſſent irregulares, q̄ eſt falſum ſecūdū Inn. ſed iſta q̄ña nō valet, quia in generali ſermone non continetur ſuperior eius, qui loquitur, vt no. j. de ſen. excom. c. cū a nobis, per Inn. dicit hic Inn. q̄ iſtud eſt interdictum facti, nō iuris, imo verius quædam ceſſatio, ſicut faciunt vendētes carnes, vel furnarij, quando aliquid eis ſuper imponit, quia nolunt vendere carnes, nec coquere panem.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde q̄ interdictum relaxatur p̄ſtita caut. ſicut excommunicatio. Ro. in deciſ. 72. nota q̄ ſunt, in antiq.

SVMMARIVM.

1 *Officia diuina celebrari, & populis prædicari dēt iuxta eorum linguas.*
2 *Clericus depoſitus non poteſt tradi curiæ ſeculari, niſi ſit incorrigibilis.*
3 *Interpreti vni, ſiue expoſitori quandoque creditur.*
4 *Prædicatores deputati ab epiſcopo debent eiuſdem expēſis prædicare.*
5 *Nunciorum & notariorum merces per quem ſolui debeat.*

CAP. XIIII.

Quoniam in pleriſque. In eadē ciuitate & diœceſi non poſſunt eſſe diuerſi pontifices, ſed vnus principalis, alter eius vicarius pp diuerſitatem rituum, & linguarum, ſi neceſſitas poſtulauerit, & aliter ſe ingeſſerit, incurrit ſnīam excom. & etiam per brachium ſeculare pōt compeſci. Ibi, Diuerſarum linguarū, no. q̄ diuerſę linguæ faciunt vnum populum. † Item q̄ ſm diuerſitatem rituū
1 & linguarum debent diuina officia a celebrari, & populis prędicari. Item no. q̄ vnus ep̄s debet eſſe in vna ciuitate, & vnus vicarius. Itē no. de brachio ſcłari. & facit ad præſens ſchiſma ſedandū. de iſto brachio ſcłari dic vt hic no. per Ber. q̄ nō po-
2 teſt impetrari niſi in ſubſidium, & † clericus etiam depoſitus non poteſt tradi curiæ ſcłari, niſi ſit incorrigibilis. Fallit in crimine falſi, Ber. Dicit Ber. q̄ pp diuerſitatem linguę adhibetur
3 interpres, † & interdum creditur vni interpreti, ſiue expoſito-
4 ri, vt ff. de ver. obl. l. j. in fi. vbi tex. no. † Quæro, cuius expen. deputati ab ep̄o debeant p̄dicare fidē, vt dī de iſto vicario? & dicit gl. & Inn. q̄ expen. ep̄i; legati aūt papę nō ſolum ab ep̄is, ſed vna cum aliis clericis in toto clericatu ſunt procurandi
5 ſm Inn. & facit. j. eo. c. j. q̄ cap ſm legas cum iſto. † Ex q̄ro, quis ſoluat nunciis, & notarijs de eorum labore? certe non iudices ſed litigatores, vt in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. hæc omnia, & ibi habes bonam gl. quæ incipit, quadam parte. Sed qd ſi iudex inquirit? R. n. fient expen. de publico, qa publicam vtilitatem reſpicit, ar. C. de nauic. & nau. l. cum nautarum, lib. xj. & ff. de cap. l. mulier in opus ſalinarum.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde quod officium diuinum dicere tenentur clerici & profeſſi. Card. in cle j. q. 24. de deci. & 16. q. j. nemo. & c. ſi monachus. Et intellige de clericis ordinatis, vel beneficiatis. 92. diſtin. c. ſi. & de celebr. miſſ. c. j. Card. in clemen. j. in 2. oppoſi. quæſt. 5. de celeb. miſſ. Bal. in l. Neſennius. de exc. tut.

SVMMARIVM.

1 *Prædicationis officium aſſumere, vel confeſſiones audire, & pœnitentias iniungere nullus debet ſine licentia epiſcopi.*

CAP. XV.

Inter cætera. Statuit concilium, q̄ epi ſumant idoneos ad prædicationis, & confeſſionis officium pp ſalutem animarum. † No. q̄ nemo debet aſſumere ſibi officium
1 p̄dicationis, vel ꝯfeſſiones audire, & pnīas iniūgere ſine lnīa ep̄i. In tex. ibi, In ſolo pane, no. q̄ diuina ſcriptura allegatur in cauſis, & ſtatutis etiam laicorū, vt no. n Auth. vt iu. ſine quoquo ſuffr. §. cogitatio, in gl. ar. certe non ſolum diuina ſcriptura, ſed etiam philoſophorum, & poetarum allegatur autoritas vt l. j. ff. de ſena. Ibi, Per ſe ipſos &c. no. q̄ ſi nō poſſum per me ſolum, debeo habere coadiutorē. Ibi, Occupationes, no. hæc tria æquiparari. ſ. occupationem, morbum, & hoſtiū incurſum. Ibi, Neceſſaria ſubminiſtres, dicit gl. q̄ legati imperatoris non habent procurationem a ſubditis ſed legati papæ ſic. ſed alia lex excipit hoſpitalitatem, vt C. de met. l. deuotum, lib. xij. Ibi, defectu. no. q̄ nō cogitur quis prędicare expē. ſuis præſertim pauper. facit. ff. de ope. lib. l. ſub victu.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio, quæ debetur ratione viſitationis, dēt dari ſecūdū facultates eccleſiæ.*
2 *Epiſcopus litium finiendarum cauſa cogitur actiones cumulare.*
3 *Libellus generalis epiſcopi petentis iura epiſcopalia an vitiet ob ſpecies non declaratas, & nu. 7.*
4 *Juriſdictio præſcribi poteſt, & quæ ad huiuſmodi præſcriptionē ſint neceſſaria.*
5 *Præſcriptio corporalium vt traditionē, vel æquipollens exigit, ita incorporalium patientiam eius, qui exinde læditur.*
6 *Præſcriptio iuriſdictionis epiſcopi, archiepiſcopi, plebani vt pcedat, cuius requiratur ſcientia.*
7 *Libellus quando generalis, ſiue vniuerſalis, aut ſingularis dicatur.*
8 *Filius ſi petit legitimam, an talis petitio ſit vniuerſalis.*
9 *Super legitima procedit libellus incertus, & fructus legitimæ veniunt abſque alia ſpecificatione.*
10 *Subſidium charitatiuum an ſit liberalitatis, vel neceſſitatis.*
11 *Solutio fieri ne debeat ad denarios nouos, vel ad ueteres.*
12 *Reges an poſſint ſubſidia charitatiua imponere.*

CAP. XVI.

Conquerente. Generalitas ſpecificāda eſt,
1 † Item procuratio, quæ debetur ratione viſitationis, ſm facultates eccleſiæ dari debet. Itē non debet amplius exigi ab vna eccłia, quam exigatur ab aliis, ſed eſt equalitas ſeruanda, & omnes eccleſiæ quātū ad hoc debēt eodē iure cēſeri. Caſus. Procurator monaſterij.

BIU Cujas

monaſterii ſancti Benedicti cõquerebatur de ſuo diæceſano dicens, ꝙ diœceſanus eccleſias & capellas dicto abbati, ſiue dicto monaſterio ſubiectas moleſtabat petendo multa, quæ iure non poterat petere, iuribus epiſcopalibus non contentus. & ideo petebat ſpecificari ab epiſcopo, quæ iura hēret eps indictis capellis, & ſpecificauit quædā. ſed Papa vltra procedens declarat ſingula, videlicet canonicam obedientiam & c. mandans epo, quod his iuribus ſit contentus. No. ꝙ eps in eccleſijs ſuæ diœceſis dēt eſſe contentus iur. epiſcopalibus. No. ꝙ ſuperior, puta abbas, pōt agere ꝓ eccleſiis & capellis ſibi ſubiectis. Ibi intex. Minime ſufficere, pauperi remitti poteſt, cū paterne
2 dēat eps agere, vt C. de anno. & tri. l. ij. & iij. lib. x. & ibi no. † In tex. ibi, vt ſpecificares. no. hic formā libelli, peto, ſvt ſpecifices, ꝙ tibi debeo. ex hoc no. ꝙ eps cogit cumulare, vt litibus finis imponatur. ſimile, ff. de act. emp. l. nō eſt nouum, quia boni p̃toris eſt materiam litium amputare, vt ff. ſi cer. pet. l. quidam æſtimauerunt. Sed cum debitoris non ſit agere, ſed excipere, nec poſſit principaliter vertere ius excipiendi in figuram agẽdi, vt l. pure, in fi. C. de excep. do. Quæro, qūo iſte abbas ad iudicium ꝓuocauit epm? Reſpon. quia eps moleſtabat capellas, & onerabat eas in ſua libertate. & ideo abbas intentabat officiū iudicis, vt ipſe epiſcopus exprimeret cauſas ſuæ inqetatio nis, ar. C. de inge. & ma. ſ. diffamari. Alii dicunt ꝙ abbas nomi ne capellarum intentebat negatoriam, q̃ ꝙpetit ei, qui p̃tēdit libertatem rei, ēt data ſibi occaſione agendi ꝑ modicā turbationē, vt Inſti. de act. §. ęque. & facit ꝙ no. Inſti. de act. §. p̃iudiciales, & ff. de lib. leg. l. Aurelius, §. centum, ff. de rei vend. l. j. §. ꝑ hanc, & ff. de iureiu. l. ſi duo patroni, in prin. & l. j. C. vbi cā
3 ſta. ꝑ Cy. † Quęro, pone ꝙ eps agit generaliter, petens iura epiſcopalia, nūquid ꝓcedat iſte libellus ꝓp ſpecies nō declaratas? Rñ. ſic, quia iſta iura ſunt ſpecificata a canone, vt hic ſm Ber. dic, ꝙ ea, q ſunt de iure cōi, non oportet ſpecificari in libello, ſed ſi ꝙpeterent ex cōſuetudine, priuilegio, vel p̃ſcriptione,
4 neceſſe eſſet ſpecificari, vt §. de offi. archi. c. dilecto, ꝑ Inn. † Et no. ꝙ ſumpta hinc occaſione, præmitte ad euidentiā, ꝙ iuriſdictio p̃ſcribi poteſt. ſed neceſſarium eſt, ꝙ ille, ꝫ quē p̃ſcribit, deſierit illam iuriſdi. poſſidere. deinde, ꝙ præſcribens incepe rit quaſi poſſidere. tunc autem deſinit poſſidere, q̃ repellit, vel nō admittitur ad vtendum ea. oportet autem, ꝙ ſciat præſcribentem vti tanquam iure ſuo, & ꝙ patiatur ipſum poſſide re, vt C. de ſer. & aqua. l. ij. ff. quemadmo. ſer. amit. l. fi. nam ſi ignoraret, retineret ciuilem poſſeſſionem. vnde alius, qui ciui liter non poſſidet, nō poſſet præſcribere, vt ff. de acqui. re. do.
5 l. acquirit, §. fi. † Ecce ergo, quod ſicut in rebus corporalibus requiritur trad tio, vel æqu pollens, ita in incorporalibus requritur patientia, vt ff de ſer. ruſt. præd. l. j. in fi. Sed quero, cuius patientia requiritur. Ber. dicit, ꝙ illius, cuius ius ꝑ præſcriptionem vſurpatur. Nam omnis p̃ſcriptio eſt vſurpatio, vt ff. de vſucap. l. j. & interdum iſtam vſurpationem Ber. vocat inquietationem, vt in Authen. vt Ro. eccleſia &c. prope fi. & dicit ibi gl. ꝙ p̃ſcriptiones, quę de iure ciuili procedunt cum malafide, ſunt ꝫ ius naturale canonicum, quod in re naturali com
6 probatur, & eſt gl. multum no. † Modo venio ad exempla. & exemplum, ſi volo p̃ſcribere iuriſdi. epi, requiritur ſcientia ipſius, ſi archiepi, requiritur eius ſcientia, non epi, ſi plebani, requiritur ſcientia plebani, non epi, nec archiepi. item ſi quis velit p̃ſcribere ius ab alio præſcriptū, requiritur ſciētia eius, qui habet ius ex præſcrip. & non alterius, ad quem non pertinet ſm Inn. & ponit exemplum in epo Papien. qui habet iuriſd. in quibuſdam eccleſiis Placen. diæce. Nam ſi Parmenſis p̃ſcriberet requireretur ſcientia, & patientia epi Papien. nō epi Placen. ſm Inno. ſicut, ſi litigaret de ea in iudicio epi Papien. eſſet in iudicio non Placen. dicit Bar. ꝙ ſi quis vult præſcribere regalia, puta paſſagium, ſi quidē alius habeat ex priuilegio, vel præſc. tunc ſufficit illius ſcientia. Si autem nullus habeat niſi princeps, requiritur ſcientia principis, vel eius locum tenentis, vt ipſe no. ff. de publ. l. ſi publicanus, §. in vectigalibus. p̃ſumitur autem ſcientia, ſi eſt notarium. ad hoc facit quod no. in Auth. de pace Conſt. & in Auth. de defen. ci. §.
7 nulla. † Procedo vlterius, & quæro, nūquid petitio iurium epiſcopalium ſit vniuerſalis, vel generalis? & vī. generalis, qa capitula continet, vt hic, & ff. pro ſoc. l. arbiter. In contrarium, ꝙ ſit vniuerſalis, quia ſignificatio eius deſumit ex vniuerſo. nā iuriſdictio eſt res vniuerſalis. ille autem libellus dī gñalis, cui⁹ ſignificatio ſumitur ex pluribus capitulis pertinen. ad naturā actionis, vt no. Inno. de ſep. c. certificari. Ille autē dī ſingularis cuius ſignificatio ſumitur ex re vndiq; circumſcripta, vt ff. de rei vend. l. ſi in re agat Item illa actio eſt vniuerſalis, quæ eſt ad hoc inuēta a iure, vt ſit vniuerſalis. ſed iſta petitio vī huiuſmodi. nam omiſſa in ſnīa poſſunt ſuppleri in executione ſm Inn.
8 † Sed hic dubitatur, ſi filius petit legitimā, vtrum iſta petitio ſit vniuerſalis? Inno. hic ſetit ꝙ ſic, quia petitur pars hīditatis, præſertim ſi nulla ſint debita hæreditaria, quę legitimam minuant. Nam quod ſupereſt ſolutis debitis hęreditatis, portio
9 eſt aliquota. † Ex hoc ſequitur, quod ſuper legitima procedit libellus incertus, & veniunt fructus legitimę abſq; alia ſpecificatione, vt C. fa. erc. l. non eſt. iſtud enim eſt de mente Inn. & eſt no. Item no. ꝙ in iudicio a vniuerſali exceptio, quę minuit bona, poteſt opponi poſt ſnīam, vt C. de coll. l. ſi ſoror, quæ eſt
10 ſin. ad hoc. † Quæro, vtrum charitatiuū b ſubſidiū ſit liberali-
b tatis, an neceſſitatis? & vī ꝙ liberalitatis, nam dī charitatiuū. Item litera dicit, cū charitate poſtulandū, ſed in neceſſita tib. nemo charitatiuus eſt, vt ff. de opt. leg. l. neq; legatū. nec impedit beneficiū, qui ſoluit debitū, vt l. prox. ff. de ri. nup. In p̃riū
a vī, qa liberalitas eſt, ſi nō præſtāt, eſt iniuria, vt l. j. §. permittit, ff. de aqua quot. & æſti. Itē iſta eſt charitas ſcripta. æquitas aūt ſcripta neceſſitatem importat, vt ff. ſi cer. l. ſi me & Titium. ſicut alimētum, ꝙ debet pater filio, & eꝫ, vt ff. de cap. & poſtl.
11 reuer. l. poſtliminium. §. filius. † Quæro, vtrū ſoluatur ad denarios veteres, cū rū taxari poſtulatur? dic vt in gl. q̃ incipit, duos ſolidos, & ꝙ no. in cle. fi. de deci. Dic aut aliqd debet eximpoſitione veteri. & tūc ad veteres. aut ex impoſitione noua, & tūc ad nouos, de quo plene per Ia. Bu. in quæſtione veterum Piſanorum, hoc per Cy. C. qui. ex cau. in inte. reſ. non eſt nec,
12 l. in minorum, vbi omnino vide. † Quæro, vtrum reges poſſint imponere iſta ſubſidia? Rñ. prius debēt imponere ſibi, poſtea alijs, ſi mēſa regis nō ſufficit, vt ff. de le. j. l. ab omnib⁹. §. Titio. & ꝙ ibi no. ꝑ Dy. & facit ad multas q̃ſtiones ille §. hoc tenent Pe. & Cy. C. de ſacroſ. eccl. l. ne minem. idem tenet alibi Arc. Ibi, annuam. nō. ꝙ ordinaria viſitatio fit tm̄ ſemel in anno. ſed emergens poteſt fieri pluries, dummodo nihil confingatur, vt in c. 2. de iud. lib. 6.

ADDITIONES.

a Vide Lud. Roma. in conſ. 53. incip. viſis themate.

a Adde an charitatiuum ſubſidium ſolui dēbat per beneficiatum ſecundū valorē beneficij, an non, facta detractione penſionis & oneris. Dec. conſ. 156. per tot. & no. quod non poteſt exigi ab exemptis, cle. j. & ibi glo. & Card. de exceſ. præla.

SVMMARIVM.

1 *De concionibus & parlamentis expellendi ſunt qui tumultum generare poſſunt.*

CAP. XVII.

VTiuxta. Præcipit hic papa, ꝙ cum prælati viſitant, non abhibeant ſeculares, per quos de facili poſſet ſcandalum ꝓuenire, ſed adhi beant religioſos in habitu condecenti ſaltem duo.
1 vel tres. † No. ar. pro ciuitatibus Tuſcię, quæ de eorum parlamentis & conſilijs publicis expellunt magnates, quia de concionibus, & parlamentis debent expelli illi, qui habent generare tumultum, quod valde eſt not.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei iudicatæ non impedit proceſſum alterius capituli, ſupquo non eſt lata ſententia.*

2 *Emendæ nomine continetur pœna criminalis.*

3 *Monaſteria an ſint exempta a lege diœceſana.*

CAP. XVIII.

DIlectus. Lex iuriſ. & lex diœceſana ſunt diuerſæ. vnde ſnīa lata ſup vna nō ob. in alia. h. d. Caſus. Inter abbatē monaſterij Rotho magē. & epm Venentē. vertebatur quæſtio, qa abbas dicebat, ꝙ ad ſuum monaſterium pertinebat ab antiquo tertia pars emendarū, quas hoīes quinque parochiarū ꝑ ſuis exceſſibus ſoluere compellebantur, cauſa iſta fuit cōmiſſa de partium voluntate. nihilominus eps p̃textu cui uſdam ſnię latæ ſuper l. diœceſana impediebat eoſdem ꝓcedere. papa cōſiderans, ꝙ ſnīa lata ſuper l. diœceſana, non ob. l. iuriſd. mādat
1 in cauſa procedi. † No. ꝙ exceptio rei iud. non impedit proceſſum alterius capituli, ſuper quo non eſt lata ſnīa. No. etiam ꝙ lex diœceſana, & lex iuriſd. differunt genere, & ſpecie. No. ꝙ ſnīa lata ſup vna lege vel ſtatuto non ob. in alio, ꝙ nō fuit interpretatum, ꝙ alibi melius non reperies. In tex. ibi, emēdarū. i. damnorum, & condēnationum. Et no. hic, ꝙ eccleſia pōt exigere pęnam pecuniariam. Item no. ꝙ pōt p̃ſcribi quota portio pęnarū, quæ de iure cōi pertinet ad epm, per abbatem, & ſic merum imperium p̃ſcribitur, vt no. C. de diuer. offi.
2 vires. li. 12. † Item no. ꝙ noīe emendæ a continet ēt pœna cri-
a minalis, per quam emendatur iniuria facta reipublicæ. Nam qui delinquit, rempublicā, vel eius locum tenentem offendit. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. & ff. de publi. l. licitatio. §. quod illicite. De intereſſe etiam, ꝙ applicatur leſo, nihil ad rempub. pertinet, quia fiſcus non habet ius in aliena calamitate, vt l. j. C. de nauf. lib. xj. In tex. ibi, ab antiquo. no. conſuetudinem interpretari

ADDITIO.

a Adde quod corrigere eſt ſuperioris, Card. poſt gl. in c. 2. §. notorij. de hæret. ver. dicit quod promiſcue accipitur. & nota quod corrigere poteſt dominus famulum. l. j. C. de extraord. crimi.

BIU Cujas

terpretari per modum agendi, & ſufficit dicere, ab antiquo, licet non exprimatur quantum tps, quia intelligitur de tempore ſufficiēt. Quęro, quid eſt dictum lex iuriſ. Rñ. ex diffinitione iuriſdictionis pōt taliter qualiter intelligi, videlicet pro quadam neceſſitate ius dicendi, vel æquitatis exhibendæ etiam in his, q̄ ſunt voluntariæ iuriſ. vnde quicquid tenetur eps facere executor ſui officii, pōt dici lex, ſeu manus iuriſd. Ecōuerſo autē quæcunq; eps recipit a ſubditis, quæ non depēdēt a lege iuriſdictionis, poſſunt dici pertinere ad legem diœceſanā. Si vero dependent a lege iuriſd. vt recipere monetas, & banna, & emendas p̄ p̄ceſſibus, iſta ptinent ad legem iuriſdictionis, quia inde oriuntur, & ei coniūcta ſunt, & hoc intēdit capitulum noſtrum. vel dic q̄ non poteſt dari certa doctrina per differentias, ſed enumerādo caſus, vt hic p Ber. & j. de capel. mona. c. j. per Inn. Quęro an monaſteria ſint exempta a lege diœceſana, & quid de capellis monachorum exemptorum? dic vt in gl. magiſtra. cum addi. Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Corrigere poteſt vnuſquiſque errorem ſuum.*

CAP. XIX.

GRaue. Mandatum directū ordinario non ampliat iuriſ. nec cōfert eam quo ad eccleſias in eius diæceſi exiſten. ſub iuriſdictione & ptāte abbatū. h. d. Caſus. quidā eps recepit mādatum a papa ſuper correctione clericorū. ſuæ diœceſis, iſte eps excōicauit quoſdam ſubditos abbatis monaſterii S. Anaſtaſii q̄q̄ abbas eſſet paratus corrigere eos, papa redarguit hic epm, & monet eum, q̄ relaxet ſnīas, quas ſuperinde impuide attētauit. Ibi ſuper correctione, iſtud verbū indefinitiue ꝓlatum non cōprehendit exemptos, nec p̄iudicat iuri alterius, facit q̄ no. C. ad Sil. l. decurionibus, li. x. & ff. de le. l. ab omnib. in prīc. & C. fami. er. l. quoties, & ff. de le. 2. l. legatorum. §. qui plures. † No. q̄ quilibet prudenter debet corrigere, q̄ perperam attētauit. Et eſt arg. q̄ vnuſquiſque poteſt corrigere errorem ſuū. ſed qūo pōt corrigere errorem, cū non hēat iuriſ. Rñ. factum ſuę iuriſdictionis corrigit abſq; iuriſdictione. Ibi attentaſti, dicit attentatū ex eo, quia a iurē non cōſummatum. Ibi Relaxes, relaxatio eſt vtilis, quia in dubio præſumeretur p̄ ſnīa, & ſic fit relaxatio cā dubitationis tollendæ, quia licet ſnīa nō haberet eſſe, habebat figuram eſſe, vel ſaltē dubitationem eſſe. Et nota, q̄ in iſta relaxatione nemo eſt citandus quia litera dicit, per ſe ipſum.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio ordinaria priuilegiata delegari poteſt.*

CAP. XX.

IIs quibus. Habens iuriſdictionem ordinariam in certis caſibus ſpecialibus pōt eam delegare. No. q̄ ordinarius habens ex priuilegio certos caſus, habet iuriſdi. ordinariam in ipſis caſibus, & eſt arg. q̄ ſi ptāti addit iuriſdictio in certis caſib. q̄ ēt in eis adiunctis hēt iuriſd. ordinariam tanquam ptās, & in his caſib. tenetur ſeruare omnia ſtatuta, quæ loquuntur de officio ptātis. Sol. aut iſta additio eſt facta dignitati, & tunc eſt iuriſdictio ordinaria, aut perſonæ, & tunc redigitur ad inſtar iuriſ. dele. de hoc per Bar. in l. ambitioſa, de decr. ab or. fa. ad hoc facit ſupra eod̄e, c. irrefragabile. §. cæterū, q̄ tene mēti. † Ex predictis apparet, q̄ eſt reperire iuriſ. ordinariam, licet priuilegiatam, & q̄ iuriſ. ordinaria priuilegiata poteſt ēt delegari, quod vix talibi reperies.

De officio iudicis. *Rubr.*

ADDITIO.

a Vide multos notabiles caſus circa officium iudicis aggregatos per d. Frā. de Are. multum no. in l. j. C. vt quæ deſunt ad vo. part. iud. ſup.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis quid ſit.*
2 *Officio iudicis an fieri poſſit rerum permutatio.*
3 *Ad officium iudicis quæ pertineant, & quæ iudicis officio expediant. nu. 4. & per diſcurſum vſque ad fi.*
5 *Officium iudicis oritur etiam ex vltima voluntate.*
6 *Vſuræ indebiti ne condictione, an officio iudicis repetantur.*
7 *In annuis præſtationibus quo iure agatur pro futuro tempore.*
8 *Populi ſtatum armis mutare tentans qua pœna affici debeat.*
10 *Pro legato quando conditio habetur pro impleta, re tamen vera non eſt impleta, ſi adhuc poteſt impleri datur officium iudicis.*
11 *Inquiſitio an poſſit appellari libellus.*
12 *Pater an teneatur officio iudicis gubernare filium in ſtudio.*
13 *Officio iudicis ruſticus domino, & domeſticus debitoris bona creditori iudicare compellitur.*
14 *Officium iudicis quo ad fructus, etiam expreſſe petitos, clauſum eſt lata diffinitiua.*
15 *Monachus actionem non habet contra abbatem, ſed iudicis officium.*
16 *Expulſus ab officio non poteſt amplius ad illud redire.*
17 *Officium iudicis inuentum ad ſupplendū actionis defectum, nō ceſſat ob actionis competentiam.*
18 *Imploratio brachij ſecularis fit dupliciter.*
19 *Iudicis officium an ſit vis vel factum.*
20 *Libellus an offeratur iudicis officio.*
21 *Actio an in nobilem, & mercenariam, ſicut iudicis officiū, diſtinguatur.*
22 *Præſcriptio an procedat contra officium iudicis.*
23 *Fructus ex re aliena qui ꝓcepit, & uendidit, an teneatur ad uſuras ꝓciꝑ.*
24 *Interpellatio extraiudicialis in officio iudicis an conſtituat in mora.*
25 *Iudicis officium per pactum de non petendo an ipſo iure tollatur.*
26 *Iudicis officium an poſſit nouari.*
27 *Actio an creſcat per officium iudicis.*
28 *Pater an compellatur iudicis officio aſſignare dotem filiæ, ſine dote nuptui traditæ.*
29 *Intereſſe quo iure veniat in actionibus arbitrarijs.*
30 *Vſurarius contractus probatur ex perſpicuis indicijs.*
31 *Vſura colligitur aliquando ex coniunctione duorum contractuum.*
32 *Iudex in cauſis priuatorum nec libello non porrecto procedere, nec aliter q̄ ſecundum acta, & probata iudicare debet, etiam ſi id nemo petat*
33 *Actio inepta an reddat totum libellum ineptum.*
34 *Indiuiſibilia, corpore, obligatione, ſeruitute, natura.*
35 *Legitima portio detrahitur quandoque in vna re iudicis officio ne ex diuiſione totum corrumpatur.*
36 *Libellus, an ſit neceſſarius in actione ex edicto diui Adriani.*
37 *Iudex debet ex officio contractum interpretari in æquiorem partem.*
38 *Simulatio ex fraude, & econuerſo præſumitur.*
39 *Citatio alicuius an requiratur vbi iudicis officium intentatur.*
40 *Sententia ſi petitur declarari nulla an requiratur libellus, & vtrum in mera appellatione ſententia poſſit reformari ſine libello. nu. 41.*
42 *Libellus, an requiratur in officio iudicis, & nu. 44.*
43 *In libello ſufficit allegare illud, quod inducit præſumptionem, & an ſufficiat allegare præteritum, vel præſens. nu. 45.*
46 *Statuto quod procedatur prætermiſſo iuris ordine, an iudex teneat ſeruare aliquē ordinē, & qd ſi dicat, omni ſubſtātialitate ptermiſſa, n. 47.*
48 *Iudex non debet veritatem indiſcuſſam dimittere.*
49 *Inquiſitio fit aut ad cōdēnationē, aut ad ſimplicem iudicis inſtructionē.*
50 *Iudicis officium intentans poteſt reconueniri.*
51 *Aduocatus non debet paciſci de quota litis.*
52 *Procurator an poſſit petere ſibi conſtitui ſalarium.*
53 *Notarius an poſſit ſalarium petere.*

1 OFficium † Iudicis nobile eſt ius proſequēdi in iudicio, q̄ ſibi ęquum eſt p̄ſtari obligatione ceſſante. Officiū mercenariū diſcurrit per oēs partes iudiciorum, vel quaſi, vt no. in l. j. ff. de iu. om. iudi. & vocatur officium ius dicendi, id eſt actu
2 ſuum officium exercēdi. † Quęro, vtrum p̄ officium ius dicēdi poſſit fieri rerū ꝓmutatio? Rñ. non, niſi in duplicibus iudi-
3 ciis, vt Inſt. de iud. §. familiæ, cū. §. ſequenti. † In primis ad officiū iudicis a ꝓtinet ſeruare leges, & ꝓſtitutiones principum, &
a conſuetudines locorum, quæ fuerunt etiam principum ſtatu-
4 ta, Inſtitu. de offi. iudi. in prin. & ibi no. † Officio iudicis petit̄ executio ſnīę, ſi iudici cōſtat de ſnīa. Idem, ſi ſit fides de multo tpe, vt ff. de mi. minor xxv. an. cui fidei. c. p̄ Cy. of. iudicis fiūt inſtra de nouo, obligationis ſubſtantia non mutata. C. de lib. cau. l. ſicut datam, vbi tex. no. Officio iudicis trāsfertur obligatio ad petitionem creditoris, ſi debitori non nocet, ff. ſol. ma. l. 2. ver. ne cogitur, vbi tex. no. Officio indicis quis tenetur rñdere poſitionib. ante ꝓcluſum in cā, nō poſt, ſed interrogationibus ex mero offi. quis tenetur rñdere, licet ſit cōcluſum in cā, vt no. j. de fi. inſtr. c. cum Io. eremita. Sed quid ſi ſtatutum mādat, rñderi, & reſponſores adiungant hæc verba, ſaluo q̄ infra dicam? Rñ. aut poſtea aliquid adiicit, & non eſt ſatisfactū ſtatuto, ff. fa. er. l. item habeo. §. j. aut poſtea nihil adiicit, & tūc eſt ſimpl'r & pure reſpōſum, vt no. ff. de leg. ij. l. cū pater. §. vicos.
5 † Ex vltima volūtate naſcitur officium iudicis, de an. le. l. Quintus, & vnus hæres obligatur alteri ad obſeruandū voluntatem defunc. ff. fami. erci. l. his conſequenter. §. 2. tex. no. Aliqñ dī extraordinarium auxiliū, q̄ ex interpreta. procedit. C. de inſti. &
6 ſubſti. l. 2. & ibi no. † Vſurarum repetitio eſt q̄dam ꝓdictio indebiti, & iō re ꝓhitur obligatio, nō ſpe niſi quo ad pœnitentiā animi ad inſtar mutui. Inſti. qui. mo. re ꝓhitur obligatio. §. itē is cui. dicit ibi gl. q̄ iſta ſimilitudo va'et ad multa. dic q̄ nō eſt proprie ꝓdictio indebiti, quia ſcienter ſoluit indebitum, & vo
7 luntarie, ſed eſt officium iudicis. † Quæro quo iure agatur p̄ futuro tpe in annuis p̄ſtationibus? Rñ. q̄ illæ nondū ſunt obligatæ, agit̄ officio iudicis, non actione ex ꝓctu, vel ex teſtō, vt

eleganter

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod officium iudicis multis modis ſumitur Corn. conſ. 58. in parti. literab. li. 3. Et debet implorari ad interpretandas obſcuritates. l. voluntatis. C. de fideic. Bar. in l. veterib de paēt. & in l. cum quæritur,

BIU Cujas

clegãter no. Inſt. de act. §. ꝑiudiciales, ĩfine gl. Officiũ iudicis deſeruit libello, qua tenus eſt petitũ. Itẽ vlterius, quatenus põt claudi ſub defen. rei, ẽt ſi nõ ſit petitum in libello, vt no. j. de reſt. ſpo. c. ex conqõne, per Inno. ſed ſi ſup exceptionibus & defen. rei nõ poſſet includi, tũc eſſet neceſſaria reconuentio, ff. de exce. rei iud. l. ſi inter me & te, & ff. cõmo. l. in rebus, §. fi.
8 vbi tex. no. † Officiũ ptãtis dẽt vigilare ꝫ eos, q̃ populũ ĩ turba ſo. licite tentãt, vt in Auth. de mand. prin. §. fi. & inquirere, & reqrere, & punire, & ſic punit pena mortis, q̃ intẽtat mutare ſtatum populi cũ armis. C. de aboli. l. 2. qa eſt crimen læſæ ma-
9 ieſtatis. † Officiũ iudicis plurimum põt in cã vſurarum, ꝙ dic vt no. j. de iureriu. c. debitores, ꝑ Inn. & in Spe. de libel. ꝓcep. §. nũc dicendum. itẽ in cauſis miſerabilium ꝑſonarum, vt no. Cy. C. ſi manci. ita ſue. alie. ne proſti. l. mulierũ, vbi oĩno vide. Officio iudicis fiunt oẽs editiones ĩſtrorum, niſi ſint ex ꝫctu, vel quaſi ff. de edẽ. l. q̃dam. C. ad l. Fal. l. ſi ptoriũ. ff. de act. emp. l. Titius, vel niſi pendeãt ex reſolutione obligationis, vt l. diſſo lutæ. C. de cõdi. ſine cau. qa tunc actio dat. dic vt ibi. Iudex ꝓ-
10 cedẽs ex officio nõ ꝑſumit ſubornare teſtes, ſicut nec tutor, qa nõ agit de eius cõmodo, vt no. ff. de min. l. minor, ꝑ Cy. † Q̃n cõditio hr̃ ꝑ impleta, tñ re vera nõ eſt impleta, dicit gl. ꝙ ꝑ legato nõ dat actio ex teſtõ, ſi ad huc põt implerĩ, ſed dat officiũ iudicis, vt no. C. de inſti. & ſubſti. l. 2. nõ eſt alibi. officiũ iudicis orit ex varijs figuris cãrum, vbicũq; dictat æqtas ſcripta arbitrio iudicis cõmiſſa. ff. de interro. ac. l. vbicũq;. Officiũ iudicis crĩale eſt ꝓſecutio publicæ vltionis, ff. de publ. l. licita
11 tio. §. ꝙ illicite. † Inquiſitio nõ appellat libellus, qa l. libellorũ, nõ loqt in inqſitione, dicit gl. Inſti. de publ. iud. in prin. ꝙ nõ eſt alibi. Contrariũ dic, ꝙ ſuccedit loco accuſationis, vt no. Iac. Bu. Inſti. de act. in prin. gl. ẽt intelligit in inqſitione gñali, q̃ nõ
12 fit ꝫ certam ꝑſonã. † Quæro, nunqd pr̃ teneat gubernare filiũ officio iudicis in ſtudio? Rñ. ſic duobus ꝓcurrentibus, ſ. ꝙ filiꝰ ſit aptus, & ſtudeat, vt ff. de leg. 3. Stichus, & ꝙ nõ habeat aliũ-
13 de bona, ſecꝰ, ſi hr̃et, ff. de peti. hæ. l. fi. q̃ nõ eſt alibi. † Officio iudicis cogunt ruſtici indicare dño bona. C. de bo. vac. l. fi. lib. x. Itẽ cogũtur vxor, & domeſtici ĩdicare creditoribus bona debitoris. l. 2. qñ & qbus quarta pars debe. Et ibi notat, ꝙ officio iudicis ꝑ inſtra de nouo reperta retractat ſnĩa ꝫ fiſcũ, pupillũ, vel eccleſiam lata, & hoc intra trienniũ, nõ poſtea, niſi dolus interueniat. C. de ſen. aduer. fiſ. la. l. j. li. x. ſed nonne vſq; ad quadrienniũ dat reſtõ? Rñ. nõ, qa fiſcus eſt vſus iure cõi, cũ nõ ſit læſus ſui facilitate, ſed caſus fatalitate, qa ꝓbationes nõ apparebãt tpe ſnĩæ. Obligatio iuriſg. in uẽtione vocat nãlis iuris ciuilis formatione appellat ciuilis, ſed offm̃ iudicis eſt re
14 mediũ, ꝙ ptor inuenit, vel impẽdit, ſicut alibi no. de iure ꝑſonarũ. Inſti. † Dicit Inn. ꝙ lata diffinitiua ſnĩa clauſum eſt offm̃ iudicis in fructibus ẽt exꝑſſe petitis in libello, de reſti. ſpo. c.
15 grauis, ꝑ Inn. † Monachus actionẽ non hẽt ꝫ abbatẽ, qa hr̃e actionẽ eſt hr̃e ꝓpriũ, ſed offm̃ iudicis bñ hẽt, qa hr̃e offm̃ iudicis nõ eſt hr̃e ꝓpriũ. ff. de ali. leg. l. ſeruus. Tria ſunt iura, bonũ. i. exceptio. melius. i. offm̃ iudicis, optimũ. i. actio, vt no. in
16 l. j. C. q̃n, & qui. quarta ps debe. li. x. † No. ꝙ ille, q̃ eſt expulſus officio, nõ põt eſſe amplius in eodẽ officio, vt no. in Auth. de ar. §. j. & §. fi. Ad offm̃ iudicis ptinet reformare ꝫctũ, ff. de ꝫhẽ. emp. l. officio, & ſupplere fiendũ ꝫctũ, de ver. ob. l. ſi qs arbitratu, ꝑ Bar. & reformare arbitriũ, vt no. j. de ver. ſig. c. in his, ꝑ gl. ſup ſedere app. pe. ff. de mino. l. intra vtile tps, in integ. reſt. petita executionẽ nõ facere, ff. de aut tu. l. defendẽte. ꝓceſſũ abbreuiare in his, q̃ nota ſunt partiũ aſſertione, vel negatione ꝑ
17 eundem valde no. † Iudicis officiũ inuentum ad ſupplendũ, ꝙ actioni deficit, nõ ceſſat, licet actio cõpetat, ſimile, ſi fictio eſt inuẽta cã ſupplendæ veritatis, veritas hẽt officiũ ſuũ ĩ caſu
18 ficto. l. j. §. j. ff. ad l. Fal. ſecus, ſi eſt inuenta nõ cã ſupplendi, ſed ꝑ modũ ꝫriũ in qualitate terminorũ, vt eſt vita, & mors, vt ff. de neg. geſt. l. 3. §. hęc aũt accuſatio. † Imploratio brachij ſecularis fit dupliciter, ſ. ciuiliter, quia ciuili modo officium impartitur, vt ff. de bo. auth. iu. poſ. ꝑ totum. alio mõ cum armorũ ſtrepitu exhibetur, & hoc dupliciter, vel iure magiſtratus, qui eſt ſub eodem dño, vel qñ ſub alio, vt ſ. de offic. or. c. j. & dic vt ibi. Ab officio iudicis, a quo dãtur tutores, vel curatores, nõ appellat, niſi excuſatione p̃miſſa & reiecta, & rõ eſt, quia cum dentur ex mero officio, nõ intelligitur quis grauari, niſi ſe excuſet, vt no. in l. ſcire oportet, ff. de excu. tu. Ad offm̃ iudicis ꝑtinet inſpicere verba, quia mens occulta in corde nihil eſt, vt no. j. de emp. & ven. c. ad noſtram, & de vſur. c. nauigãti. Item dẽt oĩbus modis laborare ad veritatẽ q̃rẽdam, vt no. i Auth. de tabel. in prin. Item offm̃ iudicis tm̃ põt, quantũ vltima voluntas, & econuerſo. C. de his, q̃ in cle. ma. l. j. & ij. in fi. Officium iudicis aliud reſidet in iudice, aliud in litigatore, ꝙ nõ põt im partiri, niſi imploretur. l. 4. §. hoc aũt iudicium. ff. de dã. infec.
19 † Quæro, vtrum officiũ iudicis ſit ius, vel factũ? dicit gl. Inſti. de act. in princi. ꝙ eſt factũ, expone. i. cã, nõ aũt eſt ius. i. obliga
20 t. o, vel actio, vt ff. de act. emp. l. q̃ per colluſionem. §. fi. † Scdo quæro, vtrum in officio iudicis offerat libellus? Rñ. ꝙ ſic reg̃r, ſi ẽ offm̃ nobile, ſecus, ſi eſt mercenarium, vt no. ff. de interro. act. in rub. & iõ ſup his, q̃ poſt litem cõteſt. incidunt, nõ eſt neceſſaria aliqua lit. cõteſt. declara, vt ff. de ædil. edic. l. ædiles. §. item ſciẽdum, & l. itẽ ſi ſerui, & ff. de dã. infe. l. ſi qs miſſum. §. iudex, & Inſti de offi. iudi. §. & ſi in rem, & §. ptores, & §. ſi vero bonę fidei. Nam iſta veniũt in ꝙñam petitorij, vt no.
21 ff. de arb. l. qa arbiter, & ĩ Spe. de of. iud. §. j. & §. deſeruit. † Quęro, an ſicut reperit offm̃ nobile, & mercenariũ, ita reperiatur actio nobilis, & mercenaria? Rñ. ſic, nã actio hypothecaria eſt mercenaria, & iõ cumulat cum principali, vt in Auth. de
22 fideiuſ. §. ſed neq;. † Quæro, vtrũ ꝫ officiũ iudicis ꝑſcribatur? Rñ. ſic, nam ſi dat ꝫ ius cõe, ꝑſcribitur quadriennio, nec ꝑpetuatur per li. conteſta. ſi aũt datur ſm̃ ius commune, tunc infructibus & ſimilibus ꝑſcribit triennio, vt ff. de vſuc. l. ſequit. §. fructus, & ibi ꝑ Bar. ſed in alijs ꝑſcribitur vna cum principali, vt C. de vſur. l. eos, in prin. vel longiſſimo tempore, vt C. de ꝑſci. 30. an. l. ſicut. Quæro, qd in cã crĩali? Sol. vt C. de fal. l. q̃
23 rela. † Quæro, percepi fructus ex re aliena & vendidi eos, an tenear ad vſuras ptij? Rñ. nõ, qa officio mercenario nõ deſeruit officiũ mercenarium, vt no. ff. de pe. hære. l. hæres furioſi.
24 † Quæro, nunqd in officio iudicis ꝑ interpellationem extraiudicialem qs cõſtituat in mora? rñ. nõ, vt ff. de dam. infec. l. cũ poſtulaſſem. Idem puto in actione iniuriarum, qa ante li. cõteſt. nõ eſt in bonis noſtris, ff. de colla. bo. l. cũ emancipati. §. j.
25 † Quæro, nunqd ꝑ pactum de nõ petẽdo tollat officium iudicis ipſo iure? Rñ. nõ, qa facti eſt, vt ff. de pac. l. iuriſgentium. §. pactus, ne peteret. Quæro de intellectu c. ad noſtram. j. de iureiu. & de intellectu l. de vſu aquæ. ff. de var. & extraor. cog. & de intellectu & caſus poſitione capitu. examinata. j. de iudi.
26 Sol. vt no. Spe. in d. ti. §. j. & §. deſeruit. † Quæro, vtrũ officiũ iu
27 dicis poſſit nouari? Rñ. ſic, vt ff. de acceptil. l. & vno. §. j. † Quæro, vtrũ ꝑ officiũ iudicis actio creſcat? Rñ. nõ, qñ orit ſeorſum a principali. i. qñ orit ex accidẽti ꝓp moram, vel nouã vel aliam cauſam, vt ff. de eo, ꝙ cer. loco l. cẽtũ Capuæ, & l. fi. ff. de in li-
28 tẽ iuran. l. j. † Quæro, nobilis a maritauit filiã ſine dote, vtrũ
a officio iudicis ei ſuccurrat, vt ei dos aſſignet. gl. no. dicit ꝙ ſic,
29 ff. de ac. & ob. l. obligamur. §. lege. † Quæro, quo iure veniat in tereſſe in arbitrarijs actionibus? Rñ. officio iudicis, ꝙ eſt attributũ naturæ arbitrariæ actionis, vt Inſt. de act. §. fi. Et ſcias, ꝙ iſtud nõ eſt vſura, qa venit ex parte nõ ſolũ creditoris, ſed debitoris. Porro debitori nõ debent vſurę, ſed creditori, ſed in actione bonæfidei veniunt vſurę interdũ ꝓp moram retardatæ ſolutionis, interdũ ꝓp beneficiũ cõceſſæ dilationis, interdũ, qa tps eſt appoſitũ fauore credi. ne forte filius iunior ꝓdigę-
ꝑ ſumat pecuniã, ff. de vſur. l. in fideicõmiſſi. §. cũ Pollidius, & tũc ſũt ꝑmiſſæ, dũtamen modũ nõ excedãt, ff. de an. leg. l. 2. in fi. imo nõ ſũt ꝑmiſſæ, qa mera vſura ſemꝑ excedit modum, ar.
30 ff. de leg. 2. l. imperator §. ſi centum, & ꝫctus † vſurarius ꝑbat ex ꝑſpicuis indicijs, ſicut dolus ꝑ occultas fraudes vſurariorum, nõ tñ ꝑ iurm̃ authoris, qa tendit ad crimen. ff. de quæſti. l. maritus. & ꝙ intereſſe, qđ venit in arbitrarijs, nõ ſit vſura patet, qa ex ſumma æquitate deſcendit. ff. de eo, quod cer. lo. l. ꝙ ſi Epheſi. vſurę ſunt ſemper Deo & bonis viris odioſæ, & qa Deus eſt optimus, iõ ꝑhibet eas, vt no. j. de foro compe. c. dilecti, & qa ſunt lucrum cum iniuria alterius, & dura pœna. ff. ſi cer. peta l. lecta. dicit Seneca, Iouem non plus poſſe, q̃ bonũ virum, loquit ſm philoſophiam moralem. iſta perſpicua indicia q̃dam ſunt legibus, id eſt canonibus expreſſa, quædam arbitrio iudicis perpendenda. j. de pi. c. illo vos, & de emp. &
31 vend. c. ad noſtram. † Et colr interdum fœnus ex coniunctione duorum ꝫctuum, vt l. ſi ventri. §. fi. ff. de priui. cre. & ibi vi-
32 de. † Ad officium iudicis merum etiam nemine petente pertinet non procedere in cauſis priuatorum ſine libello, & non iudicare niſi ſm̃ acta & probata, vt no. Inſt. de of. iudi. in prin.
b & quia libellus ♭ ineptus non eſt libellus, quia non hẽt ea, quę ſunt libelli, non debet ſuper eo procedi, & ſi procederetur, ꝓceſſus eſt nullus ipſo iure, vel ſaltẽ in effectu, ꝙ eſt verius, dic ꝙ ſi eſt ineptus propter carentiam, vt ſi in libello accuſatoris non continetur locus, vel menſis, proceſſus debet lacerari, vt ff. de adul. l. accuſaturus. Si autem eſt ineptus ꝓpter ſuperfluitatem, vtile ꝑ inutile non vitiatur, vt no. Inn. j. de iu. c. examinata. Si autem eſt ineptus ꝓp malam concluſionem, tunc ſimiliter reus debet abſolui ab obſeruatione iudicij, vt l. j. §. j. ff. ſi

---

ADDITIONES.

a Adde quæ ponit Alex. in l. j. ff. ſol. mat. quibus adde Abb. conſilio. 7. 2. lib. Vin. God. Adde quomodo probetur nobilitas. Bar. in l j. col. vlt. C. de digni. lib. 12. Et quando nobilitas amittatur, & per cuius artis exercitium, Alber. in conſi. 43.

b Vin. God. Adde ꝙ libellus ineptus non eſt admittendus. Bar. in l. 1. ff. de offi. aſſeſſ. & ibi Ale. Soc. conſi. 146. viſo proceſſu, circa med. col. 5. lib. 1. Tamen producitus in cauſa ſummaria, in qua non reperitur de neceſſitate, non utitur Cor. in conſi. 62. litera. c. & d. nu. 1.

BIU Cujas

33 ff.si m^s.fal.mo.dixe.& de hoc ĩ Spe.de off.iu.§.deseruit.†Sed
modo quęro, nunquid actio inepta reddat totum libellũ ine
ptum? Rñ.si dico vno cõstructu verborũ,mutuaui tibi x.quæ
repeto per actionem locati, totũ est ineptum: si autem dico,
ꝙ mutuaui tibi x.ad quæ peto te condemnari,& postea subiũ
go ꝙ ad hoc propono ac.locati, tũc stat libellus completus in
conclusione prima quia per se stat,ar.ff.de leg.j.l.qui testamẽ
to,& sic ineptitudo separata non vitiat per diuersas orõnes;&
ita intelligo d.Inn.sed si nõ potest separari, vitiat; ita intelligo
opinionem Host.Ad officium iudicis imploratũ pertinet suã
sententiã exequi realiter.ff.de iudi.l.si p̃tor,in prin.alias, si nõ
sit facta corporalis in re ipsa executio,nõ transit dñiũ,nec vsu
capiendi ꝯdictio ẽt in duplicibus iudicijs,& elegãter no.Inst.
de offi.iu.§.fi.licet in eis sententia faciat ius.ff.fam.ercis.l.si hæ
res, vbi tex.no.Ad offm̃ diuisoriũ ꝑtinet ꝓspicere vtriusq; par
34 tis commoditatẽ, & obuiare malitijs.†vbi ꝯsiderãdũ est, ꝙ q̃-
dã sunt indiuisibilia corpore, vt homo,& bos, quædã obliga-
tione,vt ff.de ver.ob.l.2.& l.in executione.quędã seruitute,vt
ff.ad l.Falc.l.1.§.si vsusfructus,& no.optime.infra de reg. iur.
c.1.lib.6.& ĩ.de iureiu.c.j.& C.de fideic.l. cum secundũ.quę
dã sua natura, vt ius patronatus,& ius patriæ potestatis, tamẽ
si duo essemus patroni duarum ecclesiarum cõmuniter, au-
thoritate episcopi posset fieri,quia ibi de futura suc.vt ff. fam.
ercis.l.quædam mulier,& ff.de iure pat. l. Carmelia Pia.vasal-
lagia ẽt diuidi possunt per personas,quia adhęrent feudis,etiã
35 ipsa sunt feuda. † Portio legitima quandoque in vna re detra-
hitur, ne per frusta diuisio patrimonij corrumpat̃, & hoc ad
officium iudicis pertinet,vt Inst.de of.iud.§.ꝙ si de vna, & ff.
36 de leg.j.l.non amplius.§.fi.& l.põt. †Quæro, si aliquis agit a ex
a edicto diui Adriani,an sit necessarius libellus? Respon.si ad ci
tationem nullus comparet,productio testium habetur pro li-
bello,quia libellus non debet offerri nisi ei,qui in ius voc. sed
si comparet, & possidet, debet ei offerri libellus,in quo petat̃
missio,exinde amoto illicito possessore,& quolibet alio simi-
li,vt l.edicto,cum sua materia. Idem si imperator per suũ pri-
uilegium bullatum concedit alicui hęreditatem ab intes. vel
b aliquod territorium.Nam bulla b cum simili dist.habetur pro
libello,vide in Spec.de lib.conce.§.nunc vidẽdum,alias dicẽ-
37 dum,vers.6.†Ad officium iudicis pertinet interpretari cõtra
ctum in ęquiorem partem,vt ff.pro so.l.si socius pro filia,quia
hæc est notabilis præsumptio, vt ff. pro socio. l. merito. vnde
omnes contractus præsumuntur celebrati bona mente,i. bo-
no studio,& absque fraude præsertim vsurarum.nam omnis
conuentio,quæ naturæ congruit, & bonis moribus,vel saltẽ
non est contra bonos mores, seruanda est, vt ff.de pa. l. iuris
38 gentium.§.prætor ait.†Et vnum scias, quòd ex fraude præsu-
mitur simulatio, vt C.man.l.per diuersas. Item ex fraude præ-
sumitur fraus,vt ff.de probat. l.qui testamentum. Item quod
vna præsumptio tollit aliam, vt ff.de in integ.restitut. l.diuus.
39 §.j.†No.quãdo intentatur officium iudicis,an aliquis sit citã-
dus? respon.si est cõtrouersia,debet citari,alias non. ff.de bo.
pos.l.3.& ibi no.glos.Item decretalis bo. pos. est quædam me-
ra executio bonorum possessionis edictalis. ideo citatio non
40 requiritur. † Quęro, aliquis petit sententiam declarari nullã,
vtrum requiratur libellus? videtur quod sic, quia intentat̃ of-
ficium iudicis nobile,quod apparet, quia sententia lata super
eo est terminus litis. Respon. si petit coram eodem iudice or-
dinario, non est necessarius libellus,quia venit incidenter, &
est querela iam ex actis præparata,sed si coram superiore hoc
petit,est necessarius libellus, vt no.in l.j.C.quãdo prouoc.non
est neces. quia noua instantia est coram alio iudice. dicet ali-
quis, quod non debet adiri superior, nisi nullitati adiũcta sit
iniuria, siue dolus pronunciantis,vt C.de acc.l.absentem.Rñ.
primus iudex est quodam modo partialis, & suspectus, cũ ab
eo receditur, vt C.de ap.l.eos.in prin.& ideo potest adiri supe-
41 rior,vt in Aut.de q̃sto.§.super hoc.† Quæro,quid in mera ap-
pellatione, vtrũ sñia possit reformari sine libello? Resp.non, si
est appellatũ uiua voce.Sed si in scriptis, ꝓductio appellatiõis
coram iudice,ad quem,habetur pro libello cõuentionali sm
42 Inn.†Quæro,nunquid in offõ iudicis,quo petitur in integrũ
restitutio, sit necessarius libellus? Resp.sic, si petitur principali
ter.qui libellus debet continere cãm, quare restitutio sit con-
cedenda. Nam cum agatur de iure speciali, libellus nõ debet
esse incoloratus, vt ff.de mi.l.minor aũt magistratus, & ff.đ iu
reiu.l.nam & postea.§.si minor.requiritur ẽt lit. cont. vt ff. de
in integ.rest.l.omnis.& C.de tempo.in inte.rest.peten.l. fi. Tñ
sñia ualeret non expressa cã. Item petitio litis excipit,& cõtra
petitionem d.l.defendẽte,de auth.tu,vbi tex.no.& ff.de mino.
l.Papinianus exuli,& ĩ.eo.ti.c.fi.& dic vt ibi per Ber.tñ si reus
non comparet, quia non potest fieri missio in poss. cum non
p̃supponat debitũ,neq; dñiũ,& sic nec tanq̃ in reali,nec tan-
q̃ in ꝑsonali,iudex poterit ꝓcedere contra latitantem tanquã
lite habita pro contestata, vt eleganter no.Ia.Bu. C.qũo,& qñ
iu.l.consentaneum, in lec Bar.dicit ꝙ fiet missio in ea re, vel
quantitate, super qua petitur restitutio.sed illud pertinet ad re
scissoriam, nõ ad rest.in integ.cõcedẽdã, Inst.de act. §.rursus.
In interdicto quoq; vti possidetis, fit missio iuxta ĩteresse pos.
pacificę.ff.vti pos.l.si duo, in fi. vł ꝑ cautionẽ,de no.ope.nun.
l.si prius, ꝑ gl.quę nõ est al.bi.& electio istarũ viarũ erit in po-
testate actoris,quia de iure, & de remedio act.est electio acto-
ris,sed de iure,& remedio rei est electio rei.l.nõ vtiq;.ff.de eo,
quod cer.loc.sꝫ de iure & remedio prętoris, vt in criminalib.
electio est prætoris.l.j.§.j.ff. de effra.& expil.quod in iure non
reperitur expressum, vr̃ iudicis arbitrio relinquendũ, vt no.in
43 Spe.de sum.cog.ver.sed quærendum est.†In libello sufficit al
legare illud, ꝙ inducat p̃sumptionẽ, vt l.oẽs.§.j.ff.quæ in frau.
44 cre.† Sed an in offõ iudicis requirat̃ libellus. dic ꝙ si est offm̃
cã deseruiẽdi actioni propositę,tunc nõ est necessarius libel-
lus siue cã exercendę vel præparandę actionis proponat̃, vt l.
j.& ibi gl.posita de interro.ac.siue exequendę, vt l. minor 25.
an.& l.Papinianus exuli, circa fi.ff.de min. siue supplẽdę, vt l.
ædiles.§.itẽ sciendum.ff.de ędi.edi.Si vero ꝓponit̃ offm̃ in lo-
cũ actionis,tũc dic ꝙ aut ꝓponit̃ iudicis offm̃ de iuris rigore,
& tũc dẽt dari libellus. Nã cũ hoc casu ordinato iudicio ꝓce-
dat̃, dñt solẽnitates ordinariæ adhiberi, vt in aut. offerat̃. C.de
lit.ꝯt.Si uero æq̃tate vtãt̃,& tũc, si q̃dẽ req̃rit̃ nulla vel modica
cãæ cognitio, nõ ẽ necessarius libell⁹.ff.de off.ꝓcõ.l. nec q̃cq̃.
§.plane,& §.circa aduocatos, cũ si.Si vero magna, & tũc si q̃-
dẽ ex parte supplicãtis req̃rit̃ magna cãæ cognitio, & dẽt dari
libellus, vt l.in cãæ.§.cã, & l.Papi.exuli,in fi. ff. de min.si vero
nõ ex parte petẽtis, sed alterius,& tũc nõ dẽt dari, vt l.diuus.ff.
q pe.tu.vbi vero in modũ exceptionis ꝓponit̃, vt est in l. pla-
ne,cũ l.pe.ff.de pe.hę.& tũc nõ dẽt dari libellus, vt l.scire opor
45 tet.ff.de excu. tu. secundũ An.de Pi.† Sed,an in libello suffi-
ciat allegare præteritum, an sufficit allegare p̃sens? dic quod
in proponendo debet allegari p̃sens, vt no.Cyn. in l. edita. C.
de eden.sed in ꝓbando distingue, aut p̃teritum cõcludit ne-
cessario in p̃senti;& sufficit ꝓbare p̃teritum,de ac.& obl.l.obli
gationum fere. §. placet. aut contrarium præsumitur in præ-
senti,tunc secus:aut neutrum p̃sumitur,tunc oportet proba-
46 re de tp̃e huius iudicij.l.cũ actũ.ff.de ne.ge. † Quæro, q̃d si sta-
tutum dicit proceden.iur.ordine p̃termisso? dic ꝙ in arbitrio
iudicis est seruare,vel nõ seruare ordinẽ iudiciorũ,tñ seruare
dẽt aliquẽ ordinẽ, saltem naturalẽ, ita ꝙ perplexitas euitetur,
& nõ fiat præposteratio.C.de hær.ac.l.vt debitum.C.de exec.
47 rei iu.l.nimis ꝓpere,& no.ẽt.C.de ꝓhibi.seque.l.j.†Quid si sta
tutũ dicit, ꝓcedat̃ omni substantialitate prætermissa? Respon.
nõ requirit̃ substantialitas iudicij, sed bene requiritur, sub-
stantialitas ꝯctus.Itẽ ꝑ duos saltẽ testes ꝓbãdo est veritas, quia
per hos sermones non tollitur ius naturale,& diuinũ,quia in
ore duorũ &c.l.j.ff.de mil. test. Itẽ non poterit facere p̃poste-
rationẽ vnius actus ad seipsum ꝙ primo testes deponãt,dein-
de iurẽt, q̃a ineptũ est, cũ vigor depositionis deficiat.de statu-
to formę p̃dictæ no.Spe.in d.ti.ver.hoc quoq;. p̃termittẽdum.
48 †Item ad officium iudicis ꝑtinet supplere accusationẽ per te-
stes receptos.ex offõ boni p̃toris est veritatem non dimittere
indiscussam. tex. est no.in l.2.C.de aboli.Et si dicat̃, ꝙ accusa-
49 tio facit silere inquisitionẽ.†Resp.ꝙ duplex est inquisitio. Pri
ma,quæ fit principaliter ad ꝯdemnationẽ,& ista cessat, q̃a vbi
est remediũ ordinarium, cessat extraordinariũ.est tñ verũ, ꝙ
interdũ offm̃ iudicis est remediũ ęque ordinariũ, & tunc cõ-
currit cũ alio ordinario,imo est vtilius eo, quia celerius expe
ditur,& cum breuiori dilatione,iuxta no.in l.j.§.per hãc.ff.de
c rei ven.Alia est inquisitio, c q̃ fit ad simplicẽ iudicis instructio
nem,nõ in figura iudicij,sed ad p̃ordinãdum principale pro-
cessum.qua habita iudex poterit producere testes ad supplen-
dũ accusationẽ,vel defensionẽ,& ista non cessat, quia ista est
abundans cautela. vnde pro omnib. scientibus veritatem iu-
dex ex officio suo mittere potest, ne maleficia remaneant ĩpu
nita, vt no.ff.de condi.ob tur.cau.l.idẽ est.§.si tibi.alia inquisi-
tio fit ad examinandũ accusationẽ, & ista potest fieri in publi
cis criminibus.Et no. ꝙ simplex furtũ capitale nõ dr̃ publicũ
crimen, vt no.in l.j. ff. de cond. ob cau. Ad officiũ iudicis ꝑti-
net non credere sine causę cognitione.ff.de vac.mune.l. j. in
50 princ.†Officiũ iudicis intentãs potest recõueniri.ff.de var.&
extraor. cog.l.j.in fine.vbi tex.no. & si conuentio celeritatem
desiderat, suspenditur reconuentio, nõ autẽ repellitur omni-
no.ff.de iudi.l.sed si restituatur, argum. C.de compen. l. fi. Of-
ficio

ADDITIONES.

a Vide Spec.in tit.de off. iu.uer.item per off.iud. & uide omnino Ias. in l. fi.ad fi. C.de edi.diui Adr.tol.

b Vin. God. Adde ꝙ bulla solemniter publicata præsumitur moribus utentium approbata adeo ꝙ qui contrarium dicit, probare dẽt.Soc.cons.16.nu.16.

c Vinc.God.Adde ꝙ inquisitio nunquam formari potest nisi diffamatione præcedente, Ruy.cons.147.num.1.lib.5.& inquisitio pro forma debet habere certum locum,& certum tempus.Rui.cons.9.num.1 lib.5.

BIU Cujas

ficio iudicis cõstituuntur salaria quibusdã personis, & certis
51 casibus. † Item on. q aduocatus non potest paciscí de quota litis, sed consorslitis sic. ff. man. l. fi. Item nota q si aduocatus paciscitur, q tantum debeat habere in principio, tantum in medio, tantum in fine, omnia debent cumulari, quia diuisio, quæ fit in fraudem legis, debet reduci ad vnam summam. ff. de var. & extraor. cog. l. j. circa fi. vt tex. no. per quem patet, q illa clausula subiecta donationi excedenti legitimam summã, videlicet, q tot sint donationes &c. nihil operatur, qa in fraudem legis. ff. de iure pat. l. si libertus minor. Quidam tamen sunt, qui honeste possunt recipere, vt docẽtes in cathedra, sed non possunt honeste petere sibi constitui, vt philosophi. ff. de va. co. l. j. ver. sed an philosophi. Nam vere philosophantes pecuniam cõtemnunt, cuius obtinendæ cupidine se fictos philosophos detegũt, vt ff. đ vac. mu. l. in honorib. §. philosophos. idque debent profiteri, vt C. de mu. patri. l. professio. sic potest
52 dici vsurario, cum bonum virum te esse dicas, vinceris auaritiæ prauitate. † Dubitatur tamen de procuratore, & si quidem sunt procuratores negociorum, non possunt petere sibi constitui salariũ, quia officium proc. debet esse gratuitum, & sic videtur, q gratis debeant ꝓcurare facta dominorum suorũ. Et idem videtur in procuratore ad lites. tu dic, q in istis, & similib. debet seruari consuetudo, quę est, q non præstent famulatum suum gratis, & tunc iudex arbitrabitur salarium, prout sibi videbitur æquum ad instar aduocati, licet ius com-
a mune magis faueat aduocatis, quia aduocati a habent artem nobilẽ, procuratores vilem, vt no. C. de decu. l. vniuersos, li. x. & l. si quis proc. e. ti. hinc est, q procuratores possunt esse infames, nisi sint procuratores ecclesiarum, vel illustrium personarum, vt Inst. de excep. §. fin. vel nisi talis sit curia, in qua nõ
53 liceat infamib. ꝓparere, vt in curia regis vel principis. † Quid de notarijs. dic q aut suum officium exhibuerunt gratis, aut spe remunerationis, vel nondum reddiderunt instrumentũ. Primo casu nõ possunt petere salarium. Secũdo, & tertio sic propter cõsuetudinem, vt no. ff. de eden. l. argẽtarius, in prin. & in c. j. de simonia. per Innocen. Sed nunquid est licitum aliquid recipere pro incãtationib. quæ fiũt, vt prosint? dic vt no. in l. j. ff. de var. cog. Theologi dicũt, q nulla icãtatio est licita.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q aduocatus potest aduocare etiam si aliud officium gerat in ciuitate. Bar. & Bal. in l. j. C de aduoc. diuers. iud. & no. vulgare dictum, in causa propria aduocatum quẽre. Nam Cicero, & Demosthenes, cum citarentur ad se ipsos defendendum, vnus vili animo coram iudicibus timuit, alter aufugit, ut meminit Appia. Alexan. in 2. lib. belli ciuil.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatum non habenti iudex dat ex officio.*

CAP. PRIMVM.

1 EX literis. † Iudex ex officio dat nõ habẽtibus aduocatũ, & potest dare suum amicum. & est argu. q iudex causæ potest eligere amicum suum in consultorẽ, & ei constituere salarium, tamen non valet consilium, in quo non allegantur leges, vt in Auth. de trien. & semi. §. consideremus, vbi glos. dicit not. non valere responsionem, quæ lege non probatur.

SVMMARIVM.

1 *Iu citationibus generalibus an contineantur clerici.*
2 *Lis dicitur contestata super possessorio si interrogatus respondeat, possideo, vel non possideo.*
3 *Fructus ante litem contestatam non petiti, an veniant in iudi.*
4 *Præscriptio triginta annorum tollitur ipso iure, actio ꝑsonalis, & realis.*
5 *Excipere de læsione non potest minor, vel ecclesia post quadriennium.*
6 *Aetatem reprobare uolens sufficit, si reprobet incidentias illius tẽporis.*
7 *Minor si omisit declaratoriam an restituatur.*
8 *Emancipatio an possit fieri sub minimo iudice.*

CAP. II.

1 PVdicis officium. Gl. istius capit. sunt faciles, & qa glo. hic tractat de intellectu aut. si oĩs. C. vt hęr. ab hęr. ab. dic vt ibi dixi in lect. Nã ibi petitur restitutio ad aliquid, i. ad abstinendum ab hæreditate, sed nõ ꝑ aliquem, i. nõ contra certam personam, vt hic per Ber. † Sed nunquid in generalib. citationib. contineantur clerici? Respondeo, videtur q sic sub vniuersitate. simile, quando fit inuẽtarium hęredis, sed certe ibi loco absentum adhibentur testes, vt in Auth. de hære. & Falc. §. si vero absint. quos similiter dico adhibẽdos loco eorum, qui citari non possunt, vt sunt exempti. alij dicũt q citabuntur per episcopum, sed certe episcopus non posset eis mandare, q comparerent coram iudice seculari, nec eos ad iudicem secularẽ remittere. sic de necessitate vnum, & idẽ inuentarium fieret, & recapilogaretur corã iudice ecclesiastico, aliud corã iudice seculari, vt C. de te. l. consulta. in fi. ff. de quib. reb. ad eun. iud. ea. l. j. Item ista citatio non est arctatoria, sd notificatoria, & fit ad ĩstar monitionis, & inuitationis, nõ ad cogendum sicut illa, compareas, si tua credideris interesse,
a de a qua habetur C. si man. ita fue. ali. l. ea quidẽ, & ff. de noui
2 ope. nũ. l. de pupillo. §. meminisse. † Dicit gl. q eo ipso, q interrogatus respondet, possideo, vel non possideo, lis est cõtestata super possessorio, non super petitorio, vt in Auth. de trien. &
3 semis. §. pe. in gl. magna, quæ non est alibi. † Ber. dicit, q ante litem conte. fructus non veniunt sine petitione. alibi dicit gl. q quando petitio fit contra ius commune, fructus nũquam veniunt, nisi petantur, vt no. ff. de condi. inde. l. fi. §. fi. vbi glo. no. dicit Ia. de Bu. q vbi separatur rescissoria in iudicio rescindente, non est necessaria contestatio li. C. de resti. mili. l. quod tempore, per eum dicit contra hunc tex. rescissoria habet reparare dominium, & reperitur in iure dominium nudum, de quo inuenitur in Auth. de triẽ. & semis. §. perhibemus. plenum, & semiplenũ, vt no. Inst. de iure pers. §. fi. † Dicit Pe. q
4 per præscriptionem 30. ann. tollitur ipso iure actio personalis, & realis, vt C. qui. ex cau. ma. l. fi. vbi per Cy. dicit Bar. q statutum posset hoc expresse disponere, vt ff. de vsuc. l. sequitur. §. viam, per Bar. contra Pe. ff. de fideiuss. l. si postquam. Quædam præscriptiones requirunt duo extrema. s. negligentiam ac. & pos. aduersarij, & tunc mala fides officit possessori. quędam requirunt vnum extremum tantum. s. negligentiã petitoris, tunc non requiritur bona fides. ff. ad Tre. l. mulier. §. si hęres. ad qđ facit qđ no. ff. sol. ma. l. si mora, ꝑ Iac. de Are. & ille qui nõ est in bona fide, nec in mala, vt hẽditas iacens, pupillus, &
5 dubitãs, ꝑscribit ac si esset in bona fide. l. pẽ. ff. si cer. pet. † Post quadriennium frustra excipit minor, vel ecclesia de læsione. C. de temp. in inte. rest. l. fin. in fi. Cy. & sic illa exceptio nõ est ꝑpetua. ff. đ iurei. l. nam & postea. §. si minor, ope rest. in inte. qa sublata est temporis cursu, tunc restitutio in inte. petiẽ incidẽter, qñ de nouo emergit, vel nouiter proponiẽ. C. vbi & apud quos. l. 2. ꝑ Cyn. qđ indubitatũ est, ꝓbatione non indiget, vt in Auth. de re. & ea quę parit. §. fi. & ibi no. gl. hic collige, q ẽt ex incidẽtibus, ẽt appellatione pendente, est iudicã dũ. ff. de mu.
6 & ho. l. his onerib. §. auctis. † ad reprobãdum b sufficit reprobare incidentias illius tẽporis, puta q natus est tẽpore talis guerræ, ut no. Cy. C. si minor se ma. dix. l. fi. pono tẽpus guerrę, cũ sit notoriũ, nõ expedit probare, quia in notorijs potest iudex procedere sine aliqua probatione. C. qui & aduersus quos. l. j. per Cy. Quod indubitatum est, probatione non indiget, vt s. gl. tractat hic de intellectu l. minor xxv. annis omissam. ff. de min. & tu adde tale exemplum. iudex, qui debebat committere causam consilio sapi. assignauit terminum partibus ad ꝓducendum allegationes legum, & statutorum transmittẽdas consultori, minor neglexit alle. producere, restituetur in integrum ad eas producẽdas, quia necessariæ sunt. Nam audiens sapientior erit, & propositum mutabit, & intelligens guber-
7 nacula possidebit. Sed † nũquid minor restituetur, si omisit aliquam declinatoriam? Respon. sic, si est multum lęsus, secus si
8 parum. C. de proc. l. ita demum. † Nunquid sub minimo iudice possit fieri emancipatio? glo. dicit q sic. ff. de eman. l. emancipati, ibi, siue sit ordinarius &c. gl. videtur sentire cõtrarium in l. ab ea parte. ff. de prob. super verbo, recte factã. dico, q coram quocunq;, quia est actus legitimus, sicut insinuatio, sed ita est, q quicunq; insinuat, dummodo sit iudex, vt in Auth. de defen. ciui. §. penul. glo. l. ab ea parte, soluit, quia ordinarium dico quemcunque iudicem. Sed nonne in emancipatione interuenit decretum, ergo minus non videtur posse, dico, quòd ex quo conceditur sibi emancipare, vidẽtur omnia sibi concedi, vt l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procu. An. de Pisis.

ADDITIONES.

a Vide Alex. in l. cum filius. ff. de uerb. ob.
b Vinc. God. Adde quòd ætas probatur per domesticos. Rui. consi. 194. nu. 3. li. j. Item probatur per librum patris scribentis diem natalis Rui. ꝙs. 31. n. 7. lib. 4.

De maioritate, & obedientia. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Maioritas dicitur pluribus modis, & quæ dicatur maior dignitas in ecclesia cathredrali post episcopalem, remissiue.*
2 *Dignitas quid sit. Et a quo inuenta, nu. 4.*
3 *Dignitatum dc iu. ciui. quatuor sunt gradus, de iure autem cano. quęlibet prælatura cum nobili gradu reputatur dignitas.*
5 *Constitutus in dignitate ꝓpriã ꝑsonã subijcere potest, dignitatẽ non pũt.*
6 *Obedientia quomodo possideatur.*
7 *Obedientiam qui promittit, an intelligatur professus.*
8 *Monachus an possit esse cubicularius episcopi inuito abbate.*
9 *Episcopus an possit fratrem ꝑdicatorẽ, uel minorẽ facere suũ camerariũ.*
10 *Ciuis, aut comitatiuus, siue ruslicus, an possit recedere de ciuitate, vel villa, & ire ad morandum alibi.*

Maio-

BIU Cujas

MAioritas † Dicitur pluribus modis. ĩ. c. c. j. p Inn. & ĩ. de no. ope. nun. c. 2. in vl. gl. per Inn. & melius hic per Gof. in ſumma. Quæ aũt dicat̃ maior dignitas poſt epalem in eccleſia cathedrali, in qua eſt dignitas archipresbyteralis, & archidiaconalis, dic vt no. in c. cum deliberatione, de offi. leb. li. 6. in gl. aduerte. Sed hoc eſt neceſſe ſcire pro impetrantibus ſub hac forma, & eſt de facto hęc qō, ſuper qua qōne vide omnino ꝙ no. Gof. in ſumma huius tituli. † Eſt aũt dignitas excellẽs grad' legibus, ac moribus inſtitutus & comprobatus. Et loquendo de dignitate antonomaſice, nihil altius dignitate. l. j. C. de cōſuli. li. xij. honor auctus eſt. ff. de cond. & demon. l. falſa. §. j. creſcit vtilitas ꝑ dignitatem. ff. de iud. l. ſi longius, in fi. † de iure ciuili oẽs[a] dignitates habẽt ſua cognomina, & ſunt quatuor. ſ. ſupllustris, & illuſtris, ſpectabilis, & clariſſima, vt no. ĩ Auth. vt ab illuſt. & qui ſup eos sũt. de iure vero canonico quęlibet prælatura cum nobili gradu honoris eſt dignitas. † dignitates enim nō ſunt a natura, ſed ab inuentione humana, & ſunt eis impoſita nomina, & ſedes, & inſignia. Et † poteſt maior ſubijcere ꝓſonam ſuam, ſed nō dignitatem loci. ff. ad Treb. l. ille, a quo. §. tempeſtiuũ, & l. fi. omnibus hęc regula dat̃, videlicet vt conſueta depoſcant, vt C. de offi. rec. prouin. l. nullum palatines. Et no. ꝙ iſte titulus tractat de maioritate actiue, & de obedientia paſſiue. † Obedientia ꝑ obedientiam poſſidetur. Et nō per præceptum ſolum, quia qui præcipit, & ſibi nō paretur, nihil in alium poſſidet, animo ſubditorum noſtrorũ tetinemus poſ. licet ſint ab alio deprehenſi. ff. de vſuf. l. arboribus. §. fi. & §. ſeq. dumtamen. animo noſtro aliquid faciãt ſubditi ideſiderãt præſentiam regis, & multum lætant̃ in ipſo, & ideo Vaſcones dicunt, ꝙ nō ſubſunt Regi Angliæ niſi ipſo præſente, vt no. in l. j. ff. de offi. prę. ſi. nam vt ait Inn. dulcius eſt bibere de aqua fontis, quam de aqua torrentis, de ele. c. ꝙa ꝓp, ꝑ Inn. An q ꝓmittit obedientiam, intelligat̃ ꝓfeſſus? dicit Spe. ꝙ nō, ꝙa fratres gaudentes ꝓmittunt obedientiam, & tñ retinẽt prorium, & vxores habẽt, vt no. in Spe. de ſta. mo. ver. 37. dicit gl. quod nos dicimus territorium in temporalibus, dr̃ diœceſis in ſpiritualib. & ſunt duę obedientiæ, vt in Aut. quomodo opor. epiſcopos. ver. ſi vero metropoli. Militia nō eſt dignitas generis determinati, tñ qui miles nō eſt, nō militet, in Auth. de man. prin. §. pen. & ibi no. † Quærit Gof. in ſumma huius titi. vtrũ monachus [b] poſſit eſſe cubicularius epi, inuito abbate. tenet ꝙ nō, ꝙa maior eſt obedientia, quæ debetur abbati, cui profitendo dedit animam, & corpus, quam obedientia, quæ debetur epiſcopo. ex hoc ſequit̃, ꝙ non poteſt eſſe executor teſtamenti, ſi abbas prohibet, licet epiſcopus ꝓmittat. † Quæro vtrum epus poſſit fratrem prædicatorem, vel minorem facere ſuum camerariũ? & dicit ꝙ fratri prędicatori nō eſt licitum aſcendere equum, niſi in caſu infirmitatis, & ꝙ de ipſis generaliter ſtatutum eſt, vt denarios non tangant, neque calculis rationum ſe iniungant, ſeu immiſceant, ſecũdũ Gof. † Quæro, an ciuis, vel comitatiuus, ſeu ruſticus poſſet recedere de ciuitate, vel villa, & ire ad morandum alibi? & videt̃ ꝙ nō, & ſi vadit, dẽt reuocari ꝑ poteſtatem lŏci, quia debet ei obedire, vt no. in Auth. de mand. prin. §. ſed etiam ſuſcipientes, dicit glo. ibi, ꝙ forte nō habet locũ in Italia, vbi ciues, & comitatiui sũt liberi, ſed ſi iam ſunt aſtricti municipibus, recedere non poſſunt. ff. ad muni. l. ĩ cola. Idem, ſi ſunt aſtricti ꝓpetuis ſeruitijs. C. de iure deli. l. ſi qs inquilinos. & vide quod no. in Specu. de na. ex libero ventre.

ADDITIONES.

[a] Vide Iaſ. in l. j. §. j. ff. de iur. om. iud.

[b] Vinc. God. Adde ꝙ monachus transiens ad aliud monaſteriũ, quod imo monaſterium ſuccedit. Soc. conſi. 53. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatur in pœnis propter ſenectutem.*
2 *Prælatus ubi non eſt, capitulum congregat ſenior de capitulo.*

CAP. PRIMVM.

VM certum. No. priuilegia ſenectutis.[a] facit in Aut. de mo. § ſi non intra. & eſt ar. ad teſtes ſeniores, vt no. ff. ſi cer. pe. l. cum quid. † Item propter ſenectutem diſpenſatur in pęnis, vt no. ff. de inf. l. quid ergo. §. pœna grauior. legitur in clerico loquere prior natu. te. n. decet primum verbum ſupple & potiſſimum. dicit Inno. † quod vbi non eſt prælatus, ſenior de capitulo congregat capitulum, & poteſt cogi ad congregandum, tamen non habet niſi vnam vocem, & noĩe eccleſię nō poteſt facere contractus, nec agere in iudicio, ꝙa non eſt prælatus, ſecundum Inn.

ADDITIO

[a] Vinc. G. Adde quod ſenex nō tenetur perſonaliter comparere niſi ſint robuſti. Rot. in dec. 226. ſenex. in nou.

SVMMARIVM.

1 *Principi inobediens morte moriatur.*
2 *Dictio, Mors, quot modis ſumatur.*
3 *Epiſcopus in ſuis epiſcopatibus etiam ſine conſenſu populi, ſtatuere poſſunt, dum tamen non contra canones.*
4 *Statuta eporũ, vel ciuitatũ an requirant ſcripturã, ita ꝙ aliter nõ valeãt*
5 *Clericos quis eximit ab imperatore.*
6 *Papa, an poſſit imponere pœnam mortis.*

CAP. II.

SI quis. † Qui non ob edierit principi, morte moriat̃, ſupple, ſi principi videtur. qdã n. vindictam non hñt, vt C. de veſt. oloberis. l tem perent, ibi dum dicit, ſufficit calcatæ legis impunitas. † Item mors dicitur æquiuoce. Aliquando. n. ponitur ꝑ priuatione vitę. aliquando pro priuatione ciuitatis Romanæ. .i. totius orbis Romani imperij. l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. ff. de li & poſth. Sed ſi dicantur hæc verba ſub pœna ꝓſonę, intelligitur de pęna extinctiua vitæ, vt no. in Aut. de armis. col. 6. in gl. parua, quę non eſt alibi. † No. ꝙ epiſcopi poſſunt ĩ ſuis epiſcopatibus facere ſtatuta, quod eſt verum & ſine cōſenſu populi, vt no. Inn. in c. vl. de offi. le. dum tamen non ſint cōtra ſacros canones, vt ff. de offi. prę. præt. l. normam, ẽt in c. 2. de conſt. li. 6. & vide quod no. in c. vl. de app. li. 6. per Io. An. in no uella. † An ſtatuta epiſcoporum, vel ciuitatum requirãt ſcripturam ita ꝙ aliter non valeant. no. de re iu. c. nemo, in nouella per Io. An. & per glo. hic † Quærit Inn. quis eximit clericos ab imperatore? Reſpon. ꝙ ſemper fuerunt exempti de iure, licet non de facto vt patet in legẽdis martyrum. † Quæro, an papa poſſit imponere pœnam mortis? Reſpon. ſic ſtatuendo, ſed non exequẽdo ſm Inn. & ſi proprijs manibus papa occideret aliquem fieret ſtatim irregularis, quod eſt valde notandum.

SVMMARIVM.

1 *Obedientia non debet fieri maior quam lex iubet.*

CAP. III.

REgebatur. Sufficit manualis obediẽtia ſi ne ſcriptura. Ibi, ſignum ꝓdebatur, no. ꝙ per ſcripturã probatur iniuria. In rex, ibi, Manus, ibi nō eſt neceſſaria alia inueſtitura, vt no: Inſti. de verbo. ob. in prin. in gl. nam vel, & in l. j. ff. de pac.
1 † Item no. ꝙ non debet fieri maior obedientia, q̃ lex iubet. h. d. concor. ĩ. eo. c. dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Decimas perſonales in quo loco quis ſoluere teneatur.*
2 *Villa inter duas ciuitates ſita debet vtrique in collectis contribuere.*

CAP. IIII.

1 OMnes. † No. ĩ quo loco ſoluẽdę ſunt decimę
a ꝓſonales, quia vbi principaliter, alias perſonaliter quis habitat, & ſi ſua habitatio eſt in duabus parochijs, diuidet̃ in ſe. facit C. vbi ſenat. vel clariſ. l. j. ff. de mun. l. eius. §. cenſus. C. de muli. & in quo loco. l. j. li. x. hoc tenent Inn. & Ber.
2 † Idem dicendum eſt de villa, quæ eſt inter duas ciuitates, vt vtrique contribuat in datijs vel collectis, videlicet cuilibet pro dimidia æſtimi totius villę. Sed in his, quæ nō poſſunt diuidi coguntur concordare, vt no. ff. de ſer. ruſt. præ. l. itinerꝭ, propter concurſum cōtrariorum ſit diuiſio. ff. de hær. inſti. l. & hoc Tyberius.

ADDITIO.

[a] Vinc. God. Adde qua ratione decimæ & ad quem finem ſolui debeant, Rui. conſi. 142. nu. 3. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Papa an poſſit transferre ſedem ſuam ab vrbe. remiſſiue.*
2 *Papa ſi contulit aliquod beneficium clerico ſeculari, an talis poterit ex ſuperuenienti delicto deponi ab epiſcopo, & ordinato a papa.*
3 *Religioſus habens prioratum a papa non tenet̃ renunciare ad mandatum abbatis.*

CAP. V.

ILlud. Quidã eps tranſtulit ſe ad aliã eccleſiã ſine lnia papę, munitiones tñ & caſtra retinuit ad vtilitatem eccleſiæ dicẽs, ꝙ ſi ipſe non accepiſſet, fuiſſent ab alijs hoſtibus irrecuperabiliter occupata. Papa dicit, ꝙ hæc allegatio non excuſat eũ. Et no. ꝯ occupantes caſtra hac ꝓtenſa occaſione, vt hoſtes ea nō inuadant, & eſt caſus iſte notabilis ad multa, & facit ꝯ caſtellanos de ſua cuſtodia exeũtes, ꝙa nō debent exire etiã ꝑ ſubſidio totius ciuitatis.
1 † An papa poſſit transferre ſedẽ ſuã ab vrbe, no. de ele. in 6. cap. fundamenta, ꝑ Arc. ſic ſedẽ ſui corporis, ſed nō ſitus ęterni. Si papa ꝓtulit aliqd beneficiũ clerico ſeculari poterit ex ſupueniẽtu delicto deponi ab eꝓ, ꝙa ſenat' priuilegiũ tollit. ſed ordinatus a papa nō pōt deponi ab ordinibus ꝑ aliũ quã ꝑ papã, ꝓpter reuerẽtiã ordinis ſecũdum gl. Colle. & vide. ĩ. de tem. ord. c. cum in diſtribuendis. ꝑ Inn. ſub diaconus papæ aſſumens alios ordines ab inferiore poteſt ab eo deponi, ꝙa videt̃ renunciaſſe priuilegio. Item ex quo priuilegium & ius commune mixta ſunt, priuilegium amittit vi-

BIU Cujas

2 res suas secundum Colle. † Si tamen religiosus habet prioratum a papa, non tenetur renunciare ad mãdatum abbatis, vt no. ſ. de ele. c. & cum inter. per Io. An. & hic per Colle. quia emancipatus est per Papam, & quia priuilegium Papæ nõ debet pendere ex potestate inferioris. sic pater non posset auferre filio in potestate peculium castrense, vel quasi.

SVMMARIVM.

1 *Imperium limitatur ad eos, qui ab eo recipiunt temporalia.*
2 *Reges debent esse induti purpura, miles clauo, sacerdos stola.*
3 *Imperium Romanorum an possit crescere, & minui.*
4 *Debere perpetuata seruitia, an sit esse seruum.*
5 *Scriptura vbi non excipit, nec nos debemus excipere.*
6 *Imperatorem Romanorum si quis diceret non esse monarcham, an esset hereticus.*
7 *Causa, & occasio, qualiter inter se differant.*

CAP. VI.

SOlitæ. Ex personis scripturę sumimus intellectum, & dicit lex, ex personis dicta pensemus. C. si quis Imper. maledi. l. j. Item no. vim in veritate locutionis attenden. ff. de leg. l. scire leges. In tex. ibi, non negamus, quin prȩcedat imperator in tpalibus suis, & ab episcopo ad regem appellatur in his, quæ eps tenet sub rege, & eius recto dño. dicere. n. ꝓrium esset quædam ty-
1 rannis. † Ibi, illos duntaxat. no. ꝙ imperium circunscribitur & limitat ad eos, qui ab eo recipiunt tpalia. i. q eum in tẽporalibus recognoscũt. Sed caue tibi, quia hic loquit Imperatori Constantinopolitano, & nominat eum illustrem, nõ Roma-
2 no, quia Imperator a Romanorũ est superillustris, ille paruus, iste maximus. Nã tpe istius decretalis translatũ erat imperiũ a Grȩcis, solo nomine retento ꝓ memoria. sed in ecclesia de Romanorũ Rege loquit. dicit Dñs, cognoscũt me oues meę, quæ non recognoscunt me, non sunt sub ꝓtectione mea. Ista dictio restringit generis pdicatũ, vt in l. Quintus. §. argento. ff. de au. & arg. leg. nos habemus, ꝙ qdã populi sunt liberi. ff. de capt. l. hostes. & hi viuũt sine rege. In tex. ibi, in firmamento, si firmamẽtũ, ergo ȩternum, vt no. in Authẽ. qũo opor. epis. in fi. Ibi, inter Lunam & Solem, electa vt Luna, terribilis vt castrorum acies ordinata est imperialis gloria, & atribuit hęc similitudo oĩbus regibus in suo regno, vt hic, ꝙ est notandum. Ibi, assignent, simile verbum in l. j. de stu. lib. vrb. Ro. li. x. ff. de aqua quot. & æsti. l. j. in fi. cũ multis si. No. ꝙ nemo dẽt sedere
2 in aula principis, nisi assignet ei locus. † Ibi, Reges. no. ꝙ reges dẽnt esse induti de purpura, vt no. in l. nullus. C. nulli licere in frę. &c. lib. xij. vbi gl. dicit, clauus militum, purpura regum, & stola sacerdotum. Itẽ reges hũt solium, epi thronũ, vt ſ. de ele. c. innotuit. Ibi, Assurgant, debita curialitas est ista, qa oẽs epi hũt locũ Apostolorũ, adorat princeps, salutant alii. C. de silen. l. j. lib. xij. Sed nũquid † Imperiũ Romanorũ põt crescere,
3 & minui? rñ. potest crescere, si deuincat Turcos, & decrescere, si vincat, quia officit hostium, vt no. in c. abbate, de re iud. Sed nunquid est licitum principi seculari aliquid facere in ꝓiudiciũ alterius? dic ꝙ sic, ex causa. j. de iurei. c. debitores, ꝓ Inno. † Nunquid dẽre ppetua seruitia est seruũ esse? Rñ. nõ,
4 quia ingenui possunt esse obligati ad ppetua seruitia, vt no. Instit. de lib. in gl. q̃ no. & ideo ↄuersi non sunt serui, nisi suæ regulæ. Ibi, nõ distinguens, ſ. nisi quatenus supportat virtus di-
5 ctionis, meas, no. ff. de leg. 3. l. imperator. † Ibi, nihil excipiens. no. ꝙ vbi scriptura nõ excipit, nec nos debemus excipere, vt ff. de publ. l. de precio. tñ l. cauet, ꝙ nulla l. est bene posita, si nihil excipit, vt in Auth. vt sine ꝓhi. mat. debi. in prin. in glo. no.
6 mirabile. † Dicit Bar. in l. hostes, de capti. ꝙ si quis diceret Im-
b peratorem b Romanorũ nõ esse monarcham, esset hęreticus, quia diceret ↄ determinationem ecclesiæ. dic ꝙ nõ esset hæreticus, quia non dicit, ꝙ Deus non potuerit pficere, sed ꝙ non prefecerit. nec ista est q̃stio de spiritualibus, sed de tẽporalib. puniendus est tamen gladio materiali, vt l. famosi. ff. ad le. Iul.
maie. & in §. fi. de mã. princ. Tria debet quis considerare. ſ. qs
7 loquitur, cui loquatur, & de quo loquit, tex. est no. & instruit
c oratores, & ista consideratio est relatiua & cõstructiua. † Ibi, nõ causam. sed occasionem, c quia causa est efficax occasio, nam & ea deficiente non deficit occasionatũ. ff. de rescin. vẽ. l. fi. vbi est tex. no. Causa est, qua posita in esse ponitur causatũ & qua remota remouetur causatum, vt no. ff. de lega. ij. l. cum pater. §. dulcissimis. & §. vlt.

ADDITIONES.

a Vide Ioan. de Pla in proe. Instit.
b Vinc. God. Adde quod imperium Deus de cælo constituit. Fel. in c. nouit. de iud. col. 2. circa. med. vide Old. cons. 69. qui dicit, quod non inuenit contra eũ. habetur in x lib. Tract. fol 228. nu. 1. cum plurib. seq.
c Vide per Ias. in rub. C. qui admit. ad bon. pos.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus a papa an sit exemptus ab obedientia ordinarij.*
2 *Anteferri quis debeat in honoribus, an legitime natus, an legitimatus.*
3 *Legitamatio per matrimonium non fit, nisi dos constituatur, & instrumentum fiat.*
4 *Concubina si potest accipi in vxorem sine dedecore, filij naturales dẽt legitimari per matrimonium, non per rescriptum, siue priuilegium.*
5 *Concubina non habens filios non succedit concubinario decedenti sine hęrede, & absque testamento.*

CAP. VII.

1 DEr tuas. † Ordinatus a Papa nõ est exemptus ab obedientia ordinarii, licet ab aliis debeat quamplurimum venerari & honorari. dicunt Ber. & Inn. ꝙ iste non potest ab ordinario deponi. Et est arg. ꝓ militibus factis ab imperatoribus, vel rege, & ꝓ magistris Parisiis, vel in Anglia honorãdi sunt hi, quos princeps honorat, vt l. j. C. de domesti. & ꝓtect. lib. xij. licet. n. qs honorẽt a principe, tñ nõ eximit a sui ordinarii potestate, qa honor vnius nõ debet esse iniuria alterius, vt legit, & no. in Auth. vt instan. exact. do. §. his igit. in glo. No. priuilegiũ, cũ legitimati ab Imperatore hẽant ab eo honorẽ, & originẽ existiæ sui iuris, qa Imperator supplet nãm, & legẽ xij. tab. q̃ bastardos nõ nouit, qa nec habẽt originis gloriã, vel gratiã, q ex masculis orti sunt: tñ maior est omni creatura irrationabili, vt
2 no. Insti. de iu. nat. §. fi. & cælestis illius origo. Quæro † in honoribus qs dẽat anteferri, an legitime natus, an legitimatus? Rñ. ꝙ legitimati nõ sunt de stirpe, nec enim toti stirpi attinẽt, vt no. in Auth. q. mo. na. effi. sui. §. filiũ vero. & iõ nõ sunt nobiles, quia non sunt de stirpe militari, nec eis potest relinq, nisi quantum vni legitimorum. dico. n. cui minus relinquitur, ab eo minus exigitur, tex. est vnicus in iure. eod. tit. §. & qm. Sic. n. dẽt intelligi etiam priuilegium Imperatoris, quo cauẽtur, ꝙ succedant vna cum legitimis. si in statuto cauetur, ꝙ filia non succedat nisi in vncia, ista fęmina limitat masculũ legitimatum. Item in testamento satis est ei relinqui, quãtum satis est relinqui legitimo minus habenti. illud est etiam no. dignũ ꝙ si legitimatus producit priuilegium, & sic ei consentit, non potest abstinere ab hæreditate paterna, & sic nihil ei prodest beneficium abstinendi, vt ibi dicitur. vel ibi non loqt in gñe
3 legitimationis, sed in ea, quę fit per oblationem curiæ. † legitimatio autem per matrimonium pinguior est, & tñ non fit legitimatio ista, nisi duo concurrant, ſ. ꝙ cõstituatur dos, & fiat instrumentum, licet de substantia matrimonii non requirantur ista duo. dicit gl. ꝙ nemo seipsum possidere potest nisi improprie, vt no. in l. ij. C. de ꝓscr. lon. tem. & probatur in Auth.
4 de ince. nup. §. fi. & ibi no. in gl. est necesse. † Illud quoque est memorię efficaciter retinendum, ꝙ si concubina potest accipi in vxorẽ sine dedecore, dñt naturales legitimari per matrimonium, nõ ꝓ rescriptum, siue priuilegium, vt in Auth. qui. mo. na. effic. leg. §. si igitur licentia. & ibi no. in glo. j. non ꝓmittimus. ex his apparet, ꝙ omnes legitimati debent reuerentiam
5 legitime natis, & non debent sedere ad vnam mensam. † Item
a no. ꝙ si concubina non habet filios, in nullo succedit ↄcubinario decedenti sine hærede absque testamento, vt in Auth. de trien. & semis. §. consideremus, in glo. pro, & non reperit alibi. Ecce adultus consentit legitimationi, nunquid agnati, quibus prȩiudicatur, pñt hoc infringere? respondeo nõ, quia sit legitimus. Idem, si ingrediatur monasterium, & ꝓ hoc expiret substitutio agnatorum, non possunt eum retrahere, per no. Inst. de iure per. §. serui. in mgna glo. quam tene menti.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod nec concubinæ plus relinqui potest quam filiis natu ra libus ex ea extantibus. Rui. cons. 109. num. 32. lib. 3. & an concubina succedat amasio suo. Bened. in c. Raynut. fol. 120. col. 2. de testa.

SVMMARIVM.

1 *Innouandum nihil est possessore non citato.*
2 *Possessor ille dicitur, cui obeditur.*
3 *Citari an debeant, qui possidentur.*
4 *Libellus contra possessos ne, an contra possessorem porrigi debeat.*
5 *Iudicium factum cum possessore, an prȩiudicet possessis scientibus.*
6 *Expellere an possim te, si ciuiliter ego possideo, tu naturaliter, non a me, sed a quodam alio.*
7 *Factum sine citatione debet sine citatione reuocari.*

CAP. VIII.

1 a NTer quatuor. Nihil est innouandum, possessore non citato. a Nam vbi non est citatio, ibi non est processus. h. d. Et no. ꝓ Inn. j. de resti. in integ. c. cum venissent. in gl. & male esset. n. ꝓcessus de ordine, & sine iustitia, vt no. in c.
2 non solum, de app. in 6. in nouella, per Io. An. † Quæro, quis dicatur possessor, an ille, cui obeditur, sed obediri non debet: An ille, cui obedientia non prȩstatur, an ipsi obedientes? dic ꝙ ille,

ADDITIO.

a Vide quatuordecim notabilia dicta aggregata melius, quam alibi, per Barb. in sua repe. rub. C. qui admi. fo 11.

BIU Cujas

ille, cui obedientia præstatur possidet, obedientes aũt nõ possident, quia qui possidetur, alium possidere nõ põt, ſm Ber. &
3 Inn. †Sed nunquid iſti, qui possidẽtur, debeãt citari? rn. ſic, qa eorum interest. ff. de fideicõmiſ. lib. l. inuitus, & ff. de ac. emp.
4 l. Lucius. †Sed nũquid libellus debeat porrigi contra iſtos possessos, an ꝯ possessorem? rn. ꝯ possessorem. ſed ſi iſti dicunt ſe liberos, tunc quia est quęstio de ipſis, debet eis offerri libellus, vt no. Inſt. de ac. §. prętiudiciales, & hiç per Inn. ſed nunquid ſi libellus dirigit ꝯ ipſos possessos possint nominare possessorẽ in iudicio? rn. possessi põt dicere, nos nihil possidemus, & iõ nõ tenemur reali iudicio, quia in iuribus incorporalibus paſſiua possessio nulla est, qa esset in ſeipſo. Propterea ipſi possessi non põt ſubtrahere obedientiam. Et ſic non habent facultatem rei restituendę. Item non tenentur ad aliquid corporale, & ſic non ob. ff. de rei ven. l. officium. & l. 2. C. vbi in rẽ actio.
5 †Sed nunquid possessis ſcientibus præiudicat iudicium factũ cũ possessore? vr q nõ, vt ff. de vſufr. leg. l. is cui. in ꝯrium facit ff. de act. emp. l. Iul. §. ſi Titius. ſicut abſolutoria prodest reo. ff. fam. er. l. ſi hæres. ff. de re iu. l. ſępe. quia vna, & eadem est cã victorię. ar. C. ſi vnus ex pluribus ap. l. j. ſed ibi loquitur pluribus in cã app. vbi est rõ, quia ambo ſunt cõiuncti in primo iudicio & ſnĩa prima. Idẽ in cã nullitatis, quod in cã ap. ſm Cyn. dicit Inn. q ille ſolus põt aliũ in iudicio nominare, qui tenet eius noĩe. dicit Inn. q quis non debet ſubtrahere obedientiam ei, qui est in poſ. obedientię, ſupplę niſi cã iudicialiter cognita, & authoritate iudicis rite interpoſita. ff. de aqui. poſ. iuſte, & in tex. notabili iſtius decretalis. dicit Inn. q duo non põt hẽre obedientiã principaliter, & inſolidũ, ſed vnus ſub alio ſic. Itẽ vnus quo ad vnum ſeruitium, alter quo ad aliud. ff. uti poſ. l. ſi. per Bar. ff. de re iu. l. ſi vni. dicit Inno. q ceſſante ſchiſmate hẽt locũ ius poſtliminii, quod est no. dignum. dicit In. q eccleſia ſchiſmatica in prælato, & capitulo non perdit iura ſua, ſ. niſi papa ꝯrium ſtatuat, vt patet in §. ſuper. nam ipſi ſunt eccleſia corporalis pro recuperatione eccleſiarum, & cæterarũ rerũ ablatarum alicui tpe ſchiſmatis. nam ipſo iure recuperantur abſq; alia ſnĩa ſm Inn. Ait Inn. q licet eps cum toto capitulo, & cũ toto populo ſit ſchiſmaticꝰ, tn eccleſia nõ pdit iura ſua, nec honores, tn possessionẽ per ſchiſmaticũ, vel hæreticũ non
6 retinet, vt no. ff. fa. er. l. pp ſpem. † Sed ecce ego ciuiliter possideo. tu naturaliter non a me, ſed a quodam alio, an possim te
a expellere? rn. non, aniſi per ſnĩam, vt no. ff. ſi muli. vẽ. no. l. 1. §. neceſſario, per Bar. Et iõ licet emphyteuta possit expelli, non tn tertius, qui ab alio possidet, q̃ ab emphyteuta, qđ est not. dignũ. de hoc expreſſe ẽt no. in Spe. de loca. §. nunc aliqua, verſ. xlviij. in fi. Itẽ ſi dns ſciuit, & longo tpe ſiluit, nõ vr ad animũ ſuum hãc iniuriam reuocaſſe, ſed pſeueraſſe in primo ꝯctu, vt no. ff. de prob. l. Procula, quę est lex ualde no. & uide qđ no. C. quod cum eo. l. ſi ſeruus, per Ia. de Are. nec põt iudex alicui facere gratiam ꝯ possessorem non citatum. C. vnde vi. l. memi nerint. nã possessio est legitimus clypeus, & enſis possessoris donec per iudicem euincatur, ut no. ff. de eui. l. habere licere. C. de iure ſiſ. l. ꝓhibitum. C. de meta. l. deuotum. & facit ff. de admi. tu. l. chirographis. C. ſi per vim, vel alio modo. l. fin. C. ſi
7 pp pu. pen. l. ſi deſerta. ff. ex qui. cau. ma. l. cũ miles. §. 1. †& ſine citatione factum dẽt ſine citatione reuocari, vt quemadmodum iudex fuit facilis in mittendo, ita ſit prõptus in corrigendo, vt l. 1. ff. ſi mu. ven. ubi est tex. ſin. & no. ff. de eui. l. minor, in prin. & illa gl. ſemper allegatur.

ADDITIO.

a Vide ſubtiliter per Are. in l clam possidere, §. qui ad nundinas. ff. de acq. poſſ. & uide longam poſtillam, quam ſcripſi ſuper Socino, in l. 1. §. hæres. ff. ad Treb. vbi multa pro, & contra.

SVMMARIVM.

1 *Citatus an teneatur comparere, licet vitium non exprimat in citatione.*
2 *Citatus ad turpem cauſam non tenetur comparere.*

CAP. IX.

QVod ſuper. Abbas, & ſacerdotes dieceſa na lege ſubiecti cogũt venire ad ſynodum, & debitam obedientiã, & reuerentiã exhibere, dũmodo ibi nõ ſit aliquid ſtatuẽdũ quod canonibus ſit inimicum. In tex. ibi, non ducas, no. ar. q ſcholaris non tenetur ire ad vniuerſitatem, in qua ſit aliquid tractandum, q ſit iuri cõtrariũ, & facit ad multa ſimilia, tene
1 menti. †No. q licet vitium non exprimatur in citatione, tn ci-
a tatus non tenet ꝯparere. In. dicit, q imo, niſi cõparens nõ auderet ꝯdicere, puta ſi eẽt ſuper fauore præſtando principi ex-
2 cõicato ſm Inn. q tene mẽti. † Itẽ no. q citatus ad turpẽ cãm non tenetur ꝯparere. Monachi ẽt exempti, ſi habẽt priuilegiũ non tenentur ire ad ſinodum, ſecundum Inn.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q citatus nõ tenetur comparere, ſi citatio exiſtat nulla, Rui. conſ. 150. nu. 7. li. 8. 5. Nec tenetur comparere ſi nõ est tutus acceſſus, Rui. cõſ. 8. nu. 3 lib. 5. Fallit ſi non eſſet tutus acceſſus propter delictum citati. Rui. cõſi. 5. nu. 4 lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Canonici regulares inobedientes priori ſuo per eum possunt excommunicari, & ſi perſeuerent, expelli, & canoniæ iure priuari.*
2 *Periurium, & contumacia, an probentur per ſcripturam.*
3 *Conſanguinei monachi an possint compelli ad ſoluendum condemnationem pecuniariam factam de manacho.*

CAP. X.

1 CVm in eccleſiis. † Canonici regulares inobediẽtes priori ſuo ꝓ eũ excõicari põt, & ſi penitus inobediẽtes fuerunt, de fm ꝯſortio expellant, & priuẽt iuribus canonici. No. hic q eps ſuã iuriſdõnẽ epali authoritate tuetur ẽt cũ adiectione pęnarũ. No. q periurus non perdit ipſo facto canonicatum, nec est ipſo facto excõicatus, ſed excõicandus.
2 †In tex. ibi, Certiores, no. periuriũ, & cõtumaciã probari per ſcripturam, dic vt j. de acc. c. ſup his. nunquid ergo maleficiũ probẽt per inſtm? dicit gl. q nõ. Idẽ Collectarius dicit, q aut maleficiũ cõſiſtit in ipſo facto, & probat ꝓ inſtm, aut extrinſecus, & ſi nõ ꝓbatur ꝓ ſolum inſtm. de hoc habes. C. de ꝓb. l. ſciant cũcti. C. quorũ ap. non reci. l. 2. ff. ad Treb. l. in ſenatus. niſi inſtm ſit confectũ põte, & videte magiſtratu. ar. ff. de fe. l. 2. porro in crĩalibus nunq̃ creditꝰ voci mortuæ, nec ẽt teſtes viui põt in abſentia deponere, vt ff. de teſt. l. 3. §. idẽ diuus. vñ ẽt iudiciũ ſolẽne non fit per tale quale inſtm. In tex. ibi, cogatis, no. ſæpius iurandum pp ſuperuenientẽ calumniã, ſcu cõtumaciã, hoc tn ꝯmittitur arbitrio iudicis, ſi idẽ viderit expedire, tex. est hic valde no. facit. ff. de dam. infe. l. q bona. §. ſi qs ſtipulatus. dicit Inn. q prior põt excõmunicare ſuos canonicos. Itẽ q ſi agitur ciuiliter, maleficium ꝓbat per inſtm, ſecus ſi criminaliter. Itẽ q ſuſpectus de inobedientia tenetur iurare obediẽtiã, Inn. itẽ q monachus, qui nõ hẽt, vñ ſoluat, põt priuari monachatu, & vide qđ no. in Auth. de non alie. §. ſinautẽ
3 creditor, & §. ſed qũo. An †cõſanguinei monachi põt cõpelli ad ſoluendũ cõdemnationem pecuniariam factam de monacho. dicit ibi gl. q non, ſed ſoluetur de hĩditate, ſi qua ei obueniat, & veniat fiſcus añ monaſterium, & illa glo. non est alibi.
a Et est iſtud caplm in arg. q pupilliꝰ qui fuerunt rebelles principi, nõ debent ad pacem recipi, niſi præſtito ab eis iuramento fidelitatis, & obedientiæ, & no. pro bono pacis aliqua capitula reſcruari, quod tene menti.

ADDITIO.

a Populi, qui fuerunt rebelles principi non debent ad pacem recipi, non preſtito ab eius iuro fidelitatis, & obedientię, & ita in multis locis fuit de facto ſuperiorib. annis ſeruatum per ſereniſſimum Regem Francorum.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum ſuccedit in iuriſdictione epiſcopi.*
2 *Verba, qui eſt, & pro tempore fuerit, quid ſignificent.*

CAP. XI.

1 HIs quę. Mortuo plato ipſius ſubditi ĩ oĩbꝰ obedire debent cap. niſi ꝓ bono pacis ali
1 qđ ſit exẽptũ. h. d. †No. q caplmª ſuccedit in iuriſ
a dõne epali. Cardinales dõt q in oĩbus eccleſijs ſubiectis ti. Cardinalatꝰ hẽnt iuriſdõnẽ epalẽ, ea tn, q̃ sũt ordinis
2 epalis, non hñt niſi ipſi Cardinales ſint epi. † No. q papa quæ-
b dam retinet pro bono pacis. Itẽ no. illa verba, q est, & pro tpe fuerit, qa ſignificant ſucceſſores in perpetuũ, facit ad pcedens not. j. c. cũ olim. Itẽ no. pro bono pacis aliqua capla reſeruari.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde q capitulum non ſuccedit in his, quæ de iure ſpecialiter competunt. Rui. conſi. 109 nu. 17. lib. 3.
b Vide Barb. conſi. 12. & ſeq. uol. j. ubi multa ſpecialia pro pace.

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſa an possit excommunicare.*

CAP. XII.

1 DIlecta. †Abbatiſſa non põt excõicare, tn hẽt iuriſd. in ſubiectas, & põt ab officio, & bñficio ſuſpẽdere pp inobediẽtiã, & culpas. dicit Colle. q ſuſpenſionẽ ꝓcedentẽ a claue iuriſdõnis põt facere abbatiſſã, & ſimiles platæ. vñ põt ſuſpendere ab officio, & ab adminiſtratione, ſed ab officio diuino nõ põt ſuſpendere, & ſi ſuſpenderet, nõ incurreret irregularitatem violando interdictum, cum talis ſuſpenſio procedat a claue ordinis, quæ non est apud fẽmineũ ſexũ pp ordinis dignitatẽ ſm Colle & no. hęc verba, ibi canonicas, no. moniales vocari canonicas. No. mulierẽ poſſe hãre ſubditos, vide qđ no. C. de arb. l. ſi.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum an, & quando poſſit proſequi iura epiſcopatus.*
2 *Subditi an poſſint contradicere ſi dominus velit terram alij ſubijcere.*
3 *Si appello ne emas rem meam, huiuſmodi appellatio quid operetur.*

CAP. XIII.

1 DIlecti. Si metropolitanus a ſuffraganeo vltra formã in canone expreſſam exigat iuramentũ ad id, q est vltra, ſuffraganeus nõ tenet. h. d. ſed quare non debet ſeruari iuramentum? rn.

Baldus ſuper j. Decretal. R 4 quia

BIU Cujas

qa est ꝫ libertatē suæ eccleſiæ. ff.quar.rer.act.nō da.l.1.§.quæ
1 onerandæ.†No.ꝙ capl'm ꝓsequitur iura ep̄atus, qñ ep̄s est in dolo,vel negligētia.& pōt capl'm appellare, & appellonē ꝓsequi,quod dicit esse no.Dy.Tractat hic Inn.de app. extra iudicium,q̄ non hēt vim citationis nec tenet,nisi in cā ele.qa absurdum est,ꝙ quis ꝓpria autho. possit citare suū aduersarium
2 ſm Inn. †In tex.ibi,conſpicientis.no.ꝙ ſubditi pñt ꝫdicere, si dñs velit eos,vel terram alij subijcere, Io. An.Subditorū enim
a interest nō mutare dños,vt no.Inn.ĵ.de præscr.c.auditis,ſm Colle.& ff.de ſidei.li.l.inuitus,per Acc. vberrimum fontē iu-
3 ciui.C.de profeſ.qui in vrbe Conſt.l.1. †Si appello ne emas rē meam,iſta appellatio operatur, vt possim eam ꝓsequi ad declarandū te esse malæfidei possessorem,ꝫctus tñ tenet interꝫhentes.C.de rei ven.l.ſi fundum.ad Vell.l.ſi ſine. dicit Inn. ꝙ qui iurat seruare cōsuetudines, debet obseruare rationabiles & præscriptas,In.quod no.dicit Inn.ꝙ qñ forma iurī est taxata a lege,nihil potest addi,ſed vbi est fotmanda per partes, faciant quid volent.no hanc doctrinam.

ADDITIO.

a Vide Ia.in l.debitorem pactionibus,uer,2.per hunc tex.C.de pact.
Vinc.God.Adde ꝙ ſubditi iniuſte moleſtati a domino, possunt agere interdicto uti possidetis.in l.1.C.cō.de manū.Bar. & Alex.in l.1.§.1.ff.uti possidetis.

SVMMARIVM.

1 *Capitulū vacāte eccleſia epi vices ſupplet in confirmatione ꝓlatorum.*
2 *Capitulum ſede vacante an poſſit viſitare.*
3 *Capitulum ſede vacante ſi fecit ſtatutū, an duret nouo epiſcopo creato.*

CAP. XIIII.

1 Vm olim. †Eccleſia vacante capitulū ſupplet vicem epi in confirm.prælatorum. No. ꝙ capl'm ſede vacante est legitimus adminiſtrator,de ſup.neg.præl.c.ep̄s,li.6.Sed nun quid,ſi aliquis de eccleſia eligatur,ſede vacante,an capl'm electo pōt dare licentiā tranſeundi?dic ꝙ ſic,quia iſta nō est alienatio cum non ſeruetur aliqua ſolennitas,de elec.c.ſi abbatē. li.6.viſitator tñ datus a papa non pōt hanc licentiam dare,de
2 ſup.neg.præl. c.eccleſiæ.dic vt ibi per Io.An. †Nūquid capl'm ſede vacante poſſit viſitare.Colle.dicit ꝙ ſic. Quid ſi ſint moniales exemptę?non.n.vī,ꝙ poſſit ꝑ capl'm.j.de ſta.reg. in cle. facit hoc caſu de ordinario delegatū apoſtolicū,ſm Arc. Sed an potest recipere reaſſignationē alicuius bñficij oīno ꝓmutandi?Inn.dicit ꝙ nō,quia recipere reaſſignationē est gratioſum,& ep̄aie,de renū.c.admonet.de hoc per Io.An.in c.2.de ſi.presb.nam ea,q̄ ſunt grāe,& diſpenſationis,nō deuoluunt.
3 & quid ſi capl'm ſede vacante fecit ſtatutum, an duret nouo ep̄o creato?rñd.ſic,donec reuocet, dūmō ſit factū cā cognita,& non voluntarie,ſm Fed de Se.Monachi S.Saluatoris ceciderunt a iure eligendi,Papa reſtituit eos,& mandat, cū ep̄s ſit mortuus, ꝙ præſentent electionem a capitulo ꝓfirmandā. Not. ꝙ capl'm habet confirmare cum licet electus ſit quis authoritate Pape.tene menti hūc caſum.No.hic in ſubſcriptione,ꝙ Papa committit cauſam priori fratrum prædicatorum.

SVMMARIVM.

1 *Maior qui eſt in ordine licet poſterius ſit in eccleſia inſtitutus, in loco, & portione debet eſſe potio.*
2 *Præferendi qui ſint,literati, vel nobiles.*
3 *Clauſula,cum facultas ſe obtulerit,quid importet.*

CAP. XV.

1 Statuimus. †Qui est maior ordine,licet poſterius ſit in eccleſia inſtitutus, in loco,& portione potior esse debet.h.d. Inno. dicit,ꝙ in multis eccleſijs de cōſuetudine ſunt minores clerici, qui ſunt recepti in clericos eccleſiarum, & hi qui faciunt inferiora ſeruitia.ſ.qui purgant eccleſias,accendūt lāpades,pulſant cāpanas, & in ipſis ſeruitijs exhibēdis ſtant per tres, vel quatuor annos anteq̄ percipiant beneficia, quæ hic portiones appellantur.In. dicit,tria ſunt in ſtipendium, quod datur pro opera manuali, portio, q̄ diſtribuitur ſm qualitatē perſonarū,& p̄benda, quę est locus corpore circūſeptus, ſeu ſignatus, vt vinea,domus,grangia,q̄ est idē, quod est magna poſſeſſio.Item prædiū,quod finibus est diſtinctū,vt ff de cēſi. l.forma,& his ſimilia,& magna præbenda, & parua differunt quantitate,ſed non ſpē,vt l.vlt.ff.de fun.in ſt.poſſunt ēt prębēde esse in pēſionibus annuis,vt C.de ſacroſ. ec.l.iubemus nulli.Iſta decretalis hēt locū,qñ alicui est prouidendū de cōibus, vt s̄.de conſti.c.cum M.Fer.vt de aſſignatione cellæ, de meliori loco in mēſa,vbi dantur meliora fercula.Itē in vocibus dādis.Item in conuocando capitulū,ſed nō hēt locū in impetrationibus,ſm Inn.& Colle.inferior dēt ſubesse,& nō præsse. Monachus factus abbas,ep̄s ſuperior est abbate, vt patet ex rō
2 ne huius capituli.†Tractat hæc gl.elegāter,vtrum literati, vel
a nobiles ſint præferendi.& dicit ꝙ ſic in beneficiando,ſed nō in beneficiato,quia ius, ꝙ est determinato mō quæſitū, nulli
3 est auferendū,ſm Inn.&c.†Tractat hic Inn.de clauſula, cum ſe facultas obtulerit.& dicit ꝙ hæc clauſula nō facit anteferri, ſed intelligitur ſine inris præiudicio alieni,arg. ff.de aqua plu. ar.l.in concedendo.iſtud capitulum loquitur quātum ad portiones expectatiuas,non quantum ad iam quæſitas.

ADDITIO.

a Vinc.Go.Adde ꝙ nobilis magis dicitur, qui virtute ſua nobilitatem acquiſiuit,quā ille q̄ deſcendit ex nobili genere.Dec.in repet.c.clerici, nu. 16.de iud.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas an quem eximat a poteſtate.*
2 *Archiepiſcopus delinquēs in diœceſi ſuffraganei,an efficiat de eius foro.*
3 *Et quid ſi epiſcopus ex diſpenſatione duos habet epiſcopatus,& archiepiſcopus delinquat in eorum altero ſibi iure metropolitico nō ſubiecto.*
4 *Et an epiſcopo mortuo,vel ad alium archiepiſcopatum translato in ſucceſſore iuriſdictio ſuſcitetur.*
5 *Epiſcopus an ſua ſententia ligetur.*

CAP. XVI.

1 Vm inferior. Si eccleſia ſita in aliquo archidiaconatu in cathedralē erigit̄,a iuriſ.ep̄i est exempta.h.d.†No. ꝙ dignitas eximit quem a ptāte. & dic ꝙ archiep̄s Colocēſis fecerat hoc de licētia dñi papæ,ſm Ber.in ſuffragio.Not. ꝙ
a q aufert a ius alterius, tenetur illi recompenſare de proprio. no.ꝙ inferior no.dēt erigere caput ꝫ ſuperiorē,nec filius ꝫ patrē.aliqñ reperitur,ꝙ diuerſis reſpectibus quis est ſuperior,&
2 inferior,vt ff.de in ius vo.l.ſed hac.§.ſi libertus.†Quæro,pone archiep̄s delinqt in diœceſi ſuffraganei, an est effectus de foro ep̄i?rñ.non,ſm Inn. quia minus dignū cedit magis digno, & est mirabile,ꝙ rōne delicti quis non ſortiatur forum.Quid
3 ſi†ep̄s habet duos ep̄atus ex diſpēſatione,& archiep̄s delinqueret in diœceſi ſibi iure metropolitico non ſubiecta,an efficiat de illo foro? Dicit Inn.ꝙ nō, quia character ſuperioritatis nō ſeparatur ab eo, ſed an iſto ep̄o mortuo ep̄s ſucceſſor eius in
4 iſto ep̄atu nō ſubiecto poterit eū punire. † Item quid ſi ep̄s ſit translatus ad alium archiep̄atū,vel depoſitus,an iuriſdō ſuſcitetur?non.n.erat extincta,ſed dormiebat , & ſinitae est rō exceptionis,arg.ff.de inoff.te.l.ſi.& inſpiciē,ꝙ ꝑdest, nō qđ nocet, ad hoc.ff.ad Tre.l.ille,a quo.§.tempeſtiuū.& ff.de arb.l nā & magiſtratus.& ff.de iu.l.pars literarū.Et adde ꝙ no.ĵ.de ſen.ex
5 com.c.a nobis.†His rationibus non ligatur ep̄s ſua ſententia, iſtud est verum in ſententia hominis,ſed in ſentētia legis,i.ſta tuti videtur eum ligari,quia incidit in factum damnatum.cō-
☞ trarium tenetur communiter,quia non potest ſibi legem imponere.ff.de fideicom.lib.l.Lucius.de hoc per Cy.C.de ſacro ſan.eccle.authen.quibuſcunque modis.

ADDITIO.

a Qui aufert ius alterius,tenetur illi recompenſare de proprio. Ego induco iſtud no.ad vnum ſingulare, quod ſi papa contulit beneficium eccleſiaſticum,deinde de plenitudine poteſtatis illud ſibi aufert,& ꝓferat alij,tenetur papa prouidere primo de æquo bono beneficio,ita Bald.in c.1.§.ad hoc.per gl.ibi, de pace iur.fir.in uſi.ſeu quod reputat no.dictum inuenio quod pro ſingularitre fert.d.Ia.dicens,ꝙ non putat ſe alibi legiſſe, poſtea uidetur reprehendere in l.quoties.in prin.in ver.no.tamen contra hoc unum diligenter.C.de rei uen.

SVMMARIVM.

1 *Citandi forma triplex.*

CAP. XVII.

1 Vmilis. Dicit hic Io.An. & Arch. ꝙ ſi arbiter habet poteſtatē,quod alte, & baſſe poſſit vni auferre,& alteri dare, qa rōne exceſſus modi iſtud laudū nō pōt corrigi, ſi qua bona occaſio mouit eū,nā leuis occaſio ſufficit ī arbitratore. l. cui. ff.de ſideic.li.& ibi no.in gl.parua.†No. triplicem formā citandi.ſ.perſonaliter compareas.Per te,vel legitimū rñdentē.vidoneū:Item ſimplr dicendo,cōpareas,prima forma pertinet ad authoritatē ſuperioris,vel cāe neceſſitatē,vel hominū imperitiam vel infidelitatem.C.de proc.l. fi. & qui non potest cōparere perſonaliter,debet mittere nunciū ad excuſandū ſm Be. & ſcias,ꝙ excę.procuratoriæ non pñt opponi in nuncio, cū ēt mulier poſſit alium excuſare.ff.de proc.l.ſeruum quoq;.§. publice.nuncius vero non tenetur ſatiſdare iudicatum ſolui.Itē ſi dubitatur de mandato,non prodeſt ſatiſdatio rati, & iu. ſol. de re iud.l.in eo.§.nemo.vbi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Abſentes extra prouinciam an citentur.*
2 *Legitime citati ſi ſint aliqui,& aliqui non in eadem cauſa, an ualeat iudicium.*
3 *Victus victori ſemper condemnandus eſt in expenſis.*

1 Vmilis. Compoſitionem ſuper iure primatię vnus ſolus,cuius intereſt, poterit impedire, tamen per ſupiorem eorū poterit cogi cōſentire,ſi nō hēt cām ꝫdicendi,& iō Papa mandat corā ſe iri.Caſus.Inter Archiep̄m Bituricēſem, & Archiep̄m Burdegalenſ.cōtrouerſia erat de iure primatię, quis eorū debet esse primas. d. Papa fecit ſuper hoc puiſionem, quā miſit in ſcriptis publicandā,requiſito partiū conſenſu, & ſi aliq̄ ?dicerent,

BIU Cujas

dicerent,non publicaretur, sed citarentur prælati prouinciæ personaliter,ꝙ irent coram Papa.Alij per proc. ius suum ostẽ suri,& si succubuerint,alteri parti,de expensis satisfacturi. In text.ibi, humilis. not. quod magister debet esse humilis,& discretus.Ibi, Voluerunt.no.ꝙ vnus solus,cuius interest, impedit prouisionem Papę,quia Papa non intendit alicui iniuriã facere.†Quæro, qualiter isti citabuntur?respondeo generaliter, quia factum est generale. Quæro,an citentur absentes extra prouinciam? rñ.non, nam licet in factis singulorum sunt citandi abſentes de quocũq; loco, tamen secus est in factis vniuersorum.& hæc est ratio,quia in factis vniuersitatis absentes non sunt citandi,quia non sunt singulariter vocandi.secus in factis singulorũ secundum Inn.hæc ratio melius traditur hic quam alibi,est tamen alia ratio.C.de decu.l. nominationũ forma,lib. x. No. ex transuerso venientem retardare prouisionẽ Papę,sicut retardat executionem sententiæ.ĵ.de re iu.c.super eo.secundum Inn.ista est ratio, quare remittitur ad eundem, quia si non remitteretur ad eundem iudicẽ, non esset supersedendum.ff.de rei ven.l.is a quo. si persona non venit ad impediendum processum, sed principaliter agit,nõ debet remitti ad eundẽ iudicẽ, vt si duo archiepiscopi petant iure primatiæ ſm Inn,† si in eadem causa aliqui sunt legitime citati, aliqui non, valet iudicium quo ad legitime citatos, non quo ad alios,vt no.ff.de mino.l.etiam.§.item,secundum Inn.Hoc verum,si iudicium potuit pro parte expediri.sed si non potuit ꝓ parte expediri,non valet in aliquo.ff.fa.er.l.in hoc iudicio. Et ideo cum inuentarium non possit pro parte expediri, si vnus est omissus citari,non valet inuẽtarium in aliquo, quia est indiuisibile,vel dic quod diuidi potest periculũ,& sic valet,vt ualere potest.ff.de iudi.l.non ideo.idcirco debet sane citari, vbi capitulariter consueuit congregari.ff.de re.iu.l.non potest dolo carere, vbi est glo.singu.&c.No.†quod victus victori semper est condemnandus in expẽsis, & hoc scriptum est ad terrorem vt qui dubitat, non litiget, sed potius silentium imponat secundum Inn.quod est notabile dictum.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde ꝙ absens,quẽ notorium est nullum ius habere,non est citandus.Goza.cons.87.nu 8.& nu. 14. Nec ille, cui certum est defensionem non competere,Rui.cons.31.nu.3.& 13.lib. 5.

b Vide Iaſ.in ll.properandum.§.sine autem alterutra. C.de iud. vbi late.

De tregua,& pace. *Rubr.*

SUMMARIUM.

1 *Treuga quid sit.*
2 *Pax quid sit.*
3 *Pax offensi quando offendentem liberet,vel non.*
4 *Pax,& concordia qualiter inter se differant.*
5 *Concordiam qui de pœna fecit,manualiter se uindicando pacem frangere non dicitur.*
6 *Treuga,& pax habent locum in bello publico, & in duello priuato.*
7 *Treuga duplex,canonica.s,& conuentionalis.*
8 *Pax & confederatio an & qualiter differant.*
9 *Statutum,ꝙ inimici debeant cogi ad pacem, quomodo intelligi debeat.*
10 *Iudex an debeat pacem inter partes procurare.*
11 *Debitorem meum fugientem an capere possim omni tempore.*
12 *Bellum facere an possim pro recuperatione terræ meæ mihi inuasę.*
13 *Pacem,vel treugam si aliquis fecit cũ exbannito,an teneat eã seruare.*
14 *Tempore treugæ an tractandum sit de pace.*
15 *Transgressores treuge qua pœna puniantur.*
16 *Pupillus an possit facere pacem de morte patris.*
17 *Monachus si sit offensus in propria persona,an abbas sine ipso possit facere pacem.*
18 *Ciuitates captæ ab hostibus an efficiantur seruæ hostium.*

1 a TReuga † est securitas præstita personis, & rebus ad tps, guerra nõdum finita. Sufferentia est ad tempus abstinere a guerra hincinde. 2 †Pax est discordię vltimus finis , & perpetua & b inuiolabilis concordia.b†dicit glo.quod vbicunque est publica 3 accusatio non potest offensus facere pacem quæ liberet delinquentem,nisi sit delictum in non faciendo,vt nota.ff.ad Sil.l. diuus.& non est alibi.Syndico tñ,qui non denunciauit malefficium,quia principaliter deliquit in rẽpublicam, & nõ syndicario nomine nõ potest fieri pax ab offenso,sicut nec magistratui.†Quæritur vtrum pax,& concordia differãt?dicit Spe, c quod sic in tit.de treu.& pace.nam osculum pacis non datur in concordia. Item si ex altera parte tantum iniuria sit illata, tunc non fit mutuo pax.nam qui non facit iniuriam,nõ indiget pace,neque concordia secundum Spe. quod tene menti. concordia est terminus vltionis,sed pax est amicitia.Item cõcordia est de lite,sed pax est de inimicitia, & signum pacis est capere se per manum,& bibere de eodem poculo,vt no.ff.de pac.l.j.& vide extra de ele.c.fundamenta.in gl. or. quæ incipit per dextram, vtrunq; tñ dicitur respicere ad bonum pacis largo modo. s. ti. j. c.is qui.ille,†qui fecit concordiam de pœna postea manualiter se vindicando,non dicitur rumpere pacẽ, quia vulgus aliter intelligit concordiam,aliter pacem, & verba sunt intelligenda secundum vulgare. Et licet faciam pacẽ cum inimico,& nõ renũcio accusationi, remanet accusatio firma,sed facta concordia,si est renunciatum processui,non remanet firma,si statutum permittit fieri concordiam. Idem si inquiritur,quia omnis inquisitio prẽsupponit,quod maleficium sit punibile, †Treuga, & pax habẽt locũ in bello publico,& etiam in duello priuato mortali.dnam si licitum est occidere in illo secũdum ius armorum,ergo & seruare, & pro seruo habere,quia serui a seruãdo dicti sunt, & seruire debẽt sola vita contenti, vt no.ff.de sta.ho. l. libertas. hoc tñ est verũ si manu ducitur,alias nõ sit seruus,verius est,quia de iure Romanus uictus in duello nõ efficitur seruus,quia nulla lege cauetur,& ideo retinet bona,& potest facere testm, reuertentiã autem semper debet uictori,qui ei uitam donauit,vt ff.de do. l.si pater.†Treuga alia canonica,vt in c. 1. quæ quandoque fit ad tps qnque perpetua.ĵ.eo.c.fi. Alia cõuentionalis. & ista est duplex,s.publica,& priuata,ff.de pac.l.conuẽtionum, & tẽpore treugę veniunt ad se aduersarij non timentes.C.de fer. l. fi. Item†no.ꝙ aliud est habere cum aliquo pacem,aliud cõfederationem,per quam datur mutua iurisdictio in rebelles. ff.de cap.l.non dubito.& ideo vna ciuitas non debet receptare bãnitos alterius ciuitatis colligatę,dũ tamen sit certum eos bannitos, alias bene possunt receptari, quia dicit lex,scientiã, nõ ignorantiã volumus obligari,vt dicit lex.C.de tabul.l.generali.põt pax fieri in testamento etiam in postrema pœnitentia,vt singulariter no.Inst.de iniu.§.fi.& sufficit,ꝙ sacerdos istã pacem recipiat pro absente,secundum Accur.†Si statutũ dicit, ꝙ inimici cogantur ad pacem, intelligitur , dummodo eam offendẽs humiliter petat flexis genibus,& det fideiussores de vlterius non offendendo.Primum dictum est Bar.ff.de infa.l. furti.§.pactus.secundum vero dictum ꝓbatur.ĵ.de ver.sign. ca.ex parte in Christo.imo & satisfactio requiritur, si qua cadere potest præter meram vltionem,vt hic, cum similibus.iudex debet studere ad pacem dũmodo pax sit æqua, & bona. Nam si non sit æqna,siue non sit bona,non est studendũ paci, ita intelligit l.æquissimum.ff.de vsu.†Goffredus dicit hic, in summa,ꝙ ante factum iudex debet paci studere, sed post facinus perpetratum debet omnino puniri , si tñ partes volunt proprio motu concordare,prætor non debet concordiã impedire.ff.de no.ope.nun.l. 1.§.& post operis. † Sed nunquid debitorem meum fugientem possim capere omni tempore? rñdeo sic, vt no.C.de fer.l.fi.quia treugæ nõ prosunt fugitiuis. Sed nunquid valeret contractus factus diebus feriatis. rñdeo sic.tex.est no.in d.l.fi.C.de feri.†Sed nũquid pro recuperatione terræ meæ mihi inuasę possim facere bellum? rñ. sic.Nam in bello iusto,& licito nullę sunt ferię secundum Gof.& Ber. tenet hic Ioan.quod dicitur , ꝙ non possum recuperare mea authoritate nisi intra triduum, quia inuasor per triduũ videt esse in flagranti crimine. Quod verum est , si copiam habeo superioris iudi.sed si non ualet mihi forus,supplet ensis quandocunque,dicit Bar.ff.de cap.l.hostes.& glo.ord C. de iudę.l. nullus.& Gof.in summa,& Bar.in glo.& de mi.vasal. qui cõtu.est.c. 1.§.fi.dicit expresse, ꝙ prẽmisso iudicio, & oblata pace licita est guerra.†Quæro,aliquis fecit pacem, vel treugam c cum exbannito, nunquid teneatur eam seruare? rñ. sic,qa ẽt hosti seruanda est fides,dummodo hostis seruet fidem. Et no. ꝙ si frangit fidem non est ei seruanda concordia , etiã si promissum sit nullo modo frãgere treugam, vel pacem, vt ff. loc. l.quero.§.inter locatorem, secundum Gof. hic in summa,sed Arch.dicit,quod non debet ꝓpterea frangi treuga,quia sicut bellum non potest indici per pactũ , ita nec resuscitari. ff. de pact.l.si unus,§.pactus.nam ex guerra oriuntur multa maleficia, vt C.ad l.Iul.de vi.l.quoniam multa.Cy,dicit ꝙ finita treuga videtur tacite actum,ꝙ remanent in guerra,vt d. l.si vn⁹, §.si.per Cy. ergo idem rupta pace non tamen intelligo eã rũpi pro qualibet occasione,s.d per magnam,& euidentem,vt in quibus

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde ꝙ non est licitum frangere treugam, licet prius ab aduersario non fuerit obseruata.Iaſ.cons.170.lib.2.& Grat. consi.105.nu.1.lib.3.& qđ non comprehendit casum propriæ defensionis.nu.23.

b Vide pro fundamentis habendis ea,quæ ponit do Ia.in rep rub.ff.de uer.ob.ad euidẽtiam illius ũtuli,& ibi ponit quid sit pactum,& quid differat a promissis,& conuentione,vide ibi pulchre.

c Et etiam vide d.Bap.de Sancto Seuer.in tract.de pact.

d Vide omnino pulchre quomodo differãt,alle.per Iaſ.Ma.in l.de fideicom.C.de transſ.& ibi ẽt quid sit pax,& concordia,& ponit aliquas not.ab. decisiones.

e Vinc.God.Addẽ, quòd si pax est facta inter duos,qui postea,inuicem se offendunt , nec constat quis prius offendit , an possit alter alterum accusare, vide Alex.in l.si seruum.§.sequitur.de ver.obl.& in cons.96.lib.4.

BIU Cujas

14 in quibus cauſis feu.amit. c. Obertus. §. ſi quis. † Quæro, vtrũ tempore treugę ſit tractandum de pace? reſpõ. ſic, vt C. de feriis. l. dies feſtos, in verbo, pacta cõferant, tranſactiones loquã
15 tur. † Quæro, qua pęna puniantur tranſgreſſores treugę? rnd. pęna talionis, vt quemadmodum ipſam non ſeruant, ita nec eis ſeruetur. Item puniuntur pœna cẽtum libr. auri, vt in Authen. de pace iura. fir. §. ſi quis vero temerario, & ſic in quintuplo punitur plus ciuitas, quàm caſtrum, & damnum pacis tenetur reſarcire. tex. ibi eſt valde notabilis. & per illum appareret, quòd pax, & treuga poteſt fieri inter intrinſecos, & extrinſecos ciuitatis, ga pax, & concordia iure naturali approbatur, quamuis proprie iſti non dicantur hoſtes, ſed inimici, & partiales, vt ff. de capti. l. ſi quis ingenuã. §. in ciuilibus, & l. hoſtes.
16 & ibi no. † Quæritur, vtrum pupillus poteſt facere pacem de
a morte patris. a dic quod nõ, niſi cum authoritate tutoris, & decreto iudicis, vt no. in Spe. de homicidio, dummodo etiam talis pax non ſit dedecori pupillo, & eius agnationi, arg. ff. de ꝓtrata. l. non tantum. §. ſi emancipatus.
17 † Quæro, ſi monachus eſt offenſus in propria perſona, vtrum Abbas ſine ipſo poſſit facere pacem? rñ. nõ, ſi monachus viuit. quia licet monachus ſit, tñ iure naturali cenſendus eſt, vt no. per Gof. in ſumma hu
18 ius tit. † Quæro, an ciuitates captæ ab hoſtibus efficiantur ſeruæ hoſtium? rñ. non efficiuntur ſeruæ, ſed ſubditę quo ad iuriſd. tamen ciues illius ciuitatis habẽt teſtamenti factionem, & retinent bona, vt no. Ia. de Bel. in Authen. de hęre. & Fal. in prin. & per eum, & Bar. in l. diuus. ff. de iure fiſci. & vide quod no. C. de Lati. lib. tol. in prin. in gl. olim enim. Sed nunquid valet ſtatutum, quòd qui ceperit latronem ſyluarum, efficiatur dominus eius? videtur quòd ſic, vt no. C. qui. ad liber. procla. non licet. l. ſecunda.

ADDITIO.

a Vide omnino pulchre per Iaſ. Mayn. in l. pactum curatoris, ver. iterum adde tu fortius. C. de pactis.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, dies, ſimpliciter prolata, quomodo intelligenda ſit?*

CAP. PRIMVM.

TReugas. Ibi, poſt occaſum, hic diſcribit verã noctem. Et not. ꝓ duplex eſt dies. i. dies lucis, donec ſol eſt ſup terram, & dies tenebrarum ab occaſu vſq; mane. Itẽ
1 eſt dies naturalis vtrunque hemiſperium cõplectens, † & ſimpliciter prolata hæc vox dies, intelligitur de naturali, ſi ei adaptari poteſt, alias non, vt in c. conſuluit, de offi. dele. Et ideo poſſunt ſaluari teſtes, quorum vnus dicit, quod fuit de nocte, alter dicit de die, quia ſubaudit, ſ. naturali, & ideo cautus examinator debet facere declarari, & interrogari de hora. In tex. ibi, quoniam, not. optima verba pro ligis, & confœderationibus. Ibi, Amore. No. ꝓ amor trahit ſuperos, no. in l. j. C. de ſena. Ibi, Innouamus, No. hoc optimum capitulum contra repreſalias, quod repreſaliæ quædam guerræ ſunt, & ideo contra ius naturale, & ciuile ſunt.

De pactis. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Quælibet amicabilis cõpoſitio eſt pactũ, licet non omnis ſit trãſactio.*
2 *Pacta intereueniente dolo reſcindi indiſtincte poſſunt, alioquin interdum etiam ex læſione reſciſſio non datur.*
3 *Vltimum pactum ſeruari dẽt, niſi per precedens tertio quæſitum ſit ius.*
4 *Pactum de non petendo, magis accedit facto, quam rationi.*
5 *Vſusfructus, quem mihi, & hæredi meo paciſcor, in perſona hæredis nouus eſt, & noua indiget cautione.*
6 *Poteſtas a debitore creditori conceſſa alienandi rem pro debito, infert hypothecæ conſtitutionẽm.*
7 *Pactum a ſtatuto cauſſatum etiam nudum valet: ſtatutum vero, cui pactum cauſſam dederit, eatenus valet quatenus pactum.*
8 *Venditio pro modico pretio facta per nõ habentem liberos, an poſſit retractari a liberis poſtea natis.*
9 *In contractibus cauſa, & verborum mens ſpectanda eſt.*
10 *A pacto receditur per vnum actum.*
11 *Pactum non veſtitur a ſtipulatione pœnali, ſed a ſolutione pœnæ.*
12 *Amicabilis compoſitio a tranſactione qualiter differat.*
13 *Duplex ciuilis obligatio circa idẽ eſſe nõ poteſt, qđ ſecus eſt in naturali.*
14 *Stipulatio pœnalis, quæ minus continet, non nouat.*
15 *Pactum conditionale per exiſtentiam conditionis retro fingitur.*
16 *Si libero te ab eo, quod mihi debes, non intelligor liberare a re mea quã poſſides.*
17 *Procurator habens poteſtatem donandi, an poſſit vendere.*
18 *Renunciari defenſioni per pactum an poſſit in cauſa capitali.*
19 *Tranſactio ſimulata an valeat.*
20 *Tranſactio quæ dominium transferat, vel non?*
21 *Pactum quando transferatur de perſona ad perſonam.*
22 *In pacto liberatorio quando cauſa requiratur, vel non?*
23 *Pactum reſtringitur per computum rationum.*
24 *Pactum de non agendo tollit querelã inofficioſi, & actionẽ ſuppleméti.*
25 *Pactum non futuræ ſucceſſionis iuramento roboratur.*
26 *Alteri ſi ſtipulor, quod mihi vẽ, pactum huiuſmodi habet vim mãdati.*
27 *Tranſactio niſi ſit ineſtita rei intereuntu, non perimit actionem.*
28 *Pactum nudum quantum ad conſcientiam a ſolenni non differt.*

1 Mnis †amicabilis compoſitio eſt pactum, licet non omnis ſit tranſactio, verbi gratia, ea quę fit de fideicommiſſo futuro propter cõditionis incertum, vt no. C. de pact. l. j. Pactorũ aũt quædam ſunt duplicia. i. hincinde, vt ff. de prę ſc. ver. l. naturalis. quædam ſunt ſimplicia ex vna parte tantum, vt ff. de arb. l. ſed ſi interpellatur. §. ſi ab altera. Item colliguntur quædã per legem, in quibus non requiritur prę ſentia alterius, vt not. C.
2 eo. l. poſt venditionem, & ibi no. plene per Cy. † Quædã sũt pacta, quæ propter læſionem non interueniente dolo reſcindi nõ poſſunt. ff. ad Treb. l. Lucius. §. fi. ſed vbi interuenit dolus, omnia pacta reſcindi poſſunt, vt ff. de ver. ob. l. ſi quis cum aliter. §. fi. ẽt ſi eſſet dolus mediatoris, qui dediſſet cauſam læſioni, ut legitur & no. ff. de dolo. l. elegãter, in principio, ſm quoſdam, & verum dicunt, ſi partes vſæ ſunt eo vt inſtrõ proprio, aut vt procuratore, vel poteſtatem habente, vt in arbitratore. ſed ſi vſę ſunt opera eius. i. tractatoris, vt ꝓxenetæ, dolus eius non vitiat contractum, vt in d. gl. Nam qui conſentit in ꝓxenetam, ſibi imputet, licet in aliquo arbitrator aſſimiletur proxenetæ, vt no. ff. de arb. l. ſi de meis. §. recepiſſe. † Illud ſciendũ
3 eſt, ꝙ vltimum pactum eſt ſeruãdum, dum tñ per pactum medio tpe factum non ſit ius quę ſitũ tertiæ perſonæ, vt ff. de pac. l. ſi. quod dic, vt no. in Spe. eo. ti. & ti. de cond. app. & per Iaco.
4 de Are. in l. cum decem. ff. de ſo. † Pactum de non petẽdo a eſt
a magis factũ, q̃ ius. i. magis accedit facto, q̃ rationi, ſic not. ff. de
5 pac. l. auus, in gl. fi. † Si paciſcor vſumfructum mihi, & hęredi meo, tñ in ꝑſona hęredis eſt nouus vſusfructus, & noua cautio deſideratur ex vi naturę ipſius vſusfructus, cuius ſubſtãtia a perſona ſeparari non poteſt. ff. de ver. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita, vbi eſt tex. ualde no. Si paciſcor, vt alteri des rẽ meã, ſi tua intereſt illi dare, habet vim irreuocabilis mandati, ſi pa
6 ratus eſſet dare. ff. de pact. l. ſi cum fundum, & non eſt alibi. † Si do poteſtatem creditori vendendi rem meam pro debito, eo ipſo videor ſecum de hypotheca paciſci. ff. qui po. in pign. ha.
7 l. creditorem. §. fi. † Quandoq; ſtatutum eſt cauſa pacti, & tũc valet pactum ẽt nudum, vt no. ff. de pac. l. legitima. q̃nq; pactũ eſt cauſa ſtatuti. & tunc ſi non valet pactum, nõ valet ſtatutũ, vnde no. ꝙ ex ſecundo matrimonio nõ tenet pactum, vt not. in l. hac edictali. C. de ſecundis nup. nec ſtatutum intelligitur cõcedere, niſi fiat in ſtatuto expreſſa derogatio dictæ l. hac edictali, & ſic ex pacto propter pactum habet locũ illa l. ex lege, propter legem non. Ex lege propter pactũ habet locũ, niſi lex
8 municipalis contrarium diſponat. † Quæro, an venditio pro modico precio facta per non habentem liberos poſſit retractari a liberis poſtea natis? dicit Cyn. ꝙ iſta venditio ſapit donationem. C. de pac. l. 1. in vlt. q. Nam & tranſactio, ſi pro modico fiat ex certa ſcientia iuris, & facti, donationis naturã hẽt. ff. ſi quid in fraũ. patro. l. 1. verſ. ac tranſegit, vbi Iac. de Are. ſic ait, ar. ꝙ in tranſactione vertitur donatio aliqua. dicit Cyn. ꝙ contractus, de cuius nomine non conſtat, præſumitur cõtractus innominatus. dicit Acc. ꝙ ex qualitate perſonarũ cõtractuũ præſumptio variatur. ff. pro ſocio. l. ſi margaritã, ubi glo. ſin. Pacta, quæ recipiunt a conditione eſſentiam, tacitam cõditionẽ, & dilationẽ habent. ff. de iure do. l. ſtipulatus, & l. tali. Pacta trahunt contractum ad ſuam naturam. ff. de vſufruc.
9 l. Proculus. † No. cauſam, & mentem verborum inſpiciendã in contractibus. ff. communia prædi. l. ſi quis duas. §. fin. & ibi
10 no. † Per vnum actum receditur a pacto. diſputat Dy. ſm Cy. C. de pac. inter empt. & ven. l. commiſſorię, Cy. Pactorũ quędam contrahuntur re, q̃ res non diſtinguitur a contractu, vt in mutuo naturali. quædam literis, q̃n literæ diſtinguuntur a re, vt in chirographo. quędam rei interuentu, q̃n res diſtinguitur a pacto, & non eſt eius cauſa finalis, ſed cauſa cauſalis, vt no. Inſtit. quibus mo. re contrahitur obli. & per Cyn. C. e. l. le-
11 gem, in tertia oppoſitione. † Pactum non veſtitur a ſtipulatione pœnali, ſed a ſolutione pęnæ, vt not. C. eo. l. petens. per Cy. Si vxor facit pactum cum quibuſdam amicis hęredum, non prodeſt hæredibus. C. eo. l. ſi actionem, per Cy. niſi receperint geſtorio nomine pro vxore, quia tũc ipſo iure ſine aliqua ceſſione

ADDITIO.

2 Vinc. God. Adde quòd pactum de non perendo eſt datio, & dicitur continere donationem rerum in pacto contentarum, Rnin. conſilio 133. numero 1. lib quarto.

BIU Cujas

fione quęritur exceptio doli, vt ff. de pac. l. reſcriptũ. §. fin. & l. idem in duob. & ff. de lib. leg. l. non ſolum. §. ſi liberationis verba. Omnis obligatio nititur aliquo ſubiecto, & qualificat ab illo, vt no. de ver. ob. l. ſtipłones non diuiduntur, qa omne materiatum a materia dependet. Pactum tpe limitatũ in obłone producenda finitur cum tpe ipſo iure. ff. de pac. l. epiſtola. §. ſi. C. loca. l. ſi cum Hermes. Pactum per cauſam efficientem ad eius perſonam reſtringitur. ĩ. de trãſa. c. de cætero. Pactum reſtringitur limitata authoritate paciſcentis, vt ibidem no. Feci pactum, quod non poſſem alicui vendere, q̃ tibi, nũquid poſſim donare? dicit gl. q̃ non, ne fiat in fraudẽ, l. 2. C. pro emp.
12 & non eſt alibi. † Amicabilis compoſitio eſt, qñ neutra pars intendit in iudicio litigare, ſed forte armis & amicis ſuperare: ſed tranſactio eſt, qñ in iudicio litigat, vel litigare ſe præpa-
13 rat, vel intendit inde aliquid repeteret, dari, vel retineri. † Duplex obligatio ciuilis cum eodem eſſe non põt, ſed duplex naturalis ſic, vt. ff. de fidei. l. hæres a debitore. §. q̃ ſi ſeruus. vnde ſi fideiuſſor ſuccedit debitori, tenẽ duplici nali, ſed vnica tm̃ ciuili. nam iuris fictione naturalis obligatio non abſorbetur,
14 vt dicit ille tex. qui non eſt alibi. † Stipulatio pęnalis, quæ minus continet, non nouat, quia non põt fieri nouatio pro parte per adiectionem pœnæ. ff. de excep. doli. l. apud Celſum, §. ſi in arbitrarijs, & §. item quare, & ibi no. vel ibi loquit̃ in pęna adicta facto executiuo iudici, quæ põt peti ſimul cum principali, vt no. in Auth. de iu. §. quia vero multæ, vbi eſt gl. ſing. Si autem pęna apponitur dationi, iſta nõ eſt pęna contẽptus. Vbi non eſt cauſa, ibi non eſt cauſatum, & ideo ex pacto nudo non inſurgit actio, quia actio eſt quoddam cauſatum, ergo non p̃t ſine cauſa oriri. Dicet aliquis, quod ex cauſa donationis. ſed rñdeo, non ſufficit, niſi expreſſe ſit dictum, q̃ ſit donatio, vel interuenerit ſtipulatio, nam ſatis habet lex, ſi ſuſtentat vnum inconueniens, vt l. j. C. de do. promiſ. Per culpam ſeruitoris non probatur culpa promiſſoris, ff. de peri. & commo. rei ven. l. ſi vendita inſula. & ideo emphyteuta non tenetur de
15 culpa ſuorum ruſticorum, quæ lex eſt valde notabilis. † Pactũ conditionale per exiſtentiam conditionis retro fingitur. Item per virtutem declarationis. ff. ſi cert. peta. l. proinde, & fortius fingit conditio negatiua, q̃ affirmatiua, imo negatiua non eſt proprie fictio. ff. de manumiſ. teſt. l. Neratius. hãc l. allegat Spe.
16 in Spec. de cond. app. & eſt lex no. † Si libero te ab omni eo, q̃ mihi dẽs, non intelligor te liberare a reb. meis, quas poſſides. ff. de libe. leg. l. Aurelius. §. Titio. Omne pactum, quod fit per nuncium, vel epiſtolam, ſi non cadit in p̃ctum nominatum, eſt nudum pactum, vt no. ff. de pac. l. iurisgẽtium. §. igitur nuda. Falſa cauſa vitiat pactum, vt l. fi. ff. de conſti. pec. In popularib. actionib. extra iudicium non licet paciſci, de pur. cano. c.
17 cum dilectus, ſm Inn. † An procu. habens poteſtatem donandi poſſit vendere, notatur. ff. de re iud. l. is cuius eſt. Differentia pacti de non agendo ad pactum de non petendo, vide poſt Inn. Io. And. in c. j. de li. conte. lib. 6. dic quod pactum de non agendo non tollit naturalem obligationem, donec intẽtetur. Sed pactum de non petendo ſtatim tollitur de largo ſignificato, non de ſtricto, vt no. in l. amplius. ff. rem ra. hab. Pacta quædam innouantur, quædam extenduntur, quædam ad aliud permutantur, quędam negliguntur, vt no. C. lo. l. ſi cum Hermes. ff. de preca. l. ſed ſi manente. ff. lo. l. cum in plures. §. lege dicta, & ff. de fideiuſ. l. ſi ſtipulatus es opus. Præſentia & ſilentium dñi, qñ ſuper eius re p̃hitur, inducit conſenſum taciti pacti. C. de pac. l. cum proponas, per gl. & Cy. In gñali refutatione non continẽtur furta clãdeſtina, vt no. ff. de pac. l. tres fratres, ſed manifeſta continenť, vt no. C. de tranſa. l. actione, per Cy. nam eſt idem, q̃ res in ſimplici ſtatu ſuo. tñ per pactũ non poteſt mutari, vt ff. depo. l. j. §. ſi conuenerit. Pactum non poteſt pro parte reprobari. ff. de oper. liber. l. ſi iſta ſtipulatio.
18 Per pactum non põt renunciari defenſioni in cauſa capitali, vt no. ff. eo. l. pactum inter hæredẽ. quod intelligo, niſi ſit ſponte & ſolenniter confeſſus in iudicio, nec curo, ſi extra iudicium, niſi fuit confeſſus per tormenta, & ita ſeruat totus mũ-
19 dus. † Tranſactio ſimulata non valet. C. de tranſac. l. cum ea q̃. ff. de manu. l. 4. §. ſi ab ignoto. dicit Iac. de Are. q̃ per p̃ctum pręcedentem melius probatur ſimulatio ſequentis p̃ctus, quã
20 econuerſo, & no. illum §. † Tranſactio ex capite dari transfert dñium, ſed ex capite retineri non transfert dñium, nec vſucapiendi condõnem. C. de tranſa. l. ſi pro fundo. Et hinc collige, q̃ per abſolutoriam latam ab arbitratore nõ eſt adiudicatum dñium, niſi res ſit adiudicata expreſſe. Nam per pactum de facili reparat, vt no. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus, ver. q̃ in ſpem, vbi tex. no. Vbi non ſeruatur forma ſubſtantialis, nõ naſcitur
21 obligatio naturalis. ff. de conſti. pec. l. j. §. eum qui. † Transfertur pactum de patre ad filium, & ſic de perſona ad perſonam, vbi perſona non eſt immediata cauſa pacti, ſed eius qualitas. i. tanquam hæres, vt ff. de pac. l. tale pactum. §. fi. & non eſt alibi.
22 † In pacto liberatorio non requiritur cauſa. ff. de pac. l. tale pactum, in principio, & ibi eſt glo. no. Iſtud eſt verum, qñ fit ab eo, qui iure ſuo proprio facit, ſecus ſi nomine alieno. C. de no
23 ua. l. non abſtulit, quæ lex no. † Pactum reſtringitur per computum rationum. Item per relati. ad aliud. Item per cauſam. ff. pac. l. emptor. C. de tranſac. l. ſi de certa. Generale pactum generaliter debet intelligi, vt no. ff. de ſol. l. ſi ex pluribus. ff. de acce. l. pluribus, ff. de ver. ob. l. quicquid aſtringendæ. 4. reſponſo. ſed vtilius eſt ſingula ſpecificare. ff. de verb. ob. l. ſtipulatione ſcommodiſſimum eſt ita cõponere, quia genus interpretationem recipit reſtrictiuam, ſed non ſpecies determinata. ff. de tranſa. l. cum Aquiliana. Si deficit ſpes antidotum, non deficit pactum. l. 3. ff. de condi. ob cau. ſi deficit ſpes pollicitationis, non deficit pactum. C. de cond. ob cauſam. l. ſi repetendi, niſi quis non erat alias facturus. ĩ. eo. tit. c. cum pridem. Si defi
24 cit ſpes modi, ſeu cauſæ finalis, deficit pactum. ff. de inof. teſt. l. ſi inſtituta. C. eo. tit. l. cum mota, & l. ſi maior, per Cy. † Pactũ, de non agendo tollit querelam inofficioſi, & actionem ſupplementi ipſo iure. C. de in integ. reſti. mi. l. j. vbi eſt gl. no. Obſeruantia pacti ratihabitionem ſignificat, vt no. ĩ. eo. tit. c. j. Pa
a ctum non futuræ ſucceſſionis a iuramento roboratur: dicit lex quod ex periurio Deus & natura contriſtatur, in Auth. de
25 nu. §. quę vero. † Sed pactum hæreditatis captandæ non valet. tunc arguo ſic, pactum, q̃ non ſuccedat primogenitus, includit, q̃ ſuccedat ſecundogenitus, ergo eſt de ſuccedendo. ideo de iure ciuili neutrum valet, vt no. C. de colla. l. pactum, quia omne tale pactum eſt mixtum. ſ. ſuccedendi & non ſuccedẽ-
26 di. † Si ſtipulor alteri, quod debetur mihi, iſtud pactum inutile habet vim mandati. ff. de ſol. l. ſi cum Cornelius, & non eſt alibi. Nam aliæ leges loquuntur de adiecto ſolutioni, non de directo obligationi, & de appoſito, non de ſuppoſito. Tem
27 pus non veſtit pactum, vt C. de pac. l. ſi certis annis. † Tranſactio, niſi ſit veſtita rei interuentu, non perimit actionem, vt no. ſupra de elec. c. cum inter R. & C. de tranſac. l. ſiue apud acta. Si ex relatione extremorum inducatur finalis cauſa, ea ceſſante ceſſat pactum. ff. loca. l. quęro. §. inter locatorem, qui proceſſum proſequitur ratum habere videtur. ff. rem ra. hab.
28 l. Paulus. etiam impugnando, eodem tit. l. 3. §. ſecundo. † Quantum ad conſcientiam non differt pactum nudum a ſolemni. eſt autem conſcientiam paſſio animæ rationalis ſuper omnem irrationabilem concupiſcentiam habens prædominium & virtutem.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quando pactum de futura ſucceſſione valeat, uel non, Goza. conſi. 87. in prin.

SUMMARIUM.

1 *Contractus firmus in iure ciuili vocatur ſtipulatio. & quare. 4.*
2 *Obligatio oritur ex ſtipulatione, tum ciuilis tum naturalis.*
3 *Aduerbiũ turpiter quid ſignificet, & a nomine, turpe, quomodo differt.*
5 *Contractus in ſcriptis quot modis dicatur.*
6 *Actio ex nudo pacto quomodo vocetur.*
7 *Pactum nudum a cauſa extrinſeca, an ſeruandum ſit omnino.*
8 *Chirographum, an & quando probet ueritatem.*
9 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quare expirat tpe, & non alia excep.*
10 *Pactũ quodlibet ſuperadditum in contractib. qui ineuntur re, dr̃ nudum.*
11 *Mercatores, & nummularij, an agere poſſint ex pacto nudo inter ſe.*
12 *Fideiuſſor, an obligetur ex pacto nudo.*
13 *Statuto quod inſtrumentum guarent. executionem paratã habeat ſi inſtrumentum fideiuſſoris nõ continet guarentigiam non exequetur, quã uis guarentigiatum ſit inſtrumentum principalis.*
14 *Inſtrumentum fideiuſſionis, an ſit ualidum, ſi in eo continentur hæc uerba, talis interſit pro tali.*
15 *Laborare in extremis, an ille dicatur, qui poſt contractum vixit multis dieb. ſi ſtatuto caueatur, quod in extremis laborantes non poſſint contrahere ſine præſentia ſuorum propinquorum.*
16 *Conditio, cã & modus quoad veſtiendũ pactũ, an & qualiter differãt.*

CAP. PRIMVM.

ANtigonus. Duo contendebant ad inuicem de iure parochiali. tandem inter ſe amicabiliter compoſuerũt, deinde vnus alteri non ſeruabat pactũ: quærebatur a concilio, q̃ eſſet remediũ: Antigonus epiſcopus homo ſimplex & rectus dixit, aut pacta ſuam obtineant firmitatem, aut contraueniens cõuentus in iudicio excõicetur. cõcilium dixit, pax ſeruetur, & pacta cuſtodiantur, & ſic hic ſecuti fuerunt vltimum notabi-
1 le ſupraſcriptum. † In tex. ibi, firmitatem, in iure ciuili p̃ctus firmus vocatur ſtipulatio, vt Inſti. de ver. ob. in prin. nec repe-
a ritur a aliquis contractus firmior, vt no. Cyn. ſi cer. peta. l. ſi ex pacto, & l. ſi non ſinguli. nam iure ciuili autores ideo ſtipulationẽ inuenerunt, vt eſſet firmitas inter homines fidei & pro miſſi

ADDITIO.

a Vide ad iſta omnino Ia. in repe. rub. ff. de uer. ob. in prin.

BIU Cujas

miſſi. vnde in ſtipłone nunq̃ hẽt locum pœnitentia. In ſtipło
ne ſufficit iuſta occaſio promittẽdi, ar. ff. de reſcin. ven. l. fi. §.
j. niſi in cauſa finali ſit erratum, vel cauſa ſit inepta. ff. de exce.
doli. l. 2. §. circa. ff. de don. l. ſi patronatus. Vel niſi ſit cã de futu
ro, qua ceſſante ceſſat mens ꝺ̃hentis, licet verba non deficiãt.
2 C. de pac. inter emp. l. cum te. † Ex ſtipłone oritur obligatio nã
lis ex gñali mã iuriſg. i. conſenſu & ciuilis ex forma ſpecifica-
ta verborũ, vt no. ff. de ꝺ̃d. inde. l. ſi fideiuſſor, & ff. de fideiuſ. l.
fideiuſſor magiſtratuũ. §. j. licet quidã dicant, ꝙ eſt vna obło
hñs duas æquitates & vires, i. nãlem, & ciuilem. Et vt boues
vnaliter funib. & hoĩes verbis ligantur. vnde verſus. Verba li
gant hoĩes, taurorum cornua funes, vt no. In ſti. de verb. ob. in
prin. ſed qa melius intelłr, ꝙ per ſingulas cauſas & voces diſ-
cutitur, ideo duas obłones eſſe dicimus, ſicut dicimus duas
eſſe poſſeſſiones relatiuas, ſ. nãlem, & ciuilẽ. nimirũ qa virib.
diſcrepant, ergo realiter & efficaciter differunt in modo ſi-
gnificandi, & intellectu verborũ, & in voce attributa dictio-
nĩ per legem ab intellectu. vbi non eſt vox, ibi non eſt intelle-
ctus, quia non hñt organa articulate proferendi. nã ſola vox
eſt inſtrm animę rõnalis ſm Alb. & tñ ſignificãt ſuas aĩę paſ-
3 ſiones per linguas ſuas. † Aduerbiũ, turpiter, ſigñat cãm, qua-
re promittitur, quę interdum præſumit ex qualitate perſona
rum, vt no. ff. de ac. & ob. l. fi. nec eſt in iure ad hoc melior lex:
ſed turpe nomen ſigñat rẽ, vel factũ, ꝙ promittit. turpe eſt ip-
ſo iure nullum, ſed turpiter ꝑ exceptionẽ, turpe ſigñat rei qd-
4 d tatem. † Nimirũ añt, ſi ſtipulatio, eſt ꝺ̃ctus firmitatis, quia ibi
funiculus triplex eſt, ſ. conſenſus, verborũ ſolennitas & pñtia
ꝺ̃hentium. In ꝺ̃ctib. qui ꝺ̃huntur per nuncium vel per epiſto-
lam, eſt quedam fictio repñtatiua; ſed ſtipło qñq; concipitur
verbis directis, vt promittis mihi, vel illi? qñq; verbis inflexis. i.
obliquis, vt promittis mihi recipienti pro illo? vt ff. de lega. 1. l.
huiuſmodi, in prin. Et conſidera ꝙ in nuncio pñs trahitur ad
abſentẽ; in procuratore eꝰ abſens trahitur ad pñtem. Porro in
ſtipłone requiriť pñtia, & iacula fortius infigunt, quæ corpo-
ri, quam quæ ſoli nuncio adueniunt. ff. de ver. ob. l. j. de don.
cau. mor. l. inter mortis. Dicet aliquis, ꝺ̃ctus emphyteuticus de
bet dici magis firmus ꝓ̃ ſcripturam. l. j. C. de iu. emph. rñ. ſcri-
ptura eſt vox mortua, quæ inter abſentes interuenire põt. vn-
de emphyteuſis põt fieri per epiſtolam, ſicut locatio, vt Inſtit.
5 loca. §. adeo. † Et ſcias ꝙ ꝺ̃ctus a in ſcriptis dr̃ duob. modis. Vno
a modo, qa ſumit nomen & eſſe a ſcriptura, vt ꝺ̃ctus literarũ, ſ.
accedente tali quali conſenſu, ff. de ac. & ob. l. non figura. zi-
fra. n. literarũ mentis eſt teſtimoniũ. Alio modo, qa actum in-
ter partes, ꝙ niſi in ſcriptura redigatur, non valeret, vt no. C.
de fi. inſtr. l. vbi ꝺ̃ctus. quod eſt. vbicunq; partes volũt, ꝙ inter
ſit tabellio, aliter non coniecturæ. In tex. ibi, pacta cuſtodian-
tur, non diſtinguũt inter nuda & veſtita: qa nec Deus nec bo
na conſcĩa diſtinguit, dummodo talis cauſa ſubſit, quæ eſſet
6 deducibilis in ſtipłonem. † Sed qũo vocabitur iſta actio ex nu
do pacto? rñ. ſm canones non eſt curandũ de noĩe actionis, qa
non dẽt edi actio. vel vocabitur actio in factũ, vt ff. de præſcr.
ver. l. quoties. C. de arb. l. ne in arbitris. vel condictio ex cano-
ne. & vocabit iſtud veſtimentũ canonis ſuffragio. Et erit iſta
actio nãlis & ciuilis, ſicut anteq̃ ius ciuile populis imperaret,
vt ff. de act. & ob. l. nãles. dicit Io. An. in c. rex pacificus, quod
in Cathalonia actio non dat ex promiſſo ꝓ̃ prauam conſue-
tudinẽ. ergo agetur crĩe ſtellionatus, vt dicit l. & eleganter. §.
ſeruus pactionis. ff. de dolo ma. & illa gl. non reperitur alibi.
7 † Sed ꝺ̃ opponitur, ſi omne pactũ nudũ eſt efficax ad excipiẽ-
dum ergo oĩ pactũ erit indifferens, & nõ erit dr̃ia inter ꝺ̃ctus
innoĩatos, & noĩatos, & nunq̃ habebit locũ pnĩa, & per pactũ
nudum tollẽt ſtipło ipſo iure. quę oĩa ſunt ambages & verba
ſuperflua in foro Legiſtarum, vt ff. mã. l. qui negotia, in prin.
hanc opi. concedo, vt Antigonus bñ cãtauit per nãm, ſed ar-
tem ignorauit. Amplius ex tranſ. daret actio, ꝙ falſum eſt, niſi
ſit ſuo implemento ꝓfirmata. C. de tranſ. l. ſiue apud acta. Inn.
intelligit illud capitulum cum diſtõne vocis ciuilis, & bene,
vbi pactũ requirit cãm extrinſecam, vt ff. de præſc. ver. l. nãlis.
& C. de rer. permu. l. ex placito. Sed vbi hẽt cãm extrinſecã, vt
liberalitatis, pacis, & ꝙcordiæ, tunc pactũ eſt oĩno ſeruandũ,
vt hic, ꝓterea iſtud non eſt pactũ nudũ, ſed veſtitũ robore ca-
nonicæ ſanctionis. vñ tu Canoniſta addis ad veſtimẽta pacto
rũ veſtimentũ, ꝙ appellat veſtimentũ roboris. Porrò de iure
ciuili eſt quoddã veſtimentũ, ꝙ appellat legis auxiliũ, ꝙ non
eſt aliud, niſi ſpãlis fauor attributus alicui actui a lege, nec hẽt
locũ niſi in caſib. expreſſis in iure. ſed de iure can. hẽt locum
ſiłr in omni pacto & ęquo cuiuſcunq; generis & formæ. Sed
nunqd eſt bonũ arg. gl. de pacto? Rñ. illud pertinet ad denun-
ciantẽ, non ad agentẽ directe. ĵ. de iudi. c. nouit. ſed datur ibi
forũ eccleſiæ ad iuſtitiã, non ad iniuriã, vt ff. de ſol. l. ſi is cui.
§. j. Præterea actiones ſunt de iure ciuili inuentione formæ, i-
cet mãm hẽant a iure gen. alioqn ius ciuile eſſet fruſtra: vnde
non dẽt trahi diuina ordinatio ad legũ impugnationẽ. prę̃ter-
ea illud capłm nõ hẽt locũ, vbi iudex ſecularis teneť abſolue-
re a petitis. tunc. n. denunciari nõ ꝓ̃t eccleſię, vnde dicit Spec.
ꝙ hñs chirographũ agens poſt bienniũ non repellit offõ eꝰi,
eo ꝙ peccatũ dicat non numeraſſe. & per hoc in repetendo
peccare. caueat tñ ſibi agens, ne dicat ſibi numeraſſe, qa tunc
ꝓ̃p mendaciũ repellit ẽt de iuris rigore, vt no. in Spe. de teſt. §.
8 j. ver. ſed pone egi. † Illud ſcias, ꝙ chirographũ ꝓbat veritatẽ,
niſi opponat exceptio non nu. pe. ff. ſi cer. pet. l. lecta, ff. de ver.
ob. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogo. niſi confitens ſit pupillus, ec-
cleſia vel ciuitas ff. ſi cer. pet. l. ciuitas. C. de ſacroſ. eccle. auth.
hoc ius porrectũ, loquor in mutuo, & nõ in aliis ꝺ̃ctib. l. j. C. ſi
aduer. cre. ꝓ Cy. & ĵ. depo. c. grauis, per Inn. dictæ. n. perſonæ
excipiunt odio ſęneratorũ, ſm Pet. de hoc no. ff. de neg. geſt.
9 l. ſi pupilli. in prin. † Sed quare exceptio non nu. pec. b expirat
b tpe, & aliæ excep. non? Rñ. quia facile erat debitori opponere
querelam, cũ non hret aliquid probare. vnde præſumit lex, ꝙ
obieciſſet, ſi pecuniam non habuiſſet. ſed alię excep. indigent
10 difficultate probõnis. † Sed volo vnum ſcias, ꝙ in ꝺ̃ctib. qui
re ꝺ̃huntur, oẽ pactũ ſuperadditũ eſt nudũ, vt d. l. lecta. & l. ro-
gaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer. pet. & ex tali pacto nudo neq; iure ciui-
li, neq; canoni. agi põt. Sed quare ex ꝓ̃ſtituta pecunia agitur?
Rñ. quia ex duplici fide & frequẽtia talis actus æquitatis auge
11 ret effectũ. † Ex pacto ẽt nudo agunt mercatores, & nũmula-
rij inter ſe, vt no. in Auth. de fideiuſ. §. j. & ſi artifices faciũt ſta
tutum inter ſe, ꝙ agat ex nudo pacto, tale ſtatutũ valet, vt no.
in l. 1. in fi. C. de ꝓ̃ſti. pec. vbi eſt tex. no. vbi ſtipło iungit cum
alio ꝺ̃ctu, reddit illũ ꝺ̃ctum fortiorẽ, vt no. ff. pro ſol. l. duo ſo-
cietatẽ. & d. l. emptor. in prin. ff. de pac. Ecce ſm cõem opi. Ca-
noniſtarũ, & verã, qa ad roborandũ pactũ ſufficit æqtas nãlis
12 impulſiua cã ſubſiſtente. † Pactũ nudũ parit actionẽ. Nunqd
ergo fideiuſſor obligat ex nudo pacto? rñ. nõ. vñ iſtud capłm
dẽt intelligi in eo, qui ſuo noĩe obligat, non alieno. ff. de ver.
ob. l. 5. & de fideiuſ. l. blanditus. niſi fideiubeat apud acta. ff. de
fideiuſ. tu. l. cũ oſtendimus. §. fin. an aũt fideiuſſor dicatur ſuo
noĩe debitor. dñt quidã ꝙ non, donec reus ſit excuſus. l. fi. ff. ſi
13 cer. pet. ꝓ Gui. de Cu. & Cy. † Si per ſtatutũ inſtra guarentigia
ta dñt exec. mandari, & inſtrm debitoris hẽt guarentigiã, ſed
non inſtrm fideiuſſoris, inſtrm ꝺ̃ fideiu. non hẽt exec. paratã,
qa fideiuſſor ex ſuo ꝺ̃ctu, non ex alieno ꝙuenitur, vt no. ff. de
14 inf. l. furti. §. ſi quis alieno. ibi gl. no. † Sed pone, ꝙ in inſtro ꝙ-
tinuant hęc verba, talis interceſſit pro tali, vtrũ valeat inſtrm.
& vr̃ ꝙ non, qa eſt incertũ, cũ quinq; ſint modi intercedendi,
vt no. ff. de pac. l. in perſonã. §. qui pecuniã. ſi iſtud verbũ eſſet
prolatũ a teſte, ꝙcederet hoc. ſed in inſtro præſumit ſtipłonẽ
15 interceſſiſſe, vt no. C. de vſu. l. j. vbi vide. † Pone ſtatuto cauet,
ꝙ in extremis laborantes non poſſint ꝺ̃here ſine pñtia ſuorũ
propinquorũ. nunqd dicet in extremis laborare ille, qui poſt
ꝺ̃ctum vixit multis dieb. rñ. oĩs ille, q ex illa infirmitate dece-
dit abſq; ſanis interuallis, dr̃ laborare in extremis, tex. eſt vni-
cus in iure, ff. de an. leg. l. alumnæ. §. fi. Pactũ nudũ ad non de-
linquendũ parit ac. qa veſtit legis auxilio, ꝙſilio, & fauore. &
idem operat, ꝙ ſtatutũ legis. ff. de pac. l non impoſſibile. & iõ
oĩs pęna in tali pacto appoſito efficax eſt ad agendũ, tex. eſt ibi
no. & ideo in ligis & treugis poteſt agi ex nudo pacto, & quia
pacta publica non egent fomento verborum. ff. de pac. l. con-
16 uentionum. † Sed an ſit differentia inter cauſam, condõnem,
& modum quo ad veſtiendum pactum? rñ. ſic. nam conditio
qñque vertitur in cauſam veſtiẽtem vbi reſultat obligatio ap-
pta ad agere, vt no. in l. periculi, de nau. fœ. ff. de pac. l. iuriſgẽ.
§. 1. Ratio Mauritiani contra Iul. non ob. l. ſi intra. ff. de pac. qa
non parit actionem, licet interdum hoc reperiatur. ff. de iure-
iu. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. 1. licet autem conditio impleat & ve-
ſtiat pactum, tamen ipſa non veſtitur a pacto, quia conditio
ad illud quod deuenit in conditione, non eſt apta ad agere. ff.
de iureiur. l. ſi quis cum debitor, in gl. ord.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ contractus per notarium conficiendus, tunc dicitur perfe ctus, quando per notarium fuit partib. recitatus, & conſenſerint recitationi, Ruy. conſi. 1. nu. 10. lib. 3. & contractus non inducitur, neque cognoſcitur ex nomine, ſed ab effectu. Ruy. conſi. 107. nu 9. lib. 4.

b Vinc. God. Adde quod excep. non numeratæ pecuniæ, ſupponitur infra tẽpus actor habeat probare. ſi autem poſt tempus, reus. Soc. l. exceptio. §. ſane. nu. 8. ff. de excep.

SVMMARIVM.

1 *Contractus quando eſt per principem ex certa ſcientia confirmatus, nõ debet dubitari de eius ualiditate.*

2 *Confirmatio, an retrotrahatur.*

3 *Pactum, quod aliquis nobilis ſit perpetuus poteſtas ciuitatis, an ualeat.*

CAP. II.

1 QVoties. † Quando ꝺ̃ctus eſt per principem ex certa ſcientia confirmatus, nõ debet dubitari de eius validitate. facit. ff. de adop. l. adop-
ptio non videtur facta. Et confirmatio retrotrahit,
2 ſicut ratihabitio. h. d. dic vt dixi in l. fi. C. ad Macedo. † & adde aut

aut ſuperuenit caſus nouus,& non trahitur retro.C. de pig. l. ſi fideiuſ.§. 1. Aut ſola ratificatio circa idem ſubiectū,& tunc trahitur retro,ſi tempora patiuntur,alias non. ff.rem ra.hab.l. bonorū.& l.fi.Item dicas,ꝙ quidam ſunt,qui habent poteſtatem confirmandi:quidā, qui habent poteſtatē decretū apponendi:quidā,qui habent poteſtatē ſuam authoritatē interponendi.Primo caſu pōt ex poſtfacto confirmari. ſecūdo & tertio non.dixi.ſ.de cōſue.c.cum cōſuetudines. quia quod nullum eſt,ipſo iure ſuppleri non pōt,de auth.tu.l.obligari. §. tutor.ecce quidā ꝺ̄hit cū pupillo ſub ꝺ̄one,ſi tutor cōſenſerit, an valeat iſte ꝺ̄ctus? rn̄deo nō,qa iſte ꝓfenſus,q dēt ſapere authoritatē, nō pōt īterponi ex interuallo,vt d.§. tutor. obligare ſe quis pōt ex interuallo,ſed obligare aliū qs nō pōt ex interuallo,†ſed an valeat iſtud pactū, ꝙ aliquis nobilis ſit ꝑpetuus poteſtas ciuitatis?dico ꝙ nō,qa ciuitas non habet merum imperium,ergo non pōt alteri dare ipſum,& maxime p̄iudicādo principi,hoc.n.ſolum conceditur, ꝙ poſſit ſibi eligere rectorem cōfirmandum vſq; ad annum,& ſufficit maior pars, vel vſque ad ſecundum annum,cum in ſecunda electione requiratur,ꝙ nemo diſcerepet,vt no.in Auth.de defen.ciui.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Promittens aliquid,an debeat facere,& curare vt illud fiat.*

CAP. III.

a 1 QValiter.[a] †Qui aliquid promittit, debet facere,& curare, vt illud adimpleatur,& ſic videtur, ꝙ in omni pacto intelligatur ꝑmiſſio ſe facturum, & curaturum.ergo ſi quis promittit factum alienum,videtur ꝑmittere ſe facturum,& curaturū, & ſic factum proprium,quod falſum eſt, niſi in ſtip. ꝓtorijs, vt ff.de verb.obli.l.quoties quis alium.Itē in ſtipulatione dādi aliud eſt promittere ſe daturum,aliud eſt promittere ſe curaturum dari a certa perſona,vt no.ff.ſi cer.pe.l fi.porro ſi quis promittit,ne extra familiam res perueniat, tenetur nō ſolum non alienare,ſed etiam facere, & curare, ne ad eū perueniat etiam ab inteſtato,vt no.ff.de ver.obli.l.ſi ita quis.§.ea lege,in gl.quæ non reperitur alibi.

ADDITIO.

a Adde ad iſtam materiam pro limitatione, ꝙ qui promiſit ꝙ minor ratificabit contractum,cum erit perfectę ætatis ſub pœna,non cadit in pœnam,ſi minor nolit ratificare eo,quia enormiter ſit læſus,ita per pulchras rationes cōſuluit Pet.de Anc.in conſ.237.in c.uiſa facti narratione,& refert,& ſequit do. Ia.in l.ſi pacto quo pœnam.circa fi.C.de pac.qđ no.qa bis in facto obtinui, & adde ad propoſi.ultra Ia.Bal.in l.magnam.in 1.& quę ibi ſuper eo ſcripſi. C. de contrah & com.ſtip.

SVMMARIVM.

1 *Pactū,quod inducit ſimoniā,nō tenet,ſed tenet reſignatio libere facta.*
2 *Qui amicabili compoſitione commodum non conſequitur,ad ius priſtinum redit.*
3 *Pactio non gratuita in beneficialibus eſt ſimoniaca, & papa non poſſet diſpenſare.*
4 *Renunciare liti abſente aduerſario an quis poſſit.*
5 *Literis, qui renunciat,videtur renunciare omni iuri ſuo, quod fundatur ex ipſis.*
6 *Liti cedere videtur qui aduerſario arma tradit.*
7 *Pactum aliud abſolutum aliud conditionatū, & de vtriuſq; veſtimēto.*
8 *Pacti veſtimentum quid ſit.*
9 *Perſona coniuncta in beneficialibus,an admittatur ſine mandato.*

CAP. IIII.

1 a 2 QVm pridem. †Pactum,qđ inducit ſimoniā[a] nō tenet,ſed tenet reſignatio libere facta,†& qui non cōſequitur cōmodum ex amicabili compoſitione, redit ad ius priſtinū,quod habebat. h. d. Caſus. Inter priorem,& monachos de Archia ex vna parte,& P.& fratrem eius ex altera,verteba tur quæſtio ſuꝑ ſpoliatione quorundā beneficiorū, venerūt ad inuicē ad iſtud pactū,ꝙ dictus P.noīe ſuo,& fratris ſui pro expenſis,quas fecerat in litem,reciperet a dictis priore,& monachis tres marchas argenti,& renunciaret liti petita fuit cōfirmatio illius pacti, papa noluit cōfirmare,quia renunciatio nō gratuita ſapit ſimoniā,attendens tñ ad ꝯcordiā ipſarū partium,mādauit dicto P.dictis noībus, ꝙ inſtra eorū in manib. papæ reſignaret,& dicto priori,& monachis mandauit,ꝙ ſtuderēt dictis P.& fratri de alio bñficio ꝓuidere, q monachi nō obſeruarunt mandatū Papæ,ideo Papa mādat,ꝙ ſi de violentia conſtat,dictis fratrib.reſtituantur bñficia,quib.fuerūt ſpo-
3 liati,non obſtante renūcia,& reſignatione p̄dicta.†No.ꝙ nō gratuita pactio in beneficialib. eſt ſimoniaca,& Papa nō poſſet diſpenſare ſm Ber.Itē no.ꝙ pactū,quod expēſæ reſtituant victo. i.ei,qui cedit liti,eſt ſuſpectū de ſimonia.ſđ in tpalibus laicorū bene valet iſtud pactū.Conſidera n. hic petebatur ꝑꝓ renunciationē,& no.renūciationē ſimoniacā non valere, q-
4 cunq; cauſa fingatur. † Quæro,vtrū quis poſſit renūciare liti abſente aduerſario?Inn.tenet ꝙ ſic.gl.C.de pac.l.poſtq̄ liti. & hoc odio litiū.itaq; ad officiū iudicis pertinet lites minuere. Sed nūquid aduerſarius pōt ꝺ̄icere? rn̄.ſic,ſi ſua intereſt. qđ dic vt plene no.per Cy.C.de eden. l.edita.ac in materia emendationis libelli,& facit quod no.ff.de rei ven.l.vtiq;.†Item no
5 ta,ꝙ qui renunciat literis,vī renunciare omni iuri ſuo,ꝙ ſun datur ex ipſis,tex.eſt hic no.Idem,ſi renunciat liti,vel qōni,vt no.dicit gl.in l.poſtq̄ liti.Sed pone,ꝙ aliquis p̄t ꝓbare ꝓteſtes, & inſtra,& renunciat teſtib.& inſtris, vtrū vī renūciare liti & cauſæ? rn̄.non,niſi quatenus dependet ex inſtris, vel teſtib.ſolis,quib.eſt renunciatū.C.de fide inſtr.l.ſi aduerſarius. vbi eſt
6 tex.valde no.†No.ꝙ ille,qui ſua arma tradit aduerſario,vī cedere liti.hīc eſt,ꝙ ſi creditor reddit inſtrm debitori,vī paciſci de non agendo.& ſi reus actori dat inſtrm, vī paciſci de non
7 excipiendo.†Item nō.ꝙ pactum eſt duplex.ſ.abſolutū, & conditionatum, vel modificatum. primum veſtitur ſtatim canonis patrocinio:ſed nō veſtitur niſi ſeruato modo, & nō parit actionem ante,etiā ſi incidat ꝺ̄ctui noīato,& hoc caſu tardius parit q̄ de iure ciuili.C.de rer.per.l.ex placito.de ele.c.cū inter
8 R.†Porro veſtimentum non eſt aliud, q̄ quædam virtus apta ad agere iure ciuili aduenies per actorem ſolum, & per reū ſolum quæritur ius inſtantiæ actori,& reo,vt no.C.de tēp. in inte.reſt.pet.l.petēdæ.qui cedit inſtātiæ,cedit iuri, & iudicio.
9 l.j.C.de p̄ſcri.lon.temp.†Quæro,vtrum in beneficialib. ꝓiuncta perſona admittatur ſine ſpeciali mandato?rn̄.non,vt in c. vlt.de iu.li.6.Dicit lex,ꝙ nemo alieno noīe ex lege agere pōt, & lex nō facit aliquē ꝓ.poſſet tñ,ſi vellet,vt ff.đ re iu.l. nemo alieno.No.ꝙ ꝓꝓ ſupuenientē casū quis redit ad ius ſuū in eo ſtatu,in quo erat,licet libere renunciauerit. Sed nunqđ ſi eo medio tpe monachi contuliſſent alteri,poſſet ab eo remoueri?gl.tenet ꝙ ſic.& eſt rō,qa trānſiuit cū ſua cā. C. com.de le. l.fi.§.ſinaūt ob auaritiā. Nō ob. c.quamuis.de reſcrip.lib.6.qa ibi nulla cauſa erat,cum qua tranſire poſſet, & ideo tranſiuit libere,& præciſe. & ſic non reſuſcitatur, quod fuit extinctū, iuxta not.ff.de libe.& poſthu.l.Gallus.§.& quid ſi tantum.

ADDITIO.

a Vinc.Go d.Adde ꝙ ſimonia crimini læſæ maieſtatis aſſimilatur. Ruyn. conſil 158.nu.3.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Prouiſio facta de beneficio poſt obitum poſſidentis,an valeat.*
2 *Remiſſio futuræ hæreditatis an poſſit fieri in renunciatione.*
3 *Ius,quod pendet ex morte,an veniat in generali refutatione.*

CAP. V.

1 a QAccepimus. †Nō valet prouiſio a facta de beneficio poſt obitum poſſidentis, & ſic nō valet pactum futuræ ſucceſſionis in beneficijs eccleſiaſticis, nec etiam in temporalibus, vt in c.j.§.qui ſuc.ſint legi.Sed quid ſi poſſeſſor cōſēſit? reſpondeo,idem in beneficijs eccleſiaſticis, ſed in beneficijs
2 tēporalibus dic,vt in c.1.§.rurſus.q.mo.ſeu.amit.†Quęro,vtrū in renunciatione poſſit fieri remiſſio futurę hęreditatis? dic ꝙ ſic,mortuo teſtatore,vt C.de pac.l.fi.& vide quod no.C.de tranſa.l.cum donationis.Et no.ꝙ non eſt licitum ſperare mortem alicuius.ff.de ver.obli.l.inter ſtipulantem. §.ſacram. ff.de condi.& demon.l.pater Seuerinam. §. ſocrus. vbi dicit glo. ꝙ
b multę mulieres ᵇgaudent de morte maritorum. † Extra not.
3 ꝙ in generali refutatione non venit ius,quod pendet ex morte,vt no.ff.de ver.obl.l.q Romæ.§.fi.niſi actū ſit, vt omnia veniāt tā cogitata,quā non cogitata,vt no.ff.de tranſac.l. de his. & ff.de teſta.mil.l.qui iure militari.& l.2. §. fi.cum l.ſequenti.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde ꝙ prouiſio in uno caſu extenditur ad alium,& ad oēs.Bawin l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de liber.& poſthum.Alex.conſi.130.nume.2.
b Vinc.God.Adde ꝙ uxor dicitur magis dilecta,quàm ſoror,Ruy.conſ.8.nu.10. lib.3.& Apoſt.dicit,diligite uxores veſtras,dico,de bonis mulieribus.

CAP. VI.

QVm clerici. Is,qui per pactum penſionis augendę cōſecutus eſt eccleſiam,debet ea ſpoliari,& ſeuerius puniri.No. cēſum eccleſiarū augeri non debere, ꝙ eſt verum prætextu obtinendi beneficij.Idem,ſi poſt beneficium obtentum,ſi ſit authoritate priuatorum, ſed authoritate ſuperioris bene poteſt augeri,ſi auctæ ſunt facultates eccleſiæ,ſecūdum Ber. ſimile dicunt Legiſtæ, ꝙ augmentatis facultatibus augmentatur æſtimum in communi. E contra propter pauperta tem fit nouum æſtimum. No. iſtud capitulum contra illos,
a qui illicitis muneribus ᵃcaptant gratiam ſui ſuperioris. Item no.arg.ꝙ cenſus illicitus non præſcribitur.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ de illis loquitur Pſal. 25. in quorum manibus inquitates ſunt,dextera eorum repleta eſt muneribus.

SVM-

BIU Cujas

Baldus super j. Decretalium.

SVMMARIVM.

1 *Pactum vnius an noceat alteri.*
2 *Recipiēs qđ ꝓcipere non debet, tenetur restituere ei, qui debebat ꝓcipere.*

CAP. VII.

PLerique Ecclesia rem suam locando, vel in feudum cedendo, nō potest apponere pactum, per quod iuri parochiali alterius ecclesiæ derogetur, quia hæc ꝓsueuerūt fieri in fraudem parochialiū ecclesiarum, papa prohibet. h. d. † Plus no. ꝙ
1 regula est, ꝙ pactum vnius nō nocet alteri. ff. de pac. l. si vnus, §. ante omnia. tñ promissori prēiudicat, vt leg. & no. ff. de pac. l. inter debitorē. Sed in casu huius cap. ēt promissori nō p̄iudicat, quia ꝓcedit de radice auaritiæ, & ideo reprobat. Item no.
2 ꝙ † qui percipit, & percipere non debet, tenetur restituere ei, qui debebat percipere, & hoc est bene no. vt patet in fi. literę.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quod tendit ad ueniale peccatum, an sit validum.*

CAP. VIII.

RActiones. Non valet pactum pro spiritualibus obtinēdis, nec quod vergit in animæ detrimētum, nec quod est impossibile de iure, nec de facto, intellige, qñ est impossibile ꝓ facti naturam, secus, si sit impossibile per morbū promissoris, qa tunc dēt facere ꝓ aliū, vel soluere interesse, vt ff. de ver. obl. l. continuus. §. si ab eo. Item secus, si nō sit impossibile, sed difficile. v. g. si pars promittat mille marchas argenti, vt d. l. continuus. §. illud. adde, impossibile reputatur illud quod soli prin-
1 cipi licet, vt ff. de leg. j. l. apud Iulia. §. fi. Dicit Archi. ꝙ non valet pactum, etiam si tendit ad veniale peccatum, quia veniale efficitur mortale propter contemptum. ver. g. pactum de non alendo parentes, vel de non eundo ad aliam ecclesiam (puta fratrum Minorum) q̄ ad ecclesiam parochialem.

De transactionibus. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Transactio quid sit.*
Non petere, vel nō agere si non ꝓmittitur in trāsactionibus nihil refert.
Ex transactione oritur duplex exceptio, & quando.
Delegatus iudex nō potest cognoscere de trāsactione corā se facta, et rō.
Exceptio non numeratæ pecuniæ non potest opponi cōtra transactionē.
Titulum in beneficialibus non dat transactio etiam facta cum auctoritate episcopi.
2 *Infamis est, qui transigit super crimine, sed qui transigit super infamia, non fit infamis.*
Compromissum, & laudum simul sunt quædam amicabilis transactio, & quando.
Arbitramentum, quod fertur pro altera parte tantum, est mera pactio, & non transactio, & causa.
Sententiæ renunciari non posse, quo casu intelligatur.
3 *Potestatem transigendi habens an possit terminum prorogare.*
Per transactionem uetera instrumenta quando tollantur.
In transactione non veniunt capitula non prosecuta nisi quis fuerit in mora prosequendi.
Transactio nulla non parit obligationem.
Prosequendi causam morę effectus.
Ad incogitata non trahitur.
Fides cui non seruatur, agere potest de transactione sed ex causa non potest conueniri.
4 *Pactum hæreditatis diuidendæ factum bona fide, & super re dubia, an arctet creditores hæreditarios quomodo agere debeant.*
Soluens bona fide ei qui cessit uel uendidit iura sua, quando tutus fiat.
5 *Sententia lata prætextu transac. an ualeat.*
6 *Transactio facta cum legitimis admi. an ualeat.*
Curator adulti debet adhibere consensum adulti, ac consanguineorum.
7 *Lesus si quis sit in trāsa. ultra dimidiā dubij euētus, an habeat remediū.*
Per instrumenta denuo reperta transactio non retractatur.
Litis dubius euentus inæstimabilis.
Præscriptio, & priuilegium vacua fiunt causa per transac. finita.
8 *Pœnam ex ueteri post translationem petere non licet.*
9 *Principale quoties est finitum transactione, an accessoria intelligantur esse finita.*
Venire contra pactum, & iuramentum, & propriam confessionem, an & quando liceat.
Cautio Mutiana, Iudicialis, & Conuentionalis, an habeant locum in transactione.
10 *Transactio an sit contractus uel distractus.*
11 *Transactio an sit distractus, nominatus, uel innominatus.*
Distractus etiam nominatus, & innominatus reperitur.
Contractus innominatus quomodo cognoscatur.
Actio utilis reperitur in contractibus innominatis, & uocatur in factum, & directa, & uocatur præscriptis uerbis.
Actio directa, & cōtraria reperit in cōtractibus nominatis, q̄ sūt adiectiones, non actiones, non innominatis.
Libellus non vitiat, si errat in nomine adiectiuo actionum, non proprio.
Remissio actionis in transactione non est rem dare.

1 TRansactio. † est a terminus litis. C. de transac. l. fratris. & futuri certaminis pro-
a hibitio. nec refert, vtrum in transactionib. promittatur non petere, an non agere, quia semper ex transa. oritur duplex exceptio vna ꝺ processum, alia ꝺ actorem, vt ff. de ver. sig. l. transacta & finita. ff. de cond. inde. l. eleganter. §. si post rem, & §. si quis post. iudex delegatus ad causam (ponamus) non potest cognoscere de transac. facta coram ipso, qa tempore datæ literarum non erat transac. & ad futuras causas delegatio non extenditur. Item quia per transactionem causa antiqua, quæ fuit delegata, est finita transactio. & succedit lis noua, vt ff. de min. l. minor 25. annis, cui fideicommissum. Cōtra trāsactionem non potest opponi exceptio non nume. pec. l. si transactionis, per Cy. C. eo. Transactio etiam facta cum authoritate ep̄i non dat titulū in beneficialibus. de off. deleg. c. si
2 quando. † Qui transigit super crimine, est infamis, sed qui trā-sigit sup infamia, nō fit infamis, ſm Pe. in §. pœna grauior. Cōpromissum, & laudum simul sunt quædam amicabilis trāsactio, vt no. in Auth. vt differ. iu. & hoc est verū, si extrema ꝙue niant transi. i. aliquo dato, vel retento, secus, si non conueniāt transactioni, ꝙt quia arbitramentum fertur pro altera parte tā tum, quia illud est mera pactio, non transactio, cum nō hēat ea, quę sunt trāsactionis. & ideo post rem iu. fieri potest, quia
b non est transactio. b Quod aūt dr̄, ꝙ snīæ renunciari non pōt, vt no. C. de transi. l. si diuersa, verum est litē differendo, sed nō
3 eam sopiendo. † Nunquid habens ptātem transigendi possit terminum ꝓrogare? vr̄ ꝙ non, vt ff. de verb. ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. sed ibi loquitur in nuncio, qui nullum hēt arbitrium, sed an ꝓ transi. tollant vetera instra? dic ꝙ sic, si sunt trāsa. ꝺria, vt C. de trāsi. l. sub prætextu, & j. e. c. j. & ꝓpetuo no. Sed an capitula non prosecuta veniant in transa. rn̄. non, nisi quis fuerit in mora prosequēdi, vt ff. de arbi. l. de reb. vbi est tex. no. Transactio, q̄ nulla est, nō parit obli. vinculū, neq; exce. obstaculum. ff. e. l. de his. Transactio non trahitur ad nō cogitata. ff. eo. l. cum Aquiliana. Ille, cui nō seruatur fides, potest agere de transi. sed ex causa non pōt conueniri, vt no. ff. eo. l qui fidem.
4 Pactum hr̄ditatis diuidēdæ factum bona side, & sup re dubia arctat creditores hr̄ditarios, qūo agere debeant. ff. eo. l. controuersia. Licet quis cesserit, & vendiderit iura sua, tñ debitor bona fide soluens cedenti, vel trāsigens cū eo tutus est si ignorāter soluit, vel trāsigit, secus si scienter. ff. e. l. fi. dic ꝙ non liberat sciēs, si fuit eidē denunciatū, vel cedens p̄uenit agere, vt no. ff. de pac. l. si cū emp. si vero cessio eneruauit ius agēdi actione directa, tūc soluēs cedenti nō liberatur, sed si sunt duo rei credē
5 di unus directa, alter vtili, dic. vt l. 3. C. de noua. † Sētentia lata prætex. transa. valet, licet transactio non valeat, vel ad id se nō extendat, ff. de verb. oblig. l. qui Romæ. §. fin. sed in lectu. q̄ ibi fuit male pronunciatum per transactionem nō potest iustificari contractus vsurarius, vt no. Inno. j. depos. i. c. j. in fi. hoc verum nisi res sit dubia in facti causa, dummodo ista dubitatio non sit colorata, vel conficta, vt ff. de transa. l. cum hi. §. si cum
6 lis. † Transactio facta cum legitimis administratio. valet, si est facta bona side, & ex iusta causa, alias non. C. de transac. l. prę ses. ff. de pecu. l. item magistri. dummodo sit talis transigens prælatus, & interueniat consensus capituli. j. eodem. c. cōtingit. & cap. constitutus. Item dico, ꝙ curator adulti debet adhibere consensum adulti, quia adultus dominus est, & prudenter facit, si transigat de consensu consanguineorum adulti, q
c consilium capiunt pro minore, c vt singulariter no C. de his,
7 quibus ut indignis. l. Polla. † Quid iuris, si in transac. d quis sit
d læsus vltra dimiam dubij euentus, no. Bart. de verb. oblig. l. si quis cum aliter. & ff. ad Treb. l. Lucius. §. fi. & dicit, ꝙ habet remedium. l. j. C. de rescin. ven. dic ꝙtra, si transactio est facta bona fide, & inter personas legi. quia imponeret finem liti. vnde hoc statutum est, ne lites ex litib. oriantur. j. de emp. & vēd. cū eam. hoc probatur, quia per instra de nouo reperta non retractatur, nedū si in tanto, sed ēt si in toto sit læsio. C. e. ti. l. sub p̄textu. Præterea dubius euētus litis vix potest æstimari, vbi est p̄clusa via probationis, vt ff. de eden. l. argentarius. §. cū aūt pro princi-

ADDITIONES.

a Vide Pau. de Cast. ponentem etymologiam in rub. C. de transac.
b Vinc. God. Adde ꝙ transactio post rē iudicatā valet in uim pacti, qñ it a est cōuentum, etiam propter iuramentum, Rui. consi. 109. nu. 10. lib. 1. Et etiā post sententiam. ibid. nu. 11.
c Vinc. God Adde ꝙ transactio super re minoris valet, si fiat cum decreto iudicis. Rui. co nsi. 129. nu. 6. lib. 5
d Vide Alex. consi. 42. inci. super puncto thema. nu. 3. & melius in 7. col. j. vol. & in l. si quis cum aliter. ff. de verb. oblig.
Vinc. God. Adde ꝙ transactio non rescinditur remedio l. 2. C. de rescin. vend. Rui consi. 132. nu. 3. lib. 1.

BIU Cujas

ptin cipali cauſa per tranſa, finita vacuum eſt quicquid ex prę ſcri. vel priuilegio fit, vel attētatum eſt, quod eſt no. dignum, pōt ipſi cauſæ opem ferre. ℨ. eo. c. j. vbi melior tex. qui reperiť. poſt tranſactionem non licet petere pęnā ex veteri, quia oīa
8 vetera ℨcta caſſat, vt l. 2. in prin. ff. ſi qs cau. † Et fuit qō de facto inter Regē Vngariæ & Venetos, & inde mota eſt horribilis guerra & peſſima. & facit ad prædicta, quia quoties principale eſt finitum tranſactione, puta guerra, acceſſoria intelliguntur eſſe finita. ℨ. de pęn. c. calumnia, ꝑ Inn. puta impēſa, dāna, & intereſſe, ciuitates aūt captæ, & captiui non debent relaxari, ꝙ factæ ſunt capientiū, niſi aliud in pace ſit cōpilatū, videlicet ecce guerra eſt inter exititios et extrinſecos, aliq de exititijs ſunt ꝓdēnati ad mortē, fuerūt capti & ſunt in carcere, modo fit pax, & ſtatutū ꝙ oēs exbāniti rebannianť, & ꝑ rebannitis habeanť: Nunqd intelligāt de prædictis, q ſunt in carcere? & vr ꝙ non, ꝙa abolitio non ꝑtinet ad carcerationē, vt dicit illa l. ſingularis. ff. ad Turp. l. Domitianus. Item ꝙa ſunt ſerui pęnæ, q non hńt ius poſtliminij, vt ff. de cap. l. mulier in opus ſalinarū. In ℨriū vr, quia inſtrm banni dēt eis reddi caſſum & cācellatum, vt de cond. ſine cau. l. diſſoluto. & ꝑ hoc redduntur penitus liberati, vt ff. de pac. l. Labeo. & l. poſtq̄. præterea pax eſt quædā tranſa. ꝑ q̄ vetera inſtra tolluntur. ℨ. eo. c. j. & iſta eſt veritas, ꝙa ſunt penitus liberati & intellectualiter a carcere rę laxati, & ſicut ſunt relaxati intellectualr, ita debēt relaxari corporaliter. Nō ob. l. Domitianus, ꝙa illa gn̄alis abolitio, de quā ibi loquiť, erat ad tps, & non in ꝑpetuū, & ideo illi non dēnt liberari a carcerib. & cuſtodia, ꝙa non ſunt immunes a pęna,
9 & ita tenet ibi Bar. † Vnicuiq; licet ꝑuenire ℨ pactū & iuīm & propriā ꝓfeſſionē, ſi poſtea pronunciatū eſt ꝑ ipſo, de iure iu. c. mulieri, ꝑ Inn. ꝙa ſnīa potior eſt. l. 2. ff. de iureiu. In tranſ. non hēt locū illa cautio legalis, q̄ vocatur Mutiana. C. eo. tit. l. ſiue apud acta, & C. de pac. l. j. ſed ꝙuentionalis ſic. ff. de ꝙd. ob cau. l. dedit, in prin. Itē iudicialis ꝑ l. in oīb. ff. de iu. q̄ eſt paſſiua, & nō actiua, & præſtat ab inuito, non vt ipſe agat. ꝓſidera, cautio Mutiana facit, vt certū ſit ꝑ eā ꝓdōnē negatiuā, tn̄ in ℨctib. q tranſmittunť ad hr̄dem, non fuit a Mutio introducta,
10 nec ſunt ita fauorabiles, vt eſt vltima volūtas, in Auth. de nup. §. ꝙa vero. † Nunquid tranſactio ſit ℨctus, vel diſtractus. rn̄. diſtractus eſt in quantū eſt liberatio, ℨctus eſt, in quantū eſt promiſſio. C. eo. l. q̄uis. † Sed nunqd eſt diſtractus noīatus, vel innoīatus? rn̄. dici pōt ℨctus ſiue diſtractus noīatus ſi fiat ꝑ acceptū. C. e. l. vbi pactū. ſi aūt nudo pacto, tūc diſtractus eſt innoīatus. Et ſic ꝓclude, ꝙ ſicut eſt reperire ℨctum noīatū & innoīatū, ita eſt reperire diſtractū noīatū, & innoīatū. cognoſcimus aūt ℨctum innoīatū eſſe ꝑ talē doctrinā, videlicet quoties ex eo ꝓcedit actio p̄ſcriptis verbis, vel in factū, vel condō ex le-
11 ge, de iſto tn̄ vltimo dic, vt no. in l. ſi. ff. de ꝓd. ob cau. Item quatenus cōdō ob cām proficiſciť, eſt ℨctus noīatus, vt ibi dr̄. Itē in ℨctib. innoīatis reperitur vtilis, & vocatur actio in factū, & directa, & vocať actio præſcriptis verbis. Item in ℨctib noīatis reperiť directa, & ℨria, q̄ ſunt adiectiones, non actiones. v. g. directa depoſiti, & ℨria depoſiti. nam cū dico, depoſiti, nomē eſt actionis, & dū dico, directa, & ℨria, nomen eſt adiectionis, nec oportet hoc adijcere in libello, nec vitiat libellum, ſi errať in ipſa adiectione, ꝙa ſatis eſt adiecta actio ꝑ nomē ſuum propriū. In trāſactione remittere actionē nō eſt dare rē. C. de trāſa. l. ſi pro fundo, q̄ lex notabilis eſt. in ℨctib. innominatis non reperitur directa & contraria, quæ ſumunt aliud nomen. ſ. a ſuis extremitatibus, ꝙ eſt valde no. pro Legiſtis.

SVMMARIVM.

1 *Firmitatem recipiunt per confirmationem Papæ, ea quæ ſunt infirma, vel minus valida.*
Tranſactione tolluntur inſtrumenta & alia iura partium.
Confirmatio quædam præparata, quædam minime.
Materia non præparata, quæ.
Confirmationis natura.
2 *Tranſactio, ſi eſt vtilis eccleſiis, an dēat ualere ſine aliqua cōfirmatione.*
Caſſare, & irritare omnem alium contractum in contractibus non eſt neceſſe, niſi pręceſſißet obſtatiua proteſtatio, & ratio.
3 *Reuocari in dubium, an poſſit illud, quod facit Papa, uel princeps, qui habet plenam mundi, uel populi diſpoſitionem.*
Retractatio tranſactionis per inſtrumenta denuo reperta, quare non ſit, & quandoque ſit ex cauſa ſurreptionis ipſorum.

CAP. PRIMVM.

1 SIcut graue. Inſtrumenta † & alia iura partium ℨria tranſactione tolluntur. Caſus. Inter quoſdam prælatos eccleſiarum fuit facta ſalubris tranſactio. Papa, ne poſſit de eius valentia dubitari eam confirmat, decernens, vt ipſa ſeruetur, & alia inſtrumenta omni virtute ſint caſſa. h. d. No. ꝙ ea, quæ ſunt infirma, vel minus valida, per confirmationem Papæ recipiunt firmitatē, ſm Ber. & ſcias, ꝙ quędā eſt ꝓfirmatio præparata ex præcedenti mā, quædā non pręparata. Exemplū de prima eſt hic. v. g. ſalubritas. i. vtilitas eccleſiarū. mā aūt non præparata eſt duplex. ſ. obſtatiua, ſeu repugnans, vt ff. de act. & ob. l. obli. quæ proprijs viribus nō ſubſiſtunt. alia eſt mā talis qualis, vt ff. de adop. l. adoptio non iure facta. & nā ꝓfirmationis eſt valida re inualidū, & approbare validū, ſed non extendere. ff. de lib.
2 leg. l. Aurelius. §. teſtō. † Sed nonne ſi tranſactio eſt vtilis eccleſijs, dēt valere ſine aliqua ꝓfirmatione, vt no. ff. de tranſa. l. cū
a hi. §. cauſa. rn̄. non, vt hic, ꝙa ſolēnitas nō eſt omittēda. a Deinde no ꝙ in ℨctib. nō eſt neceſſe apponere illa verba, caſſantes & irritantes oēm aliū ℨctum &c. quia hoc tacite intelr, tex. hic ſing. niſi præceſſiſſet ꝑteſtatio obſtatiua, ꝙa tūc eſſet neceſſe apponere verba ipſi ꝑteſtationi ℨria, vel derogatoria, vt ff. de leg. 3. l. ſi quis in prin. teſtamenti. & C. de pac. l. pacta noniſſima, ꝑ Cy. † Itē no. ꝙ non pōt in dubiū reuocari illud ꝙ facit
3 Papa, vel princeps, qui hēt plenam mūdi, vel populi diſpōnē. Item no. rōnē, quare ꝑ inſtra de nouo reperta non retractať
b tranſactio. b ꝙ eſt no. dignum, ēt ſi illa inſtra eſſent priuilegiata. Nam ratio eſt, quia illa intelliguntť caſſa eſſe. text. eſt hic mirabilis, niſi illa inſtra eſſent ſubtracta per aduerſarium. ff. de pac. l. tres fratres. C. de probat. ſi de poſ. tex. eſt valde no.

ADDITIONES.

a Vide Iaſ in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. primo. & in l. ſancimus, C. de teſtamen.

b Vinc. God. Adde quādo tranſactio generalis præiudicet, & ꝙ non valeat ſuper ea, dependet ex teſtamento, Goz. conſi. 36. nu. 16. & 17.

SVMMARIVM.

1 *Compoſitio facta ſuper decimis cū authoritate ſuperioris, an ſit valida.*
2 *Obligatio decimarum licet ſit ſpiritualis, tamen res, quæ præſtatur, eſt temporalis.*
Compoſitio perpetua ſuper annua præſtatione inter immobilia cōputať.

CAP. II.

1 TAtuimus. † Valet cōpoſitio facta ſuꝑ decimis cū authoritate ſuperioris. Caſus. Quædā vniuerſitas habebat qōnem cū perſona eccleſiaſtica ſuꝑ decimis: queriť, vtrū poſſit
2 interuenire compoſitio? rn̄. ſic cū authoritate epi. h. d. † No. ꝙ obło decimarum licet ſit ſpiritualis, tn̄ res, quæ præſtatur eſt tpalis, & ideo interuenire poteſt tranſactio, ſiue ſint decimæ reales, quæ præſtantur pro prædijs, ſiue perſonales, quæ præſtantur pro diuinis officijs, ſm Inn. Sed quare requiritur authoritas epi, vel archiepiſcopi? reſpon. quia compoſitio perpetua ſuper annua præſtatione inter immobilia computatur, vt in Auth. de non alic. §. oportet. ℨ. eo. c. ſuper eo. ſol. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio, vel cōſenſus capituli ſubſequēs confirmat ꝑlati trāſactionē.*
2 *Cōtractum q plurib. annis obſeruat, an poſſit poſtea reſilere a contractu*
Tranſigere ne poſſit prelatus.
Tranſactio eſt ſpecies alienationis & quando.
3 *Libera, an videatur conceſſa per literas de rato.*
Prætoris ciuitatis poteſtas.
In republica non poteſt quis, niſi quatenus ſit conceſſum.
Legis, ſtatuas, de acq. rer. dom. intelle.
Legis, de iure, ad municip. intell.
Immobilia non poſſunt alienare etiam qui liberam adminiſtrationem habent a lege.
Liberam facilius lex, quam homo concedit, & ratio.

CAP. III.

1 COntingit. Si prelatus † hēt literas de rato, vel ꝓſensum capituli ſubſequentem, tranſactio prelati obtinet firmitatem. Caſus. Abbas, ſiue prior alicuius ꝙentualis eccleſię hēt cām cum alio corā iudice ordinario, vel delegato, tranſegit cum aduerſario, capitulum vult illam tranſactionē reuocari, queriťan poſſit? rn̄detur ꝙ nō, ſi a capitulo habuit literas de rato, vel capitulum poſtea ratum habuit aliquib. annis obſeruando. No. ratihabitionem capituli confirmare factum prælati. Item no. ꝙ per obſeruantiam contractus inducitur ratiha-
2 bitio. † Item no. ꝙ qui a obſeruat ℨctum pluribus annis, non
a poteſt poſtea reſilire a ℨctu, & hoc q̄n non deficiebat niſi ſolus ꝓſenſus. ſecus, ſi deficeret ſolennitas verborū, vel quęuis alia ſolennitas ſubſtātialis, vt C. de pac. l. ſi certis annis. hic q̄ritur, vtrum prælatus poſſit tranſigere? & vr ꝙ non, quia habēs mandatum ad agendum non tn̄ habet mandatū ad tranſigendum, vt ff. de pac. l. & ſi tantum, quia mandatum non debet extendi, vt ff. de ſol. l. hoc iure. Et li. ꝓteſtatio nihil adijcit mandato. præterea tranſactio eſt quædam alienatio, vt ff. de prædi. mi. l. ſi ad reſoluendū. præterea dato, ꝙ prælatus ſit legitimus admini-

ADDITIO

a Qui obſeruat contractum pluribus annis, non poteſt poſtea reſilire a contractu. iſtud repet. ſingu. d. Hier. Tor. in quodam ſuo conſilio, quod eius propria manu habeo.

BIU Cujas

adminiſtrator, non tñ habet liberam, vt ff. pro emp. l. qui fundum, §. ſi tutor. Item quia tranſactio eſt ſpecies alienationis, ſi ille, qui non hẽt plenam rei ſuo nomine diſpoſitionem, non põt renunciare, vt no. C. de pac. l. pe. & per Pe. & Cy. in ꝺ̃rium vr̃. C. de tranſa. l. præſes. ſol. ſi bona ſunt cõia, vel debitum eſt liquidum, nõ poteſt, ſed ſi non eſt liquidum, & conditio dñi non eſt deterior, poteſt, ff. de pac. l. item magiſtri, & l. contra
3 iuris. §. fi. ibi no. Sed an per literas de rato † videatur conceſſa libera. dicit Cy. ꝙ non. C. de procu. l. ſi procuratorem. ſed per hæc verba, omnia poſſis, quia poſſum ego, vel quæ poteſt verus dñs, bene videtur concedi libera, dumtamen bona fide. C. mand. l. creditor, §. fi. Ex hoc apparet ꝙ habens literas credentiæ genera'es, non poteſt renunciare beneficio. Quid de potestate alicuius terræ rñ. hoc non põt, niſi hoc ſit ei conceſſum a conſuetudine, vel a lege municipali, quia in republica nullus poteſt, niſi quatenus eſt ei conceſſum, ff. quod cuiuſq; vni. no. l. nulli. & ff. quod vi aut clam l. phibere, §. plane. igitur hic eſt ex mandato pendens qõ, ſic intelligitur. l. ſtatuas, ff. de acqui. rer. dom. qũo igitur debet intelligi lex, de iure, ff. ad muni. rñd. ſi eſt qõ ciuilitatis cum ipſo iure, poteſtas cognoſcit tanq̃ magiſtratus ex mero officio, ſed ſi eſſet qõ cum alio, ptãs non poſſet cognoſcere, niſi haberet mandatum a republica, quia poteſtas non eſt legitimus adminiſtrator bonorum, ſed ſuæ
a iuriſdictionis. Adde, ꝙ quidam habent liberam a adminiſtrationem a lege, & iſti non poſſunt alienare immobilia, quidã ab homine, & iſti poſſunt, dummodo ex cauſa, & non perfunctorie, vt ff. mand. l. creditor. §. fi. & ideo l. facilius concedit liberam, quam homo, vt C. de bo. ma. l. 1. quia minus periculum eſt in conceſſione, quæ fit a lege. porro homo, quia poſſet incurrere magnum periculum, nunquam videtur concedere liberam, niſi hoc dicat expreſſe, vt ff. de pec. l. quam Tuberonis, §. alia, & eſt melior tex. qui ſit in iure ciuili. & facit ff. admi. tut. l. intra bonorum, ꝙ eſt valde notabile.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ liberam poſſeſſionem non dicitur quis tradere, ſi det alteri ſeruitutem, Goz. conſi. 24. num. 3. Et inſuper liberum dicitur, ꝙ ſit nullo cogente imperio, Ruy. conſi. 1. nu. 21. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Tranſigi non poteſt ſuper beneficio eccleſiaſtico.*
2 *Guarentigiæ inſtrumentum dici non poteſt, quod non tenet.*
Tranſactio, quæ non tenet, liti finem non imponit.
Nullitati renunciari non poteſt, & quare.

CAP. IIII.

1 Onſtitutus. Super beneficio † eccleſiaſtico tranſigi non põt, & ſi tranſigi-
2 tur, iurm & inſtrm eſt nullum ipſo iure. h. d. Sume hic argm̃ ꝙ † non põt dici inſtrumentum guarentigiæ id, quod de iure non tenet. no. ꝙ tranſactio, quæ non te-
a net, liti terminum a non imponit. nã quod nullius eſt momenti non ſufficit paciſcenti, nec per mutuum conſenſum recipit firmitatem, & huic nullitati renunciari non põt, quia eſt inuitis partib. introducta, ff. de ritu nup. l. a diuo, & ibi no.

ADDITIO.

a Adde tex. in l. cauſas, in verbo, legitimis tranſactionibus.

SVMMARIVM.

1 *Compoſitio quæ fieri poſſit inter clericos.*
2 *Realitas in pactis, quid ſit, & quo pacto cognoſcatur.*
Obligatio tranſiens in ſucceſſorem, an ſit eadem cum prima.
Vtilis obligatio ceſſa, eſt eadem cum directa.
Sententia indulgentiæ, & Gratiæ, vtrum præſumantur reales.
3 *Compoſitio in ſpiritualibus ſecundum ius fieri debet.*
Pactum perſonale non afficit ſucceſſorem.
Leg. ſi conſul. ff. de adop. intell.
4 *Cauſa ſi eſt inter epiſcopum & ſubditum, an ſi epiſcopus amicabiliter componit, requiratur ſuperioris decretum.*

CAP. V.

1 De cętero. Compoſitio † inter clericos non de titulo beneficij, ſed de alio iure, puta de annuo cenſu, fieri poteſt. tñ cẽſus ſolutus huius compoſitionis prætextu non afficit ſucceſſorem. Caſus. Rector vnius eccleſiæ impetrauit ꝺ̃ aliũ, tandem compoſuerunt de lite, quę erat ſuper cenſu, videlicet vt alter ꝺ̃ alterũ ageret de cenſuali ſubiectione. eps vult hanc pactionem reprobare. Papa dicit, ꝙ non põt, tñ iſte cenſus, q̃ ex
2 compoſitione petitur cum vita finitur. † Quęro, quid eſt realitas in pactis? rñ. idem, quod trãſactio, alias tranſmiſſio ad ſucceſſores. ſed quomodo hoc cognoſcam? rñ. ex duob. ſ. potentia, & actu, ſunt. n. quidam, qui poſſunt quo ad ſe & non quo ad ſucceſſores. quidam, q̃ perpetuo pñt. porro realitas cognoſcitur per hoc, ꝙ habet perpetuam cauſam. hęc conſideratio probatur ff. de leg. 2. l. peto. §. prædium, & l. 4. ff. de ſer. Item actus ſapiens realitatem, vel perſonalitatem colligitur ex verbis & mẽte, & ipſius rei natura, ff. de pac. l. iuriſgentium. §. pactorum. ff. de ſer. ruſti. pręd. l. Lucius, & vide quod no. Cyn. C. de ꝺ̃hen. & commi. ſtip. l. veteris. Sed an obligatio tranſiens in ſucceſſorem eſt eadem numero cum prima. dic ꝙ ſic, ſicut ea dem ſeruitus, ad quodcunq; ambulet prędium. Prętera vtilis ceſſa, eadem eſt in iure cum directa. ergo multofortius ea, quę tranſmittitur in propria virtute & figura. de hoc ꝑ Cy. C. de pac. l. pacto ſucceſſorum, ff. ad Treb. l. ex aſſe. vtrum ſnia p̃. ſumatur realis, vel perſonalis, no. Inn. j. de inſt. c. cũ veniſſent. in indulgentijs & gratijs, vtrum præſumantur reales, aut perſonales. dicit gl. ꝙ reales. ff. de cenſi. l. forma. §. q̃q̃, vbi gl. nota-
3 bilis. † No. ꝙ compoſitio in ſpiritualib. ſm ius fieri debet. No.
4 ꝙ pactum perſonalis vigoris non afficit ſucceſſorem. † Quæro, quid ſi cauſa eſt inter epm̃ & ſubditum, nũquid ſi eps amicabiliter componit, requiratur decretum ſuperioris, puta archiepiſcopi? vr̃ ꝙ non requiratur alia authoritas, q̃ ipſiuſmet, vt ſic gerat duas perſonas. ſ. ꝺ̃hentis & authorizantis, vt ff. de adop. l. ſi conſul. ſed illa lex non habet locum, niſi requiratur cauſę cognitio per modum iuriſd. diſputatiuę, ſeu contentio ſæ, ſed melius facit ff. de auth. tut. l. accipientis, & quod no. in l. j. C. de contracti. iu. & C. de contrah. emp. l. cum ipſe. Inno. dicit, ꝙ ordinarius ſolus, ſi conſenſiſſet, eccleſiam cenſualẽ cõſtituiſſet. Quęrit Inn. ſi clericus petijt ſuam ele. vel prouiſionẽ confirmari, qui ſint citandi? dic vt no. in c. vlt. de elec. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium, quod per tranſactionem poſſidetur, ſi per mediatorẽ, vt vacans impetretur, an impetratio ſit valida.*
Scire quis præſumitur, quia aduocatus, & quia teſtis.
Aduocatus contra clientulum ſuũ turpiter impetrans tenet pena falſi.
Tonſuratus quis nõ eſt, clericus nõ eſt, & an poſſit impetrare beneficiũ.
2 *Dolus partis, & dolus aduocati, inuicem compenſantur.*
3 *Aduocatus poteſt eſſe teſtis in inſtrumento tranſactionis, uel compoſitionis partium, non tamen poteſt eſſe teſtis in cauſa principali.*
Recordari præſumitur is, qui interfuit actui.

CAP. VI.

1 Ex literis. † Si beneficium, ꝙ per tranſactionẽ poſſidetur, per mediatorem impetrat̃, vt vacans, non valet impetratio ſecundum lec gl. Caſus. Inter F. & A. clericos tranſactio facta fuit mediante quodam Giraldo, qui erat aduocatus dicti A. & teſtis fuerat inſcriptus, demum dictus Girald. nondum tonſuratus impetrauit dictum beneficium, tacito de dicta tranſac. & hoc conſtabat, quia dictus Girald. non negabat, Papa ei ſilentium imponit. No. ꝙ præſumitur ſcire, quia aduocatus, & quia teſtis, & quia turpiter impetrauit contra ſuum clientulũ, imo plus, quia videtur, ꝙ teneatur pęna falſi, vt ff. ad mun. l. Titius cum eſſet. Item no. hic, ꝙ qui non eſt tonſuratus, non eſt clericus, nec poteſt impetrare beneficium. ſed certe imo videtur ꝙ poſſit, quia dicta tranſactio erat nulla & ſymoniaca, & etiam poſſeſſio dicti A. fuit improba, quia habetur pro nulla,
a vt C. de acq. poſ. l. improba. reſp. iſte aduocatus fuit a in pari cã
2 turpitudinis. † Et ſic no. ꝙ dolus partis & dolus aduocati inuicẽ ꝓpenſant̃, vnde aduocatus nõ ꝑt allegare crimen ſui clien
ß tulꝰ, quod eſt menti valde tenendum. † Vnde no. ꝙ aduocatus poteſt eſſe teſtis in inſtrumento tranſactionis, vel compoſitionis partium, non tñ poteſt eſſe teſtis in cauſa principali ſm Ber. & facit ff. de rei vend. l. intra officium, & ff. de iu. fiſ. l. deferre. §. idem decreuerunt. Itẽ no. hic, ꝙ qui interfuit actui, præſumitur ſcire & recordari. concord. C. de contrah. & com mitten. ſtip. l. magnam, & ibi vide.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ mali aduocati incidunt in pęnam. Barb. in c. inhærentes, nu. 18. de iura. calum.

SVMMARIVM.

1 *Tranſigi non poteſt de beneficio eccleſiaſtico, licet poſſit amicabiliter componi.*
Gratis quid fieri permittitur, non autem per pecuniam.

CAP. VII.

1 Super eo. Super eccleſiaſtico † beneficio nõ poteſt tranſigi, licet poſſit amicabiliter componi. ſimile, ꝙ aliquid poteſt fieri gratis & non per pecuniam, ff. de infa. l. furti. §. pactus, & no. ff. de condi. ob turp. cau. l. idem & ſi. §. ſi tibi. vbi no. ꝙ omne, quod gratis faciendum eſt, ſi per pecuniam fiat, turpiter fit, & illa gl. eſt ſing.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio perſonalis, an extendatur vltra perſonam.*
Conceſſio realis perpetuatur authoritate Papæ.
Alteri per alterum quæritur beneficium quandoque.
2 *Sacramẽta voluntaria & neceſſaria, an obligent ad ſolutionẽ decimarũ.*
Sacramenta obligant ad ſolutionem decimarum.
Per ſacramenta probatur quis parochianus.
Ex pacto eccleſiæ quæritur ius eius ruſticis.

CAP.

BIU Cujas

CAP. VIII.

VEniens. Trãsactio facta de rebus eccleſiæ p̃ prælatum ſine ſuperiorũ cõſenſu ñ obligat ſucceſſorẽ. Caſus. quidã monachi maioris monaſterij excolũt terras in parochia S. Mariç de Marchia, & coloni ipſorum monachorũ oĩa ſacra tã volũtaria, q̃ neceſſaria recipiũt ab eccleſia dictæ S. Mariç: tñ p̃textu cuiũſdam tranſ. nolunt dicti ruſtici ſoluere niſi tertiã partẽ ꝺ cimarũ. Papa dicit, ꝙ cum dicta tranſactio ſit facta inter p̃ſonas paciſcentes, nõ inter eccleſias, & ꝙ dicta tranſactio nõ p̃deſt dictis colonis, decimas integras ſoluant tã futuras, q̃ præteritarum æſtimationem, niſi trãſactio ſit cõmunita authoritate papę. h. d. No. tranſactionem † perſonalem vltra perſonã non extendi. Idem dicimus in cõceſſione, vt ff. de ſeru. leg. l. pater. vbi vide Bar. No. conceſſionem realem ex forma ꝑpetuari authoritate papæ interueniente. & ꝙ ſi papa confirmat pactum, alteri per alterum quæritur bñficium pacti, qꝺ tenementi. † No. ꝙ ſacra alia ſunt volta ria, alia ſunt neceſſ aria, & vtraque ſacra obligant ad ſolutionem decimarum, & p̃ iſta probatur ꝙ aliquis ſit parochianus. No. ꝙ ex pacto eccleſiæ poteſt quæri ius ſuis ruſticis, ſi pactum eſſet cõfirmatione ſuperioris roboratum, quod eſt notabile.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio quæ non valet ſuper iure præſentandi.*
2 *Cenſus nouus eccleſiæ non poteſt imponi per conſenſum patroni.*

CAP. IX.

PRæterea. i. Non valet † tranſactio ſuper iure præſentandi, per quam nouus cenſus imponitur eccleſiæ. h. d. Caſus, vacante eccleſia contentio nata eſt inter laicos, & religioſos ſuper iure præſentandi rectorem. fuit pactum inter eos, ꝙ iſti patroni hẽrent præſentationem, tñ eccleſię deberet ſolue re maiorem cenſum, dr̃ quod iſta compoſitio non valet, quia continet ſymoniam. No. ꝙ per † conſenſum patroni non põt nouus cenſus imponi eccleſiæ, quod eſt bene no.

SVMMARIVM.

1 *Tranſigi ſuper ſpirituali iuriſdictione non licet.*
2 *Confitẽs ſe olim fuiſſe ſubiectũ, ẽt hodie eſt ſubiectus, ſi nõ ꝓbat cõtrariũ.*
Ex præterito in præſens ex iure causã ſucceſſiuã habente quãdo ꝓſumit.

CAP. X.

PRæterea. ii. Super ſpirituali iuriſdõne tranſigere non licet. h. d. Caſus. quædam cella eximi voluit a ſubiectione maioris eccleſię, ſiue cellę. Et licet fratres illius cellæ confitentur ſe olim fuiſſe ſubiectos, tamen prætendebant quandam tranſactionem. papa dictos fratres ex confeſ. condemnat, & tranſactionem pronunciauit non valere. h. d. † No. ꝙ qui cõfitetur olim ſe fuiſſe ſubiectũ, ẽt hodie eſt ſubiectus, ſi non probat ꝓriũ. Et rõ, quia ſubiectũ eſt legis cõſtitutio. Itẽ eſt ius habens cãm ſucceſſiuã, vnde ſi cõfiteor per verba tpis pluſquã perfecti, videlicet quondã fuiſſe dñm meũ, vel te fuiſſe dñm talis rei, Talis confeſſio de p̃terito p̃iudicat in præſenti. Licet quidã dicant, ꝙ iſta confeſſio de p̃terito facta per abnegationem p̃ntis tpis non noceat de præſenti, vt no. Cyn. in l. edita actio. C. ꝺ edẽ. ꝙ verũ eẽt ĩ poſ. ſecus in dñio, vt C. de ꝓb. l. ſiue poſſidetis. cõcedo tñ, ꝙ ſuper iſta ꝺictione dẽt de neceſſitate dari terminus ad probandũ. ff. de confeſ. l. certũ. §. j. in glo. ſed qualiter, quæ eſt melior gl. quæ reperiatur in iure ciuili.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio vetatur ſuper matrimonio.*
Tranſactio prohibetur, vbi diſpenſatio tollitur.

CAP. XI.

EXparte. Super † matrimonio nõ p̃t interuenire tranſact. no. tex. ꝙ vbi nõ p̃t diſpẽſari, neq; trãſigi, & tenemẽti hanc regulã, gl quærit, vtrum ſuper marrimonio poſſit deferri ſacramentum, & qd in monachatu, dic vt. ff. de iureiur. l. 3. §. quãquam, & ibi no. Finita iſta rubrica de tranſactionibus, ſequitur rubrica de poſtulando ſine alia continuatione, &c.

De poſtulando. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus habens beneficium eccleſiaſticum, debet ſtudere circa beneficium ſuum, & non aduocare in curia ſeculari.*

CAP. PRIMVM.

CLerici. Clericus in ſacris, vel minoribus beneficiat⁹ officiũ aduocationis aſſumere nõ poteſt. h. d. † No. ꝙ clericus, a qui habet beneficiũ eccleſiaſticum, licet ſit in minoribus ordinibns, debet ſtudere circa beneficium ſuũ, & nõ aduocari in curia ſeculari.

ADDITIO.

2 Vinc. God. Adde quod clericus, non poteſt exercere notariatum. Rui. conſi. 15. nu. 11. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Monachi & canonici ragulares poſtulare non debent, niſi pro vtilitate monaſterij, vel propria, aut pro perſonis miſerabilibus, vel cõiũctis.*
2 *Clericus & miles æquiparentur in iure ciuili.*
Aduocatum ſe eſſe eccleſiæ qui iurat, an teneatur ad hoc ſi non requiratur, remiſſiue.
3 *Hæredi aduocati an debeatur ſalarium conuentum pleniſſime.*
Aduocatus pactus de ſalario an debeat illud habere in caſu trãſactionis.
Aduocatus debet loqui vulgariter vel explanare.
Aduocationem in curia Romana qui ſuſcipit, an teneatur ſequi curiã ſi papa alio ſe transfert.
4 *Aduocatus an poſſit fideiubere pro clientulo ſuo, & an ex hoc præſumatur redemptor litis.*
Aduocatus non habet mandati actionem ſoluens ex fideiuſſione facta pro clientulo ſuo.
Aduocatus ſi dicit habere ſe conſcientiam læſam, non propterea clientulo præiudicat.

CAP. II.

1 EXparte. † Monachi, & canonici regulares poſtulare non debent niſi pro vtilitate monaſterij, vel propria, aut pro ꝑſonis miſerabilibus, vel coniunctis. h. d. iſtud c. cũ c. ſeq. & vide quod no. Cy.
2 C. de proc. l. mili. † In iure ciuili clericus & miles æquiparantur. ſed miles non põt eſſe ꝓcurator niſi in cauſa ſui numeri, vt no. ff. de ꝓc. l. filius. §. miles. in vſib. feu. clericus & religioſus vocat̃ miles. de vaſ. mi. qui ar. belli. depo. c. 1. ff. de re iu. l. miles. an qui iurat eſſe aduocatum eccleſię teneatur ad hoc, ſi non
3 requirat̃. dic vt no. j. de iureiu. c. 1. † An hrdi aduocati debeat̃ ſalarium cõuentũ, pleniſſime vide. ff. de var. & extraor. cogn. Bar. An aduocatus pactus de ſalario debeat illud habere in caſu tranſactionis, no. ff. man. l. fi. C. de ſuffra. l. 1. ĩ 3. q. per Cy. aduocatus debet loqui vulgariter, vel explanare, quod dic vt 29. q. j. ſic. n. prope fi. Vtrum qui ſuſcipit aduocationem in curia Roma teneatur ſequi curiam, ſi papa transfert ſe ad aliam ci-
4 uitatem. ff. de an. leg. l. Męuia. † Vtrum aduocatus poſſit fideiubere pro cliẽtulo ſuo, & an ex hoc preſumatur redemptor litis. ff. man. l. ſi remunerandi. § Marius. vbi dicit̃, ꝙ talis aduocatus ſoluens pro tali fideiuſ. non habet actionẽ mandati, & non eſt alibi. Ibi ẽt eſt expreſſum, ꝙ in talẽ fideiuſ. fit execuio officio iudicis. i. per compulſionem abſque libello. Si aduocatus dicit ſe hr̃e cõſcĩam læſam, & iõ non vult cãę intereſſe ẽt ſi hoc caſu iuramento firmetur non p̃iudicat ſuo clientulo. C. de iudi. l. rem non nouam. §. fi. qui tex. eſt valde no & ſing.

De procuratoribus. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Nuncius quid ſit.*
Procurator non domini, ſed in perſona ſua loquitur.
2 *Nuncius vnicum habet nomen, ſed procurator pro qualitate officij diuerſa habet nomina.*
Nomina debent officijs deſeruire.
In nominum ſignificatione veritas eſt ſequenda, & exemplis oſtendit.
In conſtituendi procuratorem modo ſequendo eſt differentia formalis et neceſſaria.
3 *Nuncius an poſſit conſtitui, vt aliquid faciat in iudicio.*
Nuncius ponitur aliquando pro procuratore.
Nuncius in contractu dicitur, procurator autem in iudicio proprie.
4 *Legari poteſt per nuncium ſicut & per epiſtolam.*
5 *Conſtitutio procuratoris contra reum, an habeat mandatum contra fideiuſſorem vel alium correum debendi.*
6 *Actiones perſonales an videtur cedere, qui vendidit, & tradidit rem.*
Proteſtandi ius cedi debet alias non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.
7 *Procurator ex contumacia cõdẽnatus, an habeat regreſſum in dominũ.*
Contumax licet quis fuerit, non attenditur contumacia, ſi ex probatis fuerit condemnatus.
Exercitor, Magiſter nauis, Inſtitor ſtationis, & Præpoſitus menſæ, differunt nomine, ſed omnes ſunt procuratores.
Obligare nõ poteſt procurator vlta ſummam, ad quam fuit conſtitutus.
8 *Procurator his verbis fit, ſi dico, facio te fideicommiſſarium meum ad negocia mea.*
Ad verborum cõmunẽ intelligentiã referẽda res eſt, omiſſa grãmatica.
Procurator ſub conditione conſtitui poteſt, & nõ fingit retro cõſtitutus.
Conditio ibi locum habet vbicunque pœnitentia medio tempore.
Fictionis extrema debent eſſe neceſſaria, & ratio.
Mandatum ampliatur ex conſuetudine, item ex dignitate, & charitate domini, & nu. 20.
Dos, & Donatio dicuntur pietas, & requirunt ſpeciale mandatum.
Dos mulieris ẽſt titulus lucratiuus.
9 *Variatio ſiue vacillatio mandati an proſit vacillanti.*

BIU Cujas

Procurator ad protestandū nō admittitur absq; mandato ꝑ instrumētū.
10 Procuratorē, si te constitui ad vēdendū, vēdidisti, an possis petere ꝑtiū.
Procurator ad transigendum si transigit, non poterit agere ex trāsactione, quia diuersum.
§. Procuratorem. l. sed si vnius. ff. de iniur. intellectus.
Mandatum generale an extendatur ad causas, quæ postea sunt ortæ.
Causæ aduersæ quando dicantur.
Speculatoris locus de extensione mandati quomodo intelligatur.
Mādatum ad futura extendit̄ abfuturi, & si nullas habet cās ꝑsentes.
Impugnatio mandati debet omnino probari per impugnantē, & opponenda & probanda ante litis contest.
11 Procurator, tutor, vel curator inquietati post longum tempus an teneat̄ reddere rationem administrationis.
Tutor testamentarius quo casu legitimum excludat.
Clausula mandati, in prædictis, & ad prædicta, vis.
12 Dictio, in, ponitur pro inter.
Sententiæ latæ contra procuratorem executio fit cōtra dominum, & qñ.
13 Prælatus facieus fidem de possessione prælaturæ, non tenet̄ cauere de rato, licet negetur prælatus.
Mandati actionis, Officij procuratoris, & Locati, natura.
Operæ locari consueuerunt.
Merces in pecunia numerata constituitur.
14 Procurator generalis, prælatus, vel tutor, an possit donare.
Donare melius est interdum, quam vendere.
15 Persona coniuncta ætatis legitimæ an admittatur pro coniuncta minore quæ indiget tutore, vel curatore.
Curator subsidiarius quibus casibus dandus, & a quo.
Creditor fingitur aliquando ex causa.
16 Minor ubicunque habet legitimam causam, ibi potest sine alicuius authoritate procuratorem facere.
De mandato minoris, si dubitatur, de rato cauendum.
17 Prælatus an possit reconuenir̄i de eo, quod pertinet ad capitulum solum.
Renunciare potest appellationi procurator, si est friuola, uel iniusta.
Mandati geminatio nihil operatur.
Ex procuratoris protestatione queritur ius domino.
18 Procuratori si sit data certa forma, an alia uideatur prohiberi.
Forma ubi certa datur in decreto, seruanda est, & ratio.
19 Persona coniuncta si producat mandatum ad unam causam, & in alijs vult admitti coniunctorio nomine, an possit.
Per electionem iuris communis uidetur recessum a iure speciali.
Mandatum continet uerba quædam restrictiua, & quæ sint.
Ratihabitionis promissio in mandato habet uim restrictiuam.
Rati cautio procuratoris ubi non sufficit.
Rati cautio procuratoris in rem suam an sufficiat.
Legis, non solum. ff. sol. ma. intellectus.
Procurator ante litem cōtest. potest alium substituere præsente domino.
20 Delegatus si procedit sciente ordinario, a quo dicit se habere delegationem, an sit necesse probare de delegatione.
Vicariatum probare nō est necesse, si vicarius procedit sciente domino.
Item Præturam, si prætor sciente populo sedit pro tribunali.
Mādatum intelligit̄, secundum q̄ dominus cōsueuit mādare. & nu. 8.
Substitutione vetita in mandato, an poterit substituere.
Contra mandatum simplex procuratori, potest opponi simulatio.
Procuratori constituto in rē suā vident̄ directa mādatæ, & vtiles cessę.
21 Dominus si promittat q̄ procuratore sub hac forma, quicquid legitime fecerit, an iste sit legitime releuatus.
Ratum debet habere dominus etiam non legitime factum, modo sit factum secundum solitum iudiciorum cursum.
Satisdationis verba omnia sunt edicti quædam formæ, & ideo seruandę.
Releuare Angliæ procuratorem litigantem Florentiæ dominus potest, licet hic nihil possideat.
Sentētiæ executionē patit̄ dominus in loco domicilij, vbicunq; sit lata.
Releuatio domini pro procuratore non habet locum in beneficialibus, nec in causis criminalibus.
22 Carceratus in causa capitali potest per procuratorem defendi citra cōtestationem litis.
In causa capitali si fuit admissus procurator, an valeat processus.
23 Procurator si in rem suam substituit alium q̄curatorem an statim desinat esse procurator.
24 Procuratores duos an quis facere possit.
25 Persona cōiuncta si agat q̄curatorio noīe, an cōiunctorio, an sit differētia.
Coniunctorio nomine agere, & procuratorio vel administratorio. diff.
Mandatum ostendi iudex cogere potest ex officio in quacunque parte iudicij, non opponente aduersario litigatore.
De processus validate, & efficacia iudex esse certus debet.
26 Hæreditas an possit adiri per procuratorem.
Adeundi hereditatem ius non potest cedi procuratori in rem suam.
27 Usufructuarius ꝑstita cautione & nō ante est q̄curator domini vocatis.
Custodia cui committitur, habet officium iudicis nomine custodiæ.
Exilium non cadit in procuratorem, ideo formādum in persona domini.
Procurator ad agendum confestim, videtur constitutus ad totam cām.
Prælati dolus non nocet ecclesiæ, & quare.
28 Dolus commissus per cedentem an noceat cessionario.
Conditio, si in eodem statu permanserit, in quolibet mādato & arbitrio subintelligitur.
Procurator, qui satisfecit, domini loco habēdus est, & ideo reuocari nō potest sine causa.
Mutato procuratore comparente necesse est acta trāsferri, vel repeti.
Repeti acta necessarium est mutato procuratore.
29 Procurator potest reuocari.
Reuocatio procuratoris comparente domino quando inducitur.
Acceptare mādatū potest procurator ductus pœnitētia, cui renūciauit.
30 Constitui an procurator in rem suam ex parte rei possit.
Pacem facere possit ne procurator circa speciale mandatum.
Remissio iniuriarum est donatio.
Pax fieri gratis debet.
Mandati forma, etiam si mandatū exigat speciale, nō operatur in multis casibus, & qui sint.
Reuocatio q̄curatoris non impedit a periurio domini, & rō, nisi in casu.
Cordium princeps est Deus.
31 Fideiussor potest tradere, & soluere de scientia domini quasi q̄curator constitutus ad hoc.
Restitutio ex Trebelliano non potest fieri procuratori in rem suam, nisi nomine domini.
Ratificandi & constituendi alium procuratorem ad iudicia, potestatem procuratori possum dare.
Glossæ in l. 1. de procu. ff. intellectus.
Procuratorem in rem suam si constituo, videor ei mandare directas, & vtiles credere & nu. 20.
32 Sententia lata super mandatis an possit contrario imperio reuocari.
33 Opponi potest contra generale mandatum procuratoris, quod illa causa causans non erat in rerum natura tempore contractus mandati.
Indefinita comprehendit futura ex propria significatione.
34 Persona coniuncta an possit ante li. contesta. substituere procuratorem.
Fideiussores cōsanguinei, licet nō sint vsquequaq; soluēdo, dicūt̄ idonei.
35 Procurator minoris si cauit de rato, & minor habet ratum sed nō durat ratum, an committatur stipulatio rati.
Instrumenta duo procuratoria si quis habet eiusdē formæ & datę, vnicum est mandatum, secus si diuersæ.
In termino non videtur factum id, quod fecit procurator ante quā sciret, & acciperet mandatum.
36 Procurator si substituit alium prapter necessitatem cvusæ, vt quia substitutus erat magis idoneus, ista substitutio fiet rxpensis domini.
Procurator si de obligauit prætextu mandati potest illud soluere de bonis domini inuito domino.
Tsaditio rei fieri debet ex voluntate domini in translatione domini.
Ad tradendum habere quis videatur mandatum.
37 Cōmittens alij quod erat sibi iniunctum, an hoc ipso excusetur.
38 Procurator si est impeditus domino ignorante, an excusetur dominus.
Procurator est expectandus aliqualiter vltra terminum.
39 Ambasiator an possit aliquem constituere loco sui, si infirmatur.
Filius subrogatur in casibus, mortuo patre in officio.
40 Procurator constitutus ad alienandum an possit alium substituere.
Substituere potest vnusquisque in iure suo alium.
41 Dominus si scripsit in sua camera literas mandati, & eas retinebat in scrinio pectoris sui, vel in scrinio materali, & nondum transmiserat, an procurator possit aliquid virtute istarum literarum.
Ratihabitio excusat delictum.
Mandatum perdit monachus fugiens.
42 Procurator si habet duo mandata speciale, & generale, & substituit vigore specialis mandati, cuius mandati vi potest reuocare.
43 Substitutum q̄ pōt reuocare, non potest eum approbare, vel reprobare.
Procurator in capitali causa potest allegare causas absentiæ, & quādo possit eum defendere.
Quæstionis de Rauannensi intellectus.
44 Procurator ordinarias causas potest reconuenire coram coniudice etiā in summarijs.
§. Non solum. l. sed & hæ, ff. de pc. & l. 1. in fine. de var. cog. intellectus.
Capituli primi, de mut. peti. intellectus.
45 Procurator an quis esse possit in causa suspitionis.
Procurator in causa capitali in quibus admittatur.
Per causas causæ probare, i. per veritatem facti probare.
Procuratorem constituere hoc pacto, vt procurator non post litem cōte. possit reuocari, nihil operatur.
Legis dispositionem forma mandati non potest immutare.
Nominatio in causa motiua, sed non in gratia, non acquiritur.
Ambasiatori donatum an fiat eius.

1 NVncius. †Est relator intentionis dñi ī forma sibi tradita. Procurator non logt̄ in ꝑsona dñi, sed in propria ꝑsona virtute mandati. Nō minus dēt attēdi vtilitas mādati, q̄ forma mā-
2 dati. ff man l. si hoīem. †Nuncius non hēt nisi vnū nomē, s. nūcius, sed proc. hēt diuersa noīa pro qualitate officij, & noīa debent officijs deseruire, vt l. i. C. de offi. prēfec. vr. & in nominū significato veritas est sequenda, vt l. 1. C. de lati. lib. tol. Legistę faciunt vim in nominibus ꝓpter significata, non propter voces. Vnde si dico, facio te tutorem meum ad lites, & ad causas

a sas, idē sonat in intellectu ac si dicerē, facio te procuratorem. a Idēest si dico, facio te ꝓtectorē ad iniurias ꝓpulsandum. affinitatē. n. hūt hæc vocabula. ff de cond. & de. l. pater Seuerinā. §. ꝯdōnum Item non est fienda dria in vocabulis, sed in sensibus, vt no. Ber. j. eo. c. qa causis. & ff. de iureiur. l. sed & si possessori. §. sed si rerū. Itē in mō ꝓstituendi est sequenda dria formalis & necessaria. C. de proc. l. neque per Pet. & Cy. †Quærit Cy. nūquid pōt ꝓstitui nuncius, vt aliquid faciat in iudicio? & qa iudiciū requrit tres psonas, tenet Dy. ꝙ non in l. 1. ff. eo. C. si quis alte. vel sibi. l. multū. illud, qđ non pōt fieri ꝑ epistolā, non pōt fieri ꝑ nunciū, sed epistola non est idoneus rnsalis in iudicio. j. eo. c. 1. ergo nec nuncius, qa interrogatus non pōt rnde re ꝯfitēdo, vel negādo, quia nuncius nō vr esse in iudicio, cū in persona absentis loquatur sm Cy. hoc est verū quantū ad subtilitatē verborū, sed ideo valet ꝓstitutio, quia nūcius ponit ꝑ procuratore, vbi oportet sic poni, arg. ff. de verb. sign. l. si qs mihi. nisi mens ꝓstituentiū sit in ꝯriū, ꝑpric tn loquendo nū-
4 cius dr in ꝯctu, proc. in iudicio. †Sed an sicut per epistolā pōt legari, ita & ꝑ nūciū? v. g. dico, vade ad talem, & dic sibi ex parte mea, ꝙ ego sibi relinquo talē domū, & puto posse. tn ī ꝓstō ne istius nuncij requiritur legitimus numerus testiū, sicut in epistola. q̄ requirit tot testes, cū celebratur, nō cū præsentatur. Ita in nuncio cū annunciat, ita cōmittatur, non cū nunciat.
5 l. 1. §. vsus. ff. de proc. †Cōstitutus procura. ꝯ reū, an habeat mādatū ꝯ fideiussorē, vel aliū correum debēdi, ar. optimū ꝙ nō, ff. mā. l. creditor. ī prin. ar. ꝯ. C. de diuer. referi. l. si libellū. prima
6 vera. †Vtrū qui vēdidit & tradidit rem, videatur cedere actiones personales? vr ꝙ nō. ff. tol. mat. l. si vero. §. 1. de euic. l. si res. quā dicit Ia. But. ꝙ illa l. non est alibi. Bu. ibi dicit, ꝙ ius ꝓtestādi debet cedi, alias nō transit ad singularē succesſorē, peregri
7 nus casus est. †Proc. ex ꝓtumacia condemnatus nō hēt regressum in dūm. ff. de eui. l. si ideo. in prin. pōt quis esse ꝓtumax, & tn non esse condemnatus ex contumacia, sed ex ꝑbatis: & tūc non attenditur ꝓtumacia, sed probatio, gl. est vnica in iure. C. de ꝯrio iu. tu. l. 2. Ecce aliud sonat exercitor, vel magister nauis aliud institor stationis, seu ꝑpositus mensæ, tn isti oēs proc. sūt, si alieno noīe ꝯhunt, & diuerso modo obligāt dūm sm diuersa mandata, & materias, & edicta ꝓtorū, vt ff. de exe. l. 1. §. si plures. & l. qui tn. & l. fi. ff. de instito. l. cuicūq; §. nō tn omne. ff. de ne. gest. l. qui alienas. §. libertos. & per illū §. probatur, ꝙ si cōstituo procuratorem ad obligandū me vsq; ad certam summā, non potest vltra illam summā obligare, vt no. ff. man. l. diligen
8 ter, & idē est oī modo dicendi plus, ff. mā. l. si mādauero tibi, vt pro me. in prin. vbi est tex. no. †Itē si dico, facio te fideicommissariū meū, vel fidelē meū ad negotia, procurator his verbis
b fit d. l. creditor. ff. mād. nō debemus facere vim in grāmatica, sed in apicibus intellectus reducēdo se ad cōem intelligentiā verborū. C. eo. ti. l. si procuratorē, ꝑ Cy. Procurator pōt constituēt sub ꝯdōne, & nō fingit retro, qa vbicūque hēt locū pnia medio tpe, ibi ꝯdō. l. potior. & l. q balneū. ff. q po. in pi. ha qa extrema, q̄ fictio iūgit, debent esse necessaria quo ad dici cessionē. ff. ad Sil l. 1. §. ſerui. Oīs. n. fictio requirit possibilitatē extremorū, vt no. ff. de leg. 1. l. talis scriptura. Ex ꝯsuetudine dūi ampliatur mādatū. ff. qđ cū eo. l. Titianus. Itē ex dignitate, & charitate, vt no. ff. de dona. l. filius. Itē dos dr pietas, & sic donatio. ergo sine spāli mādato ꝑcur. nō pōt dotare, vel donare. l. cū is. §. si mulier. ff. de cond. inde. & dos mulieri est titulus lucrati-
9 uus. l. fi. ff. q̄ in frau. cre. †Variatio, c siue vacillatio mādati non
c prodest vacillanti; & tn reuocatio facta simplr prodest reuocāti, quia in vacillante præsumitur dolus, & illusio. ff. de instito. l. sed & si pupillus. §. ꝯdō. ver. & si. & ibi no. Procurator ad ꝑtestandū non admittitur cum cautione rati, sed debet facere fi-
10 dē de mandato per instrm. ff. depo. l. si quis inficiatus. † Sed q̄ro, ꝓstitui te procur. ad vendendū, vendidisti, an possis petere pretū? & vr sic, quia nondū functus es & perfunctus officio tuo, quia nō cōsummasti, ꝙ natura actus desiderat. ff. de tribu. l. procuratoris. §. sed si dedi. Itē quia procurator ad negotia vr ēt ad lites cōstitutus. ff. de iniur. l. sed si vnius. §. ꝑcuratorē. Prēterea cū aliqđ mandatur, ēt cōsecutiua vnr mandari, vt no. ff. de procu. l. sed & hæ. §. prætor. In ꝯriū vr, ꝙ si valuit venditio fide habita de pretio. procurator functus est officio suo. simile quia si constituo ꝑcuratorē ad transigen. & transigit, non poterit agere ex transactione, quia aliud est trāsigere, aliud est ex transactione agere: nam agere superuenit postea post manda tū. ergo non continetur in vi mādati. ff. quod cuiusq; vni. no. litem eorū. §. ꝙ si actor. Non ob. §. procuratorem. quia ibi loqtur in generali mandato, & in prosecutione iurium cōpeten. tpe mandati. vnde quæritur, vtrum mandatū generale extendatur ad causas, quæ postea ortæ sunt. Et dicit Dyn. ꝙ non, nisi pendeāt ex vi præsentium. ff. de tute. quia dicimus de hoc no. ff. de procu. l. oīum. sed ibi loquitur in causis ortis per modum reconuentionis. vnde illud est ex libera virtute legis, ꝑ otius q̄ ex virtute mandati, vt no. Cy. de procur. l. inuitus, in prin. Præterea, vbi reperitur diuersitas in esse causarum, ibi sunt causæ diuersæ, sed hic reperitur diuersitas penes productionem causarum in esse, quia aliter producitur in esse vendēdo, aliter iudicium super pretio. ergo vnum non sequitur ad reliquum. Hanc doctrinam ponit Cy. in simili in d. l. inuitus. in 14. q. facit quod no. Innoc. §. de offic. de leg. c. si qñ. hanc opi. tenet Cyn. ff. de procurat. l. 1. in suis addit. quod verum credo, nisi quādo quis erat abfuturus, ita ꝙ ad ad prouidentiam fururorū fecit. & ita intelligo dictū Spe. ibidem, si nullas habet causas præsentes, vt constitutio aliquid operetur, secūdum Cyn. in l. 1. ff. eo. arg. ff. de fun. instru. l. fundus, qui locatus. quia habēs alias causas tunc præsentes debet probare, quia omnis impugnatio est probanda per impugnātem, & debet opponi, & probari ante
11 lit. contest. vt no. ff. eo. l. qui propria. §. fi. † Nūquid post lōgum tempus procurator, vel curator inquietati teneantur reddere rationem administrationis? videtur, ꝙ non, quia possunt testes esse mortui. dic ꝯ, vt legitur & no. ff. de admin. tuto. l. maxime. vbi omnino vide. reliquiæ sunt super existenti materia aliqua particula, vel saltē consideratio intellectus, seu radicata in intellectu ad instar characteris, & ideo tutor testamētarius aut non incipit, aut definit. Primo casu non excludit legitimum. secundo sic, quia cā intestati remouetur per causam testati, de testamen. tut. l. si quis sub conditione. nisi postea testamentarius esset mortuus, quia tunc releuaret tutelam. Verba ista, in prædictis & ad prædicta, quæ ponuntur in procuratorijs, hēnt limitare & restringere, non tn excludunt necessaria in virtute expressorum sub intellectu. ff. de ver. obl. l. qui Romæ. §. Cal
12 limachus. per Bartolum. † Dictio, in, ponitur pro inter, sed dictio, ad pro annexis ei, vt l. ad rem mobilē, & l. legatū. ff. de pro
d curatoribus. Executio sententiæ latæ ꝯ procuratorē d fit ꝯ dominum per actionem in factum quæ ex sententia datur, non in actione ex stipulatu competen. An. de Pis. in l. minorem, de
13 procu. †Prælatus faciēs fidē de possessione prælaturæ nō tenetur cauere de rato, licet negetur prælatus, vt no. in Spec. de ac. ver. sed pone quidam diuus, argu. opti. C. qui accusa. nō pos. l. ignorat, nisi sit in possessione vi, vel clam. De natura act. mādati est, ꝙ sit gratuitum. sed de natura officij procuratoris nō est vi vel clam. C. de proba. l. si de possessione, ꝙ sit gratuitum, vt ff. de præscrip. ver. l. naturalis. §. fi. de natura locati, & ꝙ ope ræ consueuerunt locari, & ꝙ merces sit constituta in pecunia numerata, si aliquid istorum duorum deficit est ꝯctus inno
14 minatus, vt d. l. naturalis, vbi traditur hæc doctrina. † An pro
e curator generalis, eprælatus, vel tutor possit donare? dicit gl. ꝙ sic pro vtilitate pupilli interueniente decreto. Nam sæpe accidit, quod donare melius est, quam vendere. ff. de adminis. tut. l. tutor ad vtilitatem, vbi optima glo. Dyn. & Cy dicunt ibi, ꝙ non requiritur decretum. tex. dicit, quod sufficit consuetudo eo. tit. l. pro maiore. die quod sic, si lis est alias peritura. C. eo. l.
15 exigendi. & non est alibi. †Quid. n. de coniuncta persona ætatis legitimæ, an admittatur pro coniuncta minore, q̄ indiget tutore, vel curatore? ibi dixi in lec. mea, & glos est. ff. de admi. tu. l. tutor ad vtilitatē. Sed quæstio est inter infantem, & l. tutorem, & remedium est, ꝙ coniuncta persona compareat pro infante. Item iudex forte poterit dare subsidiarium curatorem petentibus propinquis infantis, vt no. ff. de tuto. l. qui habet. §. si pupillus. vel petente quocunque creditore, sicut datur furioso, & bonis absentis. de hoc in l. Fulcinius. ff. qui. ex cau. in pos. ea. per Bar. & si re vera non est creditor aliquis, confingi poterit qui dicat se velle expediri. ff. de neg. gest. l. at qui na-
16 tura. §. cum me, text. est not. & fin. † Vbicunque minor habet legitimam causam, ibi potest sine alicuius authoritate procuratorem facere. l. 2. ff. qui peta. tuto. tex. est no. De rato minoris cauendum est, si de mandato dubitatur absque alterius personæ additione. ff. de procu. l. mutus. §. is qui, vbi est tex. no.
17 † Prælatus dicitur procurator ecclesiæ, ponamus qui agit ad merita prima capituli an possit reconueniri de eo, quod pertinet ad capitulum solum? & videtur quod sic. ff. rerum amo. l. & ideo. §. si pater. tn cauebit de iudicato soluendo, & ille est valde notabilis. vr ꝙ procurator cum causa renunciare possit appellationi, ff. de no. ope. nun. l. cum procura. in prin. Rayn. si

appellatio

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ad hoc quod procurator habens mandatum ad iurandum satis dicitur habere mandatum, nec contractus dicatur simulatus, Rui. consi. 66. nume. 5. lib. 4.

b Vide Ludo. Ro. consi. 609.

c Vinc. God. Adde quod variatio in vltimis voluntatib. non admittitur, Rui. consi. 21. nu. 12. lib. 5.

d Vinc. God. Adde quod executio facienda contra principalem debitorem, non potest fieri contra eius successorem, nisi prius liquidetur per iudicem etiam talem esse, Rui. consi. 88. nu. 10. lib. 5.

e Vinc. God. Adde quod procurator generalis non potest mutare præuisa a domino, nisi ex causa Rui. consi. 106. nu. 4. lib. 1. Tunc enim præiudicat domino, quādo fit reditus ad ius commune, ibid. nu. 8.

BIU Cujas

appellatio eſt friuola, vel iniuſta, alias ſecus. ff. ad Mace. l. idēq;. §. ſi ignorantes, vbi eſt tex. no. Geminatio mādati nihil operatur, ar. optimum, ff. de no. ope. nun. l. cum procura. §. ſi domus Ex proteſtatione ꝓcuratoris quæritur ius dño abſq; ceſſione.
18 ff. de no. ope. nun. l. ſi procu. opus. † Quæro, ſi procuratori eſt data certa forma, vtrū alia forma videat ꝓhiberi? & vī ꝙ ſic, vt. C. de ꝓcu. l. maritus, ſm Ia. de Ra. licet Pe. aliter ibi dicat ſm Cy. tu dic aut illa forma tendit ad oppoſitum; & vī prohibita, aut ad propoſitum. i. ad eundē effectū; & tunc vī permiſſa, & hoc in mandato, ſecus in decreto, vbi eſt certa forma ſeruāda præciſe, quia dat eſſe rei alias non diſpoſitæ a iure, imo non cogitatę, nec dēt cogitari ff. de re. eorū. l. ſi pupillorū. §. ſi p̄tor,
19 vbi tex. no. † Quæro, ecce cōiuncta ꝑſona ꝓducit mādatū ad vnā cām, & in alijs vult admitti coniunctorio noīe, nunquid poſſit? & vī ꝙ non, vt d. l. maritus. C. de procur. In ꝯriū vī, ꝙ ille caſus eſt omiſſus, ergo relinquit diſpoſitioni legali. ff. ſol. ma. l. ſi cum dotem. dīt Doct. ꝙ non pōt in alijs agere, non ꝙ videatur prohibitus, ſed quia receſſum eſt a prouidentia iuris ſpecialis per viam elec. iuris cōis, non ꝑ viam mandati in ꝯriū expreſſi, C. de pac. conuen. l. fi. & ita tenet Cy. in d. l. maritus. ꝙ verum eſt. In mādato ſunt aliqua verba reſtrictiua, ſicut ſunt illa, quæ hīnt limitare mandatū, vt dictio, tm̄, & aliæ æquipollētes tam permiſſionis, ꝙ mandati. Pone, ꝙ in inſtro ſunt hæc verba, & promiſit ſe ratum habiturum quicquid in prædictis & circa prædicta fuerit procuratū. rn̄. verba ſunt reſtrictiua, vt no. eleganter Bar. in l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de ver. ob. Ecce dicit lex, ꝙ vbi dubitat de mandato, ſufficit cautio rati. nunquid hoc verū in ꝓcuratore in rē ſuam? rn̄. non, ꝉtal. ratione, quia per cautionē rati ꝓcu. legitimatur, vt ff. de dam. infe. l. inter quos. §. alieno. ergo legitimaretur ad ſalutionē recipiendam, ꝙ eſt falſum, vt no. ff. de procu. l. non ſolum. §. qui aliena, per hoc dico, ꝙ ſi procu. dicat ſe procu. ad agendum, & exigēdum, vī ſe aſtringere ad plenam probationem mandati, nec ſufficit cautio rat. Non ob. ff. ſo. ma. l. non ſolum, quia ibi pater habet poteſtatē a lege ex iure dotis ꝓfectæ, & pōt ſuo noīe cōſtituere ꝓcuratorē de ꝑſenſu, vel ſaltē diſſenſu filiæ. ff. de ꝓcu. l. filius. §. ſed & filia. Tm̄ valet conſenſus quantū mandatum expreſſum, vnde procu. ante litē ꝓte. pōt alīū ſubſtituere pēnte dño, ꝙa tunc ipſe dīs ꝓſtituere vī. ff. de exer. l. j. §. magiſtrum,
20 ver. cæterū. tex. no. eſt ad multa. † Ecce ſi delegatus ꝓcedit ſciēnte ordinario, a quo dicit ſe hīre delegationē, nō eſt neceſſe probare de delegatione. idem, ſi vicarius ſciente dño procedit tanquam vicarius nō eſt neceſſe probare de vicariatu. idem, ſi po
a teſtas ſciente populo ſedet pro tribunali. Mandatum aintelligitur, ſm ꝙ dīs conſueuit mādare. ff. ꝙ cum eo. l. Titianus, tex. eſt valde no. Si in mandato eſt appoſitum, ꝙ non poſſit alium ſubſtituere poſt li. cont. poterit cōſtituere, quia dīs litis. ff. de exerci. l. j. §. magiſtrum, ver. quid tm̄, ſm Guil. & Ray. ſed cū ibi ſit ſpeciale, ergo in ꝯrium eſt ius cōe, vt ibi no. Item dīs non debet decipi, qui melius de amico præſumpſit, arg. ff. de leg. ij. l. vnum ex familia. § item Imperatori. ꝯ ſimplex mandatū procuratoris pōt opponi, ꝙ eſt ſimulatum, vt no. ff. de pac. l. iuriſgentium. §. prætor, in gl. tene mēti. Per hæc verba, facio te procuratorem in rem tuam, videor directas mandare, & vtiles cedere, & poſito vno ponitur reliquū, & eris dīs vtilium, & mādatarius directarū. ff. man. l. procurator. §. fi. vbi tex. no. C. eo. l.
21 qui ſtipendia. † Si dīs promittit pro procura. ſub hac forma, quicquid legitime fecerit, iſte non eſt legitime releuatus, quia ſtipulationi prętoriæ de rato nihil pōt addi, ꝙ non ſit de verbis edicti p̄toris. Itē noua lis oritur ex iſto aduerbio, legitime. Item dīs debet hīre ratum ēt nō legitime factum dū modo ſit factum ſm ſolitum curium iudiciorū, vt no. j. vt li. non cont. c. j. Alioquin dīs ſemper negaret canonice factum, ꝙ eſt abſurdū. ff. de iud. l. ſolemus, & induceretur perplexitas in executione. Item verba debēt eſſe clara, & non ambigua, & iſta eſt veritas. Item in mā ſatiſdationis oīa verba edicti ſunt quędā formæ, & ideo oportet ſeruari in forma. vbi tm̄ prætor dicit iudicatum ſolui, ſatis eſt, ſi dicat, ſolui iudicatum, quia ibi idem eſt edictum. ff. de pręt. ſtip. l. ij. vbi eſt tex. no. Sed nunquid dīs, qui eſt in Anglia, pōt releuare ꝓcuratorem, qui litigat Florētiæ? glo. dicit ꝙ non. ff. de ꝓcu. le. neq; fæmina, vbi hoc no. ſm Ray. quia non eſt idoneus fideiuſſor ille, q non poſſidet bona in loco iudicij, vt no. C. de prin. agen. in reb. l. fi. li. 12. hāc opi. non ſeruat conſuetudo, ne vſus procuratoris impediatur. Prętera tex. Iuſtiniani, Inſti. de ſatiſda. non diſtinguit in §. ſi vero vnde dīs ſit, nimirum, quia in domicilio ſuo patitur executionem ſnīæ vbicunq; latæ. ff. de iuriſ. om. iud. l. cum quędā puella. Scias, ꝙ iſta releuatio non hēt locū in beneficialibus. nec in cauſis criminalibus, in quibus ꝯ procuratorē nō fit executio, ſed ſatis eſt hīre literas de rato, quia alia cautela non pōt adi-
2 ptari. † Carceratus b aūt in cauſa capitali pōt per procuratorē
b defendi citra cōteſtationem litis, vt no. in c. ſi iudex lacius, de ſent. excōm. li. 6. & maxime in cauſa appel. C. de appel. eos, per Guil. de Cun. In cauſa capitali ſi fuit admiſſus procurator, valet proceſſus. C. de adul. l. quāuis indubitati. vel ibi erat abiens cauſa reipublicæ, & eſt ſpeciale, nec de hoc habemus aliū tex. in iure ciuili ꝯ rām gnālem, vel ibi maleficiū erat notoriū ꝑ
23 cōfeſſionem rei. dic vt ibi per Cy. † Si procurator in rem ſuā ſubſtituit alium procuratorē in rem ſuam, vtrum ſtatim deſinat eſſe procura. gl. dicit ꝙ non. ff. ad Treb. l. ex aſſe ꝓcu. q̄ glo-
24 tene mēti. † An. quis poſſit facere duos ꝓcuratores in rē ſuā in ſolidū ita, ꝙ vterq; in ſolidū exigat? vī tex. ꝙ non. ff. de leg.
25 j. l. non quocunq;. §. qui Caium. vbi tex. ſing. † Vtrū ſit dīa, an coniuncta ꝑſona agat ꝓcuratorio noīe, an cōiunctorio noīe. dic ꝙ ſic, vt C. eo. maritus. Itē eſt dīa, vtrū pī agat tanq̄ cōiuncta ꝑſona. ff. qui ſatis. cog. l. ꝉfilius. nā primo caſu non ſatisdat ſcdo ſic. Itē primo caſu facit ꝓcuratorē ante li. cont. Scdo nō, vt l. j. C. de bo. mī. ſi omiſſa eſt exceptio, cū tu nō hēs ſufficiens mandatū, iudex ex officio pōt ſupplere in quacunque parte lit. dicēdo oñde mandatū, alias nō ꝓcedā ad petitionē tuā, vt ſing. no. j. c. j. de elec. li. 6. quia iudex dēt eſſe certus de validi-
26 te & officacia ſui ꝓceſſus, & tene mēti. † Vtrū hīditas poſſit adiri ꝑ procuratorē. dic ꝙ nō quia hīditas nō pōt adiri alieno aīo, vt C. de iure deliberandi. l. potuit, & ff. de acq. hīd. l. Paulis Itē ius ad eundi nō pōt cedi ꝓcuratori in rem ſuā, quia volū-
27 tas nō pōt cedi. † Vſufructuarius p̄ſtita cautione & non ante eſt ꝓcurator dñij vacantis, ꝙa ꝓmiſit cuſtodiam rei, & ille, cui cōmittit cuſtodia rei, agere pōt tanq̄ vtilis ꝓcurator, l. j. in fi. ff. vſuf. quēadmodum. qui tex. non eſt alibi ſm Ray. gloſ. dicit, ꝙ ille, eui cōmittit cuſtodia, hēt officinm iudicis nomine cuſtodiæ. C. de ſacroſ. eccl. l. ſancimus. de hoc ꝑ Iac. Bu. l. j. in fi. ff. de no. ope. & ibi ꝑ Bar. Exilium nō cadit in ꝓcuratore ꝓcuratorio noīe, & ideo dēt formari in ꝑſona dñi. Procurator in rem ſuā dēt facere cōparere dīm ad rndendum poſitionibus. ff. e. l. ſi actor mali, vbi eſt tex. no. Procurator ꝯſtitutus ad agendū ꝯfeſtim, vī ꝯſtitutus ad totā cauſam cū ſuis dilat. peragen. ff. de procu. l. q̄ proc. dat. tex. no. Dolus prelati nō nocet eccleſiæ quia ad committendū dolū non eſt prælatus, nec proc. eccle-
28 ſiæ, vt no. ff. de exce. doli. l. ſi procurator agit. † Dolus cōmiſſus per cedentē non nocet ceſſionario, q̄ dolus nō elidit iusagēdi. l. apud Celſum. §. ſi cū ltia. ff. de exc. doli. vbi eſt tex. no. Hæc ꝯdō, ſi in eodē ſtatu permanſerit, in quolibet mandato, & arbitrio tacite intellr. ff. de ſol. l. cū quis, in prin. vbi eſt tex. no. Poſt quam ꝓcurator ſatidedit dñi loco hīndus eſt vt ff. ꝉde procu. l. Titius, hæc in iure melior tex. eſt. & iō ſine cā ex tunc reuocari nō pōt. Mutato ꝓcuratore neceſſe eſt acta trāsferri, vel repe-
29 ti, vt no. ff. eo. l. q̄ oīa, gl. no. valde. † Procurator pōt reuocari,
c ſed adiectus non pōt reuocari. ff. de ſol. l. vero procuratori, vbi tex. no. Neceſſaria comparitio dñi non inducit reuocationē mādari, ſed in voluntaria aut dīs aſſiſtit procuratori, & idem ff. de procu. l. Paulus. aut tranſtulit in ſe aliquē articulū proceſſus, & tunc in totum vī reuocare mandatū, niſi aliqd actū ſit. j. eo. c. pe. li. 6. Proc. pænitētia ductus pōt acceptare mandatū, cui renunciandū putauit. j. eo. licet, li. 6. & no. ff. de reg. iu. l. ſp
30 qui. † An. poſſit conſtitui procu. in rē ſuam ex parte rei. dic ꝙ ſic q̄a tale procuratorium pōt ibi cadere, vt cum venit hīditas vel fit reſtitutio ex Trebelliano, & ſimilia. ff. eo. l. Plautius, & l. ſi actor. Procu. ſine ſpeciali mandato non pōt facere pacē, ꝙa remiſſio iniuriarū eſt donatio, vt no. in Spe. de treuga & pace, ver. hęc quoq;. nā pax dēt fieri gratis. ff. de infa. l. furti. §. pactus. hoc verū eſt, vt noceat dño, ſed vt proſit, ſatis vī hīre mādatū. ff. de pac. l. reſcriptū. §. fi. ſed ibi non facit, ſed recipit, iō alleg. eo. ti. l. nam & neceſſe, & l. ꝯ iuris. §. fin. cum l. ſeq. Pau. de Leaza. Hęc forma, ēt ſi mandatū exigat ſpeciale, non operat in his, q̄ debent mandari ſub certa forma ſpecifica. j. eo. c. qui ad agendū, li. 6. nec vbi inſurgit pęna. ff. ꝙ quiſq; iur. l. iij. §. ſi procurator, nec in crīalibus, de procur. c. ij. in cle. nec in ſolitis. ff. de de ꝯh. emp. l. fiſtulas. §. frumenta. ff. de pig. act. l. vel vnīuerſorum. Periurium non impedit, quin procu. poſſit a dño reuocari, vt in c. vlt. de ꝓcu. li. 6. ſuper verbo, reuocatis, in gl. or. & eſt rō, quia ex tali iurō nulla inſurgit obligatio, ſecus, ſi eſſet promiſſum aduerſario de nō reuocādo, quia ex tali pacto licito & honeſto, ne aduerſario illudat, bñ orit obło. C. de tranſac. l. ſi quis maior. & iō ſi notarius recipit hoc pactū ꝑ his, quorū intereſt, reuocari nō pōt. Princeps cordium eſt Deus, qui im-
31 miſſa bona voluntate ponit executionem operæ. † Fideiuſſor

poteſt

ADDITIONES.

a Vide per Felin. Moder. c. cum M. Ferrarien de conſtit. Vinc. God. Adde propterea, quod mandatum patris intelligitur factum ſecundū formam præcedentis mandati. Rui. conſ. 74. num. 11. lib. 3.

b Vinc. God. Adde quod carceratus debet eſſe cautus ſi citatur, vt mittat aliquem qui iudici notificet impedimentū, quia ſic proceſſus poſtea factus erit nullus Bar. in l. 2. §. 2. ff. ſi quis caut. & ibi Pau. Caſt. & Ale. Idem Bar. in l. 15, qui reus. col. fi. ff. de pub. iud. & in l. 2. §. fi. vbi Alex. ff. de in ius voc.

c Vinc. God. Adde quod procurator in perpetuum in conſtitutus, quando poſſit reuocari. Ru. conſ. 149. num. 2. & 7. lib. 4.

BIU Cujas

poteſt tradere,& ſoluere de ſcientia, dñi quaſi procurator cõ ſtitutus ad hoc,alias non poſſet ſibi ipſi ius dicere. ff.mãda.l. ſi proc.§.ſi ignorantes,per Ia.de Are.hoc verum, ſi fideiuſſor nõ põt de ſuo ſoluere,alias tenetur implere mãdatũ.ff.de pd. id.l.idebitũ.ff.de vſufr ea.re l.tribus.tex.no.Reſtitutio ex Trebelliano non põt fieri ꝓcuratori in rẽ ſuã noĩe ſuo, ſed noĩe dñi ſic,quia a verbis ſenatus nõ põt recedi.l.ſi mulier. §.ſi ex aſſe.ff.de iu.do.Ego poſſum dare ꝓcuratori poteſtatẽ, vt ratifi cet,vt l.iuſti.§.fi.ff ad Treb.ergo pari rõne,vt mandet. An.de Piſ.ego poſsũ dare ꝓcuratori poteſtatẽ ad iudicia, vt ꝓſtituat noĩe ſuo, non poſſum mandare niſi lite ꝓte.ita intellr gl.q̃ eſt in l.j.ff.de ꝓcu.Cy.ꝓ hęc verba, te facio ꝓcuratorẽ in rẽ tuã, videor directas mandare,& vtiles cedere,& poſito vno ponit & reliquũ,& eris dñs vtiliũ,& mandatarius directarũ, vt no.
a ff.man.l.ſi ꝓcuratorem.§.fi.vbi tex.no.& C.eo.l.qui ſtipẽdia.
32 Vtrum†ſnĩa lata ſuper mãdatis poſſit ꝙrio imperio reuocari? vr̃ ꝙ nõ,quia quoties perſona ſubtrahitur a iudicio ſopita eſt inſtantia,de off.dele.c.ſignificãtib.In ꝙrium eſt regula gñalis, põt quis hr̃e ratũ,quod nondũ eſt celebratũ,de tranſa.c.ꝓtin-
33 git ff.de proc.l.abſentis.†Contra gñale mandatũ procuratoris poteſt opponi, quod illa cã cauſans non erat in rerum nã tpe ꝙctus mandati,nam cã poſtea nata aſſimilatur poſthumo, de quo non vr̃ cogitatum,ff.de teſta.tu.l.ſi quis ita ſed Spe.tenet, ꝙ includantur lites & ẽt ex cã nouiſſima, quia nemini præiudicat ar.C.quæ res p̃ g.ob.poſ.l.fi. Item iſtud mandatum vr̃ vle,cum ſit ad vniuerſitatem cãrum. tẽ ẽt indefinita ꝙprehẽdit futura ex proprio ſignificato.ff.de ſer.vrba.præ.l.ſi ſeruit°.
34 vt §.dixi.†Sed nunquid cõiuncta perſona põt ante litẽ conte. ſubſtituere procuratorem?Spec.ſentit ꝙ ſic in tit.de procura. §.rõne qua.ver.quid ſi canonicus. Sed ꝙrium vr̃ ga ſuo noĩe non hẽt actionẽ,& regula eſt,ante litẽ cõteſt. vel quaſi nemo conſtituit procuratorem,niſi qui ſuo noĩe hẽt actionẽ. ff.de iniur.l.ſed ſi vnus.§.procurator. vbi eſt melior tex.q̃ ſit ĩ iure. ſed ad defenden dũ poſſet,ſi eũ releuaret per qualẽcunq; fide iuſſorem datũ. ff.in ius vo.vt eant.l.2. vbi tex.opti. & facit ad multa, videlicet ꝙ põt iudex quem cõmittere fideiuſſoribꝫ sãguinis,licet nõ ſint vſquequaq; ſoluẽdo,nec ex hoc poterit ꝙ
35 dẽnari tpe ſyndicatus,qđ vocatur tps digeſtionis officij.†Ecce procurator minoris cauit de rato,minor hẽt ratũ,ſed non durat ratũ,quia petit reſti.in integ.an cõmittatur ſt. p̃ſo rati? Rñ. nõ,nã ideo reſtituitur ꝙ ratũ habuit,alias ñ hẽret neceſſe reſtitui.ergo factũ eſt,qđ ꝙuenit rñdeo,dicit illa l.no.ff.rẽ ra.ha. l.cũ minor.& ideo ſubiungen.eſt,vt plena ſit ſatiſdatio.ꝺ reſt. in inte.non pet.Si quis hẽt duo inſtra ꝓcurationis eiuſdẽ datę & formæ manu eiuſdẽ tabellionis, vel quia contabel. fuerunt duo tabelliones ſimul rogati,vnicũ eſt mandatum.ff.de teſt l. vnũ,ſed ſi diuerſæ formæ ſũt duo,tñ ſi vnũ eſt generale,aliud ſpeciale,tunc ſpeciale prævalet,dicit Ia Bu.C.de procu.l.mari tus,& ideo producere generale mandatũ ad illã ſpẽm eſt ꝓducere mandatũ impertinẽs.Nõ dr̃ factũ in termino id, qđ fecit ꝓcur.anteq̃ ſciret & acceptaret mãdatũ, ita dicit Spe. de ꝓcu. §.1.ver.ſed qu d ſi ꝓcuratorẽ.qđ eſt notabile,& eſt rõ,ga non tanq̃ procur.ſed tanq̃ geſtor fecit,& ſic alio p̃textu, q̃ p̃textu mandati,& ſic nõ eſt uſus capite ꝙgruo.ff.de iud.ſol.l.3.§.ſed ſi qdẽ.Si ꝓcurator ſe obligauit p̃textu mandati, põt ꝓcu illud ſoluere de bonis dñi,inuito dño,& mirabile eſt, ꝙ nõ trãſert dñium,ſed Publiciana cõpetit.ff.de Pub.l.ſi quis prohibuerit quia ſemper in translatione dñij requiritur, ꝙ traditio fiat de volũtate dñi,vt ff.de condi.ob cau.l.3.§.ſubtilius.vel dic, ꝙ iõ tranſit dñium,ſi res erat mandãtis, quia qui hẽt mandatũ ad permittendũ, vr̃ hr̃e mandatũ ad tradendũ,nec reuocare põt ex quo mãdatũ trãſiuit in ꝙctũ noĩatum, vt ff.man.l.idemq;.
36 §.ſi ignorantes.† Si procurator b ſubſtituit aliũ ꝓp neceſſitatẽ
b cãæ,vt ga ſubſtitutus erat magis expertus,& idoneus,iſta ſubſtitutio fiet expen.dñi,arg.ff.fin.reg.l.4.§.1.& ff.fa.erc. ex parte.Sed ſi pp neceſſitatẽ pſonæ,ga proc.erat in alijs occupatus,
37 tũc fiet expen.ſubſtituen.vt no.Inn.in c.1.j.vt li nõ ꝙte.† Nũquid ille,qui alij ꝙmittit,qđ erat ſibi iniunctũ. hoc ipſo excu-
38 ſatur.ff.man.l.ſi procur.§.ſi tutor.†Nunquid ſi procurator eſt ꝑditus dño ignorante,excuſetur dñs? dic ꝙ ſic. C.de ap.l.p̃ſes.C.qui pe.tut.l.cum a matribus,arg.ff.de mil. te.l.4. §.ſi idẽ. ff.de publ.l.Cæſar.Procurator eſt expectãdus aliqualiter vltra
39 terminũ.de pę.c.calumniã,per Inn.†Nũquid ambaſiator põt aliquẽ ꝙſtituere loco ſui,ſi infirmatur? dic ꝙ nõ,niſi ſibũ ſuũ & eſt ar.ꝙ ſi antianus moritur in officio ſuo, filius ẽ ſubroga-
40 tus pro ipſo,vt ff.de leg.j.l ſciendũ.§.legati vicarios.†Procurator ꝙſtitutus ad alienandũ,nõ põt aliũ ſubſtituere, tex. ẽ ſing. in l.vſucapione.§.ꝙ ſi is.de diuer.& tẽ.p̃ſcr.ſed ꝙſtitutus ad negotian.põt aliũ ſubſtituere.ff.mã.l.ſi ꝓcuratorẽ.§.1.item in iure ſuo proprio vnuſquiſq; hẽt aliũ ſubſtituere. ff. de diuer.&
41 temp.præſc.l.in vſucapione.§.ꝙ ſi. † Pone, dñs ſcripſit in ſua camera literas mãdati, & eas retinebat in ſcrinio pectoris ſui, vel in ſcrinio materiali,& nõdũ tranſmiſerat, an ꝓcur. poſſit aliqd virtute iſtarũ literarũ.no.ff.de acq.poſ.l.q abſenti. Ratihabitio excuſat delictũ.ff.de fur.l.ſi vendidero. §.ſi Titius.tex. no.Monachus fugiens perdit mandatũ,& ideo nõ põt aliũ ſubſtituere.ff.de ſer.fug.l 1.& ſoluens ſubſtituto in iſto erro-
42 re nõ liberatur,tex.eſt no.†Procurator, q̃ hẽt duo mãdata,ſcilicet ſpãle & generale,& ſubſtituit vigore ſpecialis mãdati, ñ põt reuocare vi eiuſdem mandati, ſed an poterit reuocare vi alterius,i.vi gñalis.tenet Spe.& bene,q̃ non in Spe.e.ti. §.3.& §.item pone Titius.Io.An.in c.is qui,de proc.li.6.ar.optimũ. C.de remi.pig l.ſolita.Si procurator ſubſtituit ex poteſtate ꝙmiſſionis,& dubitat de mandato, cauet qđ dñs habebit ratũ. Si aũt ex ptãte legis cauebit,qđ ipſe ſubſtituẽs, habebit ratum
43 ſm Pau.de Leaza.vide l.2.ff.de cura.bon.dã.†Et no.ꝙ qui nõ põt ſubſtitutum reuocare,non põt eum approbare, vel reprobare.Procurator ĩ capitali cã põt allegare cãs neceſſarias abſẽtiæ,ſed nõ põt aſſumere directe,vel indirecte aliq̃ defenſionẽ dñi,niſi dñs cõpareat,& detineatur in carcere, & p̃ hoc nõ p̃t opponere exceptionẽ banni pollicentis impunitatẽ delicti,ni ſi ſe offerat carcerari, nec tunc habebit neceſſe litẽ cõteſtari, niſi ſopita hac exceptione declinatoria,vtilitas ſtat in hoc, qa interim non recipitur inter eos,cũ nõ poſſit ꝓcedi in cã prin
c cipali.l.is qui reus,de publi.iudi. & ita dẽt intelligi qõ dic.
44 uẽnẽſe,& ſic ſoluantur diſputationes Bononien. † Procurator ad ordinarias cãs p̃t reconueniri coram cõi iudice ẽt ĩ sũmari,s,ſecus ſi non ſit iudex cõis,ſed delegatus. ff.de ꝓc.l.ſed
45 eo.§.non ſaltẽ.ff.de va.cog.l.j.in fi.de mutu.petitio.c.j.†An in cã ſuſpicionis poſſit qs procurator eſſe? dicit Ia.ꝙ ſic,ſi aſſerat ſe eſſe velle procuratorem non rõne procuratoris, ſed vt innocentiam ſuam purget.An de Piſ.certe ſatis eſt purgata innocẽtia per victoriam,vnde dic, aut ſua intereſt rõne ſalarij, & tũc nõ repellit̃,ſed ſi non intereſt,repellitur ꝓcurator,in capitali admittit̃ ad allegandũ,quicquid non impedit condemnationem.vnde põt opponere excep.ſui teſtis.& hoc probare per cãs cauſæ,ideſt per veritatem facti. hoc ſentit Cy.in §.publice,vbi dicit ꝙ in capitali non admittitur ad allegandum cãs cauſæ,& ſubdit,ꝙ eſt verũ ad totam cãm,Cyn.Pone, ꝙſtitui te procuratorem hoc pacto, ꝙ poſſum te libere reuocare ẽt li.conteſ.Rñ.nihil operatur hoc pactum,qn reus & iudex poſſit contradicere reuocationi,ga forma mandati non põt immutare diſpoſitionem legalem.l.ſi illa,in prin.ff fa.erc.Imperator cõceſſit filio meo militi caſtrũ, & me nominauit in cã motiua,ſed non in gratia, ſed eam direxit, & intulauit filio meo ex cã caſtrenſis peculij.nil mihi acquiritur. idem dr̃ ĩ eo quod donatũ eſt ambaſiatori,ga nominatur vt cã, nõ vt donatarius.An.de Piſ.& ſic nominat enũciatiue, ñ diſpoſitiue.

ADDITIONES.

a Vide Bar.in l.1.C de act.& oblig.

b Vinc.God Adde quod procurator ſubſtituens non ratificat geſta ſubſtituti,niſi expreſſe.Rota in dec.40.& ſi aliquis,in nouis.

c Vide Bar.in l.pen.§.ad crimen. ff.de pu iudi & vide etiam Aret. in c.veniens, de accuſat.

SUMMARIVM.

1 *Credendum an ſit ei,qui negat mandatum.*
Procuratorem,Syndicum,& Epiſcopum,ſi quis in inſtrumento,ſeſe appellet,non probat ſe talem,& limitatur.
Speculatoris dictum in tit.de procur.§.ratione quoque. verſ illud quoque notandum,limitatur.
Procuratorem,qui ſe facit,quando admittendus.
Mandatum ſe habere procuratorium quomodo quis probare debeat.
Procuratoris perſonam qui minus ſufficientem admiſit imputet ſibi.
Mandatum probare per inſtrumentum probationem poteſt iudex in caſu ſuſpicionis cogere ſe facientem procuratorem.

2 *Pupillus an poſſit eſſe procurator.*
Medium quo caſu non curandum,& nu.7.

3 *Dubitatio quid ſit.*
Dubia res quando dicatur.
Præſumptiones leues,vt procurator caueat,ſufficiunt,& exemplum.

4 *Procurator conſtat ex domino,actu,& ex forma.*
Ex mandati natura non debet in tua eſſe poteſtate, quod debes facere.
Cautio iuratoria non ſufficit procuratori non habenti facultatem dandi fideiuſſorem,& cur.& idem in tutore.
Cautio iuratoria non habet locum in aliena cauſa.
Negati ę probatio ſuper literas de non rato ſcriptas amicis.

5 *Expectare poteſt quis terminum litis,& ſi ſententia eſt lata contra eũ, non poterit ratificari.ſi autem lata pro eo,tunc ratificari poterit.*
Sententia omnis,quæ fertur ſuper parte proceſſus,eſt interlocutoria.
Procuratores duo ſi conſtituantur ſimul non inſolidũ, non uidetur alter contra alterum conſtitutus.
Inuentarium facere non tenetur procurator,niſi hoc mandetur ei.

6 *Procurator poſt ſatiſdationem an poſſit alium ſubſtituere.*
Contra mandatum uidetur fieri quicquid fit præter formam.

7 *Plures exercentes eundem actum pro alio,an videantur habere mandatum inſolidum.*
Inſtitores inſtrumenta menſæ,uel tabernę uendere non poſſunt.
Abſentia lata ſuper procuratorio poteſt appellari etiam de iure ciuili.

BIU Cujas

Persona procuratoris inspicitur, quando contrahit absque mandato: domini uero, si cum mandato.
Perfectio actus aliquando ex voluntate, aliquando ex facto sequitur.
Extrema impediuntur ex inhabilitate medij, & nu. 2.
§ *Frater Minor relictus executor testi, an poterit substituere, si hoc non dixit testator.*

CAP. PRIMVM.

Alia. Non creditur nudis verbis, sed debet liquere de mandato, me si negetur, p̃cessus fiat deluſorius. Caſus. eps Salomitan. habebat cauſam ī curia Papæ, quidā ſine mā dato eius nomine cōparuit. & ſuccubuit iſte eps ſcripſit quibuſdam prelatis, q̃ iſte nō habebat mandatum, qui hoc intimauerunt Papæ, tandē iſte eps miſit quoſdam nuncios, ad dñm papam, qui non portauerūt inſtrm mandati. papa noluit ipſos audire, ne forte eps negaret ſicut negauit prius. & ideo mittendus eſt procurator cū mandato ſolenni in ſcriptis redacto, h. d. no. No. q̃ mandatum pro
1 curatoris debet probari per ſolenne inſtrumentum. † No. q̃ eſt credendum ei, qui negat mādatum, non ei qui allegat. dicit Spe. q̃ licet contineatur in aliquo inſtrō, ego talis p̃cu. vel ſindicus, vel eps, per hæc verba non probatur quod ſic ſit, no. Spe. in ti. de procu. §. ratione quoque, ver illud quoque notandum eſt, iſtud verum, niſi inter eos, qui fecerunt hæc verba ī inſtrō apponi. C. de p̃hen. & commit. ſtip. l. optimam, per Iac. de Are. & Cy. Opp ſi dubitatur de mādato, ſufficit cautio rati, nec eſt opus quod fiat plena fides de mandato, vt C. de proc. l. 1. & idem ſi paratus eſt cauere, ſed aduerſarius non vult cautionem recipere, vt ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. ſi qs paratus. Sol. aut quis allegat mandatum, & probat, aut allegat, & non probat, aut non allegat nec probat, primo caſu aut probat per inſtrm publicum, & debet admitti, vt hic, aut per ſcripturam priuatam, quæ facit ſemiplenam probationem, & tunc eſt cautiendum de rato aut vult probare per teſtes, & tunc, etiam ſi offerat multos teſtes, non debet admitti niſi cum cautione rati, quia receptio teſtium non facit plenum p̃iudicium dño abſenti, ſed ſemiplenum. Sed ſi aduerſarius ſponte admiſit p̃bationes teſtium, & per duos teſtes eſt plene probatum, ſibi imputet, qui ſuo cōſenſu perſonam affirmauit iudicio, alius caſus eſt; q̃n allegauit mandatum, & non probauit, & ſi q̃dē aſtrinxit ſe ad probandum, non admittetur ad cauendum: ſi autem ſe nō aſtrinxit, tunc aut ſemiplene probauit, & cautio legitimat perſonam, vt ff. de dam. infec. l. inter quos. §. alieno. ſed ſi nullo modo probauit, repellitur. ff. de neg. geſt. l. ſi pupillus. §. pe. Tertius caſus eſt, q̃n nec mandatum allegat, nec probat q̃ tūc eſt certum, quod nō admittitur, caſus eſt hic: iſtud eſt no. dignum, q̃ per ſuſpicionē iudex poteſt aſtringere quē ad pēnam, & inſtralem probationem, vt patet in rōne huius literæ, ibi, ex qua, &c. Adde, q̃ no. ff. de proc. l. non ſolum. §. qui
2 alieno, & hic per Ber. & C. eo. l. 1. † Pupillus poteſt eſſe procurator ad iudicia ad agendum vel ad ſubſtituendum, ſed non ad conſtituendum in perſona dñi: quia vbi extrema non dependent a medio, medium, non curamus. ff. ad Trebel. l. cogi. §.
3 hi qui ſolidū, ſm And. de Piſ. & me. † Dubitatio eſt probabilis diſceptatio hinc inde, ſed vbi legis ſtatutū ſe applicat ad vnū extremorum tm̄, non dī res dubia. C. de eden. l. qui accuſare. Quo ad cautionem ratileues præſumptiones, ſeu præſumendi occaſiones faciunt rem dubiam, ar. ff. ad exhi. l. theſaurus. de offic. deleg. c. coram verbi gratia, ſi quis non portat mandatum, ſed inſtra cāæ, tex. eſt no. & non eſt alibi. † Procurator cōſtat ex trib. ſ. ex dño, & actu, adde ex forma, ac ēt ex nā mādati non debet eſſe in tua ptāte, ſed mihi, vel mecū debes facere, de iur. om. iud. l. ſi idem. § 1. ver. de hoc, quia ā ego eſſē pro nihilo. Reuertendo ad primam materiam, quęro, vtrum ſi non pōt dare fideiuſſorem, ſufficiat iuratoria cautio? rn̄ nō: qa venit noīe alieno, leges n. loquuntur de iuratoria cautio. ī cā propria. & non in cā aliena. & eſt ſimile in tutore, qui non inuenit fideiuſſorem, quia non excuſetur idoneus, vt l. fi. C. arb. tut. & facit. ff. de admi. tut. vel vulgo. No. q̃ p literas denō rato ſcriptas quibuſcunq; amicis ptobāt negatiua, ſ. q̃ non ē
5 habitū ratū, tene mēti. † No. q̃ qs p̃t expectare terminū litis, & ſi ſnīa eſt lata ꝯ eū non poterit ratificari, ſi āt eſt lata p̃ eo, tūc ratificare poterit, & ſic fit cautus in expectando litis euentū. ff de except. rei iudi. l. ſi mr̄. § hoc iure. C. in qb. cau. ī iteg. reſt. non eſt neceſſ. l. ſi tutor, per Cy. Item no. q̃ omnis ſnīa, q̄ ferī ſup parte proceſſus, eſt īterlocutoria, ēt ſi tanganī medulla & ſubſtātialia cāæ ff. de mi. l. intra vtile. Si duo ſunt p̃e. ſimul, nō in ſolidum dati, non vī proc. vnus conſtitutus ꝯ alterū. ff. de p̃cu. l. qui duos. Procu. non tenetur facere Inuentarium, niſi ei
6 hoc mandetur. † Poſt ſatiſdationem pōt procurator aliū ſubſtituere, verum eſt in lite, ſi conueniatur ex propria ſatiſdatione, ſed non in lite principalis ſi lis ſit cōteſtata. ff. de proc. l. Titius. Quicquid ſit p̃ter formam, bvī fieri ꝯ mādatum. ff. de ver.
7 ob. l. qui Romæ. §. Flauius. † Plures eundem actum exercentes pro alio, videntur hīe mandatum quilbet in ſolidum, ſi ſunt p̃poſiti vniuerſali negociationi, quia eſſet abſurdū, q̃ ad vēdēdum vnam minimā rem, requireretur omniū conſenſus, ſed ſi tractaretur de vēditione ipſius menſæ, vel taberne, bn̄ requirerētur oēs. l. fi. C. de [illegible]uthor. p̃ſtan. inſtīa aūt menſæ vel taberne vendere non pōt [illegible]nſtitores qui hūt mandatū ad operandū non ad deſinendum. A ſnīa lata ſuper procuratorio pōt appellari ēt de iure ciuili: C. de procu. ſi ita demum. quia poſt lit. conte. non repetitur. Si procu. ꝯhit ſine mandato, inſpicit p̃ſona ſua, ſed ſi cum mandato, inſpicit perſona dñi. ff. de le. 1. l. hmōi. in prin. & in l procur. qui pro eui. Si in aliqua parte inſtīi eſt facta aliqua commemoratio. bn̄ rat habitio requirit voluntatem poſt principale factū, & ideo volūtas perficit actū. Quædam poſt voluntatem requirunt factum, & tunc voluntas non perficit actū, ſed ſi eſt incertū de ſenſu verborū, tunc ſi volūtas ſurgit ex potentia, tūc ſufficit poſſe. ſi aūt ex actu, requiritur factū. l certi condi. §. fi. ff. ſi cer. pet. ff de pecu. l. non ſtatim. q̃n voluntas regritante factū. ſecus, ſi voluntas non perficit actum. Q̃n extrema dependent a medio, tunc inhabilitas medij impedit extrema: ſecus, ſi non dependent a medio, ſed ab alio, vt ſubſtitutio p̃curatoris, quia ſubſtitutus nihil facit ī propria virtute, ſed in virtute dñi facit ff. de ma. vin. l. pater qui in prouincia. An. de Piſ. Non ob. ff. de iud. l. cū p̃tor. §. fin. quia
8 ibi lex vltra procedit proh bendo. Sed nunquid frater minor relictus executor teſtamenti poterit ſubſtituere, ſi hoc non dixit teſtator? rn̄. non, qa inhabilitas regulæ æquiparat inhabilitati naturæ, ſed ille, qui eſt inhabilis, nō pōt alium ſubrogare.

ADDITIONES.

a Adde tamen & tene fixum cordi, quod de mandato ſufficit verbo fidem facere notarium actorum, qui ſe dicat de inſtrumento mandati rogatum, ſecundum Raph. Ful in conſi. 195. incipien. quidam patrio nomine.
b Vinc. God. Adde qd̄ forma non ſeruata, actus vitiatur. Soc. conſi. 40. nu. 2. & quādo valeat actus ſi fiat ab eo, qui formæ poterat renunciare, ibid. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio an oriatur ex interlocutoria expenſarum.*
Executionem abſentis audire debet iudex.
Executio abſentis probatur per duos teſtes.
In expectatione abſentis non contrahitur peccatum.
2 *Abſens an in grauib. cauſis teneatur mittere procuratorem.*
Procuratorem admittere quis teneatur.
Habilitas cauſæ inſtrumentalis requiritur, ſi qua virtus eſt in ea.
Offerre quando ſit ſatis.
3 *Procuratori conſtituto ad agendum, an poſſit opponi exceptio compenſationis.*
Compenſare eſt ſoluere.
Procuratore mortuo quando continuetur iudicium cum domino.
Repetere omnia acta de nouo debent mutato procuratore ex facto domini, ſi velit aduerſarius.
4 *Admittitur procurator in cauſa inquiſitionis de iure canonico.*
Inquiſitio nulla de æquitate canonica capitalis eſt.
Inquiſitio, & accuſatio in genere pœnæ non differunt de iure ciuili.
Procurator conſtitutus ad cauſas cauſæ, & ſic ad plenam defenſionē poteſt allegare, ſi vult, cauſas abſentiæ.
Cauſa cauſæ id eſt plena defenſio.
5 *Contumax in quacunque citatione etiam in perſonam, an debeat condēnari in expenſis.*
Contumaciam arguit ſcientia citationis & minus legitima comparitio.

CAP. II.

Verelam. Snīa expenſarū lata ꝯ eū, q̃ non eſt ꝯtumax, ꝯrio imperio reuocāt, ſed ex p̃babili cā trāſit efficaciter in rē iud. ſi non eſt appellatum. h. d. tex. Caſus, quidā A. fuit citatus, & infirmitate detentus nō ꝯparuit in cā, nec p̃c. cōſtituit, iudex pro nulla alia cā ꝯdēnauit ipſum in expenſis, cū ad probandam īfirmitatē ſuā miſiſſet duos teſtes: papa mādat eū abſolui a dicta condēnatione expē. qa in grauib. cauſis non tenet conſtituere proc. vna opi. eſt q̃ abſoluat p reſtitutionē in inte. Alia opi. eſt q̃ p appīonem. Tertia eſt opi. q̃ reuocet ꝯrio imperio, & ita mandat papa fieri, & hæc vera p̃p iniuſtū p̃ceſſum. oēs interlocutoriæ, ēt ſi dari, vel fieri cōtineāt incidēter, pōt ꝯrio imperio reuocari. tex. eſt no. Et ſic ſoluta eſt qō, quæ notāt de
1 expen. in l. qđ iuſſit. ff. de re iu. † Ex hoc infero talē ꝯcluſionē,
a quod ex interlocutoria expen. non oritur obligatio, ſed iudicis officium, q̃ cōtrario imperio reuocari poteſt ex cauſa, ſed non ſine cauſa, tex. eſt hic valde ſingularis. Item nota, quod iudex dēt audire accuſationem abſentis, quæ pōt probari per duos teſtes, ad hoc optime facit. l. 3. §. ſi ad diē. ff. de re mili. & propterea in expectatione abſentis non ꝯhitur peccatū vt elegāter no. Inn. ꝯ. de pœ. c. calumniam. † Vlterius no. q̃ in grauibus cauſis abſens nō tenetur mittere procuratorem, qđ dic vt
2 no.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde qn̄ interlocutoria tranſeat in rem iudicatam, Corn. conſi. 42. q̄q̄. lra, b. lib. 4. & in conſi. 42. lib. 3. & conſi. 274. inſurgit. lra, 2. cod. li. & conſ.

BIU Cujas

no.ff.de diuer.& temp.præſcri.l.j.& l.2 ff.ſi quis cau.per Gul. de Cu.& Cy.C.de reſt.mi.l.ſi Valerianus.& facit C.de proc.l. eum qui res agit hęredum, dicit l.q; abſens cā legationis in cā ante lega.mota dēt dimittere vel mittere procuratorem, ſed ī cā poſtea mota ñ tenetur mittere, quia expectatur, donec durat legatio.ff.de leg.l.eundem.§.j.hunc tex.allegat An. de Piſ. Adde, q; aut quis vult ex diligentia aduerſariū conuincere, vt actor,& tunc dēt dimittere procuratorem, aut ex potentia ſe excuſare vt reus, & tūc tenetur ſaltem mittere excuſatorem, vt hic, niſi ſubito inuadit eū neceſſitas recedēdi, vt ff. de re iu. l.q̄ſitum. Si aliqua virtus ꝓpria eſt ī cā inſtrali, vt in iudice delegato, requirit eius habilitas & ſic qui pp defectū mādati aduerſarii nō pōt ſoluere, opponendo ꝓpenſationem vī offerre ſolutionem, vel ſaltem ipſam cōpēſationem. imo die poſſe,& vī offerre, licet ſoluere nō poſſit, de proc.l. ſi reus paratus, ne
3 ſit in ptāte aduertarii. †Procuratori conſtituto ad agendū nō pōt opponi exceptio ꝓpēſationis, q̄a non pōt ei ſolui. Et conpenſare eſt ſoluere, licet conſtituto ad exigendū poſſit opponi, q̄a pt ei ſolui, q̄d dño debet, de proc.l. ſi qs ad rem. Mortuo procuratore cōtinuatur iudicium cum dño facto legis, ſed renouatio per factum dñi oīa de nouo ſunt repetenda, ſi aduerſarius petat de nouo renouari.l.quę omnia.ff. de proc. in glo.
4 †In cā inquiſitionis admittit ꝓ.de iure canonico q̄a nulla īquiſitio de ęquitate canonica eſt capitalis, ſecus de iure ciuili. Nā in genere pœnæ de iure ciuili nō differunt accuſatio, & inquiſitio, ſm An.& Cy. Procu. conſtitutus ad cās cāæ, & ſic ad plenā defenſionē pt allegare cās abſentiæ, ſi vult, ſm Pe &
5 An.de Piſ.†Quæro, nunquid contumax, in quacunq; citatione ēt in perſona debeat ꝓdēnari in expēſis? rñ. ſic, ſi fuit pſonaliter citatus, vel alias apparet de vera ꝓtumacia, vt no C. de iu.l.ſcimus.5.q.& no. q; ſcientia citationis arguit veram ꝓtumaciā. Item cōparitio minus legitime facta, tex.eſt hic no. Et adde q; no.ff.de no.ope.nū.c.l.ꝓtor.§.pe.ꝓ Ia.d Are.& Bar.

A D D I T I O.

a Vinc.God Contumar. Adde q; ad hoc vt quis dicatur contumax, requiritur tertia citatio, vel vna peremptoria, tamen limita per Hippol.de Marſ. ſingu. 53. Ad hoc vtquis.& ſing 91.regulariter

S V M M A R I V M.

1 *Factum procuratoris reuocati ſeu prohibiti adeſſe cauſę, nō præiudicat reuocanti,& reuocatio mandati probatur per vnum teſtem.*
Inſtitutionē canonicā probare quis tenet, licet euacuauerit aduerſariū.
Nullitas proceſſus, & Mandati euacuatio probantur per vnum teſtē cum iuramento & quando.
Reuocatio procuratoris, quæ ſufficiat.
Cauſa non eſt ſopita, licet nulla ſit ſententia.
2 *Deferri poteſt iuramentum in defectum probationis ſuper incidentib. & emergentibus.*
Mors vnius non debet obeſſe.
Reuocari prius debet executio nulliter facta, poſtea procedi.
Mandatum qualequale ſatis eſt procuratori, ſi legitimetur a iudice, ſecus ſi eſt nullum.
Confirmari non poteſt, quod non eſt in rerum natura, & exempla.
Ratificatio eius, quod non eſt nomine meo factum, non obligat.
3 *Statutum ſi dicat, q; mandans puniatur in quadrupulum, an ratificans puniatur in quadrupulum.*
Mandans & ratificans ęquis pœnis non puniuntur.
Factum quid ſit.
Fictum quid.
Confeſſio chirographaria, vel inſtrumentalis procuratorum ad accipiēdum mutuo non nocet domino, & ratio.
Si confiteor mihi mutuatum ſimpliciter, non probatur mutuum niſi in caſibus & quibus,& nu.4.
4 *Dictio in veritate an ſit iuramentum.*
Mandatum, qui mutat, vel falſificat, tenetur pœna falſi.
Conditio melior quando ſit procuratoris facientis.
Procuratoribus pluribus datis non inſolidum, oportet ſint cōcordes oēs.
5 *Procurator per releuationem an efficiatur dominus.*
Proceſſum ſanum & peritum fieri iudicis etiam intereſt.
Iudicia requirunt ſagacitatem, & artem.
Inopia procuratoris ſuppletur copia principalis promiſſoris, & quādo.

C A P. III.

1 EX inſinuatione. Factum † procuratoris reuocati ſeu prohibiti adeſſe cāæ non ꝑiudicat reuocanti, & reuocatio mandati ꝓbatur per vnum teſtē,& iurm.h.d. not. Caſus, duo litigabāt de ꝑbenda, videlicet Archidiaconus, & quidā magiſter G. iſte magiſter G. cōſtituit ꝓcuratorē, & q̄a cępit de eo ſuſpicari, reuocauit eum, prohibens eū dē in facie, ne vlterius procederet ī cā. At iſte ꝓceſſit,& ſuccubuit,& aduerſarius fuit miſſus in poſſeſſionem dictæ ꝑbendæ. Papa dicit q; ſi de reuocatione ꝓſtitit ꝓ vnū teſtē, cū alter ſit mortuus & per iurm ipſius reuocātis, q; non obſtante dicta ſnīa tanq̄ nulla, ſi Archidiaconus probauerit de inſtitutione canonica, ſibi ꝑbēda reddatur cū fructib.h.d. No. q; dixi in ſummario.

Itē no. q; euacuato aduerſario nihilominus tenetur qs probare de canonica inſtitutione. Itē no. q; nullitas proceſſus, & euacuatio mandati ꝓbat̄ per vnū teſtē cū iuro, ſi tñ duo teſtes interfuerunt reuocationi q̄a ſufficit q; coī ā duob. teſtib. fuerit ſolēniter reuocatus, vel q̄a reuocatio mādati ꝓbet ſumma rie, ar.ff.ad Carb.l.3.§.duæ cāæ. Nā licet ſnīa ſit nulla, non tñ cā eſt ſopita, vt h.c patet. Opp de mandato cōſtabat plene, de reuocatione aūt mādati nō ꝓſtabat plene, ergo plena probatio prævalet, ſicut dicimus, q; ſi actor plene probauit, & reus ſemiplene, talis ꝓbatio ſemiplena nihil operatur, q̄a ad elidendam ꝓbationem efficacē inefficax probatio nō ſufficit, vt no ta Cy. C.de re. credi.l.gñraſr, in vlt.gl. Præterea iurm in defectū probōnis nō hēt locum n ſi in dubiis cauſis, ff. de iurei.l. admonendi. Sed vbi plene eſt ꝓbatum, cā eſt indubitata, & in incertis, non certis locus eſt ꝓiecturis ff.de ver.ob. l. ꝓnuus. §. cū ita. Præterea ille dēt vincere, qui melius probat. C.de edi. diui Adr tol.l.fi. nam qui potior eſt in probando, vincit. ꝯ. de prob.c.licet cauſam. ſol. iſti termini ſunt ꝓrii, i. mandare, & reuocare, quia vtrumq; ꝑt eſſe verum, & ꝓparibile. imo plus eſt no. q; poſt ſnīam, ſi dī nulla occaſione reuocationis mandati, probatur reuocatio per vnum teſtem & iurm, vt no. ꝯ.c.ti.
2 c.in nīa, in gl. Inn. q; no. eſt multum. †Deinde. no. q; ſup īcidētibus, & emergentib. pōt deferri iurm in defectū ꝓbationis. Itē no. q; mors vnius nō dēt obeſſe, tene mēti iſtud q̄a eſt valde no.& ſingulare. In tex. ibi reſtitutione vero facta. No. q; primo dēt reuocari executio nulliter facta, deinde ad vlteriora procedi tex.ē hic no. Itē no. q; ſi ꝓcurator hēt qualequale mādatū a dño, ſi iudex legitimat eū, valet ꝓceſſus, ſecus ſit nullū hēt mādatū. de reſcr.c ſup ꝯris. ꝑ Inn. in l.j. idē Pōp. ff. q; fal. tu. aut. q̄a q; nō eſt in rerū nā, ꝓfirmari ñ pt. ſi occidiſti hoīē odio
3 tuo ꝓprio, licet ratificem, ñ teneor: ſecus, ſi vt mihi amicior fieres, ar.ff.man.l.creditor.§.j †Pone ſtatutū dicta q; mandās puniatur in quadruplū nūqd ratificās puniat in quadruplū? dico q; non, ſed in ſimplū: q̄a iſtud nō eſt mandatū verū, ſed fictum, & verba ſtatutorū dēt intelligi de facto & nō de ficto, factū. n. voco, q; per rei eſſentiā demonſtrāt. fictū vero eſt, q; oculus nō videt, ſed conſideratione intellectus de duab. varietatib. vnā pliges, & alterā confundes. Chirographaria, vī inſtralis confeſſio ꝓcuratoris ꝓſtituti ad accipiē. mutuo, nec nocet dño, q̄a iſtud nō ē mutuū, cū nō fiat de meo tuū. Si ꝓfiteor mihi mutuatum, per hoc ñ ꝓſtat de mutuo nāli. ſed ſi dico me in veri-
4 tate recepiſſe, †iſta dictio in veritate, ē iurm, & nō pōt venire ꝯ, ut l.ſi quis maior. C.de tranſ. Itē ſi cōfiteor me recepiſſe ad tabulā talis cāpſoris, ꝓbat̄ mutuū nāle vt in §. Chyſogonus. Qui mutat vel falſificat inſtrm mandati, tenet crimine falſi. ff.ad muni.l.Tit.o. Meliot eſt ꝓditio ꝓcuratoris, q; fecit meliorem ꝓditionē dñi, aīs eſt melior ꝓditio prohibentis l. ꝓſilio §. fi.ff.de cur.fur.& ſi data ē prās cuilibet ī ſolidū alioquin requiritur, q; ſint ꝓcordes, nec ſufficit maior pars. ff. de proc.l. plu-
5 ribus. †Proc. per releuationē nō efficit dñs, nec habilis, ſi prius erat inhabilis, vt mulier ad iudicia, & minor, nā nō ſolū partis, ſed ēt ipſius iudicis intereſt ſane, & perite ꝓcedere. nā imperitus proceſſus nō eſt dignus laude. ff.de ꝓc.l. minor. & iudicia requirūt ſagacitatē, & artē, ſed bñ efficit idoneus facultatibus, q̄a aīs inopia, copia principalis ꝓmiſſoris ſuppletur, dato expromiſſore idoneo: ſi autem non eſt idoneus ex conueniendi, vel obligandi facultate, vt quia abſens, vel alterius fori incompetentis, vt clericus, eius releuatio nō ſufficit, ut ſingulariter no.ff.de proc.l.neq; fœmina.

S V M M A R I V M.

1 *Reſcriptum impetratum per procuratorē reuocatū, eſt ipſo iure nullū.*
Exceptione obiecta falſi procuratoris non debent iudices delegati ea in diſcuſſa procedere, & ſi proceditur, irritatur proceſſus.
2 *Reuocatio mandati probatur per literas, & per teſtes.*
Reuocatio procuratoris non præſumitur, niſi probetur.
Reuocatio procuratoris non ſufficit, niſi intimetur.
Exceptio reuocationis procuratoris etiam poſt ſententiā poteſt opponi.
Exceptio falſi procuratoris reddit controuerſiam nullam. item iudiciū nullum.
Pro iudice præſumitur multum.
Pro teſte magis, quam pro iudice præſumitur.
3 *Procedi an poſſit contra abſentem in cauſa nullitatis lit. conteſt.*
De nullitate proceſſus cum agitur contra abſentem, lite non conteſtata procedi poteſt, ſecus in alijs caſibus lite expreſſis.
Procurator in cauſa dilapidationis, excommunicationis, & periurij admittitur.
Inter abſentes quando quid iudicialiter, vel extraiudicialiter agi pōt.
4 *Interuenire debet in iudiciis aliquid, per quod iſtud medium organum rite interponatur.*
Abſente altera parte conceſſum eſt in vltima voluntate diſponere teſtatori de rebus ſuis.
In conuentionibus tacitis id ſufficit, q; requiritur ineſſe tacite diſpoſitis.
Silentium pro conſenſu ſimplici habetur interdum.
5 *Proceſſus inquiſitionis cū petitur declarari nullus, contra quē dirigēt li*

BIU Cujas

bellus, & quis citabitur, & quis ordo ſeruandus.
6 *Pro ſententia non præſumendum, ſi ſit appellatum.*
Creditur magis tot teſtibus, quam totidem iudicibus.

CAP. IIII.

1 IN noſtra. Reſcriptum† impetratum per p. curatorem reuocatum, eſt ipſo iure nullum, & tales iudices delegati, coram quib. eſt obiecta exceptio falſi procurato. non debent procedere ea indiſcuſſa & ſi ꝓceditur, proceſſus irritatur. Caſus, Vertebat̃ qō ſuper dilapidatione, excōmunicatione, & periurio, conſtituti fuerunt procuratores, ſed poſtea reuocati, & ꝑ literas fuit eis intimata reuocatio. Iſti aſſerendo ſe procuratores impetrarunt iudices, coram quibus fuit obiecta exceptio reuocationis, ſeu falſi procuratoris, iudices noluerunt audire, nec probationes recipere. Et quia Papę conſtitit de reuocatione, dixit Papa dictū proceſſum ſententialiter eſſe irritādum.
2 †No. ꝙ reuocatio mandati probatur per literas, & per teſtes.
a Item ꝙ non præſumitur procur. reuocatus niſi probetur. Itē non ſufficit reuocare, niſi intimet, concor. quod no. ff. de ꝓcur. l. abſentem & melius in l. j. C. de ſatiſda. & no. in Spe. de ꝓcur. §. j. ver. reuocatio autē procuratoris. Item no. ꝙ iſta exceptio ēt poſt ſnīam poteſt opponi quia eſt exceptio falſi procu. Item no. ꝙ exceptio falſificati procura. reddit controuerſiam nullam, quod verbum ſonat ante lit. conteſt. Item iudicium nullum, quod verbum ſonat poſt lit. conteſt. & quod hic dī de controuerſiā, eſt bene no Item no. ꝙ multum præſumit̃
b pro iudice, b tñ magis pro teſte Itē no. ꝙ in uiro literato faciē
3 te ꝫ iuſtitiam præſumitur dolus. †Item no. ꝙ interdū peritus procedit imperite. Item no. in fine iſtius c. quod in cā nullitatis poteſt procedi ꝫ abſentem lite non conte. ſicut in cā appe. ſm Ber. & eſt uerum, qñ agitur de nullitate proceſſuum ſm Inn. qui ita no. j. eo. c. audi. tis. Sed ſi ageret̃ de nullitate ꝫctus, vel teſtium. tunc requireretur libellus, lit. conte. vt in c. 2. ſ. de offi. iudi. Vltērius no. ꝙ in cā dilapidationis, & excō municationis, & periurij, admittit̃ procurator. Adde ꝙ dicam j. eod. ti. c. proximo. Item no. ꝙ ītер abſentes nihil ꝫhitur, niſi partis abſentia, Dei vel hoīs præſentia repleatur. C. de iu. l. properandum. §. ſin autem reus, & l. licet, de cōſt. pec. l. inter mortis, de do. ca. mor. Et hoc uerū, niſi ſit talis actus, qui poſſit geri ītер omnino abſentes, quia tunc non requirit, niſi factum unius vel niſi ſit actus talis, ī quo præciſe requiratur preſentia vtriuſque, quia nō poteſt perfici medio organo. ꝙ immediatum eſſe debet, verbi gra, ſtipulatio per nūcium, vt l. j. ff. de verbo.
4 ob. † Porro ī iudiciis debet interuenire aliquid, per qđ iſtud medium organum rite interponatur, ut ff. d re iu. l. furioſo. & ideo nō ſufficit verbum prolatum ī arte, ſed requiritur, quod rite, vt no C. de ſacroſ. eccle l. illud. ff. de acti. & ob. l. cōſenſu. & l. j. in fi. ff. de ꝫhē. emp. C. de don l. nec ignorās. In vltima autem uoluntate conceſſum eſt teſtatori diſponere de reb. ſuis, nō pōte altera parte, ut ff. de le. 2. l. cum pr̃. §. ſurdo. In tacitis etiam conuentionibus ſufficit id, quod requirit̃ adeſſe tacite diſpoſitis, vt C. de pac. l. poſt venditionem. & ibi per Cy. vnde qñq; ſilentium hr̃ pro ſimplici conſenſu. vt ff. loc. l. qui ad cer
5 tum. Quærit † Inno. pone, perit̃ proceſſus inquiſitionis officio iudicis, vel iudiciarii ordinis declarari nullus, ꝫ quem dirigit libellus, ſeu petitio? nō cōtra iudicem, quia ſua nō intereſt, nec fungitur loco partis quia non eſt aduerſarius, ꝫ aliñ aūt nō poteſt offerri? Rñ. petitur, & non contra neminem petetur determinato modo, tñ citabitur iudex, vt ueniat ſuum proceſſum ſi poterit, defenſurus, ſecūdum Innocē. Nam ex hoc iudicio diffamatur, nō tñ ex hoc punitur, quaſi fecerit. Item ſuam, quia ñ agitur ad hoc ſm Inn. Item ſi alius compareat pro ſuo intereſſe, hęc petitio editur, & ēt ſufficit pro libel
6 lo. Item no. hic † in §. nos vero, ñ preſumendum pro nīa etiā ſi ſit appellatum. Item no. ꝙ magis creditur tot teſtibus, quā totidem iudicibus, quod eſt bene notandum.

ADDITIONES.

a Vioc God. Reuocatio. Adde qđ reuocatio ualet, licet quis inrauit nō reuocare. Rui. conſ. 69. nu. 14. lib. 3. rametſi quis incurrat in periurium.
b Iudice. Extende, vt pulchre ex allegatis per dominum Iaſ. de May. in auth. ſi uero contigerit C. de iud.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non admittitur ſi crimen adulterij criminaliter intentetur.*
Inſcribere ſe debet ad pœnam talionis accuſator adulterij.
2 *Vxor ſi petit diuortium, obijciens viro adulteriū, an dos dēat ei reſtitui.*
Dos reſtituī qñ debeat, ſi agatur inter coniuges ad thori ſeparationem.
3 *Maritus ſi non reuocauit adulterium vxoris ad animum, an non poſſit ei obijcere adulterium.*
Diuortium non fit coniugum ex cauſa ebrietatis.
Diuortij petitio dicitur mixta, & quare.
4 *Petens ſeparationem, an dēat ſe obligare ad aliam pœnam, quā talionis.*
Criminalis ea cauſa dicitur, per quam pœna applicatur fiſco.
Ad dotis perditionem mortua muliere, vel viro, nūquid agi qđat, et n. 5.
5 *Mulier ſi abſq; carnali copula pudicitiā uiolauit luxurioſo oſculo, uel manibus ad manummillas poſitis cauſa adulterij committendi, an poſſit agi ad ſeparationem thori, & amiſſionem dotis.*
Adultera, vel adulter amittit legatum ſibi factum a marito.
Exceptionem de re ad fiſcum pertinente priuatis non licet obijcere.
6 *Legare an poſſit quis ei, quam polluit per adulterium.*

CAP. V.

1 VAE. Si † crimen adulterij criminaliter intentet̃ coram iudice, non admittit̃ procu. & accuſator debet ſe inſcribere ad pœnam talionis. Si vero agitur ad ſeparationem habitationis, ſeu thori coram iudice eccleſiaſtico, ſubſcriptio ad pœnam talionis nō debet fieri, & procur. poteſt interuenire, quia cā nō eſt mere criminalis, ſed eſt mixta. i. media īter hęc, ꝙ dico mixta. i. media, ſunt verba in gl. in ſimili ī l. ſi dolo. ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. quæ gl in ſua materia eſt ſatis peregrina. † Quæro, ſi vxor
2 petit diuortiū, obiiciēs viro adulteriū, vtrū dos debeat ei reſtiaa tui? rñdeo ſic, ſi obtinet in cā, ſecus ſi ſuccubuit. Si aūt a iuicē agunt ad ſeparationem thori, circa dotem nihil eſt innouandum. ff. ſo. ma. l. viro atq; vxo. & l. cum mulier. per quas leges videtur ꝙ probato adulterio hinc inde, debeat fieri ſeparatio thori, quia in eodem genere doli compenſatur dolus cū dolo, & fiet duplex compenſatio. ſ. obligationis ſeu debiti ad de
3 bitum, & delicti ad delictum. † Et ſcias, ꝙ ſi maritus adulteriū vxo. nō reuocauit ad animum, non poteſt ei obiicere adulterium, quia morū, quos approbauit, correctionem nō habet. Item ſi mulier eſt ebrioſa, non propterea ſeparatur thorus, qa iſte malus mos nō inficit matrimonium, ut ff. ſo. ma. l. rei iud. §. j. ver. morum. no. tex. ſed quare petitio diuortij dicitur mixta? rñ. quia eſt ex duab. naturis, ſ crimine adulterij, & pœna mediocri, per quam non purgatur delictum, quia adhuc poſſet criminaliter puniri. C. de adul. l. publico. & ſic tertiam quā
4 dam perficit naturam. i. ſpeciem cauſarū, hæc cauſa. † Sed nunquid petens ſeparationem debet ſe obligare ad aliam penam, quam talionis? rñdetur ſic, ad pœnam arbitrariam, ar. ff. rem ra. ha. l. procurator ad exhibendum. §. fi. & C. de aboli. l. 2. Sed nōne ſeparatio eſt dolorosa, ſicut exilium? Exulat. a viro ſuo, & dura eſt, ſicut mors, ſeparatio. Item perditur dos? rñ. omnia illa non faciunt cām criminalem, quia uindicta ñ applicatur fiſco, ut no. ff. de termi. amo. l. agraria, ubi gl. no. di-
b cit, quod illa cauſa demum eſt b criminalis, per quam pœna defertur in publicum. tenementi illam glo. & aliam quę ē, ff. de popul. acti. in rubrica. & aliam, quę eſt, ff. de proc. l. licet in popularibus, §. fi. Sed nunquid mortua muliere, vel viro, pōt agi ad perditionem dotis? rñ. nō. ff. ſol. ma. l. rei iu. §. hæredi, C.
5 de adul. l. fi. Sed † quid ſi abſq; carnali copula mulier pudicitiā violauit luxurioſo oſculo, vl manib. poſitis ad manummillas cauſa adulterii committendi? rñ. iſta matrimonium diffamāt & lacerant, & ideo poteſt agi ad ſeparationem thori, & amiſſionem dotis? quia ludus impudicitiæ debet puniri, ut ī c. j. q. mod. feu. amit. Sed nunquid propter adulterium perdit vxor, vel adulter legatum ſibi factum a marito? reſpon. ſic, & appli-
6 catur fiſco, ut no. C. de his quibus vt indig. l. ſororem. † Sed nūquid poteſt quis legare ei, quam polluit per adulterium? rñ. ꝙ fiſco applicatur. ff. de his quibus ut indig l. Claudius. tñ hęres, vel executores teſtamenti hoc non poſſunt obiicere, qa fiſcalis quæſtio eſt. ff. fami. ercis. l. his conſequenter. §. j. tex. no.

ADDITIONES.

a Si autem. Vide per Ia. de Bel. in Auth. vt nulli iudicum. §. manifeſtis, col. 9
b Demū eſt. Vide alle. per Are. & Doc. nouiſſi. ī rub. de iu. vbi Are. plures cōcluſio.

SVMMARIVM.

1 *Promouens negotia capituli cum mandato, repetit moderatas expenſas.*
Probatio ſcrupuloſa non requiritur in negotio expenſarū cum fides eſt electa in toto negotio, & in alio caſu.
Expenſarum repetitio quando fiat.
2 *De mādato, iuxta, uel contra mādatū, abſq; mādato, varia ſignificatio.*
Probari oportet, ubi quid aliqua ex cauſa dicitur factum.

CAP. VI.

1 CVm pro cauſa. † Promouens negotia capituli cum mandato, repetit moderatas expenſas. h. d. tex. cum glo. ibi neceſſarias, & probabiles. Sed an requiratur ſcrupuloſa ꝓbatio. vī ꝙ nō, ſed ſufficit bona fides, ar. ff. de cōd. & de mon. quāuis. q̄ l. eſt valde no. & per iuramentum. C. de do. l. ſi qs pro receptione. Nā cum fides eſt electa in toto negocio, ergo & in expen. ar. ff. de do. præleg. l. Theopompus. ſic & in iuro hr̃dis ſtatuit. C. de iure delib. l. fina. §. in commutatione.
2 † In tex. ibi, De mandato. no. de dictione iſta, a de. Item nota
a quatuor caſus, ſcilicet de mandato, iuxta mandatum, contra mandatum, & abſque mandato. Primo caſu, & ſecundo repetit. ff. de procurato. l. qui proprio. §. ſtipendia. ff. iudicatum ſol. l. 3. §. in hac. Tertio caſu non repetit, de neg. geſt. l. fi. Quar to ca-

ADDITIO.

a De dictione iſta Vide Curtium in rubr. ff. ſi cer. pet.

BIU Cujas

to casu aut gesſt vtiliter, quia vicit, & repetit: aut inutiliter, vt quia succubuit, nec dominus ratum habuit, & non repetit, sed si dominus habuit ratum, tunc idem est, acsi mandasset. ff. de ne. gest. l. Pomponius scribit. In tex. ibi, Propter. hoc. No. verbum, & hoc est probandum. dicit lex, quod tutor repetit expensas, quas fecit in causa, nisi per hoc ei certum salarium constitutum sit, sed expensas, quas fecit in sua persona, nō imputat pupillo. ff. de administratione tutorum. l. a tutoribus. §. fi. tex. no. quod est verum, nisi quando oporteret tutorem pro negocijs pupilli extra proprium domicilium proficisci. ff. māda. l. idemq;. §. Labeo, & hic. & l. 1. §. si pupillus de tu. & ra. dist. & arg. C. de testi. l. quoniam liberi, secūdum Ia. de Are. & Bar.

SVMMARIVM.

Procuratorem potest uniuersitas constituere, & non eget alicuius auctoritate. nu. 2. nisi in casu. nu. 4.
Vniuersitas scholarium est vniuersitas approbata.
2 *Actor dicitur, quia aptus est ad agendum, & defendendum in iudicio.*
3 *Procuratoris, & Syndici, Actoris, & Adiutoris differentia.*
Vniuersitas, uel multitudo causæ suæ nequit interesse.
Procuratorem facere potest multitudo, uel uniuersitas, etiam in causa criminali, & ratio.
4 *Vniuersitas Parisiensis an subsit Papæ.*
Petimus aliquando, quod nobis competit iure communi.
Vniuersitates quædam per se, quædam per alios, reguntur, unde nascit differentia potestatis.
Decreto ubi opus est constitutioni procuratoris.

CAP. VII.

2 1 2 QVia in causis. Vniuersitas a † potest constituere procuratorem ad lites, & causas. † No. quod vniuersitas scholarium est vniuersitas approbata, licet quidam dicant, quod soli scholares non faciunt vniuersitatem. C. de iu. om. iu. l. fi. Item no. quod in ista constitutione proc. non est necessaria alicuius authoritas, sed sola vniuersitas quæ est domina rei suæ. ff. de ꝓc. l. si ius. §. milites. Procurator in re propria, syndicus in
3 publica: † actor autem dicitur pluribus modis, vt l. actorem. ff. rem ra. habe. & dicitur actor, quia aptus ad agēdum & defendendum in iudicio. C. de appe. l. actor. adiutor vero dicitur ille, qui supplet vices impediti, vel minus idonei. C. quomodo & quando iu. l. si præses. Nota. q̄ multitudo causæ suæ interesse non potest per se. ideo quasi rerum natura cogente est permissum, quod faciat procuratorem etiam in causa criminali; tex. est no. in l. tam collatores, de re mili. li. xij. no. quod vniuer
4 sitas Parisien sis † subest Papæ ita, q̄ Papa scribit secundum ius commune, & tamen vocatur gratia; dico non gratia data, sed sua æquitate iustificata. l. 1. C. de thesau. lib. x. vbi dicitur, quod frustra precibus impetratur, quod a iure communi conceditur. ff. de cond. insti. l. quæ sub conditione. §. fin. & tamen quādoque petitur. ff. de so. l. si stipulatio. §. si lancem. dicit hic Ber. quod iste non est proprie procu. sed syndicus, quia debet cōstitui cum authoritate diœcesani. tu dic, quod quædam sunt vniuersitates, quæ habent regi per alios, vt ciuitas, & tunc verum dicit Bar. in l. actor, secundo respōso. ff. rem ra. ha. quia actor debet ꝓstitui cū decreto, ergo non proc. quædā, quæ per se, & tunc nō est necessarium aliud decretum, quia p̄sidentes vniuersitati authoritatē interponunt, di. in l. 1. C. de seruis reipublicæ. in lec. mea, p Cy. C. de proc. l. neq;. q. 4. vbi videas.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q̄ vniuersitatis pars maior contra statuta aut constitutiones suas facere non potest, etiam vno quopiam dissentiente Rui. cōs. 130. nu. 5. lib. 5. & vniuersitatis actus, ut ualeat, quæ requirantur. Rui. cons. 189. nu. 5. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio procuratoris post in cā conclusum an ualeat & sit notificāda.*
2 *Cæsari potest processus negocio principali remanente saluo.*
Super processu sententia lata an sit interlocutoria.
Contumacia quid sit.
De expensis quæ sententia ferri possit.
3 *Tractus futuri temporis an pertineat ad iudicem.*
Comminatio, & Statuta generalia, respiciunt futura.
Factum a non credente habere potestatem procuratore, quam tamen habebat, ualet, si facere omni meliori modo, quo potuit intendit,
Animi destinatio in confuso dat actui firmitatem.
Facti, & gesti omni modo meliori, quo geri potuit, vtilitas.
4 *Puocuratorem an possim te facere ad distribuendū bona mea pauperib. post mortem meam.*
Notitia plena dicitur ex ante præordinatis, ante quam res fiat peruenisse etiam in longe distantibus.
Mercatoriarum literarum effectus ad absentes.

CAP. VIII.

1 AVditis. Cassatis processibus cassantur omnia, quæ sunt secuta ex ipsis. Reuocatio † procuratoris facta post conclusum in causa non valet, & reuocās in contemptum iudicis & aduersarij ꝓdemnat̄ in expēsis factis & fiēdis vsq; ad purgationem ꝓtumaciæ. h. d. no. Vel sic, si post ꝓclusionē cāæ apparet proc. reuocatū, nihilominus ferē snīa. Io. An. No. q̄ ēt si ꝑc. esset suspectus, nō pōt reuocari post ꝓclusum in cā, si esset reuocatus añ p lr̄as postea emanatas, reuocatio intimari dēt, q̄ non repe rit alibi. Casus. Ad petitionē Collubriē. epi Papa reuocauit ad se cām & tandē disputatū fuit de excessib. & ꝑcessib. & ꝓclusū ī cā. Deinde Collubriē. eps notificauit ꝑcuratori suo, q̄ reuocauerat eum Papa, hoc non obstante pronūciauit processum non ualere, quia forte erant processus contrarij & perplexi, et condemnauit Collubrien. in expensis factis & futuris, donec
2 Collubrien. subeat in se iudicium causæ principalis. † In tex. ibi proces. no. cassari processum: tñ negocium principale remanet saluum, vt patet in fi. c. ergo snīa lata sup ꝑcessū est interlocutoria, cum nō imponat finem liti vt no. in l. 1. C. sen. re. non pos. alij dicunt, q̄ sententia lata super processū est diffinitiua, cum dicat concludi in causa processuū. Solu. si coram superiore libellō oblato petitur cassatio, erit diffinitiua quo ad ꝑcessum, sed si incidenter coram eodem iudice, erit interlocutoria, hic Inn. tangit. In tex. ibi, cōtemptus, contumacia nō est aliud, quam contēptus prætoris, ergo nō est vlterius citan. iste qui temere procuratorē reuocauit, quod est no. In tex. expen. cū ferē snīa ēt de futuris, apparet incertam snīam expen. valere. sed hic super expensis p̄teritis deberi ferri certā snīam, vel certificandā. tamen vbi postea speratur diffinitiua, non est necesse, q̄ reseruauerit sibi taxationē expen. ſm Inn. tene mē
3 ti. † Item no. pertinet ad iudicem tractus futuri a temporis, &
a hac rōne cōtumaciæ iā cōmisse, ſm Inn. & successiue ꝑseuerantis & itē tractus & ꝓiectura futuri tp̄is tendēs ad rigorē cōseruandū, vel ad rigorē obligationis p̄tinet ad iudicē, secus in vsuris, quia odiosæ sunt, & nondū in rerū natura, & neq; facti neq; iuris dies cessit indebite. l. 1. ff. de vsu. dixi. C. de fide iu. l. j. in lec. mea. & C. de sen. quæ sine cer. quanti. l. 1. & ibi per Ia. Bu. Cōminatio aūt ꝑprie respicit futura. C. cōmi. vel ep̄as. l. p̄ses. Itē statuta gñalia de futuris debent intelligi quia non debent per leges calūnię excitari. l. j. C. de dec. li. x. Factū a procuratore vero, q̄ credebat se procu. falsum, quia erat ꝓstitutus in abnūtia, valet, si intēdit facere oī mō, quo melius pōt. Si de cā, qua gestor sine mandato, siue tanq̄ ꝑc. cū madato, non est necesse, q̄ dns ratificet, vt ff. de test. mil. l. qui iu. quia sufficit animi destinatio in ꝓfuso. & sic valet vt valere p̄t inspecta veritate, quia ita voluit valere. & facit q̄ no. in l. 1. quando prou. non est necel. & ideo optimum est dicere, q̄ valeat omni modo, quo melius valere potest, quia non astringit se ad certam formam, de hoc plene disputatur. C. de furtis. l. falsus, in lectura.
4 † Pone facio te procu. ad distribuendum bona mea pauperibus post mortem meam, an valeat? dic q̄ non, quia actus testādi nō pōt cōmitti alteri, & hoc no. in c. j. de proc. li. 6. in nouel. dic, q̄ imo valet fauore aīæ, vt extra de testa. c. cū tibi. Pōt ēt ex præordinatis aliquid sciri a certo anteq̄ fiat, & tunc in istāti &c. quod fit, ēt si distet per mille milliaria, intelligitur ad plenam notitiam peruenisse. ff. de verb. oblig. l. si inter eos. & ideo literæ mercatorum faciunt p̄æsentiam de his, quæ fiūt inter absentes, no. tex. non est alibi.

ADDITIO.

a Vide Abb. cons. 118 incip. in causa & q. Fely. in c. cæterum, de rescript.

SVMMARIVM.

1 *Verba instrumenti ad intellectum mandantis sunt referenda.*
Insolidū potestas an uideatur data duobus cōstitutis generaliter ad agendum & defendendum.
§. duobus. l. creditor. ff. mandati. et §. si plures. l. 1. ff. de exerc. intellectus.
Insolidum ponitur distributiue.
2 *Verba instrumenti an interpretentur pro referente.*
Commendatitiæ literæ non habent nim mandati.

CAP. XI.

PEtitio. Si eps constituit aliquos procu. & vicaros suos, non pōt obijci, q̄ non sint cō stituti in bona forma, eo q̄ in instr̄o non continea tur q̄ sunt cōstituti syndici, vel procuratores, quia nō curamus de noīe, sed tm̄ de intētione mādatis. h. d. text. cū
1 gl. † No. q̄ verba instr̄i ad intellectū mādantis sunt referēda. a
a cōcor. q̄ no. s. eo. c. quia in causis. Quæro, nūquid per hæc verba duobus gñalem p̄tātem agendi, & defendendi, videatur data potestas cuilibet insolidum? respon. non sed simul, vt no. ff. de proc. l. plurib. nō ob. ff. man. l. creditor. §. duob. quia ibi mandatum fuit duobus, & vtrique eorum in solidum, quę dictio ponitur distributiue vt no. ff. de leg. 2. l. si plures. Item non ob. ff. de exer. l. 1. §. si plures. quia speciale in exercitoribus nauis, alij enim dicunt, quod vbi est mandatum ad vniuersitatem causarum

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde q̄ uerba quæ referri possunt ud plures actus, quantum ad vnū tantum referuntur, Rui. cons. 203. num. 3. lib.

BIU Cujas

cauſarum, vñ mandatum in ſolidum. ſecus ſi ad certas ſpecies declaratas, ꝙ non placet, niſi forte eſſet mandatum cum libera: quia tñ operatur genus quo ad genus, quantū ſpecies quo ad ſpeciē, & eō vt l. ſi duo. ff. de admi. tu. Item no. quod verba inſtrumenti interpretātur pro proferente; quod verum eſt in inſtrumento procurationis, quod dependet a ſola volūtate ꝓferentis: ſecus eſſet in inſtrumento ad cōtrahendum ſecundū Ber. adde quod literæ commendatitiæ non habent vim mandati, tex. eſt no. in l. fi. ff. quod cum eo.

SUMMARIUM.

1 *Admitti quis debet ad locum tutum, in quo non poſſit vim pati.*
Libertatem habere debet qui agit, uel defendit.
Violenter quod fit, habet raro bonum exitum, præcipuè in matrimonijs.
Pater an in cauſa matrimonij admittatur pro filia, & nu. 2.
Libertas non præſumitur ex coniunctione perſonarum,
2 *Pater an admittatur pro filia in cauſa matrimonij.*
Dos non eſt quid ſpirituale.
3 *Stipulari an poſſim aliquam in uxorem, & promittere ſibi ꝙ dotabo eā.*
3 *Arrhæ an poſſint deduci in traditionem, & in promiſſionem.*
Dotem perdit uxor etiam nondum traducta ad domū uiri propter adulterium ſuum.
Uxor non ſequitur forum uiri facto diuortio.
Priuilegium dotis amittit uxor ob adulterium.

CAP. X.

ACcedens. Prouidere debet iudex vt in cauſa matrimoniali procuratorē conſtituens gaudeat libertate. h. d. primo. Procurator debet habere plenum mādatum agendi, & defendendi. hoc ſecundo. Caſus, quidā nobilis noīe Bal. cuius Piſanus ōxit ſponſalia cum quadam nobili muliere noīe filiæ ſuæ quæ tenebatur ſub ptāte dicti nobilis, orta lite de iſtis ſpōſalib. mandat Papa, vt ipſa nobilis ducatur ad locum tutum, in quo procuratorē libere valeat ordinare, qui ad agendum, & rñden
1 dum plenam habet ptātem. † No. ꝙ quis debet admitti ad locū tutū, in quo non poſſit vim pati. vñ non dñr eſſe in loco tuto illi, qui pñt pati violentiā. No. ꝙ q agit, vel defendit, libertatem debet habere; alias confeſſio ei non noceret, Ber. Itē đt Ber. ꝙ rarò bonū exitū habet ꝙ violenter fit, p̄cipuè in matrimonijs. Quærit gl. quo iure poterit agere de ſpōſalib. filiæ? rñdet, ꝙ for te obligauerat ſe pro arrhis ſubdēs ꝙ pēnā non poſſet oppone re, ꝙa ꝓiuncta pſona nō pt in matrimonijs, ſed ad pēnā obliga re, vt no. C. de ſpō. l. fi. ad hoc ar. ff. de ꝓd. & dem. l. hęres meus. §. ꝙ in fraudē, ꝙa pp ꝓiunctionē pſonarum p̄ſumitur factum ꝫ libertatem matrimonij; & ꝙ in fraudem fit, nō valet, vt ff. ad l. fal. l. Seius & Augerius, & ar. ff. de proba. l. qui teſtm̄, et ibi no.
2 Quærit Inn. † nunquid in cā matrimonij pater admittatur pro filiā. dicit ꝙ ſic. dicit. n. lex, ꝙ ſpōſalia dependent a patre, quia pater pōt ea diſſoluere ex cā vt ff. de iure do. l. adoptiuum. §. ſi quis, vbi tex. no. dic ꝙ aut agit̄ de fędere matrimonij, vel ſponſalium de pñti; & tunc patēr non haberius in iudicio, vt no. in c. fi. de iu. li. 6. aut non agitur de fœdere ſed de dote, de qua pōt ēt agere corā iudice eccleſiaſtico, vbi no. in gl. Si qñ in ꝓnam exigitur probatio matrimonij. Si. n. matrimonium eſſet liquidum, et nō ageretur, nihil ad iudicem eccleſiaſticum de dote, quæ dos non eſt quid ſpirituale, cū ēt apud infideles iuregen. cōſtet, vt ff. de cap. di. l. 1. immo ēt matrimonium inter eos nō eſt quid ſpirituale dic ergo de cā dotis, vt C. de col. aut. ꝙ locū,
3 & quod dixi poſt Bart. ff. ſo. mat. l. Titia. † Quæro, nunqd ego poſſem ſtipulari aliquā in vxorem, & promittere ſibi, ꝙ dotabo eam? tex. vī dicere ꝙ nō. ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus fuero tñ pōt ſe obligare ad dotādūm mulierem de ſuo proprio, niſi
a forte hoc fieret per a recompenſationem nobilitatis, vel ꝓ pace, quia tunc non eſt pura donatio, ſed ob iuſtā cām, vt ff. mā dati, l. ſi creditor. §. Titius, qui caſus non eſt alibi, per Bar. in d. §. ſi tibi, & in l. 2. C. de do. promi. oportet tñ, ꝙ hoc ponatur in
4 inſtro. † Quæro, an arrhę pñt deduci in traditionem. ſed nun
b quid in promiſſionem? dicit Bar. ꝙ nō in l. Titia. ff. de ver. obli. ſed gl. hic poſita vī ꝫrium hic determinare, & facit l. vlt. C. ad l. Fal. & cōis practica. dic vt dixi in l. fi. C. de ſpon. in lect. mea, an vxor nondū traducta ad domum viri, ſi committit adulteriū, debeat perdere dotē? rñ. ſic vt l. nihil ff. re. amo. vbi eſt text. no. Facto diuortio vxor non ſequitur forum viri, niſi in eo, quod eſt ſibi damnoſum. Item ſi adulteratur, non habet priuilegiū dotis, ꝙa reatus oēm honorē excludit, vt in l. C. vbi ſen. vel cla.

ADDITIONES.

a Vide per mo. ler. maxime per Soc. in l. diuortio, ff. ſo. ma.
b Vinc. God. Adde ꝙ arrha data pro matrimonio contrahendo inualido, an & quando repeti poſſit Bal. in rub. ff. ſol. mat. in 2. colum. verſic. ſi matrimonium eſt prohibitum, & no. in l. fi. C. de ſponſal. Alex. poſt glo. in l. ſi ſtipul. de uerb. oblig.

SUMMARIUM.

1 *Spatium ad deliberādum nemini eſt negandum, niſi fruſtratorie petat.*
2 *Dilatio interdum petitur ad iudicium transferendum.*
Ad conſulendum dominum, & amicum quandoque petitur dilatio.
3 *Citari ubi debet, qui eſt in ſtudio.*
Abſturus cauſa ſtudij, uel exilij, & bannitus. an & qualem debeat dimittere procuratorem.

CAP. XI.

DIlectus. Si procuratori generali denegantur inducię ad conſulēdum abſentem, vtrum cedat, vel contendat, a tali denegatione poterit appellari. h. d. Caſus. dum dñs eſſet abſens Bononię cā ſtudiorum conſtituit quendam generalem procuratorē; fuerunt iudices impetrati ꝫ eū, procurator gñalis dimiſſus ab eo comparuit, & petijt terminum ad cōſulendū dñm, & quia dicti iudices denegarunt hęc cōcedere, fuit appellatū. Papa huic appellationi detulit tanq̄ iuſtæ, dic ꝙ ad agendum ſemper debet admitti procu. plenè inſtructus, vt ff. de iniur. l. ſed ſi vnus. §. procuratorē. ſed ad defendendum ſufficit mittere procuratorem generalē, niſi in citatorio ſint expreſſa capitula, ſuper quibus citatur. nam per hoc dñs eſt inſtructus, ergo tenetur mittere procuratorē inſtructū. vnde pro cur. tunc nō pōt petere inducias ad cōſulendum dñm, quia qui certus eſt,
1 vlterius certiorari nō debet, vt l. j. in fi. ff. de act. emp. † Et no. ꝙ ſpatium ad deliberandum nemini eſt negandum, niſi fruſtratoriè petatur. ff. de iureiu. l. iuſiuran. & ad pecunias, in prin. vbi
2 tex. no. † No. ꝙ interdum petitur dilatio ad iudicium transfe-
a rendum, vt qñ quis poſſidet noīe abſentis, & iſte nō eſt caſus noſter, ſed c. qm̄ frequēter. j. vt li. non cont. & C. vbi in rē act. l. 2. Qñq; petitur dilatio ad dñm conſulendum, & tunc loquit hic, & C. vbi de crimine agi oportet. aut. qua in ꝓuincia. & nō ſolum quis pōt cōſulere dñm, ſed amicos dñi qui melius ſint
3 informati, vt no. in l. 2. ff. quib. ex cau. in poſ. ea. † Quærit gl. vbi citabitur iſte, qui eſt in ſtudio? rñdet gl. ꝙ ad eccleſiam ſuā. ꝙa ibi habet domicilium, tñ amicis ſuis dēt dari dilatio ad notificandum hoc abſenti, bonum conſilium pro dñis aſſumentib. vt no. ff. de no. ope. nū. l. de pupillo. §. ſi qd forte, vbi glo. no. No. ꝙ ei qui eſt abſens, vel abſturus cauſa ſtudiorum ſufficit dimittere generalem procu. ad lites, & ad cauſas. de abſente cauſa exilij, & de bannitis no. ff. qui. ex cau. in poſ. ea. l. ad cognitionem. debent enim defendi in loco, vbi ſunt banniti & hoc per procu. propter impoſſibilitatem, vel difficultatem comparendi, vt ibi per Dy.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ dilatio poteſt aſſignari parte non citata, ſi poſtea notificetur abſenti, Rui. conſi. 62. nu. 7. lib. 6. vide Rui. conſ. 130. nu. 11. lib. 5.

SUMMARIUM.

1 *Procurator conſtitutus a reo ad agendum, non eſt legitime conſtitutus.*
2 *Vir vtrum poſſit agere ſine mandato.*
3 *Vir, & vxor an poſſint eſſe duo rei credendi inſolidum in eodem inſtro.*
Mandatum non eſſe ſufficiens per inſtrumentum probatur.

CAP. XII.

1 COnſtitutus. Procurator † conſtitutus a reo ad agendum nō eſt legitimè conſtitutus; & reus cōſtituendo ſic in ſufficientē procuratorem contumax reputatur, & in expenſis condemnatur. h. d. Caſus. quidam. T. nomine vxoris ſuę dicebat quendam priorem ſibi teneri in certam pecunię quātitatem. iſte prior citatus cōparuit, & illicentiatus receſſit omiſſo ibi procuratore ſolummodo ad agendū, iudex ipſum reputans contumacem condemnauit eum in expen. Papa hoc approbat dicens, quia niſi contumax puniretur, nullus eſſet litium finis. h. d. In tex. ibi vxoris noīe. 1. ad vtilitatē vxo. tñ obli
2 gatio ſonabat in perſonam viri. † Quæro cū gl. vtrum vir poſſit agere ſine mandato? rñ. tres ſunt caſus Nam interdum obligatio directa, & vtilis reſidet in vxore, et agit tanq̄ maritus niſi habeat mandatum ad aliud, non ad hoc, vt C. eo. l. maritus, nō tñ poſſet ſolutionem recipere, vt C de ſo. l. cum maritum. Interdum maritus habet directas, & mulier habet vtiles. quia negotium principaliter pertinet ad vxorem. interdū ēꝫ, tunc vti
b lis præfertur directę. Ber. Et † no. ꝙ in eodē inſtro vir & vxor b poſſunt eſſe duo rei credendi in ſolidum, ſed non debēdi, niſi tota pecunia perueniat ad vxo. vt no. in Spe. de obl. & ſol. mat. ver. pone, ꝙ in inſtro locationis, vel emptionis cōtinet vir, & vxor, tñ gl. habes, ꝙ vnuſquiſque pro parte acquirit, et pro parte tenetur in l. ſcripture. C. de fi. inſtr. Ibi, non viderit. no. ꝙ per inſtm̄ probatur mandatū non eſſe ſufficiens ꝙ eſt valde no.

ADDITIONES.

a Vinc God Adde ꝙ uir & uxor pro vno reputantur Soc. conſ. 7 nu. 25.
b Vide Aret in l reos § in tabulis, ff. de duo. re. et ibi etiam allego quoddam conſilium, Bar.

SUMMARIUM.

1 *Regula quoties traditur, non eſt neceſſe quæſtionem formare, nec caſum in terminis ponere.*
Reuocatio procuratoris qñ ualeat. & non reddit proceſſum nullum, non ſignificata iudici, uel aduerſario, itē an ꝓſſit aduerſario diſſētiēte fieri.
Procuratoris mutatio cauſat repetitionem nouam actorum niſi in caſu.

Repetitio

BIU Cujas

Repetitio noua actorum ex mutatione procuratoris quando facienda.
Cessio instantiæ facta domino, a ꝓcuratore, non contrahit vitiũ litigiosi.
Dominus & procurator fingitur eadem persona.
2 *Reuocatio an possit notificari per alium quam per reuocantem vel eius mandato.*
2 *Denunciatio prohibentis requiritur, cum quid prohibetur.*

CAP. XIII.

Mandato. Casus in terminis nõ ponitur hic: 1 quia † quoties traditur regula non est necesse qõnem formare, & per ꝑticulã nec casum in terminis ponere; tñ tex. est exponẽdus. Dicitur ergo hic, ꝙ si post li.cont. supple, vel quasi, vt no.Cy.C. eo. l.ni hil arbitramur, proc. supple, volens, vel ex cã est reuocatus, & iudici, vel aduersario nõ constat de reuocatione, processus cũ tali procu. factus efficax est censendus, supple, si aliud nõ impedit. Sed pone, ꝙ procu. consentit, sed aduersarius dissentit, resp. si subest cã, valet reuocatio, si nõ subest cã, non ualet reuocatio: quia interest aduersarij in mutatione tali: ꝙa omnia de nouo narrari oportet, vt no.ff. de proc. l. mutari. & hoc tam ex parte actoris, q̃ rei. ff. eo. l. quæ omnia. tamẽ si proc. cederet dño ius instantiæ, nihil repeti oporteret. ff. eo. l. in causæ. §. si ex parte. nec obs. vitium litigiosi: quia non pertinet ad istum casum, cum sit prosecutio eiusdem iudicij, & quia dominus, & 2 procu. fingitur eadem persona. † Quæro, an reuocatio notificari possit per alium, q̃ per reuocantem, vel eius mandato? vr̃, ꝙ sufficiat sola scientia: at contrarium est verum, quia scientia debet procedere a reuocatione, alias a reuocante secundũ Io. An. quia cum quid prohibetur, requiritur denunciatio prohibẽtis, tex. est no. in l. nomẽ. i ver. certiorare. C. q̃ res pi. ob. poss.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias potest constitui procurator absque consensu patris.*
Filiusfamilias an possit acquirere actionem contra patrem ex iure cessa.
Conditio occupantis procuratoris melior fieri dr̃ post litis contestationẽ.
Præueniſſe procurator comprocuratorem, quando dicatur.
2 *Procuratores plures an possint constitui ad agendum, vel defendendum insolidum.*
Actori magis, quam reo in quibus faueatur.
Prohibentis conditio melior in procuratore, quando sit.
3 *Procurator victus, appellare & quando debet & nu. 4.*
Sententia iusta quibus casibus præsumitur iusta.
4 *Excusator, uel nuncius an teneatur appellare.*
Appellationem prosequi an teneatur procurator, qui tenetur appellare.
Pauper qui est, an admittatur ad tutelam, procuratorem, & aliam administrationem alienam.
Idoneus quis existimatur ex satisdatione.

CAP. XIIII.

Non iuiuste. †Filiusfa. potest constitui proc. 1 supple, nec requiritur patris cõsensus, vt no. C. de bo. quæ li. l. fi. Sed nunquid põt filiusfa. acquirere acti. ꝯ patrem ex iure cesso? vr̃ ꝙ non, ꝓpp prñã reuerẽtiã, vt ff. de act. & ob. l. actiones aduersus. Cessio est exercitiũ iudicij, ꝙ non cadit inter prẽm. & filiũ in ptãte ꝯstitutum, & quia in iudicio quasi ꝯhitur, inter patrem & filium in ptãte obligatio non ꝯhit, vt ff. ad Tre. l. Imperator. Bar. dicit ꝙ tenet cessio, si fit ex cã aduẽtitia, & filius, donec est in ptãte, hẽbit act. habitu & virtute, non actu & exercitio. Cõsidera in hoc iure cesso, pr̃ vsumfructum vel quasi habere nõ põt, quia esset debitor, et creditor sui ipsius, ꝙ est impossibile. Op. igitur ex vi rõnis vsumfructum cõfundi, & filium petita venia admitti ꝯ patrem. Mõ sequit in tex. ꝙ procu. põt constitui ad futuras cãs, & istud est clarũ. Sequitur in tex. ꝙ qñ sunt plures procuratores insolidum eodem instr̃o cõstituti mel. or esse ꝯdõnẽ occupantis, dummõ sit li. conte. Ergo no. ꝙ per ꝑparatoria causæ non intelligit præuenisse. & est rõ, quia nõ est factus dñs litis, sed si talis esset cã, in qua non requireretur li. conte. intelligeretur tunc occupare faciendo actũ, qui hr̃ ꝓ li. 2 conte. vt no. in c. 1. de elec. li. 6. †Sed nunquid põt constitui ad agendum, et defendendũ plures procuratores insolidũ? rñ. sic, tñ ex parte rei non possunt constitui nisi vnus ex eis, qui ꝑt iudiciũ suscipere ex parte actoris & vnus, & oẽs, & est rõ, quia nõ interest rei ꝓ vnum conueniri, sed actoris interest iudiciũ nõ irritari, quia vnus posset ꝯfiteri, alter negare, text. est not. ff. iud. sol. l. 3. §. si tñ plures. nec est nouum, ꝙ in processib. magis faueat actori, q̃ reo. sed in ꝑticulã añ ltt. ꝯt. q̃ post magis fauetur reo, vt j. de rest. spo. c. cũ ad sedẽ. ðt lex ꝙ est melior est ꝯdõ ꝓhibẽtis. ff. de cu fu. l. ꝯsil. §. fi. Tu dic, ꝙ aut tractat de alie. aliàs libera; & tũc est melior ꝯdõ ꝓhibẽ. aut de iudicio, & tunc aut manifeste vnus facit id ꝙ est dño manifeste vtile, alter non, & ꝑferr̃ ille q̃ vtilitatẽ dñi ꝓc. vñ si vnus ꝯfiteꝫ, alter negat, stat ne gãti, ꝙa q̃ ꝯfiteꝫ, dñm ꝺefensum relinqt. Si aũt nõ apparet, q̃d expediat dño, inuicem se impediũt, ꝙa duo simul in ꝯd. agere 3 non põt, vt ff. de admi. tu. l. decreto. §. fi. †Sequitur in tex. ꝙ ꝓc. victus debet appellare, supple, nisi paupertas eũ excuset, forte quia oporteret eũ facere expen. in veniendo ad iudicẽ, tex. est a no. ff. man. l. idemq;. §. si ignorantes. Item si snĩa est iusta, nõ tenetur appellare, & ꝑsumitur iusta, si snĩa est absolutoria, secus si ꝯdemnatoria. vel dic ꝙ ẽt condemnatoria ꝑsumitur iusta, si sit lata a viris lr̃atis, prouidis, & discretis, nisi ꝯriũ probeꝫ, text. est no. s̃. e. c. in nr̃a. §. nos. no. ff. de eui. l. Herẽnius. §. Caia. & ad de ꝙ dixi s̃. de renun. c. in ꝑsentia. Sed nunquid in cã crimina li est idem, ꝙ dicit in ciuili, ꝙ proc. victus teneatur appellare? ar. est ꝙ non, quia agit ad merã vindictã, pro hoc tex. no. ff. ad 4 Sil. l. pp̃ veneni. §. nep. Sed nunquid †excusator, vel nuncius teneatur appellare? rñ. tex. est vnicus in iure. l. liberto. §. fi. ff. de nego. ge. Sed nunquid in procu. qui tenetur appellare, tenẽ pro sequi? tex. dicit ꝙ non, & est rõ, ꝙa sumus in alio tribunali, vt hic, & C. eo. l. inuitus. Quid si procu. petat in inte. rest. corã eodem iudice? die ꝙ tenetur prosequi, si ab interlocutoria, secus si sit diffinitiua, ꝙa interlocutoria est de appendici. vt no. in l. q proprio. §. itẽ quare. ff. de proc. vbi oĩno vide. Adde, ꝙ si ꝑcu. non fuit legitime ꝯstitutus, non tenetur appellare. ff. de admi. tut. l. tutores. §. j. vbi tex. no. dicit ibi gl. nisi esset ꝯiuncta psona, q̃ admittitur pro ꝯiuncta ꝑsona ẽt in minore, & illa gl. sæpe al leg. sed certe coniuncta psona habet facultatẽ, sed nõ necessitatẽ. C. de nẽ. ge. l. tutori. Pone filiusfa. nulla hẽt bona, qũo erit idoneus proc. nã non põt fieri in eum executio qui nihil hẽt, vt no. C. qui bo. ce. pos. l. pe. rñ. satis est, ꝙ dñs sufficiẽter releuet eum, vt ff. de ma. vin. l. collactaneus, & ff. de ꝑcu. l. Titius, & ꝙa idoneus ex facultatib. dr̃ ille, qui habet fideiussorẽ idoneum. Hinc est, ꝙ tutor, licet sit pauper, admittit tñ ad tutelã, si dñs satisdedit idonee, licet ꝓp paupertatẽ posset se excusare. ff. de excu. tu. l. paupertas. sic & rector hospitalis ꝑt esse pauper, si facit inuentarium, & idoneè satisdet, quia boni mores magis respiciuntur, q̃ cumulus facultatũ. ff. de suspe. tu. l. suspectus. tu dic, ꝙ si procu. est ita pauper, ꝙ nõ ꝑt facere sumptus litis, ꝙ repellit a procuratione, vt no. ff. de iniur. l. sed si vnum. §. procu.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ sententia super nullis probationib. est inefficax. Matt. de Affric. in decis. Neap. decis. 28. latæ fuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum procura. uniuersitatis absque specificatione nominũ quod sit validum, nisi in casu.*
Ciuitatem qui regunt, iurare debent officium, in principio.
2 *Excommunicatio, si est occulta, non habet elidere syndicatum.*
Excommunicati non constituentes procuratorem nomine suo sed uniuersitatis vel alias alieno, non vitiant constitutionem.

CAP. XV.

Consuluisti. Constitutus ab aliqua cõitate procu. ad impetrandum, non repellitur pro eo, quod maiores, & iurati, per quos cõitas regitur, sunt excõicati, nisi in literis eorũ nomina sint exp̃ssa, & eorũ authoritas necessaria, vel nisi cõitas sciens eos excõicatos vna cũ eis ꝯstituerit eũdẽ. In tex. ibi, maiores, ꝓ hoc videbat, ꝙ nõ teneret ꝯstitutio, ꝙa morbus i capite ificit totũ corp⁹. Ibi, & iurati, no. ꝙ illi, q̃ regũt ciuitatẽ dẽnt 1 iurare officiũ. †Ibi, exp̃ssum, no. ꝙ valet instr̃m ꝑc. vniuersitatis absq; specificatiõe noĩum, hoc tenet Bar. i l. pe. C. de p̃d. cu. a li. 10. & Inn. hic. & est no. ꝙ est verũ, si nõ op. de incertitudine ꝑsonarũ. Ad hoc ergo, vt nõ possit opponi, debent specificari noĩa, p̃sertim eorũ, a ꝙb. pẽdet authoritas fm Ber. ad hoc optime facit. l. vlt. C. de ven. re. li. 11. de hoc ẽt statĩ dicã i ti. de syn 2 dico. No. hic, ꝙ †si excõicatio est occulta, nõ habet elidere syndicatũ. istud. c. loq̃t, qñ ꝯstituẽtes sũt excõ. & est rõ, ꝙa nõ ꝯstituũt noĩe suo, sed noĩe ciuitatis, q̃ nõ est excõ. & est ar. ꝙ exc. possit aliũ non excõmunicatum substituere nomine dñi sui.

ADDITIO.

a Vinc. Cod. Vide Alex. conf. 1. ponderatis, nu. 7. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus dicitur quasi singulorum causam gerens, siue dicens, sed ista etymologia non est completa.*
Ex interuallo fieri nõ debẽt sed generaliter, omnia, q̃ fiunt ad solẽnitatẽ.
2 *Syndicus ciuitatis, uel uniuersitatis an possit nominatim obligare ciues.*
Lex publica. i. generalis ligat omnes etiam pupillos, & mulieres.
Collectam decernere possunt, & distribuere ciues, & quomodo.
Obligatio secundaria talis est, qualis est primitiua.
Minor pars facit collegium ad uniuersitatis defensionem.
3 *Pronunciatio iudicis an faciat illũ syndicũ vel procuratorẽ qui non est.*
Consiliarij, siue Antiani possint ne constituere procuratorem, uel syndicum ciuitatis sine eius prętore, uel potestate.
Syndicum constituentis ætas quanta debet esse.
4 *Syndicus, si est minor. xx. annis, & denuntiat maleficium, an possit opponi, quia denunciatio non ualeat.*
Syndicus minus legitime constitutus obligat constituentes tantum.
Syndicum potest facere consuetudo.
Pubertati proximus doli capax esse præsumitur, vrbanus maxime, non tamen hominum sapientum iura tractare potest.

BIU Cujas

5 *Menſis quot debet habere dies, ſi ſit aliquis ſyndicus conſtitutus ad tẽpus ſemeſtre.*
An dubium vel patris, vel prælati, vel ſyndici, reuocatio, vel perſona reuocatur, vtrum cautio rati ſufficiet, & qualis.
Electiones, & conſtitutiones ſyndicorum ſecundum conſuetudines locorum fieri debent.

a *De ſyndico.*[a] *Rubrica.*

1 DIcitur. †Syndicus quaſi ſingulorum cãm gerens, ſiue dicens, ſed iſta etymologia non eſt completa, quia iam ſequeretur, quod vnus poſſet cõſentire hodie, alter cras, vt ff. de ſer. ru. prę. l. per fundum. quod falsũ eſt. quia conſenſus debet præſtari in capitulo, ſeu congregatis ſimul eodem contextu, vt ſ. c. proxi. & generaliter omnia, quæ fiunt ad ſolennitatem, generaliter fieri debent, non ex interuallo, vt C. de teſta. l. hac conſultiſſima. C. de decu. l. pe. li. x. & C. de prædi. cur. l. fi. & C. de uen. re. ciui. l. 2. dic ergo, ꝙ ſyndicus dicitur quaſi ſimul plurium cãm dicens, & eſt alluſio vocabuli a ſyn quod eſt cum. ideſt. ſimul, vt dicit Catholicum, & dicus. i. dicens, ſicut dicitur cauſidicus. i. cauſam dicens, ſm Vgo. † Sed nunquid ſyndicus ciuitatis, vel vniuerſitatis põt noĩatim obligare ciues ita, puta Pet. & Io. tñ non ex vi ſyndicatus gñalis, ſed ex vi cõſenſus bñ poſſet obligare conſtituen. vt no. in l. 2. C. q̃ ſit ſon. conſuet. Itẽ poſſet fieri ſuper hoc ſtatutum, quo præcedente poſſet ſingulos obligare, & eorũ bona. nam lex publica. i. generalis ligat oẽs etiam pupillos, & mulieres, tex. eſt no. & ſemper allegat. ff. de admin. tut. l. ſine hærede. ſ. Lucius. & no. Bar. in l. actor. ff. rem ra. ha. & in l. 4. ſ. actor. ff. de re iu. Item intra ſe poſſunt ponere collectã, & diſtribuere eam, vel ſm æſtimum, vel in capita. tñ rationabiliter diſtributio eſt ſm æſtimũ, vt no. in l. j. ſ. quibus. ff. ꝙ cuiuſq; vni. no. & per In. de ſen. excõ. c. graue. quod intelligo, qñ collecta ſupponitur ꝓ munere patrimoniali. ſed ſi ꝓ munere capitũ, tunc dẽt diſtribui in capita, vt eleganter no. Bar. in d. ſ. actor, quia quale eſt vnumquodq; tale, & id ꝙ ex eo ſequitur, pro hoc talis eſt obligatio ſecũdaria, qualis primitiua, ar. ff. cõmo. l. ſi vt certo. ſ. ſi duobus vehiculũ. dicit Spe. ꝙ ad defenſionẽ vniuerſitatis minor pars facit collegiũ, in Spec. de ſyndico,
3 ad hoc C. de ſacroſ. eccl. l. ſancimus. Dicit Spe. †ꝙ pronũciatio
b iudicis nõ facit ſyndicũ billũ qui nõ eſt. die generaliter, ꝙ vbicunq; requiritur mandatum dñi, vel quaſi, & tunc interlocutoria iu. nõ ſufficit, ſi mandatũ deficit. ſed vbi ad iudicem pertinet ꝺſtitutio, interlocutoria iudicis ſufficit, vt l. 1. ſ. idẽ Põponius. ff. ꝙ fal. tu. auth. tex. eſt ibi no. & non eſt alibi, & ibi per Ia. de Are. ꝙ de ꝓcuratore dixi, eſt verũ, ſi falſus eſt procurator, ſed ſi eſt minus idoneus, vel inhabilis, ſtandũ eſt pronũciationi, niſi appelletur, vt C. de proc. l. ita demum. an conſiliarij, ſi ue antiani poſſint ſine poteſtate illius terræ ꝺſtituere ꝓcuratorẽ, vel ſyndicũ ciuitatis. Dy. dixit, ꝙ ſic, ꝓ l. vbi abſint. ff. de tut. & cur. da. ab his. quod eſt verũ, qñ officiũ poteſtatis vacat, ſed ſi nõ vacat, & poteſtas eſt p̃ſens in ciuitate, requirit in ꝺſtõne ſyndici eius authoritas, ſicut in ꝺſtõne actoris, vt no. in l. nulli. ff. quod cuiuſ. vni. no. Conſueuit quæri, cuius ætatis debent eſſe conſtituentes ſyndicum? & videtur ꝙ debẽt eſſe talis ętatis ad obligandũ ciuitatẽ, qualis debent eſſe ad obligandum ſe ipſos, ar. C. de le. tut. l. fi. ſed vr̃, ꝙ ſufficiat, ꝙ ſint maiores annis 18. quia iſta ætas eſt affinis ltiæ ætati, vt not. in l. de pupillo, in prin. ff. de no. ope. nũ. alij dicunt, ꝙ quilibet adultus hẽt ltiam ætatem. Dy. dicit in d. l. de pupillo. ꝙ adultus habet vocẽ in cõcilio, in elec. & conſtitu. ſyndici. ꝯrium tenet Bart. ibidem per l. ſpurij. ſ. 1. ff. de decu. & l. ad rẽ publicã. ff. de mun. & ho. & facit quod no. in Spe. de ſyndico. ſ. j. ver. ſed cuius ętatis. ibi dicit Spe. ꝙ quilibet adultus debet iurare fidelitatem, ergo & facere
4 ea, quę mandant fidelib. †Si ſyndicus eſt minor xx. ann. & denunciat maleficium, an poſſit opponi, ꝙ non valet denunciatio, quia eſt quodãmodo teſtis, cum denunciatio officialis faciat iudicium? & vr̃ ꝙ ſic, ff. de accu. l. 2. ſ. fi. adde c. vt hi, qui. de æta. & quali. in cle. Et no. ꝙ ſyndicus minus legitime ꝺſtitutus põt obligare conſentientes, ſed non ipſam vniuerſitatẽ, vt in l. j. ſ. j. ff. de magi. conuc. vbi tex. eſt ſatis no. hũc tex. alle. Alber. Galeoti in Margarita. vtrum ꝺſuetudo poſſit facere ſyndicũ. dic ꝙ ſic, vt ff. quod cuiuſ. vni. no l. nulli. Adde, ꝙ quilibet ꝓximus pubertati præſumitur doli capax, maxime ſi eſt de vrbe, quæ cunctos tales gñat, vt no. ff. de vſuc. l. ſequitur. ſ. pupillus, tñ non põt hoĩum ſapientũ iura tractare, ẽt ſi eſſet rex Frãcię,
5 vt C. de teſt. mi. l. fi. vbi tex. valde no. † Pone, aliqs eſt ſyndicus ꝺſtitutus ad tps ſemeſtre, quot dies debet habere menſis, vide pleniſſime in c. licet. de ſupp. neg. p̃la. ĩ nouel. li. 6. & iſtud ſemeſtre incipit immediate, vt ff. de ver. ob. l. eum, qui calendis, niſi aliud tps ſit determinatũ ad ingreſſum officij. ff. de cõd. & de. l. Publius. vbi eſt tex. no. Ecce dubitatur, an ille, qui agit tanq̃ pater, ſit pater necne, vel dubitatur, an qs ſit prælatus necne, vel an quis ſit ſyndicus necne, vel an quis reuocatus necne, nũquid ſufficiat, ſi cauet de rato? rñ. ſic, vt ff. quod cuiuſ. vni. no. l. item eorum. ſ. ſed interdũ. Item licet non dicat, cauco de rato, ſed dicit, caueo ꝙ aduerſarius non patietur damnum, ſatis eſt, vt ſing. legitur & no. ff. de admin. tut. l. vulgo. Item no. ꝙ ſecundum conſuetudines locorum, & villarum debent fieri electiones, & conſtitutiones ſyndicorum. ff. quod cuiuſque vniuerſi. no. l. item eorum.

ADDITIONES.

a Vide late & pulchre per Brixien. in rep. ſuo, in verbo, ſyndicus.
b Vinc God. Syndicus an poſſit renunciare appellationi in præiudicium eccleſiæ. Alex. conſi. 115. attentis narratis, nu. 1. lib. 5. Et an ſyndici confectio in iudicio præiudicet communitati, Dec. conſ. 221. non patitur. colum. j. lib. 2.

SUMMARIUM.

1 *Monachi tenentur conſtituere ſyndicum generalem, cui poſſint conſtituere ſalarium.*
Mandatum ſyndici non oportet quod ſit gratuitum.
Syndicus non conſtituitur inuitus, niſi ab habente in eum imperium.
Mandatum a lege ſyndicus quando intelligitur habere.
Ruſticus ubi teneatur eligere ſyndicum.
2 *Vniuerſitas, & multitudo quælibet cogitur conſtituere ſyndicum.*

CAP. PRIMVM.

1 SIcut. †Monachi tenentur conſtituere ſyndicum generalem, cui poſſint conſtituere ſalarium authoritate beati Gregorij. & no. ꝙ non oportet, qđ mandatum ſyndici ſit gratuitum. In text. ibi, cum Fauſto loqui debes, dicit lex loquere cum Hibero, vt ff. de ſer. vrb. præd. l. quidam Hiberus. ratio autem huius, dicit, quia ſyndicus non conſtituitur inuitus, vt hic, niſi conſtituatur ab eo, qui ſuper eum habet imperium, vt ff. de mu. & ho. l. munerũ. ſ. defenſores. & tunc ſyndicus intellr habere mandatum a lege, vt no. ff. de iureiu. l. iuſiur. ſ. defenſores. Sed pone, ꝙ ruſticus in vna villa hẽt æſtimum, in alia laborat poſſeſſionẽ cuiuſdã dñi; quæro, vbi tenet facere ſyndicũ? rñ. vbi hẽt æſtimũ, qa ibi hẽt domiciliũ, & ſi ptãs cogeret eũ alibi, põt appellare. l. 1. C. de po. ad mu. noĩan. li. x. p Bar. & tenẽt villa eligere meliorẽ.
2 Itẽ no. ꝙ vniuerſitas cogitur ꝺſtituere ſyndicũ. Itẽ q̃libet multitudo, ẽt ſi nõ faciat vniuerſitatẽ, vt ff. de fidei. lib. l. ergo. ſ. creditores. ibi, oportet, & c. vbi Iac. de Are. dicit ar. ꝙ vniuerſitas ſyndicum facere compellatur officio iudicis, Iac. de Are.

De his, quæ vi, metusve cauſa fiunt. Rubr.

SEMMARIVM.

1 *Metus qs, ꝺpediat actũ in quo reqrit volũtas ſpõtanea et ꝓpria, & nu. 6.*
2 *Metus qualiter probetur, & nu. 48. & 15.*
3 *Tortura, quam faciunt officiales in camera, per quæ probetur.*
Tortus quis non præſumitur, niſi de mandato iudicis.
Sæuitiæ iudicum eſt occurrendum.
Torturam præcedere debent indicia, & diſputatio ſuper eis.
4 *Præſumitur interdum metus ex qualitate perſonæ, & nu. 8.*
Metus qnandiu durare intelligatur, & nu. 5.
Proteſtationis vtilitas in metuente.
5 *Metus an purgetur per actum ſpontaneum.*
Turpitudo per actum ſequentem purgatur.
Nullitas nunquam conualeſcit.
6 *Metus quid ſit, & nu. 7.*
Homo eſt naturaliter liber, niſi ſeruus.
Seruus cogi & torqueri poteſt a domino.
7 *Coactio abſoluta an cedat in actum verbi.*
Homo in membris, non in anima & verbis poteſt vim abſolutam pati
Verba ſunt animæ rationalis inſtrumenta.
Compromiſſum, & Tranſactio ex metu, vel inter perſonas imperantes, & ſubiectas facta, non valent.
6 *Metus præſumitur illatus ex damno ſubſecuto, & minis prȩcedentibus.*
Metus multiplex eſt.
Redimere captiuum quis teneatur.
Captus ab inimicis ſtipendiarius amittit ſtipendium.
9 *Actio, ꝙ metus cauſa, an competat contra raptorem, uel expulſorem.*
10 *Condictio ex canone an creſcat in quadruplum, vt actio, ꝙ metus cauſa.*
Actio, & condictio ſubrogata loco alterius, an ſapiat eius naturam accidentalem, uel primordialem.
Condictio ex canone non eſt arbitraria.
Interpretatio legis ceſſat in pœnis.
11 *Violentia an ſit delictum in perſonam, vel ꝓſonas, an in rem, ſicut furtũ.*
12 *Accuſari an quis ſimul poſſit in eodem libello de homicidio, & robaria.*
Violentiæ nomine, multa facinora continentur.
Violentia accipitur actiue & paſſiue.
Aggreſſor tenetur de morte vtriuſque.
13 *Societas corporalis an teneatur de damnis datis a ſuis ſocialibus.*
Congregator gentis an ita teneatur de ſuo, & congregatorum damno.
De congregato quid iuris.

Adiuuare

BIU Cujas

14 *Adiuuare vel liberare amicũ ſuum, ne vim patiatur, an quis teneatur.*
15 *Probatio incerta in metu an valet.*
Metus cauſa actio quo tempore tollatur.
Poſſeſſio metum inferentis cõt momentanea ſufficit, vt perpetuo teneat.
16 *Prouincia vna an poſſit vim inferre.*
Congregatio ad malum qualis debeat fieri.
Factum manet, etiam ſi de iure non duret factum.
17 *Pœnæ, quæ non poſſunt cognoſci per propriam diffinitionem, cognoſcunt per æquipollentia.*
18 *Sententia ſi ſit lata in actione, quod metus cauſa ſuper ſimplo, an poſſit appellari, & an quadrupli proceſſum impediat.*
Per appellationem ſuſpenditur, quicquid deriuatur ex vi proceſſus.
Violentia duplex eſt.
Crudelis ſemel, inimicus, mens mala ſemper præſumitur.
In inicitiam, & timorem capitalem quę inducant.
Iuramẽtum metu extortum quatnus obſeruari ſufficiat quibus caſibus abſolutionem exigat nu. 19.
Legis, inter Caſtellianum, de arb. ff. intell.
19 *Exceptiones certæ obiiciuntur contra iuramentum de futuro, ſed non cõtra iuramentum de præterito.*
Naturę ius obedit.

1 METus impedit oẽm actũ, † in quo requiritꝰ volũtas ſpõtanea, & ꝓpria, cũ hac diſtinctione, ꝙ aut ſubſtantia actus eſt libertas voluntatis; & tũc actus eſt nullus ipſo iure, vt ff. ꝙ me. cã. l. ſi mulier. §. ſi duos, & ĵ. de ſpõ. l. cũ, locũ ff. de iu. l. 2. poſt prin. ſi aũt actus non requirit pciſam libertatẽ, tunc inſpecto cõſenſus rigore valet ſed inſpecta æquitate ptoris non hẽt virtutem efficacię, vt ff. e. l. metũ. §. volẽti. nec oportet adiri ptorẽ viuũ, vt inualidet actũ, vt eleganter no. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. hẽt aũt. Sed quędã ſunt, quę ẽt inuito accidũt vt vigor iudiciorũ. ff. de ver. ob. l. inter ſtipulantẽ. §. j. Diſciplina morũ, & coerctio delictorũ, & iſte metus eſt laudabilis, vt ff. de q̃ſti. l. de minore. §. tormenta. & ex tali metu factũ non reſcindit, niſi modus excedat, ꝙ plerumq; iudicis arbitrio relinquit, vt ff. de q̃ſt. l. j. §. qõni fidẽ. † Mõ quærit, qualiter probet metus? rñ. aut.
2 actus hẽt in ſe euidentiã, & tunc probat ꝑ ſeipſum, vt ff. q & a quib. l. priuatus, & ff. de polli. l. toties, & ſ. de ele. c. Oſius. aut actus nõ hẽt in ſe euidentiã metus, & tunc ꝙ nõ ꝑt ꝓbari liquido, probat argumentis. vt ff. de re mil. l. non oẽs. §. a barbaris. † Vnde tortura, q̃ faciũt officiales in camera, ꝓbat ꝑ ſigna.
3 & indicia violẽta ꝑ corporis inſpectionẽ, qa nõ vr̃ veriſimile, ꝙ aliquis fuerit tortus, niſi de mãdato iudicis, in cuius fortia tenet ad diſtrictũ. nã ad ea q̃ frequenter accidunt, iura adaptãtur. Sunt. n. quidam iudices, qui ex crudelitate famã capiunt, quorũ ſeuitię eſt occurrendũ, vt C. de cuſto. re. l 2. vbi eſt tex. valde no. in materia tormẽtorũ. Nam ibi dr̃, ꝙ indicia debẽt pręcedere torturã, & prius eſſe diſputandũ ſuper indiciis cũ aduocatis partiũ, vtrum talia indicia ſint ſufficientia, vel non
4 † Itẽ aliq̃n ꝓſumit metus ex qualitate ꝓſonę, vt eleganter no. C. ꝙ me. cã. l. metũ, & ꝑ Bar. in l. de pupillo. §. ſi qs ipſi ptori. ff. de ope. no. nun. dicit Cy. in l. 2. C. ꝙ me. cã. ꝙ ꝯ officialem ꝓſumit metus, & impreſſio, ꝙ dictũ nõ eſt ſemꝑ verum, ſed tunc q̃n detentio incipit ab impreſſione ẽt ex interuallo tpis. Itẽ ait ꝙ metus incuſſus a iudice ꝓſumit durare, donec iuriſdõni pręeſt, & eſt verbũ no. item q̃q; nimia reuerentia eſt ar. metus, vt no. in l. j. §. quæ onerandę, ff. qua. re. ac. non datur. aliq̃n metus ꝓbat ꝑ proteſtationẽ ꝓcedentẽ, vt no. ff. de acqui. hę. l. qui in aliena. §. Celſus, vbi optima gl. nã ptẽſtatio multũ valet vbi cũ indicijs ꝯcurrit, vel nemini ꝓiudicat, vt ff. de manu. l. 4.
5 §. ſi ab iguoto. † Sed nunquid ꝑactum ſpontaneũ purgatur metus? rñ. ſic, ſi quis eſt in loco tuto. ſed ſi nõ eſt in loco tuto, ſemꝑ ꝓſumitur metus durare. vt ſ. de procu. c. accedens. ſimiliter dico de turpitudine, qa purgat ꝑ actũ ſequentẽ, vt legi. & no. ff. de cond. ob turpẽ ca. nullitas aũt nũquã cõualeſcit. ſ. de
6 ele. c. innotuit, & ibi no. † Eſt aũt metus a paſſio voluntatis ꝯ
a naturalem, qa hõ naturaliter eſt aĩal liberũ. ſed ſi aliquis eſſet ſeruus, poſſet plagis & verberib. per dñm ſuũ cogi, quia in eo non eſt libertas arbitrii, vt C. de hęr. inſt. l. cũ ꝓponas. Hinc eſt, ꝙ dñs de ſeruo ꝑt hẽre qõnem in ꝓpria domo, & gerit in hoc vicẽ iudicis, vt no. C. de his qui. vt indi. l. ſi ea, in gl. parua, q̃ dicit, in domo, non dico in iudicio. & facit. ff. ad Sill. l. & ſi per-
7 cuſſor, §. ſi appetitus, & ff. de condi. ob cãm. l. j. † Vtrum abſoluta coactio cadat in actũ verbi, dic vt ĵ. c. ſacris, in nouel. Mẽbra hoĩs poſſunt vim abſolutã pati qa nemo eſt dñs mẽbrorũ ſuorũ. ff. de adul. l. vim paſſam. l. j. §. remouet. ff. de poſt. ſed oĩa rõnalis nõ ꝑt pati vim abſolutam Porro verba ſunt inſtra aĩæ rõnalis, ſm Albert. & iõ non ꝑnt pati violentiam abſolutam, ſi cut nec proijci in mari. Non tenet cõpromiſſum factũ ꝑ metum illatũ ꝯ bonos mores, ſicut nec tranſactio. C. de tranſa. l. in terpoſitas, tex. no. Nõ tenet cõpromiſſum factũ inter dñm & ſeruum, nec inter patrẽ & filium in ptãte, nec inter abbatẽ &
8 monachũ, cũ inter eos non ꝓſtet iudiciũ, & eſt no. Ex † minis ꝓcedẽtibus, & dãno ſubſecuto ꝓſumitur metus illatus, vt no. ſ. de renun. c. ſup hoc. Ex rumoribus, & terroribus populi ꝓſumit mens ꝓcuſſa, ꝑſentib. gladijs ꝑſumit metus. ĵ. eo. c. j. ꝑ Inn. dicit Inn. ꝙ ſi negẽt iuſtus metus, arbitrio iudicis relinquit. ĵ.
b c. c. cum dile. dicit Inn. ꝙ ex cã timẽdi probat metus ſi poſtea ſequit grauamen. ĵ. de app. c. conſuluit. dicit Inn. ꝙ metꝰ mortis eſt timere crudelitatem hoĩs potentis. ĵ. de ſent. excõ. c. qđ de his, & eſt tex. valde no. in l. 3. ff. de dona. cã mor. dicit Inn. ꝙ ille, q probat iuſtã cãm metus, ſatis probat metũ, q poſſet cadere in ꝓſtantem virũ, qa nemo dẽt ſe exponere alicui piculo ꝑſonali, de ele. c. bonæ memoriæ Magũti. ẽt unius alapę, vt no. ĩ l. j. C. vñ ui. dicit Inn. ꝙ metus probat ꝑ viſum, quia ꝑcipitur oculis, ſed cor hoĩs nõ ꝓbat viſu, de renun. c. ſuper hoc. Dicit Tullius in lib. qõnũ Tuſculanarũ, ꝙ metus facit quẽdã receſſum animi & fugã. dicit Arc. ꝙ ille, q ſimulat habitu nunquã intelligit conſentire, ſecus in eo, q ꝑ metum 27. diſt. ꝙ ĩterrogaſti, & ar. ff. de proba. l. cum tacitũ. dicit Io. An. ꝙ metꝰ ꝓbat ꝑ veriſimilia & ꝯſueta, de ap. c. bonæ, in nouel. Nã arbitrium iudicis q̃ ĩ in hoc verſat, naturalib. ꝯuenire dẽt, qa eſt iudiciũ rõnis. dicit Vegetius li. 2. de diſciplina militũ, ꝙ animis hoĩm naturaliter ineſt, vt trepident, cũ ad ꝯflictũ hoſtiũ veniũt. Idẽ a t ꝯflictꝰ ſemꝑ timere. Itẽ arctatus ſic, ꝙ ñ poſſit aufugere iu è timet, vt no. in c. 1. de homi. in cle. Metus eſt humanarũ mentium timor a ꝑpotenti terribili cauſatus in eo, qđ nocet. Itẽ dicit tex. qđ timendũ eſt, abſq; piculo eſſe nõ ꝑt, in c. . de bap. in cle. Itẽ Io. An. ꝙ ele. q̃ ſit ꝓꝑ metũ, nulla eſt, & nunq̃ conualeſcit in c. dudũ, de re eccl. nõ alie. li. 6. Dic vt no. Arc. 63. di. c. in
c 4. de mã. metus vide pleniſſime ꝑ Arc. 15. q. 6. c. ſacerdotib. 7. di. fuerunt, & 22. q. 4. ex his. dicit Alb. mag. in li. 16. de proprietatibus, c. de Anglia, ꝙ libera gens eſt, cui libera mens, & libera lingua eſt, qđ eſt no. dicit Arc. ꝙ ſi a prĩcipio coactio diſplicet, ſi ex poſt facto placet, valet actꝰ. 22. q. 4. c. ex his, & ſ. de ele. quia ꝓꝑ, & ꝑ Inn. qui coactus vult, non dr̃ velle. ff. ad Trc. l. debitor, in fi. prin. & ibi no. Metus ergo eſt participatio duarum qualitatum, ſ. voluntatis, & noluntatis, cuius affectus declinat ad nolle, & effectꝰ declinat ad velle. De mã neceſſitatis, & metus vide plene ĵ. c. c. ſacris, in noue. dicit Accur. ꝙ volũtas meticuloſa eſt quædam tacita ꝯdictio, & magis accedit diſſenſui. Porro metus eſt paſſio aĩæ rõnalis & q patitur, ſanus non eſt. ff. de acqu. hæ. l. ſi metus cã. C. de iu. deli. l. cum aliquis. Deinde no. de multiplici metu ſ. ruinæ. ff. de dam. infe. l. ſi finita. §. ſi qs metu periculoſi. ff. loca. l. habitatores. §. fi. Item no. de vi flumi nis. ff. de dam. infe. l. hoc amplius. §. đ his, & oĩm fortuitorũ. c. ti. l. fluminum §. ſeruis. de vi maris, & ventorũ. ff. de pub. l. Cęſar. ff. ad l. Rho. de iac. l. nauis onuſtæ. de vi ꝓdonum, & redẽptionis ſeu tales eadem l. §. ſi nauis, vbi tex. valde no. ff. de neg. geſt. l. nã & ſeruus, in prin. tex. vnicus ĩ iure. Si ciuitas redimit ſe a latronibus, cõe ciues ꝓtribuunt, vt aſſimilemus nauẽ ciuitati. Sed ſi aliquis ſingularis ciuis rapitur, & redimit ſe, ciuitas non tenet contribuere. Si ſtipendiarius capit ab inimicis, ꝓdit ſtipendium, & nihil ſibi emẽdandũ eſt. l. 1. C. de re mil. lib. 12.
9 † Quęro, nunqđ actio, ꝙ metus, ꝓperat ꝯ raptorẽ, vel expulſorem? Rñ. non, vt no. ff. e. l. extat. ſed bñ cõpetit ꝓdõ ex canone reintegranda, q̃ eſt indifferẽs ad oẽm violentiam tã expulſiuã
10 q̃ compulſiuã, vt no. In. ĵ. de reſt. ſpo. c. ſæpe. † Sed nũc q̃ro, an dicta ꝓdictio ex canone creſcat in quadruplũ, ſicut actio, qđ met. cã? Rñ. non; nam actio ſubrogata loco alterius non ſapit nãm eius accidentalem, ſed originalẽ, vt ſin. not. in l. certi ꝓdictio, in prin. ff. ſi cer. pet. & ideo ꝓdictio ex dicto canone ñ eſt arbitraria, nec in ea ferunt duæ ſnĩæ. Sed nũqd ꝓdictio ſubrogata ex illo canone ꝓdictionis ex lege, ſi qs in tãtã, cõpetat ad pœnã illus. l. uĩ qđ ſic, quia illa eſt pœnalis ab origine; ergo & condõ ſubrogata loco ipſius, ut d. l certi ꝓdictio. §. cõperit. 2. rñ. ubi dr̃, ꝙ certi condictio generalis ſapit naturã primordialem act. legis Aquil. q̃ tñ actio eſt pœnalis primordio aptitudine, & non actu, vt no. Inſti. ad l. Aquil. §. his aũt uerbis. So, dico ꝙ ꝓdictio ex canone reintegranda, hẽt naturã reſtituẽdi, ſed non extra puniẽdi, qa hoc ueniret non ex uerbis canonis, ſed ex interpretatione, ut Inſti. ad l. Aquil. §. illud, ubi eſt tex. not. q̃ interꝑtatio ceſſat in pœnis, ut ff. de pœn. l. interpretatione.
11 † Quęro, utrum uiolentia ſit delictũ in perſonã, uel ĩ ꝓſonas,
d an in rem, ſicut furtũ? Rñ. ꝙ eſt delictum in ꝓſonã, ſi corporaliter inferꝛ, ut ſin. no. ff. đ fur. l. itaq; fullo. §. fđ ad furti. Et plenè no. ꝑ Bar. ff. de publ. l licitatio. §. qđ illicitè. Sed nũqd de homicidio,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Metus Adde qđ metus in mãimonio contrahendo illatus, non purgatur per oſculum illatum in ſponſalib. per ſponſum ſponſæ. Alex, conſi, 156. Viſo proceſſu lib. 5. & uide conſi. Alex. de Neuo, inter conſi. Alexan. conſi. 99. in caſu prædicto, lib. 3. & conſi. Alex. 98 eo. lib.

b Vinc. God Poitea Adde quod metus contrahentis ſponſalia probetur, ut per Corn. conſi. 12. uidetur per totum lib. 4.

c De materia uide omnino Brixien in uerbo metus, uerſic multa pulchra.

d Vinc. God. Violentia. Adde, quando uiolentia dicatur publica uel priuata, Cor. conſi. 175. licet. litera, j. & ſeq.

BIU Cujas

micido, & robaria p̄t qs ſimul accuſari in eod̄ libello? rñ. ſic, ſi eod̄ tp̄e ſunt cōmiſſa, & abſolutus ab vna parte libelli, non ꝓpea eſt abſolutus ab altera, & tex. eſt ſing C. de accu l. ſi quis homicidij. Illud ꝓſtat, q̄ multa facinora ſub vno violētiæ noīe ꝓtinent̄, p̄ ſertim quia violentia dr̄ actiue, & paſſiue, qđ ē val de no. Aggreſſor tenet̄ de morte vtriuſq; partis, vt C. ad l. Iul. đ
13 vi. l. qm̄ multa facinora. qđ nō reperit alibi † Sed an caporalis ſocietatis teneat̄ de dānis datis a ſuis ſocialibus? rñ. ſic, ſi ſit ſub eius ꝓſcīa, vt no. in l. ſi qs a barbaris. C. de re mili. li. 12. ſecus, ſi eo abſente abſq; ipſius ꝓſcīa & hoc ē, qđ dicit gl. ff. vi bo. rap. in l. 2 ſi qs non hoīes. quæ dicit, q̄ comes Albertus, qui erat capitan eus bannitorū Bonon. non tenet̄ ex dāno dato a bannitis Bononienſibus, ſi ipſe non dedit, q̄ gl. tene menti & dic nō ded t, qa illud nō intendebat, vt nō in l. metū. in prin. ff. q̄ me. cau. vel ibi comes nō erat principalis, ſed de ꝓplicibus, tu dic, q̄ ille, q ꝓgregat gētes, tenet̄ de oī dāno dato a quolibet đ congregatis, ſed ille, qui non ꝓgregat, ſed eſt ꝓgregatus, nō tenetur niſi de eo, qđ facit p̄prio corpore, ꝓſilio, ope, vel manda to; & hoc p dictam gl & hoc ēt loquēdo ī foro ꝓſcīæ ſm Ber.
14 q̄ nō dēt qs teneri tanq̄ principalis, & tanq̄ acceſſorius de eo,
a q̄ fit eod̄ tp̄e, vt l. qui ſeruo. §. fi. ff. de fur. † Quęro, vtrum a qs tenetur adiuuare, vel liberare amicū ſuū, ne vim patiat? & vr̄ q̄ non, quia nec ſeipſum adiuuare p̄t poſt factum authoritate p̄pria, vt C. ad l. Iul. de vi, ſi qs ad ſe fundū, & l extat ff. q̄ me. cā. Præterea lex dicit, q̄ p̄t ex hoc paciſci đ mercede. ff. qđ me. cā l. metū. ergo non tenet̄ facere gratis vt no. in l. idem eſt § ſi tibi. ff. de cōd. ob tur. cau. Item culpa eſt, ſe immiſcere alienæ vindictæ. ff. de re. iu. culpa eſt, qđ no in l. cū fundum, in prin. ff. de vi, & vi ar. In p̄riū facit, qa p̄t quis ī uocare amicos ad ſuā iniur ā propulſandā ſm Inn. So. d. c, q̄ p̄t quis iuuare amicū ſuū cū moderamine; non tñ licet vim inferre p̄pria authori-
15 tate. † Quęro, nunqd in metu valeat probatio incerta? rñ. aut ē incerta circa res, & dic vt j. e. c. ſi. p Inn. aut eſt circa ꝓſonā, & dic vt in l. cū excep. §. hęc aūt actio, & l. metu §. aīa aduertēdū. ff. q̄ me. cau. Quæro, qñ o actio qđ me. cau. poſſit tolli anno vti li, cū metū inferēs ſit malæfidei poſſeſſor? ergo nunq̄ p̄ſcribit. rñ. iſta non eſt p̄prie p̄ſcript. o, qa nō regrit titulū. Quęro, qđ ſi metū inferēs tm̄ poſſedit p momentū tpis? rñ. ſufficit poſſeſ. ſio momēti, vt in p̄petuum teneat. Nam ab initio actio forma ta eſt, vt ꝓſecutoria. ergo ſemp durat vt ꝓſecutoria. ff. q̄ me.
16 cā. l. 2. & l. q̄ diximus, & nō eſt alibi. † Sed an vna p̄uincia poſſit vim inferre? vr̄ q̄ non p̄p ꝓgregationē impoſſibilē. ff. de do lo. l. ſed ex dolo. §. j. In p̄riū. ff. qđ me ca. l. metū. & licet. ibi Capani, &c. & ē hic q̄dā fictio mixta cū veritate. ff. d re. iu. l aliud. § refert. & iſta ꝓgregatio ad malum p̄t fieri, niſi fiat in forma & iure. i. cū ſolēnitate ꝓgregationis, Item no. q̄ remanet factū q̄ non durat factū de iure, & eſt qñ qō eſt principalis, e. ti. l. fd
17 partus. §. fi. † Itē no. optimam doctrinā in pęnis, q̄ pęnę, q̄ non poſſunt cognoſci p propriā diffinitionem, cognoſcunt̄ p æqpollentia, vt no. Inſti. quib. mo. ius pa. po. ſo. §. relegati, de dedi
18 ti. lib. tol. l. j. † Quęro ſnīa eſt lata in act. qđ me. cā, ſup̄ ſimplo, nunqd p̄t appellari? rñdeo ſic, tñ tp̄s appellationis nō impedit proceſſum quadrupli, qa venit ꝓſecutiue, & eſt quaſi quoddā integrale, vñ non dr̄ innouari, ſed exeq̄, & iſta eſt nā actionis, qđ metus cā & ſimilium, q̄ p̄p celeritatem p̄prię naturę hoc patiunt̄. Item actio quadrupli non orit̄, neq; deriuat a ſnīa, ſd a delicto mediante tpis curſu. ſed hoc non placet, qa quicqd oritur, vel deriuat ex vi proceſſus, ſuſpendit̄ p appellationē. ff. de vſu. l. tutor, & ff. de re iu. l negociorū, & C. de iudi. l. j. & ff. q̄ † me. cā l. ſi cū exce. §. qđ ſi homo. Et no. q̄ duplex ē violētia ſ. abſoluta, & conditionalis: abſoluta eſt, ex qua reſultat cōſenſus, conditionalis eſt, p quam ꝓſenſus applicatur p p̄riū. Item donec vir viuit, vxor timet eius ſæuitiā, qa ſemel crudelis sēp p̄ſumitur crudelis, & ſemel inimicus ſemp p̄ſumit̄ inimicus Et gladij, fuſtes, & arma, inducunt inimicitiā, & timorē capitalem Item no. q̄ mala mens durare p̄ſumitur, vt j. eo. c. j. per Inn. q̄ eſt no. No. q̄ ex iuramēto extorto p metum, ſufficit q̄ obſeruet̄ quo ad corticē literæ, licet non obſeruet̄ quo ad ſpeciem, i. finalem effectū. & eſt rō, qa p̄p metum non hēt cām p petuo ſubſiſten. verbi grā, ſi iuro renunciare, poſſum repetere, qa ſola renunciatio me liberauit. non ob. ff. de arbi. l. inter Caſtel. qa ibi actus habet cām p̄petuæ & efficacis ſubſiſtentię.
19 Contra iuramentū de futuro obijciuntur certæ exceptiones, ſed p̄ iurm de præterito non, quia periurium exceptiones nō recipit. nā aut verum, aut falſum, & non eſt dare medium in nā, licet in opinione ſit dare mediū, i. dubitationē. Iurm factū per metū requirit abſolutionē, ſi eſt de futuro, niſi id iuret, q̄ non eſt in hoīs ptāte, qa tunc non ligat ipſo iure ſm Inn. Nā ius obedit naturæ. ff. de interrog. ac. l. 1. & l. confeſſionibus.

A D D I T I O.

a Quæro utrum. Vide do Clan. in repe. l. vt vim. ff. de iuſt. & iu.

S V M M A R I V M.

1 *Velum ſuſceptum metu mortis non obligat, niſi ſponte ratificetur.*
2 *Ratificationem negans an id debeat probare.*

Silentium habetur pro diſſenſu, ſi diſſenſus anteceſſerit, niſi in caſu.

C A P. I.

1 PErlatum. Velū ſuſceptū † metu mortis nō obligat, ſi nō eſt ſp̄ōte rati
2 ficatū. † Quęrit in gl. an q̄ đt ſe ratū nō habuiſſe, dēat p̄bare hāc negatiuā? hic vr̄ q̄ nō, niſi poſtea apparuerint ſigna ꝓſenſus, & dic q̄ ſilē tiū hr̄ p̄ diſſenſu, vbi p̄ceſſit diſſenſus, niſi me dio tp̄e ſup̄uenerit cā conſentiendi, vt ff. ſolu mat. l. 2. §. volūtate. & ſic puella, q̄ per metū renunciauit hęreditati paternę, licet poſtea nihil dicat, tamen ratificare non videtur.

S V M M A R I V M.

1 *Obſeruans iuramentum poteſt ratione metus venire contra eius effectū. Dominium vtile an retineat metum paſſus.*
2 *Metus iuſtus an ſit, arbitrio iudicis relinquitur, excipiuntur duo caſus. Terribilia neceſſe eſt timere. Arbitraria iudici data ſunt in his, quæ ſub regula nequeunt limitari.*

C A P. II.

1 ABbas. Qui † ſeruat iuramētū, pōt rōne metus venire p̄ effectū eius. h. d. An metū paſ-
2 ſus retineat vtile dn̄ium, dic q̄ ſic, vt ff. q̄ me. cā. l. metum. §. volenti. Et † no. q̄ qs ſit iuſtus meus, relinquit arbitrio iudicis, tamē vbi eſt metus mortis, vel cruciatus corporis, & hoc conſtat, nō cadit ad arbitrium, quia neceſſe eſt timere maximum terribilium. Arbitria. n. data ſunt in his, quę non poſſunt ſub regula limitari propter varietatem humanam, vt eleganter notatur. ff. de legi. l. non poſſunt.

S V M M A R I V M.

1 *Vim abſolutam patiens non punitur, ſecus in conditionali.*
2 *Metus extenuat delictum, ſed non tollit in totum. Motus primi conſiderantur cum opere poſtea ſubſecuto.*
3 *Coactio abſoluta an cadat in conſenſum verbi. Propria non ambulant de ſubiecto in ſubiectum.*
4 *Virginitatis flos perditur etiam per vim attractiuam in fęmina: ſecus in maſculo.*
5 *Fingit qui vim, nihil ei prodeſt. Vim minime patitur, qui ſponte ſe offert. Dolus non prodeſt procuratori, & ratio.*

C A P. V.

1 SAcris. Patiens † vim abſolutam, non punit: ſed patiens vim conditionalem, ſi facit p̄ vir-
2 tutem clauium, punit̄, ſed mitius. & eſt rō, qa digni miſericordia ſunt, qui alieno morbo laborant. † Et ſic no. q̄ metus extenuat delictum, ſed non tollit in totū. aliqñ tñ excuſat in totum ipſo iure, vt qñ quis ſe defendit: nā tunc principaliter dat operā rei licitæ, licet incidēter ſequat̄ illicitū, vt no. ff. de iuſti. & iu. l. vt vim. Nā regula in implicitis hæc eſt, q̄ ſemper conſiderant̄ primi motus cum opere poſtea ſubſe-
3 cuto; tex. eſt no. C. de ſer. fu. l. quicunq;. in fi. † Quęro, nunqd abſoluta coactio cadat in conſenſum verbi? Rñdeo non, quia actus verbi habet organa propria, q̄ de ſubiecto in ſubiectum ambulare non poſſunt, nec extorqueri p vim, niſi interueniat aliquis conſenſus, ſicut totus mundus nō pōt facere, q̄ mutus
4 loquat̄. † Exemplum no. q̄ flos a virginitatis perditur ēt p vim
a attractiuam, nec p̄t corrupta velari inter virgines, etiam ſi ſit deflorata dormiendo, vel in furore, vel in phreneſi exiſtens, ſi cut liliū corrumpitur non ſentiens. maſculi aūt hoc caſu non
5 perderent florē virginitatis, vt ff. de poſtu. l. j. §. remanet. † Exē plum no. q̄ ſi quis fingit ſe per vim attrahi, hoc ſibi non prodeſt, quia fictio duplicat delictū, adiungit. n. dolo fraudem, vt ff. de pac. l. iuris gentium. §. ſi fraudandi, & ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iu. l. 2. in fi. nec dr̄ vim pati, qui ſponte ſe offert. ff. de ver. ſig. l. q̄ neq; ſequant̄. ſimiliter dolus procuratoris non p̄deſt, qa non cadit in cōſtantem virum, vt j. c. cum dilectus.

A D D I T I O.

a Flos. Vide Alber. de Ro. in l. j. C. de rap. vir.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum de tranſeundo ad regulam, vel vitam arctiorem ſeruādū, exceptis duobus caſibus, & nu. 3.*
2 *Collegium vnum totum poteſt tranſire ad alterū, & fieri ex duob. vnū. Metus & dolus parificantur, vt debeant cadere in conſtantem virum. Simplicitas, & ignorantia votū non reſcindunt, vel dedicationē bonorū.*
3 *Reſtitutio in integrum an detur contra ſpiritualia. Paternæ indignationis metus an ſufficiat.*

C A P. VI.

CVm dilectus. Iuramentum † de tranſeū do ad regulā, vel vitam ar-
ctiorem eſt ſeruandum, licet dicat̄ dolo extortū, niſi interuenerit metus mortis, vel cruciatus corporis. h. d. Caſus. Canonici Inſularum vnanimiter ſe tranſtule runt in totum ad Ciſtercien. ordinem, & iurauerunt q̄ nō impedirent alios volentes tranſire, demum volebant infringere iurm prætextu doli, vel metus, dr̄ q̄ nō poſſunt prętextu doli, quia

BIU Cujas

qa nō est proprie dolus pp salutē aīc, ēt si per eorum simplici
tatem, vel fatuitatē transiuerint, qa inconsulta facilitas non
excusat. Item non obstat metus, qa non fuit metus mortis, nec
2 cruciatus corporis. h. d. † No. ꝙ totū vnum collegiū a ꝑt transi
a read alterum, & fieri ex duob. vnum, cum authoritate tñ epi;
alioquin non possent transferre nisi suas ꝑsonas, ſm Ber. ꝙ te-
nementi. No. ꝙ sicut metus debet cadere in ꝑstantem virum,
ita dolus, ſm In. No. ꝙ illi, qui ꝑtendunt simplicitatem & igno
rantiam, per hoc non ꝑnt rescindere votum, vel bonorum de
3 dicationem. † No. ꝙ ꝯ spiritualia non datur restitutio in inte-
grum, ſm Ber. No. speciale, quod cum allegat metus ꝯ religio-
nem, ꝙ ex nulla cā concedit, nisi cā mortis, vel corporis cru-
ciatus interuenerit. Et adde ꝙ nō sufficit timere indignationē
paternam, qa volebat filiū exhęredare, nisi fieret monachus,
clericus, vel sacerdos. hanc materiam examinaui. §. in rub.

ADDITIO.

a Vinc. God. Collegiū. Adde qđ etiam collegiati possunt exire de vno collegio & intrare aliud Bar. in l. j. col. 6. ff. de colleg. illic. & in l. qui sub prætextu. C. de sacro san. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Violenia probata probantur dāna, & interesse per iuramentum, & an de omni intelligatur nu. 2.*
Malitia probata, an sit idem.
2 *Res ablatæ qualiter probentur.*
3 *Adiectio pluris, quæ est incerta, an vitiet certum.*
In æstimationem qualiter fiat condemnatio, quæ pertinet ad officiū iudicis
Dolus, & culpa non eandem postulant probationem.
Probatio ordinaria exigitur dolo, vel culpa cessante, secus interuenie nte.
4 *Damnū si esset datum in locis syluestribus, vbi nō sunt periti causarū, suf ficerent testimonia rusticano modo suscepta q̄ de fide veri attestarent.*
Testimonia grosso modo suscepta sufficiunt in imperitis.

CAP. VII.

1 SVper eo. † Probata violentia ꝓbant dāna & interesse per iurm, inspecta p-
sonarum & negocij qualitate, & loco rerū ablata
rum fit cōdemnatio in æstimatione. Op. de rebus
amissis nihil fuit ꝓbatum, ergo nihil potuit pronunciari, quia
vbi deficit probatio, deficit snīa. ff. de eden. l. argētarius. §. cum
aūt. j. de sen. excom. c. solet, per Inn ff. de ar. l. si de meis. §. fi. sed
hic nihil erat ꝓbatū de rebus subtractis ergo iudex irrationa-
a biliter condemnauit. Sol. hic est spāle, & rō specialitatis cōsi-
stit ex tribus simul iunctis. ex dolo rei, difficultate ꝓbationis,
& quia reus hanc difficultatē induxit, vt C. vnde vi. l. si qñ, &
C. de ꝓba. l. si de posse. nec ꝑt reus conqueri, nisi de seipso, qa
iudex moderatur ex coniecturis. dicit tñ Innocētius alibi, ꝙ
ex coniecturis mitius est iudicandū. Quæro, qd si non intenue
nit violentia, sed alia malitia; vt quia aperuisti valisiam meā
2 sigillatam tibi cōmissam, vel apud alium cōstitutā? Rñ. † ꝙ res
ablatę probant ꝑ iurm, ꝑ doctrinam quā ponit glo. eleganter,
Insti. de ver. obl. §. pe. & ꝑdicta, q̄ in isto c. dicunt, hūt locū in
qualibet violentia tā cōpulsiua, quā expulsiua, vel inquietatiu-
a, & in quolibet interdicto, & ēt in c reintegranda, si probet
dolus, ſm Inn. & ꝑdicta ēt hūt locum in accessorijs; sed princi
3 pale non ꝓbat ꝑ iurm, vt l. Marcellus. ff. de re. amo † Sed nun
quid adiectio, pluris, quæ est incerta, vitiet certum? Rñ. nō, vt
ff. de in litem iur. l. cum furti. Sed qūo fit condemnatio in æsti
matione exec. cum non fuerit petita ęstimatio, no. l. fi. C. de fi-
deicom. li. Rñ. ad officium iudicis pertinet post litem cōtest. vt
ff. de dam. infe. l. si quis missum. §. iudex. & ff. de cond. fur. l. in
re furtiua. & est verum, rebus non extantib. Vnde iudex dēt
dicere in snīa, cōdēno in tot & talib rebus, si extant, & si nō ex
tant in æstimatione; dicit Ber. vel si extant, & nō appareant,
vt ff. de le. j. l. ꝙ in rerum. §. sed si res, ꝑ Bart. ꝙ est no. Exemplū
no. ꝙ qñ dolus est ingestus in difficultate probationis, tunc
obtinet c. nostrum, & ff. ꝙ vi aut clam. l. semper. §. in hoc in-
terdicto, cū gl. sua, sed qñ est ingesta culpa, tunc sufficit ꝓbatio
summaria. ff. ad l Aquil. in l. Aquilia. §. si delictum, sed si hoc
ꝓtingit cessante dolo, vel culpa requirit probatio ordinaria.
4 † Sed si esset damnum datum in locis syluestribus, vel multū
remotis, vbi nō sunt periti causarum, sufficerent testimonia
grosso & rusticano modo suscepta, quæ attestarentur de fide
veri, vt C. de naufr. l. quoties, & l. de submersis, lib. 11.

ADDITIO.

a Speciale. Vide Ias in §. ex maleficijs, Instit de act. & Fel. in c. sicut, de re iud.

De in integrum restitutione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum nō potest alieno nomine peti sine speciali mādato*
Mandatum speciale postulat, quod sit contra ius commune.
Rescissoria, & executio non possunt absque mandato speciali peti.
Mandatū, qui habent a lege, nō indigēt speciali mādato, & qnā hi sint
Cautio rat. iudicio dul io a quibus præstetur.

Restitutionionis in integrum causa est iudicium duplex.
2 *Restitutio in integrum petenda an habeat tempus vniforme.*
Dilationes cognitionales, & decisiuas iudex abbreuiare potest.
Renunciari non potest in integrum restitutioni.
3 *Restitutio in integrum datur contra laudum, dolo, vel lata culpa, latū.*
4 *Restitutio & rescissoria idem reputantur.*
Gratia omnis in iudice fit dolo.
Restitutionem petens, debet quo iure petat, allegare.
Petitio indiscreta, cum agitur de iure repellitur.
5 *Restitutio non datur nisi qñ contractus tenet, & est remediū subsidiariū.*
Dubitationis amouendæ gratia aliquando fit declaratio.
6 *Restitutio in integrum aud adiētiam causæ, an detur ex minus sufficienti probatione.*
Probatio prior præsumptiua & summaria sufficit, vbi bis idem in causa probandum est, & ratio.
Ad audientiam restitui aliud est, quam per sententiam.
7 *Curator datur mulieri luxurioſe viuenti, & si postea dilapidet, restituit in integrum.*
Minor, prodigus interdictus, & mente captus, pariter eisdem legum potiuntur beneficijs.
Prodigus ante interdictum non habet priuilegium.
Subornatio testium, in minore, & quibus alijs quando non præsumatur.
Restitutio petenda a minore aduersus propriam, nō alienam obligationē.
8 *Minor si est tutus exceptione fauorabili, non potest petere restitutionē in integrum secus si odiosa.*
9 *Restitutio in integrum datur minori pro leui culpa, non pro culpa lata, & ex omissione contractus.*
In vtero, qui est, etiam restituitur.
10 *Prodigus, cui per iudicem non est interdictum bonis, causa cognita, an obligetur ex quolibet contractu.*

1 REstitutio. † in integrum non pōt alieno no
mine peti sine spāli mandato. Et
est rō, quia ꝯ ius cōe petit, & idem puto in recisso
ria, per rōnem eādē. ff. de act. & obli. l. in onerariis.
§. sed cum rescissa. Item quia trahit secum executionē, & exe-
cutio non ꝑt peti absq; spāli mandato, vt no. ff. de procu. l. non
solum. §. qui alieno. Sane qui hūt mandatum a lege, non hūt
necesse docere de speciali mandato, quia sufficit mandatum
publicum, ꝙ hūt a lege, vt sunt tutores, & syndici creati autho
ritate pupuli ad vniuersitatē cārum. ff. de mu. & ho. l munerū.
§. defensores. ff. de iureiu. l. iusiuran. & ad pecunias. §. j. Sed syn
dici collegiorum, vel alicu us numeri, debet hīre spāle manda
tum ad instar procur. in his, in quib. requirit, spāle mandatū
ex priuilegio, vel ex natura cāę, vel in dubio cauere de rato; &
idē in actione tutoris, vel curatoris, quia priuatę personę sunt,
vt ff. ꝙ cuiusq; vni. no. l. item eorū. §. actor, & ff. rē ra. ha l. actor
Item qa cā restōnis in integrum est iudiciū duplex, vt C. de re
pu. q̄ fiunt in iu. l. j. requirit duplex cautela, vt ff. de ꝓcu. l. si de
2 functus § q ad cōi. † Restitutio in inte. a petenda, habet tēpus
a vniforme, ſ quadriennii, vt no. in l superuacuā. tñ puto, ꝙ iu-
dex possit abbreuiare in iudicio dilationes cognitionales & ēt
decisiuas, de auto. tu. l defendēte. sed restitutio petita & con-
cessa, de quo surgit rescissoria, non hēt tps vniforme. sed illud
ꝺ per snīam est restitutū, vt ff. de mi. l. fi. Restōni in integrum
non pōt renunciari, nisi spālis de ea fiat mentio. vt no in l. cū
3 minor. ff. rē ra. ha. † Ex hoc sequitur, ꝙ restō in ītegrum datur
ꝯ laudū dolo, vel lata culpa latum. ff. ad Treb. l. sei uo in tuto. §.
cum ꝓtor, nisi huic bñficio sit spāliter renunciarum quod no.
4 † Restō & rescissoria idē reputāt, qñ descēdūt ex eodē fonte &
cā. An. de Pis. no. in l. q proprio. §. itē quare, de ꝓcu. An. vt quia
quis sit simul lęsus promittendo, & tradendo ex eadē cā, do.
Ptās debuit condemnare in decē, & fecit sibi grām, & condē-
nau. t in 5. nunquid respublica poterit in integrum restitui? rñ
non. ff. de mi. l. auxilium. quia oīs grā in iudice fit dolo. c. cum
ęterni, de re iudi. li. 6. q petit restōnem dēt dicere, quo iure pe-
tat, qa indiscreta petitio repellit tanq̄ inepta, vbi de iure spāli
agit, vt ff. de mi. l. minor aūt magistratus, in verbo, incoloratè,
5 & ponitur hic color pro cā. † Dicit Inn. ꝙ restō non dat, nisi
qñ ꝯ actus tenet, quia restō in integrū est remediū subsidiarium
ff. de mi. l. in cāę. Ego non puto, ꝙ repellat libellus, quia intel i
git petitum, quatenus de facto ꝓcessit læsio, vel est apta proce
dere. Itē ptor est liberalis, vbi ēt nō oportet, tñ ꝓprie nō est in
integrum restō, sed est q̄dam declaratio, & dubitat onis amo-
tio Vel qa ista petitio de larga interpretatione includit ēt nulli
tatem, vt dicimus in appellatione, dūmō iur. sdictio patiat, vt
no. in l. j. C. qñ prouo. nō est nec. & ex vi istius petitionis potest
pronunciari pro, & contra, prout acta requirūt, sic ex vi appel
lationis,

ADDITIO.

a Vinc. God. In integrum. Adde qđ restitutio in integrum ex iusta causa concedi tur, etiam aduersus sententias principis intra decem dies. Rui. consi. 59. nu. 5. lib. 5. Et non tollitur ex verbis amplis & generalib. litterarum Papæ. Rui. consi. 35. nume. 35. lib. j.

BIU Cujas

lationis.l.ex deuolutione,q̃ ſit pro cã,aliqñ ſnĩa confirmaẽ.ff.
6 de au.& ar.le.l.j. & l.Titiæ amicę.† An ex minus ſufficiẽti probatione deẽ reſtõ in integrum ad audiẽtiam cãæ. dic ꝙ quoties in eadẽ cã bis eſt ꝓbãdũ, ſufficit,ꝙ prima ꝓbatio ſit põſumptiua & ſummaria. qa venit ſupplẽda ꝑ ſequẽtẽ, vt no. Inno. de re iud.c.cum Bertoldus,& no.ꝑ Bar. ff. de iureiu.l. nam & poſtea.§.ſi minor.& aliud eſt reſtitui ad audiẽtiam, aliud per ſnĩam. nam nõ ſtatim,ꝙ quis audiẽ, vincit in cã, ſed deſideraẽ ſnĩa, vt ff.de in inte.reſt.l.diuus.& eſt ſimile, qa fauore matrimonii reſtituiẽ quis ad audiẽtiã, qui aliàs tãq̃ ꝓtumax repelle-
7 ret.j.e.c.ex literis.† Mulieri luxuriose viuẽti dat curator; & ſi poſtea dilapidet, reſtituiẽ in integrũ, vt no. in l.2.C. de cu.fu. Oĩa iura, q̃ loquunt̃ in minore circa bñficia legum, hñt locũ in ꝓdig's interdictis, & mẽte captis ſed ante interdictũ prodigi nõ hñt priuilegium. Itidẽ, ſi minor nõ ꝓbauit ꝑ teſtes reſtituitur in hoc, vt ſi poſtea vult probare, nõ pręſumatur ſubornatio.i.ſubinformatio. ſiue ſuꝑinſtructio teſtiũ calumnioſa, q̃ aliàs ꝓſumeret,& multomagis ſi petitur ꝓadminiſtratorem eius,cum adminiſtratoris nõ interſit,qa cum de eorum commodo nõ tractetur nõ præſumiẽ in eis fraus, vt l. videamus.§. j.ff.de in litem iur.& no.in l.vbi aũt.§.j.ff. de eden. & l. minor. 25.ff.de mi.ꝑ Cy.Sed hoc forte arbitrium eſt, nõ.n.reſtituã minorem, ſi eſt doli plenus,& ſic timor ſubeſt. ff. de mi.l.auxiliũ ſic intelligiẽ, ꝙ no.ꝑ Dy.in l.j.§.aduerſus.ff.de no.ope. nun. Si minor in ꝯctu dedit fideiuſſorẽ,& peteret reſtõnem ꝯ ꝯctum male ageret, quia ꝯctus nõ dẽt reſcindi ꝓp fideiuſſorem, ſed dẽt petere reſtõnẽ in integrum ꝯ ꝓpriã obligationem, vt no.
8 Cy. ff. de mi.no. l. cũ mãdato. † Si minor eſt tutus exceptione fauorabili, nõ põt petere reſtõnem in integrum. quia nõ põt eſſe tutus meliori auxilio, q̃ ſit.ſed ſi eſt tutus exceptione odioſa, põt ꝯ obligationem petere reſtõnẽ in integ.quia tũc ſoluẽs ꝑ errorem repeteret,& ſic intereſt ſua, vt ſit tutus meliori re-
9 medio ſm Petrũ,& Cy.ff.de mi.l. in cãæ. † Pro leui culpa daẽ minori in integrũ reſtõ, nõ ꝓ culpa lata, vt ſi iaculauit inter pecudes,& vulnerauit pecudẽ meã.ff.de mi.l.ſi ex cã.§. nũc vidẽdum, ꝑ Cy.Minor reſtituiẽ, ẽt ſi nõ ꝯxit, dũmõ ꝯhere & nõ ꝯhere erat in ſua ptãte,& per facilitatem omiſit.eo.§.nũc vidẽdum,ꝑ Cy.Etiam dum qs eſt in vtero, naſciẽ ei in integrum reſtõ,licet iſte nõ ſit minor, nec maior,nec abſens.ff. de mi.l.
10 ẽt eis,& nõ eſt alibi.† Prodigus,cui nõ eſt interdictum ꝓ iudicem bonis cã cognita,obligat ex quolibet ꝯctu,niſi ille ꝯctus ſapiat dilapidationem expreſſam ꝯ bonos mores,ff.de vſuca.ꝑ empt.l.ſi qs cum ſciret & hoc in adminiſtrantib.rem ꝓpriam ſed ſi alienam,nõ valet ꝯctus.C.de ſen.paſ. l. fi. hæc omnia ad eccleſias trahe, quatenus poſſint adaptari.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia,ſi ẽ enormiter læſa ex locatione ẽt ſolẽniter celebrata, reſtituiẽ. Expenſæ refici debent comparatam rem reſtituentibus,& quando.*
2 *Form i,quæ ſeruatur in alienatione,debet ſeruari in contractu locationis*
3 *Locatio an red latur nulla ipſo iure propter modicitatem precij. Ciuitates an habeant beneficium reſtitutionis in integrum ſi non habeãt iura fiſcalia. Ex modicitate precij non redditur contractus nullus ipſo iure,& quandoque præſumitur locatio,quandoque non.*

CAP. I.

1 REquiſiuit. Eccleſia † ꝯ loca.ſolenniter celebratam reſtituiẽ in integrum, ſi eſt enormiter læſa,ſalua indemnitate aduerſarii,q̃ bona fide fecit expenſas,& no.iſtud.c.ꝙ ſi comparatores fructuũ lacus Peruſini comparaueruut modico cenſu,ꝯctus dẽt reſcindi, reſtitutis tñ ꝓgruis expẽſis comparato-
2 ribus,& optime facit ff. de mi.l.intra vtile.§.vẽdẽtib.† Et no.ꝙ in ꝯctu loca.debet ſeruari forma,quæ ſeruatur in alienatione
3 q̃ locatio eſt emphyteutica,vel ad lõgum tps.† Item no.ꝙ ꝓp modicitatem precii nõ redditur locatio nulla ipſo iure.C. loca.l.ſi olei.dicit hic Inn.ꝙ ciuitates nõ hñt beneficium reſtitutionis in integrum,niſi habeant iura fiſcalia, vt ff. ad mu.l. ſi-
a mile.Adde, ꝙ ex modicitate a precii quandoque pręſumitur locatio,quandoque non, vt elegãter no.in l.j.§.j.ff. de ſuperfi.

ADDITIO.

a Vide Alex.conſi.112.j.vol.& Barba.conſi.13.alias.14.inci.clementiſſimi, in ſecunda parte.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia an reſtituatur in integrum propter negligentiam procurat. rei.*
2 *In contradictione fieri poſſunt electiones,ſed non confirmantur ante iuris diſcuſſionem. Electiones habent plures partes ſucceſſiuas.*

CAP. II.

1 a CVm veniſſent. Reſtituiẽ eccleſia † lęſa,a ꝓp negligentiã procuratoris.Io.An.ẽt ſi ꝓc.ſit ſoluẽdo,hoc verũ, ſi redũdat in damnum eccleſiæ;alias ſecus.ff.de leg.2.l.qui ſolidum.§.ẽt
2 ff.de admi.tu.l.ſi.Electiones † bene poſſunt fieri in ꝯdictione poſſeſſorum, quia poſſeſſio nemini eſt auferenda, niſi cum modis & temporibus,ſed interim neutra cõfirmabiẽ, donec ſit diſcuſſum de iure, ſimile.ff.de excut.tu. diximus. Inno. dicit hic,quod electio habet plures partes ſucceſſiuas & ſe inuicem inferentes,& ſubordinantes.

ADDITIO.

2 Vinc.God Adde qđ eccleſia priuata relicto etiam ſolius prælati facto, vel delicto in iure quæſito, quando legans, vel donans expreſſe ſic voluit. Rui. conſi. 27 nu.3.lib 2.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus contra priuilegiatum,Eccleſia contra Eccleſiam, & minor contra minorem,non reſtituatur in eadem cauſa.*

CAP. III.

1 AVditis. Priuilegiatus † reſtituiẽ contra priuilegiatũ,non tñ in eadem cauſa,vt eccleſia contra eccleſiam,& minor contra minorem.

SVMMARIVM.

1 *Supplicationis beneficium habet locum in omni cauſa matrimoniali.*

CAP. IIII.

1 Ex literis. Beneficium † ſupplicationis habet locum in omni cauſa matrimoniali.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia reſtitui poteſt etiam contra ſententiam Papę.*

CAP. V.

1 CVm ex literis. Etiam † contra ſententiã Papæ reſtitui poteſt eccleſia partibus præſentibus,& cauſa cognita.

SVMMARIVM.

1 *Executio ſententiæ fieri poteſt etiam pendente reſtitutione, & quando.*

CAP. VI.

1 SVſcitata. Reſtitutione † pendente fit executio ſententiæ, ſi ꝯ petẽtẽ cã ſit vehemẽs ꝑſumptio,ſed debet caueri.vide ꝙ dixi in l. vlt. C. de ord. cog.

SVMMARIVM.

1 *Poſt peremptorium nemo auditur niſi in caſibus.*

CAP. VII.

1 COram. Poſt † peremptorium nemo audiẽ. Fallit in eccleſia ope reſtitutionis in integ. Item fallit.ff.de in integ.reſti. l.j. propter celeritatem purgationis morę. Item fallit,ſi aduerſarij non intereſt, vt ff. de opt.le.l.mancipiorum.

SVMMARIVM.

1 *Læſus minor quando præſumatur. Ad reſtitutionem in integrum quid inſpiciatur in iudicio.*

CAP. VIII.

1 CONſtitutus. Minor † dẽt duo probare, ſ. ſe minorẽ,& lęſum.ff.de iureiu.l. nam & poſtea minor. quibus probatis præſumitur læſus ſui facilitate niſi ꝯrium appareat,& inſpicitur tps ꝯctus, & ſi contractus eſt clauſulatus, inſpicitur cum ſuis clauſulis, iudicium autem plures partes habet, & quid inſpiciatur, dic vt ff.de mino.l.3.§.j. & 2.vbi tex.no.

De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Judicium in rem ſcriptum ſequitur fundum. Vendicatio rei vtilis quare dicatur,quando habet locum, eſtq; ꝓtoria. Jus metimur ex actoris perſona,& ratio. Denominatio fit a prædominanti.*
2 *Vẽdicatio rei quid ſit,& quomodo differt ab hypothecaria,negatoriaq;. Hypothecaria quid ſit,& quid in eam veniat. In Negatoriam quid veniat. Libera res quando præſumatur.*
3 *In vendicatione rei duplex eſt concluſio,& qualis. Iudicium ius præcedere debet. Iudicium vnde dicatur,& non eſt idem cum actione,& ratio.*
4 *Actor ſi petijt ſe declarari dominum,& non probauit de directo dominio,ſed dẽ vtili,an reus ex eadem inſtantia poſſit condemnari. Ex inſtantia eadem an quis poſſit condemnari ex vtili, ſi petitum ſit ex directa condemnari,& contra. Intentata in iudicio quæ intelligantur,& an ex eis ſententia ferri poſſit Qualitas non mutat iudicium. Aduerbia & nomina,quam proprietatem habeant.*
5 *Aduerbium non debet ſeparari a proprio ſubiecto,& eſt accides. Vendicatione rei qui tenetur,non eſt obligatus,niſi lata ſententia. Obligandi modi quatuor & in quibus obligatus quis dicatur. Appellatio in quibus iudicijs locum habeat,quędam referuntur. Regulæ inhærendum,& ſecundum eam pronunciandum,ſi contrarium non probetur. Alienatio iudicij mutandi cauſa,in quibus locum habeat,& num.9.*
6 *Officium iudicis an ſit actio.*
7 *Actionem qui non edit,non dicitur agere. Experiri non poſſe ſine actione quomodo intelligendum.*

Eetcuo

BIU Cujas

Executio sequitur possessorem.
Fraudem iudicij lex inhibet.
Vendicatio rei quædam in actu, quædam in habitu, & quæ cedi possit.
Sententia lata an sit necesse exequi eam, et petere exequi instrumentum sententiæ producendo ipsum.
In executione sententiæ quando sit opus aduersarij citatione.
Reus si ante litem contestatam desit possidere ignorante actore, & litem contestatus est, negando narrata prout narrantur, & petita prout petuntur, an propter fraudem debeat condemnari.
Reus magis astringitur in quibusdam, quam actor.
In mora citatio constituit possessorem.

IVdicium. † In rem scriptum, i. vel pp fraudem, sequitur fundum. h.d. no. rei ven. vtilis dr̄, quia directa deficit, cum non seruet propriam naturam, quia deficit vnum principium eius, & hoc est inuentū auxilio prætoris, vñ omnis vtilis est prętoria, vbi ius ciuile deficit: est.n. prętoria inuentione & suppletione; ex persona actoris ius metitur, quia iudiciū fundat in ipso ēt reo inuito. Item ab agente procedit, ac patiente dispositio iuris. Itē quoties occurrunt plura, denominatio fit, a prædominanti, quia fit a digniori. Rei † ven. ius ꝑsequēdi in iudicio rē suā, vel possessionē, vel quasi. Et differt ab hypothecaria, ꝙ illa nō dr̄ rei vē. sed nudæ pos. aduocatio, vt ff. de euic. l. cum venditor. nam in rei vend. venit plenum interesse, si res non restituatur, sed in hypothecaria ēt debiti, & nudæ pos. ff. de pig. l. si fundus. §. in vēdicatione. Item a differt a negatoria, ga ibi non plenè tractatur de dñio, sed sufficit, ꝙ res non præsumatur, libera, vt ff. si ser. vē. l. sicuti. §. si quæratur, dicet aliqs oīs res præsumitur libera. rñ. verum est, nisi possessio indicet contrarium, vt no. ff. de no. ope. nun. l. si prius. hoc † tñ scias, ꝙ in rei ven. duplex est conclusio, vna & principalis ad declarationem dñij, ꝙ ꝑt declarari ēt nemine possidēte, si probatū est dñium, & reus nō excepit se nō possidere, vt sing. no. in l. si ea te. §. j. ff. de exce. rei iu. Itē in cā reconuentionis, vt no. Inn. inf. de rest. spo. c. ex conquestione. Alia secunda conclusio est, ꝙ restituitur possessio, vel quasi, vt no. ff. dē proc. l. Pompo. §. sed is. in reali nō est obligatio, sed est æquipollēs, s. poss. & dñium. An. de Pis. dicit ꝙ ius prędcedere iudicium debet aliàs esset per versus ordo substantiæ. ff. de iu. l. non quemadmodum, & nō haberet fundamentum, iudicium. Iudicium. n. à iure redden do, non à faciendo de nouo dictum est, vt no. ff. de iusti. & iu. l. j. & ideo iudicium, seu agere, & actio nō sunt idem, ga actio sp debet essentialiter prędcedere iudicium. † Sed hic quęrimus, si actor petijt se declarari dñm, & nō ꝓbauit de directo dñio, sed de vtili, vtrum reus ex eadem instantia possit condēnari? & vr̄ ꝙ non, quia vtilis, & directa non differunt gñe. In ꝺrium ꝙ sic, quia differūt effectu. So. si vtilis succedit loco directę, ex vigore eiusdem iudicij, fit cōdēnatio, vt ff. de rei ven. l. si post acceptam. secus si ex ꝺria dictæ, vt ex præscriptione, quia ꝺria petitis non intelliguntur intentata. C. de inoff. test. l. ꝺ maiorē. sic intelligitur, quod no. ff. de excep. rei iu. l. si mater. §. & an cā dē. & habes vnam gl. sing. C. de temp. ap. l. per hāc. Sed quid si est intentata directa directo, & probata est directa vtilr, quia reus desiderat dolo possidere? rñ. cōdemnandus est reus ac si possideret, quia culpa sua nō debet sibi prodesse, & quia qualitas non mutat iudicium, ar. ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. ff. de hę. in sti. l. 3. §. qui fideicōmissariam, & ff. de insa. l. seruus, & per Dy. Inst. de act. §. j. Et sic patet quid iuris est, si est intentata directa directò. Item directa vtiliter. Itē vtilis directò, Item vtilis vtiliter. nam quatuor modis variatur, sed aduerbia in idem incidunt, noīa non. Porrò aduerbia sunt introducta ad ostendendum rerum qualitatem, & aduerbij est inesse, & aduerbium non debet separari a proprio subiecto. † Est. n. accidēs quoddam, vt no. ff. de neg. ge. l. Pōpo. scribit. Deinde scias, ꝙ qui tenetur rēi ven. nō est obligatus, quia quatuor sunt modi obligandi, inter quos nō reperitur possessio, vt Inst. de obl. §. sequens. nisi lata sententia, quia tunc tenetur ex quasi ꝺctu actione iudicati quę est psonalis. ff. de iureiu. l. sed & si possessori. In petitione quoq; hereditatis, & duplicibus iudicijs in re propria non est obligatio, sed in parte socij, vel respectu personalium prestationū, vt no. C. de pet. hę. l. hereditatis. idem in actione ad exhibendum, vt no. ff. ad exhi. l. tigni. §. fi. In oīb. his iudicijs potest appellari, quia inhærendum regulę, qua posita si non probatur ꝺrium, fm regulam est pronunciandū, vt ele gāter no. ff. de rei ven. l. qui restituere. Deinde no. ꝙ in actionibus merè realibus si agitur ad quantitatem, vel genus, non habet locum titulus noster, quia non contrahitur vitium quasi litigiosi. nam si agit personali, nullum ius habet in re, nec habere prætendit, cū res non sit quasi ante traditionem, vt. ff. de rei ven. l. si ager. idem si agatur ex delicto. ff. de admi. tu. l. chirographis. §. 1. † Quæro, vtrum [d] officiū iudicis sit actio. & videt ꝙ sic, quia qui promittit non agere, non potest officium iudicis intentare, vt l. pecuniæ. §. j. ff. de ver. sig. ad hoc. ff. de min. l. quod si minor. §. fin. Sol. non est actio, sed habet eundem effectum fm An. de Pis. † Qui actionem non edit, nō dicitur agere. sicut. n. officium debet implorari, ita & actio proponi de iure ciuili. ꝙ tamē dicit lex, quod nemo sine actione experitur, non propterea dicit; ꝙ actio debet proponi, sed ꝙ debet competere ius agendi. sed certe verbum, experiri, significat ipsam proponere, quia experiri nil aliud est, quam deducere in actū experientiam. † No. ꝙ executio sequitur possessorem, vt c. nō. [e] istud est ideo, quia lex inhibet fraudem iudicij, vt l. is cui. §. q in pos. ff. vt in pos. leg. sed si nō inhiberet fraudē indicij, oporteret deuenire ad reuocatorias actiones, vt in sti. de ac. §. item si quis in fraudē. de hoc plene dixi post Cy. in l. 1. C. eo. vbi videas. deinde scias, ꝙ verba magistralia Doc. sunt hęc, rei vendicatio alia est in actu. i. in apparatu agēdi, sicut dicimus, iste est in actu equitandi, vt cum est dñs, & aduersarius possidet. Alia est in habitu. i. in virtute, vt cum dñs possidet. prima potest cedi, secūda non, vt no. C. de hæ. ven. l. fi. & est ratio, quia omnis cessio est formalis, sed ista rei vendicatio nō est formata. i. nō potest trahi ad vulgarē formulam, dempta vna persona substantiali, quæ est reus. Sed Doc. dicunt ꝺrium. & est rō, ga ipsa adiectione personę. i. cessionarij, incipit habere formam, ga statim potest trahi ad controuersiam iudicialem, & ꝺ ipsum accedētem, vt ff. de rei ven. l. b culpa, & no. per Dy. in c. ꝙ possessore, de re iu. li. 6. & habes simile in vsufr. formali & causali. separatorum. n. separata est cōsideratio. † Extra no. ꝙ lata sñia non est necesse, nisi exequi eam, & petere exequi instrm sñię producendo ipsum. ff. de mino. l. minor. 25. an. & ibi per Cy. si ue reꝰ mutet forū, siue reus, in ipsa tñ productione debet pars citari, & in hoc saltem requiritur citatio, ante q fiat executio, nisi fiat apud iudicem qui iudicauit, ar. §. de rescr. c. mandato. Nō ob. iudicio nec executioni, vt no. ff. de le. 1. nemo pōt. nec est necessaria citatio eius, vt per In. & qui mutauit conditionem, sibi imputet, & nō aduersario, vt no. In. in c. dilectę. j. de ap. & qñ habeat locum hoc edictū, vide per Inn. j. de re iud. in rub. † Si reus ante litē conte. desijt possidere ignorante actore, & litem contestatus est negando narrata, prout narrantur, & petita, prout petuntur, nunquid ꝓp fraudem debeat condēnari? Rñde, iste decepit prætorē, & aduersarium, & est in continuatione doli, & ideo condemnandus est, acsi possideret; & puto ꝙ sufficiat eum possedisse tpe primę citationis, ga sicut actor est adstrictus, vt in aut. qui semel. ita & fortius reus, vt in l. j. ff. si ex noxa. cā aga. ff. de ver. ob. l. inter stipulantem. §. j & de pe. hæ. l. diuus, & vide ꝙ no. in Spec. de interrogationib. q̄ fiūt ante litem contes. §. nunc videndum. Ipsa etiam citatio constituit possessorem in mora, si sciat, vel scire debeat ad agentem pertinere, vel fit protestatum.

ADDITIONES.

a Vide Ias. in §. sed istæ Insti. de actio.
b Vide Barba. consi. in primo vo. vbi multum pulchre loquitur, & vide etiam no. domi. Ale. consi. 129. in prima parte.
c Vinc. God. Adde quòd aduerbium similiter, causat similitudinem. Rui. cōs. 169 nu. 4. lib. 4. & aduerbium iunctum verbo præsentis temporis exponitur in futurum. Soc. consi. 44. in præsenti. vers. & in primis. lib. j.
d Vide late scripta per Mo. Maxime, per do. Bapt. de sancto Seueri. in l. ex hoc iure. ff. de iusti & iu.
e Vinc. God. Adde quando iusta causa possit excusatio impediri, Rui. consi. 128, nu. 21. lib. 1.

De arbitris. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Prorogari quid possit & quamdiu, & nu. 4.*
Corporalia non prorogantur, sed intellectualia.
Voces quodammodo corporeæ sunt.
Augmenti descriptio.
Tempora plura pro uno reputari non autem esse possunt.
2 *Arbitrium tres personæ componunt.*
Iurisdictio & arbitrium excitantur ad actum per libellum.
Iudicium tribus personis constat, & quæ sint.
Reus est subiectum, & patiens in iudicio.
Formæ unitas significat ueritatem substantiæ.
3 *Compromissum non potest fieri nisi pœna promissa, sed prorogatio iurisdictionis pœnam non requirit.*
Pœna est quid nouæ formæ & naturæ.
4 *Officium arbitri est strictissimum, officium autem iudicis latissimum.*
Scripturæ uel loci corpus non potest mutari, interpretari.
Compromissa plura quando intelligantur.
Compromissum an nouet pœna minor.
5 *Tempus appositum gratia abbreuiandarum litium an extendatur ultra triennium.*
6 *Compromissum finitur triennio.*
De rescripti iuita.
Arbitri potestas quanta, & qualiter intelligenda.
Dolus remitti non potest, sed quæstio doli, & quomodo deletur.

Arbitrium,

BIU Cujas

Arbitrium, vel iuriſdictio ſi committatur pluribus, quando inſolidum intelligantur.

7 *Compromittens generaliter videt ſe aſtringere ad omnia proſequenda, quæ poteſt proſequi ſaluo ſuo intereſſe.*

Ex retardato proceſſu naſcitur obligatio.

Arbiter tenetur pronunciare de omnib. uentilatis, ſecus de omiſſis.

Legis, Qui tamen, & l. ſi de meis, in prin. de arbit ff. intellectus.

Reconuentio non habet locum coram arbitro.

8 *Proteſtatio an excuſet peccatum ignorantię.*

Magiſtratus creandi habent certam formam ciuitates.

Forma prętermitti nou poteſt, niſi ex conſuetudine, vel priuilegio.

Proceſſus abſque ordine quis tenet.

Subſtantialia iudicij quæ.

Conſenſus præſtitus apud acta reuocari non poteſt & ratio.

Juris patronatus eccleſiæ adhęrens ſolo temporali quale.

Feudum naturam habet ab omni alio contractu ſeparatam.

Compromiſſum ſine prefinitione temporis quando a iudice reſtringi pōt.

Hominis prouidentia etiam inutilis facit ceſſare legalem, & quando.

9 *Falſa redditio cauſæ, etiam ſi ad acta referatur, an reddat ſnīam nullā.*

Commiſſio omnis temporalis intelligitur excluſiue.

Incertitudo tertij uitiat compromiſſum.

Pœnitentia an habeat locum in prorogatione temporis.

10 *Compromiſſum non tenet inter quos ciuilis obligatio non cadit.*

Compromiſſa ad lites & cauſas ſunt de iure ciuili.

Iuriſdictio arbitri, uel iudicis deducta ad ſtatutū priuatū repbari nō pt.

11 *Malitia unius arbitri an deuoluat uocem ad alium arbitrum.*

Arbitri non faciunt corpus collegij, ſed ſunt tanquam ſinguli.

Arbitrorum ſententia diſcordantium an ualeat.

12 *Præſumitur aliquid præordinatum & cōcluſum ex nimia celerltate.*

13 *Mors defuncti non facit, quin hæres incidat in pœnam.*

Iuriſdictio conceſſa perſonæ non ampliat territorium definitum.

1 QVod † cōſumptum eſt, nō pōt ꝓrogari, qa nō eſt ab aliqua natura alicuius ſubſtātię, ſed ꝙ pendet poteſt prorogari dupliciter, nam ſi reſtat tm̄ tempus, ꝙ opus fieri poteſt, fit prorogatio ipſo iure, & in effectu. ſi non reſtat tm̄, fit prorogatio in effectu, ſed nō ipſo iure. Et inducit quoddam pactum nouum de nō petendo durāte iſta ſuccedanea dilatione, vt no. ff. de ver. ob l. cum ſtipulatus. Et quædam reparatio tpis, ꝙ ſit vuum & idem C. de temp. ap. l. 2. & ſcias, ꝙ intellectualia prorogantur, ſed corporalia ſtantib. ſuis dimenſionib. non prorogantur ve re, ſed per quandam ęquipollentiam, quia ꝙ limitatū eſt, verbi gra, corpus ſcripturæ ſuis finib. eſt contentum; & iō ꝺctus emphyteuticus non recipit tacitam prorogationem, licet recipiat tacitam repetitionem. ff. loca. qui ad certam, in fi. voces ēt ſtipulationem quodammodo corporeæ ſunt, quare inferunt paſſionem ſenſib. verbi gra, nimius ſonus inducit ſurditatem. Augmentum non eſt aliud, niſi virtus, vel q̄titas in eadē materia, & natura creſcens, vt patet in augmento hoꝝ & cucurbitæ. Impoſſibile eſt, ꝙ duo dies ſint vna dies, & tm̄ poſſibile eſt, ꝙ poſſint reputari ꝑ vna die iuris artificio, vt no. ff. de ver. ſig. l. cum biſſextus. Idem in menſibus, & annis, & iſta eſt virtus

2 ꝓnominis, ſic creſcit ætas dierum augmēto. † Arbitrium tres perſonæ ſtruunt. i. componunt, ſ. arb. actor. & reus. Nam ſicut iuriſdictio iudicis eſt ligata niſi per actorem petentem excitet ad actum ſuum, ſic ptās arbitri per libellum dēt introduci in actum ſuum. C. de iudi. l. rem nō nouam. vbi ſi aliquid iſtorū deficit, nō pōt fundari iudicium. prima ꝑſona eſt iudex; & iō in iudice incipiunt oēs declinatoriæ, ſecunda eſt actor, qui ligatam iuriſdi. aperit. tertia ꝑſona eſt reus, qui eſt ſubiectum paſſionis, ſine quo agens nihil pōt operari, quia vnitas formæ ſignificat vnitatem ſubſtantię, niſi applicet diuerſis rebus. i. di

3 ſcrepantibus. † Cōpromiſſum a non pōt fieri niſi pęna ꝓmiſ-

a ſa, ſed prorogatio iuriſdictionis non requirit pœnam, vt no. in l. j. ff. de iud. imo adiecta promiſſione & pœna p̄ſumitur compromiſſum. n, & non prorogatio, vt ibi gl. no. Nam pœna eſt qd nouæ formæ & naturæ, & ideo eſt extra terminos prorogatio

4 nis, niſi fiat in eundem arbitrum. † Officium b arbitri eſt aſtri

b ctiſſimum. i. taxatum proprijs verbis & literis compromiſſi? ſed offm̄ iudicis eſt latiſſimum, quia militat in oībus cauſis, & ſuper oēm terram, q̄ ſub cęlo eſt? & non debet claudicare qa eſſet monſtruoſum. Porro corpus ſcripturæ, vel vocis nō pōt mutari. ſed bene pōt gloſſari. i. ſane interpretari, de ſi. inſtru. c. inter dilectos. Plura cōpromiſſa dm̄r, quæ plurib. oīonib. fiunt de verb. ob. l. ſcire debemus, ff. de hær. inſt. l. liber homo. §. Titius. Pena minor non nouat compromiſſum, imo dic ꝙ nouat, ſed non nouat debitum principale, vt ff. de exer. l. doli. §.

5 apud Celſum, & §. ſi in arbitrum. Tempus † appoſitum gra ab breuiandarum litium non extendit vltra trienniū. C. de iud. l. properandum, in ratione textuali. & ideo ſi compromittens dicat in exordio compromiſſi, tales volentes a litibus diſcedere, vel ſimilia verba (ꝙ etiam in dubio intelligitur) compro-

6 miſerunt &c. † Cōpromiſſum finitur trinnio, vt no. ff. de arbi. l. ſed cōpromiſſi. Alij aliter dicūt. idem, ſi in reſcripto Papę ponerent verba hæc, quia ad intentionem legis referenda ſunt. Arbiter non debet diuidere, ꝙ diuiſum eſt a lege, vt noīa debitorum in partes intellectuales, ſeu quotas. ſed diuiſio ocularis bene ptinet ad arbitrum, item aſſignare vnam rem ꝑ alia, vt no. Inſti. de off. iu. §. fi. Illa balia, ſeu facultas auferendi in parua & magna quantitate, debet intelligi ciuiliter. i. ceſſante fraude, & dummodo nō excedat dimidiā iuſtę conſiderationis, arg. ff. de ꝺh. emp. l demum. ita dēt intelligi ꝙ no. in c. vlt. de ma. & obe. in nouel. Dolus non pōt expreſſe remitti, ſed qō doli ſic, ꝑmittendo non mouere qōnem de dolo in futurum ꝓtenſo, & iſte eſt modus, quia aliud eſt dolus, aliud eſt qō doli. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hr̄. & delebit dolus ꝑ non poſſe ipſum ꝓbare, de exceptionib. c. cum eccleſiaſticę, interciſa via ꝓbationis. In arbitris cōmiſſum pluribus nunq̄ videmus cōmiſſum cuilibet inſolidū, ne vnius officium perimat aliud. l. fi. C. de autho. p̄ſtan. ſed in alijs officijs dic, aut eſt tale officiū, in quo teneat vnus ꝑ alio; & quilibet vr̄ habere mandatum inſolidum, quia adminiſtratio non eſt diuiſa, vt l. decreto, ff. de admi. tu. aut eſt tale officiū, in quo vnus non tenetur pro alio, & tunc aut concernit meram vtilitatem & faciliorē expeditionē ſecū ꝺhentium: & idē vt l. j. §. ſi plures. ff. de exer. Aut non concernit niſi vtilitatē dn̄i; & tunc quilibet pro parte, nō qđ diuidatur iudicium, ſed qđ non poſſit vnus ſine altero. ff.

7 de procu. l. plurib. † Mirabile eſt, quod ille, qui generaliter compromittit, vr̄ ſe aſtringere ad oīa proſequēda, q̄ pōt proſequi, ſaluo ſuo intereſſe, alioqui incidit in pęnam ratione retardati ꝓceſſus ad difficultatem aduerſarij. ff. de arb. l. de rebus, q̄ nō eſt alibi, hoc no. Cy. C. de iudi. l. licet. & arbiter tenet ꝓnuncia re de oībus. ſ. ventilatis, ſecus de omiſſis, ſic intelligit. ff. eo. l. qd tm̄, & l. ſi de meis, in prin. & coram arbitro non hēt locū recon-

8 uentio, text. eſt ibi. & j. c. cum dilectus. † Proteſtatio nō excuſat pecatū malitię, ſed in peccato ignorātiæ diſtinguit, aut in tali peccato requirit dolus, & excuſat, aut non requirit dolus: & non excuſat, vbi vergit in alterius p̄iudicium. Ciuitates habent certam formam datam ſuꝑ creatione magiſtratus, q̄ p̄termittere nō pnt niſi ex cōſuetudine, vel priuilegio, licet de facto faciant ꝺrium. Vbicunq; tenet ꝓceſſus ſine ordine, ille proceſſus eſt ſummarius. Si ſtatutū dicit, ꝙ proceſſus non vitietur, licet deficiat in ſubſtantialibus, intelligitur de ſubſtantialibus formę iudicij, vt in li. conte. & iuro calumnię, non de ſubſtantialibus naturę, vt de oblig. nec de ſubſtantialib. iuriſdictio. Si adiuncta eſt Ptās Capitaneo in quadam cā, & morit capitaneus, quid iuris? Conſenſus preſtitus apud acta nō pōt reuocari. c. j. de iudi. quia non ſubeſt cā, & eſt prorogatio ſolēnis in qua non habet locum pnīa. Ius patronatus Eccleſię adhęrens ſola tꝑali iuriſdi. ſapit tꝑalitatem quo ad quid, & ſpirituali tatem quo ad quid. Feudum habet naturam per ſe, ab omni ꝺctu mundi relinquitur? idem eſt dicere ꝙ virtus remanens ex preiacenti materia & cā. Compromiſſum factū ſine p̄fini tione tpis moderari pōt ꝑ iudicem, de off. dele. c. ſuſpicionis, de opt. le. mancipiorum. niſi dictum ſit, ꝙ vbicunq;, & qñcūque, de verb. ob. l. qui Romę. §. Callimachus. ff. depo. l. Lucius. Inutilis prouidentia hoīs facit ceſſare diſpenſationem legalē, & ſic ſubſtitutio expreſſa inutiliter facit ceſſare tacitam ſubſtitutionem legalem. qđ no. in l. item ſi vnus. qñ tendūt ad eūdem effectū. nam ſi ad eundē effectū nō tendūt, vtile ꝓinuti-

9 le non vitiatur. l. certi ꝺdim̄io. §. qm̄. ff. ſi cer. peta. † Falſa reddi-

tio cāę ēt ſi ad acta referatur, nō reddit ſnīam nullā, vt no. Inn. de off. dele. c. prudentiā. ff. de acq. hęre. ſi is ad quem. Oīs commiſſio tpis, puta vſq; ad annum facta, intelligitur excluſiue ſm Cy. Incertitudo tertij vitiat compromiſſum. ſed eius ꝓmiſſio non vitiat duob. diſcordantibus, ſed ſi cōcor. valet ſnīa eo-

10 rum An. de Piſ. † In ꝓgatione tpis non hēt locū pnīa, c ſed

c in prorogatione alterius iudicis, aut eſt vallata promiſſione; & idem: aut eſt facta ſimpl'r, & tūc habet locum pnīa re integra. l. ſi conuenerit. An. de Piſ. ſed poſt lit. conte. non habet locum pnīa, quia eſt ꝺcta obligatio iudicialis, Ber. Non tenet cōpromiſſum inter eos, inter quos ciuilis obligatio non cadit, nec ēt pōt compromitti in eum, qui non pōt ciuiliter obligari, vt in monachū, vel ſeruum. An. de Piſ. quia oīa cōpromiſſa ad lites & cās ſunt de iure ciui. ſicut oīa iudicia, vt no. Inſti. de obli. in gl. ordi. iuriſ. arbitri, vel iudicis deducta ad ſtatutum priuatū

11 nō pōt poſtea repbari, de off. de leg. c. ſignific. † Malitia vnius arbitri non deuoluit vocē ad alium arbitrum, quia arbitri nō faciunt

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod compromiſſum cum authoritate terminandi de iure intelligitur inter Chriſtianos de iure municipali, non autem de cōi, Rui. conſ. 4. nu. 10. lib. 2. Inter Iudæos autem intelligitur factum ſecundum legem Moſaicam debere terminari ibidem.

c Vide tamen Iaſ. in l. ſuper poſ. C. de tranſac. vbi aliqua pulchra dicit.

c Vinc. God. Adde an pœnitentia in donatione habeat locum, Cor. in conſ. 23. litera., i. in lib. 3.

BIU Cujas

faciunt vnum corpus collegij, sed tanq̃ singuli; & ideo si duo nulliter iudicant, tertius conformatur legi & causæ, nō tū valet snīa tertij, quia numerus deest ei. Si duo sunt per oīa cōsonantes in maiori summa prævalent tertio, qui de minori iudicauit, secus si non consonantes, nisi p interiectū & reductionem legalē, tex. j. co. ti. c. j. lib. vj. & hoc nisi sit dispropotio numeri ad æstimationem rei, quia tunc non valet, quia resultaret inquitas. ff. loc. l. si decē ff. de le. ij. l. Imperator. §. si centum.

12 †Ex nimia celeritate pręsumitur aliqd præordinatū & collu-
13 sum, in Auth. de resti. & ea, quæ patit. §. fi. † Mors defuncti nō facit, quin hæres incidat in pęnam, quia non connumerat̄ inter casus fortuitos. l. fi. de nauti. fęn. An. de Pis. Iurisd. cōcessa persone non ampliat territoriū certis finibus diffinitum, seu circunscriptum. de acqui. rer. do. l. ergo. per Dy. & l. rerū mixtura, de vsuca. & ideo iurisd. non efficitur de territorio, sed de persona, cui conceditur, secundum Dy.

SVMMARIVM.

1 *Prorogatum ex duobus compromissis simul iunctis, an & quādo præsumatur vnum integratum.*
Instantię tempus prorogari non potest de consensu partium sed opus est instantia noua per actorum repetitionem breuem.
2 *Attendi debet verborum forma, & tempus prorogtionis.*
Adiuncta persona iudici non mutat essentiam officij, & an hoc casu sit idem iudicium.
3 *Compromißum si sit factum cum pęna & clausula, Rato manente pacto, an pars seruans possit consequi contra partem non obseruantem, principale, & pœnale.*
4 *Compromittere an sit pactum.*
Prorogatio iurisdictionis non est pactum.
Pœnitentia in prorogatione iurisdictionis habet locum.
Arbiter vnus non potest committere collegæ sua motiua nisi sit concessum, per nuncium tamen, vel per epistolam potest aliquando declarare voluntatem suam.
5 *Compromitti an possit de causa vsuraria in laicum absque clerico.*
6 *Compromitti an possit in laicum de causa dotis.*
Dotis causa non pertinet ad forum ecclesiasticum, cum non incidit quæstioni spirituali.
7 *Iuramentum partium an possit dare materiam arbitris male iudicandi.*
Culpa latissima præsumitur in enormibus.
8 *Arbiter si diuisit vasallos, an teneat diuisio.*
Liberti diuidi nequeunt, & non sunt in bonis nostris.
Nullum quod est, tempore non firmatur.
Numerus in arbitris potius inspicitur, quam dignitas.
Dolus omnis est contra ius diuinum, & ideo non seruandus.
Consilium sequi non tenetur, qui tequirere tenetur.
Arbitrium non ligat nisi compromittentes.
Iudicare potest arbiter in vltimo die compromissi, & quando.
Arbiter tertius qnando possit eligi per iudicem.
Intentare diuersas vias quando possimus.
Rato mamente pacto, clausula vis, & tacite quando insit in contractu bonæfidei.
Per pœnæ appositionem non præiudico mihi in eo, quod competit de iure communi.
Actio non oritur ex arbitri sententia.
9 *Actio non oritur ex laudo arbitri.*
Priuatorum consensus non dat iurisdictionem non habenti.
Iurisdictionum duo sunt genera, delegata & ordinaria,
Iurisdictio ordinaria, quæ data est a lege, præsumitur.
Iurisdictio delegata non est absque mandato iudicis.
Morę purgationi in iudicijs, & compromissis quando sit locus.
§. In hac. l. iam tamen. l. cum quærebatur, & l. ij. & iij. ff. iud. sol. intellectus
Temporis tractum quæ habent, videntur incontinenti fieri, si fiant in tractu temporis, secus si facienda sint in instanti.
In interesse potest arbitrator condemnare, licet non petitum.
10 *Condemnatio fit in re, & exactio in æstimatione, vbi succedit interesse.*
Sententia quando non teneat ex vitio formæ, vel personę.
Compromissum in dignitatem non perit morte personæ.
Successor repræsentat antecessorem dignitate.
11 *Prorogāti resilire vsque ad lit. contest. licitum est, nisi in casibus.*
12 *Arbitramenti quę sit natura.*
13 *Lex, properandum, quæ disponit de instantia triennij, an habeat locum in arbitris.*
Arbitri adiuncti potestas.
Testium nomina, quibus nondum quis non vtitur, edere non tenetur.
14 *Negatiua consistens in redditione causæ, an ita pbet, sicut affirmatiua.*

CAP. XIIII.

1 COmpromissum. †Prorogatū ex duob. compromissis simul iunctis præsumitur vnum integratum, nisi diuersitas imponat̄, vt quia vum cum pęna, aliud sine pęna, vel si diuersitas formę, vel statutum loci impediat vt quia continet tempus præcise significatum, simile dico in tēpore instantiæ, quod reparari non potest consensu partium sed incipiet esse noua instantia ēt veterē prosequendo, & sum matim & breuiloque acta repetendo, ar. ff. de pac. l. si vnus. §.
2 pactus. † Item debet attendi forma verborum, & tempus prorogationis, vt no. Bar. in l. iiij. ff. de dā. infec. vbi vide. sed ecce officium potestatis prorogatur adiuncta sibi familia? respon. ista accessoria & pedissequa nō mutant officii quidditatem. vnde idem est officium etiam numero ex continuatione cōsensum, vt ff. de ar. l. si cum dies, in prin. licet Cy. dicat, q̄ est idem fictione, nō natura. Tu dic, q̄ est idem natura prorogationis sed non idētitate signati temporis; & adde quod habes
3 in c. hi qui authoritate, de præben. lib. 6. † Pone, quod compromissum est factum cum pęna, & clausula, Rato manente
a pacto, a nunquid pars seruans possit consequi contra partem non obseruantem rem, & pœnam. i. principale & pęnale? & videtur quod non, quia pro satis habet lex, quod punitur de contemptu. & ideo, vbi pęna, ibi cessat omologatio, At C. de ar
b bi. l. pe. Alii dicunt contra, quia sunt duo cōpromissa, b vnum cum pęna, aliud sine pęna, sed quia certe nō propterea sunt duo lauda, nec duæ arbitrandi formæ, quia vnitas. Item derogatur legi priuatorum. C. de iur. om. iu. l. priuatorum. dici pōt, q̄ vtrunque remedium ꝓcurrat origine & effectu, quia agit̄ ex diuersis causis. nam pęna petit̄ ratione contemptus, omni interesse circunscripto. sed interesse petitur ratione principalis debiti, & negocii ꝯcti inter partes, hanc rationem tāgit Pe.
4 & Cy. C. de trasa. l. j. † Quæro, an cōpromittere sit pactū? c Rñ.
c nō. quia partes pñt compromittere seorsum vnus ab altero. ff. de arb. l. 3. videlicet, qa vnus hodie, alius cras, vel inde ad aliud tps. Idem dico in ꝓgatione iurisd. & propterea habet locū pnīa. An vnus arbiter possit collegæ cōmittere sua motiua, si ipse est impeditus? rñ. nō, vt no. ff. de arbi. l. sicuti, nisi hoc ei sit cōcessum per partes compromittentes in quēlibet etiam incertum eligen. casus est sing. j. co. c. cum a nobis. An arbiter volūtatem suam possit per nuncium, vel epistolam declarare ita q̄ deinceps nō oporteat ipsum citari. dicit Inn. q̄ sic, extra de testa. c. Raynaldus. q̄ est verum seruata forma compromiss. si. secus. n. si requireret̄ omnium præsentia, vt j. co. c. cū olim.
5 † Quęro, vtrum d de causa vsuraria possit compromitti in lai
d cum absque clerico? & vī q̄ nō, quia repugnat naturę causæ item nō debet plus licere arbitro, q̄ vero iudici. So. si dubitet, an ꝯctus sit vsurarius, nō tenet compromissum, nisi sit factū cū authoritate ep̄i. tūc. n. tenet quasi adiūcto clerico. j. co. c. p tuas. Sed vbi nō allegatur de vsuraria prauitate, sed de illa simulatione, bene valet compromissum, vt no. C. plus valere, q̄
6 agi. q̄ q̄ simulate cōcipi. l. emptione. † Sed nunquid possit cō promitti in laicum de cā dotis? respon. si nō est qō matrimonii tūc sic; qa nō pertinet ad forum ecclesiasticum, cum non incidit qōni spirituali, quia vbi nulla decertatio, ibi nulla inci-
7 dentia. † Quæro, vtrum iuramētum partium possit dare materiam arbitris male iudicādi? respon. nō, si intelligat̄ male. i. dolose, vel per latissimam culpam, quę præsumitur in enormib. vt no. in l. fi. ff. de pręto. stip. reliqua dicam. j. de iureiur. c.
8 Quintauallis. † Pone, arbiter diuisit vasallos, vtrum teneat diuisio? videt̄ q̄ sic, quia vasalli de ꝓsuetudine sunt vænales & alienabiles, ergo est de his commercium. in ꝓrium videtur, q̄ sine gleba. i. sine territorio, cui sunt annexi nō possunt ꝓmutari, vt l. quemadmodum. C. de agri. & cēsi. Liberti autem nō possunt, quia nō sunt in bonis nostris patrimonialibus, vt ff. fami. ercis. l. quędam mulier. & si iudex diuideret, sentētia est nulla, & tempore nō firmatur, quod nullum est, vt no. in l. 1. C. de sen. aduer. fis. lat. lib. x. in arbi. potius inspicitur numerus q̄ dignitas, vt j. eo. c. 1. Omnis dolus est ꝓtrarius iuris diuino, & ideo nō est seruandus. Qui tenetur requīrere consilium, tamē nō tenetur sequi. c. cum olim. j. eo. c. quia requirere non potest nocere, sed sequi sic. Arbitrium nō ligat nisi compromittentes, ligat prelatum, sed nō ecclesiam, quia esset species alienationis. arbiter, cum nihil est probatum, potest tamē iudicare in vltimo termino compromissi, quia & si nihil liquet de negocio, liquet de negligētia. ff. c. l. si de meis. §. j. & hoc partibus pśentibus, alioquin solutū esset compromissum, & successisset pęna. Tertius arbiter potest eligi per iudicem, si partes, nō dederunt aliam formam, puta q̄ eligatur per primos arbitros, secus, si forma nō veniret restrictiue, sed ad ampliādum, vt ff. eo l. item si vnus. §. si in duo. Si vna via competit ratione compromissi, vt via petendi pęnam, & alia ex cōtractu præcedente compromissum, vtrumque peti potest. Sed quando vtraque via intentat̄ ratione compro. nisi vt pœna, & in

teresse

ADDITIONES.

a Vide omnino Mod. maxime Ias. in l. si quis maior. C. de transact.
b Vinc. God. Adde quod compromissum admittitur, vbi nulla est dubitatio. Grat. cons. 3. num. 37. nec fit de instrumēto executio & de re liquida. idem Gra. cons. 33. num. 5. lib. 1.
c Adde, quod compromissum nuda conuenrione & pacto & voluntate celebrari potest, ita comprobat Soci. in consi. 27. ver. 1. principaliter.
d Vide Fely. in c. cum sit generale, de foro compe. & vide etiam Paul. de Cast. consi. 74.

BIU Cujas

tereſſe conuentum in ꝓmiſſo, tunc ñ ꝑt vtrumq; peti, niſi ſit clauſula, Rato manente, & cõ. & no. ꝙ dicta clã in ꝯctu bonę fidei ineſt tacite, qñ plus eſt in prima iva, q̃ in altera. ff. d act. emp. l. p̃dia. & no. ꝙ per appoſitionem pœnæ non præiudico mihi in eo, ꝙ competit de iure cõi, vt ff. pro ſoc. l. ſi quis a ſocio. & l. recuſare. §. j. & l. facta. §. Titius. ff. ad Treb. Non ob. ꝙ pœna præiudicet ſententiæ arbitri, quia ex ea actio non oritur, ut l. j. C de arb. ſm An. de Piſ. † Idem ait, ꝙ ex laudo arbitri non orit actio, licet expreſſe actum ſit, ꝙ oriaꝫ, quia priuatorũ ꝓſenſus non põt illum habere iuriſdictionẽ, qui nõ hẽt vllam, quia iuriſdictionũ duo tm̃ ſunt gña. ſ. ord. & delegata, & pręſumitur ordinaria oĩs, q̃ data eſt a lege, delegata autẽ non eſt ſine mandato iudicis, & poteſt vocari iuriſdictio codicillaris, ſed neutrã ſortiri quis põt a priuato, qa oĩs iuriſ. publica res eſt, vt l. priuatorum C. de iur. om. iu. nam licet dictũ ſit, Rato manente pacto, non tñ actio naſcetur ex ſnĩa. Nõ ob. l. qui fidem. quia ibi tranſactio dependet ex partium conſenſu. An. de Pi. & hoc dixi ſuperius. In executione iudicij, & in proceſſu admittit purgatio, morę ex natura procedendi in cauſa, ſi comprom ſſum durat, ſed nõ in executione iudicati, quia eſt concluſum, & impoſitus terminus liti, vlterius non eſt diſputandum, & ideo in deciſoriis, non in deciſis nõ hẽt locũ purgatio moræ niſi ĵ. tp̃s, ꝙ daꝫ iudicatis ab arbitrio, vel a lege. ſi. n. arbiter exprimat dilationem, ceſſat legis prouiſio. ff. de arb. l. Celſus. Sed opp. ꝙ in iudicijs poſſit perpetuo purgari mora, dum tm̃ ante ſnĩam, vt no. in l. iã tm̃. §. in hac & l. cũ quærebaꝫ. ver. proinde. & l. 2. & 3. ff. iud. ſol. Sol. ibi loquit̃, cum res certa non fuit appoſita expreſſe, vel tacite, vt cum ꝓmittit̃ factũ fieri, ꝙ non habet certam tp̃is limitationem, ſed vbi factum eſt limitatum tempore certo, vel eſt limitatum & arctatum inter pellatione, & tunc illud inſpicimus. Porro quędam ſunt, q̃ habent tractũ tp̃is, vt iudicia vſq; ad ſnĩam. & tunc qđ fit in tẽpore tractu, vr̃fieri incontinẽti, ſecus ſi ſint fienda in inſtanti, qa tunc loquit̃ l. magnam. C. de ꝯh. & com. ſtip. cum ſua materia vbi datur arbitrium, ſi arbiter non videt poſſe rem reſtitui, cõdemnare in intereſſe. Et ideo dicit lex, ꝙ eſt ſpeciale in arbitratore, vt iudex poſſit condemnare in intereſſe, licet nõ ſit petitum in libello, vt ff. de dolo. arbitrio. §. non tñ † Item dicit lex, ꝙ cõdemnatio ſit in re, & executio fit in ęſtimatione, vbi ſuccedit intereſſe, vt ff. de verb. obl. l. ſi ſeruum. §. effectus. ff. de cõ ſel. l. Iul. idem in bonę fidei, ſed in ſtricti iuris eſt ſecus, vt no. ff. de triti. l. iudiciis, in hac. ſm An. de Piſ. Dic ꝙ vbi tractamus đ forma ſnĩæ. tunc diſtinguo, an fuerit error expreſſus ab arbitro, an non. Primo caſu non tenet laudum,[a] nec pęna ꝓmittitur, quia eſt vitium patens. Secũdo caſu tenet ſnĩa, quia eſt potius vitium in cã q̃ in forma, ſed cum de perſonæ vitio tracta-

mus, vt eſt in l. Labeo. ff. de arbi. tali diſtinctione non adhibita non valet ſententia, vt l. Pedius. §. in ſeruum. ff. eo. An. de Piſ. cõpromiſſum in abbatẽ ſub noĩe dignitatis non perit morte abbatis, ſed expectaꝫ ſucceſſor ſm Ia. de Ra. & An. de Pi. quia iſte ſucceſſor idem eſt cũ eo, in quẽ factum eſt cõpromiſſum quia dignitatem repræſentat, quæ ſemper eadem durat. ſed petitio dr̃ extingui, ne ſit imparitas arbitri ad cõpromittẽdum reſpectu perſonalitatis, imo quia mixta ratione dignitatis, & perſonę videt̃ compromiſſum. ff. de cur. fur. l. cuius bonis. de hoc per Bar. in l. qui liberis §. hęc verba. ff. de vul. & pu. ſub. & ff. de arb. l. ſed interpellatur. §. fi. per An. de Pi. in ſuis additio
11 † Vſq; ad litem conte. licitum eſt proroganti reſilire, & eſt ſpeciale, ne quis cogatur ſub iudice ſuſpecto litigare, niſi ſit expreſſe renunciatũ exceptioni ſuſpicionis, & promiſſum nõ pęnitere, ſed in c. j. ĵ. de iud. vbi ille (de quo vult Deus) ꝓſenſit conſilio, qui nõ poteſt reſilire, alioquin excõicatur, vt ibi plene dicam. † Nã arbitramenti eſt, vt reducatur ad arbitrium
12 boni viri. ff. pro ſoc. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. niſi eſſet ꝓmiſſum ſtare eius voluntati, quia hoc caſu ſm Pet. nõ recurrit ad alium. l. cum quidam. ff. de lega. ij. & l. fideicommiſſa. §. q̃q. de leg. 3. Crederem eſſe compromiſſum vt in arbitratorẽ, nõ vt in arbitrum, cuius natura eſt, vt dixi, vt reducatur ad arbi-
13 trium boni viri, vt no. in l. pe. de arb. ſm An. de Pi. Vtrũ † lex,
b properandum, b quæ diſponit de inſtantia c triẽnii hẽat locũ
c in arbitris, non eſt l. cautum. Ego dicerem, ꝙ inſtantia finiaꝫ triennio, ius aũt cognoſcendi non, ſed coget ſnĩam omnitẽpore dicere, de arb. l. irem ſi vnus. An. de Piſ. Dicit Pet. ego nõ video quare maiorem authoritatem habeat adiũctus, qui vocatur tertius, q̃ vnus ex aliis. nec. n. debet magis iſti adiuncto ſtare, q̃ ſi eſſet electus a partibus, ſed ſi a partibus eſſet electus, non ſtaretur, ergo & c. Expone, cuius authoritati pareaꝫ, ſupple, ſi cum alio conſentiat, An. de Piſ. Non debent edi noiatiũ, quibus quis non dũ vtit̃, quia nec ſunt inſtr̃a, nec acta,
14 ff. de arb. l. non ex omnibus. An. de Piſ. † Negatiua ꝓſiſtens in redditione cauſæ ita probatur, ſicut affirmatiua, & dic ꝙ negatiua circũſcripta ꝓbabilis eſt, vt no. in l. j. §. j. ff. de iti. actuq; pri. dummodo teſtificet̃ de veritate comprehenſa ſenſu, vel per artis peritiam, & per viſus ab negationem, videlicet negatiuam, non per propriam naturam.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ laudum continens manifeſtam iniquitatem, eſt nullum, & ſi enormem vel enormiſſimam læſionem non contineat. Rui. conſi. 16. nume. 16. lib. 2.

b Vide late per Oria. in tracta. de arbi.

c Vinc. God. Adde ꝙ inſtantia principalis ex partium conuentione ſuſpendi non poteſt, ſecus cauſæ appelllationis, Rui. conſi. 36. nu. 3. & 10. lib. 5.

Primæ partis Commentariorum Baldi Vbaldi in primum librum Decretalium finis.

BIU Cujas

BALDI VBALDI PERVSINI,

In Secundam Decretalium partem, acutissima commentaria,

Petri Crassi, ac Vincentii Godemini, Adnotationibus illustrata.

De iudicijs. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium ex quibus conteſt.*
Præparatoria iudiciorum præludia vocantur.
Iudicium ex quibus conteſt.
Iudicium quoddam plenum, & quoddã ſemiplenũ, & vtriuſq; deſcriptio
Interppellatio amicabilis in tractatione cauſæ ſeruanda, & eius vtilitas.
Linguæ modeſtia magnas dirimit lites.
Iudicium in cauſa poſitum eſt.
Cauſa debet eſſe ſubſtantialis, non perfunctoria.
2 *Cauſæ iudiciorum quot ſunt.*
3 *Iudicia quomodo diuidantur, & 4.5.7.8.10.*
Criminalia iudicia, & popularia quæ.
Statuta ſunt leges extraordinariæ, & extrauagan.
4 *Pars poteſt predicari de toto in vniuerſali iudicio.*
Generale iudicium differt ab vniuerſali.
5 *Iudicium extraordinarium quod dicatur.*
In officio iudicis quod reſidet iudicium eſt extraordinarium.
Summarium iudicium quod & quotuplex.
6 *Iudex ſecularis an de conſenſu partium poſſit cognoſcere de cã vſurarũ.*
7 *Puella, quæ fuit inducta ad cõtrahẽdũ matrimoniũ, & leſa, an poſſit coram Epiſcopo petere reſtitutionẽ in integrum, ſi nondum matrimoniũ eſt conſummatum per carnalem copulam.*
Spiritualia ſic inhærẽtoſſib. vt aueli nõ poſſint, & diuinã habent virtutẽ.
Inhibere poßunt. Epiſcopi prætori, ne ſe immiſceat in eccleſiaſticis cauſis.
Notio an ad dominum primo pertineat.
Libellus formam dat iuriſdictioni.
Iuriſdictio ſingularis quædam reperitur, & quomodo.
Libelli, & feudi proprietates. ac differentiæ.
8 *Iuriſdictio an tribuatur ex fictionæ, & eius diuiſio nu. 19.*
Aſcriptitij & Cenſiti, quomodo deducantur in iudicium remiſſiue.
9 *Iudicium aliquando ponitur pro inſtãtia, aliquãdo pro ſentẽtia, aliquãdo pro vltima voluntate, & quotuplex ſit iudicium.*
10 *Iuſtitia quotuplex eſt.*
Conſcientiæ iuſticia quid, & deſcriptiones.
Conſcientiæ, & legis natura, & differentia.
Per conſcientiam iudex a legum tramite deuiare non debet.
Actorem, quæ repellant.
Ineptitudo quæ vitiet libellum.
11 *Caſtrum ſi peto cum ſuis pertinentijs, an iſte libellus ſit generalis, ſpecialis, vel vniuerſalis.*
Caſtro quæ competere dicantur.
Actio generalis in rem non reperitur, ſed in perſonam.
Penitentiæ & acceſſoria tranſeunt ſub libello generali.
12 *Eccleſiam qui petit videtur & cæmeterium petere, & capellam.*
13 *Ius temporale quare dicatur annexum ſpirituali, & non econtra.*
14 *Iudicium ſi interdum male fundatum ſit ex vetito examine, interdum ex inordinato certamine, an confeſſio valeat.*
Confeſſio releuat ab omni neceſſitate ſeruandi ordinem iudiciarium.
Ordo iudiciarius quando ſeruandus, & a quo.
Proceßus etiam inordinatus actorum nomine continetur.
Vaſallorum diuiſio, & an vaſallorum uomine pares comprehendantur.
15 *Vaſalli qui dicantur.*
Promptiores ad excommunicandum ſunt iudices.
Priuatio non reſurgit in iudicio.
Cum priuatis, non cum priuatis diſpenſari poteſt, & tamen limitatur.
Ordo pœnarum, loci, & temporis ſeruandus eſt.
Ordo non vitiat ſeruatus, licet non neceſſarius, & eſt duplex.
Actus ſolennes omnes requirunt ſcientiam.
16 *Prorogatio quid ſit, & quot modis fiat.*
Inquiſitionis nomine quid accipiatur.
Feriæ non ſunt in cauſis magiſtratuum.
17 *Actio non eſt proponenda in libello, ſed intelligenda ex libello.*
Libellorum cauſæ, formæ, & concluſio quæ.
Iudicij firmamentum, forma, ſubſtantia, quies, & ſopitio quæ.

2 1 POſt præparatoria iudiciorum a videndum erit de ipſis iudiciis. Præparatoria † iudiciorum vocantur preludia, ſeu apparatus, vt no. in §. fi. in aut. nimirum. ergo poſt apparatum venitur ad præparatum, quia in habentibus ordinẽ facilior eſt tranſitus. Conſtat autem iudicium b ex perſonis, & cauſis. perſonæ. n. ſunt tres. (iudex præſidens, actor agens, & reus defendens. Et iſtud eſt iudicium plenum, ſed interdum eſt ſemiplenum, quia non eſt ibi niſi iudex, & actor, vt quando nemo ſuſcipit controuerſiam, vel onus defenſionis: interdum ſolus iudex, & reus, ficta perſona in medio conſtituta, vt fama. C. ſi vt ſe ab hæred. abſti. aut. ſi omnes, & infra de iureiuran. cap. ad noſtram. Si quis vult ſeruare diſcretionem, debet p̃mittere de vrbanitate amicabilem interpellationem. ff. de ſerui. vrba. prædio. l. quidam Hiberus. C. de pig. l præſes. Nam magna virtus eſt in linguæ complacentia, & multas dirimit queſtiones, ſi alter alteri loloquet verbis diſcretis & pacificis, vt C. de feriis. l. fi. & in hoc nunquam ſunt feriæ. Item dico, q̃ conſtat ius, & iudicium ex cauſis, quia ius & iudicium in cauſa poſitũ eſt tanquam in la p. de angulari, vt ff. ad legem Aqui. l. ſi ex plagis. §. in cluo, C. de edi. di. Adria. tol. l. edicto. §. j. ibi dum dicit ius requiratur & cauſa. i. cauſa apta ad ius, vt ff. de exce. do. l. 2. §. circa. vbi dicit, quod cauſa debet eſſe ſubſtantialis, non ſuperficialis, vel perfunctoria, vt C. de prædiis curia. l j. vbi dicit cauſas, quibus ſi rangulatur, & ſine cauſa neminem audit prætor ff. de trãſa.
2 l. cum hi. † Elementa, ſiue cauſæ iudiciorum ſunt quatuor. ſ. materialis, vt negotium. ff. de pact. l. iur gen. § j. efficiens, vt magiſtratus præſides, actor trahens, & reus fugiens. ff. de iudi. l. ſolemus, & l. ſi quis intentione ambigua. Cauſa formalis eſt modus procedendi, & potiſſime libel and. ff. cõmuni di. l. vt fundus. C. de fideicom l. fin. & no. 9. q. 6. hęc quippe. Cauſa finalis eſt victoria, quia nemo litigat niſi propter ſpem victorię vt ff. ad legem Falci. in ratione. §. eũ quidam. ſed omnium iudiciorum generaliter mater productiua & materia generatiua eſt diſcordia, vt in prœmio, Rex Pacificus. † Iudiciorum
3 quædam ſunt criminalia ad vindictam meram. Quędã mixta
c quædam mere ciuilia. Illa ſunt mere criminalia c ex quib. applicatur pœna fiſco, quę & regulariter popularia ſunt, ſi hoc lege caueatur, vt no. C. de popul. act. in rubri. & l. agraria, de termino moto, ſ. quando aliquid venit imburſandum fiſco. Sed ſi eſſet pena corporalis, videtur quod accuſatio non pertineat niſi ad offenſos, vt no. in l. pen. ff. de condi. ob cauſam. In ꝑium facit, quod no. ff. de procurato l. licet in popularib. §. primo. Nam hoc requirit ſeueritas publicæ diſciplinæ, vt ff. de pub. l. licitatio. §. quod illicite. dic quod pœnæ ſtatutorum non ven unt ex publicis iudicjs, ſed ex priuatis. Nam, vt quidam dicunt, veniunt per condictionem criminalem ex. l. niſi ſtatuto cõtineatur, quod quilibet poſſit accuſare, vel defende-

re

ADDITIONES.

a Adde, quod vult allegare gl. fin in Auth. in medio litis ſacras iuſſi. non fi. coll. 9. vide in verbo, proęmiis. quam alle. pro ſin. Doct. in rubri. C. de eden. ad hoc. ſ. quod libelli oblatio eſt de præparatoriis iudiciorum.

b Vinc. God. Adde q̃ iudicium conualidatur ex cauſa, quæ trahitur retro. Rui. conſ 158. num. 21. lib. j. Et iudicium agitatum contra non citatum, non tenet. Soc. conſ. 12. quoniam verſi. ad primum. lib. j.

c Adde, quod ex hoc infertur, quod quando agitur de pœna pecuniaria, quæ eſt applicanda fiſco, iudicium dicitur criminale, & ita Inn. infra c. qualiter & qñ, ſecundo, de accuſ. per l. 3. §. j. ff de præua. ita etiam tenet Bu. in hac rub. & cæteri ſequuntur, & ita etiam glo. in l. 3. ff. de ſep. uiol. & ibi Bart. & do. Alex. in apoſt. vbi refert dicta Are. hæc fere per vnam col. Circa hunc paſſum furtiue eo non nominato Et adde etiam hic Bald in conſ. 492. in tertia parte, inci in Chriſti. &c. In cauſa vertente, vbi multa alle. ad hoc propoſitum, & conſi. cxxvj in ea. tertia parte, inci quanquam, in prin.

BIU Cujas

re, quia omnia statuta sunt leges extraordinarię & extrauagãtes inspecto generali iur. ciuilis corpore. Sunt quędã causæ, in quibus ciuilis incidit criminali, & hoc dupliciter. vel per incidentiam prępărãtem, vt C. de adulte. l. quõniam Alexandrũ, & C. ad legem Flauiam, de plag. l. prędes. vel exequentem, vt ff. de fur. l. interdũ. §. qui furem. Itẽ aliud est iudicium vniuersale, quod pro vniuersitate proponitur. Aliud generale, quod continet in se multas species. Aliud speciale, quod nõ est aptũ
4 comprehendere nisi seipsum. † Porro scias, quod in vniuersali iudicio pars põt prędicari de toto; nam qui partem tangit, totum tetigisse videtur. Sed in generali iudicio, qui tangit aliquam, verbi gratia, si peto decimam partem hæreditatis, & succumbo, & volo postea petere nouem partes ex eadem causa, obstat exceptio rei iudicatæ. Sed si ago ad vnam speciem administrationis & succumbo, non obstat exceptio rei iudicata in alia specie. ff. de excep. rei iudi. l. si quis cum toto. C. de iudi. l. licet. Itẽ si peto partẽ hæreditatis, & accrescit mihi alia pars, totum petiisse videor. ff. de inoffi. testam. l. qui repudiantis. §. fi. Sed in generali iudicio non est sic, quia species ad speciẽ nõ
6 accrescit virtute generalis iudicij, &c. † Alia diuisio est iudiciorum. Aliud extraordinarium, aliud extraordinarium, de quo talis dat regula; omne iudiciũ, q̃ residet in officio iudicis est extraordinarium, quia in eo apices iuris non seruantur, vt ff. de va. cog. l. j. in fi. & no. in l. is a quo, in prin. ff. vt in pos. leg. hoc quãdoq; est summarium. Et qñq; requirit plenas p̃bationes, vt quando agitur de pleno prætudicio, de quo multa vtilia no. ſ. de offi. iud. De summario autem do talem doctrinam q̃ aut loquit quo ad processum; & summariũ est omne, quod valet absque omnis iudicii solẽnitate. Aut loquimur quo ad probationes, & summarium est omne, in quo sufficit iudicis motus cum aliquali probatione, qui motus committitur circunspecto prętori, quia conscientiis iudicum non potest dari vna certa forma vt ff. ad Carbo. l. j. §. duæ cãę, & ff. de testi. l. ob carmẽ. §. si testis. & vbi de modico p̃iudicio tractat, & alteri prodest, qñq; sufficit calũniæ iurm, inspecta qualitate personę iurantis, si hoc iudici videatur, ff. ad exhib. l. thesaurus. Alia diuisio, quædam iudicia fundantur in spiritualitate, quædam in temporalib. In spiritualitate fundantur causæ matrimoniales, & de sacramentis Ecclesię In tpalibus notum est quę causæ fundentur, sunt quædam aliæ causæ ecclesiasticę, quę in se Ecclesia reseruauit, vt causę vsurarũ. Nam si Ecclesia sibi nõ
a reseruasset, dulcedo vsurarum a multos traheret ad peccãdũ, de istis ẽt non intromittũt se iudices laici in cognoscẽdo, sed in compellendo, vt in clemẽ. dispendiosam, de iudiciis, & q̃ no. in capitulo, quanquam. de vsu. li. 6. etiã no. ff. de dolo. l. hęredibus. † Sed quæro, tan de consensu partium index secularis possit cognoscere de cã vsurarum? b secundo an valeat statutũ laicorum disponens super ista materia? & dico quod nõ, quia cã est alterius fori, tñ si per Episcopum esset sententia lata bene posset exequi, & compelli, si victor hoc peteret coram eo, alias non, vel verius non potest nisi ad literas Episcopi, vt l. cũ quædam puella, in prin. ff. de iurisdi. om. iudi. in glo. & per Cyn. Item nec transigi authoritate iudicis laici, cum sup hoc non habeat authoritatem, eo quod est diuersi fori principalis Sed cum hærede vsurarii, videt q̃ possit transigi & compromitti, quia crimen defuncti non concernit eum, sed sola restitutio adde quod no. in d. c. quanquam. in nouella, & in d. l. hęredib. † Quęro, puella fuit inducta ad contrahendum matrimoniũ & læsa, an possit coram Episcopo petere restitutionẽ in integrum, si nondum matrimonium est consummatum per carnalem copulam? & videt q̃ sic, quia læsa est minor, ergo debet restitui in integrũ, & habita restitutione poterit alteri nubere. In p̃rium vr, quia spũalia sic inhærẽt ossibus, quod auelli non possunt. habent. n. diuinam virtutem potius. quam humanam, facit quod no. ff. de mino. l. ait prætor. In iudicio seculari certum est quod non posset peti pp iudicis incompetẽtiam. Item Episcopi possunt mandare potestati, ne se intromittat de causis ecclesiasticis. ff. de vsuf. leg. l. hæredi in fundũ. quia potestas debet ei obedire, vt no. ff. de postu. l. ex ea parte. Est & alia diuisio, quia iudiciorum quędam sunt feudalia, quædam de ascriptitijs & similibus. quædam generis communis, vt de terris, & agris. In feudalibus dic, quod prima notio pertinet ad dñm feudi, si est qõ inter pares suos. Et hoc est verum tam in petitorio, quam in possessorio. Sed in possessorio distingue sic, aut est tale possessorium, quod eneruatur per sententiam
c feudi, vt adipiscendę possessionis feudi, c vel retinendæ possessionis tanquam feudi, vel recuperandi ius feudi; & tunc obtinet quod dixi. aut in libello non fit commemoratio feudi; & tunc non pertinet ad dominum feudi, vt dicam. j. eo. c. cæterũ. quia libellus formam iurisdictioni dat, quando qualitas iurisdictionis pendet ex qualitate libelli, vt no. Inn. j. de fo. cõp. c. verũ, & c. postulasti. Est reperire iurisdictionem ordinariam singularem, siue ex re certa in feudis. Sed nunquid idem in liuellis si duo liuellarii mei inuicẽ litigant, q̃ ego sum iudex?
dicę q̃ non, vt C. de iurisdi. om. iud. l. priuatorum. & sic liuellarium, & feudum differunt. Item pro liuello non fit fidelitas, p feudo sic. Itẽ liuellus dat pro mercede, feudum pro amore. Item iuellus non perditur, donec pensio soluatur, & res non deterioraretur, sed feudum perdit ppter multas fellonias tam
d psonales, quam reales. Item in liuello succedunt fęminæ, d in feudo non, nisi feudũ sit fœmininum, vel generis omnis. Itẽ feudum præscribit, sed liuellus non præscribitur. Item liuellus conceditur ad certum numerum annorum, & renouat, feudum autem ad certam ætatem vel generationem. Item alia forma proceditur in iudicio in vno, quam in alio, & hoc est ad propositum nostrum. Ex his apparet, q̃ in massarios meos, qui laborant terras meas etiam si sint perpetui, nullam habeo iurisdictionem, quia nec lege cauet, nec consuetudine habet.
8 † Vtrũ ex fictione e attribuatur iurisdictio: verbi gratia, vnus
e est vulneratus in vno districtu, & mortuus in alio districtu, q̃ fingit mortuus prima die vulneris, vt ff. ad leg. Aquil. l. huic scripturę. &c. Respon. fictio dat iurisdictionem etiam statutariam, qu a in casu prædicto habet originẽ veritatis. Dicat aliquis lex non fingit super facto, sed illud est verum, vbi tale factum est ab omni cõsideratione remotum seu separatũ. alias lex bene fingit, nisi esset cum alterius irrationabili iniuria. ff. ex quib cau. l. ma. scien. & l. deniq;. & quod p̃scriptio vocet, no. ff. de fur. l. si quis vxori. §. pen. De ascriptitiis & cẽsitis, quomodo in iudicium deducant, habes glo. singularem Instit. de act. §. prætudiciales. Alia diuisio, quod iudiciorũ aliud denunciationis, aliud actionis, vel petitionis. Nam iudicium denunciationis pertinet ad Ecclesiam ratione pecati, non ratione rei petitæ. verbi gratia, in causa feudi potest occurrere feudũ, & periurium. periurium sine feudo, & feudum sine periurio. Nam si rex Angliæ habet a rege Francorum ducatum in feudum, siue valeat feudum, siue non, potest commisisse periuriũ. & hoc cognoscit Papa non ratione realitatis feudi, sed pp peccatum periurii, quod potest examinari seorsum a substantia feudi, vt in c. nouit. j. eo. tit. Alia distinctio, iudicium aliud est principale, aliud incidẽs, & hoc dupliciter, vel incidens est p̃iudiciale, quod suspendit principale, vt j. de ordi. cogni. c. tuam, vel nõ prætudiciale, quod intelligit respectu processus. C. de iudi. quoties. & licet de spirituali non possit incidenter cognosci p̃ iudicem secularem, tñ ex confessione bene potest procedi, quia illud non est cognoscere, sed releuare ab onere
9 probandi secundum Spec. † Et no. q̃ iudicium aliquando ponit pro instantia, aliquando pro sententia, & aliquando p vltima voluntate, vt no. Instit. quibus est permissum facere testamentum. Item no. q̃ triplex est iudicium. ſ. confessionis, conscientię, & Ecclesiæ, vt no. Archi. 10. q. vlt. c. aliorũ, vbi omni-
10 no vide. † Et no q̃ triplex est iustitia, conscientiæ, iudicii, & positionis. Iustitia conscientiæ est ipsa anima, ac si scripta esset
f literis diuinis. vnde dicit, O conscientia, f si tu te condemnas, & ego te condemnabo: si autem habes pacem cum anima tua, idest si non pugnent tecum peccata tua, & ego tecum habebo pacem. vbi nota mirabilem Dei clementiam, quia in cã propria facit iudicem seipsum, & vnus & idem est testis & in
g dex. C. de fideicom. l qõnem. Nihil aliud est conscientia g nisi mens subipsi conscia, & est flos intellectus, vel conscientia est mentis qualitas seipsam dijudicans. Est & iustitia fori secũdum acta & probata, quia probationes & actitata concludũt iudici, nec conscientia operat, licet interdum cooperet. ff. de offi. prę. l illicitas. §. veritas. nec per conscientiam a legum tramite deuiari debet, quia conscientia est singulorum & nõ facit ius, sed lex est vniuersorum, & commune pręceptum, vt ff. de legi. l. lex est. Est & alia iustitia. ſ. compositionis, & cõcordię, quę pertinet ad amicabiles compositores, in qua non debet esse enormitas; & si est, reformatur, vt ff. pro soc. l. vnde si Neruę, & no. ff. de verb. sign. l. illa verba. Item quod illud, q̃ non

ADDITIONES.

a Adde. quanto maiores, tanto sunt dulciores, vt dicit Bal. in conſ. 449. in 3. parte. incip. ius naturale. & ibi subijcit, quod vsura est nequissima, & quod vsurarius est tanquam scorpio, & Leo famelicus, & vide eundem conſ. 315. incip. in Christi nomine, ius naturale. in 5 parte, vbi est replicatum consilium, de quo supra.

b Vinc. God. Adde, vsurarum decisio ad quos Doctores spectet, Rui. conſ. 107. nu. 15. lib. 2. vide Dec conſi. 111. lib. j.

c Vinc. God Adde quod feudi natura per testatorem alterari non potest. Et in dubio videtur cum illa conformare. Rui. conſ. 171. nu. 14. lib. 2.

d Feudum quamuis ad fœminã non transeat, possessio tamen, quæ erat patris, in illam continuatur. Rui. conſ 16. nu. 20. lib. j.

e Adde an fictio habeat locum in statutis, Bald. in conſ. 139. in 5. parte inci. statuto vbi pulchre.

f Adde, quod conscientia est clipeus animæ rationalis, Bald. in conſ. 265. inci. in Christi nomine, creditor, in prima parte.

g Vinc. God. Adde quod conscientia debet regulari secundum ius ciuile & canonicum. Corn. conſ. 133. litera. i. lib. 2. Debetque se conformare cum lege & non debet esse clementior lege. Cor. conſ. 201. in hac. littera P. & M. lib. 2.

BIU Cujas

non potest tentari, non potest in iudicio intẽtari. ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. idem illud ibi, pati, & c. Porro iurisdictionũ alia nascitur, vt ordinaria & propria. Alia per accidens acquiritur vt adiũcta, vel prorogata. Alia recognoscitur, & in recognitione non habet locum pnia. vt j. e. c. De quo vult deo, q causam immediate declarauit. Plurima alia circa materiam dixi in remissionibus. s. de offi. deleg. in rub. vbi omnino videatis. Iudiciũ aliqñ est in accessu, aliquando in processu. Nã ante litis contest. acceditur, post litis contesta. procedit, tamen siue pactum sit formatum super non accedente, siue sup nõ procedente, nõ est vlterius audiẽdus, quia liti. cessit. C. de pac. l. postquam liti. Item scias, q oppositio actoris ad seipsum repellit eum, vt C. de libe. cau. l. cum precum. Item ineptitudo, quia legislator abhorret ineptias. sed hæc potest esse duplex, s. tolerabilis, & ista fm Inn. non vitiat. & intolerabilis, vt si pro nus agat ad Ecclesiam rei vendi. cum non sit dñs, vt j. eo. examinata, fm Hosti. vel dic q qñ causa est apta, & generat perfectum sensum, libellus non vitiatur, secus, si non generat debitũ sensũ, sed implicat & inuoluit, seu intrincat iudiciũ, dic vt dicã in d. c examinata. † Quæro, peto castrum cũ pertinentijs suis, vtrum iste libellus sit generalis, specialis, vel vniuersalis? videtur q nomen castri non sit alicuius iuris significatiuum. quia nullum ius est deputatum castro a iure, sed sic solũ demonstratum corporis ędium, & ægrorum sibi annexorũ, vnde non est vniuersum, vel vniuersitas, vt C. de fundis limit. l. quicunq; castrorum, lib. 11. vnde dicit Inn. quod castro nihil est deputatum a iure. Si. n. nõ sunt deputata aliqua iurisdictionalia, puta pedagia, vel similia, qa sunt regalia reseruata fisco, siue Imperatori, vt e. j. quę sint regalia, collatione x. vnde videtur, q iste libellus non sit vniuersalis. Præterea sola petitio hæreditatis est actio vniuersalis, quia mixta in rem, & in psonã, vt ff. de rei vẽdicatio. l. Publiciana. Præterea ex dominio castri surgit rei vendicatio, vel Publiciana; & talis est libellus, qualis actio surgit ex eo. sed rei vendicatio, & Publiciana dicit actio specialis, i qua veniunt accessoria iudicis officio, nõ ex naturali actio. institutio. de offi. iudi. Diceret aliquis, ista actio est generalis, quia plures species comprehendit. s. prędia vrbana, & rustica, ascriptitios & cẽsitos, siue villanos deputatos, siue massarios ppetuos, quocũq; nomine nuncupent, ff. de leg. j. l. si quis inquilinos. homo. n. fit res, sicut asinus, quãdo est subditus alterius, vt C. cõia vtriusq; iud. l. possessionum. Sed istud nõ vr bene dictũ, quia generalis actio non repetitur in rẽ, sed in personam, vt mãdati, tutelę, pro socio. C. pro socio, arbiter. cuius rei ratio est, quia genera non possidentur, ergo in rem actio non competit pro ipsis, quia possessio in rem actionem deducit ad agere, vt C. de alie. iudi. l. 1. Ex quibus concludo, q castrum debet peti cum suis cõfinibus determinatis. ptinentia autem bene transeunt sub libello generali tanquam accessoriæ. Nam in accessorijs procedit generaliter indefinitus, vt j. de restitui. spolia. c. cum ad sedem. Adde quod no. Inn. j. de sepultu. certificari. † Item no. quod si aliquis clericus petit Ecclesiam, vr petere etiam cœmeterium. Item capellam quę est de ipsius mensa, quia quę religiosis adhærent, religiosa sunt, vt ff. de rei ven l. quæ religiosis. † Quæro, quare ius tẽporale dicatur annexum spirituali, & non e contra spirituale annexũ temporali? respõdeo, quia ius spirituale est dignius; & ideo rapit secum minus dignum ex vi attractiua, & ex prædominio, vt ff. de æd. l. edic. l. iustissime. † Quęro, interdum iudicium est male fundatum ex vetito examine, interdũ ex ordinato certamine, vtrum valeat confessio? Respõdeo non in primo casu, vt j. eo. at si clerici, quia iudicium non est iudiciũ, sed maleficiũ, quod apparet, quia punitur a lege, & appositio pœnæ lege prohibitæ significationem ostendit. C. de sacrosan. eccl. l. nemo martyres. Sed secundo casu, qñ omisso ordine fit confessio, quamquã videatur fieri ex abrupto, valet tamen, quia vbi est confessio, ibi nõ est necessaria disceptatio fori, q̃ iudicium vocamus. & hoc verum est tam coram eo, qm cõfessio releuat ab omni necessitate seruandi ordinem iudiciariũ, q̃ coram delegato, qui est astrictus præcisè seruare ordinem expressum & tacitum; & tñ valet cõfessio sine vllo ordine facta apud acta sua coram eo, quia nomine actorum continẽt ẽt inordinatus processus, vnde in c. Pisanis, de restit. spolia. cauetur, quod qñ mens superioris est de ordine, si omittat, nõ valet processus, nisi in confessum, & non reperitur alibi. Quęro quidam sunt vasalli maiores, & quidam minores: nomine. n. vasallorum cõtinentur Valuasores maiores, & minores; vtrũ sit quæstio de maiori vasallato, an minores vasalli intelligãtur pares? & vr quod non, vt ff. de legatis. 3. l. qui concubinã. § qui quatuor. dic contra, quia officij qualitas inspicitur, non quantitas, quia magnum & paruum nõ differunt specie in ratione, sicut schapha & nauis. l. vltra. ff. de fun. instru. † Et no. q cet apppellemus vasallos illos, qui iurant fidelitatem ratione feudi, tamẽ illi, qui iurant ratione ordinariæ iurisdictionis, vt prælati, non dñr vasalli, sed dicuntur domini iurisdictione do

minica & in capita, quia non faciunt pro ea aliquod seruitũ notabilis quantitatis. sed solius recognitionis, vt j. de reg. iur. c. indignum. No. q iudices sunt promptiores ad excõicandũ, quia priuatio non resurgit in iudicio. j. eo. c. j. C. de libe. & corũ li. l. 2. in fi. & cum priuatis non dispensamus, sed cũ priuandis dispensare possumus, nisi in enormibus, & notoriis, quę sine scandalo non possunt transire conniuentibus oculis, vt j. c. at si clerici. & l. prędes ff. de pœnis. Si traditus est ordo pœnarum, seruari debet, sicut si traditus est locus pœnarum, vel tẽpus earum. j. eo. c. cum non ab homine. ordo seruatus nunquam vitiat iudicium, licet non sit necessarius, nec vtilis, eo quod dictat statutũ, vel rescriptum, q debeat procedi omissio ordine, vt no. Inn. in c. nouit. Item illud statutum debet intelligi de ordine mere positiuo, non de ordine intellectus, quia qui nihil intelligit, scientifice, vel solenniter, non agit, vnde omnes actus solennes requirunt scientiam, vt ff. de re. iu. l. in totum & l. omnia. & omnes actus, qui deliberationem desiderant, vt est aditio, & immissio hæreditatis, vt C. de cap. l. nec nõ.

16 † Prorogatio b idem est, quod iurisdictionis ampliatio, seu ex
b tensio, quę ante litem contest. pendet ex voluntate, postea ex necessitate. Et tot modis fit, quot modis dicit. sed plus dic, vt dixi. s. de offi. del. c. P. & G. & aliqua, vt addam iterum dicam. j. titu. j. c. j. Nomen inquisitionis continet omnem inquisitionẽ veritatis, sed stricte loquendo est processus de p se. tamen nisi pcedat infamia, intelligit de inquisitione primo modo, seruato ordine iudiciario, vt j. c. exhibita, vbi est text. no. In causis magistratuum non sunt feriæ, quia celeres & publicæ. j. eo. c.

17 fi. † Actio nõ est ꝓponendo in libello, sed intelligẽda ex libello. Radices libellorũ sunt causę, formę libellorũ sunt ꝯclusiones. Conclusio est vltimus finis in ꝓponendis & disputandis pter meras allegationes legum. Vltimo no. quod iudicium firmat in iurisdictione tanquam in lapide angulari, formatur in conclusione tãquã in cã formali, subsistit in ꝓbationibus, qescit in causæ conclusione, sopit in diffinitiuę snię prolatione.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde q Vasallus Ecclesiæ Romanæ eodem in præscribendo gaudet priuilegio, quo ipsa Ecclesia. Rui. consi. 142. nu. 5. lib. 5.

b Vinc. God. Adde an prorogatio compromissi facta per arbitrum, habentem potestatem valeat, si non sit notificata parti. Rui. consi 61. in causa. numero 5. lib. 3.

Sequit alia lectura super eadem rub. de iudi. quę non est in prima antiqua impressione Mediolani, sed in secunda Venecta, quę incertum est, an sit ex Bal. officina.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio qualiter differt a iudicio, & in quo resideat.*
Iudex potentissima pars iudicij.
2 *Iudicia quomodo diuiduntur, & quid quoq; contineatur, & 3.*
§. Qui furem. l. interdum, de fur. ff. interll.
§ Latrunculator. l. solemus, de iudi.
Pœna criminalis quæ.
Accusandi ius populare, nisi contrarium exprimatur.
Crimen omne publicum de iure canonico.
Inquisitio est remedium extraordinarium, & eius diuisio.
Pœna an dicatur vsura.
3 *Contractus si dubitetur, vtrum sit simulatus in fraudẽ vsurarum, an sup hac causa possit compromitti, vel transigi.*
Iudicem ordinarium non adire licet partibus, nisi in casibus.
Arbitramentum debet esse de re dubia, alias non valet, nisi addatur vt valeat iure pacti.
Vniuersitatis & generalitatis, ac speciei nomine quid comprehendatur.
In specie qualibet repræsentatur genus.
4 *Iudicium seculare factum in Ecclesia an sit validum.*
5 *Testes an possint examinari extra territorium iudicis.*
Testis falsi, maleficium est locus iuramenti, non depositionis.
Principium, non finis quando in maleficijs inspiciendum.
Fictio non aggrauat, sed imminuit pœnam.
Iudicij etymologia.
Ordo iudicij quadruplex, & qualis quisque sit.
6 *Iudiciorum quotuplex sit ordo.*

1 DIcto. de officio, & iurisdictione iudicum ecclesiasticorũ, & de ꝑparatoriis iudiciorũ, sequebat videre de ipsis iudiciis. † Differt autem iurisdictio a iudicio, quia iudicium est actus triũ personarum; ideo in isto tit. non tractat de iurisdictio. voluntaria, sed de contentiosa, differunt enim specie, & natura, vt l. 2. de offic. proconsu. Iurisdictio autem est de publico introducta ad iudicem pertinens ad lites terminandas & finiendas, & ad decreta in litibus opportuna, quæ iurisdictio quandoq; appellatur officium, & residet in iudice primo per habitum, secundo per exercitium habitum voco essentiam, vel commissionem iurisdictionis ordi. Nam iudex potentissima pars iudicii est, adeo quod dolus solius iudicis interdum red

BIU Cujas

dit proceſſum nullum ipſo iure, vt quando ſcit ſe procedere contra perſonam, cuius mandatum ſibi ſoli innoteſcit revocatum, vt ſingulariter no. ff. de procur. l. ſi procuratorē abſentem, & quia iudicia multa ſunt, ideo ſupponūt numerus pluralis, quia pluralis numerus de pluribus prædicatur, ſingularis
2 nō. ff. ad Tre. Iu. Pheb. & j. de teſti in om. † Quæro ergo, qūo iudicia diuidantur? rnd. Ioan. An. quod aliud eſt criminale, de quo. j. eo. c. at ſi clerici, c. cum nō ab homine. Aliud ciuile, de quo. j. eod. c. cęterum, & c. quia G. Sed qualiter hoc cognoſcimus? rnd. quia criminale continet vindictam publicę diſciplinę. ff. de publ. l. licitatio. §. quod illicite. ciuile autem eſt de re familiari, vel intereſſe partis agentis, vt C. quando ciuilis actio l. j. Et ſi vni committitur cauſa criminalis, non poteſt cognoſcere de rei reſtitutione, vt ibi no. Non ob. ff. de fur. l. interdū. §. qui furem, quia ibi iudex habebat vtranq; iuriſdictio. tam ſimul, quam diuiſim, vt in Auth. vt iudices ſine quoquo ſuff. §. oportet. Non obſt. ff. de iud. l. ſolemus. §. latrunculator, quia ibi habebat iuriſd. in criminalibus duntaxat, & ideo finibus iuriſdictionis ſuę debet eſſe contētus, ar. j. at ſi clerici. §. fi. Item criminalis pęna dicitur illa, quę fiſco applicatur, vel camerę Papæ, vel Epiſcopi, etiam ſi ſit pęna pecuniaria. Ius accuſandi populare eſt, niſi l. ꝺrium exprimatur, vt no. ff. de popula. ac. in rubrica, & ff. de pręua. l. j. in fine, ſed de iure canonico omne crimen eſt publicum. Secunda diuiſio Ioan. And. iudiciū aliud ordinarium, de quo j. c. dilecti, &c. examinata. aliud extraordinarium de quo in c. nouit. vel dic, ꝙ illud non eſt proprie iudicium, ſed quidam proceſſus euangel. in quo non fertur diffinitiua condemnatoria, quæ aggrauaret peccatam, ſed
a compulſoria, vt purgetur peccatum. Item illud iudicium a eſt miſericordiæ, non rigoroſum, in quo ſufficit iuramētum ſpirituale obſeruari, licet rigoroſe non ſeruetur, vt no. Arch. 10. q. 3. præceſſor. Item vſura præſumpta non obligat in illo foro, ſi quis dicit ſe habere tacitam & illęſam conſcientiam. 12. q. 2. c. cum deuotiſſimam. ꝑ Archi. Adde, ꝙ extraordinarium largo modo dicitur, qñcunq; officium iudicis intentatur, vt no. ff. vt in poſſeſſ. l. is a quo. & ideo inquiſitio iudicis eſt remediū extraordinarium, quod loco ordinarii ſuccedit, vt no. Cyn. in l. 2. C. vt infra certum tempus cri. quęſtio terminetur. & maxime locum habet inquiſitio, vbi incertum eſt, quis, vel vbi, vel qñ deliquerit, vt no. in c. j. de offic. ordin. in no. Et inquiſitio dicit publicę ſolicitudinis cura. C. de cuſto. reorum. l. j. in princ. vbi tex. Adde quod dicam, j. eo. c. exhibita, & j. de dolo & ꝓtu. c. veritas, de iureiur. c. ad noſtram, de ele. c. bonę, per Inno. de colluſione, capitulo fi. ꝑ Inno. C. de fal. querela, per Ac. de off. dele. venerabili. per Inno. & alia eſt generalis, alia ſpecialis, alia principalis, alia acceſſoria, alia criminalis, quæ idem operatur quod accuſatio. 61 di. miror, per Arch. Alia, q̄ ſimilis eſt ciuili. Tertia diuiſio. Iudicium aliud eſt eccleſiaſticum. aliud ſpirituale. ſ. de ſacramentis, beneficiis, diuinis, & ſimilib. Aliud tēporale, vt de fundis, agris, & ſimilib. vt in c. venerabilis. quod tꝑale, ſi eſt annexum ſpirituali tanquam ſpirituale iudicandū eſt per vim attractiuā, quia dignius trahit ad ſe minus dignū, vt ff. de rei ven. l. quæ religioſis adhærent, & j. de iure patr. qa clerici. Adde, quod aliud eſt eccleſiaſticum, vt cauſa vſurarū, quia titulum criminis aſſumit per canones, & non per leges, vnde etiam vltra reſti. vſurarum imponitur ꝑ canones pęna vſurario de peccaro, ſi quando reus diffitetur cōtractum vſurariū eſſe, vel fuiſſe vt no. 11. q. j. § j. Sed ſi hic non negeāt, etiā iudex ſecularis proteſt procedere, & compellere vſurarium ad reſtitutionem vſurarum, vt j. de vſu. c. poſt miſerabilem, quia cognoſcit de mero facto, non de crimine vſurarum. Et an pęna dicat vſura, dic quod non, niſi habeat originem ex
3 puidentia vſurarii. 14. q. 2. cum deuotiſſimam, ꝑ Arch. quod no. † Sed hic incidenter quæro, ſi dubitat, vtrum contractus
b ſimulatus in fraudem vſurarum, b vtrum ſuper hac cauſa poſſit compromitti, vel tranſigi? rñ. ſic, niſi fiat in fraudem vſurarum, arg. C. de tranſa. l. actione. Nam cum de arbitro non ſit a canone prouiſum, poſſunt prouidere ſibi partes. Item coram arbitro nulla eſt iuriſdictio. & ſic non obſtant canones dicentes, quod pertinet ad iuriſdictionem epiſcopi. Nam licitum eſt partibus de communi cōſenſu iudicem non adire, & ad amicabilem compoſitorem, vel diſpenſatorē ire, vt ff. de arbi. l. ſi de meis. §. recepiſſe, & l. nō diſtinguemus, & l. diem. §. ſtari, niſi cauſa de ſui natura prętorem deſideret, ea. l. §. de liberali. vel niſi ſit ſententiatum, adeo ꝙ tranſiuerit in rem iudicatā, quia ſententia arbitri non valet ꝯ ſentētiam iudicis: ergo nec compromiſſum. Item nec arbitramentum, quia debet eſſe de re dubia, & lite incerta, ſicut tranſactio, vt no. Archi. 2. q. 6. diſſinitiua. Sed ſi vis facere, vt valeat, adde hanc clauſulam in cōpromiſſo, ꝙ valeat iure pacti gratuiti, ff. de trāſa. l. j. & hæc cautela eſt ex mea inuentione. Item non inuenitur prohibitum; ergo intelligitur ꝑmiſſum. Quarta diuiſio Io. An. quod aliud eſt iudicium vniuerſale, quia de vniuerſitate, quæ petit, &c. & de vniuerſitate prędicatur, vt quia petitur hæreditas vel patrimonium, vniuerſale autem ſecundum leges non conſiſtit in ſigno vniuerſali, vt omnis, & nullus, ſed in re ſua nata, vt iuriſdictio, & hęreditas. Nomina enim vniuerſitatis ſunt, quæcunque vniuerſum ius ſignificant, & tam iura, quam corpora complectunt, v. ff. de verbo. ſignific. l. rei appellatio. & ff. de bono. poſſeſſio. l. j. & . & j. de reſti. ſpol. c. cum ad ſedē. Aliud generale, & dicitur generale, quod prædicatur, & dinumerat, ſeu diſtribuitur per ſuas ſpecies, & competit etiam pro vna ſola ſpecie, ſicut genus & ſpecies, in quarum qualibet repręſentat genus, vt l. j. ff. ſi cer. pe. Item quia multa capitula ſub vno communi nomine ventilantur, vt cum petit, quod reddatur ratio adminiſtrationis a tutore, geſtore, vel quocunque alio. vnde ſyndicatus mągiſtratuum eſt quoddam iudicium generale, vt ff. pro ſocio. l. pro ſocio arbiter. Aliud eſt ſpeciale, quādo certa ſpecies, vel quantitas eſt limitata in libello, vel limitāda, & ſpecificanda ante litem conteſta. debet exprimi a libello, vt ff. de rei vend. l. ſi in rem agat. Aliud eſt iudicium confuſum, id eſt a principio incertum, poſtea certificandum, vt
4 ff. depoſi. l. j. §. ſi quis argentum. † Illud eſt no. quod non valeat ſeculare iudicium factum in Eccleſia, vt in c. licet, de immunitate eccle. ſecundum Ioan. An. Et per hoc dicunt quidam, ꝙ non valet examinatio teſtium, quia fit in Eccleſia per iudicem ſecularem, ſed contrarium ſeruat conſuetudo, quia examinatio eſt executio iuramenti, quod eſt quid ſpeciale. Item fit de plano in ſecreto, non in ſtrepitu. Item examinatio ſola ſimilis eſt voluntariæ iuriſdictioni. Tutius tamen eſt extra Eccleſiam teſtes examinare, & eſt caſus de iuriſdictio. ſuper altari, & ſic in Eccleſia. C. de re. cre. l generaliter. §. fi. Item facti eſt & in facto conſiſtit, licet prætoris præſentiam requirat quandoque, vt in criminalibus. in iſtis tamē puto tutius iudicem ſecularem abſtinere debere a receptione teſtium in Eccleſia. Nam non poteſt negari, quin in iſto rigido examine verſet imperium mągiſtratus, & ſubtilis indago, vt C. de falſis. l. vbi. & iō
5 diſtingue inter ciuilia, & criminalia. † Poteſt etiam incidēter dubitari, vtrum teſtes poſſint examinari extra territorium iudicis. & dico quod non, ſed ad literas iudicis cauſæ examinabunt ꝑ iudicem, qui illi territorio pręeſt, & tandem remittentur atteſta. ſub ſigillo, & deinde publicabunt ꝑ iudicem, ad quem fit remiſſio, vt ff. de teſt. l. 3. §. fi. dicet aliquis, ſi nō poteſt examinari extra territorium, ergo nec in Eccleſia, quoniam eſt exēpta. rñ. ꝑ hoc non eſt extra territorium, cū maleficia ibi commiſſa puniunt tanquam facta intra metas territorii. ar. ff. de contrah. empt. in modicis, & patet. C. de epiſco. & cleri. ſi qs in hoc genus. & piculum eſt. ꝙ teſtes deponant in Eccleſia v. g. ſi ſtatutum dicit, ꝙ producens falſum teſtem puniat in mille, & alio ſtatuto cauet, ꝙ delicta commiſſa in Eccleſia puniant pęna dupli. Nam producens falſum teſtem, quem facit in Eccleſia examinari, puniret pœna dupli: hoc non puto verum, quia locus maleficii falſi teſtis intelligitur eſſe locus iuramenti, quia maleficium teſtis conſiſtit per modum fundamenti in periurio, & quia locus acceſſorius trahitur ad principalem locum, ideo puto, quod pęna dicti maleficii ſit ſimpla, & non dupla, arg. ff. de adulte. l quod ait. §. fin. Item ſtatutum loquit de maleficio facti, non verbi, vnde verba iniurioſa, vel conſilii, vel mandati non punirent pœna dupli. Quoties. n. in maleficiis finis non differt ſpecie a ſuo principio vnde ſequit finis, inſpicitur principium, & etiam ſi iurauerit in Eccleſia, non puto pęnam duplicari, quia videtur delinquere in loco iudicij iuris fictione. Nam licet fictio non aggrauet pęnam tamen imminuit eam. Iudicium ſecundum ety. idem eſt, quod
6 iuriſdicium, quia in eo ius dicit. l. pen. ff. de iuſti. & iure. † Cuius quadruplex reperitur ordo. ſ. naturalis iudiciorum regularium contra talem ordinem non valet iudicium. l. prolatam. C. de ſen. & interlo. Accidentalis, vt quādo vna cauſa accedit, ſeu incidit alteri, vt cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, cauſa ciuilis, & criminalis. cauſa conuentionis, & recōuentionis, & ordo iſte omiſſus non reddit iudicium nullum, ſed oportet appellari. ff. quæ ſententię ſine ap. re. l. fi. in fi. C. de appel. Tertius ordo eſt formalis, vt quando Papa in ſuo reſcripto dat iudici hunc ordinem pro forma tenenda, ſi iſte ordo omittat, non valet iudicium, etiam ſi ex bona fide procedat, non credens id eſſe de ordine mādati, vt infra de reſti. ſpolia. Piſanis. Quartus eſt ordo natalis, ideſt quod prius ſit nata obligatio, & tunc ſentētia valet. verbi gratia, ſi iudex pronunciat ante diem; ſed poteſt appellari, ff. de ædi edic. l. bouem. §. ſi ſolus exercitus; & nota, licet mea verba. Sequitur. c. Dequoululdeo.

ADDITIONES.

a Vinc. Go. Adde quod dicit Amb. ſuper Euang. Lucæ c. 5. Diſce, qui iudicas cognoſcere, & Iaco. epiſto. c. 2. Iudicium ſine miſericordia fiet ei, qui non fecit miſericordiam.

b Vinc. God. Adde quod vſuræ, quia hodie prohibitæ in illis caſibus, qnibus quis de iure ciuili ad eas tenetur, debet pecuniam debitam ponere ad licitum quæſtirum, alias tenetur ad illud quod honeſte percipi potuit. Rui. conſi. 92. num. 3. lib. j.

SVM-

BIU Cujas

SUMMARIUM.

1 Consensus aliquando est iurisdictionis prorogatiuus & aliorum effector, & quorum.
Prorogare iurisdictionem qui, possint, & in quib. nu. 3. & 12.
Pœnitentia consensus quando locũ habeat. & nu. 2. 5. 6. 10. 11. & 15.
2 Concilium habet potestatem clauium, & excommunicare potest.
Forum quibus in locis quis sortiatur.
Excommunicatus quando perdat beneficium.
In excommunicatos officia an conferri possint.
Excommunicatus donec soluat, licet soluat, abolui debet.
Laici non habent vllam bonorum ecclesiæ administrationem.
Comparuit qui nunquam, dicitur non consensisse, secus si comparuit.
Ad concilium non est necessaria nisi vnica requisitio.
3 Legi, si conuenerit, an possit renunciari.
Præsidentium concilio potestas.
4 Abbates an possint ad concilium vocari.
5 Pœnitere responsi, an quis possit.
Erroris reuocatio quæ & quando fieri possit.
Incontinenti fieri quando dicatur.
Contumax est, qui discedit a iudicio sine causa, & nu. 18. 20. & 22.
6 Consentiens in iudicem, an possit dissentire.
7 Concilium totum an possit esse suspectum, & vnius personæ vicem gerit, & num. 24.
8 Reuocandi domum ius, an habeat locum in delictis.
In carcere detineri quando debeat accusatus.
Auth. qua in prouincia. intellectus.
c. Pastoralis, de re iudica. in clemen. intellectus.
Priuatio præsupponit habitum.
Pœnitentia præsupponit actum.
Excommunicatus an intelligatur per hæc verba, nullus ei communicet.
Supplendum in pœnis quid sit.
9 Excommunicatus an quis intelligatur per hæc verba, nullus ei communicet per se posita.
10 Pœnitentia an locum habeat, siue quis in iudicem suum, siue alienum consenserit, & an saluo interesse aduersarij.
11 Processus an possit dici non valere etiam post lit. contest.
12 Prorogari an possit mandatum tutoris, vel curatoris, sicut prorogatur iurisdictio.
13 Pactum de iurisdictione proroganda, an sit pactũ de iurisdictione dãda.
Iurisdictio similis est homini crescenti.
Prorogans & prorogatum est eiusdem formæ, & naturæ.
Producere quid difficilius, quam fouere productum.
14 Procuratores de communi partium consensu, an possint consentire in iudicem suspectum.
Sententia concilij, lata sub hac forma, Nos concilium &c. valet.
15 Multitudo & concilium an possit dispensare.
16 Interrogationes an possint fieri, vbicunque iudici æquum videtur.
17 Excommunicatus, recepta ex officio iudicis idonea cautione, an possit absolui absente aduersario, & non citato.
Carceri inclusus ad instantiam meam recludi non potest me non citato.
18 Contumaci an possint subtrahi, atque auferri fructus beneficij.
19 Priuari propria dignitate, an possit ille, qui fuit in contumacia per annum, licet facinus intentatum sit probatum.
20 Licentiatus an possit excommunicari sine alia citatione.
21 Reus, qui fuit citatus ad causam, si cõparuit, actor tã tñ rei contumaciã incusauit, an reus debeat cõtumax reputari, & in expensis condẽnari.
Casus fortuitus contingens in personam actoris velat culpam rei.
22 Reus morbo impeditus si recessit, & actor non comparuit, an actor tanquam contumax sit ei in expensis condemnandus.
Prorogatio dilationis fit cum sua causa, suisque vitijs.
23 Loqui non debet quis in concilio, nisi prius concessa audientia.
Respondere quando quis non teneatur, nisi concesso deliberandi spatio.
24 Dilatio deliberatoria non debet dari nisi semel.
Collegia siue concilium recusari potest, & quid sit.

CAP. I.

1 DE quouutdeo. Ad euidẽtiam prẽmitte, ꝙ consensus aliqñ est iurisdõnis prorogatiuus, & tũc aut ꝙuenit ĩter priuatos tm̃, & hẽt locũ pñia vsq; ad lit. cõt. vt l. si ꝙuenerit. de iurisdom. aut ĩter priuatos, & ad iudicẽ submittẽdo se ei pñsenti & tanq̃ publicæ nostræ recipienti, & non habet locũ pñia, ut l. est receptũ. co Quidã tñ sũt, quĩ nõ pñt prorogare, vt clerici in laicũ ẽt de voluntate epi. Itẽ clericus in clericũ sine authoritate diœcesani, quæ dẽt interuenire ante litem contesta. vel statim post. j. ti. 1. significasti. Itẽ vasallus nõ põt prorogare iurisdõ. in pñiudiciũ dñi, nisi ex consensu dñi, qa iurisdõ dñi est annexa rei dñicę. i. feudo tanq̃ rei priuatæ, sed hoc casu sufficit ꝙsensus qñcunq; añ snĩam, qa est de re familiari, nõ publica principaliter iuxta no. in l. 1. C. q ꝓ sua iurisdõne. ẽ & alius ꝙsensus, s. iurisdõnis coadiuuatiuus, & nõ hẽt locũ pñia, vt hic. Est & alius priuilegij renunciatiuus, & idẽ. Itẽ vbicunque qs renũciat exceptioni fori, non hẽt locũ pñia. Item põt renũciari bñficio d. l. si conuenerit, vt no in l. 1. ff si quis in ius vo non ierit. Est & alius ꝙsensus imitatiuus status, vt qñ vniuersitas vult se alteri submittere submittendo, & incorporãdo se, vt no. j. c. significauit. Est & alius cõsensus iurisdõnis causatiuus, vt qñ vniuersitas eligit suũ rectorẽ, & nõ hẽt locum pñia,
2 qa superior hẽt ꝙfirmare, vt C. de iu. om. iu. l. fin. Itẽ † prẽmitte ad euidentiã, ꝙ cõcilium hẽt ptãtem clauium, & excõicare põt, vt hic. Itẽ ꝙ quis sortitur forũ non solũ in loco ꝙcto, vel delicti, vel quasi, sed in quolibet loco ꝓuincialis concilij ibidẽ cõgregati, vt hic, ꝙ est notandũ. Deinde scias, ꝙ excõicatus ꝓ quacunq; cã qui ꝓtumaciter persistit in excõicatione per an nũ, eo ipso ꝓdit suũ bñficiũ. 11. q. 3. rursus, &c. qcunq; ꝓ Arc. sed an excõicatis possint dari officia. dicit Arc. ꝙ sic, vt excõicato Iudæ, sed ibi erat excõicatio inuisibilis. 1. q. 1. Christus, ꝓ Arc. excõicatus, donec soluat, si soluit, nõ tufficit ei, nisi absoluat. 80. dist. decet. Arc. Dicit Inn. ꝙ excommunicato auferũtur redditus epales. dicit Inn. laici non possunt habere gñalem administrationem, nec principalem bonorum ecclesiæ, licet possint esse castellani, & sindici, dicit Inn. in c. at si clerici, distingue modum agendi. idem ait ꝙ minora crimina dñr oĩa in quibus non est prohibita dispensatio. Istud capitulum loqtur de iurisdõne solidanda, non de iurisdictione amplianda. dicit Inn. ꝙ nõ refert hic, vtrũ quis promittat, an ꝓsentiat, nõ refert vtrũ instrm̃ dicat, ꝓsen fit, an dicat assensit. ff. si cer. pe. l. 1. nec de cõmittenda, nec de excitanda. dicit Arc. ꝙ qui nunq̃ comparuit, nunquam consensit, secus si comparuit, & nõ excepit. 96. dist. nobilissimus. Arc. Qñ concilium vocatur, nõ est necessaria nisi vnica requisitio, Arc. 63. dist. plebs. Qui promisit suum iudicem non declinare, nõ põt pœnitere, & si illicentiatus recedit, dẽt excommunicari, non tñ ex hoc adimitur sibi dignitas h. d. vel si, consensus in iudicio pariturus iudici competenti ẽt reuocari non põt. Ego dico in iudicio, qa si extra iudicium non promittendo, sed permittendo, hẽret locũ pñia, vt no. ff. a qui. ap. nõ licet. l. 1. §. si cõuenerit. Tres ergo sunt casus, aut permittitur, & loquit l. si ꝙuenerit, quia exponit, conuenerit, s. permittendo, aut promittit, & tũc aut in iudicio, & idem operat pactũ, & stipulatio, vt lex illa no dicit ff. de fideiu. tut. l. cum ostendimus. §. vlt. aut extra iudiciũ, & tũc si ꝓ pactũ nudum non cogit stare ꝓm̃ssis, nisi lite contest. Si autem per stipulationẽ cogit prœcise, vt no. ff. de no. ope. nun. l. stipulatio. §. fine. & hoc in quodã breuiario, qđ præmitto ad euidentiã.
3 Sed nunqd illi legi; si ꝙuenerit, põt renunciari? rñ. sic ff de iu. om. iud. l est receptum. & hoc in iurisdõne contentiosa, secus in volũtaria, qa in ea non hẽt locum ꝓrogatio, vt ff. de manu. l. apud eum quæ lex est multum no. vel dic vt j. dicam. Casus, qdam noĩe, Quod vult deus, eps coram concilio ꝓstitutus, por recta ꝙ ipsum accusatione super priuatione epatus fuit interrogatus, an vellet rñdere coram concilio, qui rñdit quod sic, postea in crastinum cõparuit, & suã rñsionem reuocauit, & illicentiatus recessit, aduersarius eius petebat duo, primũ qđ excõicaretur pro contumacia. fm, ꝙ priuaret ecclesia ex hac contumacia. Papa dicit ꝙ iste tanq̃ contumax est vitandus, vt nullus eidẽ cõicet, donec satisfactione præmissa fuerit absolutus, episcopatus autem sibi ex hoc non adimitur antequam examinentur merita causæ principalis. hoc dicit notabiliter. In tex. ibi, Ad concilium, No. ꝙ prẽsidentes in concilio totius concilij instar obtinent, vt no. C. de vind. lib. l. 1. li. 12. Itẽ no. ꝙ concilium olim erat iudex tantarum causarum. Simile erat olim in vrbe Romana quòd causæ agebantur apud Pontifi-
4 ces ff. de origine iur. l. 2. §. omniũ. † Sed nunquid Abbates possunt ad concilium vocari? dic vt ŝ. de maior. & obe. dile. & de offi. ord. cum dilectus. dic, quod a cõcilio possunt uocari, qa concilium formatum habet iurisdict. sed ad congregandum non possunt trahi inuiti, qa nondum formatum non habet
5 iurisdõnem. In tex. ibi, Non placere. † No. quòd quis non potest pœnitere, hoc est verum, nisi errauerit, vt ff. de interro. act. l. de ætate. §. qui iusto. nam tunc licitum est corrigere errorem suum, causa erroris allegata, non aliter, si iam diuerterat ad alios actus. Nam in eodem instanti non est necesse allegare errorem, quia adhuc loquitur, qui nondum finem verbis fecit. C. de fide instrum. l. contractus. & adde quod no infra de censi. olim causam vbi omnino vide. dicit glo. quod incontinenti
a dicitur, id est eodem instanti. vel saltem eadem die, loquitur, quãdo reuocatur error alterius, puta procuratoris, nemo potest de facto reuocare errorem, nisi ex quo cognouit se errasse. C. de incest. nupt. cum ancil. l. fina. §. sinautem dubius. C. de furtis. Errorem autem aduocati, vel procuratoris potest reuocare libere interdum, vt l. 2. C de errore aduoc. In

tex.

ADDITIO.

a Viuc. God. Adde, quòd incontinenti fieri dicitur, quod fit ante actum perfectũ & consummatum. Rui. cons. 18. nu. 7. lib. 5. Hierony. Gigas in tracta. de pensio. num. 6. lib. 11. Tract. fol 229.

BIU Cujas

tex.ibi, Atq; discessit.no.q̄ ille, qui proponēs friuolam excusationem recedit a foro, verus contumax est, secus si recede ret p̄cisa necessitate imminente, quia iniustū est vim pati, qa casus fortuitus eum excusat, vt ff.de re iud.l.quæsitum.& ff.d̄
6 publi.l.Cæsar.† No.q̄ qui in iudicem consensit, dissentire nō potest, quod est verum quando consentit in iudicem in iudicio.j. in figura iudicii, vel quasi.i. eo sedēte p̄ tribunali, vt hic. secus, si extra iudicium. Nā tunc habet locum pœnitentia, qa iurisdictio est publici iuris. & ideo non confertur efficaciter nudo pacto, nisi velatur iudicio interueniente & confirmāte. Oppo. ff.de iur.om.iud.l.si conuenerit. Sol. hic consentit ī iudicem suum, ibi in iudicem non suum. Sed contra hoc opponit, si erat suus iudex, ergo nihil operatur consensus. Sol. licet esset suus iudex, tamen poterat declinari. i. recusari, forte quia suspectus. ff.de liberali cā.l.si pariter. vel qa reus habe-
7 bat ius reuocandi domum.† Sed ꝯ primum immediate oppo. Concilium est congregatio multorū maximorum, que virorum, ergo totū conciliū nō p̄t esse suspectum, ut ff.de dolo.l. sed ex dolo.§.j. So. imo pōt esse suspectum concilium ī tribꝰ casibus. primo si oēs p̄fidentes sunt suspecti. secūdo, si maior pars eorum. nam concilium vicem vnius personę gerit, p̄sonę dico intellectualis, non naturalis, & quia est vnum corpꝰ, p̄ualet dignior pars ipsius. ff.ad municipa.l.quod maior. ff. de fideiuss. mortuo. cū si. & facit quod no. Arc. 35. dis. Nicena vbi omnino videas. Tertio, ēt si vnus sit magnæ auctoritatis in concilio, dummodo sit tantę p̄eminentiæ, & auctoritatis, q̄ alii non audeant ꝯdicere, arg. ff.de arbi.l.si in tres. Sed ꝯ tra hoc immediate opp. concilium erat iudex ordinariꝰ hoc iure, sed iudex ordinarius recusari ñ potest, vt C. de iur. om. iud.l.nemo. Sol. illud de iure ciuili, secꝰ de iure canonico, & ratio est, quia ius ciuile succurrit per aliam viam. s. q̄ associet ep̄s, quę via non potest habere locum de iure canonico, qa impossibile est, q̄ associēt ipse sibi, uel ipsi suo maiori, puta d̄
8 le.papę. Item opponitur, quod in delictis non hēat locum iª reuocandi domum, quia imo debet remitti ad locum delicti, ut in auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet. & in c. pastoralis, de re iudica. in clem. Sol. concedo. si locus delicti esset diuersus a loco domicilii. vel dic, q̄ speciale. ē in concilio, quia ibi est quasi communis patria. vel dic, quod istud est, qu a reus eligebat tribunal concilii. l.j. C. vbi de crimine agi oportet. & hoc est veritas. Item oppo. quod iste episcopus accusatus de tanto facinore debuerit in carcere detineri. vt C. de exhiben. reis. l. 2. & C. de accusatio. l. fi. Sol. ibi loquitur post inscriptionem accusationis, hic ante, vel ibi post nomen rei receptum inter reos, hic ante. & hæc vera, nisi qs esset captus in facinore, quia tūc statim detinetur. ff.de adul. l. capite quinto. Oppo. dicitur hic, quod iste Quod vult Deus, est uitandus, ut nullus eidem communicet, donec fuerit absolutus satisfactione præmissa. contra, ista litera non dicit, q̄ fuerit excommunicatus per hęc verba, nullus ei communicet donec fuerit absolutus. Item vbi absolutionis fit mențio, p̄sumitur excommunicatio præcessisse, quia priuatio p̄supponit habitum, & pœnitentia actum, vt ff. de condit. & demon. l. Titio vsufr. ff.de verb oblig. l. decē C. de codici. l. cum
6 proponatis.† Item per hæc verba, nullus ei communicet, ēt p̄ se posita intelligitur excommunicatus, quia debent intelligi in potiore significato. & quia cum subtractio communis sit pars excommunicationis, & eius effectus, expressa parte indiuidui totū expressum videtur. Item expresso effectu videtur exprimi causa, arg. C. de fideicom. l quamuis. Nam & olim qs deportabatur per hęc verba. Interdicimus tali aqua, & igni, cuius vestigia & imaginem tenet excommun catio, vt singulariter no. Insti. de cap. d̄imi. §. minor. Idem, si iudex diceret, excommunicatū te esse cognoscas, vt j. de app. re. requisiti. secundum Io. An. ista enim non est excommunicatio, cum rē in præsenti dispositam significet. alias verba nihil operarent, & quia delictum iam est consūmatum, & verbum, cognoscas, significat scientiam, quę non est de futuris, sed p̄sentibus, quia terminus pœnæ contumaciæ est priuatio, quæ exprimitur. Item hæc verba enunciatiua profertūr principaliter p̄ se, ergo disponunt, de don. l. ex hac scriptura. & ibi p̄ Bar. ī
a fi. Secus, si apponarētur verba a futuri temporis, vt si diceret, excommunicandum te esse cognoscas, quia ista verba essent iudicis comminantis, non decernentis, vt C. com. vel epist. l. interlocutio. licet gl. ord. dicat, q̄ per verbum futuri temporis p̄bata est causa de præterito perfecto & fertur sententia de p̄senti, ut no. C. de sent. & inter. l. cum iudex. vbi est gl. sing. sed est falsa, secundum Iac. But. vt ibi plene dixi. quia verba enūciatiua sententiæ de futuro non imponunt iudici necessitatē, nec de præsenti disponunt, quia futurum rem perfectam nō designat, vel significat. vel dic, q̄ hæc verba, nullus ei communicet, sunt quędam adiectio, nō autē sunt ipsa excommunicatio, quia non dirigunt in personam excōmunicandi, vñ iste fuit excommunicatus per verba congrua, & fuit adiunctum q̄ nullus ei communicet, & hoc tenet Io. de Lig. nam p̄ hęc verba nullus ei communicet, nō esset exclusus a participatione sacrorum actiue, nec passiue, quia in pœnis tanq̄ odiosis nihil est supplēdum, quod sit æque vel magis principale, sed si vna pœna esset consecutiua alterius, tunc lex supplet, vt l. 3. C. si pend. appel. mors interue. & l. vlt. C. de sent. pas. ff. de inter
10 terdi. & releg. l. relegatorum.† Opp. q̄ siue quis consenserit ī iudicem suum, siue alienum, non habeat locum pœnitentia, vt ff.de iur. om. iud. l. est receptum. Sol. aut consensit in figura iudicii, & nunquam habet locum pœnitentia ante lit. contest. Aut non in figura Iudicii, & tunc subdistingue, aut cōsentit promittendo dare, vel facere in illo iudicio, puta iudicatum solui, vel de iudicio sisti, & item ratione contractus sortit̄ qs forum non solum in loco, puta in ciuitate, sed etiam in loco loci, puta corā certo tribunali, vt no. in l.j. ff. si quis in ius voc. non ier. Aut promittit respondere. i. litigare, & tunc aut corā iudice suo, & non potest declinare, vt hic. Aut coram alieno, & potest pœnitere vsq; ad lit. contesta. d. l. si conuenerit. Intellige, nisi fecerit aliquem actum sponte coram iudice prorogato. quia tunc non licet pœnitere, licet lis contestata non sit, ut ff.de iud. l. sed & si susceperit, in prin. vel ibi erat declinatoria fori competentis, sed l. si conuenerit, loquitur in declinatoria fori incōpetentis. Quod dico, quod licet pœnitere, ītel ligo, saquo interesse aduersarii in damnis, & expensis lit. vsq; ad tempus pœnitentiæ, vt no. C. de eden. l. edita. non enim petuntur ex nudo pacto, sed officio iudicis ratione temeritatis, arg. ff.de iud l. destitisse. & Instit. de pœna temere litig. & j. d̄
11 appella. l. interposita. §. 2. Item oppo. q̄ etiam post lit. contesta. possit dici processus non valere, vt C. de iur. om. iud. l. priuatorū. Sol. distingue, aut pactū est iurisdictionis dādæ priuato homini, & sic ad originem iurisdictionis fundandam, & radicādam funditus vt quia non habet, & non ualet processus, vtibi, qa iurisdictiones sunt publici iuris, & ideo pacto priuatorū nō ꝯferunt, vt patet in diffinitione iurisdictionis, & in Authen. de defen. ciuita. §. interim. & C. de iurisd. omnium iu. §. fin. Aut est pactum iurisdictionis, progādæ ad nō suppositos illi iurisdictioni; & loquit̄ lex. si cōuenerit. quia eligitur quędam media via distinguendo. aut est lis contesta. aut nō. Aut est pactum iurisdictionis coadiuuandæ, validandæ, seu nō d̄clinandę, & loquitur capitulum nostrum, vel dic, quod aut vtraque pars submittit se iudici p̄senti, & receptanti, & nō habet locum pœnitentia, quia est acquisitum ius reipublicę. aut eo absente, & tunc sic, nisi interuenerit actus p̄ quem iudicium firmet̄, puta litis contesta. vel quasi, vel legitimatio p̄sonarum, vel satisdationes iudiciales, hic tamē vide, quod no. Cyn. in l. fi. C. de sponsa consydera, aut si haberet locum pœnitentia, rescinderetur actus, vel eius forma. Aut sola iurisdō. primo casu, non habet locum pœnitentia, vt ff. de actio. & oblig. l. contraxisse. secundo casu in prorogatione habet locū
12 pœnitentia re integra. alias non. Sed hic quæro, an sicut prorogatur iurisdictio, an prorogari possit mandatum tutoris, vel curatoris? & est vnicus casus in iure, q̄ sic. ff. de solutio. l. quæro.† Quęro, an pactum de iurisdictione prorogāda sit pactū
13 de iurisdictione danda. dicit Spe. quod sic, quia qui prorogat, dat eatenus, quatenus prius non erat, & confirmāt tali ratione, sicut se habet excessus modi, ita excessus territorii metro. cum est territorium iuis finibus circumscriptum, & nec vltra porrigitur, nec citra restringitur, ut C. d̄ iu fisci. l. certa forma, lib x. & arg. Inst. de actio. §. plus. sed prorogatio facta elapso tempore est quid nouum, ergo idem, si vltra metam. Sol. si actum consideras potentium, nō est omnino datio, sed extensio iuris authoritate facta. quia permanente iurisdictione fit, & super illo fundamento. ff.de precar. l. sed & si manente. nam iurisdictio similis est homini, cuius status crescit. ff.de fur. l. in ficiando §. infans. ff.de peculio. l. peculium nascit, nisi forma prorogata mutaret̄, ut nota. in ca. hi qui, Authen. de preb. li. 6 uel de nouo reformaretur, ut no. Bar. in l. 4. ff.de dā. infecto. vbi omnino vide. Et quia prorogans, & prorogatum sunt eiusdem formæ & naturæ & eiusdem vitæ, censet̄ vnū & idem per vnionem & aggregationem, tamen propter diuersitatem principiorum & temporis, a quo, non sunt vere vnum & idem, sed ficte, ut no. Cy. in l. si cum dies, in prin. ff.d̄ arbit. Ex prædictis apparet, quod durius est rem ad originem producere, quam fouere productum, ut C. de edendo. l fi. & iterum fortius vigoratur, quod minorem defectum patit̄, & quod suę nature redditur, ut ff.de pact. l. si vnus. §. quod & in
14 specie dotis. † An procuratores partium de communi consensu possint consentire in iudicem suspectū, die vt plene j. de cā pos. cum olim. no. q̄ ualet sententia cōcilii lata sub hac

forma,

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde quod verba præteriti imperfecti subiunctiui habent quandā dependentiam de scriptura, & idem important quod futuri indicatiui, Rui. cons. 39. nu. 4. lib 5.

BIU Cujas

forma.nos concilium,vt notat Archi.17 distin.generalia.† Et
15 an multitudo,a & concilium possit dispensare,vide per Arch.
a 11.distin.consequens.Aut quis promittit non declinare iudi
cem suum & tunc valet statim,& trahit secum effectum suũ,
aut alienum & tunc valet,sed non trahit secum suum effectũ
quin habeat locum pẽitentia, nisi lite contestata. Aut nec
suum,nec alienum,& tunc non valet.l.priuatorum.C. de iu-
risdic.omn.iudic nec conualescere potest.ff.de offi.procon. l.
obseruare.§.fi.& in summa,si renunc atur exceptioni fori nõ
habet locum pẽitentia,secus,si prorogatur, quia renuncia-
tio inuenit quid destruat, C.de pac.l.si quis in conscribendo,
sed prorogat o nondum inuenit,quod construat ante lit.con
testa.quia nondum est constructum iudicium,vt dicit lex illa
16 singularis.ff.de probatio. l. si reus paratus.† Quẽro vna cum
Ioan. An. nunquid interrogationes possint fieri, vbicunque
iudici ęquum videtur? respondeo,sic,nõ solum super scriptis
partium,sed super iurisdictione.casus est istius capituli, & nõ
alibi.Et facit regula generalis.ff.de interrog.actio,vbicunque.
dummodo non interroget de his,quę natura causæ non desi-
derat,puta an conuentus rei vẽdicatione habeat titulum nec
ne,vt ff.de rei vendica l.in speciali,& arg.ff.de postulan.l.quis
17 quis,ibi dum dicit,agant quod causa desiderat.† Secũdo quæ
ro,vtrum excommunicatus recepta ex officio iudicis idonea
cautione,possit absolui absente aduersario,& non citato? Ioã
An.remittit ad no.ĩ.de appel.qua fronte,vbi dicit,quod tenet
absolutio,tamen iudex non iuste procedit, nimirum. Nam sæ
pe iudex aliquid facit proprio motu, & ex propria conscien-
tia, vbi non requiritur citatio,vt solenniter no. ff. de bonorũ
pos.l.3.§.si causa cognita,quæ gl.nõ est alibi.Ex hoc collige,ꝙ
b carceratus b ad meam petitionem non potest per iudicem re
laxari,nisi me citato, secus, si esset carceratus proprio motu
18 iudicis,vt ff.de fur.l.si quis vxori.§.si fugitiuum.† Quẽro vna
cũ Innoc.nunquid contumaci possint subtrahi atque auferri
fructus beneficii? dicit Innoc.ꝙ sic per c.pastoralis in fi. de ap-
pel.Quod intellige,quando est contumax verus & expressus.
alias secus,vt ff.quibus ex cauiin posses.ea.l.Fulcinius.§.fin.&
19 adde.ĩ.de dolo & contum.veritatis,quod ibi no.† Quæro,an
ille,qui stetit in cõtumacia per annum, possit priuari propria
dignitate,licet facinus intentatum non sit ꝓbatum? dicit Ber.
ꝙ sic p c.rursus.11.q.2.& est simile.C.de asser.tol.l.j.versi. ꝙ si
post actore non comparente in termino,quem fecit assigna-
ri,vel sibi assignato,cancellabitur processus.hodie non est ita,
vt no.in auth.vt oẽs ob.iudi.prouin.circa medium,in glo.sup
20 verb. eremodicum. quam gl.no.† Quæro,vtrum recedens li
centiatus possit excommunicari sine alia citatione? respon-
deo sic,vt hic,quia eius cõtumacia est notaria & actu perma-
21 nens.† Quẽro,reus fuit citatus ad causam, comparuit tamen
actor,& rei contumaciam incusauit,quærit, vtrum reus de-
beat dici contumax,& in expensis condemnari? dicit Inn.ꝙ
sic,de offic.dele.consuluit,& in c.calumniam,de pœnis. Sed
contra hoc videtur. ff. quod vi aut clam,l.si vitẽ.§.fi per Dy.
Tu dic,quod iste potest mulctari quo ad fiscum quia iudicẽ
contempsit,sed quo ad expensas,seu interesse partis,quia vter
que est in pari causa non comparentiæ,distingue,aut dies est
certa & incommutabilis, quia est proprio nomine expressa,
puta die Iouis, vel secunda feria; & tunc non tenet vlterius
expectare,vt ff.quãdo appel.sit l.j.§.quid ergo,& ff.de sta. libe.
l.Aretusę. Aut est dies commutabilis,siue purgabilis propter
iustum impedimentum & æquitatẽ tam canonis,quam prę-
toris,& tunc refert,aut recedens sine licentia sciebat aduersa
rium impeditum, & est verum dictum Inno. aut ignorabat;
& tunc non fit condemnatio,vel resarcitio expensarum,vt ff.
nequis eum,qui in ius voc.l.2.ff.de eo,p quem fact.erit.l.fi.§.
sed si stipulatio.2.respon Item impeditus non fuit contumax
cum in sequentem diem potuerit iudex expectare,si actor se
quenti die comparuit,videtur comparuisse in termino,ecus
si comparuisset ex longo temporis interuallo.Casus enim for
tuitus in psonam actoris contingens velat culpam rei, argu.
22 ff.de consti.pecu.l.item illa, ver.proinde.† Pone, reus recessit
morbo impeditus,actor non comparuit,nunquid actor tan-
quam cõtumax est ei in expensis condemnandus? & videtur
quod sic. In contrarium videtur per d.l.si vitem.§.fi ff.quod
vi aut clam.nec potest intelligi contumax, cum contomacia
non obfuerit aduersario, iudice nihil acturo ea vice.ff.si quis
in ius voc.non ierit.l.ex quacunque,ver.item si nihil interfit.
vel dic aut casus contingit in personam citantis;& nouo edi-
cto opus est,vt d.l.si vitem.§.fi quod vi aut clam. Aut in perso
nam citati;tunc non circumducitur edictum, vt ff.de arbit.l.
Celsus.vnde adhuc citatus tenetur comparere,& si non com
paret,tenetur in expen.vt ff.si quis cautionibus.l.2.§.si quis iu
dicio.quia dilatio, quæ prorogatur ex ęquitate, prorogatur
cum sua causa,suisque vitijs,vt no.Inno.ĩ.de iureiu. Quinta
nallis.ff.de pa.dot.l.inter.§. cum inter. dum tamẽ non agatur
de præiudicio tertij, vt dicit l.illa notabilis. C.lo.l.si cum Her-
mes.vel dic,vt dicam infra,de dolo & contuma. cum dilecti.
23 † Vltimo no.quod in concilio quis nõ debet loqui,nisi prius
concessa audientia.Item est argum.quod licet partes sint præ
sentes coram iudice,non tenentur respondere,nisi concesso
tempore ad deliberandum & componendum sarcinulas, &
quęrendum aduocatum,vt ff.qui.ex cau.maio.l.ab hostibus.
§.fin.& l.2.C.de exhib.reis, & C. de lit. conte.auth. offeratur,
nisi in citatoria fuerit expressa causa, supra qua citabatur, ita
ꝙ itra illum terminum potuerit & debuerit deliberare. Nam
negligentibus non est succurrendum,vt d.§.fi.& l.non enim
negligentibus,& ꝙ no.C.de eden.l.edita, in gl. magna ibi dũ
dicit, nisi in secunda potest esse instructus ex deliberatione.
Nam subterfugia dilationum sunt amputãda, vt C. de temp.
24 appel.l.2.in princip.de hoc no.ĩ de dila.c.2.& j.† Et est regula
c quod dilatio deliberatoria c non debet dari, nisi semel. no. in
isto c.ꝙ non fuit pronunciatũ contra dilatoriam fori,& tamẽ
valet excommunicatio,vnde est hic expressum,ꝙ pronuncia
tio super iurisdictio.non est de substantia iudicii, quia hic iu-
risdictio erat liquida,& nihil erat obiectum,vel hic non erat,
declinatoria,sed perlusoria fori, quia recesserat illicentiatus.
nec enim ꝓ prius declinauerat, imo cõsenserat. Vltimo no.
istud capitulum, quod si causa committitur cõsilio alicuius
magni collegii, puta Bonoñ. possit recusari collegium tan-
quam suspectum,sicut quælibet singularis persona; & ita pra
cticatur,& est casus istius capituli.Et ratio est,quia collegium
non est aliud,quam personæ, quę faciunt collegium, vt sin-
gulariter no in l.sicut.ff.quod cuiusq; vniuersi.nomi.

ADDITIONES.

a Vinc God. Adde ꝙ multitudo nõ seruat modum,& nihil rite agit.Barto.in trac.
scismat.col.5.& Paris de lut in trac.de sindic.fol.7.col.3.

b Viucen.God. Adde quod carceratus dicitur, qui extractus de carceribus manet
sub custodibus.Goz.consi.9.num.16.

c Adde quod dilationes deliberatoriæ nõ de sunt substantia iudicij nisi petantur
gl.sing.in c.vxor Felicis 17.q.4.

Vinc.God. Adde quod dilatio potest assignari parte non citata,si postea notifi-
catur absenti.Rui.consi.62.nu.7.lib.5.

SUMMARIUM.

1 *Consentiens in iudicem pœnitere an possit,& nu.2.& 3.*
Interrogationes quæ fieri possint in iudicij præludijs.
Contumax verus est,qui recedit illicentiatus a iudicio & excõmunicat absque citatione,non tamen priuatur episcopus episcopatu.
Defensionibus quibus in criminalibus renunciari non possit,& nu.1.
Dilatorias non tollit cautio de iudicio sisti.
2 *Bannitus si per formam statuti potest impune occidi,an exceptio banni saltat innocentiam,an sit quoddam subterfugium delinquentis.*
Legum & capitu.loquẽtiũ de prorogatione iurisdictionis intell.& nu.3.
3 *Rescindi non debet quod est legitime factum.*
Competẽtis iudicis interlocutoria transit in rẽ iudicatam, nisi appelletur.
4 *Non comparendo an dicatur procedere ad aliquem actum citatus,*
Reiterari acta denuo oportebit post pœnitentiam,effectibus iam productis remanentibus,& quibus.
5 *Iurisdictiones taxatæ & distributæ per formam statutorum ,an possint prorogari.*
6 *Prorogatio an locum habeat in causis criminalibus.*
7 *Prorogatio quæ fit de priuata psona ad priuatam, an sit valida, & in quibus locum habeat prorogatum.nu.15.& 16.& 19.*
Prorogatio non præsumitur,sed compromissum in dubio.
Glossæ in l.1.ff.de iudi.intellectus.
Submittere se quando quis possit alienæ iurisdictioni,& nu.8.& 9.
8 *Iurisdictio multiplex est.*
9 *Ciuitas vna an possit se submittere alteri.*
Datio omnis exigit,vt dans possit transigere.
Potestas superior non recipit ab inferiori legem.
10 *Existens coram iudice ob vnam causam, an sit trahẽdus ad aliã causam non precedente citatione,vel monitione.*
Testes an dẽat aliquo præsente non tamen citato, neque monito produci, & an ipsi sint citandi.
11 *Citatus si comparuit.sed non citator,an citatus teneatur expectare citatorem saltem perdiem, vel horam.*
Arbitrium iudicis attenditur in absentis expectatione.
12 *Excommunicatus an debeat percipere fructus.*
Redditus percipiendi fundamentum est possessio.
13 *Præsidere in consilio qui debeant.*
14 *Priuatus beneficio propter contumaciam, & inobediẽtiam, & postea redeat ad obedientiam,an recuperet fructus medij temporis.*
Restitutio nunquam inteligitur in integrum,nisi exprimatur.
Indulgentiæ eorum sunt odiosæ.
15 *Iurisdictio an prorogetur ad hęredem,& nu.16.*
Regni successores qui.
Virtutes non ex genitore,sed ex animo cuiusque procedunt.
16 *Princeps si concedit iurisdictionẽ alicui nobili pro certo annuo cẽsu, an transeat ad hæredes eiusdem generis,an vero præsumatur contractus personalis,& intransitiuus.*

BIU Cujas

Transmissio ad hæredes quando fiat.
Rutionis naturalis particeps est omnis homo.
17 *Castrametatus est quidam in territorio iurisdictioni & longissimo tempore possedit exercendo ibi iurisdictionem, & merum imperium, an præsumatur feudum.*
18 *Testari an quis possit de dignitate.*
Militiæ species.
Testatorum quidam necessarij, quidam voluntarij.
Duces & Marchiones dignitatem suam legare quibus possunt.
Retrahere domino quando liceat feudum.
Cap inter dilectos, de fid. inst. intell.
19 *Iurisdictio an possit prorogari de masculo ad fœminas.*
Finitur facilius, quod alieno, quàm quod proprio retinetur beneficio.
Hæres secundus, tertius & deinceps qui intelligantur.
20 *Gradus quid sit, & quis sit terminus, a quo.*
Terminus qui euanuit, non prorogari, sed repeti potest.
Extinctum quod est, continuari non potest.
21 *Si prorogasset dominus noster gratiam exemptionis suæ factæ per verba supradicta, graduum vel lineæ, an contineantur transuersales.*
Transuersales non continentur nomine gradus, neque lineę.
Verba debent intelligi recta via, non in obliquum.
22 *Dictio, seu, quot modis ponitur.*
23 *Terminus prorogatus, an sit idem essentialiter cum termino prorogãte.*
Ab imperfectis nihil denominatur.
Præceptum vnum vel duo oratione vnica, quando videãtur contineri.
25 *Excõmunicatio an sit quid maius, quam missio in ueram possessionem.*

1 DE quouuldeo. † Qui consensit in Iudicem, pœnitere non põt. Quouultdeus eps consensit concilio. tandem pœnituit, & illicẽtiatus recessit, excommunicatur, tamẽ ex hac sola contumacia nõ priuatur episcopatu. h d. Nota primò, quandam interrogationem fieri, quæ in iure ciuili non reperitur, & habet locum in ciuili & criminali, s. an quis consentiat in iudicem. Secundo no. interrogationem posse fieri super iurisdictione, & in præludijs causæ. Tertio nota, q̃ post consensum non habet locum pœnitentia. Quarto no. q̃ qui illicentiatus recedit, est verus contumax. Quinto no. q̃ excõicatus est sine alia citatione. Vltimo no. q̃ ex vna contumacia etiam vera & verissima & notoria non põt episcopus priuari suo epãtu. Oppo. aut concilium erat iudex competens, aut incompetens, primo casu frustra reus consentit, quia iudiciũ redditur in inuitum, vt ff. de verb. obl. l. inter stipulantem. §. j. Secundo casu potest pœnitere, vsquequò iudicium sit firmatum, & absorptę oẽs declinatorię fori, vt ff. de iurisd. om. iud. l. si conuenerit. Sol. per hunc cõsensum excluditur Quouultdeus ab opponendo & probando tale quid, per quod impediatur limes iudicij, siue sit suspicio, siue priuilegium. sed si nõ cõsensisset, posset exceptiones declinatorias a iure permissas opponere, & probare, vt legi. & not. C. de adul. ita pudor. Modò collige ex tuo intellectu, q̃ si istud capitulum loquatur in criminali, potest renũciari exceptionibus fori. Dicet aliquis, in criminali non potest renũciari defensionibus, licet possit renũciari cauillationib. emẽdicatis suffragijs, vt no. ff. de pac. l. pactum inter hęredem. So. ibi loquitur in defensionib. facti, quæ sapiunt innocentiam, vt ff. de quæstio. l. j. §. si quis vltro,
2 † Sed dubitatur, ecce quod per formam statuti bãnitus a po-
a test impunè occidi, nunquid exceptio banni sapiat innocentiam, an sit quoddam subterfugium delinquẽtis? Rñdeo, hęc qõ potest considerari dupliciter, vno modo quo ad considerationem delicti. Alio mõ quo ad considerationem pęnę. Primo modo non sapit innocentiam, quia homicidium sine immunditia esse non potest. quo ad sm sapit effectum innocentiæ, ex quo statutũ permittit, vt l. si seruus C. de his, qui ad eccle. confu. l. j. §. qd aũt. ff de aleatò. & l. opprimendorum. C. qñ liceat vnicuique se sine iudice vindicare. huic tamen exceptioni puto renunciari non posse, quia est principaliter & secundariè introducta fauore publico. Secundò opponitur, & videtur, q̃ habeat locum pœnitentia, vt d. l. si conuenerit, qa ante lit. cont. est res integra, vt in auth. de litigio. §. omnem. ẽt si sit promissum de standoiuri coram ipso, quia satis stat iuri ille, qui se iustè defendit. Preterea cautio de iudicio sisti nullas dilatorias tollit, quia dẽt intelligi iuridicè, vt no Cyn. C. de spon. l fi. So. l. si cõuenerit, loquitur, quãdo quis consentit nõ in proprium iudicem, sed in alienũ. sed nostrum c. loquitur, qñ in iudicem proprium, quia facilius iurisdictio fouetur, q̃ fraudetur, ar. C. de eden. l. fi. vnde c. nostrũ nõ loquitur in iurisdi. sed in iurisdictione. iam essentiali non declinanda. Ita dicunt Doct. & optimè. Sed tertiò opponitur, & immo vr. q̃ ẽt in proroganda non possit pœnitere, vt ff. de iurisd. om. iud. l. est receptum. vbi dr, quod & si superior submittit se inferiori, tenet obedire. Solut. quod dñt quidam, q̃ aliud est se submittere, vt ibi, aliud nudis verbis consentire, quia iste consensus habet similitudinem contractus innominati, in quo pœnitere licet vsque ad litem contest. postea non, vt C. de cõtrahẽ & commit. ltip. l. nuda. Alij dñt, q̃ aut fac t aliquem actum, si. curhic fecit, quia rñdit interrogationi; & tunc nõ põt pœnitere. aut non fecit aliquem actum, & tunc potest pœnitere gl. in l. j. ff. de iud. sentit q̃ si prorogat o non steriti n finibus suis, sed transiuit ad aliquem actum iudicialem presente & cooperãte iudice, quod non habet locum pœnitentia, ratio est autho-
3 ritas iudicis. † Item quia quod legitime factum est, non debet rescindi, vt ff. de iud. l. sed & si susceperit, ĩ prin. p̃sertim si iste pronũciauit se iudicem competentem, quia hęc interlocutoria transit in rem iudicatam, si non appelletur, vt no. C. ne filius pro pa aut. habita. in hac solutione stant communiter doctores. At tu cõclude, q̃ aut quis recognoscit primum iudicem, & loquitur hic, aut prorogat, & tunc aut statur in finibus prorogationis, & loquitur. l. si quene. aut procedit ad alium actũ,
4 & loquit. l. sed & si fuscepcrit. † Sed hic quęrit, vtrum citatus non comparẽdo dicatur producere ad aliquem actum? & videtur q̃ sic, quia contumacia est actus negligentiæ contumeliæ. Sed contrarium potest colligi ex dicto Archi. qui dicit, q̃ qui nunquam comparuit, nũquam consensit, neq; expresẽ, neq; tacite. 96. dist. nobilissimus. Sed ecce, q̃ si habebat locum pœnitentia, nunquid iteratò oportebit offerre libellũ? rñdeo omnia de nouo narrare oportebit. ff. de pro. l. mutari, remanentibus effectibus iam productis in esse, vt interruptione prescriptionis. vitium tñ litigiosi non durat, vt no. in l. j. C. de præscriptio. lon. temp. nec accessio fructuum, vt no. C. de fruc. & lit. expen. l. terminato, quia materia prorogationis est affinis
5 huic c. † Quęro, an iurisdictiones taxatæ & distributæ per formam statutorum possint prorogari, & Iac. de Aret. dicit, qã non, quia statuta nõ recipiunt interpretationem extẽsiuam;
6 ad hoc ĵ. de iureiur. c. clericus. † Item quęro, nũquid in causis criminalibus habeat locum prorogatio. Spec. dicit, quod nõ. gl. ord. dicit q̃ sic de eodem genere causarum, vt de crimine libus ad criminalia, vt not. in l. j ff. de iud & C. ubi de crimina agi oportet l. j. tu dic, q̃ si non est dubium de iurisdictione habet locum prorogatio. secus, si est certum de non iurisdictione, quę nõ generet prejudiciũ fisci, qa habet suos iudices, & magistratus, neque possunt declinari, ut l. j. C. de peda. iud.
7 † Vlterius sciendum est, q̃ interdum fit prorogatio de priuata persona ad priuatam, & ista non valet; qa nulla iurisdictio suppetit, & ex nullo aliqd fieri impossibile est, vt C. de iurisd. omn. iudi. l. priuatorum. compromissum autem bene posset fieri tam per modum conuentionis, & cõtrouersię, quã per modum amicabilem, & beneplaciti, & in dubio potius prę-
sumeretur compromissum, quã prorogatio, quia debemus interpretari, vt valeat, non vt pereat. Non ob. quod no. in d. l. j. ff. de iud. vbi dicitur, quod apposita pœna præsumitur compromissum, perat. a solitis. seu a practica, quę multum cõfert ad præsumendum, quod quid est, arg. C. locati. l. licet. Si autem non est apposita pęna, tunc præsumitur prorogatio, quia illa gl. dicit verum, vbi procedit iurisdictio quæ possit prorogari sed de priuato ad priuatum non procedit iurisdictio, ergo nõ potest prorogari. Interdum fit prorogatio de publica p̃sona ad personã publicam, vt qa vnus magistratus prorogat iurisdict. onem in alium magistratum, & ista potest fieri. ff. de iurisdict. omn. iud. l. est receptum. non dico, quod possit submittere officium officio, quia hoc esset contra maiestatẽ sui imperij. ff. de offi. præti. l. obseruandum sed bene potest submittere causam pertinentem ad suam personam, saluo honore sui imperij: gerit enim magistratus dupliceꝫ personã, vnam inquantum homo simpliciter, & aliam inquãtum officialis, vt ff. ad Treb. l. nam quod. Interdum priuata persona submittit se publicæ personæ, & publico magistratui, & ista submissio, seu prorogatio valet, dũmodo fiat spõtè & ex certa scientia, vt ff. eo. l. 2. & hoc est verũ in quocunque gradu, & genere similium causarũ. habet. n. iurisdictio tres gradus, s. minorem, medium, & maiorem. † Nam quędam est iurisdictio basa vsque ad Laureos. Quædam media vsque ad ccc. Quædam
8 maxima a ccc. supra, & bene voco eam iurisdictionẽ simplicem ex natura suæ diffinitionis, vt not. ff. ad municipa. l. inter conuenientes. Sed ex quibusdam attributis sibi, vt quia est indelegabilis, & ideo nõ competit iure magistratus, potest dici mixti imperij, vt no. in l. imperium. ff. de iurisd. om. iudic. Et ideo, si Papa cõcederet mihi in quodam castro iurisdõnes innominatiuè loquendo, non intelligeretur supra ccc. Flo. Quãdoque tamen accidentia, seu incidentia iurisdictionem ampliãt, qa ad hoc cogit necessitas & ẽ casus. C. de app. l. amplio-
rem. §. fi. Dicto de gradib. iurisd. dicen. est de generib. Tria autem sunt genera subalterna. s. merũ imperium, mixtũ imperium,

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quòd bannitus pro contumacia compreheuditur in statuto disponente bannitos posse impune offendi. Gozad. consi. 6. nu. 19.

BIU Cujas

9 rium, & iurisdictio simpl'r. † Dubitat aūt, nūqd vna ciuitas a
a possit se submittere altri? & vr q sic, maxime faciendo super hoc statutum, vt l. oēs populi. ff. de iusti. & iu. Item hoc pōt cō suetudo ciuitatis, per quam acquiritur iurisdō, & imperium, vt l. 1. C. de eman. liber. Item hoc pōt fieri per colligationem, seu confœderationem. vnde duæ ciuitates possunt facere inuicem ligam cum pacto, q altera ciuitas sit superior altera subiecta, vt ff. de capti. l. nō dubito. In ꝯriū vr, quia ciuitates nō habent merum, nec mixtum imperium, ergo q nō hn̄t, dare non possunt. omnis. n. datio requirit, q ille qui dat, possit transigere, & transactio non fit de nullo ad aliquid, vt no. ff. d iust. & iu. l. manumissiones. j. q. 7. Daibertum ff. de acquir. rerum do. l. traditio. Præterea assumendo rectorem ciuitatis est data certa forma ab Imperatore, quæ mutari non potest per ius municipale, vt in Auth. de defen. ciui. §. fi. Pręterea istud ꝯuenire potest in derogationē imperatoris. Nam merū & mixtū imperium est de regalibus, vt in c. j. quæ sunt reg So. si quidē ciuitas nō recognoscit superiorem, nec est spes q superior ei possit dominari, potest se submittere ei qui possit eam regere & tueri, & hoc potest de iure nāli, quo tutela sui corporis vnicuiq; permissa est. ff. de iust. & iu l. vt vim. & pp istam rationē multa regna sunt hodie, quæ non subsunt Imperatori, cui de iure orbis subest. Si autem est spes, q imperator possit regere & gubernare, & ista spes sit in aliquo apparatu, tunc non potest sine licentia imperatoris. Nam imperator semper videtur excipi, quia superna potestas non recipit legem ab inferiore, vt in c. j. §. fi. de pace tenēda, & eius vio. colla. x. Ioan. And. sentit tamen indistincte partem negatiuam. j. co. c. fi. secūdū Host. & Ar hi. vt no Ioan. And. in c. præsidentes, de heret. l. b. 6. in nouel. Dicto de gradibus, & generibus iurisd. sumissionum, & prorogationum, venio ad aliud notabile. Dicit hic, q pro vna naturali contumacia, siue decisione iudicum Episcopus excōmunicatur per illā verba, ne quis ei communicet. quod secundum alios non est verum, quia non est excommunicatio integra, sed pars, vt ita dixerim, seu vnum capitulū excommunicationis, sic C. de iud. l. si tibi.

10 † Queritur, vtrum ille, qui est coram iudice ob vnam causam sit trahendus ad aliam causam non præcedente citatione vel monitione. Ioā. An. sentit in nouella q non, quia in ipsa citatione deliberationem debet habere, quæ sibi auferretur per instantaneum ꝓcessum. Porro citatio debet esse expectatoria, nec dēt iudex fulminare, quia non est constantis animi ad impetum se mouere, vt C. de sen. ex peri. reci. l. 1. per hoc etiam videtur dicendum, q testes producti aliquo præsente, tamen non monito, nec citato, non possint testificari de iure ipsi testes, etiā si casu venerint ad tribunal, non compelluntur iurare, sed debēt citari, & moneri aliquo dato interuallo, quo possint cogitare quid sit eis agendum: hoc verum si petant inducias. nam sponte & sine vllo termino possunt testificari, vt no ff. de his quibus, vt indi. l. post legatum. §. his vero. de qua gl. Doc. mei

11 faciebant magnum festum. † Dubitatur, si citatus comparuit sed non citator, nūquid citatus teneatur expectare citatorē, i. aduersarium, saltem per diem, vel horam? videtur q nō, vt ff. q. vi aut clam. l. si vitē. §. fi. & ibi per Dy. & Bar. In contrarium videtur, q si æquitas moueat iudicem, quod iudex mandare debet, quod expectetur citator. Nam hoc potest facere econtra, vt s. de offic. delegati. consuluit. ergo vt in proposito, qa æqualitas debet seruari in iudicio, vt C. de fruc. & lit. expen. l. si Sol. hoc est in arbitrio iudicis, quia potest esse, q citans, & citari faciens fuit impeditus, vt l. 3. §. si ad diem. ff. de re mili.

12 & de hoc per Inno. j. de pœnis. ca. calumniam. † Quęro nunquid excommunicatus debet ꝑcipere fructus beneficij? Inn. hic videtur dicere, quod non. facit j. de do. & contuma. veritatis. Sed hic certe propter contumaciam nō priuatur qs fructib. nisi iudex priuet, vt l. apud Iulia. §. fin. ff. quibus ex cau. in pos. ea dic quod in horreo ponere non poterit ad custodiā, & coloni soluentes liberantur, quia est in possessione quę est fundamentum percipiendi reditus, vt leg. & no. ff. de acquir.

b poss. l. 3. §. ex contrario. Nam & pędo tenetur fructus ꝑcipere, ne dilapidentur, vt no. ff. de peti. hære. l. hęres furiosi. tamē eos non lucratur excommunicatione durante, sed tenet resignare in manus capituli, vel œconomi, vel sequestri, vt nec inde auferantur, quia inimicus Dei non debet viuere de pa-

13 monio Iesu Christi. † Quęro, qui debeant esse præsidentes in consilio? Ioan. An. tangit hic, & gl. Ac. in titu. C. de man. vin. quæ est prima rub. 7. Tu dic quod ipsa congregatio eligit eos

14 ca. j. de maio. & obe. † Restaret videre d priuatione beneficiorum propter contumaciam & inobiendiam, quæ est quędā rebellio in non faciendo, dic vt in c. rursus, allegato in gl. qd si postea redeat ad obedientiam, nunquid recuperat fructus medij temporis. videtur quod sic quia sit restitutus ī integrū. In ꝯrium vr. C. de hæreti. authē. idem de Nestorianis, & ff. de reg. iu. l. quod a quoquam. præterea ista est indulgentia, non restitutio in integ. nunquā. n. Intelligitur in integrū restitutio nisi nominatim exprimatur, vt l. j. C. de sent. pas. Item qa istæ indulgentiæ reorum stricte sunt interp̄tandæ, quia sunt odiosę, & ꝯ publ. cam vtilitatem. ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. & j.

15 j. C. de conducto. & ꝓcu. domus Augustiæ. li. xi. & c † Amplius quæritur vtrū iurisdō prorogetur ad hr̄dem? & si quidem est iurisdō generosa procedens ex nā primæ ex radice parentū tāquam gn̄ali thoro, transit ad posteros suos iure gentium, vt extra, de voto. c. licet, etiam si moriēte rege erat in vtero, & ēt si erat viuens, dum tn̄ haberet quinque sensus corporis, &

c non esset monstruosus, c nam monstruosi non succedunt in regno, de supp. neg. p̄la. c. grādi, & in c. j. in 6. An surdus & mutus vel aliter īperfectus, vt no. in prooemio hujus sacris voluminis. Si āt nō est iurisdōnis oriētalis, sed accidētalis, in ea nō succedit hr̄s, ēt filius, nisi ex ꝯsuetudine, vel ex priuilegio, qa non est eadem ꝑsona patris & filij in prudentia, neq; in fide, imo a cōiter accidentibus nimis sapiens generat stolidos, vt patet in Roboam filio Salomonis, ideo quia iura fidelitatum renouantur a filijs, quia nescimus, quales sint futuri. porro prudentię virtutes non sunt ex radice, sed ex animi virtute. ff. de cur. furio. cuius bonis. de sup. neg. p̄la. c. grandi. & no. in

16 l. tutel ff de tutelis. † Dubitat, si princeps concedit iurisdōnē alicui nobili pro certo annuo censu, vtrum transeat ad hr̄des eiusdem generis, an vero pręsumatur ꝯctus personalis, & an intrāsitiuus? quod vr̄ dicendum per l. diem functo. ff. de asses. ff. de iud. l. j. § mortuo. In ꝯriū vr̄, quod si verba nō repugnāt, iste ꝯctus sit transitorius ad hęredes. C. loc. l. viam veritatis. ff. de pac. l. iurisgentiū. §. pactorū. Nec obstat quod iurisdōnes publicę non possunt vendi, neque pecunia locari, vt in Auth. vt iudices sine quoquo suffra. §. 2. vnde iurisdōnes nō vendūtur, neq; locantur ad incantum, quia ista non est vēditio, sed recognitio censualis, vt no. in l j. ff. de publi. Sed certe nō pōt negari, quin iste sit ꝯctus. i. quoddam pactum, vt no. in l. j. §. j. d actio. & obl. Item istud pactum est reale ex parte promissoris, ergo idem ex altera parte, vt seruetur æqualitas, ar. ff. de min. l. si iudex. So. Bar. tenet, quod quicquid sit de nuda cōmissione iurisdōnis, tn̄ iste cessionarius in rem suam transmittit ad hæredem suum eiusdem generositatis, vt ad filium suum, qa pp ardorem charitatis paternæ de eo videtur cogitatum, quæ cogitatio nāli ratione videtur prodesse successori, quia ratio naturalis participat se cum omni homine. ff. de le. 3. l. Paulo Call. macho. §. Pomponius. & ita intelligitur & suppletur di-

17 ctum Bar. in l. pater ff. de ser. le. † Sub ūgitur alia qō, quidam nobilis castrametatus est in territorio iurisdictionali, nō dico dominicali ecclesiæ, & longissimo tp̄e possedit exercēdo ibi iurisdōnem, et merum & mixtum imperium. Quęro, vtrū præsumatur feudum? rn̄. nō, quia castrum pōt esse propriū. Item feudū est quædam seruitus, quæ non pręsumit, iurisd. aūt est in potestate papæ, & pōt papa facere castrum de me-

18 liori, vt l. 4. C. de fundis limit. † Quęritur, vtrum de dignitate possit quis testari? & videt quod sic. ff. de legat. 3. l. his verbis §. alumnos. nam quod vendi potest testabile est. ff. de leg. 3. l. chirographum. Sed militia cōsueuit vendi & locari, vt C de pig. l. fi. ergo de ea potest testari. C. de Inof. testam. l. omnimodo. §. fi. In ꝯrium vr, quia non potest quis testari nisi de re familiari, alia res non sunt in bonis nostris. l. cum emancipati. §. 1. ff.

d col. bo. So. quędam est militia, d quę post mortem remanet in hęreditate, qa est quæstuaria, promercalis, & in commercio, & de ista pōt quis testari. Quędam, quæ morte finitur, & de ista non pōt quis testari. C. de leg. l. vxor patrui. Quedam, quæ non transit nisi ad certam qualitatem successorum, vt ad liberos tm̄, & de hac pōt testari inter liberos, sed si aliis relinquat, non valet relictum, vt l. 2. C. de vsuca. pro emp. dic ergo, q sicut est reperire qualitatem hæredum, quia aliqui sunt necessarii, aliqui voluntarii, ita est reperire qualitates habentium hæredes, quia aliqui habent certos hæredes de necessitate, aliqui nō & hoc procedit interdum ex ipsius rei natura. De fructibus tn̄ potest testari, si ad eum sunt deuoluti, & non sunt consumpti tp̄e mortis. ff. de leg. 3. l. si mulier. §. sed si habenti,

etiam

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod bene etiam potest ciuitas recommendare se alteri ciuitati, vt habetur de ciuitate Pistorij, quæ se recommendauit ciuitati Florentiæ, propterea non dicitur subdita, sed recommendata, quia ciuitas recommendata non dicitur subdita. Curt iun consi. 22. lib 2.

b Vinc. God. Adde quod prædo tenetur de fructib. quos percipere potuisset, quādo agitur rei vendicatione. Bar. in l. sed si lege. §. quod autem. ff. de petit. hære & in l. ex diuerso col. 2 de rei vendi Et no. quod prædo ille dicitur, qui negat rem ad eius manus peruenisse, vel occultauit. Soc. consi 213. in præsenti. versi quinto lib. 2.

c Vinc. God. Adde quod homo monstruosus non succedit in feudo, si sit omnino imperfectus, alias sic. Bal. in l. quoties. C. de suis & legi. sed homo dicitur, si habet animalem rationalem. l. quod dicitur. ff. de libe. & & posthum. & ibi Alexand.

d Vinc. God Adde quod militia dicitur tribus modis, equestris, terrestris, & legalis glo. in l. pe. ff. de test. mil. Et an malitia sit dignitas. Feli. in c. clerici. in prin. de iudic.

BIU Cujas

ēt & in c.p̄senti,de offi.or li.6.ergo duces,& marchiones suā dignitatem legare non possunt,vt in c.j.de alic.feu. neq; prorogare dignitatē ad alios,q̄ ad naturales & iustos successores, ēt ipsi Deo relinquendo,quia & ipse Deus (vt ita dixerim) recipit legem humanam,quæ habet naturalem motum licet ciuilem statum,vt ff.ad l.Falc l.1.§.ad munic & in c.1.§.donare, qui mo.feud.alic.potest.& non ob.de fide instrum.c.inter dilectos,quia ibi non loquitur proprie in feudo, sed in re cēsua li vel ibi ita erat de eō suetudine,vel dominus nolebat retrahere, nā quando est apertū ius reuerētiæ,est in domini arbitrio, vtrum velit retrahere, vel dimittere,neque inspicitur volūtas recedētis,vt no.l.1.ff.si ager vectigal.vel emphy.pe.& in Aut.
19 de alie.& emphy.§.j.† Vltimo quęro,nunquid iurisdictio possit prorogari de masculo ad fęminas? videtur q̄ non,qa omnes iurisdictiones sunt generis masculini, q̄ mulieres nō habent cōsilium validum. nam,vt ait Ari.mulier inualidum,& minor imperfectum consilium habent, dic q̄ sic, si alias p̄sidet iurisdictioni,valet progatio, quia qualitas iurisdictionis magis inspicitur,quā qualitas mulieris.C.de arbi.l.fi. vnde ēt mulieres sunt illustres etiā per se ipsas absque eo,q̄ coruscēt radijs maritorum,& tunc legatum earum dignitatum trāsit ad aliam succedentem. non ob.l.fi Augustæ, de leg.2.qa ibi splendebat radiis mariti,non propriis Nam facilius finit, q̄ alieno beneficio retinetur,q̄ quod ex proptia radice possidet, vt ff.de fideic.l.b.l.si filius.§.erit Rubriano,& ff.de cap.l si qd bello.Pone,dicunt verba priuilegij,cōcedimus iurisdictionē Titio vsque in quartum hæredem siue generationem, siue in tertium hæredem.Modo hic quæritur primo, quid est dictū, esto quartus hęres,nūquid si filius decedit viuo patre,nepos est secūdus hęres,an primus?respon.si ponatur pro sanguine est secundus,si pro successione,est primus in succedēdo, sed
20 secus in nominando,vt l.si ego.ff.de iniu.re. † Secundo quæritur de gradu,quid est dictum,gradus, & quis est terminus, a quo.rn̄deo,gradus est ascēsus,vel descēsus,verbi gratia imagineris,q̄ vnus homo stat rectus pedibus in terram positis,demum vnum pedem eleuet sursum in aere,vel deprimat deorsum,iste pedis motus facit gradum,sed pes,qui remanet ī terra,non facit gradum,sed stipitem.ergo,si tenet vtrunq; pedē
a in terra,non est ibi gradus,quia sequitur,q̄ gradus a trāsuersalis non est proprie gradus.tamē largo modo est linea, q̄ ductibilis est in directum,& in anfractus, vnde sequitur videre, an idem sit linea,quod gradus.& videtur q̄ nō.linea fit a pari,& superiori & inferiori,sed gradus non fit a pari. Nam gradus est ad modum scalarū,vt gl.ponit exemplum in pari gradu in fenestra,quæ habet colonellam in medio,vt no.Inst.de gradi.dicit Ia.Bu.q̄ inter pares nō est gradus,vnde appellatione gradus nō cōtinetur frater.dico neque filii fratrum, quia si genitor ipsorum non cōtinetur,ergo nec ipsi, quia vbi nō est principium,ibi nō est motus, qui non est nisi de termino ad terminum dicit A q̄ terminus, q̄ euanuit, prorogationē non recipit ff locari l.qui ad certum.repeti enim potest,quod extinctum est,sed continuari non pōt. vnde si dns noster generali sermone omnes terminos progauit, intelligit solū de
21 pēdētibus in quacunq; cā principali,& appellationis.† Quod, si dns noster gratiam exemptionis suæ factæ filiis progasset per verba supradicta graduum,vel lineæ,nō cōtinerent trāsuersales,quia in computatione graduum trasuersalis nō potest esse sine quadam fictione,seu suppletione, quia in cōputatione suppletur stipes ex tacito intellectu, & est cōputatio obliqua,non certa.verbi gratia,inter fratres suppleo patrem, & deinde procedo in consratrem,& tunc arguo vltra, verba debēt intelligi recta via,& nō per obliquum, vt ff.de vulgari
22 sub.l.quia liber.§.fi.† Sequitur vide e de dictione,seu,nābista
b dictio,seu ponitur trib.modis,scilicet clarificatiue,vt ibi,Alexander,siue Paris,nā multi sunt Alexādri,nominati, sed vn' Paris,& sic terminus singularis determinat terminum cmunem.quandoque ponitur alternatiue,verbi gratia,si dico cō cedo tibi vnum ex seruis meis.s.Damam,seu Erotem.quādoque ponit ampliatiue,quia est coniūctio subiunctiua, quod
13 dic vt ff de auro & argēto le.l.si quis ita.† Quæritur,an terminus prorogatus sit idem essentialiter cum termino prorogāte? Cy.dicit q̄ est idem per fictionem,non per veritatem, qa non terminatur ad eundem motiuum.Et si dicat contra, qa primo termino inerat virtus potestatiua prorogationis,& trā sumptiue ex dicta virtute intrinseca & inhærente fit extēsio. Sed rn̄deo,illa virtus est informis,& non sufficit per se. ltē illa virtus est motiua,sed non effectiua.vnde est virtus imperfecta,& ab imperfectis nihil denominat, vt ff.ad l.Fal. l.si is q̄ ducenta.§ quædam.Tu dic,q̄ si ex appositione diei resultant duo præcepta.s.q̄ fiat,& q̄ intra diem fiat,terminus prorogatus fit idem numero,secus,si oīo non resoluitur in duo p̄cepta,sed vnum,quod expirat tempore.hoc sic probo. progās & prorogatum sunt contraria.ergo vnum nō trāsit ad essentiam alterius.probo maiorem,quia quando terminus apponi tur exceptiue, videtur actum ne post fiat. nūc vero apponit pactum contrarium,s.q̄ fiat post.ff.de leg.2.l.statu li.§.Stichū. & dicas,q̄ duo sunt præcepta in sensu diuiso,si interest stipulatoris,sed si nō interest,est vnum tantū in sensu composito.
24 † Quæro,quid est maius, vel excommunicatio,vel missio in veram possessionem? videtur excommunicatio,quia æquiparatur morti,qa mortifere vulnerat,vt no.Inst.de cap. di.§.minor,& in tit.hic finitur lex.c.dño guerram.In contrariū videtur,quia in missione assecutiua veræ possessionis requirit trina citatio,vel peremptoriū,vt no.ff.de dam.infec.l.si finita.§. Iul.& C.de his,qui ad eccl.cōfu.l.p̄senti.licet tędialis possessio possit ex vna contumacia fulminari,vt l.j.si quis ius di.nō ob.sed istum punctum alibi declarabo.satis dictum est super isto c.in honorem principij secundi libri.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde qnod in computatione graduum, in successionibus attenditur ius ciuile,in matrimonijs autem ius canonicum. Goz. consi.19. in priac. & pluribus existentibus in eodem gradu,ille præfertur,qui duplici iure vocatur.ibi.nu.9.

b Vinc.God.Adde quod dictio seu,auget, no.in l.si quis ita legauerit. ff.de auro & arg leg Cyn.Bar.& Bal.in l.cum quidā.C.de verb.fig.Bar.in l.si is,qui 100. §.vtrum col.3.de reb dub.Soci.consi.63.in causa vertente.lib.1.& consi.180. considerata.versi.circa princ lib 2.

SVMMARIVM.

1 *Laici an possunt negocia ecclesiæ tractare.*
2 *Laicus an possit esse iudex delegatus in causa ecclesiasticæ iurisdictionis & nu.4.& 11.& 18.*
3 *Si confirmauit Papa delegationem, quæ nulla erat, an illa iurisdictio dicatur delegata vel ordinaria.*
4 *Clericus an possit prorogare, vel cōsentire in laicū tanquā in suū iudicē. Fori congruitas sortitur ex persona rei,non actoris.*
5 *Clericus quando est torquendus, an episcopus possit committere laico, quod eum torqueat.*
6 *Laicus an possit esse nuncius episcopi,an assessor,& nu.10. Assessoris officium.*
7 *Episcopus an possit habere consilium cum laico super causa spirituali. Consilium a quibus & laici & clerici petere queant. Testamenti executio etiam ad pias causas laico demandari potest.*
8 *Laicus an possit esse æconomus ecclesiæ,& quis. Oeconomus ecclesiæ nuda constituentium voluntate potest remoueri. Virtus animi pro satisdatione habetur.*
9 *Laicus pronus rectore vacāte,an possit administrare res ecclesiæ,& qs.*
10 *Laicus an possit administrare,& esse vicarius episcopi. Vicarij nomine improprie accipimus assessorem.*
11 *Papa an possit delegare omnes causas indistincte laico.*
12 *Laicus an possit esse custos altaris. Custodi altaris licet laico quando valeat quod ei legatum fuit. Contra regulam,& eius glossam quod fit a fratribus minoribus,est nullū.*
14 *Laicus an possit constitui procurator,ad acceptandum beneficium. In procuratore qaando quid intelligitur radicatum.*
15 *Laicus an possit esse notarius in causa electionis.*
16 *Causa ecclesiastica an possit compromitti in laicum. Bigamia ad quę pertineat.*
17 *Laicus an possit esse arbiter an arbitrator in causis ecc. Inhibitiones laicorum,etiam regum,timere non debent ecclesiastici iudices,quando faciunt iustitiam. Libertas clericorum non potest minui per laicos iudices.*
18 *Causæ criminales an de iure canonico & ciuili possint delegari. Clericus nequit sortiri forū laici neque in realī neque personali actione.*

CAP. II.

DEcernimus. Laici negocia ecclesiæ tractare nō possunt. h.d Et hēt tria dicta,primū in genere, vt dixi in summario. Secūdū in specie.quod episcopi,abbates, archiepiscopi, & alij ecclesiarū plati laicorum iudicio de negociis ecclesiasticis maxime spiritualibus non disponant. Tertiū dictū est specialissimum,q̄ propter prohibitionē laicorū nō dimittant iustitiā exercere.dicit Arch. q̄ spiritualia nō cadunt in nō spirituales,& in non consecratas psonas.63.dist.nullus.
a Arch.Dicit Arch.q̄ de causa spirituali non cognoscit laicus, etiam incidenter,si sit causa iuris,sed si sit facti, verbi gratia petо hętediratem non tanq̄ filius Petri,sed filius Martini,laicus certe de hoc potest cognoscere.16.dist.bene,p Arch. ff.soma.l.Titia,Ber.quod est bene no.Si autem obiiceretur, quod non esset legitimus,non posset cognoscere,quia est articulus spiri-

ADDITIO.

a Vinc.God.Laicus in locum ecclesiæ succedens debet eiusdem gaudere priuilegiis.Rui.consi.142.num.3.lib.5.Et quando possit disponere de vtili dominio bonorum ecclesiæ ad eum spectante.Rui.consi.109.num.25.lib.3. non autem liberatur de decimis debitis ecclesiæ consuetudiue,vel prælcriptione.Rui.cōs. 142.num.18.lib.5.

BIU Cujas

spirituali annexus. † Opp. ꝯ primum dictum, & imo videtur, ꝙ laici possunt negocia ecclesiæ tractare. Nam laicus potest esse procurator ecclesiæ. Itē œconomus ecclesiasti collegij, vt in c. 1. de syndico, & in c. j. đ proc. li. 6. So. vt dicit Inn. ꝙ lra debet glossari hoc modo, videlicet ꝙ nō ꝑsumant. s. suo noīe, sed ecclesiæ nomine sic. idem Ber. qui dicit, non ꝑsumant. s. authoritate propria, sed ex mandato prelati, vel rectoris sic. Sed ꝯ hoc immediate opponitur de laico proc. in rem suam cui est concessa actio a prælato in casu isto permisso. Sol. iste non tractat causam ecclesiæ, sed suam, vt ff. de proc. l. qui stipē dia. Item opp. ꝙ lite conte. proc. est dñs litis, & ex tunc authoritate propria est in iudicio, vt ff de app. l. ab executore. §. fin. Sol. tam ante lit. contest. quam post vice ecclesiç, nō propria fingitur, quia commodum & incommodum pertinet ad ecclesiam. † Secundo opp. quia ī causa ecclesiasticę iurisdictionis potest laicus esse iudex delegatus, nā nō inuenitur ꝓhibitum, ergo est permissum. rñdeo eodem modo. nam iudex delegatus non procedit authoritate propria, sed authoritate delegātis, vt ff. de iudi. l. iudicium soluitur. ff. de offi. eius, cui mā. est iur. l. & si prętor. & sic. ff. de his. qui. vt indi. l. tutorē & hoc verū in causa temporali, at spiritualis vel beneficialis nō posset delegari laico, quia non est capax, quoniam qualitas causę repugnat statui personæ cōsidera, delegata iurisdictio est in delegante actiue quo ad authoritatem, & idem est, quod ordinaria, ꝙa omnis iurisdictio ordinarii ordinaria est, in delegato autem est tanquam delegata, & est alia spēs iurisdictionis, & sicut dicimus vt in vsufructu formali, ita possumus dicere, ꝙ in iurisdictione delegata sit quędam iurisdictio formalis ꝙ est exercitium sine radice propria, pro prima ibi tenet delegatio, laicus habebit iurisdictionem in causa ecclesiastica, licet temporali, vt de re temporali, quod vī impossibile, vt in c. bene qdem. 96. di. uel dic clarius, ꝙ iurisdictio, prout est in termino, a quo i. delegāte, est ordinaria, quia est iudicis dandi ptās, sed ꝓut est in termino, ad quē, ꝓut est in delegato, nō est iudicis dandi potestas, sed iusdicendi commissio, seu ptās, quæ dicit iurisdictio delegata, vt no. Io Mo. in c. statutum. in gl. magna, de rescrip. li. 6. simile est in alijs mandatis. Nam mandatum, prout est in termino, a quo i. concedente, siue committēte dr̄ mandatum actiue, sed prout est in termino, ad quem. i. in ꝓcuratore, dr̄ offiñ. Et quia terminus a quo, semper præcedit terminum, ad quem, dicit Io. Mo. ꝙ mandatum prius nascit quam excitetur ad actum, quod optime probatur ff. de acqu. pos. l. qui absenti. † Sed pone, papa cōfirmauit delegationem, quæ nulla erat, vtrum illa iurisdictio dicat̄ delegata, vel ordinaria? & videtur ꝙ ordinaria, quia quoties cōfirmatū nō est aptum ad agere, agitur ex confirmante, non ex confirmato, C. de codi. l. 1. Idem est, si transfusū, & nouatum est. ff. de pact. l. tale pactum. § qui prouocauit. Contrarium est verum, quia quando confirmans instituit in precedenti materia, agit ex illa, & ab illa fit denominatio, vt l. ex li ff. de secun. tab. §. testamento. & ff de iu. om. iu. l. & quia. So. ista iurisdictio delegata est ancilla iurisdictionis ordinariæ. Igitur ꝑsona dñi inspicit̄ non persona, vt ita dixerim, serui, ar. ff. de le. 2. l. debitor. §. seruo. † Opponitur, & videtur, ꝙ laicus non posset esse iudex in ecclesiasticis etiam de licentia ep̄i, vt j. de fo. compe. c. significasti. Sol. aliquando quærimus, nūqd clericus prorogare possit, vel consentire in laicum tanquam in suum iudicem. Et dico, ꝙ non etiam de consensu ep̄i, quia si laicus cognosceret iure prorogationis, cognosceret ex iure proprio; ꝙ nō potest fieri, vt hic, & no. xi. q. j. in gl. summæ, vbi videas. Interdum q̄rimus, vtrum possit esse iudex delegatus, & tūc Doc. dicunt ꝙ sic, quia non gerit vicem sui, sed delegantis. Aduerte, ꝓsona ecclesiastica semper est quid spūale, sed causa ecclesiastica nō est semper spiritualis: & ideo circa personā distingue, aut vterque litigator est clericus vel saltem reus, & non tenet delegatio facta laico, aut actor tm̄ est clericus, & tunc tenet, qa congruitatem fori sortitur ex persona rei, non actoris, vt C. đ iur. om. iu. l. iur. ordine. † Quęro qñ clericus est torquendus, nūquid ep̄s possit committere laico, a ꝙ eum torqueat? rñ. sic, quia est merus minister, & non est ista delegatio, sed nudum ministerium, vt ff. de iud. l. fi. dic vt in c. si clericus, de sen exc. li. 6. † Quæro nunquid laicus possit esse nūcius ep̄i. rñdeo sic, per eandem l. Quæro, nunquid possit esse assessor ep̄i? rñd. sic quia assessor habet potius cōsulere, quā iudicare, vt ff. ꝙ met. cau. l. metum. § & licet ibi me accedente, & cętera, in c. statutum. § assessorē. de reseri. in 6. Sed nō pōt esse iudex ad iudicā dum. officiū aūt assessoris est assistere, consulere non pronūciare, nisi fit interlocutoria iuris, puta talis libellus est ineptus, vel tali positioni dēt de iu. rñderi, vel habenti tutorem nō dēt dari tutor, vel pupillus nō pōt stare, aliud. vel nō pōt petere se mitti in possessionem, quia testm̄ est cancellatum, & similia, vt l. 1. de officio assessoris. Et tm̄ prudentius faciet, si loquat̄ in persona ep̄i, vel sui vicarii præsentis, & melius, si faciet eos loqui, vt ff. ꝙ met. cau. l. metum. § sed licet. in verbo, interloquit. & hæc vera sunt, si curia ep̄alis est solum ep̄alis, sed si esset duplex. s. ecclesiastica, & la calis, vt quia ep̄s est vicarius Imperatoris, tunc laicus pōt esse iudex ep̄i laicarum controuersia rum, vt ff depec. l hinc quæritur. §. potest. Simile habemus in milite, qui habet duo patrimonia. nam de castrensi testatur vt
7 miles, de pagano vt paganus. l. 1. ff. de test. mil. † Quæro, vtrum ep̄s possit hr̄e consilium cum laico super cā spirituali? rñdeo sic, sicut dicimus in simili, ꝙ mulier non pōt esse tutrix, tm̄ ei⁹ consiliū pōt requiri, in l. q̄dam decedens, in ꝓprin. ff. de adm. tu. dicit tm̄ Cy. in additio. ꝙ testator non pōt hæredem arctare ad sequendum consilium fratris Minoris, quia tunc per quoddā indirectū frater Minor eēt executor testamēti, imo executor superior, ꝙ decretalis prohibet fm Cy. & c. Itē & cum fratre Minore pōt habere consilium tum maxime in foro animæ. Quid si frater Minor sit magister in Theologia, vel hō sanctæ vitę ad hoc. C. de ing. manumis. l. si auiā. vbi dr̄, si c ūperitioribus tractatum. i. consilium habuisses, facile cognosceres. Itē & cum bannito pōt habere consilium sicut Romani habuerunt cum quodā Ephesino exulaute, vt l. 2. ff. de origi. iu. Quęro, nunquid laicus possit esse executor test ad pias cās & dr̄ ꝙ non, quia sunt causæ ecclesiasticæ. Contrarium est verū, ꝙa nedum laico famæ integræ, sed ēt deportato potest committi
8 executio testamēti, vt ff. ad Treb. l. ex facto. §. ex facto. † Quęro iterum, nunquid laicus possit esse œconomus ecclesię? rñ deo sic, quia huic officio nō est aliquis ordo deputatus a iure, vt C. de epis. & cle. l. omnes. § œconomo. vel dic ꝙ cum œconomo committatur generalis administratio dēt esse clericus vel de corpore illius ecclesiæ, vel saltem ecclesiastica ꝑsona, vt monachus vel conuersus, vel familiaris ecclesię, si inuenit̄ ęque bonus in ecclesia, sicut extra, quia melius sciret administrare, & facilius poterit cogi ad rōnem reddendam, tm̄ consuetudo ecclesiæ est cōseruanda in ęconomo, sicut in aliis ministris, ar. ff. ꝙ cuius. vni. l. nulli. qa si ęconomus male ministrat pōt remoueri nuda voluntate constituentium, sicut simplex procurator, vt. ff. qđ cuius. vni. no. l. item eorum. §. fi. dic ꝙ laicus non pōt esse ęconomus vniuersalis, & gubernator ecclesiæ rerum, vt leg. & no. 16. q. 12. c. noua actione. ꝙ intellige, ꝙ tanquam suffectus loco prælati, vel bñficiati, nō existentis, vel habentis, quia tunc gereret vices ꝑlati vel bñficiati. no. ff. đ tu. l. quæsitum. ꝙ est impossibile, quia militia clerici nō cōgruit laico, qa iste posset grassari in mala administratione rerū ecclesiæ, & intercipere res ecclesiæ, sed præsente ꝑlato, q potest ab eo dierum requirere rōnem, bene posset administrare, vt no. Inn. c. 2. de æta. & qua. & maxime vbi ad tale officium clericus inueniri non pōt, vt legi. & not. 83. dist. cauendū. sic curator facit subcurationem ff. de neg. ge. l. ex facto. & iste ęconomatus non dēt committi personæ coniuncti prælati pp̄ suspicionē rationis non exigendæ, ut no. 89 di. decēter, nisi forte eēt honeste & probatę vitę, ar. no. in l. j. §. his autē. ff. de ripa munienda. Nam ipsa animi virtus habetur pro satis. gl. est ibi
9 sing. † Quęro, nunquid laicus patronus rectore vacāte possit administrare res ecclesiæ? tex. cum gl. in d. §. nihilominus. C. đ epi. & cle. dicit, quod ęconomus dēt administrare, & patron⁹
10 pro eo debet fideiubere, vt j. c. examinaia. † Quęro, an laicus possit administrare, & esse vicarius ep̄i. Rñ. sic in tēporalibus, & nō in spiritualibus, vel dic in neutris, vt no. Abbas & Pet. ī c. 2. de clericis coniugaris, quod est verius. dic, ꝙ si ep̄s habet laicalem iurisdictionem, potest, secus si ecclesiasticam tantū. assidere autem pōt, quia assessor non hēt iurisdictionem sed quoddam officium absque iurisdictione. Quid ergo si ep̄s cō stituat eum vicariū ī spiritualibus? rñ. improprie sumitur hoc verbum vicarius, & ponitur pro assessore, ar. ff. de ꝺd. & dem.
11 l. pater Seuerinam. §. conditionum. † Quęro, nuqnuid papa possit delegare omnes causas indistincte laico? resp. sic, secūdum Ber. imo posset ēt seruo & infami iurisdictionem ordi-
12 natiam dare, vt ff. de offi. prætо l. Barbarius, in fi. † Quęro nunquid laicus possit esse rector hospitalis? Respondeo sic: sicut posset esse tutor pupilli, & cur. quorumcunque, qui indigēt cur. vt C. de epis. & cle l. orphanotrophos. & l. omnia priuilegia, & in cle. quia contingit, de reli. do. † Quęro, nunquid laicus possit esse custos altaris, sicut faciunt fratres Minores? rñ. sic, quia istud est profanum officium, licet pium. & ideo si relinquitur custodiæ suæ, valet legatum, & cōuerti dēt in eleemosinas arbitrio custodis. vnde nihil relinquitur fratribus, ergo cessat decretalis, quæ dicit, ꝙ fratres Minores nō sunt legatorum capaces, & hoc probatur a simili. Nam sic relinquitur incapaci, puta spurio testatoris, qa id non obst. l. in tacitis. ff. đ legat. j. Secus si cum ipso custode, seu guardiano altaris esset præordinatum per testatorem quod id deberet distribui inter fratres Minores, quia id quod est prędordinatum, ineſt taci

te,

ADDITIO.

a Vinr. God. Adde quod etsi laicus non est idoneus testis de crimine contra clericum, facit tamen iudicium ad torturam. Rui. consi. 158. nu. 17. lib. 5.

BIU Cujas

te, quia videtur repetitum & ideo non valet tanquam factū in fraudem regulæ. item q̄ fit ꝯ gl. regulæ si fr nō valet, vt cle. dudum. §. verum. de sepul. ar. ff. de pac. l. item quia. & ff. de hæ. insti. l. quidam cum filium. & hoc verum est, nisi forte sit simplex eleemosina, vt ibi. c. dudum. §. verum, de sepu. in cle. puta esculentū, vel poculentū q̄ paucis dieb. posset consumi, vt
15 ff. de capi. di. l. legatum. † Quęro, vtrum ad acceptandum beneficium constitui possit laicus procurator, dicunt q̄ non q̄dam, de hoc per Arc. de concess. prēb. in 6. c. ne captandę, ar. ꝯ ff. de proc. l. si is qui Stichum. dic, q̄ si habet non solum pāle mandatum ad acceptandum bñficia, sed singulare ad acceptandū tale beneficium valet mandatum, quia ipse non acceptat, sed dñs, vt ff. de man. vindi. l. pater ex prouincia, & ff. d̄ acqui. pos. l. hęredita. Pau. quia in procurato nihil specialiratis traditur tunc. n. in proc. aliquid radicatur, q̄ illius ius habet cedere dño. ff. de act. & ob. l. quæcūque gerimus. sed hic nihil
15 habet, q̄ cedat. ꝯ. de prēb. c. accedens. Sed † nunquid pōt eē notarius in cā electionis quidam dicūt q̄ nō. §. de arbi. ꝓtingit. tu dic ꝯ, quia potest esse testis, ergo & tabellio, probatur ꝯ per l. Domitius Labeo. ff. de test. Item quia tabellio quo ad officiū suum est seruus publicus, vnde ita est seruus laicorum, sicut
16 clericorum. hęc est veritas, quicquid dicat Host. † Quęro, an cā ecclesiastica possit compromitti in laicum. ſrñ. sic, etiam in
a bigamum, abigamia non pertinet nisi ad ea, quę sunt ordinis vel ecclesiasticæ dignitatis, & q̄ possit in laicum compromitti patet in c. contingit. §. de arb. a ꝓrio sensu, qua ibi prohibet tm̄ de spiritualibus. ergo secus in alijs. q̄ dic, vt in c. per tuas, co. ti. & q̄ no. in c. accedens, & in c. de cle. ꝓiu li. 6. de offi. dele.
17 c. ab arb tris. eo. li. per Arc. & Inn. in d. c. cōtingit. † Quęro nūquid laicus possit esse arbiter. rñ. q̄ non, quia arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. ff. de ar. l. j. Sed vtrum potest esse arbitrator in causis ecclesiasticis. rñ. q̄ sic, sicut potest esse proxeneta, & amicabilis compositor. ff. de ar. l. si de meis. §. si recepisse. nisi suum arbitramentum contineret simoniam, vt ꝯ. d̄ prēb. nisi essent. deinde no. q̄ iudices ecclesiastici non debēt timere inhibitiones laicorum etiam regum, q̄ faciunt iustitiam ecclesiasticam. Vnde mandatum regis non suspēdit iurisdictionem ecclesiasticam, quia libertas clericorum nō potest minui per iudices temporales, vt no. in Auth. de nō alie.
18 §. vlt. cum gl. 2. in verbo, teneatur delegare. † No. causas criminales delegari posse de iure canonico. Item de iure ciuili possunt delegari per principem. Item subdelegari per habentem potestatem a principe, vt C. qui pro sua iurisd. l. fi. Item tenementi hanc gl. q̄ causam mere ciuilem clerici ep̄s potest delegare laico Host. dicit contrarium, & ego idē dixi. §. quia omnis persona ecclesiastica est q̄nædā quidditas spiritualis. Alij dicunt, quod aut clericus conuenitur reali act. & tanquam q libet possessor, tunc potest sortiri forum iudicis laici, secus si cōuenitur act. personali. ita tenet Guli. de Cu. in auth. clericis. C. de epi. & cle. & dicit, q̄ ita seruat consuetudo. ego credo talē cōsuetudinē non valere. Nam etiam in reali iudicio quasi contrahit, & personaliter obligatur p̄sona foro alicuius iudicis, vt l. 2. ff. de præto stip. quę personalis obigatio non potest contrahi coram iudice ſęculari per clericum etiam de voluntate episcopi, nec iuuat eum abusiua possessio, quia nemo potest possidere rem, quam perpetuo non licet habere, vt c. ad decimas, de rest. spo. li. 6. & no. ꝯ. c. ꝓx. & ff. ne quid in lo. pub. l. j. §. habere tamen. vbi est tex. no.

A D D I T I O.

a Vinc. God Adde in bigamus possit peruenire ad sacros ordines. dicitur quod non ex dicto apostoli Pauli, potest tamen ex dispensatione papæ. glos. in verbo, fiat. in cap rector. distinctione. 34. vide Dec. consilio 435. vbi late de hoc, &c

S V M M A R I V M.

1 *Causam iuris patronatus non potest tractare nisi ecclesiasticus iudex.*
Ecclesiæ quæ adhęrent sunt ecclesiastica.
2 *Jus patronatus an sit indiuiduum.*
Indiuidua iura quæ & nu. 3.
3 *Indiuiduum quot modis dicatur.*
Iuris patronatus æque principes sunt in præsentādo, licet plus vnus, quā alius consulerit.
4 *Pro iure patronatus declarando vel euincendo, quod remediū intentat.*
5 *Ius patronatus ecclesię est quid mixtum.*
6 *Jus patronatus sumit originē a re prophana, quam quis dedicat Deo.*
7 *Qualitas spiritualitatis quare magis quo ad forum inspicitur, quā substantia temporaltiatis.*
Ratio naturalis vocatur ęquitas.
A magis potente trahitur minus potens.
A magnis digno trahitur minus dignum.
Generale verbum non videntur includere, quæ aliam iuris habent dispositionem.
Speciale & specialissimum abstractum est a natura generis.
8 *Patronus ecclesiæ si est per vim expulsus de custodia ecclesię vacantis an possit agere actione iniuriarum coram iudice laico.*
Violentia omnis dicitur iniuria personalis.
Iniuriarum actio competit ex causa expulsionis, & turbationis.
9 *Sententia si est lata contra vnum ex patronis, & alius obtinuit, an totū accrescat obtinenti.*
Juris patronatus qualitas.
Stipulatio denominatur a rebus.
10 *Ius patronatus qualiter intelligendum sit quod possidetur.*
Possidetur pro quasi possidetur exponendum in re iuris patronatus.
Verba laicorum grosso modo & vulgari sunt intelligenda.
Patrono suspenso datur socius vel curator.
11 *Episcopus an possit de suo temporali aliquid donare patronis.*
Patroni episcopatuum sunt reges.

C A P. III.

1 QVanto. † Causam iuris patronatus nō potest tractare nisi ecclesiasticus iudex & ē ratio, quia hoc ius patronatus adhęret ecclesię, & quæ ecclesiæ adherent ecclesiastica sunt, vt ff. de rei ven. l. quę religionis. Item ecclesia est suppositū & ius patronatus est appositum ei † Quęro an ius patronatus sit indiuiduum. rñ. sic, quia omnia iura, quæ non metimur ex corporalibus, sed ex ipsa substātia iuris incorporalis, indiuidua sūt, vt ff. de vsu & ha l. vsus pars ff. ad l. Falc. l. j. §. vsusfructus. ff. de iure patr. l. Carmelia Pia. Fallit in nominibus debitorum, quæ licet incorporalissima sint, tamen diuiduntur inter hæredes ratione rei debitæ per l. 12. tabu. vt ff. fami. ercis. l. hæredes. §.
3 an ea. ff. de ver. obl. in executionibus. † Et præmitto ad euidentiam, quod indiuiduum dicitur tribus modis, scilicet corpore seu vita, vt omne quod vno spiritu continetur, vt homo. ff de vsuca l. rerum mixtura. & ꝯ. de præsum. c. afferte ratione, vt quando a diuisione surgeret inꝯuenientia iuris, ff. de verb. ob. l. stipulationes non diuiduntur. Nam vt iura mere incorporalia, q̄ solo iuris intellectu percipiuntur, & subsistūt vt ius patronatus. Sed tñ aduerte, q̄ ius patronatus habet quædam consecutiua. v. g. successiones, & emolumenta, quæ secundū gl. diuiduntur viriliter. ſm Pet. diuiduntur proportionaliter, vt q̄ plus contulit beneficij, plus habet commodi. C. de fideic. l. cum serui. Sed in iure patronatus ecclesię tantum habet, qui ædificat vnum angulum, quantum qui tres ędificat, & tantū paupercula, quantum tex. & ita facit numarum in præsentādo. Cæterum in substantia ius patronatus non recipit sectionem. & ideo indiuiduum est, & sola sua integritate & diffinitione consistens, sicut seruitus, quæ appellatur ire, agere, & similiter indiuisibile est, quod sola sui integralitate & totalitate subsistit, cuius pars non habet proportianalem commoditatem. † Quęro, quod remedium intentatur pro iure patronat̄
4 declarando, vel euincendo. rñ. per officium iudicis sup quo glo. docet formare libellū. ff. de iureiu. l. si duo patroni. ī prin. quæ gl. non est alibi in iure ciuili, non autem agitur rei vend.
5 vt ꝯ. c. examinata. † No. q̄ ius patronatus ecclesiæ est quid mix
a tum. Nam cum oritur in persona laici, & trāsmittatur ad hæredes laicos & per laicum fiat pręsentatio, ergo nō est ius mere spirituale, & quia laicus non est capax huius iuris. Verum quia trahit originem ab ecclesia, & concedit ordinationem ipsius, & ex const. ecclesię nascitur, & ideo nō est mere laicale, seu dicitur temporale annexum spirituali. † Et no. q̄ ius pa-
6 tronatus sumit originem a re ꝓphana, quā quis dedicat Deo, & ideo considerata origine sapit laicalitatem. Nā non omnino desinit esse dominus, quia remanet patronus, vt dicit illa l notabilis. ff de hęre. insti. l. talem. §. fi. tamen ius patronatus ecclesię dicitur prouenire ex mera liberalitate canonis. Nam de rigore iuris res sacra nemini seruit. ff. de ver. ob. l. inter stipulantē. §. sacram. Ista est ergo liberalitas canonis, tñ de cōdigno. Et ideo nō potest auferri patrono, ar. no. ff. de do. l. Aquilius Regulus Nicostratus, & facit ff. vt in poss. leg. l. fi. † Sed quę
7 ro, quare magis quo ad forum inspicitur qualitas spiritualitatis, quam substantia tpalitatis. rñ. duplex est ratio, prima ratio naturalis, quæ vocatur prima æquitas. ff. de public. l. fin. quia magis dignum trahit ad se minus dignum, & magis potens trahit ad se minus potens, tam denominatiue, vt ff. de iurisd. om. iud. l. imperium. §. mixtum. ff. de do. inter vi. & vxo. l. cum sponsus. §. generaliter, & l. hoc legatum. ff. de leg. 3. quam effectiue. ff. de ista. ho l. quęrit. & ff. de leg. 2. l. Titię textores. Item quando ex duobus extremis fit vnio remanentibus qualitatibus extremorum, magis principale & magis notabile aliud ad se trahit. Secunda ratio est, quia si iudex laicus posset cognoscere, ergo posset supra caput ecclesiæ maiorem, id est patronum creare per suam sententiam, argumento. ff. de ista. lib. l.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde quod ius patronatus absque traditione trāsferri potest in aliū per donationem. Rui. consi. 108. nu. 5. lib. 5.

BIU Cujas

lib.l.statulibet a cæteris. §.fi. & ff de iure patro. l.si duo patroni,in prin.Sed hoc valde absurdum esset,quod ecclesia,quæ est libera,per sentētiā iud cis sęcularis efficeretur subdita patroni. Item certum est ꝙ ius patronatus ecclesiæ nō pōt vendi,licet transeat cum vniuersitate. ff.de acqui.re.do.l. quædā ff.de contrah.emp.in modicis ff.ad Treb.l.perinde.ergo nec per sententiam iudicis secularis adiudicati,ar.ff.de iud.l.omnem obligationem.ff.de sta.lib.l.statulibet a cęteris. §.fin. Sed ecce nos dicimus,ꝙ ius patronatus ratione suę temporalitatis transit cum vniuersitate temporalium.Sed quid de mere spiritualibus, vt si vendam tibi villam in qua habebam decimas, vel alia spiritualia? dicit Inn.ꝙ non videtur includi, quia gña le verbum non includit ea,quæ aliam habent iuris dispositionem Ho.ꝺ posset distingui inter verbum gñale & vniuersale. Item si in vend. essent apposita hæc verba, integro statu, vel cum plenitudine iuris,includerentur oīa,vt C.de bon. vacā. l.si quando.lib.10.& est lex sing.ad hoc.pone eps dicit,cōmitto tibi oēm iurisdictionem,nunqd videatur cōmittere merū imperium? & videtur ꝙ sic,vt ff.de offi.præfe. vrb. l.1.§. cum vrbē.Sed ibi ipsa respu.fuit commissa gubernanda, non sola iurisd.vnde dñt quidam,ꝙ non continetur merū imperium, quia illud verbum,oēm, prædicatur hic de pluribus differētibus specie,non de pluribus differētib.numero. Ista.n.suprema requirunt supremum.s.spāle mandatū, ar.ff.de proc.l.Pōpo.in princ.& idem esset,si princeps daret oēm iurisd.talis castri, & illud castrum haberet ex priuilegio merum imperiū. nam hic non videtur donatum,quia illud,ꝙ specialissimum est,abstractum est & separatum a natura generis, & ideo hic mixtum imperiū nō includeret. ff. de dam. infec.l.4. §.duas.

† Quæro.quid si patronus ecclesię est per vim expulsus de custodia ecclesię vacantis,vtrum potest agere actione iniuriarū coram iudice laico? respon.sic,qnia agit de iniuria commissa in persona sua.Nam omnis violentia dicitur iniuria personalis,vt fin.no.ff.de fur.l.itaq; fullo,& facit qđ no.in simili ī.co. c.cæterum.In glo.ibi, sed iudicio possessorio rei & nō solum pro expulsione,sed etiam pro turbatione competit actio iniuriarum,vt ff.de ac.& ob.l.seruus nō in omnibus.non dico,ꝙ sit crimen publicū. ita ꝙ possit agi.l.Iul. de vi vt no. ff.de reg. iur.l.hoc iure,& ff.de iniu.§.fin.† Pone,cōtra vnum ex patronis lata est sententia, alius autem obtinuit, nunquid obtinet in totum accrescit? & dico ꝙ sic, nō quod propriè aliquid accrescat, sed quia per nō concursum apparet nil diminutum, quia istud ius quasi spirituale non potest diuidi,vnde non ꝑt quis esse semipatronus,vt ff.fa.ercis.l.quædam mulier,& ff.de iure pat.l.Carmelia Pia.nō ob.l.si duo patroni,quia ibi loquitur respectu successionis,q̄ diuisibilis est,vt no. C. de fideic. l.cum serui.Gl.istius c.de se clara est. Nam primo dicit, ꝙ ius patronatus non est proprie spirituale, sed annexū causæ spirituali, intellige cāæ.s.subiectiuę, qa ecclesię, quę est subiectū huius iur.Nā & stipulatio denominatura rebus, vt ff.de uer. obl.l.2.& l.stipulationes non diuiduntur. deinde gl. dicit, ꝙ ratione cohęrentiæ assumit naturam eiusdem spiritualitatis.

† Tertio dicit, ꝙ ius patronatus possidetur, intelligе.i.quasi possideꝫ,vt ff.de acq.re.do.l.seruus.§. incorporales.& si testis diceret, ꝙ vidit talem possidere ius patronatus, exponeretꝫ.i. quasi possidere,vt ff.de iurciu.l.sed & si possessori. §.sed si rerū, vbi est tex.no.qa verba laicorum debēt intelligi grosso & vulgari modo, vt no.Cy. de dona.ante nnp.l. si cū ante. dicit Arch. ꝙ patronus suspectus non remouetur, sed datur ei socius,siue curator,vt no.in l.tutor.ff.de suspe.tut. Et per Arch. 74. dist. c. episcoporum. † Nunquid eps de suo tēpore possit aliquid donare patronis? dic ꝙ sic, & si prorogat tps patronorum,non dr̄ suum tempus donare.Sed si post tps patronorū, dicitur donare,& tunc computantur & ipsi episcopo in tempore suo. c.bene. 61. dist.per Arch. quod est valde no. Item dicit Arc.ꝙ reges a patroni sunt in episcopatibus. 43. dist. lecti.hoc facit pro ducibus Alemaniæ, & similibus,quod tene benementi Bald.

ADDITIO.

a Vinc.Cod. Adde quòd Rex in suo regno, & Comes in comitatu iuri derogare possunt Ruin.cons 23.nu.6.lib.2.Et no quòd Rex potest habere ex priuilegio beneficia,& effici capax spiritualium Rui.cons 156.nu.6 lib.4.

SUMMARIUM.

1 *Clericus in furto, vel homicidio comprehensus an possit capi per laicos, & episcopo præsentari.*
2 *Clerici,qui tracti fuerunt coram iudice seculari,& confessi, vel conuicti,an propter talem confessionem sint a suo episcopo puniendi.*
Sententia a non suo iudice lata & confessio,ac depositio testium coram tali facta quando valeant. & nu.2.& 4.
Confessi vel conuicti clerici coram suo episcopo,qualiter puniantur.
Confessi in iure qui dicantur.
Dispensare cum clericis episcopi de quibus valeant criminibus.
Depositum clericum an debeat episcopus curiæ seculari tradere.
In cōfessione suæ clericus apud ꝓtorē facta,an cogēdus sit ꝑsistere,et n.3
Perseuerare in confessione an dicatur,qui per tormenta perseuerat.
Tormenta non habēt locū in contractibus, neque omnibus in maleficijs.
Purgatio per torturam quando liceat.
4 *Confessio facta coram iudice,qui non potest condemnare,non valet.*
Infamis non efficitur ex confessione,quæ lege municipali nitatur.
5 *Torqueri an possint ꝑ episcopos clerici spōte confessi corā honestis viris.*
Confessionem reuocare in tormentis editam quando clericus possit.
Tormenta quæ dicantur esse formidini.
6 *Tortum fuisse an probare se quis possit per clamorem, & gemitum.*
7 *Confessio facta coram iudice competenti in figura,indicij sufficit ad condemnationem sine alia probatione.*
Conuictus vt quis de crimine dicatur,quę probanda,& qualiter.
Tortura modus & genus in arbitrio iudicis posita, & qualis esse dēat.
8 *Confessio facta in carcere episcopi, vel prędis non valet. secus facta sub custodia.*
Locus actibus solemnibus gerendis non debet esse vilis & obscurus.
9 *Suspensio perpetua ab ordinibus,vel altaris ministerio est pœna capitalis clericorum.*
10 *Tabellio depositus ab officio non potest restitui,& quando.*
Dispensationis nomen in iure ciuili non reperitur, sed eius loco nomen indulgentiæ.
11 *Remissio a pœna post diffinitiuam,a nullo fit nisi a principe.*
Episcopus absque capitulo an dispenset,remissiue.
In delictis carnis mitius est agendum,& ratio.
Excessus nomine,continetur omne maleficium.
Reus fieri quis non debet ex canonica,ciuilique constitutione.
12 *Punitus semel non debet iterum puniri & nu. 25.*
Infamia ex confessione sua quando quis notatus esse videatur.
13 *Clericus non potest se obligare ad personalem districtionem iudicis. Et An clericatus sumptus post citationem prosit.*
14 *Clericus an possit coram iudice seculari reconueniri.*
Reconuentio non fit in criminalibus.
15 *Condemnatus de furto an sit infamis.*
Furtum non est crimen publicum,& ideo nisi cuius interest, accusat.
In furtis debet potius condictione generali agi, quam fortis ex indicis etiam suasione,& in dubio sit interpretandum.
16 *Dispensare episcopus in omnibus criminibus an possit,& nu.18.*
17 *Fama restituere an possit episcopus.*
Criminosus possidet absque dispensatione beneficium, donec priuetur.
18 *Dispensare cum bigamo promoto potest Papa, sed non promouendo.*
19 *Apostata quis dicatur, & an cum apostata a religione dispēsari possit.*
Dispensatio in beneficijs habitis,non extenditur ad habenda.
In homicidas, & irregulares dignitas ecclesiastica potest cadere ex dispensatione.
20 *Clausula,anathema sit,an sit canon latæ sententiæ.*
A beneficio amotus an consequenter ab officiosa fit amotus.
Irregularis licet non debeat promoueri,non tamen deijcitur promotus.
Hæresis esse quando dicitur,& nu. 21.
21 *Hæreticus non est qui simoniam committit, sed si credit simoniam non esse peccatum,hæreticus est.*
22 *Homicida an celebrare possit absque irregularitatis incursu.*
23 *Maiora delicta quæ dicantur,quæ media, & quæ minora.*
24 *Testes in criminali an possint recipi in vbsentia iudicis.*
Dispensare possit ne episcopus inuito accusatore, vel nolente.
Pęna pecuniaria nunquid in corporalem possit actore nolente conuerti.
Pęna pœnæ cumulari quo casu possit.
25 *Punitus minus, quam debeat,an postea debeat puniri plus,& num.12.*
26 *Deponi a beneficio an possit quis pro quolibet maleficio.*
Honorem omnem reatus excludit.
27 *Depositus ab vno episcopo an intelligatur depositus a beneficijs, quæ habet in alia diœcesi.*
Infamis vno in loco infamis est ubique.
Acta alterius episcopi non tenetur sequi episcopus.
Deponēdum esse quem si pronunciet episcopus,nō intelligit depositus.
28 *Clericus an quis præsumatur.*
Accidentia non præsumuntur inesse, maxime quæ plerunque absunt.
Præsumptum verum quod.
Fama non est,vnius generis.

CAP. IIII.

AT si clerici. Istud capitulum habet elegantem materiam, & h.d. Clericū conuictum,vel confessum de crimine coram iudice laicali de eo non punit eps, sed corā se ꝓfessum, vel ꝓuictum punit pœna debita, nisi secum dispensat, ꝙ pōt in adulterio, & minoribus, nec dēt ipsum punitum tradere curiæ seculari. vel sic, Ex illicito processu iudicis incongrui nemo pōt dānari, & illud,ꝙ factū est ꝓ ius, non pōt ratificari.& dicit Arch.68.dis.Salonitanę. & iō nihil valet hęc decies repetita ꝓfessio.Item in mediocribus delictis,& infra pōt dispensari.Itē eps functus & perfunctus officio suo non debet
1 clericū depositū tradere iudici seculari.† An clericus in furto,, vel homicidio ꝓprehensus possit capi p laicos,& epo præsentari? dic ꝙ sic,vt no.per Arch.91.dist. c.presbyter. In ꝓriū facit,

facit, quod not. ff. de re. iu. culpa eſt. ꝑ Accur. Sed hoc non eſt culpa, ſed reipublicæ tutela, q̄ oĩbus eſt conceſſa ꝙ deprehenſos actu. C. de ma. & mathe. l. fi. Diuidit ī tres partes. In prima narrat proceſſum iudicis ſecularis, & ēt confeſſiones, & teſtimonia recepta ꝙ clericos, prohibet ep̄m iudicare ex illis. Secundo ponit de proceſſibus eꝑorum, & eorum diſpenſatione tacite diſtinguendo inter maxima & enormia crimina ex vna parte, & mediocria & minora ex altera ſm vnam opi. In tertia parte dicit, q̄ eꝑi non p̄nt exaggerare pœnas clericorū depoſitorum, & perfecte punitorum traden. eos iudici ſecu-
2 lari. ſecunda ibi, ſi vero. tertia ibi, ſed non dēt. † Caſus, quidā clerici tracti fuerunt coram iudice ſeculari, & confeſſi, vel ꝙ uicti. Quæritur, vtrum ꝓp talem confeſſionem a ſuo eꝑo sūt puniendi; Reſpon. quod non, quia ſicut ſnīa a nō ſuo iudice lata nō tenet, ita nec confeſſio reorum, vel teſtium facta coram ipſo, ſed ecce iſti ſunt confeſſi coram epiſcopo, vel cōuicti coram eo, qualiter punientur; rn̄detur, q̄ ſi ſint in iure. i. in figura iudicij confeſſi, ſeu legitime. i. ſolēni probatione conuicti, ſi qdem eſt tale crimen enorme, per quod debeāt a ſuis ordinibus ſuſpendi, vel deponi, vel ab altaris miniſterio ꝓpetuo remoueri, ita fiet: ſi aūt ſunt crimina mediocria, ſeu minora, vt eſt crimen adulterij, & minora eo, vel paria, pōt eꝑs peracta pœnitētia diſpenſare. Tertio quæritur, vtrum eꝑs, qui depoſuit clericū, & functus eſt officio ſuo degradādo ipſum pro ſuis exceſſibus, debeat ipſum tradere iudici ſeculari? rn̄detur, q̄ non, duplici rōne. prima, quia eſt perfunctus officio ſuo. Secunda, qa non debet addere afflictionem afflicto. No. primo regulam q̄ clerici etiam non poſſunt confiteri, vel cō uinci coram iudice ſeculari, & hoc eſt contra poteſtates terrarum, qui clericos corā ſe confeſſos remittūt ad ep̄m cum tenore confeſſionis. Nam tales confeſſiones non debent ſcribi in actis, licet Inno. dicat, q̄ eꝑs cogit eos perſiſtere in tali ꝙ feſſione. ſup. de elec. per inquiſitionem, & ĵ. de confeſ. c. cum ſuper, & male, niſi crimen ſit notoriū, vel quaſi, ar. ff. de adul. l. capite quinto. Nam notorium gerit vices ſolēnes epiſtolę remiſſiue. & dic, ſi clericus ſpōte confitet coram iudice ſeculari, aut delictum aut ꝯctum, ſi delictum aut per viam iudicij, aut de plano, primo caſu nō valet ꝙfeſſio, nec cogitur pſeueraſe, ne videatur eꝑs ratificare factum ꝯ ius, vt hic. Sed o caſu confeſſio facit indicium, & ideo cogitur perſeuerare ſm In-
3 no. † Et ſic no. q̄ perſeuerare [a] dicitur etiā ille, qui per tormē-
a ta perſeuerat, quod eſt verum, ſi prima confeſſio fuit ſpontanea. vel dic, q̄ in arbitrio iudicis eſt, an dicat perſeuerare, nec ne. Nam vbi plene conſtat de indicijs, tortura nō habetur ꝓ cauſa impulſiua confeſſionis, veritas pro finali cauſa. Si vero coram iudice ſeculari confeſſus eſt contractum, nō poteſt ꝓ tormenta cogi perſeuerare, quia tormenta non habent locū in contractibus, ſed in maleficijs, & nec in maleficijs omnib. ſed in grauibus, & etiam nec ſemper, cum de plano per teſtes poteſt probari maleficium, vnde ſemper ante finalem torturam debent publicari atteſtationes, quia quādo nihil eſt probatum, ceſſat tortura, ſi ſimpliciter probatum eſt, relinquit arbitrio iudicis. Si plene, ceſſat tortura, quia nō poteſt per tor-
4 turam ſe purgare, ꝓ Cy. quorum appel. non reci. l. 2. † Secūdo no. regulam, non valet confeſſio facta coram iudice, qui nō poteſt condemnare, dicit lex, eius iudicis, vel arbitri ſenrētia non infamat, nec confeſſio facta coram ipſo. iſta eſt glo. fi. ff. de his, qui no. infa. l. quid ergo. §. ex compromiſſo. & facit ad quęſtionem, vtrum confeſſus ſuper inquiſiti. fundata ſuper. l. municipali ſit infamis? & dicimus q̄ non, quia l. municipalis
5 nō infamat, vt ff. de act & ob l. ceſſat. Quęro igitur, † nunqd clerici cōfeſſi ſponte coram honeſtis viris, & maxime coram magiſtratibus, qui non traxerunt in eos cauſam, poſſunt per ep̄m retorqueri? Inno. dicit q̄ ſic, qa pōt habere ratam talem confeſſionem, pro hoc. ff. de ædi. edic. l. quæro. §. fi. Et ſi tortus ab epiſcopo confiteatur coram eo, non pōt reuocare confeſſionem, vt no ff. de infa. l. ictus fuſtium. Quęro, quę tormēta dicantur formido; reſpondeo, quę cadūt in conſtantē uirū,
6 non al a, puta ferula, vt no. C. ad Sillanianū. l. fi † Quęro, quater probabit qs ſe tortum, nunquid per clamorem, & gemitum, vt cū eſſet eius vox vera, ſed teſtes non viderūt corpus; dic vt no. Bar. ff. de ope. no. nunc. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prę-
7 tori. † Tertio no. q̄ cōfeſſio facta coram iudice competēti in figura iudicij ſufficit ad condemnationem ſine alia ꝓbatione. Sed gl. Accur. dicit q̄ ſi eſt nuda nullis adminiculis roborata, non facit plenam fidem. ff. de appel. l. nō tm̄. Ego hoc arbitrari puto ex qualitate perſonarum Item oportet, quod cō ſtet de maleficio, licet non de malefaciēte, ut l. j. §. item illud. ff. ad Silla. vnde non ſufficit dicere, occidi hominem, niſi cō-ſtet de corpore, non tamen oportet, q̄ conſtaret de proprio nomine interfecti, vt eſt gl. ſing. 2. q. 8. libellorum. Quarto no. quod probatio debet eſſe legitima plene & ordine iuris facta. nam per vnum teſtem nemo ꝙincitur niſi quo ad torturā, & ē in arbitrio iudicis modus, & genus torturæ. vt C. ad l. Iul.
b ma. l. 2. & tortura [b] nō debet eſſe barbarica, nec ita crudelis,
8 q̄ eam natura ferre nō poſſit, vt l. j. C. de emen. ſer. † Sed nun
c quid valet confeſſio [c] facta in careere eꝑi, vel pręſidis, reſpō. quod nō, quia iure deputatus eſt locus ſolēnis & publicus cārum, vt C. de cuſto. reo. l. 2. nec enim debet fieri actus ſolennis in locis vilibus & obſcuris, in eꝑo valet tamen ſi fieret in camera, vel in aula epiſcopi, quia ibi honeſte poteſt ſedere ꝓ tribunali, & licet confeſſus eſſet ſub cuſtodia, non dicitur tamen facere ꝓ metum. Nam ſub cuſtodia debet eſſe, vt l. fin. C. de accuſ. ſed quidam aſſeſſores faciunt eos disligari a vinculis, quod nihil ſonat, qn̄ ſub cuſtodia ſunt, vt ff. de uerb. ſig.
9 l. qui neq; §. ſolutum. & l. vinculorū. † Itē no. quod perpetua ſuſpenſio ab ordinibus, vel altaris miniſterio perpetua remotio eſt pęna capitalis clericorum. Nam per hoc extincti ſunt a ſuo eſſe, quod dic vt no. Inn. de accu. c. qualiter & quando.
d ſic & tabellio [d] ꝓpetuo depoſitus ab officio cum infamia di-
10 citur † extinctus, & nūquā redit ad illud, & non poteſt denuo creari tabellio, glo. eſt ſing. in Auth. de armis. §. j. Et hoc, ſi eſt depoſitus propter enorme delictum, puta quia commiſit falſum in officio, ſecus, ſi propter minus delictum, vt puta quia percuſſit aliquem cum armis, vnde contracta eſt infamia, & ideo merito fuit ab officio remotus, vt elegāter no. ff. de infa. l. 2. §. miles. quia tunc epiſcopus, qui cōdemnauit, diſpenſare poſſet ſup officio tabellionatus & c. exercēdo, ar. huius c. ſcias tamen q̄ in iure ciuili non reperitur hoc nomen, diſpēſatio, in aliquo tex. iuris ciuilis, ſed loco iſtius nominis eſt nomen indulgētia. † Item hoc nomen remiſſio a pęna, quę poſt diffinitiuā a nullo fieri poteſt niſi a principe, vt ff. de pę. l. fratres, & l. j. §. de qua. ff. de poſtula. & vide quod no. ĵ. de cle. excom. mini. c. clerici. & an epiſcopus poſſit diſpēſare ſine capitulo, dic ut no. in c. cum ex quo, de elect. lib. 6. & ꝓ Archid. in c. ꝓ mittimus, de æta. & quali. co. vol. Item no. q̄ in delictis carnis mitius eſt agendum, quia motus eſt ad actum de iure naturali. vt no. in l. j. §. ius naturale. ff. de iuſt. & iu. Item no. quod omne maleficium dicitur exceſſus. Item no. q̄ nō debet quis excedere fines officij ſui. Item no. quod duabus conſtitutionibus. ſ. canonica, & ciuili non debet quis reus fieri, ut hic &
12 ff. de accu. l. ſenatus cenſuit † Item no. q̄ ſemel punitus nō debet iterum puniri, quod eſt verum qn̄ terminus eſt pęnę. Sed quid, ſi eſt punitus per errorem iudicis, qui debuit punire in truncatione manus, & punit in amputatione pedis; Reſpon. ſufficit ſemel, quia niſi reſtituatu. indebitum, non poteſt peti debitum, vt ff. de ſolu. l. fi cum aurum. ſed hic reſtitui nō poteſt. Item iſte caſus reputatur inter caſus fortuitos, qui liberant debitores, quod tene menti. Sed in contrarium videtur, quia nec ſolutio, nec fortuitus caſus in vna ſpecie contingēs liberat a debito alterius ſpecici, vt ff. de leg. j. l. cū tres. §. ſed ſi Stichus, hoc no. Bar. ff. de accu. l. ſenatus cēſuit, vbi videas. Oppon. ex cōfeſſione oritur infamia apud bonos & grauꝭ, ergo debet indici purgatio. Sol. vt in gl. quia non ſemper apud bonos & graues infamatur, ſi eſt alias bonæ famæ: hoc eſt arbitrarium, vt ff. de teſti. l. 3. §. tu magis. Quæro, an ex confeſſione clerici facta coram iudice ſecutari oriatur infamia facti; Sol. iſta infamia haberet originem a maleuolls i. a iudice detinente clericum, & ideo etiam de facto nō infamat ſm Hoſt. ſed Ber. dicit quod ſi cadit in mentes diſcretorum virorū, q̄
e generat [e] infamiā facti, nō ex vi cōfeſſionis, ſed ex vi præſum-
13 ptionis populi, & hoc verius. † Quęro, clericus nō poteſt inuitus trahi corā iudice ſeculari, ſed nūquid volens; reſpon. nō, nec uolens, imo punitur, ſi conſentit, vt in gl. adde, qđ licet clericus nolit ſe declinare, tamē iudex ſecularis eo inuito debet eum repellere a limine fori ſecularis, ut not. Arch. 2. q. 8. quorundam, & in hoc dēt ſupplere ex officio neceſſario, arg. ff. de poſtu. l. quos prohibet. & no. q̄ poteſt pater declinare filium, qa ſua intereſt, vt l. 3. §. ſi filius. ff. quod quiſq; iur. Sed an clericatus aſſumptus poſt citationem profit; dic qđ non, vt ff. de iud. l. ſi quis poſtea. ſed ſi poſt delegatum ante iudiciū ſit aſſumptus prodeſt, niſi ſit a proprio epiſcopo depoſitus, ut in Aut. vt clerici apud ꝓprios epiſcopos, qui eſt tex. notabilis, & ne clericatus aſſumptus in fraudem profit delinquenti. Si

ergo

ADDITIONES.

a Vinc God. Adde quando reus dicatur perſeuerare in confeſſione. Hippol. in l. 1 § diuus Seuerus. col. 1. in fi. cum ſeq. de quæſtionib.

b Vinc. God. Adde quòd tortura debet fieri cum moderamine, Bart. in l. quæſtionis la 1. ff. de qq. & Bal. in l. 1. q. 5. C. de confeſſ.

c Vinc. God. Adde quòd confeſſio geminata inducit probationem, etiam inter abſentes, & tollit præſumptionem erroris iuris. Rui. conſil. 120. na. 13. lib. 2.

d Tabellio depoſitus ab officio non poteſt reſtitui, adde Bald. conſi. 350 1. parte. incip. in Chriſti nomine, proponitur, quod quidam.

Vinc. God. Adde quòd notarius iuſto impedimento impeditus poteſt ſcribere inſtrumenta per manum alterius. Thom. Gram. conſi. 3. nu. 2.

e Vinc. God. Addequòd clericus debitor ſuſpectus de fuga poteſt capi propria anthorirate. Rui. conſ. 4. nu. 12. lib. 5. & pro delicto, quando timetur de fuga, poteſt capi a laico & priuato ibid. nu. 13.

BIU Cujas

ergo ante depoſitionem fieret proceſſus iudicis laici, eſſet ipſo iure nullus iuriſdi.nō præventa, quod eſt no.dignū. & idē in contractibus, vt ſingulariter no.ff.de leg.j.l.nemo pōt. Oppo.quod imo clericus poſſit conueniri coram iudice ſeculari, vt in Auth de ſanctiſſimis epiſcopis.§.reuerendiſſimi. So. aut clericus primordialiter cōuenit, & loquit hic, aut primordialiter agit, & incidenter reconuenitur, & loquit contrariū; & hoc facit iuris authoritas, quæ reconuentionē introduxit. Item iudiciorum æqualitas, vt C.de fruc.& lit.expen.l.fin. Sed
14 oppo.& videtur, † quod clericus, non poſſit coram iudice ſeculari reconueniri, quia nec principaliter, nec incidēter pōt ſe ſubijcere foro ſeculari, & no.j.tit.j c.verū So. ſic diſt.nunc, aut reconuenitur criminaliter, & non procedit reconuētio. xj.q.j.c.1. & quia in criminalibus non habet locum reconuētio ſm Ber.& bene, quia ſi eſſet propria conuentio, nō poſſet fieri poſt nomen rei receptum inter reos.i.poſt litem conteſt. poſtquam iudex pronunciauit, non obſtantibus exceptionib. declinatorijs li.cont.vt C.de adulter.l.adulteram. Item oportet eadem ſententia & eodem tēpore terminari, quod falſum eſt, vt ff.de pub.iudi.l.is qui reus.§.inchoatas. aut reconuenitur ciuiliter; & tunc no.quatuor caſus. primus eſt, quando clericus agit nomine proprio, & reconuenitur nomine proprio; & procedit reconuentio inſpecta naturali æquitate, quę eſt communis omni generi perſonarum, argum.ff.de iure do.l.permittendo, in princip. Secundus, quando agit nomine eccleſię, & reconuenitur nomine eiuſdē eccleſiæ, & puto q̄ non poſſit reconueniri coram iudice laico quia non poteſt eccleſiam ſubijcere. Tertius caſus eſt, quando agit nomine eccleſiæ, & reconuenitur nomine proprio, & nō pōt, ar. ff.de in ius vo.quæſitum.nam in agēdo eſt procurator. & iō non poteſt reconueniri nomine proprio. Quartus caſus eſt è contra, quando agit nomine proprio, & reconuenit nomine eccleſiæ, & procedit reconuentio, quia non eſt inter eoſdem. de hoc dicam.j.de mu.peti.in c.1. Sed nunquid reconuentio oriatur ex tacita prorogatione iuriſdi. reſpon nō, quia clerici nō poſſunt prorogare, ſed oritur ex iuris diſpoſitione. iij. q.8. c.cuius in agendo. Quod autem dixi in primo membro, q̄d poteſt recōueniri intellige, ſi actio non eſt famoſa. Nam ſi eſſet famoſa ex ſententia iudicis laici, ſequeretur depoſitio beneficij quod eſt impoſſibile. Sed an poſſit reconueniri ſuper condictione furtiua? reſpon. ſic, quia non infamat, vt ff.de ac, & obl.l.ceſſat ignominia. ſed q̄ eſt ratio, tu legiſta, q̄ actio furtiua pęnalis infamat, ſed condictio furtiua non infamat. reſp. quia ita placuit prætori. Nam in edicto ſuo de cōdictione furtiua non meminit, & quia finis condictionum eſt rei perſecu
15 tio non vindicta. † Quęro, an condemnatus furti ſit infamis? dicit Ber. q̄ non, niſi ſit cōdemnatus criminaliter. iſta opinio non reperitur alibi, & eſt contra caſum.l.non poteſt.ff.de fur. niſi forte eſſet furtum modicę rei, vt j.duos aureos, ar.j.de reiu.cum te. Item ſi quis eſſet condemnatus ex ſuſpicione furti, vel ex aliqua fictione ſtatuti, non efficitur infamis, vt C.de infal.furti. Si condēnatus es, illud ſcias, q̄ etiam capitale furtū non eſt crimen publicum, & ideo non admittitur ad accuſādum, niſi ille, cui ciuiliter competit actio furti. Iſta eſt glo.vni caturis ciuilis in l.pe.ff.de cond.ob cauſ. Item an condemnatus de furto per inquiſitionem fiat infamis? dic q̄ non, ſi eſt c̄ dēnatus in abſentia, ſecus in p̄ſentia, qa p̄ūtia infamiā no.vt ff. de ſuſpe.tu.l.3.§.pe.& qa in abſentia ſentētia eſt lata extra ordinem, & extra figuram iudiciorum, & ideo nō infamat niſi de facto Adde, q̄ ſi quis eſt condemnatus de furto nō ſpecificata actione furti in libello, ſed certi condictione generali, nō efficitur infamis, vt ſingulariter no.ff.ſi cert.pet.l.certi condictio, in principio. & cum agitur c̄ clericum iudex debet p̄ſuadere, vt proponatur certi cōdictio generalis, & non actio furti, quæ eſt famoſa, & etiam debet interpretari libellus formatus ſine expreſſione nominis actionis, vt ff.de dolo.l.nō dēt,
16 & ſic intelligendo ſoluatur glo. Ber. † Quęro in quibus crimi nibus poſſet diſpenſari? reſpon. in omnibus. ſ. per ep̄m, nō per inferiorem, quia eps in ſua diœceſi habet pleniſſimā iuriſdictionem, vt ff.de off.p̄fec.vrb.l.j.§.cum vrbem. Alij dicunt, q̄ in enormibus ep̄i nō diſpenſant. tu dic, q̄ aut lex, vel ſtatutū iubet certam pęnam imponi, & non poteſt diſpenſari, vt ſin. no.in Auth.de iud §.oportet. aut nō arctat iudicem ad imponendum ſpecialem pęnam, & tunc diſpēſare poteſt, anteq̄ pęna ordinaria ſit impoſita per diffinitiuam, non poſt, vt ff.de his, qui no infa.l.quid ergo.§.pęna grauior, cum materia ſua. In multis aūt inuenio, q̄ iudex diſpenſat propter paupertatē, vt ff.de offi.preſi.l.illicitas.§.fi.& eſt tex.no. & facit. ff.de accu,
17 l.leuia. † Quęro, nunquid epiſcopus poſſit aliquem reſtituere famæ? reſp. non, quia infamia eſt inflicta maiori authoritate.ſ.authoritate.l.ſeu imperatoris, vt no.Inn.j. de re iud.c.cū te, ar.ff.de minor. minor autem magiſtratus. Intellige tamen ſi eſt degradatus, reſtituit pro euidenti neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ, licet non poſſet reſtitui ad famam, vt j.de re iud.ca. cum te, ſm Ar. Tu dic q̄ cū deponendo pōt regulariter diſpēſari, vt no.j.de iureiu in ca.ſicut noſtris. Sed cum depoſito p diffinitiuam non poteſt diſpenſari. Tu dic, q̄ & ſine diſpenſatione criminoſus poſſidet beneficiū donec ſit priuatus & do nec deponatur, nec debet deponi niſi p̄ grauioribus ſm Inn. & Ber. vt no.per Archi.61.diſt.in c.nemo prohibitus. ceſſante cā influēte ceſſat diſpēſatio. ita dicit Arch. 61.diſt.in c.priſcis, & per Io.An.in c.dilectus.§.de tempo.ordi.in nouel. Pa-
18 pa etiam poteſt diſpēſare † cum bigamo promoto, ſed nō cū promouēdo, ita dicit l.diſt.c.quicunque. Et ideo Io.de Ligna.
19 non fuit factus Cardinalis. dicit etiam Arch. quod † cū apoſtata a religione non diſpenſatur, nec poteſt promoueri. Apoſta
a ta a autem eſt, qui ad ſęculum redit, vel profeſſionē dimittit, non qui ad maiorem religionem tranſit, vt no.per Archidia. l.diſtin.c.pen. licet diſpenſetur cum aliquo in beneficijs habi tis non propterea intelligitur diſpenſatum in habendis, vt l. diſt.c.hi qui, per Archid. Dicit etiam Arch. ſecundum Inn. q̄ in homicidas & irregulares poteſt cadere ius cuiuslibet dignitatis eccleſiaſticæ, cū poſſit cum eis diſpenſari, vt no.per Arc.
20 in c.ſtudeat, l.diſt.quod eſt valde no. † Quęro vtrum hęc oratio præſentis temporis. ſ.anathema ſit ſit canon latæ ſnię? Archid ſentit quod non.1.q.j.c.quicunque.& 3.diſt.ſolennitate. Vtrum amotus a beneficio, p̄ p̄ns ſit amotus ab officio. Arc. dicit q̄ ſic.71.diſt.c.ſi qs. dicit Archid. q̄ licet irregularis non debeat promoueri, tamen non deiicit promotus l.diſt. c.quicunque, quod tene bene menti. non eſt hæreſis facere c̄ arti-
21 culos euangelii, ſed ſentire c̄ eos. dicit Archi. q̄ † non eſt hæreticum committere ſimoniam, ſed eſſet hæreticum credere, q̄ committere ſimoniam non eſſet peccatum. Ita dicit Archid.
22 1.q.1.in c.fertur, in addi.ſua, & no.bene. † An homicidas poſ
b ſit celebrare abſque irregularitatis incurſu. dic vt no.p Arc. l.diſt.in c.de is, q̄ non niſi ſit occultus, in aliis criminibus, vbi
23 ſit irregularitas ſm Arch. Inno. & Hoſt. † Quęro, quę ſunt maiora delicta, quæ media qnæ minora? Rñdeo, atrocia ſunt illa, quæ continent dolum cū magna iniuria alterius, vt ff.de minori.l.auxilium §.in delictis, & not.ff.de re. iur.l.ad ea ſed īc noſtro non ſic ſumūtur delicta enormia vt patet in adulterio q̄ non connumeratur hic inter maxima criminia, licet re vera ſit crimen valde infeſtum laicis, & bonis viris & turbat honorem matrimonii, & famam liberorum, etiam quia cōſiſtit decus gentium, vt eleganter no.in Auth.de nuptiis, in prin.
24 & in hoc differt pęna ſęcularis ab eccleſiaſtica. † Quęro, nūqd in criminali poſſint teſtes recipi in abſentia iudicis? dicit B. q̄ non, iſta quæſtio non eſt quæſtio, ſi iudex non cōmiſit teſtiū receptionem, vt no.C.de libe.cau.l.iubemus. dic vt ibi dixi in lectura mea, dubitatur, vtrum eps poſſit diſpēſare inuito accuſatore? reſp. aut accuſatori eſt quærēdum ius ad rem ex diſpēſatione, quia papa mandauit accuſatum depeni, & eius accuſatori.i.& probanti beneficium conferri, & non poteſt diſpenſare, aut ex diſpēſatione nō acquiritur accuſatori ius bñficii, & tunc poteſt diſpenſare, quia non tangit ius accuſatoris, ſed ius fiſci. Et iſti maiores iudices habēt authoritatē diſpēſandi, vt ff.de pęnis.l.obiit. vnde nō poſſunt prohiberi, ne vtātur propria authoritate. Similis qō formatur, nunquid inuito actore poſſit pęna pecuniaria conuerti in corporalem? & dic q̄ non, ne pręiudicetur creditori, & hoc conſueuit notari in l.vlt.ff.de in ius voc. ſed nunquid ad diſpenſandum iudex poſſit eē facilior conſentiente accuſatore quā cōtradicente? dic q̄ ſic per illam.l.no.ff.de manu.l.quid dicat. Vltimo oppo.ad finem iſtius.c.quia pęna pęnæ cumulatur. C.de ſportulis, l.2. Solu.ibi non erat plene punitus, ſed parum, & extra ordinē, vt ibi per Cy.& eſt ratio, quia nōdum terminus eſt pęnæ ſm Ia.Bu.in l.placet C.de ſacroſ eccl. Item no.ob.j.cum non ab homine, quia ibi erant adeo rebelles & obſtinati, eo q̄ in profundum malorum venerant, q̄ opus erat, vt pęna vnius eſſet metus multorū, vt C.ad l.Iul.pec.l.j quod tradātur materiali
26 gladio iudicis ſęcularis. † Quęro, an minus punitus, quam debeat, poſtea debeat in plus puniri? Reſpon. aut iſta pęna pluris deſcendit ex eadem.l.aut ex diuerſis.ll. quarum vna punit in plus, alia in minus, vel mitius. Primo caſu debet in illo pluri puniri, & quatenus punitus eſt, non debet plus iterato puniri. ſed vna pęna poteſt velli de corpore alterius. ff.de cōd. fur. l.ſi ſeruus.§.bonæ. idem eſt, ſi minor pertinet ad minorem iudicem, maior ad ſuperiorem. Quia vnuſquiſque iudex ſuam propriam iuriſdictionem exercere debet, vt C.de ſpor.l.2.aut iſtę pęnæ deſcendūt ex diuerſis.ll. & tūc aut quælibet lex ſuis finibus eſt contenta quaſi integra pęna, & ſufficit punitio ex

vna

ADDITIONES.

a Vinc.God. Adde quod apoſtata non recuperat bona. Soci conſi.222. præſens cō ſultatio. verſ ex qua concluſione, lib.2.

b Vinc God. Adde quod homicida priuatur hæreditate eius, cuius filium occidit. Bar.in l.cum ratio ff.de bonis dam.not.in l.2.§.ſi patris.ff.ſi quis aliq.eſt.prohib. Lud.Roma.in ſing. Homicida. verſ. tu ſcis.

BIU Cujas

vna.ff.de accusa l.senatus censuit,quia hic est terminus pęnę. & maxime si lex posterior sit mitior ita, ꝙ a seueriori pęna videatur discessum,vt ff.de re mil.ta.l qui cum vno. § qui post. & non ob.ĵ. e.cum non ab homine. quia ibi prima pęna nō erat terminus pęnæ.sed præparatoria alterius pęnæ vltimatæ,vt ī Authētica,vt iudi.sine quoquo suffr.§.oportet. & hęc vera sunt nisi posterior loquatur copulatiue,& non derogatiue,nec absolute.vbi enim est vna copulatiua ꝓiunct o pęnarum,ibi vna soluta adhuc alia remanet in obligatione,sicut ille,qui debet Stichum & Pamphilum, soluto Stricho liberatur a Sticho,sed non a Pamphilo. sicut si pro eodem vulnere debet alicui impũtari pes,& manus, amputato pede non liberatur a pęna manus,vt C.de sepulchro violato l.sepultura. vide quod no.Arch.s 9.distin.ca.nũquam, & loqu tur de benigni
26 tate canonica.† Quęro,nunquid ex quolibet maleficio potest quis deponi a beneficio? Respon.sic, si tale est maleficium, quod de iure ciuili irrogaret infamiam, & sic aptum ad hoc via ordinaria,vt infra de do.& contum.c.veritatis,& infra de accusa.cap.inquisi.c.qualiter.ij.de simonia.cap.licet.eo.l.b.& C.de digni.l.iudices.lib.12.& C.de suscep. & arch. l.si aliqd, & maxime in assistentibus principi,vt C.de condu. & procu. do.Augustæ. lib. 12. l.j.quia reatus honorem omnē excludit, vt C.vbi sena.vel cla.l.j.& hoc no.per Io.And.& Archid.in c. generali.de elect.lib.6.& lxxxj.distin.Maximilianus,& lxxxij.
27 distin.presbyter.† Quæro,an depositus ab vno episcopo intelligaī depositus a beneficijs quæ habet in alijs diœcesi. Respōdeo,infamis in vno loco est infamis vbicũque, quia fama est indiuisibilis,vt no.a.ff.de postula. l.ex ea.au trahat secum executionē depositionis.dic quod non in beneficiis alterius diœcesis,vt ff.de bo.aut.iudi.pos.l.cum vnus. §.3. quia nec etiam tenetur vnus episcopus sequi acta alterius,quia res inter alios acta & in auth.de sanctiss.episc.§.si vero crimen, colla ix.vel die vt no.Inno.ĵ.de fo.cōp.c.postulasti Illud scias, ꝙ licet episcopus pronunciet aliquem deponendum, vel degradandū non tamen per hoc deponitur,vel degradatur,vt no Io.Ant. in c.transmissa.s.de elect.in nouel.vt probatur.ff.de leg. 2.l.j.§. a præfecto & ff.de iniu.test.l.si quis filio exheredato,circa medium.ff.de offi.præsi.l.illicitas.§ qui vniuersas, & C.si adue.li.
28 l.j.per Iac.de Are.& alios Doc,† Quęro. an quis præsumatur clericus? respon.non, quia homo non nascit sub isto habitu, cum efficiatur quis clericus per accidens,& accidētia nō prę sumūtur inesse,& maxime ea, quę vt plurimū vident abesse. Item clericus est quædam seruitus ad officium personarum diuinarum deputata,cū iudicijs,& possessione clericatus prę sumitur aliquando,vt no.C.de epis.& cler. l.si qua per calumniam,per Iac.Bu.puta per famam,& opinionem incōcussam vel publica authoritate percussam;puta quia est apud diœce. sanū, vel priorem collegij,& per locum a communiter accidentibus illud est verum prę sumptū,quod omnibus,vel pluribus partium comparatione minorum,vel saltem sapientib. apparet esse verum,quia fama, quam multitudo famat stabiliter,non ex toto perit,vt ait Aristoteles. & quia de fama tactū est superius,scias,ꝙ fama est quandoque ab aliquo. i.a famāte.vnde Arist.fama,quam multi homines famant, non ex toto perit;& hoc dicitur fama prædicans, vt ĵ.de do & cōtu.ca. veritatis quædam est fama ad aliquem. & ista est tonās in ma
a lum,& dicitur infamia,& est fama prædicata passiua. quędā est in aliquo, & ista est infamia proprie iuris,quæ ē terminus pęnæ i est vltima pęna infamationis, vt ff de var.& extraor. cog.l.cognitionum.§.minuitur. & omnis infamia est quędā macula,vt no.in Auth.de monachis,in prin.

ADDITIO.

a Vinc.God. Adde quod fama sufficit ad transferendum onus probandi in aduersarium. Rui.cons.128.nu.10 lib 4.

SUMMARIUM.

1 *Ordinarius est iudex.faliit in feudis,in prin.& numero 1.& 2.*
Feudales iudices sunt tres,& viae nu.12.13.14.
Vasalli de feudo litigantes debent adire dominum,& quando pares.
3 *Pares curiæ qui dicantur,a quibus eligantur, an habeant iurisdictionē ordinariam,an eligere sibi possint locum,vbi sedeant pro tribunali,& vtrum ab eorum sententia possitt appellari.*
4 *Iudices feudorum an sint iudices,si agatur de iniurijs personalibus.*
Feudum illicite alienatum possit ne dominus reuuperare.
5 *Sententiam latam inter vasallos quis mandabit executioni.*
6 *Vasallus cōuentus si negat se vasallum,dominus summatim cognoscet, & an amittat ex mendacio feudum.*
Authen.de trien.& semi.§.pen.l fi.ff.de rei vend.& §.item mixta ĵnst. de actio. Intellectus.
De amissione feudi vbicunque fit mentio,intelligitur culpa, & de communi ordine iudiciario.
ĵnauditus nemo priuandus,vel expoliandus.
Ordine malo factum debet in irritum reuocari.
7 *De feudo ligio cognoscit solum Princeps.*
Vasallos ligios habere plures dominus potest,non contra,nisi in casu.
Feudi duplex est ca sa cardinalis & quæ nu.8.& 9.
ĵnuestitura est duplex,& quod ius ex vtraque quæratur.& nu.9.
Verbum Regis habetur pro lege.
Possessiones duæ vtrum sint in eadem possessione.
9 *ĵn feudo qui succedere non possunt,& nu.12.*
10 *ĵnuestitura abusiua quid operetur.*
Feuda in quibus similia contractibus anonymis.
11 *Inuestitura abusiua quid operetur.*
Feudi natura quæ.
Natura est vniformis.
Accidentia nō sunt vniformia,& præter subiecti corruptionem possunt abesse,& adesse.
Feudalia pacta pter feudi naturam faciunt cōditionale feudū,& exēpla.
Feudum reuocari non potest regulariter neutram ex parte.
ĵnterpretationem non recipit obligatio certa.
Dominus inter emphyteutas an habeat iurisdictionem.
Feudi receptio pro se & alijs masculis & fœminis,non ponitur adæquatiue,sed ordinatiue,vt superstite masculo fœmina repudietur.
Et dictio,quando ponitur ordinarie,non adęquatiue.
Filius filiæ dicitur esse ex corpore aui.
A & ex,præpositionum differentia.
12 *Infeudare an possit episcopus suos consanguineos,sicut alios.*
Episcopalia iura an possint in emphyteusim concedi.
Consilium exigitur,vbi requiritur tractatus.
Feudatarius potest esse iudex inter vasallos suos.
13 *Vasallus alienans de volūtate domini desinit omnino esse feudatarius, secus in casu.*
14 *Controuersia si est inter duos vasallos,si vterq; cognoscat eundem esse dominum,cognoscet dominus feudi.*
De feudi iure,iudicibus,& ordine iudicij,ex Innoc.multa.

CAP. V.

Aterum. Istud capitulum habet notabilem, & vtilem materiam. Et h.d. Si controuersia feudi est inter vasallos eiusdem domini,& reus est paratus coram domino feudi respondere, non cogitur sub alio iudice litigare.h.d. Diuiditur in tres partes. In prima facti narratio.In secūda prohibitio. In tertia modificatio. secunda ibi,nos.tertia ibi,quamdiu. Ad euidentiam præmitte tria nomina,scilicet dominus in capite, vasallus in feudo, homo in subiectione & seruitio,dominus ī capite nō cognoscit de se proprio,sed bene cognoscit de causis vasallorum,& hominum suorum.fiunt autem vasalli per pactum,& feudū, subditi autem per originem & incolatum,& consuetudo seruanda est,& quia causa feudi est in rē, causa possessionis est in personam,ideo Ber.facit differentiam inter petitorium,& possessorium feudi.No.regulam,ꝙ ordinarius est iudex,vt C. de iurisdi.om.iu.l.nemo.fallit in feudis propter ipsius cāæ feu-
1 dalis naturam.i.priuilegium.† Tres sunt iudices feudales in cā principali,quilibet tamen suo casu,s.dominus feudi,pares curiæ & arbitri.Sed in causa appellationis nō reuertitur iurisdictio ad istos,sed appellatur ad eum, ad quem appallaret a sententia iudicis ordinarij,vt in c.remanet,de appel.li.6.Casus.Duo vasalli episcopi Bono.litigabant ratione rerum existentiū in diœce.Mutinen.reus comparuit, & dicebat quod erat paratus sub dominio feudi respōdere,& non coram domino episcopo Mutinen.Episcopus ipsum reputauit contumacem, & excōmunicauit, vel ecclesiastico interdicto subiecit,hoc significatum fuit Papæ:Papa prohibet ordinario loci,vbi res sita est, & ꝙ cōsequens ibi erat competens forus in alijs rebus, quam in feudalibus,,pcedere, donec vasallus sub domino feudi est paratus iuridice respondere.intellige,vel vicario eius,vel delegato ipsius, vel si feudum regis coram consilio iustitię regis,
2 puta Francorum.† Nota ibi,ab ecclesia tua,quod sicut vasalli alicuius domini laici inter se litigantes de feudo debent adire dominum feudi,ita dēt vasalli ecclesiæ. & sic no.ꝙ consuetudines feudorū habent locum in ecclesiasticis feudis, & est rō,quia illa cōsuetudo est natura feudi, cum origini feudi sit annexa,vt in cap.imperialem.§.quoniam,de prohi.feud.alie. per Fede.Oppo.dicitur hic, vasallus fuerit paratus in pśentia domini iustitiam exhibere.Contra,imo videtur,quod etiam oportet,quod dominus sit paratus iustitiā facere, alias possit ordinarius cognoscere,quia iurisdi.a se excutit, qui eā denegat exhibere.ĵ.de fo.comp.c.licet,& c.ex tenore. Sol.cōcedo, quod ꝓpter negligentiam redit iurisdictio ad ordinarium. Secundo oppo.nam inconueniens est, quod propter negligētiam vasalli dominus perdat iurisdi.suam, vt ff.de iur. & fac. igno.l.iniquissimum.fol.timore istius contrarij dicit gl.quod si vasallus nolit respondere sub domino,potest puniri, & cōpelli etiam ex mero officio domini, & si alias dominus non habet iurisdi. secundum Vincen. qui ita no. ĵ.c.nouit. Tertio oppo. & videtur, quod non cognoscat dominus feudi,sed ordinarius,vt ĵ.de fo.compe.c.ex parte.fol.ibi in possessorio, hic in petitorio secundum Ber. Ex quo no.talem conclusionem,ꝙ domini feudorum non habent iurisdi.in possessorijs feu-

feudorũ, ſed ſolũ in petitorijs. & eſt rõ, quia qõ nude poſſeſſionis eſt qõ facti, & non iuris. Vnde non tangit ſubſtantiã feudi, ſed quandã ſuperficialem & materialẽ poſſeſſionẽ, q̃ non tangit ius. dñi, vt ff de acqui. poſſ. l. naturaliter. §. hoc commune. Sed Doctores communiter reprobant gl. & dicunt, q̃ ẽt in poſſ. ſi agatur ad rem feudalem quoquo modo, ſemper iſta qõ dẽt tractari corã domino feudi. Nã ẽt rõne poſſeſſionis intereſt dñorũ, ne re ſua vtat extraneus, vt Inſt. de interd. §. commodum. Inno. aũt loquitur per hęc verba. Alij dicunt coram ordinario rei conueniri, non coram dño feudi agen. interdicto, ẽt ſi laicus ſit ſpoliatus. j. de fo. comp. c. ex parte, & ſorte hoc eſt melius. Inn. tñ, dicit, q̃ aut intentatur poſſeſſio ſimplr, & tunc non cognoſcit dñs. Aut intentatur poſſeſſio qualificata, i. tanq̃ feudalis, & tunc cognoſcit dñs, & iõ ẽt inſpiciendus eſſe libellus actoris, ex cuius perſona ius metitur. l. 1. §. 1. ff. ſi pars hęr. pe. ff. de iur. om. iu. l. cum quedam puella. §. fi. ſtud conſtat, q̃ ſi eſſet qõ inter dõm, & vaſallum ſup interdicto, q̃ cognoſcerent pares, vt j. c. ex eo, de controuer. quę inter vaſal. & epi. vt c. j. quod incip. dominus. §. ſi vero. de milite vaſal. qui contumax eſt. Eodem ergo modo dicã, ſi qõ eſt inter vaſallum, q̃ cognoſcat dñs non ſolũ de potioritate feudi, ſed ẽt feudalis poſſeſſionis, & hoc teneas, quia eſt verius.

Vlterius oppo. q̃ cã ſit tractanda corã alijs paribus, non corã dño feudi, vt in c. vno. de controuerſia per pares terminanda. ſolu. ibi erat qõ inter domi. & vaſal. vnde dñs non põt cognoſcere de cã propria, vnde deuenitur ad pares. & ſi non eſſent pares, deueniretur ad arbitros eligendos de cõi conſenſu. nũquam. n. in aliquo actu iudiciali dẽt procedi ad elec. ẽt ſimplicis tabellionis, niſi ſit de confidentibus, vel ſaltem de non ſuſpectis, vt ſing. no. in Auth. de tr. en. & ſemi. §. & quod ſępe. Vlterius oppo. nã ſi vaſallus agit q̃ Titium, & Titius negat rẽ eſſe feudalem, nec eſt iſte Tirius vaſallus ex alio feudo, cognoſcit ordinarius, vel eius delegatus, & non dominus feudi, qa non põt eſſe iudex in cã propria, vel in qua tenetur de euic. vt ff. de iu. om. iu. l. qui iuriſd. Sol. aut qõ eſt ĩter vaſallos, & loquitur iſtud c. aut inter vaſallum, & non vaſallum. & tũc ceſſat conſuetudo feudi, iõ ſtamus iuri communi ſm Ber. & eſt
3 expedita glo. breuis & vtilis. † Modo quærntur, qui dicuntur pares? rñ. ſi eſſet qõ de comitatu, vel baronia, dicerentur pares comites, vel barones. ſic de inferioribus bñficijs, ſiue feudis dicũtur pares, qui poſſident feuda, & iurauerunt fidelitatem, vel per eos nõ ſtetit. nã ſuper hoc iuramento fundatur eorũ iuriſdictio, vt dicit tex. in c. j. in fi. de controuer. feudi apud pares terminanda, quia plenitudo feudi non conſtat abſq; iuramento fidelitatis, quanquã interdũ regula fallat, vt in c. j. §. j. quæ ſunt prima cã. benefi. amit. & in c. fi. per quos fiat inueſtitu. & pro quo recipiatur. Quęro, per quos eligantur iſti pares? rñ. dñs eligit vnum, & vaſallus alium, & ſi diſcordarẽt, debet eligi alius tertius per eos pares, arg ff. de arbi. l. item ſi vnus. §. principaliter. nec ſunt omnes vaſalli vocandi ad iſtam electionem ſm Inn. & ẽt ita contĩnetur in pace Conſtantiæ. Sed nũquid iſti pares habent ordinariam iuriſdictionem. reſpõdeo ſic, quia eſt iuriſdictio nãlis ex natura feudorum, & quia dat a conſuetudine. & ſic poteſt eſſe ordinaria, & tñ non eſt vniuerſalis, ſed ſpecialis ad vnã ſpeciem cauſarum, puta feudi. ita dicit gl. in c. vaſalli. §. illud. de inueſti. per mari. facta. Sed nunquid iſti pares poſſint ſibi eligere locum, vbi ſedeãt pro tribunali? rñ. ſic, quia non habent ſedem determinatam a iure, vt dicit gl. de iudicibus communis Bono. C. qũo & qñ iud. l. cũ ſententiam. Quæro, nunquid ab eorum ſnĩa poſſit appellari? rñ. ſic ad imperatorem, vt in c. ſancimus, quo temp. mil. ſ. in feudo ſęculari. Quæro, quid ſi in cõi concordia partes volũt coram alio litigare, an poſſint? & vr̃ q̃ ſic, quia põt prorogare iuriſd. alterius iudicis. Item compromitterę, niſi ſit qõ de iuriſdictione. ar. ff. de arb. l. non diſtinguemus. §. de liberali. & no. in c. imperialem. circa fi. de prohi. alie. feu. per Fede. & dic, vt
4 ibi dixi. † Sed nunquid iudices feudorum ſint iudices, ſi agatur de iniurijs perſonalibus? rñ non, ſęcus, ſi de de realibus, vt
a de fructibus feudi. & eſt rõ, quia iniuriæ a perſonales nõ ptinẽt ad leges fęudorũ, nec pp eos põt vaſalli priuari feudis, & ſm Inn. datur talis doctrina, q̃ iudices feudorum nõ hñt aliq̃ iuriſ. ꝓter naturas feudorum, & eſt no. dignum. Pone ẽt, vaſallus alienauit feudũ illicite, nunqd dñs ſua authoritate poſſit recuperare? dic q̃ ſic vt eſt gl. fing. in Auth. vt de cætero commutatio. poſt prine. collatio. v. in gl. ſup verbo, damus. † Quę
5 ro, quis mãdabit executioni ſnĩam latam inter vaſallos? rñ. ipſe dñs, quia in ipſo feudo hẽt iuriſdictionem realem, & ꝑſonalem, qm̃ ipſum feudum reputatur ipſius territorium, vt ff.
6 de re iu. l. a diuo Pio. † Quęro, quid ſi vaſallus cõuentus negat ſe vaſallum? rñ. dñs ſummatim cognoſcet de hoc, & ſi reperiret eum in mendacio, aufert ſibi feudum, & transfert poſſeſſionẽ in aduerſariũ, vt in c. vaſallus feudũ, ſi de feu. fuerit cõtrouer. & hoc verum, niſi negauerit per ignorantiam, vel per errorem iuris, vel facti, quia tũc ei parcitur, & ita debet intelligi, quod ſolenniter no. in Auth. de trien. & ſemiſ. §. pen. & ff. de rei ven. l. fi. & Inſt. de ac. §. item mixta eſt actio cõtra eos, & hoc egregie dicit. tex. in d. c. vaſallus. & vbicunq; in feudis fit mẽtio de amiſſione feudi, intelligitur culpa, & de cõuicto iudiciario ordine, vt in c. quicũq; aduocatur, de pace enẽda. nemo enim inauditus priuandus eſt vel ſpoliandus, vt ff. de re mi. l. 3. §. ſi ad diem, & 2. q j. in primis. Et malo ordine factum debet bono ordine in irritum reuocari, vt no. ff. de euic. l. minor, in princ. ff. ſi mulier ven. no. l. 2. §. j. C. vnde vi. l. meminerint, & l. ſi quis in tantam. in gl. magna Quæro, an ſupradicta habeãt locum in feudo ligio, de quo no. in c. paſtoralis, de re iud. in cle. quod non põt concedi, niſi a principe? rñde idem, quod in alijs feudis minoribus, eſt in eo, ſi quęritur de natura feudi, ſicut idẽ iuris eſt de naui, & nauicula, vt ff. de euict. l.
7 ſchapham, & l. fi. ff. de fun. inſtru. Eo ſaluo, q̃ † ſolus princeps poteſt in talibus feudis ligiis cognoſcere, quia ſolius principis eſt inſtituere, & deſtituere, vt d. c. paſtoralis, & ĩ c. j. apud quẽ & quos controuerſia feudi finiri debeat. & in c. l. Corradi. de
b l Corradi. Addc q̃ dominus põt habere plures ligios b vaſallos. Sed econtra vaſallus ligius non põt habere plures dominos ęquales, niſi ſit ligium paternum. Nam vaſallus poteſt habere duos ligios dominos ex vno fonte, ſeu ſtipite natos, arg. ff. de cond. & demon. l. cui fundus. §. fi. & in c. 1. de quibuſdã extraordinarijs capitulis feudorũ, q̃d capitulũ eſt extrauagãs, & non eſt in volumine, & non allegarem niſi quia ſummiſtę iſtorum feudorum allegãt. Deinde ſcias, quod duplex eſt cã, ſ. vt ita dixerim, Cardinalis feudorum. ſ. inueſtitura, quæ late patet. nam etiam fęmina & infamis poteſt de feudo inueſtiri, vt in c. inueſtiturã. §. perſona, per quos fiat inueſti. & p̃ quos
8 recipiatur. † Eſt aũt duplex inueſtitura, ſ. abuſiua & imperfecta, & per hanc non quæritur ius in re, ſed ad rẽ, afficit enim feudũ, vt alteri, q̃ cui debetur, non poſſit cõferri, vt in c. ſi vero archiepiſcopus, es qui ſucceſſore. teneantur, ſed ante illã inueſtituram, licet præcederet obligatio perſonalis in perſona vnius, poſſet alius inueſtiri, vt ff. de pub. l. ſiue autem. §. ſi duobus. & facit c. eſt & alia. §. ſi vera ĩueſtitura, de noua for. fidel. Et dẽt fieri iſta inueſtitura abuſiua per aliquod ſignum corporeũ, quod eſt præludiale, & modus ſignificandi eius eſt, ſicut circulus ad tabernam. Præterea vr̃ ex hoc licentia data vaſallo ingrediendi poſſeſſionem, vt in c. 2. de cõſuetu. per Inn. ſed do. Dy. vr̃ notare in c. i. de reg. iu. ii. 6. Item conſueuit dari executor, & tunc niſi per eum introducatur in poſſeſſio. poſſeſſio non acquiritur, vt ff. de acquir. poſſ. l. qui abſenti. §. ſi qs. Sed nunquid in teſtamento non ſolenni põt concedi licẽtia apprehendendi poſſeſſionem defuncti? rñdeo ſic. tex. eſt in illa l. notabili, vltra. C. de reb. eo. Alia inueſtitura eſt plena incorporalis, & per iſtã hẽt perfectũ ius feudi, & vtile dominiũ, vt in c. 1. quid ſit inueſtitura. hæc vera propter inueſtiturã regis, vel imperatoris, quia ibi ẽt per inueſtituram verbalem trã ſit poſſeſſio, vt vtile dominium. Nam verbum regis, habetur pro lege, vt C. de quadrien. preſcript. l. bene a Zenone. & C. de dona. inter virum & vxorem. l. pen. ſicut n. rex per iuramentũ fidelitatis acquirit plenam fidelitatem, ita econtrario trãsfert plenitudinem iuris feudalis, vt correlatiuorum ſit eadem virtus, vt C. de indic viduita. l. fi. & ſcias. q̃ ciuilis poſſeſſio eſt apud dominum. naturalis, id eſt corporalis, apud vaſallum, & ſunt duæ poſſeſſiones, id eſt duobus poſſidentibus realiter oppoſitæ. Sed an in eadem poſſeſſione vtrum ſunt duæ poſſeſſiones, magna eſt controuerſia: ſed conſidera, q̃ poſſeſſio põt conſiderari dupliciter, vno modo prout homo eſt in poſſeſſione, & iſta eſt poſſeſſio naturalis. alio modo, prout poſſeſſiõ eſt in hoĩe, & iſta eſt poſſeſſio ciuilis. vñ dũ ſedeo ſup equo, naturaliter poſſideo equum, & dum in conſpectu habeo. Sed pone, q̃ non habeo in conſpectu, tñ figura mentalis & abſtracta illius equi ab intellectu eſt in mente & in voluntate mea, & illa poſſeſſio dicitur ciuilis per ſenſum exteriorem intellectus, & volũtatis, vnde dicit Ariſt. quod lapis nõ eſt in anima,
9 ſed ſpecies, id eſt idea lapidis. † Secunda cauſa cardinalis feudi eſt ſucceſſio. & iſta non tam late patet, quia non ſuccedit fœmina, nec bannitus cum infamia. vt in capitulo 1. §. eo vero Corradus, in titulo, hic incipiunt conſuetudines feudorum, & in cap. domino guerram. in titulo, hic finitur lex, deinde conſuetudines regni incipiunt, maſculi vero in perpetuum ſuccedunt, dummodo conſtet eos ab eo per maſculum deſcendiſſe, vt in c. vaſal. feudũ. ſi vaſallus feudo priuet, cui deferatur. Idem in feudo non ſuccedunt mõſtruoſi, vel orbati.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quid ſit iniuria, Ruin. conſil 81. num. 1. lib. 4. & no. quod iniuria ſine animo & intentione iniuriandi, non committitur, Rui. conſil. 45. nu. 10. lib. 5.

b Vinc. God. Adde quod feudum ligium non tranſit de iure ad fęminas. Rui. conſil. 39. nu. 8. lib j.

BIU Cujas

orbati. Nam & hi minus participant de ſpecie humana q̃ fœminæ, vt in c. mutus, & ſurdus. in ti. an mutus, ſurdus, vel aliter imperfectus feudum retineat. Item in feudo nō ſuccedūt clerici, quia non pñt deſeruire in humanis. Nam quicquid eſt cā priuationis, eſt cā impediēdę ſucceſſionis, vt ī c. miles, de eo, qui arma bellica depoſuit. Et propterea filius, qui viuo patre commiſit feloniam ꝺ̃ dñm, non ſuccedit in feudo, niſi ſatisfactum ſit dño, vt in c. imperialē. §. inſuper, de prohi. alie. feu. per Fed. Item in feudo nō ſuccedit, q renunciauit in manibus dñi, & fecit aliū inueſtiri, vt in c. j. §. prętera. qui. mo.
10 fe. ami. † Quęro, qd operetur inueſtitura a facta verbo, cū per
a eā neq; vera, neq; abuſiua poſſeſſio acquiratur? rñdeo aut fit apud rē traditioni paratā, & acquiritur vera poſſeſſio, & verum vtile dñium, vel vſucapiendi conditio. ff. de ꝺhen. empt. l. clauibus. C. de dona. l. j. ff. de ſolut. l. ſi alicui. aut fit alibi, quā apud rem ipſam, & tunc per inueſtituram conſuetudinariā vera poſſeſſio nō acqritur, nec vtile dñium, ſicut acquireret ſi dñs diceret vaſallo, vade in poſſeſſionē, antequam erat, ut in c. ſciendum, de cōſue. recti feu. Iſta enim verba ſuſpēſiua ſunt, donec ampletur ꝺ̃ctus rei interuētu, quia in hoc feuda
11 ſunt ſimilia cōtractibus innominatis. † Si vero quæris, quid operatur inueſtitura abuſiua; rñdeo, quia inueſtitus poteſt agere vtili interdicto adipiſcēdę poſſeſſionis, ſiue officio iudicis, ar. eorum, q̃ no. In. de lib. ob. c. i. & hoc eſt vtile vaſallo, quia a tali ſententia nō appellatur, & in hoc ius canonicum imitatur ius ciuile in feudo laicorum. Itē operatur, quia iſta præiudicialis, ſeu primordialis inueſtitura fortificat actionē perſonalē ex ꝺ̃ctu feudi, vt dñs compellatur pręciſe tradere, ſi tradere pōt, non ſolum ſi poſſideat, ſed ſi poſſit redimere a poſſidente, ar. ff. de leg. j. l. non dubium. Item operatur, qa veſtit pactum nudum auxilio conſuetudinis, vt ff. de pac. l. legitima. vt conſuetudo inueſtituræ aliquid operetur, & ꝙ approbatio conſuetudinis veſtiat pactum, ſatis probatur. ff. ſi cert. pe. l. certi condictio. §. ſi nūmos. Sed ſtatim quęritur, quid eſt nā in feudis? tñ. ꝙ natura in feudis eſt naturalis rō formæ & origini ſuæ cohęrens, qd aūt amplius eſt, nō eſt naturale, ſed accidentale, & natuta eſt vniformis, ſed accidentatia nō ſunt vniformia, ſed poſſunt adeſſe, & abeſſe abſq; corruptione ſubiecti, vt ff. de ꝺhen. emp. l. pacta conuenta. & iſta pacta, quæ nō cadūt in feudo ſm naturam feudi, ſed præter naturam, vt de aſſociāda vxore dñi, vel de maritanda filia domini, faciūt ꝙ feudum dicitur conditionatum, quod non habet naturā ſimplicis feudi, nec poteſt vaſallus inuito domino ei renūciare, nec econtra dñs pōt renunciare fidelitati, & fundum revocare, quia illa licentia non habet locū, qñ feudum eſt datum ad ſeruitium certū, quia fortior eſt obligatio certa, q̃ incerta. Nam certa obligatio non recipit interpretationem legalem, ſed incerta ſic, vt ff de verb. obli. l. qui Romæ. §. Flauius Hermes. Similiter, ſi feudum eſt francum, non habet locum pœnitentia hinc nec inde. idem, ſi ligiū. quia turpe eſſet principi fidem frangere, quia beneficiū principis dēt eſſe manſurum, vt in Auth. conſtitutio, quæ de dig. §. illud. Quęrit Hoſti. vtrū dñs inter emphyteutas habet iuriſdōnem, ſicut inter vaſallos? & dicit quod ſic, ſed hæc opin. a nullo relata eſt, niſi a Saturnino, & iō falſa, qa Saturnina, vt l. j. ff. de ſena. Itē ſcias, ꝙ ſi quis recipit feudū pro ſe, & alijs ſuis maſculis, & fęminis. dictio, &, non ponitur adęquatiue, ſed ordinatiue pp ipſius rei nām. non. n. patet locus fęminę in feudi ſucceſ. donec maſculus ſupeſt, eo qd prius de hoc feudo fuerit inueſtitus, vt in c. qui ſibi. de eo, qui ſibi & hīibus maribus, & fęminis inueſtiturā accepit. & ſi deceſſit tribus fęminis relictis, & vna decedit cū filio maſculo, & alia ſine hīde, ſuccedit maſculus, & aon ſoror defuncti, quia filius filiæ dī eſſe ex corpore aui. tñ melius diceretur a corpore aui, q̃ ex corpore, qa dictio. ex, exigit eādē nām, ſed dictio, a, ſignificat deciſionē ab illo, & ſeparationē quandā, & facit l. j. C. de condi. inſer. Sed nunquid
12 † ep̄s poſſit infeudare ſuos conſanguineos, ſicut alios? rñ. ſic
b x. q. 2. c ep̄s. b per Arc. ſcias tñ, ꝙ iura ep̄alia non pñt aliquibus in emphyteuſim concedi, niſi ex antiqua cōſuetudine, ea. cā & q. perpetua, per Arc. & in quibuſcunque requiritur tractatus, exigitur conſilium, & ideo nō ſufficit ratihabitio ex poſt facto, ea. cā & q. quod ſi. per Arch. Item in ſucceſſione feudi monaſteriū nō habetur loco filij, in Auth. de alie. & emphy. §. j. Item legitimatus nō ſuccedit, quia æquiparatur adoptato. C. de muni. & orig. filijs. per gl. & Bar. Quæro, ſi feudatarius regis ſum, deinde de meo feudo acqſiui plures feudatarios, uūc vertitur qō inter eos. Modo quæritur, vtrum cognoſcā ego inter eos, an dominus rex? & videtur ꝙ dñs rex, qa nihil penes me remanſit. ſecus, ſi remanſiſſet, ſeu reſeruaſſet. in cōtrarium vī, quia reſeruatur mihi fidelitas vaſallorum meorū, quod verius eſt, quia vaſallus meus non eſt vaſallus regis, ſicut nec eꝺ̃ rex tenetur ei aliqua lege feudi, & correlatiuorū eadem eſt diſciplina, & ſi a me appellatur appellabitur ad regem. Et ſi rex haberet ſuperiorem, appellabitur gradatim, &
non per ſaltum omiſſo medio, ſicut debitor debitoris mei nō eſt debitor meus, quia cum eo nullum pactum habeo, vt C. de ac. & ob. l. cū. ita vaſallus vaſalli mei nō eſt vaſallus meus
13 quia ſecum non pepigi. Et ſcias, ꝙ † licet qñ vaſallus alienat de voluntate dñi, definat omnino eſſe feudatarius, tā quo ad poſ. q̃ ad vtile dñium, vt no. ff commo. l. ſi vt certo. §. ſi duob. vehiculū. Secus eſt, ſi vaſallus ſuo nomine acquirat ſibi al ū vaſallū, quia tunc non deſinit eſſe vaſallus dñi, nec cedit feu dū alterius, ſed cōcedit, & ſic eſt reperire. vtile dñiū ſuperius, & vtile ſub illo, vt no. in ſimili de vtili do. vtilis in illa ſubtilli gl. quę eſt ff. ad Tre. l. ex aſſe. & patet in c. imperialem. §. illud. de prohi. feu alie. per Fede. Exemplum: quęritur, prælatus nō poteſt dare in feudū res eccleſiæ ſibi ſubiectæ, vt in V ſi. feud quib. cau. feu. amit. §. item ſi ep̄s? rñ. quia illa eccleſia hēt proprium & per ſe rectorem. vnde adminiſtratio rerum nō pertinet ad maiorem prælatum, vt no. Io. Mo. in ti. quę res in feu. dari poſ. in ſumma ſua, & facit ēt de priuilegijs. c. cū capella. Quero, cum ſit regula, ꝙ reſoluto iure datoris, reſoluitur ius acceptoris. ff. locati. l. quis. § huic. Quæro, ſi vaſallus primus infeudauit ſecundo, moritur primus ſine hīde, ꝙ ſecundus vaſallus recognoſcendo a dño dēt feudū retinere, vt ſ. qualiter iurare dēt vaſallus. §. ſi aūt? Rñdę id eſſe benigne receptum, vt ff. de aqua quot. l. j. §. præſumitur quod dic vt dixi in Auth. qui. mo. feu. amit. §. rurſus. Dicit Inn. in c. cęterū, qđ ſi qō feudi vertitur inter ep̄m & vaſallum eccleſiæ confitentem ideo feudalem eſſe, tñ forte qō eſt de redditione tributi, ꝙ prima iuriſdictio pertinet ad pares. Sed ſecūda iuriſdictio. ſ. cā appel
14 lationis ptinet ad ſuperiorē eccleſiæ. Inno. idē ait, ꝙ † ſi inter duos vaſallos eſt controuerſia, & vterque fatetur eundem eſſe dñm, cognoſcet dñs feudi. ſi vero negat alter ſequitur iter feudi qui auditus eſt cognoſcere. hoc. n. tenet in effectu. Idē ait, ꝙ qui agit rei vendicatione directa, non patrocinatur dominiū p̄ſcriptū, vel feudale. Idē ait ꝙ ſi feudatarius cōceſſit in feudū, dñs feudi cognoſcit, & ſi ab eo appelletur, cognoſcet dñs dñi, & ſi nō ſit dñs dñi cognoſcet curia gñalis loci, ſed ſi agitur actione iniuriarum, ordinarius rei eſt adeūdus, ſi agit de iniuria in re nō feudali, ſeruatur ius commune, vt no. in auth. quia in prouincia. C. quo. & qñ iudex. Idē ait, ꝙ vaſalli nō pñt dimittere dñm feudi, ſed dñs & vaſallus cōcorditer pñt dimittere pares, quia eorū non intereſt, cū nō habeāt ius in feudo, de quo litigatur. Idē ait, quod non oēs vaſalli ſūt citandi ad eligendum arbitros, ſed ipſi tm̄ litigantes eligent. ſ. dñs vnū & vaſallus alium. Itē pñt pares in hoc concordare. Idem ait, quod pares vaſalli dñr alij vaſalli ſimiles, puta in cauſa comitatus alij cōiter eius dñi. Item ait ꝙ ſeruare debent ordinem iudiciarium, quia ſunt ordinarij tā pares q̃ arbitri. Idē ait, ꝙ prędicta ſunt vera, qñ agitur reali actione, ſed in perſonali actione ordinarius loci cognoſcit, tamē ſi iuriſdictio eſt infeudata, ipſe dñs cognoſcit de omni cā iure ordinario, qa habet directum dominium iuriſdictionis. Idē ait, ꝙ dñs feudi iure talis dominij non habet iuriſdictionem in vaſallum, niſi agatur de lege feudorū. Idē ait, quod etiam pro maleficio non imponitur pęna pro lege maleficiorum, & feudorum, niſi priuationis feudi. Idē ait, quod hęc qō, an res ſit feudalis, prędecedere debet principalem quęſtionem, puta rei vendicationem, quia primo debet conſtare de iuriſdictione. Idē ait, quod vaſallus, qui negat feudum, perdit feudum. Inſup idē Innocen. ait, quod feuda rerum eccleſiaſticarū odioſa ſunt, & ideo reſtringenda. infra de feudo, c. j. Idem dicit, qđ nulla res preſumitur feudalis, ſed libera, vt no. in c. vt ſuper, de reb. eccle. non alie. Idem ait, ꝙ ſi feudantur incorporalia mera, ſufficit inueſtitura incorporalis, vt no. per Inno. in c. cum noſtris. j. de conceſ. præben.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod inueſtitura & iuramentum fidelitatis in feudis præcedere debet, Rui. conſi. 43. num. 7. lib. j. & inueſtitura noua per antiquam declaratur. Rui. conſi. 187. num. 1 lib. 1.

b Vinc. God, Adde quod epiſcopus non poteſt conſanguineis ſuis dare in emphyteuſim feudum in perpetuum, ſed ad tempus. Bar. in auth. quibuſcunque, nu. 3. C. de ſacroſ. eccl. Alex. conſi. 4. col. 2. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Actionis nomen non cogitur actor in libello exprimere, & nu. 4*
A libello caditur quandoque ex iure municipali.
2 *Subtilitas nimia reprobatur.*
Item groſſities, & quid ſit.
3 *Libellus poteſt formari in vulgari.*
4 *Actor de iure ciuili nō tenetur exprimere nomen actionis, niſi in caſib.*
Condictio ex lege, & in factum, qua.
Contractum nominatum quomodo cognoſcimus.
Expreſſum videtur, quod concipi poteſt ex verbis.
In libello narratio eſt loco cauſæ, concluſio loco actionis.
Legis nomen non eſt exprimendum in libello, ſi ex pluribus legib. agā, ſed

BIU Cujas

ſed coniunguntur.

5 *Libellus an poſſit eſſe conditionalis.*

6 *Actio quid ſit.*

7 *Actionis nomen ſi reus in libello petat exprimi & expreſſa fuerit inepta actio, an vitietur libellus.*

Ineptitudinis libelli exceptio eſt declinatoria.

CAP. VI.

Dilecti. Sufficit actori factum cum concluſione proponere & rei veritatem intentare, nec cogitur in
1 libello nomen actionis exprimere propter authoritatem veterum. Olim actiones, id eſt, actus agentium, ſeu libelli, vocabantur vulgares formulæ, & qui cadebat a ſyllaba, cadebat a cauſa, id eſt a libello. Sed in iure canonico non habet locum illa authoritas, nec de ea curandum. h. d. Scias, ꝙ in ſtatutis municipalibus, qui cadit a ſyllaba vbi ſit pondus ſyllabæ, uel formulæ, cadit a libello, quia ſtatuentiũ authoritas ei non ſuffragatur, ſed ſufficit verba ſtatuti in effectu proponi. ff. de neg. geſt. l. actio. cauti aduocati ſemper in libello ponunt verba ſtatuti formaliter propter groſſos aſſeſſores, qui multi ſunt Diuiditur in partes duas, in prima ponitur pars querelæ. in ſecunda parte prouiſio. ſecunda ibi, prouideatis. Caſus. Eboracen. epiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus cõpellebat clericos coram ſe agentes exprimere nomen actionis in libello, nec aliter volebat recipere libellum, vnde ad hoc clerici ſunt conqueſti. Papa mandat iſtam ſubtilitatem non curari, & ſcribit quibuſdã iudicibus, quod ſuper libellum ſimpliciter & pure factum narrantem ſm rei veritatem procedant, ſ. non obſtante ꝙ nomen
2 actionis non ſit expreſſum in libello. † No. ꝙ nimia ſubtilitas [a]
a reprobatur, ſic. ff. qui. mod. pig. vel hypo. ſol. l ſicut. §. ſi debito, & ff. man. l. ſi fideiuſſor. §. quadam. adeo, quod magis reprobatur nimia groſſities, vt C. de hær. inſt. l. fin. Nam nimia ſubtilitas tendit ad perniciem. ff. de exçu. tu. l. ſed hæc nimium ſcrupuloſa. & nimia groſſities eſt quædam ineptia, quæ a iure reprobatur. † Sed nunquid libellus poteſt formari in vulgari? Nã
3 vulgare plerunque continet groſſitiem quandã. dic quod ſic, dummodo contineantur in vulgari, ea quæ debent contineri in literali, & hoc apparet, quia in pleriſque locis iudices ſunt illiterati, & no. C. de ſen. ex peri. reci. l. fi. Quid ſi eſt qõ ſcrupuloſa de apicibus iuris, puta an oriatur condictio ex l. vel actio in factum. Item an contractus feudi, vel emphyteuſis ſit contra-
4 ctus nominatus, aut innominatus. † Nunquid de iure ciuili teneatur agens exprimere nomen actionis? reſpon. non, vt l. 1. §. quod autem. ff. quo. leg. licet verus legiſta cognoſcat iſtas opiniones. nam condictio ex l. eſt, quoties procedit obligatio nuda non apta ad agere, ſed lex inuenit ipſam actionem, vt C. de dona. l. ſi quis argentum, ſed condictio in factum eſt, quoties cedit obligatio apta ad agere, tñ dubitatur, quæ actio competat, ut ff. de præſcr. ver. l. quoties. Item contractũ nominatũ cognoſcimus per hoc, quod ex eo naſcitur actio eiuſdem nominis, ſed ſi naſcitur actio præſcriptis verbis, vel condictio ex moribus, ut in feudis, ille non eſſet contractus nominatus, & ideo non perficitur conſenſu, ſed rei interuentu, vt c. 1. quid ſit inueſtitu. C. de iure emphy. l. fi. Opp. quod talis libellus non procedat, niſi nomen actionis exprimatur, quia licet ſit perfectus in materia, non tñ eſt perfectus in forma. Nam formę nihil debet detrahi. ff. de fur. l. ſi ſeruus nauem, & C. de interdic. l. fi. Sol. de iure ciuili procedit opp. vt no. in l. 1. poſt prin. ff. de eden. in fin. magnæ gl. Nam libelli formantur per aduocatos, apud quos debet eſſe legum peritia. Et ideo non eſt graue nomen actionis proponere, & quia ita conſtitutum fuit ab initio, quando ll. ad iudicia prodierunt, ut ff. de orig. iur. l. 2. Itẽ quando ex vna cauſa oriuntur plures agendi formæ ad diuerſos effectus tendentes, non dẽt procedi in æquiuoco, ut ff. de iureiu. l. duobus. §. colonus. & ſtultus agens ſibi imputare debet, vt no. in l. quidam. ff. de in rem verſ. & errare in iure eſt lata culpa. Item ineptus libellus non concludit iudici, & ideo officio iudicis repellitur, vt l. j. ff. de offic. aſſeſ. Item ſi non dẽt exprimi nomẽ actionis. ergo cauſa, & actio ſunt idem, quod eſt falſum. dicas, ꝙ iſta procedunt de ſubtilitate iuris ciuilis, non de naturali iuſtitia, nec de canonica æquitate, niſi in caſu, qñ actor debet eligere actionem. Nam tunc oportet, ꝙ cauſam nominet in libello, vt l. ſi. C. de collat. & l. 1. C. de fur. & ff. de tribu. l. quod in hæredem. §. eligere, & ff. de leg. 2. l. cum filius. §. varijs. vel ꝙ intellectualiter propter modum agendi ſpeciem exprimat actus, vt C. de eden. l. edita actio, in uerbo ſpeciem. nam quod ex verbis concipi poteſt, uidetur prolatum uerbis expreſſis, ut ff. de lib. & poſthu. l. Gallus. §. quidam, & argu. C. de teſta. l. quoniã indignũ. Et ſi dicas, quòd ſecundum canonem, ſequitur quod cauſa, & actio ſunt idẽ: reſpondeo, non eſt uerũ, quia narratio eſt loco cauſæ, concluſio eſt loco actionis. uel ſi vis fateri, dicas ꝙ actio, & cauſa ſunt idẽ de iure canonico ſcilicet de actione deducta in caſu agendi, ſed cauſa, & nomẽ actionis non sũt idẽ. Secundo oppo. quia imo ſubtilitates approbãtur, vt C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt, proferuntur. l. vni. §. in alijs. ſolu. ibi loquitur de ſubtilitate inuentiua veritatis, & hic loquitur de ſcrupuloſitate libelli. Præterea de iure ciuili nimium ſcrupuloſa non eſt neceſſe exprimere in libello, ar. ff. de acq. hæredi. l. quid ſi dubitet. ff. de libe. & poſth. l. Gallus. §. ſi eius. Quæro, quãdo ex eodem facto reſultant plures accuſan. leges, vtrum nomen legis debeat exprimi in libello? & eſt ar. quod ſic, infra de excep. pia, lib. 6. Contrarium ſeruat cõſuetudo, quia leges combinantur in libellis criminalium cauſarum, vt eſt gl. ſing.
5 in l. ſenatus cenſuit. ff. de accu † Quæro. nunquid libellus poſſit eſſe conditionalis? & videtur ꝙ ſic. ff. ad l. Aquil. l. ſi delictũ. ſed ibi actio erat de præſenti propter delictum, vt no. ff. quod me. cau. l. ſi cum exceptione. §. pe. licet non fieret exactio propter incertitudinem intereſſe. dic, quòd nõ procedit libellus conditionalis, ſi incipit a condirione, vt ff. de iud. l. nõ quemadmodũ. & ratio eſt, qa deficit actio, & ſine actione. i. ſine acti origine nemo experitur, vt ff. de neg. gc. l. ſi pupilli. §. pen. nam actio dicitur, prout eſt apta ad agere. ſed id, quod non eſt in rerum natura, non eſt aptum ad agere. ſi autem libellus incipit a præcedente obligatione poſſunt conſecutiua eius cõditionalia adiungi in libello, vt pœna, & intereſſe, & ſimiliter no. ff. de ver. obl. l. 2. §. item ſi in facto, & C. loca. l. cõductor. C. vnde vi. l. non ab re. vide glo. in c. Raynutius, in ver. ſi contra ipſum, de teſta. & ibi per Io. An. & Inno. Item quoties futura præſentib.
6 cumulata procedũt, poſſunt ſimul proponi, & ſucceſſiue exe qui, vt C. de fideicommiſ. l. j. † Vltimo ſcias, quòd actio eſt ius perſequendi in iudicio, quod ſibi detur, vt Inſt. de act. in prin. ergo, qui illud ius proponit, actionem proponit, quia vbi intẽtatur diffinitum, intentatur & diffinitio, & e cõtra, & ſatis pro
7 batur in capitulo noſtro. † Vnum quæro, libellus fuit formatus non expreſſo nomine actionis in libello, reus petijt exprimi nomen actionis, & expreſſa fuit inepta actio, nũquid vitietur libellus? & dico quòd nõ etiam de iure ciuili, quia quod rite factum fuerat, ſuperueniens imperitia non habet vitiare, quia non cohæret inutile vtili, argum. ff. de leg. 3. l. ſi de iure. Sed gl. Acc. dicit cõtrarium, vt l. j. ff. de eden. quaſi videatur ſe actringere ad actionem ineptam declarando ſe ad illam. Nam qui declarat, pęnitere non poteſt vt eſt gl. ſing. ff. de ver. oblig. l. quicquid aſtringendæ. ſed ego puto, quòd ad ineptias nemo poſſit aſtringi quia ſunt cõtra ius. Item quia iudex ex officio debet eas repellere, & non repellet actum aptum propter ineptum. dicit Innoc. quòd omittere actio non nocet, ſed ineptã exprimere nocet. ſed. j. in c. examinata, dicit quòd non nocet exprimere ineptam actionem, ſi cauſa eſt apta ad agere. nam ineſt actio apta de neceſſitate, ergo expreſſio in contrarium nihil operatur, quia ſuperuacuum & inutile. Ad tertium hic oppo. nam debet quis eligere actio. ſed iſte eligit ineptam. ergo eligendo ſibi præiudicat. Item non edit qui ſtulte edit. Itẽ iſte proponit contrarium. ſ. actum ineptum. Solu. ſi ante litem conteſtatam excipitur de ineptitudine debet emendare libellum, ne aduerſarius cogatur litigare ſuper inepto. & quia iſta exceptio eſt declinatoria, caueat ſe, ne conteſtetur litem, quia poſt litem conte. ſufficeret cauſa apta, licet eſſet inepta actio, & ita poteſt intelligi dictum Inn.

ADDITIO.

2 Vin. God. Adde ꝙ ſubtilitas & ſcrupuloſitas non obſtant in contractib. rudium. Fulg. in l. ſi neceſſarias. §. ſi annum. ff. de pig. act.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus agere non poteſt per ſe, nec per procuratorem, conueniri tamen poteſt, & tenetur per procuratorem reſpondere, & nu. 2.*

2 *Verbum, debet, ſignificat aliquando honeſtatem, non neceſſitatem.*
Nuncii, & procuratoris differentia.
Procurator Aduocatus, & alii litis magiſtri non incidunt in excommunicationem cum domino excommunicato, ex licentia canonis.
Excommunicatus quibus caſibus admittatur in iudicio.

3 *Excommunicatis an debeat ius reddi & nu. 8.*

4 *Et an exceptio excommunicationis poſſit opponi in foro laicali.*

5 *Excommunicatus an poſſit opponere exceptionem compenſationis.*
Compenſationis exceptio ſapit reconuentionem.

6 *Excommunicatus eſt turpis perſona.*

7 *Excommunicatus obtulit libellum, & fecit partẽ citari, an poſſit ſuperſedere, vel poſſit cogi ad procedendum.*
Nolle dicitur qui facit, vt non poſſit velle.
Excommunicatio, vel bannitio non elidunt actionem iam propoſitam.

8 *Excommunicatus an poſſit facere teſtamentum.*
Excommunicatus, vendere iura ſua, & contrahere poteſt.
Bannito quando ius reddatur.

9 *Excommunicatus an poſsit accuſare.*

10 *Excommunicatus an poſsit allegare exceptionem præſcriptionis.*

11 *Excommunicati ſi ſint actor, & res, an reus poterit opponere mutuam exceptionem excommunicationis.*
A iudicio repellere non eſt lucrum.
Actor potius attenditur, quam reus in legitimatione perſonarum.

12 *Monachus de teſtando a Papa licentiatus, de bonis relictis a patre, ſi eſt excommunicatus, an teſtari poterit.*

BIU Cujas

Testamentum an conualescat cessante causa impediente factionem, quid autem e contrario.

Excommunicatus ab intestato succedit, & non perdit iura patrimonii, neque agnationis & tutelæ legitimæ.

13 *Excommunicatus potest ab intestato patri succedere.*

CAP. VII.

Intelleximus. Excommunicatus ad iudicium trahitur, ne de sua malitia glorietur. Primo ponit quæstionem. Secundo solutionem. Tertio reddit rationem. secunda ibi, rñdemus. tertia ibi, ne videatur. Casus. quæsitum fuit, vtrum publice excommunicatus maiori excõmunicatione in iudicio stare possit? resp. ꝙ conueniri põt, & dẽt rñdere in iudicio per procuratorem, ne sua contumacia ei prosit. Opp. ꝙ non possit stare in iudicio, vt in c. excommunicatus. §. credentes. j. de hære. & j. de sen. excom. c. si vero. So. agere non põt per se, nec per procuratorem suum, licet procurator non sit excõicatus, sed bene potest conueniri, & tenetur
a rñdere per procuratorem non excõmunicatum. † Sed secundo opp. ꝙ non teneatur constituere procuratorem, quia vsus procuratorum est voluntarius, & non necessarius, vt ff. de procu. l. j. §. vsus, & in c. querelam. s. de proc. So. concedo, ꝙ præcise non teneat rñdere per proco. sed causatiue sic, si ipse perso-
2 naliter nõ comparet, & sic verbum † debet, significat honestaa tem non necessitatem. vel dic, ꝙ excommunicatus [a] comparatur leproso propter vitium contagionis, vt in Auth. iusiur. ꝙ præstatur ab his. §. fi. & ideo cogitur constituere procuratorẽ & sic verbum dẽt, proprie souar. si tñ vult constituere nunciũ, qui nihil sciat, & nihil faciat eo inconsulto, quia nuncius proprie est, qui nihil ex animo suo facit, sed dñi. procurator autẽ plerunq; ex animo suo facit, quia causa requirit, dico ꝙ non sufficeret, quia iungeret difficultatẽ processui causæ, sed si esset nũcius constitutus cum libera, iste potius esset procurator & haberet idoneum mandatum, tex. est valde sing. de ver. obl. l. qui Romæ. §. Callimachus, in fi. Oppo. ꝙ immo teneatur personaliter comparere, s. ad iurandum de calumnia, vt C. de iur. calum. auth. principalis. Sol. illud est verum, nisi constituat procuratorem specialiter ad iurandum de calumuia. Item concedo, ꝙ interdum teneatur dominus comparere, vt ff. de procu. l. si actor malit. vt C. de procu. l. fi. Oppo. si potest constituere procu. ergo procurator erit excommunicatus, quia participat cum excommunicato. Solu. ex hoc non incidit in excommunicationem, quia participat de licentia canonis. Et idem dico de aduocatis, & alijs litis magistris. Econtra oppo. nam immo videtur, ꝙ excõmunicatus possit agere, vt patet in actore appellante, qui prosequitur suam appellationẽ, vt in c. j. de rescr. li. 6. Sol. speciale in appella. & idem puto in nullitate, quæ colligitur ex actu, cũ nullitas appellationis demergatur, vt not. in
3 l. j. C. quando prouo. non est nec. † Quæro, vtrum excommub nicato [b] debeat ius reddi, exemplum, pone iuraui soluere Titio. x. certo termino. Titius adueniente termino reperitur excommunicatus maiori excommunicatione, vtrum si ei non soluo, suũ periurus? dic ꝙ non sum periurus, quia excommunicatus est a communione hominum segregandus, vt in ca. j. §. j. in tit. hic finitur lex, deinde incipiunt cõsuetudines regni.
4 † Quæro, nunquid exceptio communicati possit opponi in foro laici? respon. sic, vt C. de sacrosanct. eccl. l. placet, & no. C. de iu. & facti igno. l. j. est rõ, quia hĩ pro mortuo, vt no. Inst. de
5 capi. dimi. §. minor. † Quæro, vtrum excommunicatus possit opponere exceptionem compẽsationis? rñ. non, si replicetur. nam replicatio necessaria est, sicut contra agere necesse est excipere, ita intelligitur. j. de excep. cum inter. & rõ, quare exceptio compensationis differt ab alijs exceptionib. est, quia sapit reconuentionem, vt singulariter no. C. de compensa. l. neque.
6 † Sed nunquid excommunicatus est turpis persona? resp sic per locum a remotione, quia remouetur a consortio catholi
7 co & honesto, vt C. de spectaculis. §. si qua. † Quæro, excõicatus obtulit libellum, & fecit partem citari, deinde supersedit in procedendo, reus petit eum cogi ad procedẽdum, ipse dicit se non posse procedere, quia excommunicatus, nunquid põt allegare propriã turpitudinẽ? & vĩ ꝙ sic, quia est detecta per snĩam excõicationis. nam idem dicimus in periuro, qñ põt se allegare periurum, quia magis allegat snĩam, quam crimen, vt singulariter no. per glo. & Bar. ff. de iureiu. l. alias, & per Inn. j. de iureiu. c. mulier. In cõtrariũ vĩ, quia sentiret lucrum ex malitia sua, ꝙ esse non debet, vt hic. & hæc vera, quia in agendo actor, efficitur reus in procedendo. Sed quid dices de bannito bonis adẽptis? rñ. iste liberatus est. ff. de fideiusso. l. si debitori deportato, nisi fiscus repudiet bona, quia tunc non liberatur, ar. illius no. gl. quæ est. ff de leg. j. l. sed si seruus plurium. §. quis aũt, & facit ꝙ no. ff. qui. ex ca. maior. l. si qua muliet. §. j. Sed pone Titius accusauit Seium de homicidio, lite pendẽte iste Titius fuit excommunicatus, vel bannitus, nunquid poterit procedere ad vlteriora? resp. in bannito dico ꝙ sic, vt ff. de publi. iudi. l. is qui reus. §. inchoatas, vbi est tex. vnicus in iure. In excõ
8 municato puto ꝺrium, tñ iudex ex officio procedat tanquã si accusator procedere uellet, ut C. de accu. l. 2. Ista. n. est bona æquiparatio, qa nolle dĩ, qui facit, ꝙ non possit uelle, ut no. in l. 1. C. de natu. li. & no. in c. 1. de iu. pa. lib. 6. & scias, ꝙ excõicatio, vel bannitio non elidit act. in essentia, sed in proponendo. nã si elideret actionem, non posset cedi, ut eleganter no. ff. de exce. do. l. apud Celsum. §. sicut licẽtia. † Sed an excõmunicatus possit facere testm̃. & vĩ ꝙ non, quia testamenti factio est publici iuris. Sed iura publica sunt excommunica. interdicta. dic ꝺ, ut no. in c. decernimus de sen. excom. lib. 6. in nouella. Non ob. ꝙ sint publici iuris, quod uerum est authoritate, sed non utilitate. Itẽ non obst. ꝙ excõicatus est infamis, qa etiam infamis potest facere testm̃, ut C. de secun. nup. l. 1. nisi sit damnatus de publico, uel ad mortem, ut ff. de testa. l. collegæ. Sed nunqd excõmunicatus potest iura sua uendere alteri? rñ. sic, quia cõtrahere potest. nec obstabit cessionario ex causa non lucratiua exceptio excommunicationis, secus si prætenderet causam lucratiuam secundum Dy. idem, qui non perdidit bona. Nam bannito, sicut excommunicato in cõtrahendo & etiam in se defendendo ius redditur, ut no. ff. ex qui. cau. in possi. ea. l. ad cogni
9 tionem, ubi est gl. sing. † Sed nunquid excõmunicatus potest accusare. rñ. non, præsertim tanquam quilibet de populo, & hoc si excipiatur de excommunicatio. aliter bene tenet processus, ut in c. pia, de excep. lib. 6. ar. contra, quod processus sit ipso
10 iure nullus de illa singulari. l. ff. de aleato. l. 1. §. quid autem, sed ibi ipso iure non competit actio. † Sed nunquid excommunicatus potest allegare excep. præscri. respon. sic, quia reus, & qa præscriptio similis est solutioni, ut ff. de admi. tu. l. si pupillus, et
11 ff. de iureiur. l. unus. §. sed autem. † Quæro si ambo sunt excõmunicati actor, & reus, utrũ reus possit obiicere actori repetẽti mutuam exceptionem excõmonis. & ũ ꝙ non, quia reus tractat de lucro captando, actor de damno uitan. per doctrinã Inno. j. de adulte. c. intelleximus, ubi dicit contra, quia repellere aliquem a limine iudicii nõ est lucrum, & quo ad legitimationem personarum debẽ potius attendi actor, quam reus, ut
12 C. qui da. tut. poss. l. in uniuersis. † Pone, Papa dedit licentiã monacho testandi de bonis sibi relictis a patre. Iste monachus est excommunicatus, nunquid poterit testari? respon. non, qa iste monachus similis est militi misso ignominiæ cã, qui non põt testari fm priuilegium militum, ut ff. de testamento militis. l. testamenta eorum. tñ si postea sit restitutus, testamentum conualescit, quia excommunicatio nõ habet perpetuam causam prohibitionis, sed vsquequo durat, ar. ff. de leg. 2. l. Titia Seio. §. usuras, & ff. de hære. instit. §. si is qui soluendo duos non erat, & qđ nota. in c. quanquam. de usu. lib. 6. Nam testatio mentis aliqua fuit potentia, ex qua sequitur conualescentia. Ar. contra, qa eodem statu durante perpetua est prohibitio, quòd ũ uerius, nisi statu mutato & habilitato tacite, uel expresse confirmat priorem uoluntatem, ꝙ tacite facit eam reformando nõ solum totaliter confirmando, ꝙ est multum notabile, ut ff. de testa. mili. l. tribunos. §. fi. ff. de secun. tab. l. qui ex libero. §. testamento. Sed quid econtra, si tempore testamenti erat in gratia, postea est excommunicatus, respondeo rumpitur testamentũ tantũ propter suum delictũ, quinimo etiam si iniuste excommuni catus sit propter authoritatem rei iudicatæ, ut no. ff. de secun. tab. l. 1. §. exigit, & ff. de bo. lib. l. si deportatus. Sed nũquid excõicatus succedit patri ab intestato tanquam suus hæres, ut l. ex testamento, & ũ ꝙ nõ, qa hĩ pro mortuo, ut in l. 1. §. si pater. ff. de conĩugen. cũ eman. lib. & l. eius. Contrarium est uerũ, quia iura patrimonii non perdit, & qa iura agnationis retinet. non enim qa excõmunicatus, ideo cõfiscatus, uel deportatus, tamen in iudicio non erit, nisi absolutus sit. licet ideo etiam tutelæ legitimæ sibi deferuntur, tamen decreto iudicis nõ põt ei concedi administratio tutelæ publica excommunicatione durante, & multominus durante solenni anathemate.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, ꝙ excommunicatus dicatur improbus & inhonestus. Socin. consi. 45. visa. versi. quis autem. cum seq. lib. 1. & excommunicatus a testimonio repellitur. Rui. consi. 7. num. 5. lib. 5.

b Vinc. God. Adde, an excõicatus possit contrahere matrimonium. Ioan. de Lig. in tract. de cens. eccl. §. decimoquinto. nu. 3. lib. 9. tract. fol. 299.

SVMMARIVM.

1 *Canones an possint cognoscere de successionibus, quæ sunt de iure ciuili.*
Matrimonii qualitas potest interdici laicorum, non autem matrimonium.
2 *Statuta ciuitatis an possint prohibere, ne alienetur in personã ecclesiasticã, & si prohibeant, an sit interpretandum contra libertatem ecclesiæ.*
Respublica æquiparatur ecclesiæ.
3 *Legem rei suæ potest imponere dominus, ut non alienetur in ecclesiam, uel potentiorem.*
Alienatio in ecclesiam nunquid vetari possit a laicis, & nu. 2.
Ecclesia nec iniustum facere nec pati debet.
Commercia iuris gentium possunt arctari iure ciuili.
4 *Consuetudines contra libertatem clericorum non valent.*
5 *Testamentum factum contra libertatem prælati, vel regulæ, an valeat.*

CAP.

BIU Cujas

CAP. VIII.

Clerici. Clerici de omni crimine debent coram ecclesiastico iudice conueniri, nec valet consuetudo contraria. No. ꝙ ll. non dedignantur sacros canones imitari. Item in consuetudinibus, & statutis municipalibus, quia canones non mittentes falcem in messem alienam, sed in propriã,
1 prævalent legibus, & statutis. † Sed nunquid canones possunt mittere falcem in alienam messem, puta in successionibus, q̃ sunt de iure ciuili, vel prætorijs? verbigratia dixit lex, mulier nubens intra annum luctus non succedit nisi in quibusdam, sed Apostolus dixit in Domino. Dicit Petrus, ꝙ non est standum iuri canonico, sed ciuili dicto, de hoc, ut not. in l. 1. C. de secun. nupt. Quidam tamen dicunt quod dictũ Apostoli debet intelligi, quod nubat in domino, tamen non sine infamia vulgi. dic, vt ibi dixi, & no. j̃ de secun. nupt. c. pe. per Inno. Et si imperator potest dispensare, quod non contrahitur infamia, multomagis Apostolus. Sed hic quæritur de tali dubio, pone, statuto ciuitatis Floren. cauetur, quod propter vitandum scandalum ciuitatis nullus possit contrahere matrimoniũ cũ forterrena sub pœna capitis. Quæritur, vtrum teneat statutũ quoad pœnam? respon. sic, quia non punitur matrimoniũ, quod est de iure diuino, sed eius qualitatis, ut l. 1. de secũ. nup. de hoc no. in c. statutũ, de hæreti. li. 6. in nouella. In matrimoniis enim non punit matrimoniũ in quantũ matrimonium, sed põt puniri in sua qualitate. ff. de ɔ̃trab. l. non tm̃. §. si emancipatus. † Sed
2 hic quæritur de tali dubio, statuto ciuita. Mediolani cauet, qd̃ nullus subditus potestati Mediolani possit alienare rẽ immobilem in non subditum, nisi soluat tm̃ pro libra. Quæritur, an possit alienare in personam ecclesiasticam? & si prohibeatur expresse, an sit interpretandum ɔ̃ libertatem ecclesiæ? & in hac qõne laudabilis memoriæ d. Signorolus de Mediolano post ꝑ lixas allegationes pro & ɔ̃ finaliter consuluit cons. 19. & sequitur, ꝙ posito pro constanti & pro vero, sicut est, quod dictum statutum comprehendat prohibitionem alienationis, quæ fieret in personam ecclesiasticam, nihilominus dictum statutum est iuridicum & non improbandum, nec censendum ɔ̃ libertatem ecclesiæ, quia est conditum fauore publici & cõis boni & subditorum, vt eis salua immobilia & territoria conseruent. vnde non est censendum esse ɔ̃ libertatem ecclesiæ, sed pro libertate publici territorij, & publicarum functionum. & ego
2 dico, qd̃ respublica a æquiparatur ecclesiæ, vt C. de sacrosan. eccl. l. fi. vñ sicut ecclesia defendi dẽt in iurib. suis, ita & ciuitas.
3 † Item non est dubium, ꝙ dñs possit imponere legem rei suæ. vt non possit alienari in ecclesiã, vel in aliũ potentiorẽ, ut not. ff. de verb. obl. l. si ita quis. §. ea. l. & id quod potest fieri per pactũ unius, multo fortius per pactũ populi põt fieri, cum ciues ita statuunt super reb. proprijs ut no. C. de decre. decurio. in rub. lib. 10. quod proculdubio est verum in prædijs tributarijs, uel affectis perpetuo onere collectarum. Nam ecclesia nec iniustũ facere, nec iniustum pati dẽt, & maxime circa diuidendas reipublicæ vires, vt in c. 1. de feu. ali. si clientibus, collat. x. est expressum in c. 1. §. donare, aut ꝑ aĩa iudicare, qualiter olim feudum alienari pote. & de prohi. feu. alie. per Lotharium. c. 1. in fi. in princ. ibi dum dicit, nemini licere, per quod imperij, vel dñorum minuatur vtilitas. Præterea licet commercia sint de iure gentium tantum, possunt arctari per ius ciuile, vt C. non lice. habitatoribus Metrocomiæ loca sua in alios trãsferre. l. 1. lib. 11. † Deinde no. ꝙ non valent cõsuetudine ɔ̃ libertatẽ cle-
4 ricorum, id est ɔ̃ eorum iurisdictiones, uel priuilegia, vel dñia, vt hic. Idẽ in statutis, per quæ hoies inuitantur ad offensas clericorum, ut dicam. j̃. de restit. spolia. Pisanis. Et adde hic, quod no. de consuetudinibus prauis nõ seruãdis, ut in Auth. ut nulli iudi. §. 1. & C. de agrico. & censi. l. dñi prædiorũ, lib. 11 † Quę-
5 ro, utrum valet testamentum factum ɔ̃ libertatem prælati, uel
b regulæ, vt si legatur monacho, [b] ita tamen ut ne Abbas faciat ei controuersiam? gl. dicit ꝙ sic. ff. ad Trebel. l. Lucius. §. tres hę redes, & ar. ff. de cond. & dem. l. Titio centum. §. 1. Sol. aut legatum tendit ad pietatem, ut legatum alimentorũ, & debet seruari forma testamenti: aut tendit ad proprietatem, & tunc ualet testamentum, & non forma eius, quia ista adiectio est contra expropriationem, quæ debetur ex vi regulæ monachis. vnde nedum testator, sed nec Papa secundum quosdam posset dispensare, de hoc dixi in l. 1. C. de his, quæ pœnę nomine.

ADDTIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ respublica & res fisci differunt. Bart. in l. 1. C. de pœn. q̃ male iud. oppos. 1.

b Vinc. God. Adde quòd monachus potest dari pro obside per Abbatem, cũ licentia Papæ, non aliter. glo. in c. ex rescripto. de iureiur. Ludo. Rom. in suis sing. verſi. Treugæ. & per Fely. in d. c. ex rescripto.

SVMMARIVM.

1 *Ne iudicium fiat elusorium, ad iudicis officium pertinet, in princ.*
Prælatus an possit esse in iudicio sine consensu capituli.
Alienare qui non potest, nec agere, fallit in quibusdam.
Syndicus non generalis, iurare non potest absque speciali mandato.
2 *Prælatus an faciat mediam partem totius capituli in collectis subeundis.*
Capitula æquiparantur minoribus.
Priuilegium cessat cum similiter priuilegiato.
3 *Collegia an possint compelli ad constituendum procuratorem, vel syndicũ.*
4 *Episcopalis ecclesia potest esse regularis, & monachalis.*
5 *Abbas an possit ratificare processum monachi.*
Capitulũ plati sui, & Prælatus capituli in factis arduis indiget cõsensu.

CAP. IX.

Causam. Iudex prouidere debet, ne collegium litiget coram eo sine authoritate prælati. Casus. Fratres Dulmen. monasterij habebãt causam cum monachis sancti Albani. Qui fratres Dulmen. erant monachi episcopi Dulmen. Papa commisit causam cuidam iudici dans ei in mandatis, quod prouideat inter cætera, quod fratres Dulmen. monasterij authoritate & consensu episcopi sui ingrediantur iudicium, ne si fratres sancti Albani obtinerent in causa, frustratoria esset eorum victoria Episcopo Dulmen. proponẽte, quòd fratres Dulmen. non habebant legitimam personam sine episcopo. Not. quod iudex debet prouidere, quod litigetur per
1 personam legitimam, ne iudicium sit elusorium. † Sed quid e contra, an prælatus possit esse in iudicio sine consensu capituli? Et respondeo quòd non, scilicet iure communi, allegat gl. l. ait prætor. ff. de iure delib. vbi dicitur, quod qui non potest alienare, non potest actiones proponere, quæ regula est, & sic intelligitur, scilicet qui non potest nomine proprio alienare, nec nomine proprio agere. tutor tamen non potest alienare, & tamen causam agere potest alieno nomine, quia illa regula non habet locum in administratoribus. Item patet, vt C. de bo. mater. l. 2. & dic, vt ibi. Inno. hic dicit, quod in negocio cõmuni prælati & episcopi non licet commercium agere sine episcopo. Item in quolibet grandi negocio, licet non sit commune, tamen requiritur episcopus vt authoritatem præstans. Inde dixit Archi. quòd solus prælatus no potest agere. 68. dist. c. fi. Dicit Arch. quod syndicus, qui non est generalis non potest iurare sine licentia & speciali mandato. 63. dist. vt nullus. Nam libera adiecta speciali mandato non auget mandatum.
2 ff. de verb. oblig. l. qui Romæ. §. Callimacus, per Bar. † Quæro,
a an prælatus a faciat mediam partem totius capituli in collectis subeundis? & dic, vt de priuile. cum & plantare, per Innoc. Oppo. nam si sententia esset lata in fratribus Dulmen. valeret, quamuis prælatus non ratificaret, vt C. de procu. l. non eo minus. Sol. ibi minor erat in iudicio cum maiore. sed capitula æquiparantur duobus minoribus, ita quod cessat inter eos pri-
3 uilegium, arg. ff. de excu. tuto. l. sed & milites. in princip. † Extra quæro, nunquid collegia possint compelli ad constituen. procuratorem, vel syndicum? respon. sic, vt ff. de fideicommiss. li. l.
4 ergo. & ibi per Iaco. de Are. † No. in isto capitulo, quod ecclesia episcopalis potest esse regularis, & monachalis. secundum Io. An. Host. raro tamen hoc inuenitur, quòd fit monachalis, ita quod episcopus fit episcopus & Abbas, secũdum Hostien.
5 † Quæro, nunquid Abbas possit ratificare processum monachi? potest dici quod non, quia monachi persona in iud. est ipso iure nulla, vt no. in filiosa. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. necessita. Sed contra ibi videtur, quia ibi filius non agebat nomine pateis, sed monachus agit tanquam procu abbatis, siue monasterij. & ideo iuxta regulam generalem potest ratum haberi, quod verius est. sed vtrum prælatus dicat, mandamus, vel dicat, consentimus? respondeo, non quia mandatum consensu contrahitur, vt ff de procu. l. filius. §. si de filia, & C. de collat. aut. quod locum. Item scias, quod in factis arduis semper capitulum indiget consensu prælati sui, & prælatus capituli, licet bona sint diuisa, secundum Io. & alios, qui tangunt statum ecclesiæ in c. j̃. de procura.

ADDITIO.

a Vin. God. Adde, an prælatus regularis præferatur ſęcular, Dec. cons. 161. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Deponitur clericus probato crimine, & sufficit depositio, nisi aliud enormitas inducat.*
Contra contumacem in criminali causa processus, & num. 7.
Inter contumaciam, & contemptum discrepantia.
Consecratus nunquam reconsecratur.
Concordiæ studere iudex debet ante factum, post autem punitioni.
Correctio a quo incipiat.
Deprehensio non sufficit, nisi conuincatur reus criminis, & nu. 2. & 4.
2 *Clericus qualiter sit puniendus, quando pœna incipit a crimine.*
Exilio etiam ab ecclesia quis mulctari potest, & quis.
In profundum malorum uenisse quis dicatur.
3 *Incorrigibilis quis dicatur.*
Excommunicatus propter contumaciã quando quis intelligatur, & quando propter crimen.
4 *Deprehensus in crimine an habeatur pro conuicto.*
5 *Deprehensus clericus potest detineri per uiginti horas, & a quo.*
Capere malefactores si uillæ teneantur, non cõprehenditur clericus, & n. 4.

BIU Cujas

6 *Bannitus an possit a quolibet, capi.*
7 *Clericus, qui fugit cum pecunia mea, potest a me capi, & detineri per xx. horas, postea iudici præsentari, si possum.*
Ordo seruandus in reo criminis contumace.
8 *Clericus an perdat priulegium suum propter locum delicti, in quo seruatur ius commune.*
Depositus a quo suspendatur.
Deponi qui possint.
9 *Incorrigibilis est corrigendus, & quia correctio est actus iustitiæ.*
Temporis ad quid faciendum statuti lapsus expectandus est etiam si condẽnatus ad id, potestetur se minime facturum, & ratio.
Defensioni suæ quis renunciare non potest.
Voluntas hominis mutabilis.
Restitutio in integrũ, quæ soli principi competit, existimatur impossibilis.

CAP. X.

Cum non ab homine.

Ecclia optat hominis salutem, & non interitum. & ideo gradatim emendando procedit, & non fulminat degradando. hoc intendit ista decretalis. vel sic. Clericus depositus & incorrigibilis traditur curiæ seculari. Casus, quæsitũ fuit, vtrum licet regi, vel alicui seculari personæ iudicare clericos in quocunque ordine constitutos deprehensos in crimine furti, homicidij, vel periurij, vel alio reatu? respondet quod non. sed debet deprehensus atque legitime conuictus ab ecclesiastico deponi iudice. Et sic depositus, si est incorrigibilis, debet primo excommunicari scilicet minori excommunicatione, deinde crescente cõtumacia excommunicari maiori, postmodum vero, si in profundum omnium malorum veniens omnino contempserit, cum ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, comprimendus est per secularem potestatem, ita quod ei deputat exi-
1 lium, vel alia poena legitima imponatur. Dicit † Inno. quòd probato crimine clericus deponitur, & non proceditur ad aliam poenam, sed sufficit depositio. Secus, si enormitas causę aliud inducat, vel nisi sit incorrigibilis; in quo casu proceditur secundum formam huius decreta. at contra contumacẽ proceditur interloquendo hoc modo, quia primo excõmunicatur, postea si est incorrigibilis, anathematizatur, & postea deponitur. & anathema est maxima excommunicatio. Item dicit Archi, quod differentia est inter non obedire, & contẽnere. & ideo est differentia inter cõtemptum clauium, & simplicem contumaciam, quia contemptus clauium est contemnere disciplinam ecclesiæ, sed contumacia est contemnere iudicem. 60. dist. nullus. Item dicit Arch. quod consecratus nunquam reconsecratur ad eundem ordinẽ. 68. dist. c. archi. j. multominus ille, qui est deconsecratus, potest reconsecrari. iudex ante factum debet studere concordiæ, post factum autem debet punire. ff. de vsufr. l. ęquissimum, quia ante factum quis est
a monendus, [a] post factum plectendus. No. ꝙ clericus in minoribus constitutus debet deponi. Item no. & præmitte ad euidentiam, quod interdum correptio incipit a crimine, interdum a contumacia. No. ꝙ dixi in summario. Item no. ꝙ ad puniẽdũ clericum, vel alium de crimine non sufficit sola deprehensio,
2 nisi post deprehensionem conuincatur. facit. c. j. ĩ. de poe. † Itẽ no. qualiter sit puniendus clericus, quando pęna incipit a crimine, quia primo deponitur, secundo excommunicatur minori excommunicatione, tertio maiori, quarto traditur iudici seculari, quinto punitur ab eo poena exilij, vel alia poena legitima. In tex. ibi, in quocunque ordine, sacro, vel non sacro. Pe. & Abbas. ibi conuictus, pondera hoc verbũ, ꝙ nõ fuit positũ in cõsultatione, nõ sufficit ergo sola deprehẽsio nisi quo ad infamiam. ff. de ritu nupt. l. palam, ẜm Goffre. Ibi excõmunicari, s. minori excommunicatione, Inn. idem Goffre. ibi, cõtempserit, cõcor. 17. dist. c. nec licuit. Pet. & Abbas. ibi, quid faciat, propter forte ipsius potentiam secundum Abbatem. ibi, comprimendus, & primo degradandus ẜm Pet. quod nõ credo verum de necessitate. ibi, exilium, quod etiã ab ecclesia imponi potest. ĩ. de pę. c. vlti. Et no. quod ex quo prius excommunicatur, quam exilium patiatur, sequitur, ꝙ excõmunicatio non est exilium. Item no. ꝙ illi qui veniunt in profundum malorum. i. qui non timent. ll. neque præsidem, debent poni in exilio & sic expelli de ciuitatib. cum nolunt ciuiliter communicare cum alijs, & sic nõ sunt sociales, sicut debet esse homo,
3 vt dixit Aristoteles primo politicorum. † Sed hic quæro, quis dicatur incorrigibilis? respon. ille, qui non obtemperat prętori in eo, quod extremum, i. vltimum iurisd. est, vt quia depositus non dimittit beneficium, vel gerit officium. Ille autẽ, qui non obtemperat in eo extremo, quod est primum in iurisdi. i. quia citatus non cõparet, nõ dicimus, ꝙ sit incorrigibilis, licet sit cõtumax & excommunicãdus propter eius contumaciam. ff. si quis ius di. nõ obtem. l. j. §. j. & ista dicitur excõmunicatio propter contumaciam. Sed quando iam condemnatus est, & postea excommunicatur, quia non obtemperat, propter crimẽ dr̃ excõicari. Porro scias, ꝙ qui obtemperat prætori spõte, vel non sponte, vt quia viribus præturæ est expulsus de bñficio, nõ
4 debet tradi iudici seculari, vt hic, quia iã correctus est. † Opp ꝙ deprehensus in crimine habeatur pro conuicto, ut l. palam. ff. de ritu nupt. Sol. ibi fuit deprehẽsio publica, quæ sufficit quã tum ad infamiam, sed non quantum ad diffinitiuam, nisi pro
5 betur actus delicti. † Sed nunquid iste deprehẽsus põt [b] detine
b ri per xx. horas? dicit Ber. ꝙ sic, vt ff. de adul. capite quinto. Sed nunquid possunt detineri pro laico? dicit quod sic, de authoritate prælatorum, non autem authoritate propria laicorum, aliter ipsi laici excõmunicati essent ipso facto, de hoc no. lxxxj. dist. presbyter. l. dist. si qs diaconus, & c. de his, el 2. Et no. ad statuta, quæ dicunt, quod villæ teneantur capere malefactores,
6 quia non habent locum in clericis. † Sed quid de bannitis, nunquid possunt a quolibet capi. dic ꝙ sic, vt C. de mal. & mathe. l. fi. quæ proprie loquitur in diffidatis, qui & debent pñtari in
7 iudicio, & est lex sing. † Quid in clerico, qui fugit cum pecunia mea? responde, possum ipsum capere cũ pecunia mea, & detinere, non tamen vltra. xx. horas, sed debeo iudici præsentare, si possum, vt l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in frau. credito. & hoc ideo, quia periculum est in mora, vt ff. quod metus causa. l. extat, & hoc est licitum, quia pro proprio interesse, & ideo si restituit mihi pecuniam, non possum ad iudicem ducere qa statim ipso facto essem excõmunicatus, arg. ff. de fur. l. qui vas,
8 in prin. Quæro, † nunquid ordine sit proceden. quãdo poena imponitur propter cõtumaciam? respon. non, quia per contumaciam non deponitur primo, sed suspenditur ab ingressu ecclesiæ, & similib. a quibus etiam suspenditur laicus. Secundo crescente contumacia excõicatur. tertio deponitur. quarto & vltimo traditur curiæ seculari ẜm Ber. & ista gl. reputatur multum notabilis. Quid si episcopus non seruauit istum ordinẽ, sed deposuit, & videns eũ obstinatum tradidit curiæ seculari? videtur, ꝙ teneat processus vt in Aut. vt clerici apud proprios epõs, colla. v. ꝙ verum est, si degradatur, quo casu non est necessaria alia traditio fienda iudici seculari, quod dic vt in c. de-
c gradatio, [c] de poenis, lib. 6. Ego nõ puto, ꝙ omisso ordine istius c. possit tradi iudici seculari, qa iste ordo est datus pro forma & nihil de solennib. est omittendũ, vt ff. de in integ. rest. l. diuus. & p̃dicta vera, qñ deliquit in laicatu, & in fraudem pęnę factus est clericus, est degradandus, & sine isto ordine deducẽdus est ad statum laicatus, & puniendus ẜm tp̃s delicti, ut no. in ca. ne-
9 mo. per Arc. xj. q. j. & l. j. ff. de pę. & s̃. de obl. ad ratioci. c. 1. † Sed ecce quæritur, an clericus perdat priuilegium suũ propter delicti locum in quo seruatur ius cõe? rñ. sic ẜm Pe. & Cy. in aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. in 2. q. in glo. 1. suspẽdi. Quæro, a quo suspendetur iã depositus? dic ẜm Pet. & Abb. ꝙ suspendetur ab ingressu ecclesiæ & finibus a quibus suspenditur laicus. ego dico etiam ab ingressu ciuitatis, licet talis suspẽsio sit meri imperij, ut C. de sen. & interlo. om. iud. l. nullus. deinde vide hic, ꝙ pro quocunq; periurio põt clericus deponi. Item simplices clerici ẜm Host. Item nota. ꝙ non est recurrendum ad brachium seculare, nisi tunc demum, cũ ecclesia nõ potest exhibere iustitiæ complementum, de hoc p Arc. xxxiij.
10 q 4. administratores. † Quæro, nunquid ille, qui est incorrigibilis, sit corrigendus? & videtur ꝙ non, quia frustra esset. In cõtrariũ, qa correctio est actus iustitiæ, & actus charitatis, ut not. Arch. 2. q. 1. si peccauerit. vbi videas. & per hoc determinatur q. dicit statutũ, ꝙ si quis vulnerauerit aliquem puniatur in centum, quæ si soluere noluerit, vel non potuerit intra mensem, amputet̃ ei manus, qa licet protestetur se nõ soluturum, tñ dẽt expectari mensis, qa voluntas hominis est mutabilis, vt no. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. si quis stipulatus. Et no. ꝙ huic mensi non põt renũciari, nã per hoc renunciaretur defensioni, possibile est. n. naturaliter, ꝙ condemnatus moriatur interim, quo casu non fieret executio sententiæ nec decederet intestabilis, & defensioni, quæ potest esse naturalis & perpetua nõ põt renũciari in criminali, vt singulariter not. ff. de pac. l. pactũ inter hæredem. Itẽ accidentaliter potest superuenire defensio p gratiam Imperatorũ, & etiam huic spei renunciari non põt, tamẽ lex dicit, ꝙ restitutio in integrũ, quæ soli principi cõpetit reputatur quid impossibile, & ideo nõ curatur, vt ff. de fideic. libertatibus. l. ergo. & ideo prima ratio est melior.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ corrigere se dẽt primo qui uult aliũ repræhendere, Spe. de aduoc. §. 6. Paris de Put in tract. de sind. in processu.

b Vinc. God. Adde ꝙ depræhensus in crimine dicitur qui conuictus est l. 2. & ibi Bar. C. de pet. bon. subl, lib. 10.

c Vinc. God. Adde, ꝙ degradatio ex quib. causis fiat & de eius forma, Ange. in tract. malefi. in uerbo, & caput a spatulis. col. 5. & seq. Casus plures & crimina plura, digna degradatione, ponit Dec. in c. at si clerici. col. 24. de iud.

SVMMARIVM.

1 *Si agitur nomine ecclesiæ, transit instantia in succedentem, & nu. 36.*
Rescriptum, & libellus an transeant ad successores, in prin. & num. 1. & ad alias personas, num. 2. & nu. 4. & 5.
2 *Succedens in ecclesia, vniuersalis successor an sit.*
Iudicis datio non tenet, mortuo eo, contra quem datus est, nisi in casibus.
Rescri-

BIU Cujas

Reſcriptum quando extendatur ad futura.
3 *Inſtantia ſi erat cœpta contra poſſeſſorem violentum, vtrum tranſeat contra nouum poſſeſſorem, & nu. 1. & 5.*
Succeſſor quis dicatur.
Interdictum, vnde vi, eſt actio perſonalis.
4 *Succedit quis iniuſte in uitio poſſeſſionis, reſcriptum durat quantum ad ueram iuriſdictionem.*
Reſcriptum durare aduerſus nouum poſſeſſorem quomodo intelligatur.
Receptio noui proceſſus facienda contra nouum poſſeſſorem, & qualiter.
Sentētia non læditur ēt citatus, qui nō afficitur ex inſtantia, & excipitur.
5 *Literæ ſi ſint impetratæ contra uenditorem, utrum exceptio fiet ſententiæ contra emptorem.*
Impetrari nunquid poſſit beneficium pendente reſcripti controuerſia.
Extenſio decretalis epiſtolæ quando fiat.

CAP. XI.

Quia. V. Per reſcriptum impetratum ꝯ violentū conuenitur eius ſucceſſor, qui ſcienter ſucceſſit in vitium. h. d. ſm glo. Vel Decre. iſta nihil aliud dicit in ſumma, niſi ꝙ ſingularis ſucceſſor conuenitur auctoritate literarum, quæ obtentæ ſunt ꝯ defunctum, cui ipſe ſucceſſit etiam expreſſo proprio nomine ipſius defuncti. & hoc eſt verum cū ſucceſſor ſucceſſit in vitium defuncti, vt hic, alias ſecus, vt ſup. de reſcr. c. ſignificauit. & hoc eſt ex vi interdicti, vñ vi, quia pſonale eſt nec ex rigore reſcripti, ſed eius interpretatione extē ſiua auctoritate & æquitate huius no. c. & hoc tene concluſiue, expreſſum interdictū, vñ vi, dirigitur ſpoliatori, non ei, qui non ſpoliauit, ſed ſpoliatū inuenit. Sed reſcriptum papę dirigitur in rem ipſam, & extenditur ꝯ poſſeſſorē, cum tpe datæ nō poſſideat, ſed poſtea lite pendēte ſucceſſit in vitiū. h. d. de libello iudiciali, aut in rē dirigit, vt peto me reſtitui amoto quolibet illicito detentore, & tranſit aut dirigitur in pſonā ſpoliantis, & non tranſit, ſed nouo libello vi tm̄ eiuſdē reſcripti agi debet. j. de reſt. ſpo. cum ad ſedem. & ita teneas concluſiue. Ēt primo ponitur facti narratio tria continēs. ſ. impetrationē, mortem, & ſucceſſionē in vitiū. ſeđa ibi, Præcipimus, ponitur mādatum papæ cōforme priori mādato, ſaluo ꝙ loquitur de noua pſona ſucceſſoris. Caſus. Quidā G. clericus ſpoliauit. P. poſſeſſione, iſte P. ſpoliatus impetrauit reſcriptum ſuper reſt. ſuæ eccleſiæ ad quoſdam iudices delegatos. mortuus fuit G. cui ſucceſſit quidā Rub. ſciēs vitium poſſeſſionis, ſignificatū fuit papæ. papa mandat eiſdem quod procedant ꝯ ſucceſſorem in forma prioris mandati, quēadmodū procederent, & negotiū terminarent, ſi G. viueret in humanis. In tex. ibi, Ingreſſus, ſub audi ſciēs ab V. violētiam fore commiſſam. Ibi, Præcipimus, per hoc dicunt Inn. Vin. Gof. Hoſt. & Aegy. ꝙ proceditur hic ex vi huius ſecundi reſcripti, quaſi primum expiraſſet, aliter non diceret litera, præcipimus. ſed dixiſſet reſpondemus. & eſt ſimile. ſ. de offi. deleg. cum R. & quod ſubdit, literarum, ſ. confirmatarū. Alij dicunt, quod authoritate primi, quia violentia afficit litem, ſicut vitium litigioſi. hoc non placet Inno. etiam ſi concluſum eſſet in cauſa, & etiam ſi ageretur reali iudicio, quia inſtantia non tranſit ad ſingularem poſſeſſorem, qui incipit poſſidere a ſeipſo, & non per tradi. rei conuenti. Item ait ꝙ etiam ſi lata eſſet ſententia, & cōdemnaretur mortuus nō mandaretur ſentētia executioni, non præmiſſa ſummaria cognitione, ſi ſint aliqui qui. velint dicere ꝯ eum, Inno. idem ait,
1 † ꝙ ſi agitur noīe eccleſiæ, tranſit inſtantia in ſuccedentem p̄latum, ſecus ſi noīe perſonæ. Inn. dicit, ꝙ eſt no. & adde ꝙ no. Cy. C. de ali. iud. ſed ſm Ber. proceditur ex vi primatū ſrarū. & iō dicit, præcipimus, quia forte iudices nolebant procedere credentes expiraſſe mandatum. Modo venio ad apparatum,
2 in quo ſunt duæ lecturæ ꝯriæ. ſeđa ibi, alij dicūt. Et primo examinabo primā lec. ex qua no. ꝙ dixi in ſummario. dicunt quidam, ꝙ qui ſuccedit in eccleſia, eſt vniuerſalis ſucceſſor, vt inf. de reſt. ſpo. cum ad ſedem. hoc non eſt verū, ꝙa hic nō ſucceſſit in iure, ſed in vitio rei violentæ, ergo cū notabili bñ cōcor. ſ. de ali. iud. c. j. iſta non eſt bona concor. ꝙa ibi interuenit alienatio cā mutādi iudicij, hic mors, q̄ non pertinet ad illud edictum, vt ſ. de ali. iu. vt l. ex hoc edicto. §. ſed hīdem. So. inducit gl. ad probādū ſuum notabile, ꝙ decre. epiſtola ſiue reſcriptū obtinet vim ꝓſtitutionis, & iō porrigitur ad ſimilia, ſed iſta rō eſt falſa, ꝙa reſcriptū eſt ſtricti iuris, ar. ff. ſo. ma. l. ſi vero. §. de vi ro. So. inducit gl. rōnem, quia decretū factum in perſona anteceſſoris tranſit in perſonā ſucceſſoris, & iam defuncti ut ff. de fideicom. libe. l. cū quaſi, & not. ff. de reg. iu. l. Neratius. ſed ibi eſt ſpeciale fauore libertatis. ff. q ſatiſ. cog. l. ſi deceſſerit. ff. iud. ſol. ſi ante. Modo gl. opponit, quia reſcripta non extenduntur ad alias perſonas, uel res, de offi. dele. c. P. & c. cum olim. Et eſt expreſſum ēt de ſucceſſore uniuerſali, ut no. ſ. de reſcri. c. ſignificauit. Præterea iudicis datio nō tenet, ſi is mortuus eſt, ꝯ quē iudex datus eſt, ut ff. que ſen. ſine ap. re. l. Pau. alias incipit, eum qui. So. hic dicit gl. ꝙ illa regula fallit cū ſucceſſor ſuccedit in uitio iudiciali, ut C. de alie. iud. ꝙa iſti ſimiles ſunt in uitio. Itē iſte B. qui occupauit de nouo, quaſi continuauit occupationē veterem, & ideo æquum eſt, ꝙ reſcriptum extendatur ad eū, p̄ſertim quia hēt ratum factū illius. ſimile, j. de immunita. eccl. c. aduerſus, & probat gl. ſuā opi. quia ſi nō ſuccederet in reſcripto prioris, iſta decre. nō eſſet ſituata in tit. de iud Præterea non contineret caſum dubitabilem, quia certum eſt, quod ex nouo reſcripto agi poteſt. Modo ſequitur ſecūda lectura in ſi. gl. ibi alij dicunt. quæ dicit, quod authoritate primi reſcripti iū dices nullam habēt iuriſdictio. nec poſſunt procedere per primas literas, & hoc probatur quadam demonſtratione, quia reſcriptum nō extenditur ad futura. ſed iſte nouus poſſeſſor eſt perſona olim futura, & nunc preſens, vt ff. ad exhiben. l. curſui §. fi. Item ꝙa perſona non ſubintelligitur, niſi exprimatur, ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. Tū dic, ꝙ aut ſciēr ſuccedit in vitium occupando poſſeſſionem violentā, & tūc pōt conueniri ex vi primarū literarum nō de rigore iuris, ſed de æquitate ſcripta iſtius c. mirabile eſt, ꝙ verba edicti ſunt in perſonā, vt ff. de vi & vi ar. l. cum a te. & verba reſcripti ſonāt mihi in rem mediante interpretatione exrēſiua huius c. & eſt rō, quia papa vadit ad realitatem. l. aut qui abeſt. §. fin. ꝙ vi aut clā. nec. n. eſt aliqua differētia in effectu quis fecerit ex quo expulſus eſt quis. l. extat. ff. ꝙ me. ca. & de ver. ob. l. cū ſeruus. aut ſine vitio, & tunc nō pōt conueniri, vt quia occupauit cum titulo, ſi enim abſque titulo, ſemper tenet cum vitio, vt C. vñ vi. l. cum quærebatur. Expedita eſt gl. Ber. Modo venio ad aliam. Pondero quatuor, primo reſcriptum an durat, & hoc eſt determinatū ſuperius: ſcđo quid de inſtantia, ſi erat cepta ꝯ vio-
3 lentū vtrū tranſeat ꝯ nouum poſſeſſorem. dicit Inn. † ꝙ non, quia ſingularis ſucceſſor non ſuccedit in inſtātia. dicit Bar. ꝙ aut ſingularis ſucceſſor eſt ſucceſſor neceſſarius, & tunc ſuccedit inſtantia. ſi aūt voluntarius, tunc non ſuccedit, ita elegāter no. ipſe. ff. de fideiuſ. l. ſi cum hominem quæ diſtinctio nō cadit hic, quia hic non eſt ſucceſſor, ſed occupator. Succeſſor aūt dr̄ ille, qui in ius ſuccedit, vt ff de eden. l. quędā. §. his aūt. iſte ergo non ꝓuenitur ex eadē inſtantia, ſed p nouum libellū. Sed ꝯ hoc oppo. ꝙa res erat facta litigioſa, ergo transfertur iudiciū, & procedit in codē iudicio, vt C. de litig. auth. nūc ſi hæres. ſed erat litigioſa res, hic non, ꝙa interdictum vnde vi, eſt actio perſonalis, q̄ vocatur in factum, Inſt. de interd. §. fi. Tu dicas, ꝙ duptex eſt ſucceſſor. ſ. vniuerſalis, & iſte non poteſt eſſe ſucceſſor vniuerſalis, niſi ſuccedat de iure in ipſa vniuerſitate, vt not. ff. de trā. ſ. l. controuerſia. & de iſto non hic loquitur. Qui dam eſt
a ſucceſſor ſingularis, & hoc dupliciter, vel quia ſuccedit in iure, & de iſto nō loquitur hic, ꝙa ſuccedit in facto, i. in poſſeſſione detinenda, & de iſto loquitur hic. Circa ꝙ eſt ſciēdum † ꝙ
4 ſi ꝙs iniuſte ſuccedit in vitio ipſius poſſeſſionis, tunc reſcriptū quātū ad verā iuriſdōnem durat, quia duo ſunt præcepta reſcribentis, primum eſt poſſeſſionem reſtitui, ſm eſt p talē reſtitui. Ex primo igitur capite durat reſcriptum & iuriſdōnem ſuam extendit, licet ex mero capite. Secundo non vī durare, ꝙa in pſonam ſcriptum vī. Sed quæro, quid operatur hoc, ꝙ dicimus reſcriptū durare? rñ. vt iudices delegati poſſint ꝓcedere ꝯ nouū poſſeſſorem, & habeāt iuriſd. eandē quo ad genus, & formā ipſius. oīa tū ꝯ nouum poſſeſſorem, a capite narrari oportebit, & ſatiſdationes renouari, & reformari iudicium peas, & iterum poterit diſputari de valentia reſcripti, ſi forte dicatur obrepitiū. & breuiter oīa paſſiua tanq̄ re integra ventilabuntur. nec vllæ ſatiſdationes poſſent committi, pſona rei funditus mutata, vt ff. iud. ſo. l. ſi añ, & no. ff. de proc. l. mutari. & l. quæ oīa, & proceſſus, qui fieret ꝯ veterem detentorē, nouo detentatori non p̄iudicaret. non ob. C. de liti. auth. nunc ſi hīs. ff. de alie. iudi. l. cum miles. quia ibi loquitur in eo, qui ſuccedit in præiudicio eiuſdem inſtantiæ ex iuris diſpoſitione, & facit ff. de pac. l. ſi tibi. §. poſſeſſor, & l. tale pactum, §. fin. & ff. ſi mulier ven. no. l. j. §. neceſſario. Tertio quæritur, quid ſi eſſet lata ſententia contra V. vtrum mandaretur executioni ꝯ Rub. dicit Inn. quod non. nam ille qui non afficitur ex inſtantia, nō læditur ex ſententia ēt citatus. vt ff. de iureiur. l. ſed & ſi poſſeſſori §. fi cum l. ſequenti. niſi poſt ſententiam ſit facta alienatio cā impediēdi executionem ſententiæ, vt ff. vt in poſſ. le. l. is cui. §. qui in poſſeſſionem. Et no. Cy. in l. vnica. C. de alie. iud. Item ſi fiat alienatio in fraudem poſt primum decretum, vt not. ff.
5 ut in poſſ. lega. l. certa forma, quod eſt no. dignum. † Quæro ſi literę ſunt impetratæ ꝯ uenditorem, utrum fiat executio ſentētiæ contra emptorem, uel eꝯ. gl. dicit ꝙ ſic, quia reputatur eadem perſona propter litis præiudicium. ita dicit gl. ſingularis.
b ff. de iud. l. uenditor. Extra quæro, nunquid inſtantia tranſeat ad uni-

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod in beneficijs non datur ſucceſſor. Pariſ. conſilio. 36. nu. 7. li. 4.

b Vnc God. Adde ꝙ inſtantia tranſit in hæredem, vniuerſalem, ſi quidem fingitur vna & eadem perſona cum defuncto. Soc. conſ. 31. proſequendo. ver. aduertēdum eſt. l. b. j. Quod enim tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, Bal. & Bar. in l. fi. ff. famil. erciſ. & Soc. in conſi. 31.

BIU Cujas

ad vniuersalem successorem? rñ.aut succedat per damnationem,& non transit,quia iudicium soluitur deportatione,ut ff. so.ma.l.si constante.§.fi.ff.de noua.l.quoties.in fine. aut transmissione?& tunc transit,ut ff.de iudi.l.tam ex ℈ctib.ff.de præt. sti.l.2.& ff.de his,qui no.infa.l.seruus. Sed nunquid hoc est uerum in instantia arbitri?dic ꝙ sic, quando transit ad heredem aliter secus, ut ff.de arb.l.diē proferre.§.nec utimur. In arbitramento autem non est quæstio, quia ibi non est iudicium,sed contractus qui transit ad hæredem. & tene mēti prædicta. Sed nunquid beneficium poterit impetrari pēdēte rescripto,casu, quo non transit instantia?videtur ꝙ non,ut c.2.ut lite penden. li.6.sed ibi erat res litigiosa,hic non. Item hic erat quæstio de possessione,ibi de beneficio,& dic ut ibi no.deinde, quia glos. dat nobis materiam cuiusdam utilis brocardi dicendo, quod decretalis epistola extenditur de similib us ad similia, scias ꝙ in l.[illegible].C.de secundis nup.sunt duæ glo.contrariæ,& sæpe de facto contingit.dicit statutum,quod forensi non possunt uendi, vel donari inter uiuos res ciuium existentes in æstimo communis,nunquid poterūt legari,uel donari causa mortis? & uidetur quod nō,quia quod rationis nexus connectit,dispositio iuris non separat,& non solum hoc contingit per extensionē sermonis,imo uerius per tacitam dispositionem eiusdem.l. ut singulariter no.C.de reuo.do.l.his solis.In contrarium facit ꝙ no.per Dy.ff.de leg.j. l.quod in rerū.§.eum qui chirographū. quod est verius.non obstat gl.hic posita,quia loquitur,quādo decre.continet ius commune,& cultum naturalis iustitię,sec⁹ si exorbitet,quia tunc casus omissus habetur pro omisso & relinquitur in dispositione iuris cōmunis,ut ff.solu.ma.l. si cum dotem, in princip.& l.si uero.§. de viro, & dic quod no. c. susceptum, de reseriptis,li.6.in nouella,quod bene notabis.

SVMMARIVM

1 *Priuilegium,an papa possit solus priuilegium suum interpretari, & numero 2.4.5.*
2 *Dictio, vsque,potest poni inclusiue.*
3 *Principis potestas suprema nulli subiacet regulæ, nisi soli legi diuinæ vel naturali.*
Interpretationi ubi sit locus,& à quo fieri possit.num.1.2.4.& 5.
4 *Interpretationem eandem recipit testamentum,& priuilegium.*
Capituli huius intellectus.
De sedis Romanæ iuribus nemini iudicium competit,nisi papæ.
5 *De priuilegio papæ an quis incidenter cognoscere possit alius a papa.*
Officia an transeant ad hæredem.
6 *Papa an possit alicui concedere castrum ecclesiæ,& eius potestas.*
7 *Imperator an possit rem meam alteri donare.*
Testamentum,an principis priuilegio rumpatur.
Incontinenti,aduerbii significatio.
8 *Dilatio non debet dari reconuento ad deliberandum,postquam reus respondit libello.*
Transactio, uel compositio,est litis terminus,& quando mandatur executioni absque libello.
Aduocatus,qui pepigit sibi palmarium,an idem debetur.si transigatur.
9 *Reconueniri potest super infinitis,qui quæstionem unam mouet,& an hoc casu poterit actor reconuenire reconuenientem se.*
Reconuentio fieri potest etiam coram delegato habente limitatum mandatum.
Quod prorogatur, omne debet esse eiusdem formæ & naturæ cum antecedenti suo,& exemplum.
Sententia iudicis,uel arbitri non est necessaria,ubi concordia decidatur.
Si litem dirimi mandatur in ea tempus, quid agēdum parte nolēte psequi.
Ordine omisso,uel præposterato in conuentione, & reconuentione, appellandum est,alias processus ualet.
10 *Reconuentio quo tempore fieri debeat,& nu.13.*
11 *Reconuentio an in causa appellationis habeat locum ante li.contest.in ipsa causa appellationis.*
12 *Reconuentio an habeat locum in causis extraordinariis, criminalibus & summariis,& nu.13.*
Iudicium quousque duret.
Reconuentionem fieri eodem durante iudicio debere tantum,an sit æquum.
13 *An iudex possit statuere terminum ad reconueniendum actorem.*
Exceptio ubi non potest ex statuto probari per testes,ita & actio,uel replicatio.
A pari locus infert in omnibus parilitatem.
Voluntas principis inquirenda semper.

CAP XII.

Cum venisset. Super priuilegiis apostolicæ sedis, nullus alius quam papa potest iudi
1 care.Casus per se patet in nube. Sed † in terminis q̄ritur,vtrū papa solus possit suū priuilegium interpretari?rñ.Aut p̄ probabilē rationem disputandi,& tunc potest interpretari a iudice, & non requirit̄ authoritas papæ, vt ff.de vul.subst.ex facto, q̄ est ad hoc multū no.& in l.q̄ filiū. §. Sabinus,ad Treb.& ff.pro ſi socius pro filia,aut non subest rō, quare magis sit interpretādum vno modo,quam alio,vt si papa priuilegiat mihi vnū
2 castrum vsque ad flumen.† Nam dictio,vsque,potest poni in
a clusiue,& exclusiue,[a] & sumus incerti de mente loquentes,& tunc recurremus ad principem.nam sicut ipse fuit origo beneficij,ita dēt esse interpres, ut ff.de re.iuris.l.in ambig.dt Inn. qđ solius principis est exponere, siue interpretari.Inno.& multo fortius ad eum solum pertinet priuilegium suum extendere, vel restrīgere,uel perimere,nisi sit casus per l.scriptā.ff.de vulg. subst.l.ex facto.& dic ut plene no.C.de legi.l.cū de nouo.Illud tñ scias,ꝙ de potentia principis non est disputandum,quia su-
3 prema potestas eius nulli subiacet† regulæ,nisi soli legi diuinæ vel naturali immutabili,ut plene no.C.si contra ius,uel utilitatem publicam l.fi.& scias quod omnes uerbum abbreuiatum, puta regula iuris (quia omnis regula potest dici uerbum abbreuiatum) indiget solenni & sana interpretatione, sed non verbum specifice demonstratum,ut no. C. de fideicommiss. l. voluntatis. & dic ut ibi dixi.idem si in priuilegio esset dubitatio in iuris significatione,ut C.de legi. l. fi.& si princeps nō interpretatur verba, quę possunt alii præiudicare, interpretantur contra proferentem, & sic stricte.ar.ff.de pact.l. veteribus. & C.de pe.bo.sublatis.l.1.li.x.& C de ope. publicis. l. si alium. & per Guli.ff.de consti.prin. l. beneficium. Et no.ꝙ interpretatio habet locum super incertis, non super certis, vt ff. de aur. & ar.le.l.pediculis.§.argento potorio, & ff.de lega.3.l.item legato. §.parui.& l.librorum.§.quod tamen Cassius,& ff.de usu & ha.l.plenum.§.equitii, & ff.de uer.obl.l.quicquid astringendę,rertio responso,& ff.de pe.le.l.fi.† Illud scias, ꝙ eandem in-
4 terpretationem recipit priuilegium,ꝙ testamentum in eo sensu,qui ex uerbis concipi potest,ut ff.de pe.le.nā quod liquidę. § si cui penus.& ff.de vino,oleo.leg.l.fin.§.cui dulcia, & in c. j.de conce.prēben.li.6.Alio modo potest intelligi nostrum capitulum,quando esset dubium de iuribus Romanę sedis concessis principibus, vnde etiam isti principes temporales postea non possunt de ipsis iudicare, quia sanctorum facta non sunt in dominio. Nam inferior papa nō potest super hoc iudicare, & iste est verus intellectus, & facit ff.de his,quæ in testam. del.
5 l.proxi.& ff.de hæ.instī.l. & hic Tiberius Cæsar.† Quærit glos. nūquid saltem incidenter per alium possit cognosci de priuilegijs papæ? Respon.sic, tamen hęc sententia non facit ius nisi inter partes, nec pronunciabit principaliter de priuilegio, sed de priuilegio.i.an ei obstet,an non,in l.j.C.de ord.iudi.Idem,si incidenter opponatur simulatio priuilegii, uel falsitas, secundū Inn.arg.C.de iudi. quo. & j. de re iudic. suborta,& facit.C. de legi.l.cum de nouo.Pone,papa concessit cuidā principi officium vicariatus ad x.annos, dubium est, vtrum transeat ad hæredem?dicit Bar ꝙ sic, quia officia Romanæ ecclesię consueuerunt vendi & concedi pro se,& heredibus suis,præsumitur concessio realis ſm Bar. qui ita no.inl.pater, de ser.lega.in contrarium faciunt, quia officia non transeunt ad hæredem, nec aliquid operatur appositio temporis in re non transmissi-
6 bili,vt ff.de vsufr.l.vxori vsumfructum villæ.† Quæro,an papa possit alicui concedere castrum ecclesiæ?rñ.non est dubium, qđ sic ut in feudum, uel emphyteosim, legatus tamen nō posset sine speciali mandato,ut no.Bar.ff.quod ui aut clam.l.prohibere.§.planc.Et adde, quod no.Arc.9.q.3.per principalem, & quod no.in c. .§.item si clericus.de capitulis Corradi,& facit.ff.de nat.resti.l.quæris.& in summa quicquid potest rex in suo regno,potest papa in ecclesiastica monarchia, & sicut olim oīa à manu regis gubernabantur.ut ff.de orig.iur.l.2.in princ.
7 ita & hodie quicquid regi placet,legis habet vigorem.† Quæro,an Imperator possit rem meam donare?no.Arch.9.q.vlti. principalem, vbi omnino uide.an principis priuilegium rumpat testamentum.dicit Arch. quod non, licet priuilegiū præcedat,quia fauorabilibus est testamentum,quam priuilegium dicit Arc.38.dist.Episcopus.Arc.

De mutuis petitio.c.ex literis.

Ic deficit lectura Bald.preut communiter habetur, C. quia in illis verbis iudex.l. consentaneum fit transitus ad titulum de mutuis petitionibus, vnde autē hoc prouenerit, ignoratur.Sed vitio & culpæ primi scriptoris tribuendum censemus.cum in lecturis antiquis illa dictio, iudex, ita precedentibus sit connexa,ut nil noui inducere videatur.quod non nisi scribentis errore factum fuisse iudicandum est Iudex.l.consentaneum,ibi,Incontinenti.i.antequam
8 tendat vias suas, &c.vel diuertat ad alium actum.. † Et sic no, reconuento non dari ad deliberandum dilatio post q̄ reus rñdit libello.Ibi,Vicissim,no. ordinem procedendi.Ibi, concordia

A D D I T I O.

a Vinc.God Adde de dictionis taxatiuæ materia per Bar.in l.j.ff.si quis iussu, non obtemp.& in l.cum ita legatum.de cond.& demonst.& quando dictio taxat.ua excludat.Rui.cons.3.nu.26.lib.2.

BIU Cujas

dia terminetis. No. ꝙ amicabilis compositio lit. dicit terminus lit. concor. C. de transac. l. fratris dicit Inno. quod absq; libello debet mandari executioni, vt ipse no. in c. ſ. ti. 1. quod est sine dubio verum, quando transactio est facta apud acta, vt C. de transac. l. siue apud acta. Sed nunquid aduocatus, qui licite facit pactum palmarij, idem mereatur, si clericus transigit? dic quod idem meretur proportionaliter, id est tm̃ pro tanto, vt ff. mã. l. fi. quæ l. est ad hoc multũ notabilis. Ibi, Super quæstionibus, no. † ꝙ mouens vnam quæstionẽ põt reconueniri super
9 infinitis, ꝛcor. ff. de procur. l. oĩum. q̃ lex est ad hoc no. Sed nunquid hoc casu actor poterit reconuenire reconuenientẽ se? rn̄. non, ar. in l. fi. ff. quod quis. iur. & ibi per Gul. de Cu. No. in hoc cap. quod coram delegato, qui habet limitatum mãdatũ, põt fieri reconuentio, & sic ꝓgatur manda tũ iurisd. & vtraq; iurisdictio est delegata, vt ſ. c. prox. & ar. ff. de pac. do. l. inter socerũ. §. cum inter. nã oẽ, quod ꝓgatur, debet esse eiusdẽ formę & naturæ cũ suo antecedenti, vt no. in c. hi qui authoritatẽ. de præb. lib. vj. si aliquid substantiale mutuaretur, non esset prorogatio, vt ibi sing. no. Pone, officium Potestatis ex forma statuti est semestre cũ salario mille florenorum tenendo tot equos, & tot assessores, &c. tandem ꝓgatũ est sibi officium cũ diminutione salarij. dico ꝙ istud non est idem officiũ, nec erit idẽ syndicatus, quia mutatur id quod substãtiale est. i. merces ꝓductæ vt ff. de ꝓh. emp. l. pacta ꝓuenta. §. Pau. de hoc no. per Bar. in l. 4. ff. de dam. infe. dicit aliquis, certe & tps officij est de substãtia, sicut merces, ergo non est vera ꝓgatio. rn̄. veritate inspecta non sunt vnum & idẽ, sed vnũ fictione sic, vt no. Cy. in l. si cum dies. in prin. ff. de arb. in addi. suis. Item no. hic, ꝙ vbi partes decidunt litem per ꝛcordiã. sn̄ia iud. vel arbi. non est necessaria. Et ideo si statutũ diceret, ꝙ arbitri teneãtur intra mensem pronunciare sub certa pœna, & partes interim transigunt, non teneantur arbitri pronunciare, quia nec possunt, cũ lis sit sopita, vt ff. de cõd. ind. l. eleganter. §. si quis post. Quæro, quid si actor noluit rn̄dere? Sol. patet per d. l. oĩum; l. sed hæc. §. defendere. & l. mutus. §. pœna. imo plus dico, & est valde no. ꝙ iudex põt denegare audientiam actori in omni alia cã, & etiam mandare alijs iudicibus, ꝙ eũ non audiant, nisi purget morã, vt ff. qui. ex cau. ma. l. sed & si per prætorẽ §. sed si dũ decreto. & illa gl. non
a est alibi. Quæro, qd̃ si iudex[a] non procedat ſm ordinẽ conuentionis, & reconuentionis, sed omitten. vel præposterando ordinem, vtrum ꝓcessus sit ipso iure nullus? & vr̃ ꝙ sic. C. de sen. & interlo. om. iu. l. platam. dic ꝙ valet iudiciũ, sed põt appellari, nec oportet iustificare appellationẽ aliter q̃ per ordinis præpostérationem, vt ff. qn̄ ap. sit. l. 1. in fi. ar. ff. de min. l. ait prætor, §. permittitur. & vide oĩno quod no. 2. q. 1. in gl. ſummæ. q̃ glo.
10 est solennis. † Tertio quæro quo tpe debeat fieri reconuentio? rn̄. quo ad parilitatem ꝓcedendi debet fieri ante litem conte. vel parum post anteq̃ sit iuratum de calumnia, vt c. dispendia. §. reus, de reser. lib. vj. & C. de sen. & interlo. om. iu. auth. & cõ sequenter. Si ergo fiat post litem contest. talis reconuentio meretur eundẽ iudicẽ, tn̄ non meretur parilitatẽ tpis in ꝓcedendo, & ideo est ſm quid ꝛuentio, & ſm quid reconuẽtio, vt no. in c. sæpe. de ver. sig. in cle. † Sed nũquid in cã appellationis hẽt
11 locum reconuentio ante li. conte. in ipsa causa appłonis? & vr̃ ꝙ sic, quia quo ad cãm appella. iudiciũ est in principio non in medio, nec in fine. In ꝛrium vr̃ glo. ſ. de proc. ita demũ, quia id quod excluditur per lit. conte. in primo iudicio non potest reputari in cã appłonis, tex. est ibi sol. ẽnis. Sol. dic vt no. per Cyn. de temp. app. l. per hanc. dic ꝙ si appellatũ est ante li conte. de
12 hoc no. per Inn. ſ. co. c. prudentiam. † Quæro, nũquid in causis extraordinarijs habeat locum reconuentio? rn̄. sic, si põt saluari forma parilitatis in processu, vt ff. de procu. l. sed hæc. §. non solum. & ff. de var. & extraor. cog. l. 1. in fi. Quæro. vtrũ in crimi nalibus habeat locũ reconuentio. Sol. dic vt dixi s̄. de iudi. c. at si clerici. Qnæro nunquid ille, qui petit se mitti ex edicto diui Adri. in quo ꝓcedit leuato velo uel aliquid petit in quo nõ requiritur ſtrepitus iudicii, possit reconueniri? & ur̃ ꝙ non vt ff. de iud. sed si restituatur, in prin. vbi omnino uide. Quęro, quòd in §. reus quoq;. dicitur eodẽ durante iudicio, quouique durat iudiciũ? dicit Ber. donec sit renunciatum, uel cõclusum in cã, nõ post. caue tibi, quod uerum est quo ad descriptionẽ, sed bene durat quo ad decisionẽ, ut ff. ad leg. Aqui. l. prouide, & C. de adul. l. quãuis indubitati. Quæro, quæ æquitas est ista, ꝙ agens non possit reconueniri nisi corã iudice durante iudicio? nã fingam me creditorem, & agam coram iudice mihi gratioso, & in ueritate ſum debitor aduersarij mei, nõ poterit interim ius suum cõsequi? rn̄. licet istud uideatur iniquum, tn̄ iniquius esset oppositum. ut C. de fruc. & li. expẽ. l. fi. Item si consideretur de fraude coram alio iudice posset fieri conuentio, non dico reconuentio, arg. C. de asser. tol. l. 1. in fi. facit quod no. glo. quæ
13 incipit, forte ponitur quæstio. † Quæro an iudex possit statuere terminum ad reconueniendũ actorẽ? & vr̃ ꝙ non, quia in statutis est statutus terminus a iure, sed gl. ord. determinat ꝛrium, ff. de procu. l. omnium. & est gl. multũ no. No. ꝙ ꝛriorum vnũ & idẽ est statutum, & est ar. ꝙ vbi exceptio non potest probari per testes ex forma statuti, similiter non potest probari per testes actio, vel replicatio quia iudex, & iudiciũ non debet claudi care. sed quid de duplicatione? si quidem venit ad coroborationem scripturæ, põt ꝓbari per testes. aliter non, quia qui duplicat excipit. facit quod no. C. de excep. l. si pactũ. de hoc alibi est latius dicendum. Item no. ꝙ locus a pari infert parilitatem in omnibus, vt no. ff. de ope. no. nun. §. nuncius. l. hoc amplius.
b in fi. Quæro, [b] quid si princeps mandat, vt statim aliquid fiat, quo casu non procedit reconuentio, si constat de mẽte principis, nunquid tamen est inquirendum de veritate? respõ sic. gl. est ordinaria & singularis. ff. ste dam. infe. l. qui bona. §. quidam. in glo. quæ est super verbo, non inquirent, & tene menti illum textum cum glo.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ iudex potest a prouisione testatoris recedere, ubi expẽdit pupillo. Ruy. consi. 69. nu. 11. lib. 11.

b Vinc. God. Adde quòd princeps in dubio non præsumitur dispensare contra solennitates requisitas ad actum. Soc. consi. 15. nu. 17.

SVMMARIVM.

1 *Parilitas debet esse in iudiciis.*
Forma data expresso trahitur ad tacitum.
Fauor reuertitur in damnum in correlatiuis.
Prorogatio vel extensio fit cum suis qualitatibus, & clausulis.
Petere ab alio non possum, quod illi non confessi.
2 *Clausula, Appellatione remota, operatur in interlocutoriis, quæ modicum leuant; secus in diffinitiuis, & his quæ sunt magni pręiudicii.*
Repetitio præcedentium vtrum omnes includat qualitates eorum.

CAP. II.

Prudentiam. Actor, qui impetrauit rescriptum cum clausula, Appellatione remota, respondere tenetur. & hoc dicit secunda pars ibi, nos viro. Casus. Quidam impetrauit literas contra aduersarium suum appellatione remota, reus eum reconuenit, qui reconuentus vult a quadam interlocutoria contra se lata appellare. Quæritur, vtrum per illam clausulam, Appellatione remota, non sit huic appellationi deferendum? Papa respondet, ꝙ cum actoris, & rei eadem sit conditio, & vno, & eodem iure debent trutinari, sicut desiderat actor, vt sibi iustitia fiat appellatione remota, sic re-
1 conuenienti in sua iustitia respondere. No. ꝙ † in iudicio debet esse parilitas, concor. C. de fru. & li expen. l. fi. & de proxi. sa. scr. l. in sacris. Secundo no. ꝙ forma data expresso trahitur ad tacitum. Tertio no. de tacita repetitione. Quarto no. ꝙ consensus in fauorem reuertitur in damnũ, quod verũ est in correlatiuis quia correlatiua eodem iure censentur, ut C. de ind. uid. l. fi. Itẽ no. ꝙ illud, quod extenditur, prorogatur cum suis qualitatibus & clausulis, & cum sua propria essentia, dicit gl. quemadmodũ ꝓgantur palamites. ff. de bo. pos. hær. pe. l. 2. & istud nõ est dubium, qn̄ extẽsio fit ex eadem. l. idem, si ex alia. nã semper origine suã sequitur, ut ibi. No. ꝙ quis non põt petere ab alio, ꝙ ipse alij non concessit, ut ff. de dam. infe. l. qui bona. §. si quis. qa ibi
2 est tex. no. † Vltimo no. de clausula, [a] Appellatione remota, quę
a clausula operatur in omnibus interlocutorijs, q̃ modicum lædunt, secus in diffinitiuis, & his, quæ sunt magni præiudicij, ar. C. de preci impe. offe. l. quoties. C. de sen. & interlo. om. iu. l. cũ solitum. Opp. ꝛ tacitam repetitionem quia lex dicit, ꝙ non fit tacita repetitio, ut ff. de fideic. lib. l. fi. sed ibi, quia tacita repetitio uitiaret. Et ista faciunt ad qõnem. quidam fuit accusatus de adulterio commisso in Seiã uxorem Titij, iste rndẽs accusationi, dixit, confiteor me cognouisse carnaliter dictã Seiã. Quęritur, an uideatur per hoc cãm cõfiteri uxorẽ accusatoris. Bart. dicit, ꝙ non, quia illud uerbum, dictã, est solius personæ demõ stratiuum, non qualitas repetitionum. ff. de leg. 1. l. si cui. ꝑ Bar. & in Spe. de po. §. vij. uer. xj aduerte. si hoc est uerũ, nõ est facta litis contestatio super adulterio, quia non fuit cõfessus, nec negauit adulterio probato per testes. Et caueant sibi assessores, ne admittant huiusmodi responsionem. Opp. contra istud ca. de l. quod fauore. C. de legi. So. hic non retorquetur in odium, sed interpretatur rescriptum, quia debet esse commune, ut C. de temp. in integ. resti. l. petendæ.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ clausula, appellatione remota, intelligitur de friuola, & non de appellatione a diffinitiua, Rui. consi. 1. nu. 13. lib. 4.

De litis contestatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio an fiat ex parte actoris statim oblato libello, & actore iurante de calumnia.*
2 *Quæstiones omnes fundamenta iudicii pręuenientes ante litis contest. decidendæ sunt.*
Litis contestatio requirit integritatem suam ex vtraque parte.
Libellus ex conclusione. Libellus sine conclusione, Interrogationes ad præparationem iudicii, Positiones, & Articuli, siue Capitula, sunt diuersa.

Actiones

BIU Cujas

3 *Actiones decernere potest iudex quas mihi cedere tu debes, in absentia tua, vel transeunt absque cessione.*

1 Quæro. Nūquid † litis contestatio fiat ex parte actoris statim oblato libello, & actore iurante de calū nia? Pe. dicit ꝙ sic, quia litis conte. habet duo extrema, vnum ex parte actoris, & aliud ex parte rei, sed istud est falsum, quia non habet cā in sensu diuiso, sed solū in sensu coniūcto. & hoc probatur. primo, ꝙa litis contest. est indiuidua, qm̄ ad indiuiduū ordinat̄. i. ad sententiam. ff. fa. erc. l. hoc iudicio. Item plurib rationib. Primo contestatio statim facta & immediate ex parte petitoris, omissa omni dilatione, esset nulla ipso iure, ut C. de li. conte. auth. offeratur. in fi. Secundo sequeretur, ꝙ leges, quæ dicunt, ꝙ ꝺ actorem est lit. contest. & sic non procederet auth. qui semel. C. qūo & quando iud. Tertio quia sequeretur, ꝙ instantia termini statim inciperet currere actori, & nondum curreret reo, & sic haberet diuersa tempora, vnū respectu actoris, aliud respectu rei. quod est falsum. Quarto, ꝙa sequeret, quod statim ꝙ libellus esset oblatus, nō posset emēdari ꝺ. l. edita. adde, quædam expediuntur ante litem contest. & non post, quædam ante & post, quædam post & nō ante, ut
2 media lite. Omnes † quæstiones fundamenta iudicii præueniē tes debent ante litē contest decidi, vt C. de adu. l. qm̄ Alexandrum. tam excipiendo, q̄ replicando. tex. est ibi no. Quinto, ꝙa
a litis ꝓtest.[a] requirit suā integritatem ex parte actoris, & rei, in l. rem non nouam. § j. C. de iud. & ideo Pe. & Cy. in ista eorum opi. somniauerūt, & tenēda est opi. cōis. Et no. ꝙ quinq; sunt, quæ diuersa sunt, s. libellus ex conclusione, libellus sine cōclusione, de quo per Cy. C. de fal. l. nec exemplū. interrogationes, q̄ fiunt ad præparationem iudiciorum, ff. de interrogato. actionibus. l. post sen. positiones, quæ fiunt ad respondendū super eis, & ad releuandū ponentē ab onere ꝓbandi, ut no. C. de confess. l. 3. in fi. glo. mag. C. de iur. calum. l. j. §. quod obseruari. articuli, siue capitula, quæ nō fiunt ad respondendū sed ad ꝓbandū, unde non tenetur aduersarius respōdere articulis, sed positionibus sic, ut no. in c. sæpe, de uerbo. sig. in cle. Quęro,
3 ago † cōtra aliquem, ut cedat mihi actiones, ipse est absens, & non vult cōparere, vtrum iudex poterit mihi decernere actiones li. non conte. & vī ꝙ sic, vt ff. de iu. do. l. profectitia. in prin. imo vī, ꝙ sine cessione transeant actiones, ut est glo. sing. ff. de dam. infec. l. stipulatio. §. vlt. & C. ad Treb. l. pe. §. cum autem. ni si quis dicat, quod ibi est speciale.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ litis contestatio est principalis negotij apud iudicem competentem facta narratio, & ad eam secuta responsio. c. j. de lit. coul. Com. cons. 244. nemini. litere, b. lib. 3.

15 *Libellus si fuit productus in scriptis, iudice & tabellione actorum præsentibus, tamen producens nihil dicit verbo, vtrum in isto libello possit lis contestari.*

Contestatio litis vtrum fuerit facta per interrogationem præcedentem, & responsionem subsequentem, si non constet, præsumitur ordo verborum, idem si non appareat qualiter facta.

Ordo verborum, & qualitas præsumitur.

16 *Lis an sit contestata si respondeatur libello per verbum, non credit.*

In excommunicationis, relationis, & appellationis causa offerendus libellus & lis contest.

17 *Respondere tenet̄ qs libello criminoso, & nō positioni criminose, & quare.*

Pro confesso quis non habetur ipso iure, si quis positionibus non respondeat, sed per sententiam iudicis, ideo cautione opus est.

Cognitionem causæ quę desiderant, ad officium iudicis, non legis pertinent.

Verbum, habeatur, ubicunque ponitur, intelligitur per sententiam, nisi uerbum, sit, adiungitur.

SVMMARIVM.

1 *Litis contest, fit per petitionem in iure propositam, et responsionem secutā.*
2 *Lit s contest. si non inuenitur in actis, non ualet processus.*
Litis contest. est lapis angularis iudicii, & fundamentum.
3 *Lis an præsuma ur contestata.*
Libellus an oblatus præsumatur.
Solennitas in iudiciis non præsumitur, secus in contractibus.
Petere dic itur etiam qui post litis contesta. prosequitur.
Litis contestatio quando facta dicatur, & de eius impedimentis, & nu. 4. 7. 8. 9. & 11. & nu. seq.
Gratia si fiat simul cum iudicum datione, subreptio uitiat utranque, & oritur duplex exceptio,
De non petendo & non agendo, & transactionis, pacti exceptio, an impediant contesta. litis.
4 *Litis contestatio quid est, & an fiat per confessionem.*
Præceptum in confitentem ante litis contest. fit, eiusque uis.
Confitens liti renunciare uidetur.
Effectū producere qđ consueuit, ea mēte dictū uidetur, ut producat effectū.
5 *Litis contestationem inducit responsio facta super libello, non autem si fiat super positionibus, & quare.*
Positio non est quid perfectum.
Libello non oblato reus nec absolui, nec condemnari potest.
Ex probationibus non oritur actio, neque ius, & quibus.
Ex confessione, sententia, & iureiurando oritur actio.
Inter libelli conclusionem & libelli petitionem, an sit differentia.
6 *Litis contestatio an fiat per hanc responsionem, nego narrata, prout narrātur, & dicam petita fieri non debere.*
7 *Et an proponens exceptionem peremptoriam præsumatur litem contestari.*
8 *Confiteri debitum an uideatur qui opponit exceptionem solutionis, adeo ꝙ non sit necesse litem contestari.*
9 *Negans non excipit.*
10 *Exceptio nulla ante lit. cōte. potest opponi in reali iudicio, nisi possessionis.*
11 *Litis contestatio an dicatur facta si reus respondendo petitioni dicit, non confiteor, neque nego.*
12 *Et si dico, domine nolo litigare, uel cedo liti, an contestetur lis.*
13 *Et an negans solum factum intentatum in libello dicatur litem contestari.*
14 *Negans libellum an intelligatur omnia negare.*
Totum quando possumus negare, si quid falsi contineat.

CAP. PRIMVM.

Olim inter. Non per positiones, & responsiones, sed per petitionem † in iure propositam, & rñsionem secutam fit litis contestatio, qua omissa nullus est ꝓcessus. Primo ponit processum iudicū, & ipsorum relationem. Secundo ipsum processum decernit irritum. Casus. Inter episcopum Nouiomen. ex parte vna, & capīm S. Quintini ex altera, orta materia est quæstionis super quibusdam iniuriis, snījs excommunicationis, & alijs articulis, cā fuit commissa quibusdā iudicibus, qui ꝓcesserunt hoc mō: videlicet quia factis quibusdā positionib. & rñsionibus ad easdē, & partium allegationibus auditis, causam candē sicut fuerat eis iniunctum, ad examen apostolicū remiserunt, qua ꝓp ꝓcuratores vtriusq; partis se conspectui apostolico præsentauerunt. Papa aūt, qui non inuenit lit. cont. esse factā, q̄uis positiones, & rñsiones hincinde super pluribus articulis factæ fuerūt corā iudicibus supradictis, ꝓcessum decreuit irritum, ꝙa per positiones, & rñsiones ad eas non fit litis contestatio, sed per peti. in iure. i. in iudicio propositam, & rāsionē
2 in iudicio secutam. h. d. † No. ꝙ dixi in summario. Itē no. ꝙ nō valet processus, si non inuenitur in actis lit. conte. q̄ requiritur siue agatur de iniuria, siue de snīa excōicationis, siue de alijs articulis. Opp. nā litis contestatio fit ꝓ ꝺi. vt C. de iud. l. rem non nouā. §. patroni. sed hic fuit ꝺictū ergo fuit facta litis ꝓte. Sol. hoc non est verū, quia propositum est prius facere positiones q̄ lit. conte. cum litis ꝓtestatio sit lapis angularis iudicij, & eius fundamentū, vt in auth. de litig. §. omnem. vt ubi deficit principiū, deficit principatū, nec supædificari pōt. ff. de excep. rei. iu. l. egi totum. 1. q. 1. cū Paulus. Oppo. & vī, ꝙ oia præsumantur solenniter acta i. nihil omissum de cōtingentibus, vt ff. de ver. ob. l. sciendū, & no. in l. quæro. ff. loca. & C. de fide instr. & iure
3 hastæ fiscli. x. So. nō est † verum, ꝙa litis ꝓtestatio est actus ꝑ se. & iō non præsumitur lis contestata, nec libellus oblatus, circa ipsum eundē actum bñ præsumeretur solēnitas. ſ ꝙ lis fuerit contestata solenniter, & ꝙ libellus fuerit solenniter oblatus, vel dic, quod in iudicijs non præsumitur solennitas, secus in ꝺictibus, vt no. Inno. in c. innotuit. ī. de eo, qui furtiue ordi. suscep. Nam in ꝺictibus repetitur cōsensus vtriusq; partis, ī iudiciis dissensus. Deinde scias, ꝙ petere dr̄ non solū ille, qui litem ꝓtestatur sup libello, sed ēt is, qui postea prosequitur. tex. est notādus ff. de cond. indeb. l. eleganter. §. si qs post, dicit Inn. quod in lit. conte. requiritur animus litē contestandi. Idē ait ꝙ præsumitur animus, si verba sunt apta ad lit. contestationem, nisi præcedat protestatio in ꝺrium, Inn. rationabilis, aliter iudex debet protestationem reijcere. dicit Innoc. quod rñdendo causæ fit litis contestatio. Inn. dicit, quod ille, qui dicit nolle litigare, nō contestatur litē. Inn. dicit, ꝙ si actor narrat factum, & nō petit aliquid, tñ si aīo petendi hoc facit, & reus rñdit animo litē cōtestandi, fit congrua litis contestatio. ista est mens Inn. & non ponitur alibi. dicit Inn. ꝙ aut gratia fit simul cum iudicum datione, & tunc subreptio vitiat gratiam & iudicum dationem, & oritur duplex exceptio tā declinatoria de qua statim cognoscetur, si debito mō & forme opponatur q̄ peremptoria de qua non cognoscetur statim, sed lite contest. si aūt gratia præcedit delegationē iudiciū, quæ sit obreptitia, tunc oritur exceptio ꝺ literas. ſ. declinatoria, & non ꝺ gratiā, in qua non fuit subreptio. ista est mēs Inn. Et nō dicit Inn. ꝙ pactū de nō petēdo nō impedit tit. contest. Inn. Nā qui promittit non agere, statim venit ꝺ, quia promisit ad iudicem non venire. & ideo statim est obligatus. l. 3. ff. de cōdi. ob cām. Sed qui promisit non petere non venit ꝺ, nisi lite contesta. anteq̄ veniat ꝺ, non potest repelli ista est subtilis mens Inn. tñ etiam istud pactū tollit obłonem naturalem. sed quia ante litem contest. non dicitur petere, nisi petatur. i. lis contestetur excipi non potest. & no. quod exceptio transactionis ideo impedit processum, quia hēt in se illam clausulā, ad iudicem non iri. Modo quęro vna cum glo. quid

BIU Cujas

quid ſi conteſt.[a] rñdeo eſt ſuper negato principali hincinde conflictatio per interrogationē & rñſionem ſuper libello, q̄ rñſio debet fieri animo litem conteſtandi, & in cā procedēdi. Modo quæro, nunquid per confeſſionē fiat litis conte. So. aut reus confitetur, quia non vult litigare, & non fit litis conteſ. vt ff. de iudi. l. ſi debitori. ff. de procu. l. ſi reus paratus. ff. de leg. j. ſi domus. §. qui confitetur. Aut confitetur intendens procedere in cā, quia ſua intereſt procedi; & tunc per confeſſionem fit li. conteſtatio, dummodo p̄cedat libellus conuentionalis, vt ff. de neg. geſt. l. at qui natura. §. qui me abſente. Aut eſt dubium, vtrum confiteatur animo litem conteſtandi, vel non, & tunc aut confitet ante libelli oblationem, & non fit litis cōteſtatio, & ideo non fertur diffinitiua, ſed præceptum, vt ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de iudi. ſi debitori. Et no. C. de bo. q̄ li. l. cum non ſolum. § neceſſitate, & ibi eſt glo. ſing. quod cum præceptum tale fiat nō in figura iudicij, ſed extra ordinem, q̄d ſi filius confitetur debitum ſine conſenſu patris, fit in eū præceptum, & iſtud tene menti. Aut confeſſio fit oblato libello, & per eum recepto, & datis iudicijs deliberatorijs, & tūc fit litis cōteſ. & non exigitur hic aliquod iurām calumniæ, vt ſimiliter no. gl. in d. §. cum me abſente. Et hæc vera, ſi confitetur præſen te aduerſario. alias non valet confeſſio, vt dicit Iac. Bu. in l. j. C. de lit. conte. niſi forte iudex, uel tabellio recipiat confeſſionem pro aduerſario abſente. Nam ille, qui confitetur, quodammō liti renunciat, & valet renūciatio, vt ſingulariter no. C. de pac. l. poſtquam liti. Et no. q̄ omne, quod conſueuit aliquē effectū producere, vī ea mente dictum, q̄ producat effectum, niſi appareat p̄trium, vt ff. de teſt. mili. diuus, & vide oīno quod no. 2. q. j. nos in quenquam. vbi eſt glo. optima. Sed pone, quod quis proteſtatur ſe nolle litem cōteſtari, an per confeſſionem fit litis conteſt. dicunt quidam, q̄ non; quod eſt uerum, niſi iudex iſtam proteſtationē repellat: quia iudex pōt cogere tā actorem, q̄ rem ad litē conte. vt no. C. qūo & qñ iudex l. conſentaneum. dicit Iac. Bu. quod proteſtatio excludit mentem a verbis, & iō non fit animo conteſtandi. Sed certe imo non excludit mentē negandi a verbis ſed intendit excludere iuris officium, vt non inſurgat ex verbis & mente, q̄d eſt impoſſibile, cum iuris effectus a l. non ab hoīe procedit, ut ibidem ſubdit Iac. But. in lec. præalle. C. de lit. conte. Addit aliam rōnem, quia p̄teſtatio habet aliquid fingere, ſed fictio non pōt tollere factum, licet poſſit tollere mentem a uerbis, & loquitur ſatis notabiliter, & facit ſupra de cōſti. cum M. Ferra. Item factum, q̄d eſt poſterius, tollit uerbum, q̄ eſt prius, ar. C. de pa. l. pacta nouiſſima, & ff. de acq. poſſ. l. ſi quis ante, & ff. de leg. 3. l. fi. in princ. dixit Trebatius non intereſt, quid ſenſerit, ſed quid fecerit: Labeo, imo refert. ff. de acq. rer. do. liber hō. ibi tex. ſolennis, qui tex. facit ad q̄nē noſtram, & plures alias. † Modo quæro, quæ eſt rō, quod rñſio facta ſuper libello inducit conteſtationem, ſecus, ſi fiat ſup poſitionibus? rñ. quia libellus eſt quid perfectum, quia continet narrationem facti, ius cōcluſionem, & petitiouem, & ideo qui rñdet libello rñdet ſup toto, ac ſi dialecticus rñderet ſyllogiſmo perfecto. Sed poſitio non eſt quid perfectum, ſed quædam particula nō continens petitionē. & ideo qui ponit, nihil petit ponendo, ſed ſunt uerba enunciatiua. Item ad quid offerret libellus, ſi non eſſet neceſſe rñderi ſuper eo? Item ſi fieret litis conteſ. per rñſionem ad poſitiones. tot eſſent litis conte. quot poſitiones, & toties iurandum de calumnia. Item deberet condemnari, uel abſolui reus ſup poſitionibus, quæ oīa falſa ſunt. Et ideo ſicut res non pōt diffinitiue abſolui non oblato libello, ut patet ex ordine tex. C. qūo & qñ iudex. auth qui ſemel, ita nec condemnari diffinitiue. Ad hoc facit illa gl. ſingularis quę dicit, q̄ ex probationib. non oritur actio, quæ tñ oritur ex confeſſione, ſnīa & iureiu. ut no. ff. de iureiu. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. pen. quia probationes non faciunt ius, ut no. ff. de pa. l. poſtq̄. & ideo ēt ſi omnib. poſitionib. rñdetur uno uerbo negando oēs, non fieret litis conteſtatio, licet nonnulli magni uiri dicant p̄rium, & male. Pro declaratione prædictorum quęro, utrum ſit differentia inter concluſionem libelli, & petitionem libelli?[b] & vī q̄ non, quia concluſio, & petitio idem ſunt, & vno cōtextu proferuntur, ut cum dicit actor, Quęro peto &c. Contrariū no. Inno. ſ. de reſcrip. ſuper literis, & eſt ipſa ueritas, ut patet in hoc exemplo. dico, q̄ mutuaui tibi decem, & quod mihi es obligatus. Nam ex hoc concluditur, q̄ habeo p̄ te actionem, tñ iſta concluſio non fundat libellum. Sed oportet, q̄ petam te condemnari, aliter nunquam poſſes cōdemnari, ut ff. de dam. infe. l. 3. §. hoc iudicium. Ex hoc ſequitur, quod ſi libellus non continet petitionem, impoſſibile eſt, quod aliqua lit. conteſtatio fiat ſuper eo, licet quædam gl. notat p̄rium. 1. q. 4. quia præſulatus. quam gl. non credo uerā, qñ ciuiliter agitur, ſed in accuſatione, & denūciatione iſta gl. p̄t ſuſtineri. † Quæro, nūquid per hanc rñſionem, nego narrata, prout narrantur, & dico petita fieri non debere, fiat litis cōteſtatio? rñdeo ſic, ut no. de lit. conteſtatione. §. j. in prin. Sed nunquid eſt differentia inter ſimpliciter negare, & negare narrata prout narrantur? dicit Bar. q̄ ſic. ff. de fideiuſſoribus, ſi l. dubitetur. §. 1. facit. C. de edē. l. edita,

7 ibi, prout, &c. † Sed nūquid, qui proponit exceptionem peremptoriam, præſumit̄ litem conteſtari? rñdeo non, qa non præſumit̄ excipere animo litem conteſtandi, cū reorum ſit auſugere, ut ff. de condi. inde. l. eleganter. §. ſi qs poſt. vnde ſi non apparet alia litis conteſtatio, & teſtes eſſent recepti, proceſſus eſſet nullus. Et hoc verum, niſi in caſib. in qbus ſufficit talis dictio, vt in extraordinarijs. & ſummariis, vt ff. de off. pro-

8 conſul. l. nec qcquam. §. de plano. † Sed nūquid q̄ opponit exceptionē ſolutionis, vī confiteri debitum adeò, vt non ſit neceſſe litem conteſtari, vt ff. de iudi. l. ſi debitori? reſpondeo, non videt̄ confiteri, qa eo ipſo, q̄ excipit, intendit negare. hoc clare determinat gl. ordinaria. ff. de condi. inde. Iulianus, in prima gl. magna. Sed Franciſcus Accurſij dicit, q̄ illa gl. debet intelligi, qñ excipit præmiſſa negatione. Idem Cy. aliud dicit Iac. But. in l. 1. C. eo. q̄ aut eſt exceptio declinatoria, & ita intendit ad lit. conte. excludendam. aut mixta, vt eſt exceptio rei iudicatę, & tūc refert ad qd opponatur. Sed ſalua reuerentia dicit pōt, q̄ iſta exceptio reddit proceſſum nullū, vt C. qñ prouocare non eſt neceſſe. l. 1. Et ideò nūquam per eam fit li. conte. Quædam exceptio eſt merè peremptoria, & ſi præmiſſa negatione obiicitur fit lit. conteſt. aliàs non puto, quia eſt caſus in d. l. ele

9 ganter. §. ſi quis poſt, f̄m Inn. † Et no. q̄ ille, qui negat, [c] non ex

c cipit, vnde negare licet etiam ante lit. conte Sed ille, q aduerſatiuè obiicit, excipit, vt no. in l. nam poſtea, in prin. ff. de iureiuran. † Item no. q̄ in reali iudicio nulla exceptio poteſt opponi

10 ante litē conte. niſi hæc exceptio, q̄ poſſideat, vt no. in Auth. de triēn. & ſemiſſe. §. pen. Et ſi qdem obijcit̄ ante litem p̄teſtatam, non habet excipiens probare. Secus, ſi tpe litis conte. poſſideat, vt probat illa l. notabilis. ff. de excep. rei iud. l. ſi rem meā.

11 † Quæro, qd ſi reus reſpond. petitioni dicit non confiteor, neque nego, an per talem rñſionem ſit facta litis conteſt. rñ. non qa iſte nō rñdet ad interrogata. Item lit. conteſt. regrit p̄dictionem, vt C. de iudi. l. rem non nouam. §. partem. ſed iſte nihil di

12 cit p̄. † Quid ſi dico dñe nolo litigare, vel cedo liti? rñd. iſte non conteſtat̄ litem, immo ſi eſſet lis conteſtata, ei renūciat, ut C. de pac. l. poſtquam liti, & not. in l. 1. C. de præſcrip. lon. tempo

13 † Quæro, nūquid ille, qui negat ſolum factum intentatum in libello, dicat̄ litem conteſtari? dicit Spe. q̄ non, ſecus ſi negat ius & factū. tu dic q̄ vtroque caſu fit lit. conte. Dum modo iſta reſponſio fiat lecto libello, & tpe litis conteſtandæ, qa q negat factum, totū negare videtur, vt no. l. 1. §. 1. ff. qua. re. ac. non da.

14 Sed nunqd ille, q negat libellū, intelligitur negare omnia, & ſingula? dicit Iac. But. q̄ non, qa ratione partis licitum eſt negare totū complexū, ſed hoc falſum eſt, qa ſequeret̄, quòd litē conteſtando ſuper toto non poſſit ferri ſnīa ſuper parte cō dēnatoria, & ſuper alia parte abſolutoria. dictū aūt But. eſt uerū, qñ qs negat poſitionem, quia oīo, quæ ex uniuerſo ſumit̄, poteſt negari rōne formę complexiuæ ſi in altera parte fit falſa, vt ff. de reb. dub. l. ſi is qui ducenta. §. vtrū, & not. in c. plerique, de ele. in cle. iuxta illud, cū ſancto ſanctus eris, & cū peruerſo peruerteris, vt ff. de dam. infe. l. ſi finita. §. ex hoc edicto,

15 in verbo, vnita, &c. † Quęrò, pone, q̄ libellus productus fuit in ſcrip. iudice & tabellione actorū p̄ſentib. tñ producens tanquā mutus nihil dixit verbo, nūquid in iſto libellos lis poteſt conteſtari? dicit Io. And. quod non ſufficit, q̄ actor libellū in ſcrip offerat, quia libellus non loquit̄, immo neceſſe eſt, q̄ cōtenta in libello proponat. hic ergo opus eſt verbis f̄m eū. ego dico, q̄ eſt caſus in p̄riū in l. 1. §. ff. de eden. In alternatiua lite-

d ræ, ibi, aut in libello complecti, & dare. Item qui nihil dicit[d] ex preſsè, qñq; tacitè loquitur, vt no. ff. de ope. no. nun. l. prętor §. adiicitur, & ſic qui non loquitur lingua, loquitur mente. Item præſumitur, q̄ vſus fuerit verbo, produco, eum in actis ſcripta ſit productio, vt ff. de fideiuſ. tut. l. cum oſtendimus. §. fi. Sed qd ſi non conſtat vtrum conteſtatio fuerit facta per interrogationem præcedentem, & rñſionem ſequentem? rñ. præſumit̄ ordo verborum p̄ authoritatem ſcripturæ, & iudiciorum, vt ff. de ver. obli. l. ſciendum. & fortè non refert, quis primo loquat̄ actor, an reus. quia in iudiciis quaſi p̄hitur. & quaſi p̄ſtus adminicula formulæ verborū nō deſiderant. Sed quid ſi in actis continetur, q̄ fuit lis conteſtata, ſed non continetur qualiter? rñ. præſumitur lis conteſtata negando, vt ff. de iudi. l. ſi qs intentione. Alii dicunt, q̄ non valet conteſtatio rōne incertitudinis. Bar. dicit, q̄ ualet, quia litis conteſtatio fit tam per confeſ-

ſionem

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, q̄ litis conteſtatio fieri debet coram iudice & non corā notario. Dec. conſ. 163. vide Panor. in c. ſuper quæſtionum. §. 1. de off. dele.

b Vinc. God. Adde q̄ libellus eſt neceſſarius ad executionem ſententiæ, niſi de facto conſtet aperte. Rui conſ. 2. nu. 10. lib. 5. Et poteſt libellus duas uias comprehendere. Rui. conſ. 19. nu. 15. lib. 4.

c Vinc. God. Adde q̄ negans aliquid non poteſt illud pro ſe inducere. Cor. conſ. 215. uiſo. litera e. lib. 2. Goz. conſ. 86. nu. 28.

d Vinc. God. Adde q̄ dictio nihil, eſt vniuerſalis negatiua. l. ſi is, qui. §. verum. de reb. dub.

BIU Cujas

sionem, quam per negationem, & inter alterutram partem ꝓditionis de neceſſitate concludit litem eſſe conteſtatam, arg. de condi. inde. l. Iul. verſi. ſimilem. quia hoc placet, quia quãtũ ad rigorem iudicij conſtat de ſolennitate, licet non conſtet de qualitate conteſtationis. ſimile, quia qnq; conſtat teſtm̃ factũ, & tamẽ non apparet qualiter factũ, vt no. in l. 2. C. de bon. poſ. ſm tabu. Sed hic opponit quia iſta ſcriptura tabellionis eſt incerta, ergo nulla, ſicut ſi teſtis deponeret, ꝙ lis eſſet conteſtata, & interrogatus qualiter, diceret nõ recordor. nam tabellio eſt teſtis ſolennis, vt ff. de teſtam. l. Domitius, ergo non ſolũ debet apparere de ſubſtantia iudicii, ſed de qualitate reſponſi.

16 arg. ĵ. de proba. c. in preſentia. † Quæro, quid ſi reſpondeat libello per verbũ, non credit, an ſit lis conteſta. vt qđ ſic, ut ĵ. de reſtit. ſpol. c. cũ ad ſedem. dic contra. ga nec procedit libellus, ſi actor diceret, credo, & actoris & rei tanq̃ contrariorũ eadem eſt diſciplina. Item verbum, credo, eſt nota cuiuſdam dubitationis, qa opinio eſt de incertis, vt ff. de ver. ob. l. continuus. §. cũ ita. non ob. c. cũ ad ſedem, vt ibi dicam. Deinde no. hic, qđ triplex poteſt eſſe qõ de ſen. excom. ſ. de nullitate, relatione, & appellatione. & litera noſtra valde no. dicit ſup his offeren. libel. & litem conteſ. de hoc in Spec. de li. obla. §. qd in cã nullitatis. tm̃ hunc tex. non inducit; & ideo no. diligenter, ꝙ in cau-

17 ſa nullitatis eſt offerẽdus libellus, & lis conteſtanda. † Quæro, quare libello criminoſo tenetur quis rñdere, & non tenetur rñdere poſitioni criminoſæ? rñ. quia niſi rñdeẽ libello, non poſſet procedi in cã, nec iudicium ſubſtantiari, quia non eſſet lis conteſtata. ſed non eſt ita in poſitione, quia per eas non ſubſtantiat iudicium, immo valet eis prætermiſſis, cum nõ ſit de ſubſtantiali ordine iudiciorum. Econtra differt, quia ſi non rñderet libello, non propterea haberetur reus pro cõfeſſo: ſecus in poſitione, vt no. Ia. de Are. in l. 1. § qd ergo. ff. de ven. inſpi. vbi oĩno videas. non tm̃ tũc habetur pro confeſſo per l. ipſo iure, ſed demum per ſnĩam iudicis, quia requirit cãæ cognitio ſummaria ſuper hoc, an iuſta cã fuerit non rñdendi necne, & quæ cãæ cognitionem deſiderant, ad officium iudicis, & non ad officiũ legis pertinet ſm Bart. qui ita no. ff. de iu. fiſ. l. eius q delatorem. Et ſcias, quod vbicunq; verbũ, habeatur, ponitur intelligitur verbum per ſnĩam, quia eſt futuræ ſignificationis, niſi adiungeretur verbum, ſit, vt ſi ſtatutum diceret, habeat, & ſit, vt C. de interdi. matrimo. l. ſi tutor. Et no. quod quidam aduocatus adhibuit hanc cautelam, quod cũ clientulus ſuus deberet haberi pro confeſſo, fecit committi cãm conſilio ſapiẽtis ſub hac forma, q eſſent partes iudicis in diffiniendo; & qa non erat pronunciatum, quod poſitiones haberentur pro cõfeſſatis, non poterat conſultor conſulere ſuper poſitionib. tãquam confeſſatis, & ſic ſtetit actor abſq; probatione ex forma confeſſionis, & ſic nihil obfuit non reſpondiſſe. & ideo tu, qui es aduocatus alterius partis, ſis cautus, ne cliẽtulus tuus circũueniatur in formatione puncti, quod tranſmittitur ad conſulendum. dicas ergo, quod iudex commiſit quid iuris, non quid diffiniendi ex actitatis.

Vt lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Lis conteſtata ſuper eo non intelligitur, quod non eſt petitum, niſi ſit acceſſorium, & actio contenta. in prin.*
Principale qui negat, & acceſſorium, in prin.
Dictio ſine, & abſque, ſunt negatiuæ, in prin.
De adulterio quando agitur ad ſeparationem tori etiam contra contumacem & illudentem aduerſarium, lite non conteſtata, nec teſtes recipi nec ad ſententiam diffinitiuam poteſt peruenire, poteſt tamen abſens ex ſua contumacia excommunicari.
Separationem tori, & dotem vnico libello petere poſſumus.
2 *Separatio tori quando fit propter ſæuitiam, vel culpam viri, dos ſtatim debet mulieri reſtitui.*
Mulier ſeparata a viro non tenetur ad eum redire, niſi caueat de non offendendo eam, & expellendo concubinam.
Vir dotem reſtituere tenetur & donationem propter nuptias ſeparato toro culpa ſua, & nunquid eius hares eo mortuo, & contra nu. 21.
4 *Vxor ſi repetit dotem quia vir vergit ad inopiam, utrum res viri iudicabuntur ſibi pro dote ex ſecundo decreto?*
Publicatio teſtium non iure facta nihil operatur.
Contumacia ficta efficitur uera ſi non purgatur a ſciente.
5 *Ex contumacia procuratoris non excommunicatur dominus, niſi ſciẽs non purgauerit eam, & litis impendia, & præiudicium patiatur, & nu. 6. & 9. 10. 11. 12. 15. 16. 17. 25.*
Subſtitutio procuratoris non debet fieri domini ſumptu, ſed procuratoris.
6 *Nec etiam propter eius contumaciam bannietur, uel relegabitur dominus.*
Cum procuratore procedẽdum, qui litẽ eſt cõteſtans, alias proceſſus nullus.
Aſſiſtere cauſæ ſuæ poteſt dominus.
7 *Sententia excommunicationis requirit dolum.*
Ignorans non ligatur ſententia excommunicationis quantum ad conſciẽtiã.
Litis conteſtatio ſi non præceſſit, proceſſus eſt cenſendus nullus.
Appellare poteſt dominus cõtumace procuratore & à ſententia non ſua, ſed procuratoris; & nu. 12.
Contumacia, & culpa procuratoris, an noceat domino, & nu. 11. & 12. ſup. 5. 6. & 9. & inf. 15. 16. 17. 25.
10 *Procurator ad lites ſi in contractu committit dolum, non nocet domino; ſed ſi eſt procurator ad contrahendum, aut committit dolum poſtquam domino eſt ius quæſitum, & non nocet domino, & nu. 11.*
11 *Procurator ab initio litis citari poteſt, acceptato mandato, & contra citari alium poteſt facere.*
Dilatio data procuratori vnius partis, an data videatur alteri.
Dolus procuratoris noceat in quibus domino.
Pro confeſſo habet dominus ex cõtumacia procuratoris nolentis reſpõdere.
12 *Contumacia nuncii an noceat domino, & an dominus puniatur in expenſis ad contumaciam procuratoris, & utrum propter meram contumaciam procuratoris expellatur dominus ab appellando.*
Contumacia triplex.
13 *Procurator ſi appellauit, ſed poſtea non petiit apoſtolos, an præiudicet domino ignoranti.*
Apoſtolorum petitio eſt de appenditiis actus appellandi.
14 *Procurator ſimpliciter conſtitutus ad lites cogitur appellationem ſuam proſequi, ſed ſi vult nunquid poteſt proſequi.*
Per appellationem ſuam dominus videtur in ſe aſſumpſiſſe cauſam.
Procuratoris factum poteſt dominus defendere.
15 *An ex procuratoris contumacia poſſit dominus pati primum decretum.*
Decretum primum, & ſecundum qui patiuntur ex alieno facto.
Dominus litis quando dicatur factus procurator.
Leg. Titius, de procurato. intellectus.
Ex falſitate quacunque commiſſa in cauſa fiſcali quis cauſam perdit.
16 *Procurator ſi producat falſa inſtrumenta ſine ſpeciali mandato, an dominus perdat cauſam.*
Calumnia non infert falſitatem.
17 *Procurator ſi produxit falſas poſitiones, quas veras eſſe credebat, ſi dominus ſcit eas falſas, punietur dominus.*
Poſitionum in perſona domini formatarum effectus.
Dolus prælati quando noceat Eccleſiæ.
Procurator non videtur niſi ad licita & honeſta conſtitutus.
18 *Procurator per hæc verba, conſtituo te procuratorem, vt poſſis omnia facere, quæ poſſem, ſi præſens eſſem, non videtur conſtitutus ad vendendum, niſi nominatim hoc dictum.*
19 *Procurator ſi a domino habet mandatum ad confitendum, demum ad notitiam eius peruenit aliquid quod eſt negandum, vtrum poterit negare.*
Conſtituentis procuratorem mens, non verba attendenda.
20 *Procurator contumax non tenetur domino actione mandati, ſi dominus erat idem facturus, nec tenetur contra conſcientiam facere.*
21 *Donationẽ propter nuptias an lucretur mulier propter adulterium viri, ſicut econtra.*
Separatio tori non eſt cauſa criminalis.
Aduocatus in cauſa non eſt neceſſarius, niſi fiſcalis.
Spoliatus vir in quibus reſtituitur.
22 *Teſtificari poſſunt pater, & mater in cauſis matrimonialib. pro, & cõtra.*
Parentes in quibus teſtificari pro filiis poſſint.
Dotis cauſa quædam habet ſpecialia.
Gloſſæ in l. 1. ff. ſol. mat. ibi, dotis inſtantia, intellectus.
23 *Sententia incerta in cauſa dotis, an ualeat.*
24 *Teſtes lite nõ cõteſtata recipi non poſſunt, nec in ciuilib. nec in criminalib.*
25 *Procuratoris contumacia an noceat domino, necne.*
Sentẽtia excommunicationis ordine prætermiſſo ualet, lata ab ordinario, ſecus à delegato.
26 *Bannitus ſi petit ſe cancellari de banno, an debeat lis conteſtari.*
L. in l. Aquilia ſi deletum. l. ff. ad l. Aquil. eſt mirab.
27 *Litis conteſtatio ſi dictante ſtatuto non requiratur, an procedit ad diffinitiuam non præmiſſis tribus citationibus, uel peremptorio æquipollenti.*
Citandi modus idem eſt ante litis conteſtationem, qui poſt.
28 *Sententia cõdemnatoria lata contra procuratorem procuratorio nomine, an mandabitur contra eũ executioni, ſi non fecerat pactũ de quota litis.*

CAP. PRIMVM.

ADhæc. No. ad euidentiam. iſta no. cadũt in c. precedenti, ꝙ nõ intelligitur lis cõteſtata ſuper eo, quod nõ eſt petitum. i. quod nec actor petere putaſſet, nec iudex in iudicio ſenſiſſet tex eſt aureus. ff. de exce. rei iud. l. ſi ex conteſtatione, &c. Itẽ no. ꝙ qñ vna actio continet aliam in effectu, licet nõ in forma ſpecifica, ſi lis ſit conteſtata ſuper continente, vr ꝓteſtata ẽt ſup actione contenta. Iſte eſt caſus duarum, l. ſingulariũ. ff. de ædil. edic. l. bouẽ. §. aliqñ, & ff. de excep. rei iud. l. ſi is q hr̃s. §. 1. Itẽ no. ꝙ ille q litem ꝓteſtãdo negat partem principalẽ, negat acceſſoriam, vt ff. de excep. rei iud. l. egi tecum. no. ꝙ

a dictio, ſine, & dictio, abſq;, [a] ſunt dictiones negatiuę, ſiue excluſiuæ;

ADDITIO,

a Vinc. God. Adde ꝙ dictio abſq; negat, maxime in poſitionibus & articulis Barto. in l. inter ſtipulantem, nu. 4. de uerb. obli.

BIU Cujas

ſtiæ; & tñ ſi in facto conſiſtunt, poſſunt probari. tex. eſt no. in l. ſi rem meam. ff. de excep. rei iud. † Vbi agitur de adulterio ad ſeparationem tori ẽt contra contumacem & illudentem aduerſarium, lite non conteſtata, nec, teſtes recipi nec ad diffiniti uam pōt perueniri? pōt tñ abſens & ex ſua contumacia excōitari. Item ex contumacia procuratoris, ſi ſciens non purgauit eandem. In prima ponitur facti narratio, & iudicum conſultatio. In ſecunda Papæ rñſio & rñſionis rō, & tacitæ oppoſitionis conſultatio. ſecunda ibi conſultationi. Caſus. Mulier agebat ad ſeparationem thori, ꝓ adulterium viri, quapꝓ repetebat ẽt dotem ſuam, comparuit vir coram iudicib. delegatis petens inducias ad rñdendum ꝓ abſentiam aduocati, datæ fuerunt ſibi induciæ, qui comparuit in termino, nec tunc rñdit libello, ſed dicens ſe ſpoliatum vxore petijt eius reſtitutionem, & ne ſecus procederetur, appellauit. mulier rñdit ſe virū hñe ſuſpectum de ſæuitia, & quia non cauebat de impunitate mulieris, tandem iudices, quia erat contumax receperunt teſtes, & publicauerunt, q̃rebatur quid iuris? Papa dicit, ꝙ licet vbi agitur de matrimonio, in fauorem matrimonij ꝓcedi poſſit lite non conteſtata, tñ ſecus, ſi agitur ad diuortium, & ideo non ualuit teſtium receptio, nec publicatio, nec diffinitiua fieri pōt. tñ ipſe vir contumax poteſt excōicari ꝓ ſuam cōtumaciam. Item ꝓpter contumaciam procuratoris, ſi ſciens nō purgauit eam. In tex. ibi ad ſeparationem thori, & vt dotē reciperet. No. hæc duo in libello eodem cumulari. Item no. cauſam dotis ad Eccleſiam pertinere. Item no. ꝙ † vbi ſeparatur thorus ꝓ ſæuitiā, vel culpam viri, dos debet ſtatim reſtitui uxori. ibi, illudere, itē no. ꝙ ex multis illuſionib. dolus præſumitur. In tex. ibi, idē procura. No. ꝙ vir accuſatus de adulterio ad ſeparationē thori pōt in hac cā procuratorem conſtituere. Ibi, Impunitate, no. ꝙ † mulier non tenetur redire ad virum, a quo ſe ſeparauit, niſi vir caueat de non offendendo eam de facto. certe imo tenetur ẽt cauere de expellendo concubinam, quia non bene conueniunt, nec in vno lecto morantur; quia focaria cōſueuit inſidiari vitæ vxoris, & ad hoc facit. gl. in ſimili, quæ dicit, ꝙ ſcholaris non pōt in domum inducere ganeas. ff. de vſu & habi. l. nō aliter. Ibi, De fœdere, de quo non dubitatur quia vterq; confitebatur. & ideo de eo, quod ſupponitur pro viro, nō eſt cōtrouerſia, vt ff. de vſufr. l. cuiuſcunq;. §. ſi fundus. Ibi, Ad ſeparationem, ſed qūo pōt hoc petere mulier, quæ ſua ſemper ꝓpria autoritate ſpoliauit virum ſeipſa, & ſic cecidit a iure ſuo? rñdeo. ad hoc erat compulſa ꝓ malos mores viri, qui tenebat concubinam, vt ff. de verb. ob. l. ex ea parte. §. j. hi ſunt mores. q̃ lædunt pudorem matrimonij. vnde vir non ſolum tenetur reſtituere dotem, ſed ẽt donationē ꝓ nuptias, vt C. de repu. l. conſu. Sed quid ſi vir eſſet mortuus, nunquid ad idem tenetur hæres viri? Item quid ſi vxor eſſet mortua, nūquid ad hoc pōt agere hæres vxoris? & vī quod non, vt ff. ſol. ma. l. rei iudicatæ. §. hç
4 redi. C. de adul. l. fi. † Quæro, ſi vxor repetit dotē, qa vir vergit ad inopiam, vtrum res viri iudicabuntur ſibi ꝓ dote ex ſecundo decreto? & vī ꝙ non, quia ẽt ſi maritus aſſignaret, dñium non transfertur, vt no. Guil. de Cu. de pecu. l. ſi noxali. §. denique. Iſta ergo non eſt plena reſtitutio dotis, ſed ad cautelā. vnde non liberatur vir nec alia eius bona ab hypothecis, qđ tenementi. Ibi, Publice, No. ꝙ publicatio teſtium non iure facta non operatur. in tex. ibi, ſiue deferēdum, ſiue non. No. ꝙ articulus impertinens pōt prætermitti nec oportet ſuper eo pronũciari. Ibi, Ad diffinitiuam, No. ſuper cā diuortij ferri diffinitiuam, Ibi, Propter ſuam, vel procuratoris. ex iſta alternatiua, q̃ cadit in diuerſa, apparet, ꝙ contumacia procuratoris non eſt contumacia dñi vera, ſed mediante fictione. In tex. ibi, ſciens non purgauit, iſte eſt melior tex. qui ſit in iure, ꝙ ficta cōtumacia efficitur vera, ſi non purgatur a ſciente. †
5 Item no. ꝙ ex contumacia procuratoris dñs non excōicatur, niſi ſciens non purget eandem. & facit. ff. q ſine manumiſ. ad liber. peruenit. l. Imperator. ſed qūo dñs poteſt eam purgare, cum dñs ſit procurator litis, purgando contumaciā reuocaret mandatum? rñdeo, hic non erat lis cōteſtata. vel dic, quod iſte nō eſt actus reuocatorius mandati, ſed magis validatorius, vt Inſtit. de ſatiſ. §. ſi vero aliquis, ubi eſt tex. ſingularis, & facit ad hanc literam. l. 2. C. de exac. militar. annona, li. 12. cum gl. ſua notabili. dicit Inn. ꝙ ꝓ cōtumaciam procuratoris dñs patitur præiudicia litis, & cauſæ expenſarum, ſed non excōicatur, quia non tangit mādatum. Nam ad cauſam excōicationis nullum mandatum habuit, ideo nec bannitur, imo dñs tenetur conſtituere procuratorem, ad oīa, ad quæ facienda per ſe, vel per alium dñs tenetur, & plene inſtructum, alias dñs tenetur ad prēiudicium cauſæ, non procurator ſm Inn. & iſta eſt ſummaria eius intentio. dicit Inn. ꝙ procurator habens mandatum ad ſubſtituendum debet ſubſtituere proprijs expenſis; qđ verum eſt, ne lis differatur, tñ recuperat a dño, ar. C. de iure delib. l. fi. §. in computatione. Sed vī ꝙ contumacia procuratoris per ſe ſufficiat ad ꝓiudicandum dño, vt C. de procura. l. eum, qui res agit hæredum. Sol. aut loquimur quoad caſum, ſiue præiudicium litis; & no-
cet dño: aut quò ad afficiendam perſonam dñi in perſona, nō in cā, & tunc non nocet, niſi dñs ſit in culpa ſcienter ꝓtumaciā
6 procuratoris non purgando. Et prædicta ſunt in ar. ꝙ † ꝓ ꝓtumaciam procuratoris dñs non poſſit banniri, vel relegari; qđ eſt verum incidēter. Sed ſi pœna cauſæ principalis eſt bannū, vel relegatio, quia iſtud eſt damnum cauſæ, licet non ſine perſona, patitur ꝓ cōtumaciam procuratoris, imo ex natura cauſæ hanc pœnam patit, vt ff. de pœnis. l. abſentem. §. ſæpius, quę verba notabilia ſunt, & placent Inn. Sed ꝺ hoc immediatè oppono, quia procurator non habet mandatum ad contumaciā committendam, ſed totum oppoſitum. i. ad comparendum, ergo non præiudicat dño ꝺ formam mandati, vt ff. mandati. l. diligēter. Solu. præiudicat rōne omiſſionis ille qui non præiudicaret rōne cōmiſſionis, vt C. de ſac. ſan. eccle. l. iubemus. ff. de publi. l. fi. §. ſi quis profeſ. ff. de verb ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. Sed Ber. concludendo tenet hic, ꝙ ex contumacia ꝓcuratoris, dñs ꝓ pōt excōicari; quod verum vī poſt lit. conteſ. qa rei habet pleniſſimam ptātem, & adminiſtrationem tanq̃ dominus lit. effectus adeò: ꝙ ſi poſt litem conteſtatam citaretur ad videndum produci teſtes, vel publicari, vel ſnīam ferri, & non citaretur procurator, non valeret citatio, licet ſecus in tutore, vt C. de ſent. & interlo. l. j. ff. de euic. l. ſi ideò. ꝓ tñ aſſiſtere cauſæ, non tñ vrgetur aſſiſtere, ſi non vult. ff. de procura. l. 1. §. vſus, niſi vbi conſcientia dñi debet inquiri, vt ff. de procura. l.
7 ſi actor, & C. e. l. fi. & ff. de in litem iurā. videamus. † Sed nunqd ſnīa excōicationis requirit dolum? rñdeo ſic ad iuſtitiā, vt no. ff. de in litem iuran. l. in actionibus, & Inſti. de ſuſpe. tu. §. ſuſpectus. nam infert mortem aīę, ſed quantum ad eſſentiam nō requiritur dolus, cum valeat, q̃q̃ iniuſta ſit, vt expreſsè concludit
8 hic Bar. Ex his apparet, quod † ignorans non ligatur per ſnīam excōicationis quantum ad ligamen conſcīæ, ſed bene ligatur
9 quātu m ad vigorem iudicium. Dicit Inn. ꝙ † proceſſus totus eſt cenſendus irritus, vbi litis conteſtatio non prēceſſit, Inn. qa eſt peccatum fundamenti. dñs non dī contumax, vel malefic ioſus, licet procurator ſit, Inn. ſ. dño ignorante, vel purgante, ſecus, ſi nō purgat & ſcit. Inn. dicit imo ꝙ procurator verè contumax nō appellat, Inn. ergo dñs appellationi talis procuratoris non poſſit inhærere, licet ipſe dñs poſſet appeliare. Iſta vī mēs Inn. & no. hic. dñs ergo pōt appellare intra. x. dies a ſcientia ipſius procuratoris contumacis, non à tpe ſnīæ ipſius dñi, niſi fortè procurator ſit non ſoluendo, ne ex dolo eius aduerſarij banniretur. l. fi. ff. de eo, per quem fac. erit. l. 1. in fi. q̃ ap. ſit; ergo ſcīa procuratoris nocet dño non ſtatim, ſed elapſo tpe decem dierum, nam ante non pōt tranſire ſnīa in rem irreuocabi liter iudicatam. Item & ſi dñs non repellatur ex culpa procuratoris criminoſa, tñ ex ſua culpa propria punitur dñs, qui comiſit ius ſuum negligēti amico. porrò tria ſunt, ſm mandatū, iuxta mandatum, & ſine mandato quę diuerſa ſunt inter ſe, vt
10 dicit tex. notabilis. ff. iudi. ſol. l. 3. §. in hac. † Itē nota, ꝙ dolus procuratoris qñq; committitur in ꝺctu, & ſi quidem eſt ꝓcurator. litis non nocet dño, vt ff. de pac. l. ſed ſi tñ, & C. de noua. l. non abſtulit. Si uerò eſt procurator ad ꝺhendum, aut com-
a mittit dolum poſtq̃ dño eſt ius queſitum; & non nocet, [a] vt C. de acqui. poſſ. l. fi. aut committit dolum in actione, per q̃ ius acquititur; & tunc non nocet dño, quia dolus eſt quędam qualitas, quæ non pōt ꝓ ſui ſubſtantia ſeparari, ut ff. de tributo. l. procura. nam ſi totum ſeruetur, eſt quoddam integrale quod nō pōt diuidi, vt ff. de pac. l. fi tñ, ff. de manumiſ. l. Caius. ff. de do. ex
11 cep. l. apud Celſum. §. mandati, & l. ſi procurator agit. † Et no. ꝙ vbicunq; dixi, quod cōtumacia procuratoris ad lites nocet domino, per hoc apparet, ꝙ procurator pōt cirari ẽt ab initio, vt ff. de ali. & cib. leg. l. ſolet. C. vnde vi. l. meminerint. nam immediatè quod acceptauit officium procuratoris, eſt efficax mandatum, ſecus, ſi nondum acceptauit officium expreſsè, vel tacite, quia mandatum conſtare debet duorum conſenſu. Ecōtra ſi aūt procurator facit aliū citari, non valeat citatio, niſi prius produxerit mandatum apud acta. hoc probat illa. l. ſingularis, ff. depoſiti. l. ſi qs inficiatus. Item dilatio data ꝓcuratori vnius partis intelligitur permiſſiuè, non dico arctatiue data procuratori alterius partis, vt dixit illa lex notabilis. C. de tēp. in inte. reſt. l. petendæ. Item no. ꝙ dolus procuratoris commiſſus in figura iudicii nocet dño quo ad cauſam, vt ꝓdixi, & ff. de excep. do. l. ſi procura. agit, & l. apud Celſum. §. quæſitum. C. de his qui. vt indig. l. Polla. ſecus, ſi procurator cōmittat dolum mere in figura delicti, vt C. vnde vi. l. meminerint. ſed ſi eſt talis actus qui teneat medium inter hæc, quid iuris ſit, eſt vna gl. in iure. ff. ſi qnis omiſſa cau. teſt. l. ſi dolo. Pone, procurator non vult reſpondere poſitionibus, vtrum dominus habeatur pro cōfeſſo? Rñ. ſic, vt no. ff. de procu. l. nō ſolum, in prin. dummodo ſit
12 talis interrogatio, cui & qñ debeat rñderi. † Quid de cōtuma-

cia

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde, ꝙ procurator delinquens lite conteſtata, in quo noceat domino. Rui. conſ. 238. nu. 26. lib. 5.

BIU Cujas

cia nuncij? rñdeo, dfia est inter nũcium, & procuratorem. nam nuncius nihil ex aĩo suo facit, procurator sic. & magis propriè dñs est cõtumax in nũcio, q̃ in procuratore, si nuncius noluit exequi mandatum, vt ff. manda. l. si procuratorem. §. si tutor. Sed an ex contumacia procuratoris dñs puniatur in expen. lit. rñdeo sic, si sit cõtumacia velata. secus, si forte dicat, nolo plus facere procur. istum, & ideo nolo rñdere, qđ non placet, qa imputet sibi dñs, qui negligenti rem suam commisit. ff. de le. 2. l. qui solidum. §. ẽt. In hoc ẽt tutor præiudicat pupillo, arg. C. de iudi. l. properandum, in fi. tñ pupillus restituitur in integrum, si tutor non est soluens, quia in paruulis nulla deprehenditur culpa, vt ff. de fideicom. liber. l. neq; infantes, & l. sed & si nõ data. §. fi. & vterq; tex. est no. Quæro, vtrum pp merã contumacia ciam [a] procuratoris dñs repellatur ab appellando? & vr̃ ꝙ sic, nisi procur. sit non soluendo, vt ff. qñ appel. sit. l. j. in fi. & no. C. de app. aut. hodie. Et no. tres contumacias, q̃dam verè vera; & ista repellit ab appellãdo indistinctè, vt ff. de re. iu. l. cõtumacia. §. pe. quædam verò ficta, & ista non repellit ab appellando, ut C. qũo & qñ iu. l. ab eo. quędam mixta, vt quia procu. est verus contumax, dñs fictus, & hoc p̃t esse, quia procur. est verus cõtumax in non veniendo, vel in non appellando est verus contumax, & de ista scđa contumacia loquitur d. l. 1. ff. qñ appel. sit. non aũt de ea, quæ in non veniendo, cum ibi supponat, ꝙ appellari potuit & debuit, ergo non erat verus contumax in nõ veniendo adde item si procur. pp paupertatem appellare non potuit, quia in nulla culpa est, nõ præiudicat dño ar. C. qui pe. tu. l. cum à matrib. C. de appel. l. præses. ff. man. l. deniq; §. ignorantes. Sed vr̃, ꝙ dolus iste non nocet dño, quia ista dolus committitur lata sñia, & sic postq̃ procu. est functus officio suo. sed rñdeo, ꝙ appellare tenetur, sed non prosequitur, vt C. de proc.
13 in l. inuitus. † Quid ergo si ꝓcurator appellauit, sed postea nõ petijt apostolos, nunquid præiudicet dño ignoranti? & vr̃ ꝙ non: quia petere apostolos est de prosecutione appellationis, vt cum functus sit officio suo, nõ pertinet procuratori apostolos petere. credo, ꝙ immo pertineat, qa sunt appendices ipsius actus appellandi & no. hunc passum, quia est nouus passus, &
14 non tactus ab alijs. † Quæro, ecce procurator simpl'r constitutus ad lites non cogitur appellationem suam prosequi, sed nũquid prosequi potest, si vult? rñdeo, gl. sunt ꝯriæ, nam in l. inuitus. C. de procu. dicit ꝙ non, sed in l. 1. ff. qñ ap. sit. dicit ꝙ sic. dicas, ꝙ aut appellatur intra litem. i. a mera interlocutoria; & tenetur prosequi, quia est de continentia eiusdem litis, vt no. de procu. l. qui proprio. §. item quæritur, aut appellatur post finẽ litis. i. à diffinitiua; & nõ p̃ot prosequi, quia constitutus simpl'r vr̃ fuisse constitutus ad litem tunc præsentem, non futurã, arg. ff. iud. sol. l. pen. & ff. de fideius. l. recte. §. post litem, qui tex. sunt valde no. & hoc, qñ appellauit procu. sed si dñs appellauit, tũc indubitanter non potest procurator prosequi. quia dñs in se assumpsit causam, vt ff. rem rat. ha. l. cum minor. § falsus. Illud constat, ꝙ dñs potest defendere factum procuratoris, & qđ mirabile est, ẽt pro interesse procuratoris. iste est casus vnicus in
15 iure ff. rem ra. ha. l. procurator ad exhibendum. §. j. † Quæro, nunquid ex contumacia procu. dñs possit pati primum decretum? resp. sic, siue sit procu. siue quasi procu. vt vsufructuarius, vt ff. vsufru. quemad. ca. l. 1. §. fi. & ff. de dam. infec. l. qui bona. §. pe. & ibi per Bar. sed ₰m decretum non patitur, quia tendit ad li. decisionem: & plenũ præiudicium, qđ non p̃t generare domino ante lit. contest. ₰m Bar. dñs aũt adultus, qui procur. non cõstituerit patietur ₰m decretum, ut dicit illa. l. no. ff. de bonis aut, iud. pos. l. si minor. & ff. de min. l. minor, ẽt quasi cõtumax. quinimò ẽt pupillus indefensus maior infante patitur ₰m decretum ex hæreditaria cã, non ex ꝓpria, vt ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. apud Iul. sed hæreditas iacens, quæ procuratorem nõ habet, ₰m decretum pati non p̃ot. quia dolo & culpa caret, cũ sit res inanimata, vt ff. de hæred. insti. l. si quis instituatur. Item infans indefensus nõ patitur primum, nec ₰m decretum, quia citari non p̃t, vt l. 1. §. sufficit. ff. de admin. tut. Quęro, quid ergo interim facient creditores. Bart. ponit in l. Fulcinius. circa medium. ff. ex qui. cau. in pos. ea. Extra opp. nam vr̃, ꝙ procurator ẽt ante lit cõte. efficiatur dñs litis, & sic eius cõtumacia nocet dño etiam quo ad præiudicium totius causæ, vt ff. de procur. l. Titius. So. illa litera dicit, ꝙ est habẽdus loco dñi. i. ꝙ repræsentat dñm quantum ad stipulationem iudi. sol. non tamẽ est dominus litis. ff. de. appel. l. ab executore. §. fi. Quæro, per quãcunque falsitatem commissam in cã fiscali quis perdit causam ẽt si super vno articulo, & nõ super alio, vt ff. de iu. fi. l. in fraudẽ. §. quoties, & ibi gl. singularis super verbo, cauit, dicit, q falsitatem commisit in cã, perdit eam. ad idem. ff. de fal. si quis ab
16 executore. pone ergo, ꝙ † procurator [b] producat falsa instr̃a sine speciali mandato, nunquid dñs perdit? & vr̃ ꝙ sic, lite contestata, alias non, vt d. l. si procu. agit, & d. §. quæsitum. sed si prima falsa instr̃a essent à domino tradita procuratori ad producendum ea, puniretur dñs tanquam conscius falsitatis, vt hic in litera, & ar. ad hoc. C. de pac. conue. l. fi. in glo. singulari, quæ est ibi; & hoc, qñ sunt funditus falsa, secus, si inania, vt qa debitum solutum, vel præscriptum, quia tũc iuuatur primordio veritatis. vt ff. de leg. 2. l. cum filius. §. hæres meus. & licet producens sit calumnia, tñ non est in falsitate, quia semel verum semper p̃sumitur verũ. vt dixit illa gl. singularis ff. de dam. infe.
17 l. qui bona. §. si quis stipulatus. † Quæro, quid si procurator producit falsas positiones, quas credit veras, dñs aũt scit eas falsas? rñdeo, punitur dñs, quia formantur in persona dñi, licet ꝓductio formetur in persona procu. vt no. Bar. ff de iiur. l. sed & si vnius. §. seruus meus. porro innocentia procuratoris non excusat dñm, qui delinquit per seipsum, vel aĩo proprio, vt ff. de iu. om. iud. l. si quis id ꝙ. §. fi. Quid dices de prælato? rñd. distingue, vt ibi, aut ante lite. conte. commisit dolum, & nõ nocet Ecclesiæ, aut post, & tunc idem, ꝙ in procuratore, ita singulariter no. gl. in d. l. si ꝓcurator agit. & sic no. ꝙ qñ prælatus delinquit, vel quasi, non equiparatur procuratori habenti liberam, ꝙ tenementi. Adde p̃ prædicta, ꝙ procurator non vr̃ hr̃e mandatũ nisi ad licita & honesta, vt ff. de cond. ind. l. si procurator. §. Celsus, ẽt si dñs iurasset in generali procuratorio non venire ꝯ. qa iur̃m, ꝙ est res spiritualis, maxime debet restringi ad licita & honesta, vt no. de re iu l. non tm̃. §. qui iussum, vbi est gl. multũ
18 notabilis. † Item scias, ꝙ licet cõstituam procuratorem p̃ hæc verba, Constituo te procuratorem, vt possis omnia facere, quę possem, si præsens essem, ꝙ per hæc verba non vr̃ constitutus ad vendendum, nisi hoc nominatim sit dictum, vel habeat liberam administrationem. Ita no. Gui. de Cu. l. j. ff. de offi. proc. Cæs. & per l. quã Tuberonis. §. alia causa. ff. de pecu. sed nec puto, ꝙ licet habeat liberam aliquid possit virtute liberæ in fraudem constituentis, vt si venderet oĩa eius bona, quia tunc præsumitur fraus, vt l. oẽs. §. Lucius. ff. quæ in frau. credi. vel si venderet pro necessitatib. ipsius proc. & non domini, ar. ff. de exercito. l. Lucius & ff. man. l. si mandauero. §. si tibi, & est expressum eo. ti. l. creditor. §. Lucius, ne decipiatur dñs qui melius de procu. præsumpserit, arg. ff. de leg. 2. l. vnũ ex familia. §. item Im
19 perator Marcus. † Quæro, pone quod dñs dedit mandatũ procuratori ad confitendum, demum ad notitiam procuratoris peruenit aliquid, pp quod non est confitendum, sed negandũ; quæritur vtrum poterit negare? rñdeo sic; quia hoc pariter bona fides & natura desiderat caute. nec dr̃ proc. offendere mentem licet offendat verba mandati. ista est lex vnica & singula
20 ris in iure. ff. man. l. si hoĩem. † Vltimo scias, ꝙ procurator contumax non tenetur dño actione mãdati, si dominus erat idem facturus, quia dñi non interest. hoc notanter probat. ff. de ꝓcu. l. vel in operis. ex hoc sequitur, ꝙ si domino expedit, ꝓcurator, p̃ot habere litem pro derelicta. Item procurator non tenetur ꝯ conscientiam facere, vt no. dicit tex. in l. Quintus. s̃. man. Et no ꝙ conscientia factum est, non ius, vt no. ff. de acqu. rer. do. l. bonæ fidei. Quia Dñi, in isto ca. sunt multæ gl. 1. quærit, vtrũ pp
21 † adulterium viri vxor lucretur dona. pp nupt. & dicit, ꝙ sic, sicut econtrario vir lucratur dotem, tñ debet eam seruare filijs eiusdem matrimonij, & vide ꝙ no. Instit. de dona. §. j. Sed quęro, nunquid istud lucrum imputabitur in legitima filiorum? Rñdeo, vt elegãter no. in Auth. de nup. §. optime. Sed qd si dos consistit in feudo vel in emphyteusi? Rñdeo, hæc non cadunt in lucro; quia alienari non possunt, vt In Auth. de prohi. alie. feu. x. coll. Venio ad gl. secundam, ex quo no. quod vbi agitur de crimine ad separationẽ thori, nõ est qõ criminalis sed ciuilis. quia fisco nil acquiritur & ideo interuenit proc. ubi autem imponeretur pœna fiscalis, ibi esset causa criminalis, vt no. in l. vlt. ff. de priua. delic. hoc dererminat gl. sing. in l. agraria. ff. de ter moto. Venio ad tertiam gl. quæ dicit, quod propter aduocatum dantur induciæ, s. breues. Item no. quod aduocatus nõ est de substantia iudicij, fallit in aduocato fisci. Venio ad glo. quæ incipit, hic est, quæ ponit casus, in quibus vero spoliato non fit restitutio vxoris, & no eam. Sequitur alia gl. quæ incipit, Nota, quod ista gl. ponit plura specialia in causis matrimonialibus, & inter cætera ponit vnum, quod est valde dignum, s. quod in
22 causis † matrimonialibus pater & mater possunt testificari p̃ & ꝯ, quod tamen intellige remota affectione, quæ ex qualitate personarum p̃ot perpẽdi. recipiantur ergo in testes, sed cum qualitate affectionis, vt j̃. de testib. & attesta. capitulo, super eo. & hoc si directe deponit super coniugio, sed super ętate magis creditur eis, vt ff. de probationibus, l. ẽt matris creditur etiã memorabilibus antiquis super ætate confectus, vt notatur Institutio. de inge. §. fi. vbi est gl. singularis. Sed quæro, vtrum in cã dotis sint aliqua specialia? rñdeo sic, inter alia est vnum speciale; quod licet procedatur iuris ordine, i. oblato libello, & lite contestata, vt ff. sol. matr. l. si cum dotem. §. eo autem rp̃e, tñ procedi tur

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde contumacia procuratoris non noceã domino, & quando dicatur procurateris contumacia. Rui. consi. 50. nu. 11. & 29. lib. 1.
b Vinc. God. Adde ꝙ procurator falsus nihil gerere potest, ꝙ saltem ratihabitionem firmet. Rui. conb. 129. nu. 1. lib. 5.

BIU Cujas

ditur arbitrio iudicis, ita debet intelligi gl. ſingularis, q̃ eſt ſol. ma. l. j. ſm vnam expoſitionem, quæ exponit, dotis cauſa. i. inſtantia. Item dicit Bar. ꝙ in dote valet ſnīa † incerta. puta man
23 dat iudex conſtitui dotē arbitrio boni viri, vt ff. de iur. dot. l. ſiue generalis, vel eam reſtitui deductis expen. vel quatenus ꝓ babitur datum in dotem. ar. C. de ſen. & interlo. l. cū iudex,
a ar. ꝯ. C de ſen. ex peri. reci. l. fi. ſequitur gl. ſuper ver. coniugij, a quæ dicit, ꝙ ꝓp adnlterium non reſcindit matrimon ū. ſed
24 eius vſus intercalatur. † Sequitur gl. q̃ incipit hic patet, q̃ ponit opinionem verā, ꝙ nec in ciuilib. nec in criminalib. teſtes põt recipi lite non ꝓteſt. ſupple niſi procedatur per merā inqſitionem, nō dico mixtā, vt ſ. de iud. c. examinata. † Venio ad
25 gl. quæ incip. ex hoc. Iſta gl. diſputat, vtrum contumacia ꝓcuratoris noceat dño, necne. & eſt glo. ſolennis. do. Cy. ponit in iſta materia plenam diſtinctionē. C. de ſacroſ. eccl. l iubemus. & ff. ſi qs iusdi. non ob. l. 1. §. ſi procurator ag. t. & adde, ꝙ no. ff. de re. iu. l. nec ex prętorio & l. nō põt videri dolo carere, vbi eſt gl. ſing. in fi. gl. magnæ. dic, ꝙ hoc habet locū in ordinario, quia ſpeciale eſt in ſnīa excōm. q̃ valet nullo iuris ordine ſeruato. Eꝯ in delegato, ꝙ eius ſnīa non teneret. arg. eorū, q̃ no.
26 Inn. ſ. de præb. c. vlt. † Extra no. ꝙ licet ſit talis cauſa, in qua nō poſſit fieri miſſio in poſſ. vt eſt cauſa diuortij. & quælibet cā criminalis, tñ lite non conteſt. nō poteſt ꝓcedi ad diffinitiuā, & per hoc vī deſtrui regula Bar. q̃ dicit ꝯrium, & mouet ex dicto Ia. But. qui dicit, ſi aliquis petit ſe cancellari de bāno ꝓt procedi ad diffinitiuam lite non cōteſta. quia nullū eſt aliud remediū, ex quo nō hēt locū miſſio in poſſ. vt ipſe no. C. qūo & qñ iud. l. ꝓſentaneū. ſed diceret aliqs ꝙ iſtud c. nō eſt ꝯ Bar. quia hic loquitur in acc. ſed certe non eſt ꝓpria accuſatio, ſed q̃dā q̃rela, ꝓſidera hic intentatur officiū iudicis, qa tale qd petit, ꝙ non ꝓt venire in poſſ. tñ iſtud officiū iudicis ſumit origi nēa crīe, & ideo ſolēniter eſt agendū, ſeu ꝓcedēdū: ſi ergo peteret cancellatio bāni, eo ꝙ bānū eſſet ſcriptū ꝑ falſitatā ſcribentis, deberet lis ꝓteſtari, ꝙ non puto, quia illa eſt cā publica, q̃ expedit offō iudi. ſummario, & de plano, cū ibi ſit ꝓprie aliqs reus, & ideo But. dicit verū in exemplo, ſed nō in regula ſicut eꝯ, qñq; regula eſt vera, & exēpla ſunt falſa, vt ff. de dolo. l. elegāter. §. nō ſolū. & ad ꝓcordantiā noſtri cap. ꝓt induci l. in l. Aqui. l. ſi deletū. ff. ad leg. Aqui. q̃ lex mirabilis ē ꝓp tria. Primo, quia ibi tractus futuri tpis principaliter ſpectat ad iudicē. Scđo, qa ibi recipiuntur teſtimonia ꝓdōnalia. Tertio, qa fertur ſnīa tñ non meretur execu. niſi exiſtente cōdi. ſed oīa hæc procedunt mixta cōſideratione ꝯctus & delicti, & teſtes ēt non debēt recipi, niſi ſit periculū, vel ſaltem ſuſpicio ſit, ne fortuitis caſib. ꝓbōnis copia ſubtrahatur, & mirabile eſt, nec
27 eſt alibi caſus ille. † Sed pone ſtatutum dicit, ꝙ non requirat conteſtatio li. nūquid ad diffinitiuā põt peruenīri non præmiſis trib. citatio. vel peremp. æquipollenti? rñdeo non, qa agitur vtrobiq; de pleno ꝓiudicio, & idē eſt modus citandi ante litis conteſtationem, & poſt, vt dixit illa gl. ſingularis. ff. de iu. l. & poſt edictum, in gl. q̃ incipit, & põt. & probat. C. de his q
28 ad eccle. conſu. l. ꝓſenti. §. j. & l. ſi cum. §. fi. ff. ſi quis cau. † Vltimo q̃ritur, nunqd condemnatoria lata ꝯ procuratorem ꝓcuratorio noīe, mādet ꝯ eū executiōi ſi fecerat pactū de quota litis? Rñ. ſic. caſus eſt vnicus in iure. ff. man. l. fi. §. maritus.

ADDITIO.

a Vinc God Adde quod vſus matrimonij, eſt reddere debitum, vnus alteri, & in tantum tenetnr, quod vir etiam leproſus, petens debitum vxor ſana, ipſa cogitur reddere. Goz. conſi. 12. nu. 27.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio, de qua agitur in hac decretali quæ erat, intellectus.*
Lis eſt in poſſeſſorio conteſtanda, & idem ſi petatur reſtitutio in integrum, & quando. & nu. 2.
Sententia lata in poßeßorio eſt definitiua.
Minor & eccleſia aduerſus ſententiam ex cauſa delicti reſtituuntur.
2 *Publicatione teſtium non facta vel ſcripturarum ea indigentium non fertur ſententia diffinitiua ex eis valida.*
Dictio in integrum, & in vniuerſum, quid ſibi velit.
Officia ſunt notoria.
Notarij, & famæ eſſentia & probatio.
Ex caſſatione vel nullitate ſententiæ omnia reformantur in priſtinum ſtatum, & nu. 6.
De repudijs, titulus in quibus locum habeat.
2 *Lis in poßeſſorio rerum, non perſonarum conteſtanda.*
3 *In poſſeſſorio recuperandæ, contra abſentem, an ſine conteſt. litis procedendum, & quod remedium intentetur, & quod retinendæ.*
4 *In ſuſpicionis iudicis negocio, an ſufficiat proteſtatio.*
Amicitia poteſt etiam nefarijs ex cauſis contrahi.
Neſaria, ſtuprum & concubinatus damnabilis.
Proceßum ſuum defendere iudex debet.
Subditi dominorum repelluntur tanquam ſuſpecti vt iudices, & vt teſtes, & quæ eis fides præſtetur, eorumque iuramentum purgatorium.
5 *Appellatio ab interlocutoria foueri põt ex cauſa nō expreßa & qua.*
6 *Cap. appellanti, de appel. in cle. intell.*

7 *Caſſari nō dicuntur ea ꝓprie, q̃ nō tenent, ſed nulla declarari, & exēplū. Principale vbi caſſatur, & acceſſorium. Inſtrumenta non debent apud ſuccumbentem remanere. Depoſitio de facto reſtituitur de facto.*

CAP. II.

ACcedens, & infra. In cā reſtōnis ī inte. ſm vnū ītell'm, vel reſtituēdæ poſſ. ſm aliū lite nō ꝓte. ſnīa ferri ñ ꝓt. h. d. Et ſunt duæ partes. primo ponit ordinē proceſſus. ſecūdo ipſius retractationē. ſecūda ibi, cū igit. Caſus. Archiēps petebat reſtōnem ꝯ plebanū S. Marci corā iudicib. delegatis, plebanus nihil rñdit ſuper libello, ſed appellauit ex eo, ꝙ literæ erant per veri ſuppreſſionē obtētæ, & manifeſtū erat duos ex iudicib. delegatis eē ſuffraganeos dicti Archiēpi, de quo ī lris nō fiebat mētio. Demū iſti iudices in concordia proceſſerunt ꝯ dictum plebanum contumacē, & receperūt teſtes, & tulerūt diffinitiuam ſnīam li. non ꝓteſtata, & ad exe cutionem d. ffinitiuæ fecerunt quædē mandata: papa cōſiderans primo iuſtitiā appłonis, ſecundo nullitatē pronunciationis, & oīa quæ exlnde ſeeuta ſunt, caſſat, imo pro caſſis denū ciat dictā ſnīam, dictumq; proceſſum, & oīa inde ſecuta. mā dās archiēpo vt eccleſiæ S. Marci, ſeu dicto plebano reſtituat
1 vniuerſa inſtra, quæ ꝓpterea occupauerat. † Quęro ad euidē tiam, quæ erat iſta reſtitutio, quæ petebatur? rñdeo vnus intellectus eſt, ꝙ petebatur reſtitutio poſſeſſionis iuris parochialis, cum archiēps diceret poſſeſſionem huius iuris fuiſſe ſibi ſub tractam. & ſm hoc no. in poſſeſſorio litem eſſe cōteſtandā, aliter non valet ſnīa diffinitiua. Item & ſecundo no. ꝙ ſnīa lata in poſſeſſorio eſt diffinitiua. Alius ītellectus eſt, ꝙ archiēps permutauerat eccleſiam, de qua eſt quæſtio, cū alia eccleſia, vel alio iure ſpirituali, & ſentiens ſe læſum petebat reſtitutionem in integrum ꝯ ꝯctum. & ſm hoc no. ꝙ qñ petitur in integrum reſtitutio ꝯ ꝯctum, non valet reſtitutio facta lite nō cō teſtata, quia ordinaria via debet ꝓcedi, vt ff. de min. l. Papinianus exuli, & C. de temp. in inte. reſti. peten. l. fi. Idem, ſi petat in inte. reſtitutio ꝯ ſnīam, vt no. ff. d poſtu. l. j. §. de qua. & ſcias ꝙ minor & eccleſia licet non reſtituantur aduerſus delictū, tñ reſtituuntur aduerſus ſnīam latam contemplatione pētenſi delicti. Vel dic tertio, ꝙ hic petebatur reſtitutio mixta, ſ. aduerſus ꝯctū, & rem ipſam, quia in ipſo ꝯctu interuenerat traditio, vt ff. de admi. tut. l. ſine hērde. §. interpoſito. vbi dr ꝙ minori officio iudicis reſtituitur poſſeſſio, tamen ſi aduerſarius fecit ſibi ædificia, permittitur aduerſario ea tollere, ſalua prima rei ſubſtantia. Ego puto, ꝙ ſi ędificia eſſent magni valoris, ſi aduerſarius minoris ſolueret minori intereſſe ſufficeret ꝓ illā l. no. ff. de mino. l. inter vtile. §. vendentib. In tex. ibi. Sępe. no. ſi nihil valet ſemel, ita nec pluries. Ibi, in ſua cōtumacia, vt videbatur prima facie, tamen non erat contumax, vt ff. iud. ſol. vir bonus. Ibi, redactis in ſcriptis ſ. & publicatis. nā ſi non eſſent teſtimonia publicata, non poſſet fieri ſnīa ex ipſis. Sed ſi qua inſtra publica eſſent producta, bene valeret ſnīa lata ex inſtrumentis, licet atteſtationes non eſſent publicatę, qa publicatio nō cōcernit niſi atteſtationes, vel priuatas ſcripturas, quę ſine publicatione nō faciunt fidem, vt C. de teſta. l. publicati, & C. de re iud. l. geſta. Ibi, in integrum. i. plenarie, & ī totum. quid ſonet, dictio, in integrum, & quid ſonet dictio, in vniuerſum, habes in duabus gl. no. ff. de ver. ſig. nihil aliud. & C de bo. vac. l. ſi quando. li. x. Ibi, perturbare. nō enim id qđ factum eſt vna manu, debet alia manu retractari. vnde dicit Rogerius, nihil proficeret ꝯceſſio, ſi collati beneficij ſtatim ſequeret prohibitio, vt dicit gl. in l. 2. §. fi. ff. de aqua plu. arcen. Ibi, & manifeſte, per hoc releuatur a probatione, & nō ab expreſſione. vel dic, ꝙ aut notorium ſapit defenſionem, & tūc non eſt neceſſe allegari, aut ſapit impugnationem, & tūc ſic. Item aut eſt notorium vſus permanentis, & non oportet ꝓbari, aut vſus deficientis, & oportet probari. C. de app. l. ciues, & incolę. Ibi, ſuffraganeos. no. hęc act. & officia eſſe notoria. facit C. qui, & aduer. quos. l. j. eſſe autem, ſiue eſſentia notarij debet eſſe apud plurimos, ſicut fama eſt illa, quę ſonat in aurib. populi, ſed ꝙ ſit etiam apud mille milia, poteſt probari ꝑ duos teſtes, vt no. 2. q. 1. §. quando aūt. dr̃ia tamen eſt, qa notorium ſupponit eſſe rei, quia nō poteſt eſſe notorium niſi verū. ſed fama põt eſſe de eo, quod nō fulcit veritate, qa opinio gentium ſępe fallit, vt ff. de hęre. l. fi. ſed veritati nihil eſt realiter ꝯrium, conſtat igit notorium ex veritate & fama ſimul iunctis, vt alibi dicam, quia non eſt materia hic. Ibi, forte. i. aliquo caſu. Ibi, caſſauinus, ſ. quateuus de facto fuerunt ꝓmulgate, vt l. 1. §. 1. de fer. Ibi, vniuerſa. no. ꝙ cum caſſat ſnīa, in priſtinum ſtatū omnia reformant hincinde. Idem, ſi pronūciat ſnīa nulla. ex hoc no. tu Legiſta, quod titulus C de repu. quę fiunt in iudicio, habet locum nō ſolum in cauſa reſtitutionis in integ. ſed etiam in cauſa nullitatis, & hoc tenet hic
2 gl. ordinaria expreſſe, quam perpetuo tene menti. † Itē no. ꝙ in poſſeſſorio rerum debet lis cōteſtari, ſed in poſſeſſorio ꝑ-

ſonarum

ſonarum non vī ꝙ ſit neceſſaria litis conteſt. ſi detēror abeſt, & hoc fauore libertatis, vt l. 3. §. fi. ff. de li. ho exhi. Guil. de Cu. dicit, ꝙ in poſſeſſorijs præſertim in poſſeſſorio recuperan. valet ſnīa ꝯ abſentem lite non conte. per l. momentaneæ. C. vnde vi. vt ipſe plene no. ff. de in inte. reſt. l. omnes. ſed Bar. reprobat ipſum in l. generaliter. §. nihil cōe ff. de acq poſ. Et allegāt Inſt. de interdi. §. hodie & gl. in l. fi. C. ſi per vim, vel alio mo. & C. de interdi. l. incerti. alias male dicerent leges, quæ dicūt venire fructus a tempore litis conte. Et ſi quæratur qūo cōſumetur actori? Rñ. in poſſeſſorio recuperādæ, vel adipiſcēdę fiet miſſio, & inductio in poſſeſſionem primo decreto. In poſſeſſorio āt retinendę non fieret miſſio in poſſeſſione, ideſt non in ſubſtantiam poſſeſſionis, ſed in qualitatem eius, præcipiēdo reo, ne turbet actorē, donec reus probet de iure turbādi. Sed hoc præceptum non fiet, niſi primo actor taliter qualiter probet de ſua poſſeſſione, & ita intelligitur, quod no. p gl. & Dy. ff. de no. ope. nū. l. ſi prius. & ibi per Bar. Et de hoc no. j. c. tuæ. poſt Ber. in nouella. de hoc eſt tex. ꝙ in poſſeſſorijs inſtātia incipit lite conteſt. ſicut in alijs cauſis. ergo ante lit. ꝓte. nō eſt inſtantia, & ſnīa diffinitiua non poteſt fieri ſine inſtantia, vnde eſt caſus ꝯ Guil. C. de iud. l. properandū, in prin. & hoc verum, ſi procedit per interdictum. ſed ſi ſummarie imploratur officium iudicis, debet prohiberi, ne vis fiat poſſeſſori, vt ff. de offi. procu. Cæſ. l. fi. q̄ lex eſt ſolennis ad hoc. & vt q̄ fecit, deſiſtat ab iniuria, vt ff. de offi. præſi. l. illicitas. §. ne tenuis, & C. de ſacrificijs pagan. l. Chriſtianus. & C. de his, q̄ ad eccle. confu. l. denunciauimus. & iſte modus procedendi hēt locū in notorijs, vel in miſerabilibus perſonis, nō ī alijs, vt no. Cy. C. ſi mancipia fue. alie. ne proſtituatur. l. mulieres. Op. dicit hic, ꝙ appellatio fuit iuſta. ſed ꝯ, quia recuſatio nō fuit ꝓpoſita? Rñ. ſatis eſt, ꝙ fuerit appellatū ex cauſa ſuſpicionis, vel verius hic fuit propoſita cauſa & allegata, ſed iudices ſpreuerūt eā, & male fecerūt, quia cauſa ſuſpicionis erat notoria, ſicut. n. ē
4 notoria via publica, ita & magiſtratus. Sed † nunquid ſufficit dicere, dñe iudex proteſtor, ne ꝓcedatis, quia vos eſtis ſuſpe-
a ctus, vel inimicus? Rñ. ſic, ſi cauſa ſuſpicionis, a vel inimicitię eſt notoria, q̄a in notorio requrit, ꝙ exprimat cauſa cauſæ. Eſt enim cauſa ſuſpicio, cauſa cauſæ ē inimicitia, vel min⁹ fauor vt ff. de arb. l nō diſtinguemus. §. cum quidam. Et no. ꝙ nimia amicitią poteſt contrahi etiā ex nefarijs cauſis, puta ex ſtupro alias ex damnabili concubinatu, ut ſing. no. ff. de ver. ſig. l. late. §. amicos. in gl. quę ici. arg. No. ꝙ iudex dēt defendere ſuū proceſſum, quia debet defendere ſuum decretū, & miſſionē vt ff. ne vis fiat ei. l. ſi quis eſt miſſus, arg. ff. de arb. inter Caſtellianū, ff. de iureiu. l. 3. §. pe. In gl. hæc eſt. ex iſta gl. no. & ꝓpetuo tenę mēti, ꝙ ſubditi dñorum tanquam ſuſpecti repellūt vt iudices, tamen non repelluntur vt teſtes ex eo ſolo, ꝙ ſunt ſubditi, quia teſtes habere difficile eſt, & quia iurant de veritate. Item p̄ſtant iurm purgationis, ſ. ꝙ nō depoſuerūt odio, vel fauore, precibus, vel timore, & hoc ſæpe d facto occurrit. ſi tamen haberent teſtes ꝯrios. minor fides eſt eis adhibenda,
5 quia nō eſt omnis idoneus teſtis, is cui imperari poteſt. † In gl. quare dicit, quæro, nunquid appellatio facta ab interlocutoria ex vna cauſa poſſit foueri ex alia? gl. dicit hic, ꝙ ſic, quod eſt verū, ſi noua cauſa venit ad verificationē primę, & maio-
b rem eius firmitatem, vt quia inimicitiæ, b quę latebāt, poſtea derectæ ſunt, vel in ſtīm, quod erat petitum exequēdū, & ita erat pronunciatū, & ab hoc appellatum, poſtea compertum eſt non verum, vel fortiter ſuſpectum. nec obſtat capitulum, appellanti. de appel. in cle. quia ibi loquitur, quando cauſa ad nouam originem venit. hic, quando ad maiorem firmitatē,
6 vt ff. quod cum eo. l. Titianus, in gl. hoc ideo. † No ꝙ ſentētia quæ nō tenet, non dī proprie caſſari, ſed nullā declarari. Idē in teſtamento, & contractu, niſi loquamur quo ad ſuperficialem caſſationem. i. ꝙ caſſetur prima eius figura, nullā habens realitatem Et facit ad ſtatutum Peruſinum, quod dicit, ꝙ teſtamentū non inſinuatum intra ſex menſes fit nullū, poſſet tamen inſinuari, donec ſit petitum caſſari, vt ſi ſit petitū nullum & irritum pronūciari, nō poſſit inſinuari, quia illud verbum, niſi ſit petitum caſſari, habet ſenſum. i. caſſum, vel irritū pronūcari. In gl. quaſi. no. ꝙ vbi caſſatur principale, & ibi acceſſorium. & no. j. de confirm. vti. vel inuti. c. examinata. nec eſt neceſſe, ꝙ de acceſſorijs fiat mentio in libello. Item no. ꝙ reuocata ſentētia reuocatur executio facti de ea facta. Itē ꝙ inſtrumenta non debent remanere penes eum, qui ſuccubuit. Item no. ꝙ depoſitio de facto, reſtituitur de facto, vt no. 2. q. j. primates. in glo. ordinaria.

ADDITIONES.

a Vine God. Adde quod ſuſpicio eſt paſſio animi Bal. in rub. C. de proba. col 2. verſi. ſuſpicio Fel. in c. quinto. de præſump. Quot modis capiatur in iure, de hoc, per Bar. in l. admonendi. col. 4. de iureiu. ver. hoc præmitto.

b Vinc. God. Adde quando dicatur inimicitia, & qualiter, & ex quibus cauſis oriatur Abb. Pan. in c. 2. col. 2. vt lite non conteſt. Et qui non me ſalutat, dicitur meus inimicus vide Dec. in conſi. 64. in crimine. nu. 6. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Ad miſſionem in poſſeſſionem niſi cauſa cognita procedendum non eſt, & quæ probatio ſatisfit.*
2 *Mittere in poſſeſſionem corporalem qui poſſint.*
Contra contumacem quæ remedia.
3 *Citatus verbaliter capi poteſt realiter, modo citatio valeat.*
Captura perſonæ multis de cauſis fit, & quibus.
Captus per iudicem ſi ſoluerit, repetere non poteſt.

CAP. III.

IVæ fraternitatis. Contumax patiť miſſionem, & ſi qualitati cauſæ non congruit miſſio, per cenſuram eccleſiaſticā iuri parere cogitur h. d. No. ꝙ iudex ꝯ cō tumacem debet incipere a tædiali miſſione. demū debet per-
1 uenire ad alia remedia grauiora. † Quæro, nunquid ſtatim ꝙ reus eſt cōtumax, iudex debeat procedere ad miſſionē? & dicit gl. ꝙ ñ, niſi ſummatī cognita veritate. ex quo no. ꝙ iudex in actione reali nō debet mittere, niſi prius cognoſcat ſūmarie de iure agētis: nam ſi ſic eſt in perſonali, vbi minus p̄iudicat, ergo idem in reali, & hæc vera. iſta autem qualiſqualis probatio relinquitur arbitrio iudicis, vt ī Auth. de exhib. reis. §. ſi vero etiam quædam. quinimo gl. dicit, ꝙ ſufficit iurm calumniæ, vt ff. de exhi. reis. dicit Inn. ꝙ † mittere in poſſeſſionē
2 corporalem non poſſunt niſi iudices, qui hēnt merum imperium, poſſunt tamen minores decernere poſſeſſionem verbaliter cum cauſę cognitione. Expone merum. i. mixtum. Quærit gl. an contra contumacem ſint alia remedia? Rñdet glo. ꝙ ſic, vt in ea, & plenius per Doct. ff. ſi quis iuſdic. non obt. Sed
3 nunquid citatus poterit perſonaliter capi? dic ꝙ ſic, † dum tamen citatio valeat, nam ſi nō tenet citatio verbalis, nec realis, pro hoc eſt glo. ſing. de verb. ſig. l. qui neque ſequantur. Et no.
a ꝙ captura a perſonæ quandoque fit ad lit. ordina. vt C. quomodo & quan. iudex l. conſentaneum, quandoq; ad executionē & tūc nō debet fieri, niſi excuſ. bonis debitoris, & de hoc ſunt quædam gl. no. C. qui bon. ced. poſſ. j. & ff. de ſuſpec. tut. l. 3. §. tutores q̄ nō niſi capiatur propter publicum debitum. nā ibi non eſt neceſſaria excuſſio bonorum, vt C. de exacto. tribu. l. nemo carcerē lib. x. & l. ſacrilegii. §. fi. & dic vt ibi ſing. no. ꝓ Bar. ff. ad leo. Iul. pecu. Si tamen quis ſine ordine ſit captus per iudicem, & ſoluerit, non poteſt illud repetere. Iſte eſt tex. vnicus in iure in §. vlt. §. fi. §. vlt. ff. quod me. cau.

ADDITIO.

a Vinc. God, Adde quod captura perſonæ fieri non poteſt, niſi fiat diſcuſſio bonorum, etiam ſtante ſtatuto, quod quis poſſit capi. Lud. Pontanus conſi. 121. ſpectabilis. col. 4. Bar. in l nemo carcerem. ver. pro debito aurem. C. de exactrib. lib. x. Fel. in c. quod ad conſultationem col. 7. de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Recuſare poſſum non tantum inimicum meum, ſed ipſius proximū conſanguineum, & commenſalem.*
Inimicus capitalis præſumitur quod teneat vxorem, vel terram meam
Amicitia ex quibus comparatur.
Fauere ſibi ex eodem loco oriundi conſueuerunt.
2 *Ad locum non tutum quis non poteſt citari ex antecedenti inimicitia.*
Credere ſe qs nō dēt cautioni, vel ſaluo cōductui, vt vadat ad inimicū.
3 *Saluiconductus nūqd dari poſſint a prætore malefactorib. vel banniris.*
Ad reſtitutionem conſequendam ſufficit probatio ſpoliationis, & quæ contineret debeat.
Maleficium vnde procedat.
4 *Mulier inconſulte dimittens virum, videtur eum ſpoliare.*
Inconſulte qui facit, videtur ſpoliare.
Reſtitutio dotis, & mulieris antequam de matrimonio cognoſcatur, ſuccurrenda ſpoliato viro.
De dote reſtituenda, & apud quem eſſe debeat, dum dubitatur de veritate fœderis coniugalis.
Affinitas idem cum conſanguinitate in quibuſdam.
Domicilium in loco originis dicitur quis habere.
Terra alicuius dupliciter dici poteſt.
5 *Diſtrictus deſcriptio, quid & quæ comprehendit.*
Allegationes omnes, ut concludant, non oportet, quia una iuuat alterā.

CAP. IIII.

ACcedens. Receptio teſtium facta cōtra nō contumacem in cauſa matrimoniali nulla eſt. Et ſunt duæ partes. prima ponit appellantis querelam. ſecunda ibi, mandamus, cauſa commiſſionem. Caſus, nobilis vir vicecomes cū vxore ſua habebat cauſam matrimonialem, quia mulier obtentu conſanguinitatis petebat ſeparationem coniugii, quæ ad petitionem vxoris commiſſa fuit tribus iudicibus delega. ſcilicet epiſcopo, Archid. & magiſtro Pe. qui iudices fecerunt citari dictū nobilem, qui per procuratorem oppoſuit duplicem ſuſpicionē, ſcilicet perſonarum, & loci, dicit enim, ꝙ comes Briā niæ erat eius capitalis inimicus quoniam vxorem ſuā, & terram publice detinebat, & ꝙ dictus epiſcopus erat conſanguineus dicti comitis Britan. Itē dicti epiſcopi Arc. erat eius cle-
ricus

BIU Cujas

ricus commenſalis. Magiſter Petrus erat oriundus de terra vxoris,& ipſi vxori nimis fauorabilis, & ſic oēs tres erant ſuſpecti, cum oēs tres eſſent ſub diſtrictu comitis memorati. Itē opponit exceptionem ſuſpicionis propter locum, per quem trāſitur, quia non pōt tranſiri niſi per diſtrictū comitis. ſcdo pp locum, ad quem citatur, qa eſt terra inimicorum ſuorum vbi ſine mortis periculo nec accedere, nec ꝓparere audebat, adijciens ꝙ nō hēbat literas de ſaluo conductu, & tñ ſi fuiſſent tranſmiſſæ eid ē, non debebat confidere de ſuis capitalib. inimicis. Et qa dicti iudices delegati de iſtis excep. ñ curabāt, ſed procedebant ad receptionē teſtium mulieris ſup conſanguinitate, fuit appellatum ad ſedē Apoſtolicam. Papa ꝓmiſit cām quibuſdā nouis iudicib. ꝓpinqs terræ dictæ nobilis mulieris,& dicti vicecomitis, qui pōt ꝓmodius cām terminare, & ad quos pater ſecurus acceſſus vtriq; parti, mandans eis, ꝙ ſi eis ꝓſtiterit, ꝙ ante litē legitime conteſtatā, vel poſt appſonem ex prædictis cauſis interpoſitā, teſtes ſuper ꝓſanguinitate,& ſup petitione dictæ nobilis mulieris fuerunt recepti, decernant dictas atteſtationes irritas & inanes, & cōpellāt dictā mulierē, vt reuertatur ad virū, quem timere dimiſit, ita tñ, ꝙ poſtq̄ ipſe vir plenariā reſtōnē habuerit tā vxoris, q̄ terrę dotalis, cām ſuper matrimonij fœdere audiant, & fine debito d̄ cidant. †In tex. ibi, Cōſanguinitatis. no. ꝙ recuſo non ſolū inimicū meum capitalē, ſed ēt ipſius proximū cōſanguineum. Ibi, Qui vxorē, ac terrā. No. ꝙ ille, qui detinet vxorē meā, vel terrā meam, preſumit eſſe capitalis inimicus meus. Ibi, commenſalis. No. ꝙ ille qui viuit ad vnū panem & vinum cū inimico meo capitali, eſt mihi ſuſpectus. Et no. ꝙ amicitia oritur ex cōi victu, & ex cōi patria, ex parētela. & iſtos modos amicitiæ gñandæ ponit not. iſta decret. vñ formantes articulos ad amicitiā, ꝓbandā, conſiderent, q̄ in iſto capitulo notāter dñr. In tex. ibi, oriundus, copula proſequitur nimis fauens eidē. & no. ꝙ illi, q̄ ſunt oriū di de eadē terra conſueuerunt eſſe inuicē nimis fauorabiles. Ibi, & oēs ſub diſtrictu. No. ꝙ eps, & archidiaconus non obſtan. ꝙ ſint poſiti in eccleſiaſtica dignitate, tñ ſunt ſub diſtrictu comitis, & principis ſęcularis, ꝙ tenemēti. Ibi, ꝓ diſtrictū, no. ꝙ locus, ꝓ quem trāſitur, dēt eē ſecurus. Ibi, inimicorū ſuorū. No. ꝙ †quis non pōt citari ad locū ñ turū ex antecedenti inimicitia, concor. j. de ap. ex parte, de reiu. paſtoralis. in clc. & no. ff. ad Treb. l. de ętate. Ibi, non debeat credere ſe. No. ꝙ licet alicui mittātur literę de ſaluo cōductu, non tñ quis tenet ſtare illi cautioni, vt vadat ad domum inimici, quia pro nihilo hēt inimicus tales lras. Sed †nūquid ptās ciuitatis pōt dare literas ſalui conductus malefactoribus, vel bannitis? dic quod non, vt in Auth. de man. prin. §. neq; aūt. & §. ſed neq; hæc q̄ dñr verba. fallit ſm quoſdam, ſi bannitus hēt neceſſe pro alia cā ſe perſonaliꝛ preſentare, vt ff. de pub. iu. l. is qui reus. §. in choatas, in vl. glo. ver. ſed qūo non ciuis. quæ gl. non eſt alibi. Si autem requireret cā comparitionem perſonalem, deberet bannitus conſtituere procuratorem, vel ptās mittere ad locum, vbi eſt bānitus, vt ff. de mino. l. Papinianus exuli. Sed primū verius. ſ. ꝙ reus tenetur mittere procuratorē aliter tanq̄ cōtumax pęnas contumaciæ luit, vt no. ff. qui. ex cau. īpoſ. ea. ad cognitio. & ibi tex. & gl. vnica ī iure. Ibi, abſq; culpa contumaciæ, non pñt recipi teſtes ꝯ abſentem. Ibi, compellentes. no. ar. ꝙ ſufficiat ad reſtōnem cōſequēdā, ꝙ quis dicat & probet ſe ſpoliatum ſm Inno. & hoc non procedit vi libelli, ſed vi æquitatis, vt ff. de off. p̄ſi. l. illicitas, in prin. dēt tñ ꝓtinere trias ſ. rem raptā, raptorē, & rapinam, & ipſum actū, qa neq; res, neq; perſona ē maleficiū, ſed ex re, pſona, & actu fit maleficiū, vt eſt no. ff. de ver. ſig. l. Marcellus, vbi eſt gl. ſing. Ibi Incōſulte. i. ſine iudicio eccleſiæ. †Et no. ꝙ mulier, q̄ inꝓſulte dimittit virū, eum ſpoliare vr̄, dixit Inn. No. inconſultā dimiſſionem. ſ. viri adducere. i. inferre reſtōnem eius. Item quia q incōſulte facit, ſpoliare vr̄. idem ait fieri reſtitutionem vxoris & ēt terræ in dotē datę anteq̄ cognoſcatur de ſubſtantia mrimonij. In tex. ibi, plenariam reſtōnem. No. ꝙ plenaria reſtitutio vxoris non dr̄ fieri, niſi ēt dos reſtituatur. Vltimo no. ꝙ in iſtis requiritur litis conteſtatio. Item no. cām dotis ad eccleſiā pertinere. Item no. ꝙ apud illum dēt eſſe poſſeſſio dotis, apud quem eſt poſſeſſio matrimonij, ſed dubitatur de veritate fœderis coniugalis, quod alibi melius nō reperīt. hic enim dos viro repreſentatur in poſſeſſorio, & tñ qō coniugalis fœderis prorogatur in petitorio. Venio ad glo. & primo gl. quęrit, an idem ſit in affinitate, ꝙ in conſanguinitate, ꝙ intellige, niſi ſit affinitas omnino ſublata quantum ad affectionem, vt ſingulariter no. ff. de re iud. l. ſed hęc ita. & per illam gl. dicebant antiq aduocati Peruſini, ꝙ ſi cauſæ debent cōpromitti inter affines, & eſt quæſtio inter te & qui quondam fuiſti maritus ſororis meę, non dēt in nos de tali compromitti, quia nō durat inter nos affinitas, & amor. Item vſque ad quem gradum dicuntur affines, alias conſanguinei, habes gl. ſingularē. C. ad Turpillia. l. ſed de fœminis. In gl. quæ incipit, vnde ſi quis, iſta gl. dicit, ꝙ in loco originis quis habet domicilium, ff. de verb. ſig. l. municipes intelligendi. Itē dicit Ber. ꝙ terra alicuius poteſt dici dupliciter, vel qa inde oriundus, ꝓcor. ff. de excuſ. tu. l. ſed reprobari, ī ver. cum manens. vel quia habet iuriſdictionem in terra. In gl. ſed nonne, opponit & ſol. & finaliter con-

b cludit, quod amicitia b nō repellit iudicem, ſed nimius fauor.

5 †In glo. hæc exceptio. Quęrit, quid ſit diſtrictus. dic quod idē ꝙ territorium, ꝙ etiam in aquas ſe extendit. Nam & aquę mē ſurabiles ſunt, vt in c. vbi periculū. de elec. lib. 6. & Inſt. de act. §. rurſus, & in l. j. C. vbi de poſ. agi oportet. In gl. ſed quia epiſcopus. ex hac gl. conclude, ꝙ non oportet ꝙ omnes allegationes concludāt de neceſſitate, quia vna allegatio iuuat alterā, & ex plurib. conſiderationibus fit vna conſideratio ſufficiēs: & eſt hoc notabile, quia nō erat eiuſdem ſpeciei. de hoc ſin. ff. de excuſa. tuto. l. 2. §. ætas. & in c. fi. j. de ſucceſ. ab inteſt.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Amicitiā. Adde ꝙ ſimplez amicitia non inhabilitat teſtimonium. Alex. conſi. 78. in cauſa & lite. nu. 7. lib. j. & de amicitia vide Ale. in conſi. 88. nu. 8. lib. 5. & conſi. 186. li. 7.

b Vinc. God. Amicitia. Adde quod amicitia æquipollet affinitati, & poteſt amicus agere pro amico ſine mandato. Rui. conſi. 100. nu. 1. li. 4.

SUMMARIUM.

1 *Teſtes ante litis conteſtationem regulariter non recipiuntur ēt in cauſa vſurarum, excipiuntur multi caſus remiſ. & quare, & num. 2.*
In diffamatione quomodo proceditur, remiſſio.
Teſtes lite non conteſtata recipiuntur in cauſis breuium.
Inquiſitoris proceſſus raro fieri debet.
Teſtium receptioni, & iuro dominus intereſſe debet ſi adeſt in ciuitate.
Publicatio teſtium qualiter fiat.
Miſſus in poſſeſſionem in reali, ſiue perſonali, quid ſibi quærat.
Auocatio quando fiat creditori rei, in cuius eſt poſſeſſionem miſſus.
De nominatione domini in iudicio, qui, & qua in re minores poſſunt.
Nominatori datur terminus ad conducendum dominum, & nominantis impendio.
3 *Teſtes qui lite non conteſtata recipiantur, & nu. 5. & 6. & 7. & an id faciendum reo non citato. nu. 4. & ſuper quibus, nu. 11. & 12.*
L. lege Aquilia ſi deletum, ff. ad l. Aquil. intellectus.
Teſtium ante litem conteſtatam receptionis effectus qui, & publicatio facienda poſtea, alias non probarent.
Teſtes etiam ad æternam rei memoriam ex parte rei quandoque recipiuntur, & publicantur, & ualent, & ratio.
Ad agendum reo tempus non ſtatuitur, licet contra fiat actori.
Teſtes ex parte actoris recepti vt ualeant, quid ſeruandum.
In teſtium lite non conteſtata receptione quid agendum ab actore. & rei in ſuorum receptione.
Teſtes in criminalibus ante litis conteſtationem recipiantur.
Reo magis, quam actori in cauſa criminali fauetur.
Anni vtilis caſus, necnon & continui.
Teſtimonia, quæ pereunt ex mora actoris, non pereunt reo.
Doli preſumptio ex curſu temporis inducitur, & a ſcientia currit.
Preſumptio iuris & de iure quando dicitur.
Ex tempore ſurgit legis diſpoſitio.
Moræ purgatio non admittit, exculpatio tamen admittit, & quo caſu.
Teſtis in articulo mortis conſtituti dictum ualet, reprobari tamen pōt, niſi in caſu.
Contractus fieri poſſunt vſque ad vltimum vitæ ſpiritum, ſi memoria non abſit.
Teſtes etiam ante litis conteſtationem iurare debent, alias teſtificari nō dicerentur, neque accuſari poſſent.
9 *Mors naturalis an dicatur caſus fortuitus, & nu. 10.*
Caſus fortuiti qui dicantur, & nu. 10.
10 *Periculum ſi uenditor in ſe ſuſciplat frumenti in herba uenditi, & aliorum fructuum, & pereant, quando debeatur, pretium conuentum.*
Reſuſcitatus an teſtificari poſſet de rebus ante mortem ſuam geſtis.
11 *Per teſtium receptionē extraordinariam an interrumpatur præſcriptio.*
12 *Denunciatio debet etiam ſcienti fieri in caſu capituli huius, & ad domū ſufficit. nu. 13.*
Citatio vel denunciatio vnica quando ſufficit. nu. 13.
14 *Publicatio teſtium ante tempus ſuum non adimit vires atteſtationibus, ſed officit examini aliorum, facta percunctatione.*
Publicatio ad ualiditatem teſtimoniorum facienda neceſſario.

CAP. V.

QVoniam frequenter. Hęc decr. diuidit in duas partes principales, in prima ponitur regula de teſtib. non recipiendis ſuper meritis cauſæ prīcipalis ante litis conteſtationem, & exceptio a regula. In ſecunda ibi. §. in aliis, ponitur, quomodo procedi debet, ſi lite non ꝓteſtata reus eſt contumax, & hoc intendit. Lite nō ꝓteſtata nō recipiunt teſtes ſup principali, fallit ī caſib. ſed ſi reus ē ꝓtumax, & agit reali, mittitur actor in poſſeſſionē rei petitę cā cuſtodię q̄ recuperat reus veniēs intra annū, ſi offerat cautionem de ſtando iuri, & reſtituat expē. poſt annū vero nō auditur niſi ſuper proprietate, & hoc ſi proprio ſuo nomine poſſi

BIU Cujas

det. ſed ſi conuenit reali, qui noīe alieno poſſidet, nominabit dñm in iudicio, & ſtatuetur ſibi terminus, intra quē faciat dñm comparere, qui ſi intra terminum ipſum nō venerit, iudex illum citabit, quo adhuc nō veniente iudex mitet actorē in veram poſſeſſionem & efficacem, & hęc vera in reali. ſed ſi actio eſt perſonalis, mittetur actor in poſſeſſionem primo mobilium, ſecundo immobilium, vel excōmunicabit reus. h.
1 d. †No. primo regulam negatiuam. ſed quę eſt rō regulæ? rñdeo, quia teſtes debent recipi in iudicio, ſed ante litis cōteſtationem non eſt iudicium, vt no. in Auth. de litigi. §. omnem. Itē l tis ꝓteſtatio eſt caput iudicii, & fundamentum, vñ eſſet
2 procedere ſine capite, & fundamēto. Op. ꝙ omiſſio ordinis non vitiat, vt no. ff. de euic. l. ſi mancipiū. §. j. Sol. ibi loquitur ī præpoſteratione remediorum, ſecus, ſi eſt præpoſteratio huiꝰ iudicii ad ſeipſum, vt C. de ſen. & interlo l. prolatam. &, vt dicit Philoſophus, nihil conſtat ſine ordinis compoſitione. Op. ꝯ regulam de multis caſib. ī iure expreſſis, in quib. recipiunt teſtes, & publicant lite non conteſta. Sol. vt in gl. q̄ notabilis eſt, & mente tenenda. Et adde alios caſus, quos habes ī c. diſpē dioſam, de iud. in cle. & in cle. ſępe, de ver. ſig. Et no. ꝙ gl. iſta tangit de modo procedendi in materia. l. diffamari. C. de inge. & ma. tu adde aliam l. ſingularem ff. de accu. l. cum Titia. Et vide omnino ibi Bar. qui ponit, vtrum a ſnia lata ſuper diffamatione poſſit appellari, & an ſit interlocutoria, vel diffinitiua. Quæro, nūquid ad probandū aliquem eſſe vſurarium manifeſtum. i. mutuaſſe coram vniuerſis, poſſint recipi teſtes ante litis conteſtationem? rñdeo nō, quia ceſſat illa rō, ne fortuitis caſibus probōnis copia ſubtrahat, cum multitudo, vel
2 ipſe populus teſtis ſit. †Quæro, nunquid in breuib. cauſis poſſint teſtes recipi lite non conteſtata? rñ. ſic. C. de ſen. ex peri re ci. aut. nec breuiores, ſm Bar. qui ita no in l. 3. ff. de dam. infe. ubi videas per eum. dicit Inn. quod rō debet procedi ꝑ inqſitionem, niſi ſit publicum commodum, ꝙ verbum pondera. dicit Inn. ꝙ ſi dñs eſt præſens in eadem ciuitate, ipſe debet intereſſe receptioni teſtium, & iurō. Item dicit, ꝙ publicatio teſtium fit hoc mō, quia teſtes dicēt, qualiter īterfuerint ꝯctui, & poſtea judex decernet eorum dicta perpetuo valere. Inn. dicit, ꝙ miſſus in poſſeſſionem in reali accipit fructus, ſed nō lucrat, ſi aduerſarius venit j. annum, ſed in perſonali reus terrā colit, & fructus recolligit, ſed non reponit in horreo ſuo, ꝙa miſſus eos cuſtodit, Inn. Quidam dicunt, ſed non placet. Inn. ꝙ in perſonalibus res rei non adiudicatur actori iure dominii niſi per impetrationem dominii, q̄ fit a principe, ſedd ēt vendi res, & debitum ſolui. fallit in cā noxali, & dāni īfecti. In no hanc opi. tenet gl. ff. de iur om. iu. iubere cauere. & opinio vera, niſi res reperiret emptorem, maxime fraude debitoris ī terueniente. C. de excep. rei iud. ordo. Sed ſi non inuenit emptorem, eius dñium non impetrat a iudice, ſed ſolum a principe, & tunc datur biennium ad luendum. C. de iure do. īpe. l. fi. ſed qñ iudex iure permittente dat ex ſecundo decreto; nullum tps dat debitori ad luendum, quia creditor dñs factus ē, vt ff. de dam. infec. l. ſi finita. dicit Inn. & notabiliter valde, ꝙ ſi iudex per ſuum decretum, i. primum eiiciat colonū ā poſſeſſione, dñs non perdit poſſeſſionem, quia hoc iudex non ītendit, & ſi intenderet, non poſſet, licet ſecus ſit, qñ expellit ꝑ vim a priuata perſona, & hoc eſt dictum alias. Inno. dicit, qđ nominatio domini in iudicio non hēt locum in re mobili, dicit Inno. ꝙ procurator conſtitutus ad adminrandū pōt dñm nominare, ſicut colonus, & inquilinus, quod eſt notabile. ꝺt Inno. ꝙ tali nominatori debet dari terminus ad producendū dñm, & ſi non producit citabit dominus, Inno. Et ſic fiet iſta
3 prima productio expen. nominantis. †Opp. quod ante litis cō teſtationem recipiant teſtes, vt j. de app. interpoſita. §. fi. Solu. hic forte in principali, ibi in emergenti. Sequitur in textu, niſi forte, hic ponitur prima exceptio, qñ timetur de morte teſtiū, uel abſentia diuturna. & exempli cā ponit, qñ timetur ꝓp ſenectutem, verbi gratia, teſtis eſt lxx. annorum. nam, vt ait
b Propheta[b] erunt anni illorum anni 70. ſi autem vt multum 80. reliqui labor, & dolor, licet præſumat quis viuere vſq; ad centum annos, niſi publica fama ſit de morte, ut ſingr no. ff. quemad. teſt. ape l. 3. §. ſi dubitetur, & C. ſol. ma. l. ſi quidē. Secundo ponit exemplum de infirmis, ſeu valetudinariis, ſuper quo ſatis pōt iudicare ex aſpectu, & cōſilio mediocrū. ut no. ff. loc. Martius Deinde ponitur clauſula generalis, qñ timetur teſtium mors repentina, ut quia ſunt nauigaturi, ut l. 2. & 3. ff.
4 de do cā mor. Ex his conclude, † ꝙ ne fortuitis caſib. ꝑ bōnis copia ſubtrahat actori, pñt produci teſtes lite non conteſta. & recipiuntur ꝯ reum contumacem, vel ſolemniter citatum, qnimo ēt non citatum ſi locus & tps non patiebatur agēdi, vel citandi conſilium, ar. l. j ff. de exerci. ut hic no. dicit tex. ī verſ.
5 abſq; malitia. †Quæro, quid ſi non timetur de morte vel longa abſentia teſtium, ſed ne teſtes obliuiſcant, vel ne amicitias ꝯhant cum reo? Rñdet gl. idem, ꝙ eſt no. dignum Nā qñ timetur ſubornatio, pñt teſtes recipi lite nō ꝓteſtata, nec pñt teſtes poſtea variare, qđ alibi nō reperitur, & totum hoc eſt arbitrarium, vt ſ. de offi. dele. de cauſis, & ff. ad l. Aql. l. ſi deletum, ibi dum dicit, ad ſuſpicionem iudicis aduocat. Nā ille eſt melior tex. de hoc, qui ſit in iure. Et no. ꝙ lex illa intelligitur, qñ quidam tertius deleuit chirographum. ſecus, ſi ipſe ē debitor, ꝙa tunc non differretur exactio, nec qualitas teſtium eſſet adhibenda deſtructo, vt ff. de furt. l. qui tabulas, & l. qui tabularum.
6 &c. †Quęro, quid ſi habeo quatuor teſtes, & timeo de morte vnius tm̄, nunquid oēs quatuor examinabūtur? Rñdeo ñ, ſed ille vnus tm̄, de quo timetur, vt j. de teſtib, ſignificauit. ad hoc facit. ff. de iureiu. l. admonēdi, in verbo, quibus ſolis. Quęro qs eſt effectus iſtius receptionis? Rñdeo, ꝙa lite conteſtata publicabunt, alias non probarent, nec ex eorū teſtimonijs poſſet ferri ſnia ſm Ber. Porro ſi ex parte rei recipiant teſtes ꝓp malitiam actoris, qui nō vult agere, expectās vt reo defenſionis copia ſubtrahatur morte teſtiū, vel abſentia, vel obliuione, vel corruptela, iſti teſtes publicabuntur ad ęternā rei memoriam vt ff. de teſti. l. curent. C. de vſur pupillaribus. l. fi. & in Auth. đ teſti. §. pen. & j. de teſti. c. ſignificauit. Annus. n. non pōt ſtatui reo ad agendum, quia non eſt in ptāte reorum agere, vt ff. de excep. do. l. pure. §. fi. C. de tē. in inte. reſt. l. petendę. Et ꝙ magis fauetur reo, q̄ actori in hoc, quia teſtes republicātur. ꝙ valeāt ad æternam rei memoriam, ſed teſtes actoris non publicant, & depoſitiones eorum ipſo iure pereūt, niſi actor intra annū agat, vel ſaltem denūciet reo huiuſmodi teſtium receptionē, i. ꝙ recepti ſunt. qualitates. n. atteſtationum non pñt notificari, ꝙa non ſunt publicatæ. Sed ꝯ magis fauetur actori, q facit examinari ſuos teſtes libello oblato, & reo non citato. Nā vbi reus facit recipi teſtes ad æternam rei memoriā, oportet actorem citari perſonaliter, vel conſtare de latitatione, ut no. Dy.
7 in l. 4. §. totus. ff. de dam. infe. † Quero, nunquid in criminali poſſint teſtes in fauorem rei, vel actoris recipi lite non conteſ ſi ſint abſuturi, vel nauigaturi, vel in articulo mortis ꝓſtituti & vī tex. hic quod non, a ꝯrio ſenſu in verſi. ciuiliter. In ꝯriū videtur ꝑ d. l. ī l. Aqui. ſi deletū. Sol. aut ex crimine eſt ciuiliter agendum, vt condi. fur. vel act. l. Aqui. vel iniuriarū ad intereſſe, & hēt locū prouiſio huius c. aut criminaliter, & tūc ex parte accuſatoris non debēt recipi. ſecus, ſi forte ex parte rei. Nā iniquuū eſt, quod reo in fortuitis caſibus ſubtrahatur defenſionis facultas, ar. C. de iure fiſ. l. facultas. lib. x. accuſatori ātñ eſt ſic fauendum, quia ex parte eius verſatur odium, arg. C. de calum. l. noſtrum. In glo. parua, quæ incipit, idē eſt, no. ꝙ licet actor obtulerit libellum, ſi, reus per cauillationem nō vult litem conteſtari, pñt teſtes actoris recipi lite non cōteſtata, ſm formam tñ & modificationem huius decre. quod tene mēti. In gl. ecce, gl. dicit, ꝙ iſte annus eſt vtilis, vnde requirit ſcia, & experiendi poteſtas. ff. de ędil. edi. l. cum ſex. ff. de calumniatoribus. l. annis. Sed qñq; tps labitur facto & ſine ſcia, vt ff. de infa. l. genero. In gl. illi qui, no. bo. gl. quod teſtimonia quę pereunt ex mora actoris, non pereunt reo, ſi depoſuiſſent in ei fauorem. vnde reus etiam poſt annum poteſt petere eos publicari, quatenus faciant pro ipſo, quod tene menti. In gl. nō. n. no. quod ex tpis curſu inducitur pręſumptio doli, & eſt ꝑſumptio iuris & de iure tñ nō currit, vt dictum eſt, niſi a die ſcientiæ, & intelligitur ſcire id, ꝙ debuit ſcire fama publica pcedente, vt no. dicit tex. ff. ſi cer. pe. l quod te. Et no. ꝙ præſumptio iuris & de iure eſt, qñ lex pręſumit ſuper certo, vt no. de re iudi. l. a diuo Pio. §. ſed & illud, vbi eſt gl. ſingularis. Itē vbicunque lex ſuper præſumptione figit pedem ſtatuendo, vt ff. pro ſocio. l. ſi nō fuerit, & ibi no. Item no. ꝙ ex tpe ſurgit legis diſpoſitio, vel pſumptio iu. & de iure, ꝙ mora non poteſt purgari. tamen bene admittitur exculpatio morę prętenſę, quod alibi melius non reperitur. Item no. fraudem nemini debere patrocinari. Item no. quod valet teſtimonium teſtis cōſtituti
c in articulo mortis, [c] tamen per hoc nō impeditur, quin dictū ſuum non poſſit reprobari, ar. optimum. ff. ad Sylla. l. ſi qs in graui, in principio. fallit vbi eius dictum ius facit. ff. e. tit. l. diu' quæ lex alibi non reperitur ſecūdum Dy apparet, ꝙ teſtimonia poſſunt reprobari poſt mortem teſtis, vt C. de teſtib. l. fi. j. de teſti.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Quod omiſſio. Adde quod omiſſio generans leue præiudicium, facit præſumi ordinem non eſſe de ſubſtantia, alias ſic. Bar. & Imola in l. 2. §. prius. ff. de vul. & pup.

b Vinc. God. Propheta Pſal. 89. No. ꝙ anni noſtri ī vita hac momętanea, ſicut aranea inanes & innutiles reputantur, quia ſicut aranea, ſic homo huc & illuc diſcurrit in occupationibus vanis Hinc eſt, quod ego ætatis an. 73. cœpi hoc opus purgare & additiones locis congruis apponere.

c In articulo mortis. Vide concor. & remiſſiones per Fel. in c. paſt. in fine. de offi. or. vbi ponit quis dicitur conſtitutus in articulo mortis, & quos actus poſſit facere.

Adde, quod etiam matrimonium poteſt contrahi per illum, qui eſt conſtitutus in articulo mortis, ita, vt per illud legitimentur filij prius ſuſcepti, vt pulchre concludit Io. An. in regula ſine culpa, in Mer. quod dictum limita ſingulariter, vt per Aug. in l. ſed eſt quæſitum. ff. de li. & poſth. ponit Fel. in c. in præſentia, deprob.

BIU Cujas

detesti. prę̃sentata. Porro etiam cõtractus possunt fieri vsque ad vltimum vitæ spiritum, si mea memoria nõ sit læsa, tex. est singularis in l.Sęia.§.fin.in fi.ff de do. cau. mor. Sed nunquid hi testes debent iurare? respondeo, sic, licet extra ordinem recipiantur, vt ff.de do.prę̃le. Theopompus.alias non dicit̃ testificari quis, sed dicere quędam verba, ex quibus non posset de falso accusari.h.d.quędam gl.vnica in iure.ff.de fal. l. athletę. † Quęro, vtrum mors a naturalis dicatur casus fortuitus? & videtur ꝙ non.nam casus fortuiti dicuntur illi, qui non consistunt in culpa, nec in prouidentia humana, vt in l.2.ff.de adm. rerum ad ciui.perti.vt ff.de actio.emp.l.si ea res.Sed mors naturalis potest prę̃uideri, vt in ꝓnosticis Hippocratis.ergo non dicitur casus fortuitus.ad idem facit ff.de dam.in fe.l.fluminũ §.seruus,& ff.commo. l. si vt certo.§. quod vero senectute. ff. ad l.Aquil.l.si seruus seruũ. §. si fornacarius. Præterea casus fortuiti dicunt̃ casus insoliti,& nõ imaginabiles, vt ff.ꝓ socio. l.cum duob.§.condemnata,& ff.de contrah.empt.l.fistulas. §. frumenta. Aduertas tu legista, vt intelligas illum §. Et prę̃mitte, quod ille, qui emit frumenta in herba, emit̃ spem,& sic periculum casus fortuiti, qui est natura fallibilis spes pertinet ad emptorem etiam ante traditionem, vt ff.de acti.emp.l. si iactũ retis † Pone ergo quod venditor suscipit in se periculum casus fortuiti,& ꝙ frumenta destructa sunt in niuibus, nũquid debeꝫ precium conuentum? Rn̄detur, aut sunt niues insolitæ & immoderatę, & non debetur precium, quia est casus fortuitus.idem in grandine.Et idem dicendum etiam, si quis emit fructus alicuius lacus,& piscatio parum valuit ꝓp mortalitatẽ piscium.nam damnũ pertinet ad emptorem, quia emit iactũ retis, nisi ex precio periculum casus fortuiti venditor in se susceperit, quod est no.dig. In contrarium vr̃, quia mors naturalis dr̃ esse casus fortuitus, prout refertur ad alium actum regulandum ex casu tex.est hic,& C.de pig.act.l.quę fortuitis, sed in sui essentia non est casus fortuitus, sed est quidam ordo naturę, quia vt dr̃ in Psalmo, Innumerabiles posuisti dies eius.& alia scriptura dicit, posuisti terminum, quem prę̃terire nõ poterunt. Sed Phytonissa suscitauit Samuelem, vt legitur in historiis scholasticis, nunquid poterit Samuel testificari de his q̃ vidit anteq̃ morereꝫ? Rn̄deo, illa non fuit vera resuscitatio, quia cum homo sit ad similitudinem Dei, impossibile est, ꝙ hanc imaginem faciat nisi solus Deus, & ideo testificari non potuisset: secus in Lazaro, quia illa fuit vera resuscitatio. vere autem resurgit, qui idem numero resurgit, vt ff.de iure fil.l. sed reuocata.† Quæro, nunquid ꝓ receptionem ipsorũ testiũ interrumpat̃ prę̃scriptio? Rn̄deo, non, quia hoc nullo iure cauet̃, sed super prę̃scriptione probãda bene possunt hi testes recipi, sicut super probanda solutione ſm Ber. Et no. ꝙ isti testes etiam possunt recipi super articulis negatiuis, vt C.de vsur.pu pil.l.fi.& ibi no.† Sed nunquid contra hereditatem iacentem possunt recipi? Rn̄deo, sic, ar.optimum.ff.de dam.inf.l.4.§. toties. Extra quæritur, nunquid denunciatio, de qua hic loquit̃ debeat fieri scienti? & dic ꝙ sic, quia est de solennitate; quo casu non sufficit scire, nisi denuncietur ſm regulam Cy.& ff. de adul.l.denunciasse.† Quæro, nunquid sufficiat denunciatio ad domum rn̄deo, sic, vt d.§.toties,& ff.de excu.tut. l. sceri oportet,§.oportet, & C.de anna.exce.l. vt ꝓfectus.& puto ꝙ sufficiat vna denunciatio per regulam traditam a Bar.ff.de re iud.l.ꝓtumacia.§.fi.ad hoc.ff.de vsur.l.mora. Non obst.j.eod. c.§.porro, in ver.peremptorio, quia alius est ibi casus sed contrarium C.de vsur.pupil.l.fi, C.de inge.& ma.l.diffamari.ff.de dig.act.l.si cõuenerint.ff.de ver.obl.l.qui Romę.§.cohęredes. Sed respondeꝫ, ꝙ aut agitur de grauamine inferendo absenti; & tunc requiritur trina citatio, aut non agitur de grauamine inferendo, sed de sola notitia inducenda; & tunc satisfit iuri ꝓ vnicã denunciationem, siue fiat præsenti, siue absenti. † Extra quæro, quid si testimonia sint publicata, cum non debuerint publicari. Rn̄deo, per hoc non perdunt vires suas; sed ille, qui ꝓcuntactus est attestationes, non poterit vlterius ꝓducere, hoc singulariter no.2,q.j.in primis, in gl.publicabuntur. ergo tempore publicandarum attestationum, & nisi publicẽtur, non probant.alias frustra fieret publicatio, ꝙ tene menti.

A D D I T I O.

a Vinc.God.Mors. Adde qđ alia est mors naturalis, alia ciuilis mors q̃ ciuilis, fit ꝓgressum religionis, non habet eundem effectũ, quæ habet mors naturalis, Goz.consi.41.nu.11.

S V M M A R I V M.

1 *Peremptorium vnum an sufficiat in tota causa.*
Peremptorium vnum num sufficiat, remittit.
Condemnatio etiam in fine termini fieri potest in prin.
Citatio peruenisse nunquid præsumatur, & nu.3.& 4.
2 *Impedimẽtũ, qui præstat, ne citetur, perinde est, ac si citaret̃ psonaliter.*
3 *Citatio facta ad domum, an præsumatur in notitiam deuenisse.*
4 *Quæstio quando dicatur esse super electione.*
De dictione, super, remissiue.
5 *Edictum publice propositum, an sufficiat ad scientiam præsumendam.*
Contumax an audiendus.

§. Porro. Iste §.ponit exceptionem a regula, sed ad illũ finem. Nam in superiorib. testes recipiuntur, sed tunc non publicantur, & fertur diffinitiua ꝺ absentem verum contumacem.hic autẽ recipiuntur oblato libello, & publicantur.quæ vera cõtumacia committit̃, quia peremptorie citatus comparere comtempsit, vel ne citaretur, se absentauit, vel impediuit, ne posset ad eum citatio peruenire. In verbo, Contemnit, sufficit, ꝙ contemnat in fine termini, licet a prin-
1 cipio ignorauit, vt ff.de appel.l.ex consensu.§.cum.† Sed nun
a quid sufficit vnũ peremptoriũ a in tota causa? dic vt no. Inn. s.de offi.dele.consuluit. Ibi, Malitiosè; quod prę̃sumitur, si ad eum citatio peruenit, vt ff de leg.j.l.eũdem.§.j.& ff. de re. iud.
2 l.non potest dolo carere. Ibi, Impedit.† No.ꝙ qui prę̃stat impedimentum, ne citetur, perinde est, ac si citaretur personaliter. ff.de euic.l.si ideo.§.fi.& ff.de fideicom.lib.l.si cum.§.ex iniusta.† Sed an citatio facta ad domum præsumatur in notitiam
3 diuenisse? Respondeo sic qualiquali prę̃sumptione, nõ quod constituat eum verum contumacem, nisi forte ei esset notificatũ ab amicis, vel domesticis, vt no.ff.de noui ope.nun.l. pupillo.§.si quis forte,& §.habet autem.† Quæro, qñ dicatur esse
4 qõ super electione? rn̄deo dupliciter, vel quia actus electiuus non fuit canonice celebratus, vel ratione personæ, quia erat electus criminosus.& idẽ dici põt in electione cuiuslibet clerici, ẽt si vocetur, vt veniat ad cõsentiendum electioni.omnes
b isti articuli dicunt̃ super electione.de ista dictione, super,b ha
5 bęs in l.j.C.commu.de leg.† Quæro, nunquid, sufficiat ad scię̃ tiam prę̃sumendam edictum publice propositum? Rn̄det gl.ꝙ sic;ꝙ verum est, nisi esset absens in partib.remotis, vt dicit illa.l.singularis.ff.de decre.ab or.l.fi. Quæro, qđ si receptis testibus appareat ꝓtumax & petat fieri litis ꝓtest. vel libellum sibi offerri, nunquid est in hoc audiẽdus; dic ꝙ nõ, vt no.Inn. & Io.An.in c.statuimus, de elect.lib.6.quod no.bene.

A D D I T I O N E S.

a Vinc. God.Peremptorium. Adde ꝙ peremptorium vim habet trinæ citationis & simplicis. Card. in clem. 1.5.nu.de foro comp.& peremptorij sunt termini probatorij. idẽ Bal.consi.77. lib.2.

b Vinc.God.Super. De ista dictione, super, adde Bal.in l.rescriptum.§. si pacto.de pact.vbi Alex.& in l.ad diem. de verb. obli. Aret. in auth. sacramenta. C. si aduers.vendit.

S V M M A R I V M.

1 *Coniugium spirituale quando contrahitur.*
Tempus legale ex causa potest arctari, & prorogari.
Dilatio quę sit in iudicis arbitrio.
2 *Mors per coniecturas, & formam probatur.*
Mors per coniecturas atq; famam probatur, & nu.4.
Tempora a sacris canonibus ordinata. quæ.
Priuatio beneficiorum, vel iuris alicuius, officij vel administrationis, si ea obtinentes absint, quando & quomodo facienda.
Citare prælatus clericum, vt ad ecclesiam reuertatur, etiam extra diœcesim suam potest.
An tempus quod permittitur, postea prohibetur.
Citari quis potest per edictum publicum. si nescitur, vbinam sit, & vbi proponendum.
Lex, Reus.ff.de mune.& hono.non habet locum in beneficijs.
3 *Fama & suspicio triplex, & ex eisdem oriuntur causis.*
De famæ ratione & causa potest interrogari testis.
4 *Diligentia ex parte citantis an sufficiat licet in citato nulla reperiatur culpa, vel contumacia.*

Si vero. Supra dictũ est, qualiter procedat̃ sup electione & matrimonio ꝺ contumacẽ: hic dicit, qualiter ꝓcedatur ꝺ absentẽ, non ꝓ contumaciam.& dicit, ꝙ aut agit̃ de matrimonio spũali ia ꝺcto, aut ꝺhẽdo, aut agitur de carnali cõiugio. Primo casu expectanda sunt tpa a sacris canonib. diffinita. Scdo casu expectabit̃ ꝓ spatiũ sex mẽsiũ, nisi ex cã statuat̃ plus, vel minus. Tertio casu expectatur tãdiũ ꝙ redeat, vel
1 moriat̃, vel ꝺstet de malitiosa eius voluntate.† Quæro qñ ꝺhit̃ coniugiũ spirituale? Rn̄deo ꝓ electionẽ, & ꝓ cõsensum electi ẽt añ ꝺfirmationẽ ſm Inn.& Host.Ibi, Nisi pẽsatis, No.ꝙ tps legale ex eã pt̃ arctari,& ꝓrogari.ꝺcor.l.2. ff. de re iu. & vide ibi Bar.& per Cy.in c.indultũ, de re.iu.li.6.dic ꝙ ꝺis dilatio ad veniendũ est in iudicis ptãte. Item dilatio ad ꝓbandum, nisi lex vltra ꝓcedat ꝺrium statuendo. sed dilatio ad appellandũ non est in iudicis ptãte. porro dilatio ad se ꝑsentandum corã iudi-
2 ce ad quem, est in arbitrio iud.cis, vt C.de app.l.ꝑses.† Ibi, Obitu verisimiliter, no. mortem probari ꝓ ꝓiecturas, & ꝓ famã, vt hic no dicit Ber.& no.C.so mat.l.si quidẽ. Quęro, q̃ sunt tpa a sacris canonibus ordinata? dic vt in gl.per Inn. Quęrit gl. de priuationibus istorum absentium a beneficijs, vel a iure suo. & dicit quod requiritur citatio, & causę cognitio, & verum dicit, & ad hoc optime facit l.3.§.si ad diem. ff.de re. milit. ibi est tex. multum notabilis. alia gl. dicit, quod si quis non potest

BIU Cujas

citari, contra ipsum non potest procedi; & bene dicit. cõcor. glos. Accur. q̃ nisi quis sit legitime citatus, sententia est nulla ipso iure, vt no. C. de accusa. l. si accusatoribus, vbi videas in glo. magn. ibi, in studio, vel in alio loco. Ex hoc manifeste apparet, quod prelatus potest citare clericum suum vbicunque existentem, quamuis extra diœcesim sit, vt ad ecclesiam reuertatur. Ibi, Primare, sic & tutor priuat, si non vult pupilli negocio interesse, vt ff. de suspe. tut. l. impuberibus, & ff. vbi pup. edu. de l. fi. sic & Doctor, qui negligit legere, põt priuari suo salario, nisi sit impeditus morbo, vel alia rationali causa. Ibi, vsq; ad certũ tempus. nam quod ad tempus permittit, post tẽpus prohibetur, vt ff. de leg 2. l. statu liberum. §. Stichum. Ibi. Si vero nescitur, nõ. optimam regulam, quod vbicunq; nescitur, vbi sit quis citandus, ibi sufficit edictum, vel bannum publice proponi. Ibi, vel amicos, vtrum amici sint citandi, alibi cam. Ibi. ff. de mune. & hono. reus, no. hic i lam l. non habere
3 locum in beneficijs ecclesiasticis. † In glossa, per famam, dic quod triplex est fama. s. temeraria, probabilis, & violenta. sic triplex est suspicio, temeraria, probabilis, & violenta. Et ex eisdem causis nascitur fama, & suspicio. & testis, qui deponit de fama, põt interrogari, quare homines ita famant, siue loquntur. quia ratio multum addit ad famam, vt no. Bart. ff. de qõ. l.
4 de minore. §. tormenta. † In gl. Si non potest, ibi, diligens inquisitio, no. q̃ sufficit diligẽtia ex parte citantis, licet in citato nulla reperiatur culpa, vel contumacia. & adde. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si forte, & C. de resti. mili. ignorare. Item ad id, quod hic dr̃ de incertitudine mortis, facit. C. de capti. l. nec nos, & ff. de secun. tabulis. l. qui ex libertis, in principio. In tex. ibi, Eo ne quaquam. &c. No. quod mulier debet claudere os vuluæ, donec vir sit absens.

SVMMARIVM.

1 *Procedi potest in causa inquisitionis, lite non contestata.*
2 *Lis non est contestanda quando petitur sola publicatio.*
Attestationes non publicatæ, non probant.

1 **§. Sunt & alii.** † In tex. ibi, Inquisitio, no. q̃ in causa inquisitionis potest procedi, lite non contesta. quę inquisitio fit ex parte rei tantum, si præsens est si absens, non est necessaria respõsio rei, & hæc est regula, vbi in casu aliter põt procedi lite non contestata, vt no. j. qui filij sint legitimi, ca. per venerabilẽ, & C. de temp. ap. l. 1. §. illud. Si
a vero ex causæ natura non requirit litis a contestatio; & tunc distinguit, vtrum sit reus prẽsens, aut non, vt in c. dispendiosam, de iudi. in clem. † In tex. ibi, Testium publicatio, hic tãgit materiam c. significauit, j. de test. & no. q̃ quando petitur sola publicat. o, non est lis contestanda. Item no. attestationes non publicatas non probare, de hoc no. in l. 3. ff. quæ in frau. credi.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, qd̃ lis non dicitur pendere ante litis contestationem. Rui. cons. 150. nu. 20 lib. 5. & lis in præsentia iudicis contestari debet. Rui. consi. 249 nu. 11. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Actiones multiplices sunt.*
Hypothecaria ex quibus oriatur.
2 *Actor an, & quando in reali actione mittatur in possessionem repetita, & quare.*
Fructus suos an faciat in possessionem ex primo decreto missus.
3 *Missio in Publiciana qualiter fiat.*
4 *Missio in hypothecaria qualiter fiat.*
Hypothecaria habet in se quid personalitatis.
5 *Mitti an possit quis in possessionem rei pohibitæ alienari.*
6 *Possidens rem pohibitam alienari, an lucretur fructus.*
7 *Alienatio si prohibeatur per testamentum, an præscribi possit.*
Satisdatio etiam ab immobilia possidente in casu præstatur.
Do expensis incertis satildare sufficit.
8 *Secundum decretum, an locum habeat in realibus.*
9 *Secundum decretum, quare non habeat locum vniformiter in psonalib.*
Possessionem quando locator, & deponens amittat, alio rem possidente.

1 **§. In aliis.** † Iste. §. est fundatus in iure ciuili. No. qũo hic ponitur distinctio actionum. Nam quædam sunt in rem, quædam in personam. in rem sunt, quæ oriuntur ex dño, vel quasi; hypotheca, vel quasi, vt ff. de rei. vend. in rẽ actio. & de quasi hypotheca dat duo exẽpla notabilia. primũ est, ff. de pig. l. si ab eo. fm est, ff. de dam. infe. l. vtique, & ff. vt in pos. leg. l. is cui. §. quæri, & l. 2. C. de præto. pig. hypothecaria. n. qñq; surgit ex dño obligantis, vt ff. de proba. l. ante oĩa, & no. in Insti. de act. §. Seruiana. qñq; ex publiciana hypothecantis, vt d. l. si ab eo. qñq; ex authoritate p̃toria, vt ff. de pig. act. l. non est mirum. §. sciendum. sed actio personalis, ex suis radicibus oritur, s. ex ꝯctu, vel quasi; delicto, vel quasi. Est & quinta cã anomala, quæ vocatur ex varijs figuris causarum, & plerunq; dr̃ actio datiua, & non natiua, vt ff. de act. & obli. l. j. & Instit. de ver. ob. §. sequens. Sunt & quadã actiones mixtæ in rẽ, & in p sonam, vt est petitio hæreditatis, & omnes vniuersales actiones. Item omnia iudicia diuisoria, vt C. de petit hęredi. l. hęreditatis. C. quibus non obiicit longi temporis præscriptio. l. hæreditatem, & Insti. de offi. iudi. §. fi. & ff. de vsuca. l. cum solus. in istis diuisoriis quis prosequitur ius suum, & alienum, quia interuenit quædam permutatio, vt no. ff. de verb. oblig. l. qui
2 Romæ. §. duo fratres. † No. q̃ in reali actione mittitur actor in possessionẽ rei petitæ. & hoc verum, vbi agitur de re corporali. Sed in incorporalibus dic, vt no. ff. de no. oper. nũc. l. si prius. ff. si ser. ven l. is cuius. Item no. q̃ ista missio ex primo decreto fit, vt reus attædiatus veniat responsurus. Sed quæro, in quo est illud tædium, nunquid missus poterit eũ expellere? rñdeo non, cum non fiat verus possessor, sed similiter secũ erit com possessor, & in hoc est tędium magnum, præsertim quando esset simul, & secum in cohabitione domus, vt l. 2. C. qñ & q. quarta pars debe. lib. 10. Item an missus lucrabitur fructus? rñ, nõ vigore primi decreti, nisi in casu, vt ff. quib. ex cau. in pos. ea. l. apud Iulianum. §. fi. vel nisi hoc dictaret lex municipalis, vt est gl. sing. in Auth. de exhi. re. §. si vero etiam, in gl. quę incipit, q̃ ll. appellant. sed si missus est dñs, & constat de dñio, bene facit fructus suos tanquam dñs, vt ff. de rei ven. l. solum. §.
3 meum. † Quero, qualiter fiat missio in Publiciana? dic eodem modo quo fit in rei vendi. vt ff. de Publi. l. eum qui. §. in Publi
4 ciana, vt ibi no. † Quero, qualiter fiat missio in hypothecaria? Rñdeo iuxta mẽsuram debiti declarati, sicut in personali. vel dic, quod in tota re pignorata, etiam si vnus nũmus restaret ad soluendum, vt ff. de distr. pignorum. l. quamdiu. ff. de verb. obli. in executionibus. de hoc no. ff. de acqui. pos. l. 3. §. genera, & C. de præscrip. 30. an. l. si quis emptoris. §. si. Illud no. q̃ hypothecaria habet in se aliquid psonalitatis, quia accedit obligationi, vt no. ff. de pac. l. si tibi. §. de pignore. nõ tamen est vnũ cũ ipsa, vt ff. ad Treb. l, debitor, & l. si hęres pecuniam, in gl. & ff. de excep. rei iudi. l. ex cessante. §. latius, & ff. de pig. l. si fundus. §. si pluris, & §. in vendicatione. † Extra quæro, nunquid
5 quis possit mitti in possessionem rei ꝓhibitæ alienari? Rñdeo, nõ iure debitoris, nisi debitum descendat a ꝓhibente, vt dicit illa. l. notabilis. ff. de fideicom. libert. l. cum fideicõ. hęc q̃stio non procedit, si agens est dñs, quia tũc sine dubio mitti põt, quia mittitur tanquam in rem suam, & nemo est prohibere
6 valens, vt l. fi. ff. de Publiciana. Sed nunquid possidens rẽ alienam prohibitã alienari, lucretur fructus? glo. singularis distinguit, aut ꝓhibetur alienatio ꝓp rei vitium; & non lucrat fructus; aut ꝓp solennitatis defectum; & tũc lucratur, vt no. in l. 2. C. si quis ignorans rem minoris præ em. & illa gl. non est alibi.
7 † Sed quid si prohibetur per testamentum? Respondeo, hic reputatur rei vitium vnde prescribi non potest, hoc dicit lex illa vnica in iure. C. de vsucapione pro emptore. l. 2. Sed certe hoc vr̃ fallere propter iustam ignorãtiam possessoris, & eius a quo habet causam possidendi, vt ff. de leg. 2. l. fi. §. qui. glo. & omnes leges loquuntur de materia hmõi ꝓhibitionis fm Dy. In tex. ibi, iudicio fisti. No. quod hoc casu satisdat etiam possidens immobilia, vt no. Auth. de exhi. reis. §. si vero, & ibi longa glo. vnde hoc casu fallit regula, quæ ponitur in l. sciendũ, in prin. ff. qui satisd. cog. In tex. ibi, Exhibita satisfactione. hoc est verum, si expensę sunt certę, sed de incertis sufficit satisdare, vt dixit lex illa notabilis. ff. de statu liberis. l. statu lib. & vide quod no. de istis expensis in glos. magistra. 2. q. j. capitulo, in primis.
8 † In tex. ibi, Verus. i. plenus. sic. C. de episc. & cler. l. raptores. Quęrit glo. nunquid in realibus habeat locum fm decretum rndet quod non de necessitate, sed ad cautelã sic. hoc verbũ. s. ad cautelam, alibi nõ reperitur. dicet ergo iudex, quia nobis plene constat de dolo & contumacia, ideo rem ei adiudicamus ex secundo decreto. sed Accur. dicit contrarium. ff. de
9 dam. infec. l. si finita. §. Iulianus. † Quero, quid vult dicere glo. quod in personalib. hẽt locum fm decretũ, sed non vniformiter? dicunt quidam, quia non habet locum in cã noxali, vel damni infecti, contra quos est l. ædium. ff. de pecu. & fuerunt verba Accursij. ff. de iurisdi. om. iu. l. iubere cauere.

SVMMARIVM.

1 *Dominus in iudicio nominandus quis dicatur.*
Nominatio domini in iudicio a quo, in quibus, & quando fieri possit, & eius effectus, & nu. 4. 5. 6. 7. 9. 10. & 12.
2 *Litis contestatio an sit necessaria ad interrumpendum præscriptionem.*
3 *Depositarius an possit cõueniri rei vẽdicatione ab alio, quam a deponẽte*
4 *Nominatio an habeat locum in personali actione.*
Authen, Qua in prouincia. C. vbi de crim. agi op. intellectus.
5 *Feudatarius an possit nominare dominum feudi in iudicio, & per hoc transferat iudicium in ipsum dominum feudi.*
Vtilis actio prefertur directæ.
Emphytcutæ, & superficiarij possessionum genera distincta sunt a pre- & æquiparantur in hoc feudatario.
6 *Laicus conuentus coram iudice sęculari, quid iuris, si nominat clericum tanquam dominum suum.*
Mendaci in aufertur posessio, nisi pęniteat ante litis contestationem.

Pœnitentia

Pœnitentia liberat a pœna, ſi oportune fiat.
Poſſeſſionis in aduerſarium quæque fit ex mendacio nominantis translatio.
7 *Nominare dominum quid ſignificat.*
8 *Poſſidere qui dicit ſe alieno nomine, an hoc debeat probare.*
9 *Nominatio an habeat locum in actione mixta.*
10 *Dominus ſine nominatione ſciens cauſam ſuper re ſua agi, an poſſit comparere, & in ſe iudicium ſuſcipere.*
11 *Vſufructuarius, vel emphyteuta an ſit procurator domini ſui.*
12 *Summaria cognitio, & probatio triplex dicitur.*
13 *Probatio ſummaria fit per ſolum iuramentum calumniæ quantũ ad primum decretum interponendum etiam in reali iudicio.*
Seruare illud ſufficit, quod ſtatuta volunt.

1 **Quod ſi ſuper.** Iſte.§.ex iure ciuili ſumit.† Quæro quis dr̃ dn̄s in iudicio noīandus, Rn̄.ille, cui poſſeſſio euincitur, ſi noīatus ſe nō defendit, vt C. vbi de crimine agi oportet, auth.qua in ꝓuincia. Et circa hũc §.j.q̃ro, quì poſſint noīari? Secundo qui noīare. Tertio in quibus reb. Quarto quo tpe. Quinto quis ſit noīationis effectus. Circa primum dicit litera, ꝙ iſti poſſunt noīari, quorum nomine poſſidet. Circa ſm dicit litera, ꝙ illi poſsũt noīare, q̃ alieno noīe poſſident. Circa tertium litera diſtinguit, vtrũ agatur de rebus immobilibus, vel mobilibus. Circa quartũ litera dicit, quod ſtatim debet dn̄m in iudicio noīare. i. in litis ingreſſu ante lit. conte. Circa quintum dicit litera, quod iſta noīatio cũ ꝓtumacia ſubſecuta prodeſt ad interrumpendã p̄ſcriptionem lōgi tpis. Item ꝙ ſummatim examinato negocio fit miſſio in poſſeſſioſiem. † Opponitur, ꝙ ſit neceſſaria litis conteſtatio ad interrumpendam p̄ſcriptionẽ, vt C. de rei vẽdi. l. more litis. hic ſpeciale, quia modus procedẽdi inducit quaſi litis
3 conteſtationem. † Sed hic quæro de aliquibus, primo, nunqd depoſitarius poſſit conueniri rei vendicatione ab alio, q̃ a deponẽte. & vr̃ ꝙ ſic, vt ff. de rei vendi. l. officiũ. dicit Inn. ꝙ iſti, qui habẽt nudam detentationem, non p̃nt conueniri, ſi aduerſarius ſcit eos nudam tm̃ detentationem habere, qui non poſſunt præiudicare dn̄o ſuo, vt C. ſi per vim, vel alio mō. l. i. in fi. Sed ſi actor ignoret ipſos noīe alieno detinere, tunc bene ꝓdeſt iudicium; & ita intelligit. l. officium. ff. de rei vẽd. Tu dic, ꝙ agens non hẽt inquirere, qs poſſideat, ſed quis detineat & fiat executio in ipſam aſininam detentationem non p̃iudicando dn̄o rei. arg. ff. ſi mulier ventris noīe. l. j. §. neceſſario. vn de lex officium, debet intelligi in diſtinctẽ. Sed opponit, ꝙ expulſo colono, vel depoſitario, locator, vel deponens ꝓdat veram poſſeſſio. vt ff. de acq. poſ. l. peregre. §. quibus explicitis. Solutio ibi q̃ expellitur per vim, ſecus, ſi per iudicẽ, quia iudex non intendit, nec pōt preiudicare locatori, vel deponenti nō
4 citato, vt C. ſi ꝓp̃ publicas penſitationes. l. ſi decreta. hoc idẽ tenet Inn hic, vt s̃. dixi Bal. † Modo quæro, nunquid in perſonali actione, vt in poſſeſſorijs iudicijs habeat locũ iſta noīatio. Rn̄. glo. Io. dicit ꝙ non, vt no. 12. q. 1. c. quicunq;. & eſt rō, qa noīatus non conuenitur neq; reali, neq; perſonali, quia obligatio perſonalis reſidet in noīante, vt ff. de vi & vi arma. l. cũ ante. Sed ꝰ hoc opponit de auth. qua ī ꝓuincia. C. vbi de crimi. agi oportet. Sol. ibi noīãs ſuſcepit defenſionem noīati, a quo dicit ſe habere mandatum, vel comparet tanq̃ negociorum geſtor ipſius: hic añt non defendit eum, ſed magis refunditī ſtantiam in eum; & ſic iſta denunciatio nihil habet cõe cum illa auth. Sed pone, vir conuenitur ſuper re dotali, nunqd pōt noīare vxorẽ in iudicio? Rn̄deo, aut loqueris ad inſtātiæ trãslationem; & non pōt, vt l. j. C. vbi in rem actio. & ff. de iudicijs. l. vẽditor. aut ad ſuam inſtructionem, & ad regreſſum euictio
5 nis noīe; & tunc pōt, vt ff. de eui. l. Herennius. † Quæro, qd de
a feudatario, nunquid pōt noīare dn̄m feudi in iudicio. & per hoc transferat iudicium in ipſum dn̄m feudi. rn̄. nō nam poſſeſſio naturalis eſt penes ipſum feudatarium, & defenſio quã facit non eſt aliud, quam ipſa naturalis poſſeſſio, quam tenet noīe proprio, nō alieno, vt ff. de vſufr. l. cuiuſcunq;. §. ſi fund⁹. itaq; in ipſa naturali poſſeſſione, & detentione nō habet ſuperiorem, imo eſt ipſe ſuperior dn̄o feudi: qa in vtili dn̄io vtilis prefertur directæ, vt l. i §. ait. ff. de ſuperficiebus. porro reſpectu ciuilis poſſeſſionis non pōt ab eo res vendicari: quia non poſſidet ciuiliter, ſed dn̄s feudi eo reſpectu feudi cõueniẽdus eſt, quia ẽt ꝰ ciuiliter tm̃ poſſidentẽ rei vẽdicatio datur. Iſte eſt caſus textualis in d. l. cuiuſcunq;. §. ſi fundus, & nō eſt alibi. Idẽ dico in emphyteuta, & ſuperficiario, quia diſtincta sũt
6 apud eos poſſeſſionum genera a proprietatio rei, ut no. in l. 2. C. ubi in rem actio. †Sed quid ſi laicus conuentus coram iudice ſeculari nominat clericum tanquam dn̄m ſuum. Rn̄deo probato, ꝙ a clerico habeat cauſam, fiat remiſſio proceſſus ad ep̃m. & ſi nominans mentiretur, debet ſtatim ſibi auferri poſſeſſio officio iudicis ẽt ſine libello, ut ſolẽniter no. in Auth. de trien. & ſemiſ. § pe. colla. 3. iſtam ergo pœnam patitur ꝓp̃ mendacium, niſi ante litem conteſtatam pœniteat, ut ff. de noxal. l. electio. §. ſi is, & ff. de interrogatorijs actionib. l. de ætate. §. fi. hoc intellige, ſi pœnitet anteq̃ conuincatur de mendacio. ſed poſtquam eſt conuictus, nō puto, ꝙ habeat locum pœnitentia, per illam legem ſingularem. ff. de iureiurã. l. quamuis. dixit Iun. ſi nomino aliquem in iudiico tanquam dominũ, & ipſe dicit ſe non poſſidere trãsfertur poſſeſſio ad aduerſarium ꝓp̃
7 mendacium. Inn. †Sed quid vult dicere nominare dominũ? Reſpon. idẽſt authorem nominantis, quem nominans aſſerit poſſidere, & cuius nomine ipſe nominans poſſidet, vel tenet ſed ſi eius nomine non tenet, vel ille non poſſidet, iſtud nō ẽ nominare dn̄m in iudicio, quia ille ſuo nomine proprio non patitur iudicium rei vendic. vt ff. de vſuc. ſerui nomine. vnde vſufructuarius non nominat proprietarium, vt in eum trãſferat iudicium, ꝙ vſufructuarius habeat propriam poſſeſſionẽ licet poſſit nominare ad quandam inſtructionem, & deliberationem, & idem in ſimilibus. ff. de vſufru. & no. in l. 2. C. vbi in rem actio. authorem vero dr̃ habere ꝓcurator poſſeſſionis, vt l. 1. C. ſi per vim, vel alio modo. In perſonali autem non, ſi ī rẽ ſcripta non habet locum nominatio dn̄i in iudicio, quia ꝓſo-
8 nalis actio non ſequitur fundi poſſeſſorem. †Sed nunquid ille qui dicit ſe alieno nomine poſſidere, dẽt hoc probare? reſp. ſic, quia hoc eſt quædam excipere, & declinare iudiciũ ſm
9 lac. de Are. Cy. & omnes. † Quero, nunquid in actione mixta habeat locum iſta nominatio? iſtam quæſtionẽ mouet Guil. de Cu. ff. de peti. hære. l. nec vllam. §. ſi quis abſentis. dic vt dixi
10 in d. l. 2. C. vbi in rẽ actio, in ſolẽni mea lectura Codicis. † Sed nũquid dn̄s ſine nominatione ſciẽs cauſam ſuper re ſua agi, poteſt cõparere, & in ſe iudicium ſuſcipere? rn̄. ſic, vt ff. de pet. hæredi. l. ſed ſi lege. §. item ſi rem diſtraxit, vbi eſt text. ſolennis. Sed hic quero, quid ſi poſſeſſor cõuentus rei vẽdicatione fuit ꝓ vim expulſus abſq; fraude, & ſimulatione, & nominet in iudicio expulſorem', & petat cum eo congredi, & ſe abſolui? Reſpõdeo aut cedit actori interdictum, vnde vi; & dẽt abſolui, alias non, iſte eſt tex. vnicus in iure. ff. de peti. hæred. l.
11 quod ſi in diem. §. Iul. ſcribit, ſi is. † Quæro, nũqd vſufructuarius, vel emphyteuta ſit procurator dn̄i ſui? & videtur ꝙ ſic, vt ff. de no. ope. nunc. l. 1 in fi. & ff. vſufr. quemadmodũ cau. l. j. §. fi. In cõtrarium videtur, quia ipſe ꝰ alium agẽs de rato cauere tenet̃, arg. in l. 1 C. ſi per vim, vel alio modo. ad hoc facit etiam. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. fi. & quod ibi no. per Bar. eſt tamen verum, ꝙ interruptio præſcriptionis facta per eos ꝓ deſt proprietario. tex. eſt vnicus in d. l. j. in fi. ff. vſuf u. quemad
12 modum ca. † Vltimo conclude, ꝙ in omnibus poſſeſſoribus, qui poſſident ita ſibi, quod nullo modo poſſident alij, ſi conueniunt̃, non poſſunt alium in iudicio nominare. Item ſcias, quod ille, qui non poſſidet, licet habeat facultatẽ rei reſtituendæ nō tenetur rei, vendicatione hoc probat illa lex ſingularis. ff. de vſuc. l. ſerui nomine. vnde ſi tranſtuli in te veram poſſeſſionem alicuius rei cum pacto quod ad meam petitionem & terminum teneris mihi reſtituere, non propterea poſſum cõueniri rei vendicatione, niſi poſtq̃ reſtitueris, vt ff. de pact. l. ſi cum fundũ, in gl quæ incipit, ſec⁹. Adde, ꝙ ſummaria cognitio dr̃ tripliciter, primo reſpectu ordinis tm̃. Secũdo reſpectu probationum tm̃. Tertio vtroque modo ſimul, vt hic, & ff. ad exhi. l. theſaurus, & l. cui. §. cauſæ. ff. ad Carbonianum, & ẽ gl. ſingularis. ff. vt in poſſ. leg l. is, a quo, ibi, in gl & ſic obſeruatur
13 de facto. †No optimam gl. ꝙ per ſolum iurameutum calumniæ fit ſummaria probatio quantum ad primum decretũ interponẽdum, etiam in reali iudicio. In gl. ſed quamdiu, ibi, ſufficit legislatorẽ ita voluiſſe, & c. No. ꝙ ſufficit ſeruare illud. qd ſtatuta volunt. idẽ in gl. in l. 2. C. de iu. do. impe. Et ideo tu aſſeſſor ſtatutis municipalibus debes inhærere; quod nota bene.

ADDITIO.

2 Vinc. God. Adde, feudatarius contra dominum, qualiter formet libellum, & e contra. Spec. in tit. de feu. §. 3. Et feudatarius qui a domino alienare prohibetur, an poſſit alienare. Rui. conſi. 168. nu 23. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Miſſio in poſſeſſio. omnium bonorum, licet olim fieret propter contumaciam rei, hodie tamen fit pro modo debiti declarati, ſed non ſemper, & pro expenſis, damnis, & intereſſe.*
Contra contumacem qualiter procedẽdum in actione perſonali, in prin.
2 *Miſſio ſi ſit facta partim ex falſo debito, partim ex vero, an ſit valida.*
Miſſio in poſſeſſionem bonorum eſt pœna.
Mora ſucceſſiua ſucceſſiuam pœnam deſiderat.
Alternatiua poteſtas iudici data amplectitur etiam vtrumq; ſimul.
Procedendi modi iudiciales in poteſtate ſunt iudicis.
Declaratio per modum debiti quomodo intelligatur, & probetur.
Iuramentum calumniæ extraordinarium non excludit ordinarium.
3 *Miſſio an prius debeat fieri in res mobiles, quam immobiles.*
4 *Miſſio an teneat, ſi in executione diffinitiuę peruertat̃ ordo l. a diuo Pio.*
5 *Miſſio vltima ſi fiat in nominibus debitorum, an hoc locum habeat, in pupillo, vel eccleſia.*
6 *Debitor meus ſi depoſuit penes te pecuniam, an reputetur inter mobilia vel inter nomina debitorum.*

BIU Cujas

Contradictor tertius si compareat ad impediendum bonorũ possessionẽ, an & in quibus casibus admittatur.

7 *Reus si stetit per 30. annos quod non obtulit an sit ꝓscriptũ ius offerẽdi.*

Offerendi facultas an & quando sit ius, & quibus competat, & præscribatur, atque prosit.

Creditor gerit imaginem debitoris.

Creditor in possessionẽ missus quando de possessione recedere teneatur, & numero 8.

Confessio debiti sine iudiciario præcepto, non habet executionẽ paratam

8 *Recedere an debeã possessione occasione conuẽtionis, si habeba hypothecam conuentionalem & sum missus per prætorem, & reus offert satisfdationem expensarum.*

Missio in possessionem qualiter fiat ex causa damni, vel interesse propter delictum.

9 *Debitor an audiatur post secundum decretum.*

Successor omnis pro sententia iudicis tenetur stare colono, & inquilino.

§. Sinautem super. In hoc. §. no. primo, qualiter sit procedẽdum, & ad quid ꝺ reum contumacem in actione personali, quia iudex mittit actorem in poss. bonorum mobilium ipsius, vel inmobilium si forte mobilia non habeat pro mõ, seu mensura debiti declarati, vel excõicabit reũ, nec simul ista oĩa faciet, sed successiue, si hoc meruerit pertinacia cõtumacis.† No. secundo, ꝙ li
1 cet olim ꝓp ꝓtumaciã rei fieret missio in poss. oĩum bonorũ,
a vt C. de bo. auth iudi. poss. l. cum proponas, tñ hodie iure canonico & ciuili fit pro modo debiti declarati, supple & ꝓ litis expen. & ẽt pro alij damnis, & interesse, quæ veniũt ex officio iudicis, vt no. 2. q. j. c. in primis, in gl. magna, & in auth. ei qui iurat. C. de bo. auth iud. poss. Nam sine expen. impossibile est iudicium duci, & no. ff. de iureiur. l. alias. adde ẽt, ꝙ olim fiebat missio per mẽsuram debiti, si fiebat in executionem iudicati, vt no. ff. de re. iud. l. a diuo Pio. §. si pignora. Item adde, ꝙ ẽt hodie interdum fit in oĩbus bonis, si quod petitur, non habet certã quantitatem vel naturam, exemplum ff. si ser. ven. l. is cuius.
2 † Sed quid si missio facta est partim ex falso debito, partim ex vero? Rñ. ipso iure non valet in aliquo. l. si totũ debitum est verum. sed si est facta in re maiori, q̃ sit debitum, valet vsque ad eius currentem quantitatem. Casus est notabilis in l. fin. §. j. C. de bo. auth iudi. poss. In primo. n. membro Bar. consuluit in nihilo valere, vt dixi per l. si non sortem. §. si centum. ff. de cõdi. ĩdeb. tñ donec soluat verum debitum, põt pignori incumbere ita tamen, ꝙ fructus extenuent sortem, vt ff. de sol. l. Titia. §. cũ
3 ꝓp dotem quæ lex in suo casu mirabilis est.† Tertio no. in verbo. Alterutra pœna, ꝙ missio in poss. dr̃ pœna. sic. ff. de in ius vo. l. satis. Quarto no. ꝙ successiua mora successiuam pœnam desiderat. atigẽt. n. contumacia debitoris pertinacia. Quinto no. ꝙ ista litera vr̃ dare iudici potestatem mittendi, vel excõicandi, quasi dicat, ꝙ si non vult mittere, sed excõicare, nõ tenetur in poss. mittere, nec econtra; quod non puto verum, quod nõ teneatur in possessionem mittere, quia ex tali missione debet queri pignus prętorium, & quia est actus necessariæ iurisdictionis, vt ff. de iurisd. om iudi. l. j. nisi forte reus ad solam excõicationem sit iuri pariturus; & ita intelligitur litera, quia superflu is multis non est vtendum. Item no. ꝙ modi procedẽdi sunt in iudicis potestate in his, quæ officium iudicis concernũt. Hoc modo quæro, quid est dictũ, pro modo debiti declarati? Rñ. ista declaratio fit in libello, & probat summatim per iurm calumniæ, vt no. in Auth de exh. reis. §. si vero. Nam in ingressu iudicij præsumitur pro actore, vt no. ĵ. de resti. spol. cum ad sedem. & istud iurm calumniæ non est ordinariũ, sed extraordinarium, & potest præstari per procuratorem, vt no. ff. de dam. infe. l. qui bona. §. qui alieno & si postea lis contestetur, erit iterato prestandum ordinarium calumniæ iurm, vt C. de iudi. l. rem non nouam. §. partem. Quer̃, nunquid primo debeat fieri missio in rebus mobilibus, quam immobilib. Resp gl. ꝙ sic, per l. a diuo Pio. ff. de re iudi. sed illa loquitur in
4 executione diffinitiuæ, hęc in interlocutoria, vbi hoc relinquit arbitrio iudicis, rex. est hic valde singularis.† Quero, qd si in executione diffinitiuę peruertatur ordo l. a diuo Pio? Rñ non tenet missio. vel saltem debet reuocari, quia iste ordo est inductus fauore debitoris. arg. ff. de reb. eorum. l. magis puto. §. nec tñ. hoc tenet hic Io And. & bene, licet alii dicant ꝓrium, qa dicunt, quod ille ordo non est de substantia siue de nã executionis, pro quibus bene facit in Auth. de fi. instr. §. quod autem. Sed ibi est speciale, vt ibi no. in dubio ergo melius est ordini iuris seruire quasi cuidam formę traditæ ipsi iudici, alio quin frustra lex hanc formam tradidisset. Non tñ puto, ꝙ esset ipso iure nulla missio; sed ꝙ possit appellari, vel peti reuocari
5 contrario imperio.† Sed quid, ecce in nominibus debitorũ debet fieri vltima missio, nunquid hoc habet locum in pupillo, vel ecclesia; dic quod si eis expedit, potest incipi a missione ipsius iuris corporalis debiti, vt eleganter no. per Cy. C. de sac.
6 san. eccl. auth. hoc ius porrectum, in prima qõne.† Item quid. ecce deposuit debitor meus penes te pecuniam, nunquid reputat inter mobilia, vel inter nomina? Rñ. si extat, fit missio tã quam in rem ipsam debitoris, non tanquã in nomen. vnde depositarius. renet exhibere eã, nisi debitũ fuisset factum trãslatio dñio, qa tunc nõ posset fieri missio nisi tanquã in nomen debitoris, vt ff. depositi. l. die si. onsaliorũ. sed si esset ꝓmixta cum aliena pecunia, & non esset translatum dñium pecuniæ, posset fieri missio in ipsum corpus pecuniæ pro rata pillam l. no.
b ff. locati. l. in naue Saufeli. Item si pecunia b esset parata solutioni, puto ꝙ in quodlibet nomen debitoris posset fieri executio tanquã in rẽ mobilẽ, vt ff. de ver. sig. l. mouẽtiũ. deinde vides, ꝙ litera dicit, in possessionẽ bonorum ipsius rei, mõ q̃ro, quid si terrius venit ad ꝺdicen. Rñ. aut asserit se detinere, aut se possidere, aut dñm esse, aut se hypothecam hẽre, aut ꝓtendit apud interesse. primo casu aut ꝓtendit causam a reo; & nõ admittit eius ꝺdictio, vt C. de iu dic. l. ꝓperãdũ. §. si aũt reus. ibi, ꝑsona eius prætendentis & c. aut a quodã alio, & tunc admittit eius ꝺdictio, vt l. j. §. necessario, & ibi per Bartol. ff. si mulier vẽ. no. quod alibi non reperies. Secundo casu refert, aut agitur ex vltima voluntate, aut est alia cã primo casu, aut habet cãm ab hærede: & non impeditur missio, aut non, sed ab alio, & impedit missio. l. is cui. §. qui in possessionem. ff. vt in poss. leg. secũdo casu impeditur missio, vt C. ne vxor pro marito. l. ob maritorum, nisi cãm acquisiuerit lite pendente, vt no Cyn. C. de ali. iudi. l. j. Tertio casu principali, q̃n cõtradictor venit iure ꝓprietatis absq; eo ꝙ possideat, non impedit missionem, nisi ad hunc effectum, quod res non prescribatur, vt ff. de re iud. l. a diuo. §. si sup, & §. sic euenit. Quarto casu principali nõ impedit missionem, quia duo possunt habere hypothecam diuerso iure, & quilibet insolidũ. Quinto casu, puta emptor, qui emit rem nondum traditam. certe iste non impedit missionem, qa non habet ius reale, nec possidet vel detinet, vt ff. de rei vend. l. si ager. & hęc distinctio est multũ notabilis. Deinde videas, ꝙ annus non patrocinatur creditori, quia reus habeat ius offe-
7 rendi.† Modo quæro, quid si reus stetit per xxx. annos, quod
c non obtulit? dicunt gl. cõiter, quod præscriptum c est ius offerendi. Iac. de Are. dicit, quod facultas offerendi nõ est ius, sed factum, & ideo non prescribitur, vt ff de via publica. l vim publicam. Tu dic, ꝙ est ius, quia est in bonis nostris, & ideo non competit alii nisi nostro noĩe, vt no. C. de solu. l. obsignatione. vel nisi ipse sit vnus ex creditoribus, vt C. de prescript. 30. an. l. cum notissimi. §. in his. vel nisi possideat, vt ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. l. Paulus. §. qui pignoris. tunc. n. ꝑt offerre suo nomine, præsertim cum iuri offerẽdi est annexa necessitas cedendarum actionum, vt ff. qui po. in pig. ha. l. mulier. Item q̃q; facultas offerendi consistit in iuris dispositione & tũc sapit ius. ff. de cap. & postli. re. l. in bello. §. si quis seruum. Quandoq; cõsistit in facti contigentia, vt facultas eundi ad ecclesiam, vel ad sanctũ Iaco. & ista facultas est factum, non aũt ius propriũ, licet si quis impediat hanc facultatem, teneatur actione iniuriarum, vt no. in l. quib. diebus, in prin. ff. de condi. & dem. Redeundo tñ ad propositam qõnem, dico, ꝙ creditor gerit imaginem debitoris, & ideo non prescribit, vt C. de prescr. 30. an. l. cum notissimi, in prin. Item mala fide tenet rem alienã obla to sibi debito, ergo nullo tpe præscribit, vt no. Cy. in c. locuple tari, in fi. de reg. iur. lib. 6. sic igitur huic iuri offerendi non prescribitur. Simile est, si promisi x. sub pœna. Nam ẽt post 39 annos possum offerre decem, ne incidam in pœnam, præsertim quia ius offerendi pẽdet hic ad excipien. ff. de verb. sig. l. interdum. §. fi. In gl. sed nõ vr̃, ista gl. opponit, & diuersis modis soluit, vltima solutio est vera. In gl. siue confiteat debitum. Istud verbum est valde notabile, quia licet debitum sit cõfessatum, tamen creditor tenetur recedere de possessione, si præstat satisdatio, & restituuntur expensæ & hoc verum, si missio non fuit facta in executionem confessionis tunc. n. oportet soluere, no satisdare, sicut si esset facta missio in executionem iudicati, vel dic, ꝙ gl. est simpliciter vera, ante q̃ præceptũ iudicis sit factum in ꝓfessum. nam sine ꝓcepto confessio non hẽt paratam executionẽ officio iudicis, alias frustra requireret ꝓce-
8 ptũ ꝙ est falsum, vt ff. de iu. l. si debitori.† Sed hic quero, ecce ꝙ habebam hypothecam conuentionalẽ, sum missus ꝑ ꝓtorẽ reus offert satisdationem expensæ, nũquid debeo recedere a possessione

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ missio in ꝑ possessionem propter contumaciam, cum reuocatur infra annum, quæ expẽsæ reficiãtur. Spec. de contu. §. 4. & quæ cautio præstetur. in tit. de satisd. §. 2.

b Vinc. God. Adde ꝙ pecunia non venit appellatione possessionum in contractu, vel testamento rustici, licet pecunia possideatur, nisi de consuetudine loquendi contrarium constet. Bar. in l. vxorem §. legauerat. de leg. 3. Cin. & Bal. in l. fi. C. de com. in. col. fi.

c An præscribatur iuri offerendi vide Bart. in l. pignori. ff. de vsuca. & an præscribatur facultatibus, videm lta allegata per Fel. in c. cum accessissent. de const. versi. generaliter remissiue.

BIU Cujas

possessione occasione cõuentionis? rñ. debeo de possessione discedere, quia satisfactum est iuri, & redit missio ad nõ cãm, nisi forte ex pacto, vel ex l.municipali haberem ius ingrediẽdi mea authoritate, vel debitor constituisset se hypothecã p̃cario noĩe possidere. Nam & si tunc pp obseruandum iuris ordinem deberem extra mitti, tñ statim deberem in pos.reponi. ar.j.de cã pos.cum dilec.& C.de iudi.l cum debitoris. Quẽro cũ ex oĩ delicto, in quo vertitur damnum, vel interesse, oriat actio in factum ad interesse, nisi de titulo actionis noĩatim sit lege cautum, vt no.in l.fi.ff.nau.cau.sta.& ff.pro socio. l.nec p̃ termitten.& ff.de fal.l.in noĩe,& l.nõ debet. ff.de do.qualiter fiet in poss.missio? Rñ.iuxta interesse taxatum in libello, vt l. certi condictio, in prin. ff.si cer.pet.& l.3. C.de inutil.stipu q̃ text.est notabilis.in actione aũt iniuriarũ. īl.Cornelia fiet missio iuxta arbitrium prætoris ẽt in oĩb.bonis, si prætori hoc videatur, vt ff.de iniur.l.iniuriarum ẽstimatio, & in gl.In l.autẽ Aquilia fiat missio iuxta aptitudinem ipsius actio. Nã in ipsa cõsideraĩ aptitudo, vt Insti.ad l.Aquil.§.1. † Quẽro post ſm
9 decretũ, vtrũ debitor audiaĩ? Rñ.nõ, si rite & recte & efficaciter est interpositũ, & si quidem debitũ descendat ex re ipsa, vt in cã noxali, damni infecti; vr̃ debitor habere rẽ p̃ derelicto vt no.in l.prætoris, in prin. ff.de dam.infe. Si vero debitum descendit ex persona, vel ex ɔ̃ctu, vr̃ debitorem dedisse insolutũ vt ff.de euic.l. si pignora,& C.de euic.l.si ob cãm. Itẽ si iudex vendidit, vr̃ debitor vẽdidisse.& est no. q̃ hoc casu emptor & recipiẽs in solidum tenetur stare colono debitoris, vt ff.de bo. autho.iudi.poss.l.in vẽditione.§.primo,& ibi per Bar. ex quo singulariter no.quod omnis, qui succedit per sententiam iudicis, tenetur stare colono,& inquilino, nisi locatio cẽt facta in fraudem; quod tene menti.

De iuramento calumniæ. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Iramentum calumniæ qualiter fuerit olim inuẽtũ,& q̃ p̃stare debeant.*

2 1 Vramentum · †calumniæ olim fuit inuẽtũ per edicta prætoris mortui in certis casibus, vt ff.de no.ope.nun.l.de pupillo. §.qui opus.ff.de dam.infe.l.qui bona.§.qui alieno, & ff. de iureiu.l. iusiurandum.§.qui iusiurandum, cum similib.tãdem fuit statutũ, q̃ præstaretur generaliter in oĩb.causis, vt C.e.l.1. & 2.§. sed qa uerum. demum fuit statutum, quod ipsæ principales p̃sonæ iurarent per seipsas, vt C.eod.tit.Auth.principales, quod dic vt statim dicam.j.eo.c.1.

A D D I T I O.

2 Vinc.God. Adde quod iuramentum calumniæ præstari potest etiam per procuratorem. Cin.in auth.sacramenta,q.9.C.si aduer.ven.& in l.2.§.sinautem.C.de iura. calum. vbi Bart vide Rotam decis.39.quidam . & decis.430.procurator. Cor.cons.86.contra litera a,& b,& seq.lib 4.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ in causa Ecclesiæ põt alteri cõmittere clericus.*
A generali sermone quando nullus intelligatur exceptus.
Dictio omnes, non includit exemptos, nec specialiter prohibitos .
2 *Statutum in loco, an extendat vires suas extra locum .*
Velle quis non præsumitur quod non possit, & nu.3.
3 *Statuti efficacia an porrigatur ad res sitas extra territorium statuẽtiũ.*
Interpretatio unius legis ab alia fit, & multis modis.
Canones obtinent uim legum ciuilium, & potestates terrarum tenentur eos obseruare.
4 *Clerici beneficiati non tenentur respondere positionibus sub iuramento .*
Ex iuramento calumniæ, & in defectum probationis delato, non oritur actio, nec exceptio.
Iuramentum clerici non ualet præstitum extraneo episcopo.
Iuramento calumniæ quinque capita continentur.
5 *Iuramentum calumniæ an sit præstandum in causa criminali.*
Iuramentum de ueritate non præstatur nisi ad decisionem litis.
6 *Clerici an possint iurare in contractibus sine authoritate superioris.*
Iuramentum calumniæ subire qui ualeant .
Syndici constitutio capitularis absq; authoritate episcopi tenet.
Capitulum feuda recipere, & iuramentum fidelitatis præstare potest .
7 *Prælati in causis ecclesiarum suarum an dicantur personæ principales .*
Principales personæ quæ dicantur.
8 *Papa si causam committat, non est necessario requirendus episcopus .*
Episcopus consulere non oportet, ut adeatur eius uicarius.
Venia capitur multis modis.
Leges allegari possunt in clericorum fauorem.

CAP. PRIMVM.

1 Nhærentes. Clericus in cã Ecclesiæ suæ iuramentum calumniæ p̃t alteri committere & per se iurare non cogitur. & primo ponit exordium. Secundo ponit dubium, quod surgit ex quasi ɔ̃rietate duarũ legũ ibi, legib. Tertio illud diffinit ibi, vt ergo. Quarto moderaĩ ibi, verum. Quinto ɔminaĩ ibi, omnibus. Casus. Primo dicit, interpretatio, & decisio dubiorũ p̃tinet ad Papã. Scdo dicit, q̃ erat qõ, vtrũ clerici tenerentur iurare de calumnia? & arguit primo q̃ nõ. scdo ibi, vt oẽs, & arguit q̃ sic,& tacite rñdet ad ɔ̃r.ũ. Tertio dicit, q̃ nõ cogunt̃ iurare p̃ ɔstitutionẽ Iustiniani, & p̃ ɔstitutionẽ Henrici, sed possunt alii ɔmittere, si suæ Ecclesiæ viderint expedire. Quarto mãdat q̃ episcopus nõ audeat iurare incõsulto Romano Pontifice, nec alius clericus inconsulto suo prælato. Quinto ɔminaĩ pœnam sine spe venię Ibi, grauiores, inter has connumerant illæ, q̃ pẽdẽt ex ɔrietate imperialium ɔstitutionũ. In tex. ibi, vt oẽs, no.arg.q̃ a generali sermone nullus excipit̃. sed certe ista argumẽtatio locũ hẽt, qñ eadem rõ est, & conditio omnium particularium, alias secus, vnde hæc dictio, oẽs, non includit exemptos, nec specialiter prohibitos, vt C.de silẽ.l. decurionibus, li.x.& ff.ad Tur.l.Lucius. C.fami.ercis.l.quoties.ff. de leg, j.l.ab oĩbus, in prin ff.de leg.2.l.legatorum.§. qui plures. C. ſne censu, vel reli.l.oẽs,& ibi no. Ibi, Ad alios non creditˉ perti
2 nere.† Collige, q̃ statutum in loco non extendit vires suas extra locum; quod est verum, qñ locus est appositus cã limitandi statutum, vt C.de test.l.fi. Idem est, si statutũ procedit a potestate limitata, vt ff.de iurisˉ.om.iud. l. extra territorium. Sine ergo procedaĩ a p̃tate limitante locũ, sine a potestate limitata in loco, non excedit fines, quibus circunscribit̃, nisi per aliam legem extendaĩ, vt hic,& C.de sac.san.eccl. auth. hoc ius porrectum,& l.j.in prin.C.de vsucap.transfor.ff.de pig.l. in quorũ finib.duo ergo restringunt statutum. s. potestas limitantis, qui põt facere statutum vniuersale,& nõ vult facere vniuersale, sed locale, & potestas limitata, qa si vellet facere vltra suã iurisdictionẽ, non posset,& nemo p̃sumit̃ velle, q̃ non potest de iure, vel de p̃petuo impedimento, ar.C. de leg. l. vxor.
3 patrui.† Et prædicta faciunt ad qõnem statuti, quo permittit̃, vel prohibetur aliquid ɔ̃ ius cõe, vt efficacia statuti non porrigatur ad res sitas extra territorium statuentium. vnde si statutum dicit, q̃ inter coniunges valeat donatio irreuocabiliter, vel q̃ valeat testñ, in quo instruit̃ spurius, mens statuti nõ extenditur ad res in alieno territorio sitas, vt C.de sum. Trinita. l.j. & idem econtra dico, si statutum p̃hibet permissa a iure cõi, vt puta mulierem succedere ab intestato, nam ista successio, quantũcunq; sit vtilis & sui natura necessaria, tñ pp p̃hibitionem iuris non hẽt ius accrescendi, vt no.in simili.C.de sec, nup.in l.j.vbi est gl.sing.& multo minus, si statutum disposuit de particulari succes.ione, in qua nõ hẽt locum ius accrescẽdi, puta vt vir lucret̃ totam dotem. Nam non lucrabitur bona dotalia existentia extra territorium statuentium, arg. ɔ̃. ff. de iud.l.exigere dotem. Nam speciale vr̃ in dote, vt sequamur cõ suetudinem viri, sed illud est verum in bonis subiectis illi consuetudini, si bona loco cohærent. Sed in quantitate, vel genere inspicimus p̃sonam.i.virum, qui est caput vxoris. Ibi, per interpretationem, no.q̃ vna lex interpretaĩ aliam extensiue, sed qñq; interpretatur declaratiue,& tunc restringitur per suum antecedens, vt est bonus tex.& gl.in Auth.de fil.ante instr.do. natis.l.fi. Ibi, vim legũ, no.quod ex quo canones obtinent vim ciuilium statutorum, quod ẽt potestates terrarum tenent̃ obseruare canones q̃ dic vt j̃ de no.ope.nun.c.j. Ibi compellantur, põt tñ iurare, si vult, quia nemo inuitus cogit̃ vti proprio
4 priuilegio.ff.de mi.l.fi vides Item † no.ar q̃ clerici, p̃sertim beneficiati, non tenent̃ rñdere positionib.sub iuro, quia ex periurio deponerent̃,& sic punirent̃ vltra periculum litis motę, & essent impositę clericis infidię,& laici essent p̃tenti de hoc. Sed quid si quis per iurm calumniæ confitet̃ dicendo, credo: an ex isto iuro orit̃ actio in factum? resp non, quia non est delatum ad iuris decisionem, vt patet per suum ɔ̃rium Nam dicendo, non credo, lis non deciditur, imo fundaĩ.inf. de restit. spo.cum ad sedem.de resti. etiam defert̃ iurm, sed ex eo non nascitur actio, nec exceptio, vt singu.no.ff.de iureiur. l. sed & si possessori. Item ex iuro in defectnm probationis delato nõ nascit̃ actio, nec exceptio, quia non venit, ad hoc.e.ti.l.admonendi. Ibi, Prælato suo, no.optimũ tex. quod si clericus Papiẽsis fert testimonium coram extraneo epo sine licentia proprij epi, non valet iuramentum, ergo nec testimonium; quod tene mẽti In gl. in verbo, iuramentum, no.quinque capitula iuramenti calumniæ,& bonum esset p̃pter simplices homines, quod ista capitula exprimerent̃ in iuramento,& est optimum argum.in ro.col.de noua forma fidelitatis.c.j. In gl.arg. Ista gl. tractat, an statuta debeant trahi ad consequentiam, seu ad extensionem? & dic quod sic, si continent ius commune, secus si priuilegium. quod dic vt no.Dyn.in c quod ob gratiam de
5 regu.iur lib.6.† In glos.hic colligitur, ista glos. disputat, an in criminali cã sit p̃standum iuramentum calumniæ. Bar.dicit, quod tenetur iurare de veritate, non de credulitate in l.res.ff. de cri. expil. hęredi. Certe istud iurm non continet quinque

BIU Cujas

capitula. Et proprie iurm de veritate non præstatur nisi ad decisionem litis, vt l. Marcellus ff. rer. amota. Item si nollet iurare in criminali, non tñ haberetur pro confesso, quia sufficit simplex negatio maleficij ad litem fundandam sine aliquo iuramento calumniæ. Item iurm calumniæ facit præsumi bonam fidem saltem in facto alieno, vt no. q. j in primis, & in Auth. de iud. §. oportet. Sed in criminali hoc non potest operari, vt l. j. C. de aduo. diuer. iudi. licet ergo iuret non committere ca-
a lumniã, non tñ est iuramentum calumniæ a proprie sumptũ: quia non habet naturas & conditiones eius sibi datas a iure, vel potius est sm quid, q̃ simpliciter, & vide q̃ no. in pœnio Institutionum. super verbo calumniantium. & Insti. de pœna
6 temere liti. §. fi. † Quæro, nunquid clerici possunt iurare in cõtractibus sine authoritate superioris; resp. sm Inn. dicit Inn. q̃ clerici iurant in ꝯctibus, nõ in iudicijs, quia facilius deferatur in iudicijs, q̃ in contractibus pp affectionem vincentis. ff. ad l. Fal. l. in ratione. §. cum quidam. dicit Inn. q̃ si procurator debet se nescire ea de quibus interrogat, & pertinent ad principale negotium, quod condemnabitur in expensis; quod verũ est, si fuit cõstitutus in præsentia dicit Inn. q̃ syndici ecclesiarum & œconomi, tutores, & curatores minorum, & oẽs habentes mandatum authoritate iudiciali, habẽt administrationem legitimam, & iurare possunt de calumnia sine speciali mandato. j. co. c. Imperator, Inn. Idem ait, quod ẽt sine ꝯfirmatione Episcopi tenet constitutio syndici facta authoritate capituli. s. in causis totius capituli, Inn. q̃ est bene notandum. Item possunt recipere feuda, & pstare iurm fidelitatis, vt c. j. §. psonam,
7 p quos fiat inuesti. & per quos recipiat, col. 10. &c. † Quæro, nunquid prelati in causis ecclesiarum suarum dicantur personæ principales? rñd. sic, alias Papa hic male induceret Auth. principales psonæ. & idem in oĩbus admnistratoribus, quibus dñi non succedunt in administratione. de quibus no. in l. j. C. de ꝯctib. iudi. & per Cy. C. de sacrosan. eccle. auth. quibus cumq; modis; quod tenet menti. In tex. ibi, in consulto Romano Pontifice, No. q̃ Romanus Pontifex est platus omniũ Episcoporum. Et intellige consulto. s. & permittente. Nam vbi requiritur consilium superioris, ibi eius permissio desideratur,
8 vt ff. ad Mace. l. filium habeo. † Quid si Papa causam committat? rñ. nõ est necesse requirere Episcopum, arg. ꝯ. de offi. dele. c. præterea idem, si coram si vicario Episcopi, agat causa, non oportet Episcopum cõsulere, nec interesse, quia vicarius eius loco fungit, quamdiu est in vacaria, vt ff. de iudi. l. iudicium soluit, in c. 2. de pstr. li. 6. In tex. ibi, veniã. sic. C. de libe. & eorũ libe. l. 2. i fi. & dic q̃ venia q̃nq; ponit p indulgẽtia, vt hic, q̃nq; p licentia, vt C. de in ius voc. l. venia. Vltimo no. q̃ leges possunt allegari in fauorem clericorum. x. dis. c. si in adiutoriũ.

ADDITIO.

a Vinc God. Adde qđ iuramentum nutritiuum peccati non validat actum.
Tho. Gram. consi. 3. num. 28 & 29 Ideo iuramentum per errorem præstitum non obligat. Rui. cons. 190 nu. 14. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de calumnia quare non fiat in spiritualibus.*
Spirituale spirituali non deseruit.
2 *Cause, in quibus non iuratur de calumnia, quæ sint, & nu. 3.*
Spiritualis causa non est, si agatur possessorio rei spiritualis.
An iuretur de calumnia in causis summarijs.

CAP. II.

1 Iteras. In spiritualib. causis de calumnia non iurat hoc dicit. primo ponit consuetudinem, & eius rationem in genere, secũdo infert ad speciem. secunda ibi, vnde. † Vnde quæ est rõ, quod in spiritualibus non iuratur de calumnia? rñdeo cum vtrunq; sit spirituale, s. tam causa, q̃ iuramentum, alterum. s. iuramentum est superuacuum, & vt ita dixerim, spirituale spirituali non deseruit, sicut dicit gl. Accur. officium officio non deseruit, vt no. ff. de petit. hære. l. hæres furiosi. §. j. secunda ratio est, quia iuramenta sunt introducta de iuris rigore qui nõ attendit in causis spiritualibus, de quibus scribitur in ipsalmo, virga æquitatis virga regni tui. Item iuramentum calumniæ est inductum ex quadam suspitione, quæ cessat in spiritua-
2 lib. ff. de iureiur. l. non erit. † Et no. q̃ causarum quędam sunt mere spirituales, quędam spiritualibus annexę, in quibus non iuratur de calumnia, ita, q̃ si non iuret, habeatur quis pro cõfesso, quia istę cause non decidunt fictione, sed veritatis tramite. dicit gl. q̃ alię sunt causę criminales, alię mixtæ, in quib. iuratur de calumnia, postea subdit, q̃ licet in causis spiritualibus non iuretur de calumnia, tamen si agit de possessorio rei
a spiritualis, ista nõ est causa spiritualis, quod est no. hodie a die, q̃ in omnibus causis tam spiritualibus, q̃ non spiritualibus iuratur de calumnia, vt in c. si de calumnia. §. quamuis. ꝯ. eo. lib. 6. imo dñt quidam q̃ de veritate iuratur hinc inde, vt no. ꝯ. de testi. c. præsentium, in 6. & vbi iuratur de veritate hinc inde, nec actoris, nec rei iuramẽtum potest esse decisiuum pp con-
3 flictum ꝓtrietatis. † Quæro, nunquid in causis summarijs iuretur de calumnia? dic vt c. sæpe, de verb. signifi. in clem. in isto. c. intendit perquirere rationem, & tamẽ non ingreditur per ostium intellectus.

ADDITIO.

a Aduerte tamen, quod duplex est iuramentum. s. de calumnia, & de veritate. item iuramentum de veritate est duplex, vniuersale. s. & particulare. vniuersale est, quod respicit totam causam, sicut iuramentum calumniæ, & illud præstatur in spiritualibus Particulare est, quod defertur ad singulos actus, & de hoc loquitur e præsentium, de testi. in fe. to. adde etiam ad Bald. hic optime facere conclusionem, quam notabiliter facit d. Franc. Curt. in l. 1. § fi circa finem. C. de iura cal. vbi dicit, quod in omnibus causis ciuilibus ordinarijs, & extraordinarijs, & etiam summarijs iurandum est de calumnia, etiam in executiuis, & etiã in criminalibus & in spiritualibus, & nedum in causa principali, sed etiam appellationis iurandum est, vt ibi eleganter per eum, quod tene menti.
Vinc. God. Adde quod iuramentum calumniæ præstatur a procuratore in animam ipsius iurantis, non autem principalis. Rui. consi. 73 nu. 5. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ & malitiæ a quibus & in animã cuius ꝓstandũ.*
Vniuersitas est duplex, & animam non habet.
2 *Iurare nolens, non debet ab alio exigere iuramentum.*
Positiones qui facit, iurare debet se credere eas veras, alias non est eis respondendum.
Iurare debet qui melius, vel saltem bene nouit veritatem.
3 *Constituens aliquos syndicos, vel procuratores, debẽt eos taliter instruere, quod non ignorent ea, super quibus est respondendum.*
Procurator debet esse idoneus in iure, & in facto.
Deliberatoriæ, & consultoriæ dilationes quibus, & ad quę concedendæ.

CAP. III.

1 In pertractandis. Iurari ꝓt de calumnia p principalem. Item & per œconomum, si nouit veritatem; & q̃ iurat, debet iurare in aĩam propriam. dic q̃ iurm malitiæ semper præstatur in propriam aĩam, sed iurm de calumnia prętatur in aĩam dñi, si dñs sit singularis persona sed vniuersitas est duplex, quędam discretorum tm̃, vt monachorum, & artificum, quædam nõ discretorũ, vt populus: & ista mixta & confusa vniuersitas aĩam non habet. Io. An. dicit in c. in appellationis cã, q̃ procurator iurat de calũnia in aĩam
2 suam, & dñi. † Extra no. q̃ ille, qui non vult iurare, non debet ab alio iurm exigere, vt ff. de iureiur. si non fuerit. Item ille, q̃ facit positiones, debet iurare, q̃ credit eas esse veras, & alias ñ debet respondere, qđ no. gl. sing. C. de confes. l. vnica, in fi. magnæ gl. No. q̃ ille debet iurare, qui melius, vel saltem bene nouit veritatem, vt hic. C. de procu. l. fi. & ff. de proc. l. si actor malit, & facit, ꝯ. c. proximo. † In tex. ibi, non nesciant, no. q̃ qñ ali
3 qui constituunt aliquos syndicos, vel procuratores, debẽt eos taliter instruere, q̃ non ignorent ea, super quibus est rñdẽdũ, quod est verum de his, super quibus dñs potest esse instruct⁹: procurator. n. debet esse idoneus in iure & in facto, vt ff. de iur. l. sed & si vnus. § procuratorem. Sed super alijs debet dari dilatio ad deliberandum, vt ff. de iureiur. l. iusiurandum & ad pecunias, in prin. & no. ff. de interro. act. l. qui interrogat, & C. vbi de cri. agi oportet, auth. qua in prouincia. & hoc verum ẽ in procuratore cum mandato, sed defensori sine mãdato, sẽper dari debet dilatio ad consulendum dñm suum, vt ibi patet. Si vero quis compareat ad agendum sine mandato, puta coniuncta persona, deliberare debet intra se ante, q̃ iudicem adeat, vt C. de temp. in integ. resti. l. petendæ, arg. ff. de reg. iu. l. qui in alterius.

SVMMARIVM.

1 *Non in nomine sed in qualitate constituentium, & in qualitate mãdat sine officij fieri vis debet.*
2 *Vniuersitas proprie constituit procura. in re propria vniuersitatis etiam sine decreto.*
Iurari potest de calumnia per alium.
Iurans in animã alterius, informatus esset debet, quid, & qualiter dominus iurare velit, alias dominus non esset periurus.
In syndicatibus quilibet exprimit uocem suam per se in capitulo.
Capitulum seu collegium non faciunt diuisionem.
Nomina cuiusq; de collegio, uel capitulo, quãdo singula sint exprimẽda.
Plurium nomen quando uerificetur in uno, & nu. 3.
3 *Societas mercatorum an maneat in uno.*
4 *Vniuersitas an possit destrui propter maleficium.*
5 *Vniuersitas an possit facere procuratorem ad criminalia.*
6 *Excommunicatus an possit absolui per procuratorem.*
Reconciliatio fieri debet per manus impositionem.
Communitas, uel uniuersitas si est cõtumax, ad excommunicationem procedi potest Potestatis, & consiliariorum.
Oeconomi constitutio quando Episcopi auctoritate facienda, & nu. 8.
7 *Syndicus an possit constitui ab uniuersitate laicorum sine authoritate magistratus eorum, & nu. 8.*
8 *Decretum iudicis an, & quando requiratur in constitutione procuratoris.*
Mandatum habens ad petendum & excipiendum, ad totam causam uidetur habere mandatum.

Mandatum

BIU Cujas

Mandatum habens ad excipiendum potest litem contestari.
Mandati procuratorij clausula, & si necesse erit, & illa, ad omnia, quæ causarum merita &c. non vitiant.
Œconomus qualis esse debeat.
Procuratorem priuatæ personæ esse, est onus, non honor, & ideo non repellitur infamis, nisi in casibus.
Exceptionis procuratoriæ omissione non vitiatur iudicium.
Administratorem dare superior potest, inferiore negligēte, & quādo.
Filii, & ueri magna differentia in casibus quibusdam.
Administrator an debeat ipse iurare.
Infamis an possit esse tutor, vel curator, & quid aliud esse possit.

CAP. IIII.

IMperatorum. In causis collegii nō sin-
guli de collegio, sed œco-
nomus iurat de calumnia. h. d. post narrat factum
reprehensibile, secundo prohibet, tertio quid sit a-
gendum, insinuat. Casus. Quidam iudices exigebant calum-
niæ iuramentum ab Abbate, & fratribus Clareuallis. Papa di
xit q̄ ad hoc non debent compelli: verum tamen, ne hac oc-
casione aliena detineant, & ne causam decidant, ordinent œ-
conomum, q̄ p̄ eis petat, excipiat, & iuret, quem si nō constitu-
uāt, eps p̄stituet. Ibi, ab aliis, singularib. personis & sęcularib.
Ibi, non debemus, ergo nec alii debent. Ibi, ne aliena, prima
rō respiciens aduersarios. Ibi, & ipsa causa, secunda rō respi-
ciens ad abbatem, & monachos. Ibi, q̄ requisierit. i. suo
1 loco & tempore. † Ibi, Oeconomum, de uariis nominibus p̄-
cura. uide quod no. 2. q. 7. ca. si quis, & 16. q. 7. quoniam. & die
non faciendam uim in nomine, sed in qualitate constituen-
tium, & in qualitate mandati, sine officit, ar. ff. de condi. & de
mon. l. pater Seuerinam, §. conditionum. & j. de proc. petio,
per Inno. dicit Inno. q̄ non facimus uim in nomine p̄sti-
tutionis in modo sed in constituentibus. ff. de cond. & dem.
2 l. pater Seuerinam. §. conditionum † Item ait esse no. dignum
q̄ uniuersitas proprie constituit proc. in re propria uniuersi-
tatis ēt sine decreto, ff. de proc. l. filius. §. militis. Sed in reb. nō
suis uniuersitas constituit actorem decreto & authoritate su-
perioris, Inno. vt quando petit rem. quæ non est sua, sed sibi
debita c. cum causam. j. eod. idem ait, q̄ per alium idem p̄ōt
de calumnia iurare, quia iuratur de credulitate, & quisq; de
suo & de alieno facto credere potest, si de animi affectione ñ
iuret, quia affectio est in corde proprio hominis, maxime sm
a Theologos, qui dicunt q̄ intellectus est in corde, licet philo
sophi dīt, q̄ in cerebro. Idem ait, q̄ qui iurat in animam alte
rius, debet esse informatus a domino, quid & qualiter dōs ve
lit iurare, alias dominus non esset periurus, nisi haberet libe-
ram q̄ est sing. no. Extra no. quod in istis syndicatibus quili-
bet per se exprimit uocem suam, tamen debet eam exprime-
re in capitulo, & nō alibi. quia vbi est collegium, ibi debet fie
ri. nec ualeret, si quilibet in domo sua & seorsum, quia diuisi
non faciunt capitulum. hoc no. Io. And. j. de elect. li. 6. c. sicut
& patet. C de decurio. l. 2. & nominationum forma, lib. 10. Nā
collegium non debet diuidi per singulas personas, ut ibi no.
b b Adde, q̄ dicit Arc. q̄ in alienationib. debēt exprimi noīa sin
gulorum nec sufficit, q̄ notarius. vel testis dicat q̄ iterfuit to-
tum capitulum, nisi specificent nomina interessentium, & ip
se no. 12. q. 2. sine mediocria, & cap. sine exceptione, licet in q̄
missionibus & mandatis non requiratur tāta solemnitas sm
quosdā, q̄ dic, ut l. j. ff. de albo scriben. No. quod licet hæc vox
syndicus, de plu ibus prędicet, quasi singulorum causas con
plexine & simul dicens, tamen in uno, si nō sunt actu plures
verificatur, dummodo sit in congregationis aptitudine, quā
aptitudinem uocamus habitum, secus tamen est in pecudib.
Nam si lego gregem, & capita omnia sint mortua tempore te
stamenti, excepto vno capite, non debetur illud, quia nō pōt
supplere uicē aliorum capitum mortuorum. ff. de leg. j. l. gre-
ge. Item si turba hominum morta itate reducta est ad vnum,
ille non dicitur turba. l. 2. ff. vi bo. rap. quia deficit numerus.
3 † Item societas mercatorum non manet in uno, quia soluit
morte, sed ciuitas, & castrum remanet in vno, sicut collegii
corpus, ciuiliter loquendo, secundum Inno. de excess. prel. di
lecta. Item gens, & quadriga non remanet in vno, quia cōtra
4 rium sonat. ff de leg. 3. l. peculium. § quadrigæ. † Sed nunqd
uniuersitas potest destrui ꝓpter maleficiū? dic q̄ sic. ff. quib.
c mo. vsusfr. amit. l. si usufr. Sed nunquid uniuersitas pōt fa-
5 cere procuratorem ad criminalia? dic quod † sic ad defensio-
nē uniuersitatis, non ad defensionē specialis personæ de vni-
6 uersitate. l. tam collatores, de re mili. lib. 12. † Extra quæro, nūq̄d sicut potest iurari per procuratorem, ita possit excōicat⁹ absolui per procuratorem, dicunt quidam, quod absolutio potest peti per procuratorem, & ita seruat curia Romana, sed reconciliatio debet fieri per manus impositionem, ita no. Archid. xj. q. vj. c. cum aliquis, ubi omnino uide, siue sint excommunicatæ singulæ personę, siue ciuitates. Adde, q̄ si commu
nitas est contumax, potest procedi ad pęnam excommunica
tionis contra potestatem, rectores, & consiliarios. ipsa autem collectio non hēt animam, vt plene no. Archid. xij. q. ij. c. epi-
scopus, vbi omnino uide. Ibi, statuant, dicit hic Inno. quod li
cet œconomum constituū episcopus cōfirmet, vt C. de epi.
& cleri. l. omnes. §. hoc nihilominus. tamen sine ipsius confir
matione tenet ipsa cōstitutio, per l. j. ff. quod cuiusq; vni. nor.
& s̄. de syndi. ca. vno. & hoc verum est in œconomo ad lites,
& ad cās, vel ad negotia temporalia, sed in perpetuis requirit
authoritas episcopi, vt no. Inn. s̄. d. iud. cum deputati. vel si no-
gocium est commune requiritur, q̄ vterq; constituat, vel al-
ter alteri consentiat, ut s̄. de reser. edoceri, & argum. ff. de p̄-
cur. l. filius. §. sed & filia, quod die, vt no. in Spe de procu. §. vt
7 inter formas. † Quæro hic, vtrum syndicus possit cōstitui ab
vniuersitate laicorū sine authoritate magistratus eorum? glo.
in l. nulli. ff. q̄ cuiusq; vniuer. no. sentit q̄ non, quia in publi-
cis negociis requiritur publica authoritas magistratus, vt in
l. j. C. de seruis reipub. ma. & l. j. §. solent. ff. quando appe. sit. ad
hoc facit. ff. q̄ quisq; iur. l. j § j. ff. de neg. gest. cum alicui. In q̄-
trarium facit, ff. rem ra. haberi. l. actor. ff. de mu. & hono. l. j. ff.
quod cuiusq; vni. nom. l. si rem. §. si decuriones. & §. actor,
8 vbi dicit, quod iste fungitur vice procur. † Sed in const. p̄ cu-
ratoris non requiritur decretum iudicis, nisi quando p̄stituīt
a pupillo sine authoritate tutoris, in c. fi. de iudi. li. 6. p̄ gl. facit,
quia uniuersitas sine decreto non potest alienare immobilia.
ergo nec agere super immobilib. sine authoritate iudicis ar.
ff. de iu. delib. l. ait prætor. Sol. dicas, quod regulariter sufficit
authoritas immediati prepositi ipsius vniuersitatis, puta con-
sulis mercatorum, argu. ff. de pact. l. item magistris. sed ipse p̄-
positus non potest creari nisi authoritate superioris, vt C. de
iur. om. iud. l. fi. & no. eo tit. l. priuatorum, & C. de decu. l. ob
seruare, lib. 10. & l. nominationum forma, ut in Auth. de de-
fen. ciui. §. interim, coll. 3. nisi lex municipalis disponat aliud,
ut l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam, uel nisi ius cōmu-
ne tradat super hoc specialem formam, ut l. fi. C. de vend. re.
e uita. In rex. ibi, petere, & excipere, no. quod habens mādatū
ad petendum & excipiendum videtur habere mandatum ad
totam causam, secundum Io. And. Item no. quod habens mā
datum ad excipiendum potest litem cōtestari, quod tene mē-
ti, & facit ff. de procur. l. qui procuratorem dat. In text. ibi, cū
necesse fuerit, licet hęc verba ponant in procuratorio, tamē
ualet procuratorium, ut hic. & facit ad clausulam, quæ quoti
die ponitur per notarios, scilicet ad omnia, quæ causarū me-
rita exigunt & requirunt. In tex. ibi, idoneum, no. quod æco-
nomus debet esse idoneus; qui sciat & valeat, nec dēt esse in
famis, secūdum Ber. & est ratio, quia œconomatus est honor.
Item quia habet iurare, & iuramentum consistit in fide, & in
bona fama, vt ff. de sena. l. Cassius, esse autem procuratorē cu-
iusdam priuatæ personæ, non est honor, sed est onus. & ideo
non repelluntur infames, ut no. de decu. l. uniuerso, l. x. & pa
tet In stit. de excep. §. fi. nisi sit infamis, quia condemnatus de
publico crimine. Nam cum tunc repellit condemnādus, ut
C. de procu. l. reum, tunc multo fortius condemnatus repellit
si tamen omitteretur exceptio procuratoria, valeret iudicium,
vt C. de excep. l. fi. Ibi status, no. superiorem propter negligē
tiam inferiorum posse eis dare administratorem, quod est no.
dignum. Secus tñ esset in negociis sęcularibus collegiorum,
quia ipsi præcise debent cogi ad constitutionem syndici, nec
posset ei constitui syndicus datiuus, vt ff. de fideicom. li. l. ergo
§. creditoribus, & ibi per Iac. de Are. pone, constitutus ē syn-
dicus per populum Florentinum ad denunciandum omnes
nobiles, modo quidam mala gratia factus est magnus. iste est
magnus factiuus, non natiuus, nunquid includit in isto sin-
dicatu? resp. non, primo quia materia odiosa, secūdo ga fict⁹.
ff. de neg. gest. l. 3. §. hęc verba Item refert, vtrū aliquid fiat ad
veteris statuti extensionem, & tunc p̄tinet casum fictum. aut
ad noui statuti promulgationem, & tunc secus: primum pro
bat in l. j. §. j. ff. ad l. Fal. 2m probat in d. §. hæc verba. similia ver
ba ponit Iac. de Are. in l. j. §. nunciatio. ff. de opc. no. nun. Glo.
prima opponit, & sic Abbas est legitimus administrator, ergo
ipse debet iurare, vt C. de iuram. cal. in l. 2. §. q̄ obseruari. Nā
ipse debet habere notitiam iurium monaster. i, & ex hoc
p̄sumitur melius scire veritatem, arg. ff. de iureiur. l. iusiurā.
& ad pecunias. §. defensor, & C. de transac. l. præses. Sol. illa iu
ra loquuntur in administratorib. temporalib. non in spiritua
libus. tu dic, vt in c. præsentium. lib. 6. de testibus. Gl. 2. exami-
9 nabo. j. eo c. fin. Gl. 3. est per se clara. † Gl. vlt. quæ tangit, vtrū
infamis

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde q̄ intellectus dicitur extraneus, qui non sonat in auribus vulgi. Paris. consi. 87. num 9 lib. 2.

b Adde tex. cum ibi no in c in Genesi. de elec. & glo. & Doc. in c. cum omnes, de const. & qua specialitas sit in electione, uide in c. in Genesi.

c Vinc. God. Adde quæ requiruntur ad hoc vt uniuersitatis actus ualeat. Rui. cōsi. 189 num. 1. & 5. lib. 1.

BIU Cujas

a infamis a poſſit eſſe procurator, ē ſepius declarata. Sed an poſ ſit eſſe tutor, vel curator? Reſpōdeo ſic, vt no. in l.j. C. de infa. ff. de excuſa. tuto. l. ſed & milites. §. ſed ignominia, & l. ſpadonem. §. nimium. Item poſſunt eſſe procuratores ad negotia, quia nulla lege prohibētur. ff. de proc. l. inuitus. §. j. Item pōt eſſe executores vltimarum voluntatem. l. ex facto. 10. ff. ad Trebellia. Item poſſunt eſſe arbitri, quia eſſe arbiter nō eſt honor, vt ff. de arbi. Pedius. Item poſſet eſſe teſtes electi de concordia partium, de qua conſtaret per publicum īſtrm, vt no. in Auth. d̄ teſti. §. ſi vero ignoti. Item in ſubſidium poſſunt eſſe teſtes cum tormentis, ut no. Bar. de ſumma Tri. l. cūctos populos. Item poſsūt eſſe informatore ad inueniēdum, nō ad puniendum, vt ff. de penis. l. qui vltimo. In gl. œconomus, hęc nomina licet per ſe habeant proprium ſignificatum, tamen ſæpe ponitur vnum pro alio, hoc intendit iſta gl. arg. C. de teſta. l. quoniam indignum, quod bene no.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Infamis. Adde qd̄ infamis pt teſtari regulariter. Iis cui §. ſi qs & ibi Bar. ff. de teſtam. l. 1, & ibi Bal. C. de ſecun. nup & gl. Io. Fab. & Doct. inſtit. de teſtam §. teſtes, & ſeq niſi ſit infamis ex crimine famoſo, ſi non retinet bona vſque ad mortem. Bar. in l. 1. q. 6. in rep. C. de ſacroſ. eccl.

S V M M A R I V M.

1 *Juramentum calumniæ clerici in cauſis ſuis præſtant.*
2 *Iuramentum calumniæ tendit ad veritatem eliciendam.*
3 *Dominus ſi eſt vltra mare, nec poteſt ad iurandum de calumnia perſonaliter intereſſe, quid fieri debeat.*
4 *Conſuetudo, quæ ſolet calumnias excitare, a iure reprobatur.*
5 *Statuta an poſſint remittere iuramentum calumniæ.*
Juramentum calumniæ remitti poteſt, ſed non pacto remitti, ſecus in iuramento veritatis.
Juramentum deciſiuum an retractetur.

C A P. V.

1 CAeterum. In†propriis cauſis iurant clerici de calumnia, non obſtante contraria cōſuetudine. h. d. Et præmiſſa cauſa ponit mandatum, & contrariam conſuetudinem dānat, ibi de conſuetudine, de non prēſtando hoc iuramentū,
2 & erat in Anglia. †No. q̄ iuramentum calumnię tendit ad veritatem eliciendam, & cōtraria conſuetudo tendit ad contrarium, ergo contra bonum publicum. Nō ob. q̄ no. C. de iud. l. rem non nouam, quia ibi loquit in iuramento aduocati. Nam aduocatus proprie non iurat ī cauſa, ſed circa cauſam.
3 †Quærit gl. quid fiat, ſi dominus eſt vltra mare, & ſic nō poteſt ad iurandum de calumnia perſonaliter intereſſe? reſp. dixit gl. q̄ dabitur curator bonis. ego puto, q̄ ſufficit, ſi det curator ad hunc actum. ſ. iurandum de calumnia, vt l. ab hoſtib⁹,
4 in princ. ff. quib. ex cauſis maior, †Vltimo no. conſuetudinē, quæ ſolet calumnias excitare, a iure reprobari, verba ſunt le-
5 gis. C. de decu. l. fi. li. x. † Oppo. qa lex in multis caſib. remittit
a iuramentum calumniæ, a ergo & ſtatutum poteſt remittere. Solu. remittere poteſt, ſed prohibere, vt præſtetur non, vt hic. Item omitti poteſt, ſed pacto remitti non poteſt, & per hoc dico, quod ſi in inſtrumento caueatur, q̄ de damnis credat̄ ſim plici verbo creditoris, q̄ tamen creditor tenetur iurare de calumnia, ſi reus petat iurare, quia iuramentum veritatis remitti poteſt pacto conuento, ut j. de teſti. c. tuis, & no. in l. j. ff. d̄ feriis. Sed iuramentum calumniæ non poteſt remitti, quia non ſolum tendit ad veritatem, ſed etiam ad ſolennitatem, vt C. e. l. 2. ſed quia veremur. Item ſi remittitur ſacramentum veritatis, actor tamen, qui mentit, poteſt reprobari, quia hoc pactum eſt factum in defectum probationis hoc falſum ff. d̄ iureiu. l. admonendi, in fi. C. de reb. cre. l. 2. adde q̄ no. in l. vlt. ff. de p̄to. ſtip. p. Bar. & ſ. de fo. pp. c. dilecti, per Ber. iuramentum conſcientiæ, & onus conſcientię, nemini poteſt remitti.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Calūniæ. Adde quod iuramentum calumniæ requirit ſpeciale mādatum Bart. in l. 2. §. ſin autem. de iura cal. & ibid. Alex.

S V M M A R I V M.

1 *Procurator eccleſiæ, & vniuerſitatis poteſt de calumnia iurare.*
Procuratorem conſtituere poteſt, vniuerſitas potiſſimum, licet mandet, ut ſe conſpectui repræſentet.
Lis conteſtata ſi dicatur in inſtrumento, ſufficit, licet non dicat qualiter.
2 *Syndicus conſtitutus a republica an ſit neceſſe, q̄ habeat ſpāle mādatū.*
Syndicatus æquiparatur procurationi, & quādo ſit officiū publicū remiſ.
3 *An dilationem ad deliberandum vtrum uelit iurare de calūnia, necne, petere quis poſſit.*
4 *Excommunicatus an teneatur iurare de calumnia.*
5 *Interrogationes an ſint faciendæ in iudicio ante litem cont. uel poſt, & quando non reſpondendum.*

C A P. VI.

1 CVm cauſam. †Procurator eccleſię & vniuerſitatis poteſt de calūnia iurare h. d. Cas⁹. Inter Archiepiſcopū Rauēnatem ex parte vna, & Cōmune Fauētię ex altera quęſtio vertebatur ſuper villa Luci. quæ cā fuit commiſſa quibuſdam iudicibus, & quia ipſi nolebant in negotio procedere, Papa mādauit partibus, ut pro cauſa ipſa ſe cōſpectui apoſtolico præſentarent, qui miſerunt procuratores cum inſtrumentis de rato. Papa fecit petitionem Archiepiſcopi per procuratorem eius exhiberi, & ad cauſam per partem alterā reſponderi, & interrogationibus & reſponſionib. redactis in ſcriptis, & lite coram Papa pleniſſime conteſtata, Papa fecit iuramentum calumniæ ab ipſis procuratorib. hinc inde p̄ſtari. In tex ibi, noſtro ſe, no. q̄ licet adiiciat̄ hoc verbum ſe, pōt tamen conſtitui procurator præſertim in cā uniuerſitatis. Itē no. q̄ vniuerſitatis procurator cogitur reſpondere interrogationib. Itē no. ibi, lite legitime conteſt. quod ſi inſtrumentū dicat, quod lis fuit legitime conteſtata, quanqnam non dicat qualiter, ſufficit tamen, & de hoc videtur hic text. rotundus, & eſt quæſtio Spe. In tex. ibi, ab ipſis ꝓcuratoribus, no. q̄ ſyndicus vniuerſitatis appellat̄ procu. nec de apicib. nominis eſt
2 curandum, vbi conſtat de ſenſu verborum, ut no. in l. 2 C. de conſti. pecu. ut dixi ſ. eo. ca. Imperatorum. † Sed nunquid eſt neceſſe, q̄ ſyndicus cōſtitutus a republica habeat ſpeciale mādatum? dicit gl. q̄ non ſed conſtitutus ab eo ſic. ff. de iurein. l. iuſiur. & ad pecunias. §. defenſor, ſecundum vnam opi. q̄ eſt falſa, quia æquiparatur procuratori, nō tutori, ſm Iac. But. ui de Bar. in l. j §. ſi quis. ff. quando app. ſit. vbi declaratur, quādo ſyndicatus ſit officium publicum, & quādo ſit priuatū, Quę-
3 rit† gl. utrum poſſit quis petere dilationem ad deliberandū, vtrum velit iurare de calumnia necne? & finaliter tenet qd̄ ſic, hoc poteſt probari, tali ratione, quia licet teneatur reſpondere de credulitate, tamen credulitas iſta debet eſſe informata probabili opin. arg. C. de plag. l. plagi. & de ſen. excom. c. īqſitioni, ſed ſine tempore non pōt informari, ar. ſ. de in integr. reſti. c. tam ex literis, & hoc in ciuilib. cauſis, ſed in criminalibus nulla datur dilatio ad deliberandū, quia de facto ſuo certus eſſe debet, ut ff. de adult. l. in crimine. & quod dicit gl. noſtra, debet intelligi, niſi habuiſſet dilationem. 20. dierū, ſm formam Auth. offerat̄, quia potuit eſſe ex hoc inſtructus, vt no. C. de eden. l. edita. ſic intelligitur quod no. ff. de iureiu. l. iuſiurandum & ad pecunias, in prin. in gl. ergo liquet. Item debet habere tempus ad deliberandum ſuper credulitate, ſed nō ad deliberandum ſuper veritate, de qua non interrogat̄, tu dic
4 plenius, ut no C. e. l. j. §. quod obſeruari. † Quærit gl. an excō-
a municatus a teneatur iurare de calumnia. reſpōdet q̄ ſic, ne delictum præſtet ei immunitatem, arg. ff. de neg. geſt. ſiue hæ-
5 reditaria. †Quęro, an interrogatio. ſint faciēdę in iudicio ante lit. conte. vel poſt? reſpondeo, ut gl. & adde, q̄ interdū nō eſt reſpondendum interrogationibus. ſ. quando in neutram partem poteſt reſpondere ſine prēiudicio iuris ſui, quia iſta dicit interrogatio capitioſa. de hoc habes duas gl. notabiles. ff. de excep. rei iud. l. ſi a te. ff. de iureiu. l. qui iuraſſe. §. ſi pater.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Excōmunicatus. Adde quod excommunicatus nō poteſt agere nec per procuratorem. Rui. conſi. 61. num. 10. lib. 5.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſia an perdat cauſam ex contumacia prælati.*
Epiſcopus per alium cauſam agens, iurare de calumnia per illum poteſt, in princ.
2 *Verba iſta, habeatur pro confeſſo, quam virtutem habeant.*
Poſitionibus iuris non eſt reſpōdendum, niſi ius pro qualitate facti ponat.
3 *Pro confeſſo ſuper quibus habeatur.*
4 *Poſitionibus reſpondere qui non vult, an habeatur pro confeſſo.*
5 *Conſtituere procuratorem ante lit. conte. qui poſſint.*
Verbum, debeat, eſt ſignificatiuum futuræ pronunciationis.
Inſtantia peremta perit officium iudicis mercenarium, & confeſſio, & pœna nolentis.
6 *Confeſſio ficta ſemper requirit iudicis ſententiam.*
Sententia iudicis non eſt neceſſaria in legibus contrarijs, & in infamia inducenda.
Pro pœna cadentis a iure ſuo quando non poteſt peti, ſed excipi.
Vindicare ſe per alterum quis non poteſt, ſocios tñ ſecū pōt adhibere.
Conceſſum mihi q̄ eſt, uidetur etiam concedi cum familiaribus meis & amicis, ſine quibus id agere nequeo.
7 *Videre ſcripturas, & tangere, differunt.*
8 *Senſus viſus, an, et quando ponatur pro omni ſenſu.*
Tractatui qui interfuit, non probat concluſionem.
Scimus quædam, quæ non uidimus, nec videmus, aliquando tamen uiſa, ut acta & geſta maiorum.
Auguſtinus quæ tria optaret uidere.
Notorium non requirit uiſum niſi origine ſua.
Notorium iurare eſſe verum quis poteſt, non tamen ſe uidiſſe.
Scio, uerbum eſt æquiuocum.
9 *Teſtis dicens ſe tantum ſcire, quod Titius occidit Seium, an probet.*
Veritas quid ſit in rei probatione.
Leg. ſolam, C. de teſtib. intellectus.

CAP.

BIU Cujas

CAP. VII.

a Vm in cauſa. [a] Epiſcopus per alium agens cauſam propriam, per illum poteſt iurare de calumnia. Si autem per ſe agat, ipſemet propoſitis ſed non tactis euangeliis iurabit. h. d. Iſta eſt prima pars vſq; ibi, pœna. Ibi, ſecunda, magna, ponit pœnam non iurantis. † Quæro nunquid ex contumacia
1 b p̃lati eccleſia [b] perdat cauſam? & videtur, ꝙ ſic. ſ. e. imperatorũ Solu. dic, vt no. Dy. in c. delictum perſonę, de reg. iu. lib. 6.
2 † Quęro, quæ eſt virtus iſtorum verborum, habeat̃ ꝓ ꝓfeſſo: rñdeo, vt debeat in eum ferri ſnīa. Vnde ſi ſtatuto cauetur, quod bannitus habeat̃ pro confeſſo, nihilominus debet condemnari, alias non poſſet fieri executio in eum, vt no. Ia. Bu. l. 2. §. ſi actor. C. eo. No. ꝙ poſitionibus iuris, in quib. determinata eſt reſponſio a iure, non eſt rñd. quia lex rñdet. ff. de auro & argen. leg. l. ornamentorum. ſed ſi ponat̃ ius pro qualitate facti, tunc eſt reſpon. ff. de iureiu. l. fi. & ibi no. † Quæro, ſu
3 per quib. habeatur ꝓ confeſſo? Reſpondeo ſup libello, & omnibus contentis in eo. vnde non poteſt opponere exceptionem peremptoriam, ſed declinatoriam, & ſic quæ reſpiciat ꝓceſſum, vt ſi dicat̃, non debet ei reddi ius, quia bannitus. nã iſtam bene poteſt opponere, quantumcunque habeat̃ ꝓ confeſſo in narratis in libello ſm Ia. But. ibidem in §. quod actor, quod eſt no. dignũ. Et p hoc liberaui duos a pęna capitis, qui occiderunt quendam bannitum, & erant condemnandi ad mortem, quia non comparuerunt homicidæ, & de banno non conſtabat in actis. † Quęro, an qui non vult reſpondere
4 poſitionibus, habeat̃ ꝓ confeſſo? Ia. But. diſputat ibi iſtum articulum, & tenet quod ſic, ſiue ei p̃ſenti ſint lectæ poſitiones, & iuſſus fuerit rñdere, ſiue ei ſit miſſa copia poſitionũ, vt veniat rñſurus, & nolu.t venire, ſecũdum Ia. But. quod vltimũ eſt bene no. & de hoc tangit gl. in l. certum, in princ. ff. de cõfeſ. & Ia. de Are. in l. j. ff. de ven. in ſpi. de hoc tu dic, ut in ca. ſi
5 poſt p̃ſtitum, de confeſ. li. 6. † Item no. regula gñalem, ꝙ omnes illi, qui ſuo nomine, vel ꝓ ſuo intereſſe habent actionem, poſſunt conſtituere procuratorem ante lit. cont. & quandocunque. hanc doctrinam ponit tex. ff. de iniur. l. ſed ſi vnus. §. idem ait & ſi nepoti. ideo pater dummodo ſit vſufructuarius hoc poteſt, ſecus, ſi non eſſet vſufructuarius, vt no. in l. j. C. de bon ma. vbi eſt gl. ſing. In tex. ibi, debeat, iſtud verbum, debeat, eſt ſignificatiuum futuræ pronunciationis, & ideo non habetur pro confeſſo ipſo iure, ſed miniſterio iudicis interueniente. Quid ergo ſi inſtantia iudicii eſt perempta? rñ. nõ pōt ſequens iudex pronunciare ipſum habendum ꝓ confeſſo, quia officium iudicis mercenarium eſt conſumptum peremptatota inſtantia, cum ipſum officium mercenarium ſit eius pars, ut no. in l. ij. C. de fru. & lit. expen. dicit Innoc. ꝙ peremptata inſtantia perit pœna eius, qui noluit de calumnia iurare, Inn. & iſtud eſt no. dignum ꝙ peremptata inſtantia ſit con-
6 feſſio inefficax. † Item ficta confeſſio ſemper requirit iudicis ſnīam, ſecus in vera. Iſta eſt mens Inno. hęc verba vtiliſſima ſunt in practica Quidam tñ dicunt, quod eo ipſo eſt confeſſus, vt quod interlocutoria non eſt neceſſaria ad inducendũ fictam confeſſionem, quia inducta eſt a lege, ar. C. de interdi. ma. l. ſi tutor, & ff. de infa. l. quoniam, ſed ad declarandum ipſum eſſe confeſſum. hoc tenet Hoſt. & Io. An. hic. ſed Bar. tenet primam opi. per l. eius qui delatorem. ff. de iu. fiſ. & cõmuniter ita ſeruat̃, ſed in legib. p̃riis non eſt neceſſaria ſententia, quia ſumus extra iudicium, ſimile dicimus in infamia, in l. j. ff. de his, qui no. infa. & facit, quod no. ff. de pœ. l. quod ad ſtatũ. adde, ꝙ quædam gl. ſing. dicit, quod ꝓ pœna cadentiæ a iure ſuo nõ poteſt peti, ſed poteſt excipi, vt no. ff. quod met. cau. l. extat, in gl. magna, verſ. & eſt notandum, ſed ſecus eſt hic, ꝙ pœna conſiſtit in parte actoris, & rei. & ſic etiam ad agendũ. deinde vides, quod ſicũt eſt permiſſum iurare ꝓ ſe, ita ꝓ aliũ a ſe ſubmiſſum, & hæc regula fallit in vno caſu mirabili. Nam ſi quis poteſt ſua authoritate vindicare, hanc facultatem non poteſt alteri delegare, ita dicit illa gl. ſolemnis. ff. de vi & vi ar. l. cum fundum. ſecundum Io. quanquam ſecũ adhibere poſſet ſocios & complices ad hunc actum, ſine quibus veriſimiliter non poſſet tute peragere factum Nam cui aliquid cõceditur, videtur concedi etiam cum familiaribus ſuis, & amicis
7 ſine quib. id non pōt eſſe, vt ff. de ver. obl. l. ſi ſtipulatus fuero ꝓte nõ fieri quo minus, vbi eſt tex. notabilis. † Item no quod aliud eſt videre ſcripturas, aliud tangere, neutro tamen caſu oportet legere, vel intelligere eas, cum etiam idiotæ, qui nullo modo ſciunt literas, poſſunt iurare tactis ſcripturis, qui tactus reddit iuramentum ſolemne, vt C. ſi minor ſe ma. di-
8 xe. l. ſi alterius. † Item no. quod ſenſus viſus non eſt ſenſus tactus, nec auditus, nec ſenſus intellectus, quia tertius ſenſus .ſ. intellectus eſt in anima, cuius ſedes adhęret cerebro, & cordi, & illud, quod dicitur ſenſus viſus, ponitur ꝓ omni ſenſu, quia viſus eſt princeps ſenſuum: verum eſt, qñ ponitur ęquiuoce: ſecus, ſi vniuoce, & proprie. verbum etiam, ītertuit, ꝓnit̃ pro omni ſenſu, vt dixi, C. de teſti. l. teſtium, in verbo, ſub præſentia ſua, & ff. de teſta. l. qui teſtamento. §. fi. teſtis tñ, qui interfuit tractatui, & non interfuit concluſioni, non ꝓbat ꝓſumationem actus, vt no. in l. eleganter, in prin. ff. de ꝓd. inde. in gl. parua. Adde, dicit Innoc. ꝙ quædam ſcimus, quæ nõ vidimus, nec videmus, fuerunt tñ aliquãdo viſa, vt Cęſarē triũphare, Paulum prędicare, Troiam captam eſſe, vt ff. de iure codi. l. Plociana. Nam licet notorium requirat in origine ſui viſum, tamen in ſuo proceſſu commendatur memoriç apud non videntes. vnde mortui faciunt fidem viuentibus, vt ff. d prob. l. ſi arbiter. dicit Inno. ꝙ poteſt quis iurare notorium eſſe verũ, & tñ non poteſt iurare ſe vidiſſe, vt [c] Chriſtum humanatũ, Paulum prædicantem, & Romam in ſtatu ſenatus. Et
c ſic non eſt neceſſe, quod in notorio reddat̃ redditio cauſę viſus, ga ſufficit, quod de veritate notorii, non dubiteẽ per aliquem ſani capitis, & quod in populo hoc teneat̃ tanq̃ verba ſnīę, Inno. iſta verba ſunt aurea. verbum igit̃, ſcio, eſt verbũ ęquiuocum, quia multis modis ſcimus, ſm ſcripturas, & ſm vehementem opinionem, & ſm præſentiam, vt ff. de acquiren. hęred. l. ſi is ad quem, & l. cum quidam. §. quod dicit, & l. cum falſum. §. Pantonius. & §. rei perduellionis. Et ibi gl. ſolẽ-
9 nis. † Ex hoc ſequit̃, quod ſi teſtis dixit ſe tñ ſcire, quod Titi⁹ occidit Seium, niſi declaret ſe per rationem viſus, non ꝓbat, quia loquit̃ æquiuoce, & ſic obſcure, ſed ſi dicit, quod verũ eſt, quod Titius occidit Seium, probat, ſi non eſt interrogat⁹ de cauſa ſcientię, quia veritas non eſt aliud, niſi res viſu percepta & in memoria retenta, vt ſingu. no. in l. 2. in prin. ff. de aqua plu. arcen. & cum iſta diſtinctione intelligi debet, quod no. C. de teſt. l. ſolam, & no. hoc dictum meum & nouum.

ADDITIONES.

a Cum in cauſa. Aduerte, quia iſta decretalis ſcribitur ad epiſcopum Ualuacen. de cuius canonicis fit mentio in cap cum dilecti, de emp. & vend. Et dicunt omnes ſcholares cauere, ne ſint de litis.

b Vincen. God. Eccleſia. Adde ꝙ eccleſia poteſt agere contra prælatum præſcriſcriptionem patientem ex negligentia. Rui. conſi. 17. nu. 5. lib. 2.

c incen God. Viciſſe. Adde ꝙ inſtantia in ſuſpenſo ſtat, nec perlmitur tempore, quo iudex abſens haberi non poteſt. Rui. conſ. 138. nu. 1. lib. 5.

De dilationibus. *Rubr.*

SUMMARIUM.

1 *Dilationes quæ dantur poſt litis conteſtationem.*
Dilationes ſunt multiplices, & de quibus hic titulus loquatur.
2 *Dilationes omnes quæ cauſę cognitionem requirunt, iudicis votum & arbitrium deſiderant, cęteræ ſecus.*
Conſuetudo, & ſtatutum adæquantur in obſeruatione appellationis.
Dilationes unde nominentur.
Denominari omnia a fine quando poſſint.

1 POſt Litem † conteſtatam dantur dilationes tam ad ponendum, & articulandum, q̃ ad ꝓbãdum, & ad alia neceſſaria in cauſis. ideo ſubdit d̃ dilationibus. Et no. ꝙ dilationũ quędã ſunt mere legales, quædã mere iudiciales, quædã mere conuentionales, de quibus non loquitur iſte titulus, ſed j. de exceptio. c pia, & de reſtõne ſpol. frequens, in 6. & C. de ap. auth hodie. de ſecũdis loquitur iſte titulus, quia veniunt aſſignandę iudicis miniſterio, ut no. Dy. in c. indultum, de reg. iur. lib. 6. de tertio genere dilationum non loquit̃ iſte titu. ſed loquitur l. magnam. C. de ꝓhen. & commit. ſtip. & l. vinum. ff. ſi cert. pet. cum ſuis
2 materiis. † Item no. ꝙ quędam eſt dilatio, q̃ datur ad litis ingreſſum, & ad iudicii ordinationem, vt in Auth. offe. C. de lit. ꝓte. quędã ad litis proceſſum, & ad veritatis ꝓbationem. de hac loquitur ff. eo. l. ea oꝛone, & l. in pecuniariis. q̃dã q̃ dat̃ ad lit. terminũ & deciſionem. de hac loquitur. C. de iudi. l. properãdum. C. de temp. in inte. reſt. l. ſi ff. de excu. tut. l. ſcire oportet. §. ꝓñs, & ff. de dolo l. arbitrio. §. dolo. Quædam, quæ dant̃ ad sẽtentiæ reſciſſionẽ, ut tp̃s appellandi. de hac loquit. ff. de infa. l. furti. §. j. ad Turp. l. j in fi. ff. de pac. l. tale pactum. §. qui prouocauit. Quædam dant̃ ad litis deſertionem, de iſtis loquitur. C. qũo & quan. iudex. l. ſi præſes quaſi. C. de temp. ap. auth. ei q quædam dantur ad pręſentandum ſe iudicii appellationis, & actus, & de iſtis loquitur C. de app. l. pręſes. Quędam dantur ad executionẽ rei iudicatæ, de iſtis loquit̃. & l. 2. l. 4. ff. de re iu. Item l. 2. & vlt. C. de vſu. rei iud. qui termini ſunt ſeruandi in principali, & fructibus, ut no. in d. l. fin. ff. de vſu. l in fideicõmiſſis, in princ. & facit. ff. quod met. cau. l. ſi cum excep. §. qd
2 ſi homo. † Et ſcias, quod regula eſt, quod omnes dilationes, que cauſę cognitionem requirunt, iudicis uotum & arbitrium deſiderant, quę vero non requirunt, nequaquam ī poteſtate iudicis ſunt ſiue ex eo, ꝙ ad iudicium non reducant, ſiue reducant, tamen lex per ſeipſam ſtatuit. Et ſcias, quod ꝓſuetudo, & ſtatutum ſimiliter ſtatuere poteſt, & ſtatui iubere, ut no. ff. de iud. l. ſi debitori. & ſi iudex non ſeruaret conſuetudinem, cum ex ea ius fiat, ita poſſet appellari, ſicut ſi non ſeruaret ius commune, vt infra eo. cap. j. & argum. C. de ędifi priua. l. an in totum. Item ſcias, quod omnes dilationes deno-

BIU Cujas

a denominãtur a suis finibus, quia vt dixit Arist. iustum est a fine denominari omnia, quando finis est ordinatus; & nõ fatalis, vt no. ff. de neg. gest. l. sed an vltro. in. fi.

ADDITIO.

a Vinc. God. Dilationes denominant. Adde, ꝙ dilatio põt assignari parte non citata, si postea notificetur absenti. Rui. consi. 62. num. 7. lib. 5. si quidem dilatio absenti constituta eidem notificari debet. idem Rui consi. 139. num. 12. lib. 5.

SUMMARIUM.

1 *Dilationem qui nimis arctat, eam negare videtur.*
Cap. cum dilec. de do. & cont. intellectus.
Copula requirit concursum.
Peremptorij vim obtinet dilatio tertia.
2 *Peremptorium secundum iuris ordinem non debet mitti in prima citatione, & in quo consistit.*
Legis, prolatam, de sen. & interlo. C. intell.
Dilationum processus arbitrarius.
Dilationis arctatio necessaria quando grauet.
Dilationis breuis grauamẽ in quo cõsistat, et quid probandũ appellãti.
Dilationis moderatio quænam sit.
3 *Citatus si non comparet, & non appellatur a breuitate dila. an debeat condemnari in expensis.*
Corrigi quod debet imperio contrario, non transit in rem iudicatam.
4 *Appellari an possit de iure ciuili a nimis breui dilatione. & nu. 7.*
Ab interlocutoria iure ciuili quando possit appellari.
Dilatio xxx. dierum potest statui, numeratis x. pro prima, x. pro secunda, & reliquos pro tertia & peremptoria.
5 *Quæstio si sit, utrũ dilatio sit dãda, necne, an sup hac sit interloquendũ.*
6 *Si sapienti iudex cõmittit causam, an iste sapiens debeat dare partibus dilationem aliquam.*
7 *Terminum sibi suppleri an possit petere, qui non appellauit a dilatione nimis breui.*
8 *Dilatio si ipso iure est nulla, quid operetur appellatio.*
Attentata post appellationem ab interlocutoria quando reuocanda.
Litigiosi uitium non habet locum in criminalibus.

CAP. PRIMVM.

Dilecti filii. Si detur nimis breuis terminus peremptorius, licite appellatur. h d. Dicit Inn. ꝙ appellationem iustificat non peremptorium a in citatione, sed nimia breuitas, siue arctatio. Item ait, quod an sit terminus nimis breuis, committitur arbitrio iudicis appellationis. Idem ait, quod licet iudex habeat arbitrium moderandi dilationem, hoc intelligitur de moderatione licita, non de nimis breui Innocen. † No. quod ille, qui nimis arctat dilationem, eam negare videtur. & ideo nõ suppletur, ꝙ deficit, quia iudex iniuste fecit, & sic nõ ob. de do. & contu. ca. cum dilecti, quia ibi dilatio fuit initio congrua, sed postea emersit impedimentum, quod canonis, & legis prudentia suppletur. Item ait. quod remissio in maleficiis debet fieri sub fida custodia, & sunt duę partes. secunda ibi, ꝙa vero. In tex. ibi Terminandam. s. ad petitionem monialiũ, q̃ agebant ꝓ monachos. Ibi, timentes, ẽt sentientes quia erat assignatus terminus nimis breuis & peremptorius. Ibi, breue & perẽptoriũ no. copulam, quæ de sui natura requirit vtriusque concursum. s. ꝙ terminus sit peremptorius & nimis breuis, & hæc põt esse dupliciter, vel quia fuit expressum peremptoriũ in prima dilatione, nam tertia dilatio obtinet vim perẽptorii, vt C. quo. & quando iudex. l. tres denunciationes. † Ibi non ad iuris ordinem, no. ꝙ secundum ordinem iuris ñ dẽt mitti peremptorium in prima citatione. tunc arguo sic, ergo citatio est nulla ipso iure, vt C. de sen. & inter. l. prolatam. igit nõ est necesse appellari; ꝙ est falsum. Sol. processus dilationũ est arbitrarius, vt C. eo. l. siue pars & in processibus arbitrariis non habet locũ lex ꝓria, ꝙ tene menti, quia casus est hic sing. in tex. ibi, diem. No. ꝙ totum peremptorium consistit in vltimo mandato vltimi diei, vt hic, & no. Inst. de verb. obl. §. omnes, & in l. 2. C de tempo. ap. In tex. ibi, necessitate. tunc. n. nõ grauat partem, vt ff. eo. l. 2. nisi esset tanta arctatio, quę inducere impossibilitatem, vt l. Paulus. ff. quę sen. sine appe. rescin. Quæro, quid habet iustificare istam appellationem? resp. duo simul coniuncta iustificant eam. Primum est, ꝙ pars sit citata peremptorie, alias citatio non afficeret citatũ. quia adhuc dẽt habere aliã, vel alias dilationes. Secũ est, ꝙ termin⁹ sit nimis breuis. nã si sufficiẽs sit terminus, licet perẽptorius, pars ñ est grauata, ergo nõ appellet, ut ff. de iud. l. nonnunq̃, & l. ad perẽptoriũ, & C. de dila. l. j. vbi dr, dãda est dilatio ad litis ĩstructionẽ, & dat fm moderationem locorũ. Quęro, quæ est ista moderatio? resp. si in dãda dilatione ꝓsiderant dictę, dẽt dari, sicut in edicto ptoris cauet, videlicet ꝙ qualibet dieta militaria. xx. non ꝓputatis dieb. ruptis, sed integris, vt ff. si quis cautio. l. j. si aũt haberet ꝓsideratio alterius facti, tũc fm qualitatẽ fcti, vt ff. de ver. obl. l. ꝓtinuus. §. item qui in sulã. † Modo q̃ro, vtrũ si a breuitate dila. non appellat, & citatus nõ cõparet dẽt ꝓdẽnari in expen. Rñ. nõ, quia & sine appellationis obiectu pt ex cipere, vt ff. de verb. obl. l. & ideo hęsitat, & ꝓrio imperio reuocatur grauamen, nec vnq̃ transit in rem iu. ꝙ ꝓrio imperio dẽt corrigi, ut ff. de re iu. l. ꝙ iussit. † Quæro nunquid de iure ciuili possit appellari a nimis breui dilatione? & vr ꝙ non, ut no. C. de dila. a procedente. d cõ, quia ubicũq; p interlocutoriã impedit quis in prosecutione principalis iuris sui, ib: pt ab interlocutoria appellari, arg ff. de mi. l intra vtile tps, & est expressum. ff de accu. l. cum Titia, quæ lex est multum sing. Modo ego reuoco in dubium, utrum iudex possit assignare dilationem hoc modo? do tibi. xxx. dies, x. ꝙ prima dilatione, alios x. ꝙ secunda, & reliquos ꝙ tertia & peremptoria. & vr ꝙ non: quia pendente prima dilatione vr dare secundã, ꝙ est similr impossibile, ꝙa iudicis offm ꝓquiescit, ut C. de dila. l. siue pars. dic contra quia casus est in nostro c. Non ob. ꝓtrarium, quia iudex dat fm idẽ tps, non aliqua alia pendente fm Ia. But. qui ita no. in d. l. siue pars. † Modo quæro, si qõ est vtrum dilatio sit danda necne, utrum sup hac sit interloquendũ? dicit Iac. But. ꝙ si vnus dicit dila dandã, alter nõ dãdã, statim sup hoc articulo est lis cont. & oportet ꝙ decidat hoc emergens p interlocutoriã. & ideo cauti aduocati nolũt rñdere talib. excep. sed dicũt iudici, dñe procedatis, quia nolo exceptioni suę rñdere, quia solũ opponit, vt differat iudiciũ, ut ipse no. C. eo. l a procedente. Tu dic ꝙ eo ipso, ꝙ dat dilationẽ, tacite inclu-dit interlocutoriã eã dandã, ar. ff. de acq. hęr. l. illud. † Item quęro pone ꝙ iudex committit cãm alicui sapienti, utrum iste sapiens debeat dare partib. dilationẽ aliquã? resp. nõ, quia corã eo non põt aliquid probari. Nã negotiũ plene instructũ, non instruendum debet ei mitti fm Ia. Bu. qui, ita no C. eo l. cum a nobis † Quæro, nunquid ille, qui non appellauit a dilatione nimis breui, possit petere sibi suppleri terminum? resp. sic, ar. ff. loca. l. insulam. §. j. & j. de do. & cont. c. cum dilecti. dic, ut ibi dicã. Et ppea curia super istis appellationib. non dat iudices, ut dixit Io. And. † Quęro, si dilatio c est ipso iure nulla, qd c operet appellatio? resp. vt si iudex de facto pcedit ad vlteriora non solum reuocet, sed procedens punit p superiorem. Sed si appellatio teneret fm nãm appellationis, non reuocarent attẽtata post appellationem, nisi primo cognosceretur an iusta sit appellatio, vel non, ꝙ verum est in appellatione ab interlocutoria, secus in diffinitiua, ut in c non solum, in tex. & gl. de appel. lib. 6. & no. in c. ex parte. j. de testi. Sed certe ĩmo vr ꝙ non reuocet nisi post sntiam latã p iudicẽ, ad quem, ut ff. de admi. tu. l. chirographis. §. j. sed ibi ideo, quia interim tenuit alienatio, ut ff. de do l. post ꝓctum, & ff. de sol. l. reo termi nus. nam in criminali non fit res litigiosa, quia agitur ad vindictam, ut no. Guil. de Cu. ff. de in integ. rest. l. absoluendi.

ADDITIONES.

a Vin God. Adde, ꝙ peremptoriorum usum interuenerunt iura & vsus causarum ad lites finiendas. Spe. ti. de excep. & replic. §. 3. vers. sed pone, datus.
b De citatione peremptoria uide omnino gl. in c. constitutionem. de sent. excõ. lib. 6. in verbo, vna pro omnibus.
c Vinc. God. Adde, ꝙ dilatio probatoria sine citatione assignata, si valet, nec sufficit notificatio secus in expectatoria. Rui. cõs. 61. n. 5. & 24. li. 5.

SVMMARIVM.

1 *Inducię citatoriæ quo ad comparendum quot sint.*
2 *Dilatio an, & quando prorogari possit, & minui, & de dilatio. num. 4. remiss. & 8.*
Comparere quando quis teneatur coram delegato, & ordinario, si est extraneus, & alijs ex causis, & num. 3. & 4.
Et citato venienti edendum citatorium rescriptum. num. 4.
Extraneus, vel non subditus puniri non potest nisi prius cognito de iurisdictione: secus, si non opponitur.
3 *Ordinarius in territorio suo, & in incolas habet iurisdictionem, & an de priuilegio exempti.*
Declinatoria in quibus casibus opponi non possit, & renunciari uideat.
4 *Dilationes deliberatoriæ non sunt dandæ, nisi semel.*
Rescriptum producere loco libelli non sufficit.
Citatio iudicis delegati vt teneat, quæ seruanda.
5 *Cognitio causæ, an requiratur in prima citatione.*
Terminus generalis a iudice statui potest ad ostendendum & probandũ totum & quicquid &c.
6 *Judex an possit sine citatione aliquid facere.*
Expectandus est citatus.
Pro iudicis facto præsumitur, & num. 8.
Impeditus in uno teste, non datur dilatio ad omnes producendum.
7 *Dilatio an sit communis utrique litigatorum.*
8 *Productio testium & instrumentorum, an sit communis.*
Dilatio an danda sine causæ cognitione, & alia de dilationibus.
Audiatur an quis post terminum peremptorium & postquam est in causa conclusum.
Peremptorie verbũ, an sit adijciendũ, qñ dilatio datur ad probandum.
9 *Dilatio data an possit reuocari.*
10 *Dilationes plures an possint consumi eodem spatio temporis si in eodem concurrant.*
11 *Si expectat iudex de benignitate vltra q̃ debeat, an possit appellari.*

Expectat.

BIU Cujas

Expectatio eſt quid gratioſum, non expectatio rigoroſum, & quid iuris.
Ab interlocutorijs de modico damnō non appellatur.
12 *Dilatio an currat minoribus, & abſentibus, & de eorum reſtitutione.*
Impedimentum cauſatiuum non excuſat ipſo iure, ſecus præciſum.
Remedio inchoato relicto, ad aliud confugere minor poteſt.
Dilationes oēs ante lit. cont. an poſſint dari iudice nō ſedēte ꝓ tribunali.
38 *Abſens habetur pro præſente in incommodum ſuum.*

CAP. II.

PRæterea. Deliberatoriæ denegantur reo, q̄ per reſcriptum in literis citatorijs inſertum plene potuit inſtrui de qualitate futuræ litis. h. d. †No. dicit Inno. q̄ quatuor ſunt a inducię
1 citatoriæ quo ad comparendum, & hæ ſine cauſæ cognitiōe
8 dantur, quia parte abſente, deliberatoriæ quo ad deliberādū, præparatoriæ quo ad reſpondendum, puta p̄paratorijs interrogationib. inſtructoriæ, puta ad producendū teſtes, vel inſtrā, & deinde generaliter ſubdit, q̄ ſine cauſę cognitione poſſunt augeri, & diminui. Inn. ſ. antēq̄ dētur, ſed poſtq̄ datæ sūt nec p̄nt augeri, nec minui ſine cauſæ cognitione, quia idē iuris ē de toto quo ad totum, quod de parte quo ad partem C. de di-
2 la. l. ſiue pars. & l. a procedente. † Item quod dicit Inno. debet intelligi, niſi dilatio ſit data de conſenſu vtriuſque partis, qa tunc non poteſt, niſi eodem modo prorogari, & minui. Iſta ē gl. ſing. in l. 1. in fi. ff. de præto. ſtip. & ibi per Bart. dicit Inn. qđ coram delegato non tenetur quis comparere, niſi reſcriptum apoſtolicum ſit literis citatorijs inſertum, tamen dicit, q̄ ſuffi cit, quod citatio ſit facta cum bulla citationis, nec requiritur, quod ipſum reſcriptum bullarum tranſmittatur. & nō mirū, quia poſſet perdi in itinere. Item quia debet remanere apud acta. j. de proba. c. quoniam, contra. ff. de eden. l. ſi legatū. Idē ait, quod coram delegato nō tenetur citatus comparere, niſi in citatorio exprimatur cauſa commiſſa iudici per reſcriptū. Inno. Idem dicit Accur. in l. 2. ff. ſi quis in ius vo. non ierit. dicit Inn. quod coram ordinario extraneus, qui non eſt de foro ordinario eſſe tñ pōt de foro emergenti rōne cōtractus, vel delicti vel ratione rei, tenetur comparere. tamē ſi non ꝓtraxit ibi nec deliquit, non poteſt puniri, niſi prius iudex cognouerit an ſua ſit iuriſdictio, & pronūciauerit ſuam eſſe, & tūc p̄ceſſus valet, nec poteſt poſtea obijci, q̄ ſententia ſit lata a iudice non competenti, Inno. idem, ſi ſtatutum habeat non comparentem pro confeſſo, quia iudicium fundatur in fictione, q̄ habetur pro veritate, dicit Innoc. quod vocatus veniens & reſpondens, omiſſa declinatoria fori, ſemper poteſt condemnari, & cogi, & quod executio ſententiæ fiet p̄ propriū iudicē vbi habet domicilium propoſita actione in factum. Inn ſupple, vel officio iudicis ad literas pronunciantis. Nam ſine literis non poſſet exequi ex mero officio, vt ff. de iuriſd. om. iud.
3 l. pe. & ibi per Cy. in lect. dicit Inno. quod † ordinarius in ſuo territorio etiam in incolis eius, & alijs generalem & liberam hēt iuriſ. & ideo quicquid facit contra eos, quos in ſuo territorio īuenit, ſiue ſint ibi incolæ, ſiue extranei, totū tenet. Inn. iſta ſunt verba valde notabilia. Idem ait quod ſi ille, qui ꝓuenitur, habet priuilegium, q̄ ibi conueniri nō poſſit ſine ſpeciali denegatione Papę, q̄ đ hoc priuilegio cognoſcet ipſe ordinarius Papæ. Inno. intellige, non vt pronunciet de validitate priuilegij, quia non poteſt illud priuilegiū tollere, ſed ſolū ad hūc finem, vt cognoſcat, an ſua iuriſdō ſit quo ad illā cauſam, & hoc ſi de priuilegio pōt dubitari, alias non eſt ſuū cog-
b noſcere, cum iuriſ. non dubitetur. Item ait, q̄ ſi laicus b citat laicum ſuper rebus ſpiritualibus, vel alias exprimitur error in citatione, nō tenetur citatus comparere. Idem, ſi exprimat turpe, vel inhoneſtum, vel aliud, ex quo apparet, q̄ declinatoria fori competit citato. Innoc. hoc eſt no. dignum, quod nō oportet opponere declinatoriam, quæ ex ipſa citatione appareat, vel ex alia notorietate. Idem ait, quod regula eſt quod citatus tenetur allegare priuilegium ſuū. Idem ait, q̄ ſi actor ſcit aduerſario ſuo execptionem competere, non valet miſſio in poſſeſſionem cā cuſtodiæ. Idem ait, q̄ vbi non requiritur litis conteſtato, vt in cā appellationis, non poteſt opponi exceptio declinatoria. Inn. ſ. primi fori. ff. de procu. l. ita demū. Item ait, quod declinatoriam nō opponens vī ei renunciare. Inn. idē ait, quod illicitū, vel iniuſtum prima facie ſufficit ad excuſandum non comparentem, licet aliquid lateat, per quod poſſet eſſe licitum, ſeu iuſtum, quod verbum eſt no. dignū, & c. Ibi, inſeris, & prudenter facis, & ad cautelam. Ibi, quid agendum
4 an ſint dandæ deliberatoriæ necne. Ibi, plene. ergo ſecus, ſi non plene. arg. ff. de leg. l. inciuile. Ibi, vlterius, no. qđ † dilationes deliberatorię non ſunt dandæ niſi ſemel. Ibi, procedēdū, ſcilicet, libello oblato, li. conte. præſtito iuramento calumniç. non. n. ſufficit loco libelli producere reſcriptum, de in ius vo. lib. & ſi reus furaretur actori reſcriptū, teneretur furti, vt ff. đ fur. l. Sēpronia libellos. No primo de inſertione tenoris reſcripti in literis citatorijs. & vtile eſt, q̄ illæ literæ habeant ſigillū publicum, cui creditur in iſtis præparatorijs iudiciorū, licet originale reſcripti tum iudex cauſę retineat penes ſē, & citato venienti debeat edi, alias nō teneret ꝓceſſus, vt C. quō & quā. iudex. auth. qui ſemel, & ſ. de offi. dele. c. cum in iurē peritus. C. de epi. & cle. l. ſi qua p̄ calumniā. ſi iudex eſt incertus đ ſua delegatione, citatio ipſo iure non tenet, dixit Bar. ff. de ꝓd. & dem. l. multū intereſt, & gl. 3. q. 1. ſi ēps, tenet, q̄ delegatus ſēper in primo citatorio tenetur facere mentionē de reſcripti præſentatione, & inſere totum tenorem reſcripti, alias nō tenet citatio, ēt ſi aſſerat ſe delegatū. tñ in c. veniēs, đ accu. tenet q̄ ſufficit, ſi delegatus proteſtatur ſē daturum copiā reſcripti, arg. ad hoc. ff. de no. ope. nun. l. prætor. §. ſi quis paratus, & ff. de poſiti. l. ſi quis inficiatus. & facit C. de iure fiſc. l. prohibitū. li. x. & C. de man. prin. l. j. Item no. ſecundum Inno. q̄ vbicūq; per aptam naturam verborum citationis, ſeu ſcripturę apparet, quod citatio eſt impoſſibilis, vel iniuſta, nō tenetur citatus cō parere, ad hoc facit optime. ff. iud. ſol. l. vir bon', & ſcias quod Ber. ponit hic gl. ſuam circa materiam dilationum, & Accur. ff. de ferijs. l. in pecuniarijs, & vide quod ibi pleniſſime ſcripſi in ea. l. ff. veteris, & Cy. & Iac. Butr. C. eo. l. j. ego aliqua addam.
5 †Et quæro primo, nunquid in citatione prima requiritur cauſæ cognitio? reſp. non, ſm Inn. quod verum ē de iudiciali, qa nondum eſt actus trium perſonarum. iudex tamen nō dēt citari, niſi ei oſtendat, ſuper quo, & quia patitur citatio. tñ no. q̄ tenet citatio gñalis, vt C. de anna. excep. l. ſi quę. l. eſt ſing. ad hoc. incidenter quęro, an poſſit per iudicē ſtatui termin' gñalis ad oñdendum, & probandum totum & quicquid? reſp. ſic
6 vt no. Arch. 30. q. 5. c. iudicantē †Quero an ſine citatione poſſit iudex aliquid facere? reſp. non in his, quę citationē deſiderant, in alijs ſic, iſta eſt glo. ſingu, ff. de bo. poſſ. l. 3. §. ſi cauſa cognita. Quęro, nunquid citatus ſit expectandus? rñde ſic, ſi eſt reus, vel actor, & ſi quid interim innouatur, eſt nullum ipſo iure, vt C. eo. l. ſiue pars, & no. ff. ſi cui pluſquam per l. Fal. l. j. §. cū dicitur. Quęro, nunquid pro facto iudicis p̄ſumat? reſp. ſic vt no. in c. quod quis mandato. de reg. iu. lib. 6 per Dy. Quę ro, ſi vnus eſt impeditus in vno teſte, vtrum detur ſibi dilatio ad producendum omnes teſtes? reſpon. non, vt ff. de iureiur.
7 admonendi, & ibi per Iac. But. † Quęro, vtrū dilatio ſit communis vtrique litigatorum. reſp. ſic, niſi alter renūciauerit di-
8 lationi, vt C. de temp. in integ. reſt. l. petendę. † Quęro, quid de productione teſtium, & inſtrumentorum, vtrum ipſa productio ſit communis? reſpon. ſic, gl. eſt ſing. ff. đ eden. l. 1. §. editiones, in fi. magnę gl. Accipe quaſdam remiſſiones, an dilatio ſine cauſę cognitione ſit danda, de offi. dele. prudentiam. per Innoc. & c. cum contingat, de reſcr. An in his, quę iudicis arbitrio relinquuntur, p̄ſumatur pro iudice, de eo q̄ furtiue ordines ſuſcepit. c. innotuit, per Inn. An ſit in arbitrio iudicis dare dilatio quantas vult, no. de in integ. reſtit. c. cōſā. An poſſit renunciari dilationibus, in c. 1. de libel. ōbla. per Inn. An teneat proceſſus ſine vlla dilatione. ff. de adult. l. in crimine. An dilatio debeat dari inuito. dic quod non, in eius odium ſic, vt l. 2. C. vt intra cer. temp cri. quęſtio ter. C. de īgē. & manumiſſ. l. diffamari. ff. de op. lc. l mancipiorum. An quis audiatur poſt terminum peremptorium, vt no. in ca. ſępe, de verb ſigni. in cle. Quid ſi eſt concluſum in cauſa, dic vt j. de cauſa poſ. c. paſtoralis. An quando datur dilatio c ad probandum ſit neceſſe
c adijcere verbum, & peremptorie. dic, vt no. in Specu. de dila. ſi partes conſenſerint termino. An iudex poſſit dilationē ampliare. glo. eſt vnica in iure quod ſic ex cauſa ſuperueniēte. ff.
9 de præto. ſtip. l. 1. in fi. †An dilatio data poſſit reuocari? videtur q̄ non, quia dilatione pendente iudicis officium cōquieſcit. dic quod poteſt reuocari cauſa cognita, quia in hoc officium iudicis non conquieſcit, quin emēdare poſſit interlocutoriā ſuam. ff. de arbi. l. qualem. §. finali. vbi eſt melior text. qui ſit in
10 iure ciuili †Vtrū plures dilationes poſſunt ꝓfundi, ſeu ꝓſumi eodem ſpatio temporis, ſi in eodem concurrant. dic quod ſic etiam mille cauſis, vt ff. ad Carbo. l. ideoque. vnde ſi quis ex diuerſis delictis relegatus eſt ad decenniū, vnū decēnium ſufficit omnibus, vel prout res incidit, abſorbet, & minuit, ideſt ſi
11 mul concurrunt. †Vtrum, ſi iudex expectat de benignitate vltra quam debeat, poſſit appellari. reſpon. non, ſi parum, ſed ſi nimis, videtur poſſe appellari, ar. ſ. eo. c. 1. Quid e contra, ſi nō vult expectare. reſp. expectatio eſt quid gratioſum, non expectatio

ADDITIONES.

a Vinc God. Quatuor sūt. Adde q̄ inducię duplicant reo conuentō ante diē. Inſti. de excep. §. hodie. itē cōuento ante euentū conditionis gl. & Bart. in l. grege. §. ſi ſub conditione. ff. de pign. & in l. pecunia ff. ſi cert. pet. vbi Alex. & Mod. Doct. qui dicunt eſſe verum niſi quis agit ante diem, vel conditionem cauſa miſerationis.

b Vinc God Laicus. Adde q̄ laicus quis præſumit in dubio & nō clericus Dec. in conſi 25. col. 2. ſi autem ſuccedit in locum eccleſiæ gaudere debet eccleſiæ priuilegijs Rui. conſi. 142. num 3. lib 5.

c Dilatio. Adde, q̄ ois dilatio data ad probandum cenſetur peremptoria, tex. in l. fi. ff. de ferijs. & ibi plene. tex. in c. 2. de dila & ibi glo. no. Panor. in c. licet cauſam, de probat.

BIU Cujas

Catio eſt quid rigoroſum, iuſtū tamen ſi iudici non conſtat de impedimento, quia non tenet̄ iudex diuinare. & ideo non poteſt appellari, quia non quicquid iudicis poteſtati commit titur, iuri neceſſitatis ſubijcitur, vt C. quomodo & quando l. j. & ff de iudi. l. non quicquid. Item in interlocutorijs a modi co dāmno non appellat̄. arg. ſ̄. eo. c. j. in ver. nimis, a ꝓrio ſenſu & ff. de in inte. reſt. l. ſcio, ad hoc. l. notabilis. C. quando prouo.
12 nō eſt neceſſe. omnem honorem † Sed nunquid minoribus a currit dilatio? reſp. ſic, ꝓpter rigorem iudiciorum ſeruandorū vt ff. de mi. l. auxilium, in princ. ſed reſtituunt̄ in inte. vt ff. de mino. 25. ann. omiſſum. ſ. ſi grauiter lędunt̄: ſecus ſi modice, vt ff. de mino. l. ſi ex cauſa, & l. ſi ſine. §. j. Idem in abſentibus ex neceſſitate facti, quod in min. propter imbecillitatem cōſilij, vt ff. de dam. infec. l. ſi finita. §. ſi forte. C. de reſti mili. §. ignorare. Sed contra hoc opponitur, quod ipſo iure non currat, vt ff. de pub. Cæſar. Sol. ibi fuit coactio præciſa propter tempeſtatē maris, quę excuſat ipſo iure a pęna legali. ſed impedimentum cauſatiuum non excuſat ipſo iure, ſed ope exceptionis, vt ff. ſi quis cau. l. ij. §. quod dicimus. & eſt ratio, quia factę cauſæ pro infecto haberi nō poſſunt, nec veritas ita obumbrari, quin ita ſit. ſed bene poteſt fingi contrarium, & ex fictione oritur vtile remedium, vt ff. de capti. l. in bello. §. factæ, & C. qui pe. tut. l. cū a matribus. Sed contra prædicta oppo. quia poteſt appellari, ergo non competit reſtitutio in inte. quia ordinarium remedium tollit extraordinarium. reſp. verum eſt, niſi extraordinarium ſit inuentum ad ſupplendum ordinarium, vt ſin. no. ff. de rei ven. l. j. §. per hāc. Sed ecce appellauit, nūquid poteſt appellatione ſuſpenſa; vel ex pęnitentia redire ad remedium reſti. in inte. reſp. vnica gl. eſt in iure. quæ dicit ꝙ ſic, C. ſi aduerſus rem iud. l. ſi ar. ff. de tributo. l. quod ad hæredem. §. eligere, & C. de codi. l. ſi. vbi electio prędiudicat, licet interdum non curemus de nomine actionis, vel de nomine libelli, dummodo
13 retineamus effectū, vt ff. de ædi. ędic. l bouē. §. aliquādo † Quęro, vtrū oēs dilationes añ lit. cont. poſſint dari iudice nō ſedente pro tribunali? & de prima dilatione dic quod ſic. puia eſt añ iudicialis & aliarum prędaratoria, & datur abſque ſolemni cauſæ cognitione. ſed in alijs videtur idem, quia non dantur niſi reo petente, & hic ipſe reus videtur fateri cauſam ſubeſſe. Caue tibi, dilationes expectatoriæ dantur, quando prędens petit, ex parte abſentis nō interuenit aliqua petitio, vt ff. de iudi. l. ad peremptorium. dixit Butr. quod in cognoſcendo, an ſint dādæ, requiritur ſeſſio pro tribunali, quia requiritur cauſę cognitio. ſed hæc cognitio interlocutoria poteſt fieri iudice non ſedente pro tribunali, ita no. ipſe. ff de offic. proconſ. & lega. l. nec quicquam. §. vbi decretum, ꝙ mihi non placet per l. a procedente. C. eo. & l. ij. §. dies. ff. quis ord. in bono. poſ. ſer. niſi tractetur de modico prędiudicio, vt ff. de arbi. l. diem proferre, in princ. & ibi no. Et iſta ſufficiāt ad quandam breuē inſtructionem ſtudentium. hoc etiam ſcias, ꝙ abſens propter contumaciam habetur pro præſente in eius incommodum, vt in auth. qua in prouincia. Nam contumacia ſemper laborat contra cōtumacem in eius præiudicium, vt eleganter no. ff. de acqui. hæred. l. quamdiu inſtitutus, in fi. cuiuſdam glo.

A D D I T I O.

a Vinc God. Adde, qđ minor regulariter donare non poteſt etiam cum iuramento. Rui. conſ. 179. num. 12. lib. j. & etiam cum decreto. Rui. conſ. 229. numero 8. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Dilationes nouę an dentur propter libelli declarationem, & nu. 2.*
Vltra, dictio, niſi declaretur, certum non ſignificat. & num. 4. & 5.
Libelli declaratio non eſt noui libelli intentio.
2 *Appellans friuole reijcitur, & cauſa remittitur ad eoſdem iudices.*
Dilatio quando detur ex adiectione facta libello.
Libellus quando ſit neceſſarius in re ad eccleſiam reuerſa.
Cadat a iure ſuo quis per quantum temporis ſpatium.
Ceſſatum ſufficit a ſolutione penſionis, licet a nemine ceſſatum.
Expelli quis quando poſſit ob non ſolutionem penſionis.
3 *Cōtractus an præſumat̄ in dubiū ſimplicis locationis, an emphyteuticus*
Locatio ſimplex tranſit ad quemlibet hæredem.
Emphyteuſis ſecus.
† *Libellus an procedat ſine declaratione.*
5 *Dictio, vltra, ſi aliud non exprimatur, an addat aliquid vltra exp̄ſſum.*
Expellere qui vult colonum, vel emphyteutam, dēt offerre libellum, & ordinarie procedere, excipit.
Conductor fiſcalis an habeat vtile dominium.
Poſſeſſionem xl. ann. probare volens, ſi probet. x. nunquid longi temporis præſcriptionem probet.
Tempus diſtribute poſitum in probatione præſcriptionis quid conducat.
6 *Cenſum annuum qui ſoluit, an videatur conſiteri ſe emphyteuoam.*
7 *Dominium vtile an tranſeat per locationem ad longiſſimum tempus.*
8 *Penſionem qui ſoluit per triennium proxime præteritum, an præſumat̄ ſoluiſſe per ſeptennium vltra.*
Collectam ſoluiſſe quis, quando prę ſumatur.

CAP. III.

1 LIteræ tuæ. Propter † declarationē libelli, ꝑ quā natura negotij non mutat̄, nouæ dilationes nō dant̄. h. d. Et in prima ponit̄ iudicis conſultatio, & appellantis petitio. In ſecūda ibi, vos igitur, Papę reſponſio. Caſus. inter Archipresbyterum ſanctarū Priſcę & Aquilę de vrbe, & quoſdam nobiles viros A. & B. mota erat qō ſuper quibuſdam poſſeſſionibus dictę eccleſię, eo ꝙ dicebatur dictos nobiles per tres annos elapſos & vltra penſionē non ſoluiſſe, dicti nobiles habuerunt ſpatiū ad deliberandum, & in dicto termino petierunt declarare dictam adiectionem, & vltra. Archipresbyter declarauit, ꝙ ſeptē annis fuit in dictæ penſionis ſolutione ceſſatum. dicti nobiles petebant nouum terminum ad deliberandum, quia dicebāt libellum huiuſmodi tpis expreſſione mutatum. iudices noluerunt dare nouam dilationem, fuit appellatum ad Papam, Papa remittit cauſam ad eoſdē iudices, ꝙa appellatio eſt friuola ſm Innoc. peto de pēſione ſatisfieri, vel ab emphyteuſi remoueri. Inno. dixit, ꝙ adiectio ex ſuperabundanti facta in libello non indiget probatione. dixit Inno. ꝙ ꝯ colonum ſufficit ceſſatio biennij, in emphyteuta triēnij, ſi eſt emphyteuta priuati ſi eccleſię, ſufficit biēnium, ſi fiſci ſufficit annus, vel aliud tēpus adiectum ſolutioni. Inn. dicit, quod vbi male appellat̄, remittit̄ appellans ad iudicem, a quo. dixit Inno. ꝙ perpetuarius colonus fiſci non poteſt expelli ſine authoritate principis, ſupple, vel illius reipublicę, quę hēt ius fiſci, & tene menti. No. ꝙ dictio, vltra de ſe nihil certū ſignificat, niſi declaret̄. Itē nō ꝓt declarari de quantolibet tpe vltra. Itē no. ꝙ declaratio libelli
2 nō eſt noui libelli intentio, ſed veteris libelli proſecutio. † Itē a no. ꝙ friuole appellans a reijcitur, & cā ad eoſdē iudices remittit̄, ſupple, & in expenſis cōdemnat̄. Itē no. ꝙ dixi in ſummario. Modo quæro, ad quid hic agebatur. reſp. ad ipſas poſſeſſiones, quæ dicebantur ad eccleſiā reuerſę, non autem agebatur ad ſolutionem penſionis, quia tunc daretur noua dilatio. Nā per adiectionem temporis augetur effectus. vel dic, quod aut petitur dilatio ſuper toto, & non debet dari, quia in cōplexis. i. connexis pars vitiat totum. aut petitur noua dilatio ſuper tā to. i. ſuper eo, quod adiectum eſt libello, & tūc dēt dari, arg. ff. ſi cer. pet. l. quidam æſtimauerūt, & ff. de leg. ij. l. qui ſolidum, in princ. & hoc cum petit̄ penſio, ſed ſi petitur prædiorum deliberatio ſuper principali, nō datur noua dilatio ſuper acceſſorijs, & conſecutiuis, argu. ff. de exce. rei iudi. l. egi tecum, & ff. de rei. ven. l. ex diuerſo. etiam, quod no. ff. de inof teſt. l. q inofficioſo, & C. de eden. l. edita actio. Sed oppo. & videt̄ quod nō ſit neceſſarius libellus, quia ſua authoritate eccleſia poteſt ingredi poſſeſſionem reuerſam ad eccleſiam, vt l. ij. & ibi no. C. de iure emphy. Sol. aut conſtat, quod res eſt reuerſa ad eccleſiam, & loquitur contrarium: aut eſt dubium, & loquit̄, hic quod no. Quæro, per quantum temporis ſpatium cadit non ſoluens a iure ſuo. reſp. per biennium, in eccleſia tamen de vrbanitate & humanitate datur modicum ſpacium vltra, vt ſ. de loca. c. poſſuit. ſiue ſit pura locatio. ſiue ſit emphyteuſis, Sed ſi ſingularis perſona, vel alia vniuerſitas ſingularis eſt vna, diſtinguitur, aut loquimur in ſimplici colono ad modicum tēpus, vltra biennium tñ, & tūc aut dñs vult expellere eum a prę ſenti vſu rei, & poteſt expellere ſtatim, cum eſt ceſſatum in ſolutione penſionis: aut a toto vſu, & tunc poſt biennium, vt ff. loca. l. quęro. §. inter locatorem. Et no. quod ſufficit ceſſatū eſſe, licet a nemine ſit ceſſatum, vt quia conductor deceſſit ſine hærede, vel eius hæreditas per biennium iacuit non apprehēſa, arg. optimum. ff. de mino. l. etiam ei, quod no. ibi. aut loquimur in cōductore ad lōgum tempus, vel in emphteuta priuati, & tunc requiritur triennium, nec ante poteſt expellere ab aliquo vſu rei, l. ij. C. de iure emphy. Et eſt ratio differētię inter prædictos caſus, quia facilius quis cadit a mera facultate, quā ab vtili dominio. aut loquimur in conductore fiſci, & tūc ſtatim, quod non ſoluit penſionem, poteſt expelli a toto vſu rei, conſulto tamen prius Cæſare, vel principe, vel ciuitate habente iura fiſcalia, vt ff. de publi. l. vectigalia. §. non ſolutis. & eſt ratio, quia forte expedit fiſco, quod perſeueretur in cōductione Si quis tñ haberet a fiſco generale mandatū cū libera, puto ꝙ hoc ſufficeret ad poteſtatem expellendi talem non ſoluētem, arg. ff. de offi. proc. Cæſ. l. j. ff. de peculio. l. q̄ Tuberonis. §. alia. apparet igit̄, quod fiſcus differt ab eccleſia, licet & gl. dicat cōtrarium in d. §. non ſolutis. C. de ſacroſanc. eccle. auth. qui rē huiuſmodi. vbi dicit, quod fiſcus eſt eiuſdem conditionis cū eccleſia. Idē ergo vī in qualibet ciuitate, vt C. de ſacroſ. eccl. inter diuina. Sed certe illa lex loquitur tantum in quatuor caſibus, vt ibi no. † Modo ergo quęro. in dubium, vtrum ꝯctus p
3 ſumatur

A D D I T I O.

2 Vinc. God. Appellans non faciens fidem de præſentatione, non impedit executionem ſententiæ. Goz conſi. 85. num. 25.

BIU Cujas

sumatur simplicis locationis, an emphyteuticus? rñ. si locatio est perpetua, & pẽsio parua, præsumo ꝯctum emphyteuticũ ex qualitate pactorum, & ex cõsuetudine regionis, & cõi vsu loquendi, & contrahendi, alias præsumo ꝯctum locationis, si pensio correspondet fructibus, a & ad hoc ĩduco illã sing. gl. quæ est in l. j. §. j. ff. de superfi. Et est hoc considerandum, quia simplex locatio transit ad quemlibet hæredem, vt C. loc. l. viã ueritatis. sed emphyteusis ecclesiæ non transit ad hæredes extraneos. † Quero de adiectione, vltra, vtrum procedat libellus sine declaratione? resp. sic, quia concludit in eo, quod petit. Casus est hic, sufficit probare id, quod necesse est ꝓbari, licet plus sit intentatũ. Item dictio, vltra. auget significatum certæ orationis. † Quero, an ista dictio, ultra, si aliud non exprimit, aliquid addat vltra expressum? respõ. aut dictio, ultra, apponit in dispositione, aut in libello, aut ĩ probatione. Primo casu aliquid operat, ut ff. de le. 2. l. cum filius. §. pater. Secundo & tertio casu nihil operat, quia nõ supponit determinato mõ, pro aliquo pluri, vt ff. de in lit iur. l. cum furti. nõ ob. ff. si quis cau. l. & si post tres. quia ibi profertur a lege, cuius interpres est iudex, ut in l. j. §. j. ff. de effrac. & expil. Vltimo no. ꝙ ille, q̃ vult expellere colonum, vel emphyteutam per iudicem, debet offerre libel ũ, & ordinarie procedere, præsertim qñ longo tẽpore pensio non fuit soluta, & tene mẽti istud c. Et no. ꝙ quædam l. j. ff. de loco pu. fru. vr̃ dicere, ꝙ conductor fiscalis ẽt ad modicum tps pro illo modico tpe habeat vtile dñiũ, cuius ꝯrium vr̃ probari. ff. si ager vect. vel emphy. pet. l. j. §. qui in perpetuum. & iste potest uendere iura sua alteri. s. saluo iure fisci & hoc expresso, ut ff. de cõtrah. emp. l. qui tabernas. Legare ẽt põt in suo testõ ius suũ, ut ff. de le. j. l. si domus. §. fi. Et si laudemium debetur de uendꝛione, eodem modo debẽt de donatione, & legato, ne ius fisci, vel ecclesię. minuatur, seu fraudetur. Et qa l. 12. ta. verbum, uẽdit, aut generale eligit, ut ff. de sta. l. lib. l. statu liberi a ceteris. §. fi. & sin. no. l. 2. C. de vsuc. pro emp. Quæro, q̃d si qs ad ꝓbandũ ꝓscriptionẽ b intẽtat possessionẽ. xl. an & probat de decem, nunquid probet præscript. longi tẽporis? & vr̃ ꝙ nõ, quia aliud iudicium possessionis intentauit, ut sing no. in l. 7. in prin. ff. de acq pos. Dices, ꝙ licet maius tẽpus sit intentatum, q̃ expediat, hoc non uitiat, dummõ probetur de tpe sufficienti. Casus est hic, & hoc no. Bar. ff. d vsuc. p em. l. quod vulgo. presertim qñ formatur articulus distribuẽdo tpa, puta quia dixit se possedisse x. xx. o. & xl. an. ꝓ hoc. n. ñ astringit se, sed vr̃ loqui ad cautelam. oportet enam, ꝙ ꝓbet titulum sed non scientiam tituli, ut no. Bar. ff. de vsuc. p empt. la. §. si sub condi. quod tene mẽti. † Quæro, nunquid eo ipso, ꝙ quis soluit cẽsum annuũ, vr̃ confiteri se emphyteutam? & vr̃ gl. or. sing. ꝙ non. ff. de publi. l. j. §. hic titulus. & facit ꝯ. d rel. do constitutus. † Quero nunquid per locationem ad lõgissimũ tõs transeat vtile dñium? respondeo sic, nisi expresse agat ꝯrium, & ita intelligit gl. illa no. quę est. ff. de leg. 2. l. codicillis. §. institua. † Quero vtrum ille, qui soluit pensionem ꝓ triennium proxime preteritũ, præsumatur soluisse per septẽnium vltra, videlicet pro toto tpe preterito, ꝙ solui debuit? dixit hic Io. An. ꝙ sic, siue loquamur in emphyteuta, siue in simplici colono, siue in censuario: & similiter, si quis soluit collectas in cõi per triennium proxime præteritum, siue per tres collectas annuales præsumitur semper soluisse, nisi contrarium ꝓbetur, ut dixit l. illa aurea. C. de apo. pub. l. quicunq; lib. x.

ADDITIONES.

a Fructib. Ad cognoscendũ contractũ emphyteuticũ inspicimus quantitatem pẽsionis, uide omnioo plenum consi. d. Ale. 112. per totum, in j. uol. & Barb. cõsil. 14 in 11 col in 2. parte suorum consi.

b Vinc. God. Præscriptionẽ. Adde, qd̃ præscriptio dr̃ speciqs alienatio-is, Goza. consi. 8 . nu. 13. Et præscriptio bonorum & comitatuum procedit sine titulo, cum bonæ fide, uide Dec. consi. 85. diligenter. col. 2. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum procuratorium, saluis exceptionibus principalis, an ualeat & sensus eius quis sit, non tamen id aduersarius, neque illud cum clausula, quicquid legitime factum erit, admittere tenetur.*
Legitime, aduerbium est captiosum, & eius vis.
Protestationes in constituendo procuratore recipiuntur.
2 *Præsens pro una causa reputatur absens quo ad alias causas.*
Consilium cum quibus habendum.
Ardua causa est, quę tangit statum prouinciæ, vel Romanæ ecclesiæ.
3 *Dictio, vsque, quando ponatur exclusiue.*
4 *Mandatum primum an videatur reuocatum per secundum.*
Reuocandi domum ius legato an competat legatione finita.
Archiepiscopus constituere procuratorẽ potest in causa totius ꝓuincię.
Archiepiscopi & primatis diuersa iura, & in quibus.
Episcopi prouinciales consulendi in causa prouinciæ, qui omnem prouinciam repræsentant.
5 *Mandata si plura fiant eidem a pluribus, cui sit obediendum primo.*
Iudex ordinarius an possit quem arctare ad personalem comparitionem.

CAP. IIII.

EXposuit nobis. Si citatus in curia pro facto suę ecclesię, vel prouincię postea citetur pro factis Romanæ ecclesię & pro eis se conspectui apostolico repręsentet, prima citatio circunducitur, & noua datur. h. d. no. Diuiditur ĩ duas partes. In prima facti narratio, & partium allegatio. in secunda Papæ interlocutio. secunda ibi, nos igitur. Casus Archiepiscopus Bituricensis habet causam cum Burdegalẽsi super iure primatię, citatus fuit Burdegalensis, & peremptorie, ꝙ ad initium quadragesimæ per se, aut per procuratorẽ idoneum compareret corã papa, pendente ista dilatione fuit personaliter vocatus ad prẽsentiam papæ pro ecclesię Romanæ subsidio, qui comparuit, & articulo subsidii explicato ad ꝓpriam ecclesiã rediens procur. constituit sub hac forma, qd̃ saluis exceptionibus sibi cõpetentib. in rñdendo, & defendẽdo, ac aliis, omnia faceret, quæ ipse constituens in ꝓpria persona erat facturus. Modo Bituricensis petebat, ꝙ iste procura rñderet libello, qui procurator opposuit exceptionem, ꝙ dñs suus pendente citatione acquisiuit ius reuocandi domũ. Itẽ ꝙ non potuerat deliberasse cum suffraganeis? Eꝯ dicebat, ꝙ secundum mãdatum non reuocauit primum, & ꝙ imo potuit deliberasse cum suffraganeis, & aliis: papa cõsideratis oĩbus, de consilio fratrum suorũ dedit nouam dilationẽ vsque ad primum venturum festum Natiuitatis Dominicæ. Ibi, ꝓsonaliter. no. ꝙ uocatus pro subsidio Romanæ ecclesię dẽt personaliter comparere. Ibi saluis excep. † No. hanc formam mãdati, constituo te meum procur. vt tñ saluis exceptionib. meis omnia possis, quę possum ego. Sed quis est sensus istorũ verborũ? Rñdeo, vt procurator nõ possit renũciare excep. sed eas debeat proponere, valet igitur mandatũ. aduersarius tñ nõ tenetur tale procuratorium admittere, sicut nec illud, ꝓmitto habere gratum & ratum quicquid legitime fuerit actitatũ. Nã aduerbiũ, legitime, est captiosum, & semper posset cõstituẽs dicere, procurator nõ processit legitime ẽt minima occasione sumpta, ut no. xxj. q̃ j. c. relatio. & no. in c. j. de ꝓcu. in clem. Nam per hæc verba restringitur mãdatum legis quod est, vt postq̃ procurator est dñs litis põt ꝓcedere qualitercũq;, dummodo bona fide, vt ff. man. l creditor. §. Lucius. Item non dẽt aduersarius litigare cum ambiguo. quia fieret e us cõdõ deterior, q̃ si litigaret cum principali, quod esse nõ dẽt. ff. quib. ex cau. in pos. ea l. 2. §. defendi. Item no has protestat ones valere videlicet saluis excep. meis, ar. huius literæ fin Ber. Ibi, pro absente. no. † ꝙ præsens pro una causa reputat absens quo ad alias causas, & ideo non debet aliis cautis respondere. tex. ẽ hic no. Ibi, cum suffraganeis no. consiliũ habendum cũ his, quos res tangit. Item est habendum consilium cum peritioribus. vt C. de inge. ma. l. si a uiam. Ibi, ardua. no. causam arduã, quæ tangit statum prouincię, sed tñ magis ardua cã est, quę tangit statũ Romanę ecclæ. Ibi, reuocare. no. ꝙ papa nõ præsumit reuocare factum suum. tñ ista allegatio non tenet hic de iure. 3 Ibi, vsq; ad festum. † ista dictio, vsq;, ponitur exclusiue ꝓ extremum, quod non patitur inclusionem. Itẽ ponit exclusiue vbicunq; vltima dies est feriata, & est terminus totius causę. tex. est no. C. de temp. ap. l. 2. in fi. Ibi, vsq; ad primum venturũ hoc intelligitur, si non exprimatur, ut ff. de ver. ob. l. cum, q 4 calen. † Quæro, nunquid per secundum mandatũ a videatur a reuocatum primũ? rñdeo non, si sunt compassibilia, & executio vnius non impedit executionem alterius, fm Inn. Opp. ꝙ finita legatione non competat ius reuocan. domũ. Sol. verũ est, si prẽsens, secus, si est absens. Inn. dixit, ꝙ hic non potuit d̃ liberare. Tu dic, ꝙ hoc primum mandatum fuit circũductũ, & rõnem s. assignaui. Item no. in isto cap. ꝙ Archiepus põt cõstituere procura. in cã totius prouinciæ, quæ tñ prẽsentialiter pertinet ad statũ archiepi. Dicit Inn. ꝙ alia sunt iura primatis alia archiepi in sua prouincia, vnde vnus non percipit ꝓcurationẽ alterius, & si appellatur ab archiepo, appellat̃ ad papam, non ad primatem, Inn. idem ait, quod archiepus põt se opponere vẽdicãti primatum, quia eius interest, ne sua prouincia pluribus grauetur. Idem ait, ꝙ qñ cã tãgit totam prouinciam debet cum epis illius prouincię deliberari, & ad eos consulẽdos dilatio dari. Inn. ergo oẽs epi oẽm prouinciam repsentãt, quia oĩum regimen habent, & hoc modo peruenitur ad cõsilium generale, sicut ad prouĩciale. dicit Inn. ꝙ qñ plura mãdata fiunt eidem, & ambo se compatiunt, ac ẽt vtrũq; commode impleri potest, quod ambo mandata sunt adimplenda, vbi aũt obedientię non sunt compatibiles, est obediendũ ma

iori

ADDITIO.

2 Vinc. God. Mandatum. Adde ꝙ bene reuocatur, si procurator mutat condõnẽ in deterius. Bar. in l. si cum Cornelius. de solu. & in l. si creditores §. libera. de pecu. in l. in confirmando. de confir. tu. & in l. falsus. in fi. C. de fur. Ale. in l. eum qui §. qui sibi. de verb. oblig. & Barto. in l. liberto § Largius. de annuis lega.

BIU Cujas

loti domino, Inn. sed si sunt pares, est locus gratificationi, ar. ff. ad Silla. l. si quis in graui. §. si cum omnes. Item si vna cā est grauior altera, debet cōparere in grauiori, ut l. j. in fi. ff. de cu. re. Item si vna causa sit accusationis, & altera inquisitionis, ḋ bet comparere in causa accusationis, quia ordinaria, & ī causa inquisitionis, mittere simplicem excusatorem, qui alleget causas absentię, etiam si causa sit capitalis, vt no. ff. de reg. iur. in l. in eo. §. nemo. † In j. gl. no. in ista gl. ꝙ iudex ordinarius p̄t arctare quem ad personalem comparitionē, secus in delegato. hoc verum causa cognita, alias nec ordinarius potest tollere alicui facultatem constituendi procuratorem, vt C. de procur. l. fi. c. j. de iudi. lib. vj. quod tene menti.

De feriis. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Diebus dominicis a quibus abstinendum, & nu. 2. & 3.*
2 *Diebus dominicis abstinendum est ab arbitramentis proferendis, nisi in casu necessitatis.*
3 *Diebus dominicis domini non possunt mandare seruis, quod exhibeant opera seruilia.*

CAP. PRIMVM.

1 OMnes dies. †Dieb. dn̄icis est ab oī illicito. i. seruili opere abstinē dum, & a plateis, & mercatis, & est ab executione mortis, & aliarum pœnarum, & abstinendum a sacramentis, nisi pro pace, uel
2 alia necessitate. Est † arg. ꝙ diebus dominicis sit abstinendum ab arbitramentis proferēdis, nisi in casu necessitatis, valent tamen si proferant, quia hoc est quoddam
3 transigere, vt C. eo. l. fi. per Iac. But. † Item est arg. ꝙ dieb. do-
a minicis a domini non possunt mādare seruis, quod exhibeāt opera seruilia rusticana, vel quæstualia, sed dominicalia sic, & ꝙ induant se pulchris vestibus si habent. ff. de pecu. l. id vestimentum. ff. ad muni. l. si quis instructus. nam id exigit solennitas diei.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Dn̄icis. Adde multa, quæ diebꝰ festiuis fieri p̄nt per Archi. inc. ieiunia. de consecr. dist. 3. & August. dicere solitus erat, ꝙ iu diebus dominicis melius est laborare, quam latrare.

SVMMARIVM.

1 *Festorum principium, & finis, quę esse debeant.*
Temporis mensura ab ipsius initio sumenda.
2 *Stylus Romanæ curiæ, an imponat necessitatem obseruantiæ aliis curijs particularibus.*
3 *Obseruari ita debet, sicut in lege scriptum est.*
4 *Dies diuersis modis incipit. & determinatur.*
Die hoc, vel illo factum si dicatur a notario, factum intelligitur ante nuctis tenebras.
Nocte quod gestum est, exprimi debet a notario.

CAP. II.

1 QVoniam, †Festorum principium, & finis fieri debet secundum corū magnitudinem, & consuetudinem regionum. in principalibus festis, & inter Pascha & Pentecostem non fit solēnis genuflexio, si aūt tunc clerici, vel ep̄i ordinent, sm ordinationis modum genua flectūt. Romana ecclesia spāle festū de Trinitate nō facit. seruat ī circa hoc cuiuslibet ecclesiæ ꝯsuetudo. Ibi, prius incipere. No. mensuram
2 tp̄is sumi a principio ipsius. † Ibi, quibusdam. No. ꝙ alia pōt esse consuetudo. Romanæ ecclesię, alia aliarū ecclesiarum. & est arg. ꝙ stylus Romanæ curiæ non imponit necessitatē obseruantię aliis curiis particularibus, ꝙ est verū, quia non hnt p̄ iure cōi id, quod singulariter in Romana curia obseruat, sm Ber. vt ff. de legi. l. de quibus. in prin. a cōtrario sensu. No.
3 ꝙ † sicut scriptum est in l. ita debet obseruari, ut ff. de exer. l. j §. si is qui nauem. ff. qui & a quib. per l. pspexit. & p̄sumit iustum eoipso, quod est a iure statutum, ut l. j. §. j. ff. de postul. Se
4 cundo no. † ꝙ dies incipit, & determinatur diuersis modis, & sm diuersas opiniones & considerationes, quod dic vt hēs h c in gl. multum no. Et adde, ꝙ dies alius est naturalis, vniformis, & perpetuus, & iste more Romano incipit a media nocte, & finit noctis sequentis media parte, ut ff. de fer. l. more Romano. & habet xxiiij. horas, & quædā momenta, vt no.
a ff. de verb. sig. l. cum bissextus. dicitur ergo naturalis, a quia p̄petuus, & non mutatur, quia natura motus syderū incipit, & terminat alius est dies vsualis, qui consistit in operibus hominum, & est ab oriente sole usq; ad occasum, ut in l. j. ff. de ope. lib. hic dies potest appellari vulgaris, quia ita sonat in auribus vulgi. alius est dies artificialis. i. ab arte, & statutis hoīum sic uocatus, ut hic. Exemplum de isto die pōt poni in statutis determinantibus, quod ab vno sono campanæ ad alium ītelligat dies. Alius est dies cærimonialis, & de die isto proprie loquitur nostrum capitulum. Alius est dies emergens, qui cōputat de momento ad momentum, prout res incidit, ut C. ā ap. aurh. hodie. de isto potest poni exemplū, si statutū dat arbitris, pone x. dies ad cām decidēdam, & pone hora nonę fcm est compromissum. Nam omnis computatio talium dierum dēt fieri de momento ad momētum, erit tn̄ quilibet dies 24. horarū, licet in nocte non debet ferri snīa, nisi p̄p̄ breuitatē ī stantis tp̄is, ut no. C. de transa. l. non minorē. per Cy. & si notarius dicat, actum tali die, intelligitur de die ante noctis tenebras p̄p̄ communem vsum loquendi. vnde si noctis tp̄e fit talis actus, notarius dēt exprimere actum tali die, videlicet noctis tempore. Lex enim dixit, ꝙ dies debet poni in instrīs publicis, ꝙ uocabulum supponit etiam pro nocte. de hoc etiam no. Inn. s̄. de off. deleg. c. consuluit.

A D D I T I O.

2 Vinc. God. Adde ꝙ aliud est naturalem rationem habere, aliud de iure naturali. Fel in c. cum inter. col. 5. versi. considera de excep.

SVMMARIVM.

1 *Piscari licet diebus dominicis & festis, non tamen maioribus solennitatibus, ex causa necessaria & utili publico.*
2 *Festiuitates quædam sunt maiores dominica die.*
Mare attribuitur terræ circunstanti, & appellatur etiam territorium.
Fortunæ, & piscationum fructus participes esse dnt ecclesiæ circūstates.

CAP. III.

1 LIcet. †Propter necessitatem, & publicam vtili-
a tatē licitum est piscari a diebus dominicis & festiuis, præter q̄ in maioribus anni solennita
2 tib. Ibi, in maioribus. Nota, ꝙ † quædam festiuitates sunt maiores. s̄. dies dominica. Ibi, Circumpositis. No. ꝙ mare attribuit terræ circunstanti, & tene menti. Ibi, congruā. No. de fructu fortunæ, & piscationum debere fieri partē circunstantibus ecclesiis, & pauperib. Et no. ꝙ gl. hic uocat mare territorium.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Piscari. Adde, ꝙ piscatio est permissa clericis, nō venatio. Car. in cle. j. §. porro. de statu monach. Et no. an dominus possit ꝓhibere subditis piscari. Rened. in c. Ray. fol. 144. col. 3. de testa.

SVMMARIVM.

1 *Septimanæ ante festum diem S. Ioan. Baptistæ in celebratione nuptiarū quomodo computentur.*
Nuptiæ pro ductione vxoris, ac solennitatibus, & conuiuijs, quando suspenduntur, & nu. 4.
2 *Statutum si dicat, ꝙ testamenta debent insinuari a festo Paschæ Resurrectionis Domini vsq; ad festum omnium Sanctorum, alias sunt inualida, si testator fecit testamentum ante Pascha, deinde decessit mense Junij, qualiter computari debeat hoc tempus.*
Tempus signatum per initium & finem continuatiue datur.
3 *Dictiones, a, & ad, habent modum significandi secundum subiectā materiam, & non præcisam.*
Opinio melior & subtilior seruanda, crassę pro nullis habentur.
4 *Medium quandoque concessum, prohibitis extremis.*
Matrimonium copulatum dicitur carnali copula consumatum.

CAP. IIII.

1 CApellanus. †Tres septimanæ. quibus nō prohibet fieri nuptias, ante festum beati Ioannis Baptistæ non continuant festo, sed intelligitur de septimana ascensionis, & rogationum, & duab. sequē. Ibi nuptias. i. ductionem vxoris, solennitates, & cōuiuia. & ideo si vir peteret vxorem illis diebus ducendam, obstaret sibi exceptio feriarū. Organa. n. ma-
2 trimonii his dieb. suspenduntur. † Ibi, absq; interpellatione, qō fuit de facto. dicit statutū, ꝙ testamenta debēt insinuari a festo Paschę Resurrectionis Dn̄i vsq; ad festum oīum Sāctorum, alias nō ualeant. Pone, ꝙ testator fecit testm̄ añ Pascha, deinde decessit de mense Iunii. Quæro, qūo ꝯputabitur hoc ēt tp̄s? & vr̄ attendi tp̄s testamenti, ut ff. de excu. tut. l. Titius, §. q̄ Romę. qui tex. est fin. In ꝯrium videt, ꝙ iste debeat hr̄e tē-
pus ad insinuādum a die mortis testatoris vsq; ad festum omnium Sanctorum, & tn̄ suppleri plus debeat, quātum defuit a Paschatæ vsq; ad mortem testatoris, vt sic non requirat̄ tp̄s cōtinuum, sed ex interpellatis tp̄ibus colligitur tp̄s congruū. do. Bar. consuluit, ꝙ ex quo est signatum tp̄s p̄ initiū & finē, illud tp̄s continuatiue detur ff. de pub. l. fi. §. interdum. vnde ī termino non computabuntur dies elapsi a mense Iunij vsq; ad festum omnium Sanctorum, sed erunt superadditi, ꝙ no.
3 † Ibi, a tribus. istud a, includit hic, & j. ver. quia tamen. Ibi, vsque ad octauū. hic enim ponit exclusiue, & j. ver. quia tamē ponit inclusiue. de hoc uide s̄. de or. ab epo. ca. j. sic igit istæ dictiones non habent præcisum modum significādi, sed fm subiacentem materiam, & actus prohibitos, vel p̄missos, qđ dic, ut no. C. de nup. l. a caligato. per Cy. & alibi per alios. Ibi, Meliori & subtiliori. no. ꝙ illa dr̄ melior opinio, & seruanda, quæ meliori & subtiliori vtitur ratiōe. grossæ. n. opiniones p̄ nullis

4 nullus habentˉ, vt C. de hæt. in ſt. l fi. Ibi, celebrati. No. ꝙ † inter duo ꝓhibita medium eſt permiſſum. vult enim dicere, ꝙ licet interuallū ſit inter tres ſeptimanas dictas & feſtum S. Ioānis Baptiſtæ, puta quia aliquę ſeptimanæ ſunt intermediæ, nō celebrantur nuptiæ in illis tribus ſeptimanis, ſed in alijs, quæ ſunt in interuallo, licet celebrare ſm In.no. Extra no. in iſto ca quod in iſtis feriis bene poſſunt contrahi matrimonia quātū ad ſubſtantiam conſenſus, ſed quantum ad copulam carnalē non, & fuit qō de facto quia ſtatuto cauetur, ꝙ vir debeat lucrari dotem, ſi vxor præmoritur matrimonio copulato, & dixi ꝙ matrimonium & copulatum dicitur, quando eſt conſumatum per carnalem copulam, & non ante, alias fruſtra de copula ſtatutum feciſſet mentionem, vt C. de nup. l. ſancimus.

SVMMARIVM.

1 *Citare iudex an & quando debeat ad diem feriatam.*
Feriato tempore in honorem Dei quando liceat iudici, procedere in prin.
Citatio quandoque prorogatur in ſequentem diem ex cauſa diei feriati.
Feriæ non habent locum interdum in inquiſitorla cauſa.
Feriæ iudicis, an partis attendendę, & nu. 11.
Feriæ quando ſunt arbitrariæ iudici, vtrum liceat appellare.
Feriæ quæ, & vbi ſeruandę, & in quibus caſuis obſeruandæ.
2 *Agnati an ſint citādi i legitimatione filij nāłis, & qd obijcere poſſint.*
Dies Dominicus habet quid ſpeciale, & non comprehenditur in derogatione feriarum in honorem Dei.
3 *Quod diebus veneris ſint feriæ propter commemoriationem dominicæ Paſſionis, an ſit validum ſtatutum*
Feriæ quæ reijciendæ.
Sententia non, ſed citatio eſt de proceſſu.
4 *Si citauerit aliquem preco in die dominico, vt compareat de ieunæ, an citatio ſit valida, & num. 5.*
5 *Citatus an teneatur comparere ad diem feſtum.*
6 *Citationem uitiant uitiat vitium formæ, & defectus potentiæ.*
Relatio nuncij die feriata poteſt fieri.
7 *Citatus ſi ſit aliquis die iuridica, pdie, q̄ incidit in diē feriatā, an citatio*
8 *Teſtes an poſſint examinari diebus feriatis. teneat.*
Depoſitio teſtis ad tempus iuramenti trahitur, ſed non ſemper ſed in quibuſdam attenditur dies depoſitionis.
Ferijs renunciari quibus non poſſit, & num. 9.
9 *Ferijs repentinis an poſſit renunciari.*
Feriæ repentinæ quę dicantur.
10 *Partes ſi renuncient ferijs, an iudices, vel arbitri teneantur ſequi hanc nunciantionem partium.*
Ferias allegare poſſunt etiam teſtes.
11 *Iudex an dēat ſeruare ferias ſuas, quę ſunt in loco iudicij an ferias actoris, an ferias rei, an ferias teſtiū, an ferias loci, vel ꝯctus; vel delicti.*
Locus iudicij an contractus inſpiciatur.
Cauſa vetuſtior in quibuſdam, recentior in alijs attenditur.
12 *Feriæ ſunt multiplices, & quomodo diuidantur.*
13 *Res quot modis dicatur.*
14 *Tempus vbicūq; eſt breue & reparabile, ibi neceſſitas dicit imminere.*
Feriato die poſſunt fieri, quæ ſunt modici præiudicij.
Modi proiudicij quędam referuntur.
Suſpectus ad fugam non dicitur, qui poſſidet immobilia, ſed ex alia cauſa.
15 *Cauſæ piæ quę dicantur.*

CAP. V.

Conqueſtus. Tēpore feriato propter honorē Dei etiam de partiū voluntate & conſenſu procedi non poteſt, niſi vrgens neceſſitas vel pietas aliud inducat, quod ſecus eſt de tpe feriato inducto pp neceſſitatem vel vtilitatē hominum. dixi. † In. quod iudex non dēt citare ad diem feriatam, niſi dicat alioquin ex tunc procedemus Nam tunc duo ſunt mandata propter diuiſionem temporis Idem, ſi feriæ non erant notæ iudici. Idem, ſi erant notæ, ſed dies feriata non fuit aſſignata exp̄ſſa qualitate feriarum, prorogatur in poſteriorem diem iuridicam, Inno. ꝙ verum eſt, ſi natura verborum patiat̄, vt quia terminus eſt ſucceſſiuus multorum dierum: ſecus, ſi pręciſus ad diem præciſam, vt ff. ſi quis in ius vo. nonierit. l. ex quacunque. in fi. dicit Innoc. ſuper verbo, pietas, ꝙ in cauſa inquiſitionis non ſunt feriæ, ſi neceſſitas cogit procedere, vel pietas. In. diſputat, ſi apud partes ſunt ferię meſſium, & nō apud iudicē vel econtra, quid iuris? tenet ꝙ inſpiciunt feriæ iudicis. quod verum eſt, ſi partes ſunt pñtes in loco, verbi gratia, de remotis partibus ſunt in curia, alioquin non compelluntur vnire tpe meſſium. hoc ego. Idē ait, ꝙ vbi iudex habet arbitrium ſequēdi ſuas ferias, vel ferias partium, quod ab iſto arbitrio nō pōt appellari. quia conſiſtit in eligendo, Inn. ſecus, ſi nimis arctaret dilationē arbitriam. Ego dico hoc verum, ēt ſi per erroren iuris iudex non crederet ſe hēre arbitrium eligendi, argu illius ſingularis. ff. de leg. ij. l. ſi is cui. Idem ait, ꝙ feriæ nō denūciatę, ſeu non inductæ a iudice, quę tñ ſunt certæ p conſuetu
a dinē regionis, ſunt ſeruādæ, a **quod eſt no.** Idem ait, ꝙ vbi nō recolligit̄ vinum, vel panis, tamen ſeruant̄ ſerię pro ipſis quæ rendis. Ibi, ſtrepitus, ergo ſecus, vbi nō eſt ſtrepitus, vt in his, q̄ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, vt C. eo. l. actus, etiam ſi aliqui ſunt citandi, vt qñ legitimat̄ naturalis filius, citandi ſunt agna
2 ti, quorū intereſt, vt no. Iaco. de Are. ī l. fi. ff. de nata. reſt. † Sed qd poſſunt iſti opponere? rñdeo, dicere, ꝙ ipſi iam adiuerunt hæreditatē ab inteſtato. & iō cum ſint dñi, non pōt in p̄iudicium eorum aliquid attentari, vt ff. de libe. & poſth. l. Gallus. §. & quid ſi tm̄. Et vide quod ibi dixi in ſubtili lectura mea Infortiati. Itē poſſunt obijcere teſtamentum paternum. Item ꝙ mater iſtius publice ſe proſtituebat. Item, ꝙ iſte nō erat filius. Ibi, Ac diebus dominicis, quero, an in die dñica ſit aliquid ſpeciale vltra alias ſolēnitates. But. ſm Dyn. dixit quod ſic. C. e. l. fi. ver. dñicum. itaq; per iſtud dictum ego conſuli, quod generalis derogatio feriarum inductarū in honorem Dei factā p ſtatutum non comprehendat diem dñicum, niſi de eo ſit facta in ſtatuto mentio ſpecialis, arg ff. de leg. j. l. apud Iulia. §. fi. Ibi, cum clero, & populo, non intelligas, ꝙ iſti poſſint has feſtiuitates inducere, ſed inductas poſſint feriare, & non feriare.
3 † Sed nunquid valet ſtatutum, ꝙ diebus Veneris ſint feriæ p̄pter cōmemorationem dñicæ Paſſionis? rñdeo ſic, quia eſt optima rō: ſecus ſi diceret ob reuerentiam cuiuſdam eremitæ non canonizati ab eccleſia, & iſta eſt vana & ꝓfana religio, & ideo non ſeruanda, ſicut ſi ſtatutum diceret ob reuerentiam Appollinis, vel Dianę. vt ff. de iureiu. l. nō erit. Iſte Apollo fuit vocatus Pythonartis magicæ princeps, vt legit̄ ī hiſtoria ſcholaſtica actuum. xvj. in rubricella de ſpiritu Pythonico, & xvj. in rubricella de Dioniſio Areopagita, & eius verba mirabilē virtutem videbant̄ habere, aſtutia tñ diaboli, vt inquit Beatus Auguſtinus. Ibi, nec ꝓceſſus, & ſup iſto verbo ꝓceſſus. eſt q̄dā gloſſella Bernar. quæ dicit, ſed citatio eſt de ꝓceſſu. ꝛ. de ꝓbat. c. qm̄, & iō nō valet citatio facta in die feriata, Bernar. Iſtā gl.
4 ſunt multi qui habent, tamen additio Ber. dicit eſſe. † Quæriť
b igit̄, an ſi præco b citauerit aliquē in die dñico, vt compareat die Lunæ, an valeat citatio? & dicūt q dā ꝙ ſic, quia nō refert, quo tpe quid agat̄, ſed in quod tempus effectus rei dirigat̄, vt in l. in tp̄s. ff. de hęre. inſti. In ꝛrium videt̄ tex. C. eo. l. fi. quia dixit, ꝙ ſileat apparitio. verum Cy. intelligit, ꝙ ſit ſpeciale in die dñico, in aliis ſolēnitatibus ꝓcedit primum argumētum. hanc qōnē diſputauit Iaco. But. & ait ſic, conſidera in citatione tres actus: vnus eſt, qñ iudex p̄cepit de citando & iſte non poteſt fieri die feriato, cum hoc p̄ceptum ſit quædam interlocutoria vt l. cum clericus, & l oēs qui. C. de epiſ. & cleri. Secundus eſt actus citationis, quem facit nuncius. & dicūt etiam, quod nō poſſit facere dominico die per illum tex. ſed in aliis ſolēnitatibua ſic ſm regulam cōem, q̄ eſt, vt tempus, in quo ad effectus rei dirigit̄, attendit̄, vt d. l. in tp̄s, cum ſi. Tertius eſt actus relationis, quam facit p̄co, cum talem citauit, & iſte ēt pōt fieri die feriata. Iſta ſunt verba Iacobi But. ad literam in d. l. fi. C. eo. ſed dominus Cy. dixit, quod primus actus. i. interlocutoria de citando bene fieri pōt die feriata ꝓ non feriata, quia iſta interlotoria non requrit cāę cognitionem vel ſi eam requirit, eſt quædam cauſæ cognitio leuis & ꝓfunctoria, cum fiat parte abſente, & dixit, ꝙ ita in cathedra vltimo loco tenuit, ꝙ ita ſeruat generalis conſuetudo, ideo & ita nos oportet ſeruare. Cy. poro iſtæ citationes emanant, non tanq̄ iudex cognouerit, ſed tanq̄ cogniturus ſit, vt C. ſi p vim, vel alio mo. l. fi. & maxime prima citatio, quia quod primum eſt, aliud ante ſe hīe nō pōt & iō iudex audiuiſſe potuit, ſed nō cognouiſſe. Ego dixi, ꝙ duo ſunt p̄cepta ꝓp diē, quod verū eſt, qñ poſſunt ſeparari, qa ſub diuerſis conſiderationibus, & ſic non ob. Inſti. de verb.
5 obl. §. loc. † Sed opponit, & vr, ꝙ citatus ad diem feſtū teneat̄ cōparere, vt ff de adul. l. miles. §. ſexaginta. Sol. ibi fuit citatus ad recipiendum libellum, ꝙ pōt offerri die feriata, non tamē vltra eſt ꝓcedendum, & operat̄ illa ꝓductio, quia nomen accuſatoris recipit̄ inter accuſatores, quia in libello continet̄ inſcriptio ad pęnam talionis, & interrumpit̄ p̄ſcriptio, licet ex hoc nomen rei vendicaturum non recipiat̄ inter reos, & no.
6 hęc verba. † Item no. ꝙ duo vitiant citationem, ſ. vitiū formę
c & in hoc magis inſpicit̄ finis, c q̄ principium. & defectus potentiæ, & in hoc magis inſpicit̄ initium, quam finis, vt d. l. ſi mater, de materia iſta conſueuit notari, ff. de noui ope. nun. l. j. § ſi nunciatio, p Dyn. & alios. Ex prędictis ſecundum Ia. Bu. apparet, ꝙ ſi init. um non tenet, nec ꝓceſſus, vt ff. de ſer. expor. l. ſi

ADDITIONES.

a Vinc. God. Seruandæ. Adde ꝙ in ferijs meſſium, & vindemiarum, quæ licet non ſint a lege declaratæ, vel non ſit determinatum tempus, ſtatur communi obſeruantiæ. Soc. conſi. 6 prædicta. uerſi ad cuius clariorem lib. j.

b Vinc. God. Præco. Adde ꝙ præconis uox paucis innoteſcit, authen. qui ſemel. quo. & quan. iud. Card. in cle. 2. 11. q. de ſent. excom.

c Vinc God. Finis Adde ꝙ finis declarat, qualis res ſit cenſenda. l. ſed & ſi quis. §, interdum. ff. de uſufr. Vnde Oui Exitus acta probat, careat ſucceſſib. opto. & finis quis dicatur. Corn. conſi. 295. uidetur. litera, D. lib. 4.

BIU Cujas

l.si minor. Sed contra hoc videtur, quia in committenda citatione non requirit strepitus iudicialis, ergo potest fieri die feriata p non feriata, vt ff.de adult.l.militis §. sexaginta. Non obst.ff.de fer.expor.l.si minor, quia ibi deficiebat ptās in actu substantiando, sed hic non deficiebat ptās, quia aderat iurisdictio. nec debet considerari accidens tpis, quoniā remouetur p id, quod confert in tempus pmissum: secus esset in dilationibus probatoriis, quia illæ dn̄t dari cū cāæ cognitione, & iudice sedente p tribunali. ergo nō die feriata, ut C.de pb.l.a pcedente. Et no. quod relatio nuncii pōt fieri die feriata, quia
7 est actus solus nuncii sm Iaco But. †Sed quæro, quid e cōtra? citatur aliquis die iuridica p die, quę incidit in diem feriatā, vtrum teneat citatio? & vr̄ quod non, tex. est in l.2.ī fi. ff. si qs in ius uoca. non ierit. In contrariū vr̄, quia dēt comparere die pcedenti, vt vtile p inutile non vitiet. sic.n.dicimus in substitutione pupillari, quod fcā vltra tp̄s reducuntur ad tp̄s, vt ff.đ. vul. sub.l.cēturio, & l.in pupillari. hoc vr̄ expressum. C.de tēp. ap.l.2.in fin. vel sm alios dēt cōparere die sequenti nō feriata. quia vltima dies dēt esse vtilis, & quia duo sunt præcepta &c. vt j.de do & cōtu c.cū dilecti. Quidā dn̄t, quod aut est error expressus, quia dixit, compareas die dominica, & citatio non teneat: aut non est error expressus. & tunc aut dixit, cōpareas octaua die: & tunc debet comparere die sequenti, nō feriata quia octaua dies feriata nō cōputat in termino. vnde ex iuris fictione prima dies iuridica, quæ sequit, intelligit esse octaua dies. Alii dicunt, quod tam in hoc casu, quā præcedenti sufficeret cōparere, & comparere deberet die sequenti iuridica p d.c.cum dilecti. non ob.d.l.2.in fi.C.de temp.ap. quia ibi dies erat terminus totius litis, & instantiæ, & iō nō poterat prorogari. C.de iudi.l.properandum. vnde de necessitate dēt puenire tpis extremitatem, & hæc vera sunt. †Sed nunquid testes pos-
8 sint examinari diebus feriatis? dixit Io An. quod sic. s.e.c.j.de offi.deleg.in cle. quia dictum trahitur ad iuramentum, & sic ad tp̄s validum, & quia testis deponit tāquā priuata psona. solum.n.iuramētum testis est publici iuris, sed facti narratio est priuati iuris, & iō iurare nō pōt die feriata, sed deponere pōt, & ita de facto seruat. dic quod dixi, depositionē testis trahi ad tempus iuramenti, est verū quantū ad validationem testimonii. Item quantū ad iuris fictionem, sed quantum ad veritatē sermonis, tunc loquit, cū deponit, & si accusaret de falso, & vno mense iuraret, & alio deponeret, deberet vterque mēsis poni in accusatione hoc modo videlicet, tali mense iurauit, & tali mense deposuit. ex istis. n.duob. resultat vnum delictū consumatum. iuramentum.n.per se hēt se vt attentatum, sed istud attentatum consumat per actum depositionis. nec est simile, quod pōt accusari de furto frumēti ille, q frumentarias spicas nondum excussas furatus est, quia ibi frumentū erat furatum, licet sub spica velatum. dictum autem testis nō est formatum antequam deponat. In tex. ibi, uolūtate, quid si ferię īducunt p statutū, nec exprimunt ī honorē Dei, vel qualiter? nunqd tenet pcessus factus de partiū uoluntate? dicit Iaco. But. in l.oēs. C.eo. quod nō, quia nō pōt renunciari statuto disponenti quod non reddat ius. sed inducere ferias idem est dictū, q non reddat ius sm Iac. Bu Item authoritas publica æquiparat feriis inductis in honorē Dei, vt ff. de arbit.l.si
9 feriatis. †Item feriis repentinis [a] nō pōt renunciari, vt no.in c.
a sæpe, de ver.sig.in cle. Caue tn̄ tibi, quia puto, quod in ciuitatibus, quæ proprio imperio regunt, nō dicant feriæ repētinę nisi illę, quę inducunt a populo in generali aringo, vel consilio habente eandē authoritatē, nō.n.puto, quod tam extraordinarias, irregulares, & annomalas, ferias possunt īducere soli antiani, uel priores populi, vt C.eo.l.a nullo, quod dic, vt not.
10 Bartol. in l.ambitiosa, ff.de decre.ab ord.fa. †Quæro, si partes renunciant ferijs, vtrū iudices, vel arbitri teneant sequi hanc renunciationē partium? rn̄deo non, ut no.in d.clem. sæpe, & in Spec.eo.tit.§.pen.in fi. Item ēt testes possunt allegare ferias ut no.ff.eo.l.j.in prin. & arg.ff.quemadmo.testa.aperi.l.si quis ex signatorib. quia officium testificandi non dēt esse damnosum, ut elegantur dixit ibi litera. ad idem facit. C. de testi.l.si
11 qn̄, in rōne sui. † Quærit Inn. vtrum iudex dēat seruare ferias suas, quæ sunt in loco iudicii, an ferias actoris, an ferias rei, an ferias testium, an ferias loci, vel ɔ̄ctus, vel delicti. & ista qō pt intelligi dupliciter. Vno mō, qn̄ res agitur īter pn̄tes. Alio modo, qn̄ citantur absentes, & in loco, vbi citantur pn̄t allegare ferias. Inno. dicit & determinat, quod inspiciunt feriæ loci iudicii, & sic iudex habet sequi proprias ferias, non ferias partiū nec alterius loci, puta ɔ̄ctus, vel delicti. & dixit, quod de facto in curia Romana ita fuit obseruatum, & hoc probat p talem theoricā, qa interdum agit præparatorijs, vel prosecutoriis iudiciorum, & tunc inspicit locus iudicij, & non alius, vt ff. de testi.l.iij.in fi.C.quemadmodū test.aper.l.2.ij.ff.de vent.inspi. l.j.in fi. vbi est tex. optimus. interdum agit de diffinitione cāæ & tunc inspicit locus ɔ̄ctus, vel quasi delicti vel domicilii testatoris, vbi sumus in testō, vel locus originis, vel domicilii testatoris, vbi sumus ab intestato, & pdicta pbant. ff. de euict.l. si fundus. ff de excusa tut.l. Titius §. Romę. C. cōia de succe. authē. oēs peregrini, & aduenæ. Sed in casu nostro nō sumus ī his, quę ptinet ad ordinē iudiciorū, quia loquimur de feriis. ergo debemus sequi forū ipsi⁹ iudicii, & licet testis citet extra locum, tn̄ nō dr̄ cā sibiipsi moueri extra locū. Itē nec reo principali dr̄ lis moueri nisi in loco iudicii, qua pp ad locum iudicii nos referre debemus, & hoc verū durante iudicio. Sed expedito iudicio in executione snīæ dēt seruari ɔsuetudo loci, vbi est fienda executio realis, hoc dicit illa l. vnica in iure. C.de exact.trib.l.messi opinatores, lib.x. Sed cur tam varietn̄ deo, quia prępara toria iudicii non hēnt cām vetustiorē ante iudiciū, sed in iudicio oriunt: secus in cōtractibus, & delictis, & aliis habentib. cām vetustiorem, a qua sumunt originē & nām quæ cohæret origini suę, & tunc statim mutari non possunt, vt ff. de verb.obl.l.insulam intra bienniū, & l.j.ff.de pœnis, & q no.ff de le.1.l.nemo pōt, vbi gl. singularis, & facit.ff. de extraor.cri.l.saccularii.§.sunt qdā, & ibi melior tex. qui sit in iure, q in maleficiis puniendis dēt seruari consuetudo loci delicti, & in pœnis arbitrariis, & in quocunq; loco cognoscat, iudex cāę eodem arbitrio fungitur, quia vigor ɔsuetudinis iuris cōis authoritate informat, vt C. vbi sena. vel claris.
12 †In gl. no. quod dicit, quod feriarum quędā sunt occurrētes casu, & istæ vocant repentinæ: quædā sunt solēnes, de quib' litigantes debent esse auisati, siue prouisi, vt ff.qui. ex cau.ma. l.sed & si p prætorem §. si feriæ. Item solennium qdam sunt
b solēnes, vt sunt ferię [b] vindemiarū, & messium, qdam sunt solēniores, vt quæ celebrantur ī honorē Sanctorum, & quædā solēnissimę, vt Natiuitas Domini, dies Epiphaniarū, Pascha, Ascēsio Domini, & Pentecostes, vt no.s.eo.c.licet. his tn̄ oib. dieb. debitor fugitiuus capi pōt, qa fugiendo facit quodammodo furtū sui, imo rei debitæ. vt ff. quę in frau.cre.l.ait ptor.
13 §.si debitorem, & est gl.fin.C.de fer.l.fi. †In gl. puta, si dicas, q res dr̄ trib. modis, vno res.i.veritas, vt qa periculū est, ne res.i. veritas pereat testiū morte, qa sunt grauiter infirmi, vel multum senes, vel recessuri. & forte nō reuersuri. vnde ī materia c.qm̄ frequenter, non sunt ferię villę. Secūdo mō dr̄ res.i.corpus corruptibile, vt bos, vel equus, vt ff.eo.l.3. q intelligo, si piculū est, ne corrūpat, q ī arbitrio iudicis ɔmittit ɔsideratis circūstātiis, vt ff. ad l. Aqui.l.in l.si Aqui.l.si deletū. pone exēplū, quia sunt in loco, in quo ɔuersant latrones, nec est tuta custodia, nec debitor est in mora, si nō intelligit se debere, vel lis ɔtestet. ff. si cer.pet.l.quod te. Tertio mō dr̄ res.i.actio. Nā & si īterdū pscriptio dicat fauorabilis respectu pscribētis, tn̄ respectu eius, ɔ quem pscribit, dr̄ procedere cū iniuria alterius, vt sing.no.ff.de fur.l.si quis vxori, in fi. ɔ quam īiuriā succurrit, vt lis ɔtestetur, tn̄ vlterius nō pcedit, vt ff.cod.l.j.§.sane quo-
14 ties. Et no. vbicunq; est breue & irreparabile tempus, ibi dicit necessitas imminere, vt si id, de quo qrit, tpe absorbetur, vel minuit, ut officium, ut no.s.de iudi.c.fi. & ff.eo.tit.l.eadem oratione. Item id, quod ex aspectu pn̄ti consistit, vt ętas iudicāda ē ex aspectu. Itē iniuria, vt d.l.eadē. Itē no. q ea, quę sūt modici piudicii, vt missio ex primo decreto, quæ vocat rei seruādę cā, possunt fieri die feriato, tex. est notabilis in d.l.eadem. Sed illū tex. limita, vt ibi no.gl. vr̄ hic, quę restringit tex. ad cū casum, qn̄ debitor est suspectus, s. ne alienet in alterum, non dico de fuga, quia non dr̄ suspectus qui possidet immobilia; tene menti. Item missio in possessionem ventris noīe, vel vlti-
15 mæ voluntatis nomine, vel cā dāni infecti. †In gl. puta cā, no. istā gl. q oēs causę debilium, & miserabilium personarum: Item & quę tēdunt ad opera mīę, dn̄r cāæ piæ, & in istis pōt pcedi quolibet tpe. ergo & in oībus relictis pro aīa, quia aīa ponit inter miserabiles psonas, cū postq̄ est corpore soluta, se tueri nō valeat, hoc singulariter no.ff.de leg. 2.l.si quis Titio.

ADDITIONES.

a Vinc.God Repentinis. Adde, q feriis repentinis, non potest renunciari in contractib. Card. in cle. sæpe. 28 q. de verb. sig. Ale. in l.j. in prin. ff de fer.

b Vinc.God. Feriæ. Adde q feriæ vindemiarū, & messium non prosunt in non occupatis in messib. Bartol. in l.j. C. de agric. & cēsi. l b. 11. Alex. in l.1. ff. de fer. sed Inno contra in c.fi. de fer. Spec. eo. tit §.1. vers. item nota. vide Fel. in c. significauerunt. in 3 col. versi. vindemias de iudi.

De ordine cognitionum. Rubr.

De materia istius rubricæ plene no. in Speculo in tit. de incidentibus quęstionib.

SVMMARIVM.

1 *Cognitio pręcedere pronunciationem debet.*
Articulus pro sententia definitiua. Pront, pro quia.
2 *Exceptionem suam opponit reus fundata actoris intentione.*
Probationes ex vtraque parte actore consentiente simul recipi possunt etiam sine termino ad excipiendum.
Exceptio potest opponi sine termino.
Exceptione consanguinitatis opposita an videatur matrimonij verba fateri interuenisse, & sic in alijs.

Exceptio-

BIU Cujas

Exceptionibus factum fateri.
3 *Super exceptione pronunciandum de per se an sit.*
Instantia super exceptione, litis interueniente contestatione super ea trie nio perimitur alias minime.
Leg. intra vtile. ff. de minori. legis, de qua. ff. de iudi. intellectus.
Interlocutoria super processu affert graue prejudicium.
Leg. iij. de præua. ff. intell.
4 *In possessione si sit incertum, quis sit actor, vel reus, iudex debet cognoscere, quis sit.*
§. finali. l. liberis. ff. de lib. cau. §. si ex facto, in ver. interlocu. cum, q met. ca. ff. §. permittitur. l. ait prætor, de mino. ff. intellectus.
Declinatoriam potest op ponere confessus.
Præceptum valet, licet non pronuncietur super declinatoria, & transit in indicatum, nisi appellatur.
5 *Quæstio incidens, & emergens, an & qualiter differunt, & num. 6.*
6 *Quæstio principalis quæ dicatur, & quare sic dicatur.*
7 *Pronunciandum an sit super incidenti.*
8 *Iudex, qui fert condemnatoriam non pronunciando, expresse super exceptione pacti, vel prescriptionis, an videatur tacite pronunciare eas exceptiones non obstare.*
§. si rationem. l. quod in diem. ff. de compensa. intellectus.
9 *Pronunciandum an sit super emergentibus.*

CAP. PRIMVM.

INtelleximus. Iudex ante sniam de perẽptoria exceptione cognoscit, sufficit tñ, quod in principali pronunciat. h. d. secunda pars ibi, inquisitioni. Casus. quædã mulier petebat sibi quẽdã virũ adiudicari, lite ꝓtest. produxerat testes
a ad probandũ matrimoniũ, a vir timens periculũ futurum, opposuit exceptionẽ cõsanguinitatis. Quærebat, vtrũ post fundatã intentionẽ mulieris ista exceptio ꝓposita possit probari? rñdetur de ea cognoscendum tanquã de peremptoria, & si ꝓbabit de consanguinitate, feretur absolutoria. In tex. ibi petitio-
b nem elidi, b id id est annullari. aliter ponitur verbum, elidi. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus, ne peteret. Ibi, inq sitioni. i. interrogationi. Ibi, principalis qõ perimat. Ex hoc apparet, q except. o erat incidens, vnde versus. Incidens permit, emergens iurgia
1 differt. Ibi, est cognoscẽdũ, † no. cognitionem semper debere præcedere pronunciationẽ. Ibi, articulũ, no. diffinitiuã snĩam vocari articulum. Ibi, quo facto, id est qua exceptione ꝓbata, ibi, Prout, id est, quia, & sic ponit causatiue. No. ex hoc. c. q super exceptione est cognoscendũ, non tñ est de necessitate
2 pnunciandum. † Secundo no. q reus proponit exceptionem suam fundata intentione actoris, conco. C. de exce. l. si quidẽ. & plene no. ff. de rei ven. l. officium. dixit Inn. q si placet actori, & reus intentionem neget, ex vtraq; parte recipiunt ꝓbationes, & si actor probat, & reus nõ ꝓbat, condẽnet reus. Inn. supple et si ei non fuerit assignatus terminus ad excipiendũ, aliter nõ esset dubiũ: exceptio. n. põt opponi sine termino. Sed an opponẽdo exceptionẽ cõsanguinitatis vr fateri verba matrimonialia pcise, ita q non possit a modo proponere ꝯ testes probãtes verba matrimonij interuenisse? rñdeo, dixit dñs Dy. quod ille, q excipit ad elidendã intentionẽ aduersarii, hoc ipso vr ꝓfiteri factũ, q intẽdit elidere, vt in tpe no. in reg. excep. obijciẽs, de reg. iur. lib. 6. tñ glo. Accur. dicit, q excipiẽs de solutione nõ vr ꝓfiteri debitũ pcise, ut no. ff. de condi. inde. l. Iulia. in prima gl. magna. sed Franc. Accur. modificat illã glo. qñ excipit præmissã negatione, vt ff. de reg. iur. l. nemo ex his. Idẽ
3 dixit Cy. ibi. † Modo ꝯ istud capitulũ opponit, & vr q super exceptione sit pronunciandũ de p se. Primo p regulã gñalem quia de quare iudex cognouerit, de ea dẽt pronũciare, vt ff. de iud. l. de quare. & si non ꝓnunciaret, periret instantia de iure ciuili, vt C. de iud. l. properandum: q intellige nõ solũ in principali, sed et in emergenti, vnde si est opposita exceptio declinatoria & lis sup ea ꝓtestata, & iudex p triennium stetit, q nõ ꝓnunciauerit super ea, instantia illius exceptionis est perẽpta, & debet ꝓcedi in causa principali: secus, si super illa exceptione non esset lis contestata, quia tunc etiam post trienniũ posset pronunciari, quod est notandum. Sol. ad l. de qua. rñdeas, quod illa loquitur, quod. est pronunciandũ. s. sup libello actoris, ex quo ius metimur, vt l. j. in prin. ff. si pars hẽre. pe. sup libello aũt exceptionũ peremptoriarũ, nõ est de necessitate ꝓnunciandũ, quia decidunt simul cũ principali per modũ incidentię, nõ dico, q snia ius faciat hic super articulo ꝓsanguinitatis, vel affinitatis, sed solũ modo tm operatur, quantum oportet ad litis motę decisionẽ. Casus. in l. j. C. de ordine iudiciorũ. Oppo. nam. l cauet, quod si alicui tanq existenti. j. annum vti lem pendente restitutione in integrum aduersus ꝯctum, quẽ dicebat celebratũ in minori ætate, opponebat excessus ætatis, & iudex pronunciauit ętatem suffragari, & idoneam esse ad beneficiũ restitutionis obtinendę, quod ista interlocutoria valet, & ab ea potest appellari. ergo super incidenti debet pronũciari. iste est casus. ff. de min. l. intra vtile tempus. Sol. qõ minoris ętatis emergebat ex parte actoris, & maioris ætatis ex parte rei, & exceptio maioris ętatis habet impedire ꝓcessum. C. de temp. in inte. resti. l. fi. vnde, quia iudex pronunciando ꝓ ętate pronunciauit esse procedendũ, a dicta snĩa tanq lata sup processibus põt appellari. quia est interlocutoria afferens graue præiudicium, & iste est verus intellectus illius. l. alii super ea zuffant, & non figunt pedes in intellectu. Tertio opp. ad idem de l. iij. ff. de prẽuari. Solu. & ibi proponebatur exceptio. & replicatio respectu processus, vt C. de adult. l. quoniã Alexãdrũ.
4 & C. ad l. Iul. de plagi. l. præses. † Quarto opp. nam. l. cauet, q si est incertum, vtrum quis sit actor, vel reus, quia vterq; ꝓponit querelam, sed non in modum libelli, quia non vult facere se actorem, ne subeat onus probandi, q iudex dẽt cognoscere, quis sit in possessione, & super hoc interloqui, & onus probandi imponere non possidenti. iste est casus. ff. de lib. cau. l. libertis. §. fi. Sol. ibi ideo iudex interloquit, quia non erat oblatus libellus, sed agebatur de præparatione causę, & ille. §. est multum nota. Quinto oppo. Nã lege cauet, quod si est qõ super articulo iuris, videlicet vtrũ a iure sit prodita actio, super isto tali articulo est pronunciandum. Iste est casus figu. ff. q me. cau. l. metum. §. si ex facto, in verbo, interlocutum. Sol. ibi interlocutoria fuit lata super dubio iuris, nõ sup meritis causę. i super violẽtia. Sexto opponitur. nam l. cauet, quod si minor debitũ petat, & pars confitetur, sed dicit, quod minor nõ habet legitimam personã sine curatore, & iudex præcipiẽdo interloquitur, valet interlocutoria, licet possit appellari, eõ q iudex omisit cognoscere, & pronunciare super legirimatione persone, iste est casus. ff. de min. l. ait prætor. §. petmittit. So. ibi interlocutoria fuit lata in confessum. & tria ibi sunt notãda: primo quod confessus potest opponere declinatoriam. secundo quod licet non pronunciaret super ea, valet præceptũ. tertio quod potest appellari, tñ si non appellatur, præceptum
5 transit in rem iudicatã sine ope rest. in integ. † His ergo sic ꝓmissis pro intellectu dictarum legũ quæro primo, quę sit dria inter qõnem incidentem, & emergentem. Dixit Io. quia incidens habet vetustiorem cãm: emergẽs aũt oritur in ipso iudicio. dicunt Doc. q imo incidens põt oriri lite pendẽte, & in iudicio, vt C. de transl. siue apud acta & ff. de cond. inde. l. elegãter. §. si quis post. ego ad excusationem tãti viri expono, quod ipse inteilexit de cã passiue, quia vetustior cã, puta ꝯctus, vel quasi patit, id est eliditur ab incidenti, sed non elidit ab emergenti, quia emergens nõ tangit merita cãæ principalis, sed tẽdit ad elidendum iudicium, & ideo non põt elidere nisi iudicium motum, quia quod nõ est, elidi non põt, cũ priuatio nõ sit ante habitũ, vt ff. de ver. obl. l. decẽ, & hęc est veritas omissis
6 multis ambagibus. † Quęro, quæ dicatur qõ principalis, & quare sic dicatur? rñdeo, quia est petitio, quę dirigit per actorem ꝯ reũ, & dr principalis, quia principalis, nã ipsa est principiũ. Sed quę est cã emergens? rñdeo declinatoria iudicij. non enim tangit merita cãæ. sed quæ incidens est? rñdeo, ꝓprie loquendo illa, q merita cãæ tangit, vulnerat, vel elidit, vt statim dicam. Sed quæ est natura principalis? rñdeo, vt lis contestet, & procedat. at natura incidẽtis est, vt simul cum principali decidatur. Et no. q qõ incidẽs qñque dr prejudicialis. qñ tangit factum, & hoc, cum impedit processum, vt j. eo. c. tuam, sed si non impedit processum, non dr ꝓiudicialis, vt no. Arch. ij. q. iij. c prius, & plene dixi. C. sent. res. nõ pos. l. peremptorias, vbi
7 videas. † Secundo quęro, an super incidenti sit pronunciãdũ? & dic aut talis interlocutoria tenderet ad sorbendum totũ negotium, & non est pronunciandum, quia hoc pertinet ad virtutem diffinitiuæ, si tñ pronunciaretur, oporteret appellari, aut non pronunciat super toto sed sup vno articulo, vel particula, & tunc põt pronunciari, & ẽt appellari, vt d. l. intra vtile.
8 fm alium intellectum. † Modo ergo reuoco in dubium, vtrũ iudex, qui fert condemnatoriam non pronunciando expresse super exceptione pacti, vel præscriptionis, videat tacite pronunciare eas exceptiones non obstare. dicunt Doct. q sic. nũquid ergo poterit appellari ab hac interlocutoria, exceptione non obstante? finge quod per statutũ nõ possit appellari a snia in cã mutui lata, tñ possit appellari ab interlocutoria super exceptione. respondeo, quod quicquid dicant Doct. ista nõ est interlocutoria, sed est quidã effectus diffinitiuæ, & ideo non põt appellari, nisi iudex adiiceret hæc verba, non obstantibus exceptionibus, quia per clausulã, nõ obstante, videret exp esse pronunciare sup ijs. Oppo. q snia lata in principali nõ videat lata in incidenti, vt ff. de compensa. l. quod in diem. §. si rõnẽ. Sol. ibi est talis incidens, q stat p se, vt elegãtet no. Cy. fm Pe
9 C. sen. rescin. nõ pos. l. peremptorias. † Modo ergo quæro, an.

super

ADDITIONES.

a Vinc. God. Matrimonium. Adde an matrimonium palam contractum in facie ecclesiæ, si ad erat aliquid impedimentum, dicatur puratinum, Soc inn. consi. 89. num 1. lib. 3.

b Elibi. No. etiam verbum, elidi, quia intelligitur i. annulari, aliter accipitur in l. si vnus. § pactus. ff. de pac.

BIU Cujas

ſuper emergentib. pronũciandum? & dic q̃ ſic, ſi iudex vult procedere de conſilio iuriſ. quid ergo, ſi ꝓceditin cauſa principali ſurda ante pertrãſiens exceptiones declinatorias, vtrũ valeat proceſſus. d. Iac. But. in l. a procedente. C. de dila. ḋt, aut eſt lis conteſtata ſup exceptionibus declinatoriis, & tunc proceſſus ad vlteriora eſt nullus, niſi iudex interloquat̃ ſup eis. Si vero lis non eſt conteſtata ſup iſtis exceptionibus emergẽtibus, bene tenet proceſſus. gl. Accur. diſtincte dicit non tenere ff. qui ſa. co. l. arbitrio. Bar. ḋt, q̃ ante lit. cont. nihil eſt de ordine ſubſtantiali iudicij præter oblationem libelli, vt ipſe no
a tat ff. de teſt. l. ſi quæramus. Alii dicunt, q̃ legitimatio a perſonarum non eſt de ſubſtãtia, dummodo perſonæ re vera ſint legitimę, & hoc vr̃ expreſſum ꝯ. de ap. c. ex parte. M. niſi dicat̃ q̃ illud ſit ſpeciale per l. nõ eo minus. C. de proc. & q̃ no. in l. ſi tuto. C. in quibus cau. in integrũ reſti. non eſt neceſ. in ſolẽni gl. quæ eſt ibi. Porro ſi perſona eſſet oĩno legitima, q̃q̃ eſſet dubium, & iudex non legitimaſſet eam per ſuam interlocutoriam, proceſſus eſſet nullus ipſo iure, vt l. j. §. idẽ Põponius ff. q̃ cum fal. tut. aut. & q̃ no. ff. de iureiu. l. iuſiur. q̃. §. j. & l. 2. C. de eo, q̃ pro tut. & ſunt gl. notabiles, & quod in dub. o toleraẽ, ex euentu ſententiæ declaratur nõ teneri. C. de pe. her. l. ſi putas. Quid dicemus? cõſidera, q̃ quædam eſt quæſtio ſemel emergens in quolibet articulo, vt hęc exceptio, tu non debes audiri, quia bãnitus, vel malpagus Nam in quolibet articulo poteſt opponi, cum in quolibet articulo requiratur audiẽtia, vt no. Iac. Bu. ff. de condi. inde. l. cleganter §. ſi quis poſt. in prima exceptione, videt q̃ valeat proceſſus. In ſecunda non, vt ff. ad Maced. l. nam & ſi, & l. j. §. q̃ autẽ ff. de ale. vel dic, q̃ aut iudex recipit probationes ſuper exceptione, & debet ꝓnũciare: aut non, & tunc non, qa non cognouit. vel dic indiſtincte proceſſum valere per l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. & ff. de min. l. ait prætor. §. permittitur. Nam cõpulſio ad procedendũ hẽt vim interlocutoriæ, vt ibi patet, iſti tex. ſunt notabiles. & hæc vera, niſi talis proceſſus eſſet ꝯ formam mandati, vt ꝯ. de reſti. ſpolia, c. Piſanis. vel niſi iudex cumularet & intricaret proceſſus emergẽtis qõnis vna cum principali cã, qa tunc proceſſus nullus, vt ſ. de iudi. c. exhibita. prudẽtius tamẽ facit iudex interloquendo, quia ſeruat mandatum. l. quia natura emergentis eſt differre negotium principale, & dilatiõe pendente iudicis officium conquieſcit.

ADDITIO.

a Vinc. God. Legitimatio. Adde, qd̃ legitimatio, vt ualeat, oportet exprimere oẽs qualitates, & an ſufficiat in genere, Rui. conſi. 74 num. 27. lib. 3.

SUMMARIUM.

Spoliationem alterius rei ſi vnus opponit aduerſus actorem, quid iuris. in prin. & num. 1.

1 *Perſona actoris, & rei an & quando debeat eſſe certa.*
Damna ſi acceſſorie petantur, nõ oportet exprimere nominatim, ſecus ſi principaliter, & num. 9.
Sententiæ diuiſim quando ferri poſſint.
Liquidum propter non liquidum non differtur, & quando.
Exceptio ſpoliationis eſt dilatoria, & num. 5.
2 *Excommunicatio potius eſt iuris, quam facti.*
3 *Exceptio & citatio facta ſuper ea non interrumpit præſcriptionem aduerſarij, & nu. 15.*
Sententia lata in cauſa criminali an faciat ius in ciuili.
Libellus contra cognationem formatur, nominib. in expreſſis, & an in aliis caſibus generaliter concludat, & nu. 5. 8. & 9.
Exercitum, & gentem quot homines faciant.
Juſtitiam mihi fieri, ſi proponam in libello, valet quantum actio nominatim propoſita, & nu. 9.
Lex, libellorum, non habet locum in interdicto, vnde vi, ciuiliter moto.
4 *Exceptionem qui opponit, litem non conteſtatur.*
Citra pro abſque.
Delictum Abbatis nocet monaſterio, ſi deliquit eo cõſentiẽte, et n. 10.
Poſſeſſio pacifica quę.
Comparatiuum pro ſuperlatiuo.
Agendi, vel excipiendi modus conſideratur.
Petitio cum exceptione quandoque cumulatur.
Super ordine procedendi eſt pronunciandum.
5 *Succumbens in exceptione famoſa non efficitur infamis.*
Retinere poſſum rem meam ad me etiam longiſſimũ poſt tps reuerſam.
Reconuentio in delictis habet locum.
Lex, ſi quidem, de excep. non habet locum in exceptionib. prejudicialib. & declinatorijs.
Actus agentis quatenus operetur.
6 *Condemnare in eo, quod petitum non eſt iudex non poteſt.*
7 *Petere non dicitur proprie, qui excipit, & num. 13.*
8 *Cumulatio plurium delictorum.*
Silentium eſt indicium tacitæ confeſſionis.
Suſpenſiua ſententia fertur in multis negocijs.
9 *Libellus an nõ procedat propter rerum gñralitatẽ q̃ obſcuritatẽ parit.*
10 *Violentia prælati an noceat eccleſia.*
Sententia conuentionis & reconuentionis dr̃ vna, & ſimul ferẽda, aliter appellari debet cum non ſit nulla.
Reconuentio an ſuſpendat iudicium primo captum.
Legis, illicitas, de offi. præſi. legis, ſi de vi, de iudi. legis, ſi quis in tantũ. C. vnde vi. intell.
Jus ſibi dixiſſe, quando obſtet.
11 *Exceptio ſpoliationis an poſſit opponi contra agentem depoſiti.*
Excipientis conditio melior.
12 *Probationes receptæ ſuper exceptione an valeant ad agendum.*
13 *Pronunciatum ſi ſit cõtra excipientẽ an poſſit illud idẽ refricare agẽdo.*
14 *Sententia abſolutoria lata ſuper actione an excludat exceptionẽ, in qua idem refricatur.*
15 *Præſcriptio an interrumpatur per exceptionem, & citationem ſup ea.*
Actus ordinatus ad vnũ finẽ non parit aliũ finẽ, ad quem nõ ordinatur.
Confeſſio vera non requirit ordinem agendi.
16 *Cõuictus de exceptiõe falſi oppoſita criminali an poſſit ordinarie puniri.*
Notorium non ſurgit ex recepris ſuper exceptione.
Armorum terror quando ſufficiat.
Armatus fecit & cum armis fecit, inſtructus fundus, & cum inſtrumẽto, dicere, non eſt idem.
Conſentire ex poſt facto etiam in maleficijs nocet conſentienti.
17 *Mandans an cum mandatario concurrat in eodem actu delicti.*
18 *Procurator, qui cum ſufficienti mandato iurat falſum in animam domini, an dominus ſit periurus ficte aut vere.*
Profeſſio monachi, adoptio, & legitimatio ſpurij pèr procuratorem fieri non poſſunt, quia duæ ſequerentur fictiones.

CAP. II.

CVm dilectus. Si reus ꝯ actorem opponit ſpoliationẽ alterius rei, aut excipiendo, & tũc prius audit̃, & exceptione probata rñdere nõ cogitur, niſi pr̃ reſtituat̃ res, ſed per hoc nõ q̃dẽnat̃ aduerſarius ad reſtituendum, quia nõ eſt actũ ad hoc. aut ſpoliatio deducit̃ recõueniẽdo, & per modũ agendi, & tũc vtraq; qõ ſimul tractat̃, & ſpoliatione ꝓbata reſtituit̃ res h. d. notabiliter. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur facti & ꝓceſſus narratio. In ſcda Papæ interlocutio. ſcda ibi, nos aũt. Prima ſubdiuidit̃ in tres, quia in prima ponit̃ actoris petitio. In ſcda reorũ exceptio. In tertia actoris replicatio. Scda ibi ei citra. tertia ibi, verum. Item ſcda prĩcipalis ſubdiuidit. Nã primo Papa ponit ſuã interlocutoriã, duo mẽbra diſtiguẽs. ſcdo eã declarat. & probat ꝓ duo ſimilia. ſcda ibi verũ &c. Caſus. Abbas de Ferentino egit ꝯ nobiles de Artone, qa manu armata & cũ exercitu ad caſtrũ monaſterii venientes in p̃diis animalium, & aliis dãnificare dictũ monaſterium p̃ſumpſerunt, ſibi fieri petens iuſtitiã. Ex aduerſo dicti nobiles exceperũt, q̃ ꝓ dolũ Abbatis, & violentiã ipſius erat ĩuaſũ caſtrũ Sirati, q̃ẽt ꝓgenitores ipſorũ nobiliũ tenuerũt pacifice & qete, petentes prius ſibi fieri iuſtitiã. & dictũ caſtrum reſtitui ſibi, q̃ petitioni ipſius rñderent, offerẽtes ſe paratos per teſtes p̃ntes ſpoliationẽ dicti caſtri incontinẽti probare. ꝯ quos nobiles fuit replicatũ ꝓ parte Abbatis, q̃ reſtitutio dicti caſtri ab eo peti nõ poterat, quia d. Abbas nõ fuerat ſpoliator, & qa dictũ caſtrum ad ius & ꝓprietatẽ monaſterii pertinebat, nec pars aduerſa negabat ꝓprietatẽ dicti caſtri ad monaſteriũ pti nere. Et ex hoc inferebat, q̃ monaſteriũ dictũ caſtrũ tãq̃ rem ꝓpriã licite retinebat, & q̃ ꝓſona Abbatis ꝙueniri nõ poterat qa minime ſpoliauerat. Papa dixit, q̃ interdũ ſpoliatio obiicit̃ in modũ actionis, interdũ in forma exceptionis. Nã i forma actionis obiicit̃. qñ reſtitutio petit̃, in forma vero exceptionis qñ intẽtio agẽtis repellẽdi ꝓponit̃. In primo caſu ſunt mutuę petitiones ſeparatæ, in quib. q̃ prior appellat, prior agat. In ſecũdo caſu prius de exceptione ẽ ꝓnũciadũ, & iõ Papa interloquẽdo ꝓnũciat, vt ꝓbõnes dictorv nobiliũ ſup ipſa exceptio ne prius audiant̃, & exceptiõe ꝓbata nõ coganṫ dicti nobiles rñdeř abbati donec ei ſit facta reſtõ caſtri, tñ ad reſtõnẽ caſtri ñ p̃t Abbas ꝙdẽnari vi exceptiõis ꝓbatę, qa nõ ẽ ad hoc actũ, & iſtã ꝙclonẽ probat Papa ꝓ ſimile de crĩe probato teſti per modum excipiendi, qa per hoc nõ punit̃ teſtis, nec producẽs pęna ordinaria, qa nõ eſt ad hoc actũ, ſed ſolũ repellit̃ a teſtimonio, q̃ ea rõne ꝓtingit, qm̃ in ipſum accuſatio ñ procedit. Itẽ probat ꝓ id q̃ ſnĩa lata ſnp exceptione falſi nõ infamat, li
1 cet eneruet teſtimoniũ. hoc ḋt notabiliter. †Dicit Inno. q̃ certa dẽt eſſe ꝓſona rei, & certa actoris, niſi qñ vniuerſitas agit, vt ꝙueniṫ. quia tunc nõ oportet exprimi noĩa ſingulorũ. Innoc.
a Idem ait, q̃ nõ oportet dãna a exprimere particulariter, & nominatiue, ſed ſufficit clauſula generalis, qñ petunṫ acceſſorię ſed ſi peterent̃ dãna principaliter. & ꝓ ſe, dẽret exprimi qualitas, & quãtitas dãnorũ. Idẽ ait, q̃ ĩuaſor caſtri tenet ad r̃ſtituẽ

dum

ADDITIO.

a Damna. Circa damna. An debeant exprimi in libello, uide Bal in conſil. 119. in ci. ſtatuto caueturia. col in 2 par. ubi notabiliter.
Vinc. God Adde, an damna ueniant appellatione expenſarum Bald. interdnm. ff. de fruc. & lit. expenſ col. fin. Bartol in l. j. § fi. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. & ibi Alex.

BIU Cujas

dum oĩa, quæ erant in castro Idem ait, ꝙ qui declinat libellũ, declinat forũ. Idem ait, ꝙ illa conclusio, petit iustitiam fieri, si pertinet ad iustitiã gñalem, est incerta, nisi ex adiunctis declaratur. Idem ait, ꝙ vbi constat probatũ de quætione, & de alio non constat, pp dubiũ status cãæ, diuisim põt ferri sñiæ, nec differtur liquidum pp non liquidũ, intelligo, nisi possit liquidari. j. duos menses. ff. de iu. fis. aufert. §. cõpensationem. Inn. Idem & gl. ait, ꝙ pp continuationem tpis dr̃ vnum, ꝙ est duo Inno. Idem ait, ꝙ p̃latus agens noĩe ecclesiæ nõ repellitur per exceptionem spoliationis factæ noĩe proprio Inn. idem ait, ꝙ exceptio spoliationis est dilatoria. Inn. idem ꝙ exceptio spoliationis nõ hẽt locum qñ agit̃ ꝯ incertam personam. Inn. idem ait, ꝙ excipere non est proprie agere, sed abusiuè. & idẽ Inn. nullum iudiciũ põt incipere ab excipiendo. Idem ait, ꝙ si qs petit absolutionem excõica. non procedit petitio nisi satisfaciat de manifesta offensa tñ si absolutus est, nihil aliud consequitur, si petit absolutionem incidẽter quã sui habilitatem in illa cã. Idem ait, ꝙ qui petit absolutionẽ, non confitetur se eẽ
2 excõicatum, immo quia ad cautelam p̃t hoc peti. † In ꝯrium vr̃, ꝙ excõicatio est potius iuris, quam facti. est. n. quoddã intellectuale, ꝙ ex iure sumit̃, & pro hoc. C. de li, cau. l. cum p̃cũ. & hac petitione pendente p̃t nihilominus denunciari excõicatus, vt innuit hic Inn. quia vitiũ litigosi nõ afficit sñiam, q̃
3 trãsiu. t in rem indicatã. † Idẽ ait, ꝙ exceptio, & citatio facta super ea non interrumpit pręscriptionem aduersarij quia nõ plus operatur citatio, quam litis contestatio facta super exceptione. Idem ait, quod sñĩa lata in criminali non facit ius in ciuili Inn. caue tibi, quia loquitur, vbi ciuilis & criminalis non descendunt ex eadem cã, sed ex diuersis spoliationib. & ĩ isto c. sunt multa bona notabilia. Ibi, de nobilibus reis. No. libellũ formari ꝯ totam cognationem proprijs nominib. non expressis. Ibi qõnem, qñ dicatur qõ mota, no. ff. ad Treb. l. Lucius. §.
a tres hæredes Ibi manu armata non dicit cum quib. armis, & tñ concludit libellus in l. Iulia de vi arma. l. publica. Ibi, cum exercitu, quot hoĩes facint exercitũ, no. ff. de infa. l. 2. quot faciant gentem, dicunt quidam, ꝙ quatuor, vt in l. j. ff. de prob. sed ibi ponitur gens pro cognatione, vel parentela, non p numeris hoĩum. & ideo dic quod tot hoĩes faciunt gẽtem, quot faciunt turbam Ibi, ad castra. si illa castra non designentur p cõfinia, procedit libellus quia erãt per se nota. Item illud verbum ad castra, facit ad statutum de faciente insultum ad domum. Ibi, in prędijs, simile verbum. C. quod met. cau. l. si p impressionem Ibi, in alijs, no. generalissimũ libellum procedere super damnis & interesse, & rerum restitutione. Ibi, Iustitiam no. generalem conclusionem libelli, peto mihi fieri iustitiam, & tm̃ operatur, quantum actio noĩatim proposita in libello. Item no. ꝙ in isto libello non erat appositus mensis, quia l. libellorũ đ accu. ñ obtinet in interdicto vnde vi, ciuiliter, moto licet Bart. dicat ꝯrium per l. ita exigit. ff. de do. sed ibi erat actio famosa, hic non, qa nullũ interdictum infamat, vt plene no. C. de interdic. l. incerti. & hæc notabilia collige in prima parte
4 huius c. † Sequitur, circa i. absq;. ex hoc sio. quod qui exceptionem opponit litem non contestatur. Ibi, per dolum, & violẽtiam, no. delictum Abbatis redundare ꝯ monasteriũ; & hoc verum si deliquit de consensu totius conuentus s̃m Ber. & p Dy. in c. delictum personæ, de reg. iur. in 6. Ibi, Commiserant delictum, s de facto, & est cõis vsus loquendi. Ibi. Quietè. pacifica possessio dr̃, quæ in prin. fuit pacifica, licet postea turbet̃ vt hic, & ff. de aequi. pos. l clam possidere, in prin. Ibi, Non denegabant, supple, sed dicebant se esse vsufructuarios, vel vasallos, vt ff. de vsufruct. l. cuiuscunq;. §. j. Ibi. Reuertitur, hęc allegatio probat̃. C. vnde vi. l. cum quærebatur. hoc verum est, si reuertitur sine vitio. Ibi, Longiora, i. longissima quia verbũ
b longiora, [b] significat plusquam longum, hæc allegatio probatur. C. de præscr. 30. an. l. si quis emptionis Ibi, tm̃, i. non cõtra dñm rei, alias allegatio esset falsa. Ibi, distiuguendum, No. modum agendi, vel excipiẽdi ꝯsiderari; hoc no. 3. q. 6. c. hoc qppe. Ibi, Primus, quia erat exceptio præiudicialis, & ideo primo tractanda & decidẽda. Ibi Non cogatur. ista ratio vr̃ falsa, qa s̃. dixit, quod nobiles non solum excipiebant, sed petebãt, ibi, petentes prius. So. illa petitio erat ꝯsecutiua exceptionis, quasi dicat, nisi restituas, audiri nõ debes tu Abbas. Porro bene potuisset cum exceptione cumulari, & tunc hr̃et virtutem complexiuam agendi, & excipiendi per duas leges notabiles. ff. de iureiu. l. nam postea. §. si minor. ff. de inof test. l. Papinianus. §. si filius. In tex. ibi, interloquendò pronũciamus. No. cum est qõ super ordine procedendi, debet super hoc ferri interlocu-
5 toria. † Ibi, inter infames. No ꝙ succumbens in exceptione famosa non efficitur infamis, concor. ff. de infa. l. Lucius. & cõcludo ex p̃dictis primo de generali libello admittendo. Itẽ ꝙ exceptio spoliationis est declinatoria, & ante litis contestationem. Item no. ꝙ dñs rem suam ad se reuersam licite p̃t retinere, non obstante quod ab alio malęfidei possessore fuisset possessa etiam per tempus, cuius tẽporis contrarij memoria non existit. Item no. ꝙ in delictis habet locum reconuentio, si ciuiliter mouentur. Item no. ꝙ lex, si quidẽ. C. de exceptionib. non habet locum in exceptionibus præiudicialibus, seu declinatorijs Item no ꝙ actus agentis in tantum operatur, inquantum operatur eorum forma & natura. Item no. ꝙ qui excipit
6 non petit. † Item nota, ꝙ iudex non potest condemnare in eo quod petitum non est, concor. C. de fideicom. lib. l. fi. ff. de dã.
7 infe. l. 3. § iudicium. ff. cõi di. l. vt fundus. † Item no. ꝙ qui excipit, non dr̃ proprie petere, sed improprie, vt ff. de in ius vo. l. li
8 bertus aduersus. Item no. hic † in libello plura delicta cumulari. sic. C. de accu. l. si quis homicidæ. Item no. in verbo, nullatenus negabat, quod iudicium tacitæ confessionis est silentiũ, vt ff de no. ope. nun. l. prætor. §. hoc autem, in gl. parua. itẽ no.
c in tex. ibi, donec, ferri sñĩam suspensiuam, & suspẽsio. hic apponitur redintegrationi. sic. s̃. de consti. c. ex literis. aliquando ponitur ad natiuitatem, vt qñ fertur sñĩa cõditionalis, vt C. đ sen. l. cum iudex. aliqñ fertur sub protestatione. ff. de pac. do. Vltimo no. ꝙ exceptio non infamat. Oppo. ꝙ libellus, in quo non exprimuntur noĩa reorum, nõ procedit, quia est incertus. Sol. hic erat nomen collectiuũ agnationis, seu familiæ. ff. đ iuris om. iu. l. si familiæ. Itẽ procedit, qñ conuenitur vniuersitas, tu dic, ꝙ nomina reorum erant certa, quia comparueĩit, & sese & aduersarios certificauerunt, secus, si nõ comparuis-
9 sent, vt ff. de iu. l. cum quem temere. † Secundo opponitur, ꝙ libellus non procedat pp rerum generalitatem, quæ obscuritatem parit, vt ff. de rei ven. l. idem Põp. §. fi. & ff. de iu. fis. l. ita fidei, & no. ff. de censi. l. forma. Sol. hic libellus erat certus quãtum ad castra, & eorum territoria, quia erãt per se nota. quantum autem ad damna dicit Iuno. ꝙ procedit libellus, quia veniunt accessorie, & probantur per iur̃m, vt C. vnde vi. l. si quãdo. vnde sicut releuatur agens ab onere probandi, ita a necessitate exprimendi in libello. tu dic, ꝙ aduersarij nõ petebat declarari, sed ita generaliter excipiebant, sicut generalr̃ agebat̃ ꝯ eos, sed si petiissent declarari, debuisset declarari tam principale, q̃ accessoriũ, vt s̃. de dila. c. literæ. Tertio opponit̃ ꝯ conclusionem libelli. nã in libello dẽt proponi actio expressè, vel tacitè, sed per illa verba, peto iustitiã fieri. nulla actio proponitur saltem certa; ergo non procedit libellus. So. iustitia hic intelligitur iuxta qualitatem probandorum, ex quo libellus fuit admissus per iudicẽ, & aduersariũ. licet. n. fieri non debuit factũ tñ tenet, vt l. 1. vèr. biduũ. ff. qñ ap sit, & ff. de interdi. & re
10 legat. l. relegatorum. § ad tp̃s, ver. sic tñ. † Quæro, nunquid violentia p̃lati nocet ecclesiæ? & dic vt s̃. dixi, tñ ecclesia p̃t in integrũ restitui, quia ecclesia, inquantũ ecclesia, non est in dolo. Opp. prælatus agebat noĩe ecclesiæ, ergo non repellit̃ rõne p̃prij delicti, vt C. de sacros. eccl. l. iubemus. §. æconomus. So. vt dixi, hic congregatio c deliquit, vt no. ff. de re. iu. l. aliud. §. refert. Opp. ꝙ sñĩa in cã reconuentionis, & cõuentionis nõ sit vna, sed plures. So. dr̃ vna pp earum continuationem. tñ realiter plures sunt. si pronunciatur prius in reconuentione, non est sñĩa nulla, sed debet appellari. Non ob. C. de sen & interlo. l. p̃latã, qa ibi non est ordo circa idẽ, hic circa diuersa. Opp. ꝙ ẽt reconuentio suspendat iudiciũ primo cęptũ. 2. q. j c. in primis, & 3. q. 2. quasi per totũ. So ibi scđa qõ erat criminalis, prima ciuilis; & ideo supersedet̃ in ciuili, vt C. đ ordi. iudi. l. fi. hic vtraque erat ciuilis Oppo ꝙ ex quo cõstabat iudici de veritate, id est de spoliatione, semper debet mandari, quod fiat restitutio, vt l. illicitas, in principio. ff. de offic. pręsi. respõdeo, illa. l. nõ dixit hoc, sed dixit, quod iudex debet prohibere vim fieri; & sic ibi loquitur de vi futura, non de vi facta. Oppo. quod
d nunquam illi nobiles [d] possunt condemnari, etiam si fuerit actum contra eos, qui habebant paratas probationes in contrarium, vt not. ff. de iudic. l. si de vi. Sol. probationes non releuabant ipsos, qui accesserant ad castra ecclesiæ, & prædauerant.

ADDITIONES.

a Armata Circa hoc aduerte vtiliter, quia licet appellatione armorum veniant lapides, fustes, & alia apta ad nocendum; tamen illud est verum improprie secundum An. in l. si pignore ad Silla. ver. etiam vide tex. & sequitur Lud in l. 1. §. occisorum ad Silla. vèr etiam vide tex. & ideo talia non comprehenderentur in statuto vt est gl. sing. cle. 1. in verbo arma, de statu mona. Item no. quod ille qui portat arma vetita, debet illa perdere. Et portans arma præsumitur habere malum animum nisi portet ligata, & ad palatinm communis non licet portare arma. gl in c 1. § si quis rusticus, de pa. te. & ibi Bald & Lud. fi. in 14 char. sed pro occidendo bannitos licitum est portare, vt determinat Nellus de sancto Gem. in suo tra. bannitorum, & sequitur Lud. in l. 3 § sed vitium, ad Silla. Idem no. quod etiam ducens secum seruos armatos, punitur l. fi. & ibi Bald. ad l. Iulia. de vi publica. & adde etiam hic quæ ponit Bal. infra in fi. col. quæ omnino vide.

b Vinc. God. Longiora. Adde quod lõgum tempus dicitur non solum centum annorum, sed etiam iudicis arbitrio. Rui consi. 92. nu. 10. lib. 4 & consi. 118. nume. 3. eod. lib. 4.

c Vinc. God. Suspensio. Adde quod suspensio temporis de medio tollitur. Rui. consi. 17. nu. 17. lib. 4.

d Vinc God. Nobiles. Adde quod nobilis habet præsumptionem pro se, in his, quæ concernunt nobilitatem. gl. sing. in c. illud. 11. dist. Lu. Ro. sin. uerbo, nobilitas. vel in his.

BIU Cujas

dauerant. vnde intentio agentis non excluditur p intentionē rñdentis qa circa diuerſa, ut C. de do. iter vi. & vxo. l. ſi marit⁹, & ibi no. Op. quod iſti nobiles non pñt vincere, quia ius ſibi dixerunt, vt in l. ſi quis in tantā. C. vñ vi. So. non eſt verum, qa non dixerunt ſibi ius in eadē re, ſed in alia. vnde ſi tenes vnū caſtrum Matchionis Montisferrati, & ipſe facit mihi guerrā ad aliud caſtrū, non propterea perdit ius ſuū. caſus eſt hic no. & no. ff. quod me. cā. l. extat. Item ex ſolo inſultu ēt cum præda animalium ad idem caſtrū non perderet ius ſuum, qui ñ habuit effectū cōſummationis, ſicut requirīt ex vi ſermonis in vi expulſiua, & ablatiua, non. n. expulit alium, qui cogitauit, ſed qui efficit, nec ante fit res vitioſa. † Quęro, vtrum ꝺ agentem depoſiti poſſit opponi exceptio ſpoliationis? & vī ꝙ non, quia talis exceptio eſt ſpecies ſpoliationis, & habet in ſe crimen, vt no. Dy in c. qui ad agēdū, de reg. iu. lib. 6. hęc ratio non placet per l. inficiando, in prin. ff. de fur. item non pōt ꝓbari depoſitū, quoniā ſuſpēſa eſt eius cognitio. Item ī pari cā mellor eſt conditio excipientis. ff. de ver. obl. l. ſi ſeruū. §. ſequitur. † Quæro, nunquid probationes receptę ſuper exceptione valent ad agendū? rñdeo, aut queris, vtrum ex probat onib⁹ oriatur actio. & dico ꝙ non, vt dixit illa gl. ſingularis. ff. de iureiur. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. pe. aut queris, vtrum valeant ī vim teſtimonii? & videtur ꝙ ſic, quia inter eaſdem perſonas. In ꝺ rium vī, quia ñ operat̄ ſnīa, ergo nec teſtes. & hęc vera ſm Inn. tu dic, ꝙ non faciunt plenā fidē, ſed faciunt magnū indiciū ex quo poteſt deferri ſacramentum in defectum probōnis ſi iudex vult deferre, ar ff. de iureiu. l. ſi duo patroni, in princip. † Quęro, nunquid ſi eſt pronunciatum ꝺ exceptionem, poſſit refricare agendo? & vī ꝙ non, quia ſnīa lata ſup excep.one tranſit in rem iudicatam, & parit exceptionem rei iud. nā vbi mutattur concluſio, ibi eſt alius libellus. Et ideo non ob. exceptio rei iudi. vt patet ex dictis. In ꝺrium dixit gl. & bñ, qa exceptio non tendit ad eundem effectum, nam per exceptionem nō recuperat poſſeſſio, per actionem ſic. conſidera ſubtiliter, qa hic eſt alia res. Nam qui petit, rem petit, ſed qui excipit, rem nō petit, & eſt de hoc caſus ſingularis. ff. de euic. l. vēdicantem, cū l. ſe. † Quęro, quid eꝺ, vtrum ſnīa abſolutoria lata ſuper actione excludat exceptionem, in qua idē refricat? & quidam dicūt quon ſic. Nam ſnīa lata ſuper actione excludit exceptionem compēſationis opponendā ex eadem cā, vt no. ff. de compen. l. ēt. licet in oppoſitum faciat l. procu. ad exhibēdum. §. i. ff. rem rat. hab. dic, quod aut eſt lata abſolutoria, quia nō factū, vt quia nō probatum. primo caſu eſt abſorptum ius excipiendi. ſecundo non, vt ff. de condi. & demon l Iuliauus. & ibi no. † Quæro, vtrum per exceptionem, & citationem ſuper ea interrumpat̄ pręſcriptio, & procedit qō in exceptione ꝓpenſationis. quidā dicunt ꝙ ſic per l. omnes. ff. de reg. iur. Alii dicunt ꝓtrarium & verius per l. in rebus. §. fi. ff. cōmo. quia exceptio[a] nō interpellat debitorem, nec morā inducit, & qa natura exceptionis eſt excludere, & his finibus eſt ꝓtenta, nō autem perpetuare, niſi eſſet talis exceptio, ꝺ quam curreret p ſcriptio, quia tunc obiectu perpetuatur, vt C. de non nu. pec. auth. ꝺ qui propriā. dicas ergo, ꝙ actus, qui ordinatur ad vnū finem, non parit alium finem, ad quem non ordinatur, vt j. de teſti. c. veniēs. 2. ex hoc apparet, ꝙ ſi clerico eſt probatū crimen ſuper exceptione, non ideo eſt priuādus a beneficio, ꝙ eſt verum, niſi eſſet probatū per confeſſionē, quia ꝓfeſſio nō requirit ordinem agendi, ut j. de reſt. ſpo. c. Piſanis. & hoc ī ꝓfeſſione vera. ſed confeſſio ficta nō præiudicat in alio genere cāe vel litis. tex. eſt ſin. in l. 2. in prin. ff. de iu. fiſ. † Vltimo q̄ro, quid de exceptione falſi oppoſita in criminali, vtrū cōtra ctus poſſit ordinatæ puniri? & breuiter eſt vnica gl. in iure ꝙ non. ff. de adul. l. 2. §. ſi publico. & per hoc vī, quod ex receptis ſuper exceptionibus non ſurgat notoriū, quod eſt no. In prima gl. ibi, cū armis, ēt ſi non ponat manum ad arma, qa ſufficit terror armorum, & aptitudo offendendi cum armis, ſec⁹ ſi requireretur vſus & actus armorum ut in ſtatuto de offendente cū armis. Nā non ſufficit eſſe armatum niſi armis vtat̄, & hoc importat ſignificatio verborū. Nā aliud eſt dicere, talis armatus[b] fecit ſic, aliud talis cum armis[b] fecit ſic ſimile dico, ꝙ aliud eſt dicere, fundus inſtructus, aliud eſt dicere, fundus cū inſtro, vt no. C. de ver. ſig. l. 2. & mai⁹ delictum eſt cū armis q̄ ſine, vt gl. In gl. ſed quare, ibi, Ab initio, vel ex poſt facto, eſt multum no. ꝙ ſi capſm ex poſtfacto conſentit maleficio præiati, nocet eccleſiæ. idē, ſi populus maleficio ptātis, tene mēti. † Ibi, Mandato, mandans cū mandatario cōcurrit in eodem actu delicti, & ideo unum & idem eſt malū vtriuſq; ſm Dy. & no Cy. C. ſi reus, vel acu. mor. tu. l. j ſed certe verū eſt, ꝙ cōcurrit aīo, ſed nō corpore niſi cēt pſens, qa aliquid hēt fictionis, ut no. in l. j. §. deiec. iſſe. ff. de vi & ui ar. & per Iaco. But. C. d legi. l. nō dubiū. conſtat ēt, ꝙ mandatum eſt pręparatorium, & actio oriī ex præperato, non ex præparante, vt l. iudi. § fina. ff. ad l. Aquil. & no. C. de accu. l. qui de crimine. ſed idē Ia. Bu. dixit ꝺ & male. tenet igitur mandans ex facto ſubſecuto pro pter mandatum, nō ex mandato, pp factum ſubſecutum, vt ff. de fideic. l. ſi vt proponitur. idē in contractibus, quia tenet̄ actione ex eo ꝺctu ꝺhenti, nō actione mandati, vt no. C. mā. l. ſi literas. † Sed ecce procurator cum ſufficiēti mādato iurat falſum in animam dñi, nūquid dūs eſt periurus ficte, an vere. rñdeo, vere & recta via, quia perſonæ cohęret, aliàs mutaret̄ per procuratorem qualitas iurī, & non poſſet proprie iurari in alterius aīam, qd tenet Pe. & Cy ſm opi. Pe. ſequeretur, qd vaſallus non poſſet inuito dño iurare fidelitatem per procuratorem, quod verū eſt, quia homagium requirit corporalem pręſentiam. Item in profeſſione monachi, quia non pōt fieri per organum a corpore ſeparatum, vt C. de cad. tol. §. ne aūt. l. nec adoptio ff. d adoptio. l. ſi poſt mortem. §. fi. ſed ibi ideo qa adoptio eſt quædam fictio, & ideo non poteſt expediri p aliā fictionē, quia duæ improprietates, & fictiones ſunt iuri ꝺrię & incompaſſibiles. l. j. C. de do. promiſ. idem puto in legitimatione ſpurii, quod non poſſit fieri per proc. quia ſimilis eſt adoptioni. C. de naturali. li. l. legem Anaſtaſii.

11 12 13 14 15 16 17 a b

ADDITIONES.

a Vinc. God. Exceptio. Adde quo caſu generalis exceptio nō releuet excipientē. Rui. conſi. 119. nn. 15. lib. 5.

b Vinc. God. Armis. Adde ꝙ armorum metus non debet inducere vt a tramite iuris recedatur. Goz. conſi. 10. nu. 42.

SVMMARIVM.

1 *Sententia idem operatur, qand confeſſio, & nu. 2.*
Natalium exceptio petenti hæreditatem obſtat, & in primis iudicari debet ab eccleſiaſtico iudice, in prin. & nu. 1.
Matrimonialis cauſæ cognitio quando ſpectet ad eccleſiam, quando ad laicos, & nu. 2.
De præiudiciali cognoſcendum prius.
2 *Cauſa eccleſiaſtica quando incidit ſæculari, terminari debet per eccleſiaſticum hominem, & nu. 3.*
L. quoties. C. de iud. intellectus.
3 *Quæſtio matrimonij ſi incidit in poſſeſſorio iudex ſęcularis poteſt taliter qualiter de ea cognoſcere.*
Poſſeſſorium nullum eſt mere ſpirituale, uel mere eccleſiaſticum.
4 *Spirituale mere nunquam accedit temporali.*
Magis dignum non accedit minus digno.
Cauſæ quę prius cognoſcendę & terminandę. & nu. 7.
Duę rationes vincunt vnam.
5 *Iudex ſecularis an poſſit cognoſcere de ſubſtantia monachatus.*
6 *Qō uſurarum obiecta petenti mutuum an debeat remitti ad eūm.*
Spiritualitatem aliquam non intentat excipiens.
Filiationis, & Legitimationis cāæ qñ pertineant ad eccleſiaſticū forū.
Nomen paternum impoſitum poſthumo arguit eius eſſe filium.
Teſtator ſi mandauit reſtitui vſuras omnibus, qui docuerint extortas, an iudex ſecularis, ſi ſibi apparent euidētes rationes codicum, poſſit cogere hęredes vſurarij ad iſtas vſuras ſoluendas legatarijs.
Vſurarum reſtitutionis cauſa, quando eſt eccleſiaſtici fori.
Vſurę manifectę, vel dubię quando.
Incidētię unius cauſę alteri cāæ quot modis cōtingant, & earum differētię. & nu. 8.
Priuilegij prærogatiua non eſſe debet inter paria.
Contumax non admittitur ad reconueniendum durante contumacia.

CAP. III.

VAm. Petenti hęreditatem obſtat exceptio natalium quę dēt primitus terminari per iudicem eccleſiaſticū. primo narrat ꝓteritum, ſecūdo prouidet circa futurum. ſecūda ibi, qa vero. Caſus. Regina Cypri coram rege Francorum petebat hęreditatem cuiuſdam nobilis ab inteſtato: opponebat̄, ꝙ erat illegitime nata, & ideo non agnata. Quęrebatur de competētia fori, & de ordine iudicii. Papa dixit, quod qō natalium ptinebat ad forum eccleſię. Ordo autem eſt prius, vt cognoſcat̄ p papam ſuper qōne pręiudiciali natalium, & ideo interim dixit, ꝙ Rex Franc æ patienter expectet, quia q̄dam ꝓfuſio oritur, ſi ordo iudicij perturbatur. dixit Inn. ꝙ ēt ſi poſt mortem coniugum agatur de matrimonio ꝓterito, ſupple & negetur matrimoniū, ꝙ anteq̄ articulus iſte finiatur p eccleſiaſticum iudicē. iudex ſęcularis nō pōt de hīditate, vel dote pronūciare ego dico, ꝙ lata ſnīa pro mrīmonio qō hęreditatis, & dotis remitti dēt ad iudicē ſęcularem, & hoc per noſtrum capīm. & eſt ratio, quia amodo cā prīmonij ſtat per ſe, cum cā mrīmonij amplius non pendeat, ſed ſit deciſa † Itē idē operatur ſnīa, ꝙ ꝓfeſſio, [a] ſed vbi de plano ſit ꝓfeſſio mrīmonij, ibi ad eūm non ptinet negotiū, vt ait Spe. vt plene dixi. C. de iud. licet, & ff. ſo. ma. l. Titia. als iudices ſęculares ī iſta mā eſſent ſicut citra & chimera. Bart. dixit, aut eſt qō facti. i. an mrīmoniū ſitꝺctū, necne. Aut qō iuris. i. an mrīmoniū potuerit ꝺhi, necne. primo caſu īcidēter cognoſcit iudex ſęcularis. ſeꝺo eccleſia.

1 a

ADDITIO.

a Vinc. God Confeſſio Adde ꝙ ſententia & confeſſio facta ſuper qualitate perſonæ facit ius quo ad alias perſonas. Rui. conſi. 173. nu. 13. lib. 1.

BIU Cujas

cleſiaſticus principaliter aũt neutro caſu cognoſcit iudex ſæcularis ſm Bar. in d.l. Titia, & hoc ſi eſt qõ de ſędere matrimonii, ſed ſi de poſſeſſione fęderis, vt in cauſa alimentorum, tũc iudex ſecularis cognoſcere põt, quia eſt quæſtio facti, ſ. an fuerit tractatus, vel debuerit tractari vt filius nec ne, arg. in l. ij. ff. ſi ſer. ven. & l. pe. ff. de his qui ſunt ſui vel alie iur. & ita teneas
2 cõiũcto dicto Spe. No. primo † de præiudiciali cognoſcẽdum ſic, C. de petitio. hæred. l. liber necne. Itẽ no. ꝙ quando cauſa eccleſiaſtica incidit ſęculari, debet terminari per eccleſiaſticũ iudicẽ. Opp. C. de iu. l. quoties, vbi ad eũdem iudicẽ ptinet incidens quæſtio & quæſtio principalis. Sol. hic cauſæ erant diuerſi fori incõpatibiles, & derogatorij, quia iudex ſecularis non eſt capax cognoſcendi de cauſis eccleſiaſticis, ibi autem erat capax. & no. ꝙ iſtud capitulum loquit̃ qñ eſt qõ ad legitimitatem, ſed ſi de hoc non eſt quæſtio, quia pars de plano cõfitet̃, tunc non habet locum iſtud capitulũ. vnde capitula, ſiue articuli, & interrogationes ſup matrimonio bene poſſunt fieri coram iudice ſęculari, quia ſi aduerſarius confitetur, de plano ſtatur confeſſioni, nec dẽt remitti articulus iſte ad iudicẽ eccleſiaſticum, quia confeſſio de plano, poteſt fieri, coram iudice ſęculari. Si vero aduerſarius negat, tũc bene dẽt fieri remiſſio, & ita hoc. c. intelligit Spe. vt dixi in d.l. quotiens, & in l. Titia, ff. ſol ma. † Itẽ ſcias, quod in poſſeſſorio, ſi incidit quæ-
3 ſtio matrimonii, poteſt iudex ſecularis taliter qualiter de ea cognoſcere, quia ſufficit probare quaſi poſſeſſorium, vt no. in l. j. §. ſi ea ff. de ven. in poſſ. mit. & ar. in ca. ſi iudex, de ſenten. excommu. li. 6. Item ſcias quod ſi quæſtio matrimonii incidit in ꝓparatoriis iudicioꝝ, ſimiliter iudex ſęcularis poteſt cognoſcere, quia ſufficit ꝓbare quaſi poſſeſſoriũ, vt notatur in d.l. j. & C. qui acc. nõ pũt. l. nõ ignorat, per Pe. & Cy. Porro nullum poſſeſſorium eſt mere ſpirituale, vel mere eccleſiaſticũ, vt no. in c. diſpendioſam, de iudi. in clem. & eſt rõ, quia nõ tãgit fędus matrimonii ſed quandam qualitatem extrinſecã, q̃ non in iure, ſed in facto conſiſtit, vt in l. 2. §. j. ff. ſi ſer. vẽ. Dein de no. hic, quod quęſtio matrimonii incidit petitioni hæreditatis, & eſt præiudicialis. & ideo primo cognoſcenda. In iſto c. conſidera duo, primo ordinem, & hoc eſt quia eccleſiaſtca & ſpũalis: de ſpũali aũt nunq̃ põt cognoſcere laicus, quia nõ
4 eſt capax. † Item nunq̃ accedit mere ſpũali temporalis, qa magis dignum nõ accedit minus digno, ar. ff. de ædil. edi. l. iuſtiſſime. vnde no. ſm Ber. ꝙ interdum ſunt duæ qõnes & ambæ principales, & tũc de ambabus cognoſcit, ita tñ, ꝙ qui prior appellat, prior agat. hoc verum, niſi altera ſit præiudicialis & maior, quia tunc interim ſuperſedet ſup minori. iſte eſt caſus
a nõ. in l. j. C. qui accu. non poſ. Interdum a ſunt duæ cauſę quarum eſt vna principalis, alia incidens & multipliciter, quia qñq; incidit ciuilis ciuili, quandoque ciuilis criminali, & qñq; criminalis criminali, & ſp de incidenti, ſi eſt ꝓiudicialis, & ꝓponat obiectiue, eſt prius cognoſcendum & interloquẽdum
b vt C. ad l. Fa. de pla. l. præſens, quæ loquitur b in exceptione. C. de adul. l. qñ Alexandrum, quæ loquitur in replicatione, & dicit ꝙ replicatio præiudicialis prius debet terminari, quam exceptio oppoſita reo, quod raro alibi inuenies. Et hoc facit
c ad qõnẽ: dictat ſtatutum, ꝙ bannitus c non audiet agẽdo, nec excipiendo, modo Titius fuit ſpoliatus a Seio, & vterque erat bannitus, excipitur de banno actoris, replicatur de bãno rei, ſi preſupponat ꝙ replicatio cõpetat, prius dẽt de ea cognoſci, & interloqui. ſed an hoc ſit præſupponẽdum? dic no. in l. cũ mulier. ff. ſol. ma. ꝑ Iac. de Are. & Bar. forte in prædicto exemplo eſt magis faciendũ ſpoliato, quia pro eo duo faciunt. ſ. ſpolatio, & bannũ aduerſarij, ſed pro reo non facit niſi vnum tñ, ſcilicet bannũ actoris, & duę rõnes vincunt vnam, vt in Auth. de conſan. & vterinis fratrib. Porro nõ conſidero, vtrũ ſit bannitus ex maiori delicto, quã alius, quia nõ genus crimi
5 nis, ſed bãnum ſpectat, vt ff. de pęnis. l. ꝙ ad ſtatum. † Quæro, vtrum ſi opponat̃ exceptio, ꝙ eſt monachus, & in poſſeſſione monachatus, poſſit cognoſcere iudex ſecularis, corã quo cã principalis agit? rñdeo, in monacho conſidera habitũ interiorem. i. qualitatem monachatus, & habitũ exteriorem. i. cucullam. Primum ſapit petitoriũ. Secũdũ ſapit poſſeſſoriũ. Reſpondeo non poteſt cognoſcere, quia poſſeſſoriũ nõ reſeruat excipiẽrem, & de ſubſtantia monachatus iudex ſecularis nõ põt cognoſcere, & licet aliquãdo probato habitu exteriori ꝑſumatur interior habitus, vt no. Iac. Bu. C. de epi. & cle. l. ſi quaper calumniam, ſecus eſt hic, quia ad efficaciã veræ probatio
6 nis nõ poſſunt teſtes recipi per iudicem ſęcularem, nec directe, nec indirecte. † Quæro, quid de quæſtionе vrurarũ obiecta perenti mutuum? reſpondeo, aut expreſſe apparet, quod ꝓctus eſt vſurarius, & tunc non eſt neceſſe ꝙ remittat̃ ad epiſcopum, quia quod patet expreſſe non eſt probare neceſſe, non apparet, quia conſiſtit in tacita fraude vſuratum, & tũc ad epiſcopum debet remitti, qm̃ cã eſt eccleſiaſtica, vt no. xj. q. j. in ſumma. Si aliquis tanquam filius petit alimenta, opp ei, ꝙ non eſt filius? rñdeo. ſiue agat ex ꝓcẽtu, ſiue ex iure nãli offi-

cium iudicis proponat, poteſt cognoſcere iudex ſecularis, qa excipiens non intentat aliquam qualitatẽ ſpiritualem. Nã cũ non intẽrat filiationem, ſed neget, ergo nec matrimonium intentat. Si autem opponeret, ꝙ eſt ſpurius, tunc vbi agit ex contractu, epiſcopus cognoſceret: ſi officio iudicis, tunc iudex ſecularis. rõ differentię hæc eſt, quia in primo caſu oportet. ꝙ ꝓbetur veritas, vt ff. de condi. & dem. l. Lucius. In ſecundo caſu ſufficit, quod probetur, quod pater & mater vocabant eum filium legitimum, vt ff. de his, qui ſunt ſui, vel ali. iur. l. iudex, & ff. de ma. teſt. l. vxorẽ. vbi mirabiliter dicitur, ꝙ qñ poſthumus nomine baptiſmali vocatur nomine paterno, præſumitur filius, quod alibi non reperitur, & facit ꝙ no. 2. q. j. ca. manifeſta
7 circa medium magnæ glo. Quæro † teſtator mãdauit reſtitui vſuras omnibus qui docuerint extortas, ſi ibi apparent codices rationum euidentes, nunquid iudex ſęcularis poſſit cogere hęredes vſurarii ad iſtas vſuras ſoluendas legatariis. & videtur quod ſic, ſi ſunt manifeſtæ, ſecus ſi dubię. fiunt autem dubię per negotionem hęredis, manifeſtæ autem ſi confiteant̃ de plano: nec puto, ſi hæres neget, ꝙ iudex ſęcularis poſſit pronunciare ſtandum dictis codicibus quia quæſtio iur. eſt, an ſit ſtãdum eis necne, vt no. Arch. 46. diſt. c. qui ſincera. Et ideo huius queſtionis arbitrium, & determinatio pertinet ad eccl̃m. & declarato hoc per eum bene poterit iudex ſecularis primo aditus p legatarios facere executionem teſtamenti, vt l. hẽditas ff. de pe. hære. & l. amplius. Nota, quod ſupra dictum eſt, qñ exceptio præiudicialis. i. ſuſpendens & non ſupponẽs negotiũ principale, incidit petitioni. modo eſt alia incidentia, ſ. quãdo incidit petioni, & hoc poteſt eſſe tribus modis. Primo modo derogatorie & obſtantiue, vt ff. de inoffi. teſt. l. Papinianus. §. ſi filius. ff. de auto. tut. l. defendẽte, quę eſt multum ſingularis. ff. de iurciur. l. nam poſtea. §. ſi minor. Secundo modo, quia ex ſecunda petitione ad primam ſurgit exceptio compenſationis, vt no. C de compenſatio. l. neque. vel minuit̃ comdemnatio in prima, vt dixit illa l. vt no. ff. fãm. ercis. l. Mæuius. § eum. Tertio modo in conuentione & reconuentione ſuper omnino diuerſis, & non contingentibus ſe, vt ſ. co. c. cum dilectus. §. non autem. Et hæc incidentia ſubdiuiditur in quatuor cõbinationes. Nam interdum incidit ordinaria ordinariæ, & tunc debẽt eadem ſententia terminari etiam ſi reconueniens hẽat probationes paratas, ſicut habebant illi nobiles de Artone, ꝙ eſt bene notandũ, quod facilitas probandorũ non derogat ordini quentionis & recõuentionis. caſus eſt ſingularis in d. ca. cum dilectus. ſed ſi iam eſſet probatum, non ſuſpẽditur liquidum propter incertum, vt C. de compen. l. fi. interdum incidit ſummaria ordinarię, & idẽ no. ff. de iudi. l. qui prior. Interdũ incidit ordinaria ſummariæ, & tunc recipitur libellus reconuentionis, vt ff. de proc. l. ſed & hæ. §. nõ ſolum. fallit, ſi reconuẽtus habet ius reuocandi domũ, vt ff. de iudi. l. ſed & ſi reſtituat̃, in prin. quamquam tñ recipiat̃ libellus non debeant eadem ſententia terminari, quia in procedendo non eſt eadẽ rõ. ſed diuerſa, vt dixi in c. j. ſupra de mu. peti. c. j. poſt Inno. interdũ incidit ſummaria ſummarię, & tunc procedit reconuẽtio, & debent ſimul terminari, quia inter paria non debet eſſe ꝓrogatiua alicuius priuilegii, vt ff. de excu. tut. l. ſed & milites, in prin. hoc probat̃, ff. de proc. l. omniũ, & ff. de var. & extraor
8 cog. l. j. in fi. † Et vnum ſcias, ꝙ ꝓtumax d nõ admittit̃ ad recõ-
d ueniendũ durãte ꝓtumacia, vt ſingulariter no. ff. de dã. infec. l. ſi finita. §. ſi quis quia. Et no. quod in ſinu, id eſt in capite iudicij, omnes incidentiæ clauduntur. Sunt & nonnullę aliæ incidentiæ, vt qñ incidit maius delictũ minori, vel vna ſpecies delicti alteri, quę non eſt de eodem genere, & hoc quandoq; ex fortuito, quandoque ex propoſito, vt ff. de fur. l. qui nocentem. §. ſi iniuriarũ. & §. ſi nupta, & l. vulgaris. §. ſi quis ex. Itẽ in ꝯctibus & vltimis voluntatibus vbicunque habet locum illud brocardicũ, ſi non valet, quod ago, vt ago, valeat vt valere põt vt ff. de accep. l. an inutilis. ad quod procedit ratio continentis & continentiæ, vt ff. de ſerui. l ſi tam anguſti. Item ex æquitate nãli, & fauore vltimę volũtatis, vt ff. ad Treb. l. Sceuola. Itẽ dicimus, iſte incidit in latrones. ſed hęc nõ ptinẽt ad noſtrã materiã, in qua tractat̃ ſolũ de incidẽtis. i. occurrentiis indiciorũ, & nõ de aliis, vt ff. de iur. om. iu. l. ſi quis id quod, in principio.

ADDITIONES.

a Interdum. Adde no. in c. exhibita, de iu.

b Loquitur. Adde no. in l. Titia. ff. ſol. matr. & per Paul. de Caſt. conſi. 323. inci viſa peti in pen. & fin. col. vbi pulchre.

c Vinc God. Bannitus. Adde, quod bannitus non admittitur ad allegandã ſuam innocentiam per tertiam perſonam, nec iudex ex officio eius defenſionem ſuſcipere poteſt. Rui. conſi. 5. num. 5. lib 5.

d Vinc. God. Contumax. Adde, ꝙ contumax in criminali nunquã habetur pro cõfeſſo, niſi ex forma ſtatutorũ. Bar. in l. ſepulchri. ff. de ſepul. viol. Vt autẽ quis dicatur cõfeſſus eſſe in iudicio, ponit Alex. in conſi. 188. viſo ꝓceſſu. num 3. li. 2.

SUMMARIUM.

1 *Reconuentio an habeat locum in poſſeſſorijs.*
2 *Spoliatus agens contra ſpoliatum an poſſit ab eo reconueniri.*
3 *Agens de ſpoliatione repellitur exceptione alterius ſpoliationis ꝓbatæ.*

BIU Cujas

Audiri non debet, idem effectu, quod excipere.
Obligationes naturales an tollantur per sententiam.
4 *De exceptionibus an sit idem.*
Egisse generaliter intelligitur, qui non pposuit originē petitionis in libello
Reconuentioni quando locus non est, & num. 5.
Spoliati, & spoliationis priuilegium, quod amittitur eius silentio.
Natura dicitur, quæ cohæret origini causæ.
5 *Interdictū recuperādæ possessionis si vnus pponat, & alter aliud interdictum alterius generis, an de iure ciuili pro alia admittatur reconuētio.*
Legis, si quis, ad l. Iul. de vi. intellectus.
6 *Spoliat⁹ si ñ agat ad possessionē, sd ad fruct⁹, an ista actio sit priuilegiata*
7 *Compensatio an possit obiici de vna violentia ad aliam in re diuersa.*
8 *Exceptio spoliationis an tollatur per replicationē alterius sponliationis.*
Replicans proprie agit. i. dat fomentum actioni.
Excipienti debiliora arma sufficiunt, quam actori.
Rei persona semper est in iudicio fundata, non item actoris.

CAP. IIII.

SVper spoliatione. Singularis est materia istius capituli, vtrū † in possessorijs habeat locum reconuētio.a & dic, ꝙ sic. nisi vnum absorbeat alterū, vel differat, vt quia sit preiudiciale processui aduersarii. agēs interdicto recuperandæ possessionis reconueniri nō pōt, nisi de alia spoliatione de qua ēt excipi poterit ꝓ eum. hoc dicit secūda pars ibi quam q̄. cō cor. ibi summarium. s. eo. c. cum dilectus, vbi illi nobiles de Artone super violentia conuenti possunt de alia spoliatione agere seu reconuenire. Item excipere. Casus, † q̄rit vtrum spoliatus agens contra spoliatorem possit ab eo reconueniri. Respondetur, ꝙ non. quia petitio reintegrandę possessionis est in hoc priuilegiata, vt ipsam intentans non cogatur añ restōnem possessionis rñdere spoliatorib. super alia qōne, fallit si reconueniretur de alia spoliatione. hoc dicit in prima parte.† Secundo dicit, ꝙ agens de spoliatione repellitur exceptione alterius spoliationis prōbatę, supple donec sit factare integratio possessionis excipienti, vt s. eo c. cum dilectus. dixit Inno. ꝙ nec coram ordinario, nec coram delegato conuenīt vel reconuenitur spoliatus, si spoliationem allegat, etiam nō in modū excipiendi. Nā sufficit dicere, tu non es audiēdus, qa de hac re pendet qō spoliationis, imo tñ in effectu idē est dicere, non debes audiri, ꝙ excipere. l. j. §. ꝙ aūt. ff. de alea. & l. j. ff. fa. ercis.† Dicit Inn. ꝙ naturales obligationes, vt est, ꝙ satisfiat leso, non tollunt̄ per sñiam, vt l. procu. §. j ff. rem ra. ha. dixit Inn. ꝙ exceptiones peremptoriæ proponendę & nō pposi tæ nō tollunt̄ per sñiam, nisi qñ ius earum tollitur per sñiam. Exemplum in exceptione compēsationis, & in hypothecaria quo ad ius prelationis. ff. de excep. rei iudi. l. duob. Inno. dixit, imo ꝙ succumbens in summaria exceptione non prohibet agere ordinariè. Item ait, ꝙ qui in libello non proponit originem petitionis, intelligitur generaliter egisse: secus, si ponit originē, id est causam petitionis, & hoc tā in ꝑsonali, q̄ in reali actione, Inno. No. ꝙ reconuentio non hēt locum, qñ primū iudicium derogat. Sēd. No ꝙ spoliatus non cogitur respondere spoliatori super libello, vel interrogatione alterius rei. No. ꝙ exceptio spoliationis est priuilegiata magis, q̄ actio a spoliato intenta. No. ꝙ priuilegium hic appellatur specialis nā ipsius iudicij, naturam voco, qa cohęret origini cāę. Ex regula prima apparet, ꝙ spoliator non auditur super proprietate, ēt si talis sit proprietas, quæ non possit absorberi per violentū, vt ꝓprietas decimarum, & aliorum spiritualium. Et no. ꝙ litera, q̄ dicit, non cogatur rñdere, probat, ꝙ nō possit excipi de dñio, & est expressum. s. eo. c. cū dilectus. §. verum. cōiuncto §. nos autem. tñ si excipiens esset admissus ad probandum, imputet sibi agens, si cōsensit, vt j. de causa possessionis. c. j. Itē si iudex admittit hanc exceptionem, & est probata, valet admissio eius & probatio, & sibi imputet, quia nō appellauit, vt C. de appe. l. j. & isto casu pōt ꝑaluari gl. quæ est ff. de iud. l. si de vi.† Quęro vtrum de iure ciuili, si vnus proponit interdictum recuperādę possessionis, alter aliud interdictū alterius generis pro alia, admittatur reconuentio? resp. non, propter verbum, noscatur quod est in litera. Nam, noscitur, significat ius antiquitus constitutum. i. ius Digestorū, seu Codicis, vt no. ff. de legi. l. de quibus. Opp. ꝙ secunda spoliatio consideretur, & non prima, qa posterius delictum velat anterius, vt C. ad l. Iul. de vi. l. si quis. Sol. ibi posterior violentus sibi ius dicit circa eandem rem, & ideo perdit priuilegium recuperandæ possessionis, criminaliter tñ vterque dēt puniri de vi, quia ex quo est quęsitum ius fisco, non debet fiscus illud ius perdere absque facto suo. Deinde, considera istam materiam sic, ꝙ qñque proponuntur duo petitoria, vnum ab vna parte, alterum ab altera, vt ff. de exce. rei iud. l. si inter me & te; & procedit recōuētio. & qñque duo possessoria, & tunc aut primum absorbetur per ſm, & loquit̄ d. l. si ad se fundū. aut nō absorbetur, & tunc aut vnum est priuilegiatum, reliquum non, & non habet locum reconuētio. aut neutrū, vel vtrumq; est priuilegiatum, & tunc est recōuē tio Sed Ber. dixit hic, ꝙ in momentanea possessione cessat reconuētio, ꝙ falsum est, nisi in pupillo, vt C. qui legitimā ꝑsonam. l. momentanea. aut vnum est petitoriū, aliud est possessoriū, & si quidem proponuntur ab eadem parte, dic vt l. naturaliter. §. nihil cōe, & C. de interdic. l. incerti. Si aūt hinc inde, tunc dic, vt in tex. istius. c † Quæro, quid si spoliatus non agit ad possessionē, sed ad fructus, vel dñia, vtrū actio ista sit priuilegiata? resp. sic, vt s. eo. c. cū dilectus Idē, si agat ad pensiones, quę potius dñr obuentiones, q̄ fructus, quia nunq̄ fuerūt idē corpus cum re principali, nec vnquam fuerunt pēdētes in re, sed occasione rei. Quęro, quid magis expediat, vtrū agere, vel excipere? rñdeo. vt in gl. quę est multum no. & aurea in practicando.† Quæro de vna violentia, vtrum possit obiici cōpensatio ad aliam in diuersa re? rñdeo nō quo ad rerum corpora, sed quo ad ꝑsonales præstationes damnorū, & interesse sic, vt ff. de compe. l. si ambo, & ita intelligas gl. Ber. Itē titulus criminis compensatione non excludit, sed crimen crimini cumulatur vt ex prędictis apparet. & si vis ordinare glo. hic ponitam de singulis mēbris hic facias singulas qōnes.† Quęro, an exceptio spoliationis tollat̄ per replicationem alterius spoliationis? rñdeo non, quia replicans proprie agit. i. fomentum actioni dat, vt l. quæsitū. §. fi. ff. de pecu. & C. de exce. l. si pactum. excipiens aūt soli defensioni incūbit, & non impugnationi, & iō debiliora arma ei sufficiunt. Item replicatio, quæ nō extinguit exceptionē, non prodest replicanti. Itē pro hoc. ff. ꝙ quisque iur. l. fi. hinc est, ꝙ exceptio excōicationis non tollit̄ per replicationē excōicationis, quia persona rei semper est fundata in iudicio, sed persona actoris nō semper, vt j. de exce. c. cum inter, & adde optimam. in materia fforum, quod vi aut clam. l. si alius. §. est & alia.

a Vinc. God. Reconuentio Adde ꝙ reconuentionis locus non est in causis, in quibus proprie non est iudicium. Soc. consi. 167. non inutilis. versi. secundo concludo, cum seq. lib. 2.

b Vinc. God. Spoliatus. Adde quod quis dicitur spoliatus duob modis, vi, & re ipsa. Rui. cons. 5. num. 7. lib. 4. Et spoliatus omnino debet restitui, etiam si eius possessio fuisset iniusta, & contra titulo possidentem. Goz. consi. 99. nume 3.

ADDITIONES.

1 2 3 4 5 6 7 8

De plus petitionibus. Rub.

SVMMARIVM

1 *Plus quot modis dicatur, & in princ.*
2 *Pœnitere licitum an sit quandocunque & num. 1.*
Plus petitionis, exceptionis praxis.
3 *Exceptio declinatoria solutionis si non oppo. an iudex possit absoluere ab instantia iudicij.*
4 *Inducię an duplicentur, si agatur ante condictionem.*
Ante diem agi quandoque potest, & num. 5.
5 *Actio an sit nata ante diem.*
Plus agens quando cadat a toto.
Dolus etiam scienti fit.
6 *Inducię an duplicentur, an residuum induciarū, quod supererat tempore litis contesta. & num. 5.*
Minus loco petenti quid debeaturi
7 *Libellus an procedat si debeatur genus, & petitur species.*
Ante diem agi an possit in realibus.
In pœnis non inspicitur an agi potuerit, sed an actum sit.
In delictis non consideratur iuris adminiculum, quod ptinet ad pœnam.
Temeritas cum temeritate compensatur in expensarum negocio.
8 *Inducię si sunt duplicatę, modo actor in illo tempore, quod est additum, petit, an iterum duplicabitur.*
9 *Sportulę computantur inter expensas necessarias.*
Forum quis non sortitur in loco contractus, sed solutionis.
Campsorij contractus an liciti.
Sortem minuere non est peccatum sed contra.
10 *Constitutio episcopalis dicat, quod si debitor petat declarari contractū esse de duplo in fraudem vsurarum, dēat facere depositum pecuniæ totius an fœnerator hoc casu conuictus perdat ius veræ sortis.*
Calumniator maior qui impetit, quam qui se defendit.
11 *Cautioni secundæ an sit standum.*
Deriuatium sapit naturam sui primitiui.
Fœneratitius cōtractus nō ualet ēt ambabus, uel altera parte nō ignorāte
12 *Dolus an reddat contractum stricti iuris nullum, & an bonæ fidei.*
Contractus bonæ fidei & stricti iuris differentia.
Contractus omnes iure canonico sunt bonæ fidei.
De mendacio conuictus, non dicitur de dolo conuictus.

CAP. PRIMVM.

CONsilium. Importunitas plus petentiū punitur, si super petitione sua duxerint persistendum. Qui enim re plus petunt, vel causa, condemnantur in expensis, qui plus loco, an interesse, si plus tempore, duplicantur inducię, nec superueniente tpe audiunt̄ nisi soluant̄ expēsæ. Cā plus petit̄, cum aliquid debetur in gñe, vel alternatiue, & petit̄ certa ꝑspecies vel

vel, vna præcisè plus petitur re, si x debeantur, & 20 petant. Loco, cum petitur solui alibi, q̃ in loco desti. Tpe, cũ añ diẽ, vel cõditionẽ. In isto ca. no multa bona. No. primo, insipiens est qui mouet litem iniuste. Secũdo, ꝙ punitur importunitas plus petentium. Tertio ꝙ parcitur desistenti. Quarto, ꝙ temerarius punitur in expensis. Quinto, quod qui petit alibi, q̃ in loco statuto, tenetur ad interesse. Sexto, ꝙ si quis agit añ tp̃s, vel conditionẽ, duplicãtur inducię. † Septimo, quod quatuor modis dicit plus, vt Instit. de act. §. plus. s. electione, quantitate continua vel discreta, loci mutatione, & tpis præuentione ꝯcor. Insti. de act. §. plus. Quintus modus ponitur ff de ver. obl. l. si pupillus. & ff. de leg. 2. l. Męuius. §. duobus. Opp. quod nõ sit licitũ desistere. vt C. de transa. l. si quis maior. Solu. ibi periurium, quod non potest per pœnitentiam reduci ad pristinũ statum. hic autem est, quod bene potest reduci & pro infecto haberi, vt ff de in ius voc l. quamuis. † Secundo opp. & vr̃, qđ sit licitum q̃cunq; pœnitere. ff. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. meminisse. C. de his, quib. vt indi. l. alię. C. locati. l. ꝓductores. Sol. in illis l. vltra procedit dando veniam pœnitẽti ante sententiam, sed si vltra nõ procederet, post litem contestatam locum pn̄ia non haberet, vt insti. de act. §. item. & ista est actio ꝑ eos, vt C. de iur. om. iud. l. in criminali, & C. de pl° peti. l. j. Tertio oppo. & imo vr̃, ꝙ etiam post lit. cõtest. possit actor errorẽ suũ corrigere confitendo, vt ff. de iureiur. l. eum qui, in prin. Sol. ibi pœna veniebat imponenda solum pp grauamen probationis iniunctũ aduersario. Hic vero pp temeritatem agentis. Quarto oppo. & vr̃, quod debeat perdere causam, vt C. de iure fi. l. iustas, lib. 10. Sol. ibi loquitur de rigore vetustissimi iuris, quo iure, qui cadebat a syllaba, cadebat a toto, sed per ægtatem iuris nouissim non cadit a toto sed duplicantur inducię vt hic, & Insti. de excep. §. temporales. Modo quæro, qualiter hoc practicabitur? respondeo quia siue sit obiecta ecceptio dclinatoria solutionis, siue non, cõstito iudici, quod qñ nõ dicit, agatur, debent inducię duplicari, hoc modo pronuncian do, videlicet quia si obiecta sit exceptio iudex pronũciabit exceptione obstante actorem non audiendũ, nisi transacto tẽpore duplicato, & restitutis expensis. Si autem non sit opposita exceptio, condemnabit reum ad soluendum post inducias duplicatas; & nihilominus dabit ei tempus quadrimestre, qđ est legale, vt l. fi. C. de usur. rei iud. & istæ inducię duplicabũt non solum reo, sed eius fideiussori. s. inducię cõuẽtionales, sed tẽpus quadrimestre est vniforme. tñ & illud duplicari puto, si ante tp̃s quadrimestre petatur executio iudicati. † Quæro, si non oppo. exceptio declinatoria solutionis, vtrum iudex potest absoluere ad instantia iudicij? rñdeo aut dilatio inest đ natura actionis; & potest, aut venit extrinsecus & nõ potest đ iure, sm Bar. qui ita eleganter no. ff. de ver. obli. l. eum qui ita. §. qui. † Quæro, si agatur ante conditionem, nunquid duplicent inducię? rñ. aut conditio habet tempus naturaliter mensuratũ, vt cum promittitur partus ancillæ, vel fructus futur°, vel domum in certo loco ædificari, vel ꝙ Romæ esset, Ephesi dari; tunc duplicantur inducię, vt eleganter no in d. §. tpales, in gl. velut. si quis autem non habet tempus commensuratũ, vt in illa conditione, si nauis ex Asia venerit, tunc gl. dicit ꝙ actor perdit litem, vt l. pecuniã. ff. si cer. pe. & male dicit per l. bouem. §. si sub conditione. ff. de ædil. edi. ff. de ver. ob l. si Titius, & Seius separatim. ff. de pig. ac. l. si rem. §. fi. ff. de peti. hær. l. quod si in diem, in prin. Extra opp. ꝙ ante diem agi possit efficaciter, vt ff. de iud. l. in omnib. So. ibi petebatur securitas dãda, non res, vel quantitas præstanda, vt no. C. de fideicom. l. 1. sm vnã lecturam. & dic vt ibi plenè. † Quęro, an ante diem sit nata actio. rñ. sic, fallit in usufr. vt ff. qñ di. ususfru. leg. ce. l. 1. in fi. qui text. non est alibi. quod dic, vt pleniſſime not. in l. 1. C. vt actio ab hære. vel ꝯ hæredes. Oppo. extra, & vr̃, quod plus petens cadat a toto, vt C. e. l. j. Sol. ibi deliquit ꝯhendo per dolũ, & petendo per dolum. ꝯhendo, quia exegit cautionem vltra veram sortem, ut faciunt fœneratores. Item petendo, & litem contestando dolo malo. Sed nunquid istud est bonum exemplum in fœneratore? vr̃ quod non; quia dolus nõ fit sciẽti, vt l. non fraudatur. ff. de reg. iur. sed dico, quod imo fit, quoties in fraudem legis ꝯhitur, & eatenus ꝯctus est ipso iure nullus, vt C. de legib. & constituti. l. non dubium. ego nõ puto, quod đ æquitate canonica fœnerator cadat a vera sorte, vt j. de pign. illo vos, & de emp. & ven. c. ad nostram. † Quęro, vtrum duplicentur inducię, an residuum inducię, quod superat tpe litis contesta rñd. solum residuum, quia quod præteritum est consumptum est, & non debet dici dilatio, vt ff. de pęnis. l. aut damnum. §. quisquis, & ar. ff. de his, quib. vt indig. l. rescriptũ. & hoc dictat ratio, quia pęna fines delicti non excedit. Sequitur videre de eo, qui petit plus loco, & quæro, quid econtra, si petit minus loco, quia deb tor nõ inuenitur in loco? Rñdeo, ꝙ debetur actori interesse, quia actio arbitraria hanc hẽt naturam, vt ff. de eo, quod certo loco. l. 2. † Quęro an ꝓcedat libellus, si debetur genus, & petitur species. rñ. non, quia nulla species debetur, nisi sit electio ad oris. licet si soluatur species, fingatur debita ab ipso principio, vt ff. de le. 2. l. Męuius. §. duobus. ff. qui & a qui. l. si optio. ff. de condi. indebi. l. cum his. §. fi. Sed in alternatiua procedit libellus, si non excipitur, vt j. de emp. & vendi. c. cum causa, tñ per hoc non tollitur reo ius offerendi s. e. ti. c. cum dilectus. §. quia vero. Quæro, an istud, qđ hic dr̃ de agente ante tp̃s, habeat locum in realib. actionibus? rñ. sic, si forte est factũ pactũ de non petendo vsq; ad diẽ, cũ iam actio in rem esset nata. Si vero nõ erat nata ante pendente dilatione non nascitur, tex. est vnicus in iure. ff. de vsufruc. l. Sempronius Attalus. & nihilominus habet pœna locum dilationis duplicandæ, quia in pœnis non inspicimus, an agi potuerit, sed an actum sit. Nam in delictis non considerat̃ iuris adminiculum, vt no. C. de legi. non dubium habentur tñ pro infectis quantum ad iuris soliditatem, sed non quantum ad actus pœnalitatem. Idem in ꝯctibus, si de mero facto sit cogitatum, etiam si in eo non cõsistat interesse, vt dixit illa l. egregia. ff. de ver. ob. l. quidam cum filiũ. Et no. quod per istud c. vr̃ determinari qõ, quod si mihi debentur quinq;, & petiui x. vn de iudex condemnauit reum in quinq;, & in alijs absoluit quod ego tenear reo restituere expensas, & non reus mihi ꝓ aliqua parte, arg. ꝯ. ff de leg. 2. l. qui solidum, in prin. vt temeritas cum temeritate compensetur vsq; ad cõcurrentem quantitatem. Quæro, duplicatæ sunt inducię, modo actor illo tempore, quod est additum, petit, vtrum iterum duplicabitur, & videtur quod non, sicut non debetur vsura vsuræ. ꝯriũ puto. Item si bis ante diem petij, nunquid fiet duplicatio, & vr̃ qđ sic. tñ vna dilatio in alterã confundetur, arg. ff. ad Carb. l. ideoque. † Et circa hoc, quod hic dr̃ de expensis. scias quod sportulæ computantur inter expensas necessarias. i. quæ dantur nuncijs, quæ in quibusdam locis sunt taxatæ per statuta locorum, & vbi non sunt taxatæ, dantur sm distantiam loci, tñ notarij volunt sibi solui pro quantitate causæ, vt no. Insti. de act. §. tripli. & in l. argentarius, in princ. ff. de eden. iudicibus etiam hodie dantur sportulæ de cõsuetudine curiarũ, vt no. ff. ad munici. l. de iure, in prin. & similiter arbitris, & arbitratoribus de consuetudine quorundam locorum, & in omnibus habet locum capitulũ nostrũ, & dictus §. tripli. cũ gl. sua. qđ bene no. Dixit Inn. quod de iure canonico nullæ sunt ordinatæ sportulæ. b Idem ait, quod non sortitur quis forum in loco originis ꝯctus sed in loco soluẽdi debitum, & si quidem nõ habet ibi domicilium, non potest conueniri, nisi ibi inueniat, alias sic, Inn. idem ait, ꝙ si quis agat ante diem nõ reijcit̃ libellus, sed differt duplicatis inducijs. Inn. dem ail inducias duplicari, siue sint cuẽtionales, sine legales, vt in dote; tene mẽti. Nos videmus hic, quod ratione loci iuris petitur interesse, & hoc facit ꝓ campsoribus. Nam ego numero Perusij campsori centum pro nonaginta quæ mihi facit dari Parisiis. Nam iste contractus est licitus iure gẽtium, & necessarius, & vtilis, & sufficiens rõne naturali; quia campsor subit pericula viarum, & dãna nunciorum, vt ff. de nauti fœnore. l. periculi, & ff. de act. & obli. traiectitiæ. §. de illo. & ff. de verb. obl. l. qui Romę. §. Callimachus. Et si aliquid plus lucratur cãpsor ex industria, licite lucratur, quia industria accidit rei licitę, vt ff. ad l. Fal. si hęres. Præterea licitũ est numeranti x. pacisci, qđ ei reddantur nouem tñ; quia minuere sortem non est peccatum augere sic, tex. est no ff si cer. pe. l. rogasti. §. si tibi. deinde dixi superius ꝙ qui in duobus delinquit, totum perdit. s. vtile per inutile. † Modo pone, ꝙ stipulatio eꝑalis dictat, quod si debitor petat declarari ꝯctũ esse de duplo in fraudem vsurarũ, quod debeat facere depositum pecuniæ totius, nunquid fęnerator hoc casu conuictus perdit ius verę sortis. rñdeo nõ, quia iste fęnerator non agit, sed conueniť, & se defendit. Nam minus peccat ille, qui per calumniam defendit se, q̃ ille qui per calumniã ĩpetit alium, vt l. in summa, in prin ff. de condi. inde. Sed quid si iste fęnerator petierat coram iudice sęculari, & tractus ẽ ad eꝑm, vtrum eꝑs puniat eum priuando iure verę sortis. Et vr̃ quod sic, qa est subrogatus loco primi iudicis, ergo debet supplere, ar. ff quod cum eo. l. Titianus, & ff. iud. sol. l. cum apud, & C. de app. l. ampliorẽ, in prin. ego dixi superius, quod ista pęna non habet locum de iure canonico; si quis tñ teneret contrariũ, haberet dicere, quod eꝑs posset vera sorte priuare, qa suspectus in causa, & ideo nõ reputat̃ diuersa causa, sed eiusdem causæ continuatio, licet cũ fori digressione. Sed ecce l. j.

C. eo.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Plus. Adde quod plus debito petere dicitur qui in totum petit indebitum, vt incidat in statutum. Bart in l. si seruus. la 3. §. fiita. de leg. 1. & in l. vbi decretum §. proficisci. col. 11. de offi. proconſ.

b Vinc. God. Sportulæ. Adde quib. debeantur sportulæ. Iudicib. n. ordinarijs non debentur, nec de iure canonico, nec ciuili. l. plebiscito. ff. de offi. præsid. & in c. causa ab omni. de vita & hone. cleri. vide D. Io. a Grassis, in tit. de substan. procur. in 1. volu. Tract. fol. 50. nu 1. & 2.

c Nam iste contractus. Adde gl. notabilem in l. 3. C. de exerc. quam alleg Flosianus in rub. ff. de usur. in 2. col.

BIU Cujas

C.eo.excipit duos caſus.primus eſt, qñ ſecunda cautio interuenit.ſecundus eſt qñ eſt tranſactum, nam trãſactio ẽt ſuper ꝯctu fœneratitio valet,quemadmodum ſnĩa, niſi probetur ſimulatio,vt no.extra de depoſito.c.grauis. Idem in ſnĩa dico, quod ſi debitor paſſus eſt ſe vinci nõ oppoſita exceptione vſuraria,quod lata ſnĩa debet reſcindi,tex.eſt ſin. in ratione ſui ĩ l.ſi ſponſus.§.ſi vxor,& §.ſi donationis,& ibi per Bar.ff.de do. inter vi.& vxo.& per me Bald.in l.cum allegas.C.de vſur.Tertius eſt confeſſio ſponte facta,& nõ per dolum creditoris. qd ergo ſi interuenit dolus in confeſſione? verbi gratia, ego mutuaui tibi centum, & accepi a te inſtrm de duplo veræ ſortis, & feci quod tu conſtituiſti quendam procuratorem ad confitẽdum debitũ in iudicio, & ita confeſſus es,nunquid iſta ꝓfeſſio faciat ceſſare pœnam huius.l.rñ.non, quia in ea eſt idẽ vitium,& idem dolus,ſicut in prima cautione.vnde dolus nõ eſt purgatus,ſed auctus, ſicut tranſactio facta per dolum non purgat dolum,ſed per dolum augetur delictũ, ergo dẽt pœna augeri,non minui,vt ff.de fer.fug.l.quicunq;, & ita tenet gl. in l transactio,& Odof & Iac.But.& omnes,pp hoc dico in ꝓ
11 feſſione verba formalia Bal.in l.j.C eo.tit. † Quæro igit̃, vtrũ ſecundæ cautioni ſit ſtandum? Rñ.in fœneratore ẽt mille cautionibus non eſt ſtandum,quia oẽs ſunt fœneratitiæ & deriuatiuum ſapit naturam ſui primituui, vt C.de legi. l.non dubiũ. §.fin.nam ẽt inter conſentientes non valet ꝯctus fœneratitius. vnde dicta lex debet intelligi in aliis ꝯctibus,in quibus per ſecundam cant.onem purgatur dolus,vt ff de cõdi. ob tur.cauſam.& l.ſi ob tur.cauſam,& l.2.ff.eo.quod metus cã non In ꝯctu fœnoris , & idem dico in tranſactionẽ,vel compromiſſo, quia non valent,ſi facta ſunt in fraudem vſurarũ, vtroq; ſciẽte,vel fœneratore tm̃ ſciente,vel vtroq; ignorante,vt quia inter heredes,ar.ff.de contrah.emp.l.ſi emptorem. §. idem Porro vltimo pacto ſtandum eſt ſi in fraudem vſurarũ nihil eſt
12 cogitatum.†Sed opp.ꝯctus mutui ẽ ꝯctus ſtricti iuris ergo dolus non reddit ipſum nullum.Solimo quia in fraudem canonis,vt ff.de iure patro.l.ſi libertus, ſed in fraudem hoĩs dolus non reddit ꝯctum ſtricti iuris nullum,ẽt ſi veniat ad validandum ꝯctũ bonæ fidei.hoc dicit illa lex ſingularis . ff.de verb. obl l.ſi quis cum aliter. dixit Pet. quod nec ꝯctum bonæ fidei reddit nullum, quia nõ peccat in forma,cõſidera,verum eſt, quod non peccat in forma apparenter,ſed exiſtenter peccat ĩ eo,quod eſt cã formæ.i.in conſenſu,ſi non erant alias ꝯcturi. ſed quare magis peccat in bonę fidei,q̃ in ſtricti iuris? rñ.quia bonæ fidei ꝯctus conſiſtunt iure gentium, & attendit̃ cõſenſus,ſed ꝯctus ſtricti iuris habent fomentum, & authoritatem a iure ciuili,ideo mero iure valent,ſed debent reſcindi,vt ff.ꝺ dolo.l.elegãter.ego puto,quod de æquitate canonica omnes ꝯctus mundi ſint bonæ fidei , non dico quantum ad titulum actionis,ſed quo ad mentem & ſubſtantiam intentionis.& iõ ſi dolus dat eis cauſam alias non ꝯcturis,quod ꝯctus ſit nullus ipſo iure,quia Deus,qui regulat & regit oĩa,reſpicit cor hoĩs, & in iure canonico nõ memini hoc notaſſe in tex.aliquo differentiam ſubſtantialem inter ꝯctum bonæ fidei,& ſtricti iuris. Vltimo no.quod pœna dicti ç.l.C.eo.habet locum qñ agẽs ẽ conuictus de mendacio,ſecus ſi ſolũ deficit in probãdo.agẽs quia per hoc nõ conuincitur de dolo,quem probari oportet vt ff.de proba.l.quoties §.qui dolo, ſm Pet.& Cy.licet gl.dicat
a cõtrarium ad hoc facit quod no.ff.de condi.inde.l.Iulianus.a in prima gl.magna,& eſt ipſa veritas.

A D D I T I O.

a Iulianus Et pro hoc adde primo gl.aliam ſingularem in c. ſuper literis,de reſcri. in verſi priori modo.Item facit gl.ſin in c.ne quis arbitretur.22.q 2.quæ expo nit vnum verbum per aliud,ad hoc vt euitetur crimen,facit etiam gl vnica in c.clerici.81.diſt quam exclamat Pan.in c.2.de probat & magni facit Bal.in l.data opera.C.qui accuſa n n poſ.

De cauſa poſſeſſionis,& proprietatis. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa poſſeſſionis datur duobus modis.*
2 *Poſſeſſio quare magis denominat a pedib.q̃ ab aliqua alia pte corporis.*
3 *Poſſeſſio quaſi fraternitatis an reperiatur.*
Poſſeſſorium correlatiuum iuris,& aſcendens & deſcendens,in quibus reperiatur.
4 *Poſſeſſiones quot ſunt,& nu.5.*
Duo iura quoties cõcurrunt in vnius perſona, perinde eſt ac ſi in diuerſorum perſonas diſtinguerentur.
5 *Poſſeſſio naturalis an ſubdiſtinguatur.*
6 *Poſſeſſorium an ſapiat cauſam proprietatis.*
7 *Actio.fami.erc.com.di.& fi.regun.an ſapiãt cauſam poſſeſſionis.*
8 *Poſſeſſorium aliquod an ſit,cui non correſpondeat petitorium.*
Præſtationum perſonalium quaſi poſſeſſio,an poſſit eſſe continua.
9 *Vis expulſiua quomodo cadit in perſonalibus præſtationibus.*
Penſiones,vel præſtationes quæ quaſi poſſidentur.
10 *Poſſeſſio an requirat iuris adminiculum.*
Poſſeſſio rerum,quę poſſideri non poſſunt,eſt nulla.
Gloſſæ in l.1.in prin ff.de acqui.poſſ.intellectus.
11 *Dominus feudi ab alio poſſeſſi,ſi vendidit mihi ipſum,& me induxit in poſſeſſionem facti,non iuris,quia alius poſſidebat cum titulo, & bona fide,an tranſtulerit in me dominium.*
Legis.ſi fundum,de fundo dot.ff intelle.
Vſucapiendi conditio quando tradatur.
Vſucapio,& publiciana iſdem regulis potiuntur.
12 *Inueſtitura quotuplex eſt.*
13 *Statuto communis Mediolani, quo cauetur quod hæredi continuetur poſſeſſio quæ fuit iſta poſſeſſio.*
Poſſeſſio legalis eſt quædam,quædam corporalis,hęc non continuatur in hæredem,illa contra.
Ad poſſeſſionẽ corporalem fictus poſſeſſor & legalis mitti ſe petere poteſt ex edic D.Adria.vocatis corporaliter poſſidentibus.
Poſſeſſionem quando non transferat emptor in emptorem.
Poſſeſſionem petenti ex edicto D.Adria.quid obijci poſſit,& quid obſeruandum,& nu.14.
14 *Statutum quando idem ſit cum iure communi,& ſi idem eſt, quæ ſunt iuris communis & in eo ſeruanda.*
Amplians & ampliatum quando idem.
Hęres verus quis dicatur.

1 Cauſa. †poſſeſſionis datur duobus modis,ſ.ex parte ante,& hęc ẽ cauſa cauſans,& ex parte poſt, & hęc eſt cauſa cauſata,vt no.in l.1.C.per quas perſo.no.acq. & primo modo ponitur cauſatiue, ſecundo modo ponitur conſe-
2 cutiue,vt no.Inſti.de act.§.tripli.†Quęro,quare poſſeſſio a ma-
a gis denominat̃ a pedib. q̃ ab aliqua alia parte corporis, vt ff.ꝺ acqui.poſſ.l.1.in prin.Rñdeo,quia pedes ſunt firmũ totius corporis ſuſtẽtaculum,& hñt ſe ad reliquum corpus, ſicut baſes ad columnam.Hare nõ poſſunt nec in aere,quia a terra ſuſtẽ-
3 tandæ ſunt,vt no.ff.de dam.infec.l.quod conclaue.†Quæro, an ſit reperire poſſeſſionem quaſi fraternitatis? & vr̃ quod ñ, quia poſſeſſio non poteſt poſſidere; ſed hic vterq; aliũ poſſideret,quod vr̃ abſurdum;ſed certe hoc non vr̃ abſurdũ, nec eſt in correlatiuis,imo neceſſariũ,vt ff.de ĩ ius vo.l.ſed ſi hoc. §.ſi libera.ff.ſi cer.pet.l.pœnam.& pater poſſidet ius filiationis in filio, & econtra . & eſt proditum triplex vtile interdictum adipiſcendæ,retinendæ,& recuperandæ.& in ſumma vbicũque eſt reperire ius conſanguinitatis,vel affinitatis , ibi eſt reperire quaſi poſſeſſorium correlatiuum eius iuris , quod ꝓfitit in actibus ei approbatis,vt eleganter no.Cyn.C.de prob.l. non epiſtolis.plus dico,ꝙ eſt reperire, quod inferior poſſidet ius in ſuperiore,vt vaſallus ius in dño,vt in c.1.de forma fide. Ex his apparet,quod eſt reperire poſſeſſorium aſcendẽs,& deſcendẽs,& tranſuerſale in conſanguinitate, & cognatione, & ꝙ omne ius,quod eſt citra obligationis vinculũ,habet correſpondentiam alicuius poſſeſſorij,quod eſt ſubtile ad intelligendum.dixit Inn.ꝙ iura proprie non dicunt̃ poſſideri, nec quaſi poſſideri,niſi ab his,q ea in veritate habẽt.Iſta eſt mens Inn.& eſt ſubtile dictum;& ſic eſt differentia inter ius eſſendi,ꝙ requirit veritatem,& ius fruendi,quod conſiſtit in actu
4 potius,q̃ in habitu radicato.†Quæro,quot ſunt poſſeſſiones?
b Rñ.duæ,ſ.ciuilis,b& naturalis,vt plene no.Di.in c.ſine poſſeſſione,de re.iu.lib.6.Alij dicunt, ꝙ iſta diuiſio procedit inter diuerſos poſſeſſores.ſed vbi vnus tm̃ poſſidet, non ſunt duæ poſſeſſiones,ſed duo modi poſſidendi ad vnum finem.nã naturaliter corpore,aĩo ciuiliter poſſidetur,vt C.de acq. poſſ.licet.& hanc opinionem recitat glo. in l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff.cõmo.Prima opi.verior eſt, qa quoties duo iura ꝯcurrunt in perſona vnius,idem eſt,ac ſi in perſona diuer
5 ſorũ diſtingueret̃,vt l.tutorum.ff.de his,qui.vt indig. † Quæro,vtrum naturalis poſſeſſio ſubdiſtinguat̃ ? dicit Bart.quod ſic.ſ.in naturalem,quæ producit naturales effectus, & corporalem,quæ non producit naturales effectus,ſed ipſa ſuiipſius eſt effectus,& extrinſecus nõ porrigit̃,vt ff.de acqu.poſſ.l.3.§. ex ꝯrio.ſed iſta ſubdiuiſio non eſt circa ſubſtãtiam poſſeſſionis,ſed circa qualitatem eius,vt ff.cõi diui.l.cõi diuidundo.§. inter prædones,& d.§.ex ꝯrio.Alia ſubdiuiſio eſt , quod poſſeſſor dr̃ tribus modis.ſ.,pprie in rebus corporalibus , improprie in rebus incorporalibus,quorũ ſubiectũ eſt corporale,vt in ſeruitutibus.improprijſſime in noĩbus debitorũ, quorum ſubiectum eſt abſtractũ ab omni re materiali , vt no.ff.de pe.
6 hæ.l.regulariter.†Quæro,vtrum aliquod poſſeſſorium ſapiat cauſam proprietatis.rñ.ſic,vt qñ poſſeſſorium debet eſſe iuſtificatum

---

A D D I T I O N E S.

a Vinc.God.Poſſeſſio. Adde,ex quibus dicatur probari vera poſſeſſio.Goz.conſ. 99.nu.1.& 2.Et nota quod nunquam probatur,quoties qualitas perſonæ repugnat.ibid.nu.13.

b Vinc.God.Ciuilis.Adde quod poſſeſſio ciuilis eſt fortior quam naturalis. Goz. conſi.95.nñ 6.& ibid.nu.7.Ciuiliter poſſidens poteſt contra quemcunque ingredi propria authoritate.

BIU Cujas

ficatum. & fundatum titulo, & iure aliquo, ꝙ non ſit momẽ taneum, vt ff. de interdi. l. 2. §. quædam, & ff. de iti. actuq; priu.
7 l. 3. §. hoc aũt a ſuperiori. † Quęro, vtrũ actio fami. ercis. cõi di. & fini. regun. ſapiat cauſam poſſeſſionis? rñ. ſic adminiculatiue & introductiue ad forum, & quantum ad ordinẽ iudicii. vt ff. fa. erc. l. j. & no. ff de cui. l. ſi mancipium, & cõi di. l. pe. ſed quantum ad adiudicationem, & pronunciationem ſapit proprietatem, vel quaſi, & hoc ex natura permutationis, vt no. C. de inter. l. incerti, Inſti. de off. iudi. §. fi. & ar. ff. de cõdi. ob cauſam. l. fi. & in ingreſſu litis ſapit poſſeſſorium, ſed in deciſione litis petitorium, & ideo diuiſorium iudiciorum nemo ꝓponit ꝯ poſſeſſorem, niſi cum ipſe poſſideat, ſi obiiciatur ꝺclinatoria iudicii. Et nemo vincit, niſi res ad eum pertineat, vt pa-
8 tet ex iurib. ſ. allegatis. † Quæro nunquid ſit aliquod poſſeſſorium cui non correſpondeat petitorium? rñ. ſic. nam pro ꝑſonalibus præſtationibus perpetuis inuenitur quaſi poſſeſſorium, ut ſ. de ele. c. querelam. tñ non inuenitur rei vendicatio competere pro ipſis. dixit tñ Inn. ꝙ competit vtilis cõfeſſoria, quæ eſt in rem, ſic eſt inuenire hic petitorium correſpondẽs. Quæro, nunquid iſta quaſi poſſeſſio perſonalium præſtationũ poſſit eſſe continua? & vr ꝙ non, vt ff. de ſerui. vrb. præd l. foramẽ. rñ. ꝙ eſt continua habitu, ſed non actu, & ideo nõ interrumpitur, niſi poſſeſſio ſubtrahatur per vim, vt d. c. ꝙrelã.
9 † Quæro, qũo cadat vis expulſiua in iſtis perſonalib. prẽſtationibus? rñ. per rebellionem. & reſiſtentiam, vt ℸ. de reſtit. ſpol. c Piſanis. vt ſi dñs accedat ad locũ, vbi debet percipere iſtas pẽſiones, & non ſinat intrare locum. ff. de vi & vi ar. l. colonꝰ, C. de præſcr. ɔo. an. l. male agitur. C. de agri. & cenſi. l. litibus, lib. 11. & l. ſi coloni. Sed vr quod iſtæ penſiones non poſſideant, nec quaſi, ut ff. quorum bo. l. fi. Sol. eſt verum, vbi non cõputantur in fructu, vel redditu alicuius rei proprie, nec repræsẽtant aliquam ſuperioritatẽ, vel obediẽtiã, quia tũc nec quaſi poſſidentur, ut d. c. querelam. Iaco. tñ de Ra. qui in hoc articulo nõ intellexit veritatem, dixit, ꝙ aduerſus querelam opus ẽ
10 querela, ut refert Cy. C. de pac. l. ſi cert ſannis. † Quęro, vtrũ poſſeſſio requirat iuris adminiculũ? rñ. ſic permittendo, non approbando, cum ẽt iniuſta poſſeſſio ſit poſſeſſio, nulla tñ ẽ poſſeſſio rerum, quæ prohibẽt poſſideri, & ita dẽt intelligi diffinitio poſſeſſionis poſita a gloſſatore in l. j. in prĩ. ff. de acq.
11 poſ. † Quæro, dñs feudi ab alio poſſeſſi vẽdidit mihi ipſum, & me induxit in poſſeſſionem facti, nõ iuris, quia alius poſſidebat cum titulo, & bona fide, vtrum tranſtulerit in me dñiũ? & vr quod non, quia nullam poſſeſſionem mihi tradidit; & ſi aliquam tradidit, illa non erat vacua, ſed erat clãdeſtina & vitioſa. Rñ. tu quæris de caſu. l. nã lex dicit, ꝙ per talem traditionem poſſeſſionis nõ uacuę factam a dño transfertur dñium, ut ff. de fundo do. l. ſi fundum, ibi dum dixit, dederãt in dotẽ, dixit Mar. Sillimani. ꝙ ſic tranſtulerat dñium ſine poſſeſſiõe, quia dixit, dederat. Item nõ trãſtulerat poſſeſſionem, quia ℸ. dixit, ꝙ talis traditio nõ interrumpit prẽſcriptionem poſſidẽtis. dixit Mar. Silli. & ſic poſſeſſio remanẽt penes illũ qui præſcribebat. Et licet vſucapio fundi dotalis prohibeatur inchoari, non tñ prohibetur conſummari, quæ lex alibi nõ reperit. Porro licet transferatur dñium, ſecus eſt in vſucapiẽdi cõditione, quæ non transfertur, & per ꝑns nec Publiciana, quę regulariter eiſdem regulis, quibus & vſucapio inchoat, & ideo in Publiciana opus eſt, quod tradatur vacua & expedita poſſeſſio, ex qua poſſit ſurgere vſucapiendi cõditio, ut ff. de ꝑhẽ. emp. l. clauibus. Nã ſi transferat vſucapiendi ꝓditio, duo poſſunt inſolidum vſucapere traditionibus factis a diuerſis non dñis, quod eſt impoſſibile. dic vt no C. de probat. l. cum res, ꝑ gl Cy. & Mod. Ex prædicta. l. ſi fundum apparet, ꝙ qñ ꝑ inueſtituram immiſſiuam non acquirit poſſeſſio ꝑꝑ alterius poſſeſſionem aduerſatiuam & incõpatibilem, tamẽ acquiritur
12 dñium, quia vero dñio nihil eſt ꝯrium. † Et ſcias ꝙ duplex eſt
a inueſtitura, a quædam cum poſſeſſionis effectu, quædam cũ effectu quaſi poſſeſſionis, quia ex fictione eſt, vt ꝑcaria. quædam eſt ſine aliquo effectu tradita, ut ea, quę fit per baculum vel biretũ circa res corporales, ut in c. j. qd ſit inueſtitu. col. x. & in c. ſciendum. de conſue. rec. feu. & no. per Dy. in c. j. ℸ re. iur. li. 6. Et inueſtitura eſt inſtrãlis, non realis; quia remota eſt
13 a rei traditione. In iuribus aũt incorporalib. per talem inueſtituram acquiritur ius, & facultas vtendi, ſicut acquirit̃ per ceſſionem iuris, & facultatis. & facit c. 2. ſ. de conſue. † Quęro
b ſtatuto cõis Mediolani cauetur b quod hæredi cõtinuat̃ poſſeſſio teſtatoris. Quero, quę poſſeſſio ſit iſta? rñ. ꝙ eſt poſſeſſio datiua creata a lege abſq; præſentia corporali, & eam voco artificialem poſſeſſionem, non naturalem, quia nõ conſiſtit in ſenſu corporeo, nec in organis corporeis. ſi loquimur ℸ poſſeſſione legali, illa poteſt continuari. ſi de corporali ẽ impoſſibile, niſi per fictionem, nunquid ergo hæres poterit petere
14 mitti in poſſeſſionẽ ex edicto diui Adria. rñ. ſic in executione ſtatuti; & ita practicat̃ Mediolani, vt q eſt in poſſeſsione fi-
ta, ſit in vera. ſimile habes. ff. ad Treb. l. apud Iul. §. j. Sed nunquid alius eſt citandus? & vr ꝙ non, quia eſt continuatio poſſeſſionis potius, quam noua poſſeſſio. Sed ꝯrium vr, quia corporaliter poſsidens eſt citandus, non obſtãte quod alius poſſideat ficte, ut l. j §. neceſſario. ff. ſi mulier ven. no. Sed pone, ꝙ iſte hęres vendidit, & conſtituit ſe pro alio poſsidere? nũquid ſicut ipſe poſsidet ficte, ita fictam poſſeſsionem in alium trãſferat, & per conſequens dñium rei vendicare? Rñdeo nõ, qa duæ fictiones non concurrunt, ut no. Guil. de Cu. ff. de pac. l. ab emptione. Idem dico, ſi confiteatur ab alio, vel ꝑ alio poſsidere, quia fictio eſt quędam, non pedum poſitio. Et no. quod edictum diui Adria. in caſu dicti ſtatuti ſapit duplicem effectum, ſ poſſeſsionis recuperandę, & adipiſcendæ. & ideo nõ poteſt obiici ei per poſſeſſorem exceptio proprietatis, q̃ poſsit proponi ĩ mero beneficio dictæ. l. edicto, vbi ꝓbatio dominii
15 eſſet in promptu. Conſidera † aut ſtatutũ venit ad ampliandũ ius cõe, & tũc idem eſt in ampliante, quod in ampliato, argu. ff. de pac. dot. l. inter. §. cum inter. aut venit de per ſe de nouo diſponendo, & tunc non aſſumit aliquam qualitatem a iure cõi, cui non cohęret, qm̃ ſeparatorum ſeparata eſt rõ, vt C ℸ do. inter vir. & vxo. l. ſi maritus. & ideo in dicto ſtatuto Mediolani conſiderandum eſt. aut. n. dicit, ſcriptus hæres; & quia ꝯ cernit ſcripturam, videtur factum ad imitationem extenſiuã illius conſtitutionis, edicto. & eodem modo ſummarie debet procedi ratione coniunctionis. l. & ſtatuti, ar. ff. de lib. & poſthu. l. Gallus. §. ille caſus, & §. ſi eius, & ff. de libe. & poſthu. l. ſi ita ſcriptum aut ſtatutum dicit, hęres, & non ſcriptus hæres, & qa non concernit ſcripturam, ſed veritatem & realitatem, vt ſit verus hæres, & ſic etiam in cauſa inteſtati hẽt locum, ſi mandabitur dictum ſtatutum executioni ſuccincte, nec leuato velo, & poterit appellari, quia officium, vel condõ ex l. ſine cauſa proprietatis non eſt, cũ debeat diſputari de proprietate iuris hæreditarii & admittitur quæſtio cõtrarii dñii, dico ſaltem ſemiplena, & dicamus idem, quod ĩ interdicto, quorũ bo. l. fi. Et no. ꝙ dictum ſtatutũ ideo intelligitur de vero, & iuſto hęrede, quia iſtud eſt proprium ſignificatum verbi, hęredis. Nam hæres dr, qui in ius vniuerſum ſuccedit, i. tale quale erat apud defunctum, & ex omnib. contractib. etiam depoſiti, & commodati, qui in hęredem deſcẽdunt. ff. de peti. hæred. l. & non tantum ff. de precario. l. quęſitum. §. vlt.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Inueſtitura. Adde ꝙ inueſtitura uni facta non probat contra alium, nec illum præiudicat, per reg res inter alios acta. Rny. conſi. 155. nu. 3. lib. j.

b Caueatur. Vide Iaco. in l. ſi ſorori. C. de iure delibe. vbi allegat loca, & ibi habebis omnia.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa poſſeſſionis appellatur momentanea, & quare, & nu. 2.*
2 *Appellari an poſſit a ſententia lata ſuper poſſeſſorio.*
Poſſeſſionis momentaneæ vtilitas.
Poſſeſſionis cauſa, & proprietatis coram eodem iudice tractandæ, & definiendæ, & ratio, & in prin. ſupra.
Poſſeſſio cum proprietate non habet communem eſſentiam, ſed tractationem, & ſic limitatur. §. nihil commune.
Ex poſſeſſione præſumitur quis dominus, et quando huic præſumptioni ſtandum.
3 *Sententia quæ fertur ſuper poſſeſſorio principaliter, et ꝑ ſe, ℸ diffinitiua.*
4 *Poſſeſſor non ſpoliandus ſua poſſeſſione, niſi eo citato et ordine iuris ſeruato.*
5 *Cauſa poſſeſſionis commiſſa an videatur commiſſa cauſa proprietatis, vel econtra.*
6 *Poſſidere an poſſit aliquis ius incorporale ſi non habet ius.*
Ad poſſidendum quid ſufficiat.
Actus abſque habitu quandoque reperitur.

CAP. PRIMVM.

SVſceptis. Cauſa poſſeſsionis, & proprietatis ſub vno iudice tractari, & diffiniri dñt, ſed contra non citatum & nõ ꝓfeſſum diffiniri non debent. ſecunda ibi, nec nos. Ibi, Decretum, de iudi. C. l. nulli.
1 † Ibi, Momẽti. No. ꝙ cauſa poſſeſſionis appellatur momentanea. contra certum eſt, quod poſſeſſio durat longo & lõgiſſimo tempore, & etiam tanto tpe, cuius initii memoria nõ exiſtit. Item certũ eſt, ꝙ talis poſſeſſio ꝑ veritate hẽt, vt eleganter no. in l. j. C. de ſerui. & aqua. Ita qui olim poſſedit, pręſumit̃ hodie poſſidere, ſi eſt ſibi fauor, & cõmodũ, vt no C. de prob. l. ſiue poſſidetis, ꝑ Odof. & alios, niſi res ab alio poſſideatur præſumit̃, quia ꝑ decenniũ poſſeſſio continuat̃ aĩo, ẽt ſi corpore quis ea non innitat̃, vt ſing. no. in l. j. C. de ſer. fug Præterea cõmoda poſſeſſionis nõ ſunt momentanea, vt fructus, redditus, & prouentus, vt C. de agri. & cẽſi. l. litib. ff. quib. mo. vſufr. amit. l. Pomponius. ergo nõ eſt momẽtanea, ſed actu perſeuerans, vt ff. de iureiur. l. q iuraſſe. §. ſi pr̃. & l. eum qui. §. in popularibus. & l. clã poſſidere. §. qui ad nũdinas.

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

BIU Cujas

dinas.ff.de acq.poſ.So.hic nō dr, ꝙ poſſeſſio ſit momētanea; ſed dr, quod cā.i.lis ſup poſſeſſione dr momentanea. ſ. cōparando eam ad cām proprietatis.Nā victoria ſuper poſſeſſione de facili infringitur; ſed victoria ſup proprietate eſt ꝑpetua, vt C.de ſen.& interlo.l.poſt ſnīam.C.qui legi.pſo.l.momenta
2 neæ,& C de momen.poſſeſſione,in rubro & nigro.† Quero nunquid a ſnīa lata ſuper poſſeſſorio poſſit appellari? rndet gl.ꝙ aut loqueris de iure ciuili;& in nullo poſſeſſorio appellaī aut de iure canonico;& in omini poſſeſſorio appellaī, vt ff.de reſti.ſpol.cum ad ſedem,& s.de iudi.c.vlt.& hoc teneas.Extra oppo.ſi poſſeſſio eſt momentanea;ergo de momento non eſt curandum,vt ff.de bo.quæ libe.l.cum non ſolum.§.fi.Sol. verum eſt,qn ex momēto non ſurgit aliqđ ius, vel intereſſe; ſed ex poſſeſſione ēt in momento ſurgit Publiciana.l. eum q, in fine.ff.de Publiciana.Item acquiritur dnium,ſi procedit congrua cā,vt ff.ſi cer. pet.l. ſi tibi.Item acquiritur commodum. ff.ſol.matr.l.ſi ſeruꝰ dotalis.nō ob.ff.de ſol.l.qui ſic.ſol.quia ibi nullum remanet commodum Prēterea poſſeſſio in ſeipſa durationem habet,& non dr momentanea abſolutè,ſed comparando eam proprietati & aptitudine inſpecta. In tex.ibi, Sub vno,ſed quēro,quę eſt ratio? rndeo,tex in l.nulli.C.de iudi. dixit,quod ratio eſt,quia continentia cauſę nō debet diuidi, & dr continentia.i.contingentia,quia ſeſe contingunt rōne ordinis.Item facilius & cum minoribus expenſis expediunt corā eodem iudice.Oppo. ꝙ ſe non contingant. Nam proprie-
a tas a cum poſſeſſione n.h.l habet cōe,vulg.§.nihil commune, vt ff.de vſucapio.ꝑ emp.l.2.§.ſeparata. Solu. verum eſt quantum ad eſſentiam,ſed quantum ad ventilationem bene habēt cōe.Nam ex poſſeſſione præſumitur aliquis dns.& habes bonam gl.in l.pen.ff.de condi.inſti.licet huic præſumptioni aliquando ſit ſtandum, vt qn dominium deducitur incidenter ēt adminiculatiue,aliqn non,vt cum intentatur principaliter & ꝑ ſe, vt ff.fam.er.l.j.& habes gl.no.ff.ſi ſer.ven.l. ſicuti.§. ſi q
3 ratur.† In tex.ibi Diffinire.No.ꝙ ſentētia quę fert ſuper poſſeſſorio principaliter & per ſe,eſt diffinitiua.ergo debet lis cō
4 teſtari ſm Bar.& bene,vt Inſti.de interdi. hodie. † Item no. ꝙ poſſeſſor non eſt ſpoliandus ſua poſſeſſione, niſi eo citato & ordine iuris ſeruato.C.de pac.l.ſi pacto, quo pēnam. C. vnde vi.l.meminerint. C.ſi per vim, vel alio modo.l.fi.C.ſi ꝑ publi
5 cas penſi l.deſerta,& in c.licet j.de præb.li.6.† Quæro,nunqd commiſſā cauſa poſſeſſionis videaī commiſſa cauſa proprietatis, vel econtra?& dic ꝙ non, vt C.ſi a non compe.iudi. l. de proprietate,& ibi no.& hoc verum ſi delegans commiſit cauſam diſcretiue,ſed ſi indefinite vtraq; cauſa videtur commiſſa.i.proprietatis,& poſſeſſionis,vt no. j.c.proxi.in j.gl.quā per
6 petuo no.† Quærit hic Inn.vtrum aliquis poſſit poſſidere ius incorporale,ſi non habet ius?& vr ꝙ non,quia ſicut ſe habet poſſeſſio corporalis ad rem corporalē,ita ſe habet incorporalis ad rem incorporalem.ſed corporalis non poteſt poſſideri, niſi ſit corpus?ergo incorporalis nō pōt poſſideri,niſi ſit ius, vt ff.de vſufr.l.2.& 3.§.dare.Cōtrarium eſt verum,niſi tale ius ſit ꝓhibitum poſſideri,vt in c.j.de preſcri.li.6.quia licet iſti, q ſunt in poſſeſſione nō habeāt iſta iura;tn ſufficit,ꝙ ꝑ diſpoſitionē legis intellectu ꝓcipiunt,& per aduerſarii patientiā, vel obediētiā. quaſi poſſidēt,vt ff.de ſer.ruſt.prędi.l.j.in fi. & ſufficit ad poſſidendū qs putet ſe ius hre,& facit actus, q ꝑtinēt habenti verū ius,vt eligere,pſentare, & ſimilia. Oportet tn, ꝙ iſti actus tranſeant ad aliquem effectum. nam ſi infirmarent a ſuperiore, vel ſi prēcipienti non obediret, iſte non deberet dici in quaſi poſſeſſione niſi labiorum ſuorum ſm Inn. & ſic interdum eſt reperire actum ſine habitu, vt ff.de offic. pto.l. Barbarius,ſecundum illam opinionem, quę habet, quod illa prętura Barbarii, fuit apparens & non exiſtens.

A D D I T I O

a Vinc.God. Proprietatis Adde proprietatis appellatione venit directum dominium Bal.in l.cum ref.in fi.C.de probat.Iaſ.Inſti.de actio.§.omnium.nu.63.

SVMMARIVM.

1 *Petitorium naſcitur ex fine poſſeſſorij.*
Poſſeſſori,rerum corporalium non competit rei vendicatio, ſecus incorporalium,excepto in caſu retinendæ.
2 *Pronunciandum an ſit prius de neceſſitate in poſſeſſorio.*
Petitorium,& poſſeſſorium quando cumulari queant.
3 *Sententia lata ſuper poſſeſſione an ſit immediate pronunciandum ſuper proprietate.*
Contrarietatis exceptio per modum declinatoriæ debet opponi.
4 *Poſſeſſorio,& petitorio ſi ſit ſimul actum & ſemper in vtroque ſunt recepti teſtes,an debeant ſimul publicari,an vero poſſint publicari in poſſeſſorio,& non petitorio,vel econtra.*
5 *Ordo iſtius.c.ſi non ſeruetur,an valeat ſententia.*
De ordine proceſſus in cauſa poſſeſſionis,remiſ.
Cumulata in libello, poſſunt in proceſſu ſeparari,& potius in vno, quam in alio pronunciari.
6 *Cumulationē lex idco permittit vt parcaī ſumptibus,& expēſis partiū*

Sportulæ quando duplicentur in cauſa cumulationis.

CAP. II.

a AD vltimum. Si poſſeſſorio, & petitorio ſimul eſt actum, poteſt iudex prius poſſeſſorium terminare.h.d.Quero,quę erat ratio dubitandi? rn. forma reſcripti, & forma libelli,ſed hoc non ob.quia ordo iuris vult,ꝙ prius de poſſeſſione,qđ de ꝓprietate pronuncietur,vt C. de rei ven.l. ordina-
1 rij.C.de interdi.l.incert.ff.de iudi.l.ſi de vi,quia † ex fine poſſorij oriī initium petitorij, vt ff.de acqu. poſ. l. exitus controuerſię,& Inſti.de interdi.§. cōmodum. qui n. declaraī poſſeſſor,non poteſt rem vendicare,vt ff.vti poſ. l. j.§. interdictum autem,qui tn.§.nō habet locum in petitorio incorporalium, ꝙ ēt poſſidenti daī,vt Inſti.de actio.§.ęque.dicit Inn.ꝙ licet di
b mitteret petitorium,& procedere ad poſſeſſorium b recuperādę,vel adipiſcendę,ſed non retinendę.Inn. quia in retinendæ non eſſet ſuſpendere petitorium, ſed renunciare ei ꝓp cō-
2 trarietatē.qua ceſſante idem eſſet in retinēdæ ſm alios.† Quæro,nunquid de neceſſitate ſit prius pronunciandum in poſſeſſorio? rndeo,ſic ſi eſt qō quis poſſideat,vt ff.de lib. cau. l. liberis.§.fi.Sed ſi eſt certum, ꝙ reus tm poſſidet, tunc pōt ꝺ eum cumulari petitorium,& poſſeſſorium adipiſcendę poſſeſſionis, vel recuperandę, vt ff.de vi ar.l.cum fundum.§. fina.In poſſeſſorio aūt retinendæ poſſeſſionis ſic diſtingo,aut agens eſſet ſibi contrarius;& non habet locum cumulatio. aut non eſt ſibi ꝺrius, & tunc ſic, vt qn poſſeſſio ciuilis eſt apud eum, naturalis apud reum,vt ſubtiliter no.ff.de acqui.poſ.l.clā poſſidere.§.fi.ꝑ Dd.Inſt.de actio. §.oīum, & prędicta vera ſuntiā
3 de iure ciuili,qđ de iure canonico, quicqd hic dicat Ber.† Quęro, an lata ſententia ſuper poſſeſſione immediatè ſit pronunciandum ſuper proprietate? Rn. ſic, ſi conſtat de proprietate, & fuit actum petitorio,& poſſeſſorio ſimul,& non implicando aliquam contradictionem.Quæro, quid ſi implicauit ꝺdictionem in libello,tn non fuit exceptum, nunquid poſſit opponi exceptio iſta. ſ. ꝙ eſt ſibi ꝺrius factis probationibus? rn. nō,quia exceptio ꝺrietatis debet opponi ꝑ modum declinatoriæ.non.n.reddit probationes inualidas.& ideo ſm acta,& ꝑbata iudex debet pronunciare præmittendo tn ſemꝑ cauſam
4 poſſeſſionis,tex.eſt hic no.† Quæro,ſi ſimul eſt actum poſſeſſorio,& petitorio,& ſp in vtroque ſunt recepti teſtes, an debeāt.ſimul publicari,an vero poſſint publicari in poſſeſſorio, & non in petitorio,vel econtra? Dicit Bar.ꝙ poſſunt ſimul pu
5 blicari?& ēt in altero publicari,in altero non.† Quæro, nunquid ſi ordo iſtius c.non ſeruēt,valeat ſnīa? rn. ſic, ſed pōt appellari,vt C.de ap.l.j. & no.2.q.j.in ſumma, de hoc in Spe. de poſ.& petitorio.§.j.ver.quid ſi primo.In gl.ſ.quod,iſta gl.expo nit primo tex.ſecundo opponit de capitulo.cum dilectus s.de or.cog.tertio colligit quoddam notabile,quarto ponit differētiā inter leges,& canones;& in hoc male loquiī, quia non eſt differentia, vt s.dixi,& plene no.ff.de iudi.l.ſi de vi. & licet gl. Ber.ſatis inordinate procedere videaī, tn tangit ſubſtantialia in effectu,videlicet an ſit ordo libellandi,an probandi, & teſtes publicandi, & vltimo quis ſit ordo pronunciandi. Et no. quæ cumulantur in libello,poſſunt ſeparari in proceſſu,& po
6 tius pronunciari in vno,quam in altero.† Item no.ꝙ ideo lex permittit cumulationem, vt parcatur ſumptibus, & expenſis partium,& eſt ar.ꝙ pro libello cumulato nō ſoluanī niſi vnicę ſportulæ,quod ſine dubio eſt verum, vbi cōcluſio reſpicit vnicum intereſſe,vt ff.de emp.l.non eſt nouum.

A D D I T I O N E S.

a Vinc.God. Petitorio. Adde ꝙ petitorium ſuſpenditur publicatis atteſtationib. Goz.conſi 11.nu.20.& 21.

b Vinc.God. Poſſeſſorium.Adde,quando poſſeſſorium,& petitorium ſimul agantur.Goz.conſi.10.per totum Et an poſſeſſorium a petitorio debeat diuidi, qā eſſet timor ſcandali.ibid.in d conſi.nu.9.18.& ſeq.& nu.32.

SVMMARIVM.

1 *Permiſſus ſemel intereſſe electioni,non ideo videtur admiſſus ad ꝑpetuo eligendum,nec ad poſſidendum hanc facultatem intereſſendi.*
Sententia non ſolum fertur ſuper petito,ſed etiam ſuper cauſis,in prin.
Familiaris & hoſpes,nō acquirūt in domo domini,vel hſpitij poſſeſſionē.
Arbitrio iudicis indifferentia committuntur.
Negatiuam implicitam ſine coarctatione teſtes aſſerentes reprobantur.
2 *Libellus hic,peto talem electionem ceſſari,quia apud me eſt ius eligēdi an procedat.*
Eligere eſt de fructibus iuris eligendi.
Compēſationem reus opponendo ita petit debitum, ac ſi directe peteret.
Confirmationem ſuæ electionis petere poſſunt eligentes.
3 *Conſuetudinem qui intentat,videtur intentare petitorium,& poſſeſſorium,& nume.12*
4 *Electio facta excluſis habentibus vocem debet irritari.*
Eligendi ius quaſiuiſſe quando quis dicatur.
5 *Reducitur quis ſolo verbo in poſſeſſionem iuris incorporalis.*
6 *Vincere debet ille,qui plenius probat.*

Iuramentum

BIU Cujas

Iuramentum in ſupplementum probationis quando deferatur actori.
7 *Teſtes cliduntur per contrarietatem.*
8 *Negatio teſtis, quæ æquipollet neſcientiæ, an probet, & quid ſi æquipollet aſſertioni viſus, vel auditus ipſius negatiuæ.*
Teſtibus affirmantibus quando magis credatur quàm negantibus.
Negatiua quædam conuertibilis cum affimatione, & econtrario.
Negatiuam ſi probare teſtes nituntur, contra eos præſumitur.
9 *Pars maior canonicorum ſi eligit, omnes canonici elegiſſe videntur.*
Elegiſſe clerici ſi canonici eligunt, non videntur propter corporis, & iuris diuerſitatem.
Eccleſiæ vnius reperiuntur eſſe clerici corporis diuerſi.
Epiſcopi electio pertinet ad canonicos eccleſiæ cathedralis.
Eligendi ius vna cum canonicis a clericis nomine ſuarum eccleſiarum præſcribi poteſt.
10 *Cumulans petitorium, & poſſeſſorium poteſt in vno vincere, in alio ſuccumbere.*
Per ſilentij impoſitionem ſtatim & ipſo iure perditur poſſeſſio iurium incorporalium poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam.
Poſſeſſio euincitur per abſolutoriam ſententiam, & quando.
Participium, abſoluendos, ſignificat quandoque præſens tempus.
11 *Iudex ſi ita dixit, & ita ego pronuncio, an ſtatim abſoluat, vel condemnet, ſecutus conſilium quod dicit quem abſoluendum.*
12 *Canonici, ſi ſpoliauerint clericos, an debeant admitti ad probandum.*
Exincidenter deductis & per modum cauſæ, an ſententia ferri queat abſolutoria.
Conſuetudo inchoata ſufficit in poſſeſſorio.
Fructuum dominus quis efficitur per inchoatam poſſeſſionem.
In præſcriptione tempora vltima ſpectanda.
Intereſſe in aliquo negocio diuerſe accipitur.
13 *Verbum, habuiſſe, quid ſignificet.*
Poſſeſio ex vnico actu acquiritur.
§. hoc interdictum. l. 3. ff. de itin. act. pri. intelle.
14 *Eſſe in poſſeſsione non intelligitur, qui ſtatim reijcitur.*
Vendicatio rei datur in corporalibus. ſecus in incorporalibus.
15 *In iudicium quando non venit niſi illud, quod ſpecificatum eſt.*
Vniuerſale eſt, quod non in ſpecies diuiditur ſed in res.
Generale, quod diuiditur in ſpecies.
16 *Conſuetudinem an tres vices inducant.*
Seruitus quomodo eſſe intelligitur in iuribus incorporalibus.
Titulus non requiritur in iuribus incorporalibus.
17 *Titulum an ſaltem ſit neceſſe allegare, licet non ſit neceſſe probare.*
Correlatiuorum eſt eadem probatio.

CAP. III.

a Vm eccleſia. a dicit Inn. q̃ ſnīa nō ſolum fertur ſuper eo, quod eſt petitum, ſed ſuper cauſis. Inn. ſed ſi ſpoliatus petitorio & poſſeſſorio ſimul agat, ſi poſſeſſionē, & ſpoliationem ꝓbet, ſed non dominium, obtinet in poſſeſſorio, & ſuccumbet in petitorio, & ſunt duę partes. In prima ponit facti & proceſſus narratio. In ſecunda diffinitio, ibi, nos igit. Prima ſubdiuidit in quinque partes. primo ponit petitionem actoris. ſecundo reconuentionem reorum ibi, verum. tertio modum ſeruatum in procedendo, ibi, partibus. Quarto allegationem agentium, ibi, pars canonicorum. Quinto allegationem reorum, ibi, parte clericorum. Secunda principalis ſubdiuidit in duas. primo diffinit poſſeſſorium. ſecundo diffinit petitorium, ibi, verum. Caſus. Cum Eccleſia Sutrina vacante canonici elegerunt epiſcopum, deinde coram papa pet erūt eorum electionem confirmari. Ex aduerſo clerici conuētualiū eccleſiarum petebant infirmari, quia cum & ipſi eſſent in poſſeſſione eligendi, fuerunt excluſi, petentes inſup dicti clerici ius eligendi eis adiudicari, cum conſueuerint electioni intereſſe, producti fuerunt hinc inde teſtes, & pars canonicorū nixa fuit probare, q̃ ad eos tantum ſpectaret electio, pars aūt clericorum, probauit ſe electionib. trium epiſcoporū vltimo & immediate electorum interfuiſſe, & vocem habuiſſe eligēdi cum canonicis. papa examinauit proceſſum, & in teſtibus canonicorum inuenit varietatem, & vacillationem, & quod adſtruebant negatiuam, in teſtibus autem clericorū inuenit probatam affirmatiuam, quod ipſi interfucrunt, & vocem p̄ſtiterunt eligendi in dictis tribus electionibus. Et ideo p̄miſſam electionem caſſauit & clericos reduxit in poſſeſſionem eligendi. verum quia clerici petierunt ius eligendi ſibi adiudicari ſaltem tacite, quia omne ius ſuum in iudiciū deduxerūt, & de præſcriptione nō probauerunt, cum de iure communi ſecus obtineat, abſoluit canonicos a petitorio, perpetuum ſuper eo ſilentium clericis imponendo. dixit Inno. quod qui ꝓſequitur petitorium, & poſſeſſoriū, niſi dixerit expreſſe, quod agit tanquam ius habens, quia tunc intentat petitorium tantum, vel dic quod qui petit electionem confirmari, non intētat nec petitorium, nec poſſeſſorium, niſi aliud adiiciat. Inn.
1 † Dixit Inno. quod permiſſus b ſemel intereſſe electioni nō ió
b videt admiſſus ad perpetuo eligendum, nec ad poſſidendū hāc facultatem intereſſendi. Idem ait, quod ſi vnus epiſcopus ſtaret in domo alterius ep̄i cum eo mille annis, nunquam acquireret poſſeſſionem, quia non ſtetit ibi tanquam pro iure ſuo, ſed tanquam familiaris, & hoſpes. Idem ait, quod actus indifferentes cōmittuntur arbitrio iudicis, quod eſt bene notā. Idem ait teſtes reprobari, qui aſſerunt tacitam negatiuam implicitā ſine coarctatione. & dico, quod reprobat vt nō reprobent aſſirmatiuā non coarctatam, quod eſt no. dignum. † Idē
2 ait, quod non procedit hic libellus, Peto talem electionē caſſari, quod apud me eſt ius eligendi, ſed debet dicere, qa apud me eſt poſſeſſio eligendi Dixit Innoc. ſicut poma ſunt fructꝰ agri, ſic eligere. ſ. actualiter eſt fructus iuris eligendi. ſ. habitualiter. dixit Inn. quod reus opponendo compenſationem ita petit ſibi debitum, ac ſi directe peteret. No. in principio, quod eligentes poſſunt petere cōfirmationem ſuę electionis, ibi petē-
3 tes. † Secundo no. ibi, conſueuerunt, q̃ qui intentat cōſuetudinem, videtur intentare petitorium, & poſſeſſorium, & eſt
4 ratio quia conſuetudo eſt tam iuris, quam facti. † Tertio nota q̃ electio facta excluſis habentibus vocem debet irritari, licet eligentes habeant fundatam intentionem de iure communi & poſſidentes non. In textū ibi, tertium. ſimilis numerus. C. đ apochis publi. l. quicunque, & C. de fideicom l. j in hoc tamē non facit pondus, quia aut quis admittitur ad eligendum pręcario & de gratia, & tunc nūquam acquirit ius, vt C. de p̄ſcr. xxx. ann. l. 2. aut admittitur ad eligendum tanquam ius habēs eligendi, & tunc propter vnicum actum effectualem acquiritur poſſeſſio, vt l. fi. ff. quemad. ſer. ami. aut dubitatur, & ſi īter fuit tribus electionibus, præſumitur admiſſus tanquā habens ius, vt hic, & d. l. j. C. de fideicòm. imo ex tribus præſumitur, q̃
5 in perpetuum fuerit admiſſus, vt d. l. quicunque. † In tex. ibi reducētes. mirabile eſt, quod ſolo verbo reducit quis in poſſeſſionem iuris incorporalis. & eſt rō, quia iſtud ius nō eſt aliud quàm quædam licentia & facultas a iure conceſſa, & poſſidetur etiam antequam electio ſit aperta per mortem prælati, ſecus in poſſeſſione, quæ conſiſtit in actu corporali. nā illa nec verbo quæritur, nec perditur, vt ff. ad Treb. l. facta, & l. reſtituta. † Quarto no. ibi, plenius probauiſſent. q̃ iſte, qui plenius ꝓbat, dēt vincere. Adde, q̃ ille qui ſemiplene probat, alio nihil
6 ꝓbante, dr̄ plus probare. non dico plenius, & ideo vbi debet deferri ſacrm in defectum probationis, defertur ſemiplene ꝓbanti, niſi aduerſarius pro ſe habeat iuris diſpoſitionem. dicit Accur. vel niſi velit iurare, cū ambo ſint eiuſdē authoritatis, & vterq; pariter ſciat veritatem. Si ergo reus offert ſe paratū, iurare non debere, ſicut actor, qui ſemiplene ꝓbauit: ſi vero vult iurare debere, non dēt deferri iurm actori. iſta ē gl. vnica In iure ff. de quæſtio. l. maritus. quæ tñ glo. de facto nō ſeruat.
7 † Quinto no. q̃ teſtes eliduntur per contrarietatem, quia præſumuntur periuri pp vacillationem, quia præſumūtur factū ignorare, quod eſt verū, ſi vacillāt verbis, & mēte: ſecus, ſi verbis, & non effectu verborū, vt C. de teſta. l. teſtm̄. nō ideo, pp aſſertionem negatiuæ non coarctatæ, vel parū coarctatæ, qđ
8 eſt no. dignū † Et circa hoc ſcias, q̃ aut negatio teſtis æquipollet neſcientiæ: & tunc non probāt, etiam ſi eſſent mille teſtes, aut æquipollet aſſertioni viſus, vel auditus ipſius negatiuæ: & tunc eſt præſumptio ꝯ deponentes, niſi negatiua per coarctationem ſit probabilis, vel niſi probetur per oppoſitam affirmationem exemplum. C. de ꝓh. & com. ſtip. l. optimā. & ꝓ Cy. in l. 2. C. erro. aduo. Et gl. dicit, q̃ plus attēditur teſtib. duobus affirmantibus, q̃ decem negātibus. quod intellige, vbi nō eſt æque probabilis negatiua, ſicut affirmatiua, vt no ff. de arbit. l. diem proferre. §. ſi plures. & eſt tex. hic valde no. Adde, q̃ eſt quædam negatiua prægnans & conuertibilis cū affirmatiua, vt no. C. de cod l. nec codicillos. & eꝯ quędam eſt affirmatiua quæ eſt conuertibilis cum negatiua, vt qñ in articulo ponit dictio, abſq;. puta q̃ res fuit abſq; eo, &c. Nā iſta dictio, abſq;, & dictio, ſine reſoluuntur in negatiuam, vt ī c. Obertu. §. ſtre nuus. de feu. cog col. x. No. præſumi ꝯ teſtes, qui nituntur ꝓbare negatiuam, maxime qñ nō eſt ꝓceptibilis ſenſu, vel valde difficilis percipi, & vide bonam gl. quæ eſt ī l. j. ff. de iti. actuq; priua. & quod no. ī l. 1. ff. de ven. inſpi. † No. in iſto c. q̃ ſi maior

pars

ADDITIONES.

a Cum eccleſia. No. primo in hoc c. cum eccleſia. quod licet archiepiſcopus habeat iuriſdictionem in ſuffraganeos. c paſtoralis. de offi. ord non tamen eligitur ab ipſis, ſed a canonicis eccleſiæ ſuæ. c. bonæ. ij. de poſtu. præl. Secundo no. quod vbi tractatur de electione prælati, eligentes debent in vnum congregari ratio habetur in glo. 1. & etiam dic rationem eſſe, quia actus, qui fiunt a collegio, vel vniuerſitate, debent fieri a collegialiter aggregatis. c in Geneſi. de elect. c. cum omnes. de conſti. Adeo, quod etiam ſi maior pars aliquid faciat, vel etiam omnes, niſi præcedat deliberatio facta collegaliter nunquam dicitur factum a collegio, vel uniuerſitate, Bar. in l. qui facta §. fi. ff. de pœ. Doc. maxime Panor. in c. gratum. de poſtu. præl quod no.

b Vinc. God. Permiſſus Adde quod permiſſum ad tempus, videtur prohibitum poſt tempus. Bar. & Doc. in l. ſi ita quis. de uulg. & pup & in l. ſtatuliberum, §. Stichum. de leg. 2. Aret. & Iaſ. in d. l ſi ita quis. uer. plane.

BIU Cujas

a pars canonicorum eligit, omnes canonici a elegiſſe vñr, vt ff. ad munic. l. quod maior. quia ſunt vnum corpus, ſed ſi canonici eligunt, nõ vñr clerici elegiſſe, ſed potius eſſe expulſi, qa ſunt diuerſum corpus, & quia canonici eligunt vno iure, ſcilicet communi, clerici vero eligunt iure ſpeciali & ex priuilegio ꝓſuetudinis, & ſunt diuerſa corpora, & ideo non hẽt locum in eis fictio prædicta. ar. ff. de cond. & demon. l mulieri & Titio. ff de bono. poſ. l. ſed cum patrono. & quia res inter alios acta, &c. & ſi dicat, ꝙ eſt vna eccleſia, cuius noĩe videtur facta electio. rñ. electio nõ fit ab eccleſia, ſed in eccleſia. vel die ꝙ licet ſit vna eccleſia, tamen ſtat regula, res inter alios acta alijs nõ ꝓdeſt, nec nocet, cũ ſint prorſus alij in iure, & ĩ facto. Sexto no. ꝙ electio eꝓi pertinet ad canonicos eccleſiæ cathedralis non ad curatores aliarum eccleſiarum. No. ꝙ põt ꝓſcribi, ꝙ clerici nomine ſuarum eccleſiarum eligant vna cum canonicis. Item no. ꝙ ex tribus electioni. præſumit poſſeſſio. Item no. ꝙ conſuetudo in iſtis iuribus incorporalibus nõ ꝓ-
10 ſcribitur breui ſpatio temporis. † Item no. ꝙ cumulans petitorium, & poſſeſſorium, poteſt in vno vincere, & in alio ſuccũbere, puta vincere in poſſeſſorio, quod eſt bene hoc caſu momentaneum, qa ſtatim imponitur ſibi ſilentium ſuper petitorio, quo impoſito, nec poſſeſſione vti poteſt iuris alieni. Et no. ꝙ ꝑ impoſitionem ſilentij ſtatim & ipſo iure perditur poſſeſſio iurium incorporalium. ſ. poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam, & nõ ante? Itẽ no. ꝙ papa ſuper poſſeſſionẽ reſtituit in poſſeſſorio, nunc aufert in petitorio, nimirum qa poteſtas euictionis tollit intellectum reſtitutionis. Item no.
b ꝓ abſolutoriã b latã pro canonicis poſſeſſionẽ clericorũ euinci, quod eſt no. dignum & ſubtile. In tex. ibi, Actore non probãte, no. regulam ibi, & ſi nihil, multo magis, ſi probat per ꝓ-ſumptionem canonis, vt hic erat, ibi, Duximus abſoluẽdos. i. abſoluimus, & ſic participium abſoluendos, ſignificat ꝓſens tẽpus, & nõ futurum. Et vide hic qđ no. per Cyn. C. de ſen. & interlo. om. iud. l. cum iudex. & per hoc determinat quæſtio de conſultore, qui conſuluit abſoluendũ, vel condemnãdũ.
11 † Nam ſi iudex dixit, & ita ego pronuncio, ſtatim abſoluit, vel condemnat, quia effectum conſilij ſecutus videtur. ar. ff. đ iu-
2 reiu. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſed ſi rerum. † Modo veniamus ad apparatũ, qui difficilis eſt, omiſſa prima glo quæ eſt puerilis, capio ſecundam gloſ. & videtur, quod canonici non debeant admitti ad probãdum, quia ſpoliauerãt clericos. Reſpon. clerici cumulauerunt petitorium, & ratione petitorij fuerũt ꝓbationes canonicorum receptę. Sed contra iſtud opponitur, quia clerici non intentauerunt petitorium, niſi forte incidẽter, & per modum cauſæ, quia non petierunt declarari ius intereſſendi ad ſe pertinere, cum libellus in reali iudicio habeat cõcludere ad declarationem, vt l. ſicuti. §. ſi quæratur. ff. ſi ſer. ven. So debet ſic ſuppleri ad literam, quod petebatur declaratio. Sed ꝯ hoc opponitur, quia lĩa dicit inferius, quod iſtud petitorium non venit in iudicio tãquã in libello expreſſum, ſed tanquam tacite incluſum, vt j. ver. verum? Rñ. ex quo ĩcludit, ſatis hĩ pro expreſſo. vel dic, ꝙ coram papa ſufficit deducere petitorium per modũ cãę, vt hic ĩ lĩa ibi, quod cum. i. qa, &c. licet non intentatum ſub forma libelli principl'r & ꝑ ſe, & ꝑt ferri abſolutoria ſuper cã, licet non feratur ſuꝑ libello intẽtato, vt ff. de ꝓba. l. circa. & hẽt vim diffinitiuę per oĩa, & ꝑ hoc ſeruat capl'm, Abbate. đ re iu. li. 6. qa corã papa, vel auditorib. ipſius ſufficit incidenter probare verũ, licet non petitũ. So. ibi veritas nõ venit ad ꝯfirmationẽ actionis ex accidenti verificatæ, vt ff. de inoff. teſt. l. qui repudiantis. §. fi. vbi intentãs ius accreſcendi, vincit ſi poſtea accreſcit, qa petitio verificatur Sed Doc iur. ciuilis dicunt, ꝙ illud eſt, qa ius accreſcẽdi, hẽt cãm vetuſtiorem, & iõ fingit retro, ꝙ dixi de papa, verũ eſt in ſe, ſed parũ ad rhõbũ, quia alia rõ pactum reformat, dixi. C. de tranſ. l interpoſitas. motiuũ. n. papę eſt per l. ſi quis intentione ambigua. đ iud. q. n. dicit, peto caſſari electionẽ, qa ẽ facta ꝯ ꝓ ſuetudinẽ, intelligitur intentare omne ius vndecũq; & quale cunq; ex conſuetudine proueniens, vt ff. de exce. rei iud. l. & an eadem. §. actiones cum ergo ex conſuetudine oriat poſſeſſoriũ, & petitorium, hoc compendio verborũ vtrunq; vĩ intentatũ, ar. ff. de leg. 2. l. Meuius. §. duobus. Sed ꝯ prędicta immediate op. & vĩ ꝙ iſti clerici falſum deduxerunt in libello, qa intentauerũt ꝓſuetudinẽ conſuetudo. n. non põſcri. vt patet in lĩa, ergo nec in poſſeſſorio, cum ſit intẽtata ex falſa cã, vincere non debuerũt. ſol. conſuetudo erat inchoata, licet nõ eẽt ꝓſummata, & iſta cõſuetudo inchoata ſufficit in poſſeſſorio. Nam per præſcriptionem inchoatam efficitur qs dñs fructuũ ergo merito dẽt admitti ad eligendũ, quia fructus iuris eligẽdi eſt eligere licere, vt l. fructus. ff. de reg. iur. & Inn. ſemper habuit iſtam conſiderationem, ꝙ actus qui eſt eligere, ſit fruct' iſtius habitus, qui eſt poſſidere hoc ius, ſicut fructus iuriſdõnis in habitu eſt, eius exercitiũ in actu. Cõſidera. nã poſſeſſio parit facultatẽ, facultas parit vtilitatẽ, vtilitas autem idem eſt, quod fructus. Et ſi tu dicis, quę eſt illa vtilitas. Rñ. eſt vtilitas ſpiritualis, quia prouidetur eccleſiæ. Item eſt vtilitas ſpecialis, quia intereſt eligentium habere bonum prælatũ. Item patroni intereſt, ꝙ eccleſia quaſi ſua bene ordinet, & bene regat. Porro eligere in omni vacatione renaſcitur, & omne, ꝙ renaſcitur, fructuũ noĩe cõtinetur. ff. ſol. mat l. diuortio. Vlteri' opponit, & vĩ, ꝙ iſti clerici in libello deduxerũt ſuperuacua, quia dixerunt, ꝙ in electionibus trium eꝓrum vltimo & immediate in Sutrina eccleſia electorũ interfuerunt, & vocem habuerunt ſimul cũ alijs. q. d. nos ꝓtinue fuimus in poſſeſſio-
c tione extranea, quia qui ſemel poſſedit, ſemper ꝑſumit poſſidere, vt C. de prob. l. ſiue poſſidetis. Sol. dicit gl. illa loquitur in proprietate, ſecus, ſi in poſſeſſione. Et ideo ille, qui vult probare præſcriptionẽ, debet ꝓbare poſſeſſionẽ eo tpe, quo præſcriptio completur, quia in præſcriptione vltima tempora ſpectãda ſunt, vt C. ne de ſtatu defun. l. ſi mater. & C. de apo. pu. l. qui cũque. 35. di. c. ab exordio. & 28. diſt. c. quia ſunt. & j. ti. j. c. cũ ad ſedem. in 2. gl. Oppo. ꝙ iſti clerici fuerunt verboſi in libellando, ꝙ eſſe non debet, vt C. de app. l. ampliorẽ. §. in refutatorijs. dixerunt. n. ꝙ interfuerũt electionibus, & vocẽ habuerũt. Sol. non eſt verũ, qa potuerunt intereſſe cauſa dandi cõſilij, vel ad hoc inuitati non tanꝙ ius eligẽdi habẽtes, ſed vocem non põt hĩe eligendi, cũ alijs, niſi debeatur eis. vnde dicit lex, ꝙ nõ ſufficit in iſtis incorporalibus, ꝙ qs poſſideat, niſi intendat ſibi ius acquirere, vt l. vlt. ff. de iti. actuq; pri. & in dubio ꝑ-ſumẽdum eſt, ꝙ nec ipſi velint acquirere, ꝯ ius cõe, nec ꝙ canonici velint concedere, quia nemo prę-ſumitur ius ſuũ iactare, vel minuere. l. cum de indebito. ff. de prob & ff. qui & a q.
d l. ſi optio. d † Item no. ꝙ verbum, habuiſſe, ſignificat habitum
13 ſine quo non poteſt eſſe priuatio, vt ff. de verb. obl. l. decẽ. & ideo non intelligerentur ſpoliati, niſi probarent poſſeſſionẽ eorum præceſſiſſe. qui. n. non poſſidet, eiici poteſt, ſed ſpoliari non põt, vt ff. de acq. poſ l. qui iure familiariter. Opp. vlteri', ꝙ fruſtra intentauerunt de tribus elect. cum ſufficerent duæ, vt j. eo. e. cum olim. quinimo ſufficeret vna, ſ. immediata, cũ ex vnico actu acquiratur poſſeſſio, etiã ſi in xl. annis nõ emergat niſi ſemel, vt ff. de aqua quoti. l. j. §. 2. & 3. & ſufficit vnũ lignum immiſiſſe in parietem tuũ, vt ſeruitutem poſſideã, ff. de ſer. vrb. ꝓd. l. ſeruitutes, quæ. & melius in l. hæc aũt iura. eo. vnde tuendus ſum in poſſeſſione, niſi ab aduerſario vi, clam vel precario poſſideam, vt l. vnica. C. vti poſſ. & qui dedit precarium, põt authoritate ꝓpria reuocare, ſecus, ſi ex alia cã cõceſſit, vt ff. de don. l. Aquilius. & l. Lucius Sol. Ber. ꝯcedit vnũ actum ſufficere, & bene, quia vna tãtum eſt poſſeſſio ita mille actuu, ſicut & vnius, & quia poſſeſſio momento acquirit, vt ff. de Pub. l. eum qui. §. fi. & no. ff. de iureiu. l. eũ qui. §. in popularibus. Non obſtat l. 3. §. hoc interdictum. ff. de iti. actuque pri. quia illud eſt propter naturam illius interdicti, in quo requiritur, ꝙ ius habeat, ſeruitutẽ, ſm Ber. Quęro, quare litera dicit, qnaſi poſſeſſionem. Rñ. quia ius eligẽdi eſt incorporale,
14 Opp. ꝯ † verbum, reducentes, quia non intelligit in poſſeſſione eſſe, qui ſtatim reijcitur, vt ff. de ſol... l. qui ſic ſoluit. Sol. cõcedo. Nam iſta reductio fuit hic uerbalis, & perfunctoria ꝓpter ſeruandam naturam interdicti recuperandæ, quãtũ eſt poſſibile de iure. Opp. dĩ hic, ꝙ utraq; pars intentauit, quicquid iuris habebat. Nam pars canonicorum erat in poſſeſſione. ergo non potuit intentare petiorium, ut ff. uti poſſi. l. j. §. interdictũ. Sol. pro rebus corporalibus non datur rei uend. poſſidẽti plena poſſeſſione, ſed pro incorporalibus ſic, quia non plene poſſidentur, ut Inſti. de act. §. æq;. Nã cũ incorporalia quaſi poſſideantur per aduerſarij patientiam, impoſſibile eſt, ꝙ qs poſſideat patientiam aduerſarij, quia hoc dependet ab aduerſario, non a ſe, ut ff. de ſer. ruſt. prædi. l. j. in fi. & no. C. de uſufr. l. cor-
15 ruptionem. † Op. & uĩ, ꝙ non uenit in iudicium niſi illud, ꝙ ſpecificatum eſt, ut legitur & no. Inſt. de act. §. tripli. Nã illud tĩn uenit in condemnatione, quod in libello continetur, ut C. de fide ic. lib. l. fi. Sol. dicit gl. ꝙ uerum eſt, ꝙ extranea nõ ꝓtinen-

ADDITIONES.

a Vinc. God. Canonici. Adde quod canonici poſtquam elegerunt prælatum, non poſſunt variare. Bar. plene in l. abſenti. col. 1. de don.

b Vinc. God. Abſolutoriam. Adde an abſolutoria ab obſeruatione iudicij ſint interlocutoria, vel diffinitiua. Pariſ conſi 67. nu. 12. & 3 lib. 1.

c Vinc. God. Poſſedit. Adde ꝙ ſemel excluſus, dicitur perpetuo excluſus. Goz. conſi. 86. nu. 6. & de iſta dictione ſemel, vide Aſlic. in tract. de iure protomiſ. in lib. 12 tract. fol. 167 nu 12.

d L. ſi optio. Et habes hic tex. no. ad limitationem illius leg. quę habet, quod vbi negatiua eſt prægnans, & habet incluſam affirmatiuam, eſt probabilis, vt per gl. in c. bonæ, el 1 de elec in l. 2. ff. de prob. quia illud verum, quando negatiua ſequitur neceſſario ex terminis affirmatiuis, ubique, quod aliquid deponatur ſuper negatiua, ut quando nego aliquid me feciſſe ſponte, quia ex terminis affirmatiuis, quod feci coacte, ſequitur neceſſario quod non feci ſponte, licet ſuper hoc nihil deponit teſtis, ut declarat d. An. in c. bonæ, de ele. in 6. quod bene no.

BIU Cujas

ſtinent, ſed bene cõtinent cõiuncta, & acceſſoria, vt ff. de dã. infe. l. ſi quis miſſum. § iudex. Item in generalibus iudiciis & vniuerſalibus omnia includuntur. ſ. in generalibus proſecuta, & in vniuerſalib indiſtincte, vt C. de iud l. licet. Eſt aũt vniuerſale, quod nõ diſtinguit in ſpecies dialectico modo aſsũptas, ſed in res, gñale autem eſt id, quod habet ſpecies ſub ſe, quia eſt quoddam prædicamentum, vt alibi dixi. † Opponit, ꝙ tres vices inducant conſuetudinem iñ delictis. Sol. illa eſt mala cõſuetudo. ꝙ autem tres vices inducant conſuetudinem a quantum ad pœnam delicti, eſt verum niſi eodem ꝓtextu, ut tria adulteria commiſſa cum muliere anteq̃ diuertant ad extraneos actus, nã hõr pro vno maleficio continuato, ſeu aggregato, vt no. ff. de fur. l. vulgaris. in princ. Opponit, ꝙ iſta ꝓſcriptio iur. eligendi non procedit de iure, quia ſeruitus q̃dã eſt, que nõ eſt i noſtris bonis nec extra bona, ut l. j. ff. de vſuf. le. So. iſtud eſt dicere, ꝙ nõ eſt in bonis noſtris ſimpl'r, ſed ſm quid. Opp. de c. j. de præſcr. lib. 6. ſed ibi poſſeſſio erat ꝫ ꝓſumtionem iuris, ac ſtatuentis ius, hic ꝓter ius. 66. di. c. obeũtib. ea. n. quæ ſunt ꝫ ius uitiantur, & uitiãt quicquid ſequit ex eo, vel ob id, ſiue ſit contractus, ſiue electio, ſiue q̃cquid aliud, ꝙ nomen iuris debeat habere, vt C. de leg. l. non dubiũ §. fin. vel dic ꝙ iſti clerici habebant iuſtã cãm erroris, vt qa erat publica fama, ꝙ anteceſſores eorum habuerunt ius eligendi, ut ff. de vſuc. l. Celſus. Opponitur, ꝙ alia rõne non potuerunt, præſcribere, quia non habebant titulum Nam ẽt in ꝓſuetudine cã. i. titulus allegari debet. Nam nos ſumus in cõſuetudine ꝓſcriptiua alicuius iuris. Sol in iſtis iuribus incorporalib. nõ reqritur titulus, quia patientia aduerſarij habetur pro titulo ꝓp modicum ꝓiudicium, ꝙ generãt, vt ff. ſi ſer. vẽ. l. ſi qs diutur. no. † Sed nũquid ſaltem eſt neceſſe allegare titulum, licet nõ ſit neceſſe probare. vr̃ ꝙ ſic, vt ff. de vſur. l. cum de in rẽ verſo, ſed ibi nulla eſt præſcriptio. nihil. n. ibi præſcribit, ſed ſunt q̃dam actus non in patientia, ſed in præſtatione cõſiſtentes, ex quibus oritur illa ꝓſumptio iuris niſi ꝓbaretur ꝫrium ſaltẽ per aliã præſumptionem, puta quia eſſet ruſticus, vel mulier, vt ff. de prob. l. cũ de indebito. Cõſidera hic, nã per poſſeſſionem xl. annorũ non probatur titulus, ꝫ q̃q̃ poſſidẽs alleget ipſum, ſed oportet aliis probationibus ꝓbare, vt no. Inſt. de ac. §. alię. & C. de præſcr. 30. annorũ. l. ſi quis emptionis. ſed per ꝓſcriptionem longam, & multo fortius longiſſimam, probat̃ titulus, ſi alleget̃, vt ff. de uſur. l. cum de in rem uerſo. Et ſicut ille, cui fit præſtatio, probat ſibi promiſſum, ita ille, qui præſtat emphyteutico nõe probet ſibi cõceſſum, quia eadẽ eſt ꝓbatio correlatiuorũ. dicit. n. lex, ꝙ ille, qui iurat, intelligit̃ iurare in correlatiuis pro utraq; parte. ff. de iureiu. l. ſi duo patroni, §. ſi qs iurauerit. tres. n. ſunt caſus, aut ſumus ī poſſidẽtẽ tm̃, & non præſumitur titulus, aut in præſtante tm̃, & præſumitur titulus, aut ſumus in utroq; ſimul, in iſto & ratione correlatiuorum præſumitur hinc inde, & iſta ſubtilitas eſt vera.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Conſuetudinẽ. Adde ꝙ conſuetudo nedum valida, ſed & inualida, nondum reprobata, excuſat a pœna, Rui. conſi. 151. nu. 11. lib. 1.

b Vinc. God. Titulus. Adde ꝙ titulus probatur ex curſu temporis, ſaltem in patiente, puta ſoluente. Rui conſi. 75. nu. 2. & 2. lib. 1. Et præſumitur titulus ex tanto tempore, cuius memoria &c Rui. conſi. 118. nu. 17. lib. 4.

SUMMARIUM.

1 *Petitorium, & poſſeſſorium ſimul & ſemel agens de ſua electione poteſt intentare, in prin.*
Patriarcha non poteſt confirmare eccleſiam epiſcopi, ſi eam non inueniat confirmandam, vt quia eſt contra ius.
Confirmatione ſua facta ex certa ſcientia videtur papa diſpenſare.
Installationis effectus.
Poſſeſſio rerum eccleſiæ nunquam vacat per mortem prelatorum.
2 *Confirmatio non confert aliquod ius electo, ſi electio non tenuit.*
Intruſus non dicitur qui ex minus canonica electione, & confirmatione poſitus eſt in poſſeſsione.
3 *Prelatus antequam ſit poſſeſſionem adeptus, an poſſit agere poſſeſſorio.*
4 *Reſtitutio momentanea ad quid prodeſt.*
Reſtitutus quod eſt quis, ſi petit, dolo facit, fallit tamen hęc regula duobus modis.
5 *Iniuſtus poſſeſſor beneficij an lucretur fructus.*
Bona fide poſſidere quis intelligatur ad fructus percipiendos.
§. ſcire leges. l. ſedit ſi lege. ff. de pet. hær. intell.
6 *Intruſus, vel quaſi an faciat furtum fructuum.*
Fur eſt inhabilis ad omne eccleſiaſticum beneficium obtinendum.
Petitiones duæ eodem iudicio, & libello expediuntur.
7 *Iudex an ſemper debeat pronunciare de eo, quod cognouit.*
8 *Poſſeſſorio retinendę poſſeſsionis ſi egi, & reus fuit abſolutus, an iterato poſsim agere dicens, quod poſt abſolutoriam reus me conturbauit.*
Silentij impoſitio debet intelligi rebus in eodem ſtatu durantibus.
Sententia abſolutorie lata ſine cauſę expreſsione præſumitur lata quia non probatum, condemnatoria vero, quia probatum preſumitur, niſi alia ratio reformaret hanc præſumptionem. nu. 9.
Sententia in regula fundari præſumitur in dubio.

10 *Obligatio naturalis an per ſententiam tollatur abſolutoriam: ſententia uidetur lata de mente actorum.*

CAP. IIII.

VM ſuper. Agẽs de ſua electione põt ſimul & ſemel petitorium & poſſeſſoriũ intentare. h. d. in prima ponit̃ deciſa facti narratio. ſecundo papæ diffinitio. tertio pronunciationis ro. ibi ſecunda, cum quia. ibi tertia, cum iudex. Caſus. vacante eccleſia Bethlemitana duo fuerunt electi. R. ſubdiaconus & P. canonicus. dictus R. fuit confirmatus per Patriarcham, & poſſeſſionem adeptus, ſed poſtea fuit per ſecularem potentiam iect', dictus R. petebat ſuam electionem confirmari, & reſtitui ad poſſeſſionem. Econtra dictus P. petebat ſuam electionem cõfirmari, conſtitit papæ ꝙ neutrius electio erat canonica, & ꝙ dictus R. fuerat ſpoliatus per ſecularem potentiam, ideo pronunciauit dictum R. reſtituendum ad poſſeſſionem: tñ, ĩmediate poſtea ꝓnunciauit neutram electionem valere. nã cũ hoc cognouerit pronũciare debuit, concor. ſ. c. prox. † Et no. 1 ꝙ Patriarcha non poteſt confirmare electionem epi, ſi eam non inueniat cõfirmandam, vt quia ꝫ ius, ſed ſi eſt præter i°, poteſt confirmare, quia lex canonica non procedit vltra ĩfirmando iuxta regulas no. C. de leg. & conſti. l. non dubium. papa vero, quando confirmat ex certa ſcient a vi diſpenſare, quia ſupra ius & contra ius, & extra ius omnia poteſt, ut ff. d ritu nupt. l. q ī ꝓuincia. §. diũus. vnde in principe verbum ꝫfirmationis, quandoque ponit̃ pro diſpenſatione. Dicit Inn. ꝙ inſtallatio non eſt fruſtra, & ꝙ non poteſt inſtallatus ante cõfirmationem adminiſtrare, vbi eſt ꝓſuetudo, ꝙ non adminiſtret ante, & per talem inſtallationem fingit̃ acquiſiuiſſe poſſeſſionem, quia hoc poteſt per conſuetudinem introduci, vt quis fingatur poſſeſſionem nactus. Inn. ait, ꝙ vidit papam adminiſtrare ante, quam ingrederetur vrbem Idem ait, ꝙ conſecratio facta per obreptionem non valet. Idem ait Iſtallationem ad ſolam ſolẽnitatem pertinere. Idem ait, ꝙ poſſeſſio rerum eccleſiæ, nunquam vacat, per mortem ꝓlatorum, ſed remanet poſſeſſio & proprietas penes vniuerſalem eccleſiã, & ꝙ prælati poſtea creati põt adminiſtrare, quemadmodum tutores, licet poſſeſſio non ſit eis corporaliter tradita, & ſi ſit occupata, hñt interdictum. † No. primo, ꝙ confirmatio nõ confert aliquid ius electo, ſi electio non tenuit. & ſic no. ꝙ ille, q confirmat, cum alio dat, ſed non dat ſolus. Secũdo nõ ex minus canonica electione & cõfirmatione poſitus in poſſeſſione non dr̃ intruſus, & ideo ſpoliatus debet reſtitui. Tertio no. quod dixi in ſummario. Quarto no. ꝙ officium iudicis eſt ꝓnunciare de omni, ꝙ cognouit. ſic ergo no ꝙ cõfirmatio inualida tribuit cãm poſſidenti. † Quæro, vtrũ ꝓlatus anteq̃ ſit poſſeſſionem adeptus, poſſit agere poſſeſſorio? rñ. ꝙ aut vult agere poſſeſſorio bñficii, & nõ põt, aut poſſeſſorio rei, & põt. & eſt rõ, qa primo caſu agit noĩe ſuo, & nõ põt, quia non eſt ſpoliatus: ſecũdo caſu agit noĩe eccleſiæ, ꝙ põt, qa eccleſia fuit ſpoliata, ſicut põt intentare oĩa alia iura eccleſię noĩe eccl'æ, vt ſ. de ele. trãſmiſſa. & hoc eſt verũ, niſi alius ſit'r teneat noĩe eccleſiæ, qa tũc eccl'a a nullo ſpoliatur, ut C. de præſcr. 30. an. l. 2. & iõ nõ cõpetit interdictũ recuperãdę, ſed offm̃ iudicis, vt extra mittatur aduerſarius, qui tenet ĩiuſte, vt no. ff. de ꝓd. 4 furt. l. & iõ, §. Neratius. Quęro, qd prodeſt iſta momentanea reſtitutio? rñdet glo. ꝙ prodeſt quo ad fructus reſtituendos, vt ſpoliator reſtituat ſpoliatio oẽs fructus perceptos, & ꝫcipiẽdos: & eſt no. ꝙ ſi talis poſſeſſor vincetet in ꝓprietate tenetur reſtituere fructus vſque ad tempus li. conte. ſuper ꝓprietate, poſtea aũt õ. Nam ſi reſtitueret, recuperaret eos, & eſſet reſtõ reſtõnis, vt C. de fruc. & li. expen. l. litigator dicit tñ gl. ꝙ iſte ĩiuſtus poſſeſſor finaliter non lucrabit fructus, quia quaſi intruſus eſt, & ideo tenẽt eos reſtituere eccleſię, & ipſi vero rectori nomine eccleſiæ, non ſuo. & ſi non concernerent rem eccleſiæ, ſed ſolum titulum beneficii, nulli fieret eorum reſtitutio. exemplum de his, quæ ꝑſtant̃ ingredientib. epiſcopatũ in eorum iucundo aduentu, & in aliis honorantis ꝑſonalib° argumen. ff. ad municip. l. Titio, & ff. de lega. 3. l. his verbis. §. alumno. primum probat̃. ff. de cond. indeb. l. ſi vrbana. ſecundum probat̃. ff. de reg. iur. l. quod a quoquam. Et ſi tu dicas, dolo facit qui petit, quod reſtituturus eſt. reſpon. hoc ſpeciale p violentiam, vt ſ. tit. 2. c. fi. ſecundo reſpon. odio enim ſpoliationis fallit illa regula. Item fallit, ſinon tenẽt reſtituere eidem ſed alteri, qui ſit prorſus alia ꝑſona. l. ſi ſocer. §. Lucius ff. ſolu. matr. ff. de condi. ob cauſam. l. ſi donaturus. §. fi. quod 5 no. ff. de ꝓd. ind. l. indebiti. §. ſed ſi nummi. † Quęro vlterius nunquid iniuſtus poſſeſſor bñficii lucret̃ fructus, & dic ꝙ ſi, niſi poſſideat bona fide, & intelligat̃ bona fide poſſidere quo ad fructus, etiã ſi erat in iure. i. in apicibus iuris? & non potuit conſulere pitiores, alias non lucrarẽt. & ſic intellige ff. de peti. hære. l. ſed & ſi lege. §. ſcire. ſi enim de facili põt quis iura intelligere non debet ei patrocinari ſua ſtultitia, vt l. ſi ſeruus ff. quod vi aut clam. Itẽ nec põt eo caſu probare ſe erraſſe in iure, vt

re, vt C. de legi. & consti. l. leges sacratissimę. & facit quod no. ff. de vsuc. l. si fur. † Quæro, nunquid intrusus,[a] vel quasi, facit
6 furtum fructuum? & vt ꝙ non, quia nō interuertit possessio
a nem alteri. Item non possidenti nō fit furtum, vt l. j. §. Scæuo la. ff. si quis test. lib. esse iuſ. fue. ℨrium est verum subtili ratione, quia ecclesia per hunc prædonē quasi tenētem noīe eccle siæ possidet, ergo fructus capiendo furtum facit, & est casus ī d. l. si vrbana. pensionum aūt. si quidē percipit eas ex suo con tractu, non facit furtu m, quia transit in eū dominiū. Si vero ex ℨctu eccleſiæ, vel veri prælati, facit furtum, nec trā sit in eū dñiū ad instar falsi ꝓcuratoris, & falsi creditoris, vt ff. de furt. l. falsus. & l. si quis vxori. § cum. & ff. si cer. pe. l. si quis nec cau sam. §. res pignori. & d. l. si vrbana. & adde quod no. Inn. in c. nihil est. & cum sit fur, inhabilis est ad omne ecclesiasticum beneficium obtinendum, quia criminosus, & graui crimine pollutus. Deinde no. ꝙ duæ petitiones eodē iudicio expediū tur, & in eodem libello, & vno processu, concord. no. sunt in glo. Quero, quis induxit hoc peritorium, & possessorium? dic vt in gl. sed qualiter. † Vtrum iudex semper debeat pronūcia.
7 re de eo quod cognouit. Resp. vt in gl. & plene examinaui in c. j. ℨ. de or. cog. † Quæritur de vna vtili, & subtili quęstione, ec
8 ce ꝙ egi possessorio retinēdę possessionis, reus fuit absolutus, iterato ago dicens, ꝙ post absolutoriam reus me turbauit; q̄ rīt, an possum? & videtur ꝙ sic, quia turbatio est causa interdicti. vñ turbatio noua causa est, & sic nō ob. exceptio rei iudicatę, sicut dicim⁹, ꝙ in rei vēdicatione ex noua possessione da tur actio, vt ff. rem rat. hab. l. procurator ad exhiben. Considera enim, ꝙ in īterdictio vti possidetis, duo sunt extrema, vnū ex parte actoris, scilicet possessio, aliud ex parte rei, s. turbatio quæ in interdicto vti possidetis parit possessoriū, vt ℨ. de pro-
9 ba. c. licet causam † Nouum igitur factum nouū desiderat re medium. Iu contrarium videtūr, quia vna est possessio cōtinuata, ergo vna est actio, & super ea lata est absolutoria, ergo ob. exceptio rei iudicatę, vt diximus in quęstione de peculio. ff. de iurei. l. qui iurasse. § si pater. & in actione de appēso, co. ti. l. eum qui. §. popularib. vbi est gl. solennis. & no. ff. de excep. rei iu. l. si a te. in prin. Sol. distingue, aut sīa absolutoria est lata p abnegationem possessionis, vt quia iudex dixit, absoluo, quia agens nō possedit, vel per negationē qualitatis possidendi requisitæ ad agendū, vt quia iudex dixit, absoluo, quia agens possidet a reo vi, clam, vel precario, & tūc ob. exceptio rei iudicatæ, nisi intentetur noua causa possessionis, p quam prima qualitas possidēdi mutata sit, vt C. de acq. poss. l. nulla. aut est lata sententia per abnegationem turbationis, & tūc nō ob. exceptio, puta si iudex dixit, absoluo, quia nō turbauit, & est ratio, quia est omnino noua turbatio, & nouū agēdi prin cipiū ex parte rei. ff. de ser. vrb. præ. l. foramen. & tūc reus hēt probare, ꝙ possit esse eadem turbatio cōtinuata, vt p immis. sionem tigni. ff. de ser. vrb. prę. d. l. hec aūt iura. aut est lata sententia per abnegationem probationis, vt quia dicit iudex, absoluo, quia nō est probatum, & cū habebat perpetuam cām absolutionis, nec post sīam suppetat ius probādi, ob. excep. rei iud. hinc est, quod actori imponīt perpetuum silentiū, vt no. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. centum. quæ impositio silētij de bet intelligi rebus in eodem stata durantib. secus, si superue niat nouum ius, vt ff. de exec. rei iu. l. si mater. §. eandem & l. si ad exhib. aut sententia est lata p æquitatem alterius exceptionis. verbi gratia, dixit iudex, absoluo, quia est factum pactum de non petendo, vel quia est præscriptū. & cū tales exceptiones habeant vim perpetuam, de necessitate sequīt, ꝙ obstat rei iudicatę exceptio, vt no. ff. de exce. rei iudi. l. cum quærīt. Aut sententia absolutoria est lata nulla expressa causa absolū tionis, vt quia iudex dixit, absoluo; & tūc videtur absoluisse, quia non probatum, nam pro sententia præsumitur, quod sit fundata in regula iuris, quæ est, quod actore nō probāte reus absoluatur, vt C. de eden. l. qui accusare. & econtra, sentētia ꝺ demnatoria præsumitur lata, quia probatum, nā præsumitur habere fundamentum regulę iuris quę est, quod actore ple ne probante reus condemnetur, vt C. de excep. l. si quidē. ff. de rei ven. l. officium, & no. similem distinctionem ī materia
10 l. Iulia. ff. de cond. ind. in illo passu, an † per absolutoriam tolla tur, vel saltem regatur, seu veletur obligatio naturalis. Nam aut est lata per abnegationem dispositionis, vt quia iudex di cit, absoluo te, quia nō fuit ℨctus celebratus, vel ꝙa fuit ℨctus simulatus, & tūc tollitur naturalis obligatio, vel ita occultat, & de ea nō potest vnq̄ refricari, & si absolutus soluat, repetit vt indebitum, nisi confiteatur sīam fuisse iniustā, aut abso-
b lutoria est lata per abnegationem probationis, vt quia iudex dixit absoluo te, quia actor non probauit, & tunc nō tollitur obligatio naturalis, quia licet deficiat probatio, tamen non deficit veritas, tñ ista naturalis obligatio non valet ad com pensandum, quia elisa, vt ff. de compen. l. etiam. Nā hoc ope ratur rigor iudicii, & ꝙa iudex interdum de nigro facit albū, & de claro facit obscurum, & incertum, vt no. ff. de ꝓd. inde. l. si non sortem. § hæredi. interpum absolutoria est lata p equi tatem alicuius excep. puta, Velleiani, diuisionis, vel cedenda rum actionum, & tūc tollitur naturalis obligatio, vt ff. de fi deiuſ. l. si plures, in princ. nec pōt accedere fideiussor, etiāsi renunciat beneficio Velleiani, quia omnis obligatio est sub lata ipso iure, quod est no. dignum. & hic tango vnum passū, ꝙ ante sententiam si solus fideiussor renūciaret beneficio Vl leiani. quod competit mulieri, dato ꝙ mulier nō renūciaret, tenet fideiussor efficaciter, vt C. de pdiis min. l. & si is, & no. C. de leg. l. non dubium. §. fi. aut sententia absolutoria est lata p rigorositatem excep. aut propter excep. Macedoniani, vel p scriptio. & tunc non tollitur obligatio naturalis, quia æquita tis vinculum est pro agente, licet rigor iuris scripti contradi cat eidem, ff de neg. gest. l. at qui natura, in prin. & no. ff. de fi deiuſ. l. vbicunq;. & l. si. ff. rem ra ha. adeo, ꝙ cum deriuatiū sapit naturam sui primitiui, etiam sententia ista dicatur odio sa, vt ff. de condi. inde. l. qui exceptionē. Cōsidera, quod aut l. prohibet aliquid creditori. & videtur prohibitum odiosū aūt debitori, & videtur fauorabilis, & sentētia, quę inde sequīt, eandem hēt qualitatem. aut absolutoria est lata, nulla cā expressa, & tunc vī lata, quia non probatum, nisi alia ratio reformet hanc præsumptionem, quæ ex actis colligi possit. Nam acta sunt vehiculum ad ipsam sententiam, & sententia vī lata de mente actorum, vt no. Cy. in l. j. C. de erro. cal. Et per ista q̄ subtiliter & vtiliter dicta sunt, potest ītelligi quid iuris in aliis omnib. possessoriis etiam in causa proprietatis.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Intrusus. Adde quis dicatur intrusus, Dec. cōsi. 121. li. 1. & quid soleat considerari, vt qnis iudicetur intrusus, Rui. consi. 128. nu. 5. lib. 5.

b Vinc. God. Absolutoria. Adde, an absolutoria ab obseruatione iudicij sit interlocutoria, aut diffinitiua, Paris. consi. 67 nu. 1. 2. & 3. lib. 1.

SUMMARIUM.

1 *Probationes per beneficium rest. in integrum post renunciationem, & conclusionem possunt induci.*
Possessorio agere possumus in causa de proprietate, ante tamen causæ conclusionem in prin.
2 *Possessoria indicia ad quæ ordinantur.*
3 *Iudex debet facere, quod actor declaret, quo remedio acturus est.*
Concludere pro renunciare sumitur in iudicijs.
Termini lapsus dati, vt quid debeat probatum esse, habetur pro conclusione in causa.
Conclusum quando dicatur, & nu. 4. & 5. & in qua causa concludatur, & obstet conclusio.
4 *Dilatio ad allegandum dari non debet.*
Expensæ an veniant ex causa dilatati processus, vel renunciationis.
Perplexitatem vitandam.
Indicia pro præsumptionibus violentis.
5 *Concludere est claudere strepitum iudicialem litigantibus.*
De interdictis remissiue.
6 *Libellus iste, dico me hæredem ex testamento, quare peto me mitti in possessionem bonorum, an procedat.*
Libelli verba debent intelligi congruentius.
7 *Causa proprietatis commissa, an intelligatur commissa cā possessionis.*
8 *Succumbens in petitorio, an intelligatur succumbere in possessorio.*
9 *Possessio an sit pars dominij.*
10 *Petitorio si quis egit, & succubuit, quia non probauit, an possit postea petere fructus possessorio iudicio.*
11 *Spoliatus, qui succubuit in petitione, quia non erat dominus, an videat succubuisse in condictione ex l. si quis in tantum. C. vnde vi.*
12 *Ius scriptum vbi deficit, recurritur ad æquitatem etiam non scriptam.*
Naturalis ratio vbi ius deficit, attendenda.
Naturalis iustitia, & æquitas, idem sunt.
13 *Renunciari an possit rei vend.*
14 *Dominium an quæratur aduersario per talem renunciationem.*

CAP. V.

Pastoralis. Qui agit de proprietate, añ conpiscendę, vel recuperandæ agere pōt, p clusionem causę possessorio adisionem vero, & ante sententiam hoc non potest. Et sunt duæ partes principales. In prima consultatio. In secun da rñsio. ibi, consultationi Secunda subdiuidit in duas. In pri ma rñdendo distinguit, an non sit in causa ꝯclusum, & si est conclusum, distinguitur. primo ponendo regulā ibi, si vero. secundo ponēdo exceptionē, ibi, nisi iudex. tertio exēplificādo ibi, puta. quarto quædam iudicis arbitrio ꝯmittēdo ibi, his igitur. † Dicit Inn. in c. pastoralis. ꝙ post renunciationem, & conclusionem pñt induci probationes per beneficium rest. in inte. Idē ait, ꝙ non dī posse fieri, ꝙ p auxiliū extraordinariū fit, quale est in inte. resti. Idem ait, ꝙ concludere[a] proprie dicitur,

---

ADDITIO.

a Concludere. Et conclusio dicitur fieri altero de tribus modis, ut declarat d. Frā. Arc. in c quoniam contra falsam, in 1. col extra de proba.

BIU Cujas

dicitur, quod ſic concluditur, quod vlterius nec de facto, nec de iure quicquam dicatur, ſcilicet noui. Item ait, ꝙ non eſt ꝯ nimax, qui facit, ꝙ l. permittit. Idem ait, ꝙ ſpeciale eſt, ꝙ ſpoliatus p̄t petitorium ſuſpēdere. Item ait, ꝙ poſſeſſorium natura ſui p̄cedit petitorium q̄n non p̄nt cumulari. Item ait, ꝙ ſpoliatus ſuccumbuit, ſi nihil probauit, Inn. Idem in c. dilec. j. e. ti. ꝙ vbi primo eſt lata ſnīa ſup petitorio, de cętero nō eſt ſnīa ferēda ſuper poſſeſſorio, quia victoria proprietatis ipſum ab ſorberet. † Ad euidentiam p̄mitte, ꝙ poſſeſſoria iudicia q̄dam ordinātur ad cauſam proprietatis, & ſui nā præcederet dēnt, vt poſſeſſoria retinendæ poſſeſſionis, vt C. de rei ven. l. ordinarij, & C. de interdi. l. incerti, & ff. de iudi. l. ſi de vi. Quædam vero non ordinantur ad cauſam proprietatis, ſicut ſūt poſſeſſoria adipiſcendæ poſſeſſionis, vel quo bo. & quorū lega. vel recuperandæ poſſeſſionis, vt interdictū, vnde vi, cōdictio ex canone, reintegranda, & ex canone, ſępe. Item condictio ex l. ſi coloni. C. de agri. & cenſi. li. 11. Sunt & q̄dā remedia, q̄ nō ſūt propriē recuperandæ poſſeſſionis, ſed quaſi recuperādæ, vt cōdictio ex l. cum q̄rebatur. C. vnde vi, & ædictum diui Adr. vt C. de ædi. diui Adr. l. ſi. Modo pono caſum in terminis, q̄ ſi tū fuit a Papa aliqs fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo fecit citari aduerſarium in iudicio. interrogatus, quod iudicium vellet inſtruere, dixit, ꝙ volebat agere de proprietate. formauitq; libellum ſuper rei ven. tandem lit. conte. obtulit nouum libellū ſuper interdicto, vnde vi. Quærit, an poſſit? rñdet Papa, ꝙ poſſeſſorio recuperandæ. Item adipiſcendæ poteſt pendente rei ven. proponi, ſecus in poſſeſſorio retinendę. & hoc verum ante q̄ ſit renunciatum, ſiue cōcluſum in cā. ſed poſtq̄ eſt concluſum, debet in petitorio ꝓnunciari nec ſuſpēditur ꝓ poſſeſſorium, & hoc verum, niſi ex iuſta cauſa, puta quia reus per ſuam malitiam ſubtraxit actori facultatem probandi dñii, qui dolus probatur ex perſpicuis iudiciis, vel niſi alia iuſta cā iudicem mouerit, per quam ēt poſt concluſionē æquum ſit ſuſpēſo petitorio poſſeſſorium poſſe proponi. Et no. ſimplicē diſtinctionem prima diſtinctio eſt inter poſſeſſoriū recuperādæ, vel adipiſcendæ ex vna parte, & poſſeſſoriū retinēdæ ex altera. Secunda ſub diſtinctio eſt in poſſeſſorijs recuperādę, & adipiſcendæ, an non ſit ſic concluſum in cā, an vero ſit ꝯcluſum. Tertia ſubdiſtinctio eſt, q̄n eſt cōcluſum, an apparet dolus rei, vel alia cauſa, necne. † In tex. ibi, Requiſitus, no. ꝙ iudex dēt facere, quod actor declaret, quo remedio acturus eſt. & iſta declaratio debet fieri in litis ingreſſu, tñ per iſtam declarationem non tollitur aliud remedium proponendū. de hoc no. per Arch. 1. q. 4. c. quia præſulatus. In tex. ibi, Renūciatum, aut cōcluſum, dic aūt, pro id eſt. Nam in iudicijs nihil aliud eſt ꝯcludere, quā renunciare; & ſic exponitur hoc verbū in Auth. de teſt. in §. quia vero multi, in prin. ſm Gof. Idem no. in c. vlt. de in integ. reſt. li. 6. in nouella, & no. per Arch. 30. q. 1. ciudicantem. Et no. ꝙ q̄n ſtatutum dicit, ꝙ vſq; ad talē terminum debeat eſſe probatum, lapſus termini hr̄ pro concluſione in cā. facit quod no. ff. de arbi. l. ſi ā meis. §. fi. Sed Inn. dicit, quod concluſum dr̄, q̄n eſt renunciatum probationib. tā cōſiſtentib. in facto, q̄ in iure. Sed renūciatum non dr̄, niſi ī his, quæ in facti probatione conſiſtunt. Vnde poſtq̄ eſt renunciatum, bene poſſunt fieri allegationes. ſecus, ſi cōcluſum ſit, qa tunc nec de facto, nec de iure p̄t aliquid de nouo allegari ſm Inn. vnde ſi poſt concluſum in cā producantur conſilia ſapiētum & magnorum Doctorum, iudex nō debet facere iſta ꝯſilia poni in actis. Item licet poſſit ex forma ſtatuti peti conſilium ſapientis, tamen poſtq̄ eſt concluſum in cauſa, nō p̄t peti. † Item nec debet dari aliqua dilatio ad allegandum, quia cōcluſio eſt vltimum verbum ſcriptum, vel probatum, ar. C. de fi. inſtr. l. contractus. & illud eſt vltimum, poſt ꝙ nihil ſequitur, vt l. qui duos. ff. de re. du. Hæc cōcluſio etiam in criminali poteſt fieri cum nihil aliud trutinandum eſt, quia ſola ſnīa reſtat proferenda. iſtud. n. eſt concludere, vt C. de adul. l. quā uis indubitati. vnde nec exceptio falſi ꝓcuratoris p̄t opponi ad impediendum prolationē ſententię & tamen poſt ſententiam poteſt opponi, quia redd. t iudicum retro nullum. In tex. ibi, Agi poteſt, nec condemnatur in expen. ratione dilatati proceſſus, quia hoc facit iure permittente, & ſic nō temere, vt no. in Spe. de expen. §. iuſta, ver. quid ſi ſuſpenſo. & ſic ñ ob. l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen. ſed nunquid renūciās condemnabitur in expen. dic ꝙ ſic, niſi iuſta cauſa renūcian diſuperuenerit ā nouo, vt no. C. de eden. l. edita. In tex. ibi, pēdente, hodie in beneficialibus dic, vt in c. j. e. tit. in cle. Ibi, Natura i. ordine, vt ſ. de acqui. poſ. l. exitus. Ibi, Seu, exponit ſecūdum Gof. vel addit ſecūdum Inn. Ibi, inculcentur. i. addant, vel interſerentur. & no. perplexitatem vitandam. ff. ſi vſuf. pe. l. 1. §. 1. vbi de hoc. Ibi, Expedire. ſ. actori. Ibi, indiciis. i. prę ſūp. violentis, ex quib. probatur dolus, vt C. de dolo. l. dolum, & l. apud Celſum, in prin. ff. de exce. do Ibi, Subtraxit, puta furando inſtrm, vt C. de ꝓba. l. ſi de poſſeſſione. vel interficiēdo, vel vulnerando teſtes, vt ff. de eden. l. argentarius. §. cū autem. vel teſtes qui erant vltra mare, redierunt ad patriam, per quos poteſt reus de mendacio & falſitate conuinci. vnde cōcluſio in hoc caſu & ſimilibus pro nulla hr̄, vt ff. de iureiur. l. admonendi, & ibi per Bar. nec eſt opus petere reſtitutionem in integrū quia nondum eſt pronunciatum, & quia iſta concluſio non concludit iudici, quin poſſit vti æquitatis arbitrio; tex. eſt hic
5 vnicus in iure. † Cōcludere idem eſt, quod claudere ſtrepitū iudicialem litigantib. & iſta concluſio ſit aut legis prohibitione, vel iudiciaria authoritate, quia clauſa eſt audientia vtriq; parti in proponendo, & probando, aut quia partes ambæ cōi conſenſu renunciauerunt allegandis, & probandis, quo caſu nō vr̄ habere locū iſtud c. ꝙ eſt verum, ſi eſt renunciatū ꝓ pactū, vt d. l. admonēdi. Secus, ſi per ſimplicem renunciationem, vt hic in verſi. renunciatū, qa facilius remittitur & modificatur ſimplex renunciatio, q̄ generalis obligatio, vt ff. de pac. l. emptor. §. Lucius. Tu habes quandam gl. magnam, quæ tractat materiam interdictorum ſatis compendioſe, & gl. iuris ponit in l. extat. ꝙ met. cau. Canoniſtis ſuadeo, quod videant tex. Inſtitu. de interdictis, & intelligent glo. faciliter, & clare, tractat etiam de intellectu. §. nihil cōe, de quo. §. poſſet fieri longa repetitio, ſicut fecit Bar. & vide Ia. Bu. C. de interd. l. incerti, & non tranſcribo glo. ſed tu eam recita in cathedra.
6 † Extra quæro, nunquid procedat iſte libellus, dico me hære
a dem ex teſtō, quare peto mitti in poſſeſſionem bonorum? & videtur ꝙ nō, qa bonorum poſſeſſio eſt iuris ab omni poſſeſſione abſtracti, vt l. 1. ff. de bo. poſ. d. c ꝯ. quia ſunt duæ partes, & ſic factū ſignificant. Nam verba libelli debēt intelligi congruentius, argu ff. de iureiur. l. ſed an poſſeſſori. §. ſed ſi verū.
7 † Quæro, an commiſſa cā proprietatis intelligatur commiſſa cā poſſeſſionnis? Nam hic ſunt duæ gl. vna gl. dicit ꝙ ſic, alia dicit ꝙ non. tu dic quod poſſeſſorium, ꝙ ordinatur ad petitorium, & ius præambulum, vr̄ committi, ſicut eſt poſſeſſorium retinendæ, vt ff. de iu. om. iu. l. 2. & ff. de procur. l. ad rem mobilem. ſecus, ſi non eſſet eius prę ambulum. Nā tunc nō vr̄ committi principaliter, niſi in modū reconuentiionis, vt C. ſi a nō
8 compe. iudi. l. ſi de proprietate. † Quæro, ſi quis ſuccubuit in petitorio, vtrum intelligat ſuccumbere poſſeſſorio? Rñdeo ſic, ſi reus condemnatur in petitorio cum teneatur poſſeſſioni cedere. ſed ſi fert abſolutoria, adhuc reſtat actori poſſe agere poſſeſſorio, quia cauſę ſunt diſpares, & maxime ꝓ p fructus
9 ar. ff. de exce. l. ſed ſi ante. † Quæro, vtrum poſſeſſio ſit pars dominii? dic quod non, q̄n eſt penes non dominum, ſed ſi eſt penes nō dominū, vr̄ ꝙ ſit pars dominii, quia in ea conſiſtit vſufructus cauſalis. die contra, quia non eſt pars ſubiectiua quia dominium non prædicetur de ea, nec eſt pars integralis, vt d.
10 §. nihil cōe. † Quæro, nūquid, qui egit petitorio & ſuccubuit, quia non probauit, poſſit poſtea petere fructus poſſeſſorio iudicio? Rñdeo ſic, ſi quod habet poſſeſſorium, alias non, vt ff.
11 de excep. l. fundum Titianum, & l. fundi. † Quęro, an ille ſpoliatus, qui ſuccubuit in petitorio, qa nō erat dñs, videat ſuccubuiſſe in condictione ex l. ſi quis in tātum. C. vnde vi; Rñdeo
12 non, quia vnum capit illius. l. prouidet non domino. † In tex. Aequitatem. No. ꝙ vbi deficit ius ſcriptum recurritur ad æquitatem etiam non ſcriptam, vt hic, ſecundum Ber dicit Pe. ꝙ li
b cet æquitas b non ſit ſcripta, ex ſolo tamen dictamine naturalis rationis debet ſeruari, vt ff. de excu. tu. l. ſcire oportet. §. & ſi maxime. Nam naturalis iuſtitia, & ęquitas idem ſunt. hoc tenet Pe. & Cy. C. de legi. & conſtitutioni. l. non dubium. vbi videas.
13 † Quæro, nunquid poſſit renunciari rei ven. & vr̄ ꝙ nō, quia rei ven. in ſubſtātia idem eſt, ꝙ dominium, vt ff. de acq. poſ. l. ſi quis vi. §. differentia. Sed tamen ꝯrium no. in l. cū fundum. §. fi. ff. de vi & vi arma. ad hoc. C de pactis. l. poſtquam liti, vbi eſt expreſſum. † Sed an ꝓ talem renunciationem quæ-
14 rat dñium aduerſario. dic ꝙ nō, vt C. de trāſ. l. ſi ꝓ fundo, & ſingularlter no. e. ti. l. ſiue apud acta, & adde ꝙ dicam j. c. proxi.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde an libellus in dubio interpretari debeat in fauorem libellantis Rui. conſi. 161. nu. 6. lib. 5 Et qnando poſſit duas vias comprehendere. Rui. conſ. 19. nu. 15. lib. 4.

b Vincen. God. Adde ꝙ æquitas facit, ꝙ contra habentem æquitatem non datur offi. iudicis. Cor. conſi. 59. placet. in prin. lib. 3.

SUMMARIUM.

1 *Poſſeſſorio & petitorio cū ſimul ē actū, iudex dēt vna ſnīa vtrāq; cām diffinire præmittendo poſſeſſoriū, petitorio ꝓualēte in executione finali. Simul, aduerbij ſignificatio.*

2 *Clericus flexis genib. coram Papa ꝓpoſuit talē q̄ſtionē, Pater ſancte petitorio & poſſeſſorio ſimul eſt actum, an vna ſententia dēat terminari*

3 *Petitorium, & poſſeſsorum an poſſint ſimul cumulari. Petitorium & poſſeſſoriū quo dignoſcat, an cumulationē cōpati poſſint. Poſſeſſioni ciuili non intelligitur renūciare, qui intēdit auocare naturalē*

4 *Negatoria, & confeſsoria poſsunt in incorporalibus intētari ſimul cum quaſi poſsesſorio retinendæ poſsessionis.*

BIU Cujas

Duplicitas iudicij multiplex eſt, & quando non admittitur.
5 *Cauſa cõuẽtionis, & reconuentionis an dẽat eadem ſentẽtia terminari*
Turbare poſſeſſionem meam an dicat is, qui agit mecũ rei vẽdicatione.
6 *Contrarietas quotuplex eſt.*
7 *Cõtrarietas originis impedit natiuitatẽ, & quid de alijs cõtrarietatib.*
8 *Sententia momenti quid prodeſt.*
Proprietas eſt dignior, quam poſſeſſio.

CAP. VI.

1 Vm dilectus. †Cum poſſeſſorio. & petitorio ſimul eſt actũ, iudex dẽt vna ſnĩa vtranq; cãm diffinire p̃mittẽdo poſſeſſorium in pronuuciando petitorio præualẽte in executione ſi. In tex. ibi. ſimul. i. eodem libello, prout logt̃ in cumulatione. vel ſimul, i. ſucceſſiue, & ꝓtinuatiue ꝓut loquitur in reconuentione, nunq̃ tñ p̃nt duę voces ſimul ꝓferri, ſd ſucceſſiue vna poſt alterã. di tñ ſimul poſſe fieri ſiue qa eſt actus cõtinuus, ſiue qa facit vnũ ſtructũ iudicij, vt ff. de mi no. l. deniq;. §. 1. & facit hoc ad teſtes ſaluandos, q dicũt, ꝙ viderunt ſimul adulterium, cõmitti ꝑ vnam rimulam ad quam non p̃nt ſtare ſimul ambo. Sed bene poterant ſtare ſimul ſucceſſiuè. & immediate. Item ad ſaluendos teſtes, qui dicũt, ꝙ ſimul fuerunt facta plura vulnera, quæ immediate fuerũt fa-
2 cta vnũ poſt aliud, vt ff. de ac. & ob. l. nunq̃ in fi. †Ibi in executione, ſ. finali & ꝓpetua, nõ in executione momẽti, vt. §. c. cũ eccleſia. Caſus in terminis nõ eſt aliter formãdus. tñ ꝓ iuuenib. p̃t ſic poni. Clericus flexis genib. corã Papa talẽ ꝓpoſuit qõnem. Pater ſancte, petitorio, & poſſeſſorio, ſimul eſt actũ. Quæro, vtrũ debeant vna ſnĩa terminari? rñdet Papa ꝙ ſic. Inſtat quærens, Pater ſancte cum oporteat iudicem prius ꝓferre vnum verbum, deinde reliquum, quo ordine ꝓnũciabit? rñdet Papa, ꝙ primo pronũciabit ſuper poſſeſſorio, ſecũdo ꝓnunciabit ſup petitorio. Inſtat quærens, Pater ſancte, ex quo pronunciatur ſuper petitorio, nũquid finaliter in executione p̃ualet proprietas. rñdet Papa ꝙ ſic. No tria primo, ꝙ p̃t ſimul agi poſſeſſorio, & petitorio. ſecundo ꝙ duæ debent ferri ſnĩæ, vna ſuper poſſeſſorio, & hoc prius, alia ſup petitorio. & hoc poſterius. Tertio no. ꝙ cã ꝓprietatis potẽtior ẽ momẽtanea poſſeſſione. Modo pro intelligẽtia. c. quæro, quid intẽdat litera, dũ dicit, ꝙ fuit ſimul actũ poſſeſſorio, & petitorio? rñ. vult dicere, ꝙ actor fuit duplex in agẽdo, quia accumulauit eodẽ libello poſſeſſoriũ, & peritorium. hanc lec. approbat
3 Ber. †Sed ꝯ hoc opponit̃ de. l. ſi de vi. ff. de iud. & C. d̃ interdic. l. incerti. & ff. quo. bo. l. fi in quib. dr̃ ꝙ poſſeſſoriñ & petitoriũ nõ poſſunt cumulari. Sol. il ud intelligit̃, qñ cumulans eſſet ſibi ꝯrius, ſecus, ſi iudicia compatiuntur ſe inuicẽ vt hic. Sed tunc quæro, qñ hoc cognoſcã? rñdeo, ſi cumulat poſſeſſoriũ, & petitorium recuperandæ, vel adipiſcendæ, iſta ſũt ꝙpatibilia, quia agens aſſerit ſe non poſſidere, ſed ſi cumuiat poſſeſſorium retinendæ, & petitorium, tunc eſt ſibijpſi ꝯrius, qa agẽdo poſſeſſorio retinẽdæ dicit ſe poſſidere, quia in rei ven. poſſeſſio illius parit aduerſarium, vt C. de alie iu. l. 1. hinc eſt, ꝙ rei vendicatio nõ naſcit̃ poſſidenti, vt leg. & no. in l. fi. C. d̃ hę. ven. & ſi ſubtiliter conſideras eſt ꝯrius ſibijpſi, & cãæ. Nam ſibijpſi eſt ꝯrius quia concludit incompatibilia, & quia ꝙcludit poſſeſſionem ſibi reſtitui quam intus habet, vt Inſt. de leg. §. ſi res Item eſt ꝯrius cauſæ, quia cã rei vẽdicationis apud extraneum rei eſt poſſeſſio, ipſius rei. i. aduerſarij, cui cauſæ ꝯdicit aſſerẽdo ſe poſſidere. niſi ĩ libello diſtingueret genera poſſeſſionum, vt quia ageret interdicto rõne ciuilis turbatæ, & rei vẽ. rõne naturalis detentæ, tñ hoc oportet in libello noĩatim diſtinguere. Nã ille, qui dicit ſimpliciter ſe poſſidere intelligit̃ intentare plenam & veram poſſeſſionẽ, & ſic nõ procederet libellus eius, vt ff. vti poſ. l. 1. §. interdictũ. & ita intelligũt, quod ſubtiliter no. ff. de acqui. poſ l. clam poſſidere. §. fi. & ꝑ Dy. Inſt. de act. §. oĩum. Pone, dñs agit rei ven. ꝯ emphyteutã, vel vſufructuarium, nũquid intelligatur renũciare ciuili poſſeſſioni, quæ eſt apud eum? rñdeo non, quia nõ intẽdit auocare, niſi naturalem poſſeſſionem, vt ff. de vſufr. l. cuiuſcũq;. §. ſi
4 fundus, †Modo hic q̃ro, qd in ĩcorporalib. nũquid negatoria & confeſſoria poſſit intentari ſimul cũ quaſi poſſeſſorio retinendæ poſſeſſionis? rñdeo aut agens cõfeſſoria, vel negatoria concludit ad euincendam poſſeſſionem aduerſarij; & nõ p̃t, quia eſt ſibijdſi ꝯrius: aut ad ſimplicem declarationem libertatis, ſeu ſeruitutis, & ad impoſitionem ſilentij, & ad intereſſe & tunc p̃t, quia non eſt ꝯrius legi, vel ſibiipſi, cũ petitoria incorporalium poſſeſſorib. dentur, vt Inſt. de act. §. æquè. Et no. in iſto c. vnam duplicitatem, ſ. poſſeſſorii, & petitorij. Alia duplicitas eſt duplicis petitorij, & hoc contingit in rei ven. & Publiciana in quib. procedit cumulatio de ꝙſuetudine potiusq̃ de iure, & no. Inſt. de act. § aliæ, & in c. Abbate ſane, de re iudi. lib. 6. Alia duplicitas eſt, ſi quis agit ſimul rei vend. & cõi diuidũdo, vel finium regun. vel petitione hęreditatis, vel fa. er. ſimul, & non procedit cumulatio, ſi añ li. cõte. opponitur exceptio declinatoria cumulationis, vt ff. de exce. l. fundi. ſecus, ſi non opponitur ante li. conte. vt no. ff. de eui. l. ſi mancipiũ §. ſi cõi. Nõ. n. ſunt ꝯria, ſed vnum ſubalternatur alteri. Alia ẽ duplicitas perſonalis, & hypothecaria, & in iſta eſt ſpãle vt admittatur cumulatio, quia non intereſt debitoris hæc iudicia diuidi, vt no. ff. de re. iu. l. nemo ex his, Auth. de fideiu. §. ſed neque. Alia eſt duplicitas qñ in eodem libello intentantur duæ rei ven vna pro re, & alia pro fructib. ante li. cõte. ꝓceptis, vel intentatur rei ven. pro re, condictio furtiua ꝓ fructib. & tunc non admittitur cumulatio, ſi opponatur exceptio, vt d. l. fundi. tñ tota die videmus peti rẽ cum fructib. ſed illud dẽt intelligi, qñ fructib. non ꝓponit̃ actio de ꝑ ſe, ſed offĩñ iudicis mercenarium. eodem mõ petitur res cũ dãnis & intereſſe, vt no. in l. ſi quis miſſum. §. fi. ff. de dam. infe. & eſt expreſſum. §. d̃ fo. comp. c. dilecti. Eccc ego dixi, qñ agens ẽ duplex in agẽdo, &
5 iſta eſt vna lectura iſtius. c. † Secũdo mõ iſtud. c. intelligit̃ cã conuentionis, & reconuentionis, in qua cã dẽt eadẽ ſnĩa terminari, vt ff. quę ſnĩę ſine ap. reſcin. l. 1. §. fi. v. g. ago ꝯ te iterdi. vti poſ. tu agis ꝯ me rei vend tunc quæro, vtrũ eo ipſo facias reũ aduerſarium interdicto, & non oporteat ꝓbare de alia turbatione. Ber. dicit ꝙ interdictũ vti poſ. datur inter duos, qui aduerſatiue dicunt ſe poſſidere, ſed hic agens rei vẽd. nõ dicit ſe poſſidere. ergo ex hoc nõ ſupponit ſe interdicto, niſi ꝓbaretur alia turbatio, vt ff de vi & vi. ar. l. vim facit. & j. d̃ ꝓb.
6 c. licet cauſam, & dic vt ibi. † Ad declarationem prædictorũ quæro, quotuplex ſit ꝯrietas? Rñdeo triplex, ſ. cõtrarietas originis, vt C. de fur. l. 1. ꝯrietas. i. incompatibilitas finis, vt no. Dy. in c. nullus pluribus. de reg. iu. in 6. & incompatibilitas ordi-
7 nis, vt ff. fa. er. l. 1. & no. ff. de exce. l. oẽs. †Et no. ꝙ ꝯrietas ordinis impedit natiuitatẽ, aliæ ꝯrietas impediũt exercitiũ, ꝙ dic, vt dixi in d. l. 1. C. de fur. & C. de codi. l. fi. & in l. 1. C. ſi ſer. extero. Sed nonne ſi quis intentat poſſeſſorium recuperandæ, & petitorium, petit bis idẽ. ergo repellit̃. Itẽ vr̃ ſuperuacue agere, vt C. de ap. l. in offerendis. §. 1. ergo repellit̃, vt ff. de condi. fur. l. ſi ſeruus. §. ſi bona? Rñdeo non eſt verum, ꝙ idem petat, ꝙ apparet, qa ſnĩa abſolutionis lata in vno nõ parit exceptionem rei iu. in altero, vt §. c. paſtoralis, & j. c. proximo. Itẽ reſtitutio poſſeſſionis in rei ven. venit officio iud cis. ff. de rei vẽd.
a l. qui reſtituere, a ſed in interdicto venit iure actionis, & obligationis ꝑſonalis. Itẽ in rei ven. iuratur in litẽ, ſed in poſſeſſorio nõ iurat̃ in litem, ſed tñ de veritate, vt C. vnde vi. l. ſi qñ.
8 †Quæro quid prodeſt ſnĩa momenti? Reſp. vt §. eo. c. paſtoralis, dicit Archi. ꝙ ordo iudicii ſeruatur, vt ſatisfiat iuri, nõ qa interſit aduerſarii, vt no. Arch. 2. q. 2. §. autem, & probat̃, ff. de min. l. ait prætor. §. admittitur. Vltimo no. ꝙ proprietas eſt dignior, quam ſit poſſeſſio.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quod vbi conceditur reſtitutio de iuſtitia, conceditur etiã ad fructus. Rui. conſi. 36. nu. 34. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Exiſtens in poſſeſſione eſt in iure conferendi beneficium, vel dignitatẽ, etiam ſi de iure communi non pertinet ad eum ſolum.*
Poſſeſſio iurium incorporalium acquiritur ex vnico actu pacifico.
Cauſam a me qui habet non facit mihi præiudicium in eo quod agit cũ aduerſario ſuo. & nu. 5.
2 *Factum procuratoris an debeat nocere domino, & nu. 3. & 1.*
3 *Procurator ſi in conſenſu committat dolum, an dolus noceat domino.*
Spirituale beneficium non recipit æſtimationem.
4 *Eccleſia læſa per negligentiam procuratoris, an poſſit petere reſtitutionem in integrum.*
Contra factum ſuum procurator in cauſa eccleſiæ poteſt reſtitutionẽ in integrum petere.
5 *Procurator ſi habuit certam formam ſuper impetrando certos iudices, & ipſe conſenſit in alios, an præiudicet domino.*
Recuſatio procedit etiã poſt litis conteſtationẽ cõtra delegatos poſt eã.
Cum ſucceſſore lata ſentẽtia non prodeſt auctori, a quo cauſam habet, ſecus ex contrario niſi in caſu.

CAP. VII.

Vm olim. Snfficit ei, cui dignitas eſt collata ſi probet, quod conferens collationis tempore ius cõferendi poſſederit. vel aliter. Succumbens in poſſeſſorio, de proprietate agere p̃t, hoc dicit. Tria facit primo deciſiue narrat proceſſum, ſecunda ibi, quoniam, reddit diffinitionis cauſam, & ſoluit obſtaculum, & diffinit. tertio reſeruat, ſiue proteſtatur, ibi, reſeruata. Caſus. Epiſcopus Vincẽtinus contulit Archidiaconatũ eiuſdem eccleſiæ Archipresbytero, & canonici Vincentini petebant collationem caſſari eum de iure cõi debuiſſet corũ conſenſus requiri. cã iſta fuit delegata quibuſdã iudicib. d̃ vtriuſque partis procuratorum conſenſu. Canonici poſtmodũ recuſarunt dictos iudices delegatos, & quia dicta recuſatio erat friuola, nihilominus ſeruato iuris ordine receperũt teſtes, ꝑ parte Archi. fuit probatum, ꝙ ipſe epiſcopus erat in poſſeſſio ne pacifica ꝓferendi prędictum Archidiaconum, qñ ipſum contulerat duobus Archidiaconis immediate prędcdẽtibus,

Papa

Papa examinato processu dictū archidiaconatū p̄dicto Arch. adiudicauit canonicis ꝑpetuum ſilentiū impoſuit quo ad dictum archidiaconū. Sed reſeruata qōne ſuper proprietate cō ferendi inter ep̄m ex vna parte, & canonicos ex altera, nō ꝓiu dicantib. probationib. antedictis, quia res inter alios acta non dēt aliis ꝓiudiciū generare. dicit In. ꝙ ſtatim, ꝙ ep̄s eligit, intelligit cō firmare. Idem ait, ꝙ officium iudicis cōpetit non ſolum ꝯ eum, qui ſpoliat, ſed ēt ꝯ eū, qui debitum nō ſoluit. §. de ele. c. querelā. Idem ait, ꝙ poſt ꝯfirmationē, nihil p̄t obſtare, quo minus ꝯfirmatio hēat ſuum effectū, ſi aduerſarius habuit tp̄s excipiendi, & non excepit, dum tn̄ cōfirmatio nō ſit clādeſtina. Idem ait, ꝙ exceptio minus canonicæ electionis, non ſuſpendit effectum confirmationis licet appellatio in integrum reſti. vel nullitatis intentatio impediret. Item ait, ꝙ extra iudiciū non eſt neceſſe appellare, & ideo nō trāſit vnquā in rem iudicatā. Idem ait, ꝙ ſnīa lata iniuſte pro procuratore prodeſt dño, ſed non nocet, ſi procurator eſt in dolo, p̄ſertim vbi nō patet regreſſus ꝯ ꝓcuratorē, vt in beneficialib. ſed culpa nocet, Inn. † No. primo, ꝙ ille, qui eſt in poſſeſſione, eſt in iure conferēdi beneficiū, vel dignitatem, ēt ſi de iure cōi nō pertineret ad eū ſolum. Item no. ꝙ ex vno actu pacifice facto acquirit quaſi poſſeſſio iurium incorporaliū. Item no. ꝙ ſi ꝓcuratores cōſenſerunt dñs non p̄t infringere factum ipſorū. Item no. ꝙ res acta inter eum qui hēt a me cām & aduerſariū eius, nō facit mihi p̄iudicium. Item no. in verbo proprietatis: qđ hoc ius. ſ. conferendi, p̄t vendicari. Opp. ꝙ per vnum actū hoc ius nō p̄ſcribatur, vt C. de ſer. l. fi. & §. e. eccleſia. So. hic nō vi p̄ſcriptionis, ſed ui poſſeſſionis pacificę cōfirmat collatio. † Opponitur, ꝙ factum ꝓcuratoris nō debeat nocere dño, vt ff. de procu. l. ignorantis. Sol. ibi non habebat mandatū, hic habebat ad cām. & hoc mandatū pertinet ad quemlibet actū litis, & intelligit, niſi cā ſuperueniſſet de nouo, qa p̄t tūc dñs reuocare factū procuratoris, quinimo ꝓcurator factū dñi ſupplet, vt ff. man. l. ſi hoīem, qđ eſt no. dignū. † Quęro. quid ſi iſte procurator in iſto conſenſu cōmiſiſſet dolum? rñdet gl. ꝙ dolus non nocet dño, ꝙ eſt verū, ſi eſt euidens, alias bene nocet dño in proſecutione litis, vt C de his qui. vt indi. l. Polla, & ff. de exce. do. l. ſi procurator agit. ſed negligentia, ſeu culpa benenoceret, ēt ſi procurator nō eſſet ſoluēdo. Nā in caſu iſtius c. procurator nō ſoluēdo eſt. rō, ꝙ ſpūale beneficiū non recipit æſtimationem, vt ꝯ. de ſimo. c. quærelam. † Quæro, nunquid eccleſia a læſa p negligātiā procuratoris poſſit petere reſtōnē in integrū? rñdeo ſic, vt ff. đ min. l. minor. 25. annis omiſſam. ꝙnimo ipſe idē ꝓcur. noīe dñi abſq; alio mandato poſſet incidēter petere reſtōnē in inte. aduerſus culpā propriā, quia petit noīe eccleſiæ, vt ff. de exce. rei. iudi. l. ſi is qui hæres non erat. §. vlt. & ff. de exce. l. Modeſtinus. † Quæro, ſi procurator habuit certā formā ſup impetrando certos iudices, & ipſe cōſentit in alios, an præiudicet dño? rñdeo nō, vt §. de ad. c. ſignificante, & ff. de ver. ob. l. q Romæ. §. Callimachus. ſecus, ſi habuit mādatū ſimplex ad impetrandū, ar. ff. de procur. l. ſi is qui Stichus. Quæro, qñ fuerunt iſti iudices delegati? Rñdeo poſt li. conteſ. coram Papa; & tn̄ poterant recuſari, ex quo poſt li. cōte. fuerunt delegati, vt C. de conſor. eiuſ. li. l. 2. Opp. ꝙ ſnīa lata pro archidiacono, profit ep̄o, quia hēt ab ep̄o cām, & ſic vī eadē p̄ſona cū ep̄o. So. nō eſt ita, quia ſnīa lata cū ſucceſſore nō dirigit oculos ſuos ad auctorē, q̄q̄ ſnīa lata pro auctore ꝓfit ſucceſſori eius, vt ff. de exce. rei iu. l. ſi a te. §. fi. & eſt rō dīæ, quia ius deſcendit, ſed nō aſcendit. fallit, qñ ſucceſſori q̄ritur ius ex præſcriptione ſurgente ex eo. tit. vt ff. de condi. inde. l. indebiti. §. ſed ſi nummi, & ff. de do. cau. mor. l. ſi alienam, in prin. Adde, qđ habes in l. ſæpe. ff. de re iud. ꝙ eſt no. dignum.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde quod eccleſia poteſt agere contra prælatum præſcriptionem patientem ex negligentia. Rui. conſi. 27. nu. 5. lib. 2.

SVMMARIVM.

Petenti rem ratione dominij non ſufficit probare poſſeſſionem.
Petenti rē ex vna cā, ſi agat ex alia, nō obſtat exceptio rei iudic. in priu.
Per ſolutionem alicuius quantitatis ſubiectio, & nec feudum probatur, num. 2.
Caſtrum priuilegiatum tranſit ad quēlibet hæredem etiam ad feminas.
2 *Solutio cenſus an probet ſubiectionem, vel aliud.*
3 *Poſſeſſione probata an præſumatur dominum.*
Incidens, & principalis quæſtio quid.
Verba enunciatiua quæ.
4 *Subiecto an probetur, ſi vocatus eat ad ſynodum.*
Probatio debet de neceſſario concludere, & quæſit concludens.
Cēſus, vel ficti noīe contractus intelligitur iile, qui in regitne frequētat.
Conſuetudo, & interpretatio regionis obſerbanda.
5 *Contractus omnes de mundo, quos conſuetudo inuenit, ſunt contractus innominati.*
De ſimilibus ad ſimilia etiam in contractibus procedendpm.
Cenſualis contractus per æſtimum celebratur.
Per æſtimum quid ſignificetur.

CAP VIII.

TEN cauſa. Petēti rem ex vna cā, ſi agat ex alia non ob. exce. rei iud. concor. C. de pe. hære. l. hēreditas materteræ, & ff. de euic. l. minor. l. ſi ſeruus. vel ſic, vt faciat ad titulū. † Petenti rem
1 rōne dñij non ſufficit probare poſſeſſionē. h. d. & primo deciſa diffinitio. ſcda proteſtatio. ſcđa ibi, ad hæc. Caſus. Patriarcha duo petebat, quia vendicabat ſubiectionē in monaſterio S. Georgij, & in ſuper petebat l. ſolidos ad indicium ſubiectionis ab Abbate dicti monaſterij, pro parte Patriarchæ fuit probatum, ꝙ Abbas iuit qñq; ad eius ſynodum, & ꝙ per plures annos ſoluit ei. l. ſolidos, non tn̄ fuit probatum quo ad ſubiectionis indicium, ſed ꝯ Patriarcham fuit pronūciatum, quia iſtę probationes non cōcludunt de neceſſitate. Quærebatur, vtrum Patriarcha, ſi aliud remedium ſibi competit, poſſit ipſum proponere? rñdetur ꝙ ſic dicit Inn. ꝙ per ſolutionem alicuius quantitatis annuę ſubiectio non probatur, Inn. idem in feudis, qđ nō probatur feudum, licet pro conceſſo priuilegio ſoluatur aliquid annuum. Nam iſte eſt cenſus, non fidelitas, & tranſit ad quemlibet hæredem caſtrum priuilegiatum ēt ad fœminam, vt §. de reſc. c ſignificauit. & ita rñdi in qōne de
2 facto. † Op. ꝙ Patriarcha debuit vincere, quia cenſus [a] eſt in-
a dicium, vt ꝯ. de cenſi. c. cum venerabilis. So. qñq; cenſus ſignificat exemptionem, qñq; protectionem, qñq; ſubiectionem, quia non apparet ad quid ſignificandum fuerit cenſus ſolutus, probatio eſt obſcura, & iō pro nulla hr̄, & ſic ob. ff. de vſu. l. cum de in rem verſo, & C. de agri. & cenſi. l. litibus, lib. 10.
3 † Op. ꝙ probata poſſeſſione p̄ſumatur dñium, vt l. pe. ff. de ꝙd. in ſt. Sol. vbi dñium deducitur principaliter, non ſufficit probare poſſeſſionem, ſecus, ſi incidenter, vt ff. ſi ſer. vin. l. ſicuti. §. ſi quæratur, & l. j. fam. er. & dr̄ incidens qō, quæ mouetur principaliter p̄p aliud, non p̄p ſe, ſed principalis qō dr̄ illa, quę principaliter p̄p ſe mouetur. Simile dr̄, ꝙ verba enunciatiua dñr proferri principaliter p̄p ſe, qñ nō terminantur ad aliud.
4 † Vlti. no. ꝙ per ire ad ſynodum vocatus non probatur ſubiectio, & ꝙ non cōcludens probatio nihil operatur. probatio ergo dēt de neceſſitate concludere, vt ꝯ. de prob. c. in pūtia, & ꝯ. de teſt. c. cum tu fili. qđ dic, vt no. C. de prob. l. neq; natales, & ibi no. ꝙ locus a cōiter accidentib. concludit in mā probationum. Ex hoc ſequitur, ꝙ noīe cenſus, vel ficti intelligitur ille ꝯctus, q ſub eo noīe in regione frequentat. vñ teſtis deponens de cenſu, vel ficto, intelr deponere & ꝓbare id, ꝙ verbum ſonat ſm ꝯſuetudinē & interpretationē regionis. ff. de le. 3. l. librorū. §. ꝙ tn̄ Caſſius. ff. de ędi. edi. l. ꝙ ſi nolit. §. qa aſſidua. &
5 iſtud eſt no. dignum & multas dirimit qōnes. † Et ſcias ꝙ oēs ꝯctus de mundo, quos ꝯſuetudo de nouo inuenit, ſunt ꝯctus innominati, ex quo a iure gentium, vel ciuili nomē nō acceperunt, vt ff. de p̄ſcri, ver. ſi nālis. §. ac eū de & ff. pro. ſo. l. ſi margaritam & iō ꝯctus ficti conſiſſentis in alio pecunia numerata, eſt ꝯctus innominatus. de iſto ꝯctu fit mentio. ꝯ. de reſt. ſpo. c. Piſanis, & in ꝯctib. eſt procedendum de ſimilib. ad ſimilia, vt no. dixit tex. ff. depoſi. l. ſi quis ſeruum. Itē de ꝯctu cenſuali habes, ꝙ celebrat p æſtimū, ꝙ fit in cōi ꝙ eſt ſignificatiuum faciendi, ſeu ſuſtinendi onera cōiratis ſuis modis & tp̄ib. ut no. ff. ad muni. l. incola iā, & C. de do. l. cenſualis, & ff. de acq. re. do. l. qđ quſq; & iſta functio vocatur p æs & librā, vt l. fi. C. de immu. ne conce. & no. p Bar. ff. de re iudi. l. 4. §. actor. p Inn. ꝯ. de ſent. exc. c grauem. per Accur. ff quod cuiuſ. vni. no. l. j. §. quibus. per Spe. in tit. de cenſibus, in ſuo Spe.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde quod cenſus & tributum, ſunt ſinonima, quando debetur fiſco. Cor. conſi. 264. uidetur. litera, d. lib. 4.

2 *De reſtitutione* a *ſpoliatorum. Rubt*

A D D I T I O.

a Nota circa hanc rub. quod licet verbum, reſtituere, proprie ſignificet retrodare, tamen ēt ſignificat & per ſe dare tex. eſt in l. 3 C. cōmo. in l. ſi fratris. C. de iure delib in l. captum. ff. de ca. & poſtli. in l. ſciſmus. §. 1. C. de inoffi. teſtam. in l. Titio, in prin. ad munici, & ideo interdicta adiſcendæ poſſeſſionis dicuntur reſtitutu. l. j. §. fi. ff. quorum bo. facit. l. uerbum reddēdi. ff. de uerb. ſigni. Item aduerte ad verbum ſpoliat, quia licet ſolenet in vitium, vt in c. conquerente infra eo. & hic, tamen aliquando capitur in bonam partem, vt in cap. quod in dubiis, de renun. cap. cum bonæ, de ætate, qualitate.

SVMMARIVM.

1 *Delictum hominum non debet præiudicare eccleſiæ.*
Interdictum, unde vi, per verbum occupatum, videtur intentatum.
Reſtitutum quod eſt ſi petat quis, quando non videatur dolo facere.
2 *Opponens volens ſtatim probare de dominio debet audiri.*
3 *Ex cōſenſu actoris ſpoliati proponitur contra eum proprietatis exceptio.*
Proprietatem intentare quia non poteſt alieno nomine ſine mandato vel cautione de rato.
Defenſor idoneus quis dicatur.
4 *Prædo an ab initio ſemper recuperet ſumptus.*
5 *Baro an poſſit ſuos homines obligare.*

BIU Cujas

Bald. ſuper ij. Decretalium.

CAP. PRIMVM.

Icet. Si cõſentit quis reſtõnem poſſeſſionis peti, põt ſibi quæſtio proprietatis referri. h. d. primo partis conqõ. in ſecunda quoddam dictum bimembre. ſecunda ibi; ꝙ queſtus. Caſus. Philaſius cęcus ꝙ queſtus fuit campũ ſuum ab hoĩbus cuiuſdam eccleſiæ irrationabiliter & per violentiam occupatum ſupple & petebat poſſeſſionem ſibi reſtitui. quidam diaconus ipſius eccleſię ſe oppoſuit dicens aduerſatiue & excipiendo, quod dictus campus erat ipſius eccleſiæ, ex conſenſu vtriuſque partis fuerunt inducti teſtes ſuper proprietate. Quæritur quid iuris? Papa rñdet, ꝙ dicta poſſeſſio ante oẽm contentionem ꝓprietatis debeat ſpoliato reſtitui, ſi ꝺdixiſſet ventilationi ꝓprietatis, ſed quia cõſenſit, ſi diaconus probauit de dñio eccleſię, eccleſia debet abſolui, & non ꝺdemnari, & ita fieri mandat. In tex. ibi ab hoĩbus, no. ꝙ factum ab hoĩbus eccleſiæ cenſetur ab ip
1 ſa eccleſia factum. † Oppo. ĵ. c. cum ad ſedem. Nam delictum a
a hoĩum non debet præiudicare eccleſię. Sol. hęc eccleſia ꝓ tale delictum queſierat poſſeſſionem rei inuaſæ, & ſic erat locupletior, ſecus, ſi ad eccleſiã nihil ꝓueniſſet, vt C. vnde vi. l. meminerint, & ita loquitur ꝺrium. Ibi, occupatũ. ſ. ꝓ vim expulſiuam. per quę verba vr̃ intẽtare interdictum vnde vi, vt no. j. q. 4. c. quia præſulatus. Ibi, contentionẽ. ſ. de proprietate. Sed ꝺ hoc opp. quia dolo facit, qui petit, quod reſtituturus eſt? Rñ. hęc exceptio non poteſt opponi ſpoliato, quia non tenet reſti
e tuere anteq̃ ſit in poſſeſſione repoſitus. † Sed quid ſi opponẽs vellet ſtatim probare de dñio? dicit Accur. ꝙ debet audiri, ita no. ff. de iud. l. ſi de vi. Sed gl. illa eſt falſa in poſſeſſorio retinendæ, vt no. ĵ. c. audita in ij. gl. ſed eſt vera in interdicto adipiſcẽdę, vt C. quor. bo. l. fi. Itẽ eſt vera in edicto diui Adri. ſi excipiẽs prætendit dñium ex vltima voluntate, ſi eſt eiuſdem tiiuli, & prerogatiuæ cum agente: aliàs ſecus, vt C. de edic. di. Adr. l. 2. & l. edicto. & dic vt ibi. Item gl. eſt vera in cond. ex l. cum quę rebatur. C. vnde vi. ſ. quando eſt occupata poſſeſſio vacans, vt
3 ibi no. † Ibi, conſentiente illo, iſtud eſt verbũ notatu dignum, ꝙ ex conſenſu actoris ſpoliati proponitur ꝺ eum proprietatis exceptio, qua probata abſoluitur ab interdicto. Adde & condemnabitur ſpoliatus in expẽſis tanq̃ victus victori, nec recuperabit fructus perceptos a ſpoliatore, quia idem eſt iudicium de fructibus, ar. ff. de rei ven. l. ex aduerſo. & C. de vſu. l. eos. in prin. & ideo caueat ſibi actor, ne litem conteſtetur ſuper exceptione proprietatis, quia tũc videretur conſentire, vt ff. de iud. l. ſed ſi ſuſceperit in prin. vnde ꝺ excipiẽtem replicet, ꝙ ſua exceptio non debet admitti, vt no. in Auth. de teſti. in gl. quæ incipit, duo dixerũt, & arg. C. de adul. l. qm̃ Alexandrum. Ibi, ꝓ
b baturum, iſte diaconus forte habebat mandatum, vel ſorte b non habebat, ſed cauerat de rato, alias non poſſet intentare ꝓprietatem, & iudicatum ſolui, alias nõ eſſet idoneus defenſor ſicut nec cõiuncta perſona, cui aſſimilatur iſte clericus, vt ff. de procu. l. Pomponius. l. ſed hæc. & l. qui habentem. & no. ff. de dam. infe. l. qui bona. §. qui alteno. & l. 3. §. ſed ſi forte. ff. iud. ſol. Ibi, iuris. i. dominij proprietatis. Ibi, huic. ſ. cæco. Ibi, intentione. ſ. petitione. Ibi, res. i. cãpus. No. quod dixi in ſummario,
4 & in expoſitione tex † Quæro, an prædo ab initio ſemper recuperet ſumptus? reſpondeo vtiles ad perpetuã rei vtilitatem, factos recuperat, quia non vr̃ donaſſe, nõ vtiles ad perpetuam rei vtilitatem factos non recuperat, quia vr̃ donaſſe, ſed neceſſarios recuperat retinendo, quia non vr̃ donaſſe. nam ſi nõ feciſſet eos, tenebat dño, ita ꝙ neceſſitas imminebat non ſolũ rei, ſed perſonę. hanc rõnem reddit gl. fin. ff. de pe. hær. l. hęres furioſi. iuxta illud, in neceſſitatib. nemo liberalis exiſtit, ſicut
5 nec in fraudib. ff. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos. † Extra q̃ro, nunquid baro poſſit ſuos hoĩes obligare; tñdeo nõ, vt ali quod ius queratˉ in ꝓſonis ipſorũ, vt no ff. de fideic. l. inuitus. & in Auth. vt nõ fiant pig. coll v. in gl. puta. Sed pone, duo ba-
c rones habebant guerrã inuicem, & eorũ homines cum ipſis fecerunt pacem pro ſe & hoĩbus ſuis, nunquid homines ipſorum reincidant in guerram; Archidiaconus in ſuo Roſario, tenet ꝙ non. & idem in feudatarijs dico, qui per pacem ſunt abſoluti, ar. in l. fi. ff. de pact. & C. loca. l. ſi cum Hermes.

ADDITIONES.

2 Vinc. God. Adde quod delictum patris nocet filio in feud. s. Rui. conſi. 37. nu. 6. lib. 1. ſic & in emphyteuſi, delictum patris & aui, præiudicat filijs, & nepotib. Rui. conſi. 149. nu. 3 & 14. lib. 1.

b No. vnum & idem dicit hæc in Spec. d. An. in 3. col. quod dictio, & citra, denotat continuationem, per textum iu. c. licet cauſam, de proba. de quo vide ibi Fely. in 5 col.

c Vinc. God. Adde quod Barone. ſunt acriter puniendi, ſi delinquunt magis quã alij. Bar. in l. j. C. de cond. & proc. lib. 10.

SVMMARIVM.

1 *De tempore, quando tempus eſt de ſubſtantia probationis, inquiri dẽt.*
2 *Dolus & violentia perſeuerat, donec purgetur.*
Vis qua purgari poſſit.
Conſentire nunquam prñſumitur ſpoliatus.
Proprietati renuncians, an amittat poſſeſſorium recaperanda.
3 *Renunciatio beneficij, an poſſit probari per teſtes.*

CRP. II.

Olicite. Petenti reſtitutionem non obſtat exceptio abiurationis factæ poſt ſpoliationem. Caſus. Quidam clericus noĩe H. dicebat ſe ſpoliatum eccleſia ſua, petens eam ſibi reſtitui. ſpolians opponebat ei, quod renunciauerat cum iurõ beneficio ſuo, quod volebat probare per teſtes. Papa dicit, ꝙ non debet admitti ad probandũ, quia non eſt veriſimile, ꝙ ſpoliatus per vim, poſtea renũciet ſponte, & ideo mandat, ꝙ ſi dictus H. ꝓbat ſe ſpoliatum ꝓ teſtes idoneos, quod reſtituatur ei eccleſia, dicit Inn. ꝙ qui reſignat, poſſeſſionẽ perdit, Inno. & ſtatim ꝑt alteri cõferri ſine aliqua priuatione, vel ſnĩa. ĵ. eo. accepta. per
ẽ Inn. † Ibi, quo tpe. No. inquirẽdum de tpe, qñ tps eſt de ſubſtãtia probationis. cõcor. cle. fi. de reſcri. & pulchre no. ff. de neg.
2 geſt. l. cum actum. & C. de pet. hær. l. ſi poſt motam. † Ibi, veriſimile. Nam dolus, & violentia perſeuerat, donec purgetˉ. ar. ff. de fur. l. inficiando. §. infans. ff. de vſuca. l. ſequitur. §. in poteſtate. Nõ ob. ff. de cond. ob tur. cau. l. ſi ob turpem. & quod no. in l. 2. C. quod mc. cau. quia ibi loquitur in vi cõpulſiua, in quaĩ ueruenit conſenſus a principio, licet coactus. & ideo actus ſpõtaneus ſequens remouet vitium a conſenſu meticuloſo p̃cedente, ſed vis expulſiua nullũ habet in ſe conſenſum. Cõſidera, vis expulſiua non põt purgari abſq; facto expulſionis, quia eſt actus permanens in re ipſa, ſed ꝺpulſiua ſic, quia eſt actus tranſiens ex ſolo accidente cõſenſu compulſi purgatur abſq; retroſimili. No. ꝙ ſpoliatus nunq̃ prãſumitur cõſentire. ſic ſ. de renun. c. ſuper hoc. Item no. ꝙ renuncians proprietati non perdit poſſeſſoriũ recuperandæ eidem tunc competens. Sed qũæro, quid ſi primo renũciauit, poſtea eſt expulſus; Rñ. aut renunciauit ꝓprietati retenta poſſeſſione, & hẽt interdictũ, aut renunciauit ꝓprietati & poſſeſſioni retenta ſolũ aſinina detentione, & non hẽt interdictũ, quia cũ nõ ſit verus poſſeſſor, non dr̃ ſpoliatus. oportet. n. agentem interdicto recuperãdæ ꝓbare ſe poſſediſſe ciuiliter, vel naturaliter tpe expulſionis, ut in l. j. ff. de vi & vi ar. Quęro, cur tã varie. ſ. ꝙ aut eſt exſus ante abiurationẽ, aut poſt; rñ. quia ſi ante, erat ei ius interdicti iã q̃ſitũ: ſed ſi poſtea, nõ erat q̃ſitũ, nec poterat quęri, qa poſſeſſionem perdiderat renunciatione, non expulſione, & ſic ſponte, non per vim, vt ĵ. c. prox. uel ibi renunciauit in iudicio, vt C. de pact. l. poſtq̃ liti. & ſic erat notorium. Itẽ nõ erat de futuro probandũ, ſed iam probatum per acta, ꝙ ipſe expulſus erat a iure beneficij. vnde officio iudicis debet ei denegari
3 reſtõ ar. ĵ. eo. ad decimas. li. 6. † No. in iſta decre. ꝙ renunciatio beneficij põt probari ꝓ teſtes. & tene bene menti. ergo & collatio, quia ꝺriorũ eadem eſt diſciplina. quod verum eſt in ſimilibus beneficiis, ſecus in dignitatibus, quæ non probantur niſi per ſacros apices, vt C. de diuer. offi. l. probatorias, li. 11. & ſic ꝺctus principis debent probari ex epiſtalmate, vt C. de quadri. pręſcriptio. l. bene a Zenone.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio ſpontaneæ abiurationis an ſit admittenda, vel non contra petentem reſtitutionem.*
2 *Renunciatio an poſſit fieri aduerſa parte abſente.*
Poſſeſſio ſolo animo perditur etiam retenta corporali poſſeſſione.
Pro derelicto quandiu poſſeſſio corporalis durat, dominium non poteſt haberi. ſecus in beneficijs.
3 *Feudum in quibus manibus renunciabitur.*
Poſſeſsio quando tollatur, abrenunciata proprietate, & contra.
Poſſeſſori quandoque accidit titulus quandoque e contrario.
4 *Renunciatio facta in abſentia aduerſarij tenet odio litium.*

CAP. III.

Ccepta. Petenti reſtitutionem eccleſiæ obſtat abiuratio ſpontanea. Oppo. de c. præcedente. Sol. vt ibi. Item opp. de c. cũ veniſſent. Sol. vt ibi. † Item oppo. de c. poſt electionem. ſol. vt in gl. vel dic, omiſſis oĩbus ſolutiouibus, q̃ ponunt̃ in c. præced. & hic, pręmitte ad euidentiam, ꝙ an exceptio ſpontaneæ abiurationis ſit admittenda, uel non ꝺ petentem reſtõnem, ſic diſtingue, quia aut opponitur circa talia, in quibus non potuit fieri præiudicium per abiurationẽ, & tunc non admittitur exceptio, ut d. c. cum veniſſent. & eſt ratio, quia exceptio tunc non tãgit efficaciter actionem ꝓpo-
2 ſitam, & ideo non poteſt eam excludere. † Quęro nũquid renunciatio poſsit fieri aduerſa parte abſente; reſpondeo, aut renunciatur beneficio: & ſatis eſt, ꝙ renunciet in manib. ſuperioris ipſius beneficij, vt no. in c. j. de renun. in clem. & hoc in beneficio adepto, ſed in adipiſcẽdo poteſt renũciari coram quocũque, vt in c. graue. de reſcri. in cle. Si quis aũt renũciet poſſeſsioni, & nõ titulo beneficij: põt renunciare vbicunq;, & coram quocunq;, quia ſolo animo perditˉ poſſeſsio, & corporalis detentio facta renunciatione pro nihilo reputatur, ut C. de acq. poſ. l. licet. q̃q̃. n. dñium nõ poſsit haberi pro derelicto

do, quãdiu durat possessio corporalis, tñ possessio põt haberi p derelicta, vt ff. de acq. pos. l. si quis vi. §. dria. & dicit ibi Bar. q̃ in. bñficiis annihilato titulo annichilat possessio, q̃ esset, sicut ficus fatua, si remaneret. Item esset iuri ꝺria. Itẽ non põt stare p se, vt in c. bñficiũ, de reg. iur. li. 6. licet secus in rebus ꝓphanis vt ff. de acqui. pos. l. näliter. §. nihil cõe. quia talis possessio p se. stat. vt ff. vti pos. l. in fi. Nam quo ad substãtiã possessionis nihil differt iusta & iniusta possessio. ff. de acqu. pos. l. . §. ex ꝺrio † Quero, in quibus manibus renunciabat feudũ? rñdeo in manibus dñi, vel alterius inuestiti, vel inuestiendi de feudo, vt in c. j. qui succes. tenean. coll. x. & c. j. §. rursus, qui. mo. feu. ami Et si renunciatio non tenet, vasallus non perdit possessionem feudi, qa non possidet gratia sua tm̃, sed gratia sua & dñi. nec põt dño interuertere possessionem vel qualitatẽ possidẽdi, vt C. ne rei dñi cæ, vel templo. vniuersas. & C. de præscri. 30. an. l. male agitur. † Sed vnum est no. q̃ odio litium tenet renunciatio facta in absentia aduersarii, vt C. de pac. l. posq̃ liti. non tñ in pꝛeiudicium aduersarii, vt ff. de rei ven, l. vtiq;. Apparet igitur, quod interdum abrenũciata proprietate tollitur possessio quæ sine proprietate vera siue putatiua esse non põt: interdũ non, vt qñ possideri potest sine titulo vero vel putatiuo. C. de rei ven. l. fi. Eo accedit titulus possessori, & fit proprietas, quę est tertia adiacens, vt ff. de rei vend. l. quędam mulier. & ff. de iure do. l. si sponsalibus. §. fi. Itẽ & econtrario, si possessio accedit titulo, vt C. de acqui. po. l. minus instructus. Nam p traditionem augetur effectu. Porro in ecclesiam transit dominiũ ex solo titulo vero, sed nunquam ex putatiuo, nec ex iniusto nisi sequatur traditio. ff. de donat. l. eleganter, in princip. quod bene no.

ADDITIO.

a Vinc. God Adde, an renunciatio feudi a patre facta præiudicet filio. Rui. consi. 68. nu. 12, lib. 5.

SUMMARIUM.

1 *In interdicto retinendæ possessionis reus succumbit, ipsius abiuratione probata.*
Per literas reuocatorias non reuocatur mandatum priorum iudicium ante receptionem priorum literarum, & nu. 2.
Quæstionem non moturum si quis promittat, videtur permissum, non turbari possessionem etiam extra iudicium.
2 *Iurisdictio confertur, nec aufertur cum effectu ignoranti.*
Iurisdictionem non dat sententia.
Clausula non obstante, recipit limitationem iuris, & restringitur secundum mentem loquentis, ne præiudicet iuri alterius.
Reuocari non debet quod canonice factum est.
3 *A reuocato procuratore, vel iudice factum, an teneat, & nu. 4. & 5.*
Dominium, & iurisdictio æquiparantur.
4 *Procurator constitutus ad contrahẽdum matrimonium, vel compaternitatẽ, vel emancipandum filium absentem, an possit istos actus exercere ante quam ei constet de reuocatione mandati.*
Nuncius, & Literæ reuocati. an obligent dominum.
Contractus per nũcium, vel literas reuocatas celebratus, quãdo teneat.
5 *Nuncius proprie quis dicatur.*
Mandati reuocatio, quibus modis cueniat.
6 *Actus ita cohærentes persona quod p aliũ explicari nõ possunt, qui sint.*
7 *Nuncio sine literis domini, vel alio signo consueto non creditur.*
Durare præsumitur mandatum recens, secus antiquum.

LEX IIII.

1 AVdita. In interdicto † retinendę possessionis succumbit reus ipsius abiuratione probata. Item p lras reuocatorias non reuocat mandatum priorum iudicũ ante receptionẽ posteriorũ lrarũ. In prima parte ponunt commissiones papę. In secunda processus iudicum, & motiua dubiorum. In tertia mandatũ papæ & ratio. secunda ibi, cũ vero, tertia ibi, quia tñ. Casus. R. Clericus conquestus de H. persona ecclesiæ de Senden. eo q̃ ipsum inquietaret in possessione suæ ecclesię de Pleteren. papa commisit cãm mandans iudicibus, q̃ si constaret, q̃ prędictus H. alterius ecclesię personatũ hëret, vel sponte abiurasset, compescerent dictum. Ha. molestia dicti R. Interea fuerũt alij iudices impetrati sub alia forma cũ clausula, non obstantibus primis literis, iudices primi processerunt in cã, & tulerũt sniam diffinitiuam pro dicto R. qa reperierũt, q̃ dictus H. habebat alium psonatũ, & abiurauerat, ꝓmittẽdo dicto R. qõnẽ non moturum supra dicta ecclesia de Pleteren. Modo iudices posteriores non obstande dicta snia volebant procedere sm formam posteriorũ lrarum, eo, quod videbatur snia lata p iudices reuocatos. Quęsitũ fuit a papa, quid iuris? Papa dicit quod nõ fuit sic, nec esse debuit suæ intentionis reuocare id quod rite & canonice fieret auto. lrarum suarũ, sed id qđ tñ ꝓsumptione, vel violentia esset immutatũ, & iõ mãdat sniam latam obseruari, & nullatenus reuocari, & si ꝺ eam esset aliqd statutum per iudices posteriores, reuocari, sublato appꝺonis obstaculo, & hoc, si dicta snia fuit lata añ receptionẽ posteriorum literarum, sed si lræ fuissent pręsentatę ante, tunc nõ ualente snia ꝓceditur iuxta posterioris mãdati tenorem. In tex. a ibi, persona. dr̃ psona. a. i. per se sonãs, quia sonat rectoriã ecclesiæ. In tex. ibi, indebite molestaret. no. q̃ non exprimitur modus turbationis, & tñ procedit libellus. In tex. ibi, Qõnẽ de cætero non moturum no. p hæc verba videri promissum non turbari possessionem ẽt extra iudicium, quod est not. dignũ. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hrdes Item no. in verbo, sup eadem ecclesia, q̃ ille, qui turbat in possessione, dr̃ turbare in ipsa ecclesia. No. q̃ mlio nuncii ad impetrandum non hẽt vim ap 2 plonis † No. q̃ iurisdictio ignoranti nõ ꝺfert, nec aufert cum effectu, quia non est apta ad ius dicere, nisi qualitas animi cũ veritate concurrat. ff. de arbi. l. qualem, non tñ snia dat iurisdõnem, sed literę, qa delegatus proprium nihil hẽt ex se. ff. de off. eius, cui man. est iurisd. l. j. §. qui mandatũ. & j. co. ex conqõne. p Inn. oportet aũt q̃ volũtas speculetur se in intellectu, alias nihil facit ordinate tene mẽti. In tex. ibi, nõ obstantibus. No. q̃ clausula, non obstante, recipit limitationem iuris, & restringitur sm mentem loquentis. dicit Inn. q̃ snia non intelligit lata ꝺ intellectum literarum. In tex. ibi, nec ĩtelligi. No. q̃ papa nõ vult p suum rescriptum bene statuta rescindere, nec iuri alterius præiudicari, ẽt si apponit clausulam, non obstante, & sic verba pręcisa limitationem recipiunt. In tex. ibi, vel violentia no. tactum per iudicis, vel aduersarii violentiam non tenere. In tex. ibi, post receptionẽ. no. mandatum iudicis ignorantis nõ reuocari, & est speciale pp rigorem iudiciorum seruando 3 rum. † In tex. ibi, Reuocare tentetis. No. illicita non tentãda, q̃ canonice factũ est, nõ ẽ reuocãdũ. Nam sm regulas vtriusque iuris reuocat mandatum. quod durare non interest sua, cum non possit aliquid exercere occasione mãdati residẽtis in solius mandantis noĩe & mera volũtate. ff. de cõd. ob cãm. l. si pecuniam. §. si seruum. Et idem dico in iurisdictione ordinaria, & multo fortius, quia est magis radicata, & maxime fauorabilis, sed Petrus tenet ꝺrium, vt refert Cy. C. man. l. mãdatum. sicut dñium transferre non põt ꝓcurator reuocatus vt ff. si ce. pe. l. eius qui. §. quas vero. nec possessionem tradere, qa immediate a dño ꝓficisci debet, & iõ reuocato mandato non est, qui tradat eam, & dñũ & iurisdõ æquiparant, vt ff. de sta. hom. l. qui furere fallit, si ꝓcurator iam se obligasset ante reuocat. onem mandati, vt dicit illa l. no ff. de publi. l. si qs prõ 4 hibuerit. † Quęro, nunquid procurator constitutus ad contrahendum mrimonium, vel compaternitatem, vel emancipandum filium absentem possit istos actus exercere ante, quã ei constet de reuocatione mandati? rñ. non, quia in istis actibus requiritur consensus dñi verus perseuerans & non fictus, & sic non ob. c. multum, de renun. in cle. vbi dr̃, q̃ sponsus ecclesię ꝓdit ecclesiam p renunciationem procuratoris, quia in illo actu sufficit iuris fictio, quæ fingit mandatum durare nec esse ꝓfecte reuocatum. Porro si alias q̃ in illo casu soli reuocãti ꝓiudicat, indistincte tenet reuocatio, vt no. ff. de procu. l. ꝓcuratorẽ absentẽ. Quæro, quid in nuncio reuocato? dicunt Doc. q̃ siue sciat, siue ignoret se reuocatum, nõ obligat dñm inuitum, qa nuncius nihil proprio aĩo facit, sed dñi, cuius verbum portat in ore suo. Idẽ ergo in lris p pœnitentiam reuocatis, qa abest intellectus, & sine intellectu nulla vera obꝺo ꝺhitur, vt singulariter no. ff. de act. & obli. non figura. ff. de testa. mil. l diuus. Sed ꝺ videt. Nã reuocare mandatum est qdã distractus, ergo dolus dans ei cãm reddit ipsam reuocationẽ nullam ipso iure Nam hæc solennis regula quicũq; ꝺctus in contrahendo sunt bonæ fidei, similiter & in resoluendo, vt eleganter no. ff. de in integ. resti. mino. l. de tutela Itẽ dolus ne- b mini debet patrocinari, nisi sit bonus dolus, b & cum causa rationabili. vt ff. de acq. hęre. l. Celsus. So. aut certaẽ de lucro caprando, & non tenet contractus, vt l. si pater. ff. de manumi. vindi. aut de damno vitando, & tunc tenet contractus odio dolum committentis, qui celauit reuocationem mandati, in eius autem fauore non tenet, & hoc p regulam gñalem tradi 5 tam in l. eleganter, in prin. ff. de dolo. † Item nuncius proprie est, qui mittit cum mandato formato, & sic dirigit ad certam personam. si quidẽ illi mandat, q̃ cũ nũcio ꝺhat, & ignorans ꝺhit, tenet obꝺo, quæ in ipso mãdato inter eos constitut, & includit, vt no. C. man. l. si lras. & facit ad prædicta singulariter doctrina gl. Inst. man. §. item si adhuc. Et no. q̃ mandatũ qñq; reuocat, qñq; pro reuocato hr̃, & vtrobiq; requiritur scia, vel supina ignorantia, ad hoc, vt actus non teneat, ẽt si sumus in liberatione, vt dicit l. illa no. ff. de solu. l. cum Cornelius. Quandoq; mandatum expirat, vt morte, alias dignitatis spiratione. Primo casu aut ad negotia, & loquitur l. eius qui. ff. si cer. peta.

aut ad

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod sicut persona per se sonans dicitur, ita personatus idẽ importat, quod curatus, quod ett vulgare Anglorum. 1o. Ftanc. in tracta. de offi. & pot. it cap. sed vac. in lib. 9. fol. 5. n. 8.

b Vinc. God. Adde quando dolus dat cãm bonæ fidei contract. quando sit ipso iure nullus. Rui. consi. 10. nu. 5. lib. 1.

BIU Cujas

aut ad iudicia. & loquit. l ſi defunctus. ff de ꝓcur. & l. Titius. ſecundo caſu. ſ. cum priuatione, vel mutatione officii expirat mandatū, & loquit gl. quæ eſt. ff de cond inde. l. ſi non ſortē, §. qui filio. vbi aūt ſumus in collatione mandati, ſi mandatū eſt nualidū vel imperfectum, non valet quod agit, vt no in l. iuſiurandū ꝙ. §. j. ff. de iureiu. fallit fauore minorum, & eccleſiarum, vbi lex ratificat, quod pro eis vtiliter eſt geſtū. Iſta eſt
6 gl. no. C. in quib. cau. in integ reſt. non eſt neceſ. l. ſi tutor. † Vltimo no. ꝙ quidam ſunt actus ita cohęrentes perſonæ, ꝙ per a iū explicari non pñt, ſicut ſunt actus paſſiui, vel promiſcui corporis afflictiui, vt adulterium, & febris, & ſimilia, vt plene dixi. C. de cad. tol. §. ne aūt. Item ſeparatio dñii noſtri fit a nobis per noſmet ipſos, vt ſubtiliter no. ff. de manu. vind. l. pater ex prouincia Itē adde. ff. de dona. l. hoc iure. §. ſi quis. & quod elegāter no. ff. de leg. 2. l cum pater § Mętio. & per Cy. C. ſi qs alteri vel ſibi. l. multum. C. mandati. l. mandatū, & l. mādaſſem.
7 Adde ꝙ non † creditur nūcio a ſine literis dñi, vel alio ſigno ꝙ
a ſueto vt ff. depoſiti. l. ſi qs inficiatus. Vbi habeo verbum, non quęro ſignū, licet vtile ſit hīe verbū ſignatū. l. 2. C. ſi quis alteri, vel ſibi. Sed vbi verbum expreſſum non habeo, aliquod ſignum cōſuetum habere debeo. j. de appel. c. ſignificatur. & ſi oſtendatur mandatū recens, præſumitur durare: ſed ſi eſt antiquum debet dari terminus ad inquirendū an ſit reuocatum, necne, & ante mortem non ꝯhitur, argu. C. de teſtā. l. ſancimus. & l. nam ad ea. ff. de condi. & demon.

ADDITIO.

a Vide. God. Adde de nuncio papæ, quid facere poſſit. Pariſ. conſi. 17. nu. 3. lib. 4. Et an poſſit conferre beneficia. Pariſ. conſ. 18. nu 3. lib. 4.

SUMMARIUM.

1 *Reſtitutionem beneficij petenti quæſtio inſtitutionis non canonicæ referri non debet. in prin.*
Reſtituendus an ſit quis, ſi ex aperta natura libelli apparet quod eſt intruſus.
Prædo reſtituendus eſt ad poſſeſſionem facti ſibi violenter ablatam.
2 *Dolo facit, qui petit quod reſtituere oportet.*
3 *Spoliatus qui eſt clam, ex poſt facto tranſit in vitium violentiæ.*
Bannitus nunquid, ſi ſpoliatus eſt, reſtitui ſibi poſſeſſionem petere poteſt.
Offendi poteſt magis in bonis qui poteſt in perſonam.
4 *Inuadentes per vim caſtra aliena poſſunt occidi.*
Fur reſtituinum debeat ſpoliatus.
De poſſeſſione acquirenda ex Innocentio quædam tradit.
5 *Ius eligendi an competat ratione proprietatis ipſius iuris, an ratione poſſeſſionis.*
Industriales fructus qui Baldo.
Inter integralia electionis, & alia ei neceſſaria quid refert.
Vacare non dicitur eccleſia, ſi quis adminiſtret ante confirmationem.
6 *Intruſus ſi confirmetur per ſuperiorem an teneat confirmatio.*
7 *Debitores ſoluentes putatiuo prælato an liberentur.*
8 *Facta per putatiuum prælatū eo poſtea a poſſeſſione remoto, an irritent*

CAP. V.

IN literis. Petēti reſtōnem beneficii qō inſtitutionis non canonicæ referri nō pōt. h. d. Et primo ponitur qō. ſecundo eius rñſio. tertio rō rñſionis. Caſus patet. In tex. ibi, aduerſarius. id eſt, reus conuentus interdicto, vnde vi. In tex. ibi, cum ſactorē. qui dicit ſe ſpoliatū. In tex. ibi, canonice, ergo non vi debaī ſpoliatus. In tex. ibi, de violentia. i. de poſſeſſione violen-
1 ta, videlicet ablata. † In tex. ibi, reſtituendus. ſ. vt ſpoliatus, non vt prędo, ſed ſi ex aperta natura verborū libelli apparet, quod eſſet intruſus, non eſſet reſtituendus, vt C. ne quis vela regia. l. j. No. regulam, ꝙ prędo eſt reſtituendus ad poſſeſſionē facti ſi
2 bi violenter ablatam. Opponit, quia dolo facit, qui petit, ꝙ reſtituere oportet. Sol. hęc except. o non pōt opponi in poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſionis, dicit Accur. niſi excipiens velit exceptionem dominij ſtatim probare, vt no ff. de iud. l. ſi de vi. in gl. quæ gl. eſt falſa in eo poſſeſſorio, quod nō excludit̃ per exceptionem dñij, vt no. Dy. in c. quę ad agendū. de re. iu.
3 in vj. † Quæro, quid ſi quis eſt ſpoliatus clam? reſpōdeo idem, quia ex poſt facto tranſit in vitium violentiæ, vt j. e. c. itē cum quis. ff. de acq. poſſ. l. clam poſſidere. §. fi. Quęro, quid de bannito, qui poteſt impune offendi, nūquid ſi eſt ſpoliatus, poteſt petere poſſeſſionē ſibi reſtitui? dicit hic Ber. ꝙ ſi talis eſt pdo, cuius vitę nullus parcere debet, quod ei non patet aditus iudiciorum. C. qū li. vnicuiq; ſe ſine iud. vin. l. j. adde C. de his, qui ad eccl. confu. l. ſi ſeruus. & in c. domino guerram. in ti. hic ſi-
a ni. lex. coll. x. & tene menti iſtam gl. valde ſing. a No. gl. ſing. ꝙ
4 qui pōt offendi iu pſona multo fortius in bonis. † Item no. ꝯ illos, qui tanquam hoſtes publici latrocinando vel per vim invadunt caſtra aliena, & maxime ciuitatum, ꝙ poſſunt expelli non ſolum incontinenti, ſed ēt cum interuallo, quia & occidi poſſunt, cum ſint in perſeuerantia delicti, ſuper quo vide Ia. de Are. & Cy ff. de iuſti. & iu. l. vt vim. tene menti. Opponit, ꝙ ſpoliatus non ſit reſtituendus, vt ff. de furt. l. itaq; fullo. vbi fur
b ſpoliatus non agit furti. So. aliud in furto, b aliud in violentia. & eſt rō, quia violentia inferī perſonæ, furtum aūt inferī rei, vt ibi no. vel dic, ꝙ actio furti non competit, quia nō intereſt ex honeſta cā, vt ibi, ſed ꝯdictio triticaria bene competit, vt l. ij. de cond trit. Opp. ꝙ ſimul cognoſcatur de proprietate, & de poſſeſſione, vt j. eo. c. j Sol. diſt. ngue, v. ſ. ti. j. c. cū dilectus. dicit Inn. ꝙ debitores tenenī rñdere maleſidei poſſeſſori. ſ. ex ſuo ꝯctu, non ex ꝯctu veri dñi. Idē ait, ꝙ iudex aliter dēt ꝓcedere, q̄ pars, quia iudex ꝓcedit ſm probata ſed pars ſm conſcientiā. Idē ait, ꝙ actiones nō pñt poſſideri, niſi p eum, cui ꝯpetūt de iure. Idem ait, ꝙ p aſſignationē verbalem non traditur poſſeſſio, licet poſſit tradi p qualdā fictiones, & per inſtallationē in loco deputato, & p perſonas habentes poteſtatem ad hoc. Idem ait, ꝙ per cantare nō acquiritur poſſeſſio, niſi poſſeſſio cantus, & non prębendę, & ſi intrauit poſſeſſionem vnius cantus, non ꝓpea acquirit poſſeſſionē aliarum rerū. Idē ait, ꝙ poſſeſſio eligendi nō poteſt quęri, niſi quis eligat, & ab eo electus habeatur pro electio ab his, qui poteſtatem hñt eligēdi, vel ſaltem de eorum patiętia. Idem ait, ꝙ diueſtire, & deinſtallare fit per cōtrarium actum inueſtire, vel inſtallare, vel depoſitionē ſuperioris. Idem ait, ꝙ quilibet confirmatus ex virtute confirmationis, ēt ſi non poſſideat rectoriā, pōt agere ꝯ quēlibet ēt
5 poſſeſſorem rectorię noīe eccleſiæ. † Quæro, vtrū ius eligēdi competat rōne proprietatis ipſius iuris, an rōne ꝓſeſſionis, dic ꝙ rōne poſſeſſionis, dūmodo ſit poſſeſſio colorata. & rō eſt, quia eligere eſt quoddam frui, ſed ille debet frui, qui eſt in poſſeſſione. Nec. n. pōt proprietarius ſua authoritate poſſeſſionem inuadere, quam alius tenet. & breuiter dicas, ꝙ iſta ſunt conſecutiua poſſeſſionis, & q̄dam munera, quæ per canonem inducuntur poſſeſſori, quia difficile eſt ſemp quærere. ſ. de proprietate. Inn. autem iſtos appellat fructus induſtriales, ſed planius loquendo melius dicerenī opæ induſtriales arg. ff. de condi. inde l. ſi non ſortem. §. libertus, ēt poſſent vocari obſequiales, vt C. de neg. ge. l. officio, & l. latori. fructus n. ꝓprie ex rebus percipiunt, non ex officii impendendi neceſſitate. vñ nemo dicet, ꝙ fructus tutelæ ſit auctorari pupillo, vel orphanotropho curare pauperes, vt C. de epiſ. & cle. l. orphanotrophos. dicit Inno. ꝙ ille, qui eligit, colligit poma iſtius arboris, q̄ vocaī arbor electionis, vt ipſe no. ſ de cau. poſ. c. cum eccleſia, Inn. & eſt fructus, qui fruendo ꝯſummaī, ꝙ verbum rē perfectā ſignificat. & iō non dico conſumit, quia nō ambulat & renouaī pro tpe, cum iterū aperitur electio. Adde, ꝙ multum refert inter integralia electionis, quæ debent interuenire eodem contextu, & alia neceſſaria, vt eſt confirmatio, quę eſt actus diuerſus, & p ſe fiens, non tñ per ſe ſtans, de elec. in cauſis. & electio qñque habet ꝓ non ſcripta, qñ initiū nō habet. qñque caduca, vt ſi electus adminiſtraret ante confirmationem, & nō dī p hoc eccleſia vacare, vt debeat fieri mētio ab impetrante talis vacationis, quia proprie non eſt vacatio, ſed quoddam impedimentum & indignitas, ſed de vera
6 priuatione iuris q̄ſiti actu & habitu debet fieri mētio. † Quęro, aliquis eſt intruſus, fuit confirmatus per ſuperiorem, an teneat confirmatio? rñdeo non, quia non interuenit confirmabile, i C. vnde vi. l. authoritate, & l. meminerint, & i auth. qñō oportet epiſ. §. ſi qs ēt in rebus ꝓphanis, vt in territoriis, vt ſingulariter no. in l. ſi quādo C de fundis, & ſaltibus rei dominicę. ll. x. niſi eſſet facta per diffinitiuam ſnīam rite latam, vel p decretum ſolenne, vt ff. ꝙ cum fal. tu. auth. l. j. §. idē Pomponius. quod decretum vitiatur, ſi eſt erratum in facti cā, ut ff. de tu. & cu. datis ab his. l. tutor petitus, & ff. de excu. tu. l. quite
7 ſtō. † Sed nunquid debitores ſoluentes putatiuo ꝓlato liberentur? dicit Accu. ꝙ nō in l. iuriſiiur. §. j. ff. de iureiu. & l. ij. C. de eo q̄ p tu. & no. in l. auctuarios. C. de nume. & actua. li. xij. qa non hēt ius adminiſtrandi, ff. de neg. ge. l. qui aliena. §. quanq̄, ff. de ſol. filiæ. niſi eſſent debitores ſpeciei, qa tenenī de caſu fortuito, vel prouiſo, ff. de ſol. l. ſi ſtipulatus §. ſi lancē. vel niſi ſoluerent ex ꝓprio ꝯctu ipſius putatiui ꝓiati, vt dicit l. illa no. ff. de cōdi. inde. l. ſi vrbana. qcqd dicat Inno. hic, qui cōfundit
8 ſeipſum. † Ex pdictis apparet, an facta p putatiuū ꝓlatum, eo poſtea a poſſeſſione remoto, irritenī. Nā ſi nō ſunt facta in ꝓiudiciū eccleſiæ, tenent, vt l. Barbarius, & non reuocantur; qa ſunt

ADDITIONES.

a No. ex gl. qđ ſi poſſum aliquem impune offendere, poſſum etiam ſpoliare, & bene facit l in ſuis. ff. de lib. & poſth reſp. aduerte, quod vbi ſtatutum permitteret aliquem impune offendi, puta bannitum in re, & perſona, ſi interficio bannitum, non poſſum poſtea ipſum ſpoliare ueſtibus, quia licentia eſt finita morte. Ita dicit Sal in l. qui ſepulchro. ff. de ſepul. vio. in ij. no. per illum tex. & per tex. in l. ſine pęna ff. de pœn. Item adde quod ſicut poſſum ſpoliare illum, qđ poſſum impune offendere, ita etiam poſſum ab illo accipere veſtras. tex. eſt in c. j. 14. q. 4. Item adde, quod licet poſſit valere ſtatutum, quod licet quem impune offendere, non tamen habeat ſtatutum, quod liceat mulierem bannitam impune adulterare. Ita Bal. in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtil. pub. ratio eſt, quia adulterium non reperitur conceſſum eſſe aliquo caſu.

b Vinc. God Adde quia furtum conſiderari debet, quando contingere ponꝑ ſecundum naturam rei, & ſi non conſideratur, tunc ſuccedit culpa, Alex. conſ. 119 nu. 3. lib. 6.

BIU Cujas

sunt valida. alias secus. nec mirum, q̃ aliqñ decipiãtur soluẽtes, quia legislator non est amicus errorum, nec fautor furtorũ, quod vi aut clam l quod seruitus, & ff. de fur. l. si quis vxori. §. si fugitiuum. & ff. de cõdi. ob causam. l. si procuratori falso. facta autem per verum rectorẽ nõ rescindũtur, si canonice facta sunt, licet ab officio censentur, vt ff. de mino. l. Aemilius, & l. interdum, cum similibus.

SUMMARIUM.

1 *Agens an teneatur allegare titulum beneficij.*
Exceptio criminis agenti interdicto, vnde vi, vel quod vi, aut clã, nõ obstat, in princ.
Libellus non procedit, qui præsumitur iuri contrarius.
Possessionem beneficij sufficit superficialiter iustificari.
2 *Accusator an repellatur propter inimicitias ortas in causa ciuili.*
Inimicus noster est, qui bona nostra tollit, siue vi, siue clam.
3 *Homicida an possit beneficium ecclesiasticum possidere.*
Exceptio criminis opponi non potest a spoliatore.
Habitus quem non facit talẽ, qualem demonstrat, nisi in præparatoriis.
Exactuum frequentia quis declaratur esse talis, qualem actus ostẽdunt.
Debitores existenti in vniuersali possessione soluere tenentur.
4 *Prælatus dubius, an admittatur cum cautione rati.*
Ecclesia sine rectore comparatur hæreditati iacenti.
5 *Ecclesiæ an acquiratur per contractum intrusi in prælatura.*
6 *Ecclesia an sine prælato aliquid agat.*

CAP. VI.

1 Item cum quis. Exceptio criminis agẽti interdicto vñ vi, vel qđ vi aut clam, non ob. h. d. In tex. ibi, clam, nõ intentabat violẽtiam, sed clandestinitatẽ, vt vincere tur in tali libello si probet, vtrum. s. qđ vi, aut clam, vt ff. de ver. sig. l. sæpe, & ff. de ma. test. l. si ita fuerit. †Sed nunquid tenetur
a agens allegare titulũ beneficij? & vr̃ sic, & ẽt summatim probare, vt ff. ad exhi. l. 3. §. sciendum. Nam non procedit libellus qui præsumitur iuri p̃rius, vt ff. de mino. l. minor aũt magistratus. ff. de inof. test. l. hoc colore. vbi dr̃, q̃ querela inofficiosi testamenti debet proponi, addito colore, quod testator nõ fuerit in robore iusti consilij ex hæredãdo filium, ideo aũt lex sic dicit, quia erubesceret lex, si infringeret testm̃ hoĩs sani consilij. Reuertor ad propositum, & dico, q̃ possidere beneficiũ ecclesiasticum sine titulo est est p̃ ius; ergo oportet allegare titulum, & summatim ꝓbare de titulo. i. collatione: nec possent testes reprobari, quia hoc requireret altiorẽ indaginẽ, & hoc verũ puto, quia possessio beneficii debet superficialiter iustificari. i. prima figura, ar. C. de edic. diui Adr. tol. l. fi. in prin. dices, ibi non loquitur in interdicto recuperandæ, sed in interdicto adipiscendæ possessionis. sed rñ deo, q̃ imo sapit naturã recuperandæ, quia hereditas fuit spoliata, licet improprie, vt ff. si quis test. li. esse iuſ. fue. l. 1. §. Scæuola, & ff. de ac. & ob. l. hereditaria, & præsertim si statutum dicat, q̃ possessio defuncti cõtinuetur heredi. nam in executione statuti fit missio quasi recuperandæ possessionis, & maxime in suis & necessariis heredibus, vt no. ff. de acq. pos. l. cũ heres, & Insti. de her. ab ĩtest. §. sui. Et no. q̃ ista est fictio maxime ante aditam hereditatem, vt ff. si cer. peta l eius qui in prouincia. §. quod si stipulatus. In tex. ibi, obiecit, forte directo opponebat homicidiũ, vel schisma, tñ occultum. In tex. ibi, eum. s. agentem In tex. ibi ante re
2 stõnem, ergo postea põt. 3. q. 1. c. 1. 2. q. 2. audiuimus. †In tex. ibi præsumatur. No. repelli accusatorem ẽt ꝓp inimicitias ortas in cã ciuili. de hoc. ĩ. de accu. cũ oporteat. facit. s. vt li. nõ contest. accedens, el 2. Sed certe c. nostrum p̃t induci in oppositũ, quia facta restitutione beneficii durat inimicitia, vt ff. de exc. tut. l. ꝓpter litem, & tñ potest accusare. Et noster inimicus est, q̃
3 bona nostra tollit sine vi, siue clam, quod no. bene. †Extra opponitur, homicida est irregularis, ergo non p̃t beneficium ecclesiasticum obtinere, seu possidere, ergo nec agere, q̃a quoties quis exigere vult, si habet in se delictũ, repellitur ab agendo, vt ff. de ꝓbrah. emp. l. si emptione. §. si emptor. So. exceptio non p̃t opponi per spoliatorem. Itẽ quãuis sit homicida, tamẽ propterea nõ perdit obtentum beneficiũ, donec deponat, vt ff. de pœnis. l. qđ ad statum, vt no. Inn. ĩ. de concess. præb. c. cum nr̃is. Sed ecce aliquis tanq̃ prælatus agit p̃ debitorem ecclesiæ, dicit debitor, ostende de prælatura. ide mandato, alias nõ possum tibi soluere, vt ff. de procu. l. nõ solũ. §. qui alieno, & C. đ iu. fisci. l. prohibitum, li 10. dicit p̃latus, ego sum in possessione, & publice vocor & tractor tãq̃ prelatus ꝓ alios vniuersos; ergo & ꝓ te debeo tractari. ff. de pac. l. cũ ĩ eo. C. đ test. l. 1. ff. ad Macc. l. 3. C. eo. Xenodorus. Quærit qd iur. & vr̃, q̃ debitor ñ possit hoc opponere, q̃a excipiendo vr̃ ecclesiã spoliare, vt s. đ elec. c. q̃relã. sed ibi cõsueuerat soluere, & demũ subtraxerat obedientiã, secus, si nunq̃ soluit, vt l. fi. ff. quæ rũ bo Nã tũc ꝓlatus nũq̃ fuit in possessione nr̃is istius debitoris. vel dic q̃ in c. querelã, debitũ erat ꝓpetuũ & reale, q̃a erat species seruitutis. sed in d. l. fi. erat mera obligatio ꝓsonalis abstracta ab oĩ realitate, & nõ corrñdẽs alicui subiecto apto possideri, vt ff. đ ser. rust. p̃d. l. pecoris. & ff. de vsufr. l si q̃s ita. Cy. dicit in l. si certis annis. C. de pac. q̃ nõ reper. ẽ possessio noĩs. Sed in p̃riũ est casus in l. 2. C. de ꝓ. pig. dic, q̃ sufficit p̃lato, q̃ sit in vniuersali possessione, licet iste debitor nũq̃ agnouerit debitũ, nec fuerit ꝓfessus illũ eẽ p̃latũ, dũmõ ꝓ p̃lato publice reputeẽ, vt ĩ. e. cũ in lr̃is. Ego dico, q̃ iudex cauere dẽt se ratũ habiturũ, qđ cũ eo gestũ erit, vel nõ teneẽ debitor soluere, vt l. 1. §. idẽ Põponius. ff. qđ cũ fal. tut. auth. & rõne dubii valet decretũ. C. de pet. hęr. l. si putas. quę l. est no ad hoc, sed si accederet ꝓsensus capituli, tũc debitor cogereẽ soluere, q̃a ꝓsequereẽ plenissimã liberationẽ, vt ff. de mi. l. ait p̃tor. §. ꝑ mittit. đt Iac. But. C. đ epi. & cle. l. si qua p̃ calũniã, q̃ habitus monachũ nõ facit, licet oñdat eũ monachũ, si sit ei impositus p̃ habẽtẽ ptãtẽ, vel auctoritatẽ. l. sed si accepto. C. de iu. fis. & sic dicit, q̃ habitus exterior probat ordinẽ & sacerdotiũ. Cy. dicit, qđ est verũ in p̃paratoriis, non in decisoriis, vt ipse no. C. q̃ accu. nõ pos. l nõ ignorat & adde, qđ no. ff. ad exhi. l. 3. §. sciendũ, ꝓ Accur. Itẽ p̃ locũ a cõiter accidentib. ille, qui possidet, talis eẽ p̃sumit̃, qualis ꝓ frequẽtiã actuũ declaratẽ, vt incola ex munerib. vt no. ff. ad muni. l si q̃s instructus. Itẽ ex pronoĩb. possessiuis p̃sumit̃ ꝓprietas, vt no. in l pe. ff. de ꝓdi. inde. Itẽ interdũ possessio ius facit, vt no. ff. si ser. ven. l. ficuti. §. si q̃rat̃, & l. 1. ff. fa. er. Itẽ qñq; patiẽ ia sũperioris hẽtur ꝓ auctoritate, vt C. de pet. hę. l. si filiꝰ.
4 †Quæro, nunqd dubius p̃latus admittat̃ cũ cautione rati? &
b q̃ sic. ff. de admi. tu. l. vulgo. In p̃riũ, q̃a de seipso nõ cauet. Itẽ nec de ecclesia, q̃ pupilla est, & pupillus nõ p̃t hr̃e ratũ per semet, vt ff. de cõdi. inde. l. si ꝓcurator, in fi. cũ. l. seq. Itẽ ecclesia sine rectore est corpus sine aĩa, sicut hr̃ditas iacens, vt no. ĩ l. sicut. ff. qđ cuiusq; vni. no. Preterea q̃ñ administrator succedit administratori, non hẽt locũ cautio rati, quia differeẽ nimis, & forte de iure non procederet, vt in c. vlt de ꝓcu. ĩ ecle. facit, qđ elegãter no. ĩ l. 1. C. de p̃cti. iudicũ. ar. p̃. ĩ c. 1. q̃ succes.
5 tene. col. x. †Quęro, vtrũ per p̃ctũ intrusi in p̃latura acqrat̃ ecclesiæ? & vr̃ q̃ non, quia ꝓ liberã ꝓsonam alteri nõ acquirit̃, nisi bona fide possideat̃. dic p̃, nã licet intrusus mala fide possideat ecclesiã; tũ ecclesia fingit ipsum possidere bona fide, sicut hæreditas iacens fingitur quo ad acquirẽdũ bona fide possidere seruum testõ manumissum, vt dicit. l. illa singularis. ff. si cer. pe. l. pe. §. q̃ si postulatũ. ibi, ex quib. causis & c. q̃ tex. nõ
6 est alibi. †Vltimo no q̃ ecclesia sine prẽlato nihil agit, nec p̃latus sine ecclesia, sicut tutor honorarius non hñs administrationem, vt ff. de sol. l. quod si forte. §. 1. porrõ tria sunt subiecta administrationis. s. clericus, vel collegium, populus, & res vt in c. in plerisq;. de elec. in cle. Ex his apparet, q̃ ecclesia, & prælatus sunt vnum corpus mysticum, sicut verum corpus & vera anima ipsius sunt vnum quid naturale.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod agens ex vna causa, non potest ex alia obtinere, nisi procedatur sola facij veritate inspecta. Rui. consi. 22. nu. 10. lib. 1.

b Vinc. God. Adde quod prælatus, qui diu fuit in possessione prælaturæ, dicitur canonice electus, & institutus. Maria Soci. consi. 15. visis. versi. confirmatur. lib. 1. Bart Soc. consi. 154. pulchra versi. ad hanc, lib. 2.

SUMMARIUM.

1 *Spoliatus debet vsque ad vltimum quadrantem tam possessionis, quam fructuum in integrum restitui ante omnia.*
Manifestum respicit probationem, rationabile iustitiam in prin.
Redditus est generale nomen ad omnes prouentus, in prin.
2 *Reo imponitur silentium, & non actori.*
Inquisitio prælati constituentis se aduersarium principalẽ non procedit.
Suspectus iudex fit, quando sportulæ pertinent ad eius personam.
3 *Factum per iudicem inciuiliter statim debet reuocari.*
4 *Iudex volens iustificare factum iuris ordine prætermisso an audiatur.*
Pro iudice quando non præsumatur.
Ius rem iudicatam factũ a iudice non rite, vel minus legitime, nõ trãsit.
Index restituere possessionem penes se existentem tenetur.
Factum contra iudicem quando noceat parti.
5 *Archiepiscopus si non vult restituere, an delegatus poterit eũ cogere.*
6 *Archiepiscopus an poterit cognoscere de facto suo, an seruauerit ordinem iuris, necne.*
Subditum suum superior defendere tenetur in possessione.
Beneficia apud se retinentes episcopi post collationẽ tenentur de fructibus perceptis & percipiendis.
7 *Pœnitentia an sit licita post beneficium collatum, & gratiã cõsumatã.*
Iudex de actis coram se respondere tenetur & rescribere iudici delegato, ac de motiuis animi sui.
Iudex an possit testificari de causa coram se agitata.
8 *Ordinem certum qui deserit, non habet lætos exitus.*
Iudex, qui processit ex abrupto tenetur in solidum.

LEX VII.

Conquerente. Spoliatus sine iudicio per iudicem. i. sine iudiciaria cognitione statim debet restitui cum fructibus, & facta restitutione cognoscitur de alijs cognoscendis. h. d. Et primo ponitur querela. secundo præceptum. tertio;

BIU Cujas

tertiō dario iudicū. Casus: Archiepiscopus clerico suo noīe R. contulit beneficium, deinde pnīa ductus ipsum dicto bñficio spoliauit sine iudicio. Papa mandat Archiepō, quod restituat ei possessionē cum fructibus perceptis, & in pace eū possidere permittat, restitutione aūt facta si quid Archieps ꝓponere voluerit, experiatur coram iudice delegato. In tex. ibi Honestatem, no. ꝙ spoliare subditum iur. ordine ptermisso est inhonestum, & ideo reformandum. In tex. ibi sine manifesto. hoc respicit iustīa, vt ff. de ī inte. rest. l. oēs, & facit. c. 1. de mille vasallo, qui contumax est In tex. ibi. Consulere, no. q̄ tenor defendere, non debeo impugnare; concor. ff. de ꝙdi. inde. l. frater. §. porro. In tex. ibi, Cū redditibus, generale vocabulum ad oēs prouentus, vt no. ff. de cōdi. indebiti. l. si vrbana. † In tex. ibi integre, no ꝙ vsq; ad vltimum quadrātē tā possessionis, qua fructuum debet spoliatus in integrum restitui ante oīa; & si vnus nummus deficeret, non tenetur in alijs tñ dere; quod est no & idem puto de expensis litis. Et si iudex reseruauit sibi taxationē, oportet taxari, & restitui ante quam spoliatus possit cōueniri. † In tex ibi, & in pace, facit. ff. d arb. l inter Castellianum dixit Ber. ꝙ reo imponitur silētium, nō actori, vt ī. tit. 1. c. cum olim. in ver. imponentes. In tex. ibi, & delegato. ergo Archieps nō pōt procedere per inquisitionē, quia se constituit aduersarium principalem facit quod no in c. statutum, de reser. lib. 6 & ff. ad muni l. de iure: quod est no. dignum. Dicit gl. in d. l. de iure, ꝙ qñ sportulæ pūnent ad iudicem, est suspectus; quod est verum, si pertinet personæ, secus, si sedi, vel dignitati, vt in Auth. bona damnatorū. No. ꝙ plātus debet esse pater subditorum. sic in Auth. d māda. prin. §. talem vero. † No. ꝙ factum per iudicem inciuiliter. i. iuris ei u lis ordine prætermisso, statim reuocari debet, sic C vñ vi. l. meminerint. & no. eo ti. l. si quis in tantam. aliqñ tñ secus est, vt qñ transiuit ad liberationem, vt ff. quod metus cā. l. fi. ī fi. q tex non est alibi. † No. iudicē puniri in dānis & interesse, nec auditur volens iustificari factum iuris ordine ptermisso, qa spoliatus ante oīa est restituendus. No. 2. q. 1. in sūma. No. ꝙ non præsumitur pro iudice procedente inordinate, secus, si processisset ordinate & solēniter. fm Ber. facit ff. de acq pos. l. iuste. gl. ff. de condi inst. l. 1. §. diuus, ff. de reg. iur. l. q auctore, & hoc si constat de iurisdictione, alias nunquam præsumitur ꝙ eo, vt no. Inn. ī. de eo q fur. ordi. sus c. innotuit. Oppo. quia factū a iudice transit in rem iudicatam. Sol. verum est, si factū est rite cā cognita, secus, si sine cā fuisset cognitū, vt minus legitime, vt l. 1. §. hæc verba ff. ne vis fiat ei. Opp. ꝙ ipse iudex nō teneatur restituere possessionem, si alius clericus ad eius īstātiam spoliauit. So. hic possessio remāsit penes iudicē ipsum. i. Archiepm, sed si esset translata in aduersariū, ille esset conueniendus ad restitutionem fm Ber. Adde, ꝙ processus factus ꝑ iudicem tunc noceret illi immissio, licet iudex faceret litē suā fm Ber. quod est no. dignum. † Quærit gl. si Archieps nō vult restituere, vtrum delegatus poterit eum cogere. dicit Ber. ꝙ non pp verba rescripti. Inn. contra pp mentem rescribētis q̄ prævalet. arg. ff. de ver. sig. l. quisquis mihi. † Quærit Ber. an Archieps poterit cognoscere de facto suo, an seruauerit ordinē iuris, necne? dicit Ber. ꝙ nō, quia certus debet eē de facto suo quia scribitur ei nō vt cognitori, sed vt emēdatori manifesti erroris. Vltimo no. ꝙ superior debet defendere subditū suū in possessione, donec contra eum probetur. facit. l. vlt. ff. d of. proc. Cæsa. Item no. gl. ꝑ eos retinētes apud se beneficia post quam ea contulerint, quod tenentur de fructib. pceptis & pcipiendis; tenē bene menti. † No quod post beneficium collatum & grām consummatam non est licita pnīa, sed ante sic, nisi esset obligatio contracta. ff. de ver ob. l. qui Romæ. §. Mēuius, & l. 2. ff. de ser. expor. Deinde no. glo. quæ dicit, ꝙ de his, quæ coram iudice acta sunt, si interrogetur, rūdere tenetur, vel rescribere iudici delegato de cā cognoscendi; quod est verū, si rite proceffit, alias frustra interrogaretur. dicit Accur quod de motiuis animi sui consulendum est. de iudi. l. prætor. An aūt ppsit testificari. die quod nō ad excusationem suam in cā sua, sed inter alios litigatores. aut agitur de fundamēto iurisd ctionis suæ, & non pōt esse testis, aut de processibus; & pōt eē testis, vt C. de arbi. l. ne in arbitris. No. ꝙ creator nō debet creaturam suam destruere, vel confundere, sed fauere. † No. ꝙ q certum deserit ordinem, lætos nō habet exitus. Item no. qūo iudex, qui processit ex abrupto, tenetur in solidū in aduerbio integre, vt ff. de dam. infe. l. 4. §. in cum, & in Auth. de quæst. §. super hoc, & ff. de edē. l. argentarius. § cum autē. No. ꝙ factū sine ordine, non potest suppleri cum ordine.

1 a 2 b 3 4 5 6 7 8 b

ADDITIONES.

a Vinc. God Adde quod spoliatus post appellationem pōt per viam attentatorum agere, vt restituatur tam ad possessionem quam ad fructus. Rui. cons. 76 num. 1. lib. 5. tamen non restituitur, quando causa proprietatis sua remanet. Rui cons. 3[illegible] nu. 1. lib. 4.

b Vinc God. Adde, an ordinis præposteratio vitiet. Cor. cons. 136. visa. litera b. li. 3. Quando autem ordo spectetur. Bar. in l. si duos, in prin ff de excu. tut.

SVMMARIVM.

1 *Desponsatio legitima in redditione copulæ coniugalis debet probari saltem per consensum siue contractum matrimonij, & quod eam cognouerit, & quod seipsum se non subtraxerit.*
2 *Cautio non sufficit, ibi fit sequestratio personæ.*
Cautio ubi non sufficit, ubi est odium capitale.
Nullitatis quæstio seruatur in petitorio.
Consensus matrimonialis debet esse verbis expressus.
Verba data sunt ad significādum quid hominibus, & in omnibus sacramentis ecclesiæ requiruntur, & in eis quæ consistunt.
Matrimonium an præsumatur, eiusque præsumptio sufficit filijs succedere uolentibus.
3 *Sponsalia debent probari per uerba de præsenti.*
Copula carnalis præsumptiue probatur, & num. 5. & quomodo intelligatur num. 4.
Cautio vbi est præstanda statur arbitrio iudicis.
4 *Locus ille non est tutus in quo quis potest compelli ad confitendum.*
Filiatio ex institutione probatur.
Concubina non efficitur vxor ex legato mariti.
5 *Spurij an possint legitimari per matrimonium.*
6 *Sponsa mea dum eam ducebam, ante quam eam carnaliter cognoscerem, vel dum in domo mea maneret puella, si fuit mihi subtracta; an habeam interdictum recuperandæ possessionis.*
7 *Matrimonium consensu initiatur, & carnali copulæ consumatur.*
Naturales, & spurij reupublicam non faciunt.
Restitutio in quibus fieri debeat, & quādo locum habeat in mrimonio.
Tutus esse dēt quis non solum ab inimico, sed etiā a suis consanguineis.
Tutus quoties quis non est, qualiter & pro quibus personis cauendum.

CAP. VIII.

EXtransmissa. Petens restitutionem cū causa iuris habet probare legitimum matrimonium præcessisse, & restitutio vxoris fit ei cauenti de non offendendo cā. h. d Prima pars, quidet viro Secda, quidet mulieri cum quadam distinctione. secunda ibi, recepta tñ. secunda se cūdæ ibi si aūt. Casus. Quidam miles petebat sibi restitui Bertam, quā dicebat suam vxorem, qa recesserat propria temeritate. Papa dicit, ꝙ licet ipsa obijciat matrimonium nō tenere, tñ probato quo ad faciem ecclesiæ matrimonio per consensum & carnalem copulam, debet ei restitui, recepta cautione de non offendendo eā, sed si vir est ad odiū accensus, ꝙ merito ipsa diffidat de cautione promissoria & verbali, debet usque ad decisionem petitorij alicui probę & honestę mulieri committi custodienda in loco, vbi uir, vel attinentes viri nullam possint mulieri inferre violentiam, vel turbationē. † No. quoddam speciale in restitutione copulę cōiugalis, quod debet probari legitima desponsatio saltem per consensum, siue ꝛctum matrimonij, & quod eam cognouerit, & ꝙ ipsa se viro subtraxerit. Item no. de cautione de non offendendo. † Itē no. ꝙ ubi cautio non sufficit, ibi fit sequestratio personę. Itē no. ꝙ non sufficit cautio, ubi est adeo odiū capitale, ꝙ timet de sæuitia viri. In tex. ibi, legitime, ita, ꝙ tencat ratione cōsensus, licet alias sit nullum, quia de nullitate reseruatur quęstio in petitorio, facit. ff. ad exhi. l. 3. §. sciendum, & per hoc declaratur gl. quæ est in l. 1. §. si ea. ff. de uen. in posses. mit. ubi dicit, ꝙ de matrimonio plene inquiere dēt, quia intelligitur, ꝙ debet probari consensus matrimonialis, nam nō præsumitur impedimentum matrimonij, vt ff. de probat. l. ab ea parte. & debet iste cōsensus esse verbis expressus. cor. n. datum est homini ad significandum Deo, labia autem ad significādum hominib. vt l. Labeo. ff. de suppelle. leg. Nam vox est instrumentū volūtatis & intellectus rationalis per verba igitur matrimonium comprobatur. Nam in verbis duo cōsistunt naturaliter, sintellectus, & certitudo. ff. de act. & obl. l. nō figura, & ff. de reg. iur. l. nuptias. & matrimonium est de sacramentis ecclesię. In omnibus aūt sciis requirunt illi scio uerba adaptata, seu contingentia. Item periculosum esset diuinare, quialicet quis teneat mulierem in domo, & in mensa, & eam tractet honorifice, isti actus etiam sine matrimonio consueuerunt exerceri, vt ff. de leg. 3. l. itē in legato. §. parui. sed de iure ciuili ex nobili præsumptione præsumitur matrimonium inter personas honestas, & pares & bonę famę, quę præsumptio sufficit filiis ad succedendum, vt C. de nuptiis. l. si vicinis. & ibi per Cy. licet de iure canonico non sufficiat ad tędus mrimonij, ut no. C. de pcr. 30 an. l. cū notissimi, in prin. nec tñ sufficit, ꝙ tenebāt & se tractabāt & uocabāt ut vir & vxor fm In. qa ista possunt esse ficta & citra ius, & nomē matrimonij, alias secus, vt ar. ff. de acq. hær. l. pro hærede. §. Papinianus, verbi gratia, pin sti m dotis & donationis pp nuptias, quia ista duo natura sui sunt

1 2 a

ADDITIO.

a Vinc. God. Et hic in ueteri impressione reperitur apostil. quod uoluit Bar. in l. qui bona, & in l. si quis iusta. ff. de dam. infe. & quod dicit Abb. in l. presenti. C. de his, qui ad eccle. confug.

BIU Cujas

funt annexa matrimonio, p̄sumit̄ matrimoniū, vt in Auth de
3 consanguineis & vterinis fratrib. §. inter. † No. bene istud, cr.
habet no.glo.in j no. ꝙ sponsalia debent probari per verba de
præsenti Item ꝙ carnalis copula probatur præsumptiue. No.
a gl. 2. quæ dicit, ꝙ matrimonium est quædam seruitus hinc in
de. Item dicit, ꝙ in matrimonio qui possidet possidetur. Item
dicit, ꝙ possessio matrimonialis sine iure hr̄i non pūt. Pen. gl.
dicit ꝙ cautio debet esse talis, quæ reddat quem tutum & se-
curum, & ꝙ hoc committ tur arbitrio iudicis, vbicūq; caut o
4 est p̄standa iudicis seu officio iudicis. Vltima gl. dicit ꝙ non
est tutus ille locus, in quo quis p̄t compelli ad confitendū, sed
quare non, cū per hoc probatur filiatio, vt ff. de ma. test. l. vxo-
rem? r̄n. ꝙ filiatio non consueuit fingi, sed fornicatio ꝯsueuit
occultari, & velari sed nunquid ex institutione probetur filia
tio? r̄ndeo sic ꝗa est actus appropriatus filiationi. vt ff. de verb.
obli. quidam cū filium. Item bastardus efficeretur legitimus
quasi testō legitimatus, tamen cōcubina nō efficeretur vxor,
licet maritus ei tanquam vxori legauerit, quia iste modus nō
est a iure p̄ditus, arg ff. de his, qui sunt sui iur. l. patre furioso.
In tex. ibi. cognita, simul matrimonialiter & carnaliter, secus,
si esset cognita ante matrimonium, ar. ff de nox. l in delictis. §.
si extraneus & quia blanditiis concubinarum inficiūtur ani-
mi perditorum, vt C de natu. lib. l. j. statutum est a iure, ꝙ filij
in concubinatu geniti nō efficiantur legitimi, nisi interuene
rint matrimonialia instrumenta, cum aliquo dotis instr̄o, vt
5 Insti. de nu. §. fi. † Porro spurij per matrimonium nō possunt
legitimari, quia nec sunt naturales, nec legitimi, sed cōtra na-
turā nati, vt ff. de sta. ho. l. Paulus Dicit magister historiæ scho
lasticæ, ꝙ habere duas vxores simul est peccatum ꝯ naturam,
qua scriptum est in l. naturæ, primo creatæ a Deo, erunt duo
tm̄ in carne nua. Sed nunquid præsumitur carnalis copula?
r̄ndeo sic, si simul habitabant, & erant viri potentes. i. poterāt
emittere semē. Dicit magister historiæ scholasticę, ꝙ Salomō
ex vxore sua filia Pharaonis regis Aegypti in xj. anno ætatis
suæ genuit filium, sed illud est miraculo adscribendum, vt ip
6 se ait. † Quæro, sponsa mea, dum eam ducebam antequā eam
carnaliter cognoscerem, vel dū in domo mea maneret puel-
la, fuit mihi subtracta, nunquid habeo interdictum recuperā
dæ possessionis? & videtur ꝙ nō, licet habeam interdictū de
sponsa exhibēda, de quo interdicto possunt opponi exceptio
nes peremptoriæ, vt C. de lib. exhi. l. 2. & criminaliter puniun-
tur per l. j, C. de rap. virg. In ꝯrium vr̄, quia est quidam habitus
7 matrimonij, vt C. de condi. ob causam l. ꝙ seruus. † Cōsidera,
matrimonium consensu initiatur, & carnali copula consum
matur. vnde per consensum efficiuntur vnum & idem volū
tate, intellectu animi per carnalem copulam fiunt vna ca-
ro. nec est matrimonium ex omnibus suis partibus perfectū,
nisi intercedente copula, quæ etiam est principium generatio
nis, & honorabilis perpetuationis generis humani; sicut & in
animalibus nihil generatur nisi per coniunctionem maris &
feminæ, vt C. de iusti. & iure. l. j. §. pe. & no. in Auth de nup. in
prin. vnde sine matrimonio respublica stare non potest, quia
naturales tm̄ & spurij rempublicam nō faciunt, vt ff. so. mat.
l. i. ff. de decu. l generaliter. §. spurios, secūdo præmitte, ꝙ re-
stitutio est in integum statū repositio. & ideo qui nō fuit spo-
liatus copula, non restituitur ad copulam, ne etiam insidietur
castitati, vel cōtinentiæ mulieris, ar. ff. vbi pupil. edu. debe. l. fi.
Sed op. sponsa & vxor debet operari viro suo, vt l. sicut. ff. de
ope. li. respondeo, possessio matrimonialis nō consistit in istis
operibus, sed sunt quædam appēdices, & non sunt bona ma-
trimonij Sed quid si vetula, vel vetulus nō amodo commisce
ri potentes? r̄ndeo, nihilominus debet vnus alteri restitui. Idē
in sterilibus, quia retinēt oīa iura matrimonii; tex. est no. in l.
assiduis. C qui po. in pig. ha. Idem, si alter eorum sit furiosus,
vel morbo perpetuo laborat, quia calamitatum socii, vt ff. sol.
mat. l. si cum dotem. §. si aūt in sæuissimo, & ff de his, qui sunt
sui iur. l. patre furioso. per q̄ l. patet, ꝙ licet furiosus nō habeat
consensum, tm̄ ex matrimonio generat filiū legitimum & na
turalem. Nam in generādo sufficit sensus sine cōsensu, vt pa-
8 tet in ebrio, & in brutis. In tex. ibi, Malum inferre. hęc † cautio
præstatur, quoties inter duos interuenit recōciliatio, & vnus
de facili posset offendere alium, vt maritus vxorem, & Abbas
monachum, & dominus seruū, vt in Auth. de monachis. §. si
vero inter trigenium. In tex. ibi, studiosius puta cōsanguineis
sociata. 33. q. 1. sine. In tex. ibi, vel parentibus. No. ꝙ quis debet
esse tutus non solum ab inimico, sed etiam a suis consangui-
neis & attinētibus; facit. l. 1. C. si rector prouin. & l. 1. C. si qua
cunque præditus potestate.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde ꝙ ideo matrimonium inter nobilem & uilem honeste contra
hi non potest. Soc. consi. 12. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Morte soluentis non deficit possessio possidentis.*
2 *Perceptio census equipollet inuestitura corporali.*
In possessione antecedētis qui est, videtur esse in possessione consequētis.
Possessio instrumentalis.
3 *Dominus an possit tradere possessionem alteri, colono adhuc & postea colente nomine domini.*
Possessione an priuetur dominus expulso a re soluente.
Ecclesia non uacans quando conferri possit.
De successione futura pactum quando ualeat.
4 *Possessio per contractū acquirit, & p traditionē instrumēti, & clauiū.*
Possessio, quadam natiua, quædam datiua & quædā mediocris, & qua transeat absque traditione rei, & nu 8. & 9.
5 *Possessio an probetur per receptionem pensionis, & an per aliud.*
Inuestitura noua quando non sit opus.
Capellæ quæ sint in proprietate superioris.
6 *Nomine fisci an quis possideat statim quod est deportatus,*
Possessionem facto capi oportet, non autem ex decreto solo prætoris.
Pensionis receptio est signum traditæ possessionis.
7 *Titulus quandoque est signum traditæ possessionis.*
8 *Retentio proprietatis conceßo vsufructu quare non transfert possessionem vsufr. nisi interueniat traditio.*
9 *Possessionem præsentem, qui precario retinet, transfert, non futuram.*
Possidens conueniri potest a creditor. pro quo debitor se constituit possidere precario.

CAP. IX.

CVm venisset. Si is, qui per alium possi-
det, illo mortuo ingressus
expellitur, experiri potest interdicto, vnde vi. hoc
d. Casus. Archieps Eboracēsis cōcessit canonicis
sanctę Trinitatis ecclesiam de N. & per scripturam propriam
confirmauit, ita videlicet, ꝙ post decessum G. clerici, qui ean
dem ecclesiam tunc tenebat cederet in vsus canonicorū, &
interim dictus G. prestaret dictis canonicis annuam pēsionē,
quam Archiep̄o soluere consueuit, quam concessionē Papa
confirmauit. mortuo dicto G. canonici ingressi fuerūt posses
sionem, non requisito Archiep̄o. Archieps putās eis hoc nō
licuisse de iure, expulit ipsos de possessione, Papa dicit, ꝙ eis
dēt possessio restitui. ꝗa nō acceperūt nouam possessionem,
sed continuauerunt veterem. Nam ex quo recipiebāt annuā
pensionem, ipsi possidebant, quia alius possidebat eorum no
mine, & iure: cautū est, ꝙ is possidet, cuius nomine possidet.
Dicit Inn. ꝙ speciale est ī ecclesia, q̄d ex quo aliqd recipit no
mine pensionis, alias possessionis, ꝙ possessionem adipiscat,
Inn. intellige, qn̄ possessionem recognoscēdo pensionem sol
uit, vt C. de agri. & cēsi l. litibus. In tex. ibi, vsibus. s. perpetuis.
nec ob. ff. de vsufr. leg. l. fundi Trebatiani, vt no. ff. de vsufr. l. si
quis ita. In tex. ibi, annuā, quam prius soluebat Archiep̄o. Et
sic non ob. j. de cēsi. c. prohibemus. Ibi, Authoritate. no. ꝙ au
1 thoritas semel concessa perpetuo durat. † Ibi, Eo mortuo, no.
ꝙ morte soluentis non desinit possessio possidentis. ff. de acq.
pos. l. si de eo. §. si forte. & adde, ꝙ no. C. de acq. pos. l. ex liberis.
In tex. ibi, non quæsierint vitiosè. s. ingressum possessionis. Itē
quia videtur eis data licentia possidendi, vt ff. de acqui. poss. l.
2 prædia. † Item perceptio census æquipollet inuestituræ corpo
rali, vt ff. qui. mo. vsusfr. amit. l. Pōponius Item qui est in pos-
sessione antecedentis, videt in possessione esse ꝯntis. ff de ser.
vrb. prædi. l. seruitutes. §. do. no, & ff. de contrah. emp. l. si aquæ
ductus ff. de iure do l. si p̄pricta i, & ff. de le. 2. l. cum fundus,
& C. de bo. vacā. l. si qn̄, & C. de incest. nup. l. cum ancillis. Ibi,
Cum is possideat, s. vere & propriè, vt ff de preca. l. certe. §. pro
curator, & C. de præscri. 30. an. l. agitur. facit. j. de præben. acce
dens. & hoc qn̄ per procuratorem acquiritur possessio corpo
ralis, alias quasi: secus, si fictè acquirit, vt no. Guil. de Cu. ff. de
pac. l. ab emptione. No. ꝙ qui accepit possessionem accepit ve
ram rei possessionem. No. ꝙ licet possessio instrumētalis, seu
organica sit apud ministrū, realitas tn̄ possessionis est fixa, vt
ita dixerim, possessio penes dominum, vt ff. de leg. 2. l. Titia. §.
3 Caius C. ꝙ cum eo. l. si seruus. † Quęro, an dn̄s possit tradere
possessionem alteri, colono adhuc & postea colente nomine
domini? dic ꝙ sic, & est gl. sing. in l. j. § non autē ali. ff. de vi &
vi arm. licet secus, si dn̄s expelleretur per vim. nam nō perdit
possessionē, donec colonus nomine dn̄i tenet vt dixi. l. illa sin
gularis. ff. de acqui. pos. l. peregre. §. quibus explicitis. Sed nun-
quid, expulso illo soluente a re, pro qua soluit, dn̄s perdat pos
sessionem? & videtur ꝙ nō, ꝗa diuersa sunt, vnū fundi aliud
pensionis, sicut expellitur fructuarius, & nō dn̄s, ꝗa vna pos-
sessio formalis, alia causalis, & sunt quodammodo cōtrariæ,
vt no. ff. vsuf. queād. caueat. l. j. in fi. & cum nō sint vnitæ, sed
diuersæ, priuatio vnius nō est priuatio alterius, quia illud nō
contingit in d. § quibus, nisi p̄p quādam dependentiā & col-
ligantiam. Nam hic ꝙ ecclesia non vacans potest conferri,
est verum in proprietate & loco religioso, sed nō in titulum
beneficii, vt c. 2. j. de conces. p̄ben. & est ratio differentiæ, ꝗa
quādo in proprietatem, nemini preiudicatur, nec inducitur
votum captandę mortis, arg. ff. de actio. emp. l. si quis seruum.
In isto. c. est quædam notabilis glo. quæ dicit, ꝙ ecclesia non
vacans

BIU Cujas

vacans potest concedi collegio, quia q ei datur, nemini dat. Item quia nullus suo nomine inde capit emolumentū. Item quia collegium non potest desiderare mortem vinētis. Si ista ratio est vera; ergo pactum de futura successione potest fieri cum collegio, q relinquitur hæres, videlicet vt testamentum non possit reuocari, certe fortiori ratione posset fieri cum ecclesia, de qua minor suspicio debet haberi. tu dic q ideo pōt donari collegio, quia nō datur in titulum beneficij. vnde collegium non potest esse sponsus ecclesię, sed proprietarius sic.
4 †Item no. aliam glo. hic positam, quæ ponit plures ciuiles modos, in quibus acquiritur possessio per cōtractum. Sūt & alij duo modi. s. per traditionem instrumenti, vt C. de do l. j & p traditionem clauium; quod dic, vt ff. de contrah. empt. l. clauibus. Item adde, possessio quædam est datiua, vt quando statutum hoc disponit, quod fiat quis possessor habitu sine aliquo actu corporeo, vel quasi: alia natiua, quę ab actu corporeo psciscitur. alia media inter hæc, vt precaria. Opp. de c. pastoralis. ⁊. de priui. Sol. ibi nulla possessio fuit tradita, vel quasi; & iō ⁊. debet tradi, non inuadi, vt ff. de acqui. pos. l. si ex stipulatu. Op. quia vna cū titulo in canonicos, & ecclesias transit possessio, vt ⁊. de consue. c. ex parte. Sol. hęc non est vera. Item in fiscum nō trāsit possessio, nisi tradatur, vel quasi, vt hoc no. C. de sac. san. eccl. l. si. ff. pro socio l. cum duob. §. idem respondit, vbi est
5 gl. solennis. †Opp. q per receptionem pensionis nec tradatur, nec probetur possessio, quia nō est cōnexa ipsi corpori, vt d. l. Pomponius, & no. ⁊. de re iu. cū Bertoldus, in fi. ⁊. de fi instr. inter dilectos. §. fi. ff. de acqui. poss. l. quamuis. §. j. So. inter ipsos contrahentes, seu consentiētes probatur, vt hic. C. de agric. & cēsi. l. litibus. & l. domini prædiorum, lib. 12. sed inter alios nō probatur possessio facit quod no. Cyn. C. deposi. l. desideriū. & sicut probat inter soluentes, ita inter habentes causam posteriorem ab eis ff. de pig. si separatus. §. j. C. si res ali. pi. da sit. l. cum res, per Cy. vel dic, pensio prestatur domino, & ꝯstat de dominio, probatur possessio non solum inter prestantem & dominum, sed inter omnes; & probatur dominiū hoc casu per famam, vt no ff. de neg. gest. l. atqui natura. §. cum me ab-
a sentem. Item per libros antiquos, a vt ff. de proba. l. census vt C. de fide instrum. l. plures apochis. aut præstatur alii, quā domino, vel nihil probatur de dominio; & tunc non probatur possessio, nisi inter dantem, & recipiētem, & habētes causam ab ipsis; & ita ītelligitur, quod supra dixi. & no. hęc. & sic magis præsumitur pro domino, quia consonat ei ratio possidendi. Opp. ista ecclesia de N. erat censualis Archiepiscopi, & possidebat in ea censum, non corpus ecclesiæ; ergo corpus ecclesię non potuit inuadi. Sol. pensio præstabatur in recognitionem proprietatis; & licet pensio non esset de corpore rei, sed extra corpus. i. in genere, repręsentat ius & authoritatē possidendi totum, etiam si vnus tantū numus præstaretur, q̄ sunt not. digna, & sic vna possessio, puta census, cōuertitur in aliā s. rei, siue ecclesię, & non est necessaria noua innestitura; qđ tene menti, & alibi non reperitur. vel dic, q ecclesia iure proprietatis & ciuilis possessionis erat Archiepiscopi, naturalis autem erat clerici, quę naturalis mortuo clerico absq; successore consolidatur ciuili possessioni ipso iure, quod ēt est multum no. No. ergo, q capellæ quædam sunt in ꝓprietate superioris, & vsu clerici officiantis capellam, quædam pertinēt ad collationem superioris, non tamen sunt in proprietate eius, quædam sunt in totum ꝯcessę inferioribus & donata; & verbum, ad vsus, interdum sonat dominium, vt ff de do. l. donationes in concubinam. §. species ponūtur. n. uerba demōstra
6 tiue non restrictiue. †Quęro, dicitur hic, q ille possidet, cuius nomine possidetur, nūquid ergo statim q qs est deportatus, possidet nomine fisci? & videt quod sic. l. Statius Florus. §. fi.
b & argu. ff. de preca. l. si adoptauero. Nam deportatus b retinet ea quæ sunt animi, vt ff ad Tre. l. ex facto. §. ex facto. sed ea q̄ sunt acquisitionis, nō retinet sibi pro se, sed pro fisco, vt ff de leg. 3 l. 5. §. si deportari. Nō obst. ff. de publi. l. ꝯmissa, qa ibi in integro statu personæ bona sunt adēpta, hic statu penitus mutato. item non ob. C. de heredi. insti l. 1. quia ibi in hæredis institutione, cuius deportatus non est capax, nec pro se, nec pro fisco, quia fiscus nō est proprie hęredis loco, vt ff. de nouatio. l. quoties. §. fi. & l. nouatio. sed videtur, q p̄tor non faciat quē possessorem. nisi miserit in possessionem. nō. n. sufficit verbo possessionē decernere, sed opus est facto, vt plene no. Inst. de offi. iu. §. fi. & ff de pig. act. l. non est mirum. §. sciēdū, & ff. de acqui. poss. l. vniuersitas. §. item cū prætor. quod verius est, q ante bona incorporata fiscus nō efficitur verus possessor manualiter. No q receptio pēsionis est signum traditæ possessio
c nis. †Item quādoq; titulus est signum traditæ possessionis, vt
7 ff. de rei vend. l. quædam mulier, & ff. de iure do. l. si spōsalib.
8 §. fi. Item †retentio vsusfr. possessionem transfert, vt C. de dō. l. quisquis. Sed quare retentio proprietatis cōcesso vsufructu non transfert possessionem vsufr. nisi interueniat traditio, vt ff. de vsufruc. l. 3. §. dare. Sed e contra sic, respon. quia retinendo proprietatem non mutat sibi causam possidendi, & incipit sub alio possidere. Idem ergo, si ꝓprietarius retinet sibi in emphyteusim translata proprietate. Nam statim ecclesia, quā cognoscit in dominum ex certa scientia, & non per errorem incipit possidere titulo pro suo; & dic vt no. Bar. ff. de acq. pos. l. si aliquam rem. secus, si īteruenisset error, vt C. de iu. & fac. igno. l. cum falsa. Item si quis confitetur se pro alio possidere, illum efficit possessorem, ut singulariter no. ff. de pac. l. ab emptione, & tamen non est hoc precarium, nec iste confitēs lucratur fructus, licet secus in gratuito precario. ff. de do. l. Aqui
9 lius. l. Lucius. †Item qui precario retinet præsentem possessionem transfert, nō futuram. ff. de acq. pos. l. interdum. & l. q in eo, & l. 3. ff. pro soc. quia non potest prius alii possidere, q̄ sibi.
d & no. q si debitor, q obligauit bona sua ꝯstituit ea precario d possidere pro creditore, & alienat in alium, poterit is in quē est facta traslatio possessionis cōueniri, nō facta discussione. nō tñ per hypothecariam, sed per condictionem ex illa notabili. l. C. de acq. pos. l. ex liberis, & ita consuluit Iaco. But.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Item q libri officialium faciunt fidem. Quando autem faciant plenam, scribit Rui consi. 13. nu. 9. lib. 4.
b Vinc. God. Adde, q deportatus & bannitus nostri t̄pis, sunt similes gl. in § relegati, Insti. quib. mod. ius pat. potest sol. Bar. in l. illicitas. §. qui uniuersas ff. de offi. præsid.
c Vide Panor. in consi. 27. secundo dubio, volom. 2. & pulchre per Barba. consi. 2. col. 23 & 27. & seq. vol. 2.
d Vinc. God. Adde q precarium dicitur beneficium, secundum Abb. in c. fi. de preca. Bar. Cepo in lib. de serui. vrba c. 79.

SVMMARIVM.

1 *Dominus potest in eodem iudicio facere quosdam actus per se quosdam per procuratorem.*
A processu inordinato potest appellari.
Separatio viri ab vxorem non liceat.
Causa criminalis licet per procuratorem, siue nunciū tractetur, non ideo est inualidus processus.
2 *Quæstio spoliationis an præiudicet quæstioni fœderis.*
Reconuentio etiam post litis contestat. quando non impediatur.
3 *Lit. contes facta per iudicis impressionem non impedit obiectum exceptionum declinatoriarum,*
Vxor quando virum, nec vir vxorem, repetere possit, remis.
Vir si timeat de sæuitia vxoris idem dicendum quod in casu contrario.
4 *Spoliatio si probetur in modum exceptionis an fiat restitutio.*
5 *Reus si probauit de dominio per modum defensionis, an mereatur condemnationem actoris.*
Clausulæ fine canonico, & debito fine, idem sonant ī ecclesiasticis causis
6 *Iurisdictio aliqua an conferatur per literas delegatorias, si impetrans noluit eis vti.*
Edere quas literas, & instrumenta uel rescripta quando & quis cogat.
Instrumenta fori non fiunt nisi producantur, excipitur.

CAP. X.

EX conquestione. Si altero coniugū matrimonium accusante, alter petit restitutionem matrimonialis tori ante omnia debet restitui. h. d. prima pars, querela appellātis. Secūda, datio iudicum. Casus B. mulier tanquam vxor steterat cum quodam milite, & generauit ex eo quandam puellam, illes miles de facto expulit eam p̄tendēs conscientiam, qa dicebat eam consanguineam suā, & super hoc querelam accusationis formauit & iudices impetrauit: mulier hoc sentiens petijt coram diœcesano cum sibi restitui, iudices delegati cōpulerunt eam respondere super libello mariti, appellauit, Papa mandat sibi virum prius restitui, deinde cognosci de fœdere coniugali. dicit Inno. q per literas non præsentatas non acquiritur iurisdictio, quia literæ nondum sunt cōes, sed solius impetrātis. dt Inno. q reus qui ꝓbat de iure suo, ita obtinet ꝯ actorē, acsi ex p̄sse egisset. dicit Ho. q obtinet absolutoriā nō ꝯdēnatoriā aduersarij, alioquin nō esset necessaria reꝯuētio, q est falsum p l. si inter te & me, sm Hos. & Io. An. In tex. ibi, Copulasset, No. hoc verbū sign̄at carnalē copulā. Ibi, Pertractās. s. quōdā, nūc nō, qa expulerat eā. ff. de uer. ob. l. qdā cū filiū. Ibi, Filiā suscepisset; ēt p hoc ꝓbat possessio mr̄imonij, qa p carnalē copulā, & p susceptionē liberorū. Ibi, ecclesię & sic ꝓpriate meritate. Ibi, Citaret, & sic mulier in agēdo p̄uenit p̄sentationē lr̄arū. Ibi, Nunciū. s. ad significādū gesta. Ibi, iudicib. s. īpetrādis a marito. Ibi, mō p se, mō p ꝓcuratorē; intellige ꝯtinuā
1 do ꝓcessum. † Et no. q dn̄s p̄t in eodē iudicio facere quosdā actus p se, quosdā p ꝓcuratorē, nec tenet̄ p se tm̄, vel p ꝓcuratorē tm̄ litē exercere, q ē no. Ibi, Negata. i. nō admissa, sic negat q nō dicit. C. de pe hæ. l. si putas. Ibi, Nō debuit, hic nō fuit malo ordine ꝓcessum, & iō p̄t applari ēt in possessorio, qa ab inordinato processu, q ē no. dignū. Ibi, in principali. i. fęderis mr̄imonij. Ibi, Audiatis, ergo l. si qs ī tātā. C. vñ vi, nō hēt locū ī ꝯiugio, qa nemo p violētiā desinit eē vir & uxor. No. p̄textu ꝯsāguinitatis vxorē a viro nō separādā nisi iudicio ecclę maxime post susceptionē liberorū, sed qđ si consanguinitas esset notoria?

BIU Cujas

notoria? dicit gl. ꝙ idem, quia talis separatio est pœna. & ideo non pōt imponi nisi per iudicē; tenementi gl. & sic no. ꝙ de notorio impedimento nō potest excipi per spoliatorem. No. ꝙ hic agebatur petitorio & possessorio per nuncium, vel pro curatorē. dt Ber. ꝙ cā nō erat crīalis criminaliter intētata alias non interueniret procurator. Adde, si tñ interuenisset, nō ē iudiciū nullū, licet cā sit capitalis, ita dicit gl. C. de adul. l. quis indubitati, & nō ē alibi in iure ciuili, de hoc no. in c j. de iud. lib. 6. per Arch. † Capio tertiā gl. dī hic, ꝙ qō spoliationis ꝑiudicat qōni fœderis. dicit gl. ꝙ hoc est verū, siue prius moueat, siue postea ēt lite cont. super fœdere. Sed ꝫ hoc glo. opponit, quia exceptio ordinis est dilatoria iudicij, ergo ante li. ꝓt. dēt opponi, vt C. de exce. l. fi. & j. de re iu. inter monasteriū. Sol. dicit gl. ꝙ hic nō opponebat excipiēdo, sed recōueniēdo, & subdit, ꝙ aut super eodē, & dēt fieri reconuētio añ lit. cont. supplet ad consequendum effectum impediēdi processum petitorij; aut super diuersis, & tunc pōt fieri reconuentio ēt post lit. conte. quia non impedit proceſſum in modum reconuentionis propositū, & imputet sibi, quia añ lit. cōt. nō excipit. Et postea dicit gl. quod hoc ideo post lit. cōt. impedit processum petitorij, quia per iudicē fuit compulsa litem ꝓtestari. Ex ista gl. † no. quod lit. cōt. facta ꝑ iudicis impressionē nō impedit obiectum exceptionum declinatoriarū, quod alibi nō reperitur, tamen est diuinare; & ideo quod ista mulier nunquā consensit in iudices delegatos, nec debebāt procedere, quia in rescripto non fiebat mentio de spoliatione. Sequitur quarta gl. quæ ponit casus, a in quibus mulier nō potest repetere virum, nec vir vxorem. gd si vir timeat de seuitia vxoris? respōdeo, licet hoc raro cōtingat, tamen idem est in vtroque: ego vidi & cognosco vxorem, quæ incarcerari fecit maritum suū, vt dicit gl. in simili de vxore, quæ rapuit virum. C. de ra. vir. l. j. † Quærit glo. vtrum, si de spoliatione probetur in modum exceptionis, fiat restitutio? & dicit ꝙ non, quia nō est ad hoc actum. Et hoc facit ad quæstionem In noc. † si reus probauit de dñio ꝑ modum defensionis, vtrum mereatur cōdemnationem actoris? Inn. dicit quod sic ꝑ l. sed & si possessori. ff. de iurciur. quia assumendo in se onus probādi factus est de reo actor, ut ff. de probat. l. circa. idā tenet Dy. in c. nō licet actori, de reg. iur. in 6. Host. dicit contrarium. Nam aliud est agere, aliud defendere, nec enim tendunt ad eundem finem, vt ff. de euict. l. vindicantem, cum l. se. Et ideo si reus vult consequi condemnationem actoris, debet eum reconuenire, vt in gl. ſ. de or. cog. c. cum dilectus, & alle. pro casu. l. si inter me & te. ff. de exce. rei iu. Sed ibi loquit in diuersis partibus eiusdem rei, nō super eodē. Iac. But. dicit, ꝙ non dēt actor condemnari reo, sed reus dēt absolui inserta causa probationis dominij, quæ sentētia declaratoria proderit reo, si cadat a possessione per l. sed & si possessori, & ar. ff. de pu. l. eum qui. §. si petenti. & hoc teneas. & sic sententia, quæ est lata super dominio ad defensionem, poterit postea ad actionem trahi. & alibi cōtingit, ꝙ super dominio fertur sententia declaratoria, & non cōdemnatoria. ff. de excep. rei iu. l. si a te. §. j. quæ gl. est peregrina. glo. parua signat oppositionem, glo. pen. dicit, ꝙ remotio appellationis non impedit appellationem, vbi manifeste quis aggrauatur. gl. vlt. dicit de illis clausulis, sine canonico, & debito fine; & ponit aliqualē dīam inter dictas clausulas: tamē in spiritualibus, & ecclesiasticis causis idem seruant. † Quærit Inn. vtrum per litteras delegatorias conferatur aliqua iurisdictio, si impetrans nolit eis vti, & vtrū possit cogi ad literas b edendas? & dic ꝙ nō, qa delegatio pendebat a parte: sed quia pōt literis a se impetratis renunciare. & quicquid alij immiscent, ista est veritas, quia nemo inuitus cogitur agere, nisi forte literæ essent impetratę in duplicib. iudicijs, arg. ff. de proc. l. si defunctus. §. fi. Porro istæ literæ non sunt instrumēta fori, nisi in iudicio producantur, & ideo differunt ab instrumento curæ & tutelę, ꝙ debet edi, vt no. Innoc. j. de pro. c. j. Non ob. l. iij. ff. ꝙ quisque iu. vbi dī, non potest renunciari. quia ibi propter delictum impetrantis ius iniquum, sed hic in impetrante nō fuit delictum, postquā vero literæ essent productæ, non posset impetrans renūciare, vt C. quomodo & qñ iu. auth. qui semel. Non ob. ff. de min. l. si iudex circumuento, quia ibi est speciale propter priuilegium minori; facit quod no. Cy. C. de temp. in integ. resti. l. perēdæ. Item non ob. ff. de contrab. l. si post mortē. §. fi. quia ibi non requirebatur vsus beneficij. Nam apertū erat edictum, & iō non curatur, vtrum ille, per quē aperitur edictum, vtatur, vel nō. Et dic, ꝙ aut edictū propter me alterius facto fit, & est cōmune, quia l. communis est: aut facto meo, & inest delictum; & idem. aut non inest delictum, & tūc aut res nō est integra; & idem. fallit in l. si iudex. ff. de min. aut res est integra; & tūc prodest aduersario meo, & i a loqtur qō nostra de rescripto.

ADDITIONES.

a Vide elegans consilium Dom. Alex. 78. in cap. viso & diligenter ponderato processu, in 5. vol.

b Vinc. God. Adde, quod producens litteras, videtur fateri contenta in illis, sicut prolata in libello.

SVMMARIVM.

1 *Violentus possessor cogitur restituere fructus perceptos, & quos percipere spoliatus potuisset, in prin.*
Iuramentum de fructibus an sit deferendum reo, vel actori.
Lucrum quæ significant.
Expensarum nomine quæ contineantur, & num. 2. 3. 4. & 5.
Expensæ quando deducantur, & num. 8.
2 *Semen, quod seminatur, an contineatur appellatione expensarum.*
3 *Damna, & mortes animalium an contineantur appellatione sumptuū.*
4 *Prædones si exportauerint fructus, an ista damna contineantur appellatione sumptuum.*
5 *Precium rei an contineatur appellatione sumptuum.*
6 *Iniurię an sint specificandæ in libello.*
Fructus qui dicantur & quando restituendi, & num. 7.
7 *Prælato mortuo an capitulū possit petere fructus, qui pertinebāt ad mēsam prælati.*
8 *Consuetudo, qđ clericus possit testari de fructibus præbēdæ, an valeat, & num. 7.*
Summa quadam Ioannina citatur.
Precium operæ, vel solicitudinis cui debeatur.
Expensas deducere quas quis possit.
Æquitas scripta cōpēsat alij æquitati scriptæ generaliter, vel spāliter
9 *Lucrum fructuum cōsumptorum non hēt locum in petitione hŕditatis, nec in alijs iudicijs vniuersalibus, in quibus fructus, quatenus locupletior est, veniunt a principio & incommutabiliter iure actionis.*
Fructus naturales quis mero iure possessionis non facit suos.
10 *Fructus naturales qui sint, & num. 9. qui industriales.*
Possessio quæ inducat acquisitionem fructuum.
Fructus consumpti quando dicantur.
Pensiones sunt potius obuentiones, quam fructus.
11 *Fructus percepti ante libellum oblatum, vel post ante lit. cont. veniunt in iudicio & non sunt petiti in libello.*
12 *Fructus an debeantur per se sub determinata quantitate.*
Libellus generalis quo casu sufficiat, absq; fructuū, & dānorū petitione.
13 *Peremptā instantia an fructus percepti ante nouam instantiam inchoatam per lit. cont. veniant restituendi.*
14 *Appellari an possit a translatione possessionis, quæ fit ex primo decreto.*
15 *Appellans temere ab interlocutoria, & recedēs, an possit appellare postea a diffinitiua.*
16 *Decimæ an petantur hic vt ius incorporale.*
Contra contumacē, si missio possessionis fieri non possit, quæ remedia sint, & an opus citatione sit.
Sequestrum qualiter fiat in nominibus debitorum, remiss.
17 *Missio quomodo fiet in eum, qui non habet nisi pecuniam numeratam in loco abscondito.*
Possessionem veram quærit creditor ex pacto cum debitore de eam ingrediendo authoritate propria.
18 *Iudex, si non vult in possessionem mittere, quid iuris.*
Ex confirmatione an agi possit eius, quod est ab initio nullum.
19 *Iudex an possit in possessionem mittere, & num. 22.*
20 *Arbiter an possit in possessionem mittere, & num. 22.*
Missio in possessionem potest fieri per nuncium, & quemlibet officialem, & per ipsum etiam actorem.
21 *Missio an possit fieri cā seruandorū legatorum ēt non adita hæreditate.*
22 *Missio si est facta vltra mensurā debiti, an valeat vsque ad mensuram.*
Missio in possessionem est multiplex, & ideo varia iis eius, & mittens in possessionem quis inducat vt nuncij, & viatores, non suo, sed magistratus funguntur munere.

CAP. XI.

GRauis. Violētus possessor cogitur restituere fructus, non solum quos percepit, sed quos spoliatus percipere potuisset. h. d. cōcor. ff. de rei ven. l. si nauis. In prima ponit decisa partis quę rela. In secunda Papæ prouisio. scđa ibi, mandamus. Casus. quidam Archiepūs spoliauit quosdam monachos, & eis ēt intulit iniurias personales: Papa mandat, qđ non solū restituantur res ablatę cum fructibus perceptis, & percipiendis, sed etiā quælibet damna, & ꝙ de iniurijs illatis satisfaciat competenter. Ibi, cum integritate, hoc respicit res ablatas. Ibi, plenarie, hoc respicit damna. Ibi. cōpetenter, respicit æstimatio. Ibi, licitum, id est de facto. Ibi, reddi. scilicet codē iudicio, & libello. Et no ꝙ de satisfactione iniuriarū, quod veniat incidenter in iudicio recuperandæ, non est iure ciuili cautū, & ideo tene menti. glo. prima quærit, qualiter sit probandum de ista violentia, & dicit quod per testes. Secūdo quęrit, qualiter sit probandū de rebus amissis, & de earum qualitate, & rem tit ad l. ij quando. C. vnde vi. † Et nō. ꝙ ideo hic iuratur de fructibus per actorē quia reus est in dolo, sed si reus nō esset in dolo, super fructibus, de quorum quantitate dubitatur, deferretur iuramētum reo, & nō actori. quia reus melius nouit veritatem. Ista est gl. sing. cum textu suo in Auth. de nup. in §. qa igitur hæc nostra, super verbo, iureiur. quę gl. non est alibi. Et ideo no. redditus, & etiam prouentus, ac obuentiones lucrū significant.

BIU Cujas

significant. Et ideo deducũtur deductis expẽsis, vt ff. de vsuf. lega. l. fundi Trebatiani. Item decimæ eorum, quæ qs lucrat cum persona absque prędio, vel animalibus, vt infra de decitua, & no ff. de per. hær. l. si a patre, uel dom no. §. j. sed de dec.
a mis prędialibus, a & fructibus animalium non deducũtur expensæ, & speciale in decimis est. In alijs casibus secus, vt ff. de
2 pig. act. l. si necessarias. §. fi. † sed nunquid semen, quod seminatur, continetur appellatione expensarum? rñdeo non, si colonus seminat de suo, quia sufficit ei dimidia fructuum, sed si dominus seminaret, videtur istud semen detrahẽdum, & resi duum diuidendum, arg ff. de vsuf. l. itẽ si fundi. § seminarios.
3 Sed nunquid † damna, & mortes animalium continentur appellatione sumptuũ? respondeo non, vt ff. pro soc. l. cum duo-
4 bus. § quidam. † Quid si prędones exportauerunt fructus, nũ quid ista damna contineantur appellatione sumptiuũ? dic ꝙ
5 non, vt C. loca. l. si quod dãnum. † Sed nunquid precium rei continetur appellatione sumptuũ? dic quod non, vt ff. de ꝓd. & demon. l. quibus diebus. §. 1. qui casus nõ est alibi, secundũ Dy. sicut econtrario nec res ipsa continẽ nomine fructuũ, in cuius locum succedit precium, & quia habito respectu ad precium sine interesse contentum nullum tst lucrum ut no. C de rei ven. l. mater. & adde quod no Inno. in c. fi. quod me.
6 causa. §. j. † Secunda gl. quærit, an iniuriæ sunt specificandę in libello? & dic quod sic, & etiam cũ circunferentijs loci, & tẽporis secundum Bar. Tertia glo. tractat materiam fructuum, & primo dicit, quod fructus dicuntur deductis expensis, q̃ dic, vi ff. sol. mat. l. fructus, secundo dicit, quod possessor tenea tur restituere fructus, & dicit, ꝙ bonæ fidei possessor, supple cum titulo, vel sine titulo, licet de bonæ fidei poss. sine titulo non inueniatur aliqua lex expressa, non tenetur restituere ꝙ sumptos, etiam si locupletior sit dummodo sint fructus indu striales, sed extantes cogitur restituere, subaudi tales quales
7 sunt. † Quæro, vtrum mortuo prælato capitulum possit petere fructus, qui pertinebant ād mẽsam prælati? respondeo, isti fructus dicuntur seruari successori, ut in c. præsenti, de offic. ordi. lib. 6. Sed an ipse viuẽs de sua quarta fructuum possit facere velle suum, saluo statu, & honore ecclesię? cõsuetudo tenet quod sic, vt scribitur in Ioannina, vbi videas. ille frater Ioã
8 nes fuit magnus vir, qui fecit illam summam. † Nunqd valeat consuetudo, qđ clericus possit testari de fructibus præbendę? dic ꝙ sic de perceptis, sed non de percipiendis, vt plene no. Archid. xij. q. v. §. j. vbi omnino videas, & in c. alienationes, eadẽ causa & quęstione, ꝓ Arc. Sed an rusticus poterit petere operæ precium? respondeo quod sic, vt ff. pro sol. l. si duob. §. si in
b cocunda. Sed nunquid post trienniũ tenebitur restituere extantes; respon nõ, vt sing no. ff. de vsuf. l. sequitur. § fructus. b Sed nunquid nobilis poterit petere precium solicitudinis, & laboris; rñdeo non quia has operas non consueuit locare, & ideo non referuntur ad pecuniariam æstimationem, vt ff. de præscrip. ver. l. naturalis. §. 1. Scholaris expẽdit in studio mille, reuersus a studio incipit lucrari, sacerdos petit decimam, quæ debetur non solum de diuinis begeficijs solis & alimentorũ, sed etiam de humanis industrijs: dicit scholaris, volo prius lucrari mille, quę expẽdi in studio, postea soluam tibi decimã. Quæritur, quid iu rñdeo plus possidet, quam expenderit, quia plus valet scientia, quam pecunia, & ideo frustra petit, quod intus hẽt. Sed ecce percepi fructus amplos, ex his ędificaui palatium in eodem fundo, euincitur prędium. excipio de expẽ. respondeo, compensantur cum fructibus per l. sumptus. ff. de rei ven. quia æquitas scripta compẽsatur alij æquitati scriptæ in genere, vel in specie, vt ff. si cer. pe. l. si me & Titium. Ita no. glo. ff. de rei ven. l. in fundo. Si autẽ ædificassem in re mea ꝓpria, quæ subiacet restõni, non compensarem, nisi fructus, quos ex re mea percepi. ff. ad Treb l. mulier. §. si hæres. Ita di-
9 cit gl. sing. ff. de rei ven. l. emptor, in prin. † Et no. ꝙ lucrũ fructuum consumptorum non hẽt locum in petitione hæreditatis, nec in alijs iudicijs vniuersalibus, in quib. fructus, quatenus locupletior est, veniunt a principio & incommutabiliter iure actio. vt ff. de pe. hæ. l. item ueniunt. § fructus, & C. fa. erc. l. non est, per Cy. naturales autem fructus nullus mero iure in possessorijs facit suos, quia industria naturæ, & non hominis ꝓueniunt, & natura magis fauet veritati, q̃ ꝓ possessioni. Sũt autem naturales, in quib. percipiendis nõ requiritur cura & cultura solẽnis, licet in aliquib. reqratur aliqua modica, & pfunctoria cura, & modica expensa, de qua non est curandũ. Item puto, quod in modicis fructibus naturalib non sit curandũ, vt de pomis, quæ comeduntur ad mensam, vel de vno stario glandium, quia hæc res non agitur inter infestos, arg. ff. com-
10 mod. l. in rebus, & ff. de vsufructu. l hactenus. † Itẽ fructus naturales sunt, quando apparatus naturæ præcedit apparatũ hominis, vt fructus arborum, excipio vites & oliuas, qa per solã industriam accommodãtur vsib. hominum, vt ff. de rei uen. l. si fundi poma in diu na scriptura dicuntur fructus, qui spõte nascuntur. i. sine vi & scissura aratri, & absq; arte & agricultura, quia totum, vel quasi totũ solꝝ natura perficit, ideo dicuntur fructus naturales a prędominio. porro oẽs fructus q seminantur sunt industriales, quia cultus hominis magnus, & grande præcedit factum & opus naturæ. Item puto, ꝙ fœnum, & palea in quo percip endo fit magna expensa, computetur inter fructus industriales propter grãdem operam, quæ requiritur: pascua autem pono inter fructus naturales, nisi falce fecerit, & in horrea reponant. Et adde ꝙ habes. ff. qui. mo. vsufr. ami. l. vsusfructuarius mensem. Item lac, & lanam assimilo fructibus industrialibus propter emungentis & tondẽtis operam, quia nõ sunt in rudi vsu, sed terminantur inter ali quod ministerium. Item si ex pomis fit ceruisia, initium hẽt naturæ, sed ex industria perficitur, & id quod defieit naturę, ars supplendo facit artificiale, quod in sua ruditate est natura
c le, & ideo vĩ, ꝙ ceruisia sit redditus industrialis, c quia vnum quodque denominatur a fine, & ab eo, ꝙ in ipsum plurimũ potest. cætera d c, ut dixi. C. de fur. l. ancillæ. Adde, possessio ẽ illa, quę inducit acquisitionẽ fructuũ. & dic ꝙ si de mera possessione quæritur est ciuilis possessio, ut no. ff. de acqui. pos. l. 3. §. ex ꝓrio naturalis. n. solũmodo operatur acquisitionẽ fructuum, si quis eos percipiat, & in horreo eos recondat, ut no. ff. de vsufr l si fur decerpserit, & ff. de vsuc. l. si homo. ff. de rei vend. l. ex diuerso. §. 1. uel dic ꝙ sufficit qũolibet per eum, vel eius occasione sit per fructuarium, vel vsurarium apprehẽsa possessio, vt d. l. si vsufructuarius messẽ. ff. qui. mo. vsusf. amit. & no per Cy. C. de rei ven. l. certum. Item facit fructus suos ille qui eos suo noĩe colligit dñi uoluntate, licet non sit possessor, vt ff. de fruct. l. si seruus cõis. §. locaui. & ff. de act. emp. l. q̃ pendentem. Et adde ꝙ no. in c. j. de offi. or. lib. 6. qñ autem dicantur fructus cõsumpti, dic quando ex eis nihil extat corporeum apud percipientem Nam eatenus, quatenus extant, dicunt extantes. Quid de pensionibus; respõdco, ut d. l. si nauis. & dicit gl. ꝙ pẽsiones potius dicunt obuentiones, q̃ fructus, vt no. ff. de cond. inde. l. si urbana. Et prędicta uera sunt de fructibus rerum, sed de fructibus actuũ humanorum, ut de fructibus iuris cligẽtium, & similib. dic ut dixi ſ. eod. c. in litteris. Dicit Inno. ꝙ vsufructuarius sola separatione noĩe suo facta, vel ab alio eius occasione faciat fructus suos. probatur ex eo, quia si præstitit cautionem, percipit dñi voluntate. Adde ubi cunque vtilis præfertur directæ, ut in emphyteuta proprietario, ubi naturalis possessio præfertur ciuili in acquirendo fructuum dominium. Nam si essent a domino præcepti, possent per emphyteutã euinci & recuperari, & ista doctrina est ual-
11 de notabilis. † Quęro, an fructus d percepti ãñ libellum oblati,
d vel post ante lit. cont. veniant in iudicio, si non sunt periti in libello, respondeo non, vt ff. de excep. l. fundi. nec posset nouus libellus cumulari, licet incidenter possent eodẽ libello peti. ff. de dam. infec. l. si quis missum. §. iuũex. dicit Inno. ꝙ fructus, qui quãdoque veniunt a tempore morę, nõ ueniunt, nisi petantur in libello, fallit vbi agitur de violentia. Item fallit in iudicio vniuersali. Inn. idem ait, ꝙ si sententia fertur super principali non habita mẽtione fructuum, de cętero nõ potest agi de fructibus officio iudicis, sed cõpeteret ꝓ eis actio. sic Inno. Quæro, quid de perceptis post l. t. cont. respondeo veniunta tempore l. cont. si cohęrebãt solo, ut C. de fru. & li expen. l. 2. & si erãt pẽsiones, & finguntur cohærere solo, quæ præstant pro fructibus, qui tunc cohęrebant corpori petito Nã pensiones eandem naturam sequuntur, vt ff. de vsuf. l. defuncta. Sed
12 † nũquid fructus debent peti sub determinata quantitate; uidetur quod sic, arg. ff. de uer. obl. l. triticum. Sol. dic, ut no. Cy. C. si quis alte. vel sibi. l. j Inno. dicit hic, ꝙ sufficit eos declarari in processu causę. & rõ est, quia non potest actor esse certus de eorum quãtitate & qualitate, quia consistit in facto. dicas ꝙ res iudicium est gñale quoad fructus, qui petuntur accessorie, quia veniunt fructus vini, & olei & omnium quantitatũ

&

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ decimas capiens ex frumento, quasi possessionem iuris uniuersaliter decimandi acquirit. k ui. consi. 142. nu. 8. lib. 5. & qualiter intelligatur concedi decimas in signum vniuersalis domini, ibi. nu. 27.

b An ita etiam tenet hic Pan. in 8. col. uer. aduerte tamen. Et si diceres, nonne ad præscriptionem contra officium iudicis requiritur tempus 30. annorum. l. fi. cut C de præsc. 30. ann. respondeo, quod illud verum in officio iudicis, quod datur loco actionis, sed illud officium non datur loco alicuius actionis.

c Dic quod fructus naturales appellantur qui a natura producuntur in esse, & in vsu suo finali sine hominis ministerio iudicis naturalis uerbo contra usufr. naturalis, qui non potest esse sine hominis ministerio, licet natura producat in esse. exemplum est oliua, ut est casus melior de iure in l. si eius fundi, de rei uen. & Ang. in l. ex diuturno. Item declara, qui dicãtur fructus percepti & percipiendi, & videtur in l. si usufr. in fi. ff. quemad. vsusfr. amit.

d Vincen. God. Adde, an fructus percepti post primum decretum, ante dationem insolutum in sortem debeant imputari. Ruin. cobsi. 24. num. 4. lib. 4. & an fructus percepti iudicio testatoris debeant computari cum uero debito. Rui. cõs. 112. num. 18. lib. 2.

BIU Cujas

& redditus omnes,& iō in eis ꝓcedit libellus generalis cōclu
sionis.& idem in damnis, ſecundum Inno. Quęrunt Iuriſte,
an peremꝓta inſtantia fructus percepti ante nouam inſtantiā
inchoatam per li.conte.veniunt reſtituendi? & gl. dicit quod
non. C.de fru.& li.expen.l.litigator. Nam peremꝓta inſtantia
iudicis officium,ꝙ erat propoſitum,eſt extinctum,& nō reſu
ſcitatur,vt ff.de ſol.l.ſi quis res.§.aream.Item li.conte.eſt con-
ſumpta quoad conſequendum effectum futuri officij iudicis
mercenarii,licet duret quantum ad interrumpēdum prēſcri-
ptionem,quia illud expeditur iure actionis,quę perſeuerat,&
glo.debet intelligi in mala fide inducta per ſolam conteſtatio
nem iuris fictione.alij contradicunt,vt ibi dixi.

Hic multa deſunt.

Hypotheca vī ꝙ non,quia ibi agit de nuda poſſeſſione.l. ſi
cum venditor,in princ.ff.de euict.dic ꝯ,quia licet ex parte rei
verſetur nuda poſſeſſio, tamen ex parte agentis actio eſt in rē
14 vt ff.de pig.l.ſi fundus.§.in vendicatione.† Quęro,nunquid a
translatione poſſeſſionis,quæ fit ex primo decreto, poſſit ap-
pellari? reſpondeo,ſi eſt verus contumax,nō appellat,ſi fictus
ſic.Nō ob.l j.C.ſi de momen.poſ. quia cā momentaneę poſ-
ſeſſionis dī habito reſpectu ad libellum. Sed hic libellus acto-
ris erat fundatus ſuper proprietate: potius.n. debet inſpici cā
principalis, q̄ incidens.Non obſt.ꝙ no.Dyn.ff.de dam. infec.
l.ſi finita.§.Iul. quia hęc vera poſſeſſio eſt terminus præſentis
15 litis,& eſt de effectu huius realis iudicii.Ibi no.quęro, nunqd
ille,qui temere appellauit ab interlocutoria,& receſſit, poſſit
appellare poſtea a diffinitiua? reſpon. ſic,ſi purgauit contuma
ciam ſuam comparendo,ſecus,ſi continuauit contumaciam
vſque ad diffinitiuam incluſiue,ꝙ dic,vt in c.j.de do.& cōtu.
in 6.dicit Io.An.ꝙ appellās ab interlocutoria pōt poſtea appel
16 larea diffinitiua,niſi fuerit friuola manifeſte.nā tūc ē notoriū
iuris ipſum eſſe verū contumacē,Io. An. † Quæro,nunquid
decimæ petant hic,vt in ius incorporale, an vero erat qō de-
fundis? reſp. in incorporalibus non cadit vera poſſeſſio, niſi
eſſent talia incorporalia,in quibus caderet vera poſſeſſio, vt
vſusfructus,quia eſt pars dn̄ij,vt ff de acqui.rer.dom.l.ſeruus.
§.incorporales.ff.de dam.infec.l.ſi finita.§.ſi qua ſunt iura,&
17 l.a quo fundus.ff.de ope.no.nun.l.ſi prius.ff.ſi ſer.vi.l.is cuius.
ff.de vſuc.l ſequit §.ſi viam.ideo in iſto.c.poſui caſum,ꝙ age
bat rei ven.pro agris,quorum decimę præſtantur in ſignum
proprietatis,& ciuilis poſſeſſionis eiuſdem.alias eſſet qn̄ de in
corporalib.vt ſ.de ele.querela.Quærit Ber.quid ſi talis eſt cā,
vel caſus,in quo non poſſet fieri miſſio? reſpondet,ꝙ qui non
poteſt grauari in rebus,grauabit in perſona, quia excommu-
nicabitur.Adde,quod poterit ei interdici,ne agere poſſit cō-
tra aliquem contumacia pēdente,vt no.ff.qui.ex cau.ma. ſed
ſi per prętorem.§.ſed ſi dum decreuero.Non.n.debet intelli-
gi illa glo.ꝙ contumacia claudat aliorum iudiciorum copiā
ipſo facto,ſed p iudicis decretū,& eſt glo.multū ſingularis &
ē tex.Item poterit poni in banno,non tn̄ eſt bannitus ipſo fa-
cto.Item poterit mulctari, nec eſt opus ꝙ citetur ad videndū
ſeponi in banno,vel ſe mulctandum, quia hæc annexa ſunt
contumaciæ,& veniunt ꝯſecutiue & paſſiue,vt eleganter no.
Inno.j.de pæ.c.calumniam.Itē no.ex eo,ꝙ litera dicit de vni
ca citatione,ꝙ poſt li.conte.ſicut ante requiruntur tres cita-
tiones.Fallit in ſupernumeraria citatione,quę vocatur ad ma
litiam conuincendam,vt hic.Sed dubitatur qualiter fiet miſ-
ſio in poſſeſſionem ꝯ eum. qui non habet in bonis niſi noīa
debitorum, dic vt no.in l.ij.C.de prēto.pig.vbi gl.ponit ſingu
larē practicam.Qualiter aūt fiet ſequeſtrū a in nominibus de-
bitorum,habes in l.mulier.ff.de l.ꝯmiſſoria,vbi tex. no. Quid
de eo,qui non hēt niſi pecuniam numeratam in loco abſcō
dito,qīo fiet in eum miſſio.reſp. ſi negat ſe habere, inquirēt
a domeſticis,inter quos eſt vxor.h.d.gl.in l.2. C. qn̄ & quibus
quarta pars debe.lib.x.quo explorato cogitur exhibere.& fiet
miſſio,vel dabit fideiuſſorē.argu.ff.de pet.hę. l.diuus, vel fiet
depoſitio ipſius pecuniæ apud ędem ſacram loco primi decre
ti,vt C.de bo.aut.iu.poſ.l fi.Sed quid ſi creditor hēt licentiam
per pactum de capiendo poſſeſſionem propria authoritate? rn̄
deo,ſi ingreditur,habet veram poſſeſſionem, quia eſt pignus
conuētionale,vt ff.de pig.act.l.qui rōnario.& ſi creditor vellet
eam ſibi adiudicari,ſequit viam iudiciorum per primum &
ſecundum decretum,vt l.ſi debitoris.C.de iudi.& ibi dixi. ff.
18 de annu.lega.l.fundus.† Quid iuris,ſi iudex non vult in poſſeſ
ſionem mittere? reſpondeo,cogetur per ſuū ſuperiorē, cuius
officio ſubalternat.h.d.tex.no.ff.de iudi.l.eum quem temere,
§.fina.per ēpm autē non poſſet cogi,quia epiſcopus eſt hoc ca
ſu ſuus compar,& quidem dandus non ipſo facto, ergo non
ſuperior,vt in Auth.vt diff.iudi.in rubro & nigro,col.ꝙ.quod
no.Sed nūquid tenuta,quæ eſt nulla de iure,poteſt per ipſum
met confirmari? videt quod ſic,vt C. de codi. l. j. Et agetur ex
confirmante,quia confirmatum non eſt aptum ad agedum,
nec ad ſubſiſtendum.In contrarium videtur.Nam confirma
tio iſta ex iuris ratione pendet,ſed hic ratio reſiſtit.ff.de act.&
obli. l. oligationes, quę proprij viribus.Item confirmatus ha-
bet intentionem acceſſoriā,nō principalem.ff.de lib.cau.l.au-
tem. §. teſtamento. Item inordinatum factum eſt a principe
iterandum de nouo, non proſequendum. Item eſt de perpe-
tuo inualidis.Item dicit lex ꝙ non intelligitur velle, qui de iu
re non vult,vt ff.quorā le. l.j. §. ꝙ agit, & no.ff. a quibus app.
non licet.l.j.§.ſi quis ante hęc.Non ob.l.contraria, quia maio
rem poteſtatem habet teſtator in ſuis reb. q̄ iudex in alienis.
19 C.de pac.l.ſi pacto,cum ſi.† Quęro,nunquid cautiones prō-
rias poſſit recipere iudex abſente parte? reſpondeo,ſic.ff.de in
ius voc.l.is,pro quo.ff.de fur.l.ſi qui emptori.§.ſi fugitiuū. ar-
biter non poſſet,quia arbiter eſt priuata perſona,& nō publi-
ca, & non acquirit alteri actionem perſonalem.nec hypothe
20 cariā ſine ceſſione.ff de arb.l.litigatores.† Sed an arbiter b poſ
b ſit in poſſeſſionem mittere? reſpondeo non,quia eius ſnīa nō
habet authoritatē,vt no.ff.a qui.appe.non licet.l.j.in fi.& quia
authorizabilis eſt miſſio,quia eſt mixti imperii,nec mulctare
poteſt.ff.de arb.l.non ex omnibus.quia de hoc non eſt cōpro
miſſum,nec a pęnis compromiſſi abſoluere poteſt prædictū.
Quæro,an poſſit fieri per nuncium,an per quemlibet officia-
lem? reſp.ſic,ēt ſi non ſit alias nūcius publicus,vt no.ff. ne vis
fiat ei.l. ſi quis miſſus,&l.is cui.§.miſſus.ff.vt in poſſ.leg.hoc po
teſt iudex committere etiam ipſi actori.ff.de re iudic. l. miles.
21 §.qui iudicati.† Quæro,vtrum cauſa ſeruandorum legatorū
poſſit fieri miſſio etiam non adita hæreditate.& eſt argumen
tum,quod ſic.ff.de act.& obl.l.hęreditariū.quæ. l. mirabiliter
vī dicere ꝙ hęreditas ſit ad legata obligata. ꝑterea eſt expreſ-
22 ſum in l.j.§.fi.ff.vt in poſſ.lega.fm Old.† Quęro, ſi miſſio eſt
facta vltra menſuram debiti,an valeat vſque ad menſuram? re
ſpondeo ſic,quia vtile per inutile non vitiatur,vt no.ff. ne vis
fiat ei.l.j.§. hęc verba. ex quo no. quod damnum datum vltra
debitam pęnam ipſo iure reducitur ad pęnam debitam,ꝙ te
ne menti.Conſidera,quod aut loquimur quoad virtutē miſ-
ſionis reſpectu pignoris prætorii conſtituendi, & quia habet
a ſe realitatem creandi nouum ius,iō nō competit magiſtra-
tib.nō habentib.mixtū imperiū. quia de nullo facere aliquid
non competit,neque congruit niſi magiſtratibus qui pluri-
mū pōt.Porro,vt ait Ariſto.nullū inferius participat,ſuperio
ritatem ſuperioris propter naturam termini reſtringentis, &
limitatæ eſſentię naturalis,& tamen minores magiſtratus qn̄
que pōt perſonam capere,quia in libero homine non conſi-
ſtit pignus,C.de actio.& obl.l.obeſſe ff.de offi.proconſ.l.ſi qd
erit.Item ſi loquimur de miſſione in poſſeſſionē reſpectu ma
ioris & plenioris effectus,puta dominii transferendi, hęc miſ
ſio & authoritas tranſiens in ſuum effectum eſt multo maio-
ris mixti imperii,quam miſſio prima,vt ff.de damno infecto
l.quarta.§.duas.Eſt alia miſſio,per quam nullum ius conſtitui
tur,ſed quoddam factum, cui eſt parendum metu pęnæ. & &
iſta nō eſt mixti Imperii,& cōpetit arbitro,& hoc dicit.l. ſin-
gularis allegata.ff.de arbitris.l.inter Caſtellianum. Non obſtat
prædictis,quod viatores, ſeu nuncii prętorum, ſeu poteſtatū
terrarū in poſſeſſionē mittant.quia ipſi funguntur vice aſini
qui ſedentem ſupra ſellam portat magiſtrum & iſta aſinina
deportatio competit viatoribus,vt ff.de iudic.l.finali.hinc eſt
quod in vulgari Tuſcorum iſti vocabantur bauli a baiulādo
abſque eo,ꝙ habent aliquam authoritatem iuriſdictionis, vt
l.is cui.§.miſſum.ff.vt in poſ.leg.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Adde,ꝙ ſequeſtratio non valet,niſi præcedente citatione.Rui. cōſi.
173.nu.16.lib.j.& inſuper aliqualis cognitio præcedere debet.

b Vinc.God.Adde,ꝙ arbiter non poteſt exequi ſuum laudum, ſi quidem execu-
tio ſua pertinet ad ordinarium.Rui.conſ.157.nu.2.lib.4.

De dolo & contumacia, *Rub.*

SUMMARIUM.

1 *In expenſis condēnari quibus caſibus quis debeat,etiam ſtatimi,& nu.*
2.3.& 5.& 11.& in prin.& a quo tempore computanda,nu.2.
2 *Judex an poſſit ſibi in diffinitiua reſeruare condēnationem expenſarum.*
Incontinenti aduerbium,quid temporis comprehendat.
Induciæ ſignificant numerum dierum.
3 *Iudices debent eſſe diſcreti.*
4 *Iuramentum calumniæ an excuſet ab expenſis,& nu.5.*
5 *Victus,victori condemnatur in expenſis in cauſa criminali,vbi inrāt de*
calumnia,& in cinili nu.4.excipitur.
Expenſæ multiplici de cauſa ſolent euenire.
Iuramentum an excuſet,& a quo,& nu.4.
6 *Succumbens an excuſetur ab expenſis.vbi ſunt diuerſæ opiniones Docto*
rum,& an alia de cauſa nu.5.& 4.
A pęna iuris non excuſat diuerſitas opinionum.
7 *Uniueſitas ſuccumbens,vel contumax,an condemnetur in expenſis.*
Expenſarum compenſatio fit vtraque parte vincente aliqua ex parte.
8 *Judex an poſſit ſibi reſeruare condemnationem expenſarum.*
L terminato.C.de fruct,& lit,exp.intellectus.

Reſectio.

BIU Cujas

Refectionem si quis, permittat expensarum, intelligitur de modestis.
Expensæ in rebus qualiter probentur.
9 *Iudex male inquirens an puniatur in expensis.*
Expēsis quis tenetur reficere factas ex eius falsa denūciatione, vel impe ritia. Expensæ primæ citationis vtrum veniant, remissiue.
10 *Expensæ an possint taxari per successorem iudicis.*
Ad taxationem expēsarum non requiritur industria psonæ vt etiam ta bellio taxare possit.
Maritus cuius expensis agere debeat pro nomine dotali.
Expensas an necesse sit in libello petere.
Libellare pertinet ad actorem, non ad reum.
11 *Iudex appellationis an possit addere de expensis, in quibus primus iudex non condemnauit.*

CAP. V.

Finem litibus. Si fundata intentione actoris reus ꝓponat exceptionē peremptoriam, & deficiat in eius probatione, præsumitur malitiose proposuisse, & condemnabitur statim ad expen. propter hoc factas. h. d. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur constōnis cā. In secunda ipsa constō. ibi secunda, præsenti decreto. Casus quia frequenter ad impediō dū & differēdū processum exceptiones peremptorię fundata intentione actoris per excogitatam malitiam opponuntur, & in hoc lites vltra debitum differunt, Papa finem litibus imponere cupiens, & ne partes vltra modum grauentur laboribus & expensis, maxime vbi de causis bñficialibus agit, quæ sine dāno moræ diu vocare nō pñt, præsenti decreto statuit, vt aliter opponentes, & non probantes statim cōdemnētur ad moderatas expensas ex ea die. qua statutus fuerit terminus ad probandum eas. & si condemnatus non potest soluere, punitur alia pœna ſm iudicis discretionem, vt hic saltem metu perterritus non audeat falsas exceptiones opponere dicit Inno. ꝙ in quacūque parte iudicii committatur calumnia, statim venit
1 refectio expensarum. Idem ait, ꝙ † vbicūque quis absoluitur ab instantia iudicii, statim dēt ei aduersarius condemnari in expēsis. Idem ait, ꝙ in cā appellationis indistincte fit condemnatio expēsarum, si quis succumbat ex alle. iur. secus, si ex nouis probationibus. s. quas potuit ignorare. Idem ait, ꝙ si in sententia continebantur plures articuli, & in vno iusta sententia & in alio non, fit compensatio hic inde. Idem ait, ꝙ tenet quis
a diuidere articulum iustum ab iniusto. Idem ait, a ꝙ nō est partis distinguere eundem articulum aduersarii. Idē ait, ꝙ in eodem. c. si est lata sñia, partim iusta, potest appellari simpliciter, nec oportet appellantem distinguere: iudex tamen ad quem, distinguet. Idem ait, ꝙ de illo, q obtinuit in prima causa, hēt iustam causam litigandi in causa appellationis, nisi de iniustitia sententia appareret manifeste. Idem ait, quod de expen. via tici deducuntur expen. quas fecisset do. Idem ait, quod sententia expensarum potest ferri conditionaliter & incerta. Idē ait,
2 quod † iudex non potest sibi in diffinitiua reseruare condēnationem expēsarum, quia officium mercenarium est ꝓsumptum. sed si condemnauit in expen. incertis, bene pōt postea taxare, quia qui taxat, non condēnat sed exequitur & declarat & melius loquit ipse; q̄ glo. quæ est in literminato. Idem ait, ꝙ in condemnatione expensarum fiēdarum intromittit se iudex de tractu futuri temporis, Inn. hæc omnia sunt no. digna & quotidiana. dicit Inno. in c. proxi. no. expensas computandas a tpe citationis, & non tantum a tpe contumacię. Inn. Ibi dispēdio, no. ꝙ mora tpis hēt in se dānū. C. de test. l. si qñ. Reliqua ideſt reus. Ibi, Legitimam, quop ad formam. ff. de in inte. rest. l. omnes. Ibi, Nolit, proprie stat. Et sic nota, quod licet nolit ꝓbare, & renunciet exceptioni tamen in expen. debet condēnari, arg. ff. de iud. l. destitisse. C. de eden. l. edita, vel dic nolit. i. nō curat. & significat contemptum ſm Inn Ibi, incōtinēti. i. in termino congruo, breui tñ. & istud est bene no. ꝙ dilatio, q̄ dat ad probandum post fundatam intentionem actoris, debet esse brevissima. Sed quidam exponunt, incontinen-
b ti. i. sinet tpis b interuallo, quia ꝓbationes possunt fieri ēt sine termino, vt C. de dila. l. cum a nobis. prima expositio melior est ꝓp dictionem, ex tunc, quę est infra. quę significat tempus & statim subdit, cum acceptis induc. quæ verba non significant tpis momentum, sed numerum dierum. Ibi, Cum acceptis, expone, cū ideſt qñ. Et istud verbū, acceptis, est ablatiuū, vt ff. de ꝓdi. & dē. cū a testatore, & expone, acceptis. i. receptis & sibi datis. Itē dic, acceptis. i. eo tpe, quo dant induciæ. debet fieri ꝓdemnatio expensarum sub ea condōne. s. si non ꝓbauerit ſm Inno. & sic tractus futuri tpis spectat ad iudicem, quod non placet, qa iste tractus futuri tpis nō erat in cā, nec in causato, vt l. j. §. j. ff. de vsur. vnde esset potius quædam comminatio. vnde exponit Host. ꝙ postquam excipiēs detecerit, fiet cō demnatio, & ante fieri non debet procedendo ſm ordinē rōnis, licet facta tenerēt, vt C. de sen. l. cum iudex. C. de reb. cre. l. generaliter, in prin. ff. quādo app. sit. l. j. §. biduum, C. de fideic. l. j. C. de sen. quę sine cer. quanti. l. j. Ibi, Arbitrium, committit arbitrio, quod per l. taxari nō potest. l. j. §. j. de effrac. & expila.
3 Ibi, discreti, † iudices c debēt esse discreti, qa discretio d est ma
c ter virtutum, alias matera sinorum. Ibi, Timore, Oderūt pec
d care mali formidine pœnę, vt no. in l. j. §. j. ff. de iusti. & iure. Opponit, & vī quod condemnatio expēsarum debet fieri in fine litis & generaliter, nō autē particulariter ī quolibet actu. C. de iudi. l. properandum. §. finautem. Sol. hæc specialiter pp dolositatem excipientis, & statum causę, quia post fundatā intētionem actoris, & hoc singulariter inducit hęc decretalis Modo quęritur, vtrum hęc decretalis habeat locum in exceptionibus, quæ opponunt ante lit. conte. & distinguit aut apparet de calumnia, & idem, quod post: aut non apparet, & tūc cessat, & non habet locum ista decre. quia ante lit. cont. actor non potest habere intentionem suā fundatam, id quod requirit hæc constitutio secūdum Ber. Alii dicunt quod idē est ante conte. quod post, vt Inno. & Host. & huius opin. sequaces, & sic seruat curia ſm Gui. in Spe. de exce. §. ista, ver. sed nunquid, & facit s. de resti. spo. c. frequēs, & de exce. c. pia, in 6. Et si tu dicis, actor non habet intentionem fundatam ante lit. cōt. certe verum est quo ad litis decisionem. sed quo ad procedendū in causa habet intentionē feudatam. l. de die. ff. qui sat. cog. & ff. de ver. ob. l. inter stipulantem, §. j. Concludo quod añ lit. cont. succumbens in declinatorijs debet in expensis condem
4 nari. † Modo quęrit Ber. nunquid iuramentum calumnię e
e excuset ab istis expensis? & primo dicit, ꝙ habens verisimilē cām excipiendi non condemnat. secundo subdit, ꝙ iuramentum calumniæ excludit præsumptionem malitię, quasi dicat, quod excusat ab expen. Antiqui cum glo. tenuerunt hāc opi. per iuramentum calumnię, quasi probetur, quod quis litigat cum bona conscientia, vt no. in Auth. de iud. §. oportet, & 2. q. 1. c. in primis. Sed ista rō non vrget. primo quia per acta causæ apparet ꝓrium, quibus potius est standum, vt C. de iud. l. rē nō nouam. §. fi. nā ēt ſm Ber, posterior pręsumptio tollit priorem, vt ff. de in integ. rest. l. diuus. Itē homines sunt faciles ad iurandum, vt l. iij. §. j. ff. de iureiu. Item noua rōne, qa vterque iurat, & sic patia iuramenta veniunt ad conflictum. vnde non debet magis faueri vni iurāti q̄ alteri, ar. C. de fru. & lit. expen. l. fi. Item in omni cā iurat de calūnia regulariter, ergo sublata est regula de expen. reficiendis rōne victorię, quod falsum est Item in cā appellationis iuratur de calumnia, & tamen indifferenter victus victori condemnatur in expen. nisi probet se
5 expresse habuisse iustam cām litigandi, vt no. in c. pręsumitur ignorātia, de reg. iur. in 6. † Item in causa criminali iura de calumnia, vel de veritate, quod plus est, & tñ victus victori condemnat in expen. vt d. l. fi. C. de fruc. & lit. expen. & C. qui accu. non post. l. ij. & plene. no. ꝓ Bar. in l. j. §. calumniatorib. ff. ad Turp. & est expressum. j. de pę. c. calumniam. & hoc verum, si causa crīalis pertinet ad pecuniariam condemnationem: secus, si si in gerit pœna sanguinis. nam tunc ignoscet reo, ergo & accusatori ꝓ d. l. fin. & per id, quod no. in proœmio Insti. circa princ. Item secus, si ingeratur deportatio, seu bonorū omniū publicatio. Iam. n. non cadit pecuniaria cōdemnatio in eo, qui nūdus exulat, & qui mutatione status liberatur a creditoribus antiquis, vt ff. de fideiu. l. si debitori deportato, & ff. de dolo. l. quoties. §. fi. & ff. de ca. di. l. tutelas. §. fi libertatē. 5do cū quęrit, an iurm calumnię excuset ab expensis. dic ꝙ expēsæ multiplici cā euenire solent. primo rōne confusionis, siue gñalitatis, & non excusat, vt ff. de iud. l. eum quem temere. Secūdo rōne contumaciæ & idē, vt d. l. ꝓperādū. §. finaūt reus, quia ꝓtumacia non pōt esse sine temeritate, vt l. nō pōt videti dolo, de reg. iu. Tertio rōne cauillationis, & retardati ꝓcessus, & idem vt hic, & C. de fru. & li. expen. l. non ignorat. Quarto rōne victorię simpliciter, & tunc aut cum iurō calumniæ cōsonāt aliqua iudicia vel adminicula, & excusant ab expensis, aut nulla consonant, & tunc secus, quia duæ exceptiones tm dant a regula. Tu autem de tua farina addes tertiam. s. iurm malitię. & ita esset gñalis exceptio, sicut regula, quia in omni cā iurat de malitia. Itē nulla. l. cauet, & ēt cōsuetudine nō hī, ꝙ temerariū iurm excusęt ab alia temeritate, vel īfringat dispō nē legem. porro excusatur reus in facto alieno, secus in facto

pro

AD DITIONES.

a Vin. God. Adde, quod articuli dēnt saluari a contrarietate Rui. consi 23. n. 6. li. 1
b Vinc. God. Adde, qđ incontinenti quandoque ponitur pro triduo, quandoque pro biduo. Bar. in l. fi. C. de erro aduoc. & in l. 4. §. cū igitur. ff. de vi & vi arm & Alex. in l. cum specialis. C. de iud.
c Alibi dicit idem Bar in l. nemo. C. de sent. quod iudices dēnt habere duos sales vnum s. sapientiæ, ne sint insipidi, alium rectæ conscienriæ. s. ne sint diabolici.
d Vinc. God. Adde, quod discretio & iudicium, sunt idem, & important arbitriū boni viri. Alex. consi 33. viso themate nu. 4. & 5. lib. 1.
e Vinc God Adde, quod iuramentum calumniæ differt a litis contestatione Cor. consi. 5. uisa litera D, li. 2. & no. quod iuramentum calumniæ præstatur etiam a procuratore, uel curatore in animam ipsius iurantis, non autem principalis. Rui consi. 73. num. 5. lib. 5.

BIU Cujas

proprio, vt l. si. ff. pro suo. Item secus in actore, quia maior est temeritas actoris, q̃ rei, vt no de reg. iur. l. qui in alterius. Item hęc vera in cā principali, sed in cā appellationis subdistingue, aut succumbit appellans, & indistincte cōdēnatur in expēsis, quia satis constat de temeritate per duas sn̄ias; aut succumbit appellatus, & hic subdistingue, aut ex dictis iuribus, & condē natur in expensis: aut ex nouis, & tūc ei parcit. aut est dubiū, & tunc victoria cum victoria cōpensatur, vt eleganter no. C, de re. cre. l. generaliter. §. j. Ex his apparet, q̃ in causa appellatio nis ab interlocutoria, cum non possit iustificari, vel impugna ri, nisi ex retro actitatis & visis, vt in c. appellanti, de ap. in cle.
a & ff. de min. l. ait prætor. §. a permittit. & indistincte dēt victus victori in expensis condemnari, nisi forte sit minor, vel eccle sia, vel ciuitas, quibus daretur in inte. resti. & de ciuitate dico, quia æquiparatur minori, & no. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. Quin to modo veniunt expensę rōne stipulationis, vel cōtractus, & tunc iuramentum calumniæ non excusat ab expensis, vt in d. §. oportet. l. 3. §. si rem. ff. de leg. 3. nec etiam ignoran tia, nisi exigeretur mora vel culpa de natura contractus in ex pensarum commissione. l. quod te. ff. si cer. pet. conclude igi tur, quod aut expensę veniunt ex contractu propter ꝓtractū, & ignorantia nō excusat. ff. de mino. l. ius. C. de rest. mi. l. quę a patre. aut mediante culpa, vel mora, & nō aliter; & tunc ex cusa. l. lecta, ff. si cer. pet. & ff. de verb. ob. l. cum fil j. § in hac. &
6 l. ad diem, per Cy. † Quęro, vbi sunt diuersę opiniones Docto rum, an succūbens excusetur ab expen. & vī quod sic, ga ex cusatur iudex, vt singulariter no. Insti. de obl. ex quasi malefi cio, in prin. In ꝯrium vī, quia iudex, q̃ iudicat, nō pōt habere ꝯrias conscientias, vnam. s. in principali, aliam in expē. vt ff. ꝓ suo. l. ancillam. ergo dēt eandem opinionem sequi in vtoq; Io. Mo. format istā qōnem, nunquid diuersitas opinionum excusat a pęna iuris? & determinat q̃ nō in cap. cupientes, in
7 gl. quæ incipit, dr̄ pati, de ele. li. 6. † Quæro, an vniuersitas suc-
b cūbēs, vel cōtumax condemnetur in expen. rn̄deo, sic. gl. est solemnis. ff. de reg. iu. l. non potest dolo, & est casus expressus in l. fi. C. de fruc. & li. expē. Quęro, si actor vincit in parte, & in parte succumbit, quid iur. respondeo, fit inuicem cōpēsatio, quia non poterant pro parte fieri expen. pro parte nō, cum in diuidua eēt impugnatio, & defensio. nec distinguo, an in ma iori parte vincat vel perdat, an in minori propter dictam ra tionem; quia nō potuerunt pro parte explicari. ar. ꝯ. ff. de leg.
8 2. l. qui solidū, in prin. & ff. si cer. pet l. quidam estimauerunt, & Insti. de actio. § tripli. † Quęro, an iudex possit sibi reserua re cōdemnationem expen. respon. vsque ad sn̄iam potest, qa durat in stantia: post nō pōt; ita debet intelligi quod no. C. de fruc & lit. expen. l. terminato, per gl. & Doct. Quęro, si quis ꝓ mittit reficere expen. de quibus expen. intelligatur? respōdeo de moderatis, nō de effusis, ista est gl. sing. in Auth. de iudi. §. oportet, col. 6. & qualiter probantur expen. quæ fiūt in rebus,
9 no. eleganter Bar. ff. de ver. ob. l. cum seruus. † Et vtrum iudex male inquirens puniatur in expē. dic quod sic, vt C. de excu. tu. l. seueriter. Item Irenarcha, qui facit falsam denūciationē, vll. j. C. de sumptuū recuperatione, l. b. x. Itē tabellio, qui per imperitiā scribit acta, vt C. de magi. conuen. l. fi. & adde quod no. j. c. proxi. in vlt. glo. circa expensas ꝓtumaciæ. Quęro, vtrū veniant expen. primæ citationis dic vt no. Cy. C. de iudi. l. sāci
10 mus, in v. q. & no. in c. 2. de proc. † Vtrum expē. possint taxari per successorem iudicis, satis vtiliter no. Bar. ff. de ap. ab execu tore. & dic quod sic, quia vna & eadē est iurisdictio, & in ta xando expen non requiritur industria personæ. nam ēt vnus tabellio scit taxare. Cuius expen. debeat agere maritus pro no mine dotali, dic vt no. in l. j ff. de impēsis in reb. dota. fac. Quę ro, nunquid sit necesse, ꝓ petantur in libello? hęc q̃stio respi-
11 cit actorem. nā nō est officium rei libellum offerre, sed oblatum ab actore extenuare, vt no. s. e. c. causam, quæ. in gl. Ber. & quicquid dicat Ber. gl. Accur. dicit, quod ante. lit. cōtest. de bent peti, post lit. aūt contest. officium iudicis est supplere ēt de facto, quia venit in consequentiam petitorum. ff. de dam. infec. l. sed quis missum. §. iudex, & ibi bona gl. post litem igit cōtestatam plenior est iudiciorum vigor, pleniorq; potestas iusdicentis, vt ff. de ædil. edic. l. ædiles. §. item sciēdum, & hoc
12 dicit illa. l. no. ff. de procu. l. si reus paratus. † Quæro, nunquid iudex appellationis possit addere de expensis, in qbus pr mus iudex nō condemnauit? respōdeo sic, tex. est no. C. qñ prouo. nō est neces. l. omnem honorem. demum vides, ꝓ qui nō po test soluere, luit in corpus, licet Inno. dicat, quod regulares, q̃ non habent proprium, non debent condemnari in expen. j. de appella. c. reprehensibilis. pro hoc de accusa. l. hos accusa re. § fi. & verum dicit in suo casu.

ADDITIONES.

a Vide Mar. no 93. incip. no. quod appellans rite, & recte, etiam vide Are. consi-
lio 53.

b Vin God. Adde an vniuersitas aduersus transactionem, uel donationem, restitui possit. Rui. consi. 67 num. 13. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Contumax condemnatur in expensis factis per aduersarium a tempore citationis emisse, in prin & nu. 9. & 10.*
Calumniari præsumitur, qui non dat sufficiens mandatum procuratori.
Vsque, aduerbij significatio.
Contumacem, pot st iudex maior ex arbitrio expectare ultra terminū. minor cogitur a superiori.
2 *Impeditus an & quando teneatur comparere post terminum.*
Contumax verus quis habeatur, & num. 8. & 12.
Excusationes non comparendi quæ non admittantur.
3 *Oratio quando terminatur ad vnam conclusionem, quid efficiat.*
Mandatum, vel præceptum quando intelligatur vnicū, quādo duplex, & numero 8.
Tempus quid.
4 *Tempus, quod apponitur creditori ad solicitudinem petitionis, vel ad existentiam formæ, vel conditionis, limitat suum dispositum, & vltra tempus non potest peragi, vel ipso iure.*
Cōditio fingit retro in contractibus: secus in vltimis voluntatibus, exci piuntur casus.
5 *Præuenire tempus an liceat.*
6 *Nuncius publicus in itinere infirmatus an possit per alium nuncium ex plicare citationis articulum.*
Collega collegæ potest demandare.
Relationem nuncius per alium non potest facere, quia testis est.
Absentem tenetur expectare præsens atiquandiu post terminum, nisi li centiet iudex.
7 *Cōtumax cōdēnatur in expensis licet ad hoc nominatim nō sit citatus.*
Contra electum in episcopum an quilibet possit opponere.
Nomine suo & procuratorio quid fieri potest.
8 *Citatio ad diem feriatam in honorem Dei an sit ualida.*
Peremptorij vim non habet edictum cōminatorium, si referatur ad ius.
Nuncio publico creditur absque litteris, nisi in casibus.
Termini natura non est restriugere, sed differre.
Citatio generalis ad causam durat vsque ad sententiam.
9 *Procuratorem mittere an tencatur ille, qui est impeditus.*
In pendenti nulla contumacia, neque pœna.
10 *Iudicium sine sumptibus an possit agitari.*
11 *Expensæ ratione contumaciæ possunt peti per actionem in factum.*
Victus victori in causis etiam criminalibus in expensis condemnatur.
12 *Maleficium factum intra diem & noctem, an intelligatur factum de die, an de nocte.*
Partem mitiorem in pœnis, & temporibus, pleniorem in fauoribus, & gratijs debemus eligere.
Contumax num dicatur reus qui in prima, quando non actor, sed in ter tia citatione non comparuit actore comparente.
13 *Terminus si ad petitionem actoris sit datus reo ad aliquid faciendum infra octo dies, an actor debeat semper stare intra octo dies, vel debeat requiri, si intra illud tempus ueniat reus.*
Dilatio est communis circa eundem articulum.
Diiationis extremitas aliam citationem non requirit.

CAP. VI.

Vm dilecti. Contumax condemnatur in
a expensis factis per aduersariū a tempore citationis emissæ. Diuidit in duas partes. Et prima subdiuiditur in quinque. Casus. Nūcij Leodicensis electi pro eo ad sedem Apostolicā accedunt, petentes confirmationē: sed Archidiaconus, & H. canonicus nomine suo, & quorūdam Concanonicorum, a quibus habe bant litteras de rato, contra eundem electum quædam crimi na proponebant, per quæ nitebantur eum ab electione repel lere vt indignum, contingit, q̃ idem electus appellauit, & nō fuit prosecutus per sufficiētes procuratores cū posset, ex quo orta erat ꝯ eum grauis suspicio. i. suspicabilis præsumptio. Papa volens obseruare ordinem iuris mandauit eidē electo, qua tenus per se, vel sufficientem procuratorem ad pn̄tiam Papæ accederet vsque ad dn̄icam, qua cantatur, Ego sum pastor bo nus, apposita comminatione per hęc verba, alioquin cum di ctum terminum assignauerimus ei pro peremptorio, si nō ꝓ pareret, sciret Papam quantū posset de iure, ex tunc ꝓcessurū in negocio memorato. aduersarij expectauerunt eū, & Papa diu vltra terminum tandem iste electus misit simplicem nūcium dicens, quod tarde receperat literas citatorias: Papa cōsiderans, quod sicut nuncium direxerat. i. excusatorē, potuit dirigere procuratorem ad causam. Itē cōsiderans, quod man datum cōtinebat duo. s. quod compareret, & quod ad termi num cōpareret. Vnde licet esset impedi us in termino ꝓpter breuitatem termini, vel discrimina viarum, debuit tn̄ postea comparere quod non fecit; reputans eum contumacem con dēnauit in expen. legitimis & moderatis, quas aduersarij eius fecerant a tempore citationis emissę, quem ex tūc incęperāt expe-

ADDITIO.

a Vide omnino ad materiam late D. Andr. Batb. in consi. 90. 5. coll. 3. uol.

BIU Cujas

expectare. Ibi, Nuncii. No. per nuncios peti confirmationem electionis. Ibi, de rato. ff. de proc. l. si procuratorem absentē.
1 & dic, vt ibi. Ibi, per sufficiētes procuratores. No. quod † q non dat mandatum sufficiens procuratori, prēsumitur calumniari. ff. de iniur. l. sed si vnus. §. procuratorē, & hic est tex. no. Ibi, obseruare, no. q̄ Papa non vult ordinem iur. p̄termittere. Ibi, Alioquin, cōminatio est, & no. eius formam, & operatur idē, quod peremptorium, imo nō operatur; alias frustra adijceretur hic de peremptorio, vt hic est tex. fin. & optima glos. C. de cohor. l. si apparitor, lib. 11. Ibi vsque ad dñicam, dictio vsq;, tenetur excluſiue: quia iure prohibente extremitatem termini,
a nō pōt includere, quod est no. Ibi; diu vltra, no. quod a iudex potest expectare contumacem de benignitate vltra terminū, nec facit alicui iniuriam, cū hoc sit cōmissum eius arbitrio; & hoc de iudicibus maioribus, sed iudices minores pōt com-
2 pelli per superiorem, vt ff. de iud. l. eum quē temere. §, fi. † Dicit Inno quod non tenetur impeditus post terminum comparere, nisi sciret aduersarium coram iudice perseuerare. nā si aduersarius recessit, circunductum est edictum; & ideo cōparere non tenetur, Inn. non considero, an sciat. Sed quid sit de veritate; quia debuit explorare, cum dies sequens fingatur eē cōtinentia eiusdem dilationis; ergo debuit citatus esse curiosus. Sed quid si quis protestatur non vēturum: aut est citatus, vel monitus: & est verus contumax, etiam si nuncio & nō iudici dicat hæc verba in iudicio, & habetur pro q̄tumace: aut extra iudicium, & tunc secus. c. venerabilis. j. e. per Io. An. Ibi, sero receperat, ista excusatio non erat vera. Nam cum habuerit spatium mittendi nuncium, ergo procuratorem. Item nō erat excusatio de discrimine viarum: quia non erat mādatū ep̄o, vt personaliter compareret, sed per se, aut per procuratorem, qui non timebat inimicitias. Item non erat bona excusa
b tio de caloribus estiuis: quia nō debet esse delicatus & maxime tēpore necessitatis, vt ff. de pig. acti. l. si seruos. Ibi, duo sub
3 hac forma, ad intellectum huius articuli dic, † quod quādoq; oratio terminatur ad vnam conclusionem; & tunc tps nō dixit mādatū, vt no. C. de impu. & ali. sub l. precibus, & Insti. de verb. ob. Fallit fauore ꝯractus bonę fidei, vt no. ff. loc. l. insulā. Item fauore vltimæ volūtatis. l. si mihi & tibi. §. si quis seruos. ff. de le. j. Item fauore causæ spiritualis, vt hic. interdum oratio terminatur ad plures conclusiones; & tunc sunt plura mādata, exemplum, si arbiter mandat solui die adiecta. nam terminus apponitur respectu moræ, nō respectu principalis debis, quod venit ex antecedēti cā. vt ff. de arbit. l. Celsus. Si enim ad originem obligationis apponeretur dies de natura sermonis, vnum est præceptum; quia dies tāquam summa est pars vni⁹ & eiusdem stipulationis, vt ff. de eden. l. j. §. diem. Cōsidera, Papa hic non considerauit fauorem, vel odiū, sed intellectualē diuisionem orationis: tñ opi. Papę nō placet Petro: quia si remaneret mandatum absque termino, esset citatio sine termino, quæ non valet fm Petrum, qui verū dicit de rigore verborum, quia dilatio idem est, quod differre. ergo terminus inest. vnde dilatio, & terminus idem sunt, sed de æquitate prętoris, quæ in iudicio versatur, & etiam per rationē naturalem, qñ dilatio prędit certa, licet accidat in diem incertam, standū est determinationi huius capituli. porro si essent plures orationes, tunc est certū, quod hñt significare plures clausulas, vt ff. de le. j. l. quidam testamēto, & C. quando dies le. cedat. l. ex his verbis. Tēpus est arctatiō dispositionis, vel principium eius, vel dilatio, iuxta illud vulgare, quod differtur, nō aufertur, licet sępe ad prēsens oua, cras pullis sint meliora, Ac. no. ff. de
4 transac. l. cum hi, in prin. & dic quod † tempus, quod apponit creditori ad solicitudinem petitionis, vel ad existēriā formæ, vel conditionis, limitat suum dispositum, & vltra tempus nō pōt peragi, vel ipso iure, vt si est forma, vel cōditio, vt ff. de cōtrahen. empt. l. qui fundum. C. de app. auth. hodie. ff. de excu. tut. l. oportet. §. consequens, vel ope exceptionis, qñ adijcitur creditori & obligationi iā natæ, vt ff. de actio. & obli. l. obligationum fere. §. placet. ff. de leg j. l. nemo potest, vel obligationi collectiuę, siue cōplexiuæ. Sed si adijcitur obligationi distributiuæ vltra tempus prēfixum, nulla oritur obligatio, vt ff. de pac. l. epistola. §. fi. C. loc. l si cū Hermes, & in c. nemo, de elec. lib. vj. in Auth. de non alie. §. emphyteusi. ff. de vsufr. lega. l. si fructus mihi in biennium. Exemplum aūt, qñ est principium rei dispositę, patet in omnibus cōditionalibus & incertis, vt ff. de cond. & demon. l. hęres meus, in princ. & ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. inter certam. qñ tñ fingit retro, & qñ non, dependet a futuro euentu rei, nec a futuro consensu, distinguendum tñ inter contractus & vltimas voluntates. Nam in contractibus conditio, quæ non dependet a contrahētibus de futuro, fingit retro, sed ea, quæ depēdet a nouissima volūtate, nō fingit retro, quia non habuit perfectum fundamētū retro, vt ff. qui poti. in pig. ha. l. potior, & l. qui balneum. in vsu fructu tñ speciale est, qñ nunquam fingit retro, quia actio de vtendo & fruendo &c. nō potuit interponi, tex. est vnicus in iure in l. j. ff. qñ dies vsusfr. leg. cedat porro in vltima voluntate conditio existēs non fingit retro, vt ff. ad Sil. l. j. §. serui. fallit quo ad alienationem prohibendam, & firmitudinem voluntatis defuncti. Nam in hoc bene fingit retro, ne legitimam voluntatem testatoris hęres subuertat. Item fallit, vbi hęres rogatus restituere post mortem suam hęreditatem sponte restituit eam in vita, quo casu distingue sic, aut hęres grauatus decedit ante fideicōmissarium, & fingitur retro hęreditas restituta ex Trebelliano, aut fideicōmissarius prēmoritur, & tunc nō ex Trebelliano, sed gratuito ex mera liberalitate. Porro interim dum vterq; viuit, restitutio tenet, sed ex quo capite, est incertum, vt ff. de sol. l. sub conditione. Nunc accipio tertium principale. s. quādo executio dispositionis differtur, sed nō absorbetur, & ista est materia istius. ca. præsentis, & ff. de pac. l. si vnus. §. j. Tempus. n. non perimendi cā adijcitur, sed tāquam quoddam spatium cadens inter duo extrema, s inter posse &
5 necesse, vt hic. Vnum scias, † q̄ qñque nō licet præuenire tps. verbi gratia, non licet executori vltimæ volūtatis, quia executio debet esse formalis, vt ff de vsu. l. in fideicommissis. §. cum Polidius, & ff de an. leg. l. Iabolenus. Item nec executor sniæ, vt C. quorum ap. non reci. l. ab executione. Item nec nuncio, quia nūcius nihil ex animo suo facit, nec in propria virtute, sed in verbo Dñi, vt ff. de uer. obl. l. q Romæ. §. Calimachus, & no. C. si quis alteri, vel sibi. l. multum, & dixi ꝯ. de rest. sp. o. c.
6 cum ad sedem. Dubitatur tñ, an nuncius † publicus in itinere infirmatus possit per alium nunciū explicare citationis articulū. & est ar. q̄ sic. ff de offi. cō. l. j. & C. de spor. l. j. quod verum est, si sic hēt consuetudo, vel si sunt in eadē curia plures nuncii publici, quia collega collegę pōt demādare, cū ambo sint pſonę approbatæ & publicę, licet pprie nuncius nuncii mei nō sit nūcius meus, quia non loquit̄ in ore meo nisi per accidēs, q̄ differt a proprio, vt ff. de vulg. substi. l. qui liberis. §. fi. & ar. ff. de ope. libe. l. medicus. ff. pro socio. l. nā solius. sic famulus famuli mei, & vasallus vasalli mei nō est vasallus me⁹ conuentione, quia nō hēt pacta mecum, sed solum feudi dissessionem, vnde hēt, me primam cām, siue principiū, quod prędominatur in subsequentibus. relationē aūt non pōt facere nuncius per alium, quia testis est, sed iudex mittat ad ipsum infirmum. Ibi. Spes erat, no. q̄ licet prēsens teneatur expectare absentem aliquandiu post terminum, tñ istud est verum, si spes est, vt cito compareat, alioquin debet licētiari per iudicē. Ibi, emisse. No. optimum tex. q̄ ab initio tēporis citationis refi
7 ciuntur expensę. Item † no. hic expressum, q̄ contumax cōdēnatur in expen. licet ad hoc nōiatim nō sit citatus. hoc idē tenet Inn. j. de pęnis. c. calumniam. Nimirum, quia hęc condēnatio expen. est de natura cōtumacię, quia ab ea separari nō pōt, tene mēti. Opp. & vr̄, q̄ vbi appellatur ab electione, q̄ dēt personaliter comparere, vt in c. cupientes, de ele. lib. 6. sol. ibi ius nouum Opp. dicit hic, q̄ contra ele. in ep̄m quilibet de ecclesia p̄t se opponere. Nā imo vr̄, q̄ dēt eligi idoneior, vt l. 3. §. si cum plures, de li. ho. ex hi. Sol. aut plures veniunt tañ quilibet de populo, & loquitur ꝯrium, aut p proprio interesse, & loquitur hic. & rō differentiæ est, quia primo casu snīa vnius nocet omnibus, vt ff. de iureiu. l. eum qui. §. in popularibus. secūdo casu nō. dic vt j. de acc. super his, & in c. vt circa, de ele. lib. 6. Opp. dr̄ enim hic, q̄ quis asserit noīe suo, & ꝑcuratorio. ꝯ quia si suo, ergo nō procuratorio. vt ff. de proc. l. licet in popularibus. in prin. Sol. aliud est ī actione popularī, vt ibi. aliud
d in proprio interesse, vt hic, & ff. fam. ercis. l. plane, & l. fi. C. de
s consor. eius. li. † Opp. q̄ citatio ad diem feriatam in honorem Dei non valeat, vt l. ex quacūque, in fi. ff. si quis in ius voc. nō ierit. Sol. ibi dies feriata erat terminus cōparitionis, hic nō, qa vsque, hic ponitur exclusiue. ideo hic debet comparere die p̄cedenti, non sequenti, vt no. in l. 2. in fi. C. de temp. app. Sol. ibi loquitur in dilatione, per quam finitur lis, vel litis instātia, & sic claudit̄ iurisdictio, hic aūt durabat. Op. dr̄ hic verbū, alioquin, pro penitus, &c. Nam vr̄ hoc verbum superuacuum, quia comminatorium edictum hēt vim perēptorii Sol. imo non habet qñ cōminatio refert se ad ius, vt quia dicit alias q̄ tū de iure poterimus, procedemus, vt no. In. s. de reseri. c. causam quæ. secus, si diceret prēcise, sic faciemus, vt no. in d. l. si apparitor. Opp. dr̄ hic, duo sunt prēcepta. qñ in citatione apponitur dies īcerta, ꝯ vna est rō, & terminatur ad vnū instās, vt no. Insti. de ver. ob. §. omnis. Itē si essent duo prēcepta, vna citatio essent duę, & duę essent quatuor. ergo duę citationes haberent

ADDITIONES.

a Vide plene per Doct. in c. consuluit. supra de offi. & potestate iud. deleg.
b Vinc. God Adde, quod excusatio debet esse vera tunc, quando proponitur. Bart. in l. si is, qui tres. ff. de excus. tut.
c Vinc. God. Adde, q̄ contractus die anteriori, potest fingi factus consensu partium, licet hodie fiat, nisi agatur in præiudicium tertii. Rui. consi. 78. nu. 2. li. 4.
d Viu God. Adde, q̄ citatio facta pro singulis dieb. & horis, intelligatur de iuridicis. Rui. consi. 149. nu. 19. lib. 5.

BIU Cujas

haberent vim peremptorii, ꝙ est falsum, vt C. quõ & qñ iu-
dex l. tres denũciationes. Præterea citatio absentis sine termi-
no non valet, vt no. ff. de iudi. ad peremptoriũ. Præterea iudex
non erat alias facturus. i. sine termino, vt ff. de verb. obl. l. ita sti
pulatus. la granda. in principio. Preterea arguo a simili. nam
compromissum cum die est vnum, & non duo, nisi clausula,
rato tñ manente pacto, vt ff. de arbi. l. ij. Preterea terminus li-
berat promissorem, si promissor ante terminũ non fuit in mo
ra. ĵ. de spon. c. sicut. Sol. dicas, ꝙ hic loquitur per subanditũ
intellectum Nam intelligitur citatus ad terminum, si non su-
peruenirет impedimẽtum: si autem superueniret, compareat
postea intra modicum tempus. ff. si quis cau. l. ij. §. si quis in
iudicio, in verbo, diffusam præsertim cũ sit suum aduersariũ
expectare, vt h. c. vel dic speciale est in precepto iudicis, cui est
parendum etiam elapso termino, vt no Host. in d. c. sicut. Nã
iste terminus non apponitur, vt obligatio præcepti vltra non
extendatur, sed vt precise pareatur, & non fuit in ea vitium a
princ. arg. ff. de leg. j. l. si mihi & tibi. §. j. Opp. aut iste fuit impe-
ditus, & non est cõtumax, vt ff. de re iud. l. quesitum. ff. de pub.
l. Cesar. C. de ap. presens aut non fuit impeditus, & tũc est cõ-
tumax. respondeo non. ideo circunducit citatio, quia possit
expectari, vt hic. non ob. ꝙ vi aut clam l. si vitẽ §. fi. quia aliud
in protestatione, vt ibi nam sibi imputet, quia in protestando
se astrinxit. aliud in citatione, quia est in iudicis potestate, vt
hic Opp. dr̃ hic, ꝙ fuit iste citatus per nũciũ Papę. ꝯ nũcio nõ
creditur sine literis, vt C de mand. prin. l. j. & C. de iu. fi. l. l. pro
hibitum, li. x. & infra de testa significauit, in fi. Sol. imo credit̃
nisi arduũ negociũ, vel iurisdiõ commutat, vt ff. de in int. rest.
l. diuus, & ĵ. de ap. cum parati. dũmodo nuncius sit publicus
& notus, quia ignoto nuncio sine literis non est credendum
arg. ff. depo. l. si qs inficiatus. Capias glo. quę incipit, hoc sum-
ptum fuit, quæ alle. l. Celsus, & bene sed in contrarium alleg.
quia stipulatio habens diem est vna, alias sequeretur, ꝙ essent
duæ, vna pura sine die, alia cum die, quod est falsum, vt l. om-
nia. ff. si cer. pet. & Insti. de ver. obli. §. omnes. Sol. de virtute ser
mon. s. est vna, sed de interpretatione canonis sũt duę, & vtra
que cum die, quia intelligitur, si comparere non potuerit die
statuta, compareat postea, cũ primum poterit, quia natura ter
mini nõ est restringere dispositum, sed differre, vt ff. de actio.
& oblig. l. obligationum fere. §. placet, & d. l. Celsus, de arbi.
Non enim apponitur tempus præcepto finiendo, sed exequẽ
do. Considera, nam in c. nostro erat citatio generalis ad cãm,
& ideo durat vsque ad sententiam, vt C. quomodo & quando
9 iudex. l. consentaneum † Querit glo. nunquid ille, q est impe
ditus, teneatur mittere procuratorem? dic ꝙ aut loquimur,
vtrum arctetur per l. aut vtrum possit arctari per iudicem. pri-
mo casu, aut actio est tempore peritura, & tenetur actor mitte
re ad interrumpendam præscriptionem, vt l. j. ff. de diuer. &
temp. prescri. Similiter dico, si defensio esset tempore peritu-
ra quod reus tenetur mittere, quia vice actoris fungitur inci-
piendo, vt C. de non nume. pecu. auth. hanc quereiã. ff. de pro
ba. l. in exceptionibus. aut actio, vel defensio non est tempore
peritura, & tunc aut causa est multum ardua, & solus domi-
nus scit merita causę, nec de facili potest alium informare, &
non tenetur mittere procuratorem, vt ff. pro so. l. idemque, &
ibi p Bar. aut causa æque bene potest tractari per procuratorẽ
sicut p semet, tunc aut impedimentum est breue, & non tene
tur mittere, aut longum & tunc sic, vt ff. de procu. l. j. §. vsus. &
hoc, si inuenit idoneum procuratorem. porro excusat eũ pau
pertas, argum. ff. manda. l. si procuratorem. §. ignorantes. Itẽ
excusatur, si procuratorem non inuenit, vt no. ar C. qui pe.
tu. l. cum a matribus. Secundo casu principali, quando sumus
in præcepto iudicis, si quidem iudex mandat, vt psonaliter cõ
pareat, & non potest personaliter comparere, excusat: si aũt
mandat, vt compareat personaliter, vel per procuratorẽ, tunc
non excusatur. tex. est hic no. & facit ff. de leg. l. eandem. §. j. &
de re iud. l. quæsitum, & ff. de in integ. rest. l. fin. vbi videas, &
de diuer. & tem. presc. l. j. & plures alias ll. & canones alle. hic
Ber. in gl. mag. & notabili. Deinde videas, ꝙ contumax condẽ
nat̃ in expen. totius temporis dilationis, ꝙ verum est, si culpa
sua præcessit dilationem, vt hic fit, alias non tenetur de expen
sis vltimæ diei citationis, in qua est contumax. nam in pendẽ-
ti tpe nulla contumacia, & per ꝯñs nulla pena ff. si cer. peta. l.
lecta. §. sed cũ sortis. & hoc de prima citatione, sed in secun-
10 da & tertia veniunt omnes expensæ, qa mora p̃cessit. † Porro
scias, ꝙ iudicium sine sumptibus nõ põt agitari, siue quis ha-
beat bonam causam, siue malã, vt no. ff. de iureiu. alias. C. mã-
dati. l. p diuersas, & C. de bo. auto. iud. po. auth. & qui iurat. Vl-
timo vides in isto c. ꝙ contumax condemnatur in expensis, li
11 cet in libello non fuerint petitæ. Item no. ꝙ expensæ rõne cõ-
tumaciæ possunt peti per actionẽ in factũ, vt ff. si qs ius di. nõ
obtem. l. j. §. fi. tñ finito negocio principali ista actio in factum
nõ põt proponi, ar. ff. si quis cau. l. ij. in fi. prin. & ff. de vsu. l. eos,
in prin. & C. de fru. & li. expen. l. terminato, & l. Paulus. ff. de re
iud. post hæc habes gl. vl. multũ notabilẽ, quæ dicit, ꝙ in cau-
sis criminalibus siue procedatur per accusationẽ, siue p denũ
ciationem, siue per inquisitionem, victus victori condẽnatur
a in expensis, similiter contumax obedienti, quã glo. alibi nõ
habes ita clare Itẽ similiter, vbi de crimine, vel de defectu quę
ritur per modum excipiẽdi, tex. est hic no quę sint ista crimi-
na, vel defectus hẽs gl. no. in isto. c. & facit Auth. quõ oportet
12 epis. §. si quis aũt talis, col. j. & in c. 2. de proc. in cle. † extra scias
ꝙ Io. An. tangit qõnem de malefici a facto intra diẽ & noctẽ,
vtrum intelligat̃ factum de die, an de nocte, & dic ꝙ in penis,
& tpibus, debemus eligere mitiorẽ partẽ. In fauoribus vero &
gratiis pleniorem, vt no. ff. de neg. gest. l. cũ actũ, & in c. literas,
de rescri. in cle. & C. de peti. hære. l. si post morã, arg. ff. de lib.
& posth. l. cũ quidã. Et scias ꝙ Bar. ff. de ver. obl. l. qui añ calen.
format duas qõnes, prima est, si reus citatus comparuit in pri-
ma citatione, & non actor, actor vero in tertia, & non reus,
vtrum reus dicatur contumax? & dicit, ꝙ non p locum a de-
structione ordinis, nisi iudex expectasset actorẽ de benignita
te, quod licitum est etiam ad plures dies, secundum Bar. & vti
tur tali rõne, quia iste reus non põt esse contumax, nisi sibi re
ficiant̃ expensæ. Adde & quia destructo ordine destruit for-
ma rei, vt ĵ. de rescri. cũ dilecta. Sed Iac. de Are. dicit ꝯrium, qa
vltima mora absorbet priorem Sed Bar. ad hoc rñdet, ꝙ hic
nõ est vltima mora, vt ff. iudi. sol. l. vir bonus potest dici, ꝙ aut
tres citationes factę sunt vno textu, & cõtinuatiue sine medio
interuallo, tunc sit vera opi. Ia. de Are. Nam iudex a principio
de expectatione cogitauit: aut p diuersas vices citatio emana-
13 uit, & tunc sit vera opi. Bart. † Secunda quæstio, pone ad peti-
tionem actoris datus est terminus reo ad aliquid faciendũ in-
tra octo dies, debet ne actor semper stare intra octo dies, vel
dẽat requiri, si intra illud tempus veniat reus? certum est, quod
reus potest venire vsque ad extremitatem termini, vt l. j. §. ꝙ
diximus. ff. de suc. edi. & ff. de an. leg. Iabolenus. Item vr̃, ꝙ ẽt
ante, qñcunque placet, possit satisfacere termino, & termina-
bit, vt ff. de verbo obl. stipulatio ista. §. inter certam. dicit Bar. ꝙ
b si dilatio b est statuta ad actum momentaneum, reus põt com
parere, quacunque parte termini vult, tñ actor non est contu
max, nec circunducit edictum, donec terminus sit elapsus,
c nec potest iudex interim licentiare reum sm̃ Bar. Nam c dila-
tio est cõis, vt C. de temp. in inte. resti. l. petendę. sed circa eun
dem articulum, super quo data est dilatio. si autem nihil restat
agendum, certe nec expectandum, vt no. ff. de acqui. hær. l. q̃
diu insti. & ibi p Bar. & p me. Si vero dilatio sit data ad aliquẽ
actum non momentaneũ ad pbandum, in quo multa requi-
runtur, quæ non possunt vno momento expediri, tunc reus
potest venire quacunque die vult: verbi gratia producere te-
stes, vel instrumenta, tamen debet facere citari aduersarium,
vt veniat ad videndum illum actum fieri. puta productionẽ
articulorum, testium. & instrumentorum, & hoc probat tali
rõne: certum est, quod causa appellationis habet in se tempo-
ris dilationem, puta anni, & tamen in eo, quod vna pars facit
intra dilationem altera pars est citanda, vt C. de temp. ap. auth.
ei qui, secundum Bar. Item instantia causę principalis habet
terminum, & tamen requirunt̃ citationes, vt C. de iudi. l. pro-
perandum, qui alibi dicit, quod extremitas dilationis legalis,
vel cõpromissorię aliam citationem non requirit, vt ipse no.
ff. de arbit. l. si de me s. in fi. pro dicto Bar. habes glos. ord. in c.
quamdiu, de app. in cle.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, quando expensę factæ per grauatum in litigando peti vel de-
trahi possint, Mar. q. 67. in 3. par. fol. 100 nu. 78.

b Vinc. God. Adde, ꝙ dilatio absenti constituta, eidem notificari debet. Rui. cõs.
1,0 num. 12. lib. 2.

c Vide lim ta. vt colligitur ex dictis per Ias post alios in l. admonendi. in lec. 3. gl.
in ver. tu autem subtilius elicere ex verbis Bar ff. de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Accusatorum nullitatem qs psequi nõ potest elapsis appellãdi fatalib.*
Contradictio electioni quando non possit audiri, & sup. post casum.
2 *Gratia dum est in discussione iudicij, non debet fieri executio iudicati.*
Sententia, quæ aliquo remedio attentatur, non dicitur liquida.
3 *Literis regum creditur.*
Negatiua facti & consilij probatur.
4 *Citari vbi debet illẽ, qui personaliter non inuenitur.*
Monitio iudicis habet vim peremptorij in territorio suo.
5 *Citatio an possit fieri extra territorium, & nu. 6.*
5 *Arripiens fugam in territorio, quid iuris, si prosequatur & capitur ex-*
tra territorium.

CAP. VII.

Cum olim. Io. And. non summat, quia istud c. continet gratiam. Quidam D. de Hybernia præsentauit Cælestino Papę literas diuersorum prælatorum, asserens se in episcopũ Roscen. electum, & quia nulius apparuit contradictor, Papa

BIU Cujas

fecit eum conſecrari, poſtmodum apparuerunt duo, quorū vterque dicebat ſe electum, aſſerētes quod dictus D. per falſas literas fuerat conſecratus. Papa commiſit cauſam ſub hac forma, quod ſi conſtaret dictum D. fuiſſe canonice electum, facerent eū gaudere pacifica poſſeſſione, alioquin inter duos p̄dictos cognoſcerent, & validiorē electionem p̄ferrent: qui citauerunt prædictū D. qui noluit comparere. vñ p̄cedentes in cā vnius ex illis duobus, q̄ vocabat. F. electionē fuiſſe canonicā decreuerunt, & confirmauerunt. & motiuū eorum fuit q̄ D. quia capitulū dictæ eccleſiæ ſe non elegiſſe dictū D. aſſerebat, & de alio, q̄ vocabat G. nullatenus cogitauerat. & ſic ſolus F. remanebat canonice electus. dictus D. acceſſit ad Papā, Papa de gr̄a mandauit, quod non obſtāte q̄firmatione dicti F. dictus D. citaretur, ſi inueniretur in Hybernia, quod intra mē ſes tres deberet ſe eorū conſpectui p̄ſentare, alioquin ad F. cōſecrationem procederent. Si vero non inueniretur in Hybernia, indulgeretur ei ſpatium vnius anni. videbatur. n. ad Papā appellaſſe ipſo facto. & ſi intra dictū terminum nō compareret, conſecrarent dictū F. dicit Inno. quod non debet quis accedere conſecrandus, niſi habeat decretum ſubſcriptionibus roboratū, & l̄ras teſtimoniales, & quod iſta eſt ſolennitas debita. & in hoc vertit cāæ cognitio, ēt ſi nullus citat̄, cū illi, q̄ volunt aliquid obijcere, debeant offerre pp periculū, quod eſt in mora, quod bene nota. Itē quia terminū habent a iure. Inno. verba ſunt notabilia. Item ait, quod effectus cōfirmationis eſt poſſeſſio rerum ep̄atus. Idem ait, quod conſecrando nō v̄ cō firmare, cum hoc non intēdat, Inn. licet ſit actus cōſecutiuus quod eſt no. dignum. Idē ait, quod electus debet probare ſuā electionē canonicā, niſi ſit confirmatus. Idem tractat, qualiter confirmatio infringat̄. Idem ait, q̄ poſt confirmationē ſententialē, a qua non eſt appellatum, de cætero nullus admittit̄ nec p̄ electionē, nec p̄ confirmationem, niſi agatur ad deponēdum pp crimen. Idē ait, q̄ cofirmatio ſn̄iæ eſt ſn̄ia, & vim & formā ſn̄iæ tenet. Idem ait, q̄ ſn̄ia ſuper electione tranſit in rē iudi. Idem ait, q̄ poſtquā appellatio eſt deſerta, iudex a quo exequit ſn̄iam. Idē ait, quod ſi p̄ot haberi copia iudicis, a quo,
1 coram eo eſt appellandum. dicit † Arch. quod poſt elapſa fatalia appellandi quis non p̄ot proſequi nullitatem attentatorū. viij. q ij. §. quod aūt. No. quod poſt ſn̄iam diffinitiuā, ſiue gratiam Papæ p̄dictio non debet audiri. † Item no. quod dum gr̄a
2 eſt in diſcuſſione iudicij, nō dēt fieri executio iudicati. & eſt
a ar. quod ſi per nouū ſtatutū dñt reuideri repræſaliæ, a an ſint iuridicæ necne, quod interim p̄ repr̄ſalijs non poſſit quis capi, quia ſn̄ia, quæ aliquo remedio attentat̄, non dr̄ liquida, vt ff. de cond. inde. l. eleganter. §. ſi poſt, ff. de excuſ. tut. diximus. C. de ord. cogni. l. fi. licet Bar. no. p̄rium ff. de cōdi. inde. Iul. In
3 † tex. ibi, regis, no. credi literis regum. Ibi, Non elegiſſe, no. negatiuam facti p̄bari. In tex. ibi, Cogitaſſe, no. probari negatiuā conſilii, & hoc facit pro Cardinalibus, qui dicunt ſe non conſenſiſſe in electione Vrbani vj. ſed hoc relinquat̄ Deo. Ber. tāgit hic, vtrū citationes ſint fiendæ extra prouinciam. Item tra-
4 ctat, † vbi debeat citari, qui perſonaliter nō inuenit̄. & adde, quod no. in c. cām, de elec. in cle. & in l. iiij. §. toties. ff. de dam. infec. & conclude, quod interdum quis citat̄ a lege, & vbicunque ſcientia ſtatuti comprehendit eum, tenet̄ comparere, vt ff. de decre. ab or. fa. l. fi. interdum monet̄ a iudice facie ad faciem, & iſta monitio hēt vim perēptorii, vt C. qūo & q̄n iud. l. ij. & §. de oſſ. deleg. conſuluit. nō tñ p̄ot iudex extra ſuum territorium exiſtēs monere. ſed quid ſi iudex eſt intra territoriū cuius vox auditur per monitū extra exiſtentē? rñ. vox incorporea eſt, & ideo valet monitio, ar. de præſcrip. lon. temp. l. fi. Ter-
5 tio mō fit citatio per nunciū præcepto viuę vocis, & extra territoriū non p̄ot fieri, quia eſt extra auctoritatē iusdicentis, in c. Romana. §. p̄hentes, de foro comp. li. 6. Nam & l̄ræ limitant̄ limitibus territorii iusdicentis a quo validitatē, & auctoritatē recipiunt, vt C. de epiſ. & cle. l. omes. §. ſi vero apparitor, & ibi dixi. Ex his apparet, q̄ citatio perſonalis non p̄ot fieri extra territorium ēt nuda voce, de reali vero. i. de captura perſonæ, q̄
6 eſt meri vel mixti imperij, certū eſt fieri non poſſe. † Sed q̄d ſi in territorio arripuit fugam, & proſecutus extra territorium capit̄? v̄ inſpiciēdum principium p̄miſſum, vt ff. de adult. l. q̄ ait §. fi. & quod ibi Bar. p̄rium eſt verum, quia per fugam delinquentis non prorogatur iuriſdictio in territoriū alienum, ne fiat iniuria iudici illius territorij, vt j. de ver. ſig. c. ex parte.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, q̄ repr̄ſalię concedi non poſſunt ei, vel ad eius commodum, qui licet ciuis ſit, municeps tamen non ſit, & econuerſo concedi non poſſunt contra eum. Rui. conſ. 120. num. 7. lib 4.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes recipi poſſunt contra reum contumacem, & ferri definitiua, ſi agatur de crimine in modum denunciationis, in prin.*
Suſpendi an quis poſſit ab officio, & beneficio pro prima contumacia.
Excuſatio friuola arguit dolum.
Procurator admittitur in criminali cauſa, ſi in modum denunciationis vel inquiſitionis procedatur.
Ordo indicij in denunciatione, & inqſitione ſeruandus, licet li. cōt. nō fiat
2 *Priuari poteſt quis beneficio ſuo propter delictū commiſſum lite p̄dēte.*
3 *Infamis an poſſit p̄ diffinitiuā de ordinata iuſtitia ad famam reintegrari.*
Infamiæ effectus quidam.
4 *Fama an faciat ſemiplenam probationem.*
5 *Orta lis contra dominum in eo, quod famulus ſuus delinquit, an dicat orta ex legitima ratione.*
Negligere, vbi prohibere tenearis ac poſſis, accipitur pro fauore.
Sententia ſuper crimine non eſt neceſſe ferri, ſi quis priuetur.
6 *Prælatus aliquis, q̄n eſt excōmunicatus, ſtatim ſuſp̄ēſus eſt ab omni officio, & ab omni iuriſdictione tā quo ad ſpiritualia, q̄ quo ad tēporalia.*
Excommunicatus etiam occulte alium excommunicare non poteſt.
7 *Fructus an p̄dant̄ per excōicationem, & num. 8. & an ex alia cā. nu. 8.*
Fructus in dilapidatione duæ fiunt inquiſitiones.
8 *Ecōicatus alienare non poteſt, nec adminiſtrare ſolenniter beneficiū ſuū poteſt tamen nomine proprio contrahere, & teſtari, & nu. 13. & 14.*
Excommunicari ante factum certa perſona, poſt factum incerta nequit.
Abſolutio ad cautelā non eſt plena, ſed recidiuā habet excōmunicationē
9 *Teſtes an recipiantur lite non conteſtata in infirmatione, vel confirmatione, ſeu remotio electi, & num. 10.*
10 *In abſentem ſententia priuatoria quando ferre liceat, & num. 12.*
11 *Reus in cauſa homicidij an poſſit comparere per procuratorem.*
Luere pro alio corporaliter nemo poteſt.
12 *Contumaci an magis debeat faueri quam comparenti.*
Bannitum etiam ſponte confeſſum, qui impune poteſt occidi, iudex condemnare non poteſt.
13 *Deponi an quis dēat ab officio ſacerdotali, quādo p̄cedit p̄ inquiſitionē.*
Officium, vel beneficium quis non perdit niſi per ſententiam.
14 *Excommunicatus non poteſt feuda conferre, nec poſſunt ei conferri, & nu. 13. aliqua tamen officia obire poteſt, & quæ.*

CAP. XIII.

VEritatis. Si agat̄ de crimine in modum denūciationis, p̄ reum contumacem teſtes recipi poſſunt, & ferri diffinitiua. h. d. Et primo ponit denunciationem criminum ep̄i, & tres delegationes ſucceſſiue factas, & delegatorum proceſſus. ſecū do eum deponit, & alienata per ipſum reuocat. Caſus. Canonici Cumenſes denunciauerunt eorū ep̄m Papæ de dilapidatione, homicidio, infamia, & inceſtu, & alijs criminibus. Papa cōmiſit cām primo ep̄o Tridentino, & Abbati montis S. Mariæ, & præpoſito de Inſula. Secundo delegauit eādē cām ep̄o Brixien. & p̄fatis Abbati, & p̄poſito. Porro ga ep̄s ipſe coram primis delegatis fuit contumax, auctoritate Papæ fuit p̄ ipſos iudices ſuſpēſus ab offi, & beneficio, ſane ſicut fuerat contumax coram primis iudicibus, ita ēt & coram ſecundis, & ſic nec coram primis, nec coram ſecūdis fuit iis cont. qua p̄pter Papa eū ſuſpendit, imo potius ſuſpenſionē factā a iudicibus confirmauit. Tertio Papa commiſit cām eandē cuidam ep̄o, & cuidā Abbati, quibus mandauit, q̄ cōtumacia exigente reciperēt teſtes p̄ ep̄m, quos denunciatores deducerēt nominādos, q̄ citauerūt partes. Et quia ep̄s nō cōparuit nec p̄ ſe, nec p̄ p̄curatorē, receperūt teſtes prout in mandatis habuerūt, teſtes dico notabiles viros. ſ. Abbates, p̄poſitos, priores, & alios religioſos, per quos fuerunt oēs articuli criminū probati. relatis itaq; iſtis proceſſibus ad Papā, Papa vidēs ordinē iudiciarium in hoc facto fuiſſe ſeruatū, & quia dictus ep̄s poſt dictas ſn̄ias cenſuræ celebrare p̄ſumpſit, & q̄ multi prælati p̄ eum ſcripſerunt, nec vnus pro eo defen. vel aliquatenus excuſando, ſentē tiam perpetuę depoſitionis protulit in eundē, priuans eū officio p̄otificali, & officio ſacerdotali ſine aliqua ſpe reſtōnis, reuocans nihilominus in irritum quæcunque poſt inhibitionē
a apoſtolicę ſed s, ſeu factā ſuſpenſionē, & excōicationē a de rebus eccleſiæ alienare p̄ſumpſit. Dicit Inno. q̄ in cā inquiſitionis recipiunt̄ teſtes li. non cont. Idem ait, q̄ quilibet clericus contumax poteſt deponi. Item ita ait, no. q̄ non fert̄ ſn̄ia ſup
b crimine. Idē ait, q̄ in p̄ctibus non repellit̄ excōicatus, b & orit exinde obligatio. Idem ait, in ſpiritualib non valet, quod fit ab excōicatis, niſi in his ſpiritualibus, quæ facti tātū ſunt, vt admittere aliquem in confratrē mandato ſuperioris. Idem ait, q̄ ſi al. qui prælati ſunt excōicati, prouidere p̄ñt alicui, & confirmare, niſi excommunicatio eſſet notaria, vel de facili poſſet probari, quia officiū cogit eos. Idem ait, q̄ excōicatus poſt abſolutionē agere poteſt, & q̄ tēpore excōicationis durat obligatio, & actio, licet non iudicis aditio. Idem ait, q̄ pendente excōmunicatione ſuſpendit̄ iuramentum fidelitatis, q̄ poſt
c abſolutiōe excitat̄. Idem ait, q̄ excōicatus c expoliatus poteſt agere

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, q̄ excommunicatio in cæna Domini interrumpit præſcriptionem contra eccleſiam Romanam Rui. conſi. 37. num. 12. & 17. li. 4.
b Vide per glo. & Doct. in c. cum inter, de excep.
c Vinc. God. Adde, q̄ excommunicatus non poteſt agere, nec etiam per procuratorem Rui. conſ. 61. nu 10. lib. 5. & in ſuper excommunicatus a teſtimonio repellitur Rui. conſ, 7. num. 15. lib. 5.

BIU Cujas

agere post absolutionem. Idem ait, ꝙ iurm est seruandum ex cõicato, licet ad id agere non possit. Idem ait, ꝙ ecclesia non debet machinari fraudes, vel mendacium, & ideo excõicatꝰ non liberatur a præmissis. Idem ait, ꝙ idẽ iurm fidelitatis relaxatur vasallis, si dns est excõicatus, quia magnum fomentũ excõicationis erat caterua vasallorũ, Inn. de hoc hẽs ī c. dño guerram, & dic, vt ibi dixi in lec. mea. Ibi, Non solũ, No. quẽ de plurib. excessibus simul denunciari, & maxime si est infamatus. Ibi, Polluit s. quantũ in eo fuit. Nã ecclesia in se nõ ꝑt
1 pollui. Ibi, suspensus. No. ꝙ pro prima ꝓtumacia quem posse suspendi ab officio, & beneficio hodie mitius debet agi cũ ẽpo nisi alias procedat de speciali mandato Papæ, vt in ca. 2. de offic. deleg. lib. 6. Ibi, Friuolam, no. ꝙ friuola excusatio argut dolum. Ibi, vel potius hoc ideo dicit, ꝙ durãte suspẽsione prima & secunda, nõ auget substantialis effectus, & tñ ꝑt semel suspensus iterato suspendi. Ibi, per responsalem, ergo non agebat criminaliter, quia in criminali non admitteretur procurator. alii dicunt, ꝙ licet agatur de crimine in modũ denũciationis, vel inquisitionis põt ꝙparere ꝑcurator, vt j. de acc. c. super his. rõ, quia non est mere criminalis, cum nõ tẽdat ad publicam vindictã, vel carcerẽ. Ibi, Iudiciariũ ordinẽ, no. ꝙ ex ordine iudicii, vbi proceditur per inquisitionẽ, vel denunciationẽ, nõ est necessaria lit. cõt. & tñ dr seruari ordo, ꝺ hoc,
2 ſ. de iud. exhibita. Ibi, considerato, ꝑterea no. ꝙ ꝓp delictũ cõmissum li. pend. põt quis priuari bñficio suo facit. ſ. de rescr.
3 c. olim, & de iureiu. c. 2. lib. 6. † Ibi, sine spe restitutionis, no. in famẽ ꝑ diffinitiuã non posse de ordinaria iustitia ad famã reintegrari. cõcor. l. j. §. de qua. ff. de postulãdo. infamia iudicẽ ad inquirẽdũ solicitat, vt C. de off. rec. prouin. l. iustissimus, qa congruit graui præsidi purgare prouinciã suã ifamib. Itẽ ad torquendũ aliis indiciis concurrentibus reddit prõptiorẽ, & vehemẽtiorẽ iuxta motũ animi sui, vt C. de quæstio. l. militis. §. oportet. ita, vt possit torturã repetere, maxime ex nouis indiciis, vt ff. de q. l. repeti. † Quærit Bar. an fama faciat semiplenã
4 ꝓbationẽ? & dicit, ꝙ debemus ꝓpẽdere, vñ fama traxit originẽ, & ex ꝙb. ꝑsumptionib. Nam ꝑt esse tales prẽsumptiones, quę faciunt indiciũ sufficiẽs ad torturã. possent & ẽ ꝙrio esse ita leues, ꝙ esset vana vox populi. & subdit, ꝙ si ꝑ statutũ ciuitatis sufficit ꝓbatio famæ ꝙ magnates, ꝙ dẽt intelligi de fama ꝓbabili, & habenti originẽ ex verisimilibus, non de nuda voce populi, vt ipse eleganter no. ff. de qõ. l. de minore. §. tormẽta. vbi ẽt dicit, ꝙ fama a non est efficax fama, nisi sit legitima.
5 Sed † nũquid orta ꝙ dñm eo, ꝙ famulus suus delinquit, dr orta ex legitima rõne? & vr quod nõ, vt ſ. eo. tit. proximo, cũ ad sedẽ. Fallit, si dns fuit locutus famulo in aure, & statim famulus suus delinquit. Nã istud ẽ vehemẽs indiciũ, & ipse no. ff. ꝺ priui. credi l. si vẽtris. §. fi. Itẽ fallit, si dixit famulo, nõ reuertaris, nisi audiã de b te, vt ipse no. ff. de acq. hære. l. si qs mihi bona. Itẽ fallit, si dns sciuit, & reparare noluit, qa negligẽt, cũ possis ꝑturbare ꝓuersos, nihil aliud ẽ, q̃ fouere ff. q sine manum. ad libertatem peruenient. l. Imperator. dns. n. tenẽt prohibere quod alii non imputaret, vt ff. de iur. om. iud. l. si familia. & ff. de reg. iur. l. culpa est. Ibi, condemnandum, no. ꝙ snĩa depositionis appellat snĩa condemnatoria. Item no. ꝙ non ẽ necesse, ꝙ iudex coram quo est ꝓbatũ crimẽ, ferat snĩam sup crimine, sed sufficit, si ipsum priuet. Ibi, post inhibitionẽ, quæ ipso
6 iure fit, vt C. de suspec. tut. l. eum. † Ibi, excõicationẽ, no. ꝙ qñ quis prælatus est excõicatus, statim suspensus est ab omni officio, & ab omni iurisdictione non solum quo ad spiritualia, sed etiam quo ad temporalia, ꝙ est verum, si est publice excõicatus: secus, si est excõicatio occulta, quia valent gesta inter ignorãtes, vt j. de re iudi. c. ad ꝓbãdũ saluo ꝙ etiã occulte excommunicatus aliũ excõicare nõ põt, vt ī c. 2 j. de eo, qui re-
7 nun. episc. † An per excõicationem perdant fructus. dicit Archid. ꝙ sic, si perdit titulus, sed si non perdit, interim non percipit, sed post absolutionẽ ꝑcipit pro tempore futuro. lxiij. dis. nullus, vbi omnino vide, ar. C. de hęre. auth. item de Nestorianis. l. j. C. de re mi. l. b. 12. excõicatus perdit interim stipendia ecclesiæ. dicit Arch. ꝙ in dilapidatione duæ fiunt inquisitiones, vna de suspitione, alia de veritate, & de hac materia plene tractat. xii. q. 2. c. nobis, & c. Vulterane. omnino videas. † Excõicatus alienare nõ põt, nec administrare solẽniter bñficiũ suum. potest tamen nomine proprio cõtrahere, & testari. Itẽ
8 recipere recognitiones eccl̃æ nomine suo. vide hæc ī nouel. & j. de excep. c. pia, in vj. & infra de sen. excom. decernimus, lib. 6. in nouel. & infra de prẽben. pro illorum, per Inno. videt ꝙ non valeat eius testamentum, quia est publici iur. & ius publicum est excommunicato interdictum. Sol. quo ad solemnitatem est publici iuris. Sed quo ad uoluntatem, & consensum est cuiuslibet testantis proprium, si prælatus est excommunicatus, & tenet castrum ecclesiæ, deberent sibi auferri claues portarum, siue quia cæpisset esse suspectus, siue vt tædio affectus, veniat responsurus, vel saltem adiungeretur sibi alĩ custodię causa, vt quib. ex cau. in pos. l. is a quo. dicit Inn. ꝙ excommunicato non subtrahuntur fructus beneficii, nisi stet in excõmunicatione per annum, de iudic. c. j. dicit Inno. ꝙ si nõ liquet de causa, non est quis excommunicandus, sed damnandus. de offi. deleg. c. querenti, per Innoce. propter nimiam contumaciam & prẽsumptam calumniam, quæ per ĩdicia comprobantur, auferentur fructus contumaci. l. Fulcinius. §. fi. quibus ex cau. in possessio. Idem vbicunq; vera possessio auferret contumaci, vt ī reali actione, vel mixta, vt ibi patet, ante factum nõ potest certa persona excõmunicari, post factum non potest incerta, nisi in maleficiis clandestinis. ꝺ offic. ordi. si sacerdos, Inno. C. de fur. l. j. ꝑ Accur. dicit Host. ꝙ absolutio ad cautelam facta de eo, qui indiget vera absolutione, non est plena absolutio, de testi. ca. veniens. quia recidiuũ habet, sicut febris male curata, & facit. c. j. in fi. de pœn. in cle. & hoc quo ad excommunicatum. nam quo ad participantes
9 est vera absolutio. ar. C. de his, qui ve. æta. impe. l. j. † No. in isto c. ꝙ li. non contest. recipiuntur testes. dicit gl. quod siue agat de elect. confirmanda, siue infirmanda, non est necessaria lit. cont. etiam præsentibus parib. dicit Inno. quod quando agit de vigore electionis, vel confirmationis, non requiritur contestatio litis: secus si ī accusando peteretur remoueri propter crimen, vt supr. vt li. non contest. c. j. vnde in causa destitutionis prælati, qui est in possessione, requiritur ordo plenus iudiciorum. Adde id, quod no per glo. in clem. dispendiosam. de
10 iudi. in glo. nunquid in causis &c. † Opp. hic Papa damnauit absentem, priuando ipsum episcopatu, priuatur omnibus bonis. sed contra, quia secundum l. non potest imponi hæc pœna absenti, vt C. de accu. l. absentem fallit odio apparitoris, ꝙ suum prodidit officium, vt C. de pœn. l. ne diu. dicuntur n. ll. quod bona annotantur, sed diffin. tiue non profertur, nisi lis esset contestata & liqueret de causa pœnæ, vel nisi esset pœna relegationis, vel infra, vt ff. de pœnis. l. absentem. Sol. dicit Ber. ꝙ aliter proceditur de iure canonico, vt hic, aliter de iure ciuili, ut in d. l. absentem, de pœ & si q̃ras, qualiter procedatur de iure ciuili, dicit glo. ꝙ aut abest accusator, & nõ potest ferri sententia, vt l. quamuis indubitati. C. de adult. Tacita intentio gl. est hæc, ꝙ aut abest in causæ ventilatione, & in sententia, & non potest proferri sententia diffinitiua, aut actor fuit præsens in causæ ventilatione, & absens in sententia diffinitiua, & tunc potest ferri sententia contra reum præsentem, qa actoris absentia Dei præsentia repletur, & quia iudex ex officio tenetur supplere, hoc probat illa l. no. C. de abolitio. l. 2. Si vero abest reus, aut lis non est contestata. & fit bonorum annotatio, & non venitur ad diffinitiuam. fallit in minoribus criminib. criminaliter intẽtatis, in quibus non requirit lit. ꝙ test. absente reo, ut d. l. absentẽ, secundum vnam opinionem quam tenet ibi gl. sed alibi tenet contrarium in l. quoties C. ꝺ digni. lib. 10. & illam gl. tenet Iac. de Are. sed glo quæ est in l. absentem, tenet Pe. Cy. & Bar. sed opin. Iac. de Are est tutior, quia li. non contesta. non possunt testes recipi, sed si aliter esset prouisum per statutum loci, illud statutum deberet obseruari, ut l. fi. ff. de decre. ab ordi. fa. aut lis est contesta. & liquet de causa, & potest ferri diffinitiua, quia criminalia ad istar ciuilium procedunt, ut eleganter no. in d. l. absentem. Doctores dicũt, quod in causis capitalibus vsq; ad relegationem inclusiue nunquam potest reus condemnari de iure ciuili, nisi sit prẽsens, quia tales causæ præsentiam desiderant corporalem, & quia sententia debet trahere secum executionem suam, vt ff. de pœnis. l. qui vltimo, & sicut in li. contest. requiritur prẽsentia, ita in sententia, & ideo nõ admittitur procurator, aut non liquet de causa, & tunc non potest ferri sententia diffinitiua condemnatoria. 2. q. j. nos in quemquam, & C. de edẽ. l.
1 qui accusare. † Opp. litera dicit, ꝙ poterat comparere per procuratorem. contra, ista est causa capitalis, quia causa homicidii ī qua non admittitur ꝓcu. c quoniam non potest firmare personam suam in iudicio per satisd. iudi. sol. cum nõ possit soluere iudicatum, ut ff. de pub. iudi. l. ij. §. ad crimẽ. Nemo. n. põt luere in corpore ꝑ alio ff. de interro. actio. l. qui seruũ. vt no xxxiij. q. 5. cum homo. Item depositio pſonæ cohæret, vl. C. de cad. toll. l. j. §. ne autem. Sol. vbicunq; sententia diffinitiua potest ferri contra absentem, etiam in causa capitali admittit procurator, vt hic. & istã opi. tenuit Dy. hęc opinio falsa est, quia talis causa debet dici ex vinculis, vel si ñ cõpareat, venitur ad alia remedia. & qui per se ipsum nõ cõparet cõtumax est, ut C. de accusa. l. fina. & C. de exhi. reis. l. 2. & ideo si per statutum potest condemnari contumax capitaliter, non

potest

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, quod vt fama probata esse dicatur, requiritur vt probetur ipsius famæ ortus, ac originis causa, Rui consi. 51. num. 14. lib. 5.

b Facit bonus tex. in c. ex literis, de restit. spo. & de hac quæstione ponunt Doctores, maxime D. Ias. in l. j. C. de ter. fugi.

c Vide Mod. D. Ias. in l. 2. C. qui testa. fa. pos.

BIU Cujas

potest constituere procuratorē, qui lit. cōtestatur, quia si posset constituere, non esset contumax, & cessaret statutum, & essemus in iure cōi, quo iure absens non potest capitaliter dānari. ergo de primo ad vltimum cōcludendo deliquisset im-
12 pune, quod est falsum. † Item quia nō dēt magis faueri contumaci, quam comparenti. quia licet procuratorem constituere possit ad certa causę, nō tn̄ ad sn̄iam audiendā, quia vt dixi, ibi requirit p̄sentia corporalis. Et no. q̄ Bar. in d. l. absentē, de pœnis, formal talem q̄onem de facto, duo sunt statuta in ciuitate Perusij, vno cauetur, quod absens possit condēnari ex cōtumacia de quolibet crimine. alio cauetur, quod testes recepti p̄ magnates non possunt reprobari de falso. Mō testis fuit receptus p̄ magnatē, fuit accusatus de falso, & fuit contumax, vtrū posset p̄demnari? & vī q̄ nō, quia ista est qō iuris. vnde, cū iudex videat ius accusandi testi non cōpetere, dēt ipsum ex officio absoluere, vt no. C. de transa. vbi pactum. In p̄dictis vī, ga cōparere debuit, sicut dicimus in eo, qui est tutus de prę sc. quod dēt excipere de p̄sc. vt ff. de adul. l. maritus. §. p̄scriptiones. fol. Bar. q̄ si iudici liquet defensio testis, dēt absoluere, alias dēt p̄demnare, & si dicas p̄sumptio iuris & de iure est p̄ contumacem ex forma statuti, tn̄ illa p̄sumptio elidit̄ p aliud statutum p̄hibens procedi, vt ff. de aleato. l. j. §. q̄ aūt.

a Itē dicas, q̄ si ex forma statuti bannitus a pōt impune occidi, q̄ iudex, cui liquet de banno, p̄demnare non pōt ēt sponte p̄fessum, vt no. C de accus. l. reus, & fuit qō disputata p D. Iac. đ
13 Are. & no. ista, quotidiana. n. sunt. † Vltimo no. hic, quod dicit Bar. q̄ qn̄ p inquisitionē, p̄cedit, non deponit quis ab officio sacerdotali, fallit in homicidio. Item no. expressissimum ī nostro. c. q̄ si ep̄s, vel alius p̄latus committit aliud scelus, vel homicidium, non propterea perdit offiū, vel beneficium ipso fact̄o, imo ipsum retiner, & administrat, dū mō nō sit p sn̄iā depositus. concor. q̄ no. Inn. j. de p̄cess. p̄b. cū nr̄is. q̄ dixi đ administr. est verum, excepto, q̄ si est excōicatus, non pōt alienare, & si de facto procederet ad alienationem, reuocaret ī irritū. Adde qđ duplex est alienatio, q̄dā authoritatis procedēs a p̄latura, q̄dā proprietatis procedens a dn̄io, prima nō p̄petit excōicato, quia publici iuris. sc̄da sic, quia licet qs sit excōicatus, tn̄ nō perdit dn̄ium, nec administrationē rei p̄priæ,
14 vt ff. de solu. l. reo criminis. † Adde, q̄ excōicatus nō p̄t feuda conferre, nec ei possunt conferri, ut in c. dn̄o guerrā. § j. in ti. hic finit lex, deinde incipiunt consue. reg. col. x. tutor tn̄ esse potest, & fortius p̄cur. de negocia, quia talia officia cōpetunt ēt infamibus, vt ff. de excu. tut. l. spadonem. §. qui nimium. & adde qđ no. ff. de arbi. l. Pedius. §. in seruū, & c. pia, de excep. li. 6 in 1. nouella. & in c. decernimus, de sen. excō. lib. 6. in nouella. potest ēt esse executor vltimę voluntatis, quia & deportatus pōt gerere officiū meri executoris, vt dicit tex. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. ex facto, quod bene no.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, quod bannitus diffidatus potest impune offendi, quia hoc ī portat uerbum diffidare, Rui. consi. 4. num. 14 lib 5. uers. & an occidi possit extra territorium bannientis. Rui. consi. 84. num. 1. 4. & 6. lib. 4.

SUMMARIUM.

1 *Possessor verus constituitur actor post annū secundum decretum iudicis non admissus ad possessionem, vel repulsus a reo, in prin.*
Possessio vera quæritur sine actu corporeo.
2 *Possessiones omnes quæ acquiruntur per actum verbi regulariter sunt incorporales, per actum corporeum corporales, excipiuntur casus.*
3 *Fictio vtram fingat contra factum quo ad ueritatem inducendam.*
Veritas quid.
Possessionis etymon.
Naturas rerum & species impossibile est immutare.
Possessionis perpetua priuatio inducit & dominij priuationem.
4 *Missus ex primo decreto an ex hoc efficitur verus possessor.*
5 *Reus an de iure ciuili statim repellatur etiam authoritate propria eius, qui missus est.*
Missio in possessionem ex primo decreto, auctoritas, & nu. 8. & 9.
6 *Hypothecā conuentionalium habens quare possidet pignus, & fructus libere percipit usque ad satisfactionem debiti, sed habens pignus prætorium tantum custodit.*
7 *Mulieres, quid iuris, si soluto matrimonio petunt se mitti in possessionē causa dotis seruandæ.*
Dotem repetenti uiduę possunt offerre creditores eam.
8 *Mulier non vidua si repetat dotem, an dēat fieri ipsi restitutio dotis.*
9 *Missus quando locat, vel uendit fi uctus, an debitor debeat adesse pro suo interesse, ne creditor colludat.*
10 *Missio in personali, an & quando debeat esset commensurata pro mēsura debiti postulati.*
Participium futuri temporis efficit conditionem.
11 *Mensura an sit idē in actione personali in rē scripta, ut in reali actiōe.*
Decretum secundum quæ non patiantur.
Glossæ in l. iubere cauere, de iurisd. om. iu. intellectus.
12 *Iudex, cum quis statim non compareat in termino peremptorio, an dēt festinare ad mittendum actorem in possessionem.*
13 *Iudex debet esse cautus in expectando.*
§. non autem statim. l. si finita. ff. de damn. infec. intel.
14 *Missio facta ex diffinitiua per intolerabilem iuris & iudicis tacitū tamen & non uelatum errorem, an sit valida.*
15 *Sententia, cum dubitat an sit aliqua, uel nulla, an possit fieri sequestrū.*
Ordo quis procedendi post sententiam diffinitiuam in exequendo.
Contra decretum primum an restitutio ī integ. vel appellatio cōcedat.
16 *Reus si steterit excommunicatus per annum, an perdat possessionem, qđ in criminali causa.*
17 *Excommunicatus publice si meruit primum decretum eo, quod reus esset absens, & ideo non excipit de excommunicatione, an valeat.*
18 *Decretum secundū an possit interponi contra bannitum, supposito statuto q̄ bannitus non audiatur nequeper procuratorem.*
Impedirus facto suo habetur pro latitante.
19 *Reus si sit positus in carcere, quia debitum liquidum non soluit, an nihilominus possit pati missionem in possessionem, & venditionem.*
Cogendi remedia multiplicare possumus non soluendi, & nu. 20.
20 *Captura rei an liberet fideiussorem.*
Decretum primum trahitur ad futura, & ad aliam rem.
L. quamuis, de bon. auct. iud. possid. intel.
Soluendo non esse dicitur, qui propter potentiam exigi non potest.
21 *Sententia iudicis an requiratur post lapsum anni.*
Somniare Doctoribus plerunque contingit volentib. infringere gl. opi.
22 *Præscribere an quis possit missus in possessionem ex primo decreto & ex secundo in rei vendi.*
23 *Spatium temporis quantum esse debet inter primum & ſm decretum.*
24 *Reus si post lapsum anni recipit fructus, an teneat eos restituere actori.*
25 *Missus, quid iuris si culpa perdidit possessionem.*
Pignus non constituitur in actione reali.
Ex pignore prætorio hypothecaria & pignoratitia oritur.
26 *Titulus ecclesiæ an possit capi ex primo, vel secundo decreto.*
Titulus ecclesiæ nunquam præscribitur.
27 *Colonus simplex si sit nummis colens, vel partiarius, an creditor meus possit mitti in possessionem meæ colonariæ facultatis.*
Missio in possessionem in quibus locum habeat, & n. 28. & 29. 30. 36.
28 *Redditus clerici an possint capi pro debito ex vtroque decreto.*
29 *Hæreditas an patiatur missionem in reali.*
30 *Filius familias si habet proprietatem in bonis aduentitijs, tamen ipse nō potest alienare inuito patre, an poterit hæc proprietas nuda adiudicari creditori filij ex secundo decreto.*
31 *Decretum secundum an interponatur ex semiplena probatione.*
Summatim, capitur dupliciter.
32 *Debitor meus si deposuit pecuniam suā apud quendā cāpsorē, an mittatur in possessionem tanq̄ noīe debitoris, an tanquam rei mobilis.*
33 *Missus in cā iudicati, uel cōfessi in iudicio, an efficiat uerus possessor.*
34 *Missus si neglexit corporaliter ire in possessionem, an per hoc perdat beneficium decreti.*
35 *Molæ molendini an dicantur mobilia.*
36 *Cluſa molendini q̄ē in fluuio publico, an possit capi ex iudicis decreto.*
37 *Missio qualiter fieri debet contra eum, qui possidet ciuiliter tantum, & num. 39.*
Possessio an sit vna rerum, an duæ.
38 *Possessio de corpore in corpus quæ sit, & de corpore in non corpus.*
Definitio, & descriptio ex quibus constat.
39 *Missio in sola ciuili & in sola naturali qualiter fiat.*

CAP. IX.

CONTINGIT. Actor ſm decretum iudicis nō admissus ad possessionem, vt repulsus a reo, nihilominus post lapsum anni ver⁹ p̄stituit̄ possessor. h. d. Et primo ponit casum q̄que p̄tingentem. In sc̄do prouidet, ibi, nos igit̄. Casus. Statuit concilium, q̄ si mitti iussus in possessionē cā rei seruande ñ potuit intra annum pp dolum, vel potentiā rei rem custodiē dam nāciſci, vel acquisitam perdit, ne reus de malitia sua glorietur, elapso anno efficitur ipso iure verus possessor, nō obstante q̄ multi fuerunt olim ī opinione p̄ria. Tractat hic Inn. de remediis p̄ cōtumacem. Idem ait, quod titulus ecclesiasticus non potest p̄scribi. Ibi, Ob contumaciam alias nō ualeret missio, nec mitti iussio, si ipso iure non esset contumax: sec⁹, si aliquo beneficio speciali esset tutus, ut ff. ne vis fiat ei. l. j. §. hæc verba. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si forte. C. de restitut. mili. l. ignorare. Ibi, Aduersæ partis. i. rei vel procuratoris sui. Ibi, adiudicat̄. i. decernitur. Ibi, Rei seruādæ. i. cā custodię. ff. de acq. pos. l. 3. §. genera. ff. qui. ex cau. in pos. ea. l. cum legati. ff. vti pos. l. si duo. §. creditores. Ibi, potentiam, no. potentiam obesse pp illicitum, q̄ ex ea sequit̄. Ibi, dolū. puta quia procurat occulte, q̄ tertia persona impedit, vel īsidias ponit, vel cū procuratore colludat. Ibi, Custodiendam, exponit, q̄ dixit, cā rei seruandæ. Ibi, Nanciſci non pōt, no. q̄ qui nunquam possedit, fingitur possediſſe. Ibi, Amittit, no. q̄ qui possessionē p̄dit, fingit continuasse. Ibi, multorū, quorum opinio erat vera de rigore iuris, sed de ęqtate p̄riū statuit̄. Ibi, Malitia, no. malitiā, & p̄tumaciā patrocinari non dēre. C. vbi de cri. agi oportet. auth. qua in p̄uincia. Ibi, de canonica æquitate, ergo secus de iuris

1 iuris ciuilis rigore.† Ibi, Verus, mirabile est, ꝙ vera possessio quæritur sine actu corporeo, sed istud est quia ea non fingit actum corporeum.i.in possessionem itum & cōtinuatū, alias esset impossibile, ꝙ substantia possessionis transferretur, vt ff. qui.ex cau.ma.l.deniq;.vel ibi iō, quia.l.non fingit cū alterius iniuria.hic autem fingit iō, quia reus est in dolo, & iō non fiet ei iniuria, sed iustitia, quia de suo dolo debet pœnam reporta
2 re.ff.de neg.gest.l. siue hæreditaria. † Prœmitte ad cuidētiam, ꝙ possessionum quędam acquirunt per actum verbi, & omnes istę sunt incorporales regulariter. quia & ipsum verbum incorporale est, exemplum in iure eligendi, pſentandi, & simi lib.fallit, nam aliquando ꝑ actum verbi q̄rit possessio corporalis. Casus est istius.c.& est specialissimū, quia iudiciorum vigor iurisque tutela iō est in medio constituta, vt effectus rei accipiat. vt ff.de orig.iur.l.2.§.post originem, & C.de iud.l.nul
a lus. Per actum corporeum quærunt possessiones a corporales & hoc verum, si talis actus terminet ad rem corpoream, sed si nō, sed ordinet & terminet ad rem incorpoream, puta ad seruitutem, vt Inst.de reb. corpo. & incorpo.ꝑ totum. & tunc surgit incorporalis possessio, & vocat iuris.& non est proprie possessio, sed quasi, vt l.seruus, §. incorporales. ff. de re. do. acqu.& ꝓsistunt non minus in patientia aduersarii, quā in ꝓprio actu, & consistunt in duob.extremis, ꝙ in rebus corporalib.nō est ita, quia possessor non participat aliud ad fomētum possessionis.C.de vsufr.l. corruptionē, & ibi no.& p̄dicta faciunt ad qōnē statuti Papien.quo cauet ꝙ hęredi acquiratur ra possessio, quæ fuit defuncti tempore mortis sine aliqua corporali apprehensione.nā dictū statutum est æquum, & iō valid um sa tem quo ad effectum, ar.s. de consue.c.ex parte. Dicūt
3 Doctores iuris ciuilis, ꝙ cū † quęrit, vtrum fictio fingat ꝓ factū quo ad veritatem inducendam & non fingit.ff.de capt.l. in bello.§.factæ.ff.si quis testa.li.esse iust.fue.l.j.§.Scæuola.nam auctoritas legum nō pōt veritatē nālem tollere, & ab essentia realitatis fuę eradicare, quia veritas est firma & incommutabilis propositio in re, vel de re, in qua est, vel prædicatur, vt ff. de vsufru.ea re.quę vsu consu.l 2.quia impossibile est rerum naturas & species immutare.aut loquimur quo ad effectum, & tunc aut cum alterius iactura & irrationabili, & non fingit l.ꝓ veritatem facti, vt d.l.denique.aut ꝓ factum non iniquum, ꝙ procedit sine alterius iactura, & tunc fingit fictio ꝓ factum vt no.l.j.§.si vxori.ff.de acq.pos.& ff.de bo.auth.iud. pos.l.q̄is & ibi no.mirabile est, ꝙ gl.ibi dicit.s.fictus.tex.hic dicit verus. So.ibi loquit quo ad ipsam naturalitatem, hic quo ad vtilitatem.Porro possessio ſm etymologiam.i.quendam sonum vocis hoc sonat.i.pedum positio, quia sicut manus in operando est organum arganorum, ita pes, qui significat firmitatem in possidendo, est organum possidendi, & anima ꝑ se sine organo corpali non potest incipere possidere per se i possidere re.i.realiter, si penes aliquē vel adeptū vel in ꝓpetuum possessione priuatū.vnde si iudex diceret in snīa, in perpetuum priuamus te possessione, idem est, ac si diceret, priuamus te dñio,
b quia dñia b a fruitione orta sunt.ff.de acqui.pos.l.j.in prin.Nā ꝓexperimentum dñium cæpit cognosci, primo metaphysicę dum dicit, experientia facit artem.& ego dico, facit possessionem, & dominium.sane animi potentia, & corporis actu possidemus, continuantem autem facimus, & si non habemus obicem etiam in absentia naturaliter & ciuiliter possidemus ſm Pet. de Bel. Per. sed contra ius scriptum non fingit retro, gl.ē singu.ff.de leg.1.l. talis scriptura. Istud c.hēt gl. satis notabilem.† Oppo. ꝙ missus ex primo decreto ex hoc nunquam
4 efficiat verus possessor nisi processinm sit ad secundum decretum, vt d.l.3.§.genera.ff.de acqu pos.Sol.ibi in psonali, hic in reali actione, vbi non interponit secundum decretum, vt s. dixi.vt li.non cont.quoniam.§.in aliis Oppo.si istud c. loquit in reali, ergo missus statim fit possessor, licet facultas recuperā di possessionem sit permissa intra annum.vt C.de p̄scri.xxx. ann.l.si quis emptionis.§.fi.Sol.de iure ciuili statim missus fit verus possessor recuperabiliter tamē, sed de iure canonico, ꝙ est æquius.non fit statim verus possessor, sed demum post an. num.&ideo si interim expellitur non habet interdictum, vnde vi, sed habet interdictum ne vis fiat ei, eo.titu.l.si quis missum.Itē si possessor vsucapiebat, nō est interrupta vsucapio de iure canonico, sed de iure ciuili esset interrupta, ar.ff.de re iu di.l.a diuo Pio.§.sic euenier.Itē de iure ciuili solus missus possidet, & fructus ꝓcipit, & in horreo suo recōdit, sed de iure ca
5 nonico fructus debent interim custodiri, ne dissipent, ar. ff. vt in pos.lega.l.is cui.§.qui legatorum.† Itē de iure ciuili reus statim de possessione reppellit etiam auctoritate propria eius, qui missus est, quia solus possidet: secus de canonica æquitate, quia mitius agit cum canone, ar.s. c.j. dicit Bar, ꝙ missus in possessionē ex primo decreto, durante contumacia rei pōt fructus vendere, & p̄dium locare.ff.de bo. auth. iud. pos. l. in venditione.§.si quis.vbi est casus, sed glo. Ber. hic posita facit in q̄rium, dum dicit ꝙ possessor colit agrum, & colligit fructus.idem dicit in vlti.glo.ꝙ missus ex primo decreto nō vtitur fructibus sed debet intelligi, ꝙ non vtitur. 1.ꝙ non lucrat Nam computat in sortem, si cōsumit eos etiam si missus fuit ex causa dotis restituendæ, tex.est sin.ff.de sol.Titia, nisi de ꝓsuetudine obtineat contrarinm, verum, ꝙ lucrat fructus loco verisimilis & promerealis ac communis interesse, vt no.in
6 Auth.de exhi.reis.§.si vero.Sed quare † habens hypothecam conuentionalē possidet pignus, & fructus libere percipit vsq; ad satisdationē debiti, vt ff.si cer.pet.l.si quis vxori.§. cum creditorem.sed habens pignus prætorium tantum custodit.resp. quia ad hunc finem mittit.s.vt custodiæ cā, & vt tędio affectus reus veniat responsurus, & quia, fructus separati a solo subroganē loco pendentium, sapiunt eandem custodiam, sed pignus conuentionale vere tradit, & ad finem, vt ꝑ securitate debiti possideat, non ad finem, vt debitor tædio afficiatur.
7 † Consequēter enim plerūque mulieres soluto matrimonio petunt se mitti in possessionē causa dotis seruandę, vt ff. de solu.l.Titia.veniunt & alii creditores, & dicunt se habere bona
c hypothecata expresse: quęrit, quid iuris? respon.si mulier c est prior tempore præfert etiam in dote confessata, quia subest psonalis obligatio, ergo tacita hypothecata, vt no.in l. j. C. de do.cau.non numerata.Item bona omnib.creditoribus sufficiunt.sed si non sufficiunt confessio dotis non habet priuilegium.Ista est glo.sing.C.qui pot.in pig.ha.l.assiduis.Pone, vidua repetit dotem certū est, ꝙ alii creditores, & quilibet possessor pōt ei offerre, & dnt ei cedi actiones, vt ff.qui po.in pig. ha.l.mulier.ff.qui.mo.pig.vel hyp.sol.l.Paulus.§.qui pignoris.
8 † Quid ergo si non vidua, sed durat matrimonium? respō. ista nō est vera restō dotis, sed collocatio in tutum & quia dos a matrimonio separi nō pōt, cessat ius offerēdi, & ius cedenda rū actionum, vt no.Cy.secundum.Iaco.de Are. C. qui po. in pig.ha.l.cum tibi.& ideo iudex adiudicationis in psona vxoris ex secundo decreto debet dicere, adiudicamus, in tutum, non autem debet dicere, adiudicamus in solutum, tamen si hoc diceret reduceret sententiam ad sanum intellectum, vt no.glos.sing.in simili.ff fam.ercis.l.& puto.§.i.ne per nimiam subtilitatem verborum sententia vitiet. Tu dic ꝙ ꝓsignata dote vxori in residuo fiet executio eius, ꝙ debet creditoribus, vt C.de iu.delib.l.fin.§. licentiam. iudex etiam quia lege habet auctoritatem ꝓpter nimiam contumaciā posset mulctare reū in fructibus hoc in sua interlocutoria exprimendo, vt dicit. l. illa no.ff.qui.ex cau.in pos.ea l.Fulcinius.§.fin.vel ibi loquitur in actione mixta.s.in petitione hæreditatis, quod forte verius est, & hoc tenet hic Ber, in glo.sua magna, quia in mera psonali non inuenit iure cautum, quod missus ex primo decreto lucrē fructus, nec est rationabile, cum fructuum acquisitio debeat procedere ex ciuili possessione vel saltem ex naturali habente hanc naturam, vt in fructuario, vt subtiliter no. ff.de acqu.pos.l.iij.§.ex contrario.sed in acquisitione mixta.q̄ est actio in rem secundum id quod est in causa principali, acquirit vera possessio, sicut in reali simpliciter, & ideo non est
9 mirum, si ex decreto speciali lucrat fructus † Quæro pro declaratione p̄dictorum, nunquid, qnando missus locat, vel vēdit fructus, debitor debeat adesse pro suo interesse, ne creditor colludat? respon. sic, si vult adesse, sed si non vult, imputet sibi.vel dic, ꝙ missus potest locare, & vendere fructus credito ris.i.vsque ad quantitatem debiti declarati, & non plus, arg. ff.
10 de pigno.l.si pluris.† Quæro nos dicimus, ꝙ in psonali missio debet esse commensurata pro mensura debiti postulati, item pro expen.quod intelligit pro factis & futuris.dicit enim Bartol.in d.l.Fulcinius.§. si quis autem, ꝙ etiam pro futuris, quia veniunt ex natura litis, & iste ablatiuus, futuris, importat conditionem.i.si fient.& illa conditio est conditio intrinseca, argum.ff.de conditio.& demon. l. j. in fi. ac sub conditione in-
d trinseca potest ferri sententia de bono & d æquo, vt no. C. de
11 senten.& inter.l.cum iudex.† In reali autem actione mēsura est res, vt si tota petit, in totam, si pars, in quotam, & si pro tāti tudine petitionis, quid ergo in personali in rem scripta? resp. idem, quod in reali.idem in officio iudicis, quod determinatur ad certum corpus, vt in actione noxali, & damni insecti, tamen istę duæ actiones differunt in reali iudicio, quia in eis interponitur secundum decretum, vt ff. de pecu. l. ædium.licet glos.aliquando dicat, quod in actione noxali potest

ADDITIONES.

a Vin.God.Adde, ꝙ absenti non quæritur possessio per alium sine mandato præcedente, aut sequuta ratihabitione. Rui.consi.164.num.16.lib.5.

b Vinc.God.Adde, ꝙ dominium insulæ, natæ in flumine prope prædium meum, quæritur mihi de iuregentium. Rui.consi.95 num.3.lib.5.

c Vinc.God.Adde, ꝙ mulier habens pro dote expressam hypothecam, præfertur creditoribus anterioribus. Rui.consi.78.num.8.lib.5.

d Vinc.God.Adde, ꝙ actionem personalem, vel realem habens ad fundum, non relenatur ab onore satisdandi, quia non possidet. Ru..consi.32.num.7.lib.2. E actio intentata, quæ potest capi generaliter & specialiter, censetur intentata, tanquam act o specialis. Cur.iun.consi.5.num.5.

BIU Cujas

teſt interponi vnum decretum pro omnib. vt l. 2. §. abſens. ff. ſi ex noxa. cauſa aga. quia in cā noxali non exigitur ſecundū decretum de iuris neceſſitate, licet interponi poſſit ad cautelā vt no. ff. de publi. l. item ſi ſeruum. & hoc ēt vī ſentire glo. in l. iubere cauere. vbi dicit glo. q̄ ſm decretum non interponitur niſi in cā damni infecti. ergo ſecus in actione noxali. nā nulla. l. reperitur cautū, quod in actione noxali, in qua ipſe ſeruus capit pro noxa, requiratur ſm decre. ſed verius eſt, q̄ in iſtis duab. actionibus interponit ſm decretum per meram adiudicationem, non per licitationem & venditionem, ita debet intelligi glo. quæ eſt. ff. de iur. m. iud. l. iubere cauere. Et no. q̄ in cauſa noxali, & damni infecti eſt ſpeciale, q̄ ille qui patitur ſecundum decretum videat habere rē quaſi pro delicta tanquā damnoſa potius, quam vtilem, & no. ff. de dam. infec. l. prætori, in prin. † Quęro, nunquid ſtatim, cum quis nō compareat
12 in termino peremptorio, iudex feſtinare debeat ad mittendū actorem in poſſeſſionem? dicit glo. q̄ non, ne forte per beneficium reſtitutionis in integrum probata iuſta cauſa abſentiæ miſſio reuocet, vt ff. de dam. infec. l ſi finita. §. ſi forte. vel nulla decernatur, ſi ob finem indebitum vel iniuſtum facta ſit ꝯ nō verum contumacem, vt ff. de priu. cred. l. imperatores, vel ſi forte dies debiti nondū ceſſit, vel nondū venit, vt ff. qui. ex
13 cau. in pōſ. ea. l. Fulcinius. §. ſi in diem. † Et ſic. no q̄ iudex dēt eſſe cautus in expectando, non tñ hoc facit de neceſſitate, vt ſ. de off. deleg. conſuluit. & hoc quantum ad primum decretū, ſed quo ad ſecundum abſens a longinquo debet expectari p lōgum ſpatium, ſed abſens in eodem territorio per breue, ſed præſens in iudicio per nullum, ſecundū Barto. qui ita no. ff. de dam. infec. l. ſi finita. §. non autem ſtatim. tu dic, q̄ illud intelligitur de interſtitio temporis, quod eſt inter primum & ſecūdum decretum, & non de expectatione poſt peremptoriū terminum datum reo ad veniendum, & videndum & audiendū ſecundi decreti interpoſitionem, & adde quod dicam in vlti-
14 ma glo. † Quęro, an miſſio facta ex diffinitiua p intolerabilē iuris & iudicis tacitum tñ & non velatum, errorem valet? rūdeo ſic, ſed cōpetit in integ. reſt. vt no. ff. ad Treb. l. ſeruo inuito. §. cum prętor. nō obſt. ff. de iu. di. l. ſi prætor. §. Marcellus. vbi dī, q̄ ſnīa lata ꝯ abſentem ex cauſa minus vera eſt nulla ipſo iure, quia ibi fuit obreptum iudici per falſas & doloſas probationes præſentis, vbi eſt ſpeciale, quod ſnīa lata ꝯ abſentē ipſo iure ſit nulla ſm Bar. ſed ſi non interueniſſet dolus, vel falſitas & abſentia ſimul iuncta, ſnīa valeret ipſo iure, vt ff. de pecu. l. eo tempore, in prin. ſed quid ſi miſſio fuit facta ex ſnīa ipſo iure nulla, tñ verum debitum ſuppetit? reſp. non valet miſſio, q̄ non eſt facta ex congruo capite, nec via debita. Idem eſt, vt ff. de mino. l. minor. xxv. annis, cui fideicom. & ff. de excep. rei iudic. l. duob. ſ. de iudi. examinata. ff. de in rem verſo, quidā.
15 † Sed nunquid, dum dubitatur, an ſententia ſit aliqua, vel nulla, poteſt fieri ſequeſtrum; reſpodeo, caſum habes notabilem, qui non eſt alibi, in l. fi. C. de ordi. cogni. & vide quod ibi nota
a ui in lectura mea. Quæro, nos dicimus, q̄ poſt ſnīam a nullus ordo eſt de ſubſtantia formæ. i. cuius prætermiſſio reddat nullum, q̄nod executum eſt, ſed eſt forma iuſtitiæ. i. ſi prętermittitur talis ordo, index facit iniuſtitiam reo, & quia grauat eū in aliter exequendo, q̄ debeat, & pōt appellari, cum non ſit alia via reparatiouis. Item dicimus, quod in executione diffinitiuæ primo capiunt mobilia, quæ ſine controuerſia capi pōt. Nam q̄nque non poſſunt, vt quia tertia p̄ſona eſt in poſſeſſione titulo ſui proprii noīs. Nam hoc impedit celeritas executionis quia diſputare de dñio eſt difficile & longum; vt ſ. de reſt. ſpoc. ſępe, & C. de prob. l. cū res. hoc legitur & no. C. ne vxor pro marito. l. ob maritorum, & ff. de re iud. l. a diuo. §. ſi ſuper. ſecūdo capiuntur mobilia. ſ. non ꝯdicta per tertiam perſonam. tertio capiunt noīa. ſ. non ꝯdicta per aſſertum debitorem. Nam ſi negat ſe debere, non fit miſſio, quia res i. ipſum nomen nō eſt liquida, ſeu liquidum, vt C. quādo fiſcus, vel priuatus. l. nō prius. Item dicimus, q̄ in executione interlocutoriæ q̄nque nō ſeruat iſte ordo: verbi gratia, intereſt minoris potius vendi agrum, quam apothecam pannorum, vt no. C. de ſacroſan. eccleſ. auth. ingreſſi, p̄ Cy. Ego addo ordinē alium, quia ſi debitor hēt bona propria & alienabilia, & quædam alia, quæ nō ſunt ita propria, & alienabilia, vt ſunt emphyteuſes ab eccleſia tētæ, & eccleſiaſtica feuda: primo debet fieri miſſio in reb. alienabilibus, quia in habentib. ſymbolum. i. ſimilitudinem, facilior eſt tranſitus, vt dicit lex, quod obligatio tranſit in obligationem, quia obligationes oēs inter ſe participāt diffinitionē, ſed non ita tranſit obligatio in acceptilationem p̄p obſtātiā ꝯrietatis, vt ff. de accepti. l. an inutilis. §. fi. & ideo res p̄hibita alienari per teſtatorem non poteſt capi pro debito ꝯcto p̄ hæredem, niſi vt duret in vita hęredis. ff. de leg. ij. l. peto. §. prædiū. nec vſucapi pōt, vt dicit. l. illa ſingularis. C. de vſuca. pro empt. l. ij ſed pro debito teſtatoris pōt fieri alienatio, inchoando tñ a reb. non prohibitis. ff. de fideicom. lib. l. cum fidei. Porro ſi ꝯ eccleſiam ſit miſſio, q̄ habet feuda a rege, ſi antiquitus tenuit, alienabilis eſt, ſed ſi de nouo acquiſiuit, nec in mēſam eccleſiæ q̄uertit, infeudabile eſt, vt in c. j. q̄ feu. da. poſ. & in c. epm̄ vel Abbatem. vī ecclia de antiquo fendo comitatus ſibi q̄ceſſi a Principe nō p̄t aliū inueſtire ēt occaſione debiti ſolūēdi, q̄q̄ hęc dicat alienatio neceſſaria, ar. ff. de p̄c. l. ſi qs in rē. Sed opp. & vī, quod ꝯ primum decretū nō poſſit peti in inte. reſt. q̄a tutus eſt ipſo iure cōparēdo, & ſuū impedimētū p̄bando, q̄ credo verū, licet minori dēt in inte. reſt. q̄a p̄tendit ſuā facilitatē, & intereſt ſua p̄p onus ſatiſdationis, & expēſatū, vt ff. de mi. l. minor, ēt ſi quaſi q̄tumax, & no. p̄ Bar. ff. de dam. inf. l. ſi finita. §. ſi forte. & p̄ hoc infero ꝯ Dy. q̄ dicit, q̄ a primo decreto non pōt appellari, q̄a nō obſorbet ius abſentis. Nā rōne
16 expenſarū & oneris cauēdi q̄tinet grauamē p̄petuū, ar. ff. qui ſatiſd. cog. l. arbitro, Itē p̄ primū decretū pignus p̄toriū q̄ſtituit & ſic ſapit actionē in rē, ergo pōt appellari, q̄ de iure canoni. & ſic ſapit actionē in rē, ergo pōt appellari, q̄ de iure canonicit, aut p̄ reſtōnē, aut p̄ nullitatē, q̄ pars ſit vera? dicit Ber. q̄ in
17 cā damni infecti eſt vera prima pars, ſed in obligatione p̄ſona li eſt vera ſeda ſm Iac. de Are. & eſt rō, quia in cā dāni infecti ſubeſt veritas cāæ, q̄a q̄dificiū minat ruinā, & ſic ex parte agētis eſt intētio fundata. ſed in actione p̄ſonali, q̄ elidi p̄t, eſt defectus ex parte actoris, & vitiū eſt intrinſecū, & iō intentio actoris nō eſt fundata. ſed ſi eſſet extrinſecū impedimētū, puta abſentia rei, eſſet neceſſaria in inte. reſti. hoc no. Cy. C. de reſtitu. mili. l. ignorare. Capio ſeda gl. dī hic in tex. q̄ pp dolū reus
18 p̄dit poſſeſſionē lapſo anno, nunquid † idē erit ſi ſtetit excōicatus p̄ annū? reſp. nō erit idē, q̄a ſatis eſt punitus, & de p̄nis legalib. debēt eſſe q̄tēti, vt ff. de ver. obl. l. ſi ita ſtipulatus fuero. In criminali aut cā, qui p̄ annū excōicatus ſtat, p̄dit cām. 11. q. 3. rurſus. Quęro, publice excōicatus † meruit primū decretū eo, q̄ reus eſſet abſens, & iō nō excipit de excōicatione, an valeat? vī q̄ ſic, quia verus creditor eſt. Itē exceptio excōicationis deſiderat certā formā, vt ꝯ. de excep. lib. 6. c. pia. ergo ſunt duo neceſſaria, ſ. q̄ opponat, & q̄ obiiciat in forma. In ꝯriū vī, quia reus non tenet, cū actor ſit inhabilis, ar. ff. de in ius vo. l. quāuis. & ff. iudi. ſol. l. vir bonus. ad hoc facit d. Hoſt. ſ. eo. ca. veritatis. vbi dicit, q̄ quicquid faceret excōicatus in ſuū fauorē eſt inualidū: q̄ quidā intelligunt durante excōicatione, ſed poſtea q̄ualeſcit ſm eos. tu dic, q̄ aut excōicatio eradicat actū, & nō cōualeſcit, aut ſuſpendit effectū, & tūc cōualeſcit excōicatione ſublata. Porro ſi iudex eſt publice excōicatus, tūc q̄a non eſt capax iuris. prout eſt apta ad ius dicere, ipſo iure nō teneret decretum eius etiam de iure ciuili, vt ſing. no. in l. j. C. de
19 iur. & fac. igno. † Quęro, an ꝯ bannitum poſſit interponi ſecūdum decretū, ſuppoſito ſtatuto, q̄ bānitus nō audiatur neq; per procuratorem? & vī q̄ non, quia hī pro mortuo, & quia non latitat, cum comparere non poſſit. dic ꝯ, quia q̄n eſt ei dānum, quod habeatur pro viuente, pro viuo habetur, & nō p̄ mortuo. Item quia faciendo, vt cōparere non poſſit, hī pro latitāte, quia ſuo facto eſt impeditus, ar. gl. quæ eſt in l. j. C. de na.
20 libe. † Quęro, reus poſitus eſt in carcere, quia debitū liquidū non ſoluit, nunquid nihilominus poſſit pati miſſionē in poſſeſſionem, & vēditionem & vī quod non, quia creditor dēt eſſe contentus alterutro, vt ff. de tribut. l. q̄ in hęredem. §. elige re. ꝯrium eſt verum, quia ibi loquit in remediis ſoluendi, hic in remedijs cogendi. † Et no. q̄ captura rei non liberat fideiuſſorē, imo vterque pōt capi, tex. eſt no. ff. de fideiuſ. l. hæres a debitore. §. quod ſi ſeruus, & ibi per Bar. nimirū, quia licet ſit vēcapturā, non tñ eſt ſatisfactum, vt ff. de fundo inſtru. l. nepoti, & ꝯ. ſi primo eſt captus fideiuſſor, pōt capi reus, nec iuuat reus ſi fideiuſſor appellat a captura, vt ff. mā. l. creditor. in prin. & ibi gl. ſing. Capio gl. quæ incipit, idem vī, & opponitur, quod iſtud c. ſit ſuperuacuum, cum iure idem eſſet prouiſum, vt ff. de bo. auth. iu. poſ. l. q̄uis. So. dicit glo. q̄ ibi loquitur in actione p̄ſonali, in qua erat p̄uiſum, q̄ ſi bona nō poſſent poſſideri, ſingerent poſſideri tum quo ad pignus prætorium,
b tū quo ad veniendum ad ſecundū decretū, b ſi forte debitor qui non hēt bona, poſtea hīe cæpit, & eſt valde notabile, q̄ primū decretū trahit ad futura, vbi non pōt operari in p̄ſentib. vel quia nulla ſunt, vel quia a latronibus occupata, vel in controuerſia. co. tit. l. cum vnus. §. fin. Nam p̄ hoc determinauit Iac. But. q̄ ſi aliquis eſt miſſus in poſſeſſionē ex primo decreto rei valentis minus, quam ſit debitum, poterit veniri ad vēditionē & iudicationē alterius rei ita, q̄ plene ſatisfiat creditori, q̄ verū eſt, & menti tenēdū. Qūo ergo rīdemus ad ꝯria? reſp. l. quāuis, loquit in actione perſonali, quę conceruit vniformi
ne

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, qđ in ſententia declaratoria requiritur contra condemnatum ipſo iure, quo ad executionem continentem commodum pecuniarium, alias ſecus. Rui conſi. 4. num. 20. lib. 5.

b Vinc. God. Adde ad hoc, q̄ decretum ſecundum tertio non citato, an & quādo noceat tertio. Rui. conſi. 49. num. 10. lib. 4.

BIU Cujas

ne ergo, q̄ missus in reali pp vim p̄donum vel tyranni, vel occupationem, locum non potest ingredi, nunquid habet locū prouidentia nostri capituli? & vī q̄ sic. vt post annū impedimēto cessante, quod in maiore inferebatur, nunq̄ absq; dolo aduersarij constituatur verus possessor quia cadē est rō equitatis, ar. ff. de ser. ru præ. l sed 'Attilicinus. Sed pone, quod impediēs tertius est talis, q̄ pōt conueniri ad interesse, & est soluendo nunquid actor efficitur verus possessor? resp. nō, quia cessat rō istius capituli. sed si impediens non esset soluendo, licet deficiant verba istius capituli tñ non deficit æquitas aliarū legum, vt ff. de eo, per quem fa. erit. l. fi. in prin. & ff. si quis cau. l. ij. §. pe. hoc tenet Bar. & no. q̄ ille intelligitur non esse soluendo, qui pp potentiam exigi nō pōt, vt no in l ij. §. i. ff. qui satisd. cog. † Capio glo. magnam, & quæro primo, nunquid post lapsum anni requiratur sn̄a iudicis? dīt quidam quod sic, quia nō est liquidū de dolo, vel potentia rei. p̄rium est verum, quia non oportet factum l. deduci in factum iudicis, vt ff. de noui ope. nun. l. de pupillo. § hēt. & hoc verum pro possessione constituenda sed si dubitatur in facto. iudex hēt declarare. Itē ne possit dubitari, iudex similiter potest declarare ad cautelā h. d. Ber. & hoc est no. vnde llud, quod gl dicit ad cautelā, non pōt intelligi in secundo decreto. a quia s̄m decretum nō interponit in rei ven. vt no. in d. l. si finita. §. Iulianus. Sed Bart. dicit ibi p̄riū, quod interponatur s̄m decretū denegando reo audientiam super proprietate, quod non est verum, qu a ex quo reus possidere desijt facto actoris, non tenetur rei ven. nec Publicia na, nec hypothecaria. vnde super actione, quæ non competit non pōt interponi s̄m decretum, quicquid Bart. somniauerit, quod plerunque accidit Doctoribus volētibus infringere opiniones gl. † Quæro, nūquid missus in possessionem ex primo decreto & secundo in rei ven. possit præscribere. & vī q̄d non quia esset sibi ipsi p̄rius. Nam dicendo rem esse suam, dicit se vsucapere non posse, vt ff. de vsuc. l. sequit. §. Iana. In p̄rium videtur, q̄ vsucapio, & Publiciana sunt correlatiua, vt ff. de p̄hē. emp. l. clauib. & ego video, q̄ acquirit Publicianā, vt ff. de Pub. l. cum qui. §. si petenti. ad idem. ff. de acq. pos. l. Pomponius. §. si iussu, & no. ff. de excep rei iudi l. exceptio, & ff. de Pub. l. iij. & Institu. de off. iud. §. fi. In actione p̄sonali non est dubium, q̄ quærit vsucapiendi cōditio, ēt si quis sciat rē nō esse rei, sed cu iusdam tertij, vt ff. de noxali. l. generaliter. qu a tñ operat iuris fictione s̄n̄a, quantū bona fides, & hoc de iure ciuili, sed de iure canonico requiritur ad præscribendum bona fides p̄cedens ex animo, nō ex iuris fictione; & ista est opinio Ber. & est notanda. † Quæro, quantum spatium temporis debet esse inter primum decretum, & s̄m? Bar dicit, q̄ spatium anni sed tex. in d. l. si finita. §. nō aūt statim, ponit in iudicis arbitrio, quod verum puto, dummodo transeat tñ tempus, quātū dat iudicatis ad soluendū. Nam s̄m decretum vim solutionis obtinet, & in hoc seruanda est consuetudo, vt ff. de iudi l. si debitori, & l. ij. C. de iu do impe. Sed si quis vellet rñdere ad dictū §. non autem statim, vbi libere ponitur in arbitrio iudicis, posset dicere quod ibi loquitur in causa damni infecti, quæ desiderat celeritatem, & idem in similibus. Secus in alijs, sed si iudex hoc spatium non obseruat. nthilominus valet processus, sed potest appellari s̄m Bar. in d. §. nō autem statim, quasi modum excedat in exequendo ante diem. Nam ab excessu modi appellatur, licet verum sub sistat debitū, vt ff. de min. l. ait prætor. §. permittitur, & C. quorum appel non reci. l. ab executione. † Quæro, post lapsum anni reus percipit fructus, vtrum teneatur eos restituere actori. respon. sic, quia actor erat cōsecutus plenū ius possessoris. Idem forte in perceptis. p̄. annum, cū fingatur missus in re ipsa tempore, quo fuit in dolo. † Quæro, quid si missus, culpa perdidit possessionem, videtur q̄ recuperet eam per l. ij. C. de præto. pigno. sed ibi loquitur in misso in actione personali, quæ habet hypothecariam, vt ff. de pign. ac. l. non est mirum. §. sciendum. sed in reali actione, non constituit pignus, vt ff. de reg. iur. l neque pignus. & no. q̄ ex pignore prætorio non solum oritur hypothecaria, sed etiam pignoratitia directa, & cōtraria. tex. est sing. ff. vt in poss. lega. l. is cui. § quæri potest, & no. per Iac. de Are. & Bart. ff. de dam. infec. l. vtique si pro. † Quæro, nunquid titulus ecclesiæ possit capi ex primo, vel secundo decre dicit hic Ber. optime, q̄ non, & si possideretur mille annis, nunquā præscribitur s̄m Ber. vnde semper possessor habet docere de titulo, si diœcesanus vult titulum sibi ostendi, vt no. in c. j. de re. iur. lib. 6. & per hoc dico, q̄ in titulis ecclesiasticis non habet locum. l. cum de in rē verso. ff. de vsur. Quæro, sū simplex colonus num s colēs, vel partiarius, vtrum creditor meus possit mitti in possessionem meę colonariæ facultatis? resp. sic, & quia huic facultati correspondet quædam asinina detentio, fiet missio non tanquam in nomine debitoris in vltimo loco, sed tāquam in re corporali, vt ff. de dam. infec. l. si finita. §. si de vectigalibus, tamē, donec eo nomine possidetur, nunquam ipsi rei p̄scribitur, quia nec ciuiliter possidetur, & propter scientiam proprietatis alienæ quantum ad p̄scribēdū vocatur mala fides. C. de fur. l. apud antiquos possessibilia ergo sunt, quia hæc cedi possunt alteri, vt C. locati, l. viam veritatis, & ff. de pign. actio. l. solutum. §. vnde si domum. Item si quis nobilis habet honorantias in quadam villa, & has capi credo posse. Item iura hominum & personarum, puta vasallorum. Item ius patronatus. ff. de acqui. hę redi. l. j. §. j. nā & pignorari potest saltem cum vniuersitate, vt ff. de acquir. rerum dom. quędam sunt. ff. de contrahen. empt. l. in modicis. semper ergo tenet missio, nisi natura rei repugnet, vt in re sacra & religiosa. † Quid de redditibus beneficij? dic quod pro debito clerici possunt capi ex vtroque decreto. ff. de re iud. l. commodis, & ibi per Bar. tamē credo, q̄ debeat seruari clerico, vnde viuere possit, aliàs non posset officiare ecclesiam, argu. in ca. si propter tua, de rescript. li. 6. sed propter debitum ecclesiæ bene posset capi redditus prædiorum ecclesiæ, sed non redditus operarum p̄sbyteri, quia sui sunt. Quæro, † an hæreditas patiat missionem in reali? resp. non videtur, quia non possidet. vnde rei vendicatio contra hereditatē iacentem male instituit, vt ff. si quis in testam. li. esse iuſ. fue. l. j. §. Sceuola. Et si lis erat mota contra defunctum, non tamen contestata, non succedit in hac reali controuersia hereditas, qa nec hæres, vt ff. ad exhi. l. de eo. §. fi. & ff. de præto. stip. l. 2. verus autem dominus possessionem vacantem sua auctoritate occupabit. vt l. fi. C. vnde vi. Quæro, quid in aliis iurib. inſepa rabilib. a p̄sona, vt de vsufru. emphyteu si ecclesiastica, & feudo? respon. q̄ commoditas istorum iurium potest adiudicari ex secundo decreto. eorum vero trāslatio fieri non potest, & per hoc forte nec vsucapiendi conditio, argum. ff. de vsuca. pro emp. l. 2. nisi esset talis persona, in qua posset fieri alienatio. de hoc dic, vt plene no. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si qua sunt iura. † Quęro, pone filius fam. habet proprietatem in bonis aduentitiis, tamen ipse non potest alienare inuito patre, nunquid poterit hęc proprietas nuda adiudicari creditori filii, ex secundo? dicit Bar. quod non, quia filio est interdicta alienatio, nec debet factum filii nocere patri, nec minuere iura, nec p̄rogatiuas patrię potestatis, arg. ff. q̄ quisq; iur. l. 3. §. si filius ita dicit ipse in d. §. si de vectigalibus, vbi videas. In p̄riū facit quod no. ff. de noxa l. si condemnatus. & arg. ff. de vsuca. l. iusto. §. non mutat. & ff. de iudi. l. si filius, & ff. de procura. l. si quis in rem suam. C. man. l. per diuersas. §. exceptis, & ff. qbus ex cau. in pos. ea l. apud Iulianum, in princ. no. etiam. C. vnde vi. l. si quis in tantam, & C. qui bo. ce. poss. l. pe. Item pater tenetur consentire filio agenti, & fugienti, & si non vult consentire pōt iudex decernere se ratum habiturum, arg. ff. quod fal. tuto. aut. l. j. §. idem Pomponius, ne pater de sua malitia glorietur. Item est alienatio necessaria ff. fam. ercis. l. alienationes, & l. & puto. §. j. arg ff. de fideicommis. li. l. cum fidei. & sic potest fieri per sententiam propter publicam auctoritatem sentētię, quod non potest fieri per pactum priuatorum. sicut econtra iudex potest prohibere alienationem. ff. de contrahen. emp. l. si quis sciens. sed non pactum nudum, nisi prohibēs retineat. vel habeat apud se aliquam possessionem corporalem vel intellectualem, vt dicit l. illa no. ff. de distra. pig. l. creditori. § fin. ibi enim pignus traditum erat, & sic creditor, qui fecerat pactum, q̄ debitor non alienaret, erat fretus possessione, vt ff. q̄ satisda. cog. l. sciendum. §. creditor. Nā sicut hypothecaria possessionem auocat, vt ff. de euict. l. si cum vendito. ita traditio facta per debitorem creditori. in fundo etiam dotali non potest fieri missio ob debitum viri, quia cum vergat ad inopiā, dos pertinet vxori, nec econtra propter debitum vxoris, qa dos pertinet viro. p̄. de pig. ca. ex litteris, & no. ff. de bo. dam. l. quinque legibus, & hoc in personali: secus in reali, vel hypothecaria, quæ esset prior tempore, & potior in iure, vt C. qui po. in pig. ha. l. assiduis, & ff. qui satisd. cog. l. de die. §. dos euincipotest, sed sine euictione alienari non potest. C. de iure do. l. j. & l. si prædium. † Quæro, an ex semiplena probatione īterponat̄ s̄m decretum. resp. non, quia p̄batio est rei dubię faciens fidem, vt no. C. de proba. in rub sed semiplena p̄batio nō est huiusmodi, & quia agit de pleno p̄iudicio s̄m Bart. qui no. ita. ff. quib. ex cau in pos. ea. l. Fulcinius. §. cum hoc edictum, quæ probatio fiet lite non cont. quia extra ordinem proceditur & summatim. i. succincte, ex plena tamen fide, & sic summatim dicitur dupliciter, vt no ff. vt in pos. leg. l is a quo. in prin. puto tamē, q̄ cōtra contumacem posset deferri sacramentum

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, q̄ decrerum interpositum partim ex vera, partim ex falsa causa, in totum est nullum. Rui. consi. 160. num. 17. lib. 2.

b Vinc God Adde, q̄ decretum facilius quam sententia annullatur. Rui. consilio 89. num. 1 lib. 5.

c Vinc. God Adde tameu q̄ decretum superioris facit præsumi solennitates, quādo interponitur in actu, vel post, secus, si præcedit. Rui. consi. 86. num. 6. lib. 1.

d Vinc. God. Adde, q̄ semiplena probatio licet fiat per famam, tamen fortior est illa vnius testis. Soc. consilio. 270. consideratis. vers. ista conclusio. circa med, lib. 2.

BIU Cujas

mentum in probationis supplementum vbicũque ꝯ presen-
tem hoc põt fieri, ne sit melior conditio contumacis, q̃ obe-
32 diẽtis, arg. huius c. † Quero debitor meus deposuit pecuniam
suam apud quendam campsorem, vtrum mittar in possessio-
nẽ tanq̃ noĩe debitoris, an tanquã rei mobilis? resp. si extat, vel
est pecunia parata solutioni, mittar in possessionem tanquam
in re mobili. Sed si nõ extat, nec est parata solutioni, mittar tã-
quam noĩe debitoris, ita no. Bar. ff. de re iud l. commodis præ-
miorũ. ver. vltimo loco. & si ordo inter eos puerteretur, nihi-
lominus valeret decretum, sed posset appellari. idem, vt s̃. dixi,
si abbreuiaretur tempus hoc totum no. Bar. ff. de re iud. l. a di-
33 uo Pio. §. in vendi. † Quero, vtrũ missus ex cã iudicati, vel ꝯ-
fessi in iudicio, efficiatur verus possessor? dicit Bar. ꝙ sic, sicut
creditor cõuentionalis. Ita no. Bar in d. l. a diuo Pio. §. si super
rebus, & dicit esse casum. ff. vt le. no. ca. l. postquã. §. imperator.
Idẽ ergo erit, si quis missus est in executione guarẽtigię, vt ip-
se no. ff. de bo auth. iudi. pos. l. cum vnus. tu dic ꝯ. non obst. §.
imperator, quia ibi est speciale in executione vltimę volunta-
34 tis, sed regulariter contra, & ideo standum est regulæ. † Quæ-
ro, missus neglexit corporaliter ire in possessionem, an ꝑ hoc
perdat beneficium decreti. dñt quidam quod sic, si per bien-
nium neglexit, argu. C. de bo. auth. iud. pos. l. fi. hoc sentit Bar.
ff. de dam. infec. l. si finita. §. si quis metu. vbi videas. Quęro, ali-
quis missus est in posses. reali pro re petita, & in alijs rebus de-
bitoris pro personalibus, id est pro fructibus, & interesse, qui
veniunt consecutiue, vtrum pro ipsis efficiatur verus posses-
sor? respon. pro istis requiritur secundum decretum. & tunc
fiet aliarum rerum verus possessor, quia quælibet res imitatur
naturam suam, arg. ff. de rei ven. l. vtique, & l. is cuius. ff. si ser.
35 ven. ar. contra Instit. de offic. iud. in princi. † Quæro nunquid
molæ molendini dicantur mobilia? resp non, quia sicut nec
tegulæ tectorum donec applicatæ sunt, quia vna contignatio
36 est, vt ff. de vsuc. l. eum qui ędes. † Quęro, nunquid clusa mo-
a lendini,[a] quę est in fluuio publico, possit capi ex iudicis decre
to? resp. sic, tanquam superficies, cuius vtile dominiũ est eius,
qui licite ꝯstruxit eam, vt no. Bar. ff. de dam. infec. l. fluminũ,
37 & facit. ff. de contrah. emp. l. qui tabernas &c. † Quero quali-
ter fiet missio contra eum qui possidet ciuiliter tantum? resp.
duæ sunt pos. in eodem corpore, sicut patet per differentias, q̃
in eodem corpore, nisi sub diuersis considerationibus esse nõ
possunt; tamen Pet. de Bel. per. dicit, ꝙ vna tantum est posses-
sio, sicut cum dico, homo est animal rationale & mortale. Nã
vna est definitio cõstans ex genere, ꝙ est homo, & differẽtijs,
quæ sunt rationale mortale. Item exemplum in indiuiduo, vt
cum dico, Socrates est animal rationale mortale. Nam suppo-
nit pro indiuiduo cum drĩjs, & non pro pluribus indiuiduis.
Item si essent plures possessiones, anima possidentis dẽret for
mare in mẽte sua duas propositiones, quia ciuilis possessio in
animo constat. Item naturalis non consistit absque animo. vn
de rusticus, qui plene possidet debet habere scientiam harum
duarum propositionum, quarum vna esset hęc. ego A. natura
liter possideo, ꝙ ridiculum est dicere, & impossibile, qa rusti-
ci nõ possunt hoc scire, vt no. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. hi
quoque. vnde dici potest, ꝙ nõ est nisi vna possessio. s. natura-
lis, quæ aliquando naturaliter, aliquando ciuiliter possidetur.
38 † Et adde, quod quędam est possessio de corpore in corpus, vt
si homo possidet rem corpoream. quandoque de corpore in
non corpus, vt si homo possidet seruitutem. qñque de non
corpore in corpus, vt si fiscus possidet fundum. Nã fiscus est
persona incorporalis, & ideo vbique, vt no. in l. j. C. de quadr.
præsc. qñq; est de non corpore in non corpus, vt fiscus, vel ec-
clesia in abstracto. i. prout est quoddam mere intellectuale, ꝙ
intellectu concipitur per regulas sumptas a rationalitate intel
lectiua, quasi possidet patrimonium suum in genere comple-
xum corporalium, & incorporaliũ, ideo possidetur misticè,
vt ff. de pet. hęred. l. regulariter. hæreditas aũt iacens per se non
possidet, nec quasi, & tñ qñq; fingitur possidere bona fide, vt
ff. si cer. pet. §. ꝙ si stipulatus. Considera etiam si per rationem
naturalem Item per rationem syllogisticam, siue disputandi,
de qua no. ff. de acq pos. l. j. §. veteres, & ff. si cer. pet. l. cum fun-
dus. §. j. quod circa possessionem est cõsiderare. s. differentias,
vt ciuiliter & nãliter proprium, quia proprium ciuilis posses-
sionis est fructum acquisitionis parere. ff. de acquiren. pos. l. 3.
§. ex cõtrario, nisi aliquid sit adiunctum naturali possessioni,
puta seruitus hoc pariat, vt ff. de ser. l. vt pomum Item est con
siderare expositiones, & exponitur possessio, i. pedum positio
a vi vocis & ꝑdominio, vt ff. de acq. pos. l. j. in prin. dicit dialecti
cus, ꝙ diffinitio datur per genus, & drĩas, vt homo est animal
rationale, mortale. descriptio datur per genus, & proprium, vt
homo est animal risibile. Nam risibile est ꝓprium hominis,
exponens & expositum datur per voces, & deriuationes, & dr̃
etymologia, vt ff. si cer. pet. l. 2. § appellata. His præmissis redeo
39 ad † qõnem, qualiter fiat missio in sola ciuili, & qualiter in so-
la naturali, & qualiter in simplici detentatione. ff. de rei ven.
officium. C. vbi in rem actio l. 2. & quod mirabile est, interdũ
missus dr̃ qui in neutram istarum mittit, sed solum vadit ad
fundum, hic dicitur missus in dominio, & nõ in possessione,
hoc dicit lex vnica in iure. ff. de fundo dotali. l. si fundum.

ADDITIO.

a Vinc. God. Ad. 'e, ex quo flumine molendinum aquam possit recipere. Alexand. consi. 194. consideratis. lib. 2. Corn. consi. 268 in hac. litera, O. & P. la 2. lib. 4.

SUMMARIUM.

1 *Si reus non inuenitur, sufficit citationem ad ecclesiam proponi. in prin.*
Finis debet imponi litibus.
Iterari, & recidiuari quod potest, non est perfecte sopitum.
2 *Principium quadragesimæ quomodo intelligitur.*
Principium quid dicatur.
3 *Mitti potest peremptorium in vna citatione per distantiam viarum etiam in causis grauissimis.*
Archieps admittit ad probanda & prosequenda iura totius prouinciæ.
4 *Dictio idoneum, quid significet.*
Instructus sufficienter in causa dicitur, qui scit factum
Citationis generalis clausula, & executio, num. 5.
Mandatum qui habet ad necessaria, habere & ad vtilia intelligitur
5 *Pendente termino an possit quis iterum citari ad eundem terminum.*
L. siue pars. C. de dila. limitatio.
Facere sonat per se, vel alium.
6 *Papa si mandet simpliciter, vt aliquis auctoritate Papæ citet talem, an poterit alteri vices suas committere.*
Nuncius an alij citationem demandare possit.
Auctoritate nostra non vr̃ factum, quod fit per interpositam personam.
7 *Forma citandi quando quis non inuenitur personaliter, quæ sit.*
Citationis edictum qui amouet, qua pęna puniatur.
8 *Citatus si noluit comparere, iudex tamen impeditus ex aliquo incidenti, vel morbo non sedit pro tribunali, an iste condẽnabitur in expensis.*
Nomen proprium hominis, & diei, non recipit fictionem.
Ignorantię factum ꝓdest ad excusationẽ, nõ ad lucrum, & obligationẽ.

CAP. X.

Venerabilis. Si reus non inuenit̃ sufficit citationem ad ecclesiam proponi. hoc dicit. Et ponit duplicem citandi formã, primam quam facit iudex per literas, secundam quã committit alteri faciendam. secũda ibi, nos vero. Casus. Papa citauit Burdegalensem Archiepiscopum, ꝙ responderet Bituricẽ. Archiepõ, qui dicit se habere in Burdegalen. ecclesia iura Primatię secundo dr̃, ꝙ nihilominus dat Papa alijs iudicib. in mandatis, vt & ipsum ad eundem terminũ auctoritate Papæ citare procurent, si poterit inueniri: & si non poterit inueniri faciant, vt citationis edictum per ipsos, vel alios apud eius ecclesiam publice proponatur. Dicit Inn. ꝙ licet causa tangat prouinciales, id est suffraganeos, non tñ necesse est eos citari,
1 quia sunt appendices in consequentiam. † No. ꝙ finis[a] debet
a litibus imponi, & hęc est ratio, quare perit instantia sm̃. ll. sed
sm̃ canones non perit, quia esset potius instantiam iterare, q̃
finem imponere litib. terminalem. Non enim est perfecte so-
pitum quod iterari & recidiuari põt, vt ff. loca. l. martius. & ff.
de ędi. edi. ꝙ ita sannatum. Secũdo no. formam citationis ibi,
2 cum dicit, ad initium proximæ quadragesimæ. † Sed hic quæ-
ro, cum quadragesima habeat tot dies, ꝙ potest diuidi in tres
partes æquales, qũo intelligitur principium, vtrum. 14. dies
quadragesimæ erunt principium? respon. puto, ꝙ dictio, vsq;,
hic teneatur exclusiue, & si teneretur exclusiue, teneretur ꝑ
prima die, qua ius reddit̃ in prin. quadragesimæ ar. ff. de verb.
oblig. l. cum qui calendis. Nam, vbi fit mentio de tempore, in-
telligitur de proximiori, & vide quod no. ff. si quis ius dicen.
non ob. l. j. § j &c. Considera, ꝙ in his, quę possunt momen-
to fieri, principium dr̃ illud momentum, sed in his quę requi-
rũt temporis tractum, principium dicitur illud tempus, quod
est necessarium ad principiandum, ar. ff. de cond. ob causam.
l. si pecuniam, in prin. sic loquimur, cum dicimus, nos sumus
in prin. veris, vel æstatis, vel talis potestas est in prin. officij sui.
Papa nõ dicit hic, vsque ad principium, sed dicit vsque ad ini-
3 tium. † In tex ibi, peremptorium, no. ꝙ per distantiam etiam
viarum in causis grauissimis potest in vna citatione mitti per-
b emptorium.[b] ibi, Primatiæ. de hoc vide de off. ord. c. duo. Ibi,
Bituricensis. nota, quomodo Archiepiscopus admittitur ad
ꝓsequẽda iura totius suæ ꝓuinciæ, & sufficit ei hoc, quia hẽt
4 mandatum a canone. † Ibi, Idoneum. ista dictio significat, ꝙ
dẽt persona, quę mittitur, esse legalis. & quod sequit, sufficien
ter instructum, significat, ꝙ dẽat scire factum. ff. de procu. l. si
actor malit. C. de procurato. l. fina. quod autem dicit, procu-
ratorem, significat, quod debet afferre secum mandatum, vt
ff. de iniur. l. sed si vnus. §. procuratorem. Ibi, & ad alia
omnia, no. clausulam generalem ad omnes actus vsque ad
diffi-

ADDITIONES.

a Vinc God. Adde quis dicatur, Corn. consi. 195. videtur. litera D. lib. 4.
b Vide Maria. Soc. in repetitione rubricæ, de dilationi in 7. charta.

BIU Cujas

diffinitiuam sñam etiã inclusiue. Ibi, quæ necessaria, sub isto verbo etiam vtilia includuntur, quia habẽs mandatũ ad quę cunq; necessaria, vñ habere mandatum etiã ad ea, quæ vt lia
5 sunt. † Ibi, vt & ipsi ad eundem terminum, no quem pendẽte termino iterum citari ad eundem terminum. Non ob. ꝙ dilatione pendente iudicis officium conquieſcit, vt C. de dila. l. si ne pars. quia hic tendebat ad idem, & eodem modo vnde nõ dñ aliquid innouar, sed magis intimari, siue insinuari. Ibi, Citare. s. si poterit inueniri, Ibi, & si non poterit. s. de facili, vt ff. đ ver. sig. l. nepos Proculo, & ff. de hęre inſti. l. Seius §. puto. & đ hoc ſtabitur relationi nuncij, ad cuius officium pertinet rimari, ar. ff. de reb. eorum l. magis puto. §. ne passim. qui si falsum retulerit, punietur, vt l. 2. C. de spor. & ab officio perpetuo remouebitur, vt per no. in Auth. de armis. §. fi. col. 6. Ibi, faciant, istud verbum sonat, vt per se, vel aliũ, vt ff. si cer. pet. l. fi. §. sed ad maiorem declarationem Papa exprimit, per ipsos, vel alios & ex hoc consueuit dubitari, ꝙ nõ sine ministerio Papa po-
6 nit verbum, alios. † Vtrum si Papa mandat simpliciter, vt aliquis authoritate Papæ citet talẽm, vtrum poterit alteri vices suas committere? & quidam dñt ꝙ nõ, vt ſ. de offi. deleg. c. fi. Alij dicunt ↄriũ, quia iste actus non consistit in industria prĩcipaliter. c. j. de offi. dele. in cle. vnde potest per alium explicari, vt C. de cadu. tol. l. j. §. ne autem. Item nuncius nõ citat, sed intimat, & non refert a quo intimetur, ar. ff. de obli. l. cũ seruꝰ. ff. de peti hære. l. item veniunt. §. petitam. Item ar. ad ad hoc. ff. ad muni. l. Titio. caue tibi, licet in citando per literas nõ versẽt industria, tamen nuncius debet esse iuratus, ar. ff. de do. plẽ. l. Theopompus. & iurm est personale, vt C. de re. cre. l. generaliter, in prin. Item cum in relatione nũcij sit electa fides, & sic personæ cohæreat, probabilius vñ dicendũ, quod alteri demãdari non possit; & sic mandatum nuncij non recipit substitutum, nisi hoc contineatur in forma mandati, quia nuncius neq; ampliare, neq; restringere potest, vt ff. de ver. ob. l. q Romæ §. Callimachus. non obs. istud c. quia commissarius Papę intelligit esse delegatus ad istum actum, & habet maiorem auctoritatem, quam alij inferiorũ magistratuum, vt c. j. de offi. dele. in cle. vel dic, ꝙ istud c. facit magis ad partem negatiuã. Item põdero istud verbum, auctoritate nostra. Illud. n. quod fit per alterum. i. per personam mediatam, non proprie dñ au-
7 ctoritate nostra, ar. ff. de vul. substi. l. qui liberis. §. fi. † No. formãcitandi, qñ quis non inuenitur personaliter, quia tria requirũtur. primo, quod apud domum habitationis, vel ecclesiam. secundo quod publice, tertio quod per literas loco affixas tanq; in albo, concor. quod no. ff. de dam. infec. l. 4. §. toties. & qualiter puniatur ille, qui talem scripturam amoueret in præiudi-
8 cium citati, habes ff. de iurisd. om. iu. l. si quis id quod. † Querit gl. de vna notabili qõne, citatus noluit comparere, iudex tñ ꝓ tribunali non sedit impedi tus ex aliquo incidẽti, vel morbo; vtrum iste condemnabitur in expensis? gl. dicit ꝙ nõ per. l. secundã, in fi. ff. si quis in ius vo non ie. & est ratio, quia expensæ succedunt loco interesse, sed aduersarij, qui cõparuit non interest. Itẽ casus sequẽs purgat culpã, ex qua nõdũ erat ↄfecta obligatio, vt ff. ad l. Rhodi. de iac. l. si vehẽda. §. idẽ iur. vel dic, ꝙ debet comparere impedimento cessante, alias tenet aduersario expectãti in expen. i. interesse, nõ dico in mera pœna conuentionali, vel legali. & hęc vera vt ſ. cum dilecti. non ob. d. l. 2. quia ibi citatio nõ tenuit a principio pp expressionẽ diei feriatæ, quia fuit expressa in ipsa citatione nominatim, & sic improbabiliter, quia nomẽ proprium diei, sicut hominis, non recipit fictionem, de condi. & dem. in testõ. §. j Et hæc vera sunt, etiam si ponis absentem ignorasse impedimentum. Nam factum ignorãtiæ ad excusationẽ prodest, vt ff. de infa. l. genero. l. res. ff. de cri. expil. hęreditaris. sed ad lucrum consequendum, vel alium obligandum non prodest in his quæ cõ filio animi geruntur, quæ non dicuntur fortunæ, sed prouidentiæ. ff. de condi. & dem. l. 2.

De eo, qui mitti in pos. causa rei seruan. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Missus in possessionem causa rei seruandæ. an possit compellere reum vt ipsam possessionem recuperet.*
Archidiaconi intellectus in rub. de eo. qui mit. in pos. lib. 6.
2 *Possessor negans se possidere, an expelli statim debeat de corporali possessione.*
Negans intercipere videtur.
3 *Reus honestæ vitæ, probatæq; fidei, an teneatur dare fideiussorem de iudicio sisti.*

1 VIso de contumacia, quia propter eam frequenter missio fit in possessionẽ, ideo supponit iste titulus. † Nunquid autem missus in possessionem causa rei ser. possit compellere reũ, vt ipsam possessionem recuperet. & sic postmodum in causa ꝓcedet, vide quod no. Archi. super ista rub. li. 6. & ibi no quod sic, & ratio est, quia per totũ iudicium redđit in inuitũ, vt ff. đ ver. obl. l inter stipulantem. §. j. sed gl. ordi. dicit cõtrarium, ſ. qꝰ reconuentus reali actione non tenet reficere expen. nisi compareat, & velit rem defendere, & possessionem recuperare, vt ↄ. c. cũ veniſſent, in j. gl. & est ratio, quia qui tenetur citra obligationis vinculum ratione possessionis tm̃, expulsus desinit teneri, vt ff. de dam. infec. l. prætor. §. cum hoc edictũ, & ff. de vsufr. l. cum fructuarius. ímo plus, quia etiam si teneretur ex ↄctu, a quo licet discedere, desinit teneri derelicta possessione, vt in c. j. col. 10. de vsufr. l. cum fructuarius. cum ergo dñs auocauerit a se possessionẽ, & reus beneficio iuris vsus nunq̃ comparuit ad ↄdicendũ. merito non dẽt cogi ad refectionẽ expẽsarũ, quia in nulla culpa deprehenditur. & dictum Arc. debet intelligi, qñ missio fit in actione personali, vbi mora ꝓcedit, ar. ff. đ vsufr. l. in fideicom. in prin. vel in reali, vbi fructꝰ de pręterito veniunt restituendi, & non sunt restituti, vt ff. de
2 rei vend. l. vtiq;. † Quęro quid si possessor negat se possidere?
a Rñ. statim officio iudicis expellitur de corporali possessione, nec licet ei intra annum recuperare, vt in Auth. de trien. & semiss. §. pẽ. col. 3. vbi est melior gl. quæ sit in toto corpore iuris. porro negans intercipere vñ, tex habes sing. ff. ad l. Fal. l hæreditatũ. §. vl. † Quęro, vtrum reus honestæ vitæ probatæq; fidei teneatur dare fideiussorem de iudicio sisti? & vñ ꝙ nõ, qa secundum qualitatem personæ debet caueri. & ad hoc facit gl. ordi. multum notabilis in §. is autem. ff. de ripa munienda. cõtrarium est verum, vt ff. de pręto. stip. l. prætoriæ stipulationes.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adde, quando possessor antiquor præferatur. Barto. in l. 1. C. vti possid. col. pen. Quando autem non præferatur antiquior poss. Ias ponit in consi. 6. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Obseruari dẽt sententia, vbi est sigillũ Papæ, nulla cõtradictione obstãte*
Missus in possessionem actor efficitur post annũ verus possessor, si reus non cauerit, licet habuerit voluntatem, in prin.
Verum est, quod vtraque pars asserit.
2 *Verbum, habeatis, an habeat importare secundum decretum.*
Missio in iura spiritualia, quando habeat locum.
3 *Actiones confessoriæ, & negatorię, quæ.*
Incorporalium rerum possessio quęritur per cautionem domini rei.
4 *Libertas qualiter debeat probari.*
Libertatis præsumptio liberat a probando. non ab agendo & ꝓponẽdo.
Prædia omnia libera præsumuntur, nisi a fisco tributis.
5 *Actori conquerenti de aliquo auferente, vel turbante iura ecclesię, qualiter consuli debeat.*
Missio in possessionem in spiritualibus, quando locum habeat.
Protestatio non releuat, vbi opus est facto, nisi stet per aduersarium.
6 *Cautio cui præstari debet.*
7 *Reus, quid iuris, si est ita pauper, quod non inueniat fideiussorem, nec habet vnde reficiat expensas.*

CAP. PRIMVM.

COnstitutis. Actor missus in possessionem post annum efficitur verus possessor, licet reus intra annum habuerit voluntatem præstandi cautionem, cũ non præstiterit actori eam parato recipere. h. d. Et primo narrat factum. secundo interloquitur ibi, ideoque. Casus quidam fratres fuerunt inducti in possessionem ob contumaciam aduersæ partis. tamen intra annum aduersa pars dicit se paratam vel cautionem præstare, & expensas reficere, & recuperare possessionem, sed tamẽ non dedit, cum aduersa pars esset parata recipere eam. Quæritur quid iuris? rñ. quod missi remanent veri possessores, reseruata quæstione proprietatis; & super hoc Papa dat literas confirmatorias. No. quod non sufficit offerre se paratum iuri, nisi sequatur effectus. & hoc verum, quia post actum verbi requiritur actus facti No. quando vna pars dicit, sum parata præstare, altera pars debet dicere, & ego sum parata recipere. Sed quid si altera pars abest in termino? rñ. satis est offerre, si cętera sint parata, sicut verba sonant, vt ff. de ope. no. nũ. l. prætor. §. si quis paratus. C. de distra. pigno. l. si residuũ. si tamẽ est, quod possit actualiter consignari, debet id decreto iudicis fieri. ff. de proc. si reus paratus. Ibi, inducti, per delegatos Papæ qui cognoscebãt de causa, vt patet in antiqua. Ibi, liceat voluntatem, nõ tamen efficacem. vnde nõ sufficit velle, nisi quis velit cum effectu, in quo requiritur factum consumma-
a tum. a Ibi, Saluo iure, no. ꝙ reseruatum in confirmato, intel-
1 ligitur reseruatum in confirmante. † Ibi, Patrocinio. i. sigillo, & sic

A D D I T I O.

a Vide tex. cum gl. notabili inci. magna pietas, de pœn. dist. j. & quod habetur in c. 3 supra de pac.

BIU Cujas

a & sic no. quod vbi est sigillum Papæ, talis sñia debet obseruari, nulla ꝺ dictione obstante. No. ꝙ illud est verum, quod vtraque pars asserit, sic. C. si per vim vel alio modo, l. fi. vtraq; pars confitebatur bonam voluntatem, in offerentem tamen sola voluntas nec obligatoria, nec satisfactoria est. † Quæro, vtrũ
2 verbum istud, habeatis, quod est hic in tex. habeat importare ſm decretum? quidam dicunt ꝙ sic, & colligũt, ꝙ in legalib. actionibus habeat locum ſm decretum. sed istud est falsum, quia non proponitur hic aliquod probatum, propter quod se cũdum decretum debeat interponi. Item quia litera dicit, ꝙ saluo iure, quæ verba non apponũtur in secũdo decreto. Deinde no. ꝙ in iurib. spiritualib. fit missio, quando agitur de eis vt de proprietate, vt no. ſ. tit. j. c. contingit. & no. quod Inn. intrat hic materiã. l. si prius ff de no. ope. nun. & l. prius. ff. si ser-
3 vend. † Vt autem tu simplex clericus super intellectu illius l. si prius. ff. de no. ope. nũc. aliqualiter informeris, præmitte ad euidentiam, quod duæ sunt actiones. s. confessoria, quæ tuetꝰ seruitutem ꝺ dominum rei, qui prætendit libertatem. e contra alia actio, quæ vocatur negatoria, quæ tuetur libertatẽ ꝺ cum, qui prætendit seruitutem. Exemplum de prima. certum est, ꝙ vnicuiq; licet altius tollere domũ, licet officiat luminibus vicini. etiam in toto lumine obscuran. nisi imposuerit seruitutẽ altius non tollendi. pone ergo, ꝙ post impositam seruitutẽ altius tollat, certe tenetur confessoria, in qua si ipse cõuentus est contumax, remedium adhibetur, quia cogitur cauere de altius non tollẽdo, donec probet de sua libertate. Exẽplum de secunda, si ædes meæ sunt liberæ & prætendẽs seruitutem altius non tollendi, impedit de facto me altius tollere, intento ꝺ ipsum negatoriam, in quo iudicio si est contumax, tenetur cauere de non impediendo me, ne ædificem, donec agat cõfessoria, & probet seruitutem esse suam, & sic propter contumaciam transfertur in istis incorporalibus onus agẽdi, & onus probãdi. Sed quare hoc? rñdeo quod in istis incorporalibus pacifica possessio non potest haberi nisi per patiẽtiam aduersarij quæ patientia non potest perfecte haberi nisi ꝑ cautionem vt ff. de serui. rust. prędio. l. j. in fi. quod ergo in reb. corporalibus operatur missio corporalis, idem in incorporalibus operatur cautio, ad quam non solum verbo, sed facto quis cõpellitur per bannũ, mulctam, & carcerem, vt no. ff. de no. ope. nun. l. stipulatio ista. §. fine. Dicit gl. in d. l. si prius, quod eodẽ modo procedit in vti possidetis, non. n. qui possidet, mittit in possessionem vlterius, sed mittitur in nouam qualitatem possidendi. s. pacifice & sine ꝺ dictione, donec aduersarius egerit ꝙtrario iudicio, & de iure suo docuerit, & quia vertitur factũ negatiuum, s. nõ turbare, necessaria est cautio. simile. ff. de ꝙd.
4 & dem. l. Mutianæ. & C. de indi. vidui. auth. cui relictũ. † Quæ-
b rit ibi gl. qualiter libertas probatur? rñ. quod probatur eo ipso, ꝙ non probatur contrarium. hęc præsumptio ꝓcedit, qa seruitutes sunt ꝺ naturalem statum prædiorũ. Nã primęuus status est libertas, seruitus autem debet prescribi, vel cõstitui. Et ideo non presumitur, nisi cõstituta, vel prescripta probet. scias tamen ꝙ presumptio libertatis releuat ab onere probandi, non ab onere agendi, & proponendi. Deinde conclude, & nota, ꝙ omnia prędia presumuntur libera, supple præterquã a fisco, cui sunt obligata ꝓꝓ onera tributorum, nõ dico ꝓpter onera seruitutum, quia fundus meus non presumit seruire fundo fisci, nisi fiscus hoc probet. & si habeo vnum molendinum, & fiscus habeat aliud, sicut molendinum fisci presumit liberum, ita meum. Et ex his tu Canonista es aliqualiter informatus, & facit. ff. de dam infe. l. a quo fundus. Et ego plene exa-
5 minaui. C. de bo. auth. iu. posl. cũ proponas, in lec mea. † Quærit Inn. qualiter consuletur actori conquerenti de aliquo aufferente, vel turbante iura ecclesię, & seruitutes, non permittente vti eis, nec comparente ad rñdẽdum. & examinat. l. si prius, de no. ope. nun. Item tractat, qualiter fiat missio in nominib. debitorum. & dicit, quod creditor potest ita mitti, vt possit exigere. Idem ait, ꝙ in spiritualib. non potest fieri missio pro mẽsura debiti, nisi qñ permutatum esset spirituale pro spirituali. Idem ait, ꝙ missio causa custodię requirit primum decretũ. secundo actualem missionem in possessionem corporalem ꝑ ministrum. Item ponit formam primi & secundi decreti. & scias, quod illę leges, vt l. si prius, de no. ope. nun. & l. harum. ff. si seruitus ven. ad materiam huius capituli nihil faciunt, quia loquuntur de seruituribus, in quibus agitur de modico præiudicio. Ecclesia autem non possidetur iure seruitutis, sed iure proprietatis, vbi agitur de ecclesia tanquam de proprietate. Quęro, nunquid protestatio, quod quis est paratus, sufficiat? dicit gl. ꝙ aut aduersarius non est paratus recipere; & sufficit.
6 aut est paratus recipere; & non sufficit. † Quero. cui debeat ꝓstari cautio? rñdet gl. notabiliter quod parti, si pars est præsens, si autem non est præsens, prestabitur iudici recipienti pro parte absentis. sin autem neq; iudex potest inueniri; præstet alicui honestę personæ quæ recipiat cautionem nomine actoris absentis. Cõsulo vt præstetur apud acta nomine publico actorum, vt l. non quasi. ff. rem pupil. sal. fo. & quod procedat sup hoc ꝓtestatio, vt C. de anna. exce. l. vt perfectus. & hoc facit ad cautionem vsurarũ, si non inuenitur ęps, neq; tabellio, vt sufficiat eã prestare honestis personis, & habui hanc qõnẽ de
7 facto. † Quæo, quid si reus est ita pauper, quod non inueniat fideiussorem, nec habeat, vnde reficiat expen. dicit gl. ꝙ non currit ei tempus, quod est no. dignum, & tenendũ memoriæ, credo gl. veram in ficto contumace. secus in vero, quia est in dolo, & adde quod dicam. ꝛ. in c. proximo.

ADDITIONES.

a Vinc. Go. Adde, & sigilli fractio vel deuastatio, quid operetur. Bar. in l. ad testium. §. si signa. de testam. in l. in fraudẽ. §. ficut. de testa. milit. Et an ex hoc fides instrumenti diminuatur. Dec. consi. 146. col. 4. in fi.

b Vin. God. Adde quando libertas alicui concessa, eidem auferri dicatur, si contra eam aliquid facere cogatur. Rui consi. 202. nu. 1. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Negligens qui non fuit, non læditur ex temporis cursu.*
Actus ad reuocandum possessionem, in quam fuit missus actor, incipit a die notitiæ missionis.

2 *Vnus ex tribus delegatis nihil potest exercere etiam interloquendo, quãuis alij sint mortui, vel impediti.*
Cautione oblata semel misso in bono. possess. non fit liberatio.

3 *Cautio quando præstatur iudici, vel honestæ personæ, an ad hunc actum absens sit citandus.*
Ordo in satisdando quis.

4 *Præcedente mora, qui tenetur aliquid facere, tenetur requirere creditorem, vt purget ei moram.*
Ad factum qui tenetur, debet adire creditorem.

CAP. II.

Vm sicut. Si non stetit per reum, quominus intra annum caueret, actor ꝑ anni lapsum nõ efficitur possessor. h. d. Est in prima facti narratio. In secunda causę commissio. secunda ibi, discretioni. Casus. Inter P. subdiaconum, & Abbatissam & conuentũ S. Trinitatis super quadam ecclesia, quæ ꝑ dictã abbatissam, & conuentum petebatur vt proprietas, qõ vertens fuit commissa tribus iudicibus, qui ꝓpter contumaciam dicti subdiaconi miserũt in possessionem dictas moniales causa rei seruandæ, hocq; peruenit ad notitiam dicti subdiaconi, qui vno ex prædictis iudicibus mortuo, altero absente, comparuit coram tertio offerens cautionem, supple & expensas, petens sibi resignari possessionem. sed non potuit hoc consequi, quia de tribus iudicibus vnus solus nõ habebat potestatem. in isto interim spatium anni est elapsum. iste subdiaconus significauit hoc Papę. mãdat quibusdam alijs iudicib. Papa, ꝙ cautione de iudicio sisti ab eo recepta faciãt ei possessionem restitui, non obstante lapsu anni, si per dictũ subdiaconum nõ stetit, quominus intra annum cautionẽ dederit. supple cum expensis, & possessionem receperit. No. quod moniales possunt habere capellas sibi subiectas pleno iure, & per
1 ꝙns habent ius instituendi, & destituendi in eis. † No. ꝙ nõ lę-
a ditur ex tpis cursu, qui negligens non fuit, concor. in Auth. ꝺ ap. post principium. ff. de mino. intra vtile. C. de appell. prędes. C. qui pe. tu. l. cum a matribus. C. de temp. in integ. rest. l. petẽdæ. In tex. ibi, Notitiã. no. ar. quod iste annus incipit a die notitiæ missionis, sic. ff. de excu. tu. l. quinquaginta, & ff. de calũ.
2 l annus. † Ibi. Obtinere. No. ꝙ vnus ex tribus delegatis nihil potest exercere etiam interloquendo, quamuis alii sint mortui, vel impediti. non. n. accrescit iurisdi. quia esset ꝺ formam mãdati. & idem est in arbitris. sed in collegijs, qui habent iurisdi. ordinariam, vr̃ secus, vt l. j. ff. de offi. consu. nisi lex, vel statutũ expresse requirat certum numerum in procedendo, quia numerus est loco formæ, vt ff. de exer. l. i. §. si plures. In tex. ibi, si ꝑ eũ, dic si. i. qa, & sic causaliter, vel proprie pone, & sic cõditionaliter, vt quia persona idonea, corã quo caueret, habere non potuit, alias sibi imputaret. ſ. de offi. ord. c. pastoralis, in fi. & no ſ. c. proxi. ſm Ber. Considera, quia non vr̃, quod arctet ad hoc prius, quam possessio possit sibi restitui, argu ff. de act. emp. l. Iul §. offerri, & ff. de iureiur. l. si non fuerit. sed si missus erat paratus restituere possessionem, tunc gl. Ber. est ipsa veritas. Opponitur, quia res erat tẽpore peritura, ergo vnus solus poterat se intromittere, vt ff. de admi tut. l. tutor qui. §. j. Sol. ibi in tutore, qui habet ordinariam potestatem, & quilibet insolidum, vt ff. de admi. l. tut. l. iter tutores. Opponi. ꝙ imo vnus solus potuit recipere cautionem non tãquam iudex, sed tãquã honesta persona. Sol. concedo, sed tamen per eum nõ acquiretur actio ipso iure, sed demum cessa, vt no. ff. de arbi. l. liiiga tores, vt ff. de fur. l. si quis vxori. §. si fugitiuum. sed ibi tanquã iudex acquirit sine cessione, vt ff. de in ius voc. l. eũ pro quo. Oppo. & vr̃, quod iste, qui semel obtulit cautionẽ, sit liberatus,

---

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde vnde dicatur negligens. Gz. consi. 31. prosequendo. ver. 2. probatur. in fi. lib. 2.

BIU Cujas

tus,ff.de ſol.l qui.x in princ.Solu.non eſt verum, quia quod nō potuit facere primo,debet facere modo,quia vltima mora nocet Opp.quod voluntas cauendi nihil operatur,vt c.ꝓxi.Sol.ibi fuit voluntas,ſed non impedimētum. hic aūt interuenit impedimētum.Opp.quod fuit neceſſaria in integ.reſt. vt l.ſed ſi per prætorem, in prin. Sol.ibi in tpe præfixo actioni,hic comparitioni.Et no.ar.ad qōnē de bānito,qui ꝓp mortem Poteſtatis comparere non potuit in termino bāni,quod non habeatur pro contumace,quod tñ non potuit primo, faciat,cū primum poteſt. ff.de nau.fæ. l. Labeo.ff. quib. ex cau. ma.l.non.n.negligentibus.† Quæro,qñ cautio præſtatur iu-
3 a dici,vel honeſtę perſonæ, nunquid ad hunc actū abſens ſit citandi?Spe.& Hoſt.dicunt quod ſic.ſed vī ꝺ,ſi idoneè cautur,quia abſens non habet iuſtā cauſam ꝺdicendi; & quod vtiliter geſtū eſt,pro rato debet haberi,vt ff.de neg.geſt.l. Pōponius.Simile in cautione,quam præſtat vſurarius, quia nō eſt neceſſe citari creditores.ar. ꝺ in Auth.de hī.& fal. §.ſi vero abſunt,& ff.de ven.inſpici.l j. in fi. Nā iſte actus admittit ꝺd.ctorem,ergo citandus eſt,cū ſit actus iuriſ. cōtentioſę. & ſic non ob.quod no.ff.de bo.poſſ.l.3.§.ſi cauſa cognita,vbi eſt bona gl.poſſet diſtingui,aut tpe ſuffragantur; & ſit citādus, aut tpa labuntur.& non ſit citandus,vt C.ad Treb facit.l.pe. §.fi.ſi aūt fideiuſſores non eſſent idonei,tunc non eſt dubiū, ꝙ nō eſſet iuri ſatisfactum.ff.de fideiuſ. l. qui ſatiſdare. dicas, ꝙ in ſatiſdando ordo eſt iſte, nam ſi inuenitur perſona principalis,debet ei ſatiſdari,vt ei actio acquiraū directa, vt l.quoties,in prin.ff.de admi.tut.Si aūt principalis perſona nō inuenitur,debet citari ad domum, vt veniat recepturus, & ſiquidem venit,pręſtabitur ei,ſi aūt non venerit, præſtabitur iudici,vel tabellioni actoris tanquam publicę perſonæ, vt l.non quaſi.ff.rē pu.ſal.fo.& l.j §.exigere.ff.de magi.conuc.& ff.de adop.l.his verbis.ff.de vulg.ſubſt.l.ſi cauſa cognita.ſinautem nec iſti reperiūtur,pręſtabitur honeſtis perſonæ,ar. C.de his, qui per me.iudi.non appel.l.2.& ff.de no.ope.nun.l. de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.Nec ob.ꝙ dictū eſt de cautione vſurariorū,tū quia pſonæ quarū intereſt,ſunt incertæ:tū quia locoꝺum eſt ſtatutū a iure perſona,quæ dēt recipere cautionē,& ſub qua forma & ideo nō debet præ ermitti. Nam eſt modus in rebus,ſunt certi denique fines. Quos vltra,citraq; nequit conſiſtere rectū,vt no.ff.de verb.obli.l.ſi quis ita. §.ea.
4 l.† Ad prædicta facit,quod qui tenetur aliquid facere,præcedēte mora,tenetur ꝓquirere,ſeu requirere creditorē, vt purget ei moram, qñ creditori incertum eſt, quid aduerſarius ſit facturus.ff.de conſt.pecu l.item illa.Item quicunq; tenet ad factum debet adire creditorem,ne ex tacita mora tpis cōſtituatur in mora.Item videmus ſimile in cautione fructuaria,quod vſufructuarius debet adire dñm,& offerre,nō e cōtra.Idem in cautione Mutiana,& ſimilibus, vt C.de indi.vidu.Auth cui relictum.Et ſi tu dicas,cuicunque caueatur,debet ratū,hab.ꝙ vtiliter eſt geſtū.Reſpon.melius eſt habere directam. quam vtilem actionem; & ideo non vtiliter geſtū, quia vtilius geri potuit.

A D D I T I O.

a Vinc.God. Adde ꝙ cautio non ſufficit,vbi exigitur ſolutio.Rui. conſi.84.num 17.lib.1.

S V M M A R I V M.

1 *Contumaceu ſe non faiſſe,ſi doceat reus,contra quem facta eſt miſſio, non condemnabitur ad expenſas,in prin.& nu.9.*
Appellanti an debeat reſtitui poſſeſſio rufuſis expen.qñ eſt appellatū.
Marchiæ rectoris priuilegium in appellatione audiendis interpoſitis ad Papam.
2 *Verbum,ius, ſimpliciter prolatum per excellentiam intelligitur de iure Romano communi.*
Copula,&,quando proprie ſumitur,& requirat extrema vera,num.3.
3 *Conſuetudo,an & quando ſit ſeruanda.*
Mandatum non modo ſeruandum,ſed qualitas mandati.
4 *Appellari poteſt a taxatione expenſarum, quæ fuit facta præpoſtere, & non ſeruato ordine,licet valeat.*
Legatus etiam vnum ceſpitem ingrediendo prouinciæ ſibi decretæ, totā prouinciam incipit poſſidere.
Conſequentia probatur ex accidenti,a quo infertur ex neceſſitate.
5 *Conſuetudo in dubio ꝓſumit laudabilis & bona, ex quo ciuibus placet*
6 *Taxatio expenſarum minus legitime facta debet de nouo fieri legitime & a iudice appellationis modificari poteſt.*
Conſuetudo introducta ex clericorum, laicorumque conſenſu, amplectit etiam clericos.
Statutum laicorum quod clericos includat.
7 *Appellari an poſſit ad Papam omiſſo medio.*
8 *Renunciatio non nocet,quam aduerſarius non acceptat.*
Appellationi renunciare,an quis videatur adeundo iudicem,a quo appellauit,& num.7.
Inferior a principe in poſſeſſionem vcram,an queat mittere.
Poſſeſſionem ſi reus nolit recuperare,non tenet expenſas reficere,& rō.
9 *Appellationem etiam iuſtam ſi quis deſeruit, an teneatur ad expenſas.*

Cautio præſtari debet in dubio.
Expenſæ iuſtæ quæ.
10 *Miſſus ſi fecit expenſas in ipſa re,an eas recuperet.*
Abſorptum quod eſt,non ualet.
Reuocatio eius,quod nuncio commiſit iudex,licet nūcius ignoret,ualet.
Commiſſio per iudicem facta nuncio,reuocabilis eſt.
11 *Bannum,vel excommunicatio non tenet, ſi contumacia non præcedit.*
Miſſio in poſſeſſionem,& captura perſonalis,quādo nō ualeāt, et n.12.
12 *Executor deputatus per teſtatores ad maritandas virgines, an in contumaciam hæredis debeat poni in poſſ.bonorum.*
Exceptionem qui ſcienter omittittit,videtur ei tacite renunciare.
Sententia omnis,a qua poteſt appellari, uel recurſus haberi, tranſit in rem iudicatam,niſi contradicatur.

C A P. III.

GVm veniſſent. Si reus, contra quem facta eſt miſſio,docet,ſe ꝓtumacem non fuiſſe, non condemnabitur ad expenſas.h.d.Et ſunt duę partes.In prima ponitur factum coram Papa narratum,in quo eſt petitio, pronūciatio, & appellatio. In ſecunda ponit ipſius papæ prouiſio.& hoc dupliciter. primo quo ad poſſeſſionem. ſecundo quo ad expenſas.Item quo ad expenſas dupliciter, primo qñ iuſta fuit appellatio.ſecundo qñ fuit temeraria,ſecunda pars principalis ibi,nos igit. Caſus. Petrus Gallus cōuentus eſt ab Abbate S.Angeli ſuper quadam poſſeſſione coram Iaco.Apoſtolicę ſedis legato,qui legatus commiſit cauſam quibuſdam iudicibus ſm ius & bonam terræ conſuetudinem terminandā.Iſti iudices conſuetudine ſpreta volebāt tm̄ ꝓcedere ſm ius cōe. vñ dictus Petrus Gallus reputans ſe ex hoc grauari,appellauit ad papam. ſed iudices ꝑdicti non deferentes appellationi,reputantes ipſum P.contumacem,induxerunt dctm̄ Abbatem in poſſeſſionem rei petitæ,hoc ſaluo & reſeruato,ꝙ ſi dictus P.vſq; ad annum,& diem præſtaret Abbati cautionem de iudicio ſiſt,& reſtitueret eidem expēſas, quas taxauerūt in 30. lib.recuperaret poſſeſſionem.accidit poſtea,quod ad dictam terrā aeceſſit Guil.nouus Apoſtolicæ ſedis legatus, corā quo ante anni lapſum dictus P.obtulit cautionem ſtando iuri coram eo,& poſſeſſionem petit ſibi reſtitui dicens,quod eſt paratus reſtituere veras expenſas, quę ſunt vſq; ad ſummā 7.li. Sed Abbas dicit, ꝙ ſicut iudices declarauerunt de expenſis, ita volebat ſibi reſtitui.Querebat,quid iuris? Papa diſtinguit iſtud thema in duas partes,ſ.poſſeſſionis, & expenſarū. Quo ad poſſeſſionem dicit Petrum pręſtita cautione reducendū in poſſeſſionem.Quo ad expenſas dicit, ꝙ ſi conſuetudo terræ erat bona & laudabilis, ſequit, quod appellatio fuit iuſta. Ex hoc ſequit,quod,Petrus non fuit contumax,& iō expenſæ etiam in vno nummo non debent refici.Si autem conſue
a tudo terrę nō erat laudabilis,tunc appellatio a fuit temeraria, & temere appellans in proceſſibus eſt contumax. & ideo antequam ad corporalem reſtitutionem rerum deueniaū,dict⁹ Petrus debet reficere expenſas nō tm̄ prout temere taxatæ fuerunt,ſed iuſtas & neceſſarias,quę licite factæ probant̄, cuius decreti executionem committit iudicibus Tractat hic Inn.ꝑ quem actum,& ꝑ quam comparitionem renunciet appella-
b tioni.b & dicit,quod per incompatibilem.ſ.actum,qui inducit receſſum a iudice,ad quem,& non per alium.iſta eſt con-
1 cluſio.†Idem tractat,qñ eſt appellatum,nunquid debeat appellanti reſtitui poſſeſſio refuſis expen.& præſtita ſatiſdatiōe de ſtando iuri,etiam antequam conſtet,an appellatio ſit legitima.Inn.qđ dicit refuſis expenſis intelligit,ſi certæ ſint, aut de facili ꝑ iudicē taxari poſſunt, alioquin ſufficeret ſola cautio,Inn.no.hæc verba.Idem ait, qnod rector Marchiæ habet ex priuilegio,quod poſſit cognoſcere de appellationib.inter
2 poſitis ad Papam.†Idem tex.ibi ſm ius,iſtud verbum ſimpliciter prolatum per excellētiam intelligitur de iure Romano & cōi,vt Inſt.de iure naturali. §. ius autem. ſed ſi iſtud verbū proferret a rege Angeliæ, intelligitur de iure Anglicano ſuperiori,quod regulat omnia inferiora.i.de eo iure,quod emanat de ore regis,quia in ſuo regno monarcha eſt, & totum ꝙ tinens,& ab eius ſnīa non appellat̄, quia pręfectus eſt multorum prelatorum ſui regni,vt ff.de offi.pręto.l.j. Cōſidera vbi ego dixi,ꝙ hoc nomen,ius,ponitur pro iure cōi, intellige,ſi per hoc nō derogaret iuri alicuius partis.uerbi gratia,ſi ſtatutum vel conſuetudo non dat aliud ius parti.Nam cum ius tribuat,exhiben.eſt,ut C.de ędifi.priua.l.an in totum.Ibi,& bonam,no.hic duo,primo ꝙ aut ius cōe, & conſuetudo idem ſonant; & tunc hęc copula,&,ſtat proprie. & quia ius cōe,& conſuetudo

A D D I T I O N E S.

a Vinc.God.Adde etiam qđ appellatio ad ſummum Pontificem, omiſſo medio, non valet.Goz.conſi.101.num.primo.& ibi de cauſa appellationis.num.3.10. 12.& 14.

b Et vide alium caſum notabilem poſitum per d.Felin.in c.ex parte,S.in 2.col.in verſi.ſi appellatus, de reſcriptis.

BIU Cujas

conſuetudo procedũt a duabus cauſis efficientibus, ſeu fontibus, non ſunt idem authoritate ꝙa maior & minor authoritas non ſunt eiuſdem gradus, ſed bene ſunt eiuſdem effectus vtilitatis ex interpretatione, ſiue interpretãdi modo, vt no. j. c.j.de conſt.li.6. †Secundo no.ꝙ ſi ius cõe,& ꝓſuetudo eſſent contraria, tunc diſtingue, aut loquimur de obſeruantia conſuetudinis extra res & perſonas ſuppoſitas; & non valet conſuetudo. aut circa ſubiectas res & perſonas; & tunc ꝓſuetudo rationabilis eſt ſeruanda in loco, ſed non irrationabilis, vt q̃ daret materiam falſum fabricandi, vel negandi: verum; iſta ñ valet, ut j. de probat. c. 2. & C. de teſti. l. fi. Si autem cadit inter perſonam ſubiectam & non ſubiectam, ſi non ſubiecta perſona eſt actor, ſequiſ forum rei, vt no. ſ. de fo. compe. quod clericus. Si autem perſona non ſubiecta ſit reus, non valet ꝓſuetudo in eius ꝓiudicium, vt ſ. dixi de fo. cõpe. c. verum, poſt Inn. Tertio no. de iſta copula, &, quod non ſemper requirit, ꝙ extrema ſint vera. Nam ſi ſunt ꝯria, & eligiſ id, qđ plurimũ poteſt, ſiue quod iuſtum eſt, vnde ſi conſuetudo poſterior legi eſſet contraria, eſſet ſeruanda conſuetudo tanquam actio, vel defenſio, quæ ex conſuetudine naſcitur, vt hic. patet. n. ꝙ ex conſuetudine naſciſ actio ex moribus, multo fortius exceptio, vel iudicis officium. Ibi, Valeſ, nota a malo principio appellari poſſe. Item no. ꝙ non ſolum eſt ſeruandum mandatum, ſed qualitas mandati, ſic ſ. de reſt. ſpolia. c. Piſani s. Ibi. Ita ꝙ ſi vſq;, non eſt modus, vel conditio, ſed potius notificatio eius, quod eſt de iure faciendum. vel dic, quod eſt quędã ꝓrestatio. Item no. ꝙ de anno eſt l. cautum, ſed de die lapſo anno uon reperiſ. l. cautum. ſed iſti iudices addiderunt diẽ ex ſua forma. & innuit hic; quod valeat iſta additio ex arbitrio iudicum facta. †Ibi 30. lib. ecce taxatio [a] expenſarum, quę fuit fcã
4 a præpoſtere, & non ſeruato ordine, & tñ valet, ſed poteſt appellari, quod eſt no. dignum. Ibi, coram eo, ſuccedanco in offõ legati. vel dic, quod de appellatione interpoſita ad Papam põt cognoſcere legatus de latere in prouincia ſibi decreta, & hoc modo fuit coram iſto G. legato comparitum. Ibi, Terram illã ingreſſus, vndecunq; etiam vnum ceſpitem ingrediendo totam terrã, ſiue prouinciã ſibi decretam incipit poſſidere. ff. de offi. ꝓfecti Augu. l. j. Ibi, ſed Abbas. Iſte Abbas habuit iudices fauorabiles vltra condignum. & ideo inhęrebat ipſis, ſed perperam. Ibi ex hoc ſequiſ, nota conſequentiam ex acciden
5 ti ꝓbari, a quo de neceſſitate inferſ. †Ibi, Alioquin, id eſt ſi cõ ſuetudo ſit fauorabilis. No. tamen, ꝙ in dubio conſuetudo pſumiſ laudabilis & bona, ex quo ciuibus placet, arg. ff. de poſtulando. l. i. §. j. in verbo ratus. ex quo. n. placet. utile cenſetur ꝙa concordiam generat, quę vtiliſſima eſt ciuitatibus, & hoc procedit in omnibus, quę ſunt de iuſtitia beneplaciti. Itẽ no. hic, quod qui non ẽ contumax, non tenetur in expenſis. locꝰ eſt ab accidenti deſtructo. Ibi appareat, ex actis cauſę & iuris diſpoſitione. Ibi, conſtituerit, non per taxationẽ iudicum ꝓdictorum, qui temere taxauerunt, ſed per alios legitimos mo
6 dos. †Et no. ꝙ taxatio expenſarum minus legitime facta debet de nouo fieri legitime. Itẽ ꝙ iudex appellationis corrigit, & moderatur ſummam expenſarum, & quod in iſta moderatione debet exprimi cauſa, facit. C. qñ prou. non eſt neceſſe. l. fi. Opp. dr̃ hic, quod legatus commiſit cauſam inter Abbatẽ, & laicum ſm conſuetudinem terræ terminandam, & Papa amplectitur iſtam conſuetudinem nam imo vr̃, ꝙ non valeat ꝓſuetudo pp ſummam libertatem clericorum. ſcriptum eſt. n. nolite tãgere Chriſtos meos. i. vnctos chriſmate noſtro, vt no. in Auth. de non ali. §. vult. n. tum quia nõ ſunt ſubiecti laicis, adeo ꝙ nec eorum fauoribus tãq̃ legibus debent vti, vt ſ. de ꝓſti. c. eccleſia S. Mariæ, licet poſſint vti ſtatutis tanquã priuilegiis, vt ſ. de fo. compe. cl. dilecti. Sol. hic loquitur de conſuetudine terræ. i. prouinciæ, & ſic de promiſcua conſuetudine tã laicorum, q̃ clericorum introducta vtrorumq; cõſenſu. & ẽ text. hic multum no. ad hoc porro ſtatutum laicorum tm̃, ſiue ſit actiuum, ſiue paſſiuum, nõ includit clericos, ſi non facit mentionẽ de eis expreſſam, quia mens ſtatuti interpretaſ ſm ius. & ſi facit mentionem expreſſam, vult quidem, ſed nõ poteſt: vnde ſtatutum de compromiſſis neceſſariis, nõ ligat clericos etiam in minorib. conſtitutos. aliter tñ ſeruatur in regno Francię, quia in realibus actionibus, cum res ſit de territorio regis, iudicaſ ſm conſuetudinem regis Guil. de Cu. dicit, ꝙ hoc ẽ ius cõe, & pro eo vr̃ caſus huius. c. ꝙ c. loquitur ī reali actione, & dicit ſeruandam conſuetudinem populi, ſi
b conſuetudo [b] eſt laudabilis. vnde ſi ſtatuto cauetur, ꝙ clerici, quia non ſoluunt munera pro patrimonialibus, pro quibus debentur collectę loco tributorum ex hypotheca deſcendente ab æſtimo cõis, non audiantur, iſtud ſtatutum valet, quia ẽ laudabile pp bonnm publicum, de hoc tñ alibi aliter ſcripſi.
7 †Opponitur, & vr̃ quod ad Papã nõ poſſuerit appellari omiſſo medio, ſicut nos dicimꝰ, a quod a ſubdelegato delegati, q̃ retinuit ſibi aliquid de iuriſdictione non põt appellari omiſſo medio. Solu. ibi loquiſ in ſubdelegato delegati, hic in delegato ordinarii. Nam omiſſo quolibet ordinario põt appellari ad Papam. 2. q. 6. ad Romanam, & eſt tex. hic ſing. ſed a ſubdelegato delegati ſecus, quia ſubdelegatus habet ad hoc ſpeciale mandatum. Opp. quod Papa non debuerit inniti appellationi, quia appellans ei renunciat comparendo coram delegato. So. ex iſta renunciatione nõ poteſt aduerſarius ſe adiu-
8 uare, quia nec ipſe iudex habuit eam ratam ſm Io. † Ex quo no. quia renunciatio non nocet, quam aduerſarius nõ acce-
c ptat, quod eſt no. [c] dignum. Vel hic non comparuit tanq̃ corã iudice, a quo, ſed tanq̃ coram eo, qui poteſt cognoſcere de appellationibus interpoſitis ad Papam. & ſic non ob. j. de appel c. ſolicitudinem. & c. licet, de ſent. ex cõ. li. 6. vbi dr̃, ꝙ adeũdo inferiorem renunciat appellationi interpoſitæ ad papam, & facit quod no. in Spe. de j. decreto. §. iam de effectu, verſ. ꝙ ſi iudex. Op. dr̃ hic, quod delegatus etiam nõ apoſtolicus, ſed ex inferiorib. ꝓſidis poteſt in poſſeſſionem mittere ex primo decreto. contra. ff. de iuriſd. om. iudi. l iubere cauere. Sol. illud đ iure ciuili, hoc de iure canonico. Et no. ꝙ raro alibi reperitur ꝙ delegatus inferioris a principe poſſit in veram poſſeſſionem mittere. Opp. quod iudices potuerint taxare expẽ. de quib. forte eis conſtabat, vt Inſti. de ac. §. tripli. Sol. dicit gl. hic non conſtabat, vel etiam ſi conſtaret, non fuerunt probatę per iuſm ꝓmiſſa taxatione. Item non pronunciauerũt de expen. tpe debito. ſ. tpe ꝓeſtandæ cautionis Opponi. ergo non fuit ſeruatus ordo, ergo ſnĩa nulla. Sol. concedo. Nã iſta litera non dicit appellationem neceſſariam. vel dic, ꝙ iſte eſt ordo ſtatutus fauore partium, nõ ꝓp rigorem iudiciorum ſeruandum, & ideo valet ſnĩa tanquam lata ꝯ ius litigatoris. Aduerte vnum ꝙ ẽ no. dignum, ꝙ ſi reus nõ vult recuperare poſſeſſionem, non tenetr̃ reficere expenſas. & eſt rõ, quia uera poſſeſſio, quam ſequitur, ſuccedit loco ſatisfactionis, argu. ff. ad
9 Carbo. l. de bonis. §. pupillo. Opp. conira verſi. hoc etiam, nã ſi deſeruit appellationem, ergo tenetur ad expenſas, licet appellatio fuerit iuſta, vt ff. de iudi. l. deſtitiſſe. Sol. hic non deſeruit, vt dixi, & ſi deſeruit, tamen ꝓ prius non fuit contumax, & ideo nõ tenetr̃ ad expenſas vi contumacię, ſed poſſet teneri vi rei iudicatę. Opponiſ, ſi miſſio nõ fuit facta legitime, ergo non debuit cauere de iudicio ſiſti, ſed debet ſtatim aduerſarius extra mitti, vt ff. ſi mulier ven. no. l. j. §. j. ſolutio. ibi certum hic dubiũ, & no. ff. de euic. l. minor, in prĩ. ff. de ſtatuli. l. ſtatuli. rõnem idem Inno. Quæro, quæ dicanr̃ iuſtę expenſę? reſp. incumbentes, quia recuperatio expenſarum eſt ſtricti iuris.
10 †Quæro, quid ſi miſſus fecit expenſas in ipſa re, nunquid eas recuperaret? reſp. ſic, ſi fuerint expedientes ſm Ber. ſ. fructib.
d cõpenſatis in ſumptibus, [d] vt ff. de rei vendi l. ſumptus. ſicuti pignore conuentionali, vt ff. de pig. act. l. ſi neceſſarias. §. fi. Pone, iudex niſi tĩ poſſeſſionem, reus ſatiſdedit, deinde iterũ miſit ex prima cõtumacia. reſp. non valet, quia abſorptum ẽ, ut ff. de no. ope. nũ. l. cum procu. §. j. ver. nam & ipſi pone, iudex commiſit nuncio, vt mitteret in poſſeſſionem, tandem reuocauit decretum. reſp. non tenet miſſio, licet nũcius ignoret đ reuoca. vt ff. de no. ope. nun. l. opus nouum, quia reuocatus ẽ ipſo facto executor decreti. Item omne mandatũ re integra poteſt reuocari, tex. eſt ibi no. imo plus dico quod licet ſm decretum non poſſit reuocari contrario imperio, tñ commiſſio facta nuncio in executione ſecundi decreti poteſt libere reuocari; quod ẽ no. & ẽ ratio, quia iſta cõmiſſio ẽ interlocutoria, & forte minus, quam interlocutoria, quia iudex nõ loquitur inter partes, ſed voluntatem ſuam explicat nuncio, & in iſta commiſſione non requiriſ ꝓſentia alicuius partis, ſicut nec in delegatione. eſt igiſ iſta ꝯmiſſio quidam actus de per ſe nudi & reuocabilis miniſterii, & facit ff. de acq. poſſ.
11 l. qui abſenti. †Item arg. quod bãnum, vel excommunicatio non tenet, ſi contumacia non pcedit, nec etiam captura debitoris, quia ſi nõ poteſt capi res, vt ff. quib. ex cau. in poſſ. ea. l. Fulcinius. §. ſi in diẽ. multo minus ꝓſona, niſi præparaſſet ſe ad fugam, ut no. ff. de pign. l. quæſitum. Vnum ſcias, ꝙ aut eſt actio pura, aut in diem, aut nulla. primo caſu, ſi obſtat exceptio, non tenet miſſio, ut l j. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. Secundo caſu idem, licet actio ſit nata ante diem certam, ꝙ tamen fallit

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ taxatio expenſarum factarum in prima inſtantia, poteſt fieri per Iudicem a quo, etiam pendente appellatione a ſententia, quia taxatio eſt declaratio, non executio ſententiæ. Rota deciſ. 109. item nota, quod ubi Iudex. & Lap. in allg. 72. in cauſa matrimoniali. & DD. in clem. ſæpe. de verbo. ſignifi.

b Vinc. God. Adde ꝙ conſuetudo, quæ ſemel reprobata fuit iuſta ratione, non poterit iterum induci. Rui conſi. 109. nu. 5. lib. 5.

c Adde pro hoc facere id, quod no. alibi idem Bal. l. j. no. in 2. no. per illum tex. C. de reſcin. ven. quod qui non acceptat verba aduerſarii, ideo poteſt ex illis verbis iuuare idem ſi diſſimulat, quod eſt notandum ſecundum eum, & nide plene per Iaſ. in l. poſtquam. in j. col. C. de pac.

d Vide Fran. Cremenſem notabili 105. & Io. de Imo. in conſi. 12. incip. quæſtio quæ vertetur in ſe. Ia. Bu. col. pen.

BIU Cujas

fallit in aſſone mandari quæ ante diem certam ipſo iure nõ naſcitur. eſt ratio, quia mandatum debet impleri in forma & tpe. iſte caſus vnicus in iure. ff. mandati. l. ſi mandauero tibi, vt pro me in diem fideiubeas, in prin. Tertius caſus, qñ nulla competit actio, clarus eſt, quia ſi nihil debetur, ergo pro nihilo fit miſſio fallit, vbi petitur & debetur cautio de futuro, vt l. is cui, in prin. ff. vt in poſſ. leg. † Quæro, quid de executore deputato p teſtatores ad virgines maritandas, nunquid in contumaciam hæredis dẽt poni in poſſ. bono. reſp. ſic, arg. ff. de religio. l. ſi quis ſepulchrum, videlicet pro dotibus puellarũ, quę ſunt aptę nuptui, quia hæc verba, pro virginibus maritandis, exigunt nuptas, vt impleatur cõditio, vt in Auth. de ſan. epi. §. ſed hæc præſenti. vnde executore ſe obligante ad dotẽ executorio nomine, tenetur hęres vel pro puella ſoluere, vel executori cõſignare, vt ipſe exequi poſſit, arg. ff. de leg. 3. l. Titius. & ſi hoc nõ facit, patitur miſſionẽ, arg. ff. de do. præle. l. Theopompus, q̃ dixi circa. §. hæc verba, fallit in exceptionib. mere dilatoriis, quę ſi non ſunt oppoſitæ, nõ reddunt decretũ nullũ ſm gl. arg. ff. ad Macedo. l. nã & ſi. qđ eſt verius. vel dic q̃ ſicut mutuũ non obligat patrẽ, ita nec ſnĩa lata contra filiã; & ita loquitur ibi, quia originalis cauſa inſpicitur, ſed in caſu dictę gl. alia ratio eſt. Nam qui ſcienter omittit exceptionem, vr̃ ei tacite renunciare. & ideo per ſm decretum ad ſimilitudinem diffinitiuæ via præcluditur, vt ff. de precu. l. eo tpe, & C. ſen. re. non poſſ. peremptorias, qñ ſm decretũ tranſit in rem iudicatam. Nã omnis ſnĩa, a qua põt appellari, vel recurſus haberi, tranſit in rem iudicatam, niſi contradicatur, vt C. de arbi. l. pen. C. quo. & quan. iudex. l. ab eo.

ADDITIO.

a Vinc Go. Adde, an executorum poteſtas ad virgines maritandas, poſſit & locum habeat ingredientibus monaſterium dare. Fel in c. eccleſia S. Mariæ, de conſti. nu. 3 tenet contra Bal quod ſic.

SVMMARIVM.

1 *Citatus reus ſi recedat, nec procurator, vel alius eum defendit, mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ, in prin.*
Vagabundus quis dicatur.
Domicilium ibi clericus habere exiſtimatur, vbi reſidẽtiã facere tenetur.
2 *Recedẽs poſt quã eſt citatus, nullo procuratore dimiſſo, cẽſetur in dolo.*
Dolus, & fraus citati per quid probentur.
Statutum fictionem non admittit.
3 *Banniti an patiantur ſecundum decretum.*
Procuratorem mittere non tenetur qui comparere non poteſt.
4 *Citatus ſemel poteſt poſtea in ſingulis actibus ſucceſſiue citari domi.*
Domus triplex eſt, vbi quis citari poſſit.
5 *Vniuerſitas, an poſſit citari ad domum*
6 *Contumax an præſumatur quis hoc ipſo, quod defenditur præcedente citatione, cum tamen conſtat de eius abſentia.*
7 *Reus, vel actor quando abeſt an ſint citandi amici, vel cognati.*
8 *Citatio facta ad domum, an ſit valida.*
Affectio non facit quem procuratorem, nec defenſorẽ cum mandato.
9 *Scholaris qui ſtat in loco cã ſtudiorũ, an admittatur ad defendendum.*

CAP. IIII.

Si reus citatus ſe abſentat, nec procurator, vel alius eum defendit, mittitur actor in poſſ. rei petitæ cauſa cuſtodiæ. Caſus. Dicit, quod ſi citatus ad cauſam ſe abſentauit ad loca remota, adhuc citabitur publice ad domum, & ſi nec defenſor comparet mittetur actor an poſſeſſionem reipetitæ cauſa cuſtodiæ, ſi hoc pater. h. d. Tractat hic Inn. an ad domũ dẽat fieri citatio? & dicit, quod præſens perſonaliter. abſens ad domum. fallit, ſi latitat, quia tunc indiſtincte ſufficit ad domum ſiue ante lit. conteſt. ſiue poſt, & p̃ſumitur dolus poſtquam ſemel cõparuit. Item ſi clericus nõ reſidet in eccleſia, vel maritus nõ habitat cum vxore, & vbicunq; teneatur aliquis aliquid facere abeſt. Idem ait, qđ poſt lit. conte. ſemper ſufficit citatio ad domum. Idem ait, quod inquilinus debet citari in domo, in qua habitat. † Idem ait, quod vagabũdus a eſt, qui non habet domiciliũ. Dicit Arch. quod locus, vbi quis tenetur facere reſidentiam, ſemper dẽt pro domicilio reputari, vt ipſe eleganter no. 1. q. j. clericus. dicit Inn. quod oĩs, qui dicit, nolo venire, intelligitur perẽpto rie citatus, dicit Inn. de arb. ex parte. Ibi poſt citationis, qui n. ſe abſentat poſt quã citatus eſt, cenſetur in dolo, ſi procurato rẽ non dimittit, niſi alius eum ſine mandato defendat, vt hic, & ff. de leg. 2. l. eundem. §. j. quæ l. eſt ad hoc notabilis. Ibi, Ad remota, ex hoc maxime præſumitur fraus, & latitatio, quia ingerit difficultatẽ aduerſario, & no. quod dolus & fraus citati probatur per indicia, & ẽt per confeſſionem factam extra iudicium, vt no. ff. quib. ex cau. in poſſ. ea. l. Fulcinius. §. qđ ſit latitare, ſuper illo verbo, animus n. latitantis, & in l. apud Celſum, in prin. vbi eſt bona gl. quod facto datur voluntas intelligi, vt de inſti. & ſubſti. l. reprehẽda. c. & hoc facit ad qõnẽ ſtatuti dictantis, quod accuſatus de crimine capitali teneatur intra certum tempus rñdere. iſte autẽ procurauit ſe per alũ iudicem detineri, quod prodeſſet, niſi eſſet in dolo, vt ff. de cuſ. reo. l. 2. §. fi. Quæro, ſtatuto cauetur. qđ niſi quis fuerit p̃ſonaliter citatus ab anteceſſore, ſucceſſor in officio nõ poſſit procedere, modo citãdus latitat, quæritur quid fiendũ? & vr̃ quod iuris fictione cẽſeatur p̃ſonaliter citatus, ne de ſua malitia glorietur. In contrarium vr̃, quod fictio nõ habet locum in ſtatutis, & hæc vera: debemus. n. ſtare verbis ſtatuti, vt l. j. §. is, qui nauem. ff. de exercito. ſi. n. ſtatutũ illud voluiſſet, aliud
3 ſcripſiſſet, vt C. de cadu toll. §. ſi autem ad deficiẽtis. Quæro, vtrum banniti patiantur ſm decretum? & vr̃ quod non, quia abſunt neceſſaria cauſa, non cauſa fraudationis. In p̃riũ eſt veritas, vt ff. quib. ex cau. in poſſ. ea. l. ad cognitionem, & ibi no. Nõ obſt. quod requiratur latitatio, quia verum eſt in his, qui latitare poſſunt, ſecus in his, qui non poſſunt latitare, vt l. ſi minor, ff. de bon. auth. iudi. poſſ. l. apud Iul. quib. ex cau. in poſſ. ea. Ibi, Procuratorem, nũquid ille, qui cõparere nõ põt, cõparere tñ dẽt, ſi eſt in territorio iudicis, teneatur ad quemlibet actũ mittere procuratorem, preſertim ad iurandum de calumnia in anima ſua? habes glo. ordinariã, quod nõ. ff. de
4 hære. inſti. l. ſi quis inſtituatur. † Ibi, domi. no. q̃ ſemel citatus poteſt poſtea in ſingulis actibus ſucceſſiue citari domi. ſed q̃ domus eſt iſta? rñdeo, triplex eſt domus. ſ. ſolitæ reſidentiæ, &
b fam liaris hęreditatis, vt C. vbi ſena. vel b clari. l. 2. & ff. ad muni. l. ſi quis inſtructus. Alia eſt domus debitæ reſidentię. verbi gratia, eccleſia, vbi curator debet facere reſidentiam, & tunc diſtingue, aut debet facere, & non facit; & citabitur ibi, aut nõ dẽt facere, & facit, & tunc. aut eſt qõ de ipſa eccleſia, ſeu beneficio; & citabitur ibi. aut de alia re; & tunc citabitur ad domum ſolitæ habitationis ſm Inn. Idẽ, ſi ſit qõ coniugum inter vi. & vxorẽ, quia vxor citabit virum, & e contra in domo, vbi debent matrimonialiter. i. ſimul habitare, ſed vbi de alia re, non conſiderabitur quid fieri debeat, ſed quid fiat ſm Inn. verius eſt, quod citatio domi debet fieri ad eã domũ, ex qua ſit veriſimiliter ad citatum peruẽtura notitia per vicinos & amicos, veniunt ẽt vicini, & ẽt vi. no. ff. de no ope. nunc. l. de pupillo. §. ſi quis forte, vbi eſt bona glo. Et eſt tertia domus, in qua proprie quis nõ habitat, ſed tantiſper hoſpitatur, vt peregrinus, & aduena; & ad iſtam domum nõ p̃t fieri citatio, quia non dr̃ proprie quis ibi eſſe, vnde ſtatim eſt diſceſſurus, vt ff. de his, qui dicie. vel effu. l. j. §. fi. & ff. de iniur. l. lex. Cor. §. domũ. ex hoc ſequitur, quod peregrini & aduenæ nõ poſſũt,
5 citari, niſi perſonaliter inueniant. † Quæro, nũquid vniuerſitas poſſit citari ad domũ? & vr̃ qđ nõ, quia non habitat certum locũ, ſed vnuſquiſq; habitat in domo. dic q̃, quia citabit ad locũ, vbi publice conſuenit congregari, vt ff. de reg. iur. l. nõ põt dolo carere, vbi gl. ſingula. & ſi non vult ſe congregare, intelligitur latitare ſe, & patitur ſm decretũ, ſicut quęlibet priuata perſona, vt l. item eorum. §. fi. ff quod cuiuſq; vniuer.
6 no. vbi eſt bonus text. † Ibi, Non apparet nunquid hoc ipſo, quod quis non defenditur, preſumatur contumax præcedẽte citatione, cũ tñ conſtat de eius abſentia? reſp. ſic: ſecus, ſi citatio non ſit legitima, vt C. de accuſation. b. l. ſi accuſatoribus vel ſi non ſit arctatoria. ff. iudicatum ſol. l. vir bonus. Ibi, Non apparet, quęro, quõ liquebit de iſta negatiua? rñ. dicit gl. quod rimari debet, an ſit qui defendere velit. & dico, quod ſufficit iſta rimatio, ſi fiat per tubam in palatio; & ita intelligo gl. no.
7 quæ eſt in l. 3. §. ſi eius. ff. iud. ſol. † Quæro de duobus. primo, vtrũ valeat citatio facta ad domũ? dicit Accur. quod non eſt
c expeditũ, an valeat citatio facta ad domum. c ff. de appell. l. ex conſenſu. §. cum, & iſtud verbum nõ eſt alibi in iure ciuili, & forte intellexit, nemine ibi inuento. i nec inuẽto principali, nec alio de familia, qui poſſit ei renunciare, quia forte domus erat clauſa & nemo tunc habitabat; vel ſi erat aliquis, q̃ habitaret, non habebat ſenſum intellectus. ſed finaliter glo. ibi tenet, qđ iſta citatio valet, ſaluo qđ verã contumaciã non inducit. Sed Inn. dicit hic, quod nõ valet, niſi in tribus caſib. primo ſi præceſſit citatio, vel cõparatio perſonalis, vt hic; ſecũdo, ſi latitet, d vt d. §. quid ſit latitare. tertio vt perueniatur

ad

ADDITIO.

b Vinc God. Adde q̃ vagabundus poteſt vbique conueniri Glo. & Bar. in l. hæres abſens. §. perinde. ff. de iudi. vide Rui. conſi. 18. nu. 3. lib. 5.

b Vide plene per domi. Marianum Socinum, in ſua eleganti repeti. rub. de dilatio. in 3. col.

ç Adde, quod citatio ad domum tantum admiſſa eſt, cum perſona citanda inueniri non poteſt, vel eius procu. & ſit in ſubſidium iur quod probatur. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor ait, & ibi plene per Alex. & Doc. de hac materia. adde tu vnum no. Inn. qđ eſt forte, ſi iudex ſimpliciter in cõmiſſione citationis ſuę dæ nuncio impoſuerit perſonaliter, vel ad domum, citanda præcipiat, quatenus coram eo compareat, &c. intelligitur ipſa commiſſio ſiue mandato iudicis, ſecundum iuris ordinem, hoc eſt, vt citet ad domum, ſi non poſſit eum perſonaliter inuenire, & hoc ipſum debet clare nuncius in ſua relatione referre, quod diligenter inquiſiuerit eum, quem non inuentum ad domum citauit, ita no. conſi. Ra. Ful in conſi. 73. inci. facto in ſuper.

d Vinc. God. Adde quis dicatur latitare. Bar. in l. eum qui in fi. ff. de priuil. cred, & Alex. in l 4. §. prætor. ff. de dam. infec.

BIU Cujas

ad decretum primum, non ad fm, vel ad diffinitiuam ſnīam niſi in ſubſidiū forte qñ perſonaliter inueniri non poteſt. tūc n. ad diffinitiuam procedi poteſt, vt C. quo. & quan. iudex. l. ab eo. C. de anna. exce. & perfectius. Sed cur nō ad fm decretū, ſicut ad diffinitiuā ſnīam? rñ. quia in ſecundo decreto capit̄ res, quæ non debet̄, nec eſt in obligatione, ſed diffinitiua ferī iuris actione ſuper re debita, & non ꝓſiſtit in noui iuris
8 creatione. ſed in iure iam quæſito. † Quero, qñ reus, vel actor abeſt, vtrum ſint citandi amici? Ber. dicit quod ſic. tu dic, ꝙ ñ ſunt de neceſſitate citandi, quia nec admittendi ad contradicendum, niſi vt poſſint allegare cās abſentię, niſi in caſibus expreſſis in iure, ut l. j. §. fi. ff. de ven. inſpi. & ſic vbi reperit, ꝙ debeat citari, eſt ibi ſpeciale. p̄terea nec cognati, nec affines ſunt de neceſſitate citandi, quia affectio non facit eos procuratores, nec defenſores cum mandato, vt ff. iud. ſol. l. 3. §. ſi forte, vbi tex. ſingularis, & C. de proc. l. exigendi. Sed nūquid mu
9 lier admittetur ad defendendum? reſp. non. † Quid de ſcholari, qui ſtat in loco cauſa ſtudiorū? dic vt no. in Auth. de exhib. re. §. ſancimus Quid de aduena amico? reſp. nec iſte, vt ſingulariter no. ff. de procu. l. neque fœmina, niſi ad allegandū cauſas abſentiæ, vt no ff. de nego. geſt. l. liberto. §. fi. & no. ff. de re. iur. l. in eo. §. nemo.

Vt lite pendente nihil innouetur. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente reus commodo poſſeſſionis priuari non debet, in prin.*
Papa reuocat factum ſuum erroneum, uel iniuſtum, vel potius declarat non præiudicare.
2 *Lite pēdēte ſuper hæreditate paterna inter legitimum, & ſpurium, an poſſit ſpurius legitimari.*
Poſſeſſio tranſit ad ſucceſſores.
3 *Erigere vexillum principale nemo poteſt præter ducem belli.*
Dominam ancillari, & ancillam dominari, magna eſt abuſio.
4 *Conſtellationes non dominantur hominibus, ſed potius ſunt hominum miniſtrales.*
Dignitatis, & inſigniorum, quæ ſunt, poſſidentur.
In aliena diœceſi non licet vti titulis dignitatum.
Patriarchæ quatuor, qui poſſunt ante ſe vexillum crucis vbicunque deferre excepta Roma.
5 *De priuilegio cognoſcitur, vtrum ſit per ſubreptionem in præiudicium alterius conceſſum, necne.*
Impetratio ſubreptitia non tenet etiam ſancti viri.
Propter vitę meritum non eſt recedendum a iuris diſpoſitione.

CAP. PRIMVM.

AMemoria. Lite pendente reus cōmodo poſſeſſionis priuari nō debet gl. ponit caſum. dicit Inn. ꝙ innouata iudicio pendente valent, dūmodo nō fiāt in
1 præiudicium iuris aduerſarii, Inn. † Ibi, Nulli præiudicium. No. ꝙ Papa reuocat factū ſuū erroneū, vel iniuſtum, vel potius declarat non prę̄iudicare,
2 vt ff. de vul. ſubſti. l. ex facto, in prin. † Et no. ar. quod lite pendente ſuper hereditate paterna inter legitimum & ſpurium, non poſſit ſpurius legitimari, qa lite pēdente nihil dēt innouari. ff. de admi. tuto l. chirographis. §. j. & ideo ſit cautus legitimus, quod mortuo patre ſtatim moueat qōnē ſpurio de ſtatu, & hereditate. Ibi, tuis ſucceſſoribus, no. poſſeſſionē, & eiꝰ beneficium trāſire ad ſucceſſores Ibi, Eſt. i. eſſe dr̄. Ibi, Tu & prædeceſſores, no. quod licet prędeceſſori, licet ſucceſſori. Ibi, Deferre. ſ. lite pendente, & facit ad ti. Hoſt. Item no. hic, ꝙ
3 honor & gloria vnius, eſt diminutio alterius. † Item no. ꝙ in diece. alterius nemo petat faſtū honoris. & eſt ar. ꝙ prę̄ter ducem belli nemo poſſit erigere vexillum principale; nec valet in hoc conſenſus ſubditorum, quia non debent præeſſe, qui tenent̄ ſubeſſe, vt s̄. de conſt. eccleſia ſanctæ Mariæ Sed nōne monachus intrans ſcholas nō dimittit habitum, tñ qualitercunq; accedat ſignum eſt humilitatis, & neceſſitatis, nō faſtꝰ honoris, & p̄lationis. dicit Auguſtinus, quod magna abuſio eſt dn̄am ancillari, & ancillā dominari. & facit ꝯ ſubditos ca-
4 priuantes regem ſuum. C. de ſer. expor. moueor. † Item facit ꝯ eos, qui dicunt, quod conſtellationes dn̄ant hoībus, cum potius ſint hominum miniſtrales. dicit Ptolomeus. ſcientia ſtellarū ex te, & ex illis eſt. dicit medicus, quod radicalis ſcientia medicinæ eſt ſenſus, non aſtra. dicit ſapiens naturalis, qđ ſapiens dominabitur aſtris. Et ideo influentia aſtrorum nō excuſat delicta reorum, niſi tollat ſuū intellectum. No. illicite factum reuocari. No. ea, quæ ſunt dignitatis ac inſigniorū, poſſideri. No. in diœceſi aliena nō licere vti titulis dignitatū, qa hoc derogat honori diœceſani Deinde nota, ꝙ quatuor ſūt, Patriarchę, qui poſſunt vexillum ſanctæ Crucis ante ſe porta re vbicunque locorū, præterq̄ in vrbe Roma. & in Papæ pre-
5 ſentia. † Vltimo no. ꝙ de priuilegio cognoſcitur, vtrum ſit p̄ ſubreptionem in præiudicium alterius conceſſum, nec. Nā ſubreptitia impetratio non tenet, etiam ſi ſanctus ſit ille, qui impetrat, ſicut erat beatus Thomas Cantuarienſis. vnde propter meritum vitæ non eſt recedendum a iuris diſpoſitione.

SVMMARIVM.

1 *Coniugibus lite pendente carnale commercium non eſt interdicendum.*
Debitum coniugii ſi vterque coniugum petat, ſi conſcientia eſt impedimenti an peccet.

CAP. II.

1 LAudabile. Lite † pendente ſuper coniugio nō eſt coniugibus interdicendū carnale cōmerciū. h. d. ille tamen, qui eſt conſcius impedimenti, peccat, ſi exigit carnalem copulam. Quid ergo ſi ambo cōcurrunt in exigendo? rñ. neuter peccat, ar. ff. ſi qua. pau. feciſ. di. l. j. §. cum arietes, & ff. ad l. Aquiliam. l. quemadmodum. §. ſi nauis alienam.

SVMMARIVM.

1 *Rem litigioſam qui alienauit ita, quod rehaberi nō pōt, debet æquiualētem reſtituere in locum illius, quam alienare non potuit.*
2 *Conuento rei vendicatione ſit inhibitio per iudicem, ne lite pendente poſſeſſionem in alium transferat.*
Poſſeſſione in alium translata lite pendente, quid agendum.
3 *Iudicium, cuius executio procedit in vanum, eſt fruſtratorium.*
Res quæ ſuccedit in alterius locum, ſuccedit cum ſua cauſa ſuiſq; vitiis.
Res loco alterius quibus in actionibus ſubrogetur, & num. 4.
Pecunia eccleſiæ preſumitur, ſi a prelato, vel eius nomine ſit numerata
4 *Prælatus eccleſiæ ſi mutuauit nepotibus ſuis mille, & iſti nepotes inde emerunt prædia, an iſta prædia efficiantur eccleſiæ.*
Pupillus, ciuitas, & eccleſia æquiparantur.
Prælatus eccleſiæ pecuniam mutuare poteſt.
5 *Prælatus ſi dedit dictam pecuniam nepotibus, quibus acquiritur dominium rerum emptarum.*
Donatum, an mutuatum, quid præſumatur.
6 *Fratres ſi emunt quæſtas a maiori Abbate ſancti Antonij, & ex lucro ſit emptum peculium, an ſibi acquirant dominium.*
Papa ius regis regum habet in ſubditos ſuos.
7 *Papa non debet aliquid facere iniuſtum.*
Conſcientiam, quæ debetur Deo parum curant homines.
Occaſio quæcunque ſufficit Principi, ad iuſtificandum placitum ſuum.
Princeps eſt cauſa cauſarum, & de eius poteſtate nō eſt inquirendum.
Præſcriptio an non procedat in re eccleſiæ.
Ius ſuum indiſcuſſum temere quis relinquere non debet ex aliqua lege poſitiua, vel conſcientię, &c.
8 *Mercātiā faciēs cū pecunia eccleſiæ noīe proprio, an acquirat eccleſiæ.*
Emptū de pecunia eccleſiæ, quādo fiat eccleſiæ, et quid de alia pecunia.
Inſtrumento ſtandum eſt in dubio.
Litigioſi pœna quæ, quo modo inducatur, & eius effectus, remiſ.
9 *Litigioſi vitium, an inducatur per cauſam criminalem.*

CAP. III.

1 ECcleſia ſanctę Mariæ. Gl. ponit hic caſum ſimul in tribus decre. & h. d. † Qui rē letigioſam alienauit, lta ꝙ rehaberi non poteſt, dēt æquiualentem reſtituere in locum illius, quam alienare non potuit. h. d. iſtud c Eſt ſequens caſus. j. de pēdente lite Attegia, inter eum & eccleſiam S. Mariæ de Vja lata corā Laurētio iudice, poſſeſſiones, de quibus erat lis, tranſtulit in monaſteriū S. Siluestri permutationis titulo, quas dictum monaſterium locauit alteri: modo eccleſia S. Mariæ ſignificauit hoc Papæ. Papa mandauit dicto monaſterio S. Silue. ꝙ de cætero non alienaret in alium, ne ſi eccleſia vellet experiri de vitio litigioſi cō
a tractus, vel rei ven. & obtinuerit ꝯ monaſteriū, laborauerit in vanum, monaſterio non valente reſtituere poſſeſſionē, q̄
2 ad manus alterius ſit deuenta. † No. ꝙ conuento a rei vēdica
a tione fit inhibitio per iudicem, ne lite pendente poſſeſſionē in alium transferat. Quid ergo ſi transferat in alium? rñdeo, non valet Nā ille, in quem facta eſt trāslatio, ſtatim cogitur poſſeſſionem dimittere, vel ſaltem lata ſnīa fit in eum executio recta via, arg. ff. ſi mulier in poſſ. mitta. l. j. §. neceſſario. ff. de contrah. empt. l. ſi quis ſciens ff. de polli. l pollicitationib. ff. de admi. tut. l. chyrographis. §. j. ff de pe. hære. l. diuus & qđ no. Cy. in l. vnica C. de alie. iu. puto etiam, quod iudex compellere poſſit poſſidentē ad idoneā cautionem præſtandam de poſſeſſione non transferenda, vel fraude nō committenda, præſertim ſi perſona ſit ſuſpecta, quo caſu poſſet etiā poſſeſſio ſequeſtrari, ſi reus nollet cauere, arg. ff. qui ſatiſdi. cog. l. ſi fideiuſ. §. fi. In tex. ibi, Succeſſerunt, quia fuit facta pmutatio,

arg.

ADDITIONES.

1 Vinc. God. Adde, quod conuentio etiam iurata inter filios, de ſtando diſpoſitioni paternæ præteritæ habeat tacitam conditionem, ſi pater perſeuerauit in eadem voluntate. Rui conſi. 16. nu. 13. lib. 2. verſi. 1.

BIU Cujas

arg. ff. de leg. 2. l. Imperator. §. fi. & ff. de peti. hære. l. si & rem & pretium. † Ibi, In vanum. No. ꝙ fruſtratorium eſt iudiciū, cuius executio procedit in vanum. vnde iudex debet prouidere, ne hoc poſſit ſequi, quod eſt no. Gl. colligit hic argumētum, quod res, quæ ſuccedit in locum alterius rei, ſuccedit cū ſua cauſa, ſuiſq. vitijs. vnde poſſet hic tractari materia actionis ſubrogatæ, de qua ff. ſi quis cautio. l. ſi eum. §. ſi iniuriarum, & in c. præſenti, per Cy. & in l. certi condictio, in princ. ff. ſi cer. pet. & ff. de do. cau. mor. l. quod debitori, per Iaco. de Are. ff. de cō. ſtit. pecu. l. item illa. §. 1. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſ. fue. l. 1. §. i. ꝓ Ber. Sed de iſta materia de actionibus ſubrogatis non pertinet ad noſtrum. c. ſimiliter nec materia de actionibus coæqualibus. Nam noſtrum. c. non tractat de hoc, ſed tractat de rebus ſubrogatis, & circa res datur doctrina, quod in actionibus ſpecialibus & determinatis & circunſcriptis certo modo non ſubrogatur vna res loco alterius, ſed in vniuerſalibus ſic, quatenus licita eſt rerum permutatio, vt no. ff. de ver. ſig. l. Labeo, & C. de rei ven. l. mater, ꝓ Cy. & alios, & ff. de hær. vend. l. uēdita ex hērditate, & ff. de pig. l. cum tabernam. ff. de don. inter vi. & vx. l. ſi donatæ §. ſi ſponſus. ff. de condic. & dem. l. filiæ. §. Attia. ff. de diſt. pig. l. 1. ff. de admin. tuto. l. Titium & Mæuium. §. altero. C. de rei ven. l. ſi vt proponis ff. ſi cert. pet. ſi ex pecunia. Quod dixi, quod in actionibus ſpecialib. non ſubrogat̄ res loco rei, nec quantitas, fallit in caſibus. Nam res empta ex pecunia vſuraria ſuccedit loco pecuniæ, vel ſaltem eſt obligata per reſtitutionem vſurarum, vt j. de vſuris. c. cum tu, ſm Ber. Itē fallit in re empta de pecunia eccleſiæ, quia efficitur eccleſiæ, ſi empta eſt per prelatum, vel rectorem eccleſię, licet inſtrm loquatur in perſona tertij, vt j. de pec. clericorum. c. inquirēdum. tñ dicūt ibi Ber. & Inn. ꝙ eccleſia habet rei ven. ſed nō dñium, qđ non transferretur niſi ex tradentis conſenſu, vt Inſt. de re. di. §. ſi quis a nō dño. vel dic, quod vtile dñium transfertur autho ritate canonis, oportet tñ, quod eccleſia probet de proprietate pecuniæ, quę preſumitur, ſi prælatus numerauit, vel numerari fecit, vt C. ſi cer. pet. l. nō vnde originem, & arg. C. de pig. l. ſi. † Sed quid, ecce prælatus a eccleſiæ mutuauit nepotib. ſuis mille. iſti nepotes inde emerunt prędia, nunquid iſta prædia efficiantur eccleſiæ? rñ. natura mutui eſt. ꝙ proprietas pecuniæ acquiritur ipſi debitori, vt ff. ſi cer. pe. l. 2. §. appellata, & ꝯhitur obligatio non ad eoſdem nummos in ſpecie, ſed in gñe. igitur dictæ res ſunt de pecunia debitoris, non de pecunia eccleſiæ, nec etiam eidem hypothecata, & ideo non ſunt eccleſiæ, quia nullo iure cauetur, quod ꝯctu mutui pupillus, vel ciuitas habeat tacitam hypothecam. ergo nec eccleſia, quia iſtæ tres perſonæ æquiparantur, vt C. de ſacroſan. eccle. l. fi. ff. ſi cer. pet. l. ciuitas. ſequitur ergo, ꝙ eccleſia habet ſolum certi condictionem ex mutuo, & ꝙ dicti nepotes pñt has res alienare. Porro ſicut tutor poteſt mutuare pecuniā pupilli, ita prælatus eccleſiæ, vt ff. de adminiſt. tut. l. quoties. §. ſicut. † Quid ſi prælatus iſtam pecuniam donauit nepotibus, ſicut de cōſuetudine generali fecerunt prelati? & dicit frater Io. in ſumma confeſſorū. reſp. ſi ponis donationem valere, quia eſt moderata, acquirit dñium rerum emptarum ipſis curatoribus. Pone, quod eccleſia multum abundat, & quotidie etiam extraneis largitur, certe idem etiam poterit in ſuis. non ob. C. de ſacroſ. eccle. auth. quibuſcunq; modis. quia ibi loquit in alienatione rerum immobilium non in alienatione pecuniæ, vt no. ff. ad Treb. l. 1. §. quęſitum fuit, vbi optima gl. Sequit igitur, ꝙ id, quod ex pecunia poſſibiliter donata emitur, poſſit alteri libere vendi. Sed quid ſi nō apparet, vtrum fuerit donata, vel mutuata? rñdeo, ſi eſt magna quantitas, preſumitur mutuata; ſi autem parua, vel mediocris, ex affectione perſonarum præſumitur donū. vt ff. de do. inter vi. & vxo. l. vtrum, & de hoc eſt bo. gl. ff. ſi cert. pet. l. cum quid. † Quęro, quid erit de fratribus ementib. quæſtas a maiori Abbate ſancti Antonij, & ex lucro peculiū emptum inde eſt, amodo proprium fit cōuenientibus oculis, vt l. is, qui. ff. de manumiſ. vērum tñ non ſunt dñi, quia regulares non habent proprium, ſed ſuę perceptorię acquirunt dominium, vt j. de iud. deputati. Sed nunquid Papa poteſt dict. q̄ ſtuario auferre dictum peculiū? rñdeo, ſic. qa eſt dñs dominātium, & ius regis regum habet in ſubditos ſuos, caueat tñ cōſcientię ſuę, vt j. de iud. cum veniſſent. † Item Papa non dēt facere aliquid iniuſtum, b vt j. eo. c. j. nec in foro ſuę conſciētię debet haberi ratum. & hodie hoīes parum curant de conſcientia, quę debetur Deo, & magis curāt de ſcientia, quę debetur homini. i. de virtute legis poſitiuæ, quę quantū ad Deū pro nihilo reputatur, ſicut ſcriptum eſt, perdam ſapientiā ſapientium &c. & ita ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum. Sed nunquid pro delicto quæſtoris huius Papa poſſit dictum Caſtrum cōfiſcare? & vī quod non, vt C. de ſen. paſ. l. ſi filius. die contra, quia quicquid principi placet, legū habet vigorem, & ad iuſtificandum ſuum placitum, ſufficit quęcū que occaſio, vt nūc facit. j. d. M. Montisferr. nobilibus Valnia quę, qui tenet eos extra Caſtrum, cauſa per eum inuēta, q̄is non iuſta. Nam cum princeps ſit cauſa cauſarum, non eſt de eius poteſtatis cauſa inquirēdum, cum prime cauſę, nulla ſit cauſa, cum id, quod eſt primum, aliud ante ſe habere non poteſt, & cum nulla reperiatur ſuperior. Amplius quęro, quid ſi emptor ignorabat pecuniam eſſe eccleſię, vt ff. ſi cer. peta. l. cū fundus. §. j. Sed pone, quod ſciens, nunquid poteſt ꝯ eccleſiā pręſcribere? vī quod nō, nam tu dixiſti, ꝙ habet directum dominium iuris gentium ex cōſenſu. Item de ſubtilitate iuris ciuilis, quia voluntas domini transfert immediate dñium, non titulus, vt ff. de condi. ob cauſam. l. 3. §. ſubtilius, ergo rem ſuā non poteſt preſcribere, vt ff. de vſucap. l. ſequitur. §. lana. iſta ratio non obſtat, quia non preſcribit dñium, ſed eius firmitudinem, & irreuocabilitatem, vt l. 2. C. quod me. cauſa, & ff. de capti. l. in bello. §. ſi quis ſeruum. dic ergo, ꝙ aut eſt certus de iure, & non p̄ſcribit̄ ꝓp malā fidē, aut dubius, vel errās, & idē, qa error iuris, vel ſupinus error facti in vſucapionib. nocet, licet ſecus in fructib. induſtrialib. vt no. ff. de pet. hęr. l. ſed & ſi lege. §. ſcire. vel dic, ꝙ imo p̄ſcribit ſpatio 40. an. qa in tali p̄ſcriptione lōgiſſima iuris error prodeſt, qa ceſſat dolus, & ꝑſcia non eſt vlcerata, ar. ff. de abigeis l. j. in fi. & ff. de lib. cau. l. illud. Sed pone, nouiſſimus emp. cū res per plures manus ambulauerit, vt no. C de rei ven. mater, neſcit quantum ſit emptū de bonis eccleſię, & quantum non, quid faciet? rñd. ingret veritatem, & iuxta conſcīam veri ſequitur ſibi conſilium ſalutis. Si autem hoc inuenire non poteſt, tanq̄ dubius cenſetur errare in facto, vt C. da furtis, l. manifeſtiſſimi. §. ſi autem dubius, & ff. ſi cer. pet. l. ꝙ te. neq;. n. debet ex aliqua lege poſitiua, vel cōſcientię, uel bonis moris, ſeu conſilij, uel naturę, uel ratione aliqua ius ſuum in diſcuſſum temere relinquere. ff. de peti. hęre. l. illud. Dicestu, iſte non dī poſſidere ꝓp loci & quotę incertitudinem. ff. de acq. poſ. l. locus. Sol. ibi loquitur, qñ eſt incertitudo circa ſubſtantiam poſſeſſionis, puta quantū veller, vel quantū poſſet poſſidere, & tenebat & poſſidebat, licet conſciētia eſſet incerta; & ſic eſſet incertitudo qualitatis non ſubſtantię poſſeſſionis, vt ff. de acqui. poſſeſ l. 3. §. ſi ex contrario.

8 † Sed quid ſi aliquis facit mercantiam cum pecunia eccleſię nomine proprio. iſtud eſt. n. commodum induſtrię, & ibi nō vī acquirere eccleſię ff. ad l. Fal. l. ſi hęres. ff. de admi. tut. l. Titium & Męuium. §. altero. idē eſt, ſi de pecunia eccleſiæ a prędone emit Caſtrum noīe proprio, quia illicite acquiſitum ecclesia non poteſt habere ratum. ff. pro ſoc. l. q aūt. ff. ad Treb. l. debitor. §. fi. ff. de acqui. poſſ. l. ꝙ ſeruus. pone emi, deinde vendidi, nunqd eccleſia efficitur dña pręcij? ar. ꝙ ſic. ff. de fideiuſ. l. ita. & ſi emptor pręſcribat, & rei venditor cōuenietur ad prę cium. ff. ſi cer. pet. l. ſi cum ſeruū. Item fallit in re empta a marito ex pecunia data ſibi ab uxore, & eꝯ. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. vxor marito. & ibi no. de inſtrum. loquentib. in perſona vxoris, cum tñ re vera vir de pecunia propria emerit, videlicet ꝙ ad virum pertinet, oportet tñ ꝓbari, ꝙ vir ſoluerit precīū, vel alius eius mandato. Nam in dubio ſtandum eſt inſtīo, ut no. C. de fi. inſtr. l. ſcripturæ. C. de ꝯh. & commit. ſtip. l. optimā. Opponitur, & vī, ꝙ non in vanum, quia dolo deſijt poſſidere. pro poſſeſſore habetur. Sol. verum eſt quo ad cōdemnationem. tñ executio facti non poterit fieri in rem ipſam cuius reſtituendæ non habet facultatem, & ſic dñs non poteſt conſequi velle ſuum, ſicut debet de iure. Quærit glo. quæ eſt pœna

c litigioſi, c & qūo inducat̄, & quis eſt eius effectus, & dic ut in gl. & adde. ff. de alie. iud. l. cum miles, ꝙ no. in l. j. C. de præſcri.

9 lon. tem. † Extra quęro, nunquid per cauſam criminalem inducatur vitium litigioſi? rñ. nō, quia non proponitur actio in rem, vel in perſonam, ſed agit̄ ad meram vindictam. ff. de ſol. l. reo criminis. ff. de do. poſt ꝯctum. ff. de admi. tuto. l. chirographis. § j. ff. de in inte. reſt. l. abſtinēdi, & ibi per Guil. de Cun. & Cy. & ideo in criminalibus, non locum habet litigioſi pœna, de quibus legitur, & no. l. fi. C. de litigioſis.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, an prælatus habens adminiſtrationem, poſſit locare & fructus vendere. Soc. conſi. 3 . ex his uerſ. circa primam q. lib. j.

b Vide plene per d. Caltudinum de bona tapagnas in ſuo ſolenni tractatu de poteſtate Papæ, qui habetur in formis, poſt tractatum cap. Mathæi d. Mat. de ſucceſſ. ab inteſt.

c Vinc. God, Adde, quòd litigioſi uitium non tranſit ad ſucceſſorem ſingularē. l. 1. & ibi Bar. C. de præſcri. long. temp. Vide Bar. in l. ſequitur, §. dominium. de uſucap. & in l. vir. co. tit.

SUMMARIUM.

1 *Factum a non ſuo iudice Papa irritat, & ad ſe negocium reuocat.*
2 *Litigioſi vltium impedit locationem.*
Precium, & equiualentia, committuntur arbitrio boni viri.
Inſtrumentum qui reſignat, tacite confitetur ſibi ſatisfactum.
Pignore reſtituto per hoc non tollitur principale.

CAP. IIII.

1 Eccleſia. Factum † a non ſuo iudice, Papa irritat, & ad ſe negotium reuocat, & rem loco rei alterius aſſignat, & inſtrumenta tanquā inania facit reſignari. Caſus. Eccleſia S. Marię fuit ſpoliata

liata sua possessione. super hac causa senator urbis cognouit & pronunciauit, Papa non curat, ꝙ pronunciauit, s. quia senator, qui est iudex incompetens, nec statutum vrbis potuit ei dare iuris. & ideo postquã prædecessor eius ad se negociũ reuocauit, decernit irritum & inane. Item quia monasteriũ sancti Siluest. rẽ in alium transtulit, & restituere non potuerat, fecit ꝙ dictum monasterium assignauit dictę ecclesię possessiones æquiualẽtes, & quia erãt alij obligatæ, facit eas liberari & chirographum crediti tradi ecclesię ante dictæ. Ibi, locationis ti. no. ꝙ vitium litigiosi impedit locationem. quia fit in fraudem. hic etiam apparet fraus eo ipso, ꝙ monasterium non poterat possessionem restituere. Ibi, Bonorum virorum, no. precium. & æquiualentiam committi arbitrio boni viri, sic C. de sec. nupt. l. hac edictali. §. sis illud. Ibi, Liberari. no. ꝙ ille, qui tenetur dare cambium, debet tradere a creditorib. liberatum. Ibi, Resignarunt, no. ꝙ qui resignat instrumẽtum, tacite cõfitetur sibi fuisse satisfactum. secus si resignat pignus, quia subiato accessorio, non ꝓp hoc tollitur principale, vt ff. de pac. l. postquam, & l. si tibi. §. de pignore, & C ad Velle. l. iubemus. Et est alia rõ differentiæ, vt in gl. ff. de lib. leg. l. petitor.

SVMMARIVM.

1 *Sola litis pendentia, etiam si dolose non taceatur impedit vires priuilegij.*
Litis pendentiæ mentio fieri debet expresse.
Statuta terrarum, an porrigantur ad lites pendentes, de quibus in statuto non sit mentio.
3 *Priuilegium si lite pendente non impetratur, sed consecutiue venit ad successionem ordinis clericalis, an trahatur ad lites pendentes.*

CAP. V.

Dilectus. Non ob. priuilegium impetratum lite pendente, de lite non habita mentione &c. Casus, coram iudicib. delegatis, de quibusdã decimis noualium quęst. vertebatur inter rectorem eiusdem ecclesiæ baptismalis, & quendam prorem & monachos, qua pendente abbas maioris monasterij sui pro se, ac membris suis impetrauit priuilegium percipiendarum decimarum noualiũ, seu de nõ soluẽdo ipsas, & quia dictus prior erat de membris d. Abbatis maioris volebat vti dicto priuilegio. dicit, ꝙ nõ potest, quia fuit cõcessum lite pendente, li. nõ habita mentione, dubium erat, quia non impetrauerat prior, sed abbas maioris monasterij. Sed rñ. pro eodem est ꝙ fit per se, & ꝙ fit per alium includentem se Ibi, Persona. dicitur ꝑsona per se sonans. i. rector, præpositus, prior, & similes. Ibi, vindicare. i. defendere, & nõ soluere ecclesiæ baptismali, cum esset. ȝ. fines suæ parochiæ. † Ibi, de dicta, no. quod sola lit. pendẽtia, etiam si dolose nõ taceatur, impedit vires priuilegii. No. qui tacet lit. pendentiam, tacet veritatem. oportet ergo, ꝙ li. pendente super ipsa litis pendentia impetret expresse, vt ff. si quis cau. l. qui autem, in prin. † Quid de statutis terrarũ, utrũ porrigantur ad lites pendentes, de quibus in statuto non sit mentio? dicit hic Inn. quòd non, quod verum est, si disponũt super decisorijs; vt in Auth. vt cũ de app. cog. in princ & C. ut lite pendente, per totum. sed si disponunt quo ad ordinem iudicij, tunc seruabuntur quo ad reliquum ꝓcessum. C. de iuram. calum. l. 2. §. fi. vnde si lite pẽdẽte, fiat statutum, de causis compromittendis habet locũm etiam in litibus pendentibus, quia istud respicit magis ordinem ꝓcedẽdi, i. corã quo, & qualiter procedatur, quam decisionem causæ, nisi forte sit alternata decisio per potestatẽ arbitris attributa. † Quid si lite pendente, non impetratur priuilegium, sed venit consecutiue ad aliud, puta ad susceptionẽ ordinis clericalis; dic ꝙ nec hoc priuilegium; trahitur ad lites pendentes, super quo tu lege sta habes gl. ordi. de leg. i. l. nemo potest.

1 a 2 b 3

ADDITIO.

a Istud dictum refert & exclamat d. Ias. in l. fi. in 2. col. in ver. item pro ampliatione. C. ut lite pendẽ dicens esse singulare, & bene notandũ, quia alibi nõ leg.
b Vinc. God. Adde quòd statuta populi possunt tolli ab habentibus arbitrium a communi ex causa superuenienti, uel antiqua incognita. Ruin. consi. 55. nume 6. lib. 1.

De sequestratione possessionum, & fructuum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Sequestrari non debet res a reo petita propter eius contumaciã, in prin.*
Sententia ferri potest super eodem libello partim pro vno, partim pro altero.
Sequestrum duplex est, iudiciale & conuentionale, & num. 12. & quid vtrunque sit.
Missio in possessionem, fit ex edicto prætoris, & fit contra reos tantm.
Petitorio finito, non quæritur vlterius de possessione, secus contra.
2 *Finito iudicio super commisso, non potest aliqua pars inchoare super nõ commisso.*
De non commisso quando agatur.
Sequester quid sit.
Per sequestrum, an possessio transferatur, & nu. 10.
Prædositiones. A, de, & ab, separationem a re significant.
3 *Sequestrum fructuum, potest fieri apud ipsum possessorem mandando ei, quod eos custodiat, & saluos faciat.*
Sequestrum rei, & personæ quando fiat, n. 4. 5. 9. & 12. & a quo, nu. 4.
4 *Iudex delegatus, an & quando possit prouidere circa sequestrationem, & dilapidationem, & cautionem.*
Indefinita æquipollet vniuersali.
5 *Fieri non debet sequestrum, cum vtraque pars est præsens, & ius suum defendit in iudicio.*
Sententia aliqua præsumitur in dubio.
Fructuum descriptio potest fieri, & quando.
6 *Reus si quis fuit in prima contumacia, & actor in secunda, quid iuris.*
Mora posterior quando non noceat.
A iuris dispositione propter armorum metum quando non est recedendum.
7 *Natura sequestrationis est, quod possessio resignetur victori.*
Confessio triplex.
Sententia super expensis lata non expressa quantitate valet, & nu. 13.
Taxatio expensarum, solet a iudicibus reseruari, & nu. 13.
Expensæ quę veniant.
8 *Sequestratio quare non potest fieri regulariter, & nu. 9.*
Ordinem vnumquodque suum habet, qui est seruandus, si lætos & efficaces exitus vult habere.
9 *Innouari nihil dicitur illicite, quod secundum materiam iudicij adijcitur, uel detrahitur.*
De iniuria personali, quis punitur, non reali.
10 *Possessor an perdat possessionem rei sequestratæ, & nu. 11. et 12.*
Ad finem vnum acta, non transgrediuntur ipsum.
11 *Renunciare iuri suo, non præsumitur in dubio.*
Factum iudicis legitime, reputatur a patribus factum.
12 *Præiudicare sibi in dubio, non videtur qui plus, quam ius velit.*
Sequestrum loco satisdationis succedit, et satisdatio loco sequestri.
Innouare quando liceat.
Sequester implere debet onera imminentia rei.
13 *Possessor si releuetur ab onere probandi, nisi velit cõsequi aliud seu plus quam simplicem absolutionem, et ad aliud probandum se astringit, an perdat istam prærogatiuam per sequestrum.*
14 *Iudex an possit sibi reseruare cõdemnationem expensarum, quę uenit officio eius, sicut reseruat taxationem.*

CAP. PRIMVM.

Adhoc. Propter cõtumaciam rei res ab eodem petita sequestrari nõ debet, & sunt duæ partes. In prima ponit narratio ꝓcessus, & interpretatio Celestini, sequestratio, & delegatio per eum facta. In secũda ibi, in eum, est Papę pronũciatio quę duo facit. primo reuocat sequestrationem, & rem reponit in statũ pristinum, secõ iubet expensas restitui, & de iudicio sisti caueri secunda secundę ibi, moderatas. Casus. Quęstio vertebatur inter Abbatem, & Archiepm super quibusdam decimis, & ꝓssessionib. fuit delegata episcopo Veronẽsi, q in possessorio partim pro eõ tulit snĩam, coram quo iudice delegato Abbas super petitorio petebat sibi iust tiã ministrari; Archiepus excipiebat, ꝙ causa proprietatis, nõ erat sibi commissa, delegatus reputans Archiepm contumacem, qui temere declinabat, misit in possessionem abbatem rei petitæ, a qua Archiepus eum expulit. Ista fuerunt nunciata Papę interpretãdo suum rescriptum, dixit, ꝙ vtraq; causa fuit commissa tum ꝓpter materiam verborum, quia indiffinite, tum ꝓp vtriusque causæ, cuius continẽtia i. cõnexior & commodior examinatio, nõ debet diuidi, & vltra processit pro bono pacis, & sedatione armorũ, qui possessionem sequestrauit apud eõs Regium, & Mutinensem, mandãs eis, ꝙ de causa possessionis & proprietatis plenius recognoscerẽt in causa proprietatis, interim decessit iste Papa, & successit ei Inn. 3. q reduxit causam in eo statu in quo erat antequã cõmitteretur dicatis epis Regi. & Mutinensi. & dictũ sequestrũ tanq̃ iuri ꝓrium reuocauit expresse, verũ quia Archiepus fuit contumax. i. rebellis tenere declinando iuris. condemnauit eum in expẽsis factis ꝓ Abbatem a die, quo Veronẽsis eps ipsum abbatem in possessionem induci decernit, vsq; ad tps, quo archiepus obtulit cautionem standi iuri quã obtulerat coram Regi. & Mutinensi epis. Mandat insuper archiepo, ꝙ de nouo præstet cautionẽ de iudicio sisti. s. coram epo Veronensi, ad quem cognitio redierat eo, ꝙ Inn. in eum statum reduxerat cãm antedictam.

1 † In tex. ibi, partim &c. No. ꝙ super eodem libello potest sententia ferri partim pro uno, partim pro altero, ȝ. de testa. Ray. C. si aduersus rem iudicatam. l. j. in gl. Ibi, Officio suo, no. sententiam latam super possessorio statim transferri in rem iud. quo ad pronũciantem, & hoc quo ad pronunciationem, nõ quo ad executionem. s. de offi. dele, quęrenti. Dic. t Inn. quod finito petitorio, non est ampliustractandum de possessione.

Idem

BIU Cujas

Idem ait, ꝙ si discretiue est commissa causa possessionis, vel proprietatis, alia cognitio nō accrescit, In. Idem ait, quod, qñ fit sequestratio causa custodię, nūquā aufertur possessio possessori, quia non fit ad illum finem. Inn. Tria nomina sunt. s.
a sequestrum, a quod est duplex. s. iudiciale, & conuentionale. iudiciale aliud fit ex clausulis specialibus in iure expressis, aliud ex clausula generali, si qua causa iudici iusta videbit, & fit officio iudicis, non edicto prętoris, & potest vocari pignoratio, & eam petere potest actor, & reus, & quilibet contumax, & hoc est, quod dicit, captis pignoribus, vt l. j. §. quid ergo ff de vent in spi. dūmodo alius p alio non pignoret, vt in c. j. de iniu. lib. 6. & in Auth. vt non fiant pignorationes, in rubro & nigro. Aliud vocabulum est, missio in possessionem, & ista fit ex edicto p̄toris, & eam patit solummodo reus, qui conuenitur, quod edictum est hodie moderatū p ius Authēticorum. Dicit Inn. ꝙ si principale effugit cognitionem iudicis p sententiam, ergo & connexum, vel accessorium, Inno. hoc verū, nisi de ipso accessorio sit pronunciatum, & restet exequendum, imo incidit in eam. Adde, dicit hic Inn. ꝙ snīa lata sup possessorio querendum est de petitorio, sed eō, si petitorium fuerit primo, non est amplius de possessione q̄rēdū
2 † Idem ait ꝙ omnes sapientes in hoc cōcordant, quod finito iudicio sup commisso non p̄t aliqua pars inchoare super nō commisso, quia de non commisso non agit, nisi rōne reconuentionis, connexitatis, vel accessorii, sed principale iam effugit cognitionem eius per snīam? ergo & cōnexum, vel accessorium Idem ait, ꝙ si cōmissa est cā alternatiue sup petitorio & possessorio, ꝙ delegatus pōt de altero tm̄ cognoscere nisi in modo reconuention. s. Inn. Sequester est depositarius rei in cōtrouersia constitutę ab ipsis contendentib. insolidum assumptus vsq; ad terminum l. i. t. Sed nunquid hoc casu transfert possessio in sequestrum? tex. dicit, quod hoc sequester possidet, vt hoc probat. ff depositi. l. licet. primo & secundo respon. & §. rei depositæ. ver si nisi. nam id tacite videt actū, quando res est in controuersia, vt neutra pars possidere intelligat. & est ratio, si intelligeretur possidere aut ambæ partes insolidum; & est impossibile, quia plures insolidum nō possunt possidere, aut vna & non altera, & est inconueniens, qa iudicium non debet claudicare. Item est iniustum, quod in redubia alter concertantium sit potior. Item est ō etymologiam dictionis. de, quia qui deposuit deorsum se ponit & separat, vt no. ff. depositi. l. j. in princ. vbi dicit quod dictio, de, denotat separationem. Idem facit dictio, a, & ab, vt legitur & no. in l. si ex duobus, in princip. ff. de duobus reis. Circa hoc
3 distingue, vt infra. dicam † Et no. quod Speculator plura dicit notabilia in ista materia. b Et primo, quod apud ipsum possessorem potest fieri sequestrum fructuum mandando ei, ꝙ eos custodiat, & saluos faciat. ff. de exce. do. l. penult. §. ex quadrante. Secundo, quando est quæstio de possessione, & vterque vult colligere fructus. nam tunc debet poni tertius ad colligendum, & custodiendū. ff. de vsufr. l. equissimum. Tertio qñ appellans dissipat. Quarto, qñ non possidet immobilia, & est suspectus, & hoc casu si esset condemnatus, posset poni in carcere, vt ait Spec. ēt die feriata in honorem Dei, vt singulariter. C. de fer. l. fi. Quinto sequestrat interdicto, vti possidetis, vsus partium, cū incertum est quis possideat, & no. 11. q. j. quia res, & dicit Spec. ꝙ consuluit vero possessori, ꝙ p̄testet ius suum solum fore tam in possessione, q̄ in proprietate. ff. de acq. pos. inter rem. Sexto dicit Spe. ꝙ si snīa sit retractata, saluo statu cause, ꝙ sequestrum redit ad statutum suum fm Vincen. Alii dicunt ō. nam status sequestrationis non est
4 status. p Vincentio facit. ff. vt le. no. ca. l. postq̄. §. imperator, & C. de bo. vac. l. si qñ, li. x. † Idē ait, ꝙ iudex delegatus potest p̄uidere circa sequestrationem, & dilapidationem, & cautionem; ꝙ intellige post lit. conte. & non prius, tex. est vnicus. ff. de proc. l. si reus paratus. Idē ait, ꝙ si emptor & venditor non confidunt in uicem, fit sequestrum momentaneum hinc & inde. ff. de so. si soluturum. de natura tamen ō actus est, ꝙ prius precium numeratur, sicut emptor prius nominat, quam vēditor. l. j. ff. de re. permu. Ibi, Actorem, id est Abbatem. & monachos. Ibi, Per ipsum, episcopū Veronēsem. Ibi, Mitti, causa rei seruandæ Ibi, Decreuit. & bene. Ibi, Eiecit, & male fecit
c Ibi, Interpreratus, & bene, quia indefinita c æquipollet vniuersali, no. C. si a non compe. iudi. l. si non proprietatis Ibi, Continentia. i. cōiunctio. Nam ex vna inferitur quis in altera & datur forma procedendi, vt C. de rei ven. or. & ff. de li. cau.
5 l. liberis. §. fi. † Ibi, Sequestrari præcepit, hoc fecit Papa Cælestinus de plenitudine potestatis Nam cum vtraq; pars est p̄sens & ius suum defendit in iudicio, non debet fieri sequestrum, vt C. co. l. j nisi agens sit solitus percipere fructus, vt C. de agri & cen. fi. l. litibus, vel nisi habeat sentētiam diffinitiuam ꝙ se, etiam si de eius nullitate agat, quia in dubio præsumit sentē tia aliqua; tex. vnicus in iure. l. vltra C. de or. cog. vel nisi appellet ab executione, quia talis appellatio sententiā non suspendit, & quia pro exequente rem iudicatam præsumitur, vt C. quo. appel non reci. l. ab executione. Item fallit propter fructuum prodigalem effusionem, vel in proprios vsus consumptionem, vel eorum occultationem, quia non debet dari materia delinquendi hæc. n. ex qualitate personarum cōsiderandæ sunt, vt no. in l fi fideiuss. §. fi. qui satisd. cog. Itē fallit in alijs casibus expressis in iure, pro quibus sufficit remissio ad Archidiaconū. 11. q. j. quia res. & Adde Io. Mo. & nouellam in c. locupletari, de reg. iu. li. 6. & aliqualiter per An. in l. j. C eo. De scriptio tamen fructuum potest fieri, vbicunq; iudici æquū videbitur, ne probationis perceptorum fructuum copia subtrahatur actori, vt eleganter no. And. de Barulo. in l. facultas. C. de iure fis. lib. 10. Quia interdum deuēnitur ad sequestrum propter contumaciam, vt l. fi. ff. de requi. reis. & quandoq; interdicitur commercium, vt ff. de poli. l. de pollicitationibus.
6 veniunt etiam expensę factæ post primā citationem. † Quæro, reus fuit in prima contumacia, actor in secunda, quid iuris, videt quod posterior mora noceat, vel quod fiat compēsatio. sol. matrimo. l. viro atq; vxori. ff. de dolo. l. si duo. ff. ne qs eum, qui in ius vo. est vi exi. l. j. in fi. Dic, ꝙ prima mora nocet donec sit purgata, quia quoties prima mora claudit iurisd. co
d piam, & ipsa nocet, & non secunda, dtex. est no. ff. de dam. infe. l. qui bo. §. si quis, & no. per Bart. ff. de no. ope. nunc. l. p̄tor. §. si aliquādo. & tene menti istam doc. vnde quæstio est falsa, quæ quærit de secunda mora, quia hic non est secūda mora nisi de facto. Item no. hic, ꝙ non ideo debet fieri sequestrū, quod vna pars prorumpat in arma, & sic no, ꝙ propter metū metū armorum non debet recedi a iuris dispositione; & tramite rationis, nisi forte esset dubium de possessione, vel esset certum, quod neuter possideret, vt vtraque pars se pararet ad
7 arma, vt no. Inno ℣. de proba. in p̄sentia. † Ibi, Resignarent, No. ꝙ hęc est natura sequestrationis, quod possessio resignet victori, quod est verum, siue sequestratio sit voluntaria, quę fit extra iudicium consensu partium, vt ff de dolo. l. si oleum. siue iudicialis, quam ambę partes faciunt in iudicio de iudicis consilio, vel mandato, siue sit necessaria, quę redditur in inuitum, vt hic. similia verba habes in iuramento ff. de iure iur. in rubri. Item in confessione nam voluntaria est, quę fit extra iudiciū. Iudicialis, quę in iudicio sponte, necessaria, q̄ ope tormentorum. Ibi, Reuocato, no. ꝙ Papa reuocat factū prędecessoris, in eo quod processit inordinate, licet de plenitudine potestatis. Ibi, Moderatas. non dicit quantas, & sic no. ꝙ valeat sententia sup expensis lata sine certa quantitate, fm Inn. & ratio est, quia natura istius sententię est, quod requirit futuram taxationem. quia tempore diffinitiuæ non posset taxari de facili, ar. Insti. de actio. §. curare, & C. de fru. & litis expen. l. terminato. iudices tamen consueuerunt sibi taxationē reseruare, de quo per Bar ff. de appel. l. ab executore, vbi videas. Ibi, Prœberi, quia licet prius obtulisset, non tamē caueat vel quia reducta erat causa ad statum antequam &c. vt dixi in casus positione. No. hic a quo tempore, & vsq; ad quod tēpus veniūt reficiendę expensæ ab eo, qui ratione contuma-
8 ciæ passus est missionem. Ibi, Dum † dixit, ex quo &c. subdit, vsq; &c. sed quę est rō, quod non potest fieri sequestratio regulariter? respondeo, prima ratio est ordo iur. vt C. eo. l. sęda est, quia lite pendente nihil est innouandum, nisi quatenus edicti ꝑpetui mouet auctoritas. ff. vt leg. no. ca. l. post. §. imperator. vel ius dicentis decernit æquitas, vt supra de dolo & cō tum. cap. 2. vel contumacis requirit ꝑteruitas, vt ff. quibus ex cau. in possessio. ca. l. Fulcinius. §. fi. vel nisi dilapidationis sucpicio incidat, argumen. ff. ad Trebellia. l. impera. & supra de dolo & contuma. veritatis, & ff. soluto matrimo. l. cum dotem §. si autem dissiper. dico ergo, quod nihil debet innouari regulariter, ꝑ quod statutum litis contingat mutari, vel iur. ordinem præposterali, vt si de termino vltimo iurisdic. fiat primum. ff. si quis ius di. non obtem. l. prima. §. j. habent enim singula sufferentiam suam, siue suas inducias, & ordines deputat s qui præteruolari non possunt. ff. de excusatione tutorum. l. diximus. Nam qui certum deserit ordinem lætos & efficaces non habet exitus. ff. de re iudica. l. si cum nulla, & est quoddam ædificare sine fundamento, quod ipso instanti

vertitur

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, sequestrum an obtineri possit nisi fiat fides per publicum instrumentum, ponit Ba. in l. litibus. C. de agrico. & censi. lib. 11. in fine. & an tale dictum extendatur ad capturam debitoris suspecti & fugitiui. Fel. in c. examinata col. j. versi. gl. 2 de iud.

b Et de ista materia plura etiam ponit d. Fran. Cur. in tra. suo. de seque. qui habetur in formis.

c Vinc. God. Adde, quod indefinita æquippollet vniuersali ex interpretatione vbi est identitas rationis. Ruin consilio. 6. numero 2. lib. 3. & indefinita negatiue prolata vniuersali negatiuæ æquipollet. Rmin. consilio. 49. nu. 7. lib. 2.

d Ad quod vide Bal. consi. 198. 3. lib.

BIU Cujas

vertit in tuinam. C. qui dare tur. poſt l. in vniuerſis. j. q. j. cum
9 Paulus. † Porro nihil dicitur illicite innouari, quod ſecundū materiam iudicii adiicitur, vel detrahitur, vt C. de temp. app. p hāc. quanq; omne, quod additur, vel detrahitur, nouā qualitatem inducere videat. ff. de iuſti. & iu. l. ius ciuile ff. de adul. l. accuſaturus. ff. de noxa. l. in delictis §. ſi detracta. tñ nō omne nouum dr̄ innouatio in hac materia, ſed id ſolum, quod eſt iuris diſpoſitioni p̄rium. C. de in inte. reſti. poſtulata. ne quid noui fiat, in rubro & nigro, & l. j. ff. nil no. appel. pen. & ff. de his, q no. infa. furti. §. j. ff de mi. l. intra vtile. C. de dila. l. ſiue ps. Et adde, p no. ff. mand. l. creditor, in prin. Adde, dicit Inn. p vitiū litigioſi non impedit trāſactionem, tñ impedit mutationem, vt ipſe no. s. ti. j. eccleſia, el j. faciunt ille duæ. ll. no. ff. mā. l. fi. & ff. de rei. vend. l. fi. niſi tranſactio eſſet facta in fraudē ff. de tranſa. l. cum hi. §. ſi cum lis. fm Inn. Tertia, ſequeſtratio ſimilis eſt executioni; & ideo nō debet fieri ex abrupto. Quarta rō eſt, quia nihil debet fieri, niſi quod cā deſiderat. Quinta eſt, quia p̄tor in edicto ſuo diſpoſuit de miſſione in poſſeſſionē, vt reus tędio affectus veniat rūſurus, non aūt diſpoſuit de ſequeſtratione. Sexta, quia p̄tor tradidit aliam viam, & ideo illa via eſt ſequenda quaſi quædam forma tradita a iure. Septima eſt, quia ex ſequeſtratione non poſſet veniri ad fm decretum adiudicationis, vel cōfirmandæ poſſeſſionis. Octaua qa poſt annum ſequeſtri actor non efficeret verus poſſeſſor in reali, quia nō eſt in poſſeſſionem miſſus, & hoc tenet Bar. in c. 2. de do. & cōtu. & Arch. in d. c. quia res. prædicta tñ fallunt qñ eſt qō de poſſeſſione, & hinc inde vtraq; pars offerat ſe p̄batūram, vel p̄bauit de poſſeſſione & feſtinat ad arma, q̄ potentiorib. fauēt, & nō iuſtiorib. maxime moderno tpe, vt nō. glo. ordi. in d. c. quia res. & vide p legit, & no. s. de reſcr. olim. Quæro de iſto Archiep̄o, qui expulit Abbatem, an puniat? rñ. ſic, de iniuria p̄ſonali, vt C. de act. emp. l qui pendentē, & ff. de act. & obl l. ſeruus non in oīb. ſed de iniuria reali nō punitur, nec teneturr reſtituere poſſeſſionē, ſi velit ſatiſdare. vñ dicit Abb. hoc colligi per iſtū tex. nam hic Papa nō iubet poſ-
10 ſeſſionē reſignari Abbati, ſi n. eſſet hoc iuſtū, iuſſiſſet. † Idē Io. And. Quærit hic, vtrum rei ſequeſtratæ perdat poſſeſſor poſſeſſionē. diſtinguit tex. in l. intereſſe puto qua mente. ff. de acq. poſ. in dubio vr̄ dicere, p nō vr̄ aīum poſſeſſionis p̄dere. & ideo non interrumpit vſucapio, ſed ſolius cuſtodiæ tranſferendæ, & rei ſeruandę cā ſine p̄iudicio poſſeſſionis. Sed Bern. ſentit hic, p poſſeſſio perdat, & in ſequeſtrum tranſferat. & gl. Accur. ita exponit tex. in d. l. intereſſe puto, vbi dr̄, p in dubio p̄ſumit mens poſſeſſionis a ſe abdicandæ, & in ſequeſtrum deponendæ, ſeu trāsferendæ, & ſic vſucapio interrumpitur, & interim nō facit fructus ſuos, & dicit Cy. p hoc ſine dubio verum eſt in ſequeſtratione voluntaria, quia imputet ſibi, qui legē apertius non dixit, vt ff. de pac. l. veteribus. arg. p. ff. de p̄ba. l. cū de indebito. nā in dubio nō p̄ſumit quis velle ius ſuum iactere. Item q̄ fiunt ad vnum finem. ſ. eiuſdē cautelę, non trahuntur ad alim finem, ad quē non tendunt. quia actus agentium &c. vt l. nō oīs. ff. ſi cer. pe. Item poſſide-
11 re eſt magnum cōmodum p̄ſertim in re immobili. † Itē in dubio non p̄ſumit quis iuri ſuo renūciare: tñ, vt dixi, opinio antiquitus approbata eſt, p per ſequeſtrum volūtariū poſſeſſio perdat, nec recuperet niſi per ſniam, & eſt expreſſum. s. de iud. c. examinata. Si vero ſequeſtratio ſit neceſſāria, i. ope, & de mandato iudicis facta, funt duę opiniones. vna, p p̄dat poſſeſſio, ſicut in ſequeſtratione voluntaria. Nam factum iudicis legitime factū reputat a partib. actū, vt l. ſi ob cām. ff. de euictionib. Alia, p nō perdat, quia per manum iudicis nunq̄ priuat qs poſſeſſione, niſi de iure debeat priuari. i. de rigore iudiciorum, vt de acq. poſ. l. 2. §. genera. Itē eſſet q̄dam ſpoliatio. ſed lite pendente non dēt quis priuari ſua poſſeſſione, vt ff. de admi. tut. l. chirographis. §. j. & no. in c. nō ſolū, de appel. li. 6. & C. de execu. rei iud. l. nimis propere. C. de pac. l. ſi pacto,
12 quo pęnā. † Item in dubio non vr̄ plus quis velle ſibi præiudicare, quam ius velit. ff. de vſur. l. ſi ſtipulatus. ff. de dam. infec. l. dānī. ver. & p in ſtipulatione. vnde ēt ſi per formā ſtatuti deberet fieri ſequeſtrū, intelligo, p fiat ad cautelam, nō ad p̄iudiciū, quia ſequeſtrū loco ſatiſdationis ſuccedit, & eō ſatiſda
a tio a loco ſequeſtri, vt ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi fideiſſor. §. fi. & ff. ad Car. l. de bonis. §. qui pupillo, niſi forte fiat p̄p delictum poſſeſſoris, & vt quia dilapidat, ſicut diximus alibi, p priuilegium meret amittere, qui p̄ceſſa ſibi abutit ptāte. Itē ar. ad hoc. C. de ſen. paſ. l. fi. ff. ad Treb. l. Imperator. vel dic, p non p̄pea p̄dit poſſeſſio, ſed adminiſtratio eius, & ideo interim eſt habēdus p poſſeſſore quo ad oīa commoda poſſeſſionis, præterq̄ quo ad poſſeſſionē corporalē, q̄ ſibi inter dr̄. dicas fm Inno. p quantumcunq; fiat ſequeſtratio cā cuſtodię, nunq̄ auferret poſſeſſio poſſeſſori. ff. de acq. poſ. l. intereſſe. alias ſecus. ff. depo. l. licet. §. j. Item dicas fm Inn. s. ti. j. c. a memoria, p licitū eſt aliqua innouare, & ante lit. conte. & poſt, dūmodo non faciat in præiudicium iur. aduerſarii. hęc opinio eſt verior, fm Iaco. de Arc. & Pe. Nam ſimilis eſt ſequeſtratio miſſioni ex primo decreto, p̄ quam non perditur poſſeſſio, nec poſſeſſionis effectus, nec vſucapio interrumpit. Et iſta opinio eſt vera & æqua, quā ēt tenet Bar. in d. l. intereſſe puto, niſi ſequeſtrū iudicis tranſeat in partium conuentionem. nam tunc idem, p in voluntaria, ar. optimum. C. cōia vtiuſq; iudi. l. 2. & ff. de re iu. l. ſi conuenerit, & facit. ff. vt le. nom. cauc. l. poſtq̄. §. impera. Dicit Arch. p ſequeſtratio alia conuentionalis, alia iudicialis. prima eſt bōplaciti, & conuentionis, ſecunda eſt iur. & neceſſarię iuriſdictionis. idem ait, p ex poſſeſſione ſequeſtrata nō iuuat ſe vnus p̄alterum, ſed p̄ tertium, vbi poſſeſſio eſt ſequeſtrata voluntarie. ſed vbi iudicis imperio inuito poſſeſſore, tūc iuuat ſe p̄ omnes, quia non perdit poſſeſſio. iſta eſt intentio ſua. Itē iſta ſequeſtratio p̄t fieri in fructib. beneficiorū in prin. adeptionis ante poſſeſſionem confirmatam p̄ pacificum obtētum: idē in Archid. Idem ait, p ius canoniæ, vel p̄bendę, non creat ex poſſeſſione, ſed ex canonica inſtitutione. Idem ait, p ſequeſter dēt implere onera imminētia rei. C. de bo. auctoritate iud. poſſ. l. fi. in fi. Idem ait, p ſequeſtratio qñq; fit, vt cōtumax rñdeat iuri. Idē ait, p qñ poſſeſſor appellat & non dilapidat non dēt fieri ſequeſtrum. qa nil dēt innouari p̄ poſſeſſorem, niſi eſſet caſus, in quo deberet fieri ſequeſtrū in prima cā. Arc. in d. c. quia res, & l. poſtq̄. §. imperator.
3 ff. vt leg. no. ca. p Bar. † Quæro, ecce poſſeſſor releuat ab onere p̄bandi, niſi velit conſequi aliud, ſeu pluſquam ſimplicē abſolutionē, & ad aliud probandum ſe aſtringit, vt Inſti. de interdi. §. commodum. & ff. de probat. l. ab ea Nunquid iſtam p̄rogatiuam perdat p ſequeſtrum? rñ. non, vt eleg. no. Cy. in l. i. C. e. licet p̄rogatiuam vſucapionis perdat vna cum poſſeſſione, tñ nō p̄dit p̄rogatiuam iudicij, & forte nec perdit p̄rogatiuam vſucapionis continuandæ, quæ aliqñ continuat habita ēt ſine actu corporali vt dicit. l. illa no. ff. de fundo dota. l. ſi fundum. Ibi, Moderatas expenſas, no. dari ſniam generalē ſuper expenſis incertis, & valet non ſolum in expenſis prætéritis, ſed etiam in futuris facit. s. de do. & contu. cum dilecti. & de proc. auditis, & p no. in Spe. de exce. §. viſo, ver. quid ſi reus. fmo hodie cōiter non præcedit taxatio, ne protelet pronunciatio, ſed fit condemnatio taxatione reſeruata, & de hoc
4 in Spe. de expen. §. poſtremo, in prin. verſi. item ſunt. † Sed q̄-
b ro hic, an iudex poſſit ſibi reſeruare b condemnationem expenſarum, quæ veniunt officio eius. ſicut reſeruat taxationē. Guil. in Spe. de excep. §. viſo. vt ſentire, p ſic eadem rōne; qua reſeruat taxationem. ad hoc facit. ff. de ſol. l. Modeſtinus. ſi. n. proteſtat aliquid ſe facturum, tunc vr̄ feciſſe cum proteſtatione, ar. j. de ap. c. vlt ff. de hære. inſt. l. a ſe. & vr̄ hoc expreſſum. ff. fa. er. l. item Labeo. §. qui. 2. ſed dic p̄ per l. Paulus. ff. de re iudi. & j. de appel. cum appellationibus, lib. 6. & p l. terminato. C. de. fruc. & li. expen. Opinio tamē Gul. poſſet habere locum in interlocutoriis, in quib. vſq; ad finem poteſt fieri condemnationis reſeruatio, de quo plene p do lo. j. de appel. ſup verbo, expenſarum. Nō obſt. p de proteſtatio dicitur cū illa nō ſit actus, qui pēdeat ex voluntate iudicis; quia finito principali non durat circa hoc illud officium.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, p ſatiſdationis onere remiſſo, non cenſetur remiſſum onus hypothecæ in bonis conſtituen. Alex. poſt Bart in l. j. qui ſatiſd. cog. & alibi p Bal. in l omnes. C. de ep. & cle.

b Vide Alex. conſi. 33. vol. 2. col 8. & vide Iaſ. in §. cura, col. 12. Inſt. de actio.

SVMARIVM.

1 *An fructus veniant ſequeſtrandi, ſi fratres aliq fuerunt miſſi in poſſeſſionē cauſa rei ſeruandę, qui fructus medio tēpore pceptos enormiter dilapidauerunt.*

2 *Miſſus in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ ſi agatur reali actione infra annum, non facit fructus ſuos, ſecus ſi non agatur.*

Sequeſtratio regulariter eſt prohibita, excipiuntur multi caſus.

CAP. II.

Dilectus. Si miſſus in poſſeſſionē cauſa cuſtodiæ fructus diſſipat, diſſipati reuocantur, & alij ſequeſtrantur. Primo ponit querelā rei paſſi miſſionem. ſecundo dat ſibi iudices. ibi, quo
1 circa. † Caſus, quidam fratres fuerunt miſſi in poſſeſſionem cā rei ſeruandę, q fructus medio tēpore perceptos enormiter dilapidauerunt. Quęritur, quid iur. reſpon. quod ſi eſt ita, ſequeſtrentur fructus, & ſi quid fratres diſtraxerunt cogantur reſarcire. dicit Innoc. p vbi non agit de proprietate, ideſt dominio eccleſiæ, ſed de p̄bēda, miſſus in poſſe. nō facit poſt annum fructus ſuos. Nam ſi non eſt verus p̄bendarius, nūquam lucratur fructus. ſi autem eſt verus p̄bēdarius, etiam ante annum viueritatis, non ex vi contumacię lucratur fru-
a ctus, Inno. No. p propter abuſionem a fructuum non iō reuocatur

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde p abuſiones ſunt reprobatæ, vt in cle. 2. de pęnit. & remiſ. Et abutens priuilegio, eo priuari poteſt. Rui. conſi. 230. nu. 7. lib. j.

BIU Cujas

uocatur primum decretū. Irē no. ꝙ hic innuit, ꝙ missus interim debeat & possit percipere fructus. Item no. hic casum, in quo ad petitionem rei fit sequestrum. Item no. reuocari in irritum statim ex officio iudicis interim hoc, qđ perperā gestū
2 est, non expectata sñia diffinitiua. Ibi, Reuocatis, & simpliciter sequestratis in isto. c. habes duas gl. j. determinat, ꝙ ille qui mittit in possessionē cā custodię, si agat reali actione, j. annū nō facit fructus suos, sed custodire debet eos. Item eos vendere nō pt. Nam si reus venit. j. annum, supple & cauet legitime restituunt ei fructus. supple vna cum ipsa possessione, sed deductis expēsis, vt C. de fru. & litis expē. l. j. & ff. de vsuf. le. l. fundus qui. Si aūt reus. j. annum non veniat, lucretur missus oēs fructus, nec dēt eos restituere ſm Ber. etsi essent interim sequestrati, vel venditi, ꝙ bene no. Secunda vero gl. huius. c. diuidi tur in regulam, & exceptiones. Regula est, ꝙ sequestratio est
a prohibita, excipiunt multi no. casus quos ponit hic gl. a ord. ad quam recurre, quia nō habes meliorem gl. in iure, vitio tñ scriptoris est corrupta in eo, quod alle. l. vlt. C. de agri. & cens. lib. 11. quia imo est illa l. notabilis, litibus, eo. tit. Sunt & alij casus speciales qui hic enumerātur per Doctores, quorum omnium rationem complexiue posui in c. 1. §. eo.

ADDITIO.

a Et multos alios casus vide no. per d. Io. Pet. de Fer. in sua prac. in forma libelli sequestri, seu saximenti, per totum.

SUMMARIUM.

1 *Sequestratio fructuum quando fiat, & nu. 3.*
2 *Dilapidare an dicatur ille, qui pro suis necessitatibus fructus cōsumit.*
3 *Sententia vna quid iuris, si est executio alterius sententiæ, vel vna sententia est executio instrumenti guarentigiæ; quod ex forma statuti habet vim rei iudicatæ.*
Ab executione non appellatur, nisi in casibus.

CAP. III.

1 AB eo. Si appellans † dissipat fructus, sequestrantur. Casus patet. & intellige. ꝙ aut appellatur a diffinitiua, ita, ꝙ appellatio rescindit pronunciatum vt in l. fi. ff. ad Tur. Item suspendit organa ꝑ nūciantis, vt ff. de pact. l. tale pactum. §. qui prouocauit. & tūc fructus sequestrantur, si possessor est suspectus, & nō aliter, vt ff. de a ꝑ. l. Imperatores, in fi. sufficit tñ modica suspicio. & in hoc differt a cā principali, vt no. Arch. in c. quia resr. 1. q. 1. aut appellatur ab executore; & sequestrantur fructus, vel res mobiles, siue possessor sit suspectus, siue non. C. quorū ap. nō reci. l. ab executione. ſm Arch. & alios. dicit Inn. ꝙ fructus dicuntur dissipari si quis eos in suos vsus conuertat. Si autē distrahat, distinguitur, aut poterāt seruando custodiri, & idem aut non, & tūc licitum est vendere, quia vitium litigiosi non includit causam necessitatis. ff. de pet. hær. l. diuus. pro hoc. l.
2 illa no. ff. de req. rer. l. fi. † Extra quęro, nunquid dicatur dilapi
a dare ille, qui pro suis necessitatibus fructus consumit? dicit hic Inno. ꝙ sic, quia quo ad aduersarium nihil refert qualiter
8 consumantur ſm Inno. & alios, ꝙ est no. dig. † Quæro, quid si vna sententia est executio alterius sententię, vel vna sentētia est executio instrumenti guarentigię, ꝙ ex forma statuti hēt vim rei iu. Resp. dupliciter. queris primo, an possit appellari, & habes sing. gl. ꝙ non, qa ab executione executionis terminis non mutatis non appellatur, vt no. ff. ꝙ met. cau. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. sed si aliquid addit, vel detrahi tur, tunc si appellat ab executione fit sequestrum. & si genus est in obligatione, fiet sequestrum de reb. mobilib. æquiualentibus. Item poterunt interdici debitores ꝺemnati, vt non soluant ei, sed in sequestrum teneāt ad beneplacitum iudicis, ut dicit illa. l. singularis, ff. de lege commis. l. mulier fundus, & facit ff. ad Treb. l. hæres eum.

ADDITIO.

a Vinc. God Adde, ꝙ dilapidare dicitur qui in suorum vsus conuertit. Ang. in l si seruus §. ait prætor ff. de acq. hær. Bal. in l. fideiussor §. fi. qui sat. cog.

De confessis. *Rub.*

An confessio & possessio durent, dicit gl. quod sic. ff. de pact. l. cum tale pactum, in prin.

SUMMARIUM.

Confessio, & possessio an durent.
Sacerdos si occidit socium, & dicat, quod de consilio aliorum fecit, an illi ex hoc ueniant puniendi.
Suggerere, uel incitare, consulere est.
Testis, qui non debet recipi ratione facinoris, an faciat legitimum indicium, & quid de prohibito, & minori.
Conscientia unde dicatur.
Falsarius contra falsarium, an possit testificari.
Cofessus de homicidio, an sine alia ꝓbatione capitaliter puniri debeat.
Confitenti crimen in se, an credatur de alio.
Papa est doctor utriusque iuris eo ipso, quod est Papa.

CAP. PRIMVM.

VM monasterium. Ei, qui crimen proprium confitetur, non creditur ꝑ alios, quos dicit huius fuisse criminis suggestores Habet duo dicta, primo instruit iudicē in absoluendo, & reddit rationem, secundo instruit in
1 purgatione infamiæ. secunda ibi, si tamen. † Casus. Quidā sacerdos occiderat socium suum, & dicebat, quod de consilio aliorum fecerat. Quæritur, an ex hoc illi ueniunt puniēdi? Respondetur, quod non: hæc probant per statuta utriusq; iur. excepto crimine læsę maiestatis, vbi facit indicium. scdo dr, ꝙ si fuerunt alias infamati, indicitur eis purgatio. Ibi, suggestione, idem est suggerere, & incitare, vel ꝓsulere. ff. de infam. l. ob hæc verba. Ibi, pęnæ, subaudi, nec torturę, qa non fa-
2 cit indiciū, vt C. de acc. l. fi. † Item testis qui non dēt recip rōne facinoris, non facit legitimū indicium, facit tñ quale quale, vt ff. de pę. l. q vltimo, in fi. Si aūt est prohibitus examinari. nullum facit indiciū, vt ff. de qōni. l. maritus. minor tamen, q ratione ętatis non debuit examinari, examinatus facit semiplenum indiciū, vt C. ad Sil. l. fin. Ibi, Conscientijs. no. ꝙ conscientia dicitur a consilio. ꝙ supponitur voluntati, & scięti, quæ supponitur intellectui. Ibi, Interrogari, No. ꝙ qui phibetur testificari pp suum scelus & infamiam, testificando nō fa-
a cit a indicium. facit in crimine lęsę maiestatis. Item in his, qui faciunt tractatum cōtra populum, vt est gl. singu. C. de abol. l. 2. Item fallit, quando infamatus est aliàs malę famæ, ut publicus latro, vel alias consuetus similia perpetrare, ſm Ber. ꝙ
3 est no. dicit hic Inn. quod † falsarius contra falsarium non pōt testificari, & si talis falsitas sit crimen lęsę maiestatis, vt fallare monetam principis, vel eius sigillum, & tūc etiam non credi-
4 tur sine tormētis, vt l. j. C. de fal. mo. † Ex prima gl. huius. c. colligę ꝓfessum de homicidio sine alia probatione capitaliter puniendum, quod verum est, si ꝓfessio sit verisimilis, ut quia p̄cesserunt inimicitiæ capitales. vnde iudex debēt perquirere rationem, cur fecerit. & si iudici constaret de innocentia, nō debet sequi confessionem eius, vt ff. de qō. l. j. §. si quis vltro, & C. ad l. Cor. de sic. l. j. & ff. ad l. Aquil. l. inde Neratius. §. vlt. 2. gl.
5 dicit † quod ei, qui confitetur crimen in se, nō credit de alio. & est ratio, quia cum nō possit alium accusare, non pōt testificari, quia accusatio, & testificatio ambulant paribus passib. Item quia est infamis. Quid ergo, si iudex primo examinat ipsum in alios? tunc nō erat infamis. secundo examinat cum in seipsum? respondeo idem, si incōtinenti, & in eo districtu ordinis, vel forte indistincte nō valet, ne fiat fraus legi, & cano-
6 ni prohibēti. † No. hic quod Papa est Doctor vtriusq; iuris eo ipso quod est Papa. & nō est dubium, ꝙ est Doctor authoritate, sed non scientia, quia multi sunt, qui ius ciuile ignorant.

ADDITIO.

2 Vide d. Ale. in cons. 180. incip. in causa Anglorum Hebræorum. in j. col. 2. uol. Vinc. God Adde Alex. in cons. 77. In causa. per totum lib. 1. Indicium autem ꝙ est a remotis debet probari per duos testes. Alex cons. 5 nu. 3. lib. 1. & cons. 13. nu. 18. cod. lib. Hip. de Mar. in l. de minore. §. si plurium. nu. 69. ff. de quæst. & cons. 24 num 42. lib. 2.

SUMMARIUM.

1 *Perseuerare an quis cogatur in confessione sponte facta.*
Simoniacū q se cōfessus est in iure, deponit ab officio, et beneficio, i prin.
2 *Testi dicenti se criminosum si interrogetur, an debeat credi.*
Locum, & tempus quando non sit necesse specificare.
Processus non est nullus, cohærentijs prætermissis.
3 *Testis an teneatur respondere interrogationi criminosę factę sibi.*
Legis, Maecellus. ff. rerum amo. intell.
Juratus testis intelligitur super omnibus contingentibus negocium.
Testes, & instrumenta non nocent ei, contra quem non est actum, nisi ad pœnam arbitrariam.
4 *Testis an debeat respondere interrogationi, quæ fit super irregularitate, vel alio defectu.*
5 *Interrogatorium testis dēt esse de causis causæ, qñ contractus hēt genus, & differētias, & generaliter de quib. faciendum interrogatorium.*
Testem suspectum intercipere studere debet iudex.

CAP. II.

VM semper. Qui in iure confessus est se symoniacū, ab officio & beneficio deponit h. d. Et primo p̄mittit depositionis cām, siue materiā. scdo deponit. scda ibi, nos, qm Casus R. & P. fuerūt electi ad ecclesiā Bethleemitanā i discordia, sup quorū electionib. Papa recipit testes, interquos qdā Guarnerius canonicus Bethleemitanus fuit examinatus in testē, q testificādo deposuit ꝑ dādo suā vocēvni ex eis recepisse ꝑmissionē quingentorū aracenorū. i. illi us monetæ, & ꝙ ipse fuit ꝑxeneta, siue mediator in acqrēdo voces aliorū ꝑ simoniā. Papa ipsū ꝑ solā ꝓfessionē ex mero suo officio ꝑ diffinitiuā sñam deposuit ab officio, & bñficio ecclesiastico. Ibi, In iure. i. ī iudicio, & corā iudice ꝓpetenti. alias non depone-

BIU Cujas

retur, ꝙ dic vt elegãter legitur & no. C. de li. cã. l. iubemus. ſed
1 Inn. dicit † ꝙ cogit quis perſeuerare in confeſſione ſponte
a facta, licet fuerit facta corã iudice incompetenti, & idem tenet. s. de ele. c. per inquiſitionẽ. quod non eſt ſimpliciter verũ, quia ſi talis eſt iudex, cuius iuriſdictio non ꝑt prorogari, non nocet ꝓfeſſio. vel dic, ꝙ Inn. loquitur in teſte, qui deponit coram iudice cauſæ, licet teſtis ab eo puniri nõ poſſit, qa clericus, & iudex ẽ laicus, de hoc dixi. s. de iud. at ſi clerici, & hoc tenet hic Ber. Gl. op. ꝙ iſte teſtis non dẽt puniri, quia teſtis non punit, niſi accuſet, & cõuincatur, vel ꝑ euidentiam facti deprehendatur in crimine, vt quia vacillat, vt C. de teſt. l. nullũ. ff. de inſa. l. Lucius, & eſt optima glo. ff. de adul. l. 2. § ſi publico. s. de ord. co. cum dile. So. dicit Ber. ꝙ hic fuit facta in quiſitio. iſta eſt diuinatio, vel ſpeciale in Papa, qui punit ſine alio proceſſu. vel hic eſt ſpãle in crimine ſymonię, tũ qa tangit negotium principale, tum ꝓp eius deteſtationem. Tu dic, ꝙ ſpeciale eſt in ſolẽniter confeſſo, & maxime coram Papa,
2 & adde qđ no. Inn. ꝟ. de fideiu. c. ꝓuenit. † Vltra gl. ſcias, ꝙ In. & Hoſt. dicũt hic, ꝙ ſi teſtis interrogãt, an ſit criminoſus, & dicit ꝙ ſic, ꝙ creditur in eo, ꝙ dicit ſe criminoſum, ſed nõ creditur ei inquãtũ deponit ſuper negotio principali; & ſic erit in ptãte teſtis dicendo in genere ſe criminoſum, vel infamẽ facere, ꝙ eius dicto nõ creditur. Tñ aduerte, quia bonus iudex dẽt compellere eum ad ſpecificandum crimen cum loco & tpe, ita ꝙ poſſit eum punire. tñ vnũ ſingulare no. ꝙ in iſto c. coram Papa nõ eſt neceſſaria additio loci, vel tpis. Glo. Acc. dicit, ꝙ vbicunq; iudex ꝓcedit ex mero officio, non eſt neceſſe apponere locũ, & menſem, quam gl. puto verã, vbi ꝓceditur in ꝓfeſſum, alias nõ, & de hoc eſt caſus huius. c. Nã hic de loco & tpe nihil ſpecificatur. de iſto eſt gl. ord. quę nõ eſt alibi, Inſti. de pub. iu. in prin. vel ibi loquit in inquiſitione gñali, quę certis nõ ꝑt claudi finibus, nec cohærentijs, vt in c. Abbate, de re iu. li. 6. & no. Inſt. de ac. in prin. ꝙ Iac. Bu. Alij dñt, ꝙ eſt ſpãle in crimine falſi, & vbicunq; crimẽ eſt ita occultum dolo rei, ꝙ nõ ꝑñt ſpecificari cohęrentię, ar. ff. quorũ le. l. j. §. ꝙ aũt, & ꝙ no. ff. de trib. l. qđ in hr̃de §. eligere. nec eſt ẽt proceſſus nullus ꝓp prętermiſſionem cohęrentiarũ. dum-
3 modo cõſtet de crimine, ar. optimum eſt. c. nr̃m. † Quærunt Inn. & Hoſt. vtrũ teſtis teneatur rñdere interrogationi criminoſæ factæ ſibi? & breuiter, ſi eſt ſuſpectus, vel infamatus, tenetur rñdere, alias nõ. Nõ ob. ff. rer. amo l. Marcellus, quia ibi interrogabat ſuper libello non per modũ ſimplicis interrogationis, vel poſitio. ſed delato iuꝛo deciſorio. vñ tenet rñdere; & loqtur in reo conuento, ſed teſti non offertur libellus; & iõ nihil facit. Dicit In. ꝙ vbicũq; alicui indici ꝑt purgatio, ibi tenet rñdere poſitioni criminoſæ; & ſi non rñdet, non tñ hr̃ pro confeſſo, ſed punit ex̃ ordinem. Si aũt non põt indici purgatio, quia nõ eſt diffamatus, nec conuictus, vel ꝓfeſſus, vel deprehenſus, tunc niſi agatur ꝟ cũ directe, non cogit rñdere. Alij dñt, ꝙ cogit rñdere, an ſit condamnatus, quia condemnatio nõ eſt crimen, ſed eſt quoddam notoriũ ſed non placet hoc Inn. & adde rõnem, quia hoc notorium deſcẽdit veriſimiliter a crimine. Idẽ ait, ꝙ teſtis, qui iurat veritatẽ dicere, intelligitur eſſe iuratus ſuper oĩbus contingentib. negotium. Idem ait, ꝙ ꝓfeſſio præiudicat, ſed teſtes, & inſtra non nocent ei, ꝟ quẽ non eſt actum, nec inquiſitũ, niſi forte quo ad quandam pęnam arbitrariam, quę non eſt pęna falſi ſm
4 Inn. Idem ſentit Acc. C. de teſti. l. nulli. † Idẽ ait, ꝙ teſtis interrogationi quæ fit ſuꝑ irregularitate, vel alio defectu, non dẽt rñdere, qa ſuper hoc nõ eſt iuratus ſm quoſdam, quia cum
5 ſit occultꝰ, nõ tenetur ſe prodere. † Adde, ꝙ interrogatoriũ teſtis dẽt eſſe de cauſis cauſę, qñ ꝟctus habet genus, & dr̃ias, vt ſtipulatio. Nam ſtipulatio tanꝫ genus recipit ſub ſe multas dr̃iales ſpecies, licet pro cauſa qñq; ſit ipſa voluntas. ff. de ver. ob. l. ſi diuortio. ff. de exce. doli. l. 2. §. circa. ff. ſi qs cautionib. l. ſed ſi qs. §. fi. ff. de ope. lib. l. Cãpanus, ff. de do. l. patronus. ff. de fideiuſſor. l. Græce. §. a tutore. Si autem ꝟctus ſit dr̃ia, & non genus, vt ꝟctus emptionis, & alij, q ſunt ipſa ſpecificatio, nõ eſt quærendum de cauſis cauſæ, ſed ſolũ de forma ꝟctus: vnde niſi in ꝟctibus innominatis, in quibus eſt quęrẽdũ de impletione, qa ſubſtãtialis eſt iſta interrogatio. C. de rer. permu. l. ex placito. in maleficijs etiã non interrogatur teſtis, cur ſur fecerit furtum, vel homicida homicidiũ, ſed qualiter. ſ. an dolo, vel culpa, ſi iudici vr̃. extrauagãtes autem interrogationes, vel de moribus ſuis, non debet fieri a teſte, quæ non contingunt cauſam, nec criminoſę, quia nõ tenetur rñdere, cũ nõ ſit productus ad hoc. ff. de iureiu. l. q iuraſſe. §. ſi pater. ſi tũ ſine interrogatione rñdeat, nocet teſtificationi, & teſtificãti, vt hic. Illud no. ꝙ licet in accuſatione nõ ponat dies, ſed mẽſis: tñ teſtis, ſi iudici vr̃, poteſt ĩterrogari de die & hora, vt ſingulariter no. ff. ad Silla. l. ſi prius. Si autem in accuſatione, vel denũciatione eſſet appoſita dies, vel hora, tunc de ea eſſet interrogãdum de neceſſitate per ea, quę no. in l. j. C. qui accuſare nõ poſſ. Item Daniel interrogauit falſarios de loco loci, & per reſponſionem fuit ꝓprehenſa falſitas teſtium, & fuerunt lapidati, vt elegãter no. C. de teſti. l. teſtium. Nam iudex dẽt ſtudere intercipere teſtem ſuſpectum, vt no. Azo in ſumma. C. de teſti. vbi omnino vide. de in. dictione autem non interrogabitur, quia ars peritiæ eſt.

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde quando reus dicatur perſeuerare in confeſſione, Hyp. in l. §. diuus Seuerus. col. j. in fi. cum ſeq. de quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus, vel æconomus cuiuſdam monaſterij ſi fuit confeſſus in iudicio quædam per errorem, an error iſte noceat.*
Confeſſio vna, an tollat ius contrarium ipſo iure.
2 *Error confeſſionis, vel alius, an & quando, & vbi reuocari queat, & noceat, & nu. 3. 16. 30. ad finem, & 32.*
3 *Falſum ſi quis ſcienter confiteatur, an confeſſio ſit valida.*
4 *Cõfeſſio ad hoc, vt ſit valida, quot requirant, & n. 5. 6. & 17. 21. 22.*
5 *Pupillus doli capax de crimine capitali accuſatus, an poterit confiteri maleficium.*
6 *Confeſſio facta in carcere an ſit valida.*
Carcer ad iudicia non eſt locus deputatus.
7 *Confeſſio minoris, an ſit valida.*
Confiteri vt quis debeat, mandare non debet iudex.
Voluntaria quæ ſunt, non debent certis limitibus coarctari.
8 *Minor ſi præſtito iuramẽto de veritate dicenda, cõfeſſus eſt, an poterit in integrum reſtitui.*
9 *Sacramentum, vel iuramentũ de præſenti, vel de præterito, an obliget.*
10 *Periurus eſſe non dicitur, qui non intellexit.*
11 *Adultus contra iuramentum, quod præſtat vt teſtis, non reſtituitur.*
Iuramentũ veritatis in media lite niſi deciſiuũ iudex exigere non põt.
12 *Filiusfamilias ſi confiteatur ſe feciſſe furtum, vel homicidium, an pater poſſit reuocare iſtam confeſſionem, necne.*
Fideiuſſori non præiudicat confeſſio rei principalis.
Inſtrumẽto fideiuſſionis ſi fiat mẽtio de iſtrumẽto principali, an credat.
13 *Accuſatus ſi ſim de ſtupro virginis, & confeſſus, & comparet virgo, quæ reuocat confeſſionem meam, & vult probare ꝙ ipſa erat mihi deſponſata, an ſit ei credendum.*
Ad errorem probandum, & confeſsionem reuocandam, an extranei, & qui admittantur, & nu. 12.
14 *Confeſsio facta a minore, muliere, ruſtico, vel milite an eis noceat.*
Imperitia eorum, qui imperiti habentur, eo ipſo probatur, cum contra non probetur.
15 *Militi parcitur in iure naturali, vel quaſi, puta quia deliquit contra bonos mores.*
Minori in quibus non parcitur, & non prodeſt erroris obiectio.
Lucrum quaſi eſt hæreditas paterna, & materna.
Priuilegium quandoque ſubuenit etiam non errantibus.
16 *Scientia an & quando præſumatur.*
17 *Scientia an præſumatur in eo, qui præcipit, vel iubet.*
Obreptio dicitur etiam partium interueniente conſenſu.
Donationem certa ſcientia quando inducat.
In confeſsione non requiritur ordo iudiciorum.
18 *Inſtrumentum ſi produxi, quo continetur factum alienum, quod inſtrumentum eſt contra me, & ſic facit fidem pro aduerſario, an poſsim probare contrarium.*
19 *Errorem proprium in æſtimo communis, ſiue in libro conſulis, an poſsit quis corrigere.*
Confeſsio facta militi prætorio in quibuſdam valet, facta vero poſt ſententiam definitiuam, non iuſtificat ſententiam.
20 *Confeſsio, quæ fit omnino extra iudicium ſuper crimine, an iuducat plenam probationem.*
Suſpicio eſt minor ſemiplena probatione.
21 *Confeſsio, quando tendit ad ſolutionem, ſeu ad liberationem, an requiratur præſentia, vel quaſi.*
Per uoluntatem ultimam, non probatur actus inter uiuos.
Confeſsioni aduerſarij, an pœnitentia ſit neceſſaria.
22 *Hominẽ qui adhuc uiuit in humanis, qd iuris, ſi qs fateat ſe occidiſſe.*
Confeſsio an ualeat ob uitium litigioſi.
23 *Actor ſi li. con. ſic ponit, pono quod debet mihi centum, & reus reſpondet conditionaliter ſe promiſiſſe, adijciens, & non alio modo, uel forte nõ adijciẽs, an uideat pure cõfeſsus, niſi probet cõditionẽ adieciſſe.*
Confeſsioni conditionali, & cum proteſtatione facta poſitionibus, uel inquiſitioni, an ſit ſtandum.
Proteſtatio non ualet in præiudicialibus.
24 *Cõfeſsio ſi ſit facta ꝑ uerba abnegatiua, an ipſa uerba ꝑbẽt modo eſſe.*
25 *Confeſsio aduocati oſtenſo errore, an & quando reuocetur.*
Aduocati officium quod, & pœna, ſi alleget contra clientem ſuum, nec ſit domini procurator, neque dominus litis.
Taciturnitas quibus noceat.
Error iuris probatur per aperturam librorum.
29 *Poſitiones an fiant ante lit. conte.*
27 *Interrogationes an fiant poſt lit. conte.*
28 *Confeſsio ficta an iuducat infamiam iuris.*
26 *Banniti an ſint infames infamia iuris.*

BIU Cujas

Confessus super certi condictione generali proposita ex furto ad duplū, vel quadruplum an efficiatur infamis.
Ex confessione facta in instrumēto guarētigiæ de furto qs nō infamatur.
Guarentigiæ præceptum est interlocutoria sententia.
Confessio non infamat facta apud eum, cuius sententia non infamat, vt inquisitoris.
Inquisitionis processus est quædam fictio.
Error qualiter probetur, & coram quo, & nu. 2.
Iudex delegatus ad executionem, an possit cognoscere de errore.
Consilij commissio est quædam in causa conclusio.
Scriptura si reperiatur in codice mercatoris, qua continetur quod dēt mihi decem, & produco illum codicē in iudicio, quid iuris, si mercator dicit, quod illa scriptura non probat.
Codicibus rationum mercatorum quomodo stetur.
Mercatorum scriptura producta coram prætore siue Potestate, vtrū habeat executionem paratam.
Prætor, seu potestas habet se sicut genus respectu minorum magistratuū, & non trahit ad se quod specialiter his minoribus demandantur.
Statuta minorum magistratuum, non trahuntur ad potestatem generalem in loco præsidentem.
Executionē succinctam & velo leuato, nisi solus, q̄ pnunciauit, obtinet.

CAP. III.

1 EX parte. †Confessio facta non nocet, si ante finitū negotiū de errore docet. Duæ sunt partes. in prima narrat factum. scda ibi cum igitur, prouidet iudicem instruendo. Casus.
2 Syndicus vel æconomus cuiusdā monasterij in iudicio ꝓfessus fuit q̄dam p errorem. q̄ritur, vtrū iste error noceat? rndet, q̄ non nocet errore probatio necdum finito negotio. Ibi, in iure. i. in iudicio. Ibi, Sibi. i. monasterio. Ibi, Nōdū finito. i. nō lata diffinitiua. Ibi, Nemini, vñ ecclesia vtitur cōi auxilio, nec est opus restitutione in integrum, qd dic vt in c. vlt. de restit. ī integ. lib. 6. &c. Quęro, quæ exigant ī ꝓfessione. rndeo duo. s. veritas, & scia: e ꝓrio duo infringunt eam. s. falsitas, & ignotā
3 tia, seu error. †Extra quæro, nunquid vna ꝓfessio tollat ius ꝓriū ipso iure, & gl. or. sing. dicit q̄ sic. ff. de re. iu. l. nihil tā nāle. dicit Ber. q̄ nulla confessio facta propria voce post litem cōtestatam p̄t effectu reuocari, nisi probet error. ī. de proba. c. qm̄ ꝓ. super verbo, ꝓfessiones. Dicit Inn. q̄ oīs error tā proprius, quam procuratorius p̄t reuocari vsq; ad snīam, nō post, nisi in cā appellationis. Ex hoc ꝓclude, q̄ intra tps appellādi, si nō est appellatum, non p̄t reuocari, quia nō est coram quo reuocetur. Nā corā ptimo iudice sumus post iurisdictionis egressum: coram scdo sumus ante iurisdictionis accessum, & sic corā iudice incompetenti. Item renūciaret appellationi īterpositæ, qui adiret primū iudicem. Quęro, si quis scienter ꝓfitetur falsum, an valeat ꝓfessio. rn. aut est falsum p rerum nām, vel iuris impossibilitatem, vel statutū legis scriptæ, & nō valet vt ff. de inter. ac. l. ꝓfessionib. & no. ff. de au. & ar. leg l. ornamē torum. aut est falsum p facti contingentiā. & tunc aut est talis ꝑsona, q̄ confitendo non p̄t sibi p̄iudicare; & nō valet eius ꝓfessio, aut p̄t sibi p̄iudicare valens. & tunc statur ꝓfessioni ī iudicio factæ, nec ante lit. conte. reuocatur. In præparatorijs iudiciorū, & post litem ꝓtestatam reuocet in decisorijs, anteq̄ fit conclusum in cā, & probet error. ff. de inter. ac. l. de ętate. §. fi. ff. fam. er. l. qui familiæ. qd dic vt. C. de iu. & fa. ign. l. error, & ff. e. l. nō fatet. ff. qñ ac. de pecu. l. est annalis. l. q̄ situm. quæ l. dicit, vbi est error publicus, p̄sumitur esse error ēt in ꝓfitēte,
4 & est. l. valde notabilis. †Quęro, quot requirant ad hoc, vt valeat ꝓfessio. rn. duo gñalia. s. vt adsint, q̄ debēt adesse, & absint, quæ dñt abesse, spāl. a aūt versib. comprehenduntur. Et prima
5 pars versus est maior. † Quęro ergo an pupillus doli capax de crimine capitali accusatus (qd esse p̄t, si malitia supplet ætatē, vt dñt duæ no. ll. ff. de tute. l. si arrogati, & ff. ad Sil. l. excipiuntur.) poterit ꝓfiteri maleficium? & vr̄ q̄ non, quia tutor non cōsentit ei, nec p̄t compelli ad auctoritatē p̄standā, vt ff. de auth. tut. l. j. in fi. Dic ꝰ sufficit. n. q̄ tutor authorizet, vt rndeat, licet non authorizetur, vt sic rndeat. Si aūt est in ptāte patris, nō authorizabit pater, sed dabitur curator liti, qa patria ptās nō est ad hoc inuēta. In adulto aūt secus est, vt C. de auth. p̄st.
6 clarum. qd dic, vt ibi p Cy. fm verbum est sponte. †Quæro igi
b tur, vtrū valeat confessio b facta in carcere? rn. non, tum quia metu, tum quia carcer nō est locus ad iudicia deputatus, vt ff
7 qd me. cā. l. q in carcere, vbi est gl. no. de hoc. † Quæro, an minoris confessio valeat? & vr̄ q̄ sic præsertim in facto ꝓprio, qa ille, qui ꝓfitetur, præsumitur bonam fidē agnoscere. ff. de
8 admi. tut. l. quotiens. ff. man. l. Quintus. Item qui defert iurm̄, vr̄ ꝓfiteri iuxta tenorē iuri, & minor p̄t iurm̄ deferre, vt ff. de iureiu. l. nam postea. §. si minor. Item si valet ꝓfessio in criminali, vt C. de auth. p̄stan. l. clarū, multo fortius in ciuili, vbi agitur de minori p̄iudicio. Item confessio adulti valet in ꝓctu, ergo & in iudicio, in quo ꝓhitur quasi, vt ff. de pecu. l. 3. §. idē scribit, & ff. de iud. l. oēm. Item lex dicit, aduersus suam cōfessionem restituitur in integrum, ergo valet mero iure, nisi ꝓ-
bet errorem, & tūc vsq; ad diffinitiuam auditur de iure cōi, post diffinitiuā vero ope appellationis, si snīa non transiuit in rem iudicatam, post vero ope restitutionis in integrum. Si vero per stultitiam suam, & non per errorem, tūc semper in integrum restitutio est necessaria, in qua oportebit eum suam facilitatem probare. i. rem aliter se habere, vt ff. de cōfes. l. certam. §. minorem. In ꝓrium vr̄, q̄ confessio ipso iure sit nulla,
c sicut snīa lata contra eum, qui indefensus c est. C. si aduer. rē iud. l. cum minores. nisi tu dicas, q̄ nō dr̄ indefensus ille, qui confitet, ar. ex coniunctione duarum. ll. ff. de inoff test. l. qui repudiāris. § fi. ff. de neg. ge. l. at qui natura. §. cum me. Sol. aut est pupillus, & nō valet ipso iure sine auctoritate tutoris, vt ff. de in ius vo. l. impuberes. quę auctoritas non est pręstāda nutu, sed verbis expressis. ff. de reg. iu. l. vbi non voce, licet cōsensus possit præstari tacite. ff. de ado. l. si pater. aut est adultus habens curatorē, & idem, quod in pupillo, & hoc de iure. C. qd inuentum est, non iu. fforum, & hoc no. ff. ad Treb. l. j. §. fuit q̄ situm aut non habet curatorem, & tūc ex confessione surgeret alienatio proprietatis rei, q̄ sine decreto non p̄t alienari; & ipso iure non valet ꝓfessio. C. de transac. l. cum hi. §. sed cum lis, ne quod vna via prohibetur, alia via permittatur, quæ ad idē tendat. Si aūt non vergit ad talem alienationem, sed solū ad veritatis indaginem, puta in actionibus in persona, valet confessio mero iure; & ita intelligitur. d. §. minorem. adde qd no. Pet. & Cyn. in l. vnica. C. eod. Nam hæc vera sunt, ubi minor est iussus & monitus a iudice rndere. Si aūt spōte temere prorumpit in actum cōfessionis, eo ipso vr̄ lęsus sui facilitate, quia diligens homo nō erat facturus; & ideo tunc nullo alio ꝓbato restitueretur in integ. Scias tñ, q̄ iudex non dēt mandare rndenti, q̄ confiteatur, sed solum quod rndeat, alias videt cōfessio fieri per impressionem, text. est no. in l. 1. §. qui qōnem. ff. de quæsti. Nam quę nutu voluntatis geruntur, non debent certis limitibus coarctari, vt ff. de ar l. qualem, in prin-
8 cipio. † Sed quid si minor, præstito iuramento de veritate dicenda, confessus est, nunquid potest in integrum restitui? & vr̄ q̄ sic, qa iurm̄ non est inuentum, vt sit erroris patrociniū, sed vt sit fidei vinculum. Item istud est sacramentum assertorium, non promissorium, vnde nō obligat. † Item istud est sa-
9 cramentum de præsenti, vel de præterito, & sicut stipulatio p verba præsentis tpis non obligāt, vt no. ff. de verb. ob. l. 5. §. stipulatio, & Inst. de literarum ob. §. j. nisi habeat in se æquipollentiam promissionis, vt ff. de euictio. l. si ita quis. ff. de pact. l. nō impossibile. ita & in iurō videtur dicendum. Dicit aliqs, iste non pōt suum periurium allegare, quia allegaret suā tur-
10 pitudinem. sed rndeo, q̄ error turpitudinem velat. † Item nō
d dicitur periurus desse, qui non intellexerit. arg. ff. de iurisd. om. iu. l. si per errorem. ad hoc facit, quod no. ff. de iureiurā. l. alias. Non ob. auth. sacra puberum, quia loquitur in iuramento de facto, quod potest verificari per obseruantiam, vt C. de transac. l. si quis maior. sed iuramentum falsum de prēterito, vel præsenti est impossibile, quia non potest verificari nec de facto, nec de iure, vt ff. si cer. pet. l. cum ad prēsens. In cōtrarium videtur, quia confessio & sententia æquiparantur, vt ff. de re iu. l. post rem. sed si quis iurat stare snīæ, vel iurat snīam verā, nō potest venire contra, nisi in vno casu speciali, vt in snīa ferenda per arbitrū, vt C. de arbi. auth decernit ius. vnde arguēdo
11 per locum a speciali sequitur, q̄ in cōtrarium est ius cōe. † Itē adultus contra iuramentum, quod præstat vt testis, non restituitur. vel iste est testis, licet in facto proprio, vt C. de fideicō. l. fi. ergo non restituitur. Sol. puto primam opinionē veriorē, vt ff. de offi. prēsi. l. illicitas. §. veritas. & caue tibi, quia iudex ñ debet exigere iurm̄ veritatis in medio li. nisi sit iuramentum decisiuum, vt C. de iura. cal. auth. in istos. Dixi, q̄ testis nō restituitur contra proprium iuramentum, quia si restitueret, non esset testis idoneus, vt ff. de probat. l. minor. §. fi. quod falsum est in eo minore, qui habet legitimam ætatem testifican-
12 di. † Quęro, filius fa. confitetur se occisse furtum vel homicidiū vtrum pater possit reuocare istam confessionem, nec ne. Respondeo, aut pater tenetur ex consequentia delicti; & pōt reuocare probando contrarium. sed si non probat contrarium statur confessioni filij, vt no. singulariter in l. 2. §. j. ff. si ex noxa. cau. aga. & tamen si quis fideiuberet pro delicto alterius, rei principalis confessio non præiudicaret fideiussori, qui in iudicio non fuit. quinimo oporteret de nouo contra fideiussorem

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quomodo sindicus ad obligandā vniuersitatem debeat habere mandatum. Cor. consi. 148. Viso, per totum, lib. 1. & si habet mandatum generale cum libera, quæ facere possit. Alex consi. 22. Viso instrumento. li. 1.

b Vinc. God. Adde q̄ confessio delicti in iudicio etiam inordinato & inualido facta sufficit ad condemnationem confitentis. Rui. consi. 10. nu. 5. & 8. li. 5.

c Vide omnino eleganter de hoc per Cal. in consi. 10. inci. examinato dicto instrumento remissionis, seu donationis, sub tit. de vsur.

d Vinc. God. Adde quando difficultas excusat a periurio, Alex. consi. 92. perspectis. nu. 14. lib. j. Bert. consi. 49. lib. 1. Franc. Rip. in trac. de peste. fo. 3.

BIU Cujas

sorem probare non solum ꝯctum fidelussionis, sed ēt cōtractum principalem, qui nō ꝓsumitur, nisi probetur, licet q̄dā gl. sentiat, ꝙ si in instro fideiussionis fiat mētio de instro principali, præsumātur oia solenniter acta. ff. de ver. ob. l. sciēdum quæ gl. non est alibi. Aut pater tenetur ex consequentia iudicii; & tunc ꝑt reuocare confessionem filii, & probare ꝯrium vt C. de accus. l. 2. alias tanquam fideiuss. iudicati tenet. ar. ff. de ver. ob. l. cum filius. & hoc quia sumus in consequentia succedanea periculi, vt ff. man. l. si remunerandi. §. Maurus. † Idē
13 dico in tali exemplo, accusatus sum de stupro virginis, & cōfessus, comparet virgo, reuocat confessionem meā, & vult ꝓbare, ꝙ ipsa erat mihi desponsata, vt no. C. de fideius. l. pen. & ego si hoc allegassem, crederetur vtriq; nrm cōcordi, vt dixit ibi gl. aurea. rn. puellam admitti, quia melior est bona fama q̄ diuitiæ multæ, vt ff. si quis om. cā te. l. Iulianus, & ex processu non emendato efficitur damnū præsumptionis, vt ff. de adul. l. denunciasse. §. qnēritur, & C. de fal. l. j. interdum cōsistit consequentia. s. læsionis in ordine quodam iur. vt in principali & fideiussore, in debitore, & extraneo possessore. & dico ꝙ isti admittunt ad probandum errorem, & reuocandam ꝓfessionem rei, quia eorum interest ante tps occurrere. ar. ff. de inof. test. l. si suspecta, & q̄ ibi pulchre & plene no. Idē dico, si tabellio confitetur se Titio mandante fecisse falsum instrm. Nā Titius ꝑt reuocare confessionem, & probare ꝯrium. admittitur ēt procurator Titij, quia quoad Titiū, cuius est ꝓcūrator, nō imminet pena capitalis ex vi istius ꝓcessus. ff. de ap. l. Lucius. ff. de insa. Lucius, & s. de ord. cog. c. cum dilec. §. fi. is autē, cuius nō interest, nō audit, quia hi solent audiri, quōrū interest
14 & non alij, vt l. j. ff. de ap. re. † Quęro, cōfessio facta a minore,
a muliere, rustico, vel milite, an eis noceat? Rn̄deo, nō, si ꝓ iuris imperitiam emanauit. Sed qualiter probat imperitia? rn̄deo, eo ipso, ꝙ non probatur ꝯrium. ff. de iu. om. iud. l. si qs id, q̄. C. de his, qui sibi ascri. l. q̄ adhibitus. quæ lex dicit, ꝙ ex notabili præsumptione ꝓsumit in milite potius imperitia, q̄ dolus. Interdum nō ꝑcitur militi, vt si errauit in disciplina militari, quia debet scire arma. C. de iu. delib. l. fi. in prin. † Itē nō
15 parcitur ei in iure naturali, vel quasi, puta quia ꝯ bonos mores delinquit, vt C. de in ius vo. l. venia. ff. de adul. l. adulteriū cū incestu. Itē non patrocinatur militi, vel minori, si per iuris errorem omisit solēnitatē, vel formam rei, vt quia fecit testm solennitate omissa tam cōi, quam militari, quia vbi agitur de ꝓducti one alicuius in esse, omissio modi & formæ oīb. nocet ēt error tabellionis, vel aduocati, vt optime no. C. de test. l. ambiguitatem. Item oēs hoīes natura scire desiderant, & ꝑter naturam est non consulere perituros, quorū peritia mens illuminatur, vt C. de inge. manumiss. l. si animam tuam. & iō oīb. nocet in lucro captādo, & quasi lucro, vt in hrditate paterna & materna. ff. de bo. pos. l. in bonorum, & habes pulchrā gl. C. de iu. & fac. ign. l. si emancipata. Item ꝑdictis non subuenit in iuriis, & damnis alterius illatis, vt plene no. C. vnde vi. l. si qs in tātā, nisi torte in leuib. criminib. vt in delatione armorum, & similibus, q̄ non fiunt ꝯ bonos, & nemini nocent. Item qnq; non errantib. subuenit iu. priuilegio, vt C. de iu. & fac. igno. l.
16 i. quæ. l. est singularis. † Tertium verbum est sciēs. Quęro igit nūquid sciā prēsumatur? rn̄. fic, in facto proprio ff. ꝓ suo. l. fi. Prēsertim in facto ꝓprio ꝓmissionis, & vinculo fidei, vt tex. est aureus. C. de ꝓh. & cōmit. stipu. l. magnā. Sed in facto tertij aut loquimur in actore; & non ꝓsumitur error, quia debuit ꝺ liberasse, vt ff. de re. iu. l. qui in alterius. fallit, si aliqua sunt indicia erroris, vt ff. de acq. hęre. l. cum falsum, & l. patronus. §. ei perduellionis, & ibi gl. Aut loquimur in reo, & tūc aut ꝓbat rem aliter se habere, aut non. primo casu ꝓsumitur error. ff. ꝺ inter. act. l. de ætate. §. fi. C. de erro. cal. l. j. C. de iu. & fa. ign. l. cū fasa. sed gl. ordi. dicit, ꝙ si quidem habuit terminum ad deliberandum, & deliberate rn̄dit, standum est rnsioni suæ, vt singulariter no. j. de diuor. c. ex literis. sed illa gl. non oīno est vera. Nam reus semp habet terminū ad deliberandum. C. de lit. contest. Auth. offerat. ergo nunquam posset corrigere errorē suum; q̄ falsum est. Si aūt nō errauit, aut est tale quid, in quo ꝑt sibi prēiudicare ꝓ consensum; & statur ꝓfessioni, vt ff. ad l. Aqui. l. proinde. §. fi. aut est tale quid, in quo non ꝑt sibi præiudicare ꝓ consensum; & non ꝓiudicat, si de innocentia cōstat
17 vt ff. de quęsti. l. 1. §. si quis vltro. † Circa sciam quæritur, vtrū exigatur ī eo, qui ꝑcipit, vel iubet? v. g. ego ꝯxi cū vsurario, & feci instrm de duplo deinde iuimus coram ēpo, & cōfessus fui, ꝙ instrum totum erat de vera sorte, & ēps fecit mihi ꝑceptum de soluendo. rn̄deo, si ēps sciebat factum, prēceptū est nullum, quia dolus iudicis reddit præceptū suum nullum, vt no. ff. de procu. l. si procurator absentem. Si aūt ignorabat, sed fuit sibi obreptum a ꝯhentibus, & dr obreptio, licet de cōi ꝓ sensu, qa fit in fraudem canonum dr sponentiū de nullitate ēt inter volūtarios, vt C. de leg. & cō. l. non dubium. Decestu certa scia inducit donationem. ff. de noua. l. si qui delegauerit. ñ
b deo, donatio accedēs sorti mutuatę est vsura, vt no. ff. si cer. pe. l. rogasti, §. si tibi. Secus, si accederet ꝯctui dotis, vel alii cōtractui, in quo non consueuit exerceri fęnus. ff. de verb. ob. l. diuortio, & facit. C. man. ab Anastasio. Quartum verbum est, vbi ius i. iudicium. Quęro ergo, quid si cōfiteat ante lit. cont. Nam nondum est iudiciū formatum, sed attentatum, vt C. ꝺ iudi. l. j. rn̄deo, in confessione nō requirit ordo iudiciotū. tex.
18 habuistis no. §. de restit. spo. Pisanis. † Quęro, produxi instrum quo cōtinetur factum a ienum, quod instrum est ꝯ me, & sic facit fidem pro aduersario, vt no. ff. de edē. l. 1. §. editiones, ī fi. mag. gl. nunquid possum probare ꝯrium? dicit Inn. ꝙ non. j. de cens. i. olim, quia sum confessus voce propria, & ꝓ instrō uictus, vt C. quor. app. nō reci. l. 2. & l. pen. sed si aduersa pars, vel iudex reprobaret instrm, licitum esset mihi mutare ꝓsiliū
19 vt elegāter no. Inn. ꝯ. de iureiu. mulieri. † Quid dices in estimo cōis, siue in libro cōsulis, vtrum possit quis corrigere errorē proprium? & vr̄ ꝙ non, quia desiderium apud acta officialiū publicatum non ꝑt corrigi, vt no. in l. iura. C. de omni agro ꝺ serto, li. 11. nec ob. confessio, quia cōfessio succedit loco ꝓbationis, & probatio non est probatio, si falsa sit, vt l. 2. ff. quēad. te. aper. prēsertim si acta sunt per procuratorē fine spāli mandato, quia ex certa scia non ꝑt dño nocere; vnde nō est necesse probare eum errasse. sed sufficit rē aliter se habere. Quęro quid de confessione, q̄ fit coram milite ptātis, qui vadit ꝯpiēdo malefactores, & rimando pro armis? rn̄. iste est quidā executor, & non iudex, tn̄ relationi suæ statur in leuib. criminib. vt no. ff. de insa. l. ictus, & ff. de acc. l. leuia. Quęro, quid de confessione, q̄ fit post iudicium, nūquid iustificet suā latā pr̄ ex abrupto? de hoc habes gl. or. & sin. ff. de ap. l. non tm̄, q̄ determinat, ꝙ nō, qa iudex erat functus officio suo, vnde amo-
20 do redigitur ad instar priuati. † Quęro, quid de cōfessione q̄ fit oīno extra iudicium sup crimine? Rn̄. aut fit in flagrāti crimine quasi in eodem contextu, & loquitur. ff. de adul. l. capite quinto, quia ponitur ad torturā: aut non fit in flagranti crimine, & tunc inducit solū suspicionem, q̄ minus est, q̄ semiplena ꝓbatio, vt ff. de adul. edic. l. quęro. § fi. & singulariter no. ff. de ꝓb. l. cum probatio prioris. & hoc qñ ꝓfessio respicit crimē, si aūt respicit ꝯctū, aut ꝑt inducere tūc tpis dispōnē; & disponit, vt Insti. de literarum obli. aut non ꝑt inducere tūc tpis dispōnem; & tunc non disponit. sed dispositū probat, si sit ꝑsente parte, vel dirigit ei, vt ff. depositi. l. Publia. §. fi. & ff. de ꝓsti.
21 pecu. quidā. quæ lex est solennis. † Sed nunquid, qñ ꝓfessio tē dit ad solutionem, seu ad liberationem, requiritur pntia, vel quasi. gl. sunt ꝓriç. vna dicit, ꝙ sic. ff. de pac. l. idem ī duob. alia dicit, ꝙ non, quia quæritur exceptio doli licet nō pacti, ff. de lib. leg. l. non solum. §. liberationis. prima est vera, vbi emanat per modum conuentionis: secūda est vera, vbi emanat p modum simplicis enumerationis veri, & hęc vera sunt, qñ emanat post obligationem ꝯctam, sed si cōcernit & impedit principium obligandi, non est vis, vtaū pars sit ꝑsens, necne, vt patet in dño, qui hēt ratum negotium sciens tanq̄ male gestum vt subtiliter no. ff. de ne. ge. l. Pōponius scribit, & l. Nesennius. Sed interdum confessio emanat in vltima voluntate. & tunc aut ad liberandum, & quæritur exceptio doli, aut ad alligandū, & quęritur actio ex testō, vt l. j. C. de fal. cau. adiecta le. Nā per vltimam voluntatem nō probatur actus inter viuos, quia non emanat ad istam intentionem, vt est tex. singularis. ff. de li. le. l. Aurelius. §. fi. aut emanat ad probandum (sunt. n. qdam qui testari non possunt, tn̄ fidem veri confiteri possunt) & tūc idem qd̄ dixi superius in actib. inter viuos. Quintum verbū est, hostis i. aduersarij. Quid ergo, si non est ibi ꝯdictio? rn̄. eo
22 multo mag. s valet confessio, vt no. ff. de ne. ge. l. at qui nā. §. cū me absente. qui tex. non est alibi, & ff. de procur. l. si reus paratus. quæ l. ēt in simili casu non hēt locum, sunt similiter quędam alię. l. vulgares. ff. de iudi. l. si debitor. ff. de le. j. l. si domus. §. qui confitetur. Modo sequitur in gl. ea, quæ debēt abesse, & primum verbum est, nec natura rei. † Quęro igitur, si quis ꝓfitet se occidisse hoīem, qui adhuc viuit in humanis. rn̄. si erat taliter vulneratus, ex morte sequenti verificatur cōfessio, qa mors non est quid nouum, cum iacula vulneris effugere nō possit, vt ff. de confes. l. si is qui Stichum. & ff. ad l. Aqui. huic scripturę, & l. qui occidit. §. fi. ff. de dam. infec. l. damni. §. si is. Quęro, conuentus rei vendi. ab vno, lite pendente cōuētus ab alio confitetur, nunquid valeat confessio propter vitiū litigiosi. & videtur ꝙ non. Sed in contrarium videt casus. ff. de rei vend. a quo fundus, & l. is a quo, & ff. de peti. hære. l. pe. qa hoc fit ex necessitate & vigore iudicij. licet enim sic respondere sit voluntaris, tamen respondere est necessitatis, quæ redditur in inuitum. vnde non facit, sed fit ei. & hæc vera, qñ

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod confessio minoris per errorem, & facta de contentis in testamento præiudicat. Rui consi. 164. nu. 2. lib. 2.

b Vinc. God. Vide omnino eleganter de hoc per Cal. in consi. 10 incip. examinato dicto instrumento remissionis seu donationis. sub tit. de vsur.

BIU Cujas

q̃ quis confitetur per modum iurisdõnis necessariæ: alias. n. si voluntarie, non valet confessio ꝓp vitium litigiosi, vt habes hic in gl. or.† Pone, ꝙ lite cõtestata actor sic ponit, pono ꝙ de
23 bes mihi centũ, reus rñdet cõdõnaliter se ꝓmisisse, adiiciens, & non alio mõ: vel forte hoc non adiecit. Quæritur, an videat̃ pure cõfessus, nisi probet ꝯdõnem adiecisse? rñdeo, non vr̃ pure confessus, vt ⁊. de fi instr. cum Io. eremita facit ꝙ no. in l. 2. C. de don. ante nup. Imo non vr̃ ad interrogata rñdisse, vt ff. de ver. ob. l. j. §. cum adiecit; & ideo cogendus est reus simpliciter rñdere, sicut positio est facta simp̃r, alias non vr̃ rñsum fm Arch. qui ita no. s̃. de confes. c. statuimus, in j. gl. iuxta mediũ li 6. de hoc in Spe. in ti de positionib. §. x. sequitur, in ver. sed pone, lite conte. & de exce. §. viso, ver. tu. ergo. Sed quid dices, inq̃ situs in rñdẽdo inquisitioni de homicidio, rñdit ꝓmissa defensione, hoc modo, ad meam defensionẽ feci. vel posita in ordine verborum rñdit hoc modo, feci ad meam defensionẽ, nunquid alio nõ probato possit condemnari? & vr̃ quod sic, quia confessioni statur ꝯ se, sed non pro se. Item præsumptio est ꝯ eũ. In ꝓrium vr̃, quia ista confessio est qualificata, & talis qualitas perimit cõfessionem, vt ⁊. de accu. c. cum dilecti. Item aut tota confessio est acceptanda, aut tota repudianda, vt ff. de ꝓc. l. in causę. Item non dicuntur concordes illi, qui in qualitatib. discõueniunt. ff. de iureiu. l. in iurã. & ad pecunias. §. si de qualitate. Item curia vtitur adminiculo cõfessionis: ergo debet vti cum sua cã, suisq; vitiis, ar. ff. de manumi. l. Caius. ff. de acq. pos. l. Pomponius. §. cum quis. Nam ista confessio non habet duo capita se parata, sed vnicum tm̃ in forma cum qualitate; & aduocati dicunt cõiter, ꝙ ex tali rñsione non sequit̃ condemnatio. Ber. ꝯ & ego, ꝙ hęc verba, ad meã defensionẽ sunt qdã excipere, quia non absorbẽt factum, sed vinculum, & ille, qui excipit debet probare, illa aũt verba, & non aliter nec alio modo, q̃ apponuntur ad cautelã, non prosunt, quia in ꝓiudicia
24 lib. nõ valet protestatio, de hoc no. C. de exce. l. si quidẽ.† Quę
a ro, quid de confessione a facta per verba abnegatiua, vt confiteor te fuisse dñm, nunquid probent mõ esse? dic vt no. ff. e. l. certũ. j. vel latius dic ꝙ q̃dam sunt, quæ hñt necessariam veritatem ex ꝓterito in præsenti, vt homicidiũ, & ꝓbant. ff. de iu. codi. l. Plociana. Quędam hñt veritatẽ contingenter & nõ necessario, vt dñium, & obligatio, & non ꝓsumit de præterito in
25 præsens, vt C. de prob. l. siue possidetis. & hoc, q̃ consistunt in iure. sed si ꝯsistãt in mero aĩo vt possessio, dic vt ibi no.† Quæro, quid de confessione aduocati? rñdeo, reuocatur ostẽso errore, si processum est ad ea, per q̃ videatur confessio approbata, alias reuocatur sine ꝓnũtione etroris fm Host. quod aũt di-
b xi, ꝙ error aduocati nocet b clientulo, procedit ex natura officij aduocati, qui habet pro clientulo proponere, & rñdere, vt l. j. §. j. de postu. l. in iure, non in facto. Item hẽt dictare libellũ, formare interrogatoria, posiriones, & articulos. & similia, vt C. de postu. l. quisquis, & s̃. de iudiciis, pastoralis. non tm̃ aduocatus est procurator, nec efficit dñs litis, nec ad eum damnũ nec commodum litis pertinet, vt no. ff. de postulando. l. j. §. initium. & ibi bona gl. Si tm̃ aduocatus alleget rõnem, vel legem ꝯ clientem suum expresse facientem ꝓsumit̃ in eo dolus, vel colluſio, quia armat aduersarium clientuli sui; & ex hoc dẽt puniri. Debet ergo tacere, & ꝯ conscientiam nõ tenetur aduocare, vt C. de iudi. l. rem non nouam. §. fi. cũ igitur errat aduocatus in iure, dẽt clientulus incõtinenti reuocare errorem, si
26 pñs est, & intelligens fm Pe. & intelligitur incontinenti. ⁊. triduum, ꝙ dat̃, vt possit alios consulere, vt C. de errore aduo. l. j. & 2. Item ideo dixi, intelligens, quia qui non intelligit est ꝓsens corpore, sed absens spũ, vt C. de incest. nup. l. cum ancillis & l. j. in fi. C. de fal. mo. vnusquisq; aũt ꝓsumit̃ intelligens, si ex ꝓposito, & non fortuito interest, vt ff. de test. mi. l. diuus. Itẽ
27 ꝙ dixi errorem aduocati errantis in iure nocere cliẽti, si erro rẽ non reuocat. quia ꝯdicere confessioni par est, vt sin. no. ff. rem ra. hab. l. quo n. §. j fallit in muliere, nisi ꝓ prius consuluisset peritores: disciplina. n scholastica mulierũ pudicitię nõ cõgruit. Item fallit in rustico, qui vere est rusticus, & nõ sagax, vt no. ff. de excu. tut l. athlete. §. de rusticis. Item fallit in minore, nisi sit in iure peritus, secus n. si est licentiatus, vel doctor, vel longo tpe studens, vt no. C. qui & aduersis quos. l. j. & C. de mune. patri. l. professio. Item fallit in milite, qui circa arma occupatur, non in eo, qui circa delicta conuersat̃, uel in delictis
28 uersatur, nec in milite militãte circa diuina officia, quia in eo requirit̃ peritia literarum, vt s̃. de ele. c. cum in cũctis. Vltimo scias, ꝙ error iuris probat̃ ꝓ aperturam librorũ disponentium ꝯrium vt s̃. de fo. compe. c. diligenti.† Quero, nũquid positiones fiant ante lit. cont. dicit gl. ꝙ nõ, ꝙ verum e l super ꝓparatoriis iudiciorum negocio principali.† Item q̃ro, nunquid interrogationes fiant post litẽ. conte. dicit gl. ꝙ non; ꝙ verum est iup ꝓparatoriis iudiciorum, vt C. de procu. ita dignũ.† Extra quero, nunquid ficta confessio inducat infamiam iu. & vr̃
c ꝙ nõ, c vt no. Dyn. in l. 3. ff. de suspe. tut. In ꝯrium vr̃, ꝙ sic, vt in C. de interdi. mat l. si tutor, & ff. de infa. l. q̃n. Sol. aut tacita cõfessio surgit ex contumacia, & nõ infamat infamia iuris. & tũ non remouet quem a dignitate, sed bene infamat infamia facti. i. apud hoĩes emendatioris vitę. Aut tacita confessio surgit ex crimine, vel ex ꝯctu simoniaco, & tunc infamat vtraq;
29 infamia tam iu. q̃ facti.† Ex his apparet, ꝙ banniti non sunt infames infamia iuris, tñ suspecti sunt de eodem genere officij, & ex quo sunt bãniti, administrare non pñt. C. de suscc. & archa. l. si aliquid. & eleganter no. in Auth. de armis. §. fin. col. 6.
30 † Quæro, confessus sup actione furti efficit̃ infamis, qd si est cõfessus sup certi cõdictione generali ꝓposita ex furto ad duplũ, vel ad quadruplum? rñdeo, nõ efficit̃ infamis nisi apud hoĩes bonos & graues, vt singulariter no. in l. certi ꝯdictio, in prin. ff. si cer. pe. & rõ ibi subtiliter reddit̃. Quæro, quid in confessione facta in instrõ guarentigiæ, ꝙ habet vim snĩę ex forma statuti. v. g. si fur se obligat ad pœnam dupli, & tabellio facto ꝓcepto guarentigię. rñdeo, istud ꝓceptũ est interlocutoria vt singulariter no. C. de bo quæ li. l. fi. §. necessitatem. & iõ nõ infamat, vt ff. de infa. l. quid ergo. §. Quintum. ibi ẽt gl. dicit val de eleganter, ꝙ cuius snĩa non infamat. nec cõfessio facta coram ipso. vñ dicebant antiqui aduocati, & ita seruabat̃ in palatio ꝙ sicut snĩa inquisitoris non infamat, ita nec confessio facta corã ipso, nisi addat̃ infamia ex genere pœnæ, vt ff. de infa. l. ictus fustiũ. sed Bar. ex suo capite in l. infamẽ. ff. de publi. iudi. dicit, ꝙ snĩa inquisitoris in cã famosa infamat. tenet. n. ꝙ inquisitio sit ordinarium remedum, & non extraordinariũ, cuius opi. est ꝯ Dyn. & oẽs antiquos. Item ꝓcessus inquisitionis est quędam fictio, quia fingitur fama accusare, & fictiones nõ infamant. quare opinio cõis vr̃ verior & æquior, cum nõ sit iure cautum, ꝙ snĩa inquisitoris non infamt infamia iur. ciuilis, sed fm canones infamia facilius irrogat̃. & facilius tollitur Adde ibi, negocio nondũ finito, talem postillã. finito vero iudicio, a quo appellatum nõ est, finit reuocatio erroris, vt. C. de transac. l. sub ꝓtextu, & ⁊. de re iu. c. inter monasterium. Si vero appellatum est, ad huc est locus correctioni fm ll. & sic dicit se Gu. obtinuisse in Spe. eo. ti. §. vl. ver. pe. vbi de hoc, & ⁊. de
31 ap. c causam.† Et qualiter probet̃ error, dic ꝙ q̃nq; error contingit in omissione exceptionis. dilatoriæ; & tũc probo ꝓ purum iurm. ⁊. de excep. pastoralis. Q̃nq; contingit in alijs; & tũc aut ille, qui dicit se errasse, certat de damno vitando, & ille, ꝯ quẽ agit, certat de lucro captando & indebito soluto. ⁊. de solu. c. vl. & tunc probandi rẽ aliter se habere, præsumit̃ error, vt in l. qui ꝓt, & l. cum de indebito, ff. de ꝓb. Si aũt vterq; certat de damno vitando, & sic vterq; est in pari cã, tunc aut volũt reuocare errorem alienũ, vt procuratoris, vt hic, & tunc ꝓbando rem aliter se habere, possunt. vt in l. certũ. §. sed omis-
d so. ff. de confes. Si loquor de confessione propria; & tunc aut cõfessio d mea fuit circa factum alienũ, & idem, ꝙ s̃. dixi, vt in l. qui alieno. ff. de re. iu. & ⁊. de re. iu. c. si quis in ius, li. 6. & in c. vl. ff. ꝓ suo. Si in facto proprio, non sufficit ꝓbare errorẽ aliter se habere nisi ꝓbẽ longinquitatem tꝑis, ar. l. is qui peregre in prin. ff. de acq. pos. s̃. de reser. ab excõicato, & ꝙ no. Dy. ⁊. de re. iu. c. ignorantia, l b. 6. Idẽ, si implicita sit confessio in facto meo, vel alieno, vt in l emptori. §. Lucius ff. de pac. & C. de
32 errore aduo l. j.† Extra q̃ro, nunquid iudex delegatus ad executionẽ possit cognoscere de errore. hęc qõ põt intelligi de iudice delegato ad executionẽ ꝯctus & iste ꝑt de errore cognoscere, quia ante causę cognitionem delegatus est, vt C. si ꝯ ius vel vti. pu. l. & si nõ cognitio interdum est delegatus ad executionẽ confessionis in iure factæ, tũc cõsidera quia nõ committit sibi nisi pars affirmatiua. i. executio. vnde nõ ꝑt se intromittere de eo ꝙ nõ est sibi commissum, vt s̃. de sequest. pos. c. j. tñ si alicui comm tt ẽ executio generalis cõfessionis, quæ debet aliquidari ꝑ species, de ipsis speciebus posset cognoscere, & si esset error, posset cotrigere. ff. de confes. l. pe. Et idem est, si committit̃ executio snĩæ, quæ trãsit in rem iudi. Si aũt non committit̃ executio, sed remissio ab eo, qui potest hãc formã dare, tunc põt in vtranq; partẽ cognoscere, tm̃ de iure nõ dẽt causa ita committi, vt d c. j. de sequestra. pos. Quid, si ordinarius committat causam post conclusum in causa? vt s̃ de causa pos pastoralis. §. vl. pone commissa est causa consilio sapiẽtis ex forma statuti Genuæ habẽtis cõsulere, & diffinire, nũqd potest cognoscere de errore? & videt̃ ꝙ non, cõsiderato officio consultoris. In ꝓrium videt̃ ꝙ sic, considerato officio cognitoris; cogũabis quia officio promiscuo fungit̃, argu. ff. de leg. j. l. Titiæ textores. & puto ꝙ debeat cognoscere, quia commissio cõsilii est quædam cõclusio in causa, vt C. de dila. cum

a nobis.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde, ꝙ confessio etiam parte præsente in cõtractu facta nõ inducit dispositionem sed solum probationem. Rui. cons. 72. nu. 44. li. 2.

b Vide omnino do. And. Barba. in cons. 6. col. 10. vol. j.

c Vide Cæp. cons. 21. col. 2.

d Vinc. God. Adde de confessione erronea, quando possit reuocari. Alexan. cons. 80. nu. 15. lib. 2. Ay. Cra. cons. 157. nu. 8.

BIU Cujas

83 a nobis.† Quæro, reperit in codice mercatoris quædam scriptura, in qua continetur, q̃ debet mihi decem, produco illũ codicem in iudicio, mercator dicit, q̃ illa scriptura non ꝓbat, quia fuit facta me absente, vt ff.de interrog.act.l.fi. In contrarium allegatur glo.quæ est.C. de pac. postquam liti. sed ibi loquitur in renunciante, non in confitente. est ratio differentiæ quia per confessionem contrahitur, & requiritur præsentia, vt C.de pecu.l.depositi.§.j.vbi est tex.no.So.dicit Bar.ff.de dona.in l.nuda, & glo.ordi.C de conuen.fisci debi.l.fi.lib.11.q̃ ta
a lis scriptura a probat, saltem vi notorii actus permanentis. ego idẽ dico, cum prẽsumat facta me mandante, nõ requirit alia præsentia, vt ff.de eden.l.prætor.§.pertinere, & no.per Iaco.de Are.in l.j.C.de edendo. Sed de codicibus fæneratorum habes
84 hoc expressum in c.j.de vsur.in clc.† Quæro, quomodo statur codicibus rationum mercatorum? rñdeo, pluribus rationibus Prima pp naturam rationum, & generalis iudicij, in quo nõ potest poni calculus separatus, sed promiscuus esse debet, vt ff de eden.l. si quis ex argentariis. §. rationem. & sic procedit ex natura calculi. Secunda ratio est qualitas fidei, quia merca
b tores b sunt omnes emendationis vitæ & probatæ fidei, & legalitatis, vnde scriptura eorum præsumit emẽdata & vera & fidelis, ar.eius, quod no.ff.de ripa munienda.l.j.§.is cui. Tertio quia iurauit fideliter scribere, vt no.ff.de eden.l.quidam nummularios. Quarto propter consuetudinem, quæ adhibet fidẽ libris eorum, & maxime scriptis per scribanos eorum ar.ff.de test.mili.l.Lucius. Quinto, quia coguntur specialiter iurare vera esse. C.de do.na.l.si quis pro redẽptione. Sexto, quia sunt implicita, & nõ possunt separari. ff.de pac. Lucius. Septimo, quia approbantur per consules eorum, & de consilio collegii mercatorum, arg.in l.fi.C.de cõditis in pu.horreis, lib.x. & his per suasionibus interuenientibus creditur scripturis mercatorũ, & campsorum de consuetudine, non de mero iure scripto, vt eleg.no.in d §.nummularios. Sed quid si scriptura mercatorũ producitur coram potestate, vtrum habeat paratam executionem coram eo, sicut coram consulibus mercatorum? rñ. potestas hẽt se sicut genus, quia generalis est in tota iurisdictione, vt C.de iurisd.om.iudi.l fi.& consules sunt loco differentiæ & quod eis specialiter demandatur a consuetudine, non est trahen.ad generalitatẽ iudicum, vt ℨ.de offi.dele. c. studuisti. & idem gl.ordinaria dicit, q̃ statuta consulum non trahuntur ad potestatem generalem præsidentem in loco. C. de constit. pecu.l.4 in fi.& in executionibus expectanda est cõsuetudo fori iudicij, non contractus, tex.est vnicus in iure. C. de exact. tribu.l missi opinatores, lib.x. Et ex hoc determinat, q̃ instrumenta confessionata, quę habent executionem Perusij ex statuto municipali, non habent eandem executionẽ Papiæ, vbi non est idem statutum etiam inter Papienses, quod tenementi. Et idem dico, si statutũ disposuit de executione arbitrii, vel arbitramenti, quę de communi nõ habent executionem succinctam, nec leuato velo, licet ex vero arbitrio cõpetat actio in factũ, in qua qualis qualis petitio debet offerri, vt C.de arbi l.ne in arbitr.s, & l.pe.& no ff.de inoffi.testa.l.qui de inofficioso Item solus iudex, qui pronunciauit, exequitur leuato velo quia in eo non est cognoscere, sed cognouisse, arg.ℨ.de rescri. ab excommunicato. cęteri omnes adeuntur, vel officio iudicis nobili, vel actione in factum, vt no.C.de iudi.l.j. & ibi plene scripsi in lectura mea, & bene no.

ADDITIONES.

a Vide do Alex.consi.111.vol.4.& Lu.Ro.consi.367.

b Vinc.God.Adde q̃ ideo mercatorum cautæ mer. ãtileꝭ, sunt decidẽdæ de æquitate, non ex rigore & apicibus iuris, & solennitate Bar in l.fi.eiusdem.§. quæ dam.ff.man.& ligãtur pacto nudo inter se.Bar.in l Quintus.eo.tit. & Bal. in l. fi pro ea.col vlt C.eo.

De probationibus. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Probatio quid, & nu.2.*
Opinio præsumptio fama, suspicio, & iudicium quid, & nu.2.
2 *Probatio quid sit, & quotuplex, & nu.1.& 4.*
Veritas luci comparatur.
3 *Probatio perfecta, quæ sit nu.4.ad fi.& ex quibus constet.nu.5.*
4 *Probatio semiplena aliquando sumitur a proportione fidei.*
Probatio perfecta, ex duabus semiplenis, quando resultet.& nu.5.
Probatio similis est rebus corporeis, in quibus diuisio continui non inducit perfectionem.
Probationes semiplenæ ex diuersis speciebus, quam vim habeant.
5 *Statutum si requirat differentialem probationẽ, puta testium, vel instrumẽtorum, tunc nulla surgeret probatio ex singularibus inuicem discrepantibus natura, & ratione.*
Argumentatio bona nõ est a separatis, & his, quæ ad inuicẽ non ordinãtur Iurisperitum aliqualiter oportet esse dialecticũ, vt cognoscat vias argumentandi.

1 PRobatio.† est ratiocinatio de re certificata ꝓ ipsam. Opinio est rõcinatio de re dubia. Præsumptio est ratiocinatio sumpta a verisimi. Fama est ratiocinatio vulgi. Suspicio est suspicari de eo, de quo est suspicandum. iudicium est argñ valde mouens intellectum ad aliquid credendum, vel discredendũ. Error est ratiocinatio ꝓria veritati. Ignorantia est passio, quã
2 mens non sentit † Probatio est oratio, vel attestatio, siue rõ veritatem deducens in lucem. i. rei dubiæ faciẽs fidem, vt no. C.eo.in rub.& ff.de test l. ob carmen. §. si testes. Alias non est probatio, sed suspicio, seu indicium. ff.de proba.l.cum ꝓbatio. Alia est semiplena probatio. ff.de iureiu.l.admonẽdi. Alia vehemens adminiculum, vt ℨ de succes.ab intest. cum dilectus. hoc plenissime examinaui. C.e.in rub.in lec.mea vbi vide. Veritas luci comparatur. Nam lux corporalis solis interdũ lucet nobis intuitiue. q̃ inter oculos nostros, & solem sunt nubiæ nebulæ. Q̃que speculatiue & augmentatiue, vt q̃ videamus aliquid per rõnem intellectus. Q̃q; obtenebratur nobis sol, vt q̃ inter veritatem & intellectũ nrum sunt tenebrosissimę nubes, licet sol & veritas semper in se luceat, scribit Ioan. in j. c. Ita dico, q̃ probatio, q̃ assim latur luci, vt C.e.l. fi. q̃q; ꝓbat intuitiue, q̃q; augmẽtatiue, q̃q; imaginarie, q̃q; est ita scabrosa, vel scrupulosa, vel ambigua, q̃ facit ignotũ ꝓ ignotius,
3 vt ℨ.c.in p̃sentia.† Item probatio alia perfecta, q̃ ex oĩb.suis partib.constat, vt ff.de orig.iur.l.j. Alia semiplena, q̃ constat ex ꝓportione numeri, vt si duo testes faciunt plenã probationem, vnus facit semiplenam. Scias tñ, q̃ vbi requirunt plures, quã duo testes, tunc quia certus numerus est de solennitate, & solennitas est quid indiuisibile, & in omni diuisibili est reperire totum sine partib. Sequitur, q̃ in testamentis, & aliis similib. nõ est reperire semiplenam probationẽ, vt C.de test.l. si vnus. & si aliq̃n in testamentis, sufficiunt duo testes, istud vocat indicium iure approbatũ, q̃ æquipollet plenę ꝓbationi, in quo indicio vnus testis nõ probat semiplene indicium, vt dr. C. fa.
4 er.l. fi. † Est & alia semiplena probatio sumpta a proportione
a fidei. Nam si publica scriptura plene probat, a scriptura quasi pubi. vt argentarii, quam semiplenam voco, semiplene probat inter certas pſonas non suspectas, cum sit munita generali mũo de officio legaliter exercendo, & cum hmõi pſonę sint matriculatę & solẽnes, vt sin.no.ff.de eden.l quędã.§. nũmularios. Porro tunc ex coniunctione duarum semiplenarũ ꝓbationum resultat vna species ꝓfectæ probationis, q̃ istæ duę semiplenæ sunt ciusdem formæ, & substãtię. Sed si sunt diuersorum generũ, & diuersarum considerationũ, tunc est ibi cumulus ꝑsumptionum, tñ quia sunt diuersæ rõnis, & nõ cumulantur ad vnum cõe esse, non possunt producere aliqualẽ formam vnitiocę perfectionis, vt ff.de excu.tut.l.2.§.j.vbi no.glo. & dictum Di.& Old.quia vna species probationis non intrat substantiam alterius ꝓbationis differentis specie, iõ neutra pfi cit alteram, qa non est ibi partium coniũctio, sed disiunctio & separatio. Est.n.probatio similis reb.corporeis, in quib.diuisio continui nõ inducit ꝓfectionem, sed ægritudinẽ, & morbũ, & ad hanc similitudinem argumenti testes singulares nõ probant, quia aut in diuersum, aut in aduersum tẽdunt, vnde nõ est numerus ibi contextualis. Argumentum tamen facit ꝑsumptio præsumptioni, & resultat interdum quædam probatio anomala, sicut ex equo & asino, resultat quoddam animal anomalum, quod non generat, ideſt mulus, & tamen multum est efficax in operando. permiscentur ergo species probationis, non ad vnitatem perfectionis, sed ad validitatem
b præsumptionis, vt ℨ.de succes.ab inte cũ dilectus. b Porro probatio est quoddã genus, q̃ sub alijs suis cõprehendit oẽs suas species aduersariis exceptis & ex multitudine specierũ resul-
5 tat hoc nomẽ generale, s. ꝓbatio, † Si aũt statutũ requirat dr̃ialem probationem, puta testium, vel instrorum, & non esset in finib.generis generalissimi. tũc absq; dubio nulla surgeret ꝓbatio ex singularib inuicem discrepantib.nã, & rõne, quia ex duob.imperfectis stantib.finib.suæ imperfectionis impossibile est, q̃ aliquid ꝓfectũ eueniat, vt dicit tex.no.in l.j C.de mune.tutelarum. Illud ẽt constat, q̃ probatio, sicut argñ constat ex cõcludentibus, non ex aliis, vt ℨ.de resti.spo.cũ ad fidẽ & ibi dixi. & iõ oportet iuristam aliqualiter esse dialecticũ, vt cognoscat vias argumẽtorũ saltem nãliter. Si aũt aliqua sunt separata; & quæ inuicem non ordinanť de vno ad reliquum argumentatio non est bona, vt C.de do.inter vi.& vxo.l.si maritus, & ff.de mino.l.Papinianus exuli. & hoc est, quod dr̃, separatorum separata est ratio, vt ff.de calumnia.l.fi.

ADDITIONES.

a Vinc.God Adde q̃ probatio semiplena sufficit in possessoriis, & quando Rui. consi.106.nu.18.lib.5.

b Vide tamen de proba.inperfectis Bar.consi.7.& 8.in j.vol.vbi late, & maxime vide Bar.ibi alle in § idem Corn.& vide Ro consi.7. vbi coniunguntur, quod difficilis est probatio.& de his vide lariſſime Iaco & Cur. in eorum repe.l.ad mon.post alios mo ibi.ff.de iureiu.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 Pacta aliqua si ineantur inter Imperatorem, & aliū regem, vel prouinciam, tam ipsi, quam eorum successores tenentur illa pacta obseruare. Subditi non æquiparantur seruis.
2 Imperator vnus si dedit feuda, successor non potest sine causa reuocare. Pacta, quæ cōtinentur in pace Cōstantiæ seruāda sunt ab Imperatorib. Papa cognoscit causam inter Imperatorem, & alium regem.
3 Pars aduersæ parti non tenetur edere instrumentum proprium, quod redemit, vel gratis habuit a tabellione, nisi in casibus.
4 Tabellio an teneatur edere instrumenta vtrique parti. Editio quando & quorum instrumentorum, & qualiter, & vti, & a quo facienda, & num. sequentibus, & nu. 3. Iudicium, & acta iudicij sunt ambabus partibus communia. Procurator aduersarij sui nemo tenetur esse.
5 Reus an teneatur edere propria instrumenta actori, & num. 12.
6 Debitor an teneatur edere creditori propria instrumenta ad intentionem fundandam. Edi sine die, & consule quomodo hoc tempore intelligatur. Solemnitates instrumentorum publicorum non est necesse apponere in apochis, & codicibus rationum. Instrumentum extraiudiciale apud acta productum non est de actis, sed ius tantum producit.
7 Prætor non debet pati, quòd quis locupletetur cum alterius iniuria. Aequalitas in iudicijs non seruatur, vbi non est fauorabilis veritas.
8 Editio an & qñ fieri debeat sine die & consule, & quando nō, & n. 9. Instrumentum falsum si quis dicat, non est inscribendum, nisi & producentem falsitatis vrguat. L. vlt. C. de fi. instr. intel.
9 Nemo tenetur suis expensis aliena negocia procurare.
10 Nemo cogit producere testes contra se, nec esse patronus aduersarij sui.
11 Reus si hēt aliquam p̄sumptionem pro se, aēt sibi edi instrumentum.
12 Reus an teneatur edere actori ad replicationem fundandam. In instrumētis ad rē pertinētibus ius habere q̄s dicitur, si ius habeat ī re. Instrumentum non censetur publicum nisi rogatoribus notarij, & successoribus eorum, & nisi faciat ius quo ad omnes. Instrumentum ius quo ad omnes facere quando dicatur.
13 Actor si in libello faciat mentionem de aliquo instrumento, an teneat̄ edere ante litem, & num. 14. Ante litis contestationem non tenetur quis fundare intentionem sed solum legitimam facere personam suam, & certificare reum de intētione sua, & num. 14.
14 Actor non tenetur legitimare libellum, nisi post lit. cont. Instrumentum non minuitur fide, licet sit apud malū, vel creditor surripiat, nec minuitur, neque augetur fide ex persona succedente.
15 Notarius quo iure tenetur edere scripturam suam partibus. Procuratoris officium est gratuitum. Proxenetæ mercenarium.
16 Officium iudicis an & quando proponatur principaliter propter se.
17 Instrumenta de vno facto, qd iuris, si sint plura, & aa inuicē discrepāt.
18 Bannitus si quis sit in decem, & in executione banni est condemnatus in quinque, non debet nisi quinque. L. qui vsumfructum. ff. de verb. oblig. intel. Sententiam nullam, si quis dicat, & si qua est, appellet, & non habeat sententiam, quid agendum.
19 Editio qualiter & quo iure debet fieri.
20 Instrumenta, quibus iudicis authoritas impartitur, an sint edenda cum die & consule illis, quorum interest.
21 Instrumenta protestationum, & procurationum an cum die & consule sint edenda.
22 Instrumentum nō productum, quod reperitur in filtia notarij actorum, an faciat fidem.
23 Originale, protocollum matrix & scriptura fontalis æquipollent. Sumptum ex originali, an sit originale. Tabellio videt rogatus, vt plura conficiat instrumēta, cautio tñ tradit. Protocollum instrumentorum apud notarium rogatum esse debet.
24 Instrumentum proprium neque actor, neque reus tenetur edere aduersario, nisi eo vtatur producendo. Iudicium potest ingredi nemo sine causa. Iudicij porta causa est. Ratio est fundamentum intellectus.

CAP. PRIMVM.

a EX epistolæ. a Reus actori sua ꝓpria instrumenta edere non tenetur. In prima petitio. In secūda ibi, sed ad hoc, repulsio ipsius. Casus. Inter Iustinianum Principem & antecessores Tancredi regis q̄dam pacta uerunt, in quibus ꝓtinebatur, qd hinc inde deberet fieri, & q̄ quædam obseruare quia debeant Imperatori ècontra quędam regi. Iste Tancredus ignorabat illa pacta. cum aūt vellet ad ipsorum obseruantiam agere, & nesciret super quo, & qualiter se fundaret, petebat a principe pacta sibi edi, quę erāt in ipsius principis armario, vbi chartę reponunt. & qa ipse princeps hoc denegabat, supplicauit Papę, qd super hoc scriberet ipsi principi, seu Imperatori. Papa rūdet, quod supplicatio non est iusta, quia nulli dicendū est, ca q̄ contra te sunt edas: sed actor debet apud semetipsum documenta in mediū requirere, in mediumq;
1 iudicium ꝓducere, & ideo supplicationem repulit. † No. primo casum, q̄ si inter Imperatorem, & alium regē, vel prouinciam incantur aliqua pacta, non solū ipsi, sed etiam successores teneant̄ illa pacta obseruare, per qđ soluitur illa qō forma ta per Cy C. de leg. digna vox, & Io. And. Nō ob. si dicatur, q̄ non valeant pacta inter seruum, & dominū, vt C. de transl.
2 interpositas, quia subditi nō ęquiparantur seruis. † Ex hoc apparet quod si vnus imperator dedit feuda, q̄ successor nō potest sine cā reuocare, quia si de hoc sit pactum, obligat de iure naturali, siue sit beneficiū, qđ decet esse mansurū, vt in regula iur. Item ꝓ hunc tex. ꝓbatur, quod pacta multa inter imperatorem Fędericum, & ciuitates Lombardię, q̄ continent̄ in pace Cōstantiæ, seruanda sunt ꝓ imperatores, qui in imperio successerunt, nisi forte esset ꝯ statum imperij, vt no. in auth. qūo oportet epi. in principio, & arg. ff. de dolo & contu. veritatis. Secundo no. q̄ vbi cā est inter imperatorem, & alium regem, cognoscit Papa, quia est apud eum suprema potestas,
3 in qua non hēt comparem. † Tertio no. q̄ dixi in summario. dicit Inn. q̄ pars aduersæ parti non tenetur edere instrm proprium, quod redemit, vel gratis habuit a tabellione, quia est suum ꝓprium, non commune. Item quia de restituendo mihi nō vr̄ rogatus tabellio nisi a me, & ecōtra de restituendo sibi non vr̄ rogatus tabellio nisi a se, licet de celebrādo instrō sit rogatus ab vtroque. ff. de edēdo. l. prętor. in princ. & §. pertinere, & in Auth. de tabel. §. nos autem. fallit, si originale eēt
b alteri partib traditū fm Inno. † Idem ait, q̄ ipse tabellio teneāt̄
4 edere vtrique parti, quia ipse est cōis minister, & quia editio non dēt claudicare, qđ verum est, si petens edi prætendit interesse, secus, si desijt interesse, vt C. de ꝓd. sine cā. l. dissolute. Idem ait, quod instra, de quibus fit mentio in libello, positionibus, exceptionibus, & similibus, debent edi in principio litis sine die & consule, quæ editio fit ad hunc finem, vt aduersarius possit deliberare. non tñ fundabit exinde intentionem suam, cum careant debita solēnitate, id est die q̄ ꝓsule, & sic sunt instra imperfectā. hæc sunt vera de instris extraiudicialib. sed instrumenta iudicij, vel fori etiam nō contentiosi debent edi cum die & consule, ēt si talibus instrumentis confectis, is, a quo petitur editio, nolit vti, quia iudicium, & acta iud. cij sunt cōia, & ista est mens Inn. vbicūque dixit, quod debet fieri editio ad deliberationem, intellige, si is, a quo petit editio, hēt instrm prę manibus, alias dēt ꝓcedi ad vlteriora. nec tenetur, quis ire ad quęrendū instrm, vt edat, vt C. de fide instr. l. fi. ga nemo tenet esse ꝓcurator aduersarij sui, vt ff. ad Treb. l. postulante pro Stieho. §. fi. Ista est mens Inn. Idem ait, q̄ istæ editiones, quę fiunt emergenter ad litis instructionem, fiunt officio iudicis mercenario fm In. ergo ista editio ꝓtpeti viua voce absque libello fm no. theoricā, quæ ponitur. ff. de interro. actio. in rubrica. Sed ꝯ hoc immediate opponit̄. Nam certum est, q̄ tex. hēt fiscum, sed fisco debent edi instra ad intentionem fundandā, vt l. 2. ff. de iur. fisc. So hic vtraque pars erat fiscus, & fiscus ꝯ fiscum nō habet priu. legium, ar. ff. de exc. tu. l. sed & milites. in prin. hac rōne nec ecclesia tenetur edere fisco, cum habeant par priuilegium, vt C. de sacrosan. eccl. l. fi. Nam & asinus intumescit, si videt se ꝑ comparem apprehendi, vt ff. de acqui. pos. l. j. §. veteres. Secundo op. quod imo sunt edenda, vt C. de eden. l. non est nouum, & l. iustum. Sol. aut instrumenta sunt ꝓprie ipsius rei, & non tenetur edere actori, vt hic. aut sunt cōmunia, & tenetur edere non per edictū de edendo, sed quia commune est meum est ꝓ parte q̄ mihi contingit, vt ff. de ser. vrb. prę. l. in re cōmuni. † Tertio opp.
5 & videtur, q̄ ꝓpria instrumenta teneatur reus edere actori, vt C. de eden. l. fi. secūdum lecturam Io. So aut editio petitur ad originē petitionis fundandam, & non debet edi. aut ad declarandam, & debet edi, vt ff. ad l. Fal. l. maritus. §. fi. aut ad. replicandū, & idem, vt in l. contraria. Sed cur tam varie? rñdeo. quia vbi actor fundauit intentionem suam, æquitas naturalis dictat, quod iudex, q̄ incipit habere ꝓscientiam informatam, nihil indiscussum dimittat, quæ rō cessat, vbi ei nihil ꝓstat, ut C. de eden. l. qui accusare. Vlterius opp. Nam l. aperte cauetur.
6 † q̄ debitor tenetur edere creditori propria instrumēta ad intentionē fundandam, vt C. de ac. emp. l. Titius, & C. ad l. Fal. l. si ꝑdiorum. C. de fideicom. l. instra. Sol. ibi præcessit obligatio, cuius vigore tenet̄ edere. præcessit enim ꝯactus, vel vltima volūtas hoc disponēs, vt ff. de eden. l. quædam, in prin. & hoc est,

ADDITIONES.

a Collige vltra D. And. Bart. & D Fran. & alios mo. hic multas extensiones ad istū tex. per Decium hic in sua eleganti repetitione, quæ habetur in formis.

b Vinc. God. Adde quòd tabellio cogitur per actionem in factum non per actionem ad exhibendum tradere instrumentum etiam tertio cuius interest licet ad eius instantiam non confecit gl. Ang. Pau. Ca & DD. in l. quædam. in prin. ff. de eden. Bar in l. fi. ff. de tabu. exhib & vide Alex. in d. l. quædam.

BIU Cujas

est, vbicunque quis tenetur ad rei traditionem, vel de euictione, vel ad iura edenda. C. de do. l. j, præsertim si absq; instri editione locus possideri non posset, vt qa est incertum, vbi quis figat pedes, vt ff. de acqui. pos. l. 3. §. incertũ. ff. de leg. 1. l. si sic. §. si mihi ꝑ Dy. Opponitur, quod imo fiat editio. Nam prætoris edicto cauetur, ꝙ instrumenta publica sunt edenda, tamẽ sine die & ꝯsule. hodie diceremus sine anno, die, indictione, noĩe, de põtificis, vel Cęsaris, vt in Auth. vt prępo. nomẽ Imperatoris in documentis, in rubro & nigro, & no. C. de tab. l. generali, lib. 10. non. n. habemus hodie consules monarchas, nisi apostolicum & Cæsarem. hæc tñ, q̃ debent apponi in publicis instris, non est necesse quo ad substantiam scripturę, ꝙ apponantur in apochis, vel codicibus rõnum, nec est consuetũ apponi, ẽt si ex forma statuti daretur eis plena fides, vt no. dicit tex. ff. de pig. l. cum tabernam. §. idẽ q̃ siuit. & sic hẽt esse, & fidem esse, ex l. municipali, vel cõsuetudine, quę põt dare priuatę scripturæ esse, & fidem esse, ar. ff. si cer. pet. l. certi ꝯdictio. §. nummis. Sol. fateor, & quod ita cauet̃ edicto prætoris, s. ꝙ instra sunt edenda sine die & consule, vt ff. de edẽdo. l. j. §. editiones. tñ quod ibi indistincte dr̃, per alias. ll. dẽt distingui. Et rõ, vt iste articulus de publicis instris liqueat, sic dicũt Do

a cto. aut instra a sunt communia quo ad proprietatem chartę, vel quasi, & dñt edi cũ die & consule, vt ff. fa. ercis. l. si quæ, & idem vbicunque in iur. actionis ex ꝯctu aliquo p̄cedente debetur editio. puta debet dñs emphyteutę, vel emphyteuta dño actus ex eo cõctu edere instrumentum communiter rogatum, in quo continetur quid habeat iuris alteruter in re concessa, argumentum. ff. de acti. emp. & venditi. l. Titius. Ideo aũt dixi dę communione ꝓ indiuiso, quia instrm communiter rogatum est probationis cõmunis, quia probat pro vtraque parte, tamen eius editio non petitur tanq̃ instri cõis, ut in tex. nostri. c. Cum ergo instrm est proprium aduersarij mei, vtrum aduersarius meus tenetur mihi edere. Et si quidem ꝓducit ipsum coram iudice, dẽt edi, quia transiuit in acta iudicij, cum die & consule, tunc edetur ꝓductionis, sed nõ cum die & consule instri, quia productio est de actis, sed nõ tenor instri extra iudicium rogati. Porro si ꝯctus instri esset factus apud acta totius tenor est de actis, & ideo totum dẽt edi cum die & consule, vt C. de eden. l. 2. C. de trans. l. siue apud acta. & ideo instra donationum, quę apud acta insinuantur, & fiũt, dñt edi cum die & cõsule, quod tene menti. Aut instra extraiudicialia non sunt ad iudicium reducta, quia nõ producta, & tũc aut quærimus, vtrum reus teneatur edere actori ad ꝓbandũ fundamenta petitionis, & nõ tenet̃, vt ff. de eden. l. j. §. edẽda a ꝯrio sensu, qa virtus legis est. ff. de test. l. q testõ. §. mulier. vnde regula ita modificata per verbum, vsuris, intelligit̃ actore petẽte sibi edi a reo C. eo. l. qui accusare. idem puto, si ad partem fundamenti, puta actor nititur ex pręscriptione, & petit a reo sibi edi instrm tituli. Nam a quo remouetur totũ, remouet̃ pars, vt C. de trans. si causa, & ꝙ iur. est de toto quo ad totũ. & c. ff. de rei vend. q̃ de tota. Aut reus petit edi ab actore ad fundamentum exceptionis, & dẽt edi sine die & consule, vt d. §. editiones. & ratio est, qa non debet pręses pati illicitas exactiones, vt est exemplum in l. intra vtile. ff. de mino. Itẽ

7 non debet prętor pati sibi obripi. ff. de infa. l. debet. † Item nõ debet pati, quod quis locupletetur cũ alterius iniuria, vt ff. de pet. here. l. plane, & l. fi. Item hoc persuadet æquitas naturalis. quia non est bonum, vt veritas negetur, vt C. eo. l. fin. & hæc est opinio cõis, quia rei debẽt esse fauorabiles, vt ff. de act. & obl. l. Arrianus, & sic in iudicijs nõ seruatur æqualitas, vb nõ est fauorabilis veritas. C. de temp. in integ. rest. l. petendæ. Et

8 † no. ꝙ illud, quod dr̃, ꝙ dẽt fieri editio sine die & consule, fallit, vbi petens edi diem, vult reprobare totum instrm. Nã in toto tempus, dies, & reliqua ꝯtinentur. Idem, si petit reprobare diem, licet totum aliud ꝯfiteatur verum, exemplum. ff. de fide instr. repetita, & ff. de fal. l. diuus. si enim dicit alia falsa eo ipso diem falsum diceret, quia ex quo falsum est factum puta ꝯctus, ergo & eius cohęrentia, vt in c. Abbate de re iu. li. 6. Itẽ si velit dicere falsum in hypotheca quę in eodem instrõ continet, vt habes. C. de fal. l. satis aperte, dẽt edi dies totius instri, quia antecedens est toti instrõ, vt ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. & hæc vera intelligo, qñ quis dicit instrm falsum non solum in se, sed quo ad producẽtem, & sic oportet, quod offerat se accusaturum de vsu, vel de fabrica. Si aũt non vult accusare aduersarium, sed vult solum instrumentũ infringere, non vr̃, ꝙ danda sit ei copia diei. Nam cũ tunc nõ teneatur se inscribere ad pęnam talionis, vt ff. de his, quib. ut indi. l. post legatũ, non dẽt edi dies, quia ibi editur, vbi requiritur inscriptio, vel promissio de inscribendo. proprie enim loquendo inscriptio fit post libellum falsi non anteq̃ criminaliter libelletur, & ita intelligit̃. l. vlt C. de fi. instrum & no. ꝙ in l. illa, ille qui produxerat iam chartulam nunc occultando eã faciebat se suspectum. Quod aũt dicit glo. de interrogatione facienda, super quo velit quis dicere falsum, vt no. in d. §. editiones. ff. de eden. Inst. de inut. stip. §. item verborum. videtur intelligendum secundum p̄dictum modum, tamen ante nõ fiat inscriptio, quam precedat criminalis accusatio, & ita practicatur. Si autem intelligat̃ illa. l. fi. qñ vult ciuiliter reprobare, non intelligeretur de inscriptione ad pęnam talionis, sed ad pœnam arbitrariã, quia non dẽt impune mentiri, & obrepetere ꝓtori. ff. de infa. l. dẽt, & iste est nouus intellectus meus in d. l. fin. Sed ꝯ hoc oppono, nemo tenet̃ reuelare aduersariũ suum ab onere proponendi. ff. de lib. agno. l. j. §. j. nec ab onere probandi, vt Insti. de interdi. §. commodum. Item reus, qui excipit, & excipiendo ponit affirmatiue, dr̃ agere. ff. rem rat. habe. l. amplius. & eo ipso, ꝙ incipit, astringit se ad probandũ, nisi excipiat pręmissa negatione, & ꝓtestatione, vt C. de exce. l. si quidẽ, & c. nullus plurib. de re. iu. in 6. Nam excep sunt notæ alicuius præexistentis causæ, alias nõ esset excipere, sed negare. ff. de re. iu. l. nemo ex his. Si igitur excipiens astringit̃ ad onus probandi, ergo ipse debet probationem edere. tũc vltra arguo sic. si debet edere aduersario, ergo aduersarius nõ dẽt edere sibi, vt ff. de eden. l. prętor. §. pe. Nam qui dẽt alium docere, improbe postulat se doceri ab illo, vt ff. de eden. l. si legatũ.

9 † Item nemo tenetur suis expensis aliena negotia procurare. C. de neg. gest. l. si tutori. ff. de proc. l. actoris procurator. vn

b de & si deberet̃ editio,[b] dẽt ei satisfieri de pecunia data tabellioni, quatenus discretioni iudicis videret, ar. ff. fa. erc. l. ex parte, & l. v. ff. finium regundorũ, & in l cum sæpe. C. de ero. milita annonę, lib. 12. & C. de iu. delib. l. fi. §. in computatione, & C. de test. l. quoniã liberi, & ff. ad Treb. l. postulante Sticho, in fin. Præterea si ego tibi, & tu mihi, fieret compensatio, ꝙ falsum est. amplius aut tu dicis, ꝙ fiat editio cum die, & cõsule, & est falsum, quia ꝯ tex. §. editiones. aut sine die & cõsule. Et hic considera, quia qñque petitur editio ad instructionem, & nemo dẽt instruere aduersarium suum, sed debet ille a seipso capere consilium. & ideo non datur sibi terminus ad deliberãdum, vt C. de li. cont. auth. offeratur, aut ad impugnationẽ, & nemo tanq̃ fatuus videtur impugnare seipsum, vt no. in l. cogi. C. de pe. hær. aut exinde sumat pro se probationẽ, & tũc non deberet edi dies & consul. quia non est verisimile, ꝙ qs velit scripturam sibi patrocinantem redarguere de falsitate, cum intẽdat ea vti, & vtẽdo affirmat eam veram: & si postea renũciaret vsui, pręsumeretur scriptura falsa, ut dicit l. vnica illa, in iure. C. de fi. instr. l. 3. pręterea testes, & instra æquiparãtur, sed nemo compellitur nomina testium edere aduersario, vt ff. de arb. l. nõ ex omnib. ergo nec nomen tabellionis &

10 testium instrumenti. † Item nemo cogitur producere testes ꝯ se, nec esse patronus aduersarij sui, ad hoc facit, ꝙ no. Inno. in c. ex conq̃stione, de rest. spo. & Cy. C. de tem. in inte. rest. l. petendę, & ff. de mino. l. si iudex. & si aduocatus, vel procura-

11 ter hoc faceret, eẽt tergiuersator. † Et iõ vr̃ dicẽdũ, ꝙ aut reus hẽt aliquam pręsumptionẽ pro se, & debet sibi edi, alias non, & forte inspecta personarum qualitate sufficit iuramentum calumniæ, vt ff. ad exhiben. l. thesaurus, & ff. de iureiu. l. iusiuran. & ad pecunias. §. qui iusiurandum. Et sicut interrogatur quis, an possideat, vt ff. de interrog. act. l. qui seruum. §. in iur. ita interrogabitur actor, an illud instrumẽtum habeat penes se, vel habeat facultatem ipsum edẽdi, ar. C. de fi. instr. l. fi. Et si dixerit se habere, iudex præcipiet ei, ꝙ edat, cui editioni stabitur, etiam si sine die & ꝯsule ediderit, vt C. de fide instr. auth. ad hoc. sed Ber. dicit, ꝙ minime est dubitãdum, ꝙ actor edat reo, & dic esse casum. C. de fi. instru. l. plures apochis, & C. de cond. sine cã. l. dissolute, quę. ll. parum faciunt, quia loquũtur reo probante liberationem, vnde merito actor cogit̃ edere instrumentum debiti cassum & cancellatum vel de nouo facere instrumentum liberationis, vt C. de lib. cau. l. sicut datum. Et iste non est casus quæstionis nostræ, in qua reus petit edi

12 tanquam probaturum, non tanquam sit probatum. † Sequit̃ alius articulus, nunq̃d ad replicationem fundandam reus teneatur edere actori? Io. dicit ꝙ sic. Azo ꝙ nõ. quia talis editio petitur ad impugnationem, & est fomentum actionis, & qa replicãs vere agit, vt C. de exc. l. licet, & ff. de pecu. l. quęsitum. §. fi. & quia regula est, ꝙ non teneatur quis edere instrm nisi sit vsurus, vt no. in l. j. §. edendo. ff. de edendo. Sed reus nõ est vsus instrumento replicationis: eẽt n. fatuus, quia vteretur ꝯ seipsum. sed ꝯ Azo videtur. l. expressa. ff. ad l. Fal. maritus. §. fi. vbi dicitur, ꝙ si legatarius petit legatum, & hæres excipiendo dicit Falcidiam imminuere, & legatarius replicando dicat, ꝙ nõ imminuit, & ad hoc probandum petit instrumẽta hæreditaria edi, ꝙ sunt edẽda. Sed ad hoc rñdet Butrig. quod illa editio non fit per edictum de edẽdo, sed tanquam de re hæreditaria,

ADDITIONES.

a Vinc God Adde, ꝙ instrumentum non dicitur a protocollo differre, si in substantia concordant, licet in uerbis discordent Rui. cons. 15. nu. 23. lib. 2.

b Vide eundem Bal. & Pau de Cas. in auth. sed hodie, ꝓ illum tex C. de epi. & cle.

BIU Cujas

taria, quæ est exhibenda legatario non solumper instrumenta, sed ēt per testes domesticos, & affines, & alios. vnde & per vxorem comprobantur & per familiares, vt singulariter no. in l. .C. qñ & quib. quarta pars debe. li. x. præterea legatarius hēt cām ab hærede, & hoc ꝓbat, quia constat de legato, & sic constat de re debita, & ideo nimirum si eduntur instrumenta ad effectum intentionis iam fundatę. Nā qui hēt ius in re, videtur habere causam ēt in instrumentis ad rem pertinentibus, veniunt. n. per quandam consequentiam, vt d. l. instrumēta. C. de fideicom. Porro legatarius similis est donata io inter viuos, cui etiam debent edi, arg. ff. de prob. l. cum de lege. Itē quia hypothecata pro legato, sicut res hæreditariæ, posset agi ad exhiben. So cōmunis opinio est, quod debet fieri editio quia replicatio est exceptio exceptionis, & actor in replicando est quodammodo reus, vt C. de adul. qñ Alexandrū. & scias, ꝙ hæc controuersia non habet locū in editione protocolli. Nam qualiscunque possessor eius tenetur edere tanq̄ reipossessor cuilibet, cui teneretur ipse tabellio, vt ff. de edēdo. l. quidam. §. is autem, vbi tex. aureus. & hoc per officiū iudicis in rem scriptam, non per actionem ad exhibendū, quæ nō datur pro publicis instrumentis, quæ nō sunt edenda cuilibet cuius interest, sed solum his, qui mādauerunt tabellioni, vt ff. de eden. l. prętor in princ. & ibi no. in Auth. de tabellio. §. nos autem. & quo ad eos, qui tabellionē nō rogauerūt instrumentum non censetur publicum, nisi sint successores ipsorū rogantiū. facit, ꝙ no. C depo. l. desiderium, excepto, ꝙ in casib. in quib. instrumentū facit ius apud omnes, tunc. n. omnib. est edendum, quorum interest, ar. ff. de procu. l. licet in popularib. in principio. Inter hæc est snīa excōmunicationis, & bāni dati pro maleficio, quia excōmunicatus est quo ad oēs excōicatus, sicut mortuus, mortuus est vbiq; terrarū, vt eleganter no. in l. ex ea. ff. de postu. per Cy. ff. de c. di. tutelas, 13 & in c. dño guerram, in tit. hic finitur lex. col. x. † Modo hic quero vna cum Inn. Ecce, quod actor in libello facit mētionem de aliquo instrumento, nunquid ante li. cont. tenetur edere? & videtur ꝙ non, quia ante li. cont. non solent instrumēta produci, nec est de ordine iudicij, ꝙ producātur ante, quemadmodū nec testes. Item actor hēt hanc facultatē vsq; 17 ad sententiā, & facultas iuris nemini est auferenda, vt in c. in dultū, de reg. iu. lib. 6. Nā vt eleganter dicit hic Io. An ante li. conte tenetur quis legitimare personam, vt ff. de iu. codic. quidam referunt, & fundare eam in iudicio, vt elegāter no. ff. de dam. infec. l. inter quos. §. alieno sed eam non tenet, nec potest ante li. cont. legitimare, vt In sti. de act. §. tripli. & ff. de 14 iurisd. om. iud. l. cum quædam puella. §. fi † Libellū igitur non tenetur actor legitimare nisi post li. conte. sed bene debet certificare reum de intentione. q̄ intendit, & si quidem est certa per sese, non expedit rei demonstratæ demonstrationem adijcere, vt l. j. in fi. ff. de dote prælegata. Si autē certitudo surgit a termino, ad quem sit relatio, oportet certificare illū, vt ff. de cond. & dem. l. in testō, & C. de eden. auth. si quis in aliquo documento, & C. de sent. quę sine cer. quanti. proferuntur. l. hæc sententia, & ff. de hære. insti. l. asse toto, & ff. de re du. l. vtrum. §. cū quidā. l. quæ hæredi, contrariū dicit Inno. Nam & in quacunque parte iudicij quis vtatur instrumento, vel a eius tenore, statim dēt edi, quia vtitur, & quia faciens mētionē de aliquo documento tenetur proferre originale, & quia reus nō pōt aliter deliberare nisi tota. l. perspecta, vt ff. de leg. 1 inciuile, & ff. de tranſa. l. de his controuersiis. & si dicatur, ꝙ immo potest deliberare, sicut quando mittitur tenor cū citatorio, vt supra de dila. c. 2. Respon. quod non potest deliberare, quia forte aliud continetur in instrumento, quam narrat in libello, vt C. de err. aduo. l. fi. & de fal. si qs obrepserit. practicabitur autem hoc modo, quia edetur instrumētum iudici, & si iudex viderit instrumentū ꝺ̄riū libello concordare, nō dabit reo copiam, quia dicet, frater satis instructus es. si autē plus, vel minus, vel aliter continetur in instrumento dabit ei copiam, & terminū ad deliberandum, & his finib. dēt iudex esse cōtentus. nec auditur reus si velit excipere cōtra instrumentum, quia nondum tempus, vt ff. de rei vendi. officium, & C. sen. rei. non posse. l. peremptorias. C. de excep. si quidē. esset n. prepositerum prius reum excipere, quam actorem agere. Porro si post li. cont. in positionib fiat mētio instrumēti, tunc instrumentū editur, & de ipso disputat, vt ff. vt leg nomi. caueā. l. postquā. §. si dies, & ibi per Barto. Modo subijciēda sunt exempla ad intelligentiam pleniorem, ecce vnū: pone emi a te fundum pro. x. certum est, ꝙ istud instrrmentum notarius dēt reddere cuilibet nostrum obligatione hinc inde vigente: ponatur ergo, ꝙ sit redditum instrumētū tibi, & nō mihi, vel casu fortuito perdidi instrumentū, non possum probare emptionem, nisi edas mihi instrementum propriū tuum ꝙ a notario redemisti. certe ad intentionem meā fundādā nō teneris. Casus est ad literā in præsenti capitulo. Sed pone, ꝙ in instro apparet, ꝙ solui precium. tu agis ꝺ̄ me ad precium, opponitur exceptio precij soluti ad quam probādā peto, ꝙ edas instrumentum prædictum certe teneris edere. dicit al. quis, si precium erat solutum, notarius non debuit tibi reddere instrumentum, quia non interest tua. Respondeo, immo non posset referri qō indebiti soluti, vt dicit. l. illa no. ff. de sur. fullo. Sed pone, non apparebat per instrumentū solutio, sed pactū de non petendo, factū est postea per publicū instrumentum, certe ad replicandum fiet editio. Item nō curo vtrum apud aliquem sit instrumētū, & esse debeat, an sit & esse nō debeat quantum ad materiam editionis. Nam instrumentum sæpe ad nos casu peruenit, vt ff. de edendo. l. argentarius. §. cum autem. & interdum peruenit ad nos furto, vel dolo, tamen non officit instrumento, quia instrumentū verum ita est verum in arca latronis, sicut in sinu regis, vt C. de testa. l. non idcirco, & licet creditor subtraxerit instrm tabellioni, vel aduersario, non perdit ius crediti, nec creditor subtrahens perdit defensionem suā. C. de prob. l. si de possessorio. Adde ꝙ instrm auctoris mei, si non probat ꝑ se, nō probat, esto ꝙ in me cesset suspicio. Iste est casus singularis. C. de cōue. fis. debi. l. inter chartulas. lib. x. & sic ex persona successoris non augetur fides scriptoris, sicut nec in ꝺ̄riū minuitur, 15 arg. in l. j. §. j. ff. de exce. rei ven. † Sed quo iure tenetur notari⁹ edere scripturā suā partib. dic officio iudicis. Sed Azo dicit, ꝙ actione mandati, si officiū est gratuitum vt ipse no. in suma. C. ad exhiben. Secus, si non est gratuitum, sicut contra proxenetā, quia de natura officij ꝓxenetæ est, quod recipiat salariū si inepte proponitur actio mandati, vt l. j. ff. si men. fal. mo. di. mihi non videtur, quod aliquo casu notarius teneatur actione mandati, & ideo damnatus non efficitur infamis, tūga cōsueuit mercedē recipere, vt no. ff. de eden. l. argentarius, in prin. tū quia facit ex necessitate publici officii, vt l. quædā, 16 in prin. ff. de eden. † Et no. ꝙ officiū iudicis qñq; proponitur principaliter propter se, vt quando petitur editio a notario. idcirco enim scripsit vt edat, non vt sibi retineat. Interdum petitur incidenter propter aliud, vt quando petitur ab aduersario. ipse enim nō redemit instrm, vt edat, sed vt apud se habeat, & quoties ei oportunū fuerit possit in iudicio producere, de hoc no. per d. Dy. in l. j. §. off. ff. de tu. & ra. di. † Quid si 17 b sunt plura instrumenta b de vno facto, & inuicē discrepāt? resp. vī, ꝙ neutri credatur, vt C. de fi. instr. l. scripturę. In ꝺ̄riū, vī, ꝙ credatur minori: summę, vt dicit l. illa. no. ff. de leg. 2. Sēpronius. So. aut discordant in qualitate, quæ concernit totū negocium, & neutra scriptura valet: aut discordant in quātitate, quę diuisibilis est, & tūc prævalet illud, ꝙ est minoris sūmæ, & loquor, qñ scripturæ sunt factæ ab eodem tabellione sup eodē negocio, & non super plurib. Nam in minore summa ambo instrumenta cōcordant, sed in maiori nō, vt dicit tex. no. ff. de ar. l. diē proferre. §. si plures. & per hoc nō est vis, vtrū instrumentum contineat magis de fauore, vt in instrumentis liberationū, & alio contineatur nōn æque fauorabile, & hæc vera, nisi facta relatione summæ ad aliā rem sequeretur aliquid inconueniens, vel incōparibile, ar ff. lo. l. qui. x. 18 † Ex prædictis apparet, ꝙ si quis est bānitus ī x. & in executione banni est condemnatus in v. ꝙ nō dēt nisi v. & tene menti. non ob. ff. de verb. obl. qui vsumfructū, quia ibi fuerunt ꝺ̄cti, & plures ꝺ̄hendi formę, sed hic vnica tm̄ substātia est. Modo quæro de tali qōne, dico snīam nullam, & si qua est, appello, non habeo instrumentum tententię, & sic non possu docerem de ipsa. Quæritur, qūo & quid fiet? dicit Inno. ꝙ interrogabitur aduersarius meus, an sententia sit lata, necne. & si dixerit latam, fundata est materia litis. Si aūt negauerit, mandabitur, ꝙ dicta sententia in perpetuum nō vtatur, vt ipse no. j. de fi. in r. c. G. perpetuus. & si nolit rndere, habetur pro negante. ff. de inter. act. l. filius. Caue tibi, cum nō fundā materiam petitionis, iudex me tanquam temere litigantē cōdēnabit in expēsis, quasi nulla sententia lata sit, ar. C. de erro. 19 aduo. l. fi. † Sed quæro, qualiter & quo iure fiat editio? Resp. 20 vt no. C. de eden. in rub. & ibi plene dixi. † Quæro vtrum instrumenta. quib. iudicis auctoritas impertitur, quæ sm Inno. vocantur instrumenta fori, sint edenda cum die & consule illis quorū interest? dicit Inno. quod sic. Exemplum in instrumento tutelæ, emancipationis, curæ, adoptionis, & similibus. Ex hoc sequitur, qđ cōtractus minorū & ecclesiarū, in quib requiritur iudicis decretum, debeāt edi cū die & consule in. strumenti, quod verum est, si decretum est appositum in ipso instrō, sed si in alio instrumento cōtractus, edentur sine die & consu. Item instrumenta protestationum, & procurationum puto, quod cū die & consule edēda sunt, ar. ff. quod

vi

ADDITIONES.

a Vide, & adde ad istam theoricam Raldi hic doctor Bart. in extraua ad reprimendum, & Lud. Ro. in consi. 518.

b Vinc. God. Adde, quòd instrumentum non dicitur a protocollo differre si in substantia concordant licet in verbis discordent. Ruin. cōs. 15. nu. 23. li. 2.

BIU Cujas

vi aut clam.l.ſi lite.§.fi.quod no.in Auth. de tab.§.nos aũt. ꝙ
21 dixi de inſtrumento mandati, tenet hic Inno. † Quęro. vtrũ inſtrumentum non productum, quod reperitur in filcia no
a tarij actorum, faciat a fidem? Reſpondeo aut non apparet ab aliquo productum, & non facit fidem, ſicut nec teſtes produ cti, vt ff.de teſt.l.produci.aut eſt productũ ab altera parte, & facit fidem non ſolum pro producente, ſed ꝯ producentẽ, vt ſingu.no.in d.§.editiones.quod intelligo, niſi ſit productũ limitato modo, puta quædam eius particula, & alia ſeparata,
b quia mẽbrana non facit vnum eſſe inſtrumentũ, bſed materia, ſuper qua, & ideo ſi omnino diuerſa in eadem chartula continentur, & vna pars produxit vnum capitulum, alia pro duxit nihil, non poterit ſe adiuuare ex productione aduerſarij in eo, quod a neutra parte productũ eſt, ar.ff.de fal.l.filius. §.ſequẽs, & ff.de mi.l.ẽt §.fi.& qđ pulchre no.ꝑ Barol.ff.de li. le.l.Aurelius.§ idem quæſijt, & C.de fur.l.poſt deciſionẽ. Itẽ ſcias, quod hæc nomina æquipollent. ſ originale, prothocol-
23 lũ, matrix, ſcriptura, & fortalis ſcriptura. † Dices tu, qũo põt eſſe originale id quod ſumitur ex originali, cum ſit deriuatiuum & non primitiuum? Reſpondeo, quia ipſe tabellio videtur de hoc rogatus, & quod non ſolum ſemel, ſed ẽt plu ries, ac ẽt quod plura conficiat inſtrumenta, prout fuerit rõnis, vt ff.de eden l.veluti.§.hæc vox. Caueat tamẽ, ne bis edat, ne vna ſumma poſſit per calũniã trahi ad duas. & ideo oportet, quod petens iterato edi iuret ſe caſu amiſiſſe, vt elegãter no.in l.ne caſus. C. de diſcu li.x. Illud etiã præ oculis habeat tabellio, quod prothocollum ſuum apud ſe retineat, quia ex pedit recurrere ad eũ tanq̃ ad fontẽ veri, & præſumitur falſum, quod ab iſto fonte eſt deuiũ, vt legitur, & no.C.de edẽ.
24 auth.ſi quis in aliquo. † Vltimo ſcias, ꝙ Io.An.hic, & in c.1. de vſu.in cle & Ia.But.& Ray.de Forliuio.C.eo.l.fi.indiſtincte dicunt, ꝙ proprium inſtrm neq; actor, neque reus tenetur edere aduerſario, niſi eo vtatur producendo, alias allegãdo in iudicio, quorũ: opinio videtur canonizata per noſtrã decretalẽ, quæ loquitur de inſtrumento hic inde producto obligationis, & tamen non editur neq; vt volenti agere, neque reo, qui volebat ſcire, ad quod alteri parti teneretur, vel forte hoc committendum eſt arbitrio iudicis in cauſis & perſonis, ar.ff.ad exhiben.l.pe. Itẽ videtur, quod verbũ, vſuri, intelligatur non ſolum in iudicio, ſed etiã eoipſo, quod poſſidet tanquã hæres, vel tanquã ex alio titulo, & tunc cogatur edere titulum & cãm poſſeſſionis, ſed hoc non eſt verũ, quia nondum actor, & ſine cauſa nemo põt ingredi iudiciũ. ſicut cum oculus eſt porta intellectus, vt Inſti.de gradi.§.ſed cũ magis. ita rõ eſt porta voluntatis bonę, & cã eſt porta iudicij, vt l.j.C.de p̃dijs curialiũ, li.x.& no.in l.j. in prin.ff.de no. cper.nun.& ff.de tranſ.l.cum hi.§.in cã, & C.de edi.di.Adri. tol.l.fi.ibi dum dicit, arbitriũ requiratur in cã. Nam omne diſpoſitum virtutem ſequitur diſponentis, & ratio eſt fundamentum intellectus, vt ff.de excu.tut.l.ſcire oportet.§.& ſi maxime.ff.de leg.ij.l.cũ p̃r.§.dulciſſimis. porta aũt officii iudicis eſt æquitas.ff.de eo, ꝙ cer.lo.l.qđ ſi Epheſi. & ꝑ hãc viã venitur ad materiã noſtram editionis inſtrumentorũ. ar.ff.de aqua plu.ar.l.ij.§.item Varus.& ff.depoſiti.l.bona fides.

ADDITIONES.

a Vide omnino, quod conſulit Ful.in conſi.197.in c.quidam procuratorio nomine, ver.inter alia, dicit notabiliter quod ſufficit de mandato, verbo fidem facere per notarium actorum, qui dicit ſe de inſtrumento mandati rogarum. Vinc.God.Adde, quod inſtrumentum tranſumptum ex prothocollo vitiato & ſuſpecto nullam fidem facit nec reconualidatur per confirmationem ſummi pontificis, nec per clauſulam motu proprio aut aliquam allam. Rui. conſi. 215.nu.18.lib.1.

b Vinc.God.Adde, quod inſtrumentum vnum & idem, poteſt eſſe originale, & exemplum, diuerſis reſpectib Rui.conſi.131.uu.4.l b.5.

SVMMARIVM.

1 *Cõſuetudo ſi erat in quadam terra, quod cum aliquis intentionem ſuã fundauerat legitimis inſtrumẽtis, vel teſtibus, qđ nihilominus deferretur ſacramẽtũ actori, & ſi nollet iurare, nõ adhibeatur probationibus fides, an tali conſuetudini ſit ſtandum. & nu.9.10.& 11.*
2 *Conſuetudo iniqua iuri & veritati contraria, an ſit valida.*
Statutum tale an ſit validum.
Ius diuinum aliquando patitur exceptiones.
3 *Exceptiones purgant regulam ab omni iniquitate, & abſurditate.*
4 *Exceptiones quare ſunt inuentæ.*
Probandi facultas publici iuris eſt. & non anguſtanda.
5 *Priuatus non poteſt conferre, neque auferre ea, quæ ſunt publici iuris, & num.11.*
Teſtium fides non eſt arbitrio committenda partis alterius.
6 *Statuta praua terrarum ſunt per ſuperiorem reprobanda.*
7 *Iuramentum deferri non debet vlterius ubi eſt bene probatum.*
Actus ſuperuacuus & erroneus etiam ſcienti non nocet, cautius tamen conditionaliter fit.
Conſuetudinis veſtimentum, ratio.
Medium.
Inconueniens non eſt multiplicandum.
Iurare de calumnia non tenetur, quando quis perfecte probauit.
8 *Statutum dicens, quod reus requiſitus ad ſubeunda tormenta ſi non, cõparet, habeatur pro confeſſo, quomodo debet intelligi.*
Pro confeſſo quando quis non eſt habendus, & nu.7.
9 *Statutum dicens, qđ non poſſit probari contractus niſi per duos teſtes principales, & duos alios ſupnumerarios & fiduciorios, an ſit ualidũ.*
Iuramentum reſcindi a ſtatuto poteſt, & qua ratione.
10 *Imbecillibus & morib. & mulierib. puidere, eſt quid diuinũ, & nu.9.*
11 *Statutum quando dat certam formam, an forma omiſſa iuramentum ſit validum.*
Correlatiuorum altero prohibito, videtur & alterum prohibitum.
12 *Iuramentum in defectum probationis dicitur ſuffragium ſiue auxiliũ, ſiue ſubſidium probationis imperfectæ, & quando deferatur.*

CAP. II.

SIcut. Actor qui plene probauit, non debet compelli iurare. In prima narrat conſuetudinẽ,
1 quam ſecundo improbat. ibi, nos cum. † Caſus. Cõſuetudo erat in quadam terra, quod cum aliquis intentionem ſuam fundauerat legitimis inſtrumentis, vel teſtibus, nihilominus deferretur ſacramentum actori, & ſi nollet iurare, non adhibebatur probationib. fides. quæritur, vtrũ tali cõſuetudini ſit ſtandum? Papa dicit ꝙ nõ, quia ſuffragiũ iuramenti non eſt neceſſarium, niſi in duobus caſibus, vbi
2 non plene & legitime eſt probatum. † No. ꝙ nõ ualet cõſuetudo iniqua iuri & ueritati ꝯria. & eſt rõ, quia onoroſa, Inn. & quia ſuperflua, & quia præſumitur inducta per errorẽ cõſuetudinarium. & idem dico in ſtatuto mũcipali, & hoc no. & vix reperitur alibi. Extra opponitur & arguitur ſic, valet pactũ, ne ꝯ publicũ inſtrm poſſit probari per duos teſtes, ergo fortius valet ſtatutum, & conſuetudo. Dicit Inno. quod iſta conſuetudo eſt contra ius naturale, ſiue diuinum, ideo non valet. ꝯ.de teſta.cum eſſes. quia inſtitutio diuina mutari nõ põt per hominem, vt no.ff.de vſur.auth ad hoc. Tamen regula diuini iuris patitur aliquando exceptionẽ, niſi ſitius diuinũ neceſſarium, vel pro neceſſitate æternæ ſalutis, vel qa eſt de reb.neceſſarijs, vt l.ij.ff.de vſufr.ea rer.quę vſu cõſu.qñ ergo patitur exceptionem eſt ius diuinũ neceſſarium in generib. ſingulorum, ſed non in ſingulis generũ. Sed quando nullam patitur exceptionem eſt ius neceſſarium non ſolum in generib. ſingulorum, ſed ẽt in ſingulis generum. Porro illa in ore duorum, regula, etiam licet ſit diuinæ inſtitutionis in generibus ſingulorum, tamen in ſingulis generum patiẽ inſtantiam, vt in teſtamentis tam peritorũ, q̃ ruſticorum, vt C.de teſt.l.fi.hoc.n. facit princeps qui poteſt tanquam Deus in terris, ne falſitas committatur, vt C.de fideicom.l.fi. Sane
3 † exceptiones purgant regulam ab omni iniquitate, & abſurditate, & ſicut quædam medicamẽta euelluntur de corpore regulæ, & ideo firmant regulam, quia curãt eam ab omni calumnia. & quod in quibuſdã detrahitur, in cęteris cõfirmare vr̃, vt ff.de teſta.mili.tribunus.§.fi.& C.de pac.cõuen.fi.n.
4 & C.de procur.l.maritus. † Itẽ ideo ſunt inuẽtæ exceptiones quia impoſſibile eſt omnes humanas adinuẽtiones & emergẽtes cauſas vnica & vniformi ratione cõplecti, vt ff.de vſu. l.mora, & ff.de rei.ven.l.in fundo.ff.de re mili.l.nõ omnes.§. a barbaris, & ff.de legi.l.non poſſunt.l. ideoque, & l.de qbus, in prin.cum ſi.hac ratione non valeret pactum, no.in Auth. vt matres debitrices & creditrices.§.quia vero. Nam facultas probandi eſt publici iuris. dicit enim lex, quod probationum facultas non eſt anguſtanda, ne detur materia delinquendi.
5 Item priuatus ea, quę ſunt publici iuris neque conferre põt, neq; auferre, vt facultatem teſtandi, vt ff.de teſta.l. eius qui. Sed mirabile eſt. Nam iſta cõſuetudo poteſt eſſe rationabilis ꝓpter incognitam hominum infidelitatẽ, vt no. ff. de legi.l. nõ poſſunt. Solut. in ſuo genere non poteſt eſſe rationabilis; quia derogat pro ſuppoſitione veritati, & quia eſt captioſa & iniqua. Nã abſurdum eſt, cũ actor ſemel iurauerit de calumnia, licet poſtea nolit iurare, ꝙ atteſtationes teſtium, qui ſunt omni exceptione maiores, reputentur quodammodo falſę, & reddantur quaſi infames apud bonos & graues. Item fides teſtium nõ debet poni in arbitrio alterius patris, & iſta eſt rõ
6 huius.ca. † Et no. ꝙ praua ſtatuta terrarõ ſunt ꝑ ſuperiorẽ reꝓbãda, facit.ff.de decre.ab ord.fa.l.ambitioſa, & maxime qñ ſapiunt monopoliũ, ſeu factum illicitum, vt contingit inter dũ in ſtatutis Guelphorũ ꝯ Gebellinos, & eꝯ, quæ enim procedunt de fomite irrationabilis odij, extirpanda ſunt, quia
7 dolus eſt. l.j.in tit.ff. de excep.do. † No. ꝙ vbi eſt bene ꝓbatũ, nõ debet deferri vlterius ſacramẽtum. Sed pone actor ꝓbauerat plene intentionem ſuam & non credebat ꝓbaſſe, quia teſtes non erant publicati, petit ſibi deferri ſacramentum in ſupplementum probationis, nunquid per hoc in aliquo derogat̃ fidei teſtiũ? reſpondeo nõ, qa actus iſte fuit ſuꝑuacuus

&

BIU Cujas

& etroneus & etiam si ex certa sciẽtia non noceret. Casus est notabilis in ratiõne istius c. prudentius tñ facit, qui dixit, peto, inquantum mihi expedit, vel peto in defectum probationis, si quis esset; & sic conditionaliter, & non assertiue. ff. de dam. in fec. l. prætor. §. controuersia. Item no. q̃ ratio est vestimentum consuetudinis, alias consuetudo est frigida & nuda. Item prę scriptio i. tempus pręscriptum est pfectio consuetudinis. Item consensus vtentium est eius substantia. Item modus vtẽdi est forma. Item tria sunt, ratio, continua ratio, & tenere medium inter hæc duo, vt ff. de legi. l. non omniũ, & l. de quibus. quod autem per errorem iur. fit, non habet in se cautionem intellectus. & ideo supposita obseruãtia: non tamẽ extenditur, quia non debemus multiplicare inconueniens. ff. de le. quod cõtra rationem. Item in isto c. soluuntur duæ no. q. ecce iuramentũ calumniæ non pręstitum in contestatione litis debet præstari postea, in quacunque parte exigatur, alias nolẽs iurare habeat pro confesso. hoc limitatur, esse verum, nisi nolens iam iurare perfecte probauerit. Casus est huius c. non reperit sic expresse
8 alibi. † Ecce dicit statutum, quod reus requisitus ad subeunda tormenta, si non compareat, habeatur pro confesso. Nã dẽt intelligi nisi per prius de innocentia sua perfecte probauerit.
9 † Modo vlterius opponitur, & videtur, quod dicta consuetudo sit seruanda, & arguo a simili. Nam valet statutum, q̃ non possit probari contractus nisi per duos testes principales, & duos alios supernumerarios & fiduciarios, puta amicos, vel vicinos eiusdem parochiæ, vel assertores, verbi gratia, dicit statutum, quod non valeat contractus minorum etiam interposito iura mento, a nisi tempore contractus intersint duo consanguinei, qui asserãt nihil factum in læsione minoris. ex hoc enim nõ præsumit minor læsus, vt C. de his quib. vt in di. l. Polla, ar. ff. de sacrosan. eccl. auth. hoc ius porrectũ. Et si tu dicas, imo valet iuramentum, quia supplet ętatem. Respondeo illud verũ, vbi iuramentum est permissum: secus, vbi est prohibitum, vt ff. de pac. l. si vnus §. sed si generaliter. ff. de iure patr. l. adigere. §. fi. vbi dicit glos. q̃ statutum potest rescindere iuramentum, quia l. gerit vicem apostoli, quæ glo. non est alibi. Itẽ hoc statutum habet in se rationem naturalem, quia mulieres & minores sunt subiecti multis deceptionibus, s. mulier p̃pter cõsilium inualidum tunc & semper, minor p̃pter consilium tunc imperfectum, vt ff. de ser. expor. l. minor. Itẽ quia decipere minores & imbecilles reputat esse p̃ publicam vtilitatem. Nam oppositum eius dicitur esse publicum vtile, s. eis consulere, in quorum prouidentiam plena humanitatis cõtinet rõ vt C. quando imper. inter pupillos & viduas. l. vnica, & argu.
10 C. de impu. & aliis substi. l. humanitatis. † Itẽ est quid diuinũ, vt ff. de leg. j. l. ciuitatibus. dicit Aristoteles, & Albertus, q̃ cortuis Deus mittit mãnam de cęlo, quam nesciunt, dum sunt in pilis albis, quia non cognoscunt a genitoribus suis, & iõ mera Dei prouidentia prouidet eis. est ergo quid diuinum prouidere imbecillibus. Item hęc prouidentia est secundum publicam vtilitatem, ergo statutum potest prohibere iuramentum
11 ff. de le. j. l. si quis inquilinos. §. fin. † Item quando statutum dat certam formam omissa forme non valet iuramentum, quia si non valet principale, nec accessorium C. de le. l. non dubium. vnde non posset iuramentum facere, q̃ pactum nudum esset formaliter stipulatio. ff. de constituta pecu. l. j. §. eum qui. Solu. & si omnia ista concedantur ab initio contractus, tñ quando contractus. est in sui essentia fundatus, & per legitimas p̃bationes verificatus, nõ valet statutum veritati cõtrarium, quia veritas res est solidissima, & murus in expugnabilis, vt legitur Esdræ. j. c. & l. iij. §. pe. ff. de iureiu. Porro ea, quæ sunt publici iuris. i. facultatis a iure datæ, vel denegatæ aliquid faciendi, vel non faciendi priuatus, quanquam iuret dare, vel auferre, nõ potest, quia consistunt in leg s potestate & authoritate, nõ eu tem habent pendentiam a consensu priuato, vt ff. de le. j. l. nemo potest, & ff. de lega. j. l. codicillis. §. fi. de pac. l. ius publicum. ff. de reg. iur. nec ex prętorio. ff. de legi. l. ij. & iij. in diffinitione Demosthenis & Philosophi Chrysippi, qui fuerunt Stoici discipuli Socratis, & Platonis. vt C. de agr. & cens. l. litibus. C. de iure fis. l. certa forma, C. non licere habitatio. metrocomitæ. l. vnica. C. de cupressis ex luco Daphnes. l. vnica. vbi dicit, q̃ in p̃ctibus relatiuis vno p̃hentium prohibito, vel p̃missо, & etiã alter intelligitur p̃hibitus, vel permissus, & est ibi bonus tex.
b & facit natura b correlatiuorum, quæ communis est vtrique extremo, vt C. de ind. vid. l. fi. & s. de mu. peti. c. prudentiam, &
12 C. de fruc. & li. expen. l. vlt. Deinde † no. in ver. suffragium, q̃ iuramentum in defectum probationis dicit suffragium, siue auxiliũ, siue subsidium probationis imperfectę. si igit defert in suffragium probationis, aliquid debet esse semiplene p̃batum per cum, cui defertur. & ideo actore semiplene probante actionem, defert iuramentum actori, & non reo, quia nihil probauit, quia q̃ nihil est suffragium hĩe non potest, vt in Authen. de consue. re. fue. §. sacramentum, col. x. q̃ tamẽ iura mẽtum non defert cum actor plene probauit, & reus semiplene, cum tunc demum deferatur, cum aliæ probationes legitimę deesse noscuntur. & hoc dicit hęc lex satis no. si subtiliter intelligatur. Item no. glos. hic positam, quæ dicit, q̃ in magna quantitate, quæ reputatur ardua causa, non defertur hoc iuramentum in defectum probationis. Scias etiam, q̃ ille, cui defert, succedit loco vnius testis, qui debet esse omni exceptione maior. Similiter & ille testis, ex cuius dicto defertur, debet esse omni exceptione maior, nec debet esse infamis, nec suspectus. quinimmo nec consanguineus, ut etiam tenuerunt antiquissimi glossatores, & dic vt dicã in l. admonẽdi, & in l. in bonæ fidei, & etiam in opere nouissimo feudorum. Et no. bene tex. huius c. qa nõ est tex. in iure magis põderose loquẽs.

ADDITIONES.

a Vide per d. Fely. in c. 2. 2. col. de ma. & obedien. alias in c. si quis, versi. inquantũ dicit Butr.

b Vide copiose de hoc per Do. Felyn. in procemio decretalium, in 9. col. cum tribus sequentibus.

SUMARIUM.

1 *In finium regundorum iudicio produci possunt hincinde testes, in prin. Canonici etiam eiusdem ecclesiæ possunt inuicem agere iudicio finiũ regundorum, nec requiritur consensus superioris..*
2 *Præbendarij an possint inter se agere pro terminis præbendarum. Via & per vestigia pedum probatur.*
3 *Canonici duo si contẽdant de præbẽda, & quilibet nominat eãdẽ ecclesiã in dominam, neuter potest ab alio nomine ecclesiæ vẽdicare, nisi hẽat procuratorem capituli vel prelati, quorum nomine agit. Incorporalia an possidere dicantur.*
4 *Præbendarius, & procurator ecclesiæ si concurrant, vter debeat p̃ferri. Possedisse spatio 40. annorũ si quis dicat, & per, præpositio tempus continuum important. In finium regundorum iudicio libelli, remis.*
5 *Persona vna an possit sustinere vicem duarum.*
6 *Cessionarius an gerat duas personas, & nu. 6. & 7. Personas diuersorum gerere quid prodest.*
7 *Vice duorum an quis possit vti. Cessionarij vtilis actio quando euanescat.*
8 *Iudicio finium regundorum quando agit̃ inter canonicos, an dẽat agi nomine præbendarum an nomine ecclesiæ.*
9 *Agens an requiratur, quod possideat in duplicibus iudicijs.*
10 *Causam rei, quare lex dicit esse meliorẽ, quam causam actoris, cũ vterque reus dicatur, & vterque actor. Reus quis dicatur, & quare fauorabilior reus.*
11 *Flumina q̃ sunt inter duas iurisdictiones, vel montes, vel vię p̃petuę, an censentur esse fines iurisdictionum. In mari etiam habet locum iudicium finium regundorum.*
12 *Canonicus nomine prębẽdę suę an possit agere contra aliquẽ interdicto vti possi. dicendo probendam suam possidere. Prębenda habet iura sua, & quę.*
13 *Prębenda quot modis dicatur.*

CAP. III.

EX literis. In iudicio finium regũdorũ hinc inde testes p̃duci possunt, & actore non probante reus absoluit̃. secunda ibi, q̃ scire. Casus, episcopus, & eius Archidiaconus cõtẽdebant adinuicem super finibus villarum suarum, quas habebant p̃ pbẽdis suis, & vterque dicebat se possedisse spatio. 40. ann. res, de quibus quęstio mouebatur, sed episcopus dicebat aduersarium suum fines antiquos egressum, partemque fundi ei in prębenda assignati occupasse. Quæritur quid iuris? respon. q̃ iudicium finium regun. est duplex, & vterque in eo litigator gerit duplicẽ p̃sonã, s. actoris, & rei. vnde vtraque pars potest producere testes: & ille vincit, qui melius probat, & si pares probant, vincit possessor, cum promptiora sint iura ad absoluendum, q̃ ad cõdemnandum. fallit fauore libertatis. & si dicatur, q̃ possessori nõ incumbit p̃batio, respõ. q̃ imo incumbit, qñ præscriptionem obijcit. h. d. no. Ibi, ter-
1 minorum. † No. q̃ canonici a etiam eiusdem ecclesię possunt
a inuicem agere iudicio finium regundorum, nec requiritur consensus superioris. Dicit Inno. q̃ veteres termini sunt custodiendi, & si nõ apparent eorum vestigia, dñt poni noui.
2 † Idẽ ait, q̃ p̃ terminis p̃bendarum p̃nt agere p̃bendarij inter se, imo & per vestigia pedum p̃bat̃ via, vt ff. de serui. l. si cui. dicit Inn. q̃ clerici pro præbendis suis p̃nt agere, & conueniri. Nam vsufructuarii sunt hi, q̃ agere possunt, vt ff. vsufr. quẽ admo. caue. l. j. in fi & hoc verum, si hanc potestatem habent ex cõsuetudide, vel ex mãdato superioris etiam generali fm Inno q̃ vi aut clam. l. prohibere. §. plane, vbi est tex. solemnis. ff. quod cuiusque vniuer. no. l. nulli. ff. de pac. l. nã & necesse, & ibi

ADDITIO.

a Vinc God. Adde, quod canonici possunt agere pro ecclesia. c. ecclesijs. de probat. & c. ex parte. de præben. tex. videlicet gl. in c. ij. de rest. spolia. in 6. vide Old. consi. 101.

BIU Cujas

3 & ibi bona glo.† Item ait, ꝙ si duo canonici contendunt de
p̄benda, & quilibet nominat eandem ecclesiam in dn̄am ꝙ
neuter potest nomine ecclesię ab alio vendicare, nisi habeat
procurationem capituli, vel priuati, quorum nomine agit. ſ.
cum nemo ipsorum referat qōnem ecclesiæ, non potest dici
ecclesiam hoc casu agere, vel cōuenire, vt ff. de vsufr. l. cuius
cunque. §. si fundus. & ideo vī, ꝙ nomine tātum sui proprij
canonicatus possit agere, cui accedit ipsa p̄benda, sicut filius
familias potest agere nomine peculii sibi commissi. ff. si cert.
pet. l. cum filius. Dicit aliquis, ecclesia est quoddā intellectua-
le & incorporale, & ideo frustra vendicat possessionem: quia
corporalia iura possident & non possident. ff. de vsuc. l. sequi
tur. §. si viam. dicit Innoc. ꝙ imo domus, dignitas, vel admini
stratio possidet iura sua, quia vice personę funguntur, sicut
& collegium. ff. de fideius. l. mortuo. adde, ꝙ no. in l. j. C. de ꝯ-
4 ctib. iudicum.† Dicit Inno ꝙ si præbendarius & proc. eccle-
się concurrant p̄ferī p̄bendarius, quia ipse solus est vsu-
fructuarius, & non ecclesia, vt ff. de no. ope. nun. l. j. in fi. Ibi,
spatiū. 40. ann. no. ꝙ hæc verba, possedi spatio 40. anno impor
tant tēpus continuum. similiter & dictio, Per, vt ibidē vers. p
idem tempus. Ibi, Inconcusse. i. imper turbare. Ibi finium re-
gūdorū, libellos. de hac materia vide in Specu. de iud. §. seqt̄.
Ibi, vices duorum. ff. de proc. l. si defunctus. §. fi. & hoc ex na-
tura adiucationis, quia aliter nō posset fieri adiudicatio hinc
5 & inde vt Inst. de off. iud. §. fi. Item † no. hic, ꝙ vna p̄sona su-
stinet vicē duarum, vnam vere, alteram ficte, & qn̄q; vtranq;
p̄sonam vere ꝓpter concursum officiorum. ff. de adopt. l. si ꝙ-
sul. ff. si ap. pen. quis fue. manu. l. j. in fi. ff. de autho. tu. l. accipiē
tis. ff. de his qui. vt indi. l. tutorem, nisi essent officia incompa-
tibilia, & sibi inuicem aduersatiua, vt ff. de procu. l. licet in po
pularibus. §. pe. Et dic aut quæris, vtrum vna persona sit essen-
tialiter duę p̄sonę, & hoc ē impossibile, qa vna anima, & unū
corpus: aut repræsentatiue, & tunc aut in actionib. aduersa-
tiuis vel iurisdictionis contentioſę, & est impossibile, qa vnū
ꝯriorum non potest stare cum altero simul, aut in actu con
cordi vel in iurisdictione voluntaria, & tunc vna p̄sona pōt
sustinere vices duarum, vt d. l. si consul. cum simil. & ibi ple-
nius notaui post Gof. & Cy. & facit. ff. de stip. ser. l. 2. & l. 4. &
6 hic p Ber.† Item cessionarius gerit duas p̄sonas, vt ff. fam. ercis.
plane, & similiter cessionarius cessionarij qui potest age-
re vtili actione ex p̄sona sua & ex persona cedentis, vt colligi
tur ex eo ꝙ subtiliter no. ff. ad Treb. l. ex asse, in glo. magna, q̄
nō est alibi, in eo, ꝙ dicit ꝙ habent vtiles p̄sonales actiones,
vel mixtas cedendo illas, vel etiam si lex cedit, non eradicat
a seipsas: sic euenit, vt primus cessionarius gerat duas p̄sonas
suā & cedentis. vnde intētat directas tanq̄ ꝓcurator in rē suā
a & vtiles nomine proprio cessionarius a autē cessionarii triū
personarum vicem sustinet non eadem consideratione, sed
diuersis. Porro eo ipso, ꝙ quis actionem cedit. in super man-
dare videt directas, tex. est vnicus in iure. ff. man. l. si procura
tor. §. fi. ibi dum dicit, vt me procuratorē in rē meā facias, ſ.
tacite cessis actionibus scilicet expresse. & illū tex. alleg. Spec.
Sed, quid ꝓdest gerere p̄sonas diuersorum, cū vnā sufficiat?
respondeo propter modum libellandi, vt C. de procu. l. q stipē-
dia, & ff. fam. ercis. l. plane. Item quia potest esse perpetua
directa, & non vtilis, & econtrario, & sic expedit hoc scire ꝓ
pter p̄scriptionem, vt eleganter nota. in l. quoties, in princip.
ff. de administr. tuto. Porro ille, qui nondum cessit, licet cede
re teneat, retinet ius agendi efficax, vt probat illa. l. notabilis.
7 ff. ad Trebellia. l. filium fratribus.† Ex his apparet, ꝙ quis pōt
vti vice duorum, sed non vice contrariorum, nec se confun
dētiū, vt ff. de fideiusso. l. generaliter, & l. Vranius. §. sed cum
duo, & ff. de excep. rei iudica. l. ex sextante. §. Latinus, & ff. de
ꝓd. inde. l. frater a fratre, & ff. ad Trebel. l. si hæres institutus,
ibi dicit, sufficiant &c. quod verbum est multum ponderan-
dum. Nam si cessionarius succedit in hæreditate cedētis, eua
nescit vtilis, & omnis eius virtus & efficacia reuertit ad dire-
ctam, & nō est alibi fm Dy. Ibi, Obiecerit p̄scriptionē, no. ꝙ
possessori non incūbit ꝓbatio, q̄n ex p̄scriptione seruet. Item
no. fines agrorum p̄scribi etiam sine titulo, quia fines cohę
8 rent rei principali quæ cum titulo possidet, ꝙ est no.† Quę
ro, q̄n inter canonicos agitur iudicio finium regundorum
an dēt agi nomine p̄bendarum, an nomine ecclesiæ? respō.
nomine p̄bendę q̄n canonici litigant inter se. Si autē contra
extraneos agi dēt nomine ecclesiæ. & tunc non opposset agere
canonicus sine mādato prelati sui, quia esset inconueniens
ꝙ sine mādato præiudicaretur ecclesiæ, sed cum inter se agāt
ecclesia non prætendit aliquod interesse. Nā quicunque vin
cat, ecclesia vincit. & nihil de iure suo pedit. & fm hoc non
ob. s. de reser. ca. edoceri, & facit ff. de transac. l. cum hi. §. sed
9 si pluribus.† Quæro, an in duplicibus iudicijs requiratur,
ꝙ agēs possideat? & vī ꝙ sic, vt ff. fam. ercis. l. 1. ff. de exce. l. tun
dum, & l. fundi. & no. ff. de euic. l. si mācipiū. §. si communi.
in ꝯrium videtur casus no. huius. l. Sol. aut negatur dn̄iuū rei
& est necesse, ꝙ primo agāt rei ven. aut negatur turbatiō fi-
niū & tunc statim agi potest iudicio finium regūdorum, qa
ex quo est certum de principali dominio, non expedit fines
vendicare, sed declarare, licet iudex possit aliquid auferre de
territorio vnius & dare alteri, cum debita recompensatione.
10 † Quæro, cum vterque dicat actor, & vterque reus, quare lex
dicit meliorem esse causam rei? resp. is pro reo hī, qui inuitus
ad iudicium trahit, non qui alium trahit, quia natura reorū
est necessaria, natura vero actorum voluntaria, vt C. de tēp.
in inte. rest. l. petendæ & si simul cōgrediunt vnus in alterum
sorte dirimitur quis debeat potiri commodo rei. ff. de iud. ꝙ
si ambo. sed quid si est conclusum in cā, & non sunt posite
istæ sortes? resp. simile est illi qōni, q̄n in vti possidentis, vterq;
pariter probat. Nā ibi obscura ferī sententia dicendo, vti pro
bastis, ita possidere, sed si vnus primo alterum traxit ad cām
reus absolueret in vti possi. quia eo ipso. ꝙ reus, iustior est de
fensio, q̄ impugnatio, per regulam notabilem huius ca. & ita
debet intelligi, ꝙ no. in l. vnica. C. vti pos. & j. eo. c. licet. cām
11 † Quęro, vtrum flumina, b quę sunt inter duas iurisdictiones
b vel montes, vel vię ꝑpetuę, censeant esse fines iurisdictionū?
respon. vsque ad mediam partem ꝙ diuiso versus territoriū
singulorum præsumuntur extendi fines eorum, arg. ff. cōmu
ni di. l. arbor de istis finib. patentib. & ꝑpetuis iurisdictionib.
no. Io. An. in nouel. j. eo. c. cū causam, vbi videas. In mari ēt
pōt agi finium regundorum, si cōtrouersia est de iurisdictio
ne maris inter habentes iurisdictiones confines, non quidē,
vt aqua maris fiat alicuius, sed, sicut dī genesi, ꝙ spiritus Do
mini ferebatur super aquas. ita fertur supra mare potestas iu-
risdictionem habentis, vt in c. vbi periculū, de ele. li. 6. † Quæ
12 ro, vtrum canonicus nomine præbēdæ suæ possit agere ꝯ ali
quem interdicto, vti pos. dicendo p̄bendam suā possidere?
& vī ꝙ nō, quia præbenda est res inanimata, sed res inanima
ta non potest possidere, & maxime se ipsam, quia inter possi-
dentē & rē possessam debet esse distinctio. Itē hæreditas ia-
cens, non potest agere aliquo interdicto, cum nō possit pos-
sidere, vt l. j. §. Scęuola. ff. si quis test. lib. esse iust. fue. In cōtra-
riū vī casus huius c. nam si non posset possidere, non posset
agere finium regundorum iudicio, qa nō posset fieri exe-
cutio corporalis possessionis, vt Inst. de off. iudi. §. fi. So. dic, ꝙ
p̄benda vacans non hēt interdictum, vt pos. sed præbenda-
rius nomine p̄bendę sic, & tamen hęres nō posset agere in
terdicto vti pos. nomine hæreditatis. & est rō differentiæ, qa
nomen præben. non confunditur in præbendario sed imple-
tur, sed si nomen hęreditatis cōfunditur hęreditate adita, nō
est amplius hæreditas, sed bona viuentis, vt C. vt in pos. leg. l.
Archimedorū de hoc dic, vt per Io. An. & Inno. in nouel. ar.
tñ ꝙ hī ditas possideat, sumi pōt ex illa l. singulari. ff. si cer. pe.
l. pen. vers. nam ex quibus caut. & c. ff. de actio. & obligatio. l.
hæreditariarum, & sic hæreditas habeat causalē possessionē,
licet non formalem. Prima opi. verior est, vt no. in l. cum mi-
les, in princ. quib. ex cau. ma. & ff. de acq. pos. l. cū hæredes. Du
bitandū aūt non est, quin præbenda habeat iura sua, i. formā
& statum suum, & iura debiti & crediti, sicut hęreditas, &
13 bo. pos. ff. ad l. Fal. l. in ratione. §. si filio, v cr. nt n. opes. Porro p̄-
c benda c dicitur duob. modis. vno modo materialiter. i. fun-
dus præbendalis: alio modo, prout refertur ad ius. i. quoddā
ius annexū canonicatui, ꝙ ius sung tur loco personæ, arg.
ff. de fideius. l. mortuo, & supra de consti. cum M. Ferrariēsis.
Primo modo non possidet. Secundo sic, vt no. in l. sicut. §. fi.
ff. quod cuiusque vni. no. & supra de resti. spol. c. olim.

ADDITIONES.

1 Vinc. God. Adde, ꝙ cessionarius cedens cum non habeat suo nomine nisi vtilē
eam transfert, & nulla penes in eum remanet actio. Soci. consi. 18. prosequen-
do. vers. quamuis n. circa med. li. 1.

b Vinc God. Adde, quod flumina sunt communia vsque ad dimidium aliuc. Bar.
in tract de Alueo Bartho. Cepol. de seruit. rust. præd. c. 75. & tit de fluui. & no.
quod flumina & eorum vius de iuregent. sunt publica. Ruin. consi. 18. nume. 1.
lib. 4.

c Vinc God. Adde, ꝙ præbenda potest esse sine canonia, non econtra. Cardi. con-
tra in cle. fi. 4. q. de prob. Rot. decis. 454. Quidam In no.

SVMMARIVM.

1 *Virginitatis in probatione testatio matronarum præfertur assertioni vi
ri, in principio.*
In contrarijs iuramentis illud, quod testibus reboratur, seruari debet.
2 *Papa delegat causam matrimonialem alijs, quàm episcopis.*
Negatiua propositio dicitur affirmatiua propositio abnegatiue posita.
Obstetrices nō sunt amplius interrogandæ, q̄ de aspectu corporis mulieris
3 *Obstetricum testimonijs an credatur sine iuramento.*
*De peritia sua deponentes nō sunt proprie testes. et propterea pœnis testis
falsa de ponentis non tenentur, ut obstetrix, & medicus.*
4 *Matronæ septem non semper requiruntur, vt per aspectum corporis
aliquam uirginem assererent, sed duæ sufficiunt.*
Peritorum electio pertinet ad iudicem.
5 *Viduā si qs ducat in uxorē, quid iurjs, si cancellum pudoris est apertū.*

CAP.

BIU Cujas

CAP. IIII.

PRoposuisti. In virginitate probanda testatio matronarum assertioni viri prefertur. Secunda pars ibi, videtur. Casus. Quędam mulier volebat a viro separari, eo ꝙ non cognoscebat eam suus vir, ꝙ probauit tam per proprium iurm, q̃ per testimonium vij. matronarum, quæ ipsam per aspectū corporis virginem asseuerant, vir aūt per propriū iurm affirmat, ꝙ eam cognouit. Quæritur, quibus probationib. sit standum? respon quod standū est iuro puellæ, & testimonio matronarum, & nō assertioni viri. † No. ꝙ in p̃rijs iuramentis illud seruatur, ꝙ testibus roboratur. & est ar. ꝙ si pp inopiam probationis vnus iudex detulit iurm actori, alter reo forte qa isti judices erant collegæ, vt ff. de offi. cōs. l. j. ꝙ illius sacramentū prævaleat, ꝙ hēt pro se saltem vnum testem., qm̃ reputantur esse duo testes, iurans, vnus, & alter alius, vt j. de test. in nomine. † Ibi, Tibi fuit. No. ꝙ Papa cām matrimonialem delegat alijs, q̃ ep̃is Ibi, Nec a viro. No. ꝙ iste articulus dr̃ negatiuus, videlicet non sum cognita, licet ęquipolleat affirmatiuæ. i. ium virgo est. n rō, quia propositio affirmatiua abnegatiue posita dr̃ potius negatiua, q̃ affirmatiua, tex. est hic no. Ibi, Nec potuisse, ex istis duabus negatiuis sufficit vnam esse veram. nam hic de frigiditate nihil erat probatum, sed solum de virginitate. Ibi per aspectum corporis, per hoc verbū obstetrices reddunt cām sui testimonij, nec vlterius interrogādæ sunt de cā scientię, tex. est hic. † Ibi, & testimonijs s̃. dixi de iuro puellæ. sed in obstetricibus non repetit de iuro obstetricum. a & iō vr̃, quod earū testimonijs credatur sine iuro nā de re ita dubia, quòd testis non pōt iurare meram & plenam dicere veritatem, non tenet iurare eo modo, sed de credulitate, vel calūnia, vt no. eleganter in l. j. post principium. ff. de ven. insp. dum enim glo. dicit ibi, & ēt sine iuramento formali, ꝙ præstatur a testibus, nō autem, ꝙ nullo modo iurent, quia debent iurare, ꝙ legale testimonium ferrent fm peritiam artis. & si statutū punit falsum testē, non tamen punit medicum, vel obstetricem quia non est proprie testis, licet puniendus sit, non tam ēpena statuti. quod est no. Sed quę erat rō dubitandi in isto. c. respon quia naturaliter nemo est frigidus, vel maleficiatus loquendo de cōi natura. Itē quia aspectus in hac materia fragilis est, & sępe fallitur. & ideo non videbat̃ de necessitate concludere. Sed ad hoc respondetur per locum a cōiter accidēti bus, nam locus iste iuuat rōnem quę redditur a teste, vt elegā ter no. C de prob. l. neque natales. Dicit Inn. ꝙ secundum canones nō est melior probatio aspectu, nimirum, quia certior est, vt Inst. de gradi. §. sed cum magis. idem notau in l. p̃ negātem C. ad l. Aqui. Item erat rō dubitādi, quia intentio viri erat affirmatiua, sed intētio mulieris erat negatiua, & affirmatiuæ magis creditur, vt no. ff. de arbi. l. diē proferre. §. si plures. † Itē qa in dubio p mrimonio pronunt. vt no. s̃. c. pxi. Sed ad hęc nia respondetur, quia assertio mulieris erat patrocinio testiū roborata, viri non. Et licet tex. dicat, quod 7. sufficiūt, tn̄ duæ, quas tn̄ iudex debet eligere expertas & partibus nō suspectas pbāt. & idē dicendum est, si qō est, an ex vulnere sit remāsura cicatrix, an secutura mors. nam super hoc, qd̃ est iudicium artis, ad iud cem pertinet electio peritorū. Iste est casus sing. in d. l. j. §. j. ff. de ven. insp. in verbo, a te sumptæ. qui tex. vix reperitur alibi. † Quæro, quid si quis duxit viduam in vxorē, & sic cancellum pudoris est apertum? respondeo, præsumit cognita, cum non possit probari virginitas. 27. q. 1. nec aliqua, & 33. q. 1. si quis, fm Io. de Deo & alios. Item no. in illo c. ꝙ post didicita partium iuramenta testes produci possunt, nec pręsumitur subornatio.

1 2 3 4 5

ADDITIO.

a Vinc. God. Adde, q̃ òd obstetricibus affirmantibus esse virginem magis credendum ast quam totidem negantibus. Ray de For. & DD. in l. 1. §. sed & si quidē. de ven. insp licet Iac. de Are. ibi contra per glo. in l. diem. § si plures ff. de arb. Bar contra in l. testium, col. fin. ff. de testa. quòd magis creditur dicentibus esse corruptam.

SUMMARIUM.

1 *Probatio indirecta an sit valida.*
Syllogismus est indirecta probatio.
2 *Negatiua an & qualiter debeat probari, & quæ probatio per eā fiat, & num. 10.*
Probatio directa & indirecta quæ, visque ambarum, & nu. 10. & 11.
3 *Testis astruens meram negatiuam in facto alieno an probet.*
Scire est rum per causas cognoscere.
Negatiuæ nullæ sunt causæ nisi per ratiocinationem indirectam, & nume. 10. & 11.
Ex negatiua surgit vniuersalis negatiuæ probatio.
Negatiua vnde dicatur, & quid sit.
Affirmatiua quæ.
Vniuersitas est omne collegium, sed non contra.
4 *Monachi eiusdem monasterij possunt produci in testes in causa monasterij, & num. 5.*
Testes an esse pro vniuersitate possint ij, qui sunt de vniuersitatis corpore, & num. 7.
5 *Testimonium an sit validum, si omnes de capitulo nemine discrepante testificentur in causa capituli, & num. 7.*
Congregatio hominum non facit uniuersitatem.
Presentiam quando quis suam includat licet de ea nō deponat, & nu. 6.
6 *Testis, qui non interrogatur de præsentia, & loquitur assertiue, præsumitur esse præsens.*
Auditus testis quandoque ex eius attestatione præsumitur.
7 *Testes de capitulo licet sint domestici, an recipiantur ad probādum tractatum, & eius oppositum.*
Nomina singulorum de vniuersitate, vel collegio, quando exprimēda.
Pars maior dicitur multis modis.
8 *Literis sigillatis sigillo capituli an sit standum.*
Sigillum probat consensum sigillantis non auctoritatem scripturæ.
9 *Negatiua facti an possit probari per testes.*
10 *Negatiua an probetur per inspectionem instrumenti.*
Probatio dist. ista, vel replicatio quæ, & q̃ indirecta probatio, & nu. 2.
Veritas quid.
Antecedentis & consequentis probatio quæ.
11 *Directa probatio an cadat in negatiuam.*
Natura rerum dicitur natura naturata Baldo.
12 *Testes quot requirantur ad probationem instrumenti.*
Causa reprobatur aliquando non instrumentum.
Cou. instrumentum publ. cum non admittuntur testes, sed aliud instrumentum publicum, sed hoc excipitur quinque casibus.
13 *Scripturæ q̃nque magis creditur, quandoque testibus, & nu 14. & 15.*
14 *Testium productio an sit necessaria.*
Instrumenta in quibus casibus requirantur, & prævaleant, & nu. 13.
Testibus opus est & scientia in memoria.
15 *Instrumento, uel testibus, an sit magis credendum, plerunque committē tur arbitrio iudicis, & num. 13. 14. & 15.*

CAP. V.

TErtio loco. Probatio testium prefertur instrumento. Et primo ponitur quęstio. secundo responsio ibi, sed quoniam. Casus. quidā regularis sigillo capituli sigillauit quoddam instrm cuidam amico suo, in quo continebatur cōtractus quarūdam alienationū rerū immobilium ecclesię: productum fuit instrumentum in iudicio, syndicus monasterij obiecit, ꝙ ille p̃ctus nunq̃ fuit celebratus, & sigillum erat falsum, vel furtiuū, & ad hoc pbandum produxit in testes monachos monasterij, qui iurati dixerunt, quod quoties de hoc inter fratres aliqua mentio fuerat, consilium totius quentus & de voce fuerunt concordi, quod nolebant alienationē illarum rerum facere. sed monasterio ꝑseruare. Quærebat̃ quid iuris? Papa dicit, ꝙ quia pars aduersa nihil probauit, standū est assertioni testium, per quos reprobatur instrumentū. Dicit Inno. ꝙ indirecta probatio valet. nam & syllogismus non est aliud nisi probatio indirecta, & per multas ꝓsiderationes. intellectus. † Idē ait, ꝙ negatiua probat̃ p presumptiones a dicas, ꝙ est potius releuatio ab onere probandi, quā probatio, vt l. super seruis. C. qui mi. non pos. li. 12. Adde quod no. Cy. in l. 2. C. de iu. emph. dicit Inno. ꝙ si ex negatiua surgit delictum determinabile vel determinatum loco, vel tempore, talis negatiua debet probari, vt ipse no. j. de acc. super his. puto tamen, ꝙ sufficiat probari per cōiecturas. v.g. ꝙ hęres nō uēdicauerit necem defuncti, quia non apparet facta punitio, & debet esse solicitus promotor. No negatiuam probari ꝑ proprios authores. & ista probatio est directa. indirecta aūt ꝑbatio dicit illa, quæ fit per medium extrinsecum, & quidem directa tollit cōtrarium ipso iure. Indirecta exceptione falsi, qa vtræque attestationes remanent, vt infra eo. ca. causam matrimonij, per Inno. † Testis qui astruit meram negatiuā in facto alieno, ideo non probat, quia quod dicit, ignorat, nā scire est rem per causas cognoscere, sed negatiuarū nullæ sunt causæ nisi per rationationem Indirectam, qa non entium non sunt causæ fm Arist. & idem in extensiuis, quod in negatiuis, tex. habuisti singu. s̃. de causa pos. cum ecclesia Sutrina. Ibi, quod quotiens indefinita, siue vniuersalis non coarctata loco & tēpore, & tamen ex ea surgit probatio vniuersalis negatiuæ, & dr̃ negatiua, quę negatiue profert, vel verius non refert, si taliter proferatur, vt no. c. fi. de rescr. in cle. Sed qualiter probet, nam illa est proprie negatiua, quæ non probat nisi eo ipso, ꝙ contrarium non probatur, & si probetur aliter, probatur mediate & non immediate. sed affirmatiua est illa, quę pōt probāri per naturam quinque sensuum corporis, & nota hāc doctrinam meam. Ibi, regularis i. monachus, vel canonicus. Ibi, Quo exhibito, ar. ꝙ nō potest excipi de falso cōtra instrumē-

tum,

ADDITIO.

a Vide Alex. cons. 39. li & do. Fran. de Are. in l. in illa. ff. de uer. oblig. Vinc. God. Adde Alex. in cons. 20. eo. lib. & Dec. cons. 652. viso consi. lib. 5. qui multa consilia Alex. adducit ad materiam.

BIU Cujas

tum, niſi prius in iudicio producat. Ibi, Vniuerſitatis, id eſt contentus. nã omne collegium eſt vniuerſitas, ſed non conuertitur, vt C. ad Treb. l. omnib. Ibi, Adulter, aũ vel furtiuũ, nota exceptionem alternatiuam, tñ in omnem caſum cõcludẽtem. Ibi, Fratres, no. in cauſa monaſterij monachos eiuſdẽ monaſterij in teſtes produci poſſe. Item no. quod pro vniuerſitate pñt teſtificari illi, qui ſunt de corpore ipſius vniuerſitatis. Circa quod dic, q̃ aut ſunt tales teſtes, qui non pñt habere proprium, vt monachi, & alij regulares, & poſſunt vt hic, quia non ſperant aliquod commodum. hac rõne fratres prædicatores poſſunt eſſe teſtes teſtamenti, in quo relinquitur ecclesię fratrum, aut teſtes pñt habere proprium, & tunc aut eſt talis cauſa, in qua oportet quod ſinguli mittãt manũ ad marſupium, puta quia vniuerſitas conuenitur ad aliquod debitũ propter quod ſoluendũ de neceſſitat oportet facere collectã, & non admittuntur ad teſtimonium, aut non oportet ponere manum ad marſupium, quia vniuerſitas alias eſt ſoluendo, vel eſt qõ de nemore, cuius fructus venduntur pro ipſa vniuerſitate, & nõ eſt deputatum ad vſum hominum, vel iumentorum villæ, & tunc admittuntur ad teſtimoniũ. non. n. repelluntr ex eo ſolo, quia ſint de corpore, ſed ex eo, quod ſperent commodum pecuniarium. nam quod cõe eſt in vniuerſitate. nullus poteſt ſingulariter dicere meũ eſt. quinimo iſta ſunt inter ſe contraria. ſ. eſſe ſingulorum, & eſſe vniuerſorũ. quia non poteſt eſſe plurium inſolidum. ff. quod cuiuſq; vni. no. l. ſicut. §. vniuerſitatis, & ita de facto pluries cõſului, & eſt
5 qõ vulgata. † Sed pone, omnes de capitulo nemine diſcrepãte teſtificantur in cauſa capituli, nunquid valet teſtimoniũ? & vr̃ q̃ non. Nam dicit gl. q̃ vniuerſitas nihil aliud eſt, quam homines ipſius vniuerſitatis, vt no. ff. quod cuiuſque vni. no. l. ſicut. vnde ſequeretur, quod vniuerſitas eſſet teſtis pro ſeipſa, quod eſt impoſſibile. Sol. gl. illa debet ſic exponi, dum dicit, quam homines. i. congregatio hominum. Nam etiam ſi centum mille homines cõgregentur in vnum, nõ ſunt vniuerſitas. differunt enim diffinitione eſſentia, & conſideratione, vt ff. de re. iur. l. aliud. §. refertur. C. de Iudæ l. j. ff. de vſucap. rerũ mixtura. Ibi, Domus. i. monaſterij. Ibi, Aſſertionẽ teſtium, mirabile eſt, quia non depoſuerũt per ſenſum corporis, nec de ipſorum præſentia. ſed reſpon. q̃ tacite hoc vñr dixiſſe. nam cum ipſi eſſent de conuentu, & dicant, q̃ totus cõuenitur, & quod vox fuit vnanimis &c. includunt de neceſſitate ſeipſos
6 fuiſſe præſentes. † Item vbi teſtis nõ interrogat̃ de præſentia, & loquit̃ aſſertiue, pr̃ſumitur fuiſſe pr̃ſens, & tene hoc mẽti. hoc facit ad qõnem de facto ad probandum emologationem laudi. teſtes producti dixerũt vera eſſe. interrogati de cã ſcientiæ, reſpõderunt, quia partes dixerunt, quod erant cõtẽtæ. Oppo. quod non valet teſtimonium, quia non reddũt rõnem per ſenſum corporis, ſcilicet per pr̃ſentiam & auditũ.
a ſed certe benigna interpretatione a inſpecta ſatis vr̃ hoc aſſertum. nec eſt nouum, quod propter celeritatem locutionis interdum media propoſitio taceatur, vt not. Bar. in l. j. ff. ſi cert. pet. hac etiam rõne valet dictum teſtium dicentium, q̃ eſt publica vox & fama. interrogati de cã ſcientię dñt, quia ſic dicitur per populum. nam quãuis non dicant ſe audiuiſſe dici, tamen p̃ſumuntur audiſſe id, quod fere omnes de populo audiuerunt. & ad hoc ita bene facit iſtud c. ſicut aliquis tex. qui
7 ſit in iure. † Vlterius procedo, dicitur hic, q̃ ad probandũ tractatum & eius oppoſitum recipiõtur teſtes de cap. tulo, licet ſint domeſtici. ℨ. de teſti. veniẽs. C. de repu. l. conſenſu. §. ſuper ſeruis. ad id, q̃ hic dr̃ de teſtimonio fratrum in cauſa capituli & eccleſię. fac't in Auth. de mo. §. cogitandum. col. j. Item no. q̃ iſti teſtes probãt, licet non ſint expreſſa noĩa ſingulorũ de cap. tulo. & eſt arg. quod in inſtrumẽto ſyndicatus vniuerſitatis, vel collegii, non ſit neceſſe exprimi noĩa ſingulorum, quod Spe. p̃fitetur, ſi in inſtrumento cõtineatur, q̃ interfuerunt omnes: ſecus, ſi dicat q̃ maior pars, quia in hoc tabellio eſſet potius iudex, quã teſtis. Item quia maior pars dr̃ multis modis, & ſic inſtrm continet iuçertitudinem, vnde nõ probat. in hac materia no. in l. 1. ff. de albo ſcribendo, maxime p Bart. & in l. fi. C. de ven. rebus ciuita. lib. 11. Nã in alienatione dicit ibi tex. ſunt exprimẽda nomina ſingulorũ, vt in electio
8 ne, vt in Auth. de defen. ciui. §. interim. † Vlterius no. nã pri-
b ma facie vr̃ iſta litera probare, q̃ ſtetur literis ſigillatis ſigillo b capituli, ſed hoc non eſt. verum. quia non conſtat de mãdato ſigillantis, nec de eius auctoritate, nec apponitur ſigillũ contra ſe, ſed ℨ alium alias bene ſtaretur literis ſigillatis cõtra ipſum ſigillantem, quia p ſigillum probatur conſenſus ſigillantis, ſed non probat auctoritas ſcripturę. ff. de procu. l. ſi procuratorem abſentẽ. C. de re. alie. non alie. l. diſtrahẽte. de hoc no. C. de pac. l. nouiſſimo, & C. de epiſ. & cle. l. ſi qua p calum
9 niam. de hoc dicam. ℨ. eo. c. poſt ceſſionem. † Item no. q̃ negatiua facti poteſt probari per teſtes, quod verum eſt, ſi cadit in ſcientiam teſtis, vel p æquipollentem affirmatiuam, uel per accidẽs, quo poſito negatiua præſumatur, vel de neceſſitate ꝯcludatur, vt C. de ℨhen. & commit. ſtipu. l. optimam, in fin.
10 † Item probatur negatiua per inſpectionem inſtrumenti. puc ta ſi volo probare, q̃ aliqs non eſt deſcriptus in tali inſtrumẽto, tex. eſt no. C. de reb. cre. l. fi. dicit do. Cy. in l. 2. C. de erro. aduoca. quod eſt quædã negatiua, quę probatur viſu, & poteſt teſtis reddere hanc rõnem, quia vidit. & ſi tu dicis, quod nõ entia non vñr, quia per rerum naturam, quod nihil eſt, non ſubiacet vſui, vt C. de probatio. l. actor. Reſpon. hoc fallit, vbicunque non videre eſt videre; ſicut ſilentium nihil eſt, & tñ ſentitur, & facit qđ elegãter no. in gl. in l. 1. §. 1. ff. de iti. actuq; priua. quia diſtricta probatio, vel reprobatio eſt illa, quæ ſine vllo medio attingit propriũ finem, ut probatio viſus, & aliorum ſenſuum percipientium rem prout eſt. nam veritas non eſt aliud niſi idem dici & eſſe, ſed probatio indirecta fit p rõnem argumentandi. ff. de acq. poſ. l. 1. §. veteres, & fit per antecedens & cõſequens. antecedens eſt illud, quod probatur, ℨ ſequẽs id, quod eſt probandum. verbi gsatia, quod in paruo vegitulo nõ ſit niſi vnum corpus puta Titius, & arguam ſic, in iſto vegitulo eſt Titius, ergo non Seius. cõſequẽtia probatur per loci arctitudinem ff. commo. ſi vt certo. §. ſi duob. ltẽ ſedet hic Titius, ergo non Seius. ff. de acqui. poſ. l. 3. §. ex ℨrio.
11 † Directa autem probatio nõ cadit in negatiuã, quia ſola nã naturata poteſt probari, ſed negatiua non eſt natura naturata, ꝙa per rerum nãm nullos habet fines. & ſi dicatur, video hic Petrum non eſſe, ſana locutio eſt, tñ indirecta probatio, ac ſi dicerem video locum vacuum, ergo Petrus nõ eſt hic, vt C. udde vi. l. fi. ff. de dolo, cum quis. nam hoc percipitur p diſcurſum intellectus, licet ita ſit cõnexus viſui, q̃ uideatur vnũ & idem, ut no. Cy. in l. 2. C. de erro. aduo. Idẽ ibi But. nũc intelligis, quid eſt dictum, per rerum naturam. i. per naturã
12 naturatam ℨ. c. qm̃ contra. † Quæro, quot teſtes requirantur ad reprobationem inſtrumẽti? gl. dicit, q̃ idem eſt numerus probandi, & reprobandi. ff. de leg. 2. l. cum proponeretur. ſed illud eſt verum, quando per viuã vocẽ, puta quod duo teſtes inſtrumenti viua voce deponunt pro inſtrumento, tabellio aũt voce mortua, tunc inſtrumentum habet vim trium teſtium, nec põt p pauciores reprobari. ut no. Inſt. de inut. ſtip. §. item verborũ. vnde fuit opinio Petri, q̃ tabellio augeret teſtium numerũ. C. de fide icom. l. qõni. ſi autem teſtes non deponunt in iudicio, per duos teſtes reprobatorios reprobatur vox mortua, ꝙa vox viuos dignior eſt, vt dr̃ tex. in Auth. de inſtr. cau. & fide. vñ duo teſtes reprobãt auctoritatẽ tabellionis ẽt in teſtamentis, quia non oportet, q̃ teſtes reprobatorij ſint rogati, nec q̃ ſint in numero ſolemni, ꝙa infringunt p̃ſonã & fidẽ ipſius tabellionis, tñ ipſi teſtes dẽnt eſſe ſine macula. & hoc eſt, quod dicitur omni exceptione maiores vt elegan ter dicit tex. in d. l. optimam. Et ſcias, q̃ aliqñ reprobatur cã, & non reprobatur propterea inſtrumentum, vt elegãter no. ff. de pac. l. iuriſgentium. §. quod fere. Et ſcias, q̃ ℨ publicum inſtrumentum non admittuntur teſtes, ſed aliud publicum inſtrumentum, vt C. de nõ nu. pec. l. generaliter. quę regula fallit in tribus caſibus. Primo ſi redarguatur de falſo, vt d. l. optimam. Secundo, ſi probet̃ ſimulatio, vt no. C. plus valere, qđ agitur. l. emptione. Tertio, ſi probetur, q̃ fuit factũ in fraudẽ legum, vel canonũ, ſicut totã die fit in ℨctibus celebratis cũ vſurarijs, vt ℨ. de pig. c. illo vos. Quartus caſus eſt in gl. in d. §. quod fere, & ff. de exce. do. l. 3. §. circa. Quintus, qñ eſt ꝙfectũ inſtrumentum inter prohibitos, vt ff. de proba. l. qui teſtamen
13 tum, & ibi no. † Vlterius no. q̃ qñque magis creditur teſtibus, quandoque magis ſcripturæ, vt in factis multum antiquis, q̃ nunquam ſteterunt in occulto, ſed in regiſtro, tex. eſt no. cũ gl. ff. de proba. l. cenſus, & monumenta. Si. n. in ſecreto ſtetiſſent inſtrumenta, p̃ſumitur ℨ ipſa, quia qui male agit, odit lucem, vt ℨ. ne ſede va. c. j. & interdum præſumitur inſtrumentum ex renũciationibus inſolitis ſuſpectum, glo. eſt no. digna
14 in l. ſi quis ſub cõditione. ff. de cond. inſt. † Item no. in verbo, iurati, q̃ litera nõ dicit, producti ſic ff. de dote pr̃ſe. Theopõpus, vel quia p̃ſumuntur producti, vel quia nõ eſt neceſſaria productio, dummodo ſint iurati, & per iudicem examinati, Ego credo, q̃ requiratur productio, licet forte non requirat̃ citatio, vt dicit illa glo. ſingula. ff. de his qui. vt indi. l. poſt legatum. §. his verũ, & dato, q̃ requiratur citatio, ſufficit vna citatio, nec eſt neceſſarium peremptoriũ, quia teſtes non citant̃ ad malitiam conuincendam, ſed ſolum vt eis notificetur. Vlterius no. q̃ hoc crimen falſi fuit obiectũ ſine ſpecificatione cohærẽtiarum loci, & temporis. Vltimo no. glo. magiſtralem hic

ADDITIONÉS.

a Vide Lud. Ro. conſi. 91. in 2. col. & Fel. in c. quia veriſimile, col. fi. de præſum. par Cępol. conſ. 32. col. 6. in fi.

b Vinc. God. Adde, q̃ ſigillatio non ſufficit niſi ſigillans dicat ſe ſigillum apposuiſſe. ita dicit Inn. c. 2. de fide inſtru. quod dictum ſequitur pro valde no. Bertach. in ſuo tract. de epiſ. in 1. par. 1. lib. col. 6.

c Vide late d. Iaſ. in l. Titiæ textores. ff. de leg. 1. & Barb. conſ. 44. col. 10. uol. 1.

BIU Cujas

hic posita, quæ dicit, in quibus causis requirant̃ instrumẽta tanquam substantialia, & in quibus casibus præualeant, de quo no. j. de cens. i. c. Romana. lib. 6. & j. de fi. instru. cum Ioãnes, per Inno. 4. q. 3. §. item in criminali. Item Ber. satis no. distinguit inter factum antiquum & recens dicit quædam. l. notabilis, quod in testibus scięntia, & memoria opus est. ff. đ fur.
15 l. quidam tabularum. † Item dicit Ber. no. ꝙ cui magis sit credendum vel instrumento, a vel testibus, ꝙ plerunque committur iudicantis arbitrio. nam potest esse tabellio tam emendatæ vitæ, ꝙ ei magis creditur, quam viuæ voci forte duorũ, vel trium ribaldorum, vt infra de præscr. c. ad audientiam. Et adde, ꝙ vnus notarius bonæ famæ subscribens se in instrumẽto alterius notarij bonæ famę fidem instrumenti confirmat, vt no. dicit tex. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. 2. quod intelligo, nisi esset casus in quo forte per famam cõsuetudinis, vel statuti, requirerẽtur duo tabelliones, quia tunc exigeret, quod esset probatę vitę vterque & fidei. ff. de sena. l. Cassius. & licet glo. Ber. sit multum notabilis, tamen in illa parte de arbitrio est nobilissima, & facit. ff. de testi. l. 3. §. tu magis.

ADDITIO.

a Vinc God. Adde, quod factum in contractibus plerunque plus attenditur quam contemplatio. de hoc Rui. consi. 204. nu 1 lib. 1.

SVMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus super articulo, directe contrario produci an possint, vel alij testes in causa matrimoniali, in prin. & nu. 8.*
Probationibus melioribus debet stare semper iudex in omni causa, in prin. post casum.
Matrimonium vbi prohibetur, vir prohibendus est ducere mulierem ad domum.
De dote lucranda pactum, vel statutum, quando non habeat locum, & num. 2.
Dispensatio canonis fingit retro, non autem hominis.
2 *Matrimonium vbi non tenet, ibi mulier non efficitur de foro.*
Consensus matrimonij signa.
3 *In vxorem accipere quandam puellam si iurauit nulla facta cõmemoratione dotis, an tenear eam accipere, si nullam dotem vult dare.*
Dotis commemoratione non facta, tacite videtur consensum de dote.
Dotis onera subire tenetur.
4 *Dos non est quid extraneum, sed ipsi matrimonio connexum.*
5 *Mulier si nolit dare dotem, an vir teneatur eam alere.*
6 *Mulier an possit renunciare alimentis dotis.*
Moris si fiat mentio indefinite, cuius loci sit intelligendus.
Iurare qualiter debeant testes, vbi, & quando.
7 *Publicatis attestationibus in absentia partium an impediretur productio aliorum testium.*
Subornationis timor quando cesset.
8 *Matrimonium contrahendum an sit priuilegiatum.*
Priuilegium quis non adipiscitur antequam sit in rerum natura.
Libertas præstanda non habet priuilegium, sed præstita.
9 *Negatiua consanguinitatis qualiter probetur.*
Negatiuæ consistentia & proprietas quæ.
10 *Testimonia alia an admittantur post didicita testificata.*
Vincentius summus Doctor, & magister Bernardi glossatoris.
Doctores audiendi summi.
11 *Iuramentum omne, quod de futuro concipitur, habet tacitam conditionem de possibili.*
12 *Sponsus debet traducere sponsam suam ad domum, nõ expectare, quod traducatur ab ea.*
Vxor non est in mariti plena potestate nisi traducta in domum viri, vnde non potest opprimi inuita in domo sua, nec itinere.
In uia quod est, nondum est in termino.
Vxoris quę esse præsumantur.
Donasse vir vxori quando præsumatur.

CAP. VI.

IVrauit. Etiam in causa matrimoniali publicatis attestationibus super articulo contrario directe testes produci non possunt. h. d. vel aliter. Cõtra dicta plurium testium vnus testis admitti non debet. secunda ibi, respondeamus. Casus quidã iuuenis iurauit accipere quandam puellam in vxorem, dum vellet eam traducere, comparuerunt quidam testificantes, quod non poterat inter eos matrimoniũ consistere, quia erãt in quinto gradu consanguinitatis, quorum testimonia fuerũt publicata. tandem quidam alius comparuit ex diuerso volẽs probare contrarium. Quęritur, quid iuris? respondetur eum non audiri, quia standum est probationi priori. dicit Inn. qđ discretus iudex semper stabit probationib. melioribus, siue pro matrimonio, siue contra matrimonium, siue tractetur de odio, siue de fauore, non est vis, quia semper statur certioribus probationibus, nec diminuitur perfecta probatio p imperfectam, vt dicit lex notabilis. C. de edicto diui Adriani tollen. l. fina. in uerbo, potiora. vnde tres testes eneruant duos sibi contrarios, & non eliduntur ab eis per proportionẽ nu-

1 meri. † No. quod vbi matrimonium prohibetur, vel dum pendet vitio litigiosi, ibi vir mulierem ad domum ducere prohibendus est. Scias ẽt, ꝙ pactum, vel statutum de dote lucranda non hẽt locum, qñ matrimonium est illicitum, vt C. de cõdi. ob cãm l. j. & hoc verum, qñ matrimonium habet perpetuã cãm prohibitionis, quę nunq̃ cessat. verbi gratia consanguinitatis, & affinitatis, vel frigiditatis. Non obstat. j. de clãde. despõ. cũ inhibitio, & j. q filij sint legi. ex tenore. quia ibi speciale fauore prolis bona fide susceptæ, saltem ex parte mulieris, sic & fauore prolis dispensat Imperator etiã cũ incestuosis. ff. de ri. nup qui in prouincia. §. diuus. tñ dispẽsatio hoīs nõ fingit retro, sed dispensatio canonis sic, vt ff. de sta. ho. Pau & ibi Gui. l. & Cy. ꝙ attinet ad lucrũ dotis, nihil valet ignorãtia, qñ deficit finalis cã lucri, tex. est no. C. de dona. ante nup. l. cũ te.
2 † Et scias, ꝙ vbi non tenet matrimoniũ, ibi mulier nõ efficit̃ de foro viri, vt in l. fi. ff. ad muni. sicut nec concubina, vt no. ff. de iur. om. iu l. cum quædam puella. & iõ illa. l. singu. ff. de iudi. exigere dotẽ, non hẽt locũ in dote putatiua. Si vero matrimonium non habet perpetuam cãm prohibitionis, sed tẽporalem, puta instantis metus, tũc mirabiliter dicit tex. imple
a ri id matrimonium cessante metu non vetamus. non. n. dicit de nouo ꝺ̃hi, quia hoc non est necesse, sed sufficit impleri p actus consuetiuos, vt per ductionem ad domum, carnalẽ copulam, & festiuitatem nuptiarum. Iste est casus & tex. sin. in l. vnica, in ver. adimpleri. C. si rector prouinciæ. nam signa cõsensus, sunt lęta festiuitas, ar. ff. ad mu. l. si quis instructus. § j. et
3 C. publi. lę. vel consilium. l vnica. lib. 2. † Modo hic quęro de tali qõne, iuraui accipere quandam puellam in vxorem nulla facta commemoratione dotis, vtrũ tenear eam accipere, si nullam dotẽ vult dare? & vr ꝙ sic, quia ista conditio, si se dotauerit, non debet subintelligi, cum sit cõditio extrinseca, vt ff. de ver. obl. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, ĩ fi. Nam matrimonium põt esse sine dote. sic. C. de do. ante nup. l. fi. In ꝺ̃riũ vr, quia licet matrimonium sit possibile, non tñ honestũ sine dote, ar. Insti. de nup. §. fi. vnde est possibile, sed non decẽs. tacite igitur vt consentum de dote vel totius patrimonij mulieris, vel partis, prout vir dignus existit, vt no. ff. de iure do. l. mulier bona, & l. quęro: Item ĩ pater mandat filiam nubere, vr tacite de dote sentire. ar. ff. de dote prę leg. l. Theopompus. Itẽ si esset hoc actum a principio, tñ cũ vir incipit sustinere onera matrimonij, põt petere dotem sibi constitui iuxta facultates & ꝺõnẽ mulieris, vt mulier sentiat onera dotis, vt est gl.
b sing. ff. de act. & ob. l. obligamur. §. lege. b † Item dos nõ est qd
4 extraneum, sed cõnexum ipsi matrimonio. ff de cõd. ob cau
5 sam. l. quod Seruius. † Item si non vult dare dotem, vir non tenetur eam alere, vt elegãter no. in Auth. de non eli. sẽdo nub. § pe. col. j. & hoc placet, quia est quid discretum cõsuetum, &
6 ęquum. † Vtrum autem mulier possit renũciare alimẽtis dotis, dic ꝙ non, quia sunt appendices matrimonij, vt no. Ber. s̃. de rest. spo. c. literas. vbi habuisti gl. sing. Ibi, fm morem, significat consuetudinem ecclesiæ Romanæ. j. de spon cũ in tua, & de clã. despon cũ inhibitio. ff. de proba. circa eum, ibi dũ dicit, mos ei gerẽdus ẽ. vel dic fm morẽ loci, vt C. quemad. test. aper. l. 2. & ff. de test. l. 3. §. fi. Item in loco honesto & apud acta iudice præsente, alias non valet iuramentum testium, & eorum depositio, vt eleganter no C. de test. l hac consultissima. §. pe. & C. de lib. causa. l. iubemus. Ibi, in quinto hodie in quar
7 to, vt j. de consan. & affi. non debet. † Ibi, partibus publicatam no. ꝙ nõ dicit simpliciter pnblicatam, sed addit verbum hoc, partibus, vt denotet scientiam. Nam Barto. consuluit, & do. Ray. & tenet alle. glo. l. cum de indebito. ff. de prob. quod publicatis attestationibus in absentia partium non impediretur productio aliorum testium quia non timetur subornatio, vt in Auth. de testibus. §. quia vero. Item esto, quod esset timor subornationis, ex qualitate personæ, tamen non impedit testium productionem, nisi iurgat ex statu causæ, dest post didicita testificata, vere, vel præsumptiue, vt post quartam dilationem, vel productionem testium, vt dicam. j. titu. j. c. in causis, & j. in c. licet causam. Item si esset aliquis ita sanctæ vitæ, ꝙ non timeret eum subornari, tñ pp statum causæ nõ admit-
8 teretur post didicita testificata No ꝙ † matrimonium ꝺ̃hẽdũ non est priuilegiatum quia quod nõdum est, priuilegiatum esse non potest, sed matrimonium ꝺ̃ctum bene est priuilegiatum,

---

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod matrimonium palam contractum & in faciem ecclesiæ si aderat aliquod impedimentũ subaudiatur putatiuum. Soc inn. cons. 39. nu. 1. lib. 3 Et quia matrimonium putatiuum non habent priuilegium legitimi matrimonij vt in d. consi. 39. num. 33. & consi. 93 nu. 2. li 3. in aliquo in casu legitimum dicitur ibi num 22. Vide in consi. Trid. sess. 24. c 1. cum seq quod autem matrimonium putatiuum in faciem eccl. contractum vero matrimonio æquiparetur, ponit idem Soc. iun. in consi. 67 nu. 42. li. 3.

b Et limita, vt per d. Ale. consi. 7. inc Visis & diligenter animaduersis, col. 4 & seq. li. 2 Ias. in l. de alimentis C. de transa in fi. Matt. no cv Car. Alex. consi. 33. li. 4. & 66. j. v. vo. & Abb. Pan. consi. 12. in primo dubio. li. j.

BIU Cujas

tum. & ideo, vbi agitur de matrimonio contracto, nunquam præcluditur via veritati: imo post dicta testificata admittunt noui testes in fauorem matrimonij, vt pleniores subueniãt veritatis lumine, vt c. series. ℨ. de testi. & ar. C. de tẽp. ap. l. per hanc. & ff. de manu. l. Iulia. præstito prius sacramento purgationis de testibus non subornãdis, ar. in Auth. de testi. §. qa verum. non tamen puto, ꝙ post didicita testificata possint fieri quatuor productiones testium. sicut ante, sed vna contẽti esse debemus, dummodo valida sit. nam inualida productio non est productio, vt ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. & si forte plures admitterentur productiones, non reciperentur plusquam duę, ar. ff. de leg. 3. l. fideicõmissa. §. si quis. ff. de bon. auth. iud. post. l. fi. Et no. simile in libertate, quia vbi est cõtrouersia de libertate præstanda stamus iuri communi. si de iã præstita stamus iuri speciali, vt legitur & no. in l. j. C. si aduer.
9 liber. & ff. de iud. l. qui se dicit. † Ibi, Nullo, negatiua est difficilis ꝓbationis, ꝙ quandoque in affirmatiua etiam cõtingit. vnde tunc oportet, quod l. præsumat, vt legitur, & no. ff. de cõdi. & demon. l. Lucius. Quomodo ergo probatur negatiua ꝓsanguinitatis? respon. eo ipso, ꝙ non probatur ℨrium, vt dicit l. no ff. de proba. l. j. qui. n. allegat genus, vel gentem, probare debet, non qui negat. De negatiua dixi. ℨ. c. proxi. & nunc addo, ꝙ negatiua quandoq; cõstitit verbis affirmatiuis, vt cũ dico, Titius Plotij hęres esto. ꝙ exponitur & interpretat hoc modo. i. si Plotius hęres non est, Titius hęres esto, igit quandoque affirmatiua exponitur per negatiuam, & in ipsam digredit & confunditur. Ista proprie dicitur negatiua, quia affirmatiua oratio hẽt sensum affirmatiuum, nec est hic æquipollẽtia, sed quædam digressio, vt dicit. l. illa singularis. C. de hær. inst.
10 l. fi. & ff. de vul. substi. l. verbis ciuilibus. † Opponit, ꝙ post didicita testificata admittantur alia testimonia, vt ℨ. de fi. instr. cũ Ioannes. ff. de rei vend. officium. C. de exce. l. si quidẽ. So. aut ex hoc rescinderetur probatio prima, & non admittunt, nisi excipiatur de falso & cum inscriptione. aut non rescinderet, sed suppleretur, vel indirecte elideretur, & sic vtrũque est incompatibile in origine, & tunc admittũtur noua testimonia, qua deponunt super eo, super quo per prius depositum non est, vt ℨ. eo c. licet causam. Ita loquuntur ℨria, & adde hic, qđ legitur & no. in l. j. C. de iu & facti igno. & ff. đ mino. l. minor.
25. an omissam, & l. 1. §. si aduersus. ff. de no. ope. nun. per Dy. & Bar. & certe ꝙ aliquando operat fauor ꝓsonæ, idem interdũ potest operari fauor puta causæ matrimonialis, super quo articulo Ber. hic fuit multum verbosus. Et ex gl. sua apparet,
a ꝙ fuit discipulus Vincẽtii summi Doctoris[a] & scholares dẽnt studere, vt audiãt summos Doctores, quorum sciẽtia mũdus
11 illuminat. † Item no. hic, ꝙ omne iuramentum, ꝙ de futuro ꝓcipitur, habet tacitam conditionem de possibili. aliquando habet tacitum modum. ff. lo. l. quæro. §. inter locatorem. dicit quædam l. no. ꝙ non deficit a dispositione, qui non implet ꝓ
12 ditionem inualidam, vt ff. vt le. nomine cauc. l. licet. † Item no. hic, ꝙ sponsus debet traducere sponsam suam ad domũ, non autẽ expectare, ꝙ traducatur ab ea, vt ff. de do. inter vi. & vxo. l pe. §. virgini. & est rõ, quia magis dignum trahit ad seminus dignum. & cum est in domo viri, statim est in eius plena potestate, & potest eam inuitam cognoscere: secus, si est in domo patris ipsius mulieris, vt in l. 1. C. de ra. vir. Item si distant forte per aliquas dictas, dum est in itinere, non habet cam opprimere, quia quod est in via, nondum est in termino, ar. C. de do. ante nup. l. cum inter. Res, quas secum portãt, ꝑsumunt suæ & paraphernales, nisi probetur, ꝙ eas sibi vir cõmodauerit, vt ff. commo. l. si vt certo. §. vsq; adeo. vir. n. non præsumitur donare nisi ea, quę donari cõsueuerunt ſm morem ciuitatis, vt l. 1. §. officium. ff. de tu. & rõ. distra. vel nisi vir sit magnæ potẽtię & nobilitatis. ar. ff. de dona l. filius. vel nisi dos sit magna & fructus dotis multum exuberant, & tunc potius debitũ naturale ꝓsoluitur, q̃ sit mera donatio. arg. in l. 1. C. de impo. lu. descri. lib. x. ff. so. ma. l pe. ff. de pecu. id vestimẽtum. Sane ꝓdigalia vestimenta, quæ modernus abusus induxit, donata cẽseri non puto, nec perlas, nec lapides pretiosos, quia nemo præsumitur velle male vti substantia cum damni enormitate, ar. ff. de proba. cum de indebito, & ideo consueuerunt in testis legari, quia nisi legarentur, non deberentur, vt ff. de leg. 3. l. hoc legatum. & est speciale, ꝙ de tali legato rerum emptarum paratarumque vxoris causa non detrahatur Falcidia, vt ff. ad l. Fal. l. fi & vsufructus. §. dos. qui. §. non est alibi. Et rõ assignari potest hoc mõ, quia mulier habet a marito duas causas. i. do
b nationis inter viuos, rerum eius vsum necessariũ. & hoc[b] nõ sufficit, si non interuenit traditio, vt ff. de do. inter vi. & vxo. l. Papinianus. sed ꝙ deest in donatione, supplet vi legati, quasi duobus cõcurrentibus. vnde legatum trahitur ad donationẽ & donatio ad legatum. certe ista rõ non est sufficiẽs, vt C. ad leg. Fal. l. etiã. & ideo dicit gl. ꝙ talis donatio valuit a principio quo ad retinendum, & hoc ꝓfirmatur per legatum. vnde maritus vĩ legare vxori, quod ipsius vxoris factũ erat ꝑfecte in ter viuos, ita dicit ibi gl. Alii dñt, quod est speciale, quia ita placuit legislatori in honorem benetrãsacti matrimonii, & meritorum vxoris, ar. ff. de le. 2. l. vnum ex familia. §. fina. intellectus meus hic volauit extra propositum cap. nostri.

ADITIONES.

a Vincentij summi Docto. Alibi dicit Pan. in c. si quis contra 4. col. de fo. compe. Vincentius fuit vallentissimus canonista, qui vocabatur Io. de Castilliono. & illum allegat etiam Panor. eum commendando, in c. cum contingat. 2. colum. de iureiur.

b Vinc. God. Adde, quod maritus debet sustinere onera matrimonii, licet ab vxore nihil percepert. Goz. consi. 33. nu. 21.

SVMMARIVM.

1 *Literis episcoporum an standum sit, & num. 5. & 8. & 9.*
Sigillum debet esse proprium & vsitatum.
2 *Sigillum episcopi an obtineat vim publicæ chartæ, & ei credatur, sicut instrumento publico omnia solemnia habenti.*
Notario in iudicialibus, an soli credatur absque testibus.
Excommunicati procuretoris factum quando teneat, & nu. 10.
3 *Probatio an admittatur contra literas episcoporum.*
4 *Regis dictum an possit reprobari, & num. 3. & iuterpretari, & nu. 3.*
5 *Mandatum, quod ab initio fuit inualidum an conualescat.*
6 *Episcopus si ante episcopatum fuisset tabellio, per dignitatem episcopalem prohibetur officium tabellionatus exercere.*
7 *Dies, consul, & indictio, an requirãtur in literis episcoporum sicut in instrumentis publicis.*
8 *Literis episcopi, an credatur, si in ipsis faciat mentionem de excommunicatione aliena non propria.*
9 *Literis episcopi an credatur, si faciat in ipsis mentionem de excommunicatione propria non tanquam tunc, sed tanquam dudum lata.*
10 *Excommunicatus an possit esse procurator rei, & nu. 2.*
Vẽditor pro emptore dicit ꝓcurator in rẽ suam, & loco domini habet.
Mandatum an conualescat, quod erat nullum, & nu. 11. & 12.
Exceptionis excommunicationis procuratoris modus quis.
Media tempora non nocent si eeperiantur habilia extrema.
11 *Mandatum in excommunicatum directum an sit ipso iure nullũ, an ope exceptionis.*
Excommunicatus ad accusandum nec iure publico admittit ipso iure.
12 *Absturus si esset de necessitate, & non haberes in ciuitate nisi vnum amicũ de quo posses cõfidere, & ille esset excõmunicatus, an possit constitui ꝓcurator hoc modo, constituo talem procuratorem meum ad agẽdum & defendendum postquam fuerit absolutus, & num. 13.*
Catoniana regula in quibus non habet locum.
13 *Absolutio a sententia excommunicationis an fingat retro.*
Restitutionis in integrum, & postliminij æquiparatio nõ semp procedit.
14 *Ecclesia dicitur hæres immortalis.*
15 *Vidua si facta sit monacha, & ecclesia repetit dotem ab hæredibus viri an habeat priuilegium dotis soli mulieri concessum.*
Monachus ꝙ factus ẽ, an sustineat pœnas delicti añ monachatũ ꝑpetrati.

CAP. VII.

POst cessionem. Per literas ordinarij ꝓbatur quis excommunicatus, nisi ℨrium doceatur. Item excommunicatus officium procuratoris acceptare non põt, nec constitui procurator ad lites ꝑ causas h. d. Et in prima ponitur decisa partium contentio. In secunda Papę interlocutio ibi, cum igitur. Exceptiones sunt inuentę, vt opponantur, sed sine earum obice tenet iudicium. Inst. de replica. in prin. sunt etiam & replicationes. Casus, quidam dudum erat excõicat⁹, de excõicatione tñ non ꝓstabat nisi per literas ordinarii, qui excommunicauerat ipsum. ipse comparuit in iudicio ad agẽdum, vel defendedum. obiectum fuit ei, ꝙ non erat admittẽdus, cum eo tempore, quo datus fuit procurator, excõmunicatus erat, & ad hoc probandum producebantur literę ordinarij, qui eũ excommunicauerat. Quærebatur quid iur. Papa tria dicit. primo ꝙ per literas prędictas probatur excommunicatio. secundo, ꝙ põt comprobari contrarium. tertio, ꝙ cum tempore constitutionis erat excommunicatus, non debet admitti, & ideo interloquendo cum non fore admittẽdum pro
1 nunciat. Ibi, ordinarii, a cõtrario sensu, secus in delegato. † Ibi Standum. no. literis episcoporum standum esse. dicit Innoc. credi literis episcoporum sigillatis etiam alieno sigillo, Innocen. quia cum episcopus possit deducere rem ineſſe, puta excommunicare, ergo & in probatione esse ℨ. de ap. c. prętera, & tamen dicit, quod non crederetur viuę voci episcopi, nec principis ſcularis. sed quod dixit de alieno sigillo, nõ credo verum, vt C. de quadri. prescr. l. bene a Zenone. Nam debet esse sigillum proprium & vsitatum & deputatum ad hoc. ℨ. de ap. significante, sicut tabellio debet signum suum apponere in chartis, nõ alienum, vt possit inde fieri comparatio. C. de at
2 sest. l. fi. Inst. de pub iud. §. itẽ lex. † Idem ait, quod sigillũ episcopi obtinet vim publicæ chartę, & ei creditur sicut instrumento publico omnia solemnia habenti. i. diẽ, indictionẽ, locũ, & testes. Alii dñt ꝙ hęc oĩa reqdiruntur in literis sigillatis sigillo eporũ, & ꝙ dictę lręę debent esse manu publica factę. In locis, tamen,

BIU Cujas

tamen, vbi non eſt vſus tabellionū requiritur ſubſcriptio teſtium in extraiudicialibus, vel rarus vſus, ſed in iudicijs nō requiritur ſubſcriptio teſtium, ſed creditur notario, qa iurauit officium ſuum legaliter exercere, Inn. nō ſufficit hoc iurm, niſi appareat de authoritate ſibi ꝑceſſa, vt eleganter no. ff. de eden. l. quidam. §. nummularios. Itē ait, ꝙ factum in iudicio a procuratore excōicato ante, q̄ ſit probatū de excōicatione, tenet, ſed extra iudicium nō tenet, ꝙ facit, & ſi non ſit probatum, dūmodo prohibitum. † Ibi, ꝟriū, no. ꝙ ꝟ literas eꝑorū
3 admittitur ꝓbatio. & eſt ar. ꝙ verbum regis poſſit reprobari, ꝙ fatuum eſt dicere in ſuo foro, vt l. j. in prin. ff. a quib. app. nō licet. Interpretari aūt bñ pōt interpretata a iure, vt l. ex facto, in prin. ff. de vulg. ſub. Sed interpretatione interpretanda nō pōt interpretari niſi ab ipſo rege, cuius eſt interpretari & cōdere. ff. de re. iu. Neratius. ſ. de iud. cum veniſſent, & eſt tex. ad quem recurrere debemus tanq̄ ad fontem. C. de legi. l. fi. facit in Auth. de fil. ante inſtra do. na. §. vlt. & ibi no. In opinionib. tñ, ſi bonę nō ſunt, bene poteſt Regi perſuaderi ꝟrium. ff. de mino. l. Aemilius Largianus. † Et cōclude primo, an dictum
4 regis poſſit reprobari, & dic ꝙ non, qñ teſtificatur in facto ꝓprio. ſc̄do an poſſit interpretari, gloſſari, & limitari, & dic, vt C. de leg. l. cum de nouo, tertio, an opinio eius nō diſponētis, ſed opinātis poſſit ꝓ rōnes legū a redargui; dic quod ſic. nā & ipſe princeps cōmittit ſe ꝟ ſilijs ſapientū, vt ff. de iure pat. l. diuiſi fratres. Ibi, cū officium no. tps mandati conſiderari. Item
5 †no. non cōualeſcere mandatum, quod ab initio fuit inualidum Oppo. ꝙ literis eꝑorum nō creditur, licet ſigillatæ ſint ſigillo eꝑi. vt infra. c. quoniā ꝟ, & ꝟ. de teſti. cū a nobis. So. aut ſunt confectæ ſuper his, quę aguntur in figurā iudicij, & nō ſtatur literis iudicis, quia ſcribere acta non pertinet ad iudicē ſed ad tabellionē, vt C. de ſacroſan. eccl. l. iubemus §. his tab. C. de arbitris, ne in arbitris. C. de ſen. ex peri. rec. l. j. & 2. C. de ap. l. eos. §. ſuper, in verbo, ad ſcrinia. l. præcipimus. §. qđ ſi ducę, ān uer. epiſtolares. & quia diſcrepātia ſunt officia, vnus nō gerit vices alterius, vt no. C. de excu. & exacto. l. quicunq;. lib.
12. vbi eſt no. gl. & arg. C. de ſpor. l. j. aut ſup aliis. & tūc aut de facto ꝓprio ipſius ſcribētis, & creditur vt hic, aut de facto alieno, & nō creditur, ſed opus eſt, quod ſcriptūra habeat cōfirmationem teſtium, vel publici inſtri, & poſt multam diſputationem in hac ꝯcluſione vñr remanere glo. † Et ſcias, ꝙ ſi
6 b eꝑs ante eꝑatum fuiſſet tabellio, b tñ per dignitatem eꝑalē ꝓhibetur officiū tabellionatus exercere, quia cum tabellio ſit ſeruus publicus, eius officium vile reputatur, vt ſingulariter
7 no. C. de decurio. l. vniuerſos, li. ro. † Vidi dubitari, an in iſtis literis eꝑorum req̄atur dies, cōſul, & indictio, ſicut in inſtrumentis publicis. & vr̄ quod ſic, cū iſtę litterę redigantur ad inſtar publici inſtrumen. dic vt no. in c. Abbate, de reg. iu. li. 6. ĩ
8 nouella. † Quid ſi eꝑs in ſuis literis facit mentionē de excōicatione aliena, non propria; reſp. nō creditur, ar. c. 1. de prob. in
9 cle. † Quid ſi facit mentionē de excōicatione propria non tā quam tunc, ſed tanq̄ dudum lata; reſp non creditur, qa ſunt verba enunciatiua, non diſpoſitiua, cū non fuerit intētionis eꝑi tunc illū actū excōicationis gerere. ar. ꝟ, quod præſumūtur, oīa ſolēniter acta, de quibus litere faciant aſſertionem, &
10 hoc per glo. ord. no. quę eſt in l. 1. C. de fi. inſtru. & iu. haſtę fiſ. lib. 10. † Oppo. & vr̄, ꝙ excōicatus poſſit eſſe procurator rei, qa reus excōicatus admittitur. Sol. illud verum in cā propria, in aliena ſecus, & de hoc eſt caſus ſingularis huius. c. niſi eēt procurator neceſſarius, vt vēditor pro emptore, qm̄ eſt procurator in rem ſuā, & loco dñi habet, vt ff. de procu. l. ſi actor malit. ff. de iud. venditor. C. vbi in rem actio. l. j. C. vbi de criagi opor. auth. qua in ꝓuincia. ff. de pet. hęred. ſed ſi lex. §. itē ſi rē diſtraxerit, & ff. de neg. ge. l. liberto. §. fi. Opp. dr̄ hic ꝙ inſpicitur initium. i. tps mandati. vnde ſi poſtea eſt abſolutus ab excommunicatione, mandatū tñ non reſurgit a mortuis. ſed contra, quaſi ſi dominus perſeueraret in eadem voluntate, & hoc conſtat, debet mandatum conualeſcere, ar. ff. de offi. pro conſ. & le. l. obſeruare. §. fi. ſo. ibi tenuit delegatio ex tunc, ꝓut ex nūc licet fuerit ſuſpēſa executio. ff. de do. inter vi. & vxo. l. cum hic ſtatus. §. ſine hoc ſecus. Ad idem facit. l. licet, de proc. in 6. Sed & ibi tenuit mādatum, & poteſtas mandatoris, licet nō ingereretur procuratori inuito. Item ad idem. C. de cod. l. j. ff. de teſt. mili. tribunus. §. fi. ff. de ſec. tab. l. qui ex liberis. §. teſtamento. ſed in illis. ll. ſuperuenit cā confirmans. i. expreſſus conſenſus, licet nō fuerit repetita ſolēnitas. Item ad idem de hær. inſt. l. qui ſoluendo nō erat duos Apollonios, ſed ibi erat orta finalis cā prohibitionis, hic non. & cōclude, quod eſt nullum. non conualeſcit, ſed requirit nouum mandatum, vel expreſſus ꝟfirmationis conſenſus. nā per ſolum ſilentiū nō conualeſcit actus inualidus, & tenementi. Item no. modum excipiendi. debet ꝙ excipi, ꝙ quo tpe fuit conſtitutus, excōicatus erat. ſed ſi fuit excōicatus poſtea, & tandem abſolutus, debet tanq̄ procurator recipi, qa nō fuit defectus in origine mādati, & media tpa non nocēt, ſi in principio & fine reperiatur
habilitas, vt no. in l. 2. ff. de hær. inſt. & arg. ff. de iniuſto. teſta. l. poſthumus. §. idē & circa, & in c. q̄q̄, de vſuris. lib. 6. & adde remiſſiones, quas dedi. ſ. eo. c. 3. loco, & quod no. Arch. ꝟ. de elec. in c. vt circa, lib. 6. in gl. & ꝟ. de fi. inſtr. c. j. & in Specu. de
11 proba. ver. videndū, ver. 10. † Quæro, nunquid mandatum in excōicatū directum ſit ipſo iure nullum, an ope exceptionis? dicit Inn. ꝙ ope exceptionis, vt ꝟ. de excep. pia. Et iō, ſi nō eēt obiectum de excōicatione, valeret proceſſus factus per ipſū
c excōicatum. arg. ꝟ, quia excōicatus c habetur pro mortuo, vt no. Inſt. de cap. dim. §. minor, & in tit. hic finitur lex, deindè incipiūt conſuetudines regni. c. dño guerrā, col. 10. ſed certe nō habetur pro mortuo quo ad oīa, cum poſſit matrimoniū ꝟhere, & certos contractus celebrare noīe proprio, ac ſi non eſſet excōicatus. Sed fortior ratio vr̄, quia ſi mandatum ipſo iure tenet, licet obſtet exceptio, cōualeſcere tñ pōt, ſicut conualeſcit pactum, ſi a principio nō intereſt, & poſtea incipit intereſſe, ut no. in l. j. ff. de pac. per Guil. & alios. Item mandatum cōualeſcit, ſi a principio ceſſabat intereſſe, & poſteā intereſt, vt ff. man. l ſi remunerandi. §. ſi tibi. ſecus, ſi eſſet inutile rōne perſonę, vel formę, vt ff. de pac. l. ſi tibi. §. ſi pactus. Item per abſolutionem vr̄ ſuperuenire replicatio, ar. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. Itē ſequeretur, ꝙ ante litis ingreſſum, quia nōdum excipi potuit prius quam iudex adiretur, vt ff. de lib. cā. l. j. imo. teneret mandatum, quod videtur expreſſe contra hunc tex. & vide quod no. in c. ipſo iure, de reſcri. in 6. ſed certe tenet appellatio ingreſſu, niſi ſit mandatum ad ſpiritūalia, ſed elidere ꝑ exceptionē. & vide quod no. in c. ipſo iure, de reſcri. lib 6. Et adde, ſi excōicatus accuſat aliquem nō iure proprio, ſed iure publico. i. tanq̄ quilibet de populo, puto proceſ-
d ſum nō tenere ipſo d iure, arg. ff de aleato. l. j. §. quod aūt. ff. ad
12 Turpi. l. j. § accuſatus. † Sed pone, cū eſſes de neceſſitate ab futurus, & non haberes, ciuitate niſi vnū amicum, de quo poſſes ꝟfidere, & ille eſſet excōicatus, conſtituis eum procuratorem hoc mō, conſtituo talem procuratorē meū ad agendum & defendendū poſtq̄ fuerit abſolutus. q̄ritur, vtrum valeat ꝟſtitutio? & vr̄ ꝙ non inſpecto principio, quod remouet potentiā ab actu, vt dicit illa. l. no. ff. de ſer. expor. l. ſi minor. Nam alia eſt rō iur. alia ꝓſonarum. Si quidem iur. rō pendere pōt. ff. cōia prædi. l. eſt recep um, ſi cā ualidationis eſt in pēdenti. ff. ad Mace. l. j. §. ſi pendeat. Nam non obrumpit, quod in ſuſpenſo retinetur, vt ff. de ver. obl. l. 2. §. ex his, & l. inter ſtipulantē. §. ſacrā, & ff. de ſtip. ſer. l. ſi ſeruus cōis Męuij & caſtrēſis peculij. §. fi. ff. ſi cer. pet l. perinde. ſed ratio ꝓſonarū pēdere non pt, ut ff. de ſtipu. ſer. vſufructus. In ꝟrium videtur nam licet principiū prouidentię ſuadeat, tamen principium eſſentiæ, & experientię ſuadet valere, vt ff. de hære. inſti. l. in tempus Præterea hic erat defectus non ex parte conſtituentis, quia non erat excommunicatus, ſed ex parte conſtituti, & patientis. vnde conferri pōt in tempus permiſſum. vnde dicimus, ꝙ regulā Catoniana non hēt locum in defectibus legatarij, ſed legantis, ut no. in l pe. ff. de reg. Cato. Item nō hēt locum in diſpoſitione conditionali, vt ff. de leg. j. l. cętera. ſed dicta verba, cum fuerit
e abſolutus, ſapiunt conditionem, id eſt ſi fuerit abſolutus, e ſicut illa verba, cum in patriam reuertetur, vt C. de inſti. & ſubſti. l. ſi pater. quod verum credo, arg. ff. de le. præ. l. interuenit, & ff. de manu. teſt. ſi quis locuples. Item quia eſſe excōicatum non habet in ſe perpetuam cauſam prohibitionis, quia excō-
13 munitatio poteſt reſcindi, vt ſ. de conſti. cap. ex literis. † Item ſumo arg. ex noſtro. cap. quod abſolutio a ſententia excommunicationis non fingit retro, ſcilicet ſi non reponit omnia in priſtinum ſtatum, quia conualeſceret mandatum. & idem facit. C. de hær. auth. idem de Neſtorianis, & in cap. quamuis, de reſcri. lib. 6. arg. ꝟ, quia reſtitutio in integrum, & poſtliminium æquiparantur, vt ff. de iniuſt. teſt. l. ſi quis filio exhæreda to. ad finem, & ibi per Iac. de Are. ſed dices, ꝙ iſta non eſt in integ. reſt. vnde fructus præbendæ non debentur reconciliato, q̄ fuerunt percepti tpe excōicationis, vt ſ. de dolo, & con-

tu.

ADDITIONES.

a Et quid de rege Francorum, vide Bal. in l. nemo. C. de ſen. & interlo. om. iud.

b Vinc. God. Adde tu quòd non deſinit eſſe notarius, ſed perdit exercitium, ut habetur in tract. de epiſt. lib. 4. fol. 60. q. 9. nu. 21.

c Vinc. God. Adde, quòd excommunicatus ideo habetur pro mortuo, non poteſt agere, nec etiam per procuratorem. Rui. conſi 61 nu. 10. lib. 5.

d In contrarium arguo de regula, qua cauetur, quòd vbicunque tractatur de fauore publico, prout eſt punire delicta, ut per Bar. in l. quemadmodum. C. de agr. & cenſ. lib. 11. uer. quod eſt fortis etiam glo. non reſtringuntur ad perſonas habiles, immo intelliguntur etiam de perſonis inhabilibus, tex. eſt no. in l. ſi quis in graui. §. vnum. uerſhi quoque. ff. ad Silla. & per conſequens etiam de excommunicato &cęt. Cogita & uide late allega. per do. Iac. in l. 1. C. de ſacroſ. eccl. col. 3.

e Vinc. God. Adde quòd abſolutio a iuramēto ex defectu citationis redditur nulla ſecundum magis communem opinionem & inſuper ex defectu ſubreptionis, Rui. conſi. 66. nu. 2. & 4. lib. 4.

BIU Cujas

tu. veritatis. prædicta ꝙquiparatio non est per omnia bona, vt C. de sen. pas. l. in quęstione testamenti. Nam excommunicatus interim est eradicatus a catholico ꝙsortio, vt no. in Auth. de priui. do. post principium. sed captus ab hostibus non est eradicatus a ciuibus propter benignam ſpem postliminij, vt ff. qui. ex cau. ma. l. ab hostib. in princ. C. de captiuis. l. nec nos.

14 †No. ergo, ꝙ ecclesia dicitur hæres, dico immortalis. vnde in feudo, & emphyteusi, in quibus fit mentio de hęrede morta li ecclesia non continetur, quia fieret iniuria proprietario, & ecclesia cultrix iustitię non vult iniuriam facere, nec pati, ut eleganter no. tex. in c. si clientulus, de feu. alie. col. x. in vita tñ monachi pñt possidere emphyteusim soluendo canonem, quia ipse monachus videtur pro ecclesia possidere, vt ff. de

15 prœca. l. si adoptauero.† Sed ecce pone, ꝙ vidua facta est monacha, ecclesia repetit dotem ab hæredibus viri, nunquid habeat priuilegium dotis soli mulieri concessum? vī ꝙ sic, quia habetur loco filij. dic, ꝙ aut monacha est mortua, & non hēt hæc priuilegia, quia non est loco filij eiusdem matrimonij. ff. sol. mat. l. etiam cum nemo creditor mulieris habeat tale priuilegium, tex. est sing. in Authen. vt exa. in stante do. in princ. ibi, non n. dedimus & cætera. sed si agit viuente moniali, quia tunc agit vt procurator, licet in rē, quinimo monialis agere vī, vt C. de epi. & cle. authen causa quę fit cum monacho, ipsa mulier ꝓ monasterio hēt priuilegiū, quod fundatur in ipsa. Quæro, mortuus non sustinet pœnas corporales, quid ergo in monacho prius condemnato? videtur, quòd transeat ad monasterium, cum sua causa, suisque vitijs. Nam vita naturali adhuc viget, vt no. ff. de reg. iur. l. quod attinet. licet quo ad eū sit liberatus, vt in Auth. de monachis, in princ. ibi videas.

SUMMARIUM.

1 *Probatio dubia non releuat probantem. & num. 19.*
2 *Hæreditatem adire an possit vnus ex pluribus hæredibus.*
3 *Occupare potest vnus ex hæredibus partem suam, nisi sit ab alio occupata, & quo remedio tunc vtendum.*
4 *Sequestrum interdictum adipiscendæ an debeat fieri & quid in alijs.*
De possessione hæreditatis contendentibus duobus, pluribus vel hæredibus, officium iudicis quod.
Vacare pertinentia ad præbendam non dicuntur.
Bona ingredientium religionem, & monachi quibus vacent.
Conueniendi, & reconueniendi modus.
5 *Substituti licet sint coniunctæ personæ, fauor tamen monasterij facit de ficere substitutionem.*
Monasterium habetur loco filij, & nu. 3. & num. 9. & 14.
6 *Priuilegia omnia concessa ecclesijs an censeantur fauorabilia.*
Collectas præcedentes ingressum monachi non sequentes tenetur ecclesia soluere.
7 *Monasterium ingrediens, quid iuris si confessus erat spe futurę numerationis.*
Consensus, intellectus & spes quid.
8 *Confessus si sit quis in testamento se teneri ad restitutionem vsurarij a multis & diuersis publice extortarum, an per hoc sit probatum, quod sit vsurarius manifestus.*
Viam eligere ad sua iudicia impugnanda nemo præsumitur.
9 *Instantia litis an transeat ad monasterium.*
10 *Consuetudo generalis si dictat, quod testamentum debeat obseruari, prout iacet sine aliqua subauditione, vel interpretatione ciuili, vel canonica, in tunc monasterium excludat substitutum, & nu. 11. & 13.*
Fauor minor comparatus ad maiorem, dicitur odium.
11 *Statutum & cōsuetudo an possit interpretari testamenta suorum ciuiū.*
Confirmationis generalis vis.
12 *Fauor ciuilis aliquando præualet naturali fauori pp placitum populi.*
13 *Monasterium si non velit bona, an excludatur substitutus.*
Substitutus in testamento qñ excludat a monasterio, & nu. 10. & 18.
14 *Monasterium an habeatur loco filij in potestate, & num. 3. & 9.*
15 *Monasterium ingressus si facta professione apostatauerit, an substitutio resumat effectum.*
16 *Monachus positus ad regimen alicuius ecclesiæ cui acquirit & nu 17.*
17 *Monacho si sit relictum, quia non residet in monasterio, sed in aliqua capella, cui acquiritur.*
Nomē appellatiuū ne, an proprium ꝓcedat, differt ī legatis acquirēdis.
18 *Testator si dixit instituo filium meum, donec permanserit in sæculo, & si contingeret, quod ingrederetur monasterium, grauo ipsum, quod restituat hæreditatem Scio, an hoc fideicommissum sit validum.*
19 *Probatio dubia non est probatio, & num. 1.*
Testes se declarare, & repeti, quando debeant, & ad cuius instantiam.
Testium dicta interpretari quando liceat partibus.
20 *Hæredis nomen an & quando ponatur pro filio, & nu. 21. 23. 25.*
Emphyteusis quo casu possit reuocari.
21 *Baro quidā quid iuris si concessit mihi, & heredib. meis castrū in feudū.*
Filius aliquando non intelligitur pro quolibet descendente.
22 *Emphyteusis recipit continuatiuam transmissionem, sicut & alia iura.*
23 *Nomen hæredis, quando profertur in conditione negatiua, ponitur ꝓ hærede sanguinis.*
Filius non est proprie hæres, sed successor anomalus, & quando.
24 *Ecclesia si concessit mihi emphyteusim pro me, & hęredibus, deinde superuenit mihi furor, vel dementia, & tunc temporis ge nui filium, an iste filius succedat in ista emphiteusi.*
Filius naturalis præteritus non potest accusare testamenum.
25 *Nomen hæredis quando ponitur in conditione affirmatiua, an intelligatur de filio.*
26 *Ecclesia an dicatur quasi contrahere cum legatarijs, & creditoribus.*
27 *Hęres verus qua ratione videtur contrahere, & num. 26.*
28 *Ecclesiæ an sint in bonis alicuius.*
29 *Debitor meus si sit factus frater Minor, & sic liberatus est a potestate mea, si postea sit creatus episcopus, an possim cum conuenire.*
Pupillus in rebus alienandis oportunum dicitur non habere consilium.
30 *Adultus ingrediendo religionem an possit alienare bona immobilia.*
Monasteriū fundare, & dotare, an qs possit de bonis restōni subiectis.
Mutatio status non contingit absque magna animi concussione.
31 *Ingrediens monasterium, quid iuris, si profiteatur in articulo mortis.*
Substituti in testamento quomodo possint suam intentionem fundare.
32 *Ingrediens monasterium an possit pacisci de bonis.*
33 *Testator, si ita dixit, si filius meus decesserit sine liberis ex se natis &c. an filius filię excludat substitutum.*
34 *Probatio ætatis quare imponitur substitutis, & non monasterio.*
Ætas quando legitima præsumatur, & quādo probanda, & a quo, & ꝙ non durat eadem.
35 *Factum fauore infirmitatis, quod non erat quis alias facturus, per conualescentiam euanescit.*
Ecclesia non excluditur a filio naturali, & incestuoso substituta in defectum liberorum.
Ex spurio legitime natus, instituī potest, sed non semper.
Incestuosi non dicuntur ex sacratis nati.
36 *Monasterio si offero omnia bona mea præsentia & futura, nolo tamē fieri monachus, an oblatio sit valida.*
37 *Ecclesiam hæredem si instituo, & iuro non reuocare, & si cātingat me reuocare, dono, an iuramentum istud & pactum sit validum.*
38 *Monasterium ingrediens si reseruauit sibi quandam partem bonorum, adiecto hoc modo, vt inde contrahere possit, & testari, an valeat.*
Reseruatio ordinationi factorum æquiparatur.
Generationis, & corruptionis eadem est regula.
39 *Monialis an possit aliquo casu facere testamentum.*
Testamentū absq; solēnitate valet in relictis monasterio, sed nō ꝑpetuo.
Lex Titia, de inof. test. ff. non dicitur correcta.
40 *Testator an possit derogare huic decretali & num. 41.*
41 *Imponere legem rei suę potest quis, ne quęratur ecclesię.*
Priuati dispositio testando derogat interdum iuri publico.
Ecclesia sequi debet naturam rerum, non destruere, & exempla.

CAP. VIII.

1 IN præsentia. † Dubia probatio nō relevat probantem. vide Bart. in l. 3. ff. de duo. reis. Item vide Bar. in l. j. de stipul. ser. Dicit Inno. ꝙ ambiguum verbum testis est interpretandum pro eo, imo pro eo, contra quem producitur, sic tamen, vt testes reducantur ad concordiā, quod verbum no. Et sunt tres partes. In prima processus narratio. In secūda ibi, dilectus, auditoris diffinitio. In tertia ibi, nos igitur, diffinitionis ꝙfirmatio. Secunda subdiuiditur in quatuor. primo ponitur actorum petitio. secunda ibi, verum, reorum respōsio, & reconuentio. In tertia ibi, Adhæc, actorum replicatio. In quarta ibi, verum. reorum duplicatio. Casus. Quidam. A. condidit testamentum, in quo. M. filium suum hæredē instituit, & talem fecit substitutionem, videlicet quia præcepit, quod si dictus M. filius suus absq; liberis moreretur, bona sua deuoluerētur ad C. & B. ipsius testatoris fratres. decessit testator. in de iste M. filius testatoris ingressus est monasterium, demum decessit absque liberis ex se natis, cum ante bona dicti testatoris pro parte possiderentur per dictum monasterium, & ꝑ alia parte possiderentur per C. & B. substitutos, orta inde materia quęstionis, dicti substituti petebant eis restitui bona, q̄ dictum monasterium possidebat, dicentes cōditionem substitutionis euenisse. E contra vero sindicus monasterij dicebat non solum monasterium non teneri, sed e contrario petebat dictos substitutos cogi ad restituēdum monasterio ea, quæ ipsi tenebāt de dictis bonis ex eo, quia & hic dictus filius eorum monasterium erat ingressus se & sua dedicādo cum vinculo iuramenti. Sed ad hoc substituti respōdebant dicentes, quòd dictus ingressus nō tenuit, qa tunc temporis dictus ingrediens erat minor annis, & quia fuerat ingressus feruore infirmitatis, a qua cum ꝙualuisset, pœnitentia ductus, quæ fecerat, reuocauit. Sed sindicus duplicauit dicens, quod postea lem pœnitentiam iterum est ingressus, quod iurauit nō venire cōtra. Inductis aūt probationibus hinc inde, monasterium probauit ingressum, & oblationē. substituti vero ꝓbarūt qđ tpe ingressus fuerat minor annis. Quęrebat, qd iur. Papa ꝙsiderās, ꝙ dicta ꝓbatio erat incerta, qa cū bis fuerat ingressus, non

non declarabit de tempore primi ingressus, vel secūdi, & qa minor annis dicitur duobus modis, scilicet pupillus, & adultus. & licet in pupillari ætate factum non teneat, sed in adulta subsistit, non solum absoluit monasterium, dictis substitutis silentium imponendo, siue imponi faciendo per quēdā Cardinalem, sed etiam condemnauit dictos substitutos ad restitutionē eorum, quæ possident, dicto monasterio faciendam.
2 †In isto c. dicit Inno. ꝙ vnus ex pturibus hæredibus potest hæreditatem adire. & licet præueniat in adeūdo, non nocet alteri, quin adire possit per multos dies & annos, nec enim presumitur repudiare. †Idem a t, quod potest sua authoritate partē
3 suam occupare, nisi sit ab alio occupata. tunc. n. esset necessarium id interdictum adipiscen. quia occupatio nō præsumit. ff. pro socio, merito. ff. de acq. hære. duo fratres. quia licet possessio hereditatis iacentis in nullius sit bonis, & ideo possit occupari. ff. si quis test. li. eē iust. fu. l. 1. § Sceuola. tamē iuris fictione continuatur hæredi, vt dicit l. illa no. ff. qui. ex cau. ma. l. cūmiles. § j. Dicit Inn. ꝙ si vnus ex hæredibus dicit se esse ī possessione & alius negat eum hæredem ac possidere, ꝙ iudex ex officio absque libello inquiret, an & quis possideat, quo cōstito dēt prohibere non possessori, ne vllo modo ad possessionem accedat, vt ff. de lib. causa. liberis. §. fi. Idē ait, ꝙ si neuter dicit se possidere, & vterque parat se cum armis possessionem accipere, beatus qui præuenit, sed si videātur concurrere, propter pe
2 riculum armorum debet fieri sequestrum, vt ff. de off. preto. Illicitas. §. ne potentiores. vel dabitur curator bonis, sicut hæreditate iacente, vsquequo declaratum sit de iure partium. Et
4 †sic no. interdicto adipiscendæ fieri sequestrum. Idem in officio iudicis adipiscen. possessionis. & hoc verū in rebus ꝓphanis: secus in præbendis, quia res & iura pertinentia ad præbēdam nō vacant, imo possidētur ab ecclesia, dum etiam viuit præbendarius, quia possidet nomine ecclesiæ. Item præbēdæ non sunt occupandæ, sed authoritate superiorum legitime ꝓferendæ. Inno Idem ait, quod bona ingredientiū religionē, quæ non potest habere proprium, vacant fm quosdā ecclesiæ Romanæ, sed fm alios vacāt agnatis & cognatis. prima vera in alijs mendicantibus. secūda vera in fratribus Minoribus, vt in c. vltimo, de pac. li. 6. in nouella. Dicit Inno. ꝙ bona monachi aliter nō disponētis, & possessio vadit ad monasteriū, excepta legitima liberorū, & parentū, quæ ipso iure remanet penes filios, vel parētes, quasi ex ficta traditione, & hoc est
b bene ponderandum. Dicit Inno. ꝙ monasterium habetur in acquirēdo loco liberorum, intellige masculorum, vel fęminarū, prout vtilis monasterio est. No. hic modum conueniendi, concor. ff. de excep. rei iud. l. si inter me & te. †No. quod licet substituti sint coniunctæ personæ, tamē fauor monasterij facit deficere substitutionem. & est ratio, quia iuris fictione īgressus monasterium intelligitur decedere cū liberis, qa monasteriū habetur loco filij. & ista est veritas: licet Cy. aliter no.
6 C. ad Treb. auth. nisi rogati. †Dicit Accur. ꝙ omnia priuilegia concessa ecclesijs censentur fauorabilia, & extendunt de similibus ad similia, vt ipse no. C. de epis. & cle. auth: item nulla communitas. vnde §. & hoc præsenti, extēditur ad cōtractus. tene menti illam glo. Ecclesia non tenetur soluere collectas sequentes, sed præcedentes ingressum monachi tenētur soluere, vt ff. ad muni. l. incola. Nam alij dicunt, ꝙ collectas solēnes, perpetuas & certas per statutum indictas ecclesia tenetur soluere, sicut tributa, quia succedit collectario; secus in emergē-
7 tibus & incertis. †Sed quid, ecce ingrediens monasteriū econ
c fessus erat spe futuræ numerationis. & sic cōfessus erat in forma, sed non in materia, erat in consensu intrante, sed nō in ꝙ sensu perficiente. quæritur, quid iur. respon. monasteriū segtur materiam originis contractus, quia principium potentissima pars est. nec ob. C. de præscri. lon. tem. auth. si tū, quia ibi tempus decisionem recipit, hic non, quia si monasteriū inspicias, nunq̄ prescriptio curret, cum ex mutuo non teneantur, nisi constet de numeratione. C. de sacrosan. eccl. auth. hoc ius porrectum, etiam si Abbas habeat licentiam accipiendi mutuum. nā intelligitur de mutuo naturaliter vero, non de mutuo chirographario & ficto fm Iaco. de Are. & Cy. in l. j. ff. si cer. pet. adde Cy. de Pistorio. Et sc as, ꝙ consensus est applicatio voluntatis ad actum. intellectus est applicatio animi ad verum, spes est applicatio mētis ad id, quod creditur futurū esse, & hoc dupliciter. vno modo, cuius existentia importat verū debitum, & tūc est loco causę finalis. ff. de cond. ind. e. dicim⁹. alio modo, prout est impulsiua. C. de cond. ob causam, si repe
8 tendi. †Pone, quidam in testamento suo cōfessus est se teneri ad restitutionem vsurarum a multis & diuersis publice extortarum, nūquid per hoc sit probatum, ꝙ sit vsurarius manifestus? respon. non, quia non dixit a se extortarum. vnde potest esse, ꝙ ipse tenetur ex hereditaria causa, quę non infamat, & ideo cum ista ratio sit dubia probatio, non est ꝓbatio, Casus est nostri capituli. & si oportet eam interpretari, interpretemur in meliorem partē, ar. ff. pro soc. l. merito, & j. de accus. cum dilecti. Idem dico, si quis cōfessus est se a multis extorsi se vsuras, & non dicit quas, vel a quibus, & non dicit publice: Nam non debent ista subaudi, præsertim, si vitiarent testamētum, in quo talia verba sunt prolata, quia nemo præsumitur eligere viam ad sua iudicia impugnanda, arg. in l. j. de test. mi
9 li. tene menti. †Quęro, vtrum instantia litis transeat ad monasterium? & videtur ꝙ non, quia proprium iudicem habet. s. suum diecesanum & non alium, ar. ff. so. ma. l. si constante. §. fi. præterea, quia ista instantia non separata ab ipso monacho, debet esse in ea causa, vnde Abbas debet consentire iudicio, non litigare, vt C. de epi. & cle. auth. causa, quę fit cum monacho. Item in iudicijs quasi contrahitur. ff. de pecul. l. 2. §. idem scribit. ex quo quasi contractu surgit obligatio in personā, nō in rem, vt Instit. de obl. g §. sequens. sed monasterium est successor bonorum, non personę, arg. ff. de iure do. l. mulier bona & ff. de pecul. l. si peculium per Dy. & hoc verum viuente monacho, sed eo naturaliter mortuo monasterium habet ꝓ omnia loco heredis, vt hic in tex. no facit. ff. de iure fis. l. Statius. §. Cornelio Sed qd si testator dixerit, si decesserit sine liberis non secundū iur. interpretationem, sed proprio corpore natis? resp. monasterium non habetur pro filio. Si autē non apposuit illa verba secundum iur. interpretationem, &c. licet adiecisset ex suo corpore natis, monasterium haberet cē pro filio i. haberet eandem prerogatiuam quam filius. ita intelligo
10 quod no. Dy. in l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg. 2. †Sed pone, consuetudo generalis dictat, ꝙ testamentum debeat obseruari, prout iacet sine aliqua subauditione, vel interpretatione ciuili, vel canonica, nunquid tunc monasterium excludat substitutū? & videtur ꝙ sic, ne impediatur religio. In ꝓrium, quia tam Iustinianus, quam Papa procedūt ex interpretatione, & subaudito intellectu Item statutū eorum est de iure positiuo non de iure naturali. Item fauor liberorum substitutorum est naturalis fauor, monasterii ciuilis, & minor fauor cōparatus
11 ad maiorem, dicitur odium. vt ff. de mi. l. si apud. †Item statutum, & consuetudo potest interpretari testamēta suorum ciuium, vt ff. de vul. sub. l. iam hoc iure. & etiā disponere de bonis ciuium, & de testamentis eorum. So. consuetudo laicorū non potest derogare huic decre-vt §. de cōsti. ecclesia sanctę Marię, nisi statuta essent confirmata per Papam, vt fit in terris ecclesię nisi essent iniusta statuta, quę non videntur ꝓfirmata confirmatione generali, vt no. dicit glo. in l. j. ff. qd quisque iu. & ar. ff. de vulg. sub. l. ex facto, in prin. & idem est in feudis ꝓfirmatis sub generali vocabulo, quod solū vera & legitima dicuntur confirmari, & non alia, vt dicit tex. in vsibus feudorum. facit ad prędicta; quia fauorabilior est Deus, quā filius. argum. ff. de cap. l. postliminium. §. filius. Item qui non potest condere, non potest interpretari sumpto argum a contrario sensu per l. fin. C. de legi. sed statutum laicorum nō potest in-
12 terpretari hanc decre. §. de constit. ecclesia. Item fauor ciuilis aliquando prędualet naturali fauori propter placitum populi, vt in statutis, ꝙ agnatus excludat filiam decedentis, vt no. Cyn. C. de adul. in publico nec dicitur odiosum, quod habet in se rationem prędicipui fauoris, quia a viris & non mulieribus respublica gubernator, & honor familiarū, maxime no-
13 bilium obseruatur, vt l. j. ff. de ven. inspi. † Sed quid si monasterium non vult bona, nunquid excluditur substitutus? respon. nō, qa duo sunt necessaria, vt cesset substitutio scilicet, quod ingrediatur, & quod bona transferat, & ideo religio mēdicātium non excluderet substitutum, quia non habetur loco hęredis, cum heres esse nō possit. da simile, filius, qui debebat excludere substitutum, est damnatus ad metallum, certe non excludit substitutū, argu. ff de contrab. l. si post mortem. §. li
14 beri, & ff. de coniungen. cum emanci. li. l. j. §. si parer. †Sed nū quid monasterium habetur loco filii in potestate, vt sc ibi ipso iure acquiratur etiam inuito, an loco emancipati & nō acquiratur, nisi velit bona, an loco nec sui, nec emancipati, vt cum mulier ingreditur monasterium? respon. non procedit qūestio, quia non est proprie heres, sed est similis adoptanti. vnde acquiritur ei possessio sine traditione, vt ff. de pręca. l.
15 si adoptauero. †Quid si ingressus monasterium, ficta ꝓfessione appostatauerit, nunquid substitutio resumit effectum? die ꝙ non, vt in c. j. §. 1. de feu. fęmine colx. secus, si non fuit professus, vt in cap. 1. de eo, qui ar. bel. depo. †Quęro. cui acquirat monachus positus ad regimen alicuius ecclesię? respon. ex re
16 illius ecclesię & ex opera sua acquirit illi ecclesię, ex aliis causis acquirit abbati, vt l. 1. §. 4. ff. de stipu. ser. per Bartol. † Quę-
17 ro,

ADDITIONES.

a Vide tamen & intellige, vt per d. Iac in l quidam estimauerunt ff. si cer. pet.
b Vinc God. Adde quando monasterium habeatur loco filij Ay. Cra. consil. 152. Iaf. consi 212. lib. 2. Goz. consi. 8. in fi. Soc. in c. in præsentia, nn. 104. de prob.
c Vinc. God. Adde, quod ingressus religionem de licentia Papæ potest testari, imo licentia supruenicas validat testamentum Goz cons. 41, nu. 3.

BIU Cujas

ro, relictum e ꝭ monac io, quia nō resi let in monasterio, sed in aliqua capella, cui acquiritur? resp. si proprium nomen prędicat, & appellatiuum subijcitur, acquiritur monasterio, vt si testator dixit, lego Ioanni monacho. Si vero prędicetur appellatiuum, & leqę proprium, vt lego monacho Ioāni, adhuc dico idem. quia est extra rem ecclesię, & extra operam personæ. Quid de præceptore Sancti Antonij de Neapoli? rn̄d. id, φ tanquam præceptor acquirit præceptoriæ quærit, quia sub verbo illo nominis appellatiui quærit, sed φ alijs quærit, est maioris monasterij de Vienna, & Abbas potest ei cōcedere, vt inde s. vt de lucrandis faciat velle suum l. pe. ff. de stipu. ser. p Bar. non n. transfert in totum, licet membro maioris ecclesiæ pręficiat, de off. ord. c. quanto. Porro si transisset ad aliud monasteriū, acquireret nouo monasterio. & q. i. statutum,

18 qa a primo est emancipatus & separatus in totū. † Sed qd si testator dixit, institituo filium meum, donec permanserit in seculo, & si contingeret, φ ingrederet monasterium, grauo ipsum φ restituat hr̄ditatem Seio, nunquid valet hoc fideicōmissum, & vr̄ φ non, quia est ꝯ libertatem religionis, & ꝯ salutem animarum, & quia turpis vr̄ conditio, per quam quis remouetur a diuino obsequio. In contrarium videtur glos. ord. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hæredes. Tho. de Formag. disputauit hanc qōnem, & tenuit primam partem, ad φ facit dictum Cy. in auth. nisi rogati. Idem tenet Bar. & ego dixi latissime in l. i. C. de his, quę pę. nominę. Nam ista dispositio vr̄ pęnalis, & apposita contra religionem est turpis &c. Sed certe testator, non fecit mentionem liberorum, sed dixit. mando filio meo, φ post mortem suam bona restituat Titio, certum est, φ filii ex eo nati excludunt substitutum. sed nūquid monasterium sir̄ excludat substitutum? puto φ sic, quia monasterium æquiparatur liberis, vnde duplex conditio tacite vr̄ inesse, s. si liberos non habuerit, vt C. de inst. & subst. l. generaliter, & si monasterium ingressus non fuerit, & hoc siue sit fideicom. vniuersale, siue legatum certę rei, cuicunque ex descendentibus grauato, filius, qui dēt habere supplementum legitimæ nullam possessionem aquirit, si hoc prætextu ingreditur. ita dicit Barto. in l. meminimus. C. qn̄ & quib. quar. pars deb. lib. 10. quia non esset vniuersalis successor. Et intellige hærede vniuersali possidente. plus dico, φ idem vr̄ in ꝯtib. donationum, vt d. l. generaliter, in fi. & in Auth. de san. epis. §.

19 sed hoc præsenti. † No. φ dubia probatio non est probatio, qa non est rei dubiæ faciens fidem. Item no. φ ꝓbatio obscura, vel multiplex, non fundat intentionem probantis. dicit gl. qa dubia probatio interpretat̄ pro reo. Ista est ratio falsa quoad casum nostri. c. quia hic vterq; erat actor, & vterq; reus, nec opitularur substitutis inquantum reis. Nam ſm gl. hoc respectu deberet opitulari. Considera, hic non solum erat dubia, poterat referri ad oppositas ꝯclusiones. Nam si referretur ad pupillarem ętatem fundaret iura substitutorum, si ad adultā, fundaret intentionem monasterii: & ideo cū nō magis fundaret intentionem pro se, quam ꝯ, merito non probat nec ꝓ nec econtra. Sed hic gl. quærit, nunquid testes dēant hoc declarare? dicit gl. φ sic, officio iudicis, n̄ φ pars habeat ius hoc petendi postq̄ sunt examinati. Idem no. in Auth. de test. §. qa vero. φ est verum nisi essent nata interrogatoria, & nō essent factę examinationes ſm interrogatoria, qa tunc ēt ad petitionem partis debent reperi ante didicita testificata, nam nō vr̄ factum, φ non est plene actum, vt ff. de eden. l. vbi. No. φ exceptio debet concludere clare, & non æquiuoce. & licet excipiens vel allegans possint interpretari seipsum, vt ff. de rei vē. item Pompo. §. fi. l. semel tn̄, nam interpretanti non est licitum pęnitere, vt est gl. sing. ff. de ver. ob. l. quicquid astringeu dæ, & ibi per Bar. tn̄ actor vel reus non pōt interpretari dicta testium, nisi sit talis interpretatio, quæ ex verbis cōcipi posset & deberet. Nam tunc fūdaretur interpretatio per allegatio-

20 nes legum. † No. φ nomen hæredis ponit pro filio. hoc verū, qn̄ ponitur in materia discrepāte, vt in feudo. & emphyteusi ecclesiæ, vt no. ff. sol. mat. l. ēt. §. j. vbi no. gl. φ dico de emphyteusi ecclesię est verum, qn̄ in ꝯcessione ecclesiæ ponit verbū indefinitum, vt tibi & hærędibus tuis: secus, si apponeret terminus vniuersalis, vt, tibi & omnib. hęredib tuis. Ita debet intelligi, φ no. Cy. C. de ope. lib. l. liberti, libertęque. φ no. Dy. in l. ex facto. §. fi. ad Treb. saluis semper sup huiusmodi consuetudinib. ecclesiarum cōcedentium. & adde, φ no. in Spe. in titu. de testa. §. j. in fi. Quin autem finita emphyteusi possit

a renouari, non dubites, quia potest finito tempore: secus, si esset finita emphyteusis o fellonian irremissibilē inspecto honore & statu ecclesiæ, & ꝓsonę, vt ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. ꝓmittitur, & C. de lib. & eorum lib. l. 2. in fi. vnde finita generatione nō solum potest in sequentibus gradib. renouari, sed etiam inter competitores siue supplicantes debet ille qui est de eo genere, anteferri. ad hoc facit. l. cōg uit, & l. fin. C de locatione fundorū ciuilium, vel fisca, & ibi Bar. lib. x. vt sing. no. d. §. pe mittitur. & dicit ibi Bar. φ a tali iniuria bene posset appellari. Et ad intelligendum pleniorem; diuido hāc mate-

b riā in duas partes, prima pars est, quando nomen hæredis ꝓfertur in dispositione, secunda est, quando profert̄ in condi-

21 tione. † Circa primam partem quæro, quidam Baro cōcessit mihi & hæredibus meis castrum in feudum? respon. ex natura & qualitate rei intelligit̄ qualitas sermonis, vt ff. de vsu, & ha. l. plenū. §. equitij. sed qualitas & natura feudi significat affectionē amoris, quam habet dominus ad genus vasalli. Item præsumitur fidelior hæres sanguinis, quam extraneus hīs, & ideo in feudis nomē hęredis ponitur stricte ꝓ filio, idest quolibet descendente a primo stipite sed postquam cœpit deriuari inter posteros, nomen hæredis intelligitur de quodā agnato gradatim, & si non possideat hæreditatē aperientis sibi feudum, vt in c. j. an agnatus vel fili⁹. Pone, ecclesia ꝯcessit mihi in emphyteusim ꝓ me & hęredib. meis; resp. fauore ecclesiæ nomē hæredis ponitur pro descendentibus, alias emphyteusis semper descēderet, & nūquam reuerteretur ad proprietatē suā, sicut dicimus in vsufructu, φ nō ꝯsolidatur ꝓprietati, ne tēporale fiat perpetuū. Nā hoc implicat ꝯdictionē Alij dicūt ꝯ, φ intelligitur de quolibet hr̄de Nā solus fiscus, vel alia ecclesia excluderet̄ a successione ista. ergo quilibet alius hīs succedit. vt in Auth. de aliena. & emphy. § 1. & no. per Bart. de dam. infec. l. si finita. §. si de vectigalib & §. si qua sunt iura. sed prima verior, vt no. in l & ēt. §. j. fi. sol. mat. quia de iure & de facto verba ibi interpretantur fauore ecclesiæ. ar. tn̄ de vsufruc. non recte ꝯcludit, quia vsusfructus ēt ex pacto expresso non p̄t trāsmitti, sed est nouus in ꝓsona hæredis, & requirit noua cautio, tex. est no. ff. de ver. ob. l. stip. ista. §. si quis ita. & quę nō descendunt in heredē, cū persona finiūtur, sicut aīa, vt elegā-

22 ter no. ff. de proba. l. quæsitū. §. vlt mo. † Emphyteusis aūt recipit ꝯtinuatiuam transmissionem, sicut & alia iura, ita quod est vna & eadem numero, vt no. Cy. C. de negotijs gest. l. si ab eo. sicut est vna seruitus vię, licet hęrede mutato, vt ff. de neg. gest. l. qui aliena, & §. fi. & vnū & idem prędiū, φ primo fuit defuncti, postea est heredis, quia realitas terminorum nō mu-

23 tatur. † Modo capio secundam partem, scilicet qn̄ nomē hęredis profertur in ꝯditione. & hoc p̄t esse dupliciter, s. negatiuę, & hic ponitur pro hærede sanguinis. ff. de le. i. l. filius. §. cū qs. ff. ad Treb. ex facto. §. fi. & dicit gl. quod rō est, qa alias derisorium esset fideic. cū nemo decedat sine hærede, quia saltem fi-

c scus succedit. sed ista rō non ꝯcludit, quia fiscus nō est ꝓprie hæres, sed quidā anomalus successor, vt dicūt. ll. no. ff. sol. ma. l. si ꝯstante. §. fi vbi dr̄, φ fiscus nō succedit in instātia iudicij φ alibi non reperit̄, vt ff de noua. l. quoties, in fi. vbi dr̄, φ fiscus ex dānatione succedens non succedit in nouatione potestatiua, quod etiam non est alibi. & no. eo. ti. l. nouatio. & hoc, qn̄ fiscus succedit tanq̄ fiscus, sed si succedit tanquam qlibet institutus (certū est enim, φ fiscus pōt institui hęres, vt C. de test. l. nō dubium) tunc succederet in instantia & nouatione, qā censetur iure priuati hęredis, vt ff. de iudi. l. tam. & l. edictū nec tūc dicit̄ hr̄s anomalus, sed hæres ordinarius. porro monasterium succedens monacho bene pōt dici hr̄s anomalus, vt eleganter no. Inst. de eo, cui liber. cā bona adijciunt̄. Nunc reuertor ad rōnē legis, ex facto. §. fi. & dico, quod ē ibi alia rō, scilicet, quia deficiente hęrede sanguinis non extat persona, quæ ex præsumpta volūtate defuncti excludat substitutū, maxime, si substitutus est de consanguineis, arg. optimum. ff. de hære. inst. l. Lucius. ff. de cōd. & dem. Publius. § j. ff. ad Treb. hęredes mei. §. cum ita. C. de lega. cum aliena. Sed pone eccle-

24 sia concessit mihi emphyteusim pro me & hęredibus. deinde superuenit mihi furor, vel dementia, & tunc temporis genui filium: Nuuquid iste filius succedat in ista emphyteusi? & vr̄ quod non, vt ff. de his, qui sunt sui vel alie. iuris. l. filium. nam nō dicitur filius proprie nisi qui ex nuptijs natus est, quia ista est iusta interpretatio, vt ff. de iure deliberan. l. fi. In contrariū videtur, quia si naturalis filius excludit substitutum, ergo hr̄dis nomine continetur, vt ff. ad Treb. l. ex facto. §. si quis, & videtur casus expressus, eo. titu. l. hęredibus. §. fi. So. dicunt qdā, quod ecclesia nō acceptat naturales, arg. s̄. de elect. c. innotuit. & illud cap. nihil facit, quia non recipiuntur in ecclesia propter dignitatem, sed in emphyteusi non consistit dignitas, sed quoddam commercium, vt Instit. loca. §. adeo. Dici potest, quia si iste filius naturalis succedit & in alijs bonis, succedat etiam in emphyteusi, sicut succedit in iuribus sepul-

chri

ADITIONES.

a Vide latissime per d. Fran de Cur. in consi. 46 inc. super controuer. vertente inter Lan.

b Vinc. God. Adde quando hæredis appellatione non venit omnis extraneus. Rui. consi. 168. num. 4. lib. 2. in his, quæ de sui natura. consi. 148. num. 1. libri. & no. quando solum testatoris descendentes & consanguinei masculi nominantur. consi. 110. num. 9. lib. 1. & quando appellatione hæredis venit institutus in re certa consi. 186. nu. 12 lib. ..

Vinc. God. Adde, quod fiscus licet non sit proprie hæres, tamen loco hæredis extranei est. Rui. consi. 117. num. 1. lib. 1.

BIU Cujas

chi hæreditarij. ſed ſi non eſt ſucceſſibilis, vel pater eum exhæredauit, vel pręterijt in teſtamento, tunc non ſuccedat ex contractu emphyteutico tāquam naturalis pręteriri poteſt, & præteritus nec obligare nec obligari valens. Scias autem quod filius querelare teſtamentum poteſt etiam turpi perſona hærede inſtituta, vt ſingulariter no. in l. 1. §. 1. ff. de contratab. Quando-
25 que † nomen hæredis [2] ponitur in conditione affirmatiua, ver-
a bi gratia, promitto tibi 10. ſi cum hærede deceſſeris. & uidetur quod intelligatur de filio, ut ff. de vſufru. acceſ. l. ſi quis Titio, vt conſideretur affectio magis, quam caſus fortuitus, ut not. in ſimili, ff. de iuſti. & iu. l. vt vim. In contrarium videtur. Nam etiā ſi de filio fit mentio, uel de fratre, uidetur facta tanquam de hærede. i. de iuris ſucceſſore, ut eleganter no. ff. de pact. ſi tibi, §. ſi pactus, & l. ſi tale pactum, §. fi. primam approbo, & maximè quia ita ſe habet uulgaris locutio, ad quam pro ſolenni interpretatione uerborum recurrendum eſt, ut optimè not. ff. de lega. 3. l. librorum, §. quod tamen Caſſius, & ff. de uerbo. ſign. l.
26 nepos Proculo, ut Alpheus, & l. quiſquis mihi. † Eccleſia dr hęres, ſed nunquid dicitur quaſi contrahere cum legatarijs, & creditoribus? dic quod non, quia ille, qui ſuccedit per ſtatus mutationem ſine capitis diminutione alicuius, non dicitur hæres,
27 tex. eſt ſingularis, ff. de noua. l. quoties, §. fin. † Qua autem ratione verus hæres uidetur contrahere, no. glo. ſingul. ff. de reg. iu. l. qui cum alio. Nam iſte defunctus per hæredem ſuum uidetur contrahere, quia probat cauſam additionis, gl. raras habet con-
28 ſimiles. † Quæro, utrum eccleſię ſunt in bonis alicuius? reſpondet glo. quod ſunt in bonis Dei, non hominum, ut no. ff. de reg. iur. l. ea eſt natura, & tamen una eccleſia poteſt eſſe in bonis & proprietate alterius eccleſiæ, uel hoſpitalis, & è contra, ut aliàs
29 uidiſti. † Ecce, debitor meus factus eſt frater Minor, & ſic liberatus eſt à me, poſtea creatus eſt epiſcopus, nunquid poſſum
b cum conuenire. [b] uidetur quòd non, ut ff. de actio. & oblig. l. ſeruus effectus. arg. contra eo. titu. ſeruus non in omnibus, & ff. de infa. l. ſeruus. ſed ibi loquitur in delictis commiſſis tempore ſeruitutis, de quibus tenetur liber factus, ut no. ff. de nego. geſt. l. eum actum. Modo hic occurrit dubitatio, nam cum in pupillari ætate ualeat iuramentum doli capacis, ut no. in ca. 1. infra de delictis puerorum, ad quid hic diſtinguit inter pupillum & adultum, cum fuerit interpoſitum iuramentum, & quidem laudabile & pium. reſpondeo, in rebus alienandis non dicitur pupillus habere conſilium oportunum, vt l. pupillus, ff. de acquirenda hæreditate, & l. finali. C. de teſtamento milita. hinc eſt,
30 quod non poteſt pupillus profiteri religionem. † Nota quod adultus ingrediendo religionem poteſt alienare bona immobilia, tum quia eſt alienatio iuris & de iure, tum quia laudabilis, nec diſtinguo, vtrum habeat curatorem, vel non, ſicut non diſtinguitur, quando facit teſtamentum, vt ſingulariter no. in l. Aurelius, §. Caius, ff. de lib. leg, quæ glo. non eſt alibi. Sed nunquid de dictis bonis ſubiacentibus ſubſtitutioni poſt mortē, poſſit quis fundare monaſterium, & dotare ipſum non ingrediendo? Reſpon. non, ſm Accur. & Bar. Hoſt, ꝺ, prima verior, quia non eſt lege cautū, & ne detur facilis materia euertendi fideic. Nam facilius quis ædificat, q̄ ſe monaſterio dedicet. nam mutatio ſtatus non contingit ſine magna animi concuſſione, ut
31 in Auth. de monachis, in prin. cum ſit anziare ſeipſum. † Quid
c ſi quis ingreditur, & profitetur in articulo mortis? [c] dicunt Doc. q̄ non nocet ſubſtituto, quia videtur in fraudem, ad hoc l. no. ff. ſol. ma. l. filiæ meæ. Dubitatur modo quomodo ſubſtituti fundabant intentionem ſuam, nam aut agebant actione teſtamenti contra monaſterium, & ſupponebatur ingreſſum tenere, aſs monaſterium non eſſet obligatum, vt ſingulariter no. in l. ſi peculiū, in prin. ff. de pec. leg. vnde allegando illum fuiſſe pupillū, eſſent contrarij ſibi ipſis. Aut agebant rei vend, vel utili petitione hæreditatis, & hoc eſt impoſſibile, quia non erat eis reſtituta hæreditas ex Treb. Sol. dicas, quod æquitate canonica poteſt agi recta via, licet non ſit facta reſtitutio ex Treb. Caſus eſt hic, non mirum, quia etiam de iure ciuili aliquando hoc euenit, C. ad Treb. l. pen. & ff. eo. Marcellus, §. res quæ. vt circuitus euitetur, ar. ff. de cond. indeb. l. dominus teſtamento, & ff. ſi cer.
32 pet. l. cum fundus, §. 1. † Oppo. q̄ non poſſit ingrediens monaſterium paciſci de bonis, quia ſimonia eſt dare temporale pro ſpirituali. Sol. promittere ſub modo non poteſt, ſed offerre tam principaliter, quam ſecundario poteſt, nec eſt turpe, argu. ff. de verb. oblig. vtrum, non enim bonorum publicatio eſt cauſa finalis ingreſſus monaſterij, ſed è contra, de hoc plenè no. Arch. 1. qō. 1. c. 1. & quaſi quædam remuneratio eſt & ſubſidium vitæ fundatum in charitate, cum monaſterium ſubeat onera ingre-
33 dientis, & ideo in vulgari appellatur dos. † Quæro, teſtator ita dixit, ſi filius meus deceſſerit, ſine liberis ex ſe natis, &c. nūquid filius filiæ excludit ſubſtitutum? tex. eſt no. & vnicus in iure, q̄
34 ſic, in l. 1. C. de cond. inſer. † Quæro, quare probatio ętatis imponitur ſubſtitutis, & non monaſterio? reſpondeo, qa in ꝺhente ſemper præſumitur ætas legitima, vt not. in l. 3. ff. de arbi. ſecus in opponente, vel beneficium ætatis allegante, ut ff. de iureiur. l. nam poſtea, §. ſi minor. præterea illi incumbit probatio ætatis & qualitatis, qui petit ſe ad aliquid admitti tanquam talis, & inde principaliter fundat ſuam intentionem, hęc regula ſingulariter traditur, ff. qui ſatiſ. cog. l. ſi vero, §. qui pro rei qualitate. No. q̄ circa actus diuerſos factos diuerſis diebus, nō pręſumitur, quod qui tempore primi actus fuit minor, tempore alterius actus interpollati etiam per modicum tempus duret minor.
35 tex. eſt ſingularis hic. † No. hic arg. quod factum fauore infirmitatis, quod non erat quis aliàs facturus, per conualeſcentiam euaneſcit, vt l. non omnis, in prin. ff. ſi cer. pet. Vnde addo, quod vbi ſubſtituta eſt eccleſia ſub conditione deficientium liberorum, non puto, quod naturalis filius excludat eccleſiam, ppter dignitatem eccleſiæ, etiam ſi iſte eſſet legitimatus ab Imperatore. De inceſtuoſo non eſt dubium, quia non reperiuntur aliqui ſpurij, qui ſint magis odioſi legibus. Adde, quod licèt legitimus natus ex ſpurio poſſit inſtitui, tamen hoc fallit in nepotibus natis ex filio inceſtuoſo, qui a nullo ex parentibus inſtitui poſſunt. Iſte eſt caſus vnicus in iure, C. de inceſt. nup. l. ſi quis inceſti; quod tene menti. Quædam glo. dicit, quòd filij nati ex ſacratis ſunt inceſtuoſi, tamen hoc non eſt verum, quia non interuenit ꝓtumelia ſanguinis, ff. de adult. l. ſi adulterium cum in-
36 ceſtu. † Pone, offero monaſterio omnia bona mea præſentia & futura, nolo tamen fieri monachus, nunquid valet oblatio? & videtur quod non, quia ſtatu perſonæ non mutato, non poteſt quis efficere, ne poſſit teſtamentum facere, ff. de verb. obli. l. ſtipulatio hoc modo, & ff. de hære. inſtit. l. ille autem. nam hoc reputatur eſſe contra bonos mores ciuitatis noſtrę. i. Romanę. Item teſtamenti factio eſt publici iuris, & ius publicum priuatus neque dare, neque auferre poteſt, vt legitur & no. C. qui teſt. facere poſ. l. ſenium, §. fin. quod autem impediretur factio teſtamenti, ſic probatur, qui nulla bona habet in ciuitate, teſtari nō poteſt: iſtud eſt verbum elegans Iuriſcōſulti, ff. de vulg. ſub. l. lex Cornelia. Sed ego, qui obtuli bona mea præſentia & futura, nihil habeo tempore mortis meæ, ergo teſtari non poſſum, ſicut nec poteſt quis teſtari de eo, quod excedit totum ſuum patrimonium, ut C. de lega. l. ſi vniuerſæ. præterea de hoc eſt communis opinio, C. de pac. l. fi. nec poteſt iſta donatio diuidi, ut dicamus, quod ualet quo ad præſentia, & non quo ad futura, quia eodem modo diceremus è cōtra, quòd ualeat quo ad futura, & non quo ad præſentia. Item idem uidetur reprobari, quia contra bonos mores, & ſic in nihilo valet. In contrarium ſunt omnes gl. iſtius materię, quæ dicunt, quod oblatio tenet, nec eſt verum, quod ſit contra bonos mores, cum donatur monaſterio, vel pio loco, quia ſpeciale fauore religionis. hoc ver-
37 bum habes in l. locum, in prin. ff. de vſufr. † Ex hoc pono talem concluſionem, quod ſi inſtituo eccleſiā hęredem, & iuro non reuocare, & ſi contingat me reuocare, dono, q̄ iſtud iuramentum & pactum valeat, quia reuocabile trāſit ad irreuocabilitatem, cum hoc pactum ſit permiſſum, vt ff. de do. cauſa mor. l. ubi ita. tamen in profana cauſa iſtud pactum non valeret, ut no. C. de tranſac. l. cum donationis, C. de ſacroſan. eccle. l. 1. per
38 Cy. † Sed pone, ingrediens monaſterium reſeruauit [d] ſibi quan-
d dam partem bonorum, adiecto hoc modo, vt inde poſſit contrahere, & teſtari, nunquid valet? & videtur quod non: quia nemo poteſt facere, quod in ſuo ingreſſu non habeant locum canones, vt ff. de reg. iur. l. nec ex prætorio. In contrarium videt, quia ante ingreſſum habet quis poteſtatem ordinandi de bonis, vt in Auth. de mon. §. illud. ergo hanc poteſtatem poteſt ſibi reſeruari. Nam reſeruatio idem eſt, quod factorum ordinatio, ar. ff. de ſol. l. Modeſtinus, ff. fam. erc. l. item Labeo, in gl. parua. C. de fruc. & li. expen, terminato. Non ob. q̄ monachus non poſſit retinere proprium, quia repugnat ſtatui monachali, ut ff. de min. ſi ex cauſa, §. Papinianus. vbi tu legiſta habes bonam gl. & 12. quęſtione 1. non dicatis, quia confiteor, quod non poteſt reſeruare ſibi dominium, ſed bene poteſt reſeruare diſpoſitionem de eo, cum monaſterium conſentiat, argu. optimum ff. quib. mod. pign. vel hypo. ſol. l. ſicut, §. vendi. & C. de ſecun. nuptijs, l. fœminæ, in fine. nam hoc facit authoritate illius, §. illud, in Auth. de monachis, & tene menti iſta, quia noua ſunt & uera. Dicit Barto. quòd frater Minor dicitur filius quantum ad excludendum ſubſtitutum ſub conditione deficientium filiorum, in l. fi. C. quādo & quib. quar. pars deb. lib. 10. per Bart.

ergo

ADDITIONES.

2 Vinc. God. Hæredis. Adde, q̄ hæredis mentio a teſtatore facta intelligitur cū effectu. Rui. conſ. 29. nu. 9. lib. 2. Et hæredis appellatione venit hæres inſtitutus in re certa, & ſic in rebus non tranſmiſſibilibus ſui natura ad extraneos, ſed ad filios. Rui. conſi. 9. nu. 12. lib. 1.

b Conuenire. Vide per Oldr. conſ. 94. incipien. Quod laicus. & adde etiam nota. per do. Alex. in l. nemo poteſt, in vltima col. ubi etiam do. Iaſ. ff. de leg. 1.

c Vinc. God. Mortis. Adde, q̄ ingrediens monaſterium in articulo mortis non dicitur facere in fraudem ſubditi. Goz. conſ. 90. nu. 6. 9. & 11.

d Reſeruauit. Vide de iſta quæſt. tex. quem ibi not. do. Alex. ad iſtā q. Docto. in l. cætera. §. item quæri. ff. de leg. 1. in ſecundo not. & adde etiam eundem Bal. conſi. 215. 3. lib. Barb. conſi. 30. ſecundo lib. vbi refert multas opi. Doc.

BIU Cujas

ergo ante ingreſſum poteſt de omnibus teſtari. nos dicimus, quod pactum, vel reſeruatio diuidens ſubſtantialia ab actu, & vſum ab vſufructu habet uitiare, ſi incontinenti fit: ſecus, ſi ex interuallo. Quæro, quæ eſt ratio? rñdeo quia ſicut ſine ſubſtãtialibus non poteſt fieri, ita nec de facto tolli. Nam generationis & corruptionis eadem eſt regula, ut dixit. l. illa not. ff. de liber. & poſth. l. ſi ita, §. regula. vnde, quod non poteſt ſine alio dari, nõ põt ſine alio auferri, vt l. 1. ff. ſi vſufr. pe. & hæc faciunt ad q̃-
39 ſtionem de reſeruatione ingredientium monaſterium. Quæritur, † an monialis aliquo caſu poſſit facere teſtamentum? & vr̃ quod ſic, ut C. de ſacroſan. eccl. auth. ſi qua mulier. In ↄrium vr̃, quod quia ille, qui eſt in poteſtate alterius, non poteſt teſtari, nec codicillari etiam de voluntate patris. ergo nec de uoluntate Abbatis, quia maior eſt poteſtas Abbatis, q̃ patris. 12. qõ. 2. non dicatis. Quidam dicunt, quod non eſt teſtamentum, ſed quædam aſſignatio, uel diuiſio bonorum. vnde filius præteritus nõ dicit nullum, ſed ſufficit, quod habeat legitimã quoquo relicti titulo, ſicut dicimus in patrono præterito. glo. eſt ſing. in l. ſine, ff. de iure patro. per talem ergo diuiſionem non rumperetur teſtamentum prius ſolenniter factum, vt ff. de libe. & poſthum. l. ſi filius, qui in poteſtate, quod eſt verum, ſi in primo teſtamento eſſent inſtituti liberi: ſecus, ſi extranei, quia quilibet hoc caſu rumpit teſtamentum primum, & ſeruatur poſterior voluntas iure teſt. vt C. de teſt. l. hac conſultiſſima, §. ſi quis aũt. gl. communiter dicunt, q̃ poteſt teſtari, & licet in eo, quod relinquit monaſterio, non requitur ſolennitas teſtium; quia monaſterium reputatur eſſe de liberis, ut dicit noſtra aurea litera: tamen ſecus eſſet, ſi pateretur defectum præteritionis, uel exhęredationis, vt ff. ſi tab. teſtamenti nullæ extabunt. l. 1. in fi. & ſi eſſet clauſula codicillaris, non operatur aliquid, ſecundum glo. in fauorem inſtituti propter vitium teſtatoris, ut ff. de inof. teſta. l. Titia quæ l. non inuenitur correcta per aliquẽ tex. mundi. hoc affirmat gl. C. de lib. præter. Tu dic, vt ibi ſolenniter ſcripſi. ad-
40 uocati antiqui tenebat gl. ne iniuſtis partibus faueamus. † Quæro, an teſtator poſſit derogare huic decre. & videtur quod nõ, quia hæc decretalis reſcindit in hoc teſtamentum eius. Item quia nemo poteſt facere ne leges habeant locum in ſuo teſtamento. Item quia per ingreſſum monaſterij liberatur à fideic. relicto in defectum liberorum. Item ſi filius naturalis facit deficere fideicom. ergo multo fortius ingreſſus monaſterij, ſiue
14 religio, ar. ff. de vſuf. l. locum, in prin. † In ↄrium vr̃, quia poteſt quis rei ſuæ legem imponere, ne quæratur eccleſiæ, ut no. ff. de uerbo. oblig. l. ſi ita quis, §. ea. l. Item videtur, q̃ poſſit eccleſiam grauare ſuper bonis ſuis reſtituendis, ſi ad eccleſiam peruenerint, arg. ff. ad Treb. l. Lucius, §. tres hæredes. Item iſta uoluntas teſtatoris non eſt turpis præſertim inter liberos, ut ff. de hære. inſt. l. Lucius. Item non ſemper diſpoſitio legum attenditur, ſed potius diſpoſitio teſtatoris: nam poteſt cauſam inteſtati pferre cauſæ teſtati, quod eſt contra ordinem iuris; vt ff. de hær. inſti. l. ſi quis ita inſtituatur hæres, ſi legitimus. Item pro hoc in Auth. de nup. §. diſponat. Item non videtur monaſterium cum bona conſcientia poſſe voluntatem teſtatoris ſubuertere, ut habetur in legenda Sancti Silueſtri. Item quædam ſunt in quibus eccleſia non ſuccedit, ut in feudis datis militi ſęculi. Nam redeunt ad dominum, ſi efficitur miles Dei, ſed illud ex defectu cauſæ finalis, quia ſeruitia militaria exhibere non poteſt. Item rerum nãm eccleſia ſequi debet, & non poteſt eam deſtruere.

SVMMARIVM.

1 *Poſſidens iuſto titulo obtinet in interdicto, uti poſſidetis.*
2 *Teſtes ſuper reprobatione non recipiet ille, cui commiſſum eſt, quod recipiat teſtes ſuper principali.*
Falſitas teſtium poſt quam quis didicit teſtificata probari an poſſit.
3 *Sententia lata corruptis teſtibus retractatur per in integrum reſtitutionem, non per criminalem accuſationem, vel per actionem in factum intentatam ad intereſſe.*
Concluſiones ex Inn. & nu. 4.
Turbari quis non poteſt niſi poſſideat.
4 *Turbator temerarius tenet actione iniuriarũ, & criminaliter põt accuſari.*
Titulum poſſeſſionis rei ſuæ probare quis non tenetur.
Iuriſdictionis diuiſio, & ſubdiuiſio, & nu. 5.
5 *Iuriſdictio eſt terminus communis complexiuus ſuarum ſpecierum, & indiuiduorum.*
Indefinita abſolutè poſita, æquipollet vniuerſali, & cur quãdoq; diſtringit.
Territorum quid.
6 *Per honorem iudicis officium an competat.*
Honor in quis conſiſtit, & quæ vendicari poſſint.
7 *Diſtrictus & eius à territorio differentia.*
Eccleſia poteſt habere caſtra, villas, & iuriſdictiones in proprietate.
Imperator, Papa, & Reges à quibus donationibus abſtinere debeant.
8 *Audiri an quis debeat poſt terminum peremptorium in probando per inſtrumenta.*
Terminus aſſignatus in media cauſa ſemper eſt peremptorius.
9 *Teſtes ſi deponerent poſt terminum, an depoſitio eſſet valida.*
Dilationes etiam ſucceſſiuæ aſſignatur.
10 *Teſtes ſibi ipſis contradicentes qua pœna puniantur.*
Singularitas teſtium quomodo intelligatur, & nu. 11.
11 *Singularitas an & quando ſit cum contrarietate, & aliter miſta.*
Teſtibus quid obiiciatur, & nu. 20. 21. & 22.
Infamia quid.
Alternatiua, vel, ſignificat arbitrio iudicis relinquendum.
Teſtibus an fides detur arbitrio ſtatur iudicis.
12 *Inueſtiri non poſſunt duo in ſolidum de eadem re.*
Poſſidere duo poßunt idem inſolidum diuerſo modo, & quando eodẽ, n. 26.
In interdicto vti poſſidetis, admittuntur articuli de proprietate.
Vero proximiora quæ conſonant iuri communi.
13 *Copula, &, notat tempus continuum.*
Cenſuales alterius facere ſe non poſſunt homines mei.
Priuilegium dat titulum.
In interdic. uti poſſidetis, qui præferatur, & libellus, nu. 18.
Probatio facta in poſſeſſorio non extenditur ad petitorium.
14 *Turbare dominum in poſſeſſione caſtri qui non poteſt, nec turbare aut cenſuare habitatores ipſius loci poteſt.*
Libellus domini pro quibus concludat.
Terminum ad probandum iudex ex officio poteſt aſſignare, & num. 15.
15 *Iudex an poſſit ſtatuere terminum ad probandum.*
16 *Iudex abbreuiare debet, quantum de iure poteſt, materiam dilationum.*
Terminum ſiue dilationem variis ex cauſis iudex aſſignat.
Errorem ſuum quando probaſſe teneatur qui terminum habuit ad proponendum, & probandum.
Reſtitutio aduerſus tempus quando concedatur.
17 *Damnum reparabile contrario iudicis imperio poteſt remoueri abſque reſtitutio. in integrum, & quando per reſt. in integ.*
18 *Exceptio falſi an poſſit opponi ante ſententiam & poſt.*
Sententia abſolutoria lata in ciuili excludit criminalem.
19 *Sententia lata an poſſit excipi de falſo niſi petat primo in integrũ reſtitu.*
Corruptionem & falſitatem, an corruptionem tantum ſufficiat probare teſtium.
Vnitas ſermonis diuiſionem non recipit.
Qualitatem adiectam dicto ſuo quis probare debet, & ratio, & nu. 22.
Qualitas inducit ſpeciem.
20 *Contrarium probare an ſufficiat ad reprobandum teſtimonia.*
Subornatio quæ, & ſubornatus quis dicatur.
21 *Teſtes an poſſint indirectè reprobari poſt didicita teſtificata.*
22 *Corrupto fal. dicenti duæ falſitates obiiciuntur.*
Adiacens rei determinatæ probandum.
23 *Corruptione probata & lata ſententia, an cum petitur in integrum reſtitutio, ſit neceſſe probare, quod iudex fuerit ſecutus teſtimonia corruptorum teſtium.*
24 *De falſo quæri an poſſit poſt ſententiam per uiam excep.*
25 *Teſtes intra quantum tempus poſſunt accuſari de falſo.*
26 *Poſſidere in ſolidum an duo poſſint.*
27 *Si de poſſeſſione pars vtraque probauerit, an Papa debeat pronunciare, uti poßidetis ita poſſideatis, & nu. 35.*
Sortis, vel fortunæ iudicio non eſt quid dirimendum, vbi agitur de magno præiudicio.
Cauſarum facta per diſputationem fori, non fato definienda.
28 *Prouocatus ad iudiciũ in præparatoriis, & deciſoriis, hẽt ſe ad inſtar rei.*
Poſſeßio quando ſequeſtranda, vel diuidenda, vel alteri parti adiudicanda, contendentibus de poſſeßione pluribus, & nu. 13. & 30.
29 *Priuilegiati ſi ſint duo nobiles de eodem caſtro, non ſimul, ſed ſucceſſiuè, an primum priuilegium præferatur ſecundo.*
30 *Titulus in poſſeſſorio retinendæ ac aliàs quid operetur.*
Fructuum perceptio non ſtatim infert poſſeßionem.
31 *Reus ſi non turbauit actorem in poſſeſſione in principio litis, quia ignorabat aduerſarium poßidere, & proteſtabatur ſe non habere animum turbandi aliquem, ſed lite pendente cæpit turbare, an debeat ſuccumbere ex eadem inſtantia.*
Cauſa ſuperueniens an fundet iudicium cœptum.
32 *Turbare reus eo ipſo, quod negat aduerſarium poſſidere dicitur eum, & numero 31.*
33 *Dominii poſitio adminiculatur poſſeſſorio, ſeu non fundat ipſum.*
Poſitio pertinens eſt quæ qualitercunque adminiculatur cauſæ.
34 *Iudex ſi mandauit partibus, vt litem conteſtarẽtur, & reus pro uerbis aduerſario obtulit enſem, & interfecit ipſum, an hæres interfecti poſſit vincere in iſto poſſeſſorio.*
Poſſeſſio an continuetur hæredi.
Ex libello eodem fit cõdemnatio etiam ex his, quæ tendunt ad finem libelli.
35 *Pars vtraque ſi probauit de poſſeſſione, quid iuris, ſi pars, quę erat potentior, armis expulit aduerſarium, & nu. 27.*
Expulſus ſi non poteſt agere tanquam de poſſeſſione, poteſt agere tanquam de actibus poſſeſſoriis expulſus.
Sententia iudicis an concipiẽda in perſona procuratoris cauſæ, an domini.
36 *Negatiua hęc, quod res fuit abſque eo, quod talis poſſederit talem rem, uiclam vel precario, an poſit probari.*
37 *Negatiua ſenſus teſtis nihil probat.*
Ignorantia quid.
38 *Vim turbatiuam intentans, an debeat ſpecificare modos turbationis.*
Innocentia ſua ſi quis cõfidat nõ vtitur mendicatis ſuffragiis, ſed feſtinat.

Accu-

BIU Cujas

39 *Accusatio, an procedat si duo concertant de possessione retinenda, & invicē se accusant de vi turbativa.*

Pœna statuti subrogatur loco pœnæ iuris communis.

CAP. IX.

1 **Licet causam.** In †interdicto, vti possidetis, obtinet ille, qui iusto titulo possidet. Communis diuisio. In prima parte decisa facti narratio. In secunda ibi porro, Fauentinorum vna obiectio. In tertia ibi, super quo, papæ interlocutio super eadem. In quarta ibi, post hæc, secunda obiectio, & eius ad probandum admissio. In quinta ibi, quam, totius processus examinatio. In sexta ibi, nos cognoscentes, papæ diffinitio, &c. Casus. Inter ecclesiam Rauennatem ex vna parte, & commune Fauentiæ, ex altera, quæstio vertebatur super iurisdictione, honore & districtu in villa. S. Petri, & castro Arioli, quæ dicta ecclesia dicebat possidere, & de iure ad se spectare, & eō. commune Fauentiæ dicebat se possidere, & hinc inde super possessorio fuerunt oblati libelli. lite itaque coram Papa contestata, & iurato de calumnia hinc & inde, quia vtrique parti erat nimis onerosum facere venire testes coram præsentia Papæ, mandauit Papa episcopo Placentino, vt ꝯ. tres menses reciperet testes, quos vtraque pars tam super principali negocio, quā in persona testium duceret producendos, statuendo partibus terminum, in quo cum attestationibus receptis apud sedem apostolicam se præsentent. Ita continetur in decisa. Recepti fuerūt itaque testes probatorii hinc & inde, sed ad reprobationem personarum testium nihil fuit in dicto termino allegatum. Et remissæ fuerunt istæ attestationes ad Papam, & publicatus processus. videntes autem Fauentini, ꝙ nonnulli testes erant producti contra se, petierunt terminum ad reprobandum personas testium; quem terminum Papa interloquendo denegauit propter lapsū terminum: demum Fauentini obiecerunt, quod testes corrupti falsa dixerunt. Papa, licet crederet in sua conscientia, ꝙ Fauentini hoc dicerent malitiosè, tñ huiusmodi exceptiones admisit ad probandum, nolens deuiare a tramite iudiciorum, cum ista exceptio sit talis naturæ, ꝙ quandocūque etiam post sententiam possit opponi: fuerunt itaque testes Fauētinorum recepti in numero copioso: tamen quia quidam eorum erant singulares, quidam eorum erant sibiipsis contrarii, quidam malæ famæ, & leuis opinionis, quib. nulla tua modica fides est adhibēda, horum testimonia pro nullis habuit. sed quia erant circa sex testes, qui videbātur esse contestes bonæ famæ, & non leuis opinionis, Papa considerauit, ꝙ alia via isti non patrocinantur Fauentinis. primo qa non probant ea, ad quæ probanda Fauentini se astrinxerunt. Nā Fauentini obiecerunt, quòd corrupti falsum dixerunt. & hoc videbantur probasse, alterum, id est corruptionem, nō, tamen probauerunt principium, ideſt falsitatem & ideo non probauerunt ea, ad quæ sunt inducti probanda, & debuerunt induci. Alia ratio est propter prærogatiuam probationis ecclesiæ, quia ei lux veritatis assistit, cum consonent priuilegiis, & sint iustificati per ti-
a tulum. Nam titulus[a] habet in se prærogatiuum iustificationis. sed certè & propter aliud, quia ecclesia probauit de continua possessione 60. annorum. Fauentini autē de 50. & incertis articulis: unde possessio ecclesiæ non habet obijcere possessiones econtrario, sed possessio Fauentinorum sic, quia est necesse dicere, ꝙ aut Fauentini possederunt per vim, aut clam, ab aduersario suo, ideſt ab ecclesia. Nam recentior possessio, sine amotione prioris præsumitur clandestina, sed cum amotione præsumeretur violenta, hoc tamen non est in litera, vnde Papa propter prærogatiuā probationis, & alias rationes superius assignatas, & quia plures non possunt in solidum possidere, vel quasi insimul eandem rē, & eodem modo, & sic attestationes ecclesiæ, & Fauentinorum sunt incompatibiles & aduersatiuæ, vnde necesse est, quod vna pars vincat, & alia succūbat (etenim pars vincere debet quæ plures pro se habet rationes & magis efficaces.) Dicit ꝙ non debet pronunciari, hoc modo, vti possidetis, ideſt vti ecclesia possedit tales introitus, ita possideat, & econtrario, vti Fauentini possederunt, ita possideant, sed debet præcisè in omnibus pro ecclesia iudicari, cum sit interdicto superior, condemnauit igitur commune Fauentiæ ecclesiæ Rauennati, tanquam iustè possidenti ad non molestandum ipsam ecclesiam in possessione, & quasi iurisdictione, honore, ac districtu, ipsis Fauentinis quo ad iudicium
2 possessorium perpetuum silentium imponendo, †Dicit Innocē. in emergenti ferri sententiam. Idem ait, ꝙ ille, cui commissum est, recipiat testes super principali, non recipiet testes super reprobatione, quia non est sibi commissum, sed protestationem super reprobatione recipere debet, quia hoc procedit ex ordine. Idem ait, quòd causa falsi mota in primo iudicio non potest postea moueri. Idem ait, ꝙ post didicita testificata non potest probari
3 falsitas testium directè, nisi commisceatur corruptio a munere doloso, odio, vel amore. †Idem ait sentētiam latam ex corruptis testibus retractari per in integrum restitutionem, non per criminalem accusationem, vel per actionem in factum intentatam ad interesse, quia tendit ad aliud remedium, ꝙ non est necessarium. Idem ait, ꝙ si testes eiusdem partis sibi inuicem ꝯdicunt, statur testib. saniorib. & magis idoneis; secus si testis ꝯdicat sibi ipsi. Idem ait, ꝙ receptor testium debet iudici rescribere, cuius auctoritatis & famæ sint, & de aliis circunstantijs, & de animo suo quæ committuntur arbitrio suo. Idem ait, ꝙ compatibilia dicta sunt reducenda ad concordiam. Idem ait, ꝙ iurisdictio est ius dicere; honor est vocari dñm, & occurrere ei, & eius nuptiis. & obedire mandatis etiam extra iudicium, districtus est cogere, siue distringere. Idem ait, ꝙ subtrahere quædam a genere non est reprobare, sed modificare genus. Idem ait, ꝙ qui scientiam allegat, eam probare debet, nisi fortè violentæ præsumptiones essent de scientia. Idem ait, ꝙ qui vi, vel clam turbat, etiam si non possidet, tenetur interdicto, vti possid. ꝙ expulso non datur. immo nisi fuerit expulsus lite pendente. Idem ait, ꝙ nō potest turbari, nisi possideat, vide ꝙ no. in l. 1. C. vbi de crim. agi oportet.
4 †Idem ait, ꝙ temerarius turbator tenetur actione iniuriarum, & criminaliter potest accusari. ff. de act. & oblig. seruus, no. per illā glo. singularem quæ est in l. vlt. ff. de priua. delic. Idem ait, ꝙ proponens interdictum, debet exprimere modum turbationis. Idē ait, ꝙ in re propria non tenetur quis probare titulum possessionis, secus in eo, qui possidet iura in re aliena, quia est præsumptio contra eum. ff. de no. oper. nunc. si prius. Idem ait, ꝙ iudex
b in sententia[a] debet exprimere, & distinguere genera possessionum, & res, & prohibere, ne vis fiat ei. Si autem probationes se inuicem confundant, dicunt quidam, ꝙ debet eos pronunciare possidere pro indiuiso, quod non placet Innoc. quia hoc nunquam fuit petitum. vnde a diffinitiua est abstinendum, vt tędio affectus componat, & prohibebit vim fieri, & pronunciabit eos possidere pro confuso. In tex. ibi, iurisdictione, sub hac dictione continentur duæ iurisdictiones, s. contentiosa, & voluntaria, vt ff. de offic. proconſ. l. 2. Item contentiosa cōtinetur in triplici sua spē, s. mero imperio, quod versatur circa puniendos excessus. in misto quod consistit in decretis interponendis, & simplici iurisdictione, quæ consistit in iurisdictione pecuniaria, & iustitia exhibenda per modum ciuilis actionis, vt ff. de iurisdict. omn. iud. l. Imperium. Item continetur in triplici quantitate, s. minori, & dicitur bassa iurisdictio, vt vsque ad centum aureos, media vsq; ad trecentum. maior ab inde sursum, quantumuis ascendendo etiam ad mille millia, vt no. ff. ad muni. l. inter conuenientes, vbi glo. sing. licet in l. Imperium, dicat glo. ꝙ a trecentum aureis supra, quia ad neminem pertinet iure magistratus, sed iure præsidatus. omnes causæ pecuniariæ sunt mixti Imperij iure Auth. vt
5 in Auth. de defen. ciui. §. iudicare. †Porro istud vocabulum, iurisdictio, est terminus communis complexiuus suarum specierū, & indiuiduorum, vt hic, ac si per singula dinumerentur, arg. in c. 1. de noua for. fide. col. 10. C. de præscript. 30. anno. l. omnes, ff. de verb. oblig. quæ est quicquid astringendę. ff. de ser. vrb. p̄dio, l. si seruitus. Nam indefinita absolutè posita æquipollet vniuersali. id autem, quod qñq; distringit indefinitam, est ex ratione differentiæ, vt ff. de acquir. pos. l. si is qui animo. Item ꝙ iurisdictio est quid incorporale territorio cohærēs, vt C. vbi & apud quos. in l. si. quæ vendicari potest, & etiam possessorio agi pro ipsa, vt
c hic, & ff. ad munic. l. de iure. Est aūt territorium[c] habitus & circū-
6 scriptio iurisdictionis. †Ibi honore, hoc non reperitur alibi, ꝙ p honorem competat iudicium possessoriū. benè tñ reperit, ꝙ cō petit officium iudicis, vt elegāter no. in l. si duo patroni, in princ. ff. de iureiur. ecce honor debetur virtuti, tamen hoc non consistit in iure, sed in moribus, & ideo non competit aliqua actio petitoria, vel possessoria. Item consistit in honorantiis, quæ habent in se aliquam vtilitatem, vel exhibitionem operarum, vel sapiunt obedientiam. ff. de condic. indeb. si non sortem. §. libertus. ff. de obse. l. honori. ff. de leg. 1. ciuitatib. ff. de condi. & demō. l. falsa. §. 1. quib. mod. feu. ami. §. 1. col. 10. & talis honorantia bene pōt vendicari, & agi possessorio, verbi gratia, vt subditi vadāt obuiam ep̄o processionaliter, vel cum palmis oliuarum, & ipsum recipiant honorificè in encæniis, & simil ib. ſm consuetudinem illius ecclesiæ super istis honorantijs. Interdum componit Archiepiscopus, ꝙ sibi præstetur certa quantitas annua, ne subditi a suis negocijs auocentur. d. §. libertus. Ibi, districtum. †no. ꝙ
7 dicitur districtus, quia distringit, siue arcetur originarius & incola; & est vocabulum præcisum, vt no. Instit. de act. §. rursus, & in l. 1. vbi de posses. agi oportet. Districtus est etiā in mari, sed territorium non est nisi in terra, vt verbum sonat, vt in c. vbi periculum, de electio. lib. 6. Item ambitus territorij comprehendit quædam localia, quæ non sunt de districtu, vt monasteria, & vt ecclesias.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Nam titulus. Adde ꝙ titulus ex sola patientia non præsumitur. Rui. consil. 162. nu. 16. lib. 3 & tit. in præscriptione, regulariter requiritur. no. Inst. de vsucap. in princ. l. præscriptione, & ibi DD. C. qui lon. temp. Cæpo. de ser. vrb. cap. 20.

b Vinc. God. Sententia. Adde tamen quod Iudex non potest declarare sentētiā suam ex his quæ sunt extra processum. Rui. consi. 38. nu. 11. lib. 5.

c Vin. God. Territorium. Adde ꝙ territorium dicitur, & fortia, & districtus, quę sunt. Rui. consi. 22. nu. 5. lib. 1.

BIU Cujas

eccleſias. Item diœceſis clericorum diſtrictus vtrorumque, vt ſ. de reſcript. c. Rodulphus. in his vocabulis ſtandum eſt ꝓſuetudini vulgi. Item no. ꝙ eccleſiæ poſſunt habere caſtra, & villas, & iuriſdictiones etiam in proprietate, & maximè ex priuilegijs & donationibus principum, tex. eſt hic cum ſim. vt patet in donatione Conſtantini[a] non tamen poſſet Imperator donare claues Imperij, ſicut ille, qui tenet claues portarum, tenetur eas reſignare ſucceſſori, alias poteſt dici proditor, vt no. C. de acquir. poſſ. l. fin. ff. de leg. 2. l. cum pater plurib. Item non poteſt viſcera Imperij euiſcerare, quia eſſet homicida ſuæ dignitatis, vt ff. de vſuca. pro empt. l. cum fundum. §. ſi tutor. Ita nec vnam baroniam concedere, quæ poſſet ſubuertere maieſtatem Imperij, quia eſſet periurus. Idem in Papa, & multo fortius in regibus, vt ſ. de iure iurã. c. intellecto, & plenè dixi in proœmio Digeſtorum. Ibi, & inf. hic continuatur illa decretalis. ſ. de iur. calum. cum cauſam, & poſt modum ſequitur iſte tex. Ibi, quædam obijcere, non ſpecificabat quid intenderet obijcere, quia hoc ſpecificandum venit tẽpore articulorum, vt in cap. præſentium, de te. lib. 6. † Ibi, Nullatenus, no. poſt terminum peremptorium quem nullatenus audiri, nec in proponendo, nec opponendo, nec in probando per teſtes, ſed an per inſtrumenta, no. in c. ſæpè, de verb. ſignif. in cle. & dico, quod contumax non admittitur, ſiue ſit peremptorium expreſſum, ſiue non, quia terminus aſſignatus in medio cauſæ ſemper eſt peremptorius: peremptorium autem dicit, quia perimit diſceptationem, vt patet de vi ſermonis, vt ff. de iudic. l. ad peremptorium. de hoc per Cyn. C. qui accuſ. non poſſ. l. ſi ea. Ibi, Non curauit, dolo, vel lata culpa, vel nimia negligentia. Ibi, Crederet, no. ex præſumptione, quæ fit contra partem, non propterea recedendum eſſe a iuris tramite. Ibi, Ad impediendum. i. ad differendum, C. de fal. l. ſatis aperte, q̃ ponderа. † Ibi, Recipere, & examinare, no. quod hoc caſu non ſufficeret recipere iuramenta, & ideo ſi deponerent poſt terminum, non valeret depoſitio, aliàs ſi non eſſet illud verbum, examinare, dictum teſtis trahere litur ad diem iuramenti, vt no. in c. 1. de offic. deleg. in cle. quia licet iuramentum habeat in ſe hanc conditionem implicitam & inherentem ſibi de neceſſitate, (quia iurm nihil continet certũ, & ideo nihil per ſe probat, vt ſup. in c. in præſentia) ſi deponatur, tñ iſta conditio non eſt ptãtiua, ſed neceſſaria, quia teſtis habet de neceſſitate deponere, ex quo iurauit, & ideo fingitur retro, vt l. potiõr. ff. qui po. in pig. hab. Item quia examinare pertinet ad iudicem. vnde ſi iudex non examinat, non debet imputari parti, vt C. de teſta. l. ſi qñ. & ibi dixi. Item ſi eſſet iudex delegatus, & eſſet functus iuriſdictione, non teneret examinatio. Idem in arbitro, & arbitratore. l. cum non ex die, C. quando prouoc. non eſt nec. & arg. ff. ad leg. Falc. l. ſi poſt miſſionem. Ibi, Circunſtantijs, no. circunſtantias eſſe ſubtiliter inquirendas. item quandoq; inquiritur de die, vt ſingulariter no. ff. ad Silla. l. prius. Ibi, Ex tunc, no. ſucceſſiuas dilationes ſimul aſſignari; nec debet propterea aliquid fieri dilatione pendente, quia vno contextu fit. Ibi, Produxerit, coram primis iudicibus, non coram ſecundis. † Ibi, cum alij, no. hic plura, quæ teſtib. obijciuntur primo, quia ſibiipſis ꝓtradicũt, iſti puniuntur pœna falſi, ut ff. de teſti. l. qui falſa, vel uaria. Secundo, quod ſunt in dictis ſuis ſingulares. Cõſidera, quod ſingularitas debet intelligi penes id, quod eſt probandum, non penes ſenſum proprium. Natura. n. non patitur, vt ſenſus meus ſit ſenſus tuus, ſed bene patitur, quod unum & idem obiectum cõe ſit viſui meo, & viſui tuo, & ſic de alijs ſenſibus. Attenditur igitur conſonantia in ſenſato, vt idem ſentiant, ſed non eodem modo. idem dico. i. in eundem finem conſonando, vt ſ. de ver. ſign. c. nihil obſtat, & C. de pœnis, l. qui ſententiam, vbi eſt tex. au reus. † Et no. ꝙ ſingularitas qñq; eſt cum ꝯtrarietate, ut ff. quemadmodum teſt. aperian. l. j. in fi. vt quando vnus teſtis cõtradicit multis. Q ñq; eſt cum actuum diuerſitate, vt quia vnus dicit de vno contractu, alius de alio, ſ. de fide inſtr. c. cum Ioannes. qñq; eſt ſingularitas, & tamen dictum vnius coadiuuat dictum alterius, ſicut ſi vnus teſtis probet confeſsionem, & alter veram numerationem, ſicut ſcriptura priuata confeſſionis eſt adminiculum vnius teſtis veram numerationem probantis. & hoc tertio caſu, vnus teſtis non facit vacillare fidem alterius, immo adminiculatur, quia vtrunq; poſſet eſſe verum & veriſimile. Sed vbi pp ſingularitatem vacillat depoſitio, ibi ſingularitas omnino vitiat. Adde & eſt no. dignum, quod in probatione actus generalis, puta iuriſdictionis, teſtes ſingulares nihil probant, tex. eſt hic expreſſus melius quam reperiatur alibi, & no. ff. de teſt. l. ob carmen. §. fi. tertio obijcitur teſtibus, ꝙ ſunt malæ famæ, pondera literam, non dicit infames, quia iuſamia eſt defectus imminens, quinimmo quantum ad fidem teſtimonij, quæ eſt publici iuris, eradicans ſtatum hominis, vt l. cognitionum, ff. de vari. & extraordi. cog. ſed dicit malæ famæ, & ſubdit verbũ, modica aut nulla fides. vnde hic expreſsè determinatur quæſtio, quæ formatur ff. de ſena. l. Caſſius, & C. de ſum. Trin. l. 1. verum, quod mala, de teſte facit ſibi non credi, vel minus credi, ſ. iudicis arbitrio, & non reperitur melior tex. alibi, quam hic. Ibi, Vel modica, iſta alternatiua, vel, ſignificat iudicis arbitrio relinquendum. Quarto obiicitur teſtii, quod eſt leuis homo, i. quodammodo beſtialis, & etiam hoc eſt bene no. quinto obiicitur teſtibus, quod non probant id, ad quod probandum ſunt inducti, ff. de petit. hæred. l. ſi quis lib. §. fin. ſexto, quod non probant ea, ad quæ probanda producens ſe, aſtrinxit, ſ. de eo, quod connexè propoſuit, vel copulatiuè, vel quia vnum eſt ſubſtantiuum, aliud adiectiuum, vnicam orationem determinans adiectiuum ſignificatur. † Ibi, Cũ duo, &c. collige hic apertè, quod duo in ſolidum de eadem re inueſtiri non poſſunt. [b] Ibi, & eodem modo. No. verbum. nam duo poſſunt in ſolidum poſſidere diuerſo modo, puta vnus ciuiliter, alter naturaliter, ſed eodem modo, ideſt ambo ciuiliter, vel ambo naturaliter, non, vt hic, & l. ſi duo, in princ. ff. vti poſſ. Ibi, Titulum. Nota hic expreſſum, quod in interdicto, vti poſſ. admittuntur articuli de titulo, & proprietate, & quaſi, vnde hic determinatur quæſtio, quæ formatur per glo. C. qui legi. perſo. l. momentaneæ, & non reperitur melior tex. Ibi, Corrupti, ſubſtantiuum. Ibi, Falſa. ff. de re iud. Diuus. Ibi, Apertiora. ſ. tit. 1. ca. præterea, & ff. de teſt. l. ob carmen. §. fin. Ibi, Proximiora, illa ſunt vero proximiora, quæ conſonant iuri communi, dicit Innoc. ſ. de præſcrip. auditis. ego dico, vel priuilegijs, tex. eſt ſingul. hic. † Ibi, Annis, & citra. iſta copula, &, notat tempus continuum. itẽ dictio per, vt ff. de verb. ſignific. vrbana. vbi ergo copula ponitur inter principium & finem, habet includere medium tempus, quod no. dignum ſecundum Hoſt. Ibi inceperunt, & ſic arguas, ꝙ homines mei ſine meo conſenſu non poſſunt facere cenſuale alterius, de quo vide. ſup. de foro compet. verum, ſecundum Hoſt. ꝙ tene menti. Ibi, Ex priuilegiis, no. ꝙ priuilegium dat titulum, nec oportet, quod ille, qui concedit priuilegium, faciat aliam inueſtituram corporalem, quæ non cadit in iuribus incorporalibus, tex. eſt hic ſingularis. In tex. ibi, Occupaſſe, no. ꝙ ex quo conſtat, ꝙ aliquis poſſedit prior, ille qui poſtea dicit ſe poſſediſſe præſumitur incepiſſe poſſidere cum vitio. Item ex eo, ꝙ dicit ſine titulo, collige. arg. ꝙ etiam inter duos prædones vincit in vti poſſid. qui habet titulum, & poteſt eſſe vterque prædo, qa vterque ſimul inuaſit poſſeſſionem, ff. de acq. poſſ. l. ſi ex ſtipulatione. ff. ſi ſeruitus uend. l. ſi a te. hic tamen eccleſia nõ erat prædo, quia priuilegium principis recta uia transfert dominium in eccleſiam, ſicut donatio, vt C. de ſacroſanct. eccle. l. fi. ubi ſup. de conſuet. c. ex parte. Ibi petierit, no. formam libelli in interdicto, uti poſſ. Ibi ſuper iuriſd. & ibi. generaliter, no. generalem, immo uerius ſententiam uniuerſalem. Ibi, Quo ad poſſeſſionem, nota ualde, ꝙ probatio tituli, uel proprietatis facta in poſſeſſorio, non ualet niſi in poſſeſſorio, & non in petitorio, ꝙ non erat in iudicium deductum. Ibi, Silentio. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. centum. Ibi, Neque per ſe, neq; per alios, no. hoc non fuerat ſpecificatum in libello, tñ ſpecificatur in ſnĩa, & eſt bene no. † Ibi, Habitatores, no. ille, qui non põt turbare dñm in poſ. caſtri, non poteſt turbare, nec cenſuare habitatores ipſius loci. unde libellus dñi concludit pro dño, pro uniuerſitate caſtri, & pro ſingulis habitantib. ꝙ perpetuo tene menti. Venio ad apparatum, & primo glo. colligit notabile, quod iudex ex officio ſuo poteſt aſſignare partibus terminum ad probandum. ergo ſi appareat de termini aſſignatione, licet non appareat ad cuius inſtantiam fuerit terminus aſſignatus, ualet termini aſſignatio, quod eſt no. dignum. Et multi fortè crederent contrarium, per l. ff. de iudic. ad peremptorium, & ff. de dam. infec. l. 4. §. iudicium. † Oppo. & uidet, ꝙ iudex non poſſit ſtatuere terminum ad probandum, quia ſtatutus eſt a iure uſque ad ſnĩam, ut ff. de rei uen. officium, C. de excep. ſi quidem. C. de iu. & facti igno. l. erroris, de cã poſſ. paſtoralis. Item, ex quo pendet dilatio legis iudicis officium conqeſcit, ut C. de di. l. ſiue pars. Sol. dic, quod quædam ſunt dilationes certæ quo ad principium & finem; & tunc nihil eſt innouandum interim ꝯ dilationem, & quædam ſunt certę ad principium, ſed non quo ad finem, ut eſt in caſu noſtro, quia qñ feratur ſnĩa, eſt incertũ; & tunc iudex poteſt prouidere de termino certo quo ad principium & quo ad finem, puta de termino trium menſium, vel de alio certo. C. de dila. l. 1. & hoc, ne lites inuito iudice protelentur, ut C. de iud. l. properãdum, in prin. † Iudex enim debet abbreuiare, quantum de iure poteſt, materiam dilationum, ut C. de temp. app. l. 2. in prin. nõ mirum igitur, qñq; iudex aſſignat terminum ad probandum, ut hic, & ff. de fer. l. oratione, & l. fin. qñque ad agẽdum de ſtatu, ut C. de inge. & ma. l. diffamari, qñque ad accuſandum, ut C. qui acc. non poſſ. l. ſi ea, & ff. de accuſ. l. cum Titia. qñque, qa reo imminet neceſſitas proficiſcendi, & aduerſarius eſt in dolo differendi petitionem ſuam, ut ſingul. no. in l. unica, C. ut nemo inuitus agere, uel accuſare cogatur. interdum aſſignatur dilatio cauſa infinitatis uitandæ, ut ff. de damno infec. l. ſi finita, in princip. interdum cauſa iuriſdictionis exercendæ, ut l. de die, in prin. ff. qui ſatiſd. cog.

Item

ADDITIONES.

a Conſtantini. Vide omnino latè per d. Fran. de Are. in rub. ff. de verb. obli.

b Poſſunt. Vide omnino latè per Doct. maximè do. Bart. Socinum, in l. 2. §. contrario, ff. de acquir. hæred.

BIU Cujas

Item ex variis figuris causarum & pp casus emergentes, vt l. 2. ff de re iud. Item ad proponendū, & ꝓbandum pōt simul assignari dilatio, casus est no. in isto c. Sed nūquid in ista dila
2 tione a includitur, quod ille, qui per errorem cōfessus est positionem aduersarij sui, debeat eam reuocare, & ꝓbare rem aliter se habere? vī ꝙ non, qa cum ignoret se errasse, non habet facultatem reuocandi, vt ff. de exce. pastoralis. C. de tab. l. gñali. C. de decre. ab or faci. l. fi. ff. qñ ap. sit. l. j §. biduum. ff. de calum. annus. ff. de admi. tuto. quidam decedēs §. ex quo inotuit. ff. de excu. tut. l. so. In ꝓrium vī, ꝙ tempus dilationum continuum numeratur, vt C de dila l. siue pars. sed tēpus cōtinuum cedit ignoranti, vt ff. de infa. l. genero. C. de prescrip. lon. tempo. l. fi Sol. ille, cui est assignatus terminus, debet esse curiosus, & inuestigare quid sibi expediat, alias sibi imputet, vt C de transl. sub prętextu. post aliqñ subuenit, tñ ꝓpter iustam ignorātiam ope restitutionis petitionis viui, illi, qui, qñ petit restitutionem, tractat de damno vitando, & eius aduersarius tractat de lucro captādo, vel de pœna extorquenda. C.
37 de verb. ob. l. ad diem. † Scias, ꝙ dānum reparabile ꝓrio iudicis imperio potest remoueri absq; restitutione in integrum, secus, si nō fit reparabile, nisi per restitutionem in integrum. v.g. interposito secundo decreto, vt ff. de dam. inf. l. si finita. §. si forte, vel alia diffinitiua, a qua de iure cōi nō possit appellari, vt ff. de in integ. rest. l. diuus Ex hoc pono talem cōclusionem, ꝙ licet ex mero possessorio non appelletur, tñ propter nimiam temeritatem iudicis, vel iustissimam ignorantiā partis, vel quia fuit circumuenta dolo aduersarij, pōt peti in integ. resti. ff. ad Treb. siue inuito. §. cum prætor, vbi gl. solēnis. & d.
38 l. diuus. §. nec intra his, vbi gl. sing. † Op. dicit tex ꝙ exceptio falsi pōt opponi ante sñiam & post. Nam imo vī, ꝙ post sententiam non possit opponi, vt C. de fide instr. l. fi. Sol. ibi ante sñiam fuit exeeptio falsi opposita, plene discussa & reprobata, & ideo sñia trāsiuit in rem iudicatam adeo, quod absoluto ria lata in ciuili excludit criminalem. quod sic ꝓbo. litis pendentia inducit suspensionem, ergo diffinitiua sñia parit ꝑpetuam exclusionē. C. qñ ciui actio. l. j. ff. vi bo. rap. l. 2. C. ad leg. Aquil. ex morte. C ad l. Iul. de vi. l. si quis ad se fundum, ꝙiuncta. l. ff. de excep. l. fundum Titianū, & l. fundi, arg. ff. de excu. tut. l. diximus Capitulum autem nostrum, inquātum loquitur de post sñiam intelligitur, qñ ante sñiam quæstio falsi de-
39 cisa non est. † Sed immediate opp. & vī, ꝙ lata sententia non possit excipi de falso, nisi petatur primo in integrū restitutio. vnde vī obstare. ff. de re iud. diuus. ff de exce. l. q agnitis Solu. concedo, quod obtentu falsitatis diffinitiua sñia non est ipso iure nulla, sed annullanda per restitutio. in integrū, fallit ubi testes corrupti falsa dixerunt, vt hic. Itē fallit, vbi falsū est probatum per prēsentem ꝓ absentē, vt ff de iud. l. prętor. §. Marcellus. Item fallit in causa capitali, vt l. si quis obrepserit ff. de fal. Item fallit in decreto secundo, quod est ipso iure nullū, ut C. ne vis fiat ei. l. j. §. hæc verba. Itē fallit in omni interlocutoria, quę fertur in executionem debiti, qm̄ iudex nō erat alias executurus, nec facturus, & facit. ff. ad Carb. l. 3. §. puberi. ff. de fideicom. lib. cum vero. §. subuentum. & ff. de tuto. & curato. datis ab his l tutor si petitus. Oppo. & vī quod nō sit necesse probare ista duo. s. quod testes corrupti falsa dixerint Nā sufficit probare solam corruptionem. & arguo sic. fundamentū testimonij cōsistit in duobus, s. in iuramento, & veritate. sed testis corruptus est periurus, quia iurat non testificari precio, vel precibus. cū ergo probetur periurus, satis est ad euertandum suum testimonium. Prętera satis vī, qđ ꝓbetur sola falsitas, quia non pōt dici testis ille, qui deponit falsum; & ideo adijcitur dictio, falsus, ad denotandū, qđ essentialiter & substantifice non est testis. ff. quemadmo. test aperian. l. 2. in prin. ff. de fal. si quis legatum. ff de pę. l. si quis aliquid. §. testm̄. ff. de verb. sign. l. Paulus. Sol. ad istas duas oppositiones rñdet litera, quia dicit, ꝙ hoc contingit, quia Fauentini se astrinxerūt ad vtrunq; probādum, quasi dicat: secus, si nō astrinxissent, sed separatim obiecissent quodlibet de p se. Sed quæro, vnde colligitur, quod astrinxerint se? rñdeo p vnitatem sermonis, qa intentauerūt, quod corrupti falsa dixerunt. Nā vnitas sermonis diuisionē non recipit, vt ff. de vulg. substi. l. iam hoc iure. Item verbum, corrupti, est quędam qualitas, quę intētata debet probari Nam ille, qui qualificat dictū suum qualitate, quę possit sibi inesse, ex qua surgat effectus, semper vī se astrinxisse ad illam probandā, ēt si excipiendo proponat, qa descendit ad speciem specialissimam. Nam nomen falsi est gñale nomē vero corrupti est eius species. & qui intentat genus specificatum, tenetur illud probare in ipsa specie, seu cum ipsa. ff. de in. actuq; priua. l. 3. §. hoc aūt a superiori. sed illud non est per astrictionē, sed per naturam interdic. ff. de instito. l. habebat. ff. vi bo. rap. l. prætor. §. docere. ff de adul. l. denunciasse. §. qui bi. Sed immediate opponitur, quod Papa fecerit Fauentinis iniuriam, quia audiebat eos, nisi se astrinxissent. nō n debuit hoc facere Papa, ex quo sufficiebat alterutrū, vt dicit. l. illa no. ff. de appel. Scio in fi & l. appellanti §. nō solerent. Sol. hoc fecit Papa pp prēsumptam malitiam Fauentinorum. vel dic, ꝙ sponte Fauentini se obtulerunt. i. eorum syndicus, qui astrin
20 gendo se præiudicat dño suo, quod est nō. dignum. † Modo reuoco in dubium, vtrum sit verum quod ad reprobandū testimonia sufficiat probare ꝓrium. i. rem aliter se habere? & vī quod sic, quia hoc sufficit ad reprobandū instra. Item ad reprobandum propriam confessionem, & hoc tenet glo. Sed in ꝓrium videtur quia ista est reprobatio directa, quæ non potest fieri post didicita testificata, vt in c. testibus, de testi. in cle. & ē casus notabilis istius c. qa si ita excludit priorē, ergo & prior posteriorem terminis non mutatis, sed iustius est, quod prior excludat posteriorem, qa in posteriore formaliter ꝓria timetur subornatio, in priore non timet. porro subornatio est conatus improborum ff de eden. l. j. §. editiones. Non tñ dicitur subornatus, neque instructus ille, qui ad verum testificandum est informatus, vt no. Host. in libellis suis, in titulo de senatusc. Liboniano. vnde testis, qui dicit se non fuisse instructum, non intelligitur mentiri, si fuit informatus, vt loquere-
tur per verba cōgrua consona iuri & veritati, & conscientiæ ipsius testis, quod est no. d gnum facit. §. de iud. pastoralis. Nā hoc non est peccatum, ergo non periurium, quia periurū sine fraude esse nō posset, vt C. de fal. l. nec extra. † Indirecte aūt
21 bene possunt testes reprobari post didicita testificata, quia nouum c. est id, super quo princ. paliter deponit nūc, quod non erat præmeditatum. Item nec erāt super eo iurati, vel examinati aliqui testes, licet dependeat ex veteri, & oriatur ex ꝓria materia. Nam quædam licent per obliquum, quæ non licent
22 directe, vt l. j. ff. de auth. tut. † Et scias, quod si corruptus dicit
b falsum, b duæ falsitates ei obijciuntur, vna est in themate negotij principalis, alia est in themate iurī, quia iurauit deponere non corruptus. Sed qñ primo dixit verum & non falsum, tūc vna tm̄ falsitas est in eo, ratione tñ illius falsitatis pœna legis Cornel. imponitur sibi, ergo dicit verum, ꝙ vidit & præsens fuit in facti substantia, & tñ punitur de falso ratione corruptionis, quæ consistit in pręmio, vel pollicita spe premij, vt ff. de calum. l. qui etiam. Si aūt testis dixisset tēpus fuisse nubilosum, cum esset sol, istud mendacium non est adiacens rei testificādæ, quia nō debet interrogari de nubibus cęli, vel de cursibus planetarū, neq; de summo, aere, vel Angelis, vt no. in l. j. in fi. ff. de rē diui. Cōcluditur ex his, quod qualitas, quæ dēt disponere de subiecto vel ei patrocinari, vel mouere ęqtatem iudicis, vel actionem informare, debet ꝓbari tāquam modus. i. adiacens rei determinatæ, alias nō, de hoc dic ut plene no. per Bar. in d. l. diuus, & ff. de proba. circa. & no. in c. j. §.
23 de rescrip. † Sed an probata corruptione, & lata sñia, cū petit in integrum restitutio, sit necesse probare, quod iudex fuerit secutus testimonia corruptorum testium? dic qđ sic, vt C. si ex fal. instru l. 2. Et dicit gl. satis notabiliter, quod hoc probabitur per iudicis assertionem, vt no. ff de iud si prętor. Sed certe ēt per acta probatur arguēdo ē sufficiēti diuisione. Nam aut ęst plene probatum per alios testes idoneos, & constat, quod iudex fuerit motus ex testificationibus veris, aut non erat ꝓbatum per alios. & tūc constat, quod non erat alias facturus, & sic quod fuit motus ex falsis attestationibus, qa alia causa non potuit eum mouere, argu. §. de rest. spol. cum ad sedem.
24 † Sed an post sñiam potest quari de falso per viam excep. rñdeo, non: nisi restitutione in integrum ꝓcessa. ff. de excep. l. ex ceptione. sed bene potest agi de falso ad interesse, tñ executio sñię nō impeditur, quia vt dixi, exceptio non datur. Si autem proposita sit accusatio falsi, tunc criminalis interim præiudicat ciuili, si accusator est ipse victor, sed si ipse non est accusatus, sed soli testes, non impedit executio, ut no. Cy. in l. j. C. q
25 accu. non pos. vbi oīno videas. † Quæro, intra quantum tempus pōt testes accusari de falso: rñdeo, vsq; ad xx. annos. Inquiri aūt pōt vsq; ad xxx. Ita dicit gl. vnica in iure. C. de fal. l.
c querelam. c sed istud vī falsum, quia nō debet plus durare extraordinarium auxilium, quam ordinarium. Item qa ambæ viæ oriūtur a principio, & ex eodem fonte, & ex vna radice, ergo vna ꝑscriptione tolluntur, arg optimū. ff. de tu. ra dis. l. §. in tutela. C. de his qui a nō do. ma. l. fi. ff. de vi bo. rap. l. si ser
26 uus. † Opp. & vī, ꝙ duo d insolidum possint possidere, vt duo
d vsuarij, & duo cōsules, vt l. j. de offi. consu. ff. & l. fi. ff. uti possi. Sol. ibi in incorporalib. & indiuiduis. secus in reb. corporeis,

vt ff.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod dilatio dari debet cum causæ cognitione. Bar. in l. quod iussit. ff. de re iud. Alex. cons. 43. Visis & ponderatis. nu. 32. lib. 4.

b Vinc. God. Adde quod testis nolens testificari, præsumitur subornatus ab aduersario. Bar. in l. j. §. j. ff. de fals. Vide Cæpo in c. j. de test. cog.

c Vide Bar. con. l. 97.

d Vinc. Cod. Adde quod duo insolidum possidere non possuot. Socin. fallen. 99. plura adducit.

BIU Cujas

vt ff.de commo.l.si vt certo.§.si duob. vehiculum. Nã incor-
poralia non possunt in seipsis diuidi, & nõ possident ꝓprie,
vt ff.de acqui.re.domi.l.seruus.§.incorporales: fallit in vsufru
ctu,quia est pars dñij,vt ff.ad l.Fal.l.j.§.si vsusfructus.† Oppo.
ꝙ Papa debuerit pronũciare,vti possidetis,ita possideatis,qa
vtraq; pars probauerat de possessione,vt C.vti possi.l.1. Sol.
dicit gl.q.l ideo iudex non d̃t ita pronũciare, quia daret gla
dium vtriq; parti,vt ff.de ser.vrb.præd.l.in re cõi.dicas, quod
hæ probationes non erant pares,sed si probationes essent pa-
res,aut possunt per aliquam diuisionem saluari; & tunc vter
que vincit in eo,quod probauit:aut non possunt saluari, &
tunc dicunt quidã,quod dirimitur sorte, quod nõ placet gl.
in d.l.i.vti possit.quia iudicium sortium nõ habet locum vbi
agitur de magno præiudicio,verũ vbi est dubium facti, licet
diuitiones aliqñ fieri iudicio fortiũ, vt C.commun.de leg.l.
fi.in prin.& C.qñ.& quibus quarta pars deb.l.2.li.x. Nam nõ
est iustum,vt opes nostras committamus fortuitis casibus &
incertis,vel.C.de p g.ac.quę fortuitis Item fortuna est nutus
Dei nobis incertis,vel si est altera natura in cęlo hñs dñiũ
caducorũ,non debemus nos immiscere de suo officio. Item
ambigua facta causarum non facto,sed per disputationẽ fo-
28 ri dirimẽda sunt.C.de aduo.diuer.iud.l.aduocati. † Gl.dicit
hic,quod ille vincet,qui ad iudicium est prouocatus,cum sit
reus,quod est no.dignum,vt nõ solum in præparatorijs, sed
in decisoriis habeat in star rei.sed si pariter se inuicẽ prouoca
uerunt,dicit Iaco.But.quod põt res sequestrari, & interdici
vtriq; parti ire & agere possunt,ne deueniatur ad arma, do-
nec sit cognitũ de cã proprietatis, arg.optimum. s̃.de restit.
spol.c.literas.§.fi.& c.ex transmissa.Bar.dicit in l.i.ff.eo.qd iu
dex dẽt iudicare,tãquã si probassent possessionẽ pro indiui-
so.Nã per cõcursum faciunt sibi partes, ad hoc gl.ordi.ĩ.de
test.in nr̃a.vbi no.ꝙ inter pares cõpetitores res diuiditur,si ꝑt
diuidi quia ꝑ cõcursum probationũ & possessionis faciunt
sibi patrẽ,dr̃ in vsi.feu.qd apud illũ dẽt interim esse possessio
pro quo est iuris naturalis,vel ciuilis præsumptio,in c.2.si de
feu.fuer.contro.sed hæc opinio est ꝯ libellũ vtriusque partis.
Item non procedit in incorporolilib.vnde alibi dicit gl.sing.
ꝙ in hac parte iudex hẽt arbitrium sm̃ conscientiam. & pro
illa parte dẽt forte sñiam,vt no.ff.de re iudi.l.duo iudices da
ti.vel hoc casu,si adsit copia principis, recurretur ad princi-
pẽ,sicut qñ qõ est inter pares,recurritur ad dñm,vt s̃.de iud.
c.cæterum.Sed ibi est,quia tangit rem & iurisd.dñi.tene opi
nionem Bar.Item si vna possessio respicit piã causam,alia nõ
præualet fauorabilior,vt dicit.l.illa notabilis.ff.de mann.l.le-
29 ge Iulia † Sed quæro,quid si duo nobiles sint priuilegiati de
eodem castro non simpl.sed successiue? rñdeo, primũ priui-
legium præfertur secundo,vt no.in in Authen.vt exactio in
stan.dotis.§.is igitur,& facit C.de silentiarijs,l.decurionibus
lib.12.vbi est gl.sing.hõc ẽt tenet illa gl.no.quæ est.C. de fun
dis,& saltibus rei dñcæ.l si qua loca,lib.xi.vbi gl.dicit, qd̃ sm̃
priuilegiũ præsumitur impetratũ per obreptionem, & si in-
secundo priuilegio essent verba derogatoria generalia, & in
a sup essent illa verba, ex certa scientia, a pręsumeretur rescri-
ptũ per importunitatem obtentum,& non valeret,nisi prin-
ceps apponeret hæc verba, ex certa sciã & proprio motu, vt
probatur in illa solenni.l.& no.C.de peti.bon.subla.l. i lib. x.
Nã princeps ipse non vult,ꝙ iniustũ præualeat iusto, vt no.
in c.j.per quos fiat inuestit.& per quos recip.colla.x. sicut ec-
clesia,quæ est cultrix & altrix iustitiæ,non debet vnum spo-
liare,& aliũ inuestire sine cã priuationis,vt no.in c. si clientu
lus,de feu.alie.& in c.i.qui succe.teneãtur.eadẽ ratione & si-
cut primus non perdit feudũ,ita nec eius possessionẽ,q̃ feu-
do cohæret,nisi possessor consentiat.facit quod no. in sim.li.
30 ff.de reg.iur.l.nõ dẽt,cui qd̃ plus est,in fi.gl. † Quæro, quid
operetur titulus in possessorio retinendę? rñdeo, tũc operat,
b qñ vtraq; pars probat possidere.Itẽ ex antiquitate tituli b præ
sumitur possessio antiquior,vt eleganter no.Iaco.de.Arc.C.
de rei ven.quoties.Itẽ ex titulo pręsumitur possessio subsecu
ta,vt C.de acqui.pos.li.ij.Item dignus tanquã dignior trahit
ad se possessionẽ,vt ff.de rei vendi.l.quædã mulier. Itẽ vt ele-
gãter ait Ia.Bu.in l.i.C.vti pos.ille,qui probauit de antiquio-
ri possessione,probauit, ꝙ aliquo tpe posedit solus pacifice
nemine inquietante.unde nõ fuit licitũ aduersario incipere
eũ inquietare propria auctoritate,cũ inquietare sit delinque
re,vt ff.pro socio l.merito.Idẽ satis no.ait.C.de interdi.l.incer
ti,ꝙ iste nouus,qui se asserit possessorẽ, nõ dr̃ propric posi-
dere sed est quoddã ire agere, & si percipiat fructus nõ pro-
pterea,fit possessor.quia aliud est fructus, aliud est possessio,
vt ff.de vsufr.si fur.& ff.quib.mo.vsus.amit.l.Põp.ff.de vsufr.
leg.l.fundi Trebatiani.ff.de fur.l.si apes.§.vlti. No.tñ quod si
duo probarẽt de eodẽ principio tpis,& fine,tñ ꝑ diuersas ra
tiones,quia vnus probauit,ꝙ arauit, & seminauit,alius pro-
bauit,quod fructus ꝑcepit,in quibus cõsistit efficacia & vti-
litas possessionis,ille vr̃ melius probasse, ar.C.si.regũ.l. siquis
super.licet in ꝯrium faciat,quia qui seminauit,præuenit ĩ ho
nore,quia, vt dictum est, potior actus pręualet.dicit Arist. ꝙ
initium est a fine denominari oĩa.& sępe ꝯtingit,quod vnus
seminat,alius metit, vt C.lo l.pręsses.puto tamẽ, ꝙ furtiua ex
portatio fructuum significat possessionem clãdestinã, quia
suspicabatur se posse expelli.ff.de acquir.poss.l.clã possidere,
in prin.nisi forte ex iusta cã,puta cã vitandi tumultus,vel ma
31 ioris mali,vt no.ĩ l.j.§.interdictũ.ff.vti poss.† Quid dices,reus
non turbauit actorem in possessione in princ.litis,quia igno
rabat aduersariũ possidere,& protestabatur se nõ habere ani
mum turbandi aliquem, vt elegãter no. in l.si duo,in prin.ff.
vti pos.sed lite pendente cępit turbare,nũquid debet succum
bere ex eadem instantia? Rñdeo,sic,arg.ff.de rei ven.l.sinaũt.
§.possidere.& est ratio quia eo ipso offert se liti.quod sufficit
in quacunq; parte iudicij fiat; & sic turbatio qñcunq; super-
ueniens fundat iudicium passiue. actor aũt debet possidere tp̃e
lit.contest.alias illa instantia nihil prodest ei, vt Insti.de inter-
dic.§.hodie, quia ex persona agentis metimur iudicium acti-
32 ue,vt ff.si pars hær.pen.l.j.in prin.† Adde dicit Inn. ꝙ eo ipso,
c ꝙ reus negat aduersarium possidere dr̃ eum turbare quia ob
scurum facit,an actor possideat, etiam si ipse reus nõ dicat se
possidere, cum per negationem fiat res dubia, & si bona fide
reus neget,vt s̃.de rest.spol cum ad sedem, & l.fi.C.qui.ad li-
ber. procla. non licet. facit ergo reum solum cõtradictio sm̃
33 Inn. † Ex prædictis apparet,ꝙ positio dñij adminiculatur pos
sessorio, sed nõ fundat ipsum. Dicitur tñ positio pertinẽs nõ
solum,quæ directe & principaliter faciat ad causam, sed etiã
quæ qualitercunq; adminiculatur ẽt leui præsumptione sm̃
Iaco.Bu. qui ita eleganter no.in d.l.incerti.testis tñ non est in
terrogandus super dñio, nisi sit ꝓductus super eo,ut idẽ no.
34 ait C.qui legitimam personam.l.momentaneo.† Quid dices,
iudex mandauit partibus, vt litem cõtestarentur, modo reus
pro verbis aduersario obtulit ensem, & interfecit ipsũ. Quæ
ro, vtrum heres interfecti possit vincere in isto possessorio?&
vr̃ quod sic,quia possessio defuncti continuatur hæredi iuris
fictione,vt ff.quib. ex cau.ma.l.cum miles, vbi est melior tex.
q̃ sit in iure.In contrarium vr̃.Nam aut hęres nõ possidet; &
cessat fictio ꝯtinuationis,quia requirit duo extrema.aut pos-
sidet,& ẽ noua possessio & posterior possessione aduersarij,
vt ff.ad exh.l.de eo.§.fi.pro prima parte facit, quia pro posses-
sore debet haberi hęres,qui dolo aduersarij est impeditus, vt
no.C.de fur.l.si adducta.Item interdicta possunt cedi,ergo ad
hæredem transmitti; Casus est sing. multum cum gl.sua.ff.ne
quid in loco publico.l.2.§. idem Nerua. Medio autẽ tpe.i.an-
te aditam hæreditatem nemini ꝯpetit interdictum,quia hæ-
reditas non possidet,vt ff.si quis testa. li.esse ius.fuc.l.j.§.Scæ-
uola. tum quia non potest obtitulari dñium, cum nemo eo
tpe dñs fuerit,vt ff. quod vi aut clam. l. deniq; quæsitum.sed
certe ille tex.vr̃ determinare, ꝙ hæredi detur vtile interdictũ.
nec est opus nouo libello, quia qñ vtile euellitur de corpore
directi ex eodem libello fit cõdemnatio,tex.est sing. ff. de rei
vendi.l.post acceptum, quia tendunt ad eũdem finem,& ex
vna radice proficiscuntur,& ideo continuatur, & non absor-
betur,vt ff.de infa.l.seruus,& Inst.de noxa.l.oĩs,& no.ꝑ Cyn
ff.de aqua plu.arcen. l.quanquam.§.Iulianus,& per eundem
Insti.de act.§.no.quod si non fuisset dñs interfectus, sed colo
nus, per hoc dñs non perdet possessionem, quia colonus est
potius organum, quã possessor. Casus est vnicus in iure satis
35 notabilis.ff.de acq.pos.l.si de eo.§.si forte. † Quærunt Docto-
res,vtraq; pars probauit de possessione,sed non expectata sen
tentia,pars quę erat potentior, armis expulit aduersariũ,quæ
ritur quid iuris? Spe.dicit,ꝙ iste est vnus modus vincẽdi, qa
ille,qui est expulsus,non põt probare de possessione,quin ad
uersarius probet. Dicas,ꝙ cum vis ista habeat in se contume
liam,iste expellens potest criminaliter accusari. Item non fa
cit hoc cum moderamine inculpatæ tutelę, sed excessit mo-
dum.Item sua authoritate ius sibi dixit, cũ debuerit expecta-
re sñiam. Item lite pẽdente nihil debuit innouare,& ideo iu-
dex debet reponere expulsum in pristinum statum,donec iu
dicetur de proprietate,arg.ff.de vsuf.l.æquissimum.Item & si
non aget tanquam expulsus de possessione, aget tãquam ex-
pulsus ab actibus possessorijs.ar.ff.de don.l.Aquilius quæ.l.ẽ
no.& debet iudex,qui hanc iniuriã reparat,vti promiscue &
incerte,Ita vsq; ad nostrã sñiam tenere.quinimo ꝯ appellan-
tẽ præsumitur,ꝙ non cõfidat de iustitia.C.de prob.l.uis eius.
Et

ADDITIONES.

a Vinc God. Adde ꝙ clausula ex certa scientia, nõ sufficit vbi conceditur aliquid contra legem habentem clausulam derogatiuam,sed est etiam necessaria,non obstante. idem quod non sufficiat clausula, motu proprio Ruin.cons.109.nu 6.lib.3.& huiusmodi clausula non operatur in præiudicium tertij, & in quibus operetur.Ruin.cons.123.nu.2 fi.lib 3.

b Vinc. God. Adde quòd titulum habens a defuncto legitime contradicit hæredi agenti.Ruin.consi.140.nu.4 lib.5.

c Vide Lud.Rom.in consi.59.pe.col.in prin.

BIU Cujas

Et opp. Papa tulit ſententiam, & non fecit mentionem de ſin dico, ergo ſnia nulla, vt l. j. C. de ſen. & inter. om. iu. So. aliud in ſindico, & ſimilibus, puta in tutore & curatore, qa verba poſ ſunt concipi in perſona dñi in iudicio, ſicut in ꝯctu, vt hic, & ff. de conſtitu pecu. l. eum qui. §. ſi actori. aliud in ſimplici pro curatore, ff. de action. & obl. l. quæcunq; gerimus. Vel dic, ꝙ canones non curant iſtã ſubtilitatem ſm Ber. vt ſ. de cle. querelam. Iuriſtæ enim dicunt, ꝙ id, quod debet fieri per ꝓcuratorem, debet prius ſumere originem cum ipſo & non ſine ipſo, ſed Canoniſtæ dicunt, qñ realitas negocii pertinet ad dñm & ſm eos etiam verba ꝯctus poſſet procurator concipere in perſona dñi. Item quia ſm eos hoc eſt nudum pactũ, ꝙ actionem parit omiſſis ambigibus, & nimiis ſcrupuloſitatibus iuris ciuilis. Certe ius ciuile loquit verum per puncta rationis, ſed ius cano. dicit verum per æquitatẽ naturalem, vt ff. ſi cer.
6 pe. l certi condictio. §. ſi numos. † Vltimo quero, nunquid poſ
2 ſit probari hæc negatiua, quod res fuit abſque eo, ꝙ talis poſ ſederit talem rem vi, clam, vel precario. vel vtrum poſſit probari directo per terminos directos, & non inflexe negatiue; & gl. ſin. dic t, ꝙ poteſt probari. & ponit practicam in l. j. §. j. ff. de iti. actuque. pr. ſed illa gl. nõ approbat no. d. Dy. de Muſel. nec Ia. de Arc. in redditione cauſę teſtis, quia illa rõ non bene cõuenit naturæ humanæ vt ff. de ſer. l. ſerui, & ff. de ſer. vr. prędl. foramẽ. ſed ſm gl. probabit per remotionem actus a ſenſu, & ſenſus ab actu & potentia, ſed difficile eſt. vel dic, ꝙ ibi negatiua teſtis probatur partim de neceſſitate per viſum coarctantem, & partim per præſumptionem, quia vicinus. l. j. §. j. ff. de flu. & iſte eſt verus intellectus & nota. & niſi ſenſus teſtis, qui per cauſam probatur, plene comprehendat rem, de qua agit, ſeu factum, de quo quæritur, non probat, vt eleganter no. in
37 l. Lucius, ff. de inſa. † Et ſcias. quod negatiua ſenſus teſtis idem eſt, ꝙ ignorãtia, & ideo nihil ꝓbat, ſed negatiua alterius actus cadit in ſenſum teſtis, & in probationẽ, vt bene no. C. de cod. l. nec codicillos. Porro ignorãtia vt dixi in rubrica, nihil aliud eſt, quam quędam cęcitas animę, quam mens formaliter nõ ſentit, vt C. de fal. mo. l. j. in fi. vnde anima ignorantis eſt tanq̃ tabula rala, in qua nihil eſt pictum, vel tanquam arca vacua,
38 in qua non eſt panis, vt ff. de teſta. l. de ſtatu. † Oppo. ille, qui intentat vim turbatiuam, vr̃ intentare crimẽ aduerſarii, vt ff. de act. & ob. l. ſeruus non in omnibus, quæ l. eſt in hoc multum no. ergo debet ſpecificare modos turbationis, qa generalitas parit obſcuritatem, vt ff. de iniur. l. prętor edixit, in prin. So. ſi reus petit ſpecificare modos turbationis, & hoc petit ante lit. conte. non debet procedi ſuper libello: ſed ſi hoc nõ petit, qa forte confidit de inſtitia ſua, tunc procedit libellus, vt ff. de an na. exce. l. ſi ſm In. ſimile no. C. de acc. l. ſi accuſatoribus. Nam qui de innocentia confidit, non vadit, per mendicata ſuffragia, ſed feſtinat, vt veritas inquirat, vt ff. mã. l. ſi fideiuſſor. §. q̃dam. dici poteſt, ꝙ ſicut ſunt exprimendi modi, ſi quis dixerit ſe iniuriam paſſum. ita in ꝓpoſito, vt ff. de iniu. l. iniuriarũ. §. fi. & ff. de act. emp. l. qui pendente. ſi tamen non ſpecificent, iudicium non eſt nullum, quia certa eſt diffinitio turbationis videlicet verbo, vel facto in dubium reuocare, vel inquietare poſſeſſionem aduerſarii, vt no. ff quod me. cau. l. extat. & iſtud facit aduerſarius poſſeſſoris experiri & agere. Nam in proceſſu temporis per hoc poſſet poſſeſſionem prætendere. Nã vbi eſt corpus. ibi poſſeſſio, vt no. ff. de ver. ob. l. ſtipulatio iſta. §. hi quoque, vbi eſt gl. communis, & Inn. de priui. cum olim. & ꝓ
39 Arehi. 7. q. j. pontifices. † Pone, duo concertant de poſſeſſione retinenda & inuicem ſe accuſant deui turbatiua, an procedat accuſatio? reſpondeo, cuilibet vr̃ licitum fortificare ſuam poſ ſeſſionem, & inferre vim fortificatiuam. li. pe. cã ſui iuris tuẽdi. ff. de ac. & ob. l. ſeruus non in omnibus, & hoc debet intelligi ceſſante dolo, vel lata culpa, qa leuis & leuiſſima culpa hic nõ punitur criminaliter, quia poſſeſſio talis qualis excuſat. & facit, ff. de reg. iu. l. hoc iure vtimur, ĩ prin. & qđ no. Bar. in l. j. §. fi. ff. ſi quis te. li. eſſe iuſ. fue. Et idẽ eſt, ſi agat ex ſtatuto muni nicipali, quia pœna ſtatuti ſubrogatur loco pœnę iuris communis, vt ff. de re mili. l. qui cum vuo. §. poſt. & ideo ad eoſdẽ caſus extenditur ſtatutum, ad quos extenditur ius commune & ad eoſdem reſtringit, ar l quamuis. ff. de in ius vo. vnde ſi ſtatutum dicit, quod ſi quis turbauerit in poſſeſſione, videtur etiam aliqñ ad poſſeſſionem trahi, de iureiu. ſed ſi poſſeſſori. §. ſed ſi verum. vbi tex. no. & vtilis.

A D D I T I O.

2 Vinc. God. Adde ꝙ negatiua ꝙ quis deceſſerit ſine filijs, probatur eo ipſo ꝙ non probatur contrarium. i. ꝙ deceſſerit cum filijs. Bar. in l. ex facto. §. ſi quis autem. in fi. ff. ad Treb. Ale. an. conſi. 9 lib. 2. late Dec conſi. 652. Viſo conſi. nu. 4. & 5. lib. 5.

S V M M A R I V M.

1 *Filium ſi qui aliquem nominant, eum vt verum filium tractando, & ita communiter reputatur, filius eſt cenſendus, licet poſtea mater id neget, ſi contrahat cum conſanguineus dicti aſſerti patris, ſtare matrimonii prohibetur, & num. 2. & 4*

Filium negantis ſuum quę præſumptiones non admittende.
Publice factum quomodo ſumitur.
Cognatio etiam naturalis ex illicito complexu impedit matrimonium.
Naturaliter quæ proferuntur, in quibus trahenda ad ciuilitatem.
2 *Spurius an intelligatur de caſata.*
Aequitas naturalis regit interpretationes ſtatutorum niſi aliud lege caueatur.
3 *Aſſertum extra iudicium tenet.*
4 *Dicti ſui nemo poteſt pœnitere, & quando.*
Natiuitas aliquando conſideratur, non conceptio præſertim in domicilio originis.
Natura quæ dicatur.
Filiationis probatio qualiter fiat, & nu. 5.
Probatur argumentis & indicijs, quod per rerum naturã ꝓbari nõ põt
Dicto primo quando ſtandum.
5 *Actus, per quos homo dicitur tractari vt filius, qui ſint.*
Probatio de facto tertij quando admittatur.
6 *Pater ſi inſtituit aliquem tanquam verum filiũ ex vxore & poſtea mutauit teſtamẽtũ, & inſtituit eũ in modica re non nominãdo ipſum vt filiũ, ſed tanquam nutritum in domo, an poſſit tanquam præteritus rumpere teſtamentum.*
7 *Conſanguinitas ꝑſumptione ꝓbata an & quando diſſoluat matrimoniũ.*
De filationis materia, vbi nam tractatur.
Filiatio non egct ea probatione, qua matrimonium.

C A P. X

1 DEr tuas. † Si qui nominant aliquem filiũ eũ vt verum filium tractãdo, & ita communiter reputatur, filius eſt cenſendus, licet poſtea mater id neget: ſi ꝯhat cum conſanguinea dicti aſſerti patris. ſtare matrimonium prohibetur. h. d. ſecunda ibi, quia vero. Caſus. Quidam Titius Tiburtinenſis ciuis Bertã ꝑ ſeptennium tenuit in concubinam, nec prolẽ ſuſcepit interim ex eadẽ l. ta Berta diſceſſit ab eo, & inde poſt modicum tẽs reuerſa peperit in domo eius quendam puerũ nomine Raynaldum, quem Titius ꝓfatus in ſuum filium publice recognouit dicte mul eris deuictus inſtantia. tandem dicto Titio mortuo dictus Raynaldus ꝯxit matrimonium cum Sophia nepte dicti Titij. petebat iſtud coniugium ſeparari rõne cõſanguinitatis: ſed dicta Berta dicebat a ſe fuiſſe illuſum, cum reuera dictus Raynaldus non eſſet filius dicti Titij, quę rebat quid iuris. rñdetur quidem ſi etiam dictus Titius ipſum publice recognouit in filium, & filius eorum fuerit nom natus ad ambobus, ſacro in ꝯrium præſtito per dictam quondã concubinam fuiſſe fornicariam nõ eſt ſtandum, quia nemo poteſt venire contra id, quod dilucide aſſeruit, & ideo Papa decreuit dictum matrimonium non tenere. Ibi, Nec ꝓlem, iſta erat quædam leuis præſumptio, ꝙ nõ eſſet filius dicti Titii, qa ꝑ ſeptennium generare nõ potuit. & qñque leuis occaſio eſt magni põderis, vt ff. de fideic. liber. l. ergo. §. ſi ex die, in ver. occuſione, vbi gl. parua dicit, no. verbum bonum. Ibi, Diuertens, & forte in iſto interim cum alio concubuit, quia tñ puer natus eſt poſtea in domo, potuit eſſe conceptus in domo & ſi aliqñ forte fecit, præſumit in meliorem partem, vt dixit alibi tex. ſin. cum poſſit & illa adultera eſſe, & impubes defuncti patrem habuiſſet, ff. de adul. l. miles. §. defuncto. Ibi, Aſſeruit. ff. de ma. teſt. l. vxorem. Ibi, publice, i. coram populo, & vicinis, & facit ad dictũ teſtis, qui dicit ꝙ audiuit publice dici, ꝙ ꝓbet fama. Item ibi, & habitus. i. tractatus, & nutritus. ff. de ver. ob. l. quidam cũ filium. Ibi, Prima facie. i. verborũ actuumq; conſonantia. Simile verbum habes. C. de edic. di. Adri. l. ſi in prin. Ibi, Conſobrinus, no. cognationem naturalem etiã eſſe ex illicito complexu, & ꝙ iſta impedit matrimoniũ, quia natura cõis eſt, ar. ff. de ac. l hos accuſare. § omnibus. Item verba q̃ naturaliter proferuntur, ciuilitatem non deſiderant, vt dicit illa. l. no. ff. de cap. dimi. tutelas, & facit. ff. de ritu nu. l. non ſolum. §. ſenatus, & facit. ſ. de ſi. presb. Michael. hęc tñ nõ ſunt trahẽda ad ciuiles materias, puta ad ſucceſſiones, feuda, & dignitates, in illis. n. nomine filiorum non continent filii ſpurii
2 tãquam abuſiui. † Sed quid ſi ſtatutum dicit, quicunque interfecerit aliquem de tali caſata, puniat pœna duplici, & aliquis interfecit ſpurium exinde natum? rñdeo, non intelligit eſſe de caſata in materia priuilegiata & exorbitante a iure cõi. l. ciuium. & idem dico in omni materia pœnali, quia verba ſunt intelligenda ſtricte in pœnis, & tamẽ ſi ſpurius occiderit patrẽ vel econtrario, quia directe offendit legem naturæ, puniret pœna parricidij conſiderata ſimplici natura, & nõ eius difformitate, q̃q̃ enim degeneret natura in ſpurio, tamen filius eſt, & æquitas naturalis eadem eſt, quę regula regit interpretationes ſtatutorũ, vt dicit illa l. no. ff. de excu. tu. l. ſcire oportet. §. & ſi maxime, niſi aliud. l. caueatur expreſſe, quia tunc non licet verba, & vim legis offendere. No. ꝙ ille qui nominatus eſt & habitus vt filius ab vtroq; parente, preſumitur filius ad eo ꝙ ſm iſtam præſumptionem debet ferri ſnia diffinitiua etiam
3 ꝑ matrimonium ſubſecutum. † No. ꝙ aſſertum ex̃ iudicium tenet,

BIU Cujas

4 tenet. & eſt rō, quia nemini præiudicabit. † Itē no. ꝙ nemo p̄t
pœnitere dicti ſui; & eſt rō, quia ex eo erat ius alteri quæſitum,
vt ff. de ver. ob. l. qui Romæ. §. Flauius. no. ꝙ ex. nr̄ ponderat na
tiuitatem in loco in domo habitationis cōis potius, q̄ concep-
tionē, & eſt rō, quia dies Natiuitatis certa eſt, & dies Conce-
a ptionis eſt incerta, & certum a trahit ad ſe incertū, & quia illa
prima mā ex toto corrūpit, nec aliqua pars formalis ipſius re-
manet in emptione, ſicut nec aliqđ ſimplex elementum, ꝙ eſt
minima pars rerū nālium, remanet formaliter in iſto, vt phy-
ſici dīnt, ꝙ eis relinquo qui melius intelligunt. Itē ll. dīnt, ꝙ ori
go facit domiciliū, non conceptio. Item illa dr̄ nā, quæ origini
perfectæ cohæret p̄ ſeipſam, & non p̄ accidens. hec probant.
ff. de ver. ob. vbi aūr non apparet. §. j. ff. de ſta. homi. l. lex natu-
ræ. ff. ad mun. l. aſſumptio originis. C. de mu. & ori. in rubro
& nigro, li. x. C. de incol. ciues. C. de murile. & in quo loco l. j. c.
li. dinumeratio tñ dictarum ſit a loco reſidentiæ, nō a loco ori
ginis, vt in c. ſtatutum. §. cum aūt, de reſc. li. 6. vbi eſt gl. no. Sed
ꝯ vr̄, quia nemo p̄t eſſe filius, niſi p̄ actum corporeū, vt ff. de
liis, qui ſunt ſui vel alic. iu. l. filiū So. hic actus corporeus dr̄ &
preſumit interueniſſe ex cohabitatione viri & fœminæ, licet
illa non fuerit vxor, ſed concubina. Secundo opp. & vr̄, ꝙ nō
ſit ſtandum verbis, niſi aliud probet, vt C. de prob. nonnullis,
& l. non epiſtolis, & l. epiſtola, in prin. ff. de pa. So. dicit glo. ibi
interuenerunt verba tñ, ſed hic interuenerunt verba & facta
quia tractauerunt eum vt filium. Itē cōis opi. & fama. Op. ga
b difficilis eſt probatio, ꝙ aliquis ſit filius b patris, vt ff. de condi.
& dem. l. Lucius. Sol. verum eſt, ꝙ eſt difficilis; tñ ꝙ non pōt
perrerum naturā clare probari, probāt argumentis & indiciis
ar. ff. de re mi. l. nō oēs. §. a barbaris. Item hoc operāt hic quaſi
poſſeſſio filiationis, ar. ff. de li. cau. l. liberis. §. ſi. Cy. tñ dicit, ꝙ in
deciſoriis non ſufficit, ſed in p̄paratoriis iudiciorum ſic. C. q
acc. non poſſ. non ignorat, & l. j. ff. fam. erc. ad coadiuuandū.
cām alia probatio ſufficit ēt quoad deciſoria litis, vt ff. ſi ſerui.
ven. l. ſi cui §. ſi quærāt. Opp. dr̄ hic, quod primo dicto eſt ſtan
dum, ſed ꝯ. Titius, qui appellabatur pater, negauit ſe patrem,
poſtea deuictus blanditis, concubinę confeſſus eſt; ergo dicto
priori ſtatur non poſteriori, ſicut hic dr̄ in dicto matris. Sol. di
ctum poſterius non ſtetit in finib. verbalibus, quia tractauit
eū vt filium, & in iſto tractu nō interuenit ꝯrium, & dicit gl.
ꝙ patris, vel matris pietas nō p̄t abſcondi, vt j. de præſum. c. af-
ferte, & ff. ꝙ me. cau. iſti quidem. Item maior amicus mundi
eſt pater, vt no. ff. de verb. obli. l. quidā cum filium, & facit. ff. ſi
qs ob. cau. teſt. l. Iulia. Opp. quod nō ſtet primo dicto mulieris,
ſed vltimo, quia primum fuit abſq; iurō, ſm cum iurō, ſicut in
teſte, vt no. j. de teſt. cum cām. So. primum dictū erat veriſimi
le, ſm non, quia non preſumit̄ partus ſuppoſitus. Bar. in l. eos.
ff. de fal. dedit conſilium, ꝙ j. ſequit̄. Nam cum quidam mer.
cator egregius magiſter oīum ſequentium mercatorum eſſet
falſo accuſatus, & inculpatus, ꝙ occiderat quendam famulū
ſuum cum nolo vegetis præſentib. talib. teſtib. Bar. dicit, ꝙ cū
illi teſtes interrogarent̄ coram honeſtis viris, vtrum ipſi inter
fuiſſent, necne, q̄ dixerūt ſe nihil ſcire, nec vnq̄ viderūt, tñ in
iudicio iurati ad inſtantiā mulorū depoſuerūt ꝯriū. Dicebat
Bar. poſterius teſtimoniū nō valere p̄ l. j. ff. de fal. l. q falſo, vel
var. è ff. de & glo. iſtius capitu. In ꝯrium diebāt, ꝙ imo valebat
Nā primum dictum teſtium fuit extra iudiciū non ſolenne,
nō iuratum, non rite receptum, vt in cle. teſtib. de teſti. & qñ
aliquid ſit nō rite, p̄t poſtea fieri ꝯrium, tex. eſt no. ff. de ar. l. qd
5 tñ, & eſt gl. ord. in d. c. cum cām. † Sed mō quęrit, qui ſunt iſti
actus, per quos dicat̄ hō tractari vt filius? rūdeo, illi qui conſue
uerunt circa filiū exerceri, vt alere ipſum in domo, & mittere
eū ad ſcholas, inſtituere eum in teſtō, facere ſibi veſtimenta
dīia a famulis, ſcribere eum in natalib. filiorū & ſimilia, vt d. l.
6 quidam cum filium, quæ eſt ſing. in iure ciuili, ſm Bar. † Sed
quid dices in qōne de facto, primo pater inſtituit aliquē tanq̄
verum filium ex vxore, poſtea mutauit teſtm̄, & inſtituit eū
in modica re non noīando ipſum, vt filium. ff. de proba. l. ſi. §.
vl. ſed tanq̄ nutritum in domo, nunquid poſſit tanq̄ p̄teritus
rumpere teſtm̄. & vr̄, quod ſic, quia pater nō tractauit eum vt
iuſtum filiū. Item quia vr̄ dubitaſſe an eſſet filius, & ſic obten-
tu dubitationis eum quodāmodo p̄teriiſſe Item quia dubius
ſimilis eſt erranti, ſed error hēt vitiare, vt C. de fideicom. l. eā
quam. In ꝯrium vr̄, quia non debet eſſe melioris conditionis
filius dubius in rumpendo teſtm̄, quam certus, vt ff. de inof.
teſt. l. qui de inofficioſo. Item ſatisfactum eſt legi, quia iure inſti
tutionis eſt ei relictum, quæ ſufficit, ēt ſi eſſet facta in vno nū-
mo, vel quinq; ſolidis, vt eleganter no. ff. ad Tre. ſi quis priorē.
& ff. de mi. l. deniq;. §. ſed vtrum. iſtam qōnem non ſoluo, ga
pendet de facto, & eſt multum ardua. Opp. iſtud vocare & trac
ctare, eſt res inter alios acta, & non cum ipſa Sophia, ergō ma-
trimonio Sophiæ non præiudicat. Sol. teſtes ſunt recepti in c.
Sophiæ de eo, quod abſq; Sophia geri potuit, alias nunquam
eſſet poſſibilis probatio de facto tertii, ꝙ eſt abſurdum, vt C.
depoſiti. l. deſiderium, & ibi per Cy. Item dicit gl. ꝙ eſt ꝑꝑ cō-
7 nexitatem. † Vltimo no ꝙ cōſanguinitas præſumptiue proba
ta diſſoluit matrimonium ſm Ber. quod verū eſt in preſum-
ptione legis, ſecus in preſumptione hoīs, quia nō hr̄ loco ſuf-
ficientis probationis. De materia iſtius. c. tractatur. ff. de prob.
l. j. & ibi per Iac. Bu. & p̄ Inn. j. qui fi. ſint le. c. tranſmiſſa, de fi.
presbyt. Michael, de pur. ca. accedens. x. q. j. ſacerdotibus, & 25.
q. 5. quis veſtrum. j. de eo, qui co. conſan. vxo. ſuæ. c. ſup eo. Et
ſcias, ꝙ matrimonium debet euidentius probari, qnam filia-
tio, gl. habes valde no. ff. de ven. in poſſ. mit. l. j. §. ſi ea.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde ꝙ certum eſſe & de facili certificari poſſe, paria ſunt ēt ad in-
commodum illius qui certificari potuit. Rui conſi. 42. num. 22. lib. j.

b Et modum probandi filiationem, vide per do. Alex. conſi. 25. in vlt. col. vol. 4.
conſi. 106. vol. & do. Fel. in c. illud. col. fi. de præſum.

Vinc God. Adde Alex. conſi. 88. nu. 7. & conſi. 101. nu. 6. lib. 7. Rui. conſi. 52. in cā,
& lite. nu. 4. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Judex debet habere notorium publicum, vel duos idoneos viros, q̄ ſcri-
bant acta iudicij, quod niſi fecerit, quid eueniet, in prin.*
Iudicibus duobus delegatis creditur.
Credatur quibus de actis iudiciarijs.
Concluſiones ex Inn. & nu. 2. & 3.

2 *Receptus vt procurator non tenetur poſt litem conteſtatam probare mā
datum, & nu. 3.*
Originalia ſemel producta non ſunt amplius edenda, niſi in caſu.
*Procuratorem falſum caueat nequis dicat, quia falſitatem probare tene
bitur, ſed dicendum, docere cum debere de mandato.*

3 *Inſtrumentum ſi contineat, quod ſui confeſſus me habuiſſe. x. a Titio nu
merante, & probet, ꝙ tunc non interuenit pecunia, an dictum inſtru-
mentum reddatur falſum.*

4 *Tabellio an non conficiat inſtrumentum niſi de viſu, & auditu proprio.*
Auditu dicitur percipi, & probari quod voce conſiſtit.
*Febris, & pulſi defectus per teſtes medicos probantur, licet contineant
negatiuam.*
Ordinarium iudicium quod.

5 *Extraordinarium quot modis dicatur.*
Inquiſitio omnis, quæ fit officio iudicis, extraordinarium iudicium eſt.
Per inquiſitionem proceſſus non præſumitur.

6 *Inquiſitio an fiat neceſſaria, & tollatur per accuſationem.*

7 *Condemnatus ſi ſis tam ſup accuſatione, quam ſuper inquiſitione, vel de
nunciatione officialis, an ſufficiat vna executio.*

8 *Officia diuerſa ſi ſimul concurrant in capiendo male factorem quis dicit
occupaſſe.*
Deferre iudices ſibi quando debeant.

9 *Tabellio dicitur publica perſona.*
*Notarium non eſt neceſſe rogari a partibus, ſed a iudice in deputatione
eius generali.*

10 *Tabellioni non creditur, niſi addat cohærentias loci, & temporis rogatō
inſtrumenti, & nu. 28.*
Confeſſio probatur per verba cnunciatiua, & quando, & nu. 28.
Enunciatiua ſi non probant ad agēdū, probant ad excipiendū, & nu. 28.

11 *Tabellio ſungitur loco duorum virorum bonæ famę.*
Tabellio vnus aliquando non ſufficit.

12 *Tabellio debet ſcribere p̄teſtationes, q̄ fiunt apud acta, & vniuerſa acta*
Tabelliones non debent eſſe ſuſpecti partibus.

13 *Citatio quotuplex eſt, et eſt initium litis. nu. 12.*

14 *Teſtis ſi iurat vna die, deponit eadem die vſque ad noctem, non eſt neceſ
ſe, quod ſcribatur hora.*
Diei nomen complectitur multas horas, non alterum diem.
*Depoſitio teſtis trahit ad diē iuramēti, niſi interim ſit eius mutata cōdī
tio quid ſi tēpore depoſitionis deſierat inimicitia, q̄ erat iuramēti tpe.*

15 *De citationis, & teſtamenti, & contractus validitate, non pertinet ad
tabellionem cognoſcere, niſi in caſu.*
Citationis invaliditas actus ſequentes reddit inutiles.

16 *Dilatio non tenet, niſi contineat certum ſpatium temporis.*
Dilatio proprie quæ ſit, & nu. 45.
*Relatio nunciꝰ niſi fit, iudex ad vlteriora procedere non poteſt niſi parti
bus præſentibus.*
In ſcriptis actus qui iudiciarij gerendi.

17 *Pars ſi non ponat, ſuæ interrogationi non eſt reſpondendum.*
Interrogare non conuenit parti ſed iudici, niſi per poſitiones. & nu. 16.

18 *Confeſſio tacita quomodo debet ſcribi.*
Litis contestatio non fit per indirectam negationem.
Reſponſiones quales eſſe debeant interrogationi, & nu. 17.

19 *Confeſſio omnis poteſt reuocari errore probato.*

20 *Proceſſus iudicis recuſati factus recuſatione pendente, eſt ipſo iure nul-
lus, & quando.*

21 *Locus & tēpus apponi debent in ſcriptura etiam ſcripta non per manū
tabellionis. ſed bonorum virorum, & ratio.*
Ex loci & temporis diuerſitate, iura diuerſa ſtatuuntur.

22 *Edi debet partibus quicquid eſt de actibus.*

23 *Sumere poteſt ex originali idē notarius, qui fuit rogatus, originalia quos
vult, non diſcordando in aliquo ab originali primitiuo.*

24 *Notarius ſcribens ſe facere procuratorem probat contra ſe, non proſe-
poteſtas*

BIU Cujas

Potestas, si idem sit notarius, an acta iudicij possit scribere.
25 *Index etiam inquisitor, qui non facit scribi acta per ordinem, puniri debet de negligentia arbitrio iudis.*
26 *Procedere pertinet ad partes in his, quæ concernunt ipsas, sententiare pertinet ad iudicem.*
Pro iudice arbitro, arbitratore, & processu, in quo & quãdo præsumatur, & nu. 27. & 29.
27 *Fiscus quando occupauit bona debitoris mei delinquentis, an debeat fieri ius summarium, non oblato libello.*
Acta in sententia epilogata non probantur per epilogationem.
28 *Tabellioni non creditur nisi addat cohærentias loci, & temporis rogati instrumenti, & nu. 10.*
29 *Solennitas cohærens & intrinseca, an & quare bene præsumatur, & quid de remota.*
30 *Copia de actis iudicij solis litigantibus fieri dẽt, vel ius litigãdi hẽntib. Notarij quales esse debeant.*
31 *Tabellionatus officium an sit dignitas, & nu. 32.*
32 *Notarius an debeat puniri, si bona fide scripsit, quæ q̃dã falso dictauit. Falsi pena nõ oĩs punitur, qui illicite quid scripserit, vel dictarit actus singuli iudicij suum nomẽ obtinet, & vnus nõ fungitur alterius vice.*
33 *Paruus error in principio in iudicijs, magnus fit in fine.*
34 *Dictio, & cætera si est longa, quid significet, & qualiter ponatur, & quia si est brevis, ac alias quid significet.*
35 *Acta an possunt probari per testes.*
36 *Negatiua probatur a contrario sensu, & de eius alia probatione.*
37 *Duumviri an teneantur iurare suum officium legaliter exercere.*
38 *Duumviri an efficiantur tabelliones causæ, per hoc quod iurant suum officium legaliter exercere.*
39 *Scriptura duumuirorum an faciat fidẽ, vbicũq; p̃ducãt in toto mũdo. Mercatorum scriptura quam faciat probationum.*
Confessus tacite non videtur qui litis contestationem recusat.
40 *Contestatio litis quãdo dicatur plena, & quãdo semiplena, & 41. 52.*
41 *Inquisitioni si qs respõdẽt, an possit deinceps opponere declinatoriã fori. Legis neganda. C. qui accu. non poss. intell.*
42 *Mora litis contestandæ perpetuat iurisdictionem. Lis pro contestata quando habetur.*
43 *Testes an requirantur in actibus, qui sunt in iudicio.*
44 *Citatio quid sit, & fieri non debet sine mandato iudicis.*
45 *Dilatio quid sit, & nu. 45.*
Responsio valeat ne sine interrogatione.
Recusatio, & exceptio quid.
Relationi nuncij creditur & in quibus, & quando.
46 *Instrumenta producere, an sit necesse, an testes. Instrumentum productum non fit de actis, nisi eius productio.*
47 *Iudex an ex qualibet culpa faciat litem suam.*
48 *Iudex, vel arbiter an ex negligentia faciat litem suam.*
49 *Inquisitor, qui temere inquisiuit an teneatur ad interesse partis. Tabellio an teneatur ex sua temeritate parti ad interesse.*
Iudex an possit criminaliter pro sua culpa puniri.
50 *Acta iudicij sunt stricti iuris.*
51 *Collegæ si sint plures, an credatur eorum assertioni. Iudices quando possint vti testes testificari. Litigatorum nullus nec eis adhærentes possunt esse testes.*
52 *Tabellio an possit scribere commissionem sibi factam.*
53 *Dilatio, & mandatum procuratoris, vel tutoris, an præsumatur producta, quod a sententia lata contra præsentem non appellatur. Abbreuiatura & c. nõ facit rẽ dubiã, q̃ ẽi partib. superiorib. explanata.*
Notarius absque conscientia iudicis acta scribere non potest.
54 *Notarius unus an possit se intromittere de offi alterius.*
55 *Delegati an probentur per sigilla delegantium. Notarij officium in scribendis testium depositionibus.*
Notarius dignior, si plures adhibeantur, apud se tenebit originale.
56 *Negatiua reorum actorum, an probentur per acta.*
57 *Appellans, an appellatus debeat probare in causa appellationis. Bar præceptor Baldi cuiusque laus.*
A calumniæ præsumptione quando excusetur inquisitor, & officialis.
Doli probatio quibus fiat.
58 *Inquisitiones generales, an possint fieri contra generales rectores pruintiarum etiam sine accusatore. Magistratus tenetur reddere sui officij ganeralem rationem.*
59 *Inquisitio non procedit, nisi procedat quoddã præambulum, s. diffamatio populi, an si inquisitus hoc negat istud debeat ante omnia probari. Præambulum p. r quod venitur ad litis ingressum, probandum est.*
60 *Fama personæ delatoris locum tenet, nec prius iuris, quam personarũ ratio quærenda. Personæ prius quærenda ratio quam personarum. Actori fauetur in ingressu litis.*
61 *Inquisitio, an debeat fieri ex forma statuti, quod debeat inquiri.*
62 *Fama, & viua vox populi attendenda, quia vox populi est vox Dei. Vox populi vox Dei, sed non semper.*
63 *Infamia omnis proprie certum delictum præsupponit. Scripture solennitas nõ requiritur in causis breuibus & summarijs vtraque parte præsente.*
Acta per incamentum partis in causa summaria probãtur, & indicis assertionem, & nu. 64. & 65.
Defensioni nemo sue renũciare põt, licet termino ad se defendẽdũ possit.
Executioni mãdãda sentẽtia, quãdo reiecta appellatione in cã criminis.
64 *Principali mortuo accessorium ipsum expirat.*
Iudex disponere potest super re dubia definiendo causam. & nu. 5.
Sentẽtia debet apparere semp nec tollitur quantum ad verba. et n. 66.
Sententia posterior exequenda, si priori quid addatur, aut detrahatur.
65 *Testimonia iudicis, simplici uerbo statur in actis.*
66 *Acta licet cancellata sint legi possunt, & cãcellationis cãæ inspici dẽt.*
67 *Creditor per cancellationem subuenitur, vt non possit ab eo repeti tanquam indebitum.*
Cancellatio actorum, sententiæ, vel instrumenti, an & quando ualeat, & eius requisita, & nu. 66.

CAP. XI.

Vonia cõtra falsam. Iudex dẽt hre notarium publicũ, vel duos idoneos viros ad hoc electos, q̃ scribãt acta iudicij, alias, si qd dubietatis emerserit, p̃ superiorẽ puniet, nec credet ei sup̃ p̃cessu, nisi inquãtũ per acta, vel legitima documẽta p̃stabit. Et sũt tres partes. In prima ponit p̃stitutionis eãm. In 2da cõstõnis formã. In tertia pẽnã 3da ibi, statuimus. tertia ibi, iudex. Casus Cõciliũ aĩaduertẽs, q̃ p assertionẽ iniqui iudicis innocẽs litigator, qui non p̃t verã negatiuã probare, cũ negãtis factũ nulla sit per rerũ naturam directa probatio, ne falsitas p̃iudicet veritati, aut iniquitas p̃ualeat æquitati, statuit, vt tã in ordinario iudicio, q̃ in extraordinario iudex cãæ adhibeat aut publicã, si p̃t hre, p̃sonã: aut duos viros idoneos, qui fideliter cõscribant vniuersa acta iudicij, videlicet citationes, &c. quę occurrunt cõpetenti ordine conscribenda, apponendo in scripturis loca, tpa, & p̃sonas, de qb. partes dẽt hre copiam, originali penes scribã remanente, vt ad id recurrant, si de aliquo dubitetur. Item statuit, q̃ iudex, qui hanc cõstõnẽ neglexerit obseruare, si p̃ negligentiã aliquid difficultatis emerserit, puniat̃ p̃ superiorẽ, & q̃ nõ p̃sumatur pro p̃cessu, nisi quatenus legitimis con
1 stiterit documentis.† Dicit Inn. q̃ duob. iudicib delegatis creditur, & duob. scriptorib. ergo eadẽ rõne vni iudici, & vni scriptori, non ita in arbitris, qui nõ gerunt publicã personã, nisi deponãt in figura testiũ. C. de arbi. l. ne in arbitris. Dicit Inn. q̃ nõ creditur duob. testib. vel soli notario, si dicit, talis sic cõfessus fuit, vel talis sic dixit, ne fiant corã iudice, vel corã alio ad hoc deputato. C. de lib cau. iubemus. Idem ait, q̃ iudex p̃t deputare notariũ pro vtroq; officio, s. & receptoris testiũ & scriptoris, & sic se hẽt consuetudo. Idẽ ait, q̃ receptio testiũ, & confessio, vbicunq; fiat, siuę in p̃tia iudicis, siue non, dũmodo de mandato iudicis fiat, inter acta iudicij cõputabit. Idem ait, q̃ scribæ possunt per aliũ scribere, dũmodo se subscribant, vel sigillent. Idem ait, q̃ nuncio creditur de citatione, quia nimis esset sumptuosum partib. si sẽper tenerentur
2 secũ ducere notariũ.† Idẽ ait, q̃ receptus vt procurator non tenet̃ post lit. conte. probare mandatũ. Idem ait, q̃ ex quo originalia sũt semel producta, nõ oportet postea edi ea, sed sufficit edere acta, fallit si aduersarius vult reprobare de falso, vt C. de fi. instr. l. fi. Addit Inn. q̃. imo & post li. conte. dẽt probari mandatũ, saltẽ p̃ acta causę. Inn. Caueat. n. aduersarius, qa nõ dẽt excipere, q̃ falsus sit procurator, quia tũc hret probare suã exceptionẽ. ff. de exce. in exceptionibus, sed dẽt dicere ne procedamus in vanũ, doce de mandato, vt eleg no. ff. de iniur. sed si vnus. § procu. præterea quo ad futuros actus res est integra, & põt in eis nõ hre mãdatũ, & adde qd̃ no. in c. j. de elec. li 6. Idẽ ait, q̃ vacillationes testium, in quo vacillant, debẽt scribi in actis mãdato iudicis. & ẽt opinio tabellionis, qd̃ est ẽt bene no. Idẽ ait, q̃ licet multa cõtineãtur in instro quib. oĩb. notarius dicit se nõ interfuisse, nõ intelligitur dicere nisi de his quæ in eodẽ loco, & die acta sũt. vnde p instrm snĩæ nõ probatur lit. conte. præcessisse. Inn. Idẽ ait Papam iudicasse, q̃ delegationes, & subdelegationes nõ sunt acta iudicij, cũ fiant nemine petente, vel præsente, & hæc iõ probãtur
3 per sola sigilla delegantiũ, vel subdelegantiũ. † Ex prædictis no. q̃ si in instro cõtinetur, q̃ fui cõfessus me habuisse. x. a Titio numerante, & probẽ, & tũc nõ interuenit pecunia, q̃ dictũ instrm a nõ reddit falsum, quia intelligit loqui de eo, q̃ tunc tpis nõ interuenit, sed præsumuntur esse verba enũciatiua, siue relatiua, & est bene no. Idẽ ait, q̃ si ante lit. cõte. fuit dubitatũ de mãdato, & admissus tanq̃ procurator, q̃ nõ tenetur postea firmare personã p̃ satisdationẽ rati, quia tacite legitimatus vr. Idẽ ait, q̃ post snĩam exhibẽda sunt acta, vt constet de processu, nisi partes fuerũt p̃sentes. & nõ fit appellatũ. Inn. Idẽ ait, q̃ snĩa, a qua nõ est appellatum, valet, licet iudex adiecerit, qa probatũ est p̃ A. & B. & visis actis cõstat nil esse probatũ. Idem ait, acta iudiciorum probari posse per testes.

In

ADDITIO.

a Vide d. Alex. consi 35. col. 2. cum seq. & do. Fran. de Are. consil. 41. in vlt. col.

BIU Cujas

In tex. ibi veram. i. continentem verum, vel veram. i. meram. quę non habet implicitam affirmatiuā. Scias. n. ꝙ niſi mediū, per qđ ſequitur concluſio, ſit affirmatiuum, concluſio negatiua nō pōt pbari per ſenſum corporis teſtis, vel tabellionis.

4 † Item tabellio non conficit inſtrm a niſi de viſu, & auditu, p
a prio, nō de guſtu, nō de tactu, nō de odore, ſm quoſdā vnde dicit Ber. ꝙ ſuper conſanguinitate non pōt confici inſtrm, ꝙ qđ directe probatur ipſa conſanguinitas. Nam cōſanguinitas eſt quędam qualitas, quę non vr, nec tangi pōt. & ſi tu dicas, pōt percipi auditu, conſidero, ꝙ illud dr perceptibile auditu, qđ voce cōſiſtit, nō qđ vox p̄dicat, quia p̄dicamētum vocis eſt potius de fama, q̄ de ſcia, tū quia cōſanguinitas nō potuit tūc geri, tum quia iſta vox potius eſt quędam fama. id aūt dr auditu probari, quod voce celebratur, & in eſſe deducitur, vt pactum, & ſtipulatio, & teſtm nuncupatuū, vt ff. de teſt. l. qui teſtō. §. fi. de hoc no. Ber. j. de teſti. ſeries, & ibi bona gl. Nō ob. ꝙ interdum maleficium probatur per inſtrm, vt l. ne quid. ff. de incen. rui. nau. quia ibi eſt ſpeciale. In iſta opi. eſt ēt Io. An. alibi, v. g. quod quis non febriciter, vel ꝙ quis non habeat pulſum, licet p regulas naturales iſtę negatiuæ ſubijciantur tactui. (Nam, vt ait Galenus, pulſus eſt pręco, qui nō mentitur.) ſed per teſtes, puta per medicos, iſtæ duę negatiuę probari poſſunt, vt l. ſemel. C. de re mil. lib. 12. Ibi, Per rerum naturā, i. per experientiam, vel ſenſum corporis. Nam quod nihil eſt, natura non ſapit. cum aūt dicimus, ego ſentio ſilentium, & tn ſilentium nihil eſt, improprie loquimur, & dic vt dixi. C. de prob. actor. Ibi In ordinario iudicio, ordinariū iudicium eſt tam coram iudice ordinario, q̄ corā delegato. Iudex aūt ordinarius eſt, qui tenet principalem locū iuriſdictionis. ff. de iuriſd. om. iud. l. & quia. † Ibi, Extraordinario, dr extra-

5 ordinarium dupliciter, vel quia pōt procedi quolibet ordine non ſeruato, vel quia proceditur officio iudicis, vt no. ff. vt in poſſ. leg. l. ſi a quo, in prin. vnde dicit Ber. quod omnis inquiſitio, quæ fit ex officio iudicis etiam ad denunciationē officialis, eſt iudicium extraordinarium, quod eſt no. dignū, & ex hoc verbo no. per proceſſum inquiſitoris nō præſumi,

6 niſi quatenus ex actis appareat. † Itē ſcias, ꝙ inquiſitio fit neceſſario, quia ſtatutum mandat fieri, & tunc nō tollitur p accuſationem ſuperuenientem, quia eſt auxilium ordinatum a ſtatuto fauore rei publicæ, & aperta eſt via Inquiſitori, vnde amodo nō curat de alio, ar. ff. de p̄tab. ſi poſt mortē. §. fi. & ſorte hoc caſu. ſ. accuſatus, quia non eſt æquū ex vno p̄tenſo delicto quē ſubijci diuerſo examini corā diuerſis iudicibus, ſed corā eodē, non debet cogi bis litem conte. & ſic iudex ſu perſedeat in altera, in qua vult, & in alia procedat via ſua. Nā

7 quęrit hic Ber. pone, ꝙ † es condemnatus tam ſuper accuſatione q̄ ſuper inquiſitione, vel denunciatione officialis, vtrū ſufficiat vna executio? & dicit Ber. ꝙ ſic, ſm Dy. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. ſi in plurib. Nam cū vterq; ſit ad vendictā vnica executio ſufficit, vt l. ſenatus. ff. de accu. quia quælibet pœna per ſe eſt ſoli di vendicatoria. & ſi pęnę eſſent difformes, ſi quidē ſunt iudices eiuſdem territorij, prima tn ſnīa executioni mandabitur, ar. ff. loc. in operis. Secūda. n. ſnīa, in quantum aduerſaretur p̄ effectum primæ nulla eſt, no. in l. j. C. q̄ prouo. nō eſt nec. Si autem ſunt iudices diuerſorū territoriorū, tunc puto, ꝙ melior ſit conditio occupantis, ar. ff.

8 de nox. l. ſi quis a multis. † Sed quid ſi in capiendo malefactorem ſimul concurrant diuerſa officia, quæro quis dicatur occupaſſe? tn. ſi ſunt pares, neuter. Et ideo in executione facienda vterque cōcurret vel ſi ſunt viri diſcreti, vnus deferet alteri, vt no. p̄. de teſt. c. paſtoralis. Sed ī codē territorio inferior dēt deferre ſuperiori, at in diuerſis territorijs vnus non eſt ſuperior altero, niſi territoria ſubalternentur, vt no. eleganter. ff. de manu. l. apud eū. ff. de re iu. l. p̄ pupillū. §. fi. ff. de dā. infe. l. 4. §. j. & ar. C. de dona. l. in hac. §. j. C. de of. præf. vt l. j. & C. de of. rec. prouin. l. potioris gradus. Ibi. Adhibeat, no. ꝙ nullus ta-

9 bellio pōt ſcribere acta iudicij niſi de iudicis mādato. † No. ꝙ tabellio dr publica perſona. Itē no. ꝙ de actis iudicij nō eſt neceſſe, ꝙ notarius ſit rogatus a partibus, ſed a iudice eo ipſo, ꝙ eſt ab eo generaliter deputatus. Item no. ꝙ hic dr de duobus ſcriptoribus, alibi nō reperiri. Imo regulariter nō valet ſcrip-

10 tura priuata, vt C. qui po. in pig. ha. l. ſcriptura. † Dicit Inn. ꝙ nō creditur tabellioni, niſi addat cohærentias loci, & tps rogati inſtri. Nam ſi enunciet de alio loco, & tpe, nō probat. & dicit verum, vbi agatur de producendo in eſſe, ſed per verba enunciatiua bene probatur confeſſio producentis actus, ſi emittūtur principaliter pp ſe, i. nō terminātur ad aliud. ff. depo. Publia. in fi. Sed ſi incidēter proferūtur., eſt vna gl. ſin. ꝙ probant quo ad excipiendum, & non quo ad agendum ff. de rei ven. l. emptor. §. ancillę, & nō eſt alibi ita clara, & ff. de

11 lib. le. l. nō ſolū. §. ſi liberationes, & l. j. de excep. do. † Ibi, Duos, no. tabellionē fungi loco duorum virorū bonæ famæ. No. vnū tabellionem ſufficere, aliqn duo, ſi ad diuerſa officia, in Auth. de hær. & fal. §. ſi vero absūt. C. qui teſt. fac. poſ. aut. hac conſultiſſima. §. fi. aliqn ad cautelam fit. Ibi, Fideliter, alias cō-

12 mittit falſum, vt ff. de falſis. l. ſi qs obrepſerit. † Ibi, Vniuerſa, no. ꝙ tabellio nihil dēt omittere. debet ēt ſcribere proteſtationes, quæ fiunt apud acta, & hoc ineluditur ſub verbo generali, &c. vt no. in Auth. de tabel. §. non aūt. & ſcias, quod iſti debēt eſſe partibus nō ſuſpecti, vt ſingulariter no. gl. in Auth. de trien. & ſemiſ. §. quod tæpe, collatio. 3. Ibi, Citationes, cita-

b tio b eſt primum principium, ſiue primus ingreſſus futurę li-

13 Inſti. de pęna temere litigantium. §. fi. † No ꝙ quadruplex eſt citatio, ſ. ante iudicialis, quæ fit pro lit. ingreſſu. iudicialis, quę ſit pro lit. ad vlteriora proceſſu, iudicialis, i. peremptoria. poſt iudicialis, quę fit poſt ſententiā in articulis opportunis. Item no. in verbo, tpe, quod ſi teſtis iurat vna die, & deponit eadē die vſque ad noctem, non eſt neceſſe, quod ſcribatur hora. Sed ſi deponit altera die, tunc debet ſcribi non ſolum dies iuramenti, ſed ēt dies depoſitionis, & eſt ratio diuerſitatis, quia nomen diei eſt nomen complexiuum multarum horarū qn que naturaliū, qnq; emergentium, iuxta naturam, ſeu exigē-

14 tiam actus, qui geritur. Sed vna dies non eſt nomen complexiuum alterius diei. & ideo oportet per ſe ſcribere diem iurī, & per ſe ſcribere diē depoſitionis, quia nō eſt vnus actus cōtinuus, & ſi tu dicas, quare hoc, cum depoſitio trahatur retro ad diem iurī? Rn. illud verum eſt, niſi conditio teſtis medio tempore ſit mutata, vt quia de amico factus eſt inimicus. de fami factus eſt infamis, vel econtrario. non. n. poſſunt contrariæ qualitates, & oppoſitæ diuerſitates ſimul iungi per aliquā fictionem, vt ff. ad Carbo. l. 3 §. duæ. ſed vltima prævalet, vt l. ſi mater. C. ne de ſtatu defun. Sed obijcitur, pone quod tempore iurī erat inimicus, ſed tēpore quo depoſuit, ceſſauerat inimicitia, qūo poteſt hoc conualeſcere, quia irritum eſt? rn. verum diceres, ſi eſſet irritum ipſo iure, vt ſi teſtis erat excōmunicatus. ſed teſtimonium inimici nō eſt irritum ipſo iure, ſed ope exceptionis; & ideo cōualeſcere poteſt, quia ſuperuenit extremum confirmans, ar. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus, ne peteret. ſed ſi poſt perfectum teſtimonium. i. iuramentum, delictū ſuperueniret, nouus caſus impediment nō reſcindit, qđ conſummatū eſt, vt ff. de infa. l. furti. §. j. vbi de hoc eſt gl. no.

15 † Ibi, Citationes, validas vel inualidas, quia nō pertinet ad tabellionem cognoſcere de valetudine citationis, ſicut nec de inualetudine teſtamēti, vel p̄ctus, vt l. 2. ff. quemad. teſta. aperiri. fallit, vbi phibetur redigi in ſcriptis, vt in Auth. de non alie. §. quia vero veriſimile. tn vbi non tenet citatio, nō tenet ſnīa lata p̄ abſentem, vt no. ff. de acc. l. ſi accuſatorib. nec perpetua-

c tur iuriſdictio c vt no. Arch. de of. dele. quāuis, lib. 6. 2. q. 6. nō ita, nec interrumpitur præſcriptio. C. ne de ſtatu defun. ſi pr, & 16. q. 6 §. hæc de præſcriptio. in gl. de fo. cōpe. propoſuiſti,

16 in fi. no. j. de ap. vt debitus. † Ibi, delationes. dicit Ber. ꝙ nō tenet dilatio, niſi contineat certū ſpatium tpis. & no. ſuper hoc verbo, dilationes, imo vr, ꝙ debeāt dici abbreuiationes. Nam cum quis poſſit probare de iure ſuo vſq; ad ſnīam, & iſtud tps abbreuiatur, vt in c. indultum, per Dy. de reg. iu. in 6. ſed

d poſſe probare vſq; ad ſnīam nō dr dilatio, d ſed quædam exceptio, alioquin nil poſſit interim innouari, nec aliqua dilatio dari: ꝙ eſt falſum. Illa aūt ſola dr dilatio, quæ habet certū principiū, & certū finem tpis. & ſic non ob. oppoſitio in verbo, viros. Dicit Ber. ꝙ in actis nō eſt opus teſtium deſcriptione, tū tutius eſt, ꝙ ponantur teſtes. Ibi, Citationes, ſupple, & cōmiſſiones. Nam iudex eſt ille, qui citat. nūcius aūt eſt ille, qui intimat, vt C. de exhib. reis. l. 1. Item ſupple, relationes. Nā ſi nūcius nō retulit, iudex nō pōt ad vlteriora p̄cedere, vt no. Bar. ff. de condi. & demon. l. multum intereſt, niſi vtraq; pars te p̄ſen e. ff. de re iudica. de vnoquoq;. la. 1. Recuſationes, dicit Ber. ꝙ exceptio danda eſt in ſcriptis. Ibi, Reſpōſiones, dicit Ber. qđ interrogatio & reſpōſio dēt fieri ad petitionem

17 partis. † Ibi, Interrogationes, dicit Ber. ꝙ niſi pars ponat, ſuæ interrogationi nō eſt rndēdū, quod no. Idē ait, ꝙ ſi iuratū eſt de veritate dicenda, reſpondere debet per ſic, vel per non, ſed ſi eſt iuratum ſimpliciter de calumnia, debet reſp̄ōdi per

credit,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quòd notarius non poteſt rogare de eo, quod a partibus non eſt geſtum Rui conſi. 3. nu. 2. lib. 2. Vnde ſi narrat quid factum, aliquo præſente, intelligitur de præſenti ac intelligenti. Rui. conſi. 108. nu. 11. lib. j.

b Vinc. God. Adde quod citatio fieri non poteſt ſine commiſſione de citando & illa non præſumitur. Rui. conſi. 62. nu. 28 lib. 5. Et nota quod citatio eſt de iure naturali, & non poteſt tolli per ſtatutum. Rui conſi. 62. nu. 4. lib. 5. poteſt tamen peruerti ordo, & nouus modus induci ibidem, nu. 5.

c Quod citatio nulla non inducat præuentionem iudicij nec præoccupationē iuriſdictionis, adde quod probatur in c. propoſuiſti, in verbo legitime citatus, & ibi no. omnes, & ibi Cano. dant quædam alia ſimilia, quæ & etiam alia adducit Lu. Ro. vbi ita conſuluit, in conſi. 407.

d Vin. God. Adde quando dilatio temporis incipiat currere ad ſolutionem precij, per arbitros declarandi, an a die contractus vel arbitramenti. Cor. conſil. 244. licet per totum li. i. & quando dilatio appoſita in ſolutione ſortis intelligatur adiecta aſſignationi pignoris. Ant. de Prato Vete. conſ. 44. inte. conſil. A. le lib. 4.

BIU Cujas

credit,vel non credit,teme menti.Idem ait, ꝙ iudicis non eſt po
18 nere,ſed interrogare.† In verbo,Confeſſiones, dicit Ber. ꝙ etiã
tacita confeſſio debet ſcribi hoc modo,talis interrogatus uoluit
rñdere,quod no.Dicit Ber.quod per directam negationem fit li
tis conte.ſecus,ſi per indirectam.i.excipiendo,& eſt ratio, quia
excipiens præſumit agere,ſed nemo ante li.ꝓteſta.dr̃ agere,pro-
prie loquendo,ut dicit gl.ſing.ff.de pecu.l.ſi poſtea, & qui exci-
pit põt excipiendo tacite petere ſe abſolui,quod etiam expreſſe
petere põt,gl.habes notab.ff.de in ius uocando,l.libertus,ibi,Re
ſponſiones,dicit Ber. quod ad interrogationem factam per eſt,
vel non,dẽt rñderi per,eſt,uel non:ſi autem per credit, vel non,
19 debet reſponderi per credit,vel non,quod no.† Idem ait, ꝙ oĩs
confeſſio poteſt reuocari errore.Ibi,Inſtrumentorum,& ibi,Re
nunciationis.Dicit Ber.quod poſt concluſum vel renunciatum
in cauſa nihil põt probari etiam per inſtrumenta,nec etiã produ
ci quicquam,quod bene no.Ibi,Interlocutiones,dicit Ber.quod
interlocutoria põt ferri uiua uoce,tamen poſtea debet redigi in
ſcriptis. Ibi,& tempore, dicit Bern. quod acta debent plene edi
cum die & conſule.item reſcripta,quia ſunt fundamẽta iuriſdõ
20 nis,quod tene bñ menti.† Ibi, Recuſatione,dicit Ber.quod pro-
ceſſus iudicis recuſati factus recuſatione pendente eſt ipſo iure
nullus,allegat.l.ſatis no.C.ſi quacunque præditus poteſtate, l. 1.
quod uerum eſt,ſi fiat poſt electionem arbitrorum, ſed ſi ante,
valet,& p̃t appellari non obſtante l.p̃ria, quia ibi eſt ſpeciale, qa
non ſolum iudex ibi erat ſuſpectus,ſed terribilis litigatori. Item
ibi erat ſuſpicio iuris & de iure,conclude, quod ſi exceptio ſuſpi
cionis non indiget probatione, proceſſus poſtea factus eſt nullꝰ
ipſo iure,quod no.ibi,Competenti ordine, no.ſcripturas eſſe cõ
21 gruo ordine ſituandas & non præpoſterandas.† Ibi,Loca & tẽ-
pora,no.locum & tp̃s debere apponi in ſcriptura ẽt ſcripta nõ ꝑ
manum tabellionis,ſed bonorum virorum,non obſtante, ff. de
pig.l.cum tabernam,§.idem q̃ſijt, quia ibi erat ſcriptura dome-
ſtica,hic forenſis. Rõ ãt,quare debeat apponi locus & tp̃s in in-
ſtrumentis eſt,quia circunſcriptio loci,& tpis reddit rem magis
certam,ſine autem iſtis eſſet ſcriptura generalis,& ambigua, &
non poſſet reprobari,quod eſt valde abſurdum. Item ꝓ dr̃iam
loci & tpis ſæpe diuerſa iura ſtatuuntur,ff.de neg.geſt.eũ actum
ff.de no.op.nun.non ſolum,§.ſed ut ꝓbari,ff.de pet. hære. ſi poſt
motam,& no.in c.Abbate,de re iud.in gl.ſatis notabili, & C. de
22 p̃h.& commit.ſtip.optimam.†Ibi, Tribuantur,no.quod quicqd
eſt de actib.pot edi partib.Ibi,Penes ſcriptores,no. originalia ne
mini tradenda.Ibi,Per hoc nota recurri ad protocollum,&ei de
23 bere ſtari,& non exemplis.† Et no.quod ex originali idem no-
tarius qui fuit rogatus, poteſt ſumere quot originalia vult,non
diſcordando in aliquo ab originali primitiuo,vt hic. Nam ſæpe
expedit ſæpius edere,ut ff.de eden.l.ueluti,§.hæc uox.Si ãt alius
notarius ſumat exemplum idemmet,qui ſemel ſumpſit, poteſt
ſæpius ſumere ex ipſo primo exẽplo ſumpto cum auctoritate iu
dicis,vt ff.de admi.tu.l.chirographis, in principio, ubi eſt bona
gl.alius ãt notarius ex hoc non põt ſumere exemplũ ẽt cũ aucto
ritate iudicis,qa hoc eſt ſiꝛe auditui, auditus enim illud teſtimo
24 nium non ualet,de hoc ꝑ Cy.C.de diuer.reſcr,l. ſi qua. † Nota-
rius ſcribens ſe facere procuratorem,probat p̃ ſe,nõ pro ſe.Bar.ĩ
l.2.de ſtip.ſeruo.ſi alia pars acceptat,probat etiam pro ſe,ut ff.de
poſi.l.Publia.§.ſe,ſi idem ſit poteſtas,& notarius p̃t ſcribere acta
ſua ſi eſt conſuetudo caſtri,uel villæ,alias non. Dicit Bar.in l.2.de
ſtip. ſer. & ſic conſuetudo caſtri vel villæ dant ſibi iſtam ptãtem
25 ſcribendi,quia paruæ cauſæ ſunt.† Ibi, Neglexerit,no. iudicẽ ẽt
inquiſitorem,qui nõ facit ſcribi acta per ordinẽ, puniri de negli
a gentia [a] arbitrio iudicis, quod eſt no.dignum. Et ideo in libellis
poniẽ,qđ iudex puniatur, inquantũ bono uiro uidebitur æquũ.
Ibi,Per ſuperiorem,nota qs debeat ſindicare officiales, qa ſupe-
26 rior eorum.† Ibi, Proceſſu, procedere pertinet ad partes in his
q̃ concernunt ipſas,ſententiare pertinet ad iudicem, unde iſta li
tera dicit,quod non præſumatur ꝑ proceſſu,tñ non dicit,quod nõ
præſumitur pro ſententia.Nam ſi conſtat de proceſſu,præſumiẽ
pro ſententia,ut no.Dyn.in c.quod quis mandatum, de reg. iur.
lib. 6. Nam iudex in pronunciando ſemper præſumitur habere
Deum præ oculis,vt l.fi.C.ad leg.Iul.repet.& non ſolum iudex,
ſed etiam arbiter & arbitrator,vt no.Dy.in conſilijs ſuis, in conſ.
quod incipit, Tholomæus Manentis.Et conclude, quod pro iu-
b dice præſumitur quod recte,ſed non quod rite,[b] vt no.ff.de acq.
poſ.iuſte,primum fallit propter uitium pronunciationis,vt dicit
illa l.ſingularis,ff.de excu.tuto.l.qui teſtamento, ſm fallit quan-
do partes fuerunt præſentes tempore ſententiæ, & neutra appel
lauit.Nam p̃ſumuntur omnia ſolenniter acta, ut no.in l.j. C. de
27 fide inſtr.& iu.haſtæ fiſc.lib.x.& eſt tex.expreſſus,quem gl.hic al
leg.no.C.de rela.l. 1.& ff.quando app.ſit.l.fi.& ibi per Bar. † No
ta unum ſing.caſum,in quo debet fieri ius ſummarium,nõ obla
to libello, ſed executiue, ut qñ fiſcus occupauit bona debitoris
mei delinquentis,ut no.in l.res quę,§. 1.ff.de iu.fiſc. & ibi ꝑ Bar.
& in c.ex literis,ſupra eo.ti.vbi eſt tex.no.Item fallit,quando ſen
tentia eſt multum antiqua,& tunc preſumitur pro proceſſu, ut
no.Cy.C.de prob.l.ſolemnibus.Item fallit,quando acta ſunt cõ-
buſta caſu fortuito,vel aliter deperdita,ſicut ſæpe contingit, qñ
ciuitates mutãt ſtatum,& ſcripturæ archiuij deſtruuntur,& hoc
dicit hic quædam gl.Ber.quæ eſt valde notabilis,& ſm prædicta
dẽt intelligi,c.in præſentia,§.de renun.& quod no. per Inn. hic,
& ſup.de offi.deleg.cum in iu.& inf.de eo qui fur.or.ſuſce.inno
tuit,& §.de reſt.ſpo.cum ad ſedẽ. Nam pro iudice præſumit ue-
rum eſſe,ſi acta patiuntur,alias ſecus,tex.eſt hic no.& quam plu
ra alia uide pet Bar.ff.de uer.ob.l.ſciendum. Et no.ꝙ Berna.non
p̃dicit Inn.quia Inn.non dicit,ꝙ non appellare firmet ſnĩam cõ-
tra nullitatem,hoc enim uix poteſt fieri per pactum, vt C.com-
munia utriuſ.iud.l.2.vbi de hoc eſt bona gl.ſed dicit ꝙ appella-
re non inducit præſumptionem validitatis ſnĩæ & actorum, &
tamen fatetur Inn.ꝙ per uerba ſnĩæ reepilogantis acta non ꝓbã-
tur ipſa acta interueniſſe,quę dudum ante ſnĩam interuenire de
buerunt,quia ſcriptura non probat niſi ea, quæ geruntur eo lo-
co,& tempore,cum locus & tempus ſit de ſubſtantia, ut dr̃ hic
28 in tex.† Dicit Inn.ꝙ non creditur tabellioni, niſi addat cohærẽ-
tias loci,& temporis rogati inſtrumenti. Nam ſi enunciet de a-
lio loco & tpe,non probat,& dicit uerum, ubi agitur de actu ꝓ-
ducendo in eſſe, ſed per uerba enunciatiua bñ probatur confeſ-
ſio præcedentis actus,ſi emittuntur principaliter pp ſe,& nõ ter
minantur ad aliud,vt no ff.depoſi.l.Publia, in fi. Sed ſi incidẽter
proferuntur,dicit vna gl.ſing.quod probant quo ad excipiendũ,
& non quo ad agendum,vt no.ff.de rei uen.in l.emptor, §.ancil-
la,& non eſt alibi ita clarè,& ff.de lib.leg.l.non ſolum,§.ſi liberõ
29 nis,& in l.pen.ff.de excep. doli. Porro ſolemnitas [c] cohærens &
c intrinſeca bñ p̃ſumitur, quia eſt pars eiuſdem actus, ſed remota
non præſumitur ex ui relationis ad aliud documẽtum, ſed ex ui
taciti conſenſus non appellantis,nec contradicẽtis, quia eſt pars
eiuſdem actus,& iõ p̃dicere debet & proteſtari, & tunc licet nõ
appellet,non præſumitur pro proceſſu,vt C.de arbitris,l.cum an
tea.ibi,Veritati,& æquitati,nota duos lapides ſingulares,veritatẽ
& æquitatem,concord.ff.de off.præſi.illicitas,§.ueritas, ff.de in
integ.reſt.omnes,ff.de eo,quod certo loco,quod ſi Epheſi. Itẽ
nota quod infra dicit,quod iudices debent eſſe honeſti & diſcre
30 ti.† Ibi, partibus,nota de actis iudicij non debere fieri copiam
niſi partibus,id eſt litigantibus, vel ius litigandi habentib. ꝓ ſuo
intereſſe,de quo debent docere,vt infra de teſtibus,c.veniens,ff.
de inofficioſo teſtamento,l.ſi ſuſpecta,& ibi nota, & adde quod
notat Innocentius infra de fide inſtrumentorum, §.perpetuus,
Ibi, Idoneos, id eſt bonæ opinionis & famæ, alias non poſſent
ſcribere acta, notarius autem publicus bene poſſet ſcribere, do-
nec toleretur in officio,vt notat Innocẽtius, infra, de hæreticis,
31 capi. fraternitatis. † Dicit Bernar. quod officium tabellionatus
non eſt dignitas,hoc etiam dicit gl.C.de Decurionibus,l.uniuer
ſas,& ideo poteſt conficere inſtrumenta,ut ipſe no. ff. ad legem
Iuliam repetundarum,l.eadem,quod intelligo, niſi ſit periurus,
quia falſum commiſerit,vt in Auth.de quæſto. §. fi. etiam ſi ſu-
perior ei indulſerit pœnam,ſed non famam,vt notatur in l.ſecũ
da,§.miles,ff.de his,qui notantur infamia,&l.qui cum vno,ff.de
32 re militari,ubi ſunt bonæ gloſſæ. † Quæro, quidam falſo dicta-
uit,ſed notarius bona fide ſcripſit,reſpondeo, ipſe punitur, non
notarius,vt ff.de falſis,l.ſi quis obrepſerit,per Bartolum,& eſt ra-
tio,quia dictare eſt delictum de per ſe ſubſiſtens,unde gloſſa di-
cit,no. illicite dictantem puniri,non tamen omne,quod illicitè
ſcribitur,uel dictatur pœna falſi coercetur,niſi ueritas mutetur,
vt ſingulariter notatur in Authentica,de non alienan.§.quia ue
ro.Nota,quod omnes actus iudicij habẽt propria nomina,& di-
ſcreta officia,& vnus non fungitur uice alterius,de hoc no. in c.
33 ſæpe,de verborum ſignificatio.in Cle.†Itẽ no. quod in iudicijs
paruus error in principio,magnus fit in fine, & eſt uerbum Ari-
ſtotelis in libro Cœli & mundi,& iõ prudens aduocatus nõ cur
rat ad actum, ſed intrinſeca linea cordis totum metiatur opus,
34 ut dicit Goffredus in poetria nouella.† Item ſcias, quod dictio,
&c.ſi eſt longa,idem eſt dicere,quod reliqua,& ponitur extenſi
ue.Si vero eſt breuis,& refert ſe ad p̃cedentia, ponitur relatiuè,
vel repilogatiue,ut l.Gallus,§.recte,ff.de liberis,& poſthumis,&
hoc ſi referẽ ad p̃cedẽtia,ſed ſi poſt dictionẽ,&c.ſequaẽ relatiuũ
q̃,& addiẽ ſpẽi,reſtringit,ff.de le.3.l.ea adiectio. Sed ſi iſeraẽ gñi
eſt re-

ADDITIONES.

a Vinc.God.Negligentia. Adde quod negligentia probatur ex eo,quòd quis ha buit poteſtatem agendi,& non egit. Gozadin.conſi.38.num.11.Et unde dica-tur negligens,Soc.conſi.31.proſequendo,verſi.7.probatur.lib.1.

b Rite,Vide Abbatem conſilio centeſimonono,ſecundo dubio, volumine ſecun do,& per Felynum in capitulo,eccleſia ſanctæ Mariæ,col.12.ver. no. de con-ſtitutio.

c Vinc.God.Solemnitas. Adde quando ſolemnitas extrinſeca præſumatur, & quando non,Rui.conſi.154.nu.1.lib.5.Et nota quòd ſolemnitas præſumitur in alienatione rei eccleſiaſticæ ex diuturnitate temporis, Ruin.conſilio 68. nu-mero 4.lib.1.

BIU Cujas

eſt rſa generalis, vt hic, & de lib.præt.auth.ex cauſa, & ff. ſi pars hær.peta.illud.in fi. vbi includit omnia neceſſaria ſub breuiloqo
a ſuo,dictio,&c. [a]Aut apponit,ſup oratiõe imperfecta, & eã ꝓficit, vt d. l. Gallus. Itẽ ſi inter ꝓfectã & imperfectã, ꝓficit imperfectã. Sed ſi apponit circa res,ſignificat eas res,q̃ naturaliter inſunt,vel
35 cohærẽt,nõ alias. † Ibi,Documenta, ſed an acta poſſint probari ꝑ teſtes?rñdeo ſic,vt ĵ.de teſt.c. Albericus. & eſt tex. notabilis cũ glo. ſua. C. de hæreticis.l.qm̃,& ff.de excu.tuto.l.ſcire oportet.§. oportet,& C.de fi.inſtr.l.ſicut iniquũ,& ꝙ no.ꝑ Cy. in auth. ſi qs in aliquo documẽto. Et no.ꝙ id,ꝙ nõ reperit ſcriptum, vel pro-
36 batũ,pro omiſſo dẽt hñi. † Item no.negatiuã probari a ꝙrio ſenſu.v.g. vides hoc adeſſe,ergo a contrario ſenſu video contrarium abeſſe,ff.de fideiuſſ.l.fideiuſſores magiſtratuũ. §. nec Aurelio,& C.ſi cer.pet.l.fi.& repete,ꝙ dixi ſuperius, ꝙ negatiuæ ꝯcluſiones nõ pñt probari,niſi per mediã affirmatiuã,loquẽdo de probatione teſtimoniali, & non de ſillogiſtica argumẽtatione, ſeu diſpũtatione intellectuali. Op.& vr̃,ꝙ negatiua poſſit ꝓbari ut s̃.eo.ti. c.tertio loco. Sol.ibi erat coarctata,vel dic,vt ibi. Opp.ꝙ regrant̃ duo tabelliones,vt in Auth.de hær.& Fal.§.ſi vero abſunt. ſol.expone,vt ibi nota. Opp.ꝙ tabellio nõ æqualeat duob. teſtib. cum vnus teſtis inſtr̃alis & numerarius fidẽ inſtr̃i faciat vacillare, ut l. j.in fi.ff.quẽadmod.teſta.aperi. ſol.dic,ut ibi nota. & C. de fal.l.ſi
37 quis decurio. Oppo.quod uox mortua tabellionis probat ſolennitatẽ ſeptẽ teſtiũ, vt C.de fideiuſſ.q̃ſtionem. Sol.dic,vt ibi not.ꝑ gl.& alios. † Quæro, an iſti duũuiri,i.duo viri,teneant̃ iurare ſuũ officium legaliter exercere?dicunt hic Doct. quod nõ, qa nõ reperitur lege cautũ,pro qbus facit gl.ord.l.j.in prin. ff. de vẽ.inſpi. tu dic ꝯ; nã ſi iurat tabellio in ſui creatione, & argentarius in ſua matriculatione,& miles in ſua promotione, & alias tanq̃ priuati hñr,vt no. C. de offic.magiſtri mili. l.eos, in gl.ſingulari, & ff.de eden.l.quidã.§.nũmulario,vbi gl.ſolẽnis. ergo & iſti duumuiri,q̃ ſuccedunt loco tabellionis. iſtud aũt iuramentũ ſufficit præſtari ipſi iudici etiam in abſentia partium, nõ ergo iurauit tanquã teſtis,quia tũc deberet pars citari,& ita intelligitur d.gl. de vẽ.ĩſpi.
38 † Quæro an iſti duumuiri efficiantur pro hoc tabelliones cãæ?reſpondeo,non,ſed ſunt ſimplices ſcribæ. Et ideo,ſi ſtatutum diceret,ꝙ tabellioni falſum cõmittenti amputaretur manus,iſti non comprehenderentur in verbis ſtatuti, quia nemo põt verum tabellionẽ creare,niſi ſolus princeps, vel ab eo hãc poteſtatẽ h abẽtes,vt no.Inn.de fide inſtr.cum P. tabellio. nec etiam poteſt dici ſimilis caſus,cum diſtinguatur tanquã caſus oppoſitus ꝑ dictio-
39 nẽ,aut. † Sed nunquid iſta ſcriptura iſtorum duumuirorũ facit fidẽ,vbicunque producatur in toto mundo?reſpon. ſic,caſus ẽ no. Sed ecce non creditur codici vnius mercatoris ad plenam fidẽ. ſed quid ſi eſt codex plurium mercatorum? videtur credendum, arg.ff.de eden.ſi quis ex argentariis.§.j. Sed ibi nõ dicitur, ꝙ dẽat credi,ſed dẽt edi:dic,quòd ſi ſcriptura vnius mercatoris faciat ſemiplenã ꝓbationẽ, ſcriptura duorũ faciet plenã, ſiue uterq; ſcripſerit,ſiue alius ſubſcripſerit, uel ſigillauerit,tex.eſt ſolẽnis ĩ d.§. j.& qđ ibi not. ꝑ Gul. de Cun. dicit Ber. ꝙ confeſſio tacita debet ſcribi in actis.ſed an ille,qui nõ vult litem cõteſtari,videatur tacite ꝓfiteri?rñ.non,vt eleganter no.Iac.de Are.in l.j.§.qui verbo.ff. de ven.inſpi.tñ poteſt detineri in carcere,donec reſpondeat,tex.
40 eſt not.C.quomodo & quando iud.l.cõſentaneum. † Et ſcias,ꝙ ꝓteſtatio litis alia eſt plena.i.hincinde.alia ſemiplena,vt quando actor tm̃ lit.cont.abſente reo, vt C.de in rem actio. l.2.vel quando reus tm̃ lit.conte.abſente actore, vt C. quomodo & qñ iu.in
41 aut.qui ſemel. † Itẽ quãdo quis reſpondet inquiſitioni,vt s̃.vt li. non conte.qm̃ reſpondendo conteſtatur litẽ,& non poteſt deinceps opponere declinatorias fori,vt ff.de adu. l.ſi maritus.§.p̃ſcriptiones,& ff.de pub.iu.is qui reus.& ideo poſt reſponſionẽ rei ñ auditur in criminali reus recuſans,nam ſi actor dicat,nolo reſpõdere,reus non poteſt dicere,ſi non reſponderis, declino iuriſdõnẽ,qa ſopita eſt hæc declinatoria,& nunc intelligis l. negãda.C. qui accu.non poſ.Itẽ intelligis rõnem quare poſt li.conte.nõ cogitur actor reſpondere libello recõuẽtionis,qa non eſt ei præiu-
42 diciale,ſi nõ reſpõdet. † Vltimo no.ꝙ mora litis conteſtandæ iuriſdõnem ꝓpetuat,ut ff.ſi quis cautionib.l.ſi eum,in fi.& non eſt alibi,vbi aũt non fit conteſtatio,nec plena,nec ſemiplena, quod eſt per litis naturam,& non per accidẽs, tunc non dr̃ lis ꝓteſtata, ſed li.controuerſia,ut in c.diſpẽdioſam, de iud.in Cle.ſed ubi ad malitiã contumacis ſuperandã, habetur tunc lis pro conteſtata inter præſentes,requirit̃ vera lit.conte.vt C.de temp.app.l.fina.§. illud.C.ne lic.in vna,eademque cauſa, l.j.& quod no. ĵ.qui fi.ſint
43 leg.per venerabilẽ per Ber. Quæro,vtrũ in actibus, q̃ fiunt ĩ iudicio,requirantur teſtes?rñ.non, vt C.de do. l.donationibus q̃ præſentia iudicis,de quo notarius teſtificatur(alias enim nõ valeret ſcriptura)loco teſtium habetur:tamen ſi eſt talis actus,q̃ totũ negotiũ determinet,conſulo,ꝙ habeãtur duo teſtes,arg. C.de teſt.
44 omnium.& hic,in verbo perſonas. † Quæro, quid ſit citatio?reſpon.vocatio in ius.ff.de in ius vocan. l.j. hoc non dẽt fieri ꝑ nuncium,niſi mãdato iudicis.C.de exhi.reis.l.neminem. & eſt ratio quia dẽt continere terminum, cuius aſſignatio ad ſolum iudicẽ
45 pertinet,quia in arbitrio iudicis eſt. † Quęro,qd eſt dilatio?reſpõdeo,eſt termini aſſignatio,ne prẽcipiti via quis teneat ſe defendere. Quęro,quid eſt recuſatio?reſpon.ſuſpecti allegatio. Quęro,an ſine interrogatione valeat reſponſio reſpõ. vt l.ſine.ff.de interro. actio.&c. Quæro,quid eſt confeſſio?reſpõ. ſine implicita cõtradictione conſenſio. Quæro,quid eſt exceptio?reſpon.ẽ obiectio ad excludendũ agente. Quæro, an relationi nuncij debeat credi?rñ. ſic,alias fruſtra referret,ſi ei nõ crederetur,& hoc verum,ſi citatꝰ non neget:ſi autẽ negat, quanta fides eſt adhibenda,committit̃ arbitrio iudicis. Quid ſi citatus dicit,nolo venire, nunqd,ꝙ ita dixit,ꝓbatur per relationem nuncij?quidam dicunt,ꝙ non,qa non pertinet ad actum commiſſionis: quidam dicunt ꝙ ſic,quia ẽ de appendicijs.dic,vt ĵ.de app.cum parati.ſed quare non creditur iu
46 dici,& creditur nuncio?rñ.qa iudex non dẽt eẽ iudex,& teſtis,& nuncius eſt teſtis actus ibi commiſſi. Sed quid ſi nuncius nõ retulit iudici,tamen ambaſiatã fecit?dicit Ber.nõ valere, quia iudici ignoranti non eſt aperta cognitio. ff.de cond. & demõ.multum intereſt.per Bar. † Quæro,an ſit neceſſẽ producere inſtrumẽta?reſpondeo,hic videtur caſus expreſſus,ꝙ ſic,in verbo,ꝓductiones, idem in teſtib.Quęro,an inſtrumẽtum venditionis ꝓductum efficiatur de actis?rñ.venditio non efficitur de actis,ſed ꝓductio inſtrumenti ſic,ſm Inn. & ideo productio dẽt edi cum die & Conſule,ſed venditio non. Quæro an requiratur peremptorium?rñd. quo ad refectionem expenſarũ ſufficit vna citatio, ſed ñ quo ad miſſionẽ in poſ.vel diffinitiuam,& no.gl Quæro,an ſit idẽ renunciatio,& cõcluſio?& tex.videtur hic ꝙ non, dic vt s̃. de cau. poſſ.
47 paſtoralis. † Quæro,an iudex ex qualibet culpa faciat litem ſuam gl đt ꝙ ſic,tu dic cõmitti arbitrio iudicis,vt l.ſi iudex. ff.de variis
48 & cog. † Quæro,an iudex, vel arbiter ex negligentia faciat litẽ ſuã? rñ.ſic,de eden.argentarius.§.cum aũt.C.de pac.l.pe.ff.de dã.infe.
49 l.3.§.cum,in auth. de quæſtore. §.ſuper hoc. † Quæro an inquiſitor,qui temere inquiſiuit,teneatur ad intereſſe parti?rñ. ſic,tex.ẽ notabilis.C.de exc.tu.l.ſeueriter. Itẽ tabellio.C.de magi.que. l.fi. quæ lex eſt multũ notabilis ad hoc. Quæro,an iudex ꝑ culpa poſſit criminaliter puniri?reſpondeo ſic,pẽna arbitratiua,tex.eſt hic
50 ſin. Vltimo no.ꝙ acta iudicii ſunt ſtricti iuris,& omiſſum hñ pro omiſſo,nec creditur iudici volenti iuſtificare ſentẽtiam ſuam ali
51 unde,q̃ ex actis,& hoc determinat iſtud c.ſolẽne. † Reſtat aliqua dicere,& primo vtrũ ſi ſint plures collegę,credat̃ eorum aſſertioni.dicit Inno.ꝙ ſic,& ꝙ ita ſe habet ſtylus curiæ Romanæ: quod intelligo,ſi eorum non intereſt;alias enim ſunt ſuſpecti, vt C.de app.l.eos,in prin.quod dic,vt legi.& no.C. de arbit.l.ne ĩ arbitris. Nam ſi repellitur aduocatus propter affectionem vincẽdi, ergo iudex,cuius intereſt defendere factum proprium. ſed ſi nõ reuocetur in dubium,an ſit bene iudicatum,ſed an ſit iudicatum,vel
52 qualiter intelligat̃,nulla affectio eſt,& ideo iudices poſſunt teſtificari in forma teſtis,vt no.ff.de iud.l.ſi prætor.§.1.illud eſt certũ, ꝙ nullus litigatorum, vel adherentium poteſt eſſe teſtis,quia q̃libet hẽt affectionẽ vincendi,vt no.dicit tex. ff.ad l.Fal.ĩ ratiõe.§. cum quidam. † Quæro, an tabellio poſſit ſcribere commiſſionẽ ſibi factam?dicit Hoſt.ꝙ non,ſed dẽt ſcribi per aliũ tabellionem quia mandatum dẽt ꝓbari, non per propriam ſcripturam,ſed alterius:hinc eſt,ꝙ notarius conſtitutus procurator,non poteſt cõficere inſtrumẽtum de iſta procuratione.96.di. nobiliſſimus,ſed de reuocatione ſui mandati videtur,ꝙ poſſit ſuum inſtrm̃ ꝯficere,ar.ff.de contrata.l.non putauit.§.ſi qs ſua manu. Quæro † nun-
53 quid fundamenta iudicii.i.delegatio, & mandatum,ꝓcuratoris, vel tutoris præſumantur producta, ꝙ a ſententia lata contra p̃sẽtẽ non appellatur?rñ.ſic,niſi contrarium probetur, vt no.ĩ c.1.de elec.li.6.quia qui non contradicit, videtur confiteri,vt not.dicit tex.in l.fi.ff.quando ap.ſit,& hoc verum in reſcriptis, ſi cõſtat de reſcripto,licet non appareat de præſẽtatione reſcripti:ſed ſi nihil conſtat,nihil eſt,dicit Ber. s̃. de off. deleg.cum in iure,niſi ĩ actis ſit regiſtratus tenor reſcripti totius,vel ſaltem pars neceſſaria &ĩtellectualis,qa ex quo eſt regiſtratꝰ authoritate iudicis ſuccedit loco originalis ſcripturæ ſecundũ Inn. & Ioã. An.adde,ꝙ ſi ẽ ibi imbreuiatum &c.talis imbreuiatura non facit rem dubiam,quę eſt in ſuperiorib. partib. inſtrumẽti explanata, vt ff.de leg. 2.l.cũ pater.§.vicos,& C.de inſt. l. pe.nec oportet ſcribere niſi ea, q̃ neceſſaria ſunt,vt C.de prec.impe.offe.l.fi.& eſt tex.no.C.de ap.am pliorem.§.1. Quæro,an notarius poſſit ſcribere acta ſine cõſcientia iudicis,vel eius cõmiſſione. reſpõ.nõ,vt dicunt duæ gl.no.C.
54 de teſt.l.hac ꝯſultiſſima.§. pe.& C.de lib.cau. l. iubemus. † Quæro,vtrũ vnus notarius poſſit ſe intromittere de off. alterius?reſp. non,ſi eſt notarius ſolenniter deputatus per ſuperiorẽ,vt C.d ex cu.& exac.l.qcũq;li 12.& ibi bona gl.& ar. C.de ſpor. l.1.niſi neceſſitas vrgeat ob abſentiã alterius notarij.nam tũc de mandato iudicis poteſt ſupplere vices abſentis,ar.in l.1.de off.conſu. Et de iſta abſentia debet fieri mentio in cõmiſſione iudicis, ar.eorũ q̃

no.ff.

ADDITIO.

a Vinc.Go.Dictio. &c. Adde dictio, &c. abbreuiata in inſtrumentis poſita quid contineat, Rui. conſi.132.nu.8.lib.5.& conſi.154.num.8.& 13.lib.3.

BIU Cujas

55 no.ff.rem ra.hab.l.actor. † Quærit Inn.vtrum delegati [a] proben
a tur per sigilla delegantium? & dicit quod sic, vt s̄.eo.post cessionem, q̄rit Inn.vtrum notarius possit scribere vacillationes testiū dic q̄ p̄t scribere dictum testis, prout testis loquitur. Sed q̄dam sunt q̄ non loquuntur, vt trepidatio, & ista det scribere mādato iudicis & non aliter, & in scribendo dēt facere mentionem, qualiter iudex sibi mandauit, quod scriberet eorum trepidationem, & q̄ ita sibi scribenti forte videbatur per pallorem uisus, vel qa incœpit flere, arg.ff.de quæstio.l.de minore.§.tormenta, quid si iudex non confidens plene de vno notario, adhibuit duos, quis notarius tenebit apud se originale? respondeo dignior, vt l.fi. ff. de fide instru.& cęteris alijs paribus senior, vt no. Inn. de ma. & obe.c.j. virtus & bona fama præferē oīb.vt dicit tex. in Auth. de mo.& eodem mō si q̄ratur, penes quem debeant stare codices rōnum mercatorum. Item no. q̄ ēt in codicib. priuatis recurrit
56 ad originale, tene menti. † Quæro, nunquid negatiuæ omnium actorum ꝓbentur per acta? rn̄. sic,& ratio est, quia cum notarius teneat singula scribere, q̄ non reperitur scriptum, non p̄sumitur actum, sumpto argō a fide tabellionis,& sic per rimationē actorum probatur negatiua ſm Io. And. in fi. istius c. & alios. Itē per rimationē actorum probatur rem aliter se hr̄e, q̄ iudex dixerit, vt hic in tex. vel pars asseruerit, vt C.de erro.aduo.l.fi. vbi bona gl.
57 † Et no.q̄ Ber. tangit hic, vtrum appellans, an appellatus debeat probare in cā appōnis,& dic aut vult probare aliquid nouū, & ipse debet probare, vt d.l.illa, no.ff.quod cum eo.l. Titianus, vt C. de temp.app.l.per hanc, aut partes nolunt probare aliquid nouū &tunc sufficit producere acta iam actitata in veteri cā, s.in eorū forma substantiali saltem in fundamentis probationum, vt plene notaui, C.de app.l.hi qui ad ciuilia, in lec. mea solenni & copiosa, vbi uideas si placet: sin āt, tu āt, hoc uerbum dicit dn̄s Ebru
b dunēsis, qui vocabatur Dumbranius Cardinalis vir egregiæ excellentiæ me præsente,& domino Bar.de Saxo ferrato summo Doctore ac præceptore meo. Ex̄ quæro, iudex inquisiuit ꝯ quēdam de incendio nocturno, Princeps commisit cām alteri q̄ absoluit inquisitum, iste absolutus accusat inquirentem de falso, q̄rit quid iuris? Præsuppositio statuto, quod disponit, quod de talibus maleficijs debeat inquiri. respondeo, quod a præsumpta calumnia excusat necessitas officij, sed ab expressa non excusat, vt plene & eleganter no.ff.de infa.l.athletas,§.calumniator. Itē a p̄sumpta excusat fama inquisitionem p̄ueniens, sed nō ea, q̄ ex inuestigatione inquisitoris orta est,& hoc per illā l.no.ff.de adul.l. miles,§.mulier. Itē excusat inuestigator bonæ famæ, vt elegāter no.Bar.ff.de falsis, l.athletas, sed quomodo probabitur dolus? rn̄. ex inimicitia capitali,& quia forte iudex hoc dicit, vt no.in l.Fulcinius,§.quid sit latitare,ff.quib.ex cau.in pos.ea.&ff.de exce.do. l.apud Celsum, in prin. vbi bona gl.& ar.ff.de arbit. l.non distinguemus, §. cum quidam, & forte hoc crimen in iudice non dr̄ ꝓprium crimen falsi, sed crimen impositurę, vt ff.de ex̄or.crim. l.accusarij,§.1.uel dic, vt no.in l.fi.C.de pęna iudi. qui male iud.
58 † Et no.etiā q̄ sine accusatore fiunt ꝯ rectores terrarum inquisitiones generales. Nam sicut libellus generalis procedit contra tutorem,& curatorem, ita contra magistratum, qui tenetur rei publicę reddere rōnem generalem de omnibus gestis tempore sui officij, vnde si super ista generali inquisitione fiant probationes speciales, condemnabitur ex ipsis probationibus, non facta alia inquisitione speciali, vt C.de iud.l.licet, hoc ergo casu libellus gn̄alis, procedit, ēt in causa criminali, quia non est accusatio, sed est inquisitio,& ita seruat consuetudo, q̄ optima legum est ī-
59 terpres. † Sed ecce inquisitio non procedit, nisi præcedat quod dam præambulum. s.diffamatio populi, sicut fuit de Bertino Balardo potestate Papiæ. Mccccxlv. Modo quæro, nunquid si inq̄situs hoc negat, debeat istud añ omnia probari? & vr̄ q̄ sic, quia præambulum, per quod venitur ad lit. ingressum, est probandū,
60 si negē ut C.qui accu.non po.l.non ignoret. † Item fama tenet locū p̄sonę. i. locum delatoris, sed non prius iuris ratio, q̄ persona rum q̄renda est, vt dixit illa l.no.& vulgaris de iure cod. l. quidā referunt,& plene no.per Bar.ff.de re iu.l.quidam cōsulebat,& j. de ac.c.1. Item fama pōt esse falsa, ut ff.de hæ.inst.l.fi. Item potest habere famam ꝯriam, vnde fama posterior tollit primam, ut singu.no.per l.si mater, C.ne de sta.defun. Item non credit iudici, ni si ex actis apparet, vt hic. In ꝯrium vr̄, quia in ingressu litis fauemus actori, alioquin semper reus negaret, ff.de ver.ob.l.inter stipulantem,§.1. Itē negatio & affirmatio nō sunt exclusio litis, sed materiam dant litigandi, vt C.qui ad lib.procla.non licet, l.fi. Itē
c non q̄ sit in veritate, sed q̄ allegetur inspicitur, vt reus cogatur iudicium introire, ff.de iu.om.iu.l.fi. Itē super infamia, c siue diffamia procēditur una cum principali, quia est species probationis, ut sup.de do.& contu.veritatis. Itē fama. i. vox populi est solēnitas, cum non sit de substantia inquisitionis, & leuis solennitas
61 de iu.delibe.l.fin. † Item pone q̄ inquisitio fiat ex forma statuti disponentis, q̄ debeat inquiri. Nam licet iudex prudēs nō dēat si ne secreta in formatione inquirere ꝯ certam p̄sonā, tn̄ de ista in quisitione secreta non hēt facere fidem, sed credit suæ conscientiæ, vt C. de epi.& cler. l. nulli in fi. sic & dicto vnius creditur pp publicam vtilitatem,& personarū raritatē, vt dicit l.illa no. de in-
62 terpre. ff. de ver.ob.l.1.in fi. † Considera, tria sunt. s. fama,& uiua uox populi. Et dicit prouerbium, q̄ vox populi est vox Dei, quasi Spiritus sanctus cōiter informans corda iustorum ad aliquid sapiēdum, vel ad aliquid imaginandū, tn̄ hoc q̄nque fallit, quia angelus satanæ in lucis angelum se trāsformat, dico igitur, q̄ fama p̄t esse bona & mala. Secundum nomen est diffamia, argu. ff. de inge.ma.l.diffamari,& ista est vox populi semper sonans in malā
63 partem. † Tertium vocabulū est infamia, & ista proprie loquendo præsupponit certum delictum,& est duplex. s. facti q̄ nūq̄ obstet ꝯ facinorosos homines, vt ff.de pœ.l.capitalium,§.famosos, & iuris q̄ non ꝯhitur nisi per sn̄iam latā super crimine,& ista nō est principium inquisitionis, vel accusationis, sed est pœna a lege inflicta auferens homini id, q̄ principium est. i. quod ei non detur fides, quæ est thesaurus gentis humanæ iuxta illud, sic sæpe mentiri soles, q̄si uerū dixeris nō adhibeo fidem, ut j. de test. c.testimonium,& no.per Cy.C.de transl.l.transigere, uel paciſci. Sol.qōnis pen.patet. j. de acc.cū oporteat,&c. super his, & dic ut ibi per Inn.& alios. Vltimo unum scias, q̄ Bern. istā dicit decre. fallere in leuib.criminibus,& breuib.causis, in quib. procedit ex non scripto. vt ff.de ac.l.leuia,& C.de sen. ex breu. rec. auth. nisi breuiores, in quibus causis dicit standum uerbo iudicis, qui non præsumitur immemor salutis æternę pp iurm, quod prestat. Tu dic, quod non requirit solennitas scripturæ, sed bene requiritur qualisqualis fides actitatorū,& in causis summarijs, vt in c. sępe, de uer.sig. gl. in cle. maxime ad æternā rei memoriā, qa scriptura nunq̄ moritur, vt no.dicit tex.ff.de pign.l.ꝯhitur, vel dic, q̄ in dictis paruis causis, si ambæ partes sunt præsentes, nulla requirit scriptura,& ita intellr dictum Bar. Nam quod acta interuenerint probabitur per iurm partis,& assertionē iudicis, cum uterq; sciat veritatem,& cā sit parua. Sed absente aduersario requiritur scriptura non ad esse iudicij, sed ad probationē esse, arg.ff.de excusatut.l.excusare, in quib.ēt causis datur defensio, q̄ est de iure natu. & iō est necessaria citatio absentis, quia finis citationis est ꝓparatio, vt no.Io.An.in c.vlt.de elec.lib.6.in nouella. Et finis comparitionis est defensio, quæ salua iustitia nemini p̄t denegari, vt eleganter dicit tex.in l.tertia.§.si ad diem, ff. de re mil. per quē tex. Odo.tenet q̄ ēt teis confitentib.dēt dari terminis ad defensionē faciendam,& si reus renunciat defensioni, quæ probari possit in cā capitali, non ualet renunciatio, quia est ꝯ ius nāle, arg.ff.de iusti.& iure, l.vt vim, ut no.ff.de pac. l.pactum inter hæredem, vbi est gl.vnica in iure, quia nemo est dn̄s vitæ suæ, vel necis, termino āt, qui datur ad se defendendum bene pōt renunciare, quia iste terminus non est de iure nāli, sed de iure positiuo, quod patet, quia statuitur arbitrio iudicis. Consulo tn̄ magistratib. q̄ ad oēm malitiam superandam expectent terminum, nisi forte esset periculum in mora (pura tumultus populi) potest illud accelerari, dumtamen iustum sit fieri,& propter hoc interdum fit executio notorij sine sententia ad solum pręceptum ius dicentis, ut solenniter dicit tex.ff.de iniusto.testamēto, l.si quis filio exhęredato, uersi. nisi fortè. Item quando officialis videns, q̄ latrones, & homicidæ uolunt a sn̄ia appellare frustratorie per calumniam, tunc, quia mors unius est vita multorum, & salus publica, ut C. de ser.l.prouinciarum,& ff.de appe. l.constitutiones, debent ex bono officio facere, quod non possunt appellare claudendo eis ita quod non possint loqui, & si dicas, consanguinei, vel amici appellabunt pro eis, vt ff.de appe.l.non tantum, rn̄. appellatio eorum non suspendit pronunciatum cum nec admitterent ad appellōnem prosequendam sine mandato, vt C.de appellationi
64 bus, l.addictos. † Item mortuo principali expirat accessorium, ut C. si reus, vel accusatus mortuus fuerit, per totum, nisi forte pp bona, vt C.de iure fisci.l.Lucius,& ff.ad Syllania.l.Casus, quæ sūt leges singulares,& C.si penden.appło. mors interuenerit, l.3. q̄ est lex communis, vel forte pendente tempore appellandi facta executio in persona ipso iure non adimit bona, argum. ff. de administratio.tuto.chirographis, §. primo, tex.est singularis, vnde fiscus interim non habet manus iniectionem, sed melius probatur, quod dixi, per glossam vnicam in iure, quæ est ff.de accusa. l. ex iudiciorum,& ibi per Dynum. Amplius cōsidera, quod aliud est quærere, vtrum iudex possit super re dubia disponere,& dicē dum est, quod sic, diffiniendo causam, quia eius diffinitio pro

veritate

ADDITIONES.

a Vinc.God.Delegati.Adde.quod delegatus de mandato principis dicitur delegatus ordinarii.Rui.consi.148.nu.3.li.4.

b Summo.Et dicit Angelus in l.1. C. de iudiciis, quod Bartolus est lucerna iuris ciuilis. Et vide multa de Bartolo aggregata per Dominum Baptistam de Sancto Seuerino in suo tractatu, de modo studiendi,& per Mod.in l.1.ff.si certum peta.

b Vin.God.Infamia.Adde quod infamia facti sit,& an possit esse occulta, Ruin. consi,120.nu.7.lib.5.

BIU Cujas

a veritate habetur, vt ff.de condictio.indeb.Iul.& ff.de reg.iu.l.res iudicata.tamen per appłonem reſcinditur iudicatum, ut l.fin.ff. ad Tur.eſt tamen in potentia conualeſcendi,nec tollitur quo ad uerba,quia tenor ſententiæ ſemper debet apparere, vt ſi ſententia confirmetur a lege,puta appellatione deſerta,ut not.C. de appel.l.eos,in princip.& argumen.ff.de excu.tuto.l.ſcire oportet,§. conſequens,& ff.de dolo l.arbitrio, quæ ll.ſunt notabiles, vel ab homine per verbum,confirmo,mandeť executioni.ſi autē aliud addatur,vel detrahatur ei,nouum ius efficitur.& ideo non māda tur executioni ſentēria prima,ſed poſterior.Itē tāquam dignior, quia lata eſt a maiori iudice.Itē quib.fit nouatio.Item quia cōfirmatum ſub alia qualitate non eſt aptum agere.& ideo agitur ex confirmante, non ex confirmato, ut plenè nota.ff.de pact.l.tale
65 ꝓactum.§.q ꝓuocauit.aliud eſt quærere,vtrum † de actis ſtet iudicis teſtimonio ſimplici verbo.& dicēdū eſt quod non,nec etiā iuramento vnius ſtaretur,ſed duob.ſic,ſaluo de cōſenſu partium bene poſſet ſtari iuramēto vnius,vt ꝓbat l.illa notabilis & vulgaris.ff.de dote pręleg.Theopompus.ecce ergo? quod iudex p̄ q̄dam diſponendo efficere, quę referendo non poteſt ꝓbare niſi quatenus acta patiuntur,vel niſi quatenus ꝑtinet ad animi ſui ſecretū motū,in quo non poteſt habere conteſtē, niſi ſuā conſciētiā,quæ eſt ſecretū ſecretorū,vt C.de teſt.nullum.& no.ff.de iu.l.
66 ſi p̄tor.§.i.†Modo quęro,quid ſi acta ſunt cancellata,tū legi poſſunt? rñ.debēt inſpici cauſæ cancellationis.Nam ſi cancellata ſūt quia lis deſerta,tunc non valēt ei,qui ceſſit liti,niſi eſſet pupillus vel alius qui renunciaret liti,cuius renunciatio non valeret,vt C. quomodo & quādo iudex.l.ſi pręſes quaſi deſertam.ſi aūt qs eſſet cancellatus de banno,vel de cōdemnatione,quia ſoluit,ſcias quod q̄dam pœna eſt ſoluēdo, quę augetur vt pęna īfamiæ.Nā ſolue ndo confitetur delictū,& ideo iſta pęna ſolui nō poteſt,nec diſſolui,vnde per acta cancellata probatur infamia, vt l.locū.§.ſi quis dolo.ff.de tab.exhi.quædā eſt pęna,quę ſolui poteſt. & hoc conſidera,ꝙ ſi eſt pęna pecuniaria,dēt cancellari, ſic tñ, vt legitimus ſit.Nā per cancellationem ſubuenitur debitori, vt iterū nō poſſit conueniri,vt eleganter not.C.de diſcuſſo.l.ne caſu, lib. 10.
67 †Itē ſubuenitur creditori,vt nō poſſit ab eo repeti tanquā īdebitum,vt dicit.l.illa no.ff.de fur.l.fullo.§.fi.& iō non dēt abradi nomen condēnati,ſed dēt ſcriptū permanere ad æternā rei memoriā,vt ff.de pig.l.contrahi,& in c.noſtro,vbi dicit,ꝙ originale sēp dēt apparere,& in Aut.de tab.§.fi.Itē nō ſolū in cācellatione dēt inſeri cā,ſed ēt dies,& cōſul,& teſtes,& reliquæ ſolēnitates īſtrumēti,ga eſt actus ſeparatus a cōdēnatione diuerſo loco & tpe factus,ſi tñ fit manu eiuſdē notarij nō requirit nouū ſignū ipſius, ga ſub impſſione vnius & eiuſdē ſignaculi pobatione ſit,ar.ff.de eden.l.ſi quis ex argentarijs.§.ſi initiū tabularū.ſin autē in cācellatione nulla appareat cā,nec aliqua ſolēnitas,nō valet cācellatio, quia potuiſſet falſo fieri,vt l.j ff.de his q̄ ī teſt.delē.& l.cācellauerat,& C.de teſt.l.ambiguitatē,& l.ſi vnus.ꝙ dic ut no,Bar.ī l.acta, & l.actorū verba. ff.de re iu. Poſſet tamē argui in p̄riū, ꝙ ſi eſſet cācellatio archiuij publici,ſtet cācellationi,ga reperitur inſtrum cācellatū apud creditorē.i.fiſcū,vt l.labeo.ff.da pac.C.de ſol.l.iudiciū.Itē ga apud perſonas authenticas & fide dignas,vt C.de fi. inſtr.aut.ad hoc.& ꝙ no.j.eo.ti.c.cum cām.ſed prima opi.verior eſt,quia in fiſco debet apparere de ſolutione, aliàs non valet cancellatio,tex.eſt no.in l.j.C.de apochis publ.lib.10.

ADDITIO.

a Veritate.Adde tamē,ꝙ quamuis ſententia aliqua tranſeat in rem iud. quo ad rigorem iudiciorum, nō tamen quo ad æquitatem naturalem, eſt enim tantæ potentiæ quod naturalia vincula ſanguinis mutat, & falſum mutat in verum,non eſſentialiter,ſed quo ad effectum,ita Bal. in c.præſentia,ſupra de renun.& inſpecta mera poteſtatem iudicis poteſt de albo facere nigrum, & de nigro album,ita Bal.in ca.iuſti.de electio.

SVMMARIVM.

Purgatio non eſt inducenda reo ſi probari poteſt crimen.in princ.

1 *Teſtis vilis & non fide dignus non debet recipi in cauſa criminali, & infamis quando nullam faciat probationem.*
Statuta & conſuetudo fauentia delinquentibus qualia habeantur,& num.2
2 *Statutum, quod homicidia non puniatur niſi in 10. ſolidis,an ſit validum, & quid vt homicidia poſſit ab hæredibus interfici.*
Gladii poteſtatem quo caſu priuatus conſequatur, & an alii dolegari poſſit, & exerceri quando.
Affirmatiuæ probatio vires excludit negatiuæ.
Appellare conuictus quando poſſit.
3 *Reus licet ſemper perſeueret in negando,tamen ſi crimen ſit probatum per teſtes,debet condemnari.ſi plene ſit probatum.*
Indicia præcedere tormentum debent.& quæ,non autem ſequi.
4 *Iudex an poßit recuſari tanquam indiſcretus.*

CAP. XII.

Ad noſtram. Si probari poteſt reum deliquiſſe, eius purgatio quod non deliquerit, recipienda non eſt. Et primo ponit prauam conſuetudinem quam ſecundo conſeruari prohibet,ibi. Volentes. Caſus conſuetudo erat in regno Datiæ, quod ſacerdotes, & clerici de aliquo crimine accuſati,ſi iurabant ſe non deliquiſſe, per tale iuramentum ſic innocentiā ꝓbabant,& ꝙ per teſtes fide dignos non poterant conuinci de crimine.Queritur,an dicta cōſuetudo valeat. papa dicit ꝙ non.primo,quia eſt q̄dam peſtis, per quā dat materia delinquendi.Secundo,quia eſt cōtra oē ius tā diuinū q̄ canonicū,q̄ ciuile,nō ſolū poſitiuū,ſed tñ Reipublicę neceſſariū.Tertio,quia probatio negatiuæ per iuramentū partis non debet recipi contra affirmatiuā probationē teſtium.Quarto, quia iſtud eſt iuramentū purgationis,ꝙ non admittitur,ubi de crimine cōſtat.

1 †In tex.ibi Teſtib.fide dignis,no.ꝙ teſtis vilis[a] & nō fide dignus
a non debet recipi in cauſa criminali, & ideo infamis īfamia facti, non facit probationē in cauſa criminali ſecundum Ber.nec in cā ciuili ardua,etiā ſi eſſent plurimi infames,tex. habuiſti ſingularē ſ.e.licet cām.§.quidam vero.Ibi,negatiua ꝓbatur. not.ꝙ ſtatuta in ſe fauorabilia delinquentibus ſunt odioſa legi & naturę, & ſacris morib.& non poſſunt a principe confirmari, quia deſipit, q ſic ſapit,& quodammodo furioſus eſt,arg.in l.pe.ff. de cōd.inſti. & C.de fur.aut nauigia.& iō ſtatutum,ꝙ non poſſit ꝓbari homi
2 cidiū niſi per x.teſtes,non valet.†Itē ꝙ non puniatur homicida, niſi in x.ſolidis, non valet, quia parua pœna non timetur,immo acuit ingeniū delinquendi.Sed,ꝙ homicida poſſit occidi ab hæredibus interfecti,valet,quia meruit, vt ff.de uerb.obl.qui ſeruū. & hoc caſu priuatus habet gladij poteſtatē, quę alteri delegari p̄ōt gl.eſt ſing.ſecundū Io.ff.de ui.& vi ar.cum fundū. & non eſt alibi. Hęc gladij poteſtas, quia iuriſdōis eſt,pōt exerceri tam incontinenti,quā ex interuallo.nec dicit ipſe occidere, ſed lex,vt l. palam,ff.de ri.nup.vbi tex.no. C.de leg.l. ab adminiſtratione.ī fi. Opp. ꝙ negatiua facti ꝓprij p̄t directo probari. ſ.e.c.tertio loco. & ſingulariter no.ff.de acqu.hære.l.patronus. §.rei p duellionis. Sol.ad c.3.loco.dic,vt ibi.ad §.rei per duellionis.dic,ꝙ nemini p̄iudicabatur,nec apparebat probatio in p̄rium.Ibi,Purgare, uidebatur p̄rium triplici ratione,primo,quia iſta conſuetudo erat ꝓbata per totū clerū.Tertio, quia ſacerdos videť obtinere locum duorū teſtiū,ar.ff.de ado.l.ſi cōſul.& j.de teſt.cū eſſes.truffę ſūt, qa rex & regnum non poſſunt approbare cōſuetudinē inhoneſtam & peſtiferā. Dicit Inn. ꝙ conſenſus regis nullum tāquā iniquæ legi robur tribuit.No.contra cōfirmationes ſtatutorū quas faciunt officiales eccleſię Romanę,ꝙ non valent, ſi ſunt contra bonos mores,& iuſtitiā naturalē,tene mēri.Nec poteſt dici ꝙ iura naturalia poſſunt diſtingui, vt C. ſi cōtra ius vel vti.pub.l.fi.qa hic nulla cadit ratio diſtinctiua. vnde nō eſſet diſtinguere,ſed primere.Ibi,dumtamen.no.ꝙ ꝓbatio affirmatiuæ excludit vires negatiuæ.no.ff.de ar.l.non diſtinguemus.§.ſi arbiter.Ibi,neminem audiatis,opp.quia conuictus poteſt appellare ſi nō eſt confeſſus, vt C.quor.ap.non rec.l.3.ſo. illud verum,ſi probet rē aliter ſe habere. Et no.hic exp̄ſſe,ꝙ licet reus perſeueret ſemp in negando,
3 tamen ſi eſt ꝓbatum crimen per teſtes,dēt condemnari dumtamen ſit plene ꝓbatum, alias eſſet opus, ꝙ confiteretur ſaltem p tormēta perſeuerando in confeſſione,& loquor de indicijs ſufficientib.nō de indicijs iuri p̄rijs,vt ff.de qō.l.maritus. quę indicia dñt p̄cedere torturā,non ſequi,vt ibi no.tñ quia præpoſtera & dſtructo p̄ncipio ordinis,totus ordo deſtruitur.ff.de pac.l.ſi cū te. §.fi.alias incipit,ſi debitorē. tum quia per iniuriam factum nō p̄ualeſcit,vt C.de ac.l.ſi qui ꝓuocatione.Itē not.ar. ꝙ † Iudex pōt
4 recuſari tanq̄ indiſcretes,ſicut tāquā ſuſpect⁹, licet ſuſpicio ſit ex vna parte,ſed indiſcretio ſit ex vtraq;idē ſi cōſueuit eſſe iniquus, quia licet poſſit vtramq;partem intercipere,tamen non tenetur quis ſe committere iudici indiſcreto,vel iniquo,& nō reperitur melior tex.in iure,& ideo no.

ADDITIO.

a Vinc.God.Teſtis.Vilis.Adde ꝙ teſtes viles & pauperes non ſunt oī exceptione maiores.Rui.conſi.150.nu.12.lib.5.Et teſtes nobiles numero pauciores præferuntur vilibus pluribus,Rui.conſi.158.nu.26.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Probatio vna ſufficiens & perfecta an ſurgat ex pluribus imperfectis.*
Fines diæceſum per quæ probentur.
Probatio quibus modis fiat.in princ.& numero.1.5.8.& 9.
2 *Species probationum diuerſæ an, & quando probent.*
Singula quæ non proſunt,multa iuuant,regulæ huius quando ſit locus.
Iudicium aſſimilatur naturali corpori humano.
3 *Probatio inſtrumentorum eſt valida in factis antiquis.*
Veritas quæ mutabilis.
4 *Directum dominium quid ſit, & quid vtile. & quomodo quærantur.*
5 *Præſcriptio q̄dā pro veritate habet,ſi non appareat eius aduerſatiua poſſeſſio*
6 *Inſtrumenta quædam ſunt finium directiua, quædam enunciatiua, & vis vtrorumque.*
Teſtis qui eſſe poteſt de eo, quod vidit in ætate pupillari atque decrepita.
7 *Fama adiuncta cum conſuetudine facit ius.*
8 *Fama acta ſuo proprio perſeuerans nihil aliud eſt quam notorium.*
Ad finium regundorum actionem ſufficit abſque titulo poſſeſſio.
Fines epiſcopatuū quidam poſſunt eſſe non diuiſi, & a quo dinidendi,& an vnius eſſe præſumantur.

Dominii

Dominii argumenta quæ.

9 *Prælati possunt agere inter se iudicio finium regundorum.*
In finium regundorum iudicio, iudicis officium quod, & nu. 10.
Paria, quando superentur inter se.

10 *Prouocans alium in campo bellico ad bellū, nisi vincat, habetur pro victo.*
Adminicula non sunt per se probationes, & nu. 11

11 *Adminicula in factis antiquis multum iuuant, & nu. 10.*

12 *Fides instrumentorum, actorum, & testium, potest spatio 100. ann. deperire.*
Instrumenta antiqua fidem quæ faciant.
Indubitatum quod est, facit dubitatum valere.
Dominium per sententiam declaratoriam, an transferatur, & nu. 13.
Titulus iudicati titulus est, & introducit possessionem.
§. petenti. l. eum qui ff. de publi. intellectus.

13 *Dominium an transeat ex sententia erronea iudicis errantis, possessione eo nomine acquisita.*
Error quandoque habetur pro veritate datiua.

CAP. XIII.

Cum causam. Fines diœcesum probantur per libros antiquos, adminicula, testes, & famā. secunda ibi, Mandamus. Casus. Calubrienſis, & Egitanensis epi diu litigauerunt super confinibus epatuum, quia non apparebāt limites. Quæritur, quid iur. papa mandat iudicibus ꝙ procedant ſm diuisionem, quæ designantur ꝑ libros antiquos, vel alio mō, necnon per testes, famā, vel quæcunque alia adminicula. not. ex argumentis & adminiculis causam decidi, de hoc. ff. ad Treb. l. ꝙ filium. §. fi. Item ex signis. ſ. c. proxi. & de suc. ab inte. cū dilectus. & quæ non prosunt singula, multa iuuant, quia iudex inquisitor veritatis debet cuncta rimari, nec astringere animum suum ad vnam speciem probationis, ꝙa vna species coadiuuat alteram & confirmat, vt l. tertia. §. j. ff. de testibus. sicut in corpore humano ex membris multis sibi inuicem cohærentibus fit perfectū corpus, vt ff. de usur. l. rerum mixtura. & in melodijs ex multis cōsonantijs cōstat harmonia, siue quædā essentia. est. n. essentia integritas quædam ex proprijs suis partibus constans, quæ & forma dicitur, cui nihil est detrahendū, vt ff. ad l. Fal. l si is, ꝙ quadraginta. §. quædā. tñ sicut est reperire in musicis tonum, & semitonū, ita in iudiciis est reperire ꝓbationē, & semiprobationē, q̄ admi-
1 niculis eget, vt in mente iudicis plene sonet, ut hic. † Sed opp. ꝙa
a plures spēs excusationis [a] impfectæ nō faciūt vnā perfectā, ut ff. de excu. tu. l. 2. §. 1. & ꝙ numero tutelarū. l. j. ergo ex plurib. imperfectis non surgit vna perfectio, & sic nec vna solida & sufficiens probatio. Sol. ista non sunt similia, quia multum differt animi, q̄ est de re iā facta, ab essentia ꝓducēda alicuius rei. in ꝓbationib, n. surgit opinio ex diuersis coniecturis, ꝙa cedunt ad eandē ꝯclonē finalē, & hēt cās & sīlitudines & ꝯsonantias cōtextas, inuicē colligatas, vt C. de pę. l. qui snīam. in illo verbo notabili. Conspi-
2 rantes, concordantesq; in vnum rei finē tendunt. † Ex quo text. ſm Old. de Laude, infero hāc theoricā, ꝙ sicut testes singulares nō ꝓbant, ꝙa in diuersum eunt, ita species probationū diuersæ, si variāt effectus, nō ꝓbant, sed si vna influit in alterā aliqd fieri, & altera ī alterā, ita ꝙ aīus iudicis plenè informatur, tales probationes non dñr singulares, nec discrepantes, sed dicuntur cōtextuales & conferentes, siue concurrentes ad eligendum vnā debitā conclusionē. & tunc est vera illa regula, & q̄ non prosunt singula, multa iuuāt: nā intellectus informāt rōnib. quæ sunt eius nerui, & ossa iudiciorū sunt probationes, & caro eius est materia, su ꝑ qua, & sāguis est veritas, & caput est iudex, & pedes sunt executio. Et istas sīlitudines pono nō ꝙa verbosus, sed quia scientiam nostram traho ad nālem intellectum, sicut ex medicina, & philosophia fit ꝓfectus medicus, & sciens ius ciuile, & canonicū effīcit perfectus Legista. Et nisi Iurista sciat canones, nō gustat hāc dulcedinē, nec pōt practicā legū & iudiciorū ꝓfecte cognoscere, ꝙa pedes significant executionē, iō possessio a pedib. dicta est, quasi pedū positio. sicut. n. sedendo & quiescēdo fit animus prudens, ita possidendo & ꝑmanendo fit hoīs voluntas locuples, q̄q̄ auaritia nunq̄ dicat, sufficit. Ibi, antiquos, in camera egregiæ per-
3 sonæ repertos. ſ. de rescr. ad audientiā. Ibi, alio mō, puta per reco gnitionē. ſ. de censi. cum olim. † Ibi. Melius, i. cōmodius. Nam in factis antiquis nulla est melior ꝓbatio, quam instrōrum, ut ff. de proba. l. census. recurritur. n. ad memoriales antiquos tanquam ad stipitem veritatis, q̄ in æternū permanet cum hac diffinitiōe. nam aut ueritas creatur ab homine, & ista non potest mutari, vt ff. fi. regun. l. eos. aut ab immutabili rerū natura, vel situ perpetuo sicut sunt montes & flumina conuallium, quia distinguunt territoria, & sunt fines ętemi, & in his semel verum, vt hic, & no. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. si quis stipulaturus, hinc est, ꝙ per p-
4 scriptionē non acquirit directū dñium, ꝙa quo ad suum ꝓncipium habet obicem directi dominij, & per ꝯns veritatis. † Porrò
b directum dñium [b] veritate constat. vtile autem fictione, & vtile dñium est quædam seruitus, & ideo non præsumitur, quia omnis res præsumitur libera, vt ff. de no. ope. nū. l. si prius. Est autem directum dñium quod quis habet de iure gē. Vtile, quod quæritur præter iusgē. arg. ff. de reg. iu. cum amplius. §. is natura dēt, & Insti. de rer. diuis. §. si quis a non dño. & tñ si fieret statutum, ꝙ ꝑ præscriptionē acquireretur directū dñium, tale statutū valeret. Nam idē pōt snīa statuti, ꝙ snīa iudicis, quæ pōt directū dñium transferre, vt ff. de sta. li, l. statulib. a cæteris. §. Quintus. & no. Insti.
5 de off. iud. §. fi. † Porro est quædam præscriptio, q̄ pro veritate hr̄ si non apparet eius aduersariua possessio, vt ff. de aqua quot. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & singl̄r no. in l. j. C. de seru. & aqua. Amplius ex nominum distinctione habes hic, ꝙ aliud sunt instra, aliud testes. sed ex istorum vocabulorum confusione & etymologia instrōrum nomine continentur testes, vt ff. de ver. sig.
6 l. notionē. §. instrōrum. Item scias, † ꝙ quædam instra sunt finiū directiua, vt hic, & inducunt notorium actu ꝑmanens, quædam enunciatiua, & illa faciunt adminiculum, sed non plenā fidem ad intentionem fundandam, sed coadiuuandam sic. ita intelligitur lex not. C. de ꝺh. & com. stipu. l. optimam. & C. de iure delib. l. cum aliquis. & ar. in l. j. §. j. ff. de flu. Itē per exercitia iurisdictionum, & redditus antiquos, & nauigia, & pedagia, ac theodoma probantur fines antiqui, & possessio. vt s̄. de offi. archid. dilecto. & s̄. eo. tit. licet cām. Item ꝙ dr̄ hic de testibus, dicitur etiam de eo, ꝙ viderunt, & intellexerunt in pupillari ætate, & etiam de eo ꝙ viderunt, & intellexerunt in ætate decrepita, quæ vt vulgo dr̄, redit ad puerilem (quia vita hominis pauido, id est circulo terminatur, cum de capite & pedibus fiat quasi circulus membrorum, & corporis plicatura) possunt testificari, vt ff. de fide instru. l. fi. nisi languor corporis auferret consilium mentis, vt ff. de test.
7 l. in aduersa. † Item no. hic, ꝙ fama dicitur adminiculum, si tñ esset coniuncta cum consuetudine, facit ius, vt no. C. de neg. gest. l. at qui natura. §. cum me absente. & facit C. de rei ven. l. indicta.
8 † Item fama actu suo proprio perseuerans nihil aliud est, quā nolorium, vt not. Inno. s̄. de iura. calum. cum causam. dicit Inno. ꝙ fama licet non probet, est tamen adminiculum. dicit Inno. ꝙ ad agendum finium regundorum sufficit possessio ēt sine titulo intellige de titulo finium demonstratiuo, nō de titulo principali, vt ff. communi diuidundo. §. inter prædones. Item dicit Inno. ꝙ licet episcopatus sint diuisi etiam ante aduentum Christi, tñ pos sunt esse non distincti episcopatuum fines. & tunc papa, qui est Vicarius Christi, debet distinguere authoritate canonis, aliquando ex iusta cā conceduntur occupanti, Inno. quasi paria sint ex nullius bonis esse, & non apparere in cuius bonis sint, nec appa rere posse. ff. de ꝺh. emp. l. in lege, & l. Rutilia. quod est valde no. ꝑ finibus communitatum, & castrorum, vt præsumantur illius esse, qui primo occupauit. ff. de acq. pos. l. rē, q̄ nobis. vbi uideas, & tene menti. sicut etiam & vicinitas & aptitudo, sicut actus, sūt argumenta dñi. Insti. de re. diui. §. insulam. ita consuetudo, & opi-
9 nio circunstantium. ff. de flu. l. j. §. fi. † Item nota ēt, quod prælati possunt agere inter se iudicio finium regundorum. officium aūt & potestas iudicis est fines custodire, si apparent, ꝙ ēt ꝑ scripturā lapidū antiquorum probatur, vt eleganter no. ꝑ Bart & ꝑ Ac. C. de reli. l. monumentorum. Si aūt ꝓbati sunt fines, dēt emēdari, ꝙ male gestū est, vt l. agraria. ff. de fer. mo. ꝙ si nihil apparet, debet fines de nouo apponere iuxta ꝯsiliū geometricū, vt C. finiū regundorū. l. si quis super, & ff. de arb. l. inter Castellianū. Itē seqtur id, quod verisimile est, & magis sequi vias publicas & regales discreptione finium iurisdictionum, quā vias paruas & vicinales, q̄ subiectæ sunt multis mutationibus, vt eleganter no. per Io. And. in nouel. quid si utraq; pars æqualiter probat, vr̄ quod neutra vincat, ut no. s̄. c. licet cām. qm̄ natura partium hæc est ꝙ vnū est, quod aliud superare non pōt, si sunt per omnia paria, secus, si sunt paria natura, sed non priuilegio, ut ff. de fidei. l. genera
10 liter, & in c. duobus, de rescri. li. 6. per Io. Mo. † Et in campo belli co ille, qui alium prouocauit ad bellum, nisi vincat, hr̄ pro victo quia non probat, quod assumpsit probādū. reo aūt satis est se defendere. arma. n. defendibilia sibi sufficiunt. de materia huius exē pli tractaui in nouo opere meo super vsib. feu. de pace te. & eius violatorib. c. j. §. si quis rusticum, col. 10. caue tibi, quia ibi loquit̄ s. in c. licet causam. qñ obscuritas est in possessorio retinēdæ, sed iudicium finium reg. est petitorium, uel saltē mixtum in quo ex obscuritate offm̄ iudicis potius oritur, quam deprimatur, quia ex ambiguitate nascitur. ideoq; iudicis arbitrio aut declarantur, aut constituuntur termini, quod in possessorio retinendæ iudex non posset facere, quia ex possessione, non ex arbitrio iudicis cō stat, vt Instit. de interdi. §. hodie. Vltimo nota, quod adminicula non sunt probationes de per se, sed auxilia aliarum probationū

quas

ADDITIONES.

a Vinc. God. Excusationis. Adde ꝙ excusatio a delicto etiam per iuramentum fieri potest. Bart. in l. 4. §. hoc autem. de dam. infec. & Alex. in l. si non defenda tur. de pęn.

b Vin. God. Dominium. Adde ꝙ dominium ex solo titulo non transfertur, Rui. consi. 151. nu. 4. lib. 1. Et dominium directum ecc. non probatur per solam inueſtituram, Rui. consi. 155. nu. 5. lib. 1.

BIU Cujas

quas cęteris paribus alijs faciunt ꝑualere. ff. de iu. l. ſi duo patro-
11 ni, in princi. † Itē nota, ꝙ adminicula[a] multū iuuant, & ualēt in
a factis[b] antiquis, tene mēti iſtum tex. aliquando tñ propter iniq-
b tātē temporis perit probatio, vt in Auth. hæc ꝓſtitutio innouat
conſtitutionē, quæ præſcr. 100. an. & c. col. 8. ubi tex. & gl. ſic dicit,
vix inuenīt aliquis 100. annor. qui probare poſſit tāti tēporis ſpa
tium, cū nec documēti integritas, nec actus fides, nec ætas valet
12 teſtibus ſuffragari, ex quo tex. † patet, ꝙ fides inſtrumētorū, acto
rum, & teſtium ꝑt cētū an. deperire. Quis enim nouit, vtrum fue
rit notarius, necne, vt C. de fal. l. ſi quis decurio. Si tamen inſtra re
periuntur in loco ſolenni bene cuſtodita, vel quibus ex conſue-
tudine detur perpetua fides, ut in archiuio publico, & eccleſiarū
codicibus plurima vera & indubitata continentibus, ſtandū eſt
ipſis: & id quod eſt indubitatum, facit valere dubitatū, ar. ff. d. edē.
ſi quis ex argentarijs. §. 2. vbi tex. no. Itē no. ꝙ quæſtio eſt vtrū ꝑ
ſententiā declaratoriā trāsferatur dominiū. Nam vī, quod detur
Publiciana, ut ff. de pub. l. eū qui, §. ſi petenti. In ꝑtium facit ff. de
acqu. poſ. l. Pomponius. §. ſi iuſſu. ff. de iureiu. ſed & ſi poſſeſſori,
poſt prin. tñ hoc dubiū ꝓcedit in rei ven. ſed in duplicibus iu-
dicijs non eſt quæſtio, quia ius ſpecialiter dat hāc poteſtatē iudci,
vt de iure vnius pro bono pacis poſſit alteri dare cū debita recō-
penſatione, vt C. cōmuni diui. l. 2. & Inſtit. de offic. iud. §. fi. aliter
enim non eſſet poſſibile vincere abſque contentione, vt l. ita cō
muni. ff. de ſerui. ruſtic. prædio. & ff. eodē. l. cū pater, §. euictis, &
l. 1. C. quando & qui. quar. pars debe. lib. x. ff. de vſuf. l. æquiſſimū.
Et ideo non valet pactum inter conſortes, ꝙ res in ꝑpetuū nō
poſſit diuidi, ut ff. cōi diui. l. ſi conuenerit. aduerte tū, qui vis no-
dos legum diſſoluere, nam vt ille, q fuit pronunciatus dominus
in rei ven. nunc agens ꝯ tertium poſſeſſorem vult inniti ex domi
nio, & dēt probare ſe dñm vel probando antiquū dominiū, vel
ꝓbādo modernū. quo caſu dēt probare victu fuiſſe dominū, qa
res inter alios acta, &c. & iſta probatio eſt difficilis. aut inducit
ſnīam ꝓ titulo, quia titulus iudicati titulus eſt, ut ff. de noxa. l. &
gñaliter. Itē introducit poſſeſſionem ex eo, & tunc ſumus in Pu-
bliciana, in qua nō oportet probari per dominiū, ſed apparatum
dominij vſucapiendi cōdictionem, vt ff. de ꝯhē. emp. claubis. &
Inſtitu. de act. §. aliæ. & ita intelligitur dictus §. ſi petenti. nā titu-
li a titulantibus depēdēt, nec requiritur conſenſus alterius extra-
neæ perſonæ. & ideo in titulo acquirēdo poſſunt alij alijs ꝑiudi-
care ꝑ occaſionem vſucapiendi, quia iſta eſt inuētio tradita a ꝑ-
tore. alioquin, ſi inſtrumēta inter alios acta nō facerēt fidē de ti-
tulo, eodē mō nec teſtes, & fatuus fuiſſet ꝓtor Publicianā ītrodu
cēs. Itē ſi iudex ꝓnūciauit alternatiue rē eſſe meā. uel quaſi, iſta
ſnīa ꝯ aliū nō ꝓbat hoc eſſe, ſed ꝓbat initiū futuri eſſe. 1. futuræ
13 vſucapionis, & Publiciane. † Et no. ꝙ ex ſnīa erronea iudicis erīā
tis, poſſeſſione eo nomine acquiſita, trāſit dñiū, qa facit ius inter
partes, ut ff. fa. er. l. cū putarē, & ff. de pec. l. eo tpe, in prin. qa error
q trāſit in rē iudi. hī ꝓ veritate nō natiua, ſed datiua, qa ſemel fal-
ſū ſp falſū dī, vt c. cū æterni, li. 6. de re iud. ſicut eꝯ ſemel verū ſp
dī verū, ſi ad originē referat, ut ff. de leg. 2. l. cū filius. §. hīs. ptās
aūt potentiæ hæc eſt, ꝙ non verum habeatur pro vero, ut ſit li-
tium finis, vt ſing. no. ff. de cond. inde. l. ſi non ſortem. §. hæredi.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adminicula. Quod adminicula dicuntur vehementia indicia, Ale. in l. fi. ff. de quæſt, Soc. conſi. 89. in cauſa. circa fi. lib. 1.

b Factis. Vide latiſſime per d. l. aſ. vbi multa aggregauit, in l. cum aliquibus, in 2. col. cum ſeq. C. de iure deli.

SVMMARIVM.

Matronæ reprobari poſſunt per quas puellę virginitas probatur, in prin.
In monachatus poſſeſſione qui eſt, a monaſterio defendi debet in prin.
1 *Medici aliqui licet ſint recepti ad inſpiciēdum, utrum debeat remanere cica trix, & eorum dicta ſint publicata, alii tamen adhuc recipi poſſunt tā ad petitionem alterius partis, quam ex mero officio iudicis.*
2 *Signum oſtendit ſignatum.*
Ad cognitionem rei quæ conducant.
Talis quis præſumitur, qualem habitus demonſtrat, cum exemplis.
3 *Perito cuilibet in ſua arte licet ſit credendum, an tamen & quando vni ſoli credatur.*
Locus tutus partibus a iudice prouidendus.
Probationes omnes, quæ negotium tangunt admittendæ.
4 *Negatiua corporea poteſt probari per uiſum, & tactum.*
Senſus decipitur aliquando, & nu. 3.
Virgines & ratione menſa & in itinere, & in teſtamento præcedere viduas debent.
5 *Puella an ſua præſentia & conſeruatione dicatur maritum ſpoliare, & n. 8.*
6 *Virginitatis priuilegia quæ ſint.*
7 *Virginitas coronatur.*
Vita qualis eſſe dicatur virginalis, matrimonialis, & multi generis impudicorum.
Reipublicæ defenſor coronandus.
8 *Ciuitas dicitur coronari virtutibus.*
Reſtitutio puellæ peti non poteſt incognitæ, & nu. 5.
9 *Dos puellæ an poſſit interim per eam repeti.*
Vir etiam ſequeſtratus interdum, ſi timeat impreſſionem mulieris poſt ponitur bonis moribus.

CAP. XIIII.

Cauſam. Poſſunt reprobari matronę, per quas uirginitas puellæ probatur, ſecūda ibi, Mandamus. Caſus
Quædā puella Senenſis ꝯxit matrimoniū cum quodā iuuene, & traducta fuit ad domum illius, quæ parum poſt deceſſit ab eo, & monaſteriū eſt ingreſſa. ille iuuenis repetebat eā, quam ſe car naliter cognouiſſe dicebat, ipſa dicebat ſe uirginē & monachā, hoc ꝓbauerat per quaſdā mulieres, q̄ ad inueſtigāda ſigna virgi-nitatis ex parte puellæ fuerāt introductæ. Quærebat qd fiendū? papa mādat dictam puella vſq; ad litis terminum poni in dicto monaſterio, ꝙ intrauerat, vt ibi ſecure valeat morari, & ꝙ hoc fa cto recipiant ꝓbationes viri ꝯ illas mulieres, q̄ illam puellā virgi nem affirmauerant, nec non recipiantur alię ꝓbationes vtriuſq; partis negotium contingentis, nā qa ſæpe fallit tactus & oculus in prędictis, mādat dictis iudicib. quatenus adhuc honeſtas ma-tronas & prouidas & prudentes curent deputare ad inquiredū, vtrū dicta puella virginitatis cādore & priuilegio ſit munita. Ibi, & monacham. tūc ſi eſt in poſ. monachatus, dēt defendi ꝑ ſindi-cum monaſterij, cum nō hēat proprium, de accuſ. c. ex parte, & no. ff. de inof. teſt. l. ſi inſtituta. §. j. Ibi, ponatis, exiuerat. n. de mona
1 ſterio ad faciendū ſe inſpici ſ̄m Ber. Ibi, poſt modū, ergo non pri mo. † Ibi, probationes, no. ar. ꝙ licet aliqui medici[a] ſint recepti
a ad inſpiciēdum vtrum debeat remanere cicatrix, & eorum dicta ſint publicata, tñ adhuc alij recipi poſſunt tam ad petitionē alte-
2 ri⁹ partis, q̄ ex mero officio iudicis, ꝙ eſt nota. † Ibi, ſigna virgini tatis, not. virginitatē ꝓbari ꝑ ſigna. Item ſignum oſtēdit ſignatū ſicut cicatrix faciem deformē oſtēdit, ſtigmata oſtēdunt militē, & fabricēſem, ut C. de fabricē. l. ſtigmata. & habitus monachū, & clericum, ut in c. ſi iudex. de ſen. excō. li. 6. chlamis militē, pur-pura Regē, ſtola ſacerdotem, roga aduocatū, bricus ruſticum, cu culla monachū, ut legit & no. in l. 1. C. nulli licere in frænis eque ſtrib. lib. xj. hi ſunt ꝓprij habitus hominum notabiles. Ex quibus talis quis præſumitur, qualis in habitu reperitur. c. in audiētia, de ſent. excōi. ſunt & alia accidentia, quę magnā partē cōferunt ad cognſcendū qd eſt hoc, ut C. de ſer. expor. moueor. & ſic eſt arg. ꝙ accuſat⁹ de adulterio debeat abſolui, ſi ſigna virginitatis appa reāt in puella. Ibi, Curetis, ex officio ꝓꝑ periculū, ꝓꝑ quod eſt ſe mel probatū, quod iterū de eo q̄ritur. ꝯ id. s̄. de offi. deleg. licet.
3 Itē nota, ꝙ cuiliber perito in arte ſua eſt credendū, non tñ credit vni ſoli, niſi forte non reperitur in ciuitate niſi vnus fide dignus, ut legi, & no. in Authē. de non alie. §. & vt neq;. nec diſtinguo in
b ter mechanicas, & alias, ut ibi no. Ad id aūt ꝙ dixi de uno teſte[b] facit id, qđ ḋr lex de vno interprete, ut ff. de ver. ob. l. j. in fi. q̄ text. non reperitur alibi. Nam ille tex. vtitur ſingulari numero, dum dicit per interpretē, & nō requirit plures, & quotidie tex. ille ad hoc allegatur per Bar. & alios. No. principaliter tria in iſto c. ꝙ iu dex dēt locum ſecurū prouidere partibus, ut ff. ad Treb. de æta-te. Itē oēs ꝓbationes, q̄ tangūt negotium, ſunt admittēdæ. item mulier inſpecta, iterum inſpicitur ꝓꝑ periculū animarū. Ber. itē manus & oculus qñq; nō diſcernūt uerū. no. ꝙ viſus aliqñ fallit ꝓꝑ difficilē diſcretionem, ſicut video cucurbitam creſcentē, & nō video atomos, ēt ſi tota die affigā intuitū, ut ḋt gl. Inſti. de re diui. §. j. & ff. de vſufruct. vſufructuarius. §. ſi vinarijs. & aliqñ ſta-tim video, & ſtatim non uideo, ut aquam currentē ꝓꝑ eius velo
4 ciſſimū motū, & fulgur cadens de cęlo. † Itē no. ꝙ negatiua alia eſt corporea, & iſta pōt ꝓbari per viſum. & tactū, vt negatiua vir ginitatis, alia eſt in corporea, & iſta non pōt ꝓbari per uiſum, & tactū, vt Inſti. de re. corpo. & incorpo. Itē no. ꝙ aliquādo ſenſus decipit circa proprium obiectū ꝓpter defectum intellectus, uel virtutis ſenſitiuę. Itē no. de priuilegio virginitatis. & eſt argū. ꝙ magis credit teſtimonio virginis, quā teſtimonio viduę, quod eſt no. Itē in menſa & in itinere ſemper virgines debēt prędede
5 re viduas. & adde quod nota. in l. j. C. de indi. vidu. † Opp. iſta puel la ſpoliauit maritū ſua ꝑſentia, & cōuerſatione. ergo maritus de bet reſtitui ante oīa. Sol. ꝑſentia, & ꝯuerſatio, & reliquus famu-latus ſunt quædam extinſeca, & ambages. nec ꝑ eas vxor ſpoliat maritum, ſed ipſa. ſed quando eſt carnaliter copulata, tunc dicit ſpoliare ſeipſam, & procederet oppoſitio. Nam ante quā vir co gnouerit eam non eſt ſpoliatus vir poſſeſſione finalis cauſæ ma trimonij, poſtea ſic, ut l. j. §. pe. de iuſt. & iu. Vnde ꝯclude, ꝙ ſpolia tus poſſeſſione finalis cauſæ dicit ſpoliatus re, ſecus, ſi eſt ſpoliat⁹ quibuſdā præludijs, & ideo ſi vir petit ſe reſtitui ad oſcula, nō ꝓ-

cedit

ADDITIONES.

c Vinc. God. Medici. Adde qđ medicis chirurgicis ſtandum eſt de vulnere, non aūt phiſicis. gl. 9. diſt. ego ſolis. no. in c. ſignificaſti. de homici. uide Ale. conſ. 15 incip. uiſo proceſſu. per totum. lib.

b Teſte. Vide aliqua in ſimili per Feli. in rubri. extra de conſtitut. col. pe. & uide etiam eundem in c. propoſuiſti, colum. 3. de proba. & in c. ad audientiam. col. 2. in fi. & ſeq. de præſcrip.

BIU Cujas

cedit petitio,ut ſ. de reſti.ſpo.ex tranſmiſſa. Item hic ideo nō fiebat reſtitutio,quia inde poterat ſequi periculū animæ,& fieri impreſſio virginitati,vt l.j.C de rap.vir.& ideo colligitur media via interim vt nec vir ſatiet ſuā concupiſcentiam,nec puella hēat liberum uolatum,ſed ſtet in monaſterio,quod intrauerat tanquā
6 apud tutum ſequeſtrum.† Quęrit gl.quæ ſunt priuilegia virginitatis? dic,ut in gl.& adde,ꝙ viduę,quæ ſeruāt virginitatem, non procul a virginitate ponuntur,vt in Auth.de nō eli.ſecun.nubē.
7 §.optimum.† Item no.ꝙ virginitas coronatur. Porro in virginitate viuit̄ glorioſe,in matrimonio pudice.ff.ad Treb.l.mulier.§. cū proponeretur.in uera viduitate viuitur caſte,vt.in C. ad l. Iul. Viſceliā.l.fi.In cōcubinatu viuitur impudice,licet tolerabiliter, vt ff.de cōcu.l. in concubinatu.in ſtupro viuitur dānabiliter,ſed dānabilius in adulterio,ut ff.de q̄ſtio.l.ſi qs viduum. dānabiliſſime aūt in inceſtu,ubi ius & natura polluit̄,uī ff.de adul.l.ſi adulterium cum inceſtu.& par delict̄ū eſt cū moniali,ut C.d epiſ.& cleri.l.2.in fi.l.ſi quis non dicam rape.Ex his tñ amplexibus pōt naſci vir bonus,ſed peſſimum omnium eſt peccatū ꝯ naturam, ex quo nihil creari p̄t, ut C.de adul.l.cū vir.& ff.de poſtu.l.j.§.re mouet.de quo crimine damnati,ēt ſi dānarent̄ in cētum ſolidis ex forma alicuius ſtatuti,non poſſunt facere teſtm̄,ar.ff.de teſt.l. cū lege.ſm Iac.de Bel.Sed ibi ex genere infamiæ prohibetur qs teſtari,& eſt ibi ſpeciale,nā regulariter nullus dānatus prohibet̄ teſtari,niſi ex genere pœnę,ut ff.de pęn.l.quod ſtatim.& aīa imperat virginitati,corpus caſtitati.Itē coronari dēt ille,q rēpubli-
8 cā tuet̄,vt l.2.C.de leg.lib.x.no.ff.de poſtu.l.j.§.beſtias.† Itē ciuitas dicitur virtutibus ciuiū coronari,ut l.unica.C.de metro.li.11. Vltimo tene mēti in iſto c.ꝙ tres ſunt caſus,ꝙ aut puella eſt nu
a pta,ſed nō cognita,[a]nec ducta,& nō p̄t peti eius reſtitutio.idē ſi ducta,& nō cognita,qa p̄t ingredi monaſteriū. Caſus eſt hic notabilis,ſed ſi eſt cognita ēt p vim,nō p̄t ſuum ſpoliare maritū cōtraria vi & ꝓpria auctoritate,nec p̄t ingredi monaſterium, quia gloria uirginitatis non eſt in ipſa.No.ꝙ puellę maxime Senēſes, petūt amplexū ſponſi.Papiēſes non recedunt ab ipſo,& merito,
9 quia ſm naturā.† Quæro,an dos iſtius puellæ poſſit interim p eā repeti.rñ.nō,qa dos eſt acceſſoria, unde interim ſtat in ſuſpēſo, ut ff.de exce.fundū Titianū,& l.fundi,uer.itē ſi.vbi dr ꝙ ſuſpēſo principali ſuſpēdit̄ acceſſoriū:interim igit̄,dū ſtat iſta puella ī ſequeſtro,ita & dos,ꝯ.de do.inter vi.& vxo.c.p veſtras.Quæro, qd eꝯ,ſi puer timeat impreſſionē mulieris luxurioſę,rñ.idem, licet hoc raro ꝓtingat,ut no.in l.j.C.de rap.uir.in gl.q̄ incipit,idē eꝯ,q̄ gl.nō eſt alibi.dicit Inn.ꝙ mulieres,quæ nō ſunt diſcretę,uel nō ſunt honeſtę nō admittunt̄ ad teſtificādū de virginitate, imo ēt ſi eſſent nobiles naturali origine,ff.de ver.ſig.l.mater. vnde meliores ſunt boni mores, quam nobilitas.tex.ibi ſingularis.

A D D I T I O.

a Vinc.God.Cognita.Adde qd̄ mulier in odium uiri delinquentis uirgo eſſe præſumitur,Rui conſi.189.nu.xi.lib.2.

S V M M A R I V M,

a Litis conteſtatio præſumitur,receptis in cauſa teſtibus niſi negetur, in prin.
An poſt concluſionē in cauſa poſſit reus dicere,quod non fuit lis conteſtata.
Negationes ſunt liquidi iuris.
Dubia res non efficitur per ſilentium,licet per negationem.
Teſtes denuo produci poſſunt etiam poſtquam teſtificata ſunt cognita,ueteribus atteſtationibus miſſis.
a Eccleſia ſi potuit componere,& non cōpoſuit,an potuit in integrum reſtitui aduerſus compoſitionem omiſſam.
3 Acta coram uno iudice an faciant fidem coram alio.
4 Originalia an debeant remanere penes notarium,an penes curiam.

C A P. XV.

Cum bonæ. Acta habita coram iudicibus primis probant coram ſecundis.Et primo ponit hic cuiuſdam commiſſionis formam bimembrem.ſecūda ibi.Alio quin.Caſus.quæſtio vertebatur inter quēdam Abbatem,& quē dam epm.Abbas dicebat ſe ſpoliatum ab epo.cum autem ea p appellationem ad papam deuoluta fuiſſet acta originalia iudicij remanſerunt apud priores iudices.Quęritur, quid fiet? papa dat nouis iudicibus in mandatis,primo, ut requirant acta ſupradicta diligenter,& ſi quæ partes vellent proponere,in ſcriptis remittātur ad papā.Si aūt non inueniantur acta,cū non reuocetur in dubium de cōteſtatione lit.recipiant̄ teſtes de nouo,& ſi partes uellent aliqua proponere ſuper tractatu cōpoſitionis fiēdæ ī ter dictas partes ſuper p̄dictis,cauſa remittatur ad papā ſufficienter īſtructa in ſtatu,in quo eſt.Ibi Acta,tā ſup ſtatu,q̄ ſup ſpoliatione.dicit Inn.ꝙ ſi papa mādat alicui, ꝙ faciat ſibi exhiberi omnes proceſſus alicuius cauſæ,ſi quidē alius de ipſa cā cognoſcebat, elidunt̄ literę per exceptionē, niſi de depēdentia litis ſit facta mentio,ſecus,ſi partes eſſent abſolutę ab obſeruātia iudicij, ergo per talem abſolutoriam ab obſeruatione iudicij nō ꝓſumū tur acta in factum reſpicientia,cum edi debeant,niſi talis abſolutoria eſſet lata propter ineptitudinem iudicij,vt ff.de iu.fiſ.ficus. per Bar.ibi. Cum non reuocetur in dubium.no.optimū tex. ꝙ ſi teſtes ſunt recepti in cauſa,præſumitur lis conte,niſi hoc negēt.

1 †Quæro hic,utrū poſt cōcluſionē in cauſa poſſit reus dicere, ꝙ non fuit lis conte.& videtur ꝙ nō,quia per proceſſum ad ſequetia præſumuntur præcedentia,vt hic,& ff.de acqui.hęr.illud. Itē quia poſt concluſum in cauſa nihil p̄t allegari,vī no.ſ.eo. qm̄ ꝯ. In contrarium vī,ꝙ hæc allegatio conſtat ex actis.nam ꝙ in corpore actorū non continetur,nec factum vī.Item quia omnes negationes ſunt liquidę iuris præſumptione, cū ſint ꝓbatæ eo ipſo ꝙ nō probatur ꝯriū.Item iſta allegatio eſt potius legis, quam fori.So.acta loquuntur, & vbi nō loquuntur acta,nec nos loquimur, ut ſ.e.qm̄ cōtra falſam,§.fi. & talis allegatio potius eſt iur. quam facti,qa probatur per rationem diſputādi. Si aūt reus non negat,non p̄t per alium cuius non intereſt,in dubium reuocari. & ita intelligitur hic,& licet per negationem fiat res dubia, ut C.q.ad lib.ꝓcla.nō licet.l.fi.tñ per ſilēriū non fit res dubia.Caſus eſt hic multū mirabilis.No.ꝙ ubi atteſtationes ſunt ꝓditæ, poſ-
2 ſūt de nouo ꝓduci teſtes ēt poſt didicita vetera teſtificata.† Et ꝙ licitum eſt inter eccleſias, & ēt laudabile, habere tractatū ſup compoſitione.Sed nunquid ſi eccleſia potuit componere,& nō compoſuit,potuit in integrum reſtitui aduerſus compoſitionē omiſſam?& quędam gl.no.etiam tex.uidetur probare,ꝙ ſic,ff.de mil.l.ſi ex cā.§.non videndum.hoc verū,ſi in tractatu erat ſic cōcluſum,alias ſecus,quia tractantibus licitum eſt pęnitere,vt no.
3 in l.eleganter,poſt princi.ff.de cōdictio.indeb.† Quæro, nūquid acta cora vno iudice, faciāt fidem corā alio? rñ.aut ſunt acta per miſſionis,& dic,ut l.cū apud Sempronīū.ff.iud.ſol.aut ſunt acta interruptionis,& faciūt fidē ēt perempta inſtantia,ut l.fi.C.de p̄ſcri.30.an.aut ſūt acta ꝓtecutoria alicuius acceſſionis,vt fructuū, & dic,ut no.C.de fru.& lit.expē.l.litigatorū;aut ſunt ꝓbatoria,& plene dic,vt C.de re iud.geſta.& C.de edē.l.is apud quē, p gl. & Cy.Aut ſūt acta litis ordinaria,& tūc quo ad reliqua ꝓceſſum litis ꝓmunt inſtātia perēpta qa dēt de nouo & a capite ꝓceſſum īchoare, ꝙ dic ut no.plene p Bar.ī l.cū lite mortua.ff.iud.ſol. de hoc no.C.de iud.ꝓperādū.§.j.& §.fi.C.de arbi.l. pe. Sed a pereāt quo ad vitiū litigioſi.dic,ꝙ ſic,qa iſtud eſt litis vitium pēdētis.vt
4 no.ſolenniter in l.j.C.de p̄ſcri.lon.tēp. † Quæro, utrū orginalia [a] debeāt remanere penes notarium,an penes curiā? reſpondeo, penes curiam,vt ſ.ca.quoniam.ſi tamen remanēt penes iudicem, non derogatur fidei ipſorum actorum,textus eſt hic nota,

A D D I T I O.

a Vinc.God.Originalia.Adde qd̄ originale dicitur proprie ſcriptura matrix,large tū dr omnino ſcriptura quā notarius ſumit de proprio protocollo,uide eūdem Bal.in l.publicati.q.9.C.de teſt.& in l.noſtrum.eo.ti.

De teſtibus. Rub.

S V M M A R I V M.

1 Vox viua dignior,quam mortua,& fortius mouet auditoris animum.
2 Teſtimonium mentis & fidei nullum maius,quā quantitas inſpecta uerborū.

Præmiſſo generali tractatu de ꝓbationibus, Deſcēſurus
a ad ſpecies præmitti debet de digniori.ſ. de ea [a]
1 quæ fit per uim uocem.† Nam dignior & æſtimabilior eſt vox uiua,quam mortua,ut in Auth.de inſt.ca.& fide.§. ſi quis igitur. ibi,nos quidē,&c.unde non debet teſtificari per ſcedulam, ſed per viuum ſermonem,qui penetrabilior eſt,ut c.teſtes.3.q. 9.de teſt.l.3.§.idē diuus,ī ver.teſtimonijs,acuitas,n.viuę uocis fortius & efficacius mouet animum auditoris,vt ff.de arb.l. ſi in tres, & C.de ſen.ex peri.re.l.j.ff.de qō.l.de minore.§.tormēra. habet. n. in ſeipſum mouētem intellectum ex veritate ei data a natura.vñ Hieronymus in ꝓlogo Bibliæ,habent,inquit,neſcio quid latētis energię, &c.Itē multa erubeſcimus loqui quæ non erubeſcim[a] ſcribere.Item in teſte debet videri, qua trepidatione loquatur, quod in voce & viſu dignoſcitur.Itē an uacillet.C.de teſti.l.nul-
1 lum.Item dicit Caſſiodorus,quod† nullum eſt maius mentis & fidei teſtimonium,quam qualitas inſpecta uerborum, concor. ff.de ſupell.lega.l.Labeo.§.idem Tubero.& verbū vulgi dicit loquere,& cognoſcam te.concor.ff.de tu.& cu.da.ab.his.l.diuus.

A D D I T I O.

a Viua vocem.An probatio viuę uocis ſit dignior probatione vocis mortuæ,uide latiſſime per do.And.Barb.in rub.inf.de fide inſtru.ubi multa alleg.

S V M M A R I V M.

1 Teſtes quales eſſe debeant,in prin.
Pretium in teſtibus debet eſſe immediata cauſa,in prin.& nu.1.
Teſtificari p̄tio an dicatur qui inde ſpectat cōmodū ſine pactione poruentuū.
Obligatio fideiuſſoris eſt ſecundaria,ſed principalium oritur ſimul ordine naturæ,& intellectu.
Reus unius contractus an poſſit eſſe teſtis pro altera reo.
2 Teſtis an poſſit aliquid recipere a producente.
3 Teſtis an per amicitiam repellatur.
Amicitia immoderata & illicita quæ.
Amoris furore nihil uehementius.
4 Teſtimonium an nullus dicere debeat,niſi ſit ieiunus.
Ebrietatis mala.

BIU Cujas

Baldus superij. Decretalium.

CAP. PRIMVM.

PLacuit. Tria dñr hic. primo qđ testes non corrumpantur pretio. secundo, quod idonei & fideles ed testimonium sumañt. tertio, vt nullus dicat testimonium nisi ieiunus. primum probat. 4.q.5.si quis testib. ſm ea. cã. i.q.ca. si qs liberi. tertiũ. 22.q.3. honestum. Quæ autem habeant fieri a ieiuno, no. lo. de consecra. di. 1. c. sacramenta altaris. Ibi, pretio. i. pro pretio. hæc. n. dictio significat causam immediatam, ut ff. de pecu. leg. l. dominus Sticho. quasi dicat, alias non facturus. §.† Sed nunquid dicit
1 pretio testificari, qui inde spectat commodum sine pactione p-
a uenturum, vt si vnus correus debendi in solidum testificatur ꝑ altero? rñ. non. sed tñ an valeat testimoniũm? dic vt no. Cyn. de testi. l. dictantibus. Nos dicimus, ꝙ vnus videtur pro alio fideiube re, sed improprie loquimur, quia debemus dicere ꝙ vnus vr̃ pro alio se principalem constituere, quatenus ad alterutrum principaliter pertinet negotium, vt ff. de dolo. l. eleganter. §. seruus pactionis. Fideiussor. n. est, q in secũdaria obligatiõe se obligat. sed obligationes principales oriuntur simul ordine naturæ & intellectu, licet impossibile sit duas voces simul ꝓferre, vt singulr not. in Auth. de fideiuss. ī prin. Vnum aduerte, quod duo rei ꝯctus videntur esse duo rei iudicii, & iõ non vr̃ ꝙ vnus possit testificari pro altero, ut C. de duob. reis. l. fi. In ꝯriũ facit. ff. man. l. creditor,
2 in prin. dic, vt C. eo. omnibus, per Cyn. † Oppo. & videtur, quod testis possit aliquid recipere a producente, ut C. de testi. l. qm̃ liberi, & in c. statutum. §. pe. de resc. li. 6. Sol. expensas, quas faciunt in eundo, & redeundo, & stando possunt recipere, ut in contrariis, sed vltra illud si aliquid recipiunt, non valet eorum testimonium, vt hic, & nisi forte in recompensatione operũ, q̃ perdunt, quia a suis negotijs auocãtur. nec. n. dent iacturam pro alieno ꝯmodo sentire, ut C. e. l. si qñ, & ff. quemad. testa. ap. l. 2. & ar. ff. mã. l. idemq;. §. idem Labeo. Sed quis faciet expensas testib. in causa inquisitionis, cũ non debeant testes venire suis sumptibus, ut innuit gl. C. e. qñ liberi? tñ, Respublica mã dato iudicis, ar. ff. de bodã. l. diuus, & ff. de cap. l. mulier. C. de naui. l. cũ nauarchorũ. lib. 11. & l. 1. ff. de iustitia & iure. per Gul. vnde mandabit massario Communis, ꝙ faciat ipsis impensas de publico. Adde, quod qui
3 nõ laborat, non manducet, ut no. in l. quamuis. ff. de dam. infe. qđ si testis, dum iret ad testificandum, incidit in latrones, nũquid recuperabit hoc dãnum a producẽte? rñ. nõ, de rigore iustitiæ, sed de curialitate bene posset producens emendare dãnum, nec infringeretur testimonium. ff. man. inter causas. §. nõ oĩa. ff. de fur. l. si seruus. §. quod vero.† Quæro, nũqd testis per amicitiã repellatur? Rñ. non, nisi sit immoderata, ut ff. de usuris. scien. ꝙ arbitrio iudicis relinquitur, ut ff. e. l. 3. ibi, tu magis, &c. immoderata autẽ est ĩter vi. & vxo. ut C. de his, q ad eccl. confug. l. pñti. aliqua n. est amicitia illicita & impudica, quæ testẽ repellit, ut ea, quæ est ad
4 cubinam. ff. de ac. & ob. l. fi. ff. de ver. sig. Massurius. nam nihil est furore amoris vehemẽtius, ut in Auth. qui. mo. na. lib. eff. sui. §. illud. col. 6. & C. de nat lib. l. j.† Opp. dr̃ hic, ꝙ nullus dicat testimonium, nisi ieiunus, nam ꝯsuetudo seruat ꝯrium, ergo male. Sol. hic non ponitur prohibitio, sed quędã bona persuasio, unde hoc consilium ponitur, non præceptum, põt ergo ieiunus & non ie-
b iunus testificari, dum tñ non sit ebrius, quia ebrietas b debilitat corpus, & intellectum in tantum, ꝙ homo ebrius nescit abstinere a vitiis, & iniurijs, ut ff. de pœ. l. respicien. §. delinquunt, ut ff. de re mil. l. oẽ. §. qui se. & in Auth. de Cõsul. circa fi. cũ ergo ebrius sit quodammodo alienatus a mente, sequitur ẽt, quod non põt facere testamentum, inspecta tamen qualitate ebrietatis.

ADDITIONES.

a Vinc. God, Testificat. Adde q testis proxeneta ab vna parte tantum productus non est idoneus quando tractat de se exonerando, Rui. cons. 76. nu. 1. lib. 4.

b Vinc. God. Ebrietas. Adde ebrietatẽ vitandã esse secundum Plin. de Nat. Histo. lib. 7. ca. 56. & plenius lib. 14. c. 22. sit omnibus exemplum Noe. 25. q. 1. sexto die. & Loth. 15. q. 1. inebriauerunt.

SVMMARIVM.

1 *Aduersarius semper admonendus est vt ad audiendum testes veniat, & n. 6*
2 *Testes qui audit deponentes, non potest postea pr ose testes inducere.*
Absens in ineuitabili necessitate ad vnum articulum non tenetur mittere curatorem, & an ad videndum iurare testes aduersarii.
3 *Testes si sunt rogati ab utraq; parte an possit eis oponi infamia, vel nullitas.*
4 *Instrumentum publicum redditur validum si probatur, quod est probãdum.*
5 *Prælatus magnus si hodie sit, qui erat heri vilißimus, an poterit testificari de præteritis.*
Testium conditio quo tempore spectanda.
6 *Pars citari debet, vt veniat auditura testes, & nu. 1*
Citatio non valet si quis citationem non intelligat, vel non debeat intelligere.
7 *Testes an debeant examinari in secreto.*
Subornatio testium non timetur vbi interuenit tortura.
8 *Testes si fuerint examinati pro Titio, & deposuerunt pro ipso, & cum testibus non posset explorare veritatem, fecit sibi clam a notario per hoc attestationes perdant robur suum.*
9 *Testes si iurauerunt infra terminum, an possint examinari post terminum sine noua citatione, & an sine termino. & nu. 11.*
10 *Testes si fuerint producti in termino, tamen iudex noluit eis deferre iuramentum, an poterunt post iurare sine noua dilatione.*
Dilatio omnis peremptoria a litis contestatione vsq; ad sententiã diffinitiuã.
11 *Testem an sufficiat iurare in dilatione legali intra terminum.*
12 *Testium receptio facta contra impeditum comparere, an sit valida.*
13 *Citatio legitima vbi nõ procedit, processus ad ulteriora ipso iure est nullus, & an sit necessaria partibus præsentibus.*
14 *Lite conte. per procuratorem, an sufficiat citare dominum ad interessentiam testium.*
Per litis contestationem factam a procuratore, nouatio fit iudicii, & dominus exemptus est ab instantia.
Citatio non potest fieri de domino, omisso procuratore, nisi ex causa, & quia.
15 *In testibus quot debeant considerari. & nu. sequentibus.*
16 *Testes an possint esse, qui sunt in confinio ætatis adultæ.*
17 *Agricolæ & censiti an possint testimonium perhibere.*
Dominium est triplex.
Rustici recipiuntur in testes.
Sclauorum filij, an admittantur ad testificandum.
Filiorum genera tria.
18 *Fama inspici debet in testibus.*
Famæ bonæ omnes homines existimantur, nisi contrarium probetur.
Caduca non possunt esse stabilia.
19 *Fides non solum quo ad Deum, sed etiam quo ad mundum inspici debet.*

CAP. II.

In nomine Domini. Ipso iure nulla ex receptio testium maxime vilissimo rum facta & recepta ꝯ non citatum. Et primo papa ponit dictũ suum. & in secunda ipsum probat authoritate iuris ciuilis. in tertia concludit. ibi secunda, Ne postea. tertia ibi, Ecce. Casus. Absẽte quodã epo Stephano accusato de certis criminibus, fuerunt recepti testes vilissimi, eo non citato. dubitabat iste Stephanus, vtrum ipsis testibus deberet stari, papa rñ. ꝙ non, quia Stephan⁹ nõ fuit admonitus, vt ueniret, & audiret testes. si vero noluit venire, valent testimonia, ac si iste Stephanus fuisset præsens. sed si propter ineuitabilem necessitatem venire non potuit, non valent testimonia. & hoc probat authoritate Nouellæ cõstitutio-
1 nis, quæ de testibus loquitur, vt ſ. †Ex hoc concluditur, ꝙ semp admonendus est aduersarius, vt ad audiendũ testes veniat. & qa omissum illud est in Stephano, necesse est, ꝙ ꝯ legẽ actũ est ca-
2 reat robore firmitatis.† Dicit Inn. ꝙ q audit testes deponentes, nõ põt postea pro se testes inducere. & hoc facit ꝯ eos qui stant ad audien. post cortinam. Idem ait, quod ubi abest principalis ita ꝙ comparere non potest per se ad audiendum testium iuramẽta, dẽt mittere procutatorẽ, nisi cã sit ardua. in hoc signanter nota, quod in cã ardua ẽt ad unum articulum absens ineuitabili necessitate non tenetnr mittere procuratorem. ergo secus, si necessitas nõ esset ineuitabilis, ſm Inn.† No. ꝙ testes vilissimi non fa-
3 ciunt fidem aliquã. Sed nunquid, si testes sunt rogati ab vtraque parte, põt eis opponi infamia, vel nullitas? rñ. nõ. gl. est or. sing. in Aut. de testi. §. & licet, in verbo, supplicii. iste aũt rogatus dẽt probari uel per tabellionem, uel per duos alios testes, q interfuerũt corã rogationi. Nã infamib. non crederetur, ꝙ ipsi essent roga-
4 ti.† Cõclude, quod cum per publicũ instrm̃ probetur rogitus, ꝙ ex hoc redditur ualidum instrm̃, & probatur id quod est probandum, quod perpetuo tene menti, quia illam gl. non habes alibi. Nota, ꝙ id, quod ꝯ legẽ factum dicitur, nõ est solenniter actum. Item nota interloquendo pronunciari super nullitate attestatio nũ. Item nota, ꝙ canones non dedignantur imitari sacratissimas
5 & naturales leges.† Sed quid si ille, q erat heri vilissimus, hodie magnus ꝑlatus, nunquid poterit testificari de prẹteritis? vr̃, quod non, quia honor auctus est, non conditio personæ mutata. ff. de cond. & dem. l. falsa, §. j. Sol. inspici debet tempus testificationis, vt ff. ad Carb. l. 2. §. duæ. ff. de test. l. ad testium conditionẽ. C. de testes. l. 1. & not. ff. de infa. l. furti. §. 1. & ibi optima glo. saluo, ꝙ vbi testes adhibent ad ꝓbationẽ. i. ad coadiuuationem scripturæ solennis, inspicitur testiũ condõ eo tpe, quo subscripserunt, quia propter fortuitos casus post ꝯctum factum emergentes, non dẽt vacillare publica fides, ut C. de re iud. l. gesta. & in c. 1. si testes pares esse desierunt, col. 10. vbi inspicitur condõ testis in initio actus, licet ablato fundo postea sit depauperatus. sed ibi euẽtus posterior respicit q̃dã extrinsecã qualitatẽ, sed intrinsecus nõ tangit
6 fidem testis.† Scdo no. ꝙ pars dẽt citari, vt veniat auditura testes: Nã nisi quis intelligat, vel intelligere dẽat citationẽ, nõ valet citatio. ff. de noui ope. nunci. l. cuilibet. n. Intelligenti, tex. est nota.
6 †Oppo. qa imo testes debent examinari in secreto, vt C. de testi. nullũ. Nã si pars audiret attestationes, ergo dẽt audire primum testẽ, q est principiũ numeri testiũ, & tunc statim sequitur, ꝙ dicit testificara illius testis. & ex hoc de necessitate subsequitur, ꝙ alii testes non sunt examinandi, ẽt si prius iurassent, propter timorem subornationis, q timor concernit seriem testimonii, nõ [illegible] simplex, ut in auth. de testi. §. quia vero. Sol. litera non dicit

dicit,q̄ veniat audire attestationes,sed audire testes.i.eorum iura menta.Nō obst.ff.de adult.l.si postulauerit.§.quæstioni,quia vbi interuenit tortura,ibi non timetur subornatio, vnde speciale est in casu torturæ,q̄ licet quis didicerit testificata per torturam,nō
8 propterea prę̄cludatur ei via in probando:quod est no.†Moueo vnum dubium,ecce quod testes fuerūt examinati pro Titio, de posuerunt pro ipso,& cum a testibus nō posset explorare veritatem,fecit sibi clam ostendi a notario,nunquid per hoc attestationes perdant robur suum,ita,quod si postea publicentur,sibi non
9 prosint?Respō.imo prosūt,nec propterea vitiantur. † Ecce aliud dubium,testes iurauerunt intra terminum, nunquid p̄nt exam inari post terminum sine noua citatione? & vī quod nō,quia aliquod impedimentum potuisset interuenire examini. In contrarium vī, quia depositio trahitur ad diem iuramēti,& de hoc triplex redditur rō:prima,quia inde trahit originem, & statū.secūda,quia iurīm implicite cōtinet dictum. tertia, quia ex quo testis iurauit,est obligatus ad deponendum, a qua obligatione non liberatur p̄ lapsum diei,ut ff.de ar.l.Celsus.§.idem ait.Est & alia ratio lac.Bu.quia examinare pertinet ad officium iudicis,non partis.Est & quinta ratio mea, quia pars non est citanda ad audiendum attestationes,sed solum ad iuramentum,sed ad illud fuit iā citatus.Potest addi 6.ratio,quia deponere est executio iurisiurandi,& in mera executione nō est quis citandus.Item depositio fingit retro,vt no.in c.j.de off.deleg.in Cle. Sol.quia non est necessaria noua dilatio ad deponendum,non est necessaria noua citatio.Ex hoc sequit̄,quod si testes vtraq;parte præsente iurauerunt nulla data dilatione, p̄nt q̄cūque examinari nulla facta citatio-
10 ne.†Sed quid si testes fuerūt ꝓducti in termino,tī iudex noluit eis deferre iurīm, utrum poterunt post iurare sine noua dilatione?rn.non,ideo pars est de nouo citanda,vt ff.de fer. l.post rationem.Sed an est necessaria peremptoria?dicit Spec.q̄ post li.cōtest.vsq; ad diffinitiuam excussiue oīs dilatio est perēptoria. dic de hoc vt no.Bar.in l.cōtumacia.ff.de re.iud.& vide quod not.ff.
11 de hær.inst.l.si quis instituatur,in fi.†Sed nunquid in dilatiōe legali sufficit iurare testem intra terminum?rn.nō vī.nam, vt satisfiat mandato legis,debet quis summa ope niti, vt omnia ītra terminum fiāt,vt C.de temp.app.l.2.§.fi.& l.vlt.§.illud,& vī expressum in c.frequens,de rest.spo.& in c.pia,& ibi no.per Io.And.& Archi.de exce.li.6.Quod ergo vulgo dī,testes post terminū examinari posse, verū vī in dilatione arbitrnria data a iudice,secus ī
12 dilatione terminata a iure.†Tertio no. q̄ receptio testiū facta ꝑ tra impeditum comparere,non valet,si causam impedimenti ꝓbauerit,& dicit Ber.quod nō valet ipso iure,& hoc est no.dignū. Alij dicunt,q̄ imo,sed pōt appellari, & sic per appellationē hoc casu rescinditur probatum,ſm Io.And.quod alibi non reperies: sed contra, quia valet snīa, ergo & testium receptio,vt C.qūo & q̄ iud.l.ab eo.Sol.dic, q̄ aut iudex sciebat causam impedimēti, &non valet ipso iure,vt ff.de re iu.l.q̄situm.aut ignorabat,& tūc valet ipso iure,saluis tī exceptionibus ī personas,& dicta testiū,
13 ita intelligitur hic.†Quarto no.q̄ vbi legitima citatio non p̄cedit,processus ad vlteriora ipso iure est nullus.concor.C.de accu. si accusatorib & ibi gl.Opponi. quod nō sit necessaria citatio,vt ff.de re iu.de vno quoq; Solu.si partes sunt præsentes, non est necessaria citatio,sed monitio,quæ ꝓ peremptorio hr̄,ſm Bart.no.
14 Accu.C.qūo & q̄ iudex.l.2.& facit.C.de accus.l.absentē.†Quæro,nunquid lite contest. per ꝓcuratorem sufficiat citare dn̄m ad interessentiam testium?rn.non,quia istud est diuidere instantiā, imo lacerare,nisi proc.esset impeditus, vel nollet ītersse.arg.ff. de condit.& dem.l.mulcta non comittitur, in prin.&c.si duo,de proc.li.6.l.eum qui,C.de procu.C.de euic.si iō.ff.de ali.l.3.C.vnde vi.l.meminerint, nam dominus cōstituēdo procuratorē sese exonerauit de consilio legis,ff.de proc. l.1. §.vsus,& in c.1.de iudi.li.6.& C.de proc.l.fi.nisi,vt dixi,procu.nollet comparere.nam tūc dn̄s tenetur comparere,vt Inst.de satisd.§.si vero aliquis,s̄.vt
a li.non cōtest.c.j.& ibi dixi.Item cum procurator[a] litem cōtestatur,fit nouatio iudicij,& ideo dn̄s exemptus est ab instātia,vt plene legitur & no.ff.de neg.ge.l.libero.§.fi.& facit ff. de ap.l.ab executore,in fine.Item de iure canonico licet sententia possit ferri ī dn̄m tn̄ citatio non potest fieri de dn̄o, omisso procuratore, ut no.Io.And.in Merc.in regula,p̄sumitur,lib.6.ibi uideas,& tene
15 menti.†Septem cōsiderantur in testibus,ut in gl. Primum est discretio,quæ præsumitur in quolibet adulto,non in pupillo,ut C. de test.mi.l.fi.nisi forte malitia suppleret ætatem,arg. C.ad Silla.
16 l.fi.in gl.fin.ibi posita.†Quid enim si sunt in confinio ætatis adultæ,nam quod prope est,nihil distare vī.Tu dic contra, quia lege præfinita est ætas.Et ea quæ ex scriptura legis descendunt, p̄cise seruanda sunt.Item in teste inspicitur conditio. i. status personæ
17 †Quid ergo de agricolis,& censitis? Rn. hi tenent ad quædā seruitia,tn̄ non sunt serui, & ideo p̄nt testimoniū perhibere, ut elegantur no.Inst.de inge.in gl.Sed quid de statu libero? & sane rn. quod triplex est dn̄ium.s.nudum,plenum,& semiplenum,vt no. C.eo.ti.in gl. & neutro istorum modorum ascriptitij sunt serui, vnde possunt facere testm̄ de bonis suis,licet in quibusdam locis cōsuetudo seruet contrarium. De rusticis enim non est dubiū, nam veritas a rusticis exploratur,vt no.ff.de le.2.si chorus,sed q̄ de filijs sclauorum?rn.idem,licet eorum patres eis vtantur vt seruis vti.sui no.Inst.de patria potesta.§. ius autē. & not. tria genera filiorum.quidam vt serui,quidam quasi emancipati,vt apud Gal
18 los,quidam medij inter hos,vt iure Romano. †Item inspicit in testibus fama:oēs.n.homines sunt bonæ famæ,nisi probet̄ cōtrarium,quia status originis est,cum sit tanquam tabula rasa,in qua
b nihil maculæ est depictum, vnde fama[b] est status nulla inquinatiōe pollutus.Item inspicitur fortuna,quæ idem est,quod generatio,& corruptio fortuitorum,verbi gratia,diuitiarū, & paupertatis,& nō audit preces,quia æterna lege omnia caduca impossibile est esse stabilia,dicit lex,temperent. C. de vesti.oloberis,li.xj.
19 quod leges sunt imprecabiles.† Itē inspicitur fides non solū quo ad Deum,sed etiam quo ad mundum,vnde vasallus, qui est proditor domini sui,repellitur a testimonio,etiam si dominus ei peparcerit,quia factæ causæ pro infectis haberi non possunt, vt ff.de re mili.l.qui cum vno.§.ignominia.

ADDITIONES.

a Procurator. Adde. quod procurator delinquens,lite contestata,in quo noceat Dom.Ruin.cons.138.nu.25.lib.5.

b Vinc.God.Fama. Adde,qd fama sola in antiquis plene probat, ut quando distat p 40.ann.imo per centum Rui.cons.44.nu.7.& 15.li.4.& cons.151.nu.2.

SVMMARIVM.

1 *Mulier testificatur contra clericum,& quando,in prin. & nu.3.*
Crimen adulterii probatur per ipsam mulierem.
Testis non integer est minus,quam semiplena probatio.
2 *Mulieres criminosæ & sociæ admittuntur contra electum ad aliquam dignitatem non ad pobationem,sed ad præsumptionem.*
Socii quando admittantur in testes pro sociis,& num. 1.
3 *Dictio,seu,quandoque ponitur diuisiue,quandoque coniunctiue.*
Pertinentia ad causam etiam modicum conferentia dicuntur.
4 *Socius criminis,an admittatur in testem in causa criminali,& num.2.*
Testes associari quando debeant ab officialibus.

CAP. III.

1 **Quoniam aliqua.** Mulier † testificat̄ ꝑ clericū,qn̄ de crimine ciuiliter agitur, &c. Casus.Quidā Epiphanius presbyter infamatus erat de adulterio, mādat Papa suo defensori, q̄ diligentius inuestiget, & mittat ad ipsum mulieres,cū q̄bus peregisse dī,& alios secū adducat,quos senserit aliquid scire de cā.Ibi,necesse,ad tollen. malū exemplū & scandalum. Ibi, Mulier, quæ hodie non coguntur personaliter ire ad iudicium causa testimonij,vt j̄.de iud.c.11.li.6. Ibi. per egisse.i. fornicatum fuisse, &.sic no.q̄ crimē adulterij probatur per ipsam mulierem,& est speciale in hoc crimine,quia ꝑmittitur in secreto & inter parietes.C.de rep.ex ꝑsensu.§.super seruis. vel q̄ recipitur mulier ad iudicium,& quod qn̄ testis nō est integer,est minus,quam semiplena probatio,vt sin.no.ff.de proba. l. cum,ꝓbatio.uel hic nō loquit̄ de muliere fornicaria,sed de alia,
2 q̄ non est particeps criminis,ut s̄.de confes.c.1.†Dicit Inno.mulieres criminosas & socias admitti contra electum ad aliquā dignitatem non ad probationē, sed ad præsumptionem.Idem ait, q̄ in ꝯctibus uel alijs rebus socij omnium bonorum non admittuntur ad testimoniū,siue principaliter siue secundario interfit: nam qui potest appellare a sententia,aduersarius est censendus. Idem ait,quod legatarius est idoneus testis ad probandū reliqua testamenti,sed nō suum legatum,Inno.& si deponit de suo legato,nō uitiat utile per inutile,tex.est no.ff.de fal.filius. §.sequens. Idem ait,q̄ in re cōi vbi nō est quæstio totius rei, sed partis socij, tunc admittit̄ socius ad testimonium,quia nihil ei accessit ex vi-
3 ctoria litis.Inn.†Ibi,seu,no.q̄ ista dictio,seu,q̄nque ponitur diuisiue,q̄nque coniunctiue,vt q̄n̄ ponit̄ cum copula, ut in isto cap. q̄nque ponit̄ solute,ut ff.de au.& argē.leg.l.si quis ita,& facit C. de natu.libe l.2.Ibi,aliquid,no.quod dicit,aliquid. nam & si modicam occasionem præstet,aliqd est,ut ff.de fideicom.li.l. ergo. §.3.super uerbo,occasione.vnde ēt modicum cōferentia ad cau
a sam dn̄r ptinentia,[a] tex.est hic sing.Oppo. q̄ mulier non admittatur contra clericum.Item quod nō admittatur in causa crimi-
4 nali.†Item q̄ non admittatur socius criminis. ī̄de ad primum, quòd hic inquirebat̄ ciuiliter ad amotionē beneficij,secus si esset accusatio ad plenā pœnā delicti. Ad ſm respondeo eodem modo.Ad tertiū rn̄.quod admittuntur ad instructionem, nō ad condemnationem,vt ff.de pœ.l.qui ultimo.Item no. quod officiales debent ire cum testibus ad p̄sentandum eos superiori, ne forte arripiant fugam.

ADDITIO.

a Quod no.ad statutū.Dicunt̄ pertinentia.q̄ omnia capitula sint admissa saluo iure non admittendorum in disputatione in fine litis, vt si producantur capitula modicum conferentia,quod debent admitti, & uide omnino Do.Fran. de Are.in cons.99.in cip.Olarissime domi.

SVMMARIVM.

1 *Numerus crescit ex unitatibus,si uniantur in unam conclusionem.*
2 *Non peccat ille,quem humana lex excusat,nisi sit contraria legi diuinæ.*

Leges

BIU Cujas

Leges etiam in foro conscientiæ seruandæ.& quæ.
Conscientiam veritas non omnis ligat.
2 *Denunciatio vt fiat, requiritur aliquis, qui intelligat.*
3 *Citatio prima, cum est executa, non debet quis ad idem vlterius citari.*
4 *Denunciator, & testis an idem possit esse.*
5 *Monitor pro uno teste reputatur in probatione monitionis.*
Syndicus qui denunciat maleficia, potest etiam esse testis.
6 *Actor, cui defertur sacramentum in defectum probationis, dicitur secundus testis.*
Denunciator qualis esse debeat, & iurare de calumnia debet.
7 *Denunciatio, an expiret morte denunciantis.*
8 *Denunciationis cassatio, an peti possit, quia nuncians est criminosus.*
9 *Credi, an debeat illi, qui dicit se contra conscientiam non facere.*
10 *Testis idoneus nemo est in causa sua.*
11 *Criminosi & infames, an admittantur ad denunciandum.*
12 *Denunciare quis teneatur.*

CAP. IIII.

In omni negocio. Is, qui denũciat, per dictum suũ & alterius probat se p̃monuisse. Et primo ponit dictum, secundo illud probat duab. rõnib. prima ratio ibi, quod patenter, secunda ibi, Item alibi. Casus, in hoc capitulo traditur forma, quia qñ quis vult aliquem denunciare de aliquo crimine, debet primo admonere eum inter se, & ipsũ solum, & hoc probabitur per se solum & si eum nõ audierit, id est se nõ correxerit, quia auditus hic pro satisfactione accipitur, tunc adhibeat unum alium testem secum, & erũt duo testes, vel duos alios, & erunt tres, & sic ipse est de numero testiũ. qđ ꝓbat irrefragabili authoritate Euãgelij dicentis, in ore duorũ, uel triũ testiũ stat oẽ verbum, Io. 8. ego sum &c. Deut. 18. scribit, duorũ
1 hoĩum testimonium uerum est. † Ibi, Efficiunt̃ tres, no. q̃uo numerus ex vnitatib. crescit, qđ est verũ, si vniant̃ in vnã ꝯclonẽ: secus, si diuidant̃, vñ dicit gl. qđ x. & x. nõ faciunt xx. nec dr̃ ꝯdẽnat⁹ in xx. ille qui est ꝯdemnatus in una cã in x. & in alia cã in alijs x. quod dictum est utile ad statuta terrarũ, si foret statutũ, ꝙ banni tus in 20. p̃t impune offendi, ista est gl. solemnis, ff. de sol. l. ubi fideiussor, sed si quid peccauerit, conditionaliter loquitur per dictionẽ, si. oportet igit̃, ꝙ peccet, sed ille quẽ lex humana excusat non peccat, nisi sit ꝯ̃ria legi diuinæ, vt si lex humana dat cãm delinquendi, de præscriptione, c. fi. s̃. de præscr. alias leges sacratissimæ ẽt in foro conscientiæ sunt seruandæ, alias sequeret̃, ꝙ oĩs legum forma & subtilitas deduceret ad inferos, & conscientia le-
a gum esset magis dãnata, q̃ maleficiorum. Nõ oĩs ueritas [a] ligat ꝯscientiam, sed veritas approbata, quæ ducit aliquem actum ad suum esse, l. nemo p̃t, ff. de leg. 1. ff. de uer. ob. stip̃lo, §. alteri, alias legis authoritas, & potestas esset inanis & vacua, C. de his q ue. æta. l. 1. oportet ergo, ꝙ talis sit veritas, ex qua sit ius q̃sitũ, ut uerbi grã, qñ aliqđ ꝯmercium geritur inter partes, ff. de cond. inde. si area. In tex. ibi, inter te, in personã facienda est, ff. de vi & ui arma. cum a te, & iõ nõ p̃t fieri ad domũ, vbi nullus audit. idẽ, si ha
2 bitet ibi insanus, uel surdus, quia † requirit̃ in omni denunciatione aliquis, qui intelligat, ff. de no. ope. nunc. l. cuilibet. n. in uerbo intelligenti, ibi est aureus tex. Dic ecclę, ergo sęcularis iudex in ista fraterna denũciatiõe nõ se dẽt intromittere. Opp. ꝙ sufficiat vna denunciatio, ff. de no. ope. nun. cum proc. §. si dñs. Sol. ibi plene fuit satisfactum, & satisdatũ, & ita esset ẽt hic, si te audisset, iõ
3 litera dicit, si te non audierit. † No. ergo, cũ prima citatio est executa, non dẽt quis ad idẽ citari ulterius, alias sic, tene menti. Nã quod factum est, faciendum non est, sicut eꝯ̃ faciendum nõ est,
3 qđ factum iam est, ut no. ff. de dam. infe. l. 1. † Ibi, Duorũ, mala vr̃ hæc allegatio, qa hic non sunt duo, nõ p̃t. n. idẽ esse denunciator, & testis, ut ff. ad Turp. accusatus, §. denunciatores, ff. de cust. reo. diuus. Sol. hæc est denunciatio medicinalis, ibi criminalis, licet ĩ hac non forma iudicij redigatur ad q̃dam formam iudicij p negationem & affirmationem partium & concertationẽ. † Dicit
4 Inn. ꝙ in ꝓbõne monitionis monitor pro uno teste reputatur, ĩ principali ãt secus, Inn. Adde, quod in prima monitione solus cũ solo est plenus & sufficiens testis ipse solus, & est spãle, & est argu ꝙ syndicus ille, qui hẽt denunciare maleficiũ, possit ẽt testificari de visis per eum, qa aliud est officium publicum syndici, aliud testis. Item denunciat s̃m ꝯscientiam publicam, sed testificat̃ s̃m ꝯscientiã ꝓpriã, & sunt officia ꝯpatibilia, arg. ff. de adop. si
6 ꝯsul. † Itẽ nõ uertitur ꝓprium interesse, itẽ ex isto c. sume ar. ꝙ actor, cui defert̃ sacr̃m in defectum ꝓbõnis, dr̃ scđus testis, ergo dẽt esse idoneus, & scire factum, de quo possit reddere rõnẽ, q̃ dẽt reddere testis, s. p sensum corporeũ, sic dico de isto denũciatore, qđ dẽt factum plene scire. i. quod denunciatio sua sit vera; & puto, quod debeat iurare de calumnia, sicut de cęteris, q̃ non agunt̃ in figura iudicij, vt no. ff. de dam. infe. l. qui bona, §. pe. Item dico in ista denunciatione dẽre. exprimi cãm, ff. de no. ope. nũc.
7 l. 1. iuxta prin. & l. non ullum, §. 1. † Sed an morte denunciantis expiret ista denunciatio euãgeli. arg. quod sic, ff. de no. ope. nũc. l. nõ solũ, §. morte, & quia est actus conscientialis, qui non trãsit ad hrẽdẽ, vr̃ ẽt qđ expiret morte eius, cui est nunciatũ. Sed an põt peti nunciationis istius confirmatio? Bar. quod sic, ff. de no. ope.
8 nun. l. de pupillo, §. qui opus nouũ, & ibi glo. no. in sua mã. † Sed, an p̃t peti cassatio denunciationis eo forte, quia nuncians est criminosus? rñdeo, sic. Nam quælibet defensio potest in libellum deduci, vt ff. de no. ope. nunc. l. de pupillo, §. qui remissionem, & licet leges loquantur in profana mã, tñ satis p̃nt adaptari consi-
9 lijs aĩæ. † Sed nunquid illi, qui dicit se ꝯ̃ conscientiam non facere, debet credi? respondeo, sic, si allegat aliq̃ probabilem causã, alias magis est credibilis sermo ꝯ̃rius, cui lux veritatis existat, vt s̃. tit. 1. c. licet causam, alias reus semper negaret, & iudicium nõ redderetur in inuitum; quod est absurdum, ff. de uer. obl. l. inter stipulantem, §. 1. etiam si iuret. alioquin facillimus & c. de iureiu
10 ran. l. 3. §. 1. † Opp. in cã sua nemo est idoneus testis. Sol. hic spãle, quia utriusque gratia iudicium subinfertur, imo principalius gratia eius, qui denunciatur, vt conscientia eius mundetur, nec tenetur, si habet illæsam conscientiam, vt no. Inn. de iudi. nouit,
11 † an criminosi & infames admittantur ad denunciandum? dicit gl. ꝙ non, arg. C. de inoffi. testa. l. in arenam. Fallit, si suam, vel suorum causam prosequuntur, s̃m Host. sed tunc non sunt idonei testes super facto principali, sed super admonitione sic, quia litera dicit, si peccauerit in te. Item ẽt fallit, si eius vita notoria labo
12 rat infamia s̃m Host. † Oppo. ꝙ culpa est. Solu. hoc pertinet ad charitatiuam rõnem, uel officialis correctionem, l. 1. C. de emẽd. propinq. Vñ oĩs, qui hẽt ex officio corripere, tenet̃ denunciare, sed simplex amicus non tenetur, sed tamen potest quasi liberalis amicus, arg. C. de neg. ge. l. tutori.

ADDITIO.

a Vinc. Veritas. God. Adde quod ueritas uerborum adminicula nõ desierat, Rui. consi. 172. nu. 130. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Propinquitas per quot & quales testes debet probari.*
2 *Senioribus creditur in facto antiquo & melioribus loci.*
3 *Testes si iurauerant dicere veritatem. & ista alia, scilicet, quod neque odio &c. an iuramentum sit ualidum.*

CAP. V.

Quoties. Dicitur, quales esse debent, & qualiter iurare debent, qui super consanguinitate deponunt ĩ cã matrimonij Casus. Aliqui volunt separari ratione consangui-
1 nitatis. Quærit̃, per quot testes debeat probari propinquitas. † Itẽ per quales testes. Item qualiter dẽnt deponere, rñdet̃ ad primũ, ꝙ per duos, vel tres, ad s̃m, ꝙ de eadẽ ꝯsanguinitate, vel seniores eiusdem loci. ad tertium rñdetur, ꝙ dñt dupliciter iurare, primo, ꝙ non reficabitur odio per amicitiam, uel pro aliquo cõmõ, qđ habuerunt, vel hñr, vel habituri sunt, secundo ꝙ proferent rei ueritatẽ, prout acceperunt a maioribus, & prout credũt ita esse. Dicit Inn. ꝙ speciale est in consanguinitate, & matrimonio, ꝙ præ-
a feruntur consanguinei, [a] de prob. ẽt matri. nã & ad scripturas parentum confugitur, vt Inst. de inge. in fi. & ibi no. Ibi, Consanguinitatem, no. consanguineos ad testificandum admitti in cã mr̃i-
2 monij. † Ibi, Seniorib. no. in facto antiquo magis credi seniori-
b bus, [b] item magis credi melioribus eiusdem loci, ad idem est argu. C. ubi de ratioci. agi oportet. Ibi, Neque amicitia, supple tali, q̃ inducat suspicionem. Nã amicus Plato, sed magis veritas. Ibi. Commode, ff. de calum. l. quinetiam. Ibi, accepisse. i. audisse, ff. de aqua plu. arc. l. 1. in fi. † Ibi, & credere, no. adijciendum de credulitate, ubi agitur de probanda antiqua memoria, sic, ĩ. eo. c. licet, & dic ut ibi dicam, sed quid, si iurauerunt dicere veritatẽ, & ista alia, s. ꝙ neque odio &c. rñ. valet iur̃m, quia continet substantialem formam, de alijs enim possunt sine iuramento interrogari, quia sunt appendices examinis.

ADDITIONES.

a Vinc. Consanguinei. God. Adde, an consanguinei possint esse testes pro cõsanguineis in causa matrimonii Rui. consi. 150. nu. 16. li. 5.
b Seniorib. Adde gl. quia in l. cũ quid, & ibi latissime Doc. maxime Mod. multa notabilia allegant præcipue. Ias. d. Bar. So. iu. & Doc. Lance. Decius.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, & clerici, qui causam ecclesiæ non procurant, testificari possunt in ea, & nu.*
Procurator esse testis pro constitutione quibus possit casibus, & num. 8.
2 *Famulus recedens, an possit esse testis.*
3 *Rustici, an admittantur ad testificandum in causa uillę.*
De Vniuersitatis corpore qui sunt testes esse possunt in causa Vniuersitatis, & quibus casibus.
4 *Procuratores plures, uel syndici, an possint constitui in una causa, & an simul, uel separatim, in genere negociari possint.*
5 *Communiones, quæ repellunt testem, quę sint.*
6 *Officiis contrariis, an posit quis fungi.*
7 *Priuilegium concessum ecclesiæ, an uideatur concessum clericis.*
8 *Procurator, an posit testificari, & nu. 1.*
9 *Clerici, an teneantur dicere ueritatem, si contra ecclesiam suam producũtur.*
10 *Episcopus, an posit testificari pro ecclesia sua.*
10 *Testis in causa sua quo casu posit aliquis esse.*

Insuper

BIU Cujas

CAP. VI.

In super statuimus. Prælatus,& clerici, qui causã eccleſiæ non procurãt,teſtificari poſſunt in ea. Et primo ponit dictum, ſecundo determinat
1 ipſum,ſecunda ibi,dummodo.† Caſus. Eccleſia ſanctæ Trinitatis habebat litem cum alio. Quærebatur, vtrum prior, & fratres dictæ eccleſiæ poſſint in dicta cã teſtificari? Reſpon. ꝙ ſic,dummodo vnus,aut duo alij ſint conſtituti ad agendum, & defendẽdum,nam illi,qui ſunt procuratores eccleſiæ, non admitterentur ad teſtificandum. Dicit Inn. ꝙ ſi duo ſint procuratores in diuerſis negocijs,vnus poterit teſtificari pro proceſſu alterius,& alter alterius,arg.ff.de tu.&cu.da.ab his l.Romanus,ergo idem in generali procuratore,ſi acceptat mandatum ad vnam ſpeciem, ad alteram non:idem ſi poſtea renunciauit, quia non inuenitur
2 prohibitum eum teſtificari,ẽt ſi habuiſſet ſpeciale mãdatũ. † Et
a eſt ar.pro famulo [a] recedente,vt poſſit eſſe teſtis, niſi receſſerit ĩ fraudem,& eſt iſta optima ſimilitudo:quia procurator famulus eſt in illo actu. Idem ait,quod ſi formatur libellus in perſona p̃la ti,vel vicedñi,ſiue per procuratorem ſuum,non p̃t eſſe teſtis, ſecus,ſi in ꝑſona Collegij,arg.ff.de his quib.vt indig.l.tutorẽ. No. ꝙ illi,qui ſunt de corpore eccleſiæ, & prælatus,admittunt̃ ad teſtimonium in cã eccleſiæ, dummodo ipſi nõ ſunt procuratores
3 in cã † Scdo no. ꝙ in cã vniuerſitatis admittũtur ad teſtificandũ illi,qui ſunt de corpore uniuerſitatis eiuſdẽ, ergo ruſtici admittuntur ad teſtificandum in cã villæ,quod verum eſt, niſi ſinguli ſperẽt commodum,vt in nemore pro beſtijs hoĩum villæ, licet gl.innuat ꝓrium,in l.ſicut,ff.quod cuiuſ.vni.no. & in hoc exemplo gl.eſt ibi valde ſing.vel metuat immediatum damnum, puta impoſitionem collectæ pro ſolone debiti cõis, vt ff. ꝙ cuiuſ. vni.l.j.§.quib.ſed ſi hoc non timent,quia villa hẽt aliunde, vnde ſoluat debitum,tunc bñ p̃t teſtificari,ff.de re.di.l.in tm̃, §. uniuerſitatis,ff.de ĩ ius voc.ſed ſi hac §.manumittit̃,& ibi per Odof. C.eo.parentes,per Cy.& facit,ff.de leg.j.ciuitatib. & l.ſi hæres,§.
b vices,& ff.ad Treb.oĩb.vñ ſi relinquit aliquid ciuitati,ciues [b] poſſunt eſſe teſtes huius teſtamenti,quia titulus relicti non acquiritur ſingulis,ſed ſoli vniuerſitati,vt C.de ſacroſ.eccl.l.fi.nec competit alicui aliquod ius agẽdi,niſi hẽat mandatum,vt hic,& ff. ꝙ cuiuſ.vni.l.nulli,& no.ff.de pac.l.idem magiſtri.hoc tñ mandatũ p̃t dare conſuetudo,& erit mandatarius proprie procurator mãdato legis,vt d.l.nulli,&ff.quod ui aut clam.l.prohibere,§.plane. Nõ ob.ff.iu.ſol.l.3.§.ſed ſi forte,ꝙ ibi lex non vult mandare,ſed
4 ſine mandato permittere,& ille tex.eſt elegans. † No. ꝙ in una cã p̃t ꝓſtitui plures procuratores,vel ſyndici, vt ſi quidam ꝓſtituuntur pro diuiſo,puta, A,qñ erit præſens,& B,qñ,A,erit abſẽs ſeruatur forma mandati. Si ãt pro indiuiſo, quilibet erit proc. ꝓ parte,A,hñs mandatum cum alio,non ſolus,vt.ff.de proc.l.pluribus:ſi ãt quilibet in ſolidum,melior eſt ꝓdõ occupantis. i. prius li.cõte.vt d.l.pluribus,& ar.ff.de ver.ſig.l.ſi Titius,& Seius. Si ãt dictum ſit, ꝙ non ſit melior conditio occupantis, dic ut in c. ſi duo,de proc.lib.6. Et ſcias ꝙ plures procuratores,ꝓ indiuiſo officio p̃t conſtitui in iudicio ex parte actoris,ſed non ex parte rei, vt ff.de proc.l.ſi quis procuratoris,§.vnius, in negocijs ãt non eſt actor,uel reus,ſed in cõi negocio uterque dẽt intereſſe,fallit ꝓp publicam utilitatem nauigantium, & ſiſium, vbi ꝙlibet vĩ hẽre mandatum in ſolidum,tñ ſi iuuicem ꝓriantur, dum actus eſt in fieri,melior eſt condõ prohibentis, niſi mandans declaraſſet uoluntatem ſuam,quid & qualiter,hæc probãtur per has leges ſingulares,ff.de exercito,l.1.§.ſi plures,ff.de cur.fur.l.conſilio, §. fi.
5 ff.de uer.ob.l.qui Romæ,§.Callimachus,&c.† Adde,ꝙ quędam eſt cõio,q̃ diſtribuitur in partes rei,puta dñij:q̃dam eſt, q̃ diſtribuitur in partes commodi,vt ſeruitus cõis;& iſtæ duę ſtãte cõio ne repellunt teſtem,q̃dam eſt cõio officij & ptãtis,de reſcr.eam te.q̃dam cõio patrimonij alicuius vniuerſitatis,vt molendinorũ cõis Bononiæ,&hæc non repellit,quia non cadit in ſingulis,alia cõio aquæ fluminum publicorum,& viarum publicarũ,& actis de cęlo,& venti,cum ſi.hæc non repellit,ꝙ non eſt de bonis noſtris,ſed in bonis Dei,vt ita dixerim,ut ff.de iureiur.l.ea eſt natura cauillationis,quam gl.no.alias ſequeretur, ꝙ ſuper his, q̃ ſunt cõia tõti humano generi,non reperiretur aliquis,qui poſſet eſſe teſtis. Ex his ergo apparet,ꝙ cõio alia eſt diuiſibilis,& viſibilis, alia eſt inuiſibilis,alia publica, alia cõis humanitatis, & omnium
6 animantium vitæ neceſſaria,& qualiter ꝓbetur teſtib. † Vlt.no. ꝙ quis non poſſit ꝓrijs officijs fungi. ſ. aduerſarij, & teſtis, ſicut non poteſt quis eſſe procurator actoris,& rei,ff.de proc. licet, §. pe.quamuis,ſi unus eſt tutor duorum pupillorum, quorũ unus agit contra alterum,poſſit utrique auctorizari,ut dicit l. illa ſolẽnis,ff.de auct.tu. l.accipiẽtis.quia aliud eſt agere,aliud auctorizari.Item poterit in animam utriuſque pupilli iurare de calumnia
7 ſi conſcientia tutoris eſt indifferens,ꝙ eſt no.dignum.† Opp. ꝙ priuilegium conceſſum eccleſiæ vĩ conceſſum clericis,vt no.C. de ſacroſan.eccl.qui ſub prætextu,ergo clerici non p̃t teſtificari. Solu. ibi intellr de priuilegio,ꝙ p̃t clericis adaptari,hic in alia
8 re,vel dic,quòd illa gl.non eſt ꝓ,ſed eꝓ.† Oppo.ꝙ ꝓcurator poſſit teſtificari,ff.de iu.fiſ.deferre.§.idem decreuerunt.Sol. ibi non teſtificatur in officio,ſed exͤ officium,finitum enim erat officiũ, vel hic erat in iudicio,ibi in ꝓctu fuerat procurator, & non pertinebat amodo ad eum negocium, nec ẽt ad ſolicitudinem, nec ad rem ipſam,nec alio modo. Sed quare procu.functus officio
c ſuo,ꝓcurator ẽt admittitur in teſtem, & non proxeneta? [c] rñ. qa proxeneta habuit ſalarium, ſed procuratoris officium adeo eſt gratuitum,ꝙ non p̃t petere officio iudicis ſibi aliquod ſalarium
9 conſtitui,vt ſin.no.in l.1.ff.de var.& extraor.cog.† Quęro,an clerici teneantur dicere ueritatem ſi ꝓ eccleſiam ſuam producunt̃ rñ.ſic,ſi eccleſia eos produxit pro ſe,argu.C.de tem. in inte. reſt. l.pe.& l.fi.C.de fru.& li.expen.no. ĩ.eo.cum nuncius, ff.de teſt. l.
10 lege Iulia,maxime in cã criminali.ff.de quæſt.l.maritus.† Quæro,nunquid eps poſſit teſtificari ꝓ eccła ſua? rñ. non in cã mẽſæ ſuę,ſed ſic in cã cõi. Exͤ op.ꝙ in cã propria quis teſtificatur,ut Inſti.de reſt.§.legatarijs.So.ibi non teſtificatur pro ſe.ſed pro teſtamento non nominando ſe,alioquin, ſicut non poteſt ſibi aſcribere uoce mortua,ita nec uiua uoce,ff.ad l.Corn.de fal.l.1. licet ex ſcripto puniretur,non ex uiuæ vocis teſtimonio,quia in legato nuncupatiuo abſque obtentu ſcripturæ nõ habet locum illa pęna, cũ non inueniatur legecautum ſm Dy. pro reliqua autẽ parte teſtamenti extra ſe non eſt dubiũ,ꝙ ſcriptura, & uiua uox valet,quatenus non eſt ſuſpecta,dicit l.illa notabilis,ff.de Fal. l.filius,§.ſequens quæſtio,& dixi ſupra eo.c.quoniam.

ADDTIONES.

a Vinc.God.Famulo.Adde quod admittitur in teſtem ad probandum eſtimationem rerum ablatarum.Bar.in l.ſi quando,col.fi.C.vnde vi. & admittitur pro domino ad probandum factum fuiſſe ad defenſam. Bald.in l.parentes, C. de teſtib.Spe.tit.de inquiſi.§.2.ver.ſed nunquid eos.

b Vinc.God.Ciues.Adde quod ciuis originarius ſtatutis conditis poſt translatũ alio domicilium,non obligatur,Rui.conſi.200.nu.13.lib.2.

c Vinc.God.Proxeneta.Adde quando proxeneta poſſit eſſe teſtis in contractu in quo ipſe interuenerit,Alex.conſi.28.Ponderatis,nu.1.& 2.lib.2.& conſi. 13. nu.14.lib.primo.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio ſi non admittatur contra teſtes,licite poteſt appellari, in princ.*
Beneficium eccleſiaſticum,an & quanto tẽpore poſſit præſcribi,& an aliud, & num.2.
2 *Confirmatio præſumitur ex diuturnitate temporis, & ex negligentia.*
Ciuitas,& caſtrum eccleſiæ præſcribi poteſt.
Amplius adiecta dictio quid operetur.
3 *Vaſallus quando per longiſſima tempora ideo non ſeruiuit domino, quia dominus nõ habuit neceſsitatem talis ſeruitii,an currat aliqua præſcriptio.*
4 *Sententia reuocata non permittitur interim quis moleſtari eius occaſione.*
Ad probandum cum quis admittitur,videtur & exceptio admitti.
5 *Excipiens ad conſequendum effectum ſuæ excep. debet probare exceptionẽ eſſe veram in cauſa ap.ſicut in cauſa primordiali.*
Vitatio cuiuſpiam,an inducatur per priuationem beneficii.
Priuatus clericus beneficio,non eneruatur a clero.
6 *Clericum,an quilibet de populo poſsit accuſare de fornicatione.*
Accuſare ſi quilibet permittatur a ſtatuto,intelligitur de populo ſtatuentiũ.
Proceſſum impedit exceptio,tua non intereſt,& quo caſu.
Ad fundandum perſonam,& actionem quid inſpiciatur.
Perſona fit legitima, non obiecta declinatoria per proceſſum ad vlteriora.
7 *Procurator,an admittatur ad accuſandum.*
8 *Contra teſtem,quod in alia cauſa fuit conuictus de periurio,an poſſit obiici.*
9 *Exceptiones,an impediant,quo minus teſtes examinentur,& nu.10.& 11.*
10 *Exceptio ſi ſit ipſo iure probata,teſtis non debet examinari, & nu. 11.*
Inimicus nullus præſumitur.
11 *Recipi non debet teſtis,cui opponitur,quod ipſe eſt criminoſus & famoſus, ſecus in occulto crimine.*
Ex teſtis crimine duæ oriuntur exceptiones,declinatoria perſonæ.ſ.& perẽptoria,& quæ nam ſit.
Teſtis,qui contradicit ex altera parte producto ex eo ſe iuuare non poteſt,& ratio.
12 *Exceptio,an perimat teſtẽ,et eius depoſitionẽ ipſo iure,an elidat et obrũpat*
13 *Teſtes ſi aſſerant aliquid eſſe publicum & notorium,tamen non probant,ſi eorum perſonæ reprobantur,& poteſt appellari.*
Crimen teſtibus poteſt obiici,licet non ſit per circunſtantias declaratum, tamen poſtea debet in probationibus declarari.
14 *Factum contra appellationem,& ea pendente non reuocatur,niſi conſtet de veritate canſarum,& de iuſtitia appellationis.*
Innouare appellatione pendente,vel dilatione,quando liceat,& numero 15. 16.& 17.
15 *Appellatione pendente poteſt damnatus ad mortem facere teſtamentum,ſicut ſtatu liber.*
16 *Epiſcopus ſi mandauit iudici ſæculari ne faceret nouitatem, & creditor fecit capere alium,an dicebatur eſſe facta nouitas.*
17 *Nouitas interim fieri poteſt circa fideiuſſorem contractus.*
Teſtes,uel probatio admittitur poſt cognitionem teſtificationum non admiſſi antequam publicarentur.
18 *Appellans,an debeat probare.*
19 *Appellationem ſuam iuſtificare an quis debeat,cum appellat ab interlocutoria.*

Sen-

BIU Cujas

Sententia interlocutoria valet indiſcuſsis exceptionibus, niſi appelletur.

20 *Iudex, qui pronunciauit bene appellatum ab interlocutoria irritat quicquid poſtea factum eſt in executione dictæ interlocutoriæ.*

Sententia ſi continet multa capitula diuerſa, retractatur capitulum dũtaxat iniuſtum.

21 *Ad iudices, an pertineat defendere remiſſum per eos in poſſeſſionem.*

22 *Victo ſi imponatur ſilentium, an ſententia ſit executioni mandata.*

Sententia vix recipit executionem plenam in factis negatiuis.

23 *Falſum ſi quis expreſſerit, an debeat remitti ad priores iudices, & in expenſis condemnari.*

24 *Procedendum eſt tanquam lite pendente, ſi quis per errorem dixerit ſe depoſitum, cum non eſſet.*

Error in reſcripto, qui non afficit aduerſariuu, non officit reſcripto.

25 *Teſtes reprobatorii, an cogantur ad teſtificandum.*

CAP. VI.

Ex parte Adæ. Iſtud c. ꝓueuit reputari difficile, & ĩ hac parte ſubſtantiali hoc intendit, ſi teſtibus opponatur exceptio, quod ſint criminoſi, & per iudicem talis exceptio non admittatur, licite appellari poteſt, & primo ponit querelam ſacerdotis, ſecunda ibi, Mandamus, iudiciũ datio, & Papæ rñſio. Caſus presbyter Adam poſſederat pacifice eccleſiam de Culmo per ꝛo. an. & vltra, modo quidã miles maleuolus ipſius impetrauit literas, quod ſi d. Adam fuiſſet filius ſacerdotis illius, qui immediate ipſam eccl̃am rexerat, & vt publicus concubinarius, remoueretur ab ipſa eccleſia, poſtea dictus miles per interpoſitam perſonam petijt ex dictis cauſis d. Adam priuari eccleſia antedicta & produxit quoſdam teſtes laicos infames, vt d. Adam dicebat. Sed dictus Adã ꝯ allegat ſe canonice inſtitutum, & longiſſimum tp̃s poſſeſſionis, & dicebat dictos teſtes laicos infames, & reprehenſibilis vitæ, nec non latrones manifeſtos, & quoſdam alios in cã de periurio conuictos non recipiẽdos, cum hoc ſe diceret probaturum, & ne reciperent appellauit ad Papam, iudices non admiſſis exceptionib. receperunt teſtes, & atteſtationib. publicatis priuauerunt d. Adam eccleſia antedicta, q̃ poſtea filius dapiferi. i. coqui militis occupauit, ſed dictus Adam ſignificauit hoc Papæ proſequendo appl̃onem Papa mandat nouis iudicib. ꝙ dictam ſnĩam caſſent, ſi lata fuerit per teſtes nõ idoneos, & ſi dictus poſſeſſor hret literas confirmationis, dicta eccleſia dicto Adæ reſtituatur, nec inde de cætero moleſtet. Si uero veritas aliter ſe hret, i. quia cã deciſa non eſſet, cauſam audiant, & fine debito terminent, præcipiendo etiam teſtib. ipſius Adæ, & eis mandando, ꝙ ſuper dicta cã perhibeãt teſtimonium veritati conclude, ſi eſt iudicatum iuſtificata appl̃one dẽt reſcindi pronunciatum, & quicquid ex eo eſt ſecutum. Si uero non eſt iudicatum, tunc recipiantur teſtes Adæ, & fiat iuſtitia diſcuſſis diſcutiendis, & no. hic, ꝙ valet reſcriptum alternatiuum, & ſi ſunt membra quõdlibet per ſe, ſufficit vnum eſſe verũ licet alterum ſit ſubreptitium, habuiſti tex. ſup. de reſcr. inter cæteras.

a Ibi, Canonice, ſed nunquid hoc præſumit̃ ex tp̃is diuturnitate, [a] vr̃ ꝙ ſic, vt ff. de vſut. l. cum de in rem verſo. In ꝓrium vr̃ finis iſti ca. & hæc vera, quia fictio legis, cum de in rem verſo, non hẽt lo

1 cum in ſpiritualibus. † Ibi, & 30. Sed nunquid bñficium eccl̃aſti cum tanto tpe præſcribit? rñ. non, quia tituli nõ acquirunt̃ p̃ſcriptione, v. g. qui titulo ꝓſcribit putatiuo pro emptore, licet prẽſcribat rem, nõ acquirit titulum ꝓ emptore, ſolus. n. titulus pro ſuo, acquiritur præſcribendo, vt ff. de vſuc. Celſus. Sed in bñficialibus nihil p̃ſcribi põt, vt hic, & in c. ordinarii, de offi. ord. lib. 6. loquor in bñficijs eccl̃aſticis. Nã bñficia tpalia, & feuda præſcribunt ſpatio longiſſimi tp̃is, vt in c. ſi quis per 30. ſi de feu. fue. cõtro. co. x.

2 † Ex diuturnitate tp̃is præſumitur cõfirmatio, vt C. de his, q̃ a nõ dño manumittuntur, l. fi. Ex negligentia, vt no. s̃. de reſcrip. c. ex parte. Et ſic ex negligentia perdit quis gratiam & poſſeſſionem, de vſuca. fur. §. fi. de dam. infec. prætoris officium, in prin. Ciuitas & caſtrum eccleſiæ põt præſcribi. de poſtu. prẽla. bonẽ, & ibi per Inn. ſed eccleſia in titulum non põt præſcribi, vt hic. Ibi, & amplius nihil operatur hæc adiectio, quia incerta, ff. de in litẽ iuran. l. cum furti, niſi ad hoc tm̃, vt videatur quis ſe aſtringere ad certã formã tp̃is. Item vt probari poſſit de quolibet tempore latiori,

3 facit c. ſancimus, de feu. ſine culpa non amitten. eſt † & ibi admirabilis caſus, in quo nulla mundi præſcriptio currit, videlicet ꝙ vaſallus ꝑ longiſſima tempora non ſeruiuit dño, quia dñs nõ habuit neceſſitatem talis ſeruitij, per hoc enim nõ præſcribit ſe in libertatem, & quia nullum tp̃s hoc patrocinatur. Ibi, Vel publicè, no. reſcriptum alternatiuum valere, & ſufficere alterã partẽ eſſe veram. Ibi, Per interpoſitam, no. ꝙ in cã priuationis bñficij admittitur procurator. Ibi. Non eſſe recipiendos, no. teſtes infames, & manifeſte criminoſos examinandos nõ eſſe. Ibi, Diceret, aliud eſt dicere, intẽdo ꝓbare, aliud eſt dicere, intẽdo ꝓfeſtim, & ſine mora probare, vt j̃. patebit. Ibi, Adiudicauerũt, ꝓB, ſignificat priuationẽ, s̃. de reſ. c. 2. & c. inter cæteras, ꝑ d. ſignificat habitũ. Ibi, Occupatã, & ſic in executione ſnĩæ fuit proceſſum, tñ caſſat vno & eodẽ iudicio, vt l. j. §. neceſſarios, ff. ſi mu. ven. & arg. ff. de min. ſi ex cã, in prin. Itẽ no. ꝙ dẽt loqui de cã, per q̃ factum iudi-

b cis reuocet̃. Ibi, Caſſata. i. caſſa [b] & irrita nunciata. Ibi, confirmationis, no. ſnĩa caſſata ruit, per ꝯſs ipſius confirmatio impetrata.

4 † Ibi, Non permitatis, no. ꝙ reuocata ſnĩa non permittitur interim quis moleſtari eius occaſione. Ibi, Aliter, quia alia ratio proceſſum reformat, ar. C. de tranſa. l. interpoſitas. No. aliter & aliter ꝓcedi ſm̃ varietatẽ actorum. Ibi aſſertionis, i. exceptionũ ꝓductarum ꝯ teſtes, q̃ ſunt probandæ, ſi lis pendet. Itẽ no. ex quo Papa

5 dicit eũ admitti ad probãdũ, ꝙ vr̃ exceptionem admittere. † Ibi no. ꝙ excipiens ad ꝯſequendum effectum ſuæ exc. dẽt probare exceptionem eſſe veram in cã app. ſicut in cã primordiali, quia appl̃o non releuat ab onere probandi, ſm̃ Ber. & ex hoc colligi-plura notabilia. Primo, ꝙ ſi laicus impetrat remotionẽ clerici, literæ cẽſentur ſubreptitiæ, ſi tacuit ſe eſſe laicum. Oppo. iſte Adã dicebat̃ publicus fornicator, & ob hoc poteſt vitari, ergo & denunciari, dicit Inn. ꝙ nõ ſequitur, ſed certe imo, quia finis remotionis eſt vitatio, arg. l. oratio, ff. de ſponſa. Item, ꝙ poſſum ꝓpria auctoritate, multo fortius per iudicem, vt no. Inſt. de li. §. multis, & ibi bona gl. tene dictum Inn. q̃a aliud eſt priuatio quo ad oẽs, aliud eſt vitatio, quo ad certam perſonam Sed nũquid priuatio eneruet eum a clero? rñ. non, ſed ſolum a beneficio, ff. de auct. tu.

6 & ſi plurib. in gl. ſing. † Op. fornicatio in clerico eſt crimẽ publicum, ergo q̃liber de populo accuſare p̃t, rñ. imo nõ põt, niſi ille, cuius intereſt, v. g. patronus, parochianus, nã iudex ex officio dẽt repellere eos, quorũ nõ intereſt, ẽt ſi lege nõ caueat̃, iſte tex. ẽ ſo lẽnis, ff. de dam. infec. l. q̃ bona, §. qui dãni. Dicit Bar. ꝙ ſi ſtatuto cauet, ꝙ de priuato delicto puta de furto, vt dicit illa gl. no. ff. de cõd. ob cau. l. pe. q̃libet poſſit accuſare, intel̃r de illo populo ſtantiũ non de exneo populo, ff. de no. ope. nun. de pupillo, §. ſi in publico, optime facit gl. noſtra. Quæro, nunquid, ex quo non intereſt ſua, an impediat ꝓceſſum, rñ. ſic, ſi ex ea orit̃ exceptio declinatoria, & hoc caſu poſt li. conte. non põt opponi, vt no. Inn. de accu. ſup his, quia dẽt examinari ſeorſum a principali, ſecus, ſi intereſſe deducat, ut terminus litis nõ impediat proceſſum. Porro neutro caſu reddit iudicium retro nullum, ut dicit, l. no. ff. de innof. teſt. poſſunt, §. primo. Et ſcias, ꝙ ad perſonam fundãdam in iudicio, inſpicit̃ intereſſe: ſed ad fundandam actionem, ſi ꝑſonalis eſt actio, itẽ. ſi realis, nõ inſpicitur intereſſe, ff. de ſerui. quories, q̃ l. eſt no. ad hoc. Op. ſi literę ſunt ſubreptitiæ, Papa debuit caſſare proceſſum pendentem? rñ. imputet ſibi non obijciens, q̃ ꝓceſſit ad vlteriora, q̃a perſonam legitimaſſe vr̃, ut dicit, l. illa no.

7 ff. de iud. ſed & ſi ſuſceperit. † No. admitti procuratorẽ ad accuſãdũ, & ſic ẽ ꝯ, ff. d̃ pub. iud. l. pe. §. ad crimẽ. So. d̃t Inn. ꝙ admitti tur ad libellum producendum, vel ad vnum articulũ, nõ ad plenam defenſionem, dic ꝙ procu. conſtitutus ad litẽ conteſtandã, non admittitur in capitali cauſa, quia iſte articulus traheret ad ſe totum proceſſum, vt dicit l. illa no. ff. de procu. qui ꝓcurator. dat. nec eꝯ ad excipiendum peremptoriè, etiam ſi poſſit examinari ante li. conte. ſicut eſt exceptio banni perimentis accuſationem in libello comprẽhenſam ſm̃ Iac. de Bel. ſecus, ſi non perimeret ius principale, vt ad excipien. de excõicatione, quia tunc admittitur, quia exceptio iſta nihil habet commune cum publico crimine, arg. ff. de mino. Papinianus. Item dic, quod in cap. noſtro

8 non erat cauſa capitalis. † No. ꝙ contra teſtem poteſt obijci, ꝙ in alia cauſa fuit conuictus de periurio. Nam hoc vr̃ falſum, vt dicit, l. illa no. ff. de infa. Lucius. Itẽ regula iuris, res inter alios acta. Sol. hæc exceptio nõ omnino perimit teſtem, ſed debilitat, vel dic, aliud de iure ciuili, aliud de iure can. Not. ꝙ teſtes, q̃ non debuerũt recipi, recepti tñ probant, ſed dñt appellare. Op. ff. de q̃ſt.

9 l. maritus. Sol. ibi iſte erat ꝓhibitus deponere, hic non. † Oppo. ꝙ iſtæ exceptiones non impediant, quo minus teſtes examinent, qm̃ ſunt examinandi & publicandi, & tunc probabitur ꝯ perſo-

c nas. c non enim ob. didiciſſe teſtificata, quia examinatur ſeorſim a principali. C. eo. auth. ſi teſtis. & eſt rõ, quare reſeruantur nõ opponendo, ſed probando, quia ſi teſtes nihil probant, non intereſt opponentis probare contra perſonas, & ideo tanquam præambulum permittitur examinatio, vbi autem prius admittitur excipiens in perſonas ad probandum, eſt, ne vllum adminiculum ſumatur ex probationibus eorum, ſi forte contingeret eos proba-

10 re. † Dico ꝙ aut exceptio eſt ipſo iure probata, & teſtis non dẽt examinari, aut probanda. tũc aut offert ſe ſtatim probaturum, & idẽ, aut non aſtringit ſe ad ſtatim probandum, & tunc aut objici tur teſti ſeruitus, & dic vt in d. auth. odiũ, & tunc refert, aut teſtis ſe ſponte offert, & tanquam ſuſpectus repellit̃, arg. ff. de arb. non diſtinguemus. §. cum quidam. aut non offert ſe, ſed iudex eũ cogit,

---

ADDITIONES.

a Diuturnitate. Adde multa per d. Iaſ. in §. præiudiciales, in antepe. co. cum ſeq. & Inſti. de act. adde etiam Barb. conſi. 9. col. 17. in 2. uol.

b Vinc. God. Caſſa. Adde quod caſſare præſupponit ſcripturam caſſatã, validã. Corn. conſi. 30. videtur litera, b. lib. 3.

c Perſonas. Vide hic per Do. Fel. col. 5. ad fi. & in col. ſeq.

BIU Cujas

gīt,& tunc aut eſt ſuſpectus ex legis diſpoſitione, & nō dēt exa-
a minari,vt l.j.C.ſi quacunq; p̄ditus poteſtate.Aut dī inimicus,[a] tñ
nō ꝓſtat,& tūc diſtingue,ut d.auth.ſi teſtes,ut not.ff.de arb.licet
& ibi bona gl. Etſcias, ꝙ null⁹ p̄ſumīt inimicus.text.eſt no.in d.
12 auth.Aut†obijcīt teſti,ꝙ eſt criminoſus & famoſus,&nō dēt re
cipi, ut hic.Si aūt oppo.crimen occultū,dēt recipi,& poſtea reci
pientꝫ ꝓbationes ꝓſonarū Publicatis igīt atteſtationibus diſputa-
bīt, an valeant,necne,& ſi ꝓbāt,ad eas elidēdas,recipientꝫ ꝓbatio
nes ꝯ ꝓſonas teſtium.Si aūt non ꝓbant,tunc ſuperuacuo repro-
barentꝫ ꝓſonæ,q non poſſunt dici teſtes,eo ꝙ nihil teſtificānt, &
ita debes intelligere gl.Ber.Oppo.ꝙ ſi crimē obijcīt teſti,iſta q̄-
ſtio eſt præiudicialis & emergēs, ergo debet prius terminari,vt
C.ad l.Fal. de pla. l.præſes.C.de adul.l.quoniam Alexādrum.Itē
criminalis,ergo maior,ut C.de ord.iu.l.fi.So.circa iſtud, ꝙ dicīt
de iſta emergēte, eſt ratio,quia eſt reprobatoria,ergo ex natura
li ordine ipſorū actuum primo debet præcedere probatio , quā
reprobatio,ſicut nec priuilegia,niſi prius inſpiciatur,de falſitate
poſſunt redargui,vt ĵ.de fi.inſtr.c.accepimus.ff.de trāſa.l.de his,
& ibi per Cy.in additio.Conſidera,ex crimine teſtis oriunt duæ
exceptiones,id eſt duæ excipiendi formæ.ſ.declinatoria perſonę
teſtis,& propterea debet excipi vel proteſtari ante factū.i. anteq̄
teſtis iuret,uel ſtatim.i.in eodem contextu.eſt & alia ratio,qa ſi
non proteſtatur,conſentire videtur. C. eo. ſi quis teſtibus.nā cū
teſtis iuret pro vtraque parte,i pſe enim videtur tacite ꝓduxiſſe,
niſi contradixiſſent,porro ſi contradicit,nō prodeſt ſibi dictū te
ſtis ab eo non producti,ſed reiecti.Item oritur exceptio perēpro
ria dicti,& per hoc per indirectum eſt peremptoria negocij, qa
fundamentum negotij ſunt probationes,& ex hoc poteſt proba
ri poſt publicationē teſtiū,ut hic not. dicitur , & hæc vtraq; par-
te præſente.Sed ſi contra abſentem recipiuntur,poteſt ſine ꝓte-
ſtatione obijcere in perſonas , & eſt ratio,quia abſens habetur ꝓ
contradicente.Caue tibi,quia iſta ratio eſt falſa.nam ſequeretur,
ꝙ non poſſet ſe iuuare,ſi teſtes pro ipſo teſtificarentur.vnde vera
ratio eſt per regulam qui tacet,de reg.iu.li.6.illud ſciens,ꝙ ſi ex
ceptio eſt ipſo iure ſemiplene probata per iur.præſumptionē,qa
continentia probationis non debet diuidi,ſtatim admittīt ad cō
plendam probationem,nec differtur,vt d.auth.ſi teſtis.& facit ꝙ
12 magiſtraliter no.in l.nam & poſtea,in prin.de iureiurā.† Quero,
nūquid exceptio perimat teſtem,& eius diſpoſitionē ipſo iure,
an elidat & euellat.i.obumbret?reſpon.antequam ſit pronuncia
tum pro ipſa,elidit.ſed poſtea ipſo iure perimit.Caſus eſt vnicus
13 in iure.ff.de fideiuſſ.ſi plures,in prin.† Itē no.ꝙ licet teſtes aſſe-
rāt aliquid eſſe publicum & notorium,tamen non probār,ſi eo
rū ꝓſonæ reprobantur,& poteſt appellari,quia non faciunt fidē.
nec dicitur appellari a notorio,quia teſtibus eneruatis ſequīt , ꝙ
de notorio conſtet,tex.eſt valde notabilis,argum.ff.de teſt.mi.di
uus,no.in § licet.not.ꝙ crimen poteſt obiici teſtibus, licet non
ſit per circunſtantias declaratum,tamen poſtea in probationib.
per circunſtantias debet declarari Item in poſitionibus,ſi fiāt,&
14 in articulis.c.præſentium,eo.ti.lib.6.†No.in ver.mandamus,ꝙ fa
ctum contra appellationem,& ea pendente non reuocatur,niſi
conſtet de veritate cauſarum,& de iuſtitia appellationis.Opp.ꝙ
imo debet ſtatim reuocari antequā procedatur ad vlteriora. ff.
nil no.ap.pen.l.j.Nam factum eſt dilatione pendente,&cōtra or
dinē iur.vt in c. non ſolum, de ap.lib.6.Solu.dicit gl. hic fuit ap-
pellatū ante diffinitiuā,unde iudex erat in plena iuriſdic ibi poſt
diffinitiuam,ubi iudex,a quo,erat functus officio ſuo,& ideo fa-
ciliter reuocaī.ꝯ hoc oppo.de l.chyrographis.§.j. ff.de admi.tut.
ubi dicitur,ꝙ iſta reuocatio fit demum victoria ſecuta,& tamen
ibi erat appellatum a diffinitiua.Solu.ibi extra iudicium fuit in-
nouatum contrahendo,cum etiam rē alienam quis poſſit vēde-
re,nedum ſuam, ſecus, ſi authoritate iudicis an quo aliquid fie-
ret,quia tū contrario imperio iudicis,ad quem , cuius iuriſd.of-
fendetur.ſtatim reuocaretur,& uide Bar.ff.de do.l. poſt contra-
ctū.ff.de app.cū ex cauſa.Sed op. ff.ut lega.no.ca.poſtquā.§.Im-
perator,ſed ibi eſt innouatio permiſſa li.pen.hic prohibita.Item
op.quia lata ſententia cōtra teſtem,ſi appellet,poteſt interim te
ſtificari,& ſic innouare,ut no.ff.de infa.l.furti.§.j.So.illa innoua
15 tio nō tangit cām,ſup qua fuerat appellatū.† Ex his concludīt,
ꝙ appellatione pendēte poteſt damnatus ad mortem facere te-
ſtamentum ſicut ſtatu liber,ꝙ verum eſt.Item ſcias,ꝙ ille q̄ nō
defert appellationi ꝓprię,ſed interim aduerſarius expellitur, vi-
detur appellationi renunciare & ſententia eoipſo trāſit in rē iu-
di.ſ.de reſcrip.ex parte S.& raro alibi inuenies,ſecundū Ber. Itē
b oppo.l.dicit,ꝙ appellatione pendente aliquid [b]innouatur.ff.mā.
l.creditor,in prin.vbi eſt gl.ſing.So. ibi id quod innouabīt , non
poterat expediri eodē iudicio,quia contra aliam perſonam , cō
tra quam nō poterat exequi iudicatum , nec pendebat lis nec.n.
ibi erant complices eiuſdem iudicij,aliaſ ſecus,C.de diuer.reſc.l.
j.quæſtio fuit de facto,duo erant cum iuramento principaliter ī
ſolidum obligati,vnus fecit ſe abſolui a iuramento,cum diceret
16 inſtrumentum eſſe fœneratitium.† Epiſcopus mandauit iudici
ſeculari ne faceret nouitatē,creditor fecit capere aliū , quereba
tur,vtrum dicebaī eſſe facta nouitas ? allegabaī ꝙ ſic.ut d.l.i.C.
de diuer.reſcrip. in cōtrarium allegabatur gl.d.l.creditor.quod
verū eſt,quia abſolutio a iuramento nō eſt facta,niſi de eo, qui
17 petit ſe abſolui,unde non ſunt conſortes eiuſdem litis. † Ex his
ſequitur talis ꝯcluſio,ꝙ cōtra fideiuſſorem contractus , interim
poſſet fieri nouitas,ſed non cōtra fideiuſſitis,vt C.de vlu.rei iud.
l.fi.& ff.man.ſi remunerandi.§.Mauritius.tene mēti.illud eſt cer-
c tum,ꝙ forus epiſcopi nō eſt aprus, niſi prius ſit facta abſolutio
a iuramento,ĵ.de iureiu.c. 1.Itē no.in ver.mandamus,ꝙ poſt di-
dicita teſtificata poteſt Adam probare de iure ſuo, & ſic videī
obſtare ĵ.c.fraternitatis,& in Authē.de teſtib. §. quia uero,& ꝙ
no.ff.de rei vend l.officium.Sol.regula de qua tu opponis.fallit,
vbi ad probandum de iure ſuo iudex non admiſit eum ante didi
cita teſtificata,quo caſu poteſt probari poſt dedicita teſtificata,
argu.ĵ.de iureiurā.debitores.§.ſi.nō enim de facto iudicis imp e
dit ꝓbatio,ut ff.de eden.l.argentarius.§.cum autem,iſta eſt nota
18 bilis limitatio totius materiæ. † Vlterius no.in eodē ver. quod
ille,q̄ appellat,debet probare,& eſt ratio,quia ſemper pro ſenti-
tia præſumitur ſecundum Bar.certe hic præſumitur magis ꝓ ꝓ-
bationibus,quam pro ſententia.vel dic,duobus concurrentibus
ſcilicet ſententia & talibus qualib. probationib. præſumitur pro
ſententia,quod nō placet,cum ſit appellatum,ut ſupra,de reſtit.
ſpol.cum ad ſedem.vel dic, quod nō erat appellatū a diffinitiua,
ſed ab interlocutoria,quæ appō quanq̄ ſit p̄iudicialis,& eius ui-
ctoria abſorbeat diffinitiuā, tñ īterim ñ facit p̄ſumi ꝯ diffinitiuā.
19 † Itē ꝯ appellantes ab interlocutoria eſt iuſtificare ſuam appella
tionem , vt ff.de min.l.ait p̄tor.§.p̄ſumitur.in c.appel.in clemen.
Sed ꝯ hoc immediate oppo.qa iſte Adam offerebat ſe paratū ꝓ
bare,vnde ſi iudex eum non admittat,facit contra iur. ordinē,&
ſic appellatio eſt iuſtificata eoipſo,cum appellatur ab ordine nō
ſeruato,vt infra,de app.cap.interpoſita.Solu.ibi loquitur, quādo
exceptio erat declinatoria.hic autem erat peremptoria ſaltē in-
directè ſecundum Ber.Vel dic,ꝙ iſte Adam dicebat verba nō ta
men offerebat ſe probaturum,offerre enim quis debet facta,nō
verba:vnde iſte Adam debuit ſaltem nomina ſuorum teſtiū tra-
dere & petere,ut citarentur , quod non fecit , & ideo non videī
ꝓbationem obtuliſſe ut dicit illa l.no.ff.de arbitris.l.non ex om-
nibus. Sed certe hoc non videī verum: quia ſi hoc fecit,non ui
deī grauatus,ergo temere appellauit,dic quod fuit grauatus qa
iudices expreſſe repulerūt exceptiones legitimas contra teſtes
quas admittere debuerunt poſtea probandas ſuo loco & tēpo-
re.has igitur prius proteſtatus in cauſa appellatiōis poterit ꝓba
re:nam iudex q̄ denegat aures excipienti,videtur ei dare libellū
repudij, & ab hoc grauamine bene poteſt appellari, imo fuerat
grauatus,qa interlocutoria fuerat lata ſuper radice libelli aduer
ſarij ꝯ Adam,& contra radicem defenſionis Adæ,cuius omnis
exceptio fuit repulſa per primos iudices,& ideo fuit appellatū ,
argumē. ff. de mino. intra vtile.Conclude ex prędictis quatuor.
Primo,ꝙ lata interlocutoria exceptionib. indiſcuſſis valet . Se-
cūdo quod ab ea poteſt appellari.Tertio quod pendente appel
latione factum nō eſt ipſo iure nullū, ſed irritum.Quarto quod
20 talis appellans debet ſuā appellationem iuſtificare. † Adde qn-
to quod iudex,q̄ pronunciauit bene appellatum ab interlocuto
ria,irritat q̄quid poſtea factum eſt in executione dictæ interlo-
cutoriæ.Si autē appelletur à diffinitiua, & ſunt diuerſa capitula,
illud ſolum capitulum retractatur quod injuſtum eſt, ut inf.de
teſt.Raynutius,&c.Raynaldus.ita intelligitur C.de reb.cre.l.ge-
21 neraliter.§.& ſi iudex,& facit.ff.de mino.l.etiam.§.ſi.† Capio gl.
de uerbo , moleſtia.& opponitur,quod iudices ſunt functi offi-
cio ſuo , & non pertinet ad eos defendere amodo remiſſum ꝓ
eos in poſſeſſionē,ut l.iudex.ff.de re iud. Nam mittere in poſſeſ
ſionem pertinet ad ſolum ordinariū , cum ſit mixti imperij , ut
ff.de iuriſ.omn.iud. iubere cauere.Item ad iudicem delegatum
nō pertinet futuri temporis tractus.Solu.imo de iure canonico
delegatus poteſt vſque ad annum in poſſeſſionē mittere, & miſ
ſum tueri,item & ultra annum,ſi plus extenditur ſua iuriſdictio
ſecundum Ber.ſed de iure ciuili dic,id debere fieri ꝓ ordinariū,
ff.de re iud.a diuo Pio,in prin.ſubtiliter no.ff.de pac.l.tale pactū
23 § qui prouocauit.†Conſidera,quod ſi victo eſt impoſitum ſilē-
tium,nūquam eſt ſententia executioni plene mandata, qa ſi ſi-
let hodie,pōt moleſtare cras,vnde in factis negatiuis ſentētia vix
recipit plenam impletionem,vt dicit l.illa no.C.de n̄ata.l.ſiue
apud acta,& C.de vſuf.l.corruptionem,C.de pac.l.j.in ma.gl .ff.
de ꝙd.ob cau.l.dedi, in prin.ff.de ſer.ruſt.p̄d.l.prima.in fi. donec

ratiſ-

ADDITIONES.

a Vinc.God. Inimicus. Adde quando inimicus reppellatur à teſtimonio . Soc. conſ.228.in cauſa Gabrielis.verſi.nec etiam obitat, cum verſi.ſequen.lib. ſecundo Alexan.conſil.99.lib.primo. & conſil. 227. quod eſt Dom.Vincen.Paleotti lib.4

b Aliquid.Vide plene p Dom.Iaſ.in l.j.C. de bonorum poſſeſſ.ſecundum tabu.

c Vinc.God.Foru..Adde,an forus conſcientiæ,differat a foro contentioſo, uide Fel.in capit.Vigilanti,colum.fin.de præſcrip.& in capit.canonum, colum.12. de conſtit.

BIU Cujas

ſatiſdatum ſit de moleſtando,argu.ff.ſi ſer.ven.l.egi.& l.harũ,&
23 ff.de no.ope.nũ.l.ſi prius.† Gapio gl.ſuper verbo aliter.& videt,
ꝙ ſi iſte Adã falſum expreſſit,debeat remitti ad priores iudices,
& in expenſis cõdemnari,vt no.in c.vt debitus.ĩ,de appell.Solu.
licet iſte Adam nõ expreſſerit verum ſimpliciter,expreſſit tamẽ
ſecundum quid,& ideo cã non debet remitti ad priores iudices
24 tãquam ſuſpectos,ut C.de appe.l.eos,in prin.† Cõſidera, ſi Adã
per errorem dixit ſe depoſitum.cum non eſſet,proceditur tanq̃
lite pendente,vt C.de erro.aduo.l.fi.nam iſte error,qui non afficit
aduerſarium,non officit reſcripto,& ſic in appellatione ſit iuſtitia,licet
in proſecutione ſit error,vincit quis ex vi iuſtitiæ tex.
eſt hic not.& ff.de offi pręſi.illicitas,§ veritas, & C.ſi contra ius
vel vti.pu.l.fi.iuſtitiã nãque colimus, & boni ęqui notitiam profitemur.l.j.in
prin.ff.de iu.nihil enim honorabilius eſt cultu veritatis.vnde
Ariſto.duobus amicis exiſtentib.Platone , & veritate,ſanctum
eſt præhonorare ueritatem,lib.ethi.de cõd.&dẽ.hoc
modo.ff.de iureiur.l. 3.§.pe.ff.de ꝓba.l.fi.Reſtat vltima gl.parua.
25 † Et quæro,nunquid teſtes reprobatorij cogantur ad teſtificandũ
& de iure ci.certum eſt,ꝙ ſic,niſi ꝯ certas perſonas, ſed de iure
canonico gl.ſentit ꝙ non,dic,ut infra,tit.j.dilectorum.

SVMMARIVM.

1 *An teſtes mittere,& quos debeat iudex,in princ.& nu.1.2.6.& 7.*
Receptio teſtium,an committatur in criminali.
Teſtes recipere,& confeſſionem etiam in cauſa ſtatus,& criminali tabellio non poteſt abſque commiſſione iudicis.
2 *Teſtes ſi ſint infirmi,vel ſenes,an ſufficiat mittere vnum notarium qui eorũ iuramenta recipiet,& dicta conſcribet.& num.1.& in prin.& idem in aliis quibuſdam.*
3 *Teſtes infirmi,ſenes,& debilitate confecti, an poſſint recipi lite non conteſtata & qua cautela vtendum.*
4 *Teſtis qui exceſſit 70.annum,an cogatur teſtificari.*
Veritatem qui cęlat, & ſubtrahit ſe a teſtificatione,an teneatur pœna falſi & mortaliter peccet.
5 *Pauper,an poſſit eſſe teſtis.*
Vitioſus in ſe præſumitur in alios multo magis.
Numerus teſtium ſupplet fidem,ſi non ſint multum boni.
Teſtibus quibus fides adhibenda,committitur arbitrio iudicis.
6 *Teſtis,ſi interrogetur,an ſit pauper,quid iuris,ſi ad elidendum teſtimonium ſuum dicit,quod ſic.*
Mendacium in fraudem teſtimonii non officit veritati.
Pauperibus in quo fauetur,& nu.10.
7 *Teſtis debet ire ad iudicem,& non iudex ad teſtem.*
8 *Arbitri,an poſſint facere commiſsiones.*
9 *Arbiter quando facit commiſsionem,an debeat pars citari.*
Ad ſententiam interlocutoriam quod pars non ſit citanda , non eſt ſemper verum.
10 *Licita ſunt aliqua propter paupertatem,quæ alias non eſſent licita,& numero 6.& 7.*
Fideiuſſor vendere bona debitoris pauperis citra mandatum poteſt.

CAP. VII.

Si qui teſtium. Iudex mittere debet ad teſtes, qui ad eum venire nõ poſſunt. & illud c. loquitur
in cauſa ciuili , non autem criminali ſm Te. Innocen. &
Hoſt.Nam in criminali non poteſt teſtium receptio committi,
ut ff.de teſt.l.3.§.idẽ diuus,ibi dum dicit.Nam ipſos interrogare
ſoleo. ſi tamen ſunt teſtes alterius territorij , ſcribat iudici illius
loci,ut eos recipiat,& eorũ teſtimonia remittat ſub ſigillo,ut ff.
quemadmo.te.aper.l.ſi qs ex ſignatorib.& argu. ff de bo. aucto.
iu.poſſ.cum unus.§.is q,& C.de fi.inſt.auth.apud eloquẽtiſſimũ.
Aliquando teſtis impedit de facto,& tunc debet ad eũ mitti,ſecus,ſi
impeditur de iure,ut qa infamis,nam tunc debet reijci,aliter
ſit interpretatio ĩ iudice,ut ſ̃. de reſcr.ſciſcitatus.imo nec ibi
1 excuſat infamis.† Dicit Innoc.qđ in criminali nõ committit receptio
teſtium qd ergo fiet?reſpondeo,ſcribet iudici illius loci,
vt ex ſua iuriſ.eos recipiat nec dicitur tunc officium committi,
ſed exigi.ff.de bon.auth.iud.poſſ.cũ vnus.§.is q illud.Scias ꝙ nullus
tabellio põt in abſentia iudicis recipere teſtes ſine ſpeciali cõmiſſione,qa
nunquã reperit ꝙ tabelliones poſſint auctoritate ꝓpria
recipere talia iuramẽta, ut dicunt duæ gl.no.C.de teſta.hac
conſultiſſima.§.pe.C.de lib.cau.l.iubemus.ubi etiã dicit gl.multum
no.ꝙ tabellio abſente iudice non poteſt recipere cõfeſſionem
partis ĩ cauſa criminali, uel ſtatus.Caſus iſtius ca.facilis eſt.
2 Nã quęſitum fuit,ſi teſtes ſunt† infirmi,uel ſenes,uel debiles,vel
paupertate depreſſi,ita,quod non poſſint coram iudice venire ,
qd fiet?reſpondetur,ꝙ iudex mittet ad eos perſonas idoneas, &
diſcretas,q̃ eorum iuramenta recipient,& dicta cõſcribent.Quęro,an
ſufficiat mittere vnum , puta notarium ſuum ? reſpon.ſic,
ſed ubi deeſt tabellio mittentur duę perſonę loco tabellionis,vt
ſupra titu.j.c.quoniam cõtra falſam.no.quod ad iſtos impeditos
debet iudex mittere,&hoc propter neceſſitatem.Item perſonas
egregias,& hoc propter dignitatem,vel nobilitatem.Itẽ ad mulieres,&
hoc propter honeſtatem . ſi iſti teſtes ſunt alterius fori
põt ſcribere proprio eorũ iudici,ut eos recipiat,& dicta eorum
ſigillata ſibi tranſmittat ſm Ber. & no.hic quòd dicit de ſigillo
3 † Quærit Ber.nunquid ibi teſtes tres.ſ.infirmi,ſenes, & debilitate
a ꝯfecti,poſſunt recipi lite nõ ꝯteſt.dicit Ber. ꝙ ſic. ca.quoniam
frequenter,in princi.ſupra,ut li.non ꝯteſtata.Nã queamdmodũ
poſſunt recipi ante cõditionẽ debiti exiſtẽtẽ,ut ff.ad leg. Aquil.
l.in l.Aquilia,ſi deletũ.Itẽ poſt li.ꝯteſta.factã de facto , vt ibi patet.&
ita nullo modo ꝯte.nec quaſi.puto tñ ꝙ optima cautela ſit
qđ iudex primo interloquat eos,valetudinarios,ſenes,uel debiles,&ideo
recipiẽdos lite nõ cõteſt.& facit C.de naufr.l.de ſub-
4 merſis,lib.11.& l.ne qd.ff.de incen.rui.nauf.† Quærit Ber.vtrũ teſtis,q
exceſſit 70.annum,cogat teſtificari?ius ciuile dicit,ꝙ non.
ſed đ iure canonica ſecus,qa peccatũ mortale eſt veritatẽ occultare.&
innuit gl.ꝙ teſtis,q ſe cęlat,vt veritas non appareat teneatur
crimine falſi,vt infra de fal.capitu.primo.nã ſi ſubtrahens vocẽ
mortuã,id eſt inſtrumentum, ut veritas nõ appareat punitur
de falſo,ita pari ratione,ſi ſubtrahit vocem viuam.iſta tamen nõ
eſt omnimo bona ſimilitudo,quia qui ſubtrahit inſtrumentum,
cęlat veritatem iã probatam, ſed qui per ſeipſum, ſubtrahit probandam.item
crimẽ falſi in teſte eſt periurium, vnde teſtis non
iuratus non proprie dicitur falſus,niſi dicas quod nõ ex clauſula
ſpeciali falſi teſtes,ſed ex clauſula generali,qa facit,ut veritas apparere
non poſſit,cum etiam leuis occaſio eum excuſet,puta qa
timet calumnias partium,vel potẽtiam,arg.ff.de abig.l.prima.in
5 fi.de hoc dixi.C.de epiſco.& cleric.l.presbyteri.in lectu.† Sequit
quarta pars,ſcilicet de paupere, & uidetur quod pauper nõ poſ-
b ſit eſſe teſtis,quia vilis,ſuſpectus,& de facili corruptibilis,[b] vñ nõ
dr,idoneus q egeſtate laborat. ff. de fideiu.l.q ſatiſdare. ff.de pri.
cre l.ſi creditores.ff. q ſatiſd. cogã.l.ſi uero.§.1. Sed ibi loquit de
idoneitate ſoluendi,ſed ad verum dicendum quilibet eſt idone9
nã,niſi ſe deprauet mentiendo,& magis creditur virtuoſo pauperi,
quam diuiti vitioſo.Solu.aut incidit in paupertatem ꝓpter
uitium ſuum,& non eſt idoneus teſtis, qa nõ ſolum rerum , ſed
famæ ſuæ prodigus eſt,& tunc repellitur,quia vitioſus in ſe,p̃ſumitur
vitioſus in alium multo magis,ut no.C.de ſen.paſ.l. fi.aut
ſine vitio,& ſi quidẽ eſt bonę famæ,eſt idoneus teſtis:ſi aũt nullius
eſt famæ neque malæ,tunc minus ei creditur,niſi quod deficit
in fide,ſuppleat numerus. nam ut elegãter dicit Accur.licet
teſtes non ſint multum boni,tamen quod deficit in fide ſuppleat
numerus,ut no.ff.de teſtibus.l.3.§.eiuſdem in verbo numerus.quam
gl.tene menti.Et breuiter hæc omnia committuntur
iudicis arbitrio.quia non poteſt dari certa deſcriptio , vt ff.eodẽ.
5 l.3.§.tu magis,vbi eſt melior tex.qui ſit in iure.† Sed pone,teſtis
interrogatus,an ſit pauper,ad elidendum teſtimonium ſuum,dicit
ꝙ ſic.reſpon.illa elidita non officit veritati,argu. ff. de ꝓbat.
l.fi.& C.de mendicantibus validis.l. vnica,lib.11.Et ſi tu dicas,
iſte eſt mendax teſtis ergo non creditur ei in aliquo,reſpon.mẽdacium
in fraudem teſtimonij non officit veritati.Item non tãgit
id ſuper quo eſt productus & iuratus,quia nõ medullam negocij,nec
eius qualitatem,alias bene infringeret ſeipſum,ut ĩ capit.veniens,el
primo.infra,eodem titulo,& tamen talis teſtis debet
puniri , quia callide locutus eſt . ſed quare mittitur ad teſtes
pauperes,cũ poſſint pſonaliter venire expenſis ꝓducentis,& ma-
c gis ſecure iuxta illud,cãtabit vacuus coram[c] latrone viator,reſpõdeo,loquitur
de tali paupere, cum dedecus eſt in publicum cõparere,ut
ff.ex quibus cau.ma.l.in eadem,ſecundum Ber. Et no.
hic faueri pauperibus.ſic ſupra,de reſcrip.ad aures, vbi talis ratio
eſt digna fauore.ſecus , ſi ſit digna vberiori cautela.ff de priuile.
7 cred.l.ſi creditores.† Et no.quod regulariter teſtis debet ire ad
iudicẽ,nõ iudex ad teſtẽ,C.de epiſco.& cle.l.iubemus.§.omnes
& no.C.eodem titu,aut.ſed iudex,quia iudex debet ius reddere
in loco maiorũ,nõ in domibus priuatorem.l.pe.ff. de iuſtitia &
8 iu.C.de ſentẽ.& interlo.omn.iudic.l.cum ſententiam.† Quæro,
quid in arbitris,vtrum poſſunt facere iſtas commiſſiones? Vgo
de Porta renouata , qui erat arbiter in cauſa cuiuſdã viduæ,quã
uolebat videre & alloqui,dicit quod non.dic contra,quia cui ꝯmittitur
totum,committitur quælibet eius pars, ſed diſcretioni
arbitri committit principale,ergo & incidentia,argumen.in ratione
ſui.C.de teſtibus.l.ſi quando.ibi dicitur,quod cui committuntur
maiora , & minora videntur committi.item qa arbiter
9 redigitur ad inſtar iudicis.† Sed nunquid,quando facit iſtam cõmiſſionem
debet citari pars?reſpond.non uidetur,quia illa com
miſſio

ADDITIONES.

a Vinc.God.Senes.Adde ꝙ ſenes 80.annorum non tenẽtur perſonaliter cõparere
niſi ſint robuſti Rot.in deciſio.226.Senex.in nou. & ſeniores præferuntur
in conſequendis priuilegijs & in honoribus & dignitatibus Tho.Grau.conſi.
6.nu.9.& 19.in ciuilibus.

b Coruptibilis.Vide omnino alleg.per Dom.Iaſ.in l.ſecunda.§.primo.ff.qui ſatiſdare
cogantur.

c Vinc.God.Coram.Adde quod paupertatatis priuilegia.quæ & quot Fel. in ca
pit.ſignificantibus, columna prima, de offic.delega.Et pauper quis præſumitur,
niſi probetur diues.Bar.& Doc.in l.ſi vero,§.qui pro rei.ff.qui.ſatiſd.cog.
& per Abb.in c.pone,el 1.de elect.

BIU Cujas

missio est quædam interlocutoria, sed in interlocutoria nō requritur citatio. Dic partem citandam, nam illa theorica, quod ad interlocutoriam non sit pars citanda, non est semper vera, ut eleganter no. ff. de arb. l. sed interpellatur. §. primo. & C. de re. credi. l. generaliter. §. his de præsentibus. & tamen fateor, quod quædā sunt, ad quæ non est pars citanda, vt sunt illa, in quibus nulla exigitur discussio. l. 2. §. pen. ff. de bon. posses. quia in illis proprie nō est pars, s. aduersarius, glo. ibi singu. † Item no. hic, quędam licere propter paupertatem, [a] quæ alias nō licent. simile dicit lex, quod propter paupertatem fideiussor habet vendere bona debitoris, & satisfacere creditori, licet non habeat aliquod mandatum ad vendendum. ff. man. l. si procu. §. ignorantes. & non est alibi, not. C. de episco. & cleri. l. si quis ad declinandam. §. siue autem ampliores, vbi videas. prodest enim appellanti, qui propter paupertatem non prosequitur, vt non currāt ei fatalia. infra de appe. ex ratione, per Innocen.

ADDITIO.

a Paupertatem. Vide multa cumulata per Dominum And. Barb. in capitulo, significantibus, in decima col. sup. de offi. deleg. & aliquid no. Mod. in auth. præterea. C. vnde vir & vxor.

SVMMARIVM.

1 *Corrupti & periuri non debent ad testimonium admitti.*
2 *Testimonium falsum si quidam tulerunt in causa matrimoniali, & propter illorum testimonium sententia diuortii lata fuit, postea vero accedentes dicunt se corruptos falsum dixisse, vtrum ad dictum ipsorum debeat sententia retractari.*
Corruptio testis sufficit, licet verum dixerit, ad inualiditatem testimonii.
3 *Adulterium si sit secutum ad dictum falsi testis, de adulterio, & de falso venit puniendus.*
Adulterium quoties committitur, tot pœnæ sunt imponendæ.
4 *Testi, qui se asserit periurum creditur contra se, sed non creditur quo ad retractationem sententiæ.*
Crimina si duo quis committit, de vtroque, an de vltimo puniatur.
5 *Adulterium, an aggrauet falsum, vel econtra.*
Aggrauatio vnius delicti per alterum quando fiat.
6 *Causam damni dans quando verum est, quod videtur damnum dedisse, & numero 9.*
7 *Mouentes guerras tenentur de omnibus malis inde secutis, nisi guerra fuerit licita.*
Sententia diuortii lata per falsos testes, si est contractum nouum matrimonium, an possit retractari.
8 *Decapitatus si sit aliquis ad dictū falsi testis, an poterit puniri de homicidio.*

C A P. VIII.

1 **Sicut nobis.** †Corrupti & periuri ad testimonium nō debent admitti. secunda ibi, super quo.

2 †Casus. quidam pro pecunia falsum tulerunt testimonium in causa matrimoniali, propter illorum testimonium sententia diuortii lata fuit, postea vero adinuicem accedentes dicunt se corruptos falsum dixisse. Quæritur vtrum ad dictum ipsorum dēat sententia retractari? respondetur, ꝙ si sit contractum nouum matrimonium cum alio, testes debent puniri de periurio, & adulterio, vno, vel pluribus, quibus causam dederunt. Si vero res est integra, falsitate comperta, sententia reuocetur, testimonium autem prædictorum, cum asserant se periuros, non recipitur. Not. quod dixi in summario. Dicit Inno. quod sufficit probare, quod testis sit corruptus, licet in facto principali deposuerit verum, quia in interrogatorio, an esset corruptus periurauit, & cum iuramentum testis sit indiuiduū, non potest pro parte valere, & ꝓ parte non ualere. Item periurus statim remouetur ab actu testimonij, ergo illud officium nunquam resumere potest, vt no. in
3 Authent. de armis, §. fina. colla. 6. † Item nota, quod si ad dictum falsi testis est secutum adulterium, punitur de utroque, scilicet de falso, & de adulterio. Item no. quod quoties adulterium com
4 mittitur, tot pœnæ sunt imponendæ. † Item no. quod testi, qui asserit se periurum, creditur contra se, sed nō creditur quo ad retractationem sententiæ, quod est bene no. Opp. extra glo. Nam quoties duo crimina committuntur, punitur quis de vltimo, & primum confunditur, vt ff. de fur. l. verum. hinc est, quod de vulnere, & morte, non punitur quis de vulnere, sed de morte tantū. Item si quis facit insultum, & vulnus, confunditur insultus & nō fit punitio, nisi de vulnere, vt ff. ad legem Aquil. l. illud. §. fi. & no. ff. de fur. l. nunquam plura, & C. de accu. qui de crimine, vbi sunt glo. nota. so. ibi erat vnus terminus, delicti, hic plures & diuersi generis, sicut si quis simul occideret, & derobaret, vt C. de accu. l. si quis homicidij. Secundo oppo. & videtur, quod de pluribus adulterijs vna tantum sit pœna, ut not. ff. de furtis. l. vulgaris, in ptincipio. so. aut committuntur continuatiue, & vna est pœna, vt ff. de act. & obl. l. penult. vbi glo. eleganter dicit, quod diuersa facta pro vno computantur ratione continuationis: aut diuersis locis, & temporibus, & tunc plures sunt pœnæ, vt hic. Non obst. quod no. ff. de iureiur. l. eum qui. §. in popularibus, in quæstione de appenso, quia ibi erat actus continuabilis, ut ff. de furtis. l. inficiando. §. infans hic instantaneus. sic. C. de ser. fu. l. qcunque. vltę

rius no. ꝙ cum principium imputatur alicui, imputantur omnia
5 quæ sequuntur ex illo. † Quæro, nunquid adulterium [a] aggrauet
a falsum, vel eō? dicit Ber. notabiliter, quod non, quia sunt per se distinctæ species: sed qn̄ vnum delictum est species, & adiunctum eius est qualitas, tunc vnum aggrauat aliud, sed gl. in l. quicunq; prędalleg. dicit, ꝙ vnum aggrauat aliud, quia consuetudo delinquendi aggrauat pęnam, vt in l. 4. C. de epi. au. item rapina aggrauat adulterium, vt l. j. C. de rap. vir. & C. de sepul. vio. l. qui sepulchra. alibi dicit lex, quod contumacia aggrauat pœnam, text. est no. ff. de pœ. relegat. dic, ꝙ species delicti eadem est, sed persona delinquens aggrauat suam conditionem, tanquam sordes additę sordib. vt l. 2. C. vt intra certū tempus crim. quæstio term. vbi tex. no. vnde proprie pœna delicti non mutatur, sed arbitraria se
6 uerius punitur. † Item no. dicit glo. quod qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, quod uerum est, si causa est cōiuncta cum damno, secus, si esset causa multum remota, vt not. in l. si
7 mulier. ff. rerum amota. † Ex hoc no. argumen. contra mouentes guerras, quod tenentur de omnibus malis inde secutis, nisi guerra fuerit licita. Quæro, nunquid sententia diuortij lata per falsos testes possit ipso iure retractari, si contractum est nouum matrimonium bona fide? respondet sic. quia tale matrimoniū est impossibile, & rupto principio rumpitur finis, argumen. ff. de pact. l. si debitorem. oportet tamen hoc casu probari falsitatem, non autem sufficit probare solam corruptionem testium, quia possunt esse corrupti, ideſt simoniaci. & cum hoc stat, quod potuerunt testificari veritatem in facto principali. sed si non est lata sententia, sufficit probare solam corruptionem, quia sunt testes falsi, in eo quod iurauerunt se non esse corruptos, vnde totum testimonium eliditur, vt supra, de proba. c. licet causam. Vel dic, ꝙ ex quo annullantur testes, & testimonia ex sola corruptione, ꝙ annullatur sententia, argum. ff. de excus. tuto. l. qui testamento. nec est opus petere restitutionem in integrum, quia illud ha-
8 bet locum in alijs causis, non in causa matrimoniali. † Et prædicta sunt ad quæstionem: nā dicit statutum, quod falsus testis puniatur in centum, pone, quod ad dictum falsi testis aliquis est de capitatus, vtrum poterit puniri de homicidio? & vr̄ casus istius c. quod sic. facit l. j. post princ. ff. ad leg. Cor. de Sicar. illic habes expressum, quod talis testis punitur pœna l. Cor. de Sic.

ADDITIO.

a Vibc. God. Adulterium. Adde ꝙ adulterii appellatio est generalis, proprie tamen in nupta committitur, & quæ sit adulterii pœna habetur Instit. canoni. titulo de adulteriis, & ali. coniu. illic. Abb. in consi. 37. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Socius criminis & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ.*
2 *Syndici communitatis Perusii possunt & tenentur denunciare maleficia cōmissa in suis villis, licet sint infames, vel periuri.*
Pro tempore, locutio significat temporis aptitudinem.
3 *Vox vnius nullius, vbi agitur de crimine.*
Iuramentum in supplementum probationis de partium voluntate deferri, an possit, vbi sit alias prohibitum.
4 *Forma excipiendi contra testem, qui dicitur socius criminis, quæ sit.*
Testis potest infringere seipsum confitendo societatem criminis.
5 *Testi vni, an credatur.*
6 *Vsurarii duo si sint socii, vnus contra alterum super vsuris testificari non potest.*
7 *Testis vnus cum aliis duobus testibus an plene probet de fama.*
Causa ciuilis famosa, vel ardua, æquiparatur causæ criminali.
Fama quid, & eius officium, & operatio, nu. 8.
8 *Principator famæ si constans fuerit, non plus operatur, quam illius dictum extra iudicium.*
9 *Indicium quot modis dicatur, & per quot tres habeat probari.*

C A P. IX.

1 **Veniens, el j.** †Socius criminis, & muneris non testificatur etiam in crimine simoniæ. h. d. primo ponitur facti & processus narratio, & iudicis diffinitio. In se cūda Papæ confirmatio, & eius ratio. Secunda ibi, & nos. Casus, Quidam presbyter tenebat quandam ecclesiam, petebatur eius remotio, eo ꝙ habuisset ingressum per simoniam, ad ꝙ proban. fuerunt inducti duo testes, qui deposuerunt iurati, ꝙ iste presbyter pro beneficio consequendo promisit vnicuique parochianorum suorū remittere quinq; barillos vini, q sacerdoti ibi seruienti tpe debito consueuerat per ipsos parochianos tanquam procur. eccl'iæ præstare, tñ vnus istorum testium obiecit, ꝙ secū fuerat factum illud pactum: iudex causæ sacerdotem absoluit, Papa sententiam confirmat & commendat: nam qui dicit, ꝙ secum erat factum illud pactum, confitetur se eodem crimine irretitum, vnde remanet solūmodo vnus alius testis, & uox vnius, est vox nullius. Dicit Inno. ꝙ infames admittuntur ad denunciā
2 dum infamem, sed non ad testificandum contra infamem. † Ex hoc not. quod Syndici communitatis Perusij possunt & tenentur denunciare maleficia commissa in suis villis, licet sint infames, vel periuri, quia iuramentum eorum non est iuramentum probationis, sed calumniæ, tene menti. Ibi, Promisisset, ff. de cal.

l. qui

BIU Cujas

l.quinetiam.Ibi,pro tpe ſeruienti,no.ꝙ hæc dictio,pro tpe.ſignificat temporis aptitudinẽ.Ibi.cum altero, nota ꝙ tota probatio
3 ruit,ſi vnus ex duobus teſtibus annihilat'† Ibi,infectus.C.de epiſco.& cleri.l.ſi q̃cunque.Ibi,Nec vnus, no.ꝙ vox vnius vox nullius,vbi agit̃ de crimine,non enim hoc caſu pōt deferri ſacramẽ tū in defectū,ꝓbationis,ꝙa cā eſt grauis & famoſa.An aūt de partiū voluntate poſſet deferri,vr̃ ꝙ ſic,ꝙa tunc ſacramentū habet vim ꝓfeſſionis,ꝙ dic,vt plene no.in l.2.§.quacūque.ff.de iureiu-
a ran.Oppo.ꝙa ſpeciale eſt in crimine ſimoniæ *, ꝙ ſocius admittatur in teſtem.ſolu.patet ex caſu ſummarij,quia hic laborat duplici morbo,ſcilicet,quia eſt ſocius & ſimoniacus cautione pro
4 miſſionis corruptus.† Modo ego q̃ro,quæ erit forma excipiendi contra teſtem,quia dicitur ſocius criminis? Solu.dic,ut no.C. de lib.cauſa.l.ſi filium,& ibi eſt melior gl.q̃ſit in iure ciuili,aliã gl.habes in iure canonico,in c.mediatores,infra, de teſtib.lib.6. Sed quare iſte presbyter ex vno teſte non ponitur ad torturã reſpondeo,quia cauſa eſt ciuilis,ut ff.de quæſtio.l.maritus.Not.ꝙ vnus reorum delinquendi contra alterum teſtificari non poteſt. Item no.quod teſtis poteſt infringere ſeipſum confitẽdo, quod
5 eſt particeps eiuſdẽ criminis. † Opp.vlterius,& uidetur, qđ uni
b teſti credatur ᵇ de do.præle.Theopōpus.Solu.extra iudiciū uni teſti creditur,in Authen.de non alie.§.& vt neq;,in iudicio nō, & eſt ratio,quia extra iudicium proceditur de communi cōſenſu partium.Dicit Accur.ꝙ uni ſolenni viro quis poteſt credere, & excuſatur per hoc,& no.ff.de cond.& demon.Titio fundus. Et argum.ꝙ ꝓſilium vnius famoſi Doctoris excuſat iudicẽ cauſæ, qui ſequitur illud conſilium, ſi conſultor fuit electus de cō ſenſu partium,niſi conſilium cōtineret certum & expreſſum errorem,& ſic debet intelligi,ꝙ no.per Bar.ff.de re iu.l.ſi conuenerit.Vel dic ad ꝓtrarium,ibi teſtator ita ſtatuit.Pręterea ibi potius creditur ut executori & diſpenſatori,q̃ vt teſtificatori.die, ꝙ ibi fungit̃ duplici officio.ſ.teſtis,& ideo iurat:& executoris & ideo
6 ei ſoli credit̃,& nunc intelligis. † Et collige hic ar.ꝙ ſi ſunt duo uſurarij ſocij,vnus ꝙ alterum ſuper vſuris teſtificari non poteſt, argumẽ.cōtra.C.de hęre.quoniam.§.inter ſe,& C.de inoff.teſt. l.in arena.ff.ſol.mat.§. viro atque vxore,Itẽ ꝙ quia cōfeſſio vni⁹ videtur alteri nocere.l.hoc vnius,in prin.ff.de pac.quia non ꝓbetur in uia iuriſdictionis neceſſariæ bonam fidem cognoſcere. ff.man.Quintus.Sed reſpōdeo,ꝙ ille,qui hic litem conteſt.eſt ſibi conſolidauit ius agendi,& ideo alius tanquam pars nō poteſt confiteri,ut no.ff.de noua.l.ſi rem,§.fi.nec tanquam teſtis,ꝙa ſo-
7 cius criminis. † Quærit gl.nunquid vnus teſtis cum alij duobus teſtibus de fama plene probat? & dic, ꝙ nō in criminali.ſed in ciuili probat,dic,ſi ciuilis cauſa eſt famoſa,vel ardua,non probat, ꝙa æquiparat cauſæ criminali.ff.de excuſ.tu.l.propter litẽ.ſed ſi eſt ciuilis & non magni præiudicij,& talis in qua cōſueuerit deferri ſacramentum in defectum probationis, tunc probat plene cum vno teſte,dummodo reddatur ratio famæ,quare orta fuerit ex aliquibus iudicijs.ut no. Bar. ff. de q̃ſtio.l.de minore.§.tormẽta,ad finẽ,vbi omnino videas.Porro fama nō eſt aliud quam ratiocinatio populi,uel plurimorū cum eorum opinione ꝓcurrens.iſta eſt fama,i.diuulgatio,vel locutio,cuius natura eſt ad aliquid dictum,ꝙ vulgus credit præſiſtere.& ideo accidit rei factæ, non autem natura ſua factum præceſſit, & quia ſubſequit̃ officium eius eſt confirmare,aliquam probationem nō autem fun-
8 dare per ſe.ff.de teſt.l.3.in verbo,confirmat † Et no.qđ ſi cōſtat, ꝙs fuerit principiator famæ, non plus operatur, q̃ illius dictum extra iudicium.ff.de adul.l.miles.§. mulier.ſi autẽ quaſi diuino nutu nata eſt quaſi authore Deo,vt ĩ Aut.de teſti.§.& licet, verſ. hæc autem omnia,ibi dum dicit,Deo huiuſmodi non patiente occultari,quaſi terra loquat̃ iuxta illud, vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.vel ex ſuſpicionib.validis hominū diſcretorū,iſta eſt fama efficax & fundata. ĵ.de ſim.cap.licet Hel.C. de offi.rectoris proui. l.iuſtiſſimū,& ſicut corpus facit umbram lucente ſole, ita fama eſt quædam vmbra operum, & beatus qui poſſidet bonam famam,& contra proximus eſt periculo,quem fama denigrat,ut legitur & no.in Auth.quomodo oportet epi-
9 ſco.in principio,collat.prima.† Indicium autem dicitur duobus modis.uno modo,prout eſt probatio a remotis,& tunc debet ꝓbari per teſtes: alio modo, prout eſt probatio de viſu,& auditu, & hoc dupliciter,vno modo,prout eſt probatio non ſolemnis, ut inter libertos,& exiguntur duo teſtes,& dicitur indiciū facta ꝓparatione in ſeptẽ teſtes,C.familiæ erciſcundæ.l.fi. alio modo, prout eſt probatio ſemiplena vnius teſtis optime teſtificantis de viſu,vt no.ff.de queſtionibus.l.maritus.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Simoniæ.Adde ꝙ ſimonia eſt crimẽ publicum & æquiparatur crimini læſæ maieſtatis Alex.in l.1.ff.de pub.iud.Rui.conſil.158.nume.tertio, libro quinto.

b Credatur.Vide Bar.conſi.193.aliquid per Abb.conſi.51.& ſeq.lib.1.Lud.Ro. conſi.20.colum.2.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa ſi fuerit cōmiſſa inter aliquos lite conteſt.& receptis teſtibus, illi sũt mortui uel abſentes, vnde Papa commiſit cauſam quibuſdam iudicib.nouis,an atteſtationes receptæ coram primis,debeant produci, & valerent coram ſecundis.*

Inſtantia perempta,quæ tangunt principale negotium,non pereunt,& nu.2. & ſequentibus.

2 *Sententia vbi facit ius inter omnes idem faciunt probationes.*
Sententia non poteſt ab actis ſeparari de iure probationis.

3 *Atteſtationes,& acta in uno iudicio recepta valent in alio ſubſequenti,& nu.4.& 5.& ſequentibus.*

4 *Translatio eiuſdem inſtantiæ durantis quando fit,tunc nulla acta peunt, nec in cauſa appellationis.*
Appellationis iudicium eſt ſuppletiuum,& oppreſſorum præſidium.

5 *Atteſtationes licet non ſint publicatæ partibus,tamen quia non ſunt notæ iudici,poteſt iudex ex ipſis atteſtationibus formare ſententiam.*
Atteſtationes non publicatæ non faciunt fidem publicam.
Inſtantia iudicii quibus modis perit & tanſit,& nu.6.& 7.

6 *Inſtantia tranſit aliquando de iudice ad ſucceſſorem,& ad alios.*
Commoda rei quæ.
Hæredi quæruntur adeundo hæreditatem omnia iura,quæ poſſunt acquiri ſine actu corporeo.

7 *Inſtantia ante litem conteſtatam non tranſit in hæredem in realibus iudiciis.*

8 *Probationes factę in vno iudicio,an faciant fidem in alio.*
Defendere non dicitur qui confitetur.

9 *Acta facta cum uno in cauſis criminalibus,nunquam nocet alteri, niſi quo ad ordinem ſeruandum.*

CAP. X.

Cauſam,quæ.el j. Atteſtationes receptæ corã primis iudicibus debent produci coram ſecundis,ꝙbus cā eſt commiſſa de nouo.h. d. primo.vel ſic deuoluta iuriſdictione deuoluunt̃ acta atteſtationū vtriuſq; partis.h.d.ſecūdo.vel ſic.Acta corã primis iudicibus dēnt produ
1 ci coram ſecūdis.h.d.tertio.† Caſus,fuit cōmiſſa cauſa ª inter ali
a quos,li.conte.& receptis teſtib.illi ſunt mortui, uel abſentes, vñ Papa cōmiſit cauſam quibuſdam iudicibus nouis, quærebatur, utrū atteſtationes receptæ coram primis debeant produci,& ualerent coram ſecundis? reſpon.ꝙ ſic,adeo,ꝙ ſecundum ipſas cauſa debet terminari fine debito. Dicit Innoc. ꝙ acta ſuper principali facto actitata,vel confeſſiones,atteſtationes,acta,inſtrumenta producta durant,perempta inſtantia,ꝙa non eſt propterea perēptū negotium principale.igitur vis iudicij poſita eſt in inſtãtia ſed materia præiacens nō eſt in inſtantia poſita, ſed in ſuo eſſe, & p ſe ſubſiſtens,& eſt uerum ſi ad idem agatur, uel ad aliud,ꝙ ex illo pēdeat,ſed ad diuerſum finẽ,non probat.ſ. plene. ea autẽ, quæ poſſunt iterari perempta inſtantia,pereūt,ut citatio,ſatiſdatio,& ſimilia,quæ ſunt acta inſtantiæ litis, & non ſubſtantiæ litis, ſm Inno.Idem ait,ꝙ nō pōt dici, quod atteſtationes fuerunt receptæ li.non conteſt.quia imo fuit ſeruatus ordo, nec requirit̃, qđ iterato deponãt,ꝙa ſufficit ſemel eſſe ordinẽ ſeruatū,ex quo
2 inſurrexit effectus.† Et idem ait,qđ eandẽ vim habent ꝯ alios:vt non habent atteſtationes & ſententiã,Innoc.& hoc quotidie allegamus,qđ vbi ſententia facit ius inter omnes,idẽ faciunt ꝓbationes,facit ff.de pig.l.ſi ſuperatus.§.fi.nec etiam poſſunt acta a ſnĩa ſeparari, cum oporteat eã fundari in iuribus actorum.hoc intelligitur de iure probationis, nō de iure agendi actione in factum,quia illa non ſurgit ex atteſtationibus teſtiū,vel inſtrumẽtorū,vt ſingulariter no.ff.de iureiuran.l.ſed & ſi poſſeſſori.§.pen.
3 & illa gl.non eſt alibi † No.qđ atteſtationes, & acta in uno iudicio recepta ualent in alio ſubſequenti,& in eodẽ mutatis iudici b⁹.prima pars iſtius notabiliter exẽplificatur, quando cā eſt trãſlata per viam appellationes,vel reſtitutionis ĩ integrum,vel ſupplicationis,uel nullitatis concernentis ſententiam, non acta, C. quomodo & quãdo iud.l.ſi vt proponis, ſed ſi acta facta coram primis iudicibus eſſent ipſo iure nulla:tunc coram ſecūdis iudicibus nullam facerēt fidem,nec in facto, nec in iure,ut C.ne de ſta.defun.l.ſi pater,& C.de lite conteſtata.auth.offeratur,in fi. &
4 ſupra de iud.at ſi clerici,& C.de iur.om.iud.l.in criminali.† Et ꝑmitto pro aliquali declaratione materiæ,qđ qñque fit translatio eiuſdem inſtantiæ durantis,& tunc nulla acta pereunt. Nã ſtructus iudicij idem permanet,unde ad conſultationem prædeceſſoris reſcribitur ſucceſſori,ut ff.de mi.l.verū.§. ex facto,vbi text. eſt no.& ſic atteſtatione cōtinuãt ſuũ eſſe,vt hic,ſiue ſint publicatæ,ſiue non,quia idem eſt iudicium,licet iudex, q eſt eius organum,ſit mutatus,ut ff.de iud.proponebatur.quandoq; prima inſtantia eſt conſummata, quia lata eſt ſententia,& ab ea eſt appellatū,& tunc omnia acta perdurãt,& atteſtationes,ſi non ſunt publicatæ in prima inſtantia,publicabuntur in ſecunda,quia omne iudicium appellationis,eſt iudici ũ ſuppletiuum,vt ĵ.cap.fraternitatis, eſt ſubſiduum oppreſſorum,vt ibi dicã, de hoc.C.de eden.

ADDITIO.

a Vinc.God.Cauſa.Adde ꝙ cauſa ſi commtitatur cum clauſula,ſola facti uerita te inſpecta, procedi poteſt manu regia. Rui. conſilio. 234. numero 12.libro quinto.

BIU Cujas

eden.l.2.& C.de app.l.ne causas.† Et no.q̄ licet attestationes nō sint publicatæ partib. tñ qa sunt notæ iudici,vt C.de testi. l.nullū qm̄ intrauerunt eius secretum,pōt iudex ex ipsis attestationib. formare sententiam,nec ppea dr̄ attestationes publicare, quia requiritur,quod partes possint eas publice legere,& super eis disputare ad hoc,vt dicantur publicatæ,arg.ad hoc.ff.de transl. de his,& C.de testa.l.publicati.& no.in l.2.ff.quemad.test. ap. & l.si quis ex assignatoribus,eo.tit.interdum instantia est consummata,i extincta tpis lapsu,vt C.de iud.properandum.vel mutato statu per deportationem,vt ff.so.ma.l.si constante.§.fi & tunc dicūt Doc.q̄ quædam sunt acta,quæ pertinent ad iudicij ordinationē, vt libelli oblatio,lit.conte.iuramentum calumniæ, conclusio in causa,& ista pereunt instantia perempta. Quædam sunt acta in facto respicientia,quæ pertinent ad litis decisionem, vt confessiones partium,depositiones testium, publicatio,& instrumēta, & ista non pereunt perempta instantia,sed faciunt fidem in noua instantia,si producantur,vt hic,fm vnam lec.& C.de arb.l. cū antea.§.fi. Tu vero dic clarius,quod quædam sunt acta, quæ habent perpetuam firmitatem,& ista, licet surgant ex peremptorijs iudiciorum,non pereunt,perempta instantia. exemplum in interruptione præscriptionis,quæ interrumpitur per solam citationem. Item in perpetuatione actionis,qúæ perpetuatur per lit. conte.ut C.de præscri.30.ann.l.sicut,& l.fin. Item exemplum in his,quæ aguntur in medio causæ,vt sunt attestationes publicatę vt C.de re iu.l.gesta.quædam sunt,quæ non habent perpetuam firmitatem,quia constructus eorum ordinatur ad diffinitiuam, vnde perempta instātia,destructa est textura istorum actorum, vnde oportet nouum fieri libellum, lit.contesta. de nouo iurari de calumnia,nouas dari dilationes,de nouo produci, recipi, & publicari debent,quia primæ attestationes non faciūt publicam fidem,cum non sint extra iudicis secretum,vt C.de testi. nullū, & no.in l.2.& 3.ff.quæ in frau.cre. Et conclude, qnod illa acta, quæ iam induxerunt & perfecerunt aliquem effectum circa actionem propositam,non pereunt,quia factæ causæ pro infectis haberi non possunt. Et quia quod transiuit in præteritum factū, est confirmatum,non pendet a modo de futuro.C.de inoffi.do. l.2.sed illa, quæ non produxerunt perfecte, sed desiderant sententiam, illa pereunt,quia superuenit causa infirmans. sic dicimus,quod multa impediunt faciēda,quæ iam facta dirimunt,vt ff.de his, qui sunt sui iur.l.patre furioso,& ff.de uerbo.obli.l.plurib.§.& si placet. Et adde,quòd no.Bar.ff.iud.sol.l.cum lite mortua,& quod no.C.de iud.properan.§.j.& §.fi.vbi per Cyn. Porro quædam sunt per se,& propter se,& ista non pereunt,licet cætera instantia pereat,quędam non stant,per se,& ista pereunt. Interdum instantia perit oblatione,& hoc potest esse tribus modis. primo,propter impedimentum processus,& tunc acta cancellantur.s̄.de iud.examinata.interdum propter abolitionem legis,adhuc idem.ff.ad Tur.l.j.§.accusationem.ff.de accu.l.libellorum.§.j.C.de aboli.l.2.C.si pen.app.l.3.cum si.† Amplius not. q̄ 6 instantia aliquando transit de iudice ad successorem.ff.de iudi.l. edictum.aliquando transit de iudice in superiorem,eo.tit.l.iudicium soluitur.aliquando in iudicem appellationis transit iurisdictio,& hoc dupliciter vel prima instantia [a] sopita, vt cum appellatur a diffinitiua.ff.iudi.sol.l.pen.& tunc iurisdictio primis iudicibus infertur,& ideo nō mirum, si postea innouata per eos statim reuocantur,vtpote facta per priuatas personas, sub obtentu iurisd.& implicat contradictionem: sed si est innouatum a possessore sub obtentu possessionis,esset expectanda diffinitiua iudicis appellationis, qa reuocatio est faciēda in executione diffinitiuæ,interim enim commoda possessionis non sunt auferenda possessori,nec commoda dominii domino. commoda autem rei dicuntur alienare,vel obligare licere, vt not. dicit text. de regu.iur.l.fructus rei.secundo modo transit iurisdictio primi iudicis ad iudicem appellationis,& tamen in totum non aufertur a primo iudice,& innouata ita de facili non reuocantur, vt in cap.non solum,de app.lib.6. Interdum transit instantia ad hæredem vniuersalem,& tunc nulla acta pereunt, etiam si aliquando mutatur qualitas litis.exemplum.ff.de infa.l.seruus. hæres enim est eadem persona,re,& nomine.s.appellatiuo, quia hæres idem est,quod dominus,vt ff.de hær.inst.l.his verbis.& ideo omnia iura,quæ possunt fine actu corporeo acquiri,quæruntur hæredi statim adita hæreditate,& inter alia iura ponitur ius instantiæ,vt ff.de fideiuss. l. cum hominem, nisi finiatur materia litis cum persona,vt ff.de susp.tu.l.post finitam. Porro singularis successor non succedit in instantia,sed potest ei adhærere, idest adiutor esse pro suo interesse,vt C.de liti.authen.nunc si hæres, & magistraliter no.ff.de inoff.testa.si suspecta.& adde quod dixi su 7 pra.de iud.c quia.V.† Et not.quod instantia formata dicitur lite contestata, & ante litem contestatam non transit in hæredem in realibus iudicijs,vt ff.ad exhi.l.de eo.§.fin.& l.2.ff.de præt.stip. Idem est,vbicunque ius non transit ad hæredem lite non conte. vt l.j.C.ne de statu defun.& ff.si quis cau.l.si eum. §. qui iniuriarum.sed vbi transit actio, trāsit instantia etiam per solam citatio

8 nē præparata. ff. de inof.test.quemad.† Quærit Inn.an probationes factæ in uno iudicio,faciant fidem in alio dic,q̄ aut fm iudicium includit in se primum, vt iudicium appellationis, & tunc valent,nisi formaliter achęreat primæ liti,& non secundæ, vt ff. iud.sol.l.pen.aut secunda causa non includit in se primam,& tūc aut inter easdem personas,& in eundem modum agendi, & valent,aut in alium modum,& non valent,text. est solennis. ff. de euic. & si exceptio. Si autem inter diuersas personas, tunc dicit Inno.quod aut inter eas sententia facit præiudicium, & similiter facient præiudicium probationes.aut non,& tunc non reputatur istud dictum notabile,& facit.ff.de iureiu.l.sed & si possessori.§.fi.& §.seq.& l.duobus,in prin.§.colonus,cum sua materia. Tu dic,quod aut ex præiacente litis materia in origine sunt cōiuncti,siue complexi,& tunc acta,& sententia eandem vim habent:aut non sunt consortes litis,uel causæ,& tunc aut sunt talia acta,quæ reddantur in inuitum,vt testimonia,& tunc est verum dictum Inn.& ideo secus est in confessionibus,quia ille,qui cōfitetur,non defendit causam,& ideo alij absenti non præiudicat. ff.de inoff.test.qui repudiantes.§.fi. Adde,q̄ lis quandoque transfertur de iudice in arbitrum, ut in c.quādiu,de app.in cle. quandoque de arbitro in iudicem,vt infra eod.c. præsentata.quandoque in arbitratorem,& ille debet sequi ęquitatem.vnde quæcūque acta valent,ex æquitate illa coram eo fidem faciunt tanquā coram bono viro,& amicabili decisore,ubi est liquidum,vel cō positore, vbi est dubium, licet de dubio iudex vel arbiter non posset paciſci, ut eleganter no.in illa glo.vulgari in Auth.vt dif. 9 iud.post prin.col.8.† Et no.quod dictum Inno.debet intelligi in causis ciuilibus,sed in criminalibus acta facta cum vno,nunquā nocent alteri nisi quo ad ordinem seruandum,ut ff.de adul.l.de nunciasse.§.quæritur,& facit.ff.ad Silla.l.in cognitione,& C. de aduo.diuer.iudi.l.1.

ADDITIO.

a Vinc.God.Instantia·Adde,q̄ insuspenso stat nec perimitur instātia qno tempore iudex absens habetur siue haberi non potest.Rui.consi.188.nu.1.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Clerici possunt esse testes ecclesiæ suæ modo sint idonei.*
Collegii,vel vniuersitatis personæ singulares testificari possunt in causa collegii,vel vniuersitatis,excipitur bifariam.
Interesse cuiuspiam dicitur,qui suo nomine ꝓprio potest agere,vel excipere.
Commoda testiū in causa non cōmittuntur arbitrio iudicis sed affectio ibidē.
2 *Vniuersitas an compellatur testificari contra suum collegium.*
A testimonio ferendo potest excusare se quis,& quibus de causis.
3 *Testis peritus,inimicus,malæ famæ,an repellatur a testimonio.*

CAP. XV.

1 **Cum nuncius.** Clerici † possunt esse testes in causa ecclesiæ suæ,dū tamen alias sint idonei:intelligo,dummodo non procurent causam,vt dixi.s̄.c. insuper.No.dicit gl.q̄ illi de collegio pñt esse testes in cā collegij, & est rō,quia eorum nō interest.Nam illius dr̄ interesse, qui suo ꝓprio nomine pōt agere,vel excipere,vt l.j.§.sed si alius.ff. quādo app.sit,& ff.de iniu.l.sed si unius.§.procu.Sed isti suo nomine nō possunt agere,nec excipere,ergo eorum non dr̄ interesse.& si dicatur q̄ interest ratione affectionis.rndeo,ista est leuis suspicio, quæ purgatur per iurm testis,qui iurat, quod non deponit nisi veritatis obtentu,& inde lucrum,vel damnum non pertinet ad eum.Nam iuramenta suspicionum sunt purgamenta, posset tñ per accidens esse affectioni ita annexa commoditas, q̄ licet res esset vniuersitatis & non singulorum, repellerentur illi de uniuersitate,ut qa est qō de prædio,vel vinea, vnde illi de collegio habent victum,vel de nemore,vbi habent pascua, cum alibi nō a possunt esse commode.Idem,si esset qō de statu vniuersitatis, [a] vel aliquo magno honore,uel magna iurisdictione, nā ꝓp maximam affectionē bene repellerentur testes, cū repellantur ēt ꝓp magnā amicitiam,ut l.3.ff.eo.Et no.q̄ cōmoda nō cōmittūtur 2 iudicis arbitrio,sed simplex affectio sic.† Quærit gl.utrum compellatur quis testificari p̄ suum collegiū?& vr̄ q̄ sic, quia maior reuerentia debetur veritati,q̄ collegio,& quia cęlare veritatē est peccatum mortale,& qa non dēt timere,qui iustitiam loquitur inter perfectos,& quia collegiū p̄t inducere pro se,ergo idē e p̄rio.dic,q̄ si testis timet damnum spūale,vel tpale sibi ab alio inferri,puta a tyranno,vel populo,vel ab alio potentiori,se p̄t excusare a testimonio ferendo,qa si non cogitur esse testis in præiu- b diciū [b] fratris,vt ff.de testi.l.lege Iul.nec vt tutor,ut C.de exc.tu. l.humanitatis,ita multominus p̄ se,nec refert in his,q̄ facti sunt, vtrum timeat periculū facti,uel iu.vt C. de transl. l. interpositas. Ibi,super,dic vt s̄.e.c.insuper.Ibi,alia,simplex relatio.ff.de hæ.insti.Iulianus.† Ibi,causa,puta periurij,vel inimicitiæ, vel infamiæ, 3 nam tales testes sicut non prosunt singularibus personis,ita non prosunt ciuitatibus,uel alijs vniuersitatibus,quod no.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Vniuersitatis.Adde,q̄ vniuersitas aggrauari non debet propter factum alicuius particularis.Rui.consi.107.nu.4.lib.5.

b In præiudicium.Vide alleg.per do.Fel.in c.dilectorum,col.2.de te. cogendis.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Testis an repellatur a testimonio.*
Crimen damnatum infamia iuris occulta non vitiat actum solennem.
Ad famam restitutio non sanat acta ex causa infamiæ ante vitiata, & quid contra, nu. 2.
2 *Testis si tempore iuramenti erat bonæ famæ, sed tempore depositionis erat malæ famæ, an depositio sit valida.*
3 *Testis condemnatur si appellauit, & interim tulit testimonium, & postea deseruit appellationem, an testimonium sit validum.*
4 *Banniti pro maleficio, an possint testificari.*
Infamiæ reliquiæ remanent rebannito. §. sed quid.

CAP. XVI.

1 Super eo. Perpetratum crimen repellit testem etiã non conuictum, vel damnatum. † Oppon. quod si non sit condemnatus, ergo non est infamis nisi in casibus iuris expressis in edicto prætoris. ff. de his, qui no infa. l. j. & l. athletas. calumniator, & l. Lucius. ergo nõ repellitur a testimonio, vt plene legit, & no. ff. de sena. l. Cassius, & C. de sum. tri. l. j. sol. de iure canonico repellitur, si est malæ famæ apud bonos & graues ita, quod sit publice diffamatus, sed de iure ciuili nõ repellitur, nisi cõfessus, vel cõdemnatus, & sufficit ficta confessio, vt e. ti. l. qm. Si vero crimen esset oĩno occultum, nõ repelleretur a testimonio, maxime vbi tractaretur de præiudicio irreparabili alicuius ignorantiæ, puta de nullitate testi, vt C. de test. l. j. immo & infamia iuris posset esse ita occulta apud homines, quòd non haberet vitiare actum solennem, puta testamentum, vt singu. not. ff. de test. l. cum lege, & in Aut. de tabel. §. pe. Sed quid si post testamentum, & antequam deponat, est restitutus ad famam, nunqd conualescit testimonium? respondeo, non; quia non erat inpendenti, sed statim fuit inualidũ, vt ff. ad Carb. l. 3. §. causæ, & §. duæ.
2 † Item quid econtra, si tpe iuramenti erat bonæ famæ, sed tempore depositionis erat malæ famæ? rñdeo, non valet depositio, quia re imperfecta superuenit ad casum, a quo incipere non põt vnde vitiatur. Non ob. C. de test. l. j. quia ibi fingitur retro depo-
3 suisse, qa se subscripsit. † Quæro, quid si testis condemnatus appellauit, & interim tulit testimonium, postea deseruit appellationem? rñ. valet testimonium, quia licet sit deserta appellatio, non
4 est desertum testimonium, vt singu. not. ff. de infa. l. fur. §. j. † Sed quid de bannitis pro maleficio, vtrum possint testificari? rñdeo, sic, de iure ciuili loquor, quia bannum non irrogat infamiam iuris, quia potius fingitur contumax, quam conuictus, & contumacia non infamat, quia proprie loquendo contumacia nõ est maleficium, cum non consistat in male agendo, sed in omittendo, & in hoc est communis opi. Doc. sed Bar. dicit, cp si contumacia est, aggrauat per statutum, quia fingit contumacem confessum, quod est infamis infamia iuris municipalis, vt ipse no. ff. de pub. iud. l. infamem. & secundum hæc nõ potest testificari in aliquo loco, quia cohæret ossibus, vt no. ff. de postula. l. ex ea. Sed quid si est rebannitus? vr, cp idem, quia durant reliquiæ infamiæ, vt not. in l. cum vno. ff. de re. mi. posset dici contrarium, quia actus retro similis destituit restõnem in integrum, quam inducere consueuit, & plus operatur, quàm reconciliatio, vel simplex indulgentia: nec est ratio, quare plus statutum operetur in destruendo, quàm in restituendo, cum vtrũque ꝓcedat a pari potentia causæ efficientis & disponentis, ar. ff. de le. l. de quibus. §. fi.

SVMMARIVM.

Laicus non testificatur contra clericum, in prin.
1 *Sui vsque ad quem gradum dicuntur.*
2 *Spurius an possit accusare tanquã coniuncta persona interfectorẽ patris sui.*
Natura communis est omnibus.
Ciuitas fingitur loco parentis.

CAP. XVII.

De cætero. Laicus in criminali causa non testificatur ꝺ clericum, siue sit causa sua, vel suorum, siue non, sed ad accusandum admittitur, si suam vel suorum iniuriã
1 prosequatur. † Quæro, vsque ad quem gradum dicuntur sui? glo. C. ad Turpil. l. si fœmina, dicit, quod vsque ad septimum gradum computandum secundum ius ciuile, & illa glo. non est alibi. Alij dicunt vsque ad quartum gradum, vt C. de aduo. diuer. iud. l. petitionem. §. egredientes. alij dicunt contineri omnes illas personas, quæ numerantur in l. j. §. j ff. de postu. alibi dicit glo. quod hæc verba non debent late accipi, ut no. C. qui acc. nõ pos. l. neganda. dic, quod cum criminalia redigantur ad instar ciuilium, concluduntur omnes personæ, quæ ex crimine ciuiliter
2 intentato possent agere sine mandato cum cautione rati. † Sed nunquid spurius potest accusare tanquam coniuncta persona interfectorem patris sui? videtur quod non, vt supra, de rescript. nonnulli. dic, quia est res boni exempli. C. de preci. impera. offer. l. j. & quia natura communis est. ff. de accu. l. hos accusare. §.
3 omnibus. & quia spurius[a] admittitur & pro ciuitate in defectũ aliorum, quæ fingitur loco parentis, vt ff. de decurio. l. generaliter. §. spurios, & si ipse occideret patrem, teneretur lege Pompeia, de parricidijs, inspecto iure naturali, vt ff. ad. ritu nup. lege Iulianus. §. nec distinguitur, & ibi per Cy. & in additionibus.

ADDITIO.

a Vinc God. Spurius. Adde, cp spurius nõ dicitur cognatus respectu successionis, secus quo ad ius sanguinis. Rui. consi. 9. nu. 4. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Testium productio quando prohibeatur, in prin. & nu. 1.*
Testes an sint examinandi vltra tertiam productionem.
Productio tertia testium quomodo intelligatur.
Legis, oratione, de fer. ff. quemadmodum, intelligenda.
Testes qui denuo superuenerunt, vel cum aduersarii dolus interuenit admittuntur etiam post testificationes cognitas aliorum.
2 *Testes iurati intra vltimum peremptorium, an possint postea deponere.*

CAP. XVIII.

In causis. Post tertiam productionem testium non debent testes produci nisi adhibita solennitate, & testibus publicatis, licet de eorum testimonijs publice disputare. Oppo. quod non debeat dari nisi vna dilatio ad probandũ, ff. de ferijs. l. oratione. Solu. illud fuit primitus introductum, sed quia non sufficiebat vna dilatio, statutum fuit, quod probato impedimento darentur plures secundum Inn. ex illo statuto veteri descendit, cp omnis dilatio probatoria siue detur ante lit. cont. in emergentib. siue postea in causa peremptoria sit, nisi per nouã dilationem cã cognita repetat, & hoc causa accelerandarum li-
1 tiũ, ar. ff. de temp. ap. l. 2. in prin. † Quæro, qualiter intelligat tertia productio? duæ sunt opiniones: vna, vt verbũ sonat, & est sensus cp si testes in prima productione sunt examinati, & tãdem in secunda, & tertia, non sunt allij deinceps examinandi, qa timet sub ornatio, nisi quarta receptio solẽniter petat, ẽt si vnica tm esset data dilatio, vel nulla. Nam ẽt sine dilatione valent testimonia, quia satis est, cp hñt terminum ad ꝓbandũ a iure vsq; ad sniam: sed si nõ esset facta trina examinatio, cessaret subornatio, & possent recipi testes plures tam in eadem dilatione, quã in sequentib. pp numerositatem tñ testium bene posset imponi frenum multitudini non per hanc decr. sed per decr. significauerunt. j. e. tit. etiam si simul effrenata multit. iurasset, posset superfluas resecare tanquam quoddam grauamen, arg. C. de ap. l. ampliorem. §. in refutatorijs, & de prob. c. licet causam. scda opi. est, cp intelligitur tertia productio. i. tertia dilatio ad producen. nam quarta dilatio non datur sine solennitate, & hunc intellectum approbat consuetudo. non ob. ff. de fer. oratione. vbi dicitur, cp toties, quoties expedit, datur dilatio, quia intelligen. est cum hac moderatione trium terminorum, vt no. eo. ti. l. in pecuniarijs. sed quid si est renunciatum productioni testium? dicit Ber. cp vlterius nõ põt produci. Accur. dicit imo, si non sunt dicta testificata, vt ipse no. C. de iud. auth. iubemus. sed illud debet intelligi vbi superuenit probatio de nouo, de qua prius non erat cogitatũ, vel
2 dolus aduersarij interceſſit, arg. ff. de pac. l. tres fratres. † Sed nunquid testes iurati intra vltimum & peremptorium terminum possunt postea deponere? respondeo, si non stetit per producentem, possunt deponere, secus, si per eum stetit, quia eos examinare noluit, vel non curauit. nam vltima mora nocet, licet communiter dicant aduocati quod depositio fingat retro, vt no. inf. c. j. de off. dele. in cle. quod facit contra id, quod dicitur, nihil uidetur actum, dum aliquid supereſt ad agen. vt C. ad Sil. l. pen. & hæc maxime vera sunt, quando terminus est datus a iure, vt C. ꝺ temp. app. l. fi. §. illud, in verbo, nixus, & l. non enim negligentib. ff. qui. ex cau. ma. & ff. ad Ter. l. 2. §. si mater.

SVMMARIVM.

1 *Testium dicta concordanda, si fieri potest, in prin. & nu. 1.*
Præsumitur potius pro appellatione, quam pro sententia.
Dubium temporis in benigniorem partem præsumitur.
Iterari quod potest, non includit vnicum actum necessario.
Testes absoluendi potius, quam condemnandi.
2 *Contrarietas nunquam præsumitur in testibus, & an sit contrarietas.*
3 *Præsumi an debeat pro sententia excommunicationis.*

CAP. XIX.

Cum tu fili. Si fieri potest, concordanda sunt dicta testium, quę videntur esse contraria. Et in prima decise factum narrat. In secunda definit ibi, cum constet. Aduerte, quia facti narratio est obscura, & pone casum. Archiepiscopus excommunicauit præpositum, & canonicos eo, quod non obtemperant mandatis suis, qui conqueſti sunt Papę dicentes, quod excommunicauit eos post appellationem a dictis mãdatis interpositam ad Papam Archiepiscopus dicebat, quod imo ante, pars autem canonicorum induxit testes, qui deposuerunt, quod post appellationem fuerunt excommunicati. Archiepiscopus vero induxit testes, qui deposuerunt, cp ante appellationem ad Papam fuerunt per Archiepm excommunicati. quæritñ quid iuris? Papa dicit motus forte, qa testes erãt hincinde valde fide digni, quibus non debet macula periurij imponi, si fieri possit, ipse interpretatur benigne dicta eorum, quia potest es-

BIU Cujas

se, ꝙ geminata fuit appellatio, cum sit actus iterabilis, & semel fuit appellatum ante sententiam,& semel post,& quia non constat propter attestationum dubietatem & duplicitatem,an ante, vel post,præsumitur fauore liberationis,ꝙ fuerit appellatum ante, & ideo sententiam excommunicationis declarat non valere.

1 Item no.ꝙ potius præsumitur pro appellatione, q̃ pro sententia. Item no. ꝙ ubi est dubium temporis, præsumitur in benigniorẽ partem. Item no. ꝙ actus iterabilis non includit de necessitate vnum esse actum,& non plures actus. Et no. ꝙ hic constabat de vna sententia excõicationis,sed non constabat de vnica appellatione ꝓp differentiam attestationũ. Item no.& ad hoc semper allegatur, si causa potest duci absq; condẽnatione testium de falso,testes non sunt condemnandi, sed absoluendi, neque etiam producentes possunt damnari propter interpretationẽ benignã

2 huius decr.quæ non est alibi.† No.ꝙ in testibus nunq̃ præsumit̃ q̃rietas,sed magis singularitas, si possunt ꝓ singularitatem eorũ reduci testimonia ad cõcordiam. Pone,quidam testes dicunt super probãda ætate,ꝙ Titius fuit natus ante aduentum Imperatoris. Alij dicunt, ꝙ post aduentum. dicit Bar. ꝙ non sunt contrarij,quia intelligitur ante aduentum. ſ. finitum, post aduentum, ſ.inchoatum.ff.si cer.pet.l.2.§.1.per Bar.ff. so. ma. insulam, hoc verum, nisi constet de mente contraria deponentium, puta si testes venius partis dixerunt vera esse de maiori ætate,& alij uera esse de minori,& in redditione rationis reddiderunt ratonem

a quam dixi. Impossibile est.n.hic vitare contrarietatem,[a] sed si testes deposuerũt se tantum scire. ſ. quod aliqui ante guerram, aliqui post, quod tunc non probant ea, ad quæ probanda sunt inducti, quia est ibi combinata singularitas, sed si essent plures ex vna parte,staretur maiori numero, ut no. Inno.in c.cum cõtingat,de offi.dele.vel dic,ut dicam. j. eo.in c.in nostra, & adde j.de fide instr.cum Ioan.eremita,& in C.de error.aduo.l.2.per Ia co.Butr.considera etiam,quod actus momentaneus non recipit ante & post,nisi mometi, sed actus habens temporis qualitatẽ, recipit medium tempus ff.de fur.inficiando.§.infans.ff. de neg. ges.eum,& no.ff.de iureiur.l.eum qui.§.in popularibus. facit. C.

3 de pet.hæ.si post motam. † Opp.quod pro sententia excommunicationis sit præsumendum, quia medicinalis. sol. hic erat annexum periculum falsitatis, si præsumeretur pro ea, quo casu non est pro sententia præsumendũ,quod est no.dignum.vel dic quod præsumitur in qualitate, non in tempore. vel dic ideo, quia erat appellatum,vt s̃.de renun.c.in præsentia.Item ideo nõ præsumitur pro sententia, quia non præsumitur quis contumax,nisi constet.uel dic secundum gl.quod hic Archiepiscopus agebat petens suam snĩam cõfirmari,& ideo dubia ꝓbatio contra eum interpretatur,sicut quandoq; est dubia propter verbum æquiuocum,ut s̃.tit.j.in præsentia,ita & quandoque propter tẽpus æquiuocum, vel propter conflictum attestationum. dicit Bernar.in gl.1.c.in nostra, super verbo. Archidiacono, quod in nostro.c.præsumitur,ꝙ utraque pars verum dicit, quia illa dicta simul poterant esse uera.

ADDITIO.

a Vinc.Go.Vitare contrarietatem.Adde ꝙ testes duo,quando vnus contradic[it] alteri,nullus probat.Alex.cons.2.uiso processu,nu.10.lib.7.

SVMMARIVM.

Testes nouos & veteres producere licet super nouis capitulis in causa appellationis,etiam si concluſum esset,& renunciatum in prima causa.in prin.
1 *Testis idem si pluries recipiatur pluries iurare debet.*
Hominis qualitas mutabilis est.
Testificata didiciſſe obstat alios nouos pendentes a primis,et incluſos in ipſis producentibus,secus si primis non includantur,quid testes deposuerint nõ comprehensum in primis,aut excessum sit ex iudicis officio in examinando,& alios casus vide nu.10.
2 *Error contrarietatis & diuersitatis, non potest corrigi in causa appellationis,sed in errore contumaciæ vel doli licitum est.*
3 *Aliquid noui proponere in causa appellationis licet.*
Nouum capitulum requirit iuramentum nouum.
4 *Testis debet primo iurare,& postea deponere.*
Super capitulis eiusdem nec noui,nec veteres possunt deponere,& nu.6. & quando.
Duntaxat,est dictio limitatiua & excluſiua.
5 *Testes an super eisdem capitulis possint,produci,si in prima causa non fuit renuntiatum testibus.*
6 *Nouum quot modis dicatur.*
Accidens interpretatur Bal.i.cum alio coniunctum.
7 *Prosecutio appellationis nõ cadit super noua causa,vel noua actione.*
Separatum & annexum capitulum quod dicatur.
Appellationis causa naturas quas habeat.
8 *Iure dominii si dixi rem ad me pertinere, & volo probare præscriptionem. an possim.*
Præscriptio non minus operatur,quam veritas.
9 *Præscriptionem actor si intẽtauit in libello,& sic egit determinato modo,& probauit possessionem per testes,sed non probat titulum,an in causa appellationis poterit probare titulum.*
Mutari,vel suppleri,quando quid posit in appellationis causa,& nu.1.
10 *Faciens ad causam si sit omissum examinari, potest in causa appellationis suppleri.*
Subornationis timor non vendicat sibi locum in foro conscientiæ, nec apud arbitros.
Testes alii post cognita testificata quando possunt recipi, casus quidam referuntur,& nu.1.
11 *Conclusio in causa quare non obstat.*
12 *Testis qualiter debet iurare.*
13 *Testis debet plene & sine calumnia factum narrare.*

CAP. XX.

Fraternitatis. Elegans ca. valde est utile & subtile. In causa appellationis, etiam si concluſum esset & renunciatum in prima causa, licitum est super nouis capitulis tantum tam nouos testes, quam ueteres producere.h.d.In prima de ꝓsultatione.In secundare spõsio.secũda ibi,tibi duximus.secunda bimembris.prima ibi, Nouos.secunda ibi, Receptos.vltimo ponitur quædam modificatio, siue forma ibi. receptis.Casus,consultus fuit Papa,utrum, si in causa prima fuerunt testes recepti & publicati,& renũciatum testibus producẽdis,& concluſum in causa,& tandem lata sententia,ob ea est appellatum, nunquid in causa appellationis liceat aliquid noui ꝓbare? respondetur, ꝙ si emergunt noua ca. licitum est ea duntaxat per testes nouos, uel ueteres probare recepto ab eis primi-

1 tus iuramento secundũ debitam formam iuris. † Dicit Inn. si testis idem pluries recipitur, pluries iurare debet.ſ.super non incluſis in iuramento priori,ar.ꝙ si ex magno interuallo,etiam super incluſis. ff. de dam.infec.qui bona.§.si quis stipulatus. Nam hominis qualitas mutabilis est.ff.ad Car.l.3. §. causæ. Dicit Inn, quod articuli noui quandoque dependent ex primis, & comprehenduntur sub ipſis,ſ,ex proprio significatu verborũ, & tunc obstat didiciſſe sermones testium ponit exemplum in præscriptione.Item pone in stipulatione, si forte in prima causa fuit probata promiſſio. Sed non interrogatio præcedens, & responſio statim sequens. C. de vsu. l.j. sed qñ dependent ex primis, sed non includuntur ex natura sermonis sub ipſis, vt pactum ad replicandum non includitur sub stipulatione prima, tunc non ob. etiam didiciſſe,quia non didicit hoc, de quo quæritur, nec discere potuit,quod sermo non loquitur id.n. tm̃ loquitur, quod intelligi potest ex sermonibus, & non aliud. ff. de fideiuſ. l. fideiuſſor mag. §. j. Dicit Inn.ꝙ super capitulis non productis si testes aliquid dixerunt, non præiudicãt, quia dicta capitula poſſint de nouo fieri, & probari, quia non est quid imputetur parti,quod est no.idem ait,si iudex ex mero officio exceſſit modũ,

2 siue metam examinando. ff. de bo. lib. qui cum maior. † Dicit Inn.ꝙ error contrarietatis & diuersitatis non potest corrigi in causa appellationis. Sed Accu. dicit contra. ff. de app. creditor.

a §.j. dicit Ac.ꝙ error [a] contumaciæ, siue dolus,potest corrigi in causa appellationis,vt ff.quod me. cau. si causæ exceptio. §. hęc

3 autem actio, vbi est glo. singularis. † No.ꝙ in causa appellationis licitum est aliquid noui proponere. Secundo no. ꝙ licitum est illud probare per nouos testes, item & per veteres. Tertio

4 no.ꝙ nouum capitulum requirit iuramentũ nouum. † Quatto no.quod iuramentum debet præcedere, & non sequi. quia esset præposteratio.ff.de do.præle.Theopompus.& ideo nisi probetur,ꝙ testis primo iurauit,& postea deposuit, non est rite receptus,nec tenetur pœna falsi testis, sed punitur. Quinto no. ꝙ

b super eisdem capitulis [b] non possunt deponere nec noui, nec

c veteres testes,& hoc probat illa dictio.duntaxat, [c] quæ est limitatiua & excluſiua. ff. ad Trebellianum, Lucius. §. quæ habe

5 bat.† Quæro pro intellectu capituli, nunquid super eisdem capitulis possint testes produci, si in prima causa non fuerit renunciatum testibus? rñdeo non,quia licet nõ fuerit renunciatũ, tamẽ timẽt subornatio, ex eo qđ didicita sunt testificata.i. aperta & publicata per iudicem,& lecta & visa per litigantes, uel eorum procuratores, ut in Auth. de testi. §. quia uero,sed si sunt aperta ꝓ iudicẽ,sed nõdum visa nec lecta ꝓ eum,qui vult producere nouos testes,nec per procuratorem,uel amicũ ipsius, possunt adhuc produci testes, maximẽ incontinenti, quia non timetur subornatio ſm Bar. Sed Ac. dicit contrarium, quia eo ipso, cum testes potuerunt loqui cum parte, timetur subornatio

ADDITIONES.

a Vinc.God.Error.Adde ꝙ licet erroris præsumptio tollatur per alia uerba generalia ex coniecturis probatur contrarium,& quæ sunt coniecturæ. Rui.cõs. 60.nu.27.lib.2.

b Capitulis.Vide late practicam Papi. in forma oppositionum cõtra testes post publicationẽ.in verbo, sunt publicati.Et uide etiam aliquid per Feli.in c.inter monasterium.3.col.de re iud.

c Vinc.God.Illa dictio duntaxat.Adde,de ista dictione,duntaxat.Bar.in l.3.§. Titio de adim. leg.& uide in l.si quidem.C.de trãsac.& alibi per eundem Bar. in l.j.in prin.ff.si quis ius dic.non obtemp.& ibi Alex.

BIU Cujas

tio,dicit gl.ſingularis in d.§.quia vero.ante vero iudicis aperturā non cadit hęc diſtinctio.quia teſtes iurant tenere ſecretum vſq; ad aperturam,vt 4.q.3.qui falſum.& d.§.quia vero,& ĵ. eo. vltra tertiam Oppo. ꝙ appellatione pendente nihil innouari poſſit, ergo noui teſtes nō poſſunt recipi ſol.dic vt no.in l.per hāc dic, ꝙ iſta eſt neceſſaria perſecutio,non temeraria innouatio.Op.dicitur hic,ꝙ ijdem teſtes poſſunt iterato produci.ſed ꝫ ff.e.l.produci.ſol.ibi teſtes primo falſum depoſuerunt.ar.C.de proba.l.iubemus.vbi teſtis erat vilis perſona,cui minus eſt credendum.ſi iterato producitur,quam ſi ſemel.vel ibi in criminali,vt ĵ.de ac.cum P.& eſt verum,quando voluntarie ſe offert:ſecus, ſi citatus per iudicem,& ſic intelligit Hoſti.c.meminimus. ĵ.de accu.alias ergo valet,& dictum teſtis non citati,de hoc eſt gl.ſingularis.ff.de his qui.vt indi.l.poſt legatum.§.his vero.Opp.dicit hic, ꝙ teſtes admittuntur ſuper capitulis nouis, ſed lex aperte dicit contrarium.C.de temp. app.l.per hanc.conſidera,litera illius.l.eſt æquinoca,nam permittit nouas exceptiones,& nouas obiectiones,&
6 nō permittit noua capitula. † Dupliciter ergo dicitur nouum. uno modo,quod eſt coniunctum in victoria cauſæ, & iſtud eſt permiſſum alio modo,quod non eſt in cauſa;& iſtud eſt impertinens,& per conſequens nō permiſſum,quia non præſtat cauſæ fomentum eo, ꝙ non habet iuſtificare, vel impugnare, nec inducit validitatem per ſe,nec per accidens. i. cum alio cōiunctum. iſtud ergo nouum, quod eſt prohibitum ventilari, omnino eſt diuerſum & non annexum per facti naturam,vel iur.diſpoſitionem. ſed ſi eſt annexum,non dicitur omnino nouum, quia oritur ex veteri materia,vel eius occaſione & ipſam informat.ſic ergo patet quod nouum dicitur dupliciter, vno modo, quod non tangit cauſam,vt ff.de mi.l.etiam.§.ex cauſa.alio modo dicitur nouum, quia aliquid adijcitur, uel detrahitur de veteri. ff.de iuſti.& iure.l.ius ciuile, quod poteſt eſſe in materia, in forma,& in vtroque.tertio modo,quia venit ad fundandum originem petitionis,vel corroborādam, vel originem exceptionis fundandam, vel corroborandam, ut C. de eden.l.fina.& ff. de pac.l.ſi vnus.§.pactus,ne peteret. Nunc igitur quæro de exēplis primo quæro exēplum de eo,quod eſt omnino nouum [a] capitulum ? reſpondeo illud, quod non attinet cauſæ nec principaliter, nec incidenter. conſidera, cauſa principalis fundatur
7 in tribus,in re,in cauſa,& in actione.vnde † ſuper noua re, noua cauſa, uel noua actione,non cadit proſecutio appellationis. & ideo non auditur probatio, quia ſeparatorum ſeparata eſt ratio,ut ff.de mi.Papinianus exuli.ff.de calum hæc actio.C de donatinter vir.& vxo. ſi maritus. ff. de vſuca,pro empt.l.2 §.ſeparata. Et breuiter illud ſeparatum eſt, in quo non obſtat rei judicatæ exceptio,ut ff.de exce.rei iud.an eandem. §. actiones.l. ſi is qui.§. fin. & l. ſi mater. §. eadem.C.de peti.hære.l.hæreditas materteræ. ff. de inoffi. teſt. filius.& l.Papinianus.§.ſed nec impuberis. Illud autem dicitur annexum, in quo obſtat exceptio rei iudicatæ,vt eſt cauſa matrimonij,& dotis,ut no.Inno. s. ca.cauſam. Item cauſa ætatis.& reſtitutionis in inte. ff.de mi.intra vtile.ff.de iureiur.nam poſtea.§.ſi minor. Item teſtamentū, & aditio hæreditatis. ff. de regū.iur. l. ſi nemo. Item ſolutio precij, quando emptor ſibi tradit rem. ff de iureiur. ſi duo patroni, §.penu.& breuiter traditur regula in omnibus exemplis, quia omnia ſeſe contingunt reſpectu finalis concluſionis. Itē in prægnantibus & connexis. Item in omnibus ſe mutuo fauentibus & iuuantibus, eſt exemplum in præſcri. in qua requiritur titulus, traditio, uel quaſi, bona fides, & continuatio temporis.i. diffiniti. vnde ſi in cauſa principali vnum fuit ex iſtis omiſſum, poteſt ſuppleri in cauſa appellationis.nam appellatio habet quatuor naturas.ſ.ſupplendi,emendandi,confirmandi, & diſcernendi.primum patet in l.per hanc, & hoc ſecundum patet in l. j. in prin.ff.de ap. tertiū patet.C. de ap. eos, in princ. quartum patet. C. quomo. & quan. iu.l.ſi præſes. Habet etiam naturam diuidendi, quia poteſt pro parte confirmare ſententiam, ut extra,de teſta. c.Raynaldus. habet etiam naturam annullandi, ut ff.fam. erciſ.c. quædam mulier.ff de iure patr.Carmelia. habet etiam priuilegium procedendi li. non conte,inter abſentes.C.de temp.appel.l.fi.§.illud.habet etiā naturam,ꝙ uno appellante vterque videtur appellare, quatenus ſententia facit contra ſe, vt C.de app.l. ampliorem. in prin. vbi eſt tex. ſing. habet etiam naturam, ꝙ ille,qui nō aſtrinxit ſe in principali cauſa, non aſtrinxit ſe in cauſa appellationis.ff.de ap. ſcio. No. tamen ꝙ quædam ſunt, quæ per appellationem non ſupplentur,vt C.quando prouo.non eſt neceſſe.l.omnem hono rem,ubi dicitur,quod victor non appellat a ſententia pp omiſſam condemnationem expenſarum,ex quo diligenter no,quod ille,qui appellat a ſententia pro ſe lata, non generat ſibi præiudicium.uel ibi non appellauit a ſententia,ſed ab omiſſione condemnationis expenſarum,quæ appellatio non ualet,nec tamen
8 iudicem negligentem excuſat,quod eſt no.dignum. † Pone, dixi rem ad me pertinere iure dñij,volo probare præſcriptionem, nunquid poſſum?& vī quod non,quia verbum dñij,ſignificat directum dñium.ff.ſi ager vec.pet.l.j. §. qui in perpetuum. Nam verba debent accipi naturaliter & in potiori ſignificato. ſed dñium præſcriptum non eſt naturale dominium,ſed ciuile. ſed gl.in l per hanc,ſentit ꝙ tam in cauſa principali,quā in cauſa appellationis ſufficiat probare præſcriptionē dominij in verbo i. nouiter,in ver.& idem in intentione.quæ gl.eſt valde no. Nam præſcriptio non minus operatur,quā veritas,ut ſingulariter no.
9 in l.j.C.de ſerui.& aqua.† Itē pone,quod actor intētauit in libello præſcriptionem, & ſic egit determinato modo, & probauit poſſeſſionem per teſtes,ſed non probat titulum, nunquid in cā appellationis poterit probare titulum ? reſpondeo ad hoc, legiſtæ non dubitant, quia tenent ꝙ ſic.In.contrarium ſentit,ſi in teſtimonio teſtium facta eſt mentio præſcriptionis, quia ſemel ſunt examinati ſuper toto complexo,ſecus, ſi eſſent examinati tantum ſuper vno membro præſcrip.& non ſuper alio.Pone in cauſa prima intentaui capitulando (non dico libellando) me eſſe dñm ex traditione facta a Titio, & ſuccubui, in cauſa appellationis dico,quod a Seio, nunquid poſſum ? Inn. dicit quod non,quia in prima cauſa elegi proſequendo,ꝙ a Titio,& ideo uideor declaraſſe libellum meum,& ille,qui declarat, non poteſt ſe corrigere, ut ſingulariter no. ff. de verb. oblig. quicquid aſtringendæ. vnde dicit Inn.quod non audior, quia ſum mihi contrarius, quia incompatibilis. Nam res non poteſt eſſe duorum in ſolidum eodem tempore ff. de ꝓcur. Pomponius §.ſi is ſed gl.ordi.in d.l.per hanc,verſi.præal.ſentit contrarium, ex quo eſt generaliter actū quia proſecutio falſæ cauſæ non nocet,nec ꝓiudicat veræ cauſæ,ꝓ hoc facit dictū Inno. ĵ.de iureiu. mulieri, vbi poteſt quis ꝫ factum ſuum,venire ꝓp ſequētē ſniam, ꝙ aperit ſibi viam.Conſidera:appellatio reſcindit ꝓnunciatū, ſed non reſcindit factū partiū,ꝙ ſine ſentētia habet perpetuo præiudicare,ſicut eſt confeſſio expreſſa,uel tacita,uel renunciatio litis, C. de tēp.ap.l.fi.in fi.deinde pone alia exempla ecce ad viuifican.appellationem rei probari poteſt pactum de non petendo, re inte. .i.non receptis ſuper eo teſtib.pone, in prima cauſa recepti ſunt teſtes & reprobari, quia infames, in cauſa appellationis poterit probari quod fuerunt in integ.reſtit. Pone in cauſa prima non fuit probata exiſtentia conditionis, nec examinata, poterit ſuppleri in cauſa appellationis, de fide inſtru .cum Ioan. pone, in cauſa prima non fuit probatum mandatum ſufficiens, certe poterit probari in cauſa appellationis per aliud mandatum ſuf-
10 ficiens. Iſte eſt caſus notabilis.ff.quod cum eo.l. Titianus. † Breuiter conclude,quod omne faciens ad cauſam aut eſt omiſſum examinari,& poteſt in cauſa appellationis ſuppleri:aut eſt omiſſum probari, quia teſtes male depoſuerunt, uel dixerunt ſe nihil ſcire,& tunc idem capitulum, quod eſt ſubſtantialiter vel formaliter idem, non poteſt per eoſdem teſtes recenſeri, hoc tam de iure ciuili,quam de iure canonico:ſed de iure ciuili poteſt per alios teſtes nouos, de iure canonico non ,quia timor ſubornationis eſt actus continuus, imo fortior eſt preſumptio ſubornationis in cauſa appellationis, quia maior eſt ibi affectio, & conatus vincendi, ut ff. ad l.Fal. in ratione.§.cum quidam. & ff.ad Sill. l. propter ueneni. §. neptis, ſed quando ſuper eo, ꝙ ſeorſum examinatur,dudum examinati teſtes producūtur, quia ex receptis nulla ſurgit ſententia in recipiendis, utroque iure permiſſa eſt teſtium examinatio, vt in cle. teſtibus, de teſt. Et no.quod legiſtæ aſſignant rationem, ut pleniore ſubueniatur veritatis lumine : ſed certe hic latiore obtineretur falſitatis crimine, & ideo attenta ratione timoris ſubornationis ius canonicum videtur preualere. Tu dic,quod licet ius ſit ſeruā.in ſuo foro, nam timor ſubornationis eſt quædam fictio, & non vendicat ſibi locum in foro conſcientiæ, ut patet in cauſa matrimoniali,nec in teſtibus receptis coram arbitris,ut ĵ. eo. c.preſentata. Nam in arbitris non eſt examinatio ita ſolemnis, ſicut in vero iudicio ſimili, nec lite mutata, quia quædam nouatio facta uidetur.l.pen.ff. iud. ſo. Quæro nunquid ſint aliqui caſus, in quibus poſt didicita teſtificata poſſint recipi alij teſtes? Ioā. And.dicit ꝙ ſic, de quo per eum in nouella.verbi gratia,de partium voluntate. idem per reſtitutionem in inte. item perditis atteſtationibus caſu fortuito. item in cauſa inquiſitionis.ſ.abſque promotore.Bar.dicit,ꝙ in omnibus [b] cauſis maleficiorum
b pt iudex producere teſtes ex officio,teſtib.ēt publicatis, & cōcluſo in cā,ff.de qō.l.1,§.ſi quis vltro,per Bar.Itē cū teſtes nō fuerūt interrogati ſup interrogatorio legitimo. Item cū fuerūt interro
c gati de iure,& nō de facto,itē cum non iurauerunt,vel nō depo
11 fuerunt rite, Io. And. [c] † Quæro,quare concluſio in cauſa non obſtat?

ADDITIONES.

a Nouum. Vide hic per d.Fel.in 7.col.& ſeq.

b Omnibus. Vide Bar.in l.unus.§.reus.ff.de quæſtio.& uide d.Alex.in l.ſerui electione.§.j.2.col.ff.de leg.1.

c Vinc.God.Io.And.Adde,ꝙ teſtes alioquin inhabiles quādo in ꝓbatione difficili admittantur.Rui.conſi.110.nu.8.lib.5.& quando credatur teſti contra instrumentum proprium deponenti,Rui.conſi.158.nu 20.lib.5.

BIU Cujas

obstat? respondeo, quia non concluditur liti, sed instantiæ, ex pacto tamen bene potest concludi simul in causa principali, & in causa appellationis secũdum Inn. vt ipse no. ĵ. eo. cum venissent, & tunc causa appellationis esset quodammodo sine instantia discutiẽdo solum ex actitatis, nec mirum, quia contingit in appellatione a mera interlocutoria, vt in c. appellanti, de app. in clem. sed ibi ideo, quia grauamen potest reparari in diffinitiua, & ideo parum interest si non possunt fieri in appellatione ab interlocutoria nouæ probat. quæ potuerunt fieri in prima, & factæ nõ fuerunt. Et quæ hic desunt, supple ex lec. mea super d. l. per hanc, vbi
12 omnino vide. † Quæro, qualiter testis debeat iurare? rñdet glo. hic valde notabiliter. Nam primo iurat totam dicere veritatem, quod intellige super quo fuit productus, vt no. C. eo. solam. Itẽ quod dicet veritatem iudici, vel cui iudex commiserit, & ideo si coram comissario deponit falsum, tenetur pœna legis Corneliæ. Item quod pro vtraque parte dicet veritatem, ſ. quam scit,
a nam de vero, quod nescit, non potest testificari. [a] Item quod dicet veritatem etiam non interrogatus ſm Bern. nam satis vr̃ interrogatus, si lectum est sibi capitulum, super quo deponit, item
13 quod nec precio &c. ſm Bern. quod no. † Ex his apparet, quod testis debet plene sine calumnia factum narrare, vt no. ff. de infa. l. Lucius, non exprimendo falsum, nec tacẽdo uerum, nam propter tacendi fraudem testis punitur de falso, vt C. de episc. & cleri. l. presbyter, & inf. de fal. c. j. per Inno.

ADDITIO.

a Vinc. God. Testificari. Adde quod testes varii & contrarii non probant. Ruin. consi. 149. nu. 23. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Testimonium non dicere qui iurat, nec auxilium, vel consilium præbere, quãdo testificari compellatur, & an sit periurus, nu. 2.*
2 *Testes producere quis potest etiã post visa lectaque testificata per restitutionem in integrum etiam maior, & quibus casibus.*
3 *Capellanus potest esse testis in causa domini sui.*

1 **Intimauit.** Qui † iurat testimonium non dicere, nec auxilium, nec consilium præbere, testificari cõpellitur, si attestationes publicatæ non sunt, nec est renunciatũ testibus producentis. In prima ponitur partis querela. In secũda Papæ prouisio ibi, ideoque. Casus, qõ erat inter R. & V. qui V. induxit capellanum suum, & quosdam alios testes ad iurandũ, qđ testimonium, consilium, nec auxilium præberet contra dictum V. Quæritur, quid iuris? Papa mandat cuidam iudici delega. ꝙ si testes non sunt publicati, nec renunciatum, compellat dictos iurantes, & alios, si necesse fuerit, & sint idonei perhibere testimo
a nium veritati. Opp. iurauerunt † non testificari, ergo testificando sunt periuri? respondeo, illud iuramentum fuit temerarium & iniustum, & ideo inualidum, ff. qui sanis. cog. l. pe. sed nunquid dictus V. ex hoc perdit causam, ſ. per sententiam iudicis? gl. & Inn. dicunt quod sic. Tu dic contra, vt no. C. de post. l. prouiden. Nã si perderet causam, non esset opus, quod examinarentur super ea, quod est contra tex. est tamen verum, quod contra extorquẽ tem tale iuramentum præsumitur, quia conatur, vt veritas non reperiatur, & hoc est bene no. Sed pone, quia isti testes metu iuramenti, noluerunt deponere, petit aduersarius se in integrum restitui ad proban. ex cla generali, si qua mihi iusta causa esse videbit, nunquid potest? respon. sic, secundum Inno. ex quo no. ꝙ
3 post didicita testificata possunt † produci testes per restitutionẽ in integrum concessam etiam maiori, ar. ff. de in inte. re. l. diuus, §. nec intra has, sed quid si testes sunt subtracti casu fortuito? Et videtur, quod ante diffinitiuam possit peti in inte. rest. post non, sed dẽt appellari, ff. de eden. l. argentarius, §. cum autem, ff. ad l. Aqui. l. in l. Aqui. si dele. sed rõne timetur subornatio? rñ. vbi in aduersario est dolus, compensatur dolus cum dolo, secundum Inn. no. quod capellanus cogitur testificari in causa domini sui.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio, vel renunciatio testium in vno capitulo non præiudicat volenti producere testes in alio, in prin.*
2 *Testes possunt super vno articulo publicari, licet non publicentur super alio separato.*
Priuilegium impetratum lite pendente non valet, & quid obuiat rationi, nullum est.
Priuilegium deductum potest post visas attestationes, & quod de falsitate sit suspectum.
3 *Testes an possint produci in causa consultationis.*

CAP. XIX.

1 **Causam quæ.** Publicatio, vel renunciatio testium in vno capitulo, non præiudicat volenti producere testes in alio, secunda ibi, iudicib. Casus Vertebat qõ inter quentũ, & plebanum, fuerunt testes recepti, publicati, & renunciatum, sed tandem altera pars impetrauit priuilegium, in quo non fiebat mentio lit. pendentiæ. Quærebatur, utrum noui testes possent ꝓduci? rñdetur, ꝙ sic, super alijs capitulis, sup qb. testes non sunt examinati, nec est renunciatum. Idem ait, quod dictum rescriptum non tenet, & si est suspectum, impetrans re-
2 mittitur ad Papam. † No. hic expressum, quod testes possunt super vno articulo publicari, licet non publicentur super alio separato, quod tene menti. Et no. quod priuilegium impetratum li. pen. non valet, quia subreptitium. Item quia & cãe ꝓtrarium & quo ad hoc intelligitur res litigiosa statim, ꝙ est commissa iudicibus ſm Ber. ꝙ est no. No. ꝙ priuilegiũ, quod obuiat rõni, est nullum, non iõ quia ꝯ ius cõe, sed ideo quia ꝯ consuetũ & rõnabilem cursum priuilegiorum, Ber. hæc sunt verba notabilia, no. ꝙ priuilegium põt deduci post didicita testificata, hoc iõ quia instrm est, Inn. No. ꝙ priuilegium illegitimum est suspectũ de falsitate, quod uerum est, vbi obuiat naturali rationi, quia Papa non consueuit concedere in præiudicium singularis perso-
3 næ, vt eleganter no. C. de post. l. veniæ. † Quæro, nunquid in causa consultationis possint testes produci? dic, ꝙ sic de indulto Papæ, [a] alias non, vt C. de dila. cum a nobis, quod indultum regulatur secundum naturam appellationis.
a

ADDITIO.

a Papæ. No. hic ad ea, quæ scribit do. Io. post alios Doc. ibi per eum relatos in l. fi. ff. de ser. & ibi adde.

SVMMARIVM.

1 *A testimonio quando repellatur consimili morbo laborans.*

CAP. XX.

1 **Personas.** † A testimonio repellitur consimili morbo laborãs, dicit Philippus similitudine iuris, & nõ facti. Op. quod imo infamis, puta contra infamem, vt C. de hær. quoniam, §. inter se, & C. de inof. test. re l. in arenam. So. aut quis est consimilis ratione sectæ, & non repellitur, vt l. qm̃, aut ratione alterius causæ, vel litis consimilis, & ideo repellitur, & non ob. l. in arenam, quia ibi non loquitur in testimonio, vt C. de act. l. fi. vel dic, quod illud c. loquitur de morbo infamiæ, ut no. C. de sum. Tri. l. 1.

CVMMARIVM.

1 *Iudæi, & Saraceni, quando admittantur in testes contra Christianos.*
2 *Christianus vnus non probat contra Iudæum, vel Saracenum, & debet esse melioris conditionis, quam Iudæus, vel Saracenus.*

CAP. XXI.

Iudæi. Testimonio vnius infidelis non statur, sed duorum sic etiam ꝯ fidelem Christianum, Caue tibi, quia
1 † imo Iudæi, [a] vel Saraceni non admittuntur contra Christianos
a in testes, quod verum puto, nisi cum tormentis, & qualiter iurat Iudæus, vide in Spe. de iura. calum. §. restat, ad finem, dic ergo ali
2 ter casum, videlicet, † ꝙ unus Christianus ꝯ Iudæum, vel Saracenum, non probat, sed duo probant, no. ꝙ non debet conditionis Iudæus, vel Saracenus, quam Christianus, sed potius econtra, vt C. de sacrifi. pagan. l. Christianus.

ADDITIO.

2 Vinc. God. Iudæi. Adde ꝙ Iudæus non potest esse testis contra Christianos, nec ei potest deferri iuramentum in litem vel in supplemẽtum probationis. Hip. de Marsi. fig. 41. incip. Iudæus non potest.

SVMMARIVM.

1 *Matris testimonium pro filia quando sit suspectum, in prin. & nu. 2. & 3.*
2 *Honorem, & incrementum suæ prolis quis diligit etiam ardenti desiderio.*
Maior quis altero quatuor dicitur modis.
Dotat vxorem vir quandoque propter vxoris nobilitatem.
Matrimonium firmatum dicitur bifariam.
3 *Præsumptio non modica, quando surgit ex dicto vnius testis, ei statur.*
4 *Matrimonium contrahendum impeditur propter solam præsumptionem.*
Consanguineorum testimonium quando admittatur.
Nobilitas cum pecunia compensatur.

CAP. XXII.

1 **Super eo.** Testimonium † matris est suspectum, ubi filia petit in virum aliquem se maiorem, secundo dicit, ꝙ ad dictum solius matris matrimonium ꝯhendum impeditur, sed ꝯctum non dissoluitur, secũda ibi, super illa, &c. Casus. Puella petebat quendam in uirum, quia dicebat, ꝙ eã affidauerat. i. per verba de pñti despõsauerat, vir negabat, mater puellæ & quædam alia mulier testificabatur pro matrimonio, quæriť qd iur. & respondetur, ꝙ mr̃ præsumitur filiæ incrementum, & honorem diligere, & ideo si uir præstantior est diuitijs, nobilitate generis, potentia, vel honore, mr̃ omnino repellitur, sed pone puella non vult matrimonium firmare, quia allegat consanguinitatem, & sola mr̃ hoc attestatur, quæritur, quid iur. Papa respõdet, quod si matrimonium non est firmatum, non firmabitur, quia non modica præsumptio est pro dicto matris, sed si est firmatum per uerba de præsenti, vel copulam, non infirmatur ad
2 dictũ solius matris, sed requiritur probatio solemnis. † No. verbum, affidasse. No. quod quis diligit honorem, & incrementum suæ prolis etiam ardenti desiderio, vt no. ff. de leg. 3. Paulo Callimacho, §. j. no. ꝙ quatuor modis vnus est maior altero. ſ. diuitijs, nobilitare, porentia, & honore, dicit glos. quod propter nobilitatem vxoris quandocunque vir dotat vxorem, C. de dot.

BIU Cujas

promiſ. l. ſi voluntate, vel ſaltem faciunt ficta inſtrā dotium. vt ibi glo. ſingulariter dicit. Not. ꝙ potentia amicorum facit hominem excellentem. not. quod illud verbum, firmatum. ſ. matrimonium, ꝙ dr̄ firmatum dupliciter, vno modo conſenſu tanq̄ ſubſtantia, & verbis tanq̄ forma, vt not. in l. nuptias. ff. de re. iud. & l. cum notiſſimi, in prin. C. de præſc. 30. an. Alio modo per carnalem copulam, quæ vocatur conſummatio matrimonij. not. ibi,
3 præſumptio non modica. † Item no. quod qñ ex dicto vnius teſtis ſurgit præſumptio non modica, ei ſtat, vt hic, & ff. de do. ple.
4 Theopompus. Item not. ꝙ ꝓꝓ ſolam præſumptionem impedi-
a tur matrimonium ꝺ̄h. Op. ad prin. decre. ꝙ ſtetur teſtimonio [a] matris, vt ff. de probat. ēt matris. ſo. ſtatur ſuper gradu. vt ibi, & hic, in verſi. ſuper illa, ſed non ſuper conſenſu, vel dic ſi perſonæ ſunt æquales, vel quaſi, etiam ſuper conſenſu credi matri ſuæ fauore matrimonij. vel dic hoc eſſe arbitrarium ex circumſtantijs ſecūdum Hoſt. vel dic, præſumitur illud factum, quod diſcreti feciſſent, matre, vel patre, vel conſanguineis id teſtificantibus, quia nō eſt veriſimile, quod velint filiam ſtuprari, ſed legitime matrimonio iungi. C. de nup. in coniunctione, & facit in retione ſui. ff. de adult. l. nec in ea, & quod not. Inſt. de inge. §. 1. & l. 3. C. ſi minor ſe. ma. dix. & in l. 2. C. de his, qui ve. æta. impe. illæ ll. loquūtur qualiter probetur ætas, quam certum eſt ad ſubſtantiam matrimonij pertinere. ff. de ſer. l. 2. ff. de mi. æta. Vltimo nota. nobilitatem cum pecunia compenſari, & quod ſatis eſt nobilis q̄ ſatis eſt diues, & multo fortius, qui eſt illuſtris famæ, vt l. fin. C. de cond. in pu. horreis. lib. 10.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Teſtimonio. Adde, ꝙ teſtis alias inhabilis pro matrimonio admittitur. Rui. conſi. 34. num. 4. lib. 4.

S V M M A R I V M.

1 *Iudæi an poſſint probare per vnum teſtem contra Chriſtianū, vel Saracenū.*
2 *Minori non licet, quod maiori licitum non exiſtit.*
3 *Vaſallus condemnatus de infidelitate non poteſt eſſe teſtis.*
Creditor eſſe prohibetur teſtis.
Maſculinum concipit fœmininum, & quibus caſibus.
Teſtes plures quam duo vbi requirantur.
4 *Ius canonicum, an dicatur ius diuinum,*
Affirmatiua exponitur per negatiuam, & contra quandoque.
Teſti vni quando ſtetur.

C A P. XXIII.

Licet vniuerſis. Neq; Iudæus, neq; Chriſtianus fundat probationem ad deciſionem cauſæ per unum teſtem tm̄. quia licet aliq̄n requirantur plures,
1 nunq̄ ſufficit vnus. † Caſus. Iudæi prætendebant ſe poſſe probare per vnum teſtem ꝺ̄ Chriſtianū, vel Saracen. Papa dicit, ꝙ hoc eſt falſum. Nam ſi hoc non pōt Chriſtianus, ergo nec Iudæus, quia non plus permittitur malo, q̄ bono. Et quia requiruntur ſaltem duo teſtes probatæ vitæ, & fidelis conuerſationis. nam illa verba, in ore duorum &c. ponuntur abnegatiue. i. non pauciorum & ſubdit, quod in quibuſdā caſib. requiritur, quod ſint plures teſtes
a quam duo, vel tres. † No. ar. a maiori prohibitio. nam ſi maior ꝓhibetur, ergo & minor. Nam non licet minori, quod maiori licitum non exiſtit. no. quod teſtes dñt eſſe viri probatæ vitæ & fide
3 lis conuerſationis. † Ex hoc ſume ar. quod vaſallus cōdemnatus de infidelitate, non pōt eſſe teſtis. idem in proditore. & licet dicat, quod debent eſſe viri, vir tm̄ concipit mulierem, licet videatur vocabulum præciſe maſculinę ſignificationis. ff. de te. l. qui teſtō. §. mulier. ff. de pac. tres fratres. ff. de leg. 3. Lucius. §. quæſitum, hæc tm̄ interpretatio non haberet locum in ſtatutis terrarū, ſicut nec in ſtipulationibus, quia ſunt ſtricti iu. vt not. in l. 1. ff. de ver. ſig. per Dyn. & alios. In text. ibi, quia licet, reſpondetur tacitæ obiectioni, quæ poſſet fieri de teſtamentis, & codicillis, de do. ca. mor. in quibus caſib. de iure ciuili non ſufficiunt duo teſtes, nec tres niſi inter liberos, vt l. fi. C. fa. er. quia inter liberos ſufficiunt indicia in quolibet actu tam vltimæ voluntatis, quā contractus,
4 hoc dic, ut ĵ. de teſtib. cum eſſes. † Item no. ꝙ ius diuinum diſtinguitur per ius ciuile, ſed nunquid ius canonicum dr̄ ius diuinū? rñdeo, non, imo dr̄ ius ciuile, niſi cōtineatur lege, uel euangelio, ut no. in Decret. de ꝓœ. diſt. j. no. ꝙ affirmatiua exponitur per negatiuam, & contra, qñq; negatiua exponitur per affirmatiuam, Ber. ſed hodie non exponitur per fauorem, nec e contrario. ff. de hæred. inſtit. ad ſtatum, & l. ex facto etiam. l. qui uolebat, & nota. eod. tit. Lucius. Opp. quod ſtetur dicto vnius teſtis, de conſecr. di. 4. paruulus. Sol. dicit Ber. ꝙ vbi nemini præiudicatur, creditur vni teſti, vt in batiſmo, & in ſacris: ſecus, ſi alijs præiudicatur per aptiudinem actus, qui regitur. Iſta glo. eſt argumentum, quod clericatus poſſit probari per vnum teſtem, quia actus de ſe & ſui natura inſpecta nemini præiudicat. Opp. quod unus teſtis [a] facit fi-
a dem, ut ff. de verb. obl. l. 1. in fi. So. ibi ſpeciale in interprete. Idem credo in medico, ſi in ciuitate non eſt niſi unus, quod credatur ei ſoli. Idem in agrimenſore, & ſimilib. in Authen. de non alien. §. quod autem, & hoc ꝓpter publicam vtilitatem, & neceſſitatē, Opp ad idem l. Theopompus. ff. de do. præleg. dñt quidam, quod ibi creditur ad præſumptionem, non ad perfectam ꝓbationem, nō ex regula probationum, ſed quia teſtator ita decreuit, & hæc vera dixi ſ. c. veniens. tene menti.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Teſtis. Adde, ꝙ teſtis vnicus de facto proprio deponēs plene ꝓbat. Rui. conſil. 19. nu. 2. lib 5.

S V M M A R I V M.

1 *Familiares, an & quando poſſint eſſe teſtes, & in prin. & nu. ſequentib.*
Familiares & domeſtici, & attinentes, qui dicantur.
2 *Teſtes quidam nec paſſim admittuntur, nec indincte repelluntur ſed arbitrio iudicis conſiderata qualitate affectionis.*
Arbitrio iudicis admittuntur vel reiiciuntur teſtes. & nu. 1.
3 *Concubina, an & quare non admittitur in teſtimonium.*
Amaſius pro concubina vt teſtis non admittitur.
4 *Vir ſi expulerit vxorem, an ipſa poterit teſtificari pro viro.*
5 *Famulus expulſus a domino an poſſit pro eo teſtificari.*
Amor continuare non dicitur in expulſo famulo, neque in affine, ſopita affinitate.
6 *Vniuerſitas an habeat domeſticos ciues ſuos ita, quod repellantur a teſtimonio, vel tanquam unum corpus.*

C A P. XXIIII.

In literis. Non ſunt idonei teſtes quos actor de familia ſua producit. Caſus. quidam nobilis volebat eam, quam per ſeptennium tenuerat in vxorem, repudiare prętextu affinitatis tertij gradus primi generis, eo ꝙ dicebat ſe prius carnaliter cognouiſſe conſobrinam ipſius patris puellæ, & ad probandum inducebat tres teſtes de ſua famil.a. nam ſic faciunt nobiles, qñ faciunt iſtos furtiuos amplexus, ducunt ſecum familiares & per hos iſte nobilis intendebat probare. Quæritur, quid iuris? Papa reſpondet, iſtos familiares non admitti ad teſtificandum. Alij vero non familiares admittuntur, ſi ſunt probatæ vitæ & opinionis. Ibi. Legitime. i. in facie eccleſiæ. Ibi, Per ſeptennium, maxime quia idem, ſi per vnam diem. Ibi, Patris eius. ſcilicet mulieris. Ibi, Ante, ſecus ſi poſt, quia præpoſtera affinitas non rumpit matrimonium. Ibi, familia. ſ. aſſidua & domeſtica. C. de his, qui
1 ad eccle. conf. l. de præſenti. † Dicit Inno. quod familiares ſui iu. qui non attinent per ſanguinem, vel affinitatem, poſſunt eſſe te-
a ſtes, [a] ſi ſunt homines honeſti. & fide digni, quod relinquitur arbitrio iudicis, ſed hic non erant honeſti, eo quod dicebant ſe inter ſuiſſe facto inhoneſto per dominum perpetrato, ar. ff. de adu. hæc verba. præterea familiares ɔſueuerunt obedire domino per fas, & nefas, vt ſ. de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. & l. 1. C. de rap. vir. & dic latius, quod domeſtici dicunt omnes, qui viuunt ad vnum panem, & ad vnum vinum, ut ſic loquar groſſo modo, ut in Authent. de monachis. §. cogitandum. familiares dicuntur omnes, qui ſunt ſub alicuius imperio de iure, uel de facto. ff. de iur. om. iu. l. qui iuriſdictioni, & l. 1. C. ſi rector prouin. & l. 1. C. ſi quacunq; præd. it. poteſtate. ff. de offic. præſi. ſenatuſcon. ff. de pœnis, ſi quis forte. §. ſi quos. C. de emen. propin. l. 1. ſtrictius tm̄ accipit. ff. de uer. ſig. l. denunciatio. §. familiæ, & adhuc magis ſtricte. ff. de iu. om. iu. l. ſi familia. ff de publ. l. 1. §. familiæ. Attinentes autem dñr, qui poſſunt accuſare tanq̄ proſequentes ſuorum iniuriam. C. ad Turp. ſi fęmina. Item. ff. de poſtu. l. 1. in fi. Item no. quod quidam ex iſtis prohibentur teſtificari. ff. de qō. l. maritus. Qui-
2 dam excuſantur, ſi nolunt teſtificari, ut. ff. de te. l. lege Iul. † Quidam, nec paſſim admittuntur, nec indiſtincte repelluntur, ſed arbitrio iudicis, conſiderata qualitate affectionis, ut notabiliter ait hic Ber. ſimile no. Accur. ff. de iuſt. & iure. l. ut uim, & ſcias, quod aliquando uxor admittitur ad teſtimonium ad indicandas res viri, ut no. gl. fin. in l. 2. C. qñ & qui. quar. pars deb. lib. x. † Item
3 ɔcubina nō admittitur tum propter uitæ inhoneſtatem, arg. ff. d̄ ac. & ob. l. fi. tū quia domeſtica, nec eꝺ̄ admittitur amaſius pro cocubina propter furorem amoris, qui inficit aīas perditorū, vt C. de nat. li. l. 1. cætera dic u. no. in Spe. de teſte. §. 1. adde gl. nō. quam habes Inſt. de iure perſonarum, ubi tractat de colonis aſcri
4 ptitijs, cenſitis, & ſimilib. ubi omnino uideas. † Quæro, uir expulit uxorem, utrum poterit teſtificari pro uiro? reſpon. non, quia una caro eſt cum ipſo, item ꝓꝓ ſpem reconciliationis poſſet mo ueri. C. fa. erc. in ipſo. item poſſet ſimulare diuortium. ff. ſol. mat. filiæ meæ. † Quid in famulo? reſpon. diligenter interrogabi-
5 tur famulus, quare fuerit expulſus, & an ſit reuerſurus, nec ne. & ſi eſt uilis perſona & ſuſpecta, poterit torqueri, argu. C. de ſer. fugi. l. quicunq;, in fin. & l. mancipia. de famulo expulſo ad cautelam, not. Cyn. C. eo. l. etiam. Dyn. & Bart. ff. de quæſtio. l. 1. §. ſi ſeruus. Et nota quod poſtquam famulus eſt expulſus, non ſeruat amorem certe, nec affinis ſopira affinitate, ita notat gloſ. ſing. ff. de re iud. ſed hoc ita. de procu. an repellatur a teſtificando not. per Cyn. C. eodem omnibus Bart. ff. de iure fiſci. deferre. §. idem decreuerunt. An vniuerſitas habeat domeſticos ciues ſuos ita

ꝙ † re

A D D I T I O.

a Vin. God. Teſtes. Adde, ꝙ familiares poſſunt eſſe teſtes ſi modo nō ſunt ſubditi. Alex. in l. vir mulieri. ff. de do. inter. vir. & vxo. Bar. in l. 2. §. ſtas. ff. de exc. tu.

BIU Cujas

6 ℘ † reppellantur a testimonio, uel tanquam vnum corpus, no. Cy. s. eo. tit. parentes. an dominus possit inducere suos homines in testes. no. Cy. in d. l. eos.

SVMMARIVM.

Testes, donec attestationes clausæ, & nõ est testib. renunciatum, produci possunt alii, secus post earum publicationem, nisi super alio capitulo in prin.
1 *Controuersiæ vbi sunt diuersæ, potest iudex diuidere processum per singula capita & in vno pronunciare, & in alio testes publicare, & in alio differre & nu. 5.*
Mandatum finitur morte mandantis integra re tam in iudiciis, quam contractibus, excipiuntur quidam casus.
2 *Confirmatio Papæ quid operatur.*
3 *Papa quando mandat, quod fiat iustitia, quomodo debet intelligi.*
4 *Testes reprobatorii, vel repugnatorii, an admittantur post didicita testificata*
5 *Processum causæ, an liceat diuidere, & nu. 1.*
6 *Conclusio quid operatur in causa & nu. 7.*
7 *Conclusio quid operetur in eadem instantia, & nu. 6.*
Defensionibus consistentibus in apicibus legũ vel statutorũ põt renunciari.

CAP. XXV.

Cum venisset. Donec attestationes sunt clausæ, nec est renunciatum testibus possunt testes ꝓduci post publicationẽ vero, vel renũciationẽ, nõ possunt nisi super alio capitulo. In prima decisa ꝙsultatio. In secunda cõmissio trimembris. secunda ibi, mandamus. Casus. Inter magistrum. M. & quendam abbatem vertebatur triplex controuersia. Lucius Papa commisit causam iudicibus qui citauerunt reum, & antequam procederetur vlterius, Lucius Papa decessit, & cum ad vlteriora procederent, fuit appellatũ eo, quod mãdatum esset finitum morte, iudices nihilo minus processerunt, & in vna controuersia tulerunt difinitiuam, in alia publicauerunt testes, in tertia fuit lis tm̃ contestata, ista fuerunt intimata Papæ. Papa mandat sentẽtiam, si fuit canonice lata, confirmari in alia causa, ubi fuerunt testes publicari, uel renunciatum testibus producendis, mãdat ex attestatis causam decidi, & nul-
1 los alius testes recipi, & debito fine terminari. † No. ℘ vbi sunt
a diuersæ controuersiæ, [a] quæ hic uocantur capitula, puto una super proprietate domus, alia super feudo, alia super emphyteusi aliarum rerum, potest iudex diuidere processum per singula capitula, & in vno pronunciare, & in alio testes publicare, & in alio differre. dicit Inn. quod iudex coram quo intentantur diuersa maleficia p̃t vno suspenso pronunciare super alio. est l. no. C. de ac. l. si quis homicidium. Op. dr̃ hic quod iudices isti potuerunt procedere, quia partes fuerunt prosecutæ causam coram primis iudicibus & sic innuit, qd̃ consensus partium faciat non expirare mandatum mortuo mandante re integra. unde opp. ff. de iur. om. iu. l. & quia. so. ibi non interuenit partium prorogatio, hic sic ſm Inn. Sed contra hoc opponitur, quia mandatum erat finitum ipso iure per mortem mandantis, ut l. eius qui ff. si cer. peta. ergo nec potuit prorogari. ff. de preca. sed si manente. ff. de ver. obl. cum stipulatus sim mihi a Proculo nam prorogatio est quædam qualitas, & ubi non est subiectum, ibi non est qualitas. vt l. 2. ff. de vsuf. Sol. mandatum non erat finitum ipso iure, sed ope exceptionis, vnde potest corroborari ope prorogationis ſm In. Ber. dicit ℘ imo ipso iure finit mãdatũ mortẽ mandantis & re integra. & ideo non habet locum prorogatio, vt s̃. de off. dele. significantibus nam oĩs prorogatio requiri prorogabile subsistere actu vel habitu, ut not. Barto. in l. dies, in prin. ff. de dam. infe. & patet. C. loc. si cum Hermes. Si forte ista prorogatio esset facta in vita delegantis, qua tunc substitit prorogabile. breuiter quicquid dicatur, tene, ℘ in iudicijs, & contractibus ipso iure finitur mandatum morte mandantis re integra, ut Inst. mandati. §. item si adhuc, nisi esset mandatum annexum alicui interlocutoriæ, puta iussui de soluendo, quia tunc sicut non expirat principale, ita nec accessorium & annexum. & vt no. in d. l. & quia. vel nisi esset collatum post mortem, quod dic, vt singulariter. no. ff. de leg. 2. l. cum pater §. Mæuio. quæ gl. non est alibi. sed his obijcitur quia iurisdictio quæritur. & etiã efficitur ignorãti. ut ff. de sta. ho. l. qui furere, ubi est tex. optimus: secundo, quia illud est uerum in iurisdictione ordinaria, secus in delegata, quæ licet aptitudine quæratur, tn̄ morte soluitur: hoc namq; est vbicunq; requiritur perseuerantia voluntatis, ut l. 4. ff. lo. & l. fi. ff. de com. præ. & in c. si gratioſe, de rescr. li. 6. Item fallit in mandato dotis, quod fauore dotis non expirat morte. immo cogitur hæres persistere in uoluntate defuncti. Itẽ est casus vnius in iure in l. si ego. §. j. ff. de iure do. Item fallit in illo singulari casu, qui ponit. ff. de proc. l. si defunctus, & l. Titius. Quæro, igitur, qnomodo iurisdictio fuit reseruata ad primos iudices tn̄. quia fuerunt reuersi litigatores ad eos, vel quia fuerat friuo
2 la manifeste. † Quæro ſm ordinem gl. quid operatur confirmatio Papæ? tn̄. quia videtur Papa pronũciare ſm Ber. & hoc est generale vbicunq; superior confirmat, ℘ dare videtur auctoritate
3 maiore. † Quæro, Papa mandat, quod fiat iustitia, quid est hoc dicũ: respõdeo, est dicere, quod fiat, ℘ iuris est, ff. depositi, bona fides. per hoc tn̄ tollitur concordia partium, vt s̃. eo. causam quæ, el secondo, ibi dum dicit, concordia, uel iustitia mediante deci
4 dant, † Quæro, [b] an post didicita testificata admittantur testes re
b probatorij, uel repugnatorij? dic vt s̃. c. fraternitatis. † Quero, vtrũ
5 liceat diuidere processum cause? respondeo, sic, si capitula sint oĩno diuisa, alias non. ff. fa. er in hoc iudicio. fallit ratione confessionis, vel oblationis. ff. si cer. peta. quidam æstimauerunt. ff. de leg. 2. l. qui solidum, in princ. C. de transac. si quidem. C. de
6 fur. post decisionem. † De nouo quæro, & est qõ substantialis, quid operetur conclusio in causa? rñdeo in alia causa nihil operatur, etiam si annexa sit renunciatio, quia renunciatio & conclusio facta in causa principali non extenditur ad causam appellationis, quæ postea oriẽ, ar. ff. quorum le. l. j. §. quod autem, nisi specialiter hoc actum esset secũdum Inno. ℘ etiam no. ar. C. de
7 pac. postquam, & C. de tem. app. l. fin. in fi. † Si autem an quæris, quid operetur in eadem instantia? dic ℘ aut est renunciatum de terminato modo super aliquo speciali articulo, & tunc non admittuntur testes ad aliquid probandum directe, vel indirecte, & ita intelligitur gl. quæ est in l. officium. ff. de rei ven. fallit, si iusta causa superuenit, vt sup. de causa poss. pastoralis, §. fin. Itẽ fallit, si talis est casus, in quo detur in integrum restitutio secũdum Inno. aut renunciatio & conclusio est indiffinita, & tunc non possunt testes produci super eisdem capitulis, vel directo contrarijs, sed indirecto sic, vt s̃. eo. fraternitatis, in Clem. testib. de testib. & probo hoc tali ratione, quia si admittitur ꝙs post didicita testificata ad concipiendum, ad replicandum, vel replicationem, ergo ad probandum ipsam exceptionem, ſm Inno. Ber. vero facilius se expedit, quia dicit quod qui renunciat, sibi imputet, ut ff. de ædil. edi. l. quæritur. §. si uenditor, & C. de rebus cre. l. si quis iusiurandum. & in c. j. §. rursus, qui mo. feu. amittitur. col. x. fallit in causa criminali, vbi nõ potest renunciari probationi. Inn. vt singlariter no. ff. de pac. l. pactum inter hæredem defen
sionib. autem, quę consistunt in apicibus legum vel statutorum, puto posse renunciari, ut ff. man. l. fideiussor. §. quædam, & no. ex presse. C. de accusatorib.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Controuersæ. Adde ℘ controuersia est de facto. Bart. in l. Lucius. §. tres. ff. ad Treb. & Bal. in l. causas. de transa. & per Alex. in l. amplius. ff. rem rat. hab.

b Quæro. Adde omnio eundem Bal. in c. studuisti, in pe. col. de offi. dele. ubi circa hoc format vnam notabilem q. & ibi etiam vide pulchre. d. And. Barb. & adde etiam late scripta per Ias. in l. Iustitia, ff. de iustit. & iure. & i l. causas. 2. col. C. de transa.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinitas probatur & reprobatur per instrumentum, & nu. 4.*
2 *Falsitas quando committitur in causa matrimoniali tam directe, quam indirecte possunt reprobari testes, & nu. 5.*
3 *Gradum probare possunt duo testes, & alii duo secundum.*
Gradu vno consanguinitatis destructo, destruitur aliorum graduũ consequẽtia, & nu. 1.
4 *Instrm si contineat, sicut Berta promisit Baldo decem nomine dotis pro matrimonio inter eos contracto, non solum per hoc instrumentum probatur promissio, sed etiam ipsa affinitas seu matrimonium, & nu. 1.*
Qualitatem facti reprobare quis potest, licet factum fateatur, secus in qualitate personæ, quam quis non negat, & nu. 5.
Ratificari non potest nec obligatur qui labitur in persona, & quando.
Instrumentum quando quis ex parte possit acceptare, vel fateri, & ex parte negare.

CAP. XXVI.

Series. Publicatis attestationib. potest probari falsitas testiũ in causa matrimoniali. secunda ibi. Rñdemus. Casus Accusabatur matrimonium de consanguinitate, testes producti & publicati asserebant gradum impedientem, aduersa pars dicebat, quod deposuerunt falsum, & volebat producere ꝰrios, & quoddam publicum instrumentum ad eorum corroboratio nem. Pro accusatore allegabatur etiam consuetudo, Papa deter minat consuetudinem non valere, & testes contrarios reci-
a pi iubet. No. ℘ in consanguinitate [a] probanda non oportet incipere ab Adam, sed a gradu, qui est ex substantia probationis.
1 † No. consanguinitatẽ per instrm probari & reprobari, & intellige per instrumẽtũ confectum inter litigantes. No. ratione falsitatis post aperturã testium testes admitti contrarios, vel mixtam probationem testium & instrorum. No. ℘ consuetudo nõ
2 valet in causa matrimoniali. † No. quod destructo vno gradu destruitur aliorum graduum ꝰntia, quia si est falsum antecedens, ergo & consequens. Op. ℘ per istrumentum non possit probari gradus consanguinitatis, quia tabellio non potest hoc scire

ADDITIO.

a Vinc. God. Consanguinitate. Adde, ℘ consanguinitas quæ repellit testem uel excusat ne compellatur inuitus testificari, ponitur per Spe. in ti. de test. §. 1. uer si. sed nunquid. & seq. & Ab. in c. in literis. de testib. 3. q. 5. cõsanguinei. ubi per gl. & testis consanguineus non est omni exceptione maior. Alexan. consil. 13. nu. 11. lib. 1.

BIU Cujas

ſcire pro vero. ut l.j.ff.de ven. inſpi.ſo. dicit gl. ꝙ directe non poteſt ꝓbari, ſed indirecte ſic,& ponit exemplū. nam ſi in inſtrō dr̄, ꝙ ſi. B.& I.eius filia, vel dr̄, Petrus patruus,&Berta eius neptis, indirecte ꝓbat̄, ꝙ ita fit. Or caue tibi. nam Spe.dicit, ꝙ ſi poſitio ꝑtinet, ꝙ A.& B.eius filia ꝓmiſerunt.x.& aduerſarius ꝑfiteat̄; ꝙ intelligit̄ ꝑfiteri ꝓmiſſionē, ſed nō, ꝙ ſint pater,& filia, ut C. de teſta. mil. ex his verbis Fortunato, & l. epiſtola, in prin. ff. de pact. ſol. ibi ideo, quia illa verba nihil conferebant ad qōnem quę ver
a tebatur in iudicio, ſecus, ſi conferrent. ut dicit l. illa ſingularis, [a] & no. C. de ꝑhen. & commit. ſtipulatione. l. optimam. uel dic, ꝙ iſtud inſtr̄m non probat ad plenum, ſed faciat adminiculum, vt C. qui accu. non po. l. non ignoret,& ff. de ma. teſt. l. vxorem.
2 † Op. ꝙ conſuetudo erat rationalis, vt s̄. eo. fraternitatis. ſo. hoc ſpeciale, qn̄ falſitas committitur in cauſa matrimoniali, ut tam directe, quā indirecte poſſint teſtes reprobari, quia concurrunt duæ rationes, ſ. falſitas, odioſitas, & matrimonij fauorabilitas. Itē maius periculū eſt in diſſolutione matrimonij quam in ſubornatione teſtium,& ideo in fauorem animæ non præſumitur
3 ſubornatio. † Dicit Inn. ꝙ duo teſtes poſſunt probare primum gradum,& alij duo ſm gradum,& ſic de alijs gradib. nec dn̄r teſtes ſingulares, quia quodlibet capitulum habet conteſtes. dicit Inn. quod ad reproban. conſanguinitatē ſufficit deſtruere vnum
4 gradum,& hoc eſt utile in matrimonijs,& ſucceſſionib.† Extra no. ar. quod ſi in inſtr̄o continetur, ſicut Berta promiſit Baldo. x. nomine dotis pro matrimonio inter eos contracto, quo non ſolum per hoc inſtr̄m probatur promiſſio, ſed etiam ipſa affinitas ſeu matrimonium, licet non fuerit tunc ꝑfectum, quia ſi probatur conſanguinitas, ut in glo. (ergo & affinitas) non eſt neceſſe, ꝙ matrimonium probetur aliter. Item ſi in inſtrumento dicitur. A. procu.& B. promiſit Titio. x. probatur ꝙ dictum A. proc. quod ſic aſſeruit, & ſi Titius negat procuratorem, quia dicit inſtrumentum mendax, non poteſt ex eo agere. nec obſ. ꝙ quis poteſt approbare factum, & reprobare qualitatem, quia illud eſt verū de qualitate facti, non de qualitate perſonæ, ar. C. de teſti. l. ſi qs teſtibus, & no. in d.l. optimam, per la. de Ar. & Cy. Item qualitas perſonæ eſt fundamentum, vnde magis eſt ſubſtantia, quam qualitas, unde oportet vel ſimpliciter confiteri, vel nullo modo
5 uti adminiculo inſtrumenti.† Item qui labitur in perſona, nō obligatur, nec ratificare poteſt. ff. de fur. falſus. ſed ille, qui labitur in mandato, & ſi in nomine appellatiuo in perſona repræſentata per nomē appellatiuum. ff. de ſo. filiæ. ff. de condit. inde. ſi urbana ſed iſta ratio eſt falſa, quia geſtum cum falſo tutore, uel adminiſtratore minus legitimo poteſt ratificari ſiue per uiam contractus, ſiue per modum iudicij, vel decreti. ff. de ne. ge. ſi pupilli. ff. de bo. poſſ. l. 3. §. & acquirere, C. in qui. cau. in inte. reſt. non eſt neceſſaria. l. ſi tutor. ff. de exce. rei. iud. ſi iure. §. hoc iure. de ne. ge. ſi autem. §. j. ff. quod fal. tu. l. j. nam contractus eſt verus,& obligatio uera, & qualitas falſa repręſentatur vera ꝓp̄ ratihabitionem. ff. qui ſat. cog. l. Iulianus.& ſic purgatur dolus iuris fictione. ff. de fur. ſi vēditor. §. ſi Titius. dum tamē ratihabitio fiat, ſaluo intereſſe aduerſarij & debito tempore. ff. rem ra. ha. bonorum & l. fin. ff. de ſol. ratum,& non ſit contra ius, ut no. ff. de le. j. l. talis ſcriptura. ff. de infa. quid ergo, in prin. vnde videtur, quod quis poſſit negare mandatum fore generale,& in pluribus alijs præiudiciale, ut mandatum tutelæ, uel procu. generalis,& ratificare vnum ꝑfectum ſibi utilem tanq̄ geſtum ſine mandato. Hæc quæſtio fuit de facto in ciuitate Peruſij, ſuper his terminis, ſtatuto cauet̄, ꝙ publica inſtrumenta, in quibus eſt annexa clauſula de confeſſione coram iudice facienda, mandantur executioni, ſicut confeſſio, quæ tranſiuit in rem iudicatam,& ſic præceptū guarentigiæ. modo Berta aſſerens ſe tutricem filij locauit quoddam prædium filij Caio pro. x. tandem adultus factus præmiſſa negatione tutelæ tanquam ratum habens factum, ſed non qualitatem tutelæ, petit executionem inſtrumenti. Quæritur, quid iuris? & uidetur indubitanter, ꝙ poſſit,& tñ ex alijs ꝑctib. matris non cōuenitur, quia non conſtat, quod ſit tutrix,& hoc per regulam generalem, quia ratihabitio conſenſus, confirmatio, & ſimilia trahuntur retro, ut C. ad Mace. l. fi. ego dicebam cōtrarium. Nā ego teneor confiteri, niſi illud, quod in inſtrumento continetur,& ſic integraliter, & non diuiſim. C. de excep. ꝙ ſi quidem, in gl. ergo remanet ꝑctus abq; cōfeſſione faciēda, ut inſtrumentum iacet, ff. de ver. ob. l. j. §. cum dicit, ac ſi coram iudice confiteor cōtraxiſſe cum tutrice, & non aliter. ex duob. igitur complexis, ſi alterum eſt falſum, ceſſat ſtatutum. Item ueritas mandati inducit directum remedium. ff. depo. Publia, fictio utile. ſi non ſufficit. ff. de ſol. ſi duo. Item ex eo inſtrumento non debet quis commodum cōſequi, quod nixus eſt impugnare, ut in re-
b gula iur. & j. de exce. cum venerabilis. per Inno. Sol. refert, [b] vtrum inſtrumentum dicat talis tutrix, ut conſtat tali inſtrumento a me tabellione uiſo & lecto, & tunc contrarium dicens aſſerit inſtrumentum eſſe falſum, unde ex eo non poteſt iuuari. ff. de his qui. ut indi. poſt legatum, aut dicit, talis aſſerens ſe tutricem, vel talis tanquam tutrix,& tunc non contradicit inſtrumento, qui negat eam tutricem, argu. no. C. ſi cer. pet. ſi ex ꝑcio. & nō omne, quod aſſeritur, eſt de ſubſtātia probationis, & tamē ſi calumnioſa negaret, repelleretur, quia mendax petitor careat penitus effectu. C. ſi contra ius vel vti. pub.& ſi non cognitio, qa agit ex falſo capite, nam ſi impetro reſcriptum tanquam ex facto per procuratorem, ſi apparet ratificatio, & non mandatum, reſcriptum non valet tanquam obreptitium, ut in cap. nonnulli, de reſcriptis.

ADDITIONES.

a Singularis. Vide Mat. no. ſuo. 79. incipit, no. quod quotieſcunque. quod notabile magni facit do. Alex. in conſi. ſuo. 137. in pe. col. in j. uol.

b Refert. Vide per d. Fel. in c. præſentium, col. 4. & ſeq. infra. eo. ti.

SVMMARIVM.

Copula carnalis quo modo probetur, in prin.& nu. 1.

1 *Accuſatus ſi ſit quis, quod cognouit aliquam mulierem, an teſtes ſint interrogandi de viſu, an ſola fama viciniæ probet.*
Teſtimonium de viſu & auditu debet eſſe conueniens de his, quæ poſſunt videri.

2 *Singulares teſtes, licet non probent, quid efficiant.*
Probatio integralis, vel præſumptio violenta ex concurrentibus pluribus diuerſi generis reſultat.
Indicia & adminicula iudicis arbitrio committuntur.

3 *Ex argumentis cauſa deciditur.*
Teſtis qui deponit de viſu, an probet.

4 *Teſtificari taliter ſufficit, qualiter patitur actus naturæ.*
Accidentia communiter, magnopere conferunt ad ꝙ quid eſt probandum.

5 *Teſtis, quid iuris ſi dixerit, vidi eos commiſceri, cum forte cortina erat in medio.*

6 *Conſcius, conſciaque, quis, quæ ve dicatur.*

7 *Strepitus commiſcentium cum fama viciniæ, an ſufficienter probet.*

8 *Fama an inducat præſumptionem.*

9 *Teſtis ſi deponit ſup fama, ꝙ audiuit a maiori parte populi, an probet famā.*

10 *Teſtis ſi dicat, quia publice dicitur per maiorem partem populi, & alias non affirmat de ſuo auditu, an probet.*
Dicta teſtium non ſunt cauillanda, vel calumnianda.

11 *Teſtis ſi dicat ſe ſcire verum eſſe, quod Petrus, & Berta commiſerunt adulterium, nec eſt interrogatus de cauſa ſcientiæ, an probet.*
Teſtes repetendi in cauſa criminali, qui rationem ſui dicti non reddiderunt non interrogati.
Teſtes acutius interrogandi in cauſa criminali.

12 *Vir, qui polluit matrimonium, non poteſt accuſare vxorem, nec petere ſeparationem thori.*

CAP. XXVII.

Præterea. Carnalis copula probatur ꝑ conueniens teſtimonium de viſu. Idem in teſtimonio de audi-
1 tu cū fama. ſecunda pars ibi, Reſpondemus.† Caſus. Aliquis accuſat̄, ꝙ cognouit aliq̄ mulierem. queritur, vtrū teſtes ſint interrogandi de viſu, an ſola fama viciniæ probet, & an ſi teſtes dicāt ſe conſcios carnalis copulæ, & de viſu nihil deponant, probent ſufficienter, vel ſaltem uiolentam faciant præſumptionem? Papa reſpondet, quod ſufficit conueniens teſtimonium de uiſu. Item de viſu repręſentante actum commixtionis cum fama viciniæ & alijs adminiculis quæ circumſpectus & diſcretus iu-
2 dex contemplabitur iuxta animi ſui motum.† No. primo teſtimonium de uiſu, ꝙ debet eſſe cōueniens de his, quæ poſſunt videri, non de inuiſibilibus. Secundo no. teſtimonium de auditu, quando audiuntur verba, vel actus, qui conſueuerunt in talibus commiſſionibus ineruenire, ut ff. de adul. inter liberas. Item no. de violęnta præſumptione, quæ per famam confirmatur. Item no. qd̄ licet ſingulares teſtes non probent, tñ ſingularia iudicia uel præſumptiones, quorum quodlibet plurib. teſtib. comprobatur, bene probant ſaltem vehemēter adminiculando. Item no. qd̄ ex pluribus cōcurrentib. diuerſi generis reſultat vna probatio integralis, vel ſaltem violenta præſumptio, ſic. j. de ſucce.
3 ab inte. cum dilectus.† Item no. qd̄ iudicia,& adminicula iudicis arbitrio committuntur. C. de quæſti. milites. §. oportet. Item no. ex argumentis decidi cauſam, ut no. ff. ad Tre. qui filium. §.
4 fi.† Oppo. qd̄ ubi teſtis non deponat de viſu, non probet, ut ff. de te. §. qui teſtamento. §. fin.& l. 1. ff. de ven. inſpi. & C. de teſt. l. teſtium. Sol. illud verum, ſi ſufficiēs ratio poteſt reddi per viſum. ſed quædam ſunt, quæ non poſſunt videri per ſe, ſed per accidens,& tunc ſufficit taliter teſtificari, qualiter patitur actus naturę. Porro, ut ait philoſophus, accidentia magnam partem conferunt ad cognoſcendum quicquid eſt. item loca a com-
5 muniter accidentibus, vt no. C. de proba. l. neque natales.† Sed quid ſi teſtis dixit, uidi eos commiſceri, cum forte cortina erat in medio? videtur quòd teſtis poſſit ſaluari, ut ponatur viſu pro auditu, ſed hoc non eſt verum, quia falſus ſenſus non poteſt poni pro uero ſenſu. ſed hic eſt falſus, ſenſus, quia habet obiectum impedientem de cortina in medio, not. in l. fin. C.
6 de iure delib.& in l. ſecunda, ff. de aqua pluuia.† Opp. dicitur quod poteſt eſſe quis conſcius,& tamen non uidit. Nam iſtud uidetur

BIU Cujas

videtur implicare contrarietatem. Sol: conscius dr̄ non solum, qui vidit, sed confessionem partis audiuit, ff. de ædil. edic. l. quæro, §. fi. item ille, qui uidit nudum cum nuda, & solum cum sola, licet emissionem seminis, in qua consistit pollutio, non uideat, Ber. no. ergo quod conscientia est ex præiacentibus signis consonans scientia. Quæro, † nunquid strepitus [a] commiscentium cū
7 a fama vicinæ sufficienter probet? resp. sic, & si agatur ad pœnā criminalem. ſm Ber. Nam trib. modis potest illud capitulum intelligi, vt ait Ber. † Quæro de fama, nunquid inducat præsumptionē?
8 rn̄deo, non per se, sed potest habere adiuncta adminicula, q̄ eam conualidant, vnde fama non dr̄ probare ſm Ber. quod dic, ut copiose no. per Bar. ff. de quæsti. l. de minore, §. tormenta, & ibi eleganter dicit, q̄ si per statutum ciuitatis fama probet delictum, tale statutum dēt intelligi nō de nuda voce populi, sed de adminiculata p̄ indicia, quod intelligo saltē talia, qualia possunt animum iudicis informare, vt hic dr̄, no ff. de test. l. ob carmen, §. fi.
9 † Et adde, quod no. 3. q. 9. testes. Ibi tñ Bar. dicit vnum, q̄ non pu
b to verum, q̄ si testis deponit super fama, [b] q̄ audiuit a maiori parte populi, q̄ non probat famam, quia non dicit, cuius populi, nā certe intell'r de populo illius ciuitatis, & interdum sufficit fama viciniæ, tex. est hic no. q̄ popularis fama intell'r illius populi, vel
10 uicinalis illius viciniæ. † Idem ait, q̄ si testis dicat, quia publice dr̄ per maiorem partem populi, & alias non affirmat de suo auditu, q̄ non probat, quia non deponit per sensum auditus, & idē no. Bar. in l. Labeo, ff. de sup. le. nam certe sufficit, q̄ testis reddat cām per sensum corporis præsumptum per locum a cōiter accidētibus, si. n. dr̄ publice, q̄ ſm dicta reiterationis exponitur ideſt publice. & sic est vnus de populo, ergo præsumitur audisse, q̄ ab oībus dr̄, vt extra de postu. præl. c. 1. & dicta testium non sunt ca-
c uillanda, uel [c] calumnianda, vt in isto. c. ad hoc facit quod no. iste Bar. ī l. 1. ff. si cer. pet. ubi dicit, q̄ sufficit dicere, scio, quia uicinus vt l. 1. §. 1. ff. de flu. & l. 2. C. quando fis. uel priua. quia ex hoc præsumitur scientia, & sensus corporis, C. de in inte. rest. mi. l. de tutela, ff. vnde cogn. l. octaui, C. de repu. consensu, §. 1. & est gl. ordi.
11 l. 3. §. 1. ff. de test. & ita consuluit do. Dy. † Quæro, pone testis dicit se scire uera esse, quod Petrus & Berta commiserunt adulterium, nec est interrogatus de causa scientiæ, an probet? respondeo sic, ſm Inn. licet de uisu nihil affirmet. Porro hæc quæstio formatur in tex. sed non soluitur ſm Inn. istud est ualde notabile dictum, q̄ in causis capitalibus ualet testimonium de veritate sine redditione causæ uisus, si testes non sunt interrogati de causa scientiæ, ego puto, q̄ testis debeat repeti ex officio iudicis in causa capitali, vt ueritas per omnia eluceſcat, & si malam cām reddiderit, non probat, nam, vt dixi, sup. eo. fraternitatis, speciale est in causa criminali, & dicam, ī. eo. cum clamor, sed si testis nō est repetitus per iudicem, tunc stabo dicto Inno. Et no. quod in criminalibus acutius sunt interrogandi testes, ut no. ff. ad Silla.
12 prius. † Vltimo no. in glo. q̄ uir, qui polluit matrimonium, non potest accusare vxorem, nec petere separationem thori, ff. solut. ma. viro atque vxore, & l. cum mulier, & an ius accusandi matrimonium transeat ad hæredem, dic vt l. rei iudicatæ, §. 1. eo. tit. & C. de adūl. l. fi. & ar. C. de reuo. do. l. fi. & C. de decur. l. si ille, q̄. li. x.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Strepitus. Adde quomodo strepitus iudicii intelligatur Bar. in extra ua. ad reprimen. ver. sine strepitu. Oldr. consi. 115. in iudicio. Card. in clem. 2. q. 43. de iud.

b Fama. Adde, quod idem dicit Bal. in l. de quibus, ff. de legib.

c Vinc. God. Vel. Adde, quod fama sine aliis indiciis non probat etiam ea quæ sunt probatu difficilia si agatur de magno præiudicio, secus si de paruo, Rui. consi. 113. nu. 8. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis vnius verbo non creditur, & scriptura eius reprobari potest per testes, secus in Papa, in prin.*
Verbum Papæ an poterit probari per testes, & nu. 2.
2 *Collatio simplicis beneficii an possit probari per testes.*
Priuilegia vetustate corrosa non sufficiunt sed debent renouari.
3 *Cardinalibus asserentibus sibi aliquid commissum a domino papa an credat.*
4 *Ducibus habentibus legationē imperatoris, qui asserunt sibi factas aliquas extraordinarias commissiones, an sit credendum.*
Regibus, & præfecto prætorio an sine literis credendum.
Tabellio, licèt sit quis in dignitate, magistratu, vel officio, non dicit, & nu. 6.
5 *Literæ testimoniales episcoporum an probent, & num. 10.*
Instrumenta conficere soli tabelliones possunt, & qui.
6 *Iudex, & tabellio si sit aliquis, an tanquam tabellio possit scribere acta sua cum subscriptione testium.*
7 *Iudices an possint testificari, & nu. 8.*
8 *Iudices possunt testificari super sano & conuenienti intellectu verborum ab eis prolatorum.*
Arbitri an similiter testificari possint.
9 *Scriptura iudicis habens subscriptionem testium an possit reprobari, & quid publica scriptura.*
Scriptura priuata quæ, & nu. 18
Præsumptio, quæ sumitur ex scriptura, duobus testibus reprobari potest.

10 *Episcopus si propria manu scripsit cautionem vsurarii, uel eius testamentū an huic scripturæ stetur.*
11 *Scripturæ priuatæ si duo notarii subscribunt, an probent absque alia dispositione per eos fienda.*

CAP. XVIII.

Cum a nobis. Vnius iudicis uerbo non creditur, & scriptura ipsius per duos uel tres testes p̄bari potest, fallit in papa, cuius simplici uerbo, vel scripturæ creditur, secunda ibi, Salua. quod dic, vt in c. 1. de prob. in cle.
1 & in ca. si Papa, de priu. lib. 6. † Sed nunquid uerbum Papæ poterit probari per testes? dic q̄ nō, si consistit in priuilegio, ut l. p̄batorias, C. de diuer. off. li. 12. uel in collatione alicuius dignitatis, vel in donatione seu alienatione alicuius rei, vt C. de quadr. p̄scr.
2 l. bñ a Zenone. † Itē non sufficiunt priuilegia uetustate corrosa,
a & iō dēnt renouari, ut no. ī Auth. de hær. & Fal. ī prin. col. j. collatio [a] aūt simplicis bñficij uidetur posse probari per testes, quia ēt antequam fiat scriptura, sortitur effectum suæ ualiditatis, ut no. in prooemio 6. libri, in nouella, ar. q̄. C. man. in prin l. 1. C. de iur. fis. l. prohibitum, lib. 10. quod est tutius. Pro prima vero parte est arg. C. de testa. omnium, vbi dicitur, quod præsentia & conscien-
3 tia principis potest probari per duos testes. † Quero, quid de Cardinalibus asserentibus sibi aliquid commissum a domino Papa? dicunt quidam quod in curia creditur eis, sed non extra curiam. Alij dicunt indistincte credi etiam ex̄ curiam, si habent officiū legationis de latere, & est speciale, 96. dist. nobilissimus, & no. j. de app. cum parati, & est argumētum, q̄ eodem modo credatur ducib. habentib. legationem Imperatoris, qui asserunt sibi factas
4 aliquas extraordinarias commissiones, quod est no. † Nam tales duces possunt dici de latere, quia sp astant principi, vt l. unica, C. de præpo. labarorum, lib. 12. ibi dum dicit, nostri lateris comitat' illustrat, & l. 1. C. de silentiar. eo. lib. idem puto in regibus & p̄fecto prætorio, ut ff. de officio præf. præto. l. 1. §. his cunabulis. Casus in isto capitulo satis patet, dicit. n. papa, q̄ dicto uel scripto unius iudicis nō creditur, siue sit testimonium de iudicio, siue de testō, siue de q̄ctu, ēt si sit eps, nisi scriptura fulciatur adminiculo testium. Item dicit, q̄ tale scriptum potest reprobari per duos vel tres testes. Item excipit auctoritatem Papę, q̄tumcunque fuerit auctoritatis ēt epalis, nec ob. 11. q. j. quicunque, quia ibi loquitur ſm antiquissima iura, quæ hodie sunt correcta ſm Innoc. Et no. q̄ licet quis sit eps, uel alterius dignitatis, vel legum Doctor, vel magister in Theologia, uel generalis Minorum, non tamen est tabellio, nec habet auctoritatem conficiendi publicam scripturam. Sed quid si ante epatum erat tabellio? videtur non depo nere illud officium, ff. de cond. & de. falso, §. 1. in p̄rium facit, q̄a
b officium tabellionis [b] est uile, vt no. C. de decu. l. uniuersos, lib. x.
5 vbi videas. † Item no. quod literę testimoniales eporum nō probant, quod dic, ut s̄. de prob. post cessionem. Ex prędictis appareret, q̄ soli tabelliones p̄nt conficere instrumenta, ut C. de tab. l. generali, li. 10. & illi soli, qui non deliquerunt in officio, ut no. in l. si aliquid, C. de fusce. & arca. lib. 10. & in Auth. de armis, §. fi. col. 6. & soli illi qui sunt creandi tabelliones, sunt bonę famę, vt in di
6 cta Auth. de armis, col. 2. vbi est tex. notabilis. † Quero, si aliquis est iudex, & tabellio, utrum tanq̄ tabellio possit scribere acta sua cum subscriptione testium, & uidetur q̄ non, quia sicut coram seipso non p̄t esse testis, ita nec tabellio, nam non dēt duplici officio fungi in q̄dictorio iudicio, & hoc sentit Inn. Idē ait, q̄ in quibusdam locis notarij appellant̄ iudices, sed iste usus loquēdi nō dat auctoritatē q̄ non h̄nt, ſm Inn. Ego dico, q̄ in leuib. causis, & in his, quę sunt voluntarię iurisdōnis, & non contentiosis, vel nō leuibus possunt utrumque officium exercere, ar. C. de sacrosan.
7 eccl l. iubemus, §. his tabellionib. † Modo quero, nunquid iudices possunt testificari, & dicendum est, q̄ non coram seipsis; vnde nec mutuo vnus alterum potest se recipere in testes, quia in iurisdictione contentiosa non p̄t vnus fungi vice duorum vt no. ff. de adop. l. si consul. sed coram alio iudice superiore, puta in cā supplicationis, in integ. rest. appellationis, vel nullitatis, si quidē volunt testificari super processib. p̄nt, vt in c. q̄m q̄ falsam, in prī.
8 s̄. de prob. † Item sup sano & q̄uenięti intellectu verborū, ab eis platorū, ff. de app. ab executore, & no. ī l. si p̄tor, §. 1. ff. de iud. sed sup causis iustitiæ ñ possunt, quia hæc cā afficit eos, ar. C. de app. l. eos, in prin. ita sentit hic Ber. Item in arbitris, C. de arb. l. ne in ar
9 bitris. † Quæro, utrum scriptura iudicis habens subscriptionem testium

ADDITIONES.

a Vinc. God. Collatio. Adde quod collatio beneficii patronati facta per episcopum intra tempus præsentandi præfixum a iure patronatus, non conualescit licet patroni infra tempus nullum præsentent, quia a principio non ualuit. DD. de Rota in decis. 357. & in decis. 309.

b Tabellionis. Adde, quod idem dicitur de officio procuratoris, quod eius officium est uilissimum, in §. fi. Inst. de excep.

BIU Cujas

testium possit reprobari, v.g. iudex scripsit suam sniam, & eam legit, & subscripsit, tam ipse, q̄ testes, respon. reprobari pōt ēt per duos, vel tres testes, & quia dicit, ꝙ pōt reprobari, colligitur, ꝙ creditur, si non reprobetur, & est ratio, quia olim erat permissum iudicibus, quod ipsi ijdem possent scribere acta, tn̄ si dicebatur ꝙ non erat scriptura manu iudicis scripta, debebat ꝓbari, ꝙ erat sua manu per cōparationem lr̄arum uel testium, sed nouissimo iure nō creditur ſm In. qui dicit, ꝙ oīs scriptura, siue ex̄ iudicium fiat, siue in foro iudiciorum, est scriptura priuata cui non datur publica & authentica fides ſm Inn. quia non est scriptura publica, nec authentica, nam scriptura publica, vel aut. nō potest reprobari, nisi per quatuor testes, ſm Ber. tu dic, vt sup. de prob. tertio loco. Et adde quod præsumptio, quæ sumitur ex scriptura potest infringi per duos testes, quia non est proprie reprobatio, vt no. ff. de pac. l. iurisgentium, §. quod fere, vbi est gl. solen-
10 nis.† Pone, eps propria manu scripsit cautionē vsurarij, vel eius testamentum. nunquid huic scripturæ statur, respondeo nō, nisi testibus in iudicio deponentibus roboretur, ꝙ omnis scriptura regulariter est scriptura priuata vt solemniter no. ff. de eden. q̄dā §. nummularios, & nullo iure cauetur quod scriptura episcopi habeat vim publicæ scripturæ in contractibus, vel testamentis, & est casus in isto c. uer. nec scriptum, exponendo literam ibi, ni
11 si. i. quamuis, ſm Innoc. quod tene menti.† Sed quid, si priuatæ scripturæ subscribunt duo notarij? respondeo si sunt additi tanquam notarij probaī absque alia depositione per eos facienda in iudicio: secus, si vt amici simplices, C. qui po in pig. ha. scripturas, in Auth. de hær. & Fal. §. si uero absunt. ff. de eden. l. si quis ex §. 1. ver. aut certe, quod no.

SVMMARIVM.

1 *Testes iurati super exceptione dilatoria an possint examinari in principali.*
2 *Dilatoria iudicii, quæ litem contestari non patitur, debet opponi, & probari ante li. contest. nisi in casu.*
Procurator falsus proprie non dicitur is, qui fuit admissus ex certa scientia.
3 *Exceptio declinatoria iudicii est præiudicialis & debet ante litem contestatam decidi.*
Replicatio declinatoria simili modo & tempore decidenda.
Exceptio dilatoria solutionis, an & quando, et quomodo opponenda, & quā doque peremptoria, nu. 5.
Excipiendo an quis intentionem fateri videatur aduersarii, & nu. 4.
4 *Exceptio contra actionem, quæ oritur ex pacto de non petendo, præsupponit actionem.*
5 *Dilatoria solutionis, quia habet diminuere debitum principale, est secundū quid quodammodo peremptoria in eo quod diminuitur.*
Iuramentum a teste præstitum quando extendatur ad alium articulū, & quā do præstari debeat super exceptione solutionis dilatoria.
6 *Testis ex iuramento obligatur ad dicendam veritatem.*
7 *Testes superuacui non sunt recipiendi, nec tamē debet iudex hoc detegere an te testium publicationem, & nu. 8.*
8 *Renunciari an possit probandis per testes, vel ipsis talib. nominatis puta. Pe. vel Io. & quo tempore.*
9 *Testes iurati super possessione, an possint principaliter deponere super ꝓprietate, vel è contra.*
10 *Testi an competat exceptio declinatoria compulsionis, si compellitur, vbi nō debet compelli.*
11 *Testium personas qui approbauit in vno casu, an cōpellatur probare in alio.*
Exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationibus.
12 *Reus si velit probare exceptionem antequam constet de probatione actoris, an posset.*
Testes denuo possunt variato agendi modo produci.
13 *Exceptio peremptoria an impediat litis contestationem.*
Excipiendi forma & aptitudo semper inspicitur.
14 *Fundamentum vbi prohibetur, ibi initium iudicii prohibetur.*
Litis contestationem exceptiones impedientes, quæ. & nu. 13.
Auditus in vno articulo, quia nō fuit exceptū, tamē potest super alio repelli.

CAP. XXIX.

De testibus. Testi, qui super excepione dilatoria iuratus uit, super principali non creditur. Si tn̄ li. cont. super principali negocio producatur iurare cogitur veritati testimonium prohibere, nisi sufficiens testium productio, renunciatio, vel publicatio facta sit. Et primo ponitur decisa ꝙsultatio. secundo ponitur bimembris responsio, secunda ibi, Cōsultationi. Item secunda subdiuiditur in tres, quia duo dicta. Itē a se
1 cundo dicto tres casus excipit. Casus patet.† Quæritur, vtrum testes iurati super exceptione dilatoria possint examinari in principali, & dr̄ quod non, duabus rōnibus. Primo, ꝙa iurauerunt ante li. conte. secundo quia super principali non sunt iurati. Secundo quæritur, vtrum super principali li. conte. possint produci testes, ita, quòd cogantur iurare & deponere? respondetur quòd sic, fallit, si sufficiens productio testium facta sit, vel renunciatū,
2 vel attestationes publicatæ. † In tex. dilatoriam, puta subreptionem rescripti. Et ad euidentiam no. ꝙ quædam est dilatoria iudicij quæ litē contestari nō patitur, & ista debet opponi & probari ante li. conte. vt C. de exce. l. fi. ff. de iud. sed & si susceperit, C. de procu. ita demum, nisi sit talis, quæ reddat iudicium retro nullum, vt C. de procu. l. licet, puta exceptio falsi procuratoris, quem quis ignorabat esse falsum: secus, si ex certa scientia sit admissus, quia tunc non dicitur proprie falsus, licet non habeat
3 mandatum, ff. de nego. gest. at qui natura, §. cum me.† Exceptio igitur declinatoria iudicij est præiudicialis, & ideo ante li. cont. debet decidi. Idem intelligas in replicatione, vt dicit illa l no. C. de adul. l. qm̄ Alexandrum. Alia est exceptio dilatoria solutionis quæ respicit rem petitam, vel verius actionem præmature propositam, & ista exceptio debet ante li. conte. proponi, sed post litem conte. probari fundata intentione actoris, vt C. de prob. l. exceptionem, & est ratio, quia quodammodo exceptio mixta, qa in ipsa disputetur tam de iudicio quam de meritis causæ principalis, naturam nam que iudicij sapit in opponendo, sed naturam negocij sapit in probando, dicit Ber. ꝙ interdum non est necesse, ꝙ opponatur, nam si nascitur ex ipso eodem ꝯctu, & nō ex diuerso, non est necesse, ꝙ obijciatur, qa ipsa actio est affectata per seipsam, ff. de uerb. ob. eum qui, §. qui ita, per Bar. ff. iol. mat. l. si ꝙ stante §. quoties. Sed nonne, qui opponit dilatoriam solutionis, vr̄ confiteri debitum in diem, vt C. de re iu. l. ad solutionem, & ff. de pac. l. si vnus, §. i. dicit gl. ꝙ debet primo negare, & sub conditione excipere. Considera hic, ꝙ si primo negaret, litem contestaretur, sed dicit, ꝙ debet protestari, ꝙ non facit animo litem ꝙ-
4 testandi. † Considera subtiliter, ecce ex pacto de non petendo oritur exceptio ꝯ actionem, & istam præsupponit actionem. Itē contra ipsum agere, & hoc non supponit actionem, prout est ius petendi, sed prout est quoddam intentare, vnde qui excipit vr̄ fateri, ꝙ aduersarius ait, ꝙ facti est, & verum est, sed nō quod habeat ius agēdi, & idem in omnib. exceptionib. peremptorijs est dicendum, & ista est noua uera & bona consideratio. Vel dic, ꝙ excipiens non vr̄ confiteri, vt no. in auth. de exhi. re. §. suscepto, vbi gl. no. quia excipere est introductum in fauorem reorum, un de non dēt verti in odium, & quia ordinatur ad diminuendum, non debet augere, vt ff. de leg. 1. legata inutiliter, & no. ff. de reg. iur. l. nemo ex his. Ex prædictis habes duo tempora. s. tempus opponendi, & tempus probandi. Caue tamen tibi quia Doctores
5 dicunt, quod † dilatoria solutionis, quia habet diminuere debitum principale, est ſm quid quodammodo peremptoria in eo, quod diminuitur, ut in d. §. quoties, & ideo potest opponi lit. cōte, non ad effectum suspendendi processum usque in euentum diei, sed ad effectum duplicandi inducias, si sunt certæ, sed incertæ habentur pro conditione, & dicit gl. quod agens perdit interim actionem i. illam vulgarem formulam, seu libellum, quem & quam intentauerat de facto, vt no. ff. si cer. pe. l. pecuniam, sed non perdit illam, quæ orietur existente cōditione, ff. de ædil. edi. l. bouem, §. aliquando, & ff. de iud. non potest uideri. In tex. ibi, Audiri. s. si ſponte velit deponere. Ibi, Nec cogi, si deponere noluerit, & no. quod testis non iuratus non cogitur testificari. Itē no. quod testi non iurato non creditur. Item no. quod iur̄m præstitum super uno artículo non extēditur ad aliud. Ibi, peremptoriam, quid in dilatoria solutionis, quæ post lit. conte. probatur? dic quod aut iurauit super toto capitulo certo, & non extēditur ad aliud, quia nec productus nec iuratus. Aut iurauit super tota causa ante li. contesta. & idem, aut post lit. contest. & tunc potest deponere super quolibet capitulo in uirtute talis iur̄i, & non solum in causa principali, sed etiam in causa appellationis, quod dic vt no. C. de temp. app. l. per hanc. Et no. quod super exceptione dilatoria solutionis testes non debent iurare ante li. contest. alias oportet dictum testis trahi retro ante li. conte. & non ualeret depositio.† Ibi, Obligari, nota testem ex iurō obligari ad dicendum veritatem, si ergo non dicit veritatem, conuenitur ād ītereſſe actione in factum ex iureiu. vnde non est periurium, sed ꝓp periurium ex ipso iuramēto oritur actio, & est subtile dictū.
7 † Ibi, Sufficiens, no. superuacuos testes recipiendos nō esse, [a] nec
a tamen hoc iudex debet detegere ante testium publicationem, vt C. de fal. vbi, & patet hic in litera, non distinguit casum publi-
8 cationis a casu numeri testium sufficientium.† Ibi, Renunciatū, no. probandis per testes, vel verius ipsis talibus nominatis, puta Petro, & Io. vel generaliter renunciari, & hoc, si renunciatur in iudicio, & post li. conte. secus, si in contractu, & non in causa, vt no. in Auth. vt matres deb. & credi. §. si vero, item ante li. conte. non potest renunciari facultati, quæ nondum competit, ut no. ff. de le. 3. l. si ita, §. 1. ff. quorum le. l. 1. §. quod autem. Dicet ergo, audiuimus tot pro & contra quod nolumus amplius laborare, qa
9 nō expedit partib.† Quæro vna cum gl. an testes iurati super possessione possint. s. principaliter deponere super proprietate, vel è ꝙ. gl. dicit ꝙ non, quia non iurati, de hoc no. C. qui le. perso. l. mo
10 mētaneæ, & ī Spe. eo. ti. §. 1.† Quæro, utrū testi ꝙpetat exceptio declina-

ADDITIO.

a Esse. Vide late scripta per Ale. in apostillis ad Bar. in l. 1. §. quamquā, ff. de test.

BIU Cujas

declinatoria compulsionis,si cōpellitur,vbi non debet compel
11 li?rñdeo sic.Quæro,vtrum ille, qui approbauit personas testiū in uno.capitulo,cōpellatur approbare in alio?rñdeo,sic.Quæro, vtrum attestationibus publicatis possit obijci exceptio perēptoria?rñdeo sic.Quæro,an poterit probari per testes?rñdeo sic, qa
12 indistincte,vt exceptio ꝑscriptionis,pacti,vel rei iudicatæ.†Quę
a ro,si reus a vult probare suam exceptionem ante,q̄ constet de ꝓ batione actoris,utrum posset?dicit gl.ꝙ sic,tñ reputat eum stultum,qui se onerat ante,quam oporteat.& per hoc dicit Ia. But. C.de prob.exceptionē,quod stultus est iudex,q̄ dat eundem terminum ad probandum reo,& actori,ut C.deexce.si quidē.Quę rit glo.si variatur modus agendi,vtrum testes possint de nouo ꝓ
13 duci?resp.sic.†Quærit gl.utrum exceptio perēptoria impediat lit.cont.rñdeo,ꝙ non,nisi in tribus casibus in quibus potest dici mixta.si autem obijciatur in forma debita.i.ne procedatur,quia
14 forma & aptitudo semper inspicitur,ſm Iac.Bu.†Item vbicun-
b que l.vel statutum dicit,non audiam, uel actionem non dabo.b nam ipsum agere,idest intentare,est prohibitum, & ubi prohibetur fundamentum,ibi initium iudicij prohibetur,ut ff.de aleato.l.1.§.quod autem,ſm Ia.But.& ideo si statutum dicit, ꝙ non audiantur querelæ bannitorum, etiam libellus eorum non debet recipi,nec in actis poni,ut in l.j.C.ne quis uela regia.& istud statutum non solum obstat collectiue.i.si obijciatur toti causæ, sed etiam distributiue,ut nec audiatur,in prin.nec in medio,nec in fine causæ,nec etiā in executione,ut no.Ia.Bu.ff. de condi. inde.l.eleganter.§.si quis post.& ideo auditus in uno articulo quia non fuit exceptum,tamen potest repelli super alio,ubi pronunciatum sit eum audiendum,quia sententia facit ius, & contrariorum eadem est disciplina,& uirtus æqualiter opposita.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Reus. Adde ꝙ reus diffinitiue absoluitur,si actor minime probasse conuincatur.Rui.consi.114.nu.11.lib.5.

b Dabo.Vide late per d.Ale.Doc.in l.1.§.sublata,ff.ad Treb.& ibi etiam D.Ias.

SVMMARIVM.

1 *Persona veniens ex transuerso licet admittatur ad assistēdum causæ pro suo interesse,tamen non admittitur ad petendum publicari attestationes receptas inter ipsos principales.*
Didicisse,vel percūctatus attestationes quis præsumitur,si habeat eas apud se,nisi clausæ fuerint.
2 *Percunctatio præsumpta impedit productionem testium,sicut vera.*
Publicandi sunt testes,aliter fidem minime facerent.
Tertius pro suo interesse,quid possit,& num. 1.
Voluntas Papæ pro sententia interlocutoria habetur.
3 *Acta pendentis controuersiæ possunt committi custodienda uni partium.*

CAP. XXX.

Constitutus. Publicatio attestationum non fit ad petitionem tertij,& pars, apud quā depositæ sunt scripturæ attestationum,non pōt vlterius testes producere.Prima pars narrat processum.Secunda interloquit̄, & cām committit ibi,nos eam.Casus.Archiepiscopus Eboracen. in absentia concesserat Archidiaconatum Richemun.cuidam magistro Honorio: Capitulum vero Eboracen.eundem Archidiaconatum contulerat magistro Roglerio authoritate, vt dicebat, Lateranensis concilij.Item,vt asserebat,auctoritate proprij priui legii ipsius dicti capituli. magister appellatione pendente expulit de facto d.M.impetrati fuerunt pro & contra iudices delegati.& verum est,ꝙ dictus magister Roglerius de ipso eo. Archidiaconatu litigabat cum dicto Archiepiscopo, & testes produxerat,qui erāt examinati,tandem fuit hæc causa deducta coram Papa,coram quo petebat dictus magister Honorius publicari testes receptos inter episcopum & dictum M. Rog. Papa dicit, quod non potest hoc petere,quia causa Archiepiscopi & magistri Rog non spectat principaliter ad d.M.Honorium,& hoc primo.postea Papa commisit causam principalem de dicto Archidiaconatu & inter dictos magistros.& est verum in facto, quod inter eos fuerunt similiter testes examinati,& attestationes depositæ penes d.M.Hono.qui volebat vlteriores testes producere, quærebatur,an posset? & videtur quod nō,præsumitur.n.attestationes vidisse,& percunctasse, & ideo dictus M. Hono. debet esse contentus ipsis attestationib.si autem attestationes non essent apud eum depositæ nec publicatæ, deberent admitti testes,quos ipse produceret,supple & quemadmodum pro aduer
1 sario.† Not. quod licet persona veniens ex transuerso admittatur ad assistendum causæ pro suo interesse tamen non admittit̄ ad petendum publicari attestationes receptas inter ipsos principales.Secundo not.quod litigator debet esse cautus quod non recipiat penes se attestationes causæ,quia attestationes præsumitur percunctasse;quod intelligit Ber.esse verum, nisi fuerint ita
2 cit.ff.de tran.l.non est ferendus.†No.quod sicut vera percunctatio impedit productionem testium,ita præsumpta.No. ꝙ.depositatus,siue secretarius attestationum licet non posset producere nouos testes,receptorum testium probatio & approbatio nō expirat,ex quo non apparet aliquod uitium in scriptura.Item ꝙ aperti de facto,sunt tñ publicandi per iudicem de iure. Nam si non essent publicati,non facerent perpetuā fidē,ut C. de re iud. l.gesta.Ber.dicit no.hic,ꝙ tertius pro suo interesse potest assiste re causæ.Itē no.super uerbo,uolumus,ꝙ uoluntas Papæ hī pro
3 sententia interlocutoria.†Item no.hic super uerbo,depositis, ꝙ acta pendentis cōtrouersię possunt committi custodienda uni partium,sed caueat,quid agat.demum colligit hic ar. ꝙ acta facta cum Archiepō & magistro Ro.non patrocinantur magistro Hono.& dubium facit,quia ius magistri Hono. dependet ex facto Archiepi. unde cū M. Hono. habeat ab Archiepiscopo cām, uidebat per ꝑns posse uti processib.& no.ꝙ Inno. circa factum istius decretalis aliqua dicit in serie facti,de quib. parum est curandum,quia non consistit in ipsis uirtus,quæ sapiat ius.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium nisi in tribus casibus,in princ.& nu.1*
Iuramentum malitæ,est suppletiuum iuramenti calumniæ, & sæpe præstari potest,in princ.
Teste non debet quis vti,quem nixus impugnare extitit.
Negatiua,& affirmatiua per iuramentum probantur, & quando.
Iuramentum est legitima probatio.
Producens testes non potest in eorum personas obiicere,nisi suspicio noua nascatur & nu.3.
2 *Instrumenta qui producit,an possit opponere contra tenorem ipsius,vel contra personam scribentis.*
1 *Instrumenta qui producit,omnia in eo contenta,& quæ alia videatur fateri.*
3 *Producens quid iuris si protestatur,quod producit instrumentum, inquantū faciat pro se,& non aliter.*
4 *Protestatio indefinita sine aliqua specificatione an sit valida.*
5 *Recedi an possit a protestatione indefinita re integra.*
6 *Testes,contra quos est protestatum,an teneantur iurare pro vtraque parte Arbitrio iudicis,quod nititur,non est ipso iure nullum.*
Protestatio contra testes inuito iudice scribi non debet.
Dictum testis valet etiam pro protestante non admissa protestatione, & admissa,quando valeat,& nu.7
Protestatio non iuuat in pluribus casibus,& quibus,& in quibus iuuet.n. 8.& non debet esse clandestina.7.
7 *Causæ factæ pro infectis haberi nō possunt,etiam si millies quis protestetur.*
Protestatio non est exceptio,& ideo quod quis ante protestatus est excipere tempore suo debet.
8 *Testi,qui est receptus salua protestatione,quando credatur.& nu.6.& 9.*
Exceptiones,quæ testibus obiiciantur & earum vires,& nu.9
9 *Infamia nimia eradicat testimonii fidem.*
10 *Infamis examinatur super propria subscriptione.quam fecit tempore, quo erat legitimæ famæ.*
Testes bonæ famæ notarius apponere semper studere debet.

CAP. XXXI.

Præsentium. Publicatis attestationibus non opponit̄ in personas testium tres casus excipit,primus,quando proprio iuramento firmat,quod ex malitia non ꝓcedit.secūdus, si ante publicationem fuerit protestatus.tertius, si de nouo didicit,& qui protestatur,tenetur stare protestationi ꝯ se.casus in prima parte dicitur,ꝙ si quis post publicationem testium vult obijcere in personas eorum, nō auditur, fallit,si iurat de malitia.Item si fuit protestatus. Item si post publicationem didicit,ꝙ obijcit.secundo dr̄,ꝙ si primo fuerit protestatus se vel le repellere testes,& aliqua pro eo dixerunt, non creditur dicto illorum de facili.no.primum dictum.no.exceptiones.No. ꝙ statur iuro malitiæ, & iurm malitiæ est suppletiuum iurī calūniæ, nec tangit factū principale,sed quoddā emergens,sic in Authē. de testi.§.quia vero.& ideo sępius iuratur ſm Inn. qcquid dicat gl.No.ꝙ protestatio reseruat ius protestantis. no. ꝙ quæ de no-
1 uo emergunt,siue apparent,patrocinant̄.†No. ꝙ nō dēt quis vti
a teste,a quē nixus impugnare extitit.Ibi,iuro firmauerit,nor. per iurm probari negatiuā.aliqn̄ probāt affirmatiua,vt not.ff.ad exh. l.thesaurus.& sic iurm est legitima probatio. Ber. & istud iurm hēt locum in deponentib.ex aio,vt no.in l.pro hærede, in princ. ff.de acqui.hæred.Opp.de l.si quis testib.C.eo.sol.illa ſm istam,
b & dicit ꝙ producens b non potest obiicere in personas in eadē cā,nec ēt in alia,nisi suspicio oriatur ex persona noui ꝓducentis, vt qa nouus producens est pr̄,qui ꝓducit filiū in testem, & tunc obiicitur de affectione personarum, nō aūt de crimine habente cām vetustiorem,ita intelligit Inn.j.de exc.cum venerabilis,ille autem,ꝯ quem producuntur,qui primitus eos non producit,potest opponere in persona ante publicatum processum,non post nisi

ADDTIONES.

a Vinc.God.Teste.Adde,quando testis respectu criminis possit per partem, vel per iudicem repelli.Rui.cons.158.nu.10.lib.5.

b Producens.Vide Bal.in l..de test.& Ro.cons.331.& vide unum bonum verbū per Alex.in l.præscriptione.C.si contra ius,uel uti.publ.

BIU Cujas

2 nisi tribus casib.ꝫ.†Quid de illo, qui producit instrumentum nũ quid potest opponere ꝓtra tenorem ipsius, uel contra personam scribentis? dic ꝙ non eoipso, ꝙ producit, approbat tam pro se q̃ ꝺ̃ se, ut no. gl. fin. ff. de eden. l. 1. §. editiones. in fi. magnę gl. nisi renunciet productioni, ut dicit illa l. no. C. de fid. instr. l. si aduersarius. ar. ꝺ̃. ꝙ non possit renunciari. C. de omni ag. deser l. iura. li. 11. sed ibi ideo, quia instr̃m continebat factũ proprium, vt C. de lib. cau. l. cum precum. sed ibi non renunciat rescripto, sed persisteba[t], secus si re integra renunciaret, vt ff. fa. erc. l. qui familiæ. dicit
a Inn. ꝙ ille, qui producit instr̃m, videtur confiteri omnia in eo[a] contenta esse vera. ſ. expressa in eo, nõ alia extranea. ff. de fideius. l. fideiussores magistratum. §. 1. Item præsumpta ex eo. ff. de pac. iuris gentium. §. quod fere. Item quæcunq; connexa & copulata de fun. inst. l. cum de lanionis. § 1. De materia per Inn. ꝺ̃. de censi.
3 cum olim. & est gl. ord. 4. q. 4. item si quis testib. † Sed quid si ꝓducens protestatur, ꝙ producit instrumẽtum, inquantum faciat pro se, & non aliter? rn̄deo, ex quo exhibitum est in iudicio, non curamus de verbis istius protestationis, quia gl. ord. dicit, ꝙ probat pro vtraq; parte, siue sit productum. ſ. ad illum finem, ita not. in d. §. editiones. Item quia ista protestatio non põt claudicare. nã hoc esset ꝺ̃ ius, vt C. de fruct. & li. expen. l. fi. idem in teste, quia non põt quis dicere ꝓduco, inquantum faciat pro me, & non aliter, quia fides testis non debet vacillare, nec diuidi, ut d. c. si quis testi. & 9. dist. si ad scripturas. item ut eleganter dicit hic Ber. qui producit instrumenta, non potest aliquid dicere ꝺ̃ illa, & tene menti hanc gl. nisi probaret errorẽ, ut no. in l. fi. C. de erro. aduo.
4 & ff. de interro. act. l. de ætate, §. ex causa. †Quæro, an valeat protestatio indefinita sine aliqua specificatione? dic ꝙ sic, nisi iudex
5 mandet specificari, ſm Inn. ff. de noui ope. nun. l. 1. in prin. †Quæro, an possit recedi ab ipsa protestatiõe re integra? rn̄. sic, ſm Ber. & intelligitur recedere eo ipso, ꝙ petit ꝓ se eum examinari ſm
6 Inno. arg. ff. de mi. l. filius. † Quæro, nunquid testes, contra quos est protestatum, teneantur iurare pro vtraq; parte? respon. sic, qa etiam pro protestante faciunt indicium, ſm Innoc. & aliqñ plenam probationem, & hoc est arbitrarium ſm Inn. argum. quod ipso iure non valet, non facit indicium aliquod, nec committitur iudicis arbitrio. ista regula expresse tradit. ff. de quæst. diuus. §. ex quib. Sol. hic non erat ipso iure nullum, sed officio iudicis, & ideo est arbitrarium, quod not. Quid si iudex nolit, ꝙ ista pro-
b testatio[b] scribatur in actis? respon. iudice inuito scribi non debet quia oportet iudicem consentire. ſm Inno. quod est not. & hoc casu, cum iudex protestationem interloquendo repellat, ualet dictum testium ẽt in fauorem protestantis, ar. ꝺ̃. de iureiu. c. mulieri, per Inno. & facit hoc dictum Inn. ad nonnullas protestationes, quæ extra ordinem fient in causis. Porro scias, quod protestatio non iuuat in plurib. causis. Primo cum est ꝓtra ius cõe ſm Inno. Secundo in præiudicialibus, in cle. gratiæ, de rescr. Tertio, qñ effectus contradicit protestationi, de constit. cum M. Ferrar.
7 †Item factæ causæ pro infectis haberi non pñt, etiã si millies qs ꝓtestetur. l. in bello. §. factæ. de capt. & post. reuer. C. de app. l. si qs prouocatione, in glo. item scias, ꝙ qui protestatur, non excipit, quia protestatio in genere ualet, sed exceptio criminum debet omnia specificare. c. præsentium, de test. lib. 6. Et ideo post protestationem necesse est, quod suo tempore adhuc excipiatur. Item scias, quod protestatio præsumptam malitiam tollit, ut hic. & C. de an. excep. ut perfectius. ff. de noui ope. nun. de pupillo. §. si qs ipsi prætori. Item tollit consensum præsumendum de præsenti, vel de futuro. ff. de re iudi. at si quis. §. pluribus. Item excusat in facto, quod potest trahi ad bonum & malum. ff. uti poss. l. si domino in prin. in gl. Item valet protestario in oĩbus tacitis consensibus. ff. de neg. gest. l. Nesennius Appollinaris. ff. de acq. hær. §. Celsus. Ibi, protestatio erat iusta & rationabilis ex facto aduersarij, alias non valeret protestatio clandestina notitiam aduersarij sub
8 terfugiens. † In tex. ibi, de facili, discretum & philosophicũ temperamentum. adde aut testis est receptus, salua protestatione, & tunc probata protestatione nullo modo creditur, aut spreta protestatione per iudicem, & tunc plus creditur, aut non præmissa protestatione, & tunc aut est receptus contra absentem aut contra præsentem, primo casu omnes exceptiones saluæ: harum autem quædam eneruant omnino testem, ut priuilegium aduersar. j sui fauore, puta patroni, & tunc non faciunt iudicium. ff. de quæst. maritus. & l. diuus. §. ex quibus. Item capitalis inimicitia, ut C. eodem authen. si dicatur. Item participatio criminis, ut C.
9 de accus. l. fin. † Item furor & dementia. Itẽ nimia infamia, quæ eradicat testimonij fidem. ꝺ̃. e. c. testimoniũ. Quædam motum iudicis informant, ut ætas capiens veritatem sensu, tñ est ætas in sufficiens de iure, & tunc non facit indicium solenne, sed quandam indicationem facti, & vestigium ad ingrediendum pariter veritatem. C. ad Syll. l. fi. & per Bar. in d. l. maritus. Si uero sunt recepti ꝺ̃ põtem, & ita loquitur hic fallit. C. eo. l. fin. Sane quædam sunt, quæ fidem alterant & minuuntur, sed non absorbent, quod arbitrio iudicis plerunq; cõmittitur, & omnia ista, si sunt determinato tẽpore inspicienda, de alio tpe nõ curamus, quia iam tra xerant suum effectum, vt C. de test. l. j. & in c. j. si testes pares esse desierunt, col. 10. ff. de rest. l. ad testium. §. conditionẽ. nec nocet mutatio status testis absq; eius delicto proueniens, ut no. Azo. in summa. C. de rest. Idem, si cum delicto post perfectũ esse attestationis. ff. ad Carb. l. 2. §. cõe, & §. duo. & in regula, factum le-
10 gitime, &c. lib. 6. † Et scias, ꝙ ẽt infamis examinatur super facto proprio. i. super propria subscriptione, quam fecit tpe quo erat legitimæ famæ. d. l. j. C. de test. ff. de ædil. edi. quæro. §. fi. ff. de proba. l. serui primo. sed & notarius, qui scribat rogitũ suũ semp debet studere apponere testes bonæ famæ, alias non valet instrumentum, ut colligitur & no. in d. l. 1

ADDITIONES.

a Eo. Vide late per do. Fely. in c. cum venerabilis. de except.
b Vinc. God. Testatio. Adde, an protestatio requirat cõsensum eius, cui protestatur, & quando sola scientia sufficit. Corne. consi. 80. visa. litera, a.

SVMMARIVM.

Testes si a diuersis partibus producti contrarium deponentes sunt æqualis honestatis, quibus standum, in prin.
1 *Melioribus plus creditur, quam pluribus, si cætera consonant.*
Destibus verisimiliora deponentibus magis standum.
Testium dictorum conciliatio sine concordia quando queat fieri in sequentib.
2 *Testis quid iuris si sibiipsi contradicat.*
Vacillans aut nescit quid dicat aut falsus est.
3 *Testis vnus quid iuris, si contradicat pluribus, aut sunt pares, & nu. 7.*
Dicta testium quos quis producit, non videtur fateri, & ideo quorundam approbare & reprobare aliorum potest.
5 *Vterque, quid iuris, si est actor, & testes pares.*
6 *Testes in instrumento contrarii an præiudicent instrumento.*
7 *Testes super re indiuisibili undique pares, quid iuris, si sint contrarii, & numero 5.*
8 *Dignitas an præualeat multo maiori numero.*
Numerus maior in testibus, & dignioribus, & paucioribus ꝑualeat, quid.

CAP. XXXII.

In nostra. Si testes a diuersis partibus producti deponentes contraria sunt æqualis honestatis, statur maiori numero, alioquin poterit præualere auctoritas paucorũ, & primo præmittit factum, & diffinitionis causam. secunda ibi, mandamus. dat mandatum bimembre. ſm ibi, si vero. Casus. Inter quosdam monachos, & quẽdam Archidiaconum producti erãt testes hincinde, protulerunt ꝺ̃ria testimonia. ſ. alĩq pro monachis, aliqui pro Archidiacono, tamen pauciores erant testes monachorum, & plures numero erant testes Archidiaconi, Quæritur qui prçualeant? rn̄detur, ꝙ in æquali qualitate præualet numerus, sed in dispari fide præualet auctoritas, si tanta est, quæ merito multitudini. i. excessui numeri sit præferenda, quia non solum ad multitudinem, sed ad testium qualitatem est respiciendum cum eis potius lux veritatis assistit, sed debet
1 iudex suum animum confirmare, concor. sunt in gl. † No. quod plus creditur melioribus, quam pluribus si cætera consonant. Tu Legista potes ponere exemplum. testes dixerunt, ꝙ res fuit vendita pro 20. contrarij testes dixerũt, ꝙ pro 15. nam si res est digna 14. potius est ꝑsumendum 15. q̃ 20. nam debet fieri comparatio rei ad pretium, vt dicit gl. sing. in l. 1. ff. de cõtrah. emp. idem in permutatione, ga faciẽda est comparatio ad æquale, ut ff. de reb. dub. l. j. quæ est l. no. item pone exemplum duo. n. testes dicunt, quod pater occidit filium, dolo malo. Alij duo, ꝙ ex improuiso, isti duo credibilius dicunt, ideo probant, quia rerum natura est cum ipsis, ad hoc facit gl. or. in l. j. C. ad l. Cor. de Sic. quod tene menti. Modo venio ad gl. magnam. & pro introitu gl. oppo. & vr̄, ꝙ imo testes sint inuicem concordandi, vt sup. e. cum tu. So. istius contrarii, & aliorum ꝺ̃riorum, gl. magna ponit nota distinctionem, quam declaro diuidendo per articulos
2 quæstionum. † Et primo quæro, si testis contradicat[a] sibijpsi,
a quid iuris. rn̄. aut perseuerat in contradictione, aut se corrigit, primo casu nihil probat, ut ff. de reg. iu. ubi repugnantia, secundo casu aut incontinenti, & statur dicto secundo, & non primo, vt no. in Auth. de testi. §. quia vero. nisi ex tali correctione indu catur variatio, vt quia in neutro dicto perseuerat, sed vacillat, quia qui vacillat, vel non scit, quid dicat, uel falsus est, ut ff. de test. l. qui falsa, vel varia, & si essent mille testes, & vnusquisque
b contradiceret sibimet, nihil probarent, quia cum omnes[b] præsumentur falsi, non sunt ad concordiam reducendi. Sed quid si testis sit sibi ipsi contrarius nõ solenniter, sed ſm quid? rn̄. in nullo creditur, quia fides testis indiuisibilis est, & ipsum iurm est in-

---

ADDITIONES.

a Vinc. God. Contradicat. Adde ꝙ testes dicuntur satis cõcordare si in facto principali ad eundem finem concordant. licet vnus plus quam alter in facto deponant, & modice contradicant. Rui. consi. 1. nu. 5. lib. 3.
b Vinc. God. Omnes. Adde ꝙ testes non ideo sunt contrarii, quando vnus plus dicit, & alter minus. Nam animus ex verbis ut plurimum probatur, Ruin. cõs. 145. nu. 20. lib. 5.

BIU Cujas

est indiuisibile. Item quia periurus, ergo infamis. Item pro hoc facit ff. de infa. l. Lucius. Explicitus est primus articulus contrarietatis & diuersitatis. s. vnius testis ad seipsum. † Sequitur secundus articulus, quando ad alium, & primo quæro, quid si vnus testis contradicit pluribus? resp. aut testes sunt consubstantiales, & necessarij ad eundem actum, & tunc vnius contradictio nocet, vt l. j. in fi. ff. quemad. te. aperi. Aut eorum consonantia non necessaria, nec numerus, tunc vox vnius, vox nullius ſm Ber. Explicitus est secundus articulus contrarietatis testium. † Tertius articulus est, quando plures contradicunt pluribus, & tunc refert, aut sunt producti ex eadem parte, & statur illis, qui nocent, sicut in scripturis, vel neutris ſm quosdam, tu dic, quod aut possunt ad congruam concordiam reduci, & reducuntur, vt c. cum tu. aut non, & tunc statur melioribus, nam ille, qui producit testes, non intelligitur dicta eorum confiteri, quia ignorat ea, & ideo potest quorundam attestationes approbare, & aliorum reprobare, sed ille, qui producit instrumenta, intelligitur ea confiteri p̃ria, & sic nihil valet confessio, [a] vt C. de inst. l. scriptura, aut sunt pducti aliqui ex vna parte, alij ex diuersa, tũc refert, & est par numerus & cætera paria, & tunc reus absoluitur, fallit in quatuor casib. † Sed hic quæro, quid si uterque est actor? respon. aut res est diuisibilis, & diuiditur, aut indiuisibilis, & deciditur sorte, vel gratificatur secundum Ber. Ex ista gl. sume ar. quod si in vti pos. vterque probat pariter de possessione, debet adiudicari cuilibet pro parte, quia sicut est concursus probationum, ita & pos. ſm Ber. quod uerum est, ubi testes dicunt de possessione in solidũ, quia isti non sunt cõcordabiles, cum sint oppositi per directam contradictionem iu. & facti, & ideo tunc iudex uel debet abstinere a pronunciando, vel si testes vnius partis sunt melioris fa-
6 mæ, & vitæ, debet eis se conformare. † Quartus articulus contrarietatis est de testibus in instrumento, & dic aut testes sunt descripti, & præiudicant instrumento: aut non, & tunc non, & hoc verum in testibus incompatibilibus, qui deponunt aduersatiue, sed si testes non sunt aduersatiui, sed suppletiui, siue subiunctiui,
7 dic vt inf. de fi. instru. cum Io. † Quintus articulus est, quando super re indiuisibili testes vndique pares sunt cõtrarij, vt super matrimonio, gl. dicit, quod electio datur mulieri, quia pro ea faciũt testes Item confessio propria, de hoc per Inn. inf. de clan. despõ. cum inhibitio, quod gl. dicit in matrimonio, idem in filiatione, quia impossibile est, quod quis habeat duos patres, uel duas ma-
8 tres, vt inf. de præsum. c. afferre. † Deinde gl. quærit, dicitur hic, quod dignitas præualet numero, nunquid hoc sit verum, quod præualeat multo maiori numero? dicit gl. quod non, & quis sit multo maior numerus, dicit quod relinquitur arbitrio iudicantis: ꝓbabiliter dici potest, quod multo maior numerus sunt duæ partes omnes numeri testiũ, ar. ff. quod cuiusq; vniu. no. l. nulli.

ADDITIO.

a Confessio. Vide Ale. consi. 141. in 2. col. vol. 2. & cons. 29. ad finem, vol. 4. Pano. consi. 49. in fi. col. 2. uol. Bar. consi. 12. col. 26. uol. 1.

SVMMARIVM.

Consecrationem petenti episcopo, licet confirmato, possunt obiici crimina, & defectus, in prin. post casum.

1 *Testimonium de auditu famæ est inualidum, & nu. 2.*
Fama cum vno teste nihil operatur in criminali, & num. 2.
Examinatio testium qualis esse debeat.

2 *Diffamato, contra quem est aliquid probatum, licet minus sufficienter indici tur purgatio, & si in ea deficit, sua electio cassatur, & fit noua electio.*
Literas falsas producens qualiter puniatur.

3 *Laici & fœminæ an admittantur contra clericos, & in prin.*
Negatiua coarctata loco & tempore per testes probari potest.
Publicatio attestationum non obstat in non prosecutis.

4 *Affirmatiuus articulus an negatiuus sit omnis articulus falsitatis.*
Peccatum omne quid.
Genus, collectio, vel uniuersitas destruitur per suorum indiuiduorum destructionem.
Negatiua animi qualiter probetur, remis.

CAP. XXXIII.

Tam literis. Ad probandum impedimentum electi laici, & fœminæ admittuntur. Ex tria facit, primo ponit, quid probauerunt testes contra electum, secundo ibi, quia vero, prosequitur articulum bigamiæ, mandans super eo & laicos, & fœminas recipi, impedientes excõicari, purgationem indici, & ea præstita ad recipiendum consecrationem terminum assignari, bigamia vero probata, & purgatione non præstita, mandat illum amoueri, & per capitulum alium eligi. tertio ibi, Archiepiscopus mandat puniri Archipresbyterum & sacristam, qui p̃ prædictum electum falsas literas scripserũt. Io. Andr. casum magis expressum ponit gl. inf. de testi. cogen. super his, in 2. gl. & est talis. Quidam fuit electus in epm Lucanum, & confirmatus petebat consecrationem, fuerunt ei opposita non nulla crimina. Item fuit oppositus defectus bigamiæ. Item isti, qui se opponunt, videlicet Archipresbyter, & sacrista, literas contra electum nomine capituli dño Papæ miserunt, quas tam electus, q̃ capitulum falsas dicebant, capitulum nesciuisse de literis. Papa istam causam commisit quibusdam iudicibus delegatis, qui examinauerunt testes, ac etiam publicauerunt super alijs, sed non super bigamia, ad quam probandam ducebantur laici & fœminæ, quod fuit appellatum, ne super dicto defectu laici & fœminæ admitterentur in testes, ista causa fuit remissa ad Papam. Papa examinauit attestationes publicatas, & vidit, quod non erat sufficienter probatum p̃dictum electum, sed de auditu tantum, & fama mala, vel per testes criminosos singulares, vel malæ famæ, & ideo Papa transiuit ad articulum bigamiæ, super quo testes non erant recepti, & ne tantus defectus remaneret indiscussus, mandauit quibusdam iudicibus, quod reciperent masculos & fœminas idoneos, qui ad hoc probandum fuerunt inducti, & si aliquis impediuerit eos, excõicetur, & subiungit, quod attestationibus super bigamia publicatis dicto electo indicatur purga-
a tio, si bigamia [a] non sit probata, & prefigeretur eidem electo & purgato terminus, quo compareat consecrationem petiturus. Si vero irregularitas sit probata, vel non facta purgatio, electus remoueatur, & per capitulum alius eligatur, insuper quia dictus Archipresbyter, & sacrista falsas literas destinarunt sub nomine capituli, suspendantur ab officio, & beneficio, donec Papa indulgeat. No. quod licet aliquis sit electus in epm, & confirmatus, tamen ei petenti cõsecrationem pñt opponi crimina, & defectus.
1 † Item no. quod testimonium de auditu famę non ualet. Item no. quod vnus testis cum fama non probat, vbi obijciuntur crimina, nec defertur sacramentum in defectum probationis, Ber. & sic no. & tene menti, quod fama nihil operatur in supplemẽtum probationis in causa, ubi crimen intentatur etiam excipiendo. Item no. quod ad probandum bigamiam admittuntur mulieres Item no. ꝙ nihil de arduis & solemnibus debet remanere indiscussum. Itẽ no. ꝙ testes dñt legaliter, i. fideliter examinari, ac etiam prudenter & solemniter, i. subtiliter, C. de sen. quæ pro eo. l. vnica, §. in alijs. Item no. ꝙ iudex delegatus excommunicat
2 eos, qui impediunt testes testificari. † Item no. diffamato contra quem est aliquid probatum, licet minus sufficienter, indici purgationem, & si in ea deficit, sua electio cassatur, & fit noua electio. Item no. producentes falsas literas puniri, adde quod no. ff. ad mu. l. Titia cum esset. Item no. in fi. quod suspensi a sede Apostolica non pñt absolui, nisi per Papam. Item no. qua pœna puniuntur illi, qui scribunt falsas literas. Op. quod testes de auditu cum fama probant, vt sup. c. præterea. So. ibi est auditus proprius qui rem, de qua agitur, sensu proprio percipit, hic autem est auditus. Secundo op. nam vbi est probatum per vnum testem idoneum defertur sacramentum in defectum probationis, ff. de iureiu. admonendi. So. illud verum in p̃dictibus: secus in delictis, si ēt
3 obijciantur crimina excipiendo, ꝙ est no. † Oppo. quod laici, & fœminæ non admittuntur contra clericos, ut sup. de cætero, sed ibi loquitur, cum agitur de crimine ad plenam punitionem, hic quando in modum exceptionis. Opp. dicitur hic, ꝙ negatiua est probata ibi dum dicit, non fuisse consciam &c. Nam negatiua non potest probari nisi per testes singulares, qui non probant. So. hæc erat negatiua coarctata loco, & tempore contentis in literis, quæ potest probari directe, & indirecte, Ber. & Inno. Extra opponitur, testes fuerunt producti generaliter super criminib. & defectibus, ergo publicatio in omnibus obstat. Io. hoc ideo, quia non fuerat facta prosecutio articuli bigamiæ, vnde in non prosecutis, sicut non obstat in iudicijs generalibus sententia, ita nec publicatio attestationum ſm Inn. quod est no. Extra quæri-
4 tur vtrum omnis articulus falsitatis sit articulus affirmatiuus, an negatiuus? & dicitur ꝙ negatiuus, quia falsum & ens non conuertuntur, vt ff. de verb. sig. Paulus, sed omne non ens est negatiuum, quia contradicit ꝙ est affirmatio rei inesse, & per hoc uidetur gl. ordi. istius capituli, in p̃rium videtur, ꝙ falsitas potest probari, & hoc est verum & clarum, vt in isto capitulo. Item falsitas est summum peccatum respectu humanæ fidei inter humanũ genus: sed omne peccatũ est quædam deformitas, & quoddam vitium, ex quo quis pœnam meretur, vt ff. de prob. l. quoties, §. qui dolo. Item faciens falsum committit delictum cohærentiarum in loco & tempore, sed cohærentiæ non cadunt, nisi super eo, quod est, vt in c. Abbate, de re iu. li. 6. so. mendacium, sine falsum est hoc aliquid non respectu alicuius realitatis in re ipsa, sed respectu criminis. Sed statim quæro, quomodo hoc probabitur quod fuerit sine conscientia capituli? respondeo per destructionem indiuiduorum destruitur genus, siue congregatio, siue ollectio, siue vniuersitas, vnde probato, quod nec Petrus, nec Martinus, similiter nec alius de collegio interfuit, satis probatur aperte, quod collegium non interfuit, nec de conscientia

ADDITIO.

a Vinc. God. Bigamia. Adde, ꝙ bigamia dr̃ tripliciter, vt ponit Spec. in ti. de dispens. §. iuxta, uer. cõtrahit, & late in titulo de bigamis, ubi p DD. Canonistas.

BIU Cujas

tia collegij proceſſit.vt ſup.de prob.c.tertio loco,qualiter probe
a tur negatiua[a] animi,habes,C.de do.inter virum & vx.l.ſi filij tui.

ADDITIO.

a Vinc.God.Negatiua.Adde,ꝙ probatur negatiua ex iſpectione proceſſus. Rui. conſ.28.nu.22.lib.4.& quomodo recte probatur.Rui.conſi.63.nu. 6.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes in cauſa liberali recipiu ntur contra contumacem etiam non lite conte.in prin.& nu.1.& 6.*
Archidiaconus habet legitimam perſonam pro ſua eccleſia etiam ſine mandato,quando proſequitur libertatem ipſius eccleſiæ,& nu.3.& 4.
Securus,& idoneus ad quæ referantur.
Litem conteſtari oportet vtraque parte præſente,& altera partium volente conteſtari,quid iuris,& nu.1.& 6.
Teſtes recipi debent in prouincia ſua.
2 *Verus contumax in proceſſibus eſt citandus ad ſententiam & peremptorie.*
3 *Archidiaconus admittitur in cauſa liberali ſine mãdato capituli propter negligentiam epiſcopi,& nu.1.& 4.*
Perſonarum ratio prius inquirenda,quam iuris.
Seruitus omnis eſt de iure poſitiuo.
Clerici ſunt coniunctæ perſonæ eccleſiæ,& qui.
4 *Cõſenſus omnium,qui ſunt eiuſdem gradus, an requiratur in cauſa liberali.*
Inferior negligentiam poteſt ſupplere ſuperioris, & quo caſu & nu.5.
Negligens prælatus quando dicatur.
Pro eccleſia quis agere poſſit & qua auctoritate ſine ſuperioris mandato.
Intereſſe proprium & commune eccleſiæ quando quis deduxiſſe videatur.
Populari actione agens fundat perſonam ſuam lite conteſtata.
Contra diffamantem qualiter proceditur.
5 *Inferior non debet pati ſeruitutem propter defectum ſuperioris.*
Terminus ad agendum an poſſit ei præfigi,qui eſt in poſſeſſione.
6 *Libertas eccleſiaſtica quot modis dicatur.*
7 *Sententiæ nomen in dubio intelligitur de diffinitiua.*
Fama eſt viua vox populi.

CAP. XXXIIII.

Cum olim. In cauſa liberali ꝯ contumacem etiam lite conte.recipi pñt teſtes, & diffinitiua proferri.Prima pars deciſe natrat factum,ſecunda ibi, mandamus, dat iudices, quibus committit receptionem teſtium, & prouidet quid per eos faciẽdum ſit reo contumace.Catus. Eccleſia Viennenſis olim fuerat Archiepiſcopalis,ſed poſtea Cantuariẽſis Archiepiſcopus tenebat eam tanquam ſuam ſuffraganeam, contra quem Archidiaconus Viennenſis mouit quæſtionẽ ſtatus, dicens dictam eccleſiam Viennẽſem dicto Archiepiſcopo non eſſe ſubiectam,ſed liberam, contra quem Archidiaconum pars Archiepiſcopi oppoſuit exceptiones quamplures, & cum hæc quæſtio verteretur in præſentia domini Papæ,Papa commiſit cãm quibuſdam iudicibus,dans eis in mandatis,vt ſi pars Archiepiſcopi per exceptionem legitimam dictum Archidiaconũ a petitione ſua non poſſet repellere,faciant partes conuenire ad locum ſecurum & idoneum,& li. conteſt.recipiant teſtes,ſed ſi Archiepiſcopus noluerit comparere, vel nolũerit lit. conteſt. recipiant teſtes, quos Archidiaconus duxerit recipiendos, & mittant atteſtationes ad ſedem Apoſtolicam, & ita ſtatuant partibus terminum peremptorium, quo per ſe,vel reſponſales
1 idoneos coram Papa compareant ſnĩam audituri. † Ibi, Legitimam,no. ꝙ Archidiaconus habet legitimam perſonam pro ſua eccleſia etiam ſine mandato, quando proſequitur libertatem ipſius,eccleſiæ. Ibi, Securum & idoneum, & dic ſecurum ab impreſſione,idoneum quo ad reliquum.Ibi,lite cont.no.quod præſente vtraque parte debet lis conteſtari, ſed ſi altera partium nõ vult conteſtari,licet ſit præſens,procedetur li.non conte. vt ĵ. §. verum,ꝙ eſt no. ĵ.qui ſi.ſint legi.per venerabilem. Ibi,in Anglia &c. no. teſtes debere recipi in propria prouincia. Ibi, Maxime, quia iſta receptio teſtium non fit ratione cauſæ. Ibi,quos Archi-
a epiſcopus dicit de archiepõ Viennenſi, ꝙ contumax[a] non debet admitti ad productionem teſtium,& eſt no.Ibi,Conſcriptas
2 no.depoſitiones teſtium debere conſcribi.† Ibi,Peremptorium no. ẽt verum contumacem in proceſſib. citandum ad ſnĩam & peremptorie,& ſic geminatur perẽptorium, vbi geminatur ef-
3 fectus ſm Inn.Ibi, ſnĩam.ſ. diffinitiuam. & no,duo ſpãlia,primo ꝙ in cã liberali Archidiaconus admittitur ſine mandato capituli propter negligentiam epi:ſm ſpãle eſt,ꝙ fauore libertatis eccleſiæ põt procedi ad diffinitiuam li.non cont.Op.iſte Archidiaconus non habebat mandatum,nec literas epi,& capituli ſui, ergo agere non poterat,vt ſ̃.de proc.c. j. Item cum certum eſt de non mandato,non dẽt audiri,ẽt ſi ſatisdat de rato, vt no.in l.j. C. de proc.& ff.eo.non ſolum,§.qui alieno, & oĩa iudicia incipiunt à fundamẽto.C.qui da.tu.poſ.l.in vniuerſis,quia non prius iu.rõ quam perſonarum eſt inquirenda.ff.de iu.codi. quidam aſſerũt. So.dicit gl.ꝙ hic eſt ſpeciale iſte Archidiaconus proſequitur in iuriã eccleſiæ ſuæ, nam cum eccleſia ſua ſit libera de iure naturali,quia oĩs ſeruit[b] eſt de iure poſitiuo,vt.no.ff.de no.ope.nun. l. ſi prius. talem iniuriam eſt licitum propullare ſine mandato, nec vĩ agere,ſed defendere.31.diſ.Nicena.ꝑterea ille Arch.reputaẽ ꝑiũcta ꝑſona.i.filiꝰ,qa eccleſia parit eũ,& nõ ipſe eccl'ia.ſed filius ẽt ſine mãdato admittit̃ ꝙ parte ſaltẽ in ſubſidiũ, vt dicit illa.
4 l.no.C.de proc.exigẽdi.† Sed ꝯ hoc op.qa in cauſa liberali requiritur ꝓſenſus oĩum, quorũ intereſt,videlicet qui ſunt eiuſdẽ gradus,vt ff.qui & a qui.l.ſi quis hac.§.quoties, & C.de li. & eorum li.l.2.ſo.ibi conſtabat de libertate, ad quam reuocãdam agebaẽ, & ideo eſt qõ odioſa.hic fauorabilis.Sed immediatè opp. aut vacabat archiepãtus Viennenſis, & tunc ſede vacante non eſt agendũ de ſtatu eccleſiæ.aut non uacabat, & tunc ipſe Archiepꝰ dẽt agere,quia ipſe caput eccleſiæ ſuæ eſt Item quia qõ ſtatus requirit authoritatem ſuperioris,vt no.Inn. ſ̃.de iud.cum deputati.So. hic eccleſia non uacabat,ſed epꝰ erat negligens, cuius negligentia ꝓꝑ probabilis fidei exemplũ põt ſupplere inferior. & monachus,vt C.de preci impe.offe.l.j. quę.l.eſt no.Item quia ſeruitus multis eſt ſubiecta periculis iuris,& facti. † Item inferior nõ dẽt pati ſeruitutẽ ꝓꝑ defectũ ſuperioris.ff.de fideic.li.inuitus.Item ſi pĩ eſt negligens,ſubuenitur filiæ.ff.ſo.ma.ſi cũ dõtẽ.§.eo aũt tpe. Et dic,ꝙ quatuor ſunt caſus. Nam aut epꝰ non eſt in rerum natura,& vacat eccleſia, & interim oppilata ſunt organa ipſius eccleſiæ.aut epꝰ eſt in rerũ natura.& tunc aut eſt ꝓueniens, uel cõcurrens,vel neſciẽs,& non audiẽt in agẽdo inferior, quia ꝙ oẽs tãgit, dẽt ab oĩb.approbari, & maxime a prælato, qui eſt caput totius, ut l.fi.C.de aucto.ꝓſtan.& l.nulli.ff.ꝙ cuiuſq; vni.no. & ff.de pac. l.item magiſtri,aut eſt negligẽs, & tunc admittitur inferior prælatus,ut hic.ſed qñ dĩ negligens? Conſidera, ipſe debet aſſiduam eccleſiæ ſuæ diligentiã,ut C.de admin.tut.l.fi. §.defenſionem,& in hoc eſt debitor eccleſiæ. cui ſit mora irregularis adhibito aliquo ſpatio breui & urbano,ut no.ff.de min.Aemilius, in glo.fin. & eſt ſimile in matre, quæ debet habere pietatem filio impuberi petenti tutorem. nam cum primum põt petere, & non petit, eſt in mora irregulari, ut ff. ad Tertul. l.ij. §. ſi mater, licet poſſit eam purgare quo ad pœnam ſucceſſionis,ut eam non perdat vſque ad annum,ut Inſti.ad Orfic. §. fi.quia cum teneatur alternatiue uel petere tutorem alium, uel ſuſcipere tutelam, ꝙ ſuſcipere non erat poſſibile de iure ueteri, niſi ex reſcripto principis, & ſuſcipere ſit multum graue, & ponderoſum, æquum fuit annũ tribui ad deliberandum, quid eligat, & hoc nouo iure ſtatutum eſt,ut C.de legi.here.l.ſciant,& ar.in l.primę,§.largius. ff. de ſuc. edi.Conſidera,hic non ſolum epiſcopus erat in mora, ſed etiã in culpa,quia exhibebat ſeruitia Archiepo, cum Archiepꝰ eſſet in poſſeſſione,& ꝓꝑ patientiam ſuam eſt quodammodo ſuſpectus, vel vilis prælatus non audiens audiẽda. ar. ff.de iniur. ſed ſi unus. §.procuratorem.uel dic, ꝙ iſte Archi.fuit admiſſus de conſcientia Papæ,ſaluis aliis exceptionibus, & coram Papa non eſt de iuris apicibus diſputandum. certe imo de mandato eſt dubitandũ. Dicit Innoc.ꝙ iſte Arch.non eſt procurator, ſed quidam procurans, quia ex quadam diſpenſatione admittitur ſine mandato, ſed non contra mandatum. canon ergo permittit, & diſpenſat, ſed non mandat,ſicut dicit l.illa notabilis.ff.iu.ſo.l.3.§. ſed ſi forte. Aduerte,hoc uerum,ſi nomine eccleſiæ experitur, ſed ſi pro proprio intereſſe,non eſt procurator,ſed dñs li. ff.de procu.licet. ff.de ſepul.vi.l.ſepulchri.dicit Inn.iudex debet cogere eum exprimere,quo noĩe agat,ſed ſi iudex non cogit,prudẽter facit, ſi nec ipſe exprimat.aduerte,ſi iſte interuenit pro proprio intereſſe,prętendit intereſſe particulare,uel indiuiduale, non totale, & ideo non præiudicaret eccleſiæ,ſed ibi tantum eximendo per ſententiam ſuam perſonam a facultate contradictionis. ſed ſi non exprimat omnem facultatem agendi intentaſſe videtur, & non ſolum proprium intereſſe,ſed commune,& populare. & ſi ſuccũbit,omnibus præiudicat,quia eſt actio popularis.ff.de iureiur.eũ qui.§.in popularibus. Alij dñt, ꝙ iſte Archidiaconus erat proſecutor denunciationis,vel inquiſitionis.Conſidera,ſi eſt actio popularis,agens non fundaret perſonã ſuã propriã,niſi li.cont.ſi.de ver.ſig.ſi cui.§.quod ſi ex populari.dici poteſt, ꝙ hic erat cã mixta.ſ.propria,& publica ipſius eccleſiæ extra diem. Innoc.ꝙ in inquiſitione fit li.cont. qñ alius a iudice proſequitur.ſ. tpe li. cont. inquiſitionis,quod eſt no.pro intellectu literæ. Quæro de fundamento libelli? & dic,ꝙ libellus poterat eſſe fundatus ſuper libertate contra Archiepm poſſidentem,& hęc uera,vel cõtra Archiepiſcopum diffamantem. Sed diuerſus eſt modus procedendi. nam contra diffamantem proceditur hoc modo, uidelicet,quia præfigendus eſt ei terminus.ĵ.quem procedit,alioquin præcipiẽdum eſt ei,ne ultra inquietet. C. de ing. ma.l.diffamari.adde,qđ iſtud præceptum eſt interlocutoria,ut dicit l.illa no.ff.de accu.l. Titia,& ideo põt fieri præceptũ lite non cont.& licet hoc ſit uerũ in ſe:tñ quoad noſtrũ c.non placet Inn. quia Archiepꝰ erat in poſſeſ-

ADDITIONES.

a Vinc.God.Contumax. Adde, ꝙ contumax quando dicatur is, qui reſpondere contempſit.Rui.conſi.115.nu.10.lib.5.

b Seruitus.Vide Bar.conſi.55.col.j li.1.Pau.de Ca.conſi.97.incip.viſis, & Dom. Franc.Cur.conſi.75.

BIU Cujas

possessione, & ille, qui erat in possessione non dr̄ diffamare ſm
6 † Innoc. quod est no. dignū, item ille, qui est in possessione, non
cogitur agere, unde terminus ad agendum non pōt ei præfigi,
ut l. liberis. §. fin. de li. cā. & Instit. de interdi. §. commodum. ff. de
acqui. pos. exitus controuersiæ. Et de nouo opponitur, si hic age-
barur de liberali cā, ergo debuit lis contestari, vt ff. de lib. causa. l.
ordinata, sed litera dicit ꝓtrarium cum tali distinctione, aut vtra
que pars est præsens & procedens, & debet lis contest. aut una
pars vult procedere, alia differre, & non est necessaria litis cōtes.
aut una præsens altera absens, tamen peremptorie citata, & tunc
7 litis contest. non est de substantia. † So. hoc est spāle in libertate
ecclesiæ, dr̄ aūt libertas ecclesiastica dupliciter, uno modo. i. ex-
clusio seruitutis, ut hic. alio modo. i. priuilegium & hoc duplici-
ter, uno modo, qñ est concessum singulari ecclesiæ, ut ecclesiæ
Nouantulanæ. alio modo, prout est prærogatiua quædam eccle-
siarum, & cleri, quia sanctum sanctorum domino sunt, ut no. in
Aurhen. de non alie. in prin. & ſ. de sen. excom. nouerint, per Inn.
& finaliter teneas remotis ambagibus, quia hic loquitur in diffi-
nitiua, ad quam sæpe peruenitur de simplicitate canonica, omis-
8 so rigoroso iuris cōis ordine. † Item nomen snīæ in dubio intel-
a ligitur de diffinitiua, a glos. est sing. in l. 1. §. quod in sententijs. ff.
quando ap. sit. Alia glos. in cle. 1. in verbo diffinitiua, de sequest.
po. & fru. quod facit ad statuta loquentia de execut. snīarum, &
quod illa statuta habeant locum in executione præceptorum,
habes glo. ord. notabilem valde in l. fi. de necessitate. C. de bon.
quę lib. dicit Innoc. quod in causa inquisitionis famę est pro le-
gitimo accusatore. Porro fama est viua vox populi, simile est ff.
de iusti. & iu. l. nam & ipsum.

ADDITIO.

a Diffinitiua. Adde late scripta per d. Fel. in rub. de sen. & re iud.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus falsitas primorum testium pōt indirecte probari.*
2 *Narratio facti, vbicunque recitatur factum, ab actore debet incipere.*
Excipere potest conditionaliter & subiunctiue qui negat factum, non secus.
Non allegatum, vel intentatum ab homine, non præsumitur.
Ius, vel factum inspicitur quando quid nititur alterutro.
Tempus præteritum aliquando dirigitur in futurum.
3 *Solennitatem testis qui asserit, probat eam.*
Habitationem in aliquo loco cuiuspiam continuam quando testes probent.
4 *Publicatio si non fieret solemniter, esset inualida.*
Turpitudinem suam quis excipiendo potest allegare.
Matrimonium an possim cum illa contrahere, quam pollui per adulteriū, vel quæ machinata est in vxorem meam.
5 *Testes noui quot & quibus casibus producuntur.*
De comitantiis, vel cohærentiis non articulatis si deponit testis, valet.
Concomitantia siue cohærentia reprobata, totum reprobatur.

CAP. XXXV.

1 **Ex tenore.** † Publicatis attestationibus falsitas primo-
rum testium potest indirecte probari. Et pri
mo facti narratio, secundo iudicum consultatio, in tertia Papæ
respōsio Casus. Inter militem & mulierem erat qō matrimonij.
Mulier vendicabat militem in virum asserens, ꝙ ipse primo cor-
porałr iurauit eā ducere in vxorē, secundo eā cognouit, tertio ad
domū traduxit. Miles hæc negabat, subiūgens, ꝙ si hęc essent ve-
ra in facto, in iure non poterat esse vxor, eo ꝙ aliā tūc viuentem
prius duxerat in uxorē: publicatis itaque attestationib. per testes
militis videbatur esse probatum, ꝙ ante festum Purificationis
ipse aliam accepit vxorem: per testes mulieris videbatur proba-
tum, ꝙ in septimana sequenti prestitit sacramentum de ista, quę
agebat ducēda, vnde apparet ex ipsis tēporibus, ꝙ ista agens non
poterat esse uxor, quia non potest quis eodem tpe duas uxores
habere, ꝙ mulier ꝫ testes militis opponebat, ꝙ falsum dixerunt,
eo quod ante festum Purificationis & post continue dictus mi-
les fuerat in Eboracensi prouincia commoratus, quæ erat ita re-
mota a loco, ubi miles dicebat se aliam uxoraſſe, quod ꝓpter di-
stantiam loci erat impossibile ibi fuisse, offerens se illud ꝑ testes
idoneos probaturum. Ex aduerso rñdebatur testes admitti non
debere, quia attestationes erant iā solenniter publicarę. Consul-
tus Papa, quid iur. rñdet ad probandum hunc articulum testes
2 debere admitti. In tex. ibi, pars mulieris, ubicunque † recitatur
factum, debet narratio facti incipere ab actore. ff. de neg. gest. l.
Nesennius. Ibi, cognitam, iste miles festinauit amplexus, licet in
quibusdam locis cōsueuerat hoc fieri nocte præcedente. ibi, Mi-
les reus, & no. ualde, quod reus primo negat, postea conditiona-
liter excipit, unde fundatur glos. quę est. C. de excep. si quidem.
Alij dicunt, quod qui negat factum, non pōt excipere contra fa-
ctum, de hoc per Di. in c. nullus pluribus. tu dic, ꝙ subiunctiue
& conditionaliter pōt, simpliciter & pręcise non potest. Nam li-
cet sit reus, tñ iurat de calūnia, & iō pōt sibijpsi esse contrarius,
sed conditionaliter excipit, quia nihil fatetur, & sic non est sibi
contrarius, auditur, ut no. ff. de reg. iur. ex his. Ibi tunc uiuentem,
quia licet probauisset, quod ante aliam duxisset, nō sufficeret ni-
si probaret, ꝙ tunc viuebat, quia dubia probatio non probat, ut
supra de proba. in præsentia. sed contra, quia præsumitur viuere
l. 2. §. si dubitetur, quemadmodum test. aperi. C. solut. mat. si qui-
dem. & ideo vitam non oportet probari, sed intentata, quia non
intentatum ab hoīe non præsumitur a iure. ff. de adult. l. si adul-
terium cum incestu, in uerbo, si allegetur. Ibi, de iure, nota. quod
non inspicitur factum, sed ius. C. si man. ita fue alien. l. ea quidem
& est ratio, quia mrimonium debet fundari in iure: secus in his,
quæ debent fundari in nudo & mero facto. ff. de ver. ob. quidam
a cum filium. In tex. ibi, Ante not. tps[a] præteritum sine certa deter
minatione probatum, sicut cum dico, talis possedit 10. annis &
3 plus aliqñ in futurum dirigitur. ff. si quis cau. & si post tres. † Ibi,
Solenniter, no. ꝙ testis, qui asserit solennitatē, probat eam, ut C.
de vsu. l. 1. Ibi, postulabat. Not. ꝙ reus dr̄ proprie postulare nō pe-
tere. ff. de in ius vo. libertus. Ibi. Semp. not. per testes posse proba-
ri continuam habitationem, licet de nocte non viderint eum ha
bitare. ff. sol. ma. l. 1. per Di. Ibi, prouincia, no. non esse necesse ex-
primere locum loci, puta in tali ciuitate prouinciæ cum. n. gene
ralis probatio concludit, non requiritur alia specificatio. Ibi, com
moratus, oportet ergo testes, sic deponere, quod uiderunt eum
continue commorari in loco tam remoto, quod per rerum na-
turam non potuisset esse in loco & tempore, de quo testes mili-
tis deposuerunt, ut C. de contrahent. & commit. stip. optimam,
in fine, cuius. l. ista decre. est interpres. Nam illa non decidit vtrū
post publicationem testium possint noui testes produci. hic au-
tem deciditur. Itē ibi theorica, hic practica, nam tunc ll. sapiunt
qñque practicam, & tunc fructus ex arbore colliguntur. Ibi. Con
testes. s. milites. Ibi. Extra dictam prouinciam. s. Eboracen. dice-
bant. n. testes militis de certo loco, & tempore, & in alia, prouin-
cia, & per adiectionem loci & temporis & arctabant se ita, quod
5 poterant reprobari. † Ibi, Solenniter publicatæ, non. n. ualeret pu-
b blicatio, [b] nisi fieret solēniter, quod no. ibi. Super articulo. s. emer
genti de loco. & tēpore. Primę tres gl. sunt clarę. Sequitur gl. quę
incipit, iste allegabat. & not. quod quis pōt excipiendo allegare
turpitudinem suam, quia siue sit exceptio siue nullitas, oritur ex
turpitudine: secus, si turpitudo non pariat ius excipiendi. Quæro
si prima uxor decessit, utrum possit accipere in uxorem eam cū
qua tempore matrimonij concubuit. dicit Bert. quod non, quod
est uerum, si illa sciebat hūc hēre aliam vxorem. Quid si non co-
gnouit eam, resp. idem, si concubina machinata est in mortem
uxoris, & est mors secuta ex ea machinatione, aliàs teneret matri
monium, ut infra. de eo, qui duxit in matrimonium, c. 1. & c. ue-
niens, & ista qō fuit de facto in quodam Vgolino. Sequitur alia
glos. quæ incipit, hic hēs. & not. primo post publicationē testes
admitti. Item not. differentiam, vtrum aliquid fiat directe, uel ꝑ
5 obliquum. † Item not. tres casus, in quibus testes nō producun-
tur. primus super alio articulo, secundus, qñ est alius modus in
ducendi eos, tertius, qñ ad alium finem ſm Ber. Oppo. aut miles
capitulauit de loco, & tunc didicita sunt testificata super capitu-
latis, ergo post publicationem non licet testes producere: aut
non capitulauit de loco, & tunc vr̄ insufficienter capitulasse, tūc
generaliter & obscure respectu loci. Sol. non capitulatur, de lo-
co, sed testes obiecerunt locum, & antequam testificarentur, nō
erat de ista obiectione instructus producens, merito potest po-
stea producere: secus si capitulasset expresse, quia tunc non pos-
set ulterius produci. Nam produceretur super directo ꝓtrarijs,
& incompatibilibus ſm Innoc. & hæc est bona consideratio. &
no. quod ualet capitulum, in quo non intentatur locus nec tñ di
citur testis deponere extra capitulum, quia deponit ad declara-
tionem capituli, & super cōcomitantijs, & reprobata cōcomitā-
tia totum reprobatur, quod est no.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Tps. Adde ꝙ ex diuturnitate temporis præsumitur ꝙ interuenerit solemnitas a statuto requisita. Dec. consi. 222, col. 4.
b Vinc. God. Publicatio. Adde, ꝙ publicatio & approbatio scripturę corā testib. facta perfectionem voluntatis ostendit. Rui. consi. 15. nu. 11. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Dilatione quarta denegata sine causa, potest appellari, & quādo dilatio dene-*
gari possit, in prin.
Solenniter requisita nisi addatur, iuste quid negatur, ibi, post casum.
2 *Succumbens in interlocutoria, semper debet in expensis condemnari.*
Liquidum propter l. quidum non differtur, secus propter non liquidum.
3 *Liquidum quando dicatur.*
Fructus an veniant obtinenti in possessorio, & suspenso petitorio, & quid si
succumbat in petitorio postea.
In petitorio suspenso an quis procedere cogatur, sopito possessorio.
4 *Concluſum si sit in possessorio, an transiri possit ad petitorium.*

CAP. XXXVI.

1 **Significauerunt.** Si sine † causa denegat̄ dilatio quar
ta petita cum solennitate legali, po
test appellari ab interlocutoria denegante. & sunt duæ partes, se
cunda ibi, Mandamus. Casus. Inter monachos ex una parte, &
moniales ex altera fuit causa commissa super possessione & pro
prietate cuiusdam prioratus. moniales, quæ fecerunt se ad agen-
dum

BIU Cujas

dum promptiores,intentauerunt petitorium,cui poſtea ſuſpenſo petitorio poſſeſſorium cumulauerunt. ſuper quo teſtes fuerunt hincinde producti,ſed nō publicati, quia monachi volebāt adhuc facere quartam productionē,quam petebāt cum ſolemnitate legali,iudices eam denegauerunt,fuit appellatum a denegatione. Quærebaī, quid iuris. Papa decreuit talem appellationē valere,niſi aliud obſtet monachis,puta multitudo teſtiū effręnata, ſuper qua appellatione oportet, quod monachi probent, alias condemnabuntur in expenſis;& hoc quo ad poſſeſſorium primitus a monialibus intentatum.& diſtinguit, ꝙ ſi non plene conſtat de proprietate,decidatur poſſeſſorium prius,quam petitorium,ſed ſi de utroque plene conſter,vtraque qō ſimul terminetur. Ibi. Ingreſſæ incaute ɔ cōſilium legis. ff de rei ven. l. is qui. Ibi eiectæ no. quod ille,qui petit quod non debet ſine ſolemnitate concedi,debet petere cum ea adiectione,ſ. cum ſolemnitate iuris,& ſi hoc non adijciat,& denegetur iuſta eſt interlocutoria,& iniuſta eſt appellatio,qa incolorate fuit petita dilatio. ſic ff. de mino. l. minor aūt magiſtratus,ſm Inno. Ibi,poſt interlocutoriam,no. quod ille,qui aliud incidenter petit,debet expectare interlocutoriam iudicis, nec prius poteſt appellare ſm Inno Ibi,

1 In expenſis,† no. optimum tex. ſecūda dilatio p̄t denegari, quod eſt no. dignū. Ibi, Effręnatam,dicit Ber. ꝙ ꝓpter effręnatam multitudinem & ſecunda dilatio pōt denegari,quod eſt no. Ibi, Appellaſſe,no. egregium tex. quod ab interlocutoria lata in poſſeſ-

2 ſorio appellaī. ſm Inno Ibi,† In expēſis, no. optimum tex. quod ſemper in interlocutoria ſuccumbens, debet in expenſis cōdēnari. Ibi, Liquere,no. quod non liquet, decidi non poteſt. Ibi, Bñficio no. priuilegium cāę poſſeſſionis. Ibi, Simul,no. non liqui

a dum,[a] ꝓp liquidū nō differri,ſed ſup vtroque ꝓnunciari,liquidū

b vero ꝓp non liquidum non[b] differtur, ut C. de compen. l. fin.

3 † Sed quæro,qñ dr̄ liquidum? reſp. qñ non reſtat aliud liquidandum, quod eſt poſtquam eſt concluſum & renunciatum ſm Inn. & Ber. Et no. ꝙ iſtud capitulum eſt gloſſator capituli paſtoralis. s̄. de cā po. Quæro, ecce moniales obtinent in poſſeſſorio ſuſpenſo petitorio, nunquid conſequentur fructus? & vr̄ quod non, quia de fructibus non eſt liquidum. dic ɔtra ſm Ber. quod no. tamē ſi ſuccumbat adhuc poſtea in petitorio, una condemnatio fructuum compenſabitur in alia, ar. ff. de cond. fur. l. ſi ſeruus. §. bonæ. Quæro, nunquid ſopita cā poſſeſſionis moniales cogantur procedere in petitorio primitus interpretato per ipſas? dicit Inn. quod non. ſed ɔ videtur, quia non abſorbetur, quod in ſuſpenſo tenetur. ff. de ver. obl. inter ſtipulantem. §. ſacram. Quæro, nunquid teneat iſta appellatio, peto quartam dilationem cum ſolemnitate,& ſi vos dñe iudex non aſſignetis, vel denegetis, appello? reſp. non, quia non præcedit grauamen ſm Inn,

4 quod tenemenri.† Quæro, vtrum ſi concluſum eſt in poſſeſſorio, poſſit tranſiri ad petitorium? reſpon. ſic, ſed tunc vtraque quæſtio ſimul terminabitur,& per hoc limitatur c. paſtoralis, ſecundum Inno.& Hoſt.

ADDTIONES.

a Vinc. God. Liquidum. Adde, ꝙ de liquido ad liquidum non ſit compenſatio. Pariſ. conſi. 121. nu. 23. lib. 1.

b Non. Vide D. Bar. Veronen. in caut. 81. inci. ſcis, quod vulgariter dicitur.

SVMMARIVM.

1 *In teſte manifeſtatio,& veritas requiruntur & quid aliud,& nu. 9. 15. 20. 24. 25. 37.*
Pulſus quid.
Senſus quid.
Per viſum intelligitur omnis corporeus ſenſus qui viſus eſt obiectum teſtimonii,& omnis certitudo. nu. 4.

2 *Teſtes diligenter examinari debent non ſolum de cauſis ſcientiæ,ſed de credulitate,& fama,& nu. 3.*

3 *Teſtes interrogandi ſunt de ſingulis circunſtantiis,ſi iudex putat hoc neceſſarium,vel vtile.& nu. 61. 62.& 63.*
Senſuum alii corporei,alii incorporei,& qui.& rationes eorum quæ,& nu. 4.& ſequentibus.

4 *Corporum quantitates viſu cognoſcuntur.*
Lumine omnia manifeſtantur, quæ manifeſtantur.
Viſus duplex eſt.

5 *Certum quid dicatur.*

6 *Virtutes,& ſcientiæ ſenſu auditus acquiruntur.*

7 *Odoratus ſenſu confortatur cor hominis.*

8 *Guſtus ſenſu ſentimus ſapores.*
Tactus ſenſui quæ attribuantur.
Senſus omnis eſt paſſio.

9 *Teſtes debent habere ſcientiam,ſenſum,& diſcretionem,& differentiam.*

10 *Homo cur a Deo factus,& eius excellentia,ſitus,& operationes,organa.*

11 *Dominium quid,& quomodo cognoſcitur,& probatur,& num. 12. 14.& 21. 22.*

12 *Teſtis aliquis quid iuris,ſi dicat aliquem dominum,& non eſt interrogatus de cauſa ſcientiæ.*

13 *Poſſeſſio ciuilis qualiter probetur,& naturalis.*
Anima eſt,vbi corpus eſt,& ducit corpus, ut mācipium ſuū,in quo regnat.

14 *Teſtem in dominio non ſufficit dicere,talis eſt dominus, niſi reddat rationem cauſæ dominii.*
Ignotum per ignotum,& idem per idem non probatur.
Rationis officium eſt certificare dictum,& quid addere in notitia rei.

15 *Probari poteſt per teſtes,quicquid oculis corporaralibus eſt ſubiectum & qualiter,& nu. 16*
Ratio bona in teſte intelligitur naturaliter,& craſſo modo,& nu. 20.

16 *Teſtis ſi fuit interrogatus de cā,bis, quid iuris,ſi ſemel reddit bonam cauſam,puta de viſu & alio ſemel malam,puta de credulitate.*
Teſtis non amplius interrogandus,reddita cauſa teſtimonii.

17 *Teſtis ſi dicit,Titius erat mecum,& Titius dicit,ſe non interfuiſſe,teſtimonium eſt inualidum.*

18 *Teſti qui dicit,non recordor,an credatur.*

19 *Teſtis,qui non eſt interrogatus,de cauſa,an probet,& 25.& 48.*
Animi accidentia & morbi quo modo probentur a teſtibus.
A ſapientibus quod creditur,credendum eſt a iudice.

20 *Teſtis qui eſt interrogatus ſuper iuriſdictione,ſi dicit vera eſſe,quia vidit, an probet.*

21 *Dominium directum an poſſit probari,& nu. 22.& 23.*

22 *Dominium vtile,an poſſit probari per teſtes.*

23 *Dominium intentans in princ. temporis,an iuuetur ibi præſcribendo temporis curſu.*

24 *Teſtis non debet eſſe defectiuus, nec debet omittere neceſſaria,& ea quæ ſunt de ſubſtantia.*

25 *Teſti nō credit, niſi rationem adiecerit ſpecificè & clarè & intelligibiliter.*
Generalia ſemper obſcura.
Teſti quod credatur abſque cauſæ adiectione,ſi non fuit interrogatus, habet locum quando examinatur a iudice: ſecus ſi ab alio.
Examinator teſtium a forma ei tradita recedere non debet,& quæ ei forma præſcribatur.
Formæ mandati ſint ſubſtantiales.

26 *Vita hominis an poſſit directe probari per viſum,& nu. 27.*
Diſtantes a re ſunt quodammodo ignorantes.

27 *Mors an poßit probari per viſum.*
Miracula non præſumuntur.

28 *Teſtis,qui dicit ſe vidiſſe quendam ſemimortuum,an probet.*
Probatio indifferens interpretatur in meliorem partem,& nu. 29.

29 *Teſtis,qui dicit,vidi talem percuti,cum ſigno & cicatrice,vulnus probat, ſed non cicatricem.*
Cicatrix quid.

30 *Teſtis ſi dicat,vidi per ſpeculum tales ſimul adulterantes,& bene cognoui, an probet.*
Phyſonomia non habet in ſe certam & claram cognitionem.

31 *Teſtis ſi dicat vidi,quod talis erat minor,an plene probet ætatem.*

32 *Teſtis ſi dicat vidi quod talis erat clericus,an probet clericatum.*
Habitus,an & quid probet.

33 *Teſtis ſi dicat,vidi quod talis promiſit Titio decem,an probet,& nu. 34.*

34 *Teſtis,qui dicit,interfui,an plene probet.*

35 *Teſtis,qui dicit vidi talem bene cantare,an bene probet.*
Oculorum,& aurium obiectum,vel ſenſata.
Auditus,& lingua gratia cuius data.

36 *Cauſa multiplex eſt.*
Cauſæ quæ ſunt a teſtibus inquirendæ,& nu. 37.

37 *Redditio teſtis cauſæ,vt ſi dicat,dico omnia vera eſſe,quia omnes ſic dicūt, vel quia omnes ſic tenent,an ſit bona.*
Veritas non mutatur,licet aliquando occultetur.
Prædicamenta ſunt 10.& quæ,& nu. 38. 39. 40. 41. 42.& 43.
Subſtantiæ diuiſio quæ.

38 *Subſtantia an probetur per accidentia.*
Accidentia conferunt cognitioni rei.

39 *Quantitas tam continua,quam diſcreta cadit ſub rationē viſus,& quid ſit.*
Qualitas quid Iuriſconſultis,& Philoſophis.

40 *Teſtis qui deponit ſuper qualitate vulneris,& reddit rationem per viſum, dicens quod fuit vulnus mortale,quia vidit,an probet.*

41 *Teſtis,qui dicit,quod vidit,quod Titius erat filius Martini,an probet.*
Vir & vxor ſunt correlatiua.
Actio & paſſio ſunt prædicamenta quædam,& de earum ratione,nu. 42.

42 *Ratio an poßit reddi per viſum de actione.*
Locus eſt quoddam prædicamentū,& viſui ſubiacet,& quid comprehendat.

43 *Teſtis poteſt interdum interrogari de tempore.*
Tempus quid,& eſt quoddam ex prędicamentis.
Habitus accipitur pro vno ex prædicamentis,& quid ſit.

44 *Scire non dicitur,qui neſcit rationem reddere.*

45 *Probatio an admittatur contra perſonas teſtium etiam antequam fiat teſtimoniorum publicatio.*

46 *Examinari ſimul & ſemel an poſſint omnes teſtes.*

47 *Circunſtantiæ ſunt quæcunque aggrauant factum, vel quæcunque poſſunt mouere animum iudicis ad credendum,vel diſcredendum.*

48 *Teſtimonium ſine redditione cauſæ an ſit validum,& nu. 9.& 25.*

49 *Cām ſui teſtimonii quādo teneat teſtis dicere,& de ea videat interrogatus.*

50 *Teſtis aſſerens aliquem non eſſe culpabilem,ſi non ſit interrogatus de cauſa ſcientiæ,an probet.*

51 *Teſtis an teneatur reſpondere,an ſit criminoſus,& generaliter quibus reſpōdendum.*

Teſtes

52 *Teſtes an debeant cognoſcere litigantes.*
Facies oſtendit cognitionem hominis.
53 *Teſtibus vbi factum eſt ſuſpectum, debent edi perſonæ contrahentes, uel de linquentes ad cognoſcendum eas.*
Exhibere vel oſtẽdere q̃ nõ vult id, de quo tractaẽ, habetur pro confeßo.
Teſtibus diuerſa deponentibus an credendum.
54 *Teſtes an debeant interrogari de qualitate temporis.*
55 *Teſtem qui impedit teſtificari, an habeatur pro confeſſo.*
56 *Multitudinis appellatione in iure quid contineatur.*
57 *Teſtes quare iterum examinantur.*
58 *Teſtes repetiti, quid iuris, ſi contradicunt primis eorum dictis.*
Acta, & atteſtationes quæ ſunt ipſo iure nulla, debent ab actorum libris aboleri, & incidi.
59 *Atteſtationes inualidæ poſſunt ratificari per conſenſum partium.*
Ratificari nequeunt, quæ ſunt inualida, & de ſubſtantia iudicii.
De iudicii ſubſtantia quæ.
60 *Committere poteſt alteri vices ſuas ille cuius eſt electus induſtria de conſenſu partium, dummodo expreſſe conſentiant.*
61 *Teſtis de ſcientia debet interrogari, puta quid ſcis & qualiter ſcis.*
Conſcientia quid.
62 *Teſtis interrogari debet de credulitate, puta credis ne, & qualiter credis.*
63 *Teſtis interdum de conſcientia eſt interrogandus.*
64 *Teſtis, qui dicit, certus ſum, an probet.*

CAP. XXXVI.

1 **Cum cauſam.** †Præmitte ad euidentiam, ꝙ in teſte requiruntur duo, ſ. manifeſtatio, & veritas. dẽt n. loqui clare & aperte ſ. tit. j. in pñtia. Itẽ dẽt loqui veritatẽ, & nõ mẽdacium. adde tertium, ꝙ dẽt loqui, ꝙ per ſenſum corporis ꝑcipit, vel eſt aptum natum ſenſu percipi. hoc. n. ſufficit ſ. aptitudo, ſi non interrogaẽ de cã ſcientiæ. ſed ſi non eſt aptum natum ſenſu ꝑcipi ꝑ ſe, ſed per accidens, oꝑtet, ꝙ iſtud accidẽs exprimatur ſenſu, vt in dñio probando ſ̃m Inn. alias teſtis poſſet fallere, & falli de facili. Item eſſet potiꝰ dialecticus ratiocinator, q̃ teſtificator, vel potius iudicator, quã veritatis exiſtẽtis relator Scias tm̃, ꝙ experimentum ſermonũ eſt, vt concordet reb. ſenſatis ſ̃m Ariſt. & Auerroẽ. itẽ oculus eſt ſenſus ſenſuum, & porta intellectus, ſicut manus eſt organũ organorũ. & iõ q̃nq; ponit ꝑ pede, vt in inueſtitura manuali. ff. de ac. poſſ. l. j. in prin. Et adde ꝙ no. in c. vt circa, de ele. li. 6. in no. q. per quod mẽbrum debeat iurare, ibi videas. Itẽ no. ꝙ aliquid probaẽ non eſſe per hoc, quia inuenitur abeſſe. puta qa nõ inuenitur pulſus, nec motus in corpore, apparet ipſum non uiuere, dicit Gal. ꝙ pulſus eſt præco, q̃ non mentit. idem eõ, quia non pulſus eſt idem, quod mors in habentib. aĩam ſenſitiuã. nam ſicut uiuere viuentib. eſt eſſe, ita nõ viuere eſt nõ eſſe, ꝙ dr̃ mors. & ſenſus eſt motus a corpore nãturæ ſenſibilis. ſed nonne dñium percipit ſenſu & rõne ſimul iũctis? rñ. plurimum hẽt rõnis, q̃ ſenſus, & iõ a prædñio dr̃ intelligi, nõ ſentiri. veritas in Euangelio dicit, ꝙ ſcimus, loquimur, & ꝙ vidimus, teſtamur. vnde veritas eſt obiectum ſcientię & intellectus, ſed obiectum teſtimonij eſt res viſa. Per viſum intellige oẽm ſẽ-
a ſum[a] corporeũ, ꝑput melius adaptari põt rei ſentiẽdæ, & ſicut in altiori & notabiliori parte capitis ſ̃m intellectũ. ſ. in regno cerebri inferius & poſterius ſedet oculus corporalis, ita oculus intel-
2 lectus nobilior eſt oculo corporali. †Diligenter examinandi ſũt teſtes, & de ſenſibus, qui appropriati ſunt actui, de quo quæritr̃, interrogandi, & non ſolũ de cauſis ſcĩæ, ſed de credulitate, & fama. qui teſtes impediunt, ſunt puniendi, & teſtiũ ſuperflua multitudo compeſcenda. Caſus. Inter archiepm̃ Rauennatẽ, & cõe Fauẽtiæ erat qõ ſuper iuriſdictione quorundã locorũ, li. ꝓt. papa cõmittit cãm epõ Placentino mandans ei, quod recipiat teſtes, quos vtraq, pars duxerit producendos tã ſuper principali negotio, q̃ in perſonas teſtium, & eos diligenter examinet, & de ſingulis circunſtantijs prudenter inquirat, de cauſis videlicet loco & tpe, auditu, viſu, ſcientia, credulitate, fama, & certitudine, & faciat ea ſcribi. & ſi Fauentiani impediant, compellãtur ab impedimento deſiſtere, effrenata multitudo teſtium refrenetur vſq; ad numerum quadragenarium, & ſi Fauentini approbẽt atteſtationes receptas per alios delegatos, illi teſtes cõputentur in numero 40. ſed ſi uolunt approbare, ijdem teſtes recipiantur de nouo, ꝙ fieri põt, quia atteſtationes erãt clauſæ, & ꝑ ꝙñs nec notæ. h. d. no. Et vide ꝑ declaratione huius c. quod no. in Spe. de teſte.
3 §. nũc vidẽdũ, in quatuor colũnis vltimis. Not. teſtes de ſingulis circunſtãtijs interrogandos, ſi iudex putat hoc neceſſarium, vel utile. Ibi, de cauſis, no. teſtes interrogandos de cauſa ſcientiæ, qa oẽ, ꝙ ſcitur, per cãm cognoſcitur, ſecundo Metaphyſice. & duo ſunt, ſ. ſcientia, & modus ſciendi, idẽ Ariſ. in teſte modus ſciendi vocatur rõ ſcientiæ, tũc igitur dr̃ teſtis cãm facere manifeſtã, cũ manifeſtat ſcientiã ſuã ꝑ modũ ſciendi, hoc ꝑ ſenſus corporeos. Nã ſenſuũ alij ſunt corporei, alij incorporei, ſeu intellectuales, q̃ ſunt in aĩa cãæ aũt rudes, & materiales in teſtimonijs requirunt, qa teſtes non adhibentur ad diſputandũ, ſed ad referendũ purã veritatem, ꝑput iacet. ſunt ergo 5. rationes ſenſuales appropriatæ, & immediatæ. ſ. per quinq; ſenſus corporis, ut no. ff. de ac. poſſ. ꝙ in e. ſuiſus circa uiſibilia, ſicut ſunt corporea, & qualitates corpo-
4 rum, ut ſunt colores. †Itẽ quantitates corporũ, qa magnũ, & paruum corpus uiſus cognoſcit, ut Inſti. de re. cor. & incor. Et dicit Ari. ꝙ uidere magis diligimus, quia plures & certiores nobis differentias demonſtrat, 1. metaph. uidemus aũt mediante lumine. Nã oẽ, qđ manifeſtatur, lumine manifeſtatur, & uas luminis eſt oculus, & ſine oculis nõ uidemus, ut C. q. teſta. fa. poſſ. l. diſcretis, & in c. j. an ſurdus, mutus, uel aliter imperfectus, col. 10. & q̃nque uiſus ponit ꝑ oĩ certitudine, ut no. C. de teſti. l. teſtium. 3. q. 8. teſtes, gl. ord. & eſt duplex uiſus corporeus incorporeus, qa ꝑ corporalia uidemus æterna, ut ait Apoſtolus. Item per poſſeſſiones longiſſimi tpis dominia uidemus. i. contemplamur & argumẽ-
5 ta mẽtis cognoſcimus. 19. q. 2. ſeruitium. ubi de hoc. †Porro certum
b dr̃ quod probabili rõne creditur. ff. de ritu nup. l. ſi filius. ff. de quæſt. l. 1. §. ſi quis ultro. in uerbo, certũ. ſ̃m Od. Itẽ dr̃, quod ꝑ cõem intelligentiam hominum certo mõ interpretaẽ, ut j. de
6 uer. ſig. c. intelligẽtia. & j. de ſpõ. c. ex literis. ubi eſt tex. no. † Poſt uiſum eſt auditus, q̃ eſt ſenſus multũ no. & uelox, ex nã cõfortaẽ & melioratur, & in ipſo, per quẽ acquirunt ẽt uirtutes, & ſciẽtię, ſentimus melodias & mærores. Nã qui cãtat, ueriſimile eſt gau-
7 dere, & ꝓtriſtari eũ, qui plorat, ut ff. ad Sil. l. j. §. occiſorũ. †Tertius eſt odoratus, nã in odorib multa ꝓſiſtunt nobilia & cõfortantia cor hominis, & e ꝫ horribiles odores corrũpunt uas humanũ. dicit. n. Philoſophus, quod odoratu reficit aĩa in ſecretis ſecretorũ.
8 † Et quartus ſenſus eſt guſtus, q̃ ſentit ſapores. dicit Gal. qđ bene ſapit, bñ nutrit. horribiles aũt ſapores idẽ ſunt qđ uenena. Quintꝰ ſenſus eſt tactus, q̃ eſt ſenſus attributus manib. licet toti corpori, & cuilibet ſenſui inſit, cũ ſit neceſſarius. idem ait quod oĩs ſensꝰ
9 eſt paſſio, q̃ fit tactu quodã, ſcđo de aĩa. † Oportet aũt teſtes hr̃e ſcĩam ſenſuum & diſcretionẽ, & dr̃iam, ut ſciant eos diſtinguere naturaliter, alioquin quod uidet, ignorat, ut l. j. in fi. C. de fal.
10 mon. † Extra ſcias, quod Deꝰ ſua gratuita bonitate fecit hoĩem, ut eſſet ultima. i. finalis ꝑfectio in materia & ingeminata eſt nã ſ̃m Alb. in libro de ꝓprietate rerum, ꝓferre homini oĩum rerũ uirtutes, & ꝓſtituit eum regẽ in medio aĩaliũ oĩm & terrenorũ, & eſt ſicut ſol in medio cęli, & ſicut rex apum in medio populi ſui. nã in apib. ſunt duo exẽplaria. ſ. concors ſolicitudo populi. i. multitudinis cũ obedientia, & regni benignitas & prudentia. Et qa operationes hoĩs ſunt multæ & nobiles, đdit ei neceſſaria nobilia organa, & inſtr̃a. i. temperatiſſimos & moderatiſſimos ſenſus, cui dedit ꝑfectionẽ ꝑ aĩam intellectiuã. nã politicorum 7. in
quit Ariſt. teſtis eſt mihi Deus quod in eiſdẽ ſumus fęlices nos
11 & dij. ſ. ꝑ bona intellectus illuſtrantib. ſibi datis ſenſib. † Hic ergo q̃ro ſ̃m Inn. utrum de iure dñij poſſit reddi directa & immediata rõ ꝑ ſenſum corporis rñ. nõ, qa nõ apprehẽdit ſenſu corporali, ſed dictamine alterius rõnis, uel ꝑ apicẽ diſputationis ſ̃m
12 Inn. †Porro dicere, quod aliqs eſt dñs, eſt ꝙcludere ſine p̃miſſis, & ſic nihil ꝙcludit. Nã ꝑ quandã ſpẽm argumẽtandi, & ꝑ modũ cõcludendi, & non aliter cognoſcitur dñiũ. Itẽ dñiũ eſt quoddã abſtractum & nõ ꝙcretũ ſenſib. & iõ eleganter dicit Inn. & oẽs intellectus Doctorũ ſunt cũ ipſo, licet. n. obiectũ intellectus ſit ueritas, tñ obiectũ teſtificationis eſt ſenſus, & ſenſualitas. ſed qd ſi teſtis aliqs dicat aliquẽ dñm. & non eſt interrogatus de cã ſciẽtię? rñ. non probat, qa hoc nõ eſt teſtimoniũ, ſed iudicium rationis mentalis, & ad teſtẽ iudicare non ꝑtinet, ſed ſentire, ut ff. de
13 teſt. l. qui teſtõ. §. fi. ſ̃m Inn. & optima erat iſta doctrina. † Sed qd de poſſeſſiõe nãli & ciuili. rñ. corporalis poſſeſſio ꝓbaẽ uiſu, cui ciuilis eſt annexa, & ideo ꝓbata nãli pſumit ciuilis, licet ciuilis ſit inuiſibilis, & non probetur, quia uideatur, ſed quia pſumitur, cum corpori animus inſit & ciuilis poſſeſſio aĩo cõprobatur, ita dẽt intelligi quod no. ff. de uer. obl. l. ſtip. iſta §. hoc quoq;. & ibi gl. cõis & notab. ſed Inn. dicit dictũ teſtis referri ad corporalem poſſeſſionẽ tm̃. Nã cũ nõ poſſit reddere rõnẽ de poſſeſſione niſi ꝑ uiſum, & ꝑ aliũ ſenſum, ꝓſtat de nãli poſſeſſione intelligendũ, quod uerũ eſt de neceſſitate, ſed de iuris pſumptione intelligit ẽt de ciuili. item ciuilis uenit cõſecutiue, oritur. n. ex naturali, & ei cohęret. dicit. n. Inn. qđ q̃ detinet, pſumit poſſidere. j. de priu. cũ olim. idẽ Arch. 7. q. j. põtifices. Nã ubi eſt corpus, eſt aĩa ſimul iniuncta corpori, ibi & aĩus. i. actus aĩæ, & intellꝰ pſumit eſſe. Nã aĩa ducit corpus tanq̃ ſuũ mãcipiũ. corpus. n. ẽ uas & continens aĩæ, & aĩa eſt ꝙtentũ in eo, & ẽ in ipſo ſicut exercitor in naui, &
14 rex ĩ regno, & dñs ĩ domo ſua. † Ex p̃miſſis elicias duas ꝙcłones, prima ẽ, ꝙ ĩ dñio, ñ ſufficit teſtẽ dicere, talis ẽ dñs, niſi reddat rõnẽ cãæ dñij, & rõ ẽ, qa cũ cã dñij ꝙſiſtat ĩ facto, i. ĩ ꝙctu & traditione facta a dño, ut Inſt. de re. di. §. ſi qs a nõ dño, & in c. j. qd ſit inueſtitura

A D D I T I O N E S.

a Vinc. God. Senſum. Adde quod teſtes qui non fuerunt præſentes, nec uiderunt ſcribere, deponentes ſcripturam aliquam eſſe talis, non probant, quia non deponunt per aliquem ſenſum corporeum reſpectu dictæ ſcripturæ. Rui. conſil. 179. nu. 2. & 4. lib. 4.

b Certum. Vide de hoc in l. certum. ff. ſi cer. pet. & uide Are. in conſ. 28. in 1. col. & uide d. Ale. in l. ubi autem non apparet. ff. de uer. obl.

BIU Cujas

ueſtitura, col. 10. & facta non præſumunt ēt ad ſupplenda dicta
teſtiū,ut no.in l.j.C.de vſu.merito;, ꝙ a teſte nō deponit, non ꝓ-
bat,qa iurm teſtis, & eius depoſitio ſunt ſtricti iuris. Pone ergo
capitulū, ſup quo interrogat teſtis, dictat,ꝙ res ptinet ad Titiū.
teſtis dicit vera eſſe,interrogatus de cauſa ſciētiæ dicit, qa Titius
eſt dn̄s,certe iſta ratio nō ꝓbat,niſi adijciatur rō rationis,q̄ conſi
ſtit in cauſis facti ordinati ad ius, quia dictū teſtis dēt eſſe ita cla-
rū,ꝙ non oporteat ſuper eo diſputari. Porro ignotū nō ꝓbatur p
ignotū,ut no.ff.depoſiti.l.Publia,in fi.nec idē probat p idē, quia
repetere idē per idē non eſt probare, ſed q̄dā nugatio, & rō dēt
certificare dictū,& aliquid addere in rei notitia,ſicut dicimus,ꝙ
15 illa nō eſt rō,poſſideo,qa poſſideo,ut no.C.de pe.hæ.l.cogi.† Se-
cūda ɔclo eſt,ꝙ quicqd eſt oculis corporalib. ſubiectū, & clarū,
pōt ꝓbari p teſtes dicētes illud uerū eſſe,tn̄ cū diſtinctione. Aut
interrogat de cā,& non reddit rationē, uel reddit malā rationē,
& non probat:aut reddit bonā rationē,& ꝓbat,bona aūt rō intel
a ligit nāliter & groſſo mō non.p exigit a teſte [a] rō,q̄ exigit a phi-
loſopho,uel iuriſta,vt ff.de ædi.edi.l.ſi quis uenditor,in prin. qui
16 tex.eſt no.ad multa. † Sed quid ſi fuit interrogatus de cauſa bis,
& ſemel reddit bonā cauſam puta de uiſu,& alio ſemel malā,pu
ta de credulitate.vr̄ ꝙ iſte teſtis intricauerit ſeipſum, & nō ꝓbat.
ff.de teſt.falſa uel varia.dicit Inno. ꝙ qui depoſuit de viſu, nō eſt
vlterius interrogandus de cauſa ſciētiæ, qa ſufficit ſemel eſſe re-
ſponsū,vt C.de ap.ampliorē.§.in refutatoriis.v.g.dicit teſtis, ego
vidi, ꝙ Titius tenebat de facto talē domū. nā quia dicit, ꝙ vidit,
duo dicit.ſ.ueritatē poſſeſſionis,& ſcientiā eius p uiſum.nā cum
nulla alia cā eſſe poſſit ſui dicti,niſi qa vidit, non eſt q̄renda ulte-
rius rō cōis,uidelicet quare vidiſti,qa p cām non auget ſenſus,p̄t
tn̄ interrogari p modū circūſtantiæ.v.g.vbi eras,qn̄ vidiſti:& qui
17 erant tecū,qn̄ vidiſti?ſm Inno.ꝙ eſt no.dignū. †Quid ergo,ſi te-
b ſtis [b] dicit,Titius erat mecū,& Titius dicit ſe nō interfuiſſe? rn̄d.
ſuſpectum & inualidū teſtimoniū eſt,ut in l.j.in fi.ff.quemad.te.
18 ape.†Itē qd ſi dicit,non recordor?rn̄.ſi alias ſuſpectus eſt nō cre-
ditur ei,qa iſte interrogationes nō fiūt fruſtra, ſed cā intercipiē
di teſtē,ut elegāter no.d.Azo.C.de teſt.in ſumma ſua aurea. Iſta
aūt ſuſpicio ptinet ad animi vitiū,&ideo rō p̄ſumit,& dic,vt j̄.de
19 fi.inſtr.c.cū Io.†Sed qd ſi teſtis non eſt interrogatus de cā. dicit
Inn.ꝙ ꝓbat eo modo quo ꝓbaret,ſi exprimeret cām uiſus,& nō
alr.& ex hoc peruenit ad tertiā concluſionē,q̄ ſit articulus, ꝙ talis
eſt ebrioſus,uel furioſus.rn̄det uera eſſe, & non eſt interrogatus
de cā ſcientiæ,vel interrogatus dicit,qa vidit,ꝙ talis teſtis non ꝓ-
bat ea,q̄ dēt neceſſario ꝓbare,uel deponere.i. ſubſtantialia iſtius
accidētis, ꝙ ꝓbare intēdit. nā iſta accidentia animi nō pcipiūtur
mometo tpis,ſed ex quodā diſcurſu,& multitudine actuū, & cō
ſideratione quadā adiūcta p iudiciū intellectus.Idem eſt,ſi qs ve
lit probare aliquem furioſum,uel dementem. nā hæ ſunt paſſio-
nes cerebri,quas uix cognoſcit phyſicus.Item furor qn̄q; ſimula
tur.vn̄ teſtis,qui dicit,ergo vidi, debet interrogari particulariter,
quid vidiſti,q̄ ſigna,quos actus. Itē debet interrogari de ſua cre-
dulitate,& conſcientia.Nā quod a ſapientib.creditur, debet cre-
20 di a iudice,tex.eſt hic no. † Sed hic pone, teſtis eſt interrogatus
ſup iuriſdōne.dicit uera eſſe,quia uidit,nunquid probet? & vr̄ ꝙ
ſic.qa exercitium iuriſdictionis eſt quaſi poſſidere iuriſdictionē.
Sed poſſeſſio probatur non ſolū per expreſſam rationē uſus, ſed
ēt p tacitam, puta quia teſtis non eſt interrogatus. In contrariū,
quia iuriſdictio iuris eſt,& plerumq; ɔſiſtit in apicib.iuris. ut me
rū,& mixtū imperiū,& ſimplex iuriſdictio.ff.de iu.om.iud.impe
rium.ſicut & fortius,quā dn̄ium,ut ff.de ſta.ho.l.q furere. q tex.
eſt no.valde ſo.tale eſt hoc,quale,ſi teſtis diceret,vidi talem eſſe
quaſi in poſſeſſione dn̄ij,ut ꝓbet quaſi poſſeſſionē, ſed non ius ī
ea.Et ſi dicat,ꝙ dn̄iū non poſſidet,nec quaſi? rn̄. ꝙ dictū teſtis ex
bono & æquo interpretandū eſt, & ideo intelligit de quodā do-
minatu materiali,& ſuperficiali, & non diffinitiuo dn̄io,quia vt
dixi,teſtis non loquitur tanq̄ philoſophus,uel magnus literatus,
ſed tanquam mediocriter intelligens. nō.n.debet eſſe oīno groſ
ſus,ſicut vnū pecus,nec eminentis ſcientię ēt artis grammatįcę,
21 arg.d.l.ſi quis venditor.§.j.de ædi.edi. †Sed ſtatim quæritur utrū
directū dominiū poſſit probari?rn̄.ſic,per cauſas, quibus acquiri-
tur.v.g.uidi,quod talis emit lanam, & fecit fieri ueſtimentū, uel
uidi,quod inuenit theſaurum,uel lapillum in littore maris.nam
ſi non poſſet probari directum dn̄ium, fruſtra iura loquerentur
de dn̄io directo,quia ꝙ non poteſt probari inutile eſt,ut no. in l.
22 j.C.de te.†Quæro,an utile dn̄ium poſſit probari per teſtes. dicit
Inno.ꝙ ſic,puta ſi teſtis dicit, uidi Titium gerere ſe pro domino
talis domus.i ꝙ poſſedit tanto tpe,puta 30.uel 40.an.ubi non cō
ſtat de titulo,ex quo præſcripſerit. Nam probat præſcriptionem
ſm Inn.utilis.i.utilitatem afferentis,& nō naturalis dominij, ſed
ciuilis,ſeu artificialis.Item quia non eſt de iure gē.nec ex uera ra
dice dominiorū, licet habeat prærogatiuam dn̄ij, & efficaciam
eius.ff de iureiu.ſi duo patroni.§.j.Nam licet præſcriptio in dn̄io
conſiſtat, tamen iſtud dominium uenit in conſequentiam poſ-
ſeſſionis, & ideo infertur de neceſſitate ex his, quæ teſtis uidit.
vnde merito eſt probatum dominiū ſm Innoc. ꝙ eſt no.dignū.

& conclude,ꝙ aut dominiū intentat vt cauſa poſſeſſionis & nō
probatur dominium per uiſum,aut intentatur poſſeſſio in cauſa
dominii producens eam in eſſentia,& tunc probatur.i.concludi
tur & infertur dominiū,quia ſuppoſita cauſa neceſſario produ-
cente,conſequēter probatur productum ab ipſa etiam ſi in iure
conſiſtat,vt ff.de procu.l.licet.§.ea obligatio.Pone exemplū,feci
poſitionē hoc modo, ꝙ iam ſunt.30.ann. ego, fui dominus talis
fundi, quem poſtea continuatiue poſſedi per dictum tēpus. hic
intentatur dominium ut cauſa poſſeſſionis,& poſſeſſio nō inten
tatur hic ut præſcriptio, quia nemo rem propriam præſcribit, vt
ff.de uſu.ſequitur.§.lana.Si autem dicit ſic,dico ꝙ emi a Titio,iā
ſunt 30.anni.poſſedi per dictum tempus,tunc iſte titulus,qui al-
legatur intētatur vt cauſa poſſeſſionis,& dn̄ii, ꝙ ex poſſeſſione,
& pręſcriptione quæritur, an intentāti dominiū ſufficiat ꝓbare
23 præſcr.dixi s̄.eo.fraternitatis,vbi videas.†Ex predictis uidet con
cludi,ꝙ intentans dn̄ium in prin.tēporis non iuuentur in pręſcri
bendo tēporis curſu,quia allegando hoc,eſſet ſibiipſi cōtrarius,
tamen cōtrarium puto,quia omnis pręſcriptio incipit ab errore.
oportet enim preſcribentem in prin.putare ſe dominū, alias poſ
c ſideret mala fide,ut no.Inſti.de act.§.aliæ,nemo enim [c] eſt bonæ
fidei poſſeſſor, niſi q poſſidet cogitatione domini,i.q in animo
ſuo putat ſe dominū,vt C.de fur.apud antiquos,quæ l.eſt ad hoc
no.& ideo sēper in princip.poſſeſſionis præſcriptiuę neceſſe eſt
vnū credere,& aliud eſſe in rei veritate,& ſic præſcriptio ꝓcedit
ſine animo præſcribendi, & dn̄ium qn̄que creditur ſine aīo acq
rendi vt dicit tex.no.de iur.& fac.igno.l.regula.§. qui ignorauit.
poſſeſſio etiā quandoque acquiritur ſine animo acquirendi, dū
modo ſit animus habendi,& teneatur de facto.no.Bart.in l.3.in
prin.ff. de acq.poſſ.non mireris, qm̄ duo ſunt quorū vnus eſt cā
alterius,ut no.ff.man.hæredē,ibi uide.ecce pater eſt cā filii,ut ſit
ens ſed filius eſt cauſa patris,vt ſit relatio.nam ſi filius nō eſt,ne-
24 mo pater eſt. † Alia cōcluſio eſt circa p̄miſſa, qa ſicut teſtis nō
debet eſſe verboſus, ita nō debet eſſe defectiuus,quod nō omit
tat neceſſaria & ea quæ ſunt de ſubſtātia,ar.ff.de excep.do.l.2.§.
circa.unde debet plene maturare factū,ut dicit gl.no.ff.de in fa.
25 Lucius.j̄.eo.præterea.§.fi.†Cōſidera,ego dico ꝙ in īterponēdis
decretis que non dn̄t interponi niſi ꝓbata cauſa,ſicut non credi
tur iudici de cā,niſi eam dixerit,ar.ff. de acq. hę. eum qui duob.
d §.filius,& ff.de re.eo.l.magis puto.§.ne paſſim.ita non credit [d] te
ſti,niſi rationem adiecerit ſpecifice & clare & intelligibiter.j̄. e.
cū clamor.qui intellectus colligi poſſit ex verbis, de lib. & poſt.
l.Gallus.§.j.nec ſufficit dicere,ita eſt,vel ſic eſt,eſt,uel eſt,eſt,uel
nō n̄, qa alii probandum eſt,non ſibi perſuadendum. Et ſic non
ob.j̄.de iureiur.c.etſi Chriſtꝰ,ſed debet adiicere ita,qa vidi,vel ta
li ratione cognoui,ar.in l.j.C.de præ.curi.li.x.& ff.de tran.l.cū hi
§.in cā. idem, vbicunque teſtis deponeret ſuper facto generali,
ut quia dicit aliquem eſſe homicidā,& ſtat in finib. generis, nec
deſcēdit ad ſpecim, ut l.prætor.in prin.ff.de iureiu. qa generalia
ſemper obſcura ſunt,C.de tranſac.ut reſponsū,C.de impu.& ali.
ſubſti.precib. ff.ad l. Fal. in rōne.§.incertus.ff.de leg.j.l.cū incer-
tus.Item ſcias,ꝙ licet ſine redditione cauſę, quādo de ea nō eſt
interrogatus nec debuit interrogari de neceſſitate dicat teſtis ꝓ
bare,tamen ſecus eſt,q̄do examinatori eſt data certa forma in-
terrogandi. Nam aliud eſt, qn̄ cōmittitur aliquid tanq̄ iudici,
aliud tāquā exeminatori,quia non debet recedere a forma mā
dati,ut s̄.dixi c.fraternitatis,& j̄.eo.c.præterea,& j̄.c.præsētium
li.6.De forma autē,quæ datur executori,q eſt examinator. & iu
dex,no.in c.j.de offi.deleg.in cle.illud tene,ꝙ omnes formę ſūt
de ſubſtantia,dico de formis mādati,de reſt.ſpol.Piſanis,de reſc.
cum dilecta, & j̄.de præsū.dudū,p Inn.Adde,dicit Seneca. viſu
26 carenti pars veri latet & qa ſine uiſibili non pōt eſſe uiſus.†Quę
ritur, an uere vita hominis poſſit directe probari p uiſum.& vr̄
ꝙ nō,qa anima eſt ſubſtantia inuiſibilis, & in hoc terreno & ru
di habitaculo animā nemo vidit vnq̄,ſed in anima conſiſtit viue
re,uiuētib.eſt eſſę,cauſa autē & principiū eorū anima,& de ani
ma,& anima non pōt videri,ergo & uita non pōt videri.In ɔ̄riū
eſt experientia nālias:nā videmus uiuentē ſentire,& moueri,&
ubi eſt ſenſus & motꝰ,ibi eſt uita,quia animal eſt,ꝙ ſentit & mo
uetur,accidere tn̄ poteſt propter loci diſtātiam, quia uideo aīal
ſentire,& moueri,& tn̄ n̄ cognoſco,vtrum ſit homo,vel brutū
nam longe diſtātes ſunt quodāmodo ignorātes ſm Ariſt.meri
to igitur interrogatur,ubi eras,ut dicit Inno.†Cōſequēter quęri
tur utrum mors poſſit ꝓbari per uiſum?& ur̄ ꝙ nō, qa dicit Se-
neca,poſt mortem nihil eſt,ipſaq;mors eſt nihil, ſed ꝙ nihil eſt,
non

ADDITIONES.

a Vinc.God.Teſte.Adde ꝙ teſti deponenti de credulitate & ꝙ dicat ſe pro cer-
to credere,non probat.Rui.conſ.6. num.11.li.5.

b Vinc. God.Teſtis.Adde qđ teſtis debet reddere rationem per aliquem ſenſum
corporeum.Rui.conſ.68.nu.10.li.1.

c Enim.Vide Lu.Ro.conſ.27.colum.2.in prin.Cępo.conſ.5.col.5.& conſi.18.
in primo dubio.Bar.conſi.2.Barba.conſi.9.col.4.vol.2.

d Vin.God.Creditur.Adde qđ teſtis deponens de tempore cum hac adiectione,
iudicio ſuo,ſatis dicitur probare.Rui.conſ.69.nu.12.li.4.

BIU Cujas

nō pōt videri. Itē mors naturalis est ſeparatio animę a corpore, & omnis ſeparatio animæ a corpore dr̄ mors naturalis. ēt ſit ma la mors, vt gladiatoria, vt no. ff. p ſoc. l. verū. §. penult. ibi eſt glo. ſingu. & ideo ſubſtitutio facta poſt mortē vendicat ſibi locū, ēt ſi ille, cui facta eſt ſubſtitutio, furca ſuſpēdat̄, vel cremet̄. & iſta ſeparatio non p̄t videri? reſpon. pōt videri ſeparatum eſſe eo qđ non ſentit, nec mouet̄. vnde in paſſione Domini dr̄, cū viderunt eum mortuū, non fregerūt eius crura. Itē probat̄ mors per teſtē, qui dicit, uidi eum ſepeliri, nam nemo ſepelitur viuus. Idem, ſi teſtis dicat, uidieū proijci in pelago maris. qa hoc ꝑ iunctū ē ei, quod eſt mors, ut l. 3. ff. de do. cā mor. Itē euadere eſſet miracu lū, ſed miracula nō p̄ſumunt̄, ſunt enim de impoſſibilib. natura.

28 † Quid ſi teſtis dicit, vidi eum ſemimortuum; reſpon. nō probat aliquid, quia nō determinat ſe ad hoc aliquid, & ideo non probat determinato modo. Idem, ſi teſtis dicat, ergo vidi, qđ ꝓcuſſit inter diē & noctē. nam non probat qualitatem diei, vel qualitatem noctis, ſed indifferenter, & indifferens probatio ſemper in-

29 terpretat̄ in meliorē part̄ē, vt s̄. tit. j. in præſentia. † Quid ſi teſtis dicit, vidi talem percuti cū ſigno & cicatrice? reſpon. probat vulnus, ſed cicatricem non probat, quia cicatrix nihil aliud eſt, q̄ ꝓ petua deformitas viſus, ſed hoc non conſiſtit in cognitione mo menti, ſed per peritiā medici, & etiam ſi medicus atteſtarēt, ut ſimplex teſtis, non probaret, quia non loquitur, ut medicus, nec eſt adhibitus per magiſtratum, ut in Auth. de non alie. §. quod au tem. ſed ecce teſtis dicit, vidi talem percuti inter duo ꝓſinia? reſpon. teſtis iſte non deſignat locum certum, ſed communem, & in hoc fundat iuriſdictionē vtriuſque iudicij: ſecus, ſi illa uerba non ſupponerēt pro loco communi, ſed pro intermedio. facit,

30 quod no. 16. q. 3. licet in regulis. † Quid ſi teſtis dicat, vidi ꝑ ſpeculū tales ſimul adulterantes & bn̄ cognoui? & dic, qđ iſta uiſio ne videmus per ſpeculum in enigmate. i. quodammodo figurali, ſicut ſi viderē corpus tuum pict̄ū in pariete, & illud, quod uidetur, non eſt homo, ſed quædam idea & imago. Et ideo nō pro prie teſtis dicit, vidi hominem adulterantem, ſed debet dicere, vi di imaginē, ſed ad probandū imaginē teſtis non eſt productus, nec iuratus, & ideo non probat. item iſta ratio eſt magis ſpecula tiua, q̄ corporalis. idē, ſi quis redderet rationem qualitatis ꝑ phy ſonomiam hominis, quia phyſonomia non habet in ſe certam

31 & clarā cognitionem. † Quid ſi teſtis dicat, vidi, quod talis erat minor? reſpon. ætas, q̄ probatur aſpectu corporis, non probatur plene. ſed præſumptiuè, ut trāsferat onus probādi in aduerſariū, vt de mi. l. minor. 25. annis ex aſpectu, & l. de ætate. ff. de prob. cū

32 de ætate. † Quid ſi teſtis dicat, vidi, quod talis erat clericus? reſpō. non probat clericatum, ſed oportet eum adijcere rationē, & ſi dicit, qa vidi eū ordinari, probat plene: ſi autem dicit, vidi eū publice incedere in habitu & tonſura, probat p̄ſumptiue, ut no. Ia. Bu. C. de epiſco. & cle. l. ſi qua per calumniam. ſecus, ſi non adijcit publice, qa portare habitum in domo non facit aliquem præſumi clericum, niſi probetur, qđ ſuperior ei impoſuit habitū, vt in

33 c ſi iudex laicus. infra de ſen. exc. li. 6. † Quid ſi teſtis dicit vidi, qđ talis promiſit Titio decem? reſpon. non probat, quia ſenſus viſus non eſt correſpōdens. Nam hic requirit auditus verbi. Aliqn

34 ſurdus poſſet probare ſtipulationem, quod eſt falſum. † Quid ſi dicit, interfui? reſpon. probat, quia hoc verbo præſens fui, omnis ſenſus ſignificat̄, ut no. dicit tex. C. de teſt. l. teſtium. hoc probo in cōuincibiliter tali ar. qa notarij dicūt, ego talis notarius interfui, & ex tali ſcriptura probat̄ viſus, & auditus ex proprio pleno effe ctu & ſignificatu, ergo idem in uoce viua teſtis, cū idem ſit mo-

35 dus ſignificandi, & qa teſtis & inſtr̄a æquiparantur. & hoc verū, ſi teſtis dicit vera eſſe, qa interfui: ſecus ſi dicat, interfui, non dicat vera eſſe, qa non ſequitur, interfuit, ergo hoc audiuit, ut no. in l. j. C. de erro. aduo. Quid ſi teſtis dicit, vidi & intellexi, qn̄ ꝓmi ſit? r̄n̄ probat propter verbum, intellexi, iūctum corpori. & ideo

a 35 imitatur qualitates corporeas, non qualitates abſtractas. † Quid ſi teſtis[a] dicit, vidi talem bene cantare? r̄n̄. non bene probat, qa cā tus & ſonus nō ſunt ſub prædicamento viſus, ſed ſub p̄dicamēto auditus, nam ſenſata oculi, vt dicit philoſophus, ſunt x. ſ. ſpecies. i. pulchritudo, lux, tenebræ, color, corpus, ſigna, ſitus, remotio, pro pinqtas, motus, & quies, iſta ſunt ſenſata oculi. ſenſata vero auris ſunt auditus ſonorū, & ſunt duæ ſpecies, ſ. animalis, & nō aīalis. ſonus eſt duplex. ſ. rōnalis pertines ad loquelam humanam. nam vox eſt inſtr̄m animæ rationalis, at irrationalis ſonus eſt hinnuit⁹ equi, garrit⁹ auis, & his ſimilia. ſonus vero anima carētis eſt, ſicut fragor arborum, colliſio lapidum, ſonus mallei, vel capanę, & ſi

36 milia, vt dicit philoſophus in ſecretis. oportet ergo teſtem per ſensū cognoſcere ſenſata, at per ſenſum nihil cognoſcimus. di cit Ari. in fi. tertij de anima, qđ auditū habet homo, vt ſignificetur aliqd ipſi linguam autem habet, ut ſignificet aliquid alteri.

36 † Amplius ſcias, qđ multiplex eſt cauſa. ſ. influens, ſeu generās, ſi cut obligatio generat actionem inferens, & tn̄ in abſentia influēs, ſicut ratio teſtis infert dictum, ſed nō generat actum, ꝓcur rens, ſiue concomitans ſicut locus, & tempus, conferens ad ipsū probandū, ſicut indicia, argumēta, & præſumptiones, de omnibus iſtis interrogandi ſunt teſtes, ſed de extraneis non ſunt interrogandi, niſi cauſa cognita, verbi gratia, qm̄ ſunt ſuſpecti. nam iu dicis arbitrio committuntur interrogationes adiacentes, & ꝓfe-

37 rentes veritati inquirendæ, vt ff. de inter. act. l. vbicunque. † Quę ro, vtrū ſit bona redditio teſtis cauſæ. dico omnia vera eſſe, quia omnes ſic tenēt? r̄n̄. nō ſm Inno. diuerſa valde eſt cā a dicto, & lōge non habet neceſſariam & probabilem conſequentiam ab altero, & quia in teſte duo requiruntur, ſenſus corporis, & vox te ſtis rei probandæ cōueniens. Item requiritur manus, quia carēs manibus iurare non poteſt, & ſic nō valeret teſtimoniū. Itē duo ſunt, in quibus omnium teſtimoniorū conſtat effectus, ſ. manife ſtatio, & veritas. veritas quidem non mutatur, & iuſtitia eā proſpicit & tuetur, ſicut ſcriptum eſt, Veritas in æternū manet, & ite rū, Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. & licet ueritas ſæpe occulteť, tamē veritas eſt, & veritas vbicunq; locorū eſt veritas & eradicari nō pōt manifeſtatio autē. i. manifeſta probatio non propter ſeipſam eſt, ſed propter veritatem. tolle ve

b ritatē de medio, nihil aliud eſt probatio, q̄ falſitas, qa falſitas[b] ni hil aliud eſt, q̄ mutatio veritatis. Vlterius proſequor p̄mittendo cum Ari. ꝙ decem ſunt prædicamenta. quæ ꝑſecutus eſt Placētinus. Azo in ſumma C. & præmitto, ꝙ ſuppoſitum omnium p̄ dicamentorum eſt ens. nam ante ipſum non eſt creatum aliud, vt dicit Ari. in li. de cauſis. ens igit̄ eſt p̄dicamentum predicamētorū, & diuiditur in x. prædicamenta. ſ. ſubſtantiæ. dr̄ autem ſubſtantia quaſi per ſe ſtans, ſeu ſubſiſtens. ſub iſto prædicamēto ſub ſtantiæ plurima dixi. s̄. Eſt autē ſubſtantia alia corporea, alia incorporea, ut ait Porphirius. apud Iuriſtas vero ſubſtātia incorporea eſt cōtractus, obligatio, actio, dominiū, & omne intellectua le, puta teſtm̄, ut ff. de teſt. l. j. ſubſtantia autē corporea patet ſenſui, vt ager, fundus, mācipium. & an ſuper ſubſtantia incorporea poſſit reddi ratio per viſum non adminiculatum per ſenſum cor

38 poris, iam dictum eſt. † ſed nunquid per accidentia ꝑbet̄ ſubſtā tia? dicit philoſophus, quod accidentia magnam partem ꝓferūt ad cognoſcēdum, qđ qd eſt, quod eſt intelligen. in teſtib. dūmodo ipſa accidentia ſint ſenſata, quia in teſte, vt ſæpe dictū eſt req rit ſenſus, q̄ præſumitur eſſe teſti præſumptione naturæ. unde qui habet aures, præſumitur audire, & qui habet oculos, p̄ſumi-

39 tur videre. † Secundum prædicamentum eſt quantitas. eſt aūt q̄ritas ꝓtinua augumētum ſubſtantię, ut ff. de fur. l. inficiando. §. infans. Diſcreta eſt augumentū numeri, & vtraq; cadit ſub ratio

c ne viſus, vel auditus. Tertiū p̄dicamentū[c] eſt qualitas, & iur iſta dicit, ꝙ qualitas eſt quicquid habet alterare ſubiectū. ff. de verb. ob. l. j. §. cū adijcit. vnde iuriſta ponit locum, & tēpus ꝑ qualitate, vt ff. de pæ. l. aut facta. ſ. qn̄ ipſi loco uel tēpori eſt atributa qualitas, vel effectus a lege, vel ſtatuto. alioquin non eſt qualitas, ſed ꝯ comitātia, & coarctatio, vt in c. Abbate, de reg. iu. lib. 6. Sed apud philoſophum accipitur qualitas. i. accidens informans ſubiectū.

40 † Ecce teſtis deponit ſuper qualitate vulneris, & reddit rationē ꝑ viſum: verbi gratia, dicit, ꝙ fuit vulnus mortale, qa vidit, an ꝑbat? dicit ꝙ non probat hanc qualitatem. quia aliud alij mortife

41 rum eſſe ſolet, & ideo debet reddere rationē rationis. † Quartū prædicamentū eſt relatio. dicit teſtis, ꝙ vidit, ꝙ Titius erat filius Martini, dicit ꝙ nō probat, quia iſta relatio filiationis & paternitatis eſt difficilis cognitionis, & ſi ſemꝑ figas intuitum, nunq̄ videbis, ff. de interro. ac. plerunque. ff. de cond. & demon. Lucius, qđ dic. j̄. c. licet ex quadā. Idē, ſi dicit, ꝙ vidit, ꝙ Biatrexina erat vxor Ioannis Iacobi. vir enim & vxor ſunt correlatiua, & intellectualia, ut l. fi. C. de indi. vidui. Quintum prædicamentū eſt actio. Sextum eſt paſſio. de iſtis duob. prędicamētis prędicatur verbū, & participium, quia vtrunque cum modis & tēporibus eſt ſigni

42 ſicatiuū agendi, vel patiēdi. † Porro de actione, & paſſione pōt reddi ratio ꝑ viſum, vt qa uidi aliquem percuti: ſecus, ſi dicat vidi percuſſum eſſe, tamen non vidi percuſſorem, quia iſte teſtis non probat maleficium, quod requirit duo extrema. ff. ad Sil. l. j. §. quæri, & no. qđ met. cauſa. l. ſi cum exceptione. §. hęc actio. Septimum prędicamentum eſt locus, & iſtud prædicamentum ēt ſubiacet viſui, dummodo locus ſit notus teſti. & intelligit̄ de pla no per ſolum viſum, ſed ſi eſſet alia diſcuſſio acceſſoria, ut in ſacrilegio, qđ requirit, qđ auferat̄ de ſacro, teſtis non ꝓbaret, niſi

d eſſet notorium[d]. Eſt autē notorium illud, quod nulli licet de populo ignorare, puta hūc locū eſſe eccleſiā, vel barbarū in p̄torio eſſe, ſub loco ꝓtinet̄. ſitus. idē eſt, qđ immobilitas loci, & hēt. 6. dr̄ias ante, & retro, ſurſum & deorſum, dextroſum, & ſiniſtror⁹ū.

43 ſed Ariſ. ponit ſi tn̄ ꝑ ſe. † Aliud p̄dicamētū eſt tempus, de quo inter-

ADDITIONES.

a Vinc. God. Teſtis. Adde, ꝙ teſtis veriſimilia non deponens, nō eſt idoneus. Rui. conſi. 34. nu. 3. li. 4.

b Vinc. God. Falſitas. Adde ꝙ falſitas, quæ non tangit dictum, ſeu negotiū principale non facit dicta teſtium reprobari. Grat. conſi. 43. nu. 25. li. 2.

c Prædicamentum. Vide omnimode maxime Deciū in l. eius, qui in prouincia, in uerſi. quas vero actiones. ff. ſi cer. pet. vbi multa de hoc.

d Vinc. God. Notorium. Adde, an notorium poſſit allegari poſt concluſum in cauſa. Goz. conſi. 86. num. 12.

BIU Cujas

interdū pōt teſtis ĩterrogari ultra, q̃ ſit neceſſe in libello poni, ſi
judex hoc arbitret, vt no. ſin. ff. ad Sil. l. p̃ſens. eſt autē tp̃s nume-
rus motus ſm prius & poſterius. vel tp̃s eſt qdā diſcurſus ſm na
turā q nūq̃ in eodē pūcto pmanet. l. hr̃ditatū. ff. ad l. Fal. & licet
tp̃s proprie non uideat. (. nā uidere, ꝙ iſta ſit dies j. vel ſecūda, nō
eſt proprie obiectum uiſus: nam receptū eſt ꝓpter neceſſitatē
probationem, & quia naturaliter ſi percipit iſta veritas, ꝙ non
poteſt errari, habetur pro viſu.)aliud prædicamentū eſt habitus.
& ſi loquamur de habitu ſcientifico, vel ſimili, idē eſt, qđ quali-
tas animæ infixa per exercitium, tamē probari poteſt viſu. ſ. eorū
actuum, qui faciunt habitum. Plura in hac materia ſcripſit Bar. ĩ
tractatu ſuo de teſte. ſed ex his & quibuſdā aliis elegi ſapidiora
44 & vtiliora, & ſcripſi. C. de teſti. l. teſtiū, in lectura. † Ampli⁹ ſcire
a eſt rem per[a] cauſas cognoſcere, & ideo non dicitur ſcire, q̃ ne-
ſcit rationem reddere, vt no. ff. de legi. l. non omniū. Item nihil
eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu, ſ. cōpoſito vel di
uiſo, & ſi quidem ex diuerſo reſultat vnus cōceptus mentis, tūc
eſt uera illa propoſitio, & quæ nō poſſunt ſingula, multa iuuāt.
ff. de ſuc. ab inte. c. cum dilectus. Si autem nō reſultat vnus cōce
ptus mentis, tunc eſt uera cōtraria propoſitio, ſ. q̃ non prosūt ſin
gula, nec multa iuuant. in l. j. C. quæ in numero tutelarum. Porro
ſi ſingula non ſunt eiuſdem naturæ, non reſultat vnus concept⁹,
niſi vnum coadiuuet aliud, t ueritas & fama aliqñ, ſed non tem
per, vt no. ff. de excu. tut. l. 2. §. ætas. Nunc tranſeam ad gl. Ber. ſup
prima parte huius c. & gl. ſunt no. op. ꝙ exceptio, quæ obiicit in
pſonas teſtium, debeat reſeruari in tempus diſputationis poſt pu
blicationem teſtium, non autem debeat ſimul trutinari, vt ſ. ca.
præſentium. Sol. aut proceditur de iure cōi & loqtur ibi, aut de
ſpeciali mandato Papæ, & loqtur hic. nam Papa uoluit, vt diffe-
ratur negocium, quia præsūptio erat p̃ Fauentinos ſm Bern. vel
45 erat periculum in mora propter potentiam Fauentinorū. † Op
po. & imo vr̃, ꝙ contra perſonas teſtium admittatur ꝓbatio etiā
antequam fiat teſtimoniorum publicatio, dicit. l. ꝙ ſi obiicit te-
ſti, ꝙ eſt inimic⁹ capitalis, vel ꝙ eſt ſeruus, iſtæ p̃iudiciales exce-
ptiones debēt ante terminari, vt C. eo. aut. ſi teſtis. So. ſpeciale eſt
in illis duobus caſibus ſm Ber. & ratio ſpecialitatis eſt, qa nō de
bent examinari, cum examinati nullum faciant indicium. Idem
dico in excōmunicato, & notorio infami, qa fruſtra examinari
46 non cōuenit, arg. illi⁹ no. ff. de ſta. libe. l. Arethuſæ. † Modo capio
gl. quæ incipit, ſigillatim, & quæro, nūqd omnes teſtes poſſint ſi
mul. & ſemel examinari? & dicendum eſt, ꝙ non, quia debēt exa
minari ſeorſum vnus ab altero, vt fecit Daniel, alias non valeret
eius teſtimoniū, vt no. C. eo. l. teſtiū, & in Spe. de teſte. §. nūc vi
47 dendum, circa prin. † Capio ſequentē gl. & quæro, qd eſt dictū,
circūſtātiæ? dicit Ber. lucri, vel inimicitiæ cauſa &c. vel dic, ꝙ cir
cunſtantiæ ſunt, quęcūque aggrauant factum, vel quæcūq; poſ-
ſunt mouere animum iudicis ad credēdū, vel diſcredendum, de
48 cōſecra. diſt. j. menſurā. † Capio gl. ſuper uerbo, de cauſis, & hæc
gl. eſt no. & primo quæro, an valeat teſtimoniū, ſine redditione
cauſæ? reſpon. ſic, niſi teſtes ſint interrogati de cauſa qa teſtis nō
debet eſſe uerboſus, id eſt non debet reſpondere ad ea, de qb. nō
49 appellatur. † Sed pone, iudex interrogat teſtē hoc modo, qd ſcis?
reſpō. uidetur interrogatus etiam de cauſa, quia indefinita æqui
pollet uniuerſali, ac ſi iudex diceret, dic omnia, quæ ſcis, & tūc
nō valeret dictū teſtis, ſi nō redderet causā, quia implicite eſt in
terrogat⁹ de ipſa. & idē puto, ſi teſtis intrant expreſſe dicere om
nē veritatem, ſiue fuerit interrogatus de cauſa, ſiue nō, vt elegā-
50 ter no. ſ. eo. fraternitatis, in ult. gl. † Sed qd in teſte aſſerēte nega
tiuam, puta aliquem non eſſe culpabilem & non eſt interrogat⁹
de ſcientiæ cauſa, an probet? rñ. non, quia iſta negatiua nō inclu
dit tacite aliquem ſenſū corporis, vt C. de proba. actor. Item qa
non probatur niſi indirecte, ſicut dñiū, vt ſ. c. ex tenore, licet gl.
in l. j. §. i. ff. de iti. actuq; pri. dicat, ꝙ pōt directe ꝓbari per uiſum,
51 ꝙ dic, vt ſ. dixi de prob. tertio loco. † Vlterius quęro, nūqd teſtis
teneatur rñdere, an ſit criminoſus? & breuiter rñ. ꝙ nō, qa ſi pars
non tenetur rñdere interrogationi criminoſæ, multom in⁹ teſtis
& breuiter omnib. interrogationib. qb. non debet rñdere pars,
nec teſtis. Itē dicit Ber. ꝙ nullæ ĩterrogationes p̃nt fieri teſti, niſi
52 fierēt de conſuetudine, uel de iure ſcripto, ꝙ eſt no. † Itē quæro
nūqd teſtes debeāt cognoſcere litigantes. breuiter rñdeo, ꝙ de-
bēt cognoſcere perſonas, quæ p̃xerūt vel deliquerūt. & ſi dicāt,
cognoſcimus, ſi uideremus eas, debent exhiberi teſtib⁹, vt eos re
cognoſcant, & in habitu conſueto, facies tñ eſt illa quæ p̃cipit ĩr
53 teſtem oñdit. † Item vbi factum eſt ſuſpectū, teſtib. debēt edi ꝓ
ſonæ p̃hentes, uel delinquentes ad cognoſcēdum eas ſm Ber. ſa
cit quod no. Bar. in l. j. ff. de publica. & ff. de arb. l. nō ex omnib. &
C. de inge. manu. l. ad recognoſcendos. qd dicemus in animalib.
nunquid animalia ſunt edenda teſti? rñ. ſi examinat teſtis ſuper
furto bouis, vel aſini, & interrogatus, ſi cognoſceret illum bouē,
vel aſinum, dicit, qđ ſic, ſi ſibi oſtēderet. oſtendi ſi quidē ſibi dēt
forma non mutata, & qui nō vult oſtendere hr̃ pro confeſſo, vt
dicam j. e. c. ſuper uerbo, compellas. quia ſi falſus cēſetur ille, q̃
facit vt ueritas non appareat, ergo p̃riū eius præſumitur uerū, vt
l. locū §. ſi quis vero. ff. de tabu. exhi. & l. i. §. i. ff. ad l. Cor. de fal. Ca
b pio aliam gl. quæ incipit, exēplo Danielis, qñ teſtes[b] ſunt diuerſi
in loco, uel tpe; utrum probent. dicendum eſt ꝙ nō, aut quia sūt
falſi, ſi deponunt de actu non iterabili, vel nō iterato, aut ſingula
res, ſi deponunt de iterabili, vt ſ. cum tu, & no. 3. q. 9. nihilomin⁹
54 † Quæro, vtrum teſtes debeāt interrogari de qualitate tp̃is puta,
an tempus fuit ſerenum, vel nubiloſum. rñ. nō, qa iſta erat qua-
litas impertinēs. fallit, ſi teſtis eſſet ſuſpectus, ꝙ cōmittit iudicis
55 arbitrio, ſm Ber. & eſt no. † Quæro, an ille, q̃ impedit teſtē teſti
ficari, habeatur pro confeſſo? gl. ſup verbo, cōpellas, dicit, ꝙ ſic,
ꝙ eſt uerum, ſi dolo impedit. Nam tunc ſtatur iurō aduerſarii: ſe
cus, ſi iſtud impedimentum prę̃ſtet tertia pſona, ar. ff. ſi qs cau. l.
56 2. circa fi. † Quæro, qd contineatur appellatione multitudinis in
iure? hic enim dr̃, ꝙ multi dñr xl. Bern. dicit, ꝙ multitudo dr̃ arbi
trio iudicis, pone, dicit ſtatutum, ꝙ vadens cum multitudine ar-
matorum puniatur pœna capitis. Quidam iuit ad expugnādum
caſtrum cum quatuor hominib. armatis. rñ. non dr̃ iuiſſe cū mul
titudine, qa inſpecta rei qualitate sūt pauci, & ad hoc ſingu. no.
57 iſtam gl. † Capio vlt. gl. & quæro, quare teſtes hic iterū examinā
tur? rñ. quia primo non erant examinati per omnes primos dele-
gatos, ſed p̃ aliquos, vel erant examinati, ſed minus ſolemniter,
& ſic iuris ſubtilitate non ualebant, tamen poſſunt conualeſce
58 re de partium cōſenſu, tex. eſt hic no. † Quærit Ber. qd ſi teſtes re
petiti contradicunt primis eorū dictis? dicit glo. quod non valet
dictū, ſed valet primum, niſi primum eſſet ipſo iure inual. dū, qa
illud dictū non dēt publicari, ſed potius incidi, facit ꝙ no. j. c. pri
mo. in gl. ſed quare, argum. ff. de arbitris. l. quid tamen. ſed illa l.
non debet ad hoc allegari, quia ibi loquitur in arbitro, qui habet
poteſtatem diſponendi, ſed teſtis non habet poteſtatē diſponen
di, ſed referendi. Item cum primo iurauerit, & faciat ſe piurum
dices, ꝙ non debet reputari periurus, quia iurm non tenuit, vt j.
eo. cap. de teſti. in Cle. & rene bene mēti iſtā gl. ꝙ acta & atteſta
tiones, quę ſunt ipſo iure nulla, debent aboleri a libris actorū &
incidi. ergo & banna de facto lata debēt cancellari, dicit Innocē.
59 † No. ꝙ atteſtationes, quæ non ualent, poſſunt ratificari pcōsē
ſum partium, quia teſtes recipi non eſt de ſubſtātia iudiciorum
dicit Innocē. qđ ſecus eſt in litis conte. & sētētia, qa litis conte.
eſt de ſubſtantia iudicii, nec fit ſolo cōsēſu, ſed eſt tradita quædā
forma, ſub qua debet fieri. & idē dicit in ſnīa, ꝙ intellige, niſi trā-
ſeat in p̃ctū ua latum traditione, vel ſtipulatione. iſta eſt gl. ſing.
60 in l. ii. C. cōia vtri. iud. † Ex prędictis ĩfert Inno. qđ de cōsēſu par
tiū ille cuius eſt electa induſtria, poſſit alteri p̃mittere vices ſuas
dummodo conſentiat expreſſe. nam tacite non vr̃ cōſentire, niſi
qd faciat quatenus poteſt ex vi ſuę iuriſdictionis, ꝙ eſt no. dignū
qa omne, quod eſt tacitum refertur & ad ius. Vltimo vides hic
61 teſtem interrogandū de x. † Ibi, Sciētia, puta qd ſcis, & qualiter
ſcis, ſcientia aūt eſt uerorū, & teſtis dēt eſſe præco veritatis, quæ
nunquam mentiri poteſt. conſcientia nō eſt aliud, q̃ bonus vir,
62 q̃ intra te loqtur in corde tuo. † Ibi. Credulitate, puta credis ne,
& qualiter credis. l. j. ff. de uē. inipic. ibi, Credulitate famæ, iſta sūt
diuerſa, qa multi dicunt, id qđ nō credunt, quia ſemper lingua
correſpondet cōſciētię, & ideo ſi teſtis deponit de fama, interro
gari ēt debet de credulitate ſua, & populi, p̃ iſta duo ſimul iūcta
probatur paupertas. ff. de excu. tut. paupertas. & quędā alia. ff. de
63 fun. inſtruc. cum de lanionis. §. i. ff. de flu. l. i. §. i. † Ex p̃dictis appa
ret aliquando teſtem de conſcientia interrogādū, infra ca. licet
64 ex quadam. † Ibi, Certitudine, ſi teſtis dicit certus ſum, ꝓbat, ſi ra
tionem addit: ſi autem dicit vera eſſe, quia sū certus, quod nō
probat At ſi teſtis dicat, credo, quia vidi, probat. Tho. quia vidiſti
credidiſti: ſecus, ſi dicat, uidi, quia credo, quia uerbū, credo, poſt-
poſitum minuit ſenſus ſignificatum.

ADDITIONES.

a Per. Doct. Mod. in l j. ff. ſi cert. pet.

b Vinc. God. Teſtes. Adde, ꝙ teſtes in aliquib. varii, an probent etiam in his, in q̃
bus ſunt concordes. Rui. conſ. 158. nu. 10. li. 5.

c Vinc. God. Adde, ꝙ teſtis deponens per uerba, indicio ſuo, non probat. Rui.
conſ. 12. nu. 14. li. 5.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes iterū produci quādo poſſint publicatis atteſtationibus, in prin. & n. 7.*
Executio poteſt diuidi, licet pronunciatio diuidi non poſsit.
Super intereſſe, quod tangit legitimationem perſonæ, interloquendum.
Publicatio mual. darum atteſtationum, an ſit efficax ad probandum.
2 *Teſtes excommunicati abſolui poſſunt ad cautelam, donec teſtimoniū ꝓbi*
beant veritati, & num. 8. & qui uocandi. nu. 8.
3 *Oppoſitor trāſuerſarius, vt admittatur ad iudicium, debet probare ſua ĩte*
eſſe, & nu. 1.
4 *Intereſſe, vt quis probet, an ſufficiat probare electionem ſuam.*
5 *Probatio ſummaria, an poſſit fieri per teſtes.*
Incontinenti quod fieri mandatur, quod contineat temporis interuallum.
6 *Contradictor tertius an impediat executionem ſententiæ.*
Res inter alios acta alii non præ udicat, eo præſertim non citato ver. oportet
ergo.

Teſtes

7 *Teſtes iidem, an iterum recipiantur poſt didicita teſtificata.*
8 *Teſtes iterum producti quid iuris, ſi contradicant primis dictis.*
Teſtis excuſatur a contrarietate ſi poteſt.
Abſolutio idem eſt quod in integ. reſtitutio.
9 *Canonici, an admittantur in teſtimonium in cauſa capituli.*
Procurator, vel aduocatus, an cogantur teſtificari, ſi forte habent feudum, vel beneficium a domino.

CAP. XXXVII.

Veniens. eli ij. Publicatis atteſtationibus. ſuper eodem capitulo producere licet cum varietur modus agendi, uel ſic, teſtes inducti ante lite cont. pro legitimã da perſona ꝺdictoris ſunt poſt li. conte. pro victoria cauſæ iterũ producendi, & poſſunt produci tã ipſi, q̃ alij. Caſus Archidiaconus Claromontenſis obtinuit decanatum in eadem eccleſia ꝑ ſententiam Lemouicenſis epiſcopi, & in parte habebat poſſeſſionem. petijt executionem ꝺ capitulum, & quia capitulum fuit inobidiens epiſcopus excõicauit ipſum, tandem quia capitulum non obediebat, habuit recurſum ad Papã. Sed ex aduerſo ꝓcuratores capituli obijciebãt ſententiæ nullitatem, dicentes ꝙ ſentẽtia erat lata appellatione pendente interpoſita ad Papam. Arch. dicebat, ꝙ non tenebatur reſpondere huic exceptioni, quia ꝓcuratores capituli non erant legitimi. Inter ea cõparuit P. ſubdiaconus Papæ dicẽs, ꝙ dictus Decanatus ꝑtinebat ad eum, & ideo nõ debebat ſentẽtia executioni mãdari, Papa aſſignauit terminum huic ſubdiacono ad probandũ incontinenti hoc ꝙ allegat, qui hoc ſummatim probauit, & publicatæ fuerũt atteſtationes & Papa eas ſecutus interloquendo ꝓnũciauit, ꝙ dicti ſubdiaconi intererat, & ideo debebat admitti tanquã legitimus cõtradictor, tã dem fuit lis conteſt. Arch. fuit interrogatus, an vellet admittere illas atteſtationes? rñ. ꝙ ſic ſaluo obiectu in perſonas & dicta, & dictus ſubdiaconus dicit ꝙ non ſtabat contentus dictis atteſtationibus cum eſſent receptæ ante lit. conteſt. ſuper intereſſe, & nõ ſuper negocio principali. & ideo volebat iterum ꝓducere teſtes. Allegabatur ꝺriũ, quia didicita erant teſtificata. Papa ꝓnunciauit ꝙ vtraq; pars poſſet producere teſtes etiã illos de ca. qui melius ſciunt veritatem de his, quæ aguntur in c. & cõmiſit cãm quibuſdam iudicibus delegati, quibus mandat, ut teſtes producẽdi, quorum excõicatio in dubium reuocatur, abſoluentur ad cautelam, hoc dicit. Ibi. in parte. no. ꝙ ſentẽtia executa in parte, poteſt
a dici nulla, ne in parte fiat executio. [a] † Item no. ꝙ executio po-
1 teſt diuidi, [b] licet pronunciatio nõ poſſit diuidi. ff. fa. ercic. in hoc
b iudicio. Ibi, Rñdere, no. ꝙ non eſt neceſſe replicare, q̃ excipiẽs procuratoria nomine eſt excõicatus, vel alias inhabilis. Ibi. Opp. no. tertium contradictorem admittendum pro ſuo intereſſe, ꝙ in poſſeſſione vacãte probat per ſuũ titulum. Ibi. Interlo. no. in terlocutoriam ferendam ſuper intereſſe, quia tãgit legitimationem perſonæ. Ibi, ſuper ſenten. li. conteſt. Item tertius, q̃ opponitur venit ad ſentẽtia impediẽdam. Item no. tertium legitimũ contradictorem executionẽ ſnĩæ impedire. Item no. ſententiã non exequendam in præiudicium tertij, licet conſtet de nouo ꝺ tradictorio principalis. Ibi, Incidenti. i. emergenti, hoc eſt ſup intereſſe. Ibi, lite cont. no. ꝙ perſona ex trãſuerſo veniens debet ante li. cont. docere de ſuo intereſſe. Item hæc probatio non valet in negocio principali, niſi de conſenſu partium. & ſic no. ꝙ inualidæ atteſtationes ꝺſenſu partiũ publicari poſſunt. & an iſta publicatio ſit efficax ad probãdum, no. Inno. ſ. e. c. ſignificauit. Ibi, Super principali, electionis. Ibi, Incidens. ſ. executionis ſentẽtiæ. Ibi, Non facile, licet non ſit facile, tñ non repellunt teſtes extrin
2 ſeci ſciẽtes veritatẽ. † Ibi, Ad cautelã. no. teſtes excõicatos ad cautelam abſolui, donec perhibeant teſtimonium veritati & non eſt iſta ſuſpenſio excõicationis, ſed vera abſolutio, vt s̃. de ꝺſuet. cũ inter. & expleta teſtificiatone ſuper ipſo iure, excõicatio redũ
3 dat, arg. de pac. l. ſi vnus. §. j. † Quæro, quid debet probare iſte aduerſarius oppoſitori? rñ. vt admittatur ad iudicium debet ꝓbare ſua intereſſe, ſed vt admiſſus præferatur debet plene ꝓbare de iu
4 re ſuo illud iuſtificãdo, ut hic, & C. ꝺ edi. diui Adri. tol. l. j. §. j. † Sed qualiter probabit intereſſe? rñ. hic, non agit̃ de intereſſe ꝺſequendo, ſed ad cõſtituendum idoneũ contradictorẽ, & ſufficit probare electionem ſuam, licet non probet canonicum electionẽ, ſm Inno. ſolemnis enim probatio reſeruatur poſt li. cont. & ideo p̃ambula probatio eſt ſummaria, quia p̃paratoria & non deciſoria, arg. ff. ad exhi. theſaurus. intellige, ꝙ electio ñ dr̃ quo ad eſſe in ſubſtantia iu. tñ debet hr̃e figuram eſſe. ff. de fal. ſi quis legatũ.
5 Sed an iſta ſummria probatio pōt fieri per teſtes? rñ. ſic, non tñ dabitur ſpatium pro teſtib. in remotis agentib. quia incontinen-
c tieſt ꝓbandum ſm Inno ſed quantum ſpatium tpis dabitur in
c continenti. [c] rñd. mediocre ſpatium. ff. de ſol. ratũ. vel eſt arbitra-
d riũ ſm Inn. ꝙ eſt no. alibi vero ſtrict̃ ſumitur, incontinenti [d], ſ. pro triduo. C. de erro. aduo. l. 4. C. de iud. l. pe. Alibi ꝓ nullo ſpatio intermedio. de pact. iuriſgentium. §. quinimo. ff. ad Maced. ſi filius, C. de teſt. l. cũ antiquitas, ſed ibi tractatur de actu iterando, vel integrãdo, & ideo non recipit temporis diuiſionem, ſeparationem, ſed in iudicijs intelligitur arbitrio iudicis. ff. de iud. ſi de-
6 bitor. Inſti. de off. iud. in prin. † Opp. & videtur ꝙ iſte tertius ꝺtradictor non impediat executionem ſententiæ. Nam l. cauet̃, ꝙ ſi duo vendicant rem ab vno, quilibet in ſolidum diuerſis libellis, & ferẽ ſententia primo ꝓ vno, ꝙ alter non poteſt executionem impedire licet victus non teneat reſtituere victori, niſi ei caueatur defenſione rei. ff. de rei vẽ. is, a quo, & l. is, a quo ſeruus. ff. de pet. hr̃. l. pe. ſol. dicit Inn. qd̃ ibi poſſeſſio, nõ erat vacãs, ſed poſſidebat a reo, qui ꝑ ſententiã eſt obligatus ad eius reſtitutionem, hæc autẽ poſſeſſio, nõ erat uacans ad quam tradendã nullus erat obligatus. ꝑterea ibi non intereſt cõpetitoris poſſeſſionẽ nõ trãſferri, quia ibi ita habet poſſeſſorem aduerſariũ, ſicut prius, hic aũt haberet aduerſarium duriorem, quia durior eſt aduerſarius, qui poſſideret quã qui nõ poſſidet. præterea ibi competitor, hic oppoſitor, ſecundũ Inn. Sed ſtatim opponitur & videtur, quod indiſtinct̃ videat̃ impediri executio. Nam. l. cauetur, quod ſi pi-
e gnus [e] capit̃ in cauſam iudicati, tertius poſſeſſor talem miſſionẽ eneruat, ff. de re iud. l. a diuo. §. ſi ſuper. Nã oportet, quod cautio præſtetur. Sol. aut miſſio fit in cauſam pignoris, & loquitur d. §. ſi ſuper. autem in cauſam dominij, & loquit̃ l. is, a quo, & ratio differẽtiæ eſt, quia ibi in cauſam pignoris fit executio in alia re, q̃ in re iudicata per ſententiam: vnde ſecus, ſi eſſet pignus addictũ iure dñij. Nam debilis ꝺdictor non poſſet illud eneruare, ut no. dicit tex. in d. l. a diuo, §. ſi poſt addictũ. Oppo. vlterius. nã hic dr̃, qd̃ fit plena cognitio, & lis conteſtat̃, nam imo fit ſummaria, vt d. §. ſi ſuper. So. hic loquitur, q̃ñ non in rebus partis fiebat executio, ſed in alijs, quæ capiebãtur in cauſam pignoris, & tũc quocunque allegante ſe habere ius in re, cuius poſſeſſio nõ vacat, fit ſummaria cognitio, ſed in rebus vacantibus ſummaria non ſuffi cit, vt hic ſm Innoc. quia ꝺdictor agit de poſſeſſione adipiſcẽda. Vlterius opp. nã ſnĩa erat lata, ergo exceptio nullitatis nõ impediebat executionẽ, ut l. fi. C. de or. co. So. ibi excipiebat victus, hic quidã tertius, ꝺ quẽ ſnĩa ẽt prima facie non trãſit in rẽ iudicatã. Sed ſtatim immediate op. ſi ꝺ eũ nõ trãſit ĩ rẽ iudicatã, ergo fruſtra laboraret in ꝓbãdo de iure ſuo, cũ ſit tutus ſine aliqua ꝓba. Sol. dicit Ber. qd̃ imo nõ eſt tutus, ſi ſciuit cãm agi, & nõ ꝺdixit qa vr̃ renũciare iuri ſuo. Oportet ergo ꝺdicere, & iuſtificare ꝺdictionẽ ſm Ber. Cõcludit ergo, qd̃ ẽt una citatione ſibi p̃iudicet̃ ex ſimplici ſnĩa. & forte rõ eſt, qa ſnĩa lata ſup bñficio, facit ius ĩter oẽs, cũ omnia beneficia eccleſiaſtica ſint publici iuris, vt l. 1. §. publicũ ius. ff. de iuſti. & iu. ſed ſm vtriuſq; iu. regulas res inter alios acta alij non p̃iudicaret p̃ſertim eo nõ citato, vt C. ſi ꝑꝑ publicas pen. l. ſi deſerta. C. de bonis va. l. fi. C. ne vxor ꝓ marito. l. ob maritorũ. C. de priui. fiſ. l. j. & no. in l. cũ miles. §. j. qui. ex cau. manã ſi oĩs poſſeſſor iur. vel facti, q̃ habet ius viliſſimũ eſt citãdus, vel ſaltẽ debet eſſe p̃ſens tpe latę ſentẽtiæ, vt j. ꝺ re iud. cũ ſuper. multo fortius ille, q̃ habet ius in re, imo q̃ habet ſpem in re dẽt
7 citari, vt l. j. §. fi. ff. de vẽ. inſpi. Vlterius opponit̃, dr̃ hic, qd̃ † poſt dicita teſtificata iterum recipiũtur ijdem teſtes, & alij, nam hoc falſum videtur, cum timetur ſubornatio, ut in Authentica, dote. §. quia vero. Solu. interdum teſtes recepti nullo modo ualẽt & timor ſubornationis non impedit, quia nulla fingitur facta teſtium productio. interdum valent ad aliud, & nõ ad id, quod nũc trutinatur, & idem, etiam ſi inducerent præſumptionem, tex. eſt hic no. interdum ad omnia valent, & tũc ſi atteſtationes ſunt publicatæ nõ poſſunt de nouo ꝓduci teſtes, vt ſupra prox. §. primo.
8 Quæro † quid ſi cõtradicant primis dictis? reſpon. nõ valet dictũ ipſorũ, licet alius ſit effectus ad quem de nouo producuntur, qa periuris non eſt de nouo danda fides. Cum enim primum iurm tenuit in ſuo effectu & fuerit reputatum admiſſum, ꝓ vero. ergo eius contrarium pro falſo debet haberi, niſi poſſit aliqua expoſitione iuuari, q̃ habeat teſtem excuſare ſecũdum Inn. facit quod no. ff. de iureiu. l. duobus. §. fi. No. ergo teſtem excuſari a contrarietate, ſi excuſari poſſet, ut infra de accu. cum dilecti. ſecũdũ Inno. Oppo. dicitur hic, quod fiat abſolutio ad cautelam. nam imo videtur, quod nõ debeat fieri abſo. niſi cauſa cognita. ſo. hoc ſpeciale, ne pereat ſubſtantia ꝓbationum ſecundum Ber. & in hac abſolutione debent vocari hi, ꝓ quibus ſententiam excommunicationis incurrit, qui poterunt opponere qd̃ eſt excõmunicatus ꝓ manifeſta offenſa, & ideo nõ abſolui in iniuriam alterius, niſi de illius conſenſu, ut ff. de manumiſ. l. ſi qs dicat, ver. niſi forte. vel ſatisfactione præmiſſa, ut ff. de ſtatu liber. l. ſtatu liber rationem. & infra, de ver. ſign. ca. ex parte. & hoc Innocen. tenet in fi. gl.

ADDTIONES.

a Vinc. God. Executio. Adde, quando executio iuſta cauſa impediri poſſit. Rui conſ. 128. nu. 12. li. 5. & quando non, ibid. nu. 22.
b Diuidi. Vide d. Iaſ. in l. nulli, in 7. fallentia. C. de iud.
c Incontinenti. Vide late ſcripta per Mod. de iſta dictione, incõtinenti, quomodo capiatur, in l. lecta, ff. ſi cert. pet.
d Vinc. God. Continenti. Adde, ꝙ incontinenti poſt receſſum de domo poteſt offendi intrans domũ vigore ſtatuti ꝙ intrans domũ poſſit impune offendi. Bar. in l. ꝙ ait. ff. de adul. Ale. conſi. 24. Animaduerſis, nu. 30. & 31. li. 2.
e Vinc. God Pignus. Adde an pignus cõſtituatur per verbum aſſignamus in ſolutum, ut magis ſint cauti recipientes Cor. conſ. 286. in hac parte. l. 1.

BIU Cujas

a fi.gl.Opp.excõicatus[a] eſt infamis,ergo etiã abſolutus nõ admittitur ad teſtificandum.ſo.abſolutio idem eſt,q̃ in integrum reſti
9 tutio ſm Ber.q̃ eſt no.Opponitur† q̃ canonici nõ admittãtur,qa domeſtici.ſo.ſpeciale in his,quæ aguntur in domõ. C.de rep.cõ ſenſu,ad quæ probanda etiã vxor admittitur,vt l.2.C. quando & quibus quarta pars debe.li.10. Sed ibi mortuus erat vir, & ideo ex affectione non claudicabat teſtimonium.Quæſo,an iſti canonici cogãtur teſtificari. reſpõdeo, ſic, ne tota facultas p̃bationis pereat.ſubdit gl.q̃ procurator,vel aduocatus non cogitur teſtificari,ſi forte habet feudum,vel beneficium a dño, ne illud p̃dat, tu dic,q̃ imo ideo cogitur,ne p̃dat.ff.de his,qb.vt indi.l. poſt legatum.§.his vero,& ibi no.

ADDITIO.

a Vincen. God. Excommunicatus. An excommunicatus poſſit teſtimonium redere Soc.conſi.45. Viſa appellatione,verſi præterea.li.1.

SVMMARIVM.

1 *Monachi & alii clerici,an poſſint ferre teſtimonium pro ſua eccleſia.*
Conuerſi non ſunt de numero monachorum,licet gaudeant eorũ priuilegio.
2 *Iuramentum teſtis an poſſit remitti,& nu.4.*
3 *Teſtimonio alicuius ſi quis promiſit ſtare,an ille debeat iurare.*
4 *Iuramentum,an poſſit remitti teſti in cauſa matrimoniali.*
5 *Pactum,quod de intereſſe ſtetur ſimplici verbo creditoris,an ſit validum.*
6 *Iuramentum,an poſſit remitti teſti extra iudicium.*

CAP. XXXVIII.

Tuis. Abſq; iuramento non creditur teſtimonio religioſorum,niſi a parte,contra quam producunt iuramentũ
1 remittatur.† No.q̃ monachi,& alij clerici p̃nt ferre teſtimoniũ pro ſua eccleſia. Item no. quod conuerſi non ſunt de numero monachorum, licet gaudeant priuilegio eorum,ut ĩ.de ſen.ex-
2 com.non dubium.† No.quod iurm teſtis poteſt remitti. Idem tenebant Doctores antiqui,ut no.in l.j.ff.de fer.Opp. quod non poſſit remitti,vt C.de iur.calum.l.1. §. ſed quia veremur. ſo. ibi in iurõ calumniæ,q̃ eſt ſolẽnitatis, hic in iurõ de veritate dicenda.& ratio differentiæ eſt, quia pars de facili cõmittit calumniã
3 teſtis.† Quæro,ſi quis promiſit ſtare teſtimonio alicuius,utrũ ila le debeat iurare? [a]Reſpõdeo q̃ ſic.ff.de do.præl.l.Theopompus,
4 niſi expreſſe iurm remitteretur,vt hic.Quæro,nunquid in cauſa matrimoniali poſſit remitti teſti iurm?dic q̃ nõ,ſi agitur de matrimonio diſſoluendo,ſecus,ſi de matrimonio foueõdo,Bar.adde quod no.ff.de iureiu.l.3.§.j.& inde collige, qd iuris in cã criminali.† Quæro,vtrũ valeat pactum,q̃ de intereſſe ſtetur ſimplici
5 verbo creditoris abſque iurõ?dic q̃ aut eſt intereſſe de præſenti, & valet pactũ,vt ff.de iureiu.l.remitti.aut de futuro, & nõ valet, ne deẽt materia delinquẽdi.vel dic.ut no.Bart.in l.vlt.ff. de præto. ſtipu.videlicet q̃ ualet pactum,ſi petatur reduci ad arbitriũ boni viri,quia licet plenũ habeat arbitrium, ex fide eſt attribuẽdum,
6 ut ff.man.l.creditor.§.fi.†Quæro,nunquid poſſit extra iudicium remitti teſti iuramentum?gl.innuit hic q̃ non,qa debet remitti authoritate iudicis,cuius intereſt veram ferre ſententiam.

ADDITIO.

Iurare.Vide Bar.in l.Lucius,in fi.ff.de fideiu.& per Fel.in c.quia indicante,extra de præſcrip.in 1.& 2.col.& uide an teneatur iurare,& a modo poteſt oppo nere plene no.per d.Iaſ.in l.admonendi,in lectura,col.3.ver.pondera etiam, ff.de iureiur.

SVMMARIVM.

Delegatus neceſſarius in teſtem,remouetur a iudicando,& alius ſubrogatur,in prin.& an hoc ſit perpetuum,nu.1.§.Capio.
Collatio, vel donatio præbendarũ, an ſpectare poſſit ad laicum,& etiam ad fœminam.
Proteſtatio,quod quis non intendit conteſtari litem,valet.
Aduocatus ſi quem mihi neceſſarium impetret in iudicem remouetur a iudicando,vt in caſu teſtis,nu.1.
2 *Secreta mea in conſcientia ſi alicui reuelaui . & ex hoc ſcit ille me habere conſcientiam læſam,an iſte contra me poſſit iudex impetrari.*
Delegatus,& ordinarius iudex,ſubdelegatis aliis iudicibus,an coram eis teſtimonium dicere valeant.§.quærit.
3 *Arbiter,an poſſit eſſe teſtis.*
An hoc capitulum habeat locum vno tantum delegato,& in collegiis.
4 *Recuſatus,an poſſit repelli a teſtimonio.*
5 *Teſtem debere ſummatim probare,an ſit neceſſarium.*
Meritum maius eſt dicere veritatem,quam iudicare.
Iudex coram ſuo collega non poteſt perhibere teſtimonium.
Conſcientia non eſt de actis.

CAP. XXXIX.

Dilecto. Delegatus neceſſarius in teſtem remouetur a iudicando,& alius ſubrogatur.In prima ponitur querela.In ſecunda ibi,ne igitur,Papæ prouiſio. Caſus.Quidam ſpoliatus habebat cauſam cum Comitiſſa Flandriæ ſuper donatione.v. præbendarum ſacerdotalium, quia Comitiſſa dicebat dictam donationem ad ſe pertinere,forte ex priuilegio Apoſtolicæ ſedis, hæc cauſa fuit commiſſa quibuſdam iudicibus delegatis impetratis a Comitiſſa, qui iudices citauerũt præpoſitum, præpoſitus dicebat,quod vnus illorum iudicum erat ſibi neceſſarius in teſtem,cum de iure ſuo non niſi per ipſum, & vnicum alium teſtem poſſet probare,& ideo poſtulabat,quod uel eo exPulſo procederent ꝯ iudices,vel ſuperſederetur in negocio,quo uſque Papa alium ſubrogaret, quam petitionem iudices recuſarunt,& poſt appellationem dictum præpoſitum ſuſpẽderunt a collatione dictarũ præbendarum.hæc fuerunt nunciata Papæ, qui,ne iuſtitia pereat ꝓpter defectum teſtis,ꝓalium iudicẽ ſubro-
1 gauit.† No.q̃ dixi in ſummario.Item no.q̃ ad laicum ẽt fẽminã poteſt ſpectare collatio,vel donatio præbẽdarum.i. præſentatio patronatus iuris.Sed vera collatio,q̃ eſt ius mere ſpirituale, non p̃t cadere in laicum,niſi p̃ priuilegium Papæ,vt ĩ. de iure patro. c.nobis,& ibi no.vel niſi ex conſuetudine p̃ſcripta, ſi eccleſia nõ eſt collegiata.q̃ dic,vt ibi no.Ibi,citra li.conte.No.q̃ valet iſta p̃teſtatio,q̃ qs non intendit litem conteſtari, tñ hic non fuit neceſſaria,quia verba non ſapiebant li.cont.expreſſe,uel tacite. Itẽ no.de dictione,citra.quæ poſita inter actus ponit excluſiue.Capio gl.quæ incipit,ſed nunquid, & q̃ro,ſi iſte p̃poſitus habebat duos alios teſtes,vtrũ ſit remouẽdus iſte?dicit Bar.qd ſic,quia ſi cut non debet ſubtrahi copia probandi,ita nõ debet minui, arg. ff.ſi quis.cautio. l.quibus, & no.ff.qui & a qbus l.optio. & qa forte illi teſtes nõ recordarent,& ſic non probarent,ut no.dicit tex. ff.de fur.l qdam tabularum.ſecus,ſi haberet multos, & multos teſtes,ita quod non eſſet periculum litigantis,niſi impetrans impetraſſet illum teſtem,q̃ forte eſt optimus,in fraudem aduerſarii,ne poſſet teſtificari.& no.qd remotus a iudicãdo non remouet a teſtificãdo.Quærit gl.de eo,qui impetrat iudicẽ,quem uolebam in aduocatũ?dicit idem,quod in teſte,ſi erat mihi neceſ-
2 ſarius,vel multũ vtilis,aliàs ſecus.† Quærit Ber.& no.qd ſi reuelaui alicui ſecreta mea in cõſcientia,& ex hoc ſcit ille me hr̃e ꝯſciẽtiã læſam, nunquid iſte ꝯ me p̃t iudex impetrari? dicit gl. qd ſic,quia non debet iudicare ſm conſcientiam, ſed ſm acta & ꝓbata.tene menti,& ſic confeſſor meus põt eſſe iudex delegatus ꝯ me ſm Ber.Quęro,qd in cauſa criminali?rñ.idem Ber.Quæro, quid ſi ille delegatus dicat,ego nihil ſcio,& ideo debeo non remoueri?dicit gl.qd non debet remoueri,qd eſt no.Quærit Ber. iſte delegatus ſtatim ſubrogauit alium, nunquid corã eo poterit teſtificari?dic qd nõ,ſi reſeruauit ſibi aliquid de iuriſdictione: ſecus,ſi nihil reſeruauit,qa nullæ reliquiæ iuriſdictionis ſunt apud eũ:ordinarius aũt,cui eſt radicata iuriſdictio, corã ſuo delegato nõ p̃t teſtificari ſm Inn.& Hoſt. Sed Ber.dicit, quod ordinarius coram ſuo delegato,uel officiali põt teſtificari, ne veritas probationis perimat̃,quod eſt æquius,de hoc no.ĩ.de offi.dele. iudex,
3 li.6.† Quæro quid de arbitro?rñ.nõ põt eſſe teſtis corã ſe,vel ſuo collega,quia imputent ſibi partes,quę eũ elegerunt,vt C.de arb. l.ne in arbitris.Quæro,nunqd iſta decre.hẽant locũ,ſi vnus eſt tãtum delegatus?reſpon.ſic,qa ratio iſtius conſtitutionis eſt æquitas naturalis,ne probationũ copia minuatur. Idem eſt corã col-
4 legis ordinarijs ſm Inn.† Quæro,nũqnid iſte recuſatus poſſit repelli a teſtimonio?rñ.nõ,niſi a recuſante,quia ideo recuſatus eſt,
5 ut ſit teſtis,& quia approbatus ſm Ber.† Quęro,vtrũ ſit neceſſarium in teſte,vt debeat ſummatim ꝓbare?rñ.ſic, arg.ff.de edẽ.l. argen.§.cum autẽ, & ff.de iureiu.l. nã poſtea ſi minor, & forte ſatis probabit̃ per iurm,arg.ff.ad exhi. heſauris. Si tñ actio periret,debet coram eo peruenire ad talem actum, qui p̃ſcriptionẽ interrumpat.ff.de off.præſi.ſenatus.Itẽ no.in iſto c.quem ab vno officio remoueri,vt gerat aliud magis neceſſariũ.Item no.argu.
a quod magis meret̃,qui veritatem[a] dicit,q̃ iudex qui iudicat veritatem.Sed quare remouetur,cum debeat iudicare ſm conſciẽtiam veritatis? rñ.imo non ſm conſcientiam, & p̃ſertim ſi hẽat collegam. Item nota, corã ſuo collega teſtificari non poſſe.tene mẽti, qa conſcientia non eſt de actis,ſed in mente eius,ſicut nec ſm mentẽ teſtis,niſi ex actis pateat,ut no.Inno.ĩ.e.Alberi.

ADDITIO.

a Vinc. God. Veritatem. Adde q̃ ueritas non eſt tacendo, Soc.iun.conſ.144.in prin.li.2.& conſ.134.in prin.li.3.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes recipiuntur,& publicantur ante litis conteſtationem ad æternam rei memoriam.in prin.& nu.1.& 2.& quibus citandis,nu.2.& 4.*
Libera eccleſia ſi tempore ædificationis naſcitur,nunquam recipit ſeruitutẽ: ſi ſerua,bene poteſt liberari.
2 *Teſtium receptio,an valeat ante li.conteſt.*
3 *Teſtes,an poſſint recipi li.non cont.ſuper debito conditionali.*
4 *Fundatores,an ſint perſonaliter citandi.*
Citatio non eſt conditionalis ſi dicatur,ſi velint,interſint.
5 *Atteſtatione receptæ ex parte rei,an valeant ei ad agendum,& num.6.*
6 *Iudicia,in quibus quis eſt actor & reus,valent ad defenſionem,non ad impugnationem.*
Hæc decretalis vtrum locum habeat in iuribus incorporalibus.
7 *Teſtes an poſſim petere recipi ſuper dominio meo ad æternam memoriam,ſi poſſideo rem meam,& nullus fecit mihi controuerſiam.*
8 *Controuerſiam nullam,qui refert,quare trahitur ad ius.*
Litis conteſtatio in cauſa liberali quando non fiat.

CAP.

BIU Cujas

CAP. XI.

Significauit. Ne probationum copia pereat, citato aduersario recipiuntur & publicantur testes, quos reus inducit lite non contestata. In prima parte petitio, in secunda ibi, quocirca, iudicis datio. Casus, quidam sacerdos significauit Papæ, quod fundatores ecclesiæ tempore fundationis voluerunt ecclesiam esse liberam, & dixerunt se in ea nihil iuris retinere, & quod ipse timebat, ne processu temporis morientib. testibus, libertatis probatio deperiret, supplicans Papæ de remedio opportuno. Papa considerans æquitatem petitionis, mandauit iudici Sabinēsi, quatenus testes idoneos, quos ipse sacerdos duxerit præsentandos, examinet diligenter, & eos publicet ad æternam memoriam, prius denunciando fundatoribus, vel eorum hīdibus, ut receptioni testium, si velint interfint, & sup denunciatione confici faciat publicū instrumentū. Ibi, dixerunt, sed si non dixerunt expresse, ꝙ nihil velint retinere, adhuc tria retinerent, quæ ipso iure debentur patrono. s. honor, onus, & vtilitas. Ho. & Arch. ī. de iure patro. si laicus. lib. 6.

1 †Et no. ꝙ si tpe ædificationis nascitur libera, nunq̄ recipit seruitutem, si serua, bene potest liberari. C. de bo. li. l. fi. habetur enim pro manumissa, tn̄ q̄dam reliquiæ dominij remanent, ar. ff. de hæ. inst. talem. §. fi. No. primo futuris casibus prouidendum. Secundo no. testes ante li. cont. recipi & publicari ad æternam rei memoriam. Tertio no. ꝙ in ista receptione debēt citari hi, quorum interest. s. fundatores oēs, si viuunt, vel eorum hīdes, si sūt mortui, nec dicitur hic, vtrū sint sui hæredes, vel extranei, & sic quilibet hīs tam sanguinis, quā bonorū. Alibi ponit pro hærede sanguinis. ff. de op. li. vt iureiur. §. si liberi. sed ibi ea est alia natura illius pr̄onatus iuris, quā istius ī quo benignius agit. Quid si hīditas iacet, uel tps inuentarij pendeat? rn̄. per hoc nō differt. si periculum est in mora, alias bn̄ differt, vt C. de iu. deli. l. fi. §. do nec. ff. de hæ. inst. si quis instituat. Quarto no. de citatione cōfici

2 debere publicū instrumentū. †Oppo. [a] nā ante lit. cont. nō valet

a receptio testiū, vt C. de sen. & inter. l. prolatā. so. aut cā est ordinaria & in iudicium deducta, & loqtur ꝛrium, aut nō deducta, & tunc aut est in potestate agētis deducere, & idē. Fallit, si īstat periculū mortis testiū, vel absentiæ diuturnę, vel aliud simile. Nā tunc statim recipiuntur, non tn̄ tunc publicant̄, sed sigillātur, & non valent post annū. agat ille, qui eos recipi facit, vel de nūciet illi, ꝓtra quem inducti sunt s̄. vt li. nō cont. qm̄; & qđ dixi. ꝙ non publicantur ad æternam rei memoriam, fallit, si publicentur de consensu partium ſm Inno. sed interdum ī potestate producētis non est ordinariè experiri, quia fungitur loco rei, & tunc omnes testes possunt recipi, quia licet non instet periculū de præsenti, tū poterit esse periculum in futurum, vt hic, & C. đ vsur. pu. l. pupi. Oppo & videtur, ꝙ imo etiā ex parte actoris recipiantur testes li. non cōt. quod sic probo. super debito cōditionali non potest lis contestari, vt ff. de iu. l. nunquam. & tamē uideo, ꝙ testes recipiuntur & publicantur, vt ff. ad l. Aquiliā. l. in l. Aquilia, si deletum. Sol. ibi imo prius lis contestatur, demū recipiuntur testes, & publicantur, deinde fertur sentētia diffinitiua, suspensa ipsius executione. nam ibi duę causæ cōcurrunt. s. del-

b icti de prę̄senti, super quo fundatur petitio, & cōtractus[b] sētētiæ interesse de futuro, vnde suspenditur executio. Item ibi ē ꝑcia le odio delinquentis. sed cōtra hoc īmediate op. Nā si testes ibi recipiuntur li. non cont. ergo debēt recipi omnes ēt nō valetudinarij, cuius cōtrarium ibi dicitur. Sol. illud est ꝓpter irregula

c rem modū agendi. †Modo ego quæro, nunquid super debito ꝙ ditionali testes possint recipi li. non conte. & videtur ꝙ non, qa potest agi via ordinaria, vt cautio præstetur. ff. de iud. l. ī omnib. Solu. imo possunt, quia ad alium finem tendit ipsa receptio. Itē quia non semper est cauē. sed demum, qn̄ iudex arbitrat̄ cautionem supperaddendam. ff. de priu. cred. l. si creditores, & l. 4. ī prī. ff. de ꝓd. ob causam, vbi tex. optimus. Item quia cautio fit ex sūmaria cognitione, vt ff. vt in pos. le. l. is a quo. & ꝙ dico ī debito conditionali, debet intelligi, nisi sit conditio potestatiua pēdēs ex potestate creditoris: nam tunc est idem, quod ī debito puro, quia imputet sibi creditor, si non purificat, arg. ff. de hę. īst. l. seruus. §. puto. Opp. vlterius ad idem nā cum possint cogi fundatores, vt faciant chartam libertatis, per quam perpetuo probabit̄ libertas, vt C. de li. causa. l. sicut datam. C. de discu. l. ne casu li. x. & cautio debet esse solemnis, vt ff. de leg. j. l. huiusmodi. ī prī. & ibi bona gl. & menti tenēda. ergo nō indigemus extraordinario remedio istius c. So. vtrūque remedium est extraordinariū, & iō nō tollitur vnum per aliud. Itē reus potest vti duplici remedio, sicut vtitur iure communi, & priuilegio. Item officiū iudicis, ꝙ veniat ad corroborationem alterius, auxilij non tollit̄ per illud, vt sin. no. in l. 1. §. per hanc. ff. de rei ven. & ꝑ Di. ff. de no. ope. nū. l. in prouinciali. Item charta fit cum confessione actus dudū celebrati, testes autem deponunt de contractu, ꝙ est plusquā confessio, de succeſſ. ab inte. cum dilectus. & tunc demū fit charta, quando nō est onerosa facienti. i. non plus grauat. Cōfiteri ēm veritatem non est grauamen. l. 2. ī prin. ff. so. ma. ibi tex. & gl. fin.

Ex prædictis no. quod simplex factum ad æternā rei memoriā debet redigi in scripturā, quod intellige in his, quę de iure effectum sortiuntur: secus, si sunt inualida, vt cōtractus emphyteuticus, de quo non fuit facta scriptura a prin. quia instrumentū nō debet dare nouum robur, nisi esset factum pactum de īstrumē to conficiendo, vt d. l. huiusmodi. Porro istud instrumentū fit ad veterem contractum testificandum, nō ad nouum in esse ꝓducendum. ff. de pac. si vnus. §. pactus. ff. de iud. exigere dotē, secundum vnam lectu. & ideo per tale instrumentum non sortit

4 quis forum, sed per veterem contractum, ꝙ est no. † Quęro an

c isti fundatores sint personalite r citandi? respon. sic, in citatione prima, nisi latitēt, sed post primā citationē sufficit citatio ad domum, arg. ff. de leg. 2. l. cum quidam. §. j. de hoc no. ꝑ Di. in l. 4. ff. de dā. īfec. Deinde vides, ꝙ citationi inseritur cōditio ibi, dum dicit, si uelint, interfint. certe ista conditio nō facit citationē cōditionalē, vt ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. me minisse, & C. si

5 man. ita fue. alie. l. ea quidem. †Modo quæro cum Inn. vtrū istę attestationes receptæ ex parte rei valeant ei ad agen. & videt ꝙ sic, vt ff. de iureiur. l. sed & si possessori. in princ. Contrariū tenet Inn. quia ad finem agendi nō debuerunt recipi. Itē receptio venit ad casum, a quo incipere nō potest, fallit, si receptio facta esset de partium voluntate, quia consensu partiū extendit validitatē, licet non det esse ei: quod est ipso iure nullum, secūdū In-

6 no. † Quæro, quid in iudiciis, in quibus qs est actor & reus? vr̄ ꝙ valeant ad defensionem, nō ad impugnationem. Quęro, vtrum in iuribus incorporalibus habeat locū prouisio istius. c. dicit In no. ꝙ vbicūq; possessor potest agere, ut in uti pos. in cōfessoria, vel negatoria, non habet locū forma istius decre. se istud dictū vr̄ ꝓtra casum istius capituli. nam ius patronatus, & econuerso

9 ius libertatis sūt iura incorporalia, vt s̄. de iu. examinata. † Quęro, possideo rē meā, & nullus facit mihi controuersiā, vtrum su per dn̄io meo possum petere testes recipi ad æternā memoriā? dicas ꝙ non, quia non sum actor, nec reus, qa nō habeo aduersarium, nec possum eum mihi constituere, & sic non habeo, cū quo fundem iudicium, vel quem citari faciā, & ideo cessat for-

8 ma isti[9] decre. † Quęro ergo in nostra decre. quare trahit̄ ad ius ille, qui nullam refert controuersiā? respon. quia trahitur super facto proprio: secus, vbi nulla præcedit causa, vel factū, sup quo trahatur. ff. vti poss. l. j. §. interdum. C. de alie. iud. l. j. Extra opp. qa in causa liberali ferri potest diffinitiua, li. non cōt. & orit̄ actio vtrique parti. s. directa & ꝛria. Sol. verum esset, si peteret aliqd sibi adiudicari, quod hic non fiebat, quia intus habebat.

ADDITIONES.

a Oppo. Vide per Abb. cons. 14. col. 2. uolū. 1. & cōs. 29. col. 2. uol. 2. Cæp. Barb. cons. 28. col. 5. & trib. seq. vol. 1.

b Vinc. God. Cōtractus. Adde q̄do executio iusta cā impediri possit, Ruy. cons. 128. nu. 21. li. 5. & quando possit excerceri contra tertium, Rui. cons. 127. nume. 20. eo. lib. 5.

c Vin. God. Fundatores. Adde ꝙ fundatores nō sunt domini, qa nō pñt cedere creditoribus suis ius quod habent, nec ius ipsum uenit in vniuersali concessione, Dec. cons. 124. colum. 2. in fine. Quando autem ueniat, Dec. cons. 127.

SVMMARIVM.

1 *Excessus quid dicatur.*
Restitutio in integrum non habet locū in suppletione precii ex causa læsionis in uenditione, naturamque sapit redhibitoriæ.
2 *Dictio, ultra, quid operetur.*
3 *Dictio, vltra, in teste pro nihilo supponit.*
Nihil, & incertum conuertuntur.
Testes recipiuntur etiam post apertas & visas attestationes super nō receptis. & num. 4.
4 *Testes iidem, an possint iterum recipi.*
5 *Æstimatio rei quomodo probetur.*
Hæc decretalis in omnibus contractibus habet locum, nisi in stipulatione, quando.
In foro animæ non licet se decipere in contractibus.
Conscientia idem, quod bonus vir.
6 *Contrahentibus, an liceat in foro animæ se fallere in modico.*

CAP. XLI.

Cum causa, el ij. Post publicatas attestationes nouum capitulum probari potest etiam per testes antiquos, in prima decisa petitio. in secunda commissio ibi, cum igitur. Item secunda in duas. primo dictū, secundo ratio dicti. secunda ibi, quoniā. Casus. Abbas & fratres S. Martini vendiderunt quibusdam laicis quasdā domos, & qa tpe contractus fuerunt decepti in precio, petebant, ꝙ emptor aut recepto precio, quod dederat, domos restitueret, aut iustū precium suppleret, probauerunt q̄;, ꝙ fuerunt læsi ratione minoriis precii, sed non probauerunt læsionis excessum. dicti emptores dicebant, nō constat, quātū supplere debeamus, & ideo debemus absolui, sed pro parte monasterii dicebāt, ꝙ erat parati probare, quātū esset supplendum, quærebatur, an post dicta testificata posset hoc probari, Papa ꝛsultus mādat, tā nouos, quā veteres testes recipi ad hoc probandum, quia ad aliud pro

BIU Cujas

ducuntur,quam prius,videlicet ad probandum exceſſum determinatæ quantitatis, ſuper quo teſtes nondū erant recepti. h.d.
1 Pro intellectu literæ† quæro,quid dicatur exceſſus?rñ.id, quod inducit ⁊ctus reſciſſionem vel precij ſuppletionem,ꝙ eſt,qñ a-
a gens eſt deceptus vltra [a] dimidiam libram iuſti precij.nam vſq; ad dimidiam toleratur læſio ēt in eccleſia,niſi petatur in integ. reſtō,ꝙ eſt no.dignum.Porro in reſtitutione in integrum non habet locum ius ſupplendi iuſtum precium,ſed hincinde res reducitur in priorem ſtatum,quia reſtitutio in integrum ſapit naturam redhibitoriæ,vt C.de repu.quæ fiunt in iudicio.l.j.& non competit ⁊ emptorem,niſi emptor ſeruetur indemnis,ut dicit.
2 l.illa no.ff.de mi.l.intra vtile.§.vendentibus.†Adhuc pro intellectu literæ quæro,quid depoſuerunt iam teſtes?forte ita erat,ꝙ domus erant venditæ pro quinquaginta,& teſtes depoſuerunt,ꝙ valebant centum,& vltra.Nam iſta dictio,vltra, nihil operat̄ ꝓp ſuam incertitudinem,vnde non eſt ſaluum emptori ius ſupplendi precium,quia non apparet,quantus ſit exceſſus, nec eſt fundata ꝯdictio ex.l.quæ ad hoc proponitur,quæ requirit exceſſum ſaltem in vno nummo,& ꝓp illud modicum ſuppleri dēt totum reſiduum precij verum & iuſtum, & ſic ꝓp modicum
3 exceſſum legalis metæ totum reformatur,quod eſt no.† Et ſic no.quod dictio vltra,in teſte pro nihilo ſupponit, quia incertū & nihil conuertunt̄,vt ff.de iure fiſ.l.ita fidei,& hoc reperit̄ expreſſum in noſtro c.melius,q̄ alibi.Op.ꝙ poſt didicita teſtificata non dēnt teſtes recipi.So.verum eſt ſuper receptis, ſed ſuper nō receptis ſic.licet veniat ad ſuppletionē receptorū, & ad intētionem fundatam,& reputat̄ nouum capitulum, cū augeat̄ ef-
4 fectus,quod eſt no.dignum.†Oppo.ꝙ ijdem teſtes non poſſint recipi.nam non poſſunt aliquid addere,vel detrahere, ꝙa eſſent ſibijpſis ⁊rij.rñ.inro pñt.ſi melius recordantur,& prius interrogati de quantitate exceſſus dixerunt ſe neſcire,uel non recordari:ſecus,ſi dixiſſent non eſſe ſ̄m Bar.quod eſt valde not. vel dic, de hoc exceſſu non fuerunt interrogati,quod eſt tutius.vnde ſi teſtis dixit ſe nihil ſcire,non dēt vlterius interrogari.& adde, ꝙ teſtis,qui melius ſuam conſcientiam informauit,poteſt addere ſuo teſtimonio id,de quo primo non recordabatur,ſecundum
5 Ber.†Quæro,qūo probetur æſtimatio rei?rñ.qñq; probatur per cōem curſum valoris,ut in rebus,quæ venduntur in foro,qñq; per cōem curſum reddituū,qñq; per vicinitatem aliarū rerum, qñq; ꝑ taxationē legis, vt no.hic,& C.de reſcin.vend.l.2. qñq; ꝑ cōem,& non ſingularem affectionem ⁊hentium,ut no.Cyn.in l.unica.C.de ſent.quæ pro eo. qñq; per inſtrumenta emptionū & locationum facta cōiter de ſimilibus rebus. qñque per æſtimum cōis.ff.de ꝓb.cum deleg. Et no.ꝙ iſtud c.hēt locū in omnibus ⁊ctibus bonæ fidei,vt no.C.loca.l.ſi olei.Item in ⁊ctu emphyteutico,quia redigitur ad inſtar locationis,ut Inſtit.loc. §. adeo.ſed quid ſi ⁊ctus bonæ fidei reducatur in ſtipulationem,vī præciſe ſtandum ſtipulationi,niſi interuenerit dolus.ff.de verb. obl.ſi quis cum aliter.& dic,vt ibi.ſed nunquid in foro animæ, licet contrahentibus ſe fallere in modico.dic quod non,quia ꝯ ſcientia idem eſt,quod bonus vir. ſed hoc non cōueniret bono viro,vt ſing.no.ff.de re.iu.l. 1. quo vadit igitur anima mercato-
b rum.[b] bene,ſi abſque conſi.fraudis negociantur.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Vltra.Adde de iſta dictione,vltra,Repet.in c.Raynutius,fo.196.n. 1.ibi,ultra dotem.

b Mercatorum.Vide omnino Iaſ.in l.ſi quis in conſcribendo.C.de pac.in quarto notabili,vbi etiam pulchre refert iſtud dictum Bal.hic, & vide etiam per eundem in l.ſi is qui,in vlt.col.ff.de vul.& pup.ſubſt.
Vinc.God.Vide omnino Io.de Anan.in c.in ciuitate,in j.gl.de vſur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia probatur etiam per teſtes.in prin.& nu.1.& 2.*
Sentētia diffinitiua in cauſa matrimonii poſſet ferri ſine ſcripti recitatione.
Partis intereſt filios legitimos & ſucceſſores habere.
2 *Acta iudiciorum probantur per teſtes.*
Sententiæ publicatio qualiter fiat.& an vlli vocentur.
3 *Tabellio,qui recipit teſtes,an poſſit eos publicare.*
4 *Scripturæ priuatæ,an poßint publicari iudicis authoritate.*
5 *Inſtrumenta publica,an poſſint vlterius publicari.& qui citandi.& nu.6.*
6 *De primordiali inſtrumento docere poſt publicationem,an ſit neceſſe.*
Publicationi teſtium,& inſtrumentorum,an vlli,& qui vocandi,& nu.5
7 *Partes,an poſſint de conſenſu partium publicare atteſtationes ſine iudicis authoritate.*
Iuſtrumenti tenor publici,vel priuati poſſit ne probari per teſtes.
8 *Citatio,an præſumatur in proceſſibus.*

CAP. XLII.

Albericus. Recipiuntur & publicant̄ teſtes, qui interfuerunt ſñæ,de qua ſcriptura nō apparet. Et primo ponitur petitio.ſcda ibi,idemq;.prouiſio.Caſus. Lāta fuit ſña diuortij nō in ſcriptis,ſed corā teſtib.deinde vir ſuſcepit duas uxores,videlicet ſcdam,mortua prima,ex utraq; uxore genuit filios,iſte erat nobilis & diues,& cōſortes eius deſiderabant mortē ipſius,ut poſſent mouere filijs qōnem,ꝙ eſſent ipſius.Iſte volens obuiare,vel obſtare corū malitijs ꝓ intereſſe ſuo & filiorū petebat dictos teſtes recipi & publicari ſup dicta ſñia ad memoriā ſempiternā,quærit̄ qd iuris? Papa mandat teſtes recipi,& in publicā formam redigi. No.ꝙ ſña lata non ꝑſumitur
1 lata,niſi probetur legitime lata.†No.ſñam diffinitiuam in cauſa matrimoniali poſſe ferri ſine ſcripti recitatione.dicit gl.fauore matrimonij,ſed hic certe nō eſt fauor matrimonij, cū ſuper diuortio ꝓnuncie̅t,nec ēt eſt fauor prolis,qa tpe ſñæ non ſuberat iſte fauor.dic ergo,ꝙ eſt ſpāle,qa ſpirituale, nec pōt alia rō reddi.No.ꝙ intereſt pīs filios legitimos & ſucceſſores hīe. Itē no.hic,ꝙ capitulū cognoſcit de cā matrimoniali, vel qa eccle-
2 ſia vacabat,uel quia talis conſuetudo,de reſtit.ſpo.literas.†Item no.hic,ꝙ acta iudiciorum probantur per teſtes.C.de hære.qñ. niſi oporteat ea fieri de ſcripti recitatione C.de ſent.ex peri. reci.l.2.& l.fi.No.hic ſñam publicari, quæ publicatio fit uocatis teſtibus,& redactis eorum atteſtationibus per tabellionem in ſcripturam,& tunc iudex publicatis atteſtationibus mandat dari fidem.C.de re iu.geſta.ſed mirum eſt,nam hæc petitio nō hēt aduerſarium in caſu huius. c.ergo nemo eſt citandus. ꝑterea litera non facit mentionem de citatione alicuius perſonæ extraneæ.ꝑterea gl.in d.l.geſta,dicit neminem extrinſecus citādum, qa cū nō ſit rō,qa magis debeat citari Titius,quā Seius, & ſic ꝺ ſingulis,ergo nullus eſt citandus.Item conſanguinei non pñt ſe opponere,cum ad eos nō pertineat tractare de hrditate uiuētis, ſic nec cum legitimatio filiorum a patre fit. ff.de lib.& poſth.l. Gallus,per Bar.& me.& hæc uera quo ad caſum noſtri capitu-
3 li.†Modo quæro,an tabellio,qui recipit teſtes,poſſit eos publicare?rñ.alia rō eſt tabellionis publicatio, dū ſubſcribit ſe & ſignū apponit,& iſtud pōt facere,ut non pereat morte tabellionis,tñ non facerēt fidē in iudicio,niſi ſequerēt publicatio iudicis,ut nō.in l.3.ff.q̄ in frau.cred.ſuper uerbo,patiatur,in gl. or.q̄
4 eſt multum no.†Quæro,an ſcripturæ priuatæ poſſint publicari iudicis authoritate?rñd.non eſt lege cautū,niſi in ultimis uolūtatib.ut C.de teſt.l.publicati.ꝙ dic,ut no.in Spec.de inſtr. edi.§.
5 oſtēdo,uer.& no.ꝙ teſtō.†Quæro,nunqd inſtra publica poſſint ulterius publicari?& dic ꝙ ſic,ſi ſit expediens,exēplū in priuilegijs. Itē in gñali inſtrō ꝓcuratoris, ꝙ expedit ſimul ꝓducere in diuerſis locis ſ̄m Inn.& fiet q̄dā citatio gñalis,nō tñ eſt neceſſe, ꝙ citetur ille,q ꝓcuratorē ⁊ſtituit,quia in hoc ⁊ſenſiſſe uī ſ̄m
6 Inn.facit ꝙ no.per Cy.C.de proc.l.j.†Sed nūquid poſt publica-
a tionē eſt neceſſe docere de primordiali inſtrō? [a] dic ꝙ non,ſ̄m Inn.& adde,ꝙ no.in d.§.oſtenſo,uer.& in hoc plenius.quod dixi de citatione,qñ publicat̄ priuilegium,eſt uerū,qñ alius publicat,ſed qñ ipſemet idē q ⁊ceſſit,nemo eſt citandus, cū in ptāte ⁊cedentis ſit de nouo concedere,ſ̄m Inn.ergo ſecus, ſi nō poſſet de nouo ⁊cēdere.hoc ꝓbo argō teſtōris q̄ pōt publicare teſtm̄ ſuū,C.de teſta.oīum.& tñ pupillus, cui facta eſt ſubſtō pupillaris,nō pōt publicare,ſed dr̄et publicari iudice mediāte. Ex his ⁊clude,ꝙ aliqñ requiritur edictū gñale,qñ pñtialiter nemini nocet,ſed potentialiter pōt multis nocere. Interdū requirit̄ citatio ſpālis,quia tangit ſpālem aduerſarium.aliqñ nemo eſt citandus,qa neminem tangit,vel quia nemo ⁊dicit, ut eleganter
7 no.Arch c.diſt.⁊ morem.†Quæro,nunquid de conſenſu partiū ipſe partes poſſint publicare atteſtationes ſine iudicis auctorita te?dicit Spec.ꝙ non,in d.§.oſtenſo,uer.hoc ēt no.& adde,quod no.ff.de admi.tu.l.chyrographis, ī prin.in j.gl.ſing.& quod dixi C.de eden.auth.ſi quis in aliquo documento. & utrum tenor inſtr̄i publici,uel priuati,uel priuilegij probari poſſit per teſtes, ſicut e⁊ tenor teſtiū per inſtr̄a,dic ut legitur & no.C.de fi.inſtr.
8 ſicut iniquum,& plene per Arc.c.di.⁊ morem.†Quęrit In.utrū in proceſſibus præſumatur citatio?& uī ꝙ non,quia eſt facti,& eſt ſeparata ſolēnitas,ſeu extrinſeca,in ⁊rium,qa eſt de ſtylo,& eam exigit natura cauſarū.dic,ꝙ in antiquis factis præſumitur, in recentibus non:idem tenet Cy.de fi.inſtr.in emancipatione. dic ēt,quod ſi partibus præſentibus & non reluctantibus eſt lata ſentētia,pręſumitur in præambulis actis partes fuiſſe citatas, c.qm̄ ⁊ fal.ſ̄.de proba.per Inn.Item in decretis, qa fiunt partib. pñtibus & uolentibus,ut no.in l.j.C.de fide inſtr.& iu. haſtæ fil. lib.10.prorſus in extraiudicialibus eſſet ſecus, de eo qui or.fur. ſuſce.innotuit,per Inno.de uerb.obl.ſciendum,per Dyn.

ADDITIO.

a Vinc.God.Inſtrō. Adde ꝙ inſtrumentum rem manifeſtam facit.Rui.cōſ.128. num.1.6.& 13.lib.4.

SVMMARIVM.

Publicatione atteſtationum non obſtante produci poßunt in cauſa matrimoniali teſtes ſuper eodem capitulo,in prin.
1 *Negatiua conſanguinitatis probatur per propinquos contrahentium & antiquos teſtes,qui nouerunt gradus & perſonas.*
Numerus maior in negantibus præfertur minori in affirmantibus.
Matrimonii diſſoluendi quæſtio aliud eſt a controuerſia eius contrahen.
2 *Teſtes producti ad vnum finem non probant,neque reprobant,niſi mutetur ipſe finis.*
Mutatio controuerſiæ quibus modis intelligatur.
Fama abſorbetur,probata veritate contraria.

CAP.

BIU Cujas

CAP. XLIII.

Cum in tua. Publicatis attestationibus super eodem capitulo in causa matrimoniali testes ꝑ
ducꝰ possunt ad reprobandum alios. Casus, duo uolebant ꝯhe-
re matrimoniū, obiiciebatur consanguinitas, probauerunt non
esse cōsanguinitatē per 11. vel 12. propinquos. demum ꝯxerūt,
postea fuit accusatū matrimonium, probata consanguinitate ꝑ
4. vel sex testes. Quęritur, qd iuris? respondetur, ꝙ si primi testes
de nouo sunt producti, eorū testimonia ꝑualent, nec possunt eo
ꝓtextu repelli ꝙ partes testificata didicerint, cum talis exceptio
1 nō habeat locū hoc casu. No. negatiuā † ꝯsanguinitatis ꝓbari ꝑ
ꝓpinquos ꝯhentiū, & antiquos testes, q nouerunt gradus, & ꝑ-
sonas. Itē ꝙ numerus maior negantium præferunt numero mi
nori affirmatiuū. nō ob. ꝙ no. ff. de ar. l. diem ꝓferre. §. si plures.
quia ibi loquit in negatiua ꝓbabili. No. ꝙ testes, qui ad aliud &
ob aliud iurauerūt, possunt iterato deponere, sed requirit nouū
iuramentum & noua productio. No. quod testes, qui iurāt sup
matrimonio ꝓtrahendo iurant ad aliud, q̄ illi qui iurant super
matrimonio dissoluendo. ar. ff. de ꝯdi. & demon. l. Titia vsusfru-
2 ctus. † No. ꝙ testes ꝑducti ad vnum finē nō probant, neque re-
probāt, nisi mutetur ipse finis. vnde si mutetur terminus, a quo
siue terminus ad quem, seu medium ꝯcludendi, non probant
in noua instantia, nisi iterū examinarent. Quæro, quid vult dice
re litera ibi, in hoc casu? dic. i. in causa matrimoniali, quando est
quęstio de falsitate testium. Ber. istam cōclusionem tenet omis
so multilo quio secūdum Io. And. Ex prima gl. collige, ꝙ testes
inducti ad elidēdum famā absorbeāt eam probata veritate cō-
traria, vt ff. de hære. insti. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicari debent impedientes partem in testibus producendis, iuran tes tibi non testificari, coguntur testificari, & consanguinei impedientes præsumuntur facerere de conscientia communi & mutata voluntate.*
Ad officium iudicis pertinet, ne probatio subtrahatur.
2 *Domestici præsumuntur non facere, nisi quod placet maiori suo, licet hæc ꝓ sumptio recipiat in contrarium præsumptionem.*
3 *Protestatio in subtractione testium fit ad cautelam, vt non videatur protestans in mora probandi. & quid operetur.*

CAP. XLIIII.

1 **Constitutis.** Excommunicari † debent impedientes partem in testibus producendis, & iurā-
tes tibi non testificari, coguntur testificari, & consanguinei im
pedientes præsumuntur facere de cōscientia communi & mu
tua voluntate. Casus. Canonicus accusauit Archiepiscopum de
simonia, & sentiens, quod consanguinei Archiepiscopi impe-
diebant testes, fuit hoc protestatus, & habuit recursum ad pa-
pam. Papa ex officio intendens prouidere, ne subtrahatur pro-
batio, tulit generalem sententiam excōmunicationis in impe-
diētes testes, qui iurauerunt nō testificari, mādans huiusmodi
iuramento non ligari: archieꝑs autem quia verisimile erat, ꝙ
cōsanguinei eius eo volente talia ꝑpetrarent, mandauit suspen
di a pontificalib. donec fecerit ꝯsanguineos a vetitis abstinere.
Et no. hanc præsumptionē, & facit ff. de condit & demon. l. hīs
meus. §. ꝙ in fraudem, & ff. qui sine ma. ad liber. perue. l. impera
tor. nō ob. s̄. de resti. spo. cū ad sedē, quia ibi ex violentia nihil ac
crescebat ep̄o, sed ep̄atui: hic autē cogebat personam eius, & sic
omnes consanguinei sunt suspecti, ut l. j. C. si quacunque p̄ditus
potestate. No. in isto c. iudicem ex officio ꝓuidere, ne subtrahat
probatio. No. ꝙ licet in criminalibus non cogātur testes, excō-
municātur tamen impedientes, vt hic. No. temerariū iuramen-
tū a testimonio non repellere, & est ratio, qa si repelleret teme
ritas non obesset delinquenti. † No. p̄sumi, ꝙ illi de domo non
faciāt, nisi illud, ꝙ placet maiori ipsorum. Ista præsumptio reci-
pit probationem in contrariū secundū Bern. & facit ad statuta,
quæ puniunt tōtam domū pro delicto vnius. & est ratio, qa nō
3 p̄sumitur, ꝙ delinqueret cœteris de domo obuiantibus. † No.
protestatio, de qua loquit litera in subtractione testium, sit ad
cautelam, ut non videatur protestās in mora probandi, & nihil
a aliud operatur, nisi ꝙ præmissa protestatione a impedimentum
facilius probatur, quod est notan.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Protestatione. Adde ꝙ protestatio non requiritur si notorie deim pediente apparet, Rui. cons. 136. nu. 5. lib. 5.

SVMMARIVM.

Testes producere quis non prohibetur super antiquis capitulis, nisi in duobus casibus. in prin.
1 *Rex quilibet dicitur princeps.*
Nobiles dicuntur esse barones.
Boœmia non habet nisi unum episcopatum.
Vxor sequitur forum viri etiam cum litigat cum eo se defendendo.
2 *Attestationes si sint publicatæ, tamen partes non didicerunt testificata, an possint testes de nouo produci.*
De appellationum geminatione remissiue.
Sententia ualet, etiam si quis ab aduersario fuerit impeditus, ne prætorium ingrediatur.
3 *Testificata, an dicatur quis didiciſse, nisi actis inspectis, & lectis.*
Testium vox non est de actis.

CAP. XLV.

Constitutis. Qui testificata nō didicit, nec renūciauit testibus producendis super antiquis ca-
pitulis, testes ꝑducere poterit. primo ponit formā processus, &
grauamē appellātis. secūdo dat iudices, ibi, mandamus. Casus,
Boœmius princeps petebat diuortiū ab uxore, & dū ipia vellet
se defendere, īpediebāt ꝑ satellites ab ingressu loci, ubi ius red-
debāt, appellauit, appellatione non obstante iudex tulit sentētiā
diuortij, ab ista sententia iterū appellauit, q̄rit qui testes debeāt
recipi in cā appellationis? rn̄, ꝙ omnes, qa partes nō didicerunt
testificata, nec renunciauerūt testib. ꝑducēdis, & ita mandat pa
1 pa iudicibus, partibus prius ad locū idoneū cōuocatis. † No. ꝙ
a quilibet rex. a dr̄ princeps. Itē illustris, alij barones dn̄r nobiles,
ut hic dicit litera. No. ꝙ in Boęmia nō est nisi vnus episcopat⁹,
& ꝙ rex Boęmiæ in cā matrimoniali p̄t ipsum adire, licet vxor
eius p̄tēsa, vel vera, sit de alio foro. & sic no. ꝙ licet vxor litiget
cū viro se defendendo tn̄ sequit forum viri, quod est menti te-
2 nendum. † Quærit Ber. ecce sunt publicatæ attestationes, tn̄ par
tes nō didicerunt testificata, nūqd p̄nt testes de nouo ꝑduci?
& determinat ꝙ sic. Idem tenet Spe. & Bar. ꝙsuluit Host. ꝯ, qa
tres sunt termini a iure p̄fixi impediētes aliorum testium pro-
ductionem. s. renūciatio, percūctatio, & publicatio, ſin Host. &
est ratio, qa essent necessaria in nouis testibus noua publicatio,
& posset diuidi testiū publicatio, & sępius fieri super eodē. c. &
sic processus esset ꝑ parte apertus, ꝑ parte secretus, ꝙ est absur-
dū, quia processus non debent intricari. s̄. de iud. exhibita. vel di
stingue, vtrum publicatio fuerit facta solenniter partibus p̄sen
tibus, vel per verā contumaciam altero absente, & tunc est ue
ra opi. Host. aut ex abrupto, & tūc est vera opi. Ber. hæc secūda ꝑ
ductio non pōt per protestationem reseruari nō magis, q̄ si qs
protestetur se posse appellare post 10. dies, nisi de partiū uolūta
te, ar. ff. qui satis. cog. si fideiussor. ff. de app. ex cōsensu. Itē dic, ꝙ
publicatio cū aliquo tēporis spatio obstat, casus est ꝯ. ca. ꝑ tuas.
quia protestatio est contra ius, ar. gl. q̄ est in c. gratiæ. de rescr. in
cle. No. hic de duab. appellationibus, tn̄ nō fuerūt interpositę
super eodē. de geminatione aūt appellationū super eod ē dic,
vt no. Bar. ff. de noui ope. nun. l. cū procurator. No. hic posse re-
nunciari testib. in causa matrimoniali. dicit Ber. non loquit hic
de testibus respectu causæ matrimonialis, sed de testibus sup ꝑ
cessibus iudicū. No. ꝙ licet iudex, uel aduersarius faciat claudi
portas citato, ne possit ingredi prętoriū, tn̄ valet sentētia, sed re-
3 scindit remedio appellationis, † Quæro, an dicatur quis didiciſ-
se testificata, nisi actis inspectis & lectis? dico lectis nō casu for-
tuito, sed lectis ad hoc sciendū, arg. de trāsa. l. de his ꝯtrouersijs,
facit quod not. ꝯ. e. vltra tertiā. vbi dicit, ꝙ tūc dicitur didiciſſe,
quando didicit per scripturam, non quando per vocē testium,
quia talis vox testiū non est de actis, didiciſſe autem debet acta,
& non exrtinsecus. tene menti.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Rex. Adde ꝙ Rex & alius non recognoscēs superiorem potest om nia in terris suis quæ potest imperator vniuersaliter. Rui. cons. 32. nu. 5. lib. 1.

SVMMARIVM.

Testimonium de auditu auditus, vt valeat, 12. requiruntur, & quæ, in princ. & nume. 2.
Vita hominum breuis, & quæ, in prin.
Discimus exemplis & experimentis, ibid.
1 *Infame est id, quod descēdit ab infami, & suspectum est, quod oritur a suspecto.*
2 *Infami non communicatur bona fama.*
Testificari est actus legitimus.
Iurare testis nequit per procuratorem.
Vterque dictionis natura quæ.
3 *Testes non habent probare ueritatem consanguinitatis.*
Consanguinitatis possessio an reperiatur in transuersalibus.
Possessio inter pares non esse dicitur.
E malis duobus minus eligendum.
4 *Testes graues qui dicantur.*
Famæ bonæ quilibet esse præsumitur naturaliter.
Senioribus in facto antiquo magis, & fonti scientiæ potius, quam riuulis creditur.
5 *A maioribus suis audiuisse se dicētes an debeant interrogari vlterius, scilicet a quibus audiuerint illi maiores.*
A populi maiori parte qui dicit audiuisse, non est vlterius interrogandus, nisi in casu.
Indefinita locutio sufficit in indefinitis.
6 *Testis si dicit se nihil scire, licet audierit dici etiam si ex illo habeat vehementem opinionem, non est periurus.*
Auditus duplex.
In teste fit relatio ad sensum non ad credulitatem.
7 *Lineam vnam si duo probant, an debeant, probare stipitem.*

Stipites

BIU Cujas

Stipites dicuntur in matrimonialibus, & feudis fratres.
8 *Lineam unam si duo probant, & alii duo aliam lineam, an ex coniunctione istarum duarum probationum sufficienter probetur uterque gradus.*
Adiuncti ratione quis aliquando concludit, non per se tantum.
Testis, ut probet per syllogisticum argu. sufficit.
Argumentis causa deciditur.
9 *Testis vnus si in probanda iurisdictione dicit, quod vidit exerceri unum uerum actum iurisdictionis, & alius dicit de alio actu, an probent eum usum iurisdictione.*
Genus repraesentatur in qu alibet sua specie.
Singulares testes non dicuntur, qui quid per singulares actus ex uno fonte prouenientes attestantur.

CAP. XLVI.

Licet. In computandis gradibus consanguinitatis, & affinitatis in quaestione matrimonij, vt ualeat testimonium de auditu auditus, requiruntur sex, quae concernunt personas testiũ, & sex q̃ concernunt dicta testiũ, prima sex, q̃ requirunt ad psonas, sunt ista primũ, quod testes sint graues psonae. 2m, qđ q deponunt per auditũ, pceperint ante litẽ motã. tertiũ, qđ audierint ab antiqorib. suis. quartũ, ꝙ non ab uno, sed a duobus ad minus. quintũ, ꝙ nõ ab infamibus, nec suspectis, sed fide dignis. sextũ, ꝙ nec unus a plurib. nec infames ab honestis. Sex aũt, q̃ sequunt ad dicta, sunt haec. primo, ꝙ proprio iurõ affirment, quod ferẽt testimoniũ, non procedũt odio, amore, uel timore, vel aliqua cõpensatione. Scđo, ꝙ psonas declarent p noĩa propria, appellatiua, demõstratiua, vel circũlocutiones sufficiẽtes. Tertio, ꝙ ab utroq; latere singulos gradus ꝯsanguinitatis, vł affinitatis clara ꝯputatione distinguãt. Quarto, ꝙ ꝯcludant suo iurõ se id, ꝙ deponunt a suis maiorib. accepisse. Quinto, ꝙ adijciatur se ita credere esse. Sexto, ꝙ iurati deponũt se vidisse psonas in pdictis gradibus, vel saltẽ in vno pdictorũ graduũ ꝯstitutas p ꝯsanguineis se hr̃e. haec si quidẽ requirunt, qa si testimoniũ de auditu posset matrimoniũ dissoluere, esset periculũ, qđ maius est, si uerum coniugiũ dissoluitur, quã si uerũ ꝯhitur etiã ꝯ hoĩum statuta. i. contra ius positiuũ. Expone literã ibi, propter hominũ vitã, scribitur in Psalmo, erũt dies illorũ anni lxx. & sic
a no. ꝙ lxx. an. vr̃ vita breuis. [a] itẽ pauci sunt qui hanc vitã ascendant. Ibi, didicimus, no. exẽplis, & experimẽtis disci. Ibi, Cũ iam. i. nouo iure. ibi, Personae graues. hoc est primũ, qđ requirit circa psonas testiũ, ut ualeat testimoniũ de auditu. ibi, & ante lit. no. ar. ꝙ fama, q̃ surgit post li. motã, nihil valet. ibi, Ab antiqoribus, tertiũ quod requiritur. ibi, Suis, s. de ipsa cõsanguinitate, vel ipsius testis. ibi, vno no. ꝙ ubi plures pp unum, utrobique tm̃ vnũ. ibi, Si viueret. no. ꝙ ille, q non sufficit pro se, nõ sufficit pro alio. ibi, sed duobus, quartũ. ibi, Ad minus, nota, ꝙ in hac causa
1 non defertur sacramentũ in defectũ probationis. † ibi, Nec infamibus, quintũ requisitũ. no. ꝙ id, qđ descẽdit ab infami, infame est, & id qđ oritur a suspecto, suspectũ est. ibi, & oĩ exceptione maioribus, sic. C. de contrahen. & ꝯmit. stip. l. optimã. ibi, Cũ satis, no. hoc verbũ, ꝙ ubi repellunt actores, repellunt eius sequa-
2 ces. † ibi, Nec tñ, sextũ. ibi, A pluribus, ẽt bonae famae. no. ꝙ bona fama nõ cõicatur infami? vnde bona fama parentũ deliranti filio non pdest. ibi, Actus legitimi. no. ꝙ testificari est actus legitimus, qđ est no. & ideo infames repellunt. ibi, Proprio. no. ex hac litera, ꝙ testes nõ iurant p procuratorẽ 2m Pet. tene menti. ibi, Referẽdũ, primũ quod requiritur quo ad dicta testiũ. & no. ꝙ iurare est primũ in ordine. ibi, vel qũo. ff. de calũ. quin ẽt. ibi, personas, 2m requisitũ. ibi, demonstratione. ff. si cer. pet. certũ. & adde, ꝙ no. C. qui testa. fa. pos. hac consultissima. de illo Gallo presso bidello Azonis. ibi, sufficiẽti. ff. de re. du. qui habebat. ibi, Ab utroque. tertiũ, & ponitur hic dictio ista cõplexiue. de natura istius dictionis, uterq;, habes. ff. man. creditor. §. duob. ibi, clarũ. no. ꝙ dictũ testis dẽt esse clarũ. ibi, & in suo, quartũ. ibi, ꝯcludi. no. ꝙ dictũ testis dẽt concludere. ibi, Maioribus ascẽdentib. no. collaterales nõ dñr maiores, ut ff. de gra. l. Iurisconsultus. ibi, & cedere, quintũ, & no. qđ ꝯscientia iuuat dictũ testis. ibi, sed & sic aliquid proprij sensus, & uisus reqrit. Itẽ no. requiri iurm credulitatis. non ergo sufficit dicere, credo, nisi testis iuret 2m glo. & vr̃ dicere contrariũ in l. j. ff. de ven. insp. sed illa glo. dẽt intelli
3 gi de iurõ essentiae, non de iurõ essentiae. † ibi, Se hr̃e, & sic se vocando, tales se reputãdo, vt s̃. ti. j. c. per tuas. & est no. ꝙ testes nõ hñt probare veritatem consanguinitatis. itẽ no. possessio cõsanguinitatis reperitur ẽt in trãsuersalibus, & hoc per Cy. C. de pb. neq; natales. vbi videas, sed Iac. de Ra. dixit, qđ inter pares non est possessio, qa possidẽs maior est, quã possessus. ꝯ quem est, vt ff. si cer. pe. l. eius, qui in puincia. §. fi. & ff. de in ius vo. sed si hac. §. si liberta. ibi, Tolerabilius. no. de duob. malis specialib. minus eligẽdũ est. ibi, statuta hominũ. i. ius positiuũ, & no. qđ ius cano
4 nicũ appellat statutũ. † Exposito tex. cũ no. q̃ro vna cũ Ber. q dicantur testes graues? & dic qđ hi, q sunt bonae famae, & quilibet p naturalem rationẽ est bonae famae, ẽt si aliter non probaretur ẽt si esset de India, 2m Ber. qđ illa fama non est populi proclamatio, sed status illęsus naturae rõnalis. ff. de var. & extraor. cog.
b l. agnitionẽ. Itẽ dic, ꝙ in facto antiquo [b] magis credit seniorib.
5 Itẽ no. ꝙ nõ magis creditur riuulis, quã ipsi fonti sciẽtię. † Quaero, nunquid illi qui dicũt se audiuisse a maioribus suis, debeãt interrogari ulterius, s. a quibus audiuerint illi maiores? rñ. nõ, tũ quia nesciũt, tum qa esset abire in infinitũ, & subuertere facultatem pbandi, secundũ Host. & per hoc dico, quod testis, q deponit famã esse, qa audiuit a maiori parte populi, nõ dẽt interrogari vlterius, videlicet a qb9 maior pars populi audierit, uel q fuerint illi, q fecerunt maiorẽ partem populi, sicut nec hic interrogat, qui fuerũt illi maiores sui. sufficit enim de indefinitis
6 indefinita locutio, nisi forte tales essẽt suspecti. † No. ꝙ interdũ audio dicere, interdũ audio dici. Nã si audio cõtrahẽtes, audio eos dicere: sed audio alios, audio de eis dici. primo casu audio ẽ esse rei, secundo casu audio auditum esse, & vocat auditus secũdus. i. auditus audit9. & si testis dicit se nihil scire, nõ est piurus, licet audierit dici, etiam si ex illo habeat vehemẽtẽ opinionẽ, quia intelligitur, quod nil scit. s. sensu corporis proprio. Nã ad
7 sensum fit relatio in teste, non ad credulitatem. † Quaerit gl. nũquid ille, qui uult probare gradus, debeat probare stipitẽ. i. fõtẽ generationis? & dic ꝙ nõ. sufficit. n. quod probet principiũ, & finem quaternarii numeri. nam ipsi fratres, qui sũt prĩcipiũ descensionis, dicunt in hac materia esse stipites, sic in feudis, vt pa
8 tet ĩ c. j. §. cũ uero grad9. q feu. da. pos. col. x. † Quaerit gl. si duo pbant vnam lineam, & alii duo aliam lineam, an ex cõiunctione istarum duarũ probationũ sufficienter probet vterque gradus? & dic qđ sic, si testificant de uisu. secus, si de auditu, de hoc no. xxxvj. q. 6. de parentela, Itẽ no. quod qui non ꝯcludit p se, aliqñ ꝯcludit ratione adiũcti, vt ff. de flu. l. quo minus. Item sufficit, ꝙ testis probet per syllogisticum argumentum, in quo qbusdam praemissis aliud de necessitate sequitur. Itẽ causa decidit argumentis, vt no. ff. ad Trebel. q filium. §. Sabinus, & ibi bona. glos.
9 † Quaero, qd si in pbãda iurisdictione vnus testis dicit, qđ uidit exerceri vnũ verũ actũ iurisdictionis, & alius dicit de alio actu, nunquid probant eum vsum inrisdictione? dicit Inn. quod nõ. quia tales testes sunt singulares. ff. de test. ob carmen. §. fi. dic, ꝙ cum isti actus non possunt exerceri nisi per quoddam prẽabulum. i. sedendo pro tribunali, etiam in hoc prẽabulo sunt cõtestes, quod pbata est ex hoc quasi possessio iurisdictionis, nõ obstante quod actus specifici sũt singulares, qa descẽdũt ex vno fonte, sicut probant gradus, q descendunt de vno stipite p istã gl. item quia genus reprẽsentatur essentialiter, & etiã intuitiue in qual ibet sua specie.

ADDITIONES.

a Vide Raph. Comen. in consi. xliii. & omnino Barb. in repetitione rubri. C. qui admitti. in 12. fol. pe. & vlti. colu.
b Vinc. God. Adde ꝙ testes de auditu in antiquis plene probant dominium. Rui. consi. 14. num. 8. libro. 4. Et quando non probent. idem consi. 173. nu. 8. lib. eo.

SVMMARIVM.

1 *Testes post publicationem ad petitionem producentis interrogari nõ debẽt, nisi quando super omnibus capitulis, deposuerunt, uel ex officio iudicis.*
2 *Omißum suppletur, etiam si non sit appellatum a grauamine.*
3 *Grauamen, quod iudex malitiose intulit ipse idem emendat.*
Interrogatorium testium quod esse debet, & num. 6. & 7. & quid sit. nume. 8.
4 *Testes non debent examinari super impertinentibus.*
5 *Interrogatorium quid sit, & qualiter iudici producitur.*
Articulorum, & interrogatoriorum vtilitas, & quibus. & nu. 10. & nõ necessarii articuli. nu. 13.
6 *Interrogationes alio modo fiunt parti, alio modo fiunt testi.*
7 *Testium examinatio, an sit valida, non dato interrogatorio, & articulis.*
Interrogare iudex super quibus debeat testes, & quid si qua omiserit interrogatoria, & nu. 2. & 6.
Fides bona non praesumitur in eo, qui allegat eam ad fundandã praescriptionem, licet secus in fructibus.
Omißum quae uitiet.
8 *Capitula an debeant probari, vel improbari per iudicẽ, & similter interrogatoria super eis, & quae tacite videatur admisisse.*
9 *Copia capituli, vel articulorum, an sit danda parti.*
Positionum, & articulorum conceptio quae & quibus in causis sit utrorũque uel alterutrorum locos, & quibus positionibus respondendum, & numero 13.
10 *Iudex instruitur per articulos, & similiter testes.*
11 *Parti aduersae an fienda sit copia de interrogatorio.*
12 *Pars an teneatur instruere aduersarium aut facere copiam aduersario de nominibus testium.*
Edenda sunt omnia aduersario, quibus quis vsurus est in iudicio, ẽt nomina testium.
13 *Reus coniunctus & confessus, an possit lata sententia appellare.*
Conditio in articulis, & si negati fuerint, probare intendo, nõ infringit testimonia super confessis, & ratio.

Testes

BIU Cujas

Testes examinari possunt super libello, & quo modo sine articulis.
14 *Iudex non tenetur recipere testes, nisi iurent dicere veritatem super tota causa.*
Iurare de quibus debeant testes.
Citatio testium an omissa vitiet testimonium.

CAP. LXVIII.

1 Per tuas. †Testes post publicationem ad petitionem producentis interrogari non debent, nisi quando super omnibus capitulis non deposuerunt. secunda pars ibi, nos igitur. Casus. Inter canonicos sancti Petri ex vna parte, & G. Simonis ex altera coram Præposito Molisij iudice delegato sup quibusdam terris quæstio vertebatur, fuerunt examinati & publicati testes, quos dictus G. post tres menses post testium publicationem elapsos petijt interrogari super antiquis capitulis. Quæritur quid iuris? respondetur non interrogandos, nisi a principio iste postulasset interrogari super certis capitulis, de quib. malitioſe, vel negligenter interrogati non fuerūt. In tex. ibi, Tribus mensibus, factum narrat, quia idem, si est ante, vel post tres menses, quia tempus publicationis inspicitur. Ibi, Interrogari super antiquis capitulis, dicit Inn. ꝙ iudex ex officio potest repetere testes. ſ. quando causa fundatur ex officio, vel quando supple-
2 tur ex mero officio. ĵ. c. cum clamor. ibi & hæc, per Inn. †Ibi, Super certis capitulis. ſ. approbatis per iudicem, Inn. Ibi, Negligenter, æquiparantur hic dolus, & negligentia, alibi differunt, ſ. cum agitur de illorum pęna, vt s̄. de elec. c. nihil. & ĵ. de fal. ad falsarium. & facit ff. de dam. infec. l. 4. §. in eum. & in Auth. de qōne. §. super hoc. & no. omissum suppleri, ēt si non sit appellatum a grauamine. tene menti. hoc aperte patet per id, quod dicit de tri
3 bus mensibus, quia post decē dies appellari non pōt. †Item not. ꝙ grauamen, quod iudex malitioſe intulit, ipse idem emendat. ex isto c. principaliter no. ꝙ testes sunt interrogandi super interrogatorio dato iudici,[a] dum tn̄ interrogatorium & examinatū & appositū per iudicē, &c. Modo q̄ro, qd sunt capitula? rn̄. sicut digiti sunt articuli manus, vt ff. de statu ho. l. nō sunt liberi. ita capitula sunt articuli litis coniunctim, vel diuisim tendentes ad vi
4 ctoriā, alioquin sunt impertinentes. dicit Inn. ꝙ super impertinētib. † non dēnt testes examinari. & est rō, qa iudex non dēt hoc pati, tex. est singu. ff. de iureiurā. si duo patroni. §. idem Iul. in ver. nec pati. ꝙ verbum alibi nō reperīt, & si sunt examinati sup impertinentib. non valet examinatio ſm Inn. maxime quia sup eis
5 non sunt iurati. Itē quia super impertinentib. nō est lis ꝑte. † Sed q̄ro, quid est interrogatorium. rn̄. est sciptura continēs, qualiter & de quibus testes debeant interrogari, & producuntur ista interrogatoria iudici, vt nihil per negligentiam, vel obliuionē de ꝓtingentibus omittatur. & no. ꝙ articuli fiunt ad veritatē producentis eos. Sed interrogatoria fiunt ad vtilitatē aduersæ partis, si
6 cut. n. est vtile dare articulos, examinari testes super istis potius, q̄ examinari ꝓfuse super toto libello, ita e ꝯrio est utile parti aduersæ testes interrogari de causis scientiæ, & de circunstantijs, ꝙput exigit qualitas causæ, vel personarū, ſm Inn. † Et no. ꝙ interrogationes alio modo fiunt parti, alio modo fiūt testi. primæ. n. vocantur interrogatoriæ, ad quas tenetur rn̄dere. ff. de interrog. act. l. 1. & raro interrogabantur actores, nisi ex illa cła generali, de interro. act. l. vbicunq;. vel ubi actor esset obscurus, quia cogit̄ se declarare, vt ff. depos. l. j. §. si quis argentum. interrogatorium aūt solenne testibus moribus testium est introductum, vt in ca.
7 sępe, de ver. sign. in cle. † Sed nunquid non dato interrogatorio valet testiū examinatio? Item quid si articuli non sunt producti? rn̄. valet super oīb. quæ faciunt ad cām, Inn. Sed quid si interrogatorium sit super circunstantijs, & est omissum de istis per iudicē interrogari? rn̄. valet examinatio, quia non est omissum aliquid substantiale, sed si esset omissum aliquid quod esset de substantia, ut in p̄scriptione titulus, ꝓtinua possessio, & bona fides, tunc nō valeret testium depositio, nisi ꝙ omissum est per testes suppleret̄. & dicit Inn. ꝙ iudex dēt interrogare de substantialib. siue pars dederit super hoc articulū, siue nō, nec dr̄ supplere de facto, qa hoc includitur in natura litis, & actorum ſm Inn. & sic no. testes interrogādos debona fide possessoris, & sic innuit Inn. ꝙ non p̄sumatur bona fides in eo, qui allegat bonā fidē ad præscriptionem fundandā, quia tractat de lucro captando cum alterius iniuria, licet præsumatur bonæ fidei quo ad fructus, qui acquiruntur pro labore, & sumptu, & sic tractatur de damno vitādo, vt ff. de peti. hære. l. sed si. §. scire, Insti. de act. §. aliæ. Itē no. ꝙ li
8 cet aliquid sit omissum in reliquis, processus tenet nisi quatenus dependeat ab omisso. satis patet ex tex. & gl. Bern. † Quæro, nunquid capitula debeant probari, vel improbari per iudicem, & similiter interrogatoria super eis. rn̄deo, sic, & statur approbationi, vel improbationi iudicis, ſm Inn. idē no. in Spe. de teste. §. nunc videndum, ver. approbatur. Approbatis. n. articulis p̄nt declarari obscura libellorum, ut ait Spe. ibi ad finem. & si q̄ō sit, an debeant admitti, an nō, ad iudicis officium spectat, tex. est not. ff. de iureiu. l. iusiur. & ad pecunias. §. si de qualitate. facit, ff. qui satis. cog. l. si cum arbitro. & si male improbaret, potest hoc corrigere, quia mera interlocuturia est eadē, l. j. §. ex cā, & l. arbitrio ad de, ꝙ eoipso, ꝙ iudex recipit articulos, vel interrogatoria, vel cōsiderat super ipsis, videtur tacite admittere admittenda, & e ꝯrio non admittere non admittenda, & iō impertinentia, superflua, vel captiosa nunq̄ tacite admisisse vr̄, quia in dubio nunquam vr̄ iudex. i. bonus vir arbitrari iniquum. hoc satis probatur ex eo, ꝙ
9 no. ff. de reg. iur. non vr̄. §. qui iussu, & ff. de cond. inde. si procu. §. Celsus. † Quæro nunquid copia capituli, vel articulorum sit danda parti? dicit Inn. ꝙ sic, & si pars non opponit contra capitula, non potest de facili opponere, quia super istis testes non potuerunt deponere, sed si ista copia non fiat, nihilo minus valet testiū receptio, sed libere auditur ille, qui dicit, quod deposuerunt super impertinentibus. Inn. Sed nonne dēt fieri copia ad deliberādum. respon. illud est verum super positionibus, quia eis dēt rn̄deri, secus super articulis, quia articulis non est respondendum, & ideo prudenter facit ille, qui primo facit positiones & post responsiones ad ipsas facit articulos, quia non oportet articulari super confessatis, sed solum modo super negatis. & quando facit positiones dēt dicere, pono: qn̄ facit articulos dēt dicere, probare intendo. & iō in criminali personali, vbi reo permittitur negare, non fiunt positiones: post litem. n. contestatam non dēt in criminalibus fieri positio, sed articuli possunt fieri ad probandū per
10 testes, uel mixtim per instrumenta, uel mixtim per testes, & confessionem partis. & iō pn̄t fieri adminiculatoriæ positiones, sed non directæ super illo maleficio, quia eoipso, ꝙ quis accusat, astringit se ad duo. ſ. ad probandū, & ad pœnam talionis, si non ꝓbat. & gn̄aliter dico, ꝙ positionibus se astringentis ad probandū cum releuent aduersarium ab omni onere probandi, nō est rn̄-
11 dendum, vt ff. de prob. circa eum. ꝙ est no. † Et no. ꝙ per articulos instruitur iudex, & testes, qa nec iudex nec testes sunt semp instructi maxime de facto, ita ꝙ iudex nesciret semper interrogare, & testes semper rn̄dere ad ea, quæ requiruntur, ſm Inn. ar. C. qui test. face. pos. l. hac consultissima. §. at cum humana fragilitas. † Quæro, vtrum de interrogatorio sit faciēda copia parti aduersæ? dicit Inn. ꝙ non super circunstantijs, quia non datur ad in
12 structionem aduersarij, sed iudicis, ſm Inn. & nemo tenetur instruere aduersarium ad impugnandū se. ff. de li. ag. l. 2. post princ. maxime ad subornādos testes. † Itē no. in Spe. de teste. §. iā de interrogatorijs, in prin. ff. de eden. l. j. §. editiones. De nominib. aūt testium tenetur instruere aduersarium aut facere copiā aduersario, quia oīa debent edi, quibus quis vsurus est, hoc expresse determinat gl. ff. de eden. l. j. §. editiones. quia aliter non posset quis obijcere in personas ipsorum, ar. ff. de pub. l. cū si exhibuissent, & l. licet. §. posthumus. ff. nau. cau. sta. sed ꝯ vr̄. ff. de arbi. non ex omnibus. sed ibi non erat vsurus. de hoc no. in Spe. de teste. §. quali-
13 ter, post principium. † Ecce l. cauetur, ꝙ confessus, & conuictus non appellat, licet ēt in criminalibus causis. vnde pone, feci positiones, & coniunxi articulos conditionaliter dicendo pono, & si negabitur, probare intendo, reus fuit ꝓfessus, & nihilominus ꝓbaui per testes, lata snīa reus appellat, ego dico, quod nō potest,
b quia conuictus & confessus.[b] Spe. dicit, ꝙ imo est conuictus, qa non produxi articulos pure, sed sub ꝓdōne, si negauerit, sed illa conditio fuit apposita ad protestandum ꝙ me non astringebam ad probandum confessata, non ad infringendum testimonia, ꝓ quæ confirmatur confessio, cum testes possint sine articulis examinari. Nam articuli ſm Inn. fiunt ad instructionem, non ad necessitatem probationis. Idē dicit Spe. quod super libello absque articulis pn̄t examinari testes examinando eos super maiori, media, & conclusione libelli, quemadmodum si examinarentur super quodam syllogismo, ipsum probarent probando maiorem,
14 minorē, & conclusionem. † Extra no. ꝙ Inno. dicit hic, quod iudex non tenet̄ recipere testes nisi iurent dicere veritatem super tota causa, Inn. ꝙ verum est, si partes hoc petant, vel altera earū, & testes sciant veritatem totius causæ. non. n. tenentur iurare de his, quæ nesciunt, neq; de quib. nemo producit eos, neque super his de quib. non sunt citati, super quibus potuerunt deliberare, & sunt capitula separata, quia non valet dictum testis, qui deponeret super alio, q̄ super quo fuit inductus, ut no. Spe. de teste. §. oppo. in ver. Item ꝙ deposuit super alio. dicit Spe. ꝙ testis non citatus est suspectus, quia se ingerit, in Spe. de teste. §. qualiter, ver. uolens autem testes producere. ꝯ no. de his qui. vt indi. post legatum. §. his vero. hanc gl. allegāt aduocati antiqui. sol. hic iurat testificari omni affectione remota, ex quo iudex admisit eum, & valet testimonium, quia se purgauit per iuramentum. sed si hoc expresse non iurat, tunc est suspectus, vel dic arbitrariū esse hoc casu, sic & regulariter. ff. eo. l. 4. §. tu magis.

ADDITIONES.

a Iudici. Extende istum textum primo ut colligitur ex dictis Pau. de Ca. in consil. 319. incip. In casu, de quo quæritur, in ult. colum. omnino uide. Extende etiam ut per d. Ale. multum singulariter in consi. 103. incip. circa primum, ulti. col. 5. uolu.

b Vinc. God. Confessus. Adde quando confessus possit suam confessionem reuocare, Rui. consi. 31. nu. 3. lib. 4.

SVM-

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Compromiſſum factum per prælatum eo mortuo non expirat, ſed tranſit ad ſucceſſorem, licet de ſucceſſore in compromiſſo non ſit facta mentio.*
Iuriſdictio large interpretatur etiam in compromiſſo, & quid contineatur eius appellatione.
Compromiſſum expirat vno de arbitris mortuo, niſi ſecus actum ſit. nu. 3
Repetitio actorum fit, ſi ab arbitris itur ad ordinarium iudicem, ſecus ſi delegatus ſubrogatur.
Teſtis criminoſi morte non tollitur exceptio criminis.
2 *Arbiter factus archiepiſcopus an cogatur ſententiam dicere.*
3 *Compromiſſum ſi ſit in plures hoc acto, quod vnus poſſit iudicare aliis mortuis an iſte vnus poterit iudicare.*
4 *Arbitri ſimpliciter electi ſi ſint tres, an duo poſſint monere tertium ad ſentẽtiam ferendam.*
5 *Atteſtationes receptæ coram vno iudice, an valeant coram alio, an vero detur optio. & nu. 14.*
6 *Atteſtationes publicatæ coram arbitro, qui mortuus eſt, an valeant coram arbitro nouiter electo.*
7 *Teſtes recepti coram arbitratore an faciant fidem.*
8 *Arbitrator ſi pronunciauit contra dicta teſtium, quæ examinauit, & petitur reductio ad arbitrium boni viri, an ex dictis atteſtationib. fiat reductio.*
9 *Arbiter an poſſit citare partes ad loca multum remota, & nu.* [illegible]
Locus circunſcribit id quod fit in loco.
10 *Arbiter ſi ſit actum, quod in quocunque loco poſſit ſententiam ferre, an poſſit citare etiam ad partes remotas.*
Teſtes an producantur pluries curam arbitro, ſi ſit actum, ut ſemel, & pluries pronunciare poſſit.
11 *Cauſam totam qui ſemel diffiniuit, an poſſit iterum diffinire, & ſe corrigere.*
Sententia diffinitiua contra aliam diffinitiuam non valet etiam partibus cõſentientibus.
12 *Aduerbium, pluries, pro quot vicibus ſonat.*
Semel & ſæpius, & iterum, aduerbiorum vis & acceptio.
Prorogatio compromiſſi quoties, & vſquequo fieri poſſit, ver. ſed pone.
13 *Reus ſi non uult optare, ſed pœnam ſoluere, an poſſit.*
14 *Atteſtationes receptæ coram iudice, an valeant coram non iudice.*
15 *Teſtes ſi iterum producantur, an debeant iterum iurare.*
16 *Si ſubrogauit papa delegatum in proceſſu, pendente arbitrio an habeat locũ reconuentio.*
Reconuentio non admittitur in cauſa arbitratiua, licet delegatus ſubrogetur.
Appellatio tenet in cauſa delegata loco arbitrorum, & generaliter quando oritur actio in factum ex ſententia, & nu. 17
17 *Actio iudicati ſi naſcatur ex forma ſtatuti ex ſententia arbitri, vel arbitratoris appellari poteſt a tali ſententia ſicut a ſententia iudicis.*
18 *Reductio arbitramenti ad arbitrium iudicis ſi ſit petita, & iudex confirmauit vel infirmauit illud, an poterit appellari.*
Claudicare iudicium vitioſum eſt.

CAP. XLIX.

Præſentata. [a] Teſtes recepti coram arbitris faciũt fidẽ in iudicio, ſi mortui ſunt, vt C. de teſti. l. fin. Si aũt viuunt, eſt in electione illius, ꝙ quẽ producti fuerũt, an velit atteſtationes publicatas recipere, an teſtes de nouo deponere. Et primo petitio partis, ſcdo cãæ cõmiſſio, ibi, diſcretioni. Caſus. Inter quendam Archidiaconũ nomine ſui Archidiaconatus ex vna parte, & quoddã capitulum ex altera fuit cõpromiſſum in tres ſuper iuriſdictione, & corã ipſis trib. arbitris li. ꝯte. fuerũt teſtes publicati, deceſſit archidiaconus compromittens, & alius archidiaconatui ſucceſſit. deceſſit ẽt vnus arbiter, alius fuit creatus Archiepꝰ in remotis partib. tertius arbiter pñs, ſed arbitrari nõ valens, quia cõpromiſſum expirauit, tandẽ papa cãm delegauit. Quæritur vtrũ atteſtationes p̃dictæ receptæ corã arbitris valeant corã iudice delegato? rñdetur, ꝙ eſt in electione capituli, ꝯ ꝙ erant teſtes ꝓducti, vtrũ velit atteſtationes admittere, ſeu depoſitiones, vel teſtes iterato ꝓduci ſaluo in vtroq; caſu obiectu
1 legitimo in pſonas teſtiũ, & in dicta. † In tex. ibi, Prędeceſſorem,
b no. ꝙ ꝯpromiſſum [b] factũ ꝓ prælatũ eo mortuo non expirat, ſed tranſit ad ſucceſſorẽ, licet de ſucceſſore in ꝯpromiſſo non ſit facta mentio, qđ eſt no. dignũ. Ibi, Super iuriſdictione. large intellige ẽt ꝓ mero & mixto imperio, & ẽt ꝓ iuriſdõne tpali, & ſpũali. Et ſic patet hic, ꝙ de iuriſdõne tpali, & ſpũali, ac mero & mixto Imperio põt compromitti in verũ arbitrũ, ꝙ eſt no. dignum, & memoriæ commendandũ. Ibi, Ingteſſus. no. ꝙ qñ ſimpliciter in tres eſt cõpromiſſum, vno mortuo non remanet in duob. ſed expirat, Ibi, Vr̃. ſupple. & ita eſt. Inn. Ibi, Hmõi acta. ſ. proſequendo libellũ, li. cont. & teſtes, quia papa ſubrogat delegatum loco arbitrorum, ſed ſi transferẽtur ea ad iudicẽ ordinariũ oportet de nouo libellũ offerri, & de nouo litẽ ꝯteſtari, quia inſtantia nõ continuatur iudici, quia iudex non eſt eius ſucceſſor, quia acta in factũ reſpiciẽtia valent, ſed odio iudicij ſoluit finito ꝯpromiſſo ſm Inn. Ibi, ꝯſentiant. no. ꝙ ꝯſenſus non tollit ius opponendi, ꝙa non conſentitur ad hunc finẽ. Ibi, Tam in perſona, no. ꝙ morte teſtis
2 criminoſi non tollit exceptio criminis ipſius teſtis. † Quæro vna cũ Ber. an arbiter factus archiepꝰ cogatur ſnĩam dicere? dicit gl. ꝙ nõ, ut l. nõ diſtinguemus. §. ſacerdotio. ff. de arb. ꝙa honoratis.
3 eſt, & vr̃ nouus homo, vt ff. de condit. & dem. l. falſa. §. i. Quæro, ſi † eſt compromiſſum in plures, hoc acto, ꝙ unus poſſit iudicare alijs mortuis, an iſte vnus poterit iudicare. rñ. ſic, ſm Ber. Quę
4 ro † ſi ſunt tres arbitri ſimplr electi, an duo poſſint monere tertium ad ſententiam ferendam? dic, ꝙ non, de iure ciuili, vt ff. de arbi. ſicuti. quia forma compromiſſi dictat de trib. ſed de æquitate canonica valet monitio, ſi tertius nõ eſt cõparere valẽs, vt ĩc.
5 vlt. de arb. li. 6. Quæro quid in atteſtationibus receptis corã vno iudice, vtrum valeant corãm alio, an vero detur optio, loquor in eadem cã & in eiſdem litigatoribus? quidam dñt idẽ in iudiciis, vt no. s̃. c. cãm quæ. el j. tu dic, ꝙ ꝓꝓ iudicis auctoritatẽ ſtandum eſt atteſtationib. publicatis, ſed ſi nõ ſunt publicatæ, datur optio ſm Iac. Bu. ſed vr̃, ꝙ producentis ſit optio, non aduerſarij, vt s̃. ca. cum cãm, uer. ita verum, ſed ibi papa ſic uoluit. Item non erant
6 ibi teſtes rite recepti, vt ibi dixi. † Quæro, vtrum atteſtationes publicatæ coram arbitro, qui mortuus eſt, valent coram arbitro no
7 uiter electo? rñdeo, ſtandum eſt huic dec. † Quæro, quid de teſtibus receptis coram arbitratore. dicit Ia. Bu. ꝙ ſi iſte arbitrator habebat duplicem poteſtatem. ſ. arbitri & arbitratoris, & fuit ſecutus formã arbitrij, ſ. ꝙ fecit litẽ conteſtari, & teſtes iurare, ꝙ tunc licet in pronunciando ſequereꝰ formã arbitratoris, tñ adhuc hẽt
8 locum hæc decre. vt l. vl. C. e. & ibi per Ia. Bu. † Sed pone, arbitrator ꝓnunciauit ꝯ dicta teſtiũ, quæ examinauit, petitur reductio ad arbitrium boni viri, nunquid ex dictis atteſtationib. fit reductio? & dico, ſi teſtes iurauerunt de ꝯſenſu partiũ, ſtandum eſt at teſtationibus, quia iurm eſt conuentionale. hæc oĩa vera ſunt, ſaluis pactis compromiſſi, quæ omnino ſeruanda ſunt, vt no. di-
9 dicit tex. in d. l. fi. j. rñſo. C. eo. † Quæro, vtrũ arbiter ad loca multum remota poſſit citare partes, & dic quod nõ. ſm Inno. qui dicit, ꝙ vbi cœptum eſt cõpromiſſum, ibi finẽ accipere dẽt, ꝙ intellige tam in arbitro, quã in arbitratore, & no. hoc, quia locus circunſcribit id, ꝙ fit in loco. ff. de arbi. ſi cũ dies. ff. de iud. l. ſi lo-
10 cus. ff. de leg. 2. Titia Seia, in prin. † Sed ꝙd ſi eſt actum, ꝙ in quocunq; loco poſſit ſententiam ferre? vr̃, ꝙ poſſit citare etiam ad partes remotas, arg. ff. depoſi. l. Lucius. ꝙ verum eſt, ſi partes in eodẽ loco ſunt pñtes, alias dẽt reſtringi iſta ptãs arbitrio boni viri, nec põt hodie citare ad vnã ciuitatẽ, cras ad aliã cum diſpẽdio partium, ar. C. de ſpor. l. j. ar. in l. Meuia. §. fi. de an. leg. Sed quid ſi eſt actum, ꝙ arbiter poſſit ꝓnunciare ſemel, & pluries: nunquid corã ſeipſo teſtes producẽtur pluries ſuper eiſdem capitulis? rñ.
11 qa hoc non dictat pactũ. † Sed nunquid ſi ſemel diffiniuit totã cãm, põt iterum diffinire, & ſe corrigere? dic ꝙ non, nã ẽt de partium voluntate non ualet ſnĩa diffinitiua ꝯ aliam diffinitiuam, vt no. C. de tranſa. ſi diuerſa. quæ gl. non eſt alibi. iſta ergo verba intelligantur de interlocutoria, vel ut poſſit addere, vel interrogare, declarare vel pronunciare hodie de vna parte petitorij, cras
12 de alia, ꝙ aliter nõ poſſet. ff. de arb. quid tñ. † Sed pro quot vicibus ſonat aduerbium pluries? rñdeo, de neceſſario ſignificatu ſonat pro tribus vicibus, non in infinitum. ar. s̃. e. c. licet. & in Auth. de teſti. §. quia vero. idẽ, ſi dixerit, ſemel & ſæpius. Iſta oĩa aduerbia ſunt multiplicatiua numerorum, ff. de eden. vbi. §. hæc uox. ſed dictio iterum, bis ſignificat. ff. de leg. 3. fideicõmiſſa. §. ſi quis decem. ſ. qñ profertur in repetitione obligationis, & ad multiplicandam præſtationẽ, ſed ſi ad repetitionem cautelæ, intelligitur quoties opus eſt iuſtitia mediante, vel æquitate ſuadente. ſed pone factũ eſt cõpromiſſum cũ termino menſis, hoc adiecto, ꝙ arbiter poſſit ad uoluntatẽ ſuam ꝓrogare, ipſe prorogat vſquequo erit arbitratus, uel ad totum tps uitæ ſuæ, & ſic in infinitum, nunquid ualet prorogatio? dixi ꝙ non, ut uitietur infinitas, alioquin donec uiuit arbiter erit actor in adeundo iudice præpeditus. Itẽ habuit determinatum principium, ergo & finem certũ dẽt hre. Item dicta in præcedentibus uñr ſequentia limitare & eſſe in ſe-
c quentibus repetita. In ꝯrium facit, quia ubi uoluntas [c] eſt domina, ibi eſt libertas nullis finibus coarctata. ff. de le. 3. fideicõmiſſa. §. ſi ſic. So. iudex ſtatuit terminum ad arbitrandum, quo elapſo ſolutum eſt compromiſſum. ff. de dam. infe. ſi finita, in prin. ff. de op. le. mancipiorum. Item nomen uoluntatis relatũ ad arbitrum ſeu bonũ uirum intelligitur ſm eius qualitatẽ, nõ enormiter, ut C. de do. ꝓmiſſ. l. 3. per Cy. & ſufficit, ꝙ habeat quadruplum tpis conuenti, ar. C. de ſen. quæ pro eo, l. j. §. fi. Ex prædictis apparet, qd iuris ſit de cõpromiſſo ſimplici, & quid iuris de duplicato. ſ. ſe-
13 mel, & pluries. † Quæro ſi reus nõ uult optare, ſed pẽnã ſoluere, an poſſit? rñde, ut no. c. q̃diu. de ap. in Clem. niſi ꝯpromiſſum ſit duplicatum per illam clam, rato manente &c. ut no. ff. de arbit. l. 2. imo

ADDITIONES.

a Præſentata. Vide in l. 2. C. de eden. per Bar. circa pe. uel ult. col. & uide late circa iſtam materiam practicam Papien. in forma oppoſitionis cõtra teſtes poſt publicationem in verbo, ſunt publicati, circa med. uer. proinde quæri ſolet, an teſtes producti & publicati.

b Vinc. God. Compromiſſum. Adde, ꝙ compromiſſum factum ſub nomine dignitatis, non tranſit ad ſucceſſorem in dignitate. Rui. conſi. 63. nu. 5. lib. 4.

c Vinc. God. Voluntas. Adde an uoluntas adeundi per uerba enunciatiue poſita probetur, & quomodo, Rui. conſi. 113. nu. 6. lib. 3.

BIU Cujas

l.2.imo vī, ꝙ l.vlt.C.eod.non habeat locum qñ compromissum est cum pœna,vt C.de ar.l.pe.in prin.sed ibi loquitur quantū ad vim executionis,sed q̄tum ad vim probationum non refert vtrū
14 cū pœna vel sine pœna,ea.l.§.ad hoc gñaliter.† Quæro, nunqd attestationes receptæ corā iudice valeant corā non iudice.i.arbitratore?rñ.sic,licet coram arbitratore proprie nō fiat probatio,
15 vt no.Inn.ī.de iureiu.Quintauallis.†Quæro, vtrū si testes iterū ꝓducantur,dēant iterum iurare?gl.C.eo.l.fi.dicit ꝙ sic,qa posset inimicitia noua orta esse,vel alia noua cā,vt ff.de dam.infe.l.qui bona.§.si quis stipulatur.Item quia est alia instantia,cum non sit successor, sed si esset succedaneus in eadem instantia, non de-
16 beret iterum iurari,vt C.de iura.ca.auth.in isto.† Sed hic subtiliter quæritur,papa subrogauit delegatū in processu,pendente arbitrio,vtrū hēat locū reconuentio?si tu inspicis naturam assumptā arbitri non hēt locū recōuentio.Item q̄ritur,nunquid a snīa huius subrogati possit appellari & vī ꝙ sic,inspecta natura sua ꝓpria.In ꝯrium vī inspecta natura sumpta.Sol.in primo puncto dicendum est ꝙ non hēt locum reconuentio,quia non est de hoc promissum.Sed in secundo puncto dicendum est,ꝙ habet locū
a appellatio,quia si oritur actio [a] in factum,snīa transeunte in rem iu.ergo ne transeat potest appellari.totū istud ar. probāt per glo. quæ est in l.1.C.de arb.quæ est valde sing.sed cur tā varie ꝙ ī primo casu inspicitur natura assumpta,sed in secūdo natura ꝓpria? rñ.in primo inspicitur principium cāæ,sed in secundo terminus lit.ar.ff.de mi.l.4.§.j.grauamina tñ arbitri nō reparabūt in appel
17 latione a diffinitiua,ꝙ est no.†Ex p̄dictis apparet,si ex forma statuti ex snīa arbitri,vel arbitratoris nascitur actio iudicati, ꝙ a tali snīa appellari pōt,sicut a snīa iudicis,& intra 10.dies.alias transit in rē iudicatā,& inc̄ōmutabiliter.In arbitro verū est, sed in arbitratore vī,ꝙ licet statutū dicat actionē oriri,intelligitur de cōdi. ex l.vel de ac.præscriptis verbis,qa quædā spēs transactionis est de iure ciuili,iō non appellatur,qa a ꝯctu,vel quasi non appellatur,qui resultat facta relatione laudi ad litem per cōpromissum in arbitratorē.in Auth.vt differentes iudices.§.j.col.9.& ī.de p̄b-
18 nisi essent.†Pone petita est reductio arbitramenti ad arbitrium iudicis,iudex confirmauit,vel infirmauit illud,vtrum poterit appellari?dicit Bar.in l.j.ff.de leg.2.ꝙ non,quia snīa assumit qualitatē arbitramenti.ista rō vī bona in snīa confirmante, quia omne, ꝙ sumit esse ab alio,sapit qualitatem eius,sed in snīa infirmante videtur ꝯrium,quia venit ad destruendum illam qualitatem, & sic eam non assumit,dic quod appellari potest ab utraque parte
b C.de app.ampliorem,in prin.ne iudicium claudicet, [b] quia omne,ꝙ claudicat,vitiosum est,& ideo natura fecit vulpeculis caudas,ut daret intelligere,ꝙ vulpes est animal malitiosum & volubile hinc & inde,quas in laqueo sagax venator includit.

ADDITIONES.

a Actio.Vide Rap.Com.consi.50.& per d.Ale.in l.nemo potest.in 7. col. & ibi Aret.ff.de le.j.& Ale.in l.1.in 6.col.ff.de leg. j
b Vinc.God. Claudicet. Adde ꝙ compromissum non debet claudicare,Spec. in tit.de arb.§.excipitur.ver.quod claudicat.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Reprobationes testium duæ fieri tantum possunt, in prin.& nu. 1. & sunt odiosæ,& restringendæ,ibid.post casum, & nu.*
Testes clericorum poterunt reprobari per clericos.
Decretalis huius intellectus.
Reprobationum ordo,& dilationes quæ.
2 *Reprobatorios testes quid efficiat.*
Dilatio reprobatoria est vtriq; parti cōis,licet alteri statuta,& quando.

CAP. L.

Licet dilectus. Duæ reprobationes testiū fieri p̄nt,& non plures,s.vna ex vna parte, alia ex altera.Ber.In prima ꝓcessus narratio.In scda ibi,mandamus,cāæ cōmissio &c.Casus.Inter epm ex vna parte,& clericos eiusdem castri ex altera corā Cardinali qō vertebatur.ꝓcu epi proposuit se adhuc uelle ꝯ personas testiū productorū super negotio principali dicere,subaudi & probare,supple e ꝯ mandat quibusdam iudicibus,ꝙ recipiant testes quos partes producere voluerint ꝯ personas testium productorum super negotio principalis differentiæ,& si rursus illos pars altera vel utraq; voluerit reprobare possit,tñ deinceps reprobatio denegatur,ne diutius negotiū ꝓrogetur.Ibi ꝯ personas, no. literam , quæ repetitur,per quam vī ꝙ hic dī in reprobatione ꝯ personas,non habere locum in reprobatione attestationū.nam illi non est imposita meta improbatorij numeri per istud c.vt no.in c.præsentium,in gl.no.fm Inn. li. 6.Ibi,Partes,ergo hinc inde erant producti testes, alias non diceret pars episcopi.Ibi,Procuretis, facta specificatione cuiuslibet criminis ꝯ personam cuiuslibet testis,vt ī.eo.ca.2.lib.6.Ibi,Aspirare,& per hoc patet, quod reprobationes sunt odiosæ, & iō restringendæ,& breues dilationes dandæ,ad hoc ŝ.c.licet. el j.fm Inn.Ibi,Deinceps.i.quintos ꝯ quartos.& sic in infinitū.Ibi , Diutius,quod est absurdum.ff.de dam.infe.l.si finita.ff.qui satis. cog.
3 de die.C.de iud.properandum,in prin.†Quæro,quomodo intelligatur litera? rñ.si vtraque pars produxit testes habeat illā vnā ꝓductionē,& vnā reprobationē reprobatoriorū testiū,si aūt vna tm̄ produxit testes probatorios in principali,nec ipsa,nec aduersarius hēt nisi vnicā reprobationem,& in reprobatorijs seruatur æqualitas potestatis reprobandi.sic ergo fiet, ꝙ testes clericorū poterunt reprobari per clericos probando ꝯ personas eorū,vltra vero non proceditur ad aliam reprobationem,& sibi imputet,si negligit probare.sic ergo fiet,quia prima dilatio dabitur vtriq; parti ad probandum,si vult probare. secunda ad reprobandum testes super principali productos per aduersariū testium reprobantium.Pone ergo,ꝙ reprobent,& quis vult reprobare personas eorum,dat scda dilatio adhuc,& deinceps non datur alicui dilatio ad reprobandum,qa non datur nisi vna eneruatio enerua-
tionis testium,& qui absorbet testes,eneruat testificata.& nota,ꝙ ad reprobandum testes dēt dari prima dilatio cum grandi causæ cognitione.scda cum grauiori,tertia uero ad reprobandū
2 non datur vllo modo fm Inno.† Et nota ꝙ compassibilitas facit testes dici reprobatorios.C.de ꝯh.& cōmit.sti.optimam. nō aūt exceptio,quia supponit antecedens verū,licet illud elidat. C. de prob.siue possideris.C.de exce.si quidē.vnde oēs isti dñr probatorij,tam qui recipiuntur super actione,q̄ exce. nisi sit exceptio falsi.Sed pone probaui,ꝙ promisisti mihi o tali loco & tpe, tu post didicita testificata vis reprobare testes,qa dicis te fuisse alibi,dilatio est data tibi ad hoc.ī.tuā dila.ego volo per alios testes ꝓbare ꝙ mei testes verum deposuerunt tam in facto q̄ de earū pñtia,nunqd possum?& vī ꝙ non,quia directe venio ad probandum vetera capitula post didicita testificata.In ꝯrium vī,quia di
a latio [a] est communis, C.de tem.in int.re.l.petendæ. dicunt quidam,quod meos testes coadiuuare possum probando eos interfuisse illo loco & tpe,ut no.Inn.in c.cum clamor.dic vt ibi.

ADDITIO.

a Dilatio Vide per Ias.post alios in l.admonendi,in lectura,in 2.gl.in tertio intellectu,in ver.tu autem subtilius elicere ex verbis Bar.ff.de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Testi religioso non creditur,qui sine iuramento deposuit.*
2 *Professio facta intra annum non obligat in ordine mendicantium nisi religioni in genere.*
Quod ago si non valet vt ago,quando valet vt valere potest.
3 *Fratres Minores possunt esse testes.*
Professio religionis probari per testes valet,& quos.& nu. 5.
Taciturnitas in onerosis habetur pro contradictione,nisi in casu.
Assertioni bonorum uirorum,si nemini præiudicetur,& creditur, & nu.4.
4 *Dicto vnius testis iurati an credatur,& nu.3.*
5 *Professio probatur per confratres & nu.3.*
Feudum probari debet per curiæ pares.
Custos fratrum minorum potest agere nomine conuentus,& religionis suæ.

CAP. LI.

1 **Super.** †Nō creditur testi religioso,qui sine iurō deposuit. secunda ibi,respondemus. Casus. Quidam presbyter ingressus fuit ordinem Minorum,& intra annum exiuit, custos fratrum repetit eum,quia dicit,quod fecit professionē, & ad hoc probādū induxit quosdā fratres sui ordinis,qui deposuerunt non iurati ꝯdicente sibi presbytero.rñdetur,ꝙ non dēt credi testimonio alicuius,q deposuit in alterius p̄iudiciū non iuratus.Ibi,Probationis,q̄ præsumitur,nisi ꝯriū ꝓbet.ī.de reg.statuimus.Ibi,ītrasset,& forte intra annū exiuisset.†Ibi,Fecisset,hodie
2 intra annū professio facta non obligat in ordine mendicantium nisi religioni in gñe,vt ī.de re.iu.non solū,lib.6.Nam sub specie
a ꝯtinet genus,& expressa ꝓfessio [a] p̄t fieri intra annū , excipit. n.a gñe ordo mendicantiū,& sic si nō valet ꝙ ago vt ago, valeat vt valere p̄t.ar.ꝯ.C.de cod.nō codicillū sol.aut spēs includit gñalē
3 materiam,& loquit hic:aut nō includit,& loquit ꝯriū.† Ibi, Ordinis,no.ꝙ fratres Minores possunt eē testes.No.ꝙ professio religionis pōt probari ꝑ testes.s.ꝑ fratres illius religionis, dūmodo sint iurati.Ibi,super hoc,qui deposuerūt se interfuisse ꝓfessioni. Ibi,ꝯdicente.s.max.ŝ.e.c.de test.fm Host.nā in onerosis taciturnitas hr̄ ꝓ ꝯdictione,nisi vbi qs se inscribi patit, vt ff. de fideiuss. tu.l.cū ostendimus,§.fi.est tex.fin.Ibi In alterius p̄iudiciū,ergo si nemini p̄iudicat,p̄t credi vni assertioni bonorū uirorum,ut ff.de
4 re mi.l.non oēs.§.a barbaris.† Quæro,vtrum credat dicto vnius testis iurati?& dic ꝙ non,quo ad efficacē ꝓbationē , sed quo ad p̄sumptionem credit,& hoc,si alteri præiudicatur,sed qñ nemini fit præiudicium,creditur vni testi,& ideo per unum testem ꝓbatur,q od aliquis sit baptizatus,uel quod aliquis sit ordinatus, uel ꝙ ecclesia sit consecrata.& est arg. ꝙ sacerdotium probetur per unum testem,& si testator mandauit celebrari per sacerdotem utrunq; probabitur ꝑ unum testem,quia nemini p̄iudicat. Item,ꝙ aliquis egerit pñam spiritualem, ꝓbatur per unum, s. ꝑ
5 confessorem suum fm Ber.hic,& ī.c.testimoniū.† Vltimo not. ꝙ professio probatur per confratres,quia eis præsentibus debet fieri

ADDITIO.

a Vinc.God.Professio.Adde professio,quæ,& qualis esse debeat.Paris.consi.65. nu.7.& 8.lib.4.

BIU Cujas

fieri. sic feudum probatur per pares curiæ, quia ipsi debent esse præsentes, vt in c. j. de feudo guardiæ. col. 10. Adde vnum notabile, ꝙ est hic, videlicet ꝙ custos fratrum Minorum potest agere nomine conuentus sui & religionis.

SVMMARIVM.

1 *Testes diligenter, sigillatim ac secreto & separatim examinandi.*
Canonizatio sancti viri qualiter fiat.
Miracula a quibus fiant, & vere.
2 *Miraculum quid.*
De vita post mortem etiam inquiritur.

CAP. LII.

1 Venerabili. †Diligenter, & sigillatim examinandi sunt testes, subaudi secreto & separatim, ne vn⁹ subornet alium. & si unus testis subornat alium, non valet eius testimonium, ſm Ber. ꝙ tene mēti. Casus patet, petebatur a dño papa, ꝙ canonizaret quendam sanctum virum, papa mandat super hoc testes recipi, q̄ de uita & miraculis faciant fidē. & no. ꝙ non sufficit probare miracula sine uita, quia multi faciunt ea q̄ videntur miracula cum fictione diabolica, & cum quibusdā incantationibus, & characterib positis in subassellis, fingunt se suscitare mortuos, & eos facere comedere, vt refert magister historiæ scholast. sup Euangeliū in quadā historia. item legitur de quadā Pythonissa, q̄ suscitauit Samuel ad preces Saulis Regis, & suscitatio fuit facta, nō vera. sed Helias, & Heliseus in fide venturi suscitauerunt vere. i. fuerunt ministri resurrectionis, sed Deus
2 fuit opatio. qñ †. n. id, ꝙ non pōt fieri p hominem virtute humana, fit hominis ministero, illud est miraculum, dic vt in c. j. de reli. & ve. san. lib. 6. Item no. hic de uita post mortem inquiri.[a]

A D D I T I O.

a Inquiri. Vide plene allegata per Mo. in l. 2. C. qui test. fac. pos. & per Curtium cons. edi. in fauorem hospitalis Papiæ contra cameram.

SVMMARIVM.

1 *Repetenda examinatio testis, qui obscure deposuit, in prin. & nu. 3.*
Iudicum sigillis credi debet.
Sigillum vbi est, ibi firmitas & conclusio, & æquiparatur confessioni.
Testium dicta quando sigillata remittenda.
2 *Examinatus non dicitur, qui obscure deponit.*
Obscurum quod & quando interpretetur in testibus contra producentem, & numero 4.
Interpretatio quando fiat contra producentem testes.
Obscuri testes quando repetendi.
3 *Promotor, vel instructor inquisitionis non efficitur dominus litis, & potest remoueri quandocunque iudici placet.*
Iudex ex officio testes in processu inquisitionis & accusationis producere potest.
4 *Emisse me tali die si probem per duos testes, & aduersarius probat per duos testes, me alibi fuisse, si uolo post publicationem attestationum alios testes produeere ad confirmandum & fouendum dicta meorum testium scilicet quòd eadem die fui præsens. & emi, an possim.*

CAP. LIII.

Cum clamor. Iterum examinandus est testis, qui ita obscure deposuit, ꝙ ex eius dictis nō potest ueritas declarari. secunda ibi, uerum. Casus. Quidam Archiepiscopus erat diffamatus de multis criminibus, unde de mā dato papæ fuit formata inquisitio super qua testibus publicatis apparet, quod deposuerunt confuse, ita qđ intelligi ueritas non potest, Papa mandat eos iterum examinari diligentius, & tā eorum dicta, q̄ aliorum sub sigillis delegatorū sibi fideliter deferri. Clamor ualidus idē est. quod fama agitans populum. efficax
1 .n. est ad inquirendum. †Ibi. Sigillis, no. iudicum sigillis esse cre-
a dendum, ubi sigillum,[a] ibi firmitas & conclusio, ut C. de re. ec. non ali. l. 2. & ibi no. & quando dicta testium transmittenda sint sigillata, uide. j. de fi. constitutus. in fi. sigillum operatur idem ꝙ ꝓfessio, & consensus. 2. q. 8. sicut inquit. per ar. no. primo quod ꝫ diffinitiuam est inquisitio formanda sine cā. C. de offic. rectoris
2 prouin. l. iustissimos. † Item no. ꝙ non dī examinatus, qui obscure deposuit, quia nullum est testimonium eius. Itē uerba obscura pro nullis habētur. ff. de leg. j. Titiæ textores. & iō uī obscurū, ꝙ intelligi non potest. ff. de iu. fi. l. ita fidei, & no. ff. de pac. l. ueteribus. opp. ꝙ obscuritas interpretetur ꝫ producentem, ut s̄. de ꝓb. in præsentia. So. aut obscuritas habet duplicem intellectum, & loquitur ibi: aut nullum congruum recipit intellectum, & loquitur hic. sed uī ꝙ imo fiat interpretatio ꝓ producente. ff. de iu. si quis intentione sol. ibi loquit in prin. cāæ hic in medio, ut not. s̄. de testi. ſpo. cum ad sedem. Oppo. quia post publicationē testiū non debent testes recipi. ſo. hic nihil fuit publicatū, qa testes nihil dixerūt. ff. de iniuſ. test. si binæ tabulæ. Quid ergo, si aliquis deponit clare, aliqs obscure, hoc casu ꝙstat didicita testificata? dic tñ ſm Inn. ꝙ testes obscuri debent repeti, & noui etiā testes pōt ex offi. iud. ꝓduci, quia ſpeciale est in inquisitione, ut nō attendatur ibi publicatio testium quantum ad hoc, quin testes semp ꝓducantur. & est ratio, quia nō timetur subornatio neq; ex parte delatoris, quia fama, nec ex parte producentis, qa iudex, cui non concludit publicatio, quia semper habuit no dicta testium. si aut tē ſumus in alio ꝓcessu, q̄ inquisitionis testes obscuri non essent repetendi ad petitionē partis, sed ex offō iud. & incontinenti, nō
3 ex interuallo ſm Inno. hic, & s̄. c. per tuas. †Quæro, qd de ꝓmotore, vel de instructore inquisitionis dicit Inn. ꝙ iste non dī pars sed minister, nec efficitur dñs litis, & iō pōt remoueri, q̄ncunq; iudici placet, unde non hēt ius in inquisitione. certe ex hoc seq̄t conclusio, ꝙ non possit producere testes, sed solum nominare iudici, & iudex producat eos, ar. eorum, quæ subtiliter not. ff. de inoff. te. si suspecta. & ꝙ non fiat dñs litis, apparet, quia in causis capitalibus, nec procu. efficitur dñs litis, ideo nec testes produce re potest, & iō post didicita testificata non pōt testes producere. sed si dicamus, ꝙ possit producere testes, talis promotor inquisitionis tenetur ad pœnam talionis & ideo facit litem suam, & est proprie aduersarius, vt ff. ad Tur. l. j. §. incidi. ſcias tñ quod non solū in ꝓcessu inquisitionis, sed ēt accusationis iudex ex off. pōt testes ꝓducere. C. de abo. l. 2. & no. in Auth. de tab. in prin. ff. de ꝑdi. ob tur. cām. l. idem est. §. si mihi & tibi. per quam gl. ita disputan-
4 do terminauit do. Barto. † Sed pone, per duos testes probaui me emisse die tali, aduersarius probat per duos testes me ea die fuisse alibi, uolo post publicationem attestationum alios testes producere ad confirmandum & fouendum dicta meorum testiū. ſ. ꝙ eadem die fui præsens, & emi, nunquid possum? dicit Inno. ꝙ sic, qa in primis capitulis non intentaui locum, & diem. dixi s̄. c. licet dilectus. Quid si testis dicit se nihil scire? rñ. iste non deponit obscure, & licet non probet negatiuam actus, probat negatiuam sensus. ff. de reb. du. l. si is qui ducenta. §. utrum.

A D D I T I O.

a Vino. God. Sigillum. Adde quando creditur sigillo episcopi. Old. consil. 183. factum tale est. DD. in l. si qua per calumniam. vbi Bar. C. de epi. & cle.

SVMMARIVM.

Testimonio repellitur in crimine perseuerans in prin.
Ex crimine quolibet quando oriantur actiones duæ.
1 *Testis repellitur a testimonio propter notam infamiæ.*
Fama bona quæ.
Infamia quotuplex, & quibus casibus contrahatur, & remittatur, & nu. 2 5. & 7. & quid sit nu. 4. & 7
2 *Infamia iuris quandoque remittitur ex genere pœnæ durioris.*
3 *Excommunicatus an sit infamis de iure ciuili.*
4 *Infamia facti an possit esse occulta.*
5 *Crimen notorium an infamet infamia iuris ciuilis.*
Notorium non pronunciat, sed declarat, & non infamat nisi de facto, & eius vis.
Mutatio status requirit sententiam.
Occultum legis scriptæ quid non censetur.
Emendatum ecclesia non spernit.
6 *Periurus aliquando non est infamis.*
Iuramentum remissionis & etiam testis est de futuro, & quomodo hoc secundum capiatur.
Testis iurando nihil promittit, neque contrahit.
Infamia durior quæ.
Durius agitur cum viua voce, quam mortua legis.
7 *Infamia surgit ex re inter alios gesta.*
Infamia caput sequitur.
Teste suo quis vti debet cum sua causa vitiisque.
6 *Infamia facti in causa criminali repellit testem.*
Testificari est honor, a quo repelluntur infames.
9 *Pœnitentiam quem egisse, qualiter probetur.*
19 *Actor, vel reus, si sit criminosus, an possit obiicere testi, quod ipse est criminosus testis.*
11 *Seruus accusatus in iudicio, vel excommunicatus an possit obiicere testi de seruitute testis, uel excommunicatione eius.*
12 *Excommunicatus an repellatur a testimonio, si absolutus est ab excommunicatione.*
Excommunicatio fertur ob contumaciam, non propter crimen, & ideo non probat crimen excommunicationis sententia, & vide nu. 14.
Banniti propter contumaciam non dicuntur banniti propter crimen, nisi statuto secus caueretur.
13 *Excommunicatus an sit similis exauctorato.*
14 *Excommunicari pro crimine an quis possit aliquo casu.*

CAP. LIIII.

Testimonium. Perseuerans ēt in crimine ciuili repellit a testimonio, emendatus uero nō infamis admittit in ciuili mota ciuiliter. fallit in piuro, in criminali ēt emēdatus repellit, si criminaliter intentat. Et sunt duæ partes principales. primo tractat de criminoso pseuerāte i crimine, ille repellit in ciuili & criminali. ſcđa ibi, si uero đ emēdato, iste nō repellit, nisi eū sequat infamia iuris hoc est verū in cā ciuili, vel cū de crīe ciuiliter agit. fallit in periuro, q ſp repellit. si uero sit emendatus, & agit de crīe crīaliter repellit a testimonio crīe ꝓbato ꝫ eū in alio iudicio, ꝙ petebatur in eo ꝙ fuit ꝙuictus vel ꝙfessus, vel nunc sup exceptione ꝙuincit uel aliàs fuit repulsus tā q̄ criminosus, ita ꝙ grauata est eius opi. Ex hac di. patet casus in terminis

BIU Cujas

terminis. q̃sitũ fuit a papa si testi obijcitur crimen, vtrũ appellaẽ eius testimoniũ? rñ. papa distinguẽdo, ut in lra. no. ꝙ ex quolibet crĩe oriuntur duæ actiones ciuilis & criminalis, ꝙ verũ est, si materia li. hoc patiaẽ, quia sit pecuniaria, vt ff. de fal. q̃ noĩe. ff. ꝓ soc. nec p̃termittẽdũ, vbi de hoc. & habes gl. no. ĩ l. vl. ff. de pri. deli. adnerte, vbi oriẽ crĩalis, ibi ciuilis, fallit in statutis nouã accusationẽ & regularẽ producẽtib. dicit statutũ ꝙ villa teneẽ fisco in 10. sinõ capit malefactorẽ. nã ꝓ hoc nõ teneẽ emendare dãnũ passo, cum tale statutũ sit ɔ̃ iu. cõis regulas, ut in Auth. vt nulli iu. in prin. de rest. spo. cũ ad sedẽ. eɔ̃ oriẽ ciuilis, & nõ crĩalis, vt ex leui culpa, q̃ nõ hẽt in se iniuriã, l. si qs nõ dicam rapere, C. de epi. & cle. No. ꝙ perseuerans in crĩe repellitur a testimonio indistincte. † Et ad intelligentiã dicendorũ p̃mitte, ꝙ ꝓp notã infamię ĩ
1 a teste testis[a] repellit a testimonio, vt ff. de te. l. 3. §. pe. & ff. de sena. l. Cassius. Itẽ scias, ꝙ bona fama nõ est aliud, q̃ integritas vitæ, ut ff. de var. co. l. cognitionũ. ĩfamia aẽ triplex est. s. ciuilis, canonica, & infamia facti. ɔ̃hiẽ aũt ciuilis infamia trib. modis. nã interdũ ɔ̃hiẽ ipso facto in qbusdã casib. expressis in iure, interdũ ꝓ sniam diffinitiuã, s. iudicis, non arbitri. itẽ ꝓ interlocutoriã nõ ɔ̃hiẽ infamia iur. & ideo snĩa banni, cũ sit interlocutoria, non infamat, vt ff. de arb. qd ergo. §. quãtũ, & §. ex ɔpromisso. an aũt ɔfessio infamat, dic ut l. qm̃. ff. de infa. Interdũ ex gñe pœnæ, vt si qs est mãdato iudicis cã cognita fustigatus, vt ff. de infa. l. 2. §. ignominiæ. & l. miles, & l. ictus fustiũ, infamia aẽ facti est cũ qs est notatus apud bonos & graues, ut ff. de do. l. non dẽt. & ff. de obsequijs. l. honori. † Eɔ̃ infamia iuris q̃nq; remittiẽ ex gñe pęnę durioris, ut ff. de
b infa. l. qd ergo. §. pœna grauior q̃nq; ꝓ restitutionẽ in integrũ, & hoc dupliciter, aut ꝓ viã iustitiæ, vt qñ minor restituiẽ in integrũ ꝓ ɔtorẽ, vel ꝓ viã grę, vt qñ princeps ĩ integrũ restituit, vt l. j. §. de qua ff. depo. & C. de nup. l. ĩperialis, sed aduersus malos mores pseuerãtes princeps in inte. rest. nõ ɔt, vt no. C. de sent. pas. l. fi. C. si nuptiæ ex rescripto petanẽ. Itẽ nõ ɔt funditus abolere infamiã inflictã ex gñe pœne, ut ff. de cap. l. in bello. §. factę, licet eius effectũ possit per oĩa absoluere, ut d. l. imperialis. Et si imperator dicat, restituo te natalib. vr̃ restituere famę, vt in utraque Aut. qui. mo.
3 na. effi. le. Alia est infamia canonica. † Sed nũquid excõicatus est infamis de iure ciuili. rñ. nõ, qa excõicatio est quędã interlocutoria, vel interlocutoriæ similis, cũ possit relaxari, ut s̃. de ɔst. c. ex literis. in ɔriũ vr̃ tex. in c. dño guerrã. §. j. in vsib. feudo. tñ esto, ꝙ esset infamis excõmunicatione durãte, desinit esse infamis statĩ, q̃ est absolut[9], qa snĩa excõicationis est medicinalis ñ mortalis,
4 b sm Inn. & oẽs. † Quæro, nunquid infamia facti[b] possit esse occulta? rñ. nõ, qa infamia facti nõ est aliud q̃ vitæ sordes, & vilitas diuulgata apud bonos & graues & multitudinẽ hoĩum, & ideo crimen occultũ non infamat infamia facti prius quam est publice detectum, sed infamia iu. & de iure bñ potest esse occulta, vt no.
5 ff. de te. l. cũ lex, † Sed nunqd notorium crimen infamat infamia iuris ciui. dic ꝙ nõ, qa quoad hoc non est æquiparatũ sententię. notorium. n. non pronunciat, sed declarat ac status mutatio requirit sentẽtiã vt l. j. ff. de cur. fur. & nulla l. cauetur, ꝙ notorium infamat, nisi de facto, vt patet intuenti. l. j. ff. de his q no. infa. Itẽ vbi p̃cise requiritur snĩa, ibi notoriũ ñ hẽt vim snię, nec vim iudicij, nec vim citationis, ut elegãter no. j̃. de test. cog. super eo. Per Be. ĩ 12. gl. istetñ reat[9] oẽm honorẽ excludit, vt l. j. C. vbi Sne. vel clar. Sed nunquid ꝓ exceptionẽ. rñ. nõ de iure ciuili, sed de iure cano nico grauat infamiã durãtẽ, donec agaẽ pnĩa, postea non durat infamia, licet durat inhabilitas testificandi propter puritatẽ q̃ requiritur in teste, ẽt in iureiu. & qa semel malus in eodẽ gñe delicti, ut in regula, semper malus, ꝙ dixi, ꝙ notorium non infamat infamia ciuili, fallit, ff. de ritu nup. palam. C. de infa. improbũ. fęnus occultũ, vt dixi quãdoq; infamat de iure, vt si vidua nubit infra annum luctus, licet occultissimę. C. de secun. nup. l. j. & est rõ, qa nihil legi scriptæ cẽsẽt occultũ. ff. de con. ob ca. si petã. §. si seruũ. & vsurarius ex clemẽtia canonis recuperat famã, si p̃stat cau-
6 tionem debitã. Itẽ no. in verbo emẽdatus, ꝙ spm̃ emendatũ contritũ, & humiliatũ eccleſia nõ spernit. C. de epi. aud. l. 3. † Itẽ nota ibi, Periurij, ꝙ aliquando est periurus, & tamen non est infamis. s. ĩfamia iuris, & de iure ciuili hoc est planũ, vt ff. de infa. l. Luci[9], & ff. de pę. l. ꝙ ad statũ. sed de infamia canonica, cũ talis reatus ñ cõmittatur absq; dolo, ut C. de fal. nec exemplũ vr̃ qđ oĩs piurus ẽt post peractã pęnitẽtiã repellitur a testimonio de iure canonico, & ẽt de iure ciuili, & no. ff. de re mi. l. q cũ vno. ĩ ver. absolut[9]. Sed vr̃, ꝙ oĩs periurus sit infamis, ut C. de transa. l. si qs maior. Sol. ibi periurus dederat duplicẽ fidẽ, s. pacti, & iuri. sed testis nõ pacisciẽ, & sic nõ delinquit nisi in vno, qa mentiẽ, sed ꝓmissor delinquit in duob. nam delinquit in fide promissionis, & in fide iurationis, & iõ durius agitur cũ ipso quantũ ad infamiã. itẽ ibi. l. ultra ꝓcedit. sed gl. in d. l. Lucius, dicit, ꝙ iurm̃ ꝓmissionis est de futuro, sed iurm̃ testis est de ꝓterito, ꝙ falsum vr̃ quia testis iurat se dicturũ veritatẽ, & sic đ futuro, vt ff. de ver. obl. l. 5. §. satis acceptio, de futuro dico quoad dicẽ. sed de ꝓterito quoad essendũ, & sic intellexit Accur. Sed statim opponiẽ. testis iurat, ꝙ dicet veritatẽ, ergo promittit dicere veritatẽ, igitur si nõ dicit verũ, est falsus in promittendo & iutan. So. qui iurat, nihil promittit, quia ex ordinis necessitate hoc facit, non sponte etiã si diceres, promitto verum dicturũ. vnde testis iurando non contrahit debitũ cõuentionale, nec quasi ɔ̃hiẽ. Aliud enim est ɔ̃here, aliud de ordine facere, vt dicit tex. no. in l. cũ vnus, in prin. ff. de bo. auth. iud. possi. Et no. ꝙ infamia iuris ciuilis est durior, q̃ infamia canonis. nã duri[9] agiẽ cũ rigore, q̃ cũ æquitate, nisi æquitas sit remota a iure, qa ꝓ hibita est in Auth. de iudi. §. oportet. Itẽ no. qđ infamia p sententiã durior est, q̃ infamia canonis, qa durius agiẽ cũ viua voce quã
7 mortua legis scriptæ, ut ff. de. ar. Celsus. ſm Inno. † No. ibi, in alio iudicio infamiã surgere ex re inter alios gesta, & sic res alibi ge
c sta, alibi infamat, [c]& res inter alios acta infamat quo ad hoĩes bonos & graues, & q dicãt graues, hẽs. s̃. e. licet ex quadã. ꝙ ĩfamia caput seqt̃ sicut lepra, ut elegãter legiẽ & no. ff. de postu. ex ea. infamia enim est cicatrix naturalis status. ff. de var. cogni. l. cognitionũ. §. minuiẽ. & est duplex infamia, s. interior, quæ ɔstat legis dispõne, & exterior ex vulgi diffamatione, & est rõ p̃dictorũ, qa ille, q ꝓducit testẽ dẽt eo vti cũ sua cã, suisq; vitijs, vt s̃. c. licet ex quadã. Nõ ob. ff. de infa. l. Lucius. qa aliud est de iure Canonico,
d aliud de iure ciuili[d] quoad hunc effectum, videlicet quo ad testi
8 ficãdũ. † Vlterius no. ꝙ in cã crĩali infamia facti repellit testẽ. & est rõ, qa testificari est honor, a quo repelluntur infames, vt C. de
9 dig. l. iudices. li. 12. & ff. ad Car. l. 3. §. duę cãæ. † Quærit Ber. quaʳ ꝓbeẽ quẽ egisse pnĩam? rñ. gl. ꝙ p iurm̃ sacerdotis ꝙ verũ est de pnĩa cordis, q̃ in ɔfessione peragiẽ. sed ista pnĩa nõ est sufficiens in iudicio nisi ꝓbeẽ, qđ peregit pnĩam sibi iniunctã, tñ si est talis pnĩa, q̃ fiat ĩ secreto, vt ieiunare, qa neminẽ ledit, aut p̃sumiẽ sm Inn. aut saltẽ staẽ eius iurõ. qa ex quo cõfessus, p̃sumiẽ bonus, ut
10 l. nõ oẽs. §. a barbaris. ff. de re mi. Quærit † Ber. ecce actor vel reus ẽ crĩosus, nũqd poterit obijcere testi, qđ est crĩosus ipse testis? Dicit Ber. qđ nõ, qa oĩs, q recipit fungitur loco rei, sm Ber. In ista. n. emergẽti est reus, ẽt si ĩ principali esset actor. Sed ɔ̃ Ber. vr̃ casus. C. de hęre. l. qm̃. §. inter se. vbi hr̃ticus ɔ̃ testẽ hęreticũ non opponit de hæresi. sed ibi iõ qa damnaret in alio qđ approbat ĩ seipso, & sic esset sibijpsi ɔ̃rius, vt C. de ĩof. te. ĩ arenã. ff. lo. ma. cũ mu
11 lier. & vide qđ ibi scripsi ĩ subtili lectura mea Infortiati. † Quęro nũqd seru[9] accusatus ĩ iudicio, vel excõicatus possit obijcere testi de seruitute testis, vel excõicatione ei[9]. rñ. sic, sm Ber. & ẽ rõ, qa persona ꝓponẽtis fundata est in iudicio, sed non persona te-
12 stificantis. Quæro cũ Inn. nũqd excõicatus repellatur a testimonio, si absolutus est ab excõicatione? & vr̃ qđ sic, qa semel crĩosus. In ɔriũ vr̃, qa snĩa excõicationis nõ ferẽ ꝓp crimẽ, sed pp contumaciã. & iõ ꝓp snĩam excõicationis non probatur crimẽ, ẽt si excõicator dicat ĩ snĩa, qa furtũ feciſti, & monitus, ut cõpareres, & satisfaceres, nõ satisfeciſti, ideo excõicam[9]te. & est duplex rõ, vna nãlis, qa sæpe excõicatur quis iniuste, alia est per puncta rõnis, qa immediata causa excommunicationis est contumacia, & non crimen, & contumacia non infamat, secundum Inno cẽ. Et no. valde dictum, qđ banniti & condemnati pp contumaciã non dñr condẽnati de crĩe, nisi statutũ hoc dictaret, qđ ɔdẽnentur de crimine, & qđ puniant, acsi crimen esset probatũ. nõ ob. ff. de in litẽ iur. l. j. q̃ est multum no. & inducitur ad probandum qđ nunq̃ sit pęna criminis, sed pęna cõtumaciæ, qa ibi sunt duo penitus separata, s. debitũ originale, & pęna adiuncta pp ɔtumaciã, vñ illa l. bene probaret, qđ si vna est pęna originalis maleficij, alia contumaciæ, qđ pœna contumaciæ non esset pęna delicti, sed ex accidenti emergeret posiq̃ delictũ assumpsit propriã formã pęnæ. reuertor ad iurm̃, & vr̃ qđ absolutus ab excõicatione adhuc remanet infamis, sicut ꝙ ɔdemnatus soluit suã ɔdẽnationẽ. nã, q soluit fateri vr̃, vt dicit l. illa no. ff. de ta. exhi. l. locũ. §. si qs dolo. solutio. imo non vr̃ fateri, qa vr̃ reddere in inuitũ, ut ff. de
13 le. 3. l. xi. §. si rẽ. † Quæro cũ Inn. vtrũ excõicatus sit similis exauctorato? & breuiter dic, qđ non., qa exauctoratus est infamis ex gñe pęnę, excõicat[9] aũt ex gñe snĩę, quasi interim deportatus p
14 snĩam, dicit gl. no. Inst. de ca. di. §. minor. † Vltimo q̃ro, nunqd sit aliquis casus in quo qs excõicetur pro crĩe? rñ. qđ sic, quando ex cõmunicatur ipso facto, licet & ibi sic in tali facto cadat satisfactio, qa maleficium interpellat, quædam contumacia cohæret, quia nõ satisfacit. nam fur & raptor semper sunt in mora, & hoc est subtile ad intelligendum.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Testis. Adde qđ infamis non est idoneus testis, Rui. consi. 130. numero. 7. libro. 4. & nu. 8. & 10. quando quis dicatur infamis de facto.

b Vinc. God. Facti. Adde qđ infamia facti repellit testes etiam in ciuilibus causis magnis, Ruy. consil 10 36. numero 10. libro 4. & uide consil. 35. numero 13. lib. 4.

c Vinc. God. Infamat. Adde ꝙ infamia tribus modis contrahitur, Rui. cons. 130. nu. 3. lib. 4. & infamia magis timenda est quam damnum pecuniarium. Rui. cõsi. 149. nu. 6. lib. 5.

d Vinc. God. Iure ciuili. Vide Aret. in reper. c. 1. de accus. col. 23. in differentia.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio quarta, ex qua sequitur productio, an debeat concedi.*
Publicatio attestationum mearum & aduersarii impedit aliorum testiũ productionem iuncto textu, ver. testificata.

Positio

BIU Cujas

2 *Positioni negatiuæ, si statutum dicit, quod non debet responderi, quid iuris, si aduocatus fecit positionem negatiuam in veritate, ac significatione, sed voce affirmatiua, quia dicit quod res fuit absque eo, &c.*
Positionum conceptio de corpore libelli trahenda, & an negatiuarum conceptio per verba affirmatiua sit legitima.
Ad aduocatum pertinent vulgares formulæ, & habet is ad omnia mandatū, quæ natura patrocinii requirit.
Iuramentum quod iterabile.
3 *Iudici si liquet, quod sufficiens productio facta sit. etiam secunda dilatio, vel tertia non debet dari.*
4 *Testificata aduersarii, & non sua si quidam didicit, an debeat habere dilationem ad confirmanda testimonia sua.*
Contrarium vnum qui videt & reliquum uidet.
5 *Testificata si quis subtraxit, & non uidit scripturas, sed testes, & prædixerunt, vel post certificauerunt, an didicerit testificata.*
Quid si didicit ab aduersario, vel prius casu, quam ex proposito vidit testes.
Percunctari, quid significet, & percunctatus testes quis dicatur.
6 *Iudex si velit publicare attestationes, sed pars dicit, domine nō publicetis, qa testes mei sunt in captiuitate uel vltra mare, expectetis quod reuertātur, & quod deponant, an iudex teneatur expectare.*
Restitutio in integrum conceditur ad probandum per testes impeditos in termino producendi ex summaria cognitione.
7 *Prorogare tēpora statuta a lege, vel a iudice de speciali mandato, iudex an possit ex magna causa.*
8 *Dilatio statuto si cauetur, quod si accusatus intra octo dies a die banni nō cō paruit habeatur perinde ac si esset conuictus, & proprio ore confessus, si iste non potuit comparere propter discrimina uiarum, quia fuit vi maioris alibi inclusus in uinculis, an curat ei.*
Prorogare terminum iudex ex causa potest. & nu. 7.
Dilationum vna an in aliam confundatur.
Confessiones in quacunque iudicii parte fieri possunt.

CAP. LV.

Altera tertiam. Ponit formam ſm quam dat̄ quarta productio teſtiū, & alias dari non dēt, & ſunt duæ partes. primo regula. ſecundo caſus excepti. ibi,
1 niſi †Caſus. Fuit q̄ſitū a papa, petitur quarta ꝓductio teſtium. i. quarta dilatio ex qua ſequit̄ ꝓductio, nunquid dēt concedi. rñ. ꝙ non, niſi cū legali ſolennitate, q̄ talis eſt, uidelicet ꝙ iurabit, ꝙ nec p ſe, nec p aliū teſtificata ſubtraxerit, nec fuerit ꝑcunctatus, nec p dolū, aut arrē aliquā petit quartā ꝓductionē, ſed iō petit, qa teſtes quos deſiderat de nouo ꝓducere prius negt hre. Ibi, ꝓ-
a ductionē. i. dilationē. a ex qua ſequit̄ productio. Ibi, Teſtes, de inſtrumentis dic, vt ſ̄. de fi. inſtru. c. cum dilectus. Ibi, Iurō, corpora liter prēſtito. Ibi, Teſtificata, ſua, vel aduerſarij. Ibi, artem. i. machinationem, ſiue calūniam, & ponit̄ in mala parte pro fallacia ani-
2 mi. Dicit † ſtatutum, quod poſitioni negatiuæ non debet rñderi. modo aduocatus fecit pōnem negatiuam in ueritate ac ſignificatione, ſed uoce affirmatiua. qa dicit res fuit abſq; eo &c. rñ. hac arte verborū ſtatutum non dēt circunueniri, gl. eſt ſin. in ca. vlt. de reſcr. in cle. Porro aduocatus ponere pōt corpore tm̄ libelli, quia ad eū ꝑtinent vulgares formulæ. ff. de interro. ac. ſi defenſor. quia ſtatim ꝙ eſt aſſumptus aduocatus, vī hre mandatū ad oīa, q̄ nā patrocinij requirit. C. de etro. aduo. ꝑ totū, l. j. poſt prin. ff. de eden. Ibi, Nequiuit, de facto forſitan hoc uerbū ſonat, uel prius erāt excōicati, mō abſoluti, vel prius inimici, poſt recōcilia
ti. & no. iſta exēpla. Op. ꝙ iterū non iurēt, quia poſt li. cōte. ſemel tm̄ eſt iurandū de cal. vt C. de iura. ca. auth. hoc ſacrm. ſolu. iſtud iurm̄ eſt alterius gñis, quia veritatis ſm Ber. & eſt iurm̄ purgatio
3 nis doli p̄ſumpti. ſic C. de pę. iu. qui ma. iu. auth. nouo iure. † Op. ſi teſtes hre non potuit, ergo ſine hoc ſacro datur noua dilatio, vt C. de fer. l. oīone. ſol. ꝙ ibi dr̄, ꝑ iſtud c. ſuppletur. Prēterea hic non ꝓſtabat de impedimento niſi ꝑ iurm̄. ſ. deferen. a iudice, ſed ſi iudex nō uult iurm̄ deferre, quia ꝓſtat ei in ſua ꝓſciētia, ꝙ per calumniam petit̄, uel ſuperuacuo, vel cā differēdi litē cum iurō, ꝙ ipſe ſibi ipſi detulit, nō credit̄, ut no. dicit tex. in l. 3. §. j. ff. de iure iur. imo plus dicit Ber. & eſt no. dignū, ꝙ ſi iudici loquet̄, ꝙ ſuffi ciens productio facta ſit, ēt ſcda dilatio, uel tertia non dēt dari, quia ex officio ſuo dēt abbreuiare lites cū materia dilationis ſit
4 amputanda, vt C. de temp. ap. l. 2. in prin. † Quęro, quidam didicit teſtificata aduerſarij, & non ſua, utrum debeat hre dilationē ad confirmanda teſtimonia ſua? dic, quod nō, ſm Ber. & Inn. ſ. ſi teſtificata aduerſarij ſui ſunt ſuis directo ꝯria, quia qui videt unū ꝯriorū, videt & reliquū, ut Inſt. de his qui ſunt ſui iu. in princ. ſecus, ſi eſſent indirecte ꝯria, ut actio, & exceptio, vt C. de exce. ſi q̄ dē. itē C. de ꝯh. & commit. ſtipu. l. optimā, in fi. Modo quæro vna
5 cū Inn. ecce, ꝙ qui ſubtraxit teſtificata, nō uidit ſcripturas, ſed teſtes ei produxerunt, vel poſt certificauerunt? rñ. iſte nō didicit teſtificata, ſed didicit nudas uoces teſtiū, & iō hoc nō ob. ſibi ꝓducenti. idē ſi didicerit dicta teſtiū ab aduerſario, quia nō dēt ei credere. nā iſti poſſent mentiri, ſed ſcriptura non mentit̄. facit ff. de tranſ. de his ꝙ trouerſijs, & l. non eſt ferendum, & ff. quēad. te. ap. l. j. Sed ꝑ pone, ꝙ uidit teſtes diſcurſorie, & potius caſu, q̄ ex ꝓpoſito, dicit Inn. ꝙ non dr̄ percunctatus, tū quia non vidit ad plenam intelligentiā, tum quia iſte caſus nō debet ei obeſſe. Et cōclude, ꝙ ex proprio ſignificatu vocis ꝑcunctari debet, ꝙ eſt idē, ꝙ cum diligentia inſpicere, & plene per omnia ſcrutari ſecūdū Inno. ego dico, ꝙ ſatis eſt, ꝙ plene viderit, legerit, & intellexerit ſubſtātialia, ēt ſit totā ſcripturam non perſpexit, ar. ſ̄. de fi. inſtru. cōtingit. C. de precib. Impera. of. l. fi. ſic intelligit̄ ff. de leg. inciui le. ꝙ cum ibi dicit, tota l. perſpecta, intelligitur in ſubſtantia viſa & intellecta, vt l. j. §. j. ff. de his, q̄ in te. del. debet igitur percunctā tem oculata fide vidiſſe, quia oculus non mentit̄, vt Inſti. de gra. §. ſed cū magis, ſed an cæcus poteſt didiciſſe teſtificata? uidēt ꝙ non, quia non poteſt legere, licet poſſit audire. dic, ꝙ per ſe nō poteſt eſſe percunctatus, ſed per procuratorem ſuū, uel aliā ꝑſo nam a ſe ſuppoſitam, vt in Authen. de teſt. §. qa uero. Sed ecce, ꝙ poſt illud iuramentum ſolēne ſubornauit teſtes. i. inſtruxit, vt ꝑ eo teſtificarent̄, nunquid valent eorum dicta? rñ. non, ſed ſi primi teſtes eſſent ſubornati, bene valeret eorū primorū teſtimonium, niſi probaretur falsū, vel ſuſpectū dixiſſe, ut elegāter not. Gof. in tit. de ſenatuſcon. Lib. & hæc sūt bene notanda & quoti-
6 diana. † Quæro vna cū Inn. iudex uult publicare attestationes, dicit pars, domine nō publicetis, quia teſtes mei sūt in captiuitate, uel ultra mare, expectetis, ꝙ reuertant̄, & ꝙ deponāt. Nūqd iudex tenetur expectare? rñ. ultra dilationē legalē expectare nō tenet̄, ſed debet publicare teſtes, tñ ꝑpter illos reuerſos poſtea dabitur in integ. reſti. ad probandum per ipſos. Nā beneficiū reſtitutionis non tollitur per coniecturā ſubornationis, & concedit̄ hæc reſtitutio ex ſummaria cognitione, qa incidenter petit̄ ſm Inn. & non concedit̄ ad alios teſtes niſi ad eos, quibus fuit impeditus. tex. eſt ſing. ff. de iureiu. l. admonēdi. in uerbo qb⁹ ſolis. Sed op. ſi iudex ſcit impedimētū teſtiū, ergo ſnīa erit nulla? tum quia nō liquet de cā, tū ēt qa tex. expreſſe vī hoc dicere. ff. de re iud. q̄ſitū. ſed ibi loquitur in parte abſente, nō in teſte, qa ſic nō eſt de ſubſtantia teſtis vt pars. Itē licet nō ſit liquidū ꝑ hos teſtes abſen
7 tes pōt eſſe per alios. † Quæro, nūquid iudex ex magna cā poſſit ꝓrogare tpa ſtatuta a lege, vel a iudice de ſpāli mandato? ut C. de dila. l. j. j. rñ. ſic, ſed nō ī moderate. Inn. exēplū, ſi impedimētū eſt, quia per mare nauigari non potuit, nec per terrā iri. Nam nihilominus currit dilatio ipſo iure, licet dat̄ in integrū reſtō ſm Inno.
8 Hæc verba ſunt multū vtilia ad quæſtionē quotidianā. † Statuto
b cauetur, ſi accuſatus [b] intra octo dies a die banni non comparuit habeatur perinde, ac ſi eſſet conuictus, & proprio ore confeſſus. Pone, iſte nō potuit cōparere propter diſcrimina viarū, vel quia ui maioris fuit alibi incluſus in uinculis, nunqd ei currit dilatio? rñ. ſic, ſed datur in integrū reſtō. Itē ſi anteq̄ reuertat̄, petat ꝓrogatio termini iudex poteſt prorogare terminū, qa ꝙ eſt omiſſū ſtatuto non dēt omitti per religionē iudicantis, vt ff. de teſt. l. q̄ſitū ſcio. dicit Inn. ꝙ prudēter facit pars aduerſa, ſi nō petit copiā aliàs articulorū producēdorū, quia articuli potius expediūt producenti, q̄ ſibi. porro ſi expedit, ꝙ ſtatim producenti vel ꝓducturo articulos aſſignetur ſolēnis dilatio ad ꝓbandū. & cōcludit, ꝙ ei conſentiat ſm Inno idē ait vnam dilationem in aliā nō cōfundi. vnde ſi hēt dilationē trium mēſium pro teſtibus eiuſdē ꝓuincię, habebit ſex alios pro continentibus prouinciis & nouē alios de partib⁹ vltra marinis. Ego puto, ꝙ iudex poſſit ad hæc oīa aſſignare nouē menſes, ar. ff. ad Carb. ideoq;. Idē ait, ꝙ imputet ſibi qui habet dilationem ad probandū, ſi nō fuit ſolicitus in omnibus, quæ natura probationum requirit ultimo dicit, ꝙ cōfeſſiones poſſunt fieri in quacunq; parte li. & verum eſt, qa & poſt ſententiam, vt no. ff. de cond. ind. Iul. in j. gl.

ADDITIONES.

a Vin. God. Dilationem. Adde, ꝙ ad probādam dilationem nō eſt de ſubſtantia iudicii, Rui. conſi. 181. in cauſa, nu. 4 ib 6.
b Vinc. God. Accuſatus. Adde ꝙ accuſatus, qui occidit Titiū clericū, ſi confiteat occidiſſe dictum Titium, an uideatur fateri eum eſſe clericum. Bar. in l. ſi ciui li. 2. §. i. de leg. j. Rui. conſi. 6. nu. 9. li. 5.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus pendente accuſatione an poſſit in teſtem produci.*
Teſtimonium, & accuſatio idem operantur in repellendo.
2 *Accuſatus pendente accuſatione an poſſit eſſe teſtis in cauſa ciuili & exercere ſuum officium.*
3 *Accuſatus appellatione pendente an poſsit eſſe teſtis.*
4 *Accuſatus non admittitur in excepto crimine contra eum, qui eſt bonæ famæ.*
Probationes qui ſubtrahit, confiteri delictum uidetur.

CAP. LVI.

Non debet. Ponit regulam, & caſum exceptū. ſecun-
1 do probat per duo ſimilia. Caſus. † Quæſitum fuit utrū accuſatus pendente accuſatione poſſit in teſtē ꝓduci? Reſpōdeo ꝙ nō, qa nec aliū accuſare, nec alios ſuſcipere pt ſecūdū primū dictū. fallit in criminib⁹ exceptis. h. d. Ex hac dect. no. ꝙ teſtimoniū & accuſatio æq parant̄ in repellendo, ſimiliter
3 ordō. † Quæro, nunquid accuſatus accuſatione pedēte poſſit eſſe teſtis in cauſa ciuili? & uidetur ꝙ ſic, quia interim remanet in officio ſuo, & interim ſubditi tenentur obedire, & no. bene hoc dictum

BIU Cujas

dictum de obedientia.idem ergo dicemus in tabellione, quod accusatione pendente licet ei conficere instrumenta,de quibus est rogatus,argum.ff.de sol.quod si forte.§.j.& l.reo criminis.sed nouum officium interim assumere non potest,vt C.de procur. l.reum criminis,& ff.de pub.iud.is qui reus. nec ad nouum honorem,vt ff.de mu.& ho.l.reus delatus.† Quæro,nunquid appel
3 latione pendente possit esse testis?& dic quod sic, quia est integri status,& hoc in ciuili:secus in criminali,secundum Bern. ita
4 debet limitari glo.Accur.quæ est.ff.de inf.l. furti. §. j. † Vltimo scias,quòd in excepto crimine accusatus non admittitur contra eum,qui est bonæ famæ,secundum Innoc.quod est uerum, nisi reus forte læsæ maiestatis fecerit eum accusari,ut non possit cõtra eum testificari. Nam ista malignitas detecta dẽt obesse, non prodesse;& quodammodo delictum confitetur, qui probationes subtrahit,vt supra eod.titu.cap.cum causam. §. nisi forte. & hoc,quando subtrahit facultatem probãdi:secus,si probationes factas. Nam non ideo eam perdit,sed viam sibi præcludit in testibus producendis.

De testibus cogendis. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Officium testis est publicum plurifariam, & quando,num.2*
Veritas est res sacratissima reipub.necessaria.
2 *Testis de iure ciuili indistincte compellitur testificari,secus iure cano.*
Causarum species quæ secundum ius canonicum.
Inquisitionis causa non est criminalis,quæ pœna imponitur ex ea.
Crimina enormia quæ,& nu.3.
3 *Enormia crimina de iure ciuili quæ dicantur.*
4 *Iudex si non puniat delinquentem debita pœna,sed mitiori, succedit in eodẽ supplicio,quod ipse indigne miserando pepercit.*
5 *Testes debent compelli vbicunque est magnum damnum proximi, uel lucrũ aduersarii,& vbicunque esset scandalum.*
Cogere qui petit testes,iurare debet,& quid.
Stilus curiæ Romanæ reputatur ius commune,& cur.

1 PRæmitte †ad euidentiam, ꝙ officium testis est publicum in genere, quia tuẽt veritatem,quæ est res sacratissima,& reipublicæ valde necessaria,ut ff.de iniu.l.eum qui nocentem, in princ.& si vna æquitas in veritate consistit, ut ff.depo.l.bona fides.ideoque ius ciuile statuit officium testis esse publicum & necessarium,ut ff.de testi.l.j.& ff.quemad.testa. ape.l. siquis ex assignatoribus,& quandoque est publicum uilitate & authoritate,ut quando in causa publica fertur testimonium, ut C.de priui.l.vtilitas.quandoque est publicum authoritate,& seueritate,quia publice interest maleficia puniri,vt ff.de pub.l.licitatio.§.ꝙ illicite.ff.ad l.Aquil.l.ita vulneratus.adeo,ꝙ de iure ciuili testes compellentur,& quandoque torquẽtur,si sunt viles, vel suspecti,vt ff.de quæst.l.edictum,& l.diuus Pius.quandoque est publicum authoritate,sed vtilitate priuatum, vt quia tendit ad priuatam utilitatem,& ideo fęminæ possunt esse testes.nam si esset omnino publicum.i.principaliter & secundario,non possent.ff.de testa.qui testamento.§.mulier.ff.de re. iur. l. fœminæ.
2 †Porro hæc regula traditur de iure ciuili,ꝙ indistincte testis cõpellitur testificari,ut j.c.super eo,vlt.responso.& si vult testificari,aut iam præstitit iuramentum de ueritate dicẽda,& se subtrahit,vt veritas non appareat,punitur pœna falsi,quia cum iurauit deponere,est periurus,vt C.de epis.& cle.l. presbyteri. si autem non iurauit,punitur pœna contumaciæ,& non pœna falsi, vt j. eo.c.cum super,in verbo,si vero.Sed de iure canonico,quia officium testis non est omnino publicum,sed quasi publicum, alia distinctio adhibetur:nam quædam sunt causæ criminales, quædam ciuiles,quædam mediæ,vt criminales ciuiliter motæ. item quando criminalis incidit ciuili,ut quia obijcitur testi falsitas. Item secundum canones causa inquisitionis non est criminalis, quia ex ea non imponitur vltima pœna, quæ debetur ex crimine,& quæ vt ita dixerim,est terminus causæ pœnæ.si ergo causa est mere criminalis,testes non coguntur,sed hortantur. Fallit in exceptionibus criminalibus,vt in crimine falsi,infra eo. cum con.item in crimine sacrilegij, puta, quia iniuria personalis est facta clerico,vt infra cap.peruenit.Item in crimine conspirationis cõtra suum prælatum, quia est crimen multum detestabile, vt j.c.venerabilis,& fortius in crimine proditæ patriæ, quia est crimen læsæ maiestatis,vt eleganter no.C.de aboli. l. 2. & idem in similibus delictis enormibus,quia de similibus idem est iudicium,vt C.de epis.& cle.l.si quenquam,& C.de hære. l. quicunque,ibi dum dicit,& si est in appellatione diuersitas, est tamẽ in prauitate coniunctio,ut in l.in delictis.§.hæc verba ff.de adul. C. de fur.si quis seruo.item fallit in crimine adulterij. j.c.peruenit, el j.in quo quædam alia specialia sunt.ff.de adul.in crimine.nam
3 quo ad iniuriam animi excedit omne delictum,vt C. de rap.vir.
a l.j.ff.de leg.2.cod.§.pen.† Et no.quod enormia a crimina de iuciuili dicuntur omnia,quæ committuntur cum dolo in magnũ damnum,vel iniuriam alterius,vt ff.de re.iu.l.ea.& ff.de mi.l.auxilium.§.in delictis,& maxime ea,pro quibus ingeritur pęna sãguinis,vt ff.ad le.Cor.de Sica.l. 3. sed de iure canonico dicuntur enormia illa,in quibus post peractam pœnitentiam non cõsueuit dispensari,vt supra de iu.at si clerici.Porro ius ciuile non facit mentionem de dispensationibus, quia iudex non debet esse clemẽtior lege, q̃ est sequenda,non regenda,vt in Auth. de iu.
4 §.oportet,& ff.qui & à qui.l.prospexit.† Item si iudex nõ punit delinquentem debita pœna,sed mitiori,succedit in eodem supplicio,quod ipse indigne miserando pepercit, vt C. ne san. bap. ite.l.nulli,in fi.si vero causa est mere ciuilis,si quidem matrimonialis,testes compelluntur,ut infra eo.ca.j.idem, si beneficialis, vt infra eod.super his.idem regulariter in omni causa pecuniaria,quæ nõ est famosa:sed si est famosa,causa;ut furti,& similes, testes non compellentur tunc de iure canonico, quia ab eis infamia oriri non debet,præsertim si sunt clerici: fallit, si hi mala gratia,uel per collusionem se subtraxerint,ne præbeant testimonium veritati.nam odio colludentis est hoc statutum,vt j.c.peruenit,uer.nos igitur.sed in causis medijs testes compellunt,quẽ admodum in meris ciuilibus,arg.s.de proc.c.tuæ,& no.s.e.dilectorum.Vel dic finaliter cum Innoc. ꝙ aut est peccatum tacere, veritatem,& semper testes compelluntur:aut nõ est peccatum,
5 & tunc non compelluntur. † Ego dico, ꝙ ubicunq; est magnũ damnũ proximi,vel lucrum aduersarij,testes debent compelli, & vbicunque esset scandalum.Item ubicunque testes sunt rogati,quia iam acceptauerunt officium testificandi. vnde ipsum recusare non possunt.& hæc vera sunt de testibus, qui producuntur in iudicio.Sed quod aliqui testes intersint contractui, vel testamentis,vbi ipsi nolunt interesse,non compelluntur interesse, & iõ possunt discedere,& nolle scire,quod agitur inter partes,& sic tanquam ignorantes factum postea in iudicio produci non poterunt,argum.a contrario sensu,infra,c.super eo, in verbo interfuerunt,& C.de testa.cum antiquitas.& ideo puto,quod ille, qui petit testes cogi,debeat iurare,quod ipsi testes fuerunt in facto,super quo producit eos,& hoc in facto proprio producentis.dicit Gof.in summa,quod de consuetudine curiæ in medijs causis,prout ego uoco,& in criminibus qualitercunque intentatis testes non compelluntur nisi de speciali mandato Papæ,& ideo ius commune reputatur talis stylus, quia interpretatur ius commune,ut ff.de leg.l.de quibus.

ADDITIO.

a Vinc.God.Enormia.Adde,ꝙ stante enormi læsione, ex qua resultat præsumptio doli,non currit præscriptio,Rui.consi.170.nu.34.lib.1.

SVMMARIVM.

Testes in causa matrimoniali cogendi in prin.
Metus non excusat testem,ibid.
1 *Receptionem testium in causa ciuili quantuncumque graui iudex committere potest.*
Iurisdictionem exercere vt quis in alieno territorio,diœcesiue possit,consuetudine potest induci.
2 *Testis quare in criminali debeat se coram iudice,& nõ coram alio præsentare,iurare,& deponere.*
Nuncius dicitur commissarius & omnis,qui mittitur cum aliquo mandato.
Præsentia prætoris multum facit ad terrorem testis.

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

CAP. PRIMVM.

CAusam matrimonij. In causa matrimoniali cogendi sunt testes.Casus. Pa. mandat testes productos in causa matrimoniali ex utraque parte, id est tam pro matrimonio,uel contra, moneri, ne ueritatem per suam absentiam occultent,& si subtrahant se odio,gratia,uel timore, compellantur ad ferendum testimonium coram iudice, uel eius nũ
1 cio·Ibi.Timore,no.quod metus non excusat testem,† Ibi,Nuncio,not. quod iudex potest committere receptionem testium: hoc uerum in causa ciuili quantuncunque graui,sicut est hic in causa matrimoniali: secus in criminali,quia in criminali nõ possunt testes recipi,nisi habeant merum,uel mixtum imperium, puta per potestatem illius fori,unde sunt testes ex commissione iudicis causæ.Nam in alieno territorio, uel diœcesi non potest citare eos,ut ueniant coram se,nisi hoc habeat consuetudo. & est ualde no.quòd consuetudo possit inducere,quod quis possit in aliena diœcesi suam iurisdictionem exercere,ut ff.de testi. ter
2 tia.§.fi.† Item no.hic,quod commissarius,& omnis,qui mittitur cum aliquo mandato,dicitur nuncius.Sed quare in criminali testis debet se coram iudice,& non coram alio præsentare,iurare, & deponere?dicit Bern.quod non solum ex dictis, sed ex gestis testis iudex debet informare animum suum,Bern.Item præsentia prætoris multum facit ad terrorem testis,ut ff.de quæst. l. de minore.§.tormenta.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

Testes cogendi quibus modis, in prin.

1 *Papa si mãdat quibusdã presbyteris quatenus in causa, quæ vertitur inter episcopum Prænestinum, & Abbatem Sublacen. ad suam præsentiã accedant perhibituri testimoniũ veritati, & si nõ venerint, excõmunicationis, & depositionis sententiam reformident, an mãdatum istud teneat.*

2 *Testimonium veritati perhibituri qua hora diei debent comparere.*

3 *Verbum hoc, sciatis vos suspensos, est promulgatiuum sententiæ excommunicationis.*

Excommunicationis sententia lata conditionaliter, suspenditur per appellationem ante quam transeat in executionem.

4 *Excommunicationis sententia si sit relaxata causa ferendi testimonii, an interim possit appellari.*

Excommunicatum te esse cognoscas, si dicat iudex, vel sub pœna excommunicationis, quam v.m habeant hæc verba.

Citationes plures in vno edicto an valeant.

5 *Excommunicatus si aliquis esset, si non comparet in termino, si fuit impeditus, an sit excommunicatus.*

Impedimentum causatiuum minuit contumaciam.

CAP. II.

Cum super. Per excommunicationis, suspensionis, & depositonis sententiam cogendi sunt testes. & propter contumaciam potest imponi testi pœna confiscationis; quod est no. dig. Casus. Mandat † Papa quibusdam presbyteris quatenus in causa, quæ vertitur inter episcopum Prænestinum & Abbatem Sublacen. ad suam præsentiam accedant phibituri testimonium veritati, & si non venerint, excommunicationis, & depositionis sententiam reformident. Opp. quòd istud mandatum non tenuit, quia non fuit apposita certa dies. resp. gl. quod subauditi debet, quia fuit apposita certa dies, & ex hoc colligo, quod non valet dilatio sine termino. † Sed quæro, qua hora illius diei debent comparere? respon. ea, qua possint expedire suum officium. s. iurando. Nam deponendo possunt detineri a iudice per 15. dies, sed non vltra, vt C. de test. l. pe. secũdum Vinc. Sed contra hoc opp. nam ista dilatio fuit ad perhibendum testimonium. ergo non sufficit, q̃ iuret in termino, nisi deponat, qa hæc dictio, testimonium, significat rem perfectam. Sol. imo sufficit, quia depositio trahitur retro. & licet ℸ. 15. dies teneatur expectare, tamen quandoque possunt deponere, & semper dico, quod trahitur retro, & est casus in d. l. pe. & no. in c. 1. de of. dele. in Clem † No. quod istud verbum, sciatis vos suspensos, est promulgatiuum sententiæ excommunicationis, quæ tamen nõ trã sit in executionem, nisi existente cõditione & ideo interim possunt appellare, si sententia esset lata ab alio, quam a Papa, quia antequam sñia excõicationis transeat in executionem i. in effectũ suum, appellatio suspendit pronunciatum, ut ℸ. de ap. c. præterea requisiti. Sed quid si iudex [a] dixisset ita, si non comparueris, ex nunc te excommunico, dicunt quidam, quod in termino nõ potest appellari, quia existens conditio fingit retro propter illam dictionem, ex nunc. Sed contrarium est verum, quia si hoc esset sententia excommunicationis ligaret præpostere. i. non præcedente culpa, vel mora, quod est impossibile. Si autem esset tale quid, quod non requireret moram, tunc dictio, ex nunc, operatur id, quod verbum sonat, vt ff. si cer. pet. l. lecta. §. ex nunc, prout ex tunc, & §. dicebam. † Sed pone, q̃ sententia excommunicationis est relaxata causa ferendi testimonium, vt § tit. j. veniẽs. §. fi. nunquid interim potest appellari, & videtur q̃ sic. quia interim cessat excommunicatio. dic ℸ, quia ista est potius quædã suspensio, q̃ liberatio, vt ff. de verb. obl. l. 2. §. j. & ibi glo. solennis, q̃ aliud est cessatio obligationis, aliud extinctio. Itẽ quoniam lex reiuscitat eundem numero, vt ff. de iure fi. l. deferre. §. fin. cum l. seq. & facit. ff. de pac. l. si vnus. §. j. sed quid si dixit, excommunicatum te esse cognoscas? respo. sententia est lata, quia sententia & cognitio est verorum, & de futuris non est sententia. Sed quid si iudex dicit, sub pœna excõicationis? resp. obligatio non est pronunciatiua, ut ff de pac rescriptum. §. si pacto. i. obligatiua per existentiã conditionis ad pœnam excommunicationis, si sententia excõicationis nõdũ lata est. d. c. j. deinde no. quòd in vno edicto pñt fieri plures citationes subiunctiuo modo. & dicit ibi gl. multum no. q̃ hoc fit de consuetudine pp difficultatem citationum, ad idem facit ℸ. de sent. excom. constitutionem. j. respõso, lib. 6. nam licet pendente vna dilatione non possit dari alia, [b] vt C. de dila. siue pars, verum est diuerso tempore, [c] sed simul possunt dari, quia vna pendet ex altera. tex. hic est fin. deinde not. q̃ crescente contumacia crescit pœna, & iudicis indignatio. † Sed pone, q̃ aliquis est excõicatus, si non cõparet in termino, si fuit impeditus, nunquid sit excommunicatus. & videtur q̃ non, ut ff. de re iud. quæsitum, & ff. de pub. Cę. C. qui pe. tu. l. cum a matribus. C. de ap. præses. ff. de re mi. l. 3. §. si a die, nec debet auferri copia defensionis. & idem non debet denunciari excommunicatus, nisi prius citetur ad faciendum suam defensionem, text. est ibi sñidicit Ber. q̃ quo ad Deum non est excommunicatus, sed quo ad iudicium ecclesiæ sic. Tu dic, q̃ nec quo ad iudicium ecclesiæ nisi prima facie, quia non constat de impedimento, sed constito de impedimento. ecclesia non iudicat eum excommunicatum, quia non est in dolo, nec culpa, facit quod no Inno. de off. deleg. c. P. & C. ℸ. de app. ex ratione, per Inno. & ff. quæ sen. fine ap. rescin. l. Paulus. & hoc, quando præcisum est impedimentum. sed quando est causatiuum impedimentum, tũc incidit in excommunicationem, sed debet de facili relaxari, quia impedimentum causatiuum minuit contumaciam, ut sin. no. in l. j. §. fi. ff. si quis ius di. non obtem.

ADDITIONES.

a Tinc. God. Iudex. Adde quando iudex possit fidem adhibere testib. licet non probent plene, Soc. consi. 110. col. antepen. lib. 2. & quando iudices captiosi nolunt credere. Dec. consi. 163. col. 2. & de testibus singularib. late Ay. Craue. consi. 33. nu. 32.

b Vinc. God. Alia. Adde, q̃ dilatio data reo, intelligit etiam data actori, videe quæ reperiuntur in apostil. ad Dy. in reg. non licet. de reg. iu. in 6.

c Tempore. Vide hic per d. Fel. in prin. & adde d. Marianum in repe. rub. de dila.

SVMMARIVM.

1 *Testis, qui timore aduersæ partis se subtrahit testificari compellitur, & n. 2.*

2 *Conuentus de aliquo facto coram iudice, si factum negat, an illi, qui interfuerunt negocio, cogantur testificari.*

3 *Notorium quid est.*
Contractus vt plurimum non sunt notorii.

4 *Delictum notorium & contractus an differant.*

5 *Metus qualiter probetur.*

CAP. III.

Super eo. Testis, qui † timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur. Et in prima decisa consultatio. in secunda ibi, consultatione, distinguit. tandem ibi, verum, secundum membrum ibi prosequitur, deinde suam responsionem moderatur & ultimo ibi, licet, respondet tacite opinioni. † Casus. Aliquis conuenitur de aliquo facto coram iudice ille factum negat. Quæritur, an illi, qui interfuerunt negocio, cogantur testificari? respon. Papa altius exordiendo, quod si quidẽ factum est notorium, non egemus testibus, nec alia probatione nec iudiciario ordine, sed si non est notorium, & reus negat factum, testes sunt admonendi, sed non cogendi, nisi constet iudici, quod metu aduersæ partis retrahuntur a testimonio proferendo. Sed oppo. quod imo cogantur. quia ius ciuile hoc dictat. respondetur, quod illud est verum de rigore iuris ciuilis, secus de benignitate canonica. hoc dicit. † Quæro, quid est notorium? dicit Archid. quod populus uider. 50. dist. in sacerdotibus. dic, quod notorium [a] est, quod nec negatione efficitur dubium, nec probatione efficitur magis certum, uel notorium est, quod patet expresse, ideo non est probare necesse, uel notorium est, qd hominum memoria labi non potest, de iura. calum. capit. cum causam, per Innocen. In tex. ibi, Factum est notorium, dic factũ id est delictum, quia contractus, ut plurimum non sunt notorij, vt not. in cap. vestra. infra de coha. cle. & mu. † Quæro ergo, an sit differentia inter delictum notorium, & contractum? & videtur quod non, per istum singularem tex. In contrarium videtur, quia in delictis non requiritur ordo iudiciorum fauore reipublicæ. sed in contractibus & similibus requiritur iudiciarius ordo, & libellus, & lit. contest. & probatio, vbi est aduersarius negans, ut pater in edicto diui Adrian. quod procedit ex notorio, ut C. de edi. diui Adria. l. fin. Præterea post liquidas probationes omnis contractus efficitur notorius, & tamen requiritur ordo iudiciarius, & hæc est veritas, & ita sensit Innoc. in dicto cap. uestra. hoc etiam probatur, quia testimonium, quod fit coram principe, est notorium, & similiter quod apud acta alterius iudicis, & tamen indigent probatione, ut C. de testi. omnium, & l. sancim. In delictis autem odio delinquentium, quod patet expresse, non est probare necesse. tamen eleganter dicit Ber. quod requiritur citatio, & sententia. deinde dicitur hic, si iudici cõtuterit, quod timor &c. † Qualiter probabitur iste metus? resp. glo. quod præsumitur, quod uerum est, inspecta tamen qualitate personarum. & puto, quod hic sufficiat etiam iniustus metus, qua non tractatur de alicuius præiudicio.

ADDITIO.

a Vinc. God. Notorium. Adde, quòd notorium dicitur, quod omnes continue uidere possunt. Bald. in aurh. quod locum. §. fi. C. de collat. & plus in se habet notorium quam publicum, Corneus consi. 44. deuenientio. litera, F. lib. 4.

SVMMARIVM.

Testis compellitur illius, qui subtrahit aduersario probandi copiam, detegere fraudem, in princ.

Cumulari plura possunt in eodem libello crimina.

1 *Instrumenta qui furatur, vt veritas non appareat, tenetur crimine falsi.*

2 *Occultans per vim testem in domo sua, vt veritas non appareat, qualiter puniatur.*

CAP.

BIU Cujas

CAP. IIII.

Peruenit ad audientiam. Compellitur testis fraudem illius detegere, qui probationis copiam aduersario subtrahit. & in prima parte narratio. in secunda iudicis instructio, ibi, nos. Casus. Quidã fuit accusatus de crimine simoniæ, & adulterij. iste astrinxit testes ad iurandum, quod non deponerent contra ipsum. dicit Papa, quod nemo debet subtrahere aduersario suo instrumenta, & quod testes continentur appellatione instrumẽtorum, & quod iste, qui subtrahit instrumenta, uel testes, ostendit se fouere iniquam litem, & ideo testes sunt compellendi. In tex. ibi simonię, & adulterij, no. quem posse eodem libello de duobus criminibus capitalibus accusari. † Ibi, Testes continent no. quod ille, qui furatur instrumenta, ut ueritas non appareat, tenetur crimine falsi, ut C. de fal. l. eum. sed si veritas appareat per confessionem subtrahentis, uel notorie, non tenetur pœna falsi, ut ſ. c. proxi. quod dic, ut no. Bar. ff. de tab. exhi. locum. §. si quis, & facit. ff. de eden. argentarius. §. cum autem. C. de testa. non idcir
2 ço. † Sed nunquid idem est in eo, qui per uim occultat testem in domo sua, ut veritas non appareat, hic est ar. quod similiter incidat in pœnam falsi. sed tamen ĩ. innuit, quò punitur pęna arbitraria tanquam contemptor prætoris, quod est verius, quia non reperitur, l. cautum, quod puniatur pœna falsi, facit. C. de prob. si de possessione. Op. ĩ. c. dilectorum. sol. ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriæ si fiant clericis multis astantibus & videntibus, & testes nolunt testificari, quia infesti sunt clericis, an cogantur.*
Libertate ecclesiæ continetur etiam prosecutio iniuriæ clericorum.

CAP. V.

Peruenit ad nos. Super probanda iniuria clericorũ cogendi sunt testes. † Casus. Aliquã do contingit, quod clericis fiunt iniurię multis astantibus & uidentibus, tamen iniuriantes hoc negant, & testes nolunt testificari, quia infesti sunt clericis, quæritur, an cogantur? Papa generaliter respõdet, ex quo colligitur indirecta quæstionis solutio, quod super omnibus rebus ecclesiarum testes sunt cogendi. No. quod prosecutio iniuriæ clericorum appellatur res. i. libertas ecclesiæ. l. j. §. onerandæ. ff. quarum re. act. non da. per Bar.

SVMMARIVM.

1 *Testes coguntur super probanda consanguinitate.*
Non præscribitur tempore, quod est ipso iure dispositum.
Turpitudinem qui allegat alterius, eam probare debet.

CAP. VI.

1 **Cæterum.** Super † consanguinitate probanda cogendi sunt testes. Ibi, Iur. consuetudo. i. iur. practica. non. n. est propriè consuetudo, quia non præscribitur tempore, quod est dispositum ipso iure, ut ff. de usu. sequitur §. lana. ibi, Constiterit, no. quòd qui allegat turpitudinem alterius, debet eam probare. probatur autem hoc per inobedientiam secũdum Bar. ff. ex qui. cau. in pos. Fulcinius. §. quid sit latitare.

SVMMARIVM.

1 *Testes synodales an cogantur iterum iurare, si deponant tanquam testes specialiter producti.*
Iurare iterato non debet notarius super instrumento suo certificando, cum semel generaliter iurarit.
Iurare debent omnes, quibus committuntur faciendæ scripturæ.
2 *Ab officio denunciandi propter superuenientem infamiam quis repellitur, & num. 3.*
3 *Syndicus, si erat infamis ante ipsius constitutionem, an poterit denunciare maleficia.*
Infamis, & depositi ab officio valẽt acta præcedentia infamiam, & depositionem.
Studiose, idest ex certa scientia.
4 *Error potest reuocari vsque ad sententiam.*
Incontinenti reuocare errorem quomodo intelligatur.
Variatio parti non testi conceditur.
5 *Varians & contradicens an & qualiter differant, & nu. 7.*
Sensus duo contrarii in eodem subiecto concurrere non possunt.
6 *Vacillans quis dicatur.*
Varians quis dicatur.
7 *Varians quis dicatur & quando officiat variatio.*
Variatio mutatio, & interpretatio quid,
Contrarietas esse in quibus dicatur. ver. item scias.
8 *Testes synodales an teneant denũciare qualitates aggrauãtes factũ, & n. 9.*
9 *Sindici licet teneantur denunciare maleficia, non tamen tenentur denunciare omnes qualitates.*
Qualitas maleficii non est maleficium.
10 *Sindici non possunt denunciare maleficia, nisi prius iurarent officium.*
Diuersitas, si plura allegentur, quando dicatur, & nu. 11.
Lucrum quid.
11 *Visus præsumitur in eo quod communiter fit inter quasi omnes.*

CAP VII.

Præterea. Testis synodalis, q̃ super mrimonio coram ordinario deposuit, coram delegato super eo iurare non cogitur. hoc primo. pp superuenientẽ infamiã a ferẽdo testimonio repellitur. hoc secundo potest tñ, si errauit, incõtinenti, nõ ex interuallo corrigere dictũ suũ, hoc tertio. scda ibi, hmõi vero. Ibi, tertia. quorum. Casus. Prẽmitte fm Ber. ꝙ cũ epͤs visitat suã diœcesim, conuocato populo facit aliquos honestiores de plebe iurare ꝙ illi diligẽter inuestigabũt, si aliq̃ ꝙ sanguinei matrimonialiter sunt coniuncti vel coniungi velint, qui iurant, ꝙ denunciabunt epõ, uel eius commissario, quos testes vulgº appellat synodales ℨ 5. q. 6. epͤs in sinodo: mõ sequit casus in terminis, quæritur. n. utrum ex quo isti pstiterunt epõ iurm generale de veritate denuncianda, si postquam denunciauerunt, producantur in testes coram iudice delegato, compellantur iterato iurare? resp. ꝙ non, dummodo aliter fiat fides ipsi iudici, nisi emergat articulus nouus, & qui non continebatur super primo iuramento, eo ꝙ non pertinebat ad offm denunciationis. Quæritur utrum isti testes publici & generales possint pp infamiam repelli? resp. ꝙ sic, a perhibendo testimonio, sed non a prohibito. Tertio quæritur, an possint se corrigere? rñ. ꝙ sic, si non studiose sed errore deposuerint, & incontinenti, non ex interuallo se corrigãt. Ibi, Capitulo, forte sede vacan. ĩ. de hære. ad abolẽdam. vel ad hoc hẽbat consuetudo pscripta, secundũ Vinc. Ibi, Aliter, ergo secus, si aliter quã per eos possit probari. vnde facit ad qõnem statuti. Nam per statutum eliguntur syndici ad denunciandum maleficia, q̃ præstant gñale iurm de ueritate denuncianda. ꝙ si iudex formet processum fm denunciationem, ꝙ altera pars producit eos in testes, ꝙ non coguntur testificari nisi forte ipsi interfuerint, & uiderint, & si alias non possit
1 probari. † Et est ar. ꝙ non cogantur iterum iurare, si deponent tanq̃ testes specialiter producti, quia sufficit semel esse iuratum & generaliter. & similiter est ar. quod notarius, q̃ iurat a principio sui officij scribere instra vera & non falsa, nec ficta, si producatur in testem super suo instrumento verificando, non cogit iterato iurare, ut C. de fal. si quis decurio. scias, ꝙ oẽs, quibus committuntur scripturæ faciendæ, dñt iurare officium suum legaliter exercere, gl. est folẽnis. ff. de eden. l. quædam. §. nummularios. facit ĩ. de præscr. ad audientiam. §. nos igitur. Ibi Articulus. s. non pertinens ad offm denunciatoris. Pone exemplum, si emergat articulus dotis, successionis, vel computationis graduum, & no. super articulo nouo præstari nouum iuramentum.
2 † Ibi propter infamiam, no. ꝙ propter superueniẽtem infamiã repellitur quis ab officio denunciandi. Pone ergo, quod syndicus creatus per formam statuti ad denuncianda maleficia, contraxit infamiam, deinde denunciat maleficium. Op ꝙ denuncia tio non ualet, quia est infamis, resp. bona exceptio est, quia casus est hic, & ideo statim, ꝙ est per sententiam effectus infamis, intelligitur depositus ab officio syndicatus, & iuramentũ, quod præstitit de officio legaliter exercendo, est extinctum, vt ff. de in-
3 fa. l. 2. §. miles. † Sed pone. ꝙ primo denunciat, & postea effectus est infamis, uel est bannitus. resp. debet procedi super denũciatione quia fuit legitime facta, vt ff. de pub. iu. l. is qui reus, versic. inchoatas. plane idem est in tabellione deposito, quia non uitiantur vetera instrumenta rogata tempore quo ipse erat integri status, ut hic. & ad Carbo. l. 3. §. duæ, & l. 1. C. de testi. sed pone. iste syndicus, erat infamis ante ipsius constitutionẽ, nũquid poterit denũciare maleficia? dic ꝙ sic, quia ualuit eius citatio, licet esset infamis, & ideo potuit officium exequi, arg. huius literæ in versic. postquam, a contrario sensu, non ob. C. si ser. aut liber ad decur. aspi. li. 2. lib. 10. quia ibi aspirauit ad onus, ut ff. de mu. & ho. l. munerum. §. defensores. Ibi, Non studiose. i. ex certa scientia,. & sic etiam debet exponi. l. municipalis dicens, si quis studiose fecerit falsam scripturam, comburatur, nam intelligitur studiose. i. ex certa scientia, non per errorem facti, uel iur. ut l. 1. in fi. ff. de abige. & ibi no. glos. & l. illud. ff. de liber. cau.
4 † Ibi, incontinenti, quidam exponunt. incontinenti, quando-
a que in eadem instantia iudicij, quia error a potest reuocari usque ad sententiam, ut C. de iuris, & fac. ignor. l. error. tu dic. i. antequam partibus loquatur, uel ab alio super correctione instruatur, ut nota. in Authent. de testi. §. quia uero quinimo dici potest si testis sit notæ fidei & authoritatis, possit se corrigere, ante quam testimonia sint publicata, non post. iurabit tamen, quod cum nemine sit locutus, argumen. supra titulo. 1. vltra tertiam, ad l. error, respond. quod ibi loquitur in parte;

ADDITIO.

a Vinc. God. Error. Adde. ꝙ error probatur ostendendo rem aliter se habere, maxime quando probatur de damno vitando, etiam si error sit in facto proprio. Rui. consil. 10. num. 16. lib. 3.

BIU Cujas

te,non in teſte,ñ mirum,quia principalis perſona ſæpe uariat,vt. ff.fam.erc.l.qui familiæ, & C.de eden. l.edicta. ſed teſtis variare non debet,quia ueritas,de qua teſtis iurat,non recipit contrarietatem,uel diuerſitatem,ut ff.de dam.infe.l.qui bona. §.ſi quis ſtipulatus. † Modo quæro una cum Innoc. quæ differentia eſt inter uariantem & contradicentem.[a] D cit Inn. ꝙ uarians primo dicit unum, poſtea directe contrarium, nullam cauſam ſuæ varietatis adijciens, contradicens eſt, qui primo dicit vnum,deinde deponit indirecte contrarium.Exemplum. C.de contrahend. & commi.ſtip.optimam.Mihi videtur,ꝙ Inn.debuerit dicere totum e contra.ſ.ꝙ contradicens ſit ille, qui ſibi directe contrariatur varians qui indirecte,vt in cle.teſtibus,de teſti.& neuter ipſorum poteſt reddere rationem ſui teſtimonij, per ſenſum corporis,quia impoſſibile eſt,ꝙ duo ſenſus contrarij vel incompaſſibiles ſimul ſtent,uel concurrant in eodem ſubiecto, vt C.de fur.l. 1.ff.de cond.& dem.l. Titiæ,ſi nõ nupſerit.ff.pro ſuo. l.ancillam. † Quæro,quis dicatur vacillans? [b] dicit Innoc. ꝙ qui dubitando, uel tremendo loquitur,vacillat.ſ.quo ad fidem ei adhibendam. i.vacillat fides eius. † Item varians dicitur, qui varie loquitur,ut quia primo dicit, ꝙ Titius mutuauit c. Florenos in carlinis,poſtea dicit in Bologninis. uel in Imperialibus.licet ſtipulatio non vitiaretur per iſtam diuerſitatem, quia recipiunt inuicem funCtionem,ut dicit l.illa not.ff.de verb.obli.quicquid aſtringendæ. C.de do.ſi quis argentum in prin.ff. de ſo. Paulus. Item variatio eſt diuerſitas,& vacillatio eſt unius ad ſeipſum, vt ſi primo dixit vnum, poſtea dicit aliter, tãdem reuertitur ad primum dictum ſed ſi teſtimonium teſtis eſt ſcriptum & incontinenti rediens facit ſibi legi,& dicit tabellioni,ego non dixi ſic, poteſt dicere tabellio,ꝙ ſcripſi,ſcripſi,nec licet mihi emendare ſcripturam,niſi iudicis mandato,quia abſolura fuit dicta ſcriptura, ut C.de fi.inſtr.contractus,& ꝙ not. ff. de ſta ho. Imperator, per Cyn.Iſta.n. controuerſia eſt inter tabellionem, & teſtem, de qua teſtis non habet iudicare,& cum tabellio præſumatur peritus in iure & legalis in ſcriptura,iſta cõtrouerſia altioris eſt inquiſitionis. C.de fal.ſi quis decurio,per Cyn adde varians mutat, contrarius emẽdat,C.de eden.l.edita actio,deficiens ſupplet,obſcurus declarat, ſuperfluus minuit.Item ſi dicta teſtis ſint excedentia & exceſſa ſecundum quid,eſt inſufficiens. & ſecundum quid eſt mutans. & in ſumma ſub generali uocabulo mutationis continetur omnis diuerſitas,& omnis alteratio,quæ nõ eſt adiacens dicto prio ri ipſius teſtis ex natura rei,uel interpretatione ipſius legis. Interpretatio nihil aliud eſt, niſi ſubauditus intellectus. C. de liber. præte.l.3. Idem not. in Spec. de teſte.§.opp.verſic. idem ꝙ teſtes ſunt varij,dicit Spe.ꝙ ſi teſtimonium eſt nullum, quia coram iudice incompetenti,& poſtea variat, quia dicit coram iudice cõpetenti, ꝙ talis variatio non officit. Nam creditur teſtimonio ſolenni & non temerario iuramento præſtito coram iudice nõ congruo.eo.ver.quid ſi idem teſtis,& verſi. quid ſi compertum. Ego dico,ꝙ fallit.quando coram arbitro, uel arbitratore depoſuerunt iurati. de arbitro patet, quia redigitur ad inſtar iudicis. ff.de arbitr.l.penul.de arbitratore autem, licet non redigatur ad ſimilitudinem iudicis, tamen quia de voluntate partium recipitur,fidem facit.ergo variare non poteſt, vt ſ.tit.j. tuis.ff.de do. præleg. Theopompus. Item ſcias, ꝙ ſi factum eſt tale, ꝙ de ſui natura & iuris diſpoſitione recipit iterationem, ibi non eſt contrarietas unius teſtis ad alterum,ut not.in Spec.de te. §.nunc uidendum,ver.quid ſi vnus teſtis dicit ad ſe ipſum,diceretur variare,Bart.ff.de fal. eos, dicit ꝙ etiam teſtis non iuratus dicitur, variare,dic vt dixi.ſ.tit.2.cum cauram.† Extra quæro, nunquid iſti ſynodales teneantur denunciare qualitates aggrauantes factũ, puta ꝙ ꝯ legem ꝓtraxit in gradu prohibito lege diuina,& copulati ſunt per carnalem copulam.nam ex hoc includitur inceſtus & ſic ad denunciationem officialis eſſet inquirendum etiam criminaliter.C.de accuſa.ea quidem? Reſpon. non tenentur apponere qualitates ſine quibus poſſunt officio ſuo fungi abſquæ læſione ueritatiş in ſacramento eorum compræhenſæ, quia non iurati, ſed neceſſarias tantum, & ideo non tenentur ad denunciandum gradum ſpecifice.† Adde, ꝙ qualitas maleficij non eſt maleficium,ſed quædam adiectio. & ideo ſi ſtatutũ dicit, quod ſyndici teneantur denunciare maleficia, non tamen teneantur omnes qualitates, unde ſi quis occidit germanum ſuum, non oportet ꝙ ſyndicus dicat, talis occidit Petrum germanum, ſed tantum ſufficit,quod dicat, talis occidit Petrum, quia non plus requirunt verba ſtatuti,ſed ego conſulo, ꝙ qualitates cohærentes & notas ponant,& facit ad materiam,de qua no. Barto. ff.de cu.re.l.diuus. † Item ex prædictis apparet, quod ſyndici non poſſunt maleficia denunciare, niſi prius iurarent officium, dum ad inſtar teſtium redigantur, & ſcias, ꝙ aſſignare plures rationes ad vnam concluſionem probandam non eſt diuerſitas, ſed quædam confirmatio, uerbi gratia ad probandum intereſſe lucri perditi dicunt teſtes,ꝙ lucrum, ꝙ erat facturus, erat 10.quia alij mercatores tantum fuerunt ex ſimile mercede lucrati.Item quia ſuperuenit guerra, unde equi & arma fuerunt empti & venditi carius ſolito, & uenditores armorum lucrati. Eſt enim lucrum exceſſus proportionis, ſiue adæquationis rei cum pretio fauore fortunæ inductus, licet teſtis non dicat expreſſe,quia vidit † quoniam præſumitur viſus in eo, quod communiter ſit inter quaſi omnes & quaſi ex multis oculis reſultat vnus oculus communis generalis,ſicut ex ſpeciebus ſurgit genus apud intellectum:ex concurrentijs ergo nunquam ſurgit diuerſitas, ſed differentijs.

ADDITIONES.

a Contradicentem.Vide omnino ſcripta per Alber.de Roſa.in l.3. §.qui uaria, uel falſa.ff.de teſti.

b Vinc.God.Vacillans.Adde,ꝙ uacillare dicitur,qui depoſuit extra iudicium, conficiendo ſcripturam,poſtea in iudicio dixit cõtrarium.Alex.conſi.63. breuiter omiſſis.lib.j.per totum.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes quando ad teſtificandum cogendi,caſus quidam referuntur.*
2 *Inquiſitoris fauore fit aliquando quod non fieret.*

CAP. VIII.

Super his. Cum de † fama,vel vitio falſitatis inquiritur, 1 cogendi ſunt teſtes gl.ponit caſum.Ibi, Cum de fama.ideſt infamia quo ad delinquẽtem,ſed fama quo ad teſtem proloquentem.Ibi literis,quæ dicebantur falſæ.Ibi, longe maioris,lõge maior dicitur duę partes.Ibi,Sanctores,ſanctus eſt eo ipſo quod non eſt infamis.Ibi,teſtamentum,ſub quo includitur iuramentum.Ibi,veritati,ꝙ verum ſit famam eſſe famam,& crimen eſſe uerum crimen. no. ſuper fama teſtes eſſe cogendos. Item ſuper crimine falſi. ex hoc patet, ꝙ aliud eſt fama, aliud crimen, quia hic ponuntur tanquam diuerſa. dicit hic Innoc. quod vbi proceditur per inquiſitionem, teſtes ſunt cogendi. Item vbicunque crimen committitur lite pendente,& hoc eſt inductum in fauorem iudicum. & ne eludi poſſit eorum iuriſdictio,Inno.& † eſt no.ꝙ in fauorem inquiſitoris fit, quod alias 2 non fieret,quod inquiſitoribus eſt fauendum,quia repręſentant rem publicam principaliter.ff.de offi.præſi.congruit.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes quo caſu cogendi,in prin.& nu.1.& 2.*
Pœna falſi punitur,qui utitur falſo inſtrumento per procuratorem.
Falſum qui fabricat inſtrumentum,& eo utitur,geminum facinus committit,reputatur tamen unum & idem,& ratio.
Similia maleficia dicuntur quæ ſint eiuſdem qualitatis.
2 *Sententiam lucroſam ubicunque ex probatione criminis quis conſecuturus eſt,uel uitaturus damnoſam,ſemper cogendi ſunt teſtes,*
Lucrum quod rationabile.

CAP. IX.

Cum contra. Super crimine falſi ſunt cogẽdi teſtes. Caſus. dicebat de quodã magiſtro R. ꝙ impetrauerat falſas literas,& eis vſus fuerat per ſe,ſeu per eius procuratorem, ad hoc probandum inducebantur teſtes,qui nolebant teſtificari.Papa dicit, ꝙ coguntur teſtificari,ſi ſe gratia,timore, uel odio ſubtrahunt, uel declinant perhibere teſtimonium ueritati.Ibi, Falſas.f.funditus, vt quia in bulla,vel in tem- a pore,uel in toto tenore.Ib., ſeu, [a] hæc dictio poſita inter diuerſos terminos ponitur pro, uel, ſed quando ponitur inter diuerſas res ponitur pro, &,ut ff. de auro & arg. leg.l. ſi quis ita legauerit vxori. † Ibi, per procuratorem, no. quod qui utitur falſo 1 inſtrumento per procuratorem, punitur pœna falſi.Item no. quod qui fabricat falſum inſtrumentum,& eo vtitur,geminum facinus committit: tamen, quia non tendit niſi ad vnam concluſionem reputatur vnum,& idem. Ibi. Subtrahunt, ideſt declinant teſtificari.dicit Inn.quod hoc eſt ſpeciale propter enormitatem criminis, idem in homicidio, & conſimilibus, quia de ſimilibus maleficijs idem eſt iudicium ſimilia ſunt, quæ ſunt eiuſdem qualitatis,ut quia vtrũque enorme. ff. de mi.auxilium.§.in delictis.Innoc.Idem ait,quod vbicunque ex probatione criminis quis conſecuturus eſt ſententiam lucroſam, uel uitaturus damnoſam,ſemper cogendi ſunt teſtes, quia tunc peccatum eſt in alterius præiudicium tacere veritatem, Innoc. qđ dicit de lucro, intelligo de rationabili intereſſe ſine alterius iniuria,non enim puto, ꝙ ſuper præſcriptione cogantur teſtificari, quia illud lucrum cum iniuria domini meditatur, arg. ff.de fur. l. ſi quis vxori, circa fin. & quod no. C. de fur.l. mani feſtiſſimi, in principio. Item nec in actione iniuriarum, quia ibi agitur de ſeueritate vindictæ priuatæ, non publicæ, & non de uero intereſſe. ff. de iniu.l. iniuriarum æſtimatio, & C.de col. bo. l. cum emancipati. §. prim onec in actione popu lari, quæ per lit. conteſta. tranſit de publico in priuatum commodum.

ADDITIO.

a Vinc.God,Seu.Adde de iſta dictione,ſeu.Bar.in l.ſi is qui ducenta. §. utrum. col.3.de reb.dub.Soc.conſil.63.in cauſa.uer.capiendo.lib.1 & conſil.180.cõſiderata,uerſi.circa prima,lib.4.

BIU Cujas

modum.ff.de verb.signifi.sicut.§.quod si ex populari. transit ergo actio popularis de publico interesse ad priuatum per lit.con testa.cum hoc tamen cõstat,quod illicite factum debet destrui, & hoc reipublicæ interest, exemplum de iureiuran.cum qui. §. in popularibus.

SVMMARIVM.

1 *Testes compelluntur in ciuilibus,sed non compelluntur in criminalibus, & nu.5.& 6.*
2 *Testes qui petit compelli,debet primo nominare ipsos.*
Excusationem suam,licet legitimam,qui non allegat,contumax est.
3 *Testis proprio motu non potest testificari,nisi sit productus in iudicio.*
Officium suum iudex non debet impartiri,nisi petenti,excipit quosdã casus.
Supplere iudex quando possit,& nu.4.
5 *Iudex ex officio suo potest producere testes propter publicam vtilitatem.*
5 *Testes an sint fortius compellendi in criminali,quam in ciuili.*
Inimicitias vnusquisque sapiens deuitat.
Procurator in causa criminali potest interuenire in actibus,per quos non cõ trahatur obligatio & nu.7.vide.
7 *Ciuilis si incidit in criminalem, vel econtra,an admittatur procurator.*

CAP. X.

Dilectorum. Testes,qui nominatim sunt in causa vertente inter episcopum, & capitulum suum,testificari coguntur præterquam super criminibus.Casus. Inter capitulum Vulteranum ex vna parte,& episcopum ex altera,vertebatur quæstio tam super conuentione, quam super reconuentione,nominati erant testes de utraque parte, nolebant testificari, quæsitum fuit ab Honorio,vtrum compellantur? Papa respondet quod sic, præterquam super criminibus.† No.ex 1 isto capitulo duas regulas.prima affirmatur, quod in ciuilibus compelluntur testes. secunda negatiua, quod in criminalibus non compelluntur,& prout facit literam loqui per modum regulariter,dictio, præter, ponitur improprie.vel dic, quod ponitur proprie,quia quæstio formabatur in genere vtrum testes essent compellendi.& respondetur quod sic. Fallit in criminalib. & habetis hic glo.magnam,quæ primo tractat de ciuilibus.secũda ibi,in criminalibus,quando proceditur per accusationem.tertia ibi,si vero ciuiliter agatur,tractat,quãdo de crimine proceditur in modum exceptionis,vel denunciationis,vel inquisitionis. quarta ibi,sed huic distinctioni,format quãdam oppositionem. quinta ibi,& sic necesse,concludit circa causam capituli. sexta ibi,ideoque,concludit in materia ponendo varias & diuersas opiniones.& non firmando conclusionem.demum in versic. sed magis æquum,ponit conclusionem,quam firmat.vltimo in ver bo,quartus, ponit conclusionem Innocen.† In text.ibi,nomina 2 ti,not.quod ille,qui petit compelli testes, debet proprie nominare ipsos,& est ratio,quia non debent compelli nisi monitione præmissa.& si monitus non excusat se,tunc est in præsumpta malitia secundum Bern. hic, & supra.c.peruenit,el primo.Nam etiam iustam excusationem habens,si non comparet, cum possit allegare suam excusationem, contumax est. ff. si quis in ius voc.non le.l.2.de appel.ciues.l.is qui ad ciuilia.ff.de reg.iu.l.non potest dolo videri carere. si quis autem non peteret compelli testes, non teneretur eos nominare,nisi quando producit ipsos, vt dicit.l.illa not. ff. de arbit.l.si ex omnibus. Oppo. ad primam regulam de mediatore, siue proxeneta, qui non compellitur testificari, nisi ante partes hoc petant. si autem sponte testificatur, valet testimonium, vt in Auth.de testi.§.quoniam.& in ca. mediatores,de testi.lib.6.quod dico, quod valet testimonium, si sponte deponunt,verum est,nisi vtraque pars contradicat, vel neutra hoc petat.tunc.n.non valet eorum testimonium, nõ qa 3 mediatores,sed quia non producti. † Nam nunquam inuenies, a quod testis proprio motu possit testificari, [a] nisi sit productus in iudicio.ff.de test.l.produci.sed nec aliquis actus potest fieri in iudicio,nisi parte petente, vel vbi est licitum iudici supplere de facto, quod est in aliquibus casibus,puta in causa inquisitionis. Item in causa collusionis, vt C.de abo. l. 2. Item vbi constat iu- b dici, [b] quod actio,vel exceptio ipso iure non competit, ut not. sing.C. de transf.vbi pactum. Item iudex prohibitus est cognoscere,ut l.ne quis vela regia. vt nemo pria.Item in causa appellationis & cuiuslibet legitimæ suppletionis, vt C.de app.l. amplio 4 rem,in princ.† Item hic dicit Ber.quod iudex ex officio suo potest producere testes propter publicam vtilitatem scilicet principaliter,& est optima doctrina,& maxime in causis criminalibus de hoc per Accu.in l.idem est.§.si tibi.ff.de condi. ob turp. causam.Item quando iudex videt oculata fide,vt no.in l.2.ff. de fer. Nam non potest dissimulare quod videt, vt C.ne fan.bap.l. fin. 5 †Opp.contra secũdam regulam,& videtur ꝙ testes fortius sint compellendi in criminali,quam in ciuili,ne crimina remaneant impunita.ff.ad l.Aquil.vulneratus,de publ.l.licitatio.§.quod illicite.ff.depo.bona fides. Solu.verum dicit de rigore iudiciorum, sed de æquitate canonica secus,& non potuit esse motiuum Papæ quia ex testimonio capitali contrahitur inimicitia capitalis, vt infra.de ac,cum P.Manconella. quam inimicitiam vnusquisque sapiens deuitat,nec debet se ponere in periculo pro causa aliena.C.de test.l.si quãdo.ff.quemad.test.aper.l.si quis ex assignatoribus.quia ordinata charitas incipit a seipso.Oppo.quod litera non possit loqui in criminali. Nam aut quæstio criminalis erat ciuiliter mota,idest ad pœnam damni extra corpus, puta in reb. vel beneficijs, & possunt testes compelli: aut erat criminaliter mota, idest ad pœnam alicuius supplicij, vel quasi, vt deportationis, & tunc non habet locum reconuentio,quia in criminali non habet locum natura reconuentionis,ut C.qui acc.non pos. l.j.& l.neganda,& ff.de publ.iudic.l.is qui reus.Præterea hic procuratores erant in causa ergo causa non erat criminalis. Solu.dicunt Ber.& Inno.quod in causa præcisa criminali potest interuenire procurator ad media causæ,quia non interuenit ad actum, per quem constituatur obligatio, & idem tenet Accur.ff.de publi.iudi.l.penul.§.ad crimen.de hoc plene not. C. de acc. l. reos, per Cyn.& me. ff.de procu.l.seruum quoque.§. publice. in lect. 6 mea.finaliter ꝓclusio huius c.est vera.† Hic quæro de vera conclusione,vtrum in criminalibus testes compellantur? teneo qđ hoc sit arbitrarium.Nam si testi imminet periculum,iudex non debet eum cogere.Nam si non tenetur testificari in præiudiciũ coniunctorum,multo minus in præiudicium suiipsius. ff.de testi.l.lege Iul.Si autem non imminet magnum periculum, tunc debet compelli propter fauorem publicæ disciplinæ, ne delicta 7 remaneant impunita. † Extra quæro, si ciuilis incidit in criminali, vel e contra,vtrum admittatur procu.& est gl.hic or.ꝙ sic, puta si excipiatur contra testem de falso.contra testem dico,etiã receptum in causa criminali,secundum Bern.quod est not. dig. & facit pro sententia Iaco.Butr.in quæstione vulgata de Rauengense, ꝙ ad excep. banni declinatoriam & peremptoriam fori possit accusatus de homicidio constituere procu.licet personaliter debeat comparere.sed Iaco.de Bel.dixit contra, ne frustretur iudicium,si pronuncietur excep.non obstare. vnde procur. non est idoneus,quia non est æque idoneus vt principalis, qui debet causam dicere ex vinculis, ut C.de procu.l.fin. & ibi per eundẽ Iac.But.quod bene not.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Testificari.Adde,ꝙ testes debent esse rogati pro testamento,nec sufficit esse rogatos pro publicatione Ruin.consi.1.nu.19 lib.3.
b Iudici.Vide Fel.in c.ad aures,in uersi.scientibus istis,de rescrip.

SVMMARIVM.

1 *Socii coniurati coguntur ad detegendam coniurationem.*
2 *Causa si sit inter Archiepiscopum,& ciues,coguntur ciues testificari cõtra ciuitatem,& etiam conspiratores,& coniurati.*
3 *Testes minus idonei recipiuntur,ne veritas pereat,etiam corrupti pecunia.*

CAP. XI.

1 **Venerabilis.** †Ad detegendam coniurationem coguntur socij coniurati.h.d.Casus. Ciues ciuitatis Ceruiæ habebant causam cum episcopo Rauennate, modo dicti ciues cum M. & I. clericis ecclesiæ Rauenn. fecerunt coniurationem contra Archiepiscopum Rauennatem, dantes eisdem clericis certam quantitatem pecuniæ ob cęlandam veritatem,& eos ad hoc astrinxerunt proprio iuramẽto de hoc Archiepiscopus est conquestus Papæ. Papa mandat dictos testes absolui a iuramẽto,& compelli, ut perhibeant testimonium veritati.quidam exponunt super coniuratione.alij exponunt super 2 principali quæstione.† No.quod causa erat inter Archiepiscopũ & ciues, & tamen ciues coguntur testificari contra ciuitatem etiam conspiratores & coniurati, quia fraus,& dolus ciuitati patrocinari non debet. fundamentum istius conspirationis fuerũt ipsi ciues, & M.& I.clerici cum ipsis.Et no.quod testem coniuratum contra me possum producere pro me, tene menti.Opp. quod non sit necessaria absolutio, quia iuramentum temerarium.solu.illa temeritas non erat liquida,sed occulta, & ideo re 3 quiritur sententia. † Not.quod hic minus idonei testes [a] recia piuntur,ne veritas pereat.Item no.quod isti testes erant corrupti pec.tamen possunt produci contra corrumpẽtem etiam ad plenam fidem,quod raro alibi inuenies.

ADDITIO.

a Vinc.God.Testes.Adde,ꝙ testis minus idoneus non admittitur ad probandũ matrimonium clandestinum.Rui.consi.130.nu.2.& 9.lib.4.

De fide instrumentorum. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Exemplum non probat nisi originali producto,in prin.& nu.1.& nu.10.et 11.& quid sit nu.10.*
Scriptura authentica quæ dicatur.& nu.2.
Tempore eodem factum videtur,quod accedit ad alterius confirmationem.
2 *Instrumentum publicum si faciat mentionem publici,sed confuse,non explicite,vt quia Papa mandat procedi iuxta formã alterius rescripti, an mãdatum possit exequi.*

Bald. super 2.Decretal.

BIU Cujas

Notarius qui præſumatur.
3 *Prælatus poteſt certæ perſonæ ſigillũ committere, licet malè faciat committendo, & ſit puniendus.*
Inſtrumenta de præteritis notarius non poteſt conficere.
4 *Inſtrumentum publicum, an probet inter omnes.*
Inſtrumentum facit ſolum ad probationem, & a quibus rogari, & quibus edi debeat.
Notarius rogatus, & ſapiens præſumitur.
Officium ſuum iudex impartiſſe parti præſumitur.
5 *Inſtrumenta, quæ fiunt clam & in ſecreto, valent: tamen ſunt ſuſpecta.*
Notarii officium deſcribitur in quibuſdam.
6 *Scripturæ priuatæ, niſi negetur, creditur contra ſcribentem.*
Silentium quando obſtet.
7 *Credendum eſt literis cuiuſcunque de his, quæ facere poteſt, uel debet ratione publici officii, & nu. 8. & 9.*
8 *Creditur literis Conuentus licentiantis aliquem monachum.*
Procuratorium probatur per literas ſigillatas, & quod.
9 *Creditur literis prælatorum, q aliquis ſit presbyter.*
Talis quis præſumitur, qualia acta diu geſſit.
Notarius alteri ſtipulando, an ei acquirat.
10 *Scriptura originalis dicitur illa, quæ a ſe oritur.*
Teſtimonium de auditu auditus, & de viſu viſus non probat.
Teſtes recipere, & publicare nulli licet præterquam iudici.
11 *Sumptum facit fidem contra ſumentem.*

CAP. PRIMVM.

SI ſcripturam. Exemplum non probat, niſi producatur originale. hoc mirum videtur. nam ſi producitur originale, ipſum originale probat. Non ergo conſiſtit aliqua virtus in exemplo, licet originale proferatur? reſpõ. imo ſi intra terminum peremptorium datum ad producenda inſtrumenta ſit productum exemplum, & poſt terminum producatur originale, confirmatur productio exempli, & videtur eſſe probatum intra terminum, quod eſt no. dignum. quia quod ad confirmationem alterius accedit, eodem tempore factum videtur, argum. ff. de dona. inter virum & vxor. l. ſi donante. §. ſi ſpõſus, &c. † Quærit Ber. quæ dicatur auth. ſcriptura? & [a] dicit, quod
1 a ſcriptura publica. item ſcriptura iudicis cauſæ cum ſubſcriptione trium teſtium, vel duorum ad minus. Item ſcriptura, quæ habet authenticum ſigillum prælati. Addit Bern. quod ſcriptura priuata trino teſte notata, id eſt ſubſcripta, plene probat contra ſcribentem, vt C. qui po. in pig. ha. l. ſcripturas. oportet, quod ſtetur exemplo ſumpto manu publici notarij, vt not. C. de eden. aut. ſi quis in aliquo documento. ſed verum eſt, ſi tali ſumpto iudex interp ſuit decretum ſuum, quod intelligitur cauſa cognita, vocatis his, quorum intereſt, vt ſupra de teſti. ca. Albericus, licet glo. in l. geſta. C. de re iudic. dicat, quod non requiritur citatio, quæ glo. debet intelligi, quando citandus non reperitur.
2 † Quærit Bern. quid ſi publicum inſtrumentum facit mentionem publici, ſed confuſe, non explicite, vt quia Papa mandat procedi iuxta formam alterius reſcripti: nam vtrumque eſt authenticum? Reſpondet, quod niſi appareat de primo reſcripto, mandatum non poteſt exequi, quia incertum, dicit. l. quod vbi
b deficit exemplar, deficit [b] exemplum. ff. de condi. & demonſt. l. in teſtamento, el primo, & per literas incertas non datur iuriſdictio. Item ſententia non mandatur executioni, niſi appareat de proceſſu, ad quem ſe refert, & maxime de iuriſ. ſecundum Ber. dicit Innoc. quod auth. ſcriptura eſt illa, quæ fit authoritate iudicum ſolenniter interpoſita. Idem ait, quod authenticam ſcripturam facit conſuetudo. alias autem, ſi eſſet ſpecialis conſuetudo præter ſcripturas tabellionum, & acta iudiciorum omnes ſcripturas reputat priuatas, cum ad hoc officium non ſint ſpecialiter deputatæ perſonæ, per quas factæ ſunt. Item ait, quod niſi conſtet, quod ſcribens ſit notarius, nõ præſumitur notarius, quod officium poteſt etiam probari per teſtes. Idem ait, quod ſufficit, ſi teſtes probant quod publice officio notarij fungebatur, & hoc conſtet per teſtes, uel plurima inſtrumenta facta inter multos, quibus eſt adhibita fides, Innoc. quod eſt not. dignũ, & ſic ex longo exercitio quis præſumitur tabellio. tene menti.
3 † Idem ait, quod prælatus poteſt certæ perſonæ ſigillum committere licet male faciat committendo, & ſit puniendus. hoc etiam eſt no. dignum. Item ait, quod tabellio non poteſt conficere inſtrumenta de præteritis, ſed ſolummodo de his, quæ vidit tempore rogati inſtrumenti. Sed dices, nonne conficitur inſtrumentum de confeſſione? reſpond. ipſa confeſſio eſt de præteritis, tamen ipſe actus confitendi eſt præſens, & tabellio ipſum au-
4 dit, vt l. Publia, §. fin. ff. depo. † Idem ait, utrum publicum inſtrumentum probet inter omnes? quidam dicunt quod ſic, quia tabellio eſt ſeruus pub. tu dic, quod probat rogitus, ſiue cõtractus partium, vt C. depoſi. deſiderium. Idem ait, quod obligationes dicuntur prodeſſe & obeſſe partibus, inſtrumentum autẽ non prodeſt, nec obeſt tanquam inſtrumentum, niſi tanquam probatio, quia in eo non conſiſtit obligatio eſſentialiter, ſed probatiue tantum, ut no. ff. de pact. l. poſtquam. Idem ait, q ſufficit inſtrumentum rogari ab eo, cuius cõſenſus requiritur, & rogatur, & ſi eſt vnus, ſufficit ab vno, vt teſtamentum, & ſententia, ſi plures, a pluribus. Idem no. gl. in denunciationib. in Auth. de tabel. §. nos autem. Idem ait, q ille, qui non rogauit inſtrumentũ, non poteſt facere, vt tabellio ſibi edat illud. Idem no. Accur. & Odo. ff. de eden. prætor, in princ. & §. rationes. Idem ait, q tabellio nõ præſumitur rogatus, niſi hoc dicat in ſuo inſtrumento, pro Inno. facit. C. de fide inſtru. ſcripturas. ſed in contrarium eſt glo. ordin. in d. §. nos autem, & no. ff. de verbo. oblig. ſciendum. & eſt ratio, quia iurat in ſua creatione de conficiendis rogitibus. Item quia eſt ſolennitas cohærens. Item quia notarius præſumitur ſapiens, vt no. in l. j. C. de vſur. & ff. de verbor. obligat. ſciendum. Item credo in iudice, quod præſumatur feciſſe ad petitionem partis, ſi pars erat præſens, argum. de fideiuſ. tu. l. cum oſtendimus. §. fin.
5 †Item ait, quod inſtrumenta, quæ fiunt clam & in ſecreto, valent, tamen ſunt ſuſpecta, quia ſuum officium debet publice exercere, cum ſit ſeruus publicus. & ideo caueant tabelliones facere inſtrumenta in media nocte, niſi in caſu neceſſitatis. Idem ait, quod tabelliones præſtant iuramentum in ſua creatione, qđ aliquando de conſuetudine non ſeruant, & tamen non vitiatur inſtrumentum. Idem ait, quod notarius non tenetur aliud rimari, ſed ſolum ſcribere id, quod rogatur a partibus. Inno. vnde non punitur, ſi fecit inſtrumentum de contractu ſimulato, vel fœneratitio ignorãs hæc: ſecus, ſi ſciens, ut in Auth. de non alie. §. quia
6 vero, & ibi bona glo. † Idem ait, quod priuatæ ſcripturæ, niſi negetur, creditur contra ſcribentem; & ſi dicas ſilentium nihil eſt, & non videtur fateri ſcripturam, nec diffiteri? reſpondeo, ſilentium nihil aliud eſt de ſe, ſed quando habet adiunctam ſcripturam, aliquid eſt. ff. ad Macedo. ſi filius. ego non credo, quod ſilendo fateri credatur, quia iſta ſigna muta, ideſt, ſine uoce non ſunt alicuius determinatæ & certæ ſignificationis, niſi nutus ſal-
7 tem intercedat, ut no. ff. de pac. item quia. † Idem ait, & no. valde, quod credendum eſt in literis cuiuſcunque de his quæ facere poteſt, uel debet ratione publici officij, ut ſi Archiepiſcopus ad concilium citet, vel ad cõſecrationem epiſcoporum, vel per
8 literas etiam epiſcopos alienæ prouinciæ vocabit. † Item creditur literis conuentus licentiantis aliquem monachum. Idem ait, quia procuratorium ad impetrandum & contradicendum probatur per literas ſigillatas, etiam ſi non conſtet ad plenum, quod ſint ſigillatæ ſigillo domini, cum credatur etiam hominibus modicæ fidei & authoritatis. & eſt ratio, quia agitur de nullo, vel modico præiudicio alterius, ſecundum Innocen. quæ
9 omnia tene menti. † Ex prædictis apparent argum. ad uarias quæſtiones, & primo, quod literis prælatorum, quod aliquis ſit presbyter, creditur, verbi gratia, ſi prior monaſterij aſſerit, quod aliquis de fratribus ſuis eſt presbyter, tranſmittit eum ad celebrandum in aliqua capella ſua, quia naturaliter vel nemini nocet, & quia ſpectat ad prouidentiam ſuam, ſicut ei creditur, cum licentiat monachum, vt dixit Innoc. Item quod quis præſumitur talis, qualia acta diu geſſit inter prouidos notoſque & publice. ff. ad Macedo. l. 3. dicit Innocen. in capit. dudum, de conuer. coniu. quod notarius alteri ſtipulando indirecte, id eſt ſibi pro illo recipienti ei non acquirit, niſi ſit ad hoc officium deputatus. Et verum dicit, vbi requiritur deputatio, vt in c. quãquam, de vſu. lib. 6. alias tanquam publica perſona acquirit vtilem ſine ceſſione, ſi talis ſtipulatio veniat in executione ſuæ ſcripturæ & non alienæ, quia pars eius eſt. ff. de adop. l. nam aliter, per Cyn. & me, cum ſimi. Sed ſi diceret, promittis illi, & ſic verbis directis, non eſſet bona forma. l. huiuſmodi. ff. de lega. 1. in gloſ. & ideo non valet, tene menti, & ex hoc intelligis radicem & ra-
10 tionem plurium legum. † Extra no. pro intellectu literæ, quod originalis ſcriptura dicitur illa, quæ a ſe oritur. Sed exemplum dicitur illud, q ab alio oritur, ut pater ex voce. & ſic teſtimoniũ de auditu auditus non valet, quia non tangit negotium. Ita nec de uiſu uiſus. & ideo exemplum nõ probat, quia eſt de uiſu alieno, etiam ſi talis exemplatio fuit facta de aſſertione teſtium inſtrumenti dicentium, ſcribe ſic, quia ita ſe habet veritas, nam recipere teſtes, & publicare nullus poteſt, prætereq̃ iudex, vt ſin. no. C. de teſta. hac conſultiſſima. §. fi. adde, quod dixi in cap. Alberi.
11 ſupra de teſti. † Vnum ſcias, q ſumptum facit fidem contra ſumentem, vt ff. de admini. tuto. l. chirographis, in principio, & contra utentem. Item ſi ſumptum eſt ex archiuio publico ex authoritate

ADDITIONES.

a Et. Vide Barb. in rub. ſupra de iudi. & Iarius vide etiam de exemplo, & exemplato per eundem in trac. de præſtan. Car. in 2. q. in 1. parte.

b Vinc. God. Deficit. Adde, q ſcriptura manu alicuius facta, debet probari per teſtes, et ſi per ſcribentem tantum ſubſcripta, debet intercuenire comparatio literarum. Rui. conſi. 46. nu. 3. & 14. lib. 4.

BIU Cujas

thoritate officialium,tex.no. C.de fide instrum. aut.ad hæc,facit fidem contra omnes propter authoritatem archiui, forte etiam aliquo non citato.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura multipliciter est authentica.*
2 *Scriptura,quæ fit per tabellionem deputatum, vel rogatum addit fidem alii authenticæ scripturæ, quæ habet authenticum & solenne sigillum.*
Scriptura priuata non probat & quibus adminiculis adiuuetur ad faciendã fidem,& vide nu.3.ver.sed & in nu.4.& 5.
Notarius quis esse non præsumitur, & quomodo probabitur,nu.3.
3 *Tabellio & quis sit,vel fuerit,qualiter probabitur.*
Scriptura publica,etiam si contineat causam certam,quando probet.
Pactum non dicitur pactum,nisi consensus interueniat.
4 *Litera vel charta qualiter dicitur authentica.*
Firmitas instrumenti quid dicatur.
5 *Testes inscripti quare requiruntur ad hoc, vt scriptura, vel charta sit publica.*
Scriptura priuata a testibns scripta quando probet.
6 *Scriptura priuata,an debeat esse munita loco & tempore sicut publica.*
Dies qui præsumatur esse scripturæ sine die.
7 *Sigillum authenticum,quod dicatur.*
8 *Scriptura publica & authentica qualiter differunt.*
9 *Testator, qui est tabellio, an posit de suo testamento conficere publicum instrumentum.*
10 *Scriptura authentica,an non pereat morte sigillantis, sicut scriptura publica non perit morte tabellionis.*
Scriptura legitima est probatio probata.
11 *Testes an requirantur in scriptura fori iudicialis.*
12 *Sigillis inferiorum prælatorum,an credatur ab episcopo.*
13 *Sigillo alieno,an quis posit sigillare.*
Signo non vti potest alieno notarius.
Notarius infirmus protocollum suum potest alteri notario committere.
14 *Sigillum ad quid apponitur,& num.15.& cuius causa præsumatur appositum num.15.*
Prælatus pater,& dominus adæquantur.
15 *Exprimi debet in litera,ad quid sigillum apponatur.*
In sigillo quæ requirantur.
Sigillum æquiparatur armis.
16 *Ius ciuile vocat annulum,ius vero canonicum sigillum.*
17 *Notarius si sigillauit litteram uacuam,demum ei superscribitur citatio, an scriptura ista sit falsa,& nu.18.*
Sigillum suum potest episcopus committere fideli personæ,& ad quæ,& numero 19.
18 *Ciuitas una quando submittit se alicui principi,portat chartam albam, quæ est sicut tabula rasa,in qua nihil depictum est,cum sigillo communitatis.*
19 *Committi consueta cancellario Imperatoris, præsumuntur commissa ei,cui Imperator committit sigillum suum, de quo confidat tanquam propria persona.*
Consueuit quæ facere quis,committere uidetur.
Consueuit princeps feuda renouare.

CAP. II.

1 Scripta verò. † Præmitte ad euidentiam, quod quædam scriptura[a] est aut.manu, ut est scriptura tabeilionis,quædam a sigillo,non a manu, ut alicuius officialis, prælati, vel nobilis. Item quædam habet tale quale sigillum, cui de iure communi, vel consuetudine non statur,& ista scriptura non probat, nisi testibus roboretur, & ideo testibus mortuis non facit fidem, sed scriptura, quæ fit per manum publicam,puta per tabellionem deputatum,vel rogatum,ista facit fidem per se. † Item addit finem alij authenticæ scripturæ, q̃ habet authenticum & solenne sigillum, cui de iure, vel de consuetudine datur plena fides, & ista etiam probat de per se sine alio adminiculo, ut infra c.cum dilectus, quædam est scriptura priuata, idest, non publica, nec solennis, & ista non facit fidem de per se,sed indiget alijs adminiculis, idest uel confessione aduersarij,vel approbatione testium, vel subscriptione triũ testium. ff. depo. l. Publia, in fi. C. qui po. in pig. ha. l. scripturas, & tamen si sunt mortui. scriptura non ualet, infra eod. ca. inter dilectos, in glos. super ver. manu. quam bene no. alij addunt,vel literarum comparatione, sed glos.Accur. dicit, quod tunc non facit plenam probationem, sed semiplenam, ff.de iureiuran.admonendi,vbi videas, dic quòd si nihil deficit, nisi comparatio, tunc facta comparatione solenniter facit fidem plenam, si decreto iudicis approbatur. C. de testam. l. publicati.ff.quemadmo.te.aper.l. 2. C.eod. l.2. sed si non est appositum decretum, facit semiplenam secundum Accur. & uide quod no. in l. 2. ff. de fide instrum. & hæc per Innoc.sed quid si in instrumento continetur, ego talis notarius &c. nunquid creditur, quod sit notarius? Azo dicit quod non,in summa Authenticorum de fide instrum. quia officia publica non decernuntur a natura,sed a superiore, & propter fidem personæ & industriam artificialem.ff.de sol. inter artifices, & l.fin. C. de conditis in horreis publi. lib. 10. & hæc consistunt in facto.ff. de pub. quæcunque.§. fin ergo hoc est probandum. infra c. cum P. tabellio,per Innoc.† Qualiter autem probabitur, quòd quis sit vel fuerit tabellio? respon. quandoque probatur plenè & directè, ut per priuilegium Imperatoris, quandoque indirecte, ut per usum,& quasi possessionem tabellionatus lõgissimis retro actis temporibus,uel quia in re publica gessit officia publici tabellionis,vt dixi supra eo.c.1.per Innoc.& ff.de offic.prẽto.l.Barbarius & scias,quod scriptura publica probat, licet non contineat causam certam.probat dico, informiter, non formiter,quia forma in hac materia idem est, quod causa, ut not. Institu. de actio.& obligat.§.item si quis postulante,fallit, si scriptura informis contineat cessionem iurium: nam tunc non ualet, unde non ꝓbat'. ut plene not.in l. 1.& 2.C.ne lice.pot. Sed in scriptura priuata distinguitur,aut fit ad obligandum,& non probet, aut ad liberandum,& probat,& etiam inducit exce.doli,ff.de pac.l. tale pac.in princip.& ff.de libe.leg.non solum.§.si liberationum.§.uerba.& hoc uerum,si talis scriptura potest adaptari confessioni,uel ultimæ uoluntati.sed si esset pactum nudum de non petendo, non ualeret inter absentes,licet absens postea ratificaret, quia nisi interueniat medium organum nuncij, uel epistolæ, pactum non est pactum,quia non habet in se consensum vtriusque patris, ut sing.not.ff.de pac.l.idem in duobus. ff. de contrahen. emptio. l. 1.in fi.C.de don.nec ignorans.† Quæritur, qualiter dicatur litera,uel authentica charta? respond. quod duobus modis de per se,& uno adminiculo testium, scilicet si est scriptura manu publica,uel authenticum sigillum,uel habeat adminiculum testiũ uidentium,& pro ipsa deponentium. Nam si neque est scriptura publica manu.facta, neque habeat solenne sigillũ,neq; testes inscripti uiuant, sed decesserint,nullius firmitatis robur uidetur habere.firmitas appellatur hic probatio per se stans, quæ non perit casu fortuito, C. de re iudica. gesta. † In text. ibi inscripti, quia ille, qui facit scripturas, eos nominauit in scriptura. non autem dicit, subscripti, quia quando testes se subscribunt priuatæ scripturæ, aut sunt duo tantum, aut tres, uel plures. Primo casu, aut constat de partium uoluntate factam scripturam, aut hoc negatur: si quidem constet, ualet inter contrahentes tam quo ad obligationem personalem, quam quo ad realem, puta ad hypothecariam, uel translationem dominij. ff. de acquiren.possess.l.prædia.ff.de rei vendic.quædam mulier.C.de fide instrumen. l.scripturas. si autem negatur scriptura, non probat, quia priuata: si uero sunt subscripti tres testes, uel plures, & scriptura non negatur, fidem facit quo ad omnes a debitore causam habentes,ut d.l. scriptura, [b] quæ est. l. vulgaris,tamen singularis. Sed pone, quod unus ex duobus subscriptis sit notarius publicus,respon. per hoc non facit maiorem fidem, quia non est adhibitus tanquam notarius, & ideo oportet eum uiua uoce deponere,ut ff.de testam. Dominus, ff.de milit.testam. Lucius, præterea, si esset adhibitus tanquam tabellio suum instrumentum non haberet, nisi unum testem, & sic non ualet, Authen.de instr.cau. & fi. & etiam si ille unus testis esset similiter tabellio,ut not.in Authen.de hæredi.& Fal. §. si uero. Et prædicta uera quando testes se subscribunt contractui. sed si se subscribunt vltimæ voluntati referenti se ad contractum, non tamen probant contractum.ff.de lib.leg.l.Aurelius. §. fi.nisi ueniret contractus in cohærentia testamenti,ut not. ff. de test. hæredes palam.§.fin.per glo.& Dyn.† Quæro,utrum priuata scriptura, [c] debeat esse munita loco & tempore, sicut publica? respond. non, quia locus & tempus sunt solennitates quædam, sed ista scriptura priuata non est solemnis, ergo non requirit solennitatem. Porro sufficit veritas,iste est casus ad literam satis nota. ff. de pign. l. cum tabernam. §. idem quæsiit, & si non habet alium diem expressum, intelligitur habere diem præsentationis litterarum.ff.de acquiren. possessio. qui absenti. §. 1. ff. de pact. emptor.§. Lucius.ff.depos. Publia.§.fin.ff. si certum petatur. lecta.† Quærit Bernar. quod dicatur authenticum sigillum? respondet, sigillum Episcopi,quando sigillat factum proprium, quod ex sola sua auctoritate dependet, argum. ff. de nego. gest. Nesennius, ff. de ann. lega. l. Quintus, in fine. Item sigillum capituli, quando gerit vices episcopi, alias non. Item sigillum regum, vel principum, quia summa auctoritati p̃sunt in suo territorio,sed ex̃ suum territorium non faceret fidẽ nisi

ADDITIONES.

a Vin.God.Scriptura.Adde,q̃ scriptura continens rationem pro substantia sua debet habere diem,secus in scriptura priuata.Ruin.consilio 69.numero 13.libro quarto.

b Scriptura.vide domi.Alexan. consilio 149. volumine secundo, & aliquid per Lud.Roma.consi.303.

c Vinc.God.Scriptura.Adde,an priuata scriptura faciat semiplenam probationem,quæ perficitur ex depositione plurium testium, qui dicunt scripturam illam esse manu talis,vel saltem faciant indicium. Ruin. consilio 79. numero 1. libro 4.

BIU Cujas

nisi de consuetudine, ut innuit hic Bernard. & tene menti
8 † Quærit Innocen. quæ sit differentia inter scripturam publicam, & authēticam? & dicit, quod publica sit per solum tabellionem, authentica per multos alios, & quod habent se, vt exceden
9 tia, & excessa, Inn. † Quæro, utrum testator, qui est tabellio possit de suo testamento cōficere publicum instrumentum? & uidetur ꝙ nō, quia nō potest seipsum rogare, nec seipsum auctorizare. dic. ꝙ imo potest & nō solum nuncupatiuū, sed etiam in
10 scri. ar. ff. de adop. l. si consul, & ꝙ no. per Bart. in l. 2. 3. & 4. ff. de sti. ser. & probatur. ff. de proc. l. si proc. absentem. † Quæro, nunquid sicut scriptura publica non perit morte tabellionis, ita nec authentica morte sigillantis? respondeo, neutra perit secundum Innoc. & est ratio, quia legitima scriptura est probatio probata,
11 vt no. per Cyn. C. de fi. instrumen. l. comparationes. † Quæro, utrum in scriptura fori iudicialis requirantur testes? & dicit Inn. sub dubio forte, ꝙ sic, ꝙ verum est ad probationem, si negetur, sed non ad essentiam, vt C. de test. in l. omnium, & C. de do. l. in donationib. hoc saluo ꝙ quidā sunt actus, a quibus dñt excludi alii testes, ut cū testes, examinatur, & tunc non requirit̄ adminiculū testiū, quia esset implicare ꝯdictionem. Item consuetudo dat auctoritatē scripturæ fori sine testiū appositione, quia fit in
12 p̄sentia iud. & in loco publico causarū, vbi sunt multi astantes tñ melius & cautius est, ꝙ testes, apponātur. † Quæro, utrum sigillis inferiorum prælatorū ab eꝑo credatur? dicit Inn. ꝙ non crederem, nisi hoc haberet consuetudo nisi forte habeat iurisdictionem, quia tunc his quæ sunt suæ iurisdi. possunt mandare instra fieri, & ea sigillare, etiam si sint iudices delegati. fm Inn.
13 † Quæro, an quis possit sigillare sigillo alieno? rñ. non, nisi careat proprio sigillo, & de hoc in subscriptione faciat mentionem. Inn. caue tibi, quia loquitur in sigillo non in signo tabellionis. Nam nullus tabellio debet esse sine signo, & semper debet signare signo ꝓprio, ut no. C. de assess. l. nemo, & no. Inst. de pub. iud. §. item. si ꝓp infirmitatem non potest signare, committat protocollum alteri notario, ff. de eden. l. quædam. is autem & auctoritate Iudicis puplicabit, vt ĵ. c. cum P. tabellio. vbi uideas. Item aduerte, quia principes non possunt sigillare sigillo alieno, nec eꝑi, nec in magnis negociis. ĵ. eo. c. inter dilectos, in gl. fu
14 per uerbo iurauit. † Quæro ad quid apponitur sigillum? rñd. qñq; in signum consensus, vbi tractatur de præiudicio sigillātis, ut C. de re. ecc. non ali. l. distrahente, & ibi no. quandoq; in signū testimonii, & tunc non vī consentire, sed factum ꝯhentium referre tanquam testis, quia factum ad unum effectum non debet ad alium effectum trahi, de pig. ac. grauis. qñq; in signum prestantis auctoritatem. 12. q. 2. cum redēptor. Caue tibi, quia hoc est uerum in auctoritate prælati, secus in auctoritate tutoris quæ interponitur verbis expressis in l. j. ff. de auth. tut. & l. ubi non uoce. ff. de regu. iur. Porro prælatus æquiparatur patri & domino, & ideo ratificare potest, ut C. ad Mace. l. fi. & consen-
15 tire ipso facto, ff. de adop. l. si pater. naturalis. Item dicit Inn. ꝙ sigillum apponitur in signū confirmationis. & subdit, ꝙ quia multis modis potest apponi sigillum debet in litera exprimi, ad quid sigillum apponatur, immo dicit, ꝙ si non exprimitur uidetur apponi ad id, ꝙ natura causæ desiderat. quia ex natura actus datur uoluntas intelligi. ff. de usur. si stipulatus. Idem ait, quod qualitas sigilli debet apparere per characteres, dic, quod in sigillo quatuor requiruntur, actus, aptitudo, uoluntas, & character. Vnde cum corrigia non potest sigillari, quia non est scul-
a ptum fm Inn. Idem ait, ꝙ sigillum [a] præstat auctoritatem scripturæ alterius, cui accedit, & firmat illam in personā scribentium, nō in personam regis, vel Papæ sigillantis. Idem ait, quod episcopus non intelligitur alieno sigillo sigillare, quando signat sigillo ecclesiæ suæ. & ego in aliquibus æquiparo sigillum armis, cum arma alterius non possint portari nisi de domini uoluntate, ut l. j. C. de mu. nomi. & potest quis arma sua alteri cōicare, vt ff. de donat. hoc iure. §. fin. & nomen suæ dignitatis
16 alteri concedere ff. ad Trebel. l. facta. §. sub conditione. † Dicit Inno. quod ius ciuile uocat annulum, ius canonicum appellat sigillum. Aduerte, si quædam corniola sit ligata in auro, illa cornola dicitur sigillū, non annulus; nisi fuerint in annulo aliquæ circūferentes literæ, ar. ff. ad exhi. gemma. dicit Inn. ꝙ non est vis, an in illa litera loquatur ille, qui se obligat, an ille, qui sigil-
17 lat. ff. man. qui patitur. † Quæro, notarius sigillauit literam vacuam, demum ei superscribitur citatio, an ista scriptura sit falsa? dicit Inn. ꝙ non, quidam dicunt contrarium, quia auctoritas debet interuenire ante factum, & ex certa scientia; & cum causæ cognitione, sed quia per sigillum præstatur auctoritas scripturæ, ergo debet ille, qui auctorizat scire. Item commissio istus scripturæ est captiosa, quia posset scribens scribere, quicquid uult, dicas, ꝙ scribens excusatur a vitio falsitatis, sed non a uitio nullitatis, nisi data esset certa forma scribendi, ita ꝙ non posset committi fraus. & licet ille qui dat chartam uacuam uideatur dedisse potestatem, quicquid uult, scribendi, tamen re uera nihil scriptum est. ff. de iniu. test. l. si binæ tabulæ. Confitetur tñ Inn. & est no. dig. ꝙ eps pōt committere fideli personæ si gillum suum, & fm ptātem sibi datam poterit illo sigillo sigillare scripturas de his quæ pertinent ad eꝑm, puta facere commissiones causarum, citationes, confirmationes, & gñaliter de omnibus alijs, quæ commissa sunt ei, poterit scripturam sigillare, ēt si p̄latus ille non uideat literas, sicut Papam & alios prælatos, & principes suis cancellarijs hoc committere videmus. sed auctoritate huius sigilli non poterit nomine eꝑi sigillum testimoniale apponere, nisi eps viderit, cum testimoniū sit tm̄ de uisu, uel de his, quæ plene nouerint. Item istud testimonium non est eꝑi, sed cancellarij, Inn. auctoritas tñ literarum est ipsius committē-
18 tis sigillum, ut superius declaraui. † Et no. ex prædictis ar. ad id, ꝙ fit quotidie, qñ vna ciuitas submittit se alicui prīcipi portat chartam albam, quæ est sicut tabula rasa, in qua nihil est depictum,
b cum sigillo cōitatis. Et notarius, qui est missus cum illo sigillo, [b] potest scribere, quicquid est de natura negotij, & de uoluntā-
19 te domini. † Item ex prædictis dico quod omnia, quæ consueuerunt committi cancellario Imperatoris, videantur & præsumātur commissa ei, cui Imperator cōmittit sigillum suum, de quo confidat tauquam propria persona. ff. de offic. præfec. præto. l. 1.
c §. his cunabulis. 96. distin. nobilissimus, non obst. l. 1. [c] C. de man. princip. & C. de iure fisci, prohibitum, libro 10. quia ibi assertor mandati non habebat sigillum principis. & not. bene ista, quia sunt utilia. porro dominus videtur ea committere, quæ ipse facere consueuit, argum. optimum quod cum eo. l. Titianus, ff. de pig. actio. l. vel vniuersorum. ff. de don. filius. & ideo sub tali sigillo possent reuocari feuda, quia sic se habeat consuetudo, & etiā naturalis discretio, & instructio, ut dicit l. illa no. ff. de aqua quotidia. l. 1. §. permittitur. quia principum beneficia debent esse mansura, sicut propagines, argum. infra, de feu. cap. ex parte. ff. de leg. 3. l. pater. §. quindecim.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Sigillum. Adde, quod sigillum notarii positum in prin. vel in fi. protocollorum, trahitur ad omnes contractus ibi scriptos, præcedentes uel sequentes, secus vero in pluribus scripturis insilzatis. Bar. Alex. & DD. in l. si quis ex argentarijs, §. si initium. ff. de eden.

b Vinc God. Sigillo. Adde, quod licet quis sigillo alieno sigillare possit, tamen quando sigillat, debet de hoc facere mentionem. Alex. consi. 87. nu. 6. lib. 7.

c Non ob. l. 1. Vide per Fed. consi. 145. & consi. 287. & 20. & consi. 59. & Ro. consi. 336. & aliquid per d. Fe. in c. cum in iuuentute. de præsum.

SVMMARIVM.

1 *Scriptum, vel priuilegium est edendum aduersario, & nu. 2.*
2 *Instrumentis editis si obiiciatur falsitas, vel suspicio ex sola rasura in loco non suspecto, repellitur talis exceptio.*
3 *Rescriptum iustitiæ non præsumitur vitiosum.*
4 *Error facti cum est in literis, proceditur per literas, licet non secundum eas detur forma iurisdicendi.*
5 *Rasura, quid iuris si reperitur in originalibus priuilegiis, vel in protocollis contractuum.*
6 *Rasura, quid iuris si sit in nomine proprio iudicis actoris, uel rei. Falsitas in instrumento quando non præsumatur, & nu. 2. 3. 4. 5. 7.*
7 *Instrumentum contractus, quid iuris, si reperitur abrasum in cohærentiis sine confinibus.*
8 *Instrumentum est suspectum propter rasuram in loco suspecto, & interlineatum scripturam.*
9 *Instrumento eo ipso quod falsatur sufficit ad imponendum silentium. Falsitas in uno non officit in alio veritati.*
10 *Famam si quis probauit per vnum falsum testem tantum, an puniatur. Attentatum æque punitur, ac delictum perfectum, & quando.*
11 *Scriptura vituperata, an faciat fidem.*

CAP. III.

Ex literis. Rescriptum apostolicum propter rasuram in loco non suspecto censetur vitiosum, hoc dicit. secunda ibi, dicimus. Casus. Inter A. & R. super quadam capella uertebatur quæstio, productum fuit in dicta causa quoddam rescriptum, quod peritum fuit edi. eodem enim edito dicebatur falsum, quia erat abrasum in illo uerbo iura parochialia, quærebatur quid iu. Papa. respond. quod non præsumitur falsum, nec debet haberi suspectum, quia priuilegia confirmatoria quandoque in possessionibus abraduntur, & si in narratione facti est error potest corrigi & abradi, & in abraso ueritas
1 scribi. † Not. quod rescriptum, vel priuilegium aduersario est
2 edendum. † Item not. quod propria instrumenta [a] debent edi aduersario, nimirum, quia postquam sunt producta intelliguntur esse communia. No. quod editis instrumentis, si obijcitur falsitas, vel suspicio ex sola rasura in loco non suspecto, quod talis exceptio repellitur. Oppo. ubi est rasura, ibi est uituperatio, nam

ADDITIO.

a Vinc. God. Instrumenta. Adde, quando instrumenta ad publicam formam, nō sint deducenda ex defectu scripturæ, ex qua sunt assumenda. Rui. consi. 11. nu. 10. lib. 3.

BIU Cujas

nam rasura est quædam cicatrix instri.C.de edi.di.Adr.tol. l. fi. in prin.Sol. verum est si rasura sit in loco suspecto:secus in non suspecto,vt super possessionib.Sed immediate op.nam possessiones sunt res de quib.litigat,& rasura in eis est rasura in corpore, vt ff.de hæ.inst.quoties.ergo est in substantia, vt ff. de cen.l. forma.§.si vero.ff.de rei ven.si in rem,& l.idem Pompo.§.fin. ff.de ꝓhen.emp.& vendi.Sol.qñ per facti autorem fit abrasio non nocet,vt hic.Idem si per actorem scripturæ, vt per cācellarium, ut l.i.ff.de his quæ in test.delen.nam præsumit verum, ꝙ est ita correctum.quia correctio præcedentib.& snbsequentib.consonat.

3 †Itē rescriptū iustitiæ non præsumitur vitiosum,qa vis non ꝓsistit in narratione facti,& ideo non est verisimile, & eorū correctio sit facta dolo malo. vel dic ad d. l.fin.C.de edi.di.Adr.tol. ꝙ quatuor sunt casus. Nam interdū ꝓstat, ꝙ est facta manu eiusdē tabellionis,vel cācellarij,& nō nocet,vt hic, interdū ꝓstat,ꝙ manu alterius,& tūc scriptura est falsa.ff.ad mun. l.Titio cū esset.interdū dubitat cuius manu sit facta abrasio,& emēdatio,& tunc aut est in loco suspecto & ꝑsumit falsitas, & est locus suspectus, & quando quis releuaretur per scripturā in loco raso ab onere probandi,aut in loco non suspecto,& nō vitiat. & est locus non suspectus, ꝙ quis habet dicere de veritate, ut C. si ꝯ ius vel util.

4 pub.l. præscriptione mandatorum.nam † cum in literis est error facti, proceditur per literas, licet non ſm eas.i. datur iurisdictio, sed non forma iurisdicen.vt s̄.de rescri.super literis,ſm Innocen. Quæro, qualiter intelligatur, quod hic dicitur de possessionibus ? resp recitatiue,vel enunciatiue,non qñ dispositiue loquitur. nam tunc uitiaretur, quia si non apparet vere de re, non apparet de realitate actus.sed Gof.intelligit de modica mutatione literæ, vel syllabæ: secus, si totum nomen abraderet, de do.& cont.c.2.& hoc verum,nisi constaret rasum & rescriptum eadem manu, quod ad oculum patere potest per comparationem literarum, vt l.comparationes. C de fi.instr. quæ sit virtus

5 cancellationis veri instrumenti,no. Are.65. dist.c. nunc.† Quid si ista rasura reperitur in originalib. priuilegijs, vel in protocollis ꝯctuum ? dicit Inno. ꝙ ex rasura in possessionib. præsumitur scriptura falsa, uel saltem suspecta, quod dixi in priuilegijs, est uerum in dispositorijs. sed cōfirmatoria priuilegia nō vitiantur, &ita loquitur hic ſm Inn. & est ratio diuersitatis, quia confirmatio non tribuit ius, nisi reperiatur confirmabile, & id ponatur in esse, vt ff.de li.le.l. Aurelius. §.testamento. de rasura legitur & no.ff.de mil.test.tribunus. §. vlt. C.de test.l.si vnus.& dicit Inno.ꝙ nullus potest apponere manum ad rescripta,vel priuilegia,nisi cancellarius,vel officialis curiæ, & si alius apponit manus,est falsarius,etiam si in loco non suspecto, & etiam si in syl-

6 laba,vel puncto ſm Inn. † Quid si rasura sit in nōie proprio iudicis,actoris, vel rei. dic ꝙ vitiat,quia est in loco principali. non ob.ff.de iud. l.si in iudicijs, quia ibi erat error absq; rasura. hoc vitium erat propter rasuram.C.de test.l.si unus. nam radere dolus,& falsitas est,error nō.C.de test.l.errores. C. de mag. conue. l.fin.ff.de re iu. l. si librarius.vide ibi Bar. Itē vide per Cy. & me, C.de test.l. ambiguitatem. ubi. n. per errorem substantialia sunt omissa, vel neglecta,etiam cessante dolo,non valeret quod scriptum est, quia imperfectum.ff.de ver.ob.ita stipulatus, la grande,in prin.dicit Ber.ꝙ non solum bullæ & literæ,sed etiam charta,& membrana debet esse sine reprehensione. idem ait, ꝙ si literæ sunt clausæ & sigillatæ, non præsumitur in eis commissa falsitas, ad quod optime facit l. tribunus. §. vlt.ff.de mil. test.

7 †Quæro, quid si instrumentum contractus reperitur abrasum

a in cohærentijs siue confinibus ? resp.si talis rasura non pertinet ad interesse alicuius partis, non nocet, quia error in confinibus non vitiat, dummodo de corpore constet, ut l.patronus. §.j. ff. de leg.3.Sed si haberet ampliationē, vel arctationem, tunc officeret instrumento, nisi corroboraretur testibus. C. de prob.l. iubemus.verbi gratia,dicit instrumētum,ꝙ Titius uendidit Seio 11. perticas terræ, sed illud 11. erat scriptum in loco abraso, ubi poterat per prius esse scriptū 10.vel 100. Nam ista scriptura in loco abraso suspecta est, quia est in loco substantiali. ff. de uer.obl.triticum,idem si instrumētum dicit promisit.c.ex causa depositi, & illud verbum, depositi,scriptum est in loco abraso, ubi prius poterat esse scriptum mutui, uel commodati. Nam ex his uariatur effectus, & ideo officit instrumento,unum tum, quia ponitur pro substantia in obligationibus & contractib. ut

8 no.sing.ff.de pac.iurisgē.§.quod fere.† Dicit Ber. ꝙ ꝑp rasuram in loco suspecto & interlinearem scripturam instrumentum est suspectum, quia veritas omnem vituperationem abhorret. ueritas enim vituperationem non recipit. j.de reli.do.cum venerabilis, per Ber. omnino enim veritas sine macula esse debet & sine omni exceptione. tamen si scriptum est in rasura eadem manu & in loco non suspecto, Ber.audi,duo requirit,ꝙ eadem manu, aliàs scriptura in corpore ipsius scripturæ habet falsitatem.Item requirit,ꝙ in loco non suspecto iudici, seu bono uiro,quia ibi non iacet pondus.ego requiro,ꝙ incontinenti fit facta rasura,& ideo quod scripsit iuuenis,emendat senex,quod litera sæpe docet.ff.de cōd.inde.si non sortem. §. libertus, instrumentum esset suspectum.ar.s̄.tit.j.c.præterea.C.de fi. instr. contractus, nisi intellectus, quem sonat scriptura in loco arbraso, surgeret necessario ex præmissis,ubi non est vitium, ar.ff.de le. 2.cum pater.§.cū imperfecta.ff.de leg.j.si seruus plur. §.fi.ſ.si instrumentum prius non esset restitutum partibus, nam eo restitūto tabellio plene esset perfunctus officio suo, adeo ꝙ nec pūctum,nec syllabam intellectualem mutare posset, nisi iudicis

9 mandato,vt ff.de sta.ho.l.Imperator.† Item dicit Ber.in eo. ca. ꝙ eo ipso,quod instrm falsatur,sufficit ad imponendum silētium. c.clericus. s̄.de rescri. intellige super instrumento. Sed nūquid super alijs probationibus ? & vr ꝙ super oībus. ff. de fal. si quis obrepserit. quia qui falsitatē committit in causa, perdit totam cām.ff.de iu.fis.in fraudem.§.quot. & §. neque. non obst. quod no. C. de transſ. si ex falsis. quia ibi scriptor, & non aduersarius commisit falsitatem, & ideo non vitiatur aliud capitulum, in quo veritas reperitur. C.si ex fal.instr. l. 3. alij dñt, vtile per inutile non vitiari, nisi l. vltra procedat totum annullando. ff. de fal.filius. § sequens, & hoc verius est: quid enim hēt cōmune falsitas cū veritate ? ar.ff.de mi. Papinianus exuli. j. c. inter dile-

b ctos.§.fi.Item falsitas b in vna cā non officit veritati in alia causa. ergo nec in alio capitulo separato,ar.ff.de mi.l. j. ff. de li.le.l.

10 Aurelius.§.idem quæsijt.† Sed quid, si quis probauit famā per vnum falsum testem tantum,an puniatur? & videtur quod non, quia ille vnicus super fama nihil releuat, respon. imo punitur, quia est graissimum delictum, in quo punitur attentatum, etiā si non consumatum in effectu: tñ puto, quo iudex possit mitigare pœnam corporalem,ut no.in l.si quis non dicam rapere. C.de epis. & cle. & l.is qui cum telo,ad l. Cor. de sic. per Cy. ar. quod pnniatur in integra pœna. ff. de fal.si quis legatum. est.n. delictum positum in esse formæ, & noīs delicti, & speciei suæ, id est falsi, quia figura maleficij est posita in esse, & perfecta est in se,licet nullum detrimentum inferant aduersario, tamen est de genere inferentium. & sic non ob. C. de fal.nec exemplum.

11 †Oꝑ.& videt,ꝙ scriptura vituperata faciat fidem,puta cancellata,vel incisa.ff.de fur.fullo, uel sarcinator.§. j. Sol. ꝯ cancellantē facit fidem,non pro ipso.C.de so.inductum.ff.de proba.si chirographum.ibi erat talis cancellatio,quæ nō reddebat instrumentum suspectum,sed inducebatur ad probationem liberationis. C.de cond.sine cau.l.dissolutę,cum similibus.Item non obijcie batur ibi vituperatio,sed liberatio.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Rasura.Adde,quòd abrasio scripturæ,seu cancellatio in loco suspecto reddit instrumentum suspectum de falso. Alb. consi. 99. numero 2.mihi fol.142.

b Vin.God.Falsitas.Adde,ꝙ falsitas in uno capitulo substantiali vitiat totū instrumētū,& ex ea resultat sup.ad aliud instrumentū.Rui.cons.63.nu.13.lib.1.

SUMMARIUM.

1 *Priulegium,indulgentiam, vel instrumentum si aliquis producit, an debeat aduersario integraliter edi,& plenius,quā exigat articulus quæstionis, & nu.5.6.& 7.*

2 *Editio quotuplex est.*

3 *Instrumentum totum si sit lectum,seu tota particula concessa est transcribi, an contra dictam particulam poterit excipi, vel opponi.*

4 *Reus an & quando teneatur edere actori priuilegia,indulgentias,& instrumenta,& nu.5.6.& 7.*

5 *Priuilegium,& alia instrumenta,an & qualiter differant.*

6 *Literæ Apostolicæ,an debeant edi cum die & consule.*

7 *Redarguere velle de falso qui se dicit,diligenter est interrogandus.*

CAP. V.

Contingit. Instrumentū quo quis vtitur,debet aduersario coram iudice, aut aliquibus depura-

a tis ab eo integraliter legi,sed solum capitulum, a quo quis vtit debet edi,& fieri copia describendi.h.d.secunda pars ibi,consul-

1 tationi tuæ.Casus:† Quærit,si aliquis ꝓduxit priuilegiū, indulgētiā,vel instumētū,vtrum aduersario dēat integraliter edi,& plenius,quam exigat articulus qōnis? respondetur,qđ pñte iudice, vel alijs deputatis ab ipso, & audiente parte ꝯria dēt legi, sed non debet rescribi per aduersarium, nisi illud capitulum tm̄,

2 de quo qō pendet.† Oppo.nam si totum legitur audiēte aduersario,ergo totum editur viua uoce.ff.de eden l.j. §.edere. Solu. duplex est editio,s.plena,quando datur copia describēdi, & ista non fit nisi de capitulo opportuno. Et semiplena simpliciter legen. & ista fit de toto,ne possit aliquid subticeri in præiudicium aduersarij. ff. de legi.l. inciuile.ff.de transſ. l. de his. & hoc uerum est,si iudici,vel bonis uiris deputatis videtur,ꝙ totum sit legen.

ADDITIO.

a Capitulum. Adde tamen,quod si testamentum ederetur iudici,quod deberet totum edi, ita Cy.Bal.& Ang.in l.j.C.de preci.Imper.offer. Vinc.God.Adde de huiusmodi clausula,Ias.in §.omnium,Inst. de actio.numero 167.

BIU Cujas

legen. Nam si vr̃, quod non expedit legi, tunc non debet legi ſm Hoſt. vt l. 2. §. 2. ff. quemad. te. ape. & eſt ratio duplex, quia prima non intereſt petentis ſibi legi. ſecunda, ne detur materia malignandi & plurima litigia ſuſcitādi. cōcor. C. de preci. impe. offe.
3 l. fi. † Sed ecce lectum eſt totum inſtrumentum, ſed tota particula eſt ꝯceſſa tranſcribi. nunquid ꝯ dictā particulā poterit excipi, vel opponi? reſp. nō, ꝙa ea particula ꝓducens inſtrumentū nō eſt vſus. Itē ꝙa talis exceptio nō tangit articulum, de quo quæritur, arg. C. de fal. ſātis aperte, & f. cit. j. de priui. c. cum perſonæ, in 6.
4 † No. hic qđ reus tenetur edere actori priuilegia, indulgentias & inſtrumenta. Sol. hic vtebat̃, vel ſe vſurum proteſtabatur, vel p̃ dicebat, alias non debebant edi. ff. de eden. l. j. §. edenda. ergo, ſi reus renunciat productioni inſtrumentorum, non tenet̃ edere, ꝙa non eſt vſurus. Alij dn̄t, quod ad intentionem actoris fundandam non fit editio, ſed quo ad iuuandam ſic, quia actor in replicando fungitur partibus rei, & quia reus calumniatur malitioſe excipien. quam calumniam iudex ex officio debet remouere a quolibet litigante, ut no. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi
5 patris. † No. hic, qđ non eſt dr̃ia inter priuilegium, & alia inſtr̃a, ſed alij dicunt, ꝙ imo eſt differentia, quia priuilegia ſunt inſtrumenta fori, pertinēt. n. ad iuriſdictionem ſuperioris, & erit differentia in hoc, ꝙa inſtrumenta debēt edi ſine die & conſule. ſed priuilegia, & indulgentiæ cum die & conſule, ut no. Innoc. s̄. de proba. c. 1. Nam ꝯ ſacras literas principum non eſt facile malignari, explorato die & cōſule. quia per teſtes reprobari nō p̃nt, & ſic ceſſat ratio. l. j §. editionis. ff. de eden. & addo vnum, & eſt nouum dictum, quod ubicunq; inſtrumentum non poteſt reprobari per teſtes, ibi debet fieri editio diei & conſulis. nam dies & conſul bene comprehenditur ſub regula, vbicunque non excipitur ab edicto prætoris. Porro ceſſante ratione exceptionis ceſſat exceptio. & innitimur arg. ff. de cond. inde. l. cum is. §. ſimiliter, ff. de pact. l. ꝙ dictum, & ff. de acqui. poſ. ſi is qui animo.
6 † Et circa materiam ſic diſtingue, ꝙ aut quæritur de literis Apoſtolicis, vel quibuſcunque alijs iuriſdictionalibus, quæ ſunt communia, & talia integraliter ſunt edenda. ſupra de reſcrip. ſi autem, & c. plerumq;. aut de alijs, & tunc aut ſunt communes, aut proprię, ſi communes, tunc dn̄t edi cum die & conſule, vt in ca. pri. de vſu. in cle. ſi proprie, aut vult eis vti, aut non. ſi non, ſed aduerſarius vult per eas fundare intentionem ſuam, & tunc nullo modo ſunt edendæ, ut s̄. de proba. c. j. fallit in fiſco. aut vult vti eis, & tunc aut dicit̃, ꝙ ſunt falſæ, & tūc integraliter ſunt edēdæ, ut j. eo. c. inter dilectos. Adde quod ēt cum die & conſule, ſi dicatur falſitas eſſe commiſſa in die & conſule, uel in inſtrumento per totum, alias non fieret editio diei, & conſulis, ſed ſolum
7 illius particulę quæ dr̃ falſa, & de hoc † qui dicit ſe uelle redarguere de falſo, diligenter eſt interrogandus, vt no. Inſt. de inutil. iti. §. item verborum aut non op. de falſo, & tunc inſtrumenta dn̄t edi ſine die & conſule, ita quod dies & conſul nec tranſcribitur, nec legitur ab aduerſario, nē detur materia malignandi, & plurima litigia generandi, & ita breuiter teneas, vt no. in d. c. j. de vſu. in cle. locus autem & teſtes inſtrumenti bene debent edi, quia non eſt facile circa locum, & teſtes malignari, licet locus & teſtes non ſint de ſubſtantia ꝯctus, ſed de ſubſtantia ſcripturæ, ut eleganter no. in d. §. editionis, per Accur. & no. hoc bene. j. c. inter dilectos.

SVMMARIVM.

Reus abſoluitur, cum iura actoris obſcura ſunt in prin.
1 *Concludere rem ad ſe ex cauſa dominii pertinere, ſufficit in reali libello.*
Enunciatiua verba cauſæ præferuntur per ſe principaliter.
Honor diſtrictus, & iuriſdictio vniuerſitatis nomina ſunt, & eorum differētia, nu. 2.
Ineſſe ſpecies a iure declaratæ videntur.
2 *Honor, diſtrictus, & iuriſdictio qualiter differunt.*
3 *Verbum pertinere, ſufficit ad petitorium, & poſſeſſorium.*
Libellus complexiuus non procedit vbi ordo requiritur.
Homines noſtri, etiam ingenui dicuntur ad nos pertinere.
Hominum nomen eſt generis.
4 *Particula hęc, ſaluo iure, apponitur in libellis de conſuetudine libellantium, non tamen eſt neceſſaria ante li. cont. nec vtilis poſt lit. conteſtat.*
5 *Comes, qui erat origine, ſi poſtea factus fuit epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes.*
6 *Comes an iſtum Comitatum quem habet in feudum ab imperatore, poſſit concedere monaſterio quod ædificat.*
Feudum, & emphyteuſim quādo quis alienare poſſit, et dominus retrahere, & nu. 7. & 8.
7 *Dominus non poteſt inter viuos emphyteuſim eccleſiaſticam donare, ſi eccleſia vult emere. ſed poterit donare precium.*
Ius reale quando nouo vaſallo quæratur ſine inueſtitura.
8 *Natura quid ſit.*
Feudum francum, & ligium quod, & nu. 9. & 10.
Libertas rerum auzeri poteſt & minui pacto: ſecus perſonarum, quæ minui non poteſt.
9 *Seruire poſſum duobus dominis in feudo non ligio.*
10 *Feudum ligium excedit naturam recti feudi etiam nobilis.*
Feudum nobile quod.
11 *Vaſallus ſi alienat feudum, quod ſua induſtria acquiſiuit, nocet poſteris.*
Feudum antiquum quod a progenitoribus deſcendit.
Ortus, & occaſus ab eiſdem, & per eoſdem.
12 *Dictio, & ꝓpoſita intra tempora, ſignificat temporum continuitatem.*
Fama non cauſas, ſed præconia ſubminiſtrat rerum.
Procurator opponere poteſt exceptionem non falſi etiam contra priuilegia.
13 *Priuilegia vetuſtate renouantur.*
Vetuſtas omnia conſumit, excepta anima humana.
Animæ nulla eſt conſumptio, & ſignum.
14 *Falſitas inſtrumenti deprehenditur ex falſa indictione, et ex alio, & n. 16. indictionis omiſſio, vel error, an vitiet inſtrumentum.*
15 *Sigillare ſigillo alieno, an quis poſſit ſi non habet proprium.*
Certo certius dicitur, quod ſubiicitur oculis.
Dubia probatio interpretatur contra producentem.
Cancellatum inſtrumentum non probat.
16 *Omiſſum, quod conſueuit memorari inducit præſumptionem falſitatis.*
Confirmare, & donare differunt.
Acceſſorium quid.
17 *Poſſeſſio non probatur per inſtrumentum locationis, licet percepta ſit penſio, excipitur.*
18 *Sigillum principis trino teſte notatum an habeat vim tabellionis.*
Imperatoris nomen ſi dubium ſit, recurritur ad Chronica.
19 *Chronicæ Martinianæ, vel ſimili, ſtandum eſt.*
Meum quid eſt amplius fieri meum nequit niſi poſſeſſio.
Dominium plenum non recipit qualitatem, niſi in caſu.
20 *Confirmari & dari an idem poſſit.*
21 *Conductor an poſſit referre quæſtionem dominii.*
Sententia contraria ſi feratur a duobus iudicibus ordinariis, non eſt.
Proprietatem ſuam dominus nō amittit in cōfirmatione donationis vaſalli.
Raſura in inſtrumento reddit ipſum ſuſpectum, & quæ, & nu. 22.
22 *Præſumptio bona ſicut tollit præſumptionē malam ita ſuſpicio ſuſpicionē.*
23 *Scripturæ, quæ eſt facta per manum tabellionis, & eidem cartæ ſigillum appoſitum etiam omiſſo ſigillo validum remanet inſtrumentum, dummodo de iure communi habeat ſubſcriptionem teſtium.*
Sententia iudici non præiudicat, quia eam tulit.
Priuilegium ex falſa cauſa vel inſtrumento conceſſum non tenet.
24 *Imperator ſi diceret, concedimus & confirmamus, non eſt quærendum, quid concedat, & quid confirmet.*

CAP. VI.

Inter dilectos. Cū iura actoris ſint obſcura, ut ꝙa ipſius inſtrumēta ſunt offuſcata, uel litę, vel ſcriptæ ſigilli deletę re⁹ abſoluit̃. h. d. Et diuidit̃ in tres partes. In prima petitio, iura, & allegationes actoris: in ſecunda reſponſio, & defenſio rei. In terria ſententia. ſecunda ibi, ſed contra. tertia ibi, cum igitur. Caſus. Inter Abbatem & Archiepm vertebatur qō ſuper quodam portu, honore diſtrictum, & iuriſ. ipſius. dicebat namq; Abbas hæc omnia ad ſuum monaſterium pertinere. Itē ſuper hoīb. qui habitabant in ciuitate Binaę, & tenebant res monaſterij in villa Ganillæ, de quibus obtinuerat in iudicio poſſeſſorio per ſnīam epi Veronen. hæc oīa petebat ab Archiepiſcopo, ꝙ tunc poſſidebat, cum omnib. fructib. inde perceptis ſaluo iure addendi dicto libello, ac etiam minuendi. Archiep̄s uero dicebat eꝓtra, ad ſuum archiep̄atum pertinere, lite itaq; conteſtata, Abbas ius ſuum nixus eſt fundare ex ſex allegationib. per ordinem, & primo per priuilegium Luytardi Comitis, qui poſtea fuit ep̄s, & dictum monaſterium fundauit, & ea, quæ ſunt præmiſſa, donauit, ſupple de bonis ſuis, vel feudalib. Imperatoris, non de bonis eccleſiæ, ſecundo per inſtrum ſnīæ Mediol. archiep̄i, quam tulit ex delegatione Ludouici Imperatoris ꝯ Andręam præfati Luytardi nepotem, qui ſuper his monaſterium moleſtabat; tertio per priuilegium Romanorum Imperatorum, & pra ſertim Henrici, qui præmiſſa omnia monaſterio confirmabat, ſeu conferebat. Quarto per inſtr̄a plurimarum locationum, quas prædeceſſores dicti abbatis fecerant de dictis reb. plurimis diuerſis perſonis. Quinto nixus eſt probare per teſtes, ꝙ monaſterium poſſedit a xl. annis, & j. a l. ann. & s̄. Sexto probauerunt famam publicam, quæ erat, ea omnia prędicto monaſterio a iam dicto Luytardo fuiſſe cōceſſa. Modo ſequuntur allegationes Archiep̄i ad euacuan. tales quales probationes Abbatis agentis. dicit. n. Archiep̄s ſex rationib. per ordinem ꝙ pars aduerſa nihil probat. Et primo quia prętenſum priuilegium Luytardi erat in deſcriptione indictionis conſumptum, quæ indictio iō ponitur in inſtrumentis, ut poſſit falſitas inſtrumenti facilius deprehēdi: ſecundo erat ſuſpectum ex qualitate chartæ, quia charta veruſtiſſima, & ſcriptura nouiſſima. vnde charta innuebat veruſtatem, ſcriptura uero nouitatem, tanꝯ non illo tpe facta fuiſſet, quo prætendebat̃. tertio, quia ſigillum videbatur falſum. Nam ſigillum ep̄ale debet habere mitriam in capite, non militarem pileum. item pontificalib dēt eſſe inducta indumentis non regijs, nec tenere ſceptrum, ſed baculum paſtoris. prætereą facies imaginis non apparebat integra

BIU Cujas

gra ſed dimidia,& illa dimidia erat vacua, & videbatur Cæſaris. Item videbatur,q olim eſſet appoſitum nomẽ filij, vel coniugis. Item literæ non habebant ſe continuatiuè ad iſtud nomen Luitardus,nec cifræ erant conſonantes. Item cera pro parte erat veluſtiſſima, pro parte nouiſſima. Vnde ſigillum uidebatur alchimiatum, & non verum. vnde per iſta indicia ſimul iuncta euacuatum eſt prætenſum priuilegium Luitardi,q fuerat allegatio prima actoris.ſecundo euacuatur allegatio priuilegiorum Imperialium,quia quædam apparebant falſa,quædam falſata,excepto priuilegio Henrici,ſed alia ratione illud non valebat,quia deficiebat manus publica, & ſigillum authenticum, eo q non erat integrum ſigillum, nec nomen Henrici integrum, ſed dicebant, icus. vnde non magis poterat probari fuiſſe ſigillum Henrici, q̃ Ludouici.tertio euacuatur inſtrm ſententiæ. Nam in eo apparebant lituræ.i.cancellationes. Item ſubſcriptio notarij videbatur manu alterius fuiſſe,q̃ præſcriptio notarij inſtri,cum tñ notarius aſſereret de ſubſcriptione per ſeipſum. Erat & alia ſuſpicio ratione literæ, quia in charta antiqua incauſtum nouum aqua infectum. Præterea erat alia ſuſpicio, quia in nullis priuilegijs facta erat mentio de illa ſnĩa. Item uiua ratione, ſi illa ſnĩa & acta eſſent uera,tamen res inter alios acta, probata, vel iudicata Archiepõ non nocet.Præterea priuilegium Henrici duo continet,ſcilicet confirmationem,& donationem de nouo, confirmant autem tanquam prius habita & conceſſa, donantur autem tanquã nouiter tradita & cõceſſa. Quæ ergo olim dicebantur data Luitardo,allegabantur tanq̃ confirmata,ſed illud antecedens eſt falſum,ergo & cõſequens.i.confirmatio nulla.& ſi dicas,ſi non ualet vt confirmatio, valet ut donatio. de nouo rñdetur, q hoc eſt impoſſibile;ſed oportet,q de neceſſitate referantur ad res diuerſas,quia error confirmantis in dñio non transfert dominium, & ideo non poteſt res durans mea amplius fieri mea:ergo nec confirmatio ualet, quia non eſt confirmabile, & ſi non tenet principale,nec acceſſorium. Ad allegationem autem de probatione teſtium tacitè rñſum eſt ſupra, quia teſtes non probauerunt. oportet autem reſpõdere ad rationem de inſtris locationum, nõ probatur ad plenum poſſeſſio,nec proprietas ullo modo. Modo veniendum eſt ad deciſionem quæſtionis,quia Papa definit abſoluendo Archiepm,quia non ſufficienter probatum, & no.q non dicit, quia in aliquibus falſatum, non enim fundat ſe in ratione falſi.& hæc decretalis quamquam longa ſit, tñ eſt utilis & ualde not. in prima parte, q procurator conuenitur & agit procuratorio nomine,non tñ concluditur ad reſtitutionem in perſona pro curatoris, ſed dñi. † Item no.q in reali libello ſufficit concludere rem ad ſe ex cauſa dñij pertinere, quia idem eſt ac ſi peteret ſe dñm declarari, quia verba enũciatiua cauſæ proferuntur principaliter propter ſe, & ideo concluſionem inducunt,quod eſt no. Ibi,Honore,diſtrictu,& iuriſdictione, quia iſta vocabula ſunt vniuerſitatis nomina, & ideo procedit libellus vris per ſingula non declarata.Item ſpecies declaratæ à iure ineſſe videntur,vt ſingu. not. s̃.de off.ord conquerente, & patet in c.j.de for.fi.cũ tit.ſeq.

2 † Eſt autem differẽtia inter honorem, diſtrictum, & iuriſdictionem. Nam honor concernit perſonam, ſed diſtrictus,& iuriſdi-
3 ctio concernunt realitatem territorij. † Ibi, Pertinere.hoc verbũ ſufficit ad petitorium,& poſſeſſorium, vt not. ff. de iudic. ſi quis intentione.niſi vbi eſt datus ordo a iure, agendi primo poſſeſſorio, deinde petitorio, nam tunc actor ad inſtantiam rei tenetur diſtinguere bellum. nec enim procedit libellus cõplexiuus, ubi requiritur ordo. Ibi,de hominibus. no. homines noſtros ad nos pertinere iu.quaſi poſſeſſionis,& quaſi proprietatis,licet ſint ingenui. Item no.ad homines agi etiam ſine ſpecificatione hominum.i.nominum,quia libellus eſt generalis. Ibi, Perceptis, non
4 dicit,percipiendis,vt dixi s̃.de reſtit.ſpol.c.grauis.† Ibi,Saluo [a] iu
a re, no. hanc clauſulam apponi in libellis de conſuetudine libellantium, tamẽ nõ eſt neceſſaria ante litem cõteſt. nec utilis poſt lit.cõte.vt l.edita actio.Ber. vel dic, q immo eſt utilis,quia agens non vr̃ ſe aſtringere etiam lit. conteſta. ſuper toto libello, ac ſi in ipſo libello diceret,non aſtringens ſe; dic,q immo poſt lit. conteſt.eſt aſtrictus,ſi eſt talis qualitas, per quam actio formatur, & condemnatio moderetur. ſecus,ſi moderetur tm̃,& nõ formetur.ff.de neg.geſt. l.Pomponius,in fi. ff.de noxal.l.in delictis. §.ſi detracta.ff de adulte.l.denunciaſſe. §.qui tñ. ff.de inſt.l.habebat.
5 ff.de in rem ver.l.quidam.& ibi bona gloſ.† Ibi,Comitis,Comes erat origine poſtea factus epiſcopus fuit, nec per hoc deſinit eſ-
b ſe Comes. [b] ff.de cond.& demonſt.l.falſa.§.j. & ideo non perdit Comitatum, etiam ſi ipſum habebat in feudum ab Imperatore, quia licet ſit factus miles Dei, nõ tamẽ deſinit eſſe miles ſęculi: ſecus,ſi fuiſſet factus monachus,vel conuerſus monaſterij, vt c.j.
6 de mili.vaſal.qui arma.bel.depo. quia monachus & cõuerſus habẽ pro mortuo,vt not.ff.de min.l.ſi ex cauſa.§.Papinianus.† ſed nunquid iſtum comitatum, quem habet in feudum ab Imperatore poſſit cõcedere monaſterio,quod ędificat? & vr̃ q ſic,quaſi monaſterium habeatur loco filij, dic,q aut dominus vult retrahere,aut non; ſi ſic,aut in vita feudatarij,& non poteſt,ſm Hoſt. aut poſt mortem, & poteſt, immo ipſo iure reuertitur ad dominum,ex quo vaſallus eſt mortuus ſine hęrede proprij ſanguinis, arg.ff.de pig.l.lex vectigali. ſi autem dñs aſſentit, vel non vult retrahere, valet ipſa conceſſio, idem ſi confirmat. Alij dicunt, q ſi feudum eſt francum & exemptum à legibus feudorum pœnalib. q eſſe poteſt, dummodo iſta immunitas dolum futurum non remittat, vt ff.de pac.dot. l.conuenire, & tunc poteſt etiam ſine dñi feudi confirmatione, arg. ff.de leg.j. l.ſi domus.§.fin. & ff.de ꝯh.emp.l.qui tabernas. Idem dico in emphyteuſi eccleſiæ, ſi eccleſia vult emere,ſed poterit donare pretium. l.ſi alij.§.rerũ. ff.de vſu. C.ne rei do. l.vniuerſas, tene menti. cum autem poteſt alienari,alienat,arg.ff.de leg.j.ſi domus. §.fi.de contrah.emp.qui tabernas. poteſt etiam uaſallus ius ſuum alteri uendere in caſu neceſſitatis,ſi dñs nõ vult emere. Non enim cogitur donare domino, quia donatio conſiſtit in affectione, & hoc de cõſuetudinis æquitate, non de rigore feudorum,niſi in ſanguinem ſuum, arg.C.de fideicom.l.voluntas, & not.Ioan.de Blanoſco in Sum.
7 ſua feudorum. † Idem dico in emphyteuſi eccleſiaſtica,q in feudo.ff.ſol.mat.l.etiam. ſ.vt non poſſit inter viuos donare,ſi eccleſia vult emere,ſed poterit donare pretium. l.ſi alij. §.rerum.ff.de vſuft.C.ne rei do.vel templo. l.vniuerſas,tene mẽti. cum autem poteſt alienari, alienat.ſ.vt feudum, non ut proprium, quia tunc niteretur interuertere poſſeſſionem dño feudi, & pp feloniam ſtatim eſſet aperta via dño recuperandi,vel alteri concedendi,vt j̃.de feud. c.ex parte.§.fin. etiam manu militari, ſi aliter non poſſet dñs conſulere ſibi,vt in c.j.§.vlt.de mili.vaſal.qui contu.eſt. & eſt mirabile hoc caſu ꝯ naturam feudorum, q ſine inueſtitura reali acquiratur ius reale nouo vaſallo per dñm conſtituto odio primi vaſalli, qui feloniam cum violẽtia, vel ſimili fraude commiſit,vnde in d.c.verum,nulla fuit mentio,q ſit neceſſaria inueſtitura, q eſt ꝯ naturalitatem feudi, vt in c.j. quid ſit inueſtitura.
8 † Si tu quæris,quid ſit natura ? natura eſt id,quod per ſe ineſt,vel idem eſt,q obſeruantia eiuſdem regulæ. Conradus autem naturam feudis dedit. eſt autem natura perfectio originis proprietatis attributa rei vita ac permanentia, proprium priuilegiũ actus, & finalis utilitas,& omnia iſta inuenies in feudis. ſed no.q Bern. hic tenet, q feudum etiam cum ſua tpalitate non poteſt donari eccleſiæ inuito dño,arg.in Auth.de alie.& emphyt.§.j. quia non cogitur habere alium vaſallum pro alio,quia non eſt idem iurm diuerſorum,nec eadem confidentia.C.de reb.cred.l.generaliter, in princ. & quia in feudo continetur conſilium,nec eſt idẽ conſilium diuerſorum.ff.ad Trebell.l.quia poterat. ff.de arbit.l.item ſi vnus.ſcias tamẽ,q duo ſunt nomina nouiſsimæ conſuetudinis feudorum ſcripta in or.feudorum. ſ.feudum francũ, & feudum ligium,i.regale,de quo in c paſtoralis, de re iud.in clem. frãcum eſt.i.ſecurum a lege legis.i.a pœna incidẽdi in commiſſum,quę onerat naturalem libertatem conſenſus, ſed a lege conuentionis nullum feudũ imminere,quia ait prætor,pacta ſeruabo. Item ſicut libertas rerum poteſt pacto,.& lege onerari, ſic econtra releuari:ſecus in libertate perſonarum l.j.§.quæ onerandæ. ff.qua. rerũ ac. non datur, quia augeri libertas hominum pactis poteſt,
9 minui non poteſt,lex autem poteſt.† Item ſcias,q in feudo non ligio poſſum ſeruire duobus dñis: primo dño ſeruiam de perſona,ſecundo ſeruiam de caſtro,q habeo,& teneo,& non perſona mea,quæ nobilior eſt,q̃ illud caſtrum, licet in feudo ligio nunq̃ poſſet duobus dñis ſimul concertantib. deſeruire, quia qui mecum non eſt,ꝯ me eſt. C.de Iudæ.cęlicolarum, c.j.de extraor.ca-
10 pitulis feudorum. † Item ſcias q non eſt feudũ ligium,vel francum, niſi nominatim & expreſsè hoc dicatur in eius conceſsione,& eſt ratio,quia excedit naturam recti feudi etiam nobilis:dr̃ autem nobile,quia aut nobilem inuenit,ſeu recipit ad ſe,aut nobilem faciat,arg.ff.de do.l.filius.qm̃ nobilis poſſeſsio ſuum nobilitat poſſeſſorem. & no. q omnis vaſallus cauere ſibi debet, ne plus æquo vtilem dñationem interponat,ſi non vult iudicari in-
11 dignus. † Item ſcias, ſi vaſallus alienat feudum, q ſua induſtria nocet poſteris ſuis: ſecus,ſi induſtria progenitorum,quod vocatur feudum antiquum,quia omnis res per quaſcũque cauſas naſcitur per eaſdem reſoluitur, non per alias ſeparatas, quia ab eiſdem,& per eoſdẽ ortus & occaſus.l.3. ff.de interd.& releg.fit generatio & corruptio feudorum.ff.de ſer.ruſt.præ.l.tria prædia. In tex.ibi, Donauerat, ſ. de bonis ſuis patrimonialib. de quibus põt
12 facere quicquid vult,non de bonis eccleſiæ. † Ibi, Ex delegatione, no.q Imperator delegat cauſas Archiepis. Ibi, omnis & citra, no.q iſta dictio,&, poſita intra tpa, ſignificat temporum cõtinuitatem,

ADDITIONES.

a Saluo iure. De clauſula, ſaluo iure, vide latiſſimè per D.Fel.in c.cum inter monaſterium,de re iud. Alex.in d.l.& ultra allegata per eum, adde etiam Spec.in tit.de libel.concep.§.1.ver.fi.
Vinc.God.De huiuſmodi clauſula,adde Iaſ.in §.omnium,Inſt.de act.nu.167.

b Vinc. God. Comes. Adde, q Comes poteſt eſſe iudex in cauſa propria, ſicut Rex & Imperator. Poteſtque ſe ſubmittere minori,uel æquali, Bart.in l.receptum.ff.de iurisd.omn.iud. Ruin.conſi.200.lib.2. & conſi.130.num.22.lib.5, & conſi.134.num.9.lib.5.

BIU Cujas

rinuitatem, de proba. c. licet cauſam. Ibi, Fama, ubi rerum inquirendę ſunt cauſæ, fama per ſe nihil operatur. ſed vbi rerū inquirē da ſunt præconia, ibi, fama eſt bonus teſtis, ut l. non oēs. §. a barbaris. ff. de re mili. Ibi, A procuratore, no. ꝙ procurator poteſt opponere exceptionem falſi ēt ꝯ priuilegia principum. Ibi. donatio
13 his. i. Luytardi. † Ibi, conſumptum, vetuſtas[a] oīa cōſumit, & ideo
a priuilegia renouanť, vt no. in Auth. de hęred. & Fal. poſt prin. hō. n. conſumitur, maxime tamen ſenſibili remanēte. i. aīa cum ſuis potentijs abſtractis. ꝙ. n. aīa non conſumatur, ſignum eſt qa ſi ꝯſumeretť, fruſtra diabolus nos tentaret. nihil inde machinatus. & iō qui dubitāt de alio ſęculo ſunt beſtiæ. i. ſine intellectu aliquo. Ibi, in anotatione. i. adiectione. Ibi indictionis, quid ſit indictio, & qūo colligiť p qndenas annorū dñi, tribus adiunctis, no. hic.
14 Ber. & gl. in proœmio Codicis. † Ibi, falſitas deprehenditur, no. ꝙ ex falſa indictione deprehenditur falſitas inſtrumenti, ex hoc videtur ꝙ non ſolum ſi totaliter omittatur indictio, inſtr̄m non valet, ſed etiam ſi notarius errauerit in cōputatione indictionis. ſed d. Dy. conſuluit contrarium. ſ. ꝙ non facere mentionem de indictione vitiat, ſecus ſi per imperitiam notarij ſit erratum in ꝯputo indictionis, quia apparet error ex annis dñi, & error de quo liquet, non vitiat inſtr̄m ſm Dy. idem no. Bar. de re. iu. l. ſi libra rius. quid ergo ſi notarius dixit, indictione, & non dixit, in tali indic. quia non erat inſtructus de computo, & dimiſit ſpatium vacuum cauſa ſcribendi eam? vr̄, ꝙ inſtr̄m non vitietur, quia ex annis dñi apparet certitudo. Item ſatis eſt, ꝙ in eodē quaterno cōtineatur indictio, quia quaternus ſit factus eodem anno, ut dicit ille tex. no. ff. de eden. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium tabularum, & ſic vna ſcriptura ſupplet alteram, & dat ei robur. nimirum, quia dicta in præcedentibus & in capite videtur repetita in membris, & ſpeciebus ſubiectis. Ibi, non illo tpe, no. qđ diuerſitas tpis non vitiat. Item no. quod ex qualitate chartę falſitas deprehenditur. Item no. comparationē fieri chartæ & literæ. Ibi. Mitra, ꝙ eſt ep̄ale. ibi, Pileo, ꝙ eſt regale. Ibi, induta, ipſa imago. & no. ꝙ imago ſigilli non dēt eſſe nuda. Ibi, Baculū, no. differentiam inter baculum, & ſceptrum. Item no. multa, ex quibus præſumittur falſitas vel plena præſumptione, vel qualiquali ſu-
15 ſpicione. Ibi, Duæ literæ, & ſic nō apparebat nomen. † Sed opp. quia pōt quis ſigillare ſigillo alieno, ſi non habet propriū, ſolu. dicas, ꝙ illud fallit in ꝯctibus magnarum rerum. Item fallit in priuilegijs principum, Ber. & iſta gloſ. eſt multum ſin. ibi, Certo certius, no. certo certi? dr̄ id, quod oculis ſubijciť. In tex. ibi, Nec erat publica manu confectum, nec ſigillum habebat authenti cum alterum iſtorum ſufficeret ad probandum, & ideo eſt uale de utile, quod de priuilegijs conceſſis notarius conficiat inſtr̄m publicum. Ibi, Non magis poterat, no. ꝙ dubia probatio inſtr̄i interpretatur ꝯ producentem. Ibi, Litturæ. i. cancellationes, no. ꝙ inſtr̄m ſuīæ cācellatum non ꝓbat. ff. de re iudi. l. acta. & l. actorum verba. Ibi, Infectum, no. ꝙ aqua inficit atramentum, & fa-
16 cit videri ſcripturam magis antiquam. † Ibi, Mētio, no. ꝙ omiſſio, ꝙ conſueuit memorari, inducit præſumptionem falſitatis. & pridie hoc allegabatur in cā teſtī, cū codicilli vltimi fuiſſent facti ad primum teſtamentum, & de ſecundo prætenſo non faciebat mentionem, ꝙ ſm dicebatur factum in partibus extraneis, & coram teſtibus ignotis, & ideo erat ſuſpectum valde. In ver. porro, Ibi, inter alios, no. eandem regulam in poceſſibus & ſententijs. Item no. ꝙ qñ Archiep̄s pronunciat ex delegatione principis, talis pronunciatio non nocet eccleſiæ. In ver. cæterum, ibi. ex forma petitionis, & ſuſpicationis recurrendum eſſe pro intellectu priuilegij aliàs conceſſi. Ibi. Alia donauerit, & alia confirmauerit, no. quod dr̄ia eſt inter confirmare, ꝙ reſpicit dudum retro; & donare, quod reſpicit tempus præſens. Itē no. ꝙ meum eſt, mihi confirmari non pōt. ibi, Amplius meum, quia plenitudo dñij adiectione non indiget. Ibi, Nec acceſſorium, dr̄ acceſſorium, quicquid ſequitur ex eo, vel ob id. & ſi principale eſt inualidum acceſſorium non ſubſiſtit, quia non
17 ſtat per ſe. † In ver. per inſtrumenta vero, no. quòd per inſtrumētū locationis non probatur poſſeſſio, licet percepta ſit pen-
b ſio.[b] & eſt rō, quia alius erat in ſua poſſeſſione, quia ſua poſſeſſione priuari quis non debet, ut ĵ. de re iu. c. cum Bertoldus, & de ap. c. bonæ. ſed ſi nullus alius eſſet in poſſeſſione, ex redditib. perceptis quis præſumeretur poſſeſſor. C. de agri. & cenſi. litib, ff. qui. mo. vſuf. amit. l. Pomponius. s̄. de ele. c. querelam. quinimo præſumeretur dñs, ſi longo tempore percepiſſet ſine controuerſia, ut no. in l. pe. ff. de cond. inſti. in ver. cum autem, in uerbo obſcura. no. rōnem, quam Papa aſſumit in abſoluendo, ſ. quia non probatum, non aūt quia producta fuerunt falſa inſtr̄a, &
18 falſa priuilegia, ut patet. s̄. eo. ver. cæterum. † Et no. ꝙ ultra prędicta Ber. mouet dubium, nunquid ſigillum principis trino teſte notatum habeat vim tabellionis. & dicit Ber. ꝙ non, niſi teſtes viuant, & per hoc limitatur l. ſcripturas. C. qui po. in pi. ha. gl. eſt in ver. cætera. ſequens glo. dicit, ꝙ ubi ſumus incerti de nomine Imperatoris, recurritur ad chronicam anni & indictio-
19 nis, Bern. † Et ſic no. ſtandum chronicæ Martinianæ, uel ſimili, deinde Ber. colligit no. in ver. in omnibus. ꝙ in priuilegijs confirmatorijs debet fieri mentio ſententiæ, ut eam coadiuuet, fortius vt tollat, Ber. Item no. Ber. ꝙ ex forma petitionis colligitur reſponſum, & non ſolum colligitur, ſed ampliatur. tex. eſt no. in l. j. C. de diuer. reſcri. in ver. cęterum. no. Ber. quod meum durans meum, non poteſt amplius fieri meum, ſed poſſeſſio ſic. dicas, quod nec poſſeſſio erit duplex, ſed qualitates & titulus poſſidendi duplicabitur. plenum autem dominium non recipit qualitatem, niſi qualitas eius mutetur, ut ff. de hære. inſti. l. 3. §. qui
20 fideicommiſſ. vbi tex. ſin. † Quæro, nunquid idem poſſit confirmari, & dari? dic quòd ſic, diuerſo iure, ſed ſi eodem, confir-
21 mare & dare idem ſunt. † Quærit Ber. vtrum conductor poſſit refere quæſtionem dominij? dic ꝙ non, ſi conuenitur ex contractu locationis: ſecus, ſi rei ven. quia rei ven, excedit notiſſimos terminos contractus. Vltima gl. examinatur per Dy. in ca. cum ſunt partium, de re. iu. lib. 6. Adde vnum, quod alibi non reperitur, ꝙ ſi ſunt duo iudices ordinarij, & vnus in dubio adhæret vni parti, & alter alteri, & pronunciantur contraria, non eſt pronunciatio nulla, ſed pendet. Nam illa prævalebit, quam ſuperior confirmabit. ff. de re iu. l. duo iudices dati. ſecūdum unam lec. & ibi per Bar. qui dicit, ꝙ non reperitur alibi. dicit Inno. ꝙ ſi feudatarius donat feudum, & dñs confirmat, quia per iſtam confirmationem dñs non perdit ſuam proprietatem, & idem ait, ꝙ raſura in nominib. rei, iudicis, uel actoris, uel in data, uel in narratione, uel in remotione appellationis, uel in citatione teſtium, uel in aſſignatione termini, & in multis alijs, quæ committuntur iudicis diſcretioni, inſtr̄m redditur ſuſpectum, tñ iſtæ ſuſpiciones poſſunt purgari per ſuſpiciones alias in contrarium,
22 Inn. † Et ſic no. ꝙ ſicut præſumptio
c bona tollit præſumptionē malam. ff. de in inte. reſti. l. diuus. ita ſuſpicio ſuſpicionem, ut l. inuito. ff. pro ſoc. Idem ait, ꝙ inſtr̄m magis vr̄ ſuſpectum ꝓp raſuram, q̄ ꝓp conſumptionem, Inno. reſp. murium roſuram, ut
23 l. j. §. ſi roſæ. ff. de ſecun. tab. † Idem ait, ꝙ ſcriptura quæ eſt facta per manum tabellionis, & eidem chartæ ſigillum appoſitum etiam omiſſo ſigillo, validum remanet inſtr̄m, dummodo de iure communi habeat ſubſcriptionem teſtium. Inno. uel ipſe notarius eos nominet in inſtr̄o. Idem ait, quod ſnīa non preiudicat iudici, qui eam tulit, quoniam de iure ſuo non cognouit, nec cognoſcere potuit, nec ēt ſcientia ei nocet. Idē ait, qnod ſi ſententia lata ex falſo inſtr̄o non tenet, ita nec priuilegium ex
24 falſa cauſa, vel falſo inſtr̄o conceſſum. Idem ait, ꝙ † ſi imperator diceret, concedimus & confirmus, non eſt quærendum
d quid concedat, & quid cōfirmet, d quia certum eſt ex alterutro capite valere, niſi priuilegium ſit obtētum per obreptionem. In no. facit. ff. de lib. & poſt. l. Gallus. §. ſi eius, & ff. de cond. inde. l. Iulianus, §. j.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Veruſtas. Adde, ꝙ uetuſtas dicit, quando non eſt memoria in contrarium. Bal. in rub. C. quæ ſit longa conſ. poſt prin.

b Penſio. Vide Pan. con. 23. ſecundo dubio, uolu. 2. & pulchre per Barb. conſi. 8. & ſeq. vol. 2. uide etiam d. Bar. Socinum in conſi. 205.

c Vinc. God. Præſumptio. Adde, ꝙ ſuſpicio debet allegari ante litem conteſtatā Iaſ. in l. cum apertiſſimi. col. antep. C. de iudic.

d Confirmet. Alibi etiam dicit idem Bal. in l. ſi. C. ſi contra ius, uel utili. pu. quod illud, quod Papa confirmat, nemo infirmat.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio, vel indulgentia cuiuslibet voti, vel venia obtenta per dolum, ipſo iure non valet.*
Fictionibus etiam falſitas committitur, in prin. poſt caſum.
2 *Excommunicatio facta per errorem quare eſt valida, & non abſolutio.*
3 *Delegatus debet denegare ſuam cognitionem, cui delegans denegaret commiſſionem.*
4 *Literis Cardinalium an credatur.*
Sigillum fungitur vice teſtis.
5 *Literæ abſolutoriæ generales non abſoluunt a voto, nec a ſententia excommunicationis.*

CAP. VIII.

Quod ſuper his. Non valent literæ, quas ſuper abſolutione uoti cruce ſignatus obtinuit expreſſa falſitate, uel tacita veritate. h. d. ſecūda ibi ad ꝙ. Caſus. Quidā cruce ſignati, q̄ emiſerant uotum vltramarinum dū cōpellerētur p Archiep̄m eorum exequi votum per vim, ad ꝙ dicebant ſe non teneri, eo qđ eſſent a uoto abſoluti per ſedē Apoſtolicam ex certis impedimentis emanatis, ad quod probādū inducebant literas ſigillatas ſigillo Cardinalium, tñ ſigilla iſta erant ignota. Conſultus fuit Papa quid iur. Papa dicit, qđ de impedimentis non eſt credendum de facili, & qđ ipſi non conceſſerunt literas, niſi hoc modo, ut ſuper impedimentis expoſitis inquiſita diligentius veritate hi, quibus Papa ſcribit, ſtatuāt circa illos, quæ animarum ſaluti & ſuccurſui terræ ſanctæ magis nouerint expedire, prouidentes, ne quid in fraudem uoti faciliter confingatur, & ideo ſi per ſuppreſſionem ueritatis, uel falſitatis expreſſionem literæ conſcribuntur non ſolum

BIU Cujas

lum a Cardinalibus, sed ab ipso Papa, & non solum dubie sed certe, caret impetrator penitus impetratis, & eis non obstantibus ad voti executionem compellitur. Ibi, de leui, id est nullo modo constet ipsas falsas, quia non fuit apposita clausula, quæ erat de stylo. Ibi. In fraudem, no. ꝙ absolutio peccatorum neq; per uim extorqueri potest, neque per fraudem licet. Ibi, Veritatis. quia tacuerunt illud per ꝙ vtile erant terræ sanctæ, quia, diuites, uel strenui consilio, ut in c. j. de noua for. fide. Ibi, Falsitatis, quia erant fortes, & ipsi finxerunt se debiles. Nam etiam cum fictionibus committitur falsitas, ut in l. j. C. de mendicantibus validis, lib. 11. nisi fiat contra hostem, uel latronem, ut elegan-
1 ter no. ff. de dona. l. j §. non fuit. † Ibi, Carere, no. ꝙ dispensa-
a tio, [a] vel indulgentia cuiuslibet voti, uel venia obtenta per dolum, ipso iure non valet, & sic si frater minor impetrat, ut possit transire ad leuiorem uitam fingens se infirmum, non ualet indulgentia, quia dolus & fraus omnem veniam excludit, argumento C. de his, qui ve. ætat. impe. l. 2. ff. de in ius vocan. l. sed si hac, §. patronum. dispensationes autem sine fraude im-
2 petrandæ sunt. † Quærit Innoc. quare valet excommunicatio facta per errorem, & non absolutio? respon. quia excommunicator intendit excommunicare, sed absoluens nō intendit absoluere, sed contra hoc est quia errans non consentit. ff. de iurisdictio. omn. iudi. l. si per errorem. & ideo dic, quòd hoc est ꝓpter rigorem censuræ, sicut propter rigorem diffinitiuæ ualet sententia erronea, ut no. ff. de acquir. hæredit. si is ad quem ff. ad Trebel. l. seruo inuito. §. cum prætor. secus, si non est diffinitiua, vt ff. de tuto. & cura. da. ab. his. l. tutor si petitus. ff. de excu.
3 tuto. l. qui testamento. † Ibi, Non obstat: dicit Bern. cui delegans denegaret commissionem, delegatus debet denegare suam cognitionem, Bern. sed nunquid hæc regula habet locum in executore. ut ubi mandans denegaret commissionem, executor deneget executionem? dic vt j. de re iudic. de cætero, per
4 Innoc. & no. istam glo. quia eleganter loquitur. † Quæro, an literis Cardinalium credatur? respon. sic, si sigilla sunt. no. & nemini præiudicatur, argum. C. de preci. impera. off. l. rescripta. secus, si sunt ignota, quia sigillum fungitur vice testis, qui debet esse notus, ut in Auth. de est. §. si vero ignotus. si uero sunt offuscata, remittitur ad signatorem, & si non recognoscunt sigillum, instrumentum habetur suspectum, Bern. Vltimo no.
5 ꝙ impetrans debet exprimere puram veritatem. Item dicit Ber. quod literæ absolutoriæ generales non absoluunt a uoto, nec a sententia excommunicationis. idem puto in alijs sententijs censuræ, ꝙ no. Extra no. de istis literis. C. de pac. l. pacta nouissima. C. de epi. & cle. si qua per calumniam.

ADDITIO.

a Vin. Go. Dispensata. Adde, ꝙ dispensatio requirit causæ cognitionē, alias non tenet, Rui. cons. 109. nu. 19. lib. 3. Et dispensatio, quæ fit contra iura, restringi debet potius quam extendi. Rui. cons. 142. nu. 9. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Ad legislatorem, vbi est dubium de lege, siue de veritate dubitetur, siue de intellectu recurritur.*

2 *Interpretatio stat apud populum, si dubitetur de intellectu statuti municipalis.*

Extrauagans constitutio non ligat, si publicata non sit, & de ea probabiliter quando dubitetur, & vide nu. 3. & 6.

3 *Extrauagantem aduocati si continue allegant, præsumitur pro ea.*

Extrauagantes quando iuri communi consonant, secundum ipsam, & nō per ipsam pronunciatur, & nu. 2. & 6.

4 *Tabellio laicus, an possit conficere instrumenta super spiritualibus, vt super electionibus prælatorum.*

Tabellionatus est officium non iurisdictio.

5 *Priuilegium contra ius concessum, an sit validum.*

6 *Extrauagans si non sit contraria iuri scripto. sed consuetudini, an sit seruanda, vel potius consuetudo.*

7 *Priuilegia concessa tanquam irrationabilia si lex cassat, an intelligatur cassare concedenda.*

CAP. IX.

Pastoralis. Si de extrauagāti dubitatur, an sit decretalis, aut est iuri cōmuni consona, & tunc iudicat̄ fm illam, aut dissona, & tunc Papa consulitur. Casus patet. Quæro, quid si Papa inconsulto fert sententiam contra istam extrauagantem? respon. valet sententia, quia non constat, quod sit lex. ff. de re iudi. cum prolatis, & ibi per Bar. sed Bern. sentit hic contrarium sol. si petitum est, ꝙ consulatur princeps, non
1 valet, argum. ff. de mi. l. neque. §. ex facto, alias sic. † Et no. ꝙ ubi dubiū est de lege, recurritur ad legislatorem, siue de ueritate
2 dubitetur, ut hic, siue de intellectu. C. de legi. l. fina. † Quid si dubitetur de intellectu statuti municipalis? respon. populus est ille, qui statuit per suos sapientes. l. 2. §. omnia. C. de vet. iu. enu. & ideo apud populum stat interpretatio, non apud sapientes tantum, qui statutum dictauerunt, quia suo functi sunt officio, de hoc per Bar. ff. de decre. ab or. fa. ambitiosa. Quid si constat quod est extrauagans, tamen non est publicata, respon. non ligat vt no. in proœmio Cle. Quæro, quando probabiliter, dubitetur de extrauaganti respon. quando non est visa poni in aliqua
3 compilatione approbata, vel sub bulla. † Quid si aduocati eam continue allegant? respon. tunc præsumitur pro ea. Innoc. quod tenet menti, & not. quod quando extrauagantes consonant iuri communi, litera caute loquitur, quia dicit, quod pronunciatur secundum ipsam, non autem dicit, per ipsam, sic & si statutum municipale continet ius commune, iudicatur secundum ipsum, sed non per ipsum, ut eleganter not. in c. 1. de constitut. lib.
4 6. † Quærit Host. nunquid tabellio laicus possit conficere instrumenta super spiritualibus, ut super electionibus prælatorum? & dicit quod non, arg. c. contingit, s̄. de arbi. in contrarium facit c. 1. de proc. lib. 6. hoc teneas, quia testificari potest, si est notarius auctoritate Apostolica: secus. si auctoritate seculari, vel dic consuetudinem seruandam, de hoc no. s̄. de elect. quia propter, per Doc. quia tabellionatus est officium, non tamen est iurisdictio,
5 sicut tutela, & cura, & similia. † Quærit Bernar. de priuilegio contra ius concesso utrum valeat? & dicit, quod si est reprobatum a iure, non ualet, sed auferendum est de manibus producentis, & dandum principi, non dicit aduersario, si autem non est extra to contra legem, expectatur secunda iussio. Ber. nisi constet
6 de præcisa mente principis, ut C. de cri. sacri. instar. &c. † Quærit Bern. quid si extrauagans non est contraria iuri scripto, sed consuetudini? respon. quod seruanda est consuetudo, & non extra-
a uagans, si consuetudo [a] est rationabilis alias siue præcedat legem, siue sequatur, non ualet, ut in cap. 1. de constit. lib. 6 & l. 3. §. diuus ff. de sepul. ui. nam quia per consuetudinem offenditur legis auctoritas, ratio naturalis, & publica utilitas, merito talis consuetudo est nullius momenti, idem in priuilegijs, ut C. de
7 preci. Impe. offe l. rescripta. † Quid si lex cassat priuilegia concessa tanquam irrationabilia, utrum intelligatur cassare concedenda? arg. quod sic, ff. de ser. vrb. præ. si seruitus. In contrarium videtur, ff. de auro & argen. leg. l. si ita solut. quia eadem est ratio cassandi, etiam concedenda cassari videntur, & pone exemplum in Cle. dudum. §. uerum. de sepul. arg. ff. de leg. 1. talis scriptura, & facit capitulum, quia sæpe, de ale. lib. 6. de cle. non resid. c. vno eo. li. & de æta. & quali. ca. hi, in Clem. vbi omnino vide. & si constitutio peremptoria dat formam præteritis, & futuris, si in literis est uerbum, ad instar, quia subiunctiue & continuatiue ueniunt, similes sunt codicillo ad testamentum facto, vt C. de test. in l. 2. & ibi destructo principali sunt destructa consecutiua ipsius, ut C. de Lati. lib. tol. l. 1. in prin. C. de edi. di. Adri. tol. l. fi. Nam istæ literæ quasi extra res sunt, & non stant per se, argumē. ff. de condi. & demonst. l. intestato, si autem literæ non ad instar, sed de per se, si quidem priuilegium antiquum, sublatum est solum modo propter rigorem iur. conseruan. non propterea nouum videtur abolitum, ut in priuilegio concesso in præscriptione centum annorum ecclesiæ Nouantulæ, ut no. ff. de pac. si vnus, §. pactus, & C. de inof. testam. si quando, in prin. arg. ff. de ser. vrb. præd. l. si domus. Si autem est reuocatum propter perpetuam æqualitatem seruan. de nouo concessum non ualet, quia eodem uito laborat, & no. hanc doctrinam, & facit ff. de leg. l. cum lex.

ADDITIO.

a Vinc. God. Consuetudo. Adde, ꝙ consuetudo irrationalis, & contra bonos mores, non valet. Rui. cons. 154. nu. 11. lib. 4.

SVMMARIVM.

Instrumenta produci possunt vsque ad sententiam definitiuam, si non est in causa conclusum, in prin. & nu. 3.

Instrumentum authenticum facit loci consuetudo, ibi. & nu. 5.

1 *Instrumenta in prouincia regis faciunt fidem, & an alibi.*

2 *Testis vnus falsus descriptus in instrumento vitiat totum instrumentum.*

Instrumenta iuuare iudex debet quantum potest.

3 *Instrumentum, quid iuris si indiget adminiculo testium, ut quia est suspectū.*

4 *Iudice incipiente loqui pro sententiando quid iuris, si antequam proferat verbum, absoluo, vel condemno, producta sint instrumenta.*

Inesse non videntur, quando ea quæ debent incontinenti fieri, fiunt postea.

Productio instrumentorū, vel testium facta post terminum, quando ualeat.

5 *Dilatio peremptoria, quid iuris si sit data ad probandum, & nu. 4.*

Instrumenta sunt probatio probata, & quid liquidum.

Reges non possunt nisi in suo regno facere tabelliones.

Mercatorum scripturis vt credatur, si sit statutum, quo modo intelligatur.

6 *Pecuniam dicenti se portasse non creditur, nisi probet.*

Legitimum de illegitimo quem facit consuetudo, & e contra.

CAP. X.

Cum dilectus. Post publicatas attestationes vsque ad cōclusionē possunt instrumenta produci, uel si non est ꝯclusum vsque ad diffinitiuam. Consuetudo loci facit instrumentū authenticum, & maxime literas regū.
1 h. d. † Ibi, In partibus, no. verbum, quòd in prouincia regis faciūt fidem,

BIU Cujas

a fidem: quia innuit, quod nō alibi, vide C. de testa. si nō [a] speciali. dicas, ꝙ aut est rogatum extra territorium, & non facit fidem nisi inter subiectos illius, qui creauit: aut intra, & tunc ubique facit, quod not. in Spec. de instru. edit. §. restat, ver. & no. ꝙ tabellio.
2 ff. de offi. procon. l. 2 no. quod dixi in summario. † No. ꝙ vnus falb sus testis descriptus in instrumento uitiat totum instrumentū, [b] & tabellio de falso punitur, vt c. quanto, j. de his, quæ fi à præla. per Ber. dicit Innoc. ꝙ iudex debet iuuare instrā, inquantum potest, ne pereant, fallit si inuenitur discordia manu eiusdem notarij, vt ff. de re. iu. l. vbi repugnantia, per Accur. & me. Quæro, quæ erat dubitatio? respō. quia post didicita testificata uidebatur præsumenda subornatio, sed ad hoc non præsumitur propter auctoritatem tabellionis. Bern. idem no. ff. de rei uend. l. officium. sed quid, si instrumentum indiget adminiculo testium, vt quia est
3 suspectum? † Resp. non potest testibus iuuari post didicita testificata, & ideo nec produci cum effectu. cætera dic, vt in glos. dicitur hic, quod vsque ad sententiam. s. exclusiue possunt instru-
4 menta produci. † Sed pone, iudice incipiente loqui pro sententiando antequam proferat verbum, absoluo, vel condemno, producta sunt instrumenta, respon. ualet productio. Sed quid si incontinenti post? respon. nō ualet: quia cum est quæstio momēti, ea, quæ fiunt post, licet incontinenti, non uidentur inesse, vt ff. de fideicom. liber. l. Thais. §. intra. Sed quid si est statutus peremptorius terminus ad instrumenta producenda? respon. si fuit statutus ante lit. contesta, non valet dilatio ista: si vero post lit. contest. tunc aut causa cognita & expressa in dila. & productio facta post terminum non ualet, quia cum sit terminus peremptorius, ergo perimit. Si autem sine causæ cognitione fuit terminus forte nimis arctus, tunc ualet productio tam testium, quàm instrumētorum, vt in c. indultū de reg. iur. lib. 6. & ita debet intelligi quod not. in c. sæpe, de verb. sign. in clem. in glos. vbi ergo, & in Specu.
5 de dilat. §. videndum, ver. quid si data. † Sed quid si est data dilatio peremptoria ad probandum? respon. idem, si ad probandum per omne genus, alioquin talis dilatio non includit instrumenta, quia sunt probatio probata, vt d. §. viden. versi. quid si data. & sic liquidis non uidetur imposita meta temporis, hic habes, ꝙ consuetudo dat priuatæ scripturæ auctoritatem publicam, nam scriptura Regum de sui natura non est manu publica: & tamen consuetudo facit eam publicam, & ex eo collige duo argumenta. Primum, quod Reges non possunt facere tabelliones in orbe, sed solum in suo regno. Secundo, ꝙ si statuto cauetur, quod credatur scripturis mercatorum, quod debet intelligi de scripturis factis pro mercatoribus in loco, vbi viget statutum, & non alibi. Item debet intelligi, nisi scribat pro se; quia nec tabellioni creditur pro se, nisi esset negotium indiuiduum, si aduersarius acceptasset, vt ff. depositi. l. Publia. §. fin. etiam si statutum diceret expressè, quod credatur scripturæ mercatorum pro se, vt C. de probat. l. exemplo. tamen propter probatam eorum fidem & legalitatem facerent magnam præsumptionem, vt not. Bart.
6 ff. de do. l. nuda ratio. † Item non creditur, qui dicit se portasse pecuniam, nisi probet, vt not. Barto. ff. de iure fis. l. deferre. §. idem, vbi uideas. Amplius dicit glos. quod consuetudo facit quem de legitimo illegitimum, dicunt Doct. idem è contra. 12. dist. c. nos consuetudinem. & istud est uerum quoad honores, qui deferūtur ex lege municipali, sed quo ad succedendum non potest legitimare spurium, sed circa naturales bene potest disponere ultra & prēter ius commune, vt plenè no. coliat. 10. qui feu. da. pos. c. 2. §. illud, vbi omnino uide, & tene menti.

ADDITIONES.

a Si non speciali. Vide Mathes. no. 124.

b Vinc. God. Instrumentum. Adde, ꝙ instrumenta faciunt notorium, & impediunt restitutionem solum inter eos, inter quos sunt confecta, & quando sunt confessata, & nihil opponi potest. Rum. consi. 37. num. 10. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenti falsitas vel id, quod deest in instrumento, & eius qualitas, & pacta possunt probari per testes, & nu. 3.*
Pater contrahit aliquando pro filiis vt filiis, & non hæredibus, & an filiis in potestate existentibus possit quærere.
2 *Filius adhibetur ut filius ad obligationem, sed ad liberandum hæres.*
Remanere, verbum est directum.
Valet tanti res, quanti vendi potest.
Dictum testis non vitiatur, licet de anno dicat se non recordari.
3 *Instrumentum modificatur, & suppletur per testes, & nu. 1.*
4 *Pacta nouissima qualiter concludenter probentur in actu iterabili.*
Possessio tradi debet vacua & libera ex natura contractus.
5 *Venditor si dixit rem nemini obligatam, & inuenitur contrarium, an teneatur crimine falsi.*
Prodigalitati suæ pater emendo nominatim pro filiis, medetur.
6 *Instrumentum per quot testes reprobetur.*
Interrogationes ex iudicis officio quandocunque fieri possunt.
Super incidenti in causa appellationis non pronunciatur.
Exceptio peremptoria potest in causa appellationis opponi ad merita causæ.
7 *Scriptura non potest mutari, sed lingua testium est mutabilis.*
8 *Testes omni exceptione maiores, quid est dicere, & qui dicantur.*
Ordo rei gestæ semper debet attendi.
9 *Modus an faciat contractum conditionalem.*
Impletio modi potest, non autem conditionis peti.
Conditio non obligat, & non vestit pactum simplex.
10 *Conditio casualis non uestit pactum nudum, sed bene uestit stipulationem, vt non dicatur esse sine causa.*

CAP. XI.

1 **Cum Ioan. Eremita.** Falsitas instrumenti, vel id, quod deest in instrumento, & eius qualitas, & pacta, possunt probari per testes. hoc dicit. Et sunt tres partes principales. In prima processus causæ principalis. In secunda ibi, cum igitur, processus causæ appellationis. In tertia ibi, de consilio, diffinitio causę appellationis. Casus. Ioannes Eremita mutuauit Petro cxxx. libr. Senensium, ecce vnus contractus. Item dictus Petrus vendidit dicto Ioanni quandam domum pro pretio clxxx. lib. quod pretium non erat solutum: petebat Ioannes à Petro dictas clxxx. lib. Petrus opponebat Ioanni exceptionem compensationis vsque ad concurrentiam dicti pretij: iudices condemnauerunt dictum Petrum ad tradendum possessionem Ioanni vacuam & liberam dictæ domus. Ioannes appellauit ad Papam, Papa dedit auditores, coram quibus Petrus dicebat, & ad hoc probādum inducebat quatuor testes, quod dicta domus non fuerat vendita simpliciter, sed reseruata sibi pro habitatione in sua vita, sed quòd post mortem eius domus pertineret ad M. & R. filios dicti Petri nepotes dicti Ioannis, cuius Petri contemplatione vendidit pro minori pretio: testes deposuerunt se interfuisse prædictis, tamen dixerunt de anno, mense, & die se non recordari: sed dictus Ioannes dicebat dictam venditionem fuisse simplicem & puram, inducens ad hoc publicum instrumentum. Item induxit tabellionem ad testificandum uiua voce, & vnum ex testibus subscriptis in instrumento. Quærebatur, quæ probatio erat potior? Petrus dicebat, quòd sua, quia probauerat, quòd uenditio fuerat conditionalis, id est cū prædictis pactis per tres, & plures testes idoneos, qui prævalent instrumento: sed Ioannes dicebat, quòd probatio non concludebat, quia testes dicebant se non recordari de tempore, & ideo non concludunt contra instrumentum, cum venditio sit actus iterabilis, & sic potuit fieri vno tempore purè, alio tempore conditionaliter. Papa post conclusum in causa interrogauit partes, an facta fuerit vna venditio, an plures. respon. ꝙ vna, ex quo de necessitate sequitur ꝙ illa vna fuit conditionata, & nondum extitit conditio, siue pactio. quare Papa de consilio Cardinalium imposuit pro tunc Ioanni silentium. & licet iudex primæ causæ quo ad se bene pronunciauerit, quia non erat coram se de conditione obiectum: tamē Ioannes iniustè obtinuit, & ideo Papa quo ad traditionem domus sententiam cassauit. in alijs autem capitulis, scilicet mutui, & compensationis, sententiam tanquam rationabilem confirmauit. In tex. ibi, à te, loquitur Petro. Ibi, Petijsset. subaudi, ac petijt domum sibi venditam tradi vacuam & liberam: nam si non esset petitum, non potuisset super hoc pronunciare, nec condemnando, nec absoluendo, vel dic, vt no. C. de sent. l. cum eorum. Ibi, & tu. s. Petrus. Ibi, idem. scilicet Ioannes. Ibi, te. s. Petrum. Ibi, & eidem, scilicet Ioanni. Ibi, sed conditionalem, id est modificatam. ff pro soc. l. si societatem. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. Ibi, nouum. s. per propositionem, sed verius per inhærentiam pacti ad contractum. Ibi, pendeat. s. per cohærentiam & modificationem, vbi interfuisset. per hoc includuntur duo sensus, scilicet visus, & auditus, vt hic patet. Ibi, inhabitares, no. valere hoc pactum, & nihilominus interim potest peti pretium, tene menti. Ibi, vita tua, per quod patet, ꝙ possessionem domus non tenebatur vacuam tradere. Ibi, natis tuis, no. patrem contrahere pro filijs tanquam pro filijs, & non hæredibus, & ex hoc patri non quæritur ius. ff. de pac. l. tibi. §. si pactus, vbi omnino vide. Vnde alij hæredes patris super istā domum nihil possunt vendicare, sed ex pacto videtur patris filio in potestate quæri non posse. ff. de pact. dotal. cum dos. §. si
2 vero sola. Solu. dic, vt ibi not. Ioan. † Ibi, dos erat profectitia. hic vero res erat aduentitia. & no. quod ad obligationem filius adhibetur ut filius, vt hic, sed ad liberandum hæres, quia nisi sit hęres ipso iure, non teneretur, & sic pactum esset inutile, vt ff. de pact. dotal. l. auus. Ibi, nepotibus, scilicet transuersalibus, vel ex filia. Ibi, remanerent, ipso iure. & sic est verbum directum. C. de donat. ante nup. l. si cum ante, & not. ff. de dona. l. j. in magna glo. & ff. de pact. dot. l. 2. idem in ver. pertinent, eod. tit. l. mulier dotis, & l. si pater dotem. Ibi, conditionis, id est pacti. Ibi, Pro minori pretio. ff. de ser. expor. l. serui venditor, in fi. & collige arg. ꝙ res tantum valet, quantum vendi potest etiam vni cum eisdē pactis & conditionibus. Ibi, G Morandi, vnum solum nominat. Ibi, Potuisses habere, si voluisses purè vendere. Ibi, minimè recordari, per hoc nō vitiatur dictū testis, licet dicat nō recordari de anno, qui tñ facilius memoriæ cōmendabatur, q̃ dies, & hoc est mentę tenendum, no. in c. Abbate, de re iud. lib. 6. Ibi, publicum. i. publica

blica manu confectum. Ibi,tabellionem quoque,no.quod viua vox tabellionis non auget numerum testium instrumenti,& tene menti. Ibi,eandem vim. hoc verum, quando est numerus æquipollens, secus si sit numerus excedens,vt quatuor testes,tex.
3 est hic,& no.† Ibi,vt trium,no.q̃ per tres testes [a] modificatur in-
a strumentum,& suppletur: non tamen probatur falsum secundū Accur. Instit.de inutil.stipulat.§.item verborum. & adde, quod nor.ff.de legat.2.l.cum proponebatur, vbi sing.no.glos.per quot
4 testes probetur error instrumenti. † Ibi,eligendam, quia potuit esse vna venditio conditionalis,alia pura. C.de pact. pacta nouissima. qualiter concludenter probentur in actu iterabili, dicit Butr.q̃ non præsumitur iteratio, vt ipse not.in l.2. C.de erro.adnoc.vbi omnino vide, & est glos.ordin. in l.eum qui. §.in popularibus.ff.de iureiur. quod verum est, nisi inueniatur sub duplici forma,vt in nostro.c.ver.ad hoc autem, & c.nostrum non habet compar in iure, & facit optimè.ff.de cond.& demonst.l.nam ad ea.ff.de adimen.leg.l.3.§.conditio, & quod not.ff.si cert.pet.l.lecta. Ibi,fuisse conditionaliter, id est sub ea conditione,quam testes exprimunt. Ibi, nullarenus, quia non permisit tradere se uiuente.& vbi cessat conuentio,cessat actio. Ibi,qui alias.s.compẽsationes hincinde. Prima glos.tractat de compensatione.Secunda tractat de rei vendica. & liberè fienda restitutione, facit ff. de pac.dot.l.quæris.& no.ex natura contractus debere tradi possessionem vacuam, & à nemine occupatam. Vnde ad hoc potest agi actione primitiua,etiam euictione non expectata,vt ista glo. innuit iuncta cum tex. quod est not. dignum.in eo de hypothe-
5 ca dico arg.contra.ff.de euict.si cum venditor.† Adde, q̃ Barto. dicit,q̃ si vẽditor dixit rem nemini obligatam,& inuenitur contrarium,tenetur crimine falsi, vt ipse not. ff.de fals. qui duobus, & l.si à debitore, q̃ est verum, nisi luat, quia luendo fidem implet,& effectu verificat se, vt l.j. C.de dolo. Tertia dicit,q̃ à potestate Viterbij appellatur ad Papam: quia est de plena temporali iurisdictione Papæ. Quarta glos.intendit dicere,quòd in causa appellationis admittuntur exceptiones, & probationes omnes, quæ sententiam concernunt. Quinta glos. quæ incipit, sed quæritur, est multum not. Nam contuluit patri prodigo, quoniam non vult prodigaliter posse consumere rem, quam emit, vt emat nominatim pro filijs; quam glos. perpetuo tene menti.
6 † Alia glos. tractat per quot testes reprobetur instrumentum.
b Et scias, q̃ aliud est instrumentum, [b] aliud cõtractus,& alia substantia vnius, & alia alterius, vt eleganter not.glos. ff.de eden.l.j. §.editiones, & ideo licet instrumentum non possit de falso per duos testes reprobari,q̃ fuerit simulatum, vel quòd causa fuerit simulata, hoc simpliciter not. ff.de pact. l.iurisgentium, §. quod fere. Alia glos. tractat, quando possunt fieri interrogationes ex iudicis officio. & dicit,q̃ quandocunque etiam post conclusum in causa. & est ratio, quia iurisdictio, cui officium iudicis inhæret,nunquam concluditur nisi per diffinitiuam. Alia glos.dicit, quòd in causa appellationis pronunciatur super incidenti. ego dico,q̃ hoc non est de necessitate, quia sufficit pronunciare bene,vel male appellatum.C.de appel.eos,in prin. Vltima gl.dicit, q̃ exceptio peremptoria potest in causa appellationis opponi ad merita causæ principalis, & facit ff. quod cum eo.l.Titianus, Innoc. tractat hic plenissimè, qualiter reprobetur instrumentum per testes,& tenet,q̃ per duos,& in h.d.male per tex.nostri c.qui dicit,trium,vel plurium. vel saltu, vt infrà dicam, vel tres omni except. maiores, nisi ex aduerso sint totidem, vel saltem duo in voce uiua.C.de contrahen.i.& committ.stipulat.l.optimam,in fi. vbi dicit,testes,in plurali,sed non dicit,quot,dummodo sint credibiles, & omni exceptione maiores. distingue ergo ex qualitate personali,vt not.suprà c.cum dilectus, in vltima gl.ff.de eden. si quis ex.§.3.facit quod not.infra c.si cautio.cum instrumẽtum redigatur ad instar testium per fictionem iur. Item considera, quòd aut præsupponitur aliquod negotium gestum, & tunc, id est magis credibile, quod consonat naturæ & qualitati & consuetudini negotij. ff.de testib. l.ob carnem. §.si testes. aut dicitur nihil esse gestum, scilicet quia hoc dicit ille, qui impugnat instrumentum, & sui testes, & tunc consideta numerum, & qualitatem testium,ac famam,& fidem tabellionis, de hoc in Spec.
7 de instrum.edit.§.restat,vbi omnino vide. † Item dicit,quod lingua tabellionis,id est scriptura non potest mutari, sed lingua testium est satis mutabilis,& labilis est,vide quæ not.ff.quemadm. testam.aper.l.j.in fi.per Bar.& me plenissimè. C.de fide instrum.
8 in exercen. per Iacobum de Are. Cyn.& me. † Quæro, quid est
c dictum,omni exceptione maiores? [c] respon. exceptionum quædam omnino perimunt testimonium, quædam debilitant,neutra istarum debet petere. Vnde modicus defectus in hoc casu vitiat testes reprobatorios, quia non sunt omni exceptione potiores. Opp. & videtur quòd ratio Papæ nõ concludat,quia conditio non potuit apponi ex interuallo post contractum,licet vnica tantum fuerit venditio,& tunc non sequitur,ergo contractus non est conditionalis, quia secundum ordinem rei gestæ processit venditor: puta, quia ordo rei gestæ semper debet attendi. ff.de donat. inter virum & vxor.l.3.§.sciendum, & quod purum & perfectum est,non recipit postea suspendentem cõditionem. C.de do. quæ sub modo.l.perfecta, & not. ff si certum, peta.l.lecta. respond. hic testes probauerunt, q̃ interfuerunt eidem contractui sic celebrato. vnde totum fuit vnum structum, & non
9 plura. † Extra quæritur, nunquid modus faciat contractum conditionalem? respon. non, quia conditio est prædiacens rei determinatio: ita,q̃ habet se,vt extrema opposita tempore. Item modus inducit obligationem, per quam potest peti modi impletio, sed conditionis impletio non potest peti. & ideo dicit glos.quòd modus est obligare valens,scilicet de se implendo,& de obligando econtra, sed conditio non est obligare valens, scilicet de se implenda, vt not.ff.de iureiuran. l.si quis cum debitore. & ideo simplex pactum non vestitur existentia conditionis, quia nõ resultat modus, vt puta,donec des, vel donec facias &c. ex qua resultatione surgit contractus innominatus: tamen si æquitas impletionis ipsius conditionis faceret surgere materiam pro materia, id est vtilitatẽ pro vtilitate, puto q̃ vestiret pactum, aliàs non,& cum legista stat intellectus illius subtilis l. ff.de pac.
10 l.si intra. † Ex his apparet, quod conditio casualis non vestit pactum nudum, sed bene vestit stipulationem, vt non dicatur esse sine causa. ff.de verbo.oblig.l.à Titio.sed conditio casualis bene vestit pactum,& no.istam subtilitatem verborum. ff.de do.l.hoc iure.ff.de naut.fœno.l.periculi.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Testes. Adde, q̃ instrumentum per duos testes, omni exceptione maiores reprobatur, nisi adiuuetur à testibus, contra quos alii non essent reprobatorii,Ruin.consi.35.num.1.lib.4.

b Vinc.God. Instrumentum. Adde,q̃ instrumentum per duos ex tribus instrumentariis de falso conuincitur, Ruin consi.17.nu.7.lib.4.

c Maiores.Vide gl.in §.item verborum,Instit.de inutilib.stip.& vide Pan.in c.1. de consang.& affin.& Alex.in consi.82.in 1.vol.

SVMMARIVM.

1 *Defectus modicus, puta vnius literæ, non debet ponderari in rescriptis, nec in testamentis.*
Sermonis recti ratio semper est curanda.
Suspicionem modicam tollit bulla.
Scribentis oculus, & manus fallitur.

CAP. XII.

1 **Ex parte.** Vna litera non vitiat rescriptum, nisi sit falsa grammatica.h.d.tex.cum gl.† No. q̃ in rescri-
a ptis non debet ponderari modicus defectus, [a] puta vnius literæ. sic nec in testamentis.ff.de mand.l.qui habebat. Idem,si sit defectus puncti,vel tituli,qui ponitur super scripturam,vt quia debet dicere, Petrum, & dicit Petro, ratio tamen recti sermonis semper est curanda, quia turpe est, q̃ in literis principis sit mala latinitas,vt s. de rescrip.c.ad hæc.nam mala latinitas imperitiam detegit.ff.de auro &arg.lega.l.Plautius, & l.j. C.de for.dicit Innoc. q̃ bulla tollit suspicionem modicam & leuem. Item q̃ si esset vitium vnius dictionis, non vitiarentur literæ propter defectum probationis,dummodo deprehenderetur intellectus Papę,quia manus & oculus scribentis sæpe fallitur, Innoc.dicunt quidam, quòd facilius vitiantur literæ gratiæ, quam literæ iustitię, quia debent solenniter examinari.

ADDITIO.

a Vinc.God. Defectus. Adde quando defectus formæ vitiet actum, & quando denunciari possit,Ruin.consi.158.nu.1.lib.4.

SVMMARIVM.

Appellatur à iudice licitè non mandante edi petenti instrumenta communia, in princ.& num.1.

1 *Perpetuus vicarius potest agere,& conueniri pro iuribus suæ vicariæ,aliaque facere, & quæ.*
Præpositus vniuersali administrationi eo ipso habet mandatum ad lites & causas.

2 *Instrumenta,an non debeant edi ad intentionem fundandam.*
Instrumenta omnia forensia sunt communia.

3 *Sententiam nullam si dico,vel appello quid iuris, si tu dicis,quod de ista sententia non apparet, & ideo non potest fundari iudicium.*

CAP. XIII.

G.perpetuus. Licitè appellatur à iudice,qui parti hoc petenti non fecit edi communia instra. h.d.Casus.Prior,& Conuentus de Ledis egit contra G.perpetuũ Vicarium de Rechan. super quibusdam decimis, à quo fuit reconuentus super consimilibus: petitum fuit,q̃ instra cõia ederẽtur,quia iudices denegauerunt facere edi,fuit appellatum: Papa
1 pronunciat bene appellatũ,& rescindit processum ꝓrium. † No. q̃ perpetuus vicarius pro iuribus suæ vicarię potest agere, & cõueniri. Item no.q̃ perpetuus vicarius potest restitui.l.interdum, uon regulariter. j.de præb.extirpandæ. Item no.q̃ instra debent edi. Item no.q̃ procedit reconuentio super consimilibus. Item no.appellari à denegatione editionis. Opp.q̃ vicarius nõ habeat licentiam in personam,quia ipse non est prælatus, nec habet ius in ecclesia. Sol. erat suffectus loco prælati absentis, sicut curator subrogatur loco tutoris,vt ff.de tut.quæsitum,& qũo & quando iud.l.

iud.l. ſi præſes quaſi de ſtatu.Ber dicit,ꝙ habebat ad hoc mandatum. dic,ꝙ qui præponitur vniuerſali adminiſtrationi,eo ipſo habet mandatum ad lites & cauſas,vt l.j.in fi.ff.vſufru.quemadmo. caue.Op.ꝙ imo iſte vicarius debeat dominum in iudicio nominare,vt l.2.C.vbi in rem act. Sol. ibi in poſſeſſore, qui non habet mandatum,hic in procur.vel quaſi. Opp.etiam ꝙ ſuper diſſimili
2 bus habeat locum reconuentio. ſol.fateor,Ber. † Opp. ꝙ inſtrumenta non debeant edi ad intentionem fundãdam, vt s̃.de proba.c.j.ſol.hic erant communia,ibi propria aduerſarij.& no.ſecundum Ber. ꝙ omnia inſtrumenta forenſia ſunt communia, ꝙ intellige de inſtrumentis inter eoſdem,ſecus de re inter alios acta. ea autem reducuntur ad eoſdem, & debent edi, quæ faciunt ad confirmationes iudicij,vt ſunt pronunciationes,ſyndicatus,iuriſdictiones,inſtrumentum ceſſionis, quæ omnia debent edi cum die & conſule: quæ vero ad cauſam probandam pertinent, ſine
3 die & conſule debẽt edi,ꝙ dic,vt plenè dixi s̃.c.cõtingit.† Quæro ſecundũ Inn. dico ſententiam nullam, vel appello. tu dicis,ꝙ iſta ſententia non apparet; & ideo non poteſt fundari iudicium. Quæritur,quid iuris? dicit Inn.te eſſe interrogandum,an ſententia ſit lata. & ſi dicas ꝙ ſic,fundatum eſt iudicium: ſi neges,imponitur tibi ſuper ea perpetuum ſilentium, alle. ff. de interr.act. l.non alienum,facit C.de fide inſtr.l.3. & ꝙ not.Inn.per l.fi.C.de erro.aduo. vbi eſt bona & optima gloſ.

S V M M A R I V M.

1 *Allegans contraria, an verum ſit, quod non audiatur tam in actore, quàm in reo.*
2 *Teſtes, ſi depoſuerunt contraria, an audiatur.*

C A P. XIII.

Imputari. Qui producit inſtrumenta contraria,per neutrum ipſorum ſuam intentionem probat. h.d. In prima ponitur dictum. In ſecunda ratio . ſecunda ibi, cum in ipſius. Caſus patet. Quæro, de qua contrarietate loquitur hæc? reſpon.de omni directa,vel obliqua . exempla dic in gloſ. † No.
1 dicit Ber.ꝙ allegans contraria,non auditur. C.de codi.l.fin.C.de fur.l.j.de appel.ſolicitudinem. Sed nunquid iſtud eſt uerum tam in actore,quàm in reo? videtur,ꝙ ſit verum in actore,nõ in reo, quia reus poteſt allegare contraria, actor non, vt plene not.j.de reli.dom.cum dilec. ff.de reg.iur.l.nemo ex his. Sol.aut loqueris in proponendo,vel in opponendo,& tunc poteſt eſſe ſibi contrarius.ſ.diſiunctiue,non copulatiue,vt C.de except. ſi quidem. aut loqueris in probando , & tunc non poteſt ſibi eſſe contrarius, vt
2 hic.† Quæro,quid in teſtibus contrarijs? glo.reſpon.tu dic,ꝙ aut reus,vel actor poſuit contraria ſibiipſi, & idem in teſtibus quod in inſtrumentis: aut ſuper poſitione teſtes proprio motu depoſuerunt contraria, & tunc ſtatur validioribus & honeſtioribus teſtibus, & ita debet intelligi gloſ. Bern. ratio differentiæ patet, quia inſtrumenta loquuntur producenti. Vnde imputet producens ſibi:ſed dicenda per teſtes non liquent,Ber. Vltra gloſ.no. alia exempla,quæ ponuntur C.de fide inſtrum.l.ſcriptura.& dic, vt ibi dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Confeſſio non exprimens cauſam non valet,niſi probetur debitum, & quando ſit confeſſioni ſtandum, & nu.3.*
a *Vir,qui dicit, ſi mihi nupſeris, ex nunc confiteor me habuiſſe x. nomine dotis, an huic confeſſioni ſit ſtandum.*
3 *Confeſſio ſimulata, an ſit valida, & nu.1.*
4 *Promiſſio ſine cauſa, an teneat.*
Donatio non præſumitur niſi ex cauſa, & qua.
5 *Confeſſio facta abſente aduerſario,an teneat, & nu.6.*
Abſens poteſt interponi tanquàm procurator.
Pactum inutile vertitur in mandatum.
6 *Confeſſio facta in iudicio, an teneat inter abſentes.*
7 *Confeſſio mutui,an habeat in ſe tacitum pactum.*
8 *Pater poteſt ſtipulari dotem reddi filio, ſi filius poſtea eſt mortuus,an iſta ſtipulatio tranſeat ad hæredem extraneum.*
9 *Actio,an ipſo iure oriatur ex ſtipulatione cauſa non expreſſa.*
10 *Obligatio ceſſat ipſo iure in contractibus innominatis, & nu.11.*
Obligatio deficit deficiente cauſa in contractibus nominatis, fallit multipliciter, & num.11.
11 *Anno quolibet ſi in principio anni debeat præſtari domino unus ſparauerius, an dies illa erit fatalis, ſicut ephemera, quæ non durat niſi vna die.*
Legem ſuæ quiſque rei poteſt indicere.
12 *Pactum,quod dominus remittat vaſallo obedientias,vel cenſum,an ſit validum, & de aliis agit pactis inter eos.*
13 *Tributum ſemper eſt publicum, & debetur de iure communi ſoli Cæſari de propria poſſeſſione ſoluentis, & in Italia non debet ſolui.*
Cenſus quibus ex cauſis debeatur.
Titulum non arguit in præſcriptione poſſeſſio.
In præſcriptione quid probandum.
Paſſagium ſiue vectigal cui debeatur.
Tributũ & vectigal ſi fraudatur, qs peccat niſi in caſu iniuſtæ extorſionis.
14 *Caſtrum ſi conceſſum ſit in feudum mihi pro centum libris annuatim, an erit verum feudum, an locatio.*

C A P. XIIII.

Si cautio. Si in inſtrumẽto debiti exprimitur cauſa condemnabitur debitor,niſi probet indebitum, ſi non exprimit,neceſſe eſt,vt probet creditor creditum.h.d. ſecũda ibi, ſed ſi. † No.primo, ꝙ confeſſio [a] non exprimens cauſam
1 a non valet,niſi probetur debitum.Secundo no.ꝙ confeſſioni exprimenti cauſam eſt ſtandum. Opp.contra primum dictum, ꝙ etiam ſine cauſa ſtetur.ff.de pac.l.tale pactum,in princ. ſol.ibi ad deliberandũ, quia ſatisfactum accipimus, quemadmodum creditor voluerit.ff.de pign.act. ſolutum.§.ſolutum. ad obligãdum vero non ſumus faciles,quia obligationes ſunt odioſæ. Opp.cõtra ſecundum dictum de l.in contractibus. C.de non num.pecu. vbi confeſſioni cum cauſa non ſtatur,niſi poſt biennium. ſol.ſpeciale ibi in confeſſione facta ex cauſa mutui odio fęneratorum. econtra propter nimium amorem præſumitur confeſſio ſimulata in cauſa dotis,niſi lapſa ſint tempora opponendi excepț. dotis non numeratę,ne mutuo amore ſe ſpolient.vel eſt ratio,quia frequenter conſueuit fieri confeſſio dotis ſpe futuræ numerationis.Quid ſi ſol.mat.vir confitetur ſe dotem recepiſſe? reſpon. non habet locum ſupradicta exceptio. ff de verb.obli. l.ſi diuor-
2 tio.ff.ſi cer.pet.l.2. §.creditum. † Pone,dicit vir,ſi mihi nupſeris, ex nunc confiteor me habuiſſe x. nomine dotis, an ſtandum ſit huic confeſſioni? dic,vt ff.de verb.oblig.ſi ita ſtipulatus, §.ſi tibi
3 nupſero. † Quid ſi confeſſio eſt ſimulata, vt cum plebeius accipit nobilem,vel ſenex,prout fecit D.An.de Sclafanatis.reſpond. exceptio ſimulationis perpetuo poteſt opponi: quia nunquam fuit animus obligan.ſe.iſta eſt gl.ſin. C.de iure do. l.& ſi volũtas. Opp.ꝙ etiam in mutuo ſit ſtandum confeſſioni. C. de nõ num. pec.generaliter. ſol.ibi nõ loquitur in cauſa mutui,niſi eſſet mu-
4 tuum ex alia cauſa antecedenti.C.ſi cer.pet.l.ſi ex pretio. † Quęro,nũquid teneat promiſſio ſine cauſa? ſol.ſi eſt ruſticus,vel mulier,non tenet. ff.de prob.cum de indebito. Si vero eſt homo diſcretus,& promittit ex certa ſcientia, tenet, arg. ff.ſi quis cautio. l.ſed & ſi quis. §.fi.ſecus,ſi interuenerit error. ff.de excep.do.l.2. etiam ſi per errorem renuncietur excep.erroris, arg.illius l.not. ff.de conſt.pec.l.fi. quia repetitus error non nocet, quia eadẽ eſt cauſa defenſionis, arg. ff.de nouat. l.doli mali. Idem,ſi nec certa cauſa defenſionis, arg. ff.de nouat. l.doli mali. Idem,ſi nec certa ſcientia,nec error,ſed quædam inaduertentia.ff.de verbo.obl.ita ſi ſtipulatur triticum. Porro donatio non præſumitur, ſi præceſſiſſent merita,vel grandis amicitia,vt no.ff.ſi cer.pet.l.cum quid.
5 † Quærit gl.nunquid teneat confeſſio facta abſente aduerſario? & dicit ꝙ non, quia non plus operatur confeſſio , q̃ ſtipulatio, quæ inter abſentes non valet . Sed nunquid abſens poteſt interponi tanquam procurator ſtipulatoris? dic ꝙ ſic, & tunc inutile pactum vertitur in mandatum,tex.eſt vnicus. ff.de ſolut.l.ſi cum Cornelius. Quidam dicunt contrarium per cap.quoties. 1.q.7.& male,quia ibi eſt ſpeciale,vel ibi propter iuramentum, quod nõ eſt pactum,ſed fides data Deo,qui eſt ubique præſens.& dicunt Doct.C.de ſacroſan.eccle.illud. Item non ob.§.ſi cum fundum, quia ibi tertius fuit appoſitus ſolutioni,nõ obligationi,vide ff.de pac.dot.inter ſocerum. §.pen. vbi dicitur, ꝙ ex pacto filiæ matri non queritur actio dotis,ſed retentio & exceptio,ſi ex tali pacto ſoluatur,& hoc ex quadam æquitate naturali, quæ tamen nõ eſt obligatio naturalis. ille §. videtur fundare gloſ. quæ eſt in d. §.ſi liberationis verba, licet ex pacto aſcendentis etiam tranſuerſalis quæratur utilis actio. ff. ſol.matrim. l.Caius . & prædicta vera ad obligandum , ſed ad liberandum valet confeſſio inter abſentes. vt not.ff.de lib.leg.l.non ſolum. §.liberationis. ff.de nego.geſtis, l.Pomponius ſcribit . contrarium not.ff.de pac. item in duobus. nam non plus operatur dicta confeſſio,quam pactum. ſolu.ſi ex ea confeſſione ſurgit diſtractus,non ualet, quia non eſt pactum. verbi gratia , confiteor in ſcriptis mihi pecuniam ſolutam, nam ex iſta confeſſione ſurgit tacitum pactum de nõ petendo,ſi non proponatur querela infra triginta dies.C.de nõ num.pec.in contractibus. Aut vero non habet in ſe diſtractum, quoties non habet tacitum pactum. ff.de ſol. l.ſi ex pluribus cauſis. ibi omnino vide.ſicut enim eſt mutuum ciuile, ſi interuenit ſcriptura, ita & diſtractus mutui ciuiliter fit confeſſione per ſcripturam veſtita.
6 † Vnum non omitto de cõfeſſione [b] facta in iudicio: nam vide-
b tur,ꝙ teneat inter abſentes,vt C.de pact. poſtquam liti.ſed ibi loquitur in nunciatione , non in confeſſione , & eſt ſpeciale odio
7 litium. † Quæro , an confeſſio mutui habeat in ſe tacitum pactum? & gloſ.ſing.quod ſic, Inſtit.de literarum ob. quæ non eſt alibi. dicit l. quod pactum non prodeſt ei , qui non interfuit pacto.ff.de pact.dot.l.j. & ſic ex chirographo naſcit obligatio naturalis vera,vi pacti præſumpti,non vi confeſſionis, quia confeſſio de ſe

ADDITIONES.

a Vinc.God. Confeſſio. Adde ꝙ confeſſio facta ſine cauſa non ualet,Ruin.conſil.145. num.1.lib.4.

b Vinc.God. Confeſſione. Adde,ꝙ confeſſio facta coram iudice incompetenti, reputatur extraiudicialis,nec præiudicat coram competenti , Ruin.conſi.57. num.6.lib.1.

BIU Cujas

de ſe enunciatiua eſt, non diſpoſitiua, vel dic naſci naturalē præſumptam: ſed ſi non interuenit ſcriptura, non naſcitur obligatio.
8 ff.ſi cer.pet.qui pecuniā.† Quæro, pater poteſt ſtipulari dote reddi filio mortuus eſt poſtea filius, an iſta ſtipulatio tranſeat ad hæredē extraneū filij? dic, ꝙ ſic. ff.de pac.dot.l.ſi ita. imò & ipſi heredi filij non facta mētione de filio, quod eſt no. licet illa lra poſſet referri ad hæredē ſtipulatoris, ſed non hæredē filij, ſed tñ parum
9 vtilis eſſet illa lex. † Quæro, nūquid ex ſtipulatione cauſa nō expreſſa ipſo iure oriat actio? rñ. ſic, & cū effectu, ſi cā tacita ineſt. ff.de verb.ob.ſtipło iſta. §.j. ſed ſi cauſa nulla ineſt non vr actio naſci, quia ius in cauſa poſitū eſt. ff.ad l. Aquil. l.ſi ex plagis. §. inuentio. Sol. dic, ꝙ actio naſcitur, quia p̄ctus eſt cōpletus quo ad eſſe formæ, ſed exceptio obſtat, quia eſt iniuſtus quo ad eſſe cauſæ,
10 quia abuſiua eſt ſtipło, quæ rōne caret, vt d. §. circa.† Modo q̄ro de quibuſdam, in quibus deficit cauſa ex poſtfacto, & in p̄ctibus innoīatis ceſſat obligatio ipſo iure. C.de re.perm.l.ex placito. ſed in p̄ctibus noīatis ſecus. fallit in p̄ctu locationis, ſi per biennium ceſſetur in ſolut.penſionis. ff.loca.l.quæro. §. inter locatorē. Item in p̄ctu emphyteutico, ſi per biennium in eccleſia, triennium in priuato. C.de iu.emphyt.l.fi. Item fallit in p̄ctu cenſuali, quia redigitur ad inſtar emphyteutici. j. de relig.dom.c. conſtitutus, per Ber. licet ibi non præſtetur penſio pro re, ſed ad iudicium ſubiectionis, de reſt.ſpol.olim. & hoc qñ cenſus eſt conuētionalis. Itē fallit in feudo, ſi debet præſtari pro rē aliquod ſeruitiū. nam ſi eſt vnum & non præſtatur, ſtatim poteſt agi condictione ob cauſam, quia feudum redigitur ad inſtar p̄ctus innominati, vel quia non erat alias dñs p̄cturus. C.de pac.inter emp.l.cum te. ſi autem erat aliquid præſtandū annuatim, dicam idē, quod in p̄ctu cenſuali, vel emphyteutico. feudum.n. non cōſueuit locari, quia debet ꝯcedi gratia & amore. ergo non eſt locatio, ēt ſi penſio conſiſtat in pecunia. ff.de preſcr.ver. l.naturalis. §.j. ſed quidā dicunt, ꝙ poſt annū & diem cadit a feudo pp feloniam p̄ctus. Quid ſi
11 feudū ſit ſtipłone vallatum? † Itē quid ſi in princ.anni quolibet anno debeat p̄ſtari dño unus ſparauerius, nūquid iſta dies erit fatalis, ſicut ephemera, quæ nō durat niſi una die? dic ergo, ꝙ expectabitur ſecūda ceſſatio ſequentis anni, quia prima dies non inducit morā. ff.de priuil.l.j. arg. ff.de act.emp.ratio. § fi. Si vero vaſallus tenetur ad ſeruitiū dñi, puta accedere ad exercitum, vnica fellonia ſufficit ad auferendū ſibi feudū, quia non cōmenſurat tpibus, & quia in p̄ctu innominato ex cauſa non ſecuta nō ſurgit pœnitentia. ff.de cond.ob cau. ſi pecuniā, in prin. & l.fi. niſi idem conſenſus perſeuerat. eo.tit. quod ſeruus. mirabile eſt ergo, ſi locatio ſit pro frumēto annuo ſtatim in prima ceſſatione pōt auferri, quod eſt uerū in colono non ad longum tps, ſed ſi ad longum, ille, qui habet utile dñium, æquiparat emphyteutico, ideo pp vnam ceſſationē non cadit a perpetuo vſu rei. C.de ſacroſan. eccl.auth.qui res iam dictas. no. iſta. Et no. ꝙ unuſquiſque poteſt indicere legē rei ſuę. ff.de pac.do.ob res. §.j. & maximè in feudis.
12 † Quid ſi dñs vaſallo [a] remittit obedientiā, vel cenſum? rñ. dona-
a tio eſt, ar. eo.tit. quidam. Nunquid ualet pactū, ꝙ vaſallus pp feloniam nō perdat feudum? dic ꝙ non, ſi loqueris de felonia delicti. ff.de pac.do.l.cōuenire. ſed in felonia p̄ctus prouidentia pacti facit ceſſare prouidentiā l.C.de iu.emph.l.2. & valet pactum, ꝙ vaſallus expenſis dñi ſeruiat dño, ēt ſi nudum ſit pactū naſcat hoc caſu utilis actio, ne fides careat remuneratione, ar. ff.de pac.
13 dot.l.inter. §.ſi cōuenerit.qui. §.non eſt alibi.† Porrò de tributo eſt ſciendū, ꝙ ſemper eſt publicū, & debetur de iure cōi ſoli Cæſari de propria poſſeſſione ſoluentis, & in Italia non debet ſolui. C.de vſuc.transfor.l.j. cenſus aūt qñque debetur a lege, qñque ex pacto in ſignū ſubiectionis eius, qui dat, & in honorē eius, qui recipit. j. de cenſ., phibemus, & c. ſignificauit, & ibi eſt gl. mirabilis, quæ dicit, quod alleganti præſcriptionem, cuius p̄rij memoria non exiſtit, ſufficit probare pro tunc, ꝙ longo tpe ſit noīe vetuſtiſſimo illius præſcriptionis, quæ vitam hoīum excedit, præſcriptū, ſicut & titulus, vel priuilegiū hoc modo probatur. certè illa glo. dicit alter. Nam dicit, ꝙ allegans initiū, debet probare illud, ſecus ſi alleget ſolā præſcrip. nā in præſcrip. poſſeſſio non arguit titulum, quia titulus debet probari, vbi requiritur ad eſſe p̄ſcri. C.de pac.l.ſi certis annis, per Cy. & coloneū, ſiue paſſagium, ſiue vectigal, quod præſtatur ratione ſoli publici a trāſeuntibus cum mercibus per illū locum, puta pontē, flumen, vel territoriū, illi ſoli debetur, cuius eſt publicū illius territorij, pontis, vel aquarū imperium, puta regi. ff.de publ. l.j. §. hic titulus, vbi optima gloſ. quā tene menti, & ſimiliter iſta colonea de iure cōi ſunt principis, ergo non ciuitatū, vel nobiliū. c.j. quæ ſint regalia, niſi ex priuilegio vel ꝯſuetudine ſolēniter præſcripta, & cautiones in p̄riū extortæ nō ualent, quia ſunt indiſtinctę. Dicit Apoſtolus, cui tributū, tributū, cui uectigal, uectigal, etiā in foro ꝯſcientiæ. vnde, q̄
ea fraudat peccat, niſi extorqueret p̄ius, quinimo tunc eſt peccatū ſoluere prædoni, ſicut uſurario, quia ſtruit delictum ſpon-
14 te ſoluendo.† Extra quæro, Papa mihi conceſſit [b] in feudum ca-
b ſtrū pro 100. lib. annuatim ſoluendis, an erit verum feudū, an locatio? dic quod magis accedit ad naturam locationis, q̄ feudi; & ideo tali feudo, impropriè dico, ego renunciare non poſſum, arg. optimum. ff.de do.l. Ariſto. & quod ibi per Bart.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Vaſallo. Adde ꝙ vaſallus ſine domini licentia nec alienare poteſt rem feudalem, nec de ea compromittere, Ruin.conſi.129.nu.4.lib.5.

b Conceſſit. Vide Pet.de Anch. conſi.71. & Panor.conſi.15.vol.1. & in ſimili Alex. vbi allegat Bart. in d.l. Ariſt. quem etiam alleg. Bal. in l. pacta, quæ contra. C.de pac. & uide Lud.Rom.conſi.509.

SVMMARIVM.

1 *Tabellio ſi fuit rogatus de quibuſdam contractibus, quos conſcripſit, ſed morte prœuentus non publicauit, quid fieri debeat, vt non pereat fides tabellionis talium ſcripturarum.*
2 *Notarius vnus de mandato iudicis poteſt publicare ſcripturas alterius notarii mortui, & quæ requirantur, & nu.3.*
Inſtrumentum non eſt perfectum, nec facit fidem, niſi ſit publicum.
3 *Inſtrumentum ſi pertinet ad plures non conſortes eiuſdem inſtrumenti, petitio vnius prodeſt alteri.*
4 *Authoritate iudicis poteſt ſuppleri per vnum notarium, quod per alium explicari nequiuit.*
Tabellionis officium eſt indiuiduum.
5 *Dies, vel indictio ſi deficit inſtrumento, an defectus iſte poſſit ſuppleri.*
Inſtrumenti extenſio niſi notario rogato non licet.
Fideliter, in perſona notarii deſcribentis quid contineat.
6 *Tabellio, dum viuit, an poſſit alteri committere completionem inſtrumenti.*
7 *Notarius vnus ſi perficit inſtrumenta alterius, quis habebit ſalarium.*
Labor, & pecunia diuiſionem recipiunt.
In honore qui adiungitur, adiungi etiam debet in onere.
8 *Tabelliones qui poſſunt creare.*
Tabellionis officium eſt ſupra ius diuinum atque naturale.
9 *Infamem reſtituere famæ nemo alius poteſt, niſi Papa vel Imperator.*
10 *Legitimare baſtardos, vel ſpurios nullus pōt præter Papā, & Imperatorem.*
11 *Ciuitates an poſſint baſtardis & ſpuriis bona parentum donare.*
12 *Authoritas, & iuriſdictio, an poſſit dari alicui creandi eum, qui conficiat publica inſtrumenta.*
Princeps quod approbat expreſſè, vel tacitè, videtur ipſe facere.
Auctoritatem tacitè nemo niſi princeps impertiri poteſt.
13 *Scripturæ priuati quantumlibet boni vt ſtetur, ligare non poteſt ſe quis per pactum nudum, quid econtra, nu.14.*
14 *Pactum an ſit validum, ſi pacto nudo conuenit, ne ſtetur ſcripturæ talis tabellionis.*
15 *Iudicem ordinarium quare non poteſt aliquis facere, niſi Imperator, Papa, Princeps, vel conſuetudo.*
Homines ſunt ipſa natura liberi, ideo ab alio obligari, vel iudicari non poſſunt, niſi detur à ſummis poteſtatibus, & quibus.
Innocentius notatur, quòd ex more ſuo ſatis confuſè loquatur.

CAP. XV.

Cum P.tabellio. Authoritate iudicis ordinarij pōt alius notarius tabellionis mortui ſcripturas, q̄ publicatę non erant, in formam publicā redigere, & habebunt perpetuam firmitatem. h.d. † Caſus. Petrus tabellio
1 fuit rogatus de quibuſdam p̄ctib. quos conſcripſit, ſed morte p̄uentus non publicauit, q̄ritur quid faciendū, vt non pereat fides tabellionis taliū ſcripturarum? rñ. ꝙ ad petitionē eorum, ad quos ſcripturæ pertinent, authoritate iudicis ordinarij poterunt p aliū notariū publicari, habiturę perpetuam fidei firmitatem.† No. ꝙ
2 vnus notarius de mandato iudicis pōt publicare ſcripturas alterius notarij mortui, tñ plura requiruntur. primo ad petitionem eorū quorum intereſt. ſecundo, ꝙ iudex ordinarius mandet. tertio, ꝙ ille cūi mandatur, ſit tabellio. quarto, fideliter tranſcribat. quintò, ꝙ in publicā formam redigat. addunt Doct. ſextū, ꝙ uocatis illis quorū intereſt, vt ſ. de teſti. ſignificauit. In tex. ibi, Perfecerit. i. publicauerit. & ſic no. ꝙ inſtrm non eſt perfectū, nec facit fidē, niſi ſit publicū. Ibi, Quæ in no. continente factū, quod geſtū
3 fuit inter partes. Ibi, Ad petitionē, ecce primum, ꝙ requirit.† Ibi, Totū, ergo ſi inſtrm pertinet ad plures conſortes eiuſdē inſtrī, petitio unius prodeſt alteri, ſecus ſi non ſint conſortes, arg. C.de duob.re.l.fi. Ibi, Ordinarij, ecce plm, in quo duo concludunt, ſ. authoritas iudicis, & ꝙ iudex ſit ordinarius. ergo articulus iſte non poteſt delegari. ſ. gnaliter, ſed ſpecialr ſic, vt j. prox. & hic. Itē forte non ſufficit quilibet ordinarius, niſi habeat merū & mixtū imperium, quia hoc ſpāliter eſt iniunctum ordinarijs. ff.de off.eius, cui mād. eſt iuriſ. l.j. in prin. & l.j. C.ne lice.po. & iſte iudex debet eſſe cōpetens. C.de teſt.conſulta diualia. Ibi, Poteris, vt tabellio, vnde rñ. ꝙ iſte ſit tabellio, aliàs nō poſſet publicari ſcriptura. Ibi, Fideliter, ecce quartū, ꝙ præſumitur, niſi p̄rium probetur. Ibi, In publicā formā quintū, ſextum ſupplent Doc. ſ. vocatis uocandis, qui vocabunt authoritatis interpoſitione per iudicē prædictū. &
ex eo, qđ litera dicit, authoritatē, patet, quia iſta authoritas debet
4 interponi in eodē inſtāri, nō ex interuallo.† No. in iſto c. ꝙ authoritate iudicis pōt ſuppleri per vnū notariū, qđ per aliū explicari nequiuit, ergo ſecus, ſi ille notarius viueret, q̄ rogatus fuit, qa ipſe deberet cōplere, non alius, vt in Auth.de ta. §.fi. Nā officiū tabellionis eſt indiuiduū quo ad contextū, ſicut officium teſtis, vt

BIU Cujas

5 C.de teſt.cum antiquis.† Sed quid ſi in inſtro deficit aliqua ſo-
a lennitas,puta dies,vl indictio? rñ.iſte defectus nō ꝑt ſuppleri,niſi iſta ſupplerio oriat ex ꝑcedētib. ſcripturis, ut ff.de edē.l. ſi qs ex argētarijs,§.ſi initiū tabularū,ꝑſertim q̄ ſe ꝓtingūt,vel quarū vna ex altera ꝓficiſcit. quo caſu nō ſolū dies ſed ēt locꝰ, & teſtes vñr ineſſe,qa incōtinēti facta ꝑſumunt.ff.ſi cer.pe.l.lecta. ꝙ ēt tabellio nouꝰ aliquid addat ſcripturæ,ſed faciat cōmemorationē ſcripturæ ꝑcedētis, vt ſubdat ſequentē ſcribēdo de verbo ad verbū, ꝓut iacet,& ſic dictionē illā,&c.nō extēdat eā,ſed dimittat interpretationi legis, & totū hoc includit ſub aduerbio, fideliter.ad eū enim nō ꝓtinet interpretari,ſicut nec ad teſtē pertinet interpretatio verborū q̄ iur. eſt. & ſi data erat primo tabellioni poteſtas extendi,iſte extēdere nō poterit.& ſcias, ꝙ cedulis formatis ꝑ ſtatutū nihil pōt addi, licet ſcriptura poſſit interpretari ꝑ iudicē ꝑ alias leges,& ꝑ pūctū rationis,ut l.Gallus.§.j.de lib.& poſth. ꝑ Bar. ff.de hær.inſti.illa inſtitutio,ꝑ Iac.de Are.& Bart.& me. & licet ſit de cōſuetudine,ꝙ apponatur pęna,tñ quia ſtipulatio pę næ eſt ꝑactus,nō ſufficit dictio,&c.mortuo tabellione rogato, licet ipſe,q hēt conſcientiam veritatis,potuiſſet apponere,ut ff.de
6 verb.obl.ex ea parte,§.j.& no.C.de falſ.ſatis aperte.†Quęrit Ber. nūquid tabellio,dū viuit,poſſit alteri cōmittere ꝓpletionē inſtri & determinat ꝙ non,qa officiū iſtud delegari nō pōt,quod intelige,niſi ex cauſa infirmitatis,vel alia ineuitabili neceſſitate, vel de partiū voluntate.& tūc dēt ſe ſubſcribere ſua manu ꝓpria & ſi nō pōt ſe ſubſcribere, hr ꝑ mortuo.& eo caſu tanq̄ in mortuo ſeruāda eſt forma iſtius c.ar.C.de teſt.l.iubemus.& ff de pac.do. l.quoties patre, de hoc no.ꝑ Bar.ff.de fal.diuus.§.itē ſenatus. ubi
7 videas.† Quęro , ſi vnus notarius ꝓficit inſtra alterius,quis hēbit ſalariū? rñ principalis.i.originarius notarius,uel hæredes eius habebūt ſalariū,qđ eſt dignū ꝑſtari ꝑ prima ſcritura & alius pro ſe cūda.ff.de eden argen.in prin.j.de ſim,c.j.ꝑ Inn.Nā labor,& pecunia diuiſionē recipiunt.ff.de teſt.qm liberi,ar.ff.ſi.reg.l.4.ff.fa. er.l.ex parte.C.de teſti.quoniā liberi.quia adiuncta ꝑſona in one re,debet adiungi ēt in honore,ar.l. cū dos.§. ultra.ff de pac.dot.
8 Quęrit Inn.†q̄ poſſunt creare tabelliones?& dnt qdā,ꝙ oēs,q ꝑnt creare iudices ordinarios,ſicut eſt Imperator, rex,vniuerſitas,ciuitas,collegiū approbatū,puta mercatorū in cauſis vertētibus in curia eorū.itē cōſuetudo.itē quicunque alius habens ſub ſe iudices ordinarios.& eſt ratio, qa maius eſt creare iudicē ordinariū q̄ habet officiū nobile.& merū & mixtū īperiū, ut ff.de iur .om. iud.l.more maiorū,q̄ facere tabellionē,cuius officiū eſt pediſſe
b quū,& quodā modoᵇ vile,ut no.C.de decur.l.vniuerſas.lib.x.Præterea iſta creatio nemini nocet, ut no.īl.j.ff.de cura.da.ab his.vbi gl:bona.ſol.dicit Inn.ꝙ nullus poteſt facere tabellionē ꝑter Papā & Imperatorē q̄ uſum tabellionū inuenerunt,& approbarūt. Itē forte ꝓſuetudo,ſupple generalis illius prouinciæ,vel.fiſci.Itē hntes hoc priuilegiū a Papa,vl ab Imperatore,& eſt ratio,qa officiū tabellionis eſt ſuperius diuinū,& naturale,quo cauet,ꝙ in ore duorum,vel trium teſtiū ſtet omne verbū.Nā qa dicit, ꝙ in ore,ſignificat vocē viuā, nō mortuam.quinimo dicit Inn .ꝙ eſt quodāmodo contra ius naturale credere voci mortuæ in præiudiciū tertij,& eſt quodāmodo miraculū,ꝙ naturæ ñ ꝓuenit. nec
9 mirū.† Nā nec reſtituere infamē pt alius , q̄ Imperator,vel Papa ff.de poſtu.l.j.§.de qua,Inn.No.ꝙ Inn.non reperit de conſuetudine,vel lege municipali,ꝙ poſſint aliquē reſtituere famę , qđ intelligo ꝑterq̄ quo ad honores municipales vel vbi ciuitas ex priuilegio hēat iura imperij,ut ī Auth.de defen.ciu.§.nulla,ī gl.or.
10 Item dicit,ꝙ ꝑter papam,& imperatorem nullus pōt legitimare baſtardos , vel ſpurios. de ſpurijs eſt rō,qa Imperator noīatim ꝓhibet,ut in Auth.q mo.effi.ſui,§.fi.rō prohibitionis eſt nālis & inhærens iuſtitiæ publicæ honeſtatis,& maxime ī iceſtuoſis.Nā talē amplexū beſtialem & ñ naturalē appellamus, ut patet in canonica epiſtola,& tñ imperator ꝑt eos legitimare quo ad ſucceſſionē ff.de ri. nup. l. q in prouincia. §.diuus.& genitores eorum dñr exfornicatores,extra naturā ꝓcreātes,ſimiles ſodomitis , ea
11 dem epła in verbo,exfornicatæ.i.extra naturā,† Sed ecce ciuitates non pnt ltīare , ſed an poſſint eis bona parentū donare, & vr ꝙ ſic.Nā l.municipalis,& ꝓſuetudo pōt de reb.ſubditorum ſuo rū diſponere, ut l.fi ſine.§. Lucius.ff.de adm. tu. contrariū dico qa prohibitū una uia alia ꝓcedi nō debet.ff. de legi. l. fraus. dixi
12 in l.2.C.de iure annul.aureorum.†Quæro,dictū eſt ꝙ ꝓſuetudo pōt dare iuriſdictionem,& authoritatem alicui ꝓficiendi publica inſtra.ſed nunquid pōt dari alicui creandi eū,qui ꝓficiat publica inſtra? dicit Inn.ꝙ ſi aliquis hēt conſuetudinem,ꝙ poſſit facere tabelliones,ꝙ talis ꝓſuetudo valet.dices tu,quomodo ꝓſuetudo hoc pōt,ſi reges nō pnt? rñ.dēt ītelligi de ꝓſuetudine inducta de ꝓſciētia principis.Nā ꝙ princeps approbat expreſſe,vel tacite,ipſe facere vr,C.de vete.iu.enucle.l.j.§.oīa.Nā ſolus prīceps ꝑt impartiri authoritatē tacite,inferiores nō,vt no.ff.de regu. iu. l.ubi non voce,& l.j.ff.de auth,tu.ſm Inn.Denuo quærit,utrum cōtrahentes poſſint quo ad ſe dare hoc officium priuatæ perſonæ? dicit Innocen,quod nō,quia hoc officium debet eſſe publi-
13 cū,ſicut iuriſdictio,vt C.de iuriſ.om.iudi.l.priuatorum,† & ideo per priuatas perſonas concedi nō poteſt.& ex hoc infert,ꝙ ꝑ pactū nudū nō poteſt quis ſe ligare,quod ſtetur ſcripturæ alicuius priuati quantumlibet boni viri.ſ.ad plenā probationem,ſupple, ſed ad ſemiplenā ſic,quinimo ad violentā ꝓſumptionē, vt ff.de
14 do.præ.l. Theopompus.† Ego quæro,quid eꝫ pacto nudo ꝓuenit,ne ſtet ſcripturæ talis tabellionis, an ualeat pactū? & vr quod non,quia publicum officium nō poteſt pacto auferri , ſicut nec conferri.ſol.ſi inſtrumentum præcedit pactum,nō ſtabit inſtrumento,ar.C.de fide inſtru.l.3.Nam conuentionalis eſt iſta renūciatio,cui ſtari debet:ſed ſi inſtrumentū eſt poſtea rogatū a partibus,bene valet inſtrumētū,quia potior conſenſus præualet, ut
15 l.fin.in princ.ff.de acquiren.poſſeſſ.l. ſi quis ante. † Quæro, quæ eſt ratio,quod non poteſt aliquis facere iudicem ordinariū,niſi imperator,papa,princeps,vel conſuetudo? rñ.dicit Inno.in natura pari nemo pōt aliū ſubijcere alteri, niſi ex præeminentia potestatis.cum ergo ſumus natura omnes liberi,ergo per aliū obligari,uel iudicari nō poſſumus,niſi hoc ſit datū deſup. iſta eſt mēs Inn.iuxta illud,Nō haberes in me poteſtatē vllam , niſi tibi datū eſſet deſuper. & per hoc habes expoſitam totam gl. Inno.qui more ſuo loquitur ſatis confuſe,nota tamen , & adde quod no. Inno.j.de præſumpt.illud.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Deficit.Adde inſtrumentum tranſumptum ex protocollo uitiato & ſuſpecto,nullam fidem fācit, nec reconualidatur per confirmationē ſummi Pont.nec per clauſulā motu ꝓprio,aut aliquā aliā,Rui.conſi.215.nu.18.li.j.

b Quodammodo.Vide gl.Io.Fab.in §.fi.Inſt.de excep.quæ etiam dicit,quod uiliſſimum eſt officium procuratoris.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum deſcriptum per tabellionem authoritate iudicis ordinarii,uel ſpecialiter delegati, eandem vim habet cum originali in prin.*
Inſtrumenta aliqua propter vetuſtatem,vel literæ caducitatē , vel aliud accidens ſi ſunt quaſi conſumpta,quid fieri debeat,ſi petuntur exemplaria.
2 *Inſtrumenta ſi ita erant vetuſtate conſumpta , quod non poterant legi niſi cum difficultate,an poſſint exemplari.*
3 *Scriptura ſi non poſſet legi,poſſet tamen per teſtes probari factum, & inde confici publicum inſtrumentum.*
Inſtrumentorum quatuor formæ,& quæ.
Inſtrumenta non publica publicari,publica vero exemplari,vetuſta renouari debent.
4 *Vicarius ordinarii,ordinarius eſt,licet ſubalternatus, & poteſt authoritatē interponere ſine ſpeciali mandato.*
5 *Clericus ſi eſt citandus,quid iur.ſi publicatio petitur coram iudice ſæculari.*
Citatio ſi non valet vt citatio, valet vt ſcientia.
6 *Teſtamentum qualiter debeat publicari.*
7 *Contractus ſigillatus & non lectus teſtibus, an poſſit fieri eodem modo.*
Contractus nuncupatiuus qui.
8 *Citatio eorum,quorū intereſt,an requiratur in publicatione, & an in exemplatione.*
Cauſæ cognitio incipit a citatione.
9 *Atteſtationes teſtium ſi petantur publicari,cum aliter non faciant fidem coram alio iudice,an ad hoc requiratur citatio ſpecialis.*
10 *Inſtrumentum quando exemplatur,an debeant ſuper veritate inſtrumenti examinari teſtes .*
11 *Exemplatio,vel publicatio an poſſit fieri de conſenſu partium ſine iudice.*
Voluntati contrahentium,& iuris diſpoſitioni aliquando ſtatur.
12 *Miſſio an poſſit fieri ſecundum l.editam,C.de edi.di.Adri.tol.ex teſtamēto non publicato.*
Teſtamentum in ſcriptis concludit iudici,licet aduerſario minime.

CAP. XVI.

Si inſtrumenta. Inſtrumētū exēplatū ꝑ tabellionem auctoritate iudicis ordinarij, vl ſpāli-
1 ter delegati eandē vim hēt cū originali.h.d.†Caſus patet,aliqua
a inſtra pp vetuſtatē,vel literæ caducitatē,uel aliud cōſumpta ſūt, petuntur exemplificari.Quæritur,quid fieri debeat? rñ.papa,ꝙ ꝑſententur corā ordinario,uel corā delegato ſpeciał ad hoc.ille poſt modū.ſ.ſimul cū tabellione ea diligenter inſpiciat,& ſi nulla in ſui tpe vitiare repererit, per ipſum tabellionem ea præcipiat exemplari, eandē auctoritatem cum originali habitura.
2 † Op.ſi erant vetuſtate conſumpta,ergo legi non poterant,& ꝙ legi non poteſt,pro non ſcripto eſt , etiam ſi perſpicacia intellectus intelligitur,ut l.j.ff.de his,quæ in teſt.de.So.hęc non erāt ita ꝓſumpta,ꝙ nō poſſent legi,licet cū difficultate,alioquin nō poſ
3 sēt exēplari,Ber.Opp.qa ēt ſi ſcriptura nō poſſet legi,tñ ꝑ teſtes poſſet probari factum,& inde confici publicū inſtrumētū, vt ſ. c.ꝑx.So.illa ē alia forma,& nō forma exēplationis.dic ergo, quatuor ſunt formæ.ſ. publicationis,ꝑ q̄ originalis ſcriptura aſſumit auctoritatem ꝓbādi,vt ſ.proxi. Exēplandi, per quam originalis ſcriptura non aſſumit auctoritatem,ſed dat auctoritatē exēplo, ut hic tertia forma eſt recipiēdi teſtes ad ęternam rei memoriā,
ut ſ.

ADDITIO.

a Vinc.God.Inſtrumenta Adde ꝙ inſtrumenta antiqua non probant dominiū eccleſiæ quando ceſſio ad illius dominii & iuris tendit dominationem.Rui. conſi.161.nu.18.lib.j.

BIU Cujas

vt ꝛ.de teſtib.ſignificauit,& c. Albericus.quarta forma eſt de eo, de quo debuit fieri inſtrm & non factū fuit,vt C.de lib.cau.ſicut datā. & in quatuor iſtis caſib.eſt hoc. ſ.fauore libertatis, & ibi fauore dotis.ff.ſol.mat.l.2.§.fauor liberationis.C.de cond.ſine cā, diſſoluta. Item ſi inſtrm cōfectum olim,nūc caſu fortuito amiſſum eſt.ff.de eden.ptor,ad fi.adde.Item ubi eſt conſuetudo.ff.de euic. ſi fundus. regulr ꝫ,niſi ex pacto,arg.de leg.j. huiuſmodi,in prin. ff.de verb.obl.l.quicquid aſtringēdæ. ff.de cond.ob cau.l.3. in prin.& not.ſm Inn.ꝙ inſtra non publica debent publicari,publica debent exēplari.adde,ꝙ uetuſta debēt innouari,vt in Auth. de hær.& Falc.† Quæro quid de vicario ordinarij?rn.& ipſe ordi
4 narius eſt,licet ſubalternatus, & ideo poteſt auctoritatē interponere ſine ſpeciali mādato.C.de off.eius,qui vi.alterius ge.l.2. niſi eſſet vicarius ad certos alios actus.ar.C.de ꝓcu.l.maritus.† Quæ-
5 ro,quid ſi citādus eſt clericus, [a] & publicatio petit coram iudice
a ſeculari?rn.iudex ſecularis non citabit clericū, ſed hortabitur,& per hoc inducet eius ſcientiā, quæ ſola inducit præiudicium,ar. ff.de re iudic.l.ſæpe.Itē & ſi citatio non ualeat ut citatio,ualet ut ſcientia, quia facti eſt,& nulla iuris conſtitutione prohiberi pōt, cautius puto,ſi per epm faciet citari. ſed ſi eps non uult citari ſta tur dicto ſuperiori,præſertim ſi periculum eſt in mora. † Quærit
6 Inn.qualiter teſtm debeat publicari ? rn.primo debet peti publicatio corā iudice competenti.ſecundo debent citari hi,quos res tangit.ff.de uen.inſpi.l.fi.tertio debēt citari teſtes,& recognoſcere ſigilla ſua,ſi teſtm eſt in ſcriptis. & ſi ꝓꝓ occupationes ſuas nō poſſunt uenire,mittitur ad eos,vt l.ſi quis ex aſſignatoribus. Adde, ꝙ interdum contingit, ꝙ teſtm eſt factum in ſcriptis,adhibito ēt publico tabellione, qui hoc caſu non haberet legere teſtm coram teſtibus,cum ſit teſtm in ſcriptis, & tunc non eſt neceſſa
7 ria publicatio,vt no C.quemad.teſt.ape.l.2.ff.eo.l.2.† Quęro,nūquid eodem modo poſsit fieri ꝯctus in ſcriptis.ſ. ſigillatus, & nō lectus teſtibus ? rn.ſic,& tunc eodem modo publicabitur ꝯctus, ſicut publicabatur teſtm in ſcriptis factus ſm Inn.Quæro,quid ſi ꝯctus erat nuncupatiuus , nunquid id quod eſt tm in mente teſtium poſsit redigi in teſtimonia, & publicari ? rn. ſic,ſm Innoc.
8 † Quæro , nunquid in publicatione [b] requiratur citatio eorum,
b quorū intereſt ? rn.ſic, quia requiritur cauſæ cognitio, & omnis cauſæ cognitio incipit a citatione, vt j.de pęna temerè lit. §.fin. quæ citatio debet fieri de quolibet diuiſim,ſi certi ſunt,ſed ſi incerti,debet fieri coniunctim per proclama generale, in Auth.de hær.& Fal. §.ſi uero,abſunt.C.ſi ut ſe ab hær.abſt.auth.ſi omnes, de maio.& obed.ſi habilis,per Inn.Sed nunquid eodē modo fiet citatio in exemplatione inſtri ? Rn. ſic, & ꝙ dico in exemplatione, fallit, ſi aliqua inſtra ſunt in caſu perditionis ꝓꝓ uetuſtatem, vel alteram cauſam conſimilem,quia tunc ēt abſentibus,& non citatis partib.poteſt inſtrm tranſcribi.Innoc.tn ſunt ſaluæ omnes exceptiones in factū reſpicientes,non citato, vt ſingulariter not.
9 ff.de bon.poſ.l.3.§.ſi cauſa cognita. † Quæro,quid ſi petātur atteſtationes teſtiū publicari, cum aliter non faciat fidē corā alio iudice,ſm Innoc.nunquid requirit ad hoc citatio ſpecialis?& vr ꝙ ſic, quia per publicationē concluditur in teſtium productionē. In ꝯrium vr, quia qui ſemel citatur gñaliter , & ad intereſſendū productioni & examinationi teſtiū , ꝙ non pōt intelligi de examinatione, q̄ fit in ſecreto , quæ eſt in corde ſolius iudicis, & teſtium,ſed ſolū de publicatione.Itē quia iſta publicatio eſt quędā profectitia executio,& ſolidatiua probationis.vnde in hac interlocutoria non vr neceſſaria citatio partis, vt ff.de ar. l.diē proferre,in prin. † Quæro,nunquid,qn̄ exemplatur inſtrm,debeāt ſup
10 veritate inſtri examinari teſtes. rn.non ſm Inn. ſed ſola ſcriptura examinat,& ſi non eſt vitiata exemplatur, non.n.aliud requirit li
11 tera noſtra,ſm Inn.† Quæro,nunquid de conſenſu partiū poſsit fieri exemplatio,vel publicatio ſine iudice ? rn.non, quia hoc requirit iudiciariā auctoritatem ſm Inn.Porro quædā ſunt uoluntates in quibus ſtatur uolūtati.quædā ſunt iura, in quibus ſtat iuris diſpoſitioni,vt dicit l.illa no.ff.de pac.do.l.pr dotē.§.j.vbi Iuriſ-
12 conſ.ponit hanc doctrinam † Quæro,an ex teſtō non publicato poſſit fieri miſsio, ſm l.editā. C.de edi.di.Adr.toll.Inn.ſentit hic, ꝙ non,quia eſt ſcriptura priuata non faciens fidem ēt in poſſeſſorio,quia manus teſtatoris, & teſtiū non eſt manus publica,quod verum eſt, ſi eſt aliquis verus contradictor, aliàs fieret omiſsio, quia teſtamentum in ſcriptis concludit iudici,licet nō cōcludat aduerſario, vt not.in d.§.ſi cā cognita.& iſta ſunt bene no. & utilia,vt l.j.ſi tab.teſtamēti extabunt, dic ut j.c. qa veriſimile,ꝓ Inn.

ADDITIONES.

a Clericus.Clericus qualiter ſit a laico citandus,vide etiam hic per D.Feli.

b Vinc.God. Publicatione . Adde ꝙ inſtrumentum publicum dicitur, quod habet requiſita a lege. Ruin.conſi.144.nu 9.lib.4.

De præſumptionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio iuris & de iure vocatur,quando lex præſumit & ſtatuit, & non recipit probationem efficacem in contrarium , niſi per confeſſionem partis, & quæ ſimplex vocetur.*

2 *Præſumptio iuris & de iure in quo differat à fictione.*
Veritas in naturali, & fictio in ciuili materia attenditur.
Præſumptio iudicis quædā,& alię aliūde,& nu.3.& quę, & earū ius,ibi.

3 *Præſumptiones iuris ſunt ſcriptæ in legibus , ſed præſumptiones iudicum non poſſunt deſcribi .*

4 *Præſumptio idem eſt aliquando, quod interpretatio.*

5 *Præſumptio efficax dicitur liquida probatio.*

1 NOꝙ † interdū lex ꝓſumit, & ſtatuit, & iſta vocat̄ ꝓ-
a ſumptio iuris [a] & de iure,& nō recipit probatio-
b nē efficacē in ꝯriū , niſi ꝓ ꝓfeſsionē partis [b] in Auth. de æqual.dot. §.illud. qn̄que lex ꝓſumit , ſed non ſtatuit, & iſta vocat̄ præſumptio ſimplex,& recipit probationē in ꝯrium tā per ꝯriam ꝓſumptionem.ff.de in inte.reſt.di uus.quā per alia probationū gña.C.de prob.ſiue poſsidetis.l.fi.ff.
2 ꝙ me.cau. † Sed quæro,in quo differt ꝓſumptio iuris & de iure, i.ſtatutū legis ex ꝓſumptione natū a fictione ? rn. quia ꝓſumptio ſæpe cū ueritate ꝯcordat,fictio nunq̄ niſi,qn̄ ponit impropriè & in mā nāli ueritas attenditur,in ciuili fictio. ff.de lib.& poſth. ſilio quē pater. Eſt illa ꝓſumptio.ſ.iudicis,puta ex uno teſte ſolēni- & differt a ꝓſumptione legis , qa illa facit plenā probationē, cui eſt ſtandū,niſi ꝯriū probet:iſta ſemiplenā,cui non eſt ſtandū,niſi coadiuuet.ff.de iureiu.admonēdi. Eſt & alia ꝓſumptio ex poſſeſſione,vel qua ſi.ff.ſi ſer.vēd.l.ſicuti.§.ſi q̄rat̄ ꝓſertim in corporalibus,vt no.in c.afferte,& l.pe.ff.de ꝯd.inſt. Eſt & alia ꝓſumptio ratione tpis, exemplū habes notabile.j.de coniug.ſeruorū c.licet olim.ꝓꝓ tps facilius diſpenſat̄. ff.de ri.nupt.l.qui in prouincia.§.j.
† Et no.ꝙ ꝓſumptiones iuris ſunt ſcriptę in legib.ſed ꝓſumptio-
3 nes iudicū nō pnt deſcribi,qa depēdent ex diuerſis animi motibus,arg.ff.de uſu.mora.ff.de teſti.ob carmē.§.fi. ff.de rei uēd.l.in fundo. ff.ad Treb. l.qa poterat.ff.de arb.l.itē ſi unus,§.ſi in duos. Eſt & alia ꝓſumptio hoīum diſcretorū , & iſta nō facit aliquā ꝓbationē ēt ſemiplenā,niſi deponant in iudicio,tn̄ excuſat a calūnia,vt no.C.de his,quib.vt indi.l.Polla.niſi iure nāli cōprobēt,vt ff.pro ſoc.l.merito.tunc.n.facit plenā. Eſt & alia ꝓſumptio ꝯſuetudinis. & iſta,ſi uera eſt,nihil operatur.j.eo.illud, & l.Seio.ff.de ann.leg.§.j.Sed ſi ſtabilis & cōſtans eſt,operatur id,ꝙ operat̄ arg. a cōiter accidentibus,vel ꝯntib. C.de prob.l.neque. Sunt & aliæ quædā quæ circunferentiæ uocātur, qn̄ ſingula nō ſufficiunt ſeparata,ſimul iuuant inuicē collata.j.de ſucceſ.ab inteſt.c.cū dilectus. & illa probatio eſt, quia genus eſt & in propriū nomen ali-
4 cuius ſpeciei non tranſit. † Item no. ꝙ aliqn̄ eſt præſumptio & interpretatio. ff.de pact.dot.l.2. & l.cum pater,in princ.& l.inter ſocerum.§.vr̄ dotem,& §.cum inter.ff.pro ſoc.ſi ſocius,pro filia, ff.ſol.mat.l.ſi cum dotem,in prin.§.inter. Interdum præſumptio uocatur, arg.ff.ad Treb.l.qui filium,§.fi. C.de fideicō.l.cum acu-
5 tiſsimi. † Et no.ꝙ præſumptio efficax dr̄ liquida probatio. C. de peri.tut.l.pe.ff.de leg.j.licet Imperator.C.de apo.pu.l.q rē,lib.10.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Iuris. Adde, ꝙ præſumptio iuris eſt liquidiſſima probatio . Ruin. conſi.223.nu.5.lib.1.

b Partis. Adde tex.l.j.inducendo ut ibi per Salic.C.de dolo. & D.Iaſ.in l.cum te tranſegiſſe.C.de tranſac.

SVMMARIVM.

1 *Occidere quempiam velle non eſt ludus.*
Fraudare etiam non eſt bona fides.ibid.
Ex inſtrumenti qualitate præſumitur animus occidendi,ibid.

2 *Sagittans in alium arcu,vel baliſta,vel mittens lanceam in ipſum, preſumitur habere animum occidendi & punitur capitaliter.*
Maleficium prauè preſumitur commiſſum.

CAPVT PRIMVM.

1 SIcut. Velle occidere † nō eſt ludus, & uelle fraudare non eſt bona fides.h.d.dicit Inn.ꝙ malum,& damnum ſemper preſumitur fieri malo animo . Item ex qualitate inſtrumenti præſumitur animus occidendi, vt hic,& j.de homi.ſignificaſti. ff.ad
2 le.Cor.de ſic.l.j.§.ſed ſi claua. † No. ꝙ qui in aliū ſagittat [a] cū ar-
a cu,vel baliſta,vel lanceā mittit in ipſum,preſumit hre animū occidendi,& punit capitaliter, intellige, qn̄ cum ferro mittit iaculum,ſed ſi abſque ferro,non præſumit,de facili animus occidendi,vt d.§.ſi claua,per gl.& Bar.Dicit Ber.ꝙ omne malefactū, pra uè præſumitur actum, & tractat iſtud c.de præſumpta prauitate.

ADDITIO.

a Vinc.God. Sagittat. Adde, ꝙ ſagittamentorum appellatione, uenient etiam baliſtæ.Bart.in l.qui pœnūm.ff.de pe.leg.

SVMMARIVM.

1 *Ex præſumptione violenta fertur diffinitiua ſententia.*
Præſumptionum violentarū experimentum eſt vt conueniat rebus ſenſatis.
Litem malam fouere qui cenſeatur.

2 *Filius ex duab. mulierib.ſi dubitatur quæ ſit ſua mater,an ſi lis pen. vtraq; decedat vtrique ſuccedat, & nu.3.*

3 *Confeſſio debet conuenire naturalibus.*
Filius ſuppoſitus cōtulit quid monaſterio,verus filius reuocabat,quid iuris.

Bald. ſuper 2.Decretal. Hh 2 CAP.

BIU Cujas

CAP. II.

1 **Afferte.** Ex violenta † p̃sumptione fertur diffinitiua . h.d. Casus patet.& ista fuit prima sn̄ia quam dedit Salomon. Item no.q̃ experimentū violentarum præsumptionum est,q̃ concordet rebus sensatis s̄m Arist. q̃ ma'ā litē fouere censetur,qui non cupit uincere,sed rem,de qua quæritur, diuidi,vel perire,ꝯ.l.ff.ad l.Falc.in ratione.§.cum quidam.victoriam.n.desiderat bona conscientia . & idem esset,si contenderetur de turri, vel alia re indiuisibili,vel de statu ciuitatis . Nam qui uult exterminū ciuitatis,non censetur ciuis. Ibi,Cōmota.i.ad pietatē. Ibi, Date . ergo cedebat liti,sed non nocuit sibi, quia faciebat causa pietatis,sicut quis nec confitetur metu tormentorū s̄m Vincen. Item quia aduersarius contradicebat, & non acceptabat cessionem litis.Ibi,Diuidatur,iuxta prouerbium,largas corrigas faciebat de corio alieno. Ibi,& ait diffiniendo causam. nota,q̃ homo
2 uiuus non potest diuidi. † No.q̃ dixi in summario, & quod quis nō potest habere duas matres . sed pone,q̃ lite pen.decedit utraque, nunquid succedit vtrique? dicit Ber.q̃ succedit ei,quæ erat in possessione maternitatis . tu dic, q̃ pp bona remanet quæstio filiationis post mortē matris,de qua dubitatur. ff.de inof.test.l.q̃ inofficioso. vnde ei succedit, cuius probat se filiū. Nam qō filiationis remanet pp bona,vt ff.de iu.fil.Lucius.ff.ad Syll.Caius. C. de Carb.edic.l.fi. vñ si illa,q̃ erat in possessione est ditior, & ideo puer p̃tendit eam matrē , probet si vult successionē eius obtinere. confiteri aūt se utriusq̃ filiū, impossibile est,quia confessio
3 nāl.ib.conuenire debet. ff.de interro.act.l.cōfessionibus. † Quid, si vna instituit,alia exhæredauit? pia mater illa præsumitur, q̃ eū hæredē instituit,certe & quæ eū exhæredauit,de verb.obl.quidā cū filium.alioquin inepta esset exhæredatio. vr̄ ergo mr̄,licet dura mater.prima verior est,ar.huius c.dicit Arch.quod partus suppositus cōtulit monasterio, verus filius reuocabit. 54.dist. c.pen.

S V M M A R I V M.

1 *Da piccol se pare la spina, che dè ponger.*
Virtutum testimonia opera bona.
Virtutibus qui studet, non inquinatur vitiis.

CAP. III.

1 **Ex studijs.** Da piccol † se pare la spina, che dè ponger. h.d.secūdum patrem meum. Qui studet virtutibus, non inquinatur uitijs,quia bona opera, virtutum sunt testimonia.ꝯ.eo.cum in iuuentute.

S V M M A R I V M.

1 *Dilationibus quē subterfugit, contra eum præsumitur.*
Confitetur quis tripliciter.
Contumax quam confessus condemnari quis præterquam in expensas,non potest, statuta ideo contra loquentia sunt aduersaria iuri communi.

CAP. IIII.

1 **Nullus.** Præsumitur contra † illum,qui dilationib. subterfugit.h.d. Bern. q̃ tripliciter quis confitetur,s.ore, tei audientia, & contumacia . dicit Innoc.q̃ ex sola contumacia non condemnatur nisi in expensis. Et hoc no.q̃ statuta,quæ dicunt,q̃ contumax condemnetur tanq̃ confessus, sunt ꝯ ius commune,& ideo strictè interpretanda, quod tene menti perpetuo.

S V M M A R I V M.

1 *Fateri videtur alterum, qui alterum ex duobus diffitetur.*
Pro cōfesso nō habetur qui positionib.respōdendo quid confitēdo,cętera tacet.
Taciturnitas in incommodis non habetur pro consensu, nisi secus appareat.

CAP. V.

1 **Nonne.** †Qui ex duob. alterū diffitetur , reliquū fateri vr̄ econtra,Ber.& facit ad rn̄den.positioni, qui diuidit eā partē confitendo. Nā non hr̄ pro confesso in eo, quod tacet,sed negante,quod est no.ff.de min. l.& sine.§.sed quod Pap,
a no.dicit gl.q̃ taciturnitas[a] habetur pro consensu.istud brocardū explicat,vt not.Iac.de Are.ff.sol.mat.l.2.§.voluntate, & Cy.C.de procu.l.inuitus,& per glos.ff.de pign.act.Caius.& breuiter dic,si agitur de suo commodo, videtur consentire, secus,si de incommodo,nisi sint aliqua indicatiua consensus,quod est notandum,

ADDITIO.

a Vin.God. Taciturnitas. Adde q̃ taciturnitas habetur pro mandato quo ad cōmodum patientis, gl.& Bart.in l.j.ff.de neg.gest.vide Alex.in consi.84.num.5. lib.7.cons.80 co.lib. Soc.iun.consi.49. & consi.148.nu.27.lib.2.

S V M M A R I V M.

1 *Ex præteritis præsumitur circa futura, & circa seipsa, & econtra.*
Præsumptiones de tempore trahuntur ad tempus.
Vicem si commisit Papa non videtur ob id commisisse Papalia, neque concessiones fiscalium castrorum .
2 *Iurisdictio vicariatus non inhæret territorio, sed personæ intra fines territorii, & quandoque loco, quandoque personæ conceditur.*
3 *Cura tunc bene geritur, cum inter idoneos compartitur.*

CAP. VI.

1 **Mandata.** Ex † præteritis præsumitur circa futura. concor.ff.de re mil.l.non oēs.§.a barbaris. Itē circa seipsa.ff.de usur.cū de in rem uerso.Itē ex præteritis dudū præsumuntur recentia. C.de apoc.pub.l.quicūque,lib.10.facit C.de prob.siue possideris.Itē ex pātib.constat de prēteritis.ff.de iu.do. Plotiana.Et no.p̃sumptiones trahi de tpe ad tps.16.q.4.volumus. In tex.ib:,Vices,per hoc verbū non vñr cōmissa Papalia,nec concessiones fiscaliū castrorū.ff.quod ui aut clā.l.prohibere.§.plane. Bar. Ibi,non loco.no.q̃ vicarius nō conceditur loco.i.territorio,
2 & ideo iurisdictio † vicariatus nō inhæret territorio,sed personę intra fines territorij.l.2.ff.de off.proc.& leg.& ideo nō transeunt ad successorem,nisi sit dictū de successore. ff.de ser.leg.l.pr̃. vide ibi p Bar. Per hoc declaratur dictū dñi Dy.in l.ergo.ff.de acq.re. do. Ibi,Sed personæ,hoc nō expediebat dicere, ex quo scribebat personæ,vt no.in Spe.de instr.edi.§.nunc aūr. ver.quid si papa.& sic iurisdictio qñque loco,qñque personæ ubiq; locorū,vt in co-
3 mitibus sacri Lateran.palatij.† No.in isto c.quod tunc cura bene geritur,cū inter idoneos cōpartitur. C.de proxi.sac.scrin.in l.hac parte,lib.12. dicit Arist.curæ diuisę litigia nō generāt,eundētissimum huius rei ar. est natura,quæ distinxit officium membrorū s̄m Apostolū. Item,alter alterius onera portate, Ber.Apostolus.

S V M M A R I V M.

1 *Scire quis præsumitur præsens, vel vicinus, quod absens, vel longinquus non ignorat,& maximè si id scire pertineat ad officium,vt sind.ci,nisi in casibus, & quibus.*
Ciuitates, & Regna mortalitate, & tribulationibus vastantur.
Interrogatus de credulitate, an debeat habere tempus ad deliberandum.

CAP. VII.

Quosdam. Quod sciunt absentes, multo fortius presumuntur scire præsentes, quod sciūt longiꝰ qui,multo fortius propinqui.ff.loca. dñs horreorū, & j.c.proxi. ff.de fun.instr.fi ita.§.fi.Et est arg.ꝯ sindicos,vt ratione uicinitatis, præsumantur scire,cum ēt ad eos pertineat inuestigare. C.de his quib.ut indi.l.fi ideo. nisi malū sit nocturnum,vel in ꝯfusa multitudine hominū perpetratum,vt not.ff.qđ me.cau.fi cū ex.§.hæc autē actio,ibi glo.sing.Ibi,mortalitatē,no.mortalitate & tribula-
1 tionib. ciuitates, & regna uastari. † Ibi,credo,an interrogatus de credulitate debeat habere tēpus ad deliberandum.dic q̃ non super facto notorio , nec super facto proprio recenti , super alieno facto sic.Item super proprio antiquo reminiscendo. Nā ad reminiscendum datur spatium.Item posset credere vnū nunc,deliberatione habita crederet ꝯrium. l.2.§.j. ff. quis or.in bon. pos. ser. iurabit tamen , q̃ non petit dilationem animo differendi litem. ff.de iureiu.l.iusiur.& ad pecunias,in princ.ff.de interro.act.l.qui interrogatus,& facit s̄.de prob.licet cautam. & j.eo.scribam eis.

S V M M A R I V M.

1 *Vicini præsumuntur scire, sed hoc argumentum præsumptiuè,non necessaria nisi aliquando concludit.*

CAP. VIII.

a **Quanto.** Vicini[a] † præsumuntur scire. h.d.Et no.q̃ arg.à
1 vicinitate probat præsumptiuè,non de necessitate. & sic ratio,quia uicinus,est coniecturalis, non necessaria,li-
b cet[b] Bart.dicat contra in l.j. ff.si cert.pet.sed secundum Bart.debet intelligi de his,quæ publico aspectu, vel conuersatione concernuntur.dicit hic Ber. quod triplex est præsumptio temeraria, probabilis,& uiolenta,Ber.ꝯ.c.proxi.per Innoc.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Vicini . Adde, quando uicini præsumantur scire facta uicini,& quando hoc procedat,Alex.consi.15.nu.15.
b Licet. Adde D.Alex.consi.1.vol.3.Panor.consi.19.vol.2.Fel.in c.in præsentia, ver.tertio limito,de prob.

S V M M A R I V M.

Renunciatio beneficii per testes probari potest cum fama,in princ.
De fama,aliqua notantur, ibid.
Testis uicinare non præsumitur, sed verum dicere, nisi in casu, ibid.
1 *Iactare quis suum non præsumitur, & quando, ibid.*
Ad probandum id, quod nullo modo est verisimile,difficile quis admittitur.
Præsumptionum quædā continuatiuæ,quædam minimæ,in princ.& ad fine.
Ex præsumptionibus quando quis condemnatur, sententia quo temperanda.
Præsumptiones quædam non recipiunt in contrarium probationem,quædam contra, & quæ, & num.seq.
2 *Confessio in cessione actionum inducit fraudis præsumptionem, & in mutuo.*
3 *Dos præsumitur confessata in fraudem creditorum præcedentium,nec mulier contra eos habet priuilegium dotis.*
Legis,assiduis.C.qui pot.in pig.hab. intellectus.
4 *Militia empta filio per patrem præsumitur fuisse empta de pecunia patris.*
Emisse quis de cuius pecunia præsumatur.
5 *Visus de nocte in loco maleficii præsumitur tam ipse, quàm socius illud perpetrasse, cum alius non esset, qui posset perpetrare.*
Clericatū quis præsumitur in fraudem legis accepisse pp delictum præcedens.
Annulum si vir det mulieri, quid præsumatur.

CAP. X.

Quia verisimile. Efficacior probatio exigitur ab illo, quod probare uult, quod non est uerisimile. hoc dicit concor. ff.quod met.cau. l.fin. in princ. vbi de hoc. Casus. R.dicebat H.personatum ecclesiæ sibi fecerat concedi,contentus vicariatu eiusdem ecclesiæ,Papa dicit q̃ hoc non

non eſt uerisimile,& ideo mādat teſtes nō recipi ad probandū,i. receptos non probare, niſi cōis fama illius loci hoc habeat. No. renunciationē beneficij probari per teſtes cum fama, non ſine. Ibi,Receperit.i.recipere cōſenſit ab ordinario,ad quem pertinet collatio.Ibi,Recipias.i.nō diffidas. Ibi,Cōis.nota,ꝙ fama eſt uox & opinio cōis in loco. Itē no.ꝙ fama auxiliat veritati. Ibi, Deierare, no.ꝙ ſemper p̄ſumitur teſtis uerū dicere niſi uiolēta p̄ſumptio ſit ꝯ eum,quā fama abſorbeat. Ibi,corrupti, no.ꝑp dulcedinem beneficiorū ſtudium eſt corrūpendi teſtes.No.ꝙ nō præſumitur quis iactare ſuū,maxime ubi uertit honor. ff.ſi quis omiſ. cau.teſt.Iulianus. † No.ꝙ difficile admittit quis ad probandū id, quod nullo modo eſt veriſimile. Inn.ponit hic diſtinctionē præſumptionū,& earū effectum.ego dixi latius ſ.eo.in rubr. & ideo non repeto. ſed addo, ꝙ eſt quædā præſumptio ſua uera currens continuatiue,vt pręſumptio dñi.quædam ſunt,q̄ non p̄nt continuari in eodē puncto,vt no.C.de in inte.reſti.min.l.ſi minorē te. ff.de excu.tut.l.ſpadonē.§.qui abſolutus,per Dy.quędā ſunt,quę ſunt apta ad utrūque.ff.de iureiu.l.qui. §.in popularibus,& l.qui iuraſſe.§.ſi pr. vtrobiq; no.dicit Inn.no. tñ ꝙ ubi ex pręſumptionib.ad condemnationē proceditur, multū debet iudex tēperare ſnīam,& maxime ne condemnet niſi raro, vel modice ad pœnā nec pecuniariā,nec corporalem. Inn. & hoc eſt ualde not.ꝙ ꝑp penuriam probationum pōt diſpenſari in minori pœna. Itē ait, ꝙ ſurripiens filiū alterius debet puniri pœna mortis. idem ait,ꝙ non eſt uis in pręſumptionum noīe,ſed in qualitate,Inno. Extra no.quaſdā præſumptiones eſſe ſcripturas in iure,non tñ authenticas;ꝙ non recipiant probationē in ꝯrium.quædam aūt ſunt ita authenticata a iure, ꝙ non pōt ꝯria uoluntas comprobari. ecce præſumitur fraus ꝑp legis interdictum.ff.de prob.qui teſtīm . Itē ꝑp naturale debitū,& omniū vel plurimorū bonorum alienationem.ff.q̄ in frau.cred.l.oēs.§.Lucius.Item ꝑp multitudinē alternationū ſucceſſiuis tpibus.ff.de leg.3. nomen.§.j multo fortius in eodē inſtanti,vndē illa cła,quod tot ſunt donationes,&c. non ualet,quia in fraudē legum. Item præſumit uoluntatis perſeuerantia in opinione tā bona,q̄ mala & fraudulenta. ff.de proba.cū tacitū,& l.quinquaginta,& ff.de cond.& dem.l.nō ad ea.Itē præ
a 2 ſumit dolus [a] ꝑp nimias cautelas & inſolitas cłas,quæ potius cauillationes dici debēt,vt ſingulr not.in l.vj.ff.de cond.inſt.† Item
3 in ceſſione actionū confeſſio inducit fraudis præſumptionē.ſ.p̄tium cedendarū actionū eſt pro parte numeratū, pro parte confeſſatū.C.mand.l.per diuerſas,& l.ab Anaſtaſio. Idē in mutuo ꝑ parte numerato,pro parte cōfeſſato, quia p̄ſumitur confeſſio facta in fraudē uſurarū.C.de pac.l.ſi tibi,ꝑ Gul.& Cy.† Itē dos p̄ſumitur ꝓfeſſata in fraudē creditorū p̄cedentiū , & ideo ꝯ eos mulier nō habet priuilegiū dotis,ſed ſi dos p̄cedat, bene habet p̄rogatiuā tpis, niſi alij creditores ꝯ.tpa querelā propoſuerint. C. de non nu.pec.l.fi.C.de do.ante nupt.auth.ſed iam neceſſe. & ita in-
4 telr l.aſſiduis.C.qui pot.in pig.ha. † Itē præſumit militia empta per patrē filio fuiſſe empta de pecunia patris.C.de pig.l.fin.Item
b vxor p̄ſumitur emiſſe de pecunia ſibi donata [b] a viro , & multo fortius,ſi vir emat noīe uxoris. ff.de do.inter vir.& vx.marito.itē theſaurarius principis p̄ſumit de theſauro emiſſe. C.de iu. fiſ. facultas,li.10.ibi gl.unica in iure.itē ex eo,ꝙ aliqd ſtatim fit p̄ſumi
5 tur deſcēdiſſe ex p̄ambulo.ff.de priuil.cre.l.ſi vētri.§.fi.† Itē q fuit viſus de nocte in loco maleficij, p̄ſumit tā ipſe, q̄ ſocius illud ꝑpetraſſe,cū alius nō eſſet,q poſſet ꝑpetrare.C.de adul.Gracchus. ff.de adul.l.capite quinto.j.e. tertio loco. item ꝑp p̄cedens delictū p̄ſumit quis accepiſſe clericatū in fraudē pœnę,& fori. ff.de leg.j.l.nemo pōt.in gl.j.ff.de pœn.l.j.per Bar.itē ſi dat vir mulieri annulos anteq̄ ſit in domo viri,præſumit datū ut ſponſæ, nō pōt reuocari donec in eodē ſtatu cauſa eſt. ff.de cond.ob cau.l.quod ſeruus. ſed poſtq̄ eſt in domo viri præſumitur matrimoniū præueniſſe,& nō ualet donatio.C.de do.ante nup. l.quod te ſponte. ff.de don.inter vi.& vxo.l.pen.§.iungi. ſaluo quod interdū vr potius cōmodatum,q̄ datum. ff.comm.ſi ut certo. §.ſed interdum.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Dolus. Adde quòd dolus præſumitur ex læſione enormiſſima, Rui. conſi.82.num.5.lib.5. Et an dolus præſumptus remitti poſſit, Ruin.conſi.97. num.8.lib.5.

b Donata. Vide Barb.in c.1.in 2.not.de pecu.cler.

SVMMARIVM.

Matrimonium ſiue coniugium probatur, per nominationē, cohabitationem, & famam, ſi appareant inſtrumenta dotalia,in princ.

1 *Tempus longum non inducit matrimonium.*

Liberam perſonam vendicare quis poteſt in multis caſibus, & quibus,nu.3.

2 *Nominatio non facit matrimonium, ſed actus coniugalis.*

Matrimoniū non probatur per dotis inſtrumentū, vel donationē ꝑp nuptias.

Acceſſorio probato non probatur principale.

3 *Concubinam ſi habeam, cum qua honeſtè poſſum contrahere matrimonium, pater non poteſt legitimare filios, niſi matrimonium contrahat.*

Annulus mulieri datus inducit præſumptionem quandoque matrimonii, quandoque ſponſaliorum.

4 *Abbas an poſsit portare annulum extra monaſterium.*

Fama viciniæ ſeu loci ſufficit aliquando.

5 *In vxorem petens aliquam, ſi probat, quod per decem annos ſimul habitauerunt, & fama viciniæ habet, quod eam tenuit in uxorem, obtinebit.*

6 *Fama viciniæ an ſufficiat ei, qui diu ſtetit in aliqua eccleſia ut clericus, vel ut rector, ad probandum, quia ita ſit.*

Titulus nullus per famam probatur.

7 *Notarius quilibet præſumitur legalis.*

Fama cum aliis præſumptionibus ſufficit ad probationem.

Probatio efficax ex coniunctione diuerſorum iudiciorum in vnam tendentium concluſionem.

CAP. XI.

Illud. Per noīationem, cohabitationē, & famā probat̄ con- iugiū, maxime ſi appareant inſtra dotalia. ſcda ibi, ve- 2
rū quia. Caſus.Quædā fœmina libera per x.annos & ultra cohabitauerat cū quodā ſeruo tanq̄ uxor ipſius, nunc dicebat eū ſuū maritū non fuiſſe,vir uendicabat eā tanq̄ uxorem ipſius,inducēs ad hoc probandū publicum inſtrm,in quo cōtinebatur, ꝙ uocabant ſe coniuges , & ꝙ proprie ipſe fecerat ei donationē ꝑp nuptias,& portabat annulū ſicut cōiugata . ipſa rndebat,ꝙ illud inſtrm erat fraudulentū & ſimulatū , vt dns fraudaretur ſeruo ſuo, 1
& viro noluit vnq̄ matrimoniū ꝯhere requiſitus a multis , & ꝙ annulū portabat tanq̄ uenditrix panis ſm cōſuetudinē Genuen. Quæſitū fuit,quid iuris? Papa mandat,ꝙ ſi fama loci habet,ꝙ vir tenuit ipſam in lecto, & in menſa ſicut uxorē, ꝙ uxor debeat iu- 2
dicari , p̄ſertim ſi dictum inſtrm fuit conditū a tabellione fideli.
1 † Ibi, Per decē annos, no. longū tps non inducere matrimoniū. Ibi,vendicans,qūo pōt uendicare eā,cū ſubſtantia ſit alterius?rñ. ſi eſt uxor ipſius, vendicat eam de iure canonico,dicens ſe ꝯxiſſe matrimoniū cū ea in forma eccleſiæ.dicit Inn. ſic pr uendicat filiū adiecta cauſa de iure. Quærit quo iure eſt introducta patria
2 ptās. † Noīauit,no.noīatio nō facit matrimoniū,ſed ꝯſenſus coniugalis. Item inſtrm dotis,vel donationis ꝑp nuptias non probat matrimoniū,quia non eſt ſup matrimonio confectū ſm Innoc. Itē quia per acceſſorium non probat̄ principale. non ob.Inſt. de nup.§.fi. quia cōſtabat de utroque.ſ. de matrimonio & de dote. habes ergo,ꝙ p teſtimoniū dotale matrimoniū non probat̄, nec ecōtra,vt C.de don.ante nup.l.fi. aliqñ tñ fallit, vt no.ff.de iu.dot. 1
mulier. ſed illa glo.debet intelligi,qñ ſunt alia adminicula dotis datæ,vel promiſſæ.ff.de iu.dot. l.ꝙ autem.& nota ad limitationē filiorū nō ſufficit mrimoniū ſine inſtris dotalib. vt not.in Auth.
3 de inceſt.nupt.§.dubitandū. † Item no.vnū mirabile, ꝙ ſi habeo
a concubinā, [a] cū qua honeſtè poſſum ꝯhere matrimonium,ꝙ pr nō pōt ltimare filios,niſi matrimoniū ꝯhat, vt no.in Auth.quib. mod.na.effi.leg.§.ſi quis ergo ſnīa,& non reperitur alibi. Itē no. iuxta p̄dicta,ꝙ ſicut pater uendicat filiū, & vir uxorē,ita poteſtas 2
noīe ciuitatis uendicat ſuū ciuem,vel comitatiuū. i.ruſticū, non ſolum ꝑp tributa, ſed ꝑp alias obedientias, vt eleganter not. in Auth.de man.prin. §.ſed ēt ſuſcipiētes. Ibi, Annulos,dicit Ber.ꝙ annulus datus in eccleſia, vel in domo viri inducit præſumptionē matrimonij,ſed ſi in domo ſpōſæ præſumuntur ſpōſalia, Ber.
4 † vtrū Abbas poſſit portare annulū extra monaſteriū. 69.diſt.c.j. ibi oīno vide per Archid. Ibi, Fama uicinię,no.ꝙ ſufficit,ꝙ fama ſit in vicinia, non aūt requirit,ꝙ ſit in tota ciuitate. & ſubdit ſtatim,ſi fama loci,quaſi locus & uicinia idē ſint. Ibi, Tenuerit, ſ.in honore mrimoniali.ff.de leg.3.l.itē in legato.§.parui. Ibi, Cōiunctio.ff.de iuſt.& iu.l.j.§.pe.& ꝙ no eo.ti.ius ciuile,vbi videas.ff.de
5 reg.iu.l.impar,Inn.dicit.† No.diligenter,ꝙ ſi aliquis petit aliquā 1
in vxorē, & probat,ꝙ ꝑ x.annos ſimul habitauerūt, & fama uiciniæ hēt,ꝙ eā tenuit in uxorē,ꝙ obtinebit : nulla.n.æqua eſt ꝓbatio bona in his,ſicut fama viciniæ. & hoc in peritorio,ſed in poſſeſſorio non requirit fama poſtea dicit nec in petitorio,& ſic ua cillat.hæc opinio ſcda eſt vera inter pares,vt inter liberum & ſer-
6 uum.ff.de ri.nup.l.in liberę.† Quærit Inn.vtrū ſi aliquis diu ſtetit in aliqua eccleſia ut clericus,vel ut rector, & probat ꝑ famā viciniæ,qa ita ſit,an ſufficiat ei? dicit Inn.ꝙ non,in tm,ꝙ ſnīa feratur ꝓ actore,quia nō probat de iure ſuo,ſed de facto,Inno.ad hoc ſ. de teſti.c.ex parte Adę. beneficiū eccleſiaſticū tpe non p̄cnbit, vt in c.j.de reg.iur.lib.6. dicit Inno.ꝙ teſtīm non probatur per fa-
7 mā,quia dicit,ꝙ nullus titulus probatur per famā. † Dicit Ber.ꝙ quilibet notarius præſumit legalis, & ideo in publicis inſtris nō præſumit fraus,neq; ſimulatio,certè nec aliquid,quod ſit in cor de contrahentium occultum,niſi eſſet iuri ꝯrium,vt in Auth.de non alie.§.quia vero.& in c.Imperialē,de prohib.feu.alie.per Fede. Item dicit Ber.ꝙ fama cum alijs præſumptionibus ſufficit ad probationem.Nam ex coniunctione diuerſorum iudiciorum in vnam concluſionem tendentium ſufficit probatio efficax.Ber.

ADDITIO.

a Vinc.God. Concubinam. Adde quod concubinatus propriè cadit inter ſolutū & ſolutam,Ruin.conſi.109.num.9.lib.3. & ibid.nu.11. Ad eius eſſentiam requirit cohabitationem.

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis quomodo probetur.*

Mulier quomodo capiatur ex conditionis diuerſitate.

BIU Cujas

3 *Suspicio certa & valida dicitur violenta præsumptio, & sufficit ad sententiam diuortii.*
Incestus adimit nubendi licentiam, & inducit thori separationem.

CAP. XII.

1 **Literis.** Per † violentam præsumptionem probatur carnalis copula.h.d. Dicit Ber.ꝙ copula non plenè patet visui, & ideo testis non debet dicere, ꝙ viderit carnalem copulã, sed quod uidit id,quod potest uideri, & quod credit id,quod potest credi, & no.bonum tex.ad multa. Ibi,Latebris. nocte uagatur adulter.versus:Villanã precib.Burgensem munere quere, Gentilem capias commoditate loci. hunc versum causa solatij, & non vitij sæpe recitabat D.Rayn.de Forli.in schol. Ibi, violen-
2 ta & certa,no. † certam suspicionem & validam dici uiolentam præsumptionem,& sufficit ad sententiam diuortij. Item no. ꝙ scienter committenti incestum non debet dari nubẽdi licentia. Item no. propter incestum agi ad separationem thori. Nam vir petebat separationem thori.dicit Papa,quòd propter violentam præsumptionem incestus thorus separatur.

SVMMARIVM.

1 *Concubina appellatur etiam illa, cum qua quis secretè luxuriatur.*
Delictum intelligitur ex opportunitate loci.
Stuprum quid ali quando excuset.
Singula quæ non prosunt, &c.
2 *Turpitudinem suam an nemo possit allegare, & in princ.*
Rumor minus quàm fama probat.

CAP. XIII.

Tertio loco. Ad separationem matrimonij admittitur tertius,& suam turpitudinem allegans,& probans.h.d. Casus, Quidam iuuenis consensit in quandã sponsam per verba de præsenti,cõparuit neptis sponsæ, & dixit se cognitam prius carnaliter a dicto iuuene, & probauit per testes,ꝙ dictam neptem,& iuuenem viderant per plana & nemora & inuia inuicem conuagantes, & testes credebant pro certo, ꝙ exti-
1 terit concubina.hoc etiam probatum erat per famam, & per assertionem iuuenis,& sponsæ, papa iudicat sponsalia dissolui,maxime quia hoc nõ est occultum, sed manifestum ex multorum præconio. † Ibi, Concubina, no. ꝙ appellatur concubina etiam illa cum qua quis secretè luxuriatur. ibi,inuia. i.vbi non erat via & no. ꝙ ex opportunitate delinquendi datur delictum intelligi. Ibi, Ad maiorem. nota iuramentum deferri ad probationis supplementum.Ibi,Confessi.hæc confessio valet quandoq; ad excu sationem stupri.glo.est sing.C.de fide instr.l.pen.Ibi,prædicetur. no.ꝙ a pluribus prædicatur dicitur manifestum.dicit Ber.ꝙ quæ non prosunt singula separata, probationẽ iuuant inuicem capi-
2 tulata. † Opp.ꝙ nemo possit allegare turpitudinem [a] suam. Sol. hoc speciale fauore animæ.vel hic,quia erat manifesta.dicit Bar.
b ꝙ turpitudinem suam [b] ab alio detectã quis allegare potest.ff.de iureiur.l.alias.ibi omnino vide per eum. dicit Inno.ꝙ rumor minus probat,quàm fama.idem dicit Ber.j.de eo,qui cogn.consan. vxo.suæ.c.super eo.ibi uideas,& hac breuitate sum contentus.

ADDITIONES.

a Turpitudinem.Vide omnino pulchrè quod dicit Bar.in l.cum res. C.de prob.
b Vinc.God.Suam.Adde,ꝙ turpitudo allegari potest ab aliquo in fauorem animæ.idem est,si aduersarius erat in pari causa turpitudinis. idem etsi iam turpitudo erat detecta.Ruin.consi.132.num.10.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Condemnari nõ debet quis de graui crimine pp vehementem præsumptionẽ.*
Sportulæ non faciunt quem suspectum.
Iurisdictio non amittitur delegata, licet partes in iudicem compromiserint.
Ex ptãte iurisdõnis delegatæ,& arbitraria, an quis possit simul procedere.
2 *Testis qui dicit se audiuisse publicè dici, probat famam.*
Relatio ad aliquid operatur idem prouidè, ac si specificatum fuisset.
3 *Dixisse qui negat se illud,quod in actis publicis reperit scriptum, cum testificatur, non ei creditur.*
4 *Testis iterum examinatus, si dixit,non recordor quid primo dixerim non iuratus, tamen veritas est sic, & si appareat me dixisse contrarium illud reuoco, quia dixi per errorem, an præsumatur.*
Verum confiteri quis præsumitur in articulo pœnitentiæ,& nu.10.& 13.
Confessio mutui,vel dotis à moriente facta, non facta præsumitur spe futuræ numerationis.
Suos,vel carnem suam nemo odio præsumitur habere.
5 *Condemnari non debet quis de homicidio de quo nescitur quod factum sit, propter præsumptionem præcedentem minarum, vel inimicitiarum.*
6 *Catholicus ex fructu pœnitentiæ, quis præsumitur.*
Impœnitens, & obstinatus hæreticus præsumitur.
7 *Iudex ordinarius,vel delegatus, an possit esse arbiter,vel arbitrator.*
Iurisdictio quid, & an cogat ius dicere.
8 *Iudex si iudicat vt arbiter, an faciat litem suam.*
6 *Compromitti an possit de causa criminali.*
10 *Pœnitentiam agens,an præsumatur confiteri delictum, & nu.2.& 13.*
11 *Frater an possit testificari contra fratrem.*
Consanguinei in criminalib. nõ admittũtur in testes,nisi in casibus, et quare.
Examinatus qui non debuit examinari, non facit indicium.
12 *In articulo mortis quod dicitur, an præsumatur verum.*
§.fi.l. Aurelius.ff.de lib.leg.damnauit animam cuiusdam aduocati.
13 *Consanguinitatis, vel affinitatis ratione,an aliquid præsumatur.*
Præsumptio maior minorem tollit.
Hæreticus quis ex leuibus probatur coniecturis.
Iuramento simplici quis non est committendus.
14 *Dictio, præter, ponitur ampliatiuè, quando ponitur inter media.*

CAP. XIIII.

1 **Literas.** † Propter præsumptionẽ etiam vehementem nõ debet aliquis de crimine graui condemnari. h.d. Et in prima parte iudicis consultatio. in secunda ibi, Nos uero, responsio.quæ subdiuiditur in duas.In prima ponitur motiuum mandantis.in secunda mandatum. secunda ibi,quocirca. Casus. Episcopus Altisiodorensis ex una parte, & quidam Burgẽses de Charitate ex altera habebant magnam controuersiam, quia eps prætendebat illos esse hæreticos,& bona eorũ ad se pertinere,illi negabãt,inter quos erat V. & frater eius,causa ista fuit delegata duobus, in quos postea compromiserunt tanq̃ in arbitros sub certa pena,reseruata sibi nihilominus potestate delegata,coram quibus duplici auctoritate fungentib.dictus V. cõfessus fuit hæreticũ se esse,idẽ de fratre suo asserens, quod fratri eius fuit indicta purgatio,qui purgauit se per dictũ V dicentem,ꝙ frater eius nõ erat purgabilis, & ꝙ ipse nunq̃ dixit eũ culpabilem. Quærit, quid iuris? & Papa dicit,ꝙ iste V.est suspectus,tũ quia negauit se dixisse,ꝙ dixerat,tũ quia primo asserendo eũ hæreticũ;postea iurando ꝫrium vr̃ periurus, tũ quia ꝙ prius dixerat, reuertendo ad fidẽ dixerat,tũ quia non præsumit mentitus ꝺ fratrẽ, sed pro fratre. Papa in isto dubio nõ cõdẽnat dictũ fratrẽ de hæresi,sed mãdat ei imponi pnãm discretã, & securitatẽ recipi ab ipso de certa pœna soluenda,si similia de cætero præsumpserit, & nihilominus p̃stat iuratoriã cautionẽ,& si pnãm peregerit salutarẽ in pace dimitti,alioquin tanq̃ hæreticũ cõdẽnari. Ibi,epm,iste eps petebat bona hæreticorũ ſm Inn.ꝙ est no.quia eps põt bona hæreticorũ sibi confiscare,ſm Inn. & ideo causa erat ciuilis,licet indicat purgatio.Ibi,de Charitate,erat forte q̃dam ꝯgregatio Burgẽsiũ,qui vocabant Burgẽses de Charitate, sicut si v.g. diceremus, disciplinati fraternitatis S.Francisci. Nã sub uelamine disciplinæ nõnulli interdũ sunt hæretici.Sed nõne eps põt eos punire tanq̃ iudex ordinarius. rñde, verũ est,nisi tractaret de proprio quæstu bonorũ.& no.ad munic.l.de iure,in prin.& ibi optima gl.vel dic, Papa cã suspicionis uitãdæ dedit iudices delegatos, ar.ff.de iurisdom.iud.solet.sportulę uero solę nõ faciunt iudicẽ suspectũ,quia dant pro labore officij,& est modicũ lucrũ, vt in Auth. de iud.§. ne aũt labor.Ibi,Sub certa pena, licet hęc verba sonẽt stipulationẽ pœnæ,vt not.ff.de pact.l.rescriptũ.§.si pacto, vbi bona gl.& est casus hic.Ibi,Arbitros,no.in iudices posse cõpromitti ẽt cũ pœna. Ibi,Reseruata,dic,ꝙ ẽt sine reseruatione retinebant eã,Inn.& sic prouisio cõpromittentiũ non derogat authoritati iudicis, nimirũ superioris,quia est munus publicũ,cui renunciari non põt. Sed nũquid simul p̃nt vti iurisdõne,& cõpromisso? hic est arg.ꝙ sic.In ꝫrium facit c.q̃diu,de app.in cle.illud c.nihil facit,ga ibi in
2 diuersos fuit cõpromissũ, hic in eosdẽ. † Ibi, Publica voce, facit ad actũ testis,qui dicit se audiuisse publice dici,quia intelſr.i.publica voce a populo,& sic probat famã. Nã ista est aptior expositio, & ſm cõem intelſm loquentiũ,ad quẽ est recurrendũ, vt j. de spõs.c.ex lris. Ibi,Recognouerat,vt j.de hęr. c.j.in fidei, lib.6. Ibi,ꝙ eodẽ.notarius nõ scripsit plus, tñ pinde est,ac si essent specificata pp uirtutẽ istius relatiui. & facit ad qõnẽ de teste,q̃ iterũ examinatus dixit,dico idẽ,qđ prius dixi. Itẽ ad aliã qõnem,si notarius scripsit, Titius idẽ dixit,ꝙ Sẽpronius,nec est ppea meditatus sermo,sed breuis locutio.licet Spe.dicat ꝫriũ, vt no, j.de ver. sig.c.intelligẽtia,in nouella.Ibi,se dixisse negauit,no.ualde hunc tex.ꝙ in actis publicis reperit scriptũ,cũ testificat. Ibi, Dixit,etiã nõ iuratus,& sic primũ dictũ eneruat ſm,[& hoc qñ corã iudice
4 cõperenti,ita intelſr ꝙ no. s̃.de testib.cũ cãm.† Quid si testis iterũ examinatus dixit,nõ recordor qd primo dixerim non iuratus, tñ veritas est sic,& si appareat me dixisse ꝫriũ, illud reuoco,ga dixi p errorẽ? dicit Bar.ff.de fal.l.eos, ꝙ huic solẽni dispositioni stãdũ est,& nõ primæ,nec p̃sumit testis falsus, facit s̃.de test.c.p̃terea,ꝙ uerũ est,nisi prius dictũ plurib.rõnibus iuuet,q̃ ſm. tex.est hic sing.& ita dẽt intelligi gl. Ber.notabilis,q̃ est hic. Ibi,Reuertebat, no.ꝙ in articulo pnię quis pręsumitur verũ confiteri tam ꝺ se,q̃ ꝺ alium,aliq̃ tñ moriens mentitur, vt ff.ad Sill.l.si quis in graui,in prin.& ff.de lib.le.l.Aurelius.§.fi. Cõfessio mutui,vel do
a tis [a] facta a moriente non pręsumit facta spe futuræ numerationis,gl.est vnica in iure in l.j.C.de fal.cau.adie.leg.Ibi,in fratrẽ,no ta,ꝙ non præsumitur quis falsum testimonium ꝺ fratrẽ dicere. Item ꝙ nemo carnem suam odio habet. ff. in ius uoca. ut eant.
5 l.2.& ibi no. † Ibi,noluimus condemnari, arg.ꝙ pp pręsumptionem

ADDITIO.

a Vinc.God. Dotis. Adde ꝙ confessio mariti in testamento de dote recepta ab uxore reuocari potest tanquam in fraudem legis, quæ morte confirmatur, & agitur ex legato,non ex debito,Ruin.cons.53.nu.1.lib.2.

BIU Cujas

nem præcedentem minarum, vel inimicitiarum non ſit quis cõ demnãdus de homicidio. de quo neſciẽ, a quo factũ ſit. de hoc in Spe. de prẽſum. verſi. ſed pone P. minatus. C. de dolo, dolum. ꝑ Cy. dicit Seneca, quod no. finem, ꝙ terret, nocet, no. hic ex vehementibus ſuſpicionibus quem non damnari, ſed pẽnitentia mo
6 derari. † Ibi, Cognoueris, no. ex fructu pẽnitentiæ quẽ prẽſumi catholicum. Ibi Condemneris, no. obſtinatum & impẽnitẽtem
7 prẽſumi hereticũ. † Modo capio gl. primam, & quẽro, nũquid iudex ordinarius, vel delegatus poſſit eſſe arbiter? So. de iure ciuili & canonico nouiter ꝓt iubere ſe arbitrũ fieri, ſed ſi eligitur ſponte, tunc aut loqueris iure ciuili, & nõ põt eſſe arbiter, tum quia ſnĩa ſua eſſet vtilis, ut C. de arbi. l. j. tũ ꝙ hẽt neceſſe ius dicere, cũ iuriſdictio ſit poteſtas de publico introducta cum neceſſitate iuriſdicen. & æquitatem ſtatuendi. hac rõne idem vr̃ in iudice delegato. ff. de iu. om. iud. l. eum qui. quia fungitur vice ordinarij. ar. ff. de arbit. quin ẽt. ſed de iure canonico põt cõpromitti ex quo partes ſunt in concordia, ut hic, & s̃. de arb. cum tempore, & no. ff. de arb. ſed ſi in ſeruum. §. ſi quis iudex. Quero qd in arbitratore? rn̄. ex quo poteſt tranſigi, poteſt in eũ cõpromitti, vt in Auth.
8 de defen. ci. §. j. ſed † nũqd ſi iudex iudicat vt arbiter, facit litẽ ſuã?
9 rn̄. ſic, ꝑ dolũ vel latam culpam.. C. de arbi. l. j. † Quæro nũquid
a de cauſa criminali poſſit compromitti? rn̄. [a] in arbitrum nõ põt compromitti, ſi criminaliter agit ſed ſi ciuiliter ſic, ut hic. ſed in arbitratore dic idẽ, ꝙ in tranſac. ut C. de tranſ. l. tranſigere, vel pa
10 ciſci. † Quæro nunquid ille, qui agit pẽnitentiam præſumatur ꝺ fiteri delictum? glo. j. dicit hic, ꝙ ſic, quam no. concor. ff. de tab. exhi. l. locũ. §. ſi qs dolo. & eſt ar. ꝙ qui ſtat ad confinia, præſuma
11 tur delegatus. † Capio aliam gl. & quæro, nũquid frater ꝺ fratrẽ poſſit teſtificari? rn̄deo, ſic in crimine hereſis. Item ꝺ patrem & matrẽ filius, quia maior omni patre eſt Deus, ſed in alijs capitalibus criminibus nõ, ſed in leuibus ſic. Ber. de hoc in Spe. de teſt. §. j. ver. ſed nunquid frater. & hoc eſt inductum ꝓ familiarum ꝺ cordiam, & publicam vtilitatem ſeruandarum familiarũ, & iõ examinatus, qui non debuit examinari, non facit iudicium, ar. ff.
12 de quæ. l. maritus. † Quærit gl. vtrum illud, ꝙ dr̃ in articulo mortis, ꝑſumat verũ? rn̄. ſic, ſed nõ ſemper. Item ꝙ dr̃ in ultima uolũtate, non trahitur ad contractum probandum. d. l. Aurelius. §. fi. Quidam aduocatus quaſi rediens ab inferis dixit, ꝙ ille. §, damnauit animam ſuam. Porro ſi eſſet appoſitum iurm̃, ſtaret iurõ, niſi eſſet appoſitum in fraudẽ legũ, Ber. & eſt ſpẽs iurãdi, ſi teſta
13 tor dixit ſic, aſſero ꝓ fidẽ meã, vel ſic eſt in verbo veritatis. † Quę ritur, vtrum ratione cõſanguinitatis, vel affinitatis aliquid prẽſumatur? gl. dicit, quod ſic. Item ꝑſumitur donatio. ff. de dona. Proculꝰ. ff. de dona. inter. vi. & vxo. l. vtrum. ff. ſolu. mat. q̃ dotis. C. de don. data iam pridem. ff. de bo. li. l. nihil. §. facilior, dicit Dy. quod
b ceſſio b actionum inter cõiunctas perſonas valet ſine expreſſione tituli, ꝙ ineſt titulus donationis. ff. q̃ in fau. cre. patrem. ꝓ Dy. Sequitur alia gl. quæ incipit, hoc eſt notabile, q̃ dicit, ꝙ ſi contrarius præſumitur periurus, quod ſtatur primo dicto, quia tunc non habebat vocem cõtradictionis, & teſtis erat in ſuo ſtatu. Itẽ dicit Ber. quod præſumptio validior tollit minus validam, quę ꝑponderat ei. facit ad materiam gl. s̃. de teſta. veniens. & vt eccleſiaſtica benefica. c. vt noſtrũ, de hereti. accuſatus, lib. 6. alia glo. dicit quod ex leuibus coniecturis probatur quis hæreticus, nõ tamen damnatur etiam ex vehementi ſuſpicione. ſ. iuris, ſicut hic. Vltima gl. dicit, ꝙ nõ eſt committẽdus quis ſuo iurõ ſimplici, ſi in eo non appareãt indicia legalitaris & veritatis, ſed dẽt iurõ valari pœnali ſtipulatione. ff. qui ſatiſ. cogã. l. j. & 2. §. fi. ff. de iud. l. 2.
14 §. ſed ſi dubiteẽ. † Vltimo nota hic de dictione, ꝑter, q̃ ponit ampliatiue. qñ ponit ĩter media. ſic ff. de pig. act. l. j. ſed ſi ponit inter regulã, & exceptionẽ, ponit reſtrictiue, & cũ hoc aliqñ declarat qualitatem regulę. ff. de pe. lega. l. nam quod liquide. §. ſi is, cui penus. ff. de vino, & oleo lega. l. fi. §. cui dulcia, quod bene no.

ADDITIONES.

a Reſpondeo Vide de hoc per do. Bal. conſi. 24. volum. 2.

b Vin. God. Ceſſio. Adde ꝙ omnis obligatio tollitur ceſſione Goz. conſ. 48. nu. 8. ceſſio autem ſimulata non valet, Goz. conſi. 3. nu. 7. & quando dicatur ualere ibid. nu 24. & quando noceat ceſſionario tranſactio, ſeu pactum cedentis, ibi. num. 8.

SVMMARIVM.

1 *Continens qui fuit in iuuentute, idem in ſenectute eſſe præſumitur.*
2 *Bonus tempore longo qui fuit præſertim in feruore iuuentutis, ſemper præſumitur bonis.*
Virtute præditus præſumitur quis ex dignitate, & a papa decoratus.
Epiſcoporum honorem & famam papa defendere tenetur.
Delictum, vel maleficium non præſumitur.
Salutis nemo ſuæ immemor præſumitur.
3 *Denunciatio criminum per procuratorem fieri poteſt & proſequi.*
Regibus & principibus non eſt complacendum contra iuſtitiam.
4 *Executori, qui aſſerit ſe feciſſe aliquem recipi, an credatur.*
5 *Epiſcopatus debet conferri idoneo.*
Confirmatus quando quis præſumitur.

Canonicus præſumitur, qui inuenitur inter eos. & quando.
Conſuetudo ſpecialis eccleſiæ derogat literis generalibus prouiſionis.

CAP. XV.

1 **Cum in iuuentute.** † Qui in iuuentute fuit continens, idẽ in ſenectute eſſe ꝑ ſumit̃. h. d. Caſus, Eps Quinq; eccleſiarũ diffamatus erat coram papa, ꝙ iacebat cũ nepte. & Rex Vngariç denunciauit hoc papę ꝑ ſuos legatos, petens, ꝙ papa tantũ facinus remoueret de Vngarica eccleſia. erat aũt papa informatus de iſto epõ, ꝙ in iuuẽtute ſua fuerat ꝓtinẽs, & ideo in ſenectute multo fortius, cũ ſenectus fomitẽ libidinoſi caloris extinguere ꝓſueuerit Itẽ ꝑ epõ ꝑſumitur, quia erat decoratus pallio ſpũali, ꝙ non fit niſi ꝓp ſingulares virtutes. Papa literis non credidit, nec annuit eius volũtati, ſed ꝓmiſit cuidã epõ, vt diligẽter & caute ſe informaret a coepis, vtrũ crederent dictum epm̃ Quinque eccleſiarum fore tanta labe co
2 inquinatum, qui fecerunt optimam relationem pro ipſo, vnde ſine alia ꝓnunciatione remãſit in pace. † No. ꝙ qui lõgo tpe fuit bonus præſertim in feruore iuuentutis, ſemper prẽſumit̃ bonus No. ꝙ ex dignitate præſumitur aliquis virtuoſus. No. ꝙ ad papã pertinet defendere honorem, & famam eporum ſuorũ, & ꝺ reges. Ibi, Decorari, no. præſumi ꝓ his quos papa decorat, ut in epiſtola inter claras, & l. j. C. de prẽpo. laborũ, li. 12. Ibi, Furore libidinis, no. pudendã eſſe libidinem. Ibi propriæ ſalutis. no. gñalem rõnem, quare nemo præſumitur delinquere. ſ. quia nemo ꝑſumitur immemor ſuæ ſalutis, ut l. fi. C. ad. l. Iul. rep. Item qa omne maleficium ꝺ nãm pugnat & maxime inceſtus, ut ſtatim dicet.
3 † Ibi, Detuliſſet, no denũciationem criminum per procuratorẽ fieri, & ꝓſeq poſſe, Inn. nec eſt ſpãle in regibus ſed ius cõe. arg. ꝙ ſindici infirmi teneant denunciare maleficia per procuratorem, ꝙ tene menti. Ibi, inclinare, no. regibus & principibus nõ eſſe complacẽdum de prẽlatis regni ſui ſupplicantibus ꝺ iuſtitiã. Ibi, Crederent, no. formam commiſſionis. Item no. relationibus
4 proborum uirorum eſſe benigne credendum. † Nũquid creditꝰ
a executori? qui aſſerit ſe feciſſe aliquẽ recipi? dicit Arc. ꝙ ſic. 61.
5 di. Catinẽſis. † Sed quæro, qd ſi ſcribit ꝓ ꝓferẽdo epatu, ſi eſt idoneus? Rn̄. ꝙ iſte dẽt ſe ꝓbare idoneum, quia in epo requiritur, ꝙ ſit magnç literaturæ. Et non ob. iſtud c. quia hic ſcribebat ꝓ ſimplici beneficio, Inn. in procẽ. decre. Bal. vide ꝙ no. Arch. in c. principali. 62. di. Dicit Inn. ꝙ ꝓ confirmato prẽſumitur in tm̃, ꝙ non hẽt ꝓbare de electione, ut no. in c. nobis. s̃. de elec. ꝓ Inn. ſi papa mandat prouideri vni canonico, de quo prouiſori uidebit̃, ſatis eſt ꝙ ille inueniatur inter canonicos, ut præſumatur canonicus, vt no. per Arch. in c. ꝺ morem. 100. diſ. Per literas etiã generales non poteſt prouideri contra conſuetudinem eccleſiæ. qa ſpecialis conſuetudo eccleſiæ poteſt inualidare literas impetratas, ita dicit Arch. in c. j. 61. di. quod bene no.

DDITIO.

a Vinc. God. Executori. Adde, ꝙ executor poteſt recipere informationes extraiudiciales, Rui. conſi. 68. nu. 2 lib. j.

SVMMARIVM.

Idoneum ſe probare quis non tenetur cum pro eo ſcribitur, ſi fuerit idoneus, in prin. vide & nu. 1. & 3. & 12.
Diuitiæ, vel paupertas probandæ ſunt ab eo, qui inde actionem, uel exceptionem vult conſequi.
1 *Clauſula, ſi perſona fuerit idonea an tacitè intelligatur.*
2 *Executor, in quo ſiue cui reſidet iuriſdictio, poteſt cognoſcere & pronunciare: ille autem in quo non reſidet iuriſdictio, non poteſt citare.*
Iuriſdictio voluntaria redigitur in contentioſam per oppoſitionem.
Conditionem an faciat clauſula, ſi idoneus fuerit, & an ſuſpendat actum. §. ſed tunc quæro & nu. 7. vide nu. 10. 11. 15. & 16.
3 *Prouiſio, ſi non eſt idoneus an valeat.*
Arbitrium valet, licet iniquum,
Idonea facultatibus eccleſia præſumitur.
4 *Clericus an quis præſumatur.*
5 *Qualitates an preſumantur. & nu. 11. & 12.*
Præſumuntur naturalia, ſecus accidentalia.
6 *Qualitates intrinſecę quæ dicantur, & nu. 11. & 12.*
7 *Clauſula. ſi eſt legum Doctor, ſi apponatur in litera, quid faciat.*
8 *Executores gratiarum conditionalium, an poſſint procedere parte nõ citata.*
9 *Commiſſarius papę an poſſit conferre beneficium nemine citato.*
10 *Conditio tacita an faciat conditionem, & nu. 11.*
Conditio omnis tempore, vel natura debet diſpoſitum præcedere.
11 *Clauſula non omnis ſonat in conditionem, nec omnis conditio in cauſę cognitionem iudicialem.*
Negatiua an & per quem probanda, & nu. 12. 13. 14.
12 *Statutum ſi fit, ne aliquis aſſumatur ad officium tale niſi habeat 100. in bonis quid iuris ſi alicui aſſumendo opponatur quod non eſt ſoluendo.*
13 *Dicenti ſe ſcripſiſſe incumbit probatio.*
14 *Negatiua hęc, quod non animo occidẽdi quis percuſſerit. qualiter probetur.*
15 *Clauſula iſta, ſi perſona ſit idonea, an faciat conditionem.*
Conditiones quæ in preſens quę in preteritũ & quę in futurum cõferantur.
16 *Poteſtas data executori quid iuris, ſi refertur ad modum, vel facto nullo modo ſubintellectum de iure communi.*

BIU Cujas

17 *Poteſtas data executori, quando eſt conditionalis, an teneat prouiſio executoris.*
Faciendum quod eſt omni cum prouidentia, facto ſolo non eſt agendum.
18 *Cauſæ cognitio an debeat fieri iudicialiter, an vero tanquam per ſimplicem bonum virum adhibita informatione iuridica etiam domeſtica.*
19 *Poteſtas momentaria, ſi eſt non conditionalis, utrum ea non verificata nihilominus teneat prouiſio poſtea facta.*
20 *Clauſula, ſi concorditer a capitulo fuerit receptus. ſi apponatur in reſcripto, an vno diſcordante dicatur receptus in concordia.*
Vnus de capitulo, ſi habet cauſam poteſt uniuerſos impedire, & recedentibus ceteris peragere ſolus quod incumbat.
21 *Reſcriptum an ſit validum, ſi ſcribatur pro bigamo, quod recipiatur in monachum.*
Pro poſſeſſore beneficii vtrum præſumatur.
Apoſtatæ impetratio nulla, & quis dicatur apoſtata.
Clauſula ſi eſt, ſi ad tuam pertinet collationem, & ſpectat ad electionem, quid iuris.
Clauſula ſupplentes, quid operetur & illa nulli de alii de iure debita.
Diſponere, quid ſignificet in literis collatoris beneficii.
22 *Verbum prouideas, quid ſonet.*
23 *Clauſula conſuetudinis quid ſonet.*

CAP. XVI.

Dudum. Is, pro quo ſcribatur clauſula, ſi idoneus fuerit, ſe non tenetur probare idoneum, cū idoneus ꝓſumatur h. d. Et primo ponit partium querelam, ſecundo dat iudicem, ſecunda ibi, cām vobis. Caſus. Quidam C. ſcolaris literatus impetrauit a papa literas ad Archi. Mediolan. ut cogeret pbr̄m ſāncti Victoris recipere dictum ſcholarem in dicta eccleſia ſancti Victoris in clericum & in fratrē. presbyter memoratus duo allegabat in ꝙrium ſ. eccleſiæ paupertatem, quæ non ſufficiebat duob. clericis. Itē allegabat, ꝙ dictus ſcholaris non debebat recipi, niſi ꝓbaret ſe idoneū, ꝙa in literis erat clauſula, ſi ꝑſona fuerit idonea, papa dicit, ꝙ neceſſitas probandi ſe idoneū nō incumbit eidem, quia prima facie præſumitur idoneus, niſi ꝙriū ꝓbetur. ibi, & in fratrem. per hoc apparebat, ꝙ eccleſia erat collegiata, quæ ternario numero eſt cōtenta, glo. i. quærit, an exceptio iſta de inſufficientia eccleſiæ ſit rationabilis. ſecundo quærit, cui incūbat probatio. dic, ꝙ cū per iſtam exceptionē ſtatus eccleſiæ mutat in numero clericorū, incūbit ꝓbatio opponenti, licet exceptio ſit negatiua. glo. Acc. dicit, ꝙ ille, ꝙ vult cōſequi actionē, uel exceptionem ex eo, ꝙ aliqs ſit diues, vel pauper, debet illud ꝓbare, ut ſingulariter no. ff. q ſatiſ. cog. l. ſi vero. §. q pro rei qualitate. ſed iſte presbyter uolebat ex hoc conſequi exceptionē, qa intentio ſcholaris erat fundata per literas, ergo ipſe debet proba
1 re † Secunda gl. q̄rit, vtrum caluſula, ſi perſona fuerit idonea, tacite intelligat? reſpōdet, ꝙ ſic, qa papa non creditur velle ꝓuidere indignis in prætudicium eccleſiarū. ff. de leg. 2. Lucius Titius Damā. ver. niſi odio, ſi nō comprehenduntur in gratijs gñalibus, vt ff. de man. teſt. l. teſtamento centurio, at. ff. de vul. ſubſt. l. ex fa-
2 cto. † Eſt autem duplex executor: quidam, in quo, ſiue cui reſidet iuriſdicto, & iſte poteſt cognoſcere, & pronunciare. ff. de cōfir. tut. l. tutores a patruo. quidam in quo non reſidet iuriſdictio, & iſta non pōt citare. Vnde non poteſt inducere litis pēdentiam, intimare tñ poteſt. Itē voluntaria iuriſdictio redigi poteſt in cō tēnioſam per comparitionem oppoſitorū, & appellari. C. de bo. poſ. ſm ta. l. j. Sed tūc quero, an iſta clauſula facit conditionē? rñ. ſicut tacita non facit, ita nec expreſſa, quia non apponitur ad cō ditionem, ſed ad iuſtitiam, & qa exprimitur eodem modo, quo ineſt, an conditio ſuſ, endat actum aut eſt monitio, & non ſuſpē dit, ut ff. de tutelis, muto. §. ſub cōditione, argum. C. quomodo & quando iud. l. j. aut eſt conditio, & tunc aut expreſſa, & facit ꝙditionem. ff. de verb. ſign. l. cedere diē. aut tacita intellecta ab homine. & idem, ut no. ff. de pac. l. item qa. aut eſt intellecta per l. & tunc aut ſubintelligitur ad excipien. & non facit conditionē, ſed modum. ff. loc. l. quęro, §. inter locatorē. ff de ar. l. ita demū. & j. ti. j. c. 3. aut ad agendum, & tunc aut ſubintelligitur ad originē, & facit condi. aut ad executionem obligationis iam natæ, & tūc nō facit cōditionem, ſed limitationem, ut d. l. ita demum. aut eſt dubium ad quid referatur, & tunc aut concernit ſubſtantialia, ſine quibus eſſe nō poteſt obligatio, & videtur appoſita obligationi, aut accidentalia, & exactioni. & no. ſubtilia & vtilia verba in omni materia, & vide qđ no. ff. de cōdi. & demon. in rub. & ſcias, ꝙ tacita conditio eſt omnis conditio, quæ ſuppletur a lege, & habes ſimile in tacita ſubſtitutione. ff. de vul. ſub. l. iam hoc iure, & facit. j. ti. j. veniens, &c. Quintauallis. adde quod dixi in c. cū Ioā.
3 heremi. † Quæro, nūquid valeat prouiſio, ſi nō eſt idoneus? & vī ꝙ non, ꝓp vitiū ſubreptionis. Inn, dicere vī ꝙrium, quia nō facit condi. vnde valet prouiſio & dēt executioni mādari, niſi appelle tur ſm Inn. ꝓ alia parte facit, quia eſt contra formā mandati, ſi prouidet nō idoneo, So. ſi dubitetur, an ſit idoneus, valet ratione dubij; ſecus, ſi notorie ſit indignus, quia in notorio pō eſt cognoſcere, ſed cognitū eſſe ſimile, qa qñ compromittitur in arbitrato rē. intelligit clauſula, ſi æque arbitrabitur, & tñ ſi inique arbitratur, valet arbitriū, licet poſſit peti, ꝙ reducat ad arbitrium boni viri. ff. pro ſoc. l. vnde ſi Neruę, ex tali tñ arbitrio nō poſſet pœna efficaciter peti, ut ff. de ope. lib. l. ſi libertus. Ita ex ꝑdictis hēs duas cōcluſiones. primā, ꝙ perſona pręſumitur idonea facultatibus.
4 Sed quæro, nunquid † ꝓſumatur quis clericus? Rñ. nō, ut ſ. de re ſcri. c. cū adeo. quia eſſe clericū non ineſt a natura, ſicut nec eſſe cerdonem uel pelliparīū, vel eſſe in ſcīa expertum, quia nā non facit artē, ſed diſpōit ad artem. ff. de le. 3. l. Stichus. & l. ſeruis lega.
5 §. ornatricibus. ſ. eo. ex ſtudijs. † Quæro, vtrū qualitates ꝑſumantur? rñ. ſic, ſi nāliter, alias non præſumuntur, ſicut nec extinſecæ, hoc no. Io. Mo. in c. ſi forte, de ele. li. 6. in magna gl. & Acc. ff. de ꝓba. l. 2. & no. nālia præſumi, ſed accidentalia non præſumi. & maxime ea, q̄ ſunt difficilia, ut eminens ſcīa, ut no. in proœmio hu-
6 ius voluminis Decre. † Quæro, q̄ qualitates dicant intrinſecę? rñ. vel quia innatæ, ut ſenſus, & diſcretio. C. de codi. nec codicillos. & iſtę dici poſſunt qualitates radicales, vel qa ꝓ accidēs intrinſecatæ in anima, & iſtę dici poſſunt qualitates intrinſecatæ, ut ſciētię & virtutes earū, ſemina nālia ſunt plantę q̄ cultu, & ſoliditate ſeminis coaleſcunt, Cicerone, & Seneca teſtibus. extrinſecæ qualitates, vel iuris accidētalia, q̄ poſſunt dici aduēritia, ſiue originē earū inſpicias, ſiue ꝑeminentiā ipſarū, ſunt q̄ nobis nō inhærent, ut ea, q̄ de facili corrūpunt, puta diuitiæ, dignitates, clientelę, q̄ abſque animi virtute eſſe poſſunt. Itē liberi. ff. de exc. tu. l. 2. cū ſi. Sane q̄dā bona ſunt in aīa, vt intelligere, q̄dā in corpore, vt ſanū eſſe, q̄dā exteriora. quib. fruimur, vt diuitiæ, q̄dā ꝙb. delectamur, ut liberi, & amici. bona aīæ quædā ſunt bona ſpeciei humanæ vt eſt rationabile, & hoc ꝑſumit: quædā ſunt bona indiuidui, ut eſſe magiſtrū in theologia, & hoc non ꝑſumit, bona corporis alia ſūt ex cōplexione nāli, ut ſanitas, & hoc præſumitur alia ex elegātia formæ indiuidualis, ut pulchritudo, & hoc non ꝑſumit neq; pro neq; ꝑ. orbatus tñ. i. corpore vitiatus nemo præſumit, quia eſt ſe-
7 re ꝑ naturalē curſum. † Modo venio ad glo. Inn. proſequētis de alijs clauſulis, quæ apponūtur in literis. Pone, ꝙ in litera ponitur clauſula, ſi eſt legū Doc. rñ iſta facit conditionē, de cuius exiſtentia dēt liquere, aſs prouiſio eēt ipſo iure nulla. ff. de ver. ob. l. hoc iure. ff. de cond & dem. l. cū ſeruus, & l. hoc aūt. §. j. ff. q. ex cau. in
8 poſ. ea. † Quæro, de iſtis executoribus [a] gratiarū ꝓditionaliū, vtrū
a poſſunt procedere parte non citata? Innocen. finaliter vī. tenere, ꝙ ſic, qui non habēt de neceſſitate ꝓcedere tanq̄ iudices, ſed tā q̄ boni viri, niſi forma mandati aliud ſapiat. puta indaginē iudicialē, ꝓbabiliter vī poſſe dici, ſed nō eſt uerū. ꝙ tanq̄ vir bonus ꝓcedere nō pōt niſi parte citata, vel ꝑſente. ff. de ædil. edi. l. ꝙ ſi nolit. §. ſi qd ita. ff. de ver. ob. l. ſi qs arbitratu. per Bar. in ꝙriū facit ꝙ no. ff. de bo. poſ. l. 2. §. ſi cā cognita. cōceſſio ēt, ꝙ opi. Bar. in arbitratore eſſet uera, qñ cōpromittit de re litigioſa, tñ ſecus eēt ubi ꝓmitteret de perfectione alicuius ꝙctus. Præterea collatio bñficiorū dēt fieri ſine expectatione diuturna, ergo non eſt neceſſarium iudiciū fori, quod hēt differre tā prouiſionē perſonę, q̄ utilitatē eccleſiæ, qđ non eſt de intētione papę, ar. in proœmio C. ſiue. n. agatur de rōne intenſiua, ſiue extenſiua, ſp ad eā recurrēdū eſt, qa eſt annexa cāæ efficiēti. ff. de pac. l. tale pactū. ff. fi. ubi gl. optima. In hac mā conſuetudo ſeruat opi. Inn. & minime ſūt mutanda quæ interpretationē certā ſp habuerūt. & rō patet. Nā cōmiſſari[b] papę fungit uice papæ, ſed papa de ſuo pōt facere gratiā, cui vult, ēt nemine citato. † Itē ordinarius pōt ꝓferre nemine
9 citato, c. licet, de pbē. li. 6. ergo & cōmiſſarius papæ qui maior eſt quolibet citrà papā. ff. de mi. l. minor autē magiſtratus. tñ nō citato poſſeſſore non dat poſſeſſionē corporalē. C. vnde vi. meminerint, C. ſi p vim vel alio mō. l. fi. & d. c. licet. tñ ēt in hoc nō hēt neceſſe ſequi viā ſcriptā iudiciorū, ſed ſummariā, nec eſt opus, ꝙ ferat ſnīam, tñ ſi faciat ĩuſtitiā, ſi qdē ꝑ formā mādati, ipſo iure nō valet, ſi ēt ꝑ ius opponentis, appellabīt ſm Inn. de hoc no.
10 ī c. j. de of. dele. ī Cle. & facit. C. ſi ꝑ ius, vel uti. pu. l. & ſi nō. † Quęro, vtrū ꝙdō tacita faciat ꝓditionē. rñ. aut ineſt. de neceſſitate, & non facit ꝓditionē. ff. de le. j. l. hæc verba aut nō ineſt de neceſſitate, & tūc aut exprimit eo mō, quo ineſt, & nō facit ꝓprie ꝓditionē. C. de fideiuſ. l. nō recte. aut exprimit eo mō, quo nō ineſt, & tunc nō facit cōd. uf ff. de hæ. inſt. l. iā dubitari, & ff. de le. j. ſi ita legatū. §. illi ſi volet, & no. ꝑ Pe. ff. de ado. arrogator. & ꝑ Cy. ī l. 3. C. ſi pen. ap. mors interue. & no. ꝙ in nro c. papa ſcripſit Archi. tā-
11 q̄ arctatori, nō tanq̄ finali executori, & nō non pōt conferre, quia non hēt mandatū ad hoc, & oīs prās prius dēt naſci, q̄ excitetur ad actū ſuū. Itē oīs cōditio tpe, vel nā dēt pcedere anteq̄ diſpoſi tū efficaciter ꝓducat in eſſe, ut no. Io. Mo. in c. ſtatutū, de reſcr. li. 6. in gl. magna. Ex his † apparet, ꝙ nō oīs clauſula ſonat in cōditionē, nec oīs cōditio in cāæ cognitionem iudicialē, tñ ſemper
b regrit ſuū eſſe, ar. ff. ad Car. l. 4. §. puberi, De illa clauſula, ſi tibi ꝓſtiterit, dic ꝙ ſonat iuriſdictione, ſi profert, aut factū ab eo, qa pr-

dare

ADDITIONES.

a Vinc. God. Executoribus. Adde ꝙ executores, licet habeāt plenā & liberā facultatē alienādi, tamē tenētur requirere hæredem. Rui. conſi. 84. nu. 13. lib. 2.

b Tibi. Vide de iſta clauſula allegat ꝑ do. Feli. in c. ſi tibi cōſtiterit. inf. de accu.

dare iurisdictionem, alias sonat quãdam informationem domesticam ut no.C.de his,quib.vt indig.l.si ideo. ibi gl.singul.parua glo.est & notabilis,quando & per quem habeat probare negatiuã,si stare volueris,sic distingue. Alia est qualitas intrinseca.alia extrinseca.item intrinseca qualitas,alia naturalis, alia accidentalis,si igitur negatur qualitas naturalis intrinseca, vt quia negaꝫ, quod a natura ineſt, & cũ qua homo nascitur, vt si dicatur, talis non est sensatus,qui hanc opponit,eam probare debet,probãdo saffirmatiuam,ex qua illa de necessitate sequatur. s.q̃ est furios⁹ vel mente,captus.C.de cod.nec codicillos, ĩ.de suc.ab intest.cũ dilectus,si autem negatur qualitas accidentialis. s.cũ qua homo non nascitur,nec quæ ineſt a natura. vt esse bonum medicũ,uel bonum legistam, hic subdistinguitur, aut tm̃ ꝓpter huius qualitatem petit aliquis admitti ad aliquod obtinendũ puta salariũ ciuitatis;& tunc non is,qui negat huius qualitatem,sed qui petit admitti,debet probare sibi ineſse huius qualitatem,&ꝓbabit eã, subijciendo se examini.C.de profe.l.magistros, & l. reddaꝫ.C.de aduo diuer.iudi.l.nemini,aut propter huius qualitatem patiꝫ aliquis remoueri ab obtẽro,& tunc qui negat,ꝓbare debet negatiuã.C.de ꝓfes.l.2. Ratio eius est,qa q̃ adeptus est aliquẽ honorẽ statim p̃sumit, q̃ sufficienter examinatus & idoneus inuentus illum obtinuit.23.distin.eps. ff. de exc.tu. l. sed & reprobari. s̃.de æta.& qual.accepimus de p̃sumptioni.c.cũ in iuuentute. Si vero negaꝫ qualitas extrinseca, qualis est ista esse pauperẽ.vel diuitẽ esse soluen.hæc finaliter distingue, aut aliqs petit se admitti ad obtinẽdũ aliqd,& ille idẽ ꝓbare dẽt sibi ineſse qualitatẽ nõ is q̃
12 negat,verbi gratia† statutũ est,ne aliqs assumatur ad officiũ tale, nisi habeat, 100. in bonis,si ergo alicui assumẽdo opponaꝫ,q̃ nõ est soluendo, ipse ꝓbare dẽt se esse soluẽdo,ff. de priuil.credit.l. creditorẽ. aut aliquis vult excusari ab onere, vt a tutela, & tunc idẽ,q̃ h.d.,ꝓbare dẽt, Inst. de exc.tuto.§. sed ẽt ꝓp paupertatẽ.his obstat q̃ dr̃, q̃liber p̃sumiꝫ bonus & idoneus, nisi ꝓbet ꝯrium. s̃. de rescri. c. 1.& hic. So.illa vendicat sibi locũ in moribus,& ĩ his, quæ insunt a natura,& veniunt a natura. Cæterũ si dubitetur, an beneficium sit creatum ante datam,uel post datam,etiam si agatur de obtinendo,præsumitur pro impetrante, quia hæc est notabilis præsumptio,ut actus valeat,& non pereat vt no.in c.vlt.de resc.in cle.Item si dubitetur,an aljquid sit factum tẽpore libertatis,vel seruitutis,incumbit probatio agẽti,vt no.ff.de ne.ge.eum actũ.Item ei,qui vult redarguere aliquem de cõmisso ĩcumbit
13 probatio,ut C.de peti.hær.si post motam.† Item ei,q̃ dicit se prę scripsisse.incumbit probatio, quia tendit ad excludendũ quem ab obtento.i.a iure in esse.& sic non est necesse,q̃ agens ꝓbet tẽpus,sed excipiẽs debet probare.tex habuisti pluſquam notabilẽ ff.de prob.l.in exceptione. s̃. de fide instrumen.cũ Ioannes heremita.Dictum est,quando allegatur negatiua simpliciter, sed qd si non simpliciter,sed cum adiuncto? respondeo,istud adiunctũ, vel est extrinsecum,vt periurium,& tunc aut consistit jn iure allegan.& præsumitur.C.de transa.si quis maior, aut in iure tertij, & tunc allegans non probat periuriũ ex solo temporis cursu,ut no.Inn.de accus.super his,inquisitor autem quia est minister le, reip.& eius cui⁹ interest,bene probat periurium ex temporis lapsu,ut no.elegãter Bar.ff.de uer.obl.in illa stipu.si calendis, & l.
14 hoc iure.† Qualiter ꝓbetur hęc negatiua[a],q̃ non animo occidẽ
a di quis percusserit? dicunt quidã,q̃ per iuramentum coadiuuantibus circũstãtijs.C.de sica.l.1.50.dist.eũ.per Arch.vbi uideas,qui opponit defectum,debet probare.fallit in exceptione proposita negatiue 70.dist.ꝑsbyter,ꝑ Arch.& quia gl.quæ est in præal.c.1. de offi.dele.in clem.intẽdit summarie id,q̃ Inn.intendit hic no-
15 minare.pro clariori intellectu forma quasdã quęstiones.† Et primo quęro, nũquid ista clausula, si persona sit idonea, faciat ꝯd, & uidetur q̃ sic,quia dictio,si,facit conditionẽ expressam,ut no. ff.de cond.& demon.in rubrica,ubi est gl.solẽnis. Præterea ꝯditionũ quædam in præteritum, quædam in præsens, quædam in futurum conferuntur.ff.si cer.pet.l.omnia,& l. itaque in hoc tm̃ differunt,qa conditio de p̃terito,vel præsenti nõ suspendit actũ, ad quẽ tendit : sed sola conditio de futuro suspendit.i.inducit q̃dã pendentiam in existentia actus,quæ pendentia appellatur in iure potestas cond.sed condi.de p̃terito,vel de præsenti non habet differre,qa natura præsentis est significare per modum præsentis,& non futuri,ut ff.de iniust.test.l.cum in secundo. contrarium dicit Inno. q̃ ista verba non faciunt ꝯdi. licet enim oratio de natura sermonis videatur sonare ꝯdi. tamen iuris ratio sonat simplicem instructionem.porro ĩtellectus Inn.& Host.summarius,est iste,q̃ aut potestas data executori refertur ad modũ, vel ad factum formaliter subintellectum de iure cõi,& tunc nõ facit conditionem,quia non intẽdit Papa aliter disponere,q̃ ius disponat,ut l. muto.§.i.ff.de tutel.Nam q̃ est secus a iure communi,videtur ei contrariũ,q̃ minime est de intentione custodis, &
16 patris legum.C.de inoffi.testa.l.si quando,in prin.† Secundo q̃ro,quid si potestas data executori refertur ad modũ, uel factum nullo modo subintellectum de iure cõmuni? dicit Inno. & Hosti⁹.q̃ potestas illa est ꝯditionalis, nõ monitoria,vt si dicaꝫ, prouideas Petro,si sit Doctor Decretorum. Nam hæc ꝯditio est Papalis,non legalis,& obtinet vim substãtialis formæ, ficut si diceret, si natus sit ex patre milite. ff.de cond.& demon. Lucius, vel si fecit passagiũ vltra marinũ,qa hæ conditiones non sunt tacitæ, & ideo debẽt formaliter verificari ad l'teram,prout iacet. ff.de condi.& demõ.l.Mæuius,& l.qui hæredi. tunc enim locũ habet,q̃ in conditionibus sufficit æquipollẽs, ut ff.ad Treb.mulier,quãdo testator considerauit effectũ,& non modum implẽderauit modum,id est formam implendi oportet formę pareri, quia opponens conditionem vult eã præexistere,ut no.in l.2. C.
17 de ꝯd.incer.† Tertio quęro,vtrum,quando potestas data executori est conditionalis,teneat prouisio executoris,puta si est de tali vico oriundus,non verificata prius conditione? respondeo,nõ, secundum Inno.& Host.est ratio,quia non sufficit facto fieri id, q̃ est fiendum cum omni prouidẽtia,ut no.ff.de reg.iu.l.in totũ omnia,& ff.de condi.& demon.l.2.oportet ergo pręcognitũ eẽ antequam procedatur ad actum collatum. Nã hoc tacite vide-
18 tur ineſse de mente Papæ, q̃ ꝓcedatur causa cognita.† Quarto quęritur,an ista causæ cognitio debeat fieri iudicialiter,an vero tanq̃ ꝑ simplicem bonum virum adhibita informatione iuridica etiam domestica? Respondeo,si quidem nõ incępit procedere ut iudex, sed ad instar,ut ita dixerim,cuiusdã arbitratoris,non est necesse,q̃ aliquis citetur,nisi quãdo procederet ad remouẽ. quẽa possessione:in hoc enim differt executor a iudice, qa non habet citare,in c.licet episcopus,de pręben.li.6.Si autẽ incipit cognoscere tanquam iudex, tũc cum semel sit cœptum iudicium debet iudicialiter terminare.ff.de iud.l.de qua re. forte dici põt, q̃ omissa via iudicij posset transire ad aliam viam, argum.supra, de causa possess pastoralis.potius enim videtur citasse ad cautelã, quam ut præcludat sibi viam potestatis,arg.in l.3.ff.de mil.testa.
19 † Quinto quæritur,pone q̃ potestas est momentaria non cõditionalis,vtrum ea nõ verificata nihilominus teneat prouisio postea facta? respon.sic,dummodo clausula sit in se vera,vt in clausula,si est idoneus,& vere est idoneus,fm Inno.Sexto q̃ro, qd si huic clausulæ est adiecta conditio,si constiterit? respõdeo, nõ tenet prouisio,nisi sit prius verificata cõditio,& est ratio, quia ista sunt verba futuri temporis,& sapiunt causæ cognitionẽ.ergo debet prius liquere,q̃ prouidere,secundũ Inno.ff.de acq.hęre.l. eũ qui duobus,§.filius.nec tm̃ erit necesse,q̃ constet per figurã iudicij,sed per simplicẽ examinationem personæ,fm Inno.de elect.
20 si forte,li.6.† Sed si apponitur in rescripto clausula, si ꝯcorditer a capitulo fuerit receptus,an uno discordante dicaꝫ receptus in ꝯcordia? Respondeo,sic.secus si diceret,canonici fuerunt in cõcordia,quia refertur ad personas,non ad capitulum, q̃ ꝑsistit in maiori parte.ita debet intelligi,quod no.Archid.77.dist.dilectionis.nisi ille vnus haberet iustã cãm discrepãdi, qa vnus solus cũ iustitia p̃t ĩpedire vniuersos.60.dist.episcopũ. p Archid. & si oẽs recedũt in vltimo momento termini,uno solo excepto, ille sol⁹
21 totũ p̃t.65.dist.si forte, ꝑ Archid. † Si scribitur pro bigamo, [b] q̃
b recipiaꝫ in monachũ,valet rescriptũ : qa bigamus p̃t esse monachus.82.dist.quisquis,ꝑ Arch.si Papa mãdat ꝓuideri vni, q̃ sit in sacerdotio,& qdã in cunabulis factus est sacerdos,dicit Arch.eẽ sacerdotẽ habitu.i.essentialiter,licet nõ effectu.77.dist.subdiaconus.ꝑ Arch.Vtrũ p̃sumaꝫ ꝓ possessore,q̃ habeat titulũ. 100.dist.ꝯ mortẽ,ꝑ Arch.dic p̃sumi,si se defendat.secus, si agat,& hoc qñ duo litigant de beneficio,sed si ex officio episcopus inquirat,dẽt hẽre titulũ,sicut fisco debet edi instrumentum. 100.dist.contra mortem,per Arch.Si apostata impetrauit,nõ ualet impetratio, qa est indignus contrariatiue & priuatiue.facit q̃ no.Archid.j.q. j.si quis.Apostata est profugus è religione,q̃ nõ est in obediẽtia. 72.dist.c.i.per Arch.quid de clausula,ad tuam pertineat collationem spectante,& spectat ad eũ ex iure eligendi deuoluto? certe nõ pertinet ad collationẽ,sed ad elec.de supplen.neg.præla.c,dilecto.in nouella.Quid operetur clausula,supplentes,&c. respondeo,in eo,q̃ nemini nocet.66.dist.Cænomanensem, ꝑ Archid. Quid operẽtur il a verba,nulla alij de iure debita.75.dist. ordinationes.ista verba requirũt,q̃ beneficium sit apertum collatori.c. j.qui successores teneãtur. Quid sonat uerbũ, disponas. 70. dist.
22 sanctorum.† Quid sonat verbum,prouideas? Respon.sonat ꝓuidentiam nõ solum impetrantis,sed ecclesiæ impetrarę.ff.de do.
23 præle. Theopompus. Quid† sonet clausula consuetudinis.respõdeo,de elect.c.Cumana,& in eadẽ sanctæ consuetudinis,præscribitur minori spatio quod frequẽtius vsitatum est,& ideo est arbitrarium,argumen.ff.de lega,3.l.concubina.§.vxori,per Accur.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Negatiua.Adde quomodo recte probetur negatiua. Rui. ꝯsil. 63. nu 6.li.4.& quomodo probetur quem non esse idoneum. Rui consil. 49. nu.3. lib.quinto.

b Vinc.God.Bigamo Adde q̃ bigamus potest promoueri ad suos ordines ex dispensatione Papę.tenet Rota decis. 453.Dec.cõs.445.vbi dicit q̃ dispensat de absoluta & inordinata potestate,quia Papa est maior Apostolo.

De

BIU Cujas

De iureiurando. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio rubricæ, ſiue tituli.*
2 *Iuramenti genera multa, & quæ.*

a DIctum eſt ſ. a de prob.† ſed quia in defectum probatio
1 nũ recurritur ad iur̃m, ut ĩ.e.c.fi. ideo poſt reme
dium probationum tractat de remedio iuriſiurandi. vel ſic, quia
iur̃m p̃ſumitur verum, iõ poſt tractatum de p̃ſumptio. tractat de
2 iuris. hr̃ materia 33. cã, per totum. 15. q. 6. per totum. & dic, † ꝙ iu
ramentum aliud eſt deciſiuum, cuius tres ſunt ſpecies. ff. e. l. j. a-
liud ſolidatiuum ↄ̃ctus, vt in auth. ſacr̃a puberum. vel diſtractus,
in quo plerũque decipiuntur adoleſcentes, quia faciunt refuta-
tionem tutoribus quondam ſuis cum iuramento, ut no. in l. qd
ergo. in prin. ff. de ↄ̃. iudi. tute. ubi eſt gl. unica in iu. tñ ſi cõſtaret
de dolo, teneretur tutor crimine ſtellionatus. aliud iur̃m eſt enũ
ciatiuum, quod non interponiter animo obligandi, ar. ff. de ędil.
edi. l. ſciendum. §. dictum. adde quod no. ff. de infa. l. Lucius. quã
gl. bene no. quæ eſt ibi in l. Lucius. quia multum eſt ſing.

ADDITIO.

a Supra. Vide omnino circa hanc rubr. ea omnia, quæ ſcribit hic eleganter d. Ant. Corſe. in ſua ſolenni reperi. quam fecit de iſta rub.

SVMMARIVM.

1 *Creditor tenetur remittere iuramentum ſibi præſtitum de ſoluendis vſuris, & ſi non remittit, ipſe epiſcopus poteſt remittere, vel eius vicarius.*
2 *Debitor an poſſit compelli ſoluere, & poſtea poßit repetere.*
Remißio debiti ex cauſa vſurarum quando facienda, & ſummariè cognoſcenda.
3 *Iuramentum an poſſit remitti ab homine.*
4 *Iuramentum, quod a fœneratore gratia fœnoris fit, an ipſo iure teneat.*
5 *Iudex ſi relaxat iuramentum, an illud tollat.*
Abſolutio ad cautelam fit ad litem præparandam, non decidendam.
Auctoritate canonis quod fit, Deus ipſe facere videtur.
6 *Vitium ſi eſt expreßum in contractu, quia dixi iuro tantum ſoluere nomine vſurarum, an ſit neceſſaria abſolutio.*
7 *Relaxatio iuramenti, an poßit peti per procuratorem.*
Defenſor interuenire pro præſente poteſt, ſicut & pro abſente.
8 *Condictione certi, an poſſit agi pro vſuris tacitis.*
9 *Debitor, qui non ſoluit vſuras, ſicut iurauit, an ſit infamis.*
Debitor an teneatur id ſoluere quod non negat, & de reliquo diſputetur.
Abſolutioni conditio an poßit apponi.
10 *Reſciſsio contractus an poſſit peti, niſi præcedat abſolutio a iuramento.*
Iuramentum an, & quando tranſeat ad hæredem.
11 *Ciuitas, quid iuris ſi accepit mutuum, & ſyndicus iurauit.*
12 *Soluens vſuras, ſi velit eas repetere, an indigeat abſolutione iuramenti.*
13 *Vſurarius, contra quem oblatus erat libellus in curia epiſcopi, ubi erat conſtitutio, vt non audiretur libellans, niſi faceret depoſitum, & fuit pronunciatus vſurarius, & inſtrumentũ eſſe de duplo veræ ſortis, an perdat ſimplum quod erat vere debitum.*
14 *Præſtantia ſi fiat in reddibili, vbi nunquam ſors habetur, ſed datur quidam reditus annuus, puta decem pro centenario, an contrahatur hic vſura, & num. 15.*
Contractus innominati dicuntur habere genus, non autem differentias.
15 *Fiſcus eſt ſubditorum calamitas.*
Summa Raimundi, & Ioannis citatur.

CAPVT PRIMVM.

1 EX adminiſtrationis. †Creditor tene
tur remitter̃ iu
ramentum ſibi præſtitum de ſoluen. uſuris, ſupple,
& ſi non remittit, ipſe epiſcopus poteſt remittere,
2 vel ei⁹ uicari⁹, & hoc patet ĩ antiqua. † Op. ꝙ immo
compellat̃ ſoluere, & poſtea poſſit repetere, ut ĩ. eo. c. debitores.
Sol. ibi non erat petita remiſſio, uel erat petita, ſed non conceſſa,
quia forte non erat ſummatim probatum, ꝙ ↄ̃ctus eſſet uſurari⁹
uel quia creditor erat abſens in remotis partibus, ita ꝙ remitte-
re non poterat, quo caſu non poteſt ep̃s remittere, quia non prę
cedit mora creditoris, & quoties ex mora differtur poteſtas, ceſ
ſante mora, ceſſat executio ptãtis, ut ff. ſi cert. peta. l. lecta. §. ſed ſi
ſortis in hac petitione remiſſionis requiritur ſummaria cogni-
tio, & ſi ↄ̃ petentem remitti eſt aliqua præſumptio, non dẽt con
cedi, arg. ff. ad Carb. l. 3. §. cauſæ. ſed ſi pro eo eſt præſumptio, de-
bet concedi, arg. ff. de exhi. l. theſaurus. & ſi uult ſatiſdare de ſol-
uenda integra quantitate, ſi apparuerit cõtractus purus & uerus
uidetur, ꝙ ſit neceſſaria alia remiſſio, ar. ff. de no. ope. nũc. l. de pu
pillo. §. hẽt aũt, ꝙ. non puto uerum; quia nullo canone hoc caue
tur, & erubeſcimus, cum ſine lege, uel ſine canone loquimur, ut
3 in Auth. de trien. & ſemiſ. §. conſideremus. † Opp. iſtud iur̃m eſt
præſtitum Deo & homini, ergo non poteſt remitti ab hoĩe tm̃
de ſpon. c. præterea. & in Spe. de lega. §. nunc oñdendum. uer. 24.
Sol. Deo eſt præſtitum per reſpectum hominis, & non homini
ꝑ reſpectum Dei. Præterea homo relaxat authoritate canonis.
4 Opp. & ur̃, † ꝙ ipſo iure nõ teneat iuramentum, qa prohibitum
eſt principale, id eſt fœnus, ergo & id, quod eius gratia, fit, ff. de
pac. l. iuriſgen. §. prætor. ff. de leg. j. l. ſi quis inquilinos. §. fi. C. de le
gib. & conſti. l. non dubium. ff. de iu. pat. l. adigere. §. fi. ff. de cond.
inſti. l. quæ ſub ↄdõne. §. vlt. Præterea iſtud iur̃m eſt turpe ex par
te recipientis iuriſiurandi promiſſionem. ergo non eſt ſeruan-
dum, ne ex turpitudine ſua reportet cõmodũ. ff. de pac. l. ſi vnus.
§. pacta, q̃ turpem. Nam dolus futurus creditoris non poteſt ei
remitti eadẽ l. §. illud nulla. ff. de pac. dot. l. ſi conuenit, & l. ↄueni
re. Nã authoritas iuris & canois maior eſt, q̃ authoritas iuramen
ti. Iſtud iur̃m eſt ↄ̃ bonos mores creditoris quia vſurarius eſt in-
famis, vt C. de infam. l. improbum. cum ergo ex perſona actoris
ius metimur, vt l. j. in prin. ff. ſi pars hære. peta. ff. de mili. te. l. mili-
tis codicil. §. veteranus. ff. de ſec. ta. l. qui ex liberis. §. teſtõ. ff. ſi vſu
fru. pe. l. vti frui. §. vtrum. ſi ergo extremum, ꝙ eſt agens, eſt in-
habile & inualidũ, ergo extremum patiens. i. reus non tenet̃. Itẽ
agens tractat de turpi lucro, ergo deterior eſt eius cõdõ, vt ff. de
reg. iu. in eo, ꝙ vel is. & l. nihil intereſt. Sol. ad oĩa iſta ↄ̃ria, & ſiĩa
dicendum eſt, ꝙ ſpãle eſt in ↄ̃ctu vſurarum, quia eſt permiſſum
de iuregen. & quia multos expedit inuenire fœneratores, ſine
quorum ſuffragio ſæpe multi fame perirent, vt no. in l. ſi conue-
nerit. ff. de pig. acti. vbi gl. ſingu. vel dic, ꝙ eſt ſpãle, ut ſubtrahatur
debitoribus calumniandi materia, quia ſemper diceret, iſte ↄ̃ct⁹
eſt vſurarius, & hoc dictat æquitas ſumma, quæ rigorib. argumẽ
torum præfertur. Oppo. quia ille, qui petit relaxari iur̃m, vr̃ fate-
ri ſe obligatum, quia non eſt priuatio ſine habitu, vt ff. de ver. ob.
decem. Sol. negat expreſſe hoc, ergo non fatetur tacite. † Oppo.
5 ſi iudex relaxat iur̃m, ergo tollit illud, item & fateri vr̃ ↄ̃ctum eſ-
ſe vſurarium. reſpon. non tollitur iur̃m, ſed eius retinetur effect⁹
in ſuſpenſo. ff. de do. inter vi. & vxo. l. cum hic ſtatus. §. ſine, & no.
ff. de ver. obl. l. 2. & l. inter ſtipulantem, §. ſacram. & iõ ſi ſñĩa fert̃
poſtea ↄ̃ debitorem, & non ſoluit, eſt periurus. Item iſta abſolu-
tio fit ad aperiendum viam inpuiſitioni veritatis, & iõ non im-
ponit terminum liti, quia fit ad litem p̃paran. non ad deciden. ſi
cut qñ abſolutio fit ad cautelam. Opp. ſi iſtud iur̃m eſt præſtitũ
Deo, cum Ep̃s ſit minor eo, nõ põt relaxare ipſum, nec ſicut mi-
nor põt in integrum reſtituere ↄ̃ authoritatem ſuperioris. ff. de
minori. l. minor aũt magiſtratus. ſol. Ep̃s hoc facit authoritate ca
nonis delegata, vel dic ordinaria, & ſic ipſe Deus facere videtur,
vt C. de ve. iure enucl. l. j. §. oĩa. vbi tex. eleganter dicit, oĩa meri-
to noſtra facimus, quibus noſtram authoritatem impertimur.
6 †Quæro, quid ſi uitium eſt expreſſum in ↄ̃ctu, quia dixi, iuro tan
tum ſoluere nomine uſurarum? reſpon. non credo, ꝙ aliqua ob-
ligatio oriatur propter uitium formæ promiſſionis, nec ꝙ ſit ne
ceſſaria abſolutio, quia notorium non indiget abſolutione: ſec⁹,
ſi non ſit uitium formæ, quia expreſſa nocent, non expreſſa nõ
nocent, ar. C. de pac. do. l. conuenire, cum l. ſe. & in regula iuris,
expreſſa nocent. cuius regulæ nulla ratio eſt, niſi uitium formæ.
7 Sed quæro, nunquid relaxatio iuramenti poſſit peti per procu-
ratorem? rñ. ſic, & ſit remiſſio iur̃i non abſenti & ignoranti, ut ꝓ
bat illa l. no. ff. de iureiur. l. Labeo. Sed ecce creditor petit vſuras
propter iuramentum, & debitor eſt præſens, amicus eius vult p̃-
ſentem defendere, quia debitor non audet propter iuramentũ.
reſpon. defenſorem poſſe interuenire pro præſente, ſicuti pro ab
ſente. ſ. ſatiſdãdo idoneè, tex. eſt ſing. ff. de iureiur. l. fi. §. fi. uer. ſed
8 ſed & ſi actorem, & de hoc non reperitur melior tex. alibi. † Sed
nunquid pro uſuris tacitis poteſt agi certi condictione? rñdeo,
certi condictio ex mutuo non põt proponi, quia re ↄ̃hitur. ff. ſi
cer. pet. l. rogaſti. §. ſi tibi. Sed dubium eſt de certi cõdictione ex
ſtipulatione. & dico, ꝙ non competit, quia ſtipulatio non ualet,
ut ff. de cond. indeb. l. eleganter, in prin. debet ergo proponi iudi
cis officium, vel ↄdictio ex canone, debitores. ĩ. e. nec dr̃ turpiter
ad hoc cogi, quia ſeruare iur̃m honeſtum eſt, & adde quod ibi
9 dicam. † Sed nunquid eſt infamis debitor, qui non ſoluit uſuras,
ſicut iurauit? reſpon. dolus creditoris excuſat eum ab infamia, vt
C. de tranſa. ſi quis maior. Sed pone, vſurarius petebat exequi in
ſtrumentum, ꝙ erat de duplo veræ ſortis, & erat cum iur̃o. debi-
tor non negat ſimplum, nunquid ſimplum ſaltem tenetur ſolue
ra? reſponde ſic, ut ff. ſi cer. pet. l. quidam æſtimauerunt. & argu. l.
qui ſolidum, in princ. ff. de leg. C. Sed an poſſit apponi abſolutio-
ni ↄdõ aliqua, ut ꝙ non intelligatur abſolutus, ſi non probaue-
rit? reſpondeo ſic. ff. de dam. infec. l. prætor. §. ſi cõtrouerſia. ff. de
10 admi. tut. l. vulgo. † Sed an poteſt peti reſciſio ↄ̃ctus, niſi præce-
dat abſolutio a iur̃o? reſpon. non, quia iuramentum, alias iuſiu.
impedit proceſſum, & quia præpoſtere petitũ, ſicut dicimus in
illa bonorum poſſeſſione, quæ petitur cauſa litis agnoſcen. quæ
præambula eſt. ff. de inoff. teſta. quemadmodum. ſed pone, debi
tor, qui iurauit, deceſſit, nunquid hæres habet neceſſe petere re-
a laxationem iur̃i? reſpondeo, non, quia iuramentum [a] non tran-
ſit ad

ADDITIO.

a Vinc. God. Iuramentum. Adde ꝙ iuramentũ defuncti perſonale non obligat, nec tranſit ad hæredes. Rui. conſi. 70. nu. 10. lib. 3. quoniam non ſe extendit vltra quàm ſit conſenſum. Rui. conſi. 137. nu. 16. li. 2.

BIU Cujas

sit ad hæredem,vt no.Inno.ī.eo.in c.veritatis.etiam si iurasset p se,& hīdes suos,qa aliud est iurm defuncti,aliud hæredis,vt C.d re.cre.l.gñaliter,in prin.dicas,ꝙ aut ex ꝯctu oritur nālis obligatio,& tunc iurm transit ad hæredem quoad obligationis vinculum,si in iuramento facta sit mētio hæredis,vt ī.c.ueritatis, sed non transit quo ad reatum periurij.si aūt ex ꝯctu non oritur obligatio nālis,tunc nullo modo trāsit,vt in fœneratitio ꝯctu: oportet.n.iuramentum aut nālem obligationem inducere, aut ei accedere,aliàs non est necessaria remissio iuramenti, vt C. de non nu.pe l.fi.ff.de iure pat.l.adigere,ī fi.ff.qui satis.cog.l. qui iurato. hoc de uniuersali successione.in singularem aūt successorē nunquā transit,q̄q̄ sit licitum iuramentum in virtute suæ personalitatis.ff.ad Treb.l.j.§.si hæres,sed in uirtute suæ realitatis, puta ex contractu minoris secuta traditione cum iuramento , bene afficeret quemlibet nouum possessorem.C.de rei vēd.l.quoties, cū materia sua,& adde quod dicam.ī.eod.c.ego. N.& conclude,ꝙ quantum ad soliditatem contractus hæres tenetur seruare iura-
11 mentum,tn̄ non sit periurus.ff.de pœnis.l.si pœna.†Quid si ciuitas accepit mutuum,& syndicus iurauit?respondeo, ciuitas proprie non pōt incurrere periurium.ff.de dolo.l.sed ex dolo.sed ip si constituentes syndicum sic,si veniant ꝯ iuramentum,aliàs nō. idem in iuramento tutoris,vel curatoris , vnde pupillus non i n-
12 diget relaxatione iuramenti.†Sed pone soluens vsuras vult eas repetere,nunquid indiget absolutione iuramenti?respon.aut iurauit soluere,& non indiget absolutione,quia iam absolutus est soluendo pecuniam.aut iurauit non repetere,& tunc refert, aut vult directo repetere,& non pōt,nisi absoluatur a iuramēto. aut indirecte denunciando crimen ecclesiæ,& tunc pōt,nisi sit de illis,qui denunciare non pñt,vt s̄.de iud.c.nouit.ita intelligitur ꝙ
13 no.ī.c.debitores.†Sed quid dices in qōne facti,vsurarius, ꝯ quē oblatus erat libellus in curia Episcopi,vbi erat constitutio,ut nō audiretur libellans,nisi faceret depositum,& fuit pronunciatus vsurarius,& instrumentum esset de duplo veræ sortis,vtrum per dat simplum,quod erat vere debitum?videtur ꝙ sic,quia in duobus deliquit.Nam plus debito petit,& de pluri cautionem exigit.maximum enim genus cautionis est deponere. In ꝯrium videtur,ꝙ ipse non egit in curia Episcopi,sed conuentus ibi est,nisi dicatur,ꝙ se defendendo,vel excipiendo videtur petere , vt ff. rem ra.ha.l.amplius.illud non curo,ꝙ in curia sæculari forte ante petierat,qa p̄ hoc non infertur,ꝙ sit actor in curia Ep̄i,ad quā non prouocauit,sed prouocatus est.unde licet in curia sæculari sit actor,in ep̄ali est reus.Præterea si quod grauamen est in deponendo,hoc facit Ep̄alis ꝓstitutio & authoritas.vnde non est grauamen hominis,sed legis,quæ cum facta sit in fauorem creditorum,non debet verti in odium,quod verius puto, ne authoritate consti. Ep̄alis creditor decipiatur ar.in l.j.C.de his, qui ve.ęta.
14 impe.†Extra quæro de qōne vulgata,de præstantia in reddibili, vbi sors nunquam rehabetur,sed datur quidam reditus annuus,
a puta decem pro centenario, a vtrū hic contrahatur vsura? b & vi
b detur ꝙ sic,quia hoc fit aīo lucrandi. Item quia est fraus de contractu ad contractū, & sic erunt usurarij oēs tales facientes præstantiam cupiditate & dulcedine lucri. Nam usura nō est aliud, q̄ dulcedo lucri præter naturam. In ꝯrium videt,quia licitum est emere annuum censum,sed iste ꝯctus uidetur quædam emptio vel quidam ꝯctus innominatus,vt do sic,vt des.i.do tm̄ pro tanto,quia nomine carere dicitur omnis contractus, quia non hēt genus & differentias uocales,ut l.j. ff.de præscr.verbis, & hoc iō statutum fuit,qa plura sunt negotia,q̄ uocabula, ut ibi dr̄.oēs qp pe contractus innominati dñr habere genus , sed non differentias ad inuicem,sed uno generali vocabulo dñr contractus innominati & incerti,sed in hoc non est vis quātū ad propositum,qa non disputamus de nomine,sed iusto & iniusto,& eius realitate. Præterea istud ius habetur loco cuiusdam prædij,ex quo annua pensio percipitur.C.de sacrosan.eccl.iubemus nulli. Præterea p statutum ciuitatis iste redditus est concessus loco remunerandæ liberalitatis ciuium,& remouendæ damnositatis eorum . vnde est quædam prouidentia legalis efficacior iudiciali & conuētionali.dicit Arch.j.dist.consuetudo,ꝙ prouidētia statuti nihil operatur circa vsuras,sed illud est verum cum lucro captādo , sed in dāno uitando bene valet prouidentia tam legalis,q̄ iudicialis , q̄ ēt conuentionalis,ut no.C.de sum.Trin.l.j.siue sit damnū verū, siue præsumptum.Nam hoc potius est interesse taxatū a lege,vt C.de iu.do. l.fi.sicut qñ taxatur p̄pter perfidiam debitoris. ff. de neg.ge.l.qui sine vsuris,& l.quia tantūdem.Præterea ciuitas potest rei suæ legem dicere. Item ciuibus suis tāquam filijs suis donare. Item qa omnes facultates ciuiū ipso fisco debite esse vñr, quia interest reipublicæ habere subditos locupletes nō minus,
15 q̄ ipsam bursam fiscalem,vt C.de ca.tol.l.j.in fi. † Item qd aliud
c est fiscus,q̄ subditorum calamitas.cum igitur subditorum stat⁹ ad statum reipublicæ p̄tineat, non videt absurdū,neq; ꝯ ius diuinum,uel nāle dictum statutum,& iō seruandum , & maxime cum detur bona materia cuilibet iuuandi rempublicā.ff.de cap. & postli. reuer.l.postliminium.§.filius ff.de iust.& iu.§.ueluti.p-terea hoc fit principaliter gratia ciuitatis,non gratia fœnoris, & debet ꝑsiderare principale motiuum animi, non id ꝙ uenit in ꝑntiam.ff.de reli.at si quis.§.pleriq,.ff.si cer.pet.l.si quis nec causam,& l.rogasti.in prin.Sol.istæ sunt quæstiones periculosæ,maxime quo ad conscientiam,sed dici pōt,ꝙ si iste ꝯctus hēat in se æquitatis recompensationem,& proportionem,licitus est,quia cū non sit formaliter ꝯctus usurarū,ad æquitatem nālem recurrendū est,quia æquitas nālis in omni re dñatur,cum idem sit, ꝙ ipsa naturalis iustitia.ff.d excu.tu.l.scire oportet.§.& si maxime, & facit ī.de vsur.c.nauiganti, dumtamen ex isto contractu quis excessiue non lucretur,quia excessus modi facit fraudem præsumi,ut C.man.l.per diuersas,& l.ab Anastasio.id uero tantum rescinditur,quantum modus excedit,quia quod fit ultra modū, reducitur ad modum & mensuram.ff.si cer.pet.rogasti.§. si tibi, & no.ff.de usu.l.placuit.quidam damnant istum contractum ex certitudine lucri perpetui.ego ex excessu modi,quia nullo iure cauetur,ꝙ certitudo lucri sit de genere prohibitorum. C. de rescin.vend.l.2.& l.j.in fi.C.de sen.quæ pro eo, cum si.dummodo lucrum sit honestum. Alij dñt,aut quis accessit ad hunc actum compulsus,& non est usura:aut sponte,vel procurauit se cōpelli,& tunc est usura. Item aiunt,ꝙ non potest talis quæstus emi,ēt ab eo,cui re uera debetur,quia sponte fit,& nulla necessitate cogente,& tamen hæredi vñi deberetur, quia transit cum vniuersitate. Nam ab ea separari non potest.ff.de hær.instit.si quis hæres insti.fuerit,excepto fundo,& l.quædam.ffrde acq.rer.do. cum legebam Floren.iam sunt fere anni 40.ista quæstio fuit multum uentilata inter magistros in Theologia.qōnes etia istæ sunt uentilatæ per dñm fratrem Raymundum in summa sua , & per dominum fratrem Ioannem in laudabili summa, in materia vsurarum. Tamen ego aliqua & legibus probo,& corroboro.

A D D I T I O N E S.

a Centenario. Vide allegata per d.Ias.in l.cunctos populos,C.de sum.Trin.& fide cathol.

b Vinc.God.Vsura. Adde ꝙ usuræ in toto iure prohibitæ sunt.Rui.cons.145 nu. 9.lib.4.pro concurrenti autem quantitate interesse,omni iure sunt permissæ. Rui.consi.104.nu.1.lib.4.

c Vinc.God.Adde quod filius semper præsumitur esse soluendo.Rui. consil. 44. num.8.lib.1.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum præstitum a prælato de non petendis reb. ecclesiæ est inualidū.*
2 *Iuramentum metu extortum an ipso iure sit aliquod.*
Absolutio a iuramento triplex, & quæ.
Ecclesiæ si res alienatæ sunt ab episcopo,quid iuris.
3 *Episcopus,an possit venire contra factum suum.*
Contra iuramentum proprium nullus,restituitur in integrum, sed absolutio a iuramento conceditur,postea restitutio seeus in alieno iuramento.
4 *Iuramentum præstitum episcopo,ab eo qui in ipsum violentam manum iniecit,an teneat.*
5 *Pœn tentia aliqua,an imponatur ei,qui absoluitur ad cautelam.*

C A P. I I.

1 **Perucnit.** †Non valet iuramentum præstitum a prælato de non petendis rebus ecclesiæ.h.d.secūda ibi, Cognita.Casus.Quidam Comes Artulfus cępit quendam Episcopum,& fecit eū iurare,ꝙ non repetereret res sibi ablatas. Quæritur,utrum teneat iuramentum ita , quod possit compelli per episcopum ad obseruantiam eius?respondeo ꝙ non,tn̄ Papa absoluit eum ad maiorem cautelam. Opp.quod debeat seruare iuramentum,ut s̄.quod me.causa.c.ad audientiam,infra c.si uero. Sol.aut iurat super rebus ecclesiæ,& loquitur hic, aut super reb. proprijs,& loquuntur contraria.Contra hoc opp.de litera , quæ dicit,de rebus suis.Sol.ista dictio,suis,ponitur improprie.i.ecclesiæ suæ,& sic rusticus dicit,iste campus meus est, & non dicitur mentiri,sed abusiue loqui,ut no.in l.2.ff.de ori.iur.ubi est gl.sin.
2 Istæ tn̄ abusiones nō sunt tolerabiles cum alterius iactura.†Modo quæritur,utrum iuramentum metu extortum sit ipso iure aliquod?quidā dñt ꝙ non:alij dicunt ꝙ sic,quia istud iuramentū non peccat in consensu,sed in qualitate consensus , de hoc not. 15.q.6.c.authoritatem,& 22.q.4.inter cætera.Et ideo puella, q̄ fecit refutationem cum iurō patri per metum , indiget absolutione,ut no.Arch.in c quamuis,de pac.li.6.idem , si propter nimiā reuerentiā.s.impressiuam,ut sin.no.in l.j.§.quæ onerādæ. ff. quarum re.ac.non da.Opp.litera dicit iurantem non teneri, postea dicit eum absolui.Nam si non tenetur,ergo absolui nō pōt ut ff.de uer.obl.l.decem.Sol.triplex est absolutio , scilicet necessaria,utilis,& temeraria,si loqueris de prima, non oportet absolui quo ad res ecclesiæ,sed quo ad proprias sic. Si loqueris de secunda,quæ dr̄ ad cautelam,utilis est ualde , quia si postea imputatur de p̄iurio, non hēt postea necesse probare metum.Quæro ſm Inn.quid si sponte abiurauit res ecclesiæ?rn̄deo, dicit Inn. ꝙ Episcopus dabit curatorem bonis ecclesiæ,uel ipse idem,q̄ iurauit,constituet actorem,sicut si tutor abiurasset res pupilli, & nota bene hoc dictū,uel dabit Ep̄s licentiam ipsi iuranti,quod no-
3 mine ecclesiæ agat.†Vtrū Episcopus possit uenire ꝯ factū suū,

dic

dic vt no. Arch. 55 diſt. c. pœnitentes. & ſubdit, qđ ꝯ propriũ iuramẽtũ nullus reſtituit in integrũ. & ẽt interueniẽte metu. & eſt ratio, adultus habet ętatẽ pfectã interpoſito iuramẽto, & ideo dicimus, qđ iurm facit eũ maiorẽ. i. idoneę ętatis. Eſtenim q̃dã ętatis venia pp ſpiritualitatem iuramẽti a iure introducta, ut no. in l. 2. C. de reſcin. ven. debet ergo loco reſtitutionis in integrũ implorari abſolutio a iurõ. ſed ꝯ iuramẽta aduerſarij bene dat reſtitutio minor. ff. de iureiurã. l. nã & poſtea. §. ſi minor. ſm Inno. uidi quoddã reſcriptũ Pape, qđ pp enormitatẽ dãni debet cõcedi abſolutio minori iurãti ad hoc inducto dolo aduerſarij, & abſolutus petet reſtitui in integrum ꝯ ꝯctũ, & ſic erunt neceſſariæ petitiones, ita intelligas Inn. ſic enim ſubordinant. ſicut reſcindẽs & reſciſſoria, Inſti. de act. §. rurſus. Nam ẽt ſtatuta nõ tenent, qui bꝰ dolus ineſt, tex. eſt unicus in iure in l. j. in fine. ff. de except. do.

5 † Extra op. iſte Comes, q ceperat Epiſcopum, erat excõmunicatus prout uiolentam manuũ iniectionem. ergo non tenuit iuramentũ ſibi præſtitum, ut in c. dño guerram, in tit. hic finitur lex, præſertim cum durante peccato nõ poſsit abſolui ab excõicatione. Sol. imo tenuit habitu & obligatione, licet nõ cõpetat actio.

6 Caſus eſt hic ualdẽ notabilis. † Quæro, utrum ei, qui abſoluit ad cautelã, imponat aliqua pœnitẽtia? reſpondeo ſic, q ieiunet, uel oret, non quod aliquid ſoluat, peccauit enim per fragilitatem, & ideo debet pœnitere de peccato. non autem eſt neceſſe, quod abſoluatur a promiſſo, ſecundum Inno. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Periurare non dicitur ille, qui ex iuſta cauſa ſuperuenienti uenit contra tenorem iuramenti.*
Fidem ſeruare quis non tenetur fidem non ſeruanti.
Pœnitendi ius non habet locum in feudis, & quando, nec in vaſallis.
2 *Votum, an poſſit in melius commutari.*
Voti commutatio triplex & quæ.
3 *Iuramentum quando duo inuicem frangunt, neuter eſt periurus.*
4 *Eccleſiæ vſque ad quam quantitatem donari poſsit abſque teſtimonio inſinuationis.*

CAP. III.

Peruenit. Duo dicit. ſecundum ibi, nec tu. Caſus. Rex. Frãcorum iurauerat date quandam poſſeſsionem in feudum cuidam nobili, qui ſimiliter iurauit, qđ eſſet uaſallus regis. iſte nobilis nõ obtẽperauit poſtea ꝯditioni feudi. unde tex. ꝯtulit ipſum cuidã eccleſiæ: Quærit, utrũ rex ſit periurus? reſpon. qđ nõ, qa iuramentũ in melius cõmutauit, qđ potuit, qa uaſallus

1 conditioni feudi non paruit. Io. de Deo in ſuffragio. † No. q non dr periurare ille, qui ex iuſta cauſa ſuperuenerit uenit contra te

a norem iuramenti. ſecundo no. q fides etiã iurõ [a] ſolidata ei, q nõ

b ſeruat, fidem, non debet ſeruari. [b] ſic. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorẽ. quia hoc operatur tacita. cõditio ſubintellecta ab utraq; parte. ſecus, ſi ab altera tantum, ut ſubtiliter no. ff. de cõd. ob. cauſa. l j. & no. hic ar. q durante feudo dñs non põt id concedere etiã eccleſiæ, quæ debet eſſe mater iuſtitiæ. & ſic patet, q in feudis, p̃ ſtito fidelitatis iuramento, dñs, licet ſit Imperator, uel Rex Francorum, ius pœnitẽdi non habet, ſi uaſalus, ſeruat fidelitatem, tene mẽti. Item nec uaſalus, quia eſt feudum ligium, quod a prin-

2 cipe datur. in quo non habet locum pœnitentia, qa lex eſt. † Quærit Inn. an uotum poſſit in melius commutari: dicit Innoc. q ſic, authoritate ſuperioris, non authoritate propria. No. q triplex eſt cõmutatio, ſ. neceſſaria, & hæc poteſt fieri authoritate ſuperioris, vt ff. de admini. re. ad ci. perti. l. legatum. utilis, & hæc p̃t fieri, ſi nemini nocet, alias non, ẽt authoritate ſuperioris, ut in cap. quia

3 contingit, de reli. do. temeraria, & iſta nunqtã poteſt fieri. † Vlt. no. quod qñ duo fragunt inuicem iurm neuter eſt periurus, & hincinde inteligitur tacita conditio, & hoc. ff. de le. 2. cum pater.

4 §. libertus. & l. 2. ff. ne quis eum. † Quæro vſque ad quam quantitatem poſſit donari eccleſiæ abſque teſtimonio inſinuationis? dicit Arch. vſq; ad octingẽtos aureos. 63. di. c. ego. ubi vide, & intellige in donatione ſimplici. Nã ſi in feudum, taxata nõ eſt ſumma, ut hic expreſſe patet.

ADDITIONES.

Iuramento. Vide D. Ale. c onſ. 477. uide etiam Bal. conſ. 209. uol. 2.

b Vinc. God. Seruari. Adde quando periurus ſit audiendus, uel non, Ale. conſ. 37 niſo & oportunè, nu. 7. & 22. li. 2. & conſ. 137. uiſa qualiquali. nu. 13. li. 6.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentis publicis, an & quando apponi debeat hora.*
2 *Iurare ſucceſſoribus, an quis poſſit.*
3 *Soluere qui iurauit die dominica, non incidit in periurum, ſi ſoluit in media nocte.*
Diei nomine continetur nox, non contra.
4 *Papa non dicitur, niſi qui intrat ſecundum regulas ſanctorum patrum, & conciliorum.*
Cæremonialia noui Papæ quæ, & quid conferant.
Iuramentum non tranſit ad intruſos neque e contrario.
5 *Tractatam eſſe aliqua n ut uxorem, quid probandum.*
Subſidium quibus & quando debeatur, & nu. 11.
Extra protectionem locutio quid ſignificet.
6 *Conſulere, & facere par eſt delictum.*
Neque, coniunctio, ponitur copulatiue.
In Conſilio eſſe quis dicatur.
7 *Papa eſt ſupremus perſonatus.*
8 *Membrum perdere, aut uitam, an æquiparentur.*
Membri appellatione quid contineatur.
Conſilii proditor par eſt homicidæ.
9 *Præpoſitio, ad, ſignificat actum perfectum, & quid aliud, & nu. 10.*
10 *Dictio, ad, ſignificat ſecundum adiunctum.*
Accedere rei cuipiam prohibitus, quomodo capiatur.
Salutem quis ſuam præponere domini debet.
11 *Vaſalus, an poſſit teſtificari pro domino.*
Iuramentum ligium qualiter præſtetur.
A periurio excuſat impedimentum legitimum.
Ignoranti nihil imputatur.
Papa vbi eſt, ibi Roma eſt, & Hieruſalem.
12 *Per iuramentum credentiæ, ut in præiudicium domini non releuet, quis obligatur.*
13 *Reuelans qua pœna punitur.*
14 *Exempti debent iurare, quod non alienabunt proprietates eccleſiæ Romano Pontifice inconſulto.*
Iuramentum poteſt dominus vaſallo laxare.
Licentia vim habet abſolutionis.
15 *Captiuus licentiatus ab hoſte, non tenetur reuerti ad ipſum, niſi aliud probetur actum inter eos.*
16 *Ire promitens poteſt mittere, ſi eſt impeditus.*

CAP. IIII.

Ego N. Epiſcopus. Hæc decre. ponit formã iuramẽti ſeptem capitula ꝯtinẽtis ſm q̃ iurant Papę Epiſcopi q ſunt exẽpti. Caſus. Quæſitũ fuit a Papa, ſub qua forma debeant iurare epiſcopi exempti? rñdetur ut in litera. Ibi, Ab hac hora, iſta dictio, ab, ſuum principium includit, & non excludit, aliqñ autẽ ponitur excluſiue. ff. de act. empti. l. ratio. §. fi. l. a caligato. C. de nup. per Cy. qñq; fit computatio de momento ad momentũ, ut cũ adijcitur momenti tẽporum. qñque de die ad diẽ, qñ adijcitur diebus. Item in alijs tẽporibus, vt in mẽſe, & anno, ꝙa excludit extremitatẽ, a qua, & reliquũ tẽpus includit. dic ergo. ex hac hora, i. ſine di. 6 8. d. c. ego, p Ar-

1 chid. † Ibi, Hora, arg. q in publicis inſtrumẽtis debeat apponi hora, quod eſt verum, ſi expedit ſcire horã. ff. de ſolu. ſi ex plurib. §. j. in gl. parua, & notabili, alias ſufficit apponere diem. idem in loco

2 loci. † Ibi, Succeſſoribus, no. q quis poteſt iurare ſucceſſorib. & iſtud iurm eſt reale, nec oportet iterum ſucceſſoribus iurare ſm Ber. & no. q ſeptem partes ſunt diei naturalis. j. q. j. c. extra, per Ar-

3 chid. † Item qui iurauit ſoluere die dñica, nõ incidit in periurũ, ſi ſoluit in media nocte, ut no. Arch. 75. diſt. quod a patribus, niſi forte poſſet cõmitti aliqua fraus, quod relinquit arbitrio boni viri ita intelligit gl. quæ eſt. ff. de fer. l. more Romano. nomine. n. diei nox continetur, nõ ecõtra, quia nox facta eſt propter diem, non dies propter noctem, ſm magiſtrum Sententiarum in pſalmis. Ibi, Fidelis, in hoc verbo ſtat ſubſtantia primi capituli, ut in primo c. de forma fidelitatis, & ĩ titulo ſe. de noua forma fidelita-

4 tis. † Ibi, Canonice intrãtib., & dic canonice. i. ſm regulas ſanctorũ patrum, & conciliorũ, alias non eſt Papa. ſed intruſus, & antipapa. vnde Cardinales non plus poſſunt, q̃ ſibi conceſsum ſit a canone, vt in c. ne Romani, de ele. in clem. & hoc in ſubſtãtialibus & de cęremonialib. non curamus. inter cęrimonialia pono etiã intronizationem, & coronationẽ, qa nihil iuris conferunt, ſi electio non valet, quia nihil operatur poſſeſſio in intruſo, niſi ad damnũ ſuũ & ignominiã. ff. de decur. l. Herennius. No. q iuramẽ-

a tum p̃ſtitũ prædeceſſori non tranſit ad intruſos. [a] Itẽ dico, q iuramentũ p̃ſtitũ intruſo non tranſit ad intrantes canonice. ff. de ꝯ di. inde. ſi urbana. Ibi, Non ero. Secũdũ capitulũ. Primũ capitulũ fuit confectũ verbis affirmatiuis, & reſpicit perſonas. Secundum concipitur negatiuis. itẽ tertium, quartũ, quintũ, & ſextũ, uerbis affirmatiuis. Itẽ ſeptimũ ibi, Apoſtolorũ limina, ſimiliter verbis affirmatiuis. Secundũ capitulũ vſq; ibi, ꝯſiliũ. Tertiũ vſq; ibi, Papatũ. Quartũ vſq; ibi, uocatis. Quintũ uſque ibi, legatũ. Sextũ ibi, & in ſuis. Septimũ ibi, Apoſtolorũ, uſq; in fi. Ibi, Honorifice. h. d. qa q male tractatur, dr tractari, ff. de ver. obl. quidam cũ filium, ubi

5 eſt caſus unicus in iure, niſi eſſet iſtud aduerbiũ, honorifice. † Ex his collige, q ad probandum aliquã eſſe tractatam ut uxorẽ, nõ eſt neceſſe p̃bare, q fuerit honorifice tractata, ſed qualitercũq; puta uiliter induta, uel quia faciebat portare ligna de ſylua, uel texere. Ibi, Neceſſitatibus, no. charitatiuũ ſubſidiũ nõ deberi, niſi in caſu neceſſitatis. Itẽ no. ita ſubſidium minoribus legatis principis, ſicut maioribus, iuxta illud, nõ tibi, ſed Petro. Ibi, Sic Deus me adiuuet, ergo a contrario ſenſu periurus eſt extra p̃tectionẽ

&

ADDITIO.

a Vinc. God. Intruſos. Adde quis dicatur intruſus. Dec. conſ. 121. in fine. & quid debeat conſiderari, ut quis iudicetur intruſus. Rui. conſ. 128. nu. 5. li. 1.

BIU Cujas

& auxilium Dei,& eccleſiæ,qd ſonent hæc verba,ex ꝓtectionē,
6 hēs.C.de na.li.l.j.†Ibi,Conſilio,neq; in facto,no.par eſſe delictū conſulere,& facere.no.ꝯſiliū & factū poni vt diuerſa. & dictio, neq; ponitur copulatiue,& copula cadit inter diuerſa,ille aūt eſt in ꝯſilio,q̄ præcedente tractatu concludit id,ꝙ deliberatur fieri dū.ff.de parricid.l.vtrum.Ibi,adiutor ero in tpalib. & ſpiritualib.
7 ſm Inn.†Ibi,Papatū,Papatus dignitas.Papa perſona. vnde Papa
8 eſt ſupremus perſonatus.Ibi,Vtram aut membrū.iſta æquiparātur,quia mēbrū,quod exciditur,vitā perdit,& nomine mēbri ꝯtinetur ēt digitus,licet digitus nō ſit membrū integrale,ſed arti culus mēbri:ſecus tñ eſſet in ſtatutis municipalibus.ff.de ſta. ho. non ſunt liberi.puta ſi ſtatutum dicit,ſi quis amputauerit ei mēbrū,ꝯtinetur digitus,quia non arguitur de parte ad totū,quia nō ſunt paria,vt dñt aduocati.Ibi,conſilium,tertium capitulum. & no.ꝙ qui prodit ꝯſiliū ſecretū,eſt ſi'is homicidæ.Ibi, Ad eorum
9 damnū,de iſta præpoſitione,ad,ꝙ ſignificet actū perfectū,habemus.C.de his,qui ad eccl.confu.& C.de his,qui ad ſtatuas prin. confu.aliqñ ſignificat viam,non terminum,vt cū dr lupus vadit
10 ad ſyluā,vel exit de ſylua.ff.de vſufr.l.arboribus.§.2.ī gl.† Dictio ad,qñq; notat ad locū,vt vado ad eccleſiam, qñq; denotat animū vt hic,& br̄ ſignificat ſm adiunctū.& dicit Arch.ꝙ qñq; ſignificat intentionē,qñq; ꝯſtiam,qñq; terminū.j.q.j.c.ipſe.per Arch. h.d.vt eleganter no.Bar.ff.de iureiu.l.itē apud.§.cū vitiū.Si ſtatutum dicit,ſi qs acceſſerit ad caſtrū,oportet,ꝙ venerit prope terminum motus.ſi dicit,ſi qs accederet,ſufficit ꝙ ſit in via: ſi vero dicit,ſi quis acceſſerit in caſtrū oportet,ꝙ intro ſit ingreſſus. facit ff.arbo.fur.cę.l.cædere.§ ſubſecare.Ibi, Papatū quintū capitulū. Ibi,Saluo.no.quædā excipi a fidelitate.ex hoc patet,ꝙ vaſallus ſuā ſalutē & honeſtatē dēt ꝓferre ſaluti dñi,licet Ber. hic innuat
11 ꝯ.ſed pōt intelligi, qñ ſine periculo fieri poteſt. † Ex hoc ſumit argu.per G.Naſo qđ vaſallus non pōt teſtificari pro dño. melius diceret ꝯ dñm.qa iurauit non eſſe ꝯ eū,non aūt iurauit non eſſe ꝓ eo.tñ vtrumq; falſum eſt.de hoc in Spe.de teſte.§,j.ver.ſed nū quid vaſallus,qa ꝓter feudum ingenuus eſt.Ibi,Cōtra oēs hoīes, no.ꝙ hoc eſt iuramentum ligium,nec hoc caſu excipitur imperator.Ibi,Vocatis ad ſynodū.i.ꝯcilium gñale.& no.ꝙ ad cōcilū gñale principaliter ſunt vocandi Epi,& ſufficit hic vna vocatio ſm Doc.Ibi,Niſi præpeditus,no.impedimentum a periurio excuſare,dummodo ſit impedimentum canonicum, & nō aliter. Ibi legatum.ſ.gñalē,vel ſpālē.Ibi,Cognouero. Not.ignoranti nihil imputari,ut ff.de decre.ab or.fa.l.fi.& ff.depo.ſi qs inficiatus. Ibi,In eundo & redeundo.Not.quod ille q dēt bene tractari in eundo,dēt eodē mō tractari in redeundo.ibi & in ſuis neceſſitatib.ergo epi tenentur ēt legatis laicis ad charitatiuū ſubſidium. Ibi,Apoſtolorū limina.vltimū capitulū.dicit Inno. quod ubi eſt Papa,ibi eſt Roma,Hieruſalem.& mons Sion.ibi & eſt cōis patria.
12 ff.de excu.tu.l.ſi duos.†Quæro ad qd obligēt quis per iurm credentiæ? rñ.vt in præiudiciū dñi non reuelet.ſed ſi dñs hēret malā intentionē,pōt reuelare caute.tñ ei qui pōt prodeſſe,nō obeſ-
13 ſe.qđ ergo hic dr de ꝯſilio,intelligo de honeſto ſm Doc. † Qua pœna punitur reuelans? rñ.arbitraria,vbi non eſt taxata pœna.ff. de effra.& expil.l.j.§.expilatores,arg.ff.de teſti.Seio.ff. de pœnis.
14 l.hodie.C.de ſum. Trin.l.j.in fi.† Extra not.quod exēpti dēnt ēt iurare,quod non alienabunt ꝓprietates eccleſiæ Romano Pontifice incōſulto,de feu.c.2.de reb.eccl.nō ali.vt ſuper.Ibi, Abſoluat.no.quod vaſallo dñs pōt laxare iurī vinculū,& ipſum abſol-
15 uere.& no.quod licentia hēt vim abſolutionis † Et eſt arg.qđ captiuus licentiatus ab hoſte,nō tenet reuerti ad ipſum, niſi aliud ꝓbetur actum inter eos.In tex.ibi,aut quem certū. i. qui oſtēdit
16 mandatum.†Ibi,Nuncium,no.quod ille qui promittit ire, pōt mittere,ſi ē impeditus.Ibi,Sic me Deus,ſ.fuit pollicitatio, imo tacita ſtipulatio,hic iuramentum.j.q.7.quotes cordis oculus.

A D D I T I O.

2 Vinc.God.Adde,an digitus ſit membrum,late per Fel.in c.cum illorum. col. pen.uerſ.& utrum digitus.de ſen.excom.

S V M M A R I V M.

Iuramentum quod a clericis epiſcopo præſtatur in committendis eccleſiis, qualiter interpretur.in prin.

1 *Ciues,an teneantur iurare Poteſtati.*

2 *Clericus non habens adminiſtrationem non tenetur iurare in manibus epiſcopi ſui,tenetur tamen ei facere manualem obedientiam.*

Iurandum in quibus caſibus,remiſſiue.

C A P. V.

Nullus. Epiſcopus non facit ſibi iurare clericos, niſi quibus committit eccleſias ſecunda ibi, niſi forte. Caſus. Epiſcopi compellebant clericos ad iurandum ſibi obedientiam. hoc non debent facere,niſi quando committunt eis adminiſtrationem.Quō autem interpretetur hoc iurm, dic qđ intelligitur in licitis & honeſtis & poſſibilib.de iure, de natura, de facto,ſm bonos mores.ff.de ver.ſign.nepos Proculo, & eleganter no.ff.de reg.iu.non vr.§.q iuſſu.j.c.uenientes,& in c.im-
5 perialem,§.fi.de ꝓhi.feu.alie.per Fed. †Sed an ciues tenēātur iurare Poteſtati:reſpon.non,niſi qñ cōmittuntur iuratoriæ cautioni,vel niſi pro officio eius decreto,ut no.ff.de eden.quædam. §. nūmularios,uel niſi ſint de rebellione ſuſpecti. & dic ut dixi ſu-
2 per pace Conſtantiæ,in opere meo.†No.quòd clericus non habens adminiſtrationem non tenetur iurare in manibus epiſcopi ſui,tamen tenetur ei facere manualem obediētiam.Ber.not.hic caſus,in quibus eſt iurandum.

S V M M A R I V M.

Debitores vſuras ante ſoluere,quam repetere debent,interuenientе iuramento,ex prius.

Acceſſorium quando que tenet, licet principale prohibitum ſit,ibi.

1 *Debitor,an debeat ſoluere vſuras.*

Actio cui datur,multo fortius exceptio,quando locum habeant.

Exceptio cui denegatur,multo magis actio,quando locum habeant.

Solutio momentanea quando ſufficiat.

2 *Infamis non efficitur quis,cui remiſſum eſt iuramentum dilatione pendente*

3 *Debitor,quid iuris,ſi non velit ſoluere,quod remedium habet & nu.4.*

Principi licet in præiudicium alterius ex cauſa ſtatuere,& nu. 7.

4 *Debitor,quid iuris,ſi iurauerit non repetere.*

5 *Votum iuramento firmatum,an poſſit in melius commutari.*

6 *Scholares licentiati Bononiæ.quid iuris,ſi iurant non recipere alibi doctoratum.*

7 *Imperatori non ſolum licitum eſt facere ſtatutum,per quod ex cauſa puniatur ius ſubiectorum,ſed etiam aliis principibus & populis.*

Obligatio omnis tollitur per monitionem,ut quid fiat intra quoddam tempus interuallum.ſecus per præſcriptionem,ver.tamen ſi.

8 *Tempus quando eſt ſtatutum pro vita actionis ab origine non curatur ſcientia delitoris,ſed creditoris.*

C A P. VI.

Debitores. Debitores propter obſeruantiam iuramenti prius debent vſuras ſoluere, quas poſtea repetunt.h.d.Oppo.non tenet principale;ergo nec iuramentum quod eſt acceſſorium,vt C.de legi.l.non dubium. Sol.ibi loquitur in præciſe prohibitis,ſed vſuræ non ſunt præciſe prohibitæ, ſed cauſatiue indebitæ.Item hic acceſſorium, eſt fortius, quàm principale.& ratio eſt propter reuerentiam Dei,non propter vſu
1 rarij iuſtitiam.† Oppo.debitor ſoluens vſuras peccat, ergo non debet ſoluere.Sol.non peccat,quia hoc facit reſpectu diuini numinis propter iurm.ff.de iureiur.l.qui per ſalutem.Opp.debitor poteſt agere,multo fortius excipere,quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem.ff.de ſuperfi.l.j.§.quod agit.So.illud verum,qñ actio,& exceptio concurrunt in origine: ſed hic ſunt contrariæ & origine.quia exceptio concernit tempus ante ſolutionem,actio uero tps poſt.ſic habemus ecōtra,quòd cui denegatur exceptio,multo fortius denegatur actio,ut C.de tranſact. l.nec intentio.ſed illud eſt uerum,niſi ſuperueniat cā actionis dādæ,ut ff.de cond.ſine cauſa.l.ſi tullo.ff.de condi. inde. Iulia.ff. rē ra.ha.l.procurator ad exhiben.§.j.ff.de eui.l.uendi.cum l. ſe. Op. ſi poteſt repetere incontinenti,ergo momentanea ſolutio non liberat eum,ut ff.de ſol.l.qui ſic ſoluit.Sol.iſta decre.debet intelligi,qñ ſoluit aīo transferendi dñij;licet momentanei. ſed ibi nō fuit aīus transferendi.ſic.ff.ſol.ma.l.ſeruus dotalis.& fi.ſi cer.pet.
a l.ſi tibi.Opp.quia ſolutio[a] dēt eſſe perpetua.ff.de ſo.in numerationibus.§,fi.de ar.inter Caſtellianum.Sol.illud verum, qñ hēt ꝓ petuam cauſam,ſed hic non hēt perpetuam cauſam.de hoc not.
2 ff.de cōd.inde:l.Neratius.†Sed pone,quod mutuaui tibi.c.Bononię,quam pecuniā tu promiſiſti mihi remittere de partib.tuis in Paſchate,aduenientе Paſchate non mihi remittebas, ego nolebam,quod efficereris infamis.vñ fui ꝓteſtatus,qđ nolebā te eſſe perinrum ꝓ modica re,uel qa eras frater meus,& hoc fui proteſtatus te abſente.quæritur,an ſis infamis? rñ.non, quia remiſſum eſt tibi iuſiurandum dilatione pendente.ff.de iureiu.l.Labeo. ēt ſi certū ſit,ꝙ in termino non poteras ſoluere,quia pœna legalis eſt.ff.de verb.obl.l.cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo, per Bart.
3 †Quæro,ſi debitor non uult ſoluere,ꝙ remediū hēt? dicit Inn.ꝙ dēt cogi petere creditorem ad relaxandū iurm. & ſi creditor nō uult relaxare,relaxabit iudex.ſed ſi creditor eſt abſens hēt neceſſe ſoluere,poſtea repetit.Inn.ītelligit,qñ ſine dolo malo,alioqn iudex pōt relaxare,ne dolus patrocinet creditori, cuius abſentia Dei pñtia repleт.C.de iud.l.properandum.§.ſin aūt reus.& in au thē:qua in prouincia.Dicet aliquis,qūo pōt eps relaxare in pīudicium iur.alterius? rñ.Inno.quia ēt principi eſt licitum ſtatuere, vel facere,ex cauſa in præiudiciū iuris alterius, quod tene mēti.
4 †Quæro,quid ſi debitor iurauit non repetere? Rñ.denūciabit.ſed ſi ēt iurauit non denunciare eccliæ,iurm non eſt ſeruandum,qa
5 eſt contra regulam euangelij.Quærit Inno.vtrū votū iurō firma-
6 tū poſſit in melius cōmutari.†Quid de ſcholaribus licētiatis Bononiæ,qui iurant non recipere alibi doctoratū? Nam iſtud iurm eſt ſatis honeſtum.rñ.ſolus Papa pōt abſoluere, niſi forte iuſta cauſa

A D D I T I O.

a Vinc.God.Solutio.Adde ꝙ ſolutio in duriorem cauſam cedit Rui. conſ. 139. nume.15.lib. . . .

BIU Cujas

causa emergat,puta,quia pp emergentes inimicitias,vel viarum discrimina non posset ad eum locum tute se ꝓferre,vel pp mor
7 taliratem subitaneam.† Extra no.ꝙ non solum imperatori, sed ēt alijs principibus & populis licitum est facere statutum, p qđ ex cā perimatur ius subiectorum,v.g.statuunt præscriptionem, ex qua nascitur exceptio,q̄ opposita perimit actionem, non obligationem nālem,q̄ exceptio est exclusio actionis, & causæ cā. sed cā producens actionē est obligatio ciuilis,non naturalis. tn̄ si statutum inciperet a præcedenti monitione,puta,quia diceret monemus oēs creditores & dominos,vt agāt j.tm̄ tps,alias priuamus suo iure,tunc oīs obligatio esset sublata, nec exigīt bona fides debitoris,sed mora creditoris.C.de inge.ma.l.diffamari. vnde aliud est in simplici præscriptione,vbi præscribitur faculta
8 ti agendi,aliud in monitione,ꝙ est valde no.† Item scias, ꝙ qn̄ tps est statutum pro vita actionis ab origine, non curatur scientia debitoris,sed creditoris.ff.de ædi.edi.cum sex.ff. de calū.l.annuus,ff.de act.& obl.l.in bon.§.sed cū rescissa.Insti.de perp.& tē. ac.in prin.& in isto c.ꝙ non requiritur habilitas in stipłone, sed in promittente,dummodo sit appositum iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de non inferendo grauamen creditori,donec sit ei satisfactum, an teneat.*
Periurium non excusat illicitus permissus superioris.
Debitor reditus possessionum restituere tenetur,integra pecunia non soluta.
2 *Redditus dicuntur deductis expensis.*
Reducitur quis in eandem sententiam excommunicationis, & quomodo intelligatur.
3 *Cautio sufficiens,quæ dicatur.*
4 *Fructus,an extenuent sortem.*
5 *Compensare,an possit,qui iurauit soluere,& nu.6.*
Iuramentum obseruandum in sua forma,quando.
6 *Compensatio pro solutione cedit.*
Ius sibi dixisse, non obstat,interueniente iudicis auctoritate etiam iniusta.

C A P. VII.

Ad nostram. Si debitori creditor iurauit nullum gra uamen inferre,donec fuerit pecunia p-soluta,iuramentum seruare compellitur.h.d.secunda ibi, ideoq; Casus.quidam Petrus mutuauit pecuniam quibusdam militib. sub pignore quarundam possessionum & quorūdam reditū. qui nobiles iurauerūt nullū grauamē inferre, nisi forte p̄soluta. demum isti nobiles suis terminis non contenti nondum sorte soluta expulerunt dictum Petrum de possessione. Archiepiscopus enim Rothomagensis mandauerat dicto Petro, quod restitueret possessionem,& quia non restituebat, excōicauit eundē. vnde iste Petrus conquestus fuit Papæ,de Archiepiscopo, & nobilibus. Papa primo mandat Archiepiscpo, quod eum absoluat recepta cautione:deinde mandat nobilibus,quod restituant possessionem,& reditus,usq; quo satisfecerint.tertio mandat d. Petro,quod restituat possessionē,& reditus superfluos,deductis expen.& si dictus Petrus admonitus non restituerit,in eandem ex
1 cōicationis sn̄iam reducat̄,& istud est quartū mandatū.†No.qp
a tenet iur̄m a de non inferendo grauamen creditori,donec sit ei satisfactum.Itē no.quod pmissus superioris illicit[a], puta Archiepiscopi,non excusat a periurio,vt patet in verbo,ɔ̄ iur̄m.Nō ob. ff.de sōl.si stipulatus.§.qui lancem,quia illa pmissio fuit rationabilis.Tertio no.quod debitor,q non soluta pecunia integra subtrahit reditus possessionum,tenetur eos restituere creditori. fa-
2 cit.ff.de distra.pig.l.quamdiu.† Quarto no.ꝙ redditus dn̄r, deductis expen.ff.de vsufru.leg.l fundi Trebatiani.ff.so.ma.l.fructus, de fruc.& litis expen.l fi.ff de pet.hæ.si patre,uel dn̄o.§.j.Vlt.no. ꝙ quis in eandē sn̄iam excōicationis reducitur.dic, & eandem quo ad genus.nam excōicato vetus extincta est,nec reliquiæ ei[9] remanserunt.ff.de pac.si unus.§.pactus,uer.sed si pactū. Quæro,
3 quæ dicatur sufficiens cautio?dic illa,quæ satisfacit iuri,& homini,vel saltem iuri.Item dr̄ sufficiens.i.secuta,ut l.j.ff.q̄ satis. cogā.
4 dic,ut in gl.† Quæro,vtrum fructus extenuent sortem?rn̄deo,cō sumpti,sic,sed extantes non,sed sunt pignori, sicut & ipsum præ
5 dium.C.de pig.l.2.ff.sol.mat.l.diuortij.§.donationis.† Quæro, an
b qui iurauit soluere, possit compensare? [b] rn̄deo, sic,ex eadem cā ut fructus consumptos.sed ex alia causa aliqui dicunt ꝙ sic,quia qui compensat,breui manu soluit.ff.de iure dotium.l.si sponsalibus.§.i.ff.qui potio.in pigno.habe.l.si debitor, & ff.de condi.ob cau.l.si mulier.& hoc si debitum est liquidum. cęterum non admittitur ad liquidandum propter iur̄m.Alij dn̄t,ꝙ non potest ɔ̄-pensare,quia non obseruet iur̄m in forma. & ideo exceptio cōpensationis non dr̄ exceptio solutionis,sed exceptio doli,vt j̄.de act.§.in bonæ fidei,ꝙ iste non est periurus.quia aduersarius facit quo minus soluere possit,iste tex.est unicus in iure. ff. de condi. & dem.Iulianus ait,el piccolo,immo concor.ei.ff.de sta.li.l.3.circa prin.ver.vnde q̄ritur.Nec op.ꝙ iur̄m debeat obseruari in forma,quia illud verum,qn̄ de nudo facto,& nō de effectu est cogitatū,de cond.& de.Mæuius.C.de transa.l.vbi pactum.ff.de uerb. obl l.quidam,& facit.ff.rem ra.ha.amplius,& ibi plene per Bart.

6 †Item compensatio pro solutione cedit, & de similibus idē est iudicium,vt ff.de iureiu.l.tutor.§.prodigus, & facit quod not. ff. de proc.l.si quis mihi rem.ff.de sta.li.si peculiū.§.de illo.ff.de cal. l.q ēt,nisi esset dictum in iuro,ꝙ pmittit soluere,& nō per iur.fictionem,licet possit argui,ꝙ ista fictio realiter idem est, ꝙ veritas,qa eandē hēt vtilitatē,& iō exorbitet ab oī regula fictionum. ff.si cer.pet.l.singularia.Opp.quod isti nobiles ceciderunt a iure suo,qa ius sibi dixerūt.Sol.auctoritas epi ēt iniusta eos excusat, ex quo pars fuit citata.sed si non fuisset citata, nō excusaret eos. C.vnde vi.meminerint,& no.in l.si qs in tantā.eo.ti. C. si p vim, vel alio modo.l.fi.ff.de acq.poss.l.iuste.quod est notandum.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Iuramentum.Adde ꝙ iuramentum regulatur secundum naturam actus super quo interponitur.Rui.consi.14.lib.2.
b Compensare.Vide Abba.hic,& plenius uide etiam multa egregie examinata per Corsetum in repet.supra eo.tit.in uer.15.priuilegium,& uide per Do. Ale.consil.91.in 2.uol.per Barba.consi.43.in 2.dubio,uol.2.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum per metum extortum si potest absque præiudicio animæ seruari,seruandum:quid si secus?in prin.& nu.1.*
Metu grauissimo si aliquis expulsus refutauit ius suum iuramento interposito,an possit repetere.
2 *Iuramento,vt quis se non obliget,an facere possit,& qualiter.*
3 *Iuramentum per metum extortum,an obliget in foro conscientiæ.*

C A P. VIII.

Si vero aliquis. Si iur̄m per metum extortum potest seruari sine præiudicio animæ iurantis,est seruandum, sed si uertitur periculum animæ aduersarij,a iuramento ecclesia absoluere consueuit.secunda ibi, tibi duximus.Casus.quæritur,si aliquis expulsus metu grauissimo refutauit iuramento interposito,an possit repetere. dicit Papa, quod non debet dari materia alicui propria authoritate veniēdi ɔ̄ suū sacr̄m,nisi vergat in detrimentum salutis æternæ, tn̄ de consuetudine Romanæ ecclesiæ est,ꝙ iurans absoluatur a tali iuro,& tunc veniet contra rem iuratam,& ɔ̄ iur̄m,quod est ɔ̄ absorptū
1 relaxatione.† Opp.quod istud iur̄m sit nullum, quia nihil est tā
a contrarium consensui,quam metus, [a] vt no.ff.de iurisd.om.iud. l.si per errorem.ff.qui & a qui.l.si priuatus.ergo non habet in se ius naturale,& per ɔ̄ns nec diuinum,quia sufficit consensus,qui est de iure naturali,sol.metus non est ɔ̄rius uoluntati,sed libertati,alioquin non fuisset necessarium edictum prætoris,quod metus causa.Opp.hic versatur turpitudo compellentis, & ex turpitudine sua nemo consequitur actionem.ff.de fur.l. itaque fullo, ff. de verb. obl. si plagij.ff.de pac.iurisg.§. si ob maleficium.ff.de fideiuss.si correo.§.si reo.Sol.speciale est in iuro pp reuerentiam
2 Dei,& catholicæ ecclesiæ,sed an † potest quis facere, quod tali iuro non obligetur ipso iure?respō.sic,si prius protestetur, quod non indendit iurare.ff.de acq.hær.l.qui aliena.§.census.nec intelligitur hoc facere in fraudem,quia remouet fraudem,ut ff.de legā.2.l.cum pater.§.Titio.† Quæritur, nunquid iur̄m per metū [b]
3 b extortum obliget in foro conscientiæ?respon.sic,ad absolutionē humiliter petendam,sed non ad debitum soluendum. ff. quod me.cau.l.metum.§.volenti.ff.quod fal.tu.authore.l.nouissime.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Metus.Adde ꝙ metus dicitur purgatus per taciturnitatem lōgitēporis.s.quo ad tertium possessorem.Rui.consi.105.nu.9.& 12.li.5.
b Vinc.God.Metum.Adde ꝙ iuramentum per metum extortum reuerentiale, relaxandum est.Rui.consi.140.nu.11.lib.4.

SVMMARIVM.

Monachus,qui pro debito sui monasterii stare pro obside iurauit, seruare cogitur iuramentum,in prin.
Fideiussor iuratus indemnem quem conseruare,compellitur obseruare, ibid.
1 *Pacta notabilia omnia,an sint valida.*
Monachus non habet,neque nolle,neque velle ad faciendum,secus ad non faciendum.
Vxor & vir in eodem instrumento possunt fideiubere pro alio & nu.5.
Censura ecclesiæ diuersificatur ex diuersitate personarum.
2 *Iuramentum vbi apponitur,non est necesse,quod mulier renunciet beneficio Velleiani senatusconsulti,& sic de aliis.*
Excussio debitoris principalis quando non requiratur,& dupliciter requiritur.§.item nota.
3 *Monachi de consensu abbatis ciuiliter & naturaliter obligantur, vel saltem obstringuntur.*
Monasterium obligatur ex mutuo,& quando.
4 *Homo liber,an possit stare pro obside propter æs alienum.*
5 *Mulier,an possit obligari pro alio.*
6 *Pactum,ꝙ creditor possit capere debitorem,an teneat,& contra.*
7 *Factum alienum,an possit quis promittere.*
8 *Absens,an possit se obligare ad pœnam mortis.*
9 *Non capiens malefactorem,tum possit vt puniatur ad mortem, an valeat statutum.*
10 *Debitor,an possit obligare se etiam absque iuramento ad standum in certa ciuitate,& inde non discedendum sine licentia creditoris.*

Mona-

BIU Cujas

1 Monachus, an possit agere contra abbatem, vt liberet eum ab obsidione.
Filius, contra patrem agere potest aliquando, vt se redimat, si eum pater vendidit.
12 Fideiussor carceratus pro debito, an possit petere ipsum debitum a reo.

CAP. II.

Ex rescripto. Monachus, q pro debito suo monasterij iurauit stare in ostagio, siue obsidatu, & fideiussores, q iurauerũt creditorē indemnē seruare, iurā seruare coguntur. h.d. secunda ibi, ideoq;. Casus. Quidā Abbas Tremēsis ꝑ necessitatibus sui monasterij accepit a Petro mutuo octo millia solidorum, pro quo dedit obsides quosdam monachos suos, q de obseruanda ꝯuentione iurarũt, pacto adiecto ꝙ si ipsi monachi deficerent forte morte, vel recesu, alij monachi loco eorũ in obstagio ponerētur. Itē si dicti monachi fidē non seruarēt, Abbas dedit eidē Petro, V. & eius vxorē fideiussores, q̄ silr fidem. i. iurm̄ præstiterũt. Modo Abbas, & monachi volebant venire ꝯ promissionem, & iurm̄, significatũ fuit hoc dño Papę. vñ Papa quibusdā cōmissariis præcepit, ꝙ Abbatē & monachos, & V. & vxorē ipsius monere curent, ut sicut iurauerunt, eandē ꝯuētionē faciant adimpleri, alioquin Abbati & monachi ingressum interdicāt ecclesiæ, & in terra præfati. V. & vxor eiusdē diuina of
1 ficia prohibeāt celebrari vsque ad satisfactionem ꝯdignā. † No. hic notabilia pacta, quæ omnia valent: primo de obsidibus, q tenentur stare in ostagio. Secundo. in monachis, quos Abbas pōt dare obsides pro debito pecuniario, & idē in ꝯuersis, licet eorũ ingenuitatem Abbas non possideat, sed in seruitium, ut no. ff. de ac. pos. cum hæredes, & hoc de eorum consensu, alias non. Nam si Abbas non potest adire hæreditatē delatam monacho, nisi de consensu monachi. ff. de acq. rer. do. l. acquiritur. §. j. qa ius adeundi est inseparabile a persona, ut ff. de acq. hær. l. Paulus, multo minus p̄t eum inuitum tradere creditori, licet secus in seruo ut ff. de fur. l. interdum. §. qui furem, & l. pe. ff. de condi. ob causam. Et si dicatur, ꝙ monachns nō habet nolle, vł velle, rñdetur, verum est ad faciendum, sed ad non faciendum sic, ut C. de hære. insti. l. cũ ꝓponas, & C. de acq. poss. l. fi. Tertio de pacto, ꝙ si ipsi deficerent, alij subrogentur etiam non nominati nominib. proprijs. Quid si hoc non esset dictum? respon. non tenetur alios subrogare, vt no. Spe. in ti. de ob. & sol. porro de eo, q remanet in carcere pro alio, & tandem soluit pro ipso, habes vnicam l. in iu. ff. de neg. ge. l. nā & seruus, in prin. Quarto quod vir & vxor posśũt in eodē instro fideiubere pro alio, puta pro Abbate, & capitulo. Quinto ꝙ cēsura ecclesiæ diuersificatur f̄m qualitatem personarum. Nam Abbati & monachis interdicit ingressus ecclesiæ, sed in terra laicorum ponit interdictum celebrationis diuinorum officiorum, & hęc omnia ꝓpter pecuniarium debitum vallatũ iurō. Item no. hic in eodē libello querimoniam proponi de reis,
2 & fideiussoribus. † Vltimo no. ꝙ vbi apponitur iurm̄, non est necesse, ꝙ mulier renunciet beneficio Velleiani senatuscōsulti, qđ loquitur de intercessionibus mulierum, quia vbi iuratur, nō est de iutis apicibus disputandum, sed de sola qualitate iurī, & idē in minore iurante ꝙ nō sit necesse, ꝙ certioretur de beneficio restitutionis in integrum, quia non excluditur vi renunciationis, sed tanq̄ perfectæ ætatis, licet Dy. consuluerit[a] cōtrarium. pro quo facit gl. ord. ff. de ver. obl. l. sciendũ, vbi videas, & per Cy. in l. 3. C. de tescin. ven. vnde cautius est in instr̄is apponere, ꝙ renunciauit beneficio minoris ætatis certioratus de qualitate beneficij. Itē no. hic non fieri mentionē de excussione debitoris principalis, & hoc est, quia isti fideiussores promiserunt facere, & curare. Item quia iurauerunt, & est bene no. ꝙ non requiritur excussio, q̄ interdum requiritur ex dispositione legis, interdum ex figura conuentionis, ut ff. si cer. pe. l. fi. §. sed & si cum Seio. Et differunt, qa vbi bñficio legis, debet opponi ante li. cont. sed vbi ex tenore pacti, potest opponj qñcunque, vt no. Bar. in l. j. s̄. de cōuen. fis. debito. lib. 10. ubi dicit, quod aliud est fideiubere, aliud ꝓmittere quē indemnem conseruare, quod intelligit in subsidium, nō si principalis est soluendo f̄m Bar. cōtra quē facit valde capitulũ istud.
3 b Itē collige † hic monachos[b] de consensu Abbatis ciuiliter & naturaliter obligari, vel saltem obstringi. Itē no. hic monasterium obligari ex mutuo, quod præsumitur naturale, si numeratio nō negatur: sed nonne oportet probari versum in utilitatē ecclesiæ? respon. hic non negabatur versum, vel constabat versum, vel iō, quia Abbas, & totum capitulũ contraxerat, ut no. C. de sacrosan.
4 eccl. aut. hoc ius porrectum. † Oppo. quod liber homo nō possit stare pro obside propter æs alienum, ut in Auth. ut fiāt pig. & in Authen. & ideo. Sol. hic speciale ꝓpter debitũ ecclesiæ, qa sicut pater dare potest pro obside filiũ in casu necessitatis, ut l. 2. C. de patri. qui filios distra. ita Abbas monachum, nec tñ cōpetit hy-
5 potheca, sed officiũ iudicis, casus est hic notabilis, Oppo. ꝙ † mulier non possit obligari pro alio, ut l. j. ff. ad Velleia. So. hæc renũciauit Velleiano, & hoc tenet Inno. vł ꝑꝑ iurm̄, & hoc tenet Ber. & est bene no. & quotidianũ. Oppo. ꝙ vxor nō possit se obligare in eodem instr̄o cum viro, ut no. in Spe. de obl. & so. Sol. verũ est pro uiro, sed pro extraneo sic. ut hic. † Itē pro se, quatenus negocium tēdit ad utilitatem ipsius vxoris. hinc est, quod possunt simul & ꝯducere in eodem instr̄o, ut no. s̄. de fi. instr. l. scripturæ,
6 † Quæro, vtrũ teneat pactum, ꝙ creditor possit capere debitorē? rñ. sic, si debitor est fugitiuus. Nam hoc fit lege permittente. ff. q̄ in frau. credi. ait prętor. §. si debitorem, alias non, ut ff. de re. iu. nō est sin. vnde non valet pactum, ꝙ debitor stet ad discretionē creditoris, sed bene valet, ꝙ staret ad discretionem iudicis qa priuatus arcer prohibitus est, sed nō carcer publicus, & ita dēt intelligi, ꝙ legitur, & no. ff. de fur. l. interdum. §. q furem, ꝑ gl. & Bar. Econtrario vero, ꝙ debitor non possit personaliter distringi bene valet pactum, vt ff. de re iu. l. si cũ uenerit arg. j. de so. c. Odoar
7 dus. † Quæro, nunquid possit quis promittere factum alienũ? & respon. sic, si est appositum iurm̄, quia intelligitur ꝓmisisse se facturum, & curaturum, alias nō. ita intelligo gl. Ber. fallit in stipula. iudicialibus, & prætorijs, & ibi singulariter fingitur ꝓmisisse se facturum, & curaturum, ut no. de ver. obl. l. quoties qs alium.
8 ff. de in ius voc. l. eũ, pro quo. † Quæro, an absens possit se obligare ad pœnam mortis? respon. non, ut no. 33. q. 5. cum homo. ibi
9 gl. sing. † Quæro, an valeat statutum, ꝙ nō capiens malefactorē, cum possit, puniatur ad mortē? respon. nō, quia tenetur ex quasi maleficio. l. perceptione, de his qui deie. vel effu. quia non ꝓprie deliquit ipse, sed alius, cuius quasi maleficij pœna nunquam est corporalis sed ad pœnam pecuniariā tenetur. l. ne quid. ff. de incen. rui. nauf. & no. ī l. j. C. de decre. decu. l. j. li. x. & hoc ex. l. municipali, alias non teneretur, nisi ex publico officio tenerēt, ad hoc ut no. ff. de re. iu. culpa est, & in Auth. ut nulli iudicũ, in princip.
10 † Et no. ꝙ statutum, quod habet in se rationem motiuā, nō dicitur esse sine ratione. Quæro, nunquid debitor possit obligare se ēt absque iuramento ad standum in certa ciuitate, & inde nō discēdēdũ sine licentia creditoris, quod est no. licet non possit cōmittere creditori, quod eum detineat captiuatũ, ut C. de exac.
11 tribu. l. missi opinatores, li. x. † Quæro, an monach⁹ iste possit agere ꝯ Abbatē, ut liberet eũ ab obsidione? & vr̄ ꝙ sic, qa inter dominum & seruum potest esse iudicium pro persona, & libertate, nō pro rebus. C. de ordin. cogni. l. fi. Item si non ꝯpeteret actio mandati, tñ ꝯpetit officiũ iudicis ff. de manum. testamen. l. Męuia. ff. de ali. le. l. seruos ad custodiā templi, & idē dico in filio, qñ pater vendidit ꝑꝑ necessitatem famis, vt possit agere ꝯ patrē ꝙ eũ redimat, si pater peruenit ad pinguiorē fortunā. sed vr̄, ꝙ monachus iste non vr̄ diu stetisse in obsidione, vt ff. man. l. Lucius. ego dico, ꝙ lex illa non habet locũ, qñ fideiussor est in carcere ēt si latissimus sit carcer, ut qa ciuitas in hoc est ei assignata ꝓ carcere. Nā licet damnũ pecuniariũ possit reparari, carcer tamen irreparabilis est, & interim posset carceratus mori, ꝙ non est expectandũ,
12 arg. ff. de ser. l. 2. & 3. † Sed nunquid fideiussor carceratus ꝓ debito potest petere ipsum debitũ a reo? respō. reus tenetur ei faciendi causa, nō dandi. nam aliud est curare, aliud soluere. tenetur ergo curare, ꝙ exeat carcerem, sed non tenetur dare fideiussori q̄titatem, nisi promisisset eum seruare indemnē, & esset in mora, quia tunc loco faciendi succederet obligatio ad interesse, quod habet hic certam quantitatem, & naturam per relationem ad aliud, ut l. j. C. de sentē. quæ pro eo, quod interest profe. ff. de leg. primo. si hęres iussus.

ADITIONES.

a Concluserit. Vide. Lu. Ro. consi. 90. aliter cum alle. consi. 11. in fine uol. 2. & uide Pau. de Cast. consi. 7. & uide Corse. in repetione rub. supra eod. tit. in 13. speciali, & Barb. cons. 25. uol. 1.

b Vin. God. Monachos. Adde ꝙ monachus pro obside dari potest per Abbatem, cum licentia tamen papæ, ut hic in gl. & late per Fel. An autem monachus naturaliter obligetur. uide Ias. in l. naturaliter, ff. de condict. indeb. qui tenet ꝙ non, sed Abb. con. 104. putat quod naturaliter obligetur. ita tenet Io. Fab. in §. j. Instit. de act. sed contrarium tenet in §. 1. nu. 7. Insti. de fideiuss.

SVMMARIVM.

Curare aliud est, aliud soluere.
Periurus est ab ecclesia remouendus, & quando, in prin. & nu. 1.
1 *Non soluens in termino, an præsumatur periurus.*
2 *Necessitas etsi excusat a periurio, tamen non vitiat promissionem, quin condemnetur ad soluendum.*
In commißum res incidit ob duas causas, & nu. 5.
Innocentius arguitur confusionis.
3 *Periurus vtrum sit infamis, & vtrum possit habere dignitatem.*
4 *Paupertas, an excuset ab infamia, & a periurio, & nu. 5.*
5 *Conductor pactum non obseruans, an possit repelli.*
Iuratum vbi est, non subintelligitur illa clausula, si per biēnium nō solueri
Locatio facta ad longum tempus æquiparatur emphyteusi, ver. quid si.

CAP. X.

Querelam. Periurus est ab ecclesia remouēdus, q non necessitate, sed volũtate venit ꝯ licitũ iurm̄ h. d. Primo ponit impetrātis querelā. Scđo dat iudices, ibi quoniā. Casus. Gulielmus ꝓmisit R. canonico duos Bysantios nomine pensionis ecclesiæ de statera se annuatim soluturũ interposito iurō, cessat iste Guilielmus ꝑ bieniũ in solutione. Quæritur

quid

BIU Cujas

quid iuris? Papa ſcribit iudicibus dicens, ꝙ ſi eis cõſtiterit memo
ratum Gulielmum non neceſſitate, ſed ſponte in ſolutione ceſ-
ſaſſe, qm̃ eſt periurus, priuetur eccleſia, & vrgeat locatori ſoluere
1 re penſionẽ. † No. eccl'iam annuatim locari. No. ꝙ q non ſoluit
in termino, non p̃ſumit̃ periurus, niſi primo inquirat, vtrum vo-
luntarie non ſoluerit, an neceſſitate coactus, ꝙ eſt not. dignũ ad
id, quod no. Inn. ī. de accu. ca. ſuper his. † No. ꝙ periuri non dẽnt
2 eccl'ias regere. No. ꝙ † neceſſitas excuſat a periurio, tñ non vitiat
p̃miſſionẽ, qn condemnet̃ ad ſoluendum, tex. no. ff. de ver. obl. l.
continuus. §. illud. † No. ꝙ ſimul quis pp periurium remouetur,
& ad penſionem condemnatur. modo iuncto tex. cum gl. Not.
ꝙ pp duas cãs hic res incidit in commiſſum, primo propter per
a iurium, & in hoc non oportet expectare [a] biennium, ꝙ eſt no. di
gnum. ſecundo, quia per biennium ſtetit, & ſic ex duabus cauſis
ſucceſſiuis res põt incidere in commiſſum. ff. loca. quæro. §. ĩter
locatorem. Inn. aũt loquitur confuſe, & dicit, ꝙ biennium ſolũ
ſufficit ad priuandum eum re emphyteutica, ſed certe non ſolũ
modo biennium, ſed ẽt periurium facit quem cadere a iure ꝺ-
ctus ipſo facto. C. de tranſa. l. ſi quis maior, & ſic eſt expedita gl. j.
3 † Venio ad ſcdam glo. & q̃ro, vtrum periurus ſit infamis, & vtrũ
poſſit hr̃e dignitatem? Dicit Ber. ꝙ non. dicit Bart. ꝙ põt eſſe an-
tianus ciuitatis, ſiue decurio. l. j. C. de mu. & ho. non continuan-
dis. Bar. tñ in his, quæ agerentur in antianatu, non poſſet ferre te
4 ſtimonium. † Quæro, nũquid paupertas excuſet a periurio, & ab
infamia? rn̄. ſic, f'm Ber. & eſt bene no. facit. ff. mand. l. idem q; §. ſi
ignorantes, vbi optimus tex. Quæro, de qua eccleſia dī hic, ꝙ pri
uatur? quidam dñt, ꝙ de conducta. alij, ꝙ de titulo proprio. & ſi
dicatur, qũo, cum non fuerit ad hoc actũ? rn̄. fuit gn̄aliter propo-
ſita querela, & inquiſitio cõmiſſa. vnde expone ibi, Conſtiterit. ſ.
per modum inquiſitionis procedẽdo, aliàs niſi p̃ceſſus ſit priua-
5 tiuus, non põt quis priuari f'm Ber. tene menti. † Quæro, an con-
b ductor, qui non obſeruat pactum, poſſit repelli? [b] rn̄. ſic a moder
no vſu illius anni, ſed non a ppetuo vſu aliorum annorum, pro
quibus vult ſoluere penſionem. fallit, ſi eſt periurus. Nam tunc
põt in totũ remoueri. hæc vera ſunt, niſi paupertas excuſet, text.
eſt hic, quem neſcio alibi. Vltimo conclude, ꝙ vbi eſt iuratum,
non ſubintelligitur illa clauſula, ſi per biennium non ſoluerit.
c Quid ſi locatio eſt facta ad longum tp̃s? [c] reſp. idem, ꝙ in emphy
teutica, quia idem ius habent, licet vtile dominium, & verã poſ-
ſeſſionem naturalem, vt Inſti. loca. §. adeo.

ADDITIONES.

a Expectare. Vide d. Ale in conſ. 474. & conſ. 106. inci. magnifice prætor. ĩ 3. uol.
b Repelli. Vide Ale. conſ. 331. uol. 4. & conſ. 117. eo. uol. Panor. conſ. 72. ad finẽ, uol. 1. uide etiam aliquid per Bar. conſ. 156.
c Vinc. God. Tempus. Adde ꝙ locatio ad longum tempus facta irrequiſito domino non nocet emphyteutæ quando conductor promiſit item, quantum eſt pro utili dominio, & melioramentis faciendis. Rui. conſ. 148. nu. 4. li. 1.

SVMMARIVM.

Iuramentum ſi quis bis præſtitit diuerſis contrarium, valet ſecundum & fit periurus in prin. & nu. 1.

1 *Penſio ſoluta non poteſt augeri, nec poteſt recipi etiam a ſponte ſoluente.*
Ex iuramento inualido contrahitur periurii reatus, & nu. 2.
2 *Iuramentum temerarium tranſgrediens, an ſit periurus*
3 *Cenſus maior, vel vectigal, an poſſit præſcribi.*
Præſcriptio ibi tenet, vbi pactum ualet.
Conſuetudo generalis præſcribit ſpatio 40. anno.
4 *Exactio vectigalis, an dicatur eſſe ſeruitus continuæ.*
Vectigal debetur ſolo publico & eſt conſuetudine.

CAP. XI.

Tua nos. Si p̃tatus iurat repñtanti, ꝙ ſibi augebit annuã penſionem, & inſtituenti iurat, ꝙ non, ualet f'm iur̃m, & non primum: tñ qa iurauit ꝺrium, eſt tanq̃ periurus a be
neficio remouendus. h. d. ſecunda ibi, Tuæ. Caſus. Quidam mo-
nachi, ſeu religioſi habentes ius præſentandi in eccleſijs, a quib.
recipiebant penſionem, exegerunt ab eis iur̃m de maiori pẽſio-
ne præſtanda. Epiſcopus autem, qui hẽbat eos inſtituere, facit p̃-
ſentatum iurare de penſione non augenda. Quæritur, ꝙ iur̃m ſit
ſeruandum, rn̄. quod f'm, quia primum eſt contra ius, & tamen
1 iurans priuatur ſuis beneficijs. No. ꝙ pẽſio [a] ſoluta non debet au
a geri, nec poteſt recipi etiam a ſponte ſoluente, vt C. vectigalia.
per totum, ſecundo no. ꝙ ex inualido iuro ꝺhitur reatus periurij
licèt non contrahatur obligatio iuri. Tertio not. ꝙ vltimo iura-
mento eſt ſtandum, vbi primum de iure non tenuit, ꝙ intelligo
donec remoueatur a beneficio. Nam poſtquam eſt remotus, ab
ſolutus eſt a ſacramento cenſus, vt legitur & no. ff. de infam. l. 2.
2 §. miles. † Quæro, utrum ille, qui tranſgreditur temerariũ iur̃m,
ſit periurus? rn̄d. ſic, qñ iurauit cum cauſa, vt hic: ſecus, ſi indiſtin-
3 cte, & temerarie, vel per locum, ſecundũ Ber. † Quæro, an maior
cenſus vel vectigal poſſit præſcribi? rn̄. præſcribere eſt actus cre-
ditoris, ſed promittere eſt actus debitoris. in primo, ſi eſt prohi-
bita promiſſio, eſt prohibita præſcriptio, ut nota. in l. 2. C. de vſu.
ꝙ emp. ſed ubi tenet pactũ, tenet præſcriptio, vt in l. 2. C. de do. ꝙ
miſ. & l. nam ſatis. §. j. ff. quẽad. ſer. ami. De uectigalibus publicis,
an poſſint præſcribi, & quanto tp̃e, dic ꝙ priuatus ꝺ fiſcum pro-
prie ſumptum non præſcribit, niſi tanto tempore, cuius ꝺrij me
moria non exiſtit, ſed priuatus contra priuatum, vel municipiũ,
quia forte præſcripſerant ius exigendi, præſcriberet ſpatio 40. an
norum, vt no. Bar. poſt Dy. in l. ſi publicanus. §. in vectigalibus. ff.
de publ. Item generalis conſuetudo præſcriberet ſpatio 40. ann.
quia generalis conſuetudo locorum dat bonam fidem, cũ con-
ſcientia principis teneat vbilibet territorium, arg. in l. fi. C. de his
4 quia non domino manu. † Sed an exactio vectigalis dicatur eſſe,
ſeruitus continua, an interpellata? & vr̃, quod diſcontinua pp fa-
ctum hominis. ff. de ſer. ruſti. præ. l. foramen. In contrarium vr̃ p
eandem l. nam ibi tenetur continuus cuſtos ad exigendum, & p
cuſtodem retinetur continua poſſeſſio. Item ibi eſt domus paſ-
ſagij, quæ continua eſt, argu. ff. de ſer. vr. præ. l. hæc autem iura. Itẽ
iſta eſt potius conſuetudo, quam præſcriptio, quia exigẽs ſtatim
efficitur dominus, ergo nihil corporale præſcribit. ff. communia
prædi. l. vendi. §. ſi conſtat. ff. de vſu. l. ſequitur. §. lana, & facit qđ
no. in l. j. ff. de publi. quia iſtud vectigal debetur ſolo publico ex
cõſuetudine potius, quàm ex ſimplici præſcriptione, de hac ma
teria tangit Spe. in tit. de reſtitutio. ſpol. quam bene nota.

ADDITIO.

a Vinc. God. Penſio. Adde quod penſio iuſta ſolet eſſe illa, quando in 20. ann. aſcendit ad ualorem rei. Corn. conſi. 201. uiſis. litera, l. & conſ. 285. uiſo. litera, l. libro tertio.

SVMMARIVM.

Iuramentum illicitum eſt de non loquendo, vel non præbendis ſubſidiis coniunctis perſonis, in prin. & nu. 2.

1 *Epiſcopus ratione periurii debet deponi.*
Ob periurium Doctor a doctoratu deponi poſſet.
Dignitas aggrauat delictum.
2 *Clericatus aggrauat crimen falſi.*
Coniuncti debent inter ſe vitæ ſubſidia præſtare.
3 *Magnus, an plus puniatur, quam paruus.*

CAP. XII.

Cum quidam. Epiſcopi ꝙ periurio puniuntur plus quam alii, hoc primo. ſecundo dicit, ꝙ illicitum iur̃m eſt de non loquendo, uel non præbendis ſubſi
dijs perſonis coniunctis. Caſus. Quidam epiſcopi de Sardinia re-
ceperunt a quibuſdam creditoribus quandam pecuniæ quanti-
tate, & iurauerunt illam ad certum terminum perſoluere, quod
facere contempſerunt. Quæritur, an ſit procedendum ꝺ eos? rn̄.
quod ſic, quia grauius delinquunt, q̃ inferiores, quia præſtant ſa-
lijs malum exemplum. Secundo quæritur, quidam iurauerunt
non loqui patri, matri, ſorori, uel fratri, nec aliquod ſubſidiũ im-
partiri eiſdem, an iſtud iur̃m ſit ſeruandum? rn̄. ꝙ iſti ab iſto illici
to iuro ſunt abſoluendi, iniuncta eis arbitraria pœnitentia pro
1 eo, ꝙ male iurauerunt. † Not. ꝙ epiſcopus [a] ratione periurij dẽt
a deponi, quia ſic eſt in alijs beneficiatis, ut ſ. co. c. querelam. unde
omnem reatus honorem excludit, ut C. qñ ſena. uel cla. l. 1. & de
digni. l. iudices, li. 12. unde Doctor propter periurium poſſet de-
poni a doctoratu, tñ peracta pœnitentia poſſet ep̃s ſecum diſpẽ-
2 ſare, arg. ſ. de conſti. ca. ex literis. † Not. ꝙ dignitas aggrauat deli-
ctum. dicit l. quod clericatus aggrauat crimen falſi. C. de epiſ. &
cle. l. presbyteri. & no. expreſſum in iſto c. quod pater ẽt cum iura-
mẽto non põt priuare filium alimentis, nec maritus uxorem,
de hoc no. ſ. de reſt. ſpo. literas. No. quod ꝺiuncti inter ſe debent
3 præſtare ſubſidia uitæ. † Quæro, utrum plus puniatur magnus, q̃
paruus? & dic ꝙ ſic, in crimine ruptæ fidei, ut hic, & licet magna
tes de ꝺſuetudine nõ ſuſpẽdant furca, ut no. in l. 3. §. j. ff. de re mil.
tñ hoc fallit, ſi cõmittunt proditionem, nam tunc debent ſuſpẽ-
di in altioribus furcis, & ita ſeruatur in regno Franciæ.

ADDITIO.

a Vinc. God. Epiſcopus. Adde ꝙ epiſcopus magis aſtringitur canonibus, quàm princeps legibus. Rui. conſ. 23. nu. 10. lib. 5.

SVMMARIVM.

Iuramentum monachi clauſtrum abiurantis non valet, in princ.

1 *Monachus non debet eſſe ſine clauſtro.*
Pœna vnius debet eſſe exemplum multorum.
2 *Monachus, an poſſit pro pœna expelli de monaſterio.*
3 *Calor iracundiæ non excuſat monachos.*

CAP. XIII.

Sicut. Non ualet iuramentum monachi clauſtrum abiurã-
tis. Caſus. Prior clauſtralis cuiuſdam monaſterij ira-
cũdiæ furore commotus iurauit, quòd in clauſtro eiuſdem mo
naſterij in quo profeſſionem fecit, de cœtero cum G. monacho
non moraretur. Abbas ſuus dubitauit ſuper hoc conſuluit Pa-
pam, Papa dicit, quod iſtud iuramentum fuit temerarium, quia
eſt contra profeſſionem, & ſtabilitatem profitentis, mandat-
1 que eidem imponi pœnitentiam in clauſtro peragẽdam. † Not.
quod dixi in ſummario. Item no. quod monachus non debet eſ-
ſe ſine clauſtro, ſicut nec piſcis ſine aqua. Item not. quod pœna
unius debet eſſe exemplum multorum, cõcor. l. 1. C. ad l. iul. re-
2 pet. † Quæro, nunquid pro pœna iſte monachus poſſit expelli de
mona-

BIU Cujas

monasterio? rñ.non.vnde,si expellitur,potest monasterium repetere,& si recedit sponte,monasterium potest eum vendicare,
3 secundum Innoc.† Vltimo no.quod calor iracundiæ non excusat,maxime monachos,qui debent viuere in humilitate,& mãsuetudine.

SVMMARIVM.

Pro tempore qui fuerit,locutio extenditur in infinitum,in prin. post casum.
Iuramentum ex parte iurantis personale,ex parte vero recipientis reale ibi.
1 *Forma hæc iuro tibi & successoribus tuis,facit,quod iurans non compellatur successoribus facere nouam fidelitatem,& in prin.*
2 *Iuramentum fidelitatis potest remitti de gratia.*
Siciliæ regnum est Ecclesiæ feudum.
3 *Successores,an tacite includantur,si de ipsis non fiat mentio.*
4 *Iurare,an possit quis pro se,& hæredibus suis.*

C A P. XIIII.

Veritatis. Vasallus,qui iurauit prælato.s. recipiẽti pro se, & successoribus suis,non cogitur successorib. iurare.In prima decisa consultatio.In secunda responsio ibi, respondemus.Casus.Clemens Papa tertius indulsit Gulielmo regi Siciliæ,vt ipse non teneretur sibi præstare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ,ita tamen,quod pro hoc non fieret ipsi Papæ,nec successoribus suis præiudicium, quo minus sibi & successoribus suis hæredes Guliel.fidelitatem facere tenerentur.su per ista indulgentia quæstio mota fuit in regis præsentia, vtrum videlicet singuli hæredes regis tam Clementi, quàm successori bus Clementis deberent præstare iuramentum fidelitatis? duo Cardinales legati determinauerunt ꝙ sic.Papa declarat, ꝙ omnes hæredes iurare debent,sed non omnibus summis pontificibus,quia si iuratur vni pro se,& successoribus suis, per eundem, qui iurauit iurare non oportet.& per hoc limitatur, & glossatur. c.Imperialis.§.præterea,de prohibi.alie.feu.per Feder. colla. 10. vbi dicitur, ꝙ cuilibet successori est iurandum intra annum & diem.ꝙ verum est,nisi antecessor pro se & successore recepit iuramentum.Ibi,Qui pro tempore fuerit,nota verbũ, cuius significatio extenditur in infinitum.Ibi,& homagij. Nota de homagio,quod idem est,ꝙ fidelitas.Nota,quod hæredes iurant, quia nouus hæres nouum iuramentum. Porro iuramentum est personale ex parte iurantis,sed reale ex parte recipientis,secundum Inno.quod est nota.dignum,& tota die allegatur. Nota, quod
1 simplicitas verborum adminicula non considerat. † Not. quod hæc forma,iuro tibi,& successoribus tuis,facit,quod iurans non compellitur successoribus facere nouam fidelitatem, id est nouum iuramentum,nec petere pro forma feudi intra annum, & diem per nouam inuestituram,sed hæredes iurantis, sic tamen ad recognoscendum feudum potest compelli,arg.C.de fide instrumento.l.plures apochis.item cogitur soluere laudemium& petere inuestituram pro hac vtilitate consequenda,in qua prędecessor non potuit damnificare successorem.c.2.de preca.ne prę
2 lati vices suas.c.fi.ff.de sti.ser.si seruus communis Mæuij.§.fin.ff. sol.ma.l.diuor.ff.de vsufru.l.defuncta, ff. loc.l.si quis domum. §. primo.nec reperitur melius alibi.†No.ꝙ iuramentum fidelitatis potest remitti de gratia.Item not. ꝙ rex Siciliæ est homo ecclesiæ,& regnum Siciliæ est feudum ecclesiæ Romanæ, de re
3 iud.c.pastoralis,in cle.† Quæro, si non fit mentio de successoribus,utrum tacite includantur?hic est arg.quòd sic, quia iuratur dignitati,argum.ff.de leg.2.quod principi.argumẽ.contra. ff. de uulg.substit.quæ liberis.§.hæc uerba,quod verius est, quia non tenetur tunc iurare successori futuro,unde factum tunc extenditur vltra necessitatem feudi,& facit c.j.qui suc.te.†Quæro ecõ
4 tra,an quis possit iurare pro se & hæredibus suis?respon. sic quo ad efficaciam contractus,sed nõ quo ad fidelitatem,quæ est species cuiusdam seruitutis personalis,ut no.ff.de vsufru. l. si cuius, in princ.quia moritur minor,& non moritur iuramentum,mõritur vasallus,& renouatur sacramentum, vt hic,& in auth.sacramenta puberum.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus a iuramento est absolutus ab obligatione naturali.*
Absoluendi a iuramento forma,ibid.§.no.formam.
2 *Metui,an insit dolus.*
3 *Iuramentum per metum,an obliget.*

C A P. XV.

Verum. A iuramento per metum extorto consueuit ecclesia iurantes absoluere,& transgressores, quia mortaliter non peccant,non punire.Primo ponit quæstionem, & ipsius responsionem.Secundo ponit responsionis moderationem.secunda ibi,cæterum.Casus patet.In tex.ibi, Pro vita & rebus,idem,si pro uita tantum,vel rebus tantum, dummodo in rebus versetur enorme damnum, ut l.fi. §. si fœnerator.ff. quod
1 met.causa,& C. de transa. interpositas. Ibi, Nexibus,not. quòd absolutus a iurõ,est absolut⁹ a nãli obłone,si qua orta est ī ipso. Ibi,nõ eis,ita,&c No.formã,qa nõ dẽt dici,non serues iurm, sed debet dici,non astringo te ad seruandum, nec propterea te puno.vnde no.ꝙ sapiens debet esse cautus in prolatione verborũ infra de appe.cum cessante.†Quæro,de quo metu loquitur hic? respon.de metu qui potest cadere in constantem virum, Berna.
2 †Sed nonne metui inest dolus?respon.ꝙ dolus debet esse talis,
3 qui cadere valeat in constantem.†Quæro vtrum iuramentum ꝑ metum obliget?respon.sic de rigore iuris, tamen de æquitate naturali, & prætoria debet iurans absolui,quia coacta voluntas voluntas est,licet oppressa.

SVMMARIVM.

Iurans mandato cuiuspiam stare, si quid præcipitur illicitum, non tenetur obseruare,in princ.
Scire,& scire debere paria sunt,ibid.post casum.
1 *Arbitrator,qui semel præcepit,an possit vlterius circa idem præcipere.*
2 *Sententiæ arbitri,siue æqua sit,siue iniqua,an debeat stari.*
Verba quando attendenda,non intentio.§.secundo oppo.
Iuramento vltimo quando standum.§.opponitur,& nu.3.& 4.
3 *Aduocatus,qui iuratus est duabus ecclesiis,si illæ ad inuicem litigant,tenetur iuuare primam.*
4 *Mulier,quæ iurauit non alienare rem dotalem,quid iuris, si postea vendidit eam cum iuramento? quod debeat stare primo iuramento, & non valeat venditio.*
5 *Inimicitia capitalis & grauis ex verbalibus iniuriis contrahitur.*
De iniuriis,& earum satisfactione compromitti potest.

C A P. XVI.

Veniens. Si is cuius mandato stare iurauí, aliquid mihi præcipit contra iuramentum prius per me licite factum,illud seruare non teneor.Et primo querela impetrantis.secundo prouisio,ibi,uerum.Casus.Quidam Venetus habuit uerba cum quodam M.propter quod contractæ fuerũt graues inimicitiæ.Modo quidam communes amici fecerũt in se compromitti in satisfactionem iniuriarum,& iuratum fuit stare eorum mandato,qui mandauerunt dicto Veneto, ut non intraret in curiam Ducis,nisi cum generaliter populus ad curiam vocaretur,iste conquestus est Papæ dicens istud arbitrium esse enorme,cum ipse esset consiliarius Ducis,& iurasset officium, & qa erat aduocatus multorum,vnde etiam tenebatur accedere pro causis eorum,adijciens,quòd si dicta credidisset, nòn compromisisset,& Papa mandat iuramentu m non esse seruãdum.Not. quòd Papa reducit iuramentum,& per consequens arbitramẽtum ad arbitrium boni viri, licet laudum sit latum in ciuitate Venetiarum.No.recurrendum ad uerisimilem intẽtionem cõpromittentium.s.vtrusque partis.Dicit Inn. quod iuramentum non extenditur,nisi ad ea,de quibus fuit cogitatum, vel debuit merito cogitari,Inno.nam ista sunt paria,scire & scire debere.ff.
1 si cer.pet.l,quod te.Item ait,quòd † arbitrator,qui semel præcepit,nõ potest ulterius circa idem pręcipere,Inno.quòd est uerũ, si præcipere sit terminus arbitramenti.i.arbitramentalis potestatis: secus, si sit quoddam præambulum.nam idem dico in arbitratore,quod in vero arbitro,& iudice, ut ff.de ar.l.qualem.§.fi.
2 Tertio no.quod dixi in summario. † Oppo. sententiæ arbitri debet stari,siue æqua,siue iniqua,vt l.diem,§.stari.ff.de arbit.& hoc propter regulam arbitrorum.solu.hic fuit compromissum in arbitratores,id est tanquam in amicos communes & amicabiles compositores:secus,si in arbitros meros,Ber.Tu dic, ꝙ tale laudum non poterat venire in conclusione alicuius libelli, & ideo non potest dici compromissum tanquam in arbitros.hoc dictũ est subtile & notabile.Oppo.secundo,quod non sit recurrendũ ad intentionem,sed ad verba,ut infra de priui.c.porro.ff. de vsuf. le.si alij.Nam sicut dicit Longobarda,cum homo sit animal naturalissimum,rationale,credendum est de ipso, quod dictat ratio naturalis.Sol.hæc intentio poterat iure & æquitatis rationibus comprobari.In contrarijs secus.Opponitur,ꝙ iuramento vltimo sit standum.ff.de iureiuran.duobus.§.fi.So.ibi ultimum iuramentum uallabat primum,& erat ei expresse derogatorium,
3 hic non.Et prædicta faciunt ad duas quæstiones. prima quæstio de aduocato,qui iuratus est duabus ecclesijs,sed illæ inuicem litigabant, ꝙ teneatur iuuare primam ecclesiam.facit ff.loc.in l.
4 operis.hoc tenet Io.An.in c.fi.s.de postu.† Secunda quæstio est de muliere quæ iurauit non alienare rem dotalem, & postea vẽdit eam cũ iuramento,ꝙ debeat stare primo iuramento, & non valeat venditio,de hoc no.infra.c.cum contingat. Tu dic, ꝙ aut iurauit alicui,& primo iuramento standum est, quia illi est ius quæsitum,uel nulli iurauit,sed in genere, & quia tunc nulli alij est ius quæsitum,statur secundo iuramento tanquam potiori & certiori, quæ verba no.& adde quod dicam infra ca.Quintaua l-
5 lis.†Vltimo no. ꝙ ex verbalibus iniurijs contrahitur inimicitia capitalis & grauis.sic.ff.de ar.licet.Item ꝙ de istis iniurijs,& earũ satisfactione potest compromitti.

SVMMARIVM.

Iuramentum qui transgreditur nulla ex causa,periurus est in prin. iniustum dicitur,etiam ordine non seruato,ibidem.
Appellat si quis a sententia pro se lata iuste,pronunciabitur bene iudicatũ, ibidem.

BIU Cujas

Laudum reduci ad arbitrium boni viri qui perperam petit, incidit in pœnam compromissi, si in petitione succumbit.

2 *Sententia arbitramentalis, si pro parte sit reformata, & pro parte non, pœna peti potest.*

Difficultas excusat a faciendo.

Offerre debitor tenetur, si est apposita dies. secus contra, & nu. 5.

3 *Aduocatus, qui promisit adiuuare ecclesiam, si ecclesia subtrahat ei salariū, non tenetur eam iuuare.*

4 *Promissor, quem remordet conscientia an sit probabiliter excusatus.*

Conscientia quid, & an sit bona, demonstrat vel ratio, vel futurus euentus.

5 *Clausula hæc, pro posse, an tacite subintelligatur in quolibet iuramento.*

Requisitio exigitur in promissis etiam iuratis, & nu. 2.

CAP. XVII.

Breui. Si iuratus ecclesiam defendere, requisitus sine iusta cā hoc recusat, periurus est, nec appellatio eū defendit. h. d. secunda pars ibi, respondemus. Casus. Aliquis iurauit defendere, ac seruare ꝑ posse suo ecclesiam. ecclesia requirit eū, ipse appellat, dicit Papa, ꝙ si eū difficultas nō excusat, periurus est, & appellatio eū nō defendit, nec excusat etiam interim. dicit Inn. ꝙ, vbi qs nō grauatur, nō appellat. item quod appellatio nō suspendit obedientiam, vel contractum: ergo a iustis p̄ceptis nō appellatur secūdum Inno. ab iniustis autem appellatur. & dicit iniustum, etiā si non lædit, si ordo iuris non est seruatus, tex. est. ff. de minoribus, ait p̄tor. §. permittitur, qui tex. non habet parem, si subtiliter intelligatur. Si quis appellat a sententia ꝑ se iuste lata iudex appellationis ꝓnunciabit bene iudicatum, friuola appellatione non obstāte, casus est vnicus in iu. ff. de auro & argen. le. l. Titiæ amicæ. quia vbi cessat læsio: cessat remediū. ff. ad

1 Velle. quamuis. † No. istud c. ad quæstionem, quod ille, qui ppe-

a ram petit laudum[a] reduci ad arbitrium boni uiri, incidit in pēnā compromissi, si in petitione succumbit de iu. arg. ff. de vsu. tutor. & uide quod no. in Auth. de iu. §. oportet, in gl. fin. Sed qd si ꝑ in iuriam iudicis succumbit. dicit Bar. quod ꝑ doli exceptionem se tuetur, si conueniatur ad pēnam, & hoc si iudex pronunciauit, quia non probatū iniquū: secus, quia ꝓbatum æquum. ff. de ver. obl. qui Romæ. §. fi. per Bar. Alij dicunt semper teneri ad p̄cnā, quia quæstio pœnæ ex ordine proficiscitur, & fundat ex ipsa victoria, arg. ff. de rei ven. ex diuerso, & si post sentētiam primā fertur condemnatoria super pēna, non potest appellari a secunda sententia, s. si appelletur propter iniquitatem primæ. aliàs sic, ita intelligit, ꝙ no. in illa gl. sing. ff. ꝙ me. cau. si cum exceptione. §.

2 hæc autem actio. † Quid, si sententia arbitramentalis est ꝑ parte reformata, pro parte non? dico pœnam peti nō posse, quia ille, q petit sentētiam reformari, vī petere eatenus, quatenus venit reformanda, nec tenetur alias diuidere, ꝙ complexum est. at iste libellus est reformatorius, ut dicit glo. no. ff. de ver. sig. illa verba. Præterea ꝑ istā sententiam facta est nouatio, arg. ff. de iust. & iu. l. ius ciuile. vñ pēna nō vī inesse. ff. de noua. l. aliam. Opp. ꝙ difficultas nō excusat. ff. de uer. obl. continuus. §. illud. ſo. in faciendo excusat, sed nō in dando. Oppo. ꝙ non sit necessaria requisitio, qa debitor tenetur offerre. Sol. verū est, si est apposita dies alias non tenetur offerre, ergo nō est in mala fide, si non offert, cum nō sit interpellatus, ꝙ est no. facit. ff. ad Treb. l. mulier. §. si hæres.

3 † Quæro, quidam aduocatus promisit adiuuare ecclesiam. sed ecclesia subtrahit ei salarium, utrū teneatur eā iuuare? respō. nō.

4 † Quæro, quid si hunc ꝑmissorem remordet conscientia? rnd. si probabiliter, excusatus est quo ad Deum, sed quo ad ecclesiā iudicantem. i. militantem, non nisi possit de conscientia sua docere, ita intelligas gl. Ber. C. de iu. l. rem non nouā. §. fi. & exitus cause ꝑbabit merita conscientiæ, & demerita, ut ibi patet valde notabiliter. nā nō est melior tex. in iu. est enim ꝓscientia secretum secretorum mentis humanæ, quam vel ratio demonstrat, vel futurus euentus. ff. de nego. gest. l. sed an vltro, circa finē, & ibi nota.

5 † Quæro, nunquid hæc clausula, pro posse, tacite subintelligatur

b in quolibet iuramento,[b] nā in iuramento fidelitatis expressum est, quod tacite intelligitur, in cap. si quis miles. de feu. sine cul. nō amittendo, super uerbo potuerit, ubi dicit gl. no. verbū est istud. Itē illud uerbum, si fuero requisitus, similiter subintelligitur in quolibet obsequio promisso, ut in c. de noua for. fide, iū ꝑ verbo, fuero requisitus, vbi gl. dicit, istud uerbū nō ponitur hic sine qua re. Item pro cōfirmatione gl. hic posita dic, ꝙ maxime in istis iuramētis est attendenda causa, quia debent vestiri vestimēto impletionis causæ, vt in c. j. §. sed nec est alia, alias incipit, Item si ꝑpter quod, quæ fuit prima causa beneficij amittendi, col. x.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Laudum. Adde ꝙ laudi emologatio in compromisso facta ante latum laudum, intelligitur de valido. Rui. cons. 16. nu. 27. li. 20.

b Iuramento. Clausula, pro posse, subintelligitur in omni promissione iurata secundum Bal. hic. adde ad idem bonam gl. in c. quemadmodum. infra eo. tit. de iureiu. in gl. dum allegat c. breui. eo. tit. Idem videmus in vasallo, qui iurat fidelitatem domino, quia subintelligitur uerbum, pro posse iuxta tex. in c. si quis miles, in tit. de feu. sine cul. non amit. in uerbo, si potuerit, ubi gl. dicit, quod illud est notabile verbum. ad idem pro confirmatione adduco tex. cum gl. in c quæstioni, in uerbo pro posse, de app. ubi excommunicatus petens absolutionem, & qui promisit cum iuramento de stando mandatis ecclesiæ, intelligitur pro posse, & ibi no solus.

SVMMARIVM.

1 *Princeps per se non potest componere de damnis populi occasione guerræ illatæ.*

Monetam certam seruare qui iurat si scit eam defraudatam, iuramentum non est seruandum, in prin.

Populi consensus, vel assensus ibi requiritur, vbi magnus est populus, sufficit vocare decuriones ciuitatis vel prudentiores viros nomine ciuitatis.

Rex qualis erga populum sibi subditum esse debeat.

Interpretatio quid.

2 *Obseruantiam iuramenti si certum sit fore illicitam, non est necessaria absolutio.*

Fori pœnitentialis differentia.

Moneta reproba non potest expendi.

3 *Arma alterius sine illius licentia, an portare possit quis.*

Signo quis alterius vti nequit.

Occupantis conditio melior in his, quæ sunt publicæ facultatis.

4 *Moneta multis modis dicitur falsata.*

Pondus monetæ legitimum quod.

In moneta tria requiruntur.

Bellum inferre, an rex possit absque consilio populi, vel senatus. ver. & no. argumen.

5 *Papa, an possit dispensare super iuramento licito.*

Princeps quod solus potest, reputatur impossibile simpliciter.

Inferiores non possunt certissime, quod dubium est posse principem.

6 *Imperator, an possit remittere, si iurauit dare decem fisco.*

Ecclesiis quicquid debetur, debetur Papæ.

Papæ auctoritas in his, quæ pontificem tangunt, semper uidetur excepta.

7 *Filius, an possit apponere in marmore, vel ære nomen patris.*

8 *Æstimatio uetus pecuniæ non debet in solutione attendi, sed noua.*

9 *Æstimatio pecuniæ, an sit idem, quod ipsa pecunia, vel saltem adeo cōnexa, quod uideatur unum, & idem.*

10 *Pecuniæ æstimatio quæ debetur in annua obligatione, si mutetur æstimatio.*

Obligatio in annuis quando nascatur.

11 *Moneta qualis esse debeat.*

Vtilitas augetur propter dignitatem.

Monetæ characterem sequi subditi tenentur, non subditi materiæ æstimationem.

CAP. XVIII.

Quanto. Ille, qui iurat certā seruare monetā, si sciebat eā legitimo pōdere defraudatam, pœnitere dēt de iuramēto, ꝙ fuit illicitū, & ideo nō seruādum. Si uero ignorabat, facit eam restaurari, & secūdum illam restaurationem iuramētum obseruat, secunda ibi, super quo. Casus, Rex Aragonum pater primo fecit monetam bonam, secūdo malam, successit rex filius consiliarij persuaserunt, ut filius iuraret obseruare monetam patris, quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pō dere defraudata: proinde natum est damnum populi. unde rex filius petit relaxationem iuramenti: Papa dicit, ꝙ isti cōsiliarij nō fuerunt consiliarij, sed deceptores; tamē, quātum ptinet ad supplicationem, dicit Papa, ꝙ si rex credat monetam esse bonā, & legalem, interpretādum est iuramentum, non perimendum, & ideo mādat monetam defraudatam instaurari sub eodem nomine patris, & illam expendi, quia iuramentum in defunctū debet iuris rationibus limitari, & sane & ciuiliter intelligi. Si uero sciebat monetam adulterinam quo ad pōdus, tale iuramētum nō debet interpretari, sed eradicari, & agi pœnitentia de temeritate, quodque deber propter conscientiam confiteri, & pœnitētiam agere. ibi, deceptores, & per hoc priuan. de consilio. ibi, cōsensu populi, no. ꝙ vbi cōstitutio regis tangit populum, debet re

1 quiri consensus populi. † Et sic est argu. ꝙ princeps[a] ꝑ se nō po-

a test ꝓponere de damnis populi occasione guerræ illatæ. [b] de hoc

b in summa Hostiē. de pœnis. §. fi. uersic. pone, ꝙ guerra. Dic, ꝙ assensum populi tenetur requirere, ut exploret volūtatem populi. sed non tenetur eam sequi, si sibi non videtur, arg. u. ff. ad l. Ro. de iac. l. deprecatio. ff. de pac. l. legitime. & quia populus regis est valde magnus & innumerabilis, uocabit quosdam principaliores decuriones ciuitatum, cū quibus deliberet, ar. in Auth. de defen. ciui. §. interē. uel eliget uiros prudētiores, q noīe ciuitatū siter sint, arg. ff. ꝙ cuiusq; uni. no. l. nulli. C. de nauicula. seu naucleris. l. cum

ADDITIONES.

a Vinc. God. Princeps. Adde ꝙ princeps gratia pacis habendæ potest iura & res tertij auferre, etiam precium non soluendo. Rui. cons. 40. nu. 6. li. 5.

a Illatæ. Vide omnino, quæ eleganter scribit do. Iaco. post Doct. ibi per eum relatos in l. uenia. C. de in ius uoc. & ultra allegata per ipsum & alios Doct. ibi uide, & adde omnino quod decidit nouiter Paris de Puteo in tractatu suo de syndicatu, in materia torturæ, in uersiculo, pone quod aliquis, & bene nota.

BIU Cujas

cum nauarchorum,li.11.Ibi,graue ſcandalũ,no.ꝙ malus rex tyrannus ſit,qui non timet ſcandalum populi, nec Deum hẽt præoculis.Ibi,cupies,ſ.ex conſcientia,q̃ eſt reuocatio erroris.Ibi,neceſſitate populi,no.ꝙ rex dẽt ſatisfacere neceſſitati populi.Ibi interpretatio,nihil aliud eſt interpretatio, q̃ iudicium intellectus
2 ex mixta ratione ſcripturæ,& rõnis proueniens.†Ibi,Inſtitutum. ex hoc no.ꝙ vbi eſt certum obſeruantiam iuri fore illicitã, non eſt neceſſaria abſolutio.31.q.4.in malis promiſſis,& c.ſi aliquid. ſ.eod.cum quidam.§.illi vero.Et not.ꝙ regula fori pœnitentialis eſt,ꝙ non prodeſt niſi pœnitenti.Contra,regula fori iudicialis eſt,ꝙ cõfitenti nocet,neganti autem prodeſt.Et eſt ratio differentiæ,quia pœnitentialis forus iudicialem indaginem abhorret,vt no.Inn.in c.nouit.ſ.de iu.Ibi,Licitum.ſ.ex animo,ſeu intellectu iurantis.Ibi,Reprobata.i.caſſata,vnde deinde nõ poteſt expendi,vt ff.de pig.ac.l.eleganter.§.q reprobos,& talis dẽt inciditi cũ forfice.Ibi,ſub nomine.i.inſerto nomine patris,& filij,& ſic gl.nõ eſt neceſſaria.v.g.dicit ſubſcriptio,hæc eſt moneta V.filij regis Aragonum,& erit ibi facies regis,qui eam primo cudit, quia memoriæ cã ibi apponit,non aũo fabricandi falſum.vel dic ſub nomine appellatiuo,v.g.dicit ſubſcriptio,moneta Regis Aragonum,& hoc ideo dicit Papa,quia talis fuit forma iuramenti.
3 †Quæritur hic,vtrum vnus miles poſſit portare arma alterius ſine licentia?gl.dicit hic ꝙ ſic,quia vnuſquiſq; põt ſibi depingere arma,multo fortius vnus põt portare cimerium alterius?intellige,niſi hoc faceret dolo malo,vel circunuentione alterius.ff.de dona.hoc iure,circa fi.Idem in ſignis,quæ fiunt in ballis mercatorum,quia illa tendunt in præiudicium alterius.idem in ſignis tabellionum,cum ibi poſſet eſſe fraus ex eo,ꝙ in talibus fit comparatio ſigni ad ſignum.Et in iſtis,quæ ſunt publicæ facultatis, melior eſt ꝓdõ occupantis,vel ex conſuetudine,aut ex priuilegio ius habentis,ſaluo ꝙ arma principis nullus põt portare ſine priuilegio ſpeciali,ut C.ne qs vela regia.l.j.& C. ut nemo priuatus titulos.l.1.†Ibi,falſata,no.ꝙ moneta [a] fallata eſt multis mo-
4a dis,videlicet oĩbus quib.dr̃ moneta adulterina,vt ecce ſi cuditur a priuatis perſonis,vel clam in ædibus,aut in agris priuatis. Item ſi fraudata legitimo pondere.Eſt aũt legitimum pondus cõmẽſuratio valoris,pro quo expenditur,& ad id,qđ expendit̃,ita qđ neq; quis fallat,neq; fallatur,vt l.fi.C.de ponde.auri.idem,ſi eſt ibi falſa moneta i.alchimiata,vel contaminata.ff.de ſo.l.ſi cum aurum.& dicit Ber.ꝙ in moneta requiruntur tria.ſ.quãtitas,materia,& publica forma.Et pone,ꝙ requiritur quantitas.ſ.ad iuſtitiam,materia.ſ.ad ſubſtantiam.& forma publica.ſ.ad auctoritatẽ & efficientiam,vt ff.de ꝓh.emp.l.j.item mala moneta dr̃ illa,de qua populus merito nõ cõtentat̃.nã moneta dẽt continere non ſolum publicam auctoritatem,ſed ẽt publicam vtilitatẽ vniuerſorum,dẽt cudi non ad vtilitatem ſolius principis,vel regis,text.
5 eſt hic fin.Et no.arg.ꝙ rex non põt mouere guerram ſine conſilio populi,vel ſenatus eius.ſenatus aũt eſt cõſilium regis,in quo ſunt multi ſapientiſſimi viri.Item decipere aliquem non conuenit bono viro ẽt in modicis rebus. ff.de re.iu.ſemper in conuentionibus,vbi gl.ſolemnis.Ibi,Te remordet,ſic & dẽt remordere. Ibi,& ſatisfactione,no.conſcientiam non purgari,niſi fiat ſatisfactio operis,Quæro,quot modis moneta falſat̃,& quæ pœna imponitur falſatori?dic vt in gl.& tene mẽti.Quæro, an ſint aliqua
6 ſpecialia in falſa moneta?rn̄.ſic,quia tria,Ber.† Quæro, an Papa poſſit diſpenſare ſuper iurõ licito?dic br̃ ꝙ ſic in melius cõmutando,vt no.Inn.ſ.c.debitores.Item abſoluen.claue tñ diſcretionis præcedente,vt eleganter ait hic Ber.quod verbum tene fixũ menti.Nã quod dr̃,quod Papa omnia põt,debet intelligi claue diſcretionis non exorbitante a diuinis regulis,& naturalib. præceptis.Quia in iſto articulo iuri gl. dicit multa uerba,ſed pro cõcluſione tene quod dixi,& ſcias,quod vbicunq; eſt dubium de potentia Papæ,ibi eſt certiſſimum de impotentia inferiorũ,arg.
7 ff.de leg.j.apud.§.fi.nã qđ ſolus princeps põt reputat̃ ſimpl̃r impoſſibile,ut no.ff.de verbo.obl.l.continuus.§.ſi ab eo.† Pone,iuraui dare decẽ fiſco,an Imperator põt remittere? rn̄.cum poſſit remittere ſortem,põt remittere iurm̃.j̃.c.veritatis.idem in Papa ſi quid debeẽt eccleſijs,qa qcquid dẽtur eccleſiis dẽtur Papæ,ar.ff.ad muni.l.fi.in prin.ff.de pu.l.fi.§.ſi qs proceſſus. C. de quadri. p̃ſcr.l.1.Itẽ ꝓgare terminum,qa maior eſt omni hñte liberã. ff.de ver.ob.q Romæ.§.Callimachus.C.de preci.impera.offer.l. reſcripta.Item auctoritas Papæ is his,q̃ pontificem tangũt,ſem per vr̃ excepta,vt j̃.c.venientes,& no.ſ.c.tua nos. qa neq; ꝺctus, neq; ſtatuta,neq; teſtamenta ligare pñt ſummũ pontificem,fa-
8 cit de reli.do.quia cõtingit,in Cle.†Quæro,an filius poſſit apponere in marmore,vel ære nomen patris?rn̄.vr̃ quod non, qa pr̃ mortuus eſt,dic vt in gl.Et no.qđ in inſtr̃is ſi apponit̃ nomen patris mortui,ſi quidem ſolius,inſtr̃m eſſet falſum. Si uero patris & filij,ſubintelligit̃ quondam,ut interpretatio conſonet veritati,ut no.in l.eius,qui in psouincia,in prin.ff.ſi cer.pet.†Extra q̃ro, Titius promiſerat mihi mille libras imperialium ſoluendas in groſſis argenti,& tpe ꝺctus groſſus valebat 24. imperia. poſtea princeps ſtatuit,ꝙ non valeret niſi 18.dicit Titius, ego volo ſoluere groſſum ad æſtimationem veterem.ego dico,ꝙ non dẽt attendi vetus æſtimatio,ſed noua.rn̄.groſſi non ſunt in obligatione,ſed imperialis,ſicut res æſtimata nõ eſt in ob,ſed ipſa æſtimatio,vt C.de iure do.l.ſi inter.ad hoc.ff.de ſo.l.ſi qs ſtipulatus fuerit.10.in melle.ſoluat ergo Titius vel tantum in groſſo,quod valeat tantum de imperiali,vel aliam monetam.Quid eꝺ?rn̄.ſemper imperiales conſidero,quia ſunt in obligatione ipſi imperiales,& in quacunque pecunia ſoluantur,non intereſt creditoris, vt ff.de ſo.l.Pau.& no.de do.ſi quis argentum,in prin.ff.de au. & arg.leg.l.1.& l.Titiæ amicæ.& hæc vera ſunt, niſi p̃ceſſerit mora.Nam illa facit venire periculũ ad debitorẽ,ſi debitor eſt ĩ mora ſoluendi,& ad creditorem, ſi creditor eſt in mora recipiendi,
9 ff.ſi cer,pe.l.quod te.ff.ſo.ma.l.ſi mora.†Quæro,nunquid eſtimatio pecuniæ ſit idẽ,quod ipſa pecunia, uel ſaltem adeo connexa quod uideatur unum & idem?nam in pecunia vr̃ hoc ſpeciale, quod æſtimatio dicatur bonitas intrinſeca,argu.ff.de fideiuſ.l.ſi ita fideiuſſorem accepero.nam & ſi diceretur bonitas extrinſeca,tñ correlatiue ſe hẽt.In ꝺrium determinat gl.ff.ſi cer.pet.l.cũ quid.nam æſtimatio facto hominis augetur & minuitur, ſalua rei ſubſtantia.ergo eſt accidens præter naturam.illa aũt eſt qualitas intrinſeca,q̃ ꝓuenit facto naturæ:quapp concluditur, ꝙ æſtimatio monetæ non eſt moneta,ſed intereſſe,ad hoc tñ intereſſe qa eſt bonum & legitimum,hr̃ reſpectus, vt no. ff. de in li.iur.l. nũmus.p̃ſertim qa eſt intereſſe publicum,& cõe.i.totius populi
10 ut hic.†Quæro,qd in annua obligatione?v.g.legauit teſtator mihi decem lib.Piſanorum quolibet anno percipi, pro primo anno percipi in ueteribus Piſanis.poſt ea mutatur moneta in nouis.Quærit̃ quid iuris?So.dicendum eſt,quod quantum ad obligationem naſcendam inſpicit̃ principiũ cuiuslibet anni,ſed quãtum ad obligationem in gñe formandam inſpicitur primũ principium,qa vna eſt obligatio pro oĩ tpe,vt ff.de uer.obl.l. Stichũ. §.ſtipulatio.& ſemel cedit dies pro oĩ tpe,& iõ retrorſum ſe refert,fallit in uſufructu annuo.nã non cedit dies ſimul,ſed ĩ principio cuiuslibet anni,quia poſſet vſufructuarius interim mori, nec tranſmitteret ad hæredem,ut ff.qñ di.le.ce.l.1.in fi.idẽ in alimentis dico & oĩ re non tranſibili,& ideo ſi annua quantitas ꝓmittitur in dotem,idem eſt,quod in legato.veruntñ ſemper ſolutio ad originem ſe refert,quia inde ſumit uniformem & inuariabilem,& certam formam.hæc colligunt̃ ex diſputatiõe But. in qõne veterum Piſanorum,& ſunt ſubtilia,& bene notanda.
11 †Vlt.no.quod moneta dẽt eſſe talis & tam iuſta, quod hẽat expeditũ curſum vbiq; locorum ꝓp ſui iuſtitiam & bonitatẽ, ut ff. de eo,quod cer.to.l.iõ in arbitriũ,ubi eſt tex.no.Adde, dicit Inn. quòd ꝓp expenſas fabrorum & characterem regis aliquantulũ addi põt ultra q̃ valeat mã,ẽt hoc rõne expen.& impreſſi characteris,quia publicæ auctoritatis interpoſitio præmium aliquod meretur,& titulus reg.ſicut honoris eſt,ita ſit & cõmodi. nã augetur vtilitas ꝓp dignitatem.ff.de ꝓd.& de.l.falſa.§.1.ff.de iud.l.ſi longius.§.fi.quod aũt dicit de charactere,intellige inter eos, qui hñt ſequi illũ characterẽ,quia ſunt ſubditi,vel ſequunt̃ illum forum ratione ꝺctus.Sed ſi ille character non oligat eos,non tenẽtur recipere illam monetam,niſi ſm qualitatem materiæ, quia materia cõis eſt oĩbus,auctoritas aũt non eſt cõis niſi illis,q̃ ſub
b illo imperio ſunt.vnde ſi moneta [b] Tartarica expẽdit̃ apud nos, conſiderabitur ſola æſtimatio materiæ,q̃ ſicut materia cõis eſt, arg.ff.de accu.l.eos.accuſare.§.oĩbus.& ſi ſit moneta commixta ex argento,& ære,vtrumq; conſiderabitur de per ſe,ar.ff.de acq. re.do.l.lacus,& ſtagnum.§.1.ff.de leg.3.l.quæſitum.§.illud.

A D D I T I O N E S.

a Vinc.God.Moneta.Adde ꝙ moneta ſi mutatur intra tempora media promiſſionis & ſolutionis ſecundum quod tempus ſolui debet.Bart.in l. cum certũ. ff.de auro & arg.leg.Vide Oldrad.conſi.13.& conſi.31.& 249.Cor.conſ. 181. uiſis.litera z.la 2.lib.2.

b Vinc.God.Moneta.Adde monetą antiqua,ſi non expenditur,ꝙ uenit appellatione argenti.Bar.in l.Quintus,§.fi.ff.de auro & arg.leg.& quod fuerit taxata.Ale.conſi.21.li.2.& in l.eleganter,§.qui reprobos.de pig. act.

S V M M A R I V M.

Appellationi deferrẽ debent iudices etiam qui iurant,intra certum terminũ exequi ſententias,in prin.

1 *Appellatio,an & quando ſuſpendat pronunciatum.*

Statutum ſuum quis non mutat appellatione pendente,vel tempore appellandi non tranſacto,& nu.2.

2 *Abſentes per formam ſtatutorum condemnantur ad mortem, tamen ſi neſciant ſe condemnatos,eorum teſtamenta valent,& etiam habent hæredem ab inteſtato.*

Statuta & conſuetudines qui iurauit obſeruare ciuitatis,honeſta,& rationabilia tenetur obſeruare.

Dilationi ſex menſium,quæ datur iudicatis a iure communi derogari poteſt per ſtatutum ciuitatis.

Executionem ſententiæ poſſunt facere,iuriſdictionem qui habent per ſtatuta ciuitatis.

3 *Executionem reuocare debet ille,qui eam fecit indebite,& non alius,niſi de mandato ſuperioris.*

BIU Cujas

Executio indebite & præpostere facta debet reuocari.

4 *Ciuitas Tudertina quanquam de consuetudine eligat sibi cõsules & iudices, tamen est de temporali iurisdictione ecclesiæ, & nihil potest statuere in præiudicium Papæ.*

Confirmare contra se non intelligitur princeps generaliter confirmando.

5 *Appellari vt non possit, nisi intra eandem diem, si statutum dicat, quomodo debeat intelligi.*

Ius commune, quod ad supremam potestatem pertinet, semper videtur excep tum.

6 *Pactum, ne appelletur s. in causa ciuili, quare valeat.*

7 *Quod statutum, seruetur expresse, & præcise, cautela aliqua, an possit adhiberi.*

Super. or non dicitur aspernari, si partes inuicem componunt.

8 *Tudertini si faciant statutum, quod quicunque appellauerit ad aliam curiã, quam ad curiam Tudertinam, & succubuerit, soluat mille in commune Tudertino, an sit validum.*

Statutum non valet, per quod quis timidior redditur ad appellandum.

9 *Papa si ex priuilegio concessit Tudertinis, quod apud eos sit prima appellatio, an poterunt eam tollere per statutum ipsorum.*

10 *Pelegatus Papæ si confirmauit sentẽtiam, an exequatur eam intra 28. dies secundum formam statuti, an intra quadrimestre tempus secundum formam iuris communis.*

Tempus solutionis est pars sententiæ.

CAP. VIX.

Venientes. Iudices, qui iurãt intra certum tempus exequi sententias, hoc non obstante appellationibus ab eis interiectis deferre tenentur hoc dicit. Et diuiditur in quatuor partes. In prima parte reprehensio consulum. in secunda ibi, verum, ipsorum excusatio. in tertia ibi, quia vero, excusationis reprobatio, & gñale mandatũ. in quarta ibi, cũ ergo, mãdatum spãle, & comminatio non parẽtis. Casus. quidã ciuis Tudertinus nomine Simon fuit ꝙuentus ab aduersario suo coram Ptãte & coram consulib. ciuitatis Tuderti, qui consules condẽnauerunt dictum Simonem, iste Simon appellauit ad Papã, consules appellatione pendente fecerunt executionem sentẽtię, & expoliarunt dictum appellantem possessione rei sñiatæ. de hoc exposita fuit querimonia Papæ. Papa acriter redarguit eos, qui non detulerunt appellationi, imo innouauerunt, ipsi se excusant ꝓ eo, qa super mutuis & plagarijs iurant obseruare ꝯsuetudinẽ ciuitatis, & iudicata exequi intra 28. dies. vnde saluo iuro nõ pñt appellationi deferre. Papa dicit, ꝙ ista non est bona executio, qa & iudex iurauit iudicare ſm leges. i. ſm ius cõe, vel municipale, & tñ tenetur appellationi deferre. Item iurm non dicit, ꝙ non teneantur eꝫ appellationi deferre. Quid enim si iudicarent ꝫ ꝯsuetudinem? in iuro semper intelligitur excepto iussu superioris, & iõ ꝯcludit, ꝙ innouata tollantur, & statim restituat̃ possessio appellanti per ipsos consules, alioquin compellent̃ ad illud. † Ibi, Suspensas, no. ꝙ appellatio suspendit pronunciatum, ꝙ est verũ, quantum facit ad executionem, vt ff. de admi. tu. l. chirographis. §. j. ff. de pac. l. tale pactum. §. qui prouocauit. sed quantum ad iuris executionẽ rescindit interim. vñ appellans non est infamis interim. ff. de infa. l. furti. §. j. nec desinit esse ciuis Romanus, vñ põt interim facere testm̃, vt ff. de iniu. te. l. si quis filio. §. hi autẽ oẽs. Quam appellationem pñt damnati ad mortem interponere per procuratorem, licet non prosit, ſm Ia. de Are. ibidem allegantẽ. l. j. ff. an per alium causa appellationis, & facit ff. de app. l. non tantum. Et si dicatur, qũo potest testari, cũ sit incertus de statu suo? respon. imo sunt certi inspecto statu præsenti. vnde licet sint incerti de statu futuro, de hoc nõ curamus, ut d. §. hi aũt, uersꝰ. sunt. n. & hæc uera sunt, siue iudex, a quo, detulerit appellationi, siue non. nam ex quo lex defert, appellatio extinguit pronunciatum, tex. est ibi sing. Porro si non est appellatum, sed sumus j̃. tps appellandi, non est adhuc pronunciatione rescissum, tñ est in sulpẽso, & iõ ualet eius testm̃, & bona transeunt ad hæredes. Glos. est

2 vnica in iure. ff. de accu. l. ex iudiciorũ. † Et hoc est valde no. nam ꝓ formã statutorum absentes ꝯdemnantur ad mortem, tñ si nesciant se condemnatos, eorum testamenta valent, & etiam hñt hæredem ab intestato, quia ignorans semper est j̃. tps appellandi, ut no. C. de app. auth. hodie. & adhuc postquam incẽpit scire, hẽt dies 10. vt l. j. §. biduũ. ff. qñ appel. sit. & C. qũo & qñ iud. l. Labeo. & præsumitur ignorantia in absente, vt l. j. in fi. ff. de decret. ab. or. fa. & si fieret statutum, ꝙ tales absentes non possent appellare ad superiorem, non valeret istud statutũ, quia superior põt deferre appellationi, cũ inferior noluit deferre, casus est sing. nr̃i capituli ibi, post sñiam. s. diffinitiuã, quæ proprie dr̃ sñia, vt no. in l. j. §. ꝙ in sñijs. ff. qñ ap. sit, vbi gl. sin. idem & ante sñiam. Vnde nõ valet statutum eorum, ne possit appellari ad alium iudicem, quã ad iudicem eorum municipalem ẽt ante sententiam, quia eadẽ superioritas infringeretur, ꝙ est impossibile. Ibi, Sacramẽto, no, ꝙ consules iurant seruare statuta, & consuetudines ciuitatis, tñ istud iurm debet semper intelligi. s. de honestis, iustis, rationabilibus, & possibilibus, vel saltem de tolerabilib. vt s. c. ueniẽs, & no. de reg. iur. l. non ꝛ. §. qui iussu. Ibi Intra 28. dies, not. ꝙ per statu-

a tum [a] ciuitatis põt derogari dilationi quatuor mensiũ, q dantur iudicatis a iure cõi. Ibi, Ius superioris, no. ꝙ in appellationib. consistit ius superioritatis, & addẽ ꝙ no. s. qa nos. Ibi, Inducens. not. ꝙ qui hñt iurisdi. ꝓ statuta ciuitatis, pñt facere executionẽ sñiæ, vt ꝯsules ciuitatum, vel ꝯsules mercatorum, sed in corporali, exe

3 cutio fit mixti imperij. quod est valde no. † Ibi, Restituatis, no. ꝙ

b ille debet reuocare executionem, qui eã fecit indebitè [b] & non alius, nisi de mãdato superioris, facit ff. si mulier uen. nom. l. j. §. j. ibi dẽt. n. prætor &c. vbi est tex. sin. & est bona gl. in l. minore, in prin. ff. de euic. Item no. hic expressum, ꝙ executio indebite & p̃ postere facta per iudicem dẽt reuocari, nõ expectata diffinitiua

4 sñia, ut in c. non solum, de app. li. 6. † Vlt. no. ꝙ ciuitas Tudertina, quanquam de consuetudine eligat sibi consules, & iudices, tñ ẽ de tꝑali iurisdictione ecclesiæ, & nihil potest statuere in præiudicium Papæ, & omnia eorũ statuta, quæ vergunt in derogationem ecclesiæ, sunt cassa & irrita ipso iure, qcquid olim Tudertini dixerunt, oĩa tñ uoce mutarunt, & cesserunt victricibus armis & potius fuerunt martyres, q̃ confessores. Opp. ꝙ ciuitas Tudertina est ecclesiæ, ergo eorũ nulla consuetudo ualet absq; confirmatione Papæ. So. Papa noluit hanc rõnem prætendere, sed mitius agere cũ Tudertinis, & transitorie ptocedere in his, quæ nõ lædebant iurisd. ecclesiæ. Cæterum de rigore iuris nil pñt statuere, nisi Papa confirmet, vel magistratus ecclesiæ, in Auth. de defe. ciui. §. interim, & l. oẽs populi. ff. de iust. & iu. per Dy. & Cy. Sed quid si princeps cõfirmauit gñaliter oĩa statuta Tudertinorum, an vr̃ confirmasse hæc statuta? respondetur, non, quia non intelligit̃ princeps confirmare contra se. ff. de re. iu. l. j. ff. de pecu. leg. l. si

5 pecuniæ. §. sicut. † Sed quid, si statutum dicit, ꝙ non possit appellari, nisi j̃. eandem diem. rñdeo, istud statutum non intelligitur, nisi appelletur ad principem, quia ius cõe, ꝙ ad supremam potestatem pertinet, semper vr̃ exceptum, ut no. s. c. ad nostram. & iõ poterit ad principem appellari intra dies 10. sed ad iudicem appellationis illius terræ non poterit appellari, nisi prout statutum dictat. de huiusmodi iudicibus appellationum alicuius terre no,

6 Accur. † Sed quare valet pactum, ne appelleẽt. s. in cã ciuili? Nam in cã capitali non valet statutum. ff. de app. l. non tãtum? rñ. quia de pacto cognoscit iudex, ad quem, vnde sua iurisdictio non tan

7 gitur ſm Inn. † Sed nunquid potest adhiberi aliqua cautela, qđ istud statutum seruetur expresse & præcise? & vr̃ ꝙ sic, uidelicet quia oẽs ciues promittant, & iurent statuta seruare, prout iacẽt, & renuncient appellationib. interpositis & interponẽdis in quacunque alia forma præterquam in forma statuti, ut C. de temp. appe. l. fi. Nam per pactum potest renunciari appellationi & causæ, & sopito principali de necessitate sopitur instantia appellationis, ar. ff. de suspe. tu. l. post finitum. & sic per statutum vallatum pacto põt fieri plus, q̃ per statutum simpl̃r, & si dr̃, istud pactum fit in fraudem superioris rñdetur, superior nõ dr̃ aspernari, si partes inuicem componũt, ut ff. de no. ope. nun. l. j. §. & post operis. nam possunt compromittere in arbitrum, & per hoc remouẽt appellationem, ut ff. de ar. l. diem. §. stari, nec ꝓpea dr̃ derogari superiori, ergo a simili ita dicendum est in proposito, ad hoc C. de pac. l. postquam liti. C. de fide instru. l. 3. ff. de pac. l. tale pactum. §.

8 qui prouocauit. † Sed pone, ꝙ Tudertini faciunt statutum, ꝙ qcunque appellauerit ad aliã curiam, quam ad curiam Tudertinam, & succubuerit, soluat mille in cõe Tudertino. Respondeo, istud statutum non ualet, quin ad Papam possit appellari impune, nam quia appellantes efficiuntur timidiores metu pœnæ vr̃ factum in derogatione eccleſiasticæ libertatis. ff. ad l. Fal. l. Seius & Augerius. ff. quarum re. act. non datur. l. j. §. onerandæ, & ꝙ ibi

9 per Bar. † Sed pone, ꝙ Papa ex priuilegio concessit Tudertinis, ꝙ apud eos sit prima appellatio, utrum eam poterunt tollere ꝓ statutum ipsorum? rñdetur ꝙ sic, ut ff. de app. re. l. fi. & tunc prima appellatio occultatut, & si ad Papam appellatur, erit tanquã appellatio scđa, quam si Papa cõmittat, non poterit tertio appel-

10 lari a sñia iudicis delegati. † Sed ecce, ꝙ delegatus Papæ confirmauit sñiam, nunquid exequitur eam j̃. 27. dies ſm formam statuti, an intra quadrimestre tempus, secundum formam iuris cõmunis? qõ stat in hoc, ex qua sententia oritur actio in factum. vel dic quòd intra tempus statuti, quia tempus solutionis est pars

c sñiæ, [c] vt ff. de eden l. 1. §. editiones. sed si sententia fuit in omnib. confirmata, ergo & in parte. ff. de leg. 2. l. talis scriptura.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Statutum. Adde ꝙ statutum contra ius commune non recipit declarationem ab illo, quando redderetur superfluum. Rui. consi. 51. numero 6. lib. 3.

b Indebite. Vide omnino, quæ ad propositum scribit d. Ias. in l. si pacto quo pœnam, in 5. no. C. de pact. & ultra eum adde omnino scripta plenius per d. Fel. in c. qualiter & quando, de accusa.

c Vinc. God. Sententiæ. Adde ꝙ sententia certa ferri debet secundum ius diuinum. Rui. consi. 135. nu. 15. lib. 5.

SVMMARIVM.

Repetere qui non potest propter iuramentum, ei subuenitur per officium iudicis, in prin.

1 *Processus sine libello, & sine li. cont. an ualeat.*

BIU Cujas

2 *Vsuræ possunt repeti coram iudice ecclesiastico, & etiam sæculari, cum constat, quod contractus sit vsurarius.*
3 *Vsuræ non possunt repeti etiam per iuramentum.*
4 *Testamentum vsurarii super restitutione vsurarum est validum.*
Testamentum citationis generalis, casus.
Probare, verbum intelligitur plenè, & num. 5.
Quæstionem mouere, quid significet.
5 *Procedi ad compellendum, an debeat super generali inquisitione.*
Inquisitio fit ad commodum publicum, nisi in quibusdã casibus, & quibus.
6 *Repetendi vsuras, an videatur data licentia per testamentum.*
Absolui quis potest à vinculo iuramenti in vltima voluntate.
7 *Legatum factum creditori sub conditione, si probauit, an sit validum.*
Ordo iudiciarius non est necessarius in causa restitutionis vsurarum, & vbicunque quid relinquitur pro anima.
De vsurarii testamento, de restitutione vsurarum, & eius hæredis compulsione, & negligentia.
In summariis causis compulsio ad quid dandum, vel faciendum, habetur pro condemnatione.
Iuramentum potest in vltima voluntate à patre filiis remitti.
8 *Testator si mandauit restitui vsuras omnibus probantibus se soluisse, vtrum possit agi actione ex testamento.*
In perplexis non sequimur regulas iuris.
Legatarius non transmittit ad hæredes deficiente conditione personali, vt si probabit, secus in personali.
Verba personalia sapiunt personale ius, impersonalia reale.
Iuramentum à parte sponte remissum liberat iurantem.
9 *Iurans non denunciare & denunciat, & est periurus, an ex officio iudicis fiat ei restitutio vsurarum.*
Periurus non amittit officium suum.
10 *Procedi potest in omnibus iuribus fiscalibus per meram inquisitionem.*
Transitoria sunt omnia in alium, nisi ratio impediat.
11 *Constitutio episcopi disponens, quod nullus vsurarius audeat recipere iuramenta, an teneat.*
Per constitutionem fieri potest, quod per iurisdictionem.
Sententia hominis licet debeat ante liquidari, secus non in sententia legis.
12 *Pupillus, qui iurauit cum authoritate tutoris soluere vsuras, an indigeat relaxatione huiusmodi iuramenti.*
13 *Statutum ciuitatis, an possit dicta iuramenta præstita vsuriis ipso iure annihilare.*
Prohibere, vel vetare quid possumus, vel personam, vel res de medio subtrahendo.
14 *Socii si duo erant, & vnus exercebat fœnus, & cõicabat alteri, postea fecit cautionem, an ille alter teneatur conferre in restitutione vsurarum.*

CAP. XX.

Ad nostram, el 2. Per officiũ iudicis subueniẽt illi, q̃ pp iurm repetere nõ põt vsuras. h.d. Scda ibi, mandamus. Casus. Quidam ciues Pisani. I. & G. cuidam usurario, nomine P. multas persoluerunt usuras iuro interposito, q̃ nec per se, nec per alium p̃dictas usuras repeterent, nec sup his coram iudice ecclesiastico, vel sæculari vllam mouerent q̃onem, demũ decessit iste usurarius condito testõ, in qua mandauit vsuras restitui oĩbus, qui probarent se eas soluisse, modo isti I. & G. non audent repetere usuras p̃p iurm, quod p̃stiterunt. Quæritur, qualiter sit procedendum? Papa mandat sub pœna excõicationis publicæ in ecclesia proponi, vt qui super his nouerunt veritatem, veniãt ad testimonium proferen. & si p̃ dicta testiũ, vel alio modo de solutione vsurarũ [a] q̃stiterit, hęredes vsura
a 1 rij coganẽ ad restitutionem ipsarum. † No. processum sine libello, & sine lit. q̃test. ualere. & est rõ, quia procedit p̃ inquisitionẽ, vel denunciationẽ, in quo processu non est necesse libellũ offerri, vel lit. q̃test. tex. est hic no. cum gl. sua. Item fauore animæ. Itẽ
a 2 odio vsurarũ, Ber. ff. de ann. leg. l. j. ff. de pet. hær. l. hæreditas. † No.
b scdo, q̃ vsuræ possunt repeti corã iudice ecclesiastico, & etiã sæcular, cũ q̃stat, q̃ q̃ctus sit vsurarius, [b] facit quod no. Inn. j. depo. c. grauis, & Bar. sol. mat. l. Titia. sed si q̃ctus negaret vsurarius, iste articulus est ecclesiasticus, nõ sæcularis, vt no. 11. q. j. in Sũma, &
3 in c. dispẽdiosam, de iud. in cle. † No. q̃ vsuræ non p̃nt remitti, ẽt p̃ iurm, quia p̃sumit, q̃ sint remissæ in fraudem canonum, vt hic, si sunt remissæ in eodẽ q̃ctu, arg. C. ad Vell. l. si mulier. sed si constaret, q̃ debitor donare uoluit creditori bona gratia, & hoc liqdo probet, bene ualet donatio ex interuallo facta, vt not. ff. si cer. pet. l. rogasti. §. si tibi. illa gl. nõ stat in hoc, quia captiosam liberalitatem interpretatio prudentũ fregit. ff. de transt. cũ Aquiliana,
4 quod dic, vt in c. peccatũ, de re. iu. lib. 6. † No. q̃ ualet testm̃ vsurarii super restitutione usurarum. Sed dicet aliquis, iste est usurarius manifestus, rñ. non est uerũ, quia iste nihil q̃fitet, nisi quatenus probet, vnde ideo non est manifestus, quia sub iudice lis est. No. testes citari gñaliter sine specificatione personarũ. Itẽ no. q̃ in ista citatione testiũ non est necesse, q̃ citentur hæredes usurarij, quia incertis personis nihil obiicere possent. Item nota, q̃ verbum, si probabit, intelligitur plenè, vt hic in uerbo, constiterit. Quæro, quid est dictũ, non mouere quæstionem? rñ. vt not. ff. ad
5 Treb. l. Lucius. §. tres hæredes. † No. ex rece. super gñali inquisitione procedi ad cõpellendum. No. hic fieri ciuilẽ inquisitionem p̃p salutem animę, & odio usurarũ, & est speciale, nam ad priuatũ cõmodũ rl̃r p̃ inquisitionẽ non est procedendũ, sm Inno. qd est not. quia inquisitio est publicæ solicitudinis cura non seruata instantia. C. de cust. reo. l. j. fallit, si priuatũ cõmodũ uenit incidenter, vnde fur mittit ex inquisitione ad furcam, & cogit ad rest. furti, vt ff. de furt. l. interdũ, §. qui furem, licet gl. C. q̃ ciuilis act. in rubr. dicat, q̃ ibi fuit processum de facto, nõ de iure. Itẽ no. q̃ illa conditio si probabit, verificabit, si hoc constet p̃ inqui-
6 sitionem. † Item no. q̃ p̃ istud testm̃ non vr̃ data licentia repetẽdi usuras, aliàs non esset in inq̃sitione, sed in ordinario. i. in actione ex testõ. Dic, q̃ si usuræ repetant̃ actione ex testõ, non officit iurm: secus, si q̃dictione ex canone. sed Ber. dicit, q̃ agit̃ ex noua causa supueniente, p̃ quam iusiuran. tacitè est remissum. Et sic
7 no. q̃ in ultima uolũtate potest quis absolui a uinculo iurĩ. † Itẽ no. ualere legatũ factũ creditori sub conditione, si p̃bauit. Non ob. ff. de reg. iu. l. si creditori, quia ibi debitum erat liquidum, hic non, & hæc est no. limitatio illius l. sed Inno. dicit, q̃ p̃ceptum factum hæredi de restituendis usuris non est legatum, & hoc potest p̃suaderi tribus rõnibus: prima, quia nõ affert lucrũ. ff. mand. si hæreditatem. secunda, quia non est liberalitas, nec donatio, sed necessitas, arg. ff. de hære. inst. l. si seruo fideicõmissario. §. j. tertia, quia qui legat creditũ creditori, similis est illi, qui legat legatario rẽ legatarij, quia creditũ creditoris est propriũ. non erit ergo legatũ, sed quoddam mandatũ hæredi post mortẽ collatum, vt ff. mand. si vero nõ remunerandi. §. fi. ex quo cõpetit officiũ iudicis, vt ff. de ann. leg. l. Quintus, §. j. Ego cũ Ber. teneo, quia expedit legatario hr̃e plura remedia, & hoc fauore animæ, & si deficeret actio sm Inno. non deficit inquisitiõ, & q̃ relinquit pro restitutione usurarum, nõ est necessarius libellus, nec ordo iudiciarius, ẽt si nemo adiit hæreditatẽ, tñ hoc legatũ debet̃ a die mortis, & idẽ, vbicũque relinquit pro anima, vt in Auth. de eccl̃asticis titulis. §. si quis, in uerbo, a die mortis, vbi est casus sing. Itẽ non tenet testm̃ usurarij, vt testm̃, tenet tñ ut mandatũ de restituendis
c vsuris [c] factũ inter uiuos futuro hæredi, quod tñ posset faciẽs reuocare expressè. ff. de leg. 2. cũ pater. §. Męuio. No. q̃ licet hæres sit negligens in restitutione usurarũ, tñ non p̃dit hæreditatẽ, imo adhuc q̃demnat̃ tanq̃ hæres. ff. de leg. j. l. seruus plurium. § si quis ante. Itẽ no. ex causa usurarũ defuncti hæredẽ teneri. Itẽ no. inqti q̃ hæredem. Item no. si filius, ergo hęres nãli p̃sumptione. dic, vt dixi. ff. sol. mat. si cũ dotẽ. §. trãsgrediamur, in c. j. an agn. vel filius. Itẽ q̃ quis sine q̃demnatione cõpellit, vbi p̃ inquisitionẽ procedit, & ideo lr̃a dicit, cogas, non dicit q̃dẽnes, tñ sub verbo, cogas, q̃tinet, & mandes. & est ratio, quia hic procedit sine libello, vt in Auth. de mãd. prin. §. coges. & sic fertur sn̄ia non solũ p̃ q̃demnationẽ, sed & p̃ compulsionem, si cogit̃ transiens p̃ locũ, ubi solui tur uectigal, quia dep̃hendit in facto, ar. ff. de adul. capite quinto: ff. loc. l. pen. §. nauẽ. No. q̃ hęc decr. q̃tenta est finib. restitutionis, nec eget, quod p̃stetur aliud interesse p̃p morã, sicut nec econtra præstat, & quod quisque iuris &c. p̃tim in iure conuertibili, & correlatiuo, & hinc inde hñte parem æquitatẽ, & hoc de interesse lucri, sed dãna bene ueniũt. ff. de in lit. iu. nũmus. Pone, filia renunciauit cũ iuro hæreditati patris viuentis in manib. fratrũ, & patris, tandẽ pater in suo testõ fecit sibi legata quædã, vel vult, q̃ non obstante iuro succedat cũ fratrib. æquis portionibus, nũquid poterit petere hæreditatẽ, non obstante iuro? & vr̃ q̃ nõ, quia iurm fuit præstitũ fratribus, & ex eo est ipsis ius quęsitũ, vñ pr̃ iuri filiorũ renunciare non potest. In q̃rium facit, quia Ber. dicit hic, q̃ iurm põt relaxari ex testõ, & hæc est ueritas, qa agit ex noua causa de qua prius non fuit cogitatum. Itẽ quia inuito patre, de cuius hæreditate agit̃, non tenet dictũ pactum, & requirit̃ p̃seuerantia patris vsque ad mortẽ, casus est unicus in iure. C. de pac. l. fi. licet illa l. sit oĩbus no. tñ per neminẽ ad hoc speciaľr allegata. Quæro, testator mãdauit restitui usuras oĩbus probantib. se soluisse, vtrũ possit agi actione ex testõ? & vr̃ q̃ non, quia hęc dispositio q̃ditionalis, l. si probabit, ergo ante nõ est nata actio, ergo non potest fieri probatio: nam non posse agere, & posse probari implicat contradictionem. Sol. quædam perplexitas est hic, & a princ. agitur de facto, sed facta probatione fingitur actum de iure. Nam perplexitates per indicia dissoluuntur, vt ff. de verbo. obl. l. si Titius, & Seius. in perplexis enim non sequimur regulas iuris, vt not. ff. de verb. obli. l. ita stipulatus, la grande, in gl. quę incipit, apparet ex prædictis. Illud ẽt notabis, q̃ si legatarius decederet anteq̃ probaret, non transmitteret legatum ad hæredem, imo nec stipulationem de restituendis usuris sub ea conditione

ADDITIONES.

a Vinc. God. Vsurarum. Adde an usuræ alteri solutæ per creditorem, debeant reseruari per debitorem morosum. Corn. consi. 146. videtur, litera F. lib. 4.
b Vsurarius. Vide omnino Panor. in c. cum sit generale, de fo. compe. & uide Pau. de Cast. consi. 333. incip. Visa petitione prædicta. Cald. consi. 3. posuit sub tit. de foro compet.
1 Vin. God. Vsuris. Adde usuræ præteritæ remitti possunt & legari, si fiat sponte, Ruin. consi. 25. nu. 4. lib. 5.

BIU Cujas

ne concepta si probabit, quia impletio istius ꝺitionis non transmittitur ad hæredem, tex. est multum sing. ff. de ver. obl. qui Romæ. §. Angerius. Sed si verba fuissent impersonalia. i. si probabit, bene transiret ad hæredem huiusmodi conditio, quia verba impersonalia sapiunt realitatem, vt ff. de pac. l. qui in futurum. §. i. Quid si quis iurauit vsuras non recipere? rñ. potest recipere a ſpō te soluente, & per istum actum soluit iurm, quasi gratuito remittitur. arg. ff. de re iu. l. cuius per errorem. vel dic, quod eps coget eum ad recipiēdum ad hoc, vt usurarius exeat de peccato, & tūc iussus iudicis excusabit a periurio, qa auctoritas superioris semper vr excepta, ut no. s. c. proximo, & c. ad nostrā. † Quæro, quid
9 si quis iurauit nō denunciare & denunciat, & est periurus, vtrū ex officio iudicis fiat ei restitutio vsurarum? rñ. sic, quia ista est potius inquisitio, q denunciatio, nec ideo quis perdit ius suum, qđ
10 sit periurus, vt no. ff. de iurei. l. alias. † Vltimo no. quoddam dictū Inn. quod est hic, ꝙ in oīb. iuribus fiscalibus potest procedi per meram inquisitionem. Adde, ꝙ si proceditur ad indemnitatem fisci, non est necesse, quod præcedat infamia, vt C. de bo. va. l. filio li. 10. hoc priuilegium fisci puto transire ad cessionariū eius, non enim est ratio, quare non transeat, & regula est, quod omnia sūt transitoria, nisi ratio impediat. ff. de in inte. rest. l. non solum. nimirum, quia cessionarius est imago cedentis, vt C. de proc. l. qui stipendia, & in c. i. de iure pat. li. 6. & tamē quædam sunt, quæ nō transeunt. Nam ius non soluendi pedagium non transit ad mercatorem, qui cū fisco negociatur, vt dicit illa l. no. ff. de pub. l. licia
11 tatio. §. mercatores. † Extra quæro, nunquid teneat ꝓsō epi disponentis, quod nullus vsurarius audeat recipere iura ab aliquo, & si receperit, non valeat ipso iure: & vr quod sic, quia potest relaxare iurm ergo & statuere in ꝺrium dr, quod non potest relaxare, nisi adhibito quodam ordine. s. quod moneat vsuariū, ꝙ relaxet. Item quia ista relaxatio nō potest fieri sine causæ cognitione, puto istud statutum valere, si habeat bonam formam. v. g. quia dicit, monemus omnes vsurarios, quod intra mensem relaxent oīa iuramenta, alioquin ex tunc dictum iurm intelligitur esset relaxatum auctoritate præsentis statuti. Nam quod potest fieri per iurisdictionem potest fieri per constitutionem, ut no. in l. i. §. i. ff. quod quisq; iu. oportebit tñ, quod hoc postea liquiderur si opponatur exceptio periurij. nec est hoc præpostertū, quia sumūt ab opponente originem ꝙ licet snīa hominis debeat liquidari ante, tñ snīa legis potest liquidari postea, ut in c. pro humani
12 de hom. in cle. † Quæro nunquid pupillus, qui iurauit cum auctoritate tuturis soluere vsuras indigeat relaxatione huiusmodi iurm? & vr ꝙ sic, quia doli capax deierare potest: verbi gratia, si ferret falsum testimonium. Non ob. ff de iureiu. l. qui iurasse, quia ibi loquitur fm iurisdictionem, quam canonislator non considerat, ut j. de deli. pu. c. j. ergo reuera est periurus, nisi iurm sibi relaxetur, & tñ in ꝺctibus ex isto iuro non oriretur obligatio, quia in eis ponderamus efficaciam, ut dixi s. de prob. in pncia. sed quā tum ad commissionem delicti, pupillus bene est delinquens, qa
13 maleficia non sunt a iure reprobata, & ideo punibilia &c. † Quæro nunquid statutum ciuitatis possit dicta iuramenta præstita vsurarijs ipso iure annihilare? Bart. dicit ꝙ sic, si statutum prohibeat personas contrahere, & iurare. verbi gratia, nullus cōtrahat mutuum cum vsurario, vel nullus vsurarius recipiat instrumentum, vel chartā mutui. nam vbi persona subtrahitur de medio, ibi iurm non habet fundamentū. ff de stip. ser. l vsufruc. fm Bart. qui ita tenet, alias not. ff. de fideius. l. si quis pro eo, in prin. versi. 3. idem dixi, si res subtraheretur a comercio, ut l. j. C. non licere habita. me. lib. 11. secus, si causa subtraharur de medio. Nam iurm ēt sine causa obligat, vt hic, & s. c. debitores. tñ qñ causa habet in se peccatum debet relaxari per iudicem animarū, vt s. c. j. & ista sunt bene notanda & quotidiana, quæ examinaui. C. de legi. l. nō
14 dubium, vbi videas in lec. mea, & in repetitione nostra. † Extra qnæritur, duo erant socij, & unus exercebat fœnus, & cōicabat alteri, postea fecit cautionē, utrum ille alter teneatur conferre in restitu. vsurarum? & vr quod non. quia l. requirit, ꝙ primo sit cōdemnatus, ut ff. pro so. l. quod omnia. Mar. Sylli. dicit, ꝙ fuit iudicatū conferri dre non vi societatis, quæ non tenet in delictis, sed vi æquitatis. nam pro condēnato hr, ex quo obligauit se epo, vel suo vicario, tanquam confessus in iudicio saltē animæ, fm Mar. Sylli. facit quod no. Cy. C. fami. ercis. certum. & in l. vnica. de cō fes. & Bar. in l. cum vnus. ff. de bo. auto. iud. pos. & in l. a diuo Pio. s. de re iud. per Bar. & fiet executio tanquam in bonis debitoris, cum ēt ipsum nomen sit obligatum pro restitutione vsurarum.

SVMMARIVM.

Ordinem iudiciarium qui iurauit in omni causa obseruare, non seruabit in notoriis in prin.

Legi, libellorum, ff. de excusationibus non est locus in notoriis, ibidem.

Ordo iuris in notoriis, & summariis non exigitur, ibid.

1 *Iuramentum indifinitum distinguitur per ius commune.*

Generalia verba interpretantur per modum regulæ, & tanquam regulæ patiantur exceptiones legitimas. & nu. 6.

2 *Iuramentū, quod sine interitu salutis æternæ potest seruari, an sit seruandū.*

Ordo iudicii duplex & qui seruandus, & nu. 3. 5. & 6.

3 *Libellus an sit offerendus in notorio contractu, si reus comparet, & petit sibi libellum offerri.*

4 *Pars, an sit citanda in notoriis, & sententia ferenda.*

5 *Iudex quid iuris si nescit esse notorium.*

6 *Iudex inuito actore, an possit seruare præcisum ordinem iudiciorum.*

CAP. XXI.

Ad nostram. el 3. Iudex, qui iurauit in omni cā ordinē iudiciarium obseruare, innotorijs subtilitatem ordinis iudiciarij non seruabit. h. d. scda ibi, verum. Casus. Archiēps Neapolitanus quasi per extorsionē præstitit iurm, quod in oī cā seruaret ordinem iudiciarium, dubitabat Archiēps, vtrum in notorijs teneretur obseruare eundē? Papa dicit, ꝙ ex vi iuris cōis non tenetur obseruare iudiciariam indaginem & ordinem, qa quæ manifesta sunt, accusatione nō indigent. Itē nec ex mente iurantis, quia non intendebat prætextu huius iuramenti venire contra canonicas sanctiones, quia ista intentio tenderet ad illicitum iuramentum, quod hic vocat periurium. Item nec ex interpretatione iur. quia ratio non patitur. Itē quia subtiliter intuenti de ordine iudiciorum vr procedere, ꝙ in talibus non seruetur ordo. Item quia iuramentum debet intelligi de causis, in quibus ordo est seruandus, & ideo Papa ꝯcludit, ꝙ Archiepiscopus satisfacit iuri scripto, & per hoc seruabit ipsū ius cōe, & iurī tenorem, vnumquodq; in suo casu. No. ꝙ dixi in summario. Secundo no. ꝙ manifesta. i. notoria accusatione non indigent. Ex hoc collige, ꝙ solēnitas. l. libellorum. ff. de accus. nō est necessaria in notorijs. Ibi. In mente, ꝙ uerba restringuntur ad cogitatum. ff. de te. tu. si quis ita. Ibi, Benignius interpretari, no. ꝙ iurm est benigne interpretandum. Ibi, Consonet, not. ꝙ promptum est iurm legibus concordare. Ibi, Non seruari, not. ꝙ non prohibet seruari, vt no. Inn. s. de iud. nouit. sed intendit dicere, ꝙ non est necesse ibi per omnia, i. per libelli oblationem, & litis ꝯte. citatio tñ est necessaria, si est absens. Ibi, Procedere. not. valde
a not. ꝙ in notorijs & summarijs a ordo est ordinem non seruare. † Ibi, Valet, nota iurm indefinitum distinguitur per ius com-
1 mune, idem puto in statutis municipalibus vt C. de noxa. l. si serui vestri, & est multum no. gl. C. de iure delib. l. fi. §. in cōputatione. Item no. ꝙ satis est ꝙ verba generalia interpretentur per modum regulæ, & tanquam regulæ patiant exceptiones legitimas, vt C. de adul. ita pudor, & l. j. §. 1. ff. quod vi, aut clam. nam sermo gñalis ciuiliter debet intelligi vt ff. de serui. l. si cui. Ibi. Seruabis. s. vbi debes, & in quibus debes. † Oppo. istud iuramentū b pōt seruari sine interitu salutis æternæ ergo seruandum. Sol. qñ iustitia
b alterius offenditur non pōt eo inuito seruari absq; detrimento salutis æternæ, & ideo non seruandum: quæ regula est bene notabilis. non dico, quia propterea processus esset nullus, imo valet licet sit supra formam mandati, & ita intelligitur dictum Inn. Et no. ꝙ duplex est ordo iudicii, s. regularis, & irregularis. primus seruatur regulariter ēt in casibus exceptis, vt hic cum si. † Quæro su-
3 per verbo, accusatione, quid in notorio contractus, vtrum sit libellus offerēdus, si reus comparet, & petit sibi libellum offerri? dicit Inn. ꝙ non proprie reperitur in cōtractibus notorium. j. de cohabi. cle. & muli. c. fi. † Sed ꝯ hoc videtur tex. s. de test. cog. super eo. lo. Inno. dicit verum, quia non pñt omnes circunstantiæ contractus esse notoriæ, quia potest esse, quod cōtractus fuit celebratus dolo, vel metu, uel simulate, & rone circunctantiarum, quæ sunt dubiæ, debet seruari ordo iudiciorum, si reus cōparet, & petat offerri libellum. vt C. de edic. di. Adria. tol. l. fi. Sed in delictis omnes circunstantiæ pñt esse notoriæ. † Quæro, vtrum in
4 notoriis sit pars citanda, & sententia ferenda? dic ꝙ sic j. de app. c. cum sit Romana. Et ex hoc sequitur, quod requiritur qualis qualis causæ cognitio, ita quod ex actis appareat, quòd iudici sit notorium, quia sententia non debet ferri de facto. C. de accu. ea
5 quidē. † Quæro, quid si iudex nescit esse notorium? rñdet glo. ꝙ potest procedere ordinarie, sed si vult procedere extraordinarie primo inquirat, an crimen sit notorium, & super eo interloquatur, & lata interlocutoria, & declarato, ꝙ sit notoriū, poterit postea procedere ordine iudiciario, non seruato, de off. deleg. c. statuimus. Quæro, quid si est notorium in una prouincia, sed non in alia? resp. qa quærimus de ordine iudicii, seruatur notorium, uel non notorium, prout est in loco iudicii, secundum Bern.
6 † Quæro, nunquid inuito actore possit iudex seruare præcisum ordinem iudiciorum? rñdet Ber. ꝙ non, quia multum læderet p' actoris, Ber. ar. ff. de min. l. minor. 25. annis cui fideicom. Et per hoc patet, ꝙ si instrumentum ex forma statuti debet executioni mandari, iudex non potest imponere grauiorem ordinem, quā statutum dictat, quod tene menti pro instrumentis guarentigię in Tuscia. Vltimò no. de generalitate verborum restringenda, & de hoc no. in c. 2. infra de coniugio leprosorum.

ADDITIONES.

a Summarijs. Vide Andr. Sic. in consi. 36. 2. uol.

b Vinc. Ged. Iuramentum. Adde ꝙ iuramentum ideo non ualidat contractum, nulla statuti forma seruata initum. Rui. consi. 159. nu. 9. li. 5.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Consilium alterius non est necessarium in re euidenti.*
2 *Soluere Seio, an possim, quod debeo Titio.*
3 *Receptor falsus, an committat furtum.*
4 *Solui vni soli, an possit, si aliquid pluribus debetur.*
5 *Domini si sint plures, an sufficiat iurare fidelitatem vni pro omnibus.*
6 *Fur, qui partitur furtum cum alio, an magis delinquat, quam ille, qui nõ partitur.*

CAP XXII.

Eate. Qui iurat, cui non debuit, ei, cui debuit iurare compellitur. Et tria facit, primo exorditur, secũdo narrat, tertio concludit. secũda ibi, sane. tertia ibi, cum igitur. Casus. Dominus Papa mandauit Episcopo Calaritano, quatenus iuramentum fidelitatis exigeret, & reciperet a iudice Calaritano nomine Romanæ ecclesiæ pro ipso iudicaturo, quia eius inuestitura pertinet ad summum Pontificem, sicut tota Sardinia, & vulgo vocatur iudex Arboreæ. iste iudex excusabat se, quia dicebat, q̃ illud præstiterat Archiepiscopo Pisano, saluo ecclesiæ Romanæ honore, Papa scribit dicto iudici, quòd istud iuramentum, quod est præstandum Papæ, non potest præstari alteri sine mandato Papæ, quia augetur, non minuitur debitum, id est culpa debitoris, quando quod debetur vni, soluitur alteri. Et si diceret iudex, quòd istud iuramentum esset contrarium primo iuramento, respondetur quòd primum tanquam illicitum non est seruandum: si vero non est contrarium, sed compatibile, puta pro diuersis feudis, tunc primum iuramentum non officit, quin secundum habeat sine difficultate præstari. † Ibi, per te ipsum, no. quod in re euidenti non est necessarium consilium alterius, & sic argum. quod causa certa & indubitata non debet committi consilio sapientis. a † Ibi, remittitur, ff. de solut. qui hominem. §. si nullo. ff. de furtis. si quis vxori. §. apud Labeonem. ff. de condit. indeb. l. si pœnæ causa. §. primo. Ibi, sed augetur, quia grauius est malum soluere, quam non soluere, vt plenè not. in l. vnica. C. de sent. quæ pro eo. ff. de actio. emptio. Iulianus, in princip. Ibi, saluo Apostolicæ sedis honore, ista protestatio nihil operatur, quia si non tenet principale, nec accessorium. Ibi, tenearis, quia tota Sardinia est de pleno dominio ecclesiæ, vnde plebs Sardiniæ est fidelis ecclesiæ. Ibi, illicitum, reliquum est licitum, & econtra, quia in contrarijs regulæ dantur per oppositа. Ibi, ex debito, not. quod fidelitas debetur pro inuestitura feudi. † Quæro, vtrum id, quod debeo Titio possim soluere Seio? respon. non. fallit, si Seius sit debitor Titij ex ea causa, & ex qua ego sum debitor, vt ff. de pigno. actio. l. solutum. §. vnde si domum. de excep. do. l. si opera. ff. de nego. gest. si liber. † Quæro, nunquid falsus receptor committat furtum? respon. sic, nisi se obligauerit per pactum ad illud exequendum, vel nisi sit secuta ratihabitio, vel nisi sit translatum dominium, quod tamen in dubio non præsumitur, sed magis traditum tanquam nuncio. hæc probantur, ff. de furtis. l. si vendidero. §. si Titius. ff. de dona. l. si hoc iure. §. si quis dederit. ff. de condict. ob causam, si procuratori falso, & l. penulti. † Quæro, quid si aliquid debetur pluribus, vtrum vni soli possit solui? respon. aut debetur species indiuidua, ut Stichus, & potest solui p̃occupanti, ut ff. de solu. l. si stipulatus. §. si lancem. aut debetur quantitas, & tunc refert, aut sunt rei credendi in solidum, & idẽ, siue vnus habeat regressum contra alium. vt C. de duobus reis. l. fina. siue non, ut quia debitum est gratuitum, ut dicit l. illa singularis. ff. ad l. Falcid. l. in lege Falcidia hoc obseruandum. aut non sunt rei credendi in solidum, & tunc pars vnius solui alteri non potest, nisi forte sint socij, quia inuicem institores videntur. ff. de pac. l. si vnus, in princi. † Sed pone, plures sunt domini, nunquid sufficiat iurare fidelitatem vni pro omnibus? respon. aut sunt domini ex diuersis feudis, & non sufficit, casus est hic: aut ex eodẽ feudo, si feudum sit indiuiduum, ut feudum iurisdictionis, potest uni pro omnibus, quia nisi in solidum præstari non potest: sed si diuiduum, non potest præstari vni pro altero, nisi ille ratificet, argum. ad hanc distin. ff. de neg. gest. l. qui aliena. §. fi. & hic. † Quærit glo. an fur, b qui partitur furtum cum alio, magis delinquat, quàm ille, qui non partitur? dicit glo. q̃ sic, quia facit plures peccare. Item quia geminum furtum committitur, primo faciendo, postea partiendo, quod not. contra sociales improbarum societatum, qui inuicem diuidunt spolia, quia maiores fures sunt, quàm fures simplices.

ADDITIONES.

a Sapientis. Vide Barb. consi. 51. incip. scripsi sapientissime. in 31. col. 1. uol. Fel. c. ex parte, de reb. cred. & do. Alex. consi. 63. pe. col. 2. lib.
b Vinc. God. Fur. Adde quod fur pro tribus furtis potest suspendi, quando s. seruus furatur domino in furtis paruis, Aret. in tract. malefi. uer. uestem. Alexan consi. 91. nu. 3. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Compromitti potest in mulierem tanquam in arbitratricem.*
2 *Pater metu pœnæ non debet inuitari ad exhæredandum filium.*
3 *Compromissum potest fieri etiam sine promissione.*
4 *Reductio in eo, quod confirmat, meretur executionem.*
5 *Actio an oriatur ex pacto nudo transactionis.*
6 *Compromissum si fuerit factum super quibusdam accidentibus post contractum nominatum ex interuallo, oritur actio, & non exceptio.*
7 *Ordo aliquis iudiciarius, an sit seruandus coram arbitratoribus, & nu. 9.*
8 *Arbitramentum an possit fieri parte absente non citata.*
9 *Arbitrator quando examinat testes non est necessaria citatio testium.*
10 *Arbitrari intra quantum tempus debeat.*
11 *Contractus an sit nullus si emi rem pro centum soluendis intra terminum declarandum, aliasque ad quid declarandum compromittitur, & moritur declarator ante quàm declaret.*
12 *Tempus solutionis, an sit de substantia totius.*
13 *Arbitrator an possit declarando apponere diem incertam, puta, cum Papa venerit Perusium.*
14 *Pactum, q̃ recedatur a persona non arbitrante, an sit ualidum.*
15 *Pœna compromissi, an committatur, vbi receditur a persona non arbitrante, & venitur contra eius arbitramentum.*
16 *Arbiter, & arbitrator, an & qualiter differant, & nu. 6. & 21.*
17 *Laudum arbitratoris dicitur reduci ad arbitrium boni viri, etiam si in totũ cassaretur, & quando reduci possit, & nu. 19. 20. 21. & 28.*
18 *Renunciari an possit reductioni ad arbitrium boni viri.*
19 *Potestas si est data arbitro, & arbitratori, quid iuris, si arbiter fecit litem contestari coram se.*
20 *Arbiter, quid iuris, si processit vt arbitrator, & in sententiando dicit, pronuncio vt arbiter.*
21 *Dictum arbitratoris cum pœna, uel sine an homologetur taciturnitate decem dierum.*
22 *Quantitas modica quæ dicatur.*
23 *Compromissum si sit in arbitrum cum pœna stipulatione interueniente, utrũ posset homologari expresse.*
Prouisio hominis, quando faciat cessare prouisionem legis.
24 *Iniuriarum actio, an per compromissum sit sublata.*
Iniuria non consistit in consensu, sed in contumelia.
25 *Arbiter tertius assumptus ex post compromisso, an propter discordiam duorum sit arbiter.*
26 *Arbitro si sit data potestas prorogandi tempus compromissi, quod pone, fuit mensis, an poterit prorogare ad annum, vel longum tempus.*
27 *Compromisso finito, an possit fieri prorogatio.*
Prorogatio quid.
28 *Arbiter postquam pronunciauit, non potest prorogare compromissum.*
Arbitratus est stricti iuris.
Dolus contractum stricti iuris non reddit nullum, sed annullandum.
Libellus in reductione arbitrii, & nu. 17. & 29.
29 *Reductio ad arbitrium boni viri, quo iure petatur.*
30 *Receditur in vltimis voluntatibus ab executore non exequente, & a cõmissario non declarante, & quare secus in contractibus.*
31 *Reductio, sicut quando petitur officio iudicis de iure communi, potest peti p̃petuo, ita cum petitur reductio ad arbitrium boni viri.*
32 *Exceptioni doli mali, an possit renunciari.*
Renunciatio est quædam donatio.
33 *Laudum qui petit reduci, quid habet probare.*
Reductio ad arbitrium boni viri habet vim appellationis a sententia definitiua.
34 *Arbitratoris bona fides non sufficit, nisi in modicis.*
35 *Arbiter electus Papiæ, existens Mediolani, an possit prorogare terminum compromissi, cum Mediolani non possit ius dicere.*
36 *Arbiter an possit mandare, quod debitum præscriptum, vel naturale soluatur.*
Arbitrator qui male iudicauerit, an liberabitur reductione deserta.
37 *Regulis iuris non subiicitur id, quod voluntati committitur.*

CAP. XXIII.

Quintauallis. Si is, cuius mandato stare iuraui, mihi faciat contra l. illud seruare non teneor hoc dicit, secunda ibi, quocirca. Casus. Filiæ Quintauallis, & vxor venerunt ad verba cum quibusdam alijs mulieribus, vnde exortũ est graue scandalum, & inimicitiæ, vnde Quintauallis volens dictas mulieres offensas placare, iurauit eorum mandato parere, demum dictæ mulieres offensæ mandauerũt dicto Quintaualli sub debito iuramenti, quod si contingat deinceps filios, vel filias, aut vxorem ipsius Quintauallis aliquod factum, vel verbum contumelioſum dictis mulieribus offensis obijcere, idem Quintauallis huiusmodi filios, & filias exhæredaret, & a se propriam vxorem repelleret: quærebat, an tali mandato sit standũ? respondet Papa, q̃ dictum iuramentum fuit licitũ, sed mandatũ fuit illicitũ, & ideo mandat dictis mulieribus offensis, q̃ dictum

BIU Cujas

mandatum reuocent,& ſi forſan reuocare nolunt,mandat Alatrino Epiſcopo,quòd enuncier Quintauallē ad huiuſmodi mandati obſeruantiam nō teneri.Ibi,Pro offenſa,no.ꝙ pr̄ pōt compromittere pro ſatisfaciendo offenſæ commiſſæ p filiū,vel vxorē.Item no.offenſam committi verbo,vel facto.ff.de ma. te.l.cēturio.Ibi,Quòd earum,ſ.mulierum offenſarum.& no.ꝙ de ſatiſ
a factione iniuriæ & de pace poteſt ꝓmitti[a] in offenſum,& ini-
1 micum. † Item no. ꝙ in mulierē pōt compromitti tanquam in arbitratricem,tex.eſt hic no.& adde qđ no.ff.de arb.l.pe.Ibi,Sub debito,illud vocabulum non cadebat hic, quia mandatum erat extraneum a iuꝛo. Ibi, quod ſi quando, futurū tempus reſpicit, & ſic no.quod ad arbitratorem pertinet futuri temporis tractus. Ibi,Idem.ſ.Quintauallis.Ibi,Exhæredaret,no. quod pater ꝓp offenſam tertij non pōt filiū exhęredare.vt infra patet.† Itē no. ꝙ
2 pater non debet metu pœnæ inuitari ad exhæredandū filiū.non ob.ff.de ver.ob.l.quidā,cū filium,quia ibi filius merebatur,ut ibi no.& no.ꝙ illa l.gloſſat iſtam decr.Ibi. Remoueret vxorē no. ꝙ vxor licet cōmittat maleficium,vir non poteſt eam de domo expellere.Ibi, Iuꝛm ſ. Quintauallis.Ibi,ſm mandatum.ſ.mulierum offenſarum.Ibi, Reuocent. ſ. quatenus de facto ꝓceſſit,& hoc, ne incipientes forte crederent, ꝙ Quintauallis eſſet periurus. no.quod arbitrator poteſt reuocare mandatum illicitum. dic ut ſup. dixi. cap.ueniens. & adde, olim fuit quæſtio,vtrum arbitro pro bono pacis poſſit mandare alicui,quod exeat ciuitatem pro prima?& dic quod non.Item nec poteſt prohibere, ꝙ nec exeat domum, quia eſſet ſpecies ſeruitutis facit. C. de ſen. l. muleri, niſi forte hæc poteſtas eſſet conceſſa ſpecialiter ei,vt ſup.c.ex reſcripto.in gl.ad hunc caſum,no.quid compromittentes non vñr ſe obligare ad impoſſibilia de iure,vel de facto uel ſm naturam uel ſecundum bonos mores non ſolum ciuitatis Romanæ, ſed ciuitatis propriæ.No.de cauſis exhæredationū.& adde quod no. Auth. de hæ. & Fal. §. exhæredatos. Item no. ꝙ ſi iſtæ mulieres præcepiſſent Quintaualli aliquod honeſtum, ꝙ eſſet obediendum laudo,ut ſup.c.veniens.Sed tunc quæriť,quo iure. dicit In no.ꝙ officio iudicis,qđ oritur ex iuramento?Inno. no. hoc pro eo,quod legitur, & no.s̄.de pac.c. j. ſ.quod ex pacto nudo non oritur actio,ſed officium iudicis.dicas, ꝙ aliud eſt iurare, aliud eſt promittere. Nam iuramentum eſt ſolius actus iurantis, uel voluntas.pactum aūt eſt duorum,vel plurium in idem dandum & faciendum,placitum,vel conſenſus,ff.de pac.l.j.§.j.& ex conſenſu vnius regulariter non oritur actio,nec officium iudicis. ff. de ñeg.ge.l.Pomponius,el.j.ſed ex conſenſu plurium.Siquidem talis conſenſus cadat in nomen proprium contractus oritur actio, & exceptio, alias ſi eſt nudum oritur exceptio, non actio. fallit in compromiſſis, vbi ſi ſurgeret inæqualitas, etiam exceptio non naſcitur.ff.de arb.l.ſi de meis & l.2.Sed videtur ꝙ ex nudo pacto oritur actio,quia omne pactum eſt cōtractus, ut ſing.no.in l.j.gl.mag.ff. de act.& ob.Sol.illa gl.debet intelligi in pacto veſtito,non nudo,uel non erit contractus, uel improprie dicetur contractus,quia non habet legis adminiculum, arg. §. de fideiuſ.l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.† Ex his apparet,quod
3 compromiſſum poteſt fieri ſine promiſſione, quia non eſt pactum, ſed quędam commiſſio, ſiue conceſſio poteſtatis. unde etiam inter abſentes poteſt fieri, ut l.2.ff. de ar. Quia modo aduerte diligenter ad dicta Inno. dicit Innoc.quod condemnatus per arbitratorem poteſt cogi ad ſoluen. iudicis officio implorato, dummodo arbitrium ſit æquum, uel quatenus reductum ſit ad æquitatem per arbitrium boni viri, & hoc, ſi fuit
4 appoſitum iuramentum. † Et no.ꝙ reductio in eo,quod confirmat meretur executionem ſecundum Innoc. tolle defectum, & habebis effectum.ff.de vſu.placuit.ſed ſi non interuenit iuramentum, neque pactum, tunc ex ſententia arbitratoris non oritur actio, quia propriè non eſt ſententia. & ſi dicatur, quod arbitratus eſt pactum,id eſt tranſactio,reſpondetur,quod ex pa-
5 cto † nudo tranſactionis non oritur actio,ſed exceptio,ut ſingu. no.C.de tranſa.ſiue apud acta,& l.ſi pro fundo.& ita intelligitur, quod dixit Io.Gremo.quod arbitratus eſt tranſactio quædam, ut no Inno.hic,& Accur.in auth.vt dif.iud.§.j. † Sed contra hoc immediatè opponitur, & uidetur quod imo oriatur actio. Nā ſi vendo rem tibi pro precio declarando per Titium, & declarat precium, habeo contra te actionem ex vendito,vel ex ſtipulatu,ſi interceſſit ſtipulatio,uel pro ſocio,ſi interceſſit ſocietas, vt C.de contraben. emp.l.fin.ff.de ver.obl.l.cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo,& l.ſi quis arbitratu.ff.pro ſoc.l.ſi ſocietatem. §. arbitrorum. Solu. laudum.Ibi, Informat contractum nominatum,ideo nimirum,ſi oritur actio,ut ff.de pac.iuriſgen. §. quinimo, C. de pac.petens. ff. ſi cer. pet.l. lecta. nam compromiſſum
6 in hoc æquiparatur pacto. † Sed quid ſi compromiſſum [b] fuit
b factum ſuper quibuſdam accidentibus poſt contractum nominatum ex interuallo?dicit.Inno.ꝙ oritur exceptio, & non actio, & ſi quis dixerit,ergo claudicat compromiſſum,reſpondet, hoc poteſt eſſe in compromiſſo in arbitratorem. ſecus, ſi compromittitur in arbitrum. Et ratio differentiæ eſt hæc, quia arbitratus reducitur ad inſtar contractus, in quo poteſt cadere inæqualitas,ſecus vero in arbitrio, quia redigitur ad inſtar iudicij, de cuius natura eſt, quod ſeruetur æqualitas iuſtitiæ, ut C. de
7 fruc.& li.expen.l.fi.† Sed immediate quæro ſecundum Innoc. nunqnid coram arbitratoribus aliquis ordo iudiciarius ſit ſeruādus dicit Inno ꝙ non,quia nec dr̄ eſſe iudicium quod coram eis agitatur. Sed nunquid arbitrator ad ſui inſtructionem, quaſi extra iudicium laborabit ad veritatem inquirendam, ut plenius inſtruatur? reſpon.ſic, ſm Inno. & concludit,ꝙ tenetur ſeruare ordinem iudiciii,in quo conſiſtit ſtrepitus, & conflictus ſecundum ordinem naturalis diſcretionis in ſe informando de ueritate,& æquitate, ita,ut non fallat,nec fallatur,ut l.fin.C.de pon. de.auri.vnde non poteſt ex abrupto fulminare arbitramentum, niſi de eo,quod ſibi eſſet notorium per præſens,vel in pręſentia per rei aſpectum. videtur enim arbitrator aſſumptus tanquam ſapiens vir,ſed ſapientis & ſapientiæ eſt ſermones ſuos ponderare.l.di.ponderet.& quod neſcit ex ſe,inquiret a prudentibus, ut
8 C.de inge.& ma.l.ſi auiam. † Quæritur ergo, nunquid arbitramētum poſſit fieri parte abſente non citata?dicit Ber. quod nō, quia non liquet ſibi de meritis cauſæ,uel rei compromiſſæ, ut C. ſi per uim, uel alio modo. l. fi. requiritur ergo citatio, id eſt mandatum,ꝙ abſens compareat, uel pręſentia, & de hoc dicit eſſe caſum,ff.de verb.obl.ſi quis arbitratu.ff.de ædil edic.l.quod ſi nolit.§. ſi quid ita, & ff. de arb.ſi de meis.§.recepiſſe.ubi dicitur, quod debet partes diſcutere, & eas interrogare.ff. de uſufr. leg.l.legatum. C. de ſec.nup.l. hac edictali.§. is illud.hoc probat ratio naturalis ſecundum eum,quia pręſentia partis poſſet trahere arbitratorem in aliam ſententiam, ut ff.de arb. l.item ſi unus. §.fin.cum l. ſeq. Item contra naturalem, rationem, ꝙ magnum præiudicium ingeratur ignoranti.ff.de jur.& fac.igno.l. iniquiſſimum.item argu. ad hoc. ff. de lega.2. l.ſi tamen. ff. de in diem adic.l.neceſſe.ff.de ali.leg.l.ſolet.ff.de uer.obl.qui Romæ. §. cohæredes. C.de auct.præſtan.l.fi.ff.de tranſact.cum hi. §. in cauſa & §. ſi prætor. C. de præd.curi.l.j.l. 11. Concedo igitur, quod arbitrator habet plenam poteſtatem, ſed ex fide, & ex naturali ordine,ut dicit l.illa no.ff.manda.l.creditor,§.Lucius, claue tamen diſcretionis præcedente,ut no.in ſimili.ſupra eod.c.quanto,ſecunda gl. Item quia primo quis eſt monendus, quam cogēdus,ut nota.in Authen. ut liceat mat. & auiæ. §.ſi quis in iſta domo. In ꝓtrarium allegat,quia arbitrator uidetur eſſe merus executor in declarando explicite partium implicitam uoluntatem,
c uel rei bonitatem, ut precium. Item quia arbitramentum [c] eſt exiſtentia cuiuſdam condi.quę redditur in inuitum, ergo & in ignorantē,ut in regula iuris.Sed certe iſtę ſunt debiles rationes. nam prima ratio tollitur per l. Theopōpus. ff.de do.præle.ſecūda ratio tollitur.nam euictio eſt exiſtentia cuiuſdam conditionis, & tamen eſt pars citanda, niſi ſit renunciatum citationi, ut ff.de euictio.l.Herennius,& l.ſi rem. §. quodlibet. ff. de uerbor. oblig.in executionibus. Sed contra Bart. ſic oppo. ſi requiritur citaro, uel mandatum habens eadem uim, ergo arbitramentū non poteſt ferri die feriata in honorem Dei, ſed illud eſt contra caſum.l.ult.C. de ſent.& ibi Iaco. Butr.Item non poſſet ferri de nocte contra l.non minorem.C. de tranſa. Item nec per mulierem,quod eſt contra caſum noſtri capituli. Item nec in ſeruū poteſt compromitti tanquam in arbitratorem,quod falſum eſt, quia arbitramentum conſiſtit in iure naturali propter conſenſum,licet omnia iudicia ſint de iure ciuili,ut no. Inſti. de obl. in prin.Ber.dicit in c.pen.ſupra,de arbi.quod arbitrator non habet cognoſcere de cauſa per uiam alicuius ſtrepitus. facit quod no. Inno.s̄.de præſump.c.fi.& ibi dicit Ber.de hoc no.in l. Theopōpus.ff.de do.præle.Item ſi requireretur citatio,uel quaſi, non tñ requireretur peremptorium, quia non eſt iudicium,de ele.c.cū nobis olim, per Inno.in gl.ſed nunquid. Item ſi inſtet terminus arbitrādi,utraque pars uidetur ſuo pacto monita ad illam diem. d.c.cum nobis olim,eadem gl.per Innoc. quia ſcit, uel ſcire debet eo die arbitratorem iudicaturum nec requiritur trina monitio, hac ratione uidetur ſecus in arbitro, ubi eſt neceſſarium peremptorium,licet de cauſa ei liqueat. Et breuiter in arbitro & arbitratore dico,ꝙ ſi nihil ei liquet, terminus compromiſſi expirans non citat,quia non citat ad iniuſtum, quod explicari nō debet.ff.de arbi.l.ſi de meis.§.fin.& adde quod no. Innocen.inf. de cenſi.uenerabili. Quapropter mihi uide ſic dicendum,quod

citatio

ADDITIONES.

a Vinc.God.Compromitit.Adde ꝙ compromiſſum cum authoritate terminandi de iure, intelligitur inter Chriſtianos de iure municipali, non autem de communi.Rui.conſ.4.nu.10.li.2.

b Vinc.God.Compromiſſum.Adde ꝙ compromiſsum non comprehendit lites quæ non incœperunt pendere tempore compromiſſi.Rui.conſ.16.nu.24.li.2. & ibi quod extenditur tantum ad proſecuta.

c Vinc.God. Arbitramentum. Adde quod arbitramentum non requirit diſcuſſionem quando compromiſsum ſit ſuper eo, quod abſque partibus poteſt intelligi,Goz,conſ.104.nu.18.

BIU Cujas

a citatio non ſit neceſſaria [a] neceſſitate ordinis, ſed eſt neceſſaria neceſſitate diſcretionis cum diſtinctione prędicta. aut per prius liquet de meritis, & non eſt neceſſaria, aut non liquet, & eſt neceſſaria, non ob. l. ſi quis arbitratu, ff. de verb. oblig. vbi abſentia partis dicitur impedire laudum arbitratoris, quia illud debet intelligi, quando arbitratori per prius non liquet, quid ſit arbitrandum. hanc diſtinctionem confirmo per quoddam dictum Iaco. Buttrig. qui dicit, quòd mandata iudicum, & decreta poſſunt fieri in abſentia, ſi prius liquet de cauſa, vt ipſe not. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconſ. & lega. vel dic ad l. ſi quis arbitratu, quod ibi erat pœna promiſſa, & quia abſens noluit comparere, erit pœna commiſſa: nam licet arbitrator non debeat vocare, tamen ſi vocat, debet ei pareri, & ſi non paretur, pœna committitur, & per conſequens compromiſſum ſoluitur, ſi non erat. Ibi, Clauſula, rato manente: facit, quod no. in cap. quamdiu, de appell. in clem. Item nō ob. l. quod ſi nolit. §. ſi quid ita. ff. de ædil. edic. vbi diſplicentia: requirit alterius partis ſcientiam, vel præſentiā, quia illud eſt ideo, quia reſultat diſtractus, & diſſolutio naturalis & ciuilis obligationis ipſo iure, vt not. ff. de do. l. j. in magna gl. & ſicut contractus requirit partium præſentiam veram, vel interpretatiuam. ff. de act. & ob. l. conſenſu. Nam contrariorum, excepta contrarietate terminorum, eadē eſt diſciplina. ff. de ſol. l. prout quiſquam. ff. de pac. l. ab emptione. Nam in diſtractibus requiritur actus retro ſimilis. C. de reſcin. vēd. l. fi.

9 † Ex prædictis infertur, ꝙ quando arbitrator examinat teſtes, nō eſt neceſſaria citatio teſtium, quia nō eſt neceſſarius iudiciarius ordo. Porro in iudicijs requiritur ſtrepitus, & conflictus, vt l. fin. C. commi. vel epiſtolas. ſecus in amicabili compoſitione, vt ℸ. de præb. niſi eſſet. Item non obſt. l. hac edictali. §. is illud. quia ibi loquit in iudicio extraordinario, ſiue ſummario. Sed quid in arbitratore neceſſario, vel legali electo ex neceſſitate impoſita à ſtatuto? videtur ꝙ niſi aliud ſit actum debet pars citari cum ab eius ſententia appellari poſſit. C. de iud. l. pen. §. fi. c. ab arbitris, de off. dele. lib. 6. cum. n. auctoritate & prouidentia leg. in controuerſijs proceditur, ſemper ſequenda eſt uia legitima, ad hoc. ff. de adop. l. nam ita diuus. ff. de nat. reſtitu. l. fin. ff. de fideicō. lib. ergo. §. aduocari. ff. de lib. agno. l. j. arg. contra, quia quandoque nō requiritur citatio. ff. de bon. auct. iud. poſſ. cum vnus. ff. de bon. poſſ. l. 3. §. pen. & ibi not. C. qui admi. ad bon. poſſ. poſſunt. l. fin. per Cy. vbi omnino videas. Deinde no. in noſtro c. ꝙ tenet compromiſſum factū in arbitratorem ſine tēporis appoſitione. Nam in noſtro c.

10 nihil dicitur de tempore. † Quæro igitur, intra quantū tempus

b debeat arbitrari? [b] videtur ꝙ perpetuo, vt C. de diuer. reſcr. l. falſa. Item quia ſicut officiū iudicis eſt perpetuum, donec redigatur ad tpalitatem iudicij ipſum limitantis, vt C. de præſcrip. xxx. ann. l. ſicut. ita & officium arbitratoris. Si autem eſſet tempus limitatum, licet non in compromiſſo tñ a iudice, non duraret ultra illud tempus, arg. ff. de opt. leg. l. mancipiorum. In contrarium videtur, ꝙ non duret vltra xl. dies, vt d. l. quod ſi nolit. §. ſi quid ita. ff. de ædil. edi. alia l. dicit, ꝙ non durat vltra annum, vt l. fi. §. ſed & ſi quis. C. cōia de leg. ſed dicit Bar. in d. l. ſi quis arbitratu, ꝙ ſi cōpromittitur in alterum ex contrahentibus ſuper ſubſtantialibus contractus durat ſolum per xl. dies, ſed ſi ſuper aliqua qualitate, durat per annum, in arbitratore loquor, non in arbitro. Et ſi tu dicas, ꝙ illud, quod dicitur de anno, eſt ſpeciale in vltima voluntate, quia non debet multum pēdere, vt l. reſcriptum. ff. cōia prę. dicit Bart. ꝙ non eſt verum, quod ſit ſpeciale, cum in contractib. non reperiatur contrarium ſtatutum, arg. ff. de leg. j. l. ſeruum filij. §. eum qui chirographum, hæc opinio Bart. quo ad §. ſi quid ita, non videtur vera, quia ibi non eſt compromiſſum de ſubſtantia contractus, ſed de ſubſtantia diſtractus. nam de ſubſtātia contractus non poſſet compromitti in alterum contrahentē, vt C. de contrahen. emp. l. in ementis, ſed de ſubſtantia diſtractus poſſet compromitti. & ratio differentiæ eſt hæc, quia diſtractus habet præcedentem ordinationem, in qua fundatur contractus, & diſtractus eſt quoddam accidentale, itaque tenet arbitrium collatum in alterum contrahentem ratione fundamenti præcedentis, qua ratione tenet pactum l. commiſſorię addictionis in diē. Item dictus §. ſed & ſi quis, ſecundum rei ueritatem loquitur ſolum in vltima voluntate: dicit Bart. ꝙ ibi loquitur in arbitratore circa res: ſecus, ſi circa perſonas, vt lego pauperibus eligēdis per Titium. Nam perpetuo poteſt eligere epiſcopo annuente, ſic intelligitur, quod no. Bar. ff. de leg. 2. l. cum quidam, vbi uideas. Reuertamur nunc ad quæſtionē propoſitam, ſ. inquantum tempus debeat arbitrari? & videtur l. expreſſa, ꝙ poſſit perpetuo, vt C. de temp. app. auth. ſi tñ, in verbo, decies millies. ſol. ſi res nō eſt tempore peritura, vel magnū damnū allatura, durat perpetuo, aliàs videtur ineſſe tantū tempus arbitrio boni viri, arg. ff. de verb. obl.

11 l. continuus. §. item qui inſulam. † Modo reſtat, quæro, emi rem pro centū ſoluendis intra terminum declarandū, moritur declarator antequàm declaret. Quæritur, vtrum contractus ſit nullus? videtur ꝙ nō, ſed debeat recurri ad arbitrium boni viri, quia dies ſolutionis non eſt propriè de ſubſtantia obligationis, ſed de ſubſtantia exactionis, vt probat illa lex ſubtilis. C. quando di. leg. ced. ex his verbis. & ꝙ dies non ſit proprie de ſubſtantia, tenet Barto. ff. de verb. obl. l. ita ſtipulatus, la grande, in prin. In contrarium videtur, quod eſt pars pretij. item agens debet edere diem ſolutionis. ff. de eden. l. j. §. editiones, ſed hic non poteſt edere diem certam, ſed incertam. tunc infero ſic, dies incertus habet vim conditionis. ff. de cond. & demon. l. dies incertus. ergo contractus euanuit. C. de contrah. empt. l. fin. Aduerte, quoddam eſt arbitrium, quod competit alicui iure creditoris, ſicut eſt arbitrium eligen. circa res promiſſas alternatiuè, vel circa tempora, vt promitto tibi ſoluere, prout elegeris in Paſchate, vel in nūdinis, & talis poteſtas arbitrandi tranſit ad hæredem, nec finitur curſu anni, vel tēporis, vt elegāter no. Iac. de Are. in l. ſed & ſic. ff. de leg. j. Quoddam eſt arbitrium, quod non competit alicui ut creditori, ſed vt ſimplici arbitratori, vt promitto tibi illud, aut illud, quod Seius elegerit: vel promitto tibi decem ad triennium declarādum per Seium, & iſtud arbitrium eſt nudi miniſterij, & non trāſit ad hæredem: quia in facto, non in iure conſiſtit, arg. ff. de tut. l. tutela. & quod ibi no. Sed quid ſi competit duobus per copulatiuam coniunctionem, & ſic non in ſolidum, & vni competit tanꝙ creditori, alteri tanꝙ arbitratori, vt promitto tibi illud, aut illud, ꝙ tu & Titius elegeritis? rñ. Titio mortuo videtur expirare electio, vel forte loco Titij ſupponitur bonus vir, ne cōtractus pereat; ſed in

c hoc dubito: quia omne arbitrium [c] formale eſt, & ideo nō videtur recedi a perſona, quia iſta diſgreſſio mutaret formā de perſona ad perſonam, quod vī impoſſibile, vt ff. de cond. & demō. l. qui hæredi, in prin. & C. de cad. toll. l. ne autem. Diſtinctionē autem prædictam aut tanꝙ creditori, aut tanꝙ arbitratori, tangit Bart. in l. ſi ſtipulatus fuerim. ff. de verb. obl. & hoc in pen. q. Conſidera etiā, ꝙ Bart. format talem quæſtionē, vendidi quendam fundum pro centū pacto appoſito, ꝙ ſi qua pars eſſet emphyteutica diminueretur pretiū arbitrio Seij: deceſſit Seius antequam arbitraretur, vtrum recurratur ad arbitrium boni viri generalis. i. iudicis? Et dat iſtam theoricam, quod aut contractus eſt perfectus, & ſuper aliquo adiuncto cōmittitur declaratio arbitratori, & eo non arbitrante recurritur ad arbitriū boni viri, ar. ff. de contrah. emp. domum. & l. officium, vbi videtur expreſſum: aut tota ſubſtantia contractus, vel maior pars pendet ex futuro euentu declarationis, & tunc contractus euaneſcit, quia non receditur a perſona

12 ſm Bart. quę verba ſunt notabilia &c. † Remanet igitur quęſtio, an tempus ſolutionis ſit de ſubſtantia totius, quia concernit totam ſummam, & non magis vnam partem, quàm alterā, in iſto articulo æquum eſſet tenere, ꝙ recurratur ad arbitriū boni viri, vt res valeat potius, ꝙ pereat, ſed antequam bonus vir declaret, agi non poteſt, quia dies incerta habetur pro conditione, & ſic an poſſit arbitrator declarando opponere diem incertam, puta

13 cum Papa venerit Peruſium? † Reſpon. non puto de die incerta ſenſum a compromittentibus, ſed de ea die, quæ habet purificare obligationem, vt ff. de verbo. oblig. l. ſtipulatio iſta. § inter certam. Item quia ad certificandum, non ad interueniendū fuit adhibitus, iſte declarator hac ratione, puto, ꝙ etiam verus arbiter non poſſit ferre ſententiam ſub conditione aliqua etiam intrinſeca, vt ff. de arbit. l. non diſtinguemus, §. nunc de officio, quod

14 eſt no. † Sed ſtatim quæro, nunquid ualeat pactum, ꝙ recedatur a perſona non arbitrante? reſpon. ſi actum eſt, ꝙ certa perſona ſubrogetur, valet, ſecus de incerta. ff. de arbit. l. itē ſi vnus. §. ſed

15 ſi ita, &c. † Item quæro, vbi receditur a perſona non arbitrante, & venitur contra eius arbitramentū, an pęna compromiſſi committatur? reſpond. non, ſed ſecus, ſi recederetur a perſona arbitrante. ff. de cond. & demon. l. mulcta non committitur, in princ. nam bonus vir eſt idem arbiter fictione iuris, quę non ſufficit in commiſſione pœnarum, quoniam quædam nouatio fit de perſona ad perſonam, & eſt ſimilis ei, quæ de re ad rem, & in tali nouatione pœna non eſt repetita. hoc ſatis probatur per illam ſingularem legem. ff. de condit. & demon. teſtamento. arg. contra, quia iſta nouatio eſt neceſſaria, vt C. de iudic. l. j. & ideo pęna vi-

16 detur repetita. † Sed ſtatim quæritur, quæ differentia eſt inter

d arbitrum, & arbitratorem? [d] dicit Inn. arbiter eligitur ut iudex. ſ. ſimilitudinarie, id eſt vt procedat ſeruato in ſubſtantialibus ordine iudiciorum, & item dirimat. ſ. per ſententiam abſolutoriam, vel condemnatoriam, a quo non poteſt appellari, & ita eſt ſtatutum

---

ADDITIONES.

a Neceſſaria. Vide Alex. conſi. 130. incip. Difficultas præſentis, uol. 1. & Anch. conſi. 260. incip. Pro declaratione primi dubii, uerſ. reſtat ergo.

b Vinc. God. Arbitrari. Adde, ꝙ arbitrator non habet tempus limitatum ad iudicandum, ſed liberam facultatem iudicandi, cui non præſcribitur, maximè propter iuramentum. Gozad. conſi. 100. num. 4.

c Vinc. God. Arbitrium. Adde, ꝙ arbitrium boni uiri, quando quis teneatur de dolo, lata & leui culpa, non autem leuiſſima. Gozad. conſi. 63. nu. 21.

d Vinc. God. Arbitratorem. Adde, quòd arbiter, quis in dubio cenſetur electus, non arbitrator, Gozad. conſi. 100. num. 3. Et quando quis dicatur arbiter, Gozad. conſi. ..num. 104. 3. & 13.

BIU Cujas

tum a iure ꝓp rigorem arbitrorū ſeruatum. Adde, ꝙ nec etiam à pœna poteſt appellari, ſ. cū effectu, ꝙ imputet ſibi, qui ſe aſtrin xit, cū ſciret, vel ſcire deberet hanc eſſe vim arbitrij, vt ff. de arbit. l. diem. §. ſtari. Adde, dicit Bar. ꝙ ſi eſt compromiſſum in arbitrū ſine pœna, poteſt appellari, ne naſcatur actio in factum, vel condictio ex lege. C. de arbit. l. ne in arbitris, & l. pen. Nam, vt elegan ter dicit gl. in l. j. C. de arbi. cōuertibilia ſunt actionem in factum naſci, & poſſe appellari, & tunc oportet, ꝙ appellans doceat de iniquitate. alias confirmabit laudum, q̄q̄ iſte appellans fatuus vi deatur, quia ſufficeret ei ſola proteſtatio ꝺ dictoria, ſed ex quo iu dicium implorat, iudicium expectat. Arbitrator autem non eligit ſuper iudicijs, ſed ſuper negocijs, i. ſuper tranſactione reſultā te, q̄q̄ iudicium fuerit forſitan cauſa remota, i. motiuum ad com promittendū, & poteſt laudum arbitratoris peti reduci ad arbi
17 trium boni uiri. † Et dr̄ reduci, etiam ſi in totum caſſaret. Nam iſte libellus, peto reduci ad arbitriū boni viri. ff. pro ſoc. l. vnde ſi Neruę. & hoc, ſi laudum eſt latum, vt no. ff. de verb. ſig. illa verba. ſed ſi non eſt latū, non petitur reduci id, ꝙ non eſt, ſed petit ſuppleri, & iſta debet eſſe forma libelli, qñ eo non arbitrante recurrit ad iudicem, vt l. j. ff. de leg. 2. Sed qnid ſi petitur reduci ex vna cauſa. nunquid poteſt reduci ex alia? rñ. ſic, vt ff. de appell. l. ſcio. quia ſicut compromiſſum fuit generale quo ad ſuas cauſas, ita & reductio gñalis eſt, nam ꝟriorum eadem eſt diſciplina. omnis enim ratio conferens tacitè ineſt, arg. ff. quod cū eo. l. Titianus. Sed quid ſi eſt dubium, an compoſitio arbitri ſit æqua, vel iniqua? rñ. non debet reduci, arg. ff. ad Treb. Lucius. §. fi. & ibi ꝑ Bar.
18 † Sed an poſſit renunciari reductioni ad arbitrium boni viri? rñ. ſi arbitratus eſt ꝟ ius leg. non ualet renunciatio, quia ſtultum eſt vt hoc c. & ff. de leg. 2. l. codicil. in fi. vbi gl. dicit, audi ſtultum teſtatorem. Item quia eſt error expreſſus. ff. de app. ſi expreſſus. Si autem eſt ꝟ ius litigatoris, & eſt error exiſtens, ſed nō apparens, tunc aut dolo, & non tenet renunciatio, quia dolo futuro nō po teſt renunciari, aut culpa eſt lata, & tenet renunciatio. ff. de pac. ſi vnus. §. illud. C. de temp. appel. l. fi. in fi. dum tñ nō ſtet in finibus renunciationis, ſed ſit appoſitum pactum de non agendo, ſeu de non petendo futuram reductionem, & hincinde ſit appoſitum, quia non vr̄ compromittens circumuentus, cum ſit par dubius euentus, arg. C. de inoffi. teſta. l. pater puellę. Dicit aliquis, arbitrator eſt quædam tertia perſona, ergo dolus eius reparatur agendo ꝟ eum, non autem reſcindendo ꝟctum. niſi inſolidum. l. fin. ff. de eo, per quem factum erit. Sol. imo ſui arbitrii ipſe eſt cauſa formæ & eſſentiæ principalis, vt not. ff. de procu. l. ſi procu. abſen tem. Et quia eſt morbus in radice, debet funditus eradicari. C. de
19 nup. l. fin. † Quærit Innoc. ſi data eſt poteſtas [a] arbitro, & arbitra
a tori, & fecit litem conteſtari coram ſe? rñdeo, præſumitur vt arbi ter procedere, ſed ſi eſt arbitrator tm̄, non eſt uis, vtrum fecerit coram ſe litem conteſtari, vel non, quia non vr̄ elegiſſe viam arbitri, cum nō ſit arbiter, ſed potius feciſſe ad cautelam. Sed quid ſi non apparet, vtrum fuerit aſſumptus vt arbiter, vel ut arbitrator, ſed dictum eſt, vt poſſit procedere ſeruato ordine iudiciorū, vel non ſeruato. dicit Inno. ꝙ poteſt procedere ut arbiter, & arbi trator, & ſi proceſſit ut arbiter. ſ. ſeruato ordine, non redigetur di
20 ctum eius ad arbitrium boni viri, Inno. † Quid ergo, ſi proceſſit vt arbitrator, & in ſententiando dicit, pronūcio ut arbiter, & hoc fecit ad finem, ut non poſſit fieri reductio. Innoc. ſic loquitur, ꝙ ad hoc, vt non petatur reductio, requirit, ꝙ tam proceſſus q̄ ſen-
21 tentia ſit in forma arbitri ſeruato ordine iudiciorum. † Quærit Inno. vtrum dictum arbitratoris cū pęna, vel ſine homologetur per taciturnitatem decem dierum? & dicit ꝙ non. Ex quo infe ras, ꝙ licet quis tacuerit per dies decem, imo & per decē annos, tñ poteſt peti reductio ad arbitrium boni uiri, & in hoc differt ab appellatione, & a compromiſſo arbitri ſm Innoc. Idem ait, ꝙ iſta reductio non poteſt peti pro modica læſione. ſubaudi, quia tacitè vr̄ data hęc poteſtas arbitratori pro bono pacis, ꝙ poſſit auferre uni, & dare alteri in modica quantitate, vt ff. de arbit. l. ſi
22 cum iudex. §. j. & l. ſi de meis, §. recepiſſe. † Sed quæ erit modica quantitas? rñdeo, qñ comparatiuè per modum pacis magis expedit parti pacem habere, q̄ litigare, dum tñ non ſit læſio enor
23 mis. facit quod no. Bar. in l. vlt. ff. de præto. ſtipul. † Quęro cū Innoc. ſi eſt compromiſſum in arbitrum cum pœna ſtipulatione interueniente, vtrum poſſit emologari expreſsè? & dicit ꝙ ſic, puta, quia ſubſcribunt ſe dicentes, conſentimus, vel dicēdo, non ꝟdicimus. Adde, ſi nihil dicunt non emologatur ſi eſt pœna appoſita, niſi ſint duo capita compromiſſi, vnum cum pœna, aliud ſine pœna, quia eſt ibi clauſula, ꝙ pęna committatur & exigatur rato manēte compromiſſo & laudo. licet enim utrobiq; ſit unū compromiſſum reſpectu finis, vnde ſemel tantū poteſt pronunciari tñ ſub diuerſis modis & per commiſſionem pęnæ, tūc non fit nouatio ſententiæ, ita intelr quod no. in l. 2. ff. de arbi. Alij dicunt, ꝙ duo ſunt compromiſſa, vnum cum pœna, aliud ſine pę-
na, ſed impropriè loquitur, quia non ſunt duo termini litis, ſed duo modi compromittendi. Tertij dicunt, ꝙ licet ſit illa cla l. nō homologat arbitrium, quia prouiſio hominis facit ceſſare ſubſi-

diariam prouiſionem l. vt C. de procu. l. mariſus, & l. fi. C. de pac. conuen. ſed iſta ratio non eſt bona, nec uera, quādo prouiſio hominis uenit ad augendam prouiſionem legis, vt C. de iud. l. cum
24 debitoris, & l. fundus, ff. de ann. leg. † Quæro circa capitulum no ſtrū, nūquid per tale cōpromiſſum ſit ſublata actio iniuriarum. Inno. recitat has ambages: tu dic ꝙ non, quia iniuria non fuit remiſſa, ſed cōpromiſſa, & ſi fuiſſet remiſſa non poſſet reſuſcitari, vt ff. de pac. ſi unus. §. pactus, ver. ſed ſi pactus, quia non cōſiſtit in cōſenſu, ſed in cōtumelia. vnde non pōt ſe reponere in ueterem obłonem, neque per ſnīam, neque per pactū, neq; per vltimam voluntatem, licet poſsit promittere intereſſe, vt ff. de conſt. pec. l. pen. & adde no. Inſt. de iniu. §. fi. & hæc omnia q̄ dixi, ſunt ſubti-
25 lia & utilia, & ideo bene no. † Extra quæro, an tertius arbiter aſſumptus ex poſt cōpromiſſo ꝓp diſcordiam duorū ſit arbiter. i. vnus ex tribus. Dicit Spec. ꝙ non, quia ualet ſnīa eius ſolius. ff. de arbi. itē ſi unus, in princ. quia maiorē imo totā authoritatē habet ꝓp diſcordiā duorum, vt ff. de ſol. quod ſi forte. §. j. ꝑ lac. de Are. niſi alij vel ſaltē vnus ex eis velit pronunciare ſecū, nam tunc illo non admiſſo nō valeret eius laudum. ſ. de arbit. c. innotuit. & ita debet intelligi dictū Spec. aliquo caſu quo intelr tanq̄ adiūctus, & aliquo tanq̄ ſolus ſubrogatus in locū duorum ſm lac. de Are.
26 vbi ſ. † Quæro data eſt poteſtas arbitro prorogandi tps compromiſsi qđ pone fuit menſis, an poterit prorogare ad annū vel longum tps? & vr̄ ꝙ ſic, vt ff. de bo. auth iud. poſſ. in uenditione. §. de tpe. & ēt vr̄ expreſſum. ff. de uerb. obl. l. qui rem. §. Callimachus, in fi. imo vr̄ ꝙ non poſsit prorogare ultra ſex menſes, vt C. de fi. deiuſ. l. ſancimus. vel ultra annū. l. 2. §. ſi mater. ff. ad Tertul. vel vltra tantundem tps quantum fuit primitus conceſſum. arg. C. de tēp. app. auth. ei qui. nā princ. tit. C. de impo. luc. deſcri. l. j. lib. 10. Præ. de modico tpe vr̄ ſenſum. ff. de uerb. ſign. hæc adiectio, vel ultra duos menſes. ff. de in. fiſ. aufertur. §. qui compenſationem. ff. qui ſine manu. ad liber. perue. l. Latinus. vel uſque quo arbiter incipiat negligere. ff. de uerb. obl. ſi quis arbitratur, per Bar. vel do nec tarditas arbitri in querelam deducatur vel deduci poſsit euidenter. C de temp. app. l. fin. ff. de fideic. lib. l. ſi legatario. § j. ff. de cond. & demon. l. multa, in prin. vel ultra trienniū omnibus prorogationib. coaceruatis & cōputatis. ff. de arb. ſed ſi compromiſſum. C. de iud. l. properandum, in prin. coniuncta l. rem nō nouā. §. j. eo. tit. ff. de do. l. arbitrio. §. dolo. vel ultra quam expediat, quia intelligitur arbitrio boni uiri, vel expedire credatur, & ſic eſt arbi
27 trium non modificatū non ſimplr. ff. de rei uend. in l. fundo. ff. de fideic. lib. Thais. §. ſororem. arg. ff. de do. l. rem quādam. nec ultra dimidiam tpe conuenti vel iuſti. arg. ff. de ꝟhen. empt. domum, arg. ff. de iud. l. ſi longius, in princ. poſſet. n. eſſe periculum in longi tpis mora, ſed in breui non intelligit periculū imminere. ff. de
28 iudi. ſi debitori. † Sed an finito cōpromiſſo poteſt fieri prorogatio? rñ. non, quia quod non eſt, prorogari non poteſt. ff. de verbo. obl. cū ſtipulatus ſim mihi a Proculo. Nam nō poteſt ex eodem compromiſſo eſſe quod cōſumptum eſt. ff. de preca. l. certe. §. fi. & l. ſi manente. ſ. de offi. dele. c. ſignificantib. eſt autem prorogatio extenſio durationis ſubſtantia non mutata. l. 4. de dām. infec. per Bar. c. hi qui authoritate, de præb. lib. 6. in glo. ord. † Et no. ꝙ poſtq̄ arbiter pronunciauit nō poteſt prorogare cōpromiſſum, quia non poteſt iudicare, niſi ſemel, vt not. ſ. c. veniens, ꝑ Innoc. Item no. ꝙ arbitratus ſiue ſit tranſactio in non liquidis, ſiue pactum in liquidis eſt ſtricti iuris; & ideo falſum vr̄ quod dicit Ber. ꝙ laudum arbitratoris non tenet, niſi ſit æquum, vt ipſe not. ſ. de elec. c. cauſam quæ inter. quia dolus ꝟctuum ſtricti iuris nō reddit nullū, ſed annullan. ff. de verb. obl. l. ſi quis cum aliter. niſi forte quis dicat, illud fallit in dolo iudicis, ut not. ff. de procu. l. ſi ꝓp abſentem. licet ibi ratio, quia perſona non erat legitima, & facit ff. de cond. indeb. l. in ſumma, in princ. debet ergo peti in libello reduci vel reformari, vt no. ff. de uer. ſig. illa uerba. & l. aliud. §. inter. Sed qđ ſi data ſit poteſtas arbitratori ꝑ illa verba, alrè & baſsè. Dicit Io. And. ꝙ nō pōt peti reductio, vt no. ſ. de ma o & c be. humilis. quod uerū eſt ſi bona fide, pnūciauit, ſecus ſi dolo, vel lata culpa, vt ff. mand. creditor. §. Lucius. vbi eſt expſſum, & arg. in l. j. §. j. ff. ſi menſ. falſ. mod. dixe. Item ſi per falſas probationes, vel informationes iudicaſſet reſcinderetur, vt ff. de iudic. ſi prætor.
29 §. j. † Quæro quo iure petatur reductio [b] ad arbitrium boni ui-
b ri? reſpon. præmitte ad euidentiam, quod aut eſt arbitratum iniquè, aut nihil. Primo caſu procedit libellus reductiuus: ſecundo caſu quod nihil eſt, non poteſt corrigi nec reduci, unde libellus debet reformari ut petatur inductio non reductio. v. g. dicit ita quare cum debuerit arbitrari non fuerit arbitratus, peto induci

arbitrium

ADDITIONES.

a Vinc. God. Poteſtas. Vide Alex. plenè. Moder. in l. ſi ſeruus, §. ſi numerus, & ibi Doct. ff. de leg. j.

b Vinc. God. Reductio. Adde ꝙ reductio aduerſus laudum peti poteſt ad arbitrium boni uiri, etiam quòd illi eſſet renunciatum quando de eius iniquitate ex inſpectione conſtat, & de dolo arbitri, uel lata culpa. Ruin. conſi. 31. nume. 16. lib. 4.

BIU Cujas

arbitrium boni viri, vt declaretur, ꝙ fuit omissum, sicut dicimus in beneficio Velleiani, ꝙ aliqñ instituit, aliqñ restituit, vt l.qs.§.si cũ essem.ff.ad Velle dic ergo, ꝙ aut p̄cedit contractus, & sequtur laudũ, & est talis ꝯctus, ex quo surgit actio ad deceptionẽ, ut ꝯctus bonæ fidei, ut no.ff.de ac.emp.l.creditor.§.j. & agit actione ex eo ꝯctu & requirit libellus. vt no. in l.ĩ ꝓpositã.ff.ꝓ so. aut nõ p̄cedit talis ꝯctus, ex quo possit agi ad deceptionẽ, vt in ꝯctibus stricti iuris, & trãsactione, vt ff.ad Tre.l.Lucius.§.fi.& tunc ꝓponit officiũ iudicis, in quo loco libelli sufficit querelã proponere,
30 sic qñ dr̃ sñia nulla, ut eleganter no.Inn.in c.j.s̃.de offi.iu.† Modo quæro quare in vltimis voluntatib. recedit ab executore nõ exequẽte, & a cõmissario nõ declarante, & in contractibus sec⁹? rñ.qa in ꝯctib.inest ꝓditio, si arbitrabit, vt C.de ꝯhen.empt.l.fin. sed in voluntate non inest ista cõdi.ut l.vtrum,§. cum quidam. ff.de lega.2.& ratio rationis est fauor vltimæ voluntatis, & qa interim non durat arbitrium, & ne ultima voluntas essentialiter pendeat ex arbitrio tertij uuentis.ff.de hęre.instit.ille aũt. Consi dera, aut ꝓmittit id, ꝙ est in facto, seu id, ꝙ est in fieri, aut ꝓmittit articulus iuris.primo casu in ꝯctib.non receditur a ꝑsona, secundo, sic, qa cum arbitramentum sit a lege, factum est per legẽ, ꝙ per hominem erat fiendũ, ut l.cãm.§.j.ff.de manu.item iuris ꝓfilium nemini est captiosum, ut elegãter no.ff.de hær insti. illa institutio.Itẽ ideo magis faueẽ vltimis voluntatibus, qa cõfirmate sunt morte, vt C.de testa.l.omnium.& dispositione iam cõfirmata si quid deest supplẽdum, recurri debet ad arbitriũ boni ui-
31 ri, vt patet ex præcedẽtibus doctrinis.† Et no.ꝙ sicut, qñ petit reductio officio iudicis de iure cõmuni, potest peti ꝑpetuo, id est vsque ad 30.annos.C.de p̄scrip.30.ann.l.sicut.& non vltra, etiam si petatur ad liberand.siue excipien.ita cũ petitur reductio ad arbitrium boni uiri, quia in vtrisque orit̃ ex eodem fonte, id est ex officio iudicãtis, ꝙ latissimũ est, vt ff.de iu.om.iud.l.j.per actionẽ autem ex eo ꝯctu petitur reductio iuxta vitam ipsius actionis, de mino.l.fin.non inductio, qa contractus nihilo arbitrato, non
32 erat positus in substantia agẽdi.† Modo quæro, utrũ possit renũciari exceptioni doli mali? rñ.non, quia dolus non cadit in eũ, qui scit contra se dolum committi, sed in ignorantẽ.& ignorans nõ dicit renunciare.ff.de cond.inde.l.fi.§.idem quæsijt renunciatio est quædã donatio, ut ff.de nouati.l.si quis delegauerit.& nemo ignorans donat, ut C.de don.l.nec ignorans.quicquid dicat Bar.
33 in d.l.si qs cũ aliter.† Quæro, quid habet probare ille, qui petit laudũ reduci? rñ.debet probare, ꝙ inique transegit habito respectu ad dubiũ euentũ litis. Nã aut debet haberi respectus ad quãtitatem litis secũdum Bar.qui ita no.in ea.l.& dicit, ꝙ ignorẽt ad uocati, caue tibi, qa reductio potest fieri ex nouis probationib. quia obtinet vim appellationis a diffinitiua, vnde sufficit ꝓbare iniustitiam erroris.Præterea, cum pronunciat super aliquod, laudum arbitratoris non est transactio, sed potius quoddã pactũ, & ideo opinio Bar.non tenet nec de iure, nec de consuetudine, qa
34 sufficit deceptio re ipsa. nã fraudem ꝓ dãno veteres accipiebãt.† Vltimo scias, quod non sufficit bona fides arbitratoris, nisi in
35 modicis, nec ẽt bonũ cõcordiæ vestit pactum, qa non continet aliquam impletionem, in qua cõsistit vestimẽtum.ff.de pac.l. iurigen.§.sed cũ nulla.† Vidi dubitari, an arbiter electus papæ existens Medoliani possit prorogare terminum cõpromissi, cũ Medoliani nõ possit ius dicere? & est ar.ff.de offi.procõ.l.2.& l.obtemperare.§.fi.In contrariũ, quia prorogatio pars iurisdictionis est, & a quo remouetur totũ, reducitur quælibet eius pars. Itẽ delegatus hoc nõ põt ergo nec arbiter.d.l.2.Nã arbiter æquiparatur delegato, C.de iudicijs.l.penultima.in fine.non ordinario, cum delegare nõ possit, licet eius officiũ adminiculis egeat.ff.de arbit. non distinguemus.§. officio. Item in ista ꝓrogatione debet pars
a citari, a ꝙ nõ põt fieri extra terminos suæ commissionis.ff.de ar. cum dies.ff.de iudi.§.si locus.Sed ad hoc respondetur, ꝙ imo nõ requiritur citatio, cum sit mera executio potestatis iã cõcessæ, vt no.Cy.C.de distract.pign.creditor.nisi excedat modus.C.quorum appel.non reci.l.ab executione, argumen.ff.mand.si mãdauero tibi, ut ꝓme, in princi.ff.de arbi.idem proferre.in prin. Sol. aut prorogatio fit per pactum, & non est necessaria citatio, & ita intelligit.ff.de arbit.l.non distinguemus.§.dies.Amplius scias, ꝙ arbiter, & arbitrator possunt sequi ius bonum, & ius ęquũ, scilicet.illud, quod prævalet.ff.de iust.& iu.l.j.in princ. nõ autem põt mãdare, ꝙ illud, quod debet Titius soluat Seius.C.de decu. qs tã iniquus li.x.nisi quis ad id se obligauerit expresse, vel ꝑ cõ,ꝓmissum casus est nostræ decre.quæ aliàs non repetit̃. Porro nullum
29 enorme placet Deo, nec bono viro.ff.fam.erc.l.cęteræ.† Sed nũ quid potest mandare, ꝙ debitũ præscriptum soluat? & videtur ꝙ sic, quia radicalis obligatio durat, quæ fundat̃ in ꝓpria radice, id est consensu.ff.de neg.ge. at qui nã.dic contra, quia præscribens est similis soluenti. Item quia nõ tenet iudicium, paret.ff. rẽ ra.ha.l.fi.ff.de fideius.si quis postquã.ff.de admi.tu si pupillus. Itẽ non põt mandare debitori, quod soluat naturale debitũ tantum, & hoc noua ratione.l.quia non intelligit de hoc mandatũ, seu cõp.o.nissum.casus est vnicus in iure.ff.de sol.si is cui.§.Fluius.sic igitur suam conscientiam sequatur, quod legem nõ offendat, in auth.iusiuran.quod præstat̃ ab his.ff.de pœn.l.hodie.& de limitatione arbitrorum no.plene Bar. ff. de decre.ab or. fa.l. ambitiosa.vbi omnino studeas alioqn rescindit̃, quod fecit, & nihilominus facit litẽ suã, vel in toto, vel in tanto, deest in interesse. C.de pact.l.penul.Sed quid si petitio reductionis ad arbitriũ boni viri est deserta, nunquid liberabit̃ arbitrator, qui male iudicauit? respondet̃, non ad similitudinem iudicis a quo est appellatũ, sed appellatio est deserta.Nã non plus operat̃ desertio, quam nõ interpositio appellationis, quæ nõ liberat iudicem, vt no. Inno. de offi dele.pastoralis, nec qui ius iniquum statuit.l.j.ff.ꝙ quisq;
37 iur.ibi gl.singu.† Vltimo scias, ꝙ id, quod voluntati cõmittit̃, iuris regulis non subiicit. ff. de lega.1.l. fideicom: §. quamquam Nam regula volũtatis est velle, ut quando p̄ceptum est nudum. ff.mand.si mandauero tibi.ff.de leg.j.filius.§.diuus.tamen in ꝓmissis voluntas pro discretione & arbitrio ponit̃, vt no.ff.de ar. l.pe.C.de do.promi.l.3 per Cy.& in nostro c.

ADDITIO.

a Citari. Vide Ori.in tractatu de arbit.& uide domi.Iason. in l. de quibus. ff. de legibus.

SVMMARIVM.

Coniuges se abiurare non possunt.in prin.

1 *Delicta mutua eiusdem generis compensatione tolluntur.*

2 *Iurare temere an sit peccatum mortale.*

3 *Continere volentes an sufficiat, quod remaneant in sæculo, puta quod sint de tertia regula sancti Francisci.*

4 *Vir & vxor si iurauerunt, quod nunquam ab inuicem diuerterent, an valebit contra iuramentum contra libertatem diuortii.*

Pæna apponi potest in matrimoniis conseruandis, non contrahendis.

CAP. XXIV.

Tua nos. Cõiuges se abiurare nõ possunt.h.d. secũda ibi, nos.Casus.Quidã noie B.& A.vxor eius ad inuicẽ iurauerũt se nunq̃ vnus alterũ petituros.vir pœnitet, & repetit vxorẽ, vxor dicit ꝙ potⁱ q̃ rediret ad eũ se faceret Saracenã.Quęrit qd iuris? respondet̃, ꝙ sunt monẽdi ad ꝑtinentia, sed si nolunt ꝑtinere, cogit̃ dicta vxor ad virum reuerti, & cohabitare secum, & si ambo cõmiserũt adulterium, uel alia delicta, mutua cõpẽsatione tollant̃, concor.ff.sol.matr.viro atque vxore. l.cũ muliere.

1 No.quod dixi ĩ summario.Itẽ no.quod delicta[a] eiusdẽ generis[b]
a compensantur, sed quando sunt diuersorũ generum, non fit cõ-
b pensatio, nec etiam quando posterius delictũ ꝑponderat priori,
2 vt C.ad l.Iul.de vi.l.si quis ad se fundũ.† Quæro, nũ quid temere iurare sit peccatũ mortale, an veniale? dic ꝙ veniale, si ex impetu iracundię, sed si accessit deliberatio animi est mortale.7.di.in pa
3 leas sed penitandũ.† Quæro, utrũ quando volunt continere, sufficit ꝙ cõtinent in sęculo puta ꝙ fiãt de tertia regula sancti Francisci respon.sic.Nam satis est, ꝙ deferãt habitum ꝑtinentiæ. 33. quæstione.7.quod Deo patri, & argu.ff. de iure fisci. l.j. accepto vsu togæ. imo sufficit continentia in domo sine aliqua abusiua ꝓfessione, ut no.in Authẽ.ut liceat matri & auiæ.qa vero, ẽt ex consensu, quia ubi de uera castitate agit, exterior habitus nõ curat̃, quia interius efficit̃, quod exterius p̄dicat̃, argum.ff. de cap.
4 l.nihil. Quæro, econtra, quid † si vir & vxor iurauerunt, quod nunquam diuerterent ab inuicẽ, nunquid ualet iramentũ contra libertatem diuortij? & uidet̃ quod non, si culpa alterius non deprehẽdatur, secus, si det cãm diuortij, ut j. c. quemadmodũ. quo casu sine metu pœnę posset ingredi religionẽ secundũ Ber. Adde quod in matrimonijs conseruandis potest apponi pęna, licet non in contrahendis, ff de uerborum obli. l. Titia.& l.ex parte.& j.de sponsa.Gemma.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Delicta. Adde ꝙ delicti præsumptio, ut inducatur de præterito in præsens, non præsumitur, Rui.cons.162.nu.14.li.4.

b Generis. Vide Ale.cons.75.3.vo. adde etiam in materia Ale.in l.si ego, ad finem.ff.si cer.peta.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cõtrahere cum aliqua, si superueniat deformitas personæ vel turpitudo vitę potest a promisso recedere, sed non propter causam præcedentem.*

2 *Iuramentum recipit conditionem de futuro, sed non de præterito.*
Actionem cui damus, multo fortius exceptionem, licet aliquando excipere tantum, & econtrario, possimus.§.& nota.
Pactum valet ne mihi liceat recipere, ver. vnde.
Conditiones quædam de futuro insunt, quæ de præterito non insunt.§. nota.

3 *Conditio tacita quæ dicatur.& nu.4.& 5.*
Simplex locutio rebus sic se habentibus intelligitur facta.
Exceptio quę tempore contractus competebat, non potest opponi postea ut in bannito tempore contractus.

4 *Conditi tacita inest ex natura contractus, ex natura correlatiuorum, & ex natura finalis causæ.*
Cessante causa quando cesset effectus.
Prohibetur quod vna via, conceditur alia via, cum non tendit ad eũdẽ finẽ.

5 *Conditiones in matrimonio, quæ tacitè extrinsecus intelliguntur, an faciant promissionem dotis conditionalem.*

In

BIU Cujas

In monialem recipi non debet, quæ corrupit mores postea quam pro ea monachanda scriptum est.
Clausula, saluo iure alterius, subauditur, vbi cadit & adaptari potest.
Clausula si preces veritate nitantur, subintelligitur.
7 *Iuramento fidelitatis videtur excipi imperator, & etiam patronus liberti.*
Antiquior iure præfertur, & nu. 6.
8 *Dotem si promiserit mulier, & post modum lapsa est facultatibus, an teneat eã ducere, & si non vult soluere dotem, an debeam ipsam alere.*
Matrimonii substantiua quæ, & quæ accidentia, & nu. 9.
9 *Matrimonium potest contrahi vltimo vitæ spiritu, & legitimantur filii naturales potest etiam esse sine dote, nisi cum ea, quæ fuit prius concubina.*

C A P. XXV.

1a **Quemadmodum.** † Is, qui iurauit[a] cũ muliere ꝯ here, pp deformitatẽ ꝑsonę, vel turpitudinẽ vitę de nouo superueniẽtẽ ꝑt recedere a promis
2 so, sed nõ pp cãm ꝑcedentẽ. † Itẽ iurm recipit ꝯditiones de futuro, sed non de prę̃terito. hoc dicit in summa. secũda ibi, illud aũt. Casus, Titius iurauit ducere Columbinã in vxorem, post q̃ spon salia Columbina fuit fornicata, nunquid tenetur eam ducere? rñ det cũ distinctione, aut erat ante fornicata, & nõ põt obtentu ꝑteritæ fornicationis venire ꝯ iuramẽtũ: aut fuit fornicata postea, & nõ tenet eam ducere, quia tacite inest ꝯditio, si in legẽ matrimonij nõ peccaret, seu si ꝯ regulam despõsationis non venerit. Nam absurdũ esset teneri ducere meretricem: nam tale delictũ in sponsa soluit sponsalia, sed in matrimonio iam contracto nodum cohabitationis dissoluit. Sed quid si post sponsalia facta est leprosa, vel ꝑpetuo paralytica, vel oculos, uel nasum amiserit, vel vuluam habuerit in transuerso, vel similia: nunquid vir tenet eã ducere? Respondet q̃ non, sed ductam non potest dimittere, ꝯcor. ff. sol. ma. si cum dotem. §. sinaũt in sæuissimo. Sed instat tertio, quid si vir iurat vxori, q̃ eam super nullo crimine accusabit? rñ. q̃ istud iurm ita generale est temerarium. quid. n. si est facta hęretica? ꝯcor. C. de spon. l. fi. Instat & quarto, quid si expresse iurauit, q̃ super adulterio ꝑpetrato eam non impeteret? Nã istud iurm vr̃ turpe, quia patronus est criminis, qui cęlat turpitudinẽ vxoris. Sol. dicit Papa, q̃ pp iurm prohiberet petere separationẽ thori, sed non prohibet denunciare eam ad pęnitentiam pera-
b gen. No. sposum[b] de futuro non dici ꝑtextu præcedentis fornicationis. Inn. & sic ante factum non nocet, q̃ post factum nocet. de hoc brocardo dic, ut in c. i. de na. feu. p lac de Bel. & me. No. q̃ q̃ dissoluit executionẽ cõtracti matrimonij, multo fortius impedit contrahendum, ne ꝑducatur nec inesse, nec in executionẽ esse, nã obuiat origini, & radici. Et no. q̃ cui damus actionẽ ad diuerten. multo fortius exceptionẽ ad non contrahendũ, interdum possumus excipere, non agere, §. quinimo. & l. pacta cõuenta. & istud ex debilitate causæ remedium producentis? & tñ qui excipit, videt in suum ꝓiudicium agere, quando excipiendo compensat, vel quasi. l. amplius. ff. rem ra. ha. sed in ꝓiudiciũ aduersarij nõ videt agere, quia non tendunt ad eundẽ finem, de ord. cog. c. cum dilectus. §. fi. interdum possumus agere, nõ excipere. s̃. de debitore pp ordinem additum a iure. interdum etiam a sponte soluente recipere non possumus, si hoc pacti sumus. d. l. amplius. ver. si vero. vñ valet pactũ, ne liceat mihi recipere, & non reperiꝫ alibi, vide ibi Bar. No. quasdam condi. de futuro ineſſe, q̃ de prætcrito non insunt, similis distinctio ff. de priui. cre. si crediror & ꝑ hoc dicit do. Dy. q̃ si vir vergit ad inopiã, q̃ matrimonium contrahit, dos propter inopiam non repetit. Bar. dicit
3 contra fauore dotis, ꝑ l. cõuenire. ff. de pac. do. † Quæro, quid est tacita cõditio? sol. quãdo lex exprimit cõditionẽ, sed nõ homo, secũdum Ber. & facit ff. de verb. obl. interdũ, & l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in fi. & ff. loca. l. quęro. §. inter locatorẽ. Item no. q̃ cum simpliciter loquimur, rebus sic se habẽtibus loquimur, si non superuenerit ꝯria ratio, ff. de cond. ob cau. l. quod seruus. & ibi no. Item no. gl. Ber. optimam. Opp. q̃ nihil subintelligat, vt patet in iuramento testis, cui nihil est supplẽdum. sol. ibi in assertorio, hic ī ꝑmissorio, Ber. no. valde istam gl. totã. & est arg. q̃ bãnito nõ potest opponi exceptio banni, si erat bannitus ex cõtractu, & fuit appositum iuramentũ, nec inuenies meliorẽ tex. in
4 iure. † No tacitas cõditiones ineſſe ex natura ꝯractus, ff. de ope. liber. l. si libertus. Itẽ ex natura correlatiuorũ. §. inter locatorem. item ex natura finalis causæ. ff. de exce. do. l. vlt. §. ex quadrãte. & dic, aut cessat causa impulsiua, & nõ cessat effectus; aut cessat cã productiua, & tunc aut loquimur de effectu producendo, & cessante causa ex toto cessat effectus, in c. proxi. §. pe. sed si est suspẽsa, sed non obrupta, non corrũpit effectus. ff. de cond. ob cau. l. & extraneus. & l. quod seruus, aut loquimur de effectu iã ꝑducto, & tũc aut est successiuus, & cessat effectus ꝑ futuro tẽpore, non ꝑ ꝑterito. ff. de capi. di. l. tutelas. aut momentaneus, & si superuenit causa infirmans, cessat effectus, alias nõ. C. de insti. & substi. l. antep. Porro causa finalis est illa, quæ existẽs vera, imponit ex necessitate impulsiuam libertatẽ. ff. de dolo. l. 3. ff. de cõdi. & dem. l. Titio cẽtum. in prin. Item arg. ab absurditate vitãda esse valida in iure, ff. de neg. gest. Põponius. facit ff. depo. bona fides. C. de ñ nu. pec. l. fi. de vul. sub. l. ex facto, in prin. Nõ. q̃ vna uia ꝓhibetur. t. ꝑ accusationẽ, alia via ꝯcedit. s. ꝑ denunciationẽ, sed istud ideo,
5 qa nõ tendũt ad eundem finẽ, ut patet in litera. † Sed nunquid ꝯditiones, quæ tacitæ extrinsecus intelliguntˉ, faciant ꝑmissionẽ dotis conditionalem? respon. non, si matrimonium est cõtractũ, licet uxor non sit ducta ad domũ viri, arg. ff. de cond. & dem. l. ꝯditiones extrinsecus, ut hic per Ber. & est ratio, quia nõ apponuntur a contrahente, sed a lege supplente, & nõ sunt de corpore ꝯtractus. Item no. arg. q̃ si papa scripsit ꝑ aliqua monachãda, & illa postea mores corrumpit q̃ non debet recipi inter moniales. ff. de confir. tu. utilit. & ff. de ꝯtab. l. 3. §. si emancipata. Item dicit
6 Inn. † q̃ illa clausula, saluo iure alterius, subaudiꝫ scilicet vbi cadit & adaptari põt, arg. ff. de vulg. sub. l. ex facto. & l. Claudius Felix. ff. q̃ po. in pig. hab. in fi. q̃ tene cordi ꝑ decretis iudicis iustificandis, qa tacite intelligiꝫ, saluo iure alterius, & sic tacite intelligiꝫ clausula, si p̃ces veritate nitãt. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. tutor si petitus. C. si ꝯ ius vel util. pub. l. fi. Et nota q̃ superior dr̃ hoc casu nõ solũ superior omniũ, sed ẽr superior ipsius iurãtis solius, ut in c. ꝯ omnes, in titulo hic finiꝫ lex. coll. x. ubi dicit rex. ꝯ cẽs. dẽt vasallus dominũ adiuuare, nisi ꝯ antiquiorẽ dominũ. vñ tacite
7 antiquior dominus vr̃ exceptus. † Itẽ in omni sacramẽto fidelitatis imperator vr̃ excipi, ut s̃. c. venientes, & de prohi. alie. feu. per Fed. in c. imperialem. §. i. Item videt excipi patronus liberti cui ꝑ prius debentur operę, ut ff. loca. l. in operis. quia in obligationibus facti ꝯtinẽtibus operas, ut si scriptor promisit scribere librũ duob. vel colonus laborare agrum, licet obligatio sit sine hypotheca, tamẽ qui est prior tempore, potior est in iure, & ad id põt cogi per capturam psonæ, ut sing. no. de scriptore. ff. de no. ope.
8 nũcia. l. stipulatio. §. sane. † Sed pone, mulier ꝑmisit mihi dotẽ, tamen lapsa est facultatibus, & nõ potest soluere, nunquid teneor eam ducere, respon. sic, sicut si rẽm vendidi, possum petere p̃tiũ, non obstante casu superueniente. ut l. necessario. ff. de peri. & cõmo. rei ven. & ff. de eui. l. Lucius. sed si mulier sciebat a princ. señ posse soluere dotem, non teneor eã ducere, ar. ff. de iure do. l. pe. Quid si cũ eam ducebam, fuit oppressa a latronibus? respon. matrimonium erat contractum, teneor ad eius excusationem eam ducere, & ita intellige q̃ no. hic Ber. quod tene fixum mẽti. Vltimo scias, q̃ mulier, quæ nõ vult soluere dotem, nõ debet ali, nec ipsa, nec sui seruientes, vnde vir potest eam expellere de domo. nam dicere ꝯrium esset absurdum. h. d. gl. singu. in Auth. de non eligen. secundo nuben. §. illud, super verbo, onere, quam gl. tenementi. Ecce vir nõ tenetur alere vxorem. Quid si vxor habet bona paraphernalia? respõdeo, de bonis uiri viuere debet, quãdiu ẽ in eius seruitio, ut l. sicut. ff. de ope. lib. C. de iure do. l. vbi adhuc. sed an uir teneat vẽdere ꝑprietatẽ ꝑ alẽdo uxorem? respondeo, non, sed ex fructibus est alenda ff. ad Trebel. Imperator, in fin. &
c ibi ꝑ Iac. de Are. Deinde no. q̃ in matrimonio c duo sunt substãtiua matrimonij. s. consensus certus, & sacramẽtũ. i. q̃ nõ sit hæreticus: & tria sunt adiectiua, scilicet, castitas cõiugalis, proles, & dos, quæ uoco adiectiua, quæ nõ canonizant matrimonium, sed ei accidunt, nam matrimonium põt esse cum meretrice, ut hic,
9 cum sterili, C. q potio. in pign. habe. assiduis. & sine spe prolis. † & ideo potest ꝯtrahi ultimo uitæ spiritu, & legitimantˉ naturales, qui sic legitimati, sunt tãquam noua soboles. Itẽ potest esse sine dote, nisi cũ ea, quæ prius fuit ꝯcubina, ubi requiriꝫ dos, ne matrimonium constringatur, ut no. in Auth. de trien. & semis. §. dubitatum, q̃ dic, ut in Auth. quib. mo. nat. effi le. §. illud quoque, in prin. fallit in uilibus & pauperibus personis, & rusticis, in quib. non requirunt dotalia instrumenta, nec etiam matrimonialia, ut C. e. §. fi. in fi. sic intelligitur, q̃ no. Insti. de nup. §. fi. uel dic, quo ad l. fœderis de legibus ciuilibus non curandũ. j. qui fi. sint le. tanta. sed quo ad l. successionis sic in terris imperij, in Francia aũt seruabo s̃. de fo. compe. quod clericis.

A D I T I O N E S.

a Vinc. God. Iurauit. Adde q̃ iurans possit allegare errorem, Rui. consi. 71. nu. 1. li. 4. & quando iurans dicatur deliberate actum facere, Rui. cõsi. 135. n. 4. li. j.
b Vinc. God. Sponsum. Adde q̃ sponsalia puberum per uerba de futuro contracta per cohabitationem, oscula & amplexus non transeunt, sed tãtum per copulam carnalem. Rui. consi. 203. nu. 1. 2. & 5. lib. 1.
c Vinc. God. Matrimonio. Adde, q̃ matrimonium metu contractũ, nullius est momenti. Grat. consi. 48. nu. 2. lib. 2. etiam si testes dicant sponte contracta, ibidem. num. 12.

S V M M A R I V M.

1 *Iurare possunt monachi, & conuersi pro ferendo testimonio in causa sui monasterii.*
Breuis sermo non vitiat dictum testis, modo non sit obscurus, post casum.
Synonymis diuersitas est in habentibus effectuum diuersitatem.
2 *Testis offerre se non debet ad iurandum.*
Iuramentum non debet subire, si simplici verbo quis se stare promiserit.
Iuramenti comites qui.
3 *Veritas quid sit.*
Mala quædam per se, & quæ per accidens, & quæ, nu. 1.
4 *Abbas, & singulares de capitulo possunt testificari pro monasterio, & nu. 1*
Necessitas facit quid licitum.

5 *Papa*

BIU Cujas

5 *Papa interpretatur Euangelium, & quamlibet diuinam ſcripturam. Verborum cauſam potius inſpiciendam, quàm ipſa verba.*
Cauſa dicitur duobus modis, & nu. 7. dicit gl. & nu. 9. §. amplius.
6 *De iuramento ſi fiat mentio ſimpliciter, qualiter ſit intelligendum.*
7 *Iurare an dicatur quis, ſi dicat, in periculo animæ meæ, vel ſup animã meã.*
Prohibetur quid aliquando non per ſe, ſed propter malas conſequentias.
Iurare ſæpe prohibitum eſt.
Ceſſante cauſa quando ceſſet effectus. §. dicit gloſ.
8 *Iuramenta voluntaria præſtare nolebant homines ante Chriſti aduentum.*
Conſcientia diuinitus inſpirata nunquam receſſit ab anima ab initio mundi, & fuit in prætoribus.
9 *Ieiunium cum pane & aqua imponi non debet ei, qui magnam ſtomachi infirmitatem patitur.*
Ratione ceſſante legis, vel ſtatuti, an ceſſet lex, vel ſtatutum. §. amplius.
Reti (ſt fundamentum non ſolum in legibus, ſed in diſpoſitionibus humanis. §. Adde.
Eadem non ſunt, quæ veniunt per rationem extẽſiuam, ſed ſimilia, ad finem.

CAP. XXIII.

Et ſi Chriſtus. †Monachi & conuerſi iurare poſſunt pro teſtimonio ferendo in cauſa monaſterii ſui. h. d. Et diuiditur in quinque partes. primo reſpondet authoritati euangelicæ, qua videbatur prohibitum iurare. ſecunda ibi, Iacobus, reſpondet authoritati Apoſtoli. tertia ibi, Angelus, probat multis authoritatibus ueteris & noui teſtamenti, ꝙ licitum eſt iurare. quarta ibi, quædam, dicit quare ſimpliciter ꝓhibetur iuramentum. quinta ibi, licet, dat petentibus licentiã iurandi. Caſus in terminis incipit in dicto verbo, licet. nam quidã abbas, & monachi Caſtellionis habebant cauſas pro monaſterio ſuo: dubitabãt, vtrum liceret eis ferre teſtimonium, & iurare pro cauſis monaſterii ſui? & uidebatur ipſis, ꝙ non deberent iurare primo authoritate Euangelii dicentis, ſit ſermo ueſter, eſt eſt, nõ non, quod amplius eſt, a malo eſt. Item authoritate Iacobi Apoſtoli dicentis, ante omnia fratres mei nolite iurare. Dñs Papa cõſultus, reſpondet primo authoritate euangelii eam exponendo. nam dũ dicit, eſt eſt, intelligitur, ſicut eſt in corde, ita ſit in ore, & ſimiliter dum dicit, nõ non, & quod ſubdit, quod amplius eſt, a malo eſt, non quod iurm ſit malum, ſed quia male facit ille, q̃ non uult credere ſimplici uerbo iuſtorum, incredulitas magis eſt pœna non credentis, q̃ culpa iurare debentis, vel etiam iurm exigentis. ſecundo reſpondet authoritati Apoſtoli, quia Apoſtolus non prohibuit iurare, ſed prohibuit effectum iurandi per verbum, nolite. concludit ergo, ꝙ iurm ſine culpa præſtatur, dũmodo iuretur per creatorem, & nõ per creaturam, & dũmodo tres habeat ſocios, ſ. veritatem, quæ eſt temon totius nauis. iudicium, i. diſcretionem, quæ eſt mater uirtutum. iuſtitiam, id eſt quod ſit licitum & honeſtum. probat hoc dicto Pauli Apoſtoli ad Hebr. homines per maiorem ſuum. i. per Deum iurant, & finis controuerſiæ eſt iurm ad confirmationem ueritatis. Secundo ꝓbat auctoritate Ioãnis Euangeliſtæ, qui in Apocalypſi uidit Angelum ſtantem ſuper mare, & ſuper terram leuantem manũ ſuam ad cœlum, & iurantem per uiuentem in ſecula. Item quia Chriſtus iurauit, dũ dicebat, amen amen. i. ſine defectu dico uobis, & ſubiunxit, in ueritate dico uobis. nam quicquid adiicit ſimplici uerbo ad confirmationem, iurm eſt. Porro iurare non eſt per ſe malum, vt furtũ, & ſimilia, q̃q̃ ſit malum per accidens, quia ſæpe inde mala ſequunt, ſicut uinum non eſt per ſe malũ, ſed immode-
a ratus uſus. ſic & iurm [a] non debet eſſe multũ frequens, quia multum iurans replebitur iniquitate, & non recedet de domo eius plaga. Eccleſiaſt. 23. quemadmodũ igitur uſus uini permittitur, ſed non frequens, ita & iurm, quia ceſſante cauſa prohibẽdi, ceſſat effectus prohibitionis. Et ideo finaliter cõcludendo Papa rñdet ad quæſitũ, dicens, ꝙ uiri religioſi debẽt eſſe uiri perfecti, inquantũ dñt, tñ ne pp defectum teſtiũ monaſterium ſentiat leſionem, quam pp defectũ teſtium poſſet incurrere, permiſſum eſt eis. ſ. abbati, & monachis in proprii monaſterii cauſis iurare. No. ꝙ ubi creuit malitia, creuerunt remedia tanq̃ ꝯuenena. Ibi, eſt eſt, duplex affirmatio, vna cordis, alia oris. In tex. ibi, non non, duplex negatio, una cordis, alia oris, & hoc caſu duę negationes nõ faciunt vnã affirmationẽ. non ob. ff. de uerb. ſign. l. duobus. quia ibi qñ proferunt aduerſatiuè, hic confirmatiuè & identitatiuè.
b Itẽ no. breuẽ ſermonẽ, dummodo non ſit obſcurus, dictũ [b] teſtis non uitiare. C. de app. ampliorẽ. §. j. ff. de hær. inſt. l. j. §. j. Ibi, a malo. non dixit, malũ eſt, ſed a malo. ¶ Papa procedit hic more Iuriſcõſulti exponẽdo verba edicti, & uoces. Nam licet in ſynonimis non ſit diuerſitas facienda, tñ ſecus in hñtibus diuerſitatem effe-
2 ctus. Ibi, Si neceſſitas. no. † ꝙ teſtis nõ debet ſe ad iurandũ offerre, ſed expectare mandatũ iudicis, tñ non puto per hanc leuẽ ſolennitatẽ uitiari, l. poſt legatũ. §. his uero, de his, quib. ut ind. & ibi no. in l. j. §. fi. ff. de uen. inſpi. In tex. ibi, Simplici. No. ꝙ iſtud verbũ ſonat. i. ſine iurõ, & in ꝯctibus ſæpe apponit iſtud verbũ, promitto ſimplici uerbo talis. ff. de præt. ſtipul. l. fi. per Dy. & Bar. Ibi, Honorificentia. no. ꝙ iurare per creatorẽ pertinet ad honorẽ creatoris. Ibi, Thronus. i. ſedes, & tabernaculum. Ibi, Stabulum. locus, vbi ponunt pecudes. Ibi, Seruandũ. quia obtentu diuini numinis vĩ præſtitum. ff. de iureiur. l. qui per ſalutem. Ibi, Comites. no. ꝙ
3 iurm debet habere iſtos tres ſcutiferos. † Quæro, quid eſt ueritas rñ. notitia certæ rei maximè per iuſiuran. in Auth. de inſtru. cau. & fide. §. j. & ibi no. Ibi, finis. niſi iurm eſſet falſum. ff. eod. admonendi. Ibi, manũ ſuam. oſtendit ꝙ manibus eſt iuran. Ibi, nemo propheta in patria ſua. & eſt rõ, quia maior eſt fama a remotis locis, q̃ a propinquis, vt ait Virgilius, ſicut vẽti ſucceſſiuis aeris mo
c tibus augent̃. Ibi, quædam enim. No. ꝙ quædã ſunt mala [c] per ſe, quædã per accidens. Item quædã ſunt illicita per naturã, quædã iure poſitiuo, vel ꝓſuetudinario. Inn. hoc eſt no. dignũ, ꝙ naturaliter licita poſſunt per conſuetudinẽ ſtatutorum fieri illicita, ſm Inn. ff. de fideiuſ. cum lex, per Bart. Ibi, Stomachũ. no. ꝙ vinũ moderatè ſumptũ prodeſt ad debilitatẽ ſtomachi. Ibi, Viri perfecti, no. ꝙ religioſi debẽt eſſe perfectiores aliis. & eſt arg. ꝙ obligent̃ ad ea, q̃ ſunt conſilii. Ibi, Deficientibus, ſubaudi maximè, vel dic,
4 i. poſſentibus deficere. † No. in iſto c. ꝙ Abbas & capł m. i. ſingulares de capło poſſunt teſtificari pro monaſterio. In tex. ibi, Neceſſitas, nota ꝙ neceſſitas facit licitũ, quod aliàs eſt illicitũ. ff. de manu. teſt. l. q nõ poterunt, & l. 2. C. de patri. qui fi. diſtr. Apł's prohibuit omnino. tñ uerbum præciſum determinationem recipit. ff. de verb. obl. l. ſtipulatus ſum Damã. Item no. ꝙ vbi creuit ma-
5 litia, creuerunt remedia tanq̃ ꝯuenena. † Extra no. ꝙ Papa interpretat̃ Euangelium, & q̃libet diuinam ſcripturam. dicit Accurſ. in l. omnes. ff. de except. ꝙ ſæpe decipiunt magiſtri, & ſcholares, ideo quia ſcriptura unũ vult, & aliud ſonat. Itẽ no. cauſam verbo rũ inſpiciendã eſſe potius, q̃ ipſa uerba. Ber. ſic. ff. com p̃d. ſi in vẽditione. §. fin. & ibi no. No. tex. ꝙ ceſſante cauſa ceſſat effectus, de hoc s̃. dixi c. proxi. ibi uide. & cauſa dr̃ duobus modis, ſ. initium, & perfectio. vnde ꝯctus innominati non dñr habere cauſam, niſi habeant perfectionem. i. implementũ. ff. de cond. ob cau. l. fin. ſed
6 ꝯctus nominati oriuntur veſtiti naturaliter. † Quæro, qñ ſit mentio de iurõ ſimpliciter, qualiter ſit intelligendum. dicit Innoc. ꝙ ſi partes promiſerunt aliquid iurare, nulla forma diſtincta, intelligitur per ſancta Dei Euangelia. ſ. corporaliter tactis ſcripturis, vt not. in c. vt circa, de elect. lib. 6. vel ſuper reliquiis ſanctorũ, vel altari. C. de reb. cred. l. generaliter. §. fin. vel ſuper uiuificum lignũ
7 Crucis, vt in c. ego Ludouicus. † Quæro, an ſit iurm dicere, dico in periculo animæ meæ, vel ſuper animam meam? rñ. ſic, tñ non ſufficeret in teſte iſte modus iurandi, ſm Innoc. nec vbi iurm eſt ſtatutum pro ſolennitate, vel ſoliditate actus, nec iurm calumniæ, & iuramentum adulti, vt in auth. ſacramenta puberum, ſm Iaco. Butrig. Item no. aliquid prohiberi pp conſequentias malas, quod per ſe prohibitum non exiſtit ſm Inn. Item no. ꝙ iuramentum eſt finis controuerſiæ. hoc verum, ſi eſt delatũ ad diffiniendum cauſam, ſecus ſi ad interlocutoriam, vel alium effectũ, quia actus agentiũ non operantur vltra intentionem agentis. ff. ſi cer. pet. l. non omnis, niſi qñ obligatio uenit ex re, & non ex ꝓſenſu. ff. de neg. geſt. l. 3. §. fin. Item no. ꝙ ſæpe iurare prohibitum eſt, & ideo de calumnia nõ iurat̃, niſi ſemel, ſed ſemel iurare, vbi oportet, & qualiter oportet, non eſt peccatũ, ſed quædã forma. Itẽ eſt prohibitũ, ne periuretur. C. de indi. vid. toll. l. 2. tolle metũ periurii, & ceſſat prohibitio, quia ceſſat ſubſtantialis rõ prohibitionis. Dicit glo. ꝙ ceſſante cauſa prohibendi ceſſat prohibitio. fallit pp rigorem iuris ſeruandum. ff. qui & à quib. l. proſpexit. dicit glo. ꝙ ceſſante cauſa in una perſona, non ceſſat in alia. ff. de lega. 2. l. Lucius, §. quiſquis, ff. de cond. inſt. l. vtrũ, ex fratribus. Adde, ꝙ ceſſante una de cauſis altera permanente, non ceſſat effectus. ff. de excuſ. tut. l. tutor petitus. §. quæ tutoribus, & facit ff. de pac. §. quod dictũ. ff. de acqui. poſ. l. is qui animo. C. de leg. l. ab adminiſtratione. dic, ꝙ duplex eſt cauſa. ſ. fiendi, & eſſendi. ceſſante cauſa fiendi ceſſat fiendũ, ſed iam factum, & perfectũ non tollitur: ſed ceſſante cauſa eſſendi impedit fiendum, & tollit iam factũ ſm Ioã.
d Mon. in prooemio Sexti libri, ſed interdũ ponitur cauſa [d] pro ra-
8 tione. † Itẽ no. ꝙ non ſolũ poſt aduentũ Chriſti, ſed anteq̃ Chriſtus naſceretur, omnes ſubtili reuerentia Dei tenti, & ꝓſciẽtia diuinitus inſpirata, q̃ ab anima humana nunq̃ receſſit ab initio mũdi, nolebant p̃ſtare iurã voluntaria pro aliquo lucro captando, vt ff. de cond. inſtit. quæ ſub conditione, in princ. & per totã legem, quam reuerentiam Dei, & conſcientiã maximè prętores ꝯoluerunt diuino numine illuſtrati. nam ſol cõſcientiæ ſemper fuit in mente rationis humanę, & in Iſaia legitur, ꝙ vermis conſcientię non morietur. Iſaiæ ult. cap. conſcientia, & ad Dei reuerentiam

pertinet

ADDITIONES.

a Vinc. God. Iuramentum. Adde ꝙ iuramentum nutritiuum peccati non ualidat actum. Gozad. conſi. 3. nu. 28.

b Dictum. Vide omnino circa hoc eleganter ſcripta per D. Felin. ſuprà in prooe. Decr. ubi multa accumulata circa hoc.

c Mala. Vide omnino tex. reputatum aureũ in iſta materia, in l. omne officium, in §. j. ff. de re mil. quod multa prohibentur, non quia mala ſint, ſed in eo, quia malum ſequi poteſt.

d Vinc. God. Cauſa. Adde ꝙ cauſa prima plus influit in cauſatum, quàm cauſa ſecunda. Curt. iun. conſi. . num. 9.

BIU Cujas

pertinet,quæ in hominibus ineſt a natura naturante & informã
9 te.† Extra no.ꝙ non imponi debet ieiunium cum pane,& aqua ei qui patitur magnam infirmitatẽ ſtomachi, uel illorũ.Sed nunquid iſte ſanus poterit bibere aquam zucharatã?reſpõdetur nõ, quia quod eſt mixtũ,nõ eſt tale ſimpliciter.ff.de leg.2. hoc legatum. Amplius no.circa prædicta,ꝙ cauſa dicitur duobus modis, ꝓut eſt aliquid in eſſe ꝓducens,& ipſi eſſe cohærens,alio modo prout ratio faciens ratum,& iſto modo accipitur in l.j.ff.ſol.ma. & tunc dic,ꝙ aut ratio eſt expreſſa in verbis legis, & tunc nunq̃ diſceditur a ratione,ut l.fi.de diuor.ff.de ritu nupt. l.in eo. §. deinde.& ff.de flumi.l.j.§.non autem oẽ.ff.de admi.tuto.l.ita aũt,in prin.Si vero rõ nõ eſt inſerta in ipſis verbis ꝓmulgationis legis, ſed adijcitur poſt legis ꝓmulgationẽ (verbi gratia iuriſcõſultus ponit rationem circa edictum ptoris,vel lex noua ponit rationẽ legis veteris,uel interpretatio prudentũ rationem reddit)tũc refert an ceſſante ratione ſequat abſurditas,& ceſſante ratione ceſſet lex,vt ſ.c.quẽadmodũ aut æquitas poteſt ſtare cũ ſtatuto, licet ceſſet ratio interpretatiua prudentũ,& tũc non ceſſat lex,qa ſufficit ratio generalis in omnibus,quæ ſunt de iuſtitia poſitua,ſ. quia ita placuit cõditori legis,ut l.j.§.j.ff.de poſtul.vnde eſt ꝓ ratione volũtas,ut no.C.de iecun.nup.l.j. & ſuppoſita poteſtate ñ eſt quęrendum de ratione,ut ff.de leg.l.nõ õium. nã labijs regit rex, ut in Epiſtola,inter claras. aut ceſſante ratione remanet ſtatutum,ut ff.de re mili.l.milite agrorũ.Adde cõtra,ꝙ ceſſante ſtatuto,ceſſat ratio eius.vt ff.iol.mat.l.ſi vero.§.de viro,& C.d Lati. lib.tol.l.j.in princ.& no.non ſolum in legibus,ſed etiẽ in diſpoſitionib. hominũ rationem conſiderari tanquam fundamentum actus.ff.de hæred.inſti.l.fi.& ff.de lega.2.l.cũ pater.§.dulciſſimis.

a Item no.ꝙ ea quę veniunt ꝓ rationem extenſiuam,non ſunt penitus idem ſed ſimilia,tex.eſt no.Inſti.de leg.p a.tu.

ADDITIO.

a Sunt Vide Pa.de Ca.conſi.336.inci.præſens caſus modicam dubitationem,& vide etiam no.plene per Mod.in c.translata.ſup.de conſti.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum contra vtilitatẽ,& libertatẽ eccleſiaſticã præſtitum non valet.*
2 *Promoueri ad ſacros ordines non tenetur canonicus.*
3 *Vacante eccleſia canonici nihil poſſunt diſponere ſuper rebus epiſcopatus, nec de reditibus.*
Vt canonicus quod quis facit,poteſt vt epiſcopus reuocare,& nu.4.
4 *Canonicus antequam factus eſſet epiſcopus ſi conſenſit cuidam inueſtiturę alicuius feudi,an noceat ei facto epiſcopo.*
Factum ſuum quis poteſt reuocare,mutata perſona ſua,& nu.3.

CAP. XXVII.

1 **Sicut noſtris.** †Iuramentum,quod ꝫ vtilitatẽ,& eccleſiaſticam libertatẽ ꝑſtitum eſt, non valet.ſecunda ibi qa nõ.Caſus,vacãte eccleſia Tudertina canonici fecerũt q̃dam,ſtatuta,& q̃dam iuramenta in damnum iuris Epiſcopalis.demum vnus ex ipſis canonicis factus eſt ep̃s,quæritur, vtrum teneat̃ ſeruare iuramentẽ?papa dicit, ꝙ id quod eſt attentatum in damnũ iuris epiſcopalis,nõ debet haberi ratum, quod ꝓbatur ꝑ ſacramentũ quorundã canonicorum.Ibi, Epiſcopus.ſ.
2 qui nunc eſt,ſed tunc temporis erat canonicus.† Ibi,In minoribus ordinibus.ar.ex iſta litera,quod canonicus non cogitur promoueri ad ſacros ordines,de hoc ſ.de æta.& quali.quæris.& tñ hoc iure habet uocem in capitulo.Ibi,Iuramenta.i.temeraria & abuſiua,& contra Euangeliũ,ut ſ.eo.& ſi Chriſtus.in princi.Ibi, inquitas.No.ciuilẽ inquiſitionẽ ſup iurib. & bonis, & libertate eccleſiæ.Ibi,Canonis. no. canonicis credi ſuper turpitudine ſua.
3 Itẽ no.ꝙ vacante eccleſia canonici nihil poſſunt diſponere ſup rebus epiſcopatus,nec de reditibus.Itẽ no. ꝙ id quod facit vnus ut canonic⁹,reuocat vt epiſcopus.ſimile habes.ff de exce.rei iud. l.ſi is qui.§ fi.Oppo.iſte epiſopus eſt criminoſus,ergo nõ potuit ad epiſcopatum ꝓmoueri, & deiicit iam ꝓmotus. Sol.licet eſſet in peccato mortali,tamen non deiicitur iam ꝓmotus,quia ꝑ hoc crimine imponit̃ ſolum pœna vnius anni, & contenti eſſe debemus pœnis.l.comprehẽſis,ut ff.dever.obli.l.ſi ita ſtipulatio facta.imo quandoque dicimus, ꝙ adiectio pęnæ firmat actũ cõtra inualiditatem. C.de ſacroſ.eccle. nemo martires.no.C.de legi.l.nõ dubiũ.§.Quæro,nunquid iſtud,qđ canonicus fecit anteq̃
4 a eſſet ep̃s,[a] puta qa conſenſit inueſtiturę cuiuſdã feudi epiſcopatus,nocet ei facto epiſcopo? reſpon.non, quia eſt nouus homo. Caſus eſt hic notabilis,& argu.ff.de adi.leg.l.ſeru⁹.ff.quorũ lega l.j.§.quod ait prætor,& l.j.§.j.ff.de excep.rei iud.ff.de inoffi.teſta. l.filius.ff.de adop.l.poſt mortẽ.C.de ſacroſan.ecc.iubem⁹.§.ęconomus.Itẽ de natura feudi eſt,ꝙ non poſſit concedi,niſi ſit apertum,ut in c.j.qui ſuc.teneantur.

ADDITIO.

Vinc. God. Epiſcopus. Adde ꝙ canonicus factus epiſcopus poteſt iudicare de his,quæ fecit anteqnam eſſet epiſcopus,dum erat canonicus,Bar.in l.j.§.ſolet in fi.ff. quando appel.ſit.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione rei dotalis fauore mulieris & reipubl.eſt prohibita.*
2 *Contra alienationem rei dotalis non auditur mulier cui ſine dolo & ſpõte cõ-*
ſenſit,& non contrauenire iurauit.& nu.35.
3 *Obligatio naturalis an oriatur ex iuramento,vel non.*
Certioratio non requiritur vbi non requiritur renunciatio.
4 *Voluntas coacta eſt voluntas.*
5 *Metus an impediat obligationem naturalem.*
6 *Renunciari poteſt iuri prohibitorio.*
Negatiuæ regulæ omues videntur continere neceſſitatem.§.item quia.
7 *Exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt ꝑpetuo opponi,ſed ab opponente poſt biennium debet probari.*
Decretali huic,an vllo modo poßit derogari.§ ſed nunquid.1.& 2.
8 *Venditio rei dotalis an firmetur iuramento,ita quod naſcatur ciuilis,vel naturalis obligatio ex contractu,& ex traditione transferatur dominium.*
Hæres non ſubintelligitur in pactis negatiuis.
9 *Si mulier iurat non venit contra,quomodo intelligatur illud iuramentum.*
Mulier legitimæ etatis nõ ꝑſumitur ignorare,niſi in caſibus expreſſis.
10 *Dotalis res an aliquo modo poßit alienari ſine iuramento.*
Rigorem,an contineat hæc decretalis.
Ius alterius intelligitur exceptum.§.ſed pones.
Iurandi non habet ius,qui non habet adminiſtrandi.
Actus omnes poteſtate & conſenſu conſiſtunt,alioquin non valent.§. extra no.
11 *Iuramento non firmatur,quod principaliter fauore publicæ utilitatis prohibetur,& nu.12.*
Vtilitati publicæ quid contrarium dicatur,& nu.12
13 *Iuramentum,per quod deformaretur ciuitas ruinis,non ualet,& ſi tẽdit ad deſtructionem pontium,viarum,vel publicorum molendinorum.*
Iuramenti varius effectus.& qui§.conſidera.
13 *Iuramentum ſeruare tenetur,qui promitti non opponere ad peremptionem inſtantiæ.*
Iuramentum quodlibet ſeruandum,quod ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ,& an poſſit relaxari.
Statutum parificatur ſententiæ.§.item ſtatutum.
14 *Iuramento firmatur contractus,qui non ualet ratione publicæ utilitatis,& limitatur.*
15 *Iuramentum quando contractus eſt prohibitus odio recipientis,eſt ex viuente ſeruandũ,& ſic vbi quod creditor debitori,& permittitur creditori.n. 16.& quando contractus eſt præter legem.nu.17.*
18 *Iurare pro ſe non eſt contrahere,ſed eſt quædam pollicitatio ex qua non oritur obligatio naturalis.*
Abſens non obligatur in contractibus reciprocis.
Aſque medio non fit tranſitus ab extremo ad extremum.§.item de.
19 *Iuramentum non tenet,quando contractus prohibetur ratione, ſolennitatis probatoriæ.*
20 *Iuramentum non ſufficit,vbi deficit ſolennitas formalis.*
Valere melius,vt valere quid poteſt intelligitur conſenſu non mutato.
21 *Iuramentum ſuper re,quæ non eſt in cõmercio alicuius, puta ſuper re ſacra alienanda,vel diſponenda,non valet.*
22 *De iuramento in vltimis uoluntatibus,ſucceßionibus,& renunciationibus, remiſſiue.*
23 *Renunciatio ſine iuramento facta non valet,& ſi ex interuallo iuretur, an confirmabit.*
24 *Pactum de ſuccedendo alicui poſt mortem ſuam non validatur iuramenti vinculo.*
Pactum generaliter,quando valeat.
25 *Iuramentum de non ſuccedendo,vel renuntiatio cum iuramento valet de iure canonico,ſed non de iure ciuili.*
Renũciatio egentis nõ valet renunciantis bonorũ, vnde ſe poſſet alimentare.
26 *Renunciare an poßit quis ſubſtitutioni pupillari cum iuramento.*
27 *Donatio cauſa mortis omnium bonorum mobilium & immobilium præſentium,& futurorum cum iuramento reuocandi eam,vtrum teneat.*
Bona futura dicuntur quorum dies non ceſſit.§.& dicuntur.
28 *Donatio inter uirum,& uxorem iuramento firmata an ſit irreuocabilis.*
Abſolutio iuramenti inter quos habeat locum.
26 *Iuramentum præſtitum in fraudem legum non valet.*
30 *Obligari non poteſt dominus ſeruo,nec Abbas monacho.*
Obligatio eſt quædam ſubiectio.
31 *Obligari poteſt pater filio in poteſtate ex omni cauſa præter quam ex cauſa profectitia,uel ex re propria patris,& 32.*
32 *Pater ſi confeſſus eſt recepiſſe a Titio nomine filii mutuanti centum,utrum, ſi pater intra biẽnium non proponit querelam non numeratæ pecuniæ,perdet querelam.*
33 *Prodigus an obligetur per iuramentum.*
Cõfeſſus,habuiſſe & recepiſſe quantitatem pecuniæ cum obligatione reſtituẽdi ei,quẽ creditor declararet,& declarandus erat filius confitentis, quia pecunia confitentis erat,quid iuris.

CAP. XXVIII.

1 **Cum contingat.** †Prohibita eſt alienatto rei dotalis fauore mulieris,& rei publicę, qa mulier ſine dote ꝙgtue nubere nõ ꝑt, ſed nõ fauore viri principaliter,ſed ꝑ ꝙſequẽtiã,qavir ſine dote inuenit vxorẽ nobilẽ & generoſam,ſi ſit virtuoſus,imo & non virtuoſus inuenit pellẽ ꝓ
2 pelle,ut dicit ꝓuerbium.† Non auditur mulier contra alienationem

nem rei dotalis, cui ſponte & ſine dolo ꝓſenſit, & non ꝯuenire
iurauit. ſcđa ibi, nos autē. Caſus. Conſtante matrimonio vir uen-
didit & tradidit fundū dotalem, vel donatum ꝓp nuptias ꝑſente
uxore, & ſponte ꝓſentiente, & iurante non ꝯuenire, demum vo
luit ꝯuenire, quæritur an poſſit? rn̄. ꝙ licet de iure canonico ſer-
uandū eſt iurm̄, ꝙ non uergat principaliter in alterius detrimen
3 tum, & poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. † Ibi, Obligato
a rius. hic deciditur qō Legiſtarum, an oriat obligatio nālis,[a] nam
iure ciuili non reperīt expreſſum, ꝙ oriatur, vel non. hęc decr. di-
cit ſimp'r mulierem non obligari. de viro loquīt, & ideo vir na-
turaliter obligat, quia fundi dotalis eſt prohibita alienatio, non
uenditio, & no. Cyn. C. de iu. dot. l. ſi prædiū, & C. de legi. non du-
bium. ſed ſi hoc eſt uerum, ergo nudā poſſeſſionem nō tradere
cogīt emptori, & ſic de facto mulier remanebit indotata, ꝙ eſt
iniquum. c. rem in pn̄ti. §. & cum lex. nam & nudā poſſeſſionem
alienare non pōt, quin uxor reuocet, vt l. in rebus, C. de iu. dot. qa
nec hypothecare ff. de euict. ſi cū uenditor. dic aut emptor ſcie-
bat rē dotalem, & nulla ꝯhitur obligatio, aut ignorabat, & tūc vr̄
obligatus ad intereſſe. ff. de act. emp. ſeruus, §. quærīt: ſed mulier
nullo modo obligat ad inſtar minoris vendentis fundū ſuum ſi-
ne decreto. iſtam. n. ſimilitudinē ponit gl. ff. de fideiuſ. l. cum lex.
ſed an ſoluto matrimonio iſte ꝯctus reconciliabitur? dicit Cyn.
ſic. ego econtra, quia principium fuit ꝯ. ff. de ſer. export. l. minor.
Ibi, Seruare debent, non diſtinguit an ſit certiorata mulier de be
neficio. l. necne. & ideo nos non diſtinguimus. præterea, ubi non
requiritur renunciatio, ibi nunq̄ requirīt certioratio, vt elegāter
4 no. Io. And. in c. 2. de pac. lib. 6. in nouel. Ibi, ſine vi. ſ. præciſa. † Ibi,
Metu. ſ. cauſatiuo. no. ꝙ coacta uoluntas eſt uoluntas, ſed depreſ-
ſa in peccato primi parentis factū eſt liberum arbitriū caducum
& depreſſum, ꝙ ante nō erat, cauſatiuè. per hoc vr̄ determinari
5 quæſtio glo. in d. l. cum lex. ſ. an † metus impediat nālem obligā-
tionem? & dic ꝙ ſic p̄toriam, non iuris gentium. Ibi, dolo, dante
cauſam ꝯctui. ff. de do. eleganter, in prin. vel incidenti. ff. de verb.
obl. ſi quis cū aliter. ſ. reſpectu illius incidentiæ, puta pacti de eun
do Romam. nā reſpectu ſuæ principalitatis ualet, quia in eo non
eſt dolus commiſſus. Opp. iſte ꝓſenſus eſt lege prohibitus, ergo
nullus, vt in c. ſi diligenti, s̄. de fo. compe. & l. non dubiū. Sol. illæ
ll. loquunt in perpetuo prohibitis, ſed alienatio fundi dotalis nō
eſt perpetuo prohibita, quia poteſt talis res permutari ꝓp utilita
tem dotis, vt ff. de iu. dot. l. ita conſtante, & l. fin. quæ l. eſt ſatis ſin-
gularis. ſed iſta ſol. non ualet, quia ſequeretur, ꝙ etiā ſine iurō, ꝙ
eſt falſum, & ideo vides, ꝙ canon hic ultra procedit permittēdo
iurm̄, ſecus, ſi ultra procederet infirmando iurm̄, vt in legibus ꝯ-
riis. vel dic, ꝙ aliud eſt de iure ciuili, aliud de iure canonico, &
hæc uera in fundo dotali. Non obſtat c. ſi diligenti, quia ibi iurm̄
erat ꝯ ius publicum authoritate & vtilitate, tam principaliter, q̄
ſecundario. ideo ſeruatum uergebat in diſpendiū ſalutis æternæ,
6 quia ꝯ bonum publicū, & ꝯ ius alterius. † Item erat tale ius, cui
nō poterat renunciari, quia erat ius legis, non conuentionis. erat
porro ius diſponens, non ius diſpoſitum, cui pōt renunciari. ff. de
ædil. edic. l. ꝙ ſi nolit. §. ſi quid. & not. Cy. C. de excuſ. tut. voluntā-
rię. ius diſponens præcedit factum, ius diſpoſitū ſequitur ipſum.
Item quia erat ius neceſſarium in actibus hominum, non volun
tarium. ff. de leg. j. nemo poteſt. nam omnes regulæ negatiuæ vi-
denī cōtinere neceſſitatem, vt no. in c. j. de re iu. lib. 6. Item quia
iuri prohibitorio nō poteſt renunciari, vbi eſt prohibitorius con
ſenſus, vt no. in l. 2. C. ne fideiuſ. do. den. vt ff. de don. inter vi. & vx.
l. Papinianus, ff. de ri. nup. l. admonendi, & in l. j C. de cupreſ. ex lu
co Daphnes. Et no. ꝙ ius ciuile prohibet obſonem, vt hic, dū di-
cit, non videatur obligatorius. item dn̄ii tranſlationem, vt C. de
iu. dot. l. prædium. imo quædam glo. dicit, ꝙ impedit legatū. ff. de
mil. teſtam. l. dotale. quod expone, vt ibi dixi in ſolenni mea lect.
Infortiati. & ꝓſidera hic ſubtiliter, ꝙ omnis obligatio habet duo
extrema. ſ. paſſiuū & actiuum, & omnis alienatio ſil'r habet duo
extrema. ſ. a quo, & in quo, ſiue in quem, & ſi vnū prohibetur, &
reliquum l. fi. ff. de acce. l. fin. C. de indi. vidui. nā extremorū idem
eſt iudicium, hac ratione obtenta nullo modo tenet ꝯctus, quia
prohibetur dator & receptor, tū lator canonis contemplatione
diuini numinis ſtatuit ſeruandum eſſe iurm̄. Et in hoc exorbitat
ab omni ratione iuris ciuilis, quia ius ciuile ſatis habet, ꝙ bona
ꝓſcientia ſcit leges ſeruare, vt l. 2. ff. de leg. Modo opponit ulte-
rius, ſi nō tenet principale, nec acceſſorium. Sol. hic acceſſorium
eſt potentius, q̄ principale, & ſtat per ſe, vt in c. j. §. econtrario, de
inueſtitura de re alie. facta, coll. 10. & hoc fauore religionis. Ter-
tio opp. ꝙ talis actus eſt dānatus, & eſt damnarus a l. ergo nō reci
pit robur, quia omne robur eſt a l. ꝓfirmante, ff. de pac. l. iuris gen
tium, §. prætor, & l. legatum. Sol. ille §. intel'r, qn̄ iurm̄ eſt ꝯ bo-
nos mores, vt in c. non eſt obligatorium, de reg. iu. in 6. vel qn̄ eſt
prohibitum de iure cōi, ſecus, ſi de ſpeciali & priuilegiato. Por-
ro alienatio fundi dotalis eſt prohibita de ſpeciali fauore dotis,
ſm Dyn. & priuilegium facilius tollitur, q̄ ius cōe. ff. de teſt. mil.
l. eius militis, §. militia. idem dicit Cyn. in d. l. non dubium. Item
opponitur, iſtud iurm̄ eſt iniquitatis, ſeu impietatis, & abſurdita-
tis prę̄ludiū & vinculum, quia iniquiſſimū eſt, quod mulieres re
maneāt indotatæ & fraudatæ. C. qui pot. in pig. ha. l. aſſiduis. ff. ad
Treb. l. mulier, §. cū proponeret. Item ſi deficit dos, nō habet vn
de ſe alat, nec filios, & ſic uergit in p̄iudicium filiorū. C. de iu. do.
vbi adhuc. Itē ſi diuertat morte uiri, non habebit, unde nubat. Itē
dos ſuccedit loco alimentorū, & eꝯ. ff. de ali. leg. cū unus, §. fin. &
alimentis futuris non pōt renunciare, vt not. in c. literas, de reſtit.
ſpol. Itē ſi non tenet iurm̄, per quod reſpublica minuīt viribus,
vt l. quemadmodū, C. de agr. & cēſi. ergo multo m̄nus, ſi minui
tur iure. ff. de condi. & demō. hoc modo. Nā potior eſt rō perſo-
narum, q̄ opum. Itē iſtud iurm̄, eſt ualde abſurdū, & uergit in p̄iu
diciū alterius, l. liberorū, ff. ad Treb. l. Imperator. Itē ꝓſidera ratio-
b nem legis, nā ideo lex prohibet mulierē [b] in ꝓſentu accedere vi-
ro, quia præſumīt ſeducta eius blanditijs, vt in Auth. vt immobi-
lia ante nu. circa med. coll. 5. Item quædā liberalitas, vt in. Auth.
quib. mod. nat. fil. leg. effi. §. illud, coll. 6. Sol. quod mulier p̄ſumat
ſeducta, eſt quædā fictio, quæ non eſt perſcruranda, in uia ꝓſcien
tię; quod aūt filiis præiudicetur, eſt quædā conſciētia non princi
paliter. nā parēres poſſunt defraudare filios alienādo inter uiuos
ex cauſa oneroſa. ff. ſi quis a pa. fue. ma. l. nō uſque adeo. Itē op. ꝙ
iurm̄ non obliget, vt l. fi. de nō nu. pec. Sol. ibi non erat iurm̄ pu-
7 rū, ſed ꝓditionale. hic aduerte, ꝙ ad excuſandū a periurio † exce-
ptio nō numeratæ pecuniæ pōt perpetuo opponi, ſed poſt bien-
niū debet probari ab opponente. & idem dico, ſi quis ad curiam
eccleſiaſticā trahatur non ꝓp nām ꝯctus, ſicut eſſet in ꝯctu uſu-
rario, ſed ꝓp nām iuri, vt etiam poſt biennium a die emanati chi
rographi poſſit opponi declinatoria fori, probando pecuniā non
numeratā, ꝙ tene menti, & ſcias, ꝙ quędam poſſunt ſuppleri per
aliā ſolennitatem. & iſta poſſunt ſuppleri per iurm̄. Item ſcias, ꝙ
alius, q̄ vir & uxor bene poteſt ꝯhere ſuper re dotali in præiudi-
cium ipſius ꝯhentis, ff. de fun. dot. l. ſi fundum. Itē vir & uxor in
præiudiciū tertij, qui eſt uerus dn̄s rei. ff. de uſu. cū vir prædium.
Sed nunquid mortua muliere iurm̄ eius duret? reſpon. ꝙ ex iurō
c oritur exceptio & obligatio, & iſta durat, quia iurm̄ [c] habet in ſe
pactum. Itē durat forū iudicij. ff. de iudi. hęres abſens: ſed crimen
inquantū crimen non tranſit ad hæredem. s̄. c. veritatis. de hoc
no. in c. fi. de fo. compe. lib. 6. & in c. 2. de pac. eo. lib. Dic ergo, ꝙ
hoc iurm̄ non ſolum claudit os iuranti, ſed ualidat pactum, vt ibi
no. & eſt ratio, quia ex neutra parte uertitur turpitudo. ſed ſi ex
parte recipientis uerteretur turpitudo, vt in fœnore, tunc iurm̄
clauderet os iuranti, ſed non ualidaret pactum, nec eſſet tranſito
riū ad hęredem iurantis. Sed nunquid ſtatutū municipale poteſt
derogare huic decr. fingendo dolum, vel metum? rn̄detur, ſi Im-
per. non poteſt ꝙ iurm̄ derogat legi, igitur nec ciuitas. Bart. vero
dicit ꝯ. ff. de fideiuſſ. ſi quis pro eo, vbi omnino uide. Sed quid ſi
ſtatuta ciuitatis eſſent confirmata ab eccleſia, & inter iſta ſtatuta
eſt quoddam ſtatutum, quod res dotalis non poſſit alienari etiā
cum iurō? rn̄. tale iurm̄ non valet, quia Apoſtolus ipſum remit-
tit, arg. ff. de iu. pat. l. adigere, §. fin. in gl. dicet aliquis, ꝙ interdum
ſtatuta confirmantur inter cętera, & tunc non uidentur confir-
mari ea, quæ ſunt ꝯ ſalutem animarum. interdū confirmant no-
minatim, & talia valent ꝓp authoritatem confirmantis, vt in c j.
per quos ſi. inueſt. & per quos recipiatur. Sed nunquid poteſt ci-
uitas prouidere per aliū modum? puta ſi dicit, ꝙ nō poſſunt alie-
nari dotes ſine ꝓſilio propinquorū. rn̄deo ſic, ne fragilitate natu-
ræ mulieres in repentinā deducant inopiā, vt C. rem in pn̄ti. §. &
cū lex. poteſt ēt ſtatutū aliter ꝓuidere, videlicet ꝙ quicūq; eme-
rit perdat pretiū, & res ipſo iure reuertat ad mulieres, vel ad fi-
ſcū, vt in Auth. de nō alie. §. quia uero uerisimile. vel ſtatuēdo ꝙ
inſtrm̄ præſumat fictitiū & ſimulatū, vel falſum deficiente certa
ſolēnitate, vt in Auth. de tab. §. fi. & ar. C. de teſt. l. iubemus, in fi.
vel ſtatuēdo, ꝙ debeat ſolui certa groſſa gabella in cōi, quia non
ſoluta, ꝯctus ipſo iure irritus eſt, vel ſtatuendo, ꝙ non ualeat iſte
contractus ſine inſinuatione, nam cōtra inſinuationem quæ eſt
actus de per ſe, poterit opponi exceptio ſimulationis doli, & me
tus, & poſſet appellari, vt not. in l. j. C. de ſecun. tab. vel ſm Bart.
in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ. poteſt prohiberi perſona ab actu,
& vinculo religionis per c. noſtrum, cū decretalis iſta ultra pro-
cedat confirmando, & hoc ſtatuit ratione peccati, vt s̄. de iudic.
c. nouit. & hæc eſt ipſa veritas quo ad caſum capituli noſtri. Si au
tem diceret ſtatutum, nulla mulier cōtrahat ſine conſenſu pro-
pinquorum, tale ſtatutum humanū poteſt diſtinguere ius diui-

num,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Naturalis. Adde ꝙ obligatio naturalis oritur tantum ex legato in uoluntate minus ſolenni facto & legatario indiſtincte retentio non datur, ſed hæredi datur petitio, ſeu repetitio, niſi iuris errore ſit ſolutum, Ruin. conſi. 31. num. 2. lib. 2.

b Vinc. God. Mulierem. Adde ꝙ uoluntas in fœmina præſumitur incontinenti mutari, Ruin. conſi. 150. nu. 10. lib. 5.

c Vinc. God. Iuramentum. Adde ꝙ iuramentū debet relaxari, quando fuit prę-
ſtitum a muliere quæ illi renunciauit, a quo gubernabatur, & in cuius perſo-
nā uerisimiliter cadebat metus reuerentialis, etiam ſi arguatur dolus tantum
re ipſa, & non ex propoſito, Ruin. conſi. 170. num. 21. lib. 1.

BIU Cujas

nu'n, vt C. si ꝯ ius, vel util. pub. l. fi. & ideo iurm non ualet, nisi interueniat ꝯsensus tot propinquorum, nã isti propinqui videntur dari tutores ꝯctui, & sine ipsis nihil potest celebrari. C. de in inte.
8 rest. min. si curatorem te. † Sed nunquid de iure canonico vẽditio rei dotalis confirmatur iurõ, a ita ꝙ nascatur ciuilis, vel naturalis obligatio ex ꝯctu, & ex traditione transferatur dñium, an vero ꝯctus remaneat nullus, econtra mulier non possit dicere nullum? nam hoc alias contigit. ff. de man. test. l. quia habebat. j. de except. c cum ecclesiasticæ. dicit Bart. ꝙ istud iurm facit valere ꝯctum, ita ꝙ hæres obligatur ex eo, vt j. c. licet mulieres, lib. 6. qa sicut iurm facit ætatem maiorem, ita inducit habilitatem, quia pari ratione, quæ erat, ne fragilitas obesset. sed glos. hoc reprobat in d. l. si prædium. Nam licet iurm facit quem maiorem, non tñ facit, quin fundus dotalis non sit dotalis, dicas cum Barto. ꝙ iste ꝯctus est solennis pp iurm, quod solennizat eum, alioquin mulier posset soluere, & repetere, vt s. c. debitores, quod falsum est. & idem dicendum in filia, quæ renunciat hæreditati paternę, vt s. c. quamuis, de pact. lib. 6. nisi pactum sit personale, vt quia paciscitur filia, ne ipsa petat. Nam in pactis negatiuis non subintelligitur hæres, vt C. de contrahen. stip. l. veteris, per Pet. & Cy. ff. de pac. iurisf. §. pactorum, per gl. & l. auus, eod. tit. non ob. cap. debito-
9 res, vbi reperitur solutum, quia ibi erat indebitum. † Quæro, qñ mulier iurat non uenire contra, quomodo intelligit iitud iurm,
b nunquid. n. est necesse, ꝙ mulier sit certiorata b sicut in Velleiano, & alijs beneficijs, vt no. ff. de uerb. oblig. scien. respon. decret. ista non facit mentionem de certioratione, & ideo non requiritur, nisi forte sit minor, quia mulier legitimæ ætatis non præsumitur ignorare iura, nisi in casibus expressis in iure, vt dicit l. illa
10 no. C. de iur. & fac. ign. l. vt passim. † Extra quæro, nunquid sine iurõ sit aliquis modus alienandi rem dotalem? rñ. sic, videlicet ꝙ animo permutandi fundũ cum æstimatione fundus æstimet. nam tunc desinit esse fundus dotalis, ff. de iu. dot. l. si constante, C. de iu. dot. l. si inter vir. & uxo. tunc desinit fundus esse dotalis, & ideo eius alienatio non est prohibita, tñ transit in emptorem cũ suo onere. s. hypothecæ, nisi renunciatũ sit iuri hypothecarũ q̃ renunciatio ualet, si aliunde potest mulieri cõsuli, vt C. ad Velleia. auth. siue a me. quod dic, vt not. ff. sol. matr. si æstimatis. & in Auth. vt immobilia ante nup. §. pen. Sed nunquid hæc decr. cõti net rigorem, vel æquitatem? & vr, ꝙ æquitatem, quia nulla est maior æquitas, q̃ animarũ salus, vt C. de sacrosan. eccl. sancimus. in ꝯrium vr, ꝙ contineat merum rigorem iurorum, cum æqui-
c tas a naturalis in hac specie dictat ꝯrium. verè autem prima ęqui tas illa, quæ naturalis est. ff. de pub. l. fin. prima verior est, quia per iurm redigitur ad ius naturale, vt Instit. de rerum diuis. §. si quis à non dño. Sed pone, pater dedit filiæ in dotem fundum tã pro dote, q̃ pro legitima, nunquid ꝯdicente patre poterit alienare cũ iurõ? respon. non, quia ius administrandi non habet, vt C. de bon. quæ lib. l. fin. §. filius. præterea iurm non officit patri, quia in iurõ semper intelligitur exceptum ius alterius, præsertim superioris; sed pater superior est, & plus iuris habet in dote profectitia & repetenda. ff. sol. matr. l. 2. licet non in possidenda constante matrimonio. ff. fam. ercis. l. Pomponius Philadelphus. est autem regula iuris, ꝙ qui non habet ius administrandi, nec iurandi. ff. de iureiur. l. iusiuran. quod. §. j. Sed nunquid istud capitulũ habet locum in puella desponsata, & tradita viro ante duodecim annos? rñdeo non, quia pupillus non obligatur huiusmodi ex iurõ, & ideo non datur robur ꝯctui, neque traditioni, vt s. de prob. in p̃sentia. a ꝯrio sensu sicut nec obligat eum voto, siue professioni, nisi forte dolo esset mentitus circa ætatem, arg. in c. j. de delictis puer. sed ibi loquitur in delictis, quæ non requirũt alicuius actus validitatem, sed merũ delictum, secus in his, quæ de iure debent sortiri effectum, vt professio, matrimonium, & vinculum iurĩ. ff. de iureiur. l. qui iurasse, in princ. Extra no. ꝙ duo sunt, quæ habent omnem ꝯctum canonizare, s. potestas, & cõis sensus, sine quibus nullus actuum consistit effectus, vt C. de don. ante nupt. l. cum te sponsæ, cum l. seq. & ibi no Amplius non extendo materiam breuitatis causa, tradam ipsam per cõclusiones. Et primo
11 per ꝛcłones negatiuas, secundo per affirmatiuas. † Prima ꝛcło est hæc, ꝙ qñ aliquid prohibetur fauore publicæ utilitatis principaliter, tunc non confirmatur iurõ, vt s. de fo. comp. si diligenti, & not. in l. quemadmodum, C. de agric. & censi. lib. 11. Sed quomodo hoc cognoscam, ꝙ sit ꝯ publicam utilitatem principaliter? rñdeo non uergit in præiudicium tributorum, vel munerum publicorum, vel impeditur cultura agrorum, vel aliud interesse reipublicæ, vel surgit ex eo ciuitatis dedecus, ff. de contrahen. emp. l. senatus, ff. de leg. j. l. cętera. C. sine censu, vel reliquis, in rubr. & l. omnes. & iurm si non potest seruari absque iniuria, vel damno reipublicæ, non ualet, sed quatenus potest seruari sine læsione reipublicæ seruandum est. ff. de pac. l. inter debitorem. ex hac pri-
12 ma cõclusione Bart. infert tria dubia. † Primum, an ualeat iurm, per quod ciuitas deformaretur ruinis? & dic ꝙ non. Item si tendit ad destructionem pontium, vel viarum publicarum, vt C. de sacrosan. eccl. l. ad instructionem. Item si ad destructionem publicorum molendinorum, puta ciuitatis Bononiæ. ff. de ꝯh. emp. sed Celsus. ff. de verb. sign. inter publica. Secundum est, si protogatur instantia ultra triennium cum iurõ. Nam terminus instantiæ est introductus fauore publico principaliter, vt aliquis sit ter minus strepitus iudicij, & ideo iurõ non firmatur pactum, vt no. C. de iud. l. properandum, in princ. Considera, iurm interdum validat, si inuenit ualidabile: interdum creat, si inuenit in potentia materiam subiacentem. interdum ampliat supplẽdo, quod aliàs tacitè non inerat non circa rem disposituam, sed circa modum disponẽdi. exemplum in l. cum pater. §. filius, de leg. 2. interdum vltra cõsensum, qui est materia generalis omnium ꝯctuum, addit religionis uinculum. Item forum iudicij adiicit, c. vlt. de foro compet. lib. 6. interdum habet uim duplicis consensus, ſm Bern. hic. Item qui iurat, cogitat duo. s. Deum, per quem iurat, nec inuocare debet in vanum, & proximum, cui iurat, sic habet duplicatum intellectum. Interdum vero iurm eorum nihil operatur, vt qñ est impossibile de iure immutabili, de natura, de facto, vel ꝯ bonos mores immutabiles. Nunc ad propositum casum redeundo, istud iurm, quod tendit ad lites extendendas, prohibitũ
d est, propter malam conscientiam. Nam ex litibus d oriuntur cædes, & vulnera, vt ff. de ser. vrban. præd. l. in re cõi. cædes autem & vulnera prohibentur principaliter pp bonũ publicum. ff. de offi.
13 præsi. l. congruit. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. † Aduerte tñ, quia si quis promitteret non opponere ad peremptionem instantiæ, & hoc iuraret, tenetur seruare iurm, quia potest seruare sine interitu salutis æternæ. Nam hæc regula infallibilis est. Tertium, ad quod infert Bar. est tale, statuto ciuitatis cauetur, ꝙ rustici accipientes mutuo frumentum possint tpe caristiæ soluere duos florenos pro qualibet corba, & hoc est, vt rus cultoribus non deseratur. Nam licet rusticus iuret soluere plus q̃ statuto sit pmissum, tale iurm non est obligatorium, ſm Bart. tu dic, ꝙ imo est obligatorium, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ, tamen quia statutum est bonum & æquum, tempus debet tale iuramentũ relaxare, & si non relaxabit, solutum poterit repeti tanquã indebitum, vt s. c. debitores. Et idem dico, ꝙ in donatione, quæ excedit legitimam summam, & non est insinuata, per eandem doctrinam. s. quia potest seruari sine interitu salutis æternę, nec est ꝯ bonos mores, quorum transgressio inducat peccatum. De aliis enim moribus est curandum, vbi est appositum iurm. Quid, si statuto cauetur, ꝙ forensis non soluens datias & collectas in cõi, nõ audiatur in causis ciuilibus, vel criminalibus, vtrũ valet pactum, ne hæc exceptio possit opponi. Aduerte licet de iure cõi forenses non teneantur ad ista onera, vt l. rescripta. §. fin. de mun. & hon. tamen possunt cogi ad faciendum æstimum, ut not. ff. ad munic. l. incola. Et tunc poterit imponi eis collecta ſm æstimum. Item & consuetudo potest hoc inducere, vt not. Bart. C. de inco. l. cum neque, lib. 10. Supposito igitur, quod statutum valeat, vr ꝙ non possit renunciari dictæ exceptioni introductæ principaliter fauore publico. Item statutum non debet esse ludibrio, quia est sententia, arg. ff. de iud. l. si prætor, in princ. Item iudex ex officio debet excipere, vt ff. de procu. l. si filius, §. veterani, & quod not. C. de transa. l. vbi pac. & arg. c. ad nostram, el 2. Item ꝯ cõitatem suam non tenet iurm, vt singul. not. j. c. petitio, in gl. no. Item ex isto statuto inducit exceptio declinatoria, quã omissa soluta non possent repeti. ff. mand. l. si fideiussor. §. quędam. In ꝯrium vr, quia posset seruari sine interitu salutis æternæ, & sine læsione publicę disciplinæ in ciuilibus causis, vel criminalib. priuatis. ergo seruandũ est, sed episcopus debet remittere, & si non remittit, iudex sæcularis debet ex officio supplere, vt ff. de postu.
14 l. quos prohibet, &c. † Modo venio ad secũdam conclusionem, quæ talis est, quoties contractus non ualet ratione publicæ utilitatis secundario, tunc confirmatur per iuramentũ ſm ius canonicum, vt in hoc c. & j. c. licet, lib. 6. fallit primo, si præcesit contrarium iuramentum de non alienando, vt no. in d. c licet, secundum Host. Item fallit, si lex non solum prohibet cõtractum, sed prohibet personas contrahere, nam personarũ ratio prius est inquirenda, vt ff. de stip. ser. l. vsusfructus, & ff. de iu. cod. l. quidã referunt. ff. de ser. expor. l. si minor. aduerte, quod dicit de primo iuramento, intellige, quando contrahens hoc sciebat, secus si ignorabat. ff. de contrah. empt. l. liberi. ne detur materia fallendi. ff. de acqui. hær. qui aliena. §. pen. Bar. Item ꝙ dicit de persona prohibita, intellige, quando est prohibita propter qualitatem personæ,

vel

ADDITIONES.

a Iuramento. Adde, an ex iuramento oriatur obligatio tam de iure canonico, quam de iure ciuili, uide Innoc. in c. nouit, de iud. & in c. cum ueniſſent, de instit. & in c. Quintauallis, de iureiur. Butr. in c. cum contingat, & in c. j. de pac. habetur in l. iusiurandum, quod ex conuentione, cum ſim. de iureiur.

b Certiorata. Vide Alex. consi. 11. uol. 2. & Paul. de Cast. consi. 7. Alex. consi. 42. col. 1. Corset. in repet. rubr. supra eod. tit. Barb. consi. 25. uol. 1.

c Vinc. God. Aequitas. Adde quando de æquitate proceditur, creditur uni testi cum fama, sicut in arbitro, Aret. consi. 60. col. 4.

d Vinc. God. Litibus. Adde ꝙ lites dirimi interest quando propter hoc nullus certitudinaliter læditur, alias secus, Ruin. consi. 46. nu. 15. lib. 1.

BIU Cujas

15 vel ſpāli fauore,tūc bene tenet iurm,caſus eſt hic. † Tertia ꝯcło eſt,ꝙ vbi ꝯctus eſt prohibitus odio recipientis,tunc iurm eſt ſeruandū in vita iurantis, ſed eo mortuo abſorbet,quia uirtus iſtius iurī eſt os claudere iuranti, ſed non habet ꝯctū roborare,nec imprimere in ꝯctu,ſed in perſona,& eſt exemplū in Macedoniano. nā ſi filius iurauit nō opponere exceptionem Macedoniani,non poterit opponere. Et tñ ꝯctus efficacia non ſubſiſtit ſm Barto.& eſt mirabile hoc caſu, ꝙ ſolutū ab eo, qui erat turus exceptione meræ odioſa,repetitur tanq̄ indebitū. & hoc eſt ideo,quia habebat exceptionē habitu,ſed non exercitio ꝓp iurm.ff.de ꝯdi.inde. Neratius.His accedit ar.l.cōmiſſoriæ in pignorib.vt not.hic Ber. tñ in his caſibus eps dēt a iurō abſoluere,quia non eſt in ptāte ꝯhentiū oīmodè leges euertere, vt ff.de pac.dota.l.ſi pr̄ dotē.§.ex
16 pactis,vbi oīmodo vide. † Quarta ꝯcło eſt, ꝙ ubi aliquid creditꝝ debitori,& promittit creditori,ut promittere vſuras iurm eſt ſeruan. ꝓut ſumus in extremo,a quo.i.in debitore, ſed facta digreſſione ad creditorē per ſoſonē,& ſic in extremo,ad qđ dic,vt s̄.c. debitores,& c. ad nr̄m, quia ſumus extra iuſiurandū, cui facta ſit
17 executio,q̄q̄ reuocabilis. † Quinta ꝯcło, ꝙ vbi ꝯctus eſt ꝑter legē,vt qñ quis ꝑ nunciū ſtipulat, vel promittit abſentis noīe recipiēti pro ipſo, talis ꝯctus ualidat iurō, quia non eſt ꝯ legem, ſed ꝑter. Nam ſi pœnalis ſtipło eſt ſeruanda, vt l.ſtipło iſta, §.alteri, de verb.obl. ergo & iurm.Itē quia naſcitur nālis obło ex tali pa-
18 cto,quæ pōt iurō foueri,ſm Bar. † Aduerte,iurare pro ſe nō eſt ꝯhere,ſed quædā pollicitatio,ex qua non oritur obło nālis.vnde rō Bar. eſt falſa de iure ciuili, quia ei,qui non interfuit,non prodeſt cōſenſus,vt elegāter dicit tex.in l.j.ff.de pac.dot. Itē id,quod dicit de ſtipłone nuncii, licet approbet per gl.ord.ff.de pac.iuris gentiū,§.ſed cum nulla,tñ reprobat per Doct.in l.j.§.eū qui.ff.de conſt.pec. Nā nuncius non eſt organū habile, vbi verbis ꝯhitur. ff.de verb.obl.l.j.in princ. Item in ꝯctibus reciprocis iurans in abſentia non obligat,quia nec altera pars,arg.ff.de arbit.l.ſed interpellat.Item de extremo ad extremū non eſt trāſitus ſine medio, vel uehiculo.ff.de ſer.ruſt.pd.l.tria pdia.ergo non ſine medio organo,vt not.in l.j.in fi.ff.de ꝯhen.emp.ff.de don.cau.mort.l.inter mortis. ff.de act.& obl.l.conſenſu.C.de ſacroſ.eccl.l.illud,& plenè no.in l.1.ff.de pac.ſuper verbo,in idē. vbi uideas,tñ ſi eſſet rei pollicitę traditione ſubnixum,obſtaret exceptio in factū,vt dicit ille tex.unicus in iure. ff.de pac.dot.inter ſocerū.§.pen. ſuperius dictū ꝯfirmat,quia tali pacto abuſiuo nō accederet cōſtitutū,cū nullus ſit,qui adhibeat miniſteriū.ff.de ꝯſt.pec.qui aūt.§.fi.& l.licet.ff.depoſiti,& l.Publia,§.vlt.ff.de pac.idē in duobus,ff.de don. l.abſenti. nec ob.ꝙ pœna poſſit accedere:quia verū eſt,qñ in ſtipłone pœnali adeſt ſolēnitas,vt ff.de verbo.obl.l.ſi ita ſtipulatus,
19 §.ſequens. † Sexta ꝯcło eſt, quod ubi ꝯctus prohibet rōne ſolēnitatis probatoriæ,ibi iurm non tenet,ſm Bar. Aduerte,dum dicit prohibet,male dicit:quia nō prohibetur ius,ſed non datur fides probationi. C.de teſt.l.teſtiū.C.de teſt.l.ſi unicus,C.de fidei. ſi veritas,& l.fin. tñ ſicut deficit probatio ꝯctus, ita deficit iurm.
20 Vnde ex defectu probationis iurm eſt inefficax. † Septima ꝯcło
a eſt,quod ubi deficit ſolēnitas [a] formalis, non ſufficit iurm, vt l.1: §.eum qui.ff.de conſt.pec. quia forma dat eſſe rei, vnde ſolennitas intrinſeca non ſuppletur iurō. Ex hoc ſequitur,quod fideiuſſor qui non pōt obligari niſi uerbis, vt C.de fideiuſſ. l.blanditus. non teneat tanq̄ fideiuſſor , ſi fideiuſſit nudo pacto tanq̄ iurato. ſed quid eſt, dicit Bart. ꝙ tenetur tanq̄ principalis, quia ꝓp iurm vr̄actum,vt ualeat oīmodo,quo melius pōt ſm eum? quod falſum eſt,quia ſequeret, ꝙ non hret beneficium Epiſtolę, nec excuſſionis.Non ob.rō Bar.quia verū eſt,quod melius ualet,prout melius ualere pōt, ꝯſenſu non mutato,ſed hic mutaretur cōſenſus,quia voluit fideiubere,non principaliter ꝯhere,nec de acceſſorio fieri principalis,nam iſta ſunt ualde diſſimilia.ff.de do.l.elegānter,§.ſeruus pactionis; & ideo uerius & melius eſt dicēdum, ꝙ ex iurō oriatur fideiuſſoria obligatio efficax cum qualitatibus & beneficiis obłonis fideiuſſ. nam non ob.l.blanditus,quia hoc ſpāle ꝓp iurm,vel ſi uolumus, poſſumus dicere,ꝙ tenet actione de ꝯſt.pec. ſed ſeorſum poſt principalem ꝯctum interuenit, ita, ꝙ inuenit principalē obłonem iam natam tanq̄ fundamentum,
21 vt l.1.in princ.ff.de ꝯſt.pec. † Octaua ꝯcło, ꝙ non ualet iurm ſuper re,quæ non eſt in cōmercio alicuius, vt ſuper re ſacra alienāda,vel diſponenda. ff.de verbo.obl.l.inter ſtipulantem,§.ſacram, ſm Bart. hoc uerū eſt, niſi Papa aliud concederet ex priuilegio,
22 quia ipſe de ſacro pōt facere profanum. † Nona ꝯcło eſt circa iurm in ultimis uoluntatibus,quod dic,vt C.de ſacroſan.eccl.l.1. Item in ſucceſſionibus,& renūciationibus ab inteſtato, uel ex teſtō,qđ dic,ut ſolēniter ſcripſi ultra omnes ſcribētes, C.de collat.
23 l.pactū. † Quid ſi puella renunciauit dudum ante,vel poſt abſq; iurō,& ſic non ualuit renunciatio ipſo iure, nunquid confirmabitur, ſi ex interuallo iuretur? & vr̄ ꝙ non,quia nec informatur, vt in §.quinimo. & ſic iurm fouetur morte iurantis ex interuallo, cum iurm hoc ſuis uiribus tñ nititur, non viribus renunciationis factæ uiuo patre, ſed ubi eſt iurm renunciationi annexū, ſe mutuo fouēt. ſed iſta rō non ualet, quia ad deliberandū ſemper vr̄ ineſſe.ff.de ꝯhen.emp.l.pacta cōuenta. ff.ſi cer.pet.l.lecta.
24 dicit Bar. † ꝙ pactū de ſuccedendo alicui poſt mortē ſuam non validatur uinculo iurī,quia eſt ꝯ bonos mores,ꝙ quis teſtet inuitus. Itē quia eſt ꝯ ſubſtantialē libertatē, quæ requirit in ultimis voluntatibus.Itē quia inducit deſideriū mortis alterius non ſolū nālis,ſed ēt uiolentæ,ut per uenenū,& gladiū. C.de pac.l.fin.ibi, triſtiſſimos &c. Pactū aūt nō dēt illicitis ꝯditionib.informari, vt s̄.de fo.cōp.ſi diligenti. nec ualet,ſiue ſit ꝯ ſalutem aīę,in cœlo, ſiue ꝯ ſalutē uitæ,uel corporis in habitaculo terrenorū:vt ſi quis iuret ſtare in anguſtiſſimo carcere, vt not.Inno. s̄.c.ex reſcripto.
25 † Iurm aūt de non ſuccedendo, vel renūciando cum iurō, bene
2 ualet de iure cānonico , quia nō inducit uotū captandæ mortis, ꝑſertim ſi fiat aliquo promiſſo,uel recepto,puta dore,quia fit cū iuſta cauſa,vt in c.quāuis,de pac.lib.6.ſed de iure ciuili tale iurm nō ualet, quia inducit patrē ad non tractandū filium,ut filiū ,ſed ad ꝑtereundū eum.ff.de verb.obl. quidā cum filiū,quod remordet ꝯſcīam,& nālem ęquitatē,& erga liberos iure naturę neceſſariā charitatē.ff.de leg.3.Paulo Callimacho. §.j. ff.de bon.dam. l.cum rō. Pone, ꝙ filia renunciauit ēt in egeſtate, nōne pr̄ diceret eam necare? vt l.necare.ff.de lib.agno.vnde pōt dari caſus,in quo de iure canonico nō ualet renunciatio. vñ dicit Iac.de Are. in l.libertus,in fi. ff.de ope.lib.ꝙ licet filius partē ſuam habuerit, tñ ſi eā perdiderit,eſt alēdus, inter pactū ergo affirmatiuū,& negatiuū multū refert,vt not.Bar.ff.de verb.obl.l.ſtipło hoc modo cōcepta,& hoc ſup hęreditate uiuentis,ſed ſup hereditate mortui,licet nondum delata,valet pactū conuētio,& diuiſio, vt C.de pac.l.j.C.vt in poſſ.leg. l.cū Archimedorā. ff.de pac.l.inter pactū. Ex iſtis apparet, qd iuris de pupillari ſubſtitutione uiuo pupillo, nā vr̄,ꝙ pupillari ſubſtitutioni poſſit renūciari cum iurō, cum ſit
26 pactū de nō ſuccedēdo, qđ † falſum puto, quia pactū de ſucceſſione nō deferenda,vel diminuēda uiuente eo,de cuius hr̄ditate agit,non ualet,niſi ipſe ꝯſentiat, ſed pupillus cōſentire non pōt, vnde nō ualet iurm quod infringit libertatem teſtatoris,vt d.l.fi.
27 C.de pac. † Sed ſtatim q̄ritur,quidam cau.mor. ſuę donauit oīa bona ſua mobilia & immobilia, pñtia,& futura,& iurauit nō reuocare donationē,vtrū iſte ꝯctus teneat?& vr̄ ꝙ nō,quia inducit uotum captandę mortis,& ponit inſidias uitæ liberi hoīs, ſic eſt eadē rō, q̄ in teſtamēris.In ꝙriū vr̄,quia qñ in donatione cā mor. ponit pactū irreuocabilitatis,diſgredit ad donationē inter uiuos, vt ff.de don.cau.mor.l.vbi ita.ſed donatio bonorū oīum,dūmodo ſit inſinuata,nullo modo prohibet, vt not.in d.l.fi. tñ,niſi fiat mentio futurorū,non includunt futura, vt C.q̄ res pig.obl.poſſ. l.fi.ſicut in ꝯfiſcatione gñali,ut eſt caſus no. ff.mād.§.ſi tibi mandauero,& §.ſi is,cuius bona. Et dñr futura,quorū dies nondū ceſſit,ut no.ſingłr.ff.de ꝯd.& dem.l.ſi ad ea, q̄q̄ Doctores dubitent de iſto articulo, tñ quia gñalitas bonorū prolata in ꝯctu non includit æs alienū,qđ ipſe debet,& nō ſibi debet.ff.de iu.dot.l.mulier bona.adhuc ergo remanet nomē hęred.& ſic nō impedit factio teſtamenti,ex quo pōt qs ſuccedere,licet hr̄ditas ſit dānoſa. Itē plerūque expedit hr̄e ſolū nomen hr̄dis,ſine aliqua re hr̄ditaria,vt ff.de ope.lib.l.iuſiur.§.ſi liberi. ff.de acq.hær. pro hr̄de.§.ſi ſepulchri.ff.ad Treb.qa perinde.ff.de uulg.ſubſt.quia liberis,§.fi. & l.cohæredi,in fi.& in c.an agnatus,uel filius.Nunc ſequit decima ꝯcło,quia quædā ſunt, q̄ tenēt quaſi mediū inter ultimas uoluntates,& ꝯctus, qui ꝯhendo fundant & moriendo ꝯfirmātur, ſicut eſt donatio inter vir.& ux.& do.cau.mor.ut not.ff.de leg.2.
28 cū pr̄,§.Mæuio,& ff.de leg.j.talis ſcriptura,in gl.† Quær.t igitur,
b vtrū donatio inter uir.& ux. ſit irreuocabilis appoſito [b] iurō,quidam diſtinguūt,an interuenit traditio uera,uel ficta, uel id,quod hr̄ pro traditione,& tunc ualet iurm:aut non interuenit traditio uera,uel ficta, & tūc non ualet iurm, quia ſupponit ſuper re imperfecta in ſubſtātia ipſius, vt no.ff.de don.inter uir.& uxo Papinianus.hoc ſentit Pet.& Cy.C.de ſacroſ.eccl.l.j.in fi.Sed Bart.dicit, ꝙ talis donatio reuocari non pōt, ꝙa quoties aliquid prohibet,nō quia ſit peccatū,ſed ꝓp aliquā ciuilem æquitatē,uel motiuum,iurm eſt ſeruandū,quia non uergit in detrimentū animę, vt ipſe no.in d.l.ſi quis pro eo,in ultimo mēbro ſuę diſtinctionis. ſed iſta opi.vr̄ falſa. Nam quędā prohibentur,non ꝙ ipſa ſint mala,ſed quia inde poteſt ſequi malū,vel quia malis artib. peruenit ad ipſa , vel quod ad ipſa non poteſt ueriſimr peruenire , niſi per malum,vel abominabile principium, vt legit & not. s̄.eo.c. & ſi
c Chriſtus,§.quædā enim. ſed donatio inter uirū & uxorem [c] prohibetur ꝓp malitiam antecedentis. nam vir malignaretur ſuccedendo uxori diebus & noctibus torquendo & inteſtādo, ut not. in Auth.imo ante nupt.circa mediū,vel terroribus in minando,

vt l.j.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Solennitas. Adde, ꝙ ſolennitas poteſt omitti de conſenſu eius, in cuius fauorem fuit introducta, Soc.conſi.40.nu.5.

b Appoſito. Vide Feder.conſi.135.aliter 40.Alexand.conſi.157.in 2.vol.Paul.de Caſt.conſi.88.& conſi.99. Aret.conſi.73. vide Alex.conſi.8.in 2.uol. & conſi. 37.in 2.uol.

c Vinc.God.Vxorem.Adde,ꝙ donatio inter uirum & uxorem ualidatur per iuramentum,licet non oriatur naturalis obligatio, Ruin.conſ.179.nu.3.lib.1.

BIU Cujas

ut l.j.§.quæ onerãdæ.ff.qua.re.ac.non da. & nunq̃ eſſet inter eos pax.certe nec minus naturali a more vxores facile traherẽtur ad diſſipationẽ bonorum,quia nihil feruore amoris vehementius, ut in Auth.qui.mo.na.ſi.legi.effi.§.illud.& hæc eſt ratio ex parte ante,& alia ratio ex parte poſt,ſeu conſequenter,quia vnus efficeret ditior,& alter pauperior, & pauperes parum honorantur, & parũ timent,ut ff.de ver.obl.utrum turpem. Præterea ex parte ante.i.ex parte cauſæ,& ex parte poſt.i.ex parte effectus ſimilis licitũ eſt arguere tanq̃ ex integrantibus diſpoſitionis effectum,& mente diſponentis,ut ff.de act.& obli.l.ſi.& no.ff de ꝓdi.ob tur. cãm.l.ob turpem. Ex his omnibus,& ne diuorria ſint venalia, & ſimoniaca,prohibetur dicta captioſa donatio,quia captioſam libertatẽ interpretatio prudẽtum fregit,ut ff.de trãſac.cum Aquiliana.ergo.Item quia omni lucro debet præferri concordia maritalis.C.de inſti. & ſub.reprehendẽda.unde donatio inter ui. & vxo.eſt ꝓhibita,uel extra ſaltem protectionem iuris ciuilis poſita in conuiuali perſuaſione. nam cum vir & vxor ſint ſocij diuinæ & humanæ uitæ.ff.rerum amo.l.i.pactum inter ſocios factũ, ꝙ in ꝑſona unius ſapit lucrum præciſe,& in ꝑſona ſapit alterius damnum præciſe non ualet,quia eſt contra ſubſtantiam ſocietatis.ff. ſo.ma.l.ſi cum dotem §.ſi autem in ſæuiſſimo. Item turpe eſt ꝙ occaſionẽ diuortij præſtat. ff. ſol. matri. ſi cum dotem. §. ſi autem in ſeuiſſimo.Porro iſta ſocietas eſt lupi cum agno, quoniam caudam linguit, ut comedat eum, hanc enim ſocietatem lex falſam & leonniam appellat, & intolerabilem, ut ff. pro ſo.l.ſi non. Et omnis conſenſus, qui eſt contra ſubſtantiam rei vel actus,iõ non firmatur iurõ,quia nec religionis uinculo,vt patet,quando talia pacta apponuntur in monachatu,ut ſolenniter & plene no.C.de ſacroſ. eccl. auth.ingreſſi. ff.de uſu & habi. l.per ſeruum, Ex his concludo contra Bar. quod donatio inter vi.& vxo.non fiat irreuocabillis iurõ præſtito. & ſi iuramentum eſſet ſeruandum prima facie, tñ poſſet peti abſolutio a iurõ nã, vt eleganter ait Vinc.abſolutio iurĩ habet locum inter prohibitos fauore perſonarum, uel odio recipientium iuramentum.&

29 hoc etiam vr̃ tenere Archid.in d.c.q̃uis.de pac.li. 6.† Vndecima

a concluſio, ꝙ iurm [a] in fraudem legum præſtitum non valet. ff. de le.3.cum quis decedens.§. codicil.& §.Titia.ff.de proba. qui teſtamentum. C. de ſecundis nup. hac editali, quia iuramen-

30 tum non debet eſſe fraudis adminiculum.† Duodecima cõclu ſio eſt, quæ colligitur. C de tranſ.interpoſitas.ubi dicitur alia rõ pactum reformat,nam ſi iurat dñs ſeruo,non obligatur, quia obligato non poteſt apud ſeruum durare niſi per momentum, & hoc de ciuili obligatione, ſed naturalis poteſt perſeuerare. ff.de acqui.hære.placet,& no.ff.de condi.inde.frater a fratre.Ab bas etiam non põt obligari monacho, quia nemo põt obligari ei,cui non poteſt ſubiici,cum obligatio ſit quædam ſubiectio, ut no. ff. de fur. ſerui & filij, in prin. niſi quadam tenui obliga.

31 uel potius hortatione. † Pater aũt põt obligari filio in poteſtate ex omni cauſa præterquam ex cã ꝑfectitia,uel ex re ꝑpria patris. ff. de contrahen. emp. l. 3.fallit in dote. C. de inof.do.l.2.ff. fam. erciſ. Pomponius Philadelphus. ff. de ri. nu. qui liberos ff. de ac.& ob.l.obligamur.§.lege.& licet ex cã aduentitia, ex qua patri nullus quærit vſusfr.plene obligetur, & actio cedi poſſit, ut no.ff.de fideiuſ.l.ſi quis pro eo. §. j. C.de inof.teſt.auth. unde ſi parens, tamen iudicij exercitium non eſt inter eos.ff. de ac. & obl. l.actiones filio ceſſio eſt actionum.obligationes enim non cedun - r,niſi cedantur expreſſe, uel cum vniuerſitate ueniant, ſed actio, prout eſt apta ad agere, non cadit inter patrem & filium in poteſtate,ut no.Inſti.de ac. §. pœnales.ſed certe, prout eſt apta ad eſſe,bene cadit, ſed ipſum agere ſuſpenditur, donec morte uel emancipatione ſurgit habilitas, & ideo tenet ceſſio. ſed mandatum directarum tanq̃ in rem ſuã non tenet ut nunc, quia iudicium non tenet,niſi pater dilapidaret.ff.ad Trebel.l.imperator .Idem inter fratres in eius poteſtati ſubiectos ut d l. fra-

32 ter a fratre.† Quid ſi pater confeſſus eſt recepiſſe a Titio nomine filij mutuanti centum ,utrum ſi pater non proponit querelam non numeratæ pecuniæ infra biennium,perdat querelam? & uidet quod non, quia non potuit eam in iudicium deducere imꝙediente patria poteſtate.In contrarium uidetur, quia hæc querela non requirit niſi quandam proteſtationem ſine concluſione libelli,& ſic conſiſtit in patrem & filium per illam doctrinam, quam ſingulariter ponit glo.in l.j.C. qui admi.ad bo.

33 poſ.poſſunt. † Vtrum ꝑdigus [b] obligetur per iurm,dic ut ff. pro

b empt.ſi quis eum.ff.de ver.obl.l.is,cui bonis.ſi bonis eſt interdictum, æquiparatur pupillo.l. Fulcinius. ff. qui. ex cau in poſ. ea. alias obligatur, niſi aduerſarius ſciat eum cõtrahere in res prodigales. Caſus eſt no. in d. l. ſi quis. ubi omnia videas, & facit quod.not.ff.de condic.inde.interdum,& ff. de fideiuſ.l. Marcellus.Subiicio hic talem quæſtionem,quam ſpero de facto oriri, pater,qui ſuperduxerat nouercam filio in ſua poteſtate poſito, timens ſagacitates nouercæ fuit confeſſus ſe habuiſſe & recepiſſe a quodã mercatore tria millia Filio.de pecunia ipſius mercatoris,cum hoc pacto,quod deberet iſta tria millia reddere illi ꝑſonæ,quam mercator delarauerit, & ꝙ alii reſtituere non poſſit,quia ad utilitatem ipſius ꝑſonæ declarãdæ pertineret illa pecunia, renunciauit exceptioni,& iurauit,tandem dictus mercator mortuo promiſſore,& poſt annũ nõ citato filio ſecundi matrimonii,declarauit,ꝙ illa ꝑſona erat filius matrimonij,primi,q̃ uocabaẽ Guido.dicebatur, ꝙ poſt annũ non poterat declarare, præſertim non citato filio ſecundi matrimonii,qui erat hæres ꝑ parte.Item dicebaẽ,quod cum iſta declaratio trahiẽ retro ,ĩcidit ꝑfictionem in tempus patriæ ptãtis. ſed inter patrẽ & filium in ptãte non cadit confeſſio. quæ eſt ciuilis actus.num ex confeſſione mutui non oritur aliqua obligatio gñalis naturaliter, nec poteſt dici peculium aduentitiũ,ubi nulla eſt realitas. ff. de pec. l.non ſtatim.& ſi dicatur,iſte filius non acquirit paterno beneficio,ſed ope.& conſilio mercatoris,qui rei propriæ poſuit legẽ, quã uoluit dicere ff.de pac.dota.l.ob res.§.j.adeo,ꝙ ẽt ſi aĩo donandi filio mercator fuerit eius noĩe ſtipulatus,non poſſit ei opponi exceptio non factæ inſinuationis, quæ ꝑſonalis eſt. ut dicit illa.l.ſi.ff.de do.l.ut mihi donares.rñdeẽ,quod imo patri non obligaẽ ex re. nam mutuum ciuile non eſt mutuum, nec ex eo quærit actio alteri ſine ceſſione,ut no.Doc.ff.ſi cer.pe.l.certi cõ dictio.§.ſi nummos.Itẽ veriſimile eſt, ꝙ mercator nihil de ſuo erogauerit, cum confeſſus fuerit pecuniam pertinere ad alterius utilitatem,ꝙ eſt dictum,id eſt ipſius filij poſtq̃ decla.eſt unde ſaltem recurremus ad qualitatem perſonarum, & præſumeremus in dubio contra filium agentem,& non poſſidentem,ut no.de bo.quæ li.cum oportet, in prin.& ſic alterum ex duobus concludetur, uel ꝙ confeſſio præſumereẽ ex pecunia paterna. Et ſic dicatur,ꝙ fuit appoſitum iurm.rñdetur,ꝙ inter patrem & filium iurm non eſt obligatorum,quia patria ptãs ſacra eſt, & ei renũciari non põt,ff.de pac.ius agnationis.Nam cuius cã neceſſario ineſt,eius effectus conſequens eſt.Item non fuit iuratum ſi lio,ſed mercatori.qõ eſt dubia,licet,q̃tum ad cõſcientiam pertinet,hæc pars ſit uera.preſertim ſi ille mercator non habebat tm̃ in bonis,ſed erat quidam mẽdicus,uel in eremo uitam agens de radicibus herbarum,de uer.obl.cũ conſeruus,ꝑ Bart.& l.ſi.C.de ali.pupi. ff. de peti.hære.ſed ſi.l.§. quod autem.ff.de ne.geſt.Neſennius,ar.j.de teſt.officij.ff.arbi.tu.ſi defuncti.

ADDITIONES.

a Iuramẽtum.Vide per Corſe.ſupra in repetione rub.de iureiu.& per Mod.in l. nemo poteri ,ff.de leg.j.

b Vinc. God.Prodigus. Adde, an prodigus contrahere poſſit cum iuramẽto de creto iudicis,aut curatore.Bal.conſi.391.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Fides etiam iurata ſeruanda non eſt ei qui fidem frangit,& nu.2.*
Fœdera pacis & treugæ ſunt ſeruanda.

2 *In bello iniuſto occupata debent reſtitui veritate comperta,& a quo.*
Profacto omnium quorum quis miniſterio vtitur,tenetur.
Reſtitutio ablatorum ſimplex requiritur ab eccleſia ſine pœna quadrupli.§. ibi,reſtituat,& qnando facienda,nu.3.
Damna per iuramentum eorum quid damnum paſſi ſunt,uel eorum domini. anprobetur.§ ſed nunquid.
Syndicus eſt conſtituendus ſuper re vniuerſitatis, quo facilius expediatur negotium.§.in contrarium.
Terra cuiuſpiam quæ eſſe dicatur.
Obligatio iuramenti non habet medium.ſecus obligationes cæteræ.

3 *Treuga finita remanent in guerra ipſo facto,qui treugamfecerant.*
Offenſor primus dicitur pacem rumpere.
Bellum licitum quod,verſ.& primo quæro,& nu.4.& 7.

4 *Bellum debet prædici,& aduerſario notificari,*
Banitus non debet prouocari priuſquam occidatur.

5 *Exempti a legibus Romanorum an ſint de populo Romano.*

6 *Veneti an poſſint priuari eorum libertate,ſi eſſent rebelles imperij.*
Reuocabilitas præſcribi non poteſt contra ſupremam poteſtatem.

7 *Bellum quando dicatur licitum ita quod capti efficiantur ſerui capientium.*
Captæ res in bello quando efficiantur capientium,& nu.9.& 13.

8 *Ad bellum congregati,qui ibi perdiderunt equos,& arma.an poßint petere emendam ab eo,cuius gratia bellabant.*
Damna,quæ quis paſſus eſt alicuius cauſa,an ab eo petere poſſit,& nu.10.
Exactiones inſolitæ fieri nõ poſſunt a prælatis,& regibus abſque peccato.§.dicit Arch.

9 *An captis in bello poßit talia imponi.*
Capienda hoſtium bona quis poſſit ſtatuere.§.idem ait.
Territorium alterius inuadentes a magiſtratu illius teritorii poſſunt condemnari.§.Dicit Inno.
Compenſatio quando habeat locum etiã rerũ in bello captarum. §.item ait.
Vocatus non agit pro vocato,licet ei teneatur.§.dicit Inno.2.

10 *Caſus fortuitus non venit in directa, nec contraria actione mandati.*

11 *Bellum vbi eſt licitum pro defenſione,debet inquantum poteſt ſeruari moderamen inculpatæ tutelæ.*

12 *Iuuare obſeſſum motu proprio & ſine requiſitione licitum eſt conſanguineo.*
Rebellis Imperatoris an dicatur, qui eſt eius præſidis.

13 *Bella inter ciuitates regias non inducũt ſeruitutẽ eorũ qui capiuntur.*
Reſtituere bona mortuis an Papa poſſit.

Banniti

BIU Cujas

Banniti an fiant serui capientium, & hostes ciuitatis.
Restitui an debeant excommunicato res in bello iniustè ablatæ.
Excommunicatio claudit os agenti, sed non absorbet causam causæ.
Defendere se possint ne excommunicati, hæretici, & schismatici.

CAP. XXIX.

1 Sicut. † Fides [a] etiã iurata seruanda non est ei, qui frangit fi-
2 dem. diuiditur in duas, quia primo decisè ponit thema, & quæstio. Scda ibi, constiterit, ponuntur duo dicta. secundũ dictum ibi, iurm autem. Casus. Quidam nobiles super guerram, quam inuicẽ habebant, fecerunt pacem, & treugam, quã obseruare iurauerunt, tandẽ vnus noĩe H. rupit fędera pacis, vel sufferentiã treugę prædando alium noĩe I. iste I. rupto sibi fędere, vt proponitur, prosecutus est guerrã. fuit hoc expositũ Papæ, Papa mandat, quod occupata per dictum H. reddant dicto I. alioquin cognita veritate dictus H. excõicetur, & terra eius supponat ecclesiastico interdicto. Porro I. non dr fœdera rupisse, quia cũ H. non seruauerit fidem, non debet petere, vt fides seruetur eidem.
b No. ꝙ fœdera pacis, treugæ, [b] & sufferentia sunt seruanda. † Item
2 no. ꝙ occupata in bello iniusto debent restitui cõperta veritate. Item no. ꝙ dixi in summario. Ibi, Occupata, no. ꝙ non dicit a se, vel sociis ministris cõplicibus, vel assistentibus, quia author guerrę tenetur pro facto oĩum, quorum ministerio vtitur, ipsi autem ministrales non tenentur nisi de proprio facto. C. ad le. Iul. de vi. l. qm̃ multa facinora, & not. ff. vi bon. rapt. l. 2. §. si quis non hoĩs. Ibi, Restituat, no. ꝙ non dicit, reddat pœnã quadrupli, quia censura ecclesiastica non curat de pœnis ciuilibus, sed de mera restitutione, vt no. 12. q. 1. fraternitas. Item no. non dicit, ꝙ denunciẽt infamis ꝓp periurium, quia hoc non pertinet ad iudicis supplet ionem, arg. s̃. de ord. cog. cũ dilectus. Ibi, Veritate, hoc intellige, vt no. C. vnde vi. l. si qñ, & s̃. quod met. cau. c. fi. per Inn. Nam constito de violentia damna probantur per iurm eorum, qui passi sunt damnum. Sed nunquid damna probabuntur per iurm dñi eorum? & vr ꝙ non, quia anceps periuriũ subiret. In ꝰrium, quia est legitimus administrator eorum, vt j. de app. dilectus, per Inn. itẽ quod esset ualde difficile singulos de vno regno, vel prouincia iurare, & ideo cõmodius est, ꝙ super re vniuersali constituat syndicus vniuersorum, vt C. de iur. cal. l. fi. §. hoc etiam, & ff. de iureiu. l. iusiurandum & ad pecunias. §. defensor. ff. de fideicom. lib. l. ergo. §. adiici. Ibi, Terram eius. dr terra eius, quæ sibi obedit de iure & de facto, vel de facto tm̃, & non alia, quæ de iure suo est, & de facto non obedit. s̃. de postul. præla. c. j. & arg. ff. de pec. leg. l. cum dñs, §. fi. vnde non dr terra alicuius illa, de qua quis est expulsus, quantum ad hoc, vt interdici possit. Ibi, De consensu, conuentionali hinc inde. Ibi, Non ligat, no. ipso iure non teneri per iurm eum, cui non seruatur pactum, quia iurm aut ipso iure ligat, aut nõ ligat ipso iure, nec est reperire medium, sed aliç obligationes bene recipiunt except. ut ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. Ibi, Cogatis, no. coactionem nõ fieri sine causç cognitione.
c Ibi, Negligit, no. ꝙ negligere [c] dr, qui offendit. deinde no. ꝙ si
3 duo nobiles fecerunt treugam, † quod finita treuga remanent in guerra prima ipso facto. ff. de pac. l. si unus, §. j. & ibi per Cyn. sed durante treuga, vel sufferentia, si etiã unius diei, guerra dormit, adeo quod nihil est innouandum interim ꝓp alterutrã partem, ut hic. Item no. ꝙ primus offensor est ille, qui rũpit pacem. secundus autem non dr rumpere eam, sed ruptam inuenire, nec dr se uindicare ex interuallo, quia tota guerra est unũ structum continuũ, ar. ff. de pac. iurisgentium, §. quinimo, in fi. §. sed Arch. dicit, ꝙ rupta pace non potest ꝓpea guerra iterari, quia est ꝰ ius naturale, & dicit verũ habito respectu ad fœdus ꝙuentionis. Op. ꝙ capta in bello nõ debeant restitui, sed cedant lucro occupantium. 23. q. 5. dicat. Sol. ibi licitum erat bellum, hic illicitum ſm Ber. Quia modo hic venit tractatus, & primo quæro, quod bellũ sit licitum? pro cuius euidentia sciendũ est, qui sint hostes. Et aut tu quæris de hostibus Ecclesiæ Romanæ, aut de hostib. populi Romani, vel Imperij, aut de hostib. Regũ, vel aliorũ Principum, aut de hostib. prouinciarũ, vel ciuitatũ, & remitto te ad id, ꝙ no.
4 Bar. ff. de cap. l. hostes. † Et scias, ꝙ furtiuũ bellum nunq̃ est iustũ, sed debet prædici, & aduersarius diffidari, vt no. in c. pro humani, de homic. lib. 6. non est necesse, ꝙ si quis occidit bannitũ, primo diffidet eum, quia diffidatus est a statuto ciuitatis, & est sibi notorium, ar. in Auth. vt nulli iudicũ, §. si quis vero comprehensorum,
5 & C. de malefi. & mathem. l. fi. ff. de dolo. l. j. §. non fuit. † Aduertẽ, quia dubium est, an exempti a legibus Romanorum sint de populo Romano. & dicendum est, ꝙ sic, propter originem & memoriam potestatis antiquæ, vt ff. de excus. tut. l. non solum. §. Illiensibus, ff. de hære. inst. l. talem. §. fi. nam suæ libertatis authorẽ recognoscunt populum Romanum, & viuunt tanq̃ emancipati ab ipso, & ei debent reuerentiam, quam si non exhibent, possunt in seruitutem reuocari tanq̃ ingrati, vt C. de bon. lib. l. fin. quia re-
6 uerentia non potest remitti, vt ff. sol. mat. l. alia. §. j. † Et ideo Veneti, si essent rebelles Imperij, possent priuari de eorũ libertate, quia non sunt liberi nisi per patientiam Imperatoris vel priuilegium speciale, quod possent alij reuocare successores, ſm Bart.

7 † No. ista verba, ꝙ reuocabilitas non potest præscribi ꝰ supremã potestatem Imperatoris, quia est potestas absoluta in terris, sicut Dei in cœlis. Bellum dr iustum dupl'r. s. iustitia causæ, & iustitia imperii, siue potestatis supremç, & hoc solo casu liberi hoĩes capti in bello efficiuntur serui capientium, ſm Inn. nam si bellum ex sola causa est licitũ, puta ex causa defensionis alicuius Reip. non efficiunt serui, licet res captæ efficiantur capientiũ, quia publicũ bellum est, quia quælibet ciuitas dr pars Reipublicæ Romanæ. ff. de iust. & iu. l. j. §. huius studii. Si autem bellũ est priuatũ inter priuatos, vt inter Titium, & Seium, res captæ in bello non efficiuntur capientiũ, sed facta pace debent restitui tales quales extant refusis damnis, quæ pertulit bellator iustus non gratis. Si autẽ res sunt consumptæ, nulla sit eorũ restitutio, quia interim licitum fuit prædari, vt in c. j. de milite uasallo, qui contumax est.
8 † Sed nunquid cõgregati ad bellũ, [d] qui ibi perdiderunt equos, & arma, possunt petere emendam ab eo, cuius gratia bellabant? distingue, aut iniustè sibi fauebant, & nõ possunt aliquid petere, quia reipublicæ nullũ est commerciũ, neque consensus. ff. mãd. si vero non remunerandi. §. rei turpis. aut iustè, & tunc aut erant stipendiarii cõducti ab eo, & nil petere possunt, quia habuerunt recõpensationem stipendii, nisi aliud sit actum inter eos. Item si essent capti, quia præcedit ꝰctus verisimiliter & principaliter ordinatus ad casum, ſm Pet. & Cy. C. ad l. Iul. de vi. qm̃ multa facinora. in 2. q. imo plus, quia stipendiarius, donec est in carcere, nõ debet habere stipendiũ. l. j. C. de re mil. lib. 12. Aut est uasallus, & idẽ, quia tenetur iuuare dñm suum iuxta reditus, & consuetudinem feudi, in tit. hic finitur lex. c. dño guerrã. aut est amicus gratuitus, & idẽ quia assumpsit sponte onus casus fortuiti, & casus accedit in re sua propria, arg. C. loc. l. damnũ. idem in ambasiatoribus, qui uadunt in istis periculis, C. de furt. l. seruus, §. quod vero, per D. Bar. & hoc verũ si accessit sine mandato, sed si cũ mandato recuperat per actionem mandati, ſm Inn. Pet. & Cy. Commodatarius aũt ille, cui commodatus est equus ad bellum, non tenetur eo amisso in bello, quia non accidit casus in re sua, sed in re cõmodantis, qui debuit cogitare, quod hoc frequentius euenit, & de facili poterat euenire, ſm Inn. Pet. & Cyn. Dicit Inno. ꝙ vocati ad iniustum bellum nunq̃ hñt actionem aliquam ꝰ vocantem ad impendia, vel damna, secus si uocentur ad iustũ bellum, quia tunc hñt actionem, nisi ex debito teneantur tunc, per Inno. Idem ait, quod illi, qui ex debito faciunt, excusanṫ, nisi bellum esset malum manifestè. Idem ait, quod licet uasallus teneaṫ esse in consilio & auxilio, quod dñi non lædantur, tñ ire cum armis in seruitio eorum non tenetur, nisi alia sit consuetudo feudi, vel pactio, quia nullo iure est cautum, quod uasalli teneantur dñis ad munera personalia cum sumptu, vel sine sumptu. Innoc. Dicit Archi. ꝙ Prælati, Reges, & Barones non possunt facere sine pacto exactiones insolitas suis subditis. 10. q. 3. §. quia. Dicit Inno. ꝙ captus in bello non efficitur seruus eius, nisi bellum fiat ex
9 edicto Principis. † Sed nunquid capto possit imponi talia. dic, ꝙ non, si est captus iniustè a latronibus, vel piratis, vt legitur & no. ff. de neg. gest. nam & Seruius, in prin. Idem ait, ꝙ habens iurisdictionem potest statuere, ꝙ licitum sit bona hostiũ capere & sua facere, sed non potest statuere, quod capti sint serui, q̃q̃ debeant retineri quousque capiens assignet eos dño belli. de consignatione rerum vide quod not. Cyn. C. de donat. l. si quis pro redemptione. Dicit Inn. quod inuadentes territoriũ alterius, pñt ꝺdemnari per hoc per magistratũ illius territorii. per alium autẽ non, quia priuatus nõ condemnat priuatũ, nec capiendo bona sua facit, neque licet inuasorẽ detinere propria auctoritate, licet gerat iustum bellum defensionis. rationem reddit Bar. in l. hostes, quia priuatũ bellum nõ est publicum. Item ait, quod si ego spolio te vna re, & tu alia me in bello (verbi gratia, ago erga te rei vendicatione) quod tu poteris mihi opponere exceptionem cõpensatio nis in tm̃, quãtum æstimabitur spolium, quod ego tibi feci. quç compensatio respicit rei restitutionem. Sed quo ad pœnas fiscales nulla fit cõpensatio, imo omnes, qui delinquunt, hinc puniũtur, Inn. dic quod per species non fit compensatio, nisi consumptæ sint, vt ff. de pec. l. creditori. §. j. Dicit Inno. ꝙ licet vocator teneatur vocato, tñ non agit pro ipso, nec eius noĩe ad res recuperãdas, quia non habet mandatũ a dño rerũ, licet sua interſit, quia tenetur emendare. l. 2. ff. ad l. Rhod. de iac. sed singuli propria petant.

ADDITIONES.

a Fides. Vide per Alexand. in l. quid ergo. §. si quis duos. ff. de legat. 1. remiss. quas allegat.

b Vinc. God. Treugæ. Adde ꝙ non licet contrauenire ex contrauentione alterius partis, Ias. consi. 170. per totum, lib. 2.

c Vinc. God. Negligere. Adde ꝙ negligentia probatur, & quando non possit probari, Ruin. consi. 12. nu. 8. lib. 5.

d Vinc. God. Bellum. Adde ꝙ belli timor idem operatur quod bellum quo ad remissionem rei locatæ, Boer. quæst. 249. num. 7. & 8. fol. 47. in secunda par. Et superueniente bello, an fiat remissio eductionis pedagiorum, & aliarum rerum, ibid. num. 4. 5. 10. & 11. & numeratur bellum inter casus fortuitos, quæst. 249. nu. 3. in 1. parte.

BIU Cujas

10 tant. † Dicit Inn. ℭ mandatarius, qui rem amiſit non propter ca
ſum fortuitum tantum, vel propter naufragium, non recuperat
illud damnum, a mandatore, quia nec in directa, nec in contra-
ria actione mandati venit caſus fortuitus, vt d.l. ſi ſeruus, §. quod
11 vero. † Item ℭ vbi bellum eſt licitum pro defenſione, debet ſer
uari, inquantū fieri poteſt, moderamen inculpatæ tutelæ. ℨcord.
12 s. de reſt. ſpol. olim. Dicit Bar. ℭ † licitum eſt conſanguineis, &
amicis iuuare obſeſſum motu proprio ſine vlla requiſitione, qđ
verum eſt amicabiliter, ſed non hoſtiliter, vt no. ff. de reg. iu. l. cul
pa eſt. Item Bar. ait, ℭ ſi quis rebellat præſidi Imperatoris ℘ ma
lum regimen præſidis, recognoſcendo ſemper Imperatorē, iſte
non eſt rebellis imperij, ſed illius præſidis, ſed ſi non uult regi ab
Imperatore, tūc eſt rebellis maieſtatis imperialis. Bart. in d.l. ho-
ſtes. tñ ēt primo caſu punitur, quia nō debuit rebellare, ſed appel
lare, niſi immineret inſtans periculū uitæ. C. de appell. addictos.
13 ff. de iuſt. & iu. l. vt uim. † Item ait, ℭ bella inter ciuitates regias
& liberas nō inducunt ſeruitutē eorum qui capiūtur, & per con
ſequens non eſt neceſſaria fictio poſtliminij, vel legis, quia liberi
ſunt. ff. de teſta. qui a latronibus. & cōſuetudo generalis, cui ſtan-
dum eſt, non reputat eos ſeruos, ſm Bart. ibidem. Cęterum ſerui
nulla bona in ciuitate relinquerēt niſi per fictionem. ff. de vulg.
ſubſt. l. Corn. Sed nunquid Papa poteſt reſtituere bona iam mor
tuis? [a] dic ℭ ſic, quia ad hæredes transferatur decretū. l. cū quaſi,
a in prin ff. de fideic. lib. quia reſtitutio & poſtliminiū æquiparant.
ff. de iniuſto teſt. ſi quis filio. §. pen. & ibi per Iac. de Are. Deinde
ſcias, ℭ eſt aliud genus hoſtiū, quibus per ſtatuta locoꝝ indictū
eſt bellum, vt ℭ bannitus poſſit impunè offendi pro homicidio
in bonis, & perſona, & ēt occidi. ff. de cap. dimi. amiſſione. §. qui
deficiunt. & iſti ſi capiantur, non fiunt ſerui capientiū. ff. de capt.
mulier in opus ſalinarū. Sed debent præſentari prætori. C. de ma
le. & mathe. l. fin. tñ ſemper aduerte, quia ſi poſſunt offendi ſm
quid, non ſimp͞r, non ſunt hoſtes, quia ex parte remanent ciues
in quo nunq̄ recedas a uerbis ſtatutorū, quia odioſa ſunt, & non
trahūtur ad conſequentiā, vt not. Cy. in l. j. C. de hær. inſt. itaque, ſi
aliud in ciuitate retinēt vel de ſtatu, vel de bonis, hoſtes nō ſunt,
14 quia quo ad quid ſub protectione ſuę reipublicę ſunt. † Sed nūquid
excōicato debent reſtitui res derobatæ in bello iniuſto? re-
ſpondeo ℭ ſic, licet agere non poſſit interim. Porro excōicatio
claudit os agenti, ſed non claudit, nec abſorbet cauſam cauſæ,
quia ex excōicatione non ſurgit exceptio peremptoria negotij,
ſed exceptio declinatoria præſentis fori, de excep. pia, in 6. po-
teſt etiam excōicatus armis propriis ſe defendere, ac ſi excom-
municatus non eſſet, ſed hæretici, & ſchiſmatici nō poſſunt de-
fendere bona, arg. 8. diſt. quo iure. imo certè, quia etiam diabolo
non eſt deneganda defenſio, & illud cap. debet intelligi, qñ uis
infertur a ſuperiore, puta a magiſtratu, arg. C. de Iudæis, nullus.

ADDITIO.

a Mortuis. Vide loca allegata per D. Fran. Curt. in conſi. 59. inci. Dux Philippus. Maria. & Doct. nouiſſimos in l. Gallus, in §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth.

SVMMARIVM.

Clerici temporalia non tenentes à laicis fidelitatem eis iurare non debent, in principio.
Ius canonicum eſt ius diuinum, ibid. poſt caſum.
Ciuis moritur ciuitati, & contra, ſecus banniti.
1 *Homagium facere debēt clerici Principibus laicis, & à quibus feudum habent, nec hoc iuramētō efficitur clericus ſubiectus laico, ſed debitor eius.*
Libertas maxima, ſubeſſe Papæ.
2 *Forenſis de aliena ciuitate bannitus etiam ad mortem, non dicitur capite diminutus, nec perdit vſumfructum.*

CAP. XXX.

Nimis. Clerici temporalia non tenentes a laicis, fidelitatem eis iurare non debent. Caſus, Relatum fuit in concilio, ℭ princeps ſęcularis cogebat clericos ad præſtandum ſibi iuramentum fidelitatis. Concilium hoc fieri prohibet, cum nihil temporale tenent a laicis. nam iſta eſt quædam uſurpatio, quam laici faciunt de clericis contra eius dominum, i. eccleſiaſticum & canonicum. Clerici enim ſuo domino. i. Apoſtolico ſtant, aut cadunt, nec de eorum ſtatu poteſt laicus ſe immiſcere. Ibi, Domino. i. eccleſiaſtico & canonico. & per hoc patet, ℭ ius canonicum eſt ius diuinum. s. de iura. cal. c. j. verſ. nos itaque. Ibi, Secundum Apoſtolum, ad Rom. 14. & no. argum. ℭ ſicut ciuis moritur ciuitati, ita econuerſo ciuitas moritur ei, vt ff. de cap. l. cum duo. & ideo banniti non habent propriam ciuitatem, nec
1 econtrario illa ciuitas eſt ciuitas bannitorum. † No. hic a contra-
rio ſenſu, ℭ clerici poſſunt habere feuda a principib. laicis, & pro
a pterea facere eis homagium [a] de fidelitate. de hoc j. de re iudic.
c. fin. de ſta. re. c. j. §. vero. lib. 6 in ſecunda gl. in Spec. de feud. §. 2.
in prin. de re iud. paſtoralis, §. rurſus, in cle. per hoc iuramentum
nō efficitur clericus ſubiectus laico, ſed eius debitor. Ibi, Suo do-
mino, hæc eſt maxima libertas ſubeſſe Papæ, quia ibi iuſtitia ui-
2 uit, & veritas, vt not. in Auth. de non alie. §. j. † Item no. hic arg. ℭ
forenſis bannitus de aliena ciuitate, etiam ſi ad mortem ſit ban-
nitus, non dicitur capite diminutus, nec perdit vſumfructum, ſe-
cus, ſi de ciuitate propria, quia ſuæ reipublicæ ſtat, aut cadit, vt
ff. de capt. & poſtlim. l. & poſtliminium, §. filius, & l. non ut a pa-
tre, & eleganter not. Inſt. quib. mod. ius pat. pot. ſol. §. relegati.

ADDITIO.

a Vinc. God. Homagium. Adde unde dicatur homagium, & quare, & quotuplex ſit, Spec. de feud. §. quoniam, ver. & nota. & ver. ſecundo quæritur, uerſ. primo autem. & ibi Bal. in addit. in uer. homagium.

SVMMARIVM.

Iurat qui contra aliquem non eſſe, poteſt contra eum eſſe in cauſis propriis, & eccleſiæ ſuæ, in princ.
Principatum perdere par eſt iactura perſonæ, ibid. poſt caſum.
Pro eccleſiæ iuribus, & honore licet canonicis inſiſtere contra Principem ſecularem, ibid. & nu. 1. §. ibi, coercendo.
1 *Generalis ſermo contra ſcipſum interpretari non debet, & nu. 2.*
Conſpiratio clericis non licet in Principem ſecularem.
2 *Iuramentum extortum, an ſit ſeruandum.*
Iuramentum generale non omnes perſonas, neque res comprehendit.

CAP. XXXI.

Petitio. Qui iurat contra aliquem non eſſe, poteſt contra eum eſſe in cauſis proprijs, & eccleſiæ ſuę. Caſus. Antiochena eccleſia uacāte, Princeps Antiochenus timens cō-
ſpirationes fieri contra ipſum, fecit canonicos iurare, quod non eſſent de cętero contra eū, dubitabatur, vtrum poſſent eſſe con-
tra eum iuſtè & abſque cōſpiratione in cauſis propriis eccleſię? reſpondet, ℭ iſtud non eſt contrauenire, ſed præter, quia ex in-
terpretatione congrua non intelligitur hoc iuramentum, & mo
net eoſdem canonicos, quod ipſi a conſpiratione, & machina-
tione contra dictū principem abſtineāt, videlicet a læſione per-
ſonæ, vel amiſſione principatus. h.d. No. ℭ paria ſunt amittere perſonam, & perdere principatum. Ibi, Interpretatione. no. ℭ in verbis generalib. congruens interpretatio eſt faciēda. Ibi, Eccle-
ſiæ. No. ℭ pro iuribus & honore eccleſię canonici poſſunt inſi-
1 ſtere contra principem ſęcularem. Ibi, Videris, no. ℭ cōtra † ſeip-
ſum generalis ſermo interpretari non debet. C. de ſol. inquiſitio veritatis. ff. de verb. obl. venditores. niſi præcedat factum, vel obli gatio hoc inducens, vt ff. de euic. l. vendicantem, ff. de cond. inde. frater a fratre. vel alia æquitas. ff. de pac. §. cum in eo. ff. de ſol. l. j. Dicit Inno. ℭ generalis promiſſio includit promittentem in iu-
ribus proprijs, ℭ verum eſt, ſi aduerſario eſt ius realitatis acquiſi-
tum, vt obligatio ad rem, cuius executio haberet inducere reali-
tatem, vt ſi promitto tibi præſtare alimenta, teneor etiam ſi ego ex hoc abſque alimentis remaneo, niſi hæc promiſſio haberet præſupponere ordinatam charitatem. ff. de reg. iur. in condēna-
tione. Ibi, Coercendo No. ℭ clerici non debent conſpirare con-
tra principem ſęcularem. Et ſæpe videmus, ℭ ipſi conſpirantes contra ciuitatem, vel principem ciuitatis deponuntur, vel tranſ-
2 feruntur ad aliā eccleſiam, & no. bene iſtum rex. † Glo. Ber. quæ-
rit, vtrum iuramentū extortum ſit ſeruandum? dicit ℭ non, qua-
tenus eſt extortum, ſed quatenus non eſt extortū, ſeruari debet, & ſic pro parte eſt ſeruandum, pro parta non. Secunda glo. quæ-
rit, quæ interpretatio eſt iſta? tex. iſte dicit, ℭ eſt declaratiua, licet omnis interpretatio ſit de re dubia. C. de legi. l. fi. Tertia gl. dicit, ℭ in generali iuramento quædā perſonæ non continentur, nec etiam ciuitas propria, quod eſt no. demū arguit ad q. de eo, qui promiſit accommodare turrem contra omnem hominem, ℭ non intelligitur contra ſeipſum, nec contra ſtatum ciuitatis ſuę. iſta promiſſio conſiſtit in opera obſequiali, ſecus ſi conſiſteret in exhibitione officij, & ita intelligo dictum Inn. adde, quod no. in cap. vno, de natis ex libero ventre, & 22. q. 5. de forma, & facit C. de ſeruit. ſi manifeſtè. Si tu vis alio modo recitare gloſ. facile eſt tibi intelligenti accipere ſtylum communem.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de veritate poteſt iudex quandocunque ſuper vſuris exigere, ſi in principio, medio, vel fine illud à partibus non exegit.*
Sortis quantitas præſumitur interdum ex vſurarum quantitate.
Fama ſola probationi non ſufficit.
2 *Fructus an extenuent ſortem, & nu. 7.*
3 *Sortis quantitate certa prob ata, ſi conſtet, quod vſuræ ſunt ſolutæ, ſed non in quota quantitate, an iſta probatio probet eum vſurarium.*
Fœneratoris conſuetudo inſpicięda, & quę, & codices edēdi, & qua actione.
4 *Cauſa vſurarum non eſt merè ſpiritualis, licet ſit eccleſiaſtica.*
5 *Prælatus an debeat iurare de veritate, an de calumnia, in cuius animam iurabit, & per quæ verba.*
Tantum, aduerbii ſignificatio & natura.
6 *A teſte poteſt exigi iuramentum calumniæ interrogando eum, an credat, & an ſciat veritatem.*
Credo dubitando, ſi dicat teſtis, nihil operantur hæc verba: ſecus in litigatore. §. ſed quid.
Iuramentum deferri poteſt vtriqueparti ad inquiſitionem, veritatis, & quando. §. vlterius opp.
7 *Expenſæ, quas fecit colonus, an ſint deducendæ, & num. 2.*
Coloni ſumptus qui debeant eſſe.
Onera ciuilia quæ reditus minuunt, etiam extranei ſubeunt.

Expen-

BIU Cujas

Expensarum deductionem tria signant scilicet reditus, prouētus & fructus. Fructus pendentes non dicuntur fructus sed pars soli.

CAP. XXXII.

1 **Ex literis.** Si iudex, in princi. cāę, vel ī medio cauſę †iurm de veritate a partib. nō exegit, poterit in ꝓceſſu cauſæ exigere illud qñcunque. ſecunda ibi, nos igitur. Caſus. Quidam nomine G. impetrauit literas ſuper reſtitutione vſurarū, ꝓbauit de pignoribus, & non de ſorte, non ſufficit ꝓbatio, qa incerta, ēt ſi ꝓbauit de fama, querebaī, utrū poſſet deferri ſacrm utriq; parti ſup quātitate ſortis? Reſpon. ꝙ ſic, ne iuſtitia pereat, occultata veritate, ꝙcord. in ratione ſui. C. de temp app. l. ꝓ hāc, in fi. Ibi, Pro G. qui receperat mutuum. Ibi. ꝙtra. C. ſcilicet creditorē. Ibi, De ſortis quantitate, ſi non liquet de principali, non ꝑt liquere de acceſſorio, tñ ex quantitate vſurarū interdū ꝑſumitī quantitas ſortis. ff. de vſur. cum de in rem verſo. Ibi, ex fama. no. famā non ſufficere, etiā nemine diſcrepante. Ibi, quaſi notoriū.

a no. ꝙ fama [a] non poteſt eſſe adeo pinguis, quod per ſe ſola ſuffiat ad probandū. Ibi, Sortem, & amplius. no. ꝙ licet teſtes dicāt, ꝙ receperant ſortem, & amplius, non probant, niſi deponāt de certa quantitate ſortis, Ibi, ne igitur. no. ꝙ iuramentum deferī, ne veritas occultetur. tu dic, ꝙ verbum, neſcio, non ſapit veritā, ſed verbū, ſcio, ſic. † Quæro, an fructus extenuent [b] ſortē ipſo

b iure? Et reſponder gl. ꝙ ſic, quod intellige de ꝙſumptis, vel venditis, extantes aūt ſunt loco pignoris. ff. ſi cer. pe. ſi quis nec cauſam. §. res pignori. ff. de fur. ſi qs vxori. §. eum. C. de pig. act. l. 2. ꝓ

8 Cy. ff. ſol. mat. l. diuortio. §. ob donationes. per Bar. † Quæro, eꝯ ad tex. ſi eſt probata certa quantitas ſortis, & ꝙſtet, ꝙ vſuræ ſunt ſolutæ, ſed non in quanta quantitate, an iſta probatio aliquid ꝙcludat. certū eſt, ꝙ ꝙcludit eum vſurarium, ſed non determinato modo, ut no. Cy. in l. j. C. de prob. uel dic, ꝙ attenditī cōſuetudo fœneratoris, in qua vltimo fuit, cum fœnus recipiebat, ut l. Mella. §. j. ff. de ali. & cib. le. ar. ff. ꝙ cū eo. l. Titian°. ff. de pig. act. l. uniuerſorum. vel ſaltem attendetur generalis ꝙſuetudo. fęneratorū illius oppidi, uel ciuitatis, ut l. cum de lanionis, §. aſinā. ff. đ fun. inſtr. & ff. de vſu & hab. l. plenum. §. equitij. Ad idē etiam ꝓbandum debent edi codices fœneratoris, ut in c. j. de uſu. in cle. qui debēt edi uel ꝙdictione ex illo canone, uel officio iudicis, vī per actionē mandati, quia tacite debitor videtur mandaſſe fœneratori, ꝙ conficiat codicē rationum, ut no. Iac. But. in l. j. C. de eden. in lec. Opp. dicit hic, ꝙ eſt iurandum de ueritate, nam imo videtur ꝙ ſit iurandū de calumnia. dicit Ber. ꝙ hic erat cā quaſi ſpiritualis, ſcilicet vſurarum. Tu dic, ꝙ cauſa vſurarum ñ eſt me

4 re ſpiritualis, † licet ſit eccleſiaſtica, & quaſi, ſpiritualis, quia deſcēdit ex l. Euāgelica. & no. iſta gl. Ber. qa magna fuit cōtrouerſia, vtrum de ea poſſit in laicū cōpromitti, & dicebatur per multos ſapiētes ꝙ non, & forte bene. facit c. diſpendioſam, de iudi. in cle. Item nec mere eccleſiaſtica eſt, niſi quando eſt dubiū, an ꝙ tractus ſit vſurarius, uel confectus in fraudem vſuraſū. Nam ſi eſt liquidum, ꝙ contractus eſt fœneratitius, iudex ſęcularis ꝑt eum reſcindere, niſi ſit appoſitum iuramentū, quia iuramentū bene eſt quid ſpirituale, cum ſit ipſi Deo conſecratū, & ſemel translatum eſt forum ad eꝑm, vñ apud eꝑm, quaſi apud præueniētē, ſemper eſt iuriſdictio, arg. ff. de iud. l. ſi quis poſtea. de hoc

5 no. in l. Titia. ff. ſol. ma. † Modo quæro, utrum prælati debeant iurare de ueritate, an de calumnia? reſpōdet gl. ꝙ de ueritate, ſi ſciuerint veritatem, quia in facto eorū, & ꝙ ita ſeruat cōſuetudo. Sed q̄ro, in cuius aīam iurabit prælatus? rñde in ſpiritualib. cauſis iurabit in aīam ſuam, & fratrū, ut in c. præſentium, de teſtib. lib. 6. Sed per quæ uerba iurabit? rñ. per uerbū, ſcio, vel neſcio, licēt iuramentum calūniæ petetur per credo, uel nō credo, & ęq̄ ꝑiudicat dicere, credo, ſicut dicere confiteor. ita elegāter dicit hic Ber. ſed Bar. dicit cōtra in criminalibus in l. res. ff. de cri. exp. hær. per. Bar. item iſta gl. eſt no. ad teſtes, qui dicunt ſe tātū ſcire. Nā idem eſt dicere, ꝙ ſe per veritatem ſcire hoc, ꝙ deponūt, &

6 extra illud neſcire, quia natura dictionis, tantum. hos duos ſens° exprimit, ut C. de proba. l. rōnes. † Item dicit Ber. ꝙ interrogatus de credulitate, pōt interrogari de veritate, qa non ſunt iura eiuſdem generis, nec eiuſdem formæ, nec eiuſdem finis, & ꝑ hoc puto (& eſt bñ no.) ꝙ a teſte poſſit exigi duplex iurm. ſ. calumniæ interrogādo eum, an credat, & an ſciat veritatem, quia pōt ſub conceptu verborum exteriorum prolatorū aliquid eſſe vere, ꝙ ſub inferiori ſcit eſſe ſimulatum. C. plus valere qđ agīt, l. emptione. nec vitiatur iurm veritatis ꝑ iurm credulitatis, imo coadiuuat. Sed quid ſi teſtis dicere, ergo dubitando credo? credulitas ēt pōt eſſe de re incerta, ut dicit hic Inn. reſpon. in teſte iſta verba nihil operantur, ſed in litigatore ſic, quia per uerbū, credo, releuatur aduerſarius ab onere probandi, & per verbū, non credo, aggrauatur. ſ. de reſt. ſpo. cum ad ſedem. Vlterius opp. dicīt hic, quod ambę partes compelluntur iurare. cōtra, imo iurm deferī, ei ſoli, qui ſaltem ſemiplene probauit, ut j. eo. c. fi. Sol. iuramētū de quo hic loquitur, defertur ad inquiſitionem veritatis, nō ad deciſionem litis, ſicut iuramentum calumnię. Nam cum cauſa uſurarum ſapiat crimen, non defertur in ea ſacramentum ꝓba

tionis. Fallit C. unde vi. l. ſi quādo cum materia ſua. Caue ergo tibi, quia noſtrum c. non loquitur de iuramento in ſupplementū probationis, ſed ſimpliciter trutinationis veritatis, ubi no. eſt dignum, quod dicit, partes, quod nō debet altera pars interrogari, ſed vtraque, & ſic intelligitur ff. de interro act. vbicunque, vnde, ſi iudex facit interrogatoria ꝯ vnam partem, poterit illa dicere, faciatis. ſ. & contra alteram partem, alioquin non teneor reſpondere, ut no. C. de confeſſ. l. vnica, in fi. magnæ gl. & hoc ſi interrogatio ſit apta fieri vtrique parti. ꝙ arbitrio iudicis committitur,

7 ut ſ. de fi. inſtru. cum Ioannes eremita, † Quæro, creditor ꝓputat fructus, nunquid deducit expēſas, quas fecit colonus eius rei? reſpondeo nō, quia pars coloni eſt coloni integraliter. ff. de bo. autho. iud. poſſ. in vendicatione. & ſumptus pertinent ad colonū, vt j. de deci. tua. & etiam ſemen de ſuo ponere debet, qa ſemina re pars culturæ eſt. ut no. per Cy. in l. j. in fi. C. loca. ſi merces, §. ꝙ ductor. ff. pro ſoc. cum duob°. §. ſi in coeunda. l. quæſitū, in prin. ff de fun. inſtr. Item non ſolum veniunt expenſæ fructuū detrahendæ, ſed etiam onera ciuilia, quæ redditus minunt. l. neque. ff. de via publi. l. ædiles. ff. de vſufru. l. pēdentes. §. ſi qđ. Et hæc onera etiam foraſterij ſubeūt, quia rebus connexæ ſunt, cum ex ipſis rebus fiant, ut ff. de cenſi. l. forma. §. j. de iſta materia dixi plene in l. j. C. de fru. & lit. expen. & l. fructus. ff. ſol. matr. Tria ſunt nomina, q̄ ſignat deductione m impēſarum. ſ. fructus, redditus, & prouentus. ff. de vſufr. leg. l. fundi Trebatiani. & ff. de condi. inde. l. ſi vrbana. ff. de peti. hær. l. ſi a patre. §. fi. ubi patet, ꝙ non ſolum fructus rerū, ſed etiā fructus operarū intelligunt deductis expenſis. & idem dico in fructibus mixtis rerum & operarū, ut in fructibus fornacum ſm Bar. qui ita conſuluit, ſiue nomen fructuū proferatur a lege, vel a ſtatuto municipali, ſiue a ꝙtrahentibus,

c tamen Ia. de Are. dicit, ꝙ ſi do tibi fructus [c] talis fundi, uel vēdo, non potero deducere expenſa squas feci, qa feci eas in re mea. facit quod ſing. no. ff. de rei ven. l. emptore, Sed certe etiā nulla ciuilia onera ſubeo de re mea, & tamen deducunt. Et ideo dic, ꝙ fructus in genere deducūtur deductis expēſis, ſecus, ſi in ſpecie dicam, fructus pendentes in tali fundo. Nam donec pēdēt, nō ſunt adhuc fructus, ſed pars ſoli, & ſolum non dī ęre alieno deducto, ut ff. de iudi. l. commiſſum. §. tractatum. & iſta eſt mens Bar. in d. l. fructus. Itē fructus minuunt. ſ. materialiter poſiti pro commoditate, non pro vſufru. formali, uel cauſali, quia tunc ſunt pars dñij, qđ nō minuunt ꝑ expē. niſi in dote, quia eſt quoddam uniuerſale. ff. de impen. l. quod dicitur. & ibi no.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Fama. Adde ꝙ fama ſola non poteſt ſine alijs iudicis probare etiā ea, quæ ſunt probatu difficilia ſi agatur de magno præiudicio, ſecus ſi de paruo, Rui. conſi. 113. nu. 8. lib. 5.

b Extenuent. Vide Pau. de Ca. conſ. 381. inci. ad primum exemplum, Alex. cōſ. 1. in 3. uol. Barb. conſi. 2. uol. 1.
Vinc. God. Adde ad hoc ꝙ fructus percepti iudicio teſtatoris extenuant & cōputantur in Trebellianicam, Goza. conſi. 97. nu. 5.

c Vinc. God. Fructus. Adde ꝙ fructus pēdentes dicuntur pars fundi. Et an ueniāt appellatione mobilium. & quid in arboribus. Ruin. conſil. 134. numero. 13. libro 1.

SVMMARIVM.

Rex qualis eſſe debeat in prin. & nu. 4. & eius poteſtas, nu. 5.

1 *Iurauit, qui præeſt, non alienare ſi poſtea alienet, non valet alienatio, etiam ſi iurauit non contrauenire.*

2 *Alienatio omnium bonorū, vel meliorum, vel maioris partis præſumitur facta in fraudem.*
Excepta tria eſſe intelliguntur ab omni conceßione fraus, dolus, & iniuria.

3 *Reges in ſua coronatione dēnt iurare iura regni & honorē coronæ cōſeruare.*

4 *Iuramentum regis iuribus regni non debet officere.*
Papæ & catholicæ eccleſiæ auctoritas ab omni lege & cōſtitutione videtur excepta.
Contra eccleſiæ vniuerſalis ſtatum quicquid dicitur, ſomnia ſunt.

5 *Pactum in factum perniciem reipublicæ non eſt ſeruandum.*
Infeudatio a regibus an fieri poſſit.
Honor regis augetur per dignitatem ſubditorum.
Fiſcalia omnia ſunt in principis poteſtae.

6 *Coronatio in Imperatore non addit niſi coruſcationem & minoris augmētū.*
Feudum an retractetur propter enormitatem donationis.

CAP. XXXIII.

Intellecto. Rex debet eſſe tutor regni, nō depopulator, nec dilapidator. Itē Papa relaxat iuramentū malum, & tuetur bonum. Itē ex mero officio mādat, licet nō appareat, ad cuius petitionē, qa tacet ꝑſonā denunciantē, ꝓ meliori ſm Io. And. No. qđ ēt periurus rex adminiſtrat, donec eſt in ſe de regni, cum Papa mandat ſibi periuro, quod reuocet errorem ſuum. No. qđ periurum non eſt cauſa finalis, quare reuocentur alienata, quia ex natura officij etiam in iuramento non ualeret. nam rex debet ſalutē reipublicæ tueri. l. j. ff. de off. præf. vigi. Itē debet eſſe iuſtum animatum, ut in Auth. de cōſu. Item æquū ab iniquo diſcernere dēt. l. j. ff. de iuſt. & iu. Itē dēt eſſe glorioſus, & ideo coronāt in ſignum gloriæ. Item dēt capere conſilium pro republica, ſicut pr̄ ꝑ filijs ſuis. Item dēt habere omnes legis vir-

BIU Cujas

tutes. Itē debet eſſe melior. l. ſcripta. C. de his, qui ad eccleſiā cōfugiunt. l. j. † Si is, qui præeſt, iurauit nō alienare, nō ualet alienatio, quā poſtea fecit, ēt ſi iurauit non ꝑuenire. Et primo ponit factum corrigendum, quod ſecundo corrigi mandat. ſcđa ibi, nos igitur. Caſus. Rex Vngariæ primo iurm de non alienando fecit, poſtea fecit quaſdā alienationes in præiudiciū ſui regni ꝯ Regis honorem, & iurauit non reuocare. Papa mandat, ꝙ cum iurāuerit in coronatione ſua iura regni ſui & honorē coronæ illęſa ſeruare, ꝙ alienationes, ſicut nullas reuocet eas, quatenus de facto proceſſerint, non obſtante temerario iurō de non reuocādis eiſdem. h. d. No. ꝙ ſi vnum ꝯdictorium eſt bonū, reliquum eſt malum, ſecus in ꝯrijs, quæ non ſunt ꝯdictoria, vt nubere, & non nubere, & ſic cognoſcimus drīam ſm Bern. Ecce bonū & malum ſunt ꝯria, tn̄ reperitur medium, ſ. neque bonum neque malum, vt diuitiæ. Sed inter verū & falſum non eſt dare medium, quia ſunt ꝯdictoria. alienatio omnium bonorū, vel meliorum bonorum, † vel maioris partis pręſumit facta in fraudē. l. omnis. §. Lucius, ff. quę in ftau. cred. l. fi. & l. nomen. §. j. ff. de leg. 3. & l. ſi vnꝙ, C. de reuo. don. Ab omni ꝓceſſione, & libertate tria intelligūtur excepta. ſ. fraus, vt no. ff. q̄ in frau. cre. l. ſi pr̄. Dolus, vt no. ff. mand. l. creditor, §. Lucius. Et iniuria, vt in c. Quintauallis, ſ. eo. l. 2. §. merito. ff. ne quid in lo. pub. & l ex facto, in prin. ff. de vulg. ſub. Item iuriſdōnes ſupremę ſunt ſacrorū canonum, & ideo non ſunt in marſupio principis, nec poteſt hīe vrbem uęnalem. † In tex. ibi, In coronatione, no. ꝙ omnes Reges mundi in ſua coronatione debent iurare iura regni ſui conſeruare, & honorē coronæ. Item ꝙ iſta duo ſunt paria, iura regni, & honor coronę. tene menti.

† No. ꝙ iurm Regis ēt eo uiuo non officit in iuribus regni. in ꝯrium facit donatio Conſtātini. ſed ibi Conſtātinus nō iurauerat nō alienare, vel illud fuit miracu'ū pp defenſionem fidei catholicæ. Imperatores aūt moderni primo confirmant dona auctoritate Papę, poſtea pręſtant iurm, & hoc ſaluo iurant, vt hic ꝓnet. Alij dicunt, ꝙ Eccleſia uſurpat. ſed iſta opi. non eſt bene catholica, quia ſuprema auctoritas Papæ & catholicę Eccleſię ab omni lege & ꝓſtitutione vr̄ excepta, nec Papa intell'r recipere iurm ꝯ ſeipſum. ſ. eo. venientes. ff. de pec. leg. l. ſi peculium. §. ſicut. q. iſta nunꝙ fuit ita determinata, q̄ partiales Imperii non reuocauerūt eam in dubiū, quia imperium minui non poteſt. Nam eadem ratione per particulas poſſet totū diſſolui. Iſta rō eſt neruus ualde difficilis ad diſſoluendū, ſup quo fundat ſe Accur. in Auth. qūo oportet, in prin. & nemo vnꝙ dicit, ꝙ Accur. ex hoc fuerit hæreticus. ēt uidemus, ꝙ hodie eſt ualde diminutū Imperiū. Sed tm̄ ꝛia ſunt, quicquid dr̄ ꝯ ſtatum vſis Eccleſiæ, a quo dependet imperium, & totus vſis orbis. No. ꝙ Rex, [a] qui non ſeruat honorem coronæ, eſt unū pecus, dicit Inn. ꝙ hæc decr. intell'r, qn̄ fecit alienationes, pp quas grauiter lędit̄ dignitas regalis. non. n. pp hoc interdr̄ Regi donare, vel alienare. ſ. c. tua nos. Innoc. ff. de do. l. filius, ff. quod vi aut clam. l. prohibere, §. planè. ff. de leg. j. apud Iul. §. ſi. Ber. dicit hic, ꝙ de nouo infeudare non pōt ultra modū conſuetū aliorum Regum. Et ꝙ in coronatione præſtat hęc iurm de nō infeudando, aliās dt̄ dilapidare, Ber. & ēt in uita eius nō tenet, vt hæc lr̄a dicit elegāter. vnde gl. dicit in malis promiſſionib. nō ſeruabis [b] fidē, ideo pactū factum in perniciē Reip. nō eſt ſeruandum, † puta cū hoſte, vel latrone publico, vt ff. de dolo, l. j. §. non fuit. Non ob. ff. de neg. geſt. nā & Seruius, in princ. quia ibi de facto, nō de iure, prout loquit̄ in latrunculis. In c. nulla fit mētio de feudo, ſed de ſimplici alienatione. Non. n. vr̄ lege cautū, ꝙ liberi Reges pura Romanorū, vel Franciæ iu. ēt nō infeudare, & maximè qn̄ pacem inuicē faciunt, vel guerra a certo ꝛpe inuicē futurā euitant, pp ꝙ in pignus pacis fit infeudatio ēt maximi Comitatus, vel Ducatus, imo eſt expreſſum, ꝙ fieri pōt & ſeruari de iure debet, vt ſ. de iudi. c. nouit. Præterea honor Regis auget p dignitatē ſubditorū, & fit ſtatus Regis magis potens & magis honorabilis, & magis timendus, vt no. in Auth. ꝓſtō, q̄ de dig. §. gn̄aliter aūt. imo ex antecedenti pōt ꝓtingere, ꝙ eodē die imperium Regis ſurgit a mortuis, pſupponēdo id, ꝙ debet pſupponi. ſ. ꝓſeruatiua fidei hinc & inde. Profecto oīa fiſcalia ſunt in Principis ptāte, cū moderamine tn̄ inculpatæ tutelę, vt C. de quadr. pſcrip. l. bene a Zenone. Itē ſæpe aliquid culpari pōt, non tn̄ damnari, vt culpa in re propria, vel quaſi, vt ff. ſol. mat. l. ēt. §. j. Itē nec ſcrupuloſa inquiſitio eſt à Regib. exigenda, cū ipſi habeāt pleniſſimam ptātem, & nō ſint ſuppoſiti calculis rōnum, vt ff. de off. pfec. vrb. l. j. §. cū vrbem. Vnde Imperator rei ſuæ pōt dare legem q̄ vult, & non obligat̄ homini, ſed Deo & dignitati ſuæ, quę perpetua eſt.

† Coronatio in Imperatore nō addit niſi coruſcationē, & honoris augm̄, ſed ueram eſſentiā ex ſola electione cōcordi. hoc patet in Cōſtantino, qui coronauit Papā, non aūt fuit coronatus a Papa, tn̄ ei donauit [c] maxima & meliora, & Eccleſia in parte utit̄ illa donatione, ergo ualuit. Ex hoc ſequit̄, ꝙ adminiſtratio pōt præcedere coronationē, & ſequi, vt dixi ſ. de elec. in c. venerabilē, & de iureiur. c. j. in cle. Et no. ꝙ non reperit̄ lege cautū, ꝙ in feudo retractet̄ conceſſio pp enormitatem donationis, cū non dicatur eſſe damnoſitas, vb. eſt cœqualis utilitas & obligatio reciproca de pari. Nam dns & uaſallus pariter inuicem obligantur, ſi quidem uaſallus tenetur tueri dn̄m in vniuerſali ſua iuriſdictione, & poteſtate: & ecōtra, dominus tenetur ſolum in feudo, vt in c. j. de for. fideli. & in c. j. de no. forma fidel. Et quia feudum multis caſibus eſt ſubiectum. Item quod de pari ambulat nō claudicat. C. de inoffic. teſtam. l. ſi pater. item facit ĵ. de feud. c. ex parte.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Rex. Adde ꝙ Rex non poteſt donare in diminutionem regni, & etiam rem modicam, Ruin. conſi. 25. nu. 6. & 16. lib. 2.

b Seruabis. Vide per D. Præpoſitum in c. ius militare. 1. diſt. & Iaſ. in l. j. in princ. ff. de pac. vide etiam Arch. in c. valens, 22. q. 2.

c Vinc. God. Donauit. De donatione facta per Conſtantinum Eccleſiæ, & eius validitate, vide in lib. 8. tract. per Vgo. tit. de offic. quat. præb. fol. 91. nu. 1. cum ſeq. de donat. Conſtan. eccl.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſi iurauit aliquem eſſe ſuum maritum, & ſuccubuit per ſententiam, nec datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi, ſed ſuæ conſcientiæ relinquitur.*
Cōſcientia quid, & quibus modis cadat in hoīe, & alia de ea. §. ſed nunquid.

2 *Iuramētū probatoriū, an deferatur ex vno bono teſte in cauſa matrimoniali.*
Contra confeßionem ſuam licet iuratam poteſt quis venire quando eſt reprobatum per ſententiam, & nu. 30.

3 *Maleficium licet quis confeßus fuerit, ſi tamen fuerit abſolutus per diffinitiuam ſublata eſt confeſſio.*
Matrimonia clandeſtina in foro conſcientiæ ſunt efficacia.

CAP. XXXIIII.

1 **Mulieri.** † Si mulier iurauit aliquē eſſe ſuum maritum, & per ſnīam ſuccubuit, quia non probatum nō datur, nec denegatur ei licentia cum alio nuptias ꝯhere, ſed ſuæ ꝓſcientiæ relinquitur. h. d. Caſus in terminis patet ex ſummario. Ecce mulier uēdicabat quendā in ſuum virum, & iurauit ipſum eſſe ſuum virū, vir autē negabat. & quia mulier nō probauit, fuit abſolutus, petebat mulier licentiam nubendi alteri, quęrebatur quid iuris? rn̄. ꝙ nec eſt dāda licentia, nec deneganda, ſed mulier eſt ſuæ ꝓſcīæ relinquenda; ſi tn̄ ex aliis coniecturis eps daret licētiam nubendi, valeret, quia ex appendiciis ſnīæ abſolutoriæ eſt q̄ prævalet iurō. l. 2. ff. de iureiu. ar. ff. de acq. hær. l. ſi quis hrs. & liberi ideo nati eſūt legitimi ꝯcto nouo matrimonio, vel nāles eo ſoluto, & ſoluta. hoc tenēt Doct. porro liberi ſunt fructus matrimonij, & ideo ſufficit liberis bona fides genitorū; fructus dico q æſtimari non pñt. ff. de leg. j. l. filius. §. ſm vulgus. vnde Angelus ad Virginē, Benedictus fructus ventris tui. Sed nunquid de ꝓſcīa pōt eſſe qō? Et vr̄, ꝙ non, quia omnis conſcientia eſt intra nos, & non quærit alteri ſuffragiū. gl. dicit, ꝙ malam conſcientiā ſuperior reformat ex officio. ĵ. c. j. de baptiſmo, in cle. Et tribus modis cadit conſciētia in hoīe, de offi. ordi. c. 2. in nouella. Et dr̄ ꝓſcientia quaſi quædā conſonantia animæ ad Deū ex ꝓcordia ſpiritus, & voluntatis. No. caſum, in quo relinquitur quis ſuæ ꝓſcientiæ. Item no ꝙ ſnīa abſolutoria nō facit ius. i. non diſtrahit matrimonium. Item no. caſum, in quo tacet eccleſia, & facit ad qōnem, quæ formatur in vri poſſidetis, qn̄ vterq; pariter probauit. extra gl. noto, ꝙ vbi ſunt duæ pręſumptiones ꝯriæ pares, neutri ſtatur.

2 † Quærit gl. nūquid in cauſa matrimoniali ex vno bono teſte deferatur iurm probatorium. Ber. dicit ꝙ non. Hoſt. ꝯ, ſi iuuatur aliis adminiculis. Arch. dicit, ꝙ hoc eſt arbitrarium, vt ipſe not. 27. q. j. viduas, el 2. ꝙ verum eſt pro matrimonio, ſed non ꝯ matrimonium. facit quod no. in l. 3. §. quicūque. ff. de iureiu. Opp. iſtud capitulum prętupponit, ꝙ iſta mulier poteſt alteri nubere. ꝯ, quia non licet ei uenire ꝯ ſuam confeſſionem. rn̄. Inno. valde eleganter, qn̄ confeſſio eſt reprobata per ſententiam licitum eſt venire

3 ꝯ confeſſionem etiam iuratam. † Ex hoc patet & eſt not. dignū, ꝙ licet quis fuerit confeſſus maleficium, tamen ſi abſolutus fuerit per diffinitiuā, ſublata eſt confeſsio, & infamia eſt ſublata contracta ex ipſa, quod tene menti. Vlt. no. ꝙ matrimonia clandeſtina, quæ probari non poſſunt, tn̄ in foro cōſcientię efficacia ſunt, licet eccleſia militans non tueatur ea, pp defectum probationis.

SVMMARIVM.

Iuramentum præſtitum ſuper præteritis non extenditur ad futura, in princ. & num. 1. & 2.

1 *Verba illa, per idem iuramentum, non repetunt iuramentum.*
Statuta dictio poteſt eſſe nomen & participium, verſ. Item quia.

2 *Iuramentum, an & quando contineat pacta futura, & nu. 1.*

3 *Capitula eccleſiarum poſſunt facere ſtatuta, & valet pactum de talibus ſtatutis obſeruandis.*

4 *Statuta poſſunt pacto ſtatuentium roborari.*
Iuramenti relatio fit ad ſpeciem, & non ad genus, & ideo iurare quis ſpecialiter debet, licet aliàs generaliter iurauit.

CAP. XXXV.

Clericus. Iurm præſtitum ſuper præteritis non extenditur ad futura. ſecunda ibi, licet. Caſus. Quidā clericus iurauit ſeruaturū ſtatuta eccleſię, deinde factū eſt nouū ſtatutū, ꝙ ipſe clericus promiſit obſeruare per hęc verba, promitto per idem iurm ſeruare: quęritur, vtrū teneatur ad obſeruantiam nouī

noui ſtatuti ex vi iuri? rñ.q promiſſum tenetur obſeruare,tñ per dicta uerba promiſſio non eſt iurata, & ideo nō tenetur uinculo
1 iuri. † No.q iſta uerba, per idem iurm, non repetunt iurm, quia non poterat ad futurū trahi, vt ff.de verb.obl. l.cum ſtipulamur, & l.ſicut a colono. Et ſicut ego non poſſum facere,q A. ſit B. vt no.Inſt.de verb.obl.in princ.ita nō poſſum facere,q præteritū ſit p̄ſens,uel econtra.Opponet aliquis de l.talis ſcriptura.ff.de leg.j. ſed ibi uerbū, legam, expectabat confirmationem futuri tpis ex natura ultimæ uoluntatis. Et no.q iſtud c.ſemper allegat ad iura
a poteſtatū,& aliorum [a] officialium terrarum,q aut iurant ſeruare
b ſtatuta [b] præterita, & non tenent uinculo iuri ad obſeruan. poſtea facta,aut iurant ſeruare facta & faciēda, & tunc ſic,aut iurant ſeruare ſtatuta ſimpl̄r,& tunc extenditur ad futura, q non eſt in p̄iudicium poteſtatis ſtatutū,ſed pro bono publico,vt in Authē. iuſiur.q p̄ſtatur ab his,in prin.& ar.l.fi.C.quæ res pig.obl.poſ.itē quia hoc iurm eſt vſe, & ideo trahitur ad accreſcentes ſpecies. ff.de fun.inſt.l.Lucius.Item uerbo indeterminato omnia ſignifi cantur.ff.de ſer.vrb.p̄d.l ſi ſeruus.ſed ibi in acceſſorijs.Item C.de fur.l.nō modus, per Cy.itē nouum ſtatutū fuit factū fauore reipublicæ,ergo latè interpretan. ff.de lib.& poſth.l.placet. Et ideo litera hæc adiunxit uerbū,edita, & non dixit ſtatuta ſimpl̄r,vnde non ſine miniſterio. Itē ff.de reb.dub.l.ſi cognatis.ſed ibi nō expreſſit nomina cognatorū.vnde ipſi cognationi reliquit,quæ eſt integritas p̄iūctionis, quia ſub una ſpeciali qualitate omnes cōprehendunt,& quia una & eadē qualitas,& affectio eſt in ſubiectis perſonis uni nomini collectiuo, arg.ff.de uſucap. l.rerū mixtura. & ſi tu dicis, de futuris ſtatutis non fuit cogitatū, rñdeo debuit cogitari. Alij dicunt,q ſtatuta,quæ hñt certum tps determinatum,ſunt illa,quæ ſunt in uolumine ſtatutorū,non ea,quę ibi non ſunt. Item ne in poteſtate alterius ſit augere obl̄onem alienam,arg.C.loca.l.ſi cū Hermes.Item uerba non ſunt ordinata ad ſignificandū futura per ſe ſtantia. ff.de au.& arg.leg. l.ſi ita. Item quia dictio ſtatuta, poteſt eſſe nomen & participiū, quod idem tps participat cum uerbo. ff.de noxal.l.in delictis, §.ſi extraneus. Item ad hęc regula cōis. ff.de verb.obl.l.quicquid. Et hoc verū, niſi nouum ſtatutū ueniat ad declarationem tex. vel tacitè rationi antiqui ſtatuti. Nam tunc unū & idem intelligitur eſſe nouū & vetus,vt in Auth.de filijs ante dotalia inſtra na.§.fi.vbi de hoc, ideo poſtea facta non includuntur in tali iuro,quia tpe iuramēti non erant in uolumine ſtatutorum actu, nec cogitatu. ff.de teſt.
2 tut.l.ſi quis ita. ff.de tranſ.l.cum Aquiliana. † Et ideo ſimpliciter iurm,ſicut non continet pacta reuocata, ita non continet futura nōdum nata,niſi ueniant ad executionē præteritorū. C.de Lati. lib.tol.l.j.in prin.C.de remiſ.pig.l.ſoluta. C.de lib.leg.l.Aurelius, §.teſtamento. niſi in aliqua parte iuramenti eſſet facta mētio de futuris,ff.de leg.j.l.qui filiabus,in princ. nec de futuris ſtatutum
3 debuit diuinare. † Deinde no. hic, q capitula eccleſiarū poſſunt facere ſtatuta, & quod ualet pactum de talib.ſtatutis obſeruan-
4 dis,poſſunt ēt iuro firmari. Itē no.q † ſtatuta p̄nt pacto ſtatuentiū roborari.Pone,mercator in introitu matriculæ iurauit artem fideliter exercere, vt ff.de eden.l.quædā.§.nūmularios. & poſtea productus in teſtē in quadam cauſa dicit, per iurm, q feci ante, dicam ueritatem,an uideatur deponere iuratus?& vr̄ q ſic,quaſi in genere fiet relatio, ac ſi diceret, per ſimile iuramentum uerum dicam.In contrarium uidetur caſus hic, argum.ff.de hęred. inſtit.Iulianus. nam relatio propriè fit ad ſpeciem,non ad genus.

ADDITIONES.

a Aliorum. Vide plenè per Legiſtas,maximè per D.Bapt.Caccialupum in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu. vbi multa allegat ad hoc.

b Vinc.God.Statuta.Adde q ſtatuta licet non poſſint infringere iuramenta,poſſunt tamen diſponere,ne inſtrumentum uel ſcriptura,in qua continetur actus iuratus, fidem faciat, Ruin.conſi.55.nu.9.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti ſunt tres ſpecies, & quæ.*
2 *Iuramentum neceſſarium non habet locum actore omnino non probante, ſed eo ſemiplenè probante cæteris paribus debet deferri reo, & quādo alterutri & quando neutri, & nu.3. & 6. & 7.*
3 *Argumenta quæ dicantur.*
4 *Actor, qui non vult iurare, nec referre, manifeſtè videtur iniuſtè agere, & quando.*
5 *Regula, quòd debeat iurare, vel referre, quomodo intelligatur.*
Error quandoque reuocari non poteſt, & in quo caſu.
6 *Ignorantia probabilis facit, quod quis non teneatur iuramentum iudiciale ſubire, vel referre.*
7 *Poſitioni reſpondere vbicunque quis non tenetur, ibi non tenetur ſubire iuramentum, nec referre.*
8 *Iurans ex dilatione, vel relatione, ſ. legitima in cauſa obtinet, ſi vero non iuratur ex iuſta cauſa,ex hoc nec ſuccumbit, nec obtinet.*
Iuramenti relatio quando habeat locum, & quando recuſatio ſit legitima.
9 *Actionem non famoſam qui propoſuit, & vult emendare libellum, & proponere actionem famoſam, non poteſt hoc facere.*
Probaſſe nihil quando quis dicatur. § ſequitur, & nu.10.
10 *Actor eo ipſo, q non probauit, an dicatur in probatione defeciſſe, vt ſic reus debeat diffinitiuè abſolui, an dicatur de cauſa non liquere, vt ſic abſoluatur ab obſeruatione iudicii, ſalua iteratione libelli, refectis ſumptibus.*
11 *Terminus ad probandū ſiue aſſignetur vni parti ſiue vtrique, habet operari in eo, cui operatur, neceſſitatem, in aduerſario, non probandi habilitatem.*
12 *Terminus ſi expiret eſsè non ſit aſſignatus ad probandum, ſed eſt aſſignatus iuriſdictioni iudicis, an videatur aſsignatus etiam ad probandum, adeo q ſi actor in extremitate termini repertus eſt nihil produxiſſe, & probaſſe, reus ſit abſoluendus diffinitiuè.*
13 *Terminus ſi ſit aſſignatus diſceptationi iudicis delegati, vel arbitri, vel ipſi cauſæ de partium voluntate, & actor nihil produxit per uiam probationis, reus debet abſolui.*
14 *Iudex vel arbiter, an ex ſola authoritate ſtatuti municipalis arctetur ad diffiniendum cauſam intra certum terminum.*
Inſtructa cauſa dicitur etiam per abnegationem.
15 *Terminum inſtantiæ, ſed non meritis cauſæ ſi imponit ſtatutum, quid iuris.*
Silentii perpetui impoſitionis ſententia habet vim diffinitiuæ.
16 *Defeciſſe in probatione, & non probaſſe differunt.*
Terminus arctatiuus de voluntate partium ad litem decidendam habet vim peremptorii, ſed non iudici, & nu.12.
Sententiam iudex ferre poteſt ſub conditione, verſ. iudici enim.
Dilatio quædam quæ non dicitur propriè dilatio, ſed arctatio.
Dilationes breuiores debent eſſe, vbi breuis eſt meta iudicii, ver. vbi no.
Semiplena probatio nullo in textu reperitur. §. ibi præſumpt.
17 *Iuramentum in feudis interdum defertur domino, interdum vaſallo.*
Dominia directa prius fuerunt, quàm feudum.
18 *Præſumptionem ſufficientem quæ faciant.*
19 *Indicium vnum, an faciat ſemiplenam probationem in cauſis ordinariis.*
Semiplenam probationem quæ faciant in cauſis ordinariis, et nu.20.21.22. 23. & 24.
20 *Scriptura priuata, an faciat plenam probationem.*
21 *Codicibus mercatorum, an ſtandum ſit.*
22 *Paginæ literarum quæ tranſmiſſa eſt abſenti, an ſtetur.*
Scripturæ quam quis edit, ſtare tenetur.
23 *Literarum comparatio, quam fidem faciat.*
Scripturæ priuatæ tria nomina, an ab inuicem differant.
24 *Actor ſi probet per duos teſtes, & reus per vnum, an probatio rei debilitet probationem actoris.*
25 *Terminus ſi fuit ſtatutus ad probandū per omne genus probationum, an poſt iſtum terminum poterit deferri ſacramentum neceſſarium.*
26 *Actor cum haberet plures teſtes, ſi fuerit negligens, & non fecit examinari niſi vnum teſtem, an deferetur ei iuramentum.*
27 *Actori ſi eſt in culpa, an non debeat ſuccurri.*
Iuramentum neceſſarium qualiter perdat vires ſuas, ver. item qualiter, & eſt remedium extraordinarium. §. & quod ſit.
Arbitria fundantur ſuper æquitate, ad finem.
28 *Probatio omnis reponitur ſub ſpecie fidei, ita quod iudex eſt quoddam prædicamentum, quod prædicatur de probatione.*
Legis diſciplina traditur trifariam, ver. & ſi Canoniſta.
29 *Mercator parans ſe ad fugam, an ad petitionem cuiuſcunque aſſerentis ſibi deberi poterit capi, donec ſibi ſatisfecerit.*
Suſpectus de fuga quādo quis habeatur, & capi poſſit, & quibus obſeruatis.
Conſcientia purgatur per iuramentum, & mala interficit. ver. Item non.

CAP. XXXVI.

Iuramentum. Septem reſponſa continet.nam primo dicit,q iuramentum, ſ.neceſſariū à iudice parti delatum, ſ.in defectū probationis,non poteſt recuſari. Secūdo dicit,q hæc regula fallit ſi recuſetur ex iuſta cauſa. Tertio dicit, q iurm iudiciale, q in iudicio a parte parti defertur recuſari poteſt licitè ipſum referen.alteri parti.Quarto dicit,q hoc fallit in eo, qui conuenitur in actione famoſa, quia ipſe non poteſt iuſiur.referre. Quinto dicit, q actore nihil probante, ſed oīno in probatione deficiēte,nō debet iurm neceſſariū deferri,ſed reus debet abſolui,ēt ſi reus nihil probauerit. Sexto dicit,q actore ſemiplenè probante pp inopiam probationis defertur ſacrm reo ad oſtendendū ſuam innocentiam.Septimo & vltimo dicit, q hoc fallit ſi defertur iurm neceſſarium reo,videlicet qñ inſpectis perſonis & circunſtantijs iudex uidet. i. arbitratur iurm neceſſarium actori deferen.ſ.ad ſupplendā probationē. h.d. ſecūda ibi,niſi iuſta. tertia ibi,ipſius. quarta ibi, nec liceat. quinta ibi,ſanè.ſexta ibi,præſumptione.ſeptima & vltima ibi,niſi iudex inſpe
1 ctis.hoc dicit breuiter.† Tres ſunt ſpecies iuramenti.nam quoddam eſt neceſſarium, quod ex neceſsitate ſubitur, niſi ex iuſta cauſa recuſetur. quoddam iudiciale, quod referri poteſt & ipſi præſtādi neceſsitas recuſari. Fallit in actione famoſa. tertium eſt
2 voluntarium, de quo hic non loquitur. † Porro iurm [a] neceſſa-
a rium non habet locum,actore omnino non probante,ſed eo,ſemiplenè probante cęteris paribus debet deferri reo;ſed ſi perſonarum

ADDITIO.

a Vinc.God. Iuramentum. Adde,q iuramētum debet habere tres Comites,videlicet ueritatem,iuſtitiam,& iudicium, Ruin.conſi.170.nu.20.lib.1.& habet in ſe clauſulam omni meliori modo,Ruin.conſi.123.nu.9.lib.3.& ſupplet defectum inſinuationis donationis,Ruin.conſi.123.nu.5.lib.4.& tandem operatur quod alteri per alterum actio quæratur,Ruin.conſ.144.num.8.lib.4.

BIU Cujas

narum qualitas & circunſtantiæ ſemiplenę ꝓbationi adminiculant, deferẽt actori, vel dic ꝙ aut eſt minus, ſi ſemiplene ꝓbatũ, & deferẽt reo plusq̃ ſemiplene & defertur actori, aut nec plus, nec minus, puta ꝑ vnũ bonum teſtẽ, & eſt in arbitrio iu. tñ ad hoc, vt deferet actori requirunt tria q̃ iudex dẽt ꝯſiderare. ſ. perſonarũ qualitas, litis quantitas, & ꝓbationis qualitas. inſpicitur. n. cuius ꝑ ſonæ, vt ſit bonæ famæ, & ſciat factũ quantitas, vt non ſit veriſimile ꝓ rãta quãtitate actorẽ deierare. qualitas, ut nõ ſit famoſa, vel criminalis. itẽ vt nõ ſit cã, q̃ nõ poſſit ꝓbari niſi ꝑ vnã ſpeciẽ ꝓbationis. i. ꝑ iurm in defectũ ꝓbationis, vt elegãter no. ff. de inſt.
3 l. 3. §. eiuſdẽ, in gl. ſunt. n. ver. quandoque tñ. † Et quoniã in iſta materia fit mẽtio de argumẽtis, q̃ dicant argumẽta, dic vt no. In. §. de vſu. cũ in dicœceſi. Sed quid ſi eſt dubiũ ſup intellectu legis, vel ſtatuti? reſpon. ſuper hoc nõ debet deferri iuramẽtũ, quia nõ cõſiſtit in facto, vt no. ff. de au. & argen. lega. l. ornametorũ. Ad de tertium caſum, videlicet ꝙ interdũ nec actori, nec reo, ſi iudici uidetur, nemini deferẽ. Et tamẽ dico, ꝙ ſi iudex dicat ſibi non videri, cũ debeat videri, ꝙ a tali grauamine p̃t appellari, ſicut appellatur in omnib. arbitrariis, in quib. agitur de diffinitiuo præiudicio. In tex. ibi, a te. ſ. iudice, publicatis, vel nõ publicatis atteſtationibus, quæ iudici ſemꝑ ſuut publicatæ, ut no. Inn. §. de teſti. c. cũ clamor. In tex. ibi, Iuſta de cauſa, no. iudicis imperiũ iuſta de cauſa mitigari. In tex. ibi, quod in iudicio, quod iuramẽtũ uocatur iudiciale, & tenet mediũ inter neceſſariũ & volũtarium ꝓꝓ
4 referẽdi poteſtatẽ. † Adde, dicit lex, manifeſte. ff. eo. [a] quod actor,
a q̃ nõ vult iurare, nec referre, manifeſte videt iniuſte agere, hoc verũ, quando iudex approbat delationẽ iuramẽti, & mandauit iurari. alias nõ tenetur ad præceptũ aduerſarij ſubire iuramẽtũ, vel referre, vt C. e. l. generaliter. quia nõ debet eſſe in poteſtate ad uerſarij mei, quid habeã ſecũ facere, ut no. ff. de iuriſ. om. iud. l. ſi idẽ cũ eo. §. j. ſimile in c. 2. de cõfeſ. lib. 6. Nã, ut quis habeatur ꝓ
5 cõfeſſo, requiritur monitio iudicis. † Item regula, ꝙ debeat iurare, uel referre, intelligitur in eo, qui ſcit, vel ſcire poteſt plenam veritatem, ſecus in eo, qui de facili non poteſt ſcire. de quo purgabit ſe per proprium iuramentũ dicens, ego neſcio, ut j. ti. j. ca. paſtoralis. & caueat, ne petat tempus ad deliberãdũ, ꝙa ſi acceptat terminũ, cogitur præciſe reſpondere, ut ff. eo. l. iuſiurã & ad pecunias, in princ. nec põt reuocare reſpõſum, ut elegãter no. j. de diuor. c. ex literis. Nã interdũ error reuocari nõ põt, vt C. de li. cã. l. cũ pretiũ. ſed illud ideo, quia reuocando allegat ſe ꝑ mendaciũ impetraſſe, & ſic ſua cõfeſſione eneruat reſcriptũ. vnde ſi vult procedere in cauſa, & ſcriptũ eneruare, eſt contrarius ſibiip
6 ſi. quare de neceſſitate ſequitur, ꝙ perdit cõmodũ reſcripti. † Ex his apparet, ꝙ ꝓbabilis ignorantia facit, ꝙ qs nõ tenet iuramentũ iudiciale ſubire uel referre. ſunt & alię plures cauſę, ex quibus ad neutrũ tenetur, ut ſi iuramẽtũ defertur non rite, quod eſſe poteſt ex defectu deferentis, ut ff. eod. tutor. §. prodigus. Itẽ ex ꝑſona eius, cui defertur. ff. de inſti. iur. l. videamus. Itẽ quia defert nõ in loco cauſarũ, nec in iudicio iudice ſedente pro tribunali. nam debet in iudicio deferri, ut hic, & no. ff. e. l. j. itẽ nõ dicit rite deferri, ſi iudiciũ non tenet. ff. eo. ſi patronus. itẽ debet deferri formiter, ſecus, ſi informiter & ſimpliciter, ut eo. l. iuſiura. §. ſi de quali
b tate. itẽ nõ tenetur ſuſcipere, nec deferre, [b] ſi lis eſt finita, ut ff. e. l. q̃ iuraſſe. §. ſi pater, & l. eum q. §. in popularibus, & no. in l. ſi a te.
7 in prin. ff. de excep. rei jud. † Et no. ꝙ tria ſunt. ſ. ſubire, recuſare, & referre. Itẽ no. hãc ꝯcluſionẽ, ꝙ vbicunq; quis non tenet reſpondere poſitioni, ibi nõ tenetur ſubire iuramentũ, nec referre, Verbi gratia, ſi defertur iuramentũ ſuper impertinẽtibus vel ſopitis, ut ff. e. ſi duo patroni. §. Iul. ſcribit, ver. nec pati, ubi eſt tex. aureus,
8 ꝙ iudex ex officio non debet pati. † Deinde no. vltra expoſitionẽ gl Inn. quæ ſcripta eſt C. eo. l. generaliter. quod ille, q̃ iurat ex delatione, vel relatione. ſ. legitima in cauſa obtinet. Si vero nõ iurat ex iuſta cauſa, ex hoc nec ſuccumbit, nec obtinet. Qui vero recuſat ſine cã, aut actio eſt famoſa, & ſuccũbit ĩ cauſa, ut l. Marcellus, rerũ amo. & hæc, aut non eſt famoſa, & tunc aut iuramentũ eſt delatũ, & ſufficit referre, nec habet locũ relatio relationis. Et ſic ille, cui refertur, nõ iurat, habetur ꝓ confeſſo, niſi ex iuſta cã, ut quia non liquet veritas ſecũdũ Lamb. de Salmis. ꝙ hac vera ſunt in actore, & reo. Accedat ad prædictaquod dicit l. conſcientiã non ignorantiã volumus obligari. C. de decu. l. generaliter. li. x. ff. de decre. ab or. fa. l. fi. ff. de inter. ac. l. de ætate. §. q̃ iuſto. Et no. ꝙ materia relationis iuramenti non habet locum in iuramento, neceſſario, nec in ſimplici voluntario, vt patet ex dictione aduer
9 ſatiua, q̃uis, hic poſita. † In tex. ibi, Actione famoſa. No. aliud ſpeciale in actione famoſa, ꝙ qui propoſuit actionẽ nõ famoſam, & vult emẽdare libellũ. & ꝓponere actionem famoſam nõ poteſt hoc facere, quia nil agit, niſi ut officiat, ut ſiugu. no. ff. ſi cer. pe. l. certi condictio. in prin. Si eꝫ vult tranſire de actione famoſa ad non famoſam & ſic emendare libellũ, vel ſuſpendere, puto ꝙ poſſit, etiã li. conte. quia nil agit, niſi ut ꝓficiat, ar. ff. de aqua plu. ar. l. 2. §. itẽ Varus. ff. de ſo. l. cũ Stichus. Sequit verſi. ſane, ibi, actor in ꝓbatione defecerit. i. nihil ꝓbauerit, uel ꝓprie, nihil, vt ga minus, q̃ ſemiplene, puta unũ teſtẽ nõ bonũ, nec honeſtũ, ut ff. de eden. l. ſi quis ex argẽtariis. §. j. in ver. humilis & deploratus, uel alias ſuſpectus, bona gratia, puta nimia amicitia, vel prætela vel mala gratia, puta odio, uel maleuolẽtia, ſecũdũ omnes Doc. antiquiſſimos, & eorũ ſequaces, quia modicũ fermẽti totã maſ-
10 ſam corrumpit, † Modo quæritur, vtrũ eoipſo, ꝙ actor non ꝓbauit dicat in ꝓbatione defeciſſe, ut ſic reus debeat diffinitiue abſolui? an dicat de cã non liquere, ut ſic abſoluat ab obſeruatione iudicij, ſalua iteratione libelli, refectis ſumptib. Sol. aut actori eſt ꝑcluſa uia ꝓbationis uel ꝑ teſtiũ publicationẽ, qui dixerunt ſe nihil ſcire, uel quædam impertinentia ſcire, uel ꝑ lapſum termini dati ad ꝓbandum, & tunc dicit actorem in ꝓbatione defeciſſe, ut no. Dyn. in c. indultum. de re. iur. lib. 6. & ſic dẽt abſolui reus diffinitiue, ut C. de eden. l. qui accuſare, & hic. Aut actori non eſt ꝑcluſa via ad ꝓbandum, licet tempus inſtantiæ labat, & tunc, ꝙa in ſequenti libello poteſt ꝓbare, non dicit liquere de cã, ut poſſit diffinitiue abſolui, ut C. de iud. l. ꝓperandũ. §. & ſi quidẽ reus, & no. de teſti. l. 3. §. eiuſdẽ, in gl. ſunt. n. & hoc tenet Ray. in l. in bonæ fidei. C. eo. ti. Non ob. quod no. ff. de arbi. l. ſi de meis. §. fin. vnde gl. dicit, ꝙ ſi actor nõ ꝓbauit, liquidũ eſt iudici, quid debeat ꝓnunciare. Ratio, quia ſibi nõ liquet, qđ ꝓnunciat ꝑ reo, quia illa gl. ſupponit teſtes eſſe receptos in cauſa, ut ſtatim ſequit in ea dẽ gl. ſed vbi nihil eſt omnino diſcuſſum, nil poteſt diffiniri. ut no Inn. in c. ſolet, de ſentea. excõ. in 6. Nã impoſſibile eſt omiſſis medijs cauſæ peruenire ad extremũ, & ad diffinitiuã ſententiã ut C. de ſenten. & interlo. om. iud. l. ꝓlatam. Et hoc uerũ, niſi terminus ad ꝓbandũ ſit aſſignatus a iure, quia tunc elapſo termino ille cui incumbit onus ꝓbandi, dicitur omnino in ꝓbatione defe
11 ciſſe, ut in c. pia, de exce. li. 6. † Et no. ꝙ terminus ad probandum, ſiue, aſſignat uni parti, ſiue vtriq;, habet operari in eo, cui operat neceſſitatem, in aduerſario nõ ꝓbandi habilitatem, ut C. de tẽp.
12 in inte. reſti. l. petẽdæ, & no. Inn. j. de ap. ſup eo. el 2. Sed pone, † q̃ non eſt aſſignatus terminus expreſſe ad ꝓbandum. ſed eſt aſſignatus iuriſdictioni iudicis, nunquid videt aſſignatus etiam ad ꝓbãdum, adeo, quod ſi actor in extremitate termini repertus eſt nihil ꝓduxiſſe, vel ꝓbaſſe, ſit reus abſoluendus diffinitiue? ſed diſtingue ſecundũ Inno. aut eſt terminis aſſignatus de voluntate vtriuſque partis, & habet vim peremptorij, & ſic debet cauſa diffiniti, aut de voluntate vnius partis, vel neutrius, & tunc non habet uim peremptorij, unde actor non dicitur defeciſſe, ſed tacuiſſe. idem no. Bar. in d. l. ſi de meis. §. fi. & ff. de conſtitu. pe. l. ſed
13 & alias. † Ex hoc infert Bar. duas concluſiones. una cõcluſio, itẽ ſi ſtatutus eſt termin? diſceptationi iudicis delegati, uel arbitri, uel ipſi cauſæ de patrium uoluntate, & actor nihil produxit per uiam probationis, quod reus debet abſolui, quia liquet eũ abſoluẽdum, & hoc fortius dicemus in arbitratore, quia arbitrator ẽt ſine citatione poterit hoc caſu arbitrari. nam in arbitratore non requiritur citatio ꝓpter arbitramentum, ſed propter diſceptationem cauſæ, & in cauſa cõcluſum eſt. non idem dicemus in iudice, quia pars dẽt citari ad ſententiam. Et ideo differentia eſt, ꝙa terminus ad ꝓbandum, ex quo incœpit currere, currit ſine cauſæ cognitione, ſed ad ſententiam eſt neceſſaria cauſæ cognitio. ergo citatio, ut ſ. de offi. deleg. c. conſuluit. & hæc uera, quando
14 meta eſt p̃fixa de partiũ uolũtate. † Sed nũquid ſi ex ſola auctoritate ſtatuti municipalis iudex, uel arbiter arctat ad diffiniẽdum cauſam intra certum terminum? reſpon. idem. Nam iudex dẽt facere, quod ſtatutum iubet, & ideo habet uim ꝑemptorij. idẽ ſi princeps iubet cauſam inſtructam ſibi remitti. nam intelligit inſtructa per abnegationẽ, & quia præcluſa eſt uia ꝓbationi, quę debuit fieri coram remittente, ut l. fi. ff. quãdoap. ſit. C. de rel. a. l.
15 j. C. de dila. l. cum a nobis. † Sed quid ſi ſtatutum imponit terminũ inſtantiæ, ſed nõ meritis cauſæ? reſpõ. tũc nõ habet uim perẽptorij, & ideo nõ dẽt dicere iudex, abſoluo diffinitiue, quia actor in ꝓbando defecit. ſed dẽt dicere, abſoluo in perpetuum, uel impono ꝓpetuum ſilentiũ, quia iſta ſentẽtia habet uim diffinitiuæ,
16 ut dicit illa l. fi. ff. de accu. l. cum Titia. † Ex his concludit, quod aliud eſt non ꝓbaſſe, aliud in probatione defeciſſe. Itẽ concludi tur, quod terminus arctatiuus de uoluntate partium inſertus ad litẽ decidẽdam uim habet termini perẽptorij concludẽtis partibus. iudici. n. non concludit, ſi non uult ancipitem ſententiam ꝓferre, cũ poſſit eã ferre ſub cõditione futuræ probationis, ut no. C. de ſen. & inter. om. iu. l. iudex quæ conditio retrotrahit, ut no. infra de app. præferea. & ideo iuris fictione non eſt ordo peruerſus. quia neceſſitas facit ꝓbabile id quod alias non eſſet ꝓbabile, ut ff. de man. te. l. qui nõ potuerunt, & ff. de iniuſto te. l. ſi qs filio. circa mediũ. Sed mirũ eſt, ſi ultima dies intelligit eſſe terminus ſiue

ADDITIONES.

a Eo. Vide omnino ad iſtam materiam vltra ſcripta per legiſtas in d. l. manifeſte, quæ late & ſubtiliter ſcribit d. Bar. Soci. in conſi. 184. incip. difficilis & dubius eſt articulus, per totum.

b Vinc. God. Deferre. Adde ꝙ iuramentum in ſupplementum probationis ſolũ defertur ad inſtantiam partis & ante concluſionem in cauſa, Rui. conſil. 35. nume. 6. lib. 6. Idem de iuramẽto delato ad plenam probationem. ibid. nu. 5. & inde ibid. nu. 7. & 8.

BIU Cujas

siue dilatio.ergo interim pendet dilatio.ergo nō potest assigna-
ri alia dilatio,q̄ est falsum.sed rn̄deo,q̄ non est ꝓprie dilatio,sed
arctatio,quia non dat aīo differendi,& iō intra eā bene p̄t aliæ
dilationes assignari.C.de iud.properandum,in prin. & licet aliæ
dilationes sint assignatæ expresse,tn̄ nihilominus in fine tpis sur-
git tacita dilatiō ad ꝓbandum,imo ad ꝓbarū habendum,& facit
de offi.dele.c.de causis,vbi no.quod ubi est breuis meta iudicij,
ibi breuiores debent esse dilationes,non tn̄ ita arctæ,q̄ sint pene
impossibiles,vt no.Inn.in d.c.super eo,& no.ff. ex quib. cau. ma.
l.sed & si per prætorem.§.quoties.In tex.ibi,Obtinere.ſ.diffiniti
ue.Ibi,præsumptione,pondera literam. Litera.n. non dicit,semi-
plena ꝓbatione,qa in nullo tex.reperitur semiplena,sicut nō re-
perīt,semiplena usucapio, vel semiplenū testm̄, nec aliqd aliud
indiuisibile,vt C.de testa. l.si vnus, hanc aūt præsumptionē facit
bonus testis,si causa non est famosa,nec grauis,inspecta qualita
te personarum ſm Accur.& Ber.†Sane in feudis dicimus,q̄ in-
17 terdum defertur iurm dn̄o,interdum uasallo, & ualet pro quo
p̄ponderant adminicula rōne possessionis pacificæ. nam si dn̄s
negat uasallo,&vasallus probat de pacifica possessione plus quā
anni,defertur iurm uasallo,sed si uasallus hoc non probat, p̄su-
mitur pro dn̄o,ut in Auth.de consu.§.sacramentum. nam dire-
cta dominia prius fuerunt,q̄ feuda.ergo possessio dn̄i præsumit
antiquior,ut s̄.de prob.licet causam.nulla enim res præsumitur
18 serua,ut no.ff.de no.ope.nun.l.si prius.†Modo quæro, quę sunt
ista quæ faciunt sufficientem p̄sumptionē? vbi considerandum
est,q̄ motus iudicis qn̄q; est sicut tabula rasa,in qua nihil est de
pictum,quia nihil nouit,& tunc iudex non pōt moueri ad aliqd
creden.vel discredendum,interloquendum,vel decidēdum, qa
oē quod mouet,ab alio mouet,& a nihilo nihil mouetur.Inter-
dum mens iudicis cœpit informari per solam audientiā partiū
absq; examine ꝓbato,& idem,quia iudex non dēt esse credulus.
Interdum ꝓcessum est ad aliquas ꝓbationes, & hoc dupliciter,
aut in præparatorijs iudiciorum,aut in decisorijs?si quidem loq̄t
in præparatorijs iudiciorum,semiplena probatio,puta mandati,
requirit cautionem rati,vt C.de procu.l.j.vbi per Iac.dē Bu.si au-
tem reuocatio mandati ꝓbet semiplene,consulendus est dn̄s.C.
vbi de cri. agi oportet,aut.qua in prouincia.si aūt sumus in deci
sorijs,aut in summarijs modici præiudicij,& statur p̄sumptioni,
vt ff.ad l.Aql.in l.Aquil.si deletum.ff. de Car.edi.l. 3. §. causæ.ff.
ad exhib.l.thesaurus.si aūt sunt magni præiudicij,idem,quod in
causis ordinarijs,quia vbi est par p̄iudicium,ibi pariter est agen-
dum.†Quæro igitur,quæ faciant semiplenam ꝓbationē in cau-
19 sis ordinarijs,nunquid vnum indicium?& vr̄ q̄ non,quia indiciū
minus est,q̄ semiplena ꝓbatio,ut sing.no.C.de proba.l.cum pro
batio.sed illud dēt intelligi ſm qualitatem indicij.s̄.de præsum.
cafferte.Tu die,q̄ illud est verum in indicio leui:secus,si sit vnū
a bonum & magnum indicium [a] probatum p duos testes,arg. C.
fam.erc.l.fi.vt confessio facta inter absentes in actu fauorabili,vt
in c.vlt.j̄.de suc.ab inte.Et coniecturæ solemnes,vt ff.de te.l. ob
carmen.§.fi.vel fama apud multos peritos ex coniecturis com-
20 probata,non dico p se solam,vt s̄.de test.cog.c.super his.† Quid
b de priuata [b] scriptura?resp.si constat,per quem est scripta, & ad
fidem illius consueuit recurri,nō tn̄ tanquam ad publicam per-
sonam,sed tanq̄ nummularium,vel argentarium,ſm consuetu-
dinem quorundam locorum,facit plenā ꝓbationē, sed de iure
cōi facit semiplenam,vt ff de eden.l.quædam.§.nūmularios,dū-
tn̄ cōmodū non ptineat ad scribentem,uel eius hæredē,vt C.de
conue.fis.debito.l.inter chartulas,lib. 10.qa scriptura non facit fi
dēt ab origine, fides eius recōciliari non potest, vt ibi eleganter
no. Vel aliquantulum plenius distingue ſm Iac de Bel.& Rayn.
aut scriptura priuata est ꝓfessata,& facit plenā fidem, vt in l.Pu-
blia.§.fi.aut negata,& tunc aut hēt subscriptionem partium, &
testium,& facit plenam fidem,vt C.qui po.in pig.ha.l.scripturas,
aut habet tm̄ alterū p̄dictorum,& tunc aut ꝓbat p testes, & per
comparationem literarum,& tunc facit plenā fidē,aut p alterū,
& tunc semiplenam,ut C.de fi.instr.auth.& si p̄ctus, & in auth.
eo.§.si quis uult igit.verum si testes,& cōparatio cōtradicūt, est
in arbitrio iudicis credere cui vult,arg.in auth e. §. si uero tales.
aut nō est aliquo mō ꝓbata,& non facit aliquam probationem,
sed qualēqualē p̄sumptionē, quæ non faceret deferre iurm ne-
cessarium,q̄ defert ad supplē.ꝓbatio.vbi ergo cessat ꝓbatio, ces
21 sat illius sacri delatio,Ray.†Quid de codicibus mercatorū? dic
vt no.Bar:ff.de do.l.nuda.nam inter oēs priuatas scripturas co-
dex rationum obtinet principatum,quia fiunt ad perpetuā me-
moriam per viros notabiles & discretos,& quia ex dictis codici
bus surgunt multæ comparationes, & ex multis concurrentib.
22 oritur quasi publica fides.Item consuetudo approbat.†Quid de
pagina literarum transmissa absenti? dic q̄ aut transmittitur in
vim probationis,& statur ei,si ille,qui recipit,consensit,q̄ est ex
eo ipso,q̄ acceptauit literas,vt ff.depo.l.publ.§.fi.& ad Maced.l.
si filius.aut in vim dispositionis,& tunc aut dispositio pendet ex
consensu vtriusq; partis,& statur scripturæ,vt ff.de pig.l.cum ta-
bernam.§.idem q̄æsit.aut ex consensu scribentis tantū,& tunc
non creditur verbis enunciatiuis,vt ff.de libe.lega.l. Aurelius. §.
fi.nisi agat de ꝓbatione solius actus. ff.de neg.gest.l. Nesennius.
nec facio vim,vtrum litera transmissa sit propria manu,vel alte-
rius,qa ille,qui trāsmittit scripturam,edit eam,& scripturæ, quā
23 quis edit,stare tenetur,vt C.de fi.inst.auth.ad hæc.†Dubitatur d̄
comparatione literarum,quam fidem faciat.gl.dicit q̄ semiple-
nā,q̄ verum est in priuatis scripturis,sed in publicis dic,vt C. de
fi.inst.l.comparationes.Bar.facit dr̄iam inter nomina priuatarū
scripturarum,quæ sunt tria.ſ.literatoria directa absenti,apodissa
data parti,& codex rationum:sed ego de ista dr̄ia non curo, nec
curat gl.Accu.& in istis oībus multum valet consuetudo, & iu-
24 dicis arbitrium.†Quæro,si actor probat p duos testes, & reus p
vnum,vtrū ꝓbatio rei debiliter ꝓbationem actoris? rn̄deo nō,
si sint contradictoria ab origine,sicut verum & falsum: sed si ex
post facto,vt pactum de non petendo,sunt opin.Doct.ut C.eo.l.
in bonæ fidei.Ego indistincte teneo validiorem ꝓbationē vince
re,& minus validam nihil operari,ēt in elidendo.dic ut ibi plene
dixi.vel dic,cum q̄rīt,vtrum vnus testis faciat semiplenam ꝓba-
tionem,q̄ aut testis est aliqualiter suspectus,& nō facit semiple-
nam ꝓbationem,sed quandam probationem,vt no.ff. de ꝓba. l.
ēt matris.aut est oī exceptione maior,& tunc aut duo testes fa-
cerent plenam,tunc vnus facit semiplenam p locum a ꝓportio
ne numeri,ſm Odof.aut non facerent plenam, & tunc vnus nō
facit semiplenam,ut C.de testa.l.si vnus.& est rō, quia actus est
25 nullus ꝓp defectum solennitatis, quæ est indiuidua.† Sed quid
si fuit statutus terminus ad probādū per omne genus probatio-
num,nunquid post istum terminū poterit deferri sacr̄m necessa
rium?respon.non,quia genus ꝓbationis est iurare.Et ideo exclu
sus a ꝓbatione,est exclusus a iurō,vt C.de non nu.pec.l.in p̄ctib.
§.illo tn̄.unde potest deferri ad purgationem. Casus est hic ual-
26 de no.Sed pone†cum hr̄et actor plures testes,fuit negligēs, &
non fecit examinari,nisi unum testē,an deferetur ei iurm ? dicit
Bar.q̄ non.Ray.p̄.pro Bar.facit ff.de ar.l.de rebus,& ff.de eden.l.
27 argentarius.§.cum aūt.†Item actor est in culpa,ergo non debet
succurri,q̄ est notabile Hucusq; dictū est,quē effectum habeat
iurm necessariū,& cuius authoritate deferat,& cui,& in quibus
causis, & qn̄ pp inopiā probationū,vel ad infringendā semiple-
nā ꝓbationem,vel ad coadiuuandā, quæ oīa sumpserunt origi-
nem ex.l.admonendi.ff.eo.ti.& l.in bonæ fidei.C.eo.ti.& dictas
ll.repetij in lecturis meis quālibet de per se.Item qualiter iurm
necessarium perdat vires suas:nam aut est oīno res integra,quia
delatū est nudū iurm,& nondū est iuratū,sed parato ad iurandū
obijciunt superuenientes ꝓbationes,& tunc non dēt iurari,& si
iuret,non valet:aut res est integra ſm quid,sed non simpl̄r,vt qa
est iuratū,sed non ꝓnunciatū,& tunc p interlocutoriā iudicis d̄-
bet reuocari pp superuenientes probationes. Aut res nullo mo
c do est integra,quia fuit lata snīa diffinitiua ſm iurm; [c] & tūc aut
p̄ minorem,fiscū,uel eccle siā,& idē,ut C.de sen.aduer.fis.latis,li.
10.Et forte idem, si p̄ absentes cā reipub.Aut p̄ alios non priuile
giatos & si quidē est appellatum,tunc res adhuc dr̄ integra, &
rescinditur snīa remedio appellationis,ut no.ff.de app.l.creditor.
§.iussu.Aut non est appellatum,& tunc quia snīa transiuit in rē
iudicatam,nullum est remediū,nisi q̄ petatur in inte.rest. ex cl̄a
generali intra quadriennium,ut no.ff.ad Trebel.l.seruo inuito.§.
cū prætor,& l.diuus,de re iud.nisi istud iurm esset delatū,aduer-
sario legitime absente,quia snīa,quæ fundaretur super eo,funda
retur super falsa suppletione facta p̄ absentem, & ideo esset ipso
iure nulla,& maxime, quia dicta suppletio est remedium extra-
ordinarium,q̄ facilius obrūpit̄.Et q̄ sit remediū extraordinariū,
apparet ex nātura sui.Porro arbitria fundant̄ super æquitate, &
vbi falsitas,ibi non potest esse æquitas.prædicta probantur ff. de
iud.l.si prætor.§.Marcellus.Explicitus est articulus retractionis.
28 † Et no.q̄ oīs ꝓbatio reponitur sub spē fidei, ita q̄ iudex est qd̄-
dā p̄dicamentū,q̄ p̄dicatur de probatione,vt C.de eden.l.2.& ff.
de testib.l.testiū,in prin.q̄ l.est tota aurea,nec posset de ea minui
syllaba,& si l̄r.l.ob carmen.§.testes,& l.in testibus.ff.eo. titu.Et si
Canonista vult se ꝓformare Legistis ī forma lecturæ,capiat for
mam Iac.Bu.in l.bonæ fidei C.eo.ti.In opponendo & in q̄rendo
formā.d.Cy.ibidē in lectione,& si vult speculari,videat Bar. in l.
admonendi,& me post eum.quæcūq; tn̄ optima sunt in ista mā
29 tā de gradib.fidei testium,q̄ de effectibus graduū,superius expli
d caui.†Extra quærīt de mercatore, [d] qui parat se ad fugam, utrū
ad petitionem cuiuscunque asserētis sibi deberi poterit capi,do-

nec

ADDITIONES.

a Vinc.God.Indicium.Adde q̄ indicium saltem duobus testibus probari debet. Rui.cons.7.nu.5.lib.5.& uide eundem Rui.consi.137.nu.14.lib.5.

b Priuata.Vide Are.consi.64.inci.diligenter & mature.Alex.cons.80. uol.4. & aliquid per Feli.in c.cum olim,ad fi.& se.de re ind.

c Vinc.God.Iuramentum.Adde q̄ iurata conuentio reddit gratiam subreptitiā si de ea principi nulla est facta mentio.Rui.consi.12.nu.26.lib.3.

d Vinc.God.Mercatore.Adde an,& quando mercator possit conueniri in loco nundinarum,& pro quibus causis,& a quib.personis.Rui.& Angel.in l.hæres absens.§.j.ff.de iud.

BIU Cujas

nec ſibi ſatisdederit? reſpondeo, aut poſt citationem de eo factā parat ſe ad fugam, & eſt ſuſpectus. & tūc aut detinetur, ut ſatisdet, ut in Auth. de exhi. reis, §. ſi vero ēt quidam. aut nondū erat citatus, & tūc aut erat ſuſpicio publica, quia incœperat publice diffamari, & erat ſuſpicio in vulgo, & idē, quia mala fama ſuſpicionem inducit, ut l. non omnis. §. a Barbaris. ff. de re mili. & hoc ſi non poſſidet immobilia, uel poſſidet pauca, ut l. ſciendum. ff. q̄ ſatisd. cog. dic q̄ a ſuſpicionib. iudex debet informare animi ſui motū, & arbitrari ſuper iſtis, dūmodo p̄cedat fides de debito, quæ poteſt etiam fieri ſine libello, quia captura perſonæ eſt de p̄paratorijs litis. Nec puto, q̄ hæc via habeat locum in materia capituli, nouit. s̄ de iud. ubi miſericors Deus ſalutaria illis iudicia faciebat. nā ibi non proceditur principaliter, & p̄ciſe ſ̄m rigorē iudiciorum, ſed eo modo, quo procedit medicus, qui extrahit cataractam de oculo infirmi, velit, proinde deducens eum ad ſalutem uidendi, quæ eſt plurimum ſalutaris. Item nō nego, q̄n in foro conſcientiæ admittatur expurgatio per iuramētum. Nā mala ꝙſcientia eſſet, venenū, q̄ niſi uomat interficit, & impoſſibile eſt, q̄ cū ſanitate mētis ꝙcordet, q̄a eſt s̄ nām diuinę & humanæ rōnis, & ideo dolus non præſumit. tamen ad claritatē contiētiæ detegendam, ut C. de pœna iudi. qui male iud. authen. nouo iure

De exceptionibus. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem qui proponit, eam probare debet.*
Excipiens quodammodo petit, & quando.
2 *Exceptio quid.*
Exceptiones a quibus apponenda.

1 VI † exceptionem proponit, probare eam debet. ff. de prob. l. in exceptionibus quia qui excipit quodam modo[a] petit. ff. rem ra. ha. l. amplius, & hoc q̄n exceptio ſupponit aliquod ens in rerum natura. Secus in mera negatiua, quia illa non eſt proprie exceptio, ut C. de non num. pec. l. j. porro † exceptio ē petitionis, vel actionis excluſio, vel eliſio, vel ſuſpenſio, uel repulſio, & his finibus contenta eſt nec trā ſit ad naturam reconuentionis, vel plus petitionis, & ideo vbi reperiunt contra iudicia, puta tutelæ, & neg. ge. non poteſt ea ſeq excipiendo, ſed ut agat, ut l. 3. §. contrarium. ff. de contrario iudi. tu. & ff. commo. l. in commodato. §. duobus. & adde q̄d dicā infra eo. c. j. Itē ſcias, q̄d exceptiones omnes excluſiue non poſſunt opponi, niſi p̄ eum, cui ex excluſione ius acquiritur. patet in excluſione vaſalli, & emphyteutæ, quæ ad nutum domini fit & nō ad voluntatem tertij, ut no. in l. 2. ff. ſi ager vec. vel emphy. petatur, & ibi gl. ſing.

A D D I T I O.

a Modo. Vide per do. Fel. hic. & ultra alle. per ipſum uide omnino Moder. Bononienſes in l. 4. in §. Cato. ff. de uerb. obl.

SVMMARIVM.

Teſtis ſi de crimine contra eum excepto conuincitur, vel alias conuictus appareat repellitur a teſtimonio, ſed de crimine non punitur niſi in caſu, in prin. & numero 2.
Crimen teſtis quando dicatur tangere negocium principale, in principio poſt caſum.
1 *Crimen occultum & alias non diſcuſſum contra teſtem opponi poteſt.*
Exceptio contra teſtem ante ſententiam probari debet.
Sententia lata principaliter contra teſtem facit fidem ad eum repellendum.
Teſtis admittitur ad innocentiam ſuam expugnandum, quando cō. eum quid obiicitur.
2 *Exceptio falſi ſi probatur contra teſtem & ſtatur finibus ſolius exceptionis teſtis non punitur pœna legis, ſed incidenter, & extra ordinem.*
3 *Teſtis interrogatus, ſi confitetur crimen ſuum, non punitur tamen de illo crimine pœna ordinaria.*
Modus agendi, vel excipiendi ſemper inſpici debet.
Teſti poteſt opponi crimen etiam ſi de eo per ſententiam non ſit infamatus.
4 *Exceptio an opponatur contra teſtem etiam poſt ſententiam.*
5 *Appellari an poſſit ab exceptione, quæ opponitur contra teſtem.*
Confeſſioni ſtatur in criminibus abſque alia probatione ad repellēdum teſtes, & non ad puniendum.
6 *Innocentia, an poſſit probari.*

CAPVT PRIMVM.

DEnique. Si teſtis de crimine contra eum excepto conuincitur, uel alias conuictus appareat, repellitur a teſtimonio, ſed de crimine non punitur, ſi non tangit negocium principale. Et ſunt tria dicta. ſecunda ibi, q̄d ſi tertia ibi, cæterū. Caſus. Quæritur fuit a Papa, utrum s̄ teſtes poſſint opponi crimina, de q̄b. nōdū fuerunt accuſati, nec ꝙuicti, vel ꝙfeſſi? rñ. q̄ ſic, tñ opponens debet probare ante, q̄ ſententia proferatur. Secundo quæritˉ, quid ſi fuerunt accuſati, uel conuicti, uel confeſſi rñdeo, non creditˉ eis, tertio q̄ritˉ, nunquid exceptione criminū p̄bata teſtes debeant puniri p̄ pœna ordinaria illius criminis? rñd. q̄ nō p̄ceſſit in eis accuſandi iudiciarius ordo, p̄ſertim ſi crimen p̄batum cōtra teſtem non contingit cām. de qua agitˉ. h. d. v. g. ſi teſtis eſt imputatus de adulterio, & s̄ teſtes p̄bēt homicidiū, iſta ſunt ſeparata, q̄a nihil habent cōe. C. de accuſ. l. ſi quis homicidij. Exemplum āt, q̄n tangit crimen, eſt, ſi cōtra teſtem probatur, q̄ eſt ſocius criminis, ut C. de li. cā. l. ſi filiū. & vide, q̄ ibi no. fallit in crimine adulterij, & lenocinij, ut ff. de adult. l. 2. §. ſi publico,

1 † No. s̄ teſtem poſſe opponi crimē occultum, & aliàs nō diſcuſſum. No. ſecundo quod exceptio s̄ teſtem debet p̄bari ante ſententiam. Et tertio no. q̄ ſententia lata principaliter contra teſtem facit fidē incidenter ad eum repellendū a teſtimonio. No. q̄ q̄n s̄ teſtem obijcitˉ crimē, teſtis admittitˉ ad ſuam innocentiā

2 expurgan. † Item no. q̄ ſi s̄ teſtē p̄bat exceptio falſi, & ſtatur in finibus ſolius exceptionis, teſtis nō punitˉ pœna legis, ſed incidēter, & extra ordinē, dicit gl. no. in l. nullū. C. de teſt. quæ loquitˉ, q̄n teſtis ꝙuincitˉ de falſo p̄ſumptiue, quia variat, vel vacillet. nā cū ipſo teſte examinatˉ crimē eius, ſed ſi extrinſecus, & nō cū ipſo teſte, ēt pœna extraordinaria non immineret ei, quia iſta emergens examinatˉ cū litigatore, non cum teſte, vt eleganter dicit Inn. s̄. de teſt. c. cum clamor, & no. §. ſi publico, & ff. de infa. Lucius, &

3 s̄. de ordi. cog. c. cū dilectus. §. quemadmodum. † In tex. Ibi, Siue ꝙfeſſi no. quod ſi teſtis interrogatus confiteˉ crimē ſuum, tñ de illo crimine non ponitˉ pœna ordinaria, quia nō agebatur ad hoc dicit gl. decreti, q̄ ſemper modus agendi, vel excipiendi debet inſpici. 2. q. 6 hoc. quippe, & eſt gl. ſin. Opp. q̄ s̄ teſtem non poſſit excipi de crimine, niſi ſit infamatus p̄ ſententiam, quia ſolus reatus non infamat, ut ff. de infa. l. 2. & ff. de pœ. l. quod ad ſtatū. & ſi non infamat, ergo non inhabilitat. So. dicit gl. quod de iure ciuili p̄cedit opin. fallit in periurio, ita no⁹ gl. in d. l. Lucius. Sed de iure canoni. inhabilitat. Tu. dic, q̄ de iure ciuili non eneruat, ſed debilitat, ut no. ff. de ſena. l. Caſſius. ſed de iure canonico eneruat, niſi teſtis ſit emendatus de crimine, quod tñ poſt ꝙdemnationē nō p̄deſt, quia in infamia perſeuerat, ut l. non poteſt. ff. de fur. & q̄a reatus ſententia notatus omnem honorē excludit, ut C. ubi ſena. vel clari. l. j. Opp. q̄ minus tempus detur ad excipiendū s̄ teſtes, q̄ tēpus ſentētiæ, ut s̄. de proba. c. licet cauſam. So. a iure non datˉ minus tēpus, ſed a iudice ſic. † Oppo. q̄ exceptio. poſſit opponi s̄ teſtem ēt poſt ſententiā, vt C. de fal. l. q̄rela. ſol. ibi

4 lex loquitˉ de exceptione falſi. circa quam dic, q̄ p̄ remediū reſtitutionis in inte. poteſt opponi poſt ſententiā quæ tranſiuit in rē iudi. ſed ipſo iure non. ff. de iud. l. diuus. ff. de excep. l. qui agnitis ſed ſi nō trāſiuit in rē iud. quia eſt nulla ipſo iure, pōt opponi, q̄a re uera ſumus ante ſententiam, ut ff. de iud. l. ſi prætor. §. Marcellus, & ff. de fal. ſi quis obrepſerit. ſemel tñ oppoſita & reiecta iterato non poteſt opponi, ut ff. de fi. inſt. l. fi. niſi eſſet appellatū a re

5 pulſione, vel a tota cauſa, ut C. de ap. l. per hanc. † Opp. exceptio,[a]

a quæ opponitur s̄ teſtem, eſt declinatoria, ſed exceptio declinatoria nō reſurgit in iudicio appellationū, ut C. de procur. l. ita de mum. Sol. dicit Ber. quod imo eſt peremptoria indirecte, q̄a perimit probationē cauſę principalis, & ideo appellatur ab ea tanq̄ a ſententia lata ſuper exceptione peremptoria, quia perempta p̄ ſona teſtis, perimitur eius dictum Ber. Opp. dr̄ hic, q̄ ſtatur cōfeſſioni abſque alia p̄batione. contra, C. ad l. Iul. maie. l. quiſquis. So.

6 hic ad repellē. ibi ad capitaliter punien. † Oppo. q̄ innocētia nō poſſit p̄bari, quia eſt mera negatiua, & iam ſunt didicita s̄ria teſtificata. So. concedo, q̄ s̄ teſtificata nō poteſt directo p̄bari, ſed s̄ confeſſionem ſic. ſ̄m Ber. tu dic, q̄ ipſi teſtes, qui p̄bant ſuam innocentiam, ſunt nouæ perſonæ, quia probationes non fuerunt factę s̄ eos, ſed s̄ litigatores. Opp. iſta litera innuit, q̄ teſtes ſunt interrogandi de proprio crimine, quod eſt abſurdum, So. imo ñ eſt abſurdum, ſi iudici videtur: de hoc dictum eſt ſupra de teſt. c. cum cauſam. Reliqua ſatis intelliges per teipſum.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Exceptio. Adde q̄ exceptio quotieſcunque non compræhenditur ſub generalitate regulæ, facit omnes caſus, qui alias ſub regula non fuiſſent compræhenſi, ut compræhendantur. Rui. conſ. 60. nu. 8. li. 4.

SVMMARIVM.

1 *Reo excipienti contra actorem de excommunicatione maiori non obſtat exceptio participationis, ex qua excommunicatio minor irrogatur.*
Ignorans nullum incurrit periculum.
Ex conuerſatione quis non obligatur pœna reatus.
Obiicere quando quis poſſit, quod ipſe non ſeruet, & id quod approbauit, & num. ſequentibus.
Replicatio denegatur, cui denegatur impugnatio.
Defenſio ſemper reſeruatur.
2 *Reus ſi eſſet excommunicatus excommunicatione maiori, ſicut accuſator, an repellatur ab excipiendo.*
Excommuncicatio actoris maior, quam rei, & non compenſatur cum excommunicatione.

Bannitus

BIU Cujas

3 *Bannitus, an possit opponere contra accusatorem exceptionẽ maioris banni.*
Conditio melior excipientis quando sit, & quando agentis, & nu. 6.
4 *Dolum cum dolo compensari, multipliciter probatur.*
Vulnera cum vulneribus quando compensentur.
5 *Mulier, quæ nubit intra annum luctus non potest alteri simpliciter nubẽti opponere de infamia, vel de inhabilitate succedendi.*
Omissionis est minor culpa, quam commissionis.
6 *Quod bannitus non audiatur agendo nec excipiendo statuto si cauetur, modo bannitus agit contra bannitum, reus excipit de banno an possit.*
Exceptio si tollatur a statuto, quæ sublata intelligatur.
In statuto semper intelligitur illa clausula, saluo alio statuto compatibili.

CAP. II.

1 **A nobis.** †Reo excipienti ꝯ actorẽ de excõicatione maiori non obstat exceptio participationis, ex qua minor excõicatio irrogat. h. d. scđa ibi, nos igit. Casus. Aliqs est excõicatus maiori excõicatione, ga ꝓuersatione secum in locutione, vel conuictu recipit iniuriã, accusat eũ, excipit, quod accusatus est excõicatus: sed accusator replicat, ꝙ accusatus sit̃ est excõicatus, qa scienter participauit eidem, quærit quid iuris? rñdet excipi posse de maiori excõicatione ab eo, qui est irretitus minori, qa maior excõicatio repellit a cõione fidelium, minor a sola perceptione sacramentorum. In tex. ibi, In locutione, ꝓ hoc ꝓbatur amicitia, ut sing. no. Insti. de iniu. §. fi. In tex. ibi, Scienter, ignorans. n. nullum incurrit periculum, ut no. in l. j. & 2. ff de recepta. In tex. ibi, Participatione, no. ex conuersatione quem non obligari pœna reatus, vnde si qs couersatur cum fure, vel homicida, dum tñ non participet in crimine, non est criminosus. Op. & vr̃, ꝙ participans non posset excipere de excõicatione, quia approbauit mores aduersarij, vt ff. de adult. l. si vxor. C. de inoffic. testa. l. parentibus. Sol. ibi de morib. agitur, non proprie de crimine, quia illi mores non cadunt in ius accusandi, qm̃ alium non lædunt, ut no. in l. 1. §. exigit, de secun. tab. Item opponitur, ꝙ nõ debet alij obijcere, quod ipse nolit seruare, de præb. c. cum illorum, de leg. 2. l. pater. §. liberatus. so. prædicta argumentatio procedit, qñ sunt in pari cã, sed hic excõicatio non est par. Item fa
a uorabilior est defensio [a] q̃ replicatio. Nam defensio semper reseruatur, sed replicatio non, quia replicatio est fomentum impugnationis, & cui denegatur impugnatio, denegatur replicatio. cui autem denegatur impugnatio, non propterea denegatur defensio, & per ꝯns nec duplicatio, ar. §. de pœ. l, quæsitũ. §. fin. & C. de exce. licet, cum l. seq. †Modo hic quæro, pone, ꝙ reus esset
2 excõicatus excõicatione maiori, sicut accusator, nunquid repelleꝫ ab excipiendo? & vr̃ quod sic, quia replicatio exceptioni præiudicat, ut C. de adul. l. qm̃ Alexandrum. sed ibi erat exceptio nõ solum obstatiua, sed ẽt impugnatiua, ut exceptio lenocinij. Itẽ in persona excipientis non erat ꝓmissum excipere, quia erat seruili macula impedita. Item, vt dixi, non erat mera defensio, sed implicita cum impugnatione, vt ff. de ac. l. seruos. dicendum est ergo, ꝙ excõicatio actoris semper censeꝫ maior, quã excõicatio rei, neq; vna excõicatio compensat cũ altera. † Et est ar. quod cõ
3 pensetur bannum cum banno, & sic bannitus posset opponere ꝯ accusatorem exceptionem maioris banni. ar. ꝯ, quia qui nullus est, non potest opponere alteri de nullitate, vt j. eo. c, ecclesiasti-
b cæ. dicas, quod si exceptio banni [b] reddit crimen non punibile perinde est ac si reus esset innocens. ff. ad l. Iul. pec. l. lege. §. fin. & ideo melior est semper ꝑdõ excipientis. fallit in illis delictis, q̃ mutua compensatione tollunt̃ ff. sol. mat. l. cum mulier. C. de hç re. qm̃. sed ibi rõne sectæ erat qualitas, & in eodẽ errore per ꝯsensum utriusq; partis. Si aũt exceptio & replicatio non tangunt crimen, nec causam principalem, potior est is, cui debetur reuerentia ab aduersario, ut d. l. qm̃ Alexãdrum. C. de adul. si aũt neuter alteri debet reuerentiam, deterior est conditio agentis, ut hic, & l. 2. ff. ne qs eum, qui in ius vo. est ui exi. fallit, ubi excipiẽs intelligitur exigere, puta castitatem, quã ipse non seruat, ut ff. de adul. l. si vxor. §. iudex. qa tunc melior est conditio agentis, qui fundat se in fundamento nãli & honesto, puta ex ꝯctu doris. ff. sol. mat. l. uiro atq; vxore. Dicit Ber. quod ille, qui prosequitur suam iniu riam, fauorabilior est reo opponente excep. quę iure publico cõ petit, & non proprio interesse. de hoc per Inn. j. de adul. c. intelle
4 ximus. †Hæc regula, dolum cum dolo compensari, probatur. ff. de compen. si ambo. ff. de dam. inf. l. ex dãni. §. quoties. ff. sol. mat. l. viro, de inoffi. te. l. in arena. C. de li. causa. l. si filium. ff. ne quid in lo. publ. l. 2. §. idem aiunt. ff. de dolo. l. si duo. ff. de ꝯhen. empt. l. si dñm. in fi. Adde, ꝙ quædam gl. uoluit dicere, ꝙ si duo se pariter uulnerãt, neuter punitur. ff. si qua. pau. fe. dic. l. j. §. cum arietes. ff. ad l. Aquil. quẽadmodũ, §. si nauis altera. Sed in hoc dicit, ꝙ aut impetu defensionis vnus irruit in alterũ, alias nõ facturus, & tũc vterq; excusat ꝓꝓ metum, ar. ff. quod ui aut clã. l. si alius. §. bellissime. aut in pari odio, & neuter excusat. Eꝯ alia pars brocardi dicit, dolum cum dolo non compensari, arg. ff. de dam. infe. l. q bona. §. si quis. quia ibi dr̃, ꝙ non dẽt ab alio postulare, quod ipse illi non conceſſit. vnde qui non uult seruare statutum alteri, ipsũ ꝓ se implorare non põt, sed ibi est ratio, quia punitur qs in eo, in quo deliquit. inde sumitur arg. quod ille, qui non soluit collectam, non potest alteri oppo[illegible]re excep. non solutæ collectæ, & quod ille, q vadit de nocte ꝯ formam statuti, non põt accusare
5 alium euntem de nocte, nec ẽt testificari ꝯ eum. †Item est ar[illegible]. p illa, quæ nubit intra annum luctus, non possit alteri sic̃ nubenti opponere de infamia, vel de inhabilitate succedendi. Item si pariter delinquunt non perendo tutorem. Item quod si duo tenẽt appensum, non potest vnus alterum accusare. nam illa regula, ꝙ non possum ut ipse, possum ut quilibet de populo, nõ hẽt locũ, vbi quis repellitur doli exce. vt j. eo. c. cum ecclesiasticæ. Itẽ qđ dolus cum dolo compensetur, probatur. ff. de excep. doli. l. apud Celsum. §. Marcellus. sed dic, quod ibi dolus fuit in exceptione q̃renda, vnde prævalet iusta petitio, ut no. ff. de pac. l. iuris gentiũ. §. si fraudem. Item non fit compẽsatio, ut ff. sol. ma. l. si mora. sed ibi ideo, quia maior est culpa commissionis, q̃ omissionis, ut ff. de vsuf. l. si cuius. §. de prẽteritis. præterea ibi non loquit̃ in dolo.
6 †Et prædicta faciunt ad qõnem. statuto cauetur, quod bannit⁹ c
c non audiatur agendo, nec excipiendo. modo bannitus agit ꝯ bãnitum reus excipit de banno. Quæritur an possit̃ & vr̃ ꝙ melior sit conditio rei. ff. de ver. obl. l. si seruum. §. sequitur. ff. de actio. & obl. l. Arrianus. ff. de reg. iu. l. fauorabiliores. In ꝯrium vr̃, quod cã intrinseca, ex qua actor se fundat, nõ est uulnerata in actore, sed extrinsecus vulneratur persona agentis & rei ꝓꝓ bannum, arg. ff. de mino. l. Papinianus exuli. ergo iustior est petitio actoris, q̃ defensio rei, ar. ff. depositi. l. bona fides. Item bannum est notoriũ per scripturas archiuij. vnde reus non excipiet, sed deteget inhabilitatẽ, vel officium iudicis misericorditer implorabit, ut ff. de transa. l. vbi pactum, & ff. de iureiu. l. prætor. §. ꝓterea, ver. nec patiet̃. Sol. si agens agit ad commodum fisci, melior est ꝑditio agẽtis, ar. in l. 1. C. de preci. Impe. offeren. sed si ad commodum proprium, melior est conditio rei. Bar. in l. cum mulier. ff. sol. mat. dicit, ꝙ non valet statutum remouens defensionem, sed male dicit in defensione ciuili, tu dic, ꝙ statutum, quod denegat exceptionem, debet intelligi, nisi sit talis exceptio, vel defensio, quæ ex eodem, vel alio statuto municipali sit permissa, quia semper in statutis intelligitur illa clausula, saluo alio statuto cõpatibili, vt no. Bar. in l. j. §. j. ff. quod vi aut clam, & in c. dilecti. j. eo.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Defensio. Adde ꝙ defensio, cum sit de iure naturali, nõ potest per statutum tolli. Rui. cons. 147. nu. 7. lib. 5.
b Banni. Vide do. Alex. cons. 65. circa fi. & se. in 3. uol.
c Vinc. God. Bannitus. Adde ꝙ bannitus habens saluum conductum, hr̃ pro non bannito, durante saluo conducto, quo ad scientes. Goza. cons. 61. nu. 1. & 14.

SVMMARIVM.

1 *Impedimento simili qui laborat, non potest illud alii opponere.*
Obiicere quando quis possit alii, quod ipse patitur, & nu. 2. & 7. ad fi.
2 *Reus excommunicatus, an possit obiicere actori de excommunicatione.*
Conditio rei quando melior.
Nomine meo quod non possum obiicere, nec ecclesiæ, & quando, & nu. 6.
3 *Annullare non potest aliud illud, quod nullum est.*
Nullum quod est, habetur aliquando pro aliquo.
4 *Excipere nemo potest etiam de nullitate, nisi sua interſit.*
Motus proprius, & scientia certa principis habent vim dispensationis, & non nisi per literas ipsius probantur, nisi in casu.
5 *Beneficia plura quare quis non potest habere.*
6 *Nomine proprio qui non admittitur, an alieno nomine admittatur.*
7 *Recipi se si quis petit inter antianos pro arte mercatorum, an possit opponere quilibet de illo consortio.*
De collegio sine consortio, quilibet opponere põt, ne quis incõgruus vsurpet.

CAP. III.

Cum Ecclesiasticæ. Qui plura beneficia ꝯ ius possidet, ꝯ alium de pluralitate non excipit. h. d. Quidam Iacobus fuit inuestitus per C. Papam de quadam præbenda vacante in Nouariẽ. ecclesia, & de mandato ipsius in corporalem possessionem dictæ præbendæ inductus. Canonici Nouariẽs. non permittebant possidere. vnde Iaco. prædictus in præsentia Papæ petit possessionem. Canonici proposuerunt contra eum, ꝙ in alia ecclesia beneficium obtinebat. iste replicauit, ꝙ illi erant plurales, quæritur quid iur. Papæ mandat epo Laudensi, quatenus faciat dictum Iac pacifica possidictæ præbẽdæ gaudere, de qua fuit per Celestinum Papam hactenus inuestitus. Nec obstat exceptio prædicta, quã non possunt ei opponere, cum & ipsi varia beneficia diuersis in ecclesiis habe-
1 re noscantur. † No. ꝙ qui simili impedimento laborat, non potest illud alij opponere, Ber. in suffra. & facit ad q. de habentibus duo molendina in flu. pu. & utrumq; cõtra ius; nam neuter alterum trahit ad ius, licet inuicem se turbent, quia contra ius publi cum possident. De hoc per Cyn. C. de ser. & aqua. l. si manifeste,
2 & per Bar. ff. de flu. l. quo minus. † Opp. isti opponentes erãt rei, sed in pari causa melior est conditio rei, vt ff. de excep. do. l. apud Celsum. §. aduersus. hinc est, ꝙ reus excõicat⁹ põt obijcere actori de excõicatione, ut j. eo. c. dilecta, & c. dilecti. So. aut ꝑsona opponens repellit̃ ab opponẽdo, & loquit̃ hic, quia non prius iuꝛs ratio,

BIU Cujas

ratio,quàm perſonarum quærenda eſt.C.de iu.codic.l. quidam. referunt.C.de adulterijs.l.qm̃ Alexandrum.aut nō repellitur ab opponendo:& tunc loquitur ꝫrium.Sed tunc quæro, quare hic repellitur ab opponen.rn̄.quia quod non reputat iniquū in ſua perſona,non dēt reputare iniquum in pſona alterius.ff.de ſol.l.j. §.i. s̄.de conſt.c.cum oēs.ff.de pac.l.cum in eo.& in prin.decret. Sed ꝫ immediate opponit.nam iſte la.nō ſolum trahebat canonicos ad cām,ſed ipſam eccleſiam,ēt cuius intereſt,ergo ſaltem noīe eccleſiæ pñt opponere exceptionem pluralitatis, cum eccleſia ſiſi morbo non laboret,& poſſit per quēcunq; defendi,vt C.de ſacroſ.eccl.l.ſancimus.So.Vin.concor.iſta opi.ꝙ ſi noīe eccleſiæ obijciatur de iniuſtitia petitoris,repellit petitor ab agēdo. hoc tenet Inn.Hoſt.& Ber.in ſi.gl.quia delictum pſonæ non debet nocere eccleſiæ, cuius intereſt non uſurpari ab indignis & intruſis.ſed hæc ſo.vr̄ ꝫ tex.qui dicit,faciatis pacifica poſſeſſiōe gaudere. Nam hoc tāgit ius eccleſiæ,de neceſſitate,ut C. ne vx. pro ma.l.ob maritorum,& j.de conce.p̄b.c.cum noſtris, & per Inno. s̄.de ma.& ob.c.inter quatuor.& idem Tāc.& Io. dicebāt, ꝙ nec ſuo,nec eccleſiæ nomine poterat obijci pluralitas. & hoc ideo,qa iſte Iac.iam fuerat inueſtitus,& erat in quaſi poſſeſſiōe. vel dic,ꝙ iſtud eſt poſſeſſorium adipiſcendæ, in quo melior eſt cā petitoris habentis ius apparens,non exiſtens.C.de edi.di.Adr. tol.l.fi.gl.Ber.finaliter reſidet cum Vin.Tu dic,ꝙ aut mādatum dirigitur canonicis,& eſt uera opi.Io.quia cum eccleſia non trahatur in iudicium,nec nominet in iudicio,non pōt excipi noīe eccleſiæ,& hoc mandatum dirigetur in executione facti, ſed ſi mādatum dirigeretur in receptione iur.ipſi capitulo, tunc eſſet vera opi.Vin.vt s̄.de reſcri.c.eam te.hic aūt dirigebatur in receptione facti,quia iam erat inueſtitus.Item ille,qui excipit,ꝫ iam ꝓuiſum,crimina,uel defect⁹,dr̄ accuſare.& tenet partes actoris. ergo replicās vr̄ excipe, & tenet partes rei,vt in Auth.qūo opor. epi.§.ſi qs aūt talis.& iō nō mirum,ſi gaudet bñficio reorū,ut in Auth. de ſan.epi.§.ſi qs aūt.Vlteri⁹ op.impetratio iſti⁹ la. fuit ſubreptitia,ergo nulla. s̄.de reſcr.poſtulaſti. ergo quilibet canonicus pōt de nullitate obijcere.rn̄.Ber.quod nulla eſt impetratio, tn̄ non pōt opponi de nullitate ꝓꝑ perſonæ vitium opponentis.

3 †Ex hoc no.duo:primo,ꝙ illud,quod eſt nullum,non pōt aliud annullare.ſecundo,ꝙ illud,quod eſt nullum hr̄ pro aliquo,ſi de nullitate non excipitur.idem no.ff.de ma.te.l.qui habebat.& eſt arg ad qōnem.ſi ſtatutum dicit,ꝙ non poſſit excipi de nullitate, ꝙ licet tale ſtatutum non inducat ualiditatem in actu, tn̄ inducit æquipollēs quo ad iuſtitiam fori.poſtea Ber.dicit, ꝙ illud eſt nullum,& pōt dici nullum per eum,cuius intereſt, nō per aliū,

4 cuius non intereſt.†Ex quo cōllige,quod ēt de nullitate [a] nemo

a pōt excipere,niſi ſua interſit.nimirum, quia non eſt aduerſarius legitimus.nā oīs aduerſarius dēt eſſe legitimus.C.de edi.di.Adr. tol.l.fi.& no.hic Ber.in gl.prin.quia certa ſcientia principis hēt vim diſpenſationis ſuper pluralitate beneficiorum.& idem operatur proprius motus ipſius,dum tn̄ de certa ſcientia,uel de motu ꝓprio fiat expreſſa mentio in literis.Nam hoc eſſe dēt de tenore literarum,alias peccant in ſtylo & in vulgari forma. vn̄ aliter,q̄ ꝑ literas certa ſcientia principis, & ꝓprius motus non pñt probari,& literæ ſunt imperfectæ,ut in c.ſi motu ꝓprio,de p̄bē. lib.6.quia nihil ſubſtantiale dēt omitti in literis: ſi tn̄ princeps faceret gratiam oraculo uiuæ vocis,& non ꝑ bullam,poſſet ꝓbari certa ſcientia ꝑ teſtes,ar.C.de te.l.oīum,& ita ſentit do.Old.in ꝙ

5 ſilijs.†Quæro,quare quis non pōt hr̄e plura bñficia?rn̄.ꝙ nō pōt facere reſidentiàm,nec ꝓcurare vtilitatem eccleſiæ, & qui non reſidet,fructus reſidentiæ hr̄e non dēt,ut C.de ſacroſ.eccl. l. qui

9 ſub p̄textu.†Vltimo quæro,vtrū qui non admittit nomine proprio,admittat alieno?eſt hic arg.quod non:nā qui nō pōt poſtulare pro ſe,nec ꝓ alio,vt l.1.§.initium.ff de poſtu.facit quod no. ff.de exce.l.Modeſtinus.ſed Dy.ibi dicit,quod id, qđ nō poſſum facere ꝓprio nomine,poſſum facere alieno ēt ad meam vtilitatem,& tāquam proc.in rem meam, per l.ſi is qui literis.§.fi.ff.đ exce.rei iu.& arg.C.de pet.hær.l.hæreditas materteræ,& adde ꝙ

7 dicam j.c ꝓxi.† Quidam petebat ſe recipi inter antianos ꝓ arte mercatorum, an poſſit opponere quilibet de illo conſortio?rn̄. ſic,quia defendit ipſum conſortium,cuius eſt mēbrum,argu.C. de ꝓcu.l.exigendi,& in gl.huius c.in prin.& in fi.qa intereſt cōſortij,ne ab incongruis uſurpetur,arg.C.de teſti. l.conſulta diualia,in fi.de nume.& actu.l.in prouinciis,li.12.niſi deponeret defectum,in quem ipſe incidit,& eſſet remotus. Caſus eſt hic no.

ADDITIO.

a Vinc.God.Nullitate.Adde ꝙ nullitas proueniens ex defectu iuriſdictionis,poteſt allegari,licet ſtatutum nullitatis exceptione reijceretur.Rui.conſ.35.nu.3.lib.quarto.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet ſtatuere terminum generalem ad omnes dilatorias proponēdas, & in princ.& an delegatus poſſit.nu.5.*

Terminus a iudice ſtatutus ad dilatorias proponendas habet vim peremptorii,& non intelligitur de futuris.

Proteſtatio fingit retro.

Ignorantia probatur per iuramentum,quod reprobari poteſt.

2 *Exceptiones contrarias,an quis ſimul poſſit opponere,& nu.3.*

3 *Excepti o procuratoria debet eſſe tertia in ordine,& ſi opponat ſimpliciter, videtur opponi ſolēniter,et ſubordinato modo,ordine ſcripturæ nō attēto.*

Iudex de omnibus exceptionibus informare ſe poteſt excepta ſuſpicionis,et cauſæ propriæ.nu.4.

4 *Ordinarium ſc prætendenti,ſi obiiciatur,quod eſt intruſus,non poteſt ipſe cognoſcere,nec procedere,niſi ſit in poſſeſſione iuriſdictionis, ſed debet cognoſcere ſuperior.*

5 *Dilatione pendente ad reſpondendum poſitionibus,an currat dilatio ad probandum.*

6 *Actore inſtāte,ſi reus petit ſibi aſſignari terminū ad excipiendum,an poſſit.*

7 *Declinatoria fori orta de nouo,an poſſit opponi poſt lit.cont.*

8 *Proteſtatio ſeruans ius proteſtationis,an debeat continere quid certum.*

9 *Aſſignari,an poſſit vna dilatio ad proponendas omnes exceptiones peremptorias.*

10 *Exceptio dilatoria ſolutionis,an impediat li.conteſt.*

11 *Exceptio peremptoria,quæ oritur poſt li.cont.non ex vetuſtiore cauſa, ſed ex nouiſſima,an poſſit opponi.*

12 *Exceptiones peremptoriæ contrariæ,an poſſint ſimul opponi.*

Opponendi ius quando quis perdere dicatur.

13 *Maleficium,an poſſim negare,& excipere,quod feci ad meam defenſionē.*

14 *Dilatio quælibet quare eſt peremptoria ad excipiendum, & non dilatio ad comparendum.*

15 *Exceptio inuentarii,an ſit peremptoria,v el dilatoria.*

Inuentario non confecto cum quis adiit hæreditatem,quid iuris.

16 *Exceptio Macedoniani,an poſſit opponi poſt generalem terminum opponē darum exceptionum.*

17 *Exceptio rei iud.ſi eſt oppoſita ad obuiandum,ne procedatur, & fuit aſſignatus terminus ad eam probandam ſed excipiens deficit in probatione, & ſuccumbuit,an poterit de nouo opponere in vim peremptoriæ.*

18 *Exceptio rei iud.vel iuriſiu.an intelligat in generali termino ad excipiēdū.*

19 *Exceptio,quæ opponitur cumulatori actionum,an ſit peremptoria, vel dilatoria.*

Actiones quæ electione ſuſpendantur.

20 *Exceptio inopiæ principaliter eſt perēptoria,ſed potentialiter eſt dilatoria.*

21 *Sententia contra exceptionem lata,an tollat exceptionem ipſo iure, an ope replicationis.*

Sententia ſuper exceptione habet vim pacti,non acceptilationis.

22 *Abſolutoria lata obtentu exceptionis peremptoriæ,non perimit actionem ipſo iure ſed interim elidit eam.*

Sententia cum qua obligatione certet,ver.conſidera.

Vincit aliquando quis vt reus,& perdit vt actor,& econtra,& quibus caſibus.§.& adde.

23 *Exceptio hæc,tu non debes audiri,quādo ſit dilatoria,& quādo perēptoria.*

CAP. IIII.

Paſtoralis. Iudex ſtatuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas,poſt quem non audiet excipientem,niſi in tribus caſibus:primus eſt,virtute proteſtationis.ſecundus eſt uirtute nouæ originis exceptionis. tertius eſt propter notitiam exceptionis occultæ,quæ ignotātia probatur per ſacrm.h.d.Caſus patet ex prædictis.Not. primo, ꝙ iudex

1 debet ſtatuere terminum generalem ad omnes dilatorias proponendas.Secundo no.ꝙ iſte terminus habet vim peremptorii, licet non exprimatur,concor.j.eo.c.j.in clem.Tertio no.ꝙ pro-

a teſtatio[a] fingit retro factum id quod poſtea fit,arg.ff.de ſo.l.Modeſtinus.ff.qui ſatiſ.cog.l.ſi fideiuſ.in prin.ff.de no.oper. nunc.l. de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.C.de his,qui per metū iud. non app.l.j.Item no.ꝙ terminus ad excipien.non intellr de exceptionib.de futuro deſcendentib.ar.ff.qđ cuiuſ.vni.no.l.item eorum. §.quod ſi actor.quia tractus futuri tpis non ſpectat ad iudicem, cum nihil ſit.ff.de vſu.l.j.§.j.Item no.hic ignorantiam probari ꝑ iurm,iſtud iurm poſſet reprobari,ſi probaretur fama cōis in cōtrarium,ut eleganter no.in l.ſi tutor.C.de peri. tu. item ſi eſſent p̄ſumptiones de ſcientia,nā vna vehemens pſumptio tollit aliā, & inducit ꝫriū,ut C.de in integ.reſt.l.diuus.C.ne de ſtat.defun.l.

2 ſi mater,& hic.†Primo quæro non ſequen.ordinem glo.ſed ordinem proceſſus,utrm ꝫrias exceptiones poſſit quis ſimul opponere?& vr̄ ꝙ ſic,quia ſimul currit tempus proponendi,ut hic, in contrarium vr̄,quia licet quis poſſit proponere contrarias exceptiones,non tn̄ contrario modo,nec ꝫrio tpe.nam inter exceptiones eſt ordo,ſicut inter actiones,quia ille,qui excipit,vr̄ agere,vt no.infra de reſi.do.c.cum dilectus.& ideo dic in oppoſitorianda eſt natura exceptionis.nam,v.g. exceptio ſuſpicionis debet eſſe prima in ordine,tn̄ forte ad iſtam oppon.non poteſt aſſignari alius terminus iur.vt in aut.offeratur, exceptio iudicis aſs

3 incongrui,uel incompetentis dēt eſſe ſecunda in ordine.† Exceptio

ADDITIO.

a Vinc.God.Proteſtatio.Adde ꝙ proteſtatio facta contraria non relevat.Rui. conſ.17.nu.5.li.4.& proteſtatio clandeſtina quando uitiet factum ſequēs cōtrarium,pendens a uoluntate duorum.Rui.conſ.121.nu.25.li.4.

BIU Cujas

a ptio⁹ ꝓcuratoria dēt esse tertia in ordine,& si opponaī simplr, vī opponi solēniter,& subordinato modo,ordine scripturę nō attē to,ꝙ est notādū,& no.Bar.de re iud.l.quidam consulebat,&c.in ter monasteriū,de re iud.ꝑ Innoc.& cū allegabīt iudex suspect⁹, protestabīt,ꝙ per hoc non intendit eum fuisse delegatum legitime ne ꝑ hoc ꝑdat alias dilatorias fori.vel dic, ꝙ excipiēs nunq̄ affirmare vī,vel renunciare exceptionibus contrarijs,vt sing.no. gl.ff.de re.iur.l.nemo ex his.imo nec qui replicat, vī fateri intentionē excipientis.casus est no.s̄.c.cum ecclesiacticæ, quia si ibi replicans vī fateri se pluralē,esset ꝓpria voce cōuictus, & repelleret ab agēdo saltē officio iudicis.c.j.de reg.iu.lib.6.Et ꝫ oēs exceptiones potest iudex se ipsum informare in iudicio p̄terq̄ ꝫ ex
4 ceptione suspicionis ſm Bar.† Item si objicīt.ei, q̄ p̄tēdit se ordinariū,ꝙ est intrusus,nō potest ipse cognoscere,nec ꝓcedere,nisi sit in pos.iurisdictionis, sed debet cognoscere superior. intrusus aūt est ille,qui sine vlla electione,& sine titulo sedem inuadit,q̄ tenetur crimine falsi.ff.de fal.l.eos qui.Itē si opponitur ei, ꝙ cā, est sua propria,non potest ipse cognoscere, ēt si esset sua propria rōne sportularum,ut no.ff.ad muni.l.de iure.quod est uerum, ni
5 si in possessione,quia vsus possessionis nemini debet interdici ut in auth.de iud. §.ne aūt labor. Et ita dēt intelligi, quod no. Bart. in d.l.de iure, & d.l.quidam cōsulebant.† Sed nunquid dilatione pēdēte ad respon.positionibus,currit dilatio ad ꝓbandū? & vī ꝙ nō,ut ff.de adul.l.si maritus,ver.ubi vero, & ff.de excu.tu.l.diximus.Contra dico, ꝙ interim non impeditur ꝓbare, cum possit interim facere iurare testes,& ꝓducere instr̄a,& si hoc nō facit, sibi imputet,ut l.non enim.ff.ex qui.cau.ma.& l.pupillus.ff.quæ in frau.cre.ff.de dam.inf.l.si finita.§.si qs metu.ij.rñ.ff.de excu.tu. l.non tantū.Quæro,an iudex delegatus possit assignare hanc dilationē generalem ante li.cont.& vī quod non,ut ff.de procu. l. si reus. sed ibi loq̄t in diffinitiuo p̄cepto. hic in p̄paratione litis.
6 † Sed pone,reus actore instāte petit sibi assignari terminū ad excipiē.nūquid p̄t?& vī quod no.ꝙ petit ꝫ se.sed dic, quod si vult
7 se arctare,mos ei gerendus est,vt ff.de ꝓb.l.circa eū.† Quæro,nū quid post li.cōt.possit opponi declinatoria fori orta de nouo?respon.sic. C.de ꝓsor.eius.li.l.2.ff.si quis cau.l.si aūt.ff.de excu. tu.l.
8 idem Vlpianus,& ff.de leg.j.l.nemo potest.†Quæro,dī hic, ꝙ ꝓ testatio seruat ius protestationis,nunquid,ista protestatio dēt ꝓtinere quid certi? Dicit Ber.no.ꝙ sic.idem, si quis protestatur exceptionem ꝫ testes,ꝙa debet exprimere speciem. ſ. qualitatē futuræ obiectionis,alias non valet cū sit incerta ꝓtestatio. & hoc, q̄ñ testes sunt nominati in iudicio,quod est no.di.tñ aduocati in hoc forte errant,quia credunt ius forte esse saluū ex generalitate verborū, quia non vī ꝓsentire, qui ꝫ ꝓtestatur. ff. de reli. at si quis.§.plerique.Dicit Accur.quod protestatio debet cōtinere
9 causam. ff.de no.ope.nun.l.non solum.§.j.† Quæro vlterius,nūquid ad proponēdas omnes exceptiones peremptorias possit assignari una dilatio? Ber.dicit,quod non,Dy.in c.indultum,tenet ꝫriū,Ia.dicit,ꝙ omnia,quæ extra iudicium fiunt.si in iudiciū deducant̄,incipiunt esse in iudicis potestate.ff.qui sat.cog.l. de die. dic ꝙ opi.Bern.est uera,si exceptiones nō sunt simul tractabiles, alias est vera opi.Dy.ut no.Cy.C.de inoff.test.l.eum qui,& l.con
10 tra maiores. † Secundo quæritur,an exceptio dilatoria solutionis impediat li.contes.rñ.sic,si est exceptio probata per cōfessiō nē,vel alias liquida,Inno.& tūc absoluitur reus ab obseruatione iudicij,sed si non est liquida,reseruaī post li.contes. Inno. & tūc si ꝓbatur,non absoluetur reus, sed condemnabitur duplicatis inducijs,nisi esset dies incerta,quia tunc absoluetur interim l.pe cuniam.ff.si cer.pet.nisi esset casus specialis,in quo ante diē non nasceretur actio,ut in vsuf.ff.qñ di.vsuf.le.ced.l.in fi. Dicit Inno. ꝙ qñ exceptio dilatoria solutionis reseruatur probanda post li.ꝙ te.dēt probari ante publicationem testium actoris.nā post publi cationem nō pōt addi dies præiudicialis iuri actoris ſm Inno.& idē ait,quod initium lit.dī li.cont.& post anteq̄ ad alia diuertatur.Inno.& idem ait,ꝙ exceptio dilatoria solutionis,ideo dēt op poni in initio,quia est modici præiudicij,Inn.imo ēt,quia est exceptio ordinis,ar.ff.man.l.si mandauero tibi,ut ꝑ me in diem.in prin.idem ait,quod si eadem exceptio est peremptoria solutionis,& dilatioria li.debet li.ꝙt.differri eius ꝓbatio,nisi esset exceptio nullitatis sententiæ,Inno.hoc vide in l.vlt.C.de or. cog. uel nisi elideret literas,quia tunc totum elideret,Inn.subaudi & op-
11 ponat in foro,q̄ adaptet ad hoc.†Quæro,nunquid exceptio perē
b ptoria,b quæ oritur post li.cont.nō ex vetustiore causa,sed ex no uissima,possit opponi?dic ꝙ sic,si supuenit ex facto actoris: sec⁹, si ex facto rei,ut ff.de cōdi.fur.l.siue manifestus.§.fi.intellige,qñ exceptio subtrahit actori exercitium, nam ius agendi nō absorbetur ex toto,ut ff.de rei vē.l.si post acceptum.Item qñ durāt reliqe agēdi,vincit actor,licet actio sit alterata,ut ff.de infam.l. ser
11 uus.de hoc per.Bar.in l.j.ff.de exceptioni.†Quæro,nūquid exceptiones perēptoriæ ꝫriæ possint simul opponi? dic,ꝙ aut ꝑ mēdacium perdit ius opponendi,& non p̄t simul proponi, aut nō perdit ius opponendi,& tunc sic.sed qūo hoc cognoscam, utrū perdat ius opponendi,nec ne?rñd.si ꝓpositio unius exceptionis
c transfert in aduersarium onus probandi, tunc perdit ius c opponēdi aliā exceptionē, ut ff.de ꝓba. l. cum de indebito.sed si non transfert onus probandi,tunc non perdit ſm Bar. quia ita elegā.
13 no.ff.de excep.l.nemo ꝓhibet. † Quæro, nūquid posſū negare maleficiū & excipere,ꝙ feci ad meam defensionem?rñd.sic, ꝙa ista nō sunt ꝫria,ꝙa no dī maleficiū nisi sit punibile.sed si dicerē, nō occidi.sed feci ad meā defensionē,essem mihi ipsi ꝫrius, & nō audirer simul negādo,& excipiēdo,sed ꝙictus sup negatione bene possum postea excipere, ꝙ feci ad meā defēsionē,ꝙa ēt si vellē spōte renūciare huic exceptioni,non possem,cū sit de iure naturali,ut sin.& expresse no.ff.de pac.l.pactū inter hæredem. Nec ob.ꝙ dixerim cum iurō,ꝑ id quod no.Inno.s̄.de iureiu.mu
14 lieri.†Quæro,cur est perēptoria quælibet dilatio ad excipiēdum & non dilatio ad coparēdū?rñ.quia prima est breuiatoria litis,secunda moratoria est,& expectatoria absentis,& quęlibet dilatio
15 seruat naturā suam,& fines,ad quos est producta. † Secundo q̄ro,an exceptio inuentarij sit peremptoria,vel dilatoria? rñ.dum fit inuentarium est dilatoria, sed post factū inuētarium, si bona nō sufficiunt,nec est spes,ꝙ fiant soluēdo,est perpetua,ergo peremptoria.Si aūt quis defecit in ꝙfectione inuentarij,tunc exceptio est falsa.si autem quis adiuit hæreditatem absque protestatione inuentarij,tñ si tpa largiunt̄,puto quod tacite insit reseruatio iur.cū sciat ius suū durare,nec fecerit aliquem actum ꝫrium
16 alias secus.C.de iure do.impet.l.2.†Quæro de exceptione Macedoniani,an possit opponi post generalē terminū opponēdarum exceptionū?& vī ꝙ sic odio creditoris, & ne ēt ꝑ sententiā possit fieri fraus Macedoniano.ff.ad Maced.l.tā etsi.idē in exceptio-
17 ne banni odio bannitorū,ar.ff.de aleato.l.j.§.quod aūt † Quæro, pone exceptio rei iud.opposita est ad obuiandum, ne procedat̄, fuit assignatus terminus ad eam probandam,sed excipiens defecit in ꝓbatione,& succubuit,an poterit de nouo opponere ī vim perēptoriæ?& vī ꝙ sic,quia diuersa vī exceptio. nam quod opponit̄ in alia virtute,vī opponi alia specie.Item ante li.ꝙtest.hęc exceptio est summaria,post li.cō.est plenaria,ut ff.de iureiu. l.nā & postea,in prin.Sol.si fuit reiecta, & probata tanq̄ no.vera, pōt de nouo opponi:secus si tanq̄ nō ꝓbata, ideo non fuit approbata,tūc denuo.opponitur,arg.ff.de compen.l.quod in diē.§. j. Dicit aliquis,si habeo duo remedia, eligēdo unum præiudico mihi in altero.ff.de pac.l.rescriptum.§.si pacto?Sol.hic ambo ad ex
18 cipiendum, ibi alterum ad agēdum erat. † Sed nūquid in generali termino ad excipiēdū intelligīt exceptio rei iud. vel iureiur. & vī quod non,tū quia priuilegiatæ sunt,tum quia duplices,seu mixtæ,ut no.Inn.j.de inst.c.cū venissent.nam ex vno fonte duæ exceptiones tanquā duo riuuli oriuntur,ſm Inno.dic includi ante li.cont.inquantum declinatorie,post li.cont.inquantū peremptoriæ. & ideo ꝙsidera,ī quo statu causæ fuerit assignata dilatio, quia actus agentium distinguitur ſm tempus,arg.ff.de testam.l.
19 Titianus.†Quæro,vtrū exceptio,quæ opponit cumulatori actionum sit peremptoria,vel dilatoria?rñd.si electione tolluntur est peremptoria,& potest opponi post li.cont.ut l. j. C. de fur.sed si electione suspenduntur,est dilatoria,& debet opponi ante li.ꝙt. ff.de euic.l.si mancipium §.j.illæ aūt per electionē suspēdunt̄, q̄ præferri debent. & idem in causa seruitutis,quæ nō dēt differri, cum sit accessoria,nō suspendit,quinimo posset cumulari principale accessorio,licet secus eꝫ.ff.đ excep.l.sed si ante, ꝙa maior causa prius mota facit interim silere minorem,nō eꝫ,ſm Ia. de
20 Are.ibidē.† Quæro,quid de exceptione inopiæ?rñ.principaliter est peremptoria,sed potētialiter est dilatoria.ff de mu & ho.l.cura.§.deficientium,tñ inops non cogitur iudicium pati.ff. de ꝓc.
21 l.Titius.ff man.idemque.§.si ignorantes.† Quæro an sentētia ꝙ tra exceptionem lata tollat exceptionē ipso iure,an ope replicationis?& vī,ꝙ ipso iure,arg.ff.de fideicom.l.si plures. in ꝫriū vī. Nam non operatur plus sententia, q̄ consensus,sed per cōuētionem nō tollitur ipso iure, quia omnis exceptio plurimum facti habet,quod pro infecto hī non pōt,ita ut radicitus,euellatur.ff. de capti.l.ī bello.§.factæ.ff de pac.l.si unus.§.pactus ne.quod cōcedo.Nam eꝫ,si sententia feratur pro excipiente,nō tollit actionem ipso iure ꝑ pactum. nam sententia habet uim pacti, non vim acceptilationis,imo minoris est auctoritatis in hoc quā pa-
22 ctum nudum,ut no.in l.2.ff.de iureiu.† Ex his concludit, quod absolutoria lata obtentu exceptionis peremptoriæ nō perimit actionem ipso iure,sed interim elidit eā. Sed Pe.de Bellap.dicit, quod ipso iure tollit ut aliquid addat,cum per exercitiū posuerit actorem in conflictu exercitij nudi, sustulit actionē habitualem,& etiam ipsum agere actu, & sic vulnus adiūctum vulneri inducit extinctionem subiecti,cum & iudex hæc sentiat,& intē-

dat

ADDITIONES.

a Vinc.God.Exceptio.Adde quod exceptio non facit,ut in regula comprædendantur casus,qui sub ea non comprædenduntur,si exceptio facta non est.Rui. cons.60.nu.11.lib.5.

b Vinc. God.Peremptoria.Adde ꝙ exceptio peremptoria opponi potest cōtra instrumentum habens executionem paratam.Rui.cons.37.nu.10 li.5.

c Ius.Vide Ia.in l.j.C.de error.calc.dum alleg.Pau.de Ca.cons.34.& d.Fel.

BIU Cujas

dat extinguere oẽm litis radicem, & materiam producentem. ff.de fideicom.l.ſi plures.ſed in exceptione diuidẽdarum eſt de ꝓpria materia ipſius exceptionis,quæ obiecta & obtenta reſecat actionem ipſo iure,arg.ad l.Fal.l.linea margaritarum. Cõſidera tria.ſ.factum,& non certat ſnĩa,quia nõ præſupponit ipſum ineſſe,& ſic non intendit cum eo inire duellum.Itẽ obligatio naturalis,& hæc cum ea non certat,quia nec ea parit iudicium. & ciuilis,& cum iſta tãꝫ matre actus cõflictat.Et adde,quod interdũ quis vincit,vt reus & poſtea facto ſuo perdit, vt actor ꝙa mutat ſibi qualitatem litis.ff.de cond.ind.l.Iulianus.ibi.n. vicerat vt reus,poſtea,ſi agit condictione indebiti,ſuccumbit,vt quia iniuſte agit repetendo verũ debitum,quia condicto indebiti naturalis eſſe debet & uera,ut eod.tit.l.indebiti ↄdictio.interdum quis ſuccumbit vt reus,& vincit ut actor,vt ff.de excep.l.vendicantẽ, ſ.de iureiur.debitores.ff.de cond.ſine cã.l.fullo. interdum quis ſuccumbit vtroque iure.ff.de compen.l.ꝙ in diem.§.j.C.de fi.inſtru.l.fi.in fi.interdum quis vincit utraque via.ff.de iureiu.l.ſed ſi

23 poſſeſſori.2.rñ.†Vlterius quæritur de iſta exceptione,tu non debes audiri?rñ.hæc exceptio eſt indifferens nam prout per offerẽtem adaptatur ad differen.v.g.non debes audiri,donec es excõicatus,tunc eſt dilatoria.ſ.de conſti.c.ex literis. Sed ſi adaptatur

a ad perimendũ,ut non debes audiri,quia ꝑpetuo bannitus [a] es,& ↄfiſcatus,tunc eſt peremptoria.ſed Iac.But.dicit,quod iſta exceptio multiplex eſt,& in quolibet actu per ſe naſcitur,argu. ff. de vſuf.accre.l.j.in fi.& ideo omiſſa in prioribus,pñt in poſteriorib. actib.opponi:ſecus,ſi eſſent omnino omiſſa.arg.ff.de iud.l. ſed ſi ſuſceperit,& ſecundum Iac.But.qui ita ſubtiliter no.ff.de cond. inde.l.eleganter.§.ſi quis poſt,in antiqua ſuá lectura.

ADDITIO.

a Vinc.God.Bannitus.Adde ꝙ ut bannitus non audiatur,poteſt opponi in quacũque parte litis, & impedit proceſſum. Bar.in l.eleganter.§.ſi quis poſt.de condic.indeb.licet Ale.contra. Bar.in l.fi.ff.de fideiuſ.& in l.pen.col.fi.de pub.iud.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus excipere poteſt,& appellare,& omnem defenſionem ſuã facere in prin.& nu.1.& ſequen.fere cunctis.*
Excommunicatus,an & quando non ſit admittendus ad excipiendum cõtra electum.
Reus neceſſarius,uel voluntarius quis dicatur.
2 *Excommunicatus,an poſſit appellare extra iudicium.*
3 *Excommunicatus,an poſſit iurare de calumnia.*
4 *Excommunicatus,an iuſte poſſit petere ſe abſolui.*
5 *Excommunicatus,an poſsit opponere exceptionem compenſationis.*
6 *Excommunicatus,an poſſit pro ſuo intereſſe ſe oppouere excommunicationis ſententiæ.*
7 *Exceptio compenſationis,an poſsit opponi coram arbitro.*
Compenſatio non eſt de appendiciis rei compromiſſæ, & habet vim reconuentionis.
8 *Compromiſſum ſi ſit de re,an poterit excipi coram arbitro de precio non ſoluto.*
Ex empto,& vendito quæ actiones,& exceptiones oriantur.
Exceptio precii non ſoluti,an poſſit opponi quando ſententia ſuper re tradẽda petitur executioni mandari.
Exceptio,quæ ineſt,opponere non eſt neceſſe,ſecus in extrinſeca, uer. quod eſt verum.& §.dicit.
9 *Excommunicatus,an poſſit petere executionem ſententiæ.*
10 *Excommunicatus,an poſſit donationem inſinuare,vel bonorum poſſeſſionẽ agnoſcere.*
Tutor excommunicatus quæ agere poteſt.

CAP. V.

Cum inter. Excõicatus excipere põt,appellare,& omnem ſuam defenſionem facere poteſt. Secunda ibi,inquiſitioni.Caſus,Per procuratorẽ cuiuſdam nobilis excõicati conuẽti opponebatur exceptio ſuſpicionis ↄ iudices. Quærebatur an poſſit?rñ.ꝙ ſic,quia excõicato cõceditur defenſio,& ianua defenſionis,eſt iudicis recuſatio.hoc ꝓbatur ex intẽtione papæ,quia ex certa ſcientia non cõſueuit committere cauſam iudicibus ſuſpectis.Item hoc patet de æquitate naturali, ꝙa iudiciũ non debet claudicare,vt actor poſſit impugnare, & reus non poſſit ſe defendere.Item ſi defenſio denegatur excommunicato poteſt appellare,ſed reconuenire non poteſt,quia recon-

1 uenire eſt impugnare.No.ꝙ quilibet poteſt ſe defendere.†Quęro,de quo reo loquitur hic?reſpon.de reo,qui trahitur ad cãm, qui uocatur reus neceſſarius:nam iſte eo,quod citatur perſona eius legitimatur per aduerſarium:nam ideo citatur, ut compareat,& finis citationis eſt,ut audiatur in iuribus ſuis,ut not.in l.1. §.cum dicitur.ff.ſi cui plus q̃ per l.Fal.Reus autem, qđ non trahitur ad cãm,q̃q̃ iudicium aperiat ſibi viam ad opponen.& contradicen.dicitur reus voluntarius,in quo diſtinguitur, aut ad eũ pertinet ꝓprium cõmodum,vel incommodum (puta, qñ petit reſtitutio in inte.aduerſus ſnĩam gñalem,vel aduerſus aditionẽ hæreditatis,& creditor ſe opponit ꝓ ſuo intereſſe) & iſte adhuc dicitur reus neceſſarius, quia eo non comparente res ſua eſſet peritura,aut non cõſiſtit ꝓprium intereſſe, vt qñ opponunt cri-

mina electo,& defectus,& iſte talis oppoſitor dr̃ reus voluntarius.& ſi eſt excõicatus non dẽt audiri, qm̃ ipſe non trahitur ad cauſam ſed alium trahit.Et dr̃ potius impugnare,q̃ impugnari, ꝙ tene menti.Quod aũt impugnatores voluntarij ſint actores, apparet, quia hñt neceſſe offerre libellum, quẽ reus de neceſſitate nõ hẽt offerre.ſed Inn.dat pro rõa,ꝙ nunq̃ reus voluntarius, ſi eſt excõicatus,admittitur ad ↄdicendum, & eſt reus voluntarius oĩs,qui non eſt nominatim citatus,vñ ↄ minorẽ petentẽ ſe in integrum reſtitui ↄ aditionem hæreditatis non põt excipere excõicatus,ſm Inn.non credo,ꝙ bene dicat, quia citari dẽt per edictum gñale,ꝙ idem operatur,ꝙ ſpeciale,niſi dicas, ꝙ non citatur,niſi inquãtum ſua credat intereſſe,imo certe cauſatiuè iubetur comparere, ut in Auth.de hær.& Fal.§.ſi uero obſint. Et iõ Inn.hic errauit:de forma citandi no.ff.de no.ope.nun.l. de pupillo.§.meminiſſe.C. ſi mã.ita fue.alie.ne proſt. l.ea quidem.Dicit Inn.ꝙ excõicatus nõ eſt admittẽdus ad excipiendũ ↄ electũ, ꝙ verũ eſt,niſi dicat bñficium ad ſe ꝑtinere, quia ius ſuum põt

2 defendere.dicit Inn.ꝙ † excõicatus [a] non põt ex̃ iudiciũ appel-

a lare,ꝙa talis appellatio nõ eſt defenſio,ſed ꝓuocatio ad cãm. Si tñ ante appellaſſet,excõicatio ſequens non repelleret eum a ꝓſecutione appellationis. Eſt quædam tertia ſpecies,quæ nõ ſit ꝓprie in iudicio,nec proprie extra iudicium,qñ quis appellat a tutela,vel aliis munerib.C.de ap.l.hi qui ad ciuilia.& puto eum nõ poſſe repelli,ꝙa ꝓuocatus eſt grauatus. & ſi non appellat tanꝫ reus,tñ appellat tanꝫ oppoſitus.Quæro,nunquid excõicatus poſſit appellare ex̃ iudiciũ?dicit Inn.ꝙ ſic.alij ↄ, ꝙa appellare extra iudicium eſt ꝓuocare ad cãm.tu dic,ꝙ cã,ꝑꝑ q̃ ꝓuocat, aut tangit intereſſe eius ſingulare,& põt appellare.aut tangit intereſſe eccleſiæ,& tunc non põt appellare excõicat⁹,ꝙa nõ eſt in eccleſia,nec de eccleſia excõicatione durãte,ſicut ſi nos diceremus, iſte non eſt de populo,& ideo non põt conſequi ius populare:

3 †Quæro,an excõicat⁹ poſſit iurare de calumnia? rñ. ſic, ſm Ber. licet non poſſit iurare in defectũ ꝓbationis,ſicut nec teſtificari. C.de fideic.l. fi.in rõne ſui.Itẽ ꝙa fauor iudiciorum denegat excõicato vnde non ſubit iurm oneris.vnde ſub iurõ reſpõdet poſitionib.ꝙa per tale iurm non acquiritur ius,ſed præſtatur ad ma-

4 litiam conuincendam.†Quæro,nunquid excõicatus iuſte poſſit petere ſe abſolui anteq̃ procedat in cauſa.reſpõ.ſic. quaſi ſpo-

5 liatus iure ſpirituali,ſm Ber.ꝙ eſt no.dignũ.†Quæro,an excõica-

b tus poſſit opponere exceptionem [b] compenſationis?ſol.aut eſt compenſatio intrinſeca ipſius cauſæ,vt quando fructus compẽſantur cum ſorte,& põt.& idem,ſi extrinſeca, dummodo debitum ſit liquidũ.tu dic indiſtincte in cõpenſatione,ꝙ cũ cõpenſatio non fiat ipſo iure,ſed per exceptionem compenſationis,ꝙ non auditur,quia non infert nouã litẽ.nam compẽſare eſt quo-

6 dammodo reconuenire,ut ſing.no.C.de cõpen.l.neque.† Quæro,nunquid excõicatus poſſit pro ſuo intereſſe ſe opponere excõicationis ſnĩæ,vt ff.de re iu.l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus?rñ.ſic ſi poſſidet,quia poſſeſſio facit eum reum,ut ff.de priui.cred. l.ſi pupillus.§.defendere.& ff de no.ope.nun.l. de pupillo. §. qui remiſſionem.ſecus,ſi non poſſidet,quia tunc fungitur partib.actoris,ar.Inſti.de interdi.§.cõmodum.ff.de lib.cauſa.l.liberis.§.ſi qs

7 ex ſeruitute.Quæſtio fuit de facto,an coram arbitro poſſit oppo ni exceptio cõpenſationis?& determinatum fuit,ꝙ non, ꝙa hẽt vim reconuentionis,& reconuentio non hẽt locum corã arbitro,ut ff.de ar.l.ſi de meis,in princ.dicet aliquis reconuentio eſt de appendicijs,ſed arbiter põt iudicare de appendicijs, vt de fructibus & ſi?lib.vt no.ff.de ar.l.quia arbiter.Sed ad hoc rñ.ꝙa ibi in appendicijs rei cõpromiſſæ,ſed cõpenſatio non eſt de appendi-

8 ciis rei ꝓpromiſſæ,cũ examinet ſeorſum a cã, de qua eſt cõpromiſſum.†Pone ergo,ꝙ cõpromiſſum eſt de re,nunquid poterit excipi coram arbitro de pretio non ſoluto?& vr̃ ꝙ ſic, ꝙa ex emptione & venditione oritur actio reciproca,& ſi?r oriuntur duæ exceptiones reciprocæ,vna rei non traditæ,alia ꝑtij non ſoluti.ff. de ſol.l.ſi ſoluturus,ff.de iureiu.l.ſi duo patroni.§.Marcellus. & iſta ſunt correlatiua,& in correlatiuis uno poſito ponitur alterũ, vno deſtructo deſtruitur reliquũ,ut ff.de accep.l.fi. ita contrariũ vr̃,nam ſi compromittitur de parte, non ideo compromittitur de toto,ar.ff.de iud.l.ſi tibi.& ideo ſi compromittitur de legato relicto,nõ vr̃ cõprõmiſſum de iure accre.vt ff.de vſufr.l.dñs. nec de uſuris,quia vſuræ ſunt fructus extrinſecus,vt ff de cõd.inde.l. fi.vñ non augetur,nec minuitur compromiſſum ex re,quæ non eſt deducta in mandato arbitri,ſecus de iudicis,ff.fa.erc.l.Męui⁹. §.cum dubitetur.Vtrum exceptio pretij non ſoluti poſſit opponi, qñ ſnĩa ſuper re tradenda petitur executioni mandari. dic ꝙ non,

ADDITIONES.

a Vinc.God.Excommunicatus.Adde,an excommunicatus dicatur improb.& inhoneſtus.vide Bar.Soc.conſ.45.uiſa uerſ.quis autem.cum uerſ.ſeq.lib. 1.

b Exceptionem.An excommunicatus poſſit opponere exceptionem compenſationis,gl.& Doc.communiter hic dicunt,quod ſi excõmunicatus poſſit conſequi agendo id,quod vult compenſare,non admittitur ad excep. ſecus, ſi non poſſet id conſequi agendo.Vide omnino ſcripta per Docto.nouiſſimos in c. intelleximus.ſupra,de iud.

BIU Cujas

nō,vt no.in Spe.de exe.ſen.& bene ſm Bar.in d.l.ſi duo patroni. §.ſi quis iurauerit.nā iſta exceptio debuit opponi añ ſnīam,cum eſſet añ ſnīam nata,& ſic dilatoria ſm Bar.qđ verū eſt,niſi in eodē iſtr̄o ꝓtineat ꝓmiſſio p̄tij,nā ꝑ agit ex inſtr̄o,dēt illud obſeruare,licet nō excipiat ab aduerſario.Itē cū ſnīa referat ad inſtr̄m,vī ꝓtinere illud idē.Et dicit Bar.qđ dr̄ia eſt inter exceptionē intrinſecā,q̄ ineſt,q̄ nō eſt neceſſe opponi, & exceptionē extrinſecus venientē,q̄ non ineſt,niſi opponat,vt ipſe eleganter no.ff.de ver. obl.l.eū q ita.§.q ita ſtipulat,imo vī,ꝙ indiſtincte poſſit vēditor vti retētione,qa pro p̄tio res ē ei pignori obligata,& exceptio pignoratitia nō excludit ꝑ ſnīam latam in ꝑſonali,vt ff.de exce.rei iu.l.ex ſextante.§ Latinus.Itē nō eſt ꝑprie exceptio.ſed onus offerēdi ſibi.ff.de act.emp.l.Iulianus. §.offerri.ff.de exce.rei iu.l.pr̄. C.de colla.l-ſi ſoror,vbi vide.C.de ſen.&interlo.om.iu. l. cū eorū,ſicut cū petit executio edicti p̄toris mortui.ff.de colla. bono. l.p̄tor,in prin.ff.de iureiu.l.ſi nō fuerit,vbi gl.no. Itē p̄tiū eſt ꝯſecutiue accedens,nō ꝯhere, ſe hns ſicut cautio fructuaria poſſet peti in executione ſnīæ latæ de vſufr.trahē. cū ſit liquida defenſio iur.ſcripti.ff.de le.j.l.apud Iulianū.§.idē Iul.ꝑ Iac.de Are.dicit Io.And.ꝙ vēditor ēt excōicatus pōt dicere rē tradere nolle, niſi p̄tiū ſoluas,vt ipſe no.in c.j.de pac.lib.6.in nouel.dic,ꝙ iſtud non eſt ꝑprie agere,ſeu excipere:ſed on⁹ ipſius ꝯctus,ut C.de ſen. & interlo.l.cū eorū,& excōicatus non tenet in plus,vel aliter,q̄ dicet forma & natura ꝯctus.†Quæro,an excōicatus poſſit petere
9 executionem ſnīæ? rn̄.non.quia exceptio excōcationis pōt opponi poſt ſnīam j̄.c.ecceptionem.Sed nunquid pōt petere laudū reduci ad arbitrium boni viri? Et vī ꝙ ſic:quia æquitas nō debet denegari excōicato,vt hic in litera.ſed litera loquitur in æqtate defenſionis,non in æquitate agendi, vel quærelan. vnde excommunicatus non poſſet principaliter ꝑ ſe proponere querelam inofficioſi teſtī,uel non numeratæ pecuniæ. Sed nunquid
10 †excommunicatus poſſit donationem inſinuare,vel bonorum poſſeſſionē cognoſcere? & vī ꝙ ſic,quia de plano fit, nec vlla exceptio eſt ventilanda.C. qui admit.ad bo.poſ.l.fi.de bo.poſ.l.ſeruus.In ꝯrium vī,quia iudex non dēt ei aſſidere ſicut nec deportato,ar.ff.de pœ.l.rei capitalis.dico, ꝙ nil petere poteſt,ſed ſuū animum poteſt declarare,ſicut in contractibus.Item tutor excōmunicatus poteſt facere inuentarium, & adminiſtrationem tutelæ per decretum iudicis nāciſci,licet in iudicio cōtentioſo nō poſſit ſe legitimare,tamen valebit quantum ad contractus per ſe authorizandos.dic ut no. j̄.eo.c.pia,in nouella,lib.6.

SVMMARIVM.

Dominum actorem eſſe non fatetur reus,ſi excipiat de permutatione rei factæ cum actore,in prin.

Petitio intelligitur ſecundum perſonæ qualitatem,ibid.poſt caſum.

1 *Inſtrumenta antequam producātur,debēt legi,& examinari,& deliberari, an faciant pro producente.*

Inſtrumentum qui producit,videtur illud ex certa ſcientia confiteri.

Teſtes qui producit contra,non videtur deponenda confiteri.

Exceptio oppoſita antequam expediat,non eſt ideo repellenda.§.no.hic.

Negans quando defenſionem probare poſſit & nu.15.16.

2 *Exceptionem eſſe veram credit,qui excipit.*

Temporalia & ſpiritualia,quæ,ſi quis petat eccleſiam cum temporalibus,et ſpiritualibus,& nu.4.§.ibi temporalia.

Diutius,aduerbium,non includit quadragenariam præſumptionem.

Poſſeſſio generalis per teſtes probari poteſt.

3 *Cambium,quid ſonat.*

Dominii translationē contractus omnis,ex quo oritur certi cōdictio, req̄rit.

Dari qui contractus requirant.

Præpoſitio,pro,ſignificat cauſam.

4 *Exceptio falſi & quælibet alia quærela falſi inſtrumenti finitur ſpatio.20. annorum,& nu.5.& 21.*

Epiſcopale ius conſiſtit in ſpiritualibus,& ideo non fundat intentionem ſuā Epiſcopus in temporalibus,& nu.5.6.

Actio datur ex præſcriptione,item per priuilegium decretum,ſeu reſcriptū principis,§.in tex.ibi.ecce,ver.& ſic no.& ver.item no.

5 *Sententia abſolutoria lata in vno non præiudicat in altero.*

Bernardi ſuffragium citatur.

Falſarius eſt,qui addit vel minuit de inſtrumento in præiudicium partis aduerſæ,ver.2.

Eccleſia ſita in diœceſi epiſcopi ſubeſt ei in omnibus ſpiritualibus,ſecus in tēporalibus niſi probetur,ver.5.

6 *Caſtra omnia,quæ ſunt in territorio eccleſiæ Romanæ,ſubſunt quo ad merū imperiū & mixtum & omnimodam iuriſdictionem vniuerſalem, tamen prædia molendina,& res priuatarum perſonarum non ſubſunt eccleſiæ.*

7 *Si præſcripſerit nobilis quidam merum imperium, & mixtū in territorio eccleſiæ,an Papa de plenitudine poteſtatis,& ex certa ſcientia poſſit illud auferre,& alteri cōcedere,& quid ſi ille nobilis hēt ſuper hoc priuilegiū.*

Permutatio quando eſt bonæ fidei,& quando contracta videtur nu.8.

8 *Quantitas pecuniæ ſi datur,an & quando ſit contractus innominatus.*

9 *Bona fides an requiratur in omni contractu.*

10 *Vſuræ ex mora an veniant in contractibus bonæ fidei.*

11 *Intereſſe an veniat in contractibus ſtricti iuris.*

in Contractibus ſtricti iuris nihil venit,niſi quod contractus intra ſe tenet, vel ex ſe gignit,& pactum eſt,& nu.12.

12 *Donationis loco & titulo,an poſſit aliquid vltra ſortem promitti.*

in Obligatione dandi quibus caſibus obligatio ſuccedat ad intereſſe.

13 *Permutatio debet fieri cum domino,vel cum eo,qui habetur loco domini.*

Forma non præſumitur ſeruata,excipitur caſus.

14 *Eccleſia vna poteſt cū plurib.permutari,& transfertur hincinde dominiū.*

Tranſitus eſt facilis in habentibus ſymbolum.

Exceptio eſt cauta ſi negatiua præcedente opponatur.§ deinde.

15 *Exceptio ꝙ dēat opponi pure et nō cōditionaliter, ſtatutū ſi dictat,qd iuris.*

Ne conuencatur quis de facto,pōt fieri pactum ſub triplici figura,& qua.

Excipiendo an videar intentionem aduerſarii confiteri,& nu.16.

Beneficia non dantur negantibus,ver.pone.

16 *Reus,& ſi poſſit vti contrariis remediis,tamen contra inſtrumentum, quòd produxit in cauſa,non poteſt venire.*

17 *Inſtrumentum producens,an videatur confiteri id eſſe verum.*

18 *Falſitatem quis committit in cauſa,an perdat eam.*

Falſum ſi teſtis deponat ſuper impertinenti an l.Corn.teneatur.

19 *Sententia lata ex falſis inſtrumentis,an ipſo iure ſit nulla.*

Decretum ſic latum eſt ipſo iure nullum.

20 *Snīa,quid iuris ſi nō peccat ex falſis ꝓbationib.factis,ſed ex veris omiſſis*

Ignorantia nunquam reddit ipſo iure nullam ſententiam, niſi in caſu.

Motus iudicis ſi ignoratur ad acta recurritur.

21 *Inquiri de falſo,an poſſit poſt 20.annos.*

Præſcriptio delicta velat,imo abſorbet eorum vinculum.

22 *Inſtrumentum contra quem producitur poteſt ille dicere,lectio iſtius inſtrumenti non facit contra te.*

CAP VI.

Cum venerabilis. Si reus,a quo petitur res, excipiat de permutatione ipſius rei facta cum actore,non ꝓp hoc fatetur actorem eſſe dominum, hoc primo.Exceptio falſi poteſt opponi etiam poſt ſententiam vſq; ad 20.an hoc ſecundo,& primo facti,& ꝓceſſus narratio,in ſecunda diffinitio.ſecunda ibi,intelleximus.Prima ſubdiuiditur in tres,quia primo ponitur petitio actoris,ſecunda ibi, idem per mutationis exceptio, & inde aſſumpta actoris allegatio. tertia, ibi,porro,alia allegatio actoris ex probationibus. Caſus. Epiſcopus Sabinen.coram duob.Cardinalibus commiſſarijs Papę petebat a monaſterio Fauenſi eccleſiam S.Viti cum ſuis poſſeſſionibus & pertinentijs tanquam ad ſe pertinentia in ſpiritualib.& tēporalibus;pro parte monaſterij dicebatur, ꝙ pertinebat ad monaſterium,nam & ſi antiquitus fuiſſet eccleſiæ Sabinenſis,tamē moderno tpe erat monaſterij Fauenſis ex cauſa permutationis, & ad probandū permutationem producebatur quoddā inſtr̄m, in quo prima facie cōtinebatur,ꝙ Theodoſius Epiſcopus cum ſuorum ſacerdotum conſenſu prædictam eccleſiam S. Viti pro quibuſdam eccleſijs & alijs rebus conceſſit in cambium monaſterio ſupradicto.Epiſcopus dicebat,ꝙ per hanc exceptionē erat fundata probatio antiqui dn̄ij:nam qui allegat permutationem, videtur concedere permutantem fuiſſe dominum, ſupple & ꝑ hanc etiam præſentialiter eſſe,quia ex dn̄io præterito præſumit in præſenti,cum dominium ſit ius actu permanens, niſi probetur amiſſum.Quærebatur quid iuris? Papa dicit,ꝙ per teſtes non fuit probata intentio.Item nec per exceptionem obiectā, quia exceptionem obiiciens non intelligitur fateri aliquid ad fundādam intentionem agentis,deinde Papa uoluit ſe ꝯ monachos ꝑ. Et dicit,ꝙ inſtrumentum eorum non probat,quia falſum,tñ nō ꝑpea monaſterium debet perdere litem,quia falſitas procuratoris non nocet monaſterio.Nam delictum perſonæ non debet in damnum eccleſiæ redundare. Deinde Papa conſiderat potius naturam cauſæ de iure cōi ſm allegationes, uel probationes partium.Et quia notorium eſt,quod eccleſia S. Viti eſt ſita in diœceſi Sabinenſi,adiudicat eam quo ad ſpiritualia dicto Epiſcopo, præter quàm illis,in quib.apparet per auth.ſcripta,vel priuilegia eam non eſſe ſubiectam.In tpalib.aūr abſoluit monaſterium,qa Eps non probauit.dicit Inn.ꝙ ſm qualitatem petentis intelligitur petitio,vnde aliter ſonat verbum eccleſiæ cum pertinentiis in domino,aliter in patrono ſm Inn.s̄.in prin.capituli. quod eſt
1 no.dignum.†Inſtr̄a antequam producantur,debent legi & exa
a minari,& deliberari,an faciant pro producente, quod ſecus eſt in teſtibus,Inn.quia eſſet quædam ſubornatio.Et ideo producēs inſtr̄m vī illud ex certa ſcientia & deliberato animo confiteri,ſecus,ſi producit teſtes,quia depoſitiones eorum deponendæ videri non poſſunt,nec ex certa ſcientia confiteri eſſe veras ſecundum Inn.quod eſt no.In tex.ibi,cum ſuis poſſeſſionib. & pertinentijs,no.libellum generalem.Ibi,In ſpiritualib.& tpalibus,no ſpiritualia & tpalia cumulari eodem libello.Ibi,Nondum, certe nec poſtea quo ad tpalia.No.hic,ꝙ exceptio oppoſita ante quā expediat

ADDITIO.

a Vinc.God.Inſtrumenta.Adde quando inſtrumenta faciunt notorium,& impediant reſtitutionem ſolum inter eos inter quos ſunt confecta,& quando ſunt confeſſata,& nihil opponi poteſt.Rui,conſ.37.nu.10.lib.4.

BIU Cujas

expediat eam opponi,non eſt ꝓpea repellenda ipſa,nec eius pro batio,quod tene mẽti.In tex.ibi.ꝙ etſi.i.quamuis.Ibi, Fauerit, in hoc verbo ſtat dubitatio,quia vr̃ aſſertiuum,dic ergo [a] ꝙ vr̃ con fiteri,quia olim dñs ſemper præſumitur dñs,ut C.de prob.l.ſiue poſſidetis.ff.ex quib.cau.maio.l.deniq;.ſed hic rñ. ꝙ cõfeſſio de præterito erat facta cũ expreſſa negatione põtis.& cum tota om nino ſit vna & indiuidua,non põt diuidi.præterea cum actor ne get exceptionem,nõ dẽt ex ea commodum reportare,quàm ni xus eſt impugnare.ff.de excep.nemo.Negans abſolute non põt defenſionem probare niſi compatientem ſe primo dicto,ſecus, ſi negat ſuam conditionem,quia deficiente condõne negatio- nis deficit negatio,& hr̃ pro non facta,& non admittitur ad pro bandum exceptionem.Itẽ ꝺrietatem intellige in facto, non iur. diſpoſitione.ut ſi quis neget feciſſe ꝺ formam ſtatuti non pote- rit probare quamlibet defenſionem ſm cõem practicam.præte rea hæc verba,quamuis &c.videntur conditionalia,ut no. C. de excep.ſi quidem.præterea hæc exceptio non conſiſtebat in fa- cto proprio,ſed alterius, vnde reus poteſt cõtrarijs defenſionib. uti.ꝓterea iſtã exceptio referebatur ad inſtr̃m:ſed illud erat fal ſum,vnde exceptio non ualet,& ideo ex vna non ſurgit confeſ- ſio,ut ĵ.eo.§.intelleximus.In tex ibi,ꝙ Theodoſius eps, in origi nali vero non continebatur Sabinen.& ideo propter incertitudi nem actoris non probatur titulus.†In tex.ibi,Se credere.No.ꝙ il
2 le,qui excipit credit,ꝙ exceptio ſit vera.certe verum eſt comple xiuè,non diuiſiue,quia aliter non eſſet confeſſaturus,& ad inten tionem eſt recurrendum.de hoc no.ff.de confeſ.l.certum.§. j. ꝓ Pe.& Cy.C.de eden.l.edita.In tex.ibi,In tpalibus.i. poſſeſſionib. pertinentijs,& redditib.propriorum prædiorum decimæ aũt ꝓ- tinent ad ſpiritualia,& ipſa eccleſia eſt in ſe quid ſpũale. In text. ibi.Diutius poſſederunt,non tñ fuit probatum de tanto tpe, ꝙ præſcripſerunt,vnde iſtud aduerbium,diutius,non includit præ- ſcriptionem quadragenariam.Item per illa generalia verba, ter- ras & alia bona,collige arg.ꝙ per teſtes põt probari poſſeſſio ge
3 neralis.†In tex.ibi,In cambium,no.hoc vocabulum ſonare ꝓmu tationem,& ipſius propriam materiam, quæ requirit translatio nem dãii,vel ꝙ per uſucapionem reconciliatur,ut l.fi.ff.de con- di.ob cau.& l.j.ff.de re.perm.Emptio tñ & uenditio non requi- rit hoc ex propria natura,ut ff de uſu.l.ſi ſtipulatus. Et eſt ratio dr̃iæ,quia permutatio eſt ꝺctus innominatus,do vt des, & iõ re- quirit impleri ꝓ id,ꝙ verbum ſonat.ff.de prẽſcr. uer. l. naturalis. §.j.Idem in ſtipu.per ſe interpoſita.ff.de ꝺh.emp.l.ſi ita diſtrahatur.Nam oĩs ꝺctus,ex quo oritur certi condictio originaliter & a principio,continet dari.Item quia ſemper vr̃ actum de pleno iure transferen.niſi ad aliud ius ſit facta relatio.ff.de ꝺh.emp.l. q tabernas. In text.ibi.Pro quibuſdam,no. ꝙ dictio,pro, ſignificat cauſam & permutationem.Ibi,In tranſcripto,no.ꝙ falſitas tran ſcripti probatur per originale.†Ibi.20.annorum, not.ſpeciale in
4 exceptione falſi,quia opponitur cõtra rem iudi.ꝙ talis exceptio & quælibet alia querela falſi inſtr̃i finitur ſpatio.20.ann.cum ali- ter iſta exceptio ſit perpetua,vt C.de fal.l.ex nuntio,ſicut aliæ ex ceptiones ſunt perpetuæ.vel dic,ut no.C.de fal.l.querela. In tex. ibi,Epiſcopale ius,quod conſiſtit in ſpiritualibus.Ibi, Aliquãto, tempore,per hæc uerba non probatur ſufficiens præſcriptio.Ibi, Temporalia,puta molendina,poſſ.& pertinentias earum. nã iſta ſunt temporalia,quia,eorum proprietas,titulus, & poſſ. cadunt in laicum,ſed ſpiritualia non.cadunt in laicum, maxime pleno iure,vt ſunt eccleſiaſtica beneficia,oblationes,& ſimilia,de offi. ord.c.dilectus.In tex.ibi,Exce.no.ſentẽtiam ferri cum exceptio- ne incerta, quæ tamen apparet ex actis factis, vel faciendis. In tex.ibi,Præſcriptione,ergo ſi probaſſet obtinuiſſet. Et ſic not.ꝙ ex præſcriptione datur actio,vt hic,& 13.q.6 §.pe. el 2. & etiam exceptio.ſup.de probat.c.3.Item no.quòd petens temporalia e- tiam in eccleſia monachorum non fundat intentionem ſuam de iure communi.ergo temporalia aliarũ eccleſiarum non ſunt epiſcopi,nec poteſt ea adminiſtrare,quod no.Item no.quod per priuilegium,ſeu decretum,vel reſcriptum principis datur actio.
5 ſic ff.de pig.ac.l.eleganter,in princ. † In tex.ibi,Abſoluendos,& ideo merito in libello fuit admiſſa cumulatio,quia ſententia ab ſolutoria lata in vno,non præiudicat in altero, ſecus allega. ff.de exce.l.fundi.No.quod Bern.in ſuffragio,colligit. 5. notabilia. & primo,quod qui excipit,non confitetur de iure aduerſarij. Secũ do,quod qui aliquid addit,vel minuit de inſtrumento in præiu- dicium partis aduerſæ,falſarius eſt.Tertio,quod delictum perſo næ. vel procuratoris non debet nocere eccleſiæ. Quarto, quod exceptio falſi ſemper poteſt proponi,vſque ad 20.annum. Quin to,quod eo ipſo,quòd eccleſia ſita eſt in dioceſi epiſcopi, ſubeſt ei in omnibus ad ius epiſcopale pertinentibus:ſed propterea nõ
6 ſubeſt ei in temporalibus n.ſi illud probetur. † Vlterius ex hoc ſume argum.quòd omnia caſtra quæ ſunt in territorio eccleſię Romanæ ſubſunt quoad merum imperium & mixtum,& om- nimodam iuriſdictionem vniuerſalem.tamen prædia.& molen dina,& res priuatarum perſonarum non ſubſunt eccleſiæ,vt no. ff.de contrah.emp l.ſed Celſus.ff.de ver.ſig.l.inter publica, quia ſicut quòd publicum eſt,priuatum non eſt,ita per locum ab op
7 poſitis.quod priuatum eſt,publicum non eſt.†Sed quid ſi quidã nobilis præſcripſit merum imperium & mixtum in territorio eccleſiæ,nunquid Papa de plenitudine ptãtis,& ex certa ſcientia põt illud ei auferre,& alteri cõcedere. Item quid ſi ille nobilis habet ſuper hoc priuilegium?dicit Ber.ꝙ poteſtas principis non poteſt legum laqueis innodari,ut ff.de ca.l.hoſtes. Not. inſuper, ꝙ contractus permutationis eſt bonæ fidei,ꝙ verum eſt, quãdo permutatur ſpecies cum ſpecie,ſed quid ſi genus cum genere? b reſpon.idem : quia permutatio [b] eſt,ut no.in l.j.C.de rer.permu:
8 †Sed quid ſi datur quantitas pecuniæ? reſpond. ſi dari hincinde deductum eſt in ſubſtantia formæ contractus, iſte eſt ꝺctus in- nominatus,vt l.ſi.de condi.ob cau.Si autem hæc non ueniunt ex ſubſtantia formæ,ſed ex natura,vt quia dantur 10. nummi pro 10.coĩbib.grani in genere,tunc eſt emptio & venditio, ut ff. de peri.& com.rei ven.quia vbi genus eſt in obligatiõe ſemper eſt in obligatione dari,ut no.eleganter.ff.de leg.j.ſi domus.§.de eui ctione.Et eſt rõ,quia eſt quoddam intellectuale in iure potius. quàm in facto conſiſtens.ff.de le.2.Mæuius.§.ſi duob. Si autem quantitas pecuniæ,non dico alterius rei,datur pro ſpecie traden da,vel ſimplr,eſt emptio,uel uenditio,& eſt quædam diſparitas, qa uenditor tenetur tradere emptor dare.quia emptor obligat' eſt ad quantitatem in genere, ſed ſi eſſet quantitas conſignata in ſacculo,& non ad numerum,eſſet permutatio,ff.de act. emp. l.Iulianus.§.ex uenditio.ſi aũt de uno magno aceruo pecuniæ p- mutarentur.10.pro aliqua ſpecie,iſta 10.dicerentur genus,licet
9 totus aceruus eſſet ſpecies,vt ff.loca.l.in naue Saufelli.† Deinde not.quod contractus permutionis eſt bonæ fidei. Sed nonne in omni contractu requiritur bona fides?vt l.1.ff.de conſti.pe.rñd. ſic,quo ad iuſtitiam,ſed non quo ad eſſentiam.ſoli enim contra ctus qui plurimum ſunt in vſu,requirunt bonam fidem, & qui numerati ſunt in iure,quoniam in ipſis deteſtabilius eſt fraudẽ committere,ut no.ff.de ac.& ob.l.bonam fidem.Contractus ta- men ſtipulationis,licet multum frequententur, tamen ꝓp ſuam firmitatem & naturam non redditur nullus ratione doli,ut ff.de uerb.obl.l.ſi quis cum aliter.Item nec ꝺctus tranſactionis. nam odio litium & iudiciorum.ꝓp rigorem tranſactionis ſeruãdum, dolus eius tñ non reddit tranſactionem nullam,ut ff. ad Treb. l. Lucius.§.fi.C.de tranſac.l.ſub præt extu,vel diſtingue,ut ff.de cõ di.indeb.l.in ſumma,in prin.de actio.de dote, qñ ſit bonæ fidei,
10 & qñ ſit ſtricti iuris,dic no.Inſt.de act.§.fuerat.†Quæro, nunqd in contractibus bonæ fidei veniant uſuræ ex mora?rñ.ſic de iure ciuili,ſed de iure canonico venit ſolum intereſſe, ut ff. de foro
11 comp.dilecti.†Quæro vtrum in contractibus ſtricti iuris ueniat intereſſe?rñdeo aut quæris de intereſſe,quod ſuccedit loco rei, vel fructuum naturalium,& uenit,ut no.ff.de vſu.l.videamus. §. ſi actionem.ſed non venit intereſſe quod ſuccederet loco vſura rum,vel lucri quia in contractibus ſtricti iuris nihil venit, niſi ꝙ contractus intra ſe tenet,uel ex ſe gignit,ut no.in l. in hac. ff. de triticaria.Non ob.l.nummis.ff.de in lit.iur.quia ibi ſpeciale in pe cunia,quæ non generat fructum ex ſe,ſed per accidens,vt l.9. in fi.ff.de eo,quod cer.lo.& tamen non venit niſi intereſſe damni emergentis, niſi forte eſſet talis contractus, qui de ſui natura ordinabatur ad lucrum;quod dic vt in l.j.in fi.C.de ſen. quæ pro eo.pœnas autem certas conuentas omnes contractus recipiunt, præterquam ſi pœna eſſet appoſita in fraudem vſurarum. C. de contrahen.& commit.ſtipul.l.magnam.ff.de actio.emptio.l. Iu- lianus.§.idem Papinianus.quod dic,ut no.C.de uſu. l. cum alle-
12 gas. † Sed an loco & titulo donationis poſſit aliquid vltra ſor- tem promitti.dic quod non,vt nota.ff.ſi certum pet.l.rogaſti.§. ſi tibi,ſed nunquid in obligatione dandi ſuccedit obligatio ad intereſſe?videtur quòd non.ff.de uerbo.obliga.l.ubi autem non apparet.§.fi.ſed quædam gl.ſingularis Inſti.de act.§.actionum,di cit quod in contractibus bonæ fidei ſuccedit,in ſtricti iuris non. licet autem non poſſit agi principaliter ad intereſſe, tamen con ſecutiue & in ſubſidium fit condemnatio ad intereſſe,vt dicit il la.l.no.& fin.ff.de confeſ.l.ſi is qui Stichum,& not.in l.certi con dictio,in princ.ff ſi cert.pet.ſi tamen in inſtrumento eſt promiſ- ſum intereſſe,in omni obligatione ſuccedit intereſſe cõuentio- nale,non tamen ſic,vt fiat nouatio,ſed vt actor poſſit eligere in- ter remedia petẽ. rem, uel intereſſe,vel utrumq; quatenus plus eſt in uno,q̃ altero.ut ff.de ac.emp.l.prædia.ſed quia illa.l. eſt dif
13 ficilis,non pono eam hic.† Deinde vides,ꝙ permutatio dẽt fie ri cũ dño vel cũ eo,qui habetur loco dñi, ſicut eſt prælatus, qui permutare poteſt ſeruata debita forma.nam ubi non ſeruat for- mam,non hr̃ loco domini.Ioã.And.nec forma non præſumitur

ſeruata,

ADDITIONES.

a Ergo.Vide Ale.conſ.138.lib.2.& conſ.96.vol.4.& Fed.conſi.133.ad fi.

b Vinc. God.Permutatio. Adde,quod ſicut beneficium vnum poteſt permutari cum alio,ita poſſit renunciari literis benefic. ad obtinendum aliud beneficium.Fel.in c.ad audientiam.el 2.col.8.in fi.verſ.no.de reſcrip.Dec.conſ.145. latiſſime.

BIU Cujas

ſeruata, niſi appareat, quia eſt ſolennitas [a] extrinſeca, & actus de per ſe. ff. de publ. l. quæcunque. §. fin. Et longinquitate tamen poſ ſeſſionis præſumentur omnia ſolēniter acta, ſi illud uerbum Sabinen. non fuiſſet appoſitum per falſitatem, ut patet a ꝯrio ſenſu
14 literæ, & eſt ualde no. † Item no. ꝙ vna eccleſia poteſt cum plurib. permutari, & tranfertur hinc inde dominium, quia in habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus, qm̄ ſeruatur ipſius rei natura, ar. C. de fideicom. l. uoluntas. Deinde capio gl. ſuper verbo cō feſſus, iſta glo. eſt bona, ſed aliquantulum intricata, & opponitur exceptio eſt implicita ad duas clauſulas. v.g. ſi excipio de pmutatione, ergo petendo cauſam ab aduerſario, & ſic allego cauſam & titulum ab eo, & inde aſſumo fundamentū defenſionis meę. ergo non poſſum defendere quæſtionem ueteris dominii. ff. ſi cer. pet. l. nam & ſi fur. C. eo. non unde originē. ff. ſol. mat. l. ſi alienam. item non poteſt eſſe exceptio, niſi præcedat actus, cum exceptio ſit actionis excluſio. Item exceptio eſt q̄dā priuatio, ſed actionis priuatio præſupponit habitum præceſſiſſe. ff. de uer. ob. l. decem. præterea & ſi non confitetur eſſe, tamen confiteť ſe credere, quæ confeſſio p̄iudicat, ut ſubtiliter allegabatur pro parte epiſcopi. Item qui confitetur unum, confitetur id, ex quo illud ſequitur. ff. de ſer. ur. præ. l. ſeruitutes. §. domo. eodem modo dicam in exceptione pacti de non petendo, & in exceptione ſolutionis, & interruptione præſcriptionis. So. ſi reus uult cante exci
15 pere, præmittat negatiuam ſecundum Ber. † Sed quid ſi ſtatutū dictat, ꝙ exceptio debeat opponi pure, & non conditionaliter? reſpon. reus opponen. dictat exceptionem contra prętenſam actionem, & ſic nil affirmabit, quia potius ur̄ uerba aduerſarij recitare, q̄ approbare. Item poteſt fieri pactum, ne quis conueniatur de facto ſub triplici figura, ſ. de non petēdo, de non agendo, & de non agere etiam de facto, ut C. de tranſ. l. ubi pactum. Item falſum eſt, ꝙ qui excipit de interruptione, uideatur confiteri prę ſcriptionem. Nam præſcriptio interrumpit antequam ſit conſummata, non poſtea, ut ſingulr no. ff. de ſol. l. cum quis, etiam ſi per debiti agnitionem dicatur facta interruptio, ꝙ eſt no. dignū. Item exceptio pacti generalis non inducit ꝯceſſionem alterius certi debiti. ff. de tranſ. cum Aquiliana. Pone, dicit ſtatutum, ꝙ facta concordia de maleficio remanet quarta pars pœnæ. modo q dam produxit inſtrumentum concordiæ & nihilominus negat maleficium, quæriť, an poſſit? & ur̄ ꝙ non, quia concordia præſtat beneficium, ſed beneficia non dantur negantibus. ff. de fideiuſ. l. ſed ſi dubitet. §. j. item quia negare, & producere talem ſcri
16 pturam uidentur inter ſe ꝯria. † Dicet aliquis, reus pōt uti contrarijs remedijs. ſed rn̄detur, ꝙ uerum eſt, tn̄ ꝯ inſtr̄m, ꝙ produxit in cauſa, non poteſt uenire. C. de fi. inſtr. auth. ad hoc. prętea aut inſtr̄m dicit, talis facit concordiam cum tali de tali maleficio commiſſo, & tunc ſtari debet confeſſioni inſtr̄i, & negatio non ualet, nec per eam eſt reſponſum inquiſitioni. aut dicit, de tali maleficio prætenſo, & tunc de uero maleficio non eſt facta concordia, quia ſermo non loquitur de ſeipſo. ſed iſta ratio non ualet, quia ſequeretur, ꝙ ex tranſactione non oriretur exceptio pacti de non petendo, cum omnis tranſactio fiat de prætenſis, quia fit de re dubia. Item poteſt quis negare, & ultra hoc opponere exceptionem tranſactionis & pactus in hoc caſu trāſigere ur̄. ff. de infa. l. furti. §. pactus. nec hoc eſt proprie beneficium, ſed lenitas ex pace ueniens. dic ergo ſm Inno. ꝙ licet quis ſibi præiudicat confitendo expreſſe, vel tacite, tn̄ qui excipit non fatetur, nec negat veritatem principij. qa licet aduerſarius funditus men
17 tiatur, tn̄ ꝯ eum excipi poteſt ſm Ber. & Inno. † Sed nunquid ꝓducens inſtr̄m vr̄ id confiteri eſſe verum? rn̄. ſic, niſi illud inſtr̄m reprobetur vt falſum ſm Inn. intellige, quod vr̄ confiteri verba diſpoſitiua, non enunciatiua. nam ſi hæres profert teſtm̄ legatario, vr̄ confiteri teſtm̄, ſed non vr̄ cōfiteri relictum, de quo in eo fit mentio, vt dicit. l. illa ſingularis. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. ulti. Item quid ſi confeſſio non fundatur ſuper inſtr̄o, ſed ſtat per ſe? rn̄. licet reprobet inſtr̄m, ſtat tamen confeſſio per ſe. Sed quid ſi inſtr̄m non reprobatur vt falſum, ſed vt minus ſolēne? dicit Inn. ꝙ indiſtincte ſtatur confeſſioni ēt in teſtamentis, vt C. de teſti. l. j. Sed quid ſi quis produxerit inſtrumentum, & poſtea renuncia
18 tur ei? rn̄. præſumitur falſum, Caſus eſt vnicus in iure. C. de fi. inſtru. l. 3. † Quæro, ſuper alia gl. an qui committit falſitatē in cau-
b ſa [b] perdat eam, dicit gl. ꝙ ſic. vnde ſi collegium committit falſitatem, perdit cauſam, ꝙ eſt notabile, hoc verum, ſi in reſcripto principis committitur falſitas, vel dolus, alias ſecus, niſi in cauſa fiſcali. ff. de iu. fiſ. l. in fraudem. §. quoties, vbi de hoc. vel niſi falſi-
c ficaret acta cauſæ, vt ſcripturas atteſtationum. [c] ff. de fal. l. ſi quis obrepſerit. regulariter. n. ſec⁹. C. ſi ex fal. inſtr. l. 3. ſi teſtis deponit falſum ſuper articulo impertinenti, an teneať. l. Cornelia. de fal. nam in atrociorib. ſufficit attētatum? dic vt in l. j. C. de ſepul. vio. per Cy. hæc. n. extra litem teſtificantur. dic ſi eſt pertinens de per ſe, uel cum alio, uel de hoc dubitetur, punitur, ſecus ſi omnino impertinens eſt apparenter & exiſtēter. ff. de fal. ſi quis legitima. ſed ibi erat pertinens ad factum nec ad ius, & ideo non tenetur.
19 l. Cornelia, ſed pœna arbitraria. † Quæro, an ſnīa lata ex falſis inſtrumentis ſit ipſo iure nulla? Sol. aut iudex non erat alias facturus, aut alias erat facturus, aut dubitať. primo caſu aut loquimur in minore, uel in eccleſia, & non ualet, aut in alijs uiuentibus ſecundum iuris ciuilis regulas, & tunc refert, aut eſt falſitas, & dolus aduerſarii, aut ceſſat dolus. primo caſu, aut eſt lata ꝯ prętentē, & eſt neceſſaria in integrum reſtitutio, ut l. diuus. ff. de re iu. & ff. de except. l. qui agnitis. Secundo caſu, aut erat talis abſens, q non tenebatur comparere, & ſententia ipſo iure non tenet. ff. de iud. l. ſi prætor. §. Marcellus. aut erat ſolenniter citatus, & tenetur cōparere, & tunc eſt neceſſaria in integrum reſtitutio quia pro prę ſente debet haberi, ut C. ubi de cri. agi. oportet, auth. qua in prouincia. Decretum autem eſſet ipſo iure nullum, l. 1. §. hæc verba ff. ne uis fi. ei. quia contra abſentem interpoſitum, & quia peccat in duobus, ſcilicet in uitio falſitatis, & in peccato ordinis, quia ſummarie proceditur ſed ſententia diffinitiua non peccat niſi in
20 uno. † Sed quid ſi ſententia non peccat ex falſis probationibus factis, ſed ex ueris omiſſis? reſpon. ſibi imputet omittens, ut ff. de eden. l. argentarii. §. cum autem, ubi eſt tex. ſingul. ſi autem nihil poteſt imputari, datur in integrum reſtitutio, quia concurrit error partis, & iudicis ff. de iureiur. l. admonendi. ff. ad Trebel. ſeruo inuito. §. cum prætor. Et per hoc determinabitur illud membrum de errore, de hoc per Gui. de Cu. & Cy. in l. pen. ff. de iuſti. & iu. nam ignorantia nunquam reddit ſententiam ipſo iure nullam, niſi quando proceditur contra perſonam non legitimam, ut no. ff. de procu. l. ſi procuratorem abſentem. ſi autem motiuū iudicis ignoratur, recurritur ad acta, non ad eius aſſertionem, de reſtitu. ſpol. cap. cum ad ſedem, licet glo. in d. l. ſi prætor, dicat credi iudici, & forte bene, ſi producitur ut teſtis ſuper animo ſuo ꝓprio, argum. ſupra cap. paſtoralis, & adde quod no. ff. de acquir.
21 hær. l. is ad quem. † Extra quæro, nunquid de falſo poſſit inquiri poſt 20. ann. gl. dicit quod ſic, quia officium inquiſitionis durat
d 20. annis iſta eſt gl. ſing. C. de fal. l. querela. Docto. [d] dicunt contrarium per tex. d. l. & c. noſtri. Item quia ſi tollitur remedium ordinarium accuſationis, multo fortius remedium extraordina-
e rium inquiſitionis. [e] Item quia in criminibus præſcriptio uelat delictum, imo abſorbet eius uinculum. ff. de iniurijs. l. ſed ſi mi-
22 nus. §. ſi ante iudicem. † Vltimo no. ſecundum Inn. ꝙ ille ꝯ quē producitur inſtr̄m, poteſt dicere, lectio iſtius inſtr̄i non facit pro te. alle. ad hoc. l. ad probationes. C. de probat. & ff. de fideiuſ. l. fideiuſſores magiſtratuum. §. pro Aurelio. ff. de condi. & demon. l. teſtamento. ff. de pac. l. ſi unus. §. ante omnia.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Solennitas. Adde ꝙ contractus initus cum eccleſia non ſeruata forma, nullus eſt, etiam id eccleſia non declarante. Rui. conſil. 40. nu. 7. lib. 5.

b Cauſa. Vide hic plene per Fel.

c Atteſtationum. Adde tamen id, quod alibi dicit idem Bal. in l. ſi. C. de eden. & ſequitur Decius in l. 2. eo. tit. dicens quod ſemel uidit in practica dum legeret Piſis, & quod tabellio manifeſtans ſecreta cauſę, incidit in crimen falſi.

d Doct. Vide Bar. conſi. 98.

e Vinc. God. Inquiſitionis. Adde, ꝙ ideo non poteſt inquiri aliquis de falſitate, elapſo termino 20. ann. quia falſitas in dubio non eſt præſumenda, imo potiꝰ uarietas loci & temporis, ut ſaluetur inſtrumentum, quam ut præſumatur falſum. Thom. Gram. conſi. 65. nu. 13. & 16.

SVMMARIVM.

Locus, ad quem quis vocetur, non a quo, inſpicitur, in princ. poſt caſum, & numero 1.

1 *Iudex poteſt reuocare grauamen de duabus dietis.*
In dietis via tutior & frequentior, & terra, non mare inſpicitur.

2 *Forma pronunciandi, quando appellatur ab interlocutoria vel grauamine. eſt pronunciare appellatum legitime, vel non legitime.*
Iudex delegatus vbi ius dicere queat, & nu. 1.

3 *Procurandum, an ſit in ſeceſſibus.*
Proceſſus iudicis ſuſpecti, vel prætermiſſa exceptione factus, non eſt ipſo iure nullus, ſed debet appellari.

4 *Appellans ab interlocutoria debet probare exceptionem veram, nec ſufficit eam obieciſſe, excipitur.*
Probare debet opponens. quod poteſt eſſe, & non eſe.

CAP. VIII.

Olim. Qui propter exceptionem non admiſſam appellat, coram iudice ap. probare debet exceptionem uerā eſſe, hoc dicit. In prima appellantis querela. In ſecunda prouiſio, ibi, diſcretioni. Caſus. Nobilis uir Gui. conueniebatur per literas Apoſtolicas coram Archiepiſcopo Treuerenſ. ex parte ipſius nobilis fuit oppoſitum, quod trahebatur extra duas dietas extra ſuam diœceſim. Archiepiſcopus hanc exceptionem non admiſit. unde dictus nobilis appellauit ad Papam coram quo pars aduerſa propoſuit, ꝙ dictus nobilis non trahebatur ultra duas dietas, quia terminus eſt ei ſtatutus ad comparendum in tali loco, qui minus diſtabat. Papa dicit, ꝙ dictus nobilis dēt probare ſuā exceptionem eſſe uerā, quo ꝓbato debent decernere appellꝰonē legitimā, & delegatos ſuos, qb. hoc eſt cōmiſſum ſup ipſa ad ulteriora ꝓcedere dēre, alijs ſilentibus, ſiue ſuperſedentib. In text. ibi, Vltra duas, hodie ultra unā ꝑ c. ſtatutū, de reſcri. lib. 6. In text. ibi, Terminū in tali loco, no. ꝙ non inſpicitur, a quo loco qs vocetur

BIU Cujas

cetur,sed ad quem locum vocationis executio dirigatur.†Not. ℣ iudex potest reuocare grauamen de duabus dietis,Bern.in suf fragio.s.accedendo ad locum congruum.Et sic no.quod inspici mus locum conuentionis,sed nouo iure inspicimus locum cõ missionis,vt in c.statutum.§.cum vero,& §.seq.j.de rescrip. li.6. Et est hic argu.quòd iudex delegatus possit sedere pro tribuna li,vbicunque sibi uidetur congruum.In tex.ibi, Voce,olim ab in terlocutoria appellatur viua uoce,hodie secus, tamen causa erat exprimenda in appellatione,vt hic in uerbo,& quia,& ff.de mi no.l.ait prætor.§.permittitur,&Adde quod no.ff.de appel.l.scio. C.de his quibus vt indig.l.minoribus.In text. ibi, Vltra duas die tas,quid si per vnam viam est vltra duas dietas,& per aliam infra duas?respon.Inspicias viam tutiorem, & quæ magis frequenta tur.Item inspicias terram,& non mare.ff.de fal.l.eos, & ff. de ex cu.tuto.l.non solum,§.j.& quod not.supra de probat.capit. cum causam,in glo.quæ incipit,certum est,& per Arch.in d. cap. sta tutum.†In tex.ibi,Legitimam decernente , Not.quòd quando appellatur etiam ab interlocutoria,vel grauamine, forma pro nunciandi est pronunciare appellatum legitime,vel non legiti me sicut in definitiua.C.de app.l.eos,& no.C. de sen.& interlo. l.præses.Opp.quod iudices delegati non possunt cognoscere ni si in locis commissionis.ff.de iudi.l.si locus.sed hic iste locus,ad quem fiebat citatio,erat de iurisdictione citantis,ibi non.Oppo. ℣ non possit exire ciuitatem,vel locum insignem, vbi est facta commissio,quia alibi forte non est copia peritorum,vt in ca.sta tutum,de rescrip.lib.6.sol.concedo.nam quòd hic dicitur, ho die corrigitur vnde iudex delegatus non potest citare in secessi bus,licet secus in arbitro.l.cum dies.†Quæro, an sit procurandũ in secessibus?dic quod non,quia natura causæ non exigit illo iri, Ber.Not.quòd processus iudicis suspecti non est nullus ipso iu re,sed debet appellari.No.quod processus prætermissa exceptio ne factus non est nullus,& potest appellari . Not. appellari posse ab audientia denegata.No.appellantem ab interlocutoria debe re probare exceptionem veram,nec sufficit eam obiecisse.fallit, si obtulit coram iudice a quo probationes,non dico,quod suffi cit dixisse se paratum probare,nisi illud verificauerit, vt puta qa offerendo testes,vel instrumenta.nam si iudex,a quo,noluit pro bationem recipere,eo ipso constat de grauamine, vt infra capit. interposita, Bern. Not. quòd ille, qui allegat distantiam [a] loci , debet eam probare, quod enim potest esse,& non esse,debet ꝓbari per infringentem & opponentem , vt eleganter not. in c.fi. de rescrip.in cle.

A D D I T I O.

[a] Vinc.God.Distantiam.Adde,quòd probari debeat distantia.Bar.in l.cõtinuus §.cum ita.ff. de verb.oblig.Quomodo autem debeat fieri mensuratio,Alexan. consi. 21.lib.4.

S V M M A R I V M.

Per exceptionem excommunicationis, vel periurii a sua, vel ecclesiæ defen sione quis repelli non debet in prin.& nu.1.

Periurus non repellitur ab agendo,nisi periurium excluderet suam intentio nem .

Ad probandum quis non admittitur,quod probatum non releuet.

Doli replicatio non admittitur contra doli exceptionem.

Citatio generalis per edictum,& quando nominatim,& contra quos fiat,& nu.2.& 3.

Citator potest citare nominatim quos vult,proponens seu petens,nullum ta men potest citare per generale proclama.

Commissionis forma in citando inspicienda.

Iudex delegatus intelligitur secundum naturam rei in delegatione deductæ.

Edictum ponendum in loco iudicii.

Expensas actor reo citato ad opponendum dicenti nolle se opponere quando soluere debeat.

C A P. VIII.

Dilecti. Per exceptionem excommunicationis, vel periu rij a sua,vel ecclesiæ suæ defensione repelli non debet quis.Prima pas ponit petitionem appellantis. Secũda ibi, quocirca, vbi dat iudices,Casus.Quidam M. Canonicus fuit ele ctus in priorem,ꝯ quem opponebant se P.G.& iste M.impetra uit literas,ꝯ quas aduersarij opponebant,quod dictus M.erat ex communicatus,& periurus,sed dictus M.replicabat,ꝙ duo ex ad uersariis erant periuri,& alter excommunicatus,& periurus , & offerebat super hoc probationem.Papa determinat , ꝙ iste pro bationes super replicatione non debent admitti, quia non rele uarent probantem.nam,periuri & excommunicati admittũtur ad defensionem,contra quam non patrocinatur replicatio & qa iudices aliter fuerunt interlocuti,cassat eorum processus.No.ꝙ excommunicati,& periuri non repelluntur a defenden.†Adde, quod periurus non repellitur ab agen.ff.de iureiur.l.alias, nisi p iurium excluderet suam intentionem , vt C. de transac.l. si quis maior.Secundo no.quod non debet quis admitti ad probandũ, vel liquidan.ꝙ probatum,vel liquidatum non releuat , ut hic in ver.si procuratorem.Tertio no.quod interlocutoria lata contra iu.ordinem cassatur tanquam irrita.No.etiam quod quilibet ad mittitur ad defensionem ecclesiæ suæ.No.quod cõtra exceptio nem doli non admittitur replicatio doli.vult dicere gl. quod ex cõicatus agen.est in dolo,quia iniuste aduersarium vexat . aliqñ tñ replicatio vincit exceptionem,ne excipiens lucretur cum alie na iactura,ſm Ber.ꝙ est no.Dicit Inno.ꝙ qñ Papa, vel alius supe rior mandat citare omnes,qui uolunt se opponere alicui,sufficit proponere generale edictum,ut quicunque vult se opponere fa cto,super quo citatur,compareat tali die.†Item citator põt cita re nominatim,quos vult,proponens seu petẽs,nullum tñ potest citare per generale proclama.i.vt mulctetur, vel in expensis con demnetur,si non compareat,sed sub modo,si vult comparere. Idem ait,ꝙ citatoris, cui est cõmissa citatio,seu delegatio ad ci tandum,est aliqua cognitio:debet.n.vocare eos , quos actor pe tit citari,& quærere ab eis.s.comparentibus,si uolunt opponere, necne,& si dicant,quod nolint se opponere,absoluat eos a cita tione,Inn.tamen per tale mandatum non possunt citari, nisi illi, qui ante se opponebant & non qui postea sortiti sunt ius oppo nendi,vel prius nihil opposuerunt.Alij dicunt, ꝙ omnes sunt ci tandi,si hoc requirit natura negotij.Tu dic inspici formam uer borum commissionis.Nam aut dicit,oẽs,qui volunt, & signifi cat contradictores veteres,aut dicit,qui pñt , & significat quos cunque,ar.ff.de leg.2.l.si ita quis.Alij indistincte dñt,ꝙ istud ver bum,nolunt,omnes comprehendit, quia licet sit præsentis tpis, tñ est præsens confusum,ꝙ pñtis non tenet visum ſm Inn.Simi lem notulam habes,ff.de contrah.emp.l.nec emptio. quia quæ dam sunt vocabula,quæ certa tpa significant,vt ibi no.†Ego pu to,ꝙ iudex delegatus intelligatur ſm naturam rei in delegatio nem deductæ,ar.ff.de iureiu.l.sed & si possessori.§.sed & si rerũ. Et ideo omnes citan.qui de iure continentur in isto mandato, non tñ erit necesse,ꝙ edictum ponatur alibi,quam in loco iudi cij,vt no.in l.hoc autem.§.j.ff.quib.ex cau.in pos.eatur,vbi est gl. no.dicit Inn.ꝙ si citatus dicat se nolle opponere,actor condem nabitur ei ad expen.quod verum est,si fuit nominatus & simpli citer citatus.ff.de iudi.eum quem temere , secus si per edictum, vel comparuit sponte,quia tunc actor nihil potest imputari.Nõ enim eum ad causam traxit,sed eum inuitauit.

S V M M A R I V M.

Per excommunicationis exceptionem quis a prosecutione non debet remoue ri in prin.

Innouatum lite pendente,an debeat officio eiusdem iudicis reuocari, & qđ. Reuocatum per attentati modum potest iterari,si vincit appellatus.

C A P. IX.

Dilectæ. Per exceptionem excommunicationis a prose cutione quis remoueri non debet.hoc dicit . In prima patre appellantis narratio. in secunda mandatum Papæ, ibi, Quocirca. Casus . Inter priorem & conuentum de Bucellia ex una,& priorissam & Conuentum de Campessia ex altera,uer tente quæstione super decimis,& quibusdam aliis coram iudici bus delegatis,dictæ moniales appellauerunt a quodam grauа mine,postea fuerunt excommunicatæ,volebant appel. prosequi, Papa determinat,quod possunt,iste est effectus:no. quod excõ municatus potest impetrare prosecutionem appellationis , etiã si appellans sit originarius actor,ut in cap.j.de rescri.lib.6. & dic vt ibi no.quod vbi excommunicatus admittitur ad impetrandũ de iure communi,non est necesse ꝙ faciat mentionem de excõ municatione.Factum istius c.est aliquantulum intricatum , sed non curo,quia satis est habere effectum capituli.† Tractat hic. Inn.vtrum innouatum lite pendente debeat officio eiusdem iu dicis reuocari?dic ꝙ in causa principali una potest esse causa re uocandi,s.vitium litigiosi,quod ꝯhitur in reali actione,non in p sonali.sed in causa appellationis causa reuocandi est , si pender, vel si pendet tempus appellandi . Et sic duæ possunt esse causæ. Inn.reuocatur autem id,quod interest aduersarij reuocari , non si extrinsecus aliquid sit gestum,quod non vergat in lit. præiudi cium,ut testimonium,vt singulariter no.ff.de infa.l.furti.§. j. nẽ nec reuocatur,quod legitime factum est ſm exigentiam lit.tex. est vnicus in iure,in l.post quam.§.Imperator.ff.ut leg.no. cauea. talia innouata nõ impediunt executionem.ff.de adminis.tuto. l.chirographis.§.i.ff.ut in pos.leg.l.is cui.§.qui in possessione.Di cit Inn.ꝙ reuocatum per modum attẽtati iterari potest,si appel latus vincit,& sic sine ordine factum & reuocatũ potest postea cum ordine fieri.Et no.ꝙ super reuocatione attentatorum Inr. ponit hic practicam,& format libellum.

S V M M A R I V M.

Excõmunicationis exceptione non remouetur actor a prosecutione appellat. in prin.& nu.4.

Superior si ex iusta causa infringit electionem capituli,an ad ipsum deuolua tur institutio.

Appellatus actor ex actore fit reus quo ad legitimationem personæ .

Appellare an possit vtraque pars super eadem causa.

Appellans aperit non appellanti viam.

Excommunicatus si appellat,an alia pars sibi condemnabitur, si ponas , ꝙ actor appellauerit.

Reus

BIU Cujas

Reus efficitur quilibet succumbens per sententiam.
Excommunicatus incidenter potest dicere sententiam nullam.
De nullitate pronunciare necesse est in appellationis causa.
Appellans non videtur renunciare sententiæ in quantum faciat pro se.
4 *Actor excommunicatus potest prosequi causam appel.*
Capitulum, uel collegium, an possit hodie excommunicari, remissiue.

CAP XI.

Significauerunt nobis. Per exceptionē excōicationis a ꝓsecutione appellationis ēt originarius actor repelli non debet. h. d. Et primo ponit querelam. Secundo instruit iudices ibi, madamus. Casus. Canonici elegerunt archipresbyterum, fuit præsentata electio superiori, qui renuit confirmare: fuit appellatum ad Papam, causa fuit commissa p̄posito sancti Stephani, qui electionem confirmauit, a qua confirmatione appellauit aduersarius, qui dictam electionem infirmari impetrauit, etiam impetrauit iudices super app. opponebat huic aduersario excōmunicatio: Papa dicit excōicationem non obstare, & p iudices delegatos proceden.
1 ad vlteriora. † Quæro, si superior ex iusta causa infringit electionem capituli, utrum ad ipsum deuoluatur institutio? dicit Ber. quod sic, quod verum est in ecclesia sæculari, secus in regulari, scilicet quando indignum elegerunt, ut no. Compostel. sup. de elec. ne pro defectu, contra no. 18. q. 2. c. j. No. ꝙ appellatio facit de actore originario reum quo ad legitimationem personæ suæ, & sic in aliquo appellatio innouat naturam causæ,
2 † Quæro, an super eadem causa possit vtraq; pars appellare? [a] rn̄-
a det gl. quod sic super diuersis capitulis, non super eodem. s. toto, sed vnus super una parte, alter super altera potest appellare, ut j. de testa. Raynutius, & c. Raynaldus, imo appellans aperit viam nō appellanti, vt dicit l. illa notabilis. C. de appella. l. ampliorem, in prin. maxime super accessorijs, ut dicit illa. l. fin. C. de fruc. &
3 lit. expen. l. omnem honorem. † Quæro, si excommunicatus appellat, nunquid alia pars sibi, condemnabitur, si ponas, quod actor appellauerit? dic quod sic, alias non prodesset appellare, licet Ber. hic vacillet. No. quod quilibet succumbens in causa dicitur reus per sententiam, licet sit actor originalis. Et colligē ꝙ excōicatus incidenter potest dicere sententiam nullam, quia censetur reus, & quia connexa nullitas est appellationi, ut elegā ter no. in l. j. C. quando prouo. nō est necesse. Nam cum in appel
b latione examinetur processus, si apparet de nullitate, b necesse est super ea pronunciari, ut ff. fam. erc. l. quædam mulier, ff. de iure pat. l. Carmelia Pia. Item no. casum, ubi iudex ap. non confirmat sentētiā, nec infirmat, quando quis appellat a sententia pro se iuste lata errās in iure, de hoc unicus est tex. ff. de auro & argē. leg. l. Titiæ amicæ. unde qui appellat, non uidetur renunciare sententiæ, idest quantum faciat pro se, quod est nota. dignum.
4 † Dicit hic Inno. ꝙ actor excōicatus potest prosequi causam appel. intellige etiā ab aduersario interpositę, & ita regulariter tradit Inno. j. c. exceptionem, quod in causa appel. non obstat exceptio excommunicationis. Ibi, Contra capitulum, no. ꝙ iure antiquo poterat capitulum excommunicari, hodie dic, ut in c. Romana. §. vlt. de appel. lib. 6.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Appellare. Adde ꝙ appellatio interiecta a tertio, quando victo & cōdemnato prodesse debeat. Rui. consi. 121. nu 9. lib. 5.
b Nullitate. Vide alleg. per do. Alex. in consi. 9. 4. uol.

SVMMARIVM.

Excommunicationis exceptionem in qualibet litis parte reus actori potest opponere, nisi in casu, vel iudex. in prin.
1 *Condemnatur quis in expensis ratione retardati processus & malitiæ.*
Ex malitia non prætenditur incidi in compromissi pœnam, & expensæ soluuntur in prin. & nu. 2.
2 *Instrumenta qui differt producere vsque ad finem litis, non auditur nisi refectis expensis.*
Scire nullus quis præsumitur, quod in secreto sit gestum.
3 *Iudex potest impartiri officium suum etiam non imploratum, sed non semp.*
Officium iudicis quando dicatur in eo, vel in parte residere.
De exceptionibus, quæ genera, & quo ordine proponendæ, & sic de earum renunciatione, & probatione, remis.
4 *Iudicem qui approbat, perdit declinatoriam iudicis.*
Declinatorias fori nō p̄dit qui perdit declinatoriam iudicis, excipitur casus.
5 *Exceptio excommunicationis, an sit prodita de iure ciuili.*
Excommunicatus, quo ad statum presentem pertinet, similis est deportato.
Ignorantes, obligati non sunt ad obseruantiam secretorum, sed eorum, quę publice fiunt præterquam in duobus casibus §. alia gl.
6 *Prælatus ex officio suo tenetur examinare electum.*
7 *Exceptiones anomalas, an sit reperire.*

CAP. XII.

Exceptionem. Reus in qualibet parte litis ꝑ actorē excommunicationem obijciens auditur. Et si malitiosè distulerit, in expē. condēnabitur. Et dato. ꝙ non excipiatur, publice excōicatum iudex repellit. secunda ibi, excōicatus. In tex. ibi, Omittens. s. tpe opponendarum dilatoriarum. Ibi, Litis. s. principalis, non appellationis, s̄ c. proxi. Ibi, Periculum animæ, vnde exceptioni excōicationis renunciare non potest. Ibi, Commiserit. i. distulerit. & sic no. quod ratione
1 malitiæ in omittendo quis condemnabitur in expen. † Item ratione retardati processus. C. de fruc. & lit. expen. l. non ignorat. item ꝓp malitiam non petendi incidit compromittens in pœnam compromissi. Casus est vnicus in iure. ff. de arb. l. de rebus,
2 & no. per Cy. C. de iudi. licet. † Et idem est in eo qui vsq; ad finem litis differt producere instrā, ut non audiatur nisi refectis expen. quod est valde no. In tex. ibi, Publice, s. in loco solenni præsentibus officialibus, ut C. de sen. & interlo. om. iud. l. cum sententiam. Nam si in secreto, nullus præsumitur scire, & facit ad qōnem de episcopo, qui in camera sua secreto condemnauerat quendam notarium de falso, ꝙ nihilominus ualeant instrumenta eius ꝓp iustum errorem recurrentium ad publicam fidē, ad hoc singulariter facit, quod no. in Auth. de tabellio. §. pe.
3 ff. de te. l. cum lege. † In tex. ibi, Officio, no. quod iudex potest impartiri officium suum etiam non imploratum, gl. allegant pro simili. l. fi. ff. de peti. hær. dic ꝙ aut ex facto noto iudicis resultat officium residens in iudice, & tunc non est necesse, ꝙ quis imploret. Sed si residet in parte, necessaria est imploratio, sed qūo hoc cognoscam? respondeo. si proponitur ad agen. intelligit residere in parte, ut ff. de dam. infec. l. 4. §. hoc autem iudicium. Sed si tēdit ad defensionem, cuius æqtas est nota iudici, vt iudici, tūc potest iudex supplere, ut d. l. fin. Et ideo iudex potest opponere exceptionem ineptitudinis libelli, licet reus non opponat, ut no. ff. de excep. doli. l. ij. §. circa cætera. dic ut no. per Cy. C. ut quę des. aduo. l. j. Tu habes in isto. c. gl. ordi. multum claras & notabiles. Quot sunt genera exceptionum, quo ordine debēt proponi, & per quem actum vel terminum intelligatur eis renunciari, & quando exceptiones sunt probandæ, & in istis consistit. j. glo.
4 † Ex qua no. ꝙ qui approbat iudicem, perdit declinatoriam iudicis, sed non alias declinatorias fori, nisi procedat ad actum, qui nō compatitur secum aliquam declinatoriam, ut dicit illa. l. singularis. ff. de iud. l. sed si susceperit, in prin. per quam. l. tenet Bar. quod qui consentit in iudicem prorogando iurisdictionem eius non per simplicem prorogationem, sed faciendo alium actum coram ipso, non potest etiam ante litem conte. pœnitere, quod
5 est no. dignum. † Quero, nunquid exceptio excōicationis sit ꝓdita de iure ciuili? rn̄. sic, ut in c. dño guerram, in tit. hic finitur l. j. C. de sacrosan. eccle. Et no. C. de iuris & fac. igno. l. j. quia quo ad p̄sentem statum pertinet, similis est deportato, ut Insti. de capi. dimi §. minor. Alia gl. dicit, quod ad obseruantiam secretorum ignorantes non sunt obligati, sed ad obseruantiam eorum, quæ publice fiūt, sic, nisi essent talia, quæ consueuerūt statui, uel fieri, ut no. in Spe. de consti. in fi. Et hæc vera in his, quæ fiunt ab homine, sed in his, quæ fiunt a constitutione, nō est necessaria sciētia hoīs, tex. est singularis, quem allegat Pet. de Bellapert. ff. de
6 condi. ob causam l. si pecuniā. §. si seruum. † Vltima gl. dicit. ꝙ p̄-
a latus [a] ex officio suo tenetur examinare electum, facit. ff. de ꝑsir. tut. l. tutores a patrono, ubi etiā dixi. alibi dicit, quod debet eum
7 pronunciare idoneum. † Quæro, utrum sit reperire exceptiones anomalas? sol. dic, ut plene legitur in l. exceptionem. ff. de ꝓbat. & inter oēs anomalas exceptio excōicationis obtinet principatum. Vnum scias, quod per specialem terminum datum ad opponendum exceptionem excommunicationis eius obiectus excluditur, ut eleganter notat Inn. in isto capi.

ADDITIO.

a Vinc. God. Prælatus. Adde, ꝙ licet prælatus de altari uiuere possit, non tamen luxuriari permittitur, ut inquit diuus Hierony. Mar. Soc. consi. 32. ex his. ver. circa secundam q. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Actio noua datur ex noua possessione, & quomodo hoc debeat limitari.*
Dubium, qua causa iudex motus dixerit sententiam, recurritur ad acta, ver. sed quid.
Super possessorio, & dominio intelligitur iudicatum, nisi constet ex actis de altero tantum iudicatum. §. quid si.
2 *Possideat si reus tempore primæ citationis, & postea desiit possidere, quid iuris.*

CAP. XIII.

1 **Aduersario.** † Ex noua possessione noua datur actio, intellige, qñ cōstat, quòd sit noua, sed q̄d si dubitetur? dic ut no. ff. de excep. rei iudi. l. si a te, in princip. ff. d iureiuran l. qui iurasse. §. si pater, & l. eum qui. §. in popularibus, ubi sunt glos. solennes. Quid si de possessione nihil fuit examinatum, sed fuit dominium probatum? dic vt singul. not. ff. de excep. rei iudica. l. si a te. §. j. facit. ff. de iureiuran. l. sed & si possessori. §. j. Quod autem dixi, quòd noua datur actio, uerum

BIU Cujas

est,nisi per sententiam esset absorptum dominium. nam nō potest reus ex noua possessione conueniri. Idem si iudex absoluit ex duplici causa.s.quia non probatum de dominio, & quia non possidet.Sed quid si dubitatur ex qua causa? respond.recurritur ad acta, vt eleganter not. ff. de execu.rei iu.l.si quis ad exhiben. Quid si ex actis non constat? respon. præsumitur iudicatum super toto,idest super dominio,& possessorio,vt sing.not.in l.i.§.si
2 fideiussor.ff.qua.re.act.non datur.Sed † quid si reus possidebat tempore primæ citationis,& postea desijt possidere? respond. ex quo erat admonitus,præsumitur dolus,ut no.in l.apud Celsum, in prin.ff.de doli excep.& ff.de excep.rei iudi.l.si in rem meam, & hoc per Ber.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum impetratum ab excommunicato valet nulla excommunicationis facta mentione.*
Ad intentandum qui admittitur,& ad prosequendum debet admitti.
2 *Excommunicatus an possit petere executionem sententiæ.*
Excommunicatus vsque ad quod tempus facere se potest absolui.

CAP. XIIII.

1 **Venerabilem.** Valet † rescriptum impetratum ab excommunicato super prosecutione appel.licet de excommunicatione non fecerit mentionem.h.d.Et primo ponit dictum.Secundo rationem secunda ibi, quia nihil. Not.q̃ qui admittitur ad intentan. debet admitti ad prosequen. No.quod id,quod non prodest,nec nocet,potest sub silentio p-
2 transiri. † Quærit Innoc. vtrum excommunicatus possit petere executionem sententiæ?& respondetur quod non. Idem ait, q̃ excommunicatus vsque ad 30.ann.potest facere se absolui.Certe imo donec viuit, tametsi non facit se absolui.ꝛ.30.annos,post 30.non potest petere executionem sententiæ.Et hoc sentit.Inn. & est no.dignum.Et no.q̃ capitulum,pia,non examino hic, qa examinatur egregie infra eo.c.pia,lib.6.

De præscriptionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

Præscriptiones hodie dependent ex conscientia, in prin.
Conscientia mala difficile probatur,ibid.
1 *Conscientia nostra tota intra nos est.Verbum autem intra nos est,donec trāseat labia,& est maximum conscientiæ testimonium.*
Consensus non sit alteri obligatorius postquā verbo,vel facto declaratus est.
2 *Loqui non dicitur,qui ita pulsat cornu,vel aliud instrumentum, quod videtur loqui.*
Linguaest instrumentum ordinatum a natura ad loquendum.
Consentire nutu quis dicitur multis modis,ver.& ideo.
Præscriptio constat ex pluribus simul concurrentibus,& quibus, ver. hæc materia,& §.quædam.& nu.3.& 4.§.Tertio.
Publiciana eiusdem est naturæ,cuius est præscriptio,ver.ibidem apparet.
Titulus in quibus requiratur ver.hæc materia,& §.quædam.
3 *Vsufructuarius an naturaliter non possideat,sed fingatur possidere.*
Videtur,verbum quandoque fictionem,quandoque veritatem significat.
Affirmatiuum verbum significat aliquando fictionem.
Seruitutes pradiales quasi possidentur,ver.Aliæ.
Possessio per quæ probetur,& quotuplex est,& dignior, ver. possessio autem.
4 *Possessio canonica quædam est,quæ de iure ciuili non est possessio, nec quasi.*
Petitio hæreditatis parit ex obligatione personali aduersarium,& est actio mixta.ver.sane.
5 *Creditori, vel domino antiquo nihil aliud probandum est, nisi scientia rei alienæ.*
An præscribat,qui aliquando habuit malam conscientiam,postea bonam,et quid si erroneam? remiss.
De præscriptionibus loquentia statuta ciuitatis.an sint correcta remiss.
6 *Possidere quandam rem si incœpi, & non apparet,quod alius a me possederit præsumor dominus.*
Aedificare & colere agrum,proprium est hominis.
Vacantia bona quæ dicantur,& cui quærantur.
7 *Possessio an transferatur per constitutionem precarii,& nu.8.& 9.*
8 *Iurisdictionem si habeam an possim cōstituere eam alieno nomine possidere.*
9 *An constituam me precario possidere a te,vel precario possidere pro te,differentia est.*
10 *Vsufructuarius si vendidit mihi rem,& constituit se precario possidere, an transferat illam possessionem naturalem solam quam habebat.*
11 *Traditio an præsumatur,si instrumentum,quod ecclesia concessit mihi fundum in emphyteusim,reperiatur,nec apparet de aliqua traditione.*
Ex interuallo quæ fiunt inesse non uidentur.
12 *Rem meam si confiteor esse ecclesiæ & recognoscam eam in dominam,an eo ipso transferam in ecclesiam pos. ciuilem.*
Vsucapiendi conditio non transfertur,nisi possessio tradatur.
Traditio non præsumitur,cum sit facti.
13 *Dominio concesso,an concedi videatur possessio.*
Dominium quando transferatur.
14 *Possessione interrupta, an interrumpatur titulus.*
Titulus constat iure perpetuo.
15 *Pater si possedit 10.annis sine titulo,si filius 10.aliis annis tāquam hæres, an iste filius præscribat.*
Pro titulo iustus error habetur.
Titulum pro hærede vt quis habeat,quid debeat deducere.
16 *Animus retinendę possessionis, an inducat principium acquirendę possessionis.*
17 *Furiosus an dicatur mala fide possidere,vel bona.*
18 *Fide mala an possideat actione personali qui scit se teneri.*
Fides bona requiritur in prescriptione dominii,vel quasi, & quando presumatur,& mala quando,nu.19.
Error iustus non presumitur.§.idem si probet.
19 *Malam fidem inducit anterior protestatio facta ab eo, qui re vera habebat ius protestandi,& ante initium protestationis.*
Animus,& voluntas hominis facti est.
20 *Hypotheca an possit prescribi.*
21 *Prescribi an debeat contra ius offerendi.*
Offerendi ius multiplex,& quod.
Præscribi quę nequeant,& nu.20.& 22.& 23.25.
22 *Prescribi an possit contra rem iudicatam.*
Sententia contra alteram sententiam,quæ in rem iudicatam transiuit,quando nulla ipso iure,ver.& dicendum est.
Officium iudicis præscribitur annis 30.
23 *Præscribere an quis possit ciuilitatem,& priuilegia ciuium alicuius terræ.*
24 *Renunciari quasi possessioni correlatiue,an possit vnus sine altero, ut quasi possessio coniugii,vel prælaturæ.*
25 *Filiatio an possit prescribi.*
Reseruata principi præscribi non possunt,& qua ratione quærantur.

Præscriptiones Hodie multum ex conscientia dependent,vt ꝛ.c.vigilanti,& c.fi. & est difficile probare malam conscientiam, si quis vult leui occasione data,posset habere conscientiam bonam, ita intelligitur q̃ not. Innoc.supra de iudi.cap.nouit,argum.ff.de fideicomm.liber.l.4.
1 §.si ex die.† Et no.differentiam,quia conscientia nostra tota intra nos est,sed verbum intra nos est,donec transeat labia, postea fit alienum,iuxta illud,Euolat emissum, post irreuocabile verbum,quod maximum est conscientiæ testimonium,etiam prolatum coram vicinis,vel amicis absente aduersario,vt not. in l.apud Celsum,in princip.ff.de exceptione doli.similiter consensus intra nos est,vsque quo perueniat ad labia,vel opera,nec est obligatorius, quia nemini participat. Et ideo nihi agit alter in alterum. Sed postquam verbo,vel facto est declaratus alteri,tunc efficitur proprie consensus,& incipit esse obligatorius,ut patet in
2 diffinitione pacti.ff.de pac.l.1. §. 1. † Quid si quis pulsat ita cornu,vel aliud instrumentorum,quod videtur loqui, & potest intelligi? respon.iste assimilatur ei qui videt per speculum in ænigmate,& obscuritate.Et ideo dico quod iste non dicitur loqui, quia non vtitur lingua,quod est instrumentum ordinatum a natura ad loquen.sed dicitur potius consentire nutu, vt not. ff. de pact. l. item quia . Quia multis modis & membris potest quis nutu [a] consentire,puta per percussionem palmarum,& motum pedum,vt no.Insti.de verbo.obligat.in princ.& d.l.1.in princ.ff. de pact.Hæc materia subtilis est,pro cuius introductione sciendum est,quod præscriptio constat ex pluribus simul concurren tib.primum est titulus aptus ad illam præscriptionem introducendam. vnde ad præscribendum plenum dominium requiritur plenus titulus ad præscribendum nudum dominium sufficit habere titulum super proprietate. ad præscribendum usumfructum sufficit habere titulum super vsufructu . ad præscribendum emphyteusim sufficit habere titulum super emphyteusi, & sic de similibus. Idem apparet ex Publiciana, quæ est eiusdem naturæ,cuius est præscriptio. ff. de public. l.quæcunque.ff. de contrahen.emptio.l.clauibus.ff.de dam. infec. l. si finita. §.si de vectigalibus. Quædam sunt præscriptiones, in quibus non requiritur titulus,vt in seruitutibus quæ non sunt pars dominij, quia sunt modici præiudici. & quod non possunt incipi possideri sine patientia aduersarij. ff. si ser. ven. l. si quis diuturno. ff. de aqua plu.arcen.l.j.in fi.ff.de ser.rust.præ.l.1.in fi. & secundum quod requiritur,est possessorium,& quia omnis prescriptio formaliter est de iure ciuili,requiritur ciuilis possessio ad præscribendum dominium,vt subtiliter no.ff.de acq.pos.l.3. §. ex contrario.Sed ad prescriben.ius infra dñium sufficit possessio naturalis,ut ad præscribendum usumfructum,& feudum, ut in ca. si quis per triginta,si de feu.fue.contro.& hoc sic probat. s. si pius

perfectum

A D D I T I O.

a Vinc.God.Nutu.Adde,q̃ nutu uoluntas confirmatiua testatoris demonstrari potest.Cor.consi.68.placet.litera,l.lib.2.Nam nutus est consensus ad interrogata per demonstrationem aliquorum signorum indicantium uoluntatē non valentis loqui.Bar.in l.nutu.in prin.de leg.3.

BIU Cujas

perfectum,vt vſufru.non acquiritur ciuilis poſſeſſio, vt ff. de acquir.rer.domi.l.acquiritur.ff.de acquiren.poſſ. naturaliter, & ff. de vſufru.l.cuiuſq;. §.j.ergo nec per ius imperfectum,id eſt præ-
3 ſcriptionem nondum conſummatam.†Dicet aliquis, imò vſufructuarius non poſſidet naturaliter,ſed fingitur poſſidere, vt d. l.naturaliter,in verbo,videtur:nam iſtud verbum uidetur,ſignificat fictionem.rñ.quando poteſt ſignificare veritatem ſignificat veritatem;& per hoc debemus inſpicere materiam ſubiacentẽ. & econtra verbum affirmatiuum ſignificat fictionem, vbi veritas adaptari non poteſt,ut not. Barto. ff. de no.ope.nunc. in rub. Aliæ autem ſeruitutes,quæ in prædijs conſiſtunt, quaſi poſſidẽtur,tamen rei corpus nullo modo poſſidetur per eas, quia ſunt quoddam ius intellectuale & incorporeum,licet inſint corporalibus,& ſine ipſis eſſe non poſſint,ut ff.de ſer.vr.præ.l.eum debere columnam.Dicet aliquis,imo videntur corporaliter,ergo sũt corporales,nam videmus ire,& agere,& per viam fundi ambulare,ut ff.de ſer.l.ſi cui.nam circumſcribuntur loco corporeo, ergo,videntur circumſcriptiuæ.ff.quemad.ſerui.amit.l. nam ſatis. §.ſi ego.ſo.aliud eſt ire,& agere.aliud eſt iter, & actus, quod ſic probatur.ire,& agere videmus in oppoſito,ſicut in propoſito. i. in non habente ſeruitutem,ſicut in habente.Poſſeſſio autem debet probari per genus & differentias,ut no.Inno.ſupra. de reſtit. ſpol.c.ex parte.Et ſcias,quod quædam eſt poſſeſſio, quæ naturã imitatur,& iſta uocatur naturalis:quædam imitatur ius ciuile,& maxime ea,quæ conſiſtunt in apicibus iuris.& hæc eſt dignior, quàm nuda naturalis,& efficacior tam in præſcribendo, quàm in fructibus lucrandis,quia tale lucrum,ꝙ ex lege deſcendit, legis indiget ſuffragio,vt ff.de uſufr.leg.l.ſi fur.& no.in d.§.ex con-
4 trario.†Quædam eſt poſſeſſio canonica, quę de iure ciuili non eſt poſſeſſio,nec quaſi,vt ſupra.de ele.c.querelam,& no. per Cy. de pact.l.ſi certis annis.v.g.iura incorporalia,quæ nõ inſunt corporibus,vt actiones perſonales, de iure ciuili non poſſidentur, nec quaſi,vt ff.quo.bo.l.fi.ſed de iure canonico quaſi poſſidentur cum vniuerſitate,ut d.l.querelam. Vel dic, quod ibi eſt tale ius perſonale,quod vendicari non poteſt, quia ſapit realitatem ſubiectionis,arg.ff.ad muni.l.de iure.Sane in petitione hæreditatis,quæ eſt iudicium vniuerſale, perſonalis obligatio debitoris parit aduerſario propter aptitudinem vniuerſalis iudicij, vt ff. de pet.hære.l.regulariter, & ibi not.itẽ petitio hæreditatis eſt actio mixta in rem,& in perſonam,& hæc eſt vera ratio.Tertio requiritur bona fides,quæ de iure ciuili ſufficit in principio præſcriptionis,quia qualis eſt præſcriptio in prin. eſt talis in continuatione,& cõſummatione,quia principium potiſſima pars eſt cuiuſque rei,ut C.de vſu.transfor.l.j.ff.de acquir.poſſ.l. clam poſſidere.item nemo poteſt ſola conſcientia mutare qualitatem poſſeſſionis,vt C.de acquirrpoſſ.l.cum nemo.Item ſi ſola conſcien tia interrumpar præſcriptionem,eſſent fruſtra inuenti alij modi interrumpendæ præſcriptionis,imo ſola conſcientia perpetuaret ad mille ann.quod eſt apud legiſtas ridiculum. Item ſatis videtur habere bonam conſcientiam,qui fundat eam in iure ſcripto.Item canon non poteſt corrigere leges in temporalibus laicorum.
5 †Breuiter,quicquid dicatur,concilium generale prouidens animarum ſaluti, vt dicit, ſtatuit ex mala conſcientia præſcriptionem interrumpi,vnde non eſt aliud probãdum antiquo domino,vel creditori,niſi ſcientia rei alienæ.Sed quid ſi aliquando habuit malam conſcientiam,poſtea ſuperuenit,bona? Item quid ſi habuit conſcientiam erroneam,quia credit procuratorẽ vendentis non habere mandatum,cum haberet?Item nunquid
a ſtatuta[a] ciuitatis,quæ loquuntur de præſcriptionibus, ſit correcta?vide Barto.ff.de vſucap.l.ſequitur.§.ſi uiam.de hoc alibi not.
6 †Extra quæro,ſi incæpi poſſidere quandam rem, & nõ apparet, quod alius a me poſſederit?reſpondet Bar.ego præſumor dominus,quaſi prius occupauerim rem vacantem,ut ipſe no.ff. de acquir.poſ.l.rem quæ nobis.quod poteſt eſſe uerum in re ſterili,q̃ nunquam apparuit culta,ſecus,ſi apparuit de aliqua cultura, vel aliquo ædificio,nam proprium hominis eſt ædificare,& cultura reagrum eſt poſſeſſoris antiqui,nec eſt uis, quod non appareat, quis fuerit ille,vt C.vnde ui.l.fi.Item ſi poſſeſſio eſt uacãs, tamẽ dominium non eſt vacans,quia bona vacantia quæruntur fiſco, & occupans non facit ea ſua,nõ ſolum ſi ſit priuata perſona, ſed etiam ſi ſit ciuitas propria,vt ſingulariter no.in l.j.C.de bon.vac. lib.10.vnde forte Bar.indiſtincte non dicit verum, vt ff.de vſu. l.
7 quamuis.†Vlterius quæro,an per conſtitutionem precarij tranſferatur poſſeſſio?reſpon.aut præcedit titulus, & transfertur: aut non præcedit,& non transfertur,quia precarium ſine titulo non eſt titulus:ſed quædam executio,ut eleganter no.Barto.ff.de ac-
8 quir.poſſ.l.quod meo.† Sed an ſi habeo iuriſdictionem,poſſum conſtituere eam alieno nomine poſſidere?reſpon.ſic ego dominus & poſſeſſor iuriſdictionis,ſed ſubditi mei non poſſunt conſtituere ſe pro alio poſſidere ſecundum Bar.ibidem. Et eſt ratio, quia ipſi non poſſident,ſed poſſidentur. Sed quid ſi res mea eſt ſub colono,nunquid eo exiſtente in poſſeſſione nomine meo eo ignorante, poſſum poſſeſſionem meam alteri tradere ficte per precarium,uel vere tradendo?dic quod ſic,ut no.in l.j. §. qđ autem.ff.de vi & vi ar.& ſic detentio coloni tranſit cum titulo locatoris,quod eſt notabile,licet per vim non tranſiret,quia dominus poſſidet ſuffragio organi.i.coloni. vnde ſine oppoſito. i. diſſuffragio poſſeſſionem non perdit,ut ff.de acquir.poſſeſ.l. pe-
9 regre.§.quibus.†Secundo quæro,an ſit differentia,an conſtituã me precario poſſidere à te,uel precario poſſidere pro te? Barto. ſubtiliter dicit quod ſic,quia vbi dico,pro te, nullam poſſeſſionem retineo,ſed vbi dico,a te,retineo naturalem. Si autem dico vtrunq; ſcilicet a te,& pro te,ſimiliter nullam retineo, ſed ſum ſimplex cuſtos ſecundum Barto.qui ita eleganter no.ff. de acqr. poſſ.l.interdum.ſed tu dicere potes,quod iſta verba ſecundum naturam precarij debent intelligi: aliàs fruſtra adijceretur verbum,precario.Et hæc ſententia confirmatur per gloſſ.ord. ff. de
10 pac.l.ab emptione.Sed pone,† vſufructuarius vendidit mihi rẽ, & conſtituit ſe precario poſſidere,nunquid transfert illam poſſeſſionem naturalem ſolam,quam habebat?reſpon. ſic ſecundũ Barto.qui ita no.in d.l.interdum.§.fi.alias nullam transferret,qđ eſt abſurdum:niſi dicas,quòd in iuribus inſeparabilibus a perſona non cadit fictus titulus,nec ficta traditio.ut ff.de noxa. l. ſi v-
11 ſusfructus,& Inſti.de vſufr.§.finitur.†Pone,reperitur inſtrumentum, quòd eccleſia conceſſit mihi fundum in emphyteuſim, nec apparet de aliqua traditione,utrum præſumatur mihi facta traditio?Dic aut continuatiuè poſſedi, & præſumor poſſediſſe ea,quę primo,ut C.de acquir.poſ.l.2.aut poſt longa temporum interualla cępi poſſidere,& tunc ſecus,ut C.de uſur.l.pro retentione.nam ea,quę ex interuallo fiunt,nõ videntur ineſſe,& multo fortius,ſi non poſſedi ego,ſed hæres meus, dici poteſt quod notabili præſumptione præſumatur res tradita ſaltem tacite, dũ tamen probetur patientia domini.ff.de acquir.poſſ. qui ex ſtipu-
12 latione.†Quæro,quid ſi confiteor rem meam eſſe eccleſiæ, & recognoſcam eam dominam.An eo ipſo transferam in eccleſiam poſſeſ.ciuilẽ?Et videtur quod ſic,ſi aliquod ius mihi retinui,puta emphyteuſim,uel vſumfructum.C.de don.l. quiſquis. ſed ſi nullum ius retinui,non transfero poſſeſſionem, ſed dominium,ſi ſum dominus.Sed quid ſi non ſum dominus?reſp. nihil transfero.nam non poſſum aliud transferre,quam uſucapiendi conditionem,ſed vſucapiendi conditio non transfertur,niſi poſſeſſio tradatur.ff.de pu.eum qui.§.fi.quę traditio non præſumit, cum ſit facti,ut no.ff.de vſuc.l.Celſus,& ſup.de fide inſtr.c.inter
13 dilectos.§.fi.†Quod.n.Canoniſtę dicunt.ſup.de conſti.c. ex parte,ꝙ vna cum dñio transfero poſſeſſionem,quia qui vult vnum, vult omne id,quod ſequitur ad illud,vt ff.de ſerui.vr.præd. l. ſeruitutes.§.ſi domo.ergo conceſſo dñio videtur concedi id,quod ſequitur ad illud.i.poſſeſſio.ſed hoc eſt falſum, quia eccleſia fit domina de iure ſpeciali ex ſolo titulo,ut C.de ſacroſan.eccl.l. fi. quæ tamen l.non loquitur niſi in quatuor caſibus, & non loquitur in caſu ſimplicis recognitionis,uel confeſſionis. ſed poſito ſecundum Canoniſtas,ꝙ in omni caſu eſſet ſpeciale, tamẽ ſi eſt ſpeciale,eſſet contra ius cõe,quia ex vero titulo,& ficta traditione tranſit dominium de iure cõi.ff.de rei ven.l.quædam mulier
14 & adde quod no.Bar.ff.de acq.poſſ.l.ſi aliquam rem. † Quæro,
b utrum interrupta[b] poſſeſſione interrumpatur titulus?rñ.ꝙ titulus conſtat iure perpetuo,ut ff.de uſuca.l. ſi is qui pro emptore. §.ſi quis bona,adeo ꝙ ex veteri titulo,& noua poſſeſſione, etiã ſi noua cęperit cum mala fide, renouatur præſcriptio,ſecũdum
15 Bart.ibi,quod non reperitur alibi.† Quæro.pater poſſedit[c] decẽ
c annis ſine titulo,& filius decem alijs annis,tanquam hæres,vtrũ iſte filius præſcribit?Et videtur,quod non,quia non habet titulum,ut C.de uſuca.pro empto.l. nihil. In contrarium videtur, quia debet credere,quod pater poſſederit bona fide,& per conſequens quod fuerit dominus,vt C.de fur.l. apud antiquos. ſed iuſtus error habetur pro titulo,ut ff.de uſuc.l.Celſus. oportet tamen,ꝙ filius alleget hanc opi.ut ibi eleganter no.Bar.Dicas,ꝙ ſi filius dicat ſe non poſſediſſe ut filium,ſed ut agnatum,quod habet titulum pro hęrede,quod nũquam ab alio intellexiſti. Quę ro,nunquid ſufficit,ſi apparet neſciuiſſe de titulo? dicit Bar. eleganter,quod ſic.ff.de uſuca.pro empt.l.2.§.ſi ſub conditione,in
16 fi.& arg.ff.de iu & fac.ignoran.l.reg.§.ſi ignorauit.† Quæro, nunquid animus retinendæ poſſeſſionis inducat principium acquirendæ poſſeſſionis?& uidetur quod non,argu.ff.de conditc. ob cauſam.l.3.§.ſubtilius.contra determinat Barto ff.pro emptore.
17 l.quod uulgo.†Quæro,an furioſus dicatur mala fide poſſidere, uel bona? reſpond. talis eſt poſſeſſio in furore,qualis ante furo-
18 rem,ut ff.de uſucap.l.nunquam.§.j. † Quæro, an ille, qui ſcit ſe

teneri

ADDITIONES.

a Statuta.Et vide de iſta q.per Alex.conſ.185.in ſecunda ſol. & per eundem in conſ.99.4.uol.Imo.conſ.46.Ant.de But.conſi.46.

b Vinc.God.Interrupta.Adde ꝙ poſſeſſio dicitur interuerti,quando emphiteuta expellitur,vel rem ſine licentia domini tradit Rui.conſi.56.nu.5.lib.1.

c Poſſedit.Vide Alex.conſ.132.4.lib.& per eundem Alex.conſil.192. uolum.2. Barba.conc.9.uol.1.

BIU Cujas

teneri actione personali, possideat mala fide? respon. non, tex. est. ff. de vsuca. l. pignori. §. fi. & ibi per Bar. qui dicit hoc esse notabile, ut si possideo fundum tuum, sciens te promisisse ipsum dare Tuo: credo tamen, ꝙ fundus sit meus. Item pone exemplum. ff. de condi. indebi. §. fi. ff. de do. causa mor. l. qui alienam. Aliud subtile, ꝙ in præscriptione dominij, vel quasi requiritur bona fides, quia licentia peccandi præscribi non potest. ff. de vsuc. l. Celsus. quæ præsumitur, si quis habet titulum possidendi, no. C. de præscri. lon. temp. l. pen. super qua potest ei deferri iuramentum, no. Insti. de act. §. aliæ. ibi bona gl. Idem, si ꝓbet talem iustum errorẽ, qui succedit loco tituli. vnde debet ꝓbari. multũ tamẽ differt iste iustus error a bona fide: quia nunquam præsumit, nisi ꝓbet. cum succedat loco tituli, vnde debet probari, sicut debet ꝓbari titulus, ut no. Iac. de Are. C. de acqui. pos. l. in ꝓbatione, & facit ff. pro emptore. l. fi. Item prẽsumitur bona fides ex inueterata possessione. C. de præscrip. 30. anno. l. si quis emptionis, ff. de mino. l. intra utile. §. fi. itẽ ex decreto iudicis rite interposito, alias præsumetur mala fides. ff. de acqui. possess. l. iuste. C. unde ui. l. me
19 minerint. † Econtra malam fidem inducit anterior protestatio facta ab eo, qui re uera habebat ius protestandi, & ante initium possessionis. C. de rei ven. l. si fundum. secus, si post. ff. de vsucap. pro emp. l. alienum. fallit, quãdo quis habet nudum titulum generalem pro suo. l. si ancillam. Nam titulus pro suo subsidiarius facilius elidituꝛ, quam si habet specialis tituli comitatiuam, ut no. ff. de vsuca. l. Celsus, in fi. magnæ glo. Item si contractus sit illicitus, præsumitur mala fides. C. de agri. & censi. l. quædam. item ubicunq; præsumitur dolus, præsumitur mala fides. Idem, si præsumatur lata culpa, est mala fides. i. iniusta fides. ff. de vsuc. l. nunquam. Et scias, quod animus hominis, & uoluntas facti est, ut singulariter no. ff. de acquir. rer. do. l. bonę fidei, & ex sermonibus comprobatur, ut no Dy. in c. pro possessore. de re.
20 iu. in 6. & l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. apud, in prin. ff. de excep. doli. † Quæro, an hypotheca possit præscribi, ut si tenui rem tanquam hypothecatam, 30. annis q̃ nõ erat hypothecata? Et videtur ꝙ non, quia ista est nuda possessio, vt ff. de euic. l. si cum venditor, in princ. Item quia hypo-
a theca [a] sapit de natura act. personalis, ut no. ff. de pac. l. si tibi. §. de pignore. sed nemo præscribit ius agen. in personam, quia in actionibus personalibus sola exceptio præscribitur. Et non puto præscribi, quia ut creditor possidendo retinet imaginem debitoris. C. de præscri. 30. ann. l. cum notissimi, & l. male agitur. Et ideo si cadit a possessione, debet probare de re hypothe-
21 cata, ut ff. de probat. l. ante omnia. † Quæro vlterius, an contra ius offerendi præscribatur. resp. multiplex est ius offerẽdi, quia quoddam cõpetit debitori, ut agat pignoratitia actione quæ ante non nascitur, quam debitum offeratur, uerbi gratia, creditor possedit pignus. 30. an. debitor vult ei offerre debitum, & pignus recuperare, an possit? gl. dicit non præscribi dominium, sed rerentionem rei. ff. de vsuc. l. pignori. Alij dicunt contrariũ. ꝙ nunquam præscribit contra debitorem, ne possit soluere debitum, & se liberare, & per consequẽs liberabitur pignus sublato principali debito, & oritur pignoratitia ex sola necessaria sequela. non obst. ff. de cap. l. in bello. §. si quis seruum, quia ibi fit præscriptio ad obseruationem dominij, sed creditor nullo tpe efficitur dñs. Præterea nunquam creditor possidet, quia cogitat se dominum, ergo nunquam possidet bona fide quo ad præscribendum dominium, quod etiam tenet gl. in d. l. pignori. Quoddam est ius offeren. quod habet creditor secundus contra primum ad confirmandum sibi pignus, & tunc aut creditor secundus possidet, & non præscribitur, quia est quædam exceptio, ff. qui po. in pig. ha. l. mulier. Item in quolibet possessore. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. Paulus §. qui pignoris: aut non possidet, & tunc prẽscribitur. C. de præscri. 30. ann. l. si quis emptionis. §. sed & si quis. Quoddam est ius offeren. cadit implendæ conditionis alicuius contractus. Et dicunt quidam non præscribi, quia est mera facultas. Alij dicunt præscribi non actioni, sed natiuitati eius. quia est in mora implen. prima opi. tutior est ubi est talis conditio, quæ possit impleri vsque ad vltimum vitæ spãm. l. fi. ff. de cond insti. Quoddam est ius offeren. quod competit pro recuperanda possessione officio iudicis mercenario contra creditorem missum in hypothecaria. Et dicunt aliqui, quod non datur hoc ius offerendi post annũ, & bene dicunt, si offeruntur solummodo expensæ, & cautio ꝑ ipsum debitum proculdubio solui potest & recuperari tenuta sicut in qualibet personali. d. l. cum notissimi. §. fi. in gl. ff. de acqui. pos. l. 3. §. genera, vel probet debitor se non teneri, quod ẽt post annum facere potest. ff. de no. ope. nunc l. si prius. Item scias, quod cuius rei non põt quis fieri dñs per traditionem factam a dño, eius rei præscriptio non procedit. Vnde spurius nõ præscribit contra patrem. ff. pro legato. l. pro legato, ſ. ex titulo lucratiuo. Item res per testatorem alienari prohibita non potest præscribi. ſ. ex titulo habito a tali persona l. 1 C. de vsuca. pro em
22 ptore. † Dubitatur, an contra rem iudicatam possit præscribi? verbi gratia, fuit lata sententia, iam sunt triginta anni, post 30. annos fertur contraria sententia. Oppo. ꝙ ista sententia est nulla, replicatur quod est præscriptum ꝓtra eam, cum nunquam fuerit executa, nec petita exequi, & ideo vires perdidit obstaturas, quæritur quid iuris? & videtur primo, quod non possit præscribi, quia actio prima fuerit perpetuata in xl. annos quæ perpetuatio videtur durare in actione iudicati, quæ succedit loco primę. Item per sententiam non extinguitur perpetuatio. imo potius debet augeri, ut incipiant denuo xl. anni ex tempore rei iu. quia fortius inducitur mala fides per sententiam condemnatoriam, quam per vitium litigiosi, ut C. de præscri. lon. temp. l. j. Item ꝙ nouatio necessaria non purgat moram, ut C. de iudi. l. j. sed certe quæstio non quærit hoc, sed quærit de validitate contrariæ sententiæ. & dicendum est, quod si est lata ex veteri instantia, quod est nulla ipso iure, quia per sententiam sopita est instantia, sed si est lata ex nouo libello, & noua instantia, videtur ualere eo, quod actio ex prima sententia consumpta est tempore, arg. ff. de fideius. si quis postquam. Et dico, quod contra actionem iudicati, & officium iudicis præscribitur. 30. annis, ut sentit Inno. s̃. tit. j. c. fi. & C. de præscrip. 30. ann. l. cum notissimi. ff. de peti. hære. l. item veniunt. §. cum prædiximus, & adde quod
23 no. ff. de dona. l. si quis in stipulatum. † Dubitatur, an quis possit præscribere ciuilitatem, & priuilegia ciuium alicuius terræ? videtur quod sic excepta origine, quæ præscribi non potest, sed commoda originis bene possunt præscribi, &. erit simul iste
b ciuis uerus & fictus originarius. i. in hac specie ciuilitatis, [b] quæ naturalis, siue in naturali est, & verus in uero iure ciuilitatis in
24 genere. ff. de vsuca. l. si is qui ꝓ emptore. per Bar. † Sed nunquid quasi possessioni correlatiuę potest vnus renunciare sine altero, ut quasi possessor coniugij, vel prẽlaturę? Dicit Bar. quod licet prẽlatus non possit a se abdicare prẽlaturã, nisi in manu superioris, tamen possessionem sola uolutate perdere posset, ut ff. de acquir. posse. si quis vi. §. fi. licet ecclesia eum inuitum possideat.
25 † Sed an filiatio possit præscribi? dic quod non. ff. de vsucap. l. iuste, quia naturę non cõgruit. nam ciuilia naturalibus conuenire debent. ff. de interro. act l. confessionibus. nec etiam potest ullo temporis tractu spurius fieri legitimus, quia est de reseruatis principi, & reseruata prẽscribi nõ possunt, sed necessaria est dispensatio, uel priuilegium principis, ut ff. de ritu nup. l. qui in ꝓuincia. §. diuus, ubi tex. peregrinus est.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Hypotheca. Adde, ꝙ hipothecaria bene prẽscribitur per annos. 10. l. j. & ibi Bar. & Bal. post gl. C. si aduer. cred. & in apost. ad Bar. & in l. 1. §. cum Pedium. ff. de pig. Old. consi. 19.

b Vinc. God. Ciuilitatis. Adde, ꝙ ciuis fit per natiuitatem, siue propriam, siue paternam, siue maternam, siue in ciuitate, siue in comitatu. Bar. in l. 1, co. 20. ff. ad munici. Ias consi. 77. lib. 3. Decis. Neap. 384. fol. 311.

SVMMARIVM.

Conuersum per se locum episcopus ad fidem præscribit triennio, nisi in casibus, in princi.

1 *Vsucapio triennii currit in re immobili,*
Præscriptio biennalis currit in prædiis tributariis, & quando.
Interpretari vnum statutum per aliud debet, & quod.
Fama statuti seruari debet etiam de facto ver. & si.

2 *Præscriptio non currit, ubi nõ est, qui, possit agere nomine ecclesiæ, nisi in casu, & nu. 5. & 6.*

3 *Præscribi non possunt res ecclesiæ schismaticæ.*

4 *Episcopum non habere, uel habere inutilem, paria sunt.*
Reuersus ad fidem, an recuperet fructus.

5 *Prælatus, & si sit schismaticus, ecclesia tamẽ nõ perdit sua castra, uel iurisdictionem, vel bona adeo, ꝙ etiã prẽscribi non possunt durante schismate.*
Ecclesia schismatica, an perdat priuilegia, bonaque sua, eaque desirui possit, & a quo.
Ciuitatẽ rebellẽ ad aratrum, potest Imperator condemnare, eiusque supprimere dignitates.
Oeconomus alienare non potest ecclesię bona, & quid sit. §. oppono.

6 *Prælatus si sit excommunicatus, an interim currat prescriptio ecclesię.*
Delictum priuati non debet ecclesiæ nocere.
Prescriptio currit excommunicato, & quibus casibus.

CAPVT PRIMVM.

1 PLacuit. Episcopus locum per se conuersum ad fidem præscribit triennio, sed cum vacat ecclesia, vel est in schismate, non prẽscribitur contra ipsam. † Tria no. primo dictum, ex quo habes casum, ꝙ usucapio triennij currit in re immobili, & est spãliter fauore fidei: aliũ casum hẽs, ꝙ currit ꝑscriptio biennij. Nã ꝑdijs tributarijs eo ipso, ꝙ ꝙs negligit ꝑ biennũ, ꝑdit naturalis

naturalis & ciuilis poſſeſſio,& ẽt dominium,vt l.qui agros.C.de omni agro deſer.lib. 11.etiam ſi agri ſint tributarij non de iure cõmuni,ſed ex forma ſtatuti,vel conſuetudinis,ſicut ſunt agri Cluſei Perusini ſm Bar.qui ita no.ff.de acqu.poſ.l.ſi de eo.§.j.ſed contra eum facit.C.de dona.l.cenſualis,& eſt expreſſum C. de vſuc.transfor.l.j.in princip.dic,quod ſi nemo illo biennio ſoluit tributa,non ſufficit biennium,ſed ſi nouus poſſeſſor ſoluit tributa,tunc præſcribitur per biennium, quod eſt not. dignum. Contra iſtud primum dictum oppo. quod ſufficit ſex menſes, vt in c.placuit.16.q.3.Sol.dicit gl.iſtud.c.& illud ſunt eiuſdem concilij,& vnum debet interpretari per aliud, eſt optimũ dictum ar. ff.de pe.hære.l.utrum.& facit ad quæſtionem,vno ſtatuto cauetur,ꝙ teſtamentum non in ſinuatum intra ſex menſes ſit nullũ, alio cauetur,ꝙ ſi non ſit petitum caſſari,poſſit qñcunq; inſinuari.Nam debet interpretari vnum ſm aliud,cum ſint in eadem compilatione ſtatutorum,vnde ad hoc,vt non poſſit inſinuari,requiruntur duo.ſ.ꝙ ſit nullum,& quod ſit petitum caſſari,& ſi dicis,ad quid petitur caſſari,ſi eſt eſt nullum? rñ. ad hoc, vt ſeruetur forma ſtatuti etiam de facto,ar.optimum de verbo. obligatio.l.quidam cum filium.ff.de condio.& dem. l. Mæuius.

2 †Secundo no.ꝙ vbi non eſt, qui poſſit agere nomine eccleſiæ,
a non currit præſcriptio. [a] adde,quando quis eſt in vtero, non poteſt eius nomine agi,& tñ currit præſcriptio, & eſt mirabile qđ præſcribitur,& tamen contra neminem præſcribitur. ff. de min.
3 l.etiam,la piccola,& non reperitur alibi.† Tertio no.in ver.item fuerit, ꝙ tempus ſchiſmatis deducitur de medio,vnde ꝺ̃ ſchiſmaticam eccleſiam non præſcribitur, & ſic res eccleſiæ ſchiſmaticæ præſcribi non poſſunt,quod eſt no. dignum:quia hodie multæ eccleſiæ ſunt ſciſmaticæ, quarum res licet poſſideantur
4 cum titulo,tamen non præſcribuntur.†Quarto no.ꝙ paria [b] sũt,
b non habere epiſcopum,vel habere inutilem.Ibi,Conuerſus, ex diſpenſatione receptus ſm Vinc.ſed an recuperet fructꝰ beneficij iſte reuerſus? rñ.non.C.de hær.auth.idem de Neſtorianis, &
5 l.j.C.de re mili.li.12.†Quinto no.ꝙ licet prælatus ſit ſchiſmaticus,tamen eccleſia non perdit ſua caſtra,uel iuriſdictionem, vel bona, adeo quod etiam præſcribi non poſſunt durante ſchiſmate.Sed quid ſi tota eccleſia eſt ſchiſmatica, i. prælatus & capitulum;ideo dico tota,quia vno ſpiritu continetur.reſpon.propter hæreſim ſchimacicam licitum eſt Papæ deſtruere templum, & in alium locum transformare,ut no.Inn.de no.ope.nunc.c.cum ex iniuncto,& tunc perdit priuilegia,& bona.nam ſi priui. ergo & bona,ut no.Bart.ff.de col.illic.l.ſodales,& alia bona confiſcãtur.hoc credo facere poſſe ſolum Papam, ſicut ſolũ Imperator poteſt ciuitatem rebellem ad aratrum condemnare,vel ſupprimere regias dignitates.facit C.de ſacroſan.eccl. l. iubemus nullam.Nec debet Papa confingere cauſam, ut s̃.de iu. c. cum veniſſet, & de re iud.cum æterni,in 6.j̃.eo.c.quia indicante.Oppo. gl.quod paſtore vacante currit præſcriptio,quia ęconomus poteſt agere,& interrumpere præſcriptionem.ſol.ęconomus non poteſt alienare,& ideo nec dare materiam præſcribendi,vt ff.de verb.ſig.l.alienationis,Ber.nam ęconomus eſt quidam cuſtos, non vſufructuarius.ſane vſufru.poſſet præſcriptionem interum-
6 pere,ut ff.de vſufruc.quemadm.ca.l.j.†Quærunt Doc.ſi prẹlatus eſt excommunicatus, utrum interim currat præſcriptio eccleſię? Et dicunt Vincen & Hoſt.quod non,vt hic,& ſup.de iud. intelleximus,& ſup.tit.j.cum inter.de offi.vica.Romana, lib. 6. de conceſ.præben.quia diuerſitatem. Et idem no.16.q.3.actor.quia delictum priuati non debet nocere eccleſiæ.ſup.tit.j. cum venerabilis.§.intelleximus.ſed ipſi excommonicato bene currit præſcriptio,ſi fuit excommunicatus iuſte,vel eſt in mora abſolutionem petendi,quia ſi facit vt non poſſit agere,dicitur poſſe. ff. qbus ex cau.maio.l.ſed & ſi per prætorem.§.2.& no.in l.j.C. de naturali.li.ff.de mino.l.Papinianus exuli,& s̃.de elec. c. his quibus.

A D D I T I O N E S.

[a] Vinc.God.Præſcriptio. Adde quòd præſcripto non currit contra prohibitum alienare.& gl.& DD in l.1.C.ſi aduer.vſuc.Bar.in l.alienationis.in prin.ff. de uerb.ſig.Bal.contra.in l.fi.uerſi.item no.C.in quib.cau.reſt.non eſt neceſ.uide Bar.in l.filiusfa.§.quæro,utrum.ff.de leg.1.uide Alex.conſi. 1. ponderatis his, nu.20. lib.4.& ibi.in apoſt.

[b] Paria.Applica iſtud notabile ad ea,quæ ſcribunt Doc.maximè Iaſ.May.ibi,ad regulam iſtius l.in l.quoties.ff.qui ſatisda.cogan.

S V M M A R I V M.

Taciturnitas prælati non nocet eccleſiæ,& præſcriptio non currit in reb. inuaſis.in prin.& nu.1.
1 *Patientia Papæ non præiudicat ſucceſſori eccleſiæ.*
Conceſſio expreſſa Papæ quando præiudicet etiam ſucceſſori.
Papa eſt ſummus tutor.
2 *Papa an poſſit expreſſe concedere inuaſori.*
Priuilegium Papę ſemper eſt in arbitrio ſuo,& põt adimere cui conceſſit.
3 *Proteſtatio,quam facit hic Papa,an interrũpat præſcriptionem cẽtenariã.*
4 *Præſcriptio an currat tempore prælati male alienantis.*
Eccleſia,donec eſt ſub eodem prælato,cenſetur iure minoris.

C A P. II.

Nihil. Taciturnitas prælati non nocet eccleſiæ,& in rebus inuaſis non currit præſcriptio.Caſus.Quædam nobilis perſona occupauit partem patrimonij beati Petri.Papa mandat ei,ꝙ relaxet,ipſa reſpondet, ꝙ offeratur ei libellus.Papa conſiderato,ꝙ eccleſia pateretur ſcandalum,ſi eam compelleret, dicit ſub ſilentio pertranſire abſque præiudicio ſucceſſorũ,& pauperum.No.ꝙ nihil eſt faciendum cum graui ſcandalo, præſer-
1 tim contra tyrannos.† No.ꝙ patientia Papæ non præiudicat ſucceſſori,nec eccleſiæ.Sed an expreſſa conceſſio Papæ, præiudicaret,ut ſi cõceſſiſſet illam partem dictæ patriciæ? Et vr̃ ꝙ ſic, quia Papa habet plenitudinem poteſtatis. dic contra, ſi conceſſit ex cauſa lucratiua, ſecus,ſi ex cauſa oneroſa,vt venditionis, locationis,uel feudi,quia non male contrahitur cum tutoribus, & Papa eſt ſummus tutor.ff.de euic.l.illud, in fi. niſi hoc contineret magnam euerſionem patrimonij beati Petri, vt ſup. de iureiur. c.intellecto.Nam tunc ſucceſſor poteſt reuocare,ut not.Cyn. C. de leg.l.digna vox.Tertio no.quod res inuaſa non poteſt præſcri
2 bi.† Sed nunquid Papa poteſt expreſſe concedere inuaſori? & videtur quod non,vt C.vnde ui.l.authoritate,& C. de fun. & ſal. rei do.l.ſi qua loca,lib.11.Sed nunquid ſi Papa priuilegiat vnum caſtrum,nunquid poteſt illi adimere,& alteri cõferre? dicit Bar. quod priuilegium Papæ ſemper eſt in eius arbitrio,vt ipſe no. ff. de cap. l. hoſtes, & adde quod dixi ſupra de iudi. cum veniſſet.
3 †Quæro,nunquid proteſtatio,quam facit hic Papa,interrumpat præſciptionem centenariam? glo.innuit ꝙ ſic,regulariter tamen per proteſtationem non interrumpit̃ præſcriptio. ff.de vſuc. pro
4 emp.l.aliena. † Quæro, nunquid tempore prælati male alienantis currat præſcriptio? reſpondeo non etiam quadriennaria quæ datur ad petendum reſtitutionem in integrum contra alienationem factam ſeruata forma,tamen in damnum eccleſiæ.Doc.cõmuniter tenent,ꝙ non,& eſt bene notandum in reſtitutione in integ.nam donec eccleſia eſt ſub eodẽ prælato,cenſetur iure minoris,ꝺ̃ quem.dictum quadriennium non currit,ut C.de tem.in inte.reſt.l.ſi ſupernacuam,& ff.de noua.l.doli.§. diuerſum.

S V M M A R I V M.

Eccleſiæ bona qui poſsidet bona fide,perpetuo tutus eſt,in prin.
1 *Bona fides,an præſumatur.*
Bona fides cauſatur ex dicto vnius boni viri.
2 *Præſcriptio non habet locum contra teſtamentum,neque contractum.*
Leg. ſancimus,C.de teſta.intellectus.

C A P. III.

Sanctorum. Qui poſſidet rẽ eccleſiæ bona fide in pace,i.ſine interruptione, ꝓpetuo tutus eſt.
1 h.d.†Quærit glo.utrum præſumatur bona fides? [a] Et dicit quod
a ſic,quod verum eſt qualiquali data occaſione poſſidendi,arg.ff. de fideicom.lib.l.3.§.ſi ex die,ſuper verbo,occaſione.vbi gl.dicit no.bonum verbum;& ex dicto vnius boni uiri cauſatur bona fides.i.iuſta credulitas,ut no.ff.de condi.& demon.l.Titio fundus. Item præſumitur bona fides, ſi quis inuenerit rem poſſeſſam à ſuo prædeceſſore,vt j̃.eo.c.de quarta,& vltima glo. adde, quod
2 dixi. s̃.eo.in rubr. Quidam † fecit teſtamentum, iam ſunt anni quinquaginta,& deceſſit,nunc obijcitur contra teſtm̃,quod eſt præſcriptum;rñ.non præſcribitur ꝺ̃ teſtm̃ nec cõtra contractũ. & ideo,ſi eſſet factus ꝺ̃ctus,iam ſunt mille anni ſub conditione, quæ hodie exiſteret,poſſet agi,adde de præſcri. 30.anno. l. cum notiſſimi,§.illud.ſic eſt in teſtamento,vt C.de teſta.l.ſancimus, & nunc intelligis veram rationem illius legis.

A D D I T I O.

[a] Fides.An præſumatur bona fides.Alex.conſi.20.& 30.quarto lib.Barba.conſil.9.uol.1.& conſi.40.eo.uol.

S V M M A R I V M.

Quarta præſcribitur contra epiſcopum,& quibus concurrentibus. in princ.
1 *Epiſcopus debet habere quartam decimarũ,& oblationũ totius ſuę dieceſis.*
Decimam poſſeßionum quælibet eccleſia parochialis habere debet.
2 *Præſcripſerat clericus quartam decimarum,& oblationum,quæ ad epiſcopum pertinebat,an poſſit ſe tueri contra epiſcopum.*
De bona fide vbi agitur,non eſt de apicibus iuris diſputandum.
3 *Situlus an ſit neceſſarius ad hoc,quod quid præſcribatur.*
Poſſeſſio auctoris ſola,dat ſucceſſori iuſtã pſcribẽdi materiã,& quãdo.n. 3.
4 *Anteceſſor ſi conſtet ꝙ mala fide poſſederit,an hoc noceat ſucceſſori.*
Seruitutes,& quarta decimarum quanto tempore præſcribantur.§.oppono.
Perpetuum dicitur,quod concluditur ſpatio 40.annorum.
Reditus conſiſtentes in iure ꝓpetuo cõputantur inter immobilia, ver.itẽ iſti.
5 *Præſcriptio quando incipiat.*
6 *Libertas an præſcribatnr contra epiſcopum,ita,quod ius eradicetur ab epiſcopo,& tranſeat in curatum eccleſiæ diœceſalis,an vero præſcribatur ſola exceptio detentiua decimarum.*
Ex præſcriptione datur actio,& exceptio.
7 *Exceptio ſi præſcribatur,an requiratur bona fides.*
8 *Curatus an præſcribat.*
9 *Decimæ & oblationes,an præſcribantur.*
Actio generalis non curat de diuerſitate ſpecierum.

BIU Cujas

CAP. IIII.

De quarta. Prescribitur contra episcopum quarta, si spatio. xl. annorū nō soluatur, & cathedralis ecclesia interim nō vacauit. h. d. Et tres sunt partes. Secūda ibi, nisi. tertia ibi, nam Romana. † Præmitte ad euidentiam, ꝙ eps debet habere quartam decimarum, & obligationum totius suæ diœcesis, ut in c. de his. x. q. j. & de offi. ordi. c. conquerente. nam quę libet parochialis ecclesia debet habere decimam possessionū, quæ sunt in sua parochia, de qua decima debet eps habere quartam. & percipere in agris, & ducere ad horrea sua, arg. ff. ad l. Fal. l. linea margaritarum, & ff. de fur. l. serui, & filij, in princ. † Modo sequitur casus. quidam clericus præscripserat quartam decimarum, & oblationum, quæ ad epm pertinebant, quærebatur, an possit se tueri contra epm? resp. quod sic, si per spatium xl. an. præscripserit, de qua pscriptione subducitur tps uacationis ecclesiæ, nec sufficiunt. 30. anni. vnde capitulum præcedens est correctum. Opp. ista quarta decimarum, & oblationū pertinet ad epm, & curatus non soluens fuit in mala fide, ergo ullo tempore non præscripsit. glo. concedit, quod malæ fidei possessor non præscribit, sed iste fuit in bona fide, quia author eius dedit sibi causam possidendi, uel erat titulus qualisqualis, ut j. de iure patro. cur. quia ubi de bona fide agitur, non est de iuris apicibus disputan. ff. manda. l. si fideiussor. §. quædam. Opp. ꝙ non sit † necessarius titulus, quia qñ ius cōe, ꝙ quod præscribitur, est certum per statutum canonis, requiritur titulus, ut in c. j. de præscrip. lib. 6. Sol. concedo, intellige, quod hic habebat titulum ex concessione epi, tñ non interuenerat consensus capituli tacitus, uel expressus: imo in ista alienatione requiritur consensus expressus, quia requiritur subscriptio capituli, uel dic, ꝙ episcopus allegabat se habere mandatum capituli, & sic est iustus error, qui habetur pro titulo, ut l. fi. ff. pro emp. Vltimo no. ꝙ sola possessio authoris dat successori iustam materiā præscribendi, quia putare debet successor, ꝙ eius author possederit bona fide, Ber. & Inn. idem tenet Bar. ff. de vsuc. l. Celsus. † Sed quid si constat, quod antecessor possederit mala fide, an hoc noceat successori, qui habet bonam fidem? & vī ꝙ sic, quia [a] non tantum nocet hæredi, sed cuilibet vniuersali [a] successori. ff. ꝙ emp. l. 2. §. eius bona. sol. ibi ex persona successoris descendit cā, & ius in successorē, hic non, quia prælatus non transmittit ad successorem, & ideo successor non succedit in vitiū eius, ar. ff. de preca. l. quæsitum. §. fi. cum gl. sua, Opp. quod quarta non præscribitur, xl. annis, quia non habet causam continuam, sed requiritur tempus duplicatum, ut ff. quemadmo. ser. amit. l. si sic, ubi gl. dicit, ꝙ cum tpa seruituris habent interualla longiora præscribitur libertas tpe duplicato, sed vbi breuiora, tempore simplici, & ideo ibi innuitur, quia ꝓp distantiam temporum videt duplex seruitus, sed vbi est continua, uel parum distans, est vna seruitus, quia quod parum distat, nihil distare vī. Inn. hoc concedit in seruitutibus, quę non habent causam naturalem, sed facto hoīs. ff. de ser. vī. præd. l. foramen. sed decima habuit causam aptam natam continuari, nisi essent decimę taxatæ, puta de anno in annum, tunc requireretur tps duplicatum. i. octuaginta anni, ſm Inn. quod ridiculum puto, quia nulla. l. cauetur. Et quia est contra casum, ut in c. presenti, in eo, quod dicit de oblationibus, quę habent esse perfectum hoīs, cui natura pariens non comparatur in aliquo, ut d. l. foramen. Et ideo ultra xl. annos non fit extensio, quia perpetuum non suscipit plus quā perpetuum, ne quasi in infinitum procedatur. Sed tempus xl. annorum, dī perpetuum sufficit ergo. C. de presscrip. 30. anno. omnes. Item isti reditus consistentes in iure perpetuo inter immobilia computatur, presscribuntur ergo spatio xl. ann. Non ob. ff. de aqua plu. ar. l. hoc iure. §. ductus aquæ, quia ibi speciale in flumine publico ſm Inn. hic. Certe non est speciale ratione fluminis publici, sed quia possessio dierum interpellatur ff. de serui. l. seruitutes, el 2. † Sed oppo. quia quot sunt anni decimales, tot sunt decimę annuales, ergo in prin. cuiuslibet [b] anni incipit præscriptio. [b] non simul pro omnibus annis futuris, ſ. in perpetuum, ut no. C. de presscri. 30. ann. l. cum acutissimi. §. in his, & per Dy. & latius per Bar. ff. de aqua plu. arc. l. ſrius. Preterea decimę nō sunt in rerum natura antequam fructus percipiantur, ergo non sunt in obligatione. ff. de verb. obl. l. inter stipulantem. §. sacram. gl. dicunt, aut annuum debetur ex ꝯctu, & est una presscriptio pro omni tpe: aut ex ultima uoluntate, tunc sunt plures. Et ideo dria est, quia in ultima uoluntate nō potest simul, & in eadē persona radicari pro toto tpe, cum pro futuro tpe non transferatur ad hęredem, ꝙ aūt non pōt in eadem persona radicari, diuisionem, recipit, ff. de stipu. seru. l. si seruus cōis Mæuij & castrensis peculij. §. fi. Sed ista distinctio non cadit, quando debentur fructus annui, quia non potest esse una stipulatio in fructibus. Nam pro futuris annis necessaria est conditionalis, ut d. l. interdum, sicut in vsufru. ut no. in d. l. si sic. Considera, hic non sumus in contractu, uel quasi, sed in dispositione legali, quę est una pro omni tempore tanꝙ quędam regula, & ideo vna, presscriptio sufficit, † Sed an presscribatur libertas contra episcopū, ita ꝙ ius eradicetur ab episcopo, & trāseat in curatū ecclesię diœcesalis. An vero presscribat sola exceptio detentiua decimarū? Et vī ꝙ exceptio sola cōtra actionem personalem presscribatur & hoc subtili ratione. Nam si pscriberetur actio, tunc debitor succederet creditori, & actio tolleretur ipso iure per cōfessionē. C. de pac. l. debitori. ff. de fideiuss. l. gnaſr, & l. Vrannius Et sic p pscr. nō tollit actio ipso iure, quod est falsum. ff. de act. & obli. l. obligationū fere. §. placet. ff. de leg. j. l. nemo pōt. ff. de seru. l. 4. Sol. hic pscribit totum ius epi, vñ eps nil exigere potest nec a curato ecclesię, nec a possessorib. agrorū, & si percepit, tenetur restituere curato, quia hęc presscriptio est istius naturę ꝙ ex ea datur actio, & exceptio cum ista presscriptio sit alienatio & ut ita dixerim, est præscripti o translatiua, & hoc dicit istud cap. † Oppo. si presscribitur exceptio, ergo non requiritur bona fides. ff. de vsuc. l. sequitur. §. si uiam. Sol. ibi loquitur in presscriptione currente facto naturę. Nam prędia naturali iure sunt libera, & ius naturale supplet bonam fidem, quia habetur pro titulo, secus in presscriptione, quę oritur immediate ex facto hominis, quia hęc requiritur bonam fidem, ut hic, ita solenniter dixit tex. ff. de ser. vrb. præ. l. hæc autem iura. † Opp. curans habet possessionem totius decimæ a præceptore. titulum autem habet ab epo, ergo ab uno titulum habet, ab alio possessionem, & sic non præscribit. ff. de vsuc. l. non solum. Sol. immo possessio non discrepat a titulo, sed pars eius est subiectiua. i. subordinata. † Opp. decimæ & oblationes continent quid extraordinarium & difforme. i. prout res incidit. Nam quandoq; grana, quandoq; uinum, qñque oleum, & ista difformia non comprehenduntur consuetudine. l. Seio. ff. de an. leg. ergo non præscribuntur. Sol. actio generalis non curat de diuersitate specierum. ff. qñ di. le. ce. l. nec refert. Non obst. l. Seio, quia ibi difformitas pendebat ex solo nutu volūtatis. Op. iste curatus, qui recipit indebitum, cōmittit fur. ff. de fur. l. falsus. ergo non præscribit. Sol. bona fides omnem maculam tergit. item qa fuit in eum translatum dominium. ff. de condi. ob cau. l. pen. ff. de alie. iu. l. item. in prin.

ADDITIONES.

a Vniuersali. Vide Barb. consi. 9. vol. j. Alex. consi. 4 & 39. uol. 2. Ia. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. pos. Imo. consi. 43. & 73.

b Vinc. God. Præscriptio. Adde, in quo differat præscriptio a cōsuetudine in hac materia. Rui. consi. 41. nu. 46. lib. j.

SVMMARIVM.

Possessor malæ fidei non præscribit vllo tempore, in prin.

1 *Curiosus explorator quis esse debet non desidiosus neglector.*

2 *Præscriptio nulla inuenitur lōgissimi tpis, cuius cōtrarii memoria nō existat.*
Præscriptio habet vim legis, & non est de iure naturali. §. in textu.

3 *Scientia rei alienæ quid iuris si superueniat post completam præscriptionem.*
Dominium vtile præfertur in præscriptione directo, ver. item non est.

4 *Bona fides vbi non est, nec mala, sed est ignorantia, quid iuris.*

5 *Fama publica & generalis, si audiui quod quædā res est ecclesię, & emo ab eo illam rem, qui habet titulum, & qui possedit inconcusse longissimo tē pore, an ex sola fama debeam habere malam fidem, & rem restituere.*
Tempori plus creditur quam famę. §. item fama.
Credere quis non tenetur, nisi quod credit bonus vir, ibid.
Conscientiam quis debet sequi quę formatur a iure in alieno facto, secus in suo. §. item non teneor.
Conscientia erronea non damnat quemquam, neque scire tenetur abscondita. §. & ita.
Ecclesię quando quis acquirat. §. & ita ver. porro.
Pupillus, & miles agunt absque cessione, eo. §. ver. cum enim.

6 *Nomine meo si emi rem de pecunia ecclesię nesciens pecuniam ad ecclesiam pertinere, an eam presscribam minori tempore xl. annorum.*

7 *Publicianam ecclesia si habet, an contra istam Publicianam presscribatur minori spatio. xl. annorum.*
Iura quædam personas, quædam res afficiunt, & differentiam in præscriptione constituunt.

CAP. V.

Vigilanti. Possessor malæ fidei vllo tempore non presscribit, primo ponit dictum. secunda ibi, Ephesinus, ponit rationē legis in contrarium. tertia ibi, Nobis, origit legem & rationē. Casus. quærebat, utrum malæ fidei possessor possit pscribere lōgissimo tempore? rñdetur ꝙ qui scienter possidet pdium alienum, debet illud restituere dño, & nulla temporis prærogatiua excusatur. Sed contra istud opp. quod Ephesinus legislator tribus rationibus motus statuit præscribi posse longissimo tpe. Primo ꝓp vitandam negligentiam. nam negligenti iura non subueniunt. Secundo ꝓp uitandos errores, qui nascuntur ex obliuione, quæ oritur ex longissimo tempore. Tertio ꝓp vitandam confessionem dñiorum. i. ne rerum dominia semper sint sub incerto. Sol. dicit Papa, ꝙ hæ rōnes non valent in præiudicium animæ. Et ideo concludit, ꝙ siue dominus rei ignoret contra se præscribi, siue sciat, tñ ille, qui scit rem

1 alienam, non præscribit. h. d. † In tex. ibi Vigilanti, no. ꝙ quis dēt esse

BIU Cujas

esse curiosus explorator nõ desidiosus neglector, & hoc in prin. p̃scriptionis, sed in ꝓcessu non nocet negligentia inquisitionis ueri, ut eleganter no. Bar. ff. de vsuc. l. naturaliter. ff. de re. iu. l. qui cũ alio. C. de fur. l. 2. In tex. ibi, Resipuerit. i. restituerit, ista est mala exceptio, quia qui restituit non p̃scribit, ꝙ nõ possidet. vnde expone, nisi resipuerit. i, nisi bona fides superuenerit, puta ꝙ emit a putatiuo ꝓcuratore, quem iusto errore ductus credebat habere mandatũ. ff. ꝓ emp. l. ꝙ fundum. §. ꝓcu. † In. tex. ibi, Ephesinus.
2 si iste fuit iurisconsultus, apparet. ꝙ p̃scriptio longissimi temporis fuit cognita tempore iureconsultorum, cuius contrariũ not. gl. ff. de admi. tu. l. si pupillus. nam de iure. ff. nulla inuenitur p̃scriptio longissimi temporis, nec cuius p̃rij memoria non existat. ff. de aqua quo. & æstiua, l. hoc iure. §. ductus aquæ. sed contra illam glo. videtur tex. & glo. ff. de uer. sig. l. transactione finita. vel dic ut dicit gl. ista Ephesinus fuit Imperator. In tex. ꝓ uitam. ff. pro suo. l. fin. C. de sacrosan. eccl. l. fi. in auth. ibi posita. In tex. ibi, Vigore legis. No. ꝙ præscriptio habet vim legis. Item no. ꝙ præscriptiones non sunt de iure naturali. In tex. ibi, Cognitioni, hæc distinctio adhibetur in quodam casu. s. in alienatioue auctoris malæ fidei: successore tamen existẽte bonæ fidei, ut C. de præsc.
3 lon. tem. auth. malæ fidei. † Quærit glo. quid si post completam præscriptionem superueniat sciẽtia rei alienæ? & determinat quod ista scientia non obligat ad restitutionem, nec interrum-
a pit præscriptionem, [a] quia quod perfectum est interumpi nõ potest, ut no. ff. de solu. l. cum quis. §. si quis, & est expressum licet glo. nunq̃ allegauerit. ff. de iti. actuque pri. l. j. §. fi. cum l. seq. vbi est melior tex. qui reperiatur in mundo. Item post præscriptionem certatur de damno vitando, sed ante completam certatur de lucro captãdo. ut eleganter no. in d. l. j. §. si quis propter, ad hoc facit ratio, quia finita non resuscitantur, ut ff. de ver. sig. l. transacta finita. Item non est uerum, ꝙ superueniat scientia rei alienæ, quia nunc immo est sua ipsius præscribentis saltem quo ad vtile dominium, ꝙ in præscriptione præfertur dominio directo, ut C. de præsc. 30. an. l. qui emptionis. quia directum dominium constat solo nomine, sed utile constat effectu, sicut dicimus, quod solum nomem hęredis sine effectu parum operatur, ut ff. de minoribus. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. & C. de indicta lib. tollen. l. j. & C. de nudo iure Quiritum tol. l. unica. Et si qui habent conscientiam remordentem, imputent sibi, quia
4 præscriptio iustificata a canone, iniusta esse non potest, † Extra no. ꝙ ubi non est bona fides. nec mala, sed est ignorantia simpliciter, ut quando hæreditas præscribit, interpretatur bona fide possidere. unde dicit lex, quod hæreditas sustinet vicem personę possidentis bona fide. ff. si cer. per. l. pe. §. ꝙ si stipulatus, ubi glo.
5 parua dicit, quod ille casus non repetitur alibi, ergo no. † Pone, audiui per famam publicam & generalem, quod quędam res est ecclesiæ, emo illã rem ab eo qui hẽt titulũ, & qui possedit inconcusse longissimo tpe, nunquid ex sola fama debeã habere malã fidẽ, & rem restituere, & vr̃ ꝙ sic, ꝙa id debeo credere, quod omnes credunt, ut ff. ad Macedo. l. 4. pro hoc glo. ff. de neg. gest. l. at qui natura. §. cum me. Item sicut bona fama operatur bonam opinionem, & fidem, ita siniſtra siniſtram. C. de peri. tut. l. si tutor. In contrarium videtur, quia magis præsumitur pro titulo, quã pro fama, ut ff. de reg. iu. l. nemo prædo. Item fama sola est quoddam somnium, & quidam rumor, qui sæpe a veritate discordat, ut ff. de hære. insti. l. fi. Item quia non oritur ab aliqua radice, sed ab incerto auctore. Item sequeretur, quod in via conscientiæ probata fama, tenetur quis restituere rem formato articulo super conscientia, quia tenetur respondere possessor per verbum, credo, ꝙ est falsum. Itẽ plus creditur tempori, quam famæ, quia tempus habetur pro veritate, ut no. in l. j. C. de serui. & aqua. Item non teneor credere, nisi quod credit bonus vir, i. iudex, qui in facto alieno non debet credere nisi probationib. legitimis, nec debeo mihi formare nouam conscientiam, sed sequi eam, quæ formatur a iure. vnde nec ex uno teste debeo habere conscientiam læsam, quia unus testis inducit dubietatem, sed dubius in conscientia non tenetur habere læsam conscientiam. In facto proprio bene debet quis habere conscientiam, quia conscientia est cordis scientia, & stat in facto. i. in aĩo, quem vnusquisq;, in facto proprio scit de certo. Et frustra quis petit, quod intus habet i. certificari de eo, quod scit. habet. n. testem intrinsecum. i. sibi cohærentem. & iudicem etiam. i. Deum & subiacet foro cœli, licet si non potest probari non subiaceat foro mundi, ut ff. de test. tu. l. duo sunt Titij. Amplius nemo tenetur præsumere, ꝙ autor suus fuerit malę fidei. quia de nemine præsumendum est malum, & bona fides auctoris prodest successori. Et ita tenet quidam magnus vir utriusque iuris Doc. Porro Deus non esset alias iudicaturus, quam iudicaret bonus uir, quia quicquid agant homines, intentio iudicat omnes. tamen erronea conscientia non damnat quemquã, ff. de iu. & fac. igno. l. regula. §. qui ignorauit, nisi de praua mente pœniteat non ad restitutionem, quæ non debet fieri, abscondita n. omnia scit solus Deus; & conscientia humana non tenetur ea scire. Porro res empta de pecunia ecclesiæ, ab eo qui non vult negocia ecclesiæ gerere, nec teneatur gerere nisi velit, nõ acquiritur ecclesiæ. Sed si gereret ea, est obligatus actione mandati, uel quia prælatus acquirit ecclesię legis potestate potius, q̃ tua uoluntate, si ecclesia vult potius rem, q̃ pecuniam. l. cum fundus. §. j. ff. si cer. pet. infra de pec. cle. c. inquirendum. infra de testa. c. cum in officijs, per Io. An. C. de rei vend. l. si ut proponis, per Cy. 12. q. 1. fixum. eadem cauta, & q. 3. ca. 1. ita dixit prædictus Doc. & quidam alius valens. cum. n. teneã actione mandati, vel neg. ge. iura quæ habet cedere speciale est in ecclesia, pupillo, & milite, ꝙ agere possint sine cessione, ecclesia habet probare, ꝙ res fuerit tradentis, & ꝙ pecunia fuerit ecclesiæ. quę aliquãdo probantur ex indicijs. C. de rei ven. l. indicia. † Quæro, emi rẽ de pecunia ecclesiæ nomine meo nesciens pecuniã ad ecclesiã pertinere, nũquid eam ꝓscribam minori tempore xl. ann. & videt, ꝙ vsucapiam triennio, nã si ipsam pecuniam possiderem, usucaperem triẽnio. ergo & id quod ex ea sequit, quia res succedit loco pecuniæ, ut infra de peculio cleri. c. 2. ar. ff. de don. inter ui. & vxo. l. si donantes. §. si sponsus. ff. de vsuc l. sequi. §. fructus, ubi dicit Bar. quod fructus ex re
b mobili percepti vsucapiunt triennio, [b] quia ipsi nobiles sunt, nec veniunt restituendi, ꝙ est no. dignum. Nec ob. dictum Inno. qui dicit mobilia ecclesiæ non vsucapi trienio, quia nõ dicit verum.
c Considera Inno. dicit, quod res empta [c] de pecunia ecclesiæ nõ est ecclesię, licet det ecclesiæ actio in rem. Porro actio de re non est res mobilis, ut l. a diuo Pio. ff. de re iudica. & no. ff. de verborũ significa. l. mouentium. ergo non vsucapitur triennio, ut de præsci. tri. ann. sicut. Sed contra Inno. facit quod omne meum est, cuius vẽdicandi ius habeo, ut ff. de rei ven. l. solum. §. meum. Et Accur. dicit, ꝙ cessa rei vendicatione statim competit utile dominium, ut no. ff. de eden. l. 1. in prin. in magna gl. quod posset et se uerum, si rei uendicatio esset cessa a possessore, secus, si ab eo qui non possidet, tamen tradita possessione illa utilis vertitur in directam, ut ff. ad Treb. l. si hæres. & ff. de hære. insti. l. 3. §. qui fideicommissariam. Sol. videtur dicendum, quod licet pecunia vsucapiatur, tamen res immobilis, quæ successit loco pecuniæ, non præscribitur maiori tempore contra ecclesiam, q̃ spatio xl. ann. ff. de consti. pecu. l item illa. §. ꝙ adiicitur. & ff. de do. cau. mor. l. quod debitori. † Quæro, pone, ꝙ ecclesia habet Publicianam, nunquid contra istam Publicianam præscribitur minori spatio xl. ann. & videtur quod sic, quia ille qui præscribit tractat de lucro captando, ut no. in l. si quis vxo. ff. de furt. Itẽ nec est dominus, ut no. Insti. de actio. §. alie. Item eccleſię fauẽt in dominio non in iure tertii, ut C. de sacrosan. eccle. l. fin. Sed si nouus possessor habet Publicianã, ecclesia repellit, quia ultima Publi. excludit contrariam, Publi. ar. C. in q. cel. lon. tem. præscriptio. l. hęreditate Sol. ꝙ idem tempus requiritur in prescribendo contra Publicianam, sicut contra rei ven. per illam no. regulam, quę ponitur ff. de Publiciana, sicut contra rei uen. per illã no. regulam, quę ponitur. ff. de Publi. l. eum qui. §. in Publiciana, & quod ibi no. Vltimo no. ꝙ quędam sunt iura, quę afficiunt psonas, quędam, quę afficiunt res, in quibus prescriptiones natura & effectu discrepant, quod est no.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Præscriptionem. Adde ꝙ præscriptio etiam longissimi temporis locum non habet concurrente duplici prohibitione. Rui. consi. 41. nu. 27. lib. 1.
b Triẽnio. Et etiam adde, quãdo quis præscribendo facit fructus Alex. consi. 21. 4. lib. & uide etiam pulchre per d. Fran. Cur. in cons. 71. circa med. col. fin. ubi omnino uide.
c Vinc. God. Empta. Adde ꝙ res empta ex pecunia hæreditaria uel exacta a defuncti debitoribus, an ueniat in restitutione fideicommissi. Rui. cõs. 97. nu. 10. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Decimas vna ecclesia in alterius parochia præscribit.*
2 *Actio duplex, & solum causalis exprimenda.*

CAP. VI.

1 **Ad aureas.** Vna ecclesia in parochia alterius xl. ann. spatio præscribit decimas. h. d. Casus. Duæ ecclesiæ litigabant super decimis, una allegabat ius parochiæ, altera allegabat prescriptionẽ xl. ann. dicitur, quod prescriptio eã defendit, quæ omnẽ actionẽ aduersarij excludit, hoc intendit gl. su-
1 mit ar. ꝙ actio sit exprimẽda in libello, dic † ꝙ duplex est actio, s. causalis, & formalis. prima satis exprimitur, cum exprimitur causa: secunda nõ est necessaria nominari, quia tacite inest, & de necessitate, ergo expressio nihil operatur.

SVMMARIVM.

Decimas laicus non præscribit, in prin.
Decimæ datæ in feudum ante generale Concilium valent, non postea, ibid.
In dubio sententia absolutoria ferenda, ibid.
1 *Detinere efficaciter ille non dicitur, qui non detinet de iure.*
In præscribendo requiritur iusta possessio.
2 *Possidere qui non potest, non potest præscribere.*
Possessio geminat protem, & quomodo hoc intelligatur.

CAP.

BIU Cujas

CAP. VII.

Causam, quæ. Laicus decimas non præscribit, & est capax possidere hoc ius, cū sit spirituale. h.d. Casus. Inter archidiaconum Regium, & quendam nobilem erat quæstio super decimis, quas laicus prætendebat ad se pertinere pp temporis præscriptionem, vel concessionem Præsulis ecclesiastici, vel Principis secularis. Papa dicit, ꝙ laici non possunt possidere, nec decimare de iure. Et dicit glos. ꝙ hodie decimę [a] non possunt dari in feudū: quia nō possunt dari in titulum. Sed olim ante concilium Lateran. datæ ualent, & ideo ponderādum est quo tempore fuerit factum illud cōcilium, & quo tempore decimæ concessæ sunt. Sed quid si non constat de initio, quia non existat memoria? videtur ꝙ possessor sit potior, quia in dubio ferenda est absolutoria. C. de pet. hæred. l. si post motam, de neg. gest. l. eum actum. † No. ꝙ non dicitur detinere efficaciter ille, qui non detinet de iure. No. ꝙ in præscribendo requiritur causa. i. iusta, seu iure munita possessio. † No. ꝙ non potest possidere, non potest præscribere. dicit glos. ꝙ possessio geminat prolem. quid est hoc dictum? respond. si iusta est, producit effectum acquisitioni fructuum, & præscriben. vel dic subordinatè, id est, quod detentio parit possessionem, & possessio parit præscriptionem, de priuileg. c. cum olim, per Inno. 7. q. 1. Pontifices, per Archidiaconum: è contra in probatione possessio geminat prolem, vitium ex uitio creando parit uitium in mente & præscribendo, vitia enim geminant, & nunquam nisi præcidantur, primos motus obseruant.

[a] Vinc. God. Decimæ. Adde, an decimæ sint res corporales, possintq; verè possideri. Ruin. consi. 164. nu. 4. lib. 5.

ADDITIO.

SVMMARIVM.

Interruptio contra præscriptionem admittitur, & quomodo, in prin. & nu. 1.
Mobilia triennio vsucapiuntur, & an excipiantur quædam. §. casus.
1 *Ecclesia contra priuatum, an præscribat spatio triginta annorum.*
2 *Interruptio quotuplex sit, & quot modis fiat interruptio naturalis, & nu. 6. 7. 10. 11. & 12.*
3 *Interruptio ciuilis fit per libellum Principi oblatum in actione annali, & aliis modis, & nu. 4. 5. 6. 10. 11. & 12.*
Præscriptio quadruplex est, & nu. 4. & 5. quæ odiosa, quæ fauorabilis, ibid.
4 *Citatio, quid iuris, si fuerit deserta, quia non comparuit citans in termino.*
5 *Præscriptio merè odiosa quæ dicatur.*
Præscriptio quid.
Ex instantia eadem fit condemnatio, licet mutata actori dominii qualitate. § tertia, vers. & licet.
6 *Domini si erant plures, si vnus expellitur, omnibus interrumpitur.*
Præscriptio non interrumpitur, ciuili possessione non interrupta.
7 *Coloni eiusdem agri si sint duo, & expulsus, qui vnus est inuentus in agro, quid iuris, si alter, qui non fuit inuentus non fuit expulsus.*
Bonitatem intrinsecam tria constituunt, & extrinsecam tria, & quæ.
8 *Pisani veteres si debentur, & soluuntur noui minoris ualoris, an interrūpatur præscriptio veterum, an fiat nouatio, & transfusio veteris obligationis in nouam monetam quasi ex tacito pacto.*
9 *Præscriptio, vtrum dormitet, & an sit interrupta, an differant.*
10 *Præscriptio, annua si interrumpitur, an sicut singulis annis interrumpitur præscriptio, ita singulis annis fieri debeat ciuilis interruptio.*
11 *Præscriptio an interrumpatur per solutionem etiam vnius nummi factam nomine census.*
12 *Præscriptio in iuribus incorporalibus qualiter interrumpatur.*
Possessio incorporalium tria requirit, vers. porro scias.
Interruptiones præscriptionis quæ naturales vocentur, & quæ ciuiles, vers. & summa.

CAP. VIII.

Illud. Si contra præscriptionem 40. annorū opponatur interruptio, vterque admittitur ad probandū, & probata interruptione præscriptio conquiescit. Casus. Primo dicit, ꝙ p̄ ecclesiam nó præscribitur minori tpe, q̄ 40. ann. Sed qui inconcussè possedit 40. ann. præscribit. Si autē dicatur interrupta præscriptio, vtraq; pars potest producere testes. Et si probatur interruptio, præscriptio non uendicat sibi locum. In tex. ibi, 40. ann. hoc in re immobili, vel quæ inter immobilia computatur, idem in re mobili, fm Host. cuius opi. debet intelligi in re mobili, quæ seruando seruari potest, vt sunt libri ecclesiæ. Sed si non possent seruando seruari, opin. Host. esset fatua, quia non potest tāto tempore possideri per rerum naturam, & ideo fructus, qui corrūpuntur, vsucapiuntur triennio. C. si aduer. vsuca. l. j. ff. eo. l. sequitur. §. fructus. vel dic indistinctè in rebus mobilibus seruari tēpus triennij, vt C. de sacros. eccl. auth. quas actiones. In tex. ibi, ab utraque parte, no. testes actoris, & rei simul recipi posse. † Quæro, nūquid ecclesia contra priuatū præscribat spatio 30. ann. respon. sic, quia licet in iudiciis seruetur æqualitas, vt C. de fruct. & lit. expens. l. fi. tamen secus est in præscr. fm Bern. In tex. ibi, Interruptio. no. ꝙ interruptio eneruat tempus præscriptionis. Adde, quod interrūpitur præscriptio per unum actum, vt not. dicit glos. ff. de reg. iur. 1 nemo. §. temporales. † Quæro, quotuplex sit interruptio? respondeo duplex, scilicet naturalis & ciuilis. Quæro q̄uot modis fiat, interruptio naturalis? respōdeo pluribus modis. Nam fit per inundationem maris vel fluminis, vt ff. de acquir. poss. l. qui uniuersas, §. item, & l. possideri. §. Labeo. tamen contra hoc impedimentum datur restitutio ex clausula generali. ff. de itin. actuque pri. l. j. §. si quis pp. intelligo de inundatione non vnius momēti, sed plurium dierum: nam si recedit inundatio infra triduū, non puto posse admitti. alioquin possessiones iuxta Padum sitę nunquam præscriberentur, quod est absurdum. Et sicut per inundationem perditur possessio terræ, ita per siccitatem perditur possessio stagni, vel aquæ. ff. de seruit. rust. præd. & Attilicinus. non tamen puro, quod per immoderatas niues, grandines, rucus, & brucus, vel sterilitatem perdatur possessio. ff. de contrahen. empt. l. si sunt, §. frumenta, & l. si fundus, de rebus eorū. Sol. dicit glos. ꝙ perditur possessio per expulsionem, quod dic, vt ff. de acquir. poss. l. peregrè, §. fin. Et hoc verum, siue quis expellatur ab aduersario, siue authoritate prætoris, vt ff. de acquir. poss. l. qui vniuersas, §. item cum prætor. Sed pone, ego possidebam per colonum, vel inquilinum, nunquid solo animo possit mihi interuertere possessionem? & dic quod non, glos. est solennis, in l. j. C. eo. de vsucap. Sed si alteri tradit, me tamen ignorante, perdo possessionem, & sic interrumpitur præscriptio naturaliter, vt ibi not. ꝙ non credo uerum, argum. C. de acquir. poss. l. fin. Circa istam particulam de interruptione naturali quærit Barto. an interruptio bonæ fidei sit interruptio naturalis? & circa hoc dicit quædam glos. satis pulchra. ff. de vsucap. l. naturaliter. quam examinabo in cap. fin. j̄. eo. † Sequitur de interruptione ciuili, dicit glos. ꝙ fit per libellum principi oblatum in actione annali, item dicit glos. quod fit lit. contest. in actionibus perpetuis, dummodo fiat coram iudice competenti, aliàs secus, vt de sta. defunct. l. si pater. & aliquando fit etiam sine litis contestatione, & etiam sine citatione, vt C. de annali except. l. ut perfectius. glos. nimis succinctè loquitur. Dic ergo, ꝙ quadruplex est præscriptio, scilicet merè odiosa, & interrumpitur per solam citationem. [a] C. de præscr. 30. ann. sicut. † Sed quid si citatio fuerit deserta, quia non comparuit citans in termino? respond. non est interrupta præscriptio, quia citatio non habuit effectum, vt ff. de iud. l. & post edictum. §. circumducto. si vero sit processum ad lit. contest. tunc actio est perpetuata ad 40. ann. de lit. contest. si fuit ualida: secus, si inualida, ita dicit glos. not. C. de lit. contest. auth. offeratur. † Sed hic quęro, quę præscriptio dicatur merè odiosa? respon. illa, per quā acquiritur sola exceptio, & non dominium, nec aliquod ius in re. si verò per eam acquiritur ius in re, non dicitur merè odiosa, vt s̄. eod. c. de quarta. Est enim præscriptio acquisitio quædam ex suo tempore causam sumens, & perfectionem habens. Secunda species est præscriptio [b] mixta ex fauore, & odiosa lege diuersificata penes extrema, item ex acquisitione possidentis, & ex exclusione negligentis, & ista interrumpitur ipso iure, & in effectu per lit. contest. & non ante. C. de rei uend. l. more litis. Tertia species est vsucap. quæ est merè fauorabilis, ꝙ ideo per eam acquiritur, quia fauore extenditur plenum & perfectum dominium directum. hoc interrumpitur per li. contest. in effectu, non ipso iure, vnde acquiritur vsucapienti interim dominium directum, loco ipsius succedit utile dominium. Et licet mutetur actori qualitas dominij, tamen ius dispensat, ꝙ ex instantia fiat condemnatio, vt d. l. no. ff. de rei uend. l. si post acceptam, & hæc præscriptio interrumpi potest, sed actio non potest ad 40. annis perpetuari. Quarta species est præscriptio sui natura currens, & de hac dic, vt in l. fi. cum §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. secundum Cyn. in l. fin. de eo, per quem fac. erit. C. de edic. diui Adria. tollen. l. fin. hæc autem præscriptio non causatur ex iure superuenienti, sed cohæret origini suæ, ficut est in omnibus temporalibus actionibus. † Pone, plures erant domini, si vnus expellitur, omnibus interrumpitur: secus, si agit. nam sibi soli prodest, cur tam variè. Nam magis deberet prodesse ius, quàm iniuria, arg. ff. de bo. auth. iud. poss. l. cum unus, quia interruptio naturalis omnibus prodest, ciuilis non prodest, nisi vigilantibus. & ratio rationis est, vel quia natura cōis est, vel quia naturalis interruptio absorbet possessionem, & sic eneruat fundamentum præscriptionis, ciuilis non absorbet. ff. qui satisda. cogan. l. sciendum, §. si fundus. quia pendente lite reus possidet. Sed quid si est interrupta possessio naturalis, & non ciuilis? respon. non est interrupta præscriptio, tex. est not. in l. si fundum, ff. de fun. dot. † Sed quid si ex duobus colonis eiusdem agri expulsus est vnus, qui est inuentus in agro, alter autem, qui non fuit inuentus, non fuit expulsus? respon.

ADDITIONES.

[a] Citationem. Adde, an per citationem interrumpatur, etiam si fit facta in alio loco, quam domicilij debitoris, Bald. consi. 167. primo lib. Et an per legatum factum in testamento interrumpatur præscriptio, per eundem consil. 125. quarto lib.

[b] Vinc. God. Præscriptio. Adde, quòd præscriptio est species alienationis. Gozad. consi. 84. num. 13.

BIU Cujas

reſpon. per vnum retinetur tota poſſeſſio, arg. ff.de acquir.poſſ. l.prædia. Sed quid ſi colonus, qui erat abſens,nõ eſt reuerſus ad fundum ſuſpicans ſe poſſe repelli de facili, an dominus poſſidere deſinat? quod videtur, quia licet poſſeſſio non ſit poſſeſsio in ipſo, tamen per ipſum eſt in domino, cum colonus eſt cauſa inſtrumentalis & organica. ergo deſtructo colono per uim,domini poſſeſsio deſtruitur, ſed per negligentiam coloni nulla vi adhibita dominus non perderet poſſeſsionem, ſicut nec per mor-
8 tem coloni.ff.de acqui.poſſ.l.ſi de eo. §.ſi forte debiti. † Sed hic quæritur,ſi debentur ueteres Piſani, ſoluũntur noui minoris ualoris, an interrumpatur præſcriptio veterum, an ſit nouatio, & transfuſio ueteris obligationis in nouam monetam quaſi ex tacito pacto? reſpondeo,hæc quęſtio fuit diſputata per Iac.Butr.& tenuit,ꝙ non ſit facta interruptio,quia non eſt ex ea obligatione veteri,nec ex eo fonte,quod ſic probatur. Tria conſtituunt bonitatem intrinſecam, ſcilicet materia, forma, & qualitas inſeparabilis. & tria ſunt, quæ conſtituunt bonitatem extrinſecam, ſcilicet locus,& tempus, & æſtimatio, quia bonitas uariabilis eſt,ſcilicet extrinſeca.ff.ſi cer.pet.l.cum quid,& l.vinum.ſed iſta eſt nouа moneta percuſſa noua authoritate, & forma,materia ergo in qualitate intrinſeca eſt diuerſa.Item & bonitas extrinſeca ſimiliter eſt diuerſa, quia minus ualet, & poſito ꝙ poſsit fieri collatio valoris ad ualorem,iſtud non pertinet ad ſubſtantiam obligationis, quia eſt bonitas extrinſeca, quæ non eſt in obligatione nec ſimpliciter, nec ſecundum quid. non ergo poteſt dici agnitum, quod omnino eſt ab illo diuerſum, nec pro illo ſolutum,ſed potius per errorem.ff.quemad.ſerui.amit.l.ſi communem,§.j.& l.ſi alij. Sed quomodo noua moneta poteſt peti ex nudo pacto contra.l.C.de pac. l.ſi certis annis? vnde videtur,ꝙ nec vetus moneta,quia præſcripta,poſsit peti,nec noua,quia nouatio non fit niſi per ſtipulationem,vt C.ſi cer.pet.l.ex precio. niſi dicas,ꝙ nõ tanquam nouatio, ſed tanquam conſtituta pecunia. nam aliud pro alio conſtitui poteſt, ſicut ſolui,dũmodo ex certa ſcientia utriuſque.ſ.debitoris & creditoris, vt ff.de conſtit.pecu.l.j. §.an poteſt. & facit ꝙ not.in l.ſi coloni. C.de agric.& cenſ.lib. 12. Sane ſi ſolutio caderet in nouum contractum,puta tacitæ locationis non eſſet facta interruptio. ff.de contrah.emp.l.pacta cõuenta.§.Paulus.ff.loca. l.cum in plures,§.lege dicta. ff.de fideiuſſ. l.ſtipulatus
9 es opus. † Quæro, quæ differentia eſt, vtrum præſcriptio dormitet,an ſit interrupta? reſpon. quando dormitat, & poſtea excitatur ad curſum ſuum, coniunguntur extremitates temporis, illo ſubducto de medio. C.de præſcr.30.ann.l.ſicut. §.nõ ſexus. s̃.eo. c.j. ſi autem interrumpitur tempus, quod ante concurrerat euaneſcit,& a capite incipit.ff.de vſucap.l.eum qui ædes.§.ſi autem
10 demolita. †Quæro,ſi annua pręſcriptio interrũpitur,an ſicut ſingulis annis interrũpitur pſcriptio, ita ſingulis annis fieri debeat ciuilis interruptio? reſpon. ſingulis annis,quia antequam naſcatur actio,non poteſt fieri interruptio etiam per agnitionẽ debiti. arg.ff.de verb.oblig.l.ſtipulatio iſta.§.inter cætera. ff.de leg.2.l.ſi
11 ita.§.ſi ſub ꝯditione.ff.quo.leg.l.j.§.quod ait prætor. † Sed an per ſolutionem etiam unius nũmi factam nomine cenſus interrumpitur præſcriptio? dic ꝙ ſic,vt C.de præſcrip.30.ann.l.ſi quis em-
12 ptionis,in fi.& argum.ff de pollic.l.j.§.cępiſſe. † Quæro,qualiter
a interrumpatur præſcriptio [a] in iurib. incorporalibus? reſpon.aut loqueris de iure incorporali,ꝙ rei non cohæret,vt ſunt actiones merè perſonales, puta ex mutuo,depoſito, & ſimilibus,& interrumpuntur ciuiliter per citationem, vt s̃.dixi. Aut loquimur in iuribus rei cohærentbus, & tunc licet in acquirenda poſſeſsione requiratur corpus,& animus, tamen in ea pellenda ſufficit ſolus animus per regulam l.licet.C.de acq.poſ.Porro ſcias,ꝙ in acqui. poſ.incorporaliũ requiruntur tria,ſ.aptitudo ac.& ꝙ ille actus ſit ſm illam aptitudinem.v.g.in ſeruitute tigni immittẽ. requiritur foramen in pariete,& inde naſcitur aptitudo immittendi tignũ. & ꝙ immiſsio tigni fiat ſm qualitatem ſeruitutis,& in loco ſeruiente. Naturaliter autem interrumpitur ſiue deficit aptitudo, ſiue actus,ſiue animus. verbi gratia,foramen eſt clauſum deficit aptitudo. ſi autem tignum eſt extractum de foramine, vt ibi nõ reponatur, deficit actus, & uoluntas: & in ſumma quicquid eſt contra naturam ſeruitutis inducit interruptionem naturalem. & econtrario quicquid eſt ſecundum naturam ſeruitutis inducit continuationem naturalem,vt ff.quemadm.ſerui.amit. l.qui fundum. omnes vero interruptiones,quæ ſunt præter naturam, ciuiles interruptiones uocantur. nota iſta verba.

A D D I T I O.

a Vinc.God. Præſcriptio. Adde,ꝙ præſcriptio ex proceſſu nullo non dicitur interrupta.Ruin.conſ.47.nu.7.lib.4.

S V M M A R I V M.

1 *Peritorum iudicio eſt in illa arte ſtandum, & iuramentum eorum quid.*
2 *Index debet ſequi conſiliũ ſapientis electi per partes, vel per ipſum iudicem de conſenſu partium,niſi conſilium contineret expreſsum iuris errorem.*
Conſilium ſapientis quid nullum.
3 *Iudex iudicat ſecundum conſcientiam, & quo modo.*
Fines prædiorum eccleſiaſticorũ præſcribuntur quantum ad diffinitionẽ dominii, ſed non quantum ad fines plebanatuum, vel parochiæ vel diœceſis.
Probabilia ſunt, quæ conſuetudo vetus approbauit.
Iur ſdictio non dicitur mea, licet ſit fundus meus.§.deinde.
Agrimenſores, & tabelliones qua culpa teneantur.

C A P. IX.

Quia indicante. Fines prędiorum eccleſiaſticorũ 40.ann. ſpatio præſcribuntur. h. d. Tria facit,primo ponit dictum. ſecunda ibi,ortam,vbi illud exequen committit. Tertia ibi,quadraginta,vbi circa executionem inſtruitur. Caſus.Inter duos abbates orta fuit quæſtio de finibus. Papa mandat illam quæſtionẽ decidi iuxta iudicium agrimenſorum,qui debẽt accedere ad loca, & in præſentia iudicis fines declarare, præſcriptione tamen 40. annorum vtrique parti ſeruata.
1 † In tex.ibi,Diffinitione.i.iudicio. Et ſic no.ꝙ ſtãdum eſt iudicio peritorum in illa arte, in Auth.de non alie.§.quod autem.C.fin. regun. l.ſi quis ſuper. & iurabunt iſti agrimẽſores hoc modo,iuramus dicere veritatem ſecundũ iudicium noſtrum,non ſimpliciter,& præcisè iurabunt dicere veritatem, vt not.in l.j. in princ.
2 ff.de ven.inſpi.ne anceps ſubeant periurium. † In tex.ibi, Finem. arg.ꝙ iudex debet ſequi conſilium ſapientis electi per partes,vel per ipſum iudicem de conſenſu partium, niſi conſilium contineret expreſsum iuris errorem, quia quod reddit ſentẽtiam nullam ipſo iure, multo fortius reddit conſilium nullum ipſo iure, vt not.Bart.ff.de re iudi.l.ſi conuenerit. In tex.ibi,Præſentiã,ipſis agrimenſoribus apud acta referentibus. ff.de do.præleg.l.Theoteſt opponi, ne agrimenſores eligantur? hic innuit ꝙ non, dum dicit, ſeruata.i.reſeruata. no.ꝙ index iudicat ſecundum cõſcien-
3 tiam oculata fide ipſius iudicis, & teſtium. † No. fines prædiorũ eccleſiaſticorum præſcribi quantum ad diffinitionem dominij, ſed non quantum ad fines plebanatuum, vel parochiæ,vel diœceſis,ne inducatur cõfuſio in mutatione ſucceſſorum, arg.ff.fin. reg. l.eos. Et ſic no. fines, & terminos iuriſdictionum præſcribi non poſſe,q̃q̃ ex conſuetudine poſſit iuriſdictio ampliari, vt ff.de teſt. l.teſtium, in fi. quia probabilia ſunt, quæ vetus conſuetudo comprobauit. ff.de public. l.Imperatores. Item temporalia facilius ſunt præſcriptibilia,quàm ſpiritualia. Deinde no. ꝙ non ſequitur,fundus eſt meus,ergo iuriſdictio eſt mea,quia iuriſdictio debet probari per teſtes diſtrictionis iuriſdicendi, non fructus colligendi. de hac materia no.hic per Ber.& Innoc.& 6.q.5.qui-
a cunque. Quæro, de qua culpa teneantur iſti agrimenſores? [a] reſpon.de dolo & lata,non leui,vel leuiſſima. Idem dicimus in tabellionibus per illam l.nota.C.de magiſt.conue.in fi.

A D D I T I O.

a Vinc.God. Agrimenſores Adde de materia agrimenſorum, per Iaſ.Inſtit.de actio.§.quædam,nu.78.Ruin.conſi.124.nu.3.lib.5.

S V M M A R I V M.

Præſcriptio non currit hoſtilitatis tempore,in princ.& num.1. neque mortalitatis ibidem.
1 *Abbas maior poteſt deducere iura membrorum ſuorum in iudicio.*
Minutatim lupus agnum deuorat, & legi fit fraus.
Matrix eccleſia quæ debeat habere, verſ.item no.
Feriæ quibus de cauſis intelliguntur indictæ, verſ.& no.

BIBLIOTHEQUE DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHEQUE

C A P. X.

Ex tranſmiſſa. Tempore hoſtilitatis non currit præſcriptio.Et prima pars ponit querelã. ſecunda dat iudices, ibi, diſcretioni. Caſus. Eccleſia de Camen. erat matrix eccleſia, & ſub ſe habebat alias eccleſias, & homines,ipſa autem ſuberat abbati, & monachis de Habben. Verum quia capella eidem matrici eccleſiæ ſubtraxerat omne ius parochiale præter ius funeran. de hoc abbas prædictus conqueſtus eſt Papæ tanquam dominus in capite. Papa mandat decimas & oblationes cum alijs obuentionibus memoratæ matrici eccle-
1 ſiæ reſtitui præſcriptione hoſtilitatis tempore non currente. † In textu ibi, abbatis, iſte erat maior abbas,qui poteſt deducere iura membrorum ſuorum in iudicio. s̃.de maio.& obed.c.inter quatuor. In tex.ibi, Minutatim. no. quòd lupus minutatim deuoret agnum.Item minutatim fit fraus legi,& teſtamento. ff.de iu.patro.l.libertus, ff.de leg.3.l.patronus.§.j. Item no.ꝙ matrix eccleſia debet habere decimas & oblationes, & non aliæ eccleſiæ, quæ ſubalternantur. Ibi, Adius. quos autem iudices impetret maior abbas,& vnde locus,dic vt in cap.j.de reſcrip.in clem. No. quòd tempore hoſtilitatis non currit præſcriptio eccleſię. Item
a dicit Bart.per ſimile de tempore [a] mortalitatis.Et no.hic argum. ꝙ propter hoſtilitatem, & guerram ipſo iure ferię intelliguntur indictę. Item propter mortalitatem,ſecundum Bart.qui ita not. ff.de vſucap. l.naturaliter.

A D D I T I O.

a Tempore. Vide ad hoc Abb.conſ.3. 2.lib. & conſ.18.& 45.2d fin. & 57.in 2. dub. & 94.in 4.dub.uol.2.

S V M M A R I V M.

Procurationes quæ non præſcribantur, in princ.
1 *Exoneratio vnius eſt grauatio alterius.*

Onus,

BIU Cujas

2 *Onus, quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.*
Ad Apostolicæ Sedis honorem quæ debentur, non præscribuntur, secus ex aliis causa, & qua.

CAP. XI.

Accedentes. Procurationes, quæ debentur legatis, & nunciis Papę, & Apostolicæ Sedis, præscribi non possunt. h.d. Et prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices. secunda ibi nolẽtes. Casus. Prępositus eccleſię S. Nazarij, & A. canonicus S. Stephani erãt procuratores cleri Mediolanensis: conquesti sunt Papæ de ordinarijs maioris eccleſiæ dicentes, ꝙ ad expen. legatorum & nunciorum Sedis Apostolicæ nolebant contribuere. vnde clerus magis grauabatur, quia onera debent compartiri, sed ordinarii allegabant pręscriptionem: Papa dicit per priuilegium concedi posse, per præscriptionem
1 non posse. † Nota, ꝙ exoneratio unius est grauatio alterius. ff. de leg. j. l. ab omnibus. Item no. ꝙ soluentes possunt conqueri de nõ
2 soluentibus, qui tenentur cum eis onera compartiri. † Item no-
a ta ꝙ onus, [a] ꝙ omnes tangit, ab omnibus debet approbari. Vltimo nota, ꝙ ea quæ debentur propter honorem Sedis Apostolicę, non possunt pręscribi: secus, si debeantur ex alia causa, vt procurationes, quę debentur ex pacto.

ADDITIO.

a Vinc. God. Onus. Adde, ꝙ onus iniunctum habenti administrationem, quando censeatur hæredi iniunctum, Ruin. consi. 111. nu. 11. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Subiectus non præscribit obedientiam contra prelatum suum.*
A maiori parte quod sit, debet etiam fieri à minori.
Membra à capite recedere non debent, nisi ex causa, & qua.
Præscriptio in quibus casibus non currat, remiss. & nu. 2. & 3.
Schismate suspenduntur iura prælaturę.
2 *Prescriptio an currat impedito agere, & nu. 3. & 4.*
3 *Possessionem si quis perdit per inundationem, restituitur ad ipsam possessionem, licet non restituatur ad præscriptionem contumaciæ.*
Offerendi iuri præscribitur. §. nam emptori.
Mora prima à quo incipiat.
4 *Ecclesia si non seruat iussum testatoris, an auferatur ei legatum.*
5 *Statutum si inducit præscriptionem decem annorum in quacunque actione reali, & personali, an actio per lit. contest. perpetuetur in 40. annis, cum statutum de perpetuitate nullam faciat mentionem.*
Statutum, cum quid addit, vel detrahit tacitè, vel expressè iuri communi non recipit subauditum intellectum à iure communi.
6 *Præscriptio statutaria non interrumpitur per malam fidem, supposito, quod statutum sit seruandum prout iacet.*
Restitutionem petens non reprobat statutum, sed approbat.
Statuti verba debent intelligi in potiori significatu.

CAP. XII.

1 **Cum non liceat.** † Subiectus non præscribit obedientiam contra prælatum suum. concor. s. de offi. Archid. c. j. Item no. ꝙ illud, ꝙ fit a maiori parte debet fieri etiam a minori. No. ꝙ membra non debent recedere a capite. fallit si caput est hæreticum, vel simoniacum. No. ꝙ multi sunt casus, in quibus prescriptio nõ currit, quos hic Ber. diligenter ponit, quam glos. more Canonistarum legen. recita. Item no. quòd ratione schismatis suspenduntur iura prælaturæ, donec per sententiam schismaticus deponatur. hoc sentit hic Ber. in 1. glos. nisi essent notorij schismatici: quia tunc non requi-
2 ritur sententia. Bern. † Quæro, nunquid impedito agere currat
a præscriptio. [a] videtur quòd sic, sed detur restitutio, vt ff. de offic.
3 presi. l. Senatusconsulto. j. respon. † Item dicit lex, ꝙ si quis per inundationem perdit possessionem, restituitur ad ipsam possessionem, licet non restituatur ad prescriptionem contumacię, vt ff. de itin. actuque priu. l. j. §. si quis propter, & not. per Iaco. Butr. C. de anna. except. l. fin. in fi. & sic beneficium restitutionis in integrum habet locum in possessoriis iudiciis, tex. est hic singularis, licet glos. de hoc disputet in l. unica, C. si de momen. poss. fue. app. Præterea, quod impedito agere currat præscriptio, sed detur in integrum restitutio, videtur expressum, ff. de ser. vrb. pręd. l. sed Attilicinus. Pręterea impedito agere propter beneficium cedendarum, quod competit reo, currit prescriptio, ne beneficium rei noceat reo. idem, si est impeditus propter ius offerẽdi. Nam emptori antequam soluat pretium, currit prescriptio, & tamen agere non potest, quia non obtulit pretium. C. de prescrip. triginta ann. l. sicut. ff. de act. emp. l. Iulianus, §. offerri, & l. qui pendentem. Item si legatarius conditionalis agere potest prestita cautione Mutiana, si quidem non cauit, prescribitur iuri cauendi spatio triginta annorum vel 10. Idem in legatario modali, qui non potest agere, nisi cauerit. ff. de legat. 3. l. si tibi. ff. de condit. & demonstr. l. quibus diebus, §. fin. ff. de condic. ob causam, l. dedi, in princ. & nota. C. de pact. l. j. & C. de transact. l. siue apud. vnde in quęstione de facto dicebatur, cum esset relictum eccleſię sub modo, ita quod erat necessaria cautio de modo implendi. Si ecclesia stetit per quadraginta annos, quod nõ obtulit cautionem, prescriptum est iuri offeren. cautionem, & per consequens iuri peten. legatum. In contrarium facit, quia non tenetur cauere, nisi petatur, & ille, qui petit, offerat legatum, vnde ecclesia non est in mora, sed eius aduersarius. Sed mora prima semper incipit ab eo, a quo incipit onus, ff. de damno infec. l. qui bona. §. si
4 quis quia. Sed † an si ecclesia non seruat iussum testatoris, auferatur ei legatum? videtur quòd non. Sed an cogitur implere iussum testatoris vt eius pia uolũtas seruetur, & non pereat. ff. de testam. l. Męuia. vbi uidetur tex. aureus. In contrarium, quia impedito agere non currit prescriptio. & est regula iuris. C. de annali except. l. j. in fine, §. donec. C. qui bon. ced. possunt, l. fin. & Auth. de coll. §. deinceps, coll. 9. adeo quòd si pendente prescriptione superueniat dilatio legis, vel priuilegij interim prescriptio dormit, ne lex sit iniqua, vel priuilegium principis generet duplex prejudicium, vt not. Cyn. C. de precib. Imper. offer. l. quoties. Sol. distingue, aut est prescriptio utilis per totum tempus, & tunc aut est impeditus facto suo, & currit pscriptio, aut facto aduersarij, & non currit. l. j. ff. de diuer. & temp. prescr. aut est impeditus facto legis, vel priuilegii, & non currit, vt l. 2. §. dies, ff. quis ordo in bono. possef. serue. aut facto tertii, & tunc aut ex tali facto ille tertius potest conueniri cum effectu. Et datur in integrum resti. vt ff. de eo, per quem fac. est. l. fin. facit, quod not. in simili. C. de instit. & substit. l. j. Aut est impeditus facto naturę, & tunc currit prescriptio iam inchoata, sed datur restitutio, argum. ff. de mino. l. etiam ei. aut est prescriptio temporis continui, & per totũ tempus prescriptionis, & tunc aut aditus iudiciorum erat ipso iure precluſus propter tale impedimentum, & non currit pscriptio, vt l. j. C. de anna. except. fallit, si erat in potestate agentis tale impedimentum remouere per aditionem prętoris. ff. ex quib. cau. maio. l. sed si per prętorem. §. 2. de elect. c. eis quibus. Si aditus iudiciorum non erat omnino precluſus, tunc in quibusdam casibus currit tempus utile, multo fortius continuum: sed in aliis casibus distingue, aut exceptio peremptoria est competens reo, & non est tractare de prescriptione, quia in perpetuum est peremptа: aut erat exceptio dilatoria solutionis, & tunc pendente dilatione non currit prescriptio, quia actor non est in mora, vt ff. si cer. peta. l. lecta. §. sed cum fortis. aut erat aliud beneficium, quod sibi competebat, puta cedendarum actionum, vel diuisionis, & tunc licet reus sit tutus tali beneficio, nihilominus prescribit, quia aditus iudiciorum non erat precluſus, sed si reo competebat quoddam beneficium, quòd non confertur inuito, tunc bene currit prescriptio, si actor est in mora agendi, vt dicto §. offerri, quia tale impedimentum per accidens non cernit iudicium antequam opponatur beneficium. ff. de fideiuss. l. si testamento,
5 §. ex duobus, vers. sed uerior. † Quęro pone, ꝙ statutum inducit prescriptionem decem annorum in quacunque actione reali, & personali, nunquid actio per lit. contest. perpetuetur in 40. ann. cum statutum de perpetuatione nullam faciat mentionem? & videtur ꝙ sic, quia iste casus perpetuationis est a statuto omissus, ergo relinquitur dispositioni iuris communis. In contrarium uidetur, quia istud statutum discrepat a iure communi pfertim in actionibus personalibus. cum ergo recessum sit a iure communi, non possumus interpretari statutum secundum ius commune, arg. in l. qui cum vno, §. qui post. ff. de re milit. Nam quotiens statutum aliquid addit, vel detrahit tacitè, vel expressè iuri communi, efficit ius municipale, nec recipit subauditum intellectum a iure communi, quia lex, quę corrigit, nouam le-
6 gem non interpretatur, vt C. de indi. vidui. toll. l. fin. † Et per hoc
b etiam videt aliud concludendum, videlicet ꝙ pscriptio [b] statutaria non interrumpat per malam fidem, supposito, quod statutum sit seruandum, prout iacet. Item ꝙ pscriptio statutaria currat minoribus, licet det restitutio in integrum. s. de in integ. restit. c. constitutus. quia petens restitutionem in integrum non reprobat statutum, sed approbat, vt ff. rem rat. habe. l. cum minor. §. fin. sed ille, qui diceret pscriptionem non currere, directè veniret contra statutum, quod est impossibile, vt ff. qui & à quib. l. prospexit. quapropter multa priuilegia habent locum in priuilegiis, uel in prescriptionibus statutorum. Item per prescriptionem statutariam forte quęretur directum dominium, licet de iure communi non quęratur directum, sed utile, quia uerba statuti debent intelligi in potiori significatu. ff. si ager vect. l. j. § qui in perpetuum. ff. de iureiuran. l. si duo patroni. §. j.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Prescriptio. Adde, ꝙ prescriptio contra laicum habentem rem communem cum ecclesia non currit, nisi prout contra ecclesiam. Ruin. consi. 75. num. 9. lib. 1.

b Vinc. God. Præscriptio. Adde, an præscriptio 40. ann. tollatur per statutum, Ruin. consi. 41. num. 49. lib. 1.

SVMMARIVM.

Prescriptio non currit in feudo Rom. Ecclesiæ contra ecclesiam nisi centenaria, in prin. secus sub ecclesia, vide num. 5. §. in textu.
Regimen quid significet. ibi. post casum.
1 *Dignitas pro persona ponitur.*

Iura

BIU Cujas

2 *Iura omnia fiſcalia ſunt principis, & ea concedere poteſt cuilibet perſonæ, ſed iura ſingularium perſonarum non ſunt principis, nec veniunt in eius conceſſionem, niſi in caſibus.*
Feudum quibus aliis nuncupetur nominibus.
Ex priuilegio principis ius quæritur etiam ſine poſſeſſione.§.in tex.ibi.
Spatium indicat tempus continuum.
Poſſeſſio beneficii, vel priuilegii non amittitur per 30.annos, nullo alio modo poſſidente.§.item no.
3 *Mora ſola temporis non nocet, & quæ noceat.*
Officium iudicis oritur etiam ex priuilegio.§.ibi banna.
Prodigus honoris, officii, ſalutiſque ſuæ nemo præſumitur.
4 *Teſtibus dicentibus, quod tabellio non ſcripſit verum, non creditur.*
Tabellio debet iurare officium fideliter exequi, & iuraſſe quando præſumat.
Priuilegium eccleſiæ tranſit ad ceſſionarium, ver.no.arg.
5 *Eccleſia, quando concedit penſiones, vel iuriſdictiones, præſumitur in dubio cedere in feudum.*
Feudum ſubligium quoddam, & terraneum.
Feudum amittitur ex quibuſdam hic expreſsis cauſis.
6 *Inſtrumentis antiquis in magnis factis magis creditur, quam teſtibus.*
Libri qui probationem inducant, & mandato cuius extrahendi.
Apud eadem ſacram eſſe dicitur, quod eſt apud ſacriſtam, vel theſaurarium.
7 *Papa intelligitur concedere ius, quod habet, & non quod ad Caſtellanum pertinet.*
Titulus de petitioae bonorum ſubla.non habet locum in feudis quibuſdam.

CAP. XIII.

Ad audientiam. In feudum Romanæ eccleſiæ ꝯ ipſam eccleſiam, & eius vaſallum non currit præſcriptio niſi cētum annorum. Et ſunt duæ partes: in prima proceſſus narratio. in ſecunda diffinitio. ſecunda ibi, nos igitur. Prima ſubauditur, quia prima ponit petitionem actoris, ſecūdo ponit reſponſionem rei ibi, ſed ea. tertio probationes actoris ibi, ad quod. quarto allegationes rei, quas impugnat ibi, ſed inter alia. Caſus, Inter nobilem virum Mathaſilonem ex vna parte. & Caſtellanum de Caſtro Palazolo ex altera, qō vertebatur ſuper quibuſdam iuribus, uidelicet ſuper xl. ſolidis denariorum Papien. ſingulis annis, quos eccleſia Romana conceſſit dicto Mathaſiloni. item ſuper comeſtionibus. i. albergarijs, bannis, iuriſdictione, & foris factis. i. pœnis pro criminib. & alijs iuribus, quæ ibi Apoſtolica ſedes habebat, quæ conceſſa fuerant in feudum dicto Mathaſiloni per eccleſiam Romanā. ſed Caſtellanus. i. dominus, uel poſſeſſor caſtri dicebat hoc non deberi, tandem Mathaſilones probauit conceſſionem, per priuilegium & perceptionem per librum Romanæ eccleſiæ cenſualem. item ꝓ bauit per teſtes, qui dixerunt ſe vidiſſe dictum cēſum ſolutum a quinquaginta annis, & infra nuncijs dictæ Apoſtolicæ ſedis, ſed Caſtellanus dicebat, quod dictum priuilegium non opitulabatur, quia Mathaſ. nō fuit eo vſus per ſpatium 30. annorum. Item liber, qui dicebatur cenſualis, non probat tanquam ſuſpectus, quia nō fuerat in Camera Papæ repertus. Item dicta teſtium nō valebant, quia alio mō erant ſcripta, q̄ teſtes dixiſſent. Papa, conſiderans authoritatem priuilegij, & librum cenſualem potius, quam dicta teſtium, q liber fuerat ſub fida cuſtodia Cardinalis, nec etiam credens, quod notarius aliter ſcripſerit, quam teſtificatum fuerit. inſuper etiam conſiderans quod hic tractatur principaliter de iuribus Romanæ eccleſiæ, cuius Mathaſ. ex ſupradictis cauſis eſt vaſallus, & ideo non currit niſi cētenaria præſcrip. condemnauit Caſtellanum Mathaſ. non tanquam ſibi. ſed tanquam eccleſiæ Romanæ, cuius exiſtit. h. d. Et uide quod no. in Auth. apud quos opor. mona. in gl. magna, in fi. Dicit Ber. quod regimen ſignificat iuriſdictionem, ſed non acquiſitionem fru-
1 ctuum. C. de excu. mu. l. 2. per Bar. † Ibi, Apoſtolatus noſtri, ſic loquitur, quaſi dignitas, quæ eſt inanimata, habeat aures audiendi. Sed dic, quod accidens ponitur pro ſubiecto. i. dignitas pro perſona. ff. de fideiuſ. l. mortuo, in c. ſi gratioſe, de reſcri. li. 6. nihil examinatum videt. uel audit, ut l. j. §. Sæuola. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſ.
2 fuerit. † In tex. ibi, Omnia. No. quod omnia iura fiſcalia ſunt principis, & ea concedere poteſt cuilibet perſonæ, ſed iura ſingularium perſonarum non ſunt principis, nec veniunt in eius conceſſione, ut hic patet de iuribus Caſtellani, niſi princeps ex poteſtate abſoluta & rationabili cā aliter & ſpecialiter prouideret. ff. de leg. 2. l. qui ſolidum. §. prædium. ff. de na. reſti. l. quæris. Nam propter publicam utilitatem eccleſiæ, uel populi poſſet uni concedi, & alij auferri. Item propter libertatem eccleſiæ, ut ſi hoſtis eccleſiæ poſſidet rem, ex qua eccleſia non percipit reditus, nec eſt apta percipere, tunc Papa poteſt illam rem concedere, ut in cap. ex parte, de feu. odio tamen prælati eccleſiam punire non debet, ut in ca. delictum perſonæ, de re. iu. in 6. In tex. ibi, Nuncijs, non dicit quibus, tamen ſufficit, quia non fuerunt interrogati, quod eſt notādum. In tex. ibi, priuilegium, no. quod feudum Papæ dicitur priuilegium, & inf. in fi. capituli uocat beneficium Et ex priuilegio principis quæritur ius etiam ſine poſſeſſione. Item eſt bulla cum filis de ſerico, nō de cannabe. Iu tex.
a ibi, ſpatio 30. an. no. quod hoc uerbum, ſpatio, [a] ſignificat tempus continuum, Item no. quod qui per 30. an. non eſt in poſſeſſione beneficij, uel priuilegij, non propterea perdit illud ex quo alius interim in contrarium non præſcripſit, ut ff. ex quib. cau.
3 ma. l. non utilem. † Item no. ſolam moram tempori non nocere, illud eſt planum, quod non læditur ex temporis curſu ille, qui non neglexit, ut no. in Auth. de app. vel qui ſcit ius ſuum vbi que durare. Sane ille, qui ſcit tempus reſolui, tacite renunciare videtur, ut no. ff. de neg. geſt. l. ſi ego. ff. ne de ſtatu defun. l. 2. & ff. de collu. dete. l. 2. ff. rem ra. ha. l. bonorum. §. fi. Et ſecundum hoc quælibet præſcriptio currens contra ſcientem habet in ſe tacitā renunciationem. Sed gloſ. dicit alibi, quod uidetur habere pro derelicto. ff. de dam. infec. l. prætor. quod verum eſt in iure radicando, & in quibuſdam caſibus ſpecialibus, ſecus in iure radicato, quia præſcriptio non habet in ſe conſenſum, cum præſcribatur inuito, ut no. ff. de dolo. l. j. §. ſi quis, ubi eſt optima glo. In tex. ibi, Comeſtiones. i. albergarias fulcitas victualibus. Ibi, Banna. i. extraordinaria. Ibi, Placita. i. iuriſdictio cauſarum, Ibi, Foris facta. i. pœnas pro criminibus. Ibi, Habebat. hæc omnia pe
4 cat officio iudicis implorato, ꝙ quidem officium oritur ex priuilegio, facit quod no. in l. vl. ff. de col. de teg. In tex. ibi, Caſtellanus, no. ꝙ in eodem caſtro Caſtellanus habet proprietatem poſ. caſtri & alius habet iuriſdi. ſibi conceſſam a ſummo pontifice. In tex. ibi, Authoritatem, no. ꝙ priuilegium eſt ius optimum, liber cenſualis, eſt ius multum bonum, teſtimonia ſunt ius bonum, ſed non ita bonum. In tex. ibi, Camerarius, poteſt ſuſcipere libros de camera Papæ. In tex. ibi, Nec credentes, no. credi ſcripturæ tabellionum, neganti non credi. Item no. ꝙ non præſumitur quis honoris & officij ſui prodigus, nec æternæ ſalutis
5 immemor. C. ad l. Iul. rep. l. fi. Item no. quod non creditur teſtibus dicentibus, ꝙ tabellio nō ſcripſit verum, quia cum quilibet ſit receptus ſeorſum, altero inſcio, ſunt de neceſſitate ſingulares in dictis ſuis, examinatoribus autem bene crederetur, quia eorum intrauit ſecretum, ut C. de teſ. nullum. puta ſi duo boni viri examinant, ut notarius ſcribit, ut in c. quoniam contra falſam. s̄. de prob. & ſic debet intelligi. quod no. Cy. C. de fal. ſi quis decurio. In tex. ibi, Cum iuratus, no. ꝙ tabellio debet iurare officium ſuum fideliter exequi, aliter non creditur ſuæ ſcripturæ, tamen præſumitur iſtud iuramentum præſtitiſſe, ex quo reperitur in poſ. officij, facit ꝙ no. ff. de eden. quædam. §. nummularios. ibi, Principaliter. i. proprio & directo iure. In tex. ibi, Centenarium, no. arg. ꝙ priuilegium eccleſię tranſit ad ceſſionarium, argum. contra, ff. de pu. l. licitatio. §. mercatores. ſed ibi fuit allegatum
5 directum dominium, hic non. † In tex. ibi, Non tanquam tibi no. verba iſta. Ibi, Vaſallus, no. & quando eccleſia cōcedit penſiones, vel iuriſdi. prę ſumitur in dubio ꝯcedere in feudū, & ideo debet iurare fidelitatem, & tene menti. vel dic, ꝙ poteſt dici feudū ligium, ꝙ immediatè habet Papa, c. paſtoralis, de re iu. in cle. reperitur etiam ſubligium, quando excepto primo domino ſeruit contra omnem hominem. vel dic, quod iſtud eſt feudum terraneum, cum non ſit conceſſum ſub obtentu aliquorum ſeruitiorum, & tamen propter infidelitatem amittitur. Dicit Longobarda, ꝙ vaſallus, qui emit ſcienter rē quālibet domini ab extraneo, pro infideli tenetur, quia ſacramētum, quod promiſit, irritum fecit, ut in c. fi. ſi actor regum res reg. per frau. alie. dicit ibi gl. ꝙ inde orta eſt conſuetudo, ꝙ ſi vaſallus emit rem domini ſcienter ab extraneo, ꝙ amittit feudum. Fortius dico, ſi vendit in fraudē domini, licet non delinquat in re feudali, tamē delinquit in fide, ꝙ eſt no. dignū. In tex. ibi, In difficultate, no. ꝙ in omnib. his, q̄ facere teneris, debes te facilem exhibere. Item no. ꝙ iura temporalia eccleſiæ ſunt probanda per libros cenſuales. Item no. ꝙ iſte caſtellanus negabat iura eccleſiæ, & ideo requirīt p̄ſcriptio centenaria. Sed ſi confiteret eccleſiam dominam, diceret tamē ſe p̄ſcripſiſſe feudum, non contra eccleſiam, ſed ſub eccleſia ſufficerēt 30. anni, uel ſaltem 40. ꝓ iuriſdictionem dico, ut in cap. ſi quis per 30. ſi de feu. fue. controuer quicquid dicat hic Hoſt. quare dixit contra caſum illius cap. ſi quis per 30. & facit quod no. ff. de dam. infe. l. ſi finita. §. ſi qua ſunt iura, in glo. quę
6 incipit, or contra. † No. [b] in factis magis antiquis credi inſtru
b mentis magis, quam teſtibus. ff. de prob. l. Celſus, in gl. ſic enim. Item no. ꝓbationem fieri ꝑ libros antiquos bene cuſtoditos & ſine macula repertos. Item no. rōne cuſtodię libros ꝯprobari. In gl. ſic ergo, no. ꝑ tabellione p̄lumi rōne decreti, & iuramenti, facit ſupra de ꝑc. ca. in noſtra. Item no. quod uidet eſſe apud ędem ſacram, quod eſt apud ſacriſtam, vel theſaurarium eccleſię, nec dicitur eſſe in loco clandeſtino. C. de vſur. l. acceptam. Item no. arg. ꝙ de mandato generalis miniſtri fratrum minorum poſſunt libri armarij fratrum extrahi de armario, ibidem

tamen

ADDITIONES.

a No. Vinc. God. Spatio. Adde ꝙ ſpatium ſine dicta cōputatur a fine dicœceſis domicilij. Io. And. in c. ſtatutum. de reſcrip. in 6. Rota deciſ. 644. in antiq.

b No. Vide plene cumulata per Doct. nouiſſimos in l. cum quid. ff. ſi cer. pe.

BIU Cujas

7 tamen reponendi ad nutum ipsius. † Vltimo collige arg. ℭ Papa intelligitur concedere ius, quod habet, & non quod ad Castellanum pertinet. ff. de contrahen. empt. l. qui tabernas. Item nota, quod ille titulus de petitione bonorum sublata, lib. 10. non habet locum in feudis, quæ possunt a Principe liberè impetrari.

SVMMARIVM.

Schismatis tempora deducuntur ex præscriptione, in princ.

1 *Præscripsisse qui dicit se centum annis, vel ampliori tempore, non potest hoc probare.*

2 *Testis an possit probare initiũ possess. initiatæ tempore suæ pupillaris ætatis.*

3 *Testis interrogatus cuius ætatis erat, cum dicit se vidisse, quid respondere debeat.*

4 *Testimonium de auditu, an sit sufficiens in probando præscriptionem longissimi temporis.*

CAP. XIIII.

Cum nobis. De cẽtenaria prescriptione, quæ sola currit Romanæ Eccleſiç, & exemptis ꝑ Papam, tempora schismatis deducuntur. In prima, decisa consultatio. In secunda, responsio ibi, licet. Casus. Inter Hildesensem episcopum, & quoddam monasterium erat quæstio super libertate exemptionis monasterij. Nam monasterium, siue Abbas allegabat libertatem, quia erat exemptum, & eps aduersarius diœcesanus dicebat se contra dictam exemptionem, & libertatem monasterii præscripsisse, Papa habet pro constanti, ℭ non currat minor ꝑscriptio centum annorum, quia tangit ius Papæ, cum solus Papa sit episcopus exemptorum. Et dicit, ℭ de ista præscriptione deducuntur tempora schismatum. Et potest assignari ratio, quia

1 titubat status ecclesiæ. † Opp. ille, qui dicit se ꝑscripsisse centum annis, vel ampliori tempore, non potest hoc probare. Nam aut vult probare per instrumenta, & certè per instrumenta non probatur possessio, ergo nec ꝑscriptio, vt ſ. de fide instru. inter dilectos, in fi. Aut vult probare per testes, & hoc est impossibile, qa oporteret, quòd testes essent annorum centum quatuordecim. Nam ante quartumdecimum annum ætatis testium, si aliquid viderint, de illo testificari non possunt, quia non potest quis testificari de eo, quod vidit in pupillari ætate. Sol. dicit Io. ℭ si probauit se possidere per tantum tempus, cuius contrarii memoria non existit, ℭ æquipollet centenariæ ꝑscriptioni. Ber. dicit, ℭ nõ deficit ius, sed probatio. Tũ dic, ℭ neutrum deficit, quia obedientia potest probari per instrumenta, vt ff. de probat. Celsus. Item aliqua pars temporis per instrumẽta, aliqua pars per testes, item per libros censuales. ſ. c. ad audientiam. item per confessionem

2 aduersarii. † Sed ego reuoco in dubium, vtrum testis possit pro-
a bare initium poss. initiatæ tempore suç pupillaris ætatis ? [a] dicit glos. ℭ non, vnde testis debet habere quatuordecim annos ultra illud, de quo testificatur. Et in hoc est bene aduerten. hoc etiam tenet Archid. 4. q. 9. testes. & de corpore uitiatis, c. ex parte, el primo. Accurs. dicit, ℭ post pupillarem ætatem potest testificari de eo, quod vidit in pupillari ætate, si tunc erat doli capax, & discretus ad intelligendum eum actum, de quo testificatur, quia conditio testis debet inspici eo tempore, quo fert testimonium, non eo tempore, de quo fert testimonium, vt ff. ad Carbo. l. 3. §. duæ causæ. nisi testificaretur in ea causa, ad cuius substantiam & perfectionem requireretur perfecta ætas ab initio, sicut in testamẽ-

3 to, vt Instit. de testa. §. testes. † Ex his apparet, ℭ testis interrogatus, cuius ætatis erat, cum dixit se vidisse &c. debet respõdere ad hoc, alias non probat, quia forte erat infans, vel infra decimum annum, & dimidium. Nam puer, donec equitat super arundinem & baculum, quod videt, ignorat, vt l. j. in fine. C. de fal. mon.

4 † Quæro, nunquid in probando præscriptionem longissimi temporis sufficiat testimonium de auditu, videlicet, quia audiuit ab his notabilibus & discretis viris, & senioribus, & maximè a suis genitoribus, qui erant illo tempore? glos. videtur velle ℭ sic, quod verum est in casibus, non regulariter, vt j. de verb. signific. cap. super quibusdam. ff. de probat. l. fi arbiter. nam non posset aliter probari, quòd excedit metam humanæ vitæ.

ADDITIO.

a Vinc. God. Aetatis. Adde Iaſin c. cum itaque, de consecr. dist. 4 quæ dicit, ℭ testis deponit de his, quæ uidit in pupillari ætate.

SVMMARIVM.

De præscriptione detrahitur tempus vacationis ecclesiæ, in princ.

Interruptio prodest in capitulis interruptis, non in aliis, ibid. nu. 13.

Ob calumniam in vno capitulo non perditur ius in alio. ib. d.

1 *Ecclesiæ, siue capellæ monachorum subsunt ordinariis quo ad vtranque legem, n. si probentur exemptæ per præscriptionem, vel priuilegium.*

2 *Abbas debet defendere statum suarum capellarum, & ad eum pert. net, non ad capellas principaliter.*

Forum metimur ex persona prælati, non subditorum.

Ambiguum priuilegium non tenet, nisi adiuuetur per declarationem. exemptio dupliciter capitur.

3 *Probari potest per testes aliquid pleno iure possessum, licet sapiat ius.*

4 *Priuilegium vnum declaratur per aliud.*

Ex instrumentorum coniunctione resultat liquida probatio.

Vacationem non sufficit ecclesiæ probare, nisi probetur tempus uacationis. §. in textu, ibi super.

5 *Abbas potest præscribere cognitionem causarum matrimonialium in certa villa, vel loco.*

Interruptio fieri debet currente præscriptione.

6 *Libellus an debeat formari contra ipsas capellas, quæ dicuntur subiectæ, an contra prælatum legitimum administratorem.*

Libellus ciuitatis cum ciuitate, vel ciue, quomodo concipiendus.

7 *Abbas an possit præscribere iura episcopalia.*

8 *Inferior an possit iura episcopalia prescribere.*

9 *Possideri & præscribi per prælatos inferiores, licet possint ea, quæ sunt iurisdictionis, tamen secus in his, quæ sunt ordinis episcopalis.*

10 *Abbas quare petit in integrum restitutionem, cum priuilegia Regum possint produci vsque ad sententiam.*

11 *Episcopus quare petit restitutionem in integrum.*

Restitutio petitur ad producendũ testes nouos post veterum publicationem, & ad producendum etiam instrumenta post conclusionem, nu. 10.

Contraria allegare an quis possit, vers. modo sequitur, & nu. 12.

Priuilegium idem in momento operatur, quod præscriptio in suo tempore, ver. nam per. contrarietates qualitas duplex, & quæ, ver. solutio, & vide ver. sequen.

Contradictio triplex. §. item exclusa, ver. tamen ista.

12 *Priuilegiũ, & præscriptionẽ, an posset Abbas intentare simul, si esset actor.*

Remedio vno per sententiam completo potest ad aliud transiri, & nu. 11.

13 *Præscriptio interrupta in vno capitulo, an prosit in alio.*

Præscriptio impedito agere, an currat.

14 *Sententia lata contra capellas, an noceat Abbati, vel econtra, & nume. 15. & 16.*

15 *Barones si sint contendentes de eadem ciuitate, requiritur syndicatus ciuitatum, nec eis irrequisitis posset aliquid iudicari, nisi forte scirent, & non contradicerent.*

Prouincia constituit aduersarium agentem.

Possessio aduersarium defendentem.

16 *Abbas an sit legitimus administrator.*

Forum metimur ex causa immediata, non remota, ver. Dic quod.

17 *Iurisdictionem possidet prælatus solus, qui potest instruere, & destruere.*

Possidens aliquando & possidetur.

18 *Administrator legitimus est omnis habens potestatẽ à lege vel consuetudine.*

Procurationes dare debent ecclesiæ dependentes.

Cum capellano qui contraxit, quem debeat conuenire.

CAP. XV.

Auditis. De præscriptione detrahitur temporis interuallum, quo ecclesia vacasse probatur, priuilegium obscurum non valet, interruptio prodest in capitulis interruptis, non in aliis, & ita demum, si ꝑscriptio prius completa nõ sit potest quis fm qualitatem probationis in vno capitulo succumbere, in alio obtinere. Nec vtile capitulum ꝑ inutile vitiatur. & qui in vno capitulo calumniatur, nõ perdit ius in alio, in quo calumnia non probat. h. d. Et primo ponit processum negocij. secundo narrat indecisam restitutionem in integrum ab vtraq; petitam, & concessam. tertio in ver. quocirca, committit probationes recipiendas, & causæ decisionem. & hæc decret. loquitur de mate-

1 ria illa. ſ. de restit. in integ. auditis, & j. de priuil. ex ore. † Ad euidentiam ꝑmitte, ℭ lex diœcesana qñque est nomen generis, & tunc comprehendit etiam legem iurisdictionis, qñque nomen speciei, & tunc non, sed in libello generali ponitur. secundo prę-
a mitte, ℭ ecclesiæ, siue capellæ monachorum subsunt ordinarijs quo ad vtramque legem, nisi probentur exemptæ per ꝑscriptionem, vel priuilegium. Casus. Inter epm Vigorien sem, Abbatem de Heuescam super ecclesiis vallis de Heuescam, quos monasterium possidebat, orta est q̃stio, quia eps asserebat dictas capellas ad se pertinere iure diœcesa. Abbas negabat dicens, ℭ dictæ capellæ erant exemptæ per priuilegiũ Regum, & Papæ, & per quadragenariam ꝑscriptionem, modo hic deciditur, ℭ producta fuerunt q̃dam priuilegia Regum, & quoddam priuilegium Papæ obscurum, quod nõ declarabat, ℭ ecclesię essent in valle de Heuescam, nec ℭ pertinerent ad monasterium, & item ℭ monasterium probauit quadragenariã possessionem pleno iure, & erant publicati testes, quibus publicatis, quia monasterium nõ probauerat de exemptione, videlicet, quod locus exẽptionis esset ille vallis de Heuescam, petiit restitutionẽ in integrum ad hoc probandum. sed ex altera parte Eps, quia non probauerat vacationes ecclesiæ, in quibus non currit ꝑscriptio, petiit in integrum restitutionem ad hoc probandum, & Papa vtrumque restituit, & hoc patet in parte decisa. demum Papa dat iudicibus delegatis taliter in mandatis, videlicet si constiterit, quòd vallis de Heuescam sit ille locus, quem Papa exemit, Abbas, siue monasterium absoluatur: si autem hoc non constiterit, tunc deueniatur ad secundum articulum ꝑscriptionis. Et si quidem eps probauerit, ℭ tanto tempore vacauerit epatus, ℭ non sit completa præscriptio monasterij, condemnetur eidem. si vero hoc non probauerit, tunc examinetur, an præscriptio fuerit interrupta, & super quibus capitulis, vt super interruptis Abbas condemnetur,

dum-

BIU Cujas

dummodo interruptio fuerit facta intra 30. annos, ſed ſuper interruptis monaſterium ſuo nomine & capellarum abſoluatur.
2 † In tex.ibi, Abbatem, [a] no. ꝙ Abbas debet defendere ſtatū ſuarum capellarum, & ad eum pertinet, non ad capellas principaliter, quia quo ad ſtatum forum metimur ex perſona prẽlati, non ex perſona ſubditorum, ſm Bern. quod eſt not. dignum. In tex. in ualle, de iſta ualle non fiebat mentio in priuilegio Papæ, licet fieret mentio in priuilegiis Regum per uerba generalia. Et ideo probandum eſt, ꝙ uallis ſit ille locus, quem exemit, quod eſt bene notandum, & ꝙ qui locum allegat & ſitum, probet. Et eſt ratio, quia ambiguum priuilegium non tenet, niſi adiuuetur per declarationem probationum, ſm Ber. in ſuffragio, qđ tene menti ad multa. In tex. ibi, Iuriſdictione, hoc verbum generaliter ponitur etiam pro l. diœceſana. Ibi, Exemptas. Exemptio dicitur duplex, vno modo pro priuilegio, alio modo largè, vt includat̃ præſcriptio libertatis. † In tex. ibi, Pleno iure, ſimile uerbum habes
3 ff. de rei uend. nullum, in fi. alibi habes uerbum, plena poſſeſſione, C. de epiſc. & cler. l. raptores. Et eſt mirabile, ꝙ aliquid pleno iure poſſeſſum poſſit probari per teſtes, licet ſapiat ius. Qualiter autem deponant teſtes, dic, vt s̃. de teſti. cauſam, per Inno. In tex. ibi, Si per illa no. ꝙ priuilegium Papæ declaratur per priuilegia
4 Regum. † Nota, ꝙ unum priuilegium declaratur per aliud, quia vnum priuilegium originale declarat confirmatorium, & ſic ex coniunctione duarum ſcripturarum fit quædam plena & liquida probatio. & eſt arg. ad quæſtionem, dictat ſtatutum, [b] ꝙ inſtrumenta liquida mandentur executioni. producitur inſtrumẽtum dotis promiſſæ pro matrimonio contrahendo, & petit̃ executio. opp. ꝙ iſtud inſtr̃m eſt conditionale, vt ff. de iure dot. l. tali, & l. ſtipulationem. tandem producitur inſtr̃m contracti matrimonij. reſpondetur executionem fieri debere, quia ex coniunctione vtriuſque inſtrumenti reſultat liquida probatio, & quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. Quidam tamen dicunt, ꝙ promiſſio dotis pro matrimonio contrahendo, ſi quidem eſt facta a muliere, vel ab eo, qui habet neceſſario dotare, eſt conditionalis, ſed ſi a prorſus extraneo, eſt modalis, vt ff. de condit. & demon. l. Titio centum, §. Titio genero. Bart. dicit contra, & melius per l. ſi extraneum. ff. de cond. ob cauſam. & ff. de iure dot. l. promittenda, in princ. In tex. ibi, Adiudicantes, no. adiudicari alicui rem propriam. In tex. ibi, Adiudicetis, no. ordinem. nam primo diſcutit̃ de priuilegio. ſecundo de uacatione eccleſiæ. tertio de interruptione. In tex. ibi, ſuper tẽpore, no. ꝙ non ſufficit probare vacationem, niſi probetur tps vacationis, quod potuiſſet eſſe uacatio momenti, quod non eſſet reſtaurandū. In tex. ibi, Ius ep̃ale,
5 no. ep̃o adiudicari ius ep̃ale. † In tex. ibi, Matrimonium, no. expreſſum, ꝙ Abbas poteſt præſcribere cognitionem cauſarū matrimonialium in certa villa, vel loco, & de hoc fuit interrogatus ab Abbate Sanctæ Chriſtinæ Papienſis diœceſis, & uide quod dixi s̃. de reſtit. ſpol. c. literas. In tex. ibi, Si tamen, no. interruptionem debere fieri currente præſcriptione, non ea perfecta. ff. de ſol. cum quis. §. ſi quis. etiam ſi fiat per cognitionem. tex. eſt hic not. In tex. ibi, In cæteris, no. interruptionem factam ſuper vno
6 capitulo in cæteris capitulis non patrocinari. † Oppo. & vr̃, ꝙ libellus debuerit formari contra ipſas capellas quę dicuntur ſubiecta, vt s̃. de elec. c. querelam. Solutio, ibi ſubditus conuenitur ex proprio debito, hic autem agitur præiudiciali de ſtatu, vt Inſtitu.
c de act. §. præiudiciales. Præterea prælatus [c] eſt legitimus adminiſtrator, & ideo ipſe debet conueniri, ſi tñ conueniretur uterque, non eſſet abſurdum, vt C. de epiſc. & cler. authen. cauſa, quæ fit cum monacho. Et no. argum. ꝙ ſi inter duas ciuitates eſt quæ-
d ſtio de aliquo crimine, libellus [d] eſt formandus contra ipſam ciuitatem. Si autem eſt controuerſia inter ciuitatem, & ciuem, ipſe ciuis eſt libellandus. ff. ad municip. l. de iure. adde quod dixi s̃.
7 de iudic. c. cum deputati. † Opp. ꝙ Abbas non poſſit præſcribere iura ep̃alia, quia obedientia non poteſt præſcribi, vt s̃. eo. c. cum non liceat. Solu. non poteſt præſcribi, ne alicui obediatur, ſed bene poteſt per præſcriptionem obedientia transferri de uno prælato in alium prælatum, quia non remanet ſine capite. † Opp. ꝙ
8 inferior non poteſt iura epiſcopalia poſſidere, ergo nec præſcribere. Sol. imo poteſt poſſidere, quia quod poteſt prẽſcribi, poteſt
9 poſſidere, ſecundum Ber. † Et no. regulam ſanè. licet ea quę ſunt iuriſdictionis poſſint poſſideri, & præſcribi per prẽlatos inferiores, tamen ſecus in his, quæ ſunt ordinis ep̃alis. Nam ita annexa ſunt ordini, ꝙ ab ipſo ordine non poſſent ſeparari, & dicere con-
10 trarium eſſet oppoſitum in obiecto ex vi ſermonis. † Sed ſtatim quæro, quare Abbas petiit in integrum reſtitutionem, cum priuilegia Regum poſſint produci vſque ad ſententiam, vt no. ff. de
11 rei vendicat. l. officium? reſpondeo, quia Papa remitti mandauit negotium plenè inſtructum, & erat facta remiſſio de conſenſu partium, cenſebatur in cauſa incluſum, vt not. C. de dilat. cum à nobis, vel quia erant elapſi omnes termini probatorii. † Sed quare epiſcopus petiit reſtitutionem in integrum? reſpond. quia dicita erant teſtificata, quæ epiſcopus volebat eneruare. teſtes enim dixerant, ꝙ tanto tempore monaſterium poſſederat pleno iure, ꝙ erat prẽſcriptio conſummata. Et poſt didicita teſtificata non admittitur probatio teſtium directè eneruantiũ dicta priorum, niſi petita reſtitutione in integrum. Dicet aliquis, aduerſus dolum præſumptum de futuro non datur reſtitutio. reſpon. uerum eſt, niſi per reſtitutionem tollatur præſumptio doli, vt hic, & no. ff. de no. oper. nunc. l. j. §. aduerſus. Modo ſequitur uidere, quomodo Abbas poſſit allegare contraria. ſ. priuilegium exemptionis, & prærogatiuam præſcri. Nam per priuilegium ius ſtatim acquiritur, per præſcriptionem uero tempore à canonibus inſtituto. Et idem operatur in momento priuilegium, quod operatur præſcriptio in toto tẽpore p̃ſcriptionis. Dico. n. ꝙ præſcriptio habet ætatem. i. tempus ſibi datum pro ipſius perfectione, vt not. C. de dot. promiſſ. l. 2. Item nec poteſt ſemper liberatus ulterius liberari, niſi ſecunda liberatio eſſet plenior̃, quàm prima. ff. de lib. leg. non ſolum. Item nec ſolus hæres de nouo effici hæres. ff. ad Trebell. l. ſi hæres. ff. de hæred. inſtit. l. 3. §. qui fideicommiſſariam. Et ideo per ius accreſcendi, & ſubſtitutionem pupillarem extenditur prima aditio, ſed non requiritur noua cognitio. C. de iure delib. quidam. item, ꝙ ſemel effectum & conſummatum eſt, conſummatione alia non indiget, vt not. ff. de pac. l. ſi vnus, §. pactus. item duo ſtatuta eiuſdem formæ & naturæ, non ſunt niſi unum ſtatutum. C. de pact. l. ſi quis in conſcribendo. Item in pacto. ff. de verbo. oblig. l. qui bis idem. nec res uſucapta triennio poteſt prẽſcribi longiſsimo tempore, vt no. C. de ſeruis fugit. l. j. & ff. de vſucap. ſequitur. §. lana. Item allegans contraria mentitur, ergo non debet audiri, hoc tenet gloſ. ĩ. eo. tit. c. ſi diligenti, & c. veniens. ſol. duplex eſt qualitas cõtrarietatis: vna, quando vno extremo poſito in eſſe, aliud non poteſt eſſe verum, nec in iure, nec in facto, vt falſum & inofficioſum, & iſta nõ poſſunt ſimul intentari, vt C. de inoffic. teſta. l. eum qui, & l. contra maiores. Alia eſt, quando vtrumque poteſt eſſe verum in facto, ſed in iure ſufficit alterum. Nam vtrumque poteſt eſſe verum, ſcilicet quando habet priuilegium, & ꝙ poſſedit 40. ann. quia iſtud tempus appellatur præſcriptio, id eſt ſpatium ſufficiens ad præſcribendum, & abſque eo quod quis exprimat formaliter nomen exceptionis, ſufficit allegare ius cauſam, ſeu materiam producẽtem, quia cauſa & exceptio ſunt idem, vel quia ſufficit, ꝙ exceptio tacitè concludat. ff. fam. erciſc. l. j. ff. quæ in fraud. cred. l. omnes, §. Lucius. Præterea, etiam ſi conſtet de priuilegio, tamen ex præſcriptione augetur effectus, quia priuilegium poteſt perdi per ingratitudinem, reuocationem, & remotionem, ſed nõ præſcriptio. Vnde præſcriptio venit ad fortificandum. ff. de capt. l. in bello. §. ſi quis ſeruum. C. quod met. cauſa. l. 2. Præterea dicit Inoc. ꝙ reus proponens contraria ſemper videtur ſub conditione excipere, ſecundum Inno. quod eſt no. licet ſecus in agente, quia non poteſt quis agere ſub conditione. Sed Accurſ. dicit contrarium. C. de excep. l. ſi quidem. quia copulatiua oratio non cadit inter omnino contraria, ſed conditionalis ſic. Item excluſa una via bene poteſt alia proponi, ſed non ſimul. ff. de reg. iur. l. nemo ex his, & in c. nullus pluribus, per Dyn. de regu. iur. in 6. quia ubi repugnantia ibi mendacium, vt infrà, ne ſede vac. c. j. tamen iſta cõtradictio poteſt eſſe dupliciter: vno modo in facto & rudi materia, & eſt contrarietas in origine: alio modo in applicatione communis materiæ ad aliquam formam, exemplum in l. j. C. de furt. ff. commod. l. ſi ſeruus. Et iſtud non eſt contrarium in origine rudis materiæ, ſed eſt contrarium in applicatione illius rudis materiæ ad uulgarem formulam agendo, vel excipiendo. Eſt & tertia contrarietas, quæ non eſt contrarietas in applicatione vltimi finis, immo vergit ad eandem concluſionem, ſed non per idem medium concludendi, ſed per contrarium medium, ſicut priuilegium, & præſcriptio, quæ tendunt ad eandem libertatem, ſed non eodem modo acquiſitam, vt hic. Et nota, quod quæſtio de priuilegio ſuſpendit reliqua propter authoritatem priuilegiorum, ſicut petitio hæreditatis propter authoritate-
2 tem centumuiralis iudicii. C. de petitio. hæredit. l. fin. † Quæro, pone, quòd Abbas hic eſſet actor, nunquid poſſet intentare ſimul priuilegium, & præſcriptionem? Et videtur quòd ſic, quia tendunt ad eundem finem, ſicut ſi in libello intentat quis dominium, videtur intentare directum, & utile. ſed in hoc poteſt dici contrarium per l. ſi duo. ff. de ſolutio. & not. C. de temp. appel. l. per hanc. lata uero ſententia ſuper vno bene poteſt tranſire ad aliud remediorum, vt ff. de euict. l. minor. §. ſi ſeruus, & no. expreſsè C. de inge. ma. l. pen. ſicut in eodem libello non poteſt di-

ci

ADDITIONES.

a Vinc. God. Abbatem. Adde, quæ ſint communia Epiſcopo & Abbati, Ruin conſi. 138. nu. 14. lib. 5.

b Statutum. Vide no. per eundem Bald. & Doct. moder. ibi, & latè in l. certi condictio. §. quoniam, ff. ſi cer. pet.

c Prælatus. Vide ſcripta per D. Marianum de Senis, in c. j. de lib. obla. fall. 4.

d Vinc. God. Libellus. Adde, ꝙ prælatus æquiparatur tutori & procuratori, Barthol. Soc. in conſ. 213. cum in præſenti, verſ. ſimile uidemus, lib. 2. & Mar. Soc. conſi. 15. viſis, verſ. hæc autem, circa med. & conſi. 32. ex his, verſ. probatur, lib. 1. & Barth. Soc. conſi. 45. circa. in prima parte huius concluſionis, lib. 1.

BIU Cujas

ci quem ſeruum. & ſeruili macula conſperſum, vt C. de lib. cau. l. cum precum. Vlterius quæro, an præſcriptio interrupta in uno capitulo proſit in alio? & videtur ℘ ſic. C. de anna. excep. l. fin. ſed ibi loquitur in interruptione generali, vel principali & acceſſoria, vt not. ff. de iudic. l. ſi quis intentione. ſecus, quando capitula ſunt ſpecificè ſeparata, & non tẽdunt ad eundem finem, vt ff. de ſerui. vrban. præd. l. ſi dominus. Deinde habes hic magnam gloſ.
a quæ tractat, vtrum impedito [a] agere currat præſcriptio, & eſt bo-
14 na gloſ. & no. dic, vt dixi ſ. eo. c. cum non liceat. † Venio ad Innoc. & quæro, an ſententia lata contra capellas noceat Abbati, vel è contra. Et dicit Innoc. quòd non, quia ſicut intereſt dominorum non mutare ſubditos, ita intereſt ſubditorum non mutare dominos. vnde intereſſe cauſæ communiter eſt proſequendũ, ſecundum Inno. facit quod no. ff. de fideicom. lib. l. mutus. ff. ſol. matr. l. 2. §. voluntate. ff. de procur. filius. §. ſed & filia. C. de bon. quæ lib. l. fin. §. neceſſitate. ego puto, ℘ capellæ poſſint aſſiſtere, ſed non vetare., cum Abbas ſit earum legitimus adminiſtrator.
15 † Et per hoc determinatur quæſtio Baronum contendentium de eadem ciuitate, ℘ requiratur ſyndicatus ciuitatis, nec eis irrequiſitis poſſit aliquid iudicari, niſi forte ſcirent, & non contradicerent ſecundum Innoc. facit de act. emp. l. Titius. Inno. dicit, quod aut eſt quæſtio de poſſeſſionibus capellarum, & tunc ipſæ capellæ agunt, & conueniuntur, quia dominium, & poſſeſſio pertinent ad capellas, & non ad Abbatem. Porro proprietas conſtituit aduerſarium agentem. poſſeſſio aduerſarium defendentem. ff. ſi pars hær. pe. l. j. in princ. C. de alien. iud. l. j. ff. de iud. l. non alias. & ſicut pater non eſt dominus aduentitiorum filii, ita nec abbas ſeparati patrimonij capellarum, quia duo non poſſunt eſſe domini, vel poſſeſſores in ſolidum. Et ſi aliquando hoc contingat quando unus eſt ſub alio, dominia & poſſeſſiones non
16 ſunt eiuſdem qualitatis. † Sed an Abbas eſt legitimus adminiſtrator? & videtur quòd non, quia in illis rebus non habet vſumfructum. ff. de neg. geſt. l. qui aliena. §. quamquam. ff. de ſolut. l. filiæ. & idem in abbatiſſa, quæ habet ſub ſe capellas, & multo fortius. In contrarium videtur, quia Abbas æquiparatur patri, vel auo habenti filium, vel nepotem in ſua poteſtate, vt ff. ad Macedon. l. filium habeo. qui habet poteſtatem in perſona & rebus. ff. de furt. l. ſerui & filij, in prin. & filius ſine patre non poteſt alienare, vt C. de bon. quæ lib. l. fin. §. liberis. ergo nec eſſe in iudicio. C. de iure de lib. l. ait prætor, & no. C. de bon. mat. l. j. dic, quod forum metitur ex perſona capellarum, vt in c. j. de reſcrip. in clem. Nam capellæ proprium & per ſe habẽt rectorem immediarum, & cauſa immediata debet inſpici potius q̃ remota, vt ff. rer. amo. l. ſi mulier. Si verò non eſt quæſtio de poſſeſſione, & prediis, ſed de iuriſdictione Abbatis, quia eps dicit iuriſdictionem ſuam eſſe, Abbas è contra, tunc ad fundãdum iudicium ſolus abbas ſufficit, ſed ad extendeñ. iudicii præiudicium, quia intereſt capella-
17 rum, debent capellæ citari, vt ff. de adopt. l. nam ita diuus. † Et no. quod ſolus prælatus poſſidet iuriſdictionem, qui poteſt inſtruere, & deſtruere. Subditi enim ſeipſos non poſſident, quia ſibiipſis non ſeruiunt, & quia ab alio poſſidentur, ſecundum Inno. vnus tamen caſus reperitur, in quo quis eſt ſimul poſſidens
18 & poſſeſſus. ff. ſi cer. pet. l. eius qui le. §. fin. Et ſcias, ℘ omnis habens poteſtatem a lege, vel conſuetudine, eſt adminiſtrator legitimus. ff. de iureiu. l. iuſiurandum, §. defenſor. ff. quod cuiuſque vniuer. nom. l. nulli. Nota, ℘ eccleſiæ dependentes debent dare procurationes viſitanti, ita dicit Io. And. in c. vnico, de æta. & qua lit. in 6. in nouella. & ſi contrahitur cum presbytero capellę, quis ſit conueniendus, ibi plenè not. in nouella per ipſum.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Impedito. Adde, ℘ impeditus debet probare impedimentum, & ſe perfeciſſe id quod intendebat, niſi fuiſſet impeditus. tex. not. ſecundum Bart. in l. qui comeatus. ff. de re milit. idem Bart. in l. 2. §. quod diximus. & ibi Alex. ff. ſi quis caut. Bart. in l. præſes, C. de appell. & Bald. in l. in pecuniarijs, de fer. Alex. conſi. 48. lib. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Procuratio, quæ debetur ordinario viſitanti, præſcribi non poteſt, ſicut nec viſitatio, quamuis tertius poſſit præſcribere vtrumque.*
Reſeruandum eſt in ſententia, vbi reſtat de aliquibus cognoſcendum.
Impenſis ſuis militare etiam ſpiritualiter nemo cogitur.
Temporalia pro ſpiritualibus exhibenda.
2 *Viſitatio adminiculis indiget.*
Ab inſolitis argumentum non valet, vbi ius contra diſponit.
Inſeparabilia in productione, ſunt & in corruptione.
Procuratio præſcribi quo caſu poſſit. §. in tex. ibi, & alius.
Ius ſibi dicere quis poteſt iudex in non requirentibus ſtrepitum formalem, §. in tex. ibi, ſententia.
3 *Procurationes officio viſitatoris debitæ, an pacto remitti poſsint.*
4 *Archiepiſcopus qua authoritate viſitabit eccleſiam ſuffraganeorum.*
Valere ſi quid non potuit auctoritate, qua fuit vſus, an valeat altera auctoritate, qua præditus erat, & nu. 3.
5 *Error in ſubſtantialibus vitiat.*

Sciri debet quod ex hominis facto procedit, & licet neſciatur acceſſorium, ſufficit ſcientia principalis, verſ. præterea.

C A P. XVI.

1 **Cum ex officij.** Procuratio, † quæ debetur ordinario viſitanti, præſcribi non poteſt, ſicut nec viſitatio, q̃uis tertius poſſit præſcribere utrumque, & vbi reſtat de aliquibus cognoſcendũ, illud eſt in ſententia reſeruandum, vt ff. de pac. dot. l. Claudius. ff. qui pot. in pig. hab. l. Claudius, hoc dicit. Et prima pars narrat factum, & allegat rationem reorum. ſecunda ibi, nos igitur. allegationes reprobat, & proceſſum contra eos ſeruari præcipit. tertia ibi, ſi quid. vbi reſeruat eis alias allegationes, ſi quas habẽt legitimas. Caſus. Archieps Senonen. dum viſitaret prouinciam ſuam, tranſitum fecit per diœceſim Pariſien. & deſcẽdit ad eccleſias Abbatis Sãcti Maglorii, & Prioris de Caſtris pertinentes ad ſuã viſitationem, a quibus petit procurationem, ſed ipſi eam ſibi denegarunt, eo quod nunquam eam præſtiterunt. Archieps eos excommunicauit, Papa mandat Pariſien. epo, ℘ ſententiam prædictam ſeruari faciat, quia licet poſſit alius viſitationem & procurationem præſcribere, tamen ipſe uiſitãdus non poteſt procurationem præſcribere, reſeruans ipſis eccleſiis, ſi quas alias defenſiones ſe habere probarent. An proteſtatio iudicis aliquid operetur, vide not. per Cyn. in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. No. ℘ archieps poteſt uiſitare eccleſias ſuffraganeorum, ℘ intellige de conſuetudine, vel negligen-
a tia. Ber. No. ℘ viſitatio, & correctio, & procuratio, [a] non poſſunt præſcribi acceſſoriè, per quod principale redderetur inutile. No. ℘ nemo cogitur ſuis impenſis militare etiam ſpiritualiter. No. tẽporalia pro ſpiritualibus exhibenda. & eſt arg. ℘ vaſalli debent ire ad exercitum ſumptibus domini. No. ℘ idem iur. eſt in acceſ-
2 ſorio, ℘ in principali. † No. ℘ viſitatio adminiculis indiget. i. victu, & procuratione, vnde uiſitatores dati a Regibus ad aliquam ciuitatem reformandam, debent hoc facere expen. ciuitatis. Idẽ, ſi aliqui mittantur ad capiendũ bannitos alicuius terræ, vt ff. de capt. l. mulier in opus. In tex. ibi, Allegantes, arg. ab inſolitis non valet, vbi ius contra diſponit. vnde non ualet allegatio, nunquam fuit factum, cum faciendum non tollitur curſu temporis. In tex. ibi, Nequiuerit, no. ℘ quæ inſeparabilia ſunt in ꝓductione, ſunt inſeparabilia in corruptione. ff. de ſeruit. ruſti. præd. l. tria prædia. ff. de lib. & poſthu. l. ſi ita. In tex. ibi, & alius, & contra illum alium poſſet præſcribi etiam ſola procuratio, quæ præſcriptio tollit cõtrariam præſcriptionem, vel quia reducit ad naturalem ſtatum. ff. de pact. l. ſi vnus, §. pactus, in fi. In tex. ibi, Sententia, ſcilicet excommunicationis, quam tulerat archiepiſcopus contra eos, & ſic extra ordinem ſibi viſitator ius dicit excommunican. nõ procurantes eum, & talis ſententia debet ſeruari, quod eſt notabile. & ſic in his, quæ non requirunt formalem ſtrepitum, poteſt quis
3 ſibi & ſuis ius dicere. † Quæro, vtrum ex pacto poſſunt remitti iſtæ procurationes? & dic, ℘ non pro tempore futuro, quia ſunt publici iuris & debentur potius officio viſitatoris, quàm perſo-
4 næ ipſius, argum. in l. annua. §. j. ff. de ann. leg. † Quærit hic Inno. qua authoritate archiepiſcopus viſitabit eccleſias ſuffraganeorum? Et quidem triplex poteſt eſſe cauſa, ſcilicet conſuetudo, negligentia, & mãdatum, ſiue delegatio Papæ. vnde quæritur, ſi archiepiſcopus excommunicauit ex capite, ex quo non potuit, puta authoritate iuris communis credens ſuffraganeum fuiſſe in mora, vel auctoritate conſuetudinis, quam putabat vigere, & non uigebat, vel authoritate reſcripti, quod nullum erat ipſo iure, vtrum valeat ex eo capite, ex quo ualeret, ſi illud caput ſcienter eſſet electum? dic ℘ quædam competunt ignorantib. & inuitis, & illa ualent, non obſtante ignorantia, quia plus eſt in veritate, q̃ in opinione, arg ff. de iur. & fac. ignor. l. 2. §. ignorauit. Item intentio iudicis erat procedere, & poterat procedere, licet non
5 ex eo capite, & ſufficit poſſe, ſm Inno. † In contrarium uidetur, quia iſte errat in eo, quod eſt fundamentum iuriſdictionis, & error in ſubſtantialibus vitiat, vt ff. de cond. & demõ. l. multum intereſt, & l. quæro. ff. de eo, qui pro tuto. & ff. iudic. ſol. l. 3. Et hoc eſt, quod dicitur, quædam à ſciente facta ualent, quæ ab ignorante non ualent, vt not. C. de iur. & fac. ignor. cum quis. Sol. ſi habet duas auctoritates ordinarias, & elegerit incompetentem, valent ex competenti, quæ habent iuriſdictionem annexam habitu. Et ſic non errat in eo, quod eſt fundamentum iuriſdictionis, & quod eam defert, quia ille, qui vult ſpeciem, vult etiam genus, quod repræſentat quamlibet eius ſpeciem. Si autem procedit tanquam ex delegato, & non eſt delegatus, proceſſus eſt nullus, nec aliquid patrocinatur iuriſdictio ordinaria, quæ intentata non eſt, delegata autem non eſt in rerum natura, & eſt defectus fundamenti. Præterea delegata iuriſdictio conſiſtit in facto hominis, non in diſpoſitione legis, & id quod procedit ex facto hominis, debet ſciri, ſed legis ſtatutum non debet ſciri,

tex.

A D D I T I O.

b Vinc. God. Procuratio. Adde, ℘ procuratio ratione viſitationis factæ debet plenè ſolui ſecundum ualorem beneficii, Dec. conſi. 146. col. 2. in princ.

BIU Cujas

a tex.eſt valde no.in d.l. multũ intereſt, ubi omnino [a] vide Bart. & facit quod no. Innocen. in eo qui furti.ordi. ſuſceſ.c. innotuit. in iudice enim requiritur actus,& voluntas.ff.de arbit.l.qualem, in princ.Et ſufficit,quod ſciat principale,licet neſciat acceſſoriũ. ff.de iudi.l. 2.§.j.& hoc facit ad multa.

ADDITIO.

a Omnino.Et uide do. Fran.de Aret.conſi.68.Et unum uerbum per Fran. Curt. conſi.32.in fi.& uide Barba.in conſi.64.primo lib.

SVMMARIVM.

Præſcribit nunquam,qui poſſidet alieno nomine,in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum requiſita,in princi. & nu. 3.

1 *Sardinia tota eſt de immediata temporali iuriſdictione eccleſiæ Romanæ,& totus ducatus.*
Caput vnius eſt,& membra ſunt eiuſdem.
Immiſcere ſe rei alienæ culpa eſt.
2 *Confeſſio Archiepiſcopi probat contra eccleſiam ſuam.*
Succeſſores non excuſat male factum a prædeceſſoribus.
Iura & honorem eccleſiæ Romanæ qui ſeruare non dicantur.
Poſſidere quis dicatur §.no.quod is.
Claritanus iudex eſt vaſallus ligius eccleſiæ Roma.ibid.
3 *Bona fides,et iuſtus titulus requiritur in præſcriptione rerũ eccleſiaſticarũ.*
Poſſeſſio centum annorum non videtur probari poſſe.
4 *Præſcribere an poſſit ille,qui credit rem ad alium pertinere.*
5 *Bona fides an præſumatur.*
Præſcriptio conſiſtit in lucro captando cum alterius iniuria.
6 *Bona fides an requiratur in tradente.*
Auctoris dolus quando ſucceſſori noceat
7 *Conſcientiam dubiam habens,an dicatur habere malam fidem,vel bonam dubietate pendente.*
8 *Malam fidem quæ ſunt illa, quæ faciunt præſumi.*
9 *Bona fides ſine titulo an ſufficiat in præſcriptione longiſſimi temporis.*
10 *Titulus an requiratur in præſcriptione iurium incorporalium.*
11 *Præſcriptio,& priuilegium,quare dicuntur contraria.*
Præſcribi quæ non poſſunt.
12 *Miſſus ſi fui in poſſeßionem ex primo decreto & ex ſecundo rei alienę,quã tu debitor meus poßidebas, & ego ſcieham,ꝙ res non erat tua ſed illius, an præſcribam longo tempero.*
Dominum rei quem poteſt facere ſtatutum legis,& quomodo,uer.ſolutio.
13 *Permutatio cũ requirat dominiũ ex natura ſui ex proprio ſignificatu verbo rũ,nõ aũt vẽditio,qũo permutatio dicatur iuſtus titulus ad præſcribẽdũ.*
14 *Titulus an conferatur per clauſulam non obſtantium.*
15 *Titulus an detur per verba enunciatiua.*
Enunciatiua verba quando diſponunt.
16 *Poſſeſsio an præſumatur,ſi de principio conſtat.*
17 *Præſcribi an quis poſsit in monachum, vel conuerſum.*
18 *Poſſeſsio an ꝓbata ſit,ſi dicit,ꝙ vidit,poſsideri in capite agri,alius in pede.*
Totum poſsidere videtur,qui partem poſsidet ratione incertitudinis.
19 *Preſcribi an poſsit ius aliquod ex violenta poſſeſsione.*
Poſſeſſionem probet ne quis per receptionem canonis.
20 *Titulus vel præſcribendi conditio an ita acquiratur,ſicut acquirit poſſeßio.*
21 *Potior vter erit ſi bona fide & in ſolidum duo probant de poſſeſsione.*
22 *Permuto nudam poſſeſsionem meam cum nuda poſſeſsioue tua,quis contractus ſit iſte.*
23 *Iuſtus titulus quod ad preſcribendum præſtatur etiam ab eo poſſeſſore, qui non habet dominium.*
Titulum allegari in quibus non ſit neceſſarium.
Seruitutem poſsidere in alieno fundo, non eſt contra ius.

CAP. XVII.

Si diligenti. Qui alieno nomine poſſidet, nunquam ꝓſcribit. Itẽ in præſcriptione rerum eccleſiaſticarũ bona fides,& iuſtus titulus requiritꝫ, & primo inducit rationem unam contra Archi.ſecundo reprobationem excuſationis ipſius per locum a diuiſione. Caſus. Archieps Piſanus fecit ſibi nomine eccleſiæ Romanæ, necnon Piſanæ, ſeu ſuæ præſtari iuramentum fidelitatis a iudice Calaritano Marchione Maſſæ pro illo ducatu,cum tamen tota Sardinia,& ille ducatus pertineat ad Romanam eccleſiam nullo mediante, hoc peruenit ad notitiam Papæ. Papa redarguit ipſum,quia dictum iuramentum exigere non potuit. ipſe excuſabat ſe dicens,quod ita fecerant anteceſſores ſui per longiſſima tempora, ita quod eccleſia Piſana erat in quaſi poſſeſſione huius fidelitatis. Papa primo deſtruit poſſeſſionem,quia eccleſia Piſana non nomine ſuo ſed nomine Papę.uſa eſt hac quaſi poſſeſſione,& is poſſidet,cuius nomine poſſidetur.ſecundo deſtruit præſcriptionem ex alio capite,quia cum quilibet Archieps iuret de conſeruan. iure, & honore ſedis Apoſtolicæ, apparet per hoc,quod fuit in mala fide. cum autem in præſcriptioibus rerum eccleſiaſticarum requiratur bona fides,& iuſtus titulus, igitur præſcriptio non proceſſit. Præterea etſi iſtæ rationes ceſſarent,eſt tertia ratio, quia contra eccleſiam Romanam non currit præſcriptio niſi centum annorum, quam præſcriptionem Papa credit non poſſe probari per Piſanam eccleſ.ſeu per Archiepiſcopum memora-
1 tum. h.d.† No.quod tota Sardinia eſt de immediata temporali iuriſdictione eccleſiæ Romanæ & totius ducatus.ita etiã quęlibet eius caſtra,& uillæ,quia cuius eſt caput, ſunt & membra,ut no.in Auth.qui.mo.na.ef.ſui.§.ſi quis igitur ex qualibet, & ff.ad muni.l.ſi alij,& ſ̃.eodem.c.cum non liceat.No.ſecundo, quod culpa eſt ſe immiſcere rei ad ſe non pertinenti, & ideo iſte Ar-
2 chiepiſcopus redarguitur.† No. quod confeſſio Archiepiſcopi probat ꝑ eccleſiã ſuã.facit quod no.ĵ.de capellis mon. c.diligẽs, ver.pterea.No.quod malefactũ a pdeceſſoribus non excuſat ſucceſſores.No.quod omnes Archiepi ſemper iurant in ſua conſecratione conſeruare iura,& honorem Romanæ eccleſiæ. Item no. ꝙ male ſeruat iura & honorem Romanæ eccleſiæ ille, qui ea nititur vſurpare,& ſibi appropriare,uel applicare No. quod is poſſidet,& quaſi poſſidet, cuius nomine poſſideꝫ. l. quod meo. ff.de acqu. poſ.No. ꝙ iudex Claritanꝰ eſt uaſallus ligius eccleſiæ Romanæ & non poteſt inferiori iurare fidelitatem,nec Papa ha-
3 bet ratũ quod illegitime factum eſt.† No.quod in pręſcriptione rerũ eccleſiarum requiritur bona fides, & iuſtus titulus, adde & tertiũ.ſ.ꝙ poſſederit ſuo nomine,non alieno,ut ſuperius dixi. No.quod Papa non credit poſſeſſionẽ centum annorum poſſe probari.concor.auth.hęc ꝙſtitutio inno. conſti. poſt principiũ, ꝙa nec documẽti integritas, nec actus fides,nec ętas, valet teſti-
4 bus ſuffragari, de hoc no. ſ̃.c.cum a nobis.† Quęro, an ille, qui credit rẽ ad aliũ ptinere, poſit pſcribere? reſp.nõ,niſi ab eo ha-
5 beat titulũ,vel ꝙſenſum.ff.de euic.l.quidã.† Quęro, nũquid bona fides pſumaẽ?reſp. aut bona fides cauſaẽ ꝑ facti errorẽ,& preſumiẽ,ut l.fin.ff.ꝑ ſuo.& ff.de vſu.l.Celſus.aut ꝑ iuris errorem,& non pſumiẽ,nã licet aliqñ iuris error excuſet, ut ff. de pet. hær. l.ſed ſi lege.§.ſcire,tñ nunq̃ inducit pſcriptionẽ, q̃ conſiſtit in lucro captando, cum alterius iniuria. facit quod no. ff. de uſu.l.ſi
6 fur. §. j. adde quod dixi. ſ̃. eo. vigilanti,& in ru. †Quęro,bona fides requiriẽ in pſcriben.ſed nũquid requiriẽ in tradẽte?Reſp.dolus auctoris non nocet ſucceſſori ſingulari inchoanti pręſcriptionem: ſecus,ſi vtatur adminiculo auctoris ſui, ut ff. de acq. poſ.l. Pomponius.§.cũ quis.quod hodie dic in pſcriptione lõgi tpis,ut
a in auth.malę fidei,ſed in pſcriptione [a] longiſſimi temporis hodie dic idem,qd̃ olim.ſed in vſucapione triẽnij dic,ut no.in l.item.ff.
7 de vſu.† Quęro,nunquid ille,qui hẽt ꝙſciẽtiam dubiã, dicaẽ hre malam fidẽ,uel bonã dubie tate pendente?reſp.dr̃ hẽre bonam, ſi hẽt titulum,uel captauit titulum a poſſidente,ut C.de fur.l.cũ quęrebatur.ff.de pet.hę.l.illud. ff.de reg.iu.l.nemo prędo, C. de fur.l.fi,§.quod aũt neſcius, & quod ibi ꝑ Cy. in ꝯrium facit eo. tit.l.apud antiquos,ubi dr̃,ꝙ ille eſt bonę fidei poſſeſſor, qui cogitat ſe dñm:Sed dubitans non cogitat ſe dñm,ergo non eſt bonę fidei poſſeſſor.Et hoc tenet Hoſt.Sed ego dico,quod ſi iuſte dubitet,ſaltem cenſetur bonę fidei rõne iuſti erroris,ut d. l.Celſus,ego ſecus,ſi dubitat ſupine,& ſic intelligitur d.Hoſti. & hoc verum, qñ dubitat a principio præſcriptionis.ſed ſi a principio fuit bonę fidei, ſequens dubitatio pręſcriptioni nõ officit,vt no. Bar.ff.de vſu. l. naturaliter, & econtra, ſi a principio fuit malę fidei, ſequens dubitatio ei non patrocinatur, ut ff. de acqu. poſ.l.
8 clam poſſidere,in prin.† Quęro,[b] quę ſunt illa, quæ faciunt prę-
b ſumi malam fidẽ?reſp.legis prohibitio,qñ lex diſponit ſuper certo,ut l.quẽadmodũ.C.de agri.& cẽſ.lib.xj.Itẽ interdictum teſtatoris,ut ff.de vſu.ꝑ emp.l.2.puta teſtator vetuit alienare pdium, ut in familia remaneret:ſecus,ſi ita dixit, ſi hęres alienauerit,lego,quia primo pficitur alienatio,quã legatũ. Item iſtud legatũ eſt confectũ ſuper re aliena, ſed qñ legatũ prędecedit alienationẽ eſt confectũ ſuper re ꝓpria,ut ſubtiliter no. Ia.de Are. in l.ſi ita,
9 ff.de ma.te. † Quęro, an in præſcriptione longiſſimi tpis ſufficiat bona fides ſine titulo? reſp.ſic,de iure ciuili.Et hęc qõ prę-ſupponit, ꝙ bona fides eſſe poſſit,& ẽt pręſumatur ſine titulo, quod uerum eſt in longiſſimo tpe, ut C. de pręſcrip. 30. an.l.ſi
10 quis emptionis. † Quęro, an in pręſcriptione iurium incorporalium requiratur titulus?reſp.probata fide,quę probatur ex patientia domini non errantis,præſumitur titulus.i.conceſſio, ſi allegeẽ,& ſufficit,ſi non allegetur, ut ff.ſi ſer.ven.l.ſi qs diuturno. Et hoc verum in ſeruitutibus fauore pdiorum,quibus ſeruiunt, nã proinde vberior fructus ꝓcipitur,quod eſt publicę utilitatis. vñ ſeruitus pdiorũ ſunt fauorabiles, & ẽt qa tractaẽ de modico ꝑiudicio.Sed in iur.incorporalibus iuriſdictionũ, quæ ſunt magni pręiudicij,pſcribenti requiritur titulus, excepta pręſcriptione centũ annorũ,ut hic innuit, vel tps, cuius memoria in ꝯriũ
11 non exiſtit.† Quęro,quare pręſcriptio,[c] & priuilegium dicunẽ
c contraria? rñ. quia abnegatiue ſe habent,ſm Ber. dixi. ſ̃. eo. auditis.Itẽ no.ꝙ q̃dã ſunt quę. de iure cõi nõ pñt poſſideri, & illa non poſſuut pręſcribi:Fallit ſi talis eſt titulus ex quo ſurgat habilitas

ADDITIONES.

a Vin.God. Præſcriptione.Adde ꝙ præſcriptio cõtra ius cõmune nõ perficitur, niſi tempore immemorabili.Rui.conſi.155.nu.9.lib.4.

b Quæro.Vide Barb.conſi.40.& conſi.50.vol.j.& vide Abba.conſi.22.colu.18. uol.2.& conſ.54.ad fi.eodem uol.Bar.conſi.16.uol.2.

c Vin.Go. Præſcriptio. Adde ꝙ pſcriptio hẽt uim priuilegij. Rui.cõſ.10.n.2.li.1.

BIU Cujas

bilitas poſſidendi, & bona fides, vt in c.j.de præſcri.lib.6. Et omne, quod non poteſt poſſideri niſi a certa qualitate perſonarum, puta decimæ in parochia aliena, non cadit ſub iſta regula. Item ea, quæ non ſunt in commercio noſtro, p̃ſcribi non p̃nt, ut res ſacra, & liber homo. ff. de ver. ſig. l. alienationis verbo. Ea uero, quæ poſſunt a quolibet poſſideri cum ſuis modis & tempo-
12 ribus, & de his non loquitur dictum c. primũ, j̃. eo. lib. 6. † Quæro, miſſus ſui in poſſeſſionem ex primo decreto & ex ſecundo rei alienæ, quam tu debitor meus poſſidebas, & ego ſciebam ꝙ res non erat tua, ſed illius, nunquid p̃ſcribo longo tempore? vr̃ quod non, quia ſum in mala fide. In contrarium uidetur, quia poſſideo publica authoritate, & cum decreto, ut ff. de noxal. l. & generaliter. nam iudex eſt miniſter legis, ſed lex poteſt trãsferre dominium, & quaſi dominium cum conditione vſucapien. Sol. bene concedo, ꝙ ſtatutum legis poteſt facere quẽ dominum, puta ſi ſtatutũ diceret, cuilibet, qui poſſederit ſpatio x. annorũ, damus, adiudicamus, & concedimus rem poſſeſſam pleno iure. non. n. hæc eſt præſcriptio, quia in ultimo momento lex ſtatuit. & ſuper directo dominio diſponit, nec requiritur bona fides. Itẽ ſtatutum eſt pactum ciuium, & quaſi ex pacto tranſit dominiũ, & tempus non eſt cã immediata, ſed legis poteſtas, & uoluntas quæ poteſt eradicare dominium vni, & ponere alteri etiã in momento temporis. Item poteſt ſtatui, ꝙ oĩa ſtatura habeant vim contractus contradictorij. l. ſi ſine. §. Lucius. ff. de admi. tu. & tũc non nocet ſcientia rei alienæ, quia præſcriptio eſt cum cõſenſu domini, ſed in decreto iudicis idem eſt dicendum de iure ciuili, quãdo cã, ex qua interponitur ſm decretum, afficiebat rem ipſam, ut ex cã noxali, & damni infecti, quo caſu etiam, idẽ puto de iure canonico, ar. ff. pro ſoc. l. cumduobus. §. idem reſpõdit, ſed ſi non afficiebant ipſam rem. aut verus dominus geſta ta
citurnitate firmauit, & idem ut l. fi. C. de his, qui a non domino. aut ignorauit. & tunc de iure canonico puto non eſſe præſcri-
13 ptum, vt j̃. eo. c. fi. † Quæro permutatio requirit dominium ex natura ſui, & ex proprio ſignificatu verborum, quia eſt ꝓtractus, do, vt des, ut l. fin. ff. de cond. ob cãm, ſed venditio non requirit dominium, quia poteſt vendi nuda poſſeſſio, ff. de vſur. l. ſi ſtipulatus. quomodo igitur dr̃ permutatio iuſtus titulus ad præſcriben. reſpon. conſiderato genere tituli. Item dr̃ iuſtus. i. idoneus. Item bona fides iuſtificat. ff. de Publi. l. quæcunque. Quæ
14 ro, † an per clauſulam non obſtantium, conferatur titulus? reſp. hæc clauſula non diſponit diſpoſitionem. ſed diſpoſitum cuſto
15 dit, & confirmat, vt §. j. de præbend. in Clementi. † Quæro, an per verba enunciatiua detur titulus? reſp. ſic, ſi ſunt prolata principaliter per ſe, quod eſt, quando non terminatur, nec ordinatur ad aliud. ultra, uel extra ſe, ut ff. de dona. l. ex hac ſcriptura, & ſic eſt in poteſtate proferentis dare titulum, alias ſecus. Quæro
16 † an poſſeſſio præſumatur, ſi de principio conſtat? reſpon. ſic, ut
17 no. Archid. 6. q. j. pontifices. † Quæro an aliquis poſſit præſcribi in monachum, vel conuerſum? reſp. non, quia nec poſſideri, in c. ſeruorum, de ſer. non or. per Inno. de acqui. poſſ. l. cum hæres
18 des, per Accu. † Quæro unus teſtis dicit, quod vidit poſſideri in capite agri. alius in pede, utrũ ſit probata poſſeſſio? & vr̃ quod ſic. l. 3. §. j. de acqui. poſ. Item ratione incertitudinis qui poſſidet partem, videtur poſſidere totũ. ff. de leg. 3. l. uxori ſuæ. ubi gloſ.
19 ſing. † Quero, an ex uiolenta poſſeſſione poſſit aliquod ius præſcribi? dicit Inno. ꝙ nõ, de off. Archi. dilecto. Sed videt, quod poſſit præſcribi ius libertatis prædiorum, vt ff. de vſu. l. ſequitur. §. ſi viam, ſed illud, quod ibi dicitur, non tenet de iure can. Quæro, eccleſia recipit canonem ſingulis annis, vtrum per hoc probet poſſeſſionem? Dicit Innoc. ꝙ ſpeciale eſt in eccleſia, quod ſi recipit aliquid nomine penſionis, ſtatim acquitit poſſeſſionẽ, vt ipſe no. de reſt. ſpo. c. cum ueniſſent. Ego dico idem in alijs perſonis, quando poſſeſſor ſoluit alteri, quem recognoſcit in dominum, ſecus, ſi non poſſidet, vnde oportet eius poſſeſſio-
20 nem probari, vt ff. qui. mo. vſusfr. amit. l. Pomponius. † Sed nun quid, ſicut acquiritur poſſeſſio, ita acquiritur titulus, uel præſcribendi condictio ſaltem ex titulo pro ſuo? Et certe nõ acquiritur vſu condictio, quia eſt fictus titulus, & ficta traditio, ut ſub
21 tiliter no. Bar. ff. de acqui. poſ. l. ſi rem aliquam † Quæro, duo probant de poſſeſſione bona fide, & inſolidum, quis erit potior? reſpondeo ille, cui ius commune fauet, quia cum eo eſt iur. ad mimiculum, ut no. Inno. s̃. eo. c. auditis. Sed ſi ambo ſunt pares, qui prior eſt in poſſeſſione, reportat palmã victoriæ, quia ſua poſſeſſio impedit, ne ſeqnẽs poſſideat, ut no. 3. q. j. in ſumma,
22 & patet s̃. de proba. c. licet cauſam. † Quæro, quis contractus ſit iſte, permuto nudã poſſeſſionem meam cũ nuda poſſeſſione tua? reſpondeo contractus innominatas, ſ. facio ut facias, ex quo non acquiritur vſucapiendi condictio, quia non ordinatur ad ius, ſed ad merum factum. ff. quod met. cau. l. ſi mulier, in
23 prin. ff. vti poſ. l. ſi duò, in fi. † Concluſiones Innoc. ꝙ iuſtus titulus quo ad præſcriben. præſtatur etiam ab eo. ſ. poſſeſſore, qui non hẽt dominium, quod circa incorporalia quæ habent naturalem cauſam, i. continuam, uel quaſi, non eſt neceſſe ad fundam. ptę ſcriptionem allegare titulum, Inno. Quod poſſidere ſeruitutem in fundo alieno non eſt contra ius ꝓſtitutionis, ſed ꝯ ius eius, ꝯ quem p̃ſcribit. Quod ubi eſt prę ſcriptio ꝯ poſſeſſorem. debet allegare titulum, Quod ſi vſus habet intermiſſionẽ, requirit allegatio tituli, qui ptobabitur ex longa patientia. Quod ſi eſt p̃ſumptio contra exigentem, ꝙ exegerit per metum, ſicut faciunt prę lati aliqn̄, vel quod ſit prę ſtitum ex cauſa curialitatis, uel hoſpitalitatis, ceſſat prę ſumptio legis, cuum de in rem verſo, de vſuris, Innoc. aliqui dicunt, ꝙ agẽs ex prę ſcriptione debet roborare titulum: ſecus in excipiente, quia poſſeſſor non tenetur dicere titulum, vt l. cogi. Alij dicunt, ꝙ ibi loquitur in negante, non in excipiente, Innoc. Quod in præſcriptione reum corporalium dẽt
a titul' ª allegari, & a quo ſit habitus, puta a Titio, & de qua re, nec ſufficit dicere, habeo titulum, niſi probet, a quo habeat. Quod in præſcriptione temporis, cuius cõtraria memoria non exiſtit, ſem per præſumitur titulus, & bona fides: idem, ſi non allegetur, quia tanto tempore poſſeſſum præſumitur ab autoribus ſuis iuſte poſſeſſum, Inno.

ADDITIO.

a Vinc. God. Titulus. Adde, ꝙ titulus nullus ex diuturna præſtatione non confirmatur, ita ꝙ ex illo poſſit agi in futurum. Rui. conſi. 156. nu. 15. lib. 1. nam titulus allegatus, tũc præſumitur ex diuturna præſtatione quando alius eſt inuadidus. ibi. nu. 6.

SVMMARIVM.

Epiſcopalia iura põt Abbas in cappellis præſcribere, & præſcriptio obtinet in quibus tantum probatur, in princ. & nu. 4.

1 *Adiacentia loco præſumuntur eſſe de iuriſdictione illius ciuitatis, cuius territorio magis adiacent.*

Priuilegia poſteriora non eneruant arbitrium præcedens, de quo mentio non fuit facta.

Ratio in ſententia debet inſeri, quando pro parte eſt condemnatoria.

2 *Arbitrium præſcribitur.*

Iuriſdictio baſſa facilius præſcribitur, quam imperium merum.

Plebs ſi præſcribitur, non amplectitur capellas.

Præſcriptio eſt facti, & ſtricti iuris.

3 *Arbitrium quod non mutatur, ſtare non prohibetur.*

Compromitti poteſt de iure communi, priuilegio, & conſuetudine ac præſcriptione, & qualiter hoc intelligatur.

Præſcriptio oritur ab arbitrorum ſententia.

4 *Priuilegium non ſufficit pro titulo, quando ei derogatum eſt.*

Eccleſiam liberam ſi quis contendit eſſe, quæ forma ſententię.

5 *Inſtrumentorum de nouo repertorum prætextu, non retractatur ſententia arbitrorum electorum ſine pœna, ſicut nec ſententia iudicis,*

Obedire ne teneatur, dum eſt ſubditus, præſcribere nequit.

CAP. XVIII.

Cum olim. Abbas in capellis poteſt præſcribere iura epiſcopalia, & obtinebit tãtum in his in q̃bus probabitur præſcriptio. In prima ponitur facti & proceſſus narratio. In ſecunda ibi, quia Papæ Caſus. Epiſcopus Lucanus litigabat cum Abbate, & monachis Sancti Saluatoris ſuper plebe & adiacentibus cappellis, dicens ad ſe iure ordinario ſpectare, & etiam ex quodam arbitrio ſuper hoc lato. Abbas autẽ dicebat, ꝙ plebs & capellę quę erãt ſubiectę ſuo monaſterio, erant exẽptę ab epiſcopo, & ad hoc proban. inducit priuilegiũ Gregorij quod prædictum arbitrium præceſſit, & quædam alia priuilegia poſt ſecuta, ac etiam legitimam prę ſcriptionem, Papa virtute præſcriptionis pronunciauit pro Abbate in capellis, in quibus præſcriptio erat probata, quę ſpecificat, ſed in alijs non probatis
1 tulit ſententiam pro dicœceſano, vigore iuris communis. † In tex. ibi, Adiacentibus, arg. quòd loca adiacentia prę ſumantur eſſe de iuriſdictione illius ciuitatis, cuius territorio magis adiacent, arg. Inſti. de re. diui. §. inſulæ. In tex. ibi, Ad fundandam intentionem, no. quod ius commune inducebatur ad eam coadiuuandam, nec ſunt iſta contraria, cum ſe inuicem foueant. In tex. ibi, Arbitrium, no. quod per iſtud arbitrium receſſum erat a priori ſecundum Ber. in ſuffragio, poſteriora autem priuilegia, non eneruarunt arbitrium, quia nõ faciebant de eo mentionem, ſed dederunt cauſam præſcribendi libertatem. Et ideo Papa non fundat ſe in priuilegijs, ſed in præſcriptione. In tex. ibi, Quia prædictis, no. quod quando ſententia eſt pro parte condemnatoria, debet in ea inſeri ratio, quare aliud pronuncietur in vno capitulo, aliud in alio. In tex. ibi, Legitima prę ſcriptione,
2 no. quòd † contra arbitrium prę ſcribitur. Ibi, Super alijs, no. quòd iura epiſcopalia multa ſunt. Item no. quod per partem retinetur totum. In tex. ibi, In leuioribus culpis, no. quod baſſa iuriſdictio facilius prę ſcribitur, quam merum imperium. de hoc. ff. de iu. om iu. l. more maiorum, & C. de diuer. of. l. viros, lib. 12. In tex. ibi, tam in plebe, quam in capellis. no. arg. ꝙ præſcribens in plebe nõ prę ſcribit in capellis, quia prę ſcriptio eſt
3 facti, & ſtricti iuris. ff. de iti. actuq; pri. l. j. §. Iulianus. † In tex. ibi, Iuxta tenorem arbitrij, no. ꝙ arbitriũ, qđ non mutatur, ſtare non prohibetur. Itẽ no. ꝙ de iure cõi, & de priui. põt compromitti,

quoties

quoties unus allegat ius commune, alius allegat priuilegia, conſuetudinem, vel præſcriptionem. Non enim aliàs fit ſic compromiſſum, quid dictet ius commune, nec an Papa poſſit, ſed an patrocinetur. ſ. de inſtit. cap. cum ueniſſent. Vltimo no. ꝙ eſt recurrendum ad probationem. dicit Innoc. cum ago cum eo, qui contendit ſibi plebem eſſe ſubiectam. ſ. cap. auditis. Idem ait,
4 quòd a ſententia arbitrorum oritur præſcriptio. Idem ait, † quod priuilegium non ſufficit pro titulo, quando ei derogatum eſt. Idem ait, quod quando in compromiſſo eſt appoſita pœna per arbitrum, non fit nouatio priuilegij. Idem ait no. Abbatem præſcribere iura epiſcopalia. Idem ait, no. formam ſententiæ, quæ fertur, quando agitur contra eum, qui poſſidet eccleſiam, quam
5 contendit eſſe liberam. † Idem ait, ꝙ prætextu inſtrumentorum de nouo repertorum non retractatur ſententia arbitrorum electorum ſine pœna, ſicut nec ſententia iudicis. Idem ait, ꝙ quis non poteſt præſcribere in ſe, quod non obediat, dum eſt ſubditus, ſed bene poteſt præſcribere, quod non ſit ſubditus eius, ſed Papæ præſcriben. libertatem, Innoc.

SVMMARIVM.

Præſcriptioni renunciare quis dicitur, ſi ea completa priuilegiũ contrarium impetret, & quid ea non completa, in princ. & nu. 12. 13.

Impediatur ne quis ab his, quos quis poteſt prohibere, quando teneatur, in princ. poſt caſum.

Priuilegium in ſpiritualibus Reges poſſunt concedere, ſi temporalia creauerunt, ibidem.

Reconuentio procedit in ſpiritualibus, ibid.

1 *Epus, ſi eſt carceratus per Papam, interim non poteſt exercere pontificalia.*

Epiſcopo ſuo relicto poteſt adire ſuperiorem in ſuſpiciendis ordinibus, ſi ſuus epiſcopus nolit niſi per ſimoniam ordinare.

Succeſſor obſeruare priuilegia prædeceſſorum tenetur.

Priuilegium ſecundum quando non ualeat, & nu. 2. 3. & 9. 10. 12. 13.

2 *Priuilegia impetrans duo, quorũ primum continet minus, et ſecundum plus, ſi tamen ſe habeant contraria, tunc valet primum, & non ſecundum, vel ſaltem primum interpretatur ſecundum, & nu. 3.*

3 *Forma certa ſi impetratur, quæ tangat ius alterius, non poteſt ab ea recedere per nouum priuilegium à ſeipſo impetratum, niſi in ſecundo priuilegio faciat de hoc mentionem, & nu. 9. 10.*

Secunda ſcriptura valet, quæ plenior eſt, quàm prima, verſ. aliàs ergo.

Contraria non poſſunt allegari ſub conditione. § in textu. & nu. 16.

4 *Præſcriptioni conſummatæ poteſt quis renunciare.*

Præſcriptionis beneficium quando quis amittat, ad priuilegium confugiẽdo.

Prælati factum nocet eccleſiæ.

5 *Libellus Abbatis, qui ſe referebat ad priuilegium Regis, an debeat recipi.*

Libellum cauſam vnam ſufficit concludere.

Poſſeſſor violentus an poſſit interdictum, vti poſſidetis, intentare contra ſpoliatum, verſ. & nota. & nu. 6. & 7.

6 *Prætoris tuitio non debet eſſe cauſa continuationis delicti.*

Contra conſcientiam agens repelli debet.

7 *Spoliatus ſi conueniatur interdicto, vti poſſidetis, & excipit de ſpoliatione, & probat, per hoc non fit ſibi reſtitutio poſſeſs.*

8 *Silẽtium ſi ſit impoſitum turbatori, an poſſet ille, cui impoſitum eſt, ſi fuiſſet expulſus, agere interdicto recuperandæ.*

9 *Abbas ſine mandato, an poſſit agere de iure clericorum.*

10 *Vbicunque iuriſdictio vel quid aliud ex priuilegio alicui conceditur in vno caſu, & in alio ſeruatur ius commune, niſi fiat mentio de primo priuilegio, & num. 11.*

Priuilegium moderatum eſt potentius, quàm immoderatum, & quid ſi ſint ſub eadem data.

11 *Papa ſi conceſſerit alicui partem decimarum ex priuilegio, & partem reliquit iuri communi, tandem iſte impetrauit alteram partem, quia dixit ſe habere vnam partem, ſed nõ dixit ex priuilegio, vel qualiter, & reſiduum impetrauit, an impetratio ſit valida.*

12 *Priuilegium contrarium impetrando, an renunciem iuri mihi quæſito per primum priuilegium.*

Iuriſdictio eſt dominium.

Priuilegium facilius tollitur, quàm ius commune, & habet vim ſententiæ.

13 *Priuilegiũ ſecundum ſi eſſet ad corroborationẽ primi, an tolleretur primum.*

14 *Præſcriptione pendente ſi dubitans de ſua iuſtitia impetrauit ad cautelam, non eſt interrupta præſcriptio.*

Dubitans de iure ſuo cum quid impetrat ad corroborationem, non amittit ius priſtinum, & nu. 13.

15 *Impetratio Abbatis, an dicatur nocere libertati eccleſiæ.*

Capitulum non preſumitur Abbati conſentire tacitè, ſi iuſtam habet cauſam contradicendi. §. ego hanc.

Eccleſia præiudicare poteſt in iuriſdictione prælatus cum capitulo, licet reſtitutionem petere poſſit, ibid.

16 *Allegare contrarium an quis poſſit.*

Præſcribitur in feudis cum mala fide ſpatio 30. ann. & ratio.

CAP. IX.

Veniens. Qui præſcriptione completa priuilegium contrariũ impetrat, & vtitur illo, præſcriptioni renunciat, & ſi præſcriptio non erat completa, nullã fidem habet, & ideo non præſcribit. h. d. Et primo ponitur Abbatis cõuentio. In ſecunda epiſcopi reconuentio. In tertia Papæ diffinitio. ſecunda ibi, præfatus. tertia ibi, Chriſma vero. Caſus. Abbas Sancti Martini petebat, ne diœceſanus impediret eum ſuper quibuſdam decimis, nec faceret impediri. Petebat ſi quidem decimas iuxta priuilegiũ Paſchalis & beati Stephani Regis. Item dicebat Abbas ſe habere quædam priuilegia dictantia, ꝙ chriſma, oleum, &c. clerici eccleſiarum, vel capellarum ipſius monaſterij, quod in diœceſi illius Veſprimen. epiſcopi eſt, poſtularẽt ab ipſo, ſi eſſet catholicus, & in gratia Papæ, & ſine prauitate aliqua eſſet paratus exhibere. Alioquin haberent facultatem ſuſcipiẽdi ea a quolibet epiſcopo catholico. Sed idem inducebat alia priuilegia po-
a ſteriora dictantia, ꝙ a quocunque epiſcopo [a] eis placeret non faciendo mentionem aliter, ꝙ deberet poſtulare primo a proprio epiſcopo. Epiſcopus ex aduerſo reconueniebat dictum Abbatem, dicens decimas, & iura prædicta ad ſe ſpectare, niſi aliquo iure ſpeciali dictus Abbas probaret contrarium. Ecce ꝙ de prædictis priuilegiis conſtabat, & de continuata poſſ. 40. annorum. quærebatur quid iuris? Papa conſiderans, ꝙ priuilegium poſterius non tollit primum, de quo non faciat mentionem, & maximè cum clauſula reſeruatoria. Item conſiderans, quòd præſcriptio non patrocinatur Abbati, qui priuilegium incompaſſibile impetratum allegat. Nam aut fuit impetratum poſt præſcriptionem, & eſt præſcriptioni renunciatum. aut dum præſcriptio erat in fieri, & eſt inducta mala fides, & ſic præſcriptio non procedit, fert ſententiam pro epiſcopo contra Abbatem tanquam fundatum in iure communi. Nec obſtat priuilegium poſterius, quia de priori non faciebat mentionem, quod quidem priuilegium dabat certam formam, & in ſecundo priuilegio non reperitur illa forma. Item non obſtat præſcriptio, quia aut tacita renunciatione eſt abſorpta, aut mala fide eſt impedita, ne producatur in eſſe. h. d. In tex. ibi, Vel faciet impediri, non petit hic factum alienum tertiæ perſonæ. Item ſub his verbis continetur, vt curaret ne impediatur ab his quos poteſt prohibere. ff. qui ſine ma. ad lib. perue. l. Impera. ff. de pac. l. non impoſſibile. ff. de verb. obl. l. ſi ita quis. §. ea lege, in gloſ. ſingulari ibi poſita. Ibi, Regis, no. ꝙ Reges poſſunt concedere priuilegium in ſpiritualibus, quando ipſi creauerunt temporalia. Ibi, Poſtulauit, no. reconuentionem procedere in ſpiritualibus. Ibi, Niſi aliquo, no. libellum cum exce-
1 ptione. Ibi, Epiſcopo poſtulabunt, no. ordinem & formam. † In tex. ibi, & gratia, no. argum. ꝙ ſi epiſcopus eſt carceratus per Papam, interim non poteſt exercere pontificalia, arg. ff. de manu. teſta. l. teſtamento Centurio. In tex. ibi, prauitate. ergo ſi proprius epiſcopus non vult ordinare niſi per ſimoniam, poteſt ordinandus adire alium præſulem, quem vult. dicas, ꝙ debet recurri ad ſuperiorem, vt in Authen. de quęſto. §. ſuper hoc. Non obſtat iſta litera, quia hic erat propter formam priuilegij. Ibi, Sicut in priuilegijs, no. quòd ſucceſſor debet obſeruare priuilegium prædeceſſorum ſuorum. In tex. ibi, Non obſtante priuilegio, ſcilicet in quo non repetebatur illa forma ſolennis, ideo ſecundum priuilegium non valebat, vel erat moderãdum ſecundum formam primi, quod a tacito ſenſu erat contrarium ſecundo, argumen.
2 ff. de manum. teſtam. l. ſi quis locuples. † In tex. ibi, Derogatum, ergo contrarium nota, ſi quis impetrat duo priuilegia, quorum primum continet minus, & ſecundum plus. ſi tamen habent ſe contraria, tunc valet primum, & non ſecundum, vel ſaltem primum interpretatur ſecundum. ff. de legib. l. non eſt nouum. Sed ſi non eſt contrarietas, ſed unum eſt generale, alterum ſpeciale, ſi quidem eſt conceſſum perſonæ eidem, vtrumque ualet. Si autem eſt conceſſum vnum vni parti, alterum alteri, priori priuilegio eſt ſtandum, vt C. de ſilen. l. 3. lib. 12. & quod not. in l. ſi
3 qua loca. C. de fund. & ſalti. rei do. lib. 11. † Et ſi impetratur certa forma, quæ tangit ius alterius, non poteſt ab ea recedere per nouum priuilegium & a ſeipſo impetratum, niſi in ſecundo priuilegio faciat de hoc mentionem, quod eſt notatu digniſſimum, quia ſe aſtringit, vel priuilegium moderatum non tollitur per immoderatum ſecundum Innocen. Item conceſſum in caſibus, videtur in alijs denegatum. C. de procurat. l. maritus. vel Papa non conceſſiſſet, cum primum priuilegium ſit rationale, ſecundum ſit abuſiuum, vel quia ſecundum eſt ſubreptitium, non autem ex natura priuilegij priuilegiatus repellitur, quia priuilegium nemini debet nocere, vt not. Barto. ff. de contratab. l. non tantum, §. ſi emancipatus. aliàs ergo valet ſecunda ſcriptura, quæ plenior eſt, quàm prima. ff. de hær. inſt. l. ſi quis ita, & ibi no. In tex. ibi, ſaluis. ff. fam. erciſc. item Labeo. §. j. in glo. ſub-
b ſidium, no. quòd contraria [b] non poſſunt allegari ſub conditio-
4 ne, ideſt vnũ in ſubſidium alterius. † Ibi, Renunciaſſe, no. ꝙ quis

poteſt

ADDITIONES.

a Vinc. God. Epiſcopo. Adde, ꝙ epiſcopus, qui intra tempus non petiit confirmationem, vtrum adeo factus ſit inhabilis, vt de epiſcopatu ſuo in alia facta tranſlatio ualeat. Ruin. conſi. 153. nu. 19. & 20. lib. 4.

b Contraria. Adde eundem Bald. conſi. 293. 3. lib.

BIU Cujas

poteſt renunciare præſcriptioni conſummatæ. ff. de fideiuſſor. l.ſi quis poſtquam non conſummandæ. ff. de ædil. edicto, l. quòd ſi noſit. §. ſi quis ita. Item qui confugit ad priuilegium, perdit prę ſcriptionis beneficium, quia obuiat iuri communi. Item factum prælati nocet eccleſiæ. Adde ff. de leg. j. nemo poteſt, per Barto. & loquitur in facto non ſolum negligentiæ, ſed etiam impetrationis, quia eccleſia facto prælati vtebatur, & vtendo ratificabat. l. 3. §. fi. ff. rem ratam hab. immo maximè ſibi præiudicat, vt dicit litera, in præſcribendo, ergo in iam conſummata non ob. ſcien-
5 tia. Ibi, Non habuit, nota, præſumi impetrantem ſcire † Opp. ꝙ
a libellus [a] abbatis non debuit recipi, quia referebat ſe ad priuilegiũ Regis, & ex priuilegio fundabat ſe, ſed Rex non poteſt concedere priuilegium in ſpiritualibus, ergo nec in decimis. ergo libellus ineptus, vt l. j. C. ne quis vela regia. Solu. iſte Rex eſt ſanctus, & fungebatur officio legationis Papæ ſecundum Inno. vel hic allegabatur etiam priuilegium Paſchalis Papæ, & ſufficit vnã cauſam libelli concludere, vt ff. de appell. ſcio. Et no. ꝙ Innocen. diſgreditur hic a materia capituli. tractat enim, vtrum ſi Abbas erat in poſſeſſione violenta contra epiſcopum, poſſet efficaciter intentare interdictum, vti poſſid. contra eum. Et videtur, ꝙ non,
b quia vi poſſidet ab aduerſario ſuo. [b] dicit Innoc. quòd ſi de iſta violentia non excipitur ante lit. conteſt. per modum declinandi libellum agentis, non poteſt poſt lit. conteſt. in uim peremptoriæ excipi, & ita dicit debere gloſſari l. j. in fi. ff. vti poſſid. vbi dicit poſſeſſionem uiolentam non debere proficere agenti, vti poſſidetis, interdicto. aliàs ſequeretur ꝙ expulſus ex interuallo ſua authoritate poſſet ſibi ius dicere, & moleſtare poſſeſſorem, & ea ratione, qua poſſit turbare, & ſpoliare ſpoliatorem ſuum, quod eſt falſum, vt C. ad legẽ Iul. de vi. l. ſi quis ad ſe fundum. Alij dicunt quòd expulſori, qui turbatur, competit officium iudicis, & actio iniuriarum. Sed ipſe dicit, quòd opinio iſtorum eſt ſomniare, quia actio iniuriarum competit ad uindictam, non ad poſſeſſionem tuendam. & ideo ſtat in ſua opinione dicens, quòd ſi quis diceret contrarium, de neceſſitate ſequeretur, quòd in interdicto vti poſſid. hoc caſu non poſſet ferri ſententia. & ſubdit, quod licet ſua opinio ſit noua, tamen a nullo negatur eſſe uera, & ideo ſecurè poteſt teneri. Tu dic, quòd opinio Innoc. eſt ualde erronea. nam interdictum, vti poſſid. eſt tuendæ poſſeſſionis, ſed poſſeſſio uitioſa non eſt per prætorem tuenda, ne quis ex dolo ſuo conſequatur actionem, vt ff. de furt. l. itaque fullo. Item tex. dicit, quòd hæc poſſeſſio non debet proficere actori. vnde non eſt parata ad agendum, & edictum prætoris non excludit ſolum modum agendi, ſed etiam ipſam actionem, quæ non naſcitur. vnde etſi nullo modo excipiatur, conſtito de uiolentia reus debet abſolui, de fil. presbyte. c. conſtitutus, & ſic fertur ſententia abſolutoria ab interdicto. ff. de iniur. l. prætor. §. præterea. C. de his, qui ad eccl. confug. l. ſi ſeruus. Item in eo, ꝙ de actione iniuriarum, non dicit verum, quia non ſolum competit ad uindictam, ſed ad compeſcendam iniuriam, vt ff. de iniur. l. iniuriarum. §. fin. de officio autem iudicis certum eſt, ꝙ interpretari poteſt, ne quis in poſſeſſione turbetur. ff. de officio procur. Cæſ. l. fin. & ff. de uar. & extraordin. cogn. l. vſu aquæ. vnde non teneo dictum Innoc. nec Bart. ſupra, quia eſt contra verba interdicti, C. vti poſſid. l. j. & Inſtit. de interdic. §. retinendæ, in verbo, vincebat, quod eſt uerbum diffinientis, non interloquentis. hoc etiam ſic demonſtratur per rationem, quam Innoc. non conſiderauit, ſi violentus vinceret in interdicto, lucraretur, quia onus probandi de proprietate tranſferret in aduerſarium. Inſtit. de interdic. §. commodum. ſed violentus nunquam conſequitur hoc commodum. C. de prob. l. de poſſeſſione, & l. ius eius. Non ob. ſi dicatur, ergo ſua authoritate poterit expulſus turbare, & eijcere aduerſarium. Nam non ſequitur, quòd propterea teneatur interdicto. Nam confiteor non licere cum dico interdictum non eſſe proditum, ſed competere actionem in factum, vel iudicis officium. Et mirum eſt, quomodo Inno. cum tanta affectione locutus eſt in hoc paſſu. Item agẽti interdicto retinendæ, in quo venit intereſſe, obſtat exceptio, dolo facis. quod petis id, quod reſtituturus es, preſertim cum exceptio poſſit probari de facili, vt not. ff. de iudic. l. ſi de vi. Item intereſſe non poteſt prætendi ex turpi cauſa, vt not. C. de furt. l. ma-
6 nifeſtiſſimi, in princ. † Item tuitio prætoris non debet eſſe cauſa continuationis delicti, & contra cõſcientiam agens debet repelli, vt ẽ. eo. c. fi. de dolo tamen commiſſo aduerſus tertium nõ poſſet excipi, quia non poſſet allegare quis iniuriam tertij, quæ
7 ad eum non pertinet, vt no. ff. de reg. iu. l. culpa eſt. † Subdit Inno. ꝙ ſi ſpoliatus conuenitur interdicto vti poſſid. & excipit de ſpoliatione, & probat, ꝙ per hoc non fit ſibi reſtitutio poſſ. & loquitur, quando eſt prolatum in vim declinatoriæ. Idem tamen ſi in vim peremptorię, quia non uenit in condemnationem, ꝙ petitũ non eſt, vt s̃. de ord. cogn. c. cum dilectus, & no. 3. q. 6. hoc quippe. niſi dicas, ꝙ hæc reſtitutio fiat ex mero officio iudicis, vt l. illicitas, in prin. ff. de off. præſi. Nam, qui excipit, querelam proponit, quæ ſibi ſufficit hoc caſu, vt not. 1. q. 3. quia preſulatus, eſt ar. ff. de fur. l. interdum, §. qui furem, & in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuff. §. oportet enim. in verbo, reddãt furta, & in Auth. vt lic. mat. & auię. §. illud valet. circa fi. in verbo, furta. Dicas ergo, ꝙ aut contra interdictum retinen. obiicitur interdictũ recuperandæ, id eſt actio & exceptio nata ex illo interdicto circa eãdem rem, & obſtat exceptio tanquã peremptoria, aut opponitur extra naturam interdicti recuperandæ exceptio ex can. reintegranda, de alia re ſpoliata, & eſt exceptio declinatoria. aut opponitur exceptio dominij opponentis, & hoc non procedit de iure. C. de rei vendic.
8 l. ordinarij, niſi eſſet caſus, in quo eſſet licita turbatio. C. quod cũ eo. l. ſi ſeruis fug. l. cum ſeruum quiſpiam. † Sed pone, eſt impoſitum ſilentium turbatori, qualiter hoc debeat intelligi? reſpon. de turbatione facti, non de turbatione iuris. vnde iſte, cui eſt impoſitum ſilentium, ſi fuiſſet expulſus, bene poſſet agere interdicto recuperandæ ſm Innoc. & in hoc optimè loquitur, quia ſuper actione non propoſita non potuit ſilentium imponi. C. de
9 pet. hær. l. hæreditas materteræ. † Proſequor Innoc. & videtur ꝙ Abbas non potuit agere de iure clericorum, quia ſine mandato ius habentis non poteſt alius experiri. ff. de iniur. l. ſed ſi vnus, §. procuratorem. vbi dicitur, ꝙ ille, qui conſtituit procuratorem ſuo nomine habet actionẽ, & non alius. ff. de neg. geſt. l. ſi pupilli, circa fin. vbi dicitur, ꝙ ſine actione nemo experitur. Sol. iſte Abbas habebat mandatum a clericis ſecundũ Inno. Tu dic, ꝙ ſufficit habere eorum conſenſum ſine mandato, vt ff. de procur. l. filius, §. ſed & filia, vbi rex. ſing. deinde ponit Innoc. quod mirũ eſt, quod hic dicitur, ꝙ ſi ſuum priuilegium, in quo plus cõceditur, non facit mentionem alterius ſui priuilegij, in quo minus conceditur, non ualet priuilegium plus continens, quamuis ualeret, ſi illud prius impetraſſet. nam ex hoc ſequitur, quod fauor ſcripturæ vertitur in odium, & damnum contra l. comparationes, in fi. C. de fide inſtru. reſpon. quod hoc non contingit ex natura priuilegij, ſed ratione mendacij. Item ratione contrarietatis, pluralitas enim ſola non officit impetranti, ſed nocet contrarius eſſe ſibiipſi cum ſit contrarietas in tenore priuilegij, vt ff. de regu. iur. l. vbi repugnantia. C. de fi. inſtr. l. ſcripturę. Nam unum cõtra-
10 riorum eſt eligendum, vt C. de fur. l. j. † Tandem dicit Inn. ꝙ ſibi plus placet, ꝙ ubicunque aliqua iuriſdictio, uſus, vel libertas, vel quid aliud ſimile ex priuilegio alicui conceditur in vno caſu, & in alio ſeruatur ius commune, ꝙ non ualet priuilegium poſterius contra ius commune, niſi fiat mentio de priuilegio primo ſecundum Innoc. Et eſt ratio, quia ius commune redactũ in forma tenoris priuilegij per Papam, plus operatur, quàm ius commune ſimpliciter, ſic & teſtamentum confirmatum à Principe plus ualet, ꝙ teſtamentum ſimpliciter, vt C. de teſt. l. omnium. Et tandem concludit Innoc. ꝙ moderatum priuilegium potentius eſt, quàm immoderatum. Sed quid ſi iſta duo priuilegia appareant ſub eadem data? videtur, quod alterum eligi debeat. ff. de
11 cond. & demon. l. nam ad ea. † Sed propone, ecce Papa conceſſit alicui partem decimarum ex priuilegio, & partem reliquit iuri communi, tandem iſte impetrauit alteram partem. Dixit namque ſe habere unam partem, ſed nõ dixit ex priuilegio, vel qualiter, & reſiduum impetrauit, nunquid valet impetratio? Et dicit Innoc. quòd non, ne per ſecundum priuilegium fiat duplex derogatio, ſcilicet iuris communis, & tenoris primi reſcripti, quia duplex derogatio reprobatur, arg. de dot. promiſſ. l. j. idem dicit Innoc. ſi iſta alia pars concedatur in priuilegium cuidam tertio, quod non valet cõceſſio niſi de prima fiat mentio. ego non credo, quod debeat fieri mentio de eo, quod eſt a iure communi ſtatutum. ff. de excuſ. tut. l. idem Vlpianus, quia ius commune eſt
12 in pectore Principis. † Procedo vlterius, ſecundum Innoc. dicitur hic, quod dictum contrarium priuilegium impetrando renuncio iuri mihi quæſito per primum priuilegium. Innoc. caue tibi, hic dicitur totum contrarium, quia vltimum, quod non ua-
c let, non derogat valido, [c] vt ff. de legat. 3. l. ſi iure. Sed opponitur, dicitur hic, quòd priuilegium derogat præſcriptioni conſummatæ. nam præſcriptio cauſat dominium, ſed dominio non poteſt renunciari, vt ff. de acquir. poſſeſſ. l. ſi quis vi. §. differentia. Item iuriſdictio eſt dominium. ff. de ſtatu hom. l. qui furem, vbi eſt tex. not. Sol. ideo ualet renunciatio, quia facilius tollĩ priuilegium, quàm ius commune, ut ff. de teſtam. mil. l. eius militis, §. militia, & quia priuilegium habet uim ſententiæ, per quam perdit do-
13 minium, ut ff. de ſta. liber. l. ſtatuliber a cæteris. §. fin. † Sed pone, quod ſecundum priuilegium eſſet ad corroborationem primi, nunquid tolleretur primum? dicit Innoc. quòd non, argum. de leg. 1. l. legata inutiliter, & ff. de teſtam. mil. l. tribunus, §. fin. ff. ad Trebell. l. ſi quis priore. ff. de ſecun. tabu. l. ſi quis ex liberis, §. teſtamẽto. Ego dico, quod idem priuilegium fuit conceſſum dubita-

ADDITIONES.

a Vinc. God. Libellus. Adde quando libellus incertus admittatur, Rui. conſ. 133. num. 16. lib. 5.

b Suo. Vide D. Fely. in cap. quæ in eccleſiarum, de conſtit. aliquid per Iaſ. May. l. j. §. iuris noſtri. ff. de no. oper. nunciat.

c Valido. Vide Barbat. conſi. 25.

BIU Cujas

bitationis cauſæ tollendæ, cum forte ille qui re uera præſcripſerat de hoc dubitaret, & ideo ad omne dubium tollendum impetrauit priuilegium, [a] quia nec impetrantis, nec concedentis
14 fuit intentio derogare, iuri quæſito. † Item puto, quòd ſi præſcriptione pendente dubitans de ſua iuſtitia impetrauit ad cautelam, quòd non eſt interrupta præſcriptio, quia non ſuperuenit
15 mala fides, & abūdans cautela non nocet. † Vlterius proſequor Innoc. dicit hic, ꝙ impetratio Abbatis dicitur nocere libertati eccleſiæ. Sed contra, quia prælatus libertati eccleſiæ renunciare non poteſt. nam iſtud eſſet ſpecies dilapidationis, vt C. de tranſactio. præſes. ff. de nouatio. l. filius. vbi dicitur, quòd conceſſa libera adminiſtratione non intelligitur conceſſa poteſtas donandi, vel dilapidandi, vel pactum gratuitum faciendi. Adde, vel quaſi gratuitum, puta tranſigendi pro minimo dato. Item lex dicit, ꝙ præſes prouinciæ non poteſt donare iura præſidatus. ff. quod vi, aut clam, l. prohibere. §. planè. Sol. dicit Innoc. ꝙ hic Abbas fecit de voluntate conuentus, & ſubdit, quòd iſta uoluntas præſumitur, ꝙ conuentus totus nemine diſcrepante conſenſerit. hoc. n. de neceſſitate infertur ad dictum Innoc. quia etiam vno ſolo diſcrepante non poſſet renunciari iuri eccleſię. Ego hanc præſumptionem falſam puto, quia quando capitulum habet iuſtam cauſam contradicendi, nunquam videtur prælato ſuo tacitè conſentire, arg. ff. ſol. matr. l. 2. §. voluntate. & Innoc. tranſit ad aliam ſol. dicens, ꝙ prelatus [b] habet latiorem poteſtatem, quàm tutor. Iſta
b ſol. nihil ualet, quia non ſequitur, ergo non poteſt donare, vel dilapidare, nam qui hoc facit, non gerit negocia fideliter, vt ff. mãda. l. creditor. §. Lucius, ibi dum dicit, plenè quidem, ſed ex fide, tex. eſt aureus. dicas ergo, quòd per viam impetrationis, qua eccleſia utitur, eccleſię prejudicatur. in iuriſdictione prelatus cum capitulo poteſt eccleſię prejudicare, vt C. de his quib. ut indig. l. Polla. tamen eccleſia leſa in priuilegijs poteſt petere reſtitutio-
16 nem in iure, ſecundum Inno. ꝙ eſt no. dignum. † Deinde opponitur, quòd poſſit quis allegare contrarium, de inoffic. teſta. l. Papinianus, §. ſed nec impuberis'. ſed ibi allegatio oriebatur ex natura contractus, quia pupillaris ſubſtitutio eſt teſtamentum patris, & filij. Item ibi reſpectu diuerſarum perſonarum, & diuerſarum hęreditatum, aliàs ſecus, vt ff. de cond. & demon. l. mulieri & Titio, & l. Titia ſi non nupſerit. mirabile eſt, quòd feudum cum mala fide præſcribitur ſpatio 30. ann. ita demum, ſi exhibeant ſeruitia, & non aliter, vt in c. ſi per triginta, ſi de feu. fuerit controu. ibi no. ſolu. illud eſt propter ſeruitia. nam ob hanc cauſam ſunt permiſſę uſuræ, ſed quare eſt neceſſarium tantum tempus, ex quo dominus conſenſit? reſpon. eſt conſenſus non in figura obligationis, nec aliquam obligationem informans. ff. de vſu. l. cum de in rem verſo.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Priuilegium. Adde, ꝙ priuilegij conceſſio poteſt fieri ſine citatione alicuius & ſine clauſula, non obſtante, ita Dec. conſi. 269. col. 2. verſic. ſecundo ſimiliter.

b Vinc. God. Prælatus. Adde, ꝙ prælatus ſolus poteſt concedere res eccleſiæ per alium ad culturam redactas, & ad hoc tenetur. Ruin. conſi. 35. nu. 16. lib. 1.

SVMMARIVM.

Poſſeſſor malæ fidei nunquam præſcribit, in princ.

1 *Mortaliter peccat, quicunque conſcientiam remordentem habet ſi conſcientiam non deponit.*

Papa poteſt caſſare leges Imperatorum, Regum, & populorum rõne peccati.

Pœnam minuere, vel tollere poſſint ne laicorum Principum ſtatuta.

2 *Papa an poſſit ſe intromittere de rebus laicorum.*

Statuendi poteſtas eſſe non poteſt abſque iuriſdictione.

An decretalis hæc habeat locum in omni præſcriptione, verſic. aduerte, & §. ego puto.

Præſcriptiones omnes vt ſint licitę, an poſſit regula tradi. §. ego puto.

3 *Malam conſcientiam ſi quis cępit habere vltima die præſcriptionis, & non ante, an per hoc momentum impediatur præſcriptio.*

Vltima vitioſa nocent, & quid contra, an bona purgent vitium, nu. 4.

4 *Præſcriptio an compleatur, ſi in principio fuit bona fides, in medio mala, in fine bona.*

Contrariorum duorum ſimul, ſubiectum non eſt capax.

5 *Conſcius præſumitur ſemper, qui ſemel eſt conſcius.*

6 *Decretalis quoniam omne, an ſeruetur in foro ſeculari.*

Iuſtitia diuina neceſſaria eſt, & à ciuili iure diſtingui non poteſt.

Naturalis ratio quando mutari nequeat.

7 *Decretalis, quoniam omne, an reſpiciat præterita.*

Statuta quæ reſpiciant futura.

Conſcientia non damnat, quę ratio ſiue naturalis, ſiue poſitiua iuſtificat.

8 *Prælatus ſi habeat malam fidem, an eccleſia poſſit præſcribere, ſi forte capitulum habeat bonam fidem.*

9 *Prælatus an teneatur reſtituere propter malam conſcientiam.*

CAP. XX.

Quoniam omne. Poſſeſſor malæ fidei nullo tempore preſcribit, ſiue ſit malæ fidei a principio, ſiue in medio, ſiue in fine temporis præſcribẽdi. In tex. Abſque, id eſt ſine, & ſic ponitur negatiuè. Ibi, conſuetudini, ex hoc no. ꝙ non ualẽt ſtatuta terrarum tacitè, vel expreſsè diffinientia, ꝙ malæ fidei poſſeſſor præſcribat. In tex. ibi, Nulla
1 temporis parte. no. ratione partis totum uitiari. † No. ꝙ quicunque habet conſcientiam remordentem, peccat mortaliter, ſi cõſcientiam non deponit. Et hoc uerum, quando eſt talis conſcien
a tia, [a] quæ induceret peccatum mortale. Secũdo no. quod ratione peccati Papa poteſt caſſare leges Imperatorum, Regum, & populorum. ergo non valent ſtatuta permittentia homicidium, quia qui non habet gladij poteſtatem, & facit homicidia, peccat mortaliter. Ego dico, ꝙ non valet ſtatutum tanquam ſtatutum licentiæ, quia impoſſibile eſt, quòd peccare mortaliter ſit licitum, ſed bene ualet quo ad impunitatem, vel mitigationem pœnę, cum omne genus pœnarum ſit de iure poſitiuo, vt C. quando lic. ſine iudi. ſe vind. l. 1. & 2. C. de his, qui ad eccl. confug. l. ſi ſeruus, C. de adul. Gracchus. vnde diffidati a Regibus poſſunt impunè offendi, vt in titulo, hic finitur lex. c. domino guerrã. Aliud ergo eſt illicitum, & tamen non punitur, quia non omne, quod
2 non licet, punibile eſt. † Opp. ꝙ Papa non poſſit ſe intromittere de rebus laicorum, cum ſit iudex incompetens in cauſis eorum, & ſi non eſt iudex, non habet iuriſdictionem, & ſi non habet iuriſdictionem, non poteſt ſtatuere, quia poteſtas ſtatuẽdi abſque iuriſdictione eſſe non poteſt, vt l. ad res. ff. de ædil. edicto. l. imperium. ff. de iuriſdic. omn. iudic. & ff. eo. titu. l. j. & ibi no. Sol. hoc contingit hic ratione peccati. Aduerte, quia de peccato debet cognoſci per viam denunciationis, vt ſ. de iudic. cap. nouit, non quòd ſecularis teneatur ſequi hanc decretalem in iudicando, & hoc probatur pluribus rationibus. Nam ſequeretur, quòd debitor meus non præſcriberet cõtra me in actione perſonali, quod eſt falſum, quia licet non ſit peccatum ſcire debere, tamen peccatum mortale eſt ſcire, & nolle ſoluere; & nihilominus lex dicit, quòd debitor præſcribit exceptionẽ ſpatio triginta ann. præterea, qui patitur contra ſe præſcribi, videtur facere tacitum pactum de non agendo, non dico pactum liberatorium, quia non tollitur naturalis obligatio, vt ff. de ſolut. l. Stichum, §. naturalis, ff. de verbo. ſignifi. l. ſi tranſacta, finita. Præterea ſequeretur, quòd actiones prætorię pœnales in perpetuum extenderentur, quod falſum eſt, vt l. ſi cum exceptione, §. j. ff. quod met. cauſa. Item ius ciuile poteſt tollere actiones, quas inuenit, licet debitor habeat malam fidem. Nam ſola legis authoritas eſt, quæ actionem tribuit, non voluntas priuatorum, vt ff. de orig. iur. l. 2. §. poſt originem. præterea ſequeretur, ꝙ poſt quadriennium daretur in integrum reſtitutio, ſi minor fuit læſus dolo aduerſarij, cum iſte aduerſarius ſit in mala fide, ſimiliter & redhibitoria, & quanto minoris eſſent perpetuæ, & mutarent naturam ſuam, ſi debitor habet per ſolam ſcientiam conſcientiam læſam, & dicere iſta talia eſt quędam abuſio. Et ideo dicit Barto. ff. de vſucapionib. l. ſequitur, §. ſi viam, quòd iſtud capitulum nõ habet locum in præſcriptionibus contra actiones perſonales, ſed demum contra reales, vbi tractatur de præſcriptione rei poſſeſſæ. Et hoc eſt, quòd regula dicit malæ fidei poſſeſſor &c. vt denotet, quòd uitioſa poſſeſsio non nocet, ſed in actionibus perſonalibus nihil prejcribitur eo quod poſsideatur, ſed quia ſecũdum regulam iuris negligentia cuilibet eſt damnoſa. ideo creditor negligens per totum ſpatium a legibus diffinitum exceptione repellitur, alioquin negligens, & diligens paribus paſsibus ambularent, quod eſt falſum, vt in Authen. de appel. & l. pupillus. ff. quę in fraudem credit. prejterea etiam in eo, qui poſsidet mala fide, reperitur, ꝙ agens eſt in mora, & contumacia agendi. ff. ad Trebel. l. facta. §. ſi hæres. Item quia non obedit legi, quę monet eum interrumpere præſcriptionem, propter quod merito poteſt ſuam iuriſdictionem denegare, vt quib. ex cauſis ma. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſed ſi decreto. præterea qui non proſequitur ius ſuum, videtur ipſum habere pro derelicto, vt not. ff. de dam. infec. l. prætor, in principio. præterea ſequeretur, quòd exceptio ſola nunquam poſſet præſcribi ſine dominio. nam ex bona fide vtrumque præſcribitur, ex mala neutrum, ſecundum iſtam decretalem. Sed ecce, quòd deterius eſt, de iure ciuili ſufficit bona fides cum titulo a principio, quia principium dat fundamentum, & per conſequens firmamentum, formam, & originem præſcriptioni, & eſt præſcriptio iam fundata, ſed iſtud cap. dictat contrarium, & ſic bonum principium non prodeſſet. Quid plura? per ſolam denunciationem extra; iudicium factam interrumpitur prejſcriptio, quod eſt falſum, quia denunciatio & proteſtatio debet prejcedere contractum, non ſequi. ff. de vſucap. pro empt: l. alienam, C. de rei uend. l. ſi fundum. Item inducitur mala fides, ergo ad interrumpendum vſucap. non requiritur lit. conteſtat. Et quod deterius omnibus eſt, ſcientia iuris ciuilis duceret nos ad inferos. Item iſto c. non fit expreſſa mentio de titulo, nũquid enim ille, qui emit bona fide, & legis generalis authoritate, tenebitur

ADDITIO.

a Vinc. God. Conſcientia. Adde, ꝙ conſcientiæ alicuius commiſsum, debet per ſeipſum explicari, nec debet alteri committi. Dec. conſi. 72. col. 2. nu. 2.

BIU Cujas

nebitur illico reſtituere, & actionem de euictione præcipti feſtinatione perdere. ff. de neg. geſt. l. at qui vero §. cum me, & l. di
a diuortio. de pet hæ. l. illud? Ego puto, ꝙ ius ciuile [a] poſſit tollere formulas actionis, ſed non ipſam naturalem perpetuam, & immortalem iuſtitiam in eius eſſentia. & quẽadmodũ tollit actiones, eodem mõ tollit iudicia, quia oĩa iudicia ſunt de iure ciuili, vt eleganter no. Inſt. de obl. in glo. tũc ei. Si quis tñ vellet facere, ꝙ oẽs præſcriptiones eſſent licitæ, poteſt adhibere hanc cautelam, ꝙ in ciuitate fiat gñale ſtatutum. quod oĩa ſtatuta loquẽtia de præſcriptione habeant vim ℈ctus, & conſenſus. Nam ubi eſt conſenſus vtriuſque partis, ibi non põt eſſe mala fides. ff. de re. iu. l. non fraudatur, & per hoc aĩa ſaluatur, & voluntas ciuium, & bonum publicum obſeruatur, & hoc conſiliũ eſt de ingenio
b meo, ſed Bar. dedit pro [b] conſilio in d. § ſi viam, quod per ſtatutũ expreſſe tolleretur naturalis obligatio. Sed ℈ vtrumque conſiliũ opponitur, ꝙ non ualet conſuetudo. ut hic, ergo hoc pactũ, qa conſuetudo dr̃ tacitum pactum, & idem operatur expreſſum, ꝙ tacitum? reſp. conſuetudo communis. ſ. voluntas vniuerſorum, ſed nõ ſingulorum. ut no. in l. 2. C. quæ ſit lon. conſue. ſed per ſtatutũ, quod dicit, ꝙ habeat vim ℈ctus, ătribuitur eadem virtus, q̃ attribuitur obligationi ſingulorum. no. Bart. in l. 4. §. actio. ff. de reg. iu. præterea conſuetudo & pactum habent ſe ut excedẽtia, & exceſſa, & ideo vnum non eſt aliud. ff. de ædil. edic. l. ſciendum. § dictum. Item impropriiſſime conſuetudo dr̃ pactũ, cum ex ea non oritur actio, præſcriptis verbis, nec obligatio, uel liberatio naturalis. iſtud enim ca. non hẽt locum in præſcriptione conuentionali, ut ſi facio pactum, ne poſt tempus petende api cibus conſcientiæ nil leuandum eſt. ff. de ver. ob. l. eum qui ita. C. de le. l. fi. & ligantur omnes. l. ſine hærede. §. Lucius. ff. de admini. tu. Conſidera, in principio requiritur potentia, in medio continuatio, & perſeuerantia, in fi. conſummatio, ſiue pfectio, & quia totius præſcriptionis vnicum erat ſtructum, ius ciuile conſiderabat principium. Sed contrarium faciebat, quia quæ impediunt principium rei producendæ in eſſe, reſoluunt eius curſum anteq̃ res ſit producta in perfecto eſſe, ut ſ. c. veniens, §. ſi vero. iſtæ rationes vadunt ad apices iur. ſed Papa conſide-
3 rat hic ſolum bonum animarum. † Modo quæro, quid ſi ultima die præſcriptionis & non ante cæpit hr̃e malam conſcientiam, utrum per hoc momentum impediatur præſcriptio? & vr̃ quod ſic, ut hic in uerbo, in nulla parte, & in d. c. veniens. In ℈rium vr̃, quod propter modicum momentum non vitietur longi temporis tractus, ut dicit illa l. no. ff. de fun. do. l. ſi fundũ. Item quia modicus defectus non vitiat. ut ff. de ædil. edic. l. cui dens abeſt ff. de condi. & dem. l. quamuis. hoc tenet Bart. ff. de vſu. l. naturaliter. Sed contra videt̃ per iſtam literam, & per d. ca. veniens. iuxta illud. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Item vltimum momentum eſt vitioſum, & vitioſa poſſeſſio non poteſt coniungi non vitioſæ. ff. de acqui. poſ. l. Põpo. Item ultima mora nocet, etiã ſi ſit mora momenti, ut ff. de act. emp. l. ſi per emptorem. Item in oĩbus indiuiduis, quæ uno contextu continentur, pars uitioſa totum hẽt vitiare. Item ſi mala conſcientia vnius momenti, tñ illa cõtinuo poſtea durat. Item ultima conſuetudo ſeruatur, ut ff. de alim. le l. Mela. §. i. C. ne de ſta. defun. l. ſi. mater. Item omne opus in fine canitur. Itẽ malus
c finis [c] corrodit bonum principium, unde omne bonum quod quis fecit in vita, annihilatur, ſi in vltimæ vitæ extremo quis de
4 cedit ĩ mortali peccato. † Sed pone, in principio fuit bona fides, in medio mala, in fine bona, utrum præſcriptio compleat? dicit Inno. quod ſic, quia mala cõſcientia eſt depoſita & purgata, vnde non nocet, quia non eſt peccatum recedere a conſcientia erronea. Alij dicunt contrarium, quia illud medium tẽpus nõ deſeruit præſcriptioni, imo abrumpit eam. vnde oportet de nouo inchoari, ut ff. de vſu. l. eum qui ædes. §. ſi autem deuoluta. Item cum iſta tempora ſint contrariæ qualitatis, ergo non poſſunt ſimul iungi, ſeu permiſceri, quia ſubiectum non eſt capax duorum ſimul contrariorum, ut ff. pro ſuo. l. ſi ancillam. Bart. tenet in d. l. naturaliter, cum Inno. Ex quo infertur, ꝙ extrema purgãt vitium qualitatis, quod erat in medio, quia tale vitium procedebat ex errore, id eſt ex erronea conſcientia medij temporis, quæ purgata & depoſita non inducit peccatum, & ſic ceſſat ratio huius. c. & fit quædam reconciliatio, ar. ff. de fide-
5 iuſſ. §. ſi quis pro eo. §. nummos. † Illud no. quod ſemel conſcius ſemper præſumitur conſcius. arg. C. de contrahen. & commit. ſtipu. l. magnam. dic, quod iunguntur tempora, ſed non eorum qualitates. Sed pone, quod quis habet conſcientiam titubantem. dicit glo. quòd iſta non eſt bona conſcientia, nec mala, & ideo non impedit præſcriptionem, & verum dicit, quia iſta conſcientia non eſt determinata ad hoc, quando aliquid præſcribitur cum titulo: ſecus, ſi ſine tit. ff. de reg. iur. l. nemo prædo. ff. quemadmo. ſer. amit. l. fin. vel. dic, ut dixi ſ. ca. ſi diligenti. Quæ-
6 ro, † nunquid hæc decre. ſeruetur in foro [d] ſæculari? dicit Ber.
d ꝙ non, & verum eſt, ꝙ de facto non ſeruatur. ſed cum ſit ęquũ & ſalutare, debet ſeruari. vide in cap. 3. de re iu. lib. 6. Inno. hoc enim conſilium vere dignum & iuſtum eſt, æquum & ſalutare, vt ſ. de iu. c. nouit, quia diuina iuſtitia patrocinante fundatur, & eſt diuina iuſtitia neceſſaria, & ideo non poteſt diſtingui per ius ciuile. quia ratio naturalis continens ius neceſſarium in omnibus caſibus. i. non ſolum in generibus ſingulorum. ſed in ſingulis generum non poteſt mutari, gl. in l. 2. ff. de vſu. ea. re. quæ uſu con. ubi eſt tex. no. Vulgus dicit, ego non ſum ſanctior lege, nec iuſtior. Et ideo ad ſaluandum conſcientiam meam ſufficit mihi conſcientia legis permittentis. Sed caue, theorica iſtius c. ℈ dicit Publicianę, quam propones ſine calumnia. i. credes eam ſibi competere, non debet credere ſe uerum dominum, ut Inſtit. de ac §. aliæ. hæc autem Publicana ſuccedit loco præſcriptionis. ff. de contrahen. empt. l. clauibus. tolle ergo præſcriptionem curr̃ tem. ut hic. ergo tollis Publicianam & ſubuertis edictum prætoris, ſed hoc dicere fatuum videtur. † Quæro, an iſta decretalis re-
7 ſpiciãt pręterita? gl. innuit quòd non. Docto. contra, quia decretalis conſiſtit in iure naturali, ut infra de vſu. c. cum tu. Scias, ꝙ duo ſunt genera ſtatutorum nouiter promulgatorum, quę reſpiciunt futura. ſ. vbi datur forma, qualiter aliquid fiat, vel qualiter ſuccedatur. Item vbi apponitur pœna, & duo dant formam pręteritis. ſ. liberatio, indulgentia, ſiue diſpenſatio. ff. de le. l. cum lex, per Cy. niſi verba legis aliud dictarent. certe omnis veritas eſt de iure naturali, & tamen præſcriptionem non tollit. quia rerum dominia ſunt mutabilia. ff. fi. re. l. eos. C. de prob. l. ſiue poſſidetis. Quædam ergo fuerunt & ſunt, quædam fuerunt, & non ſunt, quædam ſunt, & non fuerunt, quędã fuerunt in materia generali, ſed non in ſua ſpecie, ut iſtud concilium, & ſic gl. ſaluantur, quia litera dicit, diffinimus, non autem diffinitum oſtendimus, & ſic opi. Bar. poteſt ſuſtineri per c. nam concupi-
e ſcientiam [e] neſciebam. ſ. de cõſti. Item quæ ratio ſiue naturalis, ſiue poſitiua iuſtificat, conſcientia non damnat, niſi quis eam
8 ſibi faciat. † Quæro, ſi prælatus habet malam fidem vtrum eccleſia poſſit præſcribere, ſi forte capitulum habeat bonam fidem? dic quòd capitulum poſſet per ſe ſolum præſcribere ſine conſcientia pręlati. & ideo per cõſcientiam pręlati non impeditur in facto ſuo: ſecus ſi vteretur adminiculo pręlati. ff. de doli excep. l. ſi procurator agit, in prin. §. j. ar. ff. manda. l. Quintus. ff.
9 de trib. l. procurator. l. mancipium. ff. de ędil. edic. † Sed nunquid propter malam conſcientiam pręlatus tenetur reſtituere? & videtur quòd ſic, argumen. ff. de neg. geſt. l. at qui natura. §. cũ me abſente. Sed ibi ne præiudicetur alteri. quam ipſo geſtori negociorum: ſecus, ſi præiudicaret alteri ut in caſu noſtro. de hoc nota. 34. quæſt. 2. ca. ſi virgo. ubi etiam notatur de confeſſione pręlati, vt ſ. de poſtu. c. bonæ. el 2. & 54. diſt. ca. generalis, & de teſti. c. præſentium, li. 6.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Ciuile. Adde, ꝙ ius canonicum de iure ciuili, ſi aliquid eſt dubiũ, & reperiatur deciſum de iure canonico ſeruatur etiam in terris Imperii. Rui. conſi. 59. nu. 6. lib. 2.

b Pro. An ualeat ſtatutum, & quomodo intelligatur, uide per Alex. in 2. uol. conſil. 185. & Alex. conſi. 99. in 4. uol. Et an debeat tale ſtatutum ſeruari per arbitratorem, uide in trac. de arb. in 6. parte.

c Vinc. God. Finis. Adde dictum Apoſtoli ad Philip. 3. c. d. multi. n. ambulabant, quos ſæpe dicebam uobis, nunc autem & flens dico inimicis crucis Chriſti, quorũ finis interitus. & ad Heb. 3. c. Participes, n. Chriſti effecti ſumus, ſi tamẽ initium ſubſtantiæ eius uſque ad finem firmum retineamus.

d Foro. Vide Bal. conſi. 350. 2. lib. & uide eundem Bald. conſi. 269. inci. in Chriſti nomine quare, ante finem, & d. Alex. conſ. 24. lib. 3. & uide eundem Alex. conſi. 51. 5. uol.

e Vin. God. Scientiam. Adde Apoſt. ad Ro. c. 7. nam concupiſcentiam neſciebã, niſi lex diceret, non cõcupiſces, dicit ipſe. & ad Colo. 3. Mortificate ergo mẽbra ueſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationẽ, immunditiam, libidinem, cõ cupiſcentiam malam, &c.

a *De ſententia, & re iudicata.* [a] *Rubr.*

ADDITIO.

a Iudicata Adde, ꝙ iudicatum proprie dicitur poſt trãſitum in rem iudicatã, tenet Gem. notans ad ſtatuta in c. non ſolum, in fi. prin. per gl. ibi de app. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Sententia iudicis quando metam iuriſdictionis ordinariæ vel delegatæ excedit, an ſit, uel non.*
2 *Conuentus rei ven. ſi cecidit a poſſeſſione qualiter procedatur.*
Alienatio iudicii ut dicatur eſſe facta, quę exigantur.
Conuẽtus actione perſonali non refert an poſſideat, ꝙ petitur, uer. & tamen.
3 *Poſſeſſor vendens rem ad eum pertinentem iure quaſi dominii, an poſſit Publicianam cedere emptori cui non tradidit poſſeſſionem.*
4 *Reus quid iuris, ſi poſt li-cont. perdit poſſeſſionem.*
5 *Reus poſt litem conteſtatam ſi ſine culpa & mora deſiit poſſidere, debet abſolui a reſtitutione poſſeſſionis, ſed non fructuum.*
6 *Abſolutus an poſſit agere de euictione contra ſuum venditorem.*
Abſolutoria quando que cenſetur condemnatoria reſpectu regreſſus.
7 *Abſolutus, & condemnatus, an, & qualiter differant.*
Ceſſio lucri actionum, & non actionum quando fiat.
8 *Fructus & expenſæ an veniant, ſi in libello non petantur.*
Non petita quæ veniant in iudicio.

Dominium

9 *Dominiũ omne, quod acquiritur alicui de iure ſpeciali, eſt utile, nõ directum.*
Intentio, vel opinio potius recipientis, quàm dantis reſpicitur.
Nomine eo videtur quid geſtum quo geri debuit.
Vtilis actio an quibuſcunque caſibus directæ præferatur.
10 *Contumax an poſſit condemnari diu poſt.*
Tempus à parte præfixum nou poteſt à iudice prorogari.
Abſolutoria lata ſuper facto, videtur lata ſuper qualibet eius qualitate: ſecus in condemnatoria.
Legis, ſcio. ff. de appell. intellectus.
Ex qualitatis diuerſitate ſurgit diuerſus titulus criminis.

1 Quando. † Sententia iudicis metam iuriſdictionis ordinariæ vel delegatę excedit, aut excedit ex poſtfacto, & ualet, vt C. de app. l. ampliorem, in fi. vt quia li. pen. creuit rei æſtimatio. Item, ſi metã iuriſdictionis minuit, vt quia rei æſtimatio decreuit, aut excedit ab initio, vel infra iuriſdictionẽ ſubſiſtet, tunc dicit gl. ꝙ non ualet in aliquo, vt no. l. fi. ff. de iur. omn. iud. quia licet in ſenſu diuiſo poſſit diuidi, tñ in ſenſu compoſito eſt alterius fori, vt in Auth. de defenſ. ciui. §. & iudicare. ſed cõtra no. in l. 2. C. de re iud. ſ. ꝙ ualet uſque ad poſſibilem quãtitatem, arg. C. de do. l. ſancimus. prima uerior, quia prout ei data eſt potestas, non fecit, arg. ff. de arb. l. Pedius. §. nec ſuum. ff. de verb. obli. l. qui Romæ, §. Flauius Hermes, de præben. c. cui de non ſacerdotali, in 6. ff. de leg. 2. l. Titiæ textores. quia forma præuaricata eſt. Super iſta rubr. tractat Innoc. quædam utilia, quæritur ergo primo, conuentus rei uend. cecidit a poſſeſſione, qualiter procedetur. 2 Nam ſine poſſ. rei non uidetur ꝙ rei uend. poſſit cõtra eum proponi, quia in iudicio rei uendicationis poſſeſſio parit contradictorem, & ille, qui non poſsidet, non eſt reus, ff. de rei vend. l. fi. C. de petit. hęr. l. cogi. ff. de iud. l. non alias. C. de alie. iud. l. j. Adde, ꝙ in illo edicto tria ſunt neceſſaria, ſ. ut dolo malo alienet. ſecundo, vt cauſa mutandi iudicij. tertio, vt interſit aduerſarij, & preſumitur fraus ex ſcientia. Item ſi ſuſpicabatur cõuenien dum fore habito colloquio ſecũ de conueniendo eum, vt ff. de pecul. l. ſumma. ff. quib. ex cau. in poſ. ea. l. Fulcinius, §. 2. ff. de excep. do. l. apud Celſum, in prin. Item adde, ꝙ ſi habet facultatem rei, quam alienauit, reſtituẽdæ, tenetur rei uend. directa, ac ſi poſſideret, vt not. Bart. C. de iu. fiſ. l. ſi minori, lib. 10. ſed ſi habens facultatem rei reſtituendę dolo non deſiit poſsidere, nec poſsidet, non tenetur rei uend. ff. de vſu. l. ſerui nomine. Item dicit Innoc. ꝙ poſſeſſor malę fidei ſemper intelligitur eſſe in mora reſtituendi. quod eſt uerum, ſi res ad eum peruenit cum delicto, vt l. j. §. merito. ff. de vi & vi arma. nec ſufficit offerre ſe paratum reſpondere de iure, niſi poſſeſsionem offerat. iſte eſt caſus unicus in iure, in l. fin. ff. de condi. fur. Item dicit Inno. quòd ſi non poſſeſſor obtulit ſe liti, quod condemnabitur, quod intellige, ſi fuit interrogatus, an poſsideat, & dixit ſe poſsidere, ſed ſi non fuit interrogatus, nec confeſſus eſt poſsidere, non poteſt eum iudex condẽnare. Et tamen, ex quo actor probauit ſe dominum, debet declarare eum dominum, vt not. ff. de excep. rei iud. l. ſi a te. §. j. quæ gl. alibi non reperitur. ſed pone ꝙ agitur perſonali actione ad poſſeſſ. puta condictione triticatia. reſpon. ſi prędcedit obligatio perſonalis ex contractu, vel delicto, non eſt uis, vtrum reus poſsideat vel non. Fortius ſi quis conuenitur actione ex aliquo contractu, quia nuda poſſeſsio non eſt obligata, ſed perſona, ſecundũ Inno. 3 † Quæro, vtrum poſſeſſor uendens rem ad eum pertinentẽ iure quaſi dominij, poſsit Publicianam cedere emptori, cui non tradidit poſſeſſ. Et uidetur, ꝙ non, duabus rationibus. prima eſt propter naturam Publicianę quę traditionem deſiderat. ff. de Publ. l. eum qui. §. fi. ſecunda, quia uenditor non habet Publicianã formalem cum ipſemet poſsideret, vt no. C. de hær. uend. l. fi. In contrarium videtur, quia quicquid eſt tranſmiſsibile ad hæredem, eſt ceſsibile. ff. de admin. tut. l. ex pluribus. ſed Publiciana ex perſona defuncti tranſmittit ad hęredem iure hęreditario. ff. de acquir. poſſ. l. ad hęredes. ergo & ad emptorem, cui ſunt ceſſa iura realia. Item poſſeſſor cedit rei uend. exercendam contra alium poſſeſſorem, vt not. in l. j. ff. de rei uend. l. ſi enixa. Et hoc verum, ſi ſoluitur precium nominis. C. mand. l. per diuerſas. aliàs nõ poſſet agi iure ceſſo. Non obſtat, ꝙ in Publiciana non requiritur, ꝙ precium ſit ſolutum. ff. de Public. l. de precio, quia uſucapiendi condictio non requirit precium eſſe ſolutum. Nam illud eſt ve- 4 rum, niſi agatur ex iure ceſſo, vt d. l. per diuerſas. † Quæro, quid ſi poſt lit. conteſt. reus perdit poſſeſsionem? dicit Inno. quòd condemnabitur in li. æſtimationem, vel ad intereſſe, ſi culpam commiſit in poſſeſ. perdenda. Adde idem, ſi fuit in mora reſtituendi, & iſta condemnatio fit officio iudicis, vt ff. de rei vendic. l. qui re- 5 ſtituere. & ff. de pigno. l. fundus. §. in vendicatione. † Sed pone, ꝙ poſt lit. conteſt. reus ſine culpa & mora deſiit poſsidere. Certum eſt, ꝙ reus debet abſolui a reſtitutione poſſeſsionis, vt not. ff. de rei vend. l. ſi autem poſsidere. ff. ad exhib. l. Celſus, §. fin. & l. tigni. §. ſi quis. & licet abſoluatur a reſtitutione poſſeſ. tamen condemnatur ad fructus perceptos, & ad prouentus, & ad omne intereſſe tẽporis prędteriti, vt ff. de rei uend. l. vtique, & ſic durat acceſſo- 6 rium ſine principali. † Sed tunc quæro, an iſte abſolutus poſsit agere de euictione ꝫ ſuum uenditorem? dicit Inno. ꝙ ſic, & erit ratio, quia apparet uenditorẽ iniuſtè uendidiſſe, vt ff. de act. emp. l. ſi ſeruus quem. §. fin. Item apparet eum condemnatum. Item apparet, ꝙ iudex declaret agentem dñm, licet a neceſsitate reſtituendę poſſ. abſoluat reũ, ſi dicatur euincere, requirit poſſ. euinci, vt ff. de euic. l. habere licere. reſpon. illud intelligitur, vbi poteſt fieri ꝫ condemnatũ, ſed hoc non poteſt fieri, quia non poſsidet. Et mirabile eſt, ꝙ iſta abſolutoria cenſetur condẽnatoria reſpe- 7 ctu iſtius regreſſus. † Itẽ poteſt iudex condẽnare hoc modo, condemnamus ad rei reſtitutionẽ, ſi qñ recuperauerit poſſ. refert tñ inter abſolutum & condemnatum, quia abſolutus debet cedere iura, quæ habet pro recuperatione cauſæ. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. idẽ Nerua. Sed ꝑdẽnatus debet cauere, ſed non cedere. arg. ff. ad Carb. l. de bonis, §. de pupillo. Et no. ꝙ ſi eſt ſpes facilis recuperationis, iudex non debet feſtinare ad abſolutoriam, ſed retardare ſnĩam ſm Inn. Deinde opponit Inn. ꝫ ſeipſum. Et vĩ ꝙ actiones non ſint cedendæ, ſed ipſum lucrũ actionum pertinet ad ipſum expulſum, vt ff. de pet. hęr. l. at ubi. dicit Inno. ꝙ lucrũ iniurię non debet cedi, ſed lucrũ rei ſic, quia lucrum eſt ipſius poſſeſsionis, & commodũ, vt ff. de bon. auth. iud. poſſ. l. p̃tor. §. præterea, & 8 loquitur eleganter. † Quærit Inno. vtrũ fructus, & expenſæ [a] ueniant, ſi in libello non petunt̃? & dic ꝙ ea, quæ nãliter ueniunt in iudicio, ueniunt tacitè, ea aũt quæ ueniunt accidẽtaliter, & ex mora non ueniunt officio iudicis ante lit. cont. niſi in libello petant̃ expenſæ. Et eſt ratio, quia ante lit. cont. officiũ iudicis eſt debile, ſed poſt li. ꝓteſt. eſt multũ efficax, vt ff. de ædil. edi. l. itẽ ſerui. §. j. & l. ædiles. §. item ſciendũ, & no. ff. de dam. infec. l. ſi quis miſſum, §. iudex, vbi eſt optima gl. & l. cũ poſtulaſſem, in prin. & dixi ſ. de reſt. ſpol. grauis. Iſta uerba Inno. ſunt multum vtilia & uera. 9 † Scias, ꝙ omne dñium, quod acquiritur de iure ſpeciali, eſt utile, nõ directum, vt patet in re empta de pecunia eccleſiæ pupilli, vel militis, venditore tradente ea intentione, vt fiat emptoris, & hæredum ſuorum. Nam ipſe efficitur dñs quo ad directam. Eccleſia autem, pupillus, vel miles quoad dñium vtile, niſi ille qui emit, habuiſſet intentionẽ acquirendi ipſi pupillo, vel eccleſię. nã tunc ei acquireretur directum dñium, quia potius reſpicitur opinio recipientis, q̃ dantis: & iſta intentio probat̃ ſi emens erat tutor, vel p̃latus. Nam eo noĩe vĩ gerere, quo gerere tenet̃, vt ff. de admi. tut. l. qui negociationẽ, in prin. ſm Bar. qui ita eleganter tenet eo. tit. l. Titiũ, & Męuiũ. §. altero. eo ergo caſu, quo acquiri tur eccleſiæ utile dñium, & non directũ, habet emptor rei vend. ꝫ quãcũque perſonã, prętereq̃ ꝫ eccleſiã. C. de prędcr. 30. ann. l. ſi quis emp. Nam utilis nõ præfertur directę, niſi cum cõtrouerſia eſt inter hñtem directum, & hñtem utile, vt no. ff. de cond. inde. §. ſed numerum, niſi utilis competeret ex ceſsione, quia vĩ hre mandatum de ſoluẽdo illi, cui ceſſa ſunt iura, & ideo apud cedẽtem remanet actio mortificata. Alij ꝫdicunt, niſi in trib. caſibus, vt not. ff. de pact. l. ſi cum emptore. Adde quod no. j. ne prędla. vi- 10 ces ſuas, c. fi. † Quæro, an contumax poſsit condemnari diu poſt? reſp. ſic, quia prędſupponitur expectatus de benignitate. nec. n. eſt purgata mora tpis curſu, ſed magis augmentata. c. conſuluit, de off. dele. dixi de do. & contu. c. cum dilecti. alij dicunt cõtrarium in l. ſi uitem, §. fi. ff. quod ui aut clam, per Dy. & Bar. ſed ibi loquitur in tali dilatione, quæ de benignitate iudicis nõ poterat expectari. nihil. n. habet cõmune officium iudicis cum denunciatione illa extraiudiciali. nam tps prędfixum a parte non poteſt prorogari a iudice, vt j. de app. c. oblatę. abſolutoria lata ſuper facto videtur lata ſuper qualibet eius qualitate. ff. qua. re. act. non da. l. j. in princ. & ibi no. ſecus in condemnatoria, vt dicit l. illa not. ff. de pę. l. ſi præſes. Non condemnatur reus, ſi actor nõ probauit qualitatem, ex qua uariatus eſt modus agendi, & concluſio libelli. nam reus nunquã condemnatur niſi concluſio libelli patiatur. ff. de adult. l. denunciaſſe. §. quid tamen. niſi concluſio ſit generalis. ff. de appell. l. ſcio. prætera. ibi narratur ratio libelli, ſed non concluſio. Nam multę rationes poſſunt adiuuare appel. j. de appel. c. cum parati, tamen vna eſt concluſio libelli, i. malè iudicatum. Et nunc intelligis medullitus l. ſcio, quę eſt not. valde. ſed ſi ex diuerſitate qualitatis ſurgit diuerſus titulus criminis noua inſtantia opus eſt, niſi unus titulus ſit generalis, vt homicidium, alter ſpecialis, vt parricidium. C. de actio. l. qui de crimine.

ADDITIO.

a Vinc. God. Expenſæ. Adde, an expenſarum condemnatio euitetur, vbi eſt opinio unius notabilis Doctoris, Corn. conſi. 181. viſa litera R. lib. 3. Fely. in c. ſuper his, col. fin. de accuſ.

SVMMARIVM.

Sententia ſtatuti lata occaſione contumaciæ prædcedente monitione ſtatuti ligat extra territorium, ſecus occaſione delicti, in princ.
Sententia quæ non ualeat exempla multa, ibid. & nu. 1. 6. & 7.
1 *Sententia lata contra ſubſtantiam mandati, ſicut non valet, ita nec contra qualitatem formæ, ſiue concomitantias ipſius formæ.*
2 *Sententia nulla an poſſit ratificari.*
3 *Sententia, & res iudicata, an & qualiter differant.*
Legis, abſente. C. de accuſ. intellectus.

BIU Cujas

4 *Iudex delegatus si tulit sententiam nullam per facti errorem, puta contra falsum procuratorem, quem credebat verum, an poterit iterum prouidere cõtra dominum, uel uerum procuratorem.*
Mandatum iudicis non expirat, si ipsius forma seruata non fuit, uer. ergo puto, & ver. sed ego.
5 *Exceptio nullitatis an impediat executionem.*
6 *Sententia lata contra formam statuti an sit ipso iure nulla.*
7 *Sententia si sit lata pendente consilio sapientis, an sit ipso iure nulla.*
8 *Iudex ordinarius, qui potest emendare sententiã, quæ nulla est, an possit emẽdare acta.*

CAP. PRIMVM.

Sententia. Sententia statuti lata occasione ꝓtumaciæ p̃cedẽte monitione statuti, ligat extra territoriũ. l. fi. ff. de decr. ab or. fa. sed lata occasione delicti non ligat delinquẽtem extra posse statuẽtis c. 2. de consti. li. 6. nec valet sententia lata ꝫ tenorem iuris ciuilis, vel canonici. Adde, item non valet sententia lata a iudice incompetẽti, ẽt si reus sit deprehensus in feruore criminis. Item nõ ualet sentẽtia omisso ordine solenni. Itẽ non valet sententia omissis substantialib. & est differentia, ꝙa ordo est ad aliud. sed substantialia sunt ad seipsa, ut no. C. de sen.
1 & inter. om. iu. l. ꝓlatam. † Et no. quod sicut non valet sententia lata ꝫ substantiam formæ mandati, ita nec contra qualitatẽ formæ. siue concomitantias ipsius formæ, casum singularem habuistis,
2 §. de resti. spo. c. Pisanis. † Quæro, an sententia nula possit[a] ratificari? respon. aut quæris an possit ratificari ꝓ ꝓsensum, aut per cõtradictionem. primo casu sic in dependentibus a consensu, ut sin. no. in l. 2. C. communia utri. iu. secundo. casu aut illa contradictio habebat implicitum consensum, & idem, casus & exemplum. ff. rem ra. ha. l. cum minor. §. falsus. aut habebat præcisum dissensum, & tunc nũquam ratificabitur etiam appellando, uel ad bonum virum reducendo, vt ff. de ap. l. si expressim.
3 C. de ar. l. j. in gl. & l. cum antea. §. j. † Et no. differẽtiã inter sniam & rem iu. nam snia nulla nunquam dicitur res iudicata, tamen interdum dicitur sententia, & est aliqua de facto, licet non sit aliqua de iure. unde facit expirare mandatum iudicis delegati. C. quomodo & quando iu. l. si ut proponis. Item facit, quod per querelam transfertur ordinaria iurisdõ in superiorem, secus, si super hoc non fit querelatum. ita intelligitur l. illa not. C. de
4 accu. l. absente. quam nunc intelligis. † Sed pone, ꝙ iudex delegatus tulit sententiam nullam per facti errorem, puta contra falsum procuratorem, quem credebat uerum, an poterit iterum prouidere contra dominum, uel procuratorem uerum? dicit Inn. quod sic, si probabiliter errauit, secus, si supine. Ego puto, ꝙ in isto casu: etiam si ex certa scientia pronunciauit, durat adhuc iudex, quia non pronunciauit inter personas, quæ continentur in rescripto, ar. ff. de condi. inde. l. si pœnæ causam. §. j. Sed quid in eo, cui est mandata prouisio alicuius de aliqua præbenda, & ipsi prouidit de facto, non de iure? Inn. distinguit eodem modo, aut scienter, uel per supinum errorem, & non potest amplius prouidere, aut isto errore facti, quia putabat præbenda uacare, & non uacabat. quia non erat mortuus ille, per quem ap,batur uacatio, & tunc poterit prouideri de aliqua præbenda uacante. Sed ego indistincte dico, ꝙ potest prouidere. ff. de condi. & demon. l. hæc ꝺditio. nam nõ obseruauit substantiam, neque formam mandati, ut ff. de acqui. hære. l. qui superstitis, & ff. de ar. l. quid tamen, & l. si de pluribus. ff. de iureiur. forma enim mandati erat de uacante, non de ea, quæ non uacabat, ergo nulliter factum potest reparari, ac etiam iterari, si cessat impedimentum. Item uerbum prouideas, est verbum effectiuũ, non abusiuum. Sed quid si prouidit de præb. uacante sed inutili & infructuosa? rñ. functus est officio suo ſm Inn. ar. ff. de fideiuſ. l. qui satisdare. Quod autẽ dicit hic Inn. ꝙ prouisus non vult ea acceptare, vr̃ nõ recte dictum, quia sine optione impetrantis iudex non potest ꝓuidere, ut in c. 1. de præben. in cle. Dictis Inn. non ob. c, si compromissarius, de elec. li. 6. quia ibi nõ erat omissa forma mandati.
5 hic sic. † Quæro, nũquid exceptio nullitatis impediat executio-
b nem.[b] resp. aut quæstio uullitatis pendet coram superiore. & tunc aut apparet nullitas, & non fit executio. aut non pendet coram superiore, & tunc apparet nullitas, & non fit executio ex parte opponentis, quia nihil est probandum, sed probatum, aut non apparet nullitas, & tunc offertur probõ non nullitatis. Et idem quia ad modicum supersedetur, & tunc non aufertur sed differtur probatio. Et si quidem tunc executio potest retractari, debet interim exequi & caueri, ut C. de ord. cog. l. fi. sed si non potest retractari, debet supersederi, ar. ff. de exc. tu. l. diximus,
6 & de hoc per Bar. ff. de re iu. l. 4 §. condẽnatum. † Quero. nunquid sententia lata contra formam statuti sit ipso iure nulla? rñ. sic, si statutum est in codice statutorum, secus, si esset quẽdam reformatio extrauagans, quæ nõ esset vsu approbata, ut
7 ff. de re iu. l. cum prolatis. † Quæro, utrum si pendente consilio sapientis sententia lata sit, an sit ipso iure nulla? resp. si non consilium erat de necessitate expectandum, uel de necessitate sequẽdum, secus si esset in arbitrio iudicis, ut no. de ap. l. ad principem,
8 per Bar. † Quæro, iudex ordinarius potest emẽdare sententiam, quę nulla est, utrum potest emendare acta? resp. non ut supra de prob. c. quoniam contra falsam. aliqñ tamen iubet ea acta cãcellari, ut quomodo & qñ iu. l. si præses. quod raro debet fieri nisi de consensu partiũ, ut ff. de re iu. l. acta, & l. actoris verba, & ita demum l. si tertij nõ interfit. C. de in inte. resti. l. petendæ. ff. de contrat. ab. l. post mortem. §. fi.

ADDITIONES.

a Possit. Vide all. per d. Fran. de Cur. in consi. 65. in 175. & uide Are. in c. at si clerici, deiud. & uide per Fe. in ca. cum ex officij. 15. col. cum prin. seq. de præscri.
b Executionẽ. Vide. Ab. cõs. 55. uol. j. ubi tenet, qd̃ stãte statuto, ꝙ q nõ ꝓsecutus fuerit appellationem infra duos menses, appellatio habeatur pro deserta, nõ potest dicere de nullitate sententiæ, quod tamen hoc non obstante, si nullitas est patens, uel offert se incontinẽti probaturum, ꝙ poterit prosequi appellationem, all. Old. consi. 45. qui dicit esse casum in l. j. C. quando prou. non est necess.

SVMMARIVM.

1 *Festinatio quando dicatur bona, & quando mala, in prin. & nu. 2.*
2 *Sententia an sit festinanda in criminalibus.*
3 *Sententia an possit exequi intra tempus appellandi.*
Executio facta in personam non impedit executionem in bona.
Celeriter dicitur fieri, quod fit debito tempore.
4 *Rigor & æquitas idem est, quod rigorosa æquitas.*
Leges transgredi quandoque æquum est.

CAP. II.

Iurgantium. Iudex debet controuersiam celeri sentẽtia terminare, seruata tamen æquitate, ac iuris rigore. Oppo. ꝙ iudex nõ debeat festinare in sententia ꝓferenda, ut C. de iud. l. properandum. §. sin autem reus. so. bona fe-
1 stinatio permittitur, mala autem prohibetur. † Sed quæro, qñ est festinatio bona, & qñ mala? resp. cum plene liquet de cã, non est differendum, sed si non liquet, tunc oportet iudicem differre,
2 ut de arbitris. l. si de meis. §. fin. † Quæro, utrum in criminalibus sententia sit festinanda? & vr̃ ꝙ sic, ut C. de pœ. l. cum reis. C. de custo. reo. l. j. ibi dum dicit, velox pœna subducat. vnde ẽt accusatore absente, si liquet de crimine, reus est condemnandus. quia non contrahitur eremodicium in criminali, ut dicit illa. l. no. C. de adul. l. quamuis indubitati. In contrarium vr̃, quia nemo est condemnandus ad mortem. nisi diligentissima facta examinatione, quia post mortem nõ restat correctionis arbitrium. C. de ap. l. addictos. ff. de ap. l. nõ tãtum sol. si liquet de crimine per confessionem, uel homicidia, uel latro deprehensus est in crimine, uelociter & sine mora debet fieri cõdemnatio, & executio, ut ff. de iniusto test. l. si quis exhęredato, circa medium. Sed donec sub dubio causa est, caueat sibi iudex a festinando, quia homicida est iudex, qui ex causa non discussa pro-
3 nunciat, ar. ff. ad l. Iu. repe. l. leg. §. fi. ad l. Cor. de sic. l. j. † Sed nunquid intra tempus appellãdi põt exequi? resp. sic, si appellatio esset frustratoria, quia non debet expectare ambages, alias secus, ut in c. non solum, de ap. li 6. & no in l. j. ff. nil no. ap. pen. Et si facta esset de nouo executio in persona, tamen non deberet fieri in bonis, nec contra hæredes, ut sing. no. per gl. & Dy. ff. de acc. l. ex iudiciorum. Item no. ꝙ celeriter dr̃ fieri, quod fit debito tempore,[a] † Item no. ꝙ rigor & æquitas idem est, ꝙ rigorosa
4 æquitas, quod dic, ut plene no. in l. j. C. de legi. per Cy. nã ęquum est quandoque propter casus emergentes leges transgredi, ut Inno. s̃. de consti. c. j. quod verbum multum defendit assessores qui pro bono publico quandoque statuta transgrediuntur, pro hoc facit. ff. de pœ. l. hodie.

ADDITIO.

a Vinc. God, Tempore. Adde, ꝙ sententia lata alia die, qua pars fuerit citata, dicitur nulla. Rui. consi. 28. nu. 27. lib. 4.

SVMMARIVM.

Sententia sacerdotum qui deponunt clericum, debet esse concors, in prin.
Concors an dicatur sententia, si maior pars consentit. ibid. nu. 1. 3.
1 *Perusii sunt quatuor consules mercatorum non habentes singulariter singulas iurisdictiones, sed vnam tantum & eandem iurisdictionem concluſine, an sufficiat sententia maioris partis.*
2 *Partem maiorem qui faciunt, debent simul pronunciare.*
Numerus vbi datus est pro forma, is numerus seruandus.
3 *Concorditer fieri an id dicatur, quod a maiori fit parte.*

CAP. III.

Non potest. Cõcors dẽt esse snia sacerdorum, q deponũt clericum. Sed nũquid dr̃ concors, si maior pars consentit? dicit gl. aliqñ sic, alquando non. Nam si nõ est iure cautum, ꝙ requirantur omnes, sufficit maiores, uerum, quia quod facit maior pars, omnes feciſſe uidentur iuris interpretatione. ff. ad munici. l. cum maior. Nam minor pars tenetur approbare, & confirmare illud quod fecit maior pars, ut ff. de pac. l. cũ maior. Aut est lege expresse cautum, quod omnes de-

BIU Cujas

debent eſſe concordes, & tunc nō ualet ſententia maioris partis,quia licet fuerunt plures numero,non tamen iuririſdictione,
1 Ber.† Ecce Peruſij ſunt quatuor cōſules mercatorum non habentes ſingulariter ſingulas iuriſdictiones, ſed unam tantum & eandem iuriſd. concluſiue, an ſufficit ſententia maioris partis?reſpon.ſic,puta trium ex eis,& ſi unus eſſet mortuus, ſufficerent duo ex tribus,& tribus mortuis ſufficeret unus, in quo reſidet maſſa iuriſdictionis,ut l.ſicut.§.fi.ff.quod cuiuſq; uniuer.no.
2 †Et no. quod iſti, qui faciunt maiorem partem, debent ſimul pronunciare, non vnus hodie,alter cras.non ob.ff.de offi.conſu. l.j. quia ibi ſingulariter habebāt ſingularem iuriſdictionem inſolidum. Item no. quod ubi numerus datus eſt pro forma, requiritur numerus in forma,ut hic dicit Ber. in depoſitione ēpi.
3 †Quæro,vtrum dicatur concorditer fieri id quod fit a maiori parte?reſpon.ſic.ficte,ſed non uere,ſi concorditer referatur ad perſonas,ſed ſi referatur ad collegium,tūc uere,quia uere collegiū eſt concors,cum collegium ſubſtantialiter,& formaliter ſtet in maiori parte, quando ex pluribus reſultat collegium ſiue congregatio. Dicit Arch.ſcis tu,quare in collegio prævalet maior pars? reſpon. quia eſt maior pars unius corporis, ſed ſecus, ſi ſint plures non ut collegium,quia tunc non eſt maior pars uniꝰ corporis,ita eleganter dicit Archi.31.di.c.Nicena.

SVMMARIVM.

Confirmatio Papæ qualis eſſe debeat, & quid in ea ſubintelligatur, & an fieri debeat cum cauſæ cognitione,in prin.& nu.1.

1 *Princeps ſi confirmat ex certa ſciētia,non poteſt inferiori deinceps ſuper hoc aliquid declarare.*

2 *Sententia lata contra ius litigatoris, ſi ponatur quod tranſiuerit in rem iudicatam,an Papa uideatur eam confirmare.*

CAP. IIII.

Ea, quæ. Papa debet confirmare iuſtam ſententiam, & iſta confirmatio dicitur roboratio.No.quod in confirmatione Papæ ſemper intelligitur cōditio de iuſtitia. Sed utrum Papa debeat confirmare, ſi nō ſupplicauit ei?reſp.non,qa ſcriptū eſt,petite,& accipietis.Sed nunquid iſta confirmatio dēt fieri cum cauſæ cognitione? reſp.aut vis,ꝙ ius tribuat,& debet fieri cum cauſæ cognitione,aut ꝙ ius referat, licet non tribuat, & tunc nō eſt neceſſaria cauſæ cognitio, argumen. ff. de adop.
1 l.adoptio,& l.nam ita diuus. C. de decu.l.ſi quos,li.x. † Et no.ꝙ
a ſi princeps[a] confirmat ex certa ſcientia, nō poteſt inferior deinceps ſuper hoc aliquid declarare.Ber.ar.ff.de mi.l.minor autem magiſtratus.Sed pone, quidam hēt feudum a comite, impetrat confirmationem ab imperatore ex certa ſcientia, nunquid propter feloniam poterit comes illud auferre vaſallo? reſp. ſic, quia iſta confirmatio intelligitur ſine præiudicio alterius, arg. ff.de vul.ſub.l.ex facto,& ideo iuriſdictioni Comitis non derogetur.ſic & epiſcopus deponit prębendam a Papa, quia non iudicat de priuilegio,ſed de priuilegiato,Cy.ponit in auth. quia in prouincia.circa fi.& nunc intelligis.quid,vult dicere Io.An. ſup.
2 de iud.c.cum veniſſent.† Sed pone,ꝙ ſnīa lata cōtra ius litigatoris,tranſiuit in rem iudicatam, utrum Papa uidetur eam confirmare? & videtur ꝙ fic.ff.de iud.l.prætor, in prin. In contrarium uidetur.ff.de condi.inde.l.Iulianus.Solu.videtur eam cōfirmare,quia iuſta eſt quo ad iuſtitiam fori,licet non ſit iuſta quo ad iuſtitiam naturalis vinculi. vnde per talem confirmationem non ſurgit obligatio naturalis.Illud eſt certum, quod verba generalia non confirmant iniuſta feuda,vt in princ.per quos fiat inueſti.& per quo recipiatur.

ADDITIO.

a Vinc.God.Princeps.Adde,ꝙ princeps in iure quærendo poteſt etiam ſine cauſa præiudicare.Rui.conſi.95.nu.1.& 9.lib.1.

SVMMARIVM.

Contra clericum quādo ſententia lata eſt nomine proprio,quo ordine fiat executio.in prin.

1 *Executor de except.non cognoſcit,quid iuris, cum poſt ſententiam opponatur,& de eius poteſtate,& nu.4.& 5.& 6.*

2 *Probare non eſt neceſſe coram executore,quod ſententia fuerit lata ſeruato ordine iudiciorum.*

3 *Confirmatio ſi eſt petita aliter,quam in cauſa ap.quia elapſum eſt tempus appellandi,ad hoc,quod petens obtineat,non hēt probare quod ſnīa ſit iuſta. Executio quę opponi poſſint,& nu.1.& 2.*

4 *Gladii poteſtatem committere aliud eſt,quam committere gladii executionē. Occidere quem per alium quis non poteſt,cui hoc a lege permittitur.*

5 *Executoris gratiæ Apoſtolicæ intereſt cognoſcere,an præbenda vacet. Inferior an poſſit cognoſcere de crimine perpetrato circa id,quod a ſuperiore datum cuiquam ſit.*

6 *Executor merus quis dicatur.*

CAP. V.

De cætero. Dixit Archi. ꝙ qñ eſt lata ſententia ꝺ̄ clericū nomine ꝓprio,ꝙ ordo eſt, ꝙ prius diſeuciant̄ bona,& eis non ſufficientibus veniatur ad fructus prębēdę, qui ad eum ſpectant, ut ipſe elegāter no.12.q.4.ſi quis presbyter. Caſus. Papa tulit ſentētiam, & eius executorem deputauit qui executor citat condemnatum, ꝙ ueniat ad videndum fieri executionem.citatus comparet,& opponit exce.ꝙ Papa fuit circūuentus per dolum,Vel fraudem victoris,quæritur,an iſte executor poterit iſta exceptione cognoſcere?reſp.ꝙ non,ſed remittet exceptionem ad Papam.In tex.ibi,interuenerit.i. interueniſſe dicit,uel dic.i.veriſimile interueniſſe. Ibi, inciderint.ſ. coram executore propoſitæ fuerunt. In tex. ibi Apoſtolicam, non coram alio.Ibi oportebit,urbanitate,vel conſcientia,vt no.ff.de of-
1 ficio delegati.c paſtoralis.§. quia vero. † No. ꝙ executor de excep.non cognoſcit.quid iuris,cum poſt ſententiam opponitur? C.ſen.re.non poſ.l.peremptorias.Solu.tales erant excep.quæ poterant opponi poſt ſententiam vel ex doloſitate agentis, uel exceptionis priuilegio.ff.Ad Maced.l.tametſi,uel priuilegio opponentis, ut C.de iu.& fa.igno.l.j. vel quia ibi erāt productæ cauſa executionis moderandæ,uel perimendæ.ff.ſolu.matr.l.ex diuerſo.uel quia iudicium erat retro nullum. ff. de iu.l.licet.uel erant ortæ poſt ſnīam.ff.de cōd.ſine cauſa.l.ſi fullo,& no.in l.j. C. ſent. reſ.non poſ.dicit Inn. ꝙ executor cognoſcit de obreptionē mandati,ſed non de obreptione negotij, tu dic, ſi non habet iuriſdi-
2 ctionem,non eſt cognoſcere,ſed quoddam inueſtigare. ff.depoſiti,l.ſi quis inficiatus.C.de iu.fiſ.l.,phibitum lib.x.† Item dicit coram executore non eſt neceſſe probare quod ſententia fuerit lata ſeruato ordine iudiciorum.ſ.dum conſtet de iurjſdictione,qa executor debet præſumere, quod omnia ſint ſolemniter acta. infra de confirm.uti.vel inuti.c.j.in fi.Inno.quod eſt no.dignum
3 † Ibidem ait,quod ſi eſt petita confirmatio ſnīæ aliter,quam in cauſa app.quia elapſum eſt tempus appellandi,ad hoc,ut iſte obtinet, non habet probare, quod ſententia ſit iuſta. ff. de iud. l. p̄tor.§.ſed qđ.quid ſi eſt lata ordine iudiciorum ſeruato,nam pertendo eū ad hoc probādum vī aſtringere ſm Inn.ff.de re iud.l.ſi cum nulla.No. quod ſi dolus dat cauſam ſnīę, puta qa producta ſunt falſa inſtr̄a,vel falſi teſtes,ſi petitur executio,pōt obijci doli except.quod eſt verum, qñ proceſſus probationis eſt nullus, ut quia contra abſentem: ſed qñ proceſſus probationum eſt aliquis, ut quando contra præſentem, tunc eſt neceſſaria reſtō integ.ut ff.de iudi.l.ſi p̄tor.§.Marcellus,& ff.de re iud.l.diuus, & tangit̄ in d.§.quia vero.per Ber.Item,ſi ſnīa ſit lata per fraudē,pu
4 ta in fraudem vſurarum.†Nota,quod aliud eſt cōmittere gladij poteſtatē, aliud eſt committere gladij excutionem. nam gladij poteſtas eſt meri imperij. Sed eius executio eſt facti, & quidē officium viliſſimum, ut ff.de iud.l.fi. ꝙ magiſtratus per ſe exercere nō pōt. Sed pone, ꝙ circa gladij poteſtatem quis ex forma ſtatuti poteſt interficere hoſtem vel inimicum, nunquid poteſt alij cōmittere hoc nudum miniſterium? dic ꝙ non: quia ſtatutum loquitur in perſonam, & eſt contra ius cōe, licet caſtrum mihi inuaſum poſſum incontinenti recuperare per amicos: quia quod per alium facio, ego facere uideor, ſi tale factum eſt licitum,ut.ff.de verbo.obli.l.cum ſeruus.hoc no.ff.de ui, & vi.arma.l.cum fundum,& per Bar. ff. de iniur.l. non ſolum. §.ſi mandato. & iſte talis non dī executor, quia non eſt deputatus auctoritate publica. Opp. quod executor habeat cāæ cognitionem, ut C.ſi contra ius, uel uti.public.l.& non cognitio.ſol. ibi fuit cōmiſſa executio rei cognoſcēdæ:hic rei cognixæ & finitæ. Sed nuuquid executor hēt citare partem? dicit Inn.quod non. infra de appel.ex rōne. Tu dic quòd ubi nouus iudex, ibi, nouacitatio,nec dī per hoc cognoſcere, niſi ſnīatū ſit,hoc.n.oportet liquere:alias executio eſſet nulla ipſo iure. ff.ex qui. cau. in poſ. ea.l.hoc autem.§.j.& no.per Bar.ff.de condi.& demonſtra.l.mul
5 tum intereſt.† Quæro,quid de executore gratiæ Apoſtolicę? rn̄. debet cognoſcere,an prębēda vacet,non autem de qualitate impetrantis.Sed pone, quod Papa contulit præbendam per ſimoniam cōmiſſam cum familiari Papæ,an diæceſanus poterit cognoſcere de crimine ſimoniæ, ut puniat impetrantem? dicit hic Inn.ꝙ ſic,quòd eſt valde utile, alias notabile. Et eſt multiplex.rō.Primò,ꝙ reatus oēm honorem excludit. C. vbi ſen. uel cla.l.1.Secundo quia à delicto non liberatur.ff.de ca.di.l.2.§.nemo,& no.in l.nemo pōt.ff.de leg.1. Tertio quia noxa caput ſequitur. ff. de infami.l.ſeruus. Quartò quia non iō eſt exemptus a iuriſdictione, ꝙ ſit promotus ad beneficium, quia maleficiū, & beneficiū nihil habēt cōe. C.de mi. l.Papinianus exuli. Quin tò quia non debet ſibi prodeſſe ſubreptio, ut l.2.C.ſi ſeruus aut liber ad decu atpi.li.x.Et plene no. per Doc. in l. Barbarius Philippus.hoc tenet Pet.& Cy. in auth. qua in prouincia. C.ubi de
6 cri.agi oprtet. † Quomodo quis dicatur merus executor? [a] reſpō.ille, qui ex arbitrio ſuo nihil facit, nec facere poteſt,ſed alius per ipſum facit tanquam per nūcium, & miniſtrū.unde ipſe faciens

ADDITIO.

a Vinc.God.Executori.Adde quando executores pro hæredibus habentur ſi eſt eius cōmiſſa diſtributio omnium bonorum,nullo alio hærede inſtituto. Rui. conſil.4.nume.9.lib.3.

BIU Cujas

faciens nullam habet auctoritatem, sed ad faciendum iniunctã necessitatem. C. de execu. rei iud. l. si vt proponis. ff. de verb. obl. l. qui Romæ. §. Callimachus. C. de manu. testa. l pater. &c.

SVMMARIVM.

Oblatione pignorum non fit solutio, in prin.
1 *Possessio corporalis generat gaudium, & lætitiam.*
Feudatarius debet corporaliter inuestiri.

CAP. VI.

Cum aliquibus. Non sufficit condemnato offerre pignora. ille enim cui res est adiudicata, debet corporali pos. lætari. cum primo concor. ff. de cõsti. pec. l. promissio. §. constituto. cum secundo concor. ff. de pig. ac. l. non est mirum. §. sciendum. In tex. ibi, Adiudicata pos. i. res. Inn. & dicit, adiudicata per diffinitiuam, vel decretum. vel dic. i. in condemnatione deducta. & sic not. ꝙ condemnatus non intelligitur soluere, licet offerat pignora. Pone, aliquis est condemnatus pro maleficio in centum, & si intra mensem nõ soluerit, pœna duplicatur, certe isti condemnato non sufficit offerre pignora in communi, nisi statutum hoc dictaret, & sic intelligit,
1 quod no. ff. de fer. l. more Romano. † Ibi, lætentur. no. quod corporalis possessio generat gaudium, & lætitiam. Ex hoc sumitur,
a ꝙ feudatarius debet corporaliter inuestiri, quia feudum [a] est beneficium quod tribuere debet gaudium, & lætitiam, ut no. ff. de neg. gest. l. soluendo. & facit 3. q. j. §. sed notandum.

ADDITIO.

a Vinc. God. Feudum. Adde quod tunc feudum dici potest, ꝙ conferat gaudiũ & lætitiam, quando bona gratis conceduntur, maximè sub iuramento fidelitatis. Rui. consi. 42. nu. 1.

SVMMARIVM.

Sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam, in princi. etiam spirituale, nu. 1. & quid si pro eo, nu. 3.
Concubinatus dicitur uita dissoluta, ibidem.
1 *Confessio, quę non conuenit naturalibus, est inualida.*
Matrimonium est res inseparabilis.
2 *Regina si sit sterilis, an papa possit concedere licentiam superaddendi aliam vxorem, vel concubinam.*
3 *Sententia erronea lata pro matrimonio, an transeat in rem iudicatam.*
4 *Præscriptio an currat contra matrimonium, & dotem.*
Legitimari possunt incestuosi priuilegio Imperatoris.

CAP. VII.

Lator. Sententia lata contra matrimonium non transit in rem iud. vnde quandoque reuocatur constito de errore. h. d. Et in prima parte facti narrato, in secunda iud. datio. In text. ibi, uolentes, not. sententiam matrimonij non transire in rẽ iudi. secundum Inno. In tex. ibi, Inuitum & renitentẽ. hoc enim non obstante sufficit posterior consensus. ff. de condic. ob turp. cau. l. si ob turpem. & sic no. vim passiuam posse reconciliari, & pro hoc uide l. Claudius. ff. de his qui. vt indi. In tex. ibi, ætatis aptæ, & tamen fuit cognita per pollutionem? & tamen hoc nõ sufficit, si ætate superueniente consentit, quod est no. In tex. ibi, dissolutam, scilicet concubinando. & no. concubinatum dici vitam dissolutam. Ibi, vtriusque studio, quia forte quilibet procurauit vnum falsum testem. Ioan. And. Ibi, Leuitate. C. de institu. & sub
1 stitu. l. reprehendenda. † In tex. ibi, deceptam. scilicet per falsum testimonium, vel per falsas probationes, vel confessiones, quia si cut confessio non valet, nisi conueniat naturalibus, ut ff. de interrogat. actio. l. confessionibus. ita non ualet, nisi conueniat diuinis & sacris, & ideo dicunt Docto. quod etiam contra matrimonium spirituale non transit sententia in rem iudi. ut not. 35. q. 9. §. his ita. Not. in hoc c. casum, quod si per indignationem animi viri, vxor procurauit sententiam repudii, non valet sententia, & mulieris factum est retractandum. No. quòd matrimonium est res inseparabilis, quia quos Deus coniunxit homo non separet, vnde Papa non potest separare matrimonium carnaliter
2 consummatum. † Sed quid si regina est sterilis, an possit concedere licentiam superaddendi alià vxorem, vel concubinam, iuxta consuetudinem ueteris testamenti? Non credo, quia scriptura dicst, erunt duo in carne vna, nec dicit de concubina, quia, fornicatio esset contra quam ordinatum est matrimonium se
3 cundum Apostolum. † Quæro, quid econtra vtrum erronea sententia lata pro matrimonio transeat in rem iudicatam? respon. si aliquis consensus potest reconciliare matrimonium transit, secus si consensus est omnino prohibitus, nam transitus potest fieri de non esse ad esse, sed de non esse ad non esse, non est transi-
4 tus. † Quæro, an contra matrimonium currat præscriptio? respõ.
a quod in matrimonio [a] nihil operatur præscriptio, Ber. vnde cursu temporis filius incestuosus non efficitur legitimus, & tamen per priuilegium Imperatoris incestuosi possunt legitimari, tex. est sing. ff. de ri. nup. qui in prouincia. §. diuus. Similiter dico dotem datam pro matrimonio incestuoso præscribi non posse. ff. de ri. nup. l. a diuo Pio. quæ l. est ad hoc notabilis.

ADDITIO.

a Vinc. God. Matrimonio. Adde ꝙ matrimonium per uerba de præsenti, non secuta copula, potest a Pontifice dissolui de potestate ordinaria, Gozad. consi. 2. nume 2. & 14.

SVMMARIVM.

Sententia lata prætextu iniquæ consuetudinis retractatur, in prin.
1 *Termini dati ad prosequendam appellationem effectus.*
2 *Sententiæ duæ vnica ratione declarantur nullæ.*
Sententia confirmatoria non ualet, si prior est nulla.
Statuta si non valent, nec ex eis latæ sententiæ.
Consuetudo non præiudicat veritati, neque prohibito perpetuo.
Consuetudinem creare est iurisdictionis, ver. & sicut.
3 *Consuetudo laicorum in alienandis rebus ecclesiæ non tenet.*
Idem in hospitalibus, & his, quæ generaliter pauperibus legantur.
In vtilitatem ecclesiæ conuertisse, & contraxisse præsumitur prælatus qui bene administrare consueuit.
4 *Solennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum ecclesiæ, an requirantur in venditionibus, quas faciunt fratres Prædicatores, qui non possunt retinere proprium.*
Dominium momentaneum non infringit regulam mendicantium.
Capitale apud campsorem computatur inter immobilia.
Pecunia deseruit cuilibet humanæ necessitati, non res alię. ver. Itẽ pecunia.

CAP. VIII.

Cum causa. Retractatur sententia prætextu iniquæ consuetudinis lata contra ecclesiam. Et prima pars ponit factum. secunda diffinit ibi, nos autem. Casus. præmitte ad euidentiam quod in ciuitate Brixiæ erat quædam consuetudo, quod Archipresbyter solus sine consensu capituli posset uendere domos ecclesiæ suæ, modo accidit, quòd Archipresbyter vendit quandam domum quibusdam nobilibus, & recepit pretium. Isti nobiles petebant possessionem sibi tradi coram legato sedis Apostolicæ. Interim fuit appellatum a quodã grauamine ipsius legati, qui terminum præfixit ad iter arripiendum, & non fuit iter arreptum, legatus condemnauit ecclesiam ad tradendum domum secundum consuetudinem ciuitatis. ad iudicãs dictam domum emptoribus, sed fuit appellatum ad Papam. Papa commisit causam app. fuit sententia legati confirmata, iterum fuit appellatum. Papa decreuit sententias nullas, & cõ
1 suetudinem non valere. † In tex. ibi, Terminum, no. effectum termini dati ad prosequendam app. quia arctat ad iter arripiendum intra terminum: alias appellans cadit ab ap. In tex. ibi, promulgatis, no. contra consuetudinem bis fuisse iudicatum, Ber. Ego puto, quod non debeat dici iudicatum bis, quia idem per idem in
a eadem causa. ff. de uerb. ob. l. qui bis idem. [a] † No. ibi, duas sententias vnica rõne nullas declarari, & si non valet prima, non valet
2 confirmatoria propter eundem errorem. ff. de ap. l. si expressim. quia retulerunt se ad statutum ipso iure nullum. Et hoc nota diligenter propter formam consuetam: nam dicunt iudices, nos tales sequentes formam statutorum & ordinationem ciuitatis, pronunciamus sic: nam si statuta non valent, sententia est ipso iure nulla propter vitium pronunciantis, ff. de excusa. tuto. l. quæ te stamẽto. tex. est hic melior, qui sit in iure. In tex. ibi, Veritati, not. quod consuetudo non prę iudicat veritati: alibi dicitur, quod error ius facit. l. j. ff. de sup. leg. in tex. ibi, Aut legi. scilicet prohibendi. nam perpetuo prohibitum non est consuetudine vsurpandũ. In tex. ibi, Absoluentes, nota, quod iudex app. fert sententiam absolutoriam contra condemnatoriam. Oppo. consuetudo est seruanda. Solu. hæc consuetudo erat inducta à laicis, qui non habebant iurisdictionem in rebus ecclesiæ. Et sicut facere statuta,
3 est iurisdictionis, ita facere, siue creare consuetudinem. † Concludendo no. consuetudinem laicorum in alienandis rebus ecclesiæ non tenere, sic supra. de consti. cap. ecclesia sanctæ. idem in hospitalibus, & his, quæ legantur pauperibus, in genere; quia non valent statuta laicorum. quę derogant iuribus eorum. In gl. vlt. ibi, in vtilitate eccle. dicit Arch. quod prælatus, qui consueuit bene administrare, præsumitur in vtilitatem ecclesiæ conuertisse, & pro utilitate ecclesiæ contraxisse. 10. q. 2. hoc ius porrectũ,
4 per Arch. quod est no. dignum. † Quæro, nunquid in venditionibus, quas faciunt fratres prædicatores, qui non possunt retinere proprium, requirantur solennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum ecclesiæ? dicit Arch. quod non videt rationem quo modo mendicantes ordines possunt capere, vt vendant, cum pretium succedat loco rei, vt ipse no. 28. quæstio. j. de uiduis. sed certe immo est ratio, scilicet personæ conditio, & momentaneum dominium, non infringit regulam mendicantium, argum. C. de bon. quæ libe. l. fi. in fi. Et quia apostoli ita faciebant: non tamen possunt de ista pecunia facere capitale super banchis campsorum quia esset computanda inter immobilia. statim ergo pœniteant, & repetant. Item quia possessio rerum mobilium, quæ vsu consumuntur, est vilis & abiecta. ff. de acquirẽ. possess. l. rem, quæ nobis, & l. quarundam. Item pecunia deseruit cuilibet humanæ necessitati: aliæ res non. ff. de fideiusso. l. si ita fideiussorẽ accepero.

ADDITIO.

a Idem. Vide Barba. consi. 15. vol. 2.

SVM-

BIU Cujas

SVMMARIVM.

Appellatione remota, clauſula quid non excludat, in prin.
Abſoluitur nemo niſi ab eo, quod ualet ibidem, verſi. Dicit.
1 *Iniquitas quando reddat ſententiam iniuſtam, & quando nullam.*
2 *Sententia lata contra tenorem obligationis, an ſit ipſo iure nulla.*

CAP. IX.

Inter cætera. Clauſula, Appellatione remota, non excludit expreſſæ iniquitatis, vel nullitatis obiectum, hoc dicit not. Et primo loquitur de iniquitate, vbi oportet ſententiam euacuari per appel. ſecundo de nullitate, vbi non eſt neceſſaria appellatio, quia quod non eſt, reſcindi non poteſt, vnde ſententia nulla poteſt retractari, ſed non ſolui, quia nō poteſt ſolui ius, quòd ligatum non eſt, ff. de verb. oblig. l. decem. Dicit Ioan. And. quod nemo abſoluitur niſi ab eo quod valet, reuocatur autem, ſi non valet. c. j. quod me. cauſa. lib. 6. in glo. ord.
1 †Quæro, quādo iniquitas a reddat ſententiam iniuſtam & quan
a do nullam? ſol. vt in glo. adde, ſi ſententia fertur notorie contra ius partis, an ſit ipſo iure nulla? dic quod non, vt C. de ap. l. ciues. & l. 2. C. quando prouo. non eſt neceſ. quod eſt uerum, niſi contineat impoſſibile de iure, vt ff. de excu. tuto. l. qui teſtamento, &
2 ff. de tu. & cu. l. Sæiç egreſſæ. ff. ad Car. l. 3. §. puberi. † Quæro, an ſententia lata contra tenorem obligationis ſit ipſo iure nulla, vt quando excedit tenorem cōtractus, verbi gratia, ſtipulatio erat in 10. ſententia in 20. & uidetur quod in totum ſit nulla. ff. fam. ercis. l. in hoc iudicio: ſed ibi non pronunciauit ſuper toto, hic autem ſuper toto, & alio pluri. Et ideo non videtur vtile per inutile vitiari, argum. C. de donat. l. ſancimus. Nam fortius debet valere ſententia quam contractus, propter auctoritatem rei iu. ſed contrarium nota. ff. de doli exce. l. apud Celſum. §. aduerſus. C. ſi aduer. rem. iu. l. j. quia non poteſt ſententia ſuper vno articulo valere, & ſic ratione impoſſibilis adiuncti in nihilo valet pro alia parte. ff. de fideiuſ. l. fideiuſſores magiſtratus. §. j. & ff. de iu. pat. l. Carmelia, & ff. fam. ercis. l. quædam mulier. ſed ibi erant diuerſa & ſeparata capitula, & facit. ff. de arbi. l. diem proferre. §. ſi plures. & in c. j. de arb. lib. 6.

ADDITIO.

a Vinc. God. Iniquitas. Adde, ꝙ iniquitas dicitur octo modis, ſ. quatuor per plus & quatuor per minus, videlicet, re, loco, tempore, cauſa. Bald. in l. 2. §. ſed ſi quis, col. 2. C. com. de leg.

SVMMARIVM.

Iudici, qui illudit, excommunicandus eſt, in prin. ver. ibi, promulgaſſe.
Abſolutus ab inquietatione, eſt abſolutus definitiue, ibid. uer. nota quod.
1 *Sententia facta, non citata parte præſumitur illicita.*
Cauſæ cognitio ad introducendum nouum iudicium fieri poteſt in domo.
Super nullitate ſententiæ per quæ verba pronuncietur, ver. ibi. non ob.
Super rei iud. exceptione, ſi incidit pronunciandum, ibid.
2 *Sententia, quæ nulla eſt, non obſtante proceditur ex eodem libello.*
3 *Mandatum, quod in alicuius præiudicium tendit, an lite penden. poſſit fieri.*
Ordinibus pendente lite ſuſceptis quis vti non poteſt, & quando.
4 *Citatus an excuſetur propter infirmitatem.*
Infirmitatem confingere creditur qui ſtatim conualuit.
5 *Annulus an dicatur arrha, vel conſenſus, & de effectu geſtationis.*
Matrimonium ipſo facto contrahitur, ſponſalibus præcedentibus, ver. item poſt quam.
Matrimonium ad contrahendum quando mittitur nuncius, vel epiſtola, an mulier loqui debeat cum nuncio.
In vxorem duobus petentibus mulierē, neutri adiudicatur non probanti tps.
6 *Pœna poteſt apponi in matrimoniis per ſtatutum ciuitatis.*
Matrimonium quando non præſumatur, duo caſus.
In matrimonio etiam ſpirituali verba requiruntur.

CAP. X.

Tenor. Sententia lata contra abſentes non citatos in cauſa matrimonij non valet. h. d. Caſus inter R. & M. vertebatur quæſtio matrimonij, quia mulier petebat illum in virum, cauſa commiſſa fuit epiſcopo Theatino, qui R. abſoluit abſente muliere, mulier impetrauit ſecundas literas. delegati citauerunt dictum R. qui propter infirmitatem non comparuit, ſed nocte ſequenti aliam vxorem accepit. vnde fuit excommunicatus, tandem abſolutus produxit pro ſe ſententiam, quam tulerat dictus epiſcopus, ſed mulier produxit teſtes, per quos intendit ꝓbare interrogationem per verba de præſenti. Papa mandat in cā procedi, non obſtante illicita abſolutione, & mandauit dicto R. ne ad ſecundam uxorem accedat priuſquam cauſa cum prima vxore fuerit diffinita. In rex. ibi, Infirmitate, no. quod quis poteſt eſſe infirmus vna die, & ſanus alia. Ibi, Copulare, carnaliter, vel verbaliter. Ibi, Promulgaſſe, no. illum excōicādum, q illudit iudici. Ibi, qua. ſ. ſnīa excōicatus. Ibi, Abſolutus, in forma eccleſiæ. No. ꝙ abſolutus ab inquietatione, eſt abſolutus diffinitiue. Ibi,
1 Annulo, no. ꝙ annulus ſignificat verba de p̄ſenti. † In tex. ibi, Illicita, quia facta non citata parta. quid ſi fuit citata legitime? reſp. pro ſententia pręſumitur, niſi iuſta cauſa mouerit iudicem in cō trarium. credit Inn. ꝙ hæc cāæ cognitio, quæ fit ad introducendum nouum iudicium, poſſit fieri in domo, & non oportet fieri in iudicio partibus præſentibus, quia de licentia iuris fit ſecundū Inno. quod eſt ualde no. ſimile no. Accur. ff. de bono. poſſeſſ. l. 3. §. ſi cauſa cognita. Sed an ſecundo & tertio poteſt verificari de nullitate? Inn. dicit, ꝙ eſſet abſurdum, quia non eſſet finis litium, & vide c. 1. de re iu. in cle. in. tex. Ibi, Non obſtante, no. ꝙ per hæc verba pronunciatur ſuper nullitate ſnīæ. Item not. ꝙ ſi exce. rei
2 iud. incidit, ſuper ea oportet pronunciari. † In text. ibi, Procedas, non obſtante ſnīa, no. ꝙ ſnīa non obſtante quæ nulla eſt, ꝓcedīt ex eodem libello. Et ſic ſnīa ep̄i fuit nulla, tn̄ libellus remanet valido. ff. de re iu. l. cum quærebatur. C. qūo & qn̄ iu. l. ſi ut proponis. In tex. ibi, Interdicatur, no. interdictum, ne quid innouetur lite pen. &
3 ꝙ interim poteſt excōicari. † Op. ꝙ iſtud mandatū non debeat fieri, cum tendat in præiudiciū tertij i. ſecundæ mulieris. ſo. iſtud eſt pp litis pendentiam, qua pendente ſecunda mulier acquiſiuit titulum, & ideo res eſt quaſi litigioſa, cuius traditio inhiberi poteſt interim ſm Ber. ar. ff. de pe. hær. l. diuus. ꝙ eſt no. dignum. Et de iſto præcepto, ne reus audeat lite pendente alii. tradere poſ. ſub aliqua pęna arbitraria, raro inuenies. Dicit Innoc. ꝙ poſt peccatum non monetur qs, ne peccet, ſed monetur, vt ſatiſfiat. Item no. in iſto c. ar. ꝯ illos, qui lite pendente faciunt ſe promoueri ad ordines, vt non poſſint vti ordinib. li. pen. ſed ea finita
4 ſic, ſi reportatur uictoria in cauſa, ſicut hic dr̄ de vxore ſuſpecta. †Quæro, vtrum excuſetur citatus pp infirmitatem? rn̄. ſic, ſi poſt ea compareat, ſecus, ſi non comparet, vt hic. vel dicit gl. iſte fingebat ſe infirmum, & patet ꝙ falſa excuſatio erat, quia ſequenti nocte fecit concubitum cum alia. Item no. ꝙ fingitur cōfingere
5 infirmitatem ille, qui ſtatim conualuit, Ber. Item not. hic de matrimonio nocturno. † Quæro, vtrū annulus a dicatur arrha uel ꝯ
a ſenſus? reſpon. nec arrha, nec conſenſus eſt, ſed conſenſum probat, ſicut ſignum oſtendit ſignatum, vt C. de fabri. l. ſtigmata. Et no. ꝙ ſufficit dicere, ſubarrho te annulo, quia nō refert, an verbo vel facto quis declaret voluntatem ſuam. Ber. certe immo refert in matrimonio, ut no. C. de pręſcr. trig. an. l. cū notiſſimi, in prin. ff. de act. & obl. l. non figura. ff. de reg. iur. l. nuptias, & no. infra de ſpon. tuæ, & infra de deſpon. impuberum, c. uerum, & c. vlt. de cō iugio ſeruo. & 43. diſtin. c. ſit rector. tamen ſatis profert uerba, ſi dicit, te ſubarrho, cum hæc ſic cōſuetudo loquendi, Ber. & licet requirantur verba: tn̄ iſta verba non ſunt ſtipulatio, ſed cordis expreſſio; & ideo matrimonium poteſt contrahi per nuncium & per epiſtolam, vt in c. j. de procu. li. 6. vel dic, quòd vbi interuenit annulus publice datus nō eſt neceſſe, quod probentur verba, ꝙa præſumuntur interueniſſe, vel quia ſufficit tacitus conſenſus cū facti expreſſione ſecundum Bern. Adde dicit Archid. quòd per portionem annuli benedicti probatur matrimonium, ſed antequam ſit benedictus, præſumuntur ſponſalia. 30. q. 5. fœminæ. Item quod poſtquam præceſſerunt ſponſalia, ipſo facto contrahitur matrimonium, ſecus ſi non præceſſerunt 43. diſt. ſit rector. in fi. per Arch. Item ait, ꝙ quando mittitur nuncius, vel epiſtola ad matrimonium contrahendum, non oportet ꝙ mulier ei ꝙcquam loquatur, dummodo exprimat conſenſum ſuum coram honeſtis perſonis 30. q. 5. nec aliud. per Arch. dicit Inno. quod ſi duo probant, ꝙ acceperunt Bertam in vxorem, & neuter probat de tempore, quod non valet ſententia, per quam Berta adiudicatur vni eorum: ſecus in dominio, & præbenda. ita eleganter not.
6 ipſe infra de ſpon. duorum, in rubr. † Dicit Archi. quod in matrimonijs poteſt apponi pœna per ſtatutum ciuitatis, ut ipſe no. 30 q. 2. vbi no. dicit, quod hoc eſt verum, præterquam quo ad impediendum ſubſtantiam matrimonij: & dic, ut no. in c. ſtatutum, de hære. lib. 6. Dicit glo. ꝙ vbi nō eſt dos, nec præſumitur matrimonium eſſe. 3. q. 4. quod autem Idem dicas ꝙ præcedente concubinatu nunquam præſumitur matrimonium, vt Inſt. de nup. §. fi. Dicit Inn. ꝙ in matrimonijs ſpiritualibus requiruntur verba, ſicut in carnali, vt ipſe no. j. de ſpon. c. tuæ.

ADDITIO.

a Vinc. God. Annulus. Adde, ꝙ annuli ſubarrhatione præſumitur matrimoniū contractum. Glo. in c. fi. de deſpon. impu. Dec. conſ 62. col. 2.

SVMMARIVM.

A diuortii ſententia non receditur per ſolam mulieris confeßionem, in prin.
1 *Compaternitas contracta per baptiſmum, vel confirmationem habet dirimere matrimonium ſequens.*
Confeßio contra ſententiam non valet.
Rationabile quid dicitur quo ad iuſtitiam fori, non autem poli.
2 *Negatiua hæc, quod ante contractum matrimonium nō eſſet compaternitas, quomodo probabitur.*
3 *Factum ſecundum ius quod dicatur.*
Ius naturale idem quod veritas.
Ius gentium idem quod æquitas.
Iuramentum teſtis eſt de ordine, non de ſubſtantia.
Clauſula de iure, eſt monitio non conditio, ad finem.

CAP XI.

Conſanguinei. Propter ſolam confeſſionem mulieris non receditur a ſententia diuortij, niſi probetur quod ſententia fuit lata prætextu falſæ probatio-

nis.

BIU Cujas

nis.ſecunda ibi, Fraternitati. Caſus. Quædã mulier contraxit matrimonium cum quodam, tamen prętextu cognationis ſpiritualis fuit lata ſententia diuortij. mulier poſtea confitetur quod nulla fuerit cognatio tempore matrimonij, ſed ſuperuenit poſt hęc quod mulier tranſiuit ad ſecundum matrimonium. Papa dicit, quod ad confeſſionem mulieris, ſententia non reſcinditur niſi
1 legitime probetur quod ſententia fuit lata ex falſa cauſa. †In tex. ibi, compaternitatem. ſ. contractam per baptiſmum, vel confirmationem, quæ habet dirimere matrimonium ſequens. de cogna. ſpirituali. cap. maritus, & eo. titu. c. 2. & 3. lib. 6. Ioan. Andr. In texto ibi, & poſt. nota, quod compaternitas ſequens non dirimit matrimonium iam contractum, vt infra. de cogna. ſpir. capitu. 2. Et ſic not. quod quæ vitiant faciẽda, nõ infringunt iam facta. In tex. ibi, confeſſionem, not. confeſſionem contra ſententiam non vãlere. Ibi, Rationabiliter, ꝙ rationabiliter dicitur factum, quod eſt rationabile quoad iuſtitiam fori, licet nõ ſit rationabile quoad iuſtitiam poli. Ibi. Probaretur, no. ꝙ in matrimonijs maior eſt
2 veritas, quam ſnïa. †Quæro, qũo probabitur. dicit gl. ꝙ per teſtes,
a ſed quomodo probabitur iſta negatiua, [a] ꝙ ante contractũ matrimonium non eſſet compaternitas? rñ. per famam & indicia, quia aliter pura negatiua nõ põt probari. Nam cũ fama & cum indicijs negantis conſonat iuris præſumptio, vt ff. de proba. l. uerius. C. qui mili. non poſ. l. ſuper ſeruis, lib. 12. †Ex duabus glo. par
2 uis iſtius capit. not. argum. quod illud dicitur factum ſecundum ius, quod eſt factum ſecundum ordinem iuris ciuilis, licet non ſecundum ius naturale, quod idem eſt, quod veritas; nec ſecundum ius gentium, quod idem eſt, quod æquitas. vnde omne, ꝙ poteſt tranſire in rem iudi. dicitur ius, etiam cum prætor inique decernit habita relatione non ad id, quod fit, ſed ad id, quod fieri conſueuit. Ita dicit tex. in l. pen. ff. de iuſti. & iu. & per hoc decidi tur quod de compromiſſo facto cum arbitrio procedendi de facto, & ſententiandi de iure tantum. Nam in iudicijs hoc verbũ ſonat pro iure fori iudicialis, quod ſatis eſt ſeruaſſe ſecundũ acta & probata, quinimo ſi iudex cauſam p̃ probata. adiuuari, ſufficit, licet iudex, vel arbiter errauerit, &, etiam per teſtes non iuratos, ex quo data eſt ſibi poteſtas procedendi de facto, quia iurm teſtis eſt de ordine, non de ſubſtãtia, vt ſup. de teſti. tuis, maxime ſi dictum teſtis fundetur in peritia diſciplinæ alicuius artis, ut no. in l. j §. j. ff. de ven. inſpi. Item hæc clauſula de iure, eſt monitio non conditio, ut no. Inn. ſup. de offi. dele. c. prudentiam, vt ſit ſenſus abnegatiuus, de iure. i. non de libero arbitrio.

ADDITIO.

a Negatiua. Adde Alex. conſ. 39. lib. 1. & vide in conſi. 290. Are. conſi. 94.

SVMMARIVM.

1 *Voces duas quis habere poteſt in una electione.*
Perſonarum duarum vim habent duo iura concurrentia.
Diſtributiones quotidianas duplices habere debet fungens vice duarum perſonarum.
2 *Papa præſumitur circunuentus, quando facit aliquid contra ſuam pronunciationem.*
3 *Procurator, qui eſt in curia, citari debet, quando eſt aliquis actus præiudicialis domino.*
In collatione gratiæ nemo citandus.
4 *Maleficium debet reuocari.*
Eludere, vel illudere dicitur impetrans beneficium a papa, & poſtea ab ordinario.
Plena concordia quando dicatur factum. §. ibi. plena.
Ad electionem abſentes quando vocandi. § in tex. ibi, præſen. & nu. 5.
5 *Præſens ſufficiunt in electione laicorum, abſentibus etiam non citatis.*

CAP. XII.

Cum olim. Si Papa contra pronunciationem ſuam beneficium confert hoc tacito ſubreptitia dr impetratio, & non ualet. h. d. Et primo ponit factum. ſecũdo diffinit ibi, nos igitur. Caſus. Vacante Archidiaconatu Magalonen. eps nominauit Pet. præpoſitus appellauit, ut nullus eligeretur, niſi conceſſa ſibi duplici uoce, & inhibuit, eps Pet. inueſtiuit, præpoſitus alium nominauit. Celeſtinus totum ceſſauit, & interloquendo decreuit, quod per illos, quibus ſcriberet, prouideretur. demum quidam C. impetrauit dictum Archidiaconatũ a Papa, cũ nondum eſſet ordinatus ad diaconatum. Item præter conſcientiam procuratoris epi, qui erat in curia ob hanc cauſam mortuo C. ſucceſſit Inn. coram quo dictus impetrans allegabat quandam nouam conceſſionem epi. Papa dicit, quod impetratio non tenuit, quia ſubreptitia non facta mentione de interlocutoria Papæ. Item conſenſus, uel conceſſio epiſcopi non valuit, quia fuit facta in eluſionem ſententiæ Papæ, quibus omnibus liquidis exiſtentibus Papa dicto impetranti, ſed abſenti, impoſuit perpetuum ſilentium, mandanſque interueniente plena omnium præſentium concordia, ut Archidiaconus ordinetur. Not.
1 quod † quis poteſt habere duas uoces in una electione, nec
a mirum, quia quoties duo iura concurrunt [a] in vna perſona, hñt vim duarum perſonarum. ff. de his, quibus vt indig. l. tutorem. ff. de inoffi. teſta. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis, de teſta. c. Raynal. ff. de adop. l. ſi conſul. & l. ſi pater §. qui duos. ff. de ſtip. ſer. l. 4. de ſer. vrb. præd. l. ſi domus. ff. de fideiuſ. l. generaliter. quia, vt ibi eleganter dicit litera, nulla eſt ratio, quare magis permittatur vti una, quam reliqua. interim enim habet eas diuerſo iure, arg. ff. de bo. poſ. l. ſi cum patrono. C. de iure delib. l. cum aliquis. C. de admi. tut. l. cum quædam. Et per hoc dico, ꝙ debet habere duplices quotidianas diſtributiones ſecundum Io. And. idem conſuluit Non ob. ff. de vſuf. l. dñs. §. fi. vbi in alimentis nõ habet locum duplicatio, quia ibi altera perſona eſt extincta vna cum alimen-
2 tis. No. caſſari, quod nullum eſt in uerbo, caſſauit. †In tex. ibi, Pro nuncians, contra quam pronunciationem Papa circumuentus contulit Archidiaconatum, ut hic. vnde quando Papa facit aliquid contra ſuam pronũciationem, præſumitur circumuentus, vt hic in uerbo, credimus circumuentum, quod eſt no dignum. vnde ſi rex Francorum contra ſuam pronunciationem aliquid concedit, tacito de pronunciatione, conceſſio eſt ipſo iure nulla.
3 In † tex. ibi, procuratoris, no. procuratorem, qui eſt in curia, citari debere, quando fit aliquis actus præiudicialis domino, quod tene menti, ſm Inn. & Hoſt. quia vr ſuppoſitio facta clam & furtiue. l. aut qui aliter, quod ui aut clam. tu dic ſm Ber. quod in impetratione gratiæ nemo eſt citandus, quia eſt quædam donatio. Item non eſt actus, qui debeat expediri in contradictorio iudicio, arg. illius no. glo. quæ eſt. ff. de bo. poſ. l. 3. §. pe. vnde, quando proceditur ad collationem, nemo eſt citãdus c. licet epiſcopus, de præben. lib. 6. †In tex. ibi, Commutare. No. ꝙ maleficium de-
4 bet reuocari ibi, in eluſionem. no. quod qui obtinet beneficium a Papa, & poſtea ab ordinario, vr facere in eluſionem Papæ. Et iſta eſt una de rationibus contra impetrantem, & eſt bene not. In tex. ibi, Licet abſenti, no. imponi ſilentium abſenti, ubi liquet de cauſa, intellige eo citato. Ibi, Plena concordia, not. dicit plenã concordiam maioris partis, quinimmo dicuntur omnes eſſe in concordia, vbi eſt maior pars, Ber. quod eſt verum in reſcripto, ſecus in ſtatuto, nam reſcriptum eſt impetrandum ſecundũ ius commune, ſed ſtatutum eſt ſeruandum præciſe, vt dixi ſup. c. nõ poteſt. In tex. ibi, Præſentes, no. abſentes ad ele. in inferioribus dignitatibus epiſcopatu non eſſe de neceſſitate uocandos, hodie hoc eſt correctum, ut in c. in eccleſijs, de præbẽ. lib. 6. ſed in alijs actibus quam in elec. non ſunt vocandi, ut no. in c. præſentium,
5 de teſti. lib. 6. † Quid in elec. laicorum? dic ꝙ ſufficiunt præſentes etiam abſentibus non citatis, dummodo præſentes faciant duas partes. ff. quod cuiuſque vni, no. l. nulli, & plane. C. de decu. l. 2. & l. nominationũ forma, in Auth. de defen. ciuita. §. interim. Quid in alie. re. eccle. dic, vt in auth. hoc ius porrectum. Illud animad-
b uertẽdum puto, ꝙ ſi imminet extremitas [b] remporis electionis fiendæ, ꝙ abſentes non ſunt citandi, quia videntur citati alege, arg. in c. vbi periculum. de elec. lib. 6. Sed illud ideo, quia aliqui præter formam mandati. ff. de arbi. l. Pedius. §. j.

ADDITIONES.

a Concurrunt. Vide do. Iaſ. in l. ſingularia, in notabilib. illius l. ff. ſi cer. pet.
b Vinc. God. Extremitas. Adde, ꝙ electio facta per vnum aliis abſentibus & nõ comparentibus hora deputata, ualere dicitur. Inn. in c. cum nobis olim. de electio. Cæpo. cau. 139. ver. ratificatio. 73.

SVMMARIVM.

Sententia contra ius litigatoris lata ualet, ſi ab ea non fuerit intra decennii appellatum, in prin.
1 *Libellus ſubiectionis generalis eſt.*
Declarari debet in proceſſu, quod generaliter dicitur in libello.
Inueſtitura pro poſſeſſione corporali.
2 *Obedientia manualis quõmodo fiat.*
Per taxatiuam negationem tacite videtur quis confiteri reliqua, ver. ibi, dũ taxat.
Sententia ſecundum ſententiam valet, ſi non fuerit appellatum, verſi. no. ſententiam.
Sententia alternatiua per iudicem appellationis ad ſimplicem poteſt reduci, & valet ſine verbo, condemno, verſi. item non eſt.
3 *Sententia quandoque fertur alternatiue, & tamen non eſt alternatiua, ſed ſubiectiua.*
Cauſa & origo ſcripturarum eſt inſpicienda, fallit in ſententia.
4 *Fundamento inutili exiſtente quicquid inde ſequitur, vertitur in ruinam.*
Principale dicitur, quod eſt cauſa & origo.
Sententia per ſe ſtat & ſuis viribus nititur, etiam ſi probationes non concludant, ver. ſed opponitur.
5 *Appellatum quando non eſt a ſententia, præſumitur rite & recte per omnia pronunciatum.*
6 *Libellus quando generalis eſt multa capitula generali ſermone complectens, an debeat ferri ſententia ſuper omnibus capitulis.*
Iudicandum tantum de capitulis, quę quis proſecutus, & reliqua ſeruanda, & quando, & nu. 8. 9. & 10.
Actionem prodit qui doloſè ſuſpendit proſecutionem, & verſi. & hic eſt.
7 *Verba hæc, qui pro tempore, quid comprehendant.*
Futurum ſubiunctiui duo tempora ſignificat.
8 *Libellus generalis per ſingula capitula declaratus, an ſit libellus generalis.*
Expreſſum an vitietur propter omiſſum.

Senten-

BIU Cujas

Sententia quando valeat ſi quid omittatur, & nu. 6. 9. & 10.
9 *Diſtinguere, & diuidere differunt, & in his quid iudex poſſit.*
10 *Sententię duæ non poſſunt ferri ſuper vnico capitulo ſuper vna parte.*
De toto quis non dicitur pronunciaſſe, qui ſuper parte pronunciauit.

CAP. XIII.

Cum inter. Valet ſententia lata contra ius litigatoris, ſi ab ea intra dies decem non fuerit appellatum. primo narrat proceſſum, & iura unius partis, ſecũdo diffinit, cãm diffinitionis p̃mittens. ſecunda ibi, quãuis. Caſus. Inter abbatem & conuentum ſancti Zenonis Voronen. agentem ex vna parte, & Archipresbyterum, & clericos ſancti Proculi ex altera parte defendentes, erat qõ, quia abbas dicebat dictam eccleſiã ſancti Proculi eſſe monaſterio ſuo pleno iure ſubiectã, exprimendo capitula ſubiectionis in hunc modũ, uidelicet in inſtitutione, deſtitutione inueſtitura Archipresbyteri, & eiuſdẽ Archipresbyteri fidelitate, in obedientia Archipresbyteri & fratrum, in correctione, repræſentatione ad ordines, tonſuratione, ſuſceptione chriſmatis, letanijs, ſed adiecta in libello clauſula generali, uidelicet & alijs ſimilibus, p̃ quæ plena ſubiectio .i. in ſpũalibus & tẽporalibus declarantur. tpe probationis Abbas produxit inſtrumentum publicum conceſſionis Veronen. epi. ad quẽ ſpectabat dicta eccleſia pleno iure. Item ratificationem ſucceſſoris. item priuilegia, & confirmationes ſummorũ põtificum, & Patriarcharum Aquileienſium, qui erant metropolitani. Et in vno priuilegio fiebat mentio de ſubiectione plenaria, atque ſubſcriptione epi Veronen. quam fecit per quendam priorem ſancti Zenonis, produxit inſuper Abbas quandam ſnĩam latam per quendam Cardinalem, & demum per epm Veronen. ꝯ Archipresbyterum & clericos ſuper duob. capitulis, in quibus tm̃ p̃tendebant ſe liberos. ſ. ſuper fidelitate, & obedientia manuali, cuius tenor erat, ꝙ vel Archipresbyter relinqueret eccleſiam aut Abbati obedientiam repromittere, a qua ſnĩa non fuit appellatum, Papa conſiderans, ꝙ donatio, confirmatio, & priuilegia non tenent, quia ſumunt originem ab inualida, ſolum ponderat ſententiam ſuper dictis duobus capitulis latam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, pro qua præſumitur, ꝙ ritè & rectè, & ꝙ uera ſit, non obſtantibus allegatis in contrarium, quia ueritas geſtorum ambagibus non mutatur: diffiniuit, ut Archipresbyter ſancti Proculi, qui pro tpe fuerit fidelitatem & obedientiã præſtet Abbati ſancti Zenonis. In tex. ibi, Clericos, no. hic agi contra clerios, quia nemo in eis hoc ius prætendebat, niſi ipſe agens, alias contra poſſeſſorem agerent. s̃. de maio. & obed. inter quatuor, de præſcri. auditis, &c. olim, Io. An. † In tex. ibi, inueſtitura. i corporali poſſeſſione, quæ de iure ſpectat ad Archidiaconatum, Ioan. And. Ibi ſimilibus. de quibus de off. ord. conquerente. lex. n. diœceſana impugnat & epos lex iuriſdictionis terret ſubiectos ſpiritualia ſunt ſacra, tpalia ſunt oĩno profana, ut ſunt rerũ dn̄ia, & ſimilia. In tex. ibi, Publicum. no. inſtrumentum publicum dici, licet inualidum. Ibi, Veron. epi, ad quem ſpectabat eccleſia pleno iure. In tex. ibi, Priuilegia, ſ. confirmatoria in forma cõi. & iõ erant inualida. ꝙa quãdo confirmatur inutile inutiliter, non valet firmatio. Ibi, Archipreſbyter, ſancti Proculi. Ibi, Subſcribi, hoc non poſſet facere tabel-
2 lio, niſi eſſet ordinarius ſtationis, ut in Authen. de tab. §. fin. † In tex. ibi, Manuali, no. de obedientia manuali, quæ fit genibus flexis, manibuſque iunctis & poſitis inter manus ſuperioris. Ibi, Duntaxat, per taxatiuam negationem uidebantur tacitè confiteri reliqua, argum. C. de præd. mi. l. ob æs, & ff. de mino. l. & ſi ſine. §. ſed quod Papi. C. de patri. qui fil. di. l. 2. ff. ad Treb. l. Lucius. §. qui habeat. in fin. In tex. ibi, idem fuerat iudicatum. no. ſnĩam ſm̃ ſnĩam ualere, etiam ſi non fuerit appellatum, ut no. in l. j. C. qñ prouo. non eſt ne. In tex. ibi, Dimittere, mirabilis ſentẽtia, quod aut dimittat eccleſiam, aut faciat obedientiam. Item aliud eſt mirabile, quia eſt ſnĩa alternatiua. Item non eſt expreſſum uerbum, condemno, & trãſit in rem iu. quod eſt no. dignum, tamen Papa inferius non comprobat ea alternatiue, ſed in ea parte, in qua diſponiter de fidelitate, & obedientia. ſic reducit alternatiuam ſnĩam ad ſimplicẽ, quod põt facere iudex
3 appellationis, & hoc tene menti. † præterea qñque fertur ſenten
a tia[a] alternatiue, & tamen non eſt alternatiua, ſed ſubiunctiua, vt dicit illa l. no. ff. de re iu. l. miles. §. decem. In tex. ibi, inſtro donationis, ſcilicet factę per epm Veronen. no. cãm & originem ſcripturarũ inſpiciendam eſſe. fallit in ſententia, ubi inſpicimus fi-
4 nem, & non principium, tex. eſt hic no. † In tex. ibi, innitendum, no. ꝙ fundamento inutili exiſtente quicquid inde ſequitur uertitur in ruinam. nam oportet, quod virtus acceſſorij a principali deſcendat ſm̃ Abbatem. illud autem dicitur principale. quod eſt cã & origo. ff. ad l. Fal. in ratione. §. qui filio. Sed opponitur, ſententia eſt acceſſorium, & tamen tenet ſuper principali? reſp. imo ſententia ſtat per ſe propter rigorem iudiciorum. vnde ẽt ſi probationes de iure non concludunt, tn̄ ſententia de iure concludit. tex. hic valde no. In tex. ibi, Sermonibus. i. negationibus, uel id eſt allega. nullitas inſtrumentorum, & ſic ſnĩa lata ex inſtr̄is nullis ipſo iure eſt valida, quia ſuis uiribus per ſe nititur, quod eſt no. Ille. qui ducitur ad furcam, ſemper negat, tamen
5 veritas ſententiæ ſermonibus derogat. † No. ibi, Rite per oĩa, no. verbum, ꝙ quando a ſententia non eſt appellatum, præſumitur rite & recte per omnia pronunciatum, quod includit principale, & acceſſorium. Item includit veritatem, & ſolennitatem, quia iſtud verbum, per omnia, eſt hic poſitum cum miſterio. In
6 † tex. Ibi, Fidelitatem, & obediẽtiam, nota ſnĩam ferri ſuper duobus capitulis tm̃, & non ſuper toto libello. & rõ eſt, quia Papa fundat ſe ſuper ſnĩa in duobus capitulis tantum, alias, quando libellus eſt generalis, multa capitula generali ſermone complectens, aut oĩa capitula ſunt proſecuta, & debet iudicari ſuper oĩbus: aut aliqua, & debet iudicari ſuper proſecutis, alijs capitulis reſeruatis, ut C. de iud. l. licet. niſi actor fuerit in dolo, nolendo proſequi alia capitula, ut reum ſemper teneat in timore iudicorum, quia tunc agens de nouo, repellitur exceptione doli, ut ff. de ar. l. de rebus, ultimo reſponſo. ſm̃ Pet. & Cy. & non eſt alibi. Et hic eſt vnus caſus, in quo qui ſuſpendit proſecutionem,
7 perdit actionem, & tm̃ ſibi valẽt in arbitrio pœnæ, quantum in iudice ſententia. † In tex. ibi, Qui pro tempore. i. tam præſens, q̃ quilibet futurus, quia hæc verba comprehendunt præſentem Archipresbyterum, & futurum, ſicut illa verba, ſi non ualuerit iure teſtamenti, &c. exponitur, & ſi non ualet uel non ualebit ſm̃ Bartol. & ita futurum ſubiunctiui duo tempora ſignificat.
8 † Quæro, vtrum libellus generalis per ſingula capitula declaratus ſit libellus generalis? reſpondeo non, ſi capitula ſint ſpecificata in libello; ſecus, ſi poſtea in proſequendo. ff. de ver. obl. l. ſci-
b re debemus. ſed libellus [b] vniuerſalis ſemper eſt vniuerſalis etiã in rebus ſpecificatis, ut ff. de peti. hære. l. licet minima. Inno. tractat hic, an in ſnĩa propter omiſſum vitietur expreſſum. Et dicit in acceſſoriis non vitiari. vnde bñ valet ſententia, licet iudex non faciat mentionem de fructibus rei iud. l. Paulus. ff. de re iud. ſed in ſubſtantialibus, dic, aut fertur ſuper parte correlatiua, & non valet. ff. fam. erciſ. l. in iudicio, aut ſuper integrali, & idem, quia ſententia debet diffinire totam litem, quia libellus, ad hoc tendit, & idem in parte materiali. Nam ſi peto 100. abſurdũ eſſet, quod iudex poſſet hodie pronunciare ſuper uno numero, & cras ſuper alio, & ferre ſuper vno libello mille ſententias. Nam fruſtra fit p̃ plura, ꝙ põt fieri p̃ pauciora, & qa eſſet tenere mundum in perpetua tribulatione. In parte autem prædicamentali aut ſunt omnia proſecuta, & debet pronunciari ſup̃ omnibus, ut ſententia ſit conformis proceſſui, tn̄ ſi capitula ſunt diſcreta, valeret ſententia, ſi iudici de aliquib. liquet, & de aliquibus non.
9 † Et no. ꝙ aliud eſt diſtinguere, aliud diuidere, nam diſtinguere capitula diuerſa, diſiunctiua quæ eſt circa diuerſa. Sed diuidere eſt partem alicuius totius ab alia parte ſeparare. primum põt iudex. ff. de min. l. etiã. §. ex cauſa, & ar. ff. de iure patro. l. Carmelia, ut hic, ſed iudex nõ põt facere diuiſionem unius quarti. & ideo non valet niſi de toto pronunciet, quia hoc eſſet lacerare potius iudicium, & de una facere diuerſas inſtãtias, qđ eſt impoſſibile. Nã nec plures libelli ſunt recipiendi per minimas particulas ſeparati, ſed p̃ aliud & aliud ſic. ff. de cond. furt. l. ſi ſeruus. §. bonæ, facit ff. de uſucapio. l. eum qui ædes. ff. cõmodati. l. in cõmodato. §. duobus. ſi cer. pe. l. quidam æſtimauerunt. & ibi dixi.
10 † Ex his patet, ꝙ ſup̃ unico capitulo nõ poſſunt ferri duæ ſnĩæ, uno die ſup̃ vna parte, alia cras ſup̃ alia parte, ſed in nihilo valet. & non intelligitur ponunciare de toto, qui pronũciat ſolum de parte, quia ſuper toto nihil dixit neque ſcripſit. ſecundum Iac. Are. C. ſi aduer. rem iud. l. j. Idem no. hic, & Cyn. ibi.

ADDITIONES.

2 Vinc. God. Sententia. Adde ꝙ ſententia, quæ certa ferri potuit, ſi incerta lata fit, nec poſſit ex actis probatoriis factis in proceſſu iuſtificari, nulla redditur, Rui. conſi. 38. nu. 6. lib. 5.

b Vinc. God. Libellus. Adde generalis cauſa non expreſsa reddit iudicium nullum ſi non opponatur, Bar. poſt gl. in l. 1. ff. de eden. per l. fi. C. de ann. excep. & ibi Bar. Cor. conſi. 288. uiſo, litera e. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, quæ nihil continet iniquum, neque per ſe, neque per acta, debet confirmari.*
Iudex appellationis eſt ſucceſſor in locum prioris. ver. quia actore.
In appellationis cauſa ultra partium debeat probare, uer. cum igitur.
Gratificationi ſuccedit iudex ad quem. §. & dato.
Motũ animi ſui, quiſque ſequi poteſt in dependentibus a ſolo animi motu. ibi.
Acta ſemper in cauſa appellationis producenda, & in dubio interpretanda pro ſententia. ibid.
2 *Sententia ad hoc quod confirmetur uel infirmetur, ſufficit, ſi iudex dicat, confirmamus, uel infirmamus.*
3 *Sententia lata præter formam mandati, an teneat.*
4 *A conſilio conſaltoris electi de conſenſu partium poteſt querelari.*

Sententia

1 *Sententia si dicatur lata, vtraque parte præsente, per notarium, non propterea probatur consensus, sed sola iudicis requisitio.*

CAP. XIIII.

Causam. sufficit ad confirmationem sententiæ nihil cõtinentis iniquum, ꝙ contra ipsam aliquid non probetur. h. d. prima pars ponit delegatorum processum, snĩam, & appellationem. secunda ibi, licet, ponit allegationem appellãtis. tertia ibi, quia tñ. Papa ponit suũ motiuum Casus. Inter canonicos Nouarien sis ecclesiæ, & A. clericum, erat quæstio super præbenda. Episcopus Laudens. de consensu partium delegatus absoluit canonicos: fuit appellatum, & adijciebatur, ꝙ dicta snĩa fuit lata contra formam mandati Apostolici. Papa considerans, ꝙ dicta absolutoria nihil continet iniquum, & ꝙ causa fuit delegata de consensu partium, & ꝙ delegatus fuit requisitus ab vtra
1 que parte, ꝙ ferret sententiam, dictã snĩam confirmauit. † In tex. ibi, & A. s. agentem. Ibi, Propositum, tñ non probatum. Ibi, nõ sẽper ad vnam, s. quando potest ex pluribus moueri rationibus, vt hic erat. Ibi, Nihil continebat iniquum, no. doctrinam hanc, qđ aut snĩa nihil continet iniquum, neque per se, neque per acta, & tunc debet confirmari. porrò sententia absolutoria fundabatur hic in iure communi: quia actore non probante reus absoluitur, tam per iudicem primæ causæ, quàm per iudicem appellat. qui est successor in locum eius, vt ff. iudi. solui. l. cum apud. econtra, si esset probatum, absolutoria cassaretur, quia continet iniquum. Cum igitur quæritur, quis debeat probare in causa appel. dic aut nil est probatum in prima causa; & debet probare actor: aut est semiplene probatum; & tunc debet ei deferri iuramẽtum in defectum probationis per iudicem appel. cui debebat deferri per iudicem a quo est appellatum. Et dato casu, ꝙ esset locus gratificationi, succedit in locum iudex ad quem. Porro à dependentibus a solo motiuo animi unusquisq; sequi põt animi sui motũ, quia personæ cohęret, ut ff. de arb. l. qualem, in prin. quod est notabile. porro acta semper producen. ut C. de appel. l. hi, qui, & l.
2 iudicibus, quia per acta veritas [a] illuminatur, & si acta possunt interpretari pro & contra, debet præsumi pro sententia, vt sup. de
3 renun. in præsentia. † In tex. ibi, Confirmare, no. ꝙ sufficit, ꝙ iudex appella. dicat, confirmamus, vel infirmamus. facit quod no. C. de sen. & interlo. om. iu. l. præses, & j. de testa. cap. Ray. † Quæro cum Ber. snĩa lata contra formam mandati non tenet. sed quid si præter formam? dicit Ber. ꝙ tenet; quod intellige, dum tñ snĩa sit lata super causa delegata, vel super appendicijs, secus, si super extra
4 neis. C. si à non competen. iudi. l. si de proprietate. † Quæro vtrũ sit sufficiens ratio illa quæ assignatur in litera, de consensu par-
b tium? respondeo non; & idem dicimus in consultore electo [b] de consensu partium, ꝙ ab eius consilio põt appellari, vt colligitur
5 hic ex gl. or. & l. si conuenerit, de re iud. per Bart. † Quæro, vtrum ista allegatio sit bona, ꝙ vtraq; pars petierit ferri snĩam? rñdeo, non, fm Ber. & est ar. ꝙ si in fine snĩæ apponantur per notarium hæc verba, Lata sententia dicta, vtraque parte petente, ꝙ non propterea probatur consensus, sed sola iudicis requisitio.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Veritas. Adde ꝙ acta sine testibus fidem faciunt quo ad ea, quæ sũt de actis, secus quo ad alia, Rui. consi. 73. nu. 2. lib. 5.

b Electo. An autem, quando partes consenserunt stare consilio, teneantur stare ipsi consil. Bar. videtur uoluisse, quod sic, consi. 114. inci. commissus fuit articu. j. lib. alias est. consi. Bal.

SVMMARIVM.

Sententia per lapsum 10. dierum transit in rem iudicatam, in prin.

1 *Mandatum si fuit per sententiam interlocutoriam clerico inquisito, quod se purgaret infra 10. dies, vel alium terminum, & si se non purgaret, fuit cõdemnatus in certa pecu. quantitate, lapsis 10. diebus à tempore interlocutoriæ appellat, an possit.*

Appellationis tempus de momento currit ad momentum, non tamen ignorãti. §. nota.

Ignorans non videtur consentire, eo. §. ver. & est ratio.

Sententiæ tenor debet denunciari victo, vel eo absente affigi in loco publico & euidenti. §. nota tempus.

2 *Sententia potest ferri sub conditione, quæ habet ipsam iustificare, & nu. 4.*

Conditio intrinseca quæ.

Terminus de consensu partium potest arctari, & per iudicem ex causa, & numero 3.

Sententia conditionalis executioni mandari potest absque libello, liquidata prius existentia conditionis.

3 *Factum quando deducitur in sententia, statuitur tempus arbitrio iudicis.*

Tempus a iudice varie statuitur ex re subiecta in sententia, & quod teneat, & a lege suppleatur.

4 *Causa an præsumatur a iudice.*

Sententia quando ferri sub conditione posit, & nu. 2. & 5.

5 *Sententia, qua iudex dicit, condemno te, si est probatũ, an, & quando ualeat.*

Probatum non dicitur, si est locus iuramento, post absolutoriam latam.

Probatum si nihil est, an intelligatur reus absolutus. uer. illam.

6 *Appellare a sententia an aliquid operetur.*

7 *Appellare non dicitur ille, qui consentit.*

Consentire vere non dicitur sententiæ, qui non appellat, ver. nam hoc.

Neque etiam si consentiat sententiæ intelligitur consentire excessui modi uel formæ in exequendo, ver. item quod.

Appellari an debeat a sententia conditionali ante conditionis euentum, uer. opponitur.

Grauatus quis dicatur, & grauamen quod dicatur, ver. nam sententia.

8 *Pendente conditione si est appellatum, & appellatio est deserta, deinde deficit conditio, quid iuris.*

Ab executione etiam nulla appellatur, & ratio. §. oppo.

Metum iustum infert comminatio iudicis, & timor absque cõminatione, ibi.

Excessus modi quis dicatur, eo. §. ver. omnis, & nu. 9.

9 *Modus quando dicatur excedi, & nu. 8.*

Dilatio legalis si est, mora purgari potest, secus, si prætoria, ver. exemplum.

10 *Executio an possit fieri primo loco in nominibus debitorum.*

11 *Executor, qui excedit modum, an faciat litem suam, scilicet quatenus interest aduersarii.*

12 *Condemnato ad speciem an detur tempus quadrimestre.*

Dilatio quadrimestris quibus detur, & nu. 13.

13 *Condemnatus si quidem sit in amputatione manus, saluo quod si soluerit centum, sit liberatus, quantum tempus habebit ad soluendum.*

14 *Statuta Tusciæ si dicunt, quod instrumentum, de quo fit præceptum de soluendo ad certum terminum. post terminum mandetur executioni, modo notarius mandauit solui, sed non apposuit diem, vtrum debeat exequi post decem dies, qui de consuetudine solent apponi.*

Præceptum de soluendo habet duo præcepta, & quæ, ver. dic quod.

Tabellio quam iurisdictionem habeat, ver. porro.

A præcepto de soluendo, quod vocatur guarentigiæ, nõ potest appellari, ver. ab isto præcepto.

15 *Notarius si per obliuionem non fecit præceptum guarentigiæ, an quod omisit, postea supplere possit.*

CAP. XV.

Quod ad consultationem. Sententia ꝑ lapsum 10. dierum à momento sententiæ computandorum transit in rem iudic. si prius non fuit appellatum, & quadrimestre tempus, quod datur condemnatis in personali ad soluendum, potest ex causa arctari per iudicem. h. d. secunda ibi, sed nec executionem. Casus. Per sẽ
1 tentiam interlocutoriam fuit † mandatum clerico inquisito, ꝙ se purgaret intra decem dies, vel ad alium terminum, & si non se purgaret, fuit condemnatus in certa pecuniæ quantitate, lapsis 10. diebus à tempore interlocutoriæ appellat, quæritur nunquid possit? respon. ꝙ non, quia iuris interpretatione videtur paruisse latæ snĩæ. i. consensisse, siue habeat causam appellandi, siue non. Secundò quæritur, si se non purgauit intra terminum præfixum, vtrum intra quadrimestre tps possit cogi ad soluendũ pecuniã. rñdeo ꝙ sic, siue acceptauit terminum ad soluendum, siue iudex arctauit ex causa, nisi appellauerit ab excessu modi, scili cet intra decem dies numerandos ab excessu. Nota sententiam ferri subiunctiuè conditionaliter. Nota tempus appellandi currere ante tẽpus ad se purgandum & ad soluendum, quia computatur de momento ad momentum, ff. quando ap. sit. l. j. §. biduũ. modo. C. de ap. auth. hodie. est tñ istud momentum vtile, qa non currit ignoranti. Et est rõ, cum non apellando uideatur consenti re, non consentit, qui ignorat. ff. de act. & oblig. l. ex maleficijs, §. longe. C. quomodo & quando iud. l. ab eo, & no. C. de app. auth. hodie. & præsumitur scire, si tenor totius snĩæ est trasmissus ad domum. Et hoc, si erat in ciuitate, vt no. Iac. de Aret. in l. scire oportet, de exc. tu. Idem, si tenor sententiæ sit affixus in loco publico, & euidenti, vt ff. de instito. l. si pupillus. §. proscribere, & in ca-
2 causam, de ele. in clem. † No. ꝙ sententia potest ferri sub conditione, quæ habet ipsam iustificare, hanc & tacite cohærentem. vocamus conditionem intrinsecam, vt C. de sent. l. cum iudex. Not. ex consensu partium terminum posse arctari. idem potest facere iudex cum causa, vt ff. de re iud. l. 2. & ibi plene per Barto. Not. sententiam conditionalem executioni mandari sine alio libello, liquidato prius de existentia conditionis, quod tene men
3 ti. † Vlterius no. quod quando in sententia deducitur factum, statuitur tempus arbitrio iudicis, quia in factis non cadit dilatio vniformis. ff. de uerb. oblig. l. continuus. ff. illud. & §. cum ita. Sed vbi sententia continet quantitatem, si quidem iudex non expressit tempus, intelligitur de quadrimestri, intra quod nõ debet fieri executio contra condemnatum, nec cõtra eius fideiussorem, vt C. de vsu. rei iud. l. fi. & si fit, ipso iure non tenet, quia dilatione pendente iudicis officium conquieuit. C. de dilat. l. siue pars. & si de facto sit facta, contrario facto debet retractari incontinenti, quia sicut iudex fuit facilis in mittendo, ita debet esse facilis in reuocando, vt dicit tex. no. in l. j. C. si mu. ven. no. vnde etiam missio non citato, contrario imperio reuocatur immissio, quia ex ea non est quæsita possessio, nec ius aliquod, ut C. vnde ui. l. meminerint, & arg. C. quod cum eo. l. si seruus, & l. 1. §. 1. ff. de eui. l. minor, in prin. ff. de no. ope. nunc. l. 1. §. in omnibus. si vero iudex expressit tps, tunc aut cum causæ maturitate, vel de ꝑsensu partiũ, & standũ est assignationi termini. nam terminus statutus ex causa,

BIU Cujas

ſa,quæ mouet iudicem,vel ex conſenſu partium, non reciperet ſuppletionem legalem.ff.de pt.ſtipu.l.j.in fi.aut ſine cauſę cognitione & ex abrupto iudex ſtatuit dilationem minorem quadrimeſtri,& tunc a l.ſuppletur,ut l.4.§.condemnatum.ff. de re iud.

4 †Sed vtrum in iudice præſumatur cauſa.vī ꝙ ſic.ſup.eo.ca.cum cauſam.§.quia tamen,dic contra,quia illud procedit,quia ibi requiritur cauſa,ſed in aſſignatione huius dilationis non requirīt cauſa,præſertim quia iudex recedit a diſpoſitione legali,vlterius no.ꝙ iudex eccleſiaſticus poteſt ferre ſententiam ſub conditione pœnæ pecuniariæ,nam ſi quæris,an ſententia poſſit ferri ſub conditione,rñ.ſic, in pęnalibus,nam libellus procedit ſub conditione in pœnis omittendis,ut C.loca.l.conductores, & C. vnde vi.l.non ab re.aut loquimur in eo,ꝙ eſt principaliter petitum,& tunc aut ei eſt annexa tacita conditio, vel tacitus modus, & poteſt ferri ſententia ſub iſto modo,vel ſub illa conditione,vt C.de ſen.l.cum eorum, & l. cum iudex: aut conditio eſt extranea,& tunc aut poteſt colligi ex actis,& idem,ut ff.ad l.Aqui.l.in l.Aq. ſi deletum.vnde dicit Bar.ꝙ valet ſententia,ſi iudex dicit, condēno te,ſi eſt probatum,& quod hac cautela vtuntur aſſeſſores, q̄ non habent plus de termino,intra quem debēt pronunciare,vel quando eſt tanta eorum imperitia,ꝙ ex actis neſciunt colligere vtrum ſit probatum,necne,vt no.in l.ait prætor. §. ſi iudex. ff. de re iudicata.intellige, ſi adiecit, & ſi non eſt probatum abſoluo, alioquin ſententia non valeret,quia non eſſet lata ſuper toto, id eſt ſuper quolibet extremo.ff.famil.erciſc.l.in hoc iudicio.ff. de

5 do.excep.l.apud Celſum.§.item quæritur.† Idem ait,quod dicta ſententia non valet,ſi eſt pro parte probatum,pro parte non, niſi ſit dictum,condemno te,quatenus eſt probatum. Idem ait, ꝙ non eſt probatum,ſi eſt locus delationi iuramenti, vnde in iſto caſu videtur reus abſolutus propter inopiam probationis,Barto. nec poteſt deferri iuramentum amodo,cum ſit lata abſolutoria ſecundum Bar.quæ uerba ſunt no.digna. Illam ſubauditionem, quam feci,non facit Barto.quia credit, ſi nihil eſt probatum, ꝙ intelligitur reus abſolutus a contrario ſenſu,arg.C.de fur.l.apud antiquos.ff.de offi.eius,cui man.eſt iur.l.j.& facit quod no. ff.de teſta.l.2.& l.qui teſtamento.§.mulier,& ff.de ma.teſt.l.ſi quis locuples.quod non credo verum,quia eſt reperire mediū caſum, ſcilicet quando eſt ſemiplene probatum,ita quod deberet veniri ad vnam,vnde iudex non videtur abſoluere.Item quia ſententia debet ferri ex ſcriptis recitatis & uerbis expreſſis.Et ideo deficiente conditione contrarius conſenſus eſt abſtinere a condemnando non autem abſoluere.Et ideo ſubauditio in ea eſt neceſſaria,licet quandoque in ſententia ſufficit tacita diſpoſitio,vt l.3. C.ſi pen.app.mors interue.aut non poteſt colligi ex actis, & tūc aut talis condito poſſet poni per pactum, quod poſſet adaptari obligationi,nec ſententiam informare,vt ſi iudex fert ſententiā ſuper muto,adiecta conditione,ſi non tenuerit concubinam,ta-

6 lis ſententia non valet,vt not. C.de excep. do.l.2.§.circa.†Modo quæro,an aliquid operetur appellare a ſententia?& dic ꝙ ſic, qa ſi poteſt appellari ab exceſſu in tanto,multo fortius in toto,& effectus erit,quia etiam nullitas intentata per ſe non impediret executionem,ut C.quo.ap.non reci.l.ab executione. & de app. l.ab executore.Et licet lex dicat, ꝙ ſit ſupuacua appellatio a nullitate,ut ff.de appe.ab executore,ſi conſtat,illud debet intelligi, quod nō eſt neceſſe appellare,ſed utile eſt appellare, ne modus extendatur ad factum,quia factæ cauſæ pro infectis haberi non poſſunt.Item quia utilius eſt impedire ne fiant,quam facto capi

7 te reclamare,ut C.de appel.ſi quis prouocatione.† Vlterius notaillud verbū, per impretrationem iuris. Dicit Ia.quod ille,qui

a non appellat,a conſentit, & quod ille conſenſus cōiunctus cum ſententia parit naturalem obligationem.C.quomodo & quando iud.l.ab eo.Nam hoc eſt falſum,quod conſentiat vere,qa ſententia redditur in inuitum.nec hic dī,ꝙ intelligatur conſentire, ſed intelligitur parere.Præterea iſtud verbum, per interpretationem,ſignat fictionem,in qua non fundatur ſententia. vnde iſte

b eſt conſenſus non appellandi.C.de arb.l.pe.§. 1. non autem ſoluendi,vel promittendi.Item no.hic regulam, ꝙ dilationes b poſſunt arctari,& abbreuiari.Item quod licet quis conſentiat ſentētiæ,tamen non intelligitur conſentire exceſſui modi,vel formę in exequendo:ff.de uerb.obl.l.qui Romæ.§.Flauius Hermes.vbi dicitur,ꝙ defectus modi,uel formæ impedit diſpoſitionem legalem,& facit.ff.de neg.geſt.l.Pomponius in negocijs. opponīt ſm Inn.ꝙ vbi ſententia eſt conditionalis,non poſſit appellari ante euentum conditionis,arg.C.de præſcr.30.anno.l.cum notiſſimi.§.in his.ubi dī, quod ante euentum conditionis non currit præſcriptio.ibi loquitur de præſcrip. quæ concernit obligationem,hic de ſententia.nam ſententia ſtatim grauat,quia vt dicit gl.no.in l.2.§.1.ff.quod quiſque iu.grauatus,& non grauatus dī grauatus,ſi poteſt exinde grauari.item grauamen dī, omne qđ tollit alicui iuris beneficium,vt no.dicit tex.in l.ait prætor.§.permittitur.ff.de minori.etiam ſi compellatur ad ſoluendum verū

a debitum,nec eſt melior tex.in iure ciuili,† Quæro pone,pendēte condi.eſt appellatum,& appellatio eſt deſerta,deinde defecit conditio.reſpon.totum eſt perditum ipſo iure, quia retro fingitur nihil actum,arg.ff.de teſta.man. l. Neratius, & in d.l. in lege Aquilia ſi deletum.vbi eſt expreſſum.Oppo.vlterius, executio, vltra formam,vel præter formam iudicati eſt ipſo iure nulla, ergo non appellatur.Sol.eſt aliqua ipſo facto & ideo appellatur tanquam a grauamine.ſiue iudex exequatur,ſiue comminetur, vt d.l.ſi quis.quia comminatio iudicis infert iuſtum metum. q̄nimo & timor ſine vlla comminatione, vt l. nouiſſime, ff.de eo qui ꝑ tu. omnis receſſus a iuris diſpoſitione vocāt exceſſus modi.i.moderationis iuris iuxta illud dictum, eſt modus in rebus &c,vt no.ff.de verbo.oblig.l.ſi ita quis.§.ea lege.Item omne,qđ fit præter & contra formam iuris,& ordinē,dicitur exceſſus modi,& poteſt appellari ab eo.d.l.ait prætor.§.permittitur. & appellatio damnum nō deſiderat.ſufficit enim iniuria,ut ibi dicit tex.

9 ſcilicet ꝙ ſit non iure factum.†Quæro exemplа,quādo modus c

c excedatur.reſpon.tunc dicitur excedi,quando fit contra ius. dicit Inn.no.quod tot modis dicitur plus,& e contra tot modis dicitur modus excedi,quot modis dicitur minus,vt Inſti. de act.§. plus. Ego dico generalius,ut ſupra dixi, ꝙ tot modis dicitur modus excedi,quot modis non ſeruatur ius,ut Inſti.de actio. nō ſeruatur ius. Exemplum quæro,pone, iudex aſſignat in ſententia tempus quadrimeſtre,nūquid iſta dilatio dicitur legalis,an ipſus iudicis.quæſtio iſta eſt multum vtilis.nam ſi eſt legalis,mora poteſt purgari,ſi uero prætoria,non poteſt purgari.ff.de arg. l. Celſus.de iſta qō. eſt caſus in d.l.4.§.ſi quis condemnatum. ff. de re iu.cum enim iudex nil reddat,vel detrahat,non facit ius nouū, vt ff.de iuſ.& iu.l.ius ciuile.Iſtam q.ponunt Mod.ff.de adopt. l.ſi

10 arrogator.†Quæro,an in nominibus debitorum poſſit fieri exeꝯfitetur,& pecunia eſt parata ſolutioni,quo caſu non eſt neceſſarius ordo,qui ponitur ibi in l.a diuo Pio,ſecundum Barto.qui ita vtiliter notauit.ff.de re iu.l.commodum prædiorum, vbi omni-

11 no vide.† Quæro,an executor,qui excedit modum,faciat litem ſuam,ſcilicet quatenus intereſt aduerſarij?reſpondeo ſic,ut ff.de peri.& cōmo.rei uen.l.lectos.ff.de pign.l.ſi pignora. C.de exact.

12 tri.l.miſſi opinatores,lib. 10.† Quæro,an condemnato ad ſpeciē detur tempus quadrimeſtre?reſpondeo ſic. ff. de vſu. l. fidem in actione perſonali.Quæro,an condemnatus ex dolo habeat iſtā tantam dilationem?reſpondeo ſic.ff.quod me.cauſa.l.ſi cum exceptione.§.quod ſi homo.Quid de confiſcatis, nūquid habeant hanc dilationem?reſpondeo,non habent dilationem, quia habentur pro extinctis.ff pro ſolu.l.actus.§.Publius.ff.de pœ. l. qui

13 vltimo.adde quod dixi.ff.de excep.rei iud.l.fi.†Quæro,quidam eſt condemnatus in amputatione manus,ſaluo quod ſi ſoluerit 100. ſit liberatus, quantum tempus habebit ad ſoluendum?rñ. habet quatuor menſes.poſt 10.dies,qui in pœna corporali dantur ad appel.C.de uſu.rei iu. l.2. niſi aliud tempus expreſſum ſit a ſtatuto cum cauſa,vel ſine cauſa,vel a iudice cum cauſa. caſus eſt not.huius c.Idem contra ſi ſit condemnatus in centum, & ſi non ſoluerit amputetur manus.Nam ſi non ſoluerit intra quatuor menſes debet ei manus amputari.tene menti. nec eſt vlterius expectandum,quia debuit appellare a princip. grauaminis. & ſecunda ſententia,id eſt ſecundum caput ſententiæ eſt ad executionem primi capitis,immo ad nouationem, cuius loco ſubrogatur.l.ſi cum except.§.hoc autem.ff.quod met.cau. per glo. in ratione ſui. pœna etiam corporalis de ſe velox eſſe debet. C. de cuſto.reo.l.1.de pœnis.l.cum reis, & nouatio requirit exiſtē-

14 tiam conditionis.l.pecuniam. ff. ſi cert. petat. † Quæro, ſtatuta Tuſciæ dicunt,quod inſtrumentum, de quo ſit præceptum de ſoluen.ad certum terminum,poſt terminum mandetur executioni, modo notarius mandauit ſolui, ſed non appoſuit diem, vtrum debet exequi poſt 10.dies, qui de conſuetudine ſolent apponi?Et videtur quod ſic,vt ff.de iud.l.ſi debitori,& argu. in l. promiſſor. ff. de conſtituta pecunia. Item quia inſtrumentum eſt purum fauore creditoris, ergo non debet retorqueri in eius odium,vt C.de fide inſtrumen.l.comparationes, dic,quod iſtud præceptum, vbi apponitur dies,quod ſunt duo præcepta,ſcilicet de ſoluendo,& ad diem,ff.de arbit.l.Celſus. & conſiſtunt penes diuerſas rationes. Nam præceptum de ſoluendo concernit iuſtitiam

---

ADDITIONES.

a Vinc.God.Appellat.Adde ꝙ appellant non faciens fidem de probatione non impedit executionem ſententiæ,Goz.conſi.85.nu.25.

b Vinc.God.Dilationes.Adde qnomodo intelligatur dilatio, & an concludat dies,quo ſtatuitur,& de varijs modis concedendi.Alexan,in l.1.in principio, ff.ſi quis cau.

c Modus.Adde tamen quod licet regulariter dicamus,ꝙ ab executione non appellatur,ubi tamen in executione petita fuerunt oppoſitæ exceptiones legitimæ,& quæ de iure opponi poterant ad impediendam executionem,ſi iudex illis ſpretis procedat ad executionem dicitur excedere modum in exequendo,& a tali executione appellari poteſt,doctrina eſt Bar.in l. ab executore. in 1.oppo.ff.de appel.& tranſit ibi uterque Ang.& alii.Bal.& alii poſt gl. in l. ab executore.C.quo.app.non reci.

BIU Cujas

ſtitiam,ſed dies concernit miſerationem.ff.de compen.l.ſi cum mulier.§.cum intra.& ideo fiet executio,interpellationis modico tempore expectato,& no.ff.de mi.l.Aemilius. Porro iſti tabellliones habent iuriſdictionem hanc ex conſuetudine, ꝙ patet ꝑ locum ab effectu,ſm Bart.ego non appello iſtam iuriſdictionē proprie,ſed quandam poteſtatem,ar.C.de arg. l.cum antea.§.1. & ibi patet,ꝙ poteſtas,ſiue iuriſdictio parit actionem in factum & iudicis officium,quia lex hanc prātem tribuit. ab iſto præcepto guaren.non poteſt appellari,quia emanauit de conſenſu partium,nec tamen tranſit in rem iu.cum poſſit contractus in dubium reuocari, & reſcindi. & contractu deſtructo ruit præceptum quòd ex viribus contractus nititur,tanquam acceſſorium ipſius,& per ſe nō ſtat,ſed ſic inhæret contractui cum ſua cauſa,
15 ſuiſque vitijs.† Sed pone,notarius per obliuionem non fecit ꝑ-
a ceptū guaren. vnde,ꝙ omiſit,vel poſtea [a] ſupplere vult,& præceptum facere,nunquid pōt?rn. non, quia functus eſt officio ſuo. ſed licet poſſet errorem ſuum corrigere in erratis,tn nō pōt ſupplere in omiſſis,vt C.de teſt.l.ambiguitatem,& ibi per Cyn.nam in contractu,cum concluſum ſit inter partes, nō poteſt notari? aliquid addere,vel detrahere,vt C.de fi.inſtru.l.contractus, quia notarius nil poteſt ſcribere niſi rogatus ab vtraque parte,ſed de hoc non fuit rogatus,ꝙ patet,quia non ſcripſit,neque dixit.

ADDITIO.

2 Vinc.God.Poſtea. Adde ꝙ clauſula ſolita apponi quando cenſeatur appoſita. Boer.deciſ.182.nu.54. Neguſ tit.de pig.& hypo.lib.5.Tract.fol.207.nu.25.

SVMMARIVM.

Sententia ſine expreſſione cauſæ lata, valet, in prin.

1 *Libellus in quo petitur aliquid ſingulis annis,& ratione præſentis anni poteſt agi pro futuris.*
Sententialiter aduerbium,quid concludat,ver.ibi ſententialiter.
Sententia per teſtes probari poteſt.ibi abſoluit.

2 *Cauſam in ſententia non conſueuerunt exprimere prudentes, & quare, & ad hoc vide limitationes,& nu.4.& 5.*

3 *Solenniter acta propter auctoritatem iudiciariam,præſumuntur omnia,etiā ſi iudex eſſet ribaldus.*

4 *Scientia non ſolum a teſte inquirenda eſt,ſed etiam modus ſciendi,& nu.5.*
Examinatio teſtis qualiter fieri debeat.

5 *Teſtis,qui dixit,ſcio quod Titius non fuit percuſſus a Seio, nec fuit interrogatus de cauſa ſcientiæ,probat negatiuam.*
Sciendi genera multa ſunt.ver.ait Ber.
Cauſa efficax in teſte præſumitur ſemper & quando,ibi.cum ſeq.§.ſecus in inſtrumentis contractuum, ibid.
Taxatiua dictio tantum,in teſte non excludit cauſam ſcientiæ.
Solennitas in inſtrumentis præſumitur,& in quibus,& an contra eam probatio contraria admittatur.§.demum.

6 *Factum cum decreto iudicis,an præſumatur vtiliter factum.*

7 *Probatio in contrarium an admittatur contra præſumptionem.*
Maleficium præſumitur iniuſtè factum,niſi contra probetur.

CAP XVI.

Sicut nobis. Sententia ſine expreſſione cauſæ lata valet.ſecunda pars ibi,cum autem.Caſus.inter H.ſubdiaconum, & L. pbr̄m ſuper quinq; modiis frumenti qōne vertente quos ſingulis annis dictus H. ſubdiaconus dicebat ſibi deberi per dictum p̄sbyterū obiecit exceptionem rei iudi.Opponebatur,ꝙ dicta abſolutoria non valebat, quia in ea nō erat expreſſa cauſa abſolutionis,nec ēt teſtes producti ad probādum abſolutoriam aliq̄d deponebant de cā, q̄ iudicem mouiſſet,ſed erat eorum depoſitio nuda:quærebatur,quid iuris? Papa dicit,ꝙ non ſemper in ſnīa exprimitur cā, nec eſt de more iudicum peritorum eam exprimere. vnde cum conſtat de ſnīa lata a iudice ſuo,preſumi debet pp authoritatem iudiciariam om
1 nia legitimè proceſſiſſe,& ſic ſtandum eſt ſnīæ.† In tex.ibi. Per ſingulos annos,no.libellum,in quo petitur aliquid ſingulis annis,& ratione p̄ntis anni poſſe agi pro futuris.C.de fideicom.l.j. Ibi,Non tenere.No.ex ſnīa abſolutoria oriri hanc formam experiendi,videlicet non teneor,quia abſolutus per ſnīam. Ibi, Cū conuentus,ab eodem & ex eadem cauſa ſ.de exce.c.pe. Ibi,Sententialiter,hoc aduerbium concludit,ꝙ ſnīa fuit lata de ſcripti recitatione,vnde ſi tabellio dicit,talis fuit ſententialiter abſolutus, ſignificat,ꝙ ſententia fuit lata & lecta & diffinitiuè promulgata; quod eſt no.dignum.Ibi,Abſoluit in ſcriptis, ſed quia fortè perdita erant acta,volebat probare ſententiam quod pōt per teſtes. ſup.de teſti.c.Albericus.Ibi,Nude quo ad ſententiam, quæ non continebat cauſam,tamen teſtes bene reddebant cauſam ſcientiæ:quia interfuerunt ſententiæ latæ ſine cauſa; & non fuerunt interrogati de cauſa ſcientiæ,ſatis eſt, quia dixerint ſic eſſe iudicatū;quia ſnīa de neceſſitate includit veritatem,ſecundum Ber.
2 ꝙ eſt not.dignum.†In tex.ibi,Moris,no.ꝙ prudentes Iudices nō conſueuerunt exprimere cauſam in ſentētia,ne forte error cauſæ haberet vitiare,fallit in cauſa appellationis, quando cauſa infirmatur.Item fallit,quando ſententia fertur ab inſtantia iudicij propter curſum triennij,vt C.de iud.l.properandum.§. illo. quia dēt exprimere,per quam partem ſtetit.Item fallit, quādo abſoluit propter ineptam petitionem,vt ſup.de iudi.examinata.Item quando iudex recedit a iure communi. ff. de appel. reci. l. ſciendum.Item quando iudex abſoluit victum ab expenſis, in Auth. de iudi.§.oportet. Item quando iudex abſoluit reum eo, quod non poſſidet,ne poſtea actori agenti de noua poſſeſſione obſtet exceptio rei iudi.ſup.de excep.cap penul.Item fallit in ſententia excommunicationis.infra de ſen.excom.c.cum medicinalis,in 6.& c.ſacro,in antiquis.Item in cauſa criminali,ff.de pēnis.l.præſes.Item vbicunque ſine expreſſione cauſæ ſententia eſt incerta.ff.de infa.l.2.§.ignominiæ. de hoc not.in Spec.de ſententia.§. qualiter autem,prope finem.In tex.ibi, A iudice ſuo.Item in sētentia ex qua oriri debet regreſſus euictionis, debet exprimi cā concludens in illo regreſſu:quia non omnis cauſa parit regreſſum,vt ff.de euic.l.Lucius.Item quia debet conſtare, ꝙ emptor ſuccubuit propter malam cauſam,non propter culpam;ut quia non comparuit.Et ſi omiſit comparitionem in prima ſentētia, appellet,& in ſecunda non ſit piger;& ſic exceptio ſecunda habebit regreſſum euic.quem non habet ex prima propter fictā contumaciam,quæ ſine culpa non eſt.vide per Bar.ff. de fideiuſ. l.exceptionem gloſſa ordinaria dicit,quod ſi cauſa erat omnino peritura,licet comparuiſſet,regreſſum euicti.habet, iſta eſt glo. ſingu.& vnica in iure,C.de contrario iu.tute.l.fina. Not.proban. de iudicis competentia.& ratio eſt,quia non erat ordinarius. In
3 tex.Ibi,Propter authoritatem.† Not.propter authoritatem iudi-
a ciariam [a] præſumuntur omnia ſolenniter acta,etiam ſi iudex eſſet vnus ribaldus;tene menti.In glo.videtur,oppo.quod debeat aſſignari cauſa teſtimonij,vt C.de teſti.l.ſolam.ſol. hic non loq-
4 tur de cauſa ſcientiæ,ſed de cauſa ſententiæ.† Not. ꝙ a teſte eſt inquirenda non ſolum ſcientia,ſed modus ſciendi. verbi gratia, quomodo & qualiter ſcis?& ideo,ſi commiſſum eſt alicui,ꝙ examinet diligenter,& de his non interrogat,non ualet examinatio,& per conſequens nec dictum:quia licet hoc non incumbat teſti non interrogato,tamen incumbit examinatori, & quia nō ſeruat formam mandati,nō tenet examinatio. No.ꝙ licet iudex conſtituat negatiuam in ſua ſentētia abſolutoria, non eſt neceſſe,ꝙ iudex adijciat cauſam ſuæ ſcientiæ,quia aliud eſt ſententia
5 re,aliud teſtificari.† Quæro quid in teſte,qui dicit,ſcio,ꝙ Titius non fuit percuſſus a Seio,nec fuit interrogatus de cauſa ſciētiæ? reſpon.idem eſt,ac ſi dixiſſet,verum eſt, quod non fuit percuſſus?ſic probat negatiuam ſecundum Bern.quod eſt no.dignum. Ait Ber.ꝙ multa ſunt genera ſciendi,& ideo debet exprimi modus ſciendi:tamen ſi non interrogatur,præſumitur ſcire per viſum;& ideo probat,quia in nudo teſtimonio ſemper præſumitur ratio viſus, ſi teſtis non eſt interrogatus de cauſis ſcientiæ, quia ſemper ſubintelligitur tacite efficax cauſa ſcientiæ,vt teſtimonium valeat,& non pereat,quod eſt no.digniſſimum. Item,
b ſi teſtis dixit ſe tantum ſcire.Nam dictio taxatiua, [b] tātum, non excludit cauſam ſcientiæ,ſed extenſionem: iudex tamen diſcretus debet interrogare de cauſa,ut no.in l.j.ff.de iti. actuq; priua. In gl.ſed nunquid,opponitur,ꝙ in ſententia debet exprimi cauſa,& ſoluit,demum concludit,ꝙ regulariter valet ſententia ſine cauſa,propter authoritatem iudiciariam.Demum quærit, quid in alijs inſtrumentis?& dicit cauſam nō præſumi,ſed ſolennitatem præſumi,dic ut ff.de verbo.oblig.l.ſciendum. quod verum eſt quo ad perſonas contrahentium,non contra alias perſonas, vt no.de eo,qui fur.or.ſuſc.cap.innotuit.Item quæro,vtrum contra ſolennitatem expreſſam in inſtrumento admittatur probatio per teſtes?reſpon.ſic,niſi in caſibus,in quibus ius ſtatuit contra,vt C.ar.tu.l.fin.Item quæro,nunquid in contractibus fiſcalibus præſumatur ſolennitas?reſpon.ſic,per verba enunciatiua notarij.Iſta eſt glo.vnica.in l.j.C.de fi. inſtru. & iu. haſtæ fiſc.lib.12.
6 †Item quæro,vtrum præſumatur vtiliter factum,quod eſt factū cum decreto iudicis?reſpon.quod ſic,tex.eſt no.in l.j.C. de prædi.curi.lib.10.†Demum quærit,utrum contra præſumptionem admittatur probatio in contrarium?& dicit ꝙ ſic, ut in §. quod fere. Item dicit,quod in maleficijs ſemper præſumitur aliquid factum iniuſte,niſi probetur contrarium,Ber.quod dic,vt plene not.C.de confeſſ.l.1.

ADDITIONES.

a Iudex.De iſto dicto Bal.hic, vide omnino ſcripta per do.Iaſ.May.in e.1.§.1.q feu.da.poſ.in uſi.feud.

b Vinc.God.Taxatiua. Adde ꝙ dictio taxatiua excludit generalitatem,niſi præcedat negatio,ut non de ſolo pane uiuit homo.Bal.in l.1.C.de teſt.non tamē excludit æquipollens.Fel.in c.cum cauſa.col.pe.de re iud.nec ſimilia. Alexā. conſi.130.in cauſa.nu.8.lib.4.& ibi in apoſtilla.

SVMMARIVM.

Sententia confirmatur contra appellantem,ſi nihil doceat contra ipſam, in prin.& nu.1.ad fi.

1 *In libertate quo ad vnum,& in ſeruitute quo ad alium poteſt quis eſſe.*
Sententiæ tres ſuſpenduntur propter nouum appellatorem.§.in textu,ibi,diuerſæ.

2 *Appellatione pendente differtur executio etiam circa nudam poſſeſſionem. §.ſi ſuper.l.a diuo Pio.ff.de re iud.*

Executio

BIU Cujas

3 *Executio nudæ poſſ. non impeditur, quãdo tertius cõtradicit rõne ꝓprietatis.*
Sententia lata contra ſubditum meũ mihi non præiudicat. uer. ibi, nõ noceat.
4 *Ignoraſſe præſumitur, qui non fuit citatus.*
Appellans quid debeat probare. §. in tex. ibi, præiudicio, & nu. 4. 5.
5 *Appellatio a qualiqual præiudicio, quid operetur.*
Executio operatur illud præiudicium, quod ſententia.
6 *Poſſeßio an interrumpatur pro executione.*
7 *Sententia ſi eſt executa ꝓ eꝑo agente, an agens ꝑſtabit cautionẽ defenſionis.*
Officium mercenarium iudicis, terminato primo negotio non durat.
8 *Appellare an poſſit tertius a ſententia lata contra aliquem.*
9 *Appellationem reſumere, ſi appellationi renunciet ille, qui appellauit, an tertius pro ſuo intereſſe poterit.*
Appellare poteſt etiam qui conſecutiue læditur a ſententia etiam poſt duas appellationes principalis perſonæ, ver. ſed nunquid. & quando.
Vincit quis per alium quandoque, in quo ipſe ſuccubuerat, ibid.
10 *Teſtes an admittãtur ſuper retro teſtificatis in appellatione tertii emergẽtis.*
11 *Appellatio tertii an dicatur a grauamine, vel a diffinitiua.*
12 *Proprietarius an poſſit impedire execu. ſententiæ latæ contra vſufructuarium, vel econtra.*
Executio habet partes, & quas, ver. vbi declarat.
Contradictor tertius quando ſit admittendus. §. item conſidera, & nu. 14.
13 *Executionem quæ habeant impedire tertio contradicente.*
Colonus, vel inquilinus tertii an poßit executionem impedire.
Exequi ſententiam alterius iudex quando poßit, ver. item iudex.
14 *Libellus an requiratur in executione.*
15 *Executor quis habeat cognoſcere exceptiones, & an a ſtatuto deputatus.*
16 *Præceptum guarentigiæ quis iudex exequatur.*
17 *Statuta laicorum an habeant executionem paratam.*
18 *Sententiam latam ſi conſtet, ſed poſtea in archiuio publico appareat cãcellata, an mereatur executionem.*
19 *Iudex ſi dixit, condemnamus Titium in amputatione pedis, & plus, vel minus, uel aliter ſecundũ formam ſtatuti, qualiter fiet executio iſtius ſnĩæ.*
20 *Compulſio ſi eſt petita in libello, & iudex condemnauit, an iſta ſententia mereatur executionem.*
Ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus rationis.
21 *Verba ſententiæ ſanc intelligenda ſunt.*
Reſeruare iudex in ſententia poteſt appendices conſecutiuæ ſententiæ, non partem principalis negocii.
22 *Poſſeſſor conuentus hypothecaria, an teneatur reſtituere rem cum fructib.*
23 *Fructus ſi ſint conſumpti bona fide, an veniant in hypotheca.*
24 *Fructus pignoris an extenuent ſortem, niſi ſint conſumpti, vel dilapidati.*
25 *Hypothecas duas habens, an teneatur cumulare.*
L. non eſt nouum, de act. emp. ff. intell.
26 *Fiſcus principalis debitor, an debeat excuti antequam veniatur ad pignorũ poſſeſſores.*
Excuti ſi quis faciliter non poteſt perinde eſt, ac ſi ſoluendo non eſſet.

CAP XVII.

Cum ſuper. Confirmatur ſnĩa ꝯ appellantem ſi nihil doceat ꝯ ipſam: differtur tñ eius executio ꝯ tertium, ſi de ſuo doceat intereſſe: Diuiditur in tres partes. ĩ prima facti, & proceſſus narratio, & partium appłatio. in ſecunda ſnĩæ confirmatio quo ad reũ non appellantẽ, vel non docentẽ aliqd ꝯ ſnĩam. in tertia mandat per appellationem executionẽ ſuſpendi, & ſine ẽt appellatione ius tertij reſeruari. ſcđa ibi, Cum ex parte. Tertia ibi, Mandamus. Super ſtatu monaſterij Cellæ nouæ erat coatrouerſia inter eꝑm Aurienſem, & inſum monaſterium, & latæ fuerunt diuerſæ ſnĩę. ſuperuenit eꝑs Ouetenſis, ꝙ dicebat monaſterium ad ſe pertinere, & ſe grauatũ per ſnĩas latas ꝯ ſtatũ monaſterij, & quia diuerſæ ſnĩæ erant latæ pro & ꝯ, vtraque pars appellauit: ſed monaſterium ſuam appłonem non iuſtificauit. dicit Papa, ꝙ quo ad monaſterium ſnĩa vltima ꝓfirmatur, ſed quo ad eꝑm Ouetẽ. ſi pendet appło, differtur executio quo ad poſſeſſionem: ſi verò non pendet appło, ſed ſimplex querela, executio non differt, ſed ſnĩa mandatur executioni, ſaluo iure Oueten. ec
1 cleſiæ, cui res inter alios acta non ꝑiudicat. h. d. In †tex. ibi, Super ſtatũ. erat. n. monaſterium in poſſeſſione libertatis quo ad eꝑm Aurien. licet eſſet in poſſeſſione ſeruitutis quo ad eꝑm Oueten. nec iſta ſunt ꝯria, ꝙ quis ſit in libertate quo ad vnum, & in ſeruitute quo ad alium, iuxta illud, quantum ad te pertinet, liberas ædes habeo. ff. ſi ſer. vend. l. loci corpus. §. competit. Et iſte Ouetẽ. ꝑtendebat totale intereſſe. i. plenam ſubiectionem. Sed ex particulari intereſſe non differtur executio in capitulis non ꝯdictis. ff. ſi cer. pet. l. quidã æſtimauerunt. In tex. ibi, Diuerſam, pro & ꝯ: ſed vltima erat pro eꝑo Aurien. vel dic, ꝙ oẽs ſnĩæ erant latæ ꝯ monaſterium. ſed ab vltima Oueten. appellauit. & iſte eſt caſus
2 notabilis, ꝙ tres ſnĩæ ſuſpendũtur quo ad executionẽ ꝑꝑ nouũ [a] appellatorẽ. & ſic nõ ob. c. vt calũnijs, de re iu. ĩ cle. ita ſentit Inn. In tex. ibi, Nihil rõnabiłr. no. ꝙ qñ ꝯ ſnĩam nihil rõnabiłr op. ꝑſu
2 mitur ꝑ ſnĩa, licet ſit appellatũ. †In tex. ibi, Differatur, no. ꝙ appe. pendente differtur executio ẽt circa nudã poſſeſſionẽ, & vide ꝙ no. in c. non ſolũ, de ap. li. 6. ĩ nouel. In tex. ibi, Præiudicio, not. reſeruationem, quæ fit ꝓprietatis reſpectu, non reſpũ poſſeſſiionis & ſic patet intellectus l. a diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudi.

3 ꝙ qñ tertius † ꝯdixit rõne proprietatis, non impeditur executio nudæ poſſeſſionis, ꝙ eſt no. dignum. Ibi, Non noceat, no. ſnĩam latã ꝯ ſubditum meum mihi non præiudicare. No. ſecundũ Ber. ꝙ ſententia valet quo ad vnam perſonam, & non valet quo ad alteram, ſ. non excedendo modum. In tex. ibi, Præiudicio, quo ad ꝓprietatem. Ibi, Regulariter. h. d. quia hæc regula fallit in multis caſibus, ꝙ dic vt dicã ꝯ. eo. in cauſis. Op. ꝙ eꝑs Oueten. non dẽat probare ſe iuſtẽ appellaſſe. Nam nõ magis grauaretur in onere proban. ſi directe eſſet lata ꝯ eum. ſufficit igitur, ſi probat ſua intereſſe, ꝙ probat eo ipſo, ꝙ eſt in poſſeſſione, & non fuit citatus. C. ſi per vim, vel alio modo l. fi. C. vnde ui. l. meminerint, & no. in l. ſi quis in tantam. C. ſi propter pub. pen. l. ſi deſerta, & not. in l ſi miles, §. j. ff. ex quib. cau. ma. & hic per Inn. & ꝯ. de pig. c. ex literis. C. ne vxor pro marito. l. ob maritorum. C. de priuile. fiſci. l. 1. ff. de
4 bo. dam. l. quinq; legibus. C. de iure fiſ. l. facultas. lib. 10. Nã †ignoraſſe præſumitur, qui non fuit citatus, vt ff. de accu. l. ſi cui, §. ijſdẽ Sol. dicit gl. ꝙ non oportet, ꝙ plene ꝓbet de iuſtitia, licet appellet, ſed ſufficit ꝓbare ſemiplene. Tu dic, ꝙ aut petit ſcĩam reſcindi, & debet probare plene, aut petit ſnĩam ſibi non præiudicare, & ẽt quoad qualequale præiudicium, & tunc ſufficit probare ſummarie, aut ſemiplene, & tunc iudex appel. ꝓnunciabit ſnĩam
5 non facere præiudicium, nõ tñ reſcindet eam, ſm Inn †Quid ergo operatur iſta appellatio qualiquali præiudicio. rñ. aut appellans non poſſidet, & tunc ſm Inn. operatur, vt interim differatur executio ſnĩæ. non. n. virtute huius ſummariæ probationis caſſãt ſnĩa, niſi plene probetur de iniuſtitia ſm Ber. Et no. ꝙ vbi ſnĩa facit qualequale præiudicium, ibi idem operatur executio eius.
6 †Sed nunquid pro executione interrumpitur poſſeſſio? dic vt ff. de re iu. l. a diuo Pio. §. ſic euenier. Et dic, ꝙ ſic, ſi eſt diſcuſſum in contradictorio iudicio, alias ſolo verbo iudicis non interrumpitur poſſeſſio, nec ẽt per introductionem executoris, vt no. Inno.
7 ſ. vt li. non conte. c. qm̃ frequenter. †Quæro vlterius, ecce ꝙ ſententia eſt executa pro eꝑo agente, nunquid præſtabit agens cautionem defenſionis. Et vr̃ ꝙ ſic. ff. de rei ven. ſi is a quo, ꝯrium dicit gl. ꝙ ibi erãt duo competitores, hic autem unus iam vicerat, & alter poſtea veniebat poſito primo iudicio iam in ſuo effectu & iõ victor non grauatur in onere cautionis, cum libere cauſam peregerit, & victoriam reportauerit ſm Io. præterea iſta cautio interponitur officio iudicis mercenario, ſed officium mercenarium nõ durat primo negotio terminato, vt plene no. C. de iud.
8 l. j. †Inn. tractat materiam, utrum a ſnĩa lata ꝯ aliquem poſſit tertius appellare, de qua materia hr̃ ff. de appel. ab executore. §. alio condemnato, & l. a ſnĩa, in prin. & §. ſi hæres. l. & ſi ſeparatim. §. ſed cum aduerſus. Et habetur, ꝙ ſemper poſſit appellare, quia ꝙ appellat, approbat, ut reprobet, ut l. 3. §. fi. ff. rem ra. hab. vnde hoc ipſo ſua intereſt. ſed contrarium eſt verum, niſi re ipſa generetur præiudicium per ſnĩam, ſaltem tale quale, vel niſi vnus litigator ſumat originem, vel effectum ab altero, vt ff. de pig. l. ſi ſuperat?. vel niſi in caſibus ſpecialibus, vt in cauſa ſtatus. ff. de ſta. ho. l. ingenuum. vel cum pronunciatur aliquem eſſe, vel non eſſe filium legitimum. ff. de lib. agnoſ. l. 1. in fi. vel niſi ſint conſortes eiuſdẽ litis, vt ff. de ap. l. ſi quis ſeparatim. C. de conſor. eiuſ. lit. l. 2. C. ſi v-
9 nus ex pluri. l. 1. †Sed pone ꝙ ille, qui appellauit, renunciet appel
b lationi, [b] nunquid tertius pro ſuo intereſſe poterit ap. reſumere? & dicendum eſt ꝙ ſic, ſi renunciauit colluden. vel tranſigen. tex. eſt no. in d. l. a ſnĩa. §. ſi hæres, & ff. de inoff. teſt. l. ſi ſuſpecta, & C. de liti. auth. & ſi hæres ſed nunquid ille, qui læditur conſecutiue, poteſt poſt duas appel. factas ab eo, ad quem pertinet prima defenſio, & reiectas appellare? rñ. aut ſciuit a prin. & non poteſt appellare, aut neſciuit, vel vltima ſnĩa ſibi tm̃ innotuit, & tunc poteſt appellare ſm Inn. & ſi vincit, ſnĩæ retractabuntur, & conſequetur victus per alium, ꝙ per ſe non põt conſequi. arg. l. Claudius. ff. qui po. in pig. ha. ff de inoff. teſta. l. poſthumus. §. ſi quis ex
10 his. & l. pater filium. †Quæro, an in iſta appel. emergenti admittantur teſtes ſuper retro teſtificatis? Et dico, ꝙ non, ſi ſciuit appel
11 lator de proceſſu, alias ſic, ſm Inn. †Sed nunquid iſta appellatio tertij dr̃ a grauamine, vel a diffinitiua? rñ. ſi per eam eſt pronunciatum ſup grauamine tollendo, dr̃ à grauamine, ſi aũt ſuper toto reſcindẽdo, vr̃ appellare a diffinitiua. Itẽ intelligas Inn. & Bar.
12 in d. §. vno, & in l. a ſnĩa. §. ſi hæres, & ibi per Bar. †Quæro, an pro
c prietarius [c] poſſit impedire executionem ſnĩæ latæ ꝯ vſufructuarium, vel econtra? tñ. non, vt ff. de vſufr. l. cuiuſque, §. ſi fundus, qa ſeparatæ poſſeſſiones ſunt: quia oĩ iuri intra dñium correſpondet ſola poſſeſſio naturalis, & non ciuilis, ut no. in l. 2. C. vbi in rẽ act. ſed ſi proprietarius eſſet in plena poſſeſſione ciuili & naturali, poſſet

ADDITIONES.

a Nouum. Vide omnino do. Alex. in conſi. 82. 2. uol.
b Vin. God. Appellationi. Adde ꝙ appellationi non renunciat, qui agit coram iudice a quo ad impugnandum geſta per eundẽ iudicem. Goz. conſi. 18. nu. 9.
c Vinc God. Proprietarius. Adde ꝙ proprietario permittuntur quædam in fundo, in quo alius habeat vſum fructum. Bar. in l. 1. §. quod ait, col. 2. in fi. ver. ſed hic dubitandum. ff. uti poſſi. l. fundi. & l. ſi ita. §. fi. de vſu & habit.

BIU Cujas

li posset bene impedire: qa iusta possidet, & nāłr contra oēs p̄ter q̄. ꝯ vsufructuariū, vt no. ff. de rei ven. l. fructus. ff. de cōd. inde. l. in debiti. §. sed si nūmi. & adde ꝙ no. s̄. de test. c. veniēs & per Bar. ff. de re iu. l. a diuo Pio. §. si sup, vbi declarat dictū In. in c. veniēs, de testi. ꝙ executio hēt ptes: una q̄ iuris est: quia ius trāsfert vel vsucapiendi ius, ꝙ uocat vsucapien. conditio, & istā impedit tertius ex ꝓprietate veniēs, alia q̄ facti est. i. nudæ possessionis; & istā nō impedit, nisi ꝯdictorius possessor; & ita dēt intelligi gl. q̄ est in §. si sup rebus. Itē ꝯsiderat, an isti ꝯdictori fuit gn̄atū p̄iudiciū ex ꝓcessu; & nō admittet ad ꝯdicē. C. ut in pos. leg. l. certa forma. aut nō est gn̄atum p̄iudiciū; & tūc admittit, si ꝓbet interesse, aꝉs nō. Itē admittit qs ad ꝯdicēdū, ēt si ipso iure sit tut⁹: qa expedit sibi,
13 ꝙ de iure suo cōstet in iudicio. † Vlterius in nr̄o c. tāgit, q̄ habeant executionē impedire tertio ꝯdicēte. sed nunqd colonus vel inqlinus tertij possit impedire? rn̄. sic, si dn̄s su⁹ nō fuit citatus, vt l. 1. C. si p vim, vel alio mō. Item si unus iudex vult ex officio suo exeq sn̄iam alterius, hoc rō pōt in cā ciuili. sed in criminali p̄t illo absēte, ut no. Bar. ī l. à diuo Pio, de re iu. in fi. prin. & si una ciuitas cōfęderata inuocat aliā ad execu. p̄t fieri executio, aliàs non. ita intelligit l. nō dubito, ff. de ca. & postli. re. Si alicui nō possidēti est adiudicata iurisdictio nō dato executore ad mitten. ipsum in possessionem territorij, an poterit ea p se vti ꝯ subditos? dicit
14 Bar. ꝙ sic. ff. de re iu. l. miles. §. q iudicati. † An in executione reqrat libellus? dicit Bar. ꝙ nō, ēt si ꝓponatur actio facti. ff. de re iud. l. intra dies. Nam sibi, q ꝓtulit sn̄iam est notorium iuris & facti, vbi nō reqrit libellus. Sed ecce tertius obiector est excōmunicatus? rn̄. admittitur ad ꝯtradicēdum, si possidet, qa possessio facit
15 eū reum, vt Inst. de interdic. §. cōmodū. † Sed pone, statutū est Perusij, ꝙ sn̄iæ oīum iudicium exequāt p capitaneum, an iste sit nudus executor? rn̄ nō, qa hēt gn̄alē auctoritatem, nō tn̄ cognoscet, qd debuit ꝓnūciari, sed qd sit ꝓnunciatum, ar. ff. de iureiu. l. nō erit. §. dato. de hoc per Bar. in l. a diuo Pio, in prin. & ibi plene tractat, an executor auctoritate legis deputatus possit cognoscere de except. & dic, aut sunt tales excep. q̄ pn̄t uentilari in executione, & pōt de his cognoscere, alias quare esset sibi data a lege iurisdictio? porro esset iurisdictio nugatoria, sed apparitor de nulla exceptione cognoscit, qa nullā hēt iurisdictionem, & officiū suum est uilissimum & nō dignum elegantia iurisd. ff. de iud. l. fi. Sed an delegatus ad exequē. p̄t in ītegrū restrituere? dic ꝙ nō.
16 ff. de confes. l. cum fideic. † Quæro, qs iudex exequatur p̄ceptum guarentigiæ? rn̄. si est appositus locus soluēdi, iudex illius loci exequitur. ff. de sol. l. q̄ro. aꝉs exequetur iudex loci, ubi est factum p̄ceptum, ꝙ executionem meretur, ut no. C. de bo. q̄ lib. l. fi. §. ne-
17 cessitatem. † Quæro an statuta laicorum habeāt executionē paratā? rn̄d. sic, si verba statuti dirigant iudici, vt C. de edi. di. Adr.
18 tol. l. fi. † Quæro, quid si cōstat sn̄iam latam, sed postea in archiuio publico appareat de cancellata, an mereatur executionem. dicit Bar. ꝙ sic, nisi appareat de causa cancellationis. Idem ait, ꝙ etiam si apparet de causa cācellationis, remanet infamis. ff. de re
19 iu. l. acta, p Bar. † Quæro, iudex dixit condemnamus Titiū in amputatione pedis, & plus, vel minus, vel aꝉr s̄m formā statuti, qualiter fiet executio istius sn̄iæ? rn̄de quod fiet in eo ꝙ est certum. Nam capitulum alternatiuum non valet, licet Bar. aꝉr dicat, in l.
20 iudex. ff. de iu. Quęro, in † libello petita est compulsio; & iudex condemnauit, an ista sn̄ia mereatur executionem? rn̄. nō, si est petita cōpulsio sola, qa libellus est inepus, secus, si sit compulsio petita & cōdemnatio, licet p̄postere. Nam ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus rōnis, ut no. Bar. ff. de re iu. l. si cum nulla Quædam alia, q̄ dicunt Doc. iuris ciuilis, utiliter dicam in capꝉis sequentib: hæc, n. q̄ extra ordinē intersero pono ad utili-
21 tatem Canon. ne quid eis desit, quātū in me est. † Illud no. ꝙ verba sn̄iæ debēt intelligi sanè, ita ꝙ sn̄ia adaptetur negotio, & negotiū sn̄iæ, ut sn̄ia valeat, & nō peat. & sit iusta & nō īiusta, ut singu. no. in l. & puto. §. 1. ff. fa. er. Item no. ꝙ iudex p̄t reseruare suæ dispōni & declarationi ea, q̄ sunt appendices consecutiuæ sn̄iæ, ut ff. fa. erci. l. item Labeo. §. 1. & ibi bona gl. quotidie allegatur, non tamen potest diuidere sn̄iam, ut sup principalibus ꝓ pte ꝓnunciet, ꝓ pte reseruet, & dic ut plene dixi C. de fruc. & lit. ex-
22 pen. l. terminato. † Quęro, utrum possessor conuentus hypothecaria teneat restituere rem cum fructibus? rn̄. sic. Nam in hypothecaria veniūt fructus tanq̄ accessorie obligati. ff. de pig. l. si fundus. §. p̄terea. & hoc verum, si ad hypothecantem ptinebant fructus. aꝉs sec⁹, nō. n. potuit plus obligare, q̄ ad se ptineret, ff. de pig. l. si is qui. §. ꝙ dr̄, vn̄, si dn̄s fundi hypothecauit nudam ꝓprietatē suam, non venient fructus, quia ad eū nō ptinet nisi ꝓprietas nu-
23 da, q̄ effecta esset plena, ut ff. de iu. dotiū. l. si ꝓprietati. † Scd̄o q̄ro, nunquid iste fructus ueniunt in hypotheca, si sint consumpti bona fide? rn̄. nō, quia nec possidętur, nec dolo desierūt possideri, & si uenirēt extenuarent ēt si sors esset debita ex causa dotis,
a ut dicit illa lex [a] no. ff. de so. l. Titia. † Et unū scias, ꝙ fructus pigno
24 ris extenuant sortem, nisi sint consumpti, uel dilapidati. C. de pig. ac. l. 2. ff. sol. ma. l. diuortio. §. ob donationis. v. g. si creditor dēt recipere mille ex mutuo, & fructus ei restituti ascendunt ad ualorem quingētorum, sufficit possessori residuū offerre, & se liberare, imo plus, quia tenetur primus creditor posteriori habenti causam a debitore iura sua cedere. ff. qui potio. in pigno. habe. l.
25 mulier. † Sed ecce qs hēt duas hypothecas, utrum teneatur cumulare? rn̄ non, quia pōt hodie intentare unā, cras aliam, sed si simul cumulauit nō p̄t a cumulatione desistere, & diuidere ꝓcessum, quia cummulatio futura voluntatis est, sed p̄terita necessitatis, & nunc intelligis l. non est nouum. ff. de ac. emp. quā an̄ nō
26 intelligebas. † Extra q̄ritur, si fiscus est principalis debitor, vtrum debeat excuti ante q̄ ueniatur ad pignorum possessores? rn̄. sic, si habiliter & faciliter potest excuti, alias nō est necessaria excussio, quia ei, qui soluendo non est, par est, ut l. 1. ff. qui satisd. cog.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Lex. Adde, ꝙ fructus percepti ex re pignori posita in sortem computantur. Rui. consi. 48. nu. 4. lib. 5.

S V M M A R I V M.

1 *Curia est vniuersitas prædiorum cum dignitate, iurisdictione, vel honorātia, quæ omnia potest dominus curiæ vendere, permutare, & pignorare.*
Patronatus ius quid.
2 *Patronatū qui ītētauit dicit ītētare uniuersalē actionē seu officiū iud. uniuersale.*
Patronatus quando transit cum uniuersitate, & nu. 10.
Inuestituram corporalē Archidiaconus alii cōmittere potest. §. ibi, dominus.
Præsentatus legitime potest aliū iniuste præsentatum petere remoueri, licet non sit corporaliter inuestitus, §. in tex. ibi, quæstio, & nu. 5.
Absentiæ causa debet esse iusta. §. ibi iusta.
3 *Sententia contra absentem impeditum licet citatum, ipso iure nulla est.*
Adiudicatio sumitur aliquando pro confirmatione, ver. ibi, aliud,
Commissarius potest & quid subcommittere, §. in tex. ibi.
Iudex motus ex falsa causa probatur ex actis, ver no. quod iudi.
Sententia lata ex falso motu iudicis, ualet, nisi appelletur, ibi & nu. 4.
4 *Sententia lata contra absentem, qui comparere non potuit, inualida est.*
Absēs qui fuit p̄t iuuari duab. viis cōtra sn̄iam sibi cōtrariā, ver. sed absens.
Electa vna via, non tollitur altera in rescindenda sententia, ibid.
Cognitio reiterari debet per iudicem in prima circumuentum. §. no. tertio.
Instructa cā sufficiēter nō dicit nisi remittāt allegationes vtriusq; partis. n. 4
5 *Archidiaconus an possit instituere.*
6 *Citatus si comparere nequeat, an reuocetur sententia.*
7 *Legatus Papæ an possit retractare sententiam suam.*
8 *Subdelegatus Papæ an possit subdelegare post litem contest. & nu. 15.*
L. & quia, ff. de iurisd. om. iud. intell.
9 *Ecclesia an probetur esse patronalis per hoc quod præstiterit annuā pēsionē.*
Per particularia quando probetur uniuersitas. § sed contra.
10 *Creditor an habeat ius præsentandi.*
Patronatus, duplex, & qui, uer. & est duplex.
11 *Ecclesiæ an possit imponi census postquam ipsa est fundata, & constructa.*
12 *Creditor habens omnia bona sua obligata, non potest præsentare, & quare.*
Præsentare qui non possint & nu. 13.
Vltra sortem quid consequi, est quasi vsura quædam.
13 *Proprietatem si vnus habeat, alter feudum, quis præsentabit.*
14 *Præsentans sine licentia superioris, non potest variare.*
Postulatus implorare officium iudicis non potest antequam habeat assensum eius a quo pendet postulatio, sed supplicare.
15 *Episcopus si alium instituit quasi legitime præsentatum, peccat, & tenetur.*
16 *Diffinitiua potest corrigi constito de errore per acta licet non appelletur.*
17 *Electio non confirmata aliter confirmatur si adiudicatur.*
18 *Electio minus canonica unius, non est necesse quod prius pronuncietur nulla quam ad nullam electionem procedatur.*
19 *Electionē aduersarii mei si peto cassari, et electionē meā cōfirmari, licet ꝓbē. de nō iure aduersarii, nisi ꝓbē de iure meo, succūbo, nec cassabitur electio.*
Libellus, positiones probationes, & sententia, quæ mihi non prosunt, & obstant aduersario non recipiuntur.
20 *Libellus iste, peto a te decem ex causa mutui, non obstante pacto de nō petendo, uel non obstante sententia nulliter contra me lata, an procedat.*
Agere quis & replicare simul potest.
Nullitatis causam semper quis debet exprimere.

C A P. XVIII.

Cum Bertoldus. Probata cā iusta absētię reuocat sn̄ia ꝯ absentē lata, maxime ubi apparet iudicem circunuētū. h. d. Et sunt duæ partes. in prima ꝓcessus narratio. in scd̄a ibi, licet aūt, partis restitutio, auditoris datio, ipsius relatio, & Papæ diffinitio suum motiuū ꝯtinēs. Casus. Bertoldus miles curiam suam pignori obligauit Petro militi ꝓ certa quātitate pecuniæ. Petro mortuo successit ei nepos. uacauit quædam ecclesia patronalis ambitu dictæ curiæ circūplexa, ad quam dictus nepos præsentauit Dionysium clericum, asserens, quod ius patronatus cum uniuersitate habebat, & possidebat tāquam hæres dicti creditoris, qui Dionysius clericus fuit inuestitus p Archidiaconū de ꝯsensu diœcesani. Bertoldus hoc sentiens tanq̄ dn̄s curiæ & uerus patronus Titiū Sacerdotē pręsentauit eidē dięcesano qui ad petitionē dicti Dionysij ꝯdictoris fuit repulsus. vnde dictus Titius conquestus est de dicto Dionysio corā legato Apꝉicæ sedis, qui cām delegauit, & iudices delegati receperūt attestationes; & dicto Titio non coparēte fuit di-
ctus

BIU Cujas

ctus Dyoniſius ſnīa'r abſolutus. qui Titius intra breue tps comparuit corā dicto delegato allegans iuſtā cām abſentiæ: qui legatus iterato cōmiſit hunc articulū tribus iudicib. q ſubdelegauerunt vices ſuas, qui vice commiſſarij dictum Titium repulerūt, vnde appellauit ad Papam Et plura præſupponuntur in facto. primo Titius cām abſentiæ non plene probauit, ſecūdo ꝙ Archiepiſcopus putauit dictū Dionyſium plene probare de iure p̄ſentan. & eius quaſi poſſeſſione. tertio, ꝙ idem Archieps putauit dictum Titium pro ſe nihil probaſſe, quarto ꝙ dictus Archieps putabat cām ſibi remiſſam ſufficienter inſtructa. Papa conſiderans ꝙ veritas perire non dēt per motiuū, vel opi. iudicis, nō ob. ꝙ cā abſentiæ eſſet minus ſufficienter probata, conceſſit auditorē, q dicta motiua retulit Papæ, quibus examinatis comperit p̱ Dionyſium non fuiſſe ſufficiēter probatum de iure, vel de poſſeſſione præſentandi, licet eſſet probatum, ꝙ ex quadā conſuetudine fuit dicto nepoti p̄ſtitum quid annuum, quod conſueuit p̄ſtari patronis. vñ d. Archieps fuit circunuentus. Itē conſiderauit, ꝙ erat p̱batum plene de intentio. Titij. Itē ꝙ nō erat cā ſufficienter inſtructa, qa nō plene, nec ēt ſemiplene, qa p̱ vna parte tm̄, & qa parū faciebant ad cām illius atteſtationes. Qm̄ igitur fundm̄ iuris, & poſſeſſionis patronatus eſſet apud Bertoldum, adiudicauit
1 d. Titio ab eo p̄ntato eccleſiam antedictam. †In tex. ibi, Curiam, no. ꝙ curia eſt vniuerſitas p̄diorum cū dignitate, iuriſdōne, vel honorantia, q̄ oīa pōt dñs curiæ vendere, permutare, & pignorare, cum poſſit quis eſſe dñs iuriſdōnis abſq; feudo, vt ſ. de reſcri. ſignificauit, & no. Bar. ff. de re iu. l. qdā conſulebant. ſi aūt hēant curiā in feudo, dic vt in c. j. de ca. qui. curi. ven. & ſcias, ꝙ ius patronatus non eſt dignitas, quia ſi patronatus hret iuriſdōnē poſſet reſtituere, ꝙ falſum eſt, ſed eſt q̄dam honorantia, & protectio, &
2 interdū vitæ ſubſidium. †In tex. ibi, Nepos rectus, vel tranſuerſalis, non eſt vis. Ibi, Cum vniuerſitate, ar. ꝙ qui intentauit patronatum, dicatur intentare vl'em actionem, ſeu officium iudicis vl'e; & iſta propoſito, Iuſpatronatus tranſit cum vniuerſitate, vera eſt in alienatione. ff de ꝑ. em. l. in modicis. ſed non eſt vera in pignoribus. vt no. gl. j. p hoc patet, & ibi dicā. In tex. ibi, Volūtate, no. ꝙ id, ꝙ fit per voluntatem diœceſani, vr̄ per ipſum p̱prie fieri. Ibi, dñs fundi. hunc fundum ſ. appellauit curiā. vel dic, ꝙ erat pars curiæ, vt in c. 1. qui. mo. feu. ami. Ibi, Corporalē, no. ꝙ Arch. inueſtiturā corporalē, quæ ad ſe pertinet, alij pōt cōmittere faciē. In tex. ibi, Qōnē. no. ꝙ legitime p̄ntatus ēt anteq̄ ſit inueſtitus, vel corporaliter inueſtitus pōt petere iniuſte p̄ntatum, vel inueſtitum perperam remoueri; ꝙ eſt no. dignum. Ibi, Inſpectis. nec. n. pōt inſpice re atteſt. Titij, cum eas non produxerit, licet eſſent eis plene & legitime factæ. Ibi, Infra breue tps. hoc iō dicit, qa in purgāda ſuſpicione moræ dēt eſſe qs diligens. Ibi, Iuſtā abſentiæ cām. Not. ꝙ cā abſentiæ dēt eſſe iuſta, non friuola, licet Acc. dicat, ꝙ cā friuo
3 la excuſat a dolo, vt no. in l. j. §. fi. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. licet Doc. non approbent illā gl. †In tex. ibi, Nullius, no. ꝙ ſnīa ꝑ abſentē impeditū, licet citatū, eſt nulla ipſo iure. ſed hoc iō eſt, qa cā non erat remiſſa ſufficienter inſtructa, & qa iudex fuit circumuentus non per falſas p̱bones, ſed qa errauit in iure, cum putaret per acta eſſe p̱batū, ꝙ p̱ acta nō erat p̱batū, tu dic, ꝙ iſte Archieps ſomniabat in Parnaſſo, quia iſta ſnīa non eſt ipſo iure nulla, vt j̄. e. c. fi. ſed irritanda, f̄m Bar. facit C. de reſt. mi. l. ignominiā. in tex. ibi, A vero patrono. verus patronus erat Bertoldus. Ibi, Adiudicantes, no. per adiudicationem p̄ntatos confirmari. dicit lex, ꝙ non eſt uis in apicibus verborum, ſed in effect. C. de teſt. l. quoniam indignum, C. de lib. præte. l. 3. iſte tamen text. eſt valde ſin. In tex. ibi, Committentibus, no. ꝙ commiſſarius poteſt ſubcommittere alteri. ſ. vnum articulum, qui magis conſiſtat in facto, q̄ iuriſdictione. Ibi, Minus ſolenniter, alias ſufficienter. No. ꝙ aliud eſt p̱bare minus ſufficienter, aliud nullitatē. Ibi, Pro quodā iure, no. ꝙ p̱bō ſumpta ex aliquo non ꝯcludit in alio, qd̄ non eſt p̱batū. Ibi, cū p̱ atteſtationes. No. ꝙ iudicē eſſe motum ex falſa cā p̱batā p̱ acta. Ibi, vnius tm̄ partis. no. ꝙ q nō videt totū p̱ceſſum, nihil videt. Ibi irritandū, nō dicit ipſo iure irritū, qa, vt dixi, nulla p̱batio fuit falſa, ſed minus ſufficiēs, unde licet iudex hēat falſum motiuum ēt ꝑ abſentem, tñ ſnīa valet, niſi retractetur. Ber. in ſuf-
4 fragio. No. ꝙ †non valet ſnīa lata ꝑ abſentem, q cōparere non potuit, ꝙ dic vt ff. de re. iu. l. q̄ſitum. dicas igitur no. ꝙ aut ſnīa fertur ꝑ abſentem ex minus ſufficienti p̱bōne, & valet, & oportet appellare. aut ex falſa teſtificatione, & nō ualet ipſo iure, aut ex falſa opinione iudicis, q putabat eſſe probatum, qd̄ non erat, vel eꝑ & tunc valet, ſed abſens pōt iuuari per appel. vel in inte. reſt. quę duæ viæ habent ſe vt excedentia & exceſſa. nam appellatio ſuſpēdit pronunciatum ipſo iure, & hēt ſua intrinſeca diuerſa. & electa vna uia non tollitur altera, ut no. C. ſi adue. rē iu. l. fi. ubi eſt gl. valde no. & ſingularis, & incipit, l. in rem pupilli. Secundò no. ꝙ minus ſufficiens probō mouet ſummum pōtificem, ne ueritas pereat. No. tertio, ꝙ vbi iudex eſt circunuentus, debet iterum cognoſci. No. quartò, ꝙ cā non dr̄ ſufficienter inſtructa, niſi allegationes vtriuſq; partis remittant, ſic. C. de ap. l. ex iudicib. No. quinto, ex p̄ntatione patroni acquiritur ius pat. p̄ntato, ſi patronus in
5 p̄ntatione perſiſtat, Ber. Modo venio †ad apparatū, & quæro, vtrū Arch. poſſit inſtituere? & dic ꝙ non, prout in inſtrō ponitur pro collatione tituli, niſi hoc obtineat de conſuetudine, vel cōſenſu ep̄i, Ber. Op. ꝙ ex ſola p̄ntatione nō poſſit p̄ntatus agere, niſi ut ſua p̄ntatio cōfirmet̄, qa non hēt ius in re, ſed ad rē. ſo'o, cōcedo tñ, ꝙ ſicut p̄t agere, vt ſua p̄ntatio cōfirmetur, ita vt aduerſarii in firmetur. Opp. ꝙ ſnīa fuit ipſo iure nulla ꝑ Titium non citatum. ſol. imo fuit citatus ad ſnīam audiendā, q̄ citatio dēt eſſe ltīa, al's eſſet ipſo iure nulla, ut C. de accu. l. ſi accuſatoribus, vbi gloſ. no.
6 †Quæro, ſi citatus [a] comparere nequit, vtrū reuocetur ſnīa? dicit
a Ber. ꝙ ſic, & iō non eſt feſtinandum ad ſnīam, vt ſ. de offi. deleg.
7 conſuluit. †Quæro, nunquid legatus Papæ poſſit retractare ſnīā ſuam? dicit Ber. ꝙ non, niſi per in integrum reſt. ita, ꝙ in hoc nō plus pōt legatus Papæ q̄ alius pedaneus iudex. vt l. quod iuſſit. ff.
8 de re iud. †Quæro vtrum ſubdelegatus Papæ poſſit ſubdelegare poſt lit cont. quidam aiunt ꝙ ſic, quaſi dñs litis: tu dic, ꝙ nō efficitur dñs, qa iā efficeretur ordinarius, ſed incipit hre plenū offm̄ poſt lit. conte. q̄ hret ante, vt ff. de p̱cu. l. ſi reus paratus. & quia de legatus ſemper remanet delegat', iō vſq; ad ſnīam pōt eius mādatum reuocari, & iudicium ſoluitur. i. reuocatur, a mandato ſoluitur, ut ff. iu. ſol. l. iudicium ſoluit. & ita dēt intelligi, quod no. ff. de iu. om. iu. l. & quia. & in Spe. de iud. dele. §. nā nunc, ver. ſed nū quid dele. & dico, ꝙ ēt de uoluntate partiū ſubdelegatus nō ſub delegat. C. de iud. l. a iudice. No. ꝙ Papa curialiter loquitur, dum dicit, ꝙ delegatus fuit circumuentus, cum re vera fuerit parum
9 intelligens. Vlterius opponitur, dr̄ hic, ꝙ iſta eccleſia non erat p̱batа eſſe patronalis per hoc ꝙ præſtiterit annuam penſionem, quia per hoc non probatur dñium, quod eſt no. dignum. Sed ꝑ, quia per actus particulares probatur vniuerſitas iuriſdictionis, vt no. ff. de teſti. l. ob carmen. §. fi. & per partem probatur totum, vt no. ff. de leg. 3. l. vxori ſuæ. ſolu. hic particularis cum vniuerſitate non erat eiuſdem rationis, & conditionis, quia non erat de natura iuris patronatus, ſed ex quadam incidentia præter naturā, f̄m
10 Bar. ꝙ eſt no. dignum. †Modo quæro, an creditor habeat ius pręſentandi? & dico, ꝙ nec ius nec poſſeſſionē hēt, nec conſiſtit ī iure ſpūali. vnde ſi creditor expelleretur de eccleſia, non poſſet intentare hypothecariam, nec nudam poſ. aduocat. Ber. hic uariat. ſed vera op. eſt, ꝙ ius patronatus non tranſit cum vniuerſitate pignoris, ſed bene tranſit cum vniuerſitate vtilis dominij, & directi, f̄m Inn. & Hoſt. ſicut quæcunque alia ſeruitus. & eſt ratio, qa creditor nullum debet habere commodum, niſi tale, quod poſſit computare in ſortem, ſed præſentatio non poteſt in ſortem computari, quia non recipit recompenſationem. ff. præſcrip. verbis. naturalis. §. fi. C. de op. liber. l. Titius. ff. de le. j. l. plane, la 2. §. fi. & eſt duplex ius patronatus, vt dixi. ſ. ſacrum, & profanum, ꝙ in multis conſiſtit, vt plene no. ff. de cond. inde. l. ſi nō ſortē. §. liber-
11 tus. Quæro, vtrum †poſtquam eccleſia eſt fundata, & conſtructa poſſit ei imponi cenſus? reſpon. non, ſed in fundatione eius ſic,
12 cum authoritate epiſcopi, & non aliter, Ber. †Venio ad ꝯcluſiones Inn. prima eſt, quod creditor habens oīa bona ſua obligata, nō pōt p̄ntare, qa ſoluto debito remoueretur p̄ntatus, quod eſt valde abſurdum, ſed emptor, & feudatarius p̄nt p̄ntare, Inno. ſed certe in feudatario eſt eadem rō, qa finito feudo remouetur p̄ntatus, vt ff. de pig. l. vectigali. quod falſum eſt, qa nō remoueret. & iō melior eſt alia rō. ſ. qa creditor non dēt ꝯſequi aliqd̄ commodum lucratiuum. nā quædam quaſi vſura eſt ꝯſeq aliqd vltra
13 ſortē, qd̄ nō extenuaret ſortē. ff. ſi cer. pe. l. rogaſti, §. ſi tibi. † Quæro, ſi vnus habet proprietatem, aliter feudū, quis p̄ntabit? rñ. feu-
14 datarius, qa ad eū pertinet vtilitas fructuum. † Scđa ꝯcluſio eſt, quod præſentatus, ſine licentia ſuperioris non poteſt variare; & ideo præſentatus implorat officium iudicis, vt eccleſia vacans ſibi conferatur, ſecus in poſtulato ante, quam habeat aſſenſum eius a quo dependet poſtulatio, quia qui non habet officium iudi
15 cis, ſupplicare debet, Inn. †Idem ait, quod eps peccat, & tenetur ſi alium inſtituit quaſi legitime præſentatum, & quod talis p̱perā inſtitutus debet remoueri, Inn. Alia concluſio eſt, quod ſubdelegatus Papæ non poteſt alium ſubdelegare, ut det ei aliquam iuriſdictionem, ſed nudum miniſterium, puta ſcribendi dicta teſtium, & bene poteſt ſibi committere, & per alium expedire, ſecus in eo, qui eſſet ſubdelegatus ad teſtes recipiendos, quia in hoc conſiſtit iuriſdictio. nam poteſt numerum teſtium refręnare, teſtem vacillantem capere, articulos, & interrogatoria examinare, & facere, quæ ſubdelegatus ſubdelegare poteſt, ſecun-
16 dum Inn. † Alia concluſio, quod diffinitiua poteſt corrigi, cōſtito de errore per acta, licet non appelletur. imputet enim ſibi ille, qui admiſit hunc ad probandum. hæc concluſio eſt falſa, vt ff. de
17 arbitris. l. qui arbiter. † Alia concluſio eſt, quod electio non confirmata aliter confirmatur, ſi adiudicatur, cum raro alibi reperitur.

ADDITIO.

a Vinc. God. Citatus. Adde quando citatus non comparens dicatur contumax, Rui. conſ. 165. nu. 7. lib. 5. & quando citatus non teneatur comparere, ſi citatio eſt nulla. Rui. conſi. 150. nu. 7. lib. 5.

BIU Cujas

18 peritur. † Alia conclusio quod non est necesse, quod electio[a] mi
a nus canonica. i. nulla, prius ꝓnuncietur nulla, quam ad nullam electionem procedatur. Adde quod no. Bar. ff. de re iu. l. cum q̄-
19 rebatur. † Alia conclusio, quod si peto electionem aduersarij mei cassari, & electionem meam confirmari, licet probem de non iure aduersarij, nisi probem de iure meo succūbo, nec cassabitur electio. & in fi. dat pro regula, quod nunquam recipitur libellus cum adiec. quæ aduersario obest, & sibi non prodest. Et hoc idem dicitur de positionibus, & probat secundum Innoc. & per consequens de sententia ferenda, quod est not. dignum,
20 & est casus ff. de rei uen. l. si non speciali. † Idem ait, quod procedit libellus iste, peto a tex. ex causa mutui, non obstante pacto de non peten. vel non obstante sententia contra me nulliter lata: quia quis possit simul agere, & replicare. Ista igitur clausula, nō obstante, obtinet vim replicationis, quanquam videatur de subtilitate iuris, quod non possit prius replicari, quam reus excipiat. Idem ait, quod qui intentat nullitatem aliquam, semper debeat causam exprimere.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Electio. Adde, ꝙ electio in plurali commissa potest adimpleri etiā vno electo. Rui. consi. 24. nu. 4. lib. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Contra ordinem iudiciorum, non alius sed Papa solus dispensat.*
Dispensatiue factum non est ad similia pertrahendum, vnde dispensationes sunt stricti iuris.
2 *Interlocutoria Papæ an faciat ius generale.*
In definitiua an sit idem.
Scriptura an sit de legis obseruantia.
3 *Situatio in volumine statutorum an sit de esse statuti.*
Reformationes quæ dicantur, earumque vis.
Consilia duo sunt Perusii, & eorum potestas quæ.

C A P. XIX.

In causis. Ordo iudiciorum seruandus est, nisi Papa dispē set ex cā. h. d. No. ꝙ interlocutoria Papæ seruāda est per alios inferiores tanquam quædam forma sub regula,
1 iuxta illud, A boue maiori discat arare minor. † No. secūdò, ꝙ so-
a lus Papa[a] dispensat ꝯ ordinem iudiciorum, non alius, ēt legatus de latere. ff. de offi. proc. l. nec quicquam. §. fi. & no. in ca. sæpe, de ver. sig. in cle. No. ꝙ dispensatiue factum non est ad similia pertrahendum, quia est contra ius cōe: & ex hoc sequitur, ꝙ omnes
2 dispensationes sunt stricti iuris. ff. de consti. prin. l. 1. † Quæro, vtrū interlocutoria Papæ facit ius generale? respondeo sic, si est redacta in codicib. sacrorum Canonum, alias constitutionum: alias non, secundum Ber. & Inn. Quid in diffinitiua? respondeo, si non apparet scriptura, non habet vim legis, quia de obseruantia legis est scriptura. Alij dicunt, ꝙ scriptura est de ipsa substantiali forma legis; quia alias paucis innotesceret, ar. C. qūo & qñ iu. authē. qui semel. vide quod no. in proœmio cle. C. de legi l. humanum.
3 ff. de legi. l. de quibus. §. fi. Bald. † Quæro, vtrum situatio in uolumine statutorum sit de esse statuti? & videtur ꝙ sic: aliàs. n. non esset statutum, sed quædam reformatio extrauagās, ad cuius obseruantiam non tenetur rector ciuitatis, qui iurauit seruare statuta. ff. de re iud. l. cum prolatis. facit C. ne fi. pro patre, auth. habita, in fi. vel dic, ꝙ statuta dicuntur ea, quæ fiunt causa perpetuæ iurisdictionis. Reformationes vero dicūtur fieri, prout res incidit. In ciuitate Perusij sunt duo consilia, vnum maius, aliud minus. in maiori fiunt statuta, quæ debent redigi in volumine statutorum, sicut est ecclesiarum artificium, cui præstat authoritatem magistratus in concilio congregan. Aliud est cōcilium decurionum, cui nō interuenit magistratus, sed soli decuriones; & illud ꝙ statuitur ꝑ eos, vocatur reformatio, q̄ nō pōt derogare plebiscito. vnde dīt Doc. ꝙ reformationes non derogant statutis, nisi decuriones hēant arbitriū à pp̄o. ff. de decr. ab or. fa. l. ambitiosa.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Papa. Adde ꝙ Papa solus pōt non solum feudum omnium ecclesiarum cedere, sed etiam oīa bona eorum infeudare. Rui. consi. 35. nu. 32. li. 1.

S V M M A R I V M

Litis ingressus quis dicatur, in prin. post casum, ver. ibi, ante.
Consentit in iudicem quis per quem actum, ibidem paulo post.
1 *Excipere qui omittit, vel postquam excipit, facit actum contrarium, renunciare videtur.*
Rescriptum valet etiam non mentione facta de processibus.
2 *Sententia secunda contra primam est ipso iure nulla, & quondo nō, & nu. 4.*
Sententia nulla an valere possit de consensu partium, ver. dicit. Accur.
3 *Abbas non est quis uocandus ante benedictionem, sed electus.*
4 *Sententia contra sententiam quare est nulla.*
5 *Exceptiones ante lit. contest. quo ordine debent opponi, & nu. 7.*
6 *Exceptio suspicionis semper debet esse prima in ordine.*
Exceptiones simul propositæ nunquam intelliguntur præposteræ.
8 *Ordo necessarius magis inspicitur, quam ordo uerborum.*
Nullitas venit incidenter, si quis dicat, dico sñiam nullā, et si quā ē, appello.
9 *Sententiæ quæ dicatur contrariæ.*
Subiectum idem quod intelligatur.

C A P. XX.

Inter monasterium. Tenet secunda sentētia diffinitiua lata cōtra primam, si de prima non fuit exceptum, nec appellatum à secunda. h. d. Et diuiditur in quatuor partes. primò ponit thema decisum. secundo cām diffinitionis, & cās causæ. tertio soluit quoddam obstaculum. quartò diffinit. secunda ibi, cum consistit. tertia ibi, nō obstante. quarta ibi, factum priorum. Casus. Vacante monasterio sancti Leodij monachi elegerunt vnum ex his monachis in Abbatem, & dum peterent confirmationem, monachi sancti Antonij se opposuerunt dicentes illam electionem infirmādā, dam, eo ꝙ debuit fieri de monasterio sancti Antonij, quare dicē cesanus neutrum volebat confirmare: Papa commisit ad impetrationem monachorum Sancti Leodij causam quibusdam iudicibus, coram quib. lite conteſta. & testi. recep. monachi S. Antonij ad alios iudices impetrarunt literas, in qbus suspicionē prio rum iudicum allegabant. Vnde coram primis iudicibus, ꝓponebant reuocationem primi rescripti, suspicionē iudicum, & quasdam alias exceptiones friuolas, quas primi iudices admittere no luerunt, & pronunciauerunt ꝓ dicto electo. unde fuit appellatū ad Papam. coram Papa proponebatur, ꝙ dicta sñia fuit lata contra aliam diffinitiuam sñiam alio tpe latam: Papa considerans, ꝙ primum rescriptum non fuit reuocatum per ſm, quod non faciebat mentionem de processib. nec de priuilegijs. Item ꝙ exceptio suspicionis non fuerat opposita ante litis ingressum, nec aliæ declinatoriæ; vnde videbatur eis tacite renūciatum. Itē ꝙ nō apparebat de sñia prima, q̄ non fuerat ostensa. Itē si fuisset oñsa, nō patrocinabatur tanq̄ nulla. Itē ꝙ sub ꝓtextu nouorum instro. rum non dēt sñia retractari, ꝙ firmauit sñiam primorum iudicū, electo munus benedictionis impendens, saluo iure diœcesani. In tex. ibi, Commissione impetrata, per illos, qui elegerunt. Ibi, Suspicionis. Nota, ꝙ literæ impetratæ ad iudices suspectos sunt aliquæ, ergo processus iudicis suspecti est aliquis. Ibi, Nouorum. rō est, quia esset præposterum finito negotio audire probōnes partis. Ibi, Per vltimam, impetratam per illos, qui se opposuerūt. Ibi, Ante lit. ingressum. i. ante aliquem actum, per quem iurisdictio comprobetur. ff. de iud. l. sed si susceperit. In tex. ibi, Subeundo, s. litē ꝙtestando, non. n. per quemlibet actū qs ꝙsentit in iudicem, ut no ff. de iud. l. non vī in iudicem. C. de spon. l. fi. per Cyn. vbi dicit Cy. qui fundat personam sui procuratoris per satisdatio
1 nē, nō iō fundat iurisdōnem. † In tex. ibi, Renunciasse, no. quod q̄ omittit excipere, vel postq̄ excipit, faciat actum ꝯrium, renūciare vī. In tex. ibi, & processui, not. non valere rescriptum, si non fit mentio de ꝓcessib. Ibi, dicebat, mō coram Papa. Ibi, Posthabita:
2 q̄a non tenebat. Ibi, Alioquin. i. & si tenuisset. † In tex. ibi, imputetur, no. ꝙ in hoc verbo stat virtus huius c. q̄a malitiose & dolose fuit exceptum de prima sñia, vel per dolum uel malitiā non fuit ꝓducta coram ipsis iudicib. & hoc est valde notandū, q̄a sñia se-
a cunda ꝯ primam est ipso iure[a] nulla, vt C. qñ ꝓuo. non est necesse. l. 1. & tñ pp dolū. i. malitiā redditur aliqua, ſm Host. Dicit Accur. ꝙ diffinitiua lata ꝯ diffinitiuā, a qua à prima sñia nō est appellatum, non valet ēt de consensu partium, vt no. C. de transl. si diuersa. q̄a vigor iudiciarius non pōt per pactum rescindi, quæ gl. non est alibi. & ꝙ illa gl. sit vera, probatur pluribus rōnib. Prima rō est, quia sñia est facti: nā omne quod tollit aliquid ope exceptionis, & non ipso iure, iuris esse dicitur, vt l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. sed factæ causæ pro infectis haberi non possunt: quia, vt ait Aristoteles, hoc solo priuatur Deus ingenita facere, quæ vtique facta sunt. Idem ait noster Iurisconsultus in l. ī bello. §. factę, ff. de cap. & postli. re. Secunda ratio est, quia causa est sopita, vide licet consumpta per absolutoriam, vel consummata per condēnatoriam, & habito vltimo fine nihil restat explicā. qui finis dī quid vltimū, quid optimū ſm Philosophū; & iō consumptū resuscitari non pōt. ff. de sol. l. qui res. §. aream. Tertia rō est, q̄a non pōt consensus partium tollere ius publicū. nā sñiæ ꝓlatio, & ei⁹ vigor & virtus, iuris publici est, & ex iurisdictione dependet, quę non pōt dari, vel auferri pactis priuatorū. Quarta ratio est, quia contrarium imperium iudicis consistit in officio mercenario, quod non durat extincto principali, quia non stat per se, vt l. terminato. Quinta ratio est, quia non valet compromissum post rem iudicatam, nec transactionem, & tamen ibi interuenit consensus. ff. de cond. inde. l. eleganter. §. si post. Sexta ratio, quia posterior sñia est lata sine libello, & sine ordine iudiciorum, qui nō potest in tanto, vel in toto omitti, etiam de consensu partium, vt not. s̄. de offi. dele. de causis. Nec ob. ꝙ quidam dicunt, ꝙ libellus pōt omitti: quia libellus non est de ordine necessario; sed petitio bene est de ordine iudiciario, vt l. vt fundus. ff. cōi diui. In cō trarium vī, ꝙ illa gl. sit falsa. Nam dato, quod secunda sñia esset nulla

A D D I T I O.

a Iure. Vide quod vult Bar. in l. cum procurator. §. 1. ff. de ope. no. nun. dum allegat d. l. 1. hic alleg. & vide Pau. de Ca. consi. 17. & vide Alex. in l. si diuersa, post glo. magnam ibi, in fi. C. de transac.

BIU Cujas

nulla, tamen cõſenſus facit eam aliquam, ut no. in l. 1. C. cõia vtriuſ. iud. Præterea per ſnĩam fit nouatio, vt C. de uſu rei iu. l. fin. Item conſtat, ꝙ ſnĩa põt nouari. ff. de reg. iu. l. 4. §. ſi ex conuentione. ff. de minorib. l. minor 15. an. cui fideicõ. Item accepto ferri. ff. de dona. l. in ſtipulatum. Item põt abradi & caſſari de partium voluntate. ff. de re iudi. l. acta. Item per pactum retro ſimilem poteſt ab ea recedi. i. per nouum libellum, & nouas probationes, tex. eſt in l. duobus. ff. de excep. rei iudi. Item videtur caſus in noſtro c. nam qui non excipit de re iud. cõſentire videtur, & in iſto conſenſu conſiſtit vigor potioris ſnĩæ, tex. eſt hic valde no. ſolu. vt a contrario imperio iudicetur, non valet conſenſus, ſi interuenit iudicium retro ſimile & ſolemne, tunc ſubdiſtingue, aut per primam ſententiam non poteſt reduci in priorem ſtatum, vt in cauſis criminalibus, & vbi irrogatur infamia; & tunc ſtatur primæ ſententiæ: aut per primam poteſt reduci in priſtinum ſtatũ & tunc ſtatur ſententiæ poſteriori, præſertim vbi interuenit cul pa actoris: quia denuo egit, & in ſecunda ſuccubuit, cum viciſſet
3 in prima; & iſte eſt caſus no. in l. duobus. † In tex. ibi, inſtrumento rum no. quod ſnĩa dicitur inſtrumẽtum. Ibi, Munus benedictionis, no. hic Hoſt. ꝙ ante benedictionẽ non eſt qs vocandus Ab-
4 bas, ſed electus. † Quæro ad euidentiam, quare ſnĩa ꝯ ſnĩam [a] eſt
a nulla? rñdeo, quia non durat inſtantia ſm Bart. vel ut finis litibus imponatur. ff. de iud. l. prætor, in princi. & hæc exceptio nullitatis põt opponi qñcunq;, fallit ꝓp dolum & malitiam opponentis, ſimile ff. de arbi. l. de reb. in fi. & eſt alia rõ, quia non põt reddi rõ quare ſecunda ſnĩa tollat primam, & non prima ſecundam: porro prima iam fecit, quod per aliam fieri non põt, ſicut dicimus in acceptilationibus contrarijs, vt no. ff. de pact. l. ſi vnus. §. pact⁹.
5 † Quæro, quo ordine debeant opponi exceptio. ante li. cont. hoc dico, quia poſt litis conteſta. nullus eſt ordo opponendarum. rñdeo, videtur ꝙ primo debet opponi exceptio contra reſcriptũ. ſecundo exceptio ſuſpicionis, tertio exceptiones ꝓcuratoriæ, vel ſimiles, quarto aliæ declinatoriæ fori, vt ex iſta litera colligi videtur. nam ſi qs proponeret exceptionem declinatoriæ præpoſtere, videtur præponendo poſteriores ante præponendis præiudicare prioribus propter conſenſum tacitum. nam qui opponit, vult pronunciari ſuper obiectis, & conſentiendo in proceſſibus
6 conſentit etiam in iudicem. Sed † Inn. dicit, ꝙ exceptio ſuſpicionis ſemper debet eſſe prima in ordine, non exceptio ꝯ reſcriptũ, ẽt ſi ſit exceptio falſi, qa exceptio ſuſpicionis non deſiderat ſententiam iudicis ſuſpecti: aliæ vero interlocutoriam deſiderant, vt C. de iud. l. apertiſſimi. & præmiſſa hac exceptione ſuſpicionis non eſt poſtea vis, quo ordine ꝓponat alias, cum & ſimul poſſit proponere oẽs alias. Nã qui excipit non dr̃ eligere, ſed cumulare potius, arg. Inſti. de excu. tut. l. ſi plures. tu dic, ꝙ ſi reſcriptum eſt funditus falſum, iſta debet eſſe prima in ordine, quia qui opponit hãc exceptionem negat funditus iuriſdictionem. ſed ille, qui dicit iudicem ſupectum, nõ negat funditus iuriſdictionem. porro ſi iudex eſt funditus falſus, nec cognoſcere, nec pronũciare poteſt. dico ẽt, quod ſi proponuntur tales exceptiones cũ proteſtatione, quod opponens non intendit in iudicem conſentire, niſi quatenus iuris ordo poſtulat, & requirit, ꝙ non obſtet harũ exceptionum præpoſteratio, quia non intelligitur conſentire tacite, quia contrarium proteſtatur expreſſe, vt l. qui aliena. §. Cel-
7 ſus. ff. de acqui. hær. † Dicit Bart. ꝙ exceptiones ſimul propoſitæ nunquam intelliguntur præpoſteræ, quia ſemper intelligitur, ꝙ ordo iuris ſeruetur. Et hoc eſt notabile, ut ipſe no. ff. de re iudi. l. quidam conſulebat. & ſaluando ipſum dic, ꝙ debet intelligi, qñ proponitur cum proteſtatione, aliàs diceret falſum, & cõtra gl. Ber. & Inn. Sed ſi ſeorſum opponuntur, puta vna hodie, alia cras tunc Bar. confitetur dictum Inno. eſſe verum, quod ego dixi de
8 ſimul propoſitis. † Conſidera, quia magis inſpicimus ordinem
b neceſſarium, quam ordinem verborum, [b] ſicut gl. dicit, quando appellatus vtitur verbis his, dico ſnĩam nullam, & ſi qua eſt, appello. nam licèt verbum, appello, poſtponatur, tamen ſuſpendit pronunciatum tanquam verbum principale. nullitas autem venit incidenter, & fatalia appel. ſunt fatalia nullitatis, non ex natura nullitatis, ſed ex natura incidentiæ, vt dicit gl. jn l. j. C. quando prouo. non eſt neceſſe, in glo, ſic ẽt, ver. maxime. quæ glo. non eſt alibi. Item quod non ſemper attenditur ordo verborum, probatur in l. talem. ff. de hæred. inſti. Item no. ꝙ qui eligit vnum ex incompaſſibilibus, ad aliud redire non poteſt, ut C. de codic. l. fi. & ſi ſuccubuit in propoſito, non tamen redit ad oppoſitum, cũ tacite renunciauit. dicit lex, via, quam quis eligit, hæc ſibi pateat.
9 ff. quod me. cau. l. ſi mulier, in princ. † Quæro, quæ ſententiæ dicantur contrariæ? reſpon. illæ quæ ſupponunt contradictoria in eodem ſubiecto. ſed quando circa diuerſa facta, vel tempora, vel diuerſas res, ibi non eſt contradictio, vt plene dixi in l. j. C. quando prouo. non eſt neceſſe. Et hic per Ioan. Andr. Et adde, quod idem ſubiectum intelligitur, quod habet neceſſariam continuationem in eſſe ſuo, vel habet continuationem naturalem, vt no. ff. de iureiuran. l. qui iuraſſe. §. ſi pater, & l. eum qui, §. in populari bus, & ff. de excep. rei iudi. l. ſi a te, in princ.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Sententiam. Adde ꝙ ſententia contra ſententiam non ualet, ſi ſint inter eaſdem partes. Rui. conſi. 62. nu. 11. lib. 5. & ibid. ſub nu. 12. cõtra alios. & nu. 13. quando a partibus eſt approbata, ꝙ ualeat poſt factum ut pactum.

b Vinc. God. Verborum. Adde ꝙ ordo verborum attendi non debet, ſed iuris, uel ſtatuti. Rui. conſi. 186. nu. 10. lib. 2.

SVMMARIVM.

Sententia lata contra priuilegium quando teneat, in prin.
Spoliatus debet ante omnia reſtitui, etiam in cauſa liberali, ibid. poſt caſum, ver. nota, quod.
1 *Iudicat ꝑ illo, cuius iura ſunt potiora, ſi pars vtraq; fundauit intẽtionẽ ſuã.*
2 *Probatio an præualeat per adiect. onem famæ, qua pars altera caret.*
Fama quæ ponatur inter genera probationum, ver. quod verum.
Priuilegio quis renunciare non poteſt in præiudicium papæ. §. item no. eoque ſententia non retractatur.
Probare, & reprobare quid quis intelligatur. §. in tex. ibi, probaſſe, cum ſeq.
3 *Papa pronunciat in cauſa ſua, non tanquam ſua, ſed tanquam partium.*
Per priuilegium exemptionis Papa ſibi quærit. §. item no.
Eccleſiæ omnes immediatè ſunt papæ ſubiectæ, ibid.
Iudicia quædam ſæpius moueri non poſſunt, & quæ, eo. §. ver. adde.
Sententia lata in parte hæreditatis facit ius in alia parte inter eoſdem, ſecus in aliis ſententiis, ibid.
Sententia, appellatione deſerta, confirmata, vel infirmata, an ualeat, ibi. ver. & hic dicit.

CAP. XXI.

Suborta. Tenet ſententia lata contra priuilegiũ oſtenſũ, vel non oſtenſum, ſi ab ea non fuerit appellatum, vel ſupplicatum. Et tria facit, primo præmittit proceſſum & ſententiam ſuper poſſeſſorio ibi, verum, ſecundo committit ipſius excuſationem, & cauſam ſuper petitorio. tertio ibi, iudicibus, petitorium diffinit, diffinitiuum moderatur, & quoddã ſoluit obſtaculum. Caſus. Inter epm Melden. & monaſterium Attrebatenſe erat qõ, qa eps dicebat dictum monaſterium ſibi ſubiectum, monaſterium dicebat ſe exemptum per priuilegium Inn. Papæ ſcđi. pars epi dicebat epm ſpoliatum, & quia hoc conſtabat per confeſſionem, Papa mandat, ꝙ eps reſtituatur in quaſi poſſeſſionẽ, & reſtitutus fuit, & ſic ſopita fuit cã poſſeſſorij iudicij. verumtñ monaſterium oſtendit priuilegium exemptionis. Papa commiſit cãm ꝙ iudices remiſerunt inſtructam ad Papã, & quia conſtituit Papæ, ꝙ rõnes epi erant potiores, adiudicauit ſubiectionem præfatã, ſaluo iure Romanæ eccleſiæ. Sed de hoc monaſterium conquerebatur, cum oſtẽderet priuilegium libertatis. Papa reſpondet, quod contra illud priuilegium fuit per Alexan. iudicatum. & aut illud priuilegium fuit oſtenſum Alexandro, & vr̃ ipſum reprobaſſe iudicando cõtra priuilegium, aut nõ fuit oſtenſum, & ſi non fuit iudicatum contra priuilegium, ſed contra priuilegiatum, tñ ſentẽtia valuit, & prætextu inſtr̃i de nouo producti non debet retractari. h. d. No. ꝙ confeſſio procuratoris nocet domino. In tex. ibi, Partis. i. procuratoris monaſterij. Ibi, Reſtitutionem, no. quod ſpoliatus ante omnia debet reſtitui, & tamen non propterea monaſterium debet a ſua libertate deſtitui, & ſic delictum conuentus non nocet eccleſiæ, quod eſt not. Item nota poſſeſſorium recuperandæ præferri cauſæ liberali, licet cauſa ſtatus ſit præiudicialis. C. de adul. l. quoniam Alexandrum. Item no. ꝙ poſſeſſorium probatum, ſtatim eſt executioni mandandum. Item not. ꝙ petitorium præualet in fi. ſed poſſeſſo
1 rium præualet in ordine. Itẽ tex. ibi, efficaciores, no. quod † ubi vtraque pars fundat intentionem ſuam, iudicatur pro illo, cuius
a iura ſunt potiora. [a] ſic ſupra. de poſtul. prælat. cap. bonæ, el 2. & ibi de hoc. Item no. quod aliquid additum tali, facit illud magis ta-
2 le. & eſt arg. quod † ſi utraque pars probat per duos teſtes de veritate, tamen una pars hẽt pro famam, alia non, ꝙ adiectio famç
b facit probationem præualere, ꝙ uerum puto, ſi fama [b] ſit veſtita rationibus, ſecus ſi ſit nuda fama at. ſup. eo. tit. c. ſicut nobis, §. verum, quia nuda fama non ponitur inter genera probandi, ut not. Bar. ff. de quæſtioni. l. de minore. §. tormenta. In tex. ibi, Ita tamẽ. nota, quod Papa proteſtatur de iure ſuo. Item proteſtatio debet præmitti. Item nota, quod priuilegium libertatis nullus poteſt nunciare in præiudicium Papæ. In tex. ibi, reprobaſſe. no. quoties vnum contrariorum approbatur, reliquum reprobatur. Ibi, Retractari, not. quod ſententia retractat priuilegium, non è contra, No. ꝙ nemo intelligitur approbare, quod ignorat, nec etiam reprobare. In tex. ibi, In iudicio præſentatum, no. quod perfunctoriè fit extra iudicium, non conſiderari, ꝙ no. In tex. ibi, Si voluerit, no. ꝙ iuſtitia non redditur niſi petenti. † No. in iſto ca. ꝙ Papa
3 ꝓnunciat in cauſa ſua non tanquam ſua, ſed tanquam partium, quod

ADDITIONES.

a Potiora. Adde uidendum no. per Ale. conſ. 108. in 4. uol. & aliquid in ſimili ꝑ Fel. in ꝓœ. Decr. in primo. & Cæp. cõſ. 19. & conſ. 62. Barb. cõſ. 14. in fi. uo. 2.

b Vinc. God. Fama. Adde quando aliquid probatur per famam, & quando non, Rui. conſi. 158. nu. 23. lib. 5. & qualiter fieri debeat famæ probatio. Rui. conſi. 52. nu. 7. lib. 5.

BIU Cujas

ꝙ eſt bene notandum. Item no. ꝙ per priuilegium exemptionis Papa acquirit ius. i. exercitium immediatæ ſubiectionis, licet de plenitudine poteſtatis omnes eccleſię ſint ſibi immediatè ſubiectæ, vt no. in c. bonæ. ſup. de poſtul. præl. per Innoc. & adde, quod quædam iudicia non poſſunt ſæpius moueri, vt iudicium famiercis. & in iſtis ſententia in parte hæreditatis lata, facit ius in alia parte inter eaſdem perſonas. ff. de exe. rei iu. l. ſi inter me, & te. q̄dam poſſunt interim moueri, & ſententia non facit ius in alia ſpecie, ar. C. de iud. l. licet. nec alij perſonæ præiudicat. ff. de rei vē. l. inter officium, & hic dicit Inn. ꝙ ſententia confirmans, vel infirmans primam ſententiam latam per iudicem appellationis eſt aliqua, licet appellatio curſu temporis ſit deſerta. Hoſtiē. contra, quia lapſus temporis ratificat ſententiam, de hoc not. in ca. ſi appellationem. ī. eo. in cle. dicꝙ opi. Inno. eſt vera, ſi dubium ſit an ſit deſerta. ff. de condi. inde. eleganter. §. ſi poſt, ſed ſi eſt certū quod eſt deſerta, non valet ſententia maxime infirmatoria. ff. de excu. tu. l. ſcire oportet. §. conſequens. ſimilis quæſtio formatur per Dyn. Inſtit. de actio. §. rurſus.

SVMMARIVM.

Sententia retractatur ex dictis conſpiratorum lata, in prin.
1 *Iurare cogitur ille, contra quem ſit inquiſitio.*
Sententia, quando tangit plures, circa vnum poteſt pronunciari, & circa cæteros differri.
Procurator in cauſa inquiſitionis interuenire poteſt. §. ibi, Proc.
Litis conteſtatio in generali inquiſitione non fit, ſed in ſpeciali, & quando et quomodo, ibi. ver. ibi, lit.
Sententia valet etiam atteſtationibus non publicatis. § ibi, Minime.
2 *Proceſſus nomine, continentur proceſſus, & ſententia.*
Teſtimonium vtile per inutile non vitiatur. §. in tex. ibi.
3 *Monachi, & canonici regulares admittuntur ad denunciandum pro ſtatu monaſterii, & poſſunt etiam procuratorem conſtituere.*
Procuratorem poteſt conſtituere, qui ſuo nomine habet actionem, uer. nā is.
Teſtes eligendi, in quibus vis conſiſtat probationis, uer. nota, quod.
4 *Conſpiratores non ſunt idonei teſtes.*
Religioſus & ſuo, & alieno nomine poteſt intereſſe quandoq; iudicio, ver. no. caſum.
Corrigere, & ſtatuere important etiam amotionem, & quando.
5 *Conſpirator tanquam criminoſus repellitur ab omni teſtimonio.*
Monachus etiam poteſt eſſe laici procurator ad defenſionem.

CAP. XXII.

Cum I. & A. Retractatur ſententia, a qua non fuit appellatum, ſi conſtat teſtes, ad quorum dicta tantum lata fuit, fuiſſe conſpiratores. h. d. In prima facti narratio, & proceſſus. In ſecunda diffinitionis commiſſio. ſecunda ibi, quia vero. Caſus. Canonici S Dionyſij nomine ſuo, & canonicorum denunciauerunt eorum Abbatem domino Papæ ſup dilapidatione, periurio, ſymonia, & quibuſdam alijs criminibus, de quibus Abbas erat diffamatus. Papa delegauit cauſam, & mādauit, quod iudices delegati accederent ad monaſterium perſonaliter, & tam in capite quam in membris corrigerent corrigēda, & ſtatuerent quæ viderint ſtatuenda. Qui iudices receperūt iuramenta Abbatis, & canonicorum tandem Abbatem ab adminiſtratione ſententialiter remouerunt, correctione membrorum dilata, a qua ſententia procurator Abbatis appellauit ad papam, & in cauſa appellationis allegabat nullitatem, eo quia non eſſet lis conteſtata, & iniquitatem, eo ꝙ eſſet depoſitus per teſtimonium conſpiratorū, & antequam teſtes eſſent publicati: Papa mandat proceſſum irritari, & ſi ſoli conſpiratores depoſuerūt contra Abbatem: ſi uero ipſi, & alij, qui probauerunt, proceſſus confirmatur. quo autem ad alios, ideſt quo ad membra, contra quæ iſti non erant cōſpiratores, dicit Papa, ꝙ iſti teſtes recipi potuerunt. In tex. ibi, Quorundam, & etiam ſua, ſecundum Hoſtiē. Ibi, In capite. i. Abbatem. Ibi, In membris. i. monachos, ſiue canonicos regulares ipſius monaſterij. Ibi, Abbatis, & canonicorum.
1 †No. ꝙ ille, contra quem fit inquiſitio, iurare cogitur, de quo ī. de accu. c. qualiter & qando. el 2. Ibi, Dilata, no. ꝙ quando ſnīa tā git plures, circa unum poteſt pronūciari, & circa alium vel alios differri. ff. de iudi. l. non idcirco. In tex. Ibi, Sententia, ergo non a grauamine, quod eſt contra no. in pen. §. Ibi, Procurator Abbatis & ſic no. ꝙ in cauſa inquiſitionis poteſt cōſtitui procurator. Ibi, Li. non conte. hoc non nocet, vt ſup. vt lit. non conte. quoniam. dicit Pe. & idem Abb. ꝙ in generali inquiſitione non fit litis conteſtatio, in ſpāli uero vocatur is, contra quem inquiritur: qui ſi negat, habetur pro conteſtatione, vt hic. Si vero eſt contumax, procedi poteſt contra ipſum, vt d. c. quantum. §. ſunt & alij, Ioan. And. Ibi. Conſpiratorum, hæc eſt valida exceptio tūc ideo diſtinguetur ſuper ea. Ibi, Minimè publicatis, no. ꝙ valet ſententia lata ſecundum atteſtationes non publicatas, & hoc raro alibi reperies; & glo. Accu. dicit contrarium. C. de ſen. & interlocu. l. prolatam. †In tex. ibi, Secuti ideſt ſe fundātes ſuper dictis earum. Ibi, Irritantes proceſſum. nomine proceſſus continentur proceſſus, & ſententia, quia ſententia eſt de proceſſu, & irritato proceſſu irritatur ſententia, & ſufficit, ꝙ iudex appellationis dicat, irritamus proceſſum, licet non dicat irritamus ſententiam, quia per conſequens venit ſententia, Ioan. And. quod eſt no. dignum. Ibi, per aliorum dicta, no. quod vtile teſtimonium per inutile non vitiatur. In tex. ibi, Sufficienter, ergo ſi vnus teſtis eſſet conſpirator alter non, ſnīa non reſcinderetur: quia vtile per inutile non vitiatur. Ibi, Contingebat, no. quod non nocet vitium teſtium, quod non tangit opponentem. Ibi, Conſpiratores, vide quod not. de verbo. ſigh. conſtitutionem, lib. 6. per Arch. de offi. ord. quia pleri
3 que, per Arch. † No. monachos, & canonicos regulares admitti ad denunciandum pro ſtatu monaſterij, & etiam poſſunt procuratorem conſtituere; quia in cauſa propria. nam is, qui ſuo nomine habet actionem, poteſt conſtituere procuratorem. ff. de in iur. l. ſed ſi vnus. §. procuratorem. quæ regula alibi ita clare non reperitur. No. ꝙ non ſufficit eligere aliquos teſtes niſi eligātur
4 hi, in quibus vis probationis conſiſtit. † Nota conſpiratores non eſſe idoneos teſtes. No. proceſſum diuidi. No. caſum, in quo religioſus poteſt ſuo nomine, & alieno intereſſe iudicio, & tamen lex dicit, ꝙ in actione populari, qui non poteſt proprio nomine agere, non poteſt conſtitui procurator, vt ff. de proc. l. licet in popularibus. ſed nos non ſumus hic in actione populari. Opp. quod iſti iudices non potuerunt deponere Abbatem, ut in c. in ſingulis, de ſta. Mo. Sol. hic non erant ſimplices viſitatores, ſed iudices delegati, qui habent poteſtatem amouendi. Nam corrigere, hoc importat. hoc idem importat verbum, ſtatuerent. Et no. ꝙ Bern. intelligit, ꝙ in c. noſtro fuit appellatum ab interlocutoria, ꝙ ſupponitur ex eo, ꝙ lis non fuit conteſtatata. tu dic, ꝙ fuit appellatū
5 a diffinitiua ſententia amotionis. † Opp. quod conſpirator [a] tan-
a quam criminoſus repellatur ab omni teſtimonio. Bern. dicit, ꝙ non repellitur in totum, quia facit præſumptionem, non plenā fidem. tu dic, ꝙ hoc crimen non tangebat ſtatum eccleſiæ, ſed ſolum ſtatum prælati, nec eſt conſpirator criminoſus ſimpl'r, ſed ſuſpectus, quod eſt bene no. Dicit Inn. ꝙ iſti conſpiratores teſtes non repelluntur contra alios, quia alij non exceperunt de cōſpiratione, vel eſt ſpāle in cauſa inquiſitionis ſuper ſtatu eccleſiæ, & contra diffamatum, ſecundum Inn. No. hic Innoc. ꝙ etiam ad defenſionem laici monachus poteſt eſſe procurator, nec poteſt aduerſarius obijcere, ꝙ non vertatur vtilitas eccleſiæ, quia huius litigatoris non intereſt quærere vtilitatem eccleſiæ. Not. ꝙ monachi poſſunt conſtituere procuratorem vnum ex ſeipſis.

ADDITIO.

a Vinc. God. Conſpirator. Adde, ꝙ conſpirator non poſſit eſſe teſtis, Nep. de mō te Alb. ut habetur in tit. de excep. in lib. 8. Trac. fol. 227. nu. 24. Et conſpiratio poteſt poni in bonam, & malam partem. In dubio tamen intelligitur in malam, Alc. in lib. præſum. lib. 8. Tract. 184. nu. 5.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus de leui furto an ſit infamis.*
2 *Epiſcopus an poßit diſpenſare ſuper furto.*
Ad famam iuris reſtituit ſolus princeps, & cætus Cardinalium, facti vero boni mores, & nu. 6.
3 *Famæ reſtituere an Epiſcopus videns ſe erraſſe, ſi vult, poſſit.*
Notarius recuperare famā ſuā, ſi dānatus eſſet, quomodo poſſit, ver. & ſic.
4 *Papa an poſſit laicum in integrum reſtituere.*
5 *Populus an poßit reſtituere famæ.*
Famæ reſtituere qui poßit, & nu. 3. & 4.
Reges omnes ſunt in terra ſua Imperatores ſi non cognoſcunt ſuperiorem, & famæ poſſunt & quos reſtituere, ver. nam hoc.
Tranſgredienti parum de facili ignoſcetur.
Fama accipitur duobus modis, & an tolli, & quomodo poſſit mala fama, ver. & dicas.

CAP. XXIII.

Cum te. In iſto c. erat iniuria vilipenſionis, non afflictionis, iniuria verbalis poteſt eſſe ita grauis, ꝙ meretur pœnam corporalem, Inſtitu. de iniu. §. pœna. Condemnatus actione iniuriarum eſt infamis, ſed ſi iniuria eſt leuis, Papa de facili reſtituet eum famæ. ar. quia de minimis non eſt curandū. ff. de cond. & dem. l. quamuis. ff. de ædi. edi. l. cui debes. Et ideo rector ciuitatis non eſt de minimis ſyndicandus, & eſt ar. ꝙ de minoribus non eſt facienda ſcrupuloſa inquiſitio propter liberum arbitrium voluntatis, quod natura hoībus tribuit. ff. de leg. i, ſi ſeruus vetitus. vnde leniſſimæ culpę ſunt peccata venialia nō mortalia, vt hic. adde ſecus, ſi eſt grauis, quia princeps raro conſueuit reſtituere ad famam dānatum de crimine enormi. ff. de poſtul.
1 l j. §. de qua. vbi etiam no. multum ſingulariter. † Quæro, vtrum damnatus de leui furto, ſit infamis? reſpon. ſic, etiam de furto vnius anſeris, & hoc quia veriſimile eſt, ꝙ maiora furaretur, ſi poſſet, & quia eſt in dolo, & vbi dolus, ibi facinus. ff. de ac. & obli. l.
2 ſeruus in omnibus. ff. de reg. iu. l. ad ea. † Sed an ep̄s poſſit diſpenſare? Rn̄. ſic, ante ſnīam, non poſt. ff. de fur. l. non poteſt, in verbo, damnatum. non dicit damnandum. ff. de infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. nam ſolus princeps reſtituit ad famam iuris, & cętus Cardinalium, Inno. ad famam autē facti reſtituunt boni mores,
3 ar. C. fa. erc. l. in ipſius. † Sed quid ſi ep̄s videns ſe erraſſe, vult reſtituere famæ? rn̄. non pōt, niſi faciat coram ſe iure ordinario peti reſtitu-

BIU Cujas

reſtitutionem in integrum; & iſtud erit bonum remedium, ut d.§.de qua, coniuncta gl. quæ eſt,ff.ad Treb.l.ſeruo inuito.§.cũ prætor.& ſic poterit notarius iniuſte condẽnatus recuperare famam,& officium tabellionatus,& cæteras dignitates; quod eſt no.dignum,& facit,ff.de pẽ.l.diui fratres.§.de iudi.c.at ſi clerici. uel dic, ꝙ ſi neceſſitas eccleſiæ exigit, eps poterit reſtituere famæ fauore eccleſiæ.d.c.dño sãcto,& ar.ff.de decu.l.generaliter.

4 §.ſpurios. † Quæro una cum Ber.& Inno.utrum Papa poſſit laicum in integrũ reſtituere? & dic ꝙ nõ,niſi ſit de tpali iuriſdictione eccleſiæ.j.de appel.c.ſi duobus.† Quæro,an populus poſſit reſtituere famę?reſpon.nõ,nec aliquis inferior a principe,ſicut nõ põt legitimare ſuperior,niſi iſte eſſet neceſſarius in clericatu, ſm Inn.q ſubdit & malè, quod reges non poſſunt reſtituere famæ. Nam hoc non eſt bene dictum, quia in terra ſua reges ſunt oẽs Imperatores, præſertim ſi non cognoſcũt ſuperiorem in aliquo actu ſuæ iuriſdictionis adminiſtrandæ. ff. de capti.l. hoſtes. hoc intellige in condẽnatis auctoritate regia, non in his,q ſunt condẽnati auctoritate Papę,uel Imperatoris.ff.de mino.l.minor

6 autem magiſtratus. † No.in hoc c. ꝙ qui parum tranſgreditur, non multum vituperatur,vel ſaltẽ de facili ei ignoſcit. ff.de offi. præ.l.illicitas.§.fi.& dicas, ꝙ fama accipit duob modis.uno mõ ꝓ uoce populi, & teſtimonio teſtiũ; & talis mala fama purgata non obeſt, ut no.Arch.2.q.4.Nicęna.iſta põt in totum aboleri, nec eſt opus principe.Alio modo dicitur fama. i.infamia contracta ex reatu præſumpto.& põt de iure & de facto tolli ꝑ principẽ.exẽplum habes,ff.de infa.l.qm̃.Aut ex reatu notorio, tũc aut loquitur de infama iuris, tũc ipſo iure põt tolli per principem, aut de infamia facti; & tunc eius effectus poteſt tolli per principem, ſed ipſa non eradicari,niſi a ſolo Deo, ut no.Arch. 2. q.

a 5.oĩbus. Ego [a] dico, ꝙ ſi nihil uiſibile remanet ex ea, põt tolli ꝑ recompenſationem bonorum operum.alioquin Dauid & Magdalena ſemꝑ remanſiſſent infames,quod nõ eſt dicendum iuxta illud:Beati, quorum remiſſæ ſunt iniqtates, & quorũ tecta ſunt peccata.Ecce Petrus Apoſtolus, q denegãdo Chriſtũ deierauit, pœnitendo meliorẽ famã recuperauit. Hæc ſunt utilia ad ſtatutum,quod dictat, ꝙ nullus infamis poteſt eſſe de conſilio credentiæ.Porro ſi accipiatur fama pro quadam diffamatione vulgi,tunc certum eſt,ꝙ bona fama extinguit malã; uel eã ſecũdũ qualitatem & motiuum meliorum & plurum teſtium, aliàs ſecus,ut eleganter no.Archi.in d.c.in omnib.2.q.5.

ADDITIO.

a Ego,Vide Barb.conſi.11. vol. 1. vide Ang. conſi. 19. uide Barb. conſi.3.& ſequen.volum.3.

SVMMARIVM.

Sententia reuocata ex aliqua cauſa,denuo quæretur de principali, in princ. & poſt caſum,uer.no.quod.

Inhabilis ſi eſt vnus,cæteri delegati habiles non poßunt exercere iuriſdictionem,ibidem.

1 *Sententia iud cis publice excommunicati ipſo iure non tenet.*

Publice & non publice excommunicati quare fiat diſtinctio,uer.iſta autem.

2 *Excommunicatus,an poßit eſſe arbiter,vel arbitrator,& an executor teſtamentarius.*

CAP. XXIIII.

Ad probandum. Reuocata ſnĩa ꝓp defectum iuriſdictionis, vt puta, quia vnus ex iudicibus publice excommunicatus erat, vel propter ordinem iuris non ſeruatum, de nouo de principali quæretur. h. d. Caſus. Vacante monaſterio quædam elegerunt cuſtodem ipſius, quædam elegerunt quandam monialem in abbatiſſam,cauſa fuit commiſſa quibuſdam iudicibus, qui examinatis electionibus prædictis cõfirmauerunt electionem cuſtodis. Opponitur, quod confirmatio erat nulla, quia unus de iudicibus delegatis erat publice excommunicatus, quando tulit ſententiã,ſicut apparet per literas Metropolitani.Papa dicit,quod ſi electio ex hac cauſa erat nulla, uel ex alia,quod ſnĩa caſſaretur, & de electione cuſtodis iterum cognoſcatur.In tex.ibi, Vnus ex delegatis ſimpliciter,& ſic no.ꝙ ꝓp vnum inhabilem alij habiles nõ poſſunt iuriſdictionẽ exercere.Ibi, Caſſatã,quatenus de facto ꝓceſſit.unde gloſ.exponit, caſſata. i. caſſa & irrita nunciata. No.

1 ꝙ ubi ſnĩa eſt nulla rõne iudicis, uel proceſſus, omnia a capite iterari oportet. † No. ꝙ ſnĩa iudicis publice excõicati ipſo iure non tenet, ergo a ꝓtrario ſenſu, ſi excõicatio eſſet clandeſtina, uel occulta,de hoc,C.de iuris & fac.igno.l.j.ff. de teſta.l.cum lege.C.de teſta.l.j.C.de offi.præto.l.Barbarius.C.de ſen.& interl.l. ſi arbiter.iſta autem diſtinctio publice, & non publice,fit in iudice,& tabellione propter auctoritatem publici officij, & ſimiliter in teſte ob publicam utilitatem, & habet locũ quo ad ignorantes. nam in ſciente non eſt vis,utrum publice,uel non publice,ut c.j.de reſcript.lib.vj. & G.ſi ſeruus, uel liber ad decuri. aſp. l.2.li. 10.nam licet occultus excõicatus non ſit excõmunicatus quo ad alios,eſt tamen excommunicatus quo ad ſeipſum.i. ad dãnum ſuum, non alterius, nam ſicut vulnus dr̃,quod uidetur, vlcus dr̃ quod intus latet, ita iſte ulceratus eſt, licet alius quam

2 ipſe,non uideat maculam.† Vtrum excõicatus poſſit eſſe arbi-

a ter,vel arbitrator,cum iſta ſint publica officia, ut no. ff. de arb.l. Pedius,& in Spec.de arbit. §.differt. dic ſecundum Iac. de Are. quòd ſi uterque ſcit, non valet. ſi neuter, ualet. ſi alter, non valet quo ad ſcientem, ſed quo ad ignorantem valet,& ſic claudicat propter uitium perſonæ. ff.de contrahen. empt.l.ſi in emptione.§.item. vel dic, ꝙ tenet ꝓmiſſum.ut abſolutus ab excõicatione poſſit procedere,ſed non tenet iudicium interim factum, executor tamen ultimæ voluntatis eſſe poteſt ad inſtar deportati.ff.ad Trebel.l.ex facto,etiam pro aĩa.Item ſi eſt prætoritus,poteſt rumpere teſtamentum hæreditatem adire,& agnoſcere contra tabulas,ſicut poteſt contrahere,& teſtari.

ADDITIO.

a Vinc.God.Excommunicatus.Adde,ꝙ excõmunicatus poteſt accipere,& optare beneficium, licet ei collatio fieri non poſſit.Rota deciſ.198. acceptatio. in nouis. Et excommunicatus executor poteſt prouidere acceptanti beneficiũ. Rota deci.128.nota ꝙ executor.in antiq.

SVMMARIVM.

Res inter alios acta non præiudicat aliis,niſi in caſibus,& quibus,in princ. & nu.1.2.3.4.5.& 6.

1 *Debitor,qui pignori agrum ſuum dedit,ſi patitur creditorem experiri de proprietate,præiudicat creditori.*

2 *Scientia quare non præiudicat in cohæredibus,ſed in auctore, & ſucceßore præiudicat.*

3 *Patientia præiudicat ei,qui potuit prohibere.*

L.ſed ſi,§ ſi rem detraxeris.ff.de pet.hær. intel.

4 *Creditor ſi egit hypothecaria,et quia nõ potuit probare de dominio ſuccubuit debitor, item ſi agit rei uendi.contra poßeßorem,poſſeſſor opponit exceptionem rei vendicationis debitore ſciente & patiente quid.*

5 *Fendatarius,quid iuris,ſi patiatur dominum ſuum experiri,vel econtra.*

6 *Res inter alios acta,quandoque præiudicat propter auctoritatem iudicii,& aliis quibuſdam modis.*

7 *De matrimonio ſi Berta litigat cum Ioanne,an præiudicetur Titio,ſi ſcit causam agi,& etiam eam ſuam vxorem eſſe pretendit.*

Rei vendicatio variatur per nomina, quę deſignant qualitatem actionis, & quotuplex ſit,& eius libelli qui procedant,ver.& quia.

Per directo,& utiliter,aduerbia,deſignatur qualitas rei conuenti,non actoris.ver.per quę.

Aduerbiorum & coniũctionum ponitur aliquãdo vnũ ꝓ alio,ver. nã in ad.

Ius canonicum non curat apices uerborum,ver.& maxime.

8 *Dominium qui ſimpliciter intentauit, an poſſit proſequi directum, & utile.*

Rem ſuam propriam nemo habet in feudum,uel emphyteuſim,uel conductã.

9 *Dominium ſi quis nec utile,nec directum habeat,ſed li.penden. acquiſiuit, quid iuris.*

Superuenientia iuris lite pendente,quando proſit in eodem iudicio.

Vniuerſale iudicium quando eſt unum & idem, omnia includit ſecus non ver.nam etiam ſi.

CAP. XXV.

Quamuis. Ponit regulam,& duas exceptiones.ſecunda ibi,ea.tamẽ regula eſt, quod res inter alios acta nõ ꝓiudicat alijs.fallit,ſi alicui primo ꝓpetat actio,uel defenſio de re aliqua, & ſuſtinuit ſequentẽ agere,uel defendere, puta qa paſſus eſt eũ experiri, a quo hẽt cãm. Iſtud c. ſumptũ eſt ex l. ſæpe,ff.de re iu Modo quæro exempla regulæ.rñdeo, clara ſunt. nam ſi ex duobus hr̃dibus creditoris alter eſt condemnatus, nõ ꝓiudicat alteri.Itẽ ſi ex duobus hr̃dibus creditoris alter ſuccumbat,non ꝓiudicat cohr̃di ẽt ſciẽti. & eſt rõ, quia inter eos nulla

1 eſt communio iudicij. † Quæro exempla exceptionum.ecce debitor,qui pignori agrum ſuũ dedit, patitur creditorem experiri de ꝓprietate,nam ꝓiudicat debitori. hoc autem experiri poteſt eſſe dupl'r,vel quia creditor intentat hypothecariã ante tertium poſſeſſorem,in qua oportet eum probare de dñio,ff.de ꝓba.l.ante omnia,& ſic creditor experitur actiue. Secũdo modo poteſt exponi;paſſiue, quia creditor conuenitur a tertio rei ven. tanquam poſſeſſor,& ipſe ad defenſionem dicit, ꝙ debitor ſuus eſt dñs. Aliud exemplum eſt, maritus recipit in dotem fundum a ſocero ſuo,vel vxore:deſijt poſſidere; mulier,uel ſocer gunt de facto rei uen. ꝯ poſſeſſorẽ. Iſtud iudiciũ ꝓiudicat marito ſcienti. Iſtud exẽplum non eſt bene tutum, qa ad vxorem,vel ad ſocerũ non pertinet agere,& iõ cum eis iudiciũ eſt male fundatum, cum non debeat ꝓiudicare marito.Et ideo pone exemplum paſſiue,ꝙ maritus, vel vxor poſſidebant, & conuenientur rei uen. a tertio. nam marito ſcienti præiudicat iudicium: quia patitur aliũ experiri de iure dominij, quod principl'r ꝑtinet ad ipſum virum,ut C.de rei uen.l.doce ancillam.ſed & præcedens exemplum poſſet ſaluari, ſi ꝓp inopiam uiri dos eſſet in cauſa reſtitutionis.Aliud exemplum eſt,quando poſſeſſor rei uenditæ patitur venditorem experiri de ꝓprietate rei uẽditæ,vt ecce emptor poſſidebat,uenditor ꝓueniebat rei uen.tanquam dolo,vel culpa deſiſſet poſſidere:nam ſi agẽs declarat dñs,prę̃iudicat emptori

2 q ſciuit,& cãm ſuam neglexit.† Sed q̃ro,q̃ eſt rõ,ꝙ in cohr̃dib. nõ ꝓiudicat ſcientia, ſed in auctore, & ſucceſſore præiudicat,

BIU Cujas

a reſpon. cohæres a eſt ſciens, ſed prohibere non valens. Item nec vẽtilatur ius cohrdis: ſecus in alijs exemplis, ubi ventilatur ius patientis, quod erat ſibi principaliter radicatum, & iõ patiẽtia habetur pro conſenſu pp ſcientiã, & prohibendi facultatem. Aliud exẽplum in liberto meo, qui litigans de ſtatu ſuo neſciente, eſt alteri adiudicatus. nam talis ſnĩa transfert ius meũ in actorem. & unum ſcias, ꝙ ſi unus non ptendit cãm ab altero, non nocet ſcĩa: quia non potuit alteri interdicere, cũ vnus vtatur iure ſuo. hæc oĩa habẽtur in d.l. ſæpe. poſſunt poni plura alia exempla. Ecce mulier, quæ hẽbat plenã proprietatem, dedit in dotem vſum fructum, uel emphyteuſim, vel feudum. nam ſi maritus patitur eam de plena proprietate agere, vel defendere, ſcĩa cum patiẽtia ei præiudicat. & dico, quòd põt mulier agere de pleno dñio cauſali. licet formale dñiũ ſit penes feudatariũ, vel emphyteutã, ꝙ tertia perſona quæ nihil iuris hẽt, nõ põt excipere de iure tertij, de hoc ſingulariter no. ff. de ꝓdi. inde. l. indebiti. §. ſed ſi nũmi. Itẽ potes ponere exemplum in ſeruitutibus, pro qbus ẽt poſſeſſor agit: quia nõ poſſunt plene poſſideri, ut Inſti. de act. §. æque. verbi gratia, ſi uendidi tibi ſeruitutem in prædio meo, & tu pateris me experiri de proprietate, quo caſu licet tu non poſſit iudicium impedire: potes tamen contradicendo notificare, ne tibi noceat. Item potes ponere exemplum de creditore, qui patitur debitorẽ de dñio rei obligatæ, & hoc pp auctoritatem iudicij, ſecus, ſi pateretur eũ contrahere, ut ff. de pig. l. ſi ſeparatus. §. fin. niſi diſſimularet in fraudẽ, ut C. ad Velleia l. ſi ſerui. † Ex his
3 apparet, ꝙ patientia præiudicat ei qui potuit prohibere. Rñdeo, q̃tũ ad hoc, ne generetur ſibi præiudiciũ, non aũt ꝙ poſſit noua re iudicium in præiudicium tertij niſi dictaret hoc natura actionis propoſitæ, ut ff. de petitio. hære. l. ſed ſi. §. ſi rem diſtraxeris. Et nunc intelligis illum textum quem ante non intelligebas. Ibi enim ideo venditor opponit exceptionem ex ſua perſona per naturam petitionis hæreditatis, quæ eſt, ut bonæ fidei poſſeſſor non damnificetur, ſed ſolum teneatur, quatenus eſt factus locupletior. † Quæro, ecce creditor egit hypothecaria. &
4 quia non potuit probare de dominio debitoris, ſuccubuit debitor. Item agit rei ven. contra poſſeſſorem: opponit exceptionem rei ven. debitore ſciente & patiente. quæritur quid iuris? Bart. dicit poſſe: quia ad alium finẽ nunc agitur de dñio, quam in priore iudicio. Et ad l. ſæpe, rñdet, diuinando, tu non recedas a textu. & dicas, quod debitor debuit aſſiſtere creditori in probatione dominij: alias ſibi imputet. Nec ob. ratio Bar. de diuerſitate effectus: quia verum eſt, ꝙ cauſæ ſunt diuerſæ: ſed unum tamen eſt dominium, licet ex eo concludatur diuerſis modis. vnde dominium eſt plene deductum in iudicium. † Quero, quid
5 ſi feudatarius patiatur dominium ſuum experiri, vel ècontra. Sol. cauſam habes in titulo de controuer. inueſtituræ. Quæro, quid in emphyteuta, & domino? reſpõdeo idem, quod in uiro, & vxore. ar. C. de iure do. l. in rebus, in ratione ſui. Deinde † ſcias,
6 ꝙ res inter alios acta quandoque præiudicat propter authoritatẽ iudicij, ut in peti. hær. ut ff. de ſtatu. lib. l. ſtatu. liberi. a cæteris. §. Quintus. quandoque propter reſciſſionem finitam, ut in querela inofficioſi teſtamenti iure veteri. ff. de inoffi. teſtamen. l. Papinianus. §. fin. quandoque propter naturam rei, ut in cauſa ſtatus: quia ſtatus non poteſt diuidi, ut ff. de ſtatu ho. l. ingenuũ. Item ſi pronuncietur aliquem eſſe bannitum, quia pronunciatur de ſtatu ſecundum Mar. Silli. idẽ, ſi pronunciatur filium eſſe legitimum, vel ſpurium: quia pronunciatur ſuper ſtatu, qui procedit in filio legitimo a patria poteſtate, ut l. j. in fi. ff. de lib. ag. Item ſi pronunciatur aliquem eſſe tutorem, monachum, vel prælatum, vel his ſimilia, hoc intellige, quando pronunciatio facta eſt cum eo, cuius magis intereſt, & inter præſentes, & abſque colluſione alias non præiudicat alijs. Quartus caſus, ubi præiudicat alijs, propter iuris depẽdentiam, & iuris ſcientiam, ut hic, alioquin iudicia ſuos tenẽt authores, & alijs non ꝓſunt, neq; nocent, ut ff. de iureiu. l. ſed ſi poſſeſſori. §. fi. & l. 2. §. fi. cum
7 fi. & uide, quod ibi no. † Quæro, ſi Berta litigat de matrimonio cum Ioanne, utrum præiudicetur Titio, ſi ſciat cauſam agi, & ẽt eam ſuam vxorem eſſe prætendit? reſpon. nõ: quia ius ſuum nec habet cauſam, nec originem a litigante, nec è contra, tex. eſt in d. l. ſæpe. §. fin. hæc uera ſunt in cauſa principali, ſed in cã app. dic, ut ff. de app. l. ſi quis ſeparatim. §. quod eſt reſcriptum. Et quia ſupra tetigi de rei uen. ſcias, ꝙ rei vendicatio veriatur per nomina, quæ deſignant qualitatem actionis: quia rei uendicatio alia eſt directa, alia vtilis. Item utilis, alia ꝓtraria directæ, ut ex præſcriptione, alia quæ ſubijcitur directæ, ut ex feudo, uel emphyteuſi: aliquando variatur, ut directo, & utiliter. per quæ aduerbia deſignatur qualitas rei cõuẽti, & non qualitas actoris. Nam ſi reus poſſidet, tenetur directo: ſed ſi non poſſidet, uel dolo deſiit poſſidere, uel habet in promptu facultatem rei reſtituendæ, tenetur vtiliter de mera ęquitate, ſicut dicimus, quod rei vendicatio habet duo principia, ſcilicet cauſale, quod conſiſtit in qualitate dominij; & formale, quod eſt ex parte rei, ut no. ff. de rei uen. in rub. C. de alie. iudi. l. j. per Cy. Ego tamen puto, quod ſi habens directum dominium diceret, propono utilem rei ven. ꝙ procederet libellus: quia intelligitur utilẽ, id eſt efficacem. & ſimiliter ſi contra poſſeſſorem dicerem in libello, propono rei ven. utiliter, quod procederet libellus: quia intelligitur id eſt efficaciter: nam in aduerbijs & coniunctionibus quandoque expedit vnum poni pro altero, ut ſingulariter no. ff. de condi. & demon. l. eas cauſas. idem puto, ſi iſta verba ſunt prolata in ſentẽtia, ar. ff. ſa. erci. l. & puto. §. fi. & maxime de iure canonico, quod non curat apices verborum, ſed rei effectum; ad hoc facit ille tex. no. ff. de iureiuran. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſed ſi rerum.
8 † Quæro, an qui intentauit dominium ſimpliciter. poſſit proſequi directum, & vtile? reſpõd. non ſimul, ſed debet eligere: quia aut ſunt ꝓtraria, ut rei præſcriptione: aut incompatibilia, quia ubi eſt unum, non eſt alterum. Nam nemo rem ſuam propriam habet in feudum, uel in emphyteuſim, ſicut nec conducere poteſt quis rem propriam. ff. de acquiren. poſſeſſ. l. ſi aliquam rem.
9 † Quęro, quid ſi neutrum dominium habeat, ſed acquiſiuit lite pẽdente? reſpond. aut per cauſam de præteritio verificatur libellus; & venit in iudicio: aut non verificatur; & tunc ſecus. iſta autẽ verificatio attenditur tempore litis conteſtatæ. ff. de iudi. l. nõ poteſt videri. ff. de pig. act. l. ſi rẽ. §. fin. Porrò ſi ius ſuperuenit id eſt ex eiuſdem iudicij natura ſupuenit in iudicio. hoc dicit illa l. ſingularis. ff. de rei uẽ. l. ſi poſt acceptum. ff. de infa. l. ſeruus. Et hæc vera, ubi eſt actũ determinato modo. ſed ſi in genere, ut quia dico me vẽdicare, quicquid eſt in tali territorio, id ꝙ poſtea mihi accreſcit q̃docunque ante ſententiã, venit in iudicio: quia eadẽ eſt hic ratio, quæ aſſignatur in iudicio vniuerſali, ut infra eo. ca. Abbate ſanè. lib. 6. & hoc ſtatuit Innoc. quartus fauore minuẽdarum litium: nam de ſtricto iure ſecus eſt. nam etiam ſi iudicium ſit uniuerſale, ſi quidem eſt vnum & idem, omnia includuntur. ſi vero duæ ſunt vniuerſitates, ſecus: quia includitur una ſub alia, ut C. de pet. hære. l. hęreditas materteræ, quę eſt l. multum ſingularis ſubtiliter intellecta, quam nunc declaro.

ADDITIO.

a Vinc. God. Cohæres. Adde, ꝙ cohæres non tenetur de euictione prælegati. l. cũ pater. §. euictis. & ibi Bar. de lega. 2. tenetur tamen de euictione rei communis uenditæ per hæredem ipſo præſente, & tacente. l. quidam ex parte, ff. de euictio.

SVMMARIVM.

1 *Iudices pares numero ſi ferunt contrarias ſententias ſuper eodem libello, prævalet abſolutoria, niſi contraria ſententia ſit fauorabilior, quam ſentẽtia abſolutoria.*
Sententia diſcordantium duorum iudicium ualet in minori ſumma, & etiam abſolutoria. §. in tex. ibi. diuerſas.
Ordinarii aliquando ſunt plures pro indiuiſo, & exẽpla. §. in tex. ibi, ordina.
Sententia pro reo non eſt interpretanda in caſu diſcordiæ iudicum, ſi eſſet euidens iniquitas. §. in tex. ibi, pro.
Fauorabiles cauſæ quæ. §. in tex. ibi, & nu. 2. matrimo.
2 *Fauorabilis eſt omnis vltima uoluntas etiam ad non pias cauſas.*
Conſilio vtri ſtandum duorum conſultorum electorum diuerſe cõſulentium, ver. & eſt arg.
Bart. in l. inter pares. ff. de re iud. intell.
3 *Poteſtas & aſſeſſor eius, qui habent ordinariam iuriſdictionem ex forma ſtatuti, ſi ferant contrarias ſententias, utra prævaleat.*
4 *Iudices ſi ſunt duo, unus ordinarius, alius delegatus per principem, ad quem recurrendum eſt.*
In iudicibus coniunctis ſemper conſiderari debet in ſententiæ prolatione, ille qui poteſtate præcellit, ver. & ſemper.
5 *Iudices ſi habeant ordinariã & delegatã, poteſtate quã prſumũtur elegiſſe.*
Teſtibus pari numero diſcordantibus, prævalet pars benignior, & æquiparantur ordinariis iudicibus. ver. & no.
Iudicibus ordinariis diſcordantibus, ratio, cur ad ſuperiorem non recurrit, niſi ſit appellatum, uer. ſed quæ, excipitur tamen caſus, num. 8. ver. ſane.
Iudices ordinarii non expectant ſuperioris confirmationẽ, quia habent eam ſuo iure, ver. dicit Bar.
6 *Iudicibus debetur maior fauor, quam arbitris.*
In compromiſſis non receditur a perſona arbitrorum, & arbitratorum, ſimul electorum, ver. melior niſi in caſu.
Compromiſſum habetur pro petitione, ver. porro.
7 *Relatio ſi ſit commiſſa duobus, qui ſunt contrarii in referendo, creditur digniori.*
Relator ex non fide, falſarius eſt.
8 *Iudices ordinarii ſi ad inuicem ſunt diſcordes in ſententiando, quia teſtes ſunt cortrarii, cuius ſententia prævalet.*
Actor efficitur, cui iudex imponit onus probandi, ver. pone exemplum.
9 *Iuriſdictionem in ſolidum, an quilibet iudex ordinarius habeat.*
10 *Sententia concors quam vnus iudex fert ſeorſum ab alio, an ſit valida.*
Iuriſdictionis commoda diuidua, ſecus iuriſdictio.
11 *Diuiſio eius non cadit in rerum naturã, cuius diuiſio non cadit in intellectũ.*
12 *Iudices quando ſunt duo, an vnus poſſit citare ſine alio.*
In arbitris idem.
13 *Decretalis vltima, lib. 6. an debeat ſeruari in terris Imperii.*
Per ius canonicum poteſt ſuppleri ius ciuile.

Ordinarii

14 *Ordinarii omnes cum ſint collegæ, an debeant intereſſe.*
Arbitri non poſſunt delegare, verſ. delegatio.
Collegium, qui facere nequeant, verſ. vnus, & nu. 15. ver. ego dixi.
Collegæ quando debeant adeſſe cuncti, verſ. adde.
15 *Conſules mercatorum, an faciant collegium.*
Collegium, & vniuerſitas quid, ver. & dicitur.
Collega legem imponere non poteſt collegæ, ſed vices delegare, ver. illud eſt.
16 *Papa ſolus habet plenitudinem poteſtatis, & alia vide de eo.*
Sententia omnis fertur ad æternam rei memoriam, & eſt perpetuo duratura, & vide alia pertinentia ad ſententiam, verſ. ſecunda.
Feudatarius vtile dominium non poteſt diſſipare, neque deteriorare, & non poteſt priuari feudo non ſoluta per biennium penſione, ver. decima.
Ad bellum ſiue guerram iniuſtam etiam amici vocati, poſſunt iuuare, ad finem, ver. adde.
17 *Iudicium quando pertinet ad plures, ita quod ad vnum ſub altero tamen ſimul agere poſſunt.*
Concluſiones Innocentii ex commentario ad c. abbate ſanè. de re iud. lib. 6.
Alternatiuus libellus procedit, non alternatiua ſententia, ver. ſecunda.
Alternatiuæ, & diſiunctiuæ differentia, ver. ſexta.
Rex quæ donare poßit, ver. octaua.

C A P. XXVI.

Duobus. Iſtud c. eſt no. Primo loquitur in ordinariis. Secunda ibi, ſi vero, vbi loquitur in delegatis. tertia ibi, quod ſi ex compromiſſo, vbi loquitur in arbitris compro-
1 miſſarijs. Dicit ergo, ꝙ ubi iudices † pares numero ferunt ꝯrias ſnīas ſuper eodem libello, pręualet abſolutoria, niſi ꝯria ſnīa ſit fauorabilior, q̃ ſnīa abſolutoria, de quo ponit quatuor exempla, ſ. in matrimonio, libertate, dote, & teſtō. præualet. n. ſnīa lata pro matrimonio, pro dote, pro libertate, pro teſtō. Scđo dicit, ꝙ ubi ſnīa ꝯ. fertur a delegatis pari numero, recurritur ad delegantem, qui poteſt confirmare quam uult. Tertio dicit, ꝙ ſi plures ſunt arbitri compromiſſarij pari numero diſcordantes, neutra ſententia tenet, non habita diſtinctione fauoris, vel odij, nec poteſt ſu-
a perior alteram confirmare. h. d. In tex. ibi, Diuerſas [a] incompatibiles, vel uerius. i. non concordes, vt ſi unus in quinque condemnat, & in quinque abſoluit, alter in totū condemnat, ualet ſnīa minoris ſummæ, vel ſi alius in totū abſoluit, præualet ſnīa eius. In tex. ibi, Ordinaria, vt duo Comites tenentes pro indiuiſo eundem Comitatum, Io. And. vel pone exemplum in duobus conſulibus, vt l. j. ff. de offi. conſul. vel pone exemplum Peruſij in duobus auditoribus cambii, vel in quatuor cōſulibus mercatorum, vbi bini & bini ſibi contradicerent. vel pone exemplum in poteſtate, & epō ſibi aſſociato. In tex. ibi, Pro reo, niſi euidens eſſet iniquitas. ff. de inoff. teſt. l. ſi plures. In tex. ibi, Matrimonio, no. ꝙ ma-
b trimonium eſt res fauorabilis, item libertas, item dos, [b] item ultima uoluntas. Ibi, Dote, pro hoc potes tenere exemplum in l. j. ff. ſol. mat. prout exponitur cauſa. i. inſtantia. eſt enim priuilegiata cauſa dotis, quia tenet incerta ſnīa, dummodo dos ſit certa per inſtrã, vel teſtes, quaſi tacitè facta relatione ad ipſam, vt C. de ſen. quæ ſine cer. quan. l. pen. ſm̄ Bart. ibi. Fauore ergo dotis fingitur relatio de incerto ad certum, & ſic ualet ſnīa, arg. ff. de re iud. l. ait
2 prætor. ij. §. fi. † In tex. ibi, Teſtō, no. ꝙ omnis ultima voluntas ēt ad non pias cauſas eſt fauorabilis. & eſt arg. ꝙ ſi duo ſunt conſultores electi ad conſulendum de iure in paſſu dubio, & vnus conſuluit ſubſtitutionem directam, alter obliquam, ꝙ ſtandū eſt con-
c ſilio conſulentis directam eſſe, quia directa [c] ſubſtitutio eſt magis fauorabilis, q̃ inflexa. ff. de mil. teſt. l. cohæredi. §. cū filię. C. de inoff. teſt. l. ex tribus. dic uerius, ꝙ idem eſt in cōſultore, ꝙ in iudicibus delegatis, ſ. ꝙ iudex eligit opinionem, quę ſibi magis placet. ff. de re iud. l. duo iudices, per Bar. Et ſi iudex dixit, iudicamus ſm̄ quod conſultum eſt, aut prius declarat, cuius conſilio ſit ſtandum, valet ſnīa: aut non; & tunc ſnīa non ualet pp perplexitatem varietatis; ita debet intelligi, qđ no. Bart. ff. de re iud. l. inter pares.
3 † Quid ſi poteſtas, & aſſeſſor eius, qui habent ordinariam iuriſdictionem ex forma ſtatuti ferunt ꝯrias ſententias? rn̄deo præualet ſnīa poteſtatis, quia licet uterque ſit ordinarius, tn̄ non ſunt pares, quia aſſeſſor eſt ſub poteſtate, & poteſt ab eo remoueri, ſicut ordinarius poteſt remouere vicarium ſuum. ff. de iudi. l. iudicium ſoluitur. In hoc tn̄ prodeſt ſententia aſſeſſoris, quia nō facit litem ſuam, vt C. de appell. l. qm̄ iudices, quæ eſt lex no. ad hoc.
4 † Quid ſi ſunt duo iudices, vnus ordinarius, alius delegatus adiunctus per principem? reſpon. recurritur ad ſuperiorem ac ſi eſſent duo delegati, quia delegatus vtitur iuriſdictione delegantis, & maior eſt quolibet ordinario, vt ff. de mino. l. minor autem magiſtratus, vt not. Bart. in l. quoniam iudices. C. de app. & ſem-
d per [d] debet conſiderari, quando iudices ſunt coniuncti, illi qui in poteſtate præcellit. hæc regula traditur. C. de appell. l. præcipi-
5 mus. in pen. rn̄. arg. ff. quemad. ſerui. amitt. l. ſi cōmunem. † Quid, ſi iudices habeant ordinariam, & delegatam? reſpon. pręſumuntur elegiſſe ordinariam, niſi contrarium appareat per acta. C. de præſcr. cum ex officij. & l. 3. ff. de mil. teſta. Et no. quod in teſtib. diſcordantibus pari numero ſimiliter præualet benignior pars. tex. eſt not. ff. de manu. l. lege Iulia Petronia. quem tex. allegabat Cy. in l. j. C. de vſur. vnde teſtes æquiparanẽ iudicibus ordinariis, non iudicibus delegatis, quod eſt not. Porro teſtes non poſſunt ſibi inuicē teſtimonium delegare, ergo æquiparantur ordinariis, quia officiū teſtis non diſgreditur a perſona, & ad hęredem non tranſit. Sed quæ eſt ratio, ꝙ in ordinariis non recurritur ad ſuperiorem, niſi ſit appellatum, vel ſupplicatum? & reſpō. quia ordinarius, a quo non eſt appellatū, non habet in ea cauſa ſuperiorem niſi legem ſcriptam, ſm̄ Bern. ꝙ eſt no. vel eſt ratio, quia ordinaria iuriſdictio propriis uirib. nititur, nō uiribus alienis. Dicit Bart. ꝙ in ordinariis iudicibus non expectatur cōfirmatio ſuperioris, quia hn̄t iuriſdictionem ſuo iure nō alieno, & ideo recurritur ad fontem iuriſdictionis. l. ordinarium. ff. de re iud. l. inter pares, per Bar. & adde ꝙ no. Bart. C. qn̄ prouo. non eſt neceſſe. l. cum magi-
6 ſtratus. † Quæro quare aliud in arbitris, quam in iudicibus? reſpō. quia maior fauor debetur iudicibus, q̃ arbitris. melior ratio eſt, quia in compromiſſis non receditur a perſona, nec eſt locus iuri accreſcendi quoad poteſtatē arbitrii, vt in ſæpe allegata l. ff. de arb. l. Pedius, §. j. & in l. in compromiſſis. idem dico in arbitratoribus ſimul electis, niſi ſit data poteſtas cuilibet inſolidum ſuper lite decidenda. Nec obſtat ff. de exerc. l. j. §. ſi plures, quia ibi non loquitur in mandato ad lites, ſed ad vniuerſitates negotiorum. Porro in arbitratoribus eo ipſo, ꝙ ſunt ſimul electi, videntur ſimul aditi, quia coram arbitratoribus non eſt neceſſaria petitio, vnde compromiſſum habetur pro petitione, vt dixi in c. Quinta-
7 uallis. † Quæro, quid ſi duobus eſt commiſſa relatio, & ſunt contrarii in referen̄. reſpon. creditur digniori. ſed ſi ſunt omnino pares, idem ꝙ dixi in teſtibus, quia iſti referendarii ſicut teſtes, debent referre ueritatem, quam ex actis percipiunt. ar. C. de appell. l. ne cauſas. Et qui non refert ex fide falſarius eſt, & punitur tanq̃ teſtis. l. lege Cornelia de ſicariis, ff. de cuſt. reo. l. diuus, C. de ſpor.
8 l. 2. † Sed pone, quia iudices ordinarii ad inuicem ſunt diſcordes in ſententiando, quia teſtes ſunt contrarii, illius ſententia pręualet, qui melioribus teſtibus mouetur, vt ſ̃. de probat. c. licet cauſam. nam cum hoc ſit in teſtibus, ergo & in iudicibus, qui fundāt ſe in teſtimoniis. nam qualis eſt cauſa, talis inſurgit effectus, nec attendimus hic fauorem, vel odium, ſed iuſtitiam probationis, quia iuſtus & iniuſtus non ſunt pares, vt ſ̃. eod. tit. c. ſuborta. §. iudicibus. in delegatis autem hoc examen pertinet ad ſuperiorem. ſanè in vno caſu in ordinariis relinquitur iudicio ſuperioris, ſcilicet quando neutrius iuſtitia præponderatur, & neſcitur quis ſit actor, vel reus. vnde poſſumus dicere, ꝙ faueatur reo, iſta eſt gloſ. ſing. in d. l. duo. ff. de re iud. & non eſt alibi. Pone exemplum in duplicibus iudiciis, neutroque ſimul libellū proponente pro, & contra. ff. de iud. l. in tribus. niſi iudex alteri impoſuerit onus probandi, quia tunc fecit eum actorem, vt l. ſi pariter. ff. de liber.
9 cauſa. † Quæro circa iudices ordinarios, vtrum quilibet habeat
e iuriſdictionem [e] in ſolidum? reſpon. iuriſdictio diuidi non poteſt, niſi diuidatur per capitula. Nam pars iuriſdictionis diffiniri non
10 poteſt & indiuiſibilis eſt. † Quid ergo dices in ſententia ꝯcordi, quam vnus fert ſeorſum ab illo? rn̄. non ualet pp copulam iuriſdictionis, ſi ſimul ſunt aditi, quia cōicatur iuriſdictio inter eos, & tamen non diuiditur per concurſum. Commoda autem iuriſdictionis ſi qua ſunt, diuidūtur, ſicut inter patronos non diuiditur effectualiter ius patronatus, ſed commoda eius. ff. de iureiur. ſi
11 duo patroni, in prin. & quod not. C. de fideicō. l. 4. † Porro cuius diuiſio nō cadit in intellectu, eius diuiſio non cadit in rerum natura. de hoc no. ff. de re iud. l. ſi vni, per Bart. ff. vti poſſ. l. ſi. ſanè indiuidua corpore & natura, nō diuiduntur intellectu, ſed ea, quæ ſunt indiuidua, ſinguli habent inſolidum, ſed non ſoli. ff. de ſtip. ſer. l. ſeruus communis ſic omnium, & l. ſi cum duorum. Et adde ꝙ poſſunt eſſe plures domini, & inter omnes non habēt totum
12 dominium, vt not. ff. de ſtipul. ſer. l. proinde, in princ. † Sed dubitatur, pone, duo ſunt iudices, vtrum vnus poſſit citare ſine alio? gl. no. dicit, ꝙ diffinire non poteſt, ſed cætera quæ ſunt proceſſus, facere poteſt, vt d. l. ſi uni. ff. de re iud. & idem in arbitris, vt not. ff. de arb. l. ſicuti, & in Auth de exhib. re. §. ne igitur. gloſ. dicit verum in iudicibus ordinarijs, quia unus poteſt ſupplere vices alterius, vt not. dicit tex. in l. j. ff. de offi. proconſ. ſecus in delegatis, niſi eſſent delegati ad vniuerſitatem cauſarum, ſm̄ Barto. ff. de arbit. l. Pedius, §. j. vel niſi hoc competeret ex forma mandati, vt extra,

de

A D D I T I O N E S.

a Vinc. God. Diuerſas. Adde, ꝙ diuerſitas nominis non conſtituit differentiam, vbi in effectu eſt ſimilitudo, Ruin. conſi. 22. nu. 2. lib. 3.
b Vinc. God. Dos. Adde quando dos eſt in re immobili, an exigi debeat in loco contractus, an domicilii iuris. Ruin. conſi. 163. nu. 4. lib. 4.
c Directa. Vide Barb. conſ. 46. 2. col. 2. Fulg. conſ. 53. Aret. conſ. 155. Vbal. in repe. c. Raynaldus, de teſt. in 50. col. D. Fel. in repet. c. ſi pater, & ſe. de teſta.
d Semper. Vide D. Alex. in conſ. 20 incip. Viſis punctis. uide etiam in materia notabiliter per D. Alexand. in conſi. 20. incip. Viſo proceſſu cauſæ uertentis inter Raymundum, in 1. uol.
e Vinc. God. Iuriſdictionem. Adde ex quibus demonſtretur iuriſdictio, Rui. conſil. 2. nu. 4. lib. 4. & iuriſdictionis conceſſio in dubio cenſetur realis, & territorio cohærens. Ruin. conſi. 34. nu. 15. lib. 1.

BIU Cujas

de reſcrip.c.ſuſcitatus. vel niſi eſſet lis cõteſtata,quia tunc idem, ꝙ in ordinario, licet diffinitiuam non poſſint niſi ſimul ferre, ſi ſimul proceſſerunt. Dicit Bart.ꝙ filii unius Comitis,& hęredes, qui cognoſcunt non ram iure iuriſdictionis, q̃ iure dñij unius ca ſtri,non poſſunt ſeorſum cognoſcere,nec ſeorſum pronunciare, quia complexã, non ſeparatam hñt iuriſdictionem & poteſtatẽ, & commodum vel incommodum eſt cõe, poteſt tamen unus alteri,alter alteri uices ſuas committere,quia ſunt ordinarii,Ber.
13 † Quæro vtrum decre.ultima de arbi.lib.6.debeat ſeruari in terris Imperii.dicit Bart.ꝙ non,in d.l.2. Tu dic ꝯ, quia ius canonicũ poteſt ſupplere ius ciuile ex æquitate nedum perſuadente, ſed
14 cogente. † Quæro,nunquid oporteat omnes ordinarios intereſſe,cum ſint collegæ? reſpõ.ſic,vt ff.de re iud.l.tunc autem. Item oportet omnes loqui,vel conſentire.& ſi dicunt,cõſentimus tali iudicanti,videntur conſentire iudicato, quod no ſm Bart.& iſte conſenſus debet præſtari in iudicio tẽpore pronunciationis. Delegatio autem poſſet fieri ante ex interuallo, licet Barto. in d.l.ſi vni, dicat,ꝙ conſenſus habetur pro mandato.i.pro delegatione, ſed in arbitris falſum dicit,ꝙ non poſſunt delegare,vt ff.de arbit. l.non diſtinguemus.§.de officio. & hanc rationem probat glo.in d.l. ſicuti,eſſe ueram.vnus,vel duo non ſunt collegium,ſ.formandum ſeu fiendum, ſed bene poteſt eſſe collegium,quia collegiũ reſidet in vno.l.ſicut.§.fi.ff.quod cuiuſque uniu.no. Adde & no. differentiã, interdum iuriſdictio eſt coniuncta, ſed non vnita,ut qñ collegæ non faciunt collegium,& omnes adeſſe oportet.Interdum eſt coniuncta & unita,vt qñ faciunt collegium, vt collegium decurionum, ꝙ repræſentat totam uniuerſitatem, & tunc
15 ſufficit maior pars, ſm Bar. † Sed nunquid conſules mercatorũ
a faciunt collegium. [a] reſpon.non, quia eſſent duo collegia in eodem ſubiecto,ſed ſunt patres collegij. Ego dixi,ꝙ plures qñque faciunt collegium, quandoque non, ad quorum uerborum intelligentiam,vide ꝙ no.Ioan.Mon.in c.Romana,de ſent.excom. lib.6.vbi ponit,quid eſt collegiũ,& vnde dicatur,& dicitur collegium.i.collectiuè unum,vt ff.de fideiuſſ.l.mortuo.vniuerſitas dicitur in vnũ uerſum, Io.Mon. & adde ꝙ no.in c.j.de app.in Cle. In cõſulibus uerò mercatorum ad omne dubium tollen. puto, ſibi inuicem committant vices ſuas vſque ad ſententiam excluſiuè,& ita ſæpe fieri feci, vt non habeam diſputare de gl.quę eſt in d.l.ſi uni.ff.de re iudic. ſecundum decretum non poteſt alteri delegari. Illud eſt certum,ꝙ unus collega non poteſt imponere legem alij collegæ, quia prohibitio non fit a pari. C. de author.
b præſt.l.fin.Item collega ſuas vices delegat collegę, [b] tamen non prorogat illius iuriſdictionem.ff.de manumiſſ. l.apud,cum gloſ.
16 ſua,quæ eſt multum not.quam legem nunc intelligis.† Concluſiones Inn.in c.apoſtolicæ,j.eo.tit.Prima concluſio eſt,ſolus Papa habet plenitudinem poteſtatis.ſ.ſupremam. Scda,omnis ſententia fertur ad æternã rei memoriam,& eſt perpetuo duratura. C.de re iud·l.geſta.Tertia,iudex poteſt dicere in ſententia,Ego, vel nos,Inno.idem in arbitro,& arbitratore.Quarta,iudex poteſt dicere pro ſtatu & honore vtriuſque partis pronuncio ſic.Quinta,ꝙ iudex non debet pronunciare per epiſtolariam paginã quæ continent verba enunciatiua, ſed diſpoſitiuè loqui debet, Inno. Sexta,ꝙ eccleſia ante bellum debet uocare inimicos ſuos ad pacem.Septima,ꝙ Papa non ſupponit ſe correctioni concilij,& tamen conſilia prudentum inquirit.Octaua,ꝙ Papa non vult pacẽ ſine adhærentibus ſuis,& eorum tutiſſima ſecuritate. Nona,ꝙ idem debent facere principes,& populi. Decima,ꝙ quãuis feudatarius habeat vtile dominium, tamen nec diſſipare, nec deteriorare poteſt. Vndecima, ꝙ ſi feudatarius non ſoluit pẽſionem per biennium,non poteſt priuari feudo, quod in uſibus feudorũ non eſt hoc expreſſum.& ideo tene menti,quia ſæpe fui interrogatus. & quidam dicunt, ꝙ ſufficit annus, & dies, & male, quia penſio pecuniaria eſt præter naturam feudi. Duodecima,ꝙ quilibet Papa eſt Petrus,& ideo deponit Imperatorem,Inno.Adde, quod dicit Bar. ꝙ ſi alicui fit iniuſta guerra,amici etiã non vocati poſſunt eum iuuare.C.de iu.fiſ. l.prohibitum,lib.10. & capere
17 aduerſarios, arg.C.de malefi.& math.l.fi. Concluſiones † Inno. in c.Abbate ſanè,de re iud.lib.6. Prima concluſio,ꝙ quando ad plures pertinet iudicium,ita quod ad unum ſub altero,tamen ſimul agere poſſunt,Innocen.nec poteſt reus contra pluralitatem excipere,quod eſt notatu dignum.Secunda concluſio,quod procedit libellus alternatiuus, tamen ſententia debet eſſe electiua, non alternatiua, vt Inſtit.de actio. §.curare. Non obſtat l.miles, §.decem. ff.de re iudic. quia illud eſt beneficium legis. aliud eſt obligatio, aliud realis actio, quia ius ad rem eſt diuerſum a iure in re.Inno. Tertia concluſio, quod generalis petitio in perſonalibus actionibus rato procedit,quia informis,de except.doli,l.2. §.circa.Quarta,quòd in realibus ſæpe.Quinta,quòd propter conſcientiam receditur a iuris apicibus. Sexta,quòd ſi dico, rem ad me pertinere iure dominii, vel quaſi, non eſt libellus alternatiuus,quia in alternatiua vtraque pars eſt uera.ff.de verbo.obligat. l.ſi duo rei. ſed eſt libellus diſiunctiuus,quia non poteſt utraque pars eſſe vera, ſed altera tantum, & tamen vſu præſcripto libelꝰ lus procedit,vt hic procedit. Septima, quod ex mente prætoris, qui quaſi dominium redegit ad inſtar dominij, Inſtitu. de actio.
c §.aliæ. Octaua,quod res, quæ pertinent ad regnum,Rex poteſt donare,& obligat ſucceſſorem, quod intellige de rebus particularibus non reſeruatis regiæ dignitati. Res autem ad ſe non pertinentes donare non poteſt.immo ad hoc conclude notabiliter,
d quod lex,bene a Zenone,non habet locum niſi in Imperatore. [d] Item ait, quod iudicium non minus ualet, quando quis iniuſtè agit, quàm quando iuſtè. ff.de pecu. l.eo tempore, in princ. nec
e minus irrogat infamiam ſententia iniuſta. [e] ff.de infam. l. athletas, in fi. cum l. ſeq. tamen iniuſtè damnatus poteſt ſupplicare pro reſtitutione famæ,vt ſ.cap.cum te,ſcilicet quando iniuſtitia eſt in toto, ſecus,ſi in tanto, quod tene menti.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Collegium.An conſules artificum poſſint facere ſtatuta, Corn.conſil.232.quamquam,per totum,lib.3.
b Vinc.God. Collegæ. Adde ꝙ collega in officio tenetur pro alio collega, niſi probet collegam fuiſſe ſolum tempore finiti officii. l. ex perſona, & ibi Bald. C. de probat.
c Res.Vide Aret.in rubr.ff.de uerb.oblig.
d Imperatore.Vide Mart.Laud.in tract.de principibus,§.11.
e Vinc.God. Iniuſta. Adde ꝙ ſententia iniuſta contra uenditorem lata, emptori nocere non debet. Ruin.conſi.216.nu.2.lib.5.

De appellationibus, & relationibus, & recuſationibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio dicitur duobus modis, & cur inuenta.*
Appellatur minimè à non iudicibus, multi caſus excipiuntur, §. & iſtud.
2 *Ciuitas ſi non recognoſcit in ſuo regimine alium ſuperiorem, & propria auctoritate creat ſuos magiſtratus, à talibus magiſtratibus appellatur ad p pulum.*
Ex æquipollentibus quid fiat,non refert,quando non variatur effectus,verſ. quæ verba.
Caput vbi eſt, ibi membra eſſe dicuntur,verſ.nam.
Ciuitas tota ibi eſſe dicitur,vbi ſunt decuriones,vel antiani, ibid.
3 *Collegium mercatorum ſi ſit in ciuitate Peruſii,an à ſententia collegii appelletur ad Poteſtatem, an ad antianos.*
Decuriones, vel antiani nõ habẽt iuriſdictionẽ contẽtioſam, niſi ſubſidiariã.
Appellari poteſt ad eundem, qui tulit ſententiam, habentem ſuperiorem ea, qua pronunciauit, dignitatem, verſ.pone.
Suſpicionem iudicis tollit delegatio, ibid.
4 *Coniuncti ſi ſunt in iuriſdictione vnus magnus Comes, & unus vilis clericus ex delegatione Imperatoris, ad cuius ſuperiorem debeat appellari.*
In appellatione ad quem ipſa fiat, inſpicienda qualitas iudicantis, atque auctoritas, ver.delegati.
Sacerdotium dignius eſt quacũque dignitate ſeculari, ver.item ſacerdotium.
5 *Appellatio propriè loquendo eſt quadruplex.*
Iudicium non eſt ante litis conteſtationem, ver.nam propriè.
Sententia eſt pars iudicii potentiſſima, verſ.nam ſententia.
A contractu non appellatur, ad fin. ver.à contractu, & num.6. & quo remedio viatur ex eo læſus,eo.num.
6 *Feudatarius, vel emphyteuta, an poſſit appellare, ſi non fiat ei reformatio, quæ de iure fieri debet.*
A nunciatione noui operis non appellatur, & quo remedio ſit vtendum,ver. idem dico.
Actio in principio edita, omnem qualitatem futuræ litis tam principalis, quàm appellationis demonſtrat,ad fin.ver.nam edita.
7 *Appellatione deſerta, an ſit deſerta nullitas.*
8 *Appellatio ſi primo fiat viua voce, deinde in ſcriptis, an ſit vna appellatio, vel duæ.*
9 *Appellationem geminare an noceat.*
Proſecutionis appellationis annus incipit poſt decem dies ad appellandum datos.§.dicit,ver.niſi.
Appellatio reformari poteſt toto tempore decendii, ibid.
10 *Libellus an requiratur in cauſa appellationis.*
11 *Appellator an expreſſa vna cauſa in appellatione, poſſit aliam cauſam proſequi.*
12 *Appellatum ſi ſit ab interlocutoria, an ſententia lata ſuper iſta interlocutoria per iudicem appellationis, erit interlocutoria, vel diffinitiua.*
13 *Iudex appellationis, & nullitatis ſi pronunciat malè appellatum, an videatur pronunciare ſuper nullitate, vel ſuper iniquitate.*
14 *Appellatione remota ſi princeps committit cauſam, an iſta clauſula afficiat tertiam perſonam comparentem pro ſuo intereſſe.*
15 *Syndicus ſi appellauit, & appellatione pendente ſit finitum tempus ſui ſyndicatus, an teneatur proſequi.*
16 *Syndicus uniuerſitatis, an dicatur habere liberã ad ſuũ officium exequendũ.*
17 *A præcepto de ſoluendo quis appellauit, cenſeatur ne ab interlocutoria, an definitiua appellare.*
18 *Appellandum an ſit à ſententia arbitri.*
19 *Appellatum ſi ſit, & iudex ad quem, confirmauit laudum, an valeat confirmatio.*

BIU Cujas

Baldi præceptor in iure Bartolus.
30 *Litis conteſtatio an requiratur in cauſa appellationis.*
Appellatio deuoluit cauſam cum ſua qualitate.
Iudex appellationis dicitur ſucceſſor, licet non proprie, ver. nam iudex, & ſupplet de facto uicem abſentis.
Litis conteſtationis vim habet peremptorium nō circunductum. §. & ſemp.
Iudicii caput, medium, & finis quæ, ibid. ver. quia litis.
31 *Reconuentio an habeat locum in cauſa appellationis.*
Domicilium locus eſt principalior iudicii, ver. nam domici.
Iudicis appellationis poteſtas quæ cognoſcendi, ver. præterea.
Reconuentio quædam implicita ſeu breuiloqua, & quæ, ver. præterea, & eius libelli formę quę, nu. 22.
32 *Libelli reconuentionis implicitę quæ ſit forma.*
33 *Reconuentio expreſſa multiplex eſt.*
Iuriſdictio propria data eſt cuilibet tribunali, quę per alium nō poteſt neque vſurpari, neque minui, uer. nam cuilibet.
34 *Satiſdationes nouę an requirantur in cauſa appellationis, & nu. 25.*
35 *Dominus appellando liberat procuratorem a cautione rati.*
L. cum apud Sempronium. ff. iud. ſol. intell.

1 Appellatio dr̄ duobus modis. primo ꝑ actu puta ꝑ uoce, vel ſcriptura appellantis. ſecundo pro quidditate ipſius appel. Nam interdū vox appellātis, vel ſcriptura eſt ſine ſubſtantia, ut qñ appło non ualet. Eſt autem appło inuenta, ut iudicantium iniquitas, uel imperitia corrigatur. ff. eo. l. j. in prin. Et iſtud verbum, iudicantium, ſignificat, ꝙ de iure ciuili a non iudicibus non appellatur. fallit in caſibus expreſſis in iure. Verbi gratia, uocatus ad decurionatum, vel Poteſtariam, ſi ꝑ hoc grauat iniuſte, appellatur. Idem, ſi ad ſyndicatum, vel aliud offm̄ publicum exercendum, vt C. eod. l. hi qui ad ciuilia. nam ēt ab honoribus appellatur, ſi honor infert onus, vt C. eo. l. ſi ad ſcribatum. Item, ſi alicui imponitur collecta per decuriones ciuitatis, & ex hoc iniuſte grauatur, poteſt a tali grauamine appellari, quia decuriones uice magiſtratus funguntur. ff. de tut.
2 & cu. da. ab his. l. vbi abſunt. † Dicit Bar. quod ſi ciuitas nō recognoſcit in ſuo regimine alium ſuperiorem, & propria authorita te creat ſuos magiſtratus, a talibus magiſtratibus appellatur ad populum, quæ a populo extenditur ad decuriones, ff. eod. l. j. §. ſi quis. ego dico, ꝙ ſatis eſt, ſi dicit, ego appello ad decuriones, quæ uerba eiuſdem effectus ſunt ſignificantia, & non refert quid ex æquipollentibus fiat. & ſunt ęquipollentia, quando non uariatur effectus, ut C. de fideicom. l. quamuis. nam ſicut ubi eſt caput, ibi eius videntur eſſe membra. ff. de relig. l. cum in diuerſis. Item ubi ſunt antiani, ſiue decuriones, q̄ ſunt
3 caput ciuitatis, tota ciuitas eſſe vr̄. † Sed pone, in ciuitate Peruſij eſt collegium mercatorum, utrum a ſententia collegij ap-
a pellatur ad Ptātem an ad antianos, [a] dicit Bar. quod ad ptātem tanquam ad iudicem ſuperiorem. Item quia antiani non habent iuriſdictionem contentioſam, niſi in ſubſidium, ut d. l. ubi abſunt. Si enim ptās non eſſet in ciuitate, bene poſſet appellari ad antianos qui ad ptātem poſtea creatum, debent remittere cognitionem, arg. ff. de exc. tut. l. non ſolum, §. ſi libertus. Pone, ꝙ idem eſt Rex & Comes, & pronunciauit, vt Comes, nunquid poterit appellari ad ipſum tanq̄ ad Regem? dicit Bart. ꝙ ſic, per l. ſi qñ. C. e. ſed contra vr̄, quia iſta ſunt officia repugnantia, & quia vr̄ ſuſpectus. opi. Bar. eſt vera, ſed debet cauſam delegare, & delegatio facit ſuſpicionem ceſſare, & officia inui-
4 cem contrariare. ff. de iuriſdi. omnium iudic. l. ſolet. † Pone, ꝙ in iuriſdictione ſunt coniuncti vnus magnus Comes, & unus vilis clericus ex delegatione Imperatoris, ad cuius ſuperiorem debeat appellari? rñ. delegati cognoſcunt vice delegantis, & iō appellabitur ad ſuperiorem laicum, non clericum, quia clericus non iudicat hic tanquam clericus, ſed tanquam quilibet priuatus, & hoc quando non ſub noīe dignitatis eccleſiaſticæ, ſed ꝑprio noīe iudicat, arg. ff. de ſtip. ſeruo. l. ſeruus cōis ita. ſed ſi iuriſdictio eſt ei delegata tanquam clerico, affecta eſt cā per delegationem & appellabitur ad iudicem eccleſiaſticum, ut in c. Romana. §. debet, de app. lib. 6. Dices tu, magis dignum trahit ad ſe minus dignum, ut l. cum ſpōſus. §. gñaliter. ff. de dona. inter ui. & vxo. Sed vnus Comes eſt magis dignus, quam unus curatus cuiuſdam paruæ eccleſiæ? reſpon. non eſt verum. nam etſi Comes ſit maior potentia, & nobilitate, non tñ in hoc eſt maior adminiſtratione, iuxta no. ff. de ap. l. j. §. deniq;. Item ſacer-
b dotium dignius [b] eſt quacunque dignitate ſæculari. Et adde,
5 qđ dicam infra e. c. ſi duobus, & dixi s̄. de iudi. c. fi. † Item no. ꝙ proprie loquēdo quadruplex eſt appło, ſcilicet anteiudicialis, qñ appellatur ante litis conteſt. nam proprie añ litis conteſtationem non eſt iudicium, ut no. in Auth. de liti. §. oēm. iudicialis poſt li. cont. uſq; ad ſnīam, & ab ipſa ſnīa. nam ſnīa eſt pars iudicij, & quidem potentiſſima, vt C. de iud. l. j. Item poſt iudicialis, ut quando appellatur ab executione, ſiue ꝓp defectum ordinis executiui, uel propter exceſſum modi, poſt ſnīam. n. proprie loquendo non durat iudicium. C. de fru. & li. expen. l. terminato. & exiudicialis, ut ſi appellatur a collatione bñficij. j̄. eo. c. j. vel ab electione, vel quocunque alio, quod fiat ex publico offō, uel quaſi publico, ut l. j. §. ſolet. ff. quando appellandum ſit. a contractu autem non appellatur, quia nec alius per alium gra
6 uatur, ut ff. de pac. l. ſi vnus. §. añ oīa. † Sed an feudatarius poteſt appellare, vel emphyte. ſi ei non fit reformatio, quæ de iure fieri dēt. Bar. dicit quod ſic, l. promittetur. ff. de aqua quoti. & æſti. nō credo hoc, quia a contractu facto, vel fiendo, non appellatur, qa dolus commiſſus in contractu non purgatur ꝑ viam appellationis, quia oportet adire ſuperiorem ſui iudicis. Sed alijs remedijs prouidetur, ergo in qōne iſta non appellabitur, ſed agetur of fō iudicis ad infirmandum. c. j. qui ſucce. te. coł. x. & erit quidam recurſus ad arbitrium boni uiri, quia ꝑprie non eſt appło, ſed ad eam promotio. ff. pro ſo. l. vñ ſi Neruæ. Nam ſuppletio contractus petitur offō iudicis. ff. de cōtrah. emp. l. offō. ff. de præto. ſtip. l. j. in fi. & tūc ſi iudex non facit iuſtitiam, appellabitur ab eo, arg. ff. de exc. tut. l. ſcire oportet. Idem dico a nūciatione noui operis, quia non appellatur, ſed ſi quis petat nunciationem remitti, & implorat offm̄ iudicis, & iudex deneger, appellabit̄, & iterū poterit ædificari, appłone pendente, prout poterat antequā appellaretur, & nō aliter, arg. ff. vt le. no. ca. l. poſtq̄. §. Imperator. appel
latio enim mutat forum, ſed non mutat cauſam cauſæ, nam edi
ta actio a prin. demonſtrauit omnem qualitatem futuræ litis tā
7 principalis, quam appellationis. C. de eden. l. edita. † Quæro, an deſerta appellatione ſit deſerta nullitas? iſta q̄ſtio ſupponit, ꝙ
8 poſſint cumulari. dic vt dicam infra eod. c. ſæpe, Bald. † Quæro, cum duplex ſit modus appellandi, ſcilicet uiua uoce, & in ſcriptis, ſi appellatur viua uoce primo, deinde in ſcriptis, utrum ſit una appellatio, vel duæ? reſpondeo, ſi eodem contextu, una eſt appellatio, ſi diuerſis diebus, tunc ſunt duæ appellationes, ſed prima facta uiua uoce trahitur ad ſecundam appellationem ple
9 niorem, ſcilicet factam in ſcriptis. † Sed econtra, ſi prima fuit in ſcriptis, ſecunda uiua uoce, ſecunda appellatio nihil operatur, quia plenior ſcriptura attenditur, ut ff. de hære. inſt. l. ſi ita. ff. de no. ope. nun. l. ſi procurator. §. ſi dominus. uel dic, quod ſemper debeo proſequi illam appellationem, per quam ſentētia fuit reſciſſa, ut ibi no. Bar. nam quod ſemel reſciſſum eſt, amplius reſcindi non poteſt, & quod ſemel deuolutum eſt, amplius deuolui non poteſt. Dicit Inn. quod geminare appellationem nō
nocet. concedo, quod non nocet, ut uideatur per ſecundam appellationem recedi a prima, tñ non prodeſt, ut habeat plus
c de tempore fatali ad proſequendum ſecundam appellationē, [c] quā haberet ad proſequendum primam, niſi dicas, quod toto tempore x. dierum non incipit annus proſecutionis, ſed demum
d poſt x. dies, & ſic fatalia [d] appellationis proſequendæ non erunt maiora, nec minora. Porro tempus appellandi non poteſt augeri, vel minui, & in toto tempore x. dierum poteſt appellatio reformari. C. de ap. l. ſi quis libellos, & uide quod no. Innoc.
10 infra eod. c. dilecto filio. † Quęro, an in cauſa appellationis requiratur libellus? rñdeo, aut fuit appellatum uiua uoce tm̄, & requiritur libellus, aut in ſcriptis, & tunc ꝑductio appellationis in ſcriptis ſufficit pro libello. ita intelligitur quod no. Inn. ff. de off. dele. c. cum contingat, & Bar. in l. j. §. libelli. ff. de appel. & in Spe. de lib. conceptione. §. nunc dicendum, uer. ſed nunquid in cauſa. & eſt ratio, quia ipſa appellatio in ſcriptis dr̄ libellus. Tu dic, ꝙ aut appellans, ſimpłr dicit, appello, & oportet, ꝙ offerat libellum proſecutorium appellationis, quia iſta ſcriptura non concludit aliquid pronunciandum per iudicem, ad quem. Aut dico ſententiā iniuſtam, uel dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt appello, & tūc ſit uera opi. Bar. ꝙ ſufficiet iſtam appellationem producere pro libello. C. de ap. l. eos, in prin.
11 † Quæro utrum, expreſsè una cauſa in appellatione, poſſit appellator aliam cauſam proſequi? ſol. diſtingue, aut enim cauſa apponitur pro forma, ut quādo appellatur ab interlocutoria, & tunc non poteſt aliam proſequi: aut non apponitur pro forma, ut quando appellatur a diffinitiua, & tunc poteſt aliam cauſam proſequi, quæ tamen dependeat ex iudicio ueteri, ut ff. de appel. l. ſcio. C. de temp. ap. per hanc. ff. quod cum eo. l. Titianus. Sed quare ſecus eſt in cauſa principali? reſpond. quia cauſa appellationis oritur ex prima cauſa, ſed cauſa principalis non habet originem ex alio proceſſu, nec habet aliam naturam non inflexam niſi per ſe. C. de petit. hæredi. l. hæreditas materæ,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Antianos. Adde, ꝙ antiani ſiue priores habentes authoritatem delegantis aliquam cauſam, an poſſint illam committere ſimpliciter, & de plano, Corn. conſi. 40. præſuppoſi. o, litera G. H. & I. lib. 4.

b Dignius. Vide Iaſ. in l. generaliter. in gl. in verbo, & nullum clericum. ff. de in ius voc. ubi pulchre.

c Vinc. God. Appellationem. Adde, ꝙ appellatio ueritate grauaminis non probata coram iudice a quo, poteſt probari coram iudice ad quem, ſi in appellatione fuit expreſſa cauſa. Goz. conſi. 22. nu. 15.

d Vinc. God. Fatalia. Adde ꝙ fatalia non currunt appellanti ſuper attentatis agenti, Rui. conſi. 85. nu. 4. 8. 9. & 12.

BIU Cujas

teræ hac ratione, q̃ia plus venit in cauſa appellationis, q̃ in querela appellantis. C. de app. l. ampliorem, in princ. de hoc per Bart.
12 ff. eo. l. j. §. quid ergo. † Quæro, ecce appellatum eſt ab interlocutoria, an ſentẽtia lata ſuper iſta interlocutoria per iudicem appellationis erit interlocutoria, vel diffinitiua? gl. Accur. dicit, q̃ erit
a interlocutoria, [a] & q̃ poterit ferri uiua uoce ſine ſcripti recitatione, iſta eſt gloſ. ordin. valde not. ff. de appell. l. j. in fi. cum l. ſeq.
13 † Quæro, ſi iudex appellationis, & nullitatis pronunciat male appellatum, vtrum uideatur pronunciare ſuper nullitate, vel ſuper iniquitate? reſpon. ſuper iniquitate, vnde ſequitur, q̃ ſi eſt male appellatum, ergo bene iudicatum. Iſta eſt gloſ. ſingularis, in l. j.
14 C. quando prouoc. non eſt nec. † Quæro, ſi princeps committit cauſam appellatione remota, vtrum iſta clauſula afficiat tertiam perſonam comparentem pro ſuo intereſſe? reſpon. non, de offi. dele. cum ſuper eo. & ſecundum Bart. qui ita no. in l. j. ff. a quibus
15 app. non licet. † Quæro, ſyndicus appellauit: appellatione pẽdente finitum eſt tempus ſui ſyndicatus, vtrum teneatur proſequi? rñdeo ſic, ſi res non erat integra, cum ipſe melius ſciat veritatẽ, arg. l. j. C. vt cauſæ poſt pub. adſit tu. ſm Dy. & Bar. qui ita no. ff. de app. l. fin. Tu dic, q̃ ſyndicus, qui ſuccedit in officio, debet cauſam proſequi, quia officium primi eſt extinctum, vltra hoc habet ſucceſſorem in officio, ſcilicet nouum ſyndicum, in quem fit tranſlatio officii neceſſarij, & iudicij, in c. fin. de procur. in cle. & quod no. in l. j. C. de contra. iudi. & ſi dicatur, q̃ primus eſt melius informatus? reſpon. tenetur alium inſtruere, & informare. Item ſi dicatur, q̃ primus eſt legalior. hoc non facit ad rumbum, cum ſecundus ſit authoritate publica creatus, arg. s̃. de iud. c. cum deputati. Non obſt. l. j. C. vt cauſæ poſt pub. adſit tut. quia illud intelligitur, quando adultus non habet curatorem, qui ſuccedit loco tutoris, vnde ex quadam neceſſitate tutor quondã proſequitur cauſam pro intereſſe adulti, ne remaneat indefenſus, non pro intereſſe
16 aduerſarii. arg. ff. de neg. geſt. l. nam & ſeruus. † Quæro, vtrũ ſyndicus vniuerſitatis, dicatur habere liberam ad ſuum officiũ exequeñ. Bart. dicit, q̃ ſuum officiũ eſt publicum, vt ipſe no. ff. quando appell. ſit. l. j. §. ſi quis. & ſic æquiparatur tutori, de hoc habes
17 glo. ff. de iureiur. l. iuſiuran. & ad pecunias. §. defenſori. † Quæro, vtrum ille, qui appellat a præcepto, (verbi gratia, hæres, cum defunctus eſſet teſtator, confeſſus eſt debitum, iubetur ſoluere, appellat) vtrum cenſeatur appellare ab interlocutoria, an a diffinitiua? reſpon. ab interlocutoria, cum minor carens curatore eam patiatur, tex. eſt notandus. ff. de minor. l. ait prætor. §. permittitur,
18 † Quæro, an a ſententia arbitri appelletur? & certum eſt q̃ non, niſi eſſet arbiter electus ex præcepto legis, vt not. Barto. C. de ar-
19 bit. l. j. & not per Barto. in l. j. ff. a quib. app. non lic. † Sed quęro, quid ſi eſt appellatum, & iudex ad quem, confirmauit laudum, vtrum ualeat confirmatio? & videtur, q̃ non, quia talis ſententia continet impoſſibile de iu. ar. de app. l. ſi expreſſim. quod uerum credo. Hęc ſcripſi ad utilitatem Canoniſtarum, vt ſciant dicta Bart. præceptoris mei uiuæ vocis diſciplina, nonnulla alia inter-
20 dum meliora. † Quæro, nunquid in cauſa appellationis requiratur litis conteſtatio? reſpond. aut non requiritur in prima cauſa, & tunc non requiritur ſimiliter in cauſa appellationis, quia appellatio deuoluit primam cauſam cum ſua qualitate. vnde ſi primum iudicium eſt ſummarium, idem de iudicio appellationis, vt in c. ſæpe, de verbo. ſignific. in clem. Aut in primo iudicio requirebatur litis conteſtatio, & tunc aut eſt appellatum ab interlocutoria, & quia bene appellatum, iudex appellationis aſſumpſit ſibi iuriſdictionem principalem, & tũc ſubdiſtingue, aut fuit appellatum ante lit. conte. & tunc ſuper libello principali requiritur litis conte. quia abſque litis conteſt. non eſt iudicium, vt in Authen. de litig. §. omnem. aut eſt appellatum ab interlocutoria poſt litis conteſt. coram primo iudice, & quia bene appellatum eſt, deuoluta eſt iuriſdictio principalis, & tunc, quia eſt deuoluta cum ſua cauſa, ſuisq́ue uitiis, non puto, q̃ oporteat litis conteſt. geminare, ſicut nec corã ſucceſſore primi iudicis. Nam iudex [b]
b appellationis dicitur ſucceſſor. ff. iudi. ſol. l. pen. licet propriè non ſit ſucceſſor, ſed maior, & in alia iuriſdictione, vt colligitur & notatur in l. j. C. ſenten. reſcin. non poſ. aut appellatur a diffinitiua, &
b tunc aut abeſt appellans, vel appellatus tempore ſtatuto ad conteſtandum litem, & non requiritur lit. conteſt. ratio eſt cauſa breuiandarum litium, & ut nõ prorogentur fatalia, quę potius ſunt arctanda, quàm relaxanda, quia dilationis materiam cõgruit amputare. C. de temp. appell. l. 2. in princ. Item quia iudex cauſæ appellationis habet hoc priuilegium, quia poteſt ſupplere de facto vicem abſentis, vt C. de tempo. appel. l. fin. §. illud. C. de appellat. l. ampliorem, in prin. Et ſemper intellige præcedente peremptorio ad lit. conteſt. quia ipſum peremptorium non circũductum per comparitionem habet uim litis conteſt. arg. ff. ſi quis cau. l. ſi cum, in fi. Aut utraque pars eſt præſens tempore lit. conte. & tũc oportet litem conteſtari, vt dicit illa gloſ. ſing. in c. per uenerabilem, extra, qui fi. ſint leg. C. ne lic. in vna eadẽq́; cauſa tertio prouo. l. j. & no. etiam in d. c. per uenerabilem. Nam proceſſus omiſſa lit. conte. factus, eſt membrum ſine capite, quia lit. conteſt. eſt caput iudicij, medium autem ſunt probationes, finis diffinitiua, vt no. in l. j. §. j. ff. ſi quis ius dicẽti, non obtem. Porro pro pñte nõ poteſt iudex de facto ſupplere, quia præſens ætatem habet, ipſe de ſe loquatur, vt ff. de dam. infe. l. 5. §. hoc iudiciũ. niſi forte eſſet ruſticus, vel miſerabilis perſona. Nam non intelr eſſe piger, qui ignorat, vnde tunc procedet iudicium ẽt ſine lit. cont. Item non
21 diſtinguo genus abſentiæ, quia nec lex diſtinguit. † Subſequẽter quæro, an in cauſa appellationis habeat locum reconuentio? & vr̃ q̃ non, quia cauſa appellationis nihil deuoluit, niſi quod intẽtatum inuenit, vnde poteſt dicere reconuentus, agas corã iudice domicilij mei, ad quem peto me remitti, vt ff. de eo, qui app. in prouin. defe. de. l. j. quia ille, qui abeſt cauſa appellationis, habet ius reuocandi domum, vt ff. de iudi. l. ſed domum, intellige. i. domicilium, non dico originem ſolam. ff. de iniur. l. lege Cornelia, §. domum. Nam domicilium locus eſt principalior iudicij. inde enim dr̃ quis trahi, vnde a ſuis negotiis auocatur, vt ſing. not. in c. ſtatutum. §. cum autem, de reſcrip. lib. 6. Præterea iudex appellationis non cognoſcit, niſi de principali ẽt de incidentibus, quæ contingunt originem, vel coniunctionem primæ cauſę, vt C. de tempo. appel. l. per hanc. Præterea iudex appellationis non habet pronunciare niſi bene, vel male iudicatum ſit, vel æquipollens, vt C. de appell. l. eos, in princ. C. de ſent. & interloc. l. præſes. Præterea ſciendum eſt, q̃ reconuentio alia eſt implicita, ſiue breuiloqua, vt in duplicibus iudiciis, & iſta non eſt propriè reconuentio, ſed natura iudicii, cum uno libello fiat hincinde, & niſi ſententia feratur hincinde, eſt ipſo iure nulla, vt ff. fam. erciſ. l. in hoc iudicio. & de iſta iudicat iudex appellationis de neceſſitate, quia
22 indiuidua eſt. † Dubitãt tamen quæ ſit forma taciti libelli iſtius reconuentionis? reſpõdeo, aut reus fatetur, & videtur petere pro parte ſua id quod actor petit pro ſua, vt adiudicationes poſſint fieri hincinde iuxta petita, vt Inſt. de offic. iud. §. fi. & ſi contingat q̃ actor libellum ſuum emendabit, etiam aduerſarius ſuũ. ff. fam. erciſ. l. qui familiæ. quod eſt notabile. Si autem reus neget, tunc forma taciti libelli non eſt ſuper communione diuidẽda, ſed eſt quoddam officium iudicis tacitè imploratum ſuper iuſtitia facienda, ſecundũ q̃ probabitur in cauſa, nam officium iudicis ad tempus rei iudicatæ refertur, vt l. j. ff. de in litem iur. quia tunc iu-
23 dex eſt inſtructus per probationes. ff. commo. l. 3. §. in hac. † Alia eſt reconuentio expreſſa, & iſta eſt multiplex. nam quædam eſt præiudicialis, quæ inducit ſuperſedentiam in libello aduerſarij, vt ff. de inoff. teſtam. l. Papinianus, §. ſi filius, C. de ordi. iud. l. fin. & iſta non poteſt eſſe, niſi ſit contraria & maior. C. qui accuſa. non poſſ. l. j. Et iſta non habet locum in cauſa appellationis a diffinitiua, quia eſt quædam declaratoria, quæ poſt lit. conteſt. non obiicitur, vt C. de procur. lita demum. Alia eſt reconuentio reciproca, vt ſi actor petiit fundum actione ex empto, & uenditor pretium actione ex uendito, & iſta reconuentio ſummam æquitatẽ habet ex eodẽ fonte. Quædam eſt reconuentio extranea, & iſta nõ habet locũ in cauſa appell. quia iudex appellationis nõ iudex eſt, & quia non debet agi per ſaltum, ſed ſm ordinem tribunalium ſic, vt in Auth. vt ab illiu. & qui ſuper ea ſunt. Nam cuilibet tribunali propria iuriſdictio data eſt, quæ per alium nec vſurpari, nec minui poteſt. C. de offi. præfec. vrb. l. 1. C. de teſtam. l. conſulta diualia. & ſecundũ prædicta debet intelligi, q̃ not. Cy. in d. l. q̃
24 hanc, & ibi dixi. † Quæro, an in cauſa appellationis requirantur nouæ ſatiſdationes? reſpon. non, quando appellatur ante ſententiam, vt ff. de procur. qui proprios, §. item quæritur. Si vero appellatur poſt ſententiam, aut loquitur in ſatiſdatione de iudicio ſiſti, & debet de nouo ſatiſdari, quia prima ſatiſdatio eſt conſumpta, vt ff. de fideiuſſ. l. Græce. §. poſt litem. Igitur de nouo eſt ſatiſ-
25 dan. quia fideiuſſores primi liberati ſunt. † Idem puto in ſatiſdatione procuratoria de rato, quia dñs appellando liberat procuratorem a cautione rati, vt d. l. cum minor. §. 1. quod eſt no. dignũ. aut eſt cautio iudicatum ſolui, & tunc quo ad clauſulam de defendendo non durat in cauſa appellationis, in qua non habet locum reconuentio, ſed quo ad clauſulam doli, & quod verbum ſonat, durat ſi ſit facta mentio ſucceſſoris, aliàs non, quia non receditur a perſona. ff. iudic. ſolui. l. cum apud Sempronium, nunc intelligis illam notabilem legem. Ex his contentus ſum pro in-
c troductione Cano. [c] ad iuris ciuilis ſubtilem ſententiam.

ADDITIONES.

a Interlocutoria. Vide per Do. Franc. de Albergo. de Aretio in quodam ſuo tracta. qui habetur in formis, quæ dicitur ſententia interlocutoria, vel diffinitiua, in 3. cap.

b Vinc. God. Iudex. Adde, q̃ iudex ex officio poteſt ſe informare de ſtylo, & conſuetudine. Ruin. conſi. 144. nu. 4. lib. 4.

c Vinc. God. Cano. Adde, q̃ Canoniſtæ debent habere cognitionem legum de neceſſitate, glo. in c. epiſcopus, 35. diſt. ſecundum Bald. in proœ. Decr. ſed Butr. contra in c. Raynutius, de teſtam.

SVMMARIVM.

Collatio beneficii poſt & contra legitimam appellationem facta non tenet, in principio.

1 *Clerici conqueri poſſunt de iniuria facta eorum priori.*
Legatus de latere nemo niſi Cardinalis.

Fama

3 *Fama loci multum operatur & cooperatur.*
3 *Fama cum non teſte, an ſufficiat ad probandum.*
Fama, & Infamia quid.
4 *Legatus, qui non eſt de latere, nullam habet poteſtatem in collatione beneficiorum.*
5 *Appellationi qui non defert, an debeat deponi ab officio.*
6 *A poteſtate propria alienum ſe facit quis, ſi fuerit negligens.*

CAPVT PRIMVM.

Dilecti. Collatio beneficij poſt, & contra legitimam appellationem facta, non tenet. Et primo ponit querelam impetrantium. ſecundo dat iudices, quos inſtruit, & monet, quid facere debeāt. ſecunda ibi, ſuper quibus. Caſus. Prior & clerici de Giſebergen. conqueſti fuerunt coram Papa de Eboracenſi Epiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato de pluribus: primo, quod poſt appellationem interpoſitam ad Papam dictum priorem ſuſpendit. ſecundo, ꝙ dictas eccleſias interdicto ſuppoſuit. tertio, quod ipſis clericis ſiue canonicis interdixit ne obedirent dicto priori, quod ſi obedirent, eos excommunicaret. quarto, quod beneficia ſpectantia ad eorum collationem contulit, Papa mandat veritatem inquiri per idoneos teſtes, & famam loci, & ſi repererint dictam collationem fore factam per ipſum legatum de eccleſijs ad ipſos ſpectantibus, in irritum ipſam reuocent, niſi ad ipſum legatum eſſet deuoluta collatio per malitioſam negligentiam
1 prædictorum. † In tex.ibi, & clerici. nota, quod clerici conqueri poſſunt de iniuria facta eorum priori. Ibi, Apoſtolicæ Sedis legatus, iſte legatus non erat de latere. Et ideo non potuit beneficia conferre, quæ ſpectabant ad collegium alterius, niſi hoc faceret ex iure deuoluto. & no. ꝙ nemo eſt legatus de latere, niſi ſit Car
2 dinalis, vt hic. † In tex.ibi, Fama, no. ꝙ fama loci multum operatur, & cooperatur. Nam fama per ſe non probat, ſed cum vno teſte, vel cum alijs adminiculis, non de nuda, quę habuit originem de nihilo, vt eleganter not. ff. de quæſt. l. de minore, §. tormenta.
3 † Quæro ergo, an ſufficiat fama cum vno teſte? [a] glo. dicit hic ꝙ
a ſic. de hoc not. ſ. de teſt. c. ex literis, & c. veniens, & c. præterea, & in Spec. de no.cri. §. fama. Dy. dicit, ꝙ in criminali non probat, in ciuili ſic. Oldr. dicit, ꝙ non probat, quia ſunt diuerſa genera probationum. Tu dic, ꝙ eo caſu probat, quo debet deferri ſacramētum in defectum probationis ipſi agenti, aliàs nequaquam probat, quia ipſa fama non eſt maioris vigoris quàm iuramētum in defectum probationis, cum veniat ad probationem ſupplēdam,
b & coadiuuandam, non ad eam fundandam. Fama vulgaris [b] eſt publicus præco virtutis, infamia vitiorum, ſed fama naturalis eſt
4 ſtatus hominis ex radice naturæ proueniēs & inhærens. † Quæro, per lapſum temporis vtrum iſta deuolutio fiat tanquam ad dięceſanum, quia iſte eccleſiæ erant in archiepiſcopatu? legatus enim qui nō eſt de latere nullam habet poteſtatem in collatio-
5 ne beneficiorum. quod dic, vt in c. pen. de offi. deleg. lib. 6. † Quęro, an ille, qui non defert appellationi, debeat deponi ab officio? glo. dicit ꝙ ſic, quia eſt rebellis ipſius Papæ. hoc verum in crimi-
6 nali, ſecus in ciuili, vt ſ. eo. c. de priore. † In tex.ibi, Diſtulerit. no. ꝙ quis ſe facit alienum à propria poteſtate, ſi fuerit negligens, ff. de fideicom. lib. l. legatarios, §. ex duobus. & qui deliquerit in officio, priuandus eſt eo. C. de ſer. fugit. l. mancipia, in Authen. de armis, §. fin. de ſuſce. & archa. l. aliud, lib. 10.

ADDITIONES.

a Teſte. Vide Felin. in c. cum cauſam, extrà, de prob. & plenè per Barb. conſi. 6. & conſi. 7. 2. vol.
b Vin. God. Vulgaris. Adde quando fama ſufficit ad transferendum onus probandi in aduerſarium. Ruin. conſi. 28. nu. 10. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generalis non valet, & ratio.*
Generalitas ſententiam uitiat, & dicitur obſcura, & nullam complectitur ſpeciem, ver. vnde.
Iudicem appellationis appellans, non appellatus eligit, ver. & ſunt.
Appellatum in dubio intelligitur ad immediatum ſuperiorem, ver. in dubio.
2 *Appellatio alternatiua, an teneat.*

CAP. II.

1 Inter cætera. Non † valet appellatio generalis. facit ff. de iure fiſci, l. ita fidei. Et eſt ratio, quia ꝯriorum eadem eſt diſciplina, vnde ſicut non valet ſentētia generalis & incerta, ita nec appellatio, quæ eſt ꝯria. Item quod generaliter dī & obſcurè, nullam ſpeciem complectitur. ff. de lega. 1. l. Titiæ textores. Item quia appellatio debet eſſe certa ſicut libellus. Item facit ff. quod cuiuſque vniu. no. l. item eorum, §. ſi decuriones. licèt appellatio poſſit fieri vno verbo dicendo, appello. ff. de app. l. 2. & duob. verbis dicendis, ad quem iudicē, vt no. C. de bon. auth. iud. poſſ. l. cum proponas. Item tribus verbis dicendo, appello ad iudicem competentem. Et ſi ſunt plures iudices ſubordinati, electio eſt appellantis, coram quo proſequatur, quia appellans habet eligere iudicem non appellatus, dicit Inno. ſ. eo. ſi duobus. in dubio intelligitur appellatum ad immediatum ſuperiorem, quia hoc eſt magis iuridicum, & magis ęquum. Sed † an teneat alternatiua appellatio. Io. And. dicit ꝙ non, quia incerta, niſi ante decem dies appellans eligat, arg. optimum ff. de ſtip. ſer. l. nam cum vterque, & l. ſi ſeruus ita. quia non poteſt intelligi, ad quem appellatum ſit. Alij dicunt, quod immo valet appellatio, ſicut quando appello in genere ad iudicem competentem. Et apoſtoli dabuntur hoc modo, remitto te ad iudicem competentem, & non dicitur ad quem. ſed verius eſt, quod talis appellatio nulli defert iuriſdictionem, ergo non valet, & decem diebus elapſis non poteſt declarari, quia tempora non ſuffragantur, vnde non poteſt aliquid addi, vel detrahi, ff. de adulte. l. accuſaturus, ff. rem rat. hab. l. bonorum, & l. fin.

SVMMARIVM.

A correctione non appellatur, in principio.
Regulam qui ſeruat, nunquam modum excedit.
Dilatio appellationis ſuperioris ligat manus inferioris etiam ignorantis, §. ſed quid.
Ignorans non contemnit, ibid. tamen ignorans.
1 *Regulæ, & conſtitutiones ordinis ſunt ſeruandæ tanquam regula.*
Fratres Prædicatores ſunt mendicantes ex conſtitutionibus, non ex regula, ver. vnde.
Conſtitutionis, & regulæ fratrum religioſorum differentia, ver. porro.
2 *Regulares & alii, an hodie differant.*
Correctionis morum & exceſſuum nulla differentia quantum ad appellationem, & num. 3.
Appellare ſemper licitum, ſi modus excedatur, eſt tamen quædam perſonarum differentia, & quæ, ver. Dicit Innoc.
3 *Correctio exceſſuum, & aliæ cauſæ, in quo differant.*
4 *Monachus ex leuiſſima cauſa intolerabiliter tortus poteſt exire de monaſterio ſine licentia abbatis.*
Apoſtatam facit animus, non fuga, ver. porro.
A pœna iuris non appellatur, ver. ſcias, quod. nu. 5.
5 *Exceptio doli quandoque obſtat contra ſtatutum legis municipalis.*
A declaratione incurſus pœnæ poteſt appellari, ver. tamen dic.

CAP. III.

Ad noſtram. A correctione non appellatur. h. d. In tex.ibi, Regula, no. ꝙ prælatus debet ſeruare regulam, & qui regulam ſeruat, nunquam modū excedit, ſ. de reg. c. vlt. Sed quid ſi Papa defert huic appellationi? reſpon. ſeruus nō poteſt plus, q̄ velit dominus ſuus, vnde ligatę ſunt manus inferioris, etiam ſi ignorat, quia neſcit ſeruus quid faciat dominus, vt not. in l. pen. ff. ſi cer. pet. tñ ignorans non punitur, quia non contemnit maieſtatem, qui factum ignorat, vt ſ. eo. c. ſuper
1 eo. §. fi. † In tex.ibi, Corrigas, ſ. monendo, & caſtiges, ſ. puniendo, ſm regulas & conſtitutiones ordinis, quæ ſunt ſeruandæ tanq̄ regula, vt hic patet in ver. inſtitutionē. vnde Fratres Prędicatores, q̄ ſunt Mendicantes ex conſtitutionibus, non regłr, perinde eſt, ac ſi eſſent Mendicantes regłr. Porro regula ſemper eſt uniformis in toto ordine. Sed conſtitutiones q̄nque ſunt diuerſæ in vno loco Fratrum, & non vigent in alio, tñ ubi vigent, hñr loco regulę, tene menti. Item regula ſemper eſt arctatiua, ſed conſtitutiones q̄nque continent conſilium. nam una de virtutibus legis eſt conſulere, vt ff. de leg. l. legis virtus, & in Cle. exiui, de para. & c. exijt
2 qui ſeminat, de verbo. ſign. in 6. † Quæro, an hodie ſit differentia
a inter regulares, [a] & alios? dicit Inn. ꝙ non. Item an ſit differētia inter correctionem morum, & aliorum exceſſuum? dicit Inn. ꝙ non, quia ſemper licitum eſt appellare, ſi modus excedat̄, quod eſt idem, ꝙ grauare, Inn. No. hoc verbum Inn. tñ quando regulares appellant, præſumitur contra eos magis, q̄ contra alios ſubditos appellantes, & ſi impetrant, deberent facere mentionem de exceſſibus prętenſis, in ſententia. ſ. aliàs non ualet impetratio, li-
3 cet non fiat mētio de appellatione, quod eſt no. ſm Inno. † Idē, ꝙ in hoc eſt dria inter correctionem exceſſuum, & alias cauſas, ꝯ correctionem exceſſuum non poteſt præſcribi, ſm Inn. & correctio poteſt fieri nō ſolum in iudicio, ſed in domo. C. de pat. pote. l. congruentius, ff. de furt. l. ſerui filij, ff. ad Sylla. l. excipiuntur, §. fi. C. de emen. propin. l. j. De correctione morum impudicorum, vel ſuſpectorum, habetur C. de nup. l. 1. C. de his qui. vt indig. l. 3.
4 in gl. quæ dicit, in domo, non in iudicio. † Monachus ex leuiſſima cauſa intolerabiliter tortus, poteſt exire de monaſterio ſine licentia Abbatis, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iur. l. 2. §. dominorum. Fui interrogatus à Generali Fratrum Minorum. Porrò apoſtatam facit animus, non fuga. ff. de ædil. edic. l. quid ſit fugitiuus, §. idem Celſus. Scias, ꝙ à pœna iuris non appellatur, ſm Alla. & Io. And. quia grauamen legis non dicitur grauamen. Item ſi appellaret iudex appellationis haberet neceſſe pronunciare ſecundū eandem legem, vt in Auth. vt cum de app. cogno. in prin.
5 coll. 8. & facit ff. de app. ręcip. l. fin. † Sed quandoque contra ſta-

tutum

ADDITIO.

a Vinc. God. Regulares. Adde ꝙ regulares non poſſunt viuere ſine clauſtro, ſicut nec piſcis ſine aqua. Spec. de arbit. §. vlt. ver. ſed quæro, & ver. ſed quid de ſimplici monacho.

BIU Cujas

tutum legis municipalis obstat exceptio doli, vt ff.de excep. do. l.1.in fi. & tunc potest appellari ab iniquitate statuti ad illum superiorem,qui potest statutum corrigere. ff de decr. ab ordi. fac. l.ambitiosè? Idem,si statutum sit nullum,ff.de appel.l.si constat, tamen dic, ℣ si iudex declaret pœnæ commissionem, ℣ à tali declaratione iudicis bene posset appellari,vt ff.de verbo.signific. l.si qua pœna, C.de app.l.& in multis.

SVMMARIVM.

1 *Appellans, à iudicio iudicis, à quo, stare compellitur, si appellationem non prosequitur, in princ.*
Termini tres sunt fatales,& qui,ibidem post casum,& num.1.
Si terminum octo dierum ad se defendendum det statutum, an reus possit ipsum sib.ipsi abbreuiare,& quis intelligitur.
2 *Mora an possit purgari non prosecutionis appellationis,& nu.3.*
3 *Moræ purgatio non admittitur contra statutum.*
4 *Terminum habens,an possit supplantari ab aduersario præueniente.*
5 *Appellatio an videatur deserta ante lapsum termini si certum sit, quod intra terminum non potest comparere.*
6 *Pœna cum additur ab homine, si non fiat intra certũ tempus statim committitur, secus, si pœna apponitur à lege, & de qua pœna id intelligatur.*

CAP. IIII.

Personas. Si appellans intra terminum sibi à iudice statutum,à quo appellauit,vel à seipso statutum,appellationem non prosequitur, sententiæ, vel iudicio illius stare compellitur.h.d.secũda pars ibi,sin autem Casus. Aliquis appellauit,& sibimet assignauit terminum, sed minus longum, vnde iudex abbreuiauit,non fuit prosecutus; dicit Papa, quod elapso die compellitur stare sententiæ. secundo dicit,℣ idem est,si ipse assignauit sibi terminum competentem, vnde iudex non assignauit alium terminum, & sic nota,quod tres termini sunt fatales, scilicet terminus assignatus à lege, terminus causa cognita breuiatus à iudice, & terminus statutus sibimet per seipsum.
1 ff.qui satisda.cogantur,l.de die. † Pone,statutum dat terminum octo dicrum ad se defendendũ, nunquid potest reus ipsum sibiipsi abbreuiare? Et videtur,℣ sic;& si defensionem suam non facit intra terminum,videtur ei renunciare, arg. C.qui accusa.non poss. l.si ea. & ista renunciatio non est nuda, quia vestita est per suam negligentiam.& sic non ob.glo.quæ est ff.de pac.l.si pactũ inter hæredem. Quæro,de quo termino loquitur hic? respõ.aut tempus statutum est à lege, ad appellationem prosequendam, & elapso eo deserta est appellatio,aut ab ipso appellatore,& idẽ, vt j.eo.c.oblatæ. aut à iudice,& tunc aut appellatus cõsensit termino, & idem, aut contradixit, & tunc iste terminus non est fatalis,argum. j.cap.interposita,§.1. sed expectabitur terminus sta-
2 tutus à iure. † Sed nunquid mora potest purgari? respond. vbi
a post moram [a] succedit legis dispositio priuatiua, mora non potest purgari, 18.dist.c.propter, per Archid. idem,si succedit legis dispositio afflictiua,vel status mutatiua,quia non recipit restitutionem,si statum mutat. ff.de minor. l.si ex causa,§.Papin.idem, si perditur beneficium.ff.de fideicom.liber. l.Thais ancilla,§.intra. & in tit.quo tempore miles,col.10. & ff.de leg.2. l.statuliberum,§.Stichum.† Deinde conclude,℣ contra statutum non ad-
3 b mittitur purgatio moræ, [b] vt in c.statutum,de elec.lib.6. quia leges sunt inexorabiles, vt l.temperet, C.de vesti. oloberis, lib.10. Porro si lex statuit terminum, & vltra procedit statuendo, quid post terminum fieri debet,non potest mora purgari,quia est terminus iuris & de iure, & contra statutum legis non admittitur moræ purgatio, l.fin.§.1. C.comm.de lega. ista habuerunt originem à l.præses,C.de appel.vbi videas,& dic,vt dices j.eo.c.læpe.
4 † Et an habens terminum possit supplantari ab aduersario præueniente, dicit glos. ℣ non,si terminus est statutus à parte, vel à
5 iudice,secus,si à lege. † Quæro, si certum est,℣ intra terminum non potest comparere, vtrum appellatio videatur deserta ante lapsum termini? dicit Host.℣ sic. sed hoc est contra tex.dum dicit, ex tunc,id est lapso termino,& non ante. dicit Barto. ℣ cum pœna additur ab homine, si non fiat intra certum tempus,statim committitur cum certum est ante diem fieri non posse. Sed si pœna apponitur à lege,secus,vt in c.commissa,de elec.in 6. & est ratio,quia executio, quæ fit per legem, requirit termini lapsum, arg.ff.de vsufr.leg.l.Sempronius Attalus,secundum Bart.qui ita
6 no.ff.de verb.obl.l.cum stipulatus sim mihi à Proculo.† Sed aduerte,quia aut est pœna expressa,& verum dicit:aut est tacita,& idem videtur dicere,℣ non sit expectanda dies: sed statim,quod constat fieri non posse, talis pœna effectualis sit commissa, sed in casu nostro est tacita pœna, id est tacita desertio appellationis. Et ideo videtur vera opin. Host. quod possit exequi sententiam statim,quod certum est fieri non posse.Sed contra ipsum est ff.si quis caut,l.si eum,§.homo sisti.

ADDITIONES.

a Vinc.God. Moram. Adde quando mora possit purgari, & quando non, Ruin. cons.123.nu.5.& 26.lib.3.
b Vinc.God.Moræ.Adde ℣ mora non est sine dolo,& culpa. Corn.consi.312.videtur,litera C. lib.4.

SVMMARIVM.

Appellans habet annum ad prosequendum,& ex causa biennium aliàs rata manet sententia,in princ.vide nu.9.
1 *Raptor, vel inuasor, an possit appellare.*
Annus secundus ad prosecutionem appellationis non datur nisi ex necessaria causa, ibid.
Appellatione deserta fit executio etiam non citato reo,§.ibi.Nec.
2 *Iudex, an,& quando possit dilationes legum,& statutorum arctare.*
3 *Appellatio non fit in notorio per facti euidentiam,quid per confessionem.*
4 *Confessio secuta post latam sententiam non dicitur facta in figura iudicii,nisi fieret coram iudice appellationis.*
L.non tantum, ff.de appel.intell.
Confesso, an liceat appellare, ver.ita quod.
5 *Conuictum per testes cogere ad confitendum, an possit iudex.*
Notorium non mentitur, & est præco.
6 *Notorium ex tribus præsumitur.*
7 *Condemnari an possit quis sine citatione.*
Citatio prima est de iure naturali, cætera,vel peremptorium sunt iure ciuili introductæ.
8 *Apostoli factum debet pro lege seruari.*
9 *Appellare, & ad causam prouocare, an differant.*

CAP. V.

Cum sit Romana. Appellans ad prosequendum habet annum, & ex causa biẽniũ,nisi iudex moderetur,hoc primo.Et si intra tẽpus non prosequitur,rata manet sententia diffinitiua,hoc secundo. sed si est appellatum ab interlocutoria redit ad primũ iudicem, hoc tertio. condemnato de crimine appellare licet,nisi sit notoriũ. h.d. Primo ponit terminum appellationis prosequendæ. secundo ponit pœnam non prosequentis appell.à diffinitiua.tertio pœnam non prosequentis à grauamine.quarto ponit pœnam eius,cuius delictum est notorium,quia non appellat. secunda ibi,quod his.tertia ibi,℣ si verò.quarta ibi,præterea. Casus tamen patet. Quæsitum fuit, quantum tempus detur ad appellationem prosequen. respon.annus,& ex causa biennium. Secundo quæritur, quæ sit pœna non prosequentis appellationem à diffinitiua. respond.℣ rata manet sententia diffinitiua, nec amplius potest appellare. Tertio quæritur, quid si est appellatum à grauamine, vel interlocutoria ante sententiam diffinitiuam? respon.℣ pœna non prosequentis est, quia appellatio de medio tollitur, & causa ad primum iudicem reuertitur, concor.illa l.no.ff.de minorib.l.intra
1 vtile. Quarto quæritur,vtrum † raptor vel inuasor possit appella-
re. & respõdetur ℣ sic, nisi sit ita manifestus,sicut fuit ille,quem requisitum & absentem excommunicauit Beatus Paulus. Item
a tex. ibi, Necessaria, & euidenti, no.quod secundus annus [a] non datur nisi ex necessaria causa & euidenti. Ibi, Nec audietur. Nota, quod post appellationem desertam, si est liquidum, fit executio,reo vlterius non citato,quia si reus non debet audiri, ergo nec citari, vt not. C.de appellat. l.eos, in princ. vbi optima glos.
2 † Nota, quod iudex potest dilationes legum, & statutorum arctare,quod dic,vt no.Dy.in c.indultum,de reg.iu.lib.6. & in cap. frequens,de restit.spol.in 6.C.de appell. auth.hodie. Item quando terminus præfigitur iurisdictioni,iudex non potest aliquid disponere de termino,vt ff.loca. sed si lege, in princip. vbi tex.not.
3 †Vlterius no.℣ in notorio non appellatur,& hoc in notorio per facti euidentiam, ff.de iniusto testam. §. si quis filio exhęredato, circa med.sed quid in notorio per confessionem? respon.aut est facta ex certa scientia sponte & in figura iudicij, & non potest appellare,quia cogitur in ea perseuerare. suprà, de confess. cum super, de elect. per inquisitionem. aut non in figura iudicij, &
4 tunc appellare potest,vt C.de libe.causa,l.si filium.† Et no.quod lata sententia confessio secuta non dicitur facta in figura iudicij, nisi fieret coram iudice appel. & ideo non excludit ius appellandi.ff.de appell.l.non tantum. Et nunc intelligis illam singularẽ l. ita,quod confesso ante sententiam postea secuta sententia, stante confessione,nulla datur defensio? certè gl. determinat,quod appellare possit, quod intelligo causa expressa,& non nudis ver-
5 bis.ff.de app.l.creditor,§.iussus,vbi gl.sing.† Sed an plenè conuictum per testes iudex possit cogere ad confitendum? dicit Cy.℣ non,ne auferat ei beneficium appellandi.C.quorum app.non recip.l.obseruare.dic,quod iudex nõ potest ei mandare,quod confiteatur, vel decernere eum tamdiu torquendum, donec confiteatur, sed torquere eum moderatè potest, sicut facere potest ex solis indicijs, ne sit melior conditio conuicti,quàm non con-
b uicti,& ita practicatur.Et scias quod notorium [b] est præco, quia
6 non mentitur. † Notorium autem præsumitur ex tribus,scilicet ex loci qualitate, ex numero astãtium, & ex qualitate temporis.

è contra

ADDITIONES.

a Annus. Vide tamen Bar.in l.1.in fi.ff.nil nouan.appel.pen.& D.Fel.not.in c.ex parte,de rescript.
b Vinc.God. Notorium.Adde ℣ notorium quod est,ignorari non præsumitur. Ruin.consi.164.nu.19.lib.5.

BIU Cujas

è.contra,præſumitur aliquid non manifeſtum ex qualitate tem poris,ut quia de nocte,ex qualitate loci,& ex multitudine rixan tium,vt dicit illa glo.ſing.in l.ſi cum exceptionem. §. 2. ff.quod
7 met.cauſa.† Item no.quod poteſt quis condemnari ſine citatio ne,quod intellige,de peremptoria,ſeu ſolenni, unica tamen ci tatio neceſſaria eſt non ad ſe defenden. ſed ad ſententiam au dien.ita intelligo,quod hic no.Inn.Nam prima citatio eſt de iu re naturali,vt in c.paſtoralis,de re iud. in cle. aliæ citationes, vel peremptorium non ſunt de iure naturali,ſed de iure ciuili intro
8 ductæ.† No.hic,quod factum Apoſtoli pro lege debet ſeruari.
9 † Quæro hic,an ſit differentia inter appellare,& ad cauſam pro uocare? reſpondeo ſic, quia appellatio requirit iudicem a quo, ſed prouocatio non requirit niſi iudicem ad quem, & ideo in prouocatione extraiudiciali proprie non dantur apoſtoli, & di cit Inn.quod elapſo termino audiatur appellans in extraiudicia libus appellationibus.

SVMMARIVM.

1 *Conueniri quis poteſt coram iudice a quo appellauit,ſed ſuper alia cauſa.*

CAP. VI.

1 **Ad hæc.** Coram † iudice a quo appellaui, poſſum ſuper alia cauſa ꝙueniri,niſi eum ut ſuſpectum recuſem.ſupple,& appareant indicia ſuſpicionis vel iniquitatis, ut ff. de arbit.l.non diſtinguemus, §.cum quidam. Gloſſa opp.de l.1. §.apud eum, a quo appellatur.ſolutio, ut in gl. Cautela tamen eſt,quod recuſandus deleget cauſam.

SVMMARIVM.

Iudex ſuperior,ad quem tuus aduerſarius appellauit, poteſt comparere nolentem,licet ad S.Apoſto.appellaueris,excommunicare, ſi tuam ignoret appellationem,in prin.

1 *Appellare poſſunt diuerſi ad diuerſos, & utraque pars poteſt appellare ab vna ſententia.& nu.2.§.opponitur.*

Contumax eſt,qui nullam allegat excuſationem,ver.ibi pro con.

Iuriſdictio tẽporalis omnino diuiſa eſt ab eccleſiaſtica,ver.no.quod iuriſdõ.

2 *Proceſſum nullum,quãdo ſcit ſe illegitime procedere,iudicis reddit ſcientia, & nu.1.§.ibi,cognoueris.*

Appellatio ſi interpoſita ſit a ſententia ſuffraganei ab una parte ad legatum, & ab altera ad archiepiſcopum,uter cognoſcit,ver ſi a ſententia.

3 *Leges & Canones vbi diſcrepant, debent obſeruari leges in foro Iuſtiniani, & canones in foro beati Petri,niſi cauſa eſſet ſpiritualis.*

4 *Iudex ſæcularis non intromittit ſe de iuriſdictione eccleſiaſtica, niſi tanquã executor.*

Brachium alterius male inuocantib.non eſt prębendus aſſenſus,§.nam male.

Poteſtas ſęcularis & eccleſiaſtica debent ſibi inuicem auxilia mutuare, & fraternizant,ibi.& nu.5.

5 *Imperator ſicut dicitur filius Papæ ita iuriſdictio temporalis dicitur filia ſpiritualis,& ei tenetur tanquam matri ſuæ.*

Statuta ciuitatum & conſtitutiones feudorum in terris imperii Romani prę ualent canonibus,& quando,& nu.4.

Appellantis eſt eligere iudicem §.item no.2.

6 *Allegare non tenetur una pars iura alterius partis.*

Allegare abſentiam,& quam,& impedimentum, & de eo proteſtari oportet,& quando.§.cauſas.

Factum,vel priuilegium nota non dicuntnr,niſi probentur,ibidem.

CAP. VII.

Si duobus. Superior, ad quem tuus aduerſarius appe lauit,ſi ig norat te ſuper eadem cauſa ad ſe dem Apoſtolicam appellaſſe, & coram ipſo comparere nolen tem poterit excommunicare.hoc primo.ſecundo dicit, quod a ciuili iudice,qui non ſit de temporali iuriſdictione eccleſiæ, ap pellatur ad Papam.ſecunda ibi,denique. Caſus: Duo litigabant coram iudice ſuo,puta coram Archidiacono:vnus appellauit ad diæceſanum citauit appellantẽ ad Papã, neſciens de appellatio ne,citatus noluit ꝓparere,& fuit excõicatus: dr̃,ꝙ excõmunica tio tenet,ſecus eſſet,ſi diœceſanus ſciret citatũ ad Papã appellaſ ſe.Sed quæ erat rõ dubitandi? & rn̄.qa cũ appellaſſet ad Papã ui debat̃ eſſe ſub protectione Papæ. Item quia maius tribunal de rogat minori.Secundo fuit quæſitum, utrum a iudice ſęculari poſſet appellari ad Papam? & rn̄.ꝙ nõ:& ſi eſſet appellatũ non te
1 net appellatio,niſi iudex,qui ꝓnunciauit in ipſa cauſa,ſit de tem porali iuriſdõne eccleſiæ.† In tex.ibi,Super eo.no.ꝙ diuerſi pñt ad diuerſos appellare,& vtraq; pars põt appellare ab una ſnīa. s̄. de ap.l.ampliorẽ,in prin. In tex.ibi,pro ꝓtumacia.no.quod cõtu max eſt,quia non allegat ſuã excuſationem.Ibi,cognoueris,no. quod ſi iudex ſcit ſe non debere procedere,ẽt ſi non excipiatur, proceſſus eſt nullus.Ibi, Ad noſtram,dubitationẽ faciebat pleni tudo ptãtis Papæ, ſed certe Papa non debet uti plenitudine ptã tis:ſed iuris rigore.Ibi,in his cauſis, ſ.ꝓſonis. & no. quod iuriſdõ tpalis eſt oĩno diuiſa a iuriſdõne eccleſiæ,niſi in terris eccleſiæ. Ibi.Conſuetudine,hæc cõſuetudo nõ eſt rõnabilis:quia confun ditur iuriſdictio Imperij.Ibi,Non tenere,ſ.ipſo iure.fallit in caſi bus,qui no.de fo.compe.licet.Opponit glo.iſte citans non habe
2 bat iuriſdictionem,quia erat deuoluta ad Papam.ſol. imo habe bat ꝓp ignorantiam.† No. quod ſcientia iudicis reddit proceſsũ nullum,qñ ſcit ſe illegitime procedere.hoc no.ff.de procur.l.ſi procuratorem abſentem. Glo.quærit exẽpla plena ſunt.Si a ſnīa ſuffraganei una pars appellat ad legatum, altera ad Archiepm, qs ipſorum de appone cognoſcet; rn̄. caſus eſt iſtius c.ut no.in Spe.de ap.§.nũc tractemus.Opp.fm Inn.ꝙ utraq; pars nõ poſſit appellare,quia ſi una pars eſt grauata,alia eſt releuata.ſol. immo poteſt utraq; pars prętendere ſe grauatam, una.ſ. ſuper una parte,altera ſuper reliqua.Opp.quod nõ tenuit citatio,qa fuit obre ptum citanti, non facta mentione de appellatione alterius. ſo. hic non fuit obreptio in fundamento iurisdictionis, i. in reſcripto,ſed in ꝓſecutione cauſæ,Ioan.And.No.quod Papa non põt uſurpare iuriſdictionem Imperatoris, qa Diuiſum Imperium
3 cum Ioue Cæſar habet.† Et no.quod ubi diſcrepant leges, & ca nones,debent obſeruari leges in foro Iuſtiniani, & canones in foro beati Petri,niſi cauſa eſſet ſpũalis: quia tunc ſoli Canones ſunt ſeruandi. facit s̄. de foro compet. ca. quod iudex ſęcularis.
4 No.† ergo, quod iudex ſęcularis non intromittit ſe de iuriſdictione eccleſiaſtica,ſ.tanquam cognitor,ſed bene intromittit ſe tanquam executor; ſed iudex eccleſiaſticus ei mandat, ut no. s̄. in c.1.de off.or.& in c.qm̃ in pleriſque,de of.ord.in 6.& ꝓ Arch. 18.q.5.adminiſtratores,dummodo liqueat ſibi de iuriſdictione, de ꝓceſſu,de ſententia, & de mandato, de quibus non cognoſcet conditionaliter,ſed ad ſimplicem informationem, ut ff. de po.l.ſi quis inficiatus,& C.de iure fici.l.ꝓhibitum,lib.10. & facit in Auth.de ſen.epiſcopis.§. ſi uero crimen.& ff.de rei uen. l. qui reſtituere,in ver.manu militari,& de re iu.c.de cætero.Nam ma le inuocãtib.brachium alterius iudicis,vel militum,nõ eſt ꝓben dus aſſenſus,ut l.2.circa med.C.de his qui latr. & no. ꝙ poteſtas ſęcularis,& eccleſiaſtica debẽt ſibi inuicẽ auxilia mutuare, quia fraternizant,licet in iſta fraternitate eccleſia ſit maior, & magis
5 libera,ut in Auth.de nõ ali.§.vult.n.† Item ſicut Imperator dici tur filius Papæ,ita iuriſdictio tpalis dr̃ filia ſpũalis, & ei tenetur tanquam mr̃i ſuæ.Et per tex.c.noſtri.dico, ꝙ in ciuitatibus Ro mani Imperij ſtatuta ciuitatum prævalẽt ſacris canonibus ſum morum Pontificum ꝓ iſtud c.quia ſi ad Papam non põt appella ri,ergo iuriſdictionem ſuperiorem nõ hẽt.unde in feudis conſti tutiones principum,& dñorum magis debent ſeruari,quam cõ ſtitutiones eꝓrum,niſi feudum eſſe eccleſiaſticum,ut in c.Ro mana.§.debet,de ap.li.6.Nam,ut elegãter dicit tex.in uſibus feu dorum,eccleſia eſt cultrix iuſtitiæ,& non patitur aliqd̃ cõtra iu ſtitiam eſſe,uel fieri in eſſe in ſe, uel in altero. priuatus vero ſæ pe obuiat inſtitię,de feu.alie.c.ſi cliẽtulus.Item no. ꝙ conſuetu do,quæ minuit iuriſd.Cæſaris,non valeret.Item no.ꝙ appellãtis
6 eſt eligere iudicem,fm Inno.& Ioan.And.† Item no. quod una pars non tenetur allegare iura alterius partis, quia non tenetur quis eſſe ꝓcurator aduerſarij ſui,ff.de lib.agn.l.1.§.1.& ibi per Ia cob.de Are.ff.ad Trebel.l.poſtulante Sticho,Cauſas abſentiæ fa cti qs tenet̃ allegare,& de impedimẽto ꝓteſtari.C.de anna.exe.l. ut pfectius.Cauſas abſentiæ iuris non oportet allegare:qa lex eſt oĩb.no.ſed factũ,uel priuilegiũ non eſt notum, niſi ꝓbetur. ff.ſi qs in ius vo.nõ ier.l.quacũq;.ff.iud.ſol.l.vir bonus.ff.de excu.tut. l.ſcire oportet.§.ſufficit.Itẽ dic, ꝙ impedimentum facti tunc eſt allegandum, qñ habet excuſare, ſed qñ habet inhabilitare, non oportet allegare,ut s̄.de iudi.c.at ſi clerici.& eſt arg. C.de lega.l. adminiſtratione, & s̄.de foro comp.c.ſi diligẽti. Quidam tamẽ ſunt ita exempti,quod non oportet eis allegare,ut l.ueterani.C quando prouoc.non eſt neceſſe.

SVMMARIVM.

Appellans auditur etiam poſt biennium,qui prius non potuit appellationem proſequi in prin.

1 *Negligens qui non fuit,non læditur temporis curſu.*

2 *Impotentia dicitur multis modis & nu.3.4.5.6.& 10.*

Idoneus nõ uidetur ad ſoluendum,qui nõ habet bona in territorio.§.ſed quid.

3 *Impeditus propter ferias,an admittatur ad proſequendum appellationem,& propter alias cauſas.nu.2.4.5.6.& 10.*

Ferię eædem ſunt in cauſa appellationis,quę ſunt in principali,uer.in cauſa. ſed in appellando,vel in arripiendo iter ad iudicem ad quem,vel ad compa rendum coram eo nulla ſunt,ibidem.

4 *Negligens non dicitur,qui non poteſt habere inſtrumenta.*

5 *Impeditus ſi quis ſit aduerſarii doloſitate,vel quia aduerſarius petiit dilatio nes ad reprobandum teſtes,confirmabitur ſententia, non obſtante tempo ris curſu.*

Confirmationis ſententiæ expreſſe,uel tacite factæ differentia,ver.dices.

In expenſis lex neminem condemnat niſi iudex condemnet,ver.lex.

6 *Appellans interdum eſt impeditus,interdum appellatus,interdum uterque, nec in iſtis caſibus per lapſum anni inducitur deſertio,ſed venitur ad ſecũ dum annum.*

Procuratorem quis mittere non tenetur in cauſa ardua,uel implicita,uer.nec poteſt.

Cauſa an ardua ſit relinquitur arbitrio iudicis, & quæ dicatur ardua. uer. & an cauſa.

7 *Annus ſecundus quare detur integer propter impedimentum.*

Appe-

BIU Cujas

8 *Appellans debet eſſe diligens in primo anno, diligentior in ſecundo, diligentiſſimus in tertio.*

Executio an poſſit abſque cauſæ cognitione fieri, ver. dicit hic, cum ſequen. & num. 9.

9 *Appellatione deſerta, an poßit fieri executio ſine alia citatione.*

10 *Impeditus ſi quis fuerit, quia iudex nunquam voluit dare oppreſſo audientiam, quid iuris.*

11 *Proteſtari ſemel an ſufficiat.*

CAP. VIII.

Ex ratione. Etiam poſt biēnium auditur appellans, qui prius non potuit proſequi ſuam appellationem. h. d. ſecunda ibi, dummodo. Caſus. Quidam clerici appellauerunt à ſententia contra eos lata, quam ex iuſta cauſa intra biēnium non fuerunt proſecuti: petebant à Papa, ꝙ adhuc admitterentur ad proſequendum: Papa dicit eos admittendos, ſi per im-
1 potentiam non potuerunt proſequi. h. d. † No. ꝙ impedito ipſo iure non currit præſcriptio. No. ꝙ non læditur temporis curſu,
2 qui negligens non fuit, vt in Auth. de appell. † Quæro, quæ ſint
a exempla de impotentia? nam impotentia [a] dicitur plurib. modis, vt in c. ſciſcitatus, de reſcrip. ſ. reſpon. quando non potuit proſequi propter paupertatem, ſecundum Inno. quod eſt no. dignum. facit optimè ff. mand. l. idem, §. quia ſi ignorāter, & facit c. 1. quo tempore miles. Item propter metum tyranni, ita potentis, ꝙ contra ipſum non eſt recurſus. Item quando præciſum, impedimentum eſt, vt quia fuit captus à Saracenis, arg. ff. de pub. l. Cæſar. Si autem eſt impeditus facto talis hominis, contra quem ſit regreſſus, ſi quidem nondum eſt lapſum biennium, auditur: ſi verò eſt lapſum, agat contra impedientem, & ſi ille non eſt ſoluendo, petat in integrum reſtitutionem, vt l. fi. ff. de eo, per quem fac. erit. Sed quid ſi habet bona vltra mare? reſpon. non videtur idoneus, qui non habet bona in illo territorio, vel propriè, in Auth. de exhib. re. §. ſancimus, & C. de prin. agen. in rebus, l. fi. vbi optima gl. lib. 12. Sed quid ſi fuit impeditus per iudicem. tunc dicit gl. quod ante biennium auditur, poſtea non niſi per in integ. reſtit. C. de tempo. appel. auth. ei qui. ſed hoc intellige de iudice cauſæ, aliàs
3 enim redigitur ad inſtar extranei impedientis. † Quid ſi eſt impeditus ꝓꝑ ferias? rñ. ſi potuit ferias præuidere, & præuenire, qa ſunt feriæ certæ & ſolēnes, debuit præuenire. C. de temp. appell. l. 2. §. fin. ſi autem ſunt repentinæ conceditur ei ſecundus annus, aut non reſtauratur totum pro tanto, ſed tantū pro tanto. ff. de minor. l. fi. & facit ff. quib. ex cau. ma. l. ſed per prætorem, in prin. §. ſi feriæ. In cauſa appellationis illæ eædem, quę ſunt in principali, ſ. in appellatione interponenda, vel in dandis apoſtolis, vel in aſſignando terminum ad iter arripiendum, vel ad comparendum coram iudice, ad quē, non ſunt feriæ etiam in honorē Dei. C. de feri. l. j. libellus etiā poteſt offerri. ff. de adult. l. miles, quia eſt
4 quoddā præparare, non litigare. † Adde dicit Inn. ꝙ ille, qui non poteſt habere inſtra, non dr negligens, quod tene menti. Sed qd,
b ſi fuit impeditus, quia compromittit cauſam? rñ. interim [b] non currit tps, quia fuit impeditus facto vtriuſque partis compromittentis, & ſic facto & cōi conſenſu partium ſuperuenit impotentia, vnde non currit tps interim. Nam qui compromittit, à iudice recedit, durante compromiſſo, vt ff. de arb. l. litigatores, C. de temp. app. auth. ſi tamē. Et hoc hodie declaratum eſt expreſſius in c. quādiu, de app. in Cle. ex quo apparet, ꝙ coram arbitro non poteſt proſequi talem appellationē, quia ſi poſſet proſequi, cur-
5 rerent fatalia, quod eſt not. † Adde, ꝙ ſi quis eſt impeditus [c] ad-
c uerſarij doloſitate, vel quia aduerſarius petijt dilationē ad reprobandum teſtes, confirmabitur ſententia, non obſtante temporis curſu, arg. C. de tēp. in inte. reſt. l. petendæ. Dices tu, nonne idem conſequitur victor per deſertionem appellationis? rñ. fortior eſt confirmatio expreſſa, q̄ tacita, quia expreſſa mandatur executioni per iudicē, ad quem, tacita per iudicem, à quo, exp̄ſſa valet per ſe, ſed ſententia non valet, ſi ſententia fuit ipſo iure nulla, arg. l. 3. C. ſi pend. app. mors inter. Item quia exp̄ſsè confirmatur, condē.
natur aduerſarius in expenſis, lex autem neminem in expenſis
6 condemnat, niſi iudex condemnet. † Et no. ꝙ interdum eſt impeditus appellans, interdum appellatus, interdum vterque, interdum teſtes, interdum iudex. Et in iſtis caſibus per lapſum anni non inducitur deſertio, ſed venitur ad ſecundum annum, nec poteſt imputari appellanti impedito, ſi non miſit procuratorem, ſi cauſa erat ardua, vel implicita, vt ff. pro ſoc. l. ſi conuenerit. Et an cauſa ſit ardua, relinquitur arbitrio iudicis, & inter arduas cauſas pone omnem cauſam famoſam. nam in cauſis famoſis conſiliū eſt mittere procuratorem, ſed non præceptum, vt dicit illa l. not. ff. de infa. l. furti, §. qui alieno. Bar. dicit, ꝙ omnis cauſa appellationis eſt mixti imperij, & ſm hoc ſequeretur, ꝙ omnis cauſa appellationis eſſet ardua, vt ipſe no. in l. 1. §. ſolent, ff. qñ app. ſit. qd non
7 placet. † Sed quare ꝓꝑ impedimentum detur ſecundus annus integer? Rñdeo, ſi fuit impeditus maiore parte anni, ſed ſi minore, non datur integer annus, niſi pro illo ſpatio, pro quo fuit impeditus, potuiſſet reportare victoriam, vt ff. de verb. obl. l. & ideo hæſitatur; quæ lex eſt notabilis. ſed quid ſi fuit impeditus in quibuſdam teſtibus, in alijs non? tūc imputet ſibi, aut poterat reportare victoriam ex illis teſtibus, in quibus nō fuit impeditus, tunc imputet ſibiipſi, aut non poterat reportare victoriam, & tunc dabitur ſecundus annus integer, ſm quoſdam, ſm alios reſtauratur in tantum. argum. de iureiur. l. admonendi, in verbo, quibus ſolis, & ibi Iaco. Butr. de tertio verò anno certum eſt, ꝙ non datur integer, ſed quatenus ſuggerit æquitas iudicantis, & gloſ. dicit hic,
8 ipſo iure. alij dicunt, ꝙ per in integrum reſtitutionem. † Et no. ꝙ appellans debet eſſe diligens in primo anno, diligētior in ſecundo, diligentiſſimus in tertio, vt C. de temp. app. l. fin. §. illud. Dicit hic Inno. ꝙ tenet executio ſententiæ etiā ſine vlla citatione poſtquam appellatio eſt deſerta. Idem ait, ꝙ ſi quis fuit impeditus in teſtibus producendis, non currunt fatalia. Idem dicit, quod executio valet, licet executor non audiat partes, vel audire nolit, Inno. quod verum eſt poſt diffinitiuam, ſecus, ſi ante. ff. de eden. l. argentarius, §. cum autem, in gloſ. ff. de inoffi. teſta. l. qui de inofficioſo, dicit quod ſummaria cognitio, & probatur in l. à diuo Pio, ff. de re iud. Sed ibi iudex vltra progreditur ad nouum decretum interponendum, vel actor progreditur ad actum in factum proponendum, & ſic ad nouum libellum, licet ſurgat ex veteri ſententia, & ſic eius executio. Item non mera executio, ſed mixta, quia fit remiſſio in perſonali, & requiritur noua interlocutoria. de hoc no. C. de iud. l. 1. Et no. ꝙ Innoc. non diſtinguit, vtrum ipſemet, qui pronunciauit, exequatur, an ſucceſſor in eodem officio, puto tamen, quod in factis antiquis non poſſit fieri execu-
9 tio aliqua, niſi citatione præmiſſa. Bar. † quæſiuit, vtrum appellatione deſerta poſſit fieri executio ſine alia citatione? & determinauit quod non, per l. C. de appellat. l. ſi contra maiorem. vbi dicitur, quod conſtare debet, quod appellatio ſit deſerta, ſed hoc non poteſt probari niſi parte citata. ſed Inno. hic determinat contrarium expreſsè, & dicit Hoſtien. ꝙ deſertio apparet per lapſum biennij, vt ipſe not. ſ. de renunc. c. in præſentia, & ibi per Io. And. Dictum Barto. poteſt eſſe verum, quando appellatio dicitur de-
10 ſerta aliter, quàm temporis curſu. † Ecce, quis fuit impeditus, [d]
d quia iudex nūquam voluit dare oppreſſo audientiam, dicit Bart. ꝙ ipſo iure non currit tempus, per iſtum tex. Accur. dicit contrarium, ſcilicet ꝙ neceſſaria eſt reſtituturio in integrum, quia ſi eſt ſpeciale in conſiſtorio Principis, ergo in contrarium eſt ius commune. C. eod. auth. ſi lis. Item debuit querelare coram ſuperiore, in Authen. de quæſtore, §. ſuper hoc. puto tamen, ſi publicè fuit proteſtatus de impedimento, non currere tempus. ff. de no. ope. nunc. l. de pupillo, §. ſi quis ipſi, aliàs currit, ſed datur reſtitutio.
11 Sed † an ſufficiat ſemel proteſtari? videtur ꝙ non, ſicut non ſufficit ſemel petere apoſtolos: vnde ſaltem ter proteſtandum eſt, quod etiam vno contextu fieri poteſt, argum. in c 2. de appellat. in Cle. Bart. dicit in l. mora, ff. de vſu. quod ſufficit ſemel. Sol. ſi iudex expreſsè dixit ſe non auditurum, ſufficit ſemel, ſed ſi nihil dixit, non ſufficit ſemel, quia textus dicit, ſumma ope nixus. C. de temp. appel. l. fin. §. illud, ff. de pign. act. l. fin. in fine.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Impotentia. Adde ꝙ impotentia iuris & facti, & quæ impediat iudicem. Spec. de offi. iud. deleg. §. V. ver. verum, & §. fin. ver. ſed quæritur.

b Interim. Vide Alex. conſi. 63. ad fin. 3. vol. vide etiam omnino Pet. de Anch. conſi. 286. incip. Ioan. And.

c Vin. God. Impeditus. Adde, ꝙ impeditus opera aduerſarii facere id quod tenebatur, non excuſatur, niſi congruo tēpore proteſtetur. Rui. conſi. 74. nu. 1. lib. 5.

d Vinc. God. Impeditus. Adde ꝙ impeditus facto iudicis non excuſatur niſi fuerit proteſtatus. Fallit, ſi de tali impedimento notoriè conſtaret. Rui. conſi. 140. num. 4. lib. 1.

SVMMARIVM.

Itineris arreptio poſt citationem non iuuat, in princ.

Procuratorem mittere quis ſemper debet, ibid.

1 *Subditum ſuum epiſcopus etiam in Romana curia, ſi latitet, citare & in carcerem mittere poterit.*

CAP. IX.

Meminimus. Si reus poſt citationem iter arripuit ad Papam, nō iuuat eum itineris arreptio, ſecus, ſi ante citationem. Dicit Barr. ꝙ citatus ſemper debet mittere procuratorem, habes tex. notab. ff. de leg. l. eūdem. §. primo.
1 materia huius c. examinatur ꝯ. eo. c. vt debitus. † Quærit Io. And. pone, Epiſcopus Peruſinus eſt in curia Romana & ſubditus ſuus ibi latitans, nunquid poterit eum citare? & determinat quod ſic. Ioan. And. & intellige etiam realiter incarcerare eum, quia ſub iudice ſuo conueniri poteſt, licet ad curiam acceſſerit, quod tene menti.

SVMMARIVM.

Exceptioni quando ſit ſuperſedendum, in princ. & nu. 1.

1 *Cauſa ſi ſit alicui commiſſa, & reus opponit exceptionem, an iudex ea non obſtante poßit procedere ſuper principali.*

Reſcripti falſitas ſuggeſtoria non poteſt opponi lite cōteſtata, ver. ſed pone. j.

CAP. X.

Super eo. Superſedetur exceptioni, ſuper qua eſt appellatum, & etiā in principali, quæ ſine illa diffiniri non poteſt. h. d. ſecunda ibi, ſin autem, quę nō ſummatur propter lec.

BIU Cujas

1 lec.diuersas.† Casus.cã cõmissa est alicui,reus opponit exceptio nem,quæritur,vtrum iudex ea non obstante possit super principali procedere?rñ.quod non, si principale non potest terminari sine illa incidenti,alias sic,concor.ff.de mino. l. intra utile. Sed pone,ꝙ lite conte.opponitur contra rescriptum de falsa suggestione Papæ dicit, quod ista exceptio post lit. conte.non potest opponi,quia est declinatoria,& vide supra tit.1.ca.cuml.& A.& C.de reb.cre.l.generaliter.§.2.Sed pone, opponit exceptio banni in criminali causa per procuratorem, ista exceptione præmissa non potest decidi causa principalis,certe procurator non debet admitti in ista incidenti, quæ est illi principali præiudicans, argumen.huius ca. quod est contra Iaco. But. in q.de Ragoneñ. Item facit ad quæstionem disputatam per Cyn. in l. 1.C.qui accu.non poss.si testes sunt accusati de falso,an differatur condemnatio in principali? & si alij testes in numero sufficienti remanent,non differtur,alias sic,ad quod optime facit, quod no. hic Io.An.in nouella.

SVMMARIVM.

Appellatur etiam in minimis causis,in prin.

Restitutio in integrum omnis est stricti iuris etiam in bonæ fidei contractibus,ver.nam omnis.

De dolo actio stricti iuris est,& ideo non datur pro duobus aureis, ibidem. ver.nunc intelligis.

1 *Appellari an possit a sententia uiua uoce sine scriptis in causis breuioribus.*

In causis breuioribus proceditur absquæ scriptura tam in appellatione, quã in sententia,& processu.

Restitutio in integrum etiam in magna causa conceditur uerbotenus si incidenter petatur.uer.quandoque.

2 *Actio furti an detur paruæ rei subtractæ.*

Fur condemnatus furti etiam gallinæ,fit infamis,& potest ex multis modicis furtis ita famosus euadere,ut suspendatur,uer.sed nunquid.

Parcendum non est delinquere assuetis,ibid.

3 *Infamis semel,an possit ulterius esse infamis.*

4 *Causæ minimę quæ dicantur.*

CAP. XI.

De appellationibus. Etiam in minimis causis appellatur.Opponitur de l. prima.ff.de in inte. resti.So.ibi loquitur de in inte. re. quæ ℈ ius cõe reddit,& ideo dẽt restringi,ar.ff.de actio.& obli.l.in honorarijs.§.sed qđ rescissa. Nã omnis in inte. restõ ẽt in ℈ctibus bonæ fidei est stricti iuris.ut si.no.in l.fi.§.fi.ff.de condi.inde sed appellatio est de iure cõi. Nunc intelligis, quia actio de dolo non datur pro duobus aureis,qa est sub titulo de in integrum restõne,
1 & forte idem in actione,ꝙ me.cã,tñ hoc non affirmo.† Quæro, an in istis causis breuioribus possit appellari a sñia viua uoce sine scriptis? & rñd.ꝙ sic ẽt ab interlocutoria, & ẽt ex interuallo. Itẽ sententia potest ferri uiua uoce sine scriptis.Item in processu non est necessaria scriptura.C.de sen.ex peri.rec.authen.nisi breuiores.qñq; etiam in magna causa cõceditur in inte.rest. uerbotenus.i.qñ conceditur incidenter, ut dicit illa lex sing. ff. de aut. tu.l.defendẽte.† Quæro,an actio furti detur parua re subtracta? rñ.sic ſm Ber.Sed nunquid erit infamis ille, q̃ condemnatur de furto vnius gallinæ?Rñ.sic,ut no. s̃.ti.j.c.cum te,&c.modicis furtis factis diuersis diebus & horis põt quis effici ita famosus,ꝙ suspendet,quia non est parcẽdum delinquere assuetis quasi habi-
2 tuatis ad delinquendum,vt l.3.C.de epi.audi. † Sed nunquid semel infamis põt vlterius esse infamis? vr̃ ꝙ non, qa infamia est
a q̃dam priuatio, vt C.ut j.cer.temp. cri.qõ termi.l.2.so.infamis[a] põt effici infamior, sicut fur simplex põt esse famosus & iteratis delictis pœna iteratur.C.de ser.fug.l.quicunque, & quod no.ff.
4 de pœn. l. capitalium.§.famosos.† Quæro, q̃ dicantur minimæ causæ? rñdeo,hoc relinquitur arbitrio iudicantis,vt no Accu.C. de re.cre.l.in bonæfidei,& facit de ap.l.in multis.

A D D I T I O.

a VincGod.Infamis.Adde ꝙ condemnatus de facto dicitur infamis, Dec. cons. 163.col.fi.& infamis de facto non dicitur testis omni exceptione maior.Abbas in c.testimonium.de testi.versi.non bene.

SVMMARIVM.

Appellat omnis grauatus.secundũ canones,secus secundũ ius ciuile,in prin.

Appellatio remota intelligit friuola,et a quib.remoueri põt,ibi.uer.Primo.

Terminus currere iudicib.non dicit,nisi præsentatis literis,ibi.uersi.forma.

1 *Dies præsentationis an computetur in termino.*

Tunc,dictio denotat extremitatem temporis.§.in contrarium.

Dilationis tempus qnãdo incipiat,ibi.uer.solu.& .n.2.3.& 7.uer sed ecce.

2 *Præfigẽs terminũ si disponit de numero dierũ,nõ cõputat prima dies.sed ultima,si aũt disponit simpliciter,tũc fit cõputatio de momento in momẽtum.*

3 *Dictio,ab,denotat reparationem.*

4 *Scientia executoris an requiratur,ut ei currat dilatio.*

5 *Executor ultimæ uolũtatis an perdat legatũ,& relictũ intuitu executionis.*

Potestas non tenetur seruare statuta,& reseruationes edi petitas,& nõ editas,uer.Ecce.

6 *Sententia dũ legitur,an possit quis appellare,a diffinitiua,& uiua uoce.*

7 *Snia excõicationis,a qua appellat,donec legitur,an trahat secũ executionẽ.*

Mensis mutuat alteri mensi tot dies,quot de primo mense defecerunt,& quãdo,ver.mensis autem.

8 *Appellãs ab actu sibi fauorabili,per hoc nõ intelligitur iuri suo renunciare.*

Terminus datus ad probandum in causa intra certum tempus decidenda, an habeat vim peremptorii.§. Quærit,& n.9.10.& 11.

Innocentius ut plurimum ambigue loquitur & more suo,ibi.ver.& subdit.

9 *Iudex an poterit procedere vltra terminum sibi præfixum propter impedimentum partium.*

10 *Iudici delegato si mandatur,quod intra certũ tps remittat causam instructã ad superiorem,an iste terminus sit habendus pro peremptorio,& nu.12.*

11 *Iudex ad quem fit remissio,si nullæ sint factæ probationes,quomodo remittet causam instructam.*

12 *Terminum statuere iuri dicendo,vel remittendo,& statuere terminum iuri probando differunt.*

CAP. XII.

Super eo. Omnis grauatus appellat ſm canones,sed ſm ius ciuile grauatus añ diffinitiuam sñam non appellat,nisi in casibus expressis in iure.h.d. Primo dicit,ꝙ remota appłone intelligendum est de friuola, ẽt iudicis recusatio friuola vr̃ esse remota.hoc secundo. hanc remotionem põt facere iudices immediati post imperatorem, ut dicit illa l.singu. C.de sen.& interlo.om.iudi.l. cũ solitum.si forma datur iudicibus, ut intra certum tps litẽ decidant, tunc terminus incipit iudicibus cedere,cum eis fuerint lr̃æ præsentatæ.h.d.tertio.& no.est rõ,qa añ põtationẽ literarũ nõ põt uti iurisdõne,ut no.de resti.spo.c.ex
1 conqõne.† Modo quæro, an dies præsentationis cõputetur in termino?& vr̃ ꝙ nõ,vt supra de resti.spo.c.frequens, de exce.capia,& de præb.statutũ, lib.6. hoc tenet hic.Ber. In ℈rium vr̃ hic
a casus dum dicit,ex tunc,nam dictio tunc,[a] denotat extremitatẽ momenti,ut l.4.ff.de condi.& dem.& l.1.§.biduum, ff. quando app.sit,& no.C.de app.auth.hodie.So.de rigore verborum fit ℈putatio de momento ad momentum,sed de iuris iuterpretatione dies quæ non est integra,nõ computatur in termino vel dic, quod ubi est per numerum dierum, & hebdomadarum, mensium, uel annorum assignata dilatio, non computatur prima dies in termino, secus si non dinumeratur, ut quãdo opponitur finis termini,sed non principium,uerbi gratia, si dicat,usque ad Calendas,immo plus,quia tunc incipit a die datæ literarum,arg.
2 de infa.l.genero.† Ex his concluditur, quod aut præfigens terminum disponit de numero dierum; & nõ computatur prima dies, sed ultima sic.C.de tempo.appe.l.2.in fi.aut disponitur simpliciter; & tunc fit computatio de momento ad momentum, quia nihil debet esse superfluum. uel dic, quod aut sumus in die naturali; & fit computatio de momento ad momentum, vt ff.de min.l.3.§.minorem.aut sumus in tempore artificiali, & tunc prima dies non computatur. Dicit lex, quod centum dies dantur ad bonorum possessionem petendam; & in isto vtili tẽpore non computatur dies mortis testatoris, sed ultima dies, q̃ incipit a prima die excluſiue, bene computatur in termino, ut ff.de suc.edi.l.1.§.quod dicimus.Et hæc vera, nisi ex verbis colligatur alius sensus.nam si verba dicunt ab hora,excluſa illa horatunc computatur, si dicuntur die, non computatur illa dies.
3 †Idem,si ponitur dictio,ab,quia denotat separationem,ut no.in l.rõ.§.fi.ff.de act.emp.sed si nõ appareat intentionem,vt no.in l. rõ.de momento ad momentum,quia non est computatio naturalis.i.ſm causam naturæ, & nihil est supuacuũ, neq; defectiuũ & hoc tene ſm Io.An.& Inno.Non ob.ff.si quis cau.l.1.qa ibi.l. vltra ꝓcedit, quia illa dilatio est expectatoria, & de eius natura est differre,ar.ff.si qs cau.l.& si post tres,de offi.deleg.c.cõsuluit. hęc sunt notabilia ẽt pro cõpromissis,& ꝓ executoribus vltima rũ uoluntatũ,qbus p̃figitur annus,vel aliud tẽpus, nisi dicamus, ꝙ in executore vltimæ uolutatis nõ computat dies mortis testõris,qa tex.in corpore,de ecclesiasticis titulis §. si aũt sanctissim⁹, dicit de tpe mortis.Sed certe illa verba non significant,quod cõputẽtur dies mortis. Sed quo ad pias cãs veniunt fructus a tpe mortis. Tempus aũt mortis est quoddam instans indiuisibile,
4 quo aĩa a corpore separat̃.† Sed an requritur sciẽtia executoris ut ei currat dilatio,vr̃ casus ꝙ sic.ff.de insta.l.genero.nam ignorans nec de facto,nec de iure potest exequi,ut d.§.sinautem,in verbo ab insinuatione.sol.si quæritur aliquod industriale,ita, quod per ep̃m põt aliqualiter expediri.nam salus aĩarum non vult moras, & ideo in electione pauperum, vbi requiritur parua industria, currit tempus etiã executoribus ignorantibus, & deuoluitur ad ep̃m,in quo ẽt par uel maior industria reperitur,& hoc ꝓp salutem aĩarum, alioquin semper executores posset fingere ignorã
5 tiam.† Sed nuncquid perdit legatum, & relictum, intuitu executionis? rñd. non, ut C. commu. de leg. l. ab administratione qđ no.ff.de admi.tu.l.Titio cũ esset,& uide quod no.in c. 1. quo

tempo-

A D D I T I O.

a Vinc.God.Tunc.Adde etiam de ista dictione,tũc, ꝙ significat temporis extremitatem,Rui.cons.200.nu.9.& cons.130.nu.10.lib.2.

BIU Cujas

tpe miles, col. 10. Ecce poteſtas iurauit ſeruare ſtatuta,& reformationes,& ſ̃pe petit, ꝙ reformationes ſibi edantur,& nō ſunt editæ. reſpō.non tenetur eas ſeruare,vt hic,quaſi clauſis tabulis.
6 † Quæro, dum ſentētia legitur, an poſſit quis appellare à diffinitiua,& viua voce, quia ſtatim verificatur eſſe diffinitiua? & vr̃ ꝙ
7 ſic.caſus eſt hic,qui non reperitur alibi.† Quid ergo erit in ſentētia excōicationis,à qua appellatur,donec legitur,an talis ſententia trahat ſecum executionem? Io.And.non ſoluit, ſed remittit. rñ.ante executionem vr̃ appellatum.ff.de iuriſd.om.iud.l.ſi quis id qđ. §.quod ſi dum proponit̃. ff.de ſta.hom. l.Arethuſa,in verbo,incipiente.nam incipit ꝑ appell.liber eſſe.ſed ecce,ſeptimana habet ſeptē dies,vt ipſa vox oſtendit, ꝙ ſepties mane. menſis aūt variatur; quid ergo ſi menſis minor ſit,qñ dilatio incipit,vel è ꝯ, quot dierum erit? de incidenti.n.iudicamus,prout res incidit.rñ. menſis mutuat alteri menſi tot dies, quot de primo menſe defecerunt,quia à primordio numeri poſterior fertur tractus, quia omnis forma datur à principio.ff.de verb.obl.l.inſulā intra biennium. vel dic,vt not.pleniſſimè in c.licet,de ſupp.negl.prælat.in
8 nouel. † Vlterius no.ꝙ à non grauamine non appellat,tñ ſi quis appellat ab actu ſibi fauorabili, ꝑ hoc non intelr̃ iuri ſuo renunciare. h.d.illa l.ſing. ff.de au.& arg.leg.l.Titiæ amicæ. Quærit Inno. qñ mandat̃ cauſa decidenda intra certum tp̃s, nunquid terminus datus interim ad probandum habet vim peremptorij? & ſic diſtinguit, ꝙ aut terminus eſt ſtatutus de conſenſu partium; & habet vim ꝑemptorij. imò plus, reputandus eſt pro cōcluſione in cauſa, niſi nouum & inexcogitatum impedimentū interueniret, ꝓ quod probationes inducere non potuiſſet. Et ſubdit more ſuo (quia vt plurimum ambiguè loquitur) ꝙ tunc ſubueniret̃ beneficio reſtitutionis vel iuris cōis, ſicut ſubueni t̃ in termino iuris,vt ſ̃.eo.c.ex ratione.dicas quod ipſo iure,vt C.qui petut.l.cum à matribus,& C.de app.l.p̃ſes, & ff.de fer. l.oīone.ff.de re iud.l.quæſitū, aut terminus ad probandū eſt ſtatutus, vna parte tm̃ petente; & tunc quo ad illū habet vim ꝑemptorij & ꝯclu ſionis,& licet pars appellet, iudex non debet ſupſedere in ꝓnunciando,quia iam conſtitiſſe vr̃.arg.ff.de re iud.l.ſi conuenerit.Sed quo ad eum,qui ꝯdixit,non habet vim ꝑemptorij,quia debet habere dilationes moderatas arbitrio iudicis, non arbitrio aduerſarij, ſm Inno. Sed † nunquid ꝓ impedimentū [a] partium poterit
9 a iudex ꝓcedere vltra terminum ſibi p̃fixum? rñ.non, ſm Inn.C.qñ
10 ꝓuo.nō eſt neceſ.l.cū nō eo die.Pone, ꝙ † iudici delegato mandatur ꝙ intra certum tp̃s remittit cauſam inſtructam ad ſuperiorem,an iſte terminus eſt habendus ꝑ ꝑemptorio? dicit Inn.ꝙ ſic, ita ꝙ de cætero non admittit̃ quis ad ꝓbandum ēt coram iudice
11 ad quem fit remiſſio,arg.C.de dilat.l.cum à nobis.† Sed quid ſi nullæ ſunt factæ ꝓbationes,qūo remittet cauſam inſtructam? rñdeo, ſatis vr̃ cauſa inſtructa, ex quo lapſus eſt terminus ad ꝓbandum,nec oportet litigatores citari ad probandum, ſed ſolum ad comparendum coram ſuperiori. Dicit Bar.ꝙ iſte terminus citat partes, ēt ſi ad neminē debeat fieri remiſſio, vt in arbitris, vt ipſe
12 no. ff.de arb. l.ſi de meis,§.fi. † Subdit Inn.ꝙ alij dicūt huiuſmodi terminū vim ꝑemptorij nō habere,quod mihi verius vr̃, quia aliud eſt ſtatuere terminum iuri dicendo, vel remittendo, aliud iuri ꝓbando quia primū dirigitur iudici, ſm litiganti. p̃terea ille, qui remittit acta,in quibus nihil ſcriptum eſt, non eſt ſimilis illi, qui producit membranam,in qua nihil eſt ſcriptum, quia quod nihil eſt,nihil probat, vt ff.de iniuſto teſta. l.ſi binæ tabulæ. Item non videtur ſecutus formam mādati,qui nihil examinauit. ff.de acquir.hære.l.eum qui duobus,§.filius. Præterea iudex,cui nihil eſt probatum, nihil mandare poteſt, vt C.commi.vel epi.l.interlocutio. ff.de re iud. l.ſi cum nulla.ff.ex quib.cau.in poſ.ea. l.hoc autem,in verbo,liquere,de ſent.excomm.c.ſolet,in 6.per Innoc. vnde opin.Bart. non eſt bene tuta. vel dic, vt dixi ſ̃.de iureiuran. c.Quintauallis,& facit C.de appel.l.nec cauſas,vbi dicitur,quod cauſa non dicitur inſtructa, niſi quatenus acta loquantur.

ADDITIO.

a Vinc.God.Impedimentū.Adde ꝙ impedimentum ſuperueniens obligato,non excuſat,niſi appareat ꝙ erat grauatus facere. Ruin.conſi.62.num.4.lib.4.

SVMMARIVM.

Conuentus ſuper iniuria clerici,quando poteſt appellare,in prin.
1 *Appellans compellitur ad appellationem proſequendum.*
3 *Exceſſus clerici ſi eſt notorius,an,& quare requiritur excommunicatio.*
3 *Satisfactio de iniuria qualiter fiat.*

CAP. XIII.

Peruenit. Conuentus ſuper iniuria clerici appellare pōt, niſi exceſſus ſit publicus & notorius. hoc dicit
1 cap.iſtud,& ſequens.patet caſus. † In tex.ibi, Compellas, no. ap-
2 a pellantem compelli ad appellationem [a] proſequen. Quid ergo, ſi velit renunciare appellationi,ſed aduerſarius non conſentit,qa vult ſententiam confirmari, ad hoc vt habeat duas ſentētias pro ſe,& ad hoc,vt iudex appellationis poſſit exequi? reſpon.non poteſt cedere liti in præiudicium aduerſarij,vt l.ſi poſt mortē,§.fin.
2 ff.de contratab. qui tex. eſt not. † In tex.ibi, Notorius; quæro,ſi eſt notorius,quare requiritur excommunicatio, cum notorium habeat vim ſententiæ,quæ tranſiſſet in rē iud. reſpon.eſt verum, ꝙ notorium habet vim ſententiæ excommunicationis,vel alterius cenſuræ,caſus eſt hic.Ibi,Satisfaciat.† Qualiter fit ſatisfactio
3 de iniuria, dic,vt not.ff.de iniur. l.iniuriarum act. Ibi, Reptæſentent, poſtquam ſatisfecerint homini, debent ſatisfacere Deo,& eccleſiæ,vt C. de epiſc.& cler.l.ſi quis in hoc genus.

ADDITIO.

a Appellationem. Vide D.Alex.latè in conſi.29. incip.Viſo proceſſu lit.vertentis inter procuratorem, 1.vol.

SVMMARIVM.

1 *A notorio actus tranſeuntis,uel permanentis non appellatur, & quando dicatur huiuſmodi eſſe notorium.*

CAP XIIII.

Conſuluit. A† notorio actus tranſeuntis,vel permanētis non appellatur; tamen non omne,quod
1 dicitur notorium,eſt notorium. Porro omne,quod in dubium poteſt probabiliter reuocari, re vera notorium non exiſtit. h.d. Ibi,Detinere,iſtud eſt notorium facti permanentis. Ibi,Inieciſſe, iſtud eſt notorium facti tranſeuntis.

SVMMARIVM.

Appellatio ad quid inuenta,in prin.
1 *Appellari an poſſit in abſentia iudicis a quo.*
Iudicē quærere ſufficit cauſa appellādi,ubi ius reddere conſueuit,ver.ſed an.
2 *Appellare malitiosè an quis præſumatur.*

CAP. XV.

Suggeſtum. Idem dicit in effectu,quod dicit c.meminimus, ſ̃.eod.titu. & ambo correcta ſunt, ſ̃.eo.c.vt debitus.No.ꝙ appellatio non eſt inuenta ad deprimen-
1 dum iuſtitiam, ſed ad remouendum grauamen. † Quærit Bern. vtrū poſſit appellari in abſentia iudicis à quo? & videtur ꝙ non. ff.quando app.ſit,l.1.§.quid ergo. quod verū eſt,ſi præſentia eius poteſt haberi,aliàs poteſt appellari eo abſente,vt not.Hoſt. ſ̃.eo. tit.c.ſi duobus. & ſ̃.eod.c.ſi iuſtus metus,& Io.And.ſ̃.eod.lib.6. Sed an eſt riman. pro iudice per totam ciuitatem? reſpon. non, ſed ſolum in loco vbi ius reddere conſueuit. vnde etiam ſi in domo propria conſueuit ius reddere, ibi debet requiri, ſecundum Barto. qui ita eleganter not. in d.l.2. §.dies, ff.quando appell.ſit.
2 † Quæro,an præſumatur quis malitiosè appellare? [a] reſpon.non,
a niſi ſit deprehenſus, conuictus, vel confeſſus, ita debet intelligi, quod not.hic Ber. tene menti.

ADDITIO.

a Vin.God. Appellare. Adde ꝙ appellare nequit,qui ſententiæ ferēdę ſtare promiſit. Ruin.conſi.175.nu.10 lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio,quæ non tenet de iure,non inducit irregularitatē,ſi excommunicatus celebrat.*
Irregularitas requirit ueritatem, unde nō naſcitur a reputatione populi,uer. ſed quid.
Per abſolutionem non probatur ualiditas excōmunicationis,ver.ſed nūquid.

CAP XVI.

Ad præſentiam. Pendente cognitione appellationis excōicatus poſtea abſolutus ad cautelā non punitur,ſi interim celebrauit, ꝓſtito ꝙ legitimè appellauit. h.d. Caſus. Inter Archiep̄m Eboracen̄.& R.presbyterū ꝓtrouerſia exorta occaſione cuiuſdā excōicationis in ipſum presbyterū latę ab Archiepō,Papa cōmiſit cauſam Epō Tuſculano, & Cardinali Sāctę Suſannæ; corā quibus opponebat̃ ex parte dicti Archiepi, ꝙ dictus R.presbyter cum eſſet excōicatus, diuina cantauit officia, dictus verò R. presbyter rñdebat, ꝙ excōicatio non tenebat,cum eſſet lata poſt appellationem legitimam. Cardinales viderunt,ꝙ dictus presbyter non debebat puniri, nihilominus ad cautelā relaxauerunt dictam excōicationis ſentētiam, Papa mandat,ꝙ innouata contra dictū presbyterum reducantur
1 in irritum.† No.quod excōicatio,quę non tenet de iure,non inducit irregularitatem,ſi excōicatus celebrat.In tex.ibi,Cantauit. iſtud induceret irregularitatem, ſi excōicatio tenuiſſet, nec potuiſſet ad cautelam abſolui. Sed quid ſi populus reputabat eum excōmunicatum? reſpon. non eſt vis,quia irregularitas requirit veritatem.Sed nunquid per abſolutionē probetur,quod excommunicatio valuit? reſpon.non, ſecundum Inno.quod eſt not.

SVMMARIVM.

Appellans ſi turbatur in ſua poſſeſſione,iudex a quo appellatur,eam ei poterit reformare,& quomodo id intelligitur, uide poſt caſum, ver. et ratio.
1 *Appellans ſolus exemptus eſt a iuriſdictione iudicis a quo, non alia tertia perſona.*

CAP. XVII.

Cum teneamur. Si † appellans in ſua turbatur poſſeſſione, iudex, à quo appellatur,
1 eam ſibi poterit reformare. hoc dicit,& eſt not.dignum. Caſus. Aliquis litigabat coram ordinario ſuo, qui erat Archiepiſcopus Cantuarien.lata ſententia contra eum appellauit ad Papam, pendente appellatione quidam tertius turbauit ipſum in poſſeſſione,quærebatur,vtrū liceat iudici à quo,dicto Archiepiſcopo ei poſſeſ-

BIU Cujas

possessione reformare? rñ. quod sic ordine iudiciario. Ibi, Tibi, a quo appellatum est ſm cõem lect. Ibi, Reformare, prohibendo ne uis fiat ei. & ratio dubitandi erat, quia iudex, a quo, non debet reformare, sed iudex, ad quem. sed illud est uerum inter appellãtem & appellatum, sed hic erat quædam tertia persona quæ per appellationem non erat exempta a iurisdictione istius ordinarij, & hæc vera. Alij dicunt, ꝙ Archiepꝰ Cantuarien. habet ex priuilegio, quod possit defendere oẽs appellantes, a quocunq; iudice puinciæ ſm Inno. quod non placet, quia quod a iure cõi conceditur priuilegio non subijcitur, vt C. de thesau. lib. 10. † No. ꝙ solus appellans est exemptus à iurisdictione iudicis a quo, non alia tertia persona, & hoc optime probatur, per l. ordinariam in l. creditor, in princ. ff. mand. ubi expresse habes, quod pendentia appellationis tertiam personam non iuuat, neque afficit; tene menti. Quæro quid in delegato? respondeo, ut in glos.

2

SVMMARIVM.

Appellatio generalis in omnibus causis non valet, secus in certa cã, in princ.

1 *Appellans nunquam debet petere reuocari facta post appellationem, sed debet adiicere, & contra appellationem.*

CAP. XVIII.

Consuluit. Generalis appellatio nõ ualet, si fiat in omnibus causis, sed si in una tantum, bene ualet. secunda ibi, si uero. ista secunda pars hodie corrigit, Ber. Quæro, quod erat motiuum istius distinctionis? rñ. qa vna cã erat certa, sed omnis causa, quæ posset contingere, est incerta. † Et no. hic Inn. ꝙ appellans nunq; debet petere reuocari facta post appellationem, sed debet adijcere, & contra appellationem, Inno. tene menti formam, sub qua debet peti reuocatio attentatorum.

1

SVMMARIVM.

Legati citationem quis non debet contemnere sub appellationis obtentu, in princip.

1 *Legato Papæ magis parendum est, quàm Regi.*

Legatum Cardinalem qui contemnit, contemnit ipsam Sedem Apostolicam, & ad se excusandum debet adire eandem sedem.

2 *Nuncio vni iurato an credatur, & quid, nu. 4.*

Nuncius & tabellio allegari possunt tanquam suspecti, ver. & scias.

3 *Appellatio præsumitur semper iniusta, quando appellatur à Cardinali.*

4 *Sententia antequam nuncius referat se citasse, an valeat.*

5 *Nuncius ecclesiasticus citat in ecclesia.*

Replicationibus pluribus uti an liceat, ver. collige.

Appellatio generalis in omnibus causis non valet, secus in certa causa, ĩ prin.

6 *Nuncius an debeat dicere, citaui talem in tali loco, & tempore.*

Solenniter acta licet omnia præsumantur, id intelligitur in persona cognitoris publici & solennis, non executoris, & cursoris.

7 *Procurator episcopi an debeat esse releuatus, sicut cæteri.*

Syndicus vniuersitatis ecclesiasticæ semper intelligitur gerere publicum officium auctoritate, & vtilitate, & quando, ver. dicit.

8 *Nuncius an possit ex parte iudicis citare, etiam viua voce.*

Citatur quis aliquando sine præfixione termini, & quomodo debeat intelligi, ver. deinde.

9 *Nuncio citanti citatus debet credere.*

10 *Citatus ad maius tribunal in diuersis locis, & tribunalibus, debet coram maiori tribunali comparere, sed non semper. & nu. 11.*

11 *Præses ducatus, & Potestas Assisii, quid iuris, si de eodẽ facto cõdemnauit.*

Tribunal maius eximitur à minore in eodem negotio non solum in die statuta ad comparendum, sed ad finem vsque causæ, ver. quia.

12 *Occasio leuis, vel imperitia, an excuset à uera contumacia.*

CAP. XIX.

Cum parati. Sub obtentu appellationis non debet qs contemnere citationem legati. secunda ibi, cumque. Casus. Zammorensis episcopus fecit proponi quædam facta sua coram Papa. Quidam Cardinalis fecit sibi opponi, quod erat excõmunicatus, quia citatus corã ipso dum erat legatus Papæ, noluit comparere, procurator episcopi eum excusabat, quia erat in legatione Regis, & quia appellauerat; & sic allegabat plures causas. Cardinalis dicebat, quod fuit inuentus in eccle sia Salamantina, & ibi citatus per nuncium: Papa dicit, quod excusatio episcopi non est iusta, & ideo mandat sibi, quod compareat de sua innocentia, si poterit, ostensurus. hoc dicit. † Nota ꝙ magis est parendum Legato Papæ, quàm Regi. No. quod publico & iurato nuncio est credendum. Nota, quod qui non paruit Cardinali, debet accedere ad curiam ad se excusandum, si potest. & qui cõtemnit Cardinalem legatum, contemnit ipsam Sedem Apostolicam, secundum Bern. † Quæro, vtrum credatur vni nuncio iurato? [a] respondeo, sic, vbi agitur de paruo præiudicio, & si facit falsam relationem, debet puniri pro motu iudicis. C. de spor. l. 2. & facias, quod nuncius potest recusari tãquam suspectus, sicut & tabellio, si subest iusta causa suspicionis. & ideo consulo, quod nuncius eligatur de partium consensu, hoc dicit glo. ord. No. in Auth. de trien. & semis. §. quod sæpe, coll. 3. † Nota secundo, ꝙ quando appellatur à Cardinali, semper præsumitur appellatio iniusta, & Papa noluit eum audire, quia creditur Cardinalem non aliter iudicare, quàm ipse Papa esset iudicaturus, arg. in l. 1. ff. de offic. præf. pręt. † Quæro, an sententia antequàm nuncius referat se citasse, valeat. dicit Barto. quod non. ff. de cond. & demon. l. multum interest. Sed ecce nuncio creditur de citatione, an creditur ei de contumacia, vt quia refert iudici, quod citatus dicit, nolo venire? respon. non creditur in hoc. † In tex. ibi, Salamantina, no. vbi te inuenio, te citabo. Item no. quod nuncius ecclesiasticus citat in ecclesia. Collige, quod licitum est vti pluribus replicationibus. Nam hic, procurator impetrabat, & excipienti de excommunicatione replicabat dupliciter, vno modo, quia in seruitio Regis: secundo, quia post appellationem, vel hic erat vna replicatio duabus rationibus vnita. replicatio erat, quia non erat excommunicatus. ratio prima, quia in seruitio Regis. Secunda, quia post appellationem, nam & actori licitum & vnam actionem pluribus actionibus munitam intentare, tex. est not. & glos. ord. C. de contrahen. empt. l. si mater. † Quæro, nunquid nuncius debeat dicere, citaui talem in tali loco? & videtur quod sic, vt hic in verbo, Salamantina, quia posset esse talis locus, in quo non posset citare. Idem in tempore, vt necesse sit dicere, citaui tali die, quia posset esse citatus [b] alia die, quam iuridica, vel post tempus citañ. nam hac ratione locus, & tempus adduntur instrumentis, vt eleganter not. in c. Abbate sanè, de regu. iur. lib. 6. Item licet omnia præsumantur solenniter acta, verum est quo ad ea, quæ fiunt per cognitorem, qui est vir publicus & solennis, vt not. in l. 1. C. de fide instrum. & iure hastæ fisca. lib. 10. & ff. de dote prælega. l. Theopompus. secus autem in his, quæ fiunt per executorem, vel cursorem, pro quibus non est ita præsumendum, nisi dicas quod idem, quia præsumuntur ex fide officium gessisse, & quod fuerint secuti mandatum. Prima opin. tutior est. Deinde vides hic, quod procurator episcopi, qui erat constitutus ad impetrandum, disputauit de obstantijs, & obiectis; quod dic, vt ĩ. eod. cap. Nicolao. † Sed an procurator episcopi debet esse releuatus, sicut cęteri, vt ff. rem ratam hab. l. actor? videtur quod non, quia habet publicum officium, & ideo similis est syndico, qui non satisfecit, nec expedit, quod releuetur, vt not. in cap. mandato, C. de procurat. in prima glos. Dicit Bart. quod habens mandatum ab vniuersitate ecclesiastica, semper intelligitur gerere publicum officium authoritate & vtilitate, vt ipse not. in l. 1. §. si quis tutor, ff. quando appell. sit. ergo nec satisfat, nec fit in eum executio; quod verum est in ecclesiastica persona, cuius officium est necessarium, sed laicus non cogitur esse syndicus ecclesiæ, & ideo non gerit publicum officium, & lex dicit, quod rediguntur isti syndici ad instar procuratorum. ff. quod cuiusque vniuer. nom. l. item eorum, §. fin. † Item no. hic, quod nuncius potest ex parte iudicis citare etiam viua voce. hoc verum de citatione personali, secus de reali, quã facere non potest, nisi ostendat commissionem in scriptis, arg. C. de exact. tribu. l. missi opinatores, lib. 10. C. de iure fis. l. prohibitum. nec in possessionem mittere, vel aliud mandatum facere, arg. C. de mand. prin. l. 1. arg. cõtra. ff. de arb. l. non distinguemus, in princ. vbi viua voce nuncij potest dilatio prorogari. deinde videtur hic in verbo, repræsentes, ꝙ citatur aliquis sine præfixione termini, & valet citatio, licet Pet. dicat cõtrarium. C. de fer. l. dies festos. Nam tex. ff. de iud. l. ad peremptoriũ, requirit exprimi tempus, ſ. dierum in qualibet citatione, Io. And. & Pau. dicunt hic, ꝙ arbitrio boni viri inest tacitum tempus, ſ. cum primũ commodè poterit. arg. ff. de verb. obl. l. continuus, in prin. & §. item qui insulam, ff. ad Tertul. l. 2. §. si mater, ff. de cond. & demon. l. hæc condi tio. ff. de verb. sign. l. nepos Proculo. † Item istud c. allegatur quotidie, ꝙ citatus [c] debet credere nuncio citanti. de hoc not. in Spe. de citatione, §. sequitur, 82. dist. c. proposuisti, per Archid. de sent. excom. c. venerabilibus, lib. 6. per eundem, qui concludit, quod nuncio publico credatur, donec probetur contrarium, & vide in Spec. §. sequitur, versic. sed nunquid credetur. ergo erit in potestate nuncij dicentis se personaliter citasse, & tollere ius appellãdi, quia sic citatus nõ poterit appellare; quod videtur absurdum in magnis causis. de hoc no. Host. in Sum. de dolo & contum. & si nuncius [d] est vilis persona, & causa ardua, & absens iurat se nũquam fuisse citatum, vel non fuisse personaliter citatum, tamen videtur, ꝙ soli vni nuncio non sit credendum, arg. C. de probat. c. quoniam contra falsam, & ff. de custo. reo. l. diuus. & l. 1. C. de li. lib. 12. Sed quid, si citauit per literas, quas misit ad domum citati, qui occultat literas, vel quid si literæ sunt amotæ de albo prætoris, vt ff. de iurisdic. omn. iud. l. si quis id quod? respon. sæpe veritas perit, quia occultatur probatione deficiẽte, vt ff. de edendo.

3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ADDITIONES.

a Iurato. Vide latè per D. Alex. & Doct. nouissimos, in l. sciendum, ff. de verb. obl.

b Vin. God. Citatus. Adde ꝙ citatus comparere non tenetur, si citatio est nulla. Ruin. consi. 150. nu. 7. lib. 5.

c Citatus. Vide per Bar. in extrauag. ad repri. in ver. per nũcium. & vide eundem in l. 1. §. cura carnis, ff. de off. præfec. vrb.

d Vin. God. Nuncius. Adde an credatur nuncio dicenti, se citasse de iudicis commissione. Ruin. consi. 66. nu. 2. lib. 5.

BIU Cujas

do.l.argentarius.§.cum autem. Et ideo caute eſt agẽdum, quod falſis inficiationib.vel fortuitis caſib.veritas non ꝓeat,ut no.Ber. ſ.de officio delega.c.cum in iure,& Inn.de eo, qui furtiue ordi-
10 nes ſuſc. c. innotuit. † No.quod citatus ad maius tribunal in diuerſis locis,& tribunalibus, debet coram maiori tribunali comparere.circa quod dicas,ꝙ aut eſt citatus re,i.ꝓ capturam perſonæ,& dum eſt in carcere,non tenetur comparere etiam coram Papa quia nõ poteſt ante quam vinculis ſolutus ſit. ff. quod me. cau.l.qui in carcere.ff.de ver.ſi. l. qui neq;. niſi ꝓcuraſſet ſe capi. ff.ex quib.cau.maio.l.& qui data opera. Aut eſt citatus verbo; & tunc aut eſt cauſa, in qua poteſt mittere procuratorem, & non eſt cauſa ardua; & tenetur comparere per procuratorem quia ſe compatiuntur.ff.de procuratoribus.l.1. §.vſus. Aut oportet de neceſſitate præciſa,vel cauſatiua, quod perſonaliter compareat, & tunc dẽt comparere coram maiore, etiam ſi eſſet tribunal Regis.& ſi comparet coram minori,ſpreto maiori tribunali, debet excommunicari,uel banniri iuxta qualitatem iuriſdictionis, prius ſtatuto ei termino ad ſe excuſandum, ſi poterit. Caſus eſt hic ualde no.de hac materia uide per Bar.in l.2.§.fi.ff.de cuſtod.
11 reo:† Pone, quid ſi de eodem facto condemnauit ex contumacia Præſes Ducatus,& Poteſtas Aſſiſij?reſpõdeo,quod quandiu lis eſt coram præſide,non tenetur ſuper eodem comparere coram Poteſtate, etiam ſi Poteſtas præuenitur in cognoſcendo, vel in inquirendo, ideo ſententia lata per Poteſtatem ex contumacia, eſſet ipſo iure nulla, ſi Poteſtas ſcit procedi per præſidem,argumen.ff.de re iudicata.l.quæſitum,quia maius tribunal eximitur a minori in eodem negotio non ſolum in die ſtatuta
12 ad comparendum,ſed vſque ad finem cauſæ. † Item no.hic caſum contra gl. ordinariam Accur. quæ dicit quod etiam leuis
a occaſio [a] vel imperitia excuſat a uera contumacia,ut no.in l.1.in fi.ff.ſi quis ius di.non obtemp. nam eꝑs habebat hic occaſionẽ, & non paruam,tum qa erat in ſeruitio Regis, tum quia excuſatio non erat iuſta,excõicatur, & punitur, & idem eſt in epiſcopis, qui ſunt in ſeruitio aliorum dominorum illuſtrium.

ADDITIO.

a Occaſio.Vide Iaſ.in l.2.in 5.no.ff.ſi quis in ius vo.non ſer.

SVMMARIVM.

1 *Tempus appellationis proſequẽdæ currit ſolũ poſt interpoſitã appellationem.*
2 *Iurans ſtare mandatis eccleſiæ,ſi grauatur,& appellat,non eſt periurus.*
Dies ad proſequendum appellationem ſtatuti poſſunt arbitrio iudicis prorogari,vel arctari,uer.quæro.
3 *Leges ſi ſunt duæ,quarum vna definit tempus, altera dat arbitriũ, illa quæ definit,tempus interpretatur arbitrio iudicis.*

CAP. XX.

Ad hæc. Qui iurat ſtare mandatis eccleſię, ꝫ iuramentũ non auditur appellans,ſi tamen grauatur, poterit appellare.hoc dicit iſtud c.& ſequens.Caſus, aliqui iurant, ꝙ ſtabunt mandatis eccleſiæ,poſtea appellant,quæſitum fuit,quid ſit agendũ de iſtis?reſpond.Papa,quod iudex debet eos compellere,ut obſeruent iuramentũ ſuũ, vel quod intra xl.dies poſt ap-
1 pellationẽ ſuam iter arripiant ad proſequendum †In tex.ibi.Interpoſitã,no.tempus ap.proſequendæ currere ſolum poſt interpoſitã appłonẽ;& eſt valde no.ſic intelligitur ſ.eo.c.ex ratione, de hoc plene no.in c.ſi appłonẽ. de app.in cle.nimirũ, qa ante q̃ appło ſit interpoſita, non eſt aperta profecutio. tñ ſi appellatur legitime viua uoce,non procedit quæſtio,quia ſtatim currit ipſa interpoſita, tu Legiſta habes ſimile in bon. poſ.cauſa litis agno contratabu. ff. ad Car. Ideoque profecutio ante quam appelleẽ
2 eſt ſimilis poſthumo,qui eſt in utero matris.† No.ꝙ qui grauaẽ appellat,nec eſt periurus, de hoc ſ.de do.& contu.c. ꝓut, in gl. Sola promiſſio.iurm.n.intelligitur de mãdato iuſto,non de iniuſto,ut no.ff.de reg.iur.l.nõ vr.§.q iuſſu. Quæro,nunquid eo.dies poſſint prorogari,uel arctari?rñdeo ſic,arbitrio iudicis,ut ſ.e.cũ
3 ſit.† Ex hoc no.ꝙ ſi ſunt duæ leges,quantũ una diffinit tempus, altera dat arbitriũ,quod illa,quæ diffinit tẽpus,intẽrpretatur arbitrio iudicis. & hoc facit ad quæſtionem: unum ſtatutum dictat, quod bannitus habeatur pro confeſſo, ſi non ꝓareat intra octo dies,aliud ſtatutum dat arbitrium contra magnates,poteſtas ex arbitrio ſtatuit tres dies,utrum bannitus non comparendo intra hos tres dies habeatur pro confeſſo?dic quod ſic.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio reuiuiſcit,ſi abſolutus mandata non ſeruat.*
Abſolutionem petens excommunicationis,in quam reincidit,non ſolum iuramentum,ſed ſatisfactionem etiam præſtare debet,ver.& ideo.
2 *Mandatum non tenetur quis implere,niſi pro poſſe.*
Debitum continuatũ intelligitur vnicum,non duplex,& propterea non debet duplari pœna,& exemplum,ver.gl.ponit.
3 *Abſolutionẽ petens excommunicationis,renunciat appellationi interpoſitæ per ſuperiorẽ,niſi proteſtetur,quod non intendit appellationi renunciare.*
4 *Conſuetudinem non licet tranſgredi ſicut nec legem,& quam.*
Appellans ab ordinario in vna cauſa, cogitur in aliis coram eo comparere, niſi in caſu,& quo, in prin.

CAP. XXI.

Quæſtioni. Caſus.Excõicatus pñtito iurõ de ſtãdo mãdatis eccłiæ ſtatim appellauit ante q̃ fiat ei mandatũ,uel pœna:certe appellationi ſuæ non eſt deferendum, ſed eſt reducendus in eandẽ excommunicationẽ, donec ꝓ poſſe paruerit mandatis eccleſiæ.No.ꝙ appellatio nõ ſuſpendit mã
1 datum. † Item no. ꝙ excommunicatio [a] reuiuiſcit, ſi abſolutus
a mandata non ſeruat;& non eſt ꝓpriè reuiuiſcere,ſed eſt noua excommunicatio,ut ff.de ſol.l.q res.§.aream.ff.de iure fiſci.l.deferre.§.fi.fingitur tñ eadem iuris fictione,vt ſ.de cõſue. c. cum inter,ꝓ Inn.& ideo, ſi intra iſtas duas excõicationes impetrauit bñficiũ,remouetur ab ipſo:nũqd ſi iterũ abſoluaẽ,iterũ iurabit? tñ nõ ſolum iurabit,ſed ſatiſdabit:qa ſuſpectus eſt,ar.ff.de priui.cre. l.ſi creditores,& facit ff.de dã.infe.l.qui bona.§.ſi quis ſtipulatu-
2 rus.† In tex.ibi,Poſſe,no.verbũ ꝙ non tenetur quis implere mandatum niſi pro poſſe, ſic vaſallus per iurm non obligatur niſi ꝓ poſſe,ut in ca.2.de feu.ſine culpa non amitendo, in uerbo ſi potuerit.& dicit ibi gl.notabile verbum eſt iſtud.gl.ꝓnit hic exẽplum in eo,qui detinet vxorem alterius.pone,dicit ſtatutum, ſi quis detinuerit per mẽſem uxorem alterius, puniatur in centũ; detinui duob.menſib.utrum puniar in ducentũ? reſpõdeo,ſi cõtinuatiue detinui, non punior niſi in centum, quia vnicum eſt delictum continuatum,ut ff.de fur.l.inficiando.§.infans,& ff. de iureiu.l.eum qui.§. in popularibus, & ibi glo. or.ualde no.& ar.
3 ff.de ſer.ruſti.prædio.l.vna eſt uia.† Dicit hic Inn.ꝙ petẽs abſolutionem excõicationis,renunciet appellationi interpoſitæ ad ſuperiorem niſi ꝓteſtetur, ꝙ non intendit appellationi renunciare.Tu dic,quod nõ põt abſolui,niſi renunciet appellationi:quia translata eſt iuriſdõ ad iudicem,ad quem; ar.tñ quod non tenet proteſtatio in præiudicialibus, ut no.in c.gratiæ, de reſcr.in cle.
4 † Dicit hic Hoſt.ꝙ non licet trãſgredi cõſuetudinem, ſicut nec legem; & iõ ipſo iure non ualet abſolutio excõicati, iurõ non præſtito Hoſt.hic erat ꝓſuetudo redacta in corpore iuris, ſed ea conſuetudo, quæ non eſt redacta in corpore iuris, æquiparatur extrauagãti.ff. de re.iu.l.cum prolatis. cũ indigeat probatione, vt C.de ædi.priua.l.an in totum.& ſi ex cõſuetudine naſcitur cõdictio ex moribus,ualet ſententia contra condictionem lata, ſecus,ſi naſcitur forma ex moribus.Item qñ cõſuetudo ſtatuit aliquid pro fama,non ualet.niſi forma ſeruetur;& hoc,quando ſtatuit ante factum,uel in facto:ſed ſi poſt factum,habet vim modi & non formæ ſubſtantialis,hoc probat illa l.notab. cum ſua glo. C.de precibus Imper.offe.l.vniuerſa.

ADDITIO.

a Vinc. God. Excommunicatio. Adde, ꝙ excommunicatio ſi epiſcopus incipiat a præcepto,eſt de iure valida,& dicitur nulla,Bar.Soc.conſi.237. difficultatem.verſi.cum probatur.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non ſuſpendit iuriſdictionem in his, ſuper quibus non eſt interpoſita.*

CAP. XXII.

Præterea. Appellãs ab ordinario punit̃ de delicto, quod poſtea ꝓpetrauit.No.quod † appellatio non ſuſpendit iuriſdictionem in his,ſuper quibus non eſt interpoſita.
1

SVMMARIVM.

De appellatione ſua poſteriori non poteſt excipere,qui non detulit appellationi aduerſarii,in prin.
1 *Auxilium contra alium fruſtra implorat,qui in legem commiſit.*

CAP. XXIII.

Conſtitutis. Qui non detulit appellationi ꝑ aduerſarium prius factæ,de ſua poſteriori appellatione nõ ꝑt excipere.h.d.Caſus. Vacãte eccleſia Torcellana,canonici de electione tractauerũt:Archidiaconus nominauit qd̃ dã C.fuit appellatũ eo ꝙ eſſet excõmunicatus,nõ obſtãte appellatione fuit in eꝑm electus,& appellatũ,ne fieret,contradicitur, ꝙ ſicut Arch.no detulit appellationi contrarię, ita non eſt deferendum ſuæ; & iõ non obſtãte ſua appellatione Papa mandat ſcdam electionem confirmari,& eſt iõ,quia prima non tenuit, qa ꝫ appłonem, ſcda aũt tenuit,quia appellatio, cui non debuit
1 deferri,nõ potuit impedire.†No.ꝙ fruſtra implorat auxilium ꝫ alium,qui in legem commiſit.facit.ff.de dam.infe.l.qui bona.§. ſi quis quia,ar.ff.de pac.l.cum eo.C.de inof.teſt.l.in arenam.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus a quo appellaui, ſi in alia cauſa de nouo delegatur, quid iuris?ſi recuſatur vt ſuſpectus.*
Recuſatio æquiparat appellationi,& non habet locũ in notoriis,ver.deinde.
2 *Crimen graue quod dicatur.*
3 *Deprehenſus in crimine an dicatur,qui deprehenditur in fuga crimine perpetrato.*

CAP XXIIII.

Propoſuit. Appellans ab ordinario in una cã,in alijs corã eo cogit̃ rñdere,põt tñ eum recuſare, niſi cũ de manifeſto & graui errore ꝙnieẽt.h.d. Caſus patet per ſe. Quærit

BIU Cujas

1 † Quęrit gl.appellaui à delegato, qui in alia cauſa de nouo delegat,recuſatur vt ſuſpectus,quid iuris? rñ.ꝙ expectatur finis appellationis pendentis. Io.And. dicit, ꝙ ſtatim ſunt eligendi arbitri, & probato corā eis grauamine,procedit recuſatio:aliàs nō,vt notant Moder. s̄.eo.c.ad hęc.Deinde no.gl.ꝙ in notorijs non eſt locus recuſationi;qa qui non appellat,non recuſat; vnde notorius,
2 nec appellat nec recuſat. † Quæro, ꝙ dicatur crimen graue? rñ. in arbitrio iudicis. Hoſt.tñ dicit, ex quo oritur ſcandalum in populo,vel tumultus;& hoc no.pro ſtatuto Florentiæ,quod ſtatuit arbitrium executoris iuſtitiæ ꝯ eos, qui committunt crimina,ex quibus poſſet ſtatus turbari.Nam quæ ſunt,iſta relinquūtur arbitrio defenſoris ipſius, & ideo credendū eſt verbo; nec eſt opus, ꝙ probetur factū,ex quo f̄m aſſertionem defenſoris poſſit ſequi
3 turbatio; qđ eſt no.dignum.† In tex.ibi,Ipſo actu.quæro,vtrū dicatur deprehenſus in crimine, qui deprehenditur in fuga crimine perpetrato? rñ.ſic,ſi deprehendī in ipſius actus cohærētijs.ar. ff de adult.l.capite quinto.ſed ſi ante factū deprehendat in itine-
a re,non dr̄ deprehenſus in crimine,ſed in attentatione criminis, [a] & punitur integrè,vbi ſufficit attentaſſe: aliàs punitur media pęnā.i.arbitrio iudicis,vt not.Cy.in l.ſi quis non dicam rapere,C.de epiſ.& cler.& ſic plus punitur exceſſus,quàm puniatur acceſſus.

A D D I T I O.

a Vinc.God. Criminis. Adde quando criminoſus indicium,aut præſumptionem faciat aduerſus ſocios.Ruin.conſi.146.nu.8.lib.5.& ibid.nu.10.

S V M M A R I V M.

Abſoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduerſarius vel excommunicator appellet, ne abſoluatur, in princ. & an citata parte, num.2. ver.dicit Innoc.

1 *Iuriſdictio eccleſiaſtica in tribus locis debet exerceri.*
Confirmatio electorum poteſt ab epiſcopo fieri in camera ſua etiam in villa, non tamen in domo Regum, nu.2.ver.no.quod.
Vbi Epiſcopus, ibi cathedra eius, ver. quia vbi.
2 *Promulgatori ſententiæ iniuſtæ licitum eſt ſuam ſententiam defendere.*
Priuilegiato excedenti poteſt iuſtitia denegari, verſ.dicit H.
3 *Confirmationes an debeant fieri cum cauſæ cognitione.*
4 *Dies hominis propter peccatum Deus abbreuiat.*
Corporis ſalutem qui vult, animæ ſalutem prius quærat.
Cautio ſufficiens quæ dicatur.

C A P. XXV.

Qua fronte. Abſoluitur excōmunicatus cautione recepta,licet aduerſarius,vel excommunicator appellet,ne abſoluatur.h.d.Et prima pars repellit quærētem. ſecunda ibi,ſanè. dupliciter quæſtioni eius reſponder. Caſus.Archiepiſcopus quæſiuit à Papa de duobus. primo redarguit eum, quia non in palatio epiſcopali, nec in camera epiſcopi, ſed in camera Regis contra debitum iuris, & propriā dignitatem epiſcopos confirmabat. Deinde reſpondet quæſtionibus Archiepi.Prima talis eſt: aliquis fuit excōicatus,vel interdictus pro contumacia,vel alia iuſta cauſa, ille offert ſe ad iuſtitiam, i. ad emendam & petit ſe abſolui,an excommunicator poſſit eum abſoluere?&, reſpōdet,ꝙ ſic, ne decedat in excommunicatione, etiam ſi pars aduerſa,ad cuius petitionem fuit excommunicatus, appellat, ne abſoluatur, tamen iſte abſoluendus debebit ſufficienter cauere de parendo iuris æquitati coram Papa, ad quem appellauit, vel delegato ipſius. Secunda quæſtio fuit: aliquis conqueritur ſe irrationabiliter excommunicatum,vel interdictum,petit abſolui, & offert ſe iuſtitiæ, excōmunicator appellat,ne abſoluatur,quæritur,quid iuris? Reſponde appellationem non tenere. In tex.ibi, Qua fronte, id eſt qua audacia, quæ manifeſtatur in fronte. Ibi, Ordinem,id eſt formam. vel dic.i.ordinationem.C.de offic.præfec.prętо.l.formam,aliàs incipit,normam,& no.hoc verbum gl.
1 quæ dicit: peccaſti,quieſce. † Ibi,Non in eccleſia,no.tria loca,in quibut debet iuriſdictio eccleſiaſtica exerceri, ſcilicet in eccleſia, palatio, in camera,per præditos pontificali dignitate, & no. quod epiſcopus poteſt confirmare electos in camera ſua, etiam ſi epiſcopus habitet in villa,quia vbi epiſcopus, ibi cathedra ſua. Non tamē,ſi epiſcopus eſſet in venatione in campis,vt not.C.de ſent.& interlo.omn.iud.l.cum ſententiam.In tex.ibi,Offerat,no. de oblatione, ff.de dam.infec.l.prætor,§.ſi quis paratus. Ibi, Pars
2 † diuerſa,i.litigator.pars etiam diuerſa dicitur promulgator ſententiæ iniuſtæ, cui tamen eſt licitum ſuam ſententiam defendere, vt ĵ.de ſent.excomm. c.venerabilibus,lib.6. quia ſua intereſt, vt C.de excuſ.tuto.l.ſeueriter. dicit Inn.quod non debet quis abſolui,niſi aduerſario citato: & ratio eſt, quia abſoluere eſt innoa uare,& quia poteſt contradicere, ſi ei non reficiantur expenſæ. [a] C.de iudic.l.tancimus,vel non caueatur idoneè. ff.qui ſatisda.cogant.l.furioſo,§.fin. & l.ſi ab arbitro, & argum.in c.quamquam de vſur. lib. 6. hanc cautionem ex officio iudex recipere poteſt, præſertim cum ex mero officio proceſſit, & argum. ff. de furt, l.ſi quis vxori,§.ſi fugitiui,qui §.eſt not.& ff.de in ius voc.l.eum, pro quo. per quam l.probatur, quod contra hos fideiuſſores fit executio ſine libello,vt & aliàs contingit. ff.manda. l.ſi remunerādi,§.Maurus,quia iudex pro executione ſuę iuriſdictionis non habet offerre libellum.ff.de rei vendic.l.qui reſtituere,in glo.prima. Dicit Hoſt. quod ſi priuilegiatus excedit,poteſt ſibi iuſtitia denegari. ad idem ĵ.de deci. cap.nuper, per Ioan.And. Nota, ꝙ confirmationes electorū non debent fieri in domibus Regum;
3 tamen factæ tenent, ſecundum Innoc.& Hoſt. † Quæro,vtrum confirmationes debeant fieri cum cauſæ cognitione? dicit Ber-
4 nar.quod ſic,dic,vt in cap.vlt.de elect.lib.6.† Item no.quod propter peccatum Deus abbreuiat dies hominis;& ideo qui vult ſalutem corporis, prius quærat ſalutem animæ, quia anima iuuat corpus,non è cōtra.nam iuſtitia,& miſericordia Dei pariter dies mali abbreuiantur naturaliter, dicit gloſ.ſuper Pſalmo, Et erunt dies illius anni lxx.vbi glo.dicit,abbreuiati ſunt dies mali propter peccatum; & dicit Ariſtoteles, quod magnum malum eſſet, ſi malus exiſtēs immortalitatem promereretur: è contra,dies Sanctorum abbreuiantur, quoniam mundus dignus ipſis non eſt, ſecundum Apoſtolum, ſed vt plurimum augentur, quia in bene agendo eſt lætitia, quæ renouat dies ſicut aquila. Item nota, quod non debet quis expectare mortem, vt agat pęnitentiam
5 † Quæro,quæ dicatur ſufficiens cautio?reſpondeo,illa,quam ius requirit,Bernar.adde quod not. s̄.de offic.deleg.ex literis,in glo. hoc obtinet, & s̄.de dolo & contum.cap.prout, ibi, Si maluerit aduerſarius, ſuper hoc verbo, vide quod not.Ioan.And.in c.cordi,ĵ.eo.in gloſ.quia non ſufficit,lib.6.

A D D I T I O.

a Expenſæ.Vide Barb.conſi.90.in tertia parte ſuorum Conſiliorum.

S V M M A R I V M.

1 *Appellanti ſtatuitur terminus intra quem ſi non proſequitur appellationem appellato proſequenti condemnatur in expenſis, in princ. & in intereſſe aduerſarii, num.3.*
Monitio canonica debet præcedere excommunicationem, & quamlibet ſententiam cenſuræ, niſi ſit caſus, in quo quis ſit excommunicatus ipſo facto, & num.7.
Infamia tribus modis irrogatur, ver.& eſt.
2 *Appellari non debet à diſciplina.*
3 *Appellatione deſerta, iudex à quo, liberè poteſt vti ſua authoritate.*
4 *Statuta monaſterii debent fieri per prælatum, & capitulum.*
Corrigendi maximè regulares.
5 *Terminus totus an ſit expectandus, ſi tantum tempus eſt lapſum, quod certum eſt intra reſiduum appellationem exerceri non poſſe.*
6 *Monitio canonica quæ dicatur.*
7 *Conſtitutio epiſcopi, ſi quis fecerit furtum, ſit excommunicatus ipſo facto, an valeat.*
8 *Deſertor ſi non habet proprium, luet in corpore.*
Monachus qualiter reficiet expenſas, ver.ecce monach.
Reditus & prouentus clerici auferuntur ob eorum debita ſoluenda, ver.qualiter ergo.
Inopia eſt quædam exceptionis ſpecies, ver.alibi.
Feudum prælati delicto quando amittatur, §. conſidera.

C A P. XXVI.

Reprehenſibilis. Prælati ſuſpendere, vel excōicare non debent niſi monitione præmiſſa. ſubditi, pręcipuè regulares ꝯ diſciplinam appellare non poſſunt. appellanti ſtatuitur terminus infra quem ſi non proſequitur,iudex procedit. appellans,ſi non proſequitur appłonem, appellato proſequenti ꝓdemnat̄ in expēſis. h.d. Et ſunt quinque dicta.ſcđm ibi,nec ſubiecti.tertiū ibi,ſi verò.quartū ibi,ſi autem. quintū ibi,præcipuè.Caſus.Prelati nimis prompti & faciles erāt ad excōicandum:& ſubditi nimis prompti & faciles ad appellandum. ſtatuit Cōcilium,ꝙ prelati non poſſint ſuſpendere,nec excōicare,niſi monitione p̄miſſa. & ꝙ ſubditi non poſſint à canonica diſciplina appellare, & ꝙ appellāti præfigat̄ terminus,intra quē ſi neglexerit proſequi eps à quo eſt appellatum, liberè ſua authoritate vtatur. Item ꝙ appellans nō ueniens condemnatur in expenſis. Item ꝙ regulares,præcipuè cum pro ſuis exceſſibus ſunt corrigendi, ꝯ regularem diſciplinam prælati & capituli ſui
1 non audeant appellare. No.† ꝙ canonica monitio prędcedere debet excōicationem, & quamlibet, ſnīam cenſuræ, niſi ſit caſus in quo quis ſit excōicatus ipſo facto.& eſt ſimile in infamia,quę tripliciter irrogatur,per ſententiā,ex genere pœnę,& ipſo facto,
2 vt dicit gl.not.ff.de infa.l.ictus fuſtium.† No.à diſciplina non appellari. vnde diſciplinati S. Franciſci nō poſſunt appellare ab his, quæ mandantur ſibi per Priorem f̄m eorum regulam, quia ſcriptum eſt. Apprehendite diſciplinam,ne quando iraſcatur dominus, & pereatis de via iuſta. † Tertio no. ꝙ deſerta appellatione.
3 iudex à quo, liberè ſua authoritate poteſt vti, & no.aduerbium, liberè. Vlterius no.de refectione expenſarum.Sed nunquid maiori pœna punitur deſertor,quàm in refectione expēſarum? Reſpondeo,punitur in eo,ꝙ concernit intereſſe aduerſarij,ff.de vſuris,l.tutor,in princ. ſed non punitur criminaliter de iure canonico,vnde l.eos,§.ne temerè,C.de app. non obtinet de iure canon.
4 vt ſing.not.in l.1. ff.à quib.app.non licet. † No. in verbo, prælati ſui, & capituli, ꝙ ſtatuta monaſterijdebent fieri per prælatum, & capitulum. No.ꝙ regulares maximè ſunt corrigendi & tunc,

BIU Cujas

tractentur vt filij, licet nõ gratè, tñ iustè. ff. de verb. obl. l. quidam
5 cum filium. † Quæro, pone, tantũ tempus est lapsum, quod certum est intra residuum appellationem exerceri non posse, nunquid totus terminus est expectandus. dicit Io. And. q̃ sic, per cap. commissa, de elect. lib. 6. & ideo si iudex, à quo interim aliquid innouaret, esset irritum, quia nondum reassumpsit officium, arg.
6 C. qui ad bon. poss. ad mi. l. fi. † Quærit glos. quæ dicatur canonica
7 monitio? dic, vt ĩ. de sent. excõ. c. constitutionem, lib. 6. † Quæro, vtrum valeat constitutio episcopi, si quis fecerit furtũ, sit excommunicatus ipso facto? & videtur q̃ non, quia non præcedit monitio. dic contra, vt hic in ver. nisi fortè, quia in excõmunicatione canonis non requiritur monitio, vt in c. vt animarum, §. r. de
8 const. lib. 6. † Quærit gl. quid si desertor [a] non habet propriũ? dic luet in corpore, ĩ. de præb. c. de multa, in 4. glo. quæ pœna liberat à debito temeritatis, non dico ꝯctus, vt ff. de iu. patr. l. diuus Vespasianus. quæ lex est ad hoc no. Ecce monachus habet reditus ecclesiasticos, proprium. n. patrimonium habere non potest, qualiter ergo reficiet expensas? Rñdeo, de prouentibus ecclesiæ suæ quasi de peculio suo, ĩ. de fide iuss. c. 3. C. qui bon. ced. poss. l. pen. ff. de min. l. denique, §. sed vrrũ, ff. de iudi. l. si filius. Item cum fuit in iudicio de consensu reg. superioris, non mirum si cogitur de prouentib. sibi debitis. ff. de re iud. l. cõmodissimè. dumtn̄ ecclesiæ debita obsequia non subtrahantur, vt in c. si pp̃ tua debita, de rescrip. lib. 6. & aliqualiter facit ff. de noxa. l. si condemnatus, ff. de iud. l. si longius, §. fi. & quod no. in Auth. apud quos oportet mona. §. fin. ff. de accus. l. hos accusare, §. omnibus. vbi dr̃, qui, nihil habet nihil soluere potest. Alibi dicitur, q̃ inopia est quædam species exceptionis. ff. de procur. l. Titius, ff. de dolo, l. nam is, ff. ad le. Falc. l. quærebatur, C. de mendi. vali. l. 1. lib. 10. vides, q̃ non parcitur præposito, quin sui reditus auferantur sibi: episcopus etiam propter feloniam perdit feudum in sua vita, postea verò ecclesię non præiudicat, de cap. Conradi. c. si clericus. h. d. hic Ioan. And. Considera rationem illius cap. quæ stat in hoc, q̃ quando feudum conceditur prelato, duobus conceditur, vel concedi videtur, s. prælato, & ecclesiæ. vnde, si deliquit prælatus, quod concessum est prælato ad vitam suam, redit ad dominum: sed eo mortuo, liberè factum est ecclesiæ, & nullus prælatus potest præiudicare, nisi primus postea, quàm semel transiuit ad ecclesiam, argum. ff. de leg. 3. l. pater, §. xv. libertos. Item nec primus præiudicaret, si accepisset nomine ecclesiæ tantum, argum. C. de iure deliber. cum aliquis, C. de vsufr. l. fin. quæ lex est multum not.

ADDITIO.

[a] Vinc. God. Desertor. Adde, q̃ desertio excusatur paupertate, Bal. in l. fi. in prima oppos. C. de cond. inser. Bart. in l. si procurator, §. ignorantes, ver. secundo nota. ff. mand. vide Cassiod. decis. 6. de appell.

SVMMARIVM.

Appellans cogitur per iudicem à quo, appellationem prosequi, vel parere sententiæ, in princ.

1 *Causa suspicionis potest compromitti in vnum arbitrum, de quo partes sunt concordes.*

2 *In causa schismatis ad eligendum bonum virum, qui causam decidat, si consilium non possit habiliter congregari, compelli debent partes.*

In alternatiua compulsione, electio est eius qui compellitur.

CAP. XXVII.

Ad hæc. Appellans cogitur per iudicem à quo, appellationem prosequi, vel parere sententiæ & æquitati, recusans iudicem vt suspectum, cogitur per eum eligere al-
1 terum, cuius authoritati pareatur, † Et nota, q̃ causa suspicionis potest compromitti in vnum arbitrum, de quo partes sint concordes: aliàs debent esse tres. ĩ. eo. c. secundo requiris, §. fi. vel dic, quod ista non est via arbitrorum, sed tertia via magis facilis & magis prompta. simile arg. ff. de arbit. l. si vnus, §. principaliter.
2 † No. hic de alternatiua [a] compulsione, & non est electio com-
a pulsoris, sed eius, qui compellitur. & est argum. q̃ in causa schismatis debeant compelli partes ad eligẽdum bonum virum, qui causam decidat, si consilium non posset habiliter congregari. & ad hoc Principes seculares compellent eos causatiuè subtrahendo eis reditus. & obedientiam non imbursando sibi. ff. pro emp. l. qui fundum, §. si tutor.

ADDITIO.

a Vinc. God. Alternatiua. Adde, q̃ alternatiua inter genus & speciem, resoluitur in coniunctam, vel stat expositiuè, Ruin. consi. 84. nu. 8. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Ad residentiam monitus si appellat, quid iuris, in prin.*

2 *Appellari an possit sine expressione causæ grauaminis.*

Residentiam & curam, omnium spiritualium, & temporalium requirũt omnia beneficia regulariter.

CAP. XXVIII.

1 **Peruenit.** Si † canonicus ad residentiam monitus appellat, statuitur sibi terminus ad prosequendũ appellationem, interim de beneficio suo per vicarium deseruitur de ipsius prouentibus sustentandũ. h. d. Casus. Episcopus mandauit canonico, q̃ resideret in ecclesia; canonicus appellauit. Papa dicit, q̃ appellatio præsumitur frustratoria, & ideo mandat, q̃ aut respondeat, aut iter arripiat, aut præbenda priuetur, & alij conce-
2 datur. † Opponitur istud mandatum est quędam interlocutoria, ergo non tenet appellatio, cum fuerit appellatum sine causa. Solu. quando non potest plus vel efficacius iniungi per diffinitiuã, quàm fuerit decisum per interlocutoriam, ita potest appellari sine expressione causæ grauaminis, sicut quando appellatur à diffinitiua: sed quando potest iniungi per diffinitiuam plus quàm fuerit iniunctum per interlocutoriam, tunc requiritur expressio causæ grauaminis, secundum Ioan. And. q̃ est singulare, & valde no. hoc non intellexit Bar. ff. de mino. l. ait prætor, §. permittitur. No. q̃ regulariter omnia beneficia requirunt residentiam & curam spiritualium & temporalium. Ber.

SVMMARIVM.

1 *Appellare potest Rex Franciæ bene pro iure Iudæorum.*

CAP. XXIX.

1 **Consuluit.** † Iudæi sunt multum vtiles Regi Francorum, & ideo appellabat pro ipsis contra ius commune; non tenet tamen appellatio Regis. h. d. No. non curari plus de Rege Franciæ, quàm de alio: tamen pro iure Iudæorum Rex bene potest appellare: quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Citatum quis si se scit præsumitur malitiose uersari.*

CAP. XXX.

Ad hæc. Missio nuncij tuetur citandũ non citatum, quia est præuentus. h. d. No. citationis effectum: quia
1 † qui scit se citatum, præsumitur malitiosè versari.

SVMMARIVM.

Appellationi interiectæ ad Papam qui nõ detulit, remittitur puniendus, litẽ facit suam, & aliis pœnis condemnatur. in prin. & nu. 2.

1 *Prælatus non potest feudum ecclesiæ suis consangnineis concedere, & quod, & quando.*

2 *Contra consanguineos præsumitur, & quando.*

Relictũ pro anima non põt distribui cõsanguineis cõmissariorũ, ver. quę dico.

Relictũ consanguineis non præsumitur relictũ ad pias cãs, ver. & si testator.

Appellans si succumbit, lite perdita notatus abscedit, ver. & ille qui.

CAP. XXXI.

De priore. Qui nõ detulit appellationi interiectæ ad Papam, remittitur puniendus. h. d. Casus. Quidam Prior fecit spoliari canonicum suum vsque ad interulam, non obstante appellatione interposita ad Papam: Papa mandat hũc Priorem ad se remitti. Vel dic, q̃ Prior cogebat canonicum ad consentiendum feudo, vel donationi, quam faciebat consanguineo suo. nam, quia hoc est illicitũ, potest appellare secũdum
1 Inn. & Io. And. † Dicit gl. q̃ prælatus non potest feudum ecclesiæ suis consanguineis concedere, quia præsumitur cõcessio ambitiosa, vt not. in c. 1. qui suc. ten. coll. 10. & hoc verum de nouo, sed antiqua feuda bene potest refirmare. ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. fi. tamen si prelatus infeudat de nouo propter insignia merita, bene valeret infeudatio, arg. ff. de dona. l. si pater, intelligo de
2 nouo non quo ad res, sed quo ad personas, præsumitur † ergo contra consanguineos propter nimiam affectionem. C. de sacrosan. eccl. auth. quibuscunque modis, & c. illud, eod. tit. vbi est glo. sing. quæ dicit, q̃ relictum pro anima non potest distribui consanguineis commissariorum: & si testator aliquid pro anima reliquit consanguineis suis, non præsumitur relictum ad pias causas, arg. optimum ff. de excus. tut. l. tutor petitus, §. quę tutoribus. dicit gl. q̃ talis Prior debet deponi. Idem not. Io. 2. q. 6. c. de cætero. posset aliter dici secundum canones: nam aut non defert appellationi in causa criminali, & deponitur, vt d. c. de cætero. sed si est causa ciuilis, non deponitur, sed remitti debet ad curiam satisfacturus de tanto excessu, vt hic. præterea facit litem suam, Instit. de oblig. quæ ex quasi delicto, in princ. & condemnari debet ad interesse, ĩ. de sent. excom. sacro. secundum leges verò in causa ciuili iudex debet remitti ad Principem, vt digno supplicio puniatur, & ille, qui appellauit, & succubuit, lite perdita notatus abscedit. C. de appell. à proconsulibus. in causa ciuili xxx pondo auri mulctatur. C. de appell. l. quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Abbates infamia respersi, aut conuicti, in capitulo generali commoniti debent cedere, & appellare non possunt.*

Generales Prædicatorum, Minorũ, & hospitaliũ, qui electi administrãt sine confirmatione, compelluntur cedere iudicio diffinitorum Concilii, §. dicit.

CAP. XXXII.

1 **Quia nos.** Statuit Papa in capitulo isto, q̃ † abbates infamia respersi, aut conuicti in capitulo generali commoniti debeant cedere, & non possunt appellare. Goffre. & Host. dicunt, q̃ loquitur secundum consuetudinem monasterio rum quorundam. Dicit hic Io. And. q̃ Generales Prędicatorum, Minorum, & hospitalium, qui electi administrant sine confirma tione, cõpelluntur cedere iudicio diffinitorum Cõcilij. Et idem esset in Papa, si propter schisma fieret concilium, cum Papa administret forte absque aliqua confirmatione.

SVM-

BIU Cujas

SVMMARIVM.

1 *Si appellans non prosequitur appellationem, iurisdictio redit ad delegatum, sicut ad ordinarium.*

CAP. XXXIII.

1 **Ad aures.** Si† appellans[a] non ꝓsequitur appellationem,
a iurisdictio redit ad delegatum sicut ad ordinarium. Et sic no.qđ appellatio,quæ non est prosecuta, nō eneruat iurisdictionem iudicis delegati.

ADDITIO.

2 Vinc.God. Appellans. Adde ꝙ appellatio dicitur deserta,si appellans non petat apostolos,& iudex non det eos. Rota decis.410.si auditur.in nouis.

SVMMARIVM.

1 *Appellasse intelligitur,qui se & sua submittit Apostolicæ protectioni.*
Sub protectione Papæ qui est non est exemptus.§.oppono.
Protectio,quæ habet uim appellationis,requirit solemnia appellationis,ibid.

CAP. XXXIIII.

1 **Ad audientiam.** Qui † se & sua apostolicæ protectioni sumittit,licet appellationis verbum non exprimat,intelligitur appellasse. Prima pars narrat factū. Scđa dat iudices. scđa ibi,licet autem. casus planus est. No. quod dixi in summario. item no.ꝙ simplicitas non nocet, j. de rerum permuta. c. cū vniuersorum. Oppo. quod licet aliquis sit sub protectione Papæ, tamen non est exemptus. Sol. uerum est in protecto per priuilegium : secus, si est ꝓtectus per recursum ad superiorem,ut hic.& no.quod protectio, quæ habet vim appellationis,requirit solemnia appellationis,secundum Host.

SVMMARIVM.

1 *Remitti causa ad iudicem à quo quando possit.*

CAP. XXXV.

1 **Accepta.** Causa † non debet remitti ad iudicem a quo, nisi de consensu partium. concor. C. de appel. l.eos,in princip. nisi appelletur ab interlocutoria, & appellatio pronunciatur iniusta,ut ff.de mino.l.intra utile.

SVMMARIVM.

Recusari potest etiam delegatus appellatione remota,& quibus ex causis, in prin.
1 *Consanguineus vsque ad quem gradum intelligitur.*
Ad arbitrium iudici non est recurrendum, vbi de verborum significatione tractatur,ver.quia vbi.
2 *Testis,quid iuris, si æqualiter est consanguineus vtriusque partis.*
3 *Coniuncta persona an possit agere pro coniuncta ubi est par coniunctio,& an fideiubere.*

CAP XXXVI.

Postremo. Delegatus etiam appellatione remota recusari potest si sit impetrantis consanguineus,
1 uel in illa causa eius,aduocatus.† Quæro, vsq; ad quem gradum intelligitur consanguineus? gl.dicit vsq; ad quartum. pro glo. facit C.de aduo.diuer.iud.l.petitionem.§.ingredientem.& hoc in transuersalibus sed in ascendentibus in infinitum. postea dicit,ꝙ omnes, qui succedere possunt, dicuntur consanguinei, ut no.
a C.ad Turp.l.si fœmina,ubi est optima[a] glo.in simili materia, uidelicet quod illi dicuntur suorum iniuriam prosequi,qui succedere possunt ab intestato. Ioan. And. dicit, quod hoc est arbitrarium. gl. C.qui accusa.non pos.l.neganda. dicit quod hoc non est multum extendendum. tenet glo. quæ est in d.l.si fœmina. quia ubi de significatione uocabuli tractatur,non est ad arbitrium iudicis recurrendū, ut ff.de iurisd.om.iud.l.qui iurisdictioni.& l.1. C.si quacunque prædi.po. Sed gl.in l.vt uim,ff.de iusti.& iu.dicit
2 affectionem considerari.† Quærit gl. quid si est æqualiter cōsanguineus vtriusque partis? & respondet,quod non presumitur esse suspectus,ut ff.de ri.nup.l.non solum.§.de vno. nisi aliud appareret ex indicijs. Itē no.in teste.c.1.3.q.5.in Spec.de teste.§.j.ver.
3 quid si testis.† Quæro,coniuncta persona potest agere pro coniuncta,nunquid hoc est verum,si par est coniunctio? Respon.sic. Item & iubere,ut.ff.de in ius uoc.ut eant.l.2.

ADDITIO.

a Optima. Vide no.per Do.nouis.in l.qui se patris, C.vnde lib.& per Raph. Cō. & Repeten.in l.in suis.ff.de lib.& posth.

SVMMARIVM.

Interdicti sententia non suspenditur per appellationē sequentem, in princip.
1 *Episcopi habent tres potestates,& quas.*
Clauium,iurisdictionis,& diœcesani potestas episcopalis in quibus consistat,
& a qua non appelletur.
Excommunicatio non suspenditur per appellationem,& quare.§.istud.
2 *Ecclesia vel ciuitas si sit interdicta,vt ciuitas Bononiæ, & fuit relaxatum interdictū ad tempus,interim fuit appellatum,postea ciuitas recidit in interdictum an possint pendente appellatione ibi celebrari diuina.*
3 *Liberatus ad tempus,elapso tempore tenetur de veteri obligatione,nec est necesse quod iterum obliget se.*
4 *Suspensio interdicti non eradicat interdictum.*
Excommunicatio suspendi non potest, versic.nam interdictum.
5 *Suspensio tenet medium inter ens & non ens.*
6 *Suspendere episcopus an possit suum interdictum,sicut ex toto tollere.*
7 *Suspensus si sit aliquis ab ingressu ciuitatis,uel domus,an appellatio rescindat istam suspensionem temporalem.*
Interdictum si fiat loci,omnes loci personas afficit,secus si fiat personarum, ver.ecce episcopus.
Suspensionum genera & formæ quæ,remiss.versicu.item dicit.

CAP. XXXVII.

Ad hæc quoniam. Sentētia interdicti non suspenditur per appellationē sequentē.h.d. Casus. Aliquando excommunicati appellabant,postea statim celebrabant; & sic potestas clauium erat elusoria. Ideo statuitur, ꝙ appellatio non tueatur appellantem in omnib.sententijs censuræ super excommunicatione, suspensione, & interdicto eccleſiastico. † No.ꝙ epi hūt tres potestates, s. potestatem
1 clauium q̄ ꝓsistit in trib.generib.censurę,s.excōicatione,suspensione,& interdicto eccleſiastico,& in horū absolutione ptātem iurisdōnis,q̄ ꝓsistit in tribus,videlicet mero imperio,mixto & iurisdōne: ptātem diœcesani,quæ consistit in muneribus, honoribus,& sacris. a sola potestate clauium non appellatur,ita s.ꝙ pronunciatum ex ipsa appellatione rescindatur,vel suspendatur. & similis est excommunicatio carcerati. nam foribus clausis,nisi ille q̄ hēt claues carceris,aperiat, nō ꝑt carceratus, licet uociferet vsq; ad cœlum,exire muros carceris. ad hāc similitudinē claues spūales rediguntur de excommunicatione Iudaica dico, ꝙ illa per appłonem suspenditur,quia profana est: in hoc consuetudo Iudæorum seruanda est inter ipsos,non quia eorum superstitio approbatur,sed quia toleratur. Istud c.ignorauit gl. Accur. quæ est. C.si a non comp.iu.l.fi. quæ dicit,quod excōicatio interdum suspenditur per appellationem, quod falsum est, qa spāle est in sententijs censuræ,tū pp auctoritatem clauium,tum quia traxit secum excommunicationis effectum. tum etiam quia canō sic vult pp bonum humilis obedientiæ, & propriæ salutis, tū quia est quoddam electuarum medicinale,licet amarum, ut infra ca.
2 pastoralis, tum quia non sunt proprie sententiæ. † Quærit hic gl. ualde no. Ecclesia,uel ciuitas est interdicta, ut ciuitas Bononiæ: fuit relaxatum interdictum ad tps: interim fuit appellatum, postea ciuitas recidit in interdictum,utrum possint pēdente appellatione ibi celebrari diuina? Rūdeo ꝙ nō: quia appellatio fuit interposita post interdictum, quod non fuit reuocatum, sed ad tps suspensum; & hoc tenet hic gl. Inn. & Compostella. supra de consuetu.c.cum inter. & videtur hoc probari tatione : quia unū est interdictum. ff.de prec.l sed si manēte. sicut unum est vulnus, quod recidiuauit. ff.locati. l. nos uideamus. quia non erat perfecte curatum: alias secus. ff.de ædil.edic.l.quod ita sanatum. Item alia ratione : quia iste est similis homini habenti dilucida interualla, qui sub eodem curatore semper perseuerat. C. de
3 cur.furio.l.cum alijs.† Item ad hoc, quia lex dicit, quod liberatus[a] ad tps, elapso tēpore, tenetur de veteri obligatione, nec est
a necesse, ꝙ iterum obliget se. ff.de pact.l.si vnus, §. 1. sic em̄ bannitus,banno suspenso ad tps, post tempus recidit in idipsum, & sic potest impune offendi,nec est opus eum de nouo banniri,ut
4 ibi no. Cy. ad idem facit,ff.si cer.pet.l.lecta. † Et dicit Inn.quod suspensio interdicti non eradicat interdictum, sed interim dormit; nam interdictum potest suspēdi,licet excōmunicatio non possit suspendi: quia eius effectus non potest ad tempus relaxari,sed effectus interdicti sic; ꝙ dicunt esse uerum, si interdicitur locus; secus. si persona,quæ non pōt diuidi, & lepram oportet perfecte curari; ideo nemo potest pro parte esse liber,& pro parte seruus. de hac materia no. Inno. infra de priui.c.priuilegia, & Io. And. j. de sen.excō.presenti,lib.6. dicit Accur. quod nō abrumpitur,quod in suspenso retinetur. ff.de ver.obl.l.2.§.2.& in l. inter stipulātē.§.sacrā. dicit lex ꝙ aliud est res, aliud effectus rei.
5 ff.de don.inter vi.& vx.l. cum hic status. §.siue. † Item dicit lex, quod suspensio tenet medium inter ens & non ens. ff. de cond. inde.l.sufficit. Hæc omnia fuerunt uentilata Bononiæ tempore interdicti; & quidam uoluerūt defendere ꝙ posset celebrari: sed
6 rei ueritas est in contrarium. † Quærit glo. nunquid ep̄s possit suum interdictum suspēdere, sicut ex toto tollere: quia si potest plus, ꝙ est in totum tollere, pōt minus. j. qui fi. sint le.c.p uenerabilem. ff.de in litem iur. l.uideamus. §. fi. & dicit, ꝙ interim pōt appellari. Considera, si pōt appellari, ergo appellatio suspendit iudicatum; si uero est nisi unum iudicatum, & illud est suspensum; ergo celebrans, durante appellatione, licet finita suspensione, non est irregularis. hanc opinionem conabantur de
b fendere Io.Cald.[b] & Io. de Lig. & unus eorum fecit super hoc longum

ADDITIONES.

a Vinc.God Liberatus. Adde quando liberatio non extenditur ad ius de futuro, Rui.consi.13.nu.9.lib.3.

b Vin.God.Cald. Adde in tract.de interd.eccleſiast.lib.xj.Tract.fol.78.Io.de Ligna.in Tract.de eccleſiast.interd.lib.11.fol.87.& in eod. lib. de cen.eccleſiast. seu de excom.fol.288. addidi hæc ut legi possint.

BIU Cujas

7 longum tractatum, quem ego non habeo. † Quæro, aliquis est suspensus ab ingressu ciuitatis, vel domus, an appellatio rescindat istam suspensionem temporalem? respon. sic, secundum Inn. ℣.de pœnis, c. fin. Item si clericus sit suspensus à perceptione fructuum, vel Doctor à lectura. quæstio ista non est sententia censuræ, ℣.de verb.sign. quærenti, Inno. ecce episcopus vult, ꝙ suum interdictum non liget Titium, quin possit celebrare. respon. si interdixit personas, potest: si locum, non potest: quia locus est affectus. dicit hic Inno. ꝙ in spiritualibus in dubio semper est obediendum. Item ponit similitudinem inter excommunicationem, & suspensionem. Item dicit, quot sunt genera, & formæ suspensionum, vide Inno. quia non eget interprete.

SVMMARIVM.

1 *Remissio causæ fit ad priorem iudicem, nisi constet à sententia, vel iusto grauamine appellatum.*
Appellatio frustratoria reiicitur per iudicem ad quem, licet per iudicem à quo fuerit ei delatum, §. nota.
2 *Inhibere, siue interdicere non potest iudex ad quem, nisi facta sibi fide de appellatione.*

CAP. XXXVIII.

1 **Cum in ecclesia.** Iudex † appellationis remittit ad priorem iudicem, si non constat sibi à sententia, vel iusto grauamine appellatum. h.d. Nota, quod
a frustratoria[a] appellatio reiicitur per iudicem, ad quem, licet per iudicem a quo fuerit delatum appellationi. Secũdo nota, quod
2 † si negetur appellatum, vel negetur intra dies decem appellatum, debet fieri fides de appellatione: nec potest interdicere iudex ad quem, ne procedatur: quia non constat sibi, an sit iudex, ℣.eod. cap. Romana, lib. 6. & adde quod not. Innoc. ℣.de fide instrum. cap. G. perpetuus. Papa mandat hic Archiepiscopo, ne admittat appellationem, siue libellum conuentionalem appellationis, nisi ei constet appellatum esse. simile in l. hæc autem, post princ. ff. ex quib. cau. in poss. ea.

ADDITIO.

a Frustratoria. Vide D. Card. Flor. in cons. 32. incip. Orta inter A. & B.

SVMMARIVM.

Appellare denuo quis potest à nouo grauamine, licet semel appellauerit, & appellatione deserta venerit ad iudicem, in princ.
1 *Appellare quoties est licitum.*
2 *Sententiam dicere nullam quoties est licitum.*

CAP. XXXIX.

Directæ. Qui semel appellauit, & appellationem deseruit, ad primum iudicem reuertendo, si de nouo grauatur potest iterum appellare, præsertim in defensione matrimonij. Casus. Mulier vendicabat virum excipiebatur de consanguinitate; lata fuit sententia interlocutoria: mulier appellauit; tandem appellationi renunciauit redeundo sponte ad obedientiam primi iudicis, demum fuit iterum grauata: quæritur, vtrum possit appellare? respondeo sic, maximè in fauorem matrimonij. Quæro, quæ erat ratio dubitandi? respon. quia semel calumniata ftiuolè appellando, argum. ff. de accus. l. si cui, §. 1. &
1 quia semel personam iudicis approbauit, nec videbatur variare posse. C. de reb. cred. l. si quis iusiuran. Quæro, quoties † sit licitũ appellare? respon. à diffinitiua non est licitum appellare, nisi bis, sed ab interlocutoria licitum est appellare sub quolibet diuerso
2 cap. Ber. † Quæro, quoties est licitum dicere sententiam nullam? respondeo, bis, vnde si quis habuit tres sententias cõtra se, vnam in prima causa, duas super causis nullitatum, fit contra eum executio, vt in c. vt calumnijs, de re iudic. in Cle. v.g. Titius fuit mihi condemnatus in centum ex mutuo, dixit sententiam nullam, &
a succubuit. Item dixit sententiam[a] secundam nullam, & succubuit, debet parere tribus sententijs, quod dic, vt in cap. vt calumnijs, quod est nouissimum & singulare capitulum.

ADDITIO.

a Vinc. God. Sententiam. Adde, ꝙ sententia tertia, quæ super eadem refertur, quando nulla reputetur, Ruin. cons. 114. num. 17. lib. 5. & ibid. nu. 12. quando dicatur lata ab obseruatione iudicij.

SVMMARIVM.

1 *Pendentia appellationis interpositæ ante existentiam condititionis facit, qđ sententia excommunicacionis, suspensionis, vel interdicti non trahit secũ executionem, & in prin.*
2 *Sententia excommunicationis fertur per hæc verba enunciatiua, excõmunicatum te esse cognoscas.*
Verba enunciatiua, siue certificatiua, siue declaratiua de præsenti, disponũt, si principaliter emissa propter se, ver. nam siue.
Nisi, hæc dictio importat conditionem, §. Deinde.
3 *Sententia excommunicationis est istius naturæ, quod ante perfectum grauamen suspenditur per appellationem, post perfectum non suspenditur.*
4 *Appellare licet à sententia excommunicationis ante diem, vel conditionem quandocunque, postea nunquam.*
Conditionalis sententia, an fingatur retro, §. opponitur.
5 *Sententia, Nisi intra tot dies satisfeceris, te excommunico, valida est.*
In mora semper est delinquens, si culpa est dolosa, non secus, ver. sed nonne.
6 *Pendente excommunicatione, si excommunicatus tulit testimonium, nec appellauit postea extitit conditio, an testimonium vitietur.*
2 *Excommunicatus conditionaliter, quid iuris, si interim mutat forum.*
Tempus medium sententiæ, seu iudicii quo ad iurisdictionem iudicis inspicit.
8 *Pendente conditione si iudex est mortuus, an expiret eius sententia.*
9 *Iudex si dixit, Si Titium elegeris, sis excommunicatus, & ipse elegit, quid iuris, si obiiciatur, quod electio facta est ab excommunicato.*
Ex conditionali sententia quando pœna incurratur.
10 *Sententia excommunicationis an transeat in suum naturalem effectũ, si dũ legitur antequam legatur verbum, excommunico, prẽmisso nomine excõmunicandi appelletur.*
11 *Sententia si ita concipiatur, si non satisfeceris intra 20. dies ex nũc sis excõmunicatus, aut ex tunc si dicat, an sit differentia.*
12 *Conditio an fingatur retro in vltimis voluntatibus.*
13 *Conditio an in legibus trahatur retro.*
14 *Sententia si dicat, o Petre, nisi te purgaueris, non te absoluo, an si purget se, sit absolutus.*
15 *Excommunicatio ista, Nisi satisfeceris, te excommunico, an hodie valeat.*
16 *Verba ista, Nisi satisfeceris, quid importent.*
17 *In sententia iudex, quid iuris, si dixit, nisi feceris, quod Titius habeat, &c. te excommunico.*
18 *Furtum quoddam si de nocte fuerit commissum, an episcopus possit excõmunicare omnes scientes, nisi manifestauerint.*
19 *Pœnæ temporales recipiunt consummatum esse, spirituales inchoatum.*

CAP. XL.

Præterea requisiti. Sententia excõicationis, suspensionis, vel interdicti lata sub cõditione suspenditur, si ante conditionis existentiam fuit appellatum. secunda ibi, videtur. Casus. Iudex ita protulit sentẽtiam, Nisi intra 20. dies satisfeceris Titio, cognoscas te excõicatum: vel dixit, Cognoscas te suspẽsum; vel dixit, Cognoscas te interdictum. tu ab ista sententia appellasti ante 20. dies solutioni præfixos, & in termino non soluisti. Queritur, vtrum pendente appellatione sis excõicatus? respon. ꝙ non: quia appellationis interpositio fa-
1 cit te interim non ligari. No. ꝙ dixi in summario. † No. ꝙ pendẽtia appellationis interpositæ ante existentiam conditionis facit, ꝙ sententia excõicationis, suspensionis, vel interdicti non trahit secũ executionem. & est ratio, quia appellatio impedit trahere,
2 sed non tractum esse. † Secundo nota, ꝙ per ista verba enũciatiua, quinimò certificatiua, Excõicatum te esse cognoscas, fertur sententia excõicationis. nam siue dicamus esse verba enunciatiua, siue certificatiua, disponunt: quia sunt emissa principaliter pp se. ff. de doli excep. hac scriptura. siue sint verba declaratiua de p̃senti, sic disponunt. ff. de arb. l. quid enim, §. si arbiter. hoc tenet Iac. de Are. ff. de iniusto test. l. si quis exheredato. de hoc no. ℣.de sent. excõ. c. si quem. Alij contradicunt dicentes, ꝙ ista sententia non tenet nisi expresse iudices excõicant, vt not. Goffre. in Summa sua, ℣.de sent. excom. quia nõ est hic verbum excõicationem significans, neque actum excõicandi proferens. C. de senten. & interloc. l. prẽses. Ista opi. verborum figuram ponderat, sed prima opi. præualet, quia ponderat mentem & sensum, arg. C. de liber. præte. l. 3. vbi per hæc verba, Alienus esto à substantia mea, fit exhæredato, qui sensus magis præualet. ff. de verbo. sign. l. quisquis
a mihi, & l. nepos Proculo. Deinde no. hic, ꝙ dictio nisi,[a] importat
3 conditionem. Item no. ꝙ † sententia excõicationis est istius naturæ, quod ante perfectum grauamen suspenditur per appella-
4 tionem, post perfectum non suspenditur. Item † no. mirabile in sententia excommunicationis, quod ante diem, vel cõditionem licet appellare quandocunque, postea nũquam. Opponitur sententia conditionalis fingitur retro, vt ff. qui pot. in pign. habean. qui balneum, ergo existente conditione sententia habetur pro pura ab ipso principio, igitur appellatio non suspendit. Sol. hic erat conditio potestatiua, quæ non trahitur retro. ff. qui potio. in pig. hab. l. potior. nam conditio dandi dicitur potestatiua, vt ff. de hęred. instit. l. suus, §. puto. hæc solutio non est vera, quia idem esset hic in conditione casuali, si Titius fuerit factus Consul. dic ergo quod in sententijs, conditio non trahitur retro, sed in contractibus sic. hæc sol. non est vera. dic ergo, quod quo ad ordinationem contractus, vel sententiæ trahitur retro. Sed quantum ad decisionem litis non trahitur retro. istud non est bene dictum, quia per sententiã conditionalem decisum est negotiũ, & iudex est functus officio suo, nec plus potest grauare, q̃ grauauerat, vt l. 1. §. biduum, ff. quando appel. sit, & C. de senten. l. cum iudex. tamen licet trahatur retro quo ad quid; non tamen simpliciter,
b quia si est cõditio, interim non nascitur obligatio, b vt ff. de ædil. edi. l. bouem, §. si sub cõditione. Si dicis, interim non potest fieri executio, nec veniunt fructus, vel interesse, quia vbi nulla petitio,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Nisi. Adde, ꝙ dictio, nisi, in contractibus inducit conditionem resolutiuam, in vltimis voluntatibus suspensiuam, Soc. in l. quibus diebus, §. quidam Titio, num. 8. ff. de cond. & demon.

b Obligatio. Vide Ang. de Perus. in cons. 57. incip. D. And.

BIU Cujas

tio,ibi nulla mora.ff.ſi cer.pet.l.lecta.§.dicebam.interdum tamẽ venit reſtitutio fructuũ,vt qñ debitor eſt merus executor, vt dicit illa l.no.ff.de vſur.l.in fideicom.§.cum Polydius, ſolutum eſt ergo contrarium per diſtinctionem ſecundum quid, & ſimpl'r, vt ſcias,q̃ nunquam habet tractum retro, ſi reſultaret aliquid q̃ iuris diſpoſitionem,vt eleganter no.ff.de lega.j.l.talis ſcriptura.

5 †No.quod valet ſententia,niſi intra tot dies ſatisfeceris te excõmunico.Opponitur primo de c.Romana.§.caueant,infra de sẽ. excommu.lib.6 Sol.pro puncto rationis,quia aut fertur ſententia pro culpa præterita,& nondum liquet de ea: aut pro futura; & tunc tractus futuri temporis non pertinet ad iudicem, & maxime ad effectum iudicis, licet quandoque pertineat ad executionem actionis iam natæ.Sol.concedo,niſi mora præcedat.Sed nonne delinquens ſemper eſt in mora?reſpon.ſic,ſi culpa eſt doloſa, ſecus, ſi procedit ex ignorantia,vel ex minori diligentia; q̃

6 eſt notabile.†Quæro,pendente excommunicatione excommunicatus tulit teſtimonium,nec appellauit,poſtea extitit cõditio, an teſtimonium vitietur? ſimilis enim quæſtio fit in l.furti.§.1. ff.de infa.dic non vitiari, quia condi. teſtis inſpicitur tempore, quo quis teſtificatur,vt ff.ad Carbon.l.3.§ duæ cauſæ. † Quæro,

7 quid ſi iſte excommuuicatus conditionaliter,interim mutat forum?quidam dicunt,quod non ligatur ſententia excommunicationis,quia non fingitur retrõ,& ſententia excommunicationis non poteſt ligare niſi ſubditos,vt in cap.vt animarum.§.ſtatutum,de conſtitut.in 6.de appel.c.Romana,lib.6.de ſenten.excõmu.cap.a nobis.iſta opinio eſt fatua,quia nedum inſpicitur tempus ſententiæ,ſed tempus iudicij quoad iuriſdictionem iudicis. ff.de iuriſdi.omn.iudic.l.cum quædam puella,& no.ff.de lega.1. l.nemo poteſt. † Quæro,quid ſi pendente conditione. iudex eſt

8 mortuus,& ſic iuriſdictio ſua extincta,vel an degradatus,poſtea extitit conditio,an euaneſcat excommunicatio?quidam dicunt quod ſic,vt Archidia.iſta eſt truffa,quia morte iudicis non expirat ſententia,nec eius effectus, & per conſequens nec ptiuatione ipſius,vt ff.de re iu.l.mortuo.arg.ff.de min.l.in integrum.Cõtra hoc facit l.quoties,in fi.ff.de noua.vbi ſtatu mutato conditio exiſtens nihil operatur.reſpondeo,quod ibi ſpeciale fauore fiſci, tamen ille caſus non eſt alibi.† Quæro cum Innocen.iudex dixit

9 ſi Titium elegeris,ſis excommunicatus,elegit, obijcitur, quod electio eſt facta ab excommunicato. reſpondeo,quod conditio requirit eſſe perfectum, ergo punctualiter electio præcedit excommunicationem,& eſt conſideratio puncti.Inno.dicit,quod in ipſo eligere contrahitur excommunicatio ex mente loquentis,& quia excommunicatio eſt iſtius naturæ,quod eſt pungibilior omni intellectuali gladio.iſta ſunt verba.Nam damnatio in ſupplicium eſt æque penetrabilis,& tamen dum ſentẽtia vltimi ſupplicij legitur,non eſt ſeruus pœnæ,ſed poſtquam lecta eſt,vt ff.de pœn.l.qui vltimo.ſed pro Inn. facit l.Arethuſa.ff.de ſta. ho. vbi conditio,ſi tres peperit,impletur incipiente ultimo partu. Aduerte ſubtiliter,ibi ratio eſt,quia incipiente vltimo partu cõditio eſt neceſſario extitura,vt ff.de verbo.ſign.l.ter enixa. Et iõ habetur pro puta.ff.de nouat.l.ſi pupillo. §. 1. & ſic intelligis dictam notabilem legem,Arethuſa.pro Innoce.magis facit, quia conditio intelligitur ſecundum ſuam conditionem conditionatam,Aut erat prohibere futuram electionem, a quo mãdandus voluit ceſſari,& ad actum non peruenire,ſimile dicimus,ſi teſtator prohibet alienari,& ſi alienatum fuit, legat familæ.nam intelligitur legatum præambula hora alienatum,ut ſubtiliter not.

10 Ioan.de Are.in l.ſi ita fuerit.ff.de man.teſta.†Sed pone,dum iudex excommunicat, quia incœperat dicere, Nos talis &c.poſtquam protulerat hoc verbum, Titium,antequam proferret hoc verbum,excommunico, fuit appellatum, an perfecta oratione excommunicatio tranſit in ſuum naturalem effectum? & videtur quod ſic,propter ſui velocitatem. Nam quædam ſunt, quæ propter ſui velocitatem prætendunt intellectum ſenſibilem. ff. de donat.inter uir.& vxor.l.3.§.ſciendum, & l.illud.ff.de acquir. hæred. Nam ratio facit prius aliquid imaginari, id eſt per prius, quam occurrat ſenſibus humanis. In contrarium videtur, quia remedium præuenit vulnus,vnde cauſa non eſt uulnerata, nam quod factum eſt, pro infecto non habetur. ff. de teſta.l.ſi is qui, & l.ſi ea ſcriptura.ff arbo.fur.cæſa.l.cædere.§.1,quod verum eſt, quia lupus exit ſiluam,non tamen exiuit,ut ff.de vſufru.l.arbori-

11 bus.§.2.† Quæro nunquid ſit differentia, vtrum iudex dicat, ſi non ſatisfeceris infra 20.dies, ex nunc ſis excommunicatus, an dicat, ex tunc?quidam dicunt quod ſic, quia,ex nunc, denotat mediatum momentum,ſed,ex tunc,denotat ultimum momentum,argum.ff.ſi cer.peta.l.lecta.§.fin. Doct.dicunt contrarium, quia non poteſt eſſe excommunicatus antequam ſit negligens. & ideo dictio,ex tunc,refertur ad actum verbi prolati non ad effectum,qui nũc non poteſt ſurgere,ut in c.1.de conceſ. præben.

12 in Cle. †Poſſet hic quæri exemplum,nunquid in vltimis volun
a tatibus conditio fingatur retro? [a] Dyn.dicit quod ſic,in capit. 1. de regul.iur.lib.6.Barto.contra,per l.1.§.ſerui.ff.ad Syl.ſolu. quo ad veritatem terminorum non fingit retro, ſed quo ad validitatem actus fingit retro.ff.de manu teſtam.l.Neratius.C. de leg.l. ſi.§.ſi autem ob auaritiæ,& ibi plene dixi in ſolẽni lectura mea,

13 vbi videas. † Quæro,an in legibus conditio trahatur retro? dicit ſtatutum,ſi quis furtum fecerit,ſuſpendatur.reſpondeo, in legibus iſta non eſt conditio,ſed eſt quædam doctrina,vt C. de legibus.l.leges.& ideo non inſpicitur tempus ſtatuti,ſed tempus delicti,ut l.j.ff.de pẽ.niſi eſſet pœna arbitraria,in qua inſpicitur tps ſententiæ,ut l.pe & l.fi.ff.ſi ex nox. ca. aga. quia pœna arbitraria regulatur a iudicis motu,qui poteſt variari vſq; ad ſententiam,

14 vt ff.de pœ.l.hodie.†Pone,dicit iudex,O Petre, niſi te purgaueris,te non abſoluo.purgat ſe,nũquid eſt abſolutus? dic quod nõ, vt l.Titia.§.fi.ff.de manu.teſt qui tex non eſt alibi. hæc. n. verba non abſoluunt,ſed non condemnant.Item dictio niſi, quæ non diſponit aliquam ordinationem præcedentem,ſed vbi diſpoſitũ inuenit,illud habet limitare,vt ff.ſi quis cau.l.quæſitum.§ qui in

15 iuriarum.† Quæro,an hodie valeat iſta excommunicatio,niſi ſatisfeceris,te excommunico?reſpondeo,ſic,ſi certa dies eſt appoſita,alias non,quia haberet nimis longum tractum vſque ad vltimum uitæ ſpiritum,vt no.ff.de fideiuſ.l.fideiuſſor obligari.§.fin.

16 & glo.ibi.no'†Quæro,quid important iſta uerba, niſi ſatisfeceris?rñdeo,ſi in obligatione eſt dari,important dari:ſi fieri fieri: ſi caueri,caueri. ſi autem non præcedet alia ordinatio partium,ſufficit dari expromiſſorem idoneum,vt legitur & no.in l.fina. ff. ſi cert.pet.dicas,quod ſiue ſit appoſitum certum tempus, ſiue nõ, iſta excommunicatio eſt euidenter iniuſta, & error expreſſus eam vitiat,& talis ſententia reprobatur expreſſe per dictum §.caueant, & fortè poteſt dici,quod talis ſententia ſit inepta,arg.eiꝰ, quod no.Inno.ſup.de offi.Vica.c.j.vel dic,quod valet,vt ff. quando ap.ſit l.1 biduũm.quia eſt lata ſub conditione intrinſeca, vt C.de ſent.l.cum iudex,& arg.ff.ad l.Aquil.l.in lege Aqu. ſi deletum.tñ iudex,qui facit contra canones,punitur,& excõicatus ab

17 ſoluitur ſine iuratoria cautione.†Quid ſi iudex dixit,niſi feceris, quod Titius habeatur &c.te excõico?nam in vltima voluntate intelligitur,ſi non caueris.reſpon.in ſnĩa quaſi contrahitur.& iõ ſnĩa ſiue diffinitiua,ſiue interlocutoria magis accedit cõtractui,

18 q̃ vltimæ uoluntati.ff.de pec.l.2.§.idem ſcribit. †Quæro,quoddam furtum fuit commiſſum de nocte, an eps poſſit excõicare oẽs ſcientes,niſi manifeſtauerint?gl.Accu.dicit q̃ ſic.C. de fur.l.

19 inciuile eſt,& eſt ſpeciale,ne ueritas occultetur. † Cõcluſiones Inn.Pœnæ temporales recipiunt cõſummatum eſſe: ſpirituales inchoatum.Non põt eps facere,quod ſit licitum participare cũ excõicato.Si prorogatur terminus epi,iſta prorogatio fit epalis: quia nec ab initio poſſet contra voluntates partium excõicare, ẽt quia creditori,qui habuit fidem de ſolutione,interim videtur cautum,uel ſaltem eſt facta nouatio,arg.ff.loca.l. cum in plures. §.lege dicta.Nam in corporalibus ſemper fit nouatio, vt ſubtiliter no.ff.de præ.ſtip.Valerianus, & quia prorogatio termini impedit moram.ff.de verb.obl.l.cum ſtipulatus ſim mihi à Proculo.Et quia partes in cõi concordia poſſunt recedere à dicto arbitri.ſed tñ,ſi in termino prorogato non ſoluitur,debitor redditur excommunicatus ipſo facto:quia non prodeſt dilatio ei, qui in dilationem commiſit,& quia videtur facta cum ſuis qualitatib.

b & pœnis [b] ſiue acceſſorijs,ſm Inn.ar.ff.de pac.do.l.inter. §. cum inter.Sed in contrarium poſſet allegari quod non incidat in excõicationem:quia receſſum eſt à forma data per iudicem,& no ua forma aſſumpta eſt per partes,arg.ff.de fideiuſ.l.ſtipulatus eſt opus.ecce ſimile,ſi ad Paſcha non ſolueris,res ſit inempta: prorogatur tempus ad menſem,& de menſe nõ ſoluitur, an res fiet inempta?& uidetur quod non,quia pactum iſtud debet apponi incontinenti,nõ ex interuallo,ut ſit pactum legis commiſſorię, ut no.in l.1.ff.de dona.in magna gl.In contrarium uĩ,quia dicta in prioribus uidentur repetita in poſterioribus conſecutiuis, & deſcendentib.ut ff.de pa.do.l.inter.§.cum inter,ff.ſol.mat.l.pe.§. ſi inter.ff.de pac.do.l.item quia,infra eo.c.ſecundo requiris.hoc uerum credo,quia nihil eſt innouatum niſi tempus. & ſic eſto cum Inno.licet hoc non ſit omnino expeditum,quia dilatio prętoria facta eſt conuentionalis,& ſic non ſunt eiuſdem ſpeciei, arg.ff.de minor.l.minor 26.annis cum fideicommiſ.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Retro. Adde,q̃ aditio trahitur retro,quando extrema ſunt habilia. Goza.conſi.28.nu.37.

b Pœnis.Confirmo,quia prorogatio termini intelligitur facta cum omnibus qualitatibus ſuis,ſecundum Bar.in l.1.§.& poſt operis, circa med. ff.de oper. noui nuncia.& ibi vide late Modernio.multa alleg.ad propoſitum huius quæſtio.Bal. hic.

SVMMARIVM.

Per reſcriptum plures articuli committuntur,in prin.

1 *Appellatio in vno prohibita,in cæteris intelligitur eſſe prohibita.*
Suſpicionis cauſa coram iudice,qui recuſatur,proponenda,& probanda coram arbitris,ibidem.
Intentio per interpretationem colligi poteſt.§.in tex.ibi Inten.

2 *Iuſtitia debet repræſentari in quolibet capitulo pari modo.*
Particularis clauſula quo caſu æquipolleat indefinitæ,ver.vnde.

Clauſula

BIU Cujas

Clausula quæ sumitur ex aliquo, refertur ad vniuersum, salua tamen ratione recti sermonis, & generaliter ad quod referatur, nu. 4. §. posset.
4 *Parcendum est sumptibus, & expensis, & discriminibus viarum.*
Remoti qui dicantur. §. dicit lex.
Iudex recusatus debet cogere partes ad arbitros eligendos. §. nota quod.
Suspectus qui præsumatur, ver. ibi. inimici.
Repetitū postea quod primo sit dictū, vel contra a quo intelligatur. §. posset.
Interpretatio quando fiat ex vno ad aliud, ibid.
5 *Casus specialis non comprehenditur in generali.*
6 *Exēptio vnius grauat alios qui nō sunt exempti, quādo est onus uniuersale.*
Onus quisque suum portare debet. ver. quia.

CAP. XLI.

1 Secundo requiris. Per rescriptum cōmittunt plures articuli. Appellatio † quæ in vno prohibetur, in alijs intelligitur esse prohibita. secundo dicitur, quod suspicionis causa est coram iudice qui recusatur, proponenda & probanda coram arbitris. h. d. Casus. quæsitum fuit a papa. Pater sancte, uos inter easdem personas plura capitula cōmittitis decidenda, tamen in uno c. tm̄ reperit cla, Appellatione remota, an intelligat, eadem clausula in cæteris capitulis repetita? papa rndet quod sic, siue apponatur in prin. siue in medio, siue in fine, qa intentio eius est in quolibet capitulo, quod iustitia suum consequatur effectum, ut quando mens excedit verba, recurrimus ad intentionem. Secundo fuit quæsitum, ecce iudex allegatur suspectus quid fiet? respondet papa, quod eligentur arbitri non valde remoti, per quos statuetur terminus ad proban, causam suspicionis, qua non probata, intra terminum competētē, recusatus sua auctoritate poterit uti, & ideo probata, procedere non poterit, quia ratio dictat, quod suspecti, & inimici non debent iudicare. In tex. ibi, Positis. pone exemplum supra de rescip. cap. cum dilecta. Item pone exemplum in generalibus iudicijs, si forte eant duo capitula, unum uini, aliud olei. item est exemplum, si committitur petitorium, & possessoriū. In tex. Ibi, Intentioni. s. quæ per interpretationem colligi potest, alias secus, ut ff. de usufru. lega. l. si alij, ubi est tex. singu. & ff. de lib. & post. l. Gallus, §. quidam rectè, ibi, dum dicit, ex verbis colligi possit. † In tex. ibi, iustitia, hinc colligitur rō, quia iustitia [a] dēt
2 a repræsentari in quolibet capīo, pari modo, quia unum rescriptū
b non debet diuerso iure [b] censeri, sicut nec una substitutio. C. de impu. & al. sub. l. quamuis: unde particularis clausula æquipollet indefinitæ ꝓpter identitatem rationis, & coniunctionem orationis. ff. de fun. instruc. l. Seiæ. §. Caio. † In tex. ibi, In prin. C. de insti. & substi. l. pe. ita, quod non refert, in qua parte instrumenti aliquid dicatur, quia totum informatur. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. si initium tabu. C. de lib. pte. vel exhære. l. j. & sic clausula quæ sumitur ex aliquo, refertur ad vniuersum, salua tamen ratione recti sermonis, vt ff. de auro & argen. lega. l. Plautius
4 † In tex. ibi, Non valde remotos, quia parcendum est sumptibus, & expensis, & discriminibus viarum. C. de app. l. cum post sententiam discussoris, & C. de anno. & trib. l. mediteraneæ, & l. pro locis. Dicit lex, quod non longe remoti dicuntur, qui non distat vltrà centum milliaria per terram, vel per mare. ff. de dam. infe. l. 3. §. sed tam uicinum. Decr. dicit quod per dietam, in c. sta tutum, de rescript. lib. 6. ubi p eūdem. No. quod iudex recusatus debet cogere partes ad arbitros eligendos. In tex. ibi, Intra terminum, non intra terminos. Ibi, Probata non fuerit. supple, & super hoc fuerit interlocutum. Ibi, inimici, quilibet inimicus præsumitur suspectus, dummodo sit inimicitia grauis, & non leuissima, quia leuissima non debet ad animum reuocari, ff. de arbi. l. ulti. Posset hic tractari materia de tacita repetitione, de qua dic, ut ff. de leg. j. licet Imperator, & de leg. 3. l. in repetendis. Itē no. ꝓ vna clausula interpretat aliā, & per aliā. Item una lex interpretat aliam, & per aliam, ut dicit illa l. no. ff. de coniung. cum emā. libe. l. nihil. generalis clausula refert ad oīa. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. fi. ꝓ dic, ut ff. de hære. inst. l. fi. rationalis clausula refert ad oīa, quæ sunt eiusdem rationis, ut hic. Specialis & discretiua clausula non refertur ad omnia. C. de ꝓcura. l. maritus. ff. de iud. l. cum prætor. C. de pac. conuen. super dote. l. fi. clausula refer
c tur ad ea ad quæ potest [c] referri non ad illa. ff. de iurisd. om. iud. l. si idem cum eodem. §. fi. quod singulare est, singulariter profertur. ff. so. ma. l. si vero. §. de uiro. quod plurale est pluraliter profertur, ut ff. ad Ter. l. Iulius Phæbus. per media declarantur extrema, per extrema declarantur media, per unum extremum declaratur aliud extremum. No. ff. de reg. iur. l. semper in stipulationibus. ff. de ver. obli. l. triticum. Item per subiacentem materiam, quia materia debet esse capax impressionis, ut no. Ioan. Mon. in
5 c. Romana, de app. li. vi. † Casus specialis non comprehenditur in generali. ff. de pę. l. sanctio legum. ff. de ver. ob. l. doli clausula, C. fa. er. l. quoties, nisi occurrant duo modi, & causæ significan. ff. de an. leg. l. qui Marco. ff. de stip. seruo. l. 4. C. de leg. l. cum quæ-
6 stio. per Cyn. † Exemptio [d] unius grauat alios qui non sunt exem
d pti, quando est onus uniuersitatis. secus, si obligatio sit diuisa per capita. ff. de legat. 1. l. ab omnibus, quia unusquisque onus suum, non alterius portare debet. C. ut nullus ex vicarijs. l. 1. li. 10 Et sic non exemptus succedit exempto, similis est parti grauatæ quæ accedit parti non grauatæ. ff. ad l. Fal. in singulis.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Iustitia. Adde ꝓ habetur Inst. de iust. & iu. in prin. & in l. 1. ff. eod. tit. quia iustitia est constans & perpetua uoluntas ius suum vnicuique tribuens.
b Iure. Adde etiam id, quod alibi habemus, quod una & eadem res non debet diuerso iure censeri. l. eum qui ædes, ff. de vsuca.
c Potest. Vide Alex. in cons. 158. incip. Super hæsitatione, de qua quæritur.
d Vinc. God. Exemptio. Adde, ꝓ exemptio a collectis prēsumitur post decem annos, quibus non soluantur sciente & patiente superiore, cui solui debuerunt, Barb. consi. Clementis Dei. quod est ultimum, lib. 4. consi. Alex.

SVMMARIVM

Appellationi suæ qui non defert, nec deferre tenetur aduersarius, in prin.
1 *Contra factum suum veniens dat aduersario suo occasionem contraueniēdi.*
2 *Adire iudicem an quis possitante factum, & petere, ne in possessione turbetur, vel eiiciatur, cum forte aduersarius congregauerit gentes ad expellendum.*
Appellationi & iudicio videtur quis renunciasse si ius dicat sibi. §. casus.
3 *Incontinenti fieri quando quid dicatur.*
4 *Appellatio ante factum, vt cum appellatur extra iudicium a futuro grauamine, est species recusationis, sed appellatio post factum est contraria species.*
Copulata si sunt contraria, non possunt copulari ad vnum communem terminum, sed accipitur copula pro disiunctiua, uer. & ideo.

CAP. XLII.

An sit. Qui nō defert suę appellationi, nec aduersari' tenetur ei deferre, & est casus notabilis. Ecce ego dicebā, ꝓ tu praueras te ad spoliādum me, & ideo appellaui, ne me spoliares, qui appellatione pēdente veni ad fundum cum hominibus armatis, & proieci te de fundo, dicitur, quod meæ appellationi tu deferre nō debes, qa ego nō detuli, sed innouaui in ipsa
a mea appellatione pendente. No. ꝓ appellans [a] quiescere debet
1 ab omni nouitate, dum eius appellatio pendet. † No. qui uenit contra factum suum dat aduersario suo occasionem contraue-
2 niendi. No. ꝓ non iuuatur edicto, qui contemnit edictum. † An quis possit ante factum adire iudicem, & petere, ne in possess. turbetur, uel eiiciatur, cum forte aduersarius congregauerit gentes ad expellendum? dic quod sic, primo ex generali æquitate. ff. de vsufr. l. æquissimum. secundo per l. expressam. ff. de offi. proc. Cæsa. l. fi. Casus, quem posui est in re fienda. vel pone in re facta, ut me spoliasti, egi contra te, & grauatus a iudice appellaui, dein de incontinenti, uel ex interuallo te deieci, dicitur hic, quod uideor meæ appellationi renunciasse ius mihi dicendo appellatione pendente. Nota. quod iudicio renunciat, qui de facto ius sibi
3 dicit. † Quæro, quando dicatur quid fieri incontinenti? quidam dicunt, intra triduū gl. dicit hoc esse in arbitrio iudicis, arg. ff. de ver. obl. l. continuus. §. item qui insulam. Expone hoc incontinēti, i. solicite, & facit quod no. ff. de lega. i. l. si domus. §. confitetur.
4 ff. uti possidet. l. is a quo, cum simili. † Appellatio ante factum, ut cum appellatur extra iudicium a futuro grauamine, est species recusationis, sed appellatio post factum, ut in iudicijs, est contraria species. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. cum quidam. infra eo. c. si appellationem, in cle. & hoc patet per l. & si susceperit. ff. de iudic. & ideo non bene ponitur copula, appellatione & recusatione remota, quia quoties copulata sunt cōtraria, nō possunt copulari ad unum communem terminum, sed accipitur coniūctiua pro disiunctiua. C. de senten. & interlo. om. iudi. l. cum solutum. ff. de uerbo. obli. l. sæpe. cum similib.

ADDITIO.

a Vinc. God. Appellans. Adde quod appellans non potest priuari, nec turbari in sua possessione, etsi appellatio prima facie sit iuri contraria. Rui. consi. 75. numero 2. lib. 2.

SVMMARIVM.

Appellari non potest ab executore, nisi modum excedat, in prin. & nu. 2.
Sententiæ pronunciator vel publicator nō dicitur grauare, nec esse suspectus, ibidem.
1 *Executor merus quis dicatur.*
2 *Suspectus dici non potest ille, qui nihil facit proprio motu, sed mandato principis.*
3 *Delegatus ad meram & formalem executionem faciendam, impossibile est, quod grauet seruando simpliciter formam mandati, nec potest pronunciare exequendum, vel non exequendum.*
4 *Exequendum si ordinarius pronunciat, an possit appellari.*

CAP. XLIII.

Nouit. Pronūciator sententiæ non dicitur grauare, quia ipse non pronunciauit, nec intendit grauare, nec appellat̄ ab executore, nisi modū excedat, qđ colligi pōt ex formamādati nec dr̄ suspectus, quia ipse non iudicat, imo uox sua non est sua, sed domini sui. h. d. Casus. Papa tulit sententiam contra regem Franciæ, & mandauit legato, quod eā publicaret, rex Francorum

BIU Cujas

eorum appellauit a legato. Item dixit eum ſuſpectum. Papa dixit,quod non appellatur ab eo,quia nudus miniſter eſt, cum nihil pronunciauit,ne c publicauit,nec eſt ſuſpectus,quia non pro
1 cedit motu proprio,ſed de iuſſu Papæ.No.quod † merus executor eſt,qui nihil pronunciat.no.quod qui vulnus diſcooperit,nõ vulnerat.ſic iudex,qui aperit tabulas teſtamenti, nhil diſponit,
2 ſed quod diſpoſitum eſt prodit in lucem.† Idem in iudice, qui publicat dicta teſtium.No.quod non poteſt dici ſuſpectus ille, q nihil facit proprio motu,ſed mandato principis,tex. eſt iſte not. & allegandus eſt pro nuncio & ambaſiatore,cui nihil eſt impu-
3 tandum,nihi excedat mandatum.†No.quod executor.i. delegatus ad meram & formalem executionem faciendam,impoſſibile eſt,q̃ grauet ſeruando ſimpliciter formam mandati, nec poteſt pronunciare exequendum, vel non exequendum. Si enim poſſet vnum,poſſet & eius contrarium.ff.de re iud.l.nemo condemnare,quia potentia eſt æqualitas contrariorum extremorũ.
4 Sed pone,ordinarius [a] pronunciat exequendum, an poteſt ap-
a pellari? Accur.dicit quod ſic,intellige,ſi habet cognoſcere, alias non,quia non ex eodem fonte eſt cum prima ſententia, ſecus, ſi haberent ſe vt excedentia,& exceſſa, quia tunc poſſet appellari non a veteri, nec ſimul a veteri & nouo. l. ſi cum exceptione. §. hoc autem.ff.quod me.cau.in glo. ſed a nouo tãtum & ſeorſum ſic,quia qui nouam rem facit,ſpicam non excutit, ſed vltra procedit.ff.man.l.diligenter.

ADDITIO.

a Vinc.God.Ordinarius.Adde q̃ ordinarius poteſt ſubdelegare ſecundum canones,ea quæ ſunt meri imperii,non ſecundum ius ciuile,Rota dec.420. fuit dubitatum,in nouis.

SVMMARIVM.

Appellatio ſi recipiatur à iudice, vel a parte, terminus ad eam proſequendã conſtitutus obtinet vim peremptorii,in prin.

1 *Procuratoris malitia domino præiudicat in his,quæ ſunt cauſæ,non in pœnis exterioribus.*

2 *Procurator non debet occultare mandatum,ſi tamen ocultat,impedit proceſſum,& poteſt ad edendum cogi, ſi id confitetur.*

Interloqui poteſt iudex parte non citata ſuper quæſtione iuris.ibi,iuris.

3 *Quæſtio ſi ſit de articulo iuris,indiget interlocutoria,& poteſt appellari.*

Impetratio iudicis ab appellante ſtatim facta,vel ab aduerſario, an valeat, §.Ecce.

Quæſtio facti dicitur,ſuper qua debẽt recipi probationes.§.in tex.ibi,Facti.

4 *Appellationi licet non ſit delatum,procedendum tamen eſt ſuper ea.*

Appellatio quandoq; ſuſpendit,quandoq; reſcindit pronunciatum,& quod.

Contra peremptorium verum,quicquid poteſt obiici,poteſt et contra fictum. §. ibi,quicquid.

5 *Bannitus licet non audiatur de crimine ex forma ſtatuti,auditur tamen bene de banno ſi dicit bannum non valere,quia non fuit contumax.*

6 *Faciendum quando aliquid eſt in iudicio certa & determinata die,non ſufficit ante illam diem fieri.*

Terminus cum ſtatuitur dierum aliquot ad probandum,an poſſint prima die produci teſtes,ac iurare aduerſario non citato,variè concluditur.

7 *Condemnari debet in expenſis,qui male impetrat.*

Conſtitutio noua dat formam futuris proceſſibus,& non veteribus.

8 *Expenſæ veniunt in cauſa appellationis ratione retractati proceſſus.item expenſæ particulares in quolibet capitulo,& totales in fine, & debent eſſe moderatæ.*

9 *Iudex appellationis contrario imperio poteſt reuocare condemnationem expenſarum factam in prima cauſa.*

Condemnatio pro contumacia poteſt a iudice omiſſa fieri quandocunque,vſque ad ſententiam definitiuam.§.idem dicit.

Ad iudicem appellationis tranſit etiam officium primi iudicis, qui iudex appellationis etiam ſupplet de expenſis primæ cauſæ, ibid.

Expenſarum condemnatio eſt executio ſententiæ,& nequit appellari ab ea, ibidem.

Nullitatis quæſtio remanet etiam appellatione deſerta, vel non interpoſita. §.idem ait.

10 *Super nullitatis libello officio iudicis nobili & non mercenario proceditur immo non habet tempus præfixum querela nullitatis.*

11 *Appellans,qui renunciauit appellationi tacite deferen.vel expreſſe, habet ſaluum remedium iam ſibi ortum contra iudicem,a quo,de imperitia.*

In appellationis cauſa contra reum contumacem qualiter procedatur.

12 *Iudex in peremptorio iuris,non poteſt facere gratiam expectationis.*

13 *Iudici debet eſſe notum,quod appellans non eſt proſecutus in termino conſtituto,& ipſe non comparuit in præſentia iudicis in ipſo termino, alias nõ poſſet procedere contra abſentem.*

14 *Excommunicatus,qui appellauit,an poſſit appellatione pendente eligere,uel eligi,& an tanquam excommunicatus debeat vitari,& ſi deſeruerit appellationem,an excommunicatio fingat retro.*

15 *Appellatio an ſit deſerta poſt lapſum termini ad appellationem proſequendam.*

Terminus legis aſſignatur ad proſequendum,& proſecutum habendum.ver. Solu.hominis autem ad inchoandum,num.6.

16 *Terminus hominis datur ad inchoandum proſecutionem.*

CAP XLIIII.

Sæpe. Si appellatio recipiatur a iudice, vel approbetur a parte, terminus ad eam proſequendam conſtitutus obtinet vim peremptorij,quem terminum nulli parti licet præuenire.In prima ponitur cauſa conſtitutionis.in ſecunda conſtitutio.ſecunda ibi,præſenti decreto.ſecunda pars ſubdiuiditur in ſex dicta.Caſus.Aliqui appellabant ad ſedem Apoſtolicam, quã propter defectum appellantis,vel ſui procuratoris procuratoriũ occultantis,non poterat proſequi, quæ partibus præſentibus de facili poſſet expediri,præſertim vbi eſt quæſtio iuris,quæ non indiget probatione coram Papa.Vnde ad has inconuenientias tollendas ſtatuit hæc decre.quod ſi iudex vel appellatus detulit appellationi,& ad eam proſequendam eſt terminus conſtitutus,talis terminus habet vim peremptorij,quo termino elapſo, perinde procedatur contra abſentem,ac ſi peremptorie eſſet citatus. ſecundo dicit,quod ſi appellationi non fuit delatum, nihilominus appellatio teneat.tertio dicit, quod appellatore non proſequente,rata manet ſententia.quarto dicit,quod quicquid poteſt opponi contra peremptorium,poteſt opponi contra dictum terminum,qui habetur pro peremptorio.quinto dicit,quod iſtæ literæ interim impetratæ non valent,nec terminus poteſt præueniri,& de iſta contumacia & per conſequens de condemnatione expenſarum.ſexto & vltimo dicit, quod hæc conſtitutio habet locum in proceſſibus exercendis poſt iſtam cõſtitutionem, non in præteritis.In tex.ibi,Partis.ſ.appellatæ.Inno.alij dicunt,appellatæ,vel appellantis.Ibi,Reſponſalem ideſt,procuratorem.Ibi,
a Malitia. [a] † Not.q̃ malitia procuratoris domino præiudicat.ſ.in
1 his,quæ ſunt cauſæ,non in pœnis exterioribus,ut dixi ſup. vt lit. non cont.c.j.ff.ſi quis ius di.non ob.l.1.§.ſi procuratorem. C. de his,qui.vt indig.l.Polla C.vnde vi.l.meminerint.dicit Inn q̃ ante ingreſſum cauſæ nocet domino,vt condemnetur dominus in expen.quia debuit talem procuratorem conſtituere,qui compareret in cauſa ff.de iniur.l.ſed ſi vnius.§.procurator. Sed poſt cõdemnatur ipſe procurator.Innocen.ff.de leg.2.l.ſi ſolidum, §.ẽt
2 † In text.ibi,Occultantis.no.quod procurator non debet occultare mandatum,tamẽ ſi occultat impedit proceſſum,quia oportet,quod iudex ſciat ſe procedere contra legitimam perſonam, vt eleganter no.ff.de procu.l.ſi procurator.Ibi,Occultantis,ergo ſi procurator confitetur ſe habere procuratorium, poſſet cogi
b ad producendum [b] quod eſt notandum, idem in literis de rato. ff.de procur.l.ſi procuratorem abſentem.Ibi,Iuris quæſtio,ſuper hoc poteſt interloqui parte non citata.ff.quod met.ca.l.metum.
3 §.ſed & licet.† In tex.Ibi,Iuris quæſtio no.quod etiam ſi ſit quæſtio de articulo iuris,indiget interlocutoria, & poteſt appellari, item currunt fatalia,quod eſt notandum.Ecce appellans ad Papam ſtatim impetrat iudicem, an valet impetratio? dic,aut ſupplantauit aduerſarium ignorantem,& tenetur ei in omnibus expenſis,quas facit aduerſarius eundo ad curiam,& redeundo, & non valet reſcriptum per dolum impetrantis. Si autem non nimis accelerauit,valet, quia non debet expectare finem anni ad impetrandum,arg.ff.ad Tertul.l.2.§. ſi mater. Quid de appellato?dic vt in glo.In tex.ibi, Facti quæſtio. illa dicitur quæſtio facti,ſuper qua debent recipi probationes,vt l.1.§. caluniatorib. ff.ad Turpil.& ſuper ea non poteſt interloqui, niſi partibus præſentibus vel citatis.In tex.ibi,Approbata ideſt, ei delata.Ibi, Peremptorium,& contumax habetur pro vero contumace,& non appellat,ſi tanquam contumax damnetur,vt not.in cap.1.de do. & contu.in Cle. In tex.ibi,ex tunc,ergo nõ ante, etiam ſi certum ſit venire non poſſe.Ibi,Moueatur, circa interlocutorias, ſuper quibus prouidet iſta conſtitutio ius nouum ſtatuendo,ſed ſuper
4 diffinitiuis procedit iam ſtatuta probando.†Ibi,Vigorem,not.q̃ licet non ſit delatum appellationi, tamen procedendum eſt ſuper.ea.ff.de ap.reci.l.ſciendum.Ibi,Suſpenſa,no.quod appellatio ſuſpendit pronunciatum,& in quibuſdam interim reſcindit, ut infamia,& in pœnis corporalibus,vt l.1.in fi.ff.ad Turpil.& l.furti.§.1.ff.de fur.& ff.de pac.l.tale pactum.§.1.Ibi, quicquid autẽ. not.quod quicquid poteſt obiici contra verum peremptorium, poteſt obiici contra fictum,ſiue contra citationem legis, vel ſta-
5 tuti,quod tene menti.† Ex hoc no.q̃ licet bannitus nõ audiatur de crimine ex forma ſtatuti,tamen bene auditur de banno, ſi di-
6 cit bannum non valere,q̃a non fuit contumax,tene menti.†No. quod quando aliquid eſt fiendum in iudicio certa & determinata die,non ſufficit ante illam diem fieri, hoc no. in ca. quamuis.

de

ADDITIONES.

a Vin.God.Malitia.Adde q̃ malitia non debet remanere impunita.l. ſi longius, §.ſi filius.& ibi Bar.ff.de iudi.

b Producendum. Vide tamen Bartolum in l.1. in fine,bene declarantem. C. de procurato.& in l.licet.C.eo.titu.de procurato.Panormi.in cap.1.extra de procurat. Aduerte tamen ad vnum, quia ſi notarius actorum habeat inſtrumenta mandati, ſufficit de tali mandato fidem facere ſolo verbo notarij actorum, cum dicat ſe de tali inſtrumento rogatum, ita Raphael. Fulgoſ. in conſilio 195.

BIU Cujas

a de appel.in cle.quia dies[a] certa non poteſt præueniri.Sed quid ſi eſt data dilatio octo dierum ad probandum,& prima die producti ſunt teſtes,& iurauerunt,non citato aduerſario?dicit Bart. nō valere.ff.de verb.oblig.l.in illa,& l.hoc iure.per Bart.& eſt ratio, quia cum dilatio ſit communis, interim abſens non eſt contumax,ideo practica eſt,ꝙ moneantur partes,ꝙ ſingulis diebus,& horis &c ita practicatur Peruſii.Sed ex glo.dicti c.quamuis.videtur colligi cōtrarium,quia videtur actum,ꝙ in qualibet parte intra terminum poſſit expediri,quod fiendum eſt, nec requiritur alia monitio,quia videtur fuiſſe de mente iudicis.Ibi in glo.No. quod in curſu & proinde videtur. nam aduerſarius debuit hoc ſcire,& ſibi imputet,ſi diligens non fuit. Ibi, Non euadat. i. non excuſetur propter reſcriptum ante diem præfixum impetratum
7 ad alium iudicem,& ſic no.quod † male impetrans non excuſatur a contumacia,ergo tenetur ad expenſas,quia ſuppoſita contumacia ſequitur de iuris ordine pœna. Ex hoc conclude male impetrantem in expenſis condemnandū.tene menti, quia iſtud vitium multum frequentatur in curiis principum.Ibi, Obſeruari,no.ꝙ noua conſtitutio dat formam futuris proceſſibus, & nō
8 veteberis.† In tex.ibi,Expenſarum,no in cauſa appellationis venire expen.ratione retardati proceſſus,vt patet in verbo,neglexerit.C.de fru.& lit.expen.l.ignorat.item expenſæ particulares veniunt ſuper quolibet capitulo, ſed expenſæ totales in fine litis, quia finis in ſe omnia colligit,& concludit.ff. iudic. ſolu. l. cum quærebatur,& ſemel tantum ſunt reficiendæ,argum. ff. de condi.fur.l.ſi ſeruus.§.boue.Item no. quod expen. reficiēdæ debent eſſe competentes.i.moderatæ,non profuſæ & ambitioſæ, vnde
9 xenia non debent refundi,nec conuiuia.† Concluſiones Innoc. Iudex appellationis contrario imperio poteſt reuocare condemnationem expenſarum factam in prima cauſa,quod eſt nota. dignum.Idem dicit,quod iudex,qui non condemnauit contumacem,tempore quo eum declarauit contumacem, poteſt vſque ad diffinitiuam condemnare,ſupplere,& corrigere,quod eſt no. Item dicit,& bene, quod iudex appellationis ſupplet de expenſis primæ cauſæ,quia non ſolum cauſa tranſit ad eum,ſed etiam primi iudicis officium,vt no.in l.1. C. de fru. & litium expenſis. Idem dicit,quod condemnatio expenſarum eſt executio ſententiæ,& non poteſt appellari ab ea poſt 10. dies a die præcedentis interlocutoriæ,vnde deſcendit,quod eſt notabile.Idem ait, ꝙ licet appellatio ſit deſerta,tamen remanet quæſtio nullitatis,ſicut
10 remanet,quando nullo modo eſt appellatum. † Et dic,ꝙ officio iudicis ſcilicet nobili & non mercenario proceditur ſuper libello nullitatis. ff.de ap.l.ſi expreſſim,Innocen.C.de accuſa l.ab ſentem.ff.quæ ſenten.ſine appel.reſcin.l.j per Accur. Et ego dico,quod ſimplex querela nullitatis nullum habet tempus præfixum a iure.ff.de re iu.l.ſi cum nulla,niſi ſicut cæteræ lites. C. de
11 iudi.l.properandum.Item dicit,ꝙ appellans,qui renunciauit appellationi tacite deferen.vel expreſſe, tamen habet ſaluū remedium iam ſibi ortum contra iudicem,a quo,de imperitia. quod eſt nota.dignum.dicit Bar.quod appellans fortius aſtringitur ad proſequendum appellationem,quam appellatus.Quæritur,qualiter procedatur contra reum abſentem in cauſa apppellationis, an iudex appellationis poſſit in poſſeſſionem mittere ex interlocutoria,ſicut poteſt iudex primæ cauſæ.Et no.ſentit quod ſic.Itē ſi lis fuit conteſtata in prima cauſa, tunc ferri poteſt diffinitiua in cauſa appellationis,lite vlterius non conteſtata,alias reus non
12 poſſet condemnari diffinitiue. † Dicit Vin. quod in peremptorio iuris iudex non poteſt facere gratiam expectationis,quod eſt valde notabile,quod terminus formaliter præfixus a ſtatuto ad comparendum,ne bannum non tranſeat in condemnationē,nō poſſit ex mere gratia iudicis prorogari,ſed propter impedimen-
13 tum ſic. † Dicit Ber.in gloſ.vt ſi lis,in fine.quod iudici debet eſſe notum,quod appellans non eſt proſecutus in termino conſtituto,& ipſe non comparuit in præſentia iudicis in ipſo termino, alias non poſſet procedere contra abſentem,Ber.ex hoc verifica tur,quod non valet proceſſus contra abſentem, niſi prius cōſtet ei de citatione.ff.de condi.& demon.l.multum per Bar.qui opti
14 me dicit † Quærit Ber.an excommunicatus,qui appellauit,poſſit appellatione pendente eligere,vel eligi,& an tanquam excō-
b municatus[b] debeat vitari,& ſi deſeruerit appellationem,vtrum excōicatio fingat retro? & videtur,ꝙ retro ſit inhabilis,vt l.furti. §.j.ff.de infa.& quod retro fingatur excōicatio traxiſſe ſuum effectum,tenet hic Inno.contrarium videtur. Nam ſi interim eligat,abſurdum eſſet,ꝙ electio veniret caſſanda,& ꝙ eius tarditas noceret canonice electo,arg.ff.de contra. l. ſi poſt mortem. §. fi.hic videtur ſic forte diſtinguendum. aut appellatio præuenit excommunicationem,& tunc valent ab eo geſta, quia eſt integer ſtatus.ff.de iniuſto teſta.l.ſi quis exhæredato filio. §. hi autē oēs.aut eꝑ excōicatio præuenit appellationem,& tunc quia traxit ſecum executionem,excōicatus eſt quo ad ſe, vt non poſſit eligi,& quo ad alium,vt non poſſit eligere.Et eſt ſpāle in ſnīa ex cōicationis,ſuſpenſionis,& interdicti,quia appellatio nō reſcindit pronunciatum,& vt ita dixerim,nō facit eum ſtatu liberum, .i.non facit eum liberum medio tpe,ſed in alijs ſnījs,puta in ſententia deportationis,ſecus eſt,quia reſcinditur per appellationē vnde interim poteſt vti officio ſuo,nec reſcinditur factum, licet poſtea non ſit proſecutus appellationem,quia factum valet, & non habet in ſui eſſe pendentiam de futuro,ſecus ſi aliquid attētaret pendente tpe appellandi, quia ſententia depoſitionis tanquam ſententia capitalis ſtatim trahit ſecum intellectualem executionem,vt ff.de pœn.l.qui vltimo. Iſta ratio non placet mihi, quia iſte depoſitus ſimilis eſt ei,cui ademptā ſunt bona integro ſtatu,vbi certe ſententia nō trahit ſecum executionem. Et iſtud tempus appellandi,ſiue appellationis interponendæ eſt priuilegiatum,ſicut tēpus appellationis exercen.vt no.in l.1.ff. nil nou. ap.pen.ff.de accu.l.ex iudiciorum.facit ff.de admi.tu.l.chirographis.§.1.ita quod interim nulla ſit executio nec
c verbalis,nec actualis.Ber.autem hic ſentit cum Inno.quod interim geſta reuocentur in irritum appellatione deſerta. hæc q. ponitur 8. q.4.in ſumma.infra de ſen.excom.l.licet,lib.6. facit ff. de mu. & hon.l. reus delatus,& C.de procu.l.reum criminis.ſed ibi text.loquitur
15 de nouo officio,hic de veteri,& eius exercitio. † Op. quod poſt lapſum termini ad appellationem proſequendam appellatio ſit deſerta.ergo iudex,ad quem,non debet vlterius procedere,C.de temp.ap.auth.ei qui.ſo.ibi terminus appoſitus eſt a lege, hic ab homine,& ſecundum hoc durius agitur cum lege, quam cum homine,in Auth.de iudicijs.§.oportet contra l. Celſus. ff. de arbitris.Solu.terminus legis aſſignatur ad proſequendum, & pro-
16 ſecutum habendum. i. toti inſtantiæ. † Sed terminus hominis datur ad proſequendum ideſt inchoandum proſecutionem.Nā iudex, a quo, non poteſt præfigere terminum in cauſa appellationis ad litem finiendam,habemus ſimile.ff.de excom.tu.l.ſcire oportet,§ conſequens.C.de temp.in integ.reſtitu.l.fi.ff.de dolo.l arbitrio §.pe.vnde terminus hominis dicitur citatorius, terminus legis dicitur fatalis cauſæ.

ADDITIONES.

a Vin.God.Dies.Adde,ꝙ dies,conſul,locus,& ſimilia non requiruntur ad validitatem priuatæ ſcripturæ.Rui.conſi.215.nu.2.lib.1.

b Vinc.God. Excommunicatus. Adde,ꝙ excommunicatus abſoluitur ad cautelam, & non allegata cauſa excommunicationis, Rota in deciſ.9. nota, quod ibi pars,in antiq.

c Nec.Vide Panor.in c.cum ueniſſet,per illum tex.extra de eo, qui mit. in poſſ. cau.rei ſer.& pulchre do.Ias.multa alle.ad propo.in l.1.C de bon.poſ.ſecun. ta.verum tamen eſt ꝙ pendente appellatione ab executione non poſſunt retractari,ita Io.And.in c.venerabilibus.de ſen.excom.lib.6.

SVMMARIVM.

Proſecutionem appellationis licet appellantes non fecerint, nihilominus iudex de impedimento cognoſcit, in prin.

Ad electionem ne procedatur, vocibus ſcrutandorum prætermiſſis, valet appellatio, poſt caſum.§.no.primo.

Vocum translatio in quibus poſſit electionibus fieri,ibidem. §. item not. & apponi etiam poteſt certa forma,nu. 1.

1 *Archiuum ſi ſit datum prioribus, & camerariis,an camerarii poſſint tranſferre eorum poteſtatem in priores.*

2 *Legatus Cardinalis procedit pendente appellatione interiecta ad Papam,nō tanquam cognitor,ſed tanquam informator.*

Appellatione etiam deſerta cognoſcitur de exceptionibus ex officio ſuperioris in cauſa electionis.§.Quarto no.& nu.3.

Pars maior prævalet in electione,licet omnes vocandi ſint, ibidem §. oppo. & nume.3.

3 *Vocari debent in electionibus omnes.qui commode poſſint vocari.*

Appellationi non renunciatur,licet partes in aliquem vt bonum virum conſenſerint.§.oppo.quod infra.

4 *Procurator debet mitti ad appellationem proſequendam,non nuncius.*

CAP XLV.

Conſtitutus. Licet appellantes in negotio electionis intra tps legitimum appellationem nō fuerint proſecuti,nihilominus iudex de impedimento electionis cognoſcit.h.d.In prima ponitur facti narratio,in ſecunda iuris intellecto,Papæ motiuum & Iudicum datio.Caſus.Vacante decanatu Claramontenſi,quidam ex canonicis tranſtulerunt poteſtatem eligendi decanum in epm,hoc acto ꝙ eps non procederet ad electionem ſine alijs.Quidam autem noluerunt transferre,ſed retinuerunt voces apud ſe, vndecim canonici appellauerunt,ne eligeretur in decanum aliquis præter conſenſum oīum .ſ.requiſitum,quia omnes ſunt vocandi.Eps præfatus cum vndecim canonicis contulit decanatū Archid. Eccleſia per hoc erat in magno ſcandalo.vnde Cardinalis Aplicæ ſedis legatus tranſiens per partes illas,non tanq̄ cognitor,ſed tanq̄ informator cō miſit duob.cauſam,vt informarentur,& ſcriberent Papæ,tandē partes fuerunt coram Papa cum informatione Cardinalis, qui ſcripſit Papæ ſub qua forma fuit appellatum, & ꝙ appellantes intra annum appellationem non fuerunt ꝓſecuti, nec inueniebant cauſam,propter quam eſſet biennium indulgen.licet miſerint bis nuncium ad ſedem Apoſtolicam,cum non miſerint procuratorem,appellantes dicebant, ꝙ electus renunciauerat facto epiſcopi,& ꝙ eps proceſſit contra formam mandati,ſeu tranſla-

tionis

BIU Cujas

tionis poteſtatis. Papa mãdat, ꝙ ſi hoc eſt uerum, electo ab eꝓo, ut præfertur, ſilentium imponatur, alioquin imponatur, ſilentium aduerſariis. No. primo, quod valet appellatione ꝓcedatur ad electionem ſcrutandorum vocibus prætermiſſis. Item no. de transla. uocum, iſta translatio non poteſt hodie fieri in electionibus, in quibus eſt data forma per capl'm, quia pp, niſi in caſu, ſed in alijs actibus bñ poteſt fieri translatio uocum, ut hic,
1 quod eſt no. dignum. † Pone, datum eſt arbitrium prioribus, & camerarijs, nunquid camerarij poſſunt transferre eorum poteſtates in priores? & videtur hoc caſu, ꝙ ſic, quod tene menti. ad idem. ff. quod cuiuſq; uniuer. l. item eorum, §. ſi decuriones. No. quod in translatione uocum poteſt apponi certa forma, qua non ſeruata, non tenet, quod agitur, & etiam iſtud notabiliter
2 ponderandum. † Tertio no. quod legatus Cardinalis procedit pendente ap interiecta ad papam non tanꝙ cognitor, ſed tanꝙ informator. Quarto no. ꝙ licet ſit deſerta app. tamen non procedit ad confirmationem, ſi electio non tenet, & ſic cognoſcitur de exceptionibus peremptorijs appellatione deſerta, non ui appellationis, ſed officio ſuperioris, & eſt ſpeciale in cauſa electionis, & poſtulationis. Opp. quod appellatio fuerit nulla, quia non requirunt omnes, ſed ſufficit maior pars. ſol. omnes ſunt uocandi, tñ illud præualeret, quod fecit maior pars. † Opp. corpus uni-
3 uerſitatis eſt apud intrinſecos, & pñtes, ergo non oportet uocari abſentes & extrinſecos. C. de decu. l. obſeruare. Sol. illud fallit in electionibus, in quibus, oportet uocari omnes, qui commode poſſunt vocari, ut no. Archi. 2. q. 6. nominationes, ubi videas. Oppo. quod legatus non potuit ſe intromittere. Sol. uerum eſt, niſi de conſenſu partiũ, ut no. Car. infra de elec. in 6. c. cupientes, in prin. & tamen per hoc non renunciatur appellationi, ſicut nec ꝑ compromiſſum, ut in c. quamdiu, de appel. in cle. non. n. partes conſentiunt in eum tãquam in iudicem cauſæ, ſed ut in bonum virum. Op. ꝙ appellatione deſerta non ſit de illa cognoſcendum ſed exequendum. Solu. uerum eſt vi appellationis, ſed Papa hic
4 proceſſit ex officio. † No. quod ad appellationem proſequendã non debet mitti nuncius, ſed procurator, de hoc infra eo. c. ſępe, in gl. iſtud no. ibi plene de hoc.

SVMMARIVM.

Appellatio fruſtratoria poſſeſſionẽ electi, & confirmati non impedit, in prin.
1 *Adiuratio, quæ fit in electione, habet vim iuramenti.*
Conſcientia quid, uer. in tex. ibi, Iuxta.
Conſcientia vbi eſt, ibi Deus. ibid. verſi. Item no.
2 *Conſcientia hominum cum ſint diuerſæ etiam circa vnum & idem, meliori & ſaniori conſcientiæ ſtatur.*
3 *Honeſtas facit aliquem idoneum, & debet confirmari.*
In appellationis cauſa poteſt quis exprimere aliam cauſam, quam illam expreſſam in appellando, & id in cauſis electionum, ver. ibi, Aliam.
Eccleſia videtur ſemper abeſſe in controuerſia electorum, ibid. & ideo pro ea ſupplendum.
4 *Votum examinari non debet.*
Patet quod expreſſe, non eſt probare neceſſe, excipitur quidam caſus, verſic. dicit lex.
Examinatio non prętermittenda in quibus, per eam additur forma, vel auctoritas, ver. vnde patet.
5 *Poſſeſſionis effectum debet quis habere poſtquam eſt confirmatus.*
Confirmato opponere quis excipiendo non poteſt, ſecus accuſando, vel agendo ver. tamen non, cum ſeq. & nu. 6. & 9.
Confirmatio vim habet diffinitiuæ, ver. nam cum.
6 *Exceptio contra electum poteſt opponi etiam poſt ſententiam, vel ſaltem officio iudicis eccleſiæ conſuli, & nu. 10.*
7 *Appellatio ſi fiat ante confirmationem, an confirmatio ſit inualida.*
Appellationi etiam a definitiua non deferendum cauſa temerarie expreſſa. §. ſed contra.
8 *Appellationem ab interlocutoria non poſſe iuſtificari, ſi cauſa nõ eſt expreſſa ab appellante, quomodo debet intelligi.*
§. Permittitur l. an prætor. ff. de mino. intell.
9 *Appellari a mera executione an liceat.*
10 *Exceptio an debeat admitti, & nu. 6.*
Exceptionis virtus non eſt amouendi, vel reſcindendi, ver. quod virtus
11 *Epiſcopus antequam habeat poſſeſſionem pacificam epiſcopatus, an teneatur petere confirmationem, vel ordines.*
Confirmatus tantum epiſcopus beneficia prima retinere poteſt, ſi non habuit poſſeſſionem epiſcopatus. §. item dicit.
12 *Scrutinium an poſſit fieri de duobus tantum, vt eligatur vnus ex illis, & alius extra illos non poſſit eligi.*
13 *Adiuratio, quæ fit in electione, an ſit licita.*
14 *Eligi ad prælatum an poſſit ille, qui eſt nimis pauper, vel nullum habet amicum, per quem poſſit eccleſiam defendere.*
Mores boni meliores ſunt armis, vel diuitiis, ver. nam boni.
Cauſam vnam qui allegat duntaxat, videtur tacite confiteri ſe alias cauſas non habere, & quibus cauſæ approbentur. §. nota quod.
15 *Verba generalia & ambigua famam alterius non denigrant.*
16 *Executio non dicitur facta plena, niſi ſit data pacifica poſſeſſio.*
Poſſeſſio pacifica quantolibet tempore fuerit, ſufficit, ver. ſufficit.
17 *Crimen cum infamia an poſſit opponi electo.*
Executio non poteſt impediri per exceptionem habentem longum tractatũ, uerſi. intellige.
Incontinenti, aduerbium, quomodo ſumatur, ver. iſtud autem.

CAP XLVI.

Conſtitutis. Appellatio fruſtratoria poſſeſſionem electi & confirmati non habet impedire. h. d. In prima ꝓceſſus, & facti narratio. in ſecunda ibi, nos aũt. Papæ diffinitio Caſus, Vacante præpoſitura S. Saluatoris, fuerunt duo electi in diſcordia. ſ. Cãtor Metenſis, & Cãcellarius Meten. Cãcellarius fuit electꝰ a maiori & ſaniori parte capituli, & nihil ei obiiciebatur, niſi impotentia. i. ꝙ nõ erat potens defendere poſſeſſiones p̃poſituræ a ſuis æmulis. Eps ꝓfirmauit electionem Cancellarij tanquam factam a maiori & ſaniori parte capituli. & cum vellet domum, & inueſtituram porrigere, vt eſt moris, decanus appellauit adiecta cauſa dictæ impotẽtiæ, inſuper dixit, ꝙ habebat aliam cauſam, quam tunc pro meliori tacebat, exp̃ſu rus eam Papæ, Papa ſpretis iſtis ambagibus decernit dictum Cancellarium in poſſeſſionem dictæ Præpoſituræ mittendũ, & inueſtiendum, quia confirmationis effectus pro friuola appella tione impediri non debet: habita autem pacifica poſſeſſione, ſi voluerint denunciare, uel accuſare dictum Cancellariũ de ali-
1 quo, eſt in eorum arbitrio. † No. ꝙ adiuratio,[a] quæ fit in electio
a ne, hẽt uim iuri, ut no. Archi. per iſtud c. 2. q. 4. ſi quis presbyter. In tex. ibi, Iuxta conſcientiam, conſcia eſt habitus perfectionis in mente ſyncera, uel conſciẽtia eſt motus pungens exiſtens in mente humana. Item no. ꝙ ubi conſcientia eſt, ibi Deus eſt, dicit Iſa. vltimo. c. quod vermis conſcientię non extinguetur, quia conſcientia eſt paſſio mentis, ſeu cordis, quæ ſemper eſt in actu.
2 † Et no. hic, quod conſcientiæ hominum diuerſæ ſunt, etiam circa unum & idem, ſed ſtatur conſcientiæ meliori. In tex. ibi, & ſubdiaconis quinque omnibus conuocatis, & ſic fuerunt 11.
3 † Ibi, Honeſtate. No. ꝙ honeſtas facit aliquem idoneum, & debet confirmari. Ibi, Aliam, no. quod coram iudice appellationis poteſt qs exprimere aliam cauſam, quam illam, quam in appellando expreſſit, quod locum habet in hmõi appellationibus electionum, Ber. in ſuffragio, quia etiam iudex ſupplet de facto. cum. n. eccleſia eſt in controuerſia electorum ſemper eccleſia
4 vr abeſſe, Et ideo pro ea ſupplen. eſt. C. de ap. l. ampliorem. † Ibi, Conſtaret, ar. uotum examinandum non eſſe. de hoc 47. di. Petro. 24 di. epiſcopus. dicit lex, ꝙ rei demonſtratæ demonſtrationem adiicere fruſtra eſt. ff. de do. præle. l. 1. in fi. unde quod patet expreſsè, non eſt probare neceſſe, niſi examinatio eſſet de forma, vt in examinandis pro licentia doctoratus, quia quando per examinationem additur forma, uel authoritas, prętermitti non
5 poteſt, quia forma dat eſſe rei. † In tex. ibi, Effectum, no. quod poſtquam quis eſt confirmatus, debet habere poſſeſſionis effectum. uide quod no. Ioã. An. infra de elec. c. auaritiæ, lib. 6. no exe cutionem non impediri, quia liquida eſt, tamen non tolitur ius accuſandi, vel denunciandi. & hoc poſtquam quis eſt confirmatus, ſed ſi eſt confirmandus, obiectus terminũ impedit, ut in Authen. quomodo oportet epiſc. §. ſi quis autem talis, dic, quod aut quis eſt conſecutus plenum ius per confirmationem, & non impeditur poſſeſſio per exceptionem. Nam cum confirmatio habeat uim diffinitiuæ, cum ſit in figura iudicij, ſequitur, quod exceptio peremptoria non poteſt poſtea opponi, ut C. ſen. reſcin. nõ poſ. l. peremptorias. ius autem agendi, uel accuſandi, de quo non eſt quęſitum ante ſententiam, bene poteſt opponi poſt ſen tentiam, ut pater hic, & ff. de euic. l. uendicantem. & ſic excluditur quis ab excipiendo, & non excluditur ab agendo. ſic ſupra de iureiuran. c. debitores, ſimile in noui ope. nun. quæ ante factum locum habet, ſed poſt factum non, ff. de noui op. nun. l. 1. Eſt enim quædam defenſio a futuro grauamine, ſed illato iam grauamine, quia eſt ædificatum, oportet tranſire de defenſione ad impugnationem, & oportet agi interdicto, quod ui, aut clã,
6 ut opus demoliatur, ut in l. 1. ff. de remiſ. † Sed contra hoc opp. quia exceptio contra electum poteſt opponi etiam poſt ſenten tiam, vel ſaltem officio iudicis eccleſiæ conſuli, arg. §. de elec. c. cum dilecti, & c. cum nobis. nam plerũque iudicis officium ſupplet id, quod mero iure exceptionis quis conſequi non poteſt. ff. de peti. hære. l. plane, & l. fin. ſecundum Bern. So. hic nihil erat ſupplendum, quia nihil omiſſum, cum electus eſſet idoneus, & omni exceptione maior, alias bene poſſet proſequi cauſam non expreſſam, & maxime proteſtatam, ſecundum Ber. hoc uerum, ſi plene eſſet appellatum, ſecus, ſi a grauamine, ar-
7 ticulo, uel executione. Opponitur hic ante confirmationem

erat

A D D I T I O.

a Vinc. God. Adiuratio. Adde ꝙ iurans poteſt contra ſuum iuramentum, ſi appareat de dicto aduerſarij iuris præſumptione, venire. Ruin. conſilio 95. numero 12. lib. 5.

BIU Cujas

a erat appellatum,ergo non tenuit confirmatio. [a] ſo. imo epiſcopus ſtatim confirmauit antequam appellaretur, & cum poſtea vellet domum tradere,& inueſtituram porrigere, vt eſt moris, tunc fuit appellatum,ne domus traderetur,& inueſtitura fieret, inſerta cauſa minus iuſta,& ideo non ventilanda. Sed cõtra hoc immediate opponitur,iſta appellatio videtur facta a diffinitiua, ergo poteſt iuſtificari cauſa non expreſſa, licet ſecus eſſet in interlocutoria,vt ff.de ap.l.ſcio,& in c.appellanti,de app.in cle.ſol. hic appellatio fuit expreſſa temerarie,& ideo nec de iure,nec de facto erat ei deferendum,vnde ſuper ea non poteſt fundari proſecutio aliqua,arg.ff.de bo.aut.iu.poſſ.l.cum vnus,& iſtud eſt bene notandum.† Quod autem dixi,quod appellatio ab interlocu-
8 toria non poteſt iuſtificari,ſi cauſa non eſt expreſſa ab appellante,debet intelligi de cauſa facti.ſed ſi cauſa conſiſtit in iuris diſpoſitione,vt quia minor defendit,vel agit ſine curatore, & ſic per inſpectionem actorum,apparet quod non habet perſonam legitimam,tunc non oportet,quod appellans exprimat cauſam. ſufficit enim dicere, Domine iudex, vos faceretis mihi iniuſtitiam & iniuriam,& ideo appello,ut ff.de mino.l.ait prætor. §. p-mittitur,&nunc intelligis illum §. quia per iura nouiſſima non
9 eſt correctus.Op.hic † non fuit appellatum a cõfirmatione, ſed a mera executione,ideſt ne traderetur poſſeſſio corporalis, & ne fieret inueſtitura incorporea in dignitate,vnde alia ratione videtur,quod appellatio non tenuerit,quia a mera executione nõ appellatur,& ſi appellatur ab executione,non a ſententia, appel. latio non tenet,vt hic per Inno.Sol.dictum Inno. debet intelligi poſtquam tranſiuit in rem. iudica. Sed dum ſumus in poteſtate appellandi,ille,qui appellat ab executione,intelligitur appellare a ſententia,& executione,arg.ff.de do.inter vir.& vxo.l.3.§.ſciẽdum.ff.de acquiren.hæred.l.illud. Et hoc propter connexitatẽm actuum,quia qui intendit remouere effectum, intendit remoue re cauſam,per quam peruenitur ad ipſum,arg.ff.de ſer. vrb.prẽd. l.ſeruites.§.domo.Nam ſi iſtæ regulæ traduntur ad remotionẽ effectuum,ſequitur remotio effectus, & remoto fine principiũ remanet inane & vacuum.vel dic,quod appellatio ab executione tantum non valet propter vitium formæ appellatio.caſus vi-
10 detur.hic. † Oppo.quod exceptio debeat remitti, nam iure cauetur,quod per exceptionem oppoſitam,poſt confirmationem impeditur conſecratio 33.diſtin.illud.infra de accu.ſuper his.dicit Inno.quod aut aliquid ſupereſt agendum,vt conſecratio,vel ordinatio,& illud poteſt impediri,& impeditur per exceptionẽ. Aut non reſtat aliquid agendum, quod ius tribuat ſecundum ſimplicem poſſeſſionem facti, & tunc non poteſt excipi, quia nec intelligitur tunc agi,ſed actum eſſe, quod virtus exceptio-
11 nis non poteſt reſcindere,ſed requiruntur remedia amotiua, ſicut eſt accuſatio,vel denunciatio, ſecundum Innoc. Quærit Innoc,vtrum antequam epiſcopus habeat pacificam poſſeſſionem epiſcopatus,teneatur petere confirmationem,vel ordines? & dicit quod non,licet quidam alij dicant contrarium, quia non tenetur omittere ſpiritualia propter defectum temporalium. Itẽ dicit Innoc.quod confirmatus tantum, ſi non habuit poſſeſſio-
12 nem,prima beneficia retinet,& hoc tenet præciſe. † Modo venio ad quædam alia.& primo quæro,nunquid ſcrutinium poſſit fieri de duobus tantum,vt eligatur vnus ex illis, & alius extra illos non poſſit eligi? quidam dicunt quod non,per cap. quia propter, de elec. Nam ius eligendi non poteſt minui, vt ff.qui & a qui.l.ſi optio.Sol.dicit Inno.quòd per viam ſcrutinij,& per viam compromiſſi poſſet hoc fieri, quia in hoc conſentiunt omnes de capitulo,& eſt quædam forma ſimilis formæ compromiſſi.
13 † Secundo quæro an adiuratio,de qua hic loquitur,ſit licita? reſpondeo ſic,& tamen ſi adiurati facerent contra conſcientiam, valeret electio maioris partis,ex quo eſt ſeruata forma iuris, vnde Papa hic non facit mentionem conſcientiæ,quia ſufficit, ꝙ
14 electus ſit vtilis eccleſiæ.† Tertio quæro,nunquid ille, qui eſt nimis pauper,vel nullum habet amicum,per quem poſſit eccleſiã defendere,poſſit eligi ad prælaturam? reſpondeo, ſi vtilis eſt eccleſiæ in ſpiritualibus,& per ſuam prudentiam poteſt eccleſiam competenter in temporalibus defendere,ſatis eſt,ut ff.de confirmatione tu.l.vtilitatem. Nam boni mores meliores ſunt, quam arma vel diuitiæ,vt ff.de ſuſpe.tu.l.ſuſpectum tutorem. prælatus enim ſimilis eſt tutori,excepto quod nõ dat fideiuſſorem de ratione adminiſtrationis reddenda.dicit Hoſtiẽ.attenden.qualitatem beneficij,& ſitum.& ſi non poſſet defendere iura eccleſiæ de facto,debet prouideri de alio magis idoneo, quia vtilitas eccleſiæ præfertur moribus electi.No.ꝙ qui allegat vnam cauſam duntaxat,videtur tacite confiteri ſe alias cauſas nõ habere. Item
15 no.ꝙ cauſæ non iactationibus,ſed rerum meritis approbantur. † Item no.ꝙ verba generalia & ambigua famam alterius nõ denigrant Nam qui obſcure loquitur,nihil loquitur.ff.de le.j.l. Ti-
16 tię textores.ff.de iu.fiſ.l ita fidei.& no.in l.turpia.ff.de leg. j. † In tex.ibi, Poſt quam pacificam. No.ꝙ non dicitur facta plena executio,niſi ſit data pacifica poſſeſſio,ſufficit tamen, quod quanto libet tempore fuerit pacifica,licet poſtea turbetur per accuſatio-
17 nem,vel denunciationem,vt hic, vel etiam de facto,licet ſit arg. in contrarium.ff.de arbit.l.inter Caſtellianum. ſed ibi alia eſt ratio,quia arbiter non videtur ſenſiſſe de poſſeſſione momẽti, ſed de poſſeſſione continua,vt ff.de ſerui.ven.l.egi,& l.harum.vnde ibi pars non erat functa officio ſuo perpetuæ obligationis, ſed hic iudex erat functus officio executionis, tñ & hic ſi aduerſarij eum de poſſeſſione eijcerent,debẽt officio iudicis poſtea reformari,vt ff.ne vis fi.ei.l.ſi quis miſſum. No.ꝙ vbi nõ eſt poſſeſſio, ibi non eſt effectus.No.hic,quod accuſatio poſſeſſionem nõ impedit, contra quia criminalis præfertur ciuili.C.de ord.iu.l. fina. Solu.ibi erat cognoſcendum.hic autem erat cognitum, & pro-
b nunciatum,& ſic non ob. Oppo. quod poſſit † opponi crimen cum infamia.Sol.fateor quia infamia [b] inducit neceſſitatem ſe purgan.intellige, ſi incontinenti poſſit excipiens hanc qualificatam exceptionem,ſicut formaliter obijcit,probare, ſecus ſi reciperet longum tractatum,cum non debeat impediri executio liquidi propter non liquidum,vt ff.de iureiur.l.nam & poſtea, in princ.vbi bona gloſ.iſtud autem,incontinenri,ſi eſt probandum per teſtes, qui ſunt in eodem foro, intelligitur intra duos menſes.ff.de iure fiſci.l.aufertur.§.qui compenſatur.ſed extra illud forum inteligitur iudicis arbitrio.ff. vt in poſſ.leg.l.is. a quo. Item infamia intelligitur arbitrio iudicis. ff. de effracto. & expi.l.1.§. expilatores.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Confirmatio.Adde ꝙ confirmatio corroborat confirmatum, non autem efficit,vt illud extendatur ad id,quod antea minime comprehẽdebat. Rui.conſi.111.nu.18.lib.5.

b Vinc.God.Infamia.Nota ꝙ infamia ſequitur infamem vbique locorum,ſicut lepra leproſum.Bar.in l.ea.ff.de poſt.

SVMMARIVM.

1 *Ad locum ſi citat iudex, ad quem citatus non poſſit ſecure ire, & mittere præmiſſa proteſtatione de loco non tuto, citatus poterit appellare.*
Locum tutum tenetur iudex aſſignare,etiam ſi non excipiatur, & quando, ver. iudex ex. & aſſignando,quando infringit appellationẽ.§.ſed nunquid.
Locus ſi ſit præciſe impoſſibilis citato,& hoc ſcit iudex,proceſſus etiam ſine appellatione nullus eſt ipſo iure:alias oportet excipi,& appellari,ver.ſi locus,& §. ſed nunquid.
2 *Locus ſi eſt tutus procuratori,ſed non citato,an ipſe citatus poſſit appellare.*
3 *Locus ſi non eſt tutus propter mortalitatem,an teneatur citatus ire.*
Tentare Deum quis non debet,ver.reſpondeo.

CAP. XXIX.

1 Ex parte. † Si iudex citat ad locũ, ad quẽ citatus nõ poſſit ſecure ire,& mittere p̃miſſa,pteſtatione de loco nõ tuto,citatus poterit appellare.Ber.in ſuffragio.Iudex ex officio tenetur aſſignare locũ tutum,etiam ſi non excipiatur.Innocen.dummodo iudici ſit notum, Hoſtien. de re iud. capitulo paſtoralis,in Cle.ff.ad Treb.l.de ætate,& ibi bona gl. & vulgaris. ſi locus eſt præciſe impoſſibilis propter inimicitias alias contractas,& iudex ſcit,quia alias ſunt ortæ ex facto ipſius iudicis proceſſus etiam ſine appellatione eſt nullus ipſo iure, vt d. c. paſtoralis,alias oportet excipi,& appellari. Sed nunquid debet excipere,& cum hoc ſe offerre ad locum tutum, & petere ipſum ſibi aſſignari? dicit Hoſt.quod ſic.Inno.contra,quia non tenetur iudicem inſtituere contra ſeipſum, hæc vera, quia iudicis officiũ eſt ſecundum Innoc.Et not.quòd iſte iudex, qui citauit ad locũ non tutum, poteſt infringere appellationem, aſſignando ei & eius reſponſalibus, & ſocijs locum tutum. Bern.ſcilicet ante quam appellans ſit fatigatus in probando appellationem ſuam, non poſt, argum. C.de aboliti.l.2.de iureiuran.l.eum qui in prin-
2 cip.† Quid ſi locus eſt tutus procuratori, ſed non ſibi? reſpondeo, appellare poteſt, quia beneficium iuris, quod habet,ut per ſe, vel per procuratorem compareat, non poteſt ſibi auferri. ff.
3 de procurat. l. 1. §. vſus. † Quid ſi locus non eſt tutus propter [a]
a mortalitatem? reſpondeo,non tenetur citatus ire, quia non debet tentare Deum,ſed timere, cum ſit terribilis plus quam leo rugiens,& qui non timet Deum in feruore vitæ, in morte plorans dicit,timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ.

ADDITIO.

a Propter.Videomnino allegata per do.Fel.in c.ex tranſmiſſa.extra, de præſcr. in ver.ad illud de peſte.

SVMMARIVM.

Appellatur licite,ſi procurator non habeat proprium ſigillum,vel ſi quis cõuenitur per ſecundas literas non facientes mentionem de primis,in prin.
Actorem leges vocant,quem vocamus capituli procuratorem.§.in texi ibi, Actorem,poſt caſum.
1 *Sigillum incongruum vitiat ſcripturam.*
2 *Signum non conſuetum ſi notarius facit, inſtrumentum ſuum non valet.*
3 *Rochas habentes in cuſtodia,ſi crederent literis generalibus domini,non excuſarentur,ſed punirentur.*
4 *Ad victoriam ſufficit ex duabus exceptionibus, vel rationibus copulatiue propoſitis alteram eſſe veram,cum quodlibet per ſe ſit ſufficiens.*
Qualitas vbicunq; eſt de forma ſubſtantiali excipiendi,ibi oportet qualitatẽ probari

BIU Cujas

probari. ver. vbicunque.
Astringat si se quis cuipiam probando, id est forma, ver. forma.
5 *Capitulum sine authoritate proprii iudicis, an possit facere syndicum, vel actorem.*
Procuratorem constitui non posse sine decreto iudicis, a quibus leges intelligant, ver. in contrarium, & nu. 6.
6 *Capitulum si habeat litigare cum suo episcopo, quis dabit ei curatorem.*
Capitulum dicitur ecclesia, & læsum, ideo habet restitutionem integrum.

CAP. XLVIII.

Significauit. Si procurator non habet proprium sigillum, licite appellatur, vel si aliquis conuenitur per secundas literas non facientes mentionem de primis. hoc dicit. secunda ibi. quo circa. Casus. Procurator capituli Eboracen. agebat contra electum I. magistrum hospitalis, quem episcopus confirmauerat. Nam capitulum Eboracen. dicebat electionem ad se tantum pertinere, & ideo petebat magistrum cassari, iste procurator producebat literas capituli sigillatas, sigillo solito apponi in executorialibus, non tamen procuratoribus. Item magister erat in ius vocatus per alias literas gratiæ, & non poterat conueniri per posteriores non facientes mentionem de primis. & quia hæ exceptiones non fuerunt admissæ, fuit appellatum, Papa mandat, quod etiam, si vna istarum exceptionum sit vera, quod reuocetur in irritum quicquid factum est post appellationem. In tex. ibi, Actorem idest procuratorem capituli Eboracen. quem leges Actorem vocant. † Not. quod sigillum [a] incongruum vitiat scripturam. † Item no. argum. quod si notarius facit signum non consuetum, non valet suum instrumẽtum. C. de assess. l. fi. & Insti. de publ. iu. §. ita lex Cor. de fal. vtendum est si gillis appropriatis, & non sigillis simpliciter. † Et no. pro his qui habent rochas in custodia, quia debent recipere signa eis deputata, & si crederent literis generalibus domini, nõ excusarentur, immo punirentur. †. In tex. ibi, Conuentus. scilicet magister. Ibi, Vel aliquam earum, no. ex duabus exceptionibus, vel rationibus copulatiue propositis sufficere ad victoriam, alteram esse uerã, cum quælibet per se sit sufficiens, alias secus. ff. de re iu. l. diuus. præterea ibi erat vna exceptio tãtum qualificata, & ideo iterum debet probari scilicet, exceptio, & eius qualitas, quod dic, vt Bar. & dixi de probat. capit. licet causam. vbicumque qualitas est de forma substãtiali excipiendi, ibi oportet qualitatem probari, forma est etiam, si quis astringit ad illam probandam, arg. ff. de probat. l. circa. † Quæro, vtrum capitulum possit sine auctoritate proprij iudicis facere syndicum, vel actorem? Ber. dicit, ꝙ non, ad instar minoris, qui indiget curatore, & curator est decernẽdus auctoritate iudicis. In contrarium videtur, quia capitulum potest constituere vnum procuratorem, & in constitutione procuratoris non requiritur iudicis auctoritas, quia constituitur a domino vt ff. de procur. l. filius, §. milites. & leges, quæ dicunt, quod in cõstitutione actoris requiritur decretum iudicis, loquuntur quando actor constituitur per decuriones, vel consiliarios Reipublicæ, non quando ipsimet domini constituunt procuratorem, ad hoc sup. de rescrip. c. edoceri, & hoc quando capitulum habet litigare cum alio, quam cum suo prælato. dicit Ber. quod cum au
6 ctoritate iudicis debet ei dari curator. † Quid ergo, si habeat litigare cum suo episcopo, quis dabit istum curatorem? dicũt Doc. quod non est necessarium aliud decretum, vnde si capitulum alicuius ecclesiæ collegiatæ habeat litigare cum suo præposito nõ indiget auctoritate episcopi, multomin⁹, si habeat litigare cum suo episcopo, quia auctoritas non est exquirenda ab aduersario, licet interdum sit agendum venia petita, vt Inst. de act. §. pœnales, & arg. ff. ad Treb. l. Imperator. Et no. ꝙ Ber. dicit hic, quod capitulum dicitur ecclesia, ergo læsum habet restitu. in integrum. adde quod not. 5. q. 3. c. vltimo.

ADDITIO.

a Vinc. God. Sigillum. Adde ꝙ sigillum falsum in scriptura vera facit procuratorem dici falsarium. Bal. in l. falsus, in fi. ver. dubitari potest. C. de furt.

SVMMARIVM.

Declarari rem in libello petitam, si non auditur quis, appellat licitè, in prin.
Ab ineptitudine libelli potest appellari, ibid. §. & no.
1 *Ecclesia, si dicit fundum ad se reuersum propter canonum nõ solutum, debet declarare, quis fundus sit ille.*
Declarare petita in libello est actoris, & hoc negante reo, nisi in casu, ver. interrogabitur.

CAP. XLIX.

Significantibus. Licite appellat reus, petens declarari rem in libello petitam, si non
1 auditur. No. ꝙ ab ineptitudine libelli põt appellari. † No. quod si ecclesia dicit fundum ad se reuersum propter canonem non solutum, debet declarare quis fundus sit ille, vt ff. de rei vendi. l. si in rem agat aliquis, & in l. idem Pompo. scribit, si frumentum. §. vlt. ff. de censi. l. forma, & ibi not. interrogabitur etiam emphyteuta, an aliquis fundus sit emphyteuticus, & quis: quia, vt dicit tex. in feudis non est bonum, vt veritas negetur. Si autem dicit nihil esse liuellarium, seu feudale, actoris est declarare, nisi petitio sit vniuersalis, vt quia petit iurisdictionem, vel districtum, qa fines iurisd. illius districtus sunt declarandi in libello, de restitut. spol. cap. cum ad sedem.

SVMMARIVM.

1 *Ad appellationis causam finiendam terminum iudex a quo statuere non potest, & quomodo, si statuitur, intelligitur. & §. modo.*
Prosequi appellationem quando quis dicatur, ibi. ver. aut ergo.
Suspectus episcopus redditur propter suum commensalem. §. nota.
2 *Dilatio assignata ad plura, si non potest operari in omnibus, operetur quantum potest operari.*

CAP. L.

1 **Ex insinuatione.** Iudex a † quo appellatum est, non potest statuere terminum ad finiendam causam appellationis, quod si fecerit, intelligitur statuisse terminum ad præsentandum. aut ergo terminus statuitur ad appellationem finiendam, vt hic: aut ad appellationem prosequendam, ut infra eo. c. abbate, & tunc prosequi dicitur, licet nõ producat ad effectum. si tamen semel tantum compareat, & protestetur, quod per se non stat, & ponat aduersarium in contumacia. nam donec illa sint purgata per aduersarium, semper intelligitur prosequi. ff. de vsu. l. mora, per Bar. quod est not. dignum. secunda ibi, quia vero. Casus. Inter priorem & monachos S. Barbaræ ex vna parte, & B. camerariũ ex altera, erat quæstio super quodam prædio coram iudice ordinario, cuius commensalis fuerat aduocatus camerarij in eadem causa. vnde ne procederetur, fuit appellatum, iste iudex præfixit terminum ad festum Purificationis, intra quem vtraq; pars deberet esse reuersa ab appellatione. Papa dicit, ꝙ non potuit iudex a quo imponere legem superiori, & maxime Papæ, cum is, qui est in consistorio Principis, &c. Item quia iste camerarius impetrauit non expectato termino, nõ valet impetratio. Et mandauit Papa, ꝙ si est ita partib. conuocatis &c. No. eꝑm reddi suspectum propter suum commensalẽ. Modo quæro, quis terminus erat iste, qui fuit præuentus? Resp. terminus ad festum Purificationis: sed ꝯ hoc, quia assignatio termini hmõi non tenuit? rñ. verum est, ꝙ nõ tenuit formaliter ſm intentionem assignantis, tamen ex interpretatione istius capituli tenuit ad se prætentan. in termino coram Papa, vel alio iudice ad quem, quod est not. dignum. Ex hoc. n. sequitur, ꝙ si non
2 valet dilatio vt ago, valet vt valere potest. † Et ꝙ dilatio [a] assignata
a ad plura, si non põt operari in omnibus, operetur, quatenus potest operari, tene menti. Ibi, Patrocinari. ff. de pig. ac. l. si quasi.

ADDITIO.

a Vinc. God. Dilatio. Adde quando dilatio datur ad aliquid faciendum, an requiratur sententia, vel denunciatio. Alex. consi. 2. lib. 4.

SVMMARIVM.

Appellatio extraiudicialis ex verisimilibus causis ne molestetur in possessione sua, facto subsecuto, valet, in prin. & nu. 2.
1 *Verbum pertinere, est generale.*
Ius suum exponere aduersario nemo tenetur, seu iudici, si natura causæ deserat, ver. quia nemo.
2 *Appellatio generalis admittitur extra iudicium.*
Abbas acquirit possessionem per monachos. §. in tex. ibi. Mona.
Possessionem si habeo per alium, & ego ingredior possessionem, dicitur vnica possessio. §. in tex. ibi. secundo.
3 *Appellationis geminatio non nocet.*
Patronus ecclesiæ vacantis habet ipsius ecclesiæ naturalem possessionem. §. præterea.
Monachus non dicitur possidere, tamen contrahere, & quæ facere alia possit. §. ibi, eiecerint, ver. & no. & nu. 4.
4 *Monachus non dicitur esse hæres, dicitur tamen adire hæreditatem.*
Monachi dicuntur expelli de possessione. §. no.
5 *Custodia ecclesiarum vacantium non spectat ad laicum, sed ad patonum clericum.*
Pro tempore qui fuerũt, si dicas, eorum nomina oportet specificari. §. in tex. ibi, pro tempore.
Possessionem ingredi quis auctoritate sua potest duobus casibus, & quibus. §. oppo.
6 *Possidens per alium, intelligitur possidere.*
Intelligitur, verbum quando veritatem, & quando fictionem significet, ver. Dicas.
7 *Custodiæ causa in possessione existens, non possidet.*
Possessorium simplex non est, dum quis petit induci in statum pristinum, & quando restitutio fiat sic agendo, ver. non autem.
8 *Restitui petenti in pristinum statum an sufficiat, si appellauerit contra spoliatorem.*
Attentata post appellationem extraiudicialem non reuocantur, & quando, ver. respondeo.
Verisimili iuuatur verum, ver. & sic verisimile.
Probabilis & verisimilis causa quæ, ver. vocat ergo.
9 *Spoliasse videtur, qui non spoliauit, sed spoliatum detinet in spoliatione, & nu. 8. §. opponitur.*
Cap. cum ad sedem, de rest. spol. intellect.
Articulare debemus, quod nobis prodesse intendimus, ver. quod saltem.

CAP.

BIU Cujas

CAP. LI.

Bonæ memoriæ. Qui extra iudiciũ ex veriſimilibus cauſis appellat ad papã ne in poſſeſſione ſua moleſtetur,& poſtea ſpoliatur,reſtituitur in ſtatũ,in quo erat tpe quo appellauit.h.d.Et prima pars ponit allegationẽ appellantis.ſecunda ibi,Procurator, ubi ponit allegationem appellati.In tertia pronunciatio,ibi,præmiſſis igitur. Caſus. Quidã O. qui fuerat perſona eccleſiæ de Fan.deceſſit, quo mortuo quidam Abbas poſſeſſionem dictæ eccleſiæ ad ſe aſſerens pertinere, ingreſſus eſt poſſeſſionem primo per monachos, ſecundo per ſe pacifice.timens tamen ne expelleretur de poſſeſſione appellauit generaliter hoc modo, ne aliquis ſuper ipſa poſſeſſione eum præſumeret moleſtare. tamen quidam laici per vim expulerunt dictum Abbatem,& monachos de dicta eccleſia, quę tãdem peruenit ad Archidiaconum quendam:petebat abbas ſibi eccleſiam reſtitui ea ratione, quia ſpoliatus, & quia poſt appellationem ſpoliatus. Archidiaconus dicebat cuſtodiam illius eccleſiæ ad ſe pertinere de iure communi, & de uſu,& conſuetudine ſemper obſeruatis.Item dicebat,quod dictus O. erat cenſuarius dicti Archidiaconi pro dicta eccleſia, cũ dicto Archidiacono nomine ipſius eccleſiæ præſtaret unam procurationem annuam,& quinque ſolidos.Papa auditis hincinde allegatis prædictos monachos,& Abbatem, qui ex probabilibus & veriſimilibus appellarunt iuſſit reſtituendos in eum ſtatum, &c. ad eccleſiam antedictam cum fructibus,ſalua quęſtione proprietatis.

1 † In tex. ibi, Aſſerit pertinere, [a] verbum, pertinere, generale
a eſt, & verificatur, ſi pertinet ad eum iure patronatus, arg.illius no.l.talem,§.fi.ff.de hęre.inſt. vel quia prædeceſſores eius ſimili iure vſi ſunt.ff.de uſucap.l.Celſus, quorum quaſi poſſeſſio continuatiue tempore uocationum deſcendit ad ipſum Abbatem, & monachos.ff.ex qui.cau.ma.l. cum miles. titulum tamen ſuæ poſſeſſionis non tenetur dicere Abbas Archidiaco.ca. 1. de regul.lib. 6.ff.de rei uen.l.in ſpeciali. quia nemo tenetur ius ſuum exponere aduerſario ſeu iudici, ſi natura cauſę hoc deſiderat, iuxta illam regulam, agat quod cauſa deſiderat.C. de poſt.l.quiſquis.qui tex. deberet ſcribi literis aureis in omni materia iudi-
2 ciorum. † In tex. ibi, Ne quis. nota generalem appellationem extra iudicium admitti,quia per factum ſubſecutum deducitur ad ſpeciem,ff.de cond. inſtitu.uter ex fratribus, nec eſt neceſſe, quod expulſoribus intimetur.In tex.ibi,& monachos.no. quod Abbas acquirit poſſeſſionem per monachos, ſicut dominus, per ſeruum ſuum.In tex.ibi, ſecundo per ipſum. nota,poſſeſſionem p alium habeo,& nihilominus ingrediendo per meipſum poſſideo,& ſic bis poſſideo,dicas, quod tantum una eſt vera poſ
3 ſeſſio, ut l.3. §.per ſeruum. ff. de acqui. poſſe. Ibi,Pluries.† Nota hic expreſſum, quod geminatio appellationis non nocet. Et de hoc no.j.eo.tit.ca. dilecto,quia qui appellat, ſemper improbat factum iudicis,& ſemper perſeuerat in probando,ſicut ille, qui ſæpe & ſæpius petit apoſtolos.Ibi,Super poſſeſſione, no.ſuper poſſeſſorio appellari.Inno.dicit,quod iſtud non erat poſſeſſorium. Sed contra Inn.facit fructuum reſtitutio ad quam condemnatur Archidiaconus,ut ff.de ui & ui ar.l.rectiſſime. Præterea patronus eccleſiæ vacantis,ſ. clericus habet interim naturalem poſſeſſionem ipſius eccleſię,licet habeat eam cuſtodię cauſa. Ibi, Eiecerunt, & ideo probatur ſibi poſſeſſionem reſtitui cum fructibus. Ibi, Archidiaconi,ad quem deuenit dicta eccleſia poſtquam Abbas fuit ſpoliatus per dictos monachos. Et nota quod monachus non dicitur poſſidere,tamen dicitur contra
4 here, puta emere,& vendere.† Item non dicitur hæres eſſe nullo momento,& tamen dicitur adire hæreditatem, ut ff.de leg. 1.l.cum filio.iſta verba gl.ſunt tibi ſcripta.ff.de vſuca.l.ſequitur. §.ſeruus,vnde monachus,qui nõ poſſidet,non præſcribit,& eius conſcientia attenditur.No. quod monachi dicuntur expelli de poſ.C.ſi per vim vel alio modo,l. 1. Ibi,Cuſtodiæ,eccleſiarum va
5 cantium cuſtodia non † ſpectat ad laicum,ſed ad patronum clericũ ſic,ut no.hiç per Inn.& Hoſt.& per Arch.94.diſt.c.dictum, & infra,vt eccl.benefi.c.1. per Inno.& de officio Archi.c.vnico, per Hoſt.In tex.ibi,pro tpe,no.ꝙ oportet ſpecificari eorum nomina,q fuerũt ꝓ tpe.Ibi,Hoc iure.ſ.cuſtodiæ.Ibi, Semper.id eſt tempore,cuius memoria non exiſtit.Ibi,Annis ſingulis,per hoc non ꝓbatur poſſeſſio eccleſiæ, ſed quaſi poſſeſſio ipſius cenſus. Ibi, Appellationis, ſuper hoc fundat ſe Papa.Ibi, Vtrilibet diſiũctiua eſt,non copulatiua ſm Hoſ.Ibi, Aſſignandos, & ſic portandos in horreũ expulſi expenſis expulſoris.Opponitur, ꝙ iſte Abbas non potuerit ingredi ſua auctoritate.ſo. forte erat patronus,
6 vel fiebat hoc de cõſuetudine,Ber.† colligit hic notabile, ꝙ qui per aliũ poſſidet ipſe intelligitur poſſidere. dicas,ꝙ hoc verbũ, intelligitur,ſonat veritatem in his quæ iuris ſunt,ſed in his, quæ ſunt facti,refert,aut eſt tale quid,quod per alium plene acquiritur,& idẽ vt l.certe.§.ſi procurator.ff.de ꝓca.aut non plene acqritur,& tunc importat fictionem.Opponitur, ꝙ iſte Archidiaconus non debuit condemnari,qa de iure cõi eſt magis fundata intentio Archidiaconi,quam intẽtio Abbatis.Itẽ qa ille qui eſt in
7 poſſeſſione,† cauſa cuſtodiæ,non poſſidet, vt ff.de acqui.poſ.l.3. §.genera.ff.vti poſ.l.ſi duo,§.creditores,ff.ex qui.cau.in poſ.ea.l. cum legati.& ideo ſi expellitur,non habet interdictum,vnde vi, ſed offim iudicis.ff.de dona. l. Aquilius.ff.ne uis fi. ei. l.ſi qs miſſum,& no.in l.ideo.§.Neratius.ff.de condi.fur.ſol.quod hic officiũ iudicis intentatur, ut reuocentur attentata poſt appellationem,non autem eſt hic propoſitum interdictum, vnde vi,ſecundum Innocen. qui dicit, quod dum quis petit induci in ſtatum in quo erat tempore appellationis,iſtud non eſt ſimplex poſſeſſorium, vt non inquiratur niſi de poſſeſſione facti, quia imo inquiritur de poſſeſſione iuris,& de proprietate. & cum liceat de proprietate,& de poſſeſſione quæri,pſertur probatio ſuper proprietate.dicit Inn.quod per hunc modum agendi.Peto me reſtitui in priſtinum ſtatum,aut de iure poſſeſſio pertinet ad conuentum, & non fit reſtitutio:aut eſt quidem tertius, ad quem nihil
8 de iure pertinet,& tunc fit reſtitutio.† Sed opponitur quod ſufficit appellatum eſſe,nec eſt aliud inquirendum,niſi an ſit innouatum? reſpondeo in appellatione extraiudiciali non reuocãtur poſt agitata,niſi probetur veritas cauſarum,ut in c.1.de his,quæ ſi.a ma. par. ca. & de ma. & obe. dilecti, de ele. cum inter canonicos. So. dicit Inn. aliquando quis appellat extra iudicium ex cauſa rationabili tantum, & tunc procedunt dicta capitula. aliquando ex cauſa ꝓbabili, & veriſimili ex iuris coniectura, & tunc ſatis eſt ꝓbare,quia cauſa allegata non poteſt eſſe vera, ſed veriſimilis,ſicut veriſimilis eſt,quod ſi clericus habet cuſtodiam eccleſiæ,quod ſit patronus,& econtra,& ſic veriſimile iuuat verum, quod eſt no.dignum ſecundum Inn. ff. de in inte. reſti. l. omnes.vocat ergo Inno.cauſam probabilem, quæ poſſit probari,& veriſimilem præſumptam a iure. Opponitur ſecundum Bern.appellatio fuit inrerpoſita contra ſpoliatorem, ſed Archidiaconus non ſpoliauit, ſed ſpoliatum inuenit,reſpondeo, non eſt vis, quia Archidiac.ſucceſſit in uitijs,ut ſupra de iudi.ca. quia
9 V.† No,quod qui non ſpoliauit,ſed ſpoliatum [b] detinet in ſpolia
b tione,ſpoliaſſe videtur. præterea iſti laici geſſerunt negotiũ Archidiaconi contemplatione,& realiter ipſo facto,& Archidiaconus habuit ratum ipſo facto, quia peruenit ad eum poſſeſſio ipſo facto,ar.ff.de ui & ui ar. l. .§.deieciſſe,& §.quoties.nec ob. ſ.de reſt.ſpoliat.c.cum ad ſedem,quia ibi epiſcopus non habuit ratum,nec fuit uſus adminiculo expulſoris,quod ſaltem erat articulatũ per partem aduerſam,& non fuit articulatum, ut ibi patet.vel ibi ideo, quia agens ſe aſtrinxerat ad directam & immediatã ſpoliationem probandam,& hæc eſt ipſa veritas.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Pertinere.Adde ꝙ iſtud verbum, pertinere, vt dicit Alex. conſi.42. lib.4.poſitum in libello,importat petitorium,& poſſeſſorium, Feder.de Senis conſi.284.conſilium latum.vide Soc.cõſi.8.viſis.lib.2.& conſi.47. conſult. & conſi.151.conſideratis.co. lib.Corne.conſi.88.quia.litera,g.lib.4.

b Vinc.God.Spoliatum. Adde ꝙ ſpoliatus debet omnino reſtitui, etiam ſi eius poſſeſſio fuiſſet iniuſta, etiam contra titulo poſſidentem. Gozad. conſilio 99. nume.3.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas datur intelligi facto.*
Facto plus eſt facere,quam verbo dicere,ver.no.quod plus.
2 *Arreptio itineris an habeatur pro appellatione, & in prin. & nu.4.*
Appellatio duplex eſt,expreſſa,& tacita,& quæ ſit vtraque.§.ſolu.
In aduerſarii poteſtate non debet eſſe quid habeam ſecum facere,ibid.ver. dicit lex.
3 *Subditus ſi litigat eum epiſcopo tanquam cum aduerſario, ſuſpicans ſe grauari ab ipſo,& de facto arripuit iter ad Archiepiſcopum,an uideatur legitime appellare.*
Per querelam ſimplicem an inferior Principe adiri poſſit,ver.aduerte.
4 *Papam adiens pro appellatione, & alia cauſa,an habeatur pro appellante.*
Papa eſt pater patrũ,& concurrit immediate cum omni prælato etiam in eadem iuriſdictione maiori, & poteſt adiri,non ſeruatis gradibus. §.ſed in hoc.
Imperator non appellatur niſi gradatim,& ratio.§.ſed tamen.
5 *Iter arripuiſſe an dicatur ſubditus litigãs cum epiſcopo exiſtente Venetiis & dum vadit ad Patriarcham ibidem commorantem, interim excommunicatur.*
6 *Pro appellante an habeatur is,quem epiſcopus carceret volentem ire ad ſuperiorem,nondum tamen euntem.*
7 *Archiepiſcopus ſi mandat epiſcopo negligenti cauſam ſubditorum expedire,vt intra certum terminum expediat,non valet hoc mandatum.*
8 *Querela ſimplex an ſuſpendat iudicatum.*
9 *Superior an poſſit adiri per querelam reſtitu.in integrum petita contra ſententiam inferioris iudicis.*

CAP. LII.

Dilecti. Si ꝓ ſuperiorem ſuum quis vadit ad Papã, habeẽ pro appellante, ita,ꝙ excõmunicatio poſtea ĩ eũ lata nõ teneat ipſo iure.hoc dicit.Prima pars ponit querelã ſcda

dat

dat iudicē. ſecunda ibi, cū autē. Caſus. Inter epiſcopum, & quoſdam monachos eidē ſubiectos vertebatur quæſtio ſup quadā capella, duo ex monachis acceſſerunt ad Papam ꝓ iſta cauſa. Archiepūs hoc ſentiens, eos excōicauit. Papa dicit, ꝙ cum plus ſit ad ſedē Apoſtolicā facto appellare, q̄ ſimplici verbo, & ipſis ad Romanā eccleſiam venientibus intelligit ad ſedē Apoſtolicam ꝓuocatum, denunciari debet, dictos monachos excommunica-
1 tionis vinculo non ligatos. † No. ꝙ facto datur voluntas[a] intelli-
a gi. C. de inſti. & ſub. l. reprehēdēda. No. ꝙ ubi facta loquunt̄, nil opus eſt verbis, qa ꝙ apparet expreſsè, nō eſt ꝓbare neceſſe, facta loquunt̄. no. ꝙ plus eſt facto facere, quam verbo dicere. C. de teſta. l. noſtrā, ff. de teſta. milit. codicil. §. veteranus. vbi per cancellationem teſtamenti tollit̄ teſtamentum, & non per ſimplicem
2 pēnitentiam verbalē. aliæ pulchræ ꝓcordātiæ ſunt in gl. † Opponitur, ꝙ itineris arreptio nō habeat̄ ꝓ appellatione, primo ꝓ tex. c. debitus. infra eo. tit. ſecundo per rationem, qa duplex eſt tantū forma appellan. ſcilicet viua uoce, q̄ incontinenti & à diffinitiua, & in ſcriptis, quando ex interuallo, & ab interlocutoria: ſed arreptio itineris non habet in ſe aliquam ex iſtis formis, qa non eſt in ſcriptis, nec ꝓ nuncupationem, ut ita dixerim, ergo nō eſt appellatio. Sol. duplex eſt appellatio, ſcilicet expreſſa uoce, uel ſcriptura, & ita loq̄t̄ tua oppoſitio. & tacita, ſiue interpretatiua ipſo facto, & ita loquat̄ c. noſtrum. Et per hoc reſpondet̄ ad rationem. Sed ad tex. in contrarium reſpondetur, ꝙ hoc eſt ſpeciale, q̄ iter arripit̄ verſus ſedem Apoſtolicam, quia eſſet abſurdum, ꝙ excōmunicatio ualeret. nā ꝓ hoc nuncij excōmunicati
b nō poſſent comparere in auditorio Papæ, qa nō licet excōmunicatis vrbē ingredi, & vrbs[b] eſt, ubicunq̄ eſt auditorum Papæ. Porro abſurdū eſt, ꝙ aliquis poſſit impedire, ne eatur ad Papā, vel dic, ꝙ eſt ſpeciale, quando cā eſt inter prælatum, & ſubditū, & eſt ratio, quia non debet eſſe in poteſtate prælati, ne ſubditus litiget cum eo, arg. ff. de arb. l. ne in ptāte. dicit lex, ꝙ non debet
3 eſſe in ptāte aduerſarij, quid habeam ſecū facere, ut ff. iuriſd. om. iu. l. ſi idem cum eodē, §. 1. † Quæro, ſubditus litigat cū ēpo tanq̄ cū aduerſario, ſuſpicās ſe grauari ab ipſo, de facto iter arripuit ad Archiepūm, vtrum videatur legitimè appellari? & vī ꝙ non, qa iſta eſt quædam fictio, & de Papa lex loquitur, arg. ff. ſol. mat. l. ſi vero, §. de uiro. & hoc tenuit Ioan. tali ratione, qa iſta dicit̄ ſimplex querela, per quam nō ꝓt iuris ordine ꝓtermiſſo adiri, niſi ſolus Papa, ſed iſta ratio non eſt vera ſm Ber. nam ēt inferior poteſt adiri ꝓ ſimplicē querimoniā, Ber. aduerte, aut querela ponitur pro ſupplicatione, & tunc Principi, & nō alijs præfectis eſt ſupplicañ. C. de preci. Imp. offe. auth. quæ ſupplicatio, aut ponit̄ pro alio recurſu, uel remedio ordinato à iure, ut ꝓducendo ſnīam nullam, tūc adiri poteſt, C. de accuſ. l. abſentē. item ordinarius cōtra interlocutoriam delegati pōt adiri contrario imperio implorato, ff. qui ſatiſd. cog. l. arbitro, ſm vnam lec. audiui ſtis opi. Io. & eius motiua. In cōtrariū vī, quia licitū eſt arguere à ſimili ēt in officijs, ff. de off. præſi. l. 1. ff. de neg. geſt. l. ex facto. ff. ad Tertul. l. 2. in fi. & hæc vera. primo quia hęc appło eſt extraiudicialis, cum prælatus in hac cā non ſit iudex, qa propria. vnde iſta nō eſt appło, ſed ꝓuocatio, ſecundo qa eadem ęqtas, tertio qa q̄ iter arripuit, incæpiſſe vī, ut ff. de pollicita. l. 1. §. cœpiſſe, ff. de inoffi. teſta. l. quemamodum, ff. de condic. ob cau. l. ſi pecuniam, ar. ff. de app. l. præſes, & C. q petant tu. l. cum à matribus.
4 † Sed quid ſi quis vadit ad papam ꝓ appellatione, & alia cauſa? rñdeo principalius motiuum inſpicit̄, & ſi ſunt ęquè principalia, non hī pro appellante, quia non vī cauſa appellationis abeſſe qui aliàs erat facturus, ff. quib. ex cauſ. maior. l. non verè. debet ergo cōſtare, quod ibat tanquam ꝓſecuturus tacitam appellationem, aliàs non iturus. Sanè dicta itineris arreptio debet fieri intra tempus appellandi, & cum proteſtatione, quod intendit recurrere ad ſedē Apoſtolicam, uel ad alium iudicem. Sed in hoc eſt dīa, quia alius iudex debet eſſe immediatus, ſed ſedes Apoſtolica poteſt adiri, non ſeruatis gradibus, & eſt ratio, quia Papa eſt pī patrum, & concurrit immediate cū omni prælato etiā in eadem iuriſdictione, ēt maiori, & ꝓpria Papali ꝓ ſe ſtat, quæ nō minuitur per concurſum alterius iuriſdictionis, arg. ff. de cōd, & demō. l. fal. §. 1. & in c. 1. de conceſ. præb. lib. 6. ſicut mare non minuitur, nec augēt per concurſum fluminum, vñ Papa habet iuriſdictionem nō ꝓ viam accumulationis, quia ſic eſſet collega uel hīet parem, nec ꝓ viam gradualitatis, quia hīet priorem prę ſidentem & potiorem ſe, ſed ꝓ viam, qa Papa eſt totū cōtinēs. i. omnia, iuxta illud, omnia Cæſar erat. Sed tamē Imperator magnificus & glorioſus ſicut aquila diſtribuit prædā ſuam, nec curat in oībus epulis opponere muſum ſuum tanq̄ inſatiabilis & famelicus, ſecundū Io. Mo. ſed ſecus ſit in Imperatore, ad quem non dēt appellari niſi gradualiter, non quia Imperator non poſſit ꝓcedere de plenitudine ptātis, ſed qa nō vult, ꝓp cōmodum
5 ſubditorū, ut in Auth. de q̄ſt. §. ſup hoc. † ſed ecce Ēps, & Patriarcha ſunt in Venetijs, ſubditus ꝓtendit cū ēpo, & dū vadit ad curiā Patriarchæ, excōicatur, nūquid iſte dicitur iter arripuiſſe? & vī ꝙ nō, qa non exit ciuitatē, ſicut non dī nauigare ille qui non exiuit portum, argum. de ædil. edic. l. quid ſit fugitiuus. In contrarium videt̄, quia non eſt in ptāte epiſcopi, ne eatur ad Archi-
6 epūm, arg. ff. de eo, ꝓ quem fac. erit, l. 1. † Sed quid ſi ēps carceret volentem ire, nondum tamen euntem, nunquid hī pro appellante? reſpondeo, ſic, quia uim patitur in itinere inchoando, ſicut ſi patereī in proſequēdo ar. illius no. gl. q̄ eſt in l. 1. C. ubi de poſ. agi oportet. & optimè facit ff. de condi. & demon. l. qbus die
7 bus, in prin. † Extra quæro, cauſa eſt inter duos ſubditos ēpi corā eo, ēps eſt negligens, vnde altera pars adit Archiepūm ꝙquerēdo de iſta tarditate, quapp Archiepūs mandat ēpo, ꝙ expediat cauſam intra certum tps, nunqd hoc mandatū valet? rñdeo nō, quia Archiepūs non debet ſe intromittere de aliena iuri ſdictione ꝓ ſimplicem querelam, vnde tex. dicit, ꝙ adeundus eſt ille, qui poteſt omnē defectum ſupplere, vt eſt Princeps, vt in Auth. de quæſto. §. ſuper hoc, C. de temp. appel. l. fi. §. illud. vide Archi
8 diac. 1. q. 1. de perſona. † Sed nunquid ſimplex querela ſuſpēdit
9 iudicatum? reſpondeo, nō, ut dicta auth. quę ſupplicatio. † Sed vtrum ſuperior poteſt adiri ꝓ querelam reſt. in integrum petita contra ſnīam inferioris iudicis? rñdeo, ſic, ſi eſt lata per delegatū ſuum: ſecus, ſi per ordinariū, ff. de mino. l. præſes, quia eſt de appendicijs primæ cauſæ, ut no. ff. de procurato. l. qui proprio, §. item quæritur, ubi gl. ſingularis.

ADDITIONES.

a Voluntas. Adde ꝙ fortiora ſunt facta ad declarādum voluntatem, quam verba, quę ſæpe proferuntur contra intentionem proferentis, ut in c. dilecti, de app. & in c. æſtimant. 11. q. 3. ſecundum Abb. Panor. in conſi. 223. incip. Illud de iure quæritur, utrum iſta remiſ.

Vinc. God. Tu adde ꝙ uoluntas declaratur ex actu nullo etiam. Rui. conſ. 98. nu. 6. lib. 3. Et voluntas non expreſſa propriè, nec impropriè, ſed in mente retenta, nihil operatur. Rui. conſi. 177. nu. 11. lib. 2.

b Vinc. God. Vrbs. Adde ꝙ vrbs per excellentiam intelligitur Roma, Inſti. de iure nat. gen. & ciui. §. ius autem. ſi enim additur ſacra, intelligitur de Hieruſalem, Bal. in l. 2. C. de naut. fęn. uide Alex. in l. 2. de verb. ſig. Et inſuper urbs dicitur ab urbo, & vrbare eſt aratro diſſinire. Goz. conſi. 5. nu. 4.

SVMMARIVM.

Clauſula, appellatione remota, an omnis appellatio prohibeatur, in prin. & poſt caſum, ver. reſpondeo. & nu. 8.

1 *Expreſſio eius, quod tacitè ineſt, habet augere.*
2 *Reſcripti verba debent aliquid operari.*
Contractus verba debent aliquid operari, uer. item uerba.
Geminatio verborum habet augere, uer. item geminatio.
3 *Exceptio non poteſt aliqua opponi, ſi ſit omnis exceptio a ſtatuto remota, niſi inueniatur expreſsè permiſſa, & nu. 4. 5. & 6.*
4 *Exceptiones a ſtatuto permiſſæ quæ ſint.*
5 *Inſtrumentum ſi habet ſolennitatem inſtrumenti, ſed non habet ſolennitatem contractus, an mereatur executionem ex forma ſtatuti.*
6 *Exceptio ſolutionis, vel nouationis an poterit opponi.*
7 *Sententiarum executiones omnes ſi per collectorem Papa fieri mandauit, de quibus ſententiis intelligatur.*
Modus eſt, conditio non eſt potens ad obligandum, §. item iſtud, ver. reſpon.
8 *Clauſula, appellatione remota, ſi apponitur expreſsè in appellatione à diffinitiua, an poſſit appellari à ſententia lata in rei uendi.*
Appellatio quæ iure canonico, & quæ ciuili permiſſa quæue prohibita uideatur. §. quia illa, & §. conſidera.
9 *Sententia abſolutoria an trahat ſecum executionem.*
10 *Sententia vltimi ſupplicii an trahat ſecum executionem.*
Executio duplex, & quæ per appellationem reſcindatur, ver. nam duplex.
11 *Snīa excōmunicationis quare nō eſt reuocabilis per appell. & nu. 12. 13.*
12 *Infamia proprie non eſt executio ſententiæ, & quare.*
Appellari poſſe tantū ab ea ſententia, ex qua oritur, vel exceptio, falſa eſt opinio gloſſæ. §. tu aliter, & nu. 13.
13 *Appellari poteſt ab interlocutoria ſuper legitimatione perſonarum, licet non oriatur actio iudicati.*
Res iudicata quæ dicatur. §. porro.
14 *Excōmunicatus an ſit poſt ꝓbabilē appellationē ille, qui eſt excōmunicatus.*
Excommunicationis ſententia qualitercunque lata tenet, niſi in caſu, & quo ver. ſententia.
15 *Excommunicatus admittitur ad actus legitimos, quando dubium eſt de nullitate ſententiæ.*
16 *Excommunicatus ob eandem cauſam iterum excommunicari non poſſet.*
17 *Excommunicatus appellatione pendente non poteſt aggrauari.*
18 *Excommunicatns an iudex poſſit reſeruare fructus.*
Excommunicatus præſumitur in culpa, ver. & no.
19 *Excommunicatus cui merito fructus ſubtrahuntur per iudicē, an ſi iudex non ſubtraxit ei poſſit fructus percipere.*
20 *Excommunicato poſtea abſoluto, an pendente appellatione fructus ſubtracti reſtituantur.*
Officium cui interdicitur, ſtipendium non debetur, ver. Alii dicunt.
Eccleſiæ nomine poſſidere nihil poteſt, qui eſt extra eam, §. deinde.
21 *Excōmunicatus per prælatū eccleſiæ, an poſſit acquirere & ſuis cōtractib.*
22 *Excōicatus in una eccleſia, an ſit excōicatus in alia & ubicunq; locorum.*
Suſpēſus ab officio ubicunq; ſuſpēſus eſt, ſecus ſi beneficio tantū, ver. idē.
Homo uno ſpiritu continetur.
Beneficia, & prædia realiter ſunt diuiſa.
23 *Depoſitus ab officio an debeat habere alimenta.*
24 *Suſpenſo an ſubtrahantur prouentus eccleſiaſtici.*

BIU Cujas

25 *Cum depositio mitius agitur, quàm cum excommunicato.*
Excommunicatus semper est in mora, & rebellione, ver. & ideo.
Alimenta nulli deneganda, quamdiu viuit, ver. item no.
26 *Fructus an debeant subtrahi excommunicato appel. pendente.*
27 *Appellationis quot sunt species.*
28 *Absoluere si vult iudex excommunicatum, an is, qui fecit excommunicari, pendente appellatione, possit in contrarium appellare, vel quid si velit mandare eum denunciandum.*
29 *Suspensus ab officio dicitur à beneficio suspensus.*
Duo vbi propter vnum, vtrobique tantum vnum.
30 *Restitutus ad officium, an intelligatur etiam restitutus ad beneficium.*
Indulgentia est secundum quid. § item quia.
Restitutio est simpliciter, § item quia.

CAP. LIII.

Pastoralis. Per clausulam, Appone remota, omnis appellatio prohibetur, que à iure nō est expresse permissa. h.d. primo. Sed o ibi, verum, dr q si excommunicatus appellat, nihilominus denunciat, & beneficiorū prouentib. spoliatur. Casus. Papa mandat alicui, vt procedat in causa cum appone remota. Quærebatur, utrum per istam clausulam intelligatur inhibita sola appellatio frustratoria? Papa considerans, qđ pp hoc nō est necessaria clausula, dicit q per ista verba est remota oīs prouocatio qua apposita ista cla à iure nō est expresse cessa, tn grauamen p superiorem poterit emendari. Sed o qō talis est, Pone, aliquis est excōicatus, & post appellationem anteq̄ esset denunciatus excommunicatus, & anteq̄ subtraherentur ei fructus beneficij sui appellat, quæritur, utrum post appellationem possit denunciari excommunicatus, & ei fructus subtrahi; & vr q non, quia appellatione pendente nihil dēt innouari. Papa determinat contrarium, & circa denūciationem reddit duas rationes: prima est, quia excommunicatio trahit secum totalem executionem. Sed a est, quia per denūciationem non innouatur aliquid, q fit iuris, cum per denunciationē amplius. i. iterum, vel fortius non ligatur. sed quo ad subtractionem fructuum reddit vnicam rōnem, quia prouentus ecclesiastici meritò subtrahūtur excōicato, quia ecclesiæ cōio denegatur, sed in qua ratione fundatur hæc distinctio. s. aut appellatio est specialr permissa a iure, aut non reperitur spāliter permissa? rn. clausula, Appone remota est cla gnalis, & ideo tollit generalem rām: sed cum sit gnalis, non potest tollere casus specificatos. ff. de pœn. l. sanctio legum, sm Ber. qui ita no. inf. eo. c. ut debitus. ista ratio non vr probabilis, quia species, quæ sumitur ex gnali regula, non est species, sed exemplum generis; & ideo ei contradictorio genere derogatur, quia fundatur in gnali rōne tantum, dic ut dicam in d. c. ut debitus. nec per istam clausulam potest prohiberi appellatio naturatus. nec per istam clausulam potest prohiberi appellatio naturatus. nec per istam clausulam potest prohiberi appellatio naturat

11 & non plena,ſed reuocabilis, & iſta reſcinditur per ap.† Sed tu quæres quare ſnīa excōicationis nō eſt reuocabilis p̄ ap̄ dicunt quidam,quia fertur ab eo,q̄ non habet ſuperiorem.Iſta rō eſt falſa,qñ ſnīa eſt iniuſta, de re iu.c.cū æterni.in 6. Alij dicunt,q̄ oīs ſnīa,q̄ requirit actum ſ̄m,pōt appellatione ſuſpendi,ſecus, ſi nō requirit actum ſ̄m.Sed iſta eſt falſa, qa ſnīa declaratoria non requirit actum ſecundum,& tamen ab ea poteſt appellari, ut ſi re' declaratur non debere.dicit gl.quod in executione nihil eſt,qđ in futuro pendeat,nam de præſenti eſt, ar. ff.de euic.l.ſi ita quis: ſed in aliis ſententijs aliquid pendet de futuro,ut poſſit poſt cōdemnationem ſoluere.Iſta non eſt bona rō,quia infamia contracta ex ſententia non pendet de futuro,ſed ſtatim eſt,& reſcindīt
12 p̄ ap̄.vt.ff.de infa.l.furti. §. 1.† Aduerte,infamia non eſt proprie executio ſnīæ;quia in ſnīa nō fit mētio de infamia, ſed eſt quod dam acceſſorium, quod extinguitur extincto principali. Tu aliter conſidera.nam ab illa ſententia demum appellatur, ex qua oritur actio iudicati,vel exceptio rei iudicatę.Iſta regula ſingula riter traditur per gloſſatorem in l.1.C.de arbi. ſed per ſententias cenſuræ nō oritur exceptio rei iudicatæ,nec actio iudicati, ideo non appellatur;iſtud eſt falſum,quia licet non appelletur,ut ſuſpendatur ſententia, tamen appellabitur,ut cauſa deuoluatur ad
13 ſuperiorem.† Item ex interlocutoria ſuper legitimatione perſonarum non oritur actio iudicati,& tamen poteſt appellari,unde illa gl.eſt falſa.Item ex ſententia arbitri cum pœna appellatur de iure canonico,& tñ non oriī actio,nec exceptio,vt ff.de ar.l.2.de iure ēt ciuili poſſet appellari,ſi in compromiſſio eſt actum,q̄ appellari poſſit.ut.C. de arb.l.ne in arbitris, & ff. de ap.l.ex conſenſu.& tñ,ut dixi,non oritur exceptio rei iudicatæ, nec actio in factum.concludendo tene id,q̄ dicit Io.And.in glo.hæc rō veriſimilis vī, a ſnīa excōicationis non poteſt appellari, quin tranſeat in excōicationem,niſi appelletur anteq̄ tranſeat in rem iudi.ſed nunquam tranſit.ideo ſemper poteſt appellari,nō vt directe reuocetur,ſed ut abſoluatur, ſeruata forma eccleſiæ ſ̄m Archid.q
14 ita no.2.q.6.biduū,& ibi omnino uide.Porro res iudicata dī,qñ eſt in ſuo eſſe ita cōfirmata, q̄ nulla p̄ria uia retractari poſſit, ut no.Arc.2.q.6.c.diffinitiua.adeo,q̄ per compromiſſum retractarī poſſit,Arc.† Modo quærit gl.an ille,qui eſt excōicatus, poſt appellationem p̄babilem ſit excōicatus?rñdeo,aut eſt dubium, an excōicatio teneat ipſo iure, & tunc eſt expectanda ſententia iudicis appellationis:aut eſt certum,q̄ valet ſententia,licet iniuſta, & tunc eſt excōmunicatus, Sententia excommunicationis qualitercunque lata ante appellationem tenet, niſi contineat
15 intolerabilem errorem.11.q.3.eps, per Arc. † Ex hoc infertur, q̄ qñ eſt dubium de nullitate, interim admititur ad actus legitimos.& ſi quidem pronuncietur excomunicationem nō tenuiſſe,confirmatur.Si aūt aliter pronūcietur,infirmatur,ar.C. de pet.
16 hære.l.ſi putas,& ff.de excu.tu.l.diximus. † In tex.ibi non ligēt, ergo a p̄tratrio ſenſu non poſſet iterum ob eandem cauſam excōmunicari,quia inter medias excōicationes appellatio interpoſita non ſuſpendit primam excōicationem, quia non inuenitur ſuſpendēdū,ſi ſuſpendit ſubſtantiā,qa eā p̄cedit,& ſic ſuſpendē-
17 dum.† Item eſt hic ar.a cōtrario ſenſu, quod appłone pendēte nō poteſt excōicatus aggrauari.Non ob.q̄ hic dī de ſubtractione fructuum, quia iſtud non eſt aggrauare, ſed originalis effe-
18 ctus excōmunicationis eſt mera executio. † Sed an iudex poſſit reſeruare fructus excommunicato? & vī q̄ ſic,ſicut deporta to,de quo habes glo.notabilem in l.ſi quis militi.§. 1.ff.ex qui. cau.maio.In contrarium uī, quia qō facti pertinet ad iudicem, non iuris diſpoſitio,ut ff.ad Tur.l.1.§. calūniatoribus,nec debet eſſe iudex clementior lege,ut in Auth.de iudic.§.oportet.Sol.ſi reditus eccleſiæ ſunt tenues, & uix ſufficiunt ad alimenta duorū,ſ.ſacerdotis, & clerici, poſſunt oēs reſeruari,quia ex quo excommunicatus viuit, & titulus beneficij non eſt ſibi ablatus,ergo viuere vult. Item,licet ſit excommunicatus, deſeruit in temporalibus,argumen.ff.commoda.l.in rebus. §. poſſunt, & ff.de
19 ope.lib.l. ſuo nutu, niſi haberet de proprijs bonis, vnde poſſet viuere, quia tunc debet impendere officium ſuum gratis. & nota, quod excommunicatus præſumitur in culpa. ff. loca. l.ſi merces.§.culpæ.† Quæro,an excommunicatus, cui merito fructus ſubtrahuntur per iudicem,ſi iudex ei non ſubtraxit, poſſit fructus percipere?& uī quod ſic, quia licet ſit excōmunicatus, tamen eſt in poſſeſſione. Nam etiam deportatus poſſidet, donec fiſcus auferat,& ſibi acquirit fructus.lex eſt expreſſa.ff.de le. 3.l.ſi deportati ſeruo.Præterea iſta litera vult, quod per iudicem ei fructus ſubtrahantur, hanc opi. tenet Ioan. qui dicit, quod niſi in ſententia exprimat,quod fructus, ſcilicet rerum temporalium ei non ſubtrahantur. Præterea, licet quis ſit indignus tamen facit fructus ſuos, donec hæreditas euincatur ab eo, ut C.de his, qui.ut ind.l. 1. & ff.de pe.hær.l. item veniuut.§.pridie.

a Præterea excōicatus [a] eſt capax rerum temporalium. & licet ſit excommunicatus,tñ non vacant ſua beneficia,nec poſſunt conferri tanquā vacantia, niſi prius auferātur ei p̄ ſnīam.quod ergo iuris eſt in titulo, idem in fructibus, ar.ff.de rei ven.l.ex diuerſo. Sed ego dico,quod cum ſit indignus,licet faciat fructus ſuos;tenetur eos reſtituere,caſus eſt in d.l.1.C.de his quib.ut indi.& argum.ff.de excu.tu.l.Neſennius, & C.de ſacroſan.eccleſ.l.qui ſub
20 prætextu,quæ lex optime facit.†Modo procedo vlterius ad ver. & illi prouentus, & quæro, an pendente appellatione fructus ſubtracti reſtituantur excōmunicato poſtea abſoluto? quidam dicunt quod ſic,quia licet medio tempore eccleſiæ communio denegetur,tamen non ſtetit p̄ eum.unde non dēt perdere ſtipendium,ut C.de legi.l.ab adminiſtratione. Alii dicunt cōtrarium, quia ſtipendium non debetur ei, cui interdicitur officium quinimo nocet ei caſus fortuitus,vt dicit lex no.C.de re mi.l.1.li.10. & quia cui ſubtrahitur antecedens, conſequens denegatur, & quia gratiam p̄dit qui efficīt inimicus teſtatoris, vt no.in l.in teſtō centurio.ff de adim.le.& l. 3. in fi.gl.dicit, q̄ iuſte excōicato fructus non reſtituuntur, ſecus ſi per iniuriam,& iniuſte fuit excōmunicatus,quia per iniquam ſententiam non debet res euinci.ff.de euic.l.ſi per imprudentiam.ff.de ac.& obli. l. ſeruus effectus,& hæc vera,ut no.di.c.p̄tumaces,& 91.di.clericus,& in Spe. de fruc.& intereſſe.§.penul.in fi.& optime facit.C. de hær.auth. idem de Neſtorianis, nam excommunicatus medio tempore habēt p̄ mortuo,vt in titulo,hic finitur lex.c.dño guerram. & licet ſit reſuſcitatus a mortuis, non tñ recuperat emolumenta medij tēporis. Deinde no.gl.quæ dicit,q̄ q extra eccl̄iā eſt,nihil
21 noīe eccleſiæ p̄t poſſidere.† Quæro igitur,nunquid per p̄latum excōicatus,eccl̄iæ poſſit acquirere,& ex ſuis cōtractibus agere?
22 rñ.q̄ ſic,qa dolus ptælati nō dēt eccleſiæ nocere.† Quæro,vtrū excōicatus in una eccleſia,ſit excōicatus in alia,& vbicunque lo
b corum?rñ. [b] ſic.idem,ſi eſt ſuſpenſus ab officio. vñ ei ſubtrahuntur redit⁹ ubicunq; locorū:ſecus,ſi eſt ſuſpēſus a bñficio tm̄, ar. ff.de poſtu.l. ex ea.ff.de iu.om.iud.l.extra territoriū.Et eſt rō differentiæ,quia p̄ſona uno ſpiritu continet, beneficia autem realiter ſunt diſtincta,ut ff.de vſucapio. l. eum qui ædes, & l. rerum mixtura, & quia natura hominis non diuidit ſe, nec diuidi po-
23 teſt, ſed prædia ſunt ipſa rerum natura diuiſa. † Quęro, an depoſitus ab officio debeat habere alimēta? gl.tenet quod ſic,hoc verum,ſi eſt depoſitus non ex cauſa famoſa,ſed propter infirmi-
24 tatem, ar. in c.1.an mutus,vel ſurdus,colla.x.† Deinde tolle remiſſiones,an ſuſpenſo ſubtrahantur prouentus eccleſiaſtici, uide quod nota Abb.ī.de uita & hone.cle.cap.à crapula. Gof. in ſumma. ī. de ſenten. excommu. §. ſed quæritur de ſuſpenſo, & quod no.Archi. Io. Mo. & Ioan.And.infra de ſenten.& re iud. c.cum æterni, lib. 6. vide infra de cle.ex.mi. c.latores, & quod notat Ioan. And. in cle. cupientes. de pœn.in gloſ.no. nouam,
25 & in cap. ſi compromiſſarius, de electio. libro 6. † Deinde no. in fine iſtius gloſſæ, quod mitius agitur cum depoſito, quam cum excommunicato.& eſt ratio, quia excommunicatus poteſt ſe liberare parendo quod depoſitus facere non poteſt. & ideo excommunicatus ſemper eſt in mora, & rebellione continua, ſed depoſitus paret ſententiæ, & iſta depoſitio eſt q̄dam ſatisfactio.ff.de iure patro.l.diuus Veſpaſianus.in fi.ſimile,quod no.ī. de ele.c.1.lib.6.in gl.Item no.quod nulli ſunt deneganda alimenta,quamdiu viuit in humanis.86.diſt.non ſatis,&c.paſce.
26 ff.de cap.dim.l.legatū.ff.de re iu.l. ſi victū.† Vltimo extra opponīt,quod fructus non debeant ſubtrahi, quia pendente appellatione nil debet innouari.rñ.verum eſt,q̄ illa tm̄,quæ contingūt appellationem non ſunt innouanda, ſed effectus appellationis tendit ad hoc,non innouando,alias ſecus,ut hic, & iō appellans interim comedere,& viuere debet,quia hoc non pōt litis pēdē-
27 tiā impedire,ff.de inof.te.l.ſi īſtituta.§.de hoc.ubi de hoc,† Quærit Inno.quot ſunt ſpēs appellationis?& dicit quod tres.ſ fruſtratoria,quæ p̄prie non eſt appellatio, niſi in p̄iudicium appellantis, ut ff.de vſu.l.tutor.in prin. & huic non eſt deferendum. quædam a iure conceſſa, & huic ſemper eſt defereñ. niſi apponat
28 clauſula, Appellatione remota. † Quærit hic Inn. ſi iudex vult abſoluere excommunicatum, an is, qui fecit excommunicari, pendente appellatione,poſſit in contrarium appellare, vel quid ſi uelit mandare eum denunciandum?dicit,quod ſi iſte excommunicatus eſt reus,non intereſt ſua appellare,ut ſupra de iud.intelleximus,& hi demum audiuntur appellantes, quorum intereſt, ut l.prima. C. ſi ſæpius in integrum reſtitu. poſtu. & ff. de appellatio. recip. l. prima. in principio. niſi appellatus ſit pro manifeſta offenſa excōmunicatus,quia ordo iuris eſt,ut primo ſatisfaciat, & ſi non ſeruatur ordo, dicitur quis grauari, ut ff.de
29 ſta.li.l.ſtatu lib.rationem.† Dicit Inn.quod ſuſpenſus ab officio dicitur a beneficio ſuſpenſus,nō econtra,& eſt ratio,quia beneficium

ADDITIONES.

a Vinc.God.Excommunicatus. Adde,q̄ excommunicatus poteſt implorare officium iudicis,ut pronuncietur excommunicationem eſſe inualidam. Bar. in l.de ætate.in q 3.prin.de min.& in l.decem.de verb.obli.

b Reſpondeo. Adde, q̄ excommunicatus in uno loco, eſt excommunicatus per totum mundum,gl.in l.ex ea.ff. de poſtu. probatur in c.ad reprimendam, & ibi,no. Pan.in 2.no.de offi.ord.gl.in c.ſi quis presbyter, 7.q.1.& uide etiā Pan. in c.ex parte,& ibi Mod.de teſtib.

BIU Cujas

ficium datur propter officium,& vbi duo,propter vnum,vtrobique tantum vnum,vt ff.de eui.l.q libertatis.§.ſeruus.& duo vulnera,quæ terminantur ad vnam mortem, intelligũtur eſſe vnũ vulnus mortale,& non plura,vt ff.ad l.Aquil.l.illud. §. fi. & propter coniunctionem actuum duo delicta cẽſentur vnum, & no. ff.de act.& obl.l.pen.& ff.de fur.l.vulgaris,& id, quod per conſequentiam ineſt,pro expreſſo debet haberi,vt ff.ſi cert.pet.l. cum
30 quid.C.de fideiuſ.l.non recte.† Sed quæro,vtrum reſtitutus ad officium intelligatur etiam reſtitutus ad beneficium? & videtur quod ſic,quia connexa in ſeipſis,ſunt connexa in habitu, & priuatione.ff.de lib.& poſt.l.ſi ita ;§. regula. in contrarium videtur. quia cauſæ reſtitutionum ſunt diſpares,ar.ff.de excep.l. ſed ſi ante. Item quia differentia debet eſſe inter reſtitutionem ſecundum quid,& ſimpliciter,vt de ſe patet, indulgentia eſt ſm quid, in inte.reſt.eſt ſimpliciter.C.de ſen.paſ.l.j.& l.fi.vbi dicitur, ꝙ illud quod vno verbo,ſ.deportationis aufertur,vno verbo. ſ. reſtitutionis reparatur,& eſt tex.ſumme notabilis. Sol.ſi beneficium alij interim eſt collatum,non reſtituitur ad ipſum,de reſcri. cap. quamuis,lib.6.ſed ſi adhuc vacat,ſi quidem durat infamis, non reſtituitur ad beneficium dignitatis,C.de dig.l.iudices,li.12. ſed ad ſimplicem præbendam illi officio conceſſam & connexam reſtitutum eſſe puto.ff.de conſti.prin.l.beneficium. ſed ſi illa p̃benda eſſet ex gratia applicata,& non ex natura illius officij, tũc puto eam reſtitutã non videri,ar.ff.de hæ.inſti.l.ſi non lex Aelia Sentia.ff.de ſer.vrba.p̃dio.l.ſi domus,quia ſeparatorum ſeparata dẽt eſſe conceſſio.ff.de mino.l.Papinianus exuli.ff.de calum.l.fi. C.de don.inter virum & vxo.l.ſi maritus,& oĩs forma eſt determinata naturæ l.ſicut verbum ſonat.infra de priui.porro.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus non poteſt cognoſcere de appellatione interpoſita ad papam, nec de aliquibus,quæ contingant dictam appellationem.*

2 *Grauamen epiſcopi illatum litiganti ſi eſt notorium,poteſt archiepiſcopus ex ipſa notorietate declarare excommunicationem epiſcopalem irrationabiliter proceßiſſe.*

3 *Appellans,qui omißo iudice ad quem,vadit ad alium ſuper contingentibus appellationem,ipſi appellationi tacite renunciat,niſi contrarium proteſtetur,& quid ſi proteſtetur nolle recedere.*

4 *Iudex ad quem habet cognoſcere de appellatione,quam dubium eſt eſſe temerariam.*
De innouatis appellatione pendẽte niſi iudex ad quem poteſt cognoſcere.ver. ibi,Reputans.
Connexorum diuiſio non eſt admittenda.§.ibi,dummodo.

5 *Poteſtas ſi in ſyndicatu dicatur,quod per imperitiam iudicauit,procedat coram litigatore libellus in hac forma,peto mihi iuſtitiam fieri.*

6 *Appellatio interpoſita ad papam,an ſit iuſta,vel iniuſta.*
De acceſſorio cognoſcere non poteſt,qui non poteſt de principali,ver.ibi,dignoſcuntur.
Iudicis appellationum officium,§.ibi,corrigere.

7 *Mandatum iudicis ſine cauſa eſt nullum.*
Sententia declaratoria fertur,vbi eſt dubium iuris,vel facti,ver.ibi, declarare.

8 *Allegans contraria & incompatibilia audiri non poteſt.& nu.13. & 14.*

9 *Hæreditatis filiæ,& non hæreditatis paternæ ex pupillari ſubſtitutione capax quis poteſt eſſe.*

10 *Exceſſus ſi ſint plures,quid iuris,ſi ex vno fuit appellatum ad papam, ex alio ad archiepiſcopum.*
Acceßoriũ quoq; ſuſpenditur ſuſpenſo principali,ſed nõ ppetuo,ver.ex hoc.

11 *Iudex poteſt proceſſum ſuum defendere,etiam appellando.*

12 *Iudex a quo,an poßit cognoſcere de ſua iuriſdictione.*
Nec pro iuriſdictione ordinaria ſemper præſumitur,item de delegata,ſi appareat delegatio,ver.& ſubdit.

13 *Contraria allegans an ſit audiendus.& nu.8.& 9.*
Contradictoria ſemper contrariantur,ver.item.§.no.& ſint contradictoria, §. Idem.

14 *Contraria quæ poſſunt aliqua diſtinctione ſaluari,proprie non ſunt contraria, & quæ talia ſint.*

CAP LIIII.

Solicitudinem. Sit excõicatus ab epiſcopo poſtquã appellauit ad Papam, hanc cãm ad Archiepm defert,ſi quidem ſimpliciter,appellationi renunciat, & Archieps cãm audit. Sed ſi contrarium proteſtetur,Archieps non cognoſcet:quod ſi fecerit Epiſcopus appellabit.h.d. Diuiditur in duas partes.in prima ponitur thema.In ſecũda rñſio.Item ſecunda ſubdiuiditur in quatuor.ſecunda ibi,quo caſu,tertia ibi, ſi vero.quarta ibi,cum aũt. Caſus. litigabant qdã cũ epo ſuo,vn' eorum grauatus eſt ab Epo per interlocutoriam,vel p̃ceptũ, vel alio mõ appellauit ad ſedem Apoſtolicam. Eps illum reputans contumacem,excõicauit eundem,& excõicatus de hoc propoſuit q̃relã coram Archiepo,petens ſibi iuſtitiam miniſtrari,& ſe denunciari non ligatũ,p̃teſtans,ꝙ per hoc nõ intendit renuncia re appꝛoni interpoſitæ ad Papã,ſed ꝙ p̃ſequi volebat ipſam. Ex hoc themate inſurgunt plures quæſtiones.Prima, an Archiepiſcopus valeat cognoſcere? Secũda,an valeat innouata corrigere? Tertia,an ſi epiſcopus ſentit ab Archiepo ſe grauari,poſſit appellare? Quarta,ſi grauamen epi illatum litiganti eſt notorium, an Archieps poſſit declarare excõicationem irrationabilem extitiſſe? Quinta,an dictus appellans videatur renũciaſſe appellationi?

1 Sexta,an dicta proteſtatio repellat proteſtantem? † Ad primam & ſecundam quæſtionem rñdetur,ꝙ non põt cognoſcere de appellatione interpoſita ad Papam,nec de aliquibus, quæ contingant dictam appellationẽ,quia ad Papam, ſeu Iudicem, ad quẽ eſt appellatum,pertinet prudenter corrigere, quæ contra ipſam appellationem nouerit attentata.& non ad alium.Ad tertiam q̃-

2 ſtionem rñdetur,ꝙ eps poterit appellare.† Ad quartam quæſtionem reſpondetur,ꝙ ſi notorium eſt ꝙ mandatum epi fuerit indiſcretum vel iniuſtum,ex quo ſi fuit ſecuta excõicatio,& appellatum ad Archiepm,põt Archiepircopus declarare non vi attentati,ſed ex ipſa notorietate excõicationem epi irrationabiliter ꝓ

a ceſſiſſe.[a] Ego ſubaudio,& epm puniendũ eſſe,non tñ per hoc tã

3 gitur appellatio ad Papam interpoſita ſm Ber. Ad†quintam qõnem rñdetur quod appellans,qui omiſſo iudice,ad quem, vadit ad alium ſuper contingentibus appellationem, ipſi appellationi tacite renunciat,niſi q̃rium proteſtetur.Ad ſextam qõnem rñdetur,ꝙ ſi proteſtatur ſe nolle recedere, non eſt ab Archiepo audiendus tanq̃ petens q̃ria.In tex.ibi,appellaſſet ab aliquo grauа-

b mine[b] vel præcepto.†Ibi,Reputans,quia forte videbatur ſibi ap

4 pellatio temeraria,ſed de iſta temeritate,ſi dubia eſt, non habet cognoſcerę ipſe,ſed iudex,ad quem.Ibi,Reputans,continue reputare eum contumacem,eo quod fruſtratorie prætendebatur appellaſſe ad Papã,non pertinebat ad iudicium epi, vel Archiepiſcopi,ſed ad iudiciũ Papæ,& hinc oritur rõ,quia iſta noua iuriſ-

5 dictio nominatim.†In tex.ibi,Iuſtitiam exhibere,no.formam libelli.vnde & ſi in ſyndicatu poteſtas dicatur,ꝙ per imperitiam iudicauit,procedit coram litigatore libellus in hac forma: Peto mihi iuſtitiam fieri,licet non dicat illa formalia verba, peto condẽnari,in quantum bono viro æquum videtur. Sed quid operãtur hæc verba,cum iudex teneatur ad intereſſe? rñ. quia põt eſſe,ꝙ in vna parte grauauit per imperitiam maiorem,quam in alia,qñ grauauit in apicibus iuris,de quibus non tenetur magiſtratus. ff. quod quiſq; iu.l.2.ſed aſſeſſor ſic.& iõ reſpice, an libellus ſit datus ꝺ poteſtatem,vel contra aſſeſſorem.Sed certe etiam aſſeſſor aliqñ excuſatur ꝓp difficultatem & veritatem opi.quæ glo. vulgaris eſt,tamen alibi non reperitur.In tex.ibi,Ad ſolutum.i.non

6 ligatum. Ibi,Adiiciens.ſ.proteſtando.†Ibi,Appellationi. ſ. interpoſitæ ad Papã.Ibi,de appellatione,utrum ſit iuſta,vel iniuſta,ar. ſ.de maio.& obe.c.cum inferior.Sed contra.ſ.eod.conſtitutus. Sol.vt ibi.Ibi,vel de his,vt de excõicatione in caſu propoſito.Ibi, Dignoſcuntur,no.quod qui non põt cognoſcere de principali, nec de acceſſorio.Ibi,Corrigere,no.officium iudicis appellationum.Ibi,indiſcretum,factum ꝓ epm,a quo pars appellauit.& nõ certum eſt appellationem non tenere,& per conſequens excõicarionem nullam eſſe,quod ex ſola inſpectione ipſius mandati

7 ſciri põt,ut ſup.de offi.deleg.c.cum contingat.† Et no. hic expſſum,ꝙ mandatum iudicis ſine cauſa eſt nullum,de hoc per Cy. C.de fideicõ.l.quoties.Ibi,Iniuſtum,exemplum. ſ.de tranſa. c.2. ad fi.& de tem.ordi.c.cum dilectus.Ibi,Non tenebatur,qa erroneum de exceſ.præla.c.ad quorundam.In tex.ibi,Per conſequẽtiam,ſ.neceſſariam.Ibi,Declarare,no.vbi eſt dubium iuris,vel facti,ferri ſententiam declaratoriam.Ibi,Renunciare,no. quod ex

8 ceptio litis penden.non obſtat,ſi ei renunciatur.†Ibi, Cõtrarius.

c not.allegantem contraria, & incompatibilia audiri c non poſſe. concor.l.1.C.de fur.Non ob.ff.de inoff.te.l.Papi.§.ſed nec impuberis,quia ibi non ſunt vere contraria,cum referantur ad diuerſa ſuppoſita, videlicet vnum ad patrem, aliud ad filium.†Item

9 poteſt eſſe quis capax hæreditatis filiæ, & non hæreditatis paternæ ex pupillari ſubſtitutione. Caſus eſt vnicus in iure. ff. de

10 vulg.& pupill.l. & ſi qui. † Oppon. hic fuerunt plures exceſſus, & ex vno fuit appellatum ad Papam, puta ab interlocutoria lata

---

ADDITIONES.

a Vinc.God.Proceſſiſſe.Adde ꝙ grauamen in iunctum,per quod quis retrahitur a vita contemplatiua quando valeat.Rui,conſi.128,nu.6.lib.3.

b Vin.God. Grauamine.Adde,ꝙ grauamen in dubio referri debet ad caſum,in quo quis diſpoſitiue vocatur,ſicut ad perſonam in diſpoſitione poſitam, Rui. conſi.130.nu.8.lib.2.

c Audiri.Vide Bal.conſi.293.3.lib.

BIU Cujas

ta ſuper exce. ex alio ad Archiepm, quia eps excoicauit iniuſte. Rñ. iſta excoicatio fuit quoddã innouare. nam eps io excoicauit, quia ad Papam innouauit. Ex hoc no. Ber. quod ſuſpenſa iuriſ. in principali eſt ſuſpenſa in acceſſorio, quod eſt verum inter eaſdē perſonas, non inter diuerſas, vt ſin. not. in l. creditor, in princip. ff. man. vbi appellat reus, & non prodeſt mandatori, qui iudicio nō interfuit. Si aũt interfuiſſet iudicio, appellatio rei prodeſſet mandatori, & fideiuſſori, ar. in l. fi. C. de vſu rei iudi. Op. q epi appellatio non procedat, quia ſua non intereſt. Sol. imo intereſt, quia ſi metropolitanus inuenerit epiſcopum in culpa, puniet ipſum, & ideo auditur appellans, tanquam cuius intereſt ſecundum Vin.

11 † Ex hoc no. q iudex põt proceſſum ſuum defendere ēt appellãdo. Opp. ſ. eo. c. qua frõte. Sol. ibi ideo appellat, ne abſoluatur excommunicatus. hic aũt appellat, ne ꝓnuncietur, iniuſte per ſe ex

12 cõicatus † Opponitur, q iudex a quo, poſſit cognoſcere de ſua iuriſdictione. ff. ſi quis in ius voca. non ie. l. ex quacunq;. Sol. hic eſt ſuſpectus, quia ꝑſumitur, q ſemper defenderet ſuam iuriſdictionem. Tu dic, quod ideo non cognouit, qa appellatio abdicauit iuriſdictionem ab eo. C. de appel. l. eos, in prin. ſi. n. repelleretur rõne ſuſpicionis, eligerentur arbitri. Præterea, aut dubitatur de ſuſpicione, aut de iuriſdictione. Primo caſu eliguntur arbitri, ſecundo non. & ſubdit gl. quod ſemper pro iuriſdictione præſumitur, quamdiu in ꝓrium oſtendatur. & hæc eſt rõ, quia cognoſcit de ſua iuriſdictione ordinaria. Item pro delegata, ſi apparet de delegatione ſm Ber. quod bene notabis. vnde ſi in aliqua ſententia reperitur, talis Poteſtas Peruſinus tulit talem ſnīam, præſumitur pro iuriſdõne ſua, licet non appareat electio poteſtatis.

13 † Alia gl. tractat brocardum, utrum allegans ꝓria, ſit audiendus. Et dic, quod interdum quis allegat ꝓria vno contextu, & non auditur, qnq; ſeorſum, & tunc agendo non auditur. fallit, vbi permittitur emendare vel variare, ſed defendēdo auditur. fallit, etiã vbi permittitur pœnitentia, C. de non nu. pec. authen. ꝓ, qui propriam. ſed proceden. ſimul ſuper contrarijs non auditur, vt hic, & vide q no. in regula, nemo, ĵ. de reg iu. in 6. in Mercurialibus vbi non permittitur allegare ꝓria accumulatiue. ſed gradualiter, & diſiunctiuè ſic, niſi electione tollantur, quod hic nõ proſequor, cum plene examinauerim in d. l. 1. C. de fur. & in l. fin. C. de codi-

14 cil † Nota q ꝓria, quæ poſſunt aliqua diſtinctione ſaluari, non

a ſunt proprie ꝓria,[a] vt ſ. de teſti. c. cum filij. Item not. q ꝓdictoria ſemper contrariantur naturaliter, & ſic ab origine, ſed ea, quæ ſunt ex eodem principio poſſibilia, licet in actu ſecundo ſint cõtraria, certe iſta non ſunt contraria in origine, ſed ſunt contraria in electione, & in effectu, ff. commo. l. ſi ſeruus, & l. 1. C. ſi ſerꝰ extero. C. de pac. inter emp. & ven. l. commiſſoriæ. Idem vbicunque cadit electio, inter remedia illa ſunt plura ex eodem fonte, & non ſunt ꝓdictoria, quia applicatione & concluſione ſunt oppoſita, non penes primam potentiam applicandam ad alterutrũ extremorum, licet ergo modus applicandi non patiatur concurſum, tamen prima natura, ſeu materia informans eſt ibi potentia ad quoduis alterum extremorum. ff. de le. 3. l. quæſitum. §. illud. ſed vbi nõ cadit electio, ſed cadit error, vt inter verum & falſum, & talia ſiquidem & origine ſunt oĩno ꝓria. C. de inof. teſta. l. eum qui. accipe ſimilitudinem naturalem. dulce, & amarum ſunt contraria naturaliter, tñ inuicem non ſunt omnino contraria, quia cadunt in eodem ſubiecto complexo, ut no. in proœ. ffo rum. Item quædam in cortice ſunt calida, in medulla frigida. Ex ꝓrijs qualitatibus tamen inſunt eidem, vt pomo, & bene.

A D D I T I Ō.

a Vinc. God. Contraria. Adde q contraria & diuerſa differunt, & qualiter, glo. in l. ſed & ipſis. C. vt leg. no. ca. Dec. in l. fi. C. de eden.

S V M M A R I V M.

Accidentia varie contingunt, in prin.

Iuriſdictio declinari poteſt etiam in notorio delicto, ver. ex iſto c. poſt caſum.

1 *Fama quæ eſt ſimilis quaſi notorio, an probetur per teſtes.*

Famæ malæ, an bonæ ſtandum vtrinque probatæ, ver. & ſi con.

2 *Pendente iudicio retinendæ in quo quilibet dicit ſe poſſeſſorem, ſi vnus turbat alium maiori turbatione, quam prius, an poſſit de hoc interim coram alio iudice ciuiliter, vel criminaliter conueniri.*

Pro ſententia quamuis prima facie præſumatur, tamen ſi poſtea irrationabilis videatur, cauſatur. § in tex. ibi prima.

Domus Dei pro hoſpitali accipitur etiam tempore Io. And. ver. ibi, domus.

3 *Rector hoſpitalis qui furtiue ſubtrahit bona hoſpitalis, poteſt carcerari, & detineri in carcere, donec, ſatisfaciat, & etiam excommunicari.*

In carcere quis detineri poteſt, & excommunicari, donec ſatisfaciat, & dum ibi detinetur, moneri, & contra ipſum procedi poteſt, & citari ad domum ſolitæ habitationis.

4 *Dominus repetere poteſt hominem ſuum ab eo, qui eum detinet carceratum de facto.*

Appellare poſſunt etiam pro aliis, quam pro ſe quidã, vt dominus, poteſtas, magiſtri, & decuriones, & ſimiles, ver. no. quod.

5 *Papa ſubmittit ſe ſuo confeſſori.*

Confeſſores pœnitentiarii quam poteſtatem habeant, ver. & hoc.

Submiſſionis diuerſa genera, & quæ, ver. hoc incidenter.

Prorogatio requirit duo extrema, & quæ, ver. item prorogatio.

Vicarius, & officialis pro eodem accipiuntur, & audire poſſunt appellationes interpoſitas ad Archiepiſcopum ſuum, ver. & no. quod non refert.

6 *Appellatio non debet dare materiam perſeuerandi in crimine.*

Interdictum qui ponit, officium perturbat diuinum, quod interdictum ſuſpendi poteſt, ver. no. quod diuinum.

7 *Appellationi defertur per apoſtolos dimiſſorios non per refutatorios.*

Apoſtoli tales dati intelligantur, quales ex actis colligi poſſunt, ſi qualitas eorum non ſit a iudice declarata, ver. & ſi iudex.

8 *Appellationi potius debent deferre ſubditi, quam parti appellatæ.*

9 *Clericus ī minorib. ſi adminiſtrauit bona cuiuſdã ducis, & multa ſubtraxit, an dux poſſit eum incarcerare negatiuè, ſed fugiens poteſt capi, & n. 15.*

10 *Clericus ſi habeat feudum a laico, an per laicum poſſit poni ad diſtrictam perſonalem.*

Decanus aliquando habet iuriſdictionem. §. opponitur.

11 *Epiſcopus an poſſit aliquo modo ſe accuſare a carcere presbyteri.*

A carceribus relaxari quis debet ex duplici cauſa, & qua.

12 *A carceribus relaxari quis nõ dẽt ſub fideiuſſione, de iudicio ſiſti & quare.*

13 *Varietas non debet admitti.*

Interdictum ab inferiore a Papa ſuſpendi non põt, ſed eius effectus. §. oppo.

14 *Tps, ex quo oritur exceptio dilatoria, nõ eſt modus extinguẽdæ obligationis.*

Interdictum ſuſpenſum per appellationem ſuſpenſione pendente non ſuſpenditur, ver. & ideo.

15 *Dominus laicus non poteſt carcerare clericum, qui furtiuè adminiſtrauit negotia ſua.*

Subditum meum aliquo iure, ſi detineatur ab aliquo vt exhibere ſeruitia debita non poſſit numerus, vel ciuitas eum petere poteſt, ver, idem ait, vſq; ad numeri finem, & nu. 23.

Debitorem meum ab aliquo detentũ ius vendicandi non habeo, ver. ſi autẽ. ſed contra eximentẽ eũ mihi prodita ſunt remedia, & quæ. §. contra. n. 16

16 *Mercatorem fugitiuum ſi quis receptet, nullo iure pro hoc tenetur creditori, niſi forte actione de dolo.*

Epiſcopi appellatio prodeſt & clero & populo, & in quibus, ver. Dicit Inn.

17 *Domini villarum, vel poſſeſſionum, in quibus habitant eorum coloni, an poſſint agere actione de dolo contra illos, qui in iniuriam ipſorum dominorũ tales ſubditos moleſtant, vel ſpoliant.*

18 *Homines meos ſi quis expulit de mea poſſeßione, tenetur interdicto, & actione iniuriarum, quæ mihi non quæritur per colonum meum qui eſt liber homo, & mihi non quærit, ſed per meipſum principaliter & immediate.*

19 *Colono meo exiſtenti in agro meo ſi eſt factum furtum, an poſſim agere.*

Furtum non fit propter iniuriam, ſed propter lucrum.

20 *Colonus ſi expellitur propter odium ſingulare ſubditi, vel coloni, an domino competat actio de dolo, vel iniuriarum.*

Rectorem reipublicæ qui expellunt odio rectoris non incidunt in l. Iul. maieſta. ver. de his.

21 *Subditos meos ſi quis deprædetur, & nolit ſatisfacere, an poſſim contra ipſum indicere bellum.*

22 *Iniurians terram meã, vel ſubditorũ meorũ, ſi habet ſub ſe multos ſubditos, & nõ vult deſiſtere a guerra, vel ab iniuria, an poſſẽ capere ſubditos eius.*

Repreſaliæ quæ licitæ, ver. ex hoc dicunt, & nu. 23.

Ad repreſalias, & ad bellum, ſiue guerram niſi pro vltimo ſubſidio, nunquã veniendum, & nu. 4.

23 *Repreſaliæ, & bellum, quid appellentur, ver. repreſaliæ, & cui aſſimiletur rei bellum. nu. 24.*

24 *In duello ſupponere non licet alium pro ſe.*

25 *Ius in notoriis non tanquam iudex, ſed tanquam non habens poteſtatem faciendi voluntatem ſuam in re ſua, vel in eccleſia ſibi commiſſa quilibet prælatus dicere ſibi poteſt.*

Ceſſatio a diuinis ſi facta ſit in eccleſia, qui ceſſare debeant, ver. idem ait.

26 *Cauſa veriſimilis quæ dicatur.*

27 *Canonici ſi expulerunt epiſcopum de epiſcopatu, & appellauerunt ad Papam, an epiſcopus poßit eos excommunicare.*

C A P. LV.

Dilectis. Ad euidentiã huius capituli dic, q quædã accidunt per viã neceſſitatis, vt in auth. ingreſſi. C. đ ſacroſ. ec. quædam per puncta rõnis, vt ff. de iuriſd. om. iudi l. cui interdicto. Quædam per viã æqtatis. l. ſed addes. §. ſi qs mulierẽ. ff. loc. Quædã ex naturali inhærentia, vt ſegetes pẽdẽtes in agro. l. fi. §. pe. ff. q̃ in frau. cre. Quædam ex naturali augmẽto, vt fructus in horreo reconditi. ff. de rei ven. l. ex diuerſo. vel ex quaſi natura li. i. q. ſuccedit loco fructus naturalis, vt penſiones. ff. de rei vend. l. ſin aũt. vel naturalem fructum. Accipe large & pro eo, q ſimul cum induſtria prouenit, per appellationem ltĩam principale cũ ſuis acceſſorijs ad iudicem applonis refert, ſnĩæ ẽt interdicti vel excõicationis poſtea latæ non tenent. Et diuiditur, qa in prima parte narratio, in ſcda diffinitio, ſecunda ibi, quia vero, quia tria facit. primo diffinit proceſſum decani poſt applonẽ epi. ſecunda ibi, præterea, proceſſum epiſcopi poſt appellationem decani. tertia ibi, Verum, diffinit de canonicis, qui cõicauerunt decano, & eſt capitulum valde notabile. Caſus longus. Eps Altiſidioren. fecit capi presbyterum domus Dei, & eum detinebat in carcere propter furtum quarundam rerum ipſius domus, & quia monitus non ſatisfaciebat, erat ab Epiſcopo excommunicatus,

BIU Cujas

decanus Altiſidioreñ. hoc videns repetebat dictū presbyterum tanq̄ hominem ſuæ iuriſdōnis. tandem eps timens, ne decanus aliqd in ſui præiudicium attentaret, appellauit ad Metropolitanum, ſubijciens ſe, & ſuos, ac ſtatutum eccl'iæ Altiſidioreñ. ac ciuitatis eius protectioni, poſtea decanus contra epm poſuit inter dictum, mandans, q̄ ipſo præſente in ciuitate ceſſaretur a diuinis in eccl'ia Altiſidioreñ. demū Eps excōicauit dictū decanū p eo, quia impediebat officia diuina pōnēdo dictū interdictum in eccl'ia p̄dicta. Poſt iſta cōparuerūt partes corā vicario Archiepi, vbi procurator epi dicebat, q̄ decan⁹ ñ detulerat appl'oni interpoſitę ad Archiepm, & iō interdictū dicebat irritū pnunciari, decanus aūt dicebat, q̄ nō debebat detuliſſe, q̄a eps non ceſſauerat a grauamine, cū in uinculis adhūc eum detineret. & appellauit eps ad ſedē apl'icam. hac appl'one ſpreta vicarius Archiepi pnūciauit dictū interdictū irritū & inane, & p cōſequens non ſeruādum tanq̄ factum pendente appl'one ad archiepm interiecta. Ex iſtis ſi quidem nō oriebatur qō de p̄sbytero, ſed de interdicto decani, de excōicatione epi, & de ſnīa vicarij, q̄ iudicauit interdictum nō valere, & determinatur, q̄ interdictum nō tenuit quia pēdebat appl'o ad Archiepm, ſed decanus dicebat quaſi uariādo, q̄ interdictū ſuum nō poſuerat poſt appellationem, ſed ante, licet interim ſuſpēſum, ſed iſte decan⁹ ſe ꝓperā excuſabat, ꝯ facti veritatem, tñ vicarius Archiepi non potuit ſup hoc interloq̄ ſeu iudicare, q̄a pendebat appl'o ad Papam, cui appl'oni detulerat, apoſtolos concedendo. Item determinatur, q̄ excōicatio epi fuit nulla, q̄a facta pendente appellatione ad Papam. Poſtea in §. verum; Papa determinat aliam qōnem, quæ erat, quia canonici Seneñ. non vitauerunt dictum decanum excōicatum ab epo, & denūciatum excōicationis vinculo innodatum. & iō uitādum p Archiepm. Papa dicit quod non debuerunt vitare, q̄a ſano cōſilio ducti detulerūt magis appl'oni factæ ad Papam, q̄ excommunicationi, & denunciationi epiſcopi, q̄ pendente appl'one ad Papam, temeraria & nulla extiterat ipſo iure. h. d. Ex iſto c. ſumuntur multa bona notabilia, etiam ſi delictum ſit notoriū, pōt iuriſdō declinari, & reus debet relaxari captus a non ſuo iudice, cōſtito de iudicis incompetentia, & ſic cum cauſæ cognitione debet relaxari. Sed † occurrit dubitatio de fama, quæ eſt ſil'is quaſi notorio. & dic, q̄ fama pbatur p teſtes tā bona, quam mala, exceptis his teſtibus, q̄ fuerant auctores & frabricatores famæ. ff. de adul. l. miles. §. mulier. & ſi cōtraria fama vr̄ pbari, q̄dam dñt, q̄ ſtatur bonæ famæ, quia conſonat naturæ rōnabili. Alij, q̄ malæ, q̄a magis creditur probantibus delictū, q̄ negantibus. Arch. dicit, q̄ plus creditur pluribus & melioribus teſtibus, ut eleganter no. 2. q. 4. omnibus, ſed Bar. dicit ſupplēdo prædicta, quod præfertur fama, quæ iuſtioribus adminiculis & rōnibus redditis a teſtibus eſt munita. ff. de queſtio. l. de minore. §. fin. per Bar. † In tex. ibi, Non ſolum principale negotiū, ſed acceſſoria, no. quod deuoluto principali deuoluūtur acceſſoria. Pone, pendente iudicio retinendæ, in quo quilibet dicit poſſeſſorem. unus turbat aliū maiori turbatione, q̄ prius, nunquid poterit de hoc interim corā alio iudice ciuiliter, vel criminaliter conueniri? rñ. non, quia pendet cā poſſeſſionis, q̄ eſt principalis, ergo & turbationis, ut hic. In tex. ibi, Prima facie. no. q̄ pro ſnīa quæ prima facie eſt rōnabilis præſumit;[a] tñ, ſi poſtea aliud apparet, caſſatur. In tex. ibi, Denunciauerit, q̄uis ergo credēdū ſit ordinario denūciādo aliq̄ excōicatū. 11. q. 3, curæ, &c, debent. ſi tñ ſcias p certo denunciandū ante excōica. appellaſſe, ſecure potes cōicare illi, ut hic. Nam & ipſe excōicatus pōt ſe ingerere cōioni fideliū, & diuinis, vt ſ. e. c, ad noſtrā. ſm Goff. In tex. ibi, Procuratore, p̄ decanum. Ibi. Domus Dei, forte hoſpitale q̄ ſic vocabatur iuxta uulgare laicorum, Io. An, † Ibi, Plenariam, ſ. de iure cōmuni. 16. q. 7. c. omne, de reli. do. c de xenodochijs. Ibi, detineri, no. qđ rector hoſpitalis, q̄ furtiue ſubtrahit bona hoſpitalis p̄t carcerari, & detineri in carcere, donec ſatisfaciat. & etiā excommunicari & ſic ſimul & pro eodē delicto excommunicatur, & detinetur in carcere. q̄a licet quis ſit in carcere, nō tamen ſoluit debitum, & licet ſit in carcere, moneri tamen poteſt, & contra ipſum procedi, tex. eſt hic, & no. C. quibus ex cau. maio. l. 3. quod ille, qui eſt in carcere, poteſt citari ad domum familiæ, ſcilicet ſolitæ habitationis, & eſt gl. ſingn. No. hic, q̄ carcer non ſoluit debitum, ſed burſa. Ibi, propter q̄ ſcilicet quia monitus non ſatisfaciebat. Ibi, Monuiſet,[b] i. requiſiuiſſet. ſufficit. n. ſemel. ff. de vſur. l. mora. Ibi, Reſtitueret, no. hic, quod † dominus repetere poteſt hominem ſuū ab eo, qui eum detinet carceratum de facto. Ibi, Aſſerebat, ex ſpeciali iure, conſuetudine, uel priuilegio, Ioan. And. Ibi, Se, & ſuos, no. qnod dominus appellat pro ſuis, & pro ſtatu ciuitatis, & q̄ epiſcopus poteſt appellare non ſolū p ſe, ſed etiam pro clero, & populo ſuo, quatenus pertinet ad curam epi puta ne populus in ſpiritualibus patiatur detrimentum, quod tene menti, & vide in Spe. de ap. §. 1. in fi. Ptās ēt ciuitatis p̄t appellare pro ciuitate. ff. de acqui. re. do. l. ſtatuas. Item magiſtri, ſeu decuriones. ff. de pac. l. item magiſtri. Et forte ius appellandi p ſtatu ciuitatis eſt populare in appellando, non dico in proſequendo, ar. ff. de le. 1. l. ciuitatibus. dic ut in l. nulli. ff. quod cuiuſ. vni. no. † Ibi, Supponens, ēt Papa q̄nq; ſe ſubmittit. ff. de iur. om. iud. l. eſt receptū. &. Papa ſubmittit ſe ſuo confeſſori, q̄a ſi ſentit ſe dubitare eum de papatu, p̄t mandare, quod cedat papatui, ſi non p̄t aliter ſaluare ſuam conſcientiam. Et hoc facit in virtute, & ptāte clauium q̄ maior eſt, q̄ ptās Papæ, c q̄n eſt in diuerſo ſubiecto, q̄a Papa, q̄ facit peccatum, ſeruus eſt peccati. C. de ſen. paſ. l. fi. ſed in eodem ſubiecto. i. in ipſo Papa, dum tñ ſit ſacerdos, una & eadē eſt ptās Papæ & clauiū. hoc incidenter dico, q̄a in ſchiſmate moderno multū facere pñt cōfeſſores eorū, licet lr̄a noſtra de alia ſubmiſſione loquat. ſ. de ſubmiſſione, q̄ pregit ſupponentē, ſed ſubmiſſio q̄ facit Papa ſuo ſacerdoti, eſt ſubmiſſio, quæ purificat, & abſtergit ſe, & ēt ſubmiſſio neceſſaria, abſolutio animę: quædā eſt ſubmiſſio neceſſaria, ſine qua anima eſſet peritura, quædam cātiua, ſine qua lis eſt nocitura. quædā voluntaria, ut qñ progat iuriſd. ff. de iu. l. 1. quædam ſubmiſſio eſt ſubiectio libertatis, uel quaſi, vt qñ quis facit ſe ppetuum fidelē alterius in caſu licito. Item progatio requirit duo extrema. ſ. iuriſdōnem primordialē pexiſtentē, & iuriſdōnem accreſcētem. & ſi ſit facta cum pacto q̄ non habeat locum pnīa, uocatur ſubmiſſio. Item poteſt fieri ad vniuerſitatem cārum, & nominatim, ſeu ſpāliter, Ibi Appellauit, ſ. ne aliquid contra Epm innouaretur. Ibi Officiali. i. vicario, & no. quod non refert, utrum ordinarius dicat, Facimus te uicarium nr̄um, an dicat, facimus te officialem noſtrum. ſ. ad cās, quia exponitur, vicarium. i. officialem, ut hic. Item no. q̄ q̄ appellat ad Archiepm, pōt proſequi appl'onem cōram eius vicario. Ibi, Senē. Archieps Seneñ. erat Metropolitanus epi prælibati. Ibi, Adhuc in vinculis detinebatur, qui ſemper grauatur, quotidie querelam proponere p̄t, & ſemper ſumus in prin. reſpectu futuri tpis. & tñ pēdente ap. nō dimittitur reus accuſare, ut hic patet, qđ no.† Et no. q̄ appellatio non dēt dare materiam perſeuerādi in crimine, Ibi, pturbare, no. q̄ diuinum offiñ perturbat, q̄ponit interdictum. dic ut in c. ſi canonici, & c. quamuis, de offi. or. lib. 6 Ibi, ſuſpē. no. interdictum ad tps ſuſpēdi poſſe, ut hic innuit, ſecus in excōicatione, quia mortuus non uiuit, ſed moriēs adhuc uiuit. ff. de manu. te. l. qui duos. ff. de ope. li. l. qui libertinus. §. poſthumus.† In tex. ibi, Apoſtolos. ſ. dimiſſorios per quos videt appellationi delatum, per refutatorios enim non defertur appellationi. c. cordi, & c. cum appellationibus, li. 6. per Io. An. & ſi reuerentiales ſunt, præſumuntur reuerentiales, & non refutatorij, ut hic colligitur in verbo, Apoſtolos concedēdo, quod eſt no. Et ſi iudex, a quo nō vult declarare, quales apoſtolos det, ſed dicit, do tibi p apoſtolis acta cauſæ, tales intel'r dediſſe quales ex actis colligi poſſunt. † In tex. Ibi, Inculpabiles, no. formam ſnīæ, declaro te non eſſe culpabilem. Item no. q̄ ſubditi potius dñt deferre appl'oni, q̄ parti appellatæ, q̄a in dubio præſumitur, q̄ appellatio de iure pcedat. donec declaret contrarium no. qđ dixi in ſummario. Opponitur, q̄ eps carcerando clericum ſit excōicatus ipſo facto. Sol. iuriſdō eum tuetur ſaltem, licet talis clericus ſit exemptus. c. ſi clericus, de ſen. excō. lib. 6.† Sed pone, clericus in minoribus adminiſtrauit bona cuiusdam ducis, & multa ſubtraxit, nunquid dux p̄t eum carcerare? rñ. non, quia laicus eſt. Sed quid ſi clericus fugit cum re alterius? reſpondeo capi p̄t, ſed ſtatim debet epo deſignari. de ſen. exc. c. ut famæ, per Inn. †Quid ſi clericus habeat feudum a laico? rñ. non poteſt poni ad diſtrictam perſonalem per laicum, ſed feudum ei aufertur per ipſum, ſi committitur fellonia, vt in c. ſi clericus, de c. Corra. Opponitur, q̄ ad decanum non pertineat iuriſdō, quia tota iuriſdictio eſt in capite. i. in epiſcopo, vt in c. quæſiuit. ī. de his, q̄ fi. a ma. parte c. Sol. ut in gl. ibi. n. eſt ius cōe, hic ſingulare. Opp. eps pmanebat in crimine capturæ, ſed dum quis eſt in crimine, non appellat. ſ. eo. cum ſit. Sol. ibi de crimine conſtabat, hic de eo ſub iudice lis erat, q̄a eps habebat p ſuo ſcuto ius cōe. Op. quia officialis bene iudicauerat, quia Papa idem determinat, Sol. non habebat iurisdictionem, & ideo non potuit bene iudicare. C. de teſta. l. cōſulta diualia, in fine.† Quæro, ſuppoſita iuriſdictione decani, an epiſcopus poſſit, aliquo mō ſe excuſare a carcere presbyteri? dic q̄ ſic, offerēdo ſe paratū relaxare, vbi oſtēderet ſe iniuſte carceratū, vel ſatisdare idonee. ff. de cuſt. reorum. l. ſi cōfeſſus.† No. bonam practicam, & caueant ſibi officiales, ne relaxent carceratos cū fideiuſſore de iudicio ſiſti, quia illi liberarent p ſentētiam p̄demnatoriam. ff. de fideiuſs. l. Græce, §. ſed poſt litē. Sed debent recipere fideiuſſores debitum ſolui. Et quidam poteſtas, q̄ hoc ignorabat, pro incauta relaxatione cuiusdam carcerati fuit condem-

ADDITIONES.

a Præſumitur. Circa iſtud no. vide Ori. in c. quoniam, cum. tribus ſeq. de proba. Ale. conſi. 139. in 2. vol. vide etiam Fel. in c. quoniam contra. de proba. Barb. conſi. 18. vol. 1. & conſ. 47. in fi. vol. 1. Ro. conſi. 334. in fi.

b Vinc. God. Monuiſet. Adde q̄ monitio vbi eſt de ſubſtantia actus, ſola ſcientia non ſufficit. Bal. in c. ad hæc. col. 7. de pa. iur. fir. vide Ale. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi, in addi. de ope. no. nun.

c Vinc. God. Papæ. Adde quando verbis papæ adhibeatur fides, Ruin. conſi. 116. nume. 6. lib. 5.

BIU Cujas

13 condemnatus in ſyndicatu,& deſolatus †No.veritatem non admitti.C.de re.cre.l.ſi quis ius.ff.de proc.l.in cauſæ.dicit lex,q̃ eſt erubeſcenda veritas.C de mo.mulct.l.eos,vt eccleſia.benefic.ca. vnico.Oppo.quod interdictum non poſſit ſuſpendi per inferiorem a Papa,ſicut nec excommunicatio.Sol.non ſuſpenditur ipſum,ſed eius effectus.ff.de donatio.inter vi.& vxo.l. cum hic ſtatus.§.ſiue autem,Ber. & Inno. vnde elapſo tempore ſuſpenſiuo non eſt neceſſe,q̃ iterum renouetur.Ber.hic non firmat pedes,
14 dic vt §.eo.c.ad hæc quoniam.†Item ſcias, q̃ tp̃s non eſt mod⁹ extinguendæ obligationis,ita q̃ poſſit extingui ipſo iure, & maxime tempus,ex quo oritur exceptio dilatoria,nō peremptoria, vt ff.de ac.& obli.obligationum fere.§.placet.& ſi partes velint,
a quod interim tollatur ipſo iure,[a] vt ff.de leg.j.l.nemo pōt,& iſtā rationem non ponderat Hoſt.Porro ſi eſſet neceſſe renouare interdictum,eſſent duo interdicta non vnum,vt ff.de pact. l. iuriſgentium.§.adeo.ff.de contrahen.emp.l.pacta conuēta.§.Paulus, quod eſt falſum.& ideo pendente ſuſpenſione ſi appellatur, nō ſuſpenditur interdictum,ſed coniungūtur eius extrema medio prætermiſſo,ſic actio perpetua per dilationem poſtea datam differtur quo ad actum exercitij,ſed non eradicatur quo ad ſubſtātiam articuli.ſed Hoſtien.dicit quod interim non viget interdictum,& ſi interim ſatisfieret, non eſſet neceſſaria alia relaxatio interdicti,ſecus in excommunicatione.Alia glo.dicit,quod magis ſtatur appellationi,dum pendet,quam ſententiæ. dic q̃ quo ad procedendum præſumitur pro appellante,ſed quo ad decidē dum præſumitur pro ſententia,vt ff.de regu.iur l.non videtur. §. qui iuſſu.†Concluſiones Innocen. Prima,quod dominus laicus
15 non poteſt carcerare clericum,qui furtiue adminiſtrauit negotia ſua.Idem ait,quod ſi ſubditus detinetur ab aliquo, ita quod non poſſet domino ſuo exhibere ſeruitia, q̃ poteſt eum petere. item poteſtas ciuem ſuum,ſi ita detineatur q̃ munera perſonalia præſtare non poſſit, vel ei nequeant in ſuis iuriſdictionalibus obedire,ſiſr ciuitas vaſallum.Item de iure feudorum,dummodo ſic detineatur q̃ ſua ſeruitia impendere nō poſſit.& eſt rō, quia dominus habet in eo quoddam ius realitatis. Si autem debitor meus,qui tenetur mihi actione perſonali,detineatur ab aliquo, licet forte ſi non detinetur ex ſuis laboribus poſſet acquirere pecuniam,vt mihi ſolueret,tamen ius vendican.eum tanquam debitorem meum nō habeo,quia nullum ius reale habet creditor in perſona debitoris,vt C.de act.& obl.l.ab eo.Contra eximentē debitorem meum ſunt prodita quædam remedia in cauſis ſpecialibus,vt C.de ope.lib.l.fi.& ff.ne quis. eum, qui in ius voc. eſt vi exi.l.3.C.de exacto.tribu.ſed ibi inferebatur dolus in poſ. non in perſonali obligatione.Eodem mō rn̄detur ad l.fi.C. de ope.li. & ad l.eleganter.§.ſi compeditum.ff.de dolo. Nam & ibi dolus inferebatur circa poſſeſſiones.ſimiliter ad l.fi.C.de ope lib.rn̄detur q̃ patronus eſt in quaſi poſ.iuris patronatus, & ſic dolus cōmittebatur circa quaſi poſſeſſio.& purgatur dolus per ſingularē condōnem inductam ex illa lege.Præterea nos habemus actionem ſerui,& filij corrupti ad fugam,vel ad aliud maleuolum ꝓpoſitum,ſed nō habemus actionem aliquam debitoris ingenui corrupti ad fugam,niſi dicam⁹, q̃ quia illud eſt p̃ bonos mores, & ēt in perniciē alterius,competat ſubſidiaria ac.de dolo, vel in factum,vel ſit conſultum extraordinario officio iudicis ad intereſſe,ne ex delicto ſuo q̃s glorietur; quod magnam habet in ſe æquitatem,& naturalem rōnem. nā dolus tertij p̃ ipſum tertiū debet purgari,vt ff.de dolo.l.eleganter,in prin. ſed ibi fuit commiſſus dolus p̃hendo,hic in fugiendo.pōt dici,q̃ aut alias erat fugam accepturus debitor;& tunc iſte tertius nō punitur alias ſic, vt Inſti.de obli.ex delicto.§.ope.& ff.de ver.ſig.l.ſæpe,nam ex p̃ſilio,ex quo non augetur effectus, non ſurgit obligatio, & ſi p̃rium cōſuluiſſet,nihilominus idem fugitiuus effeciſſet. vnde ex iſto conſilio non fuit grauatus creditor in aliquo, & ſic ceſſat in
16 tereſſe.†Et hoc dictum Inn.facit,quod licet quis receptet mercatorē fallitum,& fugitiuū,nullo iure pro hoc tenetur creditori, niſi forte actione de dolo,arg.ff.de dolo.l.cum quis.Dicit Inn.q̃ ep̃s hic appellauit non tanquam a iudice,ſed tanq̃ ab eo,qui poterat aliquid iniuſte facere de facto,& extra iudicium, licet ſub velamento officij.Dicit Inno.quod appellatio ep̃i prodeſt clero, & populo in his,in quibus ep̃o commiſſa eſt cura cleri,& popu-
17 li,puta ſub interdicto,vel ceſſatione a diuinis.†Quæro,nunquid dn̄i villarum,vel poſſeſſionum,in quib.habitant eorum coloni, poſſint agere actione de dolo p̃ illos,qui in iniuriam ipſorū dominorum tales ſubditos moleſtant,vel ſpoliant? & dic q̃ datur actio de dolo.idem ait,q̃ ſi quis ſuadēdo fecit,q̃ colonus dimittat poſſeſſionem meam,tenetur mihi actione de dolo,quia poſ-
18 ſeſſio mea remanſit inculta.†Item ait,ſi quis homines meos expulit de mea poſſeſſione,tenetur interdicto,& actione iniuriarū quæ mihi non quæritur per colonum meū,qui eſt liber homo, & mihi non quærit,ſed per me ipſum principaliter & immedia te,quia ego ſum offenſus & damnificatus in poſſeſſione mea.ff.
19 de iniu.l.iniuriarū.§.fi.†Sed q̃d ſi colono meo exiſtenti in agro meo eſt factum furtum,nunquid ego poſſum agere? dicit Inno. q̃ non,quia furtum non fit p̃ iniuriam,ſed p̃ lucrum.ff.de fur.
20 l.itaq;fullo,in gl.vlt.†Sed q̃d ſi p̃ ſingulare odiū ſubditi,vel coloni expellitur colonus,nunquid dn̄o competit actio de dolo, vel iniuriarum? ſentit Inn.q̃ ſic ad intereſſe, ſimile dubium mouet Bar.ff.de capti.l.hoſtes.De his,qui expellunt rectorem non odio reipublicæ,ſed odio rectoris,vtrum incidant in l. Iul. maieſtatis?& dicit Inn.quod non,facit ff.de iniu.l.eum qui.§.ſi nupta. Idem ſubdit,q̃ p̃ paupertatem collatorum non agit dn̄s, quia
21 hoc eſt intereſſe extra rem.†Quærit Inn.ſi quis deprædatur ſubditos meos,& non vult ſatisfacere,vtrum ego p̃ ipſum poſſum indicere bellum? & dic q̃ ſic.Inn.q̃ verum eſt, ſi aliter nō poteſt
22 eſſe conſultum,vt no.C.de iud.l.nullus,per Accu.† Quærit Inn. ſi iniuriās terram meam,vel ſubditorum meorum, habet ſub ſe ſubditos multos,& nō vult deſiſtere a guerra,vel ab iniuria.vtrū poſſem capere ſubditos eius? & dicit, q̃ ſic,vſquequo condigne ſatisfiat.nam cum liceat mihi indicere bellū, & in bello deſtruūtur res ſingulorū,ergo & perſonæ appræhendi poterunt,& ad ſatisfactionem cogi,ex hoc dicunt q̃dā,q̃ poſſunt cōcedi repreſa-
b liæ,[b] quod eſt verum p̃ exceſſum rectoris,& vniuerſorum,non p̃ exceſſum vnius p̃ſonæ ſing.C.ne fi.pro pat.auth.ſed oīno, & ibi plene dixi,& c.ſi pignorationes, de iniur. & dā.da.lib. 6.quia non debet p̃ delictum vnius perſonæ puniri tota contrata. vel vniuerſitas,vt dicit glo.vulga.no.tamen in Authen.ut nulli iu.in
23 prin.† Porro ad repræſalias,& ad guerram nunquam debet veniri,niſi pro vltimo ſubſidio,vt in c.1.§.fi.de mili.vaſ.qui cō. eſt. Repræſaliæ aūt vocantur pignorationes,quæ extenuant ſortem, & non debent res deteriorari,ſicut nec pignora. Sed bella appellantur deprædationes,& raro fiunt ſine maximis damnis,& iniuria vnius partis,& non extenuant quicq̃ debiti,ſed lucra fiunt p̄dantibus iuſtitia mediante,vocantur.n.ſpolia hoſtium,ff.de don. l.ſi quis p̃ redemptione,per Cy.qui tractat, qualiter diuidantur.
24 †Eſt etiam duellum,in quo non eſt licitum alium ſupponere p̃ ſe,quia eſt de corpore ad corpus,& ideo ſi ſtatutum p̃mittit offenſo facere competentem vindictam,q̃a iſtud eſt duellum, nō eſt licitum ſubijcere cōplicē.ff.de vi & vi ar.l.cum fundum, per Ioan.de iniur.l.nō ſolum,per Bar.vbi videas.Dicit Ariſt. in ſecre
c tis,Fac,q̃ bellum ſit vltimum opus tuū, & guerra c eſt ſimilis veræ q̃ vi parit, & ſemper cū multo gemitu hinc & inde anteq̃
25 pariat.†Dicit Inn.q̃ in notorijs q̃libet p̃latus pōt ſibi ius dicere non tanq̃ iudex,ſed tanq̃ non habens ptātem faciendi voluntatē ſuam in re ſua,vel in eccleſia ſibi commiſſa.Idem ait, q̃ ſi ceſſatio a diuinis in aliqua eccleſia ſibi commiſſa eſt facta, canonici illius eccleſiæ debent ceſſare,ſed non alij,qui ſunt corpus eccleſiæ,quia eccleſia non eſt interdicta. Nam aliud eſt interdictum,
26 aliud ceſſatio a diuinis ſm Inno.† Idem dicit,q̃ cauſa veriſimilis dr̄ illa,quæ fundatur in iure cōi. cā aūt p̃babilis dr̄ illa,quæ verificatur per probationes, vnde appel atio extraiudicialis ex cauſa veriſimili comprobatur ipſo facto, ſed ex cā p̃babili oportet q̃ iuſtificetur per p̃bationes,iſta ſunt verba magiſtralia. vel dic q̃ cā veriſimilis eſt,quæ de facili pōt probari ſm communem curſum cauſarum,ſed p̃babilis dr̄ illa,quæ eſt poſſibilis probari, tn̄ cū difficultate:ſiſ ia verba ponit gl.C.de p̃b.l.actor. vnde not. q̃d qui defert Papæ,ſanius habet conſilium. Ibi,Saniori conſilio,dicit Inn.q̃ p̃ appellationem interpoſitam a Vicario, ēt ſi non innotuerit ordinario,ligata eſt poteſtas ordinarij. vñ poſtq̃ appellatum erat a Vicario,Archiepiſcopus non potuit exequendo ali-
27 quid mandare,Inno.quod eſt bene no.† Pone, canonici expulerunt epiſcopum de epiſcopatu,& appellauerunt ad Papam, an epiſcopus poſſit eos excommunicare? & videtur quod non, q̃a pendente appellatione ſunt ſecuri & exempti. dic p̃ quia delictum eorū eſt notorium,ergo non appellant.Item delictum eſt actu permanens,& appellatio dēt eſſe remedium, non venenū.

ADDITIONES.

a Iure.Qualiter intelligatur hæc regula,vide omnino Dec.in d.l. nemo poteſt. ff.de leg.1.qui optime declarat,

b Vinc.God.Repreſaliæ.Adde q̃ repreſaliæ concedi non poſſunt ei, vel ad eius commodum,qui licet ciuis ſit,municeps tamen non ſit,& econuerſo,non poſſunt concedi contra eum.Rui.conſi.120.nu.7.lib.4.

c Vinc.God.Guerra.Adde quomodo probetur guerram præceſſiſſe,Bart.in l.leges,ff.de adimen.lega.

SVMMARIVM.

1 *Cauſam poſtquam Papa ad ſe reuocat, non valet proceſſus per inferiorem factus, ſicut nec valet, ſi prius ab eo fuiſſet legitime appellatum, & nu. 2.ver.item no.*

2 *Notario ſi adimitur ſigillum, quo vtitur in chartis, non poteſt deinceps vti officio tabellionatus.*
Signum cui auferetur, auferetur & ſignatum, cum exemplis.

3 *Traditio non poteſt prohiberi, quin ſi fiat, facta ſit.*
Futura prohibentur, facta reſcinduntur.§.in textu ibi.

4 *An pendente appellatione debeat archiepiſcopus ceſſare a traditione ſigilli, ſi ille, pro quo Papa ſcripſit, appellaſſet.*

5 *Reuocare ad ſe negotium Papa, cum ſemper mandat coram ſe compareri, an videatur.*

BIU Cujas

CAP LVI.

1 **Vt noſtrum.** Poſtquam † Papa cauſam ad ſe reuocat, non valet proceſſus per inferiorem factus, ſicut nec valet, ſi prius ab eo fuiſſet legitime appellatum. h. d. Et primo ponit dictum. ſecundo rationem dicti. ſecunda ibi, cum plus. Præmitte ad euidentiam, ꝙ in eccleſia Mediolanenſi eſt quoddam officium, quod appellatur officium Cancellariæ, in quo exercẽdo eſt neceſſarium ſigillum officij. dic ergo ſic caſum. Hæc Cancellaria vacauit vltra annum, & ſic ptãs conferendi Cancellariam deuoluta fuerat ad Papam, Papa mandauit Archiepiſcopo Mediolanenſi, ꝙ ipſam conferret cuidam, & ſi poſt receptionem mandati in contrarium faceret, illud caſſauit, Archiepꝰ excuſauit ſe Papæ per binas literas. Et primo, ꝙa ꝓꝓ grauamina debitorum reſeruauerat ſibi fructus, ſecundo, quia contulerat, vt dixit, cuidam B. intra ſex menſes. Papa mandauit Archiepiſcopo, quod mitteret ꝓcuratorem idoneum, qui oſtẽderet de collatione facta ꝓſonæ idoneæ, & tpe cõpetenti. Inſuper eũ monuit, pro quo ipſe Papa ſcripſerat, quatenꝰ veniret, ſi vellet ad defendendum ius ſuum, procurator Archiepiſcopi produxit duos teſtes in præſentia papæ, qui iurati dixerunt, ꝙ Archiepꝰ contulerat Cancellariam, reſeruatis ſibi prouentibus, Papa concepit cõtra Archiepiſcopum ſimoniam propter reſeruationem fructuũ, & dolum propter vacillationem reſponſi, & culpam propter collationem clandeſtinam, & ideo totius negotij cognitionem reuocauit ad ſe, hoc totũ habetur infra vt eccleſia. benefi. ca. vnico. hoc non ob. Archiepꝰ tradidit ſigillum Cancellariæ ei, cui conceſſerat Cancellariam: Papa decernit & mandat hanc traditionẽ irritam & inanem, quia ſi pendente appellatione nil nouari debet, multo fortius ſi Papa ad ſe negotium reuocauit, inhiben. ẽt
2 ipſi H. ne ſigillo vti præſumeret prælibato. h. d. † Not. quod dixi in ſummario. In tex. ibi, Inhibentes, no. arg. ꝙ ſi notario adimitur
a ſigillum, [a] quo vtitur in chartis, non poteſt deinceps uti officio tabellionatus. Idem, ſi militi Sancti Ioan. aufertur de pectore ſignum crucis, vel militiæ, enſis, vel calcaria, quia cui aufertur ſignum, aufertur ſignatum. certe hoc non dr̃ hic, quia hic nõ fuit ſigillum diffinitiue ablatum, ſed tanquam attentatum, tuum autem notabile procederet in ſententia diffinitiua, vt ff. de infa. l. 2. §. ignominiæ. Et no. quod vſus ſigni poteſt auferri ſignato. Item no. quod quoties princeps reuocat ad ſe cauſam, nullus inferior
3 debet eſſe audax aliquid attentare, ꝙ tene menti. † Opponit Inn. quod traditio eſt facti, ergo non poteſt prohiberi, quin ſi fiat, facta ſit. ff. de acquir. poſſ. l. 1. §. ſi uir vxori. Sol. aut loqueris quo ad factum, & procedit appellatio, aut quo ad iuris effectũ, & ſic loquitur ſm Inno. Tu dic, quod quãtum ad ius vere nihil eſt actũ, ſed quo ad factum vere eſt factum, ſed fingitur non factum. In tex. ibi, Cum ſigillo, ibi, vti, iſtud non erat in facto eſſe, ſed in fieri ideo Papa poteſt prohibere, quia futura prohibentur, ſed facta
4 reſcinduntur. † Quæro, quid ſi ille, pro quo Papa ſcripſit, appellaſſet ab Archiepo, vtrum archiepꝰ appellatione pendente debet ceſſare a traditione ſigilli? reſpon. Archiepꝰ erat vt pars in ꝓprio facto, i. in collatione, quam fecerat. ideo. n. non erat iudex, quia tẽpore appellationis nõ erat de hoc quæſtio inter aliquos, & ideo non obſtante appellatione licuiſſet Archiepiſcopo mandare effectui ſuam collationem, niſi Papa ſibi reſeruaſſet, ſm Hoſt. Sed ſi appellatum fuiſſet ante collationem, tunc epiſcopus non poſ-
5 ſet exequi, vt ſup. eo. c. dilectis. † Sed nunquid ſemper cum Papa mandat coram ſe compareri, videatur negotium ad ſe reuocare? rñ. non. nam iſtud mandatum intelligitur ſm naturam cauſę & non ſm plenitudinem poteſtatis. v. g. ſi citat ſuper appellatione, intelligitur ſecundum naturam appellationis, & non ſecundum naturam reuocationis negotij ad ſe. oportet ergo, ꝙ appareat de intẽtione Papæ, ꝙ velit negotium ad ſe reuocare. Et hoc ſi bene conſideres, vult hic Inno. Conſtat. n. quod Papa ſuper appellatione citat, & tamen appellatus poteſt vti iure proprio, quo non poſſet vti, ſi Papa reuocaret totum negotium ad ſe de plenitudine poteſtatis ſecundum Inn. quod tene menti.

ADDITIO.

a Vin. God. Sigillum. Adde quid operetur ſigilli fractio, vel deuaſtatio, tex. in l. ad teſtium. §. ſi ſigna. ff. de teſt. vbi Bar. & in l. in fraudem. §. ſicut. de teſta. mil. Deci. conſi. 146. col. 6. in fi.

SVMMARIVM.

Terminum ad appellationem proſequendam ſtatutum, quem pars appellata poßit præuenire, in prin. & nu. 1. & 2.

1 *Terminus iuris an valeat præueniri, & prorogari.*

2 *Impetrare ante terminum iuris, & non ante terminum hominis quare permittitur.*

3 *Præcurrere nimium quis dicatur.*
Claudicantem debet expectare curſor. §. *Ibi de veſti.*

4 *Iudex ad quem, poteſt terminum proſecutionis arctare, niſi partes in hoc diſſentiant.*
Legem ſibi ipſe iudex imponere non poteſt ſuæ iuriſdictionis arctiuam, nec extenſiuam, ver. ſed ſibi.

5 *Partes an poßint prorogare inſtantiam appellationis ad multos annos.*

CAP LVII.

a **Oblatæ.** [a] Si terminum ap. proſequendæ ab homine ſtatutum altera pars præuenit, eo tacito literas impetrando non valent literæ, ſed terminum iuris appellatus præuenire poteſt, dummodo nimium non præcurrat. ſecunda ibi, licet igitur, quæ diſtinguit, & ſecundum membrum diſtinctum proſequitur. Ibi, Si vero, inſtruit iudicem. Ibi, Superior, concludit ad propoſitum, ibi, ex his. Caſus. Inter duas eccleſias quæſtio vertebatur, fuit appellatum a ſententia ad ſedem Apoſtolicam, demum vtraque pars impetrauit diuerſos iudices, dubitabatur, an impetratio valeret, & coram quibus debeat fieri proſecutio. Papa dicit, appellanti indulgetur annus a lege, & ex iuſta cauſa biẽnium, tamen iſte terminus iuris poteſt reſtringi non ſolum ab appellante, cuius fauore conceditur iſte terminus a iure, ſe etiã a iudice a quo, nam iſte terminus non eſt ſtatutus, vt abbreuiari non poſſit, ſed ne valeat protelari. Et hoc præmiſſo dicit papa, ꝙ aut terminus eſt ſtatutus ab appellatione, vel a iudice ad proſequendum, & literæ impetratæ ante ſunt ſubreptitiæ, niſi faciant mentionem de termino ſtatuto ab homine, vel a iudice, ſi uero terminus eſt ſtatutus a lege, ſcilicet anni, vel biennij, poteſt præueniri, dummodo pars appellata præcipiti feſtinatione appellantem in commiſſione cauſæ impetranda nõ ſupplantet. Oportet igitur appellantem, ſi appellatus prius impetrauit, ſub eo litigare, niſi poſſet eum recuſare tanquam ſuſpectum: ſi vero appellatus noluit agere ſub iudice, ſic per aduerſarium impetrato, poteſt appellatus cauſam proſequi, maxime ſi ex dilatione damnum, ſeu periculum rei familiaris ſentiat imminere. Si vero neuter proſequitur, & iudex ſentit periculum imminete, poteſt vtrã que partem compellere ad proſecutionis terminum moderare, & reſtringere cum moderamine, & pone exemplum. quando pẽdet appellatio ſuper electione prælati, & redditur ratio ne gregi Dominico diu deſit cura paſtoralis. Demum concludit ex prę-
b miſſis quoniam in appellatione, de qua quærebatur, non fuit aſſignatus terminus ab homine, ſtatur literis primo impetratis, vnde per eas ad confirmandum, vel ad infirmandum ſententiam, ratione, quia procedatur. In tex. ibi, proſequendã, iſte terminus [b] iuris aſſignatus ad proſequendum, & finiẽdum. In tex. ibi, Cum ſit ideo, no. conſiderandum, ꝙ † aut terminus ſtatuitur, ne valeat præueniri, aut ne valeat prorogari, primo caſu non poteſt præueniri, ſecundo caſu nõ poteſt prorogari. Ex iſtis verbis Ia. de Aret. fundauit ſe in l. 1. ff. de iure deli. Ibi, Iſta, & ſic priuatum. Ibi, Grauamen. i. periculum, vel damnum. Ibi, Superior, de damno particulari, hic de publico, quia publicum ius conſiſtit in ſacris, & ſacerdotibus, & eccleſijs, vt ff. de iuſt. & iu. l. 1. §. publicum ius. & ideo vtraque parte inuita iudex poteſt ſupplere ex mero officio vt hic, quod eſt not. dignum. Ibi, Legitime id eſt facta mentione de appellatione Ber. Inno. dicit, quod hic non eſt neceſſe. de hoc
2 s̃. de ma. & obe. c. dilecti, & infra de his, quæ fi. a ma. parte capituli. c. 1. † Sed quæro, quare permittitur impetrare ante terminum iuris, & non ante terminum hominis? rñ. imo permittitur, ſi fiat mentio de termino. ſed in hoc erit differentia, quia de termino legali non oportet facere mentionem, quia eſt certus & vniformis, text. eſt no. in l. 2. C. de tem. ap. ſed terminus hominis eſt difformis & incertus, & ideo oportet de eo fieri mentionem ab impetrante. in termino legali intelligitur facta mentio eo ipſo, qđ notus eſt. Quæro etiam pro intellectu literæ, quis dicatur nimiũ præcurrere? reſpondeo quando non dato ſpatio alteri parti ad veniendum commode ad papam, velociter currit, nam nimia velocitas vocatur ſupplantatio: vnde Iac. ſupplantauit Eſau. facit ff. de verb. obl. l. continuus. quod arbitrio boni viri committitur. ff. de neg. geſt. l. diuortio, ibi, e veſtigio, & ſup. de of. dele. cap. conſuluit. vnde curſor debet expectare claudicantem quia merita
4 cauſarum. &c. vt l. fi. C. ſi per vim vel alio mo. † Not. ꝙ iudex ad quem, poteſt terminum proſecutionis arctare, niſi partes diſſentiant in hoc, ar. ff. de re iu. l. ſi conuenerit, niſi hoc ex mero officio ei permittatur etiam contradicentibus partibus vt hic, ſed ſibi ipſi non poteſt legem imponere ſuæ iuriſdictionis arctiuam, ſicut
4 nec extenſiuam. ff. loc. l. ſed in l. in prin. vbi text. no. † Sed an partes poſſint prorogare inſtantiam appellationis ad multos annos. dic ꝙ ſic, ſi non intereſt reipublicæ, ſed partium tantum, ar. ff. de appel. l. ex conſenſu. vel dic, quod vltra terminum non poteſt inſtantia prorogari. C. de iudicijs. l. properandum. Sed illud non obtinet de iure canonico. ideo dico de iure canonico poſſe non obſtante hac litera, quæ dicit, non valeat prorogari, quia intelligitur non per iudicem, ſed per partem ſic, arg. ff. de ædil. edic. l. ꝙ ſi nolit. §. ſi quid ita, ff. de ver. obl. l. qui Romę. §. Callimachus. & ad omne

ADDITIONES.

a Oblatæ. Vide omnino ad materiam iſtius decre. d. Ale. in conſi. ſuo 19. Pe. Ab. in 1. vol. vbi plene declarat.

b Vinc. God. Terminus. Adde qualiter terminus alicui aſſignatus ſit intelligendus, Rui. conſi. 128. nu. 7. lib. 5.

BIU Cujas

omne dubiũ tollendũ, facias opponi solẽne pactũ de obseruando. Item est consilium, quod partes interim compromittant, ꝙ etiam in ipsum iudicem causæ facere possunt de iure canonico, non ciuili, vt not. ff. de iud. l. 1. & in c. cum tempore, s̄. de arbit.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis iudex diffinit etiam negocium principale, si post litem contestatam fuerit appellatum, altera parte contumaciter absente, in princ.*
Diffinitiua an poßit ferri lite non contestata.

CAP. LVIII.

Per tuas. Altera parte contumaciter absente, iudex appellationis diffinit etiam negotiũ principale, si post litem contestatam fuerit appellatum. h. d. secũda ibi, nos autem. Casus. Appellatum fuit à sentẽtia, vel ab interlocutoria, hęc causa fuit delegata iudicibus, vna partium non vult comparere, vtrũ ea absente possit ferri diffinitiua, liquidato negotio respondetur quod sic, tamen opportet, quod super principali coram iudice, a quo fuerit lis contestata, alioquin super principali non posset ferri diffinitiua, nisi litis contestatio fieret coram iudice appellationis: quod ergo dicitur C. de temp. ap. l. fi. §. illud, speciale priuilegium est iudicis appellationis, vt possit ferre diffinitiuam, lite non conte. coram iudice a quo, unde per istud cap. solẽniter glo
2 statur d. §. illud. † Quæro, an diffinitiua possit ferri lit. non contesta. respon. aut loquimur in iudice primæ causæ, aut in causa appellationis. Primo casu distingue, aut abest actor, aut abest reus: si reus, & non potest ferri diffinitiua fallit, si non est aliud remedium proditum, ut si petit renunciari se cancellan. de banno, ut not. Iaco. Bu. in d. l. consentaneum, & auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex. Aut abest actor, & tunc potest ferri diffinitiua, seruato ordine dictæ auth. Aut loquimur in causa appellationis, & tunc refert, aut utraque pars est pręsens tempore litis contestandæ, & debet lis contestari: aut altera pars est absens, & tunc aut actor abest, & tunc non est necessaria litis contestatio: aut abest reus, & tunc aut fuit lis contestata in principali causa, & potest ferri diffinitiua: aut non, & tunc non, vt hic, & facit j̄. de test. cap. Raynaldus. & no. hanc distinctionem. sed si est appellatum ab interlocutoria, potest pronunciari super ipsa lite nullate-
a nus contestata, quia non est diffinitiua [b] negotij, licet sit diffinitiua processus, vt not. C. de rebus cred. l. generaliter, in princip. & l. si quis iusiuran.

ADDITIO.

a Vinc. God. Diffinitiua. Adde ꝙ illa sententia dicitur diffinitiua, quæ imponit silentium. Bald. in addit. Spec. de sent. ver. impositio. Fel. in rubr. de senten. & re iudic. col. pen.

SVMMARIVM.

Appellans ante sententiam definitiuam quæ debeat obseruare, in princ.
1 *Iudex vbi non est competens, non est necesse appellare.*
Sententiæ verbum simpliciter prolatum intelligitur de definitiua, & propterea sententia in possessorio lata est definitiua, §. ibi, Ad.
Rescriptum non afficit litem ante præsentationem, §. ibi, Prius.
Causa probabilis dicitur legitima, ibid. ver. ibi, Legitima.
2 *Citatio facta à iudice incompetenti non interrumpit præscriptionem.*
3 *Appellari quando poßit, si sit appellatio remota, §. Quæro, & num. 4. ver. pone, & nu. 5. 8. 9. 10. & 11.*
Appellationem remouere quam & qui poßint, ibid.
4 *Clausula, appellatione remota, quid operatur.*
5 *Appellari interueniente scriptura de consensu partium, an non poßit.*
In iudice requirũtur innocẽtia consilii, & æquitas causę, ver. in iudice enim.
Fortuita & influentia stellarum ex animo nostro non operantur, & ideo in his non peccatur, ver. Nec ob.
Constellationes, quædam fortunatæ, & quędam infortunatæ hominibus, ver. vnde non est.
6 *Reductio ad arbitrium boni viri, an poßit peti de quolibet grauamine.*
7 *Probatio aliquãdo incũbit appellanti, quãdo appellatur à diffinitiua, aliquando appellato; an idem sit distinguendum in appellatione ab interlocutoria.*
8 *Clausula, appellatione remota quod sit præcisa, quare vult Imperator.*
9 *Causa appellationis si venit examinanda in appellatione principali, & non potest seorsum examinari à principali, an intelligatur remota appel. ab interlocutoria per dictam clausulam.*
Papa non tenetur sequi ius ciuile necessario, cum sit supra ius, uer. et hoc no.
10 *Confessus an poßit appellare.*
§. Iussus, l. creditor, ff. de appell. intell.
In confeßione quasi contrahitur, & quando, ver. nam in.
11 *Remotio appellationis quid operetur.*
12 *Appellare non oportet à p̄cepto iudicis si speratur super eo ferri diffinitiua.*
13 *Iurisdictio an præueniatur per citationem.*
Delegatus omnis est delegatus ad vniuersitatem causarum, articulorum, & actuum earũ causarum, & iurisdictionem habet indiuiduam, ver. Porro.
14 *Iurisdictio vna delegata, an præualeat alteri delegatæ per præuentionem.*
15 *Iudex appellationis si p̄nunciat appellationẽ tenere, an sit functus officio suo.*
16 *Appellatio ut teneat, quando appellatur ante diffinitiuã, decem requirũtur.*
Iurisdictio non firmatur per actum non legitimum, & quem, ver. per actum.
Recusanti non oportet arbitros petere, nec causam exprimere suspicionis notoriam, secus occultam, §. recusanti, nec appellare, ibid.
17 *Succumbens in causa appellationis quandoque tenetur in expensis, etiam si primam sententiam habuerit pro se.*
Tempus appellationis prosequendæ est vtile in totum, ver. tempus.

CAP. LIX.

Vt debitus. Qui appellat ante sententiam, causam probabilem exprimat coram iudice, à quo appellat, nec est probabilis exceptio de nuncio misso, vel literis impetratis, quæ impetratæ non sunt præsentatæ. Et si falsa erat appellationis causa, remittitur appellans ad iudicem à quo, & condẽnatur in expensis. Si verò uera, iudex appellationis procedit in causa. h. d. Et diuidit̄ in duas partes, in prima motiuũ constõnis, in scđa statutum, ibi. statuimus. Item scđa subdiuiditur, vt patet in litera, & totum c. loquitur qñ appellatur à grauamine, non qñ appellatur à diffinitiua. Casus. Statuit concilium, quod appellans ab interlocutoria, vel grauamine, exprimat talem causam, quæ si vera esset deberet legitima reputari. Item statuit, quod eam probet, quam si non probat, remittitur iudici à quo, & condemnatur in expensis. Item statuit, ꝙ si eam probat, rescissa interlocutoria, iudex ad quem, procedat in negotio principali. h. d. In tex. ibi,
1 Honor. no. ꝙ iudices sunt honorandi. † Ibi, Idoneo, no. à contrario sensu, ꝙ vbi iudex non est competens, non est necesse appellare. Ibi, Ad sententiam. s. diffinitiuam, quia verbum sentẽtię sim
a pliciter prolatum, intelligitur de diffinitiua, [a] vt l. 1. §. quod in sententijs. ff. quando appell. sit. Olim dicebant quidam, ꝙ sententia lata in possessorio retinendę, est interlocutoria, sed falsum est, qa lex semper eam vocat sentẽtiam. Ibi, Rationabili, vide quod no. ff. de his, quib. vt indig. l. minoribus. Ibi, nuncium. scilicet ad allegañ. casus absentiæ. ff. de neg. gest. l. liberto, §. fi. vel ad allegãdum causas causæ, sed si in propria persona iret ad superiorem, deberet ab eo protegi, secundum Inno. Ibi, Prius, no. ꝙ rescriptũ ante præsentationem non afficit litem. Ibi, Eo iudice, s. à quo. Adde, quod dixi s̄. eo. c. peruenit. Ibi, Legitima, no. ꝙ hic exponitur, quę dicatur causa probabilis. Ibi, constiterit. eo ipso, quod non probat causam, vt in c. appellanti, j̄. eo. in Cle. In tex. ibi, inferiorem, id est ad iudicem à quo, sic ff. de min. l. intra tempus, secus si est
2 appellatum à diffinitiua, vt C. de appel. l. eos, in princ. † Ista decretalis inducitur in argumentum, ꝙ citatio facta à iudice incompetenti non interrumpit præscriptionem. sed certè potest allegari in contrarium, quia certa est appellatio, ita, ꝙ sine appellatione bene esset facta interruptio, nisi esset ipso iure non iudex. C. ne de sta. l. si pater. sed si est appellatum, & rescissa citatio, dico ꝙ etiam interruptio est abolita, arg. ff. de iud. l. & post edictum,
3 §. circumducto. Quæro, † dicitur hic, ꝙ rationabilis causa debet exprimi, sed quid si causa cõmissa sit appellatione remota, quæ clausula ponitur in iurisdictione delegata? fallit in quibusdam supremis iudicibus, qui possunt apponere istam clausulã, Appellatione remota, ab interlocutoria, non à diffinitiua, vt C. de sent. & interlo. cum solitum, tene ergo regulã hanc, ꝙ sine causa non potest appellari à diffinitiua, ab interlocutoria verò à quocun-
4 que iudice ordinario, vel subdelegato lata. † Modo quæro, quid
b operetur ista clausula, Appellatione remota. [b] vr̄, ꝙ duo operet̄, s. quod non sit withdraweñ. appellationi, & ꝙ appellatio non teneat. Alij dicunt, ꝙ vnum tantum, s. ꝙ non debeat deferri. Tertij dicũt ꝙ aut appellatur ex causa legitima, & deferri debet: aut sine causa, & nõ debet deferri. Quarti dñt, ꝙ nihil operetur, qa ista clausula magis ponitur ad excitationem iudicum, q̃ ad ius alicui auferen. præsertim vbi tractatur de magno, vel maximo præiudicio, quia non est verisimile, ꝙ Princeps velit maximè in arduis causis tollere ius appellandi, argum. in l. ex facto, in princ. ff. de vulg. substit. nisi constaret de præcisa Principis intentione, forte propter scandalum uitandum, arg. ff. de iniusto test. l. si quis exhęredato, circa med. Pone, ꝙ partes impetrauerunt de cõi concordia, ꝙ causa committeretur appellatione remota, nũquid ex causa poterit appellari à diffinitiua, vel ab expresso & euidenti grauamine? & videtur ꝙ ab omni etiam tacito grauamine, quia per generalia verba non perditur iuris beneficium, vt ff. si quis caut. l. sed & si quis, §. quæsitum. Præterea non potest delegans expresse facere, ꝙ iniquæ sententiæ stetur, arg. C. vnde vi, l. meminerint, ibi, ne inde iniuriarum occasio nascatur, vnde debet iustitia prouenire. Præterea conclusio rescripti semper est, quod auditis partibus hinc & inde, quod iustum est, decernatur, & omnia rescripta Principum ad iustitiam ordinantur. ergo non debet recedi ab eo iure, quod semper æquum & iustum est. Præterea iudex, qui trãsgreditur legem, facit litem suam vt ff. de act. & obl. l. ex maleficijs, §. si iudex. nec excusatur propter arbitrium sibi datum, quia videtur concessum ad vteñ. non ad abuteñ. vnde eleganter dicit tex. plenè quidem, sed ex fide. ff. manda. l. cre-
5 ditor, §. Lucius. † In contrarium videtur expressum, ꝙ interueniente

ADDITIONES.

a Diffinitiuã. Vide plenè alle. per D. Fel. in rubr. de re iud.
b Vinc. God. Remota. Adde ꝙ huiusmodi clausula, appellatione remota, quid operetur. Fel. in c. causam quæ, col. fin. de rescrip. & Dec. consi. 198.

BIU Cujas

niente scriptura de consensu partium non possit appellari.ut C.
de temp.appel.l.fi.§.fi.& dicit ibi tex.ꝙ applõnes sunt de rigore
iuris introductæ,sed consensus partium est de æquitate natura-
li.Præterea p̄t dari potestas arbitro, ut inique ꝓnũciet, ff. de ar-
bi.l.diem.§.stari,ergo & iudici.Sed ista ratio non valet,quia nec
arbitro posset hoc concedi exp̄ssè, ut ff.de pac.do. l.conuenire.
Item non est bonum argumentum,de sententia arbitri, quia in
ꝯpromissis magis seruat̄ ęquitas,q̄ rigor verborũ,sed in iudicijs
seruat̄ æquitas boni & Innocẽtis viri.in iudice.n.requiritur inno
cẽtia consilij,ut ff.fam.ercis.l.certe.& æquitas causæ,ut.ff.depo.l.
bona fides.ff.de ver.ob.l.seruum.§.sequitur.l.continuus, in prin.
& §.& illud.Sol.si dolo malo iudex pronunciat,non videtur ap-
pellatio remota,ut de arb.l.nõ distinguemus.§. cum quidam,&
l.ita demum.Item si per latam culpam & contra discretionem
naturalem,quæ debet inesse homini ex generali natura, ut ff.de
ver.sign.l.latæ culpæ. quæ dolo comparatur p̄sertim in reb. alie-
nis in quibus culpa magis culpatur.ff.so.ma.l.etiam.§.licet.ff.de
po.l.ꝙ Nerua.Si aũt abest dolus a lata culpa appellari non pōt,
sed æquanimiter tolerari oportet,ar.in l. 1.§. 1.ff.si mens.fal.mo.
dix.Nec ob.dictus §.quæsitum,quia ibi loquitur in casib. fortui-
torum.in quib. non est peccatum, sicut nec in influentia stella-
rum, & motu syderum,quia non ex animo operatur fortuita,&
infortuita, sed ex motu naturali, sicut si nascitur homo mon-
struosus, nullum est sibi remedium. vnde non est dubium, ꝙ
quædam constellationes sunt infortunatę quæ nocent, & quæ
dam fortunatæ, quæ prosunt nobis etiam nihil cooperantibus,
ex dispositione aeris ingenia hominum fiunt meliora & dete-
riora.vnde in grosso aere rude ingenium, ꝙ non nascitur, sicut
6 sensu experimur. Modo † quæro, quia de æquitate canonica a
quolibet grauamine potest appellari, quia nullum grauamen
debet tolerari,in iure naturali, nunquid sit idem in arbitratore,
quod de quolibet grauamine possit peti reductio ad arbitrium
boni uiri?respondeo,non,quia cum coram arbitratore uersetur
transactio, non debet recedi propter modicam lęsionem, vt l.
Lucius.§.fi.ff.ad Treb.Item de singulis disputare non est utile li
tiganti, cum in finali conclusione tantum possit emendare, &
iustum sit expectare finem,sicut dicimus, quando quis est vul-
nerat⁹,debemus expectare donec certũ sit an ex vulnere sit mor-
tuus, vel ne. Item sententia diffinitiua oĩa iuste claudit. & om-
7 nia reuoluuntur in ipsa, ut ff.iud. sol.l.cum quærebatur.† Quæ-
a ro,quando appellatur a diffinitiua, aliquando probatio [a] incum-
bit appellanti,aliquando appellato,nunquid idem sit distinguẽ-
dum in appellatione ab interlocutoria. respondeo, non, quia
semper appellãs ab interlocutoria debet probare. & est ratio, qa
sua appellatio est præter ius commune, quia non est secundum
regulas iuris ciuilis.Non obst.ff.de minorib.l. ait prætor. §. per-
mittitur.quia ibi appellatio est prohibita per iuris dispositionẽ,
8 nec indigemus extrinseco teste,ut ibi patet.† Quæro, quare Im-
perator vult, quod clausula, Appellatione remota, sit præcisa?
rñd.quia Imperator non apponit hanc clausulam nisi ex magna
causa,quæ desiderat celeritatem,vel pietatem,uel publicam uti
litatem, sed papa apponit hanc clausulam ex quodam stylo cu-
riæ absq; consideratione alicuius specialis æquitatis,& ideo non
tollit appellationem iure ciuili, vel canonico spãliter approba-
tã, vt dixi.s̃.eo.c.pastoralis. Notabiles,autem effectus huius cłæ
cognoscunt̄ p ꝓrium, & p notabiles defectus sñiæ, nihil operat̄
hæc clausula, quin possit appellari,quorũ discussio ptinet ad iu-
dicem appellationis, qui lucem veritatis habet perfecte exami-
nare,ut ei dici possit,tu magis scire potes,quibus causis lux veti
tatis assistat,vt C.de tem.appe.l.per hanc,ibi dum notabiliter di-
9 cit, Pleniori subueniatur veritatis lumine. † Sed an si causa ap-
pellationis venit examinanda in appellatione principali.i.diffini-
tiua, & non potest seorsum examinari a principali, intelligatur
remota app.ab interlocutoria per dictam clausulam?quidam di-
cunt, quod sic, ne sæpius eadem applo recenseatur. Sed potest
dici totum contrariũ,quia talis articulus est præiudicialis,& quo
dam modo diffiniẽs secundum quid,non simpliciter, vnde idẽ
iuris in isto articulo,quod in diffinitiua,dicit illa l.sæpissime alle
gata.ff.de mino.l.intra vtile. vnde conclude, aut dicta clausula,
Appellatione remota est apposita a iure ciuili,aut a principe sę-
culari, aut a principe ecclesiastico. primo casu distingue inter
interlocutorias, ut l.intra vtile.secundo casu indistincte non ap-
pellatur, dummodo sit processum rite & recte, quia propter
iniuriam in processibus posset appellari a diffinitiua. tertio casu
posset forte dici,quod per clausulam prędictam possit appellari
incidenter ab interlocutoria,nisi in casib. iure ciuili, uel canoni-
co expresè permissis, quasi Papa uelit per dictam clausulam
seruari rigorem iuris ciuilis, cum suis tamen modificationibus,
& hoc no propter iuris ciuilis auctoritatem, quia Papa non te-
netur, sequi ius ciuile de necessitate,cum sit supra ius, & uide
quod no. in Spe. de appel.§.quibus, ver.sed nunquid potest ab
10 interlocutoria appellari. † Sed quæro,vtrũ consensus posit ap
pellare? respondeo,ab ista confessione nõ potest appellare,quia
non est grauatus ab aliquo nisi a seipso, ut d.§.permittitur. a sen-
tentia autem ex ipsa confessione secuta, dic, quod aut non
est seruatus ordo, & aut perseuerauit in confessione vsque ad
sententiam inclusiue,& non potest applare,vt in c. Romana.§.
finautem,de ap.lib.6.nisi alleget iustam causam in appellatione,
vt metum,vel errorem,q caderet in prudentem virum. Ita intel
ligitur,quod no.ff.de app.l.creditor.§.iussus nam in cõfessione
sponte,& ex certa scientia facta quasi contrahitur, ut dicit l. illa
no.ff.de pecu.l.depositi.§.j.& hoc ĩ causis ciuilibus, quę possunt
deduci in cõtractũ. sed in causis capitalib. quæ non possunt de-
duci in contractum,bñ procedit appellatio tñ non potest verifi-
cari,nec debet per iudicem a quo,ei deferri,nisi cõfessus velit ꝓ
b bare innocẽtiam [b] suã,& hoc se offert probaturum,vt ff.de quæ
stion.l.1. §.si quis vltro.in criminalibus nihil operatur clausula,
Appellatione remota,quia vergit contra ius naturale,vt in c.pa
storalis.de re iu.cle.nisi.quia iudex a quo non tenetur appellatio
ni. Et ideo non punitur si non defertur appellationi etiam inter
positæ ad principem, quia fretus est per formam mandati, nec
habet vlterius se intromittere nisi in dandis apostolis refutato-
rijs, quos non tenetur dare, si executionem facit incontinenti,
11 vt C.de ap.l.addictos.ff.de app.l.non tantũ.verum,† quia de re-
motione appellationis facta est mentio,idcirco quid operetur,
uideamus opi.per ordinem recitatas in Spe. de ap. §. in quibus,
ver.verum,ego dico,quod remotio appellationis nihil operatur
añ sententiam, quo minus partes possint appellare ex causa le
gitima expressa in iure, vel non expressa, de hoc quo ad uim
appellationis,sed quo ad iudicem a quo, bene operatur. Nã ubi
apposita est,iudex non tenetur deferre appellationi,nec retarda
re reliquum processum etiam executionis,nisi applo sit expres-
sè approbata a iure, intelligo approbatam quo ad formam,
quia in principio appellationis non distinguitur quantum de-
beatur, sed. quid petatur,quia dubius euentus probationum, ut
ff.de iu.om.iu.l.cum quædam puella.§.fi.& ff.de pec.l.qđ debe-
12 tur,& facit C.đ ap.l.ampliorẽ.§.fi.† Vltimo scias,ꝙ Odof. dixit,
quod a p̄cepto iudicis non appellatur, si speratur super eo ferri
diffinitiua,aliàs sic,ut no.in Spe.d.§.quib. ver. sed nunquid. hæc
13 tria ibi uideas, & adde c.vl. de ap. in cle. † Tanguntur hic alia
puncta per Ber.videlicet utrum per citationem præueniatur iu-
c risdõ.& dic quod sic,si post citationem [c] citans non negligat ꝓ-
cedere,ꝙ est no.dignum,ar.s̃.de iu.c.cæterum.Porro omnis de
legatus est delegatus ad vniuersitatem causarum, articulorum,
& actuum earum causarum, & iõ qui unum articulum tangit
totum tetigisse videtur de iure canonico,quia ostium iudicij est
citatio,ut Inst.de pœna te.lit.præsertim quoad iudicem qui ha-
14 bet indiuiduam iurisdõnem.†Quæro,una iurisdõ delegata præ
ualet alteri delegatæ per præuentionem, sed nunquid præualet
ordinariæ per præuentionem, & non ante?dicit Ber. ꝭm Io. ꝙ p
solũ rescriptum impetratum præuenitur ordinaria iurisdõ,licet
rescriptum nondum sit præsentatum, quod est valde no. & est
ratio,quia generi. i.iuri cõi,quod cõsistit in generali iurisdõne.i.
15 ordinaria derogatur per spem ꝭm Ioã. ꝙ est valde no. † Quærit
vlterius glo.si iudex appellationis pronunciat appellationem te
nere,vtrum sit functus officio suo? Respondeo non.quia ista ꝓ-
nunciato respicit inordinationem causæ appellationis, non eius
diffinitionem. i. causæ ingressum, non egressum. Et si appella-
tur ab interlocutoria,& iudex intendit pronunciare etiam bene
appellatum,procedit ad reliqua principalis causæ secundũ Ber.
16 plura hic non dico.† Sed no.quod quando appellatur añ diffini
tiuam,requiruntur decem,ut teneat applo, vt 2.q.6.non ita.per
Arch.per actum non legitimum,non firmatur iurisdõ per Arc.
ibidem. quoniam est vitium intrinsecum, secus, si esset extrin
secum,vt feriarum,messium,& similium.Recusanti iudices nõ
oportet petere arbitros, ibidem Arch. immo si causa suspicio-
nis est notoria, non oportet eam exprimi in appellatione, ibi
dem Arch.imo nec oportet appellare, secus, si esset occulta. 2.
17 q.6.quoties,Arch.† Quod succũbens in cã appellationis tenetur
in expen. etiam si primam sententiam habuerit pro se.2.q.5.c.p
Arch.quod est verum,si succumbit ex facto proprio,secus si alie
no.nisi succũbat per imperitiam iudicis,quia tunc indistincte te
netur T p̄s appellationis prosequendæ est utile in totum. 2. q. 6.
anteriorum.per Arch.immo mixtum est ex utili & continuo,ut
C.de tem.ap.l.2.§.fi.

ADDITIONES.

a Vinc.God.Probatio.Adde ꝙ probare vnusquisque habet illud, quod est fundamentum suæ intentionis,Bar.Soc.consi.65.visis.versi.2.hæc cõclusio.circa medium.lib.2.

b Inocentiam.Vide Io.de Ana.in consi.lix.relatum per d.Alex.in l.j.§.& parui, in apostil.adde Barto.ibi,ff.quod vi,aut clam, vbi etiam dicit,quod innocentia non potest tolli per statutum.

c Vinc.God.Citationem.Adde ꝙ citatio est de iure naturali,& non potest tolli per statutum, Rui.consi.62.nu.4. lib. 5.& nihilominus potest peruerti ordo, nouusque modus potest induci.ibi,nu.5.

BIU Cujas

SVMMARIVM.

Interlocutoria omnis, & grauamen omne potest imperio contrario re integra reuocari. fallit id tamen plurifariam, in prin. & a quo, nu. 1.

1 *Reuocare iudex a quo, an & quando possit interlocutoriam a se latam, vel grauamen illatum si sit appellatum, & nu. 8. 9. 10. 11.*
Erraße non videtur, qui bene emendat. §. no. primo.

2 *Appellari non potest ab omni terrore verborum, sed a verisimili.*
Terrent plura, quam quæ nocent.

3 *Tabellio potest corrigere errorem suum prudenter, & sine aliquo vitio notabili, vt non reddatur scriptura suspecta, nec rasa, nec cancellata in locis substantialibus.*

4 *Causa ceßante an cesset effectus, & quotuplex sit causa.*
Lex loquitur semper de futuro. §. porro.

5 *Appellari quando poßit a comminatione.*
Comminatio aggrauat citationem, & facit de simplici peremptoriam, necnon culpam, ver. dicit gl.
A metu potest appellari, ver. & ideo.

6 *Appellare non licet a statuto legis, si tamen sit iniquum appellatur a sententia lata uigore statuti connumerando decem dies non a tempore latæ legis, sed a tempore sententiæ per iudicem promulgatæ.*

7 *Appellari an poßit a dißensatione.*
Indulgere, vel in integrum restituere post latam diffinitiuam nemo potest nisi princeps, ver. post latam.
Restituere formæ est quoddam miraculum, ver. quia restituere.
Dißensationis species multæ, & a quibus faciendæ, vers. quædam.

8 *Grauamen potest reuocari, seu remoueri, & si est verbale, reuocatur verbis, si autem in facto consistit, facto reuocatur.*

9 *Iudex a quo, an poßit interposita appellatione reuocare suam interlocutoriã.*
Emendare non dicitur, qui non refundit expensas, ver. nam non.

10 *Interlocutoria, an possit sine causę cognitione reuocari.*

11 *Interlocutoria, an possit appellatione pendente reuocari.*

12 *Consilium, an quis possit mutare in alterius detrimentum.*
Sententia interlocutoria non transit in rem iudicatam, vel non concludit iudici, sed parti, vers. solutio.

13 *Interlocutoria si sit reuocata, & appellans non prosequitur appellationem, an non prosequendo intelligatur renunciare appellationi.*

14 *Interlocutoriæ corrector quibus verbis vtatur.*

15 *Actio extincta an reuiuiscat contra legem.*

CAP. LX.

Cum cessante. Prẽmitte ad euidẽtiam, ꝙ omnis interlocutoria, & omne grauamen potest re integra ꝛrio imperio reuocari. ff. de re iud. l. quod iussit, & no. C. senten. rescin. non pos. l. 1. fallit, si talis est interlocutoria, per quam expiret iurisdictio, vt s̃. de off. deleg. c. significantib. vel per quam expiret instãtia, vt C. de iud. l. properandum. vel expiret lis, & causa, vt cum pronunciatur app. desertam, vt C. qũo & qñ iud. l. si vt proponis, præses. à ꝛrio sensu. Item fallit, quando ex interlocutoria nata est actio in factum, vt no. C. de bon. quæ lib. l. fi. §. necessitate. Item fallit, qñ ex interlocutoria est translatum, vel adiudicatum dñium, vel quasi, vt per secundũ decr. vt ff. de re iudi. l. à diuo Pio. §. si post. licet posset breuior doctrina tradi, ꝙ ubicũque post interlocutoriam debet sequi diffinitiuam per eundem iudicem ferenda possit contrario imperio reuocari. Si autẽ non speratur, non possit, vt no. per Inn. in c. sæpe contingit. s̃. e. tit. qui dicit, ꝙ ex interlocutoria expensarum potest ante diffinitiuam ꝛrio imperio reuocari, & quicquid potest reuocari ꝛrio imperio iudicis à quo, potest reuocari ꝛrio imperio iudicis ad quẽ, etiam seorsum à principali, quia tota potestas est trãsfusa, quod est not.
1 dignum. † Modo posset dubitari, an per appellationem à grauamine, vel interlocutoria, esset sic transfusa iurisdictio, ꝙ iudex à quo non possit reuocare simplicem interlocutoriam, vel grauamen. Et determinatur hic, ꝙ imò potest reuocare, ita ꝙ ex vi solius appellationis nõ est suspẽsa iurisdictio iudicis à quo, quin possit reuocare grauamen ꝛrio imperio, adeo ꝙ reuocato eo cũ effectu, de principali negotio cognoscet idem iudex à quo, & est istud cap. in hoc multum solenne & notabile. Et h. d. in summa istud c. Iudex in principali causa procedit, si reuocat grauamen, ꝓꝓ quod ab eo fuerit appellatum, & principium, & finis ponit duplicẽ constitutionis causam, medium verò ꝓstitutionẽ, ibi, sano vsus. Casus. Iudex ordinarius, vel delegatus cõminando, vel interloquendo incẽpit grauare, vel grauauit partẽ, vnde pars appellauit inserta causa in appellatione, quæ si vera esset, debet legitima reputari, vt s̃. cap. vt debitus, §. cum autem. hac appellatione pendente iudex a quo, sano ductus consilio reuocauit grauamen, quæritur, vtrum possit procedere in negotio principali, necne? rñdetur, ꝙ possit procedere, quia cessante causa appellationis cessat appellatio, sed hic cessat causa, quia sublatũ est grauamen, nec põt dici suspectus, nisi ex alia causa sit suspectus, &
2 hoc statuit ꝯciliũ, ne processus negotij friuolis occasionib. & ambagib. retardaretur. h. d. No. primo, ꝙ cessante causa & materia suspicionis, cessat suspicio. † No. secundo, ꝙ qui bene emendat, non errasse vr̃. No. in gl. ꝙ nõ ab omni terrore verborum potest appellari, sed à verisimili; quia, vt ait Seneca, plura sunt, quę ter-
3 rent, q̃ quæ nocent. † Tertio no. arg. ꝙ tabellio [a] potest corrige-
a re errorem suum, prudenter tamen, & sine aliquo vitio notabili, vt non reddatur scriptura suspecta, nec rasa, nec cancellata, in locis substantialibus, & sic restituit instrumentũ in publica forma, cum iam non habet vltra quid faciat, ex quo redigit instrumentum in mundum, vt C. de fide instr. l. contractus. caueat tamen, ne sua authoritate aliquid addat, vel detrahat, sed faciat authoritate iudicis ordinarij causa cognita, argum. ff. de fide instr. c. cum tabellio, & not. per Cyn. in l. Imperator, ff. de sta. hom. in sua lect. post Guil. de Cu. & ibi plenè scripsi in lec. mea, & ibi practicatur. vide super isto c. quod not. Archid. 2. q. 6. ad Romanam, & c. de
4 cætero. † Quarto no. ꝙ cessante causa cessat effectus, circa quod dic, quod quædam est causa essentialis, quædam causa artificialis, vt ratio legis, vel statuti: primo casu aut causa & effectus sunt in diuersis subiectis, vt pater, & filius; & licet cesset pater, tamen non cessat filius, siue natus, siue posthumus, vt ff. de lib. & posth. l. Gallus. aut causa & effectus sunt in eodem subiecto, & tunc aut remanent reliquiæ ipsius causæ, vt quando cõtrahens matrimonium, postea factus est furiosus, nam remanent reliquię consensus, & tunc cessante causa non cessat effectus: vnde licet furiosus non habeat consensum, tamen retinet matrimonium, vt ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. l. patre furioso. aut non remanent reliquiæ, & tunc cessante causa cessat effectus. verbi gratia, cessante agnatione, cessat legitima tutela, vt ff. de capi. dimi. l. tutelę. & hoc de causa naturali. Si autẽ est causa artificialis, tunc refert, aut antequam cesset ratio, est aliquid productum in esse, aut non: si sic, aut superuenit causa illud remouens, & cessat effectus. verbi gratia, grauamen erat causa appellationis, & eam produxerat in esse, tamen reuocato grauamine expirat appellatio, vt hic. si autem superuenit causa retro contraria, tunc non cessat effectus. verbi gratia, si corrigitur lex antiqua, & ratio legis, tamen nõ corriguntur ea, quæ ſm veterem legem sunt actitata, vt in Auth. vt cum de app. cog. in princ. quia de futuris est lex ponenda, non de præteritis, & ante factis danda est forma fiendi, sed post factum habet formam essendi, adeo, quod statuta terrarũ, quæ se in præteritum referunt, in dubio præsumũtur calumniosa. sic enim dicit tex. non præteritas calumnias excitare. C. de decu. l. pe. lib. 10. Porro non dr̃ lex semel loqui pro omni tempore, sed semper loqui pro futuro, vnde præterita, sunt præterita, & futura, vt C. de
5 hær. l. Arriani, in verbo, viridi obseruantia. † Quinto no. ꝙ à comminatione potest appellari. circa quod dic, aut est comminatio rationabilis & de iure, & ab ista non appellatur, quia non grauat, quia vigore iustitiæ non potest dici iniuria, quia positio potest
b ad melius reformari. Dicit gl. ꝙ comminatio [b] aggrauat citationem, & facit de citatione simplici peremptoriam, vt eleganter no. C. de cohartal. l. fi apparitor, lib. 12. Alia lex dicit, quod comminatio aggrauat culpam, vt ff. de admin. tut. l. ita autem, §. si depositi. Aut est comminatio iniuriosa, & tunc aut requirit post se interlocutoriam, & non potest appellari, nisi interlocutoria proferatur, & appelletur ab ea. & est ratio, quia talis cõminatio non facit præiudicium, vt C. commi. vel epis. l. interlocutio. aut non requirit post se actum verbi, sed immediatè sequitur factum, & tunc potest appellari, quasi ab apparatu grauaminis, vt C. de appellat. l. si quis prouocatione. Iustus enim est metus generalis, qui post factum reparari non potest, vt metus torturæ. Et ideo iustissimum est, ꝙ ab ipso metu possit appellari, vt l. ante, ff. de
6 app. rec. & arg. in l. fin. C. quando li. vni se sine iud. vindicare. † Extra, & vj. no. ꝙ à statuto legis non appellatur. & tamen si sit iniquum appellatur à sententia lata vigore statuti connumerando decem dies, non à tempore latæ legis, sed à tempore sententię ꝑ iudicem promulgatæ, vt s̃. de iureiu. c. venientes, qđ tene menti. ff. de appel. rec. l. fi. quamquam talia statuta possint per iudicem cassari quocunque de populo petente, vt ff. de decr. ab ordi. fac.
7 l. ambitiosa. vel dic, vt sing. no. in l. 1. §. 1. ff. quod quisque iur. † Septimo extra quæritur, vtrum à dispensatione possit appellari? re-
c spond. quædam est dispensatio [c] licita & gratuita, & ab ista non potest appellari, quia consistit in mera gratia, & in libero arbitrio, ac si quis rem suam donaret. C. de precib. Imper. offer. l. rescripta. Quædam, quæ fit per recompensationem alterius pœnæ, & ab ista bene potest appellari, quia fit per exaggerationem pœnæ, & per diffinitiuam, & causa cognita, & aliquando fit detrahendo seueritati ex iustissima causa, vt ff. de infa. l. quid ergo, §. pœna grauior, & C. eod. & si seuerior. & ab ista, si indiscretam indulgentiam continet, similiter potest appellari, quia sententia

ADDITIONES.

a Vinc. God. Tabellio. Adde ꝙ in his, quæ pertinent ad officiũ suum, creditur, sicut & officiali. Ruin. cons. 159. nu. 16. lib. 3. ideo potest corrigere errorẽ suum.

b Vinc. God. Comminatio. Adde ꝙ comminatio inducit præparationem querelæ, l. quemadmodum, de inoff. testa. Bart. in l. posthumus, §. fin. eod. tit.

c Vinc. God. Dispensatio. Adde ꝙ dispensatio contra ius non extenditur de casu ad casum. Ruin. cons. 215. nu. 21. lib. 1. & nihil operatur quo ad spiritualia, cons. 75. num. 2. lib. 3.

BIU Cujas

tia est, & in ipsa sententia debet fieri, post latam enim diffinitiuam, quæ transiuit in rem iud. nemo potest indulgere, vel in integrum restituere, nisi princeps. ff. de pœn. l. fratres, & §. c. cū te, de re iud. quia restituere famæ est quoddam miraculum, præsertim si infamia sit contracta, uel maior effecta ex genere pœnæ, quæ in facto, non in uerbo consistit, ut l. ictus fustium. ff. de infa. Quædam est dispensatio causaria, quæ, ut dixi, ante sententiam formatam & sententialiter promulgatam fieri potest, & nō sem per, quia non in pœnis capitalibus, sed medijs, uel minoribus, vt §. de iudi. c. at si clerici, & ab ista ut iam dixi, potest appellari, sicut ab officio ius dicentis, quia non est detrahen. publicæ disciplinę, & legum seueritati nisi ex causa, ut in Auth. de iud. §. oportet, l. 1. §. calumniatorib. ff. ad Turp. ff. de pœ. l. hodie. Porro si alicui non est ablata dignitas, sed est interdictum exercitium digni taris, quia sapit interlocutoriam, cum non sit terminus pœnæ, videtur, quod etiam episcopus possit in integrum restituere, ut no. 50. dist. dño sancto, arg. ff. de pac. l. si unus. §. pactus, in fi. qa nō
8 est funditus nullus ille, qui retinet radicem dignitatis. † Octauo no. q grauamen potest reuocari, seu remoueri. & si est verbale, reuocatur verbis, si autem in facto consistit, facto reuocatur, de hoc no. in Spec. de excep. §. viso, ver. sed si iudex videt se male interlocutum, & hoc uerum, si status causæ & tempora patiūtur, secus, si non patiuntur. verbi gratia, iudex ab ordinatione iudicij interlocutus est aliquem esse procuratorem, demum lis est con testata. Nam post lit. cont. non poterit hanc interlocutoriā reuocare, nisi de consensu partium, vt egregiè legitur & no. in l. 1. in fi. ff. de præt. stip. Item pone exēplum, in medio litis iudex interloquendo publicauit dicta testiū, & data est copia attestationum vtrique parti. non enim poterit reuocare, quia didicita sunt testi ficata, & factæ causæ pro infectis haberi non possunt. ff. de capt.
a l. in bello, §. factæ. [a] † Sed hic dubitatur, & vr̄, q interposita appel-
9 latione iudex à quo, non possit reuocare suam interlocutoriam. & arguitur sic, q postq̄ desiit esse iudex, non potest reuocare eā, vt ff. de arbit. l. qualem, §. fin. sed per app. iudex à quo, desinit esse iudex, quia transfertur iurisdictio in superiorem, vt ff. iudic. sol. l. pen. sol. allegatio tua procederet in diffinitiua, vel interlocutoria habēte vim diffinitiuæ: sed in simplici interlocutoria, vel grauamine non desinit incommutabiliter esse iudex. Nam potest reassumere iurisdictionem authoritate huius canonis. fallit, si est delatum appellationi tacitè, vel expressè, quia tunc non resumit eam, vt j. eo. c. cum appellationibus, lib. 6. Item fallit, si lis est contestata, vel quasi super appellatione, quia tunc est translata, vel confirmata plena iurisdictio in iudicem ad quem, quia de qua re, &c. vt ff. de iud. l. de qua re. Item fallit, si iudex à quo, non reuo cat perfectè grauamen illatum malitia appellantis, & tunc opor tet, q appellanti restituantur expensæ factæ in causa appell. fm Bern. nam non dicitur emendare, qui expensas non refundit, vt
10 not. in l. edita, C. de eden. † Nono opp. interlocutoria fuit lata cum causæ cognitione, ergo non potest sine causæ cognitione reuocari, vt ff. de minorib. l. in causæ, §. causa cognita. Sol. talis reuocatio non est contra ius legis, & si est contra ius partis, debet à reuocatione appellare, vel dic, quod non potest appellari, quia
11 est quid arbitrarium, vt no. in c. 1. §. de fer. † Decimo opponitur, quod appellatione pendente nil debet innouari, ergo nō potest reuo. sol. illud uerum stante appellatione, sed hæc appellatio est circumducta per reuocationem grauaminis, & sic non pendet. vnde ista non est innouatio, sed est terminus appellationis, vnde
12 non obstat contrarium. † Vndecimo opponitur, quod non potest quis mutare consilium in alterius detrimentum. Solu. consilium minus bonum potest pro bono consilio permutari, text. est hic not. & hoc verum est, nisi per primum consilium expirauerit authoritas consulentis, vt ff. de verbo. signifi. l. boues, §. hoc sermone, & ideo consultor assumptus in causa, quando reddidit consilium, & repræsentauit apud acta, illud emendare non potest, nisi primum consilium esset ipso iure nullum, vt ff. de cōditio. & demonstr. l. hæc conditio. Nam qui consulit, similis est diffinitori, non interlocutori. Duodecimo opponitur, nam post decem dies non potest appellari, quia sententia transiuit in rem iudic. ergo nec contrario imperio potest reuocari, quia quoties vnum remedium remouetur, intelligitur remotum eius simile, vt ff. de aleat. l. 1. §. quod autem. sol. interlocutoria concludit parti, vt non possit contradicere post diem dies prosequendo causam principalem, sed non concludit iudici, quo minus ex sua iurisdictione possit pœnitere, & non facere litem suam, quia ei rescindit grauamen, vt probat istud notabile capitulum. Ex quo infertur, quod dixi, non intelligitur feciſſe litem suam, nisi for-
13 te in damnum expensarum. † Tertiodecimo quæro, reuocata est interlocutoria, vnde appellans non prosequitur appellationem, quia prosequeretur appellationem frustra, nunquid non prosequendo intelligatur renunciare appellationi? Bernar. videtur sentire quod sic. sed hoc non est verum, quia cum appellatio sit extincta, non potest ei renunciari, quia renunciatio nihil operatur. Item ille intelligitur renunciare, qui sponte non prosequitur, non ille, qui prosequi nō potest, vt l. 1. §. accusationem,
b ff. ad Turp. [b] † Modo quærit gl. qbus uerbis debet uti corrector
14 interlocutoriæ. dicit glos. quod non debet dicere, Corrigo errorem meum, quia sic deferret appellationi. Ista ratio non est vera, quia error corrigitur, non vt deferatur appellationi, sed vt auferatur appellatio, & dispositum ad vnum effectum non debet contrarium operari, vt ff. de leg. 1. l. legata inutiliter, vt ff. de hęre. instit. l. ex facto. Dat etiam Ber. aliam formam, videlicet, q dicat, Non erraui, sed si erraui, corrigo. Ista forma non est bona, quia non est pura, nec certa, sed incerta. Item non est bona forma, si dicit, Corrigo, licet non errauerim, quia iniquè corrigeretur, sed debet dicere, interlocutoriam reuoco, ne lis differatur, & hoc pa
15 tet ex secunda ratione istius literæ. † Vltimo dicit glo. q hic potest sumi argumentum, q actio extincta reuiuiscit, quia iurisdictio resuscitatur contra legem, l. qui res, §. aream, ff. de sol. Sol. dicit Ber. quod hoc cōtingit ex legis dispositione, quia licitum est corrigere, quod minus ritè factum est, vt l. 1. §. pen. ff. si mu. ven. no. & no. ff. de minor. l. minor, in prin. Item non erat funditus extincta, cum adhuc duraret in spe, vt l. pecuniam, ff. si cert. pet.

ADDITIONES.

a §. Factæ. An & quando sententia interlocutoria possit per iudicem reuocari vi de plenè per do. Præpo. hic, & quid in diffinitiua, vide an, & quando possit reuocari. Et adde limitationem ad istam materiam reuocationis interlocutoriæ, scilicet quod iudex non potest reuocare sententiam interlocutoriam geminatam secundum glos. singularem in Clem. quod a repulsione, de appell. quam sequitur Barb. in consi. 17. in 2. vol. & idem D. Alex. in l. cum scimus, C. de agri. & censi. lib. 11.

b Vinc. God. Turp. Adde, quod correctio in vno casu non extenditur ad alium, licet sit eadem æquitatis ratio, & magis si est diuersa, Signo. de Hom. cons. 169. & 240. & licet correctio leg. sit euitanda, l. sancimus, C. de testam. & l. præcipimus, C. de appellat. tamen correcta ratione leg. dicitur lex correcta, Ruin. consi. 40. nu. 14. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Suspectum iudicem allegans assignet coram eodē causam iustæ suspicionis, & arbitros eligat, & cū quo, & quis sit reliquus vsque in finem processus.*

2 *Excessus appellantis si sit notorius per facti euidentiā, vel confessionē ipsius, non defertur appellationi: si autem est dubium, & appelletur ad impedien dum processum, debet coram iudice à quo, appellationis causa exprimi.*
Appellanti terminus ad prosequendum statuitur consideratis circunstantiis, & quibus, & si defecerit in probatione, remittitur ad iudicem à quo, §. si verò, ver. & statuit. & nu. 5. §. ibi, secundum.
In inquisitorio processu habet locum, quod fit in ordinario, §. & istud.

3 *Inquisitio est processus extraordinarius, & si appareat accusator, non debet inquiri.*
Suspectus qui est allegatus, an possit recusatus causam delegare, remiss. ver. in textu.
Suspectus si vnus ex pluribus iudicibus sit allegatus, quid iuris, §. sed quid, remissiuè.

4 *Iudex, qui procedit per inquisitionem, non dicitur aduersarius.*
De arbitro tertio eligendo ab arbitris electis, & de eius potestate, ver. nota, quod. & nu. 9.

5 *Confessus non appellat, quando contra confessionem nihil obiicitur.*
Temporis qualitas in quibus consistat, §. ibi, temporis.
Appellasse malitiosè præsumitur, qui non probat, §. ibi, malitiosè.

6 *Suspicionis iusta causa quæ sit.*
A simili causa expressa in iure proceditur, ver. item illa.
Similia quæ dicantur, ver. item similia.

7 *Ad inquirendum quæ sunt radices.*
Inquisitor datus an possit vt suspectus recusari, ver. secundo.

8 *Arbitri cum potestate eligendi tertium arbitrum incertū si lex statuit, quod eligantur, an hoc possit deduci in pactum.*
§. Sed si in duos, l. item si vnus, ff. de arb. & c. innotuit, eo. tit. intellectus.

9 *Arbitri duo an possint eligere tertium.*

10 *Arbitrum dare statutum legis non potest litigantibus.*
De arbitris & de tutore quod loquitur statutum, & de tertio adiuncto, & curatore ad. unctō loqui intelligitur.

11 *Iudex an poterit mulctare arbitros negligentes, quibus lex pœnam non impo nit, & quibus modis.*
Arbitri si non pronuncient intra terminum à iudice præfixum, iurisdictio reuertitur ad iudicem recusatum, vers. donec.
Terminum partibus non posset iudex recusatus præfigere ad totam litem finiendam, ver. partibus autem.

12 *Suspicio si non fuerit probata coram arbitris, iudex recusatus extunc procedat, probata ea quod officium iudicis.*

13 *Arbitri declarantes iudicem suspectum, non habent vltra quid faciant nisi referre, non autem possunt pronunciare de causa principali.*
In arbitrorum iuris negotio differt ciuile ius à canonico, ver. solutio. & ius canonicum in suo foro, & ciuile in suo seruandum, §. item non, ver. porro.

14 *Suspicione allegata statim & ipso iure, an debeat conquiescere iurisdictio recusati, an verò valeat processus, sed oporteat appellari.*
Forma non seruata, non semper vitiat, & quando, §. sol. ver. dicet aliquis.
Grauamen omne processus debet releuari per appellationem, §. restat, versi. & datur.

15 *Causa si debeat inseri in recusatione, & una die recusat, alia die inserat causa,*

BIU Cujas

ſa, cum quodlibet horum ſit in ſe imperfectum, an ſimul complexa faciãt vnum perfectum.

16 *Cauſa quæ non eſt ſpecificata in libello, poteſt ſpecificari in proceſſu, & videtur ineſſe ipſi libello.*

17 *Recuſari an poterit ſuperior, ſi negotium ſit remiſſum ad ſuperiorem, ſi eſt ſuſpectus.*

18 *Confeſſus maleficium, licet ante litem conteſtatã ſit confeſſus, non appellat.*

19 *Appellare an poſſit ille, qui non põt ſe purgare, quia eſt ab omnibus infamatus, ſi etiã conuictus eſt per teſtes, ſed in negando tempore perſeuerauerit.*

20 *Appellare an poſſit quis contra confeßionem ſuam.*
Appellationis forma contra confeſſionem, ver. caueat tamen.
Confeßio inducit notorium, ver. nam confeſſ.

21 *Inquiſitor an ſit citandus in cauſa appellationis.*
Litem ſuam feciſſe iudex aliter, quàm per ſententiam conuincendus, verſ. ſed oportet.
Iudex non eſt citandus niſi pro intereſſe ſuo, ver. item non.

22 *Ordinati ab intruſo, an ſint citandi.*

CAP LXI.

Cum ſpeciali. Prouidet cõcilium ꝯ fruſtratorias recuſationes per appell. ſubditorũ, quas à prælatis moniti interponunt ut correctionẽ claudant. ſecunda ibi, porrò. Caſus. In prima parte dr̃ ꝙ iam eſt prouiſum ꝯ iudicis ſententiã fulminantis, & eſt ſtatutum, ꝙ nullus in aliquẽ ſententiam excõicationis proferat, niſi congrua monitione prẽmiſſa, ſupple, cui non ſit obtemperatum. modo ſicut freni temperies eſt iniecta iudicib. ita oportebat cum ipſi litigatores moniti ſtatim iudicem recuſarẽt ut ſuſpectum, vel forſitan appellarent, ne iudicis declinarẽt examen, ideo datur certa forma per conciliũ.

1 † Et primo ſuper recuſatione vſque ibi, porro. ſecundo ſup appellatione vſque in finem capituli. ſtatuit ergo concilium primo ſuper recuſatione, vt allegans iudicẽ ſuſpectum, coram eodẽ cauſam iuſtę ſuſpicionis aſſignet. & hoc primo. Secũdo, ꝙ idẽ cum ſuo aduerſario arbitros cõiter eligat de concordia, alioquin ipſe eligat unam, & alter alterum, hoc ſcd̃o. Tertio dicit, ꝙ ſi non habet propriè aduerſarium, vt quia proceditur per inquiſitionem ex mero officio, tunc ſimiliter arbitri eligantur de concordia, ꝑ inquiſitorem & inquiſitum, & ſi non ſunt in concordia, eligat vnuſquiſque ſuum, ceſſante omni malitia, qui arbitri cognoſcãt de cauſa ſuſpicionis. Quarto dicit, ꝙ ſi iſti arbitri non concordãt

a inter ſe, debent eligere tertium, & ꝙ duo [a] ex ipſis tribus decreuerint, obtinet firmitatem, mandans ipſis arbitris, ꝙ fideliter in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione diuini iudicij pareant huic præcepto Papali. Quinto dicit, ꝙ ſi cauſa ſuſpicionis non probetur intra terminum competentem, iudex recuſatus debet uti ſua iuriſdictione. Sexto dicit, ꝙ ſi cauſa recuſationis ſit probata legitima, tunc iudex recuſatus, de recuſatoris aſſenſu committat negotiũ perſonæ idoneę, vel tranſmittat ad ſuperiorem, vt ipſe ſuperior in ipſo negotio principali procedat, prout

2 fuerit procedendũ. † Modo ſequitur §. porro, & materia iſtius §. eſt omnino ſeparata à ſuperiori. nã ſupra tractatur de recuſatione tm̃, hic tractatur de appellatione tantum. Et ideo ſi quæratur, quid iuris ſit de app. ſtatuit concilium, ꝙ aut exceſſus appellantis eſt notorius per facti euidentiam, vel confeſſionem ipſius, vel eſt manifeſtum per alium legitimum modum probationis, non defertur appellationi, quia appellationis remedium eſt inductũ ad innocentiam protegendam, non ad iniquitatem fouendam. Si verò exceſſus eſt dubius, & appelletur ad impediendum proceſſum ne appellationis iniuſtæ defenſione impediat proceſsũ, debet coram iudice à quo, appellationis cauſa exprimi talis, videlicet de qua ſi conſtaret deberet legitima reputari, & ſtatuit, ꝙ ipſi appellanti præfigatur terminus per iudicem à quo, ſub triplici conſideratione, ſcilicet diſtantiæ locorum, temporis qualitatis, & naturæ negotij, intra quem terminum appellãs cauſam appellationis proſequatur, quam ſi proſequi non curauerit, extunc ipſe iudex à quo, appellationis interpoſitæ prætextu non obſtante procedat in cauſa, & hoc cum appellans habeat aduerſarium. Si autem non habeat propriè aduerſarium, quia iudex ex officio procedit, cauſa appellationis coram ſuperiore probata, ſuperior ſuæ iuriſdictionis ex mero officio officium exequatur, ſ. ſuper principali. Sed ſi appellans in probatione defecerit, remittatur ad eum, à quo malitioſè appellauit, ſubdens, ꝙ prædicta ſtatuta non vult locum habere in regularibus contra ſuas obſeruantias. h. d. plenè & planè, & no. iſtud capitulum. In textu ibi, Prohibitione, ideo dicitur, quia pœna apponitur, nõ quia excõmunicatio eſſet nulla ipſo iure. In tex. ibi, Competẽti, dicit gl. in trina, id eſt competentibus interuallis, vt j̃. de ſent. excõ. c. conſtitutionem, lib. 6. Et iſtud cap. loquitur, cum proceditur ſiue ordinariè, ſiue extraordinariè, per inquiſitionem, apparet ꝙ numerus & ſolennitas citationis ita debet ſeruari per inquiſitorem, ſi-

3 cut per eum, qui procedit uia ordinaria. † Item no. ex gloſ. Bern. quod inquiſitio eſt proceſſus extraordinarius. ergo ſi appareat accuſator, non debet inquiri, ſi tamen fuit accuſator, & mõ non eſt, iudex poteſt proſequi Item inchoata ex mero officio, vt C. de aboli. l. 2. & C. de adul. l. quamuis indubitati, quia ſufficit, ꝙ ſemel intrauit iudiciũ ſecretum, arg. C. de teſta. l. nullũ, & hoc caſu erit inquiſitio proceſſus ſubſidiarius ad coadiuuandũ accuſationem accuſatoris, ex quo concludit ꝙ poſſibile eſt, ꝙ unus & idẽ proceſſus ſit pro parte ordinarius, & pro parte extraordinarius, & ſubſidiarius. In tex. ibi, ſi quis allegauerit, an poſſit poſtmodũ recuſatus cauſam delegare, dic, vt j̃. de off. dele. c. iudex, lib. 6. Ibi, Coram eodẽ, ergo non corã vicinis, vel amicis. Sed quid ſi ſunt plures, & vnus recuſet ſuſpectus? dic, vt in c. ſi ꝯ vnum, j̃. de offi.

4 deleg. lib. 6. † Ibi, Aduerſariũ non habeat, no. ꝙ iudex, qui procedit per inquiſitionem, non dr̃ aduerſarius. Ibi, concordare ſentẽtiam, ſuper cauſa ſuſpicionis. Ibi, Aduocẽt. i. eligant tertium. No. ꝙ duo arbitri faciunt tertiũ arbitrum, & ꝙ ille tertius arbiter eſt propriè arbiter datus, ſed non compromiſſarius, & ꝙ non ualet eius ſolius laudum. Sed gloſ. ordinaria dicit, ꝙ poſſunt cogi alij duo ad conſentiendũ in dictum tertij & electi pro tertio ꝑ diſcordiã aliorum duorum. ff. de arb. l. item ſi vnus, §. principaliter. ſed illa gl. non eſt vera. ſ. ꝙ valeat dictũ iſtius tertij tm̃, ſed debet ſecũ cõcordare unus ex duob. tex. eſt hic, de hoc no. Iac. de Are.

5 ff. de ſol. l. qd̃ ſi forte, §. ſunt quidam. † In §. porro, ibi, cõfeſſione. no. ꝙ confeſſus non appellat, ꝙ eſt verum, qñ ꝯ confeſſionem nihil obijcitur: ſecus, ſi aliquid rationabile obiiciatur ut error, vel metus, vel veritas ꝯria, ſi cauſa ſit capitalis, quia certa ſciẽtia, non incerta nocet in cauſa capitali, ſi de innocentia conſtat, vt ff. de quæſt. l. 1. §. ſi quis ultro. Ibi, ſm̃ locorum diſtantiã. ff. ſi quis caut. l. 1. Ibi, Tẽporis qualitatem, nam in hyeme nõ poſſunt fieri magnæ diętæ, vel forte tp̃s guerrarum, vel tempeſtas in mari. Ibi, & natura negocij, & breuior dilatio aſſignatur, ſi res eſt tp̃e peritura, vel tractat de alimentis. In tex. ibi, Non curauerit, ergo deſeruit. Ibi, Suæ iuriſdictionis, no. per appellationem, officium inquiſitoris transferri ad ſuperiorem. Ibi, Malitioſè, no. appellantẽ,

6 qui non probat præſumi malitioſè appellaſſe. † Quæro vnà cum

b Bern. quæ ſit iuſta [b] cauſa ſuſpicionis? rñ. illa, quæ eſt expreſſa in iure. Item illa, quæ eſt ſimilis expreſſæ, quam aſſimilationem debet facere iudex ex officio ſuo, & ei creditur, ꝙ caſus ſit ſimilis. tex. eſt no. ff. de legi. l. non pñt, & l. ideoque. Item ſimilia ſunt, inter quæ non poteſt reddi diuerſitatis ratio, vt ff. ſi quadr. pau. fec. dic. l. fi. C. de furt. l. ſi quis ſeruo, ff. ad l. Aquil. l. illud, C. de reuo. donat. l. his ſolis, vbi eſt tex. ſing. qui ſit in iure, ꝙ ſimile in legib. & ſtatutis hr̃ pro expreſſo. dico. n. ꝙ creditur iudicem motũ ſimilitudine æquitatis. tñ dicit Inno. ꝙ ſi iudex ſe debet mouere æquitate ſui capitis (ſupple, non eſt æquitas conformis rationi) poteſt appellari, vnde ab aſſimilatione ius dicentis poteſt appellari, ſm̃ Inn. Et no. ad ſtatuta terrarũ. Itẽ vr̃ ſiſe, in quo ſimilitudo ꝑualet diſſimilitudini. ff. de ſta. hom. l. qr̃it hermaphroditũ. ff. de leg. l. de

7 qbus. Guil. de Cu. & Cy. † Quærit Ber. quæ ſint radices ad inquiren. & dicit ꝙ duæ; fama ſcilicet, & clamor. vel dic, ꝙ eſt unum & idem. i. clamoſa fama. Secundo quærit, an inquiſitor poſſit recuſari tãquam ſuſpectus? & determinat ꝙ ſic, ſed quid ſi per formam ſtatuti arctatur iudex ad inquirendum? videtur ꝙ non poſſit allegari ſuſpectus, quia non facit motu proprio, ſed motu legis. Ex hoc ſequeretur, ꝙ ſi princeps mãdat ptãti, ꝙ inquirat de omnib. maleficijs nocturnis, ꝙ non poſſit poteſtas recuſari tanq̃ ſuſpectus, ꝙ falſum eſt de iure ciuili, quia in hoc eſt iudex delegatus, ſed ſi princeps daret certum & ſpeciale mandatum, tunc

8 credo, ꝙ non poſſet recuſari, vt ſ̃. eo. c. nouit. † Quærit Bern. ecce lex ſtatuit, ꝙ eligantur duo arbitri cum poteſtate eligendi tertiũ arbitrum incertum, nunquid poteſt hoc deduci in pactum? Dicit Bern. ꝙ non. Tu dic, ꝙ immo, in caſu, in quo idem diſponit

c pactum, & lex, quia legitima conuentio eſt, quæ lege [c] adiuuatur, vt ff. de pact. l. legitima. Sed ſi ex ſuo capite uellent compromittentes dare hanc poteſtatem incertam, non ualeret compromiſſum arbitris diſcordantibus, ſed eis concordantib. putarem ꝙ ualeret, quia inutilis cautela non uitiat, ita intelligo l. item ſi vnus, §. ſed ſi in duos, ff. de arb. & ſ̃. de arb. c. innotuit. alij dicunt, quod hic eſt defectus formę, & ideo utile per inutile uitiatur, ff. de arb. l. Pędius, §. 1. Contra hanc opin. eſt diſtinctio naturalis, ſed ciuilis ratio eſt pro ipſa, ideo enim non ualet, ne ſit in poteſtate arbitrorum facere, ꝙ compromiſſum ualeat concordãdo, vel ꝙ ſit irritum diſcordando. Item interim non eſſent arbitri certi

9 de valore compromiſſi, & no. hanc conſiderationem. † Opp. ꝙ duo arbitri non poſſunt eligere tertium, quia hoc non habent in mandatis, nec eſt recedendum à forma compromiſſi, vt ff. de arbit. l. non diſtinguemus, §. de officio. Nam omne, quod formale

ADDITIONES.

a Vinc. God. Duo. Adde quod duo arbitri poſſunt laudare tertio abſente, ſi tamẽ dixerint voluntatem ſuam, & tertius receſſit de loco, in quo conuenerunt ad iudicandum. ita Bald. in Margar. Arbiter. ver, item tertio. Bar. in l. item ſi vnus, §. Celſus, ff. de arbit.

b Vinc. God. Iuſta. Adde ꝙ iuſta cauſa ad ualidandum actum, probatur ex aſſertione generali eius, qui poteſt actum facere, Ruin. conſi. 29. nu. 8. lib. 1.

c Lege. Vide D. Iaſ. in l. filius familiàs, §. diui, ff. de leg. 1.

BIU Cujas

male eſt, ſtricti iuris eſt, vt ff. ad munic. l. conſtitutionibus. ſol. iſtud eſt de ꝓſecutiuis formę, immo de conſecutiuis materię, & de acceſſorijs tacitis, de iuriſd. om. iu. l. 2. vel verius eſt ex conſti-
10 tutione canonis. † Et ſic no. quod ſtatutum legis non poteſt liti gantibus dare arbitrum, & ſtatutum, quod loquitur de arbitris, intelligitur loqui etiam de iſto tertio adiuncto, ſicut ſtatutum quod loquitur de tutore, intelligitur loqui etiam de adiuncto
11 ei curatore. † Quærit Ber. lex non imponit pœnam arbitris negligentib. nunquid iudex poterit eos mulctare? dicit gl. quod ſic ſupple, & etiam uiribus præturæ cogere eos præciſe ad pronunciandum denegando eis cibum, donec ſe concordent, uel tertium eligant, vt ff. de arb. l. 3. & ſic pœna, quæ non imponitur a ſtatuto, poteſt imponi per religionem iudicantis, donec uides, quod iudex, qui recuſatur, præfigit terminum arbitris, intra quem pronuncient, quo elapſo, reuertitur iuriſdō ad iudicē recuſatum, partib. aūt non poſſet iudex recuſatus prefigere terminum complexiuum ad totam litem finiendam, quia hoc pertinet ad arbitros, per ſingulas dilationes emergentes dietim,
12 vt ſ. de offi. dele. ca. ſuſpicionis. † Venio ad ver. at ipſa probata, & quæro, qualiter dēt hic poni caſus? reſpōdeo, ſm Io. de Deo in ſuo ſuffragio hoc modo, videlicet dictū eſt in p̄cedenti rñſo, ꝙ ſi ſuſpicio probata nō fuerit coram arbitris, ꝙ ipſe iudex recuſatus ex tunc ꝓcedat, hic dr̄, ꝙ ſi eſt ꝓbata ſuſpicio ſupple, ſi eſt ordinarius, iſte recuſatus cōmittit cām idoneis iudicib. ſ. de fo. compet. c. ſi quis. Sed ſi fuerit delegatus, cauſa ad ſuperiorem. i. ad delegantem deferatur. Intelligo, ꝙ iſta ſit relatio ad informādum ſuperiorem, quia ad eum ſpectat prouidere, qualiter deinceps prouidendum ſit vel per ſe, uel p alium delegatū. dicit Io.
13 de Deo. Caue ne recedas ab hoc caſu. † Ex his apparet, ꝙ arbitri declarantes iudicem ſuſpectum, non habēt vltra quid faciant niſi referre, non autem poſſunt pronunciare de cauſa principali, quia non eſt eis hoc commiſſum. Sed contra hoc opponitur de l. cum ſpecialis. C. de iudi. vbi dicitur, ꝙ ſuſpicione allegata arbitri debent eligi ad decidēn: cauſam principalē, & funguntur officio delegatorum a lege. Sol. ius ciuile in iſta materia diſcrepat a iure canonico, & in multis. diſcrepat. n. primo in poſſe, qa de iure ciuili iudex ordinarius non recuſatur, quia iuriſdō ſua eſt radicalis, & coh̄eret territorio, ꝙ a ſua iuriſdōne abſorberi non p̄t, ut C. vbi & apud quos. l. fi. prouidet tñ ꝙ aſſocietur eps, quia lex confidit, ꝙ eps ſit tantæ ſanctitatis, ꝙ nihil patiatur iniuſtum fieri præſente ſe, vt in Auth. vt diffe. iu. §. 1. olim uero, quando oēs epi erant ſancti, credebat̄ ſimpliciorum aſſertioni. hodie ſecus, quia oīa mala procedunt a ſacerdotibus. dicit Arch. 2. q. 5. c. ſi qs presbiter. ſed de iure canonico poteſt recuſari, nec adiungitur ei alius, quia modicum fermēti totam maſſam corrumpit, ut ſ. de iu. c. 1. Et abſurdum eēt, ꝙ ſi Archidiaconus eſt ſuſpectus, ꝙ adiungeretur ſibi alius eps alterius diœceſis, quia non decet, quod hēat iuriſdōnem de pari, cum litigantes non ſint eius ſubditi. ff. de manumi. l. apud eum. Sed quid dicemus, cum hodie non adiungatur eps de conſuetudine? reſpondeo, appellabitur, ex quo non poteſt eſſe conſultū per recuſationem., & procedit appellatio tanquam tacita cōminatione inimicitiarū, ar. C. de ap. l. ſi qs ꝓuocatione. Et hæc eſt vera differentia iuris ciuilis, & canonici in iudice ordinario, ſed in iudice delegato eſt alia differentia. Nā de iure ciuili ſufficit dicere, allego hunc ſuſpectū eſſe, nec oportet dicere propter quam cauſam ſit ſuſpectus, ſicut de iure canonico, & per conſequens nec probare, vt C. de iud. l. apertiſſimi. Et eſt ratio, quia ſuperior ſtatim poteſt alij cōmittere, & ſi non committit, debent eligi boni viri, qui decident cauſam principalem. Dicet aliquis, nonne in compromittendo partes lædun. tur, ſeu lædi poſſunt, ut ff. de minor. l. ſi minor. §. minores. reſpon. non, quia iſtud arbitrium eſt de iure tantum, & poteſt appellari,
a ut d. l. cū ſpecialis, in fi. Itē non eſt veriſi'e, ꝙ recuſator[a] uelit odium captare, & nihil ex hoc reportare: & ideo ius ciuile, quia neutrius partis intereſt, voluit ſtare in hoc ſimplici verbo recuſationis. Sed ius canonicum conſiderans, ꝙ iſtæ delegationes vt plurimum procedunt a Papa, noluit, quod illuderetur Papæ, & ideo requiritur, quod cauſa ſuſpicionis exprimatur, & probet̄, & quod in hoc arbitri eligant̄ ſuper hoc articulo, & non ſup negotio principali. Porro ius canonicum ſeruabitur in loco pa-
14 pæ, & ius ciuile in foro Iuſtiniani. † Modo quæro, nunquid allegata ſuſpicione, ſtatim & ipſo iure debeat conquieſcere iuriſdictio recuſati, an vero valeat proceſſus, ſed oportet appellare? Quod debeat appellari, videtur per tex. in ver. declinare, quia nulla declinatoria reddit proceſſum ipſo iure nullum, ut infra eo. c. ex parte. In contrarium videtur, quia ipſo iure eſt interim ablata iuriſdō, ut l. 1. C. ſi qua pręd. po. Inn. uariauit. Nam in lectura dicit vnum. ſ. quod oportet appellare, quia non meminit ſe legiſſe, quod ſit nullum, niſi iuriſdō in hoc articulo ſit tranſlata ad arbitros, ꝙ non eſt antequam arbitri certi ſint electi, ſecundum Inn. In diſputando dixit contrarium, quod ipſo iure non ualet proceſſus, niſi primū dirimatur articulus ſuſpicionis, & hoc tenet Hoſt. porro de natura iſtius articuli eſt inficere, quicquid fit a ſuſpecto. Si vis tenere, quod proceſſus valet, habes ſimile, ſi tutor excuſat ſe, & iudex nihilominus decreuit eum tutorem, neceſſaria eſt appellatio, ut l. ſcire oportet, in prin. ff. de excu tu. Si vero vis tenere, quod ipſo iure non valet, habes argumētum, quod iſte interim debet dubitare de ſua iuriſdictione, de qua oīs iudex debet eſſe certus per prius, ut l. quęro. ff. de eo, qui pro tu. & l. hoc autem, ff. ex quib. cau. in poſ. ea. Sol. in hoc articulo poteſt diſtingui, aut propoſita recuſatione ſtatim diſcedit non expectato aliquo reſponſo, & tunc valet proceſſus, nec poteſt appellari. infra eo. c. dilecto. Aut iudex nil uoluit rñdere, niſi quia dixit, faciamus iuſtitiam, & tunc aut cauſa ſuſpicionis eſt notoria, & non valet proceſſus: aut eſt dubium, & tunc refert: aut res non eſt integra, quia poſtea ſunt electi arbitri, & idem, quia non poteſt derogari proceſſui arbitrorum electorum, translatus eſt. n. aut res eſt integra, quia non ſunt electi arbitri, & tunc tenet ꝓ ceſſus iudicis recuſati, ſed poteſt appellari, & iuſtificatur appło eo ipſo, quia proceſſum eſt contra formam ordinis huius decretalis, ar. ff. de min. l. ait prætor. §. permittitur. & C. de app. l. j. Dicet aliquis, ſi eſt contra formam, ergo ipſo iure non valet. ut C. de ſen. & interloc. l. prolatam? reſpondeo, quandoque forma cadit inter duo, quorum aliquod eſt in ſua ſpē pfectū, & tunc oportet appellari, quandoque cadit inter ea quę requirūtur ad cōſtōnem ipſius eſſe, & tunc ſi non ſeruat̄, ipſo iure non valet. Reſtat rñdere ad illam l. ſi qua prædi. pote. per quam tenuit Ber. indiſtīcte non valere. Sed rñ. tripliciter, videlicet, ꝙ ibi erat notorium facti. & conſtitutionis, vel ꝙ ibi lex vltra procedit prohibendo, vel ibi de iure ciuili, ubi allegatio ſuſpicionis trahit ſecum ſuam exe cutionem, quia non oportet probari de ſuſpicione, ſecus de iure canonico. & dat̄ regula, ꝙ omne grauamen proceſſus debet ſub
15 leuari ꝓ appellationem, & non ipſo iure. † Ex his infero ad quæſtionē, ecce in recuſatione debet inſeri cauſa, pone ergo ꝙ una die recuſat̄, alia die inferitur cauſa, quodlibet iſtorū in ſe eſt imperfectum, nūquid ſimul complexa faciant unum perfectum? reſpōdeo, quędam ſunt ſtatuta pro forma ſe tenēte ad unam determinationem, & oportet quod interueniat actus continuus, ut interrogatio, & reſponſio in ſtipulatione, vt ff. de ver. ob. l. continuus, in prin. non loquor in formis præambulis, ſicut eſt tractatus ad alienationem, quia licet primus actus ſit directiuus ad alium, non tamen ſunt eiuſdem conſiderationis, nec ſpecici, ut in c. dudum, de reb eccl. non alie. lib. 6. quędam ſunt deputata pro cauſa, & iſta debent pręcedere, infra e. dilecto. quædam ꝓ modo intriſeco, vel effectu conſequēdo, & iſta ſequuntur. C. de preci. Imp. off. l. uniuerſa. quædam ſunt, quę ſunt introducta pro confirmatione actus, & iſta poſſunt interuenire ex interuallo, vt electio, & eius ꝓfirmatio. Itē negotiū geſtū, & eius ratificatio, vt in ca. cura, de iure patro. quædam ſunt, quæ habent ſe per modum vnius ſupplentis alterum, & iſta ſuppletio, ſicut emendatio poteſt fieri etiam altera die, ſi tempora ſuffragantur, vt C. de appe. l. ſi quis libellos. Et ita eſt in queſtione propoſita.
16 † Vnde in libellorū ꝓceptione dicimus, ꝙ cā, q̄ nō eſt ſpecificata in libello, p̄t ſpecificari ī ꝓceſſu, & vī ineſſe ipſi libello, qa pars eius eſt, immo, dic non valere, quia appło nulla eſt, quia non habet ſua eſſentialia, quæ debent complexiue uno contextu interuenire. Et ſecus eſt in libello conuentionali, vnde, ſi appellatio
b fuiſſet ſolennis & cum cauſa, & libellus[b] iudicialis, qui poſtea ſequitur, non exprimeret cauſam, & tunc bene poſſet cauſa libelli deduci in proceſſu, quoniam libellus tenet, ſed in formis appellatio nulla eſſet, & quod nullum eſt, nullum recipit fomen
17 tum, vel vitam. † Quæro, ecce remiſſum eſt negotium ad ſuperiorem, nunquid iſte ſuperior poterit recuſari, ſi eſt ſuſpectus? reſpondeo ſic, quia alia eſt ſuſpicio hæc a prima ſuſpicione. nam cum nihil de ſecunda ſuſpicione ſit per ius cognitum, ergo eſt cognoſcendum, niſi ſit facta remiſſio de partium uolun-
18 tate, † Modo venio ad §. porro. & no. ꝙ totum iſtud c. loquitur ante li. cont. ſm Inn. Ex hoc conclude, quod cōfeſſus maleficiū,
19 licet ante li. conteſta ſit confeſſus, non appellat, ſm Inn. † Quæro, utrum ille, qui non poteſt ſe purgare, quia eſt ab omnibus infamatus, poſſit appellarē, ſi etiam conuictus eſt per teſtes, ſed in negādo ſemper perſeuerauerit? rñdeo ſic, quia nulla lex prohibet, & quia fama eſt mutabilis, & plurimum mendax. dicit
20 Arc. 11. q. 3. non ſunt audiendi. † Quæro, vtrum contra confeſſionem ſuam quis poſſit appellare? Et videt̄ quod non, quia nemo poteſt appellare contra factum proprium. vt C. de re. cre. l. gñaliter, poſt prin. In contrarium videtur ff. de app. l. creditor, §. fi. ff. de confeſ. l. cum fideicōmiſſum. Dicit Ber. ꝙ in crimina-

li po.

ADDITIONES.

a Vin. God. Recuſator. Adde ꝙ recuſans ex parte ſua tranſactionem adimplere, ipſo iure omni commodo ex ea proueniente eſt priuatus. Ruin. conſi. 142. nu. 7. lib. 4.

b Vinc. God. Libellus. Adde ꝙ libellus incertus ſuper petitis per quandam conſequentiam, & incidenter procedit, non tamen ſententia. Ruin. conſi. 35. nu. 5. lib. 4.

BIU Cujas

li potest appellari, dum tamen assumat in se onus pbandi rem aliter se habere, non dico probandi errorem, sed in ciuili non auditur, supple nisi in se assumat onus probandi duo, s. aliter se habere rem, & se errasse, nam si ex certa scientia esset confessus, imputet sibi, vt ff. de inter. ac. l. fi. & l. si filius. caueat tamen quo appellat. Nam non debet dicere, appello à confessione mea, vel appello ab errore meo, sed appello à iudicis sententia, non obstan. confessione mea, quia fui confessus per errorem, vel per metum, quem intendo probare coram iudice appellationis. Si autem non adiceret causam, non audiretur appellans, quia notorium confessionis intelligitur esse notorium veritatis, vt inf. eo. c. Romana, lib. 5. Nam confessio inducit notorium in ipsa confessione perseuerans, non actu transiens, quia confessio per
21 petua, & ideo non appellatur, vide Arch. 11. q. 3. nemo. † Quærit Ber. nunquid inquisitor sit citandus in causa appellationis? respondeo, sic, quia eius interest defendere processum suum, vt infra, de sen. excom. c. sacro. si tamen non citatur, nihilominus facit litem suam, quia malè iudicauit, sed oportet hoc probari aliter, quam per sententiam, in qua est iudicatum eum malè iudicasse, cum ad illam non fuerit citatus, ut ff. de insa. l. Lucius, & sic citatio iudicis ꝓiudicat iudici, sed si non citetur, non præiudicatur ei. item non est citandus, nisi pro iure. i. interesse suo,
22 vt no. per Arch. 2. q. 6. hoc etiam cõtendat, secundum Inn.† Extra quæro, utrum ordinati ab intruso sunt citandi? respondeo, non, quia nõ habet causam à possessore. secus, si non esset intrusus, sed haberet canonicum titulum, quo ad possidendum, vt eleganter dicit Inn. in c. quamuis, de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Confessionem si iudex aduocati eadem die reuocatam nult habere pro litis contestatione, potest appellari.*
A ratificatione facta coram subdelegato per delegatum facta potest appellari, si grauet, ver. idem si.
2 *Aduocatus an possit confiteri, & de eius officio & potestate.*
Aduocati errorem & confessionem quando dominus possit reuocare, versi. si autem. 1. & 2. §. Secundo, ver. certè etiam, cum §. sequenti.
Ratificare dominus factum aduocati sui quando videatur, eisdem locis proximè citatis.
3 *Litem contestari testes qui producit an videatur.*
Litem contestari quis intelligitur exceptionem proponendo peremptoriam, & vltra procedendo.
4 *Factum subdelegati ratificari non potest à subdelegato.*
Subdelegatio subdelegationis non ualet, & nu. 6.
5 *Causa alia, quam expressa in appellatione, probari potest in appellationis causa à definitiua, secus ab interlocutoria.*
Stylus curiæ quis in committendis causis appellationum ab interlocutoriis, ver. Item de.
6 *Litis cõte. an faciat, quod subdelegatus delegati principis possit subdelegare.*
Substituere quis loco sui procuratorem potest post litem contestatam, ver. tamen verum.

CAP. LXII.

1 **Cum causam.** Si iudex † confessionem aduocati eadem die reuocatam vult habere pro litis contestatione, potest appellari. Item si delegans factum coram subdelegato delegati sui ratificet, & exinde grauamen aliquod procedat, potest appellari. h. d. & in prima ponitur narratio appellationis. In secunda indicis datio. secunda ibi, mandamus. Casus. Vertebatur quæstio inter quẽdam abbatem, & conuentum eius ex una parte, & priorem & canonicos de Nouo loco ex altera, super quadam ecclesia, quam Abbas & fratres dicebant ad se pertinere, & conuenichant dictos priorem & canonicos, iudices ad hoc dati subdelegauerunt causam quibusdam iudicibus, aduocatus prioris & canonicorum confessus fuerat priorem & canonicos possedisse dictam ecclesiam, per quadraginta annos, & amplius: sed post hæc eorum procurator, quia erant rei, petiit dilationem ad opponẽdum exceptiones dilatorias. Dicebatur, quòd dilatio ad proponendum exceptiones dilatorias non erat danda, vt dicebatur, quia confitendo suos clientes possidere, intelligebatur lis cõtestata. At procurator canonicorum dicebat, quod illa confessio fuerat reuocata tanquam præmaturè facta per errorem iuris, iudices huic allegationi innitentes, credentes quod hæc allegatio fundaretur in iure, dilationem denegauerunt, licet uno & eodem die dominus, & procurator reuocauerint responsum ipsius aduocati, Papa dicit, quod iudices iniquè processerunt, & potuit appellari, eo quod tale respõsum aduocati non nocet dominis, cum fuerit eadem die legitimè reuocatum. Modo alius casus sic ponitur. Isti iudices subdelegati delegauerunt alijs, quorundam testium examinationem, quam factam habuerunt ratam. Dicit Papa, quod delegati non potuerunt subdelegare, nec ratum habere, quod factum est à subdelegatis subdelegatorum, quia cum solus delegatus à principe possit subdelegare, ergo subdelegati non possunt subdelegare, cum ipsi non sint à principe delegati, sed à delegato subdelegati, subdit tamen, quod in appellatione, licet fundetur in iure, oportet causam exprimi. h. d.

2 †Quæro pro intellectu literę, vtrum aduocatus possit confiteri? respondeo, non, nisi domino præsente & saltem tacente, quia
a aduocatus [a] non habet ius procedendi in causa, sed patrocinandi, & nunquam fit dominus li. vt no. in l. 1. §. 1. ff. de postul. Si autem dominus est ei assistens, potest interrogare & respõdere, vt ff. de interr. actio. l. defensor. & si quidem habet consensum domini expressum, perinde est ac si dominus responderet. Si autem tacitum, potest dominus, & procurator ipsius incontinenti eadem die, quinimò etiam vsque ad triduum reuocare respõ-
b sum aduocati, etiam non probato errore, [b] vt C. de erro. aduocatorum, lege iij. errore autem probato potest in prẽparatorijs reuocari vsq; ad lit. cont. in decisorijs autem non usq; ad sniam. ff. de interr. act. l. de ætate, §. fi. C. de iu. & fac. igno. l. error. Secundo quæro, quod fuerat motiuum iudicum? respon. quia reus confitendo se possidere, quæ uendicantur, fundat iudicium ex parte
c sua passiua, vt C. de alie. iud. mu. l. 1. ergo videtur lis contestata [c] quo ad ipsum reum. Sed certè hoc est falsum, quia hoc pertinet ad li. præparationem, non ad lit. const. vt in Auth. de trien. & semis. §. studium, ff. de interro. act. l. qui seruum, §. in iure. Ista igitur non fuit ratio dubitandi, quia fuisset nimis friuola; sed ratio dubitandi fuit, quia verba aduocati sapiebant exceptionem præscriptionis peremptoriæ, & qui exceptionem peremptoriam opponit, videtur tacitè litem contestari. sed hæc ratio est falsa, quia ille, qui excipit de prescri. non videtur litem contestari, sed magis protestari, vt C. de probat. l. exceptionem, vt C. de præscrip. lon. temp. l. emptor. Item quia nec lis posset contestari ex parte rei tantum, ita ꝙ non actoris, quia non potest diuidi, sicut nec sententia. ff. famil. ercis. l. in hoc iudicio, est. n. quedam res integralis, quæ non patitur separationem continui. Et ideo dic tertio, quod ratio dubitãdi erat, quia qui accedit ad peremptorias exceptiones, videtur ex ordine renunciasse declinatorijs, ar. ff. de iu. l. sed si susceperit, in prin. & ideo perperam videbatur peti dilatio ad dilatorias proponendas. Sed ad hoc respondebatur, quia aduocatus errauerat, quia nesciebat dilatorias competere domino suo, qui error erat probabilis in facto alieno, certè etiam ex certa scientia aduocatus non potest renunciare, quia officium aduocati est facere, quod causa desi-
d derat, & nõ excedere suos terminos, vt C. de postu. [d] l. q squis. Quæro quid si dominus istud responsum ratificasset. dicit glo. ꝙ non posset reprobare. Item dicit, quod ratificare videtur post, faciendo aliquid quod tantum post lit. contest. fieri potest, vt est producere testes in causa. Innuit hæc gloss. quod qui producit testes
3 videatur litem contestari. † Sed istud non est verum, nisi testes sint producti iuridicè, facit quod not. in c. 1. de elec. lib. 6. & C. de proc. l. nihil arbitramur, per Cyn. vel collige ex ista gloss. quod proponens exceptionem peremptoriam, & ultra non procedẽs non intelligitur tacitè, seu indirectè lit. contestari, secus si vltra procedit differendo se probaturum, vel testes producendo. qđ
4 est no. dignum, & non reperitur alibi. † Vlterius no. ꝙ non valet subdelegatio subdelegationis, & qđ notabilius est, non potest ratificari factum subdelegati à subdelegato. Et per hoc determina-
5 tur qõ, quę format in l. instar. C. de iu. fis. lib. 10. † Quærit Ber. nũquid in causa appellationis interpositæ cũ causa, & sic formiter possit probari alia causa ad coadiuuan. appellationem, & dicit, ꝙ sic, si appellatur à diffinitiua, secus, si à grauamine, & ista est veritas. Item de stylo curiæ si plures exprimantur causæ in appellatione ab interlocutoria, super una tantum fit commissio, quę iustior & verisimilior uidetur spretis alijs causis. Et est bona consideratio, ne lites sint immortales, vt C. de iu. l. apertissimi. & ibi redditur ratio, quæ non redditur alibi, in tex. quia in medio litis
6 de iure ciuili appellatio non procedit. † Quæro, nunquid litis contestatio faciat, quod subdelegatus delegati principis possit subdelegare? quidam dicunt ꝙ sic, quia facit cum quasi dominum iurisdictionis, sicut facit procuratorem dominum litis. Ista opi. falsa est, vt ff. de iudi. l. iudicium soluitur. tamen unum volo, quod tu notes, quod substitutus procurator post lit. contest. potest alium substituere, quia litis dominus est effectus, vt ff. de app. l. ab executore, §. fin.

ADDITIONES.

a Vin. God. Aduocatus. Adde ꝙ aduocatus si fouet iustã causam, potest decipere aduersarium, glo. in c. dominus noster, in ver. ex insidiis, 23. q. 2. De pœna autem malorum aduocatorum habetur per Barb. in c. inhærentes, num. 18. de iura. calum.

b Errore. Vide D. And. Barb. in cons. 6. inci. Scriptũ est præclarè. primo Regum, in 1. volum.

c Vin. God. Contestata. Adde, ꝙ lis contestari debet in præsentia iudicis, Ruin. consi. 149. num. 11. lib. 5.

d C. de postu. Vide per Fel. in c. peruenit, el 1. de testib. cog.

SVMMARIVM.

Appellanti non sufficit dicere, legitimam se exceptionem opposuisse, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse, in prin.
Appellatio non conualescit ex grauamine sequenti. §. no. quod. post casum.
1 *Appellatur ab executoribus gratiarum, si præcedat grauamen, & quando etiam si non præcedat.*
Executores gratiarũ possunt quolibet ordine iudicario prætermisso, ueloque leuato

BIU Cujas

leuato procedere. §. sed contra.
Ad appellationis validitatem in ea adducta inspicitur, non quid extrinsecũ. §. sed hic. & nu. 3. ver. & est ratio.
2 *Appellatio non denoluit nullitates, nisi in libello sit dictum sententiam nullam vel saltem iniquam.*
3 *De nullitate quis debeat pronunciare.*
Prosecutio appellationis, an sit dicere sententiam nullam.
Contrariorum vnum cum discutitur, & alterum discuti necesse est, versic. item quia.
5 *Appellatus an possit petere confirmari processum ante sententiam irritum.*
6 *Appellaui ab interlocutoria, deinde lata diffinitiua contra me appellaui a diffinitiua, an videar renunciasse appellationi primæ.*
Qualitas reprobari potest, factum vero probari, ver. prætextu.
7 *Laudum si peto corrigi, & apparet, quod arbiter non fuit arbiter, an iudex possit pronunciare ex tali nullitate arbitrium nullum.*

CAP. LXIII.

Dilecto. Non sufficit appellanti dicere, quod legitimam exceptionẽ opposuit, & appellauit, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse, hoc dicit, prima pars ponit factum coram auditore narratum. secunda committit causam, & præmittit, quare ibi, quia tamen. Casus. Quidam impetrauit literas, quòd reciperetur in canonicum in ecclesia Salamantia, nulla tamẽ facta mentione, q̃ in ipsa ecclesia esset certus numerus canonicorum taxatus, ac iuramento firmatus. Executores volebant procedere ad executionem, exceptum fuit de numero canonicorum iuramento firmato, de quo non fiebat mentio in literis impetratis, & appellatum fuit, ne aliter, ideſt cõtra hanc exceptionem executores facerent, & statim non expectata responsione executoris discessit appellans secundum Inn. & constabat per confessionem impetrantis quod ibi erat certus numerus iuramento firmatus, executores de exceptione & appellatione non curarunt, ex quo eorum responsio non erat expectata secundum Innoc. & in executione processerunt. Dicit Papa, quod excipere non fuit sufficiens ad appell. quia executores non grauauerant, & quia non processerant, debuerunt ergo appellantes expectare, quod eorum except. non admitterentur, & sic grauarentur, quod quia factum non fuit, appellatio non tenuit, quæ tenuisset, si propter exceptionem nõ admissam fuisset appellatum, & quia processus executorum reuocaretur in irritum, & est no. casus. No. q̃ qui nondum grauatur, nondum appellat, nec conualescit appellatio, licet postea grauetur, quia est
1 præpostera, & quia sine causa. † Nota ab executoribus gratiarũ appellari, dum tamen præcedat grauamen. Sed contra hoc opponitur, quod etiam si non grauat, statim quod citat, potest appellari. & est ratio, quia citando tacitè comminatur se executurum, cum ad executionem possit procedere velo leuato, & quolibet iudiciario ordine prætermisso, si ei non videtur iudicialiter procedendum, vt no. in capit. 1. de offic. de legat. in clemen. præterea, quando appellatur ab executore, appellatur extra iudicium, & ideo non est necesse, q̃ præcedat grauamen, vt sup. eo. tit. c. dilectis filiis, per Innoc. nam ista dicitur potius prouocatio
a ad causam, quam appellatio, [a] vel est quædam mixta querimonia initiata per citationem, tamen non prosecuta vlterius. Sol, ista appellatio est vera, si exceptio non esset opposita, sed exceptione opposita habent procedere tanquam iudices, & non tãquam simplices executores, & tunc oportet excipientem expectare interlocutoriam, aliàs non potest appellare. Casus est no. huius c. Sed hic opponitur, per confessionem constabat, q̃ literæ erant subreptitiæ & nullæ, & quod appellatio erat fundata super nullitate literarum, ergo debet pronunciari literas nullas, & quicquid inde secutum est, & præsertim quia nullitas apparet p
b confessionem aduersarii. & q̃ hoc sit verum [b] probatur, quia vbi euidens est nullitas, ibi iudex debet ex officio supplere, vt singulariter no. C. de transac. l. vbi pactum. Qua enim cõscientia possunt executores exequi id, quod nullum est? respõdeo, secundũ Innoc. quod appellantes fundabant se ex vi appellationis, non
2 ex vi nullitatis. † Et appellatio non denoluit nullitatem, nisi in libello sit dictum sententiam nullam, vel saltem iniquam, vt C. quando prouo. non est necesse. l. 1. ff. fam. ercis. l. quædam mulier, de iure patron. l. Carmelia Pia. Sed ista responsio videtur falsa, quia causa nullitatis venit incidenter, etiam si de nullitate non sit facta mentio in libello, vt ff. de appel. l. si constat, & tunc iudex appellationis debet pronunciare app. non fuisse necessariam, qa
3 sententia erat nulla, vt ibi patet. † Dicet aliquis, de nullitate debet pronunciare primus iudex superior; sed istud videtur falsũ, quia immo est superior, ex quo est appellatum: quinimmo etiã si non sit appellatum, potest adiri superior super nullitate, vt C. de accusationibus. l. absentem. & no. Bart. de re iudic. l. cum quærebatur, & ff. de appellatio. l. si expressim. solu. secundum Innoc. aut agitur de nullitate citra interpositionem appellationis, & verum est, quod potest adiri superior, aut cum interpositione appellationis, & tunc aut appellatur a diffinitiua, & idem: aut ab interlocutoria, & tunc iudex, ad quem, non potest cognoscere de nullitate, etiam si iudex a quo, esset excommunicatus, vel processisset contra solennem ordinem, & contra tenorem ordinis iudiciarii: & est ratio, quia nullitas non est inter causas appellandi ab interlocutoria, & iudex appellationis ab ipso non habet de aliis causis se intromittere secundum Innoc. aut etiã non appellatur nec ab interlocutoria, nec a diffinitiua, sed ante omne grauamen illatum, & tunc pro appellante nihil potest pronũciari, & ideo nec de nullitate est possibile iudicari, & iste est ca-
4 sus nostri c. † Quæro, nunquid dicere sententiam nullam sit prosecutio appellationis? dicit Innoc. q̃ non. Tu dic, q̃ est prosecutio cuiusdam incidentiæ ipsius appellationis, non principaliter, vt no. in dicta l. 1. C. quando prou. non est nece. vbi est glo. solennis. Sed ecce propono officium iudicis, & dico sententiam nullam, nunquid alia pars potest petere eam confirmari tanquam validam? Respon. sic, secundum Innoc. & ratio est, quia conuentus põt reconuenire. Item qa cum vnum contrariorum discuti
5 tur, & aliud discuti necesse est. † Or modo quæro, nunquid appellatus potest petere confirmari processum ante sententiam irritum? dicit Innoc. q̃ non, quia ista confirmatio nihil operaret, cum interlocutoria possit reuocari contrario imperio, nec per istam confirmationem redderetur validior, arg. C. de testam. l.
6 omnium. † Quærit Innoc. appellaui ab interlocutoria, deinde lata diffinitiua contra me appellaui a diffinitiua, nunquid videar renunciasse appellationi primæ? dicit Innoc. quod non, quia nemo geminando, vel multiplicando appellationes videtur ratificare factum iudicis, a quo appellat, vel appellationi renunciare, immo potius suum ius augmentare: totum enim hoc faciet, vt ab eius iurisdictione recedatur, idem no. Arch. 12. q. 6. biduum, vbi omnino vide Bart. ff. de no. oper. nun. l. cum procurator. vbi etiam videas. Non obst. ff. rem ratã haberi. l. cum minoris. §. falsus, quia ibi non plus operatur appellatio domini quam sui procuratoris, si princ. habuisset mandatum. immo est casus, quod appellatio factum iudicis nõ confirmat, alioquin ibi non tenet appellatio. Præterea potest approbari factũ, sed non eius qualitas, vt ff. de neg. gest. l. Pompo. scribit. Ber. colligit hic in sua glos.
7 plura, quæ sunt plana & iam expedita. † Extra quæro, si peto laudum corrigi, [c] & apparet, quod arbiter non fuit arbiter, vtrum
c iudex possit pronunciare ex tali nullitate arbitrium nullum? dicit Archid. quod sic, & est no. dignissimum, vt ipse no. 2. q. 6. iudicibus, Archidiac.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Appellatio. Adde q̃ appellatione deserta, & non intimata, nõ est necessaria pronunciatio, non est necessaria inquam pronunciatio suæ desertionis, & potest fieri executio. Soz. consi. 35. nu. 26.
b Verum. Vide Lud. Ro. consi. 22. Barb. consi. 62. vol. 1. Fel. in c. cum super. de re iudic. Rom. consi. 214. Card. Flo. consi. 29. Imo. consi. 127.
c Vinc. God. Corrigi. Adde, q̃ laudum etiam nullum per approbationem tacitam, vel expressam confirmatur, impeditque soluti repetitionem, Rui. consi. 14. nume. 14. lib. 2.

SVMMARIVM.

Appellans, qui terminum sibi præfixit ad appellationem prosequendã, quẽ procuratorem mittere debeat, & nisi mittat, quid incurrat, in princ. & nu. 1. 2. 4. & 5.
1 *Comparere nolle, & minus legitimè comparere, paria sunt. ver. itè no. quod.*
2 *Procuratorium an sit sufficiens ad impetrandum, & contradicendum, & nume. 4. & 5.*
3 *Procuratorium sufficiens, quid iuris si neutra pars misit.*
4 *Appellatio quando non admittitur, nec probatur, sufficit tunc mittere procuratorem ad impetrandum, & quid in contrario, & aliis casibus.*
5 *Appellatum si sit a diffinitiua, quod mandatum requiritur, & quid, quãdo ab interlocutoria, & quid quando a diffinitiua.*
6 *Procuratorem si constitui ad sententiam audiendam, an appellare possit.*
7 *Negotiorum gestor an possit appellare sine mandato.*
Procuratur ad litem contestandam, nunquid poterit appellare, ver. pone.

CAP. LXIIII.

Nicolao. Appellans, qui terminum sibi præfixit ad appellationem prosequendam, debet mittere procuratorem sufficienter instructũ ad totam causam, non ad impetran. & contradic. duntaxat: alioquin contumax reputatur, & expẽsas resarcire tenet. secunda ibi, Mãdamus. Casus. Inter militẽ & monachos erat qõ: monachi appellauerunt ad Papam, & statuerunt sibi ipsis terminum ad appellationem prosequendã, in quo termino miles cõparuit personaliter: sed ipsi monachi miserũt quendã monachum ipsius monasterij cũ mandato impetrandi & contradicendi, miles accusabat corũ cõtumaciã, & petebat expensas factas a tempore appellationis. Papa mandat expensas refici ipsi militi. h. d. In tex. ibi, Auditorem, s. in causa appellationis. Ibi, Ad impetrandum. s. iudices. Ibi, Ad contradicẽ-
1 dum, s. impetrationi alterius partis. Ibi, Contumaces, no. q̃ † qui non mittit sufficientem procuratorem, contumax est. Ibi, Personaliter, item per sufficientem procuratorẽ. No. q̃ procurator debet esse sufficiens, & quod dñs qui mittit procuratorem minus sufficientem, eo ipso est verus contumax. Item no. monachos ex contumacia dãnari in expen. Itẽ no. q̃ paria sunt nolle
2 comparere, & minus legitimè comparere. † Opp. immo q̃ dictũ

procu-

BIU Cujas

procuratorium ad impetrandum, & ꝯdicendum sit sufficiens, vt ĩ.eo.tit.c.interposita,§.1. Sol.hæc ſm illã, qa aut applõni fuit delatũ a iudice,uel fuit approbata a parte diuersa,& tũc loquitur
3 hic;aut non,& tunc loquit̃ ibi.† Sed qd si neutra pars misit sufficiens procuratorium? r̃ndeo, paria delicta mutua compensatione tolluntur,ut ff.ne qs eũ q in ius uo.est ui.exi.l.nam cum uterque.Opp.ꝙ dicta sol.sit diuinatio,qa hic in tex. non dr̃,ꝙ fuit applo admissa,uel approbata. r̃ndet gl.ꝙ hoc continebatur in antiqua decretali in parte decisa,per quã ista decr.dẽt suppleri, ꝙ est notandum, qa nouũ statutum suppletur ex ueteri. Et hoc iõ,qa in decretali semper ponitur dictio, & ĩ.als nouę legi non licet ali
4 quid addere,ut l.1.C.de emen.Iust.Co.Et no.quatuor casus ſm Host.primus est,qñ applo nõ admittitur, & sufficit tunc mittere procuratorem ad impetrandũ,ut in c.interposita.Secundus,qñ
a admittitur, uel approbatur, sed appellatus[a] nihil petit, & tunc sufficit mittere talẽ pcuratorẽ,sed necesse est, ꝙ mittatur instructus quo ad prosecutionẽ causæ applonis,nõ dico causæ principalis,ubi appellatur ab interlocutoria, dummodo appellans applõni suæ terminum p̃fixerit, sic loquitur hic. Tertius,ubi non præfixit terminum,& tunc sufficit mittere procuratorem ad impetrandum, ut hic a contrario sensu. Quartus, ubi admittitur uel probatur applo, & appellatus petit, ꝙ appellator ueniat uel mittat sufficienter ẽt quantum ad principale negotium, & tunc non sufficit procurator tanq̃ ad impetrandum, uel app.psequendum solum, immo necesse est, ꝙ quo ad principale ẽt mittatur instructus,ut infra eo.c.cordi,lib.6.de hac materia uide ꝙ no.in Spec.de appel.§.qualiter,uer.sunt quoque & aliæ cautelæ,usque
5 ad finem. † Sed quid si est appellatum à diffinitiua? r̃n.ubicunq; requiritur plenum mandatum,qñ ab interlocutoria, requiritur plenum,& totale,qñ a diffinitiua: ubi aũt non, tunc sufficit ad impetran.& cõtradicen.hæc uera, saluo ꝙ in causis bñficialibus in quibus standum est decretali.s̃.de ele.c.1.& c.cupientes, lib.6.
6 † Extra quæro, quid si constitui procuratorem ad sñiam audiẽdam,nunquid appellare põt. dicit Archid. ꝙ non.2.q.6.non so-
7 lent.†Sed nunquid negotiorum gestor possit appellare sine mãdato?dic ꝙ sic.ff.de neg.gest.l.liberto. §.si.dum tamen dominus ratum habeat infra tempus app.l.2.in princ. ff.de app.reci.& no. Archid.2.q.6.non solent. Pone, constitui procuratore ad litem contestandam,nunquid poterit appellare? respon. sic per illam singularem legem.ff.de procur.l. qui procuratorem dat.

ADDITIO.

a Vinc.God.Appellatus,Adde ꝙ appellans & appellatus, si acquieuerunt rescripto in quo dantur maiores dilationes,non conuenientes statutis, sibi præiudicant.Goz.consi.101.nume.14.

SVMMARIVM.

A sententia, & persona eadem, ter appellare non licet, in princ.
1 *Sententia lata super articulo iuris est interlocutoria.*
Sententia quod appellari de iure non poßit,est interlocutoria.§.Item no.
2 *Appellatum tertio si sit, & lata sententia pro tertia appellatione, an tertia sententia valeat, an sit ipso iure nulla.*
3 *Appellationem indulgere tertiam princeps quando poßit.*
Nullitatem intentaße videtur, qui iniustam pronunciari sententiam petiit, vel male iudicatum,& iudex super ea pronunciare poßit. §.dictum est.
Appellare tertio qui non potest,inhærere potest aduersarii appellationi, ver. Item nota.
4 *Iterum dictio,quid hic significet.*
Compromissum prorogare poßit ne arbiter, qui habet semel & iterum prorogandi potestatem.§ sed nunquid.

CAP LXV.

Sua nobis. Ab eadem sententia & personali appellare non licet. Casus.Inter duos tutores diuersorum pupillorum quæstio vertebatur, & ab his fuit appellatum, & euidenter iudicatum,demum fuit iterum appellatum,vel supplicatum,fuit obiectum, ꝙ non potuerit vlterius appellari,auditor datus per Papam interloquendo pronunciauit tertio appellari non potuisse de iure. Et ideo Papa mandat in negotio appellationis vlterius non procedi.iste casus sumptus est ex regula generali. C. vt non liceat in vna, eademq; causa tertio prouoca. Scias aũt,ꝙ quælibet pars potest interponere duas appellationes.
1 † No. ꝙ sententia lata super articulo iuris est interlocutoria. Itẽ no.sententiam latam super hac forma,appellari non posse de iure,esse interlocutoriam, & tamen dirimi totam causam appellationis, quod alibi nec notatum nec scriptum inueni, & facit ff. ꝙ met.causa, l.metum, §.& licet, in verbo, interlocutus,& tene
2 menti.† Quæro,si est tertio appellatum,& lata sententia[a] pro ter
a tia appellatione, vtrũ tertia sentẽtia valeat, an sit ipso iure nulla? & videtur quod ipso iure sit nulla,cum tertia appellatio non teneat,ergo non valet sententia contra sententiam. Sol.aut est exceptum,& probatum,de duabus sententijs, & tunc ipso iure nõ ualet,aut non est exceptum,vel est exceptum,& non probatum,
3 & tunc valet,casus est hic,& non reperitur alibi.†No.quod princeps tertiam appellationem indulgere non potest per viam rescripti, sed bene posset per uiam priuilegij, ex certa scientia, & tunc forte literæ debent esse signatæ bulla priuilegij, nisi esset clausula, Non obstante: quia talia rescripta præsumuntur elicita per importunitatem, & fraudem. tene menti. Dictum est in c.dilecto, vtrum iudex appellationis teneatur, vel possit iudicare de nullitate pronunciationis, tamen nullum est dubium, ꝙ potest pronunciare de nullitate appellationis, casus est hic not. & sic non pronunciat,benè & malè appellatum, sed nulliter appellatum,certè ꝙ nulliter fit, malè fit, vnde testm̃ nullum dr̃ iniustum,& similiter sentẽtia nulla dr̃ iniusta, vt l.1. ff.de iniu.rup. testa.vnde,qui dicit sñiam iniustam, ẽt nullitatem intentare vr̃, sed veritas non consonat huic intentioni, & interpretationi ſm Oldr.Item no.diligenter,ꝙ qui non põt tertio appellare,põt inhærere appellationi aduersarij,vt C.de app.l.ampliorem,in prin.
4 † Opponit̃,quod decretum dicit,ꝙ iterum appellari põt.Sol.dictio,iterum,exponit̃.i.bis,vt infinitas euitet̃,vt ff.de leg.3.l.fideicommissa.§.si quis ita.Et per hoc dicebant, quod si est data potestas arbitro prorogandi compromissum semel & iterum, non intelligit̃ in infinitum,sed pro duab.vicib. Sed nunquid arbiter per hãc potestatem potest prorogare terminum donec vixerit, vel ad longum tempus? consului ꝙ non,quia non videbatur de hoc cogitatum,facit ff.de damno infec.l.si finita.

ADDITIO.

a Vin.God.Sententia.Adde ꝙ sententia tertia quæ super eadem re fertur,quãdo nulla reputetur.Ruin.consi.114.nu.17.lib.5.& ibi nu.12. quando dicatur lata sententia ab obseruatione iudicii.

SVMMARIVM.

Appellari non potest ad inferiorem a papa nisi gradatim,in prin. & ratio. nume.1.
1 *Appellare litigans quare non potest omisso medio.*
Iurisdictionis gradum cuiq; lex canonica,ciuilisque conseruat.§.nota quod.
Appellatio non gradatim interposita, si nihil ex aduerso opponitur, valet, & exinde processus,ex consuetudine,non secus. ver. contra opponitur. cum §.seq.
2 *Consuetudo, quod appelletur ab vno vicario ad alium vicarium eiusdem episcopi,an sit valida,& de vi consuetudinis,& nu.3.*
Ratio non est de substantia consuetudinis,vel legis,ver.nam ratio.
De similibus ad similia lex protenditur,si habet rationem,ibid.
3 *Officia repugnantia bene cadunt successiue in eandem personã,sed nõ simul.*
4 *Episcopus an dicatur immediatus superior sui vicarii.*
5 *Appellari a quibus,& ad quos oporteat.*
6 *Appellatio an teneat,si appellẽ disiunctiuè,vt ad legatum, vel ad papã reseruans in optionem eorum,coram quo malim prosequi appellationem.*
Appellans,nullo iudice expresso, intelligitur appellaße ad immediatum superiorem,ver.adde,& nu.7.
Iudices sunt iustitiæ debitores,eique comparantur, ver.ita cum.
7 *Appellans si dixerit,appello,& non dixerit ad quem,an teneat appellatio.*
Ordinarius delegando reseruatt sibi ordinariam potestatem,ac maiorem delegata §.& considera.
Ad ordinarium ab eius vicario recursus habetur per viam nullitatis,ac restitutionis, & causa emẽdandi interlocutoriam imperio contrario, & in contrariis vicariorum sententiis,vt vtri malit adhæreat.§.episcopus.
8 *Iurisdictio vicaria maior est,quam iurisdictio delegata.*
Appellatio subdelegati a delegato a principe,uel senatu qualiter fiat,necnon delegati ad vniuersitatem causarum,& vel unius causæ, ver. si autem.
9 *Dominus sciens si non appellauerit,procurator autem appellauit, vel econtra,quid iuris.*
10 *Delegatus ad vniuersitatem causarum quis dicatur.*
Vniuersale capitur tribus modis,ver.tribus.
11 *Appellari an poßit ad delegatum medio prætermisso.*

CAP. LXVI.

Dilecti. Ad inferiorem a Papa nõ põt appellari, nisi gradatim.h.d.Casus.quidam litigabant corã Archidiacono suo,a quo vnus omisso epo appellauit ad Archiepm: fuit excipiendo propositum,ꝙ non tenebat appellatio, quia omisso medio,officialis Archiepi nihilominus procedebat in cã; Papa iubet totũ processum eius cassari. Sed quæ est rõ, quare nõ põt appellare omisso medio? r̃n.qa ipse habet immediatam iurisdõnem,& nõ superior.Item qa fieret iniuria inferiori,si cõtemneretur.Item quia nihil inordinatum placet iuri. No. ꝙ lex ciuilis & canonica gradum suæ iurisdõnis vnicuique conseruat. l.1.C. de offic.præf.vrb. quia non debet iurisdõnum gradus perturbari: vnde maior non potest perturbare iurisdõnem sui inferioris, sicut non vult suam iurisdictionem turbari sibi; vt not.Archidiaco.11.qõ.1.de persona. Contra opponitur tribus modis.Sol. ue,ꝙ aut excipitur contra appellantem non gradatim, & reijcit applo,aut non excipitur, & tenet processus. imputet.n.sibi,q nõ contradicit,qa litem contestando in cã applonis vr̃ iurisdõnem mediati superioris prorogasse. Ista rõ non est vera in clericis, q non pñt prorogare sine consensu sui proximi superioris. Itẽ nõ est vera in laicis,quia omnis cã applonis est mixti Imperij, & in ea non habet locum prorogatio. Item qa priuatorum consensus iuris ordinem mutare non põt. Item aut ista exceptio oritur in cã applonis tanquam emergens, & hoc falsum, quia primo,ꝙ veniat ad iudicem ad quem,appellatio non tenet. emergens,

BIU Cujas

gens autem non põt oriri añ litem motam, quia præpoſterum eſſet añ iudiciũ naſci. aut dices, ꝙ iſta excep. dẽt pemptoria app. & tũc ſequeretur, ꝙ appło eſſet aliqua ipſo iure. ꝙ falſum eſt, qa ipſo iure eſt nulla, ſicut è contra, ſi appelletur ad iudicem incõpetentẽ rõne minoris iuriſdictionis, vt l. 1. §. 1. ff. de app. Et iõ gl. tranſit ad aliã ſol. uidelicet, ꝙ in cõtrarijs erat introductũ de cõſuetudine, q̃ põt dare iuriſdõnẽ funditus nõ habenti, & eodem mõ habenti iuriſdictionem mediatam, vel omnino ſeparatam põt dare iuriſdõnem immediatam, arg. ff. de teſt. l. 3. §. fi. & tunc ſtatim ſequitur, ꝙ ordine ſeruato appellat, quia ad immediatũ ſupiorem prouocatur. Ex his apparet, ꝙ conſuetudo iuriſdictio
2 nes ſubalternat, & de loco ad locũ prorogat. † Sed nunquid valet conſuetudo, & appellatur ab vno vicario ad alium vicarium eiuſdem ep̃i? & vr̃ ꝙ ſic, licet nõ ſit rationabilis. Nam ratio nõ eſt
a de ſubſtantia conſuetudinis[a] vel legis. l. nõ omnium, ff. de leg. & l. qđ nõ ratione, licet tũc non habeat virtutem attractiuam de ſimilib. ad ſimilia extendendo, quia ius nõ patitur. Prẽterea conſuetudo põt creare quandam iuriſdictionem anomalam, ſicut põt creare tutelã anomalã, vel ꝙ amita, vel matertera ſit tutrix nepotis, præterea ſtatutum, ꝙ de aſſeſſore appellat̃ ad poteſtatẽ, qui eum præfecit, valet. ff. quando appel. ſit. l. 1. ſolent. præterea quando appellatur ad parem per errorem, cognoſcit ſuperior. ff. de appel. l. 1. ergo non eſt appellatio nulla, ſed trãsfunditur. præterea eo ipſo, ꝙ conſuetudo ſic diſponit, fingitur una perſona loco duarum perſonarum ff. de adop. l. ſi conſul. ſed certè hæc officia eſſent repugnantia, & inuicem ſibi aduerſatiua, & ideo nõ
3 cadunt ſimul in eadem perſona, vt C. de app. l. cos. † Sed dices, verum eſt, ꝙ non cadunt ſimul, ſed ſucceſſiuè bene cadunt, vt ſi iudex primæ cauſæ factus ſit iudex appellationis, ff. de inoff. teſt. l. filius, §. 1. ff. de excep. rei iud. l. 1. §. 1. ſolonẽ habes ⁊. de conſuet. c. 2. li. 6. vbi talis conſuetudo reprobatur tanq̃ iuri, & æquitati ⁊ria, quia impediret iuriſdõnem ſuperioris. Non ob. l. j. §. ſolent. quia intelligẽdo præſes ibi non iudicat, nec ſedet pro tribunali, ſed ſolum in cauſa appellationis, hic eſſet vtrobique iudicans, cum teneret duas imagines, vt ita dixerim, quod eſt contra naturam. in ea autem debent naturalibus conuenire, aliàs haberetur contradictorię voluntatis. ff. de interr. act. l. confeſſionem.
4 † Quæro, nunquid ep̃s dicatur immediatus ſuperior ſui vicarij? rñ. quantum ad tribunal eſt vnum & idem, & ideo non põt appellari à vicario ep̃i ad ep̃m, quia aſcenſus debet eſſe in appellatione de tribunali, ad tribunal. Et ſi dicis, uicarius ſubalternatur
b ep̃o, [b] ꝛcedo, ut ff. de iud. l. iudiciũ ſoluit̃, ſed tribunal non ſubal-
5 ternat̃. † Mõ q̃ro a qb. & ad quos appellatur? ſol. aut loqueris in ordinarijs, & appellat̃ graduat̃r, vt hic, ſed ſi nõ appellat̃ graduat̃r, vt hic, ſed cumulatiuè, vt appło ab ep̃o ad archiep̃m, ad legatum,
6 ad Papã. † Itẽ qd ſi diſiunctiuè, vt appello ad legatũ, vel ad Papã reſeruans in optionẽ corũ, coram quo malim proſequi appellationem? Io. And. tenet appellationem tãquam incertam non valere, quia cum acquirat̃ iuriſdõ, incertum eſt, ar. optimum. ff. de ſtip. ſeruo. l. proinde, vt ipſe infra de offi. dele. c. ſi is cui, lib. 6. & hoc etiã no. in Spe. §. nunc tractemus, verſi. & ſeq. & pleniſſimè no. 2. q. 6. ſi quis, per Archi. ubi oĩno uide, & facit ff. de arbi. l. itẽ ſi vnus, §. ſi in duos. adde, dicit Archi. ꝙ ille, qui appellat nullo iudice expreſſo, intelligitur appellaſſe ad immediatum ſuperiorem. 2. q. 6. anteriorum, per Archid. conſidera, quia appellatio ad iudicẽ ĩ gñe, aſſimilatur appłoni alternatiuę, verbi gratia, appello ad A. vel B. ut ff. de condi. inde. l. cum his, §. qui hominem. & in alternatiua ꝓmiſſionis dicemur, ꝙ uterq; eſt in obligatione, unus aũt in electione, & ſolutione. ff. de verb. obliga. l. ſi duo rei, ita' dico in alternatiua app. quod uterq; eſt in appel. ſed vnus in electione, & ſic incertum reducitur ad certum ex neceſſitate electionis. Nec obſt. ff. de ſtipu. ſeruo. l. proinde, quia in alternatiua creditorum non cadit electio, & ideo ſtipulatio non poteſt certificari, ſecus in alternatiua debitorum, vt ꝓmittis mihi decem, tu Petre, aut tu Martine? quia eligere, à quo petam, poſſum. Ita cum appello alternatiuè, poſſum eligere, à quo eorum iuſtitiam mihi fieri petam, quia iudices ſunt debitores iuſtitiæ exhibendæ. & ad hoc optimè facit C. de conſtit. pec. auth. ſi qñ,
7 & ff. de lega. 3. l. ille aut ille. † Sed quid ſi dixerit appello, & non dixit ad quem? nam & hæc generalitas obſcuritatem parit, & tamen dicit glo. ordi. ꝙ tenet appellatio. C. de bo. auth. iudi. poſ. l. cum proponas. Sed gloſſ. loquitur de iure ciuili, vbi iudex, ad quem, eſt certus, quia non poteſt appellari niſi gradatim etiam ad Imperatorem. Ego dico ꝙ etiam de iure canonico valet, quia aut proſequitur gradatim, & non eſt dubium, aut coram Papa, & tunc Papa mittat ad immediatum iudicem: at ſi cognoſcat, nemini iniuriam facit, quia hoc eſt de plenitudine poteſtatis, ſed interdum appellatur à delegato, & tunc delegatus eſt ordinarius, & appellatur ad delegantem, quia delegans eſt ſuperior, & aſcendentem habet iuriſdictionem, delegatus eſt inferior, & deſcendentem hẽt iuriſdictionem. Et conſidera, ꝙ eſt ſuperior, i. habet maiorem iuriſdictionem, & non eandem cum delegato ſuo, quia iuriſdictio delegata diſtinguitur ab ordinaria per oppoſitũ diffinitionis eius, ſicut vſusfructus formalis & proprietas, & ordinarius delegando ſemper reſeruat ſibi ordinariam ptãtem, quæ eſt naturalis & inſeparabilis à territorio, & ideo ita inhæret delegãti, ꝙ non poteſt ab eo diuelli: ſed eſt & quædam iuriſdictio maior, & etiam eadem ut in vicario ep̃i, & epiſcopo. Epiſcopus. n. habet maiorem iuriſdictionem, dignitatis, ptãtis, & adminiſtrationis, item habet eandẽ iuriſdictionem, quia concurrit in ea cum ſuo vicario, & ꝓp hanc identitatem, gradualis appellatio non eſt de vicario ad epiſcopum, ſed bene eſſet recurſus per viam nullitatis. Item per viam reſtitutionis in integrum. Item in cã emendandi interlocutoriam contrario imperio. Itẽ ſi duo eſſent vicarij, & quilibet inſolidum, & ſimul ferunt con-
c trarias ſnĩas, ep̃s habet adhæſionem, cui vult adhærere. [c] ff. de
8 re iudica. l. duos iudices. † Ex his apparet, ꝙ Vicaria iuriſdictio maior eſt, quàm iuriſdictio delegata, & ꝙ iudex delegatus non præſidet eidem tribunali, vt ff. de iudi. l. 1. ſi autem appellatur à ſubdelegato delegati à principe, vel ſenatu, diſtingue, an fuerit ſubdelegatus in totum, an non, quod dic, ut ⁊. de off. deleg. c. ſup qõnum. ſed an in iſta materia delegatus ad vniuerſitatem cãrum diſcrepet à delegato ad unam cãm? & vr̃ ꝙ ſic, quia delegatus ad uniuerſitatem cãrum retinet ſibi iuriſdictionem, licet delegat unam cãm. Nam retinet eam in aliis, ſed certè ſpecies derogat generi, & iõ in ſpecie illa, ſi nihil reſeruat, nihil ſibi obtinet, dic ut ĩ l. i. ff. quis & à quo ap. & hic per Ber. † Quæro, qd
9 ſi dominus ſciens non appellauit, procurator autem appellauit, uel è contra? reſpon. apppellatio præualet, facit quod no. in l. 1.
10 C. quando prouo. non eſt neceſ. in quadam qõne ibi formata
d per glo. ſatis no. † Quæro, quis dr̃ delegatus [d] ad uniuerſitatem cauſarum? rñ. tribus modis dicitur uniuerſale. primo modo dr̃ ius uniuerſale, ut hæreditas, & ordinaria iuriſdictio, & territorium, & hoc modo delegatus ad uniuerſitatem cauſarum. Secũdo modo dicitur uł̃e, quod uniuerſas ꝑſonas cõplexiue includit, ut hoc nomen populus, & tunc licet iter populum, & aduerſarium eius delegetur aliqua cauſa, iſte eſt delegatus uniuerſitatis & populi, ſed non ad uniuerſitatem. Sed ſi eſſet delegatus inter omnes perſonas populi, iſta eſſet delegatio uniuerſalis. Tertio modo dicitur uniuerſale, quod de plurib. prædicatur diſcretiuè, & nõ collectiuè, ut ſi delegatur cauſa. uerbi gratia, pluribus hominibus demonſtratis delego cauſas iſtorũ, & iſte delegatus
11 nõ dr̃ ad uniuerſitatem, ut plenè dixi poſt Guil. C. de iud. l. a iudice, ubi uideas. † Quæro, nunquid ad legatum poſſit appellari medio prætermiſſo? rñ. ſic, ut c. 1. ⁊. de offi. deleg. ſic & no. Archi. 2. q. 6. ſi quis pulſatus, non tñ poſſet ex ui legationis de appellatione interpoſita ad Papam, uel ad ſedem Apoſtolicam cognoſcere, ſed requiretur mandatum hoc dictans, ut ⁊. eo. c. conſtitutus, & no. in d. c. ſi quis, per Archi.

ADDITIONES.

a Conſuetudinis. Vide tñ no. ẽt in l. 1 ff. de poſtul. & Bal. conſi. 445. 1. col. lib. 5.
b Vinc. God. Epiſcopo. Adde ꝙ epiſcopus cogi poteſt tenere, & conſtituere vicariam, Ruin. conſi. 148. nu. 4. lib. 4.
c Adhærere. Vide do. Mathef. not. ſuo 119.
d Vinc. God. Delegatus. Adde quis delegatus ſubdelegare poſſit, & quis non, Ruin. conſi. 138. num. 11. lib. 5.

SVMMARIVM.

Tutor qui eſſe deſiit, & inuitus conuenitur, appellare poteſt, in princ.
1 *Mater an poßit eſſe datiua tutrix.*
Tutore Attiliano quando opus eſt, ver. nam ad confirma.
2 *Mulier an non poſſit eſſe tutrix, etiam ſi maritus ei adminiſtrationem cõceſſit, & ut mulier poſſit eße tutrix, quæ requirantur.*
Mater quando deſinat eſſe tutrix, uer. ſecundo no.
3 *Mater an poßit tranſire ad ſecunda vota, vel petere aliũ tutorem dari, quia velit tranſire ad ſecunda vota.*
4 *Tutor petitus à matre an præferatur tutori legitimo, ſuppoſito quod petitus ſit idoneus.*
5 *Tutorẽ pater ſi dedit in codicillis impuberi, ſi mater eſt in medio, & vult eſſe tutrix, an iſte datus in minus ſolẽni volũtate, debeat confirmari, necne.*
6 *Mulier, quæ tranſiuit ad ſcda uota, an remaneãt reliquiæ aliquæ ſuæ tutelæ.*
7 *Auia an excludatur ſi mater tutrix tranſiuit ad ſecunda uota non petito tutore, item nec auia petiit, decedit impubes, & mater excluditur.*
8 *Mater an repellatur ab obliqua ſucceſſione.*
9 *Mater, quę non petiit tutorem ſi fiat monialis, an monaſterium ſuccedat.*
Ordo tertius Sancti Franciſci cenſetur eccleſiaſticus, uer. & item.
10 *Filius, quando eſt ſub tutela matris, eſt in eius poteſtate.*
11 *Iudex, licet nihil loquatur uerbo, ſi compellit de facto, poteſt appellari.*
12 *Iudex, qui non pronunciat expreßè procedendum in cauſa contra uim exceptionis, pronunciat tacitè.*
13 *Coniuncta perſona non cogetur defendere coniunctam, & poteſt ſe excuſare dicens, non habeo mandatum, vel mandatum meum non durat.*
14 *Matri, quę defendit ut tutrix, quid iuris, ſi obiicitur, quod non poteſt eſſe tutrix, quia minor.*
15 *Reliquiæ quæ dicantur.*
16 *Mater, quæ excuſatur propter minorem ætatem, dum eſſet minor, an propter hoc excuſetur poſt perfectam ætatem.*
17 *Mater an habeat annum ad petendum tutorem.*
18 *Annus, quem mater cum primum põt, debet petere, an erit utilis per totũ.*

Creditores

BIU Cujas

19 *Creditores si fecerunt citare pupillum & matrem, matre autem nō comparente fecernnt tutorem dari, postea superuenit mater, & susceptit tutelā, & vult defendere filium tanquam tutrix, an possit.*

20 *Mater si transiuit ad secundas nuptias, an de facto perdat tutelam. Facta quædam de facto nocent, & quandoq; prosunt. §. in contrarium.*

21 *Mater an puniatur in hoc, ꝙ perdat successionem, si filius moritur in ætate adulta.*

22 *Mater, quæ per ignorantiam peccauit, quia credebat ius suum durare post transitum ad secunda vota, an possit, si erat minor, petere restitutionem in integrum.*

23 *Tutor confirmatus an sit testamentarius, an datiuus, an mixtus. Confirmatum an denominetur a confirmato, an a confirmāte, ver. dicit Iac.*

24 *Tutor testamentarius si remouetur facto iudicis, succedit datiuus: si facto legis, succedit legitimus; si facto naturæ, succedit sequens legitimus.*

25 *Mater, & quilibet tutor si dicit, promitto pupillum defendere in persona, & rebus, & vtilia facere, & inutilia prætermittere, saluo quod semper vti valeam veritate, an verba ista sunt de substantia instrumenti tutelæ, & nu. 25. 26. & 28. Specialia verba sunt clariora, & non requirunt expositionem, ver. quia verba.*

26 *Verba ista, vtilia facere, & inutilia prætermittere, an significent confuse, debeatque dici omnia vtilia facere, & omnia inutilia prætermittere, & num. 28. Indefinita an æquipolleant vniuersali. §. porro, & nu. 27. & 28. §. ista.*

27 *Aduerbium, quandocunque, quando dicimus, quandocunque decesserit, distribuit pro omni tempore simplici.*

28 *Tutor, eo ipso, quod est tutor, obligatus est sine aliqua promissione ad omnia vtilia facienda. Mens non est alligata verbo, & est supra omnem dialecticam artē, & quā. do §. ista. ver. & acumina.*

29 *Mater Berta si habuit tres maritos, & ex tertio suscepit filium, cuius tutelam petiit, an possit esse tutrix. Renunciari suo iuri quis nunquam præsumitur, & renunciatio specialis nō requiritur, vbi pro eadem persona præcessit generalis, ver. pone ergo. Tutricē testamentariam pater videtur filio matrem relinquere, si relinquat eum in potestate matris. ver. vltimo.*

CAP. LXVII.

Ex parte M. Si is, qui desijt esse tutor, nomine pupilli conuenit inuitus poterit appellare. Et in prima parte appellantis querela. in secūda dat iudices, ibi, mandamus. Casus. Quædam mater conueniebat nomine filiorum, quorū fuerat tutrix, coram iudicib. delegatis. ipsa dicebat se non teneri respondere, quia desierat esse tutrix per trāsitū ad secunda vota. hoc nō obstāte iudices cōpellebant eam; appellauit: Papa considerans, quod appellatio est iniusta, mandat in irritū reuocari, quidqd post appellationem fuit attentatū, & ꝙ interuenientib. legitimis defensoribus pupilli, procedat per iudices in

1 causa principali. h. d. † No. ꝙ mater potest esse tutrix [a] filij pupilli,

a sed an possit esse datiua, vī ꝙ non, cum sit legitima, ergo non datiua, quia legitima anomala excludit datiuā simpliciter. Dic qđ immo pōt, si fortè detur in locū tutoris testamētarij recusati. ff. de testa. tut. l. si quis sub cōdōne. alias tutor testamentarius nondum erat ætatis legitimæ. ff. de excusat. tut. l. non solū. §. si libertus. vel si pī instituto pupillo, & extraneo, qui nondū hæreditatē adiuit, tutorem in testamento dedit. nam ad confirmationē tutelæ opus est Attiliano tutore, cuius auctoritate pupillus adeat hæreditatem, vt Instit. de Attil. tuto. nam mater poterit dari tutrix Attiliana, cuius auctoritate pupillus adeat hæreditatem paternam, qua adita finit sua tutela Attiliana, & incipit tutela testamētaria. Et no. ꝙ ideo pono de cohærede extraneo, qa si pupillus solus esset hæres institutus, non haberet locū tutor Attilianus, qa existentia sui hæredis confirmaret testm̄, vt Instit. de hær. ab inte. §. sui. licet glo. dicat, ꝙ sit necessarius tutor Attilianus, & vt oīs cessēt dubitatio, ꝙ idem, qui est testamentarius, sit datus Attilianus, qa aut erit tutor p existentiam sui hæredis, aut datiuus. † Sed immediatè opponit ꝙ mulier non possit esse tutrix, & si maritus ei administrationem concessit, vt ff. de neg. gest. l. qui aliena. §. quamq̄, & ff. de sol. l. filiæ. sol. illud de iure veteri, sed de mero iure Codicis plura requrunt ad hoc, vt possit esse tutrix, vt C. qñ mul. tut. offi. fun. po. l. fi. sed de iure nouissimo solū tria requrunt, s. vt pupillus nō habeat testamētariū, & mater sit legitimæ ætatis; & facit duas renūciationes verbo tm̄, quia renūciet secūdis nuptijs, & beneficio Velleiani, vt in auth. hoc sacramētū. Secūdo no. ꝙ mater transiens ad secūda vota, pdit tutelā ipso iure, nec distinguit, vtrū esset testamentaria, vel anomala, vt hic, licet Io. dixerit testamētariam tutelam durare, vt C. ad Tertul. l. oēm. quæ opi. est falsa, nisi testator hoc mulieri concessisset expresse, ꝙ tutela soluta posset accedere ad scda vota; tex. est no. in Auth.

3 de nup. §. disponat. † Sed an mater possit trāsire ad secūda vota, vel ante petere aliū tutorem dari, qa velit transire ad secūda vota. rñdeo, casus est, ꝙ sic, in Auth. de nupt. §. si aūt tutelā. Sufficit enim ꝙ dicat se trāsiturā ad secunda vota, vt alius detur, vt sin-

4 gulariter no, Insti. de cur. §. interdum. † Sed nunqd petitus à matre, præfert tutori legitimo, supposito ꝙ petitus sit idoneus? quidam dixerūt, ꝙ non, qa legitimus præferrē datiuo. Alij dicunt ꝙ sic, quia subrogat loco matris, quæ excludit legitimū; hoc tenet Bar. nam mater ex necessitate officij sui, & ne perdat hrēditatē, si filius impubes morereī, pōt & debet hūc tutorem petere, & cū dari oportet. nec tex. dicti §. si aūt tutelam, distinguit, vtrū supersint legitimi, necne. ergo. nec nos distinguem⁹ fm Bar. Alij aūt, qui tenent contrarium, allegāt pro se, ꝙ ius matris est speciale in matre, & auia; & ideo talem prærogatiuā nullus alius habet, qa psonale est priuilegiū, arg. ff. de leg. 2. l. cum patronus. Non obst. §. si aūt tutelam, quia intelligit, qñ non extabat tutor legitimus, q habet excusare matrem non petentē tutorē, vt ff. ad Tert. l. 2. §. si mī, & ibi no. ad cōtex. tñ ista qō tractat in d. auth. matri, & auię, per Cy. & Iac. Butr. & per Bar. in d. l. si qs sub cōditione. Teneas, ꝙ petitus à matre anteferatur legitimis, si mater erat tutrix testamentaria, quia testator tacitè excluſit eos, arg. C. de ꝓc. l. marit⁹. Sed si non erat testamentaria, putarem legitimos anteferri, si essent idonei, qa mī, quæ obstabat legitimis, de medio est sublata, & sic legitimi non habent obicem, sed si legitimi nollent suscipere tutelam, tunc valeret datio eorū, q petiti sunt a matre, sed pone ꝙ mater petijt Titiū dari loco sui, iudex aūt ex suo capite dedit Seium. resp. non valet datio, vt C. si ꝯ ma. vo. tu. da. sit. l. 1. q̄

5 est ad hoc valde no. † Modo quæro, pater in codicillis dedit tutorem impuberi, iste deberet confirmari si mater non esset in medio, sed quid si mater est in medio, & vult esse tutrix, an iste dat⁹ in minus solēni volūtate debeat confirmari nec ne. dicūt quidā ꝙ excludit matrem, qa est quasi testamētarius tutor & de necessitate confirmandus. alij dicunt ꝯ, quia cū confirmatio det ipsi tutelæ essentiam, & confirmatio est datiua, ergo tutela est datiua, puto matrem præferendam, & idem in auia, per l. statim allegatam, secus in alijs legitimis, qa iste ꝯfirmatus habet mixtum esse ex duab. qualitatibus, scilicet ex testamento & decreto, & qa qualitas testamenti est dignior, ideo trahit ad se minus dignum, de hoc no. in l. 1. C. de test. tu. & in l. 2. de cōfir. tut. & hoc

6 tenuit Mar. Sill. in publica disputatio. † Modo quæro, vtrū mulieri, quæ transiuit ad secūda vota, remancāt reliquiæ aliquę suæ tutelæ? respon. sic, si petijt alium dari loco ipsius. Nam in istis reliquijs fundatur prærogatiua petiti a matre, sed si mater neminem petijt dari, nullæ remanent reliquiæ, quia quotiescunque ipso iure tutela finitur, nihil remanet. ff. de capit. dimin. l. tutelas. Sed quando per sententiam iudicis remanent reliquiæ, vt d. l. si quis sub conditione. nam factum iudicis non potest tollere testamentum, nisi ope excep. arg. de condi. indeb. l. Iulianus. & l. si non sortē. §. hæredi. & quod ibi no. eo. tit. Et potius ponit administrationem quam radicem tutelę, vt subtiliter no. ff. de auth. tut.

7 l. & si pluribus. † Ex his procedo ad aliam quæstionem mater tutrix transiuit ad secūda vota non petito tutore. Item nec auia petijt, decedit impubes, mater excluditur, quid de auia. dicit Bart. ꝙ idem, quia est negligens, nec tutelam suscipiendo, nec etiā tutorem petendo, quia dicunt, ꝙ ratione non petiti tutoris nunquam excluditur a successione, nisi ille cui incumbat onus petendi. Nam per exclusionem vnius non peruenitur ad exclusionem alterius, immo ad inclusionem, hoc no. C. qui da. tut. po. l. nepotibus. Item in auia non est tanta negligentia, quia nō

8 ita sperat successionem, sicut mater existens in medio. † Sed hic occurrit dubium, nunquid ista mater faciebat substitutio. obliquari. Nam ab obliqua successione mater non repellit, qa p eā succedit marito non filio. Sol. si erat tutrix testamentaria repelli tur a directa, & obliqua, vt l. sciant, C. de legi. hæred. Si autem nō erat testamentaria, non repellitur a fideicommisso mariti, vt l. credeñ. C. qui pe. tut. & ideo substitutio pupillaris obliquatur, C. de impuber. & alijs substit. l. precibus. sed in contrarium facit, quia est indigna hoc fauore. arg. ff. ad Sillan. l. propter venenum, §. neptis. & ff. de legatis 1. l. si seruus plurium. §. si quis autem.

9 † Sed quid si mater, quæ non petijt tutorem fiat monialis? videtur ꝙ omnis culpa purgetur, & sic monasterium succedat, vt in Auth. de mon. in prin. Nam tempus quo hæreditas defertur, videtur inspici, & eo tempore iuris non est sub lege ciuili. respō deo inhabilitas perdurat, vnde monasterium debet vti eisdem pœnis, quibus monialis tanquam vitiorum successor, & culpę. ff. de regu. iur. l. in his. §. non debet. & sic noxa caput sequitur, vt in cap. 1. sup. de obli. ad ratio. sed si ante lapsum anni quis datur matri ad peten. tutorem, vt Instit. ad Orfic. §. fin. vel ante notabilem moram infra annum mater intrasset monasterium, quia tunc erat integri status, succederet monasterium impuberi ex eius persona, qa monasterium non tenet petere tutorē, vt C. de epis. & cle. l. Deo nobis. vnde in monialib. non hēt locū pena iu. ciui. si nō erat ꝯcta ante monachatū. & idē dico si mī est de tertio ordine S. Francisci, qa dictus ordo censet ecclesiasticus. tene

10 mēti. † Item no. tertio, ꝙ filius, q̄diu est sub tutela matris, est in

eius

ADDITIO.

a Vin. God. Tutrix. Adde ꝙ mī transiens ad secunda vota desinit esse tutrix ipso iure. Rui. co. cii. 87. nu. 2. lib. 5. Et no. ꝙ mater tutrix a testatore dari non potest conferendo dationem post transitum ad secundas nuptias. ibid. nu. 3.

BIU Cujas

eius potestate; non intelligas patria: quia non posset habere tutorem, sed administratoriam & loquebatur ista nobilis mulier
a iuxta vulgare, immo iuxta Apostolum. [a] Deinde vides hic q̃ il-
11 le, qui desijt esse tutor nō cogitur litem prosequi. † Vlterius no. & semper allegatur, q̃ licet iudex nihil loquatur verbo, si compellit de facto, potest appeliari. & sic nō semper est expectan. verbum iudicis, quia nō minus est facere, quam dicere, vt ff. de leg.
12 de quibus. §. fin. † Item no. q̃ iudex qui non pronunciat expressè proceden. in causa contra vim exceptionis, pronunciat tacitè, & ad hoc semper allegatur. Et si hoc est verum, multæ glo. iuris ciuilis sunt falsæ, vt ff. qui satisf. cog. l. arbitro. C. de dila. l. a proce-
b dente. vel dic, q̃ illæ gl. sunt veræ, si sit petitum [b] pronunciari super exceptionibus, secus, si non est petitū, ut hic; & hoc teneas,
13 & est nota. dignum. † Vltimo no. q̃ coniuncta persona non cogitur defendere coniunctam; & potest se excusare dicens, non habeo mandatum, vel mandatum meum non durat. Sed pone,
14 † matri, quæ defendit vt tutrix, obijcitur, quod non potest esse tutrix, quia minor, C. de leg. tu. l. fi. ipsa replicat dicens, aut sum tutrix; & admittor ut tutrix; aut non sum tutrix; & admittor saltem ut mater, C. de procura. l. exigendi. Respon. mater, inquantum mater, non admittitur pro filio minore, vt no. ff. de procurator. l. fœminis, & quia debemus inspicere, quali ratione quis
15 compareat, vt eleganter no. ff. qui satisd. cogan. l. filius. † Quæro, quæ dicantur reliquiæ? respondeo, quando ex præcedenti materia remanet aliqua dispositio in subiacenti substantia, sicut quando ex ægritudine remanent reliquiæ ipsius morbi, vt quod dam impedimentum ad operandum naturaliter, vt ff. locati. l. maritus. & reliquiæ patris dicuntur filij, & reliquiæ Sanctorum dicuntur ossa, sicut reliquiæ tutelæ testamentariæ dicuntur quædam obstantia ad tutelam legitimam. simile est, si filius abstineat se ab hæreditate paterna, remanent reliquiæ sui patris, quæ ab ossibus suis non separantur: quia nomine rema-
16 net hæres, vt ff. de fideicommiss. lib. l. eum qui, §. fin. † Extra quæro, mater excusatur propter minorem ætatem, dum esset minor, vt C. si aduer. delictum. l. 2. sed nunquid propter hoc excusetur post perfectam ætatem? & uidetur q̃ sic: quia beneficium legis debet esse perpetuum, vt no. in l. 1. C. in qui. ca. in integrum restitutio non est necessaria. In contrarium videtur, quia illa regula non habet locum in beneficio ætatis, vt ff. de legat. 2. l. Titia. §. vsuras, quia ætas minor deficit, & maior, quæ est ei contraria, superuenit, ita, quòd cessat priuilegium, & superuenit ei[a] contrarium. Sol. si res non est integra, quia datus sit alius tutor, interim mater se excusat. sed si res est integra, quia pupillus non habet tutorem, mater tenetur petere, & incipit sibi annus petendi in primo momento maioris ætatis: quia lex dicit, q̃ debet petere, cum primum potest, sed tunc primum potest, vt ff. ad Tertul. l. 2. §. si mater. Item ætas non habet perpetuam excusationis causam; & ideo quod ad tempus indulgetur, post
17 tempus non indulgetur, argum. ff. de pact. l. epistola. §. fina. † Modo quæro, vtrū mater habeat annum ad petendum tutorem? videtur quod sic, vt C. de legi. hæred. l. sciant. dicit Bart. quod omnes alij legitimi successores habent annum præter matrem, & auiam, quæ debent petere infra annum, cum primum possunt, vt dicto §. si mater. annus enim est statutus, vt vltra non progrediatur, argum. sup. eod. cap. oblatæ. Sol. aut loqueris de iure veteri, & tenebat petere, cum primum poterat, & non dico solum petere, sed etiam deliberare de idoneo peten. quia in præcipiti festinatione nullum esset consilium, vnde tempus istud erat arbitrarium, cū non esset diffinitum alege. Aut loqueris de iure nouo, & lex figit pedem in anno, vt Instit. ad Orfi. §. fina. tamen iste annus, seu dilatio legalis posset per iudicem ex causa moderari ad petitionem creditorum, argumē. ff. de hæredi. instit. l. si
18 quis instituatur. † Sed nunquid iste annus erit vtilis per totum? & videtur quod sic, arg. ff. de calum. l. annis, sicut tempus petendæ bonorum possessionis, & sic tempus prosequendæ appellationis, vt no. Archid. 2. qō. 6. & tamen computantur dies feriati in honorem Dei, quia in tutelis non sunt feriæ, vt C. de fer. l. actus, & ff. de ferijs. l. 2. Præterea illa verba, cum primum potest, significant videlicet tempus vtile, vt ff. de verborum significat. l. nepos Proculo. ad hoc facit. C. qui pe. tu. l. cum matribus, & C. de app. l. præses. & sic non sufficit probare, quod mater non petijt intra annum continuum, vt priuetur successione, qa est an-
19 nus dierū vtiliū, & iste passus à nemine est animaduersus. † Vlterius quæritur, pone, creditores fecerunt citare pupillum, & matrem, matre non comparente, fecerunt tutorem dari, postea superuenit mater, & suscepit tutelam, & vult defendere filium tanquam tutrix, quæritur, an possit? respon. aut mater fuit monita, quod assumeret tutelam, vel tutorem peteret, & fuit negligens & tunc a iure tutelæ se fecit extraneam, arg. ff. de fideic. libe. l. si alieno. §. a duob. aut non fuit negligens, nec monita, & tunc ad eam pertinet tutela, quæ præcedit datiuū, qui videtur datus tacita veritate, & per errorē facti, ff. de tut. & cur. da. ab his, l. tutor si petitus. Nam bonus vir non dedisset, quia proprie propriū est iudicium nolle præiudicare tertiæ personæ ius habenti, & si vellent contrarium, non possunt illo non citato.
20 † Quæro, si mater transiuit ad secundas nuptias de facto, vtrum perdat tutelam? & videtur, q̃ non dicitur matrimonium, nisi teneat de iure, vt l. hæc conditio, in princ. In contrarium videtur, quia de facto pœna committitur, vt C. de adul. l. cū, qui duas, & quia luxuria non debet habere plus castitate, vt in Auth. de resti. & ea quæ par. §. fin. quod verū est, si interuenit carnalis copula, secus si non interuenit, vt quia maritus erat pupillus, vel ita senex, quod non poterat carnaliter commisceri. Et adde, quod quædam facta de facto nocent, & econtra, quandoq; quædam facta de facto prosunt, vt quando fiunt pro forma sine obseruantia
21 contractus, vt ff. de verb. oblig. l. quidam cū filiū. † Quæro filius moritur in ætate adulta; an mater puniat in hoc, quod perdat successionem? respondeo, non, vt C. ad Tertul. l. matres, pœnas autem, quas patit propter transitū ad secūda vota, non distincto in qua ætate decedat filius. no. C. de secundis nupt. l. fœminæ, §.
22 fin. † Quæro, an mater, quæ per ignorantiam peccauit, quia credebat ius suum durare post transitum ad secūda vota, possit, si erat minor, petere restitutionem in integrum? & videtur q̃ sic, vt ff. de minor. l. si ex causa, §. nunc videndum. dic contra, qa peccauit in iure quasi naturali, C. de in ius vocan. l. venia, & qa non potest in pristinū statum reuerti, arg. ff. de minor. l. si ex causa. §. Papinianus, sicut aduersus capitis diminutionem minimā non restituitur minor. verbi gratia, contra adoptionem, vel emancipationem, vel ingressum religionis. dicet aliquis, q̃ immo ipso iure minor seruatur illæsa, vt d. l. 2. C. si aduer. deli. sol. ibi cessatio, hic factum. simile ff. ad Silla. l. 1. §. impubes, & quod ibi per
23 Dyn. † Deinde, vt plenius intelligas de tutore confirmato, vtrū sit testamentarius, an datiuus, an mixtus. dicit Iacob. But. quod
c omne, q̃ confirmatur ex necessitate, denominatur [c] a confirmato, ff. de pact. l. legitima. ff. de verbor. significat. l. obuenire hæreditatem. aut non cōfirmatur de necessitate, & denominatur a confirmante, vt ff. ad Treb. l. si quis priore. ecce simile, si confirmatur postulatio, confirmatus non dicitur electus, sed creatus, qa postulato non acquiritur ius ex ipsa postulatione, nisi quoddā ius supplicandi, sed si electus confirmatur, non dicit electus tūc creari, quia ex electione erat quæsitum ius, ita quod cōfirmatio fiebat de necessitate. Præterea aut confirmans procedit inueniendo materiam, & forma denominatur ab ipso, aut formam non materiam, & denominatur a materia. Aut nec materiam, nec formam, sed quandam executionem, & tunc denominatur a confirmato. Ratio istorum verborum colligitur ex eo, quod subtiliter not. ff. de iustit. & iure. l. ius ciuile. Aut ergo confirmans dat esse, & præcedit esse, sed confirmans dat executionem esse, & denominatur a confirmato, aut præcedit esse in materia, sed non in forma, & tunc forma trahit ad potentiā materiæ, qa accedit eius quidditati, arg. ff. de leg. 3. l. quæsitum. §. illud. & hæc collige extra glos. dictæ l. ius ciuile. Item est exemplū, quando Imperator per priuilegium concessit spurio, quod possit succedere patri, quæ concessio appellatur confirmatio status filiorum. Ista siquidem successio non dicitur naturalis, sed artificialis, siue ciuilis. sed si Imperator concederet hoc filio naturali, tūc ista successio diceretur naturalis, qa naturæ accedit gratia principis, & sic inspicimus naturam, arg. ff. de liber. & posthum. l. filio, quem pater, & sic fundamentum trahit ad se augmentum. Et reuertendo ad propositum de tutore confirmato, dico, quod aut confirmans inuenit confirmabile, quia confirmatus erat de iure naturali confirmabilis, vt datus in testamento non solenni, & tunc censetur testamentarius, quia de iure gen. testamentum erat aliquod, aut confirmatum non inuenit confirmabile, vt quia nulliter datus etiam iure gen. inspecto, verbi gratia, erat datus filio impuberi adoptato non iure. tamen princeps ex certa scientia confirmauit. tunc iste nunquā diceretur testamentarius, quia nullam quidditatem trahit a te-
24 stamento, vt C. de fideicommiss. l. eam, quam. † Deinde ad supplerionem eorum, quæ dixi de reliquijs, scias q̃ Ber. non curat reliquijs, quæ in solo nomine consistūt, non in effectu, sed dicit q̃ aut tutor testamentarius remouetur facto iudicis, & tūc succedit datiu[s], & non legitimus, qa idcirco iudex remouit, vt aliū daret: aut facto legis, vt qa mater, q̃ erat tutrix testamētaria transiuit ad secūda vota, & tunc succedit legitimus, quia sicut per legem tutela cassatur, ita per legem subrogatur. aut facto naturæ,

ADDITIONES.

a Vinc. God. Apostolum. Ad Timot. 2. c. 1. ibi, quæ & habitauit primū in auia tua Loide, & matre tua Eunica.

b Petitum. Confirmo hoc ex regula, quam ponit Pau. de Cast. in l. vniuersa, per illum tex. coniuncta gl. ibi, in verbo, si petatur, C. de preci. Imper. offer. & ibi excellens d. Ias. multa notabilia in simili allegat ad hoc.

c Denominatur. Vide allegata plenè per Doct. Mod. in l. & quia, ff. de iurisd. omn. iud. & per Pau. de Cast. consi. 159. d. Alex. consi. 122. vol. 4. Vinc. God. Vide multa quæ posui ad consil. ipsum Alexan. post nu. 4. nempe Rui. consi. 41. nu. 35. lib. 2. & consi. 12. nu. 16. lib. 3. Et insuper cum confirmatur de nouo actus, qui non poterat subsistere, tunc dicitur de nouo dare. Rui. consi. 175. nu. 11. lib. 1.

BIU Cujas

turæ,ut ꝙ mortẽ, & ſuccedit ſequẽs legitimus iure quodã deſcẽ dẽtis naturę,quẽadmodum & hæreditas vadit,vt ff.de leg.tut.l. legitimos. Sed interdum deficit teſtamentaria tutela per priuationẽ ante nuptias,puta mater uolens tranſire ad ſecunda uota, anteq̃ tranſeat,petit tutorem loco ſui ſubſtitui. Nam cum idcirco diſcedat a tutela, vt alius detur, & hoc fiat facto iudicis,'permittente lege & cooperante,præfertur iſte ſuffectus matri legitimo tutori, tranſeunte eadem qualitate tutelæ maternæ in ipſum,ſecũdum Bart.Et hæc ſunt ſubtilia & notatu digna.Adhuc reſtat in intellectu meo quędam quæſtio utilis & neceſſaria. ecce mater,& quilibet tutor tenetur promittere,defenſionem pupilli ſuſcipere ſine vlla concertatione,ut C.de admi.tu.l.fi.§.defenſionem. Et tñ iſta verba formalia communiter nõ inueniũ-
25 tur in inſtrumentis tutelæ, ergo iſta inſtrã carent uiribus.† Bar. dicebat,ꝙ iſta uerba ſunt de ſubſtantia,qa verba ſpecialia clariora ſunt ſimplicibus & ignaris hominibus, quam gñalia,ut in 10. colla.de no.for.fidel.c.1. & melius aduertitur quicquid diſtrictiuè & ſpecialiter dicitur, ut ff.de iniur. l.item apud Labeonem, §. hoc dictum. verba. n. ſpecialia non requirunt interpretationem,ſeu expoſitionem, ſed verba generalia ſic. ff. de pact. l. emptor, §. Lucius, ff. de tranſa. l. cum Aquilia. Sed contra iſtam ſuam opi.facit ꝙ formulæ uerborum ſunt ſublatæ, dummodo retineamus effectũ,ut C.de teſta.l.quoniam indignum.& C.de formu.l.1. & Inſti.de leg.in prin. ergo ſufficit dicere, ꝙ tantundem importat. uerbi gratia, dicit tutor, promitto pupillum defendere bona fide in perſona, & rebus, & vtilia facerẽ,& inutilia prętermittere, ſaluo quod ſemper uti ualeam ueritate, ꝙ ſignificat,& ſalua conſcientia,& conſuetudo, quę eſt optima le-
26 gum interpres,etiam hoc ſeruat.† Sed dialecticus diceret ꝙ iſta verba,utilia facere,& inutilia prætermittere, ſignificant confuſè.ſed debet dicere oĩa utilia facere, & oĩa inutilia ꝓtermittere. nã ubi non apponitur ſignum vniuerſale,illa indefinita,utilia facere,uerificaretur in duobus vtilibus, & hæc promiſſio duo vtilia facere,non eſſet ſufficiens:ſed ſignum vniuerſale,omnia,durare uidetur,ac ſi diſtributiuè & nominatim de omnibus loqueretur,ut C.de præſcri.trig.ann. l. omnes. Porro indefinita æquipollet vniuerſali non ex neceſſaria ſignificatione, ſed magis ex interpretatione prudentum etiam ſi profertur à lege, quia lex fundatur in ratione vti, & æquipollet vniuerſali.l.1. ff. de regu. iur.Si autem profertur ab homine,aut profertur diſpoſitiuè,& idem,de uerb.obl.l.quicquid aſtringẽdæ,C.quę res pig.ob.poſſ. l.fi.Si aũt profertur enunciatiuè, tunc in emergenti mã ꝓtingẽter ponitur,ut cum dico,hõ currit,ſiue oĩs hõ currit, ſiue unus homo tantum. Sed in materia naturali & neceſſaria indefinita æquipollet uniuerſali, vt cum dico, homo eſt animal, id eſt omnis homo eſt animal, quia diffinitio à nullo diffinito ſeparari poteſt. indefinita tenet medium inter ſingularem, & uniuerſalem, nunc adaptatur uniuerſali, nunc ſingulari, ſeu particulari, prout melius & rationabilius de iure & de facto adaptari poteſt, ut patet in illa indefinita, ſi deceſſerit ſine liberis, non dicit in qua ætate: nam confuſa & non diſtributiua, eſt locutio,& omni tempore uniformis cenſetur,ut no. C. de impu.
27 & alijs ſubſt.l.precibus.† Sed ſi diceret, Quandocunque deceſſerit, iſtud aduerbium vniuerſale, Quandocunq;, diſtribueret pro omni ſubſtitutione ſecundum Iacob. de Are. qui eſt hic dialecticus; ſed communiter dicimus, ꝙ diſtribuit pro omni tempore ſimplici,non pro omni qualitate temporũ, nec pro ſpeciebus ſubſtitutionum, quia tunc deberet dicere, Qualitercunque deceſſerit, non quandocunq;, ut plenè not. diximus
28 in l.precibus, in lectura.† Reuertendo ad propoſitum dico, ꝙ eſt ſtandum practicæ, & conſuetudini, præſertim in hac materia. Nam tutor eſt obligatus eo ipſo, quod eſt tutor ſine aliqua promiſſione ad omnia utilia facienda. C.de admi.tut.l. pro officio. unde ſi non exprimit in promittendo uerbum, omnia; tñ hoc intelr ex neceſitate ipſius officij. Iſta igitur indefinita hic profertur in materia neceſſaria,& ſic æquipollet uniuerſali, & ſufficit,quod æqpollenter fit, ut ff.ad Treb.l.mulier,in princ. ff.de uerborum obligatio.l.cum ſeruus, & acumina uerborum pertinacibus relinquuntur,ſpiritus autem ſapientibus, ut nota. in l.1.C.de conſtitu.pecu.l.certum, ff.ſi certum peta.in uerſicu. tantundem præſtẽt. & C.de lib.pret.l.3.non enim eſt mens alligata uerbo, ſed uerba menti, ſi tamen conſtat de mente, ut ff. de ſupel.lega.l.Labeo,§.neq; mirum, ff.de uſufru.leg.l. ſi alij, ff. ad Trebel. l.hæredes mei, §. cum ita. Nam interpretatio indefinitæ ſubtrahitur ex mente loquentis, & uarietate. Nam ſupra omnem dialecticam artem eſt mens contrahentis, uel teſtatoris. Debet etiam tutrix expreſsè renunciare ſecundis nuptiis, & tamen tacitè hoc intelligitur. Item expreſsè obligare omnia bona ſua, & tamen tacitè intelligitur: quare ergo requiritur expreſſio? rñdeo,quia quando lex ſupplet, iſtud fit officio legis, non ſolicitudine & officio tutoris,& ideo quia tutor nõ ſeruat id, quod ſtatutum eſt ſibi pro forma in ingreſſu officij, nõdum adminiſtrare poteſt: unde non eſt dubitandum, quod illa clauſula. Quod renunciet ſecundis nuptiis ſit de forma, & quod aliàs non poſſet decerni adminiſtratio matri, quia ſic ſe habet ſtatutum legis, quod renunciare aggrauat culpam ſecundo nubentis quaſi quædam comminatio, & auiſatio futuræ pœnæ.
29 † Sed pone, Berta habuit tres maritos, & ex tertio ſuſcepit filium,cuius tutelam petiit,oppo.quod nõ poteſt eſſe tutrix,quia nedum tranſiuit ad ſecunda vota,ſed ad tertia.rñ.iſta tertia uota prima vota ſunt quo ad pupillũ, & ideo põt eſſe tutrix,& idem in auia. requiritur etiam, quod mulier renunciet Velleiano ſenatuſconſulto,& quòd ſit certiorata de beneficio,aliàs non ualeret renunciatio,nec preſumitur certiorata,niſi apparet per inſtrumentum,vt not.ff.de verbo.oblig.l.ſcieñ.Et generale eſt, qđ nunquam quis preſumitur iuri ſuo renunciare,ut ſ.de renũ. c. ſuper hoc. Pone ergo, quod mater poſt iſtam renunciationem interceſſit pro filio apud creditores filij, vel emit filio caſtrum, & fidem ſuam aſtrinxit ad pretium,& in illo contractu non renunciauit Velleiano? reſpondeo, non eſt neceſſaria alia renunciatio ſpecialis,quia ſufficit renunciatio,quam prius fecit apud acta,vt not.gl.in dicta authent.matri,& auiæ. & hoc forte nunquam audiuiſti, & ideo adhuc cogita. Vltimo collige ex noſtro c.quod ſi pater dicit,relinquo filium meum in poteſtate matris
a ſuæ, ꝙ per hoc eam relinquit tutricem teſtamentariam, [a] licet de iure Digeſtorum eſſet ſecus,vt in d.§.quamquam.

ADDITIO.

a Vinc.God.Teſtamentariam.Adde ꝙ tutor à creditore pupilli interpellatus, qualiter ei ſatisfacere debeat. Rui.conſi.119.nu.19. lib.5. & ibi ꝙ tenetur ad intereſſe pupillo,ſi neglexerit repetitionem petere.

SVMMARIVM.

Relatio non valet,cuius exemplum non fuit litigatoribus editum,in prin.

1 *Articulus,ſuper quo debet fundari conſilium,ſi eſt editus & pars non contradicit, videtur confiteri, quod articulus ſit verus & bene formatus.*

Relationes an poſſint, vel debeant de iure fieri, ver. vtrum.

2 *Iudex ſi non expectato conſilio,ſeu relatione conſilii tulit ſententiam,an valeat ſententia.*

3 *In conſulendo qualis eſſe debeat Iuriſconſultus.*

4 *Relationi an credatur.*

Relatio quomodo et quando facienda, & habet vim concluſionis in cauſa, ver.& iſta.

Conſilium non valet conſultoris, niſi ſeruet formam commiſſionis, ver.idem dico.

Mandatum debet omnis ſequi,qui ab alio habet auctoritatem,et non à ſeipſo, uer.omnis enim.

5 *Iudices ſi habeant in mandatis, quod diffiniant cauſam intra annum, alioquin remittant, an poſſint intra annum remittere.*

CAP. LXVIII.

Intimaſti. Non valet relatio, cuius exemplum non fuit litigatorib. editum. ſecunda pars ibi,cum iuſta.Caſus.Hoſpitalarij habebant cauſam cum quibuſdam,iudices quoſdam retulerunt articulos dño Papæ, & non fecerunt copiam Hoſpitalarijs, vnde Hoſpitalarij appellauerunt, Papa dicit, ꝙ relatio non tenuit. Et idem dicas, quando cauſa committitur conſilio ſapientis:nam articulus,ſuper quo debet fundari conſilium, debet edi partibus, aliàs non tenet conſultatio.
1 † No. tñ ꝙ ſi eſt editus, & pars non contradicit, videtur confiteri, ꝙ articulus ſit verus, & bene formatus, vt C. de rela. l.j. Et ideo non poſſet appellare à formatione puncti,quia videt confeſſus, prout in articulo continetur, iſte eſt tex.ſingul. in l. fi. ff. quando ap.ſit. Vtrum autem relationes poſſint,vel debeant de iure fieri.dic,ꝙ non ad exonerationem. Sed ſi requirant principis conſultationem,vel interpretationem, bene põt fieri, vt C. de le.l.fi.ff.de re iu. l.Neratius,ff.de iu. l.cum quem temerè. §.1.
2 & dic ut ibi no.& per Bar.& per Cy.in d.l.1. C. de rela. † Et no. ꝙ ſi commiſſo conſilio iudex non expectato conſilio, ſeu relatione conſilij tulit ſententiam,an valet ſententia? rñdeo,ſi de voluntate partium fuit aſſignatus terminus conſultori, ſi quidem & conſultor non reddidit conſilium, valet ſnĩa. Si expectauit, & conſultor non reddidit conſilium,valet ſnĩa,etiam ſi conſultor ſciuiſſet. nam dilatio non pendet, licet noua eſſet danda.nihil.n.poteſt innouari pendente dilatione data,ſecus ſi non eſſet data,ſed danda, ĩ.eo.c.interpoſita.Si aũt iudex non per interpoſitam ſibi neceſſitatem à ſtatuto municipali, vel litigatore, ſed ex proprio motu cõmitteret cauſam conſultandam, tunc non tenetur expectare rñſum conſultoris.ff.de appel. l.ad Imperatorem,per Bar. † Et no.ꝙ Iuriſconſultus debet eſſe cautus, fidelis,
3 & iuſtus, vt not arg.10.q.3.non licet,& ex malo cõſilio obligatur,Archi.† Quærit Inno.vtrum credatur relationi? dic,ꝙ ſic,ſi
4 partes conſenſerunt tacitè, vel expreſsè. aliàs non creditur ſoli referendario,ſed actis cauſę,vt C.de app.l.iudicibus, etiã ſi ſunt plures iudices delegati,nõ creditur relationi eorum,niſi coram ipſo ſuperiore ſolenniter teſtificentur. nam coram ſemetipſis teſtificari non poſſunt,vt not. Arch.2.q.7.c.ſtatuendũ.& iſta relatio debet fieri poſt omnẽ diſcuſſionẽ cauſæ, quia habet vim concluſionis in cauſa,vt C.de dila.l.cum à nobis,niſi referentes aliud habeant in forma mãdati, puta ꝙ remittant intra certum tps cauſam inſtructã,vel non inſtructã,ſm Inn.qui dicit,ꝙ non

BIU Cujas

valet relatio, nisi fiat ꝑm formam commissionis. idem dico in consilio consultoris, quia nō valet nisi seruet formam commissionis. ff.de acq.hær.l.eum qui de duobus. §.filius. omnis enim, qui ab alio habet authoritatē,& non à seipso, debet sequi mandatum.ff.de acq. hær.l.si quis mihi bona.§.coram. ff.de exerci.l. 1.§.si plures.de verb.obl.l.qui Romæ.§.Callimachus.ff.de admi. tut.l.Titium & Mæuium.in prin. Quid ergo, si iudices habeant in mandatis,ꝙ diffiniāt causam intra annū,alioquin remittant, nunquid possunt infra annum remittere? respond.non,argu.de vsur.l.in fideicommissi.§.cum Pollidius.

SVMMARIVM.

Ab innouatis à iudice in negocio principali ante litis contestationem diem quem assignatum præueniendo,appellatur licite, in prin.

1 *Carnes debent vendi in locis determinatis a consuetudine, & non alibi.*
Ius negatiuum,quod non possit quid aliquo in loco fieri,prescribi pōt,versi. Item quod hoc.
Stationes vendendi interest habere ibid.
2 *Lite non contest.officium iudicis delegati locum habet.*
Litis contestatio quando requiratur in officio iudicis.§ contra.
3 *Pendente dilatione data de consensu partium, iudicis officium conquiescit, vt nihil interim facere possit sine consensu partium,& nu.4.*
4 *Reum crimen confitentem,& renunciantē dilationi ad se defendendum datæ,qui tamen se non potest defendere,an pendente dilatione iudex condēnare possit,& ad furcas mittere.*
Innocentiæ vitæ renunciari non potest,cum sit iuris naturalis.eod.§.
Exceptioni dilatoriæ,non peremptoriæ,potest in criminali renunciari. §.nec obstat,ver.item aliud.
5 *Renunciari an possit statuto dandi dilationem.*
Verbis statutorum,& edicti debemus inhærere,ver.& hæc pars. & § oīs.
Iudex & assessor edicti,statutorumque verbis seruire debent in dubio,ibid.
6 *Pendente dilatione si interim aliquid fit,appellare oportet,quasi nō sit nullum ipso iure.*
7 *Procurator,qui excedit fines mandati,non præiudicat domino.*
8 *Episcopus an possit facere,quod carnifices vendant carnes in stallis episcopi,contradicentibus decano, & capitulo.*
Innouare non dicitur,qui vtitur possessione sua,ver. solutio. & nu.11.
9 *Negatoria,quis,an officio iudicis fundetur in iuribus vindicantibus.*
10 *Possessio quasi negatiua qualiter acquiratur.*
11 *Lite pendente an uerum sit,quod nemini debet interdici possessio.*
12 *Iudicis officium an ualeat implorari etiam ante litem contest.*
13 *Procurator an & quando non possit excedere fines mandati.§.fi.l.1.ff.quā do appel.sit,intellectus.*
14 *Plura quando proponuntur coniunctim, super quolibet recipiuntur probationes,tamen si alterum per se sufficit,satis est illud probari.*
Coniunctim proposita quando sufficiat probare diuisim,ver.dic ergo.
Accidentia sine suo subiecto probari nequeunt,secus cōtra,& quid prosit, ver.verbi gratia,& §.alii.
Fama,est accidens & concomitantia,eaque sola probata, nisi probetur factum,non sufficit.§.alii.ver.hinc colli.
15 *Dilatio alia quando expectatur post dilationem,non intelligitur deserta appellatio ex cursu primæ dilationis.*
Tempus appellandi prorogari non potest,sed prosequendi,ver.loquitur.

C A P. LXIX.

Significante. Vbi ante litē contest. circa id quod principaliter agitur, delegatus aliquid innouat,vel diem præuenit assignatum,licitè appellatur.h.d.Diuiditur in duas partes.In prima thema. in secunda prouisio. secunda ibi,ideoque.Casus.Inter episcopum Aurelianū,& decanum & capitulū Magūtinum erat quæstio, quia decanus dicebat carnifices carnes vendere non posse, seu non debere nisi in stallis suis.Episcopus contradicebat dicendo, ꝙ immo poterant vendere in stallis episcopi.super hac causa dati sunt iudices, coram quibus de consensu partium erat assignata certa dies ad litigandum super dicto negotio.Eps iam citatus faciebat vendi carnes in stallis suis,decanus & capitulum implorabant officium iudicis petendo reuocari,quod eps fecerat.Episcopus dicebat, quod non erat lis contestata adhuc,& ideo non procedebat petitio super reuocatione attentatorum. Item dicebat, ꝙ pendebat dilatio data de partium consensu, has exceptiones iudices delegati non admittebant,fuit appellatum, Papa dicit, ꝙ si de prædictis exceptionibus,vel altera earum constat,reuocatur in irritū, ꝙquid post dictam appellationem constiterit attentatum, nō obstante quod a rescripto, quod procurator episcopi impetrauerat,circumuentus fuerit. †No. ꝙ carnes[a] debent vendi in locis determinatis a consuetudine,& non alibi. Item ꝙ hoc ius negatiuum,ꝙ non possit alibi vendi, pōt præscribi. & interest valde talia loca habere,quia tales stationes,siue stalli sunt insignis valoris.eodē modo pōt præscribi ius negatiuum,ꝙ ciues non pñt ire ad molendinum,nisi in molendino meo,vel ꝙ solus ego habeā molendinum, & non possit aliud construi in meum præiudicium,cum alias bene possit quilibet in suo molendinū cōstruere,saluo iure publico,& saluo nauigio, vt no. ff.de flu.l.quominus. †Secundo no. ꝙ lite non contesta. officium iudicis delegati locum habet.Cōtra hoc opponit, nam pro talibus cōpetit officiū iudicis,vt hic est text.no.& fortè melior, qui reperiatur in iure. Sed in officio iudicis non requiritur litis contestatio. hanc enim doctrinam tradit illa glo.not.sed vulgaris,ff.de interroga. in rub.Solu.illa glo.intelligitur,qñ imploratur officiū iudicis circa ordinationem iudicij,sic qñ circa decisionem litis. †Vlterius no.quod pendente dilatione data de consensu partium, iudicis officium conquiescit,vt nihil interim facere possit sine consensu partium.ergo a contrario sensu partium potest interim iudicis officium excitari ad actum suum. Et per hoc glossatur illa l. C.dila.l.siue pars. †Et per hoc determinatur quæstio.pone,latro, qui nullam potest habere defensionem, vel adulter,vel homicida,qui non potest se defendere,nisi fecerit causa se defendendi, si confiteatur maleficium, & iudex volens seruare ordinem iuris,dat ei dilationem ad omnem suam defensionem faciendā, puto octo dierum,vt ff.de re mili.l.3.§.si ad diem, statim die sequenti facit eum renunciare dilationi, & eum condēnat & mittit ad furcas.Quæritur,vtrum licite possit? & videtur quod non, quia dilatio octo dierum non est finita. In contrarium videtur,quia de consensu eius,cui est data dilatio, potest procedi ea pendente. Casus est hic.Solu.dicas, quòd de iure naturali nulla dilatio datur delinquenti, vt ff.de adult.l.in crimine,quia, vt dicit decretum,cito turpem sequitur lepra mercedem. Cum igitur ista dilatio sit de iure positiuo, potest ei renunciari, vt hic. Nec ob.quod no.ff.de pact.l.pactum inter hæredem,quia illa gl. loquitur de innocente, non de eo, quem constat esse culpabilem.sola enim innocentia est vita de iure naturali, cui non potest renunciari. Cæteræ autem exceptiones legibus vel moribus sunt.& ideo potest eis renunciari, præsertim quia ille, qui confitetur maleficium,videtur cōfiteri cum effectu. Item aliud est renūciare exceptioni dilatoriæ,puta octo dierum,[b] aliud peremptoriæ exceptioni,cui forte in criminali non potest renūciari,& ita videmus seruari de consuetudine.Porro,qui ante diem certum soluit,nihil indebitè soluere videtur,cum certus sit,an & quando,vt no.ff.de condi.indeb.l.nam & si cū moriar. † Sed quid si statutū daret istā dilationem,nunquid possit ei renunciari? potest allegari pro & contra.l.vlt.§.fin. C. de tempo.appellat. vbi videtur dicere tex. quod de rigore iuris non tenet renunciatio, sed de æquitate sic. Porro in statutis debemus inhærere verbis statutorum municipalium,nec aliter interpretari,quam statuta loquantur,vt ff.qui & a quib.l.prospexit, & hæc pars est tutior, quia lex municipalis assignat dilationem per seipsam, & non per iudicis ministerium, vnde iudex est taxatus in officio suo,vt no.Dyn. in c.indultum, de reg.iur.lib.6. ad hoc facit qđ no.supra eod.intimasti. †Omnis assessor debet habere præ oculis illam l.quæ dicit, in dubio melius est verbis edicti seruire. ff. de exerci.l.1.§.si is qui nauem, & semper allegatur. & aduerte, quia hic videtur velle, quod si aliquid interim fit pendente dilatione,ꝙ oportet appellare,quasi non sit nullum ipso iure. Sed Dyn.dicit,quod ipso iure non tenet, quia lex imponit iudici silentium. †Vlterius no.ꝙ procurator, qui excedit fines mandati,non præiudicat domino & factum per procuratorem contra inhibitionem domini tacitam, vel expressam, non valet. Item procurator iste præsumitur circumuentus errore, non malitia, quia erat honesta persona. Or modo opponitur, episcopus iste lite pendente nil debuit innouare. Sol. ista non erat innouatio, sed solita inquietatio, & quia episcopus erat in possessione vendendi carnes in stallis suis, lite pendente potuit ipsa possessione vti, non solum, quia erat in possessione proprij stalli,sed quia etiam erat in possessione libertatis possendi facere vendere carnes, vbi vellet. Item hæc est quædam libertas,pro qua prę sumitur, nisi contrarium probetur, quia seruitutes non præsumuntur, sed omnes res, rationes & facultates præsumuntur liberæ, vt ff.de noui operis nunciat.l. si prius. Præterea illa l. ꝙ nihil debet innouari,facit pro episcopo, quia nihil debet innouari, scilicet putatiuè, sed continuatiuè potest innouare, quia propriè non est innouare. Ego non curo vtrum episcopus esset in possessione stallorum, vel non, quia fortè conduxerat ea.sufficit enim, quòd esset in quasi possessione facultatis, sed quia per partem aduersam hoc non negabatur, quia decanus, & capitulum dicebant ita se esse in quasi possessione, quod ali' non habeat facultatem turbandi possessionem eorum,vnde vtriusque partis petitio veniebat dirimenda in principali negotio, non incidenter ante litem contestat. quia eadem sententia deberet terminari. †Sed oppo.vtrum istæ petitiones fundentur in officio iudicis,an in negatoria,qa vtraq; prætēdit libertatem. Quidam dicunt, ꝙ hic habet locum utilis negatoria, sed certè

ADDITIONES.

a Vinc.God. Carnes. Adde ꝙ carnes licet comedere in festo Natalis Domini, etiam in sexta feria,c.1.de obser.ieiu.& appellatione carnis non venit lardū, glo.no.33.q.2.admonere. & 82.dist.c.presbyter.vbi glo.

b Dierum.Vide copiosè per Feli.in c.cum dilecta,in 8.charta,de reseri. Iaſ.in l. non solum.in pen.col.ff.sol.mat.Barb.consi.44.col.3.vol.1.& limita etiam tu hic,ut per Bal.consi.351.pen.col.lib.5.

BIU Cujas

te negatoria habet locum, quando agitur de iure residentiæ in aliquo corpore, puta in fundo, sed quando agitur de iure publico, siue de mera facultate, vt eundi per uiam publicam, non habet locum confessoria, sed officium iudicis, vt not. ff. de cōd. & demon. l. quibus diebus, in prin. & ideo si inter duos barones est
a quæstio de pedagio, non competeret confessoria [a] vel negatoria, sed iudicis officium. In quæstione passagij duo sunt extrema, s. soluens, & hoc respectu videtur quædam seruitus, & recipiēs, & hoc respectu videtur quædam libertas, & locus circumscribens hos actus, puta pons, vbi soluitur pedagium, sed melius est dicere, vt dixi, quod nullo modo sit seruitus, nec libertas, sed quædam iurisdictio, & potestas, de hoc tamen vide quod not.
10 in Spe. de resti. spo. † Quæro, qualiter negatiua quasi possessio acquiratur? respondeo, per prohibitionem, & obedientiā, verbi gratia, hic prohibitorius actus est prohibitio fidei episcopi, ne impedias me solum, & insolidum ad vendendum carnes in stallis meis. obedientia autem est idem quod acquiescere nisi præcedat prohibitio, quasi possessio negatiua nunquam acquiritur, tex. est not. in l. 2. C. de serui. & aqua, & ita dicebat Bar. & facit
11 ff. de vsuc. l. sequitur, §. si viam. † Secunda gl. huius c. dicit, ꝙ lite pendente nemini debet interdici possessio, de hoc infra de app. lib. 6. c. non solum, in nouella. quod est verum, siue possessio sit certa, siue dubia, quia dubium debet decidi per sententiam diffinitiuam. Casus est no. istius c. Tertia gl. dicit, ꝙ est no. ꝙ iudex data dilatione nihil facere potest ante terminum finitum, altera parte inuita. Quarta gl. declarat, quid isti iudices volebāt facere, & dicit quod duo volebant facere, primo inhibere eꝑo, ne carnes in suis stallis uenderentur lite pendente. Secundo, quia pendente dilatione volebant procedere, & in vtraque faciebat iniu
12 stitiam. † Opponitur, quod etiam ante lit. conte. iudicis officiū valeat implorari, vt s. de offi. iud. c. 2. Sol. ibi in iudice ordinario, hic in delegato, hæc sol. vr̄ textualiter probari, ff. de procur. l. si reus paratus, uel dic, prout dicit gl. quod hic loquitur de officio iudicis, ꝙ examinatur seorsum, & non potest decidi sine principali negotio, in quo expectatur diffinitiua, ibi in alio officio iu-
13 dicis, ꝙ examinatur seorsum à principali, & hæc vera. † Deinde uides, ꝙ procurator non potest excedere fines mandati. Opponit, ff. de mino. l. ex mandato. Sol. ante lit. contest. non pōt excedere fines mandati, vt hic, sed post litē cont. refert, aut fines sunt in ipso ꝓcuratorio declarati, & idē: aut non sunt declarati, & tūc imputet sibi dñs. Aliqñ tamen dño succurritur per rest. in inte. vel quia procurator non est soluendo. gl. hic requirit vtrūq;, & sic l. 1. §. fi. ff. qñ app. sit, vbi dicit domino non ꝓiudicari, debet intelligi petita & concessa restitutione in integrum, non ipso iu-
14 re, & no. istum intellectum. † Vlterius no. ꝙ qñ plura proponūtur coniunctim, super quolibet recipiūtur probationes, tamen si alterum per se sufficit, satis est illud ꝓbari, vt s. de reseri. ex parte. Ber. & s. de iud. c. exhibita. dic ergo, ꝙ aut copula cadit inter coniuncta copulata, quorum neutrum per se sufficit, & tunc requiritur vtrunque: aut vnum per se sufficit, sed alterum per se non sufficit, & tunc ad consequendum effectum vtriusque, requiritur vtrunque, sed ad consequendum effectum, qui sumitur ex aliquo, & non ex vniuerso, sufficit illud in sensu diuiso, non in sensu composito. Verbi gratia dico, ꝙ me vulneraſti de nocte. nam istud adiectiuū, de nocte, habet uim coniunctionis, quia accidens coniungitur & copulatur subiecto tanquam forma accidentalis, sed destructa forma accidentali, tñ remanet forma substantialis istius delicti, qua probata debet fieri condēnatio de simplici uulnere. Alij contradicunt, quia non est probatus mensis delicti. Nam non est uerum, quod de aliqua nocte illius mensis sit probatum, ergo mensis non est probatus, de hoc ꝙ Cyn. C. de probat. l. probationes, C. de adulter. l. denunciasse. §. quis tñ. per Bar. illud cōstat, quia impossibile est probare, qđ de nocte, nisi probetur maleficium. Nam accidentia non pñt probari, nisi probetur subiectum, ut eleganter probatur ff. de ꝓbā. l. si arbiter, in fi. magnæ gl. & istud est, ꝙ alterum per se sufficit, & alterum non sufficit. hinc colligitur, quod non sufficit ꝓbare famam, nisi probetur factum, quia fama est accidens, & concomitantia maleficij, quæ per se stans non fundat intentio-
15 nem. † Reuertor ad c. nostrum, & dico, ꝙ quantum ad nostrū c. quod est necessaria in integrum restō, quia dñs nō fuerat negligens, cum constituisset procuratorem ritè & rectè, licet procurator circumuentus, non fuerit executus mandatum, sicut si procurator fuisset impeditus casu fortuito, ut C. de appel. l. præses. illa autem l. j. ff. qñ appel. sit, loquitur in tempore ad appellañ. quod non potest ꝓrogari, sed tempus ad prosequen. potest ꝓrogari, & quando post dilationem expectatur alia dilatio, non intelligitur deserta appellatio ex cursu primæ dilationis, ut hic, & C. de tempo. appell. auth. ei qui. ex prædictis habes super isto c. plura bona & utilia.

ADDITIO.

a Vinc. God. Confessoria. De huiusmodi actionibus, confessoria, & negatoria, uide Specul. de offic. omn. iudic. §. 1. vers. imploratur, ubi plenè tam de directa, quam de utili.

SVMMARIVM.

1 *Offerre se paratum probare multum prodest, & operatur.*
Exceptio vera non præsumitur, ver. si autem.
2 *Appellationem iustificare aliud est, quā iustificare causam principalem.*
3 *Appellans ad Papam quando non teneatur in curia prosequi appellationē, appellato petente, & appellātis procuratore existēte in curia, & nu. 7.*
4 *Appellās ab interlocutoria vult recedere ab appellatione, & iudex primus procedit in causa principali, quid iuris, si appellatus contradicit.*
In pœnitente semper præsumitur temeritas, & ideo condemnatur in expensis, ver. nota hic.
5 *Lite non contestata iudex ad sententiam procedere potest in causa appellationis ab interlocutoria, parte citata non cōparente, & ratio, & nu. 10.*
6 *Exceptionem dilatoriam qui proponit, offerat se paratum probare.*
7 *Appellans qui contradicit appellationi, & dicit eam recipi non debere, non potest cogere aduersarium ad litigandum in curia.*
8 *Clausula, Gratum & ratum habiturum, quicquid fuerit per istum procuratorem factum, quid iuris, si apponitur post mandatum.*
9 *Appellans si renunciat appellationi, non potest ei inhærere appellatus, si res est integra.*
Fauori suo principaliter quilibet renunciare potest, etiam si in consequentiam prosit aduersario, uer. item no.
10 *Perplexitas in iudiciis uitanda est.*
Grauamen processibus potius concernit iniquitatem iudicis, quam aduersarii, ver. no. quod. & nu. 5.
11 *Iudex si in uno capitulo grauauit, & in alio fecit iustitiā, an oīa reuocētur.*
Totum quando rescindatur, casus quidam, ver. Archidia. & nu. 12.
12 *Laudum arbitratoris propter enormitatem potest in totum cassari, & non modificari.*
De re iudicata quare non potest compromitti. §. sed gl. ver. hinc.

CAP LXX.

Interposita. Quatuor sunt dicta istius capituli. & pone casum per ordinem, proposita fuit legitima exceptio, iudex processit ad vlteriora, fuit appellatum, dicit Papa, quod appellatio non præsumitur iusta, nisi probetur uera. Et ideo in causa istius cap. appellans debet probare coram iudice appellationis, quod causa ex qua appellauit, est vera, quia non præsumitur grauatus, nisi probetur. Sed pone, quod excipiens obtulerit se paratum probare, iudex nihilominus in contrarium exceptionis processit, & fuit appellatum, nunquid est necesse verificare exceptionem? respondetur, quod non, quia constat de grauamine eo ipso, quod iudex noluit probationem
1 recipere. † No. ergo, ꝙ multum prodest & operatur offerre se paratum probare. Et intelligitur, qñ obtulit realiter, non verbaliter tantum. verbi gratia, nominauit testes iudici, & petijt eos citari ſm Io. An. sed Pau. de Lia. dicit, ꝙ sufficit, si verbaliter, & ita practicatur. Ad hoc ff. ut in poss. leg. l. si is à quo, in prin. C. de distra. pign. l. si residuū, ff. ad Treb. ille, à quo, §. si de testamento, ff. de dam. infec. l. prętor, §. si quis paratus, & uide ibi Bar. Si autē non obtulit se paratum, non præsumitur iudex grauasse, nisi ꝓbetur iustitia & veritas exceptionis indiscussæ. ff. de in integ. re-
2 stitu. l. omnes, quia non præsumitur, quod exceptio sit uera. † Et no. quod aliud est iustificare appellationem, aliud est iustificare causam principalem. præfata ergo oblatio valet quo ad iustificandum appellationem, ut pronuncietur bene appellatum à processu, sed non ut probetur, quod exceptio sit vera, ut not.
3 Ioan. And. s. de testib. ex parte. † Adde sequitur versi. idem quoque, ubi est talis casus. Quidam appellauit solenniter ad Papam, tamen nec iudex, vel aduersarius detulit appellationi. iste infra tempus appellationis misit procuratorem ad curiam cum mandato ad impetrandum, & contradicendum, & non ad totam causam, qui impetrauit iudices appellationis, appellatus petijt, quod causa ventiletur in curia. respondetur, quod valet impetratio, nec potest cogi ad prosequen. in curia, licet altera pars sit curia, & velit ibi procedere, secus esset, si iudex à quo,
4 uel appellatus detulisset appellationi, ut suprà eo. c. oblatę. † Sequitur versic. denique. Casus, Appellans ab interlocutoria vult recedere ab appellatione, & iudex primus procedit in causa principali, appellatus contradicit, quæritur, quid iuris? respondetur, quod si nondum est alia cognitio delegata, debet fieri remissio refusis expensis. No. quod appellans non potest recedere ab appellatione in damnum aduersarij, nisi refusis impensis, & re integra, appellatione non commissa. de hoc no. Arch. 2. q. 6. si quis libellos. Nota hic quod in pœnitente semper præsumitur temeritas, & ideo condemnatur in expensis. Et per hoc glossatur l. postquam liti. C. de pact. & ff. de iudi. l. destitisse, & l.
6 eum, quē temerè. † Sequit̄ versi. sanè. Casus. Aliquis appellauit à grauamine sniæ interlocutoriæ, pars aduersa citata nō vult ꝑparere, quærit̄, utrum lite non contestata iudex possit præcedere snīam, respon. ꝙ sic. & ratio est, quia appellatio super ꝓcessibus magis tangit factum iudicis, q̄ factum aduersārij. item si contrarium diceremus, esset perplexitas, quia nec primus iudex posset
7 procedere, nec secūdus, & est tex. huius c. valde notabilis. † No. primo consilium, quod ille, qui proponit exceptionem dilato-

riam

BIU Cujas

a riam, [a] offerat se paratum probare. caueat tamen sibi, quia per hoc astringit se ad breuem terminum, infra quem si non proba-
7 ret, perpetuo repellitur, vt d.l.si is à quo. † Secundo no. qđ appellatus, qui contradicit appellationi, & dicit eam recipi non debere, non potest cogere aduersarium ad litigandum in curia, quia hoc petendo est contrarius sibiipsi, & ideo sufficit appellāti mit-
8 tere procuratorem ad impetrandum, & contradicen. † Quæro, quid si post istud mandatum apponitur clausula, Gratum & ratum habiturum, quicquid fuerit per istum procuratorem factū? respondeo, per hanc clausulam non habet mandatū, nisi in premissis, vt not. Bart. ff. de verb. oblig. l. qui Romæ, §. Callimachus. Ista. n. clausula apponitur ad confirmandum, non ad ampliandum, vt not. Arch. 2. q. 4. cap. quæ de causa. † No. ꝙ si appellans,
9 renunciat appellationi, appellatus non potest ei inhærere, si res est integra, sed hic loquitur in appellatione ab interlocutoria, vbi non interest appellati procedi in causa appellationis, etiam si allegaret iudicem à quo suspectum, quia non potest dici suspectus, cum renunciauerit pro ipso secundum Ber. Item no. qđ quilibet potest renūciare fauori suo principaliter, licet per quandam consequentiam prosit aduersario, vt ff. de minor. l. si iudex
b circumuento. In contrarium [b] facit C. de tempo. in integ. restit. l. petendæ. dic vt ibi per Cyn. Porro in c. nostro, vtriq; parti expedit litem abbreuiari, omissis ambagibus appellationis dilatoriæ, & id intelligitur esse iudicium, quod vtrique parti expedit, vt dicit illa l. not. cum Stichus, ff. de sol. No. quod in iudicijs per-
10 plexitas est vitanda. † Item no. qđ in causa appellationis ab interlocutoria non est iis contestanda si abest appellatus per contumaciam: ergo secus, si est præsens secundum Bern. Eadem quæstio fit, quando appellatur à diffinitiua, vt not. Bern. infra qui fil. sint legit. c. per venerabilem. No. qđ grauamen in processibus potius concernit iniquitatem iudicis, quam aduersarij, quia ex of-
11 ficio iudicis pendet. † Quæro iudex in vno capitulo grauauit, in alio fecit iustitiam, vtrum omnia reuocentur? respondeo, non. C. de reb. cred. l. generaliter. §. 1. Arch. dicit vnū mirabile verbū, qđ vbi læsio est enormis, totum rescinditur, non autem modificatur, sed non loquitur in sententia, sed in priuilegio, & est not.
12 dignum, vt ipse not. 11. q. 3. priuilegium, vbi vide. † Ex hoc sume
c argumentum, quod propter enormitatem laudum [c] arbitratoris potest in totum cassari, & non modificari, reducendo tamen vtranque partem in pristinum statum. Sed glo. quæ est ff. de vsuris, in l. placuit, dicit, quod quando non peccat in totum, sed in tanto, factum vltra modum reducit ad modum. Credo, quod hoc sit arbitrarium vel reducere ad modum, vel reducere partes in pristinum statum, argum. ff. de contrahen. empt. l. demum. quia arbitramentum magis accedit contractui, quam sententię. nam sententia deberet modificari, non in totum aboleri, quia sententia non potest reseruari corrigenda in posterum, vt C. quando prouoc. non est necesse. l. penul. vnde non possunt partes reponi in pristinum statum, vt C. de transa. l. diuersa. hinc est ꝙ de re iudicata non potest compromitti, vt no. Arch. 2. quæstio 6. diffinitiua, nisi compromitteretur appellatione pendente, vt in c. quamdiu, de app. in Clem.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Dilatoriam. Adde ꝙ excep. dilatoria post conclusum in causa opponi non potest, peremptoria verò potest, Ruin. consi. 71. num. 3. lib. 5.
b In contrarium. Vide Imolam consi. 8.
c Vinc. God. Laudum. Adde ꝙ laudum merito potest nullum reputari, in quo vires compromissi ab arbitratore exceduntur. Ruin. consi. 129. num. 14. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Clausula in medio posita non refertur nisi ad præcedentia, & quando, & numero 2. 3. 4. & 5.*
2 *Clausula, quæ apponitur ad essentiam actus, potest referri ad præcedentia, & ad sequen.*
3 *Determinationes respiciunt determinabilia præcedentia, non sequentia.*
4 *Clausula ponitur aut absolutè, aut respectiuè, aut dubitatiuè.*
5 *Regula, vel doctrina refertur ad omnia, & quid de proœmio.*
Paragraphus est idem, quod separatio, ver. quia paragra.
6 *Clausula est quædam pars posita inter orationes.*
In vno dicta quando videantur in alio repetita. §. quandoque, & ne superioribus, & inferiori nume. 7.
7 *Coniunctio copulatiua plenam inducit repetitionem, licet concernat plura disposita.*
8 *Verba indefinita non referuntur ad futura nondum disposita.*
Personalis obligatio, vel concessio quando videatur, & nume. 9.
9 *Obligans se ad pacem seruandam pro se & filiis, non intelligitur de posthumis, & si pro adhærentibus, intelligitur de præsentibus, nume. 6.*

CAP. LXXI.

Inquisitioni. Clausula, appellatione remota, in literis apostolicis inter plura inserta, respicit capitula præcedentia, non sequentia, nisi reiteretur in fine. hoc dicit. Cassus. Papa cōmisit diuersa capitula, & post primū apposuit clausulam, Appellatione remota, post secundū capitulum non apposuit clausulam, quæritur, vtrum ista clausula referatur ad
1 omnia? respondetur, quod nō, sed ad precedentia tantum. † No. ꝙ cła in medio posita non refertur nisi ad præcedentia, & hoc verum quando est præcedentibus annexa, immo etiam quādo dubitatur de mente rescribentis. Et est ratio, quia ista clausula apponitur contra ius; & ideo restringenda. Sed opponitur supra cod. capit. 2. requiris. Solutio. ibi capitula erant connexa, & ideo
2 refertur ad omnia. hic autem erant omnino separata. † Opponitur, lex dicit, quod exhæredatio facta inter gradus, licèt sit odiosa, & contra debitū naturale naturæ descendentis, vt quando exhæredatur filius, refertur ad omnem gradum tam præcedentem, quam sequentem, vt ff. de liberis & posthumis, l. sed & si pepercerit, §. filius inter medias. Solut. illa clausula ibi apponitur ad essentiam actus, quia gradus, a quo filius esset perpetuo præteritus, esset nullus ipso iure. vnde, ne testamentum vitietur, refertur ad omnia, quia non est ratio, quare magis refertur ad vnum gradum, quam ad reliquum: vnde notab. dicit tex. C. de liber. præter. vel exhered. l. i. hæc autem clausula, Appellatione remota, non apponitur ad essentiam actus, sed per modum cu-
3 iusdam determinationis, vel designationis. † Ex hoc nota quod determinationes respiciunt determinabilia præcedentia, non sequentia. Non obstat ff. de legat. 1. l. si seruus plurium, §. fina. quia ibi clausula veniebat [a] ad declarationem, non ad determi-
4 nationem. † Oppos. ff. de legat. 1. l. talis scriptura. Solutio. illa l. declarat in aliquo passu istam materiam: nam aut clausula ponitur absolutè, aut respectiuè, & aut dubitatiuè. primo casu refertur ad omnia, secundo casu generalis determinatio, non refert ad ea, quæ propriam determinationem habent. tertio casu si capitula sunt connexa, refertur ad omnia, si autem sunt separata, aut repetitio facit actum valere, & intelligitur facta repetitio, aut tēdit ad alium effectum, & tunc aut profertur contra iuris ciuilis regulas, & restringitur ad præcedentia, quia est irregularis, ideo restringenda. Si autem talis clausula compatitur se cum iure communi, tunc ad omnia debet referri, quia dicta in præcedentibus videntur in sequentibus repetita, si iuris ratio non im-
5 pedit, vt ff. de legat. 1. l. licèt Imperator. † Et nota, quòd quandoque loquimur de regula, vel doctrina, & illa refertur ad omnia, vt ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. fina. quandoque loquimur de proœmio, vel euidentali, & idem, dummodo ratio proœmij vniformiter adaptetur, aliàs secus. ff. de hære. insti. l. fi. quandoq; loquimur de capit. vel paragrapho, & tunc non refertur ad omnia, quia paragraphus idem est, quod separatio, ut no. ff. de procu. l. non cogendum, §. Sabinus. quandoq; loquimur de clausula, quod est idem quod interpositio, & tunc aut preiudicatur, & refertur ad omnia, aut in fine subijcitur, & idem, nisi sit apposita determinato modo. Aut interponitur inter plura capitula, &
6 tunc distingue, vt supra dixi. † Clausula autem est quædam pars posita inter orationes, sed quandoque non est clausula, sed quidam actus continuus, vt stipulatio, vel compositus, & tunc talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant, vt ff. de verb. obl. l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de interro. actio. l. si defensor. Quandoque est principale, & accessorium, & dicta in principali videntur repetita in accessorio, vt ff. si cer. pet. l. lecta. qnq; sunt plura, quorum quodlibet habet pro se separatam iuris, vel hominis dispositionem, & tunc dicta in vno, non videntur repetita in alio. ff. de verb. oblig. l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, versic. sequens stipulatio. quandoque loquimur de conditione, & tunc quādo conditio respicit determinabilia differmiter, non fit repetitio. ff. de legat. 2. l. fin. §. Scio, ff. de conditio. & demostrat. l. mulieri, & Titio. Sed si concernit ea vniformiter, fit repetitio. probatur ibi
7 vtrunque membrum, de vulg. & pupill. substitut. l. iam hoc. † Et scias, ꝙ coniunctio copulatiua plenam inducit repetitionem, licet concernat plura disposita. ff. de fide instrumentor. l. Scio. §. Caio, vbi text. nota. tamen quæ in eodem tempore non conueniunt, non intelliguntur copulari, sed quodlibet distribui & adaptari suo tempore, vt dicit illa l. not. C. de sententijs, & interlocuto. omni. iudic. l. cum solitum. quandoque loquimur de demonstratione, vel declaratione, vt d. l. si seruus plurium. Quandoque loquimur de causa. pone duæ stipulationes factæ sunt simul, & in vna est expressa causa mutui, & in alia non, vtrū causa mutui intelligatur repetita, an verò intelligatur ex causa donationis. ff. de verbo. oblig. l. si diuortio. Ista materia non potest de facili terminari, quia longa & subtilis est, & facit quod no. ff. de verb. oblig. triticum, & ff. de iurisd. omn. iudic. l. si idem cum eo. §. fi. & in Spe. de instru. edi. §. nunc autem restat, versi. item excipe, quod talis clausula, & hic per Host. & inf. de don. c. cum dilecti, & per Ber. sup. de rescrip. c. cautsam quæ. & c. olim. & per Bart. ff. de legat. 3. l. in repetendis, vbi vide, & facit ff. de eden. l. si quis ex arg. §. si initium tabularum, & ff. soluto matrim. l. pen. §. vxor.
8 ff. de appel. l. item quia. † Item no. hic, qđ verba indefinita non referūtur ad futura nondum disposita. C. de vsu. l. p retentionem. Pone, aliquis facit pacem pro se, & adhærentibus suis, pro quibus se obligauit, certè intelligitur de adhærentibus, non de illis, q

postea

ADDITIO.

a Veniebat. Vide per do. Fel. in c. in nomine, el 1. de testi.

BIU Cujas

poſtea fecerunt adhærentiam. facit optimè, ꝙ no. Arch. 11. q. 3. excellentiſſimus, & ff. de verb. ob. l. ſi à colono, & ſ. de iureiu. c. 9 clericus. † Item ſi quis obligauit ſe ad pacem ſeruandam pro ſe, & filijs, non intelligitur de poſthumis, ut ff. de teſta. tute. l. ſi quis ita. ſecus, ſi eſſet in actu fauorabili, vt ſi recepi emphyteuſim pro me & filijs, intelligitur tam de natis q̃ de naſcituris, ſed illud pp illius rei. i. emphyteuſis naturã, vt ff. de mino. l. ēt, in gl. ualde notabili, ſi'e, ff. de ver. ob. l. ita ſtipulatus eſt forte. Et idem eſt in indulgentia conceſſa alicui pro ſe & filijs, & quia vr̃ eſſe de oĩbus cogitatũ, vt ff. de lib. & poſth. l. placuit, & l. cum qdam, quia quatenus perſonæ patiuntur, pſumitur conceſſio eſſe realis, C. de ſi deicomm. l. uoluntas deſeruit, l. pater. & quod no. in l. forma, ff. de cenſi. ſuprà de inſti. c. cum veniſſet.

SVMMARIVM.

Appellatio & reſtitutio vnius conſortis litis, an proſit aliis, in princ. & nu. 1. 2. & ſequentibus.

1 *Reſtitutionis in integrũ beneficium eſt ſingulare, & ideo non hẽt conſortẽ, & ſi vterque conſors eſſet minor, an reſtitutio unius prodeſſet alteri.*

2 *Appellatio vnius an proſit alteri, & nu. 4. ver. requiritur.*

3 *Appellatio an ſicut prodeſt, ita noceat deſertio.*
Renunciare nemo poteſt iuri alterius, uer. quia nemo, & nu. 4.

4 *Ius alterius corrumpi non debet corruptione, vel inertia alterius.*

5 *Appellatio vnius, ut alteri proſit, an oporteat, quod ipſi iuuentur iure communi, & quid ſi iuuentur iure municipali.*
Ius commune dicitur etiam ius municipale ciuibus municipii, & conſtitutio epiſcopalis generalis, ver. ſed ius, et §. conſtitutio.
Loquentis perſona, an contineatur in generali locutione. §. conſtitutio.

6 *Supplicatio vnius an proſit alteri.*

7 *Condemnati ſi ſint duo, qui erant uerè contumaces, & unus appellauit, & errore iudicis obtinuit, an proſit alteri.*

8 *Excommunicatus ſi quis ſit à duobus iudicibus delegatis, an iſte dicatur innodatus duabus ſententiis excommunicationis.*

9 *Conſortes duo eiuſdem litis ſi ſint excommunicati, ſi unus eorum appellat, an proſit alteri.*

10 *Procurator an poſſit interuenire, quãdo appellatur ab excommunicatione.*

CAP. LXXII.

Vna ſententia. Si ſunt plures conſortes cuiuſdam litis, appo unius prodeſt alijs, ſi eſt eadem cauſa defenſionis: ſecus in reſt. in integ. vnde ſi minor, & maior ſunt condemnati, vel eccleſia, & maior. (Nam eccleſiæ non incumbit probare minorem ætatem, qa ſemper eſt minor, ſed ſolũ læſionem) & ſi eccleſia reſtituitur ad appellandum, vel ad totam cauſam, non prodeſt hoc conſortibus, niſi res ſit indiuidua, vt eſt ſeruitus, quę dr̃ indiuidua, quia pars ſeruitutis non eſt ſeruitus. vnde medietas viæ non eſt via, quia nulla pars viæ ſignificat ſeparata, ideo non diuiditur, vt ff. de ſerui. ruſt. prędi. l. vna eſt via. ideo pars ſeruitutis non eſt in commercio, ut ff. ad l. Fal. l. 1. §. ſi vſufr. & hoc eſt ſtatutum auctoritate ueteri pp utilitatem contrahentium, & prædiorum, & pp ipſam aptitudinem 1 naturalem, quæ indiuiſibilis eſt. † Et no. ꝙ beneficium reſtõnis in integrum eſt ſingulare, ideo nõ habet conſortem, ſed quid ſi uterque conſors eſſet minor, nunquid reſtõ unius prodeſſet alteri? a reſpondeo non, quia non poteſt peti ſine ſpeciali mandato, 2 ut ff. de mino. l. illud, §. fi. & l. ſeq. & l. pater pro filio. † Opponitur, & vr̃ ꝙ appo unius non proſit alteri. nam ex hoc ſequeretur, quod ſnĩa lata cum uno, noceret alteri, & proceſſus. Item iudicium pendens cum uno, diceretur pendere cum alio. ſed b vtrumque b eſt falſum, ut ff. de iud. l. non idcirco, ff. de exceptio. rei iud. l. ſi quis cum totum, §. & generaliter, ff. de inoff. teſt. l. circa. Sol. ibi in cã principali, hic in cauſa appellationis. Nam hoc operatur coniunctio primi proceſſus, cum proceſſu appellatorio. Appellatio enim cum cauſa principali uno articulo comprobatur. vnde determinat, & determinatum retinet qualitatem primitiui, quia inde habet originem, ff. de appel. ſi quis ſeparatim, §. 1. ff. de exce. rei iud. l. ſi mater, §. 1. eandem cauſam facit origo petitionis, quod dixi in cauſa principali, eſt uerum, niſi cauſa ſit indiuidua, quia tunc cuilibet inſolidum competit, ut ff. de nego. geſt. l. qui alieno, §. uno defendente, & arg. ff. de verb. obli. l. eadem, §. Cato, & quod not. eod. titu. l. ſtipulationum, §. ſi ſortem. Item ꝙ dixi in cauſa appellationis, prodeſſe intelligitur pluribus concurrentibus, quorum ſi quod deficit, non ꝓderit, primo ꝙ ſint omnes condemnati vna ſententia, & uno ꝓceſſu, hoc eſt, quod dicit tex. ſi plures una ſnĩa, in rubro & nigro. Secundo quod omnium ſit eadẽ cauſa, & ratio defenſionis, ut d. l. ſi quis ſeparatim. §. quod eſt reſcriptum. Sed quid ſi ſunt tres, & eſt eadem cauſa defenſionis in duobus, non in tertio? reſpõd. illis duobus ꝓdeſt pp cauſæ coniunctionem, ſed tertio nõ pro- 3 deſt pp cãæ diſiũctionem Sed † an ſicut ꝓdeſt appo, ita noceat deſertio? & ſi qdẽ renunciet appellationi, ille, cui prodeſt appo ex coniuncto non præiudicat appellanti, qa nemo põt iuri alterius renũciare, ut ff. de cõtratab. l. ſi poſt mortem, §. fin. & ff. de bo. auth. iud. poſ. l. cum unus, & ar. in l. fi. ff. de pac. Si uerò renunciat ille, qui expreſsè appellauit, põt dubitari, quia vr̃ non appellaſſe, ergo alteri non ꝓdeſt, probatur per l. furti, §. fi. ff. de infa. In 4 contrariũ videtur, ꝙ ſi colluderet, ius alterius corrũperet. † Porro non debet alterius corruptione, vel in tertia, alterius ius corrodi, vt ff. de lib. cau. l. ſi pariter, & ar. C. de temp. in inte. reſt. l. petendæ. Nam nec venditor poſſet renũciare appellationi in preiudicium emptoris, ar. ff. de pig. l. ſi ſuperatus. & ſi duo ſunt rei debendi, vel duo fideiuſſores & vnus renunciat legis beneficio, nõ nocet alteri. facit quod no. ff. de fideiuſ. l. ſi ſtipu. §. ſi ex duobus, & ff. de conſt. pe. l. vnde falſam, & C. de non nu. pe. l. tam mãdatori, & C. loc. l. ſi cum Hermes. & C. ad Velleia. l. iubemus. Requiritur & tertium, vt appellatio unius proſit alteri, ſcilicet ꝙ 5 omnes iuuentur iure communi. † Quid ergo ſi iuuantur iure municipali? reſpondeo, idem, quia omne quod eſt ius omniũ ciuium, reputatur eſſe ius commune, ſed ius municipale eſt ius commune omnium ciuium illius ciuitatis & territorij ſine differentia & acceptione perſonarum, ergo ius commune, vt ff. de iuſt. & iu. l. omnes populi. Item conſtitutio epiſcopi generalis dicitur ius commune, quia quod omnib. loquitur, & ipſi ſtatuenti, & eius ſucceſſori, quia ius commune hoc operatur, quia confirmat eam. Secundo ratione ſtatuti, non ſub differentia ſtatuẽtis, vt eleganter no. Arch. 11. q. 3. ſi is. ſed Ioan. And. dicit, ꝙ in p̃cepto, vel prohibitione nunquam contineretur perſona loquẽtis, vel eius ſucceſſoris, ut ff. de arbi. l. pe. licet in contractibus & obligationibus ſit ſecus, ut ff. de verb. obl. l. ſtipulatio iſta, habere licere. Item ſi ſtatutum eſt traditiuũ alicuius formæ, bene includeretur perſona loquẽtis ex natura regulæ generalis, de hoc no. in c. 2. de conſt. lib. 6. in nouella. tamen ego ſum locutus ſub- 6 tilius. † Sed quæro, quid in ſupplicatione, c vtrum idem ſit, ꝙ c in appellatione, an verò idem, quod eſt in reſtitutione in integrum? & videtur quod idem, quod eſt in appellatione, vt C. de preci. Impe. offe. l. ſi libellum. quod eſt uerum, ſi cõmuniter fuit ſupplicatum, licet ad unum tantum ſit reſponſum, ſecus ſi per vnum per ſe tantum ſit ſupplicatum, quia tunc alteri non pro- 7 deſt per eandem no. legem. † Quæro, duo ſunt condemnati, & erat verè contumaces, vnus appellauit, & errore iudicis obtinuit, quia verus contumax non appellat, nunquid prodeſt alteri? & videtur ꝙ non, quia ei non erat apertum ius appellan. arg. 8 ff. ad Treb. l. debitor, §. fi. † Quæro, aliquis eſt excommunicatus à duobus iudicibus delegatis, nũquid iſte dicitur innodatus duabus ſententijs excommunicationis? & uidetur ꝙ ſic, quia apud excõicantes quilibet habet iuriſdõnem inſolidum. Dic contra, quia ſequeretur, ꝙ non eſſet excommunicatus ab aliquo, ſi eſſet bis excommunicatus, quia in executione quilibet iudex eſſet ſingularis, & certum eſt, quod unius ſolius ſententia non ua- 9 leret. † Quæro, duo conſortes eiuſdem litis ſunt excõicati, unus eorum appellat an proſit alteri? Et vr̃ ꝙ nõ, quia à ſententia excommunicationis non appellatur, ſed eſt quædam ſupplicatio, Tu dic prodeſſe, quia talis ſupplicatio accedit ad naturam appellationis, & uocatur appellatio, ut ſupra eodem, cap. præterea requiſiſti. Item ſequeretur, ſi ſocius meus remaneret excõmunicatus, ꝙ ego, qui uici, remanerem interdictus, qa ſi ſocius meus eſt excommunicatus, ſtatim debeo eũ uitare, ut no. Archi. 11. q. 3. quoniam, unde quodammodo negotiũ eſt indiuiduũ, quia non poteſt mihi conſuli, ſi non conſulitur meo ſocio, arg. ff. de 10 liber. leg. l. ſi is q duos, quę l. eſt no. ad hoc. † Sed nunquid, qñ appellatur ab excommunicatione, interuenire poteſt procurator? & uideẽ ꝙ non, quia abſens non poteſt abſolui. dic, ꝙ non poteſt recõciliari per manus impoſitionem, ſed per ſentẽtiam poteſt pronunciari cum iniuſtè excommunicatum, ut no. Archi. 11. q. 3. cum aliquis. ergo eodem modo & per ſocium, l. 2. C. de conſor. eiuſ. litis.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Alteri. Adde ꝙ ſi beneficium vni concedatur, non obſtante collatione alteri facta, intelligitur de inualida. Goz. conſi. 26. nu. 43.

b Vtrumque. Vide per do. Fel. c. cum inter. de re iud.

c Vinc. God. Supplicatione. Adde ꝙ ſupplicatio oblata executionem non impedit. & in hoc differt ab appellatione, Rui. conſi. 34. nu. 5. & 11. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio pro appellatione habetur, vbi propter iuſtum metum non appellatur.*

2 *Proteſtatio requirit cauſam, & an alia requirat, & nu. 3. 4. 5. 6. & 7.*
In noui operis nunciatione requiritur expreſsio cauſæ, uerſi. & ſimile.

3 *Iudex ſi non eſt in palatio cauſarum, ſed in villa, an teneatur proteſtans accedere ad villam.*

4 *Proteſtatio an poſſit fieri de nocte, & an in præſentia alterius, quã iudicis.*
Metus iuſtus accipitur pro probabili, etiam ſi proteſtãs, uel appellans cauſa ſibi metus fuit. §. Quæro.

5 *Proteſtari ſi quis timet, quid iuris, & nu. 9.*

6 *Cauſa non ſufficit, niſi in proteſtatione deducatur.*

7 *Apoſtolos an iſte, qui proteſtatur, debeat petere.*

8 *Proteſtatio an deuoluat ad ſuperiorem cauſam nullitatis, ſicut appellatio.*

9 *Proteſtari ratione metus eſt licitum.*

10 *Metus quid ſit, & pro quibus quis metuit, & ex qua cauſa, & nu. 13.*
Romani quales, ver. quia hodie.

11 *Teſtimoniũ pro me an ſit ualidum, eorum, quibus uolentibus aliter deponere*

BIU Cujas

re dedi decem perterritus timore litis.
Pro testimonio vero, & sententia vera dare testibus, & iudici pecuniam publicè licet, ver. dicit Arch.
Testes informare publicè licet de testimonio verè dicendo, ver. & multo.
12 *Recedere ab appellatione an videatur ille, qui appellauit, & metuit, ne iudex amputari sibi manum faceret, ad quam erat condemnatus, si mille non solueret, & soluit illa mille.*
13 *Confessum dicens se metu tormentorum qualiter hoc probabit.*
Metus quomodo incutiatur. ver respondeo.

CAP. LXXIII.

1 Si iustus. Protestatio † pro appellatione hr̃, vbi pp iustũ
2 metum non appellatur. † No. tamen q̃ ista protestatio requirit causam, nam informis protestatio non valet. & simile dicimus in nunciatione noui operis, q̃ ille, q̃ nunciat, debet exprimere causam, vt no. ff. de no. ope. nun. l. non solum, §. si cũ iure. sed ōrium no. co. tit. l. 1. in prin. q̃ non requirit causa in nũciatione noui operis, sed in prosequendo ipsam nunciatio nem in iudicio. Ego dico, q̃ requiritur causę expressio, quando causa est de substantia protestationis, sicut est hic metus. Item sicut est causa in appellatione ab interlocutoria, ga est præsumptio iuris contra eum, qui non exprimit causam, cum pro iudice præsumatur, inquantum ad officium suum spectat. No. tamẽ q̃ ista protestatio requirit tempus, s. quod fiat intra tps appellandi, & est rō, quia subrogatur loco appellationis, & ideo infra tps appellā. debet fieri, alioquin deserto tempore appellandi, nulla posset esset subrogatio, vt l. bonorũ, ff. rem rat. ha. l. fi. co. tit. item requiritur, q̃ ista protestatio fiat coram iudice à quo, si eius co-
3 pia potest haberi. † Sed nunquid si iudex non est in palatio causarum, sed in villa, nunquid tenetur protestās accedere ad villam? dic q̃ non, sed debet accedere ad locum causarum, & ibi iudicis presentiam requirere, tex. est no. ff. quando ap. sit. l. 1. §. ap-
4 pellandi. † Sed nunquid ista protestatio possit fieri de nocte? Rn̄d. sic, si habetur præsentia iudicis, aliàs secus, quia non intelligitur iudex suam præsentiam non facere, sed facere non debere, ut d. l. 1. §. dies, ver. quid igitur, si conditio horæ, vbi est tex. singularis. Item si non potest haberi præsentia iudicis, debet fieri in præsentia bonorum virorum, clericorum, vel laicorum, non curo. ff. de iu. dot. l. promittendo, in prin. Item sufficiunt duo boni uiri, vt ff. de test. l. vbi numerus. Item requiritur, q̃ ista protestatio fiat in scriptis, nisi forte fiat illico, sicut appellatio, vt C. de appe. l. litigatoribus. Quæro, qd est dictum iustus? Respondeo. i. proba
bilis, vt non consideretur qualitas grauati, sed æquitas iudicantis, vt supra de excep. cum inter. & sic non sit vera opin. dicentis per istud c. quod si iste aliqd commisit, propter quod oporteat eum timere, non habeat hoc remedium ſm Ioan. arg. ff. de mi-
5 no. l. Papinianus exuli, & de re iudi. c. pastoralis, in Cle. † Quæro, quid si qs timet protestari, sicut appellare? respondeo, non oportet, q̃ protestetur in facie iudicis, sed sufficit, q̃ coram amicis & publicè protestetur, vt ff. de no. oper. nunc. l. de pupillo, §. si quis,
6 in fi. & l. 3. C. de his, qui per me. iudi. non appel. No. hic, q̃ non sufficit causa, nisi in protestatione deducatur, sic. C. de an. excep.
7 l. vt perfectius. † Quæro, nunquid iste, qui protestatur, debeat pe
a tere apostolos? & videtur quod sic, quia protestatio[a] succedit loco appellationis, & eodem modo currunt fatalia, ut hic in verbo, intra tempus, & d. l. 1. C. de his qui per met. iudic. Non puto, q̃ sit necesse petere apostolos, quia illud non est iure cautum,
8 nisi in appellatione propriè sumpta. † Sed nunquid ista protestatio deuoluit ad superiorem causam nullitatis, sicut appellatio? puto q̃ sic, & eodem modo coram superiore formabitur libel-
9 lus, ar. l. 1. §. 1. si qs test. lib. e. iuf. fuc. quia eadẽ æquitas est. † No.
b q̃ ratione metus[b] licitum est protestari, ff. de acqui. hær. l. qui in aliena, §. Celsus, & q̃ qui non protestatur, ius suum negligere videtur, si tamen non audet protestari, habet pro protestante, vt no. in l. 1. §. quæ onerandæ, ff. qua. re. ac. non datur. Porrò scias, q̃ metus est mentis concussio, siue trepidatio proueniens ex aliquo accidenti terribili, siue in proprio corpore, siue in coniunctis personis usque ad septimum gradum, pro quib. potest quis sentire defensionem armorũ, vt not. ff. de iusti. & iure. l. vt uim. Nam naturalis affectio hoc facit, quia q̃ vnũ de agnatione tangit, totam agnationem tangere videtur, vt dicit illa l. no. C. si qua prædi. potestate, l. 1. Sanè quandoque qs timet de homine, & tormentis eius, vt hic, & C. de transa. l. interpositas, & C. de appella. l. cum quidam. qñque timet vim fortunæ, vel vim diuinam, vt ff. de dam. infec. l. fluminum, §. Seruius, & de ista non loquitur
10 hic. † Sed quid, si quis timet vim populi, quẽ aduersarius concitauit, & non iustè, ad tribunal accedere timet? respond. iustus est metus, maximè in Roma, vbi de facili populus concitatur ad rumorem. nam Roma dicitur esse caput auaritię & fluctuationũ, quia hodie Romani pessimam conscientiam possident, vt no. ff. de vsucapio. l. sequitur. & in ipsa ciuitate pueri efficiuntur citius doli capaces, ſm glo. quæ ita diffamat vrbanos in d. l.
11 sequitur, §. pupillus, sed illa fuit gl. Io. Ful. Cremonensis. † Iuxta prædicta quæro, ego habebam iustitiam in quadam causa, testes dicebant mihi, non deponemus veritatem, nisi des decem, hoc timore perterritus dedi eis decem. tãdem deposuerunt pro me, q̃ritur, vtrum valet testimonium? & eadem quæstio fit, si dedi iudici, vtrum valet snīa? & videtur q̃ non, ut l. venales, C. quãdo prouo. non est necess. Dicit Archi. q̃ licitum est dare pecuniam iudici, & testi pro vera sententia, & pro uero testimonio, dũmodo detur publicè, non secreto, nec ista dī corruptela, sed cautela, & redimere vexationẽ suam ſm Arc. q̃ ita no. 11. q. 3. q̃ rectè. Et iō si iudex non vult facere tibi iustitiam sine simonia, ex parte tua sis cautus, si potes, q̃ ei des pecuniam corã duob. testibus, & tabellione, alioqn omnino abstineas. Et mul-
12 to fortius est licitum informare testes non in secreto, nec in camera, sed palàm, qualiter reddant verum testimonium, vt eleganter no. Rofr. in tit. de Senatusc̃ōsulto Liboniano. Quid † de co, qa appellauit, & metuit, ne iudex amputari sibi faceret manum, ad quam erat condemnatus? si mille non solueret, soluit illa mille, utrum ab appellatione recedere uideatur? respondeo non, immo potest eam prosequi, & si vincit, pecunia debet ei restitui, ff. de appella. l. cum ex cã. qui casus non est alibi. Et ibi est expressum, quod qui non propria voluntate facit contra
13 ap. sed compulsus, non videtur appellationi renunciare. † Vltimo quæro, quidam dicit se confessum metu tormentorũ, qualiter hoc probabit, cum metus sit intrinseca mentis qualitas? respondeo per approximationem terribilem, puta per approximationem armorum, vel curli, siue berlinę, vt l. 1. C. vnde ui. Item per consuetudinem illius prætoris, vt not. Barto. in d. §. si quis ipsi prætori. Item per præcedentem tormentationem, uel terribilem comminationem, vt C. de appel. si quis prouocatus, & l. nouissimè, §. 1. ff. quod fal. tut. auth. vbi est tex. no. q̃ paria sunt, timere torturam futuram, & præsentem, metus etiam carceris, nisi carcer adhibeatur secundum ordinem iuris, metus torturę est, ut supra eo. c. dilectis, & ff. quod metus causa, l. qui in carcere. si quis tamen verisimiliter non erat aliàs facturus, vt ff. de testa. l. qui à latronibus.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Protestatio. Adde q̃ protestatio non tenet, nisi protestans impleat quod a se complendum est. Rain. cons. 64. nu. 11. lib. 4.
b Vinc. God. Metus. Adde quomodo probetur metus. Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi, de ope. no. nun. Et dicitur metus, quasi mentem tenens. Card. in Clemen. causam, §. uerum, de elect.

De clericis peregrinantibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Peregrinatio multiplex est.*
Contra piratas procedi potest, ver. nam contra.
Sine mercatura viuere non potest mundus, ver. quia mundus.
Mercatoribus immunitates aliquando conceduntur, & à quibus, ibid.
2 *Clericis non est licitum peregrinari absq; licentia superioris sui, nisi ex causa appellationis.*
Sub protectione Papæ recepti non liberãtur ab ordinariis suis, ver. recepti.

1 PEregrinatio † alia mala, vt exilij, vel causæ piraticæ, & ista non prodest. Nã contra istos possunt fieri processus, vt not. in l. ad cognitionem, ff. qui. ex cau. in pos. ca. ubi optima gl. Alia bona, cum pro lucro captan. vt causa mercantiæ, vt faciunt Genuenses, & ista est amica populis, quia mundus non potest sine mercatoribus viuere, tamen non est priuilegiata aliquo priuilegio redacto in corpore iuris, licet gratiosè à principibus sæpe multas habeant immunitates, & exemptiones, quæ eis benignè & sine cauillatione custodien. sunt. Municipia aũt non possunt has immunitates concedere, vt singulariter no. C. de decur. l. vacuatis, lib. 10. Alia melior pro virtute quęrenda, causa studiorum, & ista est in aliquibus priuilegiata, C. ne fil. pro pa. auth. habita. Alia optima pro salute animæ, vt quando visitantur limina Apostolorum. 34. q. 3. si quis Romipetas. Alia impetuosa ex ui diuina. ff. de pub. l. Cæsar. ff. de dam. infec. l. fluminum, §. Seruius. Alia necessaria, sed non præcisa in causa appellationis. Alia necessaria & præcisa, vt si Papa vocat prælatos ad
2 concilium, supra de appel. cum parati. Et † no. quod clericis nō est licitum peregrinari absque licentia superioris sui, nisi ex causa appellationis, ſm Inn. recepti sub protectione Papę sunt fauoribus prosequendi, sed non propterea liberati ab ordinarijs suis, de priuilegijs. si Papa, lib. 6. & hoc not. per Archid. 25. q. 2. cap. de ecclesiasticis.

SVMMARIVM.

1 *Peregrinãtes ad Papã cum rebus suis sub Apostolica protectione cõsistũt, & idẽ in peregrinantibus ad Sanctũ Iacobum, & Beatum Antonium.*
Peregrinantium nomine quis possit agere, §. quæro.
2 *Peregrini an retineant possessionem naturalem.*
Peregrini restituuntur ad sua attentatorum exemplo, §. in contrarium.

Peregrini

Peregrini capi non poßunt per repreſali is,ibidem, verſi.ſed quæro.
Peregrinantes qui offendunt,excommunicantur ter in anno Romæ,§.et no.
Sub protectione eccleſiæ recepti habent priuilegium clericorum, & eccleſiaſticarum perſonarum.

CAP. PRIMVM.

1 COnquerente. Peregrinantes †ad papam cũ rebus ſuis ſub apoſtolica protectione conſiſtunt. Idem in peregrinãtibus ad ſanctum Iacobum, vel Beatũ Antonium, vt C.de ſucceſ.authen.omnes peregrini, & aduenæ. Caſus patet. Quidam presbyter,dum vellet ad curiam accedere, nõ ſuppoſuit expreſsè res eccleſiæ, & ſuas ſub protectione ſedis Apoſtolicę, vnde immediate aduerſarij ſui occupauerunt poſſeſſionẽ, Papa mandat,q̃ omnia occupata,& ſubtracta reſtituantur, quia ipſo iure ſunt ſub protectione eccleſiæ. Quæro,quis eorum nomine poſſit agere? reſpond.omnes perſonæ,quæ continentur in l.1. C.ſi
2 per vim,vel alio modo,quæ eſt lex not. † Quæro, vtrum iſti pe-
a regrini[a] retineant interim poſſeſſionem naturalem? de ciuili enim non eſt dubium, quia eam retinent animo. & videtur q̃d non, vt ff.de acquir. poſſ.l.clàm poſſidere,§.qui ad nundinas. In contrarium videtur,q̃ legis poteſtate, & protectione retineant vtramque poſſeſſionem,ſcilicet naturalem, & ciuilem,vt protectio aliquid operetur.Sed certè dicitur hic,q̃ iudices etiam ex officio tenentur iſtud reſtituere, nunquid ſicut attentata pendente appellatione reſtituuntur velo leuato, ita erit hic? & puto q̃ fic.vnde ſufficit quęcunque querela expoſita iudici licet non in modum libelli,& hoc per illam not.gloſ.quæ eſt.1.q.4.quia prę ſulatus. Sed quęro, nunquid iſti poterunt capi per repræſalias? reſpondeo non,quia ſunt ſub protectione eccleſiæ,caſus eſt hic. In text.ibi,Iter arreptum, de hac forma tractat Io.And.infrà,de rebus eccleſiæ non alien.c.epiſcopi,in gloſ.ſumitur.Et no.q̃ eccleſia Romana habet ex conſuetudine, vt ter in anno, excommunicet eos qui tales offendunt in eundo,ſtando,& redeundo.
3 †Et ſume hic argumentum, quod recepti ſub protectione eccleſiæ habent priuilegium clericorum,& eccleſiaſticarum perſonarum,& ideo iudicem eccleſiaſticum habent protectorem, quod no.

ADDITIO.

a Vinc.God.Peregrini. Adde q̃ peregrini pro repreſaliis capi non nõ poſſunt, Bar.in auth.omnes,C.commu.de ſucceſ.Alex.in l.2.§.legatis, ff.de re iud.

De confirmatione vtili,vel inutili. Rubrica.

SVMMARIVM.

De confirmata re per Papam ſcienter,iudex inferior non cognoſcit,in princ. & num.3.4.5.& 10.§.idem ait.
1 *Litigioſi vitium impedit principis confirmationem.*
2 *Confirmatio facta in forma communi,quid operetur.*
3 *Papa ſi confirmauit alicui beneficium eccleſiaſticum,an inferior poterit cognoſcere de intentione principis.*
Ius naturale commune magiſtratibus omnibus eſt,ver.quia ius.
4 *Inferior an poſſit cognoſcere de validitate conceſſi.*
Confirmatio generalis nunquam addit robur inualidis,§.ſed de perſona,ver. ſed confirmatio,& num.10.§.idem ait.
5 *Confirmatio quando eſt facta ſine cauſæ cognitione, an vera vel falſa ſit confirmatio, ſolus papa cognoſcit.*
6 *Contractum ſi confirmat princeps, an iſta confirmatio aliquid operetur.*
7 *Confirmator ſententiæ an habeat cognoſcere de proceßibus.*
Executor ſentẽtiæ non habet cognoſcere de ordine proceſſuum, vel iuſtitiæ, verſi. ſed executor.
8 *Succeſſor an teneatur confirmare factum prædeceſſoris.*
Obligatio non extenditur ad ſucceſſorem eius, qui ius ſuum morte finit,ver. nam quoties.
9 *Confirmatio,& priuilegium an inter ſe differant, & nihil addit titulo poſſidendi,niſi in caſu.*
10 *Confirmatio non mutat naturam eius, quod confirmatur.*
Derogare iuri alterius Papa per ſuam non vult confirmationẽ. §.idem ait.
11 *Clauſula,ex certa ſcientia quæ idem operatur, quod derogatoria ſpecialis, non apponitur in forma communi.*
Clauſulam,non obſtante,an ſufficiat apponere generaliter,ver.nec clauſula.
12 *Pater an poſſit petere confirmationem ſtatus filiorum.*
Confirmationem ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, petere quis poteſt,& multa ea operatur,ver.an quis.
13 *Teſtamentum ſi confirmauit Imperator, in quo erat clauſula irreuocabilitatis,quid operatur illa clauſula.*
Poſſeſſionem ingredi poteſt hæres, & legatarius, mortuo teſtatore qui ſe conſtituit pro eis poſſidere,ver.Pone.
14 *Decretum an poſſit confirmare contractum ex interuallo.*
Decretum vbi eſt,ibi nulla deceptio præſumitur interuenire,ver.& no.
15 *Teſtamentum papa ſi ex certa ſcientia cõfirmauit vſurarii manifeſti, non præſtita cautione,an teſtamentum ſit nullum, & num.15.*
16 *Donatio cauſa mortis an ſit inualida,niſi ſit præſtita cautio.*

CAP. PRIMVM.

SI quis. Caſus huius capituli, & ſequentis. De rè ſcienter confirmata per papam iudex inferior non cognoſcit,niſi tempore confirmationis res eſſet litigioſa,vel cõfirmatio alias ſubreptitia.Caſus.Aliquis mouit queſtionem contra aliquem ſuper re aliqua,reus lite pendente impetrauit à ſede Apoſtolica cõfirmationem rei litigioſæ,quæſitum fuit,an per hoc iudex ſuper ſedere debeat cognitioni cauſæ? Reſpon.non, ſecus,ſi confirmatio fuit facta antequam res eſſet litigioſa,quia tunc nulli licet co
1 gnoſcere ſine mandato Papæ. † No. q̃ vitium litigioſi impedit principis confirmationem,ſed contra.ff.ſi quis cau.l.qui autem. ſol.ibi loquitur,quando princeps conceſſit ſolenniter,& ex certa ſcientia.præterea ibi conceſſit priuilegium fori, non priuilegium rei litigioſæ, & facit C.vnde vi,l.auctoritate. Quæro,quid
2 †operatur confirmatio facta in forma communi? Rn.nihil operatur quo ad rei conceſſę validitatem, niſi fiat ex certa ſcientia, cum cauſæ cognitione, infrà,c.proximo, & ſup.de offic.delega.
3 c.ſtuduiſti.† Pone,Papa confirmauit alicui beneficium eccleſiaſticum,nunquid inferior poterit cognoſcere de intentione principis? certum eſt,q̃ non cognoſcit de ea,niſi princeps ſit,C.de legib.l.fina.de regulis iur.l.Neratius. niſi intentio principis ſit nota per rationem naturalem,quia ius naturale commune eſt omnibus magiſtratibus.ff.de vulga.ſubſt.l.ex facto,ff.de excuſ.tut.l.
4 ſcire oportet,§.ſi maximè. † Sed nunquid poteſt cognoſcere de validitate conceſſi? Ioan.And.ſup.de iudic.c.cum veniſſet,q̃ inferior nõ poteſt cognoſcere de beneficio,id eſt,an ſit dignus vel capax,necne. C. de cri.ſacr.l.inſtar. ſed bene poteſt cognoſcere de beneficio, puta an valeat, necne. & idem in priuilegio, vt ſi princeps priuilegiauit me de aliquo caſtro,poſſet ordinarius cognoſcere,an eſſet vacans necne.Item an per obreptionem impetrauerit,necne.Sed de perſona mea,an ſim capax,vel ne cognoſcere non poteſt. In confirmatione autem dicas, aut confirmatio eſt facta ſine cauſæ cognitione, & non valet, & inferior poteſt cognoſcere de beneficio, aut cum cauſæ cognitione, & ex certa ſcientia, & tunc dicecęſanus non poteſt cognoſcere, quia omnia merito noſtra facimus, quibus noſtra authoritas impartitur,vt l.1.C.de uet.iu.enucl. & prædicta habent locum in confirmatione ſpeciali. Sed confirmatio generalis nunquam addit robur inualidis,vt notatur in l.1.ff.de his, qui ſunt ſui,vel alieni
5 iuris.& in c.1.de lege Conra.col.10. † Adde dicit,Inno.q̃ quãdo
a eſt facta confirmatio[a] ſine cauſæ cognitione,an vera,vel falſa ſit confirmatio,ſolus Papa cognoſcit:ſed inferior cognoſcit iudex, qui inceœperat cognoſcere de cauſa, puta beneficio, electione, vel dominio,Inno.ſi autem fit cum cauſæ cognitione confirmatio electionis,vel beneficij,facit ius apud omnes,Innocen.no.ff. de adoptio.l.adoptio non iure facta,dum tamen ſit facta citatio
6 generalis per edictum.† Pone,q̃ princeps confirmat contractũ, vtrum iſta cõfirmatio aliquid operetur? & videtur quod veſtiat pactum nudum, vt l.legitima, ff. de pact. & ſuppleat defectum, ſi quis eſt de iure ciuili propter aliquam ſolennitatem intrinſecam vel extrinſecam,vt l.1.ff.de reſt. mino. in contrarium videtur C.de inoffi.teſta.l.ſi quando,in prin. C.de decurio.l.ſi quos,
7 lib.10.† Quæro,an confirmator ſententiæ habeat cognoſcere de proceſſibus? reſpon.ſic,ideſt de ordine proceſſuum, vel iuſtitiæ, ita eleganter dicit hic Inno.& ego dixi ſuprà, de re iudic.c.de cętero.Item no.q̃ in confirmatione ſententiæ ſunt duæ ſententiæ validæ, tamen ſecunda dependet à prima in materia & forma.
8 ff.de lib.leg.l.Aurelius,§.teſtamento, facit ff.de vſufr.l.ſi.† Quæro,nunquid ſucceſſor teneatur confirmare factum prædeceſſoris. reſpon.aut eſt factum bene,& tenetur ratificare, aut male,& tunc ſecus, vt in c.1. qui ſucce.ten. col. 10.& ibi dixi, & not.per Archidiac. 25.quæſtione 2. deceſſor. tamen anteceſſor non põt mittere falcem in tempus ſucceſſoris, vt ſi velit locare reditus in tempus ſucceſſoris,& fructus recipere pro futuris annis, quia ei non plus acquiritur, quam ratio adminiſtrationis permittat.nã quoties tempora diſtributa non cadunt in eodem ſubiecto, ſed in diuerſis perſonis,tot ſunt cõtractus, quot penſiones.ff.de ſtip. ſer.l.ſi ſeruus communis vicini,§.fin.vbi eſt melior tex.qui ſit in iure.Si autem eſt vna obligatio perpetua, continua,& non diſcreta & rationabiliter celebrata, ſucceſſor tenetur confirmare factum prædeceſſoris,& ipſum renouare,vt extra,de ſol.c.1.† Mo-
9 do quæro,an ſit differentia inter confirmationem,& priuilegiũ. reſpond.ſic,& diuerſus eſt ſtylus, vt not.Archid.25.quæſtione 2. §.1. Ibidem ait,quod confirmatio quo ad titulum poſſidẽdi nihil addit,niſi habeat vim collationis de nouo. ff.de mil.teſtam.l.
10 tribu. §.vlt. † Idem ait, quod confirmatio non mutat naturam eius,

ADDITIO.

a Vin.God. Confirmatio. Adde,q̃ confirmatio principis ſemper intelligitur ſine præiudicio alterius,& continet quæ iuſta ſunt. Rui.conſi.60.num.4.lib.1.

BIU Cujas

eius, quod confirmatur, nam codicilli confirmati in teſtamento retinent naturam codicillorum, & non aſſumunt naturam teſtamenti, unde in ipſis non poteſt directo ſubſtitui, vel etiam tutor dari, cuius auctoritate hæreditas adeatur, vt ff. ad Treb. l. Scæuola. Idem ait, ꝙ Papa confirmando, iuri nullius vult derogare, ad hoc ff. de vulg. ſubſti. l. ex facto. Idem ait, ꝙ indirectè pōt inferior cognoſcere de confirmatione Papę, vt ſi obijciatur falſi ſuggeſtio. i. ſurreptio, vt j. eo. c. nam non licet beneficium principis per fraudem interpretari, vt ff. de in ius vocan. l. ſed ſi hac, §. patronum. Idem ait, ꝙ qñ Papa cum cauſæ cognitione ex certa ſcientia ꝓfirmat, talis confirmatio eneruat cognitionem iudicis, vt ſupra, de tranſac. c. 1. Sed ſi cōfirmatio fiat ſimpliciter, nihil operatur, niſi dubium ſuper impetratis de nouo oriatur, qa illud eſt decidendum per Papam ſecundum Arch. qui ita not.
11 eleganter, vbi s. † Adde & dic, ꝙ in forma communi non apponitur clauſula, Ex certa ſcientia, quæ idem operatur, quod derogatoria ſpecialis, nec clauſula, Non obſtante, quæ non debet generaliter proferri, ſed verbis ſpecialib. quib. etiā verba generalia poſſunt ſubiūgi ſecundum Archi. ibidem. Ego puto ꝙ ſicut ſufficit dicere, Ex certa ſcientia in genere, ita ſufficit dicere, Nō obſtante aliqua lege, quia princeps omnium legum habet ſcientiā, de hoc dixi in materia feudorū in c. naturales, ſi de feu. fue. ꝓtr.
12 vbi uideas in lect. mea. † Quæro, an pī poſſit petere ꝓfirmationē ſtatus filiorum? textus eſt in ſuppletione, ff. de ritu nuptia. l. qui in prouincia, §. 1. nec eſt opus citari agnatos, etiam ſi filij ſint inceſtuoſi, textus eſt ibi ſolitarius. An quis poſſit petere confirmationem ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam? videtur ꝙ non, quia fruſtra imploratur, quod eſt ipſo iure conceſſum. l. ſi quis ſub conditio. §. fi. ff. de condi. inſtitu. l. 1. C. de theſau. lib. 10. & ideo non procedit petitio, quæ nihil poteſt operari. Sol. dic, ꝙ immo poteſt & multa operatur ſecundum Inno. vt ff. de
13 noui ope. nun. l. de pupillo, §. ſin autem. † Sed ecce Imperator confirmauit teſtamentum, in quo erat clauſula irreuocabilitatis. reſpon. illa clauſula non plus operatur, quam ſi princeps nō confirmaſſet. C. de teſt. l. omnium. Pone, teſtator ad confirmationem illius clauſulæ, conſtituit ſe poſſidere pro hęredib. vel legatarijs. reſpon. non valet vt precarium, qa nemo rem ſuam precario rogare poteſt, tamen hęres, & legatarius poſſunt mortuo teſtatore ingredi poſſeſſionem, quia teſtator poteſt præuenire mortem tradendo, ff. de leg. 3. l. Lucius, & no. hoc dictum
14 quia nouum. † Quæro, vtrū decretum poſſit confirmare contractum ex interuallo? & vī ꝙ non, quia decretum eſt ſolennitas neceſſaria, & ſolennitas debet cohærere actui, cui aliàs debet ineſſe, reſpon. ꝙ confirmat, vt nunc ex repetito conſenſu, non retro. ff. de offi. procon. l. obſeruare, §. fi. tamen non eſt neceſſarius in eccleſiaſticis alienationibus nouus tractatus, ar. in l. 1. in fi. ff. de do. præleg. item etiam requiritur conſenſus vtriuſque partis, ut C. de nup. l. ſi vt proponis, l. fin. C. commu. prædi. vnus tamen tractatus eſt, & ideo non eſt neceſſe, quod iterum contrahetur, ff. de ſecund. tabu. l. qui ex liberis, §. teſtamento. ff. de probationibus, l. cum tacitum, & not. quod vbi eſt decretum, ibi præſumitur, quod nulla deceptio interuenit, tex. eſt
15 no. in l. 1. C. de præd. curi. lib. 10. † Sed quid ſi Papa ex certa ſciētia confirmauit teſtm̄ vſurarij manifeſti, non præſtita cautione? nam iſtud teſtamentum eſt aliquod de iu. gent. & etiam de iure ciuili, vt ff. ſi cer. pet. l. eius, qui in prouincia, in princ. Secus de iure canonico, quod in hoc corrigit ius ciuile, & omnia ſtatuta municipalia, quæ in contrariū loquuntur. nam ſtatuta talia ſunt in præiudicium animæ & eccleſiaſticæ iuriſdictionis: qa
a cauſa vſurarum[a] & pœna eſt de iuriſdictione eccleſiæ, & ideo ſunt nulla ipſo iure, vt in c. quamquam, de vſu. lib. 6. Item ꝙ valeat confirmatio, facit C. de teſt. l. omnium. præſtare cautionem eſt quædam ſolennitas extrinſeca, quod apparet, quia eſt contractus, & vltima voluntas, vnde non eſt qd intrinſecum vltimę voluntatis, ſed quoddam extraneū, quod ſufficit etiam ex in-
16 teruallo interuenire, vt no. in d. c. quamquam. † Porro in donatione cauſa mortis non reperitur l. cautū, ꝙ non valeat, niſi ſit pręſtita cautio. dicas, ꝙ ſi ex tali donatione cōſueuit oriri actio ex teſtamento, & non valeat, aut condictio ex lege, vel actio ex ſtipulatu, & tūc valet, quia vſurarijs manifeſtis non eſt interdictum contrahere, ſed teſtari, inter quæ eſt diſcrepantia, ut ff. de ver. ſigni. l. uerba geſſerunt. Quando autem oritur condictio ex lege, nota. ff. de lega. 2. l. cum pater, §. nemo, quæ dicit, ꝙ condictio ex lege, ſi quis argentum, habet locum in donatione cauſa mortis, quæ gl. non eſt alibi. Sol. puto, ꝙ confirmatio dicti teſtamenti facta per Papam & non per alium etiam Imperatorem, det dicto teſtamento ualiditatem, quia Papa poteſt tollere ſuum ſtatutum, ut ff. de legi. l. non eſt nouum.

ADDITIO.

a Vic. God. Vſuræ. Adde ꝙ vſuræ non debentur ex pacto vendendi ob pretium nondum ſolutum. Tiraquel. in tract. de vtroque retrac. fol. 344. nu. 50.

Baldi Vbaldi de Perusio Commentariorum ſuper ſecundo Decretalium,

FINIS.

BIU Cujas

BALDI VBALDI PERVSINI,
SVPER TERTIO DECRETALIVM,
COMMENTARIA.

De vita, & honestate clericorum. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Vita est triplex.*
De vita cum loquimur, intelligimur loqui secundum naturam, non secundum fictionem.
2 *Vita disciplinæ est duplex.*
3 *Vita particularis quæ sit, & qui ea viuant.*
Viuentes sub eodem tecto dicuntur in communi uiuere, ver. viuentes.
Vita capitur pro coniunctione animæ & corporis, & pro victu, ver. ponit.
Medicinæ an contineantur verbo victus, & alimenti. §. alio modo.
Alimenti nomine non continetur, nisi quod conuertitur in nutrimentũ, ibid.
Vitam si quis in domo legat vxori, quid eo legato contineatur, uer. Vnde si.
4 *Vita dicitur quædam disciplina secundum quam decet viuere omnes, qui in ciuitate sunt.*
Intelligendi, & significandi modus vnus, & idem, & sumitur à proprietate materiæ, ver. quia modus.
Disciplina quid, ver. est autem.
5 *Vitæ tertia species principalis est vita gratiæ.*
Homo subiectus est aiuersis pressuris. §. Porro.
Vita beata est, & non hic, ibid.
6 *Vita diuiditur in actiuam, & contemplatiuam.*
Vita naturalis non præsumitur vltra centum annos in hoc corpore durare, ver. Sanè.
Obligare se quis non potest ad mortẽ, vel ad amissionem membri, ver. illud.
7 *Homo ex corpore, anima, & mente consistit.*
Mens est rationabilitas animæ, & regit animam.
Animæ officium.
8 *Honestas dicitur quasi honoris seruans statũ, & sororizat cum verecũdia.*
Honor non potest nummario pretio æstimari, ver. Sanè augetur per dignitatem, ibid. & per eum quis acquirit vtilitatem, ver. & qui.
9 *Ad honestatem clericorum non solum honestè & parcè viuere, sed à vestibus sordidis abstinere pertinet.*
Vestes sordidæ inducunt pudorem, ver. quia.
10 *Ignis inferni quomodo non consumit in inferno detentos.*
11 *Loca pœnarũ & inferni sedes incognita fuerũt ante resurrectionẽ Lazari.*
12 *Ex conuersatione oritur infamiæ suspicio.*
Impudicæ res infestant oculos, ver. Item debent.

1 TRIPLEX † est uita, s. naturæ, disciplinæ, & gratia; & cum loquimur de vita, intelligimur loqui secundum naturam, non secundum fictionem, quia oĩs rerum proprietas in natura cõsistit. ff. de uerb. obl. l. ex ea parte, §. fin. ff. de iure fis. l. Statius, §. Cornelio. nisi in re qua de agit, repũtetur idem effectus p̃ iuris dispositionem, ſm q̃ dicimus, q̃ deportatus hr̃ pro mortuo. ff. de lib. & posth. l. gñaliter, §. & quid si tantum. † Vita [a] autem disciplinæ est duplex, sci
a licet religiosorum, vt in Auth. de mon. §. cogitan. & aliorum clericorũ collegialiter viuentium, exemplo Apostolorum, ut j. c. c. q̃m, 32. dist. præter hoc, de consec. dist. 5. c. in omnibus, secun-
3 dum Goff. † Vita autem particularis est, quando clerici seculares viuunt quilibet in domo propria, nõ sub eodem tecto: viuentes enim sub eodẽ tecto dicuntur uiuere in cõmuni, sed viuentes seorsum vnus ab altero ducunt vitam particularem, & est simile, ff. ad Sil. l. 1. §. occisorum. Ponitur autẽ vita vno modo pro coniunctione aĩæ, & corporis. Nam quãdiu aĩa est in corpore, etiam si hõ sit ita p̃ximus morti, q̃ nullum habeat officiũ vitæ, tñ adhuc viuere dr̃, & occidens eum, punitur tanq̃ homicida, vt l. in hac, ff. de tritic. & ff. ad leg. Aqui. huic scripturæ. & hoc patet, qa uiuus moritur, mortuus aũt nõ moritur, nec vulneratur, vt no. in l. 1. C. qui accus. nõ pos. & ff. de man. test. l. q duos. & ſm hunc modũ intelligendo, sumitur id quod dicit Philosophus, quod viuere viuẽtibus est esse. Alio modo intelligitur vita pro his, quæ sunt ad vitam. i. p̃ cibo & potu, & alijs necessarijs, quæ cedunt in via nutrimenti, sed de medicinis est dubium, vtrum contineatur verbo victus. & dicendũ est q̃ sic, si sufficit modica impensa, licet non contineatur noĩe alimenti, quia non est alimentum, nisi quod conuertitur in nutrimentum, non id, q̃ vadit in secessum, i. q̃ nullo modo cõuerti potest in nutrimentũ. vnde si testator legat vxori uitam in domo, intelligit etiam de medicinis, ſm quosdam. sed alij dicunt, q̃ istud legatum est benignè & plenè intelligendum ut ff. sol. mat. l. si cũ dotem, §. fin aũt in sæuissimo, & ar. ff. commo. in l. in rebus, §. possunt. vt debeãtur alimenta nõ solum sibi, sed etiã familiæ sibi necessariæ, arg.
4 ff. de iud. l. non alias. † Secundo modo principaliter dr̃ vita, i. quædam disciplina, ſm quam decet viuere omnes, qui in ciuitate sunt, si respicit vniuersum, in vniuerso, vt l. 2. & 3. ff. de leg. sed si respicit vniuersum, non in vniuerso, sed in aliqua parte, puta de disciplina militari, vel scholastica, vel simili, tunc non sumo intellectum uniuersi pro integro vniuersali, sed prout adaptatur illi parti, quia modus intelligẽdi & modus propriè significan. sunt vnum & idem, & sumitur à proprietate materiæ, vt ff. loca. l. si vno, & ff. de vsu. l. si stipulatus. Est autem disciplina idem, q̃ sapiẽtia rectè & moderatè viuendi, iuxta illud Psal. Ap-
5 prehendite disciplinam Domini. † Tertia species principalis vitę est vita gratię, quam mortales non possunt perfectè consequi nisi prius moriatur caro cum suis vitijs. vnde dicit August. non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. nã in ista valle lachrimarum non est aliquod perfectũ bonum, vbi diabolus habet potestatẽ tentandi, licèt non plectendi. Pòrrò homo est subiectus diuersis pressuris, vnde animalia quæcũque minuta possunt interficere hominem, vel saltem molestijs afficere. Sanè certum est aliquã esse vitam beatam, sed non est hic, ergo ad eam habendam oportet hominẽ mori, & dissolui, vnde Apostо. Infęlix tu quod seminas, nõ viuificatur, nisi prius
6 moriatur. † Vlterius dico, quod duplex est vita, scilicet actiua, & contemplatiua, vt in c. nisi, de renuncia. & de regula. c. licèt. uita contemplatiua seipsa contenta est, determinatur ab extra. Sanè hoc naturaliter patet, q̃ vita naturalis in corpore isto non p̃sumitur durare vltra centum annos, illi qui exeesserunt eos, prę sumuntur nõ viuere, vt no. in l. 2. §. si dubitetur, ff. quemad. test. aper. & C. sol. matr. l. si quidem, ff. de iud. l. proponebatur, C. de sacrosan. eccl. l. fi. & not. Innoc. de uerbo. sign. veniens. Illud etiã est bene notandum, q̃ si quis facit aliquam promissionem, cuius executio tendit ad mortem, vel amissionem alicuius membri, quod me. cau. cum dilecti. qa nemo est dominus membrorum suorum: vnde, qui promisit reuerti ad inimicum, & si reuertatur iugulabit eũ, non obligatur ex fide promissi, q̃ dat materiam delinquẽdi, ff. de fideius. l. si à reo, §. si reo, facit ff. de neg. gest. l. nam & seruus, in prin. & quod no. 23. quæstio. 5. cum homo. Baldus. † Dicit Remigius, quod homo ex corpore, & anima
7 & mente consistit, quæ & rationabilitas animæ dicitur, & cum vnum sit anima, & mens, diuidamus hic animam, quę uiuificat corpus, & mentẽ, quæ regit animam, vnde Apost. dicit vitam significari per animam, & virtutem per mentem, hæc ille super Epistola Pauli ad Rom. Porro anima naturalis perficit naturam suam intelligendo semper uirtute cælesti ministrante. & not.
8 † Sequitur in rubrica, & honestate clericorum. & dicendum est, q̃ honestas, & verecundia sororizant, & vtraque castis moribus perseuerat. dicitur autem honestas [b] quasi honoris seruans statum, vt no. infra eo. titu. in rub. lib. 6. per Ioan. And. & ideo si testator legat mulieri, donec honestè vixerit, intelligitur, donec honorem suum seruauerit. Sanè honor nõ potest pretio nummario æstimari, vt ff. si quis omis. cau. test. l. Iulia. nec potest honor cum malis moribus commiscери, vt C. de secun. nup. l. 1. & ff. ad Trebel. l. facta, §. sub conditione, & ff. de condi. instit. l. filius, ff. de uerborum significationib. l. nepos Proculo. Augetur enim honor per dignitatem, ut ff. de condit & demõ. l. falsa, §. 1. & sacerdotiũ facit quasi nouum hominem. ff. de arbit. l. non distinguemus, §. sacerdotio. & qui acquirit honorem, acquirit vti
9 litatem, ut ff. de iudic. l. si longius, §. fin. † Ad honestatem autem clericorum pertinet non solum honestè & parcè uiuere, sed à uestibus sordidis abstinere, quia uestes sordidæ inducunt pudorem, ut ff. de iniur. l. uestẽ sordidam. & è contra debent abstinere à uestibus nimis pretiosis. Nam licet ipsi sint milites Dei, tamen sunt milites sæculi. debent ergo indui uestibus mediocribus, & pompas uestiũ dimittere, etiam si prius fuissent milites sæculi, quia non debent amodo se conformare militibus sæculi, sed militibus Dei, ut in c. 1. de mili. uasal. qui ar. bel. depos. colla. 10. Et nota quod quidam sunt in uita naturæ, & tamen sunt in morte gratiæ, ut inferi, qui non sunt in gratia gratum
10 faciente, nec in gratia gratis data. † Et si quæris, quomodo ignis inferni non consumit eos. dicunt quidam, quod ille ignis non est naturalis. Sed in uita Beati Nicolai legitur, q̃ est materialis materiæ sensibilis, & non uisibilis, & est quædam species ignis de per se; & hoc refert Magister historiæ scholasticæ

ADDITIONES.

a Vinc. God. Vita. Adde q̃ uita hominum regulariter non excedit centũ annos, l. fi. C. de sacrosan. eccl. quandoq; longior fuit, ut legitur de Abbate Cosma, qui vixit ann. 120. Vide Corn. cons. 341. quod dixit, littera N, lib. 1.

b Vinc. God. Honestas. Adde q̃ honestas publica non patitur fœminam infeudari, ne cætui uirorum immisceatur. Curt. iun. cons. 1. nu. 1.

BIU Cujas

ſticæ ſuper Geneſi in c. de ciectione hominis de paradiſo. Item de tribus ſectis Iudæorum à communi uita, & opinione diſtantibus tractat idem Magiſter in hiſtoriis euãgelicis in c. de tribus ſectis Iudeorum. & eſt pulchrum uidere, & ſcire, quomodo ſe habent ad ſectam catholicam Chriſtianorum. nam multa plus
11 quam moralia ibi inuenies. † Dicit magiſter hiſtorię ſuper Euãgelio in c. de alabaſtro vnguenti, quod loca pœnarum & ſedes inferni fuerũt incognita ante reſurrectionem Lazari. idem ait in c. de lunatico ſanato, & c. lunatici plerunque non ex vitio lunæ patiuntur, ſed dæmones eos vexant illis temporibus, vt per lunam infament creatorem lunæ. idem ait, quod quare Deus fecit hominem, quem damnandum præuiderat, non eſt inquirenda ratio, quia Deus eſt maior omni ratione, & iſta dicitur proui
dentia, non prudentia. illi autem, qui ſunt ſalui, pro prouidentia
12 Dei ſunt, a quo dependet omnis ſalus & bonum. † Ex mala cõ
a uerſatione[a] oritur ſuſpicio infamiæ. & ideo clerici ab ea debẽt totaliter abſtinere. Item debent cauere, ne videant res impudicas, q̃ infeſtant oculos, vt l. cum ſupra virentes. C. de re mi. lib. x.

ADDITIO.

a Vinc. God. Conuerſatione. Adde ꝙ mala conuerſatio facit ſuſpectum præſumi. Bartol. in l. ſi plures, §. quemuis, & §. ſi parens. ff. de admin. tut. c. ad hæc, & ibi Abb. de iud.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, ſecus localiter exponitur, ideſt, iuxta, & aduerſatiue.*
Orationis vna pars pro alia plerumque ponitur, uer. & plerunque.
2 *Laici, quando diuina celebrantur, ſi ſedeant, uel ſtent inter clericos, ſunt eiiciendi, non puniendi, & in prin.*

CAP. PRIMVM.

VT laici. Statuit concilium, vt laici, quando diuina myſteria celebrantur ſtare, vel ſedere non audeant inter clericos, ſed in parte eccleſiæ, quæ ab eis diſtinguitur per cancellos. orare autem poſſunt in ſancta ſanctorum, & dicitur ſancta ſanctorum latior pars eccleſiæ. no. quod loca debent diſtingui,
1 ne diuina turbentur officia. † In tex. ibi, ſecus, ideſt iuxta, vel immediate, ff. de ſer. vrb. prę. l. quidam Hyberus. ſicut exponitur dictio, ſecundum, prout ponitur localiter. ff. de acquiren. re. do. l. maritus. Sed ut plurimum dictio, ſecus, ponitur aduerſatiue, vt no. eo. tit. l. per ſeruum. §. pe. & hoc eſt generale, ꝙ dictiones reſpectiuæ ſignificant ſecundum ſuos effectus, & plerunque una
0 pars orationis ponitur pro alia, ut no. de condi. & demon. l. eas
2 cauſas. † Quæro, nunquid ſint puniendi laici, qui contrafaciũt ex conſuetudine? dic ꝙ ſunt eiiciendi, non puniendi, ſicut fecit Chriſtus, qui eiecit mercatores de templo, non tamen puniuit eos. uide quod no. C. de ſacroſ. eccl. l. nemo martyres.

SVMMARIVM.

Arma non licet portare clericis, & ſi portant, excommunicandi ſunt, in princ.
Vſurarii non ſunt ipſo facto excommunicati, ſed excommunicandi, ibid.
1 *Gladii a pane an dicantur arma.*
In denominanda re aptitudo, & conſuetudo inſpicitur, uer. & in qualibet.
2 *Clericis an ſit licitum portare loricas de ferro.*
Arma quæ dicantur, ver. item arma.
3 *Prælatis et clericis licitum eſt laicos ad arma prouocare contra inimicos humani generis.*
Ad arma recurritur, ubi iura non ſufficiunt, ver. & vbi.
4 *Clerici ſi poſt trinam commonitionem epiſcopi, ne portent arma, ſunt inobedientes, & capti fuerint cum armis, non ſunt ab eccleſia defendendi.*
Extra protectionem eccleſiæ quinam ſint, ver. & ſunt extra.
Defendere poſſeſſionem ſuam unicuique licet, atque fructus. ver. dicit.
5 *Sociorum iniuriam poteſt quis armis repellere, ſiue loquamur de ſocio ſocietatis rerum, ſiue itineris.*
6 *Clericis, vel prælatis an liceat noua caſtra, uel munitiones facere.*
Clericus potius fugere, ſi poteſt, debet, quam fugientem percutere, uer. ſi clericus, niſi in caſu, & quo.
Fugere laicus non tenetur, ibidem.
7 *Clericis, ſi preſſuram patiantur, licitum eſt ſe defendere, dum tamen ſeruetur modus, & moderatio.*
Moderatio & modus quando dicitur a ſe defendente ſeruari. §. Ecce.
Occidendi animus præſumitur ex armorum qualitate, uerſ. & ex.
Modum excedens quomodo puniendus, uer. utrum autem.
8 *Contendentes de aliqua poſſeſſione ſi ſunt duo, & parant ſe ad bellum, an iudex poſſit poſſeſſ. ſequeſtrare.*
Incontinenti, & ex interuallo dicitur, prout materia requirit, & exempla, uerſ. item ſcias.
9 *Offenſo an ſit licitum facere aduerſarium ſuum aſſaſſinari.*
Mandatarius, & non mandans quando puniatur, uer. præterea.
Vindicta reſpicit facta retro, uer. illud conſtat.
Defenſio futura. ibid.
10 *Vxorem alterius ſi quis adulterauit, & offenſus econtra poſtea adulterauit uxorem illius, an hoc genus uindictæ ſit licitum.*
Raptus uirginis cum raptu non compenſatur, uer. Idem.
11 *Tranſiens per loca periculoſa dicitur tranſire per fortuitos caſus.*
12 *Vſurarius ſi excõicatus ſit pp uſuras, licet ſit abſolutus a uinculo excommunicationis per diœceſanũ ſuũ, tamẽ nõ eſt abſolutus a reſtõne uſurarũ.*
13 *Indebiti condictio non augetur per excommunicationem.*
Vſura prohibita ex utroque teſtamento, & quæ. §. & nota, & ſeq.
Vſura non eſt idem, quod pœna §. Sed ſi. uer. quia aliud.
14 *Fęnerari quod quis ſit ſolitus, an probetur per codices rationum, quas uſurarius conſcripſit ſecrete in camera, nemine mandante, nec ſciente.*
Iudicium non incidit ab edendo. §. ſane.
Vtens, & vſurus inſtrumento quis dicatur, ibid. ver. utens.
Pœna diuerſimode accedit, & quando dicatur uſura, ibid. uer. & dic.
15 *Vſura promiſſa ſub titulo donationis non ualet.*
16 *Iudices ſęculares an poſſint ſe intromittere de reſtitutione uſurarũ certarũ.*

CAP. II.

Clerici. Clerici non debent portare arma, & ſi portãt. debent excommunicari. Item uſurarij ſunt excommunicandi. No. ꝙ uſurarii non ſunt ipſo facto excommunicati, ſed excommunicandi. Item no. ꝙ clerici publice portantes arma non ſunt excommunicati, ſed excõmunicandi, quia por
1 tare arma non eſt eis honeſtum. † Sed nunquid gladii a pane dicantur arma? dic, ꝙ non, quia non ſunt apti ad nocendum, ut no. in Auth. de armis, col. 6. & in qualibet re denominanda inſpicitur aptitudo, & conſuetudo, vt no. in ſimili in l. 2. ſi cer. pet. ergo non dicitur inuentus cum armis, qui portat iſtos cultellinos paruos. †
2 Sed nunquid eſt licitum clericis portare loricas de ferro? dic ꝙ non, quia hic indiſtincte loquitur. Item arma ſunt, quæcunque reddunt hominem audaciorem, & aduerſarium timidiorem. hoc intellige, niſi in caſu neceſſitatis, ut ſi vadit ad loca periculoſa. Nam ob defenſam etiam præſumptam licitum eſt portare arma, ſicut ſi periculũ immineret ad oculũ, ego loquor de ineuitabili neceſſitate. nam ſpõte nemo debet iſtos caſus appetere. ff. lo. l. ſi merces. §. culpæ, & l. itẽ quærit. §. exercitu. pro neceſſitate aũt ſalutis patriæ poſſunt clerici arma ſumere ad defenſam, vt ff. de iuſti. & iu. l. vt vim, & ar. de cap. & poſtl. reuer.
3 l. poſtliminium. §. filius. † Item no. ꝙ prælatis, & clericis licitum eſt laicos ad arma prouocare contra inimicos humani generis, puta piratas, & depopulatores agrorum, & terrarum. 23. q. 8. igitur. nam iſti ſimiles ſunt beſtiis feris, & obſtinatione peccandi conuertuntur in belluas. C. q̃ li. uni. ſine iudi, ſe uin. l. opprimẽdorum. & ubi non ſufficiunt iura, recurritur ad armatum ſubſidium, ut not. C. de iudi. l. nullus. nã arma tuentur leges, & ecõtra, ut in ſecunda conſti. C. & in princi. Inſti. †
4 Si clerici poſt trinam commonitionem epiſcopi, ne portent arma, ſunt inobedientes, ſi capti fuerint cum armis, non ſunt ab eccleſia defendendi, de ſenten. excommunica. in audientia, & c. contingit. & ſunt extra protectionem, & priuilegia clericorum, extra protectionem enim ſunt, quicunque ſtatutis, & priuilegiis non iuuãtur. facit, quod no. in l. j. C. de natura. li. Dicit Inno. ꝙ vnicuique exiſtenti in poſſeſſione licet defendere poſſeſſionem ſuam, & fructus colligere, non obſtante contradictione eius, qui nõ poſſidet, vt ipſe no. infra de cenſ. c. venerabili, in fi. †
5 Quis poteſt iniuriam ſociorum armis repellere, ſiue loquamur de ſocio ſocietatis rerum, ſiue itineris. 2. q. 7. negligere. 23. q. 3. in ſumma. magis tamen moderatè debet quis defendere ſocium, q̃ ſeipſum, periculum tñ perſonæ non tenetur quis pro ſocio ſubire. vnde dicit ſapiens Cato. Dilige ſic alios, vt ſis tibi charus amicus. Sic bonus eſto bonis, ne te mala damna ſequantur. Adde quod di-
6 xi in l. ut uim. ff. de iu. & iu. in lec. † An liceat clericis, uel prælatis noua caſtra, uel munitiones facere, dic ꝙ ſic, niſi ſint ſuſpecti de æmulatione, uel guerra ab eis mouẽda, de reſti. ſpo. c. Piſanis, per Inno. Similiter dicimus de refectione caſtrorum inhabitatorũ ſm Inno. quod eſt notandum. facit. l. opus, de op. publicis. ſi clericus poteſt fugere, potius debet fugam arripere, q̃ fugientẽ cũ armis percutere, iuxta illud, ſi perſecuti fuerint uos in una ciuitate, fugite in aliam. niſi fuga eſſet eis periculoſa, ſed laici nõ te-
a nentur fugere. ff. ad l. Aqu. l. ſciẽtiam, §. cum aliter, quia fuga[a] eſt
7 refugium miſerorum. † Porro etiam clericis, ſi preſſuram patiãtur, licitum eſt ſe defendere, dum tamen ſeruetur modus, & moderatio. Ecce exemplum de modo. ſi non armatus percutit cum pugno, nõ debet repercuti cum gladio. Ecce exemplum de moderatione, ſcilicet, poſſibili, pone, ꝙ uterque eſt armatus, unus cum leui inſtrumento, alter cum graui & periculoſo, & etiam cum leui. non enim debet percutere cum graui, quandoque tñ impetus moderationem tollit, quia ubi furor eſt, ibi intellectus abeſt, vt not. in l. j. C. vnde vi. dic, ꝙ moderamen ſeruatur, ſi illud tantum fiat, quo omiſſo uiolentia repelli non poteſt, c. vt famæ, de ſen. excom. nec eſt uis, utrum ſit eadem qualitas armorum, necne, quia ad modum referen. eſt, non ad qualitatem. ar. ff. de uſufru. l. ſi fundi. §. fin. & in iſtis iudex arbitrabitur. ff. de rei vendicatione, l. in fundo. & ex qualitate armorum præſumitur animus

ADDITIO.

a Vinc. God. Fuga adde quando faciat indicium ſufficiens ad torturam Dec. in conſ. 234. in effectu, col. 2. lib. 2. & latius Iaſ. in l. admonendi. col. 6. uerſ. circa primum caſum, ff. de iureiur. & Dec. conſ. 75. lib. 1.

BIU Cujas

aliinus occidēdi, vel nō occidēdi, vt in l. 1. §. sed & si claua. ff. ad leg. Cor. de sic. vtrum aūt, q excedit modum, puniatur de tāto, an de toto, an nullo modo, videt distinguen. aut in rixa, & non punit, vt ff. ad l. Aquil. l. si ex plagis, §. tabernarius. aut ex proposito, & tūc punitur de tāto, non de toto, q arbitrio iudicis relinquitur, s de resti. spo. olim. † Si duo contendunt de aliqua possessione, & parant se ad bellum, vtrum iudex possit posse. sequestrare? dic q nō, si vnus possidet, alter non, sed si est dubium de pos. tunc debet sequestrari, ut not. Inn. supra de proba. c. in præsentia. Item scias, q incontinenti & ex interuallo dicitur, put materia requirit. nam si quidem tale est quid, quod possit reparari, ut recuperare possessionem inuasam, tunc dicitur incontinēti fieri, cum primum est aptitudo recuperandi, quod etiam licitum est facere conuocando amicos, & licèt quidam dicant, intra triduum, tamen si res magnum apparatum exigit, puta recuperatio unius castri, tempus oportunum ad hoc inspiciendū est, ar. ff. de ver. ob. l. continuus, §. cum ita, & §. item qui insulam. si autem est tale quid, quod post factum non possit in pristinum statum reparari, vt vulnera, tunc incontinenti dicitur fieri, q continuatè fit instante metu, vt no. infra de homi. c. signi. Pone, statuto ciuitatis cauetur, quod offenso liceat facere competentem vindictam. † vtrum sit licitum offenso facere aduersarium suum assassinari? dic quod non, quia in hoc maior est quantitas delicti, quam delictum, vt in c. q humani, de homi. lib. 6. Præterea hoc est capitale, & ideo non interuenit procurator, socius tamen bene posset ipsi assistere, vel dic, quod non ponitur mandans, sed faciens nomine alieno, quia istud mandatum naturali ratione est turpe, ut no. ff. de vi & vi ar. l. cum fundum, & ff. de re iudi. l. culpa est. Item quia statutum loquitur de offenso, & sic loquitur in personam, non in ipsum actum, seu realiter, ut ff. q vi aut clam. l. aut qui aliter, §. fi. & idem dico in marito, qui potest occidere adulterum, nam intimus dolor excusat eum, sed non excusaret eius nuncium, ut C. de adult. l. Gracchus. illud constat, quod vindicta habet oculos retro, & facta respicit. Sed defensio futura concernit. vnde qui dicit se feciſſe ad vindictā, debet probare, quod fecit post offensam. † Sed quid si aliquis adulterauit uxorem alterius, & offensus è cōtra postea adulterauit vxorem illius, nunquid hoc genus vindictæ est licitum? respondeo nō, quia tangit alium, quam offensum, & iniquius fieret statutum, si hoc permitteret, & duplex iniquitas non est tolerāda, ar. in l. ex facto, ff. de vulg. subst. idem dicendum est in raptu uirginum, etiam si carnaliter cognitæ non sint. C. de raptu uirg. l. 1. † Deinde no. gl. quod transiens per loca periculosa dicitur transire per fortuitos casus, & licèt bene succedat, tamen culpanda est temeritas. † Venio ad gl. quæ dicit, quod si usurarius est excommunicatus propter usuras, licet sit absolutus à uinculo excommunicationis per diœcesanum suum, tamen non est absolutus à restitutione usurarum. & est ratio, quia duę sunt obligationes, & licet tollatur sententia, non tollitur tamen debitū, ff. de don. l. sed si in stipulatum, ff. de ser. urb. præd. l. si domus. Non enim ueniunt ex vno radicali fonte, quia excommunicatio uenit ex contumacia, sed obligatio usurarum uenit, & re contrahitur sicut indebitum. † Porro per excommunicationem indebiti condictio non augetur, sed uenit officio iudicis, ut l. 1. ff. de in litem iuran. nec dicitur satisfactum, licet sit sententia lata, ff. de fun. instruc. l. nepoti. Et no. quod usuræ in veteri & nouo testamento sunt prohibitæ, & maximè clericis, qui struunt auaritiam, & dissoluunt vincula societatis humanæ. Et hoc verum, quando quis facit hanc artem, vel quando ad procurationem creditoris quocunque colore quæsito, vel propter indultam temporis dilationem, quod vocatur ex pacto propter pactum, ff. si cer. pe. l. lecta, in fi. Sed si ad procurationem debitoris ducentis creditorem per ambages verborum inuito creditore tempus donabitur, vnde creditor incommodum sentit, veniunt usurę. l. usus æris, tanquam interesse, ff. de in litem iurā. l. nummis, C. de sum. Tri. l. 1. in gl. quia propriè loquendo non sunt usuræ, supra de foro compe. c. dilecti. & ideo non taxatur per dispositionem legis, eos, C. de usu. sed per iudicem probato vero interesse, sic debet intelligi, ff. pro soc. l. socium, qui in eo. hoc est not. quod etiam si legetur pro anima, non potest testator usuras apponere, vt no. in l. 2. ff. de an. leg. Non ob. l. 1. ff. de penu leg. quia aliud est usura, quæ multiplicatur per tempora, & aliud pęna, quæ succedit loco sortis, & non committitur dictim, sed semel pro semel, ff. de act. & oblig. l. obligationum fere, §. fina. & ff. de trasact. l. pacto conuento. † Sed nunquid per codices rationum, quas usurarius conscripsit secretè in camera nemine mandante, nec sciente, probetur quod quis sit solitus fœnerari? dicit Archid. quod sic. 45. distin. qui sincera. tamen dicit, quod non tenetur eos edere, quia conscripsit priuatim ad suam memoriam, & grā sui tantum, nec cum mandato, ita q possit dici gestor negotiorum, & verum dicit, si cum nemine sit controuersia usurarū. Sed si usuræ repetunt in iudicio, tunc bñ cogitur edere, vt in c. 1. de usur. in Clem. Sanè si nullum iudiciū incipit ab edendo, sed citatione, & libello, ut Inst. de pœ. te. liti. §. fin. quia non dī usurus aliquis instrō ante q lis sit mota, vt l. 1. §. edenda, ff. de eden. vtens dī ille, qui producit: usurus dī ille, qui verbo intentat instrm, vt not. Inn. s. de prob. c. 1. & dic vt ibi dixi, & dic q pęna quantitatis interdum accedit quantitati, interdum speciei, interdum facto, primo casu aut per temporis dinumerationē, & est usura, aut non per dinumerationem temporis, sed habito respectu ad interesse totale, & non est usura; quod dic, vt C. de usu. l. cum allegas, si pœna adijcitur loco contemptus, tunc non est usura, vt si spernatur arbiter, uel iudex, vt ff. de arbi. l. Celsus, ff. de verbo. obl. l. stipulationum aliæ, §. si sortem, quia non accedit sorti, sed venit extrinsecus. † Adde, quod dixi ff. si cer. pe. l. rogasti, §. si tibi. Usura promissa sub titulo donationis non valet, quia est color quæsitus, vel in fraudē canonum. Item, si fœneratori promitto dare pignora sub pœna, quia, vt dixi, ubi est color quæsitus, ibi fraus, ſm Cy. C. de usur. auth. ad hæc. licet Iac. But. dicat cōtrarium, & male, quia contra conscientiam. † An iudices sęculares possint se intromittere de restitutione usurarum certarum, dic quod sic, ut infra, de usur. post miserabilem. Sed de restitutione usurarū incertarum ad eos nō spectat cognitio, quia causa est ecclesiastica, ut no. 11. q. 1. in summa, & in Cle. dispendiosam, de iudi. & dixi in l. Titia, ff. solu. matr. vbi enim usuræ sunt certæ: non est cognoscere, sed cognitum esse, arg. C. de compen. l. fi.

SVMMARIVM.

Clericum debet habere qui populum regit, & quare, in princ.
Ecclesiæ dedicari non debēt, nisi dos assignetur pro sacerdote, & clerico, ibi.
1 *Sacerdos an possit sine clerico conficere corpus Christi.*
2 *Sacerdos debet esse instructus in fide.*
Ad fidem catholicam, & diuinum officium discendum patres mittere filios debent.

CAP III.

Vt quisque. Qui populum regit, debet habere clericū, qui secū cantet, & pueros instruat in fide. h. d. In tex. ibi, Plebem, largè sumitur pro qualibet capella, Ber. Ibi, Clericum, gl. sumit argumen. quod ecclesia non debeat dedicari, nisi dos assignetur pro sacerdote, & clerico. † Quæro, an sine clerico sacerdos possit conficere corpus Christi? dic q sic, quia substantia missæ consistit in illis verbis, Hoc est corpus meum, &, Hic est sanguis meus, &c. quem sermonem profert solus sacerdos.[a] † Ibi, Mittant, no. quod patres debent mittere filios ad discendum diuinum officium, & catholicam fidem, & sacerdos debet esse instructus in fide, quia qui debet alios instruere, debet esse instructus, ut ff. de eden. l. si quis ex argentarijs, §. prohibere.

ADDITIO.

2 Vinc. God. Sacerdos. Adde q, sacerdos potest in genere, non in specie, palam redarguere peccatorem sibi confessum peccata sua in confessione pœnitentiali. no. in cap. si sacerdos, & ibi Abbas, de offic. ordin. ubi ponit exemplum de Christo qui Iudam reprehendit in genere, dum dixit, Melius erat, si natus non fuisset, Marc. 14.

SVMMARIVM.

1 *Clericus nutrire non debet comam, neque barbam, sed incedere in habitu, & in tonsura.*
Argumentum ex vi signorum, & habitus exterioris, ver. & not.

CAP. IIII.

1 **Si quis ex clericis.** Clericus † nō debet nutrire comam vel barbam, sed debet incedere in habitu, & tonsura, ut hic, & infra co. c. proxi. & no. hic arg. ex vi signorum, seu exterioris habitus.

SVMMARIVM.

1 *Clericus constitutus in minoribus, potest vxorem ducere, nisi esset monasterio traditus.*
Ad habitum deferendum, quem iam assumpsit, quis cogitur, ver. nota.

CAP. VI.

1 **Clericus.** Constitutus in † minoribus, qui appellatur sine gradu, potest vxorem ducere, nisi esset monasterio traditus. No. quem cogi ad probandum habitum quem iam assumpsit, & sic cogitur quis ad bonum inchoatum continuandum, sed non ad nouum inhoandum, secundum Ber.

SVMMARIVM.

Monasteria monialium clericus frequentans ab episcopo punitur, & laicus excommunicatur, nisi monitus destiterit, in princ.
1 *Frequentare quis dicatur.*
2 *Frequentatio inducit maleficii præsumptionē, & facit indiciū ad torturam.*
Prohibitum sine causa videtur permissum cum causa.
Causa dicitur, cui ratio inest, ver. adde.
Contrafaciens ex ineuitabili causa non punitur, & ratio, ver. & est arg.

CAP. VIII.

Monasterium. Clericus frequētans monasteria monialium, ab ēpo punit, laicus excōicat, si monitus non destiterit. h. d. † Quæro, gs dicatur frequēta-

BIU Cujas

1 re⁹ glo. dicit ꝙ per duas vices. Et no. ꝙ frequentatio † inducit prę
a sumptionem maleficij, & sic frequentatio [a] facit indicium ad tor
turam, & no. ꝙ id, ꝙ est prohibitū sine causa, vī esse permissum
cum causa. Adde, ꝙ illa dī causa, cui ratio inest, nam si ratio nō
inest, non dicitur causa propriè, sed abusiuè. ff. de verb. obl. l. si ita
stipulatus, §. possūm, in fi. & est arg. ꝙ si per superiorem est prohi
bitus accessus ad certum locum, vel ingressus palatij, ꝙ ex causa
ineuitabili contrafaciens non punitur, arg. ad idem. ff. de publi.
l. Cæsar. & est ratio, quia persona agens est illa, quæ debet puni-
ri, sed ista non est persona agens, sed patiens, quia per vim pati-
tur, vt ait Seneca in epistola cap. 7. ad Lucillum, Ducunt volen-
tem fata, nolentem trahunt.

ADDITIO.

a Vinc. God. Frequentatio. Adde quomodo ponatur frequentatio, glo. in Auth. de defens. ciuit. §. fi. col. 3. & in c. monasteria, de vita & honest. cler. Cæpol. in cap. 1. §. col. de cog. seu.

SVMMARIVM.

Ministrorum numerum in ecclesiis episcopi statuere iuxta prouentus & facultas ecclesiarum possunt, & bona eorum in communi, victumq; simul tantum, in prin.

1 *Episcopi de ecclesia parochiali possunt facere collegiatam, seu conuentualē.*
Pœna ordinaria potest aggrauari iudicis arbitrio, & ab ea non potest appellari, ver. no. pœnam.

2 *A communione fit quis alienus propter violentam manuum iniectionem in clericum.*
Absoluendi conuentuales potestatem habet episcopus plenariam ob iniectionem manus in clericum uiolentam, ver. tamen.
Plenaria sumitur pro libra, ibid.

3 *Conuentuales debent simul viuere & sub eodem tecto dormire.*

CAP. IX.

a Quoniam vt. [a] Tria dicit. primo, ꝙ eps potest statuere certum numerum ministrorum iuxta prouentus eccl̄iarum. scdo, ꝙ pōt statuere, ꝙ bona eorū veniant in cōi. tertio, ꝙ simul comedant, & dormiāt. pęna triplex officij, & hoc patet. Casus decretalis. scribit hic Gregorius omnibus epis, vt patet in registro ſm Inn. In tex. ibi, in cōi, per hoc dicunt
1 Doc. † ꝙ epi de eccl̄a parochiali pñt facere collegiatam, seu cō-
uentualem. Ibi, si opus fuerit. No. pœnam ordinariam aggraua-
ri iudicis arbitrio suadente, & ab hac aggrauatione, si constat de
2 facto, non pōt appellari. † Ibi, Alienus, no. quem fieri alienum a
cōione pp violentam manuum actionem in clericum, tñ inter
conuentuales eps hēt ptātem absoluen. plenariam. i. liberam. sic
3 n. exponitur. ff. mand. l. creditor. §. Lucius, Bal. † No. ꝙ conuen-
b tuales [b] debent simul viuere, & sub eodem tecto dormire, & hoc
satis patet etiam ex vi grāmaticæ, quia con, id est simul, & argu-
mentum ex vi grammaticæ validum est in iure. ff. de au. & arg.
leg. l. Plautius, & per Innoc. de rescrip. sedes, in princ.

ADDITIONES.

a Quoniam vt. Vide de materia per Lapum allegatione sua 76.
b Vin. God. Conuentuales. Adde ꝙ fratres cōuentus hospitalis Hierosolymitani possunt deponere magistrum. Sed quando & in quib. casib. Old consi. 128.

SVMMARIVM.

Officium iudicis ecclesiastici debet esse gratuitum, consuetudine non obstante, in princ.

1 *Officium tutoris an debeat esse gratuitum.*
Præmium satis consequitur, qui bene gerit officium, ver. Dicit tex.

2 *Sententias venales & processus, quando verum sit non tenere.*

3 *Indemnitatem iudicii promittens an præsumatur committere baratariam.*
Sportulæ an debeantur de iure ciuili iudicibus, ver. Adde, & nu. 4. §. si autem, & seq. & vtrum ex constitutione episcopi, & nu. 4.

4 *Constitutio episcopi, scilicet ꝙ episcopo debeatur nomine sportularum aliqua quota litis, an sit valida.*
Sportularum causa dicitur causa propria iudicis, & qui cum sportulis habere se dicit iurisdictionem, parte negante, non debet se iudicem pronunciare, & dat cautelam iudicibus, ver. & quod.
Fieri quod non potest simpliciter, nec fraudulenter potest. §. si autem.

5 *Episcopus si haberet temporalem iurisdictionem ab Imperatore, posset in causis pertinentibus ad istam temporalitatem exigere sportulas.*

CAP. X.

Cum ab omni. Ecclesiastici iudices gratis iudicare debent, nec exigere possunt decimam, etiam si hoc habeat consuetudo, non obstante ꝙ dicant se nomine assessorum exigere, quia hoc dicunt in fraudem. dic de hoc, vt no. in c. statutum, circa fi. de rescr. lib. 6. No. ꝙ officium iudicium debet esse gratuitum, quia satis sufficit eis pro salario,
1 ꝙ habeant ecclesiasticos reditus. † Quæro, quid de officio tuto-
ris, vtrum debeat esse gratuitum? glo. no. dicit ꝙ sic. ff. de tuto. l.
meos, ad hoc ff. de neg. gest. l. qui sine vsuris, ibi dum dicit, gra-
tuitum. certè & ab omni lucro abstinentes, fidem præstare de-
bent, dicit tex. ꝙ satis consequitur præmium qui bene gerit offi-
cium, quia consequitur laudem, in Auth. de hær. & Falc. §. si ve-
2 rò. † No. deinde hic vænales sententias & processus non tenere,
quod verum est in processu iudicum, sed processus arbitri, vel ar-
bitratoris tenet. sed datur exceptio ſm Inno. ꝙ est verū in arbi-
tro, qui sponte eligitur, sed si eligitur de necessitate, qui vocatur
arbiter iuris, idem est in eo, ꝙ in quocunque iudice delegato, vt
processus venalis, & sententia venalis sit nulla ipso iure. Et hoc
est bene notandum, quia arbitri sæpe committunt has barata-
rias, cum plerūque sint viles personæ. Si quis tamen non potens
suam iustitiam obtinere, redimit hanc iustitiam, iste non dicitur
3 committere simoniam. † Et adde nunquid ille, qui promittit iu-
dici indemnitatem, præsumatur committere baratariam. Bart.
dicit quod non. ff. de furt. l. si quis vxor, §. si fugitiuum. quod est
verum, si iste promissor foueat ius, alioquin deberet puniri de
barataria. Adde, vtrum de iure ciuili sportulæ debeantur iudi-
cibus? videtur ꝙ non debeantur ex promissione, sed ex legali di
spositione, & sint taxatæ, non arbitrariæ, vt leg. & no. Inst. de ac.
4 §. tripli. † Sed an valeat constitutio epi super hoc, videlicet ꝙ epo
debeatur nomine sportularum aliqua quota litis, puta vigesi-
ma, vel quæcunque alia minor, vel minima, vt vnus denarius
pro lib. eius, ꝙ petitur, vī ꝙ episcopus non possit hoc statuere,
quia faceret statutum in causa propria, & ꝙ ratione sportularū
dicatur causa propria, tenet gl. ordi. ff. ad municip. l. de iure, quæ
dicit, ꝙ si iudex prætendit se habere iurisdictionem cum spor-
tulis, & pars hoc negat, ꝙ non potest pronunciare se iudicem,
& ideo iudex debet esse cautus, vt non prætendat interesse spor-
tularum, sed tractet de ipso interesse. nam expressa nocent, non
expressa non nocent. Si autē prætenderet sportulas ex promis-
sione, tunc non valeret promissio, vt hic. nec iuuat color quæsi-
tus, puta occasione tabellionum, quia quod non potest fieri sim
pliciter, non potest fieri fraudulenter, ff. de transa. l. cum hi, §. si-
cut lis, ff. de conditio. & demonstr. l. hæres meus, §. quod in frau-
5 dem. Adde quod no. in authen. scriptum exemplari. † Item adde
ꝙ episcopus si haberet temporalem iurisdictionem ab Imperato-
re, posset in causis pertinentibus ad istam temporalitatem exi
gere sportulas. Item dicit glo. quod Comitissa Matilda in suis re-
galibus computabat sportulas, vt exigebat.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi missi ad prædicandum de nouo conuersis ad fidem, debent se in vnū superioris habitum conformare.*

2 *Strictior vita regularium de mandato Papæ reducitur ad vitam latiorem, & magis communem.*
Dispensare in quibus possit contra regulam, & constitutionem religiosorum Papa, ver. nam hoc, cum §. sequen. & nu. 3.

3 *Auctoritas Papæ in quibus est verum, quod ab omni voto, & professione, & omni iuramento intelligitur excepta.*
Papæ prohibita dicitur vis maior, & connumeratur inter casus fortuitos maiores, ver. quia prohibitio.
Casus fortuiti in re qualibet excusant. ibid.
Casus fortuitus quis dicatur, ver. est autem.

4 *Scandalum generatur ex diuersitate habitus.*
Ex disparitate nascitur inuidia, et discordia seminatur inter fratres, §. dicit.

5 *Conformitas quomodo veniat attendenda.*
Vestimentis albis in tota Lombardia, et Tuscia ad Romā vsque anno 1400. se omnes homines induerunt.
Baldi vita peruenit in anno 1400. eoq; tempore ius canonicū profitebatur.

6 *Canonicus regularis an possit esse canonicus in ecclesia seculari.*
Regularis omissa ecclesia regulari transire non potest ad ecclesiam secularem, §. sed Collectarius.

CAP. XI.

1 Deus qui. Religiosi † missi ad prædicandum de nouo conuersis ad fidem, debent se in vnum superioris habitum conformare. facit sup. de elect. cum causam. h. d. Casus. Liuonienses de nouo conuersi erant ad fidem, datus fuit eis episcopus, & quidam alij fratres ad prædicandum Euangeliū, quia illi prædicatores dissimilem habitum habebant, murmura bant, & scandalum inter Liuonienses suscitabant ex tali diuersi tate, scribit Papa Epo Liuonien. & alijs fratribus dicens, ne ppter dissimilem habitum scandalum fuscitetur inter illos, quib. vnū Euangelium prædicabant, mandat eis, ꝙ oēs debeant se conformare in vnum regulare propositum, & honestum habitum, q̄tum spectat ad hoc officium, non obstante eo, ꝙ quidam illorū sint monachi, quidam verò canonici regulares, quidam alij strictiorem vitam professi. Et ex hac decretali no. ꝙ ppter scandalum receditur à iure, & habitu regulari, sed illud fit ad tempus ex causa. Item in his, quæ spectant ad professionem Papæ auctoritas intelligitur excepta, sicut dicitur de iuramento. † No. quod strictior vita regularium de mandato Papæ reducitur ad uitam
2 latiorem & magis communem, nam hoc non spectat ad sub-
stantialia regulæ, sed ad accidentialia, quæ Papa potest permuta-
re, & indulgere, contra constitutionē ergo Carthusiēsium bene
pōt Papa dispensare. Sed non contra substantiam professionis.
Item contra regulam Minorū non dispensat, sed contra consti-
tutionem Prędicatorum potest dispensare, verbi gratia, ꝙ frater
prædicator possit succedere in hæreditate paterna, & de ea face-
re testamentum, quia mendicatio Prædicatorum non est ex re-

gula

BIU Cujas

a gula, [a] ſed ex conſtitutionibus, vt dicit Feder. de Senis. † Deinde
3 glo. ſumit arg. ꝙ ab omni voto & profeſſione, & ab omni iuramento auctoritas Papæ intelligitur excepta, quod eſt verum in his, ſuper quibus eſt poſſibilis diſpenſatio, vt ff. ad munici. l. fin. ſed ſi quis iurat aliquid facere, & Papa illud fieri prohibet, alia diſpenſatio nō eſt neceſſaria. ff. qui ſatisd. cog. l. pen. quia prohibitio Papæ dicitur vis maior, cui reſiſti non poteſt, & ſi connumeratur inter caſus fortuitos non leues, ſed maiores, & prēciſos qui in qualibet re excuſat, & qſque caſus præponderant culpæ, ut ff. ad l. Rhod. de iac. l. ſi vehenda, §. idem iuris, & ff. ꝙ met. cau. l. ſi cum exceptione, §. ꝙ ſi homo. vt ſi res erat aliàs peritura, vt ibi not. eſt aūt caſus fortuitus propriè loquendo fortuna, q̄ dn̄atur prouidentię humanæ, vt ff. de ac. emp. l. ſi hęres. vn̄ leuiores culpas exhaurit a prędominio. †
4 Deinde dicit gl. ꝙ ex diuerſitate habitus ſcādalum generatur, dicit enim Philoſophus, ꝙ diuerſitas morum nequaquam eſt amabilis. Dicit lex, ꝙ ex diſparitate naſcitur inuidia, & ſeminatur diſcordia inter fratres. ff. de legat. 2. l.
5 cum pater, §. cuictis. † Deinde gl. dicit, & conformitas hic attenditur. apparet in oculis vulgi, ſicut hoc anno fuit in ſimili, ꝙ omnes homines de anno 1400. in tota Lombardia, Tuſcia, & vſq; in Romam ex deuotione aſſumpſerunt quędam veſtimenta alba, tamen de ſubtus ibant induti prout prius, licet iſta diſſimilitudo ſit talis qualis, ſed non perfecta, de hoc tamen facio mentionem ad æternam rei memoriam, quia fuit quoddam miracu
6 lum. † Deinde gl. ſumit argu. ꝙ canonicus regularis poteſt eſſe canonicus in eccleſia ſęculari. verbi gratia, canonici Peruſini ſunt regulares canonici: Tuderti, ſunt ſęculares, poterit canonicus Peruſinus ad canonicatum Tudertinum accedere, & eſt ſimilitudo, quia monachus poteſt fieri epiſcopus in eccleſia ſęculari, ſcd̄m Ber. Sed collectarius recitat opinionem hic in ſuo opere. Nam Arch. dicit, ꝙ regularis omiſſa eccleſia regulari non poteſt tranſire ad eccleſiam ſęcularem, ꝙ videtur verius, quia res non recipit reſtitutionem, dum ſtatum mutat, vt ff. de minori. l. ſi ex cauſa, §. Papin. & die, vt j. de reg. cap. ſuper eo, de ſtatu mona. in ſumma, & in c. quod Dei timorem. ad hanc materiam facit, ꝙ not. Ioan. And. in c. 1. de elec. in Clem.

ADDITIO.

a Vinc. God. Regula. Adde, ꝙ imò fratres S. Dominici, prædicatores dicti, dicuntur mendicantes, Bald. in auth. excipitur, C. de bon. mat. & in auth. ſi qua mulier, col. 2. de ſacroſ. eccl. & in l. cum quæſtio, in fi. C. de leg. vide Card. in Clem. 1. 3. q. in prin. de regu. Poſſuntq; capere ex teſtamento vt vendant, non vt diu poſſideant, & ſunt capaces non ex regula, ſed ex priuilegio. Cardin. in Clem. eos, in fi. de reg. Alex. conſi. 88. lib. 2. Oldr. conſi. 227. Dec. conſi. 559. & Pariſ. conſi. 22. lib. 3.

SVMMARIVM.

Ludi theatrales in eccleſiis fieri non debent, in princ.
Repræſentationes quædam poſſunt in eccleſia fieri, ibid.
1 *Ludi alearum, uel taxillorum, an poſſint fieri extra eccleſiam, & an perditum in tali ludo debeat in foro legis, vel foro conſcientiæ reſtitui perdēti.*
Ludi cauſa promiſſione facta non agitur ex ea, §. in contrarium.
2 *Ludēdo qui dilapidat bona ſua, ꝑdigo ſimilis eſt, ut poſsit ei interdici bonis.*
Donatio magna eſt ſpecies prodigalitatis, & ideo requiritur inſinuatio, & etiam cum ea non valet ſi fit ob turpem cauſam, ver. adde.
3 *Teſtari an quis poſſit de turpibus quæſtibus, vt turpi lucro.*
Meretrici interdicēdū bonis, ne cōtrahere, et teſtari de eis poſsit, ver. vnde.
Priuatio non fit niſi per ſententiam, ver. ſed illud.
4 *Clericum ſi quis fingit ſe, cum non ſit, an poſsit puniri non ſolum à iudice ſæculari, ſed etiam ab epiſcopo.*
Pœna vna ubi non ſufficit imponuntur plures, ver. quia vbi.
5 *Quæſtores S. Antonii, q dicūt miſſā, cū nō ſint ſacerdotes, tenent crīe falſi.*
6 *Haſtiludiis qui præſunt, an ſint infames.*
7 *Ioculatores diſcurrētes ꝑ mūdū, sūt infames, nec eorū teſtimoniū eſt ualidū.*
Teſtificari poſſe eſt honor, qui non competit infamibus.

CAP. XII.

a **Cum decorem.** [a] In eccleſijs non debent fieri ludi theatrales, ne honeſtas inquinetur eccleſię. h. d. Repſentationes tn̄ fieri q̄dam pn̄t, per quas homines
1 ſimplices erudiuntur. h. d. † Quæro, vtrum ludi alearum, vel taxillorum poſſint fieri extra eccl̄iam, & nunquid perditum in tali ludo, qui vocatur ludus perditionis, debeat in foro legis, vel foro conſcientię reſtitui perdenti? & vr̄ ꝙ non, quia lege cauetur ꝙ minor iuuatur beneficio reſtitutionis in integrum. Et ſic de iure ſpeciali iuuatur benęficio ætatis, ergo ſecus in his, qui ſunt ætatis legitimæ, vt ff. de mino. l. ſi in emptione, §. 1. Item ex vi ſermonis iſte appellatur ludus perditionis. Item iſte eſt ludus fortunæ, q̄ in omni re dn̄atur. Item par potentia damni. Item quia ſic ſe hēt cōſuetudo gn̄alis. In contrarium vr̄ tex. in l. alearum vſus, niſi ſit ludus modicæ rei, & ad recreationē animi. Quidam di-
b ſtinguunt, aut quis eſt tractus ad ludum, [b] aut traxit alium, primo caſu repetit, ſecdo non. ſimilis diſtinctio. C. de ſer. fug. l. quicunq;, §. fin. Si aliqua promiſſio ſiue per inſtr̄m, vel, ſine facta eſſet ob ludum, non poſſet agi ex ea, quia ob cauſam minus probabilem facta foret, vt ff. de aleato. l. 1. §. ꝙ autē. Et adde ꝙ no. infrà, c. cle-
2 rici. & ff. de vſucap. pro emp. l. ſi quis cum ſciret. † Qui bona ſua ludendo dilapidat, ſimilis eſt prodigo, ut poſſit ei interdici bonis, vt ibi patet, quia intereſt reipublicæ, ne quis male vtatur ſubſtantia ſua. facit ff. ſolu. matr. l. ſi cum dotem, §. ſi autem diſſipet. C. de ſen. paſ. l. in quæſtione teſt. ff. ad Trebell. l. Imperator. Adde, ꝙ ſi in ſpecie, de qua agitur, apparet prodigalitas, non eſt neceſſaria alia interdictio iudicis. & ideo quia magna donatio eſt ſpecies prodigalitatis requiritur inſinuatio, & etiam cum inſinuatione non valet, ſi fit ob turpem cauſam, arg. ff. de act. & obl. l. fi.
3 & ff. de au. & argē. leg. l. Quintus Mutius. † Sed nunquid de turpibus quæſtibus, vt turpi lucro, poteſt qs teſtari, iſte caſus eſt in meretrice, & videtur ꝙ meretrix non poſſit teſtari, quia infamis. ff. de teſt. cum lege. ſed ibi loquitur de infame per ſnīam, aliàs bene poteſt facere teſtm̄. C. de inoffic. teſt. l. in arenam, C. de ſecun. nup. l. 1. ſecundo, quia turpia lucra ſunt ab hęredibus extorquenda. Sed certè antequā extorqueantur, bene hēt quis hęredem in turpibus lucris. ff. fa. ercīſ. l. his conſequenter, §. 1. tertio, quia meretrici eſt interdictum bonis. ff. de cura. furio. l. & teneri. ſed illud per ſententiam, quia in priuando quem de iure communi requritur ſnīa. quarto, quia notorium. ſed certè notorium requirit ſnīam, ſed non fert ſnīam. vnde ſi conſanguinei meretricis volunt, quod ipſa non poſſit contrahere, nec teſtari, faciant ſibi interdici bonis, ꝑ iudicem ſuum. Nam licet iſta prodigalitas non tendat ad ſubuerſionem patrimonij, tn̄ lex male præſumit de
4 ea. † Pone, ꝙ quis fingit ſe clericum, cum non ſit, an poſſit puniri non ſolum a iudice ſęculari, ſed ab ep̄o? dic ꝙ ſic. nam re vera laicus, & ſic punitur a poteſtate, inſpecta veritate, ſi quod delictum commiſit. Item adulterando habitum, facit iniuriam epiſcopo, ſic vterque punit, iuxta ſuam iuriſdictionem, quia vbi non ſuffi-
5 cit vna pœna, imponuntur plures. C. de ſpor. l. 2. & l. fi. C. arbitr. tu. l. fi. Et hoc facit contra quęſtores † ſancti Antonij, qui portant crucem, vt videantur de fratribus, & quod peius eſt, dn̄t miſſam, & non ſunt ſacerdotes, & iſti vltimi tenentur crimine falſi, vt ff.
6 de falſ. l. eos, §. qui ſc. Quæro, nunquid † illi, qui præſunt haſtiludijs, ſint infames? rn̄deo non, quia hoc eis p̄ſtatur ꝑ ſuperiorem pro diſcretione virtutis, vt ff. de infam. l. athletas, §. 1. poſt princ. Ioculatores autem diſcurrentes per mundum, infames ſunt, & eorum non ualet teſtimonium, quia poſſe teſtificari eſt honor, qui non competit infamibus, qm̄ debent eſſe in horrore, non in honore, vt l. 2. C. vbi ſen. uel clar. & ſi impetrarent aliquod beneficium eccleſiaſticum, poſſet eis opponi exceptio hiſtrionatus.

ADDITIONES.

a Decorem. Solet allegari hic tex. ꝙ conſuetudo contra honeſtatem non valet, vide Panor. arguentem in contrarium, in cap. dilecti, de arbi. & in c. nouit. de his, quæ fi. à præla. ſine conſen. capitu.

b Vinc. God. Ludum. Adde de ludo, quando ſit permiſſus, & quando non, Mari. Soci. conſi. 16. circa prædictam. ver. prædictis non obſtantib. cum ſeqq. lib. 1. Et an ludens teneatur ad mutuum ſibi factum in ludo. Barto. in l. ſi quis cum ſciret, ff. pro empt. & in l. ſi filio, §. 1. ff. qua. rer. act. non da. vide eundem Barto. qui diſtinguit, in l. is cui hæres, de verb. oblig. videlicet ſi mutuans ignoraret, l. verum, §. pen. ff. de min. & Aret. in conſ. 81.

SVMMARIVM.

Clericis eſt indicta caſtitas, & incontinentes puniuntur, in prin.
1 *Nati ex concubina clerici in minoribus conſtituti, ſunt ſpurii, nec legitimari valent per ſubſequens matrimonium.*
Matrimonium ſubſequens legitimat etiam ſpurios, ver. tamen Ioan.
2 *Matrim. clericatu depoſito ſi quis cōtrahit cum concubina, an filii inde nati efficiuntur legitimi.*
3 *Damnati vitio diffidentiæ non poſſunt teſtari, nec teſtificari.*
4 *Venia dat materiam delinquendi.*
Maleficia puniri intereſt reipublicæ, ver. item intereſt.
Pœna cognoſcitur ex qualitate criminis. §. in tex.
Pœna maior, vbi duplex culpa, ibid.
Simonia committitur, quando iudex accipit pecuniam, ne procedat contra delinquentes. §. ibi, pecunia.
5 *Coniugati grauius peccant in crimine carnis, quàm ſoluti.*

CAP. XIII.

Vt clericorum. Prima pars indicit clericis caſtitatē. ſecunda pœnam imponit. tertia aggrauat. quarta ponit prælatos negligentes, & corruptibiles. quinta punit clericos incontinentes. ſecunda ibi, ne verò. tertia ibi, ſi qs. quarta ibi, p̄lati. quinta ibi, q aūt. Caſus. Quia clerici diſſolutè uiuebant, a carnali vitio non abſtinentes, ſtatuit conciliū, prout ſequitur. In tex. ibi, Mores, & actus. i. interiores, & exterio-
1 res. † Ibi, Vniuerſi, ēt inferioris ordinis, ut infra titu. 1. & per hoc collige, ꝙ nati ex cōcubina clerici in minoribus conſtituti ſunt ſpurij, nec legitimari valent per ſubſequens mr̄imonium, quia mr̄imoniū non legitimat prohibitos, arg. ff. de ſta. ho. l. Paulus. & ita diſputando tenuit Richar. Malumb. tn̄ Io. And. in Mercurialibus, vr̄ tenere contrarium. nā tantus eſt fauor, & vigor matrimonij, ꝙ legitimat ſpurios, qui non ſunt inceſtuoſi. † Iſti autē
2 non ſunt inceſtuoſi, quorū pater non eſt in ſacris. ergo, ſi depoſito clericatu, contrahit matrimonium cū dicta concubina, filij efficiuntur legitimi, interueniente tn̄ inſtr̄ali fide & dote, quia iſtud mr̄imonium dēt eſſe ſolenne, ꝙ operatur præter naturā, ut Inſti. de nup. §. fin. Sed de iure canonico iſta ſolennitas inſtr̄i, & dotis, non eſt neceſſaria, quia in iſtis non conſiſtit ſubſtantia

BIU Cujas

3 mrimonij, sed in ꝓsensu, vt ſ. qui fil. sint leg. c. tāta. † In tex. ibi, in filios diffidentiæ. i. de quorū salute diffiditur, vt infra de excess. præla. c. clerici. Dicit Iac. de Bel. ꝙ dānati isto vitio quacunque pœna non pñt testari, nec testificari ad similitudinem damnato
4 rū de famoso crimine, de qbus dic, vt no. ff. de test. l. cū lege. † In tex. ibi, Incētiuū. i. prouocatiuū. & no. ꝙ venia dat materiam delinquendi. Item interest reipublicæ maleficia puniri, ff. de pub. l. licitatio, §. quod illicitè, & ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus, ff. depo. l. bona fides, de off. præsi. l. congruit, vt pœna unius sit mens multorum, vt l. 1. C. ad l. Iul. repe. quia vbi scelerati puniuntur, multorum salus & incolumitas procuratur, vt C. de ser. l. puinciarum. In tex. ibi, Comprehensi. s. per legitimas probationes, vel per torturam, si est casus, in quo dēt torqueri, ar. ff. de q̄st. l. marītus. In tex. ibi, Magis aut minus, no. ꝙ ſm q̄titatē aut qualitatem delicti pœna augeť, vel minuitur. Item no. hic, ꝙ pœna cognoscitur ex qualitate criminis, & eꝫ qualitas crīs cognoscit ex gñe pœnæ, vt ff. de pub. iud. l. 2. In tex. ibi, Suspensus, ab homine, vel à iure, vt quia notorium, vt no. 11. q. 3. c. siquis. No. ꝙ suspensi celebrantes fiunt irregulares. In textu ibi, Duplici culpa, nota quod vbi est duplex culpa, ibi est maior pœna. sic C. de seruis fugit. l. quicunque. & duplex culpa dicitur, vna fornicationis, alia contumaciæ, ff. de in litem iuran. l. 1. Illud constat, ꝙ hic per con
a tumaciam pœna aggrauatur. Ibi, Pecuniæ; no. ꝙ simonia [b] committitur, qñ iudex accipit pecuniam, ne procedat contra delinquentes, & punit iudex simili pœna cū delinquente, & sic facit li-
5 tem suam. † Ibi, Grauius puniañ, no. ꝙ coniugati grauius peccāt in crimine carnis, q̄ soluti. vnde clerici Græcorū, qui pñt hīe vxores, grauius peccāt tenendo concubinas, quàm clerici Romani, quia illi possunt prouidere sibi de vxoribus, isti non.

A D D I T I O.

a Vin. God. Simonia. Adde ꝙ simonia crimini læsæ maiestatis assimilatur. Rui. consil. 158. nu. 3. lib. 5.

S V M M A R I V M.

Clericus crapulosus, vel ebriosus monitus, & non desistens, ab officio, & beneficio suspenditur, in prin. & nu. 1.

1 *Ebrietas mentis inducit exilium, & libidinis incentiuum prouocat, & nisi clericus ab istis vitiis se abstineat, deponitur.*
Ebrii, & ebriosi differentia, ver. & no.
Ebrietatem plerique fingunt, & fatuitatem, vt maleficia declinent, ibid.

2 *Clericus remotus ab officio, & beneficio, an possit repetere expensas, quas fecit pro vtilitate ecclesiæ.*

3 *Delinquentes per ebrietatem mitius puniuntur.*
Studiosè aduerbium significat de libe rato animo, & cura, præmeditatione mentis, ver. nam verbum.
Studium quid, ibidem.

4 *Crapula dicitur excessus cibi.*
Ebrietas quæ dicatur.

5 *Aromata & confectiones non licet sumere extra modum.*

6 *Arbitriū datur iudici per alternatiuam inter pœnas, quam pœnam eligat.*
In obscuris declaratio pertinet ad iudicem, ver. & est ratio.
Obscuritatem generat alternatiua, ibid.
Pudicitiæ fræna dissoluunt crapula, et ebrietas, in prin. & aromata, & confectiones, num. 5.

CAP. XIIII.

A crapula. Clericus crapulosus. vel ebriosus monitus, non desistens, ab officio & beneficio suspen
dit. h. d. No. hic, quod crapula & ebrietas pudicitiæ fræna dissol-
1 uunt. † No. verbum quod ebrietas mentis inducit exilium, & libidinis incentiuū ꝓuocat, nisi clericus ab istis vitijs se abstineat, deponitur, & est argm̄, quod nō valet testimonium ebrij. Et no. dīam inter ebriū & ebriosum, nam ebrius dicit actu, ebriosus consuetudine inebriandi, & est probatio aliquantulū difficilis, vt no. Inn. in c. quod causam, de testi. & plerique ebrietatem fingunt, vt maleficia declinent, ff. de off. præsi. l. diuus. alij fingunt se fatuos, vt cōtrahentes secum eludant, vt ff. de cur. fur. l. obser-
2 uare. † Extra quęro, vtrum clericus remotus ab officio, & beneficio, possit repetere expensas, quas fecit pro vtilitate ecclesię? & dic quod sic, per l. notabi. ff. de contraria actio. tutelæ. l. à tutela
3 remotus. † Dicit tex. ꝙ delinquentes per ebrietatem [a] non dicū-
a tur delinquere studiosè, sed impetuosè, & ideo mitius puniuntur, vt ff. de pœ. l. respiciendum, §. delinquunt, vbi tex. singularis, & facit ad statuta, quę dicunt, si quis studiosè percusserit, am putetur ei manus, nam verbum, studiosè, significat deliberato animo, & cū præmeditatione mentis; studium enim dicitur vehemens applicatio animi, vt no. in l. 1. §. huius studij, ff. de iust. &
4 iure. † No. hic, ꝙ crapula dicit excessus cibi, & ebrietas dicitur excessus vini, vel ceruisiæ, quæ fit nimio potu aquæ puræ. Dic, quod ista potest dici crapula, sed non ebrietas, quia corrumpit stomachum, generat vomitum, & angustiam, & ideo in omni-
5 bus debet esse temperamentum. † Aromata etiam, & confectiones non licet sumere extra modum, quia luxuriam prouocāt, tamen quia pauci sunt, qui vtuntur istis confectionibus, non fuit necesse, ꝙ specialis mentio fieret de ipsis, sicut nec per con-
6 trarium de cępis, & allis. †† In tex. ibi, Ab officio, uel beneficio, no. ibi, alternatiuam inter pœnas. dicit gl. ꝙ per alternatiuam inter pœnas datur arbitrium iudici, quam pœnam eligat, quod est no. dignum, de hoc no. dixi, C. de ser. fugi. l. si seruus fugitiuus. & est ratio, quia alternatiua generat obscuritatem, & in obscuris declaratio pertinet ad iudicem, ff. de verb. obl. l. cōtinuus, §. cum ita, ibi dum dicit, in incertis, non certis est coniecturæ locus, & calamus iudicis supplet pro calamo legis, ut ff. de effra. & expila. l. expilatores, & ff. de testi. l. Scio.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Ebrietatem. Adde ꝙ nullum secretum est, ubi repugnat ebrietas. Pet. 26. c. 31. & Eccles. c. 31. Multos enim exterminauit vinum. & ibid. Vinum si in sobrietate bibas, eris sobrius. Vinum inquam in sobrietate creatum est, non in ebrietate, Luc. 21. Attendite autem vobis, ne grauentur corda uestra in crapula, & ebrietate. Monet similiter Paul. ad Romanos 13. Non in comessationibus dicens, & ebrietatibus. Et ad Galat. 5. dicens, Ebrietates, comessationes, &c.

S V M M A R I V M.

Clerici non debent ludere ad taxillos, nec ludentes aspicere, in prin.

1 *Taxillorum ludus quare est prohibitus.*
Prohibita quædam sunt, quia illicita, & quæ, & quædam ex alia causa, ver. respondeo.
Ex alearum, & taxillorum ludo quæ mala nascantur, uer. sed quia.
Fortuna quid, §. est autem.
Casus aduersæ fortunæ non habet hominis consensum, & quare, ibid.

2 *Sortium iudicio electio committi non potest.*

3 *Ludentes si ponunt pecuniam super disco ludi, an uincens statim faciat pecuniam suam, & quid si pecuniam habet in sinu, & num. 4.*
Aspectu acquirit possessio, itē dominis, & usucapiēdi cōdictio, ver. aspectu.
Dominium uenit in comitatiua possessionis, & est filius ipsius, ibid.
Ad acquisitionem dominii non requiritur conscientia, sed sufficit actus à in re determinatus. §. sed contra.
Conscientia legis uincit conscientiam hominis, & conscientia sana niti debemus, non abusiua. §. item conscientia.

4 *Dominium an quæratur ex ludo taxillorum.*
Dominii species sunt ita, sicut species obligationis, ver. sicut enim.

5 *Vincens ad taxillos an teneatur restituere.*
Aliena largiri non debemus. §. ista.
Ludi qui habeant speciem virtutis, ibid. ver. quod verum.

6 *Vestes non debent esse nimis breues, nec nimis longæ.*

7 *Monachus factus episcopus non liberatur ex toto ab ordine monachali, & quæ facit sua, & relinquere possit.*
Abbas ad adeundā hæreditatē non potest à conuentu cōpelli, §. dico enim.
De voluntariis lex se non intromittit, ibid.

CAP. XV.

1 Clerici. Dicit, ꝙ clerici non debēt ludere ad taxillos, nec ludentes aspicere. † Sed hic quæro quare ludus [a]
a taxillorum est prohibitus? respondeo, quædam sunt prohibita, quia illicita sunt, sicut sunt illa, quæ iure diuino, vel iure gentiū phibita sunt, vt furtū, sacrilegiū, vsuræ, incestæ nuptiæ, & similia. Quædam aūt sunt illicita ex humana constōne, & si non esset humana constō, non essent prohibita, ut matrimonium inter consobrinos, & plura alia similia, q̄ legibus, vel statutis vulgarib. continenť, inter q̄ potest numerari ludus taxillorum & alearum. non. n. principaľr ꝓp se prohibetur, sed ꝓp accidēs. nam si quis tota die luderet, & nō perderet, nec vinceret, nec detestabile aliquod committeret, illud non esset magnū peccatum, sed ꝙa ludētes ad taxillos consueuerūt insanire, Deū blasphemare, pr̄imoniū suū dissipare, & post rerū amissionem vsq; ad furta & deteriora puenire, ideo ludus taxillorū ꝓhibeť: nā non sunt ludi, ex qb. crimina oriunť, vt in prima ꝓstōne Digestorū, circa fi. Non ob. l. vlt. in prin. C. cōia de leg. ꝙa ibi est casus, in quo fortuna habet iudicare. Est autē fortuna ſm Arist. natura sine ratione, quia nec pro, nec contra potest ratio assignari ab humano intellectu. plerunque enim non cadit in mentē hominis, & ideo casus aduersæ fortunæ in his, in quibus requiritur consensus, non comprehenditur, vt ff. de cōtrah. emp. l. fistulas, §. frumen-
2 ta. † Secundo quæro, canonici sunt diuisi in duas partes æquales, nec possunt in eundem concordare, vel prævalere, vtrum possint hoc committere iudicio sortium? & dicendum est, ꝙ non, quia hoc est contra formam capituli, quia ꝓp, de elec. in inferioriorib. ꝑlatis, & in electione Papæ multo fortius, ꝙa licet ibi non requirať forma communis, requiritur tñ forma singu-
3 la. c. licet de vitanda, de ele. s̄. † Tertio q̄ro, ludentes ponunt pecuniam sup disco ludi, vtrum vincens statim faciat pecuniam suam? & quid si pecuniam hēt in sinu? Sol. aspectu acq̄ritur possessio, si tenens consentit, vt ff. de sol. l. pecunia, ff. de acqui. poss. l. 1. §. si instr̄m. Itē dñij & vsucapien. cōdictio, ꝙa dñium venit in comitatiuam possessionis, & potest dici, ꝙ possessio est mater, & dñium est filius ipsius, vt ff. de acq. poss. l. 1. in princ. C. ꝓ quas pers. nob. acquir. l. 1. Sed cōtra sic opponitur, vincere in ludo est

contra

A D D I T I O.

a Vinc. God. Ludus. Adde primo ad materiam ludi, quid sit ludus, Mari. Soc. consil. 16. circa versi. est enim ludus, lib. 1. Et ludus est crimen, nam ludens præsumitur dilapidare bona sua. Dec. consi. 163. col. 7.

BIU Cujas

contra conſcientiam, ergo nihil acquirit quaſi cõtra mentem, quia conſcientia & mens idem ſunt. Et ſupra mentẽ nihil eſt, ni ſi rõ. nam rõ conſcīam vincit. Sol. ad acquiſitionem dñij non requirit conſcīa, ſed ſufficit ei actus determinatus a iure, vt ff. de iur. & fac. igno. l. regu. §. qui ignorauit. Item conſcīa legis vincit conſcīam hoīs, & ſi qs dicit ſe non hr̃e conſcīam læſam, cum debeat eam hr̃e, debet inſtrui in conſcientia recta, & cogi ad eī obſeruantiam. fatua. n. conſcientia, ſeu fatua opinio nõ excuſat, alioquin vnuſquiſq; negaret ſe hr̃e conſcientiam læſam, q̃ eſt abſurdum. vnde debemus firmare pedem ſuper conſcientia ſana, non ſup abuſiua, vt ſ. de iudic. c. nouit. † Sed adhuc opponitur, & videt, q̃ ex ludo taxillorum non quærat dñium, quia dominiũ non quærit ſine titulo vero, vel putatiuo. ff. de acq. poſſ. l. ſi quis vi. §. differentia. ſed ludus non affert titulũ, quia nec q̃ donato, nec pro derelicto, quia qui ludit, nõ habet animũ perdẽdi. ſed vincẽ. vt ff. de verb. obl. l. in executionib. §. fin. Item nec habet efficaciter titulũ pro ſuo, ergo deficit titulus: ſed ad hoc ſic rñdet, q̃ habet titulum, qui dr̃ ex varijs figuris cauſarum, ſicut enim ſpecies obligationis, ita & ſpecies dominij. † Nunqd ergo ille, qui vincit ad taxillos, tenetur reſtituere? Ber. dicit hic, q̃ ſic, ſi pecunia erat ludẽtis, ſecus ſi patris, aut domini. alij dñt, quod debet dari pauperib. tanq̃ illicitè acq̃ſitum. Iſtæ duæ opi. ſunt incõpatibiles & contrariæ, qa de alieno non dẽt fieri eleemoſina. nã q̃ debet Titio, non dẽt ſolui Seio, vt ff. de ſol. l. qui hominem. §. ſi nullo. alij dicunt, q̃ vincitur in ludo, pleno iure efficit vincentis, nec iudex pœnitentiæ debet mandare, q̃ reſtituat, q̃ verum eſt in ludo ingeniali, ſicut eſt ludus ſcachorum, vel in quolibet ludo, cui ineſt virtus animi vel corporis, ſed ludus taxillorum nullam habet ſpeciem virtutis, ſed eſt quædam diſſipatio, & vitium animæ, tamen conſuetudo permittit, & error mundi ius facit, ſm Io. An. adde, q̃ dixi ſ. eo. c. 2. † Deinde no. hic de veſtibus, q̃ non debent eſſe nimis breues, nec nimis longæ. Et per hoc inſtruunt Doctores, & ſcholares. nam Doctores appellantur ſacerdotes, vt l. 1. poſt princ. ff. de iuſt. & iur. † Vlterius no. quod monachus[a] factus epiſcopus non liberatur ex toto ab ordine monachali, tamen quia eſt emancipatus a ſuo abbate. videtur q̃ in vita ſua poſſit habere proprium, ſed non in morte, fructus igitur beneficij facit ſuos tanquam paterfamilias, ſed non poſſet eos relinquere conſanguineis, in c. 1. de pec. cleric. ſed in vita ſua poſſet eis indigentibus ſubuenire. & ſi hæreditas ei deferatur, poteſt adire, & dimittere aliis, qui ſuccedunt ab inteſtato. hoc no. Bar. in l. 2. ff. de condi. fur. Et adde, quod nota. 18. qõ. 1. ſtatutum, & de officio ord. c. quanto, & C. de bon. quæ lib. l. cum non ſolum, in prin. Dico enim, quod ſi Abbas non vult adire, cõuentus nõ poſſet eum compellere, immo nec aliquis ſuperior, vt ff. ad Trebellianum. l. quia poterat. quia de voluntariis non intromittit ſe lex, vt ff. eod. l. in commodato. §. ſicut, & C. mãda. l. in re mandata, & C. de neg. geſt. l. tutori.

ADDITIO.

a Vinc. God. Monachus. Adde nunquid monachus effectus, perdat nobilitatem, & dignitatem. Lud. Pont. in ſuis ſing. verſi. item monachus. Bal. in l. Deo nobis. de epiſ. & cle. glo. in c. 1. de purg. can.

SVMMARIVM.

1 *Clericus monitus tertio ſi non deſiſtat a negociationibus ipſo facto perdit priuilegium.*
Clericos non defendit eccleſia, qui non viuunt clericaliter. §. in textu. verſ. item nota.
2 *Clericus ſi non eſt monitus, an poſſit ſtatuta laicorum recipere pro ſe, & repellere quatenus faciunt contra ſe.*
Statuto, vel lege debet vti contra ſe, quo, quaue pro ſe qui vtitur. §. ſolu.
Clericus renunciare priuilegio ſuo quandoque poteſt ex conſcientia legis, & quo caſu §. non obſtat.
3 *In contractu puta donationis inter clericum donantem, & laicũ donatariũ vtrius fori ſolennitas obſeruanda, & nu. 4.*
Perſona patiens, non agens inſpicienda in obſeruatione legis & ſolẽnitatis, ſi ambo non ſint eiuſdem fori, §. in contrarium.
4 *Solennitas ab vtraque parte contrahentium ſi ex ſtatuto ſit obſeruanda, et diuerſi fori contrahentes ſint, quid iuris.*
5 *Clerici an comprehendantur ſtatuto cauente, debere ſolui duos denarios pro libra a venditore, vel quod nullus poſſit extrahere uictualia extra diſtrictum.*
6 *Monitio trina an habeat locum in monitione vicarii.*
7 *Grauans clericos in rebus clericorum, an committat ſacrilegium.*
Iniuria verbalis facta clerico dicitur negotium eccleſiaſticum.
Iniuria triplex eſt. §. triplex.
8 *Monitiones cum ſint tres, quare dicimus in numero ſingulari, iſta eſt canonica monitio.*
9 *Denunciatio an poſit fieri procuratori.*
Correctio morum non ſit per ſubſtitutum.
10 *Denunciatio an poſſit fieri die feriata in honorem Dei.*
Terminus capitur duobus modis, & quibus. § porro.
Finis expectandus eſt, vbi delictum, vel pœna delicti ſurgit ex tẽpore, ibid. verſi. quia.

CAP. XVI.

Ex literis. Clericus ab epiſcopo tertio monitus, a negociationibus non deſiſtens perdit circa bona priuilegium clericale, hoc dicit. Caſus. In terra Comitis Pontini erant quidam clerici, qui potius intendebant negocijs ſecularibus, quàm diuinis officiis. & dum priuilegium clericale faciebat pro ipſis, allegabant priuilegium clericale: dum autem ſtatuta laicorum faciebant pro eis, volebant vti ſtatutis illius terræ: vnde Comes fuit de hoc conqueſtus Papæ. Papa ſcribit epiſcopo illius terræ, quod moneat eos, quod a talibus negociationibus deſiſtant. Et ſi tertio moniti non deſiſtant, priuilegio clericali gaudere non debeant quo ad bona, vnde tenẽtur ſeruare ſtatuta, quæ de eorum facultatibus loquuntur,
1 † In textu ibi, ſi tertio moniti, no. quod quis ipſo facto perdit priuilegium, ſi tertio monitus non deſiſtat, nam tertia monitio
a eſt monitio canonica[a] ſecundum Ber. Item no. quod eccleſia non defendit clericos, qui non viuunt clericaliter, niſi diuinis officiis obſequantur, ſic C. de ſacroſanct. eccleſ. l. qui
2 ſub prætextu. † Quæro, quid ſi clericus non eſt monitus, vtrũ poſſit ſtatuta laicorum recipere pro ſe, & repellere, quatenus faciunt contra ſe? hic eſt argumentum, quod ſic, alioquin fruſtra fieret hic mentio de citatione, ſeu monitione, ad idem 10. diſtinc. ſi in adiutorium. In contrarium facit, quia ſcriptum eſt, patere legem, quam tu ipſe tuleris, vt ſup. de conſtitut. cum omnes. hæc enim eſt ſumma æquitas, argum. ff. de ſol. l. 1. & arg. C. de fru. & lit. expen. l. fin. Sol. in eodem negocio, vel negociatione debet vti eo ſtatuto contra ſe, quo vtitur pro ſe, argumen. C. de ſent. & interlo. omn. iudicum. l. cum Papinianus, & ff. de operis liber. l. ſi ita ſtipulatus, & ff. de manumiſ. l. Seius. Non obſt. quod clericus non poſſit renunciare ſuo priuilegio, quod verum eſt niſi renuncietur de conſcientia legis. vel dic, quod non eſt renũciatio, ſed legis ſtatutum. † Pone, ſtatuto cauetur, quod non valeat aliqua donatio, niſi inſinuetur. modo clericus donat laico,
3 vel e contra minorem ſummam quingẽtorum aureorum, quæ de iure communi non requirit inſinuationem, quæritur, quid iuris: nam iſtud ſtatutum reſpicit quandam ſolennitatem ab vtraque parte contrahentium ſeruandam. Porro vnus eorum eſt laicus, alter clericus, queritur, quod extremum inſpicere debeamus? & videtur quod extremum agens inſpiciamus, quia nobilius patiente. ff. de legat. 3. l. 1. §. ſed ſi filius. In contrarium videtur, quia inſpiciamus ſuſcipientem perſonam, vt ff. ad leg. Falci. cum dotem. dicit Philoſophus, quod actus actiuorũ ſunt, ideſt, ſubſiſtunt in communi ſuſceptiuo. ideſt in patiente & di
4 ſpoſito, ſecundo de anima. † Quæſtio fiat in hoc, vtrum ſit ligata manus donantis, an capacitas donatarii, an ſimpliciter ſeruãdus ſit fauor clericorum? ſol. ſi clericus ex lege municipali velit aliquod beneficium conſequi, puta paratæ executionis, tunc debet ſeruare ſtatutum. Si autem vult ſimpliciter vti iure communi, tunc neque actiuè, neq; paſſiuè compræhendit clericos.
b Adde, quod dixi ſupra, de foro compet. c. quod clericis. [b] † Ecce
5 fit ſtatutum, quod ſi quis vendit frumentum, ſoluat duos denarios pro libra. vel dictat ſtatutum, q̃ nullus poſſit extrahere vi-
c ctualia extra diſtrictum, nunquid comprehenduntur clerici? [c] reſpondeo ſic, ſi mercando hoc faciunt, alias ſecus. C. de epiſ. & cler. l. 2. & ibi per Cy. & hoc intellige quoad pœnas pecuniarias, ſed corporales non poſſunt eis infligi per ſtatuta laicorum, vt in cap. ſi qs ſuadente diabolo, per Inn. & vide quod no. Arch.
6 17. qõ. 4. quiſquis. † Quæro, nunquid illud, quod dicitur de trina monitione, habeat locum in monitione vicarii, ſicut in monitione epiſcopi? dicit Collectarius, quod non, quia hoc ſpectat ad correctionem, vel reformationem, niſi haberet ſpeciale
7 mandatum, vt in c. tuam, de offic. vic. † Quæro, nunquid ille, q̃ grauat laicum in reb. clericorum, committat ſacrilegium? dic quod ſic, vt no. 16. qõ. 1. generaliter, & 12. qõ. 2. de rebus. & c. eccleſia.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Canonica. Adde q̃ monitio importat præceptum, c. ignorantia, 38. diſt. vide Old. conſi. 80.
b Clericis. Aduerte, quia etiam Pan. hic in 1. notab. iſtum tex. & illum, quod clerici poſſunt ad eorum commodum vti ſtatutis, & conſuetudinibus laicorũ, ideo aduerte, quia Bald. non legit ibi, nec illum tex. de fo. compe. ideo dicit, q̃ ille tex. probat hoc modo, nam dicit ibi tex. quòd quidam ſacerdotes, & clerici fuerunt inculpati de certis criminibus, quæ teſtibus fide dignis poterant contra eos probari, iſti clerici ſolebant iuuare ſe quadam l. regni per quam diſponitur, quod inculpati de criminibus quæ contra eos legitimè probari poſſunt teſtibus fide dignis, reputantur inſontes, ſi ſe ſuper illis purgare valeant quoquo modo. mandat ibi Papa quod illa conſuetudo regni tanquam peſtifera, & omni iuri contraria extirpetur penitus a clero, nec clerici valeant ea vti, ergo a contrario ſenſu, ſi fuiſſet rationabilis potuiſſent cler. ea conſuetudine laicorum ad eorum commodum vti, ex quo erat mere priuilegiata.
c Vinc. God. Clerici. Adde ad hoc, q̃ clerici non ſunt immunes a gabellis & huiuſmodi oneribus pro rebus quas habent negociationis gratia, ſecus ſi habent eos vſus ſui cauſa. Rui. conſi. 112. nu. 6. lib. 5.

BIU Cujas

a clesia. 17.q.4. quisquis. & iniuria verbalis facta clerico, [a] dicitur negocium ecclesiasticum, vt in c. peruenit, de foro competen. Triplex autem est iniuria, scilicet verbalis, corporalis, & in rebus, & omnia ista pertinet ad episcopum, & etiam ad iudicem se
8 cularem, vt C. de episcopis & cler. l. si quis in hoc genus. † Extra q̃ro, quare dicimus in singulari numero, ista est canonica moni tio, cum sint tres monitiones? respondeo, quia sola vltima dicitur canonica, aliæ sunt præambulę. ff. de no. ope. nun. l. prætor, §. si quando, & ideo non sufficit vna monitio pro tribus, quia verbis edicti deseruite oportet, vt ff. de exerci. l. 1. §. si is qui nauem, & de formalibus nihil est prætermittendum, vt ff. de in in-
9 te. rest. l. diuus. † Sed nunquid ista denunciatio possit fieri procu ratori? dic q̃ non, ꝙa nec ad domũ, cũ fiat ad morum correctio nem. & correctio morũ nõ põt impleri p̃ substitutũ, vt C. de ca.
10 tollen. l. ne autem. † Sed nunquid possit fieri die feriata in hono rem Dei? respondeo, quod sic, quia non spectat ad iudicialem strepitum, vt ff. de noui ope. nũ. l. 1. §. nũciationibus. Porro cum terminus dicatur dupliciter, vno modo, id est assignatio dierũ. secundo modo, id est fluxus dierum. dico, quod istæ dilationes debent esse elapsæ, vt in c. commissa, de electio. libro 6. quia ubi delictum, vel pœna delicti surgit ex tempore, necesse est expecta re finem, vt no. Bar. in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, ff. de verborum obligatio. & ff. si quis cau. l. si eum, §. hoc sisti. In fine huius titu. No. q̃ delictum clericorum punitur in proprijs re bus ipsorum, non in rebus ecclesiæ.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Clerico. Adde an clerici dicantur forenses, & an cõprehendantur in statuto loquente de non subiecto. Dec. consi. 275.

De cohabitatione clericorum, & mulierum. *Rubr.*

S V M M A R I V M.

1 *Cohabitatio clericorum, & mulierum, quare prohibeatur.*
Amoris feruore nihil uehementius, ver. quia dicit.
Mulieris & viri mutuus appetitus, & ratio.
2 *Mulieri si relinquitur victus, & vestitus, donec manserit cũ priuignis in do mo testatoris, modo priuigni sunt de tali cohabitatione suspecti, an ipsa possit ab eis recedere, & legatum consequi.*
Mulieris cohabitatio suspecta, separanda, & nu. 1.
3 *Mulieri an propter fragilitatem sexus competat beneficium restitutionis in integrum.*
Pupilli mori non dicuntur ab intestato, licet nullo condito testamento, uersic. nam ut ita.

1 VIa † mulier mollis & fragilis est natura, & appetit virum, sicut materia formam, magnes ferrum, & è cõtra uiri ardenter amant mulieres, quia dicit tex. q̃ nihil est feruore amoris vehemẽtius, iõ clericorum, & mulierũ cohabitatio ꝓhibetur, quia naturaliter est suspecta, & nititur in vetitũ semper damnata cupido. & ideò Deus voluit, q̃ mulier esset amicabilis, & flexibilis naturæ, vt magis cooperare tur generationi, vt C. qui po. in pi. ha. l. assiduis. Nam si esset aspe ra & inculta, non generaret, sicut terra arida non producit ex se fructum, quia sterilis est, ut l. si fundus, ff. de re. eorum. est facta ex costa uiri, quæ ex medio uirtutis eius, non quasi ex supremo uel infimo, & sicut per costas designatur costodia cordis, & sic clypeus aliqualiter retortus, ita se habet mulier respectu uiri, si custodit naturam suam. Est autem natura uirtus propagata de
1 cœlo. † Ecce q̃ si relinquitur mulieri [a] uictus, & uestitus, donec
a manserit cum priuignis in domo testatoris, modo priuigni sunt de tali cohabitatione suspecti, nunquid ipsa potest ab eis recede re, & legatum consequi? dicit Iaco. de Are. q̃ sic, in l. fin. ff. ubi pu. edu. de. Item si adulta, quæ est matrimonialis ætatis, uelit po tius habitare cũ matre q̃ cum curatore, hoc non solũ ei est per mittendum, sed etiam iudicis officio prouidendum, quia cohabitatio esset suspecta. debet enim in omnibus iudex prouidere, ne quis possit insidiari pudicitiæ, etiam si esset sponsus per uer-
3 ba de futuro, ut supra de rest. spo. c. ex parte. † Sed an ꝓ fragilita tem sexus competat mulieri bñficium restõnis in integrũ, sicut competit minori? rñ. non, ut C. de iur. & fac. igno. l. fi. lex dicit q̃ mulier facilius impetrat ueniam ætatis, q̃ masculus, quia citius fit pleni doli capax & sagax, quod idem est, C. de his qui ue. æta. impe. l. 2. unde uidemus, q̃ statim post 12. annum potest facere testm̃, & obligare se efficaciter per iurm̃, cum masculus nõ pos sit nisi post 14. annũ, etiã si sit rex, miles, uel tribunus, C. de test. mili. l. fi. & licèt pupillus contrahendo naturaliter obligetur, tñ ex eius testõ non oritur obligatio naturalis, ꝙa non est in eo in tegritas mentis, ut no. ff. de testa. l. 2. Nam, ut ita dixerim, lex facit eis testamentum, quod ipsis sufficit. hac ratione pupilli non dicuntur decedere ab inte. ut l. 1. in prin. de suis & leg. & l. si quis cum nullum, ff. de iurisdictio. omni. iudicum.

A D D I T I O.

a Vinc. God. Cœlo. Adde, q̃ mulier particeps delicti fidem facit aduersus cle ricum, Rui. consi. 158. nu. 16. lib. 5.

S V M M A R I V M.

Mulierem suspectam retinere non debent sacerdotes etiam à canonibus anti quis permissam, in prin.
1 *Clausula, diabolico spiritu instigati, quæ in inquisitionibus ponitur, non mi nuit peccatum, sed significat dolum.*
Facti & maleficii differentia. §. quid ergo.
Maleficium an uerificetur etiam in culpa. ibid.

C A P. P R I M V M.

1 INhibendum. Sacerdotes fęminam, quam etiam canones antiqui permittunt, si est suspecta, retinere non debent, h. d. In tex. ibi, † Instigante diabolo, no. illud, quod ponitur in inquisitionibus, Diabolico spiritu instigati, quæ instigatio non minuit peccatum, sed significat dolum. Quid ergo si apparet, q̃ non fuit dolus, sed culpa, nunquid sit probata inquisitio? & videtur q̃ non: quia, aliud est factum aliud maleficium, licèt grosso modo loquendo factum, & maleficium idem sint, tamen reuera factũ consistit in opere, maleficium in mente, & qualitate eius. ergo non est probatum sic factum, sed factum simpliciter, quod etiã per ignorantiam & furorem fieri potest, vt ff. de arbi. l. 1. in fi. In q̃rium facit, quia maleficium est genus, sed genus verificatur in qualibet eius specie, ergo verificatur, & punitur etiam culpa, ar. ff. de arbi. l. Celsus, §. idemq; ait. Sol. in atrocioribus si se obligat ad pœnam talionis expresse, vel tacitè, vera est opin. secũda, quia inquisitor non videtur se astringere ad aliquam qualitatem.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus excommunicatur, si tertio monitus à suspectæ mulieris consortio, & colloquio non desistat.*
Ex colloquio præsumitur tractatus. §. nota.
2 *Sacerdos non solum dicitur presbyter, sed etiam diaconus, & subdiaconus.*
Sacerdotẽ si quis se nominauerit in impetratione beneficii, non tamen est sa cerdos, sed diaconus, uel subdiaconus, an ualeat impetratio, uer. nunquid.

C A P. II.

1 Si quisquam. Excommunicatur† clericus tertio mo nitus, si à su spectæ mulieris consortio, & colloquio non desistat. h. d. No. ex colloquio præsumi tractatum, & hoc est bene no. de quo per Bar. in l. si ventri, §. fi. ff. de pri
2 uile. credit. † No. hic, q̃ sacerdos dicitur non solum presbyter, sed etiam diaconus, & subdiaconus. Sed nunquid hoc est uerũ, si quis impetrat bñficium, dicens se sacerdotem? respondeo si non refert, in quo ordine sit, valet impetratio, aliàs non, quia ad communem verborum disciplinam, & intellectum recurrendum est, vt no. Cy. in l. fi. C. de compen.

S V M M A R I V M.

1 *Clericos ad abiurãdã cõcubinã prælatus cogere non dẽt, sed excõmunicare.*
Periurium vbi est uerisimile, non debet exigi iuramentum. §. nota.

C A P. III.

1 Clericos. Non debet † prælatus cogere clericum, ut cõcubinam abiuret, & si non dimittat, excõicatur. h. d. No. q̃ vbi est verisimile de periurio, nõ dẽt exigi iurm̃, sed aliud remedium adhibendum. concor. C. de ind. uid. tol. l. 2.

S V M M A R I V M.

Clerici si moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficiis, & si se adhuc non corrigunt, deponuntur, in prin.
1 *Dictio, usque, quando ponatur exclusiuè, & quando inclusiuè.*
Suspensio valet ad tempus incertum, ver. ibi, ad satisfa.
2 *Iudex quid debeat arbitrari.*
Satisfactio Deo, & homini quando, & quomodo indicenda, uer. respondeo.
3 *Officium, & beneficium an quis statim, quod satisfecerit, recuperet.*
Prohibitum quod est ad tempus, videtur post tempus permissum, ver. solu.
4 *Suspensus ad tempus, an perdat ius suum.*
5 *Suspensus an postquam recuperat pristinum statum recuperet fructus, qui medio tempore colliguntur.*
Fructus diuersi sunt generis, uer. considera.
6 *Suspensi beneficia an possint alteri conferri.*
Suspensus infirmo, excommunicatus mortuo æquiparantur.
Beneficia uiuentis alteri conferri non possunt ex eius crimine, nisi per sententiam sit priuatus, & ante vacare non dicuntur. §. & nota.
7 *Fructus pendentes tempore, quo suspensus, uel excommunicatus absoluitur, ad quem pertinent.*
Possidet quis gratia sua tantum, uel aliena, uel sua, & aliena, uer. ubi, cum §. seq. & cui detur interdictum. ibi, uer. & si isti.
8 *Carceratus si quis sit ꝓ debito statim q̃ soluit debitum, si inuenit ostium car ceris apertum, potest sua libertate & propria author. exire de carcerib.*
Inobedientiæ maius delictum, quàm fornicationis, versi. item collige.
Monitio factum præcedens, uel eius perseuerantia aggrauat delictum, ver. item quod.
9 *Suspensus à beneficio an debeat electionib. interesse, uel cum aliis sedere.*
10 *Pœna iudicis, an sit grauior, quam pœna iuris.*

Cum

BIU Cujas

cum lege quando agatur durius, quam cum ministro legis, & econtra, uersic. tu dic.

Suspensus a canone si celebrat, non fit irregularis, uer. subdit.

1 *Excommunicatus siue a iudice, siue a canone, fiunt irregulares ratione contemptus, si celebrant in suis ordinibus.*

12 *Tempus ad satisfaciendum reo quantum debet dari.*

13 *Condemnatus si non soluerit condemnationem, puniri debet alia grauiori pœna, & non apponitur tempus, monitio necessaria.*

CAP. IIII.

Sicut. Si clerici moniti concubinas non dimittunt suspenduntur a beneficiis, & si se adhuc non corrigunt, deponũtur. h.d. In tex. ibi, fornicarias, lex ciuilis vocat focarias. Ibi studiose. i. solicite. Ibi, Vlterius, simile in l. 2. ff. de his, qui sunt sui
1 vel al. iu. † Ibi, Vsque. ista dictio includit extremum ad quod, tũ ex ui uocis, tum ex ui rationis, sed qñ ratio non patitur, ꝙ ponatur inclusiua, uel rei natura non patitur, tũc ponitur exclusiue, vt no. Cy. C. de nup. l. a caligato. Ibi, Ad satisfactionem, no. ꝙ ualet suspensio ad tps incertum. Ibi, Congruam arbitrio boni viri, arg. ff. pro so. l. societatem, in fi. & ff. de sta. lib. l. statulib. rationẽ.
2 † Quęro, quid debeat iudex arbitrari? rñdeo, vt sit congrua satisfactio, si dimiserit peccatum & pœnitentiam egerit coram Deo, ꝺ quem peccauerat, & si peccasset ꝺ proximum, oportet, ꝙ ei satisfaciat ſm Inn. quia si offendit Deum & proximum, ita debet satisfacere vtriq;. Deo autem satisfit per correctionem spiritualem, proximo autem per satisfactionem. Et uide, quod notat, ff.
3 de infa. l. furt. §. pactus. † Quæro an statim, ꝙ satisfecit recuperet officium, & beneficium? dic ꝙ sic, quia pœna tempore limitata, suis est contenta finib. ff. de postu. l. Imperator. Contra hoc opponitur. nam qui per iudicem ligatur, per iudicem absolui debet, ff. de reg. iu. l. nihil tam naturale. ff. de sol. l. prout quisquam. ff. de serui. ru. prædio. l. tria prædia. Solu. a iudice procedit hoc, quia qđ prohibet ad tempus, videtur permittere post tempus. nam arg. a contrario sensũ sumitur ex tempore, ff. de le. 2. l. statu liberum. §. statum. item opponitur, ꝙ tempus non est modus tollẽdæ vel inducendæ obligationis. ff. de act. & obl. l. obligationum fere. §.
4 pen. Sol. tempus non facit hoc, sed authoritas iudicis. † Tertio, quæro, vtrum suspensus ad tps, perdat ius suum? rñ. non perdit ius bñficij, sed bñ perdit commoditatem fructuum interim, vt
5 s. de ap. c. pastoralis, in fi. ſm Inn. † Quarto quæro, nũquid postq̃ recuperat pristinũ statũ, recuperet fructus, q̃ medio tẽpore colliguntur. rñ. non, sed in vtilitatem ecclesiæ conuertũtur ſm Inn.
a Sed vr, ꝙ imo fructus recuperet, qa iste suspensus [a] nõ amisit possessionem beneficij, quia nec habuit animum amittendi, nec ptor abstulit, vt ff. de acqu. possess. l. qui vniuersas. §. idem. sol. ista duo stant simul, quod quis ista possideat, & tñ non lucretur fructus, Inn. & est ratio, quia interim possidet nomine ecclesiæ potius, q̃ suo. considera ꝙ fructuum qdã sunt ciuiles, q̃ percipiunt ex
ꝯsuetudine, vel statuto, vt fructus tribunalis, vel sigilli. qdã conuentionales, vt pẽsiones, qdã naturales, quos natura sua sponte producit, vt poma, quidam industriales, q̃ seruntur, vt fruges, & in omnibus istis est verum dictum Inn. vt C. de hæreticis, auth.
6 idem de Nestorianis. † Vlterius quæro, vtrũ beneficia istius possint alteri conferri? respondeo non, quia non vacant, donec per sententiam sit remotus, ſm Inn. Et no. ꝙ suspensus æquiparatur infirmo, sed excõicatus æquiparatur mortuo, & tñ, donec sit priuatus irreparabiliter per sententiam hominis aliàs canonis, beneficia sua alteri conferri non possunt, quia non vacãt. vacatura .n. conferri non possunt, ẽt si quis sit irregularis, vel homicida,
7 vt infra eo. ti. c. fi. per Inno. Quid † de fructibus pendentibus [b] tpe
b quo suspensus, vel excommunicatus absoluitur? respõdeo, pertinent ad ipsum absolutũ, sicut pertinerent, si esset de nouo promotus. non ob. l. diuortio. ff. solu. mat. vbi pro rata tpis fit distributio, quia maritus possidet gratia sua & aliena. ¦sua gratia, videlicet, dũ durat matrimoniũ, & hoc ꝓp onera matrimonii. Aliena autem post diuortium, vt C. so. mat. l. dotis, & ideo fit diuisio temporis, sic ff. de stipula. ser. l. seruus cõmunis Mæuii & castrensis peculii, §. vlt. Sunt enim, qui possident gratia sua tantum, vt vsufructuarius, de quo dic, vt ff de vsufr. l. defuncta. Sunt & alii, qui possident gratia sua tantum, & isti possident apparenter, sed non existenter, quia possessio iuris non est penes eos, vt sunt coloni, & inquilini, vt C. de præscr. tri. an. male agitur. Et si isti expellantur, non datur eis iudicium possessorium, sed detentatorium, vt l. j. C. si per vim vel alio modo. ff. de dona. l. Aquilius Regulus. tamen colonus, qui nummis colit, facit fructus suos si soluit pensionem, vel fide habita de soluendo post fructuum perceptionem, vt ff. de vsufr. l. si seruus cõis. §. locaui. & si fructus pendentes furtiuè subtraherentur, non datur ei actio, sed dño, vt ff. lo. cum in plures. §. messem. quam actionem dñs tenetur cedere colono, vel intentare ad eius vtilitatem, & iste est vnus casus, in
8 quo ꝓcedit libellus iste, ago, ut agas. † Extra no. ar. ꝙ si aliquis est carceratus pro debito, statim ꝙ soluit debitum, si inuenit ostiũ carceris apertum, potest sua libertate & propria authoritate exire de carceribus, sed melius & securius est, ꝙ faciat authoritate iudicis, vt ff. de sol. l. si stipulatus, §. si lancem. Item collige argumentum, ꝙ maius est delictum inobedientię, quam fornicationis, quia magis punitur. Itẽ quod monitio, quæ præcedit factũ, vel eius perseuerantiam, aggrauat delictum, sed cõtumacia post factum, ꝙ suis finibus continetur, non alterat, aggrauat factum, sed personam facientem, quia ea, quæ in interuallo sunt, nõ uidentur inesse. † Quærit Inno. vtrum suspensus a beneficio debet
9 electionibus interesse, vel cum aliis sedere? & determinat ꝙ nõ, & est ratio, quia reatus omnem honorem excludit, vt l. j. C. vbi sena. vel cla. Et quamuis, ꝙ suspenditur, non abrumpitur ex toto, vt not. in l. 2. ff. de uerbo. obli. l. inter stipulantem, §. sacram. tamen actus medii temporis sunt ei interdicti, ut ff. de sta. libe. l. sta-
10 tu liber a ceteris, in princ. † Quæro, utrum pœna iudicis sit grauior, quam pœna iuris. Dicit Inno. quod sic. Tu dic, ꝙ aut pœna iuris sumit originem, quamuis tacite, ex sententia iudicis, & tũc, æque grauis est. Si autem habet originem ex sola dispositione legis, tunc aut loquimur de pœna inhabilitationis, aut de pœna contemptus. primo casu durius agitur cum lege, ut ff. de iure patro. l. si libertus minorem. Secundo casu durius agitur cum ministro legis, quia uiua maiestas, uel uiua auctoritas ei non debet esse ludibrio, art. ff. de arb. l. Celsus. & ista sunt uera, fallunt in casibus expressis in iure. nam ubi lex ultra procedit, est standum statuto legis. ut ff. de diuor. l. fi. Subdit Inno. ꝙ si suspensus a cano ne celebrat, non est irregularis, secus in suspenso a iudice. Non ob. c. cum æterni, de re iudi. lib. 6. quia ibi speciale propter dolũ
11 iudicis. † Excommunicati [c] autem siue a iudice, siue a canone
c fiunt irregulares ratione contemptus, si celebrant in suis ordi-
12 nibus secundum Innoc. † Quærit Innoc. quantum tempus dabitur ad satisfaciendum reo? respon. aut iudex exprimit tẽpus, & ei statur: aut non exprimit, & tunc, donec citetur, ut satisfa-
13 ciat, dum tamen satisfacere possit secundum Innoc. † Hoc facit ad quæstionem statuti, quo cauetur, ꝙ si condemnatus non soluerit condemnationem, puniatur alia grauiori pœna, & non apponitur tempus. nam monitio est necessaria. sic in Auth. de hęred. & Fal. §. si quis autem non implens.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Suspensus, adde quid sit suspensio, & de eius effectu, & qualiter differat a depositione, Dec. in c. at si clerici, col. 4. no. 5. supra de iudi.

b Vinc. God. Pendentibus. Adde, ꝙ fructus pendentes ueniunt in restitutione, quando res debent restitui in eodem statu. Rui. consi. 80. nu. 3. lib. 1. Et fructus pendentes ad eum spectant, ad quem res ipsa pertransit, Ruin. consi. 117. nume. 7. libro 1.

c Vinc. God. Excommunicati. Adde ꝙ excommunicati dicuntur Ethnici, quasi digni igne infernali montis Ethnæ in Sicilia, secundum Io. And. & Abb. in c. nouit. de iud. uel dicuntur Ethnici. i. gentiles, infideles, quasi tales sint, quales geniti fuerunt. 1. q. 1. nonne. secundum Hug. ut refert ibi Abb.

SVMMARIVM.

Absolutio non ualet, si clericus suspensionem propter concubinatum tacendo absoluatur, in prin.

1 *Literæ debent facere mentionem de causa.*

CAP. V.

Super eo. Non ualet absolutio, si clericus propter concubinatum suspensus, eo tacito absoluatur.
1 Not. ꝙ literæ debent facere mentionem de serie, idest, de causa, nam qui non facit mentionem causæ, non uidetur feciſſe mentionem causati, ut hic, quod est no. Dicit enim l. causas, quibus quis strangulatur, nominatim exponat, ut l. 1. C. de prædi. curi. lib. 10. nam si curam medicãtis expectas, oportet, ut uulnus detegas tuum, ff. de in ius uo. l. sed si hac. §. patronum.

SVMMARIVM.

1 *Clericus monitus si non dimittit concubinam, deponitur a beneficio.*
Clerici in minoribus ad continentiam compellendi, si sunt beneficiati.

2 *Clericus qui habet sine cura beneficium, non potest habere concubinam.*

CAP. VI.

1 **Si autem.** Clericus † qui monitus non dimittit concubinam, a beneficio deponitur. h.d. Et per hoc patet, clericos in minoribus ad continentiam compellendos,
2 quod est uerum in beneficiatis, ut sequitur. No. quod ille † qui habet beneficium sine cura, non potest habere concubinam.

SVMMARIVM.

Diuina audire, & sacramenta ecclesiastica percipere a Clerico fornicario non debemus. si sit notorius, in prin.

1 *Notorium dicitur, de quo presbyter canonice condemnatur.*
Occultum, quod ab ecclesia toleratur, dicitur, uer. occultum.
Notorium iuris fit per sententiam canonice latam, ver. no. & nu. 2.

2 *Factum si nullo modo sit probatum, & tamen sententia condemnatoria lata est an crimen dicatur notorium.*
Sententiam qui petit executioni mandari, non habet necesse probare de crimine, sed de sententia, uer. & ideo.
Vox populi, vox Dei, quare dicatur, ver. & iste casus.
Famæ descriptio quæ, ibidem.
Opinio, in quam omnes concurrunt, uel maior pars, in se habere rationem præsumitur, ibidem.
Inquisitio de quibus iure ciuili, canonicoque fiat, ver. si in publicis.

Notorium

BIU Cujas

Notorium præsumptionis, vel iudiciorum quid efficiat, ver. est & tertius.
3 *Notorium proprie sumptum quid sit.*
4 *Mulierem si quis in domo teneat, potest diffiteri se cognoscere eam.*
Clericus inuentus coire cum muliere, non propter hoc vitari debet, donec ab ecclesia toleretur, ver. Idem.
5 *Notorium auditus an possit esse, sicut notorium visus.*

CAP. VII.

Vestra. A clerico fornicario non notorio licite audimus diuina, & percipimus ecclesiastica sacramenta, sed si esset notorius, abstinere debemus, non ea intentione, vel animo, quo credamus officia, vel ecclesiastica sacramēta per tales fore polluta. h. d. & diuidit in duas partes in consultationem &
1 responsionem. secunda ibi, alibi. †No. optima verba literæ, notorium dr, de quo presbyter canonice condemnatur. Occultum dr, quod ab ecclesia toleratur. No. ergo, quod per sententiam fit aliquod notorium, dūmodo sit canonice lata, secus si esset nulla ipso iure. Nam hæc species notorii vocatur notorium iuris, &
2 ideo debet habere validitatem, quæ in iure consistit. †Sed pone q̄ nullo modo factum est probatum, & tamen sn̄a condemnatoria est lata, nunquid crimen dicatur notoriū? respōdeo sic, p̄ auctoritatem sn̄æ, quæ habetur pro veritate, vt ff. de regu. iur. l. res iud. & ideo qui petit mandari sn̄am executioni, non habet necesse probare de crimine, sed de sn̄a, vt ff. de iud. l. si prætor, in prin. & iste est casus, in quo probatur factum. s. in notorio famæ, quæ describit grosso modo vox populi. & in vulgari dicimus, vox populi, vox Dei, q̄a opi. in qua oēs cōcurrūt, vel maior pars p̄sumitur in se habere rationē. Dicit philosophus, quod fama, quam multi populi famant, non ex toto perit, & tn̄ per istam famam non probatur veritas, sed est quoddam motiuum ad inquirendum, s̄m innoc. infra eod. c. fi. Si in publicis criminibus, quia de priuatis delictis, secūdum ius ciuile non fit inquisitio, vt ff. de mu. & hon. l. rescripto. §. si quis accusatorem, secūdū canones aūt, vbicunque quis laborat infamia, potest inquiri, mitius tn̄ agitur cum inquisito, q̄ cum accusato, vt infra, de accus. qualiter & quando. est & tertius casus. s. in notorio præsumptionis, vel iudiciorum, quia tale notorium probatur. & non probatur
a factum, sed istis duob. modis dr notorium[a] impropriè. † Noto-
3 rium autem propriè sumptum est illud, quod ab oculis hoīum non potest occultari, in quo per negationem non fit res dubia, vt no. ff. de trās. l. post rem. & si fieret aliqualiter dubia per negationem, tamen statim potest fieri notoria per probationem, vnde illa dubietas de facili tolleretur, sicut nebula in aere, vt de off. dele. c. statuimus. in 6. & ibi no. In isto notorio, quod adminicula probationum desiderat, dicemus, quod non potest probari, quin probetur factum, & est ratio manifesta, quia factum est qd in substantia consistit. Notorium autem est qualitas siue circūferentia, quæ sine subiecto esse non potest, vt no. ff. de probat. l.
4 si arbiter. † Dicit hic Innoc. q̄ licet quis teneat mulierem in domo, potest diffiteri se cognoscere eam, quia non probat hoc esse, quod ab hoc facile contingit abesse. Sed istud dictum debet intelligi iudicis arbitrio secūdum qualitatem personarum. Idē ait, quod si clericus inuentus sit coire eum muliere, q̄ propter hoc tn̄ vitari non debet, supple, donec toleratur ab ecclesia, nā ecclesia habet illud pro occulto, quod non est detectum, nisi es-
5 set expresse notorium, secundum Innoc. † Sed nunquid potest esse notorium auditus, sicut visus? Innoc. posuit duas glo. infra eo. c. fin. & in vna earum dicit q̄ non, in alia dicit q̄ sic, quod verius est, quia sicut visus est actus corporis videntis, ita auditus est actus corporis audientis, vnde ea, quæ fiunt in parlamentis dominorum, ciuitatum, in quibus auditus a prædominio magis discernit id, de quo requiritur, bene possunt esse notoria, vt C. de appell. l. nominationes, & no. in l. 1. C. qui & aduer. quos, faciius tamen probatur notorium visus, quam notorium auditus, & adde, quod dicam infra eodem, c. tua.

ADDITIO.

a Vinc. God. Notorium. Adde q̄ illud, quod notorium est, probari non debet, cum non præsumatur ignorari. Rui. cons. 164. nu. 5. lib. 4.

SVMMARIVM.

Per dicta non iuratorum fornicatio non probatur, in prin.
Purgare se quis debet in infamia contracta etiā ex dictis non iuratorū, ibid.
Notorium quid, ibid. & nume. 5. & 6. & 12. § porro, & ibi & modo, & nu. 15. & 21.
1 *Notoria esse non possunt ea, quæ non videntur.*
2 *Fama quid sit.*
3 *Famam esse si dicit testis, & interrogatus, quomodo hoc scit, respōdet, quia publicè dici audiuit, an sufficiat.*
De fama quomodo sit testis interrogandus. §. sed iudex.
4 *Famam probare, quod sufficiat, si statuto caueatur, ad probandum maleficium contra magnates, an sufficiat probare nudam famam nullis indiciis comprobatam.*
Fama debet ab honestis viris oriri, ver. sed quid, & nu. 7. §. sed iudex.
Opinio vulgi credibilis est, uer. nam quod.
Cum ratione quid statutum præsumitur. §. statutum.
5 *Fama famans est vox in auribus populi sonans.*
Rumor quandoque cito deficit, ver. Rumor.
6 *Manifestum quid sit.*
7 *Litis contestatio an requiratur in notorio, & nu. 8.*
Defensio datur etiam in notoriis, ver. defensio.
8 *Pars vtraque etiam si sit præsens, in notorio non requiritur cōtestatio litis, & etiam si fieret interrogatio non fit animo litem contestandi.*
9 *Notorium an indigeat probatione, si negetur.*
10 *Notorium iuris quare ita dicatur, & si negatur, an debeat probari.*
Allegationes legum, vel aliæ legitimæ, non sunt interdictæ, licet interdicta sit appellatio. ver. dicit Innoc. cum §. seq.
Notorium est quoddam præsumptionis. §. deinde.
Præsumptiones cur inuentæ. ibid.
11 *Notorium quot homines faciunt.*
12 *Negatio an admittatur contra notorium contractus testamenti.*
Notorium quomodo possit impugnari, ver. Tu dic, cum §. seq.
13 *Paupertas an possit esse notoria.*
Idoneus quis dicitur quatuor modis. §. & no. & quilibet horum potest esse notorius.
14 *Contractus possunt esse notorii.*
15 *Dominium an possit esse notorium.*
Maleficium potest esse occultum, factum tamen notorium, & ratio. §. item pro, ver. Adde. & §. seq.
16 *Ordo iudiciorum de iure ciuili seruatur in notoriis, de iure autem canonico in notoriis non requiritur ordo, nec litis contestatio nisi utraque pars sit in iudicio, & reus neget, & nu. 19.*
Mandata iudicum ex abrupto vim citationis non habent, ver. Item dicit, & nu. 17. & resoluuntur per partis comparitionem, nu. 17.
17 *Præscriptio non interrumpitur per præcepta facta ex abrupto.*
Præscriptio sub notorio qualiter formetur libellus, & capitula. §. Qualiter.
Interrogationi etiam criminosæ in notorio debet respondere, ibidem.
18 *Notorium iuris an iudicetur per dicta testium nondum lata sententia, & per confessionem.*
19 *In notoriis facti supplet iudex de iure & de facto, & quolibet tempore etiā scripto.*
20 *Confessio quæ dicatur notoria, vel res per confessionem.*
21 *Offensa quot modis dicatur notoria, vel manifesta.*
22 *Notorium, & manifestum qualiter differunt.*
Subditus si subtrahit obedientiam domino suo, potest a domino puniri de iure & de facto armata manu, & bellum indicere, ver. & adde.
23 *Seruitutum quædam habent causam continuam natura, & vtilitate, quædam natura, non vtilitate, & quædam non continuam.*
Continua omnia intelliguntur esse perpetua. ver. & ibid.
24 *Notoria quædam esse possunt etiam per signa.*
De principiis non est disputanduu, ver. & de istis.

CAP. VIII.

Tua. Per dicta non iuratorum fornicatio non probatur, punitur tn̄ infamatus, si de his se non purgauit. h. d. In tex. ibi, Notorium, dicit notorium. i. valde notum, in quo per negationem non fit res dubia. †Et istud est notorium[a] facti continua-
1 a bilis, & actu permanentis. dicit Iac. But. q̄ ea quæ non videntur, non possunt esse notoria, quia notorium est perfecta notitia rerum visui subiacentium, perfecta autem notitia rerum solo intellectu capiendarum non facit notorium, quia animi sapientia datur paucis, dici autem possunt manifesta, si consistunt in actu instantaneo, siue momentaneo, vt C. de appel. l. ciues, & incolæ;
2 †Et no. q̄ Innoc. hic primo tractat de fama, & Ber. diffinit, quid est fama, & dicit q̄ fama quoad se. i. in seipsa essentialiter & vere, quia ipsa fama est veritas & integer status bonæ opinionis,
3 sed quo ad alios est proclamatio vel murmuratio populi. † Sed quid si testis dicit famam esse, & interrogatus, quomodo hoc scit, respondet, quia publicè dici audiuit? dicunt q̄dam q̄ non sufficit, q̄a publicè posset dicit ab vno tantū, audiente populo, & tn̄ non esset fama, q̄a fama est vox credibilis plurimorum, sed debet adiūgere, q̄ a multis & a maiori parte populi, vel vicinię. Nam hæc verba sufficiunt, videlicet q̄ sit notorium famæ in vicinia secūdum Innoc. Sed iudex, vt tollat omnem ambiguitatē debet interrogare a quot, & a quibus dici audiuit, & vbi, & an sit fama recens, vel dudū in populo, quia fama recens posset esse subornata & intromissa ab æmulis & inimicis, & fama procurata est potius æmulatio, quam fama, vt ff. de adult. l. miles, §. penult. quia quod ab inimicis & æmulis oritur, suspicione vel
4 inuidia non caret, vt in l. 1. C. si quis imper. maledi. † Quid si statuto cauetur, q̄ ad probandum maleficium contra magnates sufficiat probare famam, nunquid sufficit probare nudam famam nullis indicijs comprōbatā? dicit Bar. q̄ non, q̄a agitur de pleno p̄iudicio, vt ipse no. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. quod dictum est satis æquum, debet ergo cum ista & clamosa fama, vel infamia cōscīa iudicis cōformari ex aliqb. cōiecturis. Sed quid si est orta ab honestis psonis, quæ dixerunt in populo se vidisse, & interfuisse? rn̄. ista fama habet originem a certo auctore

ADDITIO.

a Vinc. God. Notorium. Adde q̄ notorium plus in se habet quam publicum, Corn. cons. 44. deueniendo litera f. lib. 4.

BIU Cujas

dore ſecundum Innoc. Et ideo motus iudicis cum ea concurre re poteſt. Nam quod vulgus opinat, id credibile eſt. ff. de infa. l. athletas, verſic. & ſanè. Statutum ergo prædictum poteſt reſtringi ad famam, quæ viget, quia nobilis præſumptio eſt præſumere aliquod ſtatutum eſſe cum ratione, argumen. ff. pro ſol. l. merito. tamen vna fama poteſt extingui per famam contrariam, vt C. ſi de ſtatu defun. l. ſi mater, quia eadem eſt parilitas contrariorum, cum in iudicijs debeat ſeruari æqualitas, vt C. de fruc. & lit. expen. l. fin. & C. de temp. in inte. reſt. l. petendæ. † Porro fama famans eſt vox in aurib. populi ſonans, quia vires ſuas eundo & perſeuerando extendit. Rumor autem quandoq; cito deficit, vt l. fi. ff. de hære. inſtit. vnde Vergilius, Fama malum, quo nō aliud velocius vllum, Mobilitate viget, viresque acquirit eundo. iuxta illud, Per oēm terram exiuit ſonus eorum. † Vlterius dicit Innocent. quid eſt manifeſtum? dicit Ber. q̄ manifeſtū eſt habere originem a certo auctore non ab incerto, originem dico eſſendi. nam quo ad probationem dico aliquid eſt incertum in principio, quod certum eſt in fin. vt Inſtit. de act. §. curare, & C. depo. l. cum reus. Demum Innoc. tranſit ad notorium, circa quod eſt aduertendum quod notorium dr̄ propriè illud, quod non indiget probatione. † Item quæritur, nunquid in tali notorio requiratur litis conteſtatio? quoniam litis conteſtatio debet fieri per poſitionem, & negationem, vt C. de iudi. l. rem non nouam, ſed in notorio non cadit negatio, ergo nec litis cōteſtatio, defenſio tamen ſiue excuſatio, ſi qua eſt, bene debet audiri, quia ſæpe aliqua ſunt notoria, & tamen poſſunt excuſari a pœna, & ideo datur dilatio ad defenſionem faciendam, & debet abſens citari, vt ff. de re mil. l. 3. §. ſi ad diem, & infra, de accuſ. c. cum dilecti. v. g. pōt eſſe notorius homicida, & tamen poteſt ſe excuſare, quia fecit ad defenſionem, vel quia occidit hoſtem in flagranti crimine. C. de his, qui ad eccle. confu. l. ſi ſeruus. † Ex his apparet, q̄ etiā ſi vtraque pars ſit præſens, non requiritur cōteſtatio litis, & etiā ſi fieret interrogatio, non fit animo litem conteſtandi, quod eſt contra opinionem Innocent. † Deinde quæritur, vtrum notorium indigeat probatione, [a] ſi negetur? Innocen. videtur dicere quod ſic. ſed contrarium apparet ex ſupradictis. dic, quod ſi eſt notorium actu perſeuerans, quod iſtud non poteſt negari. Si autem eſt notorium, q̄ a ſuo actu receſſit, aut eſt notorium recens, & idem, aut notorium antiquum, quod poteſt exceſſiſſe memoriam hominum, vel eſt in partibus remotis & non in loco iudicii, tunc requiritur probatio, & admittitur appellatio, vt C. de app. l. ciues, & incolæ. Et dicit hic Innoc. q̄ in notorio interpollato ſufficit ſemiplena probatio, quod nullo iure cauetur ſalua reuerentia tanti patris. Deinde † tractat hic Inno. de notorio iuris, ideſt ſententiæ, & confeſſionis, & ideo dicitur notorium iuris, quia iure comprobatur, & ex legitimo proceſſu oritur, ſecus, ſi proceſſus eſſet reprobatus, vt ſupra, de iudic. c. at ſi clerici. & dicit, q̄ ſi negatur, debet probari. & iſtud eſt verum, quia poteſt in dubium reuocari, & negari, niſi per acta conſtet contrarium, vt ff. de tranſact. l. poſt rem. Nam claudendæ ſunt aures vocibus calumnaitorum, vt ff. de offic. præſi. l. obſeruan. C. de pœnis. l. cum reis. C. quorum app. non reci. l. 2. Dicit hic Innoc. vnū verbum no. q̄ interdum appellatio eſt interdicta, tamen allegationes legum, vel aliæ legitimæ allegationes nō ſunt interdictæ, vt patet in ſupplicatione ſecūdum Innoc. Tu dic, q̄ eſt ſpeciale in ſupplicatione, nam poſtquam ſententia tranſiuit in rem iud. nullæ allegationes admittuntur. ff. de condi. indeb. l. eleganter. §. ſi poſt. ff. de iudi. l. ſi prætor, in princ. niſi ſit caſus, in quo detur in integ. reſti. quod eſt vbicunque dolus iudicis, & partium dedit cauſam ſententiæ, vt ſingulariter no. ff. ad Treb. l. ſeruo inuito. §. cum prætor. Deinde Innocent. tractat de notorio præſumptionis, de quo habes optimum exemplū. ff. de in inte. reſti. l. Diuus. & ſcias, q̄ præſumptiones vt plurimum ſunt inuentæ pp̄ difficultatem probationū, vt legitur & no. de cond. & demonſt. l. Lucius. † Quæro cum Innoc. quot homines faciunt notorium? dic vnum mirabile verbum, q̄ tot faciūt notorium, q̄ non poſſunt reperiri tot in contrariū, & ideo requiritur maior pars. ſed Cy. dicit, q̄ aſpectus decem virorum, vel mulierum facit notoriū. C. de accuſ. l. ea quidem, vbi videas. † Vlterius quæro, q̄ notoriū delicti non admittitur negatio, nunquid contra notorium contractus teſtamenti admittatur negatio. Innoc. hic contrariatur ſibiipſi. tu dic, q̄ in poſſeſſorio non admittitr̄ negatio, in petitorio ſic, C. de edi. diui Adr. tol. l. edicto. certè illa l. hoc non p̄bat, quia ibi loquitur in ſummaria cognitione, & vbi proceditur de ſcripti recitatione. Item vbicunque proceditur de ſcripti recitatione, poteſt dici notorium, ideſt, certo certius. ff. de pign. l. contrahitur, dic, q̄ ex notorio contractus non oritur iudiciū poſſeſſorium, quia aliud eſt poſſeſſio, aliud obligatio, vt l. fin. ff. quorū bo. tamen ex inſtrumento oritur clara & indubitata ſcientia, & tamen poteſt impugnari per contrarium inſtr. vt C. de non nu. pec. l. generaliter. Item poteſt exponi & interpretari per teſtes, vt no. ff. de pa. l. iuriſgen. §. quod ferè. & no. q̄ teſtes, qui producuntur ad probandum notorium, debēt eſſe bonæ opinionis & intelligentes, quia ſine intellectu, quid ſit notorium ignoratur, ad hoc. ff. ad Carbon. l. 3. §. cauſæ, & §. duæ cauſæ. & l. 1. §. 1. ff. de vē. inſpic. Porro notorium non dicitur, niſi apparens & exiſtens vetuſtas, quæ omnia conſumit. Item notorium a notitia dictum eſt, quia ſeipſum exhibet, vt l. 2. C. quando & quibus quarta pars deb. † Sed nunquid paupertas poſſit eſſe notoria? videtur, q̄ nō, quia multi paupertatem fingunt, & theſaurum ſuum abſcondunt, vt l. 2. C. de mendi. validis, lib. 11. ſed dic, q̄ tam paupertas, quam diuitiæ poſſunt eſſe notoriæ, vt ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi vero. §. ſi pro rei qualitate, & ſine vlla poſſeſſione ex ſolis nominib. debitorum poteſt quis eſſe diues, vt C. de quadr. præſcrip. l. omnes. Et nota q̄ quatuor modis dr̄ quis idoneus, ſ. moribus, ſciētia, facultatibus, & conueniendi facilitate, & quodlibet iſtorum poteſt eſſe notorium pro & contra. † Item no. q̄ contractus poſſunt eſſe notorij, obligationes autem ſunt inuiſibiles, qñ ex neceſſitate illatiua notiſſimæ ſunt in intellectu, niſi aliud probet̄, quod officiat obligationi, vt ſimulatio, & ſimilia. ſed in maleficijs non habet locum exceptio ſimulationis. & ideo dictum Innoc. poteſt ſaluari ſm quid, ſed non ſimpliciter. † Sed nūquid dominium poteſt eſſe notorium? videtur, quod non, quia illud nō eſt notorium, quod poteſt multis modis in dubium reuocari, ſecundum doctrinam Innocent. Præterea dominium eſt difficilis probationis, & obſcuræ, vt no. C. de proba. l. cum res. In contrarium eſt glo. ordinaria. ff. de neg. geſt. l. at qui natura. §. cū me. præterea poſſeſſio poteſt eſſe notoria. Item quia ille, qui eſt dominus fructuū, præſumitur eſſe dominus terræ. ff. de dona. l. Titia, & no. in l. pen. ff. de condi. inſti. præterea conſuetudo, & præſcriptio, ex quibus acquiritur dominium, poſſunt eſſe notoria, ad notorietatem cauſæ ſequitur notorietas effectus. Item licet dominium ſit inuiſibile, tamen per ea, quæ videntur, conſpicit̄. Item pro hoc facit. ff. de actio. empt. l. emptorem, in princip. ſol. largo modo accipiendo notorium, dominium, & quaſi dominium & ſeruitutes poſſunt eſſe notoriæ vt horti Saluſtiani, & Palatium Ciceronis. Adde ex dictis Innoc. q̄ factum, quod nos appellamus maleficium, poteſt eſſe notorium, & tamen maleficium poteſt eſſe occultum propter legitimas excuſationes, quas tamen debet probare excipiens, vt C. de adult. l. ita pudor. Item ſicut ſe habet contractus ad obligationem, ſic ſe habet factum ad maleficium, [b] quia maleficium ſine obligaione eſſe non poteſt, ſed factum etiam conſummatum poteſt eſſe ab omni vinculo extractum & remotum, vt C. de his qui ad ecc. confu. l. ſi ſeruus. C. quod cum eo. l. ſi ſeruus. C. ne quis vela reg. l. 2. C. de malefi. & mathe. l. fin. † Item dicit Innoc. q̄ de iure ciuili in notoriis ſeruatur ordo iudiciorum, ſed de iure canonico in notoriis non requiritur ordo, nec litis conteſtatio, niſi vtraque pars ſit in iudicio, & reus neget. Item dicit Innoc. quod mandata iudicum, quæ fiunt ex abrupto, vim citationis non habent. † Ex hoc ſequitur, q̄ per præcepta facta ex abrupto non interrumpitur præſcriptio, quod eſt no. & dicunt aduocati, quod huiuſmodi præcepta reſoluuntur per comparitionem, & iſtud dictum practicatur, & ſemper allegatur hoc dictum. Qualiter autem ſuper notorio formetur libellus, & quomodo formētur capitula ponit Innoc. circa princ. huius capituli. & quia officium iudicis in notoriis multum poteſt, ideo interrogationi etiam criminoſæ debet reſponderi, vt no. Innoc. ſup. de elect. c. dudum eccleſia Rothomagenſ. per † confeſſionem inducitur notorium iuris, ſed an idem inducatur per dicta teſtium nondum lata ſententia, dic quod non, quia ex dictis teſtium ius non oritur, vt ſingulariter no. ff. de iureiu. l. ſed ſi poſſeſſori. §. pen. Et ideo reus condemnatur ex confeſſione ſpontanea, in qua ſit perſeueratum vſque ad ſententiam, vt no. in c. venerabilis. §. ſecus, de ſen. excom mun. lib. 6. † In notorijs facti iudex ſupplet de iure & de facto, & quolibet tempore, etiam feriato, vt no. ff. de fer. l. 2. Item leuato velo fit executio, & vbi te inuenero, ibi te puniam, vt ff. de infa. l. ictus fuſtium. In notorijs ſufficit vna citatio, tamen ſine vlla citatione non poteſt ferri ſentētia, vt in c. paſtoralis, de re iud. in cle. In notorijs non requiritur ſpontanea confeſſio, cum valeat facta in tormentis, quaſi fundet̄ ſuper vero indubitabili, & eis tormentum offertur pro libello. Non ob. 2. q. 1. nos in quenquam, quia ibi non loquitur in notorijs, eadem cauſa & qōne. c. de manifeſta. In notorio fertur ſententia parte non cita. ſ. de tranſact. cap. 4. ſecūdum Innoc. ſed hoc videtur contra caſum dicti c. paſtoralis, ubi denūciatur proceſſus nullus, qa legitima citatio nō præceſſit, & tamē rebellio regis Roberti uerſus Imperium erat notoria, & hanc ultimam partem tenet Innoc. in cap. tua. † Quæ confeſ-

ADDITIONES.

a Vinc. God. Probatione. Adde, q̄ notoriū operatur vt poſſit fieri executio etiā nō præcedente ſententia. Bar. in l. ictus, de infa. quando autē hoc non procedat, nempe in rebus patrimonialibus, vide Barba. conſil. 50. verſic. illud. col. pen. ver. & adduco. lib. 1. Tiraquel. de retract. lig. 243. nu. 92.

b Vinc. God. Maleficium. Adde q̄ maleficium, quod quis nomine ſuo, vel alterius mandato ſit commiſſurus, ex præfationibus cognoſci poteſt, Ruin. conſi. 6. nu. 5. lib. 5.

BIU Cujas

confeſſio[a] dicatur notoria, vel res per confeſſionem, no. de ver
21 bor. ſig. c. olim, ſm Innoc. † Quot modis offenſa dicatur notoria, vel manifeſta, de ſen. excom. c. ſolet. lib. 6. ſecundum eundē, notorium dicitur, quod ad fundandum originem petitionis eſt notorium, & licet cōntra exceptionem eſſet neceſſariū adminiculum replicationis probandæ, tamen ſufficit, q̄ origo petitionis ſit notoria ad fundandum originem proceſſus, quia raro eſt reperire aliquod notorium, in quo etiam adminicula ſint
22 notoria, ſm Inn. † Hæc eſt differentia inter notorium, & mani-
b feſtum, [b] quia notorium eſt in princ. & in fi. manifeſtum autem poteſt eſſe occultum in princ. quod ſit manifeſtum in fine litis per probationes apertiſſimas & inexpugnabiles. Et adde quod no. Inn. in c. de hoc, de ſimonia. Si ſubditus ſubtrahit obedientiam dño ſuo, dñs poteſt eum punire de iure, & de facto armata manu bellum indicere, vt no. Innoc. ſ. de verb. ſig. c. ex parte in
23 Chriſto. † Nos dicimus, q̄ ſeruitutum quædam habent cauſam continuam natura, & vtilitate. Quædam natura, non vtilitate. Quædam non habent cauſam non perpetuam, nec naturalem, ſed vt res incidit. Nam dicit lex, q̄ ſeruitutes habentes actū permanentem, ſunt continuæ, ſed aliæ aut habent cauſam naturalem, & ſunt quaſi continuæ, ſed aliæ aut non habent cauſam naturalem nec quaſi, & illæ appellantur omnino diſcontinuæ, vt in l. ſeruitutes, ff. de ſerui. & l. foramen. ff. de ſerui. vrban. præd. Et ibi dicit Iuriſconſultus, q̄ omnia perpetua intelligitur eſſe cō tinua, ſi procedunt a rerum natura, & ſic a ſimili dico in noto-
24 rio. † Per ſigna etiam quædam poſſunt eſſe notoria, quia ſunt determinatæ ſignificationis talia, quibus eſt datus certus modus ſignifican. ſicut per vexilla regia ſignificatur diſtrictus regis. Item & per ſigna vocalia, vt per banna, & de iſtis tanquam de principijs non eſt diſputandum.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Confeſſio. Adde q̄ confeſſio geminata plene probat, Ruin. conſi. 72. nu. 1. lib. 4 & qualiter præiudicet Dec. conſ. 321. col. 1.

b Vin. God. Manifeſtum. Manifeſtum, & notorium quando differant. Bal. in l. ſi. 15. oppoſ. C. de edic. diui Adria. Bart. in auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iud. Soci. l. ſi vero. §. qui pro rei, ff. qui ſatiſd. cog.

Baldi Vbaldi de Peruſio Commentariorum ſuper primo, ſecundo, & tertio Decretalium,

FINIS.

BIU Cujas

INDEX COPIOSISSIMVS IN BALDI VBALDI PERVSINI

Commentaria ſuper Decretalibus,

Alphabetica ſerie in ſtudioſorum gratiam vſqueadeo digeſtus, & repurgatus, vt nihil ſupra deſiderari queat.

ABBAS Ioachim errauit,& ratio quare non fuit punitus de errore,ea fuit,quia a principio ſuppoſuit opinionem ſuam opinioni eccleſiæ catholicæ.numero 5. fol.8

Abbas ex officio ſuæ prælationis tenetur ſuæ congregationis negocia procurare, niſi conuentus,& abbatis negotia eſſent omnino diſcreta. numero 1. 43

Abbas poteſt concedere monacho adminiſtrationem certarum poſſeſſionum, pro quibus poterit agere,& conueniri.numero 29 eo.

Abbas & conuentus ſi ſint negligentes in creatione monachorum,an ſupplebit epiſcopus.numero 2 76

abbas exemptus ſine licentia Papæ renunciare non poteſt. numero 1 98

abbas non poteſt abſoluere monachos à ſua obedientia.nu.2 eo.

abbas an poſſit ratificare proceſſum monachi.numero 5 157

abbas an poſſit portare annulum extra monaſterium.nu.4 246

abbas,& ſingulares de capitulo poſſunt teſtificari pro monaſterio, numero 1. & 4 257

abbas maior poteſt deducere iura membrorum ſuorum in iudicio. numero 1 272

abbas debet defendere ſtatum ſuarum capellarum, & ad eum pertinet, non ad capellas principaliter.numero 2 274

abbas poteſt præſcribere cognitionem cauſarum matrimonialium in certa villa,vel loco.numero 5. eo.

abbas an poſſit pręſcribere iura epiſcopalia. nu.7 eo.

abbas quare petit in integrum reſtitutionem cum priuilegia regum poſſint produci vſque ad ſententiam.numero 10 eo.

abbas an ſit legitimus adminiſtrator.nu.16 eo.

abbas acquirit poſſeſſionem per monachos.§.In tex.ibi,Mona.nu.2 298

abbas non eſt quis vocandus,ante benedictionem,ſed electus.numero 3 285

abbas ſine mandato an poſſit agere de iure clericorum.numero 9 276

abbas ad adeundam hæreditatem non poteſt conuentu compelli, §.dico eum. numero 7 316

abbatis nomine continetur eccleſia,& è conuerſo.numero 2 43

abbati foraneo magis deferendum eſt, quàm Canonico cathedralis eccleſiæ. numero 6 111

abbates an poſsint ad concilium vocari.numero 4 149

abbates infamia reſperſi,aut conuicti,in capitulo generali commoniti debent cedere,& appellare non poſſunt.numero 1 293

abbatiæ qui renunciat liti,& cauſæ.numero 4 69

abbatiſſa an poſsit excommunicare.nu.1 132

abbreuiatura &c. non facit rem dubiam,quę eſt in partibus ſuperioribus explanata.numero 53 211

abſuturus ſi eſſes de neceſsitate,& non haberes in ciuitate niſi vnum amicum, de quo poſſes cõfidere,& ille eſſet excommunicatus,an poſsit cõſtitui procurator hoc modo, conſtituo talem procuratorem meum ad agendum, & defendendum poſtquam fuerit abſolutus.num.12.& 13. 203

abſens,cui præbendæ fructus percipere datur,an interim debeat aliquem eccleſiæ in diuinis inſeruientem ſui loco præficere.nu.16 13

abſens an in grauibus cauſis teneatur mittere procuratorem.numero 2. 139

abſens habetur pro præſente in incommodum ſuum.nu.13 169

abſens in ineuitabili neceſsitate ad vnum articulum non tenetur mittere procuratorem,& an ad videndum iurare teſtes aduerſarij.numero 2 215

abſens poteſt interponi tanquam procurator.numero 5 242

abſens an poſsit ſe obligare ad pœnam mortis.numero 8 250

abſens non obligatur in contractibus reciprocis.numero 18 259

abſens qui fuit poteſt iuuari duabus vijs contra ſententiam ſibi contrariam, ver.ſed abſens.numero 4 284

abſentes ex ui ſtatuti ſeruatis ſeruandis conditę, vel legitimè præſcriptæ conſuetudinis præbendarum fructus cum bona conſcientia percipiunt. numero 23 13

abſentium requiſitio in quibus caſibus neceſſaria ſit.numero 28 eo.

abſentes a quo loco ſint citandi ad electionem.numero 4 70

abſentes an poſsint trahere ad ſe præſentes.numero 23 73

abſentes extra prouinciam an citentur.numero 1 148

abſentem tenetur expectare præſens aliquamdiu poſt terminum,niſi licentiet iudex.numero 6 186

abſentes per formam ſtatutorum cõdemnantur ad mortem, tamẽ ſi neſciant ſe condemnatos, eorum teſtamenta valent, & etiam habent hæredem ab inteſtato.numero 2 252

abſente altera parte conceſſum eſt in vltima voluntate diſponere teſtatori de rebus ſuis.numero 4 140

abſentiæ cauſa debet eſſe iuſta,§.ibi iuſta.numero 2 284

abſoluendi a iuramento forma.ibi.§.no.formam.nu.1 251

abſoluendi conuentuales poteſtatem habet epiſcopus plenariam ob iniectionem manus in clericum violentam.ver.tamen.nu.2 314

abſoluere,vel ligare non poteſt,qui non eſt prælatus.nu.6 88

abſoluere ſi vult iudex excommunicatum, an is, qui fecit excommunicari pendente appellatione,poſſit in cõtrarium appellare, vel quid ſi velit mã dare eum denunciandum.nu.28 300

abſolui ab excommunicatione quis poteſt poſt mortem.nu.24 8

abſolui quis poteſt a vinculo iuramenti in vltima voluntate.nu.4 253

abſoluitur nemo niſi ab eo,quod valet,ibid.verſi.dicit.nu.1 280

abſoluitur excommunicatus cautione recepta,licet aduerſarius vel excommunicator appellet,ne abſoluatur,in prin.& an citata parte,nu.2.ver.dicit Innoc.nu.1 293

abſolutio facta ante lapſum termini prefixum excommunicatori per iſtos ſubrogatos,an ualeat.nu.10 54

abſolutio eius,qui paret ſententiæ,uocatur executio ſententiæ,nu.2 110

abſolutio ad cautelam non eſt plena, ſed recidiuam habet excommunicationem.nu.8 188

abſolutio a ſententia excommunicationis an fingat retro.nu.13 204

abſolutio idem eſt,quod in integ.reſtitutio.nu.8 229

abſolutio ad cautelam fit ad litem præparandam,non decidendã.nu.5. 247

abſolutio a iuramento triplex,& quæ.nu.2 248

abſolutio iuramenti inter quos habeat locum.nu.28 259

abſolutio non valet,ſi clericus ſuſpenſionem propter concubinatum tacendo abſoluatur,in prin.nu.1 317

abſolutionem petens excommunicationis,in quam reincidit, non ſolum iuramentum, ſed ſatiſdationem etiam pręſtare debet,ver.& ideo. nu.1. 293

abſolutionem petens excommunicationis,renunciat appellationi interpoſitæ per ſuperiorem, niſi proteſtetur,quod non intendit appellationi renũciare.nume.3 334

abſolutioni conditio, an poſſit apponi.nu.9 247

abſolutoria lata obtentu exemptionis peremptoriæ non perimit actionẽ ipſo iure, ſed interim elidit eam.nu.22 265

abſolutoria lata ſuper facto,videtur lata ſuper qualibet eius qualitate. ſecus in condemnatoria.nu.10 277

abſolutus a iuramento eſt abſolutus ab obligatione naturali.nu.1 251

abſolutus an poſſit agere de euictione contra ſuum uenditorem. nu.6. 278

abſolutoria quãdoque cenſetur cõdemnatoria reſpectu regreſſus. nu.6. eod.

abſolutus,& condemnatus an & qualiter differant.nu.7 eo.

abſolutus ab inquietatione,eſt abſolutus definitiuè,ibid.ver.nota quod.numero 1 280

abſorptum quod eſt,non valet.nu.10 260

ab,ſyllaba,cum dicitur,ab initio,quare non excludat initium.nu.8 6

accedere rei cuipiam prohibitus,quomodo capiatur. nu.10 249

acceptare mandatum poteſt procurator ductus pœnitentia,cui renunciauit. nume.29 138

acceſſoria & pertinentia tranſeunt ſub libello generali.nu.11 149

acceſſorio probato non probatur principale.nu.2 246

acceſſorium quid ſit.nu.5 102

acceſſorium cognoſcere qui non poteſt,neque etiam,principale.ver. ibi.dignoſcuntur.nu.6 301

acceſſorium quid.nu.1 294

acceſſorium quandoque tenet,licet principale prohibitum ſit, ibidem, numero 1 249

acceſſorium quoque ſuſpenditur ſuſpenſio principali, ſed non perpetuo, ver.ex hoc.nu. 10 301

accidens interpretatur Bal.j.cum alio coniunctum,nu.6 220

accidentia non præſumuntur, & ea maximè,quæ plerumque abſunt. numero 28 150

accidentia non ſunt vniformia,& præter ſubiecti corruptionem poſſunt abeſſe.& adeſſe.nu.11 155

accidentia communiter, magnopere conferunt ad quod quid eſt probandum.nu.4 222

accidentalibus a ſignis non arguitur de neceſſitate.nu.12 64

accidentia conferunt cognitioni rei.nu.38 23

accidentia uariè contingunt,in prin.nu.1 302

accidentia ſine ſuo ſubiecto probari nequeunt. ſecus contra, & quid proſit, ver.verbi gratia,& §.alij.nu.14 310

accipere pecuniam ſub uſuris eſt dilapidare,& malè uti ſubſtantia,quod nõ eſt permittendum.nu.23 10

accuſandi ius populare,niſi contrarium exprimatur.nu.2 148

accuſare poteſt quilibet de uiolatione interdicti.nu.2 57

accuſare ſi quilibet permittatur a ſtatuto intelligitur de populo ſtatuentiũ. nume.6 217

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Accusari an quis simul possit in eodem libello de homicidio, & robaria, nume.12 142
accusatio & testimonium idem operantur in repellendo.nu.1 232
accusatio an procedat si duo concertant de possessione retinenda, & inuicē se accusant de ui turbatiua.nu.39 208
accusatori, antequam se inscribat ad pœnam talionis, licet pœnitere ante publicationem scrutinij.nu.7 9
accusator an repellatur propter inimicitias ortas in causa ciuili. num.2. 181
accusatorum nullitatem quis prosequi non potest elapsis appellandi fatalibus.nu.1 187
accusatus si sim de stupro virginis, & confessus, & comparet virgo, quæ reuocat confessionem meam, & vult probare quod ipsa erat mihi desponsata, an sit ei credendum.nu.13 197
accusatus si sit quis, quod cognouit aliquam mulierem, an testes sint interrogandi de visu, an sola fama viciniæ probet. nu.1 222
accusatus pendente accusatione an possit in testem produci.nu.1 235
accusatus pēdente accusatione an possit esse testis in causa ciuili, & exercere suum officium.nu.2 eo.
accusatus appellatione pendente an possit esse testis. nu.3 eo.
accusatus non admittitur in excepto crimine contra eum, qui est bonæ famę.nu.4 eod.
accusatus quando debeat in carcere detineri.nu.6 149
acta tam ciuilia, quam criminalia an debeant produci ad probandum consuetudinem.nume.6 55
acta alterius episcopi non tenetur sequi episcopus.nu.27 152
acta licet cancellata sint legi possunt, & cancellationis causæ suspici debēt. numero 66 212
acta in sententia epilogata non probantur per epilogatione.nu.27 211
acta non possunt probari per testes.nu.35 eo.
acta iudicij sunt stricti iuris.nu.50 eo.
acta per iuramentum partis in causa summaria probantur & iudicis assertionem, & nu.63.64.& 65 213
acta coram vno iudice an faciant fidem coram alio.nu.3 214
acta pendentis controuersiæ possunt committi custodienda vni partium.numero 3 224
acta, & attestationes quæ sunt ipso iure nulla, debent ab actorum libris aboleri & incidi.nu.58 228
attestationes inualidæ possunt ratificari per consensum partium. nu.59. 26
acta iudiciorum probantur per testes.nu.2 224
acta semper in causa appellationis producenda, & in dubio interpretanda pro sententia, ibid.nu.1 282
acta solenniter. vide infra in verbo solenniter.nu.3
acta præcedentia infamiam & depositionem infamis & depositi ab officio, valent.nu.10 236
actio de dolo interdum oritur ex nudo pacto, interdum cōdictio ex canone, nume.14 69
actio nec exceptio oritur ex iuramento calumniæ in defectum probationis delato.nu.4. ibid. 21
actio hipothecaria, & pignoratitia oritur, ex pignore prætorio.nu.2. 190
actio & exceptio datur ex prescriptione.nu.6. 271
actio oritur ex confessione, sententia, & iureiurando.nu 5 160
actio non oritur ex probationibus, neque ius, & quibus.nu.5 161
actio de dolo stricti iuris est, & ideo non datur pro duobus aureis, ibid. ver. nunc intelligis.nu.1 291
actio vtilis, vide infra, in verbo vtilis.
actio ex promisso non datur in Catalonia, & an ex ea causa detur actio de dolo.nu.72 7
actio de non commisso quando habetur.nu.2 195
actiones, & exceptiones, ex empto & vendito quænam oriantur.nu.8. 265
actiones duæ quando oriantur ex quolibet crimine.nu.1 234
actio quæ oriatur ex ratihabitione.nu.45 51
actio datur ex rescriptis principis, & rescripta habent virtutem interpretandi.nu.35 26
actio eadem cedi non potest diuersis insolidum. nu.6 49
actio de peculio an sit nomen vel titulus actionis.nu.23 118
actio an in nobilem, & mercenariam, vt iudicis officium, distinguatur. numero 21 129
actio an crescat per officium iudicis, nu.27 eo.
actio inepta an reddat totum libellum ineptum.nu.33 130
actio an, & quæ postulato, vel electo detur, nu.8 80
actio ex nudo pacto quomodo vocetur.nu.6 135
actio vtilis reperitur in contractibus innominatis, & vocatur in factum, & directa, & vocatur præscriptis verbis.nu.11 136
actio directa, & contraria reperitur in contractib. nominatis, quæ sunt actiones, non actiones, non in innominatis.nu.11 eod.
actio quod metus causa, an competat contra raptorem, vel expulsorem. numero 9 141
actio non oritur ex arbitri sententia.nu.8 146
actio non oritur ex laudo arbitrum. nu.9 eo.
actio generalis in rem non reperitur, sed in personam.11 148
actio non est proponenda in libello, sed intelligenda ex libello.nu.17 149
actio quid sit.nu.6 150
actio an sit nata ante diem.nu.5 175
actio fami.erc.com.di.& fi.regun. an sapiat causam possessionis.nu.7. 176
actio noua datur ex noua possessione, & quomodo hoc debeat limitari. numero 1 268
actio, & passio sunt prædicamenta quædam, & de earum ratione. numero 41.& 42 228
actio iudicati si nascatur ex forma statuti ex sententia arbitri vel arbitratoris appellari potest a tali sententia, sicut a sententia iudicis.nume.17. 232
actio an ipso iure oriatur ex stipulatione causa non expressa.nu.9 242
actio cui datur, multo fortius exceptio.nu.1 249
actio an oriatur ex pacto nudo transactionis.nu.5 225
actio generalis non curat de diuersitatē specierum.nu.9 170
actio duplex, & solum causalis exprimenda.nu.1 299
actio in principio edita, omnem qualitatem futuræ litis tam principalis, quā appellationis demonstrat, ad fin. versic. nam edita.nu.6 288
actio furti an detur parua re subtracta.nu.2 291
act o extincta an reuiuiscat contra legem.nu.15 304
actionem, qui non edit, non dicitur agere. nu.7 145
actionem cui damus, multo fortius exceptionem, licet aliquando excipere tātum, & econtrario, possimus. §. & not.nu.2 256
actionem non famosam qui proposuit, & vult emendare libellum, & proponere actionem famosam, non potest hoc facere.nu.9 262
actionem prodit qui dolosè suspendit prosecutionem, & versi. & hic est. numero 6 281
actiones plures in eodem libello super diuersis rebus, vel negotijs actor vnire uel unum in plures diuidere potest, reo non contradicente.nu.11. 55
actiones omnes xl. annorum spatio perimuntur.num.59 20
actiones personales an videatur cedere, qui vendidit & tradidit rem.n.6. 136
actiones decernere potest iudex quas mihi cedere tu debes, in absentia tua, vel transeunt absque cessione.nu.3 238
actiones multiplices sunt.num.1 164
actiones confessoriæ, & negatoriæ quæ.nu.1 191
actiones quæ electione suspendantur.nu.9 265
actionis nomen cogitur actor in libello exprimere. & nu.1. & 4 16
actionis nomē si reus in libello petat exprimi, & expressa fuerit inepta actio, an vitietur libellus, nu.7 156
actor, si vsque ad finem instantiæ stetit, quod nihil fecit in causa, intelligitur non probasse, & reus diffinitiuè absolui debet, si autē stetit, per iudicem valet absolutoria, tamen appellatur iuridica.nu.17 23
actor, & reus si concurrant in data, & in præsentando, & citando potior erit actoris conditio.nu.10 27
actor an possit trahi vltra dietam.nu.33 48
actor non tenetur legitimare libellum, nisi post lit.contest.nu.24 131
actor dicitur quia aptus est ad agendum, & defendendum in iudicio. numero 2 141
actor & reus quid agere debeant in testium suorum receptione lite non contestata.nume.3 163
actor si petijt se declarari dominum, & non probauit de directo dominio, sed utili, an reus ex eadem instantia possit condemnari.nu.4 144
actor appellatus ex actore fit reus, quoad legitimationem persona. nume.1. fol. 268
actor de iure ciuili non tenetur exprimere nomen actionis nisi in casibus. numero 4 156
actor potius attenditur, quam reus in legitimatione personarum. numero 1 eo.
actor si lit.conte.sic ponit, pono quod debes mihi centum, & reus respondet conditionaliter se promisisse, adijciens, & non alio modo, vel forte non adijciens, an videatur purè confessus, nisi probet conditionem adieciſſe.numero 23 198
actor si in libello faciat mentionem de aliquo instrumento, an teneatur edere ante litem.numero 14 200
actor, cui defertur sacramētum in defectum probationis dicitur secundus testis.numero 6 215
actor an, & quando in reali actione mittatur in possessionem rei petitæ, & quare.numero 2 212
actor, vel reus, si sit criminosus, an possit obijcere testi quod ipse est criminosus testis, numero 10 234
actor, qui non vult iurare nec referre, manifestè videtur iniustè agere, & quādo.numero 4 262
actor cum haberet plures testes, si fuerit negligens & nō fecit examinari nisi unum testem, an deferetur ei iuramentum.nu.26 eo.
actor eo ipso, quod non probauit, an dicatur in probatione defeciſſe, vt si reus debeat diffinitiuè absolui, an dicatur de causa non liquere, vt sic absoluatur ab obseruatione iudicij, salua ireratione libelli, refectis sumptibus. numero 10 eo.
actor si probet per duos testes, & reus per vnum, an probatio debiliet probationem actoris, numero 24 eo.
actor excommunicatus potest prosequi causam appel. numero 4 268
actor efficitur, cui iudex imponit onus probandi, ver. pone exemplum. numero 8 287
actore instante si reus petit sibi assignari terminum ad excipiendum, an possit. numero 6 265
actorem leges uocant quem vocamus capituli procuratorē. §. in tex. ibi, Actorem, post casum, numero 6 298
actori magis, quam reo in quibus faueatur. numero 2 141
actori conquerenti de aliquo auferante, vel turbante iura ecclesiæ qualiter consuli debeat. 191
actori fauetur in ingressu litis.nu.60 212
actori, si est in culpa, an non debeat succurri. nu.27 263
actoris, & adiutoris, differentia, nu.3 162
actorem, quæ repellant.nu.10 148
actus ad quem requiritur consensus omnium collegialiter, non perficitur consensu adhibito ab omnibus singulariter. numero 38
actum per prius videtur quod incontinenti subsequitur. numero 4 147
actum de sui natura reuocabilem qui facit, siue reuocare teneatur, siue non potest contra proprium statutum venire. Item & qui irreuocabilem vbi error interuenit, & res nec sententia, nec iuramento, nec transactione decisa est. numero 1 24
actum faciens, ex quo induci solet contestatio, quomodo ad eius exclusionem protestetur. nu.5 85
actum extendens iuri suo contrarium, ei renunciare præsumitur. nu29. 100
actus quilibet habens necessariam consequentiam fingit retro, numero 34. 8
actus deferendi est voluntariæ iurisdictionis, propterea que per iudices potest quocunque tempore, & loco expediri. numero 24 36

BIU Cujas

Super Decretalibus:

ęus annullatio, cui dolus, vel culpa causam dederit, pœna est, secus si sol ennitatis defectus. numero 13 41
actus inter uiuos non probatur per voluntatem vltimam. numero 25 198
actus transeuntis a notorio, vel permanentis non appellatur, & quando dicatur huiusmodi esse notorium. numero 1 292
actus vnicus contrarius non tollit consuetudinem prescripram, pactum perpetuum, priuilegia succeſſiua, præscriptionem completam. nu. 51. 180
actus tot consuetudinis inductiuos probari oportet, ut ex inde verosimiliter arguatur consensus populi. numero 30 60
actus electiui an dicatur propriè possideri, uel quasi. nu. 26 64
actus inualidi indicant agentis consensus, & voluntatem. numero 23 81
actus qualitas non uariatur ex persona succedentis in actu. nu. 18 105
actus solennes omnes requirunt scientiam. num. 15 147
actus agentis quatenus operetur. nu. 5 173
actus ordinatus ad unum finem non parit alium finem, ad quem non ordinatur. numero. 15 eo.
actus absq; habitu quandoque reperitur. numero 6 176
actus cohærentes personæ quod per alium explicari non possunt, qui sint. numero 6 181
actus ad reuocandum possessionem, in quam fuit missus actor, incipit à die notitiæ missionis. numero 1 192
actus superuacuus & erroneus etiam scienti non nocet, cautius tamen conditionaliter fit. numero 7 202
actus, per quos homo dicitur tractari ut filius, qui sint. numero 5 209
actus omnes potestate & consensu consistunt, alioquin non valent. §. extra. numero 16 259
actu nihil est quod prius non fuerit potentia. nu. 2 87
actuum pluralitas in præscribenda consuetudine requiritur. nu. 12 55
actuum ex frequentia quis declaratur esse talis, qualem actus ostendunt. numero 3 181
Adam si genuisset in Paradiso, an eadem lege de pomo eius posteri fuissent obligati. numero 47 4
adicens rei determinatæ probandum. numero 22 208
adiacentia loco præsumũtur esse de iurisdictione illius ciuitatis, cuius territorio magis adiacent. numero 1 276
adiectio pluris, quæ est incerta an uitiet certum. nu. 3 144
adiectiuum quando restringat genus. nu. 3 4
adiectiuum si adijciatur substantiuo, copula interposita habet ampliare, non interposita autem, habet restringere. nu. 54 31
adire iudicem an quis possit ante factum, & petere, ne in poss. turbetur, uel eijciatur, cum forte aduersarius congregauerit gentes ad expellendum. numero 2 296
adiudicatio quando fiat creditori rei, in cuius est possessione missus. numero 2 163
adiudicatio sumitur aliquando pro confirmatione. uersic. ibi, aliud. numero 3 284
adiuncta persona iudici non mutat essentiam officij, & an hoc casu sit idem iudicium. numero 2 146
adiuncti ratione quis aliquando concludit, non per se tantum. nu. 8 232
adiuratio, quæ fit in electione, habet uim iuramenti, numero 1 297
adiuratio, quæ fit in electione, an sit licita. nu. 13 eod.
adiuuare uel liberare amicum suum, ne uim patiatur, an quis teneatur. numero 14 143
adminicula non sunt per se probationes, & nu. 11 213
adminicula in factis antiquis multum iuuant. & nu. 10 eo.
administrare nõ ualens, an possit alterum docere modum administrandi. numero 4 70
administratio est duplex. numero 13 85
administrator an debeat ipse iurare. numero 8 166
administrator legitimus est omnis habens potestatem à lege uel consuetudine. numero 18 274
administratorem dare superior potest, inferiore negligente, & quando. numero 8 166
admittendus ad eligendum de iustitia, si patitur se admitti tanquam de gratia, iuri suo præiudicat. nu. 21 64
admitti quis debet ad locum tutum, in quo non possit uim pati. num. 1. 141
Quid si non appareat utrum sint admissi legaliter uel de iustitia. ibi. nu. 22
adoptio, & legitimatio spurij per procuratorem fieri non potest, quia duæ sequerentur fictiones. numero 18 173
aduersarij in potestate nõ debet esse quid habeam secum facere. uer. dicit lex, numero 2 299
aduersarij ex duobus pari probatione nitentibus quis obtinere debeat. numero 9 76
adulterij quando agitur ad separationem tori etiam contra contumacem, & illudentem aduersarium, lite non contestata, nec testes recipi, nec ad sententiam definitiuam potest peruenire, potest tamen absens contumax excommunicari, numero 1 161
aduocatus & procurator & alijs litis magistri non incidunt in excommunicationem ex locutione, cum domino excommunicato ex licentia canonis. numero 2 156
aduocatus uel procurator, an cogantur testificari si forte habent feudum in beneficium a domino. numero 9 229
aduena an possit conueniri in loco delicti, si alibi non reperitur. num. 25. 47
adulterium quandoque sceleratius est fratricidio. nu. 39 4
adulter amittit legatum sibi factum à marito. nu. 5 140
adultus contra iuramentum, quod præstat, vt testis, nõ restituitur. nu. 11. 197
adultus ingrediendo religionem an possit alienare bona immobilia. numero 30 206
aduerbia & nomina quam proprietatem habeant. nu. 4 18
aduerbium, turpiter, quid significet, & à nomine, turpe quomodo differat. numero 3 134
aduerbium non debet separari a proprio subiecto, & est accidens. nu. 5 145
aduerbium, pluries, pro quot uicibus sumatur. nu. 12 32
aduerbiorum, & coniunctionum ponitur aliquando vnum pro alio. ver. nã in ad. nu. 7 286
aduerbium, quando, vsque, vt quando dicimus, quandocunque decesserit, distribuit pro omni tempore simplici. num. 27 308
aduersarius dicitur ille, qui est in possessione obstantiua. nu. 40 64
aduersarius semper admonendus est, vt ad audiendum testes veniat, nume. 1. & 6 214
aduocati officium quod, & pœna si alleget contra clientem suum, nec sit domini procurator, neque dominus litis. nu. 25 130
aduocatum non habenti iudex dat ex officio. nu. 1 13
aduocatum se esse ecclesiæ qui iurat, an teneatur ad hoc si non requiratur remissiuè. nu. 2 137
aduocatus esse qui cogi non potest, si aduocationem susceperit, tenetur eius leges seruare. nu. 57 20
aduocatus suspensus à collegio, nihil debet consequi de introitu collegij. nume. 12 71
aduocatus nõ debet pacisci de quota litis. nu. 51 130
aduocatus contra clientulum suum turpiter impetrans, tenetur pœna falsi. nume. 1 135
aduocatus potest esse testis in instrumento transactionis, vel compositionis partium, non tamen potest esse testis in causa principali, nu. 3 eo.
aduocatus pactus de salario, an debeat illud habere in casu transactionis. numero 3 137
aduocatus debet loqui vulgariter, vel explanare. nu. 3 eod.
aduocationem in curia Romana qui suscipit, an teneatur sequi curiam si papa alio se transfert. nu. 3 eod.
aduocatus an possit fideiubere pro clientulo suo, & an ex hoc præsumatur redemptor litis. nu. 4 eo.
aduocatus non habet mandati actionem soluens ex fideiussione facta pro clientulo suo. nu. 4 eo.
aduocatus si dicit habere se conscientiam læsam, nõ propterea clientulo præiudicat. nu. 4 eo.
aduocatus, qui pepigit sibi palmarium, an idem mereatur, si transigatur. nume. 8 159
aduocatus in causa non est necessarius, nisi fiscalis. nu. 21 161
aduocatus quem mihi necessarium impetret in iudicem, remouetur a iudicando, vt in casu testis. nu. 1 230
aduocatus, qui promisit adiuuare ecclesiam, si ecclesia subtrahat ei salariũ, non tenetur eam iuuare. nu. 3 251
aduocatus, qui iuratus est duabus ecclesiis, si illæ ad inuicem litigant, tenetur iuuare primam. nu. 3 eo.
aduocatus an possit confiteri, & de eius officio & potestate. nu. 2 306
aduocati errorem, & confessionem quando dominus possit reuocare. ver. si autem. 1. & 2. §. Secundo, ver. certè etiam, cum §. sequenti. nu. 2 307
æconomus ecclesiæ nuda constituentium voluntate potest remoueri. numero 8. 152
ædificia magna, generosi, & magnifici constructoris perpetua sunt indicia. nume. 84 5
ædificare, & colere agrum proprium est hominis. nu. 6 269
æqualitas in iudicijs non seruatur, vbi non est fauorabilis veritas. nu. 7. 201
æquipollentium quod fiat non refert, vbi eadem mentis & animi est firmitudo. nume. 10 60
æquipollentium quid fiat non refert, quando variatur effectus. ver. quę verba. nu. 2 288
æquitas non scripta non habet vim legis vbi rigor scriptus est in cõtrariũ. numero 18 11
æquitas scripta compensatur alij æquitati scriptæ generaliter, vel specialiter nume. 8 184
æquitas naturalis regit interpretationes statutorum, nisi aliud lege caueatur. nu. 2 209
æstas incipit in æquinoctio veris, & finitur in æquinoctio autumni. nu. 5. 49.
æstimatio rei quomodo probetur. nu. 5 230
æstimatio vetus pecuniæ non debet in solutione attendi, sed noua. nu. 8. 252
æstimatio pecuniæ an sit idem, quod ipsa pecunia, vel saltem adeo connexa, & uideatur unum, & idem. nu. 9 eo.
æstimi diminutio quemadmodum damno communitatis, ita augumentum eiusdem, communitatis vtilitati cedere debet. nu. 48 22
æstimum quid significet. nu. 5 180
æstimum, diminutis facultatibus, in communi diminui debet. Et potestas tempore famis potest numerum familiarium minuere. nu. 17 25
ætas triginta annorum completorum requiritur in episcopo facta computatione de momento ad momentum. nu. 5 66
ætas quæ requiratur ad hoc, vt doctorari quis possit. nu. 2 118
ætas quę requiratur in assessore, & quę in arbitris, & iudicibus ordinariis. nume. 3 eo.
ætas quando legitima præsumatur, & quando probanda, & a quo, & non durat eadem. nu. 34 206
ętatem temporis momenta conficiunt. nu. 5 66
ętatem reprobare volens sufficit, si reprobet incidentias illius temporis. numero 6 130
affectio non facit quem procuratorem, nec defensorem cum mandato. numero 8 193
affinitas idem cum consanguinitate in quibusdam. nu. 4 165
affirmatiua quę. nu. 3 202
affirmatiua & negatiua per iuramentum probantur, & quando. nu. 1 224
affirmatiuę probatio uires excludit negatiuę. nu. 2 212
affirmatiua exponitur per negatiuam, & contra quandoque. nu. 4 221
affirmatiuus articulus, an negatiuus sit omnis articulus falsitatis. nu. 4. 225
affiimatiuum uerbum significat aliquando fictionem. nu. 3 269
agatur quando durius cum lege quam cum ministro legis, & contra. ver. tu dic. nu. 10 317
agendi, uel excipiendi modus consideratur. nu. 4 172
agere, & petere qualiter differant. nu. 22 61

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Agere quis,& replicare simul potest.nu.20 284
agens ex contemptu an intelligatur proponere vtile interdictum, vnde vi, vel,vti possidetis,vel,quod vi aut clam.nume.42 64
agens ad precium rei venditæ ex instrumento continente confessionẽ rei traditæ,an repellatur ex eo,q̃ postea solenniter promiserit eandem rem tradere,emptoris confessione non obstante.nu.15 69
agens ex consuetudine an agat petitorio.nu.11 77
agens de nullitate probando iniustitiam absque nullitate, an mereatur victoriam.nu.7 83
agens contra conscientiam repelli debet.nu.6 276
agens de spoliatione repellitur exceptione alterius spoliationis probatæ, nume.3 174
agens an teneatur allegare titulum beneficij.nu.1 181
agens an requiratur,quod possideat in duplicibus iudicijs,nu.2 202
agentes & consentientes pari pœna puniuntur.nu.3 100
agere coram rectore scholare an quis cogatur.nu.1 126
aggrauantia delictum quæ sint.nu.14 61
aggressor tenetur de morte vtriusque.nu.12 142
agi an possit ad expensas ante negocij complementum.nu.14 127
agi an possit ex contemptu contra istos subrogatos.nu.21 84
agi quandoque potest ante diem,nu.4.& 5 175
agi ante diem an possit in realibus.nu.7 175
agi iudicialiter vel extraiudicialiter quando possit inter absentes.nu.3. 198
agnati an sint citandi in legitimatione filij naturalis, & quid obijcere possint.nu.2 171
agricolæ & censiti an possunt testimonium perhibere.nu.7 215
agri mensores qua culpa teneantur.num.3 272
alearum & taxillorum ludus quæ mala generet.vers.sed quia.nu.1 316
alienam rem inuenientis an debeat facere illam prœconizari.nu.76 89
aliena largiri non debemus.§ istæ.nu.5 316
aliena largiri non debemus.§ istæ.nu.5 16
alienare non potest feudatarius in ecclesiam,nu.19 16
alienare non dicitur qui paciscitur de non transferendo dominium.numero 37 eo.
alienare res subiacentes periculo an possit is, cui interdicta est alienatio.nu mero 9 76
alienare qui non potest,nec agere,fallit in quibusdam.nu.1 157
alienari in clericos,vel ecclesias res tributarias,vel collectarias,an populus prohibere possit.nu.16 16
alienatio interdicitur coadiutori,& idem de visitatore dicitur,& de eo, qui habet commendam.nu.3 76
alienatio iudici mutandi causa in quibus locum habeat.& nu.9,& 5 145
alienatio in ecclesiam nunquid vetari possit a laicis,& nu.2.& 3 157
alienatio iudicij vt dicatur esse facta,quæ exigantur.nu.2 278
alienatio si prohibeatur per testamentum an præscribi possit.nu.7 165
alienatio rei dotalis fauore mulieris & Reipubli.est prohibita.nu.1 190
alienatio omnium bonorum,vel meliorum, vel maioris partis præsumitur facta in fraudem. nu.2 261
alimenta nulli deneganda,quamdiu viuit.ver.item,no.nu.25 300
alimenti nomine continetur,nisi quod conuertitur in nutrimentum.ibi.numero 3 313
aliquid noui proponere in causa appellationis.nu.3 217
allegans numerum;vel iuramentum,vel confirmationem probare debet,numero 1 39
allegans malitiam,eam probare debet,& qualiter probetur.nu.14 41
allegans consuetudinem,an possit ea probare auctoritate solius glo.ordinarię.nu.7 58
allegans contraria; an verum sit, q̃ non audiatur tam in actore, quam in reo.numero 1 242
allegans contraria & incompatibilia audiri nõ potest.num.8.13. & 14.301
allegare contrarium,an quis possit.nu.16 276
allegare sufficit in libello illud quod inducit præsumptionem,& an sufficiat allegare præteritum vel præsens.nu.43.& 45 150
allegare non tenetur vna pars iura alterius partis.nu.6 290
allegare absentiam,& quam, & impedimentum, & de eo protestari oportet, & quando.§.causas.nu.6. eo.
allegationi proprię quis contra se stare tenetur perinde,ac confessioni.nume.40 51
allegationes omnes,vt concludant,non oportet quia una iuuat alteram.numero 5 262
allegationes legum, vel aliæ legitimæ non sunt interdictæ, licet interdicta sit appellatio,ver.Dicit Innoc.cum §.seq.nu.10 318
alluuione augetur proprietas,etiam in feudo,& vsusfructus.nu.47 22
altare vnum non debet discooperiri,vt aliud cooperiatur.nu.5 56
alteri obesse interdum quis potest,scilicet in re propria ædificando, interdum prodesse cogitur,scilieet patientiam præstando.nu.48 6
alteri si non feceris,quod tibi fieri nolles,tutus es.nu.98 7
alteri si stipulor,quod mihi debetur,pactum huiusmodi habet uim mandati,nume. 26 134
alteri per alterum quæritur beneficium quandoque.nu.1 136
alternatiua generat obscuritatem.nu.6 316
alternatiua vis inter iurisdictiones item inter remedia.nu.8 29
alternatiua quandoque ponitur inter res,& tunc quid in vltima voluntate, & quid in contractibus remissiuè.nu.7 eo.
alternatiua vbi cadit inter quantitates, minor debetur,vbi inter dilationes, longior expectatur,& quare.nu.11 eod.
alternatiua potestas iudici data amplectitur etiam utrũque simul.nu.2.165
alternatiua,uel,significat arbitrio iudicis relinquendum.nu.11 207
alternatiua uis inter speciem,& arbitrium.nu.9. 29
alternatiuus libellus procedit,non alternatiua sententia.ver. secunda. numero 17 287
alternatiuæ,& disiunctiuæ differentia,ver.sexta.nu.17 eo.
alueus cuius priuatus est, eius quoque aqua in alueo contenta esse dicitur. nu.44 20
amasius pro concubina vt testis non admittitur.numero 3 222
ambasiator an possit aliquem constituere suo loco,si infirmatur.nu.39. 139
ambasiatori donatum an fiat eius.numero 45 60
ambiguum priuilegium non tenet, nisi adiuuetur per declarationem,exemptio dupliciter capitur,nu.2 274
amicabili quęlibet compositio est pactum,licet non omnis sit transactio. numero 1 134
amicabili compositione commodum non consequens ad ius pristinum redit. numero 2 135
amicabilis compositio,à transactione qualiter differat.nu.12 134
amicitia potest etiam nefarijs ex causis contrahi.nu.4 162
amicitia ex quibus comparatur.nu.1 163
amicitia immoderata,& illicita quæ.nu.3 215
amicus quilibet etiam sine satisdatione aliqua allegare causas absentiæ potest.numero 11 106
amor continuare non dicitur in expulso famulo,neque in affine sopita affinitate,numero 5 222
amoris furore nihil vehementius.num.3 215
amoris feruore nihil vehementius,versiculo,quia dicit.nu.1 316
amplians,& ampliatum quando idem.nu.14 176
amplius adiecta dictio quid operetur.num.2. 216
anathematizatus,licet bona retineat,deportato tamen equiparatur.n.4. 126
anima est,vbi corpus est, & ducit corpus vt mãcipium suum,in quo regnat. numero 13 227
anima nulla est consumptio,& signum.nu.3 240
animę officium.numero 7 113
animi pulchritudo in electione Rectoris præferenda est pulchritudini corporis.numero 61 7
animi destinatio in confuso dat actui firmitatem.numero 4 141
animi accidentia,& morbi quomodo probentur à testibus.numero 19 227
animus a proprio corpore localiter non distinguitur.numero 30 48
animus hominis quibus modis cognoscitur.nu.3 73
animus retinendę possessionis an indicat principium acquirendę possessionis. numero 16 269
animus,& voluntas hominis facti est. num. 19 eod.
animus occidendi præsumitur ex instrumenti qualitate.numero 1 264
animus protestantis præsumitur durare, donec fiat actus naturaliter,vel præcisè contrarius protestationi.numero 20 84
annexum quid est alicui idipsum non est, ab eo tamen diuidi non debet. numero 11 13
annullare non potest aliquis illud quod nullum est.numero 3 264
anni quadraginta quare non sufficiunt in seruitutibus prescribendis si habet causam discontinuam cum in censib.percipiendis sufficiant.nu.17 60
anni dispensatio super naturalibus,an restituat quem natalibus.nu.8. 67
anno quolibet si in principio anni debeat præstari domino vnus sparauerius an dies illa erit fatalis,sicut ephemera,quæ non durat nisi vna die.numero 11 243
anni,vtilis casus,nec non,& continui.nu.1 163
annus, intra qnem debet impetrans literas ad beneficia præsentare, quando incipiat currere. & quid in literis gratiosis, & nu.16.& 20 45
annus quotuplex in iure reperiatur. numero 21 eo.
annus pontificatus incipit ab ipsa electione, electus statim potest se præscribere in pontificem.numero 3 65
annus quot diebus compleatur,nu.3 66
annus secundus ad prosecutionem appellationis non datur, nisi ex necessaria causa. ibid.nu.1 290
annus secundus quare detur integer propter impedimentum.num.7 eo.
annus,quem mater cum primũ potest debet petere, an erit vtilis per totum, numero 11 308
appellans si non prosequatur appellationem iurisdictio redit ad delegatum sicut ad ordinarium. nume.1 293
appellans à præcepto de soluendo,vtrum censeatur ab interlocutoria, & definitiua appellare.numero 17 288
antiani siue consiliarij possint ne constituere procuratorem uel sindicum ciuitatis sine eius prætore vel potestate. nu.3 142
antiani vel decuriones non habent iurisdictionem contentiosam nisi subsidiariam.nume.3 288
antecedentis,& consequentis probatio quæ.numero 10 202
anteccssor si constet,quod mala fide possederit,an hoc noceat successori. numero 4 270
ante diem agi quandoque potest,& numero 4.& 5 175
ante diem agi an possit in realibus.nume.7 eo.
anteferri quis debeat in honorib.an legitimè natus,an legitimatus.nu.2. 77
ante litis contestationem non tenetur quis fundare intentionem, sed solum legitimam facere personam suam,& certificare reum de intẽtione sua, & nu.13.& 14. 260
antiquior iure præfertur, numero 6.& 7 256
annulum si vir det mulieri,quid præsumatur.nu.5 245
annulus mulieri datus inducit præsumptionem quãdoque matrimonii,quãdoque sponsaliorum.nu.4 246
annulus an dicatur arrha,uel consensus,& de effectu gestationis.nu.5. 30
apices iuris sunt quidquid bonam fidem nõ tangit, sed extrinsecus ventilatur. numero 22 10
apostata quis dicatur, & an cũ apostata à religione dispẽsari possit.n.19. 154
apostatę impetratio nulla,& quis dicatur apostata.nu.21 178
apostatam facit animus,non fuga.ver.porro.nu.4 289
apostolica benedictio in quem cadat,& quid de maledictione.nu.47 3
apostoli factum debet pro lege seruari.nu.8 290
apostoli tales dati intelligantur, quales ex actis colligi possunt, si qualitas eorum non sit à iudice declarata.ver.& si index.nu.7 301
apostolornm petitio est de appenditijs actus appellandi.nu.5 161
apostolos an iste qui protestatur debeat petere.nu.7 311
appellandi ius an perdatur ex confessione.nu.9 179

Appella-

BIU Cujas

Super Decretalibus.

Appellandum an sit a sententia arbitri.nu.18 288
appellans debet probare se iustè appellare,nu.5 96
appellans friuole reijcitur,& causa remittitur ad eosdem iudices.nu.2.169
appellans,an appellatus debeat probare in causa appellationis.nu.57 210
appellans quid debeat probare.nu.18 330
appellans ab interlocutoria debet probare exceptionem veram, nec sufficit eam obiecisse,excipitur.nu.4 267
appellans aperit non appellanti viam.nu.2 268
appellans non videtur renunciare sniæ,in quantum faciat pro se.nu.3. eo.
appellans quid debeat probare.§.in tex.ibi,præiudicio,& nu.4.& 5 283
appellatio a qualiquali præiudicio quid operatur.nu.5 eo.
appellans iudicio iudicis, a quo, stare compellitur, si appellationem non prosequitur,in princ.nu.1 290
appellans habet annum ad prosequendum,& ex causa biennium alias rata manet sententia,in prin.vide nu.1.& 9 eo.
appellans auditur etiam post biennium, qui prius non potuit appellationē prosequi,in prin.nu.1 eo.
appellationis nomine an habeatur is, quem episcopus carcerat volentem ire ad superiorem nondum tamen euntem,nu.6 299
appellans interdum est impeditus, interdum appellatus, interdum vterque, nec in istis casibus per lapsum anni inducitur desertio, sed venitur ad secundum annum.nu.6. 290
appellans debet esse diligens in primo anno,diligentior in secundo, diligentissimus in tertio.nu.8 eo.
appellans ab actu sibi fauorabili, per hoc intelligitur iuri suo renunciare. nume.8 291
appellans si turbatur in sua possessione,iudex,a quo appellatur, eam ei poterit refotmare,& quomodo id intelligitur,vide post casum,ver.& ratio. nume.1 eo.
appellans solus exemptus est a iurisdictione iudicis , a quo , non alia tertia persona.nu.1 eo.
appellans compellitur ad appellationem prosequendam.nu.1 eo.
appellans nunquam debet petere reuocari facta post appellationem,sed debet adijcere,& contra appellationem.nu.1 eo.
appellans ab ordinario in una causa cogitur alijs coram eo comparere nisi in casu,& quo,in prin.nu.1 293
appellans cogitur per iudicem , a quo appellationem prosequi, vel parere sententiæ,in prin.nu.1 eo.
appellans si succũbit,lite perdita notatus abscedit. ver. & ille qui.nu.2.eo.
appellans,qui renunciauit appellationi tacitè deseren. vel expresse, habet saluum remedium iam sibi ortum contra iudicem a quo , de imperitia. nume. 11 296
appellans,qui omisso iudice,ad quem , vadit ad alium super contingentib. appellationem,ipsi appellationi tacitè renunciat,nisi contrarium protestetur,& quid si protestetur nolle recedere.nu.3 301
appellans ante sententiam diffinitiuam, quæ debeat obseruare, in princip. nume.1 303
appellans,nullo iudice expresso,intelligitur appellasse ad immediatum superiorem,ver.Adde,nu.6.& 7 240
appellans si dixerit,appello, & non dixerit , ad quem , an teneat appellatio. nume.7 eo.
appellans ad Papam quando non teneatur in curia prosequi appellationē, appellatione petente, & appellantis procuratore existente in curia. & nume.3. & 7. 242
appellans ab interlocutoria vult recedere ab appellatione , & iudex , primus procedit in causa principali, quid iuris, si appellatus contradicit. nume.4 eo.
appellans si renunciat appellationi,non potest ei inhærere appellatus, si res est integra.nume.5. eo.
appellanti an debeat restitui possessio refusis expen.quando est appellatum. numero 1 192
appellanti statuitur terminus intra quem si non prosequitur appellationē, appellato prosequenti condemnatur in expensis, in principio , & interesse aduersarij.nu. 1.& 3 293
appellanti terminus ad prosequendum statuitur consideratis circunstãtijs, & quibus, & si defecerit in probatione,remittitur ad iudicem , a quo. §.si vero,ver.& statuit.& nu.5.§.ibi,secundum,nu.2 305
appellanti non sufficit dicere, legitimam se exceptionem opposuisse, nisi propter eam non admissam se doceat appellasse.in prin.nu.1 306
appellantis est eligere iudicem.§.Item no.2.nu.3 290
appellare an possit impetrans, cum clausula appellatione remota.nu.41.41
appellare non potest,qui nullum ius habet.nu.2 99
appellare potest dominus contumace,procuratore & a scientia nõ sua, sed procuratoris,& nu.9.& 12 161
appellare coniunctus quando possit.nu.2 27
appellare an possit vtraque pars super eadem causa. nu.2 268
appellare a sententia aliquid operatur,nu.6 282
appellare non dicitur ille,qui consentit.nu.7 eo.
appellare an possit tertius a sententia lata contra aliquem.nu.8 283
appellationem resumere,si appellationi renunciet ille, qui appellauit an tertius pro suo interesse poterit.nu.9 eo.
appellare potest etiam qui consecutiuè lædit ur a sententia etiam post duas appellationes principalis personæ,ver.sed nunquid.& quando.nu.9. eod.
appellare semper licitum,si modus excedatur , est tamen quædam personarum differentia,& quæ,ver.Dicit Innoc.nu.2 289
appellare,& ad causam prouocare an differant.nu.9 290
appellare possunt diuersi ad diuersos , & vtraque pars potest appellare ab vna sententia,& nu.2.§.opponitur.nu.1 eo.
appellare malitiosè an quis præsumatur.nu.2 291
appellare potest Rex Franciæ bene pro iure Indæorum.nu.1 293
appellare denuo quis potest a nouo grauamine,licet semel appellauerit, & appellatione desertа venerit ad iudicem.in princ.nu.1 294
appellare quoties est licitum.nu.1 eo.
appellare licet a sententia excommunicationis ante diem, vel conditionē quandocunque,postea nunquam,nu.4 295
appellare possunt etiam pro alijs,quam pro se quis, vt dominus , potestas magistri,& decuriones,& similes.ver.no.quod.nu.4 302
appellare non oportet a præcepto iudicis, si speratur super eo ferri diffinitiua,nume.12 303
appellare non licet a statuto legis,si tamen sit iniquum, appellatur a sententia lata vigore statuti connumerando decem dies non a tempore latę legis,sed a tempore sententiæ per iudicem promulgata.nu.6 310
appellare an possit ille,qui non potest se purgare,quia est ab omnibus infamatus,si etiam conuictus est per testes,sed in negando semper perseuerauerit.nu.19 306
appellare an possit quis contra confessionem suam.nu.20 eo.
appellationis forma,contra confessionem.ver.caueat tamen.nu.20 eo.
appellare litigans quare non potest omisso medio.nu.1 307
appellare tertio qui non potest inhærere potest aduersarij appellationi.ver. Item no.nu.3 eod.
appellari an possit ad principem,si iudex debitam postulationem non confirmat.nu.17 63
appellari potest a sententia lata super conditione ex canone,Reintegranda. num.24 74
appellari a non ordin. an possit.nu.12 95
appellari si non debet ad capitaneum an teneat appellatio ad potestatē de consensu partium.nu.51 104
appellari an debeat ab interlocutoria ipso iure nulla.nu.2 108
appellari an possit ad legatum de latere omisso medio.nu.10 123
appellari an possit de iure ciuili a nimis breui dilatione.nu.4.& 7 169
appellari an possit a sententia lata super possessorio.nu.2 176
appellari an possit a translatione possessionis,quæ fit ex primo decreto.nume. 14 184
appellans temere ab interlocutoria , & recedens an possit appellare postea à diffinitiua.nu.15 185
appellari potest a taxatione expensarum, quæ fuit facta præpostere , & non seruato ordine,licet valeat,nu.4 192
appellari an possit ad Papam omisso,medio nisi in casu.nu.7 eod.
aepellari an possit ab exceptione,quæ opponitur contra testem.nu.5. 263
appellari vt non possit nisi intra eundem diem , si statutum dicat quomodo debeat intelligi.nu.5 254
appellari an debeat a sententia conditionali ante conditionis euētum, ver. opponitur.nu.7 282
appellari potest ad eundem,qui tulit sententiam , habentem superiorem ea, qua pronunciauit,dignitatem.ver.sic ponen.nu.3 288
appellari an possit a sententia viua uoce sine scriptis in causis breuioribus. nume.1 291
appellari an possit in absentia iudicis,a quo.nume.1 eo.
appellari an possit sine expressione causæ grauaminis.nu.1 293
appellari non debet a disciplinæ.nu.2 eo.
appellari non potest ab executore, nisi modũ excedat,in prin.nu.1.& 2.296
appellari a mera executione an liceat.nu.9 297
appellari posse tantum ab ea sententia,ex qua oritur , vel exceptio falsa est opinio glos.§.tu aliter,nu.12.& 13 300
appellari potest ab interlocutoria super legitimatione personarũ, licet non oriatur actio iudicati.nume.13 eo.
appellari,quando possit,si sit appellatio remota. §.Quæro, & nu.4.ver.pone,nu.3.5.8.9.10.& 11 303
appellari interueniente scriptura de cõsensu partium,an nõ possit.nu.5. eo.
appellari non potest ab omni terrore verborum,sed a verisimile.nu.2. 304
appellari quando possit a comminatione.nu.5 eod.
appellari an possit a dispensatione.nu.7 eo.
appellari a quibus,& ad quos oporteat.nu.5 307
appellari non potest ad inferiorem a Papa nisi gradatim.in prin.& ratio.nume.1 eo.
appellans licet nihil loquatur verbo , si compellit de facto , potest appellari.nu.11 308
appellari an possit ad delegatum, medio prętermisso.nu.11 eo.
appellasse intelligitur, qui se, & sua submittit Apostolicæ protectioni. numero 1 294
appellasse malitiosè præsumitur,qui nõ probat.§.Ibi,malitiosè.num.5.305
appellatio est de iure naturali.nu.3 27
appellatio abbatis contra vtilitatem ecclesię interposita nõ tenet.nu.35.43
appellatio per eum,cuius nõ interest,interposita quando ualeat.nu.5 61
appellatio in causa sanguinis per consanguineum interposita valet, etiam non secuta ratificatione.nu.6 eo.
appellatio obstatiua impedit contra fieri , sed appellatio modificatiua suos terminos non excedit,nu.1 138
appellatio quid sit.nu.2 71
appellatio simplex eius,cuius non interest,non impedit electionē.nu.1. 75
appellatio alternatiua,subalternatiua,generalis,quæ sit.nu.44 104
appellatio quæ non tenet,licet fiat ad principem,nõ suspendit iurisdictionē inferioris iudicis.nu.1 107
appellatio quid releuet,qñ proceditur vltra formam mandati.nume.5. 111
appellatio non requirit damnum, sed sufficit digressio iuris vel mandati.numero 7 eo.
appellatio non legitima non impedit executionem sententiæ.nu.9 eod.
appellatio si prima facie est aliqua, nihil interim est innouandum.nu.4.111
appellatio,quæ caret nomine,& effectu , non impedit executionem. numero 5 eo.
appellatio vtrum recipi debeat,vel non,quis habeat discernere.nu.8 eo.
appellatio an præsumatur interposita intra decem dies.nu.10 114
appellatio an præsumatur deserta.nu.11 eod.
appellatio in quibus iudiciis locum habeat, quædam referuntur, nu.5. 145
appellatio ab interlocutoria foueri potest ex causa non expressa,& qua. numero 5 162

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Appellatio tenet in causa delegata loco arbitrorum, & generaliter quando oritur actio in factum ex sententia, nu.16.& 17 232
appellatio an & quando suspendat pronunciatum, nu.1 252
appellatio tertij an dicatur à grauamine, vel à diffinitiua.nu.11 283
appellatio dicitur duobus modis, & cur inuenta.nu.1 288
appellatio proprie loquendo est quadruplex.nu.5 eo.
appellatio si primo fiat viua voce, deinde in scriptis, an sit vna appellatio vel duæ.nu.8 eod.
appellatio reformari potest toto tempore decendij, ibid.nu.9
appellatio deuoluit causam cum sua qualitate, ver.quia app.nu.20 eo.
appellatio generalis non valet, & ratio.nu.1 289
appellatio alternatiua an teneat.nu.2 eo.
appellatio non fit in notorio per facti euidentiam.quid per confessionem.nume.3 290
appellatio an uideatur deserta ante lapsum termini, si certum sit, quod intra terminum non potest comparere.nu.5 eod.
appellatio si interposita sit à sententia suffraganei ab vna parte ad legatum, & ab altera, ad archiepiscopum, vter cognoscet, ver. si à sententia. numero 2 eod.
appellatio remota intelligitur friuola, & à quibus remoueri potest.ibid.versi. primo.nu.1 28
appellatio ad quid inuenta, in princ.nu.1 291
appellatio generalis in omnibus causis nō valet, secus in certa causa.in prin. nu.1 eod.
appellatio præsumitur semper iniusta, quando appellatur à cardinali. numero 3 292
appellatio non suspendit iurisdictionem, in his, super quibus non est interposita.nu.1 293
appellatio frustratoria reiicitur per iudicem, ad quem, licet per iudicem à quo fuerit ei delatum.§.nota.nu.1. 294
appellatio in vno prohibita, in cæteris intelligitur esse prohibita.nu.1. 296
appellatio, ante factum, vt cum appellatur extra iudicium à futuro grauamine, est species recusationis, sed appellatio post factum est contraria species, nu.4 eod.
appellatio si recipiatur a iudice, vel a parte, terminus ad eam prosequēdam constitutus obtinet vim peremptorii, in prin.nu.1 eo.
appellatio quandoque suspendit, quandoque rescindit pronunciatum, & q nu.4 eo.
appellatio an sit deserta post lapsum termini ad appellationem prosequendam, nu.15 eo.
appellatio frustratoria possessionem electi, & confirmati nō impedit.in prin. nu.1 297
appellatio si fiat ante cōfirmationem, an confirmatio sit inualida.nu.7. eo.
appellatio extra iudicialis ex verisimilibus causis, ne molestetur in possessione sua, facto subsecuto, valet, in prin.& nu.1.& 2 298
appellatio generalis admittitur extra iudicium.nu.2 eo.
appellatio duplex est expressa, & tacita, & quæ sit vtraque, §.solu.nu.2. 299
appellatio quæ iure canonico, & quæ ciuili permissa, quæve prohibita videatur. §. quem illa, & §.considera.nu.8. eo.
appellatio non debet dare materiam perseuerandi in crimine.nu.6. 301
appellatio vt teneat, quando appellatur ante diffinitiuam, decem requiruntur.nu.16 303
appellare ter non licet a sententia, & persona eadem.in prin. nu.1 307
appellare.vide infra in verbo, Indulto.
appellari potest à sententia lata super procuratorio etiam de iure ciuili, nume.7 73
appellari potest à ratificatione facta coram subdelegato per delegatum, si grauet.ver.item si.nu.1 306
appellari potest à processu inordinato.nu.1 184
appellari potest à metu, ver.& ideo.nu.5 304
appellari an possit si ordinarius pronunciat exequendum.num.4 296
appellatio non admittitur à sententia lata in simplici possessorio.num.7
fallit si sententia continet expressam iniquitatem.nu.6 11
appellatio huiusmodi si emas rem meam, quid operetur.nu.3 132
appellatio non cohualescit ex grauamine sequenti. §. no. quod post casum. numero 1 306
appellatio non deuoluit nullitates, nisi in libello, sit dictam sententiam nullam, vel saltem iniquam, nu.2 eo.
appellatio non gradatim interposita, si nihil ex aduerso opponitur, valet, & exinde processus.ex consuetudine, non secus. ver. contra opponitur. cum §.seq.nu.1 307
appellatio an teneat, si appellem disiunctiuè, vt ad legatum vel ad papam reseruans in optione eum, coram quo malim prosequi appellationem, numero 6 eod.
appellatio subdelegati a delegato a principe, vel senatus qualiter fiat, nec non delegati ad uniuersitatem causarum, & uel unius causæ, uers.si autem. num.8 eod.
appellatio, & restitutio unius consortis litis, an prosit alijs, in prin.& nnme. 1.& 3.& seq.nu.1 311
appellatio unius an prosit alteri, & nu.4.uer.requiritur.nu.2 eo.
appellatio an sicut prodest, ita noceat desertio.nu.5 eod.
appellatio unius, ut alteri prosit, an oporteat, quod ipsi iuuentur iure communi, & quid si iuuentur iure municipali.nu.5 eod.
appellatione pendente quidquid per appellātem innouatur, absque eo, quod aliud probetur, reuocatur in irritum.numero 8 34
appellatione deserta, quando patet ex actis iudicij, non oportet super desertione expressè pronunciari.nu.17 eo.
appellatione pendente quæ innouari possint, uel non.nu.37 43
appellatione pendente nil potest innouari uirtute sententiæ, sed bene potest innouari uirtute pendentiæ. nu.2 47
appellatione pendente potest damnatus ad mortem facere testamentum, sicut statuliber.nu.11 216
appellatione remota, clausula quid non excludat.in prin.num.1. 880
appellatione pendente differtur executio etiam circa nudam possessionem. nume.2. 183
appellatione deserta, an sit deserta nullitas.nume.7. 288
appellatione remota si princeps committit causam, an ista clausula afficiat tertiam personam comparentem pro suo interesse.nu.14. eo.
appellatione deserta sit executio etiam non citato reo.§.ibi, nec.nu.1. 290
appellatione deserta an possit fieri executio sine alia citatione.nu.9. eo.
appell.deserta, iudex a quo, libere potest uti sua authoritate.nu.3 295
appel.etiam deserta cognoscitur de exceptionibus ex officio superioris in causa electionis.§.quarto no.nu.2.& 3 297
appellationem deserens condemnatur in expensis.nu.10. 34
appellationem non prosequens debet condemnari in expensis.nu.21 34
appell.prosequi an teneatur procurator, qui tenetur appellare.nu.4 141
appellationē etiā iustam si quis deseruit, an teneatur ad expensas.nu.9.292
appellationem suam iustificare an quis debeat cum appellat ab interlocutoria.nume.19. 217
appellationem geminare an noceat.nn.9 288
appellationem ab interlocutoria non posse iustificari, si causa non est expressa ab appellante.quomodo debet intelligi.nu.8 297
appellationem remouere quam, & qui possint.ibi.nu.3 303
appellationem indulgere tertiam princeps quando possit.nu.3 307
appellationem iustificare aliud est, quam iustificare causam principalem. nume.2 310
appellationi in causis pecuniariis renunciari potest, in causis sanguinis nō potest.nu.42. 27
appellationi propriæ an teneatur quis deferre.nu.16 34
appellationi à diffinitiua interpositæ an iudex deferre tenetur, nu.3 111
appellationi renunciare an quis videatur adeundo iudicem, a quo appellauit, nu.7.& 8 123
appellationi deferre debent iudices etiam qui iurant intra certum terminū exequi sententias, in prin.nu.1 252
appellationi qui non defert an debeat deponi ab officio.nu.5 289
appellationi interiectæ ad papam qui non detulit, remittitur puniendus, litē facit suam, & aliis pœnis condemnatur, in princ.& num.2.ver.posset aliter.nu.1. 293
appel.suæ quæ non defert, nec deferre tenetur aduersarius, in prin.nu.1. 296
appellationi suæ qui non defert, nec deferre tenetur aduersarius, in prin. nume.1. 296
appellationi, & iudicio uidetur quis renunciasse, si ius dicat sibi.§.casus.nume.2. eo.
appellationi licet non sit delatum procedendū tamen est super ea.nu.4. eo.
appellationi etiam a definitiua non deferendum causa temerariè expressa.§. sed contra.nu.3. 297
appellationi non renunciatur, licet partes in aliquem vt bonum uirum consenserint.§.oppo.quod.j.num.3. eo.
appellationi defertur per apostolos dimissorios, non per refutatorios. nume.7. 301
appellationi potius debent deferre subditi, quam parti appellatæ, nu.8. eo.
appellationis in causa de nullitate pronunciare necesse est.nu.3. 268
appellationis in causa super incidenti non pronunciatur.nu.6 242
appellationis in causa, vtra partium debeat probare.ver.cōiungit.nu.1. 282
appellationis in causa cōtra reum cōtumacē qualiter procedat.nu.11. 296
appellationis in causa potest quis exprimere aliam causam, quam illam expressam in appellando, & id in causis electionum, verfic.ibi altam.nume.3. 297
appellationem prosequi quando quis dicatur.ver.aut ergo.nu.1 298
appellationum geminatio remissiuè.nu.2 299
appellationis nomine continentur, & nullitas, & sententia nulla non validatur ob non prosecutionem appellationis.nu.23. 24
appellationis fruſtratoriæ, vel cui renunciatum fuit, taciturnitas contrariū rescriptum, non uitiat.nu.15 15
appellationis causa naturas, quas habeat.nu.7 220
appellationis tempus de momento currit ad momentum, non tamen ignoranti.§.nota.nu.1 282
appellationis geminatio non nocet.nu.3. 298
appellationis quot sunt species.nu.27 300
appellationis iudex diffinit etiam negocium principale, si post litem contestatam fuerit appellatum, altera parte contumaciter absente, in princip. nume.1. 303
appellat omnis gradus, secundùm canones, secus secundū ius ciuile, in prin. nume.1. 291
appellat si quis a sententia pro se lata iuste, pronunciabitur bene iudicatū, ibid.nu.1. 251
appellatiuo nomine quæcunque geruntur ad substituta transeunt & commissa a lege censentur super nomine appellatiuo, secus in his quæ ab homine.nu.20. 91
appellatio an expressa vna causa in appellatione, possit aliam causam prosequi.nu.11. 288
appellatum quando non est a sententia, præsumitur ritè & rectè per omnia pronunciatum.nu.5. eo.
appellatum si sit ab interlocutoria, an sententia lata super ista interlocutoria per iudicem appel.erit interlocutoria, vel diffinitiua.nu.12 eo.
appellatum si sit, & iudex ad quem, confirmauit laudum, an ualeat confirmatio.nu.19. 288
appellatum in dubio intelligitur ad immediatum superiorem.ver.in dubio. nume.1 289
appellatum tertio si sit, & lata sententia pro tertia appellatione, an tertia sententia ualeat, an sit ipso iure nulla.nu.2 307
appellatur ad iudicem competentem, & imperator ad incompetentem, nisi quam ad competentem trahitur, nu.5. 41
appellatur a iudice licitè non mandante edi petenti instrumenta communia, in prin.& nu.1 242
appellatur minime a nō iudicib.multi casus excipiuntur.§.& istud.n.1. 288

Appellatur

BIU Cujas

Super Decretalibus.

Appellatur etiam in minimis cauſis, in prin. nume. 1. 291
appellatur licitè, ſi procurator non habet proprium ſigillum, vel ſi quis conuenitur per ſecundas literas, non facientes mentionem de primis, in princ. nume. 1 298
appellatur ab executoribus gratiarum, ſi præcedat grauamen, & quando etiam ſi non præcedat. nu. 1 306
appellatus actor exactore ſit reus quo ad legitimationem perſonæ. numero 1 268
appellatus an poſſit petere confirmari proceſſum ante ſentẽtiam irritum. nume. 5 306
appellatus qui contradicit appellationi, & dicit eam recipi non debere, non poteſt cogere aduerſarium ad litigandum in curia. nu. 7 310
appellaui ab interlocutoria, deinde lata diffinitiua contra me appellaui a diffinitiua, an videatur renunciaſſe appellationi primæ. nu. 6 306
appetere diuitias an ſit peccatum mortale. nu. 6 12
approbare, & reprobare poſſum, vnum, & idem diuerſis reſpectibus. numero 4 75
aptitudo & conſuetudo inſpicitur in denominanda re, verſi. & in qualibet. nume. 1 310
apud ædem ſacram eſſe dicitur, quod eſt apud ſacriſtam, vel theſaurarium. nume. 6 273
aqua ex commnni fonte proueniens an'a maiori parte, minori non cõſentiente, concedi poſſit. num. 34 14
aqua, ſi vni tantum molendino ſufficiat, quando duci debeat. nu. 6 57
aquam de publico diſcurrentem per agrum meum, an poſſim contra veterem conſuetudinem diuertere, & conſumere ad irrigationem hortorũ, quos emi de nouo in præiudicium habentium molendina inferius a lõgiſſimo tempore. nume. 7 77
arbiter an faciat litem ſuam in malè iudicando. nume. 21 10
arbiter vtrum malè arbitrando faciat litem ſuam, reſpectu ſortis vel reſpectu pœnæ compromiſſi. nu. 11 13
arbiter poteſt iudicare in vltimo die compromiſſi, & quando. nu. 8 146
arbiter cuius ætatis eſſe debeat. nu. 9 119
arbiter non poteſt ſubdelegare. num. 2 113
arbiter, vel arbitrator non poteſt cauſam delegare. nu. 15 102
arbiter idem, & arbitrator electus, ſi tranſigit inter partes vel concordat, & pronunciat ſecundum partium concordantiam tranſigendo inter eas, an iſta tranſactio habeat executionem paratam. nu. 16 112
arbiter ſi aſſumatur de mandato legis, vel iudicis, ab eius ſententia poteſt appellari, licet ſit merus arbiter. nu. 2 128
arbiter tenetur pronuncare de omnibus uentilatis, ſecus de omiſſis, numero 7 145
arbiter vnus non poteſt committere collegę ſua motiua niſi ſit conceſſum, per nuncium tamen, vel per epiſtolam poteſt aliquando declarare voluntatem ſuam. nu. 4 146
arbiter ſi diuiſit vaſallos, an teneat diuiſio. nu. 8 eo.
arbiter tertius quando poſſit eligi per iudicem. nu. 8 eo.
arbiter an poſſit in poſſeſſionem mittere, nu. 20. & 22. 185
arbiter an poſſit eſſe teſtis. nu. 3 230
arbiter factus Archiepiſcopus an'cogatur ſententiam dicere. nu. 2 232
arbiter an poſſit citare partes ad loca multum remota. nu. 9. & 10. eo.
arbiter ſi ſit actum, quod in quocunque loco poſſit ſententiam ferre, an poſſit citare etiam ad partes remotas, nu. 10. eo.
arbiter, & arbitrator, an, & qualiter differunt, nu. 6. 16. & 21. 255
arbiter, quid iuris, ſi proceſſit vt arbitrator, & in ſententiando dicit, pronũcio vt arbiter. nu. 20. eo.
arbiter tertius aſſumptus ex poſt compromiſſo, an propter diſcordiam duorum ſit arbiter. nu. 25. eo.
arbiter poſtquam pronunciauit, non poteſt prorogare compromiſſum. nume. 28 eo.
arbiter electus Papiæ, exiſtens Mediolani, an poſſit prorogare terminum compromiſſi cum Mediolani non poſſit ius dicere. nu. 35 eo.
arbiter an poſſit mandare, quod debitum præſcriptum, vel naturale ſoluitur. nu. 36 eo.
arbitramenti quæ ſit natura. nu. 12. 146
arbitramentum in ſpiritualibus, niſi ſit iniquum, eſt executioni mandandum, & an arbitramentum iniquum ſit ipſo iure nullum, nu. 1. & 2. 67
arbitramentum quare in rem iudicatam non tranſeat. nu. 3. eod.
arbitramentum omne in ſpiritualibus eſt bonæ fidei. nu. 12. eo.
arbitramentum iniquum, etiam ſi data ſit ampliſſima poteſtas, debet reformari in melius ſemel tantum. nu. 14. & 18. 102
arbitramentum, quod fertur pro altera parte tantum eſt mera pactio, & non tranſactio, & cauſa. nu. 2 135
arbitramentum debet eſſe de re dubia, aliàs non ualet, niſi addatur ut ualeat iure pacti. nu. 3 148
arbitramentum an poſſit fieri parte abſente non citata. nu. 8 227
arbitrari intra quantum tempus debeat. nu. 10 253
arbitrator in modica quantitate, poteſt leges tranſgredi ob bonum pacis, nume. 23 10
arbitrator, qui habet ex forma compromiſſi poteſtatem arbitrandi, & corrigendi arbitramentum, ſi fecit laudum reſeruata ſibi poteſtate corrigẽdi poteſt interim laudum latum peti mandari executioni, præſtita cautione idonea. nu. 56 11
arbitrator ſuper controuerſia iam orta aſſumptus dicitur tranſactor, ſuper futuris declarator. nu. 13 102
arbitrator an audiat exceptiones declinatorias fori. nu. 17 eo.
arbitrator ſi pronunciauit coatra dicta teſtium, quæ examinauit, & petitur reductio ad arbitrium boni viri, an ex dictis atteſtationibus fiat reductio. nume. 8. 232
arbitrator, qui ſemel prȩcepit, an poſſit vlterius circa idem præcipere. numero 1. 251
arbitrator quando examinat teſtes, non eſt neceſſaria citatio teſtium. numero 9 255
arbitrator an poſſit declarando apponere diem incertam, puta, cum Papa venerit Peruſium, num. 13 eo.
arbitrator qui male iudicauerit, an liberabitur reductione deſertæ. n. 36. eo.
arbitratori de iure & de facto conceſſum arbitrium quomodo intelligatur. num. 4 96
arbitratoris bona fides non ſufficit niſi in modicis. nu. 34 255
arbitratus eſt ſtricti iuris. nu. 28 eo.
arbitri ſimul electi ad plura decidẽda, debent ſimul omnia terminare ſi poſſunt. nu. 62 14
arbitri de facto coram ſe, quomodo teſtificari poſſint. Et quid de facto à ſe. numero 2 77
arbitri tertij electi in concordia duobus primis an ualeat ſententia, ſi diſcordet ab alijs duob. num. 2 117
arbitri ad cognoſcendum de ſuſpicione aſſumpti quam iuriſdictionem habeant. num. 7 eo.
arbitri ſuper ſuſpicione electi an teneantur acceptare. nu. 9 eo.
arbitri tertij eligendi, ab arbitris electis eiuſq; poteſtas, ver. ad. quod. & numero 4. & 9 305
arbitri poteſtas quanta, & qualiter intelligenda. nu. 6 145
arbitri non faciunt corpus collegij, ſed ſunt tanquam ſinguli arbitrorum ſententia diſcordantium an ualeat. nu. 11 eo.
arbitri adiuncti poteſtas. nu. 13 153
arbitri an ſimiliter teſtificari poſſint. nu. 8 88
arbitri ſimpliciter electi ſi ſint tres, an duo poſſint mouere tertium ad ſententiam ferendam. nu. 4 299
arbitri non poſſunt delegare. uer. delegatio. nu. 14 286
arbitri cum poteſtate eligendi tertium arbitrium incertum ſi lex ſtatuit q eligantur, an hoc poſſit deduci in pactum. nu. 8 306
arbitri duo an poſſint eligere tertium. nu. 9 eo.
arbitrium dare ſtatutum legis non poteſt litigantib. nu. 16
arbitri ſi non pronuncient intra terminum à iudice præfixum, iuriſdictio reuertitur ad iudicem recuſatum, ſicut donec. nu. 11 eo.
arbitri declarantes iudicem ſuſpectum, non habent ultra, quid faciant niſi referre, non autem poſſunt pronunciare de cauſa princip. nu. 13 eo.
arbitria iudici data ſunt in his, quę ſub regula nequeunt limitari. n. 2. 144
arbitria fundantur ſuper ęquitate, ad finem. nu. 27 263
arbitrij libertas data eſt homini, adiuncta conſcientia malæ uoluntatis repreſſiua. num. 19 97
arbitrij ſimplex appellatio, bonum, & æquum arbitrium, denotat. n. 20. eo.
arbitrii tantum quis habet quantum mandat. nu. 4 54
arbitrii quæ ſunt noſtri ea duntaxat in proteſtatione deducere poſſumus. numero 14 11
arbitrio dato ad reuidendum ſtatuta, an interim donec reuidentur, uetera ſtatuta ſeruanda ſint. nu. 63 13
arbitrio committitur quod per legem taxari non poteſt. nu. 2 185
arbitrio iudicis in differentia committitur. nu. 1 177
arbitrio iudicis admittuntur, uel reijciuntur teſtes. nu. 1. & 2 222
arbitrio iudicis, quod nititur, non eſt ipſo iure nullum. nu. 6 224
arbitrium per litigantes datum ſuper omnibus litibus, quæ eſſe poſſent, non extenditur ad res pacificas. nu. 41 5
arbitrium in puniendo maleficia in ciuitate commiſſa iudici per ſtatutum tributum, non extenditur ad commiſſa in comitatu. nu. 15 52
arbitrium in pœnis de iu. com. quomodo & quando iudici permittatur. eo.
arbitrium triplex, uoluntatis, & uigoris, & æquitatis. nu. 10 71
arbitrium debet eſſe liberum in electionibus non ſolum ab oppreſſione manifeſſa, ſed etiam ab occulta formadidabili. nu. 1 83
arbitrium eſt æquitas naturalis, uel gentiũ nel ciuili iure munita. nu. 13. 164
arbitrium in compromiſſo datum debet intelligi ſecundum iuris æquitatem. num. 3. 107
arbitrium tres perſonæ componunt. nu. 2 145
arbitrium, uel iuriſdictio, ſi committatur pluribus, quãdu inſolidum intelligatur. nu. 6 eo.
arbitrium non ligat niſi compromittentes. nu. 8 146
arbitrium iudicis attenditur in abſentis expectatione. nu. 11 151
arbitrium ualet, licet iniquum. nu. 3 314
arbitrium & iuriſdictio excitantur ad actum per libellum. nu. 2 145
arbitrium præſcribitur, nu. 2 274
arbitrium, quod non mutatur, ſtare non prohibetur. nu. 3 276
arbitrium ſi ſit datum prioribus, & camerarijs, an camerarij poſſunt tranſferre eorum poteſtates in priores. nu. 1 297
arbitrium datur iudici per alternatiuam inter pœnas, quam pœnam eligat. num. 6 317
arbitrium plenum non porrigitur ad ea quæ expreſsè iniqua ſunt. nu. 2. 13
arbitro ſi ſit data poteſtas prorogandi tempus compromiſſi, quod pone fuit menſis, an potentia prorogare ad annum vel longum tps. nu. 26. 316
arbitrorum an vnus poſſit citare ſine alio. num. 12 287
arbitrorum a perſona non receditur in compromiſſis. uerſic. melior. niſi in caſu. num. 6 eo.
archidiaconi intellectus in rub. de eo, qui mitti. in poſſ. li. 6. nu. 1. 191
archiciaconus, ſi eligitur a collegio, habet iuriſdictionem, nu. 11 9
archidiaconus habet legitimam perſonam pro ſua eccleſia etiam ſine mandato, quando proſequitur libertatem ipſius eccleſię, nu. 1. 3. & 4 225
archidiaconus admittitur in cauſa liberali ſine mandato capituli propter negligentiam epiſcopi. nu. 1. & 3 eod.
archidiaconus, an poſſit inſtituere. nu. 5 284
archiepi, qui in mari deceſſerit, pallium an debeat, proiici in mare, n. 1. 93
archiepiſcopi & primatis diuerſa iura, & in quibus. nu. 4 170
archiepiſcopus an debeat ceſſare a traditione Sigilli, ſi ille pro quo Papa ſcriptis appellaſſet, cauſa pendente appellationis. nu. 4 302
archiepiſcopus cauſam ſuæ iuriſd. ſubdito ſuffraganei delegat, renuentem autem receptare non cogit. nu. 1 66
archiepiſcopus intra quamlibet ſuæ prouinciæ eccleſiam pallio vti poteſt, non extra. num. 1 93

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Archiepiscopus potest celebrare sine pallio, & sandalijs.num.1 94
archiepiscopus extra suam iurisdictionem pallio vti non potest.nu.1. eo.
archiepiscopus Pisanus, qui est legatus perpetuus ratione sue ecclesiæ, an possit absoluere clericum Pisanum, qui clericum in ciuitate Bononiæ percusserit.num.5 124
archiepiscopus delinquens in diœcesi suffraganei, an afficiatur de eius foro, num.2. 132
& quid si episcopus ex dispensatione duos habet episcopatus, & archiepiscopus delinquat in eorum altero sibi iure metropolitico non subiecto.numero 3. eo.
archiepiscopus constituere procuratorem potest in causa totius prouinciæ. num.4 170
archiepiscopus si non vult restituere, an delegatus poterit eum cogere. numero 5 182
archiepiscopus an poterit cognoscere de facto suo, an seruauerit ordinem iuris, necne.nu.6 eod.
archiepiscopus admittitur ad probanda, & prosequēda iura totius prouincię.num.1 191
archiepiscopus qua authoritate visitabit ecclesias suffraganeorum. numero 4 274
archiepiscopus si mandat episcopo negligenti causas subditorum expedire, vt intra certum terminum expediat, non valet hoc mandatum.numero 7 299
archiepiscopus non potest cognoscere de appellatione interposita ad Papam, nec de aliquibus, quæ contingant dictam appellationem.nu.1. 301
ardua causa est, quæ tangit statum prouinciæ, vel Romanæ ecclesiæ. numero secundo. 170
arguere de re ad personam licet.num.14. 32
arg.a simili locum habet in casib.omissis, secus in expressis, item vbi tractatur de legum correctione. item in priuilegijs indultis contra ius commune.nu.17.& 19 29
argui qualiter debeat a maiori ad minus, vel econtra.num.19 67
argumenta quæ dicantur.num.3. 262
argumentatio bona non est ex separatis, & his, quæ inuicem non ordinantur.num.5. 196
argumentis causa deciditur.num.8 222.& 225
argumentum de toto ad partem, vel econtra, quomodo procedat. numero septimo. 111
argumentum ex ei signorum, & habitus exterioris, ver.& nos.num.1 314
arma alterius sine illius licentia an portare possit quis.num.3 252
arma non licet portare clericis, & si portant, excōmunicandi sunt, in prin. num.1. 314
arma quæ dicantur, ver.item arma.num.2 eod.
armatus fecit & cum armis fecit, instructus fundus, & cum instrumento dicere, non est idem.num.16 173
armorum terror quando sufficiat.num.16 eo.
armorum propter metum, quando a iuris dispositionem non est recedendum.num.6 190
aromata & confectiones non licet sumere extra modum.nu.5 316
arreptio itineris an habeatur pro appellatione, & in prin.nu.4.& 2 299
arrhæ an possint deduci in traditionem, & in promissionem.num.4. 141
arripiens fugam in territorio, quid iuris, si prosequatur & capiatur extra territorium.num.6 187
articulare debemus, quod nobis prodesse intendimus, versic.quod saltem, num.8 298
articuli de proprietate admittuntur in interdicto vti possidetis.nu.12 207
articuli plures committuntur per rescriptum.num.1. 296
articuli omnes videntur discretiuè committi, casu quod complexiuè committatur, num.3 105
articulorum & positionum cōceptio, que, & in quibus causis sit, nostrarumque, vel alter vtrorum locus, & quibus positionib.respondendum. num. 3.& 13 225
articulorum, & interrogatoriorum vtilitas, & quibus, & num.10.& non necessarij articuli.num.5.& 1 232
articulus dubius debet declarari, num.6 34
articulus quid sit, & qualiter à positione differat.num.46 88
articulus, pro sententia diffinitiua.num.1 172
articulus, super quo debet fundari consilium, si est editus & pars non contradicit, videtur confiteri, quod articulus sit verus & bene formatus. numero 1 309
ascensio Beatæ Vrginis in cœlum, non est de articulis fidei.nu.14 8
abscriptitij, & censiti quomodo deducantur in iudicium remissiuè. numero 8 147
aspectu acquiritur possessio, item dominij, & vsucapiendi condictio, versi. aspectu.num.3 316
assertioni bonorum virorum, si nemini præiudicetur, creditur, n.4.& 3. 234
assertum extra iudicium tenet.num.3 209
assessor & iudex, edictis statutorum verbis seruire debent in dubio, nume. quinto. 310
assessoris officium.num.6 152
assignare, significat iuris effectum cum executionis tractu.num.3 34
assignari an possit vna dilatio ad proponendas omnes exceptiones peremptorias.num.9 265
assistere causæ suæ potest dominus.num.6 161
assumere non potest quis nouam formam probandi.num.12 28
assumi non debet ad inferiores dignitates, ad curam animarum, vel parochialium ecclesiarum qui non attigit 15.ann. num.2 66
astricti qui sunt litigare sub certis iudicibus, an possint in alios prorogare, num.32 104
astringat si se quis culpam probando, ideſt forma, ver.forma.num.4 298
attendi debet verborum forma, & tempus prorogationis. num.2 145
attentata post appellationem ab interlocutoria quando reuocanda.numero tertio. 169
attentata post appellationem extraiudicialem non reuocatur, & quando, ver.respondeo, nu.8 298
attentatum dicitur, non quia ceptum, sed quia inualidum, nu.40 88
attentatum æque punitur, ac delictum perfectum, & quando.nu.10 239
attestationes non publicatæ non probant.num.2 165
attestationes receptæ ex parte rei, an ualeant ei ad agendum.nu.5.& 6. 230
attestationes si sint publicatæ, tamen partes non didicerunt testificata, an possint testes de nouo produci, num.2 231
attestationes receptæ coram vno iudice, an ualeant coram alio, an uero detur optio.num.14.& 5 232
attestationes publicatæ coram arbitro, qui mortuus est, an ualeant coram arbitro nouiter electo.num.6 eo.
attestationes receptæ corā iudice, an ualeant corā non iudice.nu.14. eo.
attestationes testium si petantur publicari, cum aliter non faciat fidem coram alio iudice, an ad hoc requiratur citatio specialis.num.9 100
attestationes aperiens, vel dissigillans non potest contra eas opponere. numero 13 100
attinentes qui dicantur.num.1 222
auth.qua in prouincia.c.pastoralis.de re iud.in clem.intell.num.2 149
auctoris dolus quando successori noceat.num.6 275
auctoritas Papæ in quibus est uerum, quod ab omni uoto, & professione, & omni iuramento intelligitur excepta.num.3 315
auctoritate nostra non uidetur factum, quod fit per interpositam personā, num.5 163
auctoritate canonis quod fit, Deus ipse facere uidetur.num.5 247
audiatur an quis post terminum peremptorium, & postquam est in causa consultum.num.8. 169
audiri non debet idem effectu, quod excipere, num.3 174
audiri an quis debeat post terminum peremptorium in probando per instrumenta.num.8 71
auditu dicitur percipi, & probari quod in voce consistit, nu.4 210
auditu testis quandoque ex eius attestatione præsumitur.num.6 202
auditur nemo post peremptorium nisi in casibus.num.1 344
auditus duplex.num.6. 232
auditus in vno articulo, quia non fuit exceptum, tamen potest super alio re pelli.num.14 224
augmenti descriptio.num.1 145
auia an excludatur, si mater tutrix transiuit ad secunda vota non petito tutore, item nec auia petijt, decedit impubes, & mater excluditur. numero 7 308
auth.de trien.& semi.§.pen.& legis fi.ff.de rei vend. §. item mixta, Inst. de act.intellectus.num.6 156
auth.qua in prouincia.C.vbi de crim.agi opor.intellectus.nu.4 165
auctorari sibi ipsi an quis possit.num.9 77
auctoritas capituli absorbetur per creationem episcopi.nu.4 32
auctoritas & iurisdictio an possit dari alicui creandi eum, qui conficiat publica instrumenta.num.12 243
auctoritas ex interuallo adhibita nunquam tribuit validitatem, numero 29 43
auctoritas patris requiritur, quando est quæstio inter duos fratres de peculio, quia vnusquisque prætendit sibi assignatum à patre.nu.31 eod.
auctoritatem quis præstare debeat in iudicio, si collegium non conuenitur, sed vnus solus de collegio.num.33 eod.
auctoritas à iudice quibus verbis interponenda sit. & nomen, auctor, quid importet.num.5 59
auctoritas cur eodem contextu, actui interuenire debeat triplex datur ratio.num.9 eo.
auctoritas desiderat expressionem verborum.nu.7. 119
auctoritate propria non debet quis iuramento contrauenire, de cuius ui dubitatur.num.25 78
auctoritate propria an quis possit venire contra iuramentum illicitum.numero 24 eo.
auctoritas ciuitatis, decurionum vel consulum in alienatione rerum ecclesiarum, non sufficit, sed requrritur consensus ecclesiasticarum personarum sine interuentu laicorum.nu.14 16
auctoritate rescripti quod fit, fit auctoritate rescribentis.nu.10 105
auctoritate iudicis potest suppleri per vnum notarium, quod per alium explicari nequiuit.num.4 243
auctoritatem moralis Philosophi pro lege seruari, & in causis allegari. numero 70 14
auctoritatem tacitè nemo nisi princeps impertiri potest.num.12 243
auxilium, consilium, & fauorem præstans vocatur adhærens, complex, sequax, num.11 61
auxilium contra alium frustra implorat, qui in legem commisit. numero primo. 163

B

BAldi præceptor in iure Bartolus.num.19. 220
Baldi vita peruenit in ann. 1400. eoque tempore ius canonicum profitebatur.num.5 315
Banni terminus non currit ei qui legitima hora ad se excusandum comparuit, licet iudicis non potuerit copia haberi, secus si non comparuerit num.3 33
banniti an patiantur secundum decretum. num.2 193
banniti an sint infames infamia iuris.num.29 197
banniti propter contumaciam non dicuntur banniti propter crimen, nisi statuto secus caueretur.num.13 234
banniti an fiant serui capientium, & hostes ciuitatis.nu.13 260
bannitio, vel excommunicatio non elidit actionem propositam.nu.7 22
bannito quando ius reddatur.num.8 256
bannitum, statuto occidi permissum offendens, incidit in pœnam pacto conuentam.num.20. 19

BIU Cujas

Bannitum etiam ſponte confeſſum, qui impunè poteſt occidi, iudex condemnare non poteſt.num.12 188
bannitus elapſo tempore banni adhuc ſe poteſt excuſare, niſi ſtatutum ex tunc habeat pro confeſſo & conuicto.num.13 24
bannitus in cõtumaciam, an poſſit impunè offendi poſitis duobus ſtatutis, altero quod contumax habeatur pro confeſſo, altero quod bannitus pro maleficio poſſit impunè offendi.& num.16. eo.
bannitus in pecunia, ſi ex forma ſtatuti poſſit impunè offendi, an dicatur condemnatus de crimine capitali.num.38 24
bannitus propter contumaciam, an ſit infamis.diſt.num.6.& 4 67
bannitus quod non audiatur agendo, nec excipiendo, ſtatuto ſi cauetur, modo bannitus agit contra bannitum, reus excipit de banno, an poſſit, numero 6 264
bannitus ex contumacia, an ſit infamis.num.12 97
bannitus ſi per formam ſtatuti poteſt impunè occidi, an exceptio banni ſapiat innocentiam, an ſit quoddam ſubterfugium delinquentis.nu.2 150
bannitus an poſſit a quolibet capi.num.6. 157
bannitus ſi petit ſe cancellari de banno, an debeat litem conteſtari.nume ro 26 162
bannitus nunquid, ſi ſpoliatus eſt, reſtitui ſibi poſſeſſionem petere poteſt. num.3 181
bannitus ſi quis ſit in decem, & in executione banni eſt condemnatus in quinque, non debet, niſi quinque.num.18 201
bannitus non debet prouocari priuſquam occidatur.num.4 260
bannitus an poſſit opponere contra accuſatorem exceptionem maioris bãni.num.3 264
bannitus licet non audiatur de crimine ex forma ſtatuti, auditur tamen bene de banno, ſi dicit bannum non valere, quia non fuit contumax. numero 5 296
bannum, vel excommunicatio non tenet, ſi contumacia non præcedit.numero 11 192
baro eſt nomen nobilitatis, & potentatus.num.3 78
baro an poſſit ſuos homines obligare.num.5 180
baro quidam, quid iuris, ſi conceſſit mihi, & hęredibus meis caſtrum in feudum.num.21 205
barones ſi ſint contendentes de eadem ciuitate, requiritur ſyndicatus ciuitatum, ne eis irrequiſitis poſſit aliquid iudicari, niſi forte ſcirent, & non contradicerent.num.15. 274
Bart.præceptor Baldi eiuſque laus.num.57. 211
Bartoli in l.inter pares.ff.de re iud.intell.num.2 287
baſtardi non ſunt nobiles, nec de domo nobilium, num.25 71
bella inter ciuitates regias & liberas non inducunt ſeruitutem eorum, qui capiuntur.nume.13 260
belli durantis tempore quicquid fit, incontinenti fieri dicitur.num.25 47
bello iniuſto occupata, debent reſtitui veritate cõperta, & a quo.nu.2. 260
bellum ex triplex. nu.24 47
bellum multiplex, & quod ius in quolibet locum habeat.nu.22 97
bellum facere an poſſim pro recuperatione terræ meæ mihi inuaſæ. numero 12 133
bellum inferre an rex poſſit abſque conſilio populi, vel ſenatus. ver.& no. arg.nume.4 252
bellum licitum quod, verſic.& primo quæro, & nu.4.& 7 260
bellum debet prædici, & aduerſario notificari.nu.4 eod.
bellum quando dicatur licitum, ita quod capti efficiantur ſerui capientiũ. num.7 eo.
bellum vbi eſt licitum pro defenſione, debet inquantum poteſt, ſeruari moderamen inculpatæ tutelæ.nu.11. eo.
bene cepta Deo adiuuante geruntur.nu.1 2
bene velle ſufficit, vbi bene poſſe non datur.nu.100 7
beneficia plura poteſt quis impetrare ſub expectatione.nu.2 50
beneficia plura habere an liceat, nume.37 88
beneficia plura poteſt quis habere, dummodo ſint compatibilia, & non requirant reſidentiam.num.3 49
beneficia apud ſe retinentes epiſcopi poſt collationem, tenentur de fructibus perceptis & percipiendis.nume.6 182
beneficia plura quare quis non poteſt habere.nume.5 264
beneficia non dantur negantibus.ver.pone.nu.15 267
beneficia omnia ſpiritualium & temporalium, regulariter requirunt reſidentiam & curam.nume.4 293
beneficia & prædia realiter ſunt diuiſa.nu.22 300
beneficia viuentis alteri conferri non poſſunt ex eius crimine, niſi per ſententiam ſit priuatus, & ante vacare non dicuntur.§.& no.nu.6 317
beneficiatus ſine licentia prælati ſui beneficio renunciare non poteſt. numero 1. 95
beneficij nomine quandoque intelligitur præbenda.num.3 50
beneficij collatio, ſtatim atque lapſum Lateranẽſis Concilij ad ſuperiorem pertinet.num.1 99
beneficio ſuo quilibet renunciare poteſt.nu.4 91
beneficio præſcrip.an poſſit renuncia.nume.27 103
beneficium non implet qui facit debitum.nu.3 105
beneficium curatum an vacet per acceptationem beneficij non curati. numero 28 66
beneficium principis quomodo interpretandum ſit.nume.2 94
beneficium quod per tranſactionem poſſidetur, ſi per mediatorem vt vacans impretratio ſit valida. nu.1 136
beneficium eccleſiaſticum, an & quanto tempore poſſit præſcribi, & an aliud, nume.2.& 1 216
beneficium obtinens ex diſpenſatione poteſt illud permutare.nu.2 87
beneficium vel officium iudicis quis non perdit niſi per ſententiam, numero 1 188
beneficium ſufficiens qualiter dicatur, vel non ſufficiens.nu.25 38
Bernardi ſuffragium citatur.nu.5 266
bigamia ad quæ pertineat.num.16 152
binomius in diuerſis contractibus diuerſo nomine vtens ad decipiendum contrahentes, incidit in ſtellionatum.nu.9 3
bis puniri vel præmiari non debet quis ex eodem facto.nu.5 47
Bohemia non habet niſi vnum epiſcopatum.nu.1. 231
bona conſcientia vnde oriatur, quæ ſint eius fundamenta, eiuſdemque laudes ampliſſimæ.nu.5 12
bona clericorum, ſi clericatus ſint occaſione quæſita, eodẽ iure cenſentur cum bonis eccleſiæ, ſecus ſi hæreditario iure ſint quæſita.nu.13 23
bona capituli aſſimilantur caſtrenſi peculio.nu.15 43
bona fama, & mala inſpicitur in loco conuerſationis.nu.1 65
bona fides, & mala fides ſunt paſſiones animæ.nu.4 11
bona fides vnde proueniat.nume.35 74
bona fides quid ſit, & num.ſeq.nu.14 102
bona fide poſſidere quis intelligatur ad fructus percipiendos. §. ſcire leges, l.ſed ſi lege.ff.de pet.hære.intell.nu.5 178
bona fide vbi agitur non eſt de apicibus iuris diſputandum.nu.2 270
bona ingredientium religionem & Monachi quibus vacent.nu.4 205
bona futura dicuntur quorum dies non ceſsit.§.& dicuntur.nu.27 258
bona fides an requiratur in omni contractu.nu.9. 266
bona fides an præſumatur.nu.1 270
bona fides cauſatur ex dicto unius boni viri.nu.1 eo.
bona fides vbi non eſt, nec mala, ſed eſt ignorantia, quid iuris, nu.4 271
bona fides, & iuſtus titulus requiritur in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum.num.3 275
bona fides an præſumatur.nu.5 eo.
bona fides an requiratur in tradente.nu.6 eo.
bona fides ſine titulo an ſufficiat in præſcriptione longiſsimi temporis. numero 9. eo.
bonitatem intrinſecam tria conſtituunt, & extrinſecam tria, & quæ. numero 7 271
bonorũ poſſeſsio ad ſui decretum exigit iudicis pro tribunali reſidentiam magis quàm partis citationem.num.35. 113
Bononię commorantibus.num.45. 4
bonum nullum niſi honeſtum.nu.97 7
bonus tempore longo qui fuit, præſertim in ſeruore iuuentutis ſemper præſumitur bonus.nu.2 246
breuis ſermo non vitiat dictum teſtis, modo non ſit obſcurus poſt caſum. nume. 1 257
breuioribus in cauſis proceditur abſque ſcriptura, tam in appellatione, quã in ſententia & in proceſſu.nu.1 291

C

Cadat an iure ſuo quis per quantum temporis ſpacium.nu.2 169
Caduca non poſſunt eſſe ſtabilia.nu.18 28
Calaritanus iudex eſt vaſallus ligius eccleſię Romanæ. ibidem, numero 2 275
Calor iracundiæ non excuſat monachos.nume.3 251
Calumniæ cauſa in vno capitulo non perditur ius in alio.nu.1 288
Calumnia non infert falſitatem.num.16 161
Calumniari præſumitur, qui non dat ſufficiens mandatum procuratori.numero 1 186
Calumniator maior, qui impetit, quàm qui ſe defendit, nu.14 175
Cambium, quid ſonat.num.3 266
Campſorij contractus an liciti.nu.9 175
Cancellatio actorum, ſententię, vel inſtrumenti, an, & quãdo valeat & eius requiſita.nu.66.& 67 212
Cancellatum inſtrumentum non probat.nu.15 240
Canones an poſsint cognoſcere de ſucceſsionibus, quę ſunt de iure ciuili. nume.1 156
Canones obtinent vim legum ciuilium, & poteſtates terrarum tenentur eos obſeruare.nu.3 165
Canonia quid ſit, & quid præbenda.nu.44. 22
Canonia plus habet iuris, quam facti, ſed præbenda plus habet facti, quam iuris. num.2 25
Canonia poteſt eſſe ſine præbenda, & reditibus.nu.9 39
Canonia poſsidetur, per ſtallum in choro, & locum in capitulo. numero 24 83
Canonica citatio, ſiue admonitio tunc eſt legitima, qñ eſt trina.nu.20. 24
Canonica eſt res incorporalis, prębenda vero corporalis.nu.5 39
Canonicatum impetrans de præbendarum numero prębendam impetrans de numero canonicatuum mentionem facere debet.nu.45 22
Canonici poſſunt facere ſtatutum rationabile.nume.5 13
Canonici in præbendis an ſucceſſores habeant.nu.12 eo.
Canonici iurantes non recipere quenquam, niſi prius iuret ſeruare eorum ſtatuta an ſi abſque eo recipiant, ſint periuri. nu.50 14
Canonici habentes de certo numero conſtitutionem iuratam, & per Papam confirmatam cum clauſula, quod ſit irritum quicquid contra attentari contigerit, ſi exuberantibus capituli facultatibus numerum canonicorum augendo contraueniũt, non efficiuntur periuri. numero 27 21
Canonici ſub expectatione non ſunt vocandi ad actus electiuos, vel ſolennes.nu.61 22
Canonici regulares inobedientes priori ſuo per eum poſſunt excommunicari, & ſi perſeuerent, expelli, & canoniæ iure priuari.nu.1 132
Canonici ſi ſint adeo rebelles quod publicato ſcrutinio nolint eligere, ad quem tranſeat ius eligendi.nu.17 91
Canonici Patriarchalium ſedium ſine licentia Papæ Patriarchas eligere ne queunt, nu.7. 92
Canonici ſi ſpoliauerint clericos, an debeant adimitti ad probandum.numero 12 177
Canonici etiam eiuſdem eccleſiæ poſſunt inuicem agere iudicium finium regundorum, nec requiritur conſenſus ſuperioris.nu.1 201

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Canonici dato ſi contendant de præbenda, & quilibet nominat eandem eccleſiam in dominam, neuter poteſt ab alio nomine eccleſiæ vindicare, niſi habęt procuratorem capituli, vel prælati, quorum nomine agit. num.3 co.
Canonici, vide ſupra in verbo Monachi.
Canonici an poſſint renunciare iuramẽto determinato ſuper numer. ſeq. Apoſt. confirmatione roboratio. nu. 14 39
Canonici ſi 15. eligunt vnum ex 20 indignum, 5. autem idoneum, an iſte idoneus confirmetur. nu. 7. 76
Canonici ſinguli an habeant iuriſdictionem. nu. 8. 127
Canonici an admittantur in teſtimonium in cauſa capituli. nu. 9 229
Canonici ſi expulerunt epiſcopum de epiſcopatu, & appellauerunt ad Papam, an epiſcopus poſſit eos excommunicare, num. 27 301
Canonicis licet inſiſtere pro eccleſiæ iuribus & honore, contra prinipem ſęcularem, §. ibid. cœrcendo. num. 1. 261
Canonicorum numerus ubi determinatus eſt, ſed non præbendarum literæ Papæ quod prouideatur ſi uacat, vel uacabit prębenda, an valeant, numero 5 40
Canonicorum pars maior ſi elegit omnes canonici elegiſſe videntur, numero 9 42
Canonicos non tenetur promoueri ad ſacros ordines. num. 2 258
Canonicis omnibus mortuis, aliiſque exinde creatis opus ne ſit noua præbendarum creatione. nu. 66. 21
Canonicus quid ſit, & quid canonia. num. 13 eo.
Canonicus poteſt eſſe ſine prębenda, non tamen ſine expectatione præbendæ. num. 10 eo.
Canonicus omnis an debeat habere præbendam, & econtra. num. 49. eo.
Canonicus quo iure præbendam ſibi aſſignari petat. num. 55 eo.
Canonicus in electione contemptus ſi decedet, an poſſit eius ſucceſſor agere de contemptu. nu. 5 75
Canonicus contemptus non auget numerum. nu. 6. 76
Canonicum ingreſſum non habens ad titulum, & poſſeſſionem, an dicatur intruſus. num. 19 83
Canonicus anteqnam factus eſſet Epiſcopus, ſi conſenſit cuidam inueſtiturę alicuius feudi, an noceat ei facto epiſcopo. num. 4 198
Canonicus nomine prębendæ ſuæ, an poſſit agere contra aliquem interdicto uti poſſit, dicendus prębendam ſuam poſſidere. num. 12 201
Canonicus præſumitur, qui inuenitur inter eos, & quando. num. 5 246
Canonicus regularis an poſſit eſſe canonicus in eccleſia ſęculari. nu. 6. 315
Canonizatio ſancti viri qualiter fiat. num. 1 234
Capellanus poteſt eſſe talis in cauſa domini. num. 3 221
capellæ quæ ſint proprietate ſuperioris. num. 5 183
Capere malefactores ſi uillę tenentur, non compræhenditur clericus, & numero 5. & 7. 157
capienda hoſtium bona quis poſſit ſtatuere. §. idem, num. 3 192
capitale apud campſorem computatur inter immobilia. num. 4 279
captis in bello an poſſit talea imponi. num. 9 256
capitula æquiparantur minoribus. num. 2 157
capitula an debeant probari vel improbari per iudicem, & ſimiliter interrogatoria ſuper eis, & quæ tacitè videatur admiſiſſe. num. 8 231
Capitula eccleſiarum poſſunt facere ſtatuta, & valet pactum de talibus ſtatutis obſeruandis. num. 3 262
capitula non proſecuta, vt tranſactionem non veniunt, niſi quis fuerit in mora proſequendi. num. 3 136
capituli vtraque parte indignum eligente, an electio ad priores electores reuertatur. num. 38 73
capituli, appellanti, de appell. in cle. intell. num. 5 162
capituli huius intellectus. num. 4 159
capitulum an ſine Epiſcopo de bonis capitularibus poſſit facere conſtitutionem eccleſiæ vtilem, & neceſſariam. nu. 19. 13
capitulum cum auctoritate epiſcopi, an poſſit creare nouam dignitatem. num. 75 19
capitulum, ſi citatum fuerit ad certum locum, non poterit actus validè expediri, alibi etiam vno abſente. Idem ſi citatum fuerit ad certum diem, vt extra eam, niſi iterata citatione, actus non valeat. num. 26 21
capitulum hoc an habeat locum vno tantum delegato collegijs. n. 3. 230
capitulum, ſeu collegium non faciunt diuiſionem. num. 2 166
capitulum ſeparatum & annexum quod dicatur. num. 7 220
capitulum non ſuccedit ſede uacante, in collationem ad epiſcopum pertinente. num. 22 32
capitulum an poſſit epiſcopo creato exequi mandatum, quod pertinet ad epiſcopum. num. 17 eo.
capitulum an poterit inueſtire aliquem abſente epiſcopo, ſi in reſcripto mandetur, quod epiſcopus & capitulum inueſtiant. num. 31. eo.
capitulum ſi agit, vel reſpondet, & prælatus ex interuallo conſentiat, an iudicium conualeſcat. num. 16 43
capitulum vertente inter ipſum, & prælatum quæſtione, an habeat legitimam perſonam ſtandi in iudicio. num. 23 eo.
capitulum an habeat plenam adminiſtrationem, & legitimam perſonam de per ſe in bonis proprijs, & an poſſint capitulares eſſe teſtes in cauſa capituli. num. 28. eo.
capitulum ſuſpenſum nõ poteſt facere electionem Abbatis, nec monacus ſuſpenſus in Abbatem eligi. nu. 10. 58
capitulum ſede vacante poteſt cõſtituere procuratorem ſuper iure eligendi priorem, vel Abbatem. nu. 16 eo.
capitulum ſine Epiſcopo non poteſt mutare conſuetudines, uel conſtitutiones eccleſiæ. nu. 1 59
capitulum illud dicitur, quod eſt maior pars. nu. 5 72
capitulum ſuccedit in iuriſdictione epiſcopi. nu. 1 132
capitulum uacante eccleſia epiſcopi vices ſupplet in confirmatione prælatorum. nu. 1 eo.
capitulum ſede vacante, an poſſit viſitare. num. 2 eo.
capitulũ ſede vacante ſi fecit ſtatutum, an duret nouo epo creato. nu. 3. eo.
capitulum prælati ſui prælatus capituli in factis arduis indigęt conſenſu, num. 5. 170
capitulum feuda recipere, & iuramentum fidelitatis præſtare poteſt. numero 6 165
capitulum, ſeu collegium non faciunt diuiſionem. num. 2 166
capitulum, vel collegium, an poſſit hodie excommunicari, remiſſiuè. numero 4 268
capitulum non præſumitur Abbati conſentire tacitè, ſi iuſtam habet cauſam contradicendi. §. ego hanc. num. 15. 276
capitulum ſine auctoritate proprij iudicis, an poſſit facere ſyndicum, vel actorem. num. 5 298
capitulum ſi habet litigare cum ſuo epiſcopo, quis dabit ei curatorem. numero 6 eo.
capitulum dicitur eccleſia, & læſum ideo habet reſtitutionem in integrum, num. 9 eo.
cap. cum dilectus, de do. & contu. intellectus, num. 1. 169
cap. inter dilectos, de fide inſtr. intell. num. 18 151
captiuus licentiatus ab hoſte, non tenetur reuerti ad ipſum, niſi aliud probetur actum inter eos. num. 15 249
capti captęve res in libello quando efficiuntur capientiũ. nu. 7. 9. & 13. 260
captura perſonæ multis de cauſis fit, & quibus. num. 3 162
captura an rei liberet fideiuſſorem. num. 20 189
captus ab inimicis ſtipendiarius amittit ſtipendium. num. 8 141
captus per iudicem, ſi ſoluerit, repetere non poteſt. num. 3. 162
caput unius eſt, & membra ſunt eiuſdem. num. 1 139
caput vbi eſt, ibi membra eſſe dicuntur, verſi. nam. num. 2 188
carcer ad iudicia non eſt locus reputatus. nu. 6 197
carceratus in cauſa capitali poteſt per procuratorem defendi citra conteſtationem litis. num. 22 137
carceratus ſi quis ſit pro debito, ſtatim, quod ſoluit debitum, ſi inuenit oſtium carceris apertum, poteſt ſua libertate, & propria auctoritate exire de carceribus. num. 8 249
carceri incluſus ad inſtantiam meam recludi non poteſt me non citato. numero 17 150
Cardinales reſidentes in curia æquiparantur ſtellis fixis. Legati autem planetis. num. 5 56
Cardinales an poſſint cogi ad eligendum pontificem. nu. 12 66
Cardinales abſentes an debeant expectari per decem dies. num. 13 96
Cardinales ſunt de clero, & in clero Romano. num. 24 81
Cardinali de ſua iuriſdictione aſſerenti an credi oporteat. num. 2 114
Cardinalis, etiam ſubdiaconus, eſt maior Epiſcopo Florentino. nu. 29. 47
Cardinalis, ſi deponatur, non retinet dignitatem, tamen retinet ordinem ſacrum. num. 3 63
Cardinalis abſens ſi renunciet voci, an poſſit eam reaſſumere. num. 14. 66
Cardinalis factum iure ſuperioritatis non præiudicat quaſi poſſeſsioni inferioris. num. 4 123
Cardinalibus ſponte, vel diſplicenter ſe Papam elegiſſe dicentibus, an credatur. num. 10 66
Cardinalibus aſſerentibus ſibi aliquid commiſſum a domino Papa, an credatur. num. 3 87
carius in delictis mitius eſt agendum, & ratio. num. 11 153
carnes debent vendi in locis determinatis a conſuetudine, & non alibi. numero 1 309
caro omnis facile corrumpit uitam ſuam. num. 4 2
caſatæ nomine quid contineatur. num. 26 71
caſſare & irritare omnem alium contractum in contractibus non eſt neceſſe, niſi præceſsiſſet obſtatiua proteſtatio, & ratio. num. 2 135
caſſari qui petit aliquem actum, debet ad interrogationem partis, vel ad iuſſum iudicis exprimere cauſam, cur debeat caſſari. num. 3 84
caſſari poteſt proceſſus negocio principali remanente ſaluo. num. 2 141
caſſari non dicuntur ea propriè, quæ non tenent, ſed nulla declarari, & exẽplum. num. 6 162
caſſatio duplex, ſcilicet declaratoria ob vitium formæ, & reſciſſoria ob vitium perſonæ. num. 1 68
caſſatio in dubio requirit de neceſsitate libellum. nume. 9. 70
caſſatione, vel nullitate ſententiæ omnia reformantur in priſtinum ſtatum. num. 1. & 6 162
caſſationis cauſa in ſententia non expreſſa ex actis aperitur, alioquin mitior præſumetur cauſa. num. 2 68
caſtitas triplex. nu. 35 6
caſtra metatus eſt quidam in territorio iuriſdictionali & longiſsimo tempore poſſedit exercendo ibi iuriſdictionem, & merum imperium, an prę ſumatur feudum. num. 17 152
caſtra omnia, quæ ſunt in territorio eccleſiæ Romanæ, ſubſunt ad merum imperium & mixtum, & omnimodam iuriſdictionem uniuerſalem, tamen prædia & molendina, & res priuatarum perſonarum non ſubſunt eccleſiæ. num. 6 266
caſtrenſe peculium qui habet, acquirit paganicum. num. 8 11
caſtro quæ competere dicantur. num. 11 148
caſtrum ſi peto cum ſuis pertinentijs, an iſte libellus ſit generalis, ſpecialis, vel vniuerſalis. num. 11 eo.
caſtrum priuilegiatum tranſit ad quemlibet hæredem etiam ad fœminas, num. 1 180
caſtrum ſi conceſſum ſit in feudum mihi pro 100. libris annuatim, an erit verum feudum, an locatio. nu. 14 242
caſus, qui ſuſpendet ab initio inchoandum, ſuperueniens impedit conſummandum, niſi lex contrarium expreſsè ſtatuat. num. 11. 25
caſus quibus reſcriptum perditur. num. 13 28
caſus in quibus moræ purgatio non datur. nu. 20 49
caſus dicitur quicquid raro diuiua, vel humana ui accidit. nu. 11 57
caſus in quibus iudex ſupplet, enunciantur. num. 10 63
caſus, in quibus iudex de facto ſupplere poteſt. nu. 3 83
caſus fortuitus continges in perſonam actoris uelat culpam rei. nu. 21. 150

BIU Cujas

Super Decretalibus.

Casus fortuiti qui dicantur, nu.9. & 10 165
casus fortuitus non venit in directa, nec contraria actione mandati. numero 10. 260
casus specialis non comprehenditur in generali.nu.5 296
casus fortuiti in re qualibet excusant, ibid.nu.3 315
casus fortuitus quis dicatur, uer.est autem.nu.3 eo.
casus aduersæ fortunæ non habet, hominis consensum, & quare, ibid. numero 1 316
catholicus ex fructu pœnitentiæ, quis præsumitur.nu.6 246
catoniana regula in quibus non habet locum.nu.12 204
cauere de rato an teneatur ille qui habet sigillum, nu.7. 117
cauponis protestatio, quod recipit hospitem in fide, & protectione quo ad personam, non quo ad res, an valeat.nu.41. 85
causa quælibet est nobilior suo causato.nu.1 3
causa generaliter dici potest omne producens, seu ex quo aliud sequitur naturaliter, uel necessario.nu.91 7
causa triplex generans, corrumpens, & conseruans.nu.96. eo.
causa proxima vbi agitur virtute alterius causę, inspicienda ea causa est, quę tribuit efficaciam.nu.54 14
causa ab homine ex parte anteposita restringit ante causatum, sed causa ex parte post non restringit.nu.34. 24
causa certæ quantitati, uel rei adiecta non restringit, secus si incertè adiiciatur num.18 27
causa debet esse rationabilis, cum idem sit causa, quod ratio. nu.2 29
causa est ratio naturalis, vel ciuilis.nu.22 30
causa possessionis datur duobus modis.nu.1.2 175
causa remota quando inspici debeat, quando proxima.nu.3 54
causa cognoscitur p effectum. Possessio per quæ cognoscatur.nu.31. 88
causa cur præsumatur potius in traditione, quam in nuda promissione. numero 13 161
causa cessante an cesset lex.nu.6. 77
causa si exprimatur, habet limitare.nu.39 105
causa an possit delegari inuitis partibus.num.8 102
causa ardua est quæ tangit statum prouinciæ uel Romanæ ecclesię. numero 2 170
causa probabilis & verisimilis quæ.nu.8 298
causa à simili expresse in iure proceditur.ver.item illa.nu.6 305
causa deciditur ex argumentis.nu.2 222
causa noua parit nouum causatum.nu.1 94
causa quando remitti possit ad iudicem à quo.nu.1 294
causa & verborum mens spectanda est in contractibus.nu.9 134
causa intra certam diem decidenda commissa, elapsa die iurisdictio expirat, nisi partes prorogauerint.nu.1 104
causa instructa remitti quando dicatur.nu.10 eo.
causa an possit duobus, vel pluribus delegari.nu.43 eo.
causa canonico commissa an uideatur dignitati delegata.nu.2 107
causa quando committitur uel loco, vel dignitati, mortuo commissario uel remoto, an delegatio transeat ad ipsam dignitatem.nu.4. 176
causa simpliciter delegata duobus, sententia vnius non tenet, etiam in confessum.nu.1.& 3 eo.
causa si est commissa tribus iudicibus cum clausula, & si omnes interesse ne quiuerint, duo mandatum exequantur, an si reus citatur tantum à duob. teneatur comparere.nu.1 108
causa an in dubio faciat modum uel conditionem.nu.3 eo.
causa si ita est commissa, quod vnus sine altero iudicare possit, an alter absens sit citandus.nu.3 118
causa si à Papa committatur conscientiæ alicuius, an sententia illius possit appellari.nu.5 126
causa, & occasio qualiter inter se differant.nu.7 131
causa si est inter episcopum & subditum, an si episcopus amicabiliter componit, requiratur superioris decretum.nu.4 136
causa non est sopita, licet nulla sit sententia.nu.1 139
causa debet esse substantialis, non perfunctoria.nu.1 147
causa ecclesiastica an possit compromitti in laicum.nu.16 152
causa vetustior in quibusdam, recentior in alijs attenditur.nu.11 171
causa ecclesiastica quando incidit sęculari, terminari debet per ecclesiasticum iudicem, & nu.2.& 3. 163
causa possessionis appellatur momentanea, & quare, nu.1.& 2 176
causa possessionis commissa an videatur commissa causa proprietatis, vel è contra.nu.5 eo.
causa proprietatis commissa, an intelligatur commissa causa possessionis.nume.7 178
causa conuentionis & reconuētionis an debeat eadem sententia terminari. nu.5 179
causa criminalis licet per procuratorem, siue nūcium tractetur, non ideo est inualidus processus.nu.1. 184
causa reprobatur aliquando, non instrumentum.nu.12 202
causa superueniens an fundet iudicium cœptum.nu.31 208
causa multiplex est.nu.36. 228
causa si sit inter Archiepiscopum, & ciues, coguntur ciues testificari contra ciuitatem, & etiam conspiratores & coniurati.nu.2. 237
causa dicitur duobus modis, & nu.7.dicit gl.& nu.9.§.amplius.nu.5 257
causa vsurarum non est merè spiritualis, licet sit ecclesiastica.nu.4. 261
causa & origo scripturarum est inspicienda, nu.3 281
causa an præsumatur a iudice.nu.4. 282
causa efficax in teste præsumitur semper & quando, ibi.c. seq.§.secus in instrumentis contractum.ibid.nu.5. 283
causa an ardua sit, relinquitur arbitrio iudicis, & quæ dicatur ardua, ver. & an causa.nu.6. 290
causa finalis, efficiens, materialis & formalis quæ dicatur, in spiritualibus, legalibus & decretalibus, nu.8. in procem.
causa si sit alicui commissa, & reus opponit exceptionem, an iudex ea non obstante possit procedere super principali, nu.1 291
causa suspicionis potest compromitti in vnum arbitrium, de quo partes sunt concordes.nu.1 293
causa verisimilis quæ dicatur.nu.26 302
causa appellationis si venit examinanda in appellatione principali, & non potest seorsum examinari a principali, an intelligatur remota appella.ab interlocutoria per dictam clausulam.nu.9 303
causa probabilis dicitur legitima, ibid.ver.ibi, legitima.nu.1 eo.
causa cessante an cesset effectus, & quotuplex sit causa.nu.4 304
causa si debeat inseri in recusatione, & vna die recusatur, alia die inferatur causa, cum quodlibet horum sit in se imperfectum, an simul complexa faciant vnum perfectum.nu.15. 306
causa quæ non est specificata in libello, potest specificari in processu, & videtur inesse ipsi libello.nu.16 eo.
causa alia, quam expressa in appellatione probari potest in appellationis causa a definitua, secus ab interlocutoria.nu.5 306
causa non sufficit, nisi in protestatione deducatur.nu.6 311
causa dicitur, cui ratio inest.ver.adde.nu.2 314
causam statuti, vel ius quando non sit necesse probare.nu.1 25
causam an quis perdat ex præsumpta falsitate.nu.22 28
causam suam & sui consortis quis potest prosequi.nu.9 21
causam perdit quis ex falsitate commissa in causa fiscali.num.15 161
causam incipiens coram iudice negligenti potest adire iudicem superiorem, & alium impetrare.nu.1 47
causam appellationis si papa ex certa scientia committat, statim suspenditur iurisdictio priorum iudicum.nu.6 49
causam iuris patronatus non potest tractare nisi ecclesiasticus iudex. numero 1 152
causam a me qui habet non facit mihi præiudicium, in eo quod egit cum aduersario suo, & nu.1.& 5 179
causam rei, quare lex dicit esse meliorem, quam causam actoris cum vterquè reus dicatur, & vterq; actor, nu.10 201
causam sui testimonij quando teneatur testis dicere, & de ea videatur interrogatus.nu.49 228
causam totam qui semel diffiniuit, an possit iterum diffinire, & se corrigere. num.11 232
causam in sententia non consueuerunt exprimere prudentes, & quare, & ad hoc vide limitationes, & nu.2.4.& 5 282
causam vnam qui allegat duntaxat, videtur tacitè confiteri se alias causas non habere, & quibus causæ approbentur.§.nota quod.nu.14 297
causam postquam papa ad se reuocat, non valet processus per inferiorem factus, sicut nec valet, si prius ab eo fuisset legitimè appellatum, & num.2. ver.item no.nu.1 302
causarum facta per disputationem fori, non fato definienda.nu.27 208
causarum species quæ secundum ius canonicum.nu.2 235
causæ librorum sunt quatuor. Et quod causæ entium, contractuum, & rerum sunt infinitæ.nu.52 4
causæ fiendi sunt duæ, finalis, & efficiens.num.80 6
causæ essendi duæ sunt, materia, & forma.nu.81 eo.
causæ finalis, & efficiens idcirco dicuntur fiendi, quia post factum ad esse non requiruntur.nu.67 eo.
causæ expressio requiritur in noui operis nunciatione: versicu. & simile.numero 2 311
causæ ecclesiarum per constitutiones laicorum diffiniri non debent. numero 1 22
causæ plures lucratiuæ in vltimis voluntatibus reprobantur.nu.6 33
causæ cognitionem etiam voluntariam quæ desiderant, ad futuras causas non extenduntur.nu.2 33
causæ quæ de iure ciuili delegari possunt.nu.10 100
causæ sanguinis delegari nequeunt. Fallit in episcopo habente iurisdictionem temporalem.num.43 eo.
causæ inquisitionis, & matrimonij dicuntur arduæ.nu.28 102
causæ cognitio vbi non interuenit, non est iurisdictio, sed aliud officium. numero 6 119
causæ diuersæ, quando dicantur.nu.10 137
causa causæ, id est plena defensio.nu.4 139
causæ iudiciorum quot sunt.nu.2 147
causę criminales an iure canonico & ciuili possint delegari. nu.18 112
causæ, in quibus non iuratur de calumnia, quæ sint, & nu.2.& 3 166
causę pię quę dicantur.nu.15. 171
causæ quę prius cognoscendę & terminandæ, & nu.4.& 7 172
causę factę pro infectis haberi non possunt, etiam si millies quis protestetur. num.7. 224
causę quę sunt a testibus inquirendę, & nu.36.& 37 228
causę cognitio incipit a citatione.num.8 243
causę cognitio an debeat fieri iudicialiter, an uerò tanquam per simplicem bonum uirum adhibita informatione iuridica etiam domestica. numero 18 247
causę cognitio ad introducendum nouum iudicium fieri potest in domo. numero 1 280
causæ minimę quę dicantur. numero 4 291
cautela aliqua an possit adhiberi, quod statutum expressum & precisè seruetur. numero 7 253
cautio post factum reconciliat actum. numero 32 26
cautio rati ad quid interponatur, cum res de qua est controuersia, non recipiat æstimationem pecuniariam. numero 3 117
cautio Mutiana iudicialis conuentionalis an habeant locum in transactione, numero 9 136
cautio iuratoria non sufficit procuratori non habenti facultatem dandi fideiussorem, & cur, & idem in tutore. numero 4 138
cautio iuratoria non habet locum in aliena causa. numero 4 eo.
cautio rati in dubio a quibus præstatur. numero 1 144
cautio vbi non sufficit, ibi fit sequestratio personę, numero 2 183
cautio non sufficit, vbi est odium capitale, numero 2 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Cautio vbi est præstanda, quando statur arbitrio iudicis.numero 3 eo.
cautio cui præstari debet,numero 1 191
cautio quando præstatur iudici,uel honestæ personæ, an ad hunc actum absens sit citandus.nu.3 193
cautio præstari debet in dubio.numero 9 eo.
cautio sufficiens quę dicatur.numero 3 249
cautio sufficiens quæ dicatur.numero 5 293
cautione oblata semel misso in bonorum possessionem non fit liberatio.numero 2 192
cautioni secundæ an sit standum.nu.11 175
celeriter dicitur fieri,quod fit debito tempore.nu.8 259
cœli firmamentum in Christo firmatum.nu.2. 2
censuales alterius facere se non possunt homines meri.nu.13 207
censura ecclesiæ diuersificatur ex diuersitate personarum.nu.1 250
censualis contractus per æstimum celebratur.nu.5 180
censu.trium Imperialium debito, si per 40. annos fuerint soluti tres Cortonenses,qui minus ualent,quam imperiales, an sit præscriptum priori obligationi.nu.15 74
censum annuum qui soluit,an videatur confiteri se emphiteutam.nu.6.169
census nouus ecclesiæ non potest imponi per consensum patroni. nu.2. 237
census uel ficti nomine contractus intelligitur ille, qui in regione frequentatur.nu.4 180
census quibus ex causis debeatur.nu.13 243
census maior,vel vectigal an possit præscribi.nu.3 251
censuum receptioni ne præsumatur quis habere directum rei censualis dominium.nu.14 74
censuum annuorum quare sit quasi possessio.nu.19 eo.
cæremonialia noui papæ quæ,& quid conferant.nu.4 249
certa principis scientia præsumitur ex facti narratione.nu.2. 111
certioratio non requiritur,ubi non requirirur renunciatio.nu.3 258
certitudo consistit in substantia, qualitate, & quantitate,quæ ubi simul iuncta non sint,res dicitur incerta,& informis.nu.38 34
certo certius dicitur, quod subiicitur oculis.nu.15 240
certum quid dicatur.nu.5 227
cessans per paupertatem per contrarium vires assumit. nu.3 24
cessante causa consuetudinis vel dispensationis expressa in ea, ita quod sit causa formalis,& non coniecturalis,cessat consuetudo,& dispensatio.numero 37 54
cessante causa quando cesset effectus.nu.4 256
cessante causa quando cesset effectus,§.dicit gl.nu.7 257
cessatio à diuinis an propriè dicatur interdictum.nu.4 128
cessatio à diuinis si facta fit in ecclesia,qui cessare debeat,versic.idem ait. numero 25 302
cessatum sufficit à solutione pensionis,dicit à nemine cessatum.nu.2. 169
cessio ubi fit coniunctæ personæ,fraus,uel simulatio non præsumitur.numero 23 48
cessio bonorum potest,re integra,reuocari.nu.2 98
cessio instantiæ facta domino à procuratore, non contrahit vitium litigiosi. numero 1 278
cessio lucri actionum,& non actionum quando fiat.nu.7 eo.
cessionarij utilis actio quando euanescat,nu.7 201
cessionarius an gerat duas personas.& nu.6.& 7 eo.
character vnius ordinis non præsupponit characterem alterius ordinis, numero 15 135
chirographum an & quando probet veritatem.nu.8
Christus,licèt esset iudex,& testis,non condemnauit adulteram.nu.26. 23
Christianus vnus non probat contra Iudæum, uel Sarracenum,& debet esse melioris conditionis,quam Iudęus,vel Sarracenus.nu.1. 221
cronicæ Martinianæ,na standum sit.nu.19 240
cibus vt ex qualitate digestionis salutaris est,vel noxius,ita & scientia ex bonis,vel erroneis fundamentis comparata.nu.12 27
cicatrix quid.nu.29 228
circunstantiæ sunt quæcunque aggrauant factum, vel quæcunq; possunt mouere animum iudicis ad credendum,uel discredendum.nu.47. eo.
Cistercienses non possunt conueniri per rescriptum, in quo non fit mentio ipsorum.nu.25 30
citandi forma triplex.nu.1 133
citandi modus idem est ante litis contestationem,qui post.nu.27. 161
citandus non est vlterius, qui semel dixerit nolle interesse.nu.3 91
citandus nemo est in collatione gratiæ.nu.3. 280
citans an debeat citatum expectare.nu.3 70
citare non oportet eos qui casu, vel in consequentiam lædi possunt. numero 12 26
citare potest quis in alieno territorio,si hoc dictat consuetudo.num.18. 56
citare prælatus clericum, vt ad ecclesiam reuertatur, etiam extra diœcesim suam potest.nu.2 164
citare iudex an, & quando debeat ad diem feriatam.nu.1 171
citari eodem modo quis debet in causa appellationis, quo in principali.numero 22 23
citari an possit quis iterum pendente termino, ad eundem terminum.numero 5 191
citari an debeat is,ad cuius priuationem causæ cognitio non requiritur.numero 24 66
citari an debeant,qui possident.num.3 131
citari ubi debet,qui est in studio.nu.3 141
citari quis potest per edictum publicum, si nescitur vbinam sit, & ubi proponendum.nu.2 164
citari ubi debeat ille,qui personaliter non inuenitur.nu.4 187
citari ad locum non tutum quis non potest ex antecedenti inimicitia.numero 2 162
citatio prima trahit reum ad iudicium.nu.1 33
citatio facta vigore rescripti, cuius commodo actor postea priuatus fuit,an præscriptionem interrumpat.nu.8 37
citatio si non est legitima,processus est nullus ipso iure.nu.1 39
citatio interrumpit præscriptionem, nisi per exceptionem circunducatur. nu.10. 55
citatio an præsumatur, quando præsumuntur omnia solenniter acta.numero 30 73
citatio capituli quomodo probetur.nu.31. eo.
citato inualida non arctat citatum.nu.5 79
citatio non habenti interesse in causa ius non tribuit.nu.30 82
citatio trina vel peremptoria an sit necessaria ad interlocutorias post litem contestatam.nu.2. 109
citatio testium an euanescat neutra parte comparente.nu.6 eo.
citatio expressa, an requiratur ad videndum produci instrumenta. numero 12 178
citatio indiscreta,perpetuat iurisdictionem quo ad omnia capitula,quę verborum prolatorum natura concipere potest.nu.9 113
citatio alicuius an requiratur ubi iudicis officium intentatur.nu.39 130
citatio vel denunciatio vnica quando sufficiat.num.12.&13 164
citatio peruenisse nunquid præsumatur,& nu.1.2.3.& 4 eo.
citatio facta ad domum an præsumatur in notitiam deueniisse, nu.3 eo.
citatio iudicis delegati,ut teneat,quæ seruanda.nu.4 169
citatio quandoque prorogatur in sequentem diem ex causa diei feriati. numero 1 171
citatio generalis ad causam durat vsque ad sententiam.nu.8 186
citatio non valet,si quis citationem non intelligat,uel non deberi intelligere.nume.6 215
citatio legitima vbi non procedit, processus ad vlteriora ipso iure est nullus, & an sit necessaria partibus præsentibus.nu.13 eo.
citatio non potest fieri de domino omisso procuratore, nisi ex causa & qua. numero 14 eo.
citatio prima,cum est executa,non debet quis ad idem vlterius citari. numero 3 eo.
citatio non est conditionalis si dicatur,si velint,interfint.nu.4 230
citatio an præsumatur in processibus.nu. 8 eo.
citatio testium an omissa vitiet testimonium.nu.14 232
citatio si non valeat vt citatio,valet vt scientia.nu.5 243
citatio eorum,quorum interest, an requirat in publicatione, & an in exemplatione.nu.8 eo.
citatio generalis per edictum, & quando nominatim, & contra quos fiat, & nu.1.2.& 3 267
citatio, quid iuris, si fuerit deserta,quia non comparuit citans in termino, numero 4 271
citatio prima est de iure naturali, cæteræ, uel peremptorium sunt iure ciuili introductæ.nu.7 290
citato facta à iudice incompetenti non interrumpit præscriptionem. numero 2 303
citationem vitiant vitium formæ,& defectus potentiæ.nu.6. 171
citationis plures in vno edicto an valeant,nu.4 235
citationis generalis clausula,& executio.nu.4.& 5 191
citationis edictum qui amoueat,qua pœna puniatur.nu.7 eo.
citationis inaliditas actus & sequentes reddit inutiles.nu.15 211
citato aduersarium,vel iudicem timenti, & propterea sibi de non offendendo satisfari, uel securitatem concedi postulanti,an debeat satisfari vel concedi securitas.nu.10.& 17 102
citator idem & nuncius esse potest in causa capituli.nu.19 70
citator potest citare nominatim,quos vult proponens seu petens, nullum tamen potest citare per generale proclama.nu.2 267
citatum se negans in electione non præsumitur citatus.nu.3 75
citatum quis si se scit,præsumitur malitiosè versari.nu.1 293
citatus per primas literas,si citatur per secundas,consequitur declinatoriam vtriusque fori.numero 1 37
citatus uenisse non dicitur, nisi etiam id faciat, ad quod est citatus. numero 2 39
citatus,ubi constat de iurisdictione citantis,non comparens indistinctè mulctatur, si constet de non iurisdictione,nullo modo,si dubium est, latà demum interlocutoria superiurisdictione, contra quam pendet exceptio. numero 68 42
citatus non comparendo an dicatur procedere ad aliquem actum. numero 4 151
citatus non comparens, nec procuratorem mittens vel pœnam contumaciæ,vel notam negligentię incurrit,uel excusatur.nu.5 72
citatus recedens,procuratore non dimisso,dicitur in culpa.nu.19 100
citatus, si quis sit super præscriptione interrumpenda, & nemo comparuit, an per citationem sit interrupta præscriptio.numero 7 109
citatus si fit aliquis ad horam vesperam,& iudex distulit in crastinum,& tulit sententiam,an sententia sit valida. nu.5 eo.
citatus non tenetur respondere nisi super eo, super quo est citatus. numero 10 113
citatus an teneatur comparere licet vitium non exprimatur in citatione. numero 1 131
citatus ad turpem causam non tenetur comparere.nu.2 eo.
citatus si comparuit, sed non citator, an citatus teneatur expectare citatorem, saltem per diem,uel horam.nu.11 151
citatus verbaliter, capi potest realiter,modo citatio valeat.nu.3 163
citatus si non comparet, & non appellatur à breuitate dila.an debeat condemnari in expensis.nu.3 169
citatus an teneatur comparere ad idem festum.nu.5 171
citatus si sit aliquis die iuridica, pro die quæ incidit in diem feriatam, an citatio teneat.nu.7 eo.
citatus si noluit comparere, iudex tamen impeditus ex aliquo incidenti,vel morbo non sedit pro tribunali, an iste condemnabitur in expensis. numero 8 191
citatus reus si recedat, nec procurator, vel alius eum defendit, mittitur actor in possessionem rei petitę,in princ.nu.1 193

BIU Cujas

Super Decretalibus.

Citatus ſemel poteſt poſtea in ſingulis actibus ſucceſſiuè citari domi. numero 4 eo.
citatus an excuſetur propter infirmitatem.nu.4 280
citatus ſi comparere nequeat,an reuocetur ſententia.num.6 284
citatus quis aliquando ſine præfixione termini , & quomodo debeat intelligi,ver.deinde.nu.8. 292
citatur ad maius tribunal in diuerſis locis,& tribunalibus, debet coram maiori tribunali comparere,ſed non ſemper,nu.10.& 11 eo.
citra pro abſque.nu.4 173
ciues an teneantur iurare Poteſtati.nu.1 249
ciuilibus cauſis delegatis,generalis clauſula non'comprehendit criminales, aut mixtas.nu.5 37
ciuilis ſi incidit in criminali, uel econtra , an admittatur procurator. numero 7 237
ciuis,aut comitatiuus,ſiue ruſticus an poſſit recedere de ciuitate,uel uilla,& ire ad morandum alibi.nu.10 131
ciuitas , ſi ex priuilegio habeat primam appellationem , an poſſit ſtatuere , quod non liceat appellare.nu.34 10
ciuitas an teneatur ſtatuto proprio.nu.52 15
ciuitas ſi eſt ſuppoſita interdicto,an ciues patroni poſſint præſentare , numero 18 69
ciuitas quælibet , ſiue caſtrum an poſſit ſibi conſtituere ius vniuerſitatis .nume.6 126
ciuitas vna an poſſit ſe ſubmittere alteri.nu.9 151
ciuitas fungitur loco parentis. nu.2 152
ciuitas dicitur coronari virtutibus ciuium.nu.8 214
ciuitas,& caſtrum eccleſiæ præſcribi poteſt.nu.2 216
ciuitas vna quando ſubmittit ſe alicui principi , portat chartam albam , quæ eſt ſicut tabula raſa,in qua nihil depictum eſt, cum ſigillo communitatis.nu.18 238
ciuitas pupillus,& eccleſia æquiparantur.nu.4 198
ciuitas,quid iuris,ſi accepit mutuum,& ſyndicus iurauit.nu.11 247
ciuitas Tudertina quamquam de conſuetudine eligat ſibi conſules & iudices, tamen eſt de temporali iuriſdictione eccleſiæ, & nihil poteſt ſtatuere in præiudicium Papæ.nu.4 253
ciuis moritur ciuitati,& contra,ſecus banniti.nu.1 261
ciuitates rebelles ad aratrum poteſt Imperator condemnare , eiuſq; ſupprimere dignitates.nu.5. 270
ciuitas ſi non recognoſcit in ſuo regimine alium ſuperiorem & propria auctoritate creat ſuos magiſtratus à talibus magiſtratib. appellatur ad populum.nu.2 288
ciuitas tota ibi eſſe dicitur,ubi ſunt decuriones,vel antiani. ibi.nu.2 288
ciuitatem qui regunt,iurare debent officium,in principio.nu.1 142
ciuitatenſis non poteſt conueniri per reſcriptum impetratum contra dioœcſanos.nu.1 52
ciuitates quotidie ſtatuunt,quod non poſſit vendi non ſubiectis earum iuriſdictioni.nu.34. 23
ciuitates captæ ab hoſtibus an efficiantur ſeruæ hoſtium.nu.18 133
ciuitates an habeant beneficium reſtitutionis in integ. ſi non debeant iura fiſcalia.nu.3 144
ciuitates an poſſint baſtardis & ſpurijs bona parentum donare. nu.11. 243
ciuitates & Regna mortalitate, & tribulationibus vaſtantur.nu.1 245
ciuitati ſi legatus ſit vſus nemoris,an quilibet de ciuitate poterit vti.numero 31 18
clauſula,ſi ita eſt,in literis Papæ exponitur, ideſt ſi ita eſt probatum. numero 15 10
clauſula , vbi oratio imperfecta dicitur,eſt modificatio quædam principali diſpoſito adiacens.nu.22 126
clauſula,appellatione remota,non remouet legitimam appellationem.nume.27 27
clauſula,ſi ita eſt,in reſcriptis ſubintelligitur natura,non tamen facit conditionem,ut commiſſio propterea ſuſpendatur.nu.3 28
clauſula , non obſtante, licèt non adijciatur,ſufficit mentionem fieri de primo reſcripto,nu.4 eo.
clauſula,quod ſi non potuerit intereſſe, de qua impotentia intelligitur.nume.1 34
clauſula, Quidam alij,in reſcripto non comprehendit pauperem, uiduam, ſcholarem, legum Doctorem,Baronem,militem expeditioni vacantem , item nec patronum ſi actio famoſa ſit.nu.7.& 10. 37
clauſula,Quidam alij,in reſcripto, non comprehendit collegia. nu.12 eo.
clauſula , & quidam alij, in reſcripto contra priuilegiatum, vel in dignitate conſtitutam perſonam obtento , non comprehendit digniores, & magis nobiles.num.16 eo.
clauſula iſta,ſi dignus exiſteret ad obtinendnm , tacitè intelliguntur in literis.nu.2 38
clauſula, Non obſtantibus exceptionibus , quas exceptiones remoueat.nume.26 eo.
clauſula, Quantum de iure poteritis,reſpicit totum proceſſum, & quid operetur,nume.4 39
clauſula,quantum de iure poteritis,in reſcripto quid operetur.nu.13 eo.
clauſula generalis, Non obſtantibus conſuetudinibus , vel conſtitutionibus iuramento firmatis,an tollat ſtatutum iuratum, & confirmatum, de certo & determinato numero canonicorum.nu.32 40
clauſula citationis generalis & executio.nu.4.& 5 190
clauſula particularis an æquipolleat indefinitæ.ver.unde. nu.2 296
clauſula ſi preces veritate nitantur,an faciat conditionem.nu.47 42
clauſula ſi ita eſt,refertur ad omnia.nu.11 46
clauſula reſpiciens determinabilia, determinat quodque per ſe,ſicut plurale ſuas ſingularitates.nu.12. eo.
clauſula ſi pro alio non ſcripſerimus,qui huiuſmodi gratiam proſequatur, & papa ſcripſit pro alio iam beneficiũ obtinente , gratia non vendicat ſibi locum.nu.1 54
clauſula iſta , ſi pro alio non ſcripſimus , vtrum intelligatur appoſita fauore eccleſiæ.nume.10 eo.
clauſula non obſtante,ſi pro alio ſcripſimus,an funditus eneruet primam gratiam,an verò ſubordinet de Priori faciendo poſteriorem.nu.11 eo.
clauſula,ſi eſt ita quandoque requirit cauſæ cognitionem.nu.1 54
clauſula ſupplentes,& de plenitudine, circa quæ non ſupplet, nec conſuetudo ſupplet.num.36 56
clauſula,de iuſtitia,non importat conditionem, ſed monitionem, iudex enim etiam iniquè decernendo ius facere dicitur.nu.9 67
clauſula compromiſſi,& promiſerunt non petere reductionem , & ſi peteret aliquis eorum,& obtineret,promiſit tantundem alteri reddere, & reſtituere,an valeat.num.10 eo.
clauſula,non obſtante numero,non reſtringit gratiam, quin poſsit prouideri,vbi non eſt numerus.nume.1. 84
clauſula non ſe aſtringens,in libello quando releuet,aut vitiet.nu.25 eo.
clauſula in compromiſſo , Quod poſsit iudicare ſemel & iterum quomodo intelligatur.nu.11 102
clauſula in ſubdelegatione, quod ferri debeat ſententia iuxta tenorem conſilij N.an valeat.numero 24 307
clauſula,appellatione remota , quid operetur tam in compromiſſo,quam in reſcripto.numero 1 107
clauſula appellatione remota,nihil operatur,ſi cauſæ appellationis ſunt veræ & iuſtæ.nu.6 111
clauſula, Appellatione remota,non remouet articulum iuris,etiam ſi de iure appelletur.nu.8 eo.
clauſula, Appellatione remota,quas appellationes remoueat,nu.5 113
clauſula compromiſsi, quod partes ad primos iudices redeant, an ſapiat cõpromiſſum.nu.5 119
clauſula,appellatione remota,debet intelligi ſalua iuſtitia.nu.2 128
clauſula,cum facultas ſe obtulerit,quid importet. num.3 132
clauſula,anathema ſit,an ſit canon latæ ſententiæ.nu.20 154
clauſula, Appellatione remota,operatur in interlocutorijs,quæ modicum læ dunt,ſecus in diffinitiuis,& his,quæ ſunt magni præiudicij . nu.2 159
clauſula, non obſtante, recipit limitationem iuris , & reſtringitur ſecundum mentem loquentis,nec præiudicat iuri alterius. num.2 180
clauſula,ſi perſona fuerit idonea,an tacitè intelligatur.nu.1 246
clauſula,ſi eſt legum doctor,ſi apponatur in litera,quid facit.nu.7 eo.
clauſula non omnis ſonat in conditionem , nec omnis conditio in cauſæ cognitionem iudicialem.nu.11 eo.
ctauſula iſta,ſi perſona ſit idonea,an faciat conditionem. nu.15 eo.
clauſula,ſi concorditer a capitulo fuerit receptus, ſi apponatur in reſcripto, an vno diſcordante dicatur receptus,in concordia.nu.20 247
clauſula ſi eſt,ſi ad tuam pertinet collationem,& ſpectat ad electionem, quid iuris.numero 21 eo.
clauſula ſupplentes, quid operetur, & illa , nulli alij de iure debita. numero 21 eo.
clauſula appellatione remota ſi apponatur per ſtatutum , quid operetur.numero 6 113
clauſula hęc,pro poſſe, an tacitè ſubintelligatur in quolibet iuramento. numero 5 252
clauſula,ſaluo iure alterius,ſubauditur , vbi cadit, & adaptari poteſt.numero 6 256
clauſula, ſi preces veritate nitantur,ſubintelligitur.numero 6 eo.
clauſula, de iure,eſt monitio,non conditio,ad finem. numero 7 280
clauſula, quæ ſumitur ex aliquo , refertur ad vniuerſum , ſalua tamen ratione recti ſermonis,& generaliter ad quod referatur. numero 1.§.poſſe.numero 3 296
clauſula,appellatione remota an omnis appellatio prohibeatur. in princ.& poſt caſum,ver.reſpon.nu.1.& 8 259
clauſula,appellatione remota , ſi apponitur expreſsè in appellatione a diffinitiua an poſſit appellari a ſententia lata in rei vend.nu.8 eo.
clauſula appellatione remota,quid operatur.nu.4. 303
clauſula appellatione remota quod ſit præciſa, quare vult Imperator. numero 8 eo.
clauſula,gratum & ratum habiturum,quicquid fuerit per iſtum procuratorem factum,quid iuris,ſi apponitur poſt mandatum.num.8 310
clauſula in medio poſita non refertur niſi ad præcedentia, & quando. numero 1.2.3.4.5 310
clauſula,quæ apponitur ad eſſentiam actus,poteſt referri ad præcedentia,& ad ſequen.nume.2 eo.
clauſula ponitur aut abſolutè,aut reſpectiuè,aut dubitatiuè.num.4 eo.
clauſula eſt quædam pars poſita inter orationes.num.6 eo.
clauſula ex certa ſcientia,quę idem operatur,quod derogatoria ſpecialis non apponitur in forma communi.nu.11. 312
clauſulam non obſtante,an ſufficiat apponere generaliter, ver.nec clauſula. numero 11 eo.
clauſula,diabolico ſpiritu inſtigati , quia in inquiſitionib. ponitur, non minuit peccatum,ſed ſignificat dolum.nu.1 317
clauſulæ appellatione remota, & appellatione conceſſa quid operentur.numero 1 27
clauſulæ nimis generales ſunt captioſæ,nu.27 38
clauſulæ,Si eſt idoneus,veritas poteſt examinari nemine citato.nu.4 95
clauſulæ,Amoto quolibet illicito detentore,iuriſdictionem tribuit duntaxat in notorio.nu.53 100
clauſulę mandati,in prædictis,& ad prædicta,vis.nu.11 136
clauſulæ,ſine canonico,& debito fine, idem ſonant in eccleſiaſticis cauſis.numero 5 184
claudicantem debet expectare curſor.§.ibi,de veſti.nu.3 302
claudicare iudicium vitioſum eſt.numero 18 232
clauium poteſtas epiſcopalis in quibus conſiſtat, & a qua non appelletur. numero 1 294
clericatum quis præſumitur in fraudem legis accepiſſe propter delictum prę cedens. num.5 245
clericatus aggrauat crimen falſi.numero 2 251

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Clericatus non releuat eum qui fit in poſſeſſione.num.7 72
clerici pauperes, quibus libri ob paupertatem non ſuppetunt, an excuſentur. numero 9 8
clerici quo ad eorum fauorem ſunt de populo.num.15 16
clerici debent defendere eccleſiaſticam libertatem, ſicut proprium ſanguinem.num.7 83
clerici an debeant ſe intromittere de iuriſdictionibus laicorum. num.3 86
clerici an contineantur in citationibus generalibus.num.1 130
clerici in cauſis ſuis præſtant iuramentum calumniæ.num.1 167
clerici ſeculares qui dicantur.nu.3 127
clerici qui tracti fuerunt coram iudice ſeculari, & confeſſi, vel conuicti, an propter talem confeſsionem ſint à ſuo epiſcopo puniendi.nu.2 153
clerici beneficiati non tenentur reſpondere poſitionibus ſub iuramento. numero 4 169
clerici an poſsint iurare in contractibus ſine authoritate ſuperioris. numero 6 eo.
clerici an teneantur dicere veritatem, ſi contra eccleſiam ſuam producuntur.num.9 216
clerici ſunt coniunctæ perſonæ eccleſiæ,& qui.nu.3 225
clerici temporalia non tenentes a laicis, fidelitatem eis iurare non debent,in princ.num.1 261
clerici conqueri poſſunt de iniuria facta eorum priori.num.1 289
clerici ſi poſt trinam commonitionem epiſcopi, ne portent arma, ſunt inobedientes,& capti fuerint cum armis, non ſunt ab eccleſia defendendi.numero 4 314
clerici non debent ludere ad taxillos, nec ludentes aſpicere, in princ.numero 1 316
clerici an comprehendantur ſtatuto cauente,debere ſolui duos denarios pro libra a venditore, vel quod nullus poſsit extrahere victualia extra diſtrictum.num.5 eo.
clerici ſi moniti concubinas non dimittunt, ſuſpenduntur a beneficijs, & ſi ſe adhuc non corrigunt, deponuntur,in princ.nu.1 317
clerici in minoribus ad continentiam compellendi,ſi ſunt beneficiati.numero 1 317
clericis an ſit licitum portare loricas de ferro.num.2 314
clericis,vel prælatis an liceat noua caſtra,vel munitiones facere.nu.6 eo.
clericis,ſi preſſuram patiantur, licitum eſt ſe defendere, dum tamen ſeruetur modus,& moderatio.num.7 eo.
clericis non eſt licitum peregrinari abſque licentia ſuperioris ſui,niſi ex cauſa appellationis.num.2 312
clericis eſt indicta caſtitas,& incontinentes puniuntur, in princ.nu.1 316
clericos quis exemit ab Imperatore.num.5 131
clericos non defendit eccleſia,qui non viuunt clericaliter. §.in text. in verſi. item no. num.1 eo.
clericos ad abiurandum concubinam prælatus cogere non debet,ſed excommunicare.num.1 317
clericum a iudice ſeculari captum, an quilibet de populo de manu eius eripere poſsit.num.20 102
clericum an quilibet de populo poſsit accuſare de fornicatione. num.6. 216
clericum ſi quis fingit ſe, eum non ſit, an poſsit puniri non ſolum a iudice ſeculari,ſed etiam ab epiſcopo.nu.4 315
clericus etiam ſcholaris,non poteſt in ſecularem iudicem conſentire. numero 33 3
clericus ſcholaris an teneatur iurare rectori laico de obediendo ſibi. numero 34 eo.
clericus ſe ipſum ſtudiosè vulnerans, an incidat in canonem, ſi quis ſuadente.num.44 6
clericus rem litigioſam ſcienter emens ad effectum impediendi executionem iudicis laici, an,& qua pœna puniri poſsit.nu.31 23
clericus debet viuere de beneficio, & ideo non tenetur viuere de patrimonio,nec totaliter,nec in parte.num.2 48
clericus deponitur probato crimine, & ſufficit depoſitio niſi aliud enormitas inducat.num.1 143
clericus priuatus beneficio non eneruatur a clero.num.5 216
clericus frequentans monaſteria monialium ab epiſcopo punitur, & laicus excommunicatur niſi monitus deſtiterit.in prin.nu.1 314
clericus ciuitatenſis, & clericus diœceſanus differunt re, & nomine, & vnum ſub alio non includitur,& an nomine ciuitatenſis contineatur clericus ruralis,dic,vt num.5.& 8 52
clericus ſecularis non poteſt eſſe de numero clericorum monaſterij. numero 2 75
clericus ſecularis in Abbatem eligi non poteſt.nu.1 160
clericus furem denuncians proteſtatus,nõ ad ſanguinẽ,ſed duntaxat ad damni emendationem deferre,ſi fur laqueo ſuſpendatur, non efficitur irregularis.num.15 85
clericus depoſitus non poteſt tradi curię ſeculari,niſi ſit incorrigibilis.numero 2 131
clericus habens beneficium eccleſiaſticum, debet ſtudere circa beneficium ſuum,& non aduocare in curia ſeculari. nu.1 137
clericus & miles an æquiparentur in iure ciuili.num.2 eo.
clericus an poſsit prorogare, vel conſentire in laicum tanquam in ſuum iudicem.num.4 152
clericus quando eſt torquendus, an epiſcopus poſsit committere laico,quod eum torqueat.num.5. eo.
clericus nequit ſortiri forum laici neque in reali neque perſonali actione. num.18 eo.
clericus in furto, vel homicidio comprehenſus, an poſsit capi per laicos,& epiſcopo præſentari.num.1 79
clericus non poteſt ſe obligare ad perſonalem diſtrictionem iudicis. Et an clericatus ſumptus poſt citationem proſit.num.13 153
clericus an quis præſumatur.num.28 eo.& 246
clericus an poſsit coram iudice ſeculari reconueniri.num.14 153
clericus qualiter ſit puniendus,quando pœna incipit a crimine.nu.2 157
clericus,qui fugit cum pecunia mea,poteſt à me capi,& detineri per 10.horas,poſtea iudici præſentari,ſi poſſum.nu.7 eo.
clericus flexis genib.coram Papa propoſuit talem quæſtionem.nu.2. 179
clericus an perdat priuilegium ſuum propter locum delicti,in quo ſeruatur ius commune.nu.8 157
clericus ſi eſt citandus,quid iur. ſi publicatio petitur coram iudice ſeculari. nume.5 243
clericus non habens adminiſtrationem non tenetur iurare in manibus epiſcopi ſui,tenetur tamen ei facere manualem obedientiam.nu.2 249
clericus in minoribus ſi adminiſtrauit bona cuiuſdam ducis, & multa ſubtraxit, an dux poſsit eum incarcerare, ſed fugiens poteſt capi, & numero 9.& 15 302
clericus ſi habeat feudum à laico, an per laicum poſsit poni ad diſtrictam perſonalem.nu.10 eo.
clericus potius fugere ſi poteſt, debet, quam fugientem percutere, uerſi.ſi clericus,niſi in caſu,& quo.num.6 314
clericus nutrire non debet comam, neque barbam, ſed incedere in habitu & in tonſura.nu.1 eo.
clericus conſtitutus in minoribus,poteſt vxorem ducere,niſi eſſet in monaſterio traditus.nu.1 eo.
clericus crapuloſus, vel ebrioſus monitus, & non deſiſtens, ab officio,& beneficio ſuſpenditur,in prin.nu.1.& 2 316
clericus remotus ab officio,& beneficio,an poſsit repetere expenſas,quas fecit pro utilitate eccleſiæ.nu.2 eo.
clericus monitus tertio, ſi non deſiſtat à negotiationibus, ipſo facto perdit priuilegium.nu.1 eo.
clericus ſi non eſt monitus,an poſsit ſtatuta laicorum recipere pro ſe, & repellere quatenus faciunt contra ſe.nu.2 eo.
clericus renunciare priuilegio ſuo quandoque poteſt ex conſcientia legis, & quo caſu.§.non obſtat.nu.2 eo.
clericus in confeſſione ſua apud prætorem facta, an cogendus ſit perſiſtere. numero 2.& 3 153
clericus ſi præſcripſerat partem decimarum & oblationum,quæ ad epiſcopum pertinebat,an poſsit ſe tueri contra epiſcopum. nu.2 270
clericus excommunicatus, ſi tertio monitus à ſuſpectæ mulieris conſortio, & colloquio non deſiſtat.nu.1 317
clericus monitus ſi non dimittit concubinam, deponitur à beneficio.numero 1 318
clericus qui habet ſine cura beneficium,non poteſt habere concubinam.numero 2 eo.
clericus inuentus coire cum muliere, non propter hoc vitari debet, donec ab eccleſia toleretur,verſi.Idem.nu.3 eo.
cluſa molendini,quæ eſt in fluuio publico,an poſsit capi ex iudicis decreto. nume.36 190
coactio abſoluta,an cadat in actum verbi.nu.7 142
coactio abſoluta,an cadat in conſenſum verbi.nu.3 144
codicibus rationum mercatorum quomodo ſtetur. nu.34 198
codicibus mercatorum an ſtandum ſit.nu.21 263
cogendi remedia multiplicare poſſumus non ſoluendi,nu.19.& 20 189
cogere qui petit teſtes,iurare debet,& quid.nu.5 235
cognatus agnato poteſt partem ſuam feudi concedere inuito domino. numero 67 17
cognatio etiam naturalis ex illicito complexu impedit matrimonium. numero 1 209
cognitio cauſę an requiratur in prima citatione.nu.5 169
cognitio præcedere pronunciationem debet.nu.1 172
cognitio reiterari debet per iudicem in prima circunuentum, §.no.tertio. nume.4 284
cognitionem cauſæ qua deſiderant, ad officium iudicis, non legis pertinent. nume.17 260
cohabitatio clericorum,& mulierum quare prohibeatur,nu.1 316
collatio beneficij an poſsit probari per teſtes. nu.4 26
collatio ſi ſpectat ad epiſcopum tantum,& ſede vacante ſcribatur capitulo, ut recipiat aliquem in canonicum, tales literæ valent, & ſi uacante ſede executæ non ſint, epiſcopus poſtea creatus exequi tenetur. numero 13 32
collatio beneficij poteſt fieri per interpoſitam perſonam.nu.4 46
collatio an ſit neceſſaria, quando ad electionem proceditur per uiam compromiſſi.nu.11 90
collatio ſimplicis beneficij an poſsit probari per teſtes.nu.2 223
collatio uel donatio præbendarum an ſpectare poſsit ad laicum, & etiam ad fœminam.nu.1 230
collatio beneficij poſt & contra legitimam appellationem facta non tenet,in princ.nu.1 289
collatori an debeat ſcribi, quando ſcribitur ad collationem puta. numero 21 33
collectam decernere poſſunt, & diſtribuere ciues, & quo modo.nu.2 142
collectam ſoluiſſe quando quis præſumatur.nu.8 169
collectas præcedentes ingreſſum monachi, non ſequentes tenetur eccleſia ſoluere.nu.6 205
collectio, vniuerſitas, vel genus, deſtruuntur per ſuorum indiuiduorum deſtructionem.nu.4 225
collega collegæ poteſt damnare.nu.6 186
collega legem imponere non poteſt collegæ, ſed vices delegare. ver. illud eſt.nu.15 287
collegę ſi ſint plures,an credatur eorum aſſertioni.nu.51 210
collegæ quando debent adeſſe,cuncti.ver.Adde.nu.14 287
collegia illicita,conuenticula uocantur,nu.27 125
collegia ſiue conſilium recuſari poteſt,& quid ſit,nu.24 150
collegia an poſsint compelli ad conſtituendum procuratorem, vel ſyndicũ, numero 3 157
collegij ſiue conſortij quilibet opponere poteſt, ne quis incongruus.numero 7 264

Colle-

BIU Cujas

Super Decretalibus.

Collegij ius licèt in uno fuſtineatur, nihilominus is non poteſt ſemetipſum eligere.nu.5 65
collegium, licet non habeat merum imperium, poteſt tamen facere ſtatuta. numero 64 14
collegium vel capitulum an poſſit excommunicari, remiſſio.nu.4 268
collegium quot faciant.numero 4 65
collegium ſi Papa funditus deſtruat, & tandem tractu temporis illud Papa reintegrat, an rector antiquus recuperet rectoriam.nu.11 eo.
collegium penitus deſolatum, & poſtea reparatum, an ſit vnum & idem, an uerò nouum.nu.12 eo.
collegium quomodo poteſt conſentire.nu.42 82
collegium vnde dicatur.numero 9 125
collegium quid ſit, & an de eius eſſentia ſit prælatus.nu.15 eo.
collegium facere an poſſint ſerui.nu.28 eo.
collegium vnum totum poteſt tranſire ad alterum, & fieri ex duobus vnum. nume.2 144
collegium qui facere nequeant, ver.vnus, & nu.15.ver.ego dixi.nu.14. 287
collegium, & uniuerſitas quid, verſi.& dicitur.nu.15 eo.
collegium mercatorum ſi ſit in ciuitate Peruſij, an à ſententia collegij appellatur ad Poteſtatem, an ad Antianos, nu.3 288
coloni ſumptus qui debeant eſſe.nu.7 261
coloni eiuſdem agri ſi ſint duo, & expulſus eſt unus, qui eſt inuentus in agro, quid iuris, ſi alter, qui non fuit inuentus non fuit expulſus, numero 7 271
colono meo exiſtenti in agro meo ſi eſt factum furtum, an poſſum agere. nu mero 19. 302
colonus ſimplex ſi ſim nummis colens, uel partiarius, an creditor meus poſſit mitti in poſſeſſionem meæ colonariæ facultatis.nu.27 190
colonus, uel inquilinus tertij, an poſſit executionem impedire.nu.13 283
colonus ſi expellitur propter odium ſingulare ſubditi, uel coloni, an domino competat actio de dolo, uel iniuriarum.nu.20 302
Comes, qui erat origine ſi poſtea factus fuit epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes.nu.5 240
comes an iſtum comitatum, quem habet in feudum ab Imperatore, poſſit concedere monaſterio, quod ædificat.num.6 240
commercia iuriſgentium poſſunt arctari iure ciuili.nu.3 157
comminatio ſtatuta generalis reſpicit futura. nu.3 141
comminatio aggrauat citationem, & facit de ſimplici peremptoriam, necnon culpam, verſi.dicit gl.nu.5 304
comitatum qui emit à principe tranſmittit ad quemcunque hæredem, etiam fœminini ſexus, ſicut quamlibet rem hæreditariam, etiam ſi de eo ſoluat cenſum.nume.2 53
comitatus an tranſmittatur de fratre in ſororem.nu.1 eo.
commiſſarius debet eſſe idoneus & diſcretus.nu.3 102
commiſſarius Papæ an poſſit conferre beneficium nemine citato.nu.9. 246
commiſſarius poteſt & quid ſubcommittere.§.in tex. ibidem, nu.3 284
commiſſio vbi pluribus facta eſt, quomodo cognoſcatur an ſit facta ut collegio, uel ut ſingulis.nu.37 14
commiſſio vltra dietam ex certa ſcientia Papæ valet.nu.32 48
commiſſio an extendatur, remiſſiuè.nu.2 102
commiſſio, & delegatio qualiter differant.nu.36 100
commiſſio cauſæ, uel negocij quando ad ſucceſſorem tranſeat, uel non.nu mero 8 118
commiſſio citationis quantum ad perpetuandam iuriſdictionem inducit præuentionem de iure canonico.nu.8 124
commiſſio omnis temporalis intelligitur excluſiuè.nu.9 145
commiſſio per iudicem facta nuncio reuocabilis eſt, nu.10 188
commiſſiones tribus modis ſunt ampliandæ.nu.4 105
commiſſionis forma in citando inſpiciendam.nume.2 266
committens in legem, beneficium legis perdit. idem in iuramento, contractu, & decreto.nu.23 40
commirtens alij, quod erat ſibi iniunctum, an hoc ipſo excuſetur. numero 37 139
committere poteſt alteri vices ſuas ille, cuius eſt electi induſtria, de conſenſu partium, dummodo expreſsè conſentiant.nu.60 228
committi conſueta cancellatio Imperatoris, præſumuntur commiſſa ei, cui Imperator committit ſigillum ſuum, de quo confidat tanquam propria perſona.nu.19 101
commendatitiæ literæ non habent vim mandati.nu.2 141
commonitio triplex fieri debet in criminalibus.nu.6 24
commune meum eſt participatione.nu.17 43
communi diuidundo iudicium prædoni non datur.nu.10 41
communiones quæ repellunt teſtem, quę ſint, nu.5 216
communitas ciuitatis an poſſit ſtatuere aliquid in præiudicium ſingulorum ciuium.nu.19 9
communitas, vel uniuerſitas ſi eſt contumax, ad excommunicationem procedi poteſt Proteſtatis, & conſiliariorum.nu.6 166
communitates Terrarum, vel Collegiorum an, & quam iuriſdictionem habeant.nu.46 14
comparatiuum pro ſuperlatiuo.nu.4 173
comparandum ubi deficit, deficit & comparatio.nu.4 37
comparens præſumitur vocatus.nu.9 72
comparere quando quis teneatur coram delegato, & ordinario, ſi eſt extraneus, & alijs ex cauſis, & nu.2.3.& 4 169
comparuit qui nunquam, dicitur non conſenſiſſe, ſecus, ſi comparuit.numero 2 149
compaternitas contracta per baptiſmum, vel confirmationem habet dirimere matrimonium ſequens.nu.1 280
compaſſibili non fit mutatio, aut nouatio.nu.35 27
compenſare eſt ſoluere.nu.3 139
compenſare an poſſit qui iurauit ſoluere.nu.5.& 6 249
compenſatio an poſſit objici de vna violentia ad aliam in re diuerſa.numero 7 174
compenſatio pro ſolutione cedit.num.5 249
compenſatio quando habeat locum etiam rerum in bello captarum. §.item ait.num.9 260
compenſatio non eſt de appenditijs rei compromiſſa, & habet vim reconuentionis.numero 7 205
compenſationem reus opponendo ita petit debitum, ac ſi directè peteret.nu mero 2 177
compenſationis exceptio ſapit reconuentionem.nume.5 24
competentis iudicis interlocutoria tranſit in rem iudicatam, niſi appelletur. numero 3 150
compoſitio facta ſuper decimis cum authoritate ſuperioris an ſit valida. numero 1 136
compoſitio vel tranſactio eſt litis terminus, & quando mandatur executioni abſque libello.num.8 159
compoſitio perpetua ſuper annua præſtatione inter immobilia cõputatur. numero 2 136
compoſitio quæ fieri poſsit inter clericos.nu.1 eo.
compoſitio in ſpiritualibus ſecundum ius fieri debet.num.3 eo.
compromittentes an poſsint re non integra reuocare compromiſſum. numero 5 76
compromitti de, vel ſuper iure tertii, in eius præiudicium, non poteſt.numero 16 30
compromitti de reſtitutione in integrum non poteſt, poteſt tamen compromitti articulus, an quis ſit de iure reſtituendus.num.6 122
compromiſſa plura quando intelligantur.num.4 145
compromiſſa ad lites & cauſas ſunt de iure ciuili.num.10 eod.
compromiſſarius ſi fecit malam electionem, vel electus recuſauit, an poterit iterum eligere.num.13 67
compromiſſarius ad eligendum cur poteſt poſtulare eum, procurator datus ad proſequendam electionem, non poſsit proſequi poſtulationem.numero 6 76
compromiſſarius an poſsit alteri compromiſſario committere ſuam poteſtatem.numero 7 77
compromiſſo finito an poſsit fieri prorogatio.num.27 255
compromiſſum generaliter factum, ſeminata ſuper quibuſdam diſcordia, non comprehendit res pacificas.numero 3 2
compromiſſum ſi ſit in duos, & diſcordant, an cogantur nominare tertium cuius authoritari pareatur.num.6 64
compromiſſum natura perpetuum eſt, cepto tamen iudicio, expirat triennio. numero 4 33
compromiſſum an duret, donec viuunt compromittentes.num.20 45
compromiſſum ſi non valuit a principio, an arbitrium poſsit ratificari.numero 4 67
compromiſſum in vnum factum, valet. nu.37 82
compromiſſum factum his verbis, Duraturum per totum hunc menſem, expirat cum vltima die menſis. num.5 99
compromiſſum factum in quem ſub nomine dignitatis, an tranſeat in ſucceſſorem.& quid in executore vltimæ voluntatis.num.5.& 6 118
compromiſſum in cognatos Titij, an reſpiciat eos vt ſingulos.num.7 65
compromiſſum & laudum ſimul ſunt quędam amicabilis tranſactio, & quãdo.num.2. 167
compromiſſum, & tranſactio ex metu, vel inter perſonas impetrantes & ſubiectas facta non valent.num.7 142
compromiſſum non poteſt fieri niſi pœna non requirat.nu.3 145
compromiſſum an nouet pœna minor.nu.4 eo.
compromiſſum ſine præfinitione temporis quando a iudice reſtringi poteſt. num.8 eo.
compromiſſum non tenet inter quos ciuilis obligatio non cadit.nu.10 eo.
compromiſſum ſi ſit factum cum pœna & clauſula, Rato manente pacto, an pars ſeruans poſsit conſequi contra partem non obſeruantem, principale, & pœnale.nu.3 146
compromiſſum in dignitatem non perit morte perſonæ.nu.10 eo.
compromiſſum poteſt fieri etiam ſine promiſſione, num.3 254
compromiſſum ſi fuerit factum ſuper quibuſdam accidentibus poſt contractum nominatum ex interuallo, oritur actio & non exceptio. numero 6 eo.
compromiſſum ſi ſit in arbitrum cum pœna ſtipulatione interueniente, vtrũ poſſet homologari expreſsè.nu.23 255
compromiſſum ſi ſit de re, an poterit excipi coram arbitro de precio non ſoluto.numero 8 265
compromiſſum factum per prælatum eo mortuo non expirat, ſed tranſit ad ſucceſſorem, licet de ſucceſſore in compromiſſo non ſit facta mentio. numero 1 232
compromiſſum expirat vno de arbitris mortuo, niſi ſecus actum ſit. numero 1.& 3 eo.
compromiſſum ſi ſit in plures hoc acto, quod vnus poſsit iudicare, aliis mortuis, an iſte vnus poterit iudicare, nu.3 eo.
compromiſſum habetur pro petitione, ver.porro.numero 6 eo.
compromiſſum prorogare poſsit ne arbiter, qui habet ſemel & iterum prorogandi poteſtatem.§.ſed nunquid.nu.4 307
compromittens generaliter videtur ſe aſtringere ad omnia proſequenda, quę poteſt proſequi ſaluo ſuo intereſſe.nu.7 145
compromittere in arbitrum periculoſum, & pœnale eſt.nu.41 148
compromittere an ſit pactum.num.4 146
compromitti an poſsit in laicum de cauſa vſuraria.nu.2 86
compromitti an poſsit de cauſa vſuraria in laicum abſque clerico, numero 5 146
compromitti an poſsit in laicum de cauſa dotis.nu.6 eo.
compromitti an poſsit de cauſa criminali.nu.9 246
compromitti poteſt in mulierem tanquam in arbitratricem.nu.1 254
compromitti poteſt de iure communi priuilegio, & conſuetudine ac præſcriptione, & qualiter hoc intelligatur.nu.3 276
compulſio ſi eſt petita in libello, & iudex condemnauit, an iſta ſententia mereatur

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

mereatur executionem.nu.20 277
conceduntur ea, sinequibus concessum esse non potest, cum aliquid conceditur.nu.2 105
concessio, an valeat, si duo contendant de Papatu, & interim vterque vnum & idem castrum mihi concedit.nu.12 6
concessio liberè appellandi ex rescripto si detur personæ prohibitæ appellare, ius commune restituit, si personæ non prohibitæ, facultatem appellandi in casibus quibuscunque, dum tamen non existenter iniustè, nec euidenter inualidè appelletur.nu.25.& 28 27
concessio fundi ad longum tempus, reseruato pleno dominio utili & directo, an dicatur alienatio.nu.44 74
concessio realis perpetuatur auctoritate papæ.nu.1 136
concessio exprea papæ quando præiudicat etiam successori.nu.1 270
concessum certis temporibus videtur alijs temporibus denegatum. numero primo. 93
concessum mihi quod est videtur etiam concedi familiaribus meis & amicis, sine quibus id agere nequeo.nu.6 168
concilia recipiunt interpretationem, & quomodo ea sumatur.nu.2 98
concilium habet potestatem clauium, & excommunicare potest. numero secundo. 149
concilium facere non potest Imperator, nec ei præsidere.nu.19 46
concilium generale, quis congregare debeat, & qui ad hoc sint vocandi. numero 27 47
concilium, & collegium debent congregari in loco tuto.nu.24 73
concilium totum, an possit esse suspectum, & vnius personæ vicem gerit.nu. 7.& 24 150
concludere est claudere strepitum iudicialem litigantib.nu.5. 18
concludere pro renunciare sumitur in iudicijs.nu.3 178
concludere rem ad se ex causa dominij pertinere sufficit in reali libello, numero primo. 240
conclusio in causa quare non obstat.nu.11 220
conclusio quid operatur in causa.nu.6.& 7 222
conclusio quid operatur in eadem instantia.nu.6.& 7 eo.
conclusiones ex Innoc.nu.3.& 4 207
conclusiones ex Innoc.nu.1.2.& 3 210
conclusiones Innocentij ex commentario ad c. Abbate sanè, de re iud.lib.6. nu.17 287
conclusum quando dicatur.& nu.4. & 5. & in qua causa concludatur,& obstat conclusio.nu.3.4.& 5 178
conclusum si sit in possessorio, an transiri possit ad petitorium.nu.4 226
concomitantia, siue cohærentia reprobata, & totum reprobatur. numero quarto. eo.
concordari quomodo possint inuicem, l.nomen.C.quæ res pign.& l.fi.C.de transact.nu.23 85
concordia quando sit plena.nu.1 65
concordiam de offensa faciens non obligatur vlterius, sed pacem faciens, si eam rumpat, dicitur proditor. 7
concordiam qui de pœna fecit, manualiter vindicando pacem frangere non dicitur.nu.5 133
concordię maioris partis iudicum vtriusque rescripti standum est iuxta com. opi.nu.22 36
concordię studere iudex debet ante factum, post autem punitioni. numero primo. 157
concorditer dicitur factum, quod fit a maiori parte capituli.nu.2 72
concorditer fieri, an id dicatur, quod a maiori fit parte.nu.3 279
concors, an dicatur sententia, si maior pars consentit, ibi.& nu.1.& 3 eo.
concubina an efficiatur vxor absque instrumentis dotalib.nu.15 71
concubina si potest accipi in vxorem sine dedecore, filij naturales debent legitimari per matrimonium, non per rescriptum, siue priuilegium. numero quarto. 132
concubina non habens filios non succedit concubinario decedenti sine hærede & absque testamento.nu.5 eo.
concubina non efficitur vxor ex legato maritis.nu.4 183
concubina an & quare non admittitur in testimonium.nu.3 222
concubina appellatur etiam illa, cum qua quis secretè luxuriatur. numero primo. 246
concubinam si habeam, cum qua honestè possum contrahere matrimonium, pater non potest legitimare filios, nisi matrimonium contrahat. numero 3 eo.
concubinatus dicitur vita dissoluta, ibi.nu.1 279
concupiscentia inducit votum captandæ mortis.nu.8 12
condemnare in eo, quod petitum non est iudex non potest.nu.6 172
condemnari debet fur nedum de præsentibus, sed debet facere caueri de futuris.num.19 85
condemnari non debet quis de graui crimine propter vehementem prę sumptionem. nu.2 246
condemnari non debet quis de homicidio de quo nescitur, & a quo factum sit, propter præsumptionem præcedentem minarum, vel inimicitiarum. numero 5 eo.
condemnari an possit quis sine citatione.nu.7 29
condemnari debet in expensis, qui male impetrat.nu.7 296
condemnatio fit in re, & exactio in æstimatione, vbi succedit interesse. numero decimo. 146
condemnatio etiam in fine termini fieri potest, in prin.nu.7 164
condemnatio pro contumacia potest a iudice omissa fieri quandocunque vsque ad sententiam definitiuam.§.idem dicit.nu.9 266
condemnatio qualiter fiat in æstimationem, quæ pertinet ad officium iudicis.num.3 144
condemnatio fit ex eodem libello, ex his quæ tendunt ad finem libelli. numero 34 208
condemnati si sint duo, qui erant verè contumaces, & vnus appellauit, & erro re iudicis obtinuit, an profit alteri.nu.7 311
condemnato per arbitrum sufficit soluere pœnam, vel interesse.nu.16 102
condemnato ad speciem an datur tempus quadrimestre.nu.12 288
condemnatur quis in expensis ratione retardati processus, & malitiæ, in princ.nu.1 268
condemnatus ab arbitro an habeat tempus quadrimestre.nu.5 110
condemnatus ex inquisitione in absentia, an sit infamis.nu.5 68
condemnatus de furto, an sit infamis.nu.15 153
condemnatus si sit tam super accusatione, quam super inquisitione, uel denunciatione officialis, an sufficiat vna executio.nu.7 250
condemnatus si quidam sit in amputatione manus, saluo quod si soluerit centum, sit liberatus, quantum tempus habebit ad soluendum. numero decimotertio. 282
condemnatus si non soluerit condemnationem, puniri debet alia grauiori pęna, & non apponitur tempus, monitio necessaria.nu.13 317
condictio ex lege, oritur ex statuto continente idem quod lex 12.tabula. numero 31 27
condictio ex canone, Reintegranda, an concernat possessorem. numero quinto 74
condictio ex isto canone, Querelam, an sit natiua, uel datiua. numero sexto eo.
condictio ex canone an crescat in quadruplum, ut actio, quod metus causa. nume.10 142
condictio ex canone non est arbitraria, nu.10 eo.
condictio ex lege, & in factum quæ.nu.4 156
condictione certi, an possit agi pro vsuris tacitis.nu.8 367
conditio non est potens ad obligandum.nu.7 247
conditio quando retro fingat, uel non. & nu.11 32
conditio sumitur à priori, modus a posteriori.nu.12 154
conditio an obliget.nu.13 66
conditio tacita inest etiam legibus. nu.7 113
conditio, causa & modus quo ad vestiendum pactum, an & qualiter differant.nu.16 133
conditio ibi locum habet, vbicunque pœnitentia medio tempore. numero octauo. 137
conditio si in eodem statu permanserit, in quolibet mandato & arbitrio subintelligitur. nu.28 138
conditio melior quando sit procuratoris facientis.nu.4 139
conditio occupantis procuratoris, melior fieri dicitur post litis contesta. nume.1 141
conditio fingit retro in contractibus, secus in vltimis uoluntatibus, excipiuntur casus.nu.4 186
conditio in articulis, & si negati fuerint, probare intendo, non infringit testimonia super confessis, & ratio.nu.13 232
conditio non obligat, & non vestit pactum simplex.nu.9 242
conditio casualis non vestit pactum nudum, sed bene vestit stipulationem, vt dicatur esse sine causa.nu.10 eo.
conditio tacita an faciat conditionem, nu.10.& 11 246
conditio omnis tempore, uel natura debet dispositum præcedere. numero decimo. eo.
conditio tacita quæ dicatur.nu.3.4.& 5 256
conditio tacita inest ex natura contractus, ex natura correlatiuorum, & ex natura finalis causæ.nu.4 eo.
conditio rei quando melior.nu.2 264
conditio melior excipientis quando fit, & quando agentis. numero tertio & sexto eo.
conditio intrinseca quæ.nu.2 282
conditio an fingatur retro in ultimis uoluntatibus.nu.12 295
conditio an in legibus trahatur retro.nu.13 eo.
conditionalis sententia an fingatur retro.§.opponitur.nu.4. eo.
conditionem an faciat clausula, si idoneus fuerit, & an suspendat actum. §.sed tunc quæro, nu.2.& 7.uide nu.10.& 11.15.& 16 247
conditiones quæ impediant, vel non, legatorum transmissionem remissiuè. numero 7 65
conditiones in matrimonio, quæ tacitè extrinsecus intelliguntur, an faciant promissionem dotis conditionalem.nu.5 256
conditiones quæ in præsens, quæ in præteritum & quę in futurum conferantur.num.15 247
conditiones quædam de futuro insunt, quæ de præterito non insunt. §. nota. nume.2 256
conditione pendente si est appellatum & appellatio est deserta, deinde deficit conditio, quid iuris.nu.8 282
conditionis pendentis potentia nunquid puram innouet obligationem. numero 17 35
conditionis defectus, si ea ex parte ante inest, impedit literas ne producantur in esse, si ex parte post, exceptionem parit ad elidendum.nu.20 38
conductione finita, colonus cuius tempore messis est matura, an possit in ipsam messem falcem mittere.nu.4 78
conductor lite pendente an teneatur soluere pensionem.nu.36 74
conductor fiscalis an habeat utile dominium.nu.5 170
conductor an possit referre quæstionem dominij.nu.21 240
conductor pactum non obseruans an possit repelli.nu.5 281
confessus tacitè non uidetur qui litis contestationem recusat.nu.39 210
confessi, uel conuicti clerici coram suo episcopo qualiter puniantur. numero secundo. 153
confessi in iure qui dicantur.nu.2 eo.
confessio facta coram iudice, cuius sententia non ualeret, nullius est momenti.nu.18 46
confessio accipitur quatenus facit contra confitentem.nu.6 51
confessio procuratoris ficta uel expressa an noceat domino.nu.19 62
confessio facta in foro pœnitentiali non nocet in foro iudiciali. numero secundo. 126
confessio clerici facta coram iudice sęculari non facit indicium ad tortu-ram.num.6 75
confessio non vitiatur ratione inordinati processus.nu.7 eo.

BIU Cujas

confeſsio clerici facta coram iudice ſęculari non facit indicium ad torturam.num.6 75
confeſsio facta,dato prius termino ad deliberandum,an poſsit reuocari.numero 57 89
confeſsio procuratoris eligentium an noceat electo.nu.74 eo.
confeſsio in criminalibus non meretur executionem, niſi lata ſententia.numero 15 100
confeſsio extra ius facta coram populo,an inducat notorium.numero decimoquinto. 120
confeſsio,& poſſeſsio an durent.nu.1 196
confeſsio chirographaria, vel inſtrumentalis procuratoris ab accipiendo mutuo,non nocet domino,& ratio.nu.3 139
confeſsio vera non requirit ordinem agendi.nu.15 173
confeſsio releuat ab omni neceſsitate ſeruandi ordinem iudiciarium.numero 14 148
confeſsio facta coram iudice,qui non poteſt condemnare,non valet.numero quarto. 153
confeſsio facta coram iudice competenti in figura iudicii ſufficit ad condemnationem ſine alia probatione.nu.7 eo.
confeſsio facta in carcere epiſcopi,vel præſidis non valet ſecus facta ſub cuſtodia.num.8 eo.
confeſsio debiti ſine iudiciario præcepto non habet executionem paratam.numero 7 165
confeſsio ficta ſemper requirit iudicis ſententiam.nu.6 168
confeſsio triplex.num.7 196
confeſsio vna an tollat ius contrarium ipſo iure.nu.1 197
confeſsio ad hoc,vt ſit valida,quot requirantur.& numero 4.5.6.& 7.17.21.& 22 197
confeſsio facta in carcere an ſit valida.num.6 eo.
confeſsio minoris an ſit valida.nu.7 eo.
confeſsio facta a minore, muliere, ruſtico, vel milite, an eis noceat.numero 14 eo.
confeſsio facta militi prætorio in quibuſdam valet, facta verò poſt ſententiam definitiuam non iuſtificat ſententiam.nu.19 eo.
confeſsio,quæ ſit omnino extra iudicium ſuper crimine, an inducat plenam probationem.nu.20 eo.
confeſsio an valeat ob vitium litigioſi.nu.2 eo.
confeſsio facta in inſtrumento guarentigiæ, de furto quem non infamat,numero 30 eo.
confeſso debitum quæ dilatio detur ad ſoluendum.nu.23 88
confeſsio,quando tendit ad ſolutionem, ſeu ad liberationem an requiratur præſentia,vel quaſi.nu.21 198
confeſsio ſi ſit facta per verba abnegatiua, an ipſa verba probent modo eſſe.numero 24 eo.
confeſsio aduocati oſtenſo errore, an, & quando reuocetur.nu.25 eo.
confeſsio ficta an inducat infamiam iuris.nu.28 eo.
confeſsio non infamat facta apud eum, cuius ſententia non infamat,ut inquiſitoris.num.30 eo.
confeſsio probatur per verba enunciatiua,& quando,& nu. 10.28 219
confeſsio tacita quomodo debeat ſcribi.nu.18 eo.
confeſsio omnis poteſt reuocari errore probato. num.19 eo.
confeſsio non exprimens cauſam non valet,niſi probetur debitum,& quando ſit confeſsioni ſtandum.& nu.1.& 3 242
confeſsio ſimulata an ſit valida,& nu.1.& 3 eo.
confeſsio facta abſente aduerſario an teneat,& nu.5.& 6 eo.
confeſsio facta in iudicio an teneat inter abſentes.nu.6 eo.
confeſsio mutui an habeat in ſe tacitum pactum.nu.7 eo.
confeſsio debet conuenire naturalibus.nu.3 244
confeſsio in ceſsione actionum inducit fraudis præſumptionem, & in mutuo.nu.2 245
confeſsio mutui,uel dotis a moriente facta non facta præſumitur ſpe futuræ numerationis.nu.4 246
confeſsio Archiepiſcopi probat contra eccleſiam ſuam. nu.2 275
confeſsio,quæ non conuenit naturalibus,eſt inualida.nu.1 279
confeſsio contra ſententiam non valet,nu.1 280
confeſsio ſecuta poſt latam ſententiam non dicitur facta in figura iudicii, niſi fieret coram iudice appellationis.nu.4 290
confeſsio inducit notorium ver.nam confeſ.nu.20 306
confeſsio quæ dicatur notoriæ,uel res per confeſsionem.nu.20 318
confeſsionem reuocare in tormenti editam quando clericus poſsit.numero 5 153
confeſsionem ſi iudex aduocati eadem die reuocatam vult habere pro litis conteſtatione poteſt appellari.nu.1 307
confeſsiones in quacunque iudicii parte fieri poſſunt. nu.8 302
confeſsioni aduerſarii,an pœnitentia ſit neceſſaria.nu.21 197
confeſsioni conditionali & cum proteſtatione factæ poſitionibus, vel inquiſitioni an ſit ſtandum.nu.23 198
confeſsioni ſtatur in criminibus abſque alia probatione ad repellendum teſtes,& non ad puniendum.nu.5 263
confeſso an liceat appellare,ver.ita,quod.nu.4 290
confeſſores pœnitentiarii quam poteſtatem habeant.uer.& hoc.num.5 301
confeſſum dicens ſe metu tormentorum qualiter hoc probabit. numero decimotertio. 311
confeſſus contra ſe,ſi quid prætendit,quod naturaliter non in ſit,probare debet.nu.28 88
confeſſus in criminali an ſtatim ſit infamis.nu.3 110
confeſſus de homicidio an ſine alia probatione capitaliter puniri debeat.numero 4 196
confeſſus ſuper certi condictione generali propoſita ex furto ad duplum,uel quadruplum,an efficiatur infamis.nu.30 198
confeſſus quid eris poſito quod promiſiſti decem, ſi reſpondes promiſi ſub conditione.nu.52 87
confeſſus ſi ſit quis in teſtamento ſe teneri ad reſtitutionem vſurarum à multis & diuerſis publicè extortarum, an per hoc ſit probatum, quod ſit vſurarius manifeſtus. nu.8 205
confeſſus habuiſſe & recepiſſe quantitatem pecuniæ cum obligatione reſtituendi ei, quem creditor declararet, & declarandus erat filius confitentis,quia pecunia confitentis erat,quid iuris.nu.33 259
confeſſus an poſſit appellare.nu.10 303
confeſſus non appellat,quando contra confeſſionem nihil obijcitur.numero 5 305
confeſſus maleficium, licet ante litem conſtatam ſit confeſſus, non appellet.nu.19 306
confirmabile quod de iure non eſt,iniuria confirmatum non præſumitur.numero 2 85
confirmare, & donare differunt. nu.16 240
confirmare contra ſe non intelligitur princeps generaliter confirmando. numero 4 253
confirmari non poteſt,quod non eſt in rerum natura, & exempla,nume. ſecundo. 139
confirmari & dari an idem poſſit.nu.20 240
confirmatio id roborat,quod inuenit,nec quiſquam de nouo diſponit.numero 23 21
confirmatio papæ quando teneat,& quid operetur.nu.18.& 19 25
confirmatio quæ fit cum cauſæ cognitione habet vim ſententię.nu.5. 64
confirmatio magiſtratum poteſt ad populum pertinere vel principis priuilegio,vel præſcripta conſuetudine.nu.14 65
confirmatio quid operetur.nu.1 67
confirmatio inualidi exigit repetitionem formæ ſubſtantialis.nu.4 76
confirmatio prælati ſi habere vim diffinitiuæ, de falſo facere verum, & de abuſiuo rectum.nu.10 83
confirmatio iudicis an teneatur facta falſi procuratoris.nu. 21 eo.
confirmatio an retrotrahatur.nu.2 135
confirmatio quædam præparata,quædam minimè.nu.1 135
confirmatio non confert aliquod ius electo,ſi electio non tenuit.nu.2. 178
confirmatio præſumitur ex diuturnitate temporis, & ex negligentia.numero ſecundo. 222
confirmatio ſi eſt petita aliter, quam in cauſa ap. quia elapſum eſt tempus appellandi, ad hoc,quod petens obtineat, non habet probare, quod ſententia ſit iuſta.nu.3 279
confirmatio electorum poteſt ab epiſcopo fieri in camera ſua etiam in uilla,non tamen in domo regum.nu.2.ver.no.quod.nu.1 293
confirmatio vim habet definitiuæ,ver.nam cum.nu.5 297
confirmatio facta in forma communi quid operatur.nu.2 312
confirmatio generalis nunquam addit robur inualidis, §. ſed de perſona, ver.ſed confirmatio,nu.4.& nu.10.§.idem ait. eo.
confirmatio quando eſt facta ſine cauſę cognitione, an vera vel falſa ſit confirmatio,ſolus papa cognoſcit.nu.5 eo.
confirmatio,& priuilegium,an inter ſe differant, & nihil addit titulo poſſidendi,niſi in caſu.nu.9 eo.
confirmatio non mutat naturam eius,quod confirmatur.nu.10 eo.
confimatio papæ qualis eſſe debeat, & quid in ea ſubintelligatur, & an fieri debeat cum cauſæ cognitione,in prin.nu.1 313
confirmatione ſua facta ex certa ſcientia videtur Papa diſpenſare. numero primo. 176
confirmatione eius quod eſt ab initio nullum an agi poſſit.nu.18 185
confirmationem inducunt ea,quæ fiunt ad executionem.nu.25 9
confirmationem ſuæ electionis petere poſſunt eligentes.nu.2 177
confirmationem ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, petere quis poteſt,& multa ea operatur,uer.an quis.nu.13. 312
confirmationes epiſcoporum non debent fieri in camera regis. numero ſeptimo. 60
confirmationes electorum fiunt ex debito, non ex gratia pura. numero ſecundo. 65
confirmationes an debeant fieri cum cauſæ cognitione.nu.3 293
confirmationis natura.nu.1 134
confirmationis generalis uis.nu.11 205
confirmationis ſententiæ expreſsè,uel tacitè factæ differentia. verſi.dices.numero quinto. 290
confirmato opponere quis excipiendo non poteſt, ſecus accuſando,uel agēdo.ver.tamen non,cum ſeq. num.5.6.& 9 297
confirmator ſententię, an habeat cognoſcere de proceſſibus. numero ſeptimo. 312
confirmatum an denominetur à confirmato, an à confirmante. verſ. dicit Iacob.nu.23 308
confirmatus,ſi ſtatim fuit conſecratus,an expectabitur tempus de conſecrandis epiſcopis.nu.21 66
confirmatus an dicatur is, a cuius confirmatione fuit appellatum. numero ſecundo. 67
confirmatus quando quis præſumitur.nu.5 314
confirmatus tantum epiſcopus beneficia prima retinere poteſt, ſi non habuit poſſeſſionem epiſcopatus.§.iterum dicit.num.11 297
confitens crimen proprium coram iudice incompetenti debet ui tormentorum per iudicem competentem cogi perſeuerare, niſi confeſſio fuerit facta in vetito examine.nu.4 75
confitens,liti renunciare videtur.nu.4 159
confitens ſe olim fuiſſe ſubiectum etiam hodie eſt ſubiectus, ſi non probat contrarium.nu.2 137
confitens coram iudice,an confiteatur in iure.nu.30 188
confitenti crimen in ſe an credatur de alio.nu.5 196
confiteri per literas crimen capitale an poſſit abſens.nu.9 46
confiteri debitum an præſumatur, qui in actis exceptionem ſolutionis oppoſuit.nu.6 114
confiteri an videatur ſe excommunicatum, qui dicit ſententiam excommunicationis latam poſt appellationem legitimam,non tamen probat.num. quarto. 116

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

confiteri an dicatur quis,si non negat,nec confitetur.nu.14 120
confiteri debitum an videatur, qui opponit exceptionem solutionis, adeo quod non sit necesse litem contestari.nu.8 160
confiteri ut quis debeat,mandare non debet index.nu.7 197
confitetur quis tripliciter.nu.1 245
conformitas quomodo veniat attendenda.nu.5 315
causæ loquutio in loquente dolum arguit.nu.19 41
congregatio dici potest eo ipso, quod per diœcesanum est approbata sic per papam.num.18 11
congregatio ad malum qualis debeat fieri.nu.16 143
congregatio hominum non facit vniuersitatem.nu.5 202
congregrationem duo homines faciunt.nu.3 65
congregator gentis an ita teneatur de suo,& congregator de damno.numero 13 142
coniugati grauius peccant in crimine carnis,quam soluti.nu.5 316
coniuges se abiurare non possunt,in prin.nu.1 256
coniungibus lite pendente carnale commercium non est interdicendum.numero 2 194
coniugum spirituale quando contrahitur.nu.1 164
coniuncta persona, vel affinis vsque ad quem gradum dicatur, & vtrum res publica habeat coniunctam personam,nu.13.& 15 48
coniuncta persona an possit impetrare,quod sibi soluatur coniunctorio nomine.num.16 eo.
coniuncta persona an sine mandato admittatur in causa,vbi requiritur speciale mandatum.nu.36 eo.
coniuncta persona,an admittatur pro prodigo,uel furioso.nu.37 eo.
coniuncta persona, an possit constituere procuratorem pro alia coniuncta, num.39 eo.
coniuncta persona an dicatur legitimus procurator.nu.21 51
coniuncta persona si asseruit se procuratorem, & non erat, utrum rescriptum validabitur ex coniunctorio nomine,nu.22 eo.
coniuncta persona an possit agere pro coniuncta vbi est par coniunctio, & an fideiubere,nu.3 294
coniuncta persona non cogitur, defendere coniunctam, & potest se excusare dicens, non habeo mandatum, uel mandatum meum non durat. numero 13 308
coniuncti debent inter se vitæ subsidia præstare.nu.2 251
coniuncti si sunt in iurisdictione vnus magnus comes, & unus vilis clericus ex delegatione Imperatoris, ad cuius superiorem debeat appellari.numero 4 288
coniunctim proposita quando sufficiat probare diuisim, ver.dic ergo . numero 14 319
coniunctio copulatiua plenam inducit repetitionem, licet concernat plura disposita.nu.7 eo.
coniunctorio nomine agere,& procuratorio vel administratorio, refert.nu mero 25 138
coniunctorum eadem est ratio.1 11
coniunctorum appellatione à l. facta,in materia naturali uenit etiam spurius,in materia ciuili non uenit.nu.9 48
conuictus ut quis de crimine dicatur,quę probanda,& qualiter.numero septimo. 153
connexorum in uno reformatum in altero reformari intelligitur. numero decimo. 12
connexorum diuisio non est admittenda.§.ibi.dummodo.nu.4 301
consanguinei monachi an possint compelli ad soluendum condemnationem pecuniariam factam de monacho.nu.3 132
consanguinei in criminalibus non admittuntur in testes nisi in casibus, & quare, nu.11. 246
consanguineorum testimonium quando admittatur.nu.4 221
consanguineus vsque ad quem gradum intelligatur.nu.1. 294
consanguinitas præsumptiuè probata, an & quãdo dissoluet matrimonium. num.7 209
consanguinitas probatur & reprobatur per instrumentum . numero 1.& numero 4 222
consanguinitatis possessio an reperiatur in transuersalib.nu.3 230
consanguinitatis,uel affinitatis ratione an aliquid præsumatur.nu.13 247
consecratio ad spiritualis matrimonij substantiam perinde se habet, ac copula ad carnale,& ad uenditionem traditio.nu.5 93
consecrationem petenti episcopo,licet confirmato, possunt obijci crimina, & defectus,in prin. post casum.nu.1 225
consecratus nunquam re consecratur.nu.1 184
conscientia quomodo probari possit,& quomodo animus.nu.23 6
conscientia mala quid sit.nu.4 12
conscientia duplex est,& plura de ea.nu.17 64
conscientia quid sit.nu.4 97
conscientia executoris non debet attendi nu.2 112
conscientia est duplex, unde utraque oriatur, & de qua sensum in hoc.numero quarto. eo.
conscientia iudicat de occultis.nu.3 126
conscientia triplex,& quam earum iudex attendere debeat. numero quarto. eo.
conscientia unde dicatur. nu.2 196
conscientia non est de actis.nu.5 230
conscientia idem,quod bonus uir.nu.5 eo.
conscientia quid,& an sit bona,demonstrat uel ratio,uel futurus euentus.nu mero 4 251
conscientia diuinitus inspirata nunquã recessit ab anima ab initio mundi, & fuit in præsentibus Romanis.nu.8 257
conscientia quid & quib.modis cadat in homine,& alia de ea. §.sed nũquid. num.1 261
conscientia purgatur per iuramentum ,& mala interficit. uerſic.item non. numero 29 262
conscientia mala difficile probatur.ibid.nu.1 269
conscientia nostra tota intra nos est, verbum autem intra nos est, donec transeat labia, & est maximum conscientiæ testimonium . numero primo. eo.
conscientia erronea non damnat quenquam,neque scire tenetur abscondita. § & ita.nu.5 271
conscientia non damnat,quæ ratio siue naturalis, siue positiua iustificat.numero 7 318
conscientia quid,ver.in tex.ibi,iuxta.nu.1 297
conscientia vbi est,ibid.ver.item no.nu.1 eo.
conscientia legis vincit conscientiam hominis, & conscientia sana niti debemus,non abusiua.§.item conscientia.nu.3 316
conscientiam remordet omne, quod est citra naturalem rationem,vel contra aliquem de quinque sensibus appropriatum scientiæ rei, vel actus de quo agitur.nu.19 63
conscientiam,quę debetur Deo,parum curant homines,nu.9 194
conscientiam veritas non omnis ligat.nu.1 215
conscientiam quis debet sequi quæ formatur a iure in alieno facto,secus in suo.§.item teneor.nu.5 271
conscientiam dubiam habens,an dicatur habere malam fidem, vel bonam dubietate pendente.nu.7 275
conscientiæ propriè non debemus inniti.nu.2 12
conscientiæ descripto,& latior.nu.3.& 5 eo.
conscientiæ descripto,nu.5 71
conscientiæ iustitia quid,& descriptiones.nu.10 147
conscientiæ,& legis natura,& differentię.nu.10 eo.
conscientiæ hominum cum sint diuersæ etiam circa vnum & idem, meliori & saniori conscientiæ statur.nu.2 297
consentiens in iudicem suum, iure tamen speciali declinabilem, vel in alienum, qui tamen suus fieri possit, an & quando possit pœnitere. numero 23 52
consentiens metu pœnę ratum habet,non gratum.nu.7 64
consentiens post factum, an sibi præiudicet, ac si ab initio procurasset.numero 4 92
consentiens in iudicem an possit dissentire.nu.6 149
consentiens in iudicem pœnitere an possit.num.1.2.& 3 150
conscius,conscientiaque quis,quęue dicatur. nu.6 222
conscius præsumitur semper,qui semel est conscius.nu.5 277
consensus principis non requiritur in constitutione populi.nu.35 10
consensus ad actum quando in ipso actu requiratur, quando ex post facto sufficiat.nu.13 16
consensus cessat oppressione durante.nu.13 36
consensus patris requiritur,ubi lis contestatur in pertinentibus ad filium pleno iure.nu.10 43
consensus ex interuallo superueniens quibus casibus tribuat validitatem.numero 19 eo.
consensus capituli requiri non debet, si canonicus contra suum capitulum, vel alium eiusdem capituli canonicum agere velit.nu.30 eo.
consensus quadruplex authoritatis, ministri, approbationis, & operationis, remissiuè.num.6 59
consensus quid sit.nu.10 eo.
consensus an possit interuenire diuersis temporibus.nu.19 64
consensus triplex est.s.præcedens,inhærens,& accedens.nu.52 59
consensus successiui dicuntur facti in concordia, quando concordia est de forma substantiali actus.nu.48 64
consensus probatur per signum,vel supscriptionem.nu.4 71
consensus canonicorum non habiti in communi,an valeat.nu.12 81
consensus pertinet ad capitulum,authoritas, & decretum ad superiorem.numero 13 eo.
consensus debet esse simplex.i.a ui,& metu.liber.nu.18 eo.
consensus vtriusque partis quando in protestatione requiratur, uel non.numero 11 85
consensus non præstitus in scrutinio non auget numerum . numero quinto. 91
consensus de sui natura potest interuenire ante factum, in facto, & post. numero 5 92
fallit si requiratur certo & determinato tempore. eo.
item fallit quando ex post facto præcluſa est via consensui. eo.
consensus quadruplex est.s.negligentia consilii,cooperationis,& authoritatis.nume.6 102
consensus præstitus apud acta reuocari non potest, & ratio.nu.1 145
consensus aliquando est iurisdictionis prorogatiuus & aliorum effector, & quorum.num.1 81
consensus matrimonialis debet esse verbis expressus.nu.2 183
consensus matrimonii signa.nu.2 203
consensus intellectus,& spes quid.nu.1 204
consensus omnium,qui sunt eiusdem gradus, an requiratur in causa liberali. num.4 225
consensus non fit alteri obligatorius postquam verbo, vel facto declaratus est.num.1 269
consentire ex post facto etiam in maleficiis nocet consentienti.numero vigesimoquinto. 173
consentire quis non debet antequam eligatur.nu.1 128
consentire nunquam præsumitur spolians.nu.2 270
consentire nutu quis dicitur multis modis, versiculo & ideo . numero secundo. 269
consentire verè non dicitur sententiæ,qui non appellat,versicu.nam hoc.numero 7 282
consentit in iudicem quis per quem actum, ibidem paulo post.numero primo. 285
consequentia probatur ex accidenti, a quo infertur ex necessitate. numero quarto. 192
consilia si sint contraria,quod dicitur prævalere.num.18 86
consilia duo sunt Perusii,& eorum potestas quæ.nu.3 285

Con-

BIU Cujas

Consilia duo sunt Perusij,& eorum potestas quæ,nu.3 285
consiliarij, siue antiani possint ne constituere procuratorem, vel syndicum ciuitatis sine eius prætore,vel potestate. nu.3 142
consiliario absente actus ritè non expeditur, nisi is interesse nolit, vel non possit. nu.5 25
consilij commissio est quædam in causa conclusio.nu.32 198
consilij proditor par est homicidæ. nu.8 449
consilio vtri standum duorum consultorum electorum diuersæ consulentium,ver.& est arg.nu.2 280
consilium alicuius qui tenetur requirere,an,& quando habitum omnino sequi teneatur.nu.21 25
consilium, quod debet haberi extra collegium, an sit de substantia.numero 51 82
consilium requiri debet ante factum, & cum congrua moderatione. numero quarto. 86
consilium ubi est de forma,debet requiri, & congruo tempore expectari,ut quod agitur,valeat.nu.9 eo.
consilium non præsumitur requisitum tempore debito.nu.12 eo.
consilium sanum qui non vult sequi, an sit puniendus.nu.14 eo.
consilium an debeat expectari, si certum sit ipsum infra terminum præstari non posse.nu.16 eo.
consilium non transit in rem iudicatam, & iudex illud contra conscientiam sequi non tenetur.nu.6 102
consilium siue collegia recusari potest,& quid sit,nu.24 233
consilium sequi non tenetur,qui requirere tenetur.nu.8 146
consilium a quibus & laici & clerici petere queant.nu.7 152
consilium exigitur,vbi requiritur tractatus.nu.12 155
consilium cum quibus habendum.nu.2 170
consilium alterius non est necessarium in re euidenti, nu.1 254
consilium sapientis quid nullum.nu.2 272
consilium, an quis possit maturare in alterius detrimentum. numero duodecimo. 304
consilium non valet consultoris nisi seruet formam commissionis, ver.idem dico.num.4 309
consortes duo eiusdem litis si sint excommunicati, si vnus eorum appellat an prosit alteri.num.9 311
conspiratio clericis non licet in principem secularem.nu.1 261
conspirator tanquam criminosus repellitur ab omni testimonio. numero quinto. 286
conspiratores non sunt idonei testes.nu.4 eo.
constitutione fieri potest,quod per iurisdictionem. nu.11 253
constitutus in articulo mortis quis dicatur.nu.6 191
constellationes non dominantur hominibus, sed potius sunt hominum ministrales.num.4 193
constellationes quædam fortunatæ,& quædam infortunatæ hominibus,ver, vnde non est.nu.5 303
constituentis procuratorem mens, non verba attendenda. numero decimonono. 161
constituentes aliquos syndicos, vel procuratores, debent eos taliter instruere, quod non ignorent ea, super quibus est respondendum. numero tertio. 166
constituere procuratorem ante litem contestatam, qui possint. numero quinto. 168
constitui,an possit procurator in rem suam ex parte rei. nu.30 138
constitutio.sicut est generalis,an ita indulgentia contineat ius speciale. numero 68 7
constitutio multiplex est.nu.1 9
constitutio est rationabilis eo ipso, quod non reperitur prohibita. numero 16 eo.
constitutio arctatiua ignorantiæ est propter naturalem iustitiam. numero 17 eo.
constitutio an ligat ignorantes.nu.36 eo.
constitutio non ligat ante promulgationem publicam, & lapsum, ex inde duorum mendum.nu.5 11
constitutio secreta,quam papa facit in camera, non ligat.nu.9 12
constitutio noua facta appellatione pendente,an trahatur ad causam appellationis.num.16 eo.
constitutio præterita vel futura respicit pro subiecta materia. numero decimotertio. eo.
constitutio episcopi, quod in sua curia possit opponi exceptio non num.pecuniæ vsque ad quatuor annos,an valeat.nu.67 15
constitutio episcopi, quod in curia sua clerici nequeant opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ,an valeat.nu.68 eo.
constitutio laicorum,etiam totius populi,facta super rebus ecclesiæ non tenet.num.1 16
constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caueatur. num.1 25
constitutio procuratoris contra reum an habeat mandatum contra fideiussorem,vel alium correum debendi.num.5 137
constitutio episcopalis, quæ dictat, quod si debitor petat declarari contractum esse de duplo in fraudem vsurarum, debeat facere depositum pecuniæ totius,an fœnerator hoc casu conuictus perdat ius veræ sortis.numero 10 175
constitutio episcopi disponens, quod nullus vsurarius audeat recipere iuramenta,an teneat.nu.11 253
constitutio episcopi, si quis fecerit furtum, fit excommunicatus ipso facto, an valeat.nu.7 293
constitutio noua dat formam futuris processibus, & non veteribus. numero septimo. 296
constitutio episcopi, scilicet quod episcopo debeatur nomine sportularum aliqua quota litis,an sit valida.nu.4 315
constitutione dictante,quod sufficiat citatio facta de absente in loco publico,an taliter citatus vt contumax possit condemnari,nu.6 9
constitutionem facere in derogationem potestatis clauium est hæreticum numero 5 3
constitutionem ita interpretare, ut si disponat de pœna imponenda, futura respiciat, si de indulgentia,uel dispensatione,de factis,& præteritis intelligatur.nu.39 13
constitutiones laicorum an sint seruandæ in foro spirituali.nu.27 9
constitutiones canonicæ ab omnibus seruandę sunt tam in ciuilibus causis, quàm in criminalibus.nu.1 10
constitutionis, & regulæ fratrum religiosorum differentia, uer. Porro. numero primo. 289
constitutus in minoribus,an possit eligi in abbatem.nu.1. 104
constitutus in dignitate propriam personam subijcere potest, dignitatem non potest.nu.1 131
consuetudine inducitur quod plenè credatur priuatæ scripturæ discretorum uitiorum.nu.19 56
consuetudinem quatuor inducunt, v. mores, tempus, ratio, & populi consensus.num.7 55
consuetudinem qui intentat, videtur intentare petitorium, & possessorium. nu.3.& 12 177
consuetudinem an tres vices inducant.nu.16 eo.
consuetudinem creare est iurisdictionis,versi.& sicut.nu.2 279
consuetudinem non licet transgredi, sicut nec legem, & quam. numero quarto. 293
consuetudinem sufficit esse rationabilem, ut in quam plurimis, licet non in singulis.nu.8 55
consuetudines fori iudiciorum non sunt regalia, nec ad ea præscriben. requiritur scientia principis uel mediati superioris.nu.75 15
consuetudines si sunt diuersæ, seruabitur rationabilior alij dignitati non præiudicans. nu.1 57
consuetudines contra libertatem clericorum non valent.num.4 157
consuetudini,nulli absenti,nisi saltem per annum resederit, fructus beneficiorum permittenti, an deroget clausula, non obstantibus quibuscunque statutis,uel consuetudinibus ecclesiæ,&c.in priuilegio papę apposita. num.48 14
consuetudinis transgressor ita puniri debet, ut transgressor statuti. numero 25 eo.
consuetudinis prętextu presbyteri non possunt chrismare; potest tamen papa de plenitudine potestatis id eis committere.nu.1 57
consuetudinis possessio an reperiatur.nu.37 60
consuetudinis vestimentum,ratio.nu.7 201
consuetudo, quod clericus respondeat in alieno foro, non valet. numero 23 33
consuetudo debet esse præscripta.nu.76 15
consuetudo, quod absentes percipiant fructus suarum præbendarum, an valeat. nu.10 13
consuetudo permittens absenti percipere fructus præbendæ non habet locum in ecclesijs curatis.nu.19 eo.
consuetudo constat ex actuum,& temporum coniunctione.nu.59 14
consuetudo gentis Gallicanæ, vel alterius regni potest dici ius gentium eorum. num.3 53
consuetudo quid sit, & à præscriptione qualiter differat. numero primo. folio 48
consuetudo habet diuersas ætates.nu.55
consuetudo patrisfa.facit ad validandum indicium voluntatis, mutatur animi destinatione, & mutata præsumitur ex annali perseuerantia. numero 3 eo.
consuetudo si dictet, quod filia desponsata à patre non succedat, sed dotari debeat,an sit idem,si pater in testamento nubere iussit alicui. numero quarto. eo.
consuetudo augens, vel minuens decem dies ad appellan.ualet.numero quinto. eo.
consuetudo domicilij mariti, non uxoris in lucranda dote inspicitur. numero 9 eo.
consuetudo potest dare iurisdictionem arbitris, & alijs priuatis personis. numero 10 eo.
consuetudo delinquendi probatur per binum actum, animi uerò destinatio per vnicum vltimatæ deliberationis.nu.13 84
consuetudo non requirit confirmationem superioris.nu.14 55
consuetudo idem potest,quod pactum.nu.15 eo.
consuetudo an, eo ipso quod pœnam imponit, prohibere uideatur. numero 16 56
consuetudo potest facere, quod quis puniat delinquentem in terris confœderatis.nu.17 eo.
consuetudo potest transferre possess.ipso facto, præsertim interueniente aliquo signo extrinseco.nu.20 eo.
consuetudo dat priuilegium,& declarat, ac extendit factum. numero duodecimo. eo.
consuetudo per vnum actum, sicut non inducitur, ita nec inducta interrumpitur.nu.22 eo.
consuetudo, quod clericus respondeat coram non suo diœcesano, non valet.num.24 eo.
consuetudo laicorum, in hospitalibus & in his quæ generaliter pauperibus legantur,non tenet.nu.3 279
consuetudo, quod pro uno stario frumenti possint solui duo staria alterius bladi,an sit valida.nu.26 56
consuetudo potest dare licentiã & utendi rebus alienis, dato tamen pretio. num.28 eo.
consuetudo quandoque dat iurisdictionem realem, quandoque personalem.num.29 eo.
consuetudo metitur territorio.nu.30 eo.
consuetudo potest imponere pœnam rei licitæ.nu.31 eo.
consuetudo debet seruari in ingressu officij.item in cibarijs,& uestibus.numero 32 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

consuetudo, quod à uicario episcopi ad episcopum ipsum appelletur, non ualet.nu.33 eo.
consuetudo non potest permittere vsuratum prauitatem etiam in uno numo.num.38 23
consuetudo, quod testamẽtum factum cum auctoritate episcopi ad pias causas non possit reuocari, an ualeat.nu.13 86
consuetudo, quod clerici possint recipere sine solennitate, an ualeat. numero 14 eo.
consuetudo, quod in causis ecclesiasticis dictum populi habeatur sententia, non valet.nu.1 57
consuetudo assignat tribunalia, & principalem sedem in prouincia, numero secundo. eo.
consuetudo ius est ex facto, & qua ratione.nu.3 58
consuetudo, & priuilegium debent sane interpretari, & ad ius commune quo ad potest reduci.nu.6 eo.
consuetudo an possit probari per singulares testes.nu.8 eo.
consuetudo an probetur per unam electionem, si electus fuerit in dignitate per 40.annos.nu.9 eo.
consuetudo populi præscribitur longo tempore etiam si includat ecclesias. numero 15 eo.
consuetudo puniens totam diœcesim, vel contratam, pro delicto vnius diœcesani, vel de contra tab. praua dicitur.nu.6 59
consuetudo ita demum præualet rigori iuris communis, si æqua sit, & naturalis.nu.8 eo.
consuetudo non contrahendi inducit prohibitionem contractus & commercij.nu.18 60
consuetudo generalis prælatorum, quod possit donare de pecunijs redactis, ex fructibus pertinentibus ad prælatum, an sit ualida. numero vigesimo. eo.
consuetudo quod vsufructuarius lucretur fructus, quos percipit antequam satisfet, an sit valida.nu.22 eo.
consuetudo an possit esse scripta.nu.23 eo.
consuetudo quæ totum immutat, an sit consuetudo.nu.25 eo.
consuetudo si sit specialis in quodam oppido eiusdem prouinciæ, sed tandem extenditur ad totam prouinciam, an dicatur una consuetudo, an dux.nu.26 eo.
consuetudo interpretatur rudes sermones, & etiam significata transformat. nu.29 eo.
consuetudo per quem sensum corporis debeat probari per testes. numero 33 eo.
consuetudo rei si dictet quod præscribatur per quinquennium, consuetudo autem actoris dictet quod per decennium, qua consuetudo seruabitur. num.34 eo.
consuetudo quæ inducit præscriptionem annuam, an ualeat. numero 36 eo.
consuetudo propriè est de his, quæ non possidentur vel quasi, & quid præscriptio. nu.39 eo.
consuetudo an ualeat ubi non deficit lex.nu.44 eo.
consuetudo præscribi non potest contra libertatem ecclesiæ. numero tertio. 68
consuetudo est quædam forma & indicium uoluntatis.nu.45 85
consuetudo, quę solet calumnias excitare, iure reprobatur.nu.4 167
consuetudo, & statutum adæquantur, in obseruatione, appellationis. numero 2 211
consuetudo inchoata sufficit in possessorio.nu.12 177
consuetudo, & interpretatio regionis obseruanda. nu.8 180
consuetudo, quod clericus possit testari de fructibus præbendæ, an ualeat. num.7.& 8 184
consuetudo, an & quando sit seruanda. nu 3 192
consuetudo in dubio præsumitur laudabilis & bona, ex quo ciuibus placet. numero 5 eo.
consuetudo introducta ex clericorum, laicorumque consensu, amplectitur etiam clericos.nu.6 eo.
consuetudo si erat in quadam terra, quod cum aliquis intentionem suam fundauerat legitimis instrumentis, uel testibus, quod nihilominus deferretur sacramentum actori, & si nollet iurare, non adhibeatur probationibus fides, an tali consuetudini sit standum.nu.1.9.10.& 11. 202
consuetudo iniqua iuri & veritati contraria, an sit valida.nu.2 eo.
consuetudo generalis si dictat quod testamentum debet obseruari, prout iacet sine aliqua subauditione, uel interpretatione ciuili, uel canonica, an tunc monasterium excludat substitutum, nu. 10.11.& 13 205
consuetudo specialis ecclesiæ derogat literis generalibus prouisionis. numero quinto. 246
consuetudo generalis præscribit spatio quadraginta annorum. numero tertio. 251
consuetudo non præiudicat veritati, neque prohibito perpetuo. numero secundo. 279
consuetudo laicorum in alienandis rebus ecclesiæ non tenet. numero tertio. eo.
consuetudo, quod appelletur ab uno vicario ad alium vicarium eiusdem episcopi, an sit valida, & de vi consuetudinis.nu.2.& 3 307
consueuit quæ facere quis, committere uidetur.num.16 238
consueuit princeps feuda renouare.nu.19 eo.
consulens ad interesse tenetur vel officio iudicis, uel actione de dolo. numero 43 74
consulere & mandare an sit administrare.uu.5 137
consulere an quis teneatur.nu. 19 86
consulere & facere par est delictum.nu.6 249
consules mercatorum an faciant collegium.nu.15 287
consultor, cui est transmissus articulus consulendus formatio de partium uoluntate, nullum alium articulum debet admittere.nu.18 43
consultoriæ & deliberatorię dilationis quibus, & ad quæ concedendę. numero tertio. 166
consultor nullam habet iurisdictionem, & nec consultor, nec tabellio, nec nuncius debet alicui partium esse suspectus.nu.5 102
consultor, an possit suum consilium ante latam sententiam reuocare. numero 29 eo.
consultoribus potest statui terminus ad consulendum, quo elapso liberè potest procedi ad actum.nu.13 86
contemptus an reddat electionem nullam, ita quod non sit necesse prætorem adire, vt eam cesset.nu.6 79
contendentes de aliqua possessione si sunt duo, & parant se ad bellum, an iudex possit possess. sequestrare.nu.8 314
contestatio litis quando dicatur plena, & quando semiplena. numero 40.41.& 42 210
contestatio litis vtrum fuerit facta per interrogationem præcedentem, & responsionem subsequentem, si non constet, præsumitur ordo verborum. idem si non appareat qualiter facta.nu.15 230
continens qui fuit iuuenture, idem in senectute esse præsumitur. numero primo. 246
continere volentes an sufficiat, quod remaneat in sęculo, puta quod fiant de tertia regula S. Francisci.nu.3 256
continua omnia intelliguntur esse perpetua, ver.& ibi.nu.23 318
continuatio, siue œconomia tituli.nu.1 247
contrafaciens ex iniuitabili causa non punitur, & ratio, ver.& est agrum. numero 2. 314
contradictio electioni quando non possit audiri, & sup. post casum. numero primo. 187
contradictio triplex. §. item clausula, ver. tamen ista. nu.11 274
contradictor tertius si comparetur ad impediendum bonorum possess. an, & in quibus casibus admittatur.nu.6 165
contradictor tertius, an impediat executionem sententiæ.nu.5 229
contradictor tertius quando sit admittendus. §. item considera. & numero 12. & 14 283
contradictoria semper contrariantur, ver. item. §. no. & sint contradictoria. §. Idem. nu.13 301
contractum qui pluribus annis obseruat, an possit postea resilire in contractu.num.2 205
contractum nominatum quomodo cognoscimus.nu.4 156
contractum si confirmat princeps, an ista confirmatio aliquid operetur. numero 6 312
contractibus stricti iuris nihil venit, nisi quod contractus intra se tenet, vel ex se gignit, & pactum est, & nu.12 267
contractus an per testes possit probari vsurarius.nu.56 14
contractus feudi cuius sit speciei.nu.47 17
contractus per nuncium, vel literas reuocatas celebratus quando teneat. nume.quarto. 270
contractus, vbi est personarum parilitas, & rationis identitas, claudicare non debet.nu.49 17
contractus an sit nullus, si emi rem pro 100. soluendis intra terminum declarandum, aliasq; ad quid declarandum compromittitur, & moritur declarator antequam declaret.nu.11 254
contractus, in quo quis alteri stipulatur, habet vim mandati.nu.25 51
contractus innominatus habet vim mandati.nu.26 eo.
contractus sine obligatione parit titulum, & præscriptionem.nu.8 58
contractus innominati quomodo dignoscantur, & ex quibus vestiantur. numero tertio. 69
contractus verba debent aliquid operari, ver. inter uerba.nu.2 299
contractus quando fit de nocte, quomodo poterit notarius dicere, actum tali die.num.11 109
contractus firmus in iure ciuili uocatur stipulatio, & quare. numero primo & quarto. 202
contractus in scripturis quot modis dicatur.nu.5 eo.
contractus quando est per principem ex certa scientia confirmatus, non debet dubitari de eius validitate.nu.2 135
contractus innominatus quomodo cognoscatur.nu.11 204
contractus si dubitetur, vtrum sit simulatus in fraudem usurarum, an super hac causa possit compromitti, vel transigi.nu.3 148
contractus qui requirant dari, nu.3 189
contractus in executione concessa neminem citare oportet, secus in concedenda.num.13 39
contractus fieri possunt vsque ad ultimum vitæ spiritum, si memoria non absit.num.8 163
contractus an præsumatur in dubium simplicis locationis, an emphyteuticus.num.3 253
contractus bonæ fidei & stricti iuris differentia.nu.12 175
contractus omnes iure canonico sunt bonæ fidei.nu.12 eo.
contractus omnes de mundo, quod consuetudo inuenit, sunt contractus innominati.nu.5 180
contractus ut plurimum non sunt notorii.num.3 304
contractus sigillatus & non lectus testibus an possit fieri eodem modo. numero septimo. 243
contractus nuncupatiuus qui.nu.7 eo.
contractus innominati dicuntur habere genus, non autem differentias. numero 14 247
contractus possunt esse notorii.nu.14 318
contrahentibus, an liceat in foro animæ se fallere in modico. nu.6 230
contraria allegare an quis possit, ver. modo sequitur, nu.11.& 12 274
contraria non possunt allegari sub conditione. §. in textu.nu.3.& 16 276
contraria allegans an sit audiendus.nu.8.9.& 13 301
contraria quæ possunt aliqua distinctione saluari, propriè non sunt contraria, & quæ talia sint.nu.14 eo.
contrarietas nunquam præsumitur in testibus, & an sit contrarietas. numero secundo. 152
contrarietas esse in quibus dicatur. §. item scias, nu.7 236
contrarietas quotuplex est.nu.6 179

BIU Cujas

Super Decretalibus.

contrarietas originis impedit natiuitatem, & quid de aliis contrarietatibus. numero 7 eo.
contrarietatis exceptio per modum declinatoriæ debet opponi . numero tertio. 177
contrariorum duorum simul, subiectum non est capax.nu.4 277
contrariorum vnum cum discutitur, & alterum discuti necesse est, versi. item quia.nu.3 306
contrarium duplex, naturæ alterum, alterum præsumptionis. numero vigesimoprimo. 85
contrarium probare, an sufficiat ad reprobanda testimonia. numero vigesimo. 208
contrarium vnum qui videt, & reliquum videt.nu.4 234
contrauenire non dicitur qui venit ex necessitate.nu.12 21
controuersia si est inter duos vasallos si vterq; cognoscat eundem esse dominum, cognoscet dominus feudi.nu.14 155
controuersiam nullam qui refert, quare trahitur ad ius.nu.8 230
controuersiæ vbi sunt diuersæ, potest iudex diuidere processum per singula capita, & in vno pronunciare, & in alio testes publicare, & in alio differre.num.1.& 5 222
contumaciam, potest iudex maior ex arbitrio expectare vltra terminum minor cogitur a superiori.nu.2 186
contumacem se non fuisse, si doceat reus, contra quem facta est missio, non condemnabitur ad expensas.in prin.nu.1.& 9 192
contumaci an possint subtrahi, atque auferri fructus beneficii . numero decimooctauo. 150
contumaci an magis debeat faueri quàm comparenti.nu.12 188
contumacia infamiam non irrogat.nu.9 24
contumacia an dicatur maleficium.nu.16 19
contumacia inferentis confessionem delicti, vel augmentum, eadem pœna est, quæ & ipsius delicti, secus verò est in ea, quæ solum iudicis contemptum inducit.nu.19 eo'
contumacia procuratoris expressa, est in domino tacita & præsumpta, efficitur tamen vera, si eam sciens dominus non purgat.nu.63 105
contumacia nulla est expressior ea, quæ in facie iudicis committitur. numero 7 105
contumacia quid sit.nu.2 141
contumacia ficta, efficitur vera, si non purgatur a sciente, nu.4 166
contumacia, & culpa procuratoris an noceat domino, & nu.9.11.& 12.& supra 5.6.& 9.& infra 15.16.17.& 25 164
contumacia nuncij an noceat domino, & an dominus puniatur in expẽsis ob contumaciam procuratoris, & vtrum propter meram contumaciam procuratoris repellatur dominus ab appellando. nu.12 161
contumacia triplex.nu.12 eo.
contumaciam arguit scientiã citationis, & minus legitima comparitio, numero 5 210
contumax semper debet in expensis condemnari.nu.14 34
contumax licèt quis fuerit, non attenditur contumacia, si ex probatis fuerit condemnatus.nu.7 137
contumax in quacunque citatione etiam in personam, an debeat condemnari in expensis.nu.5 210
contumax est, qui discedit à iudicio sine causa. numero 5. & numero 18.& 20.& 22 150
contumax uerus est, qui recedit illicentiatus à iudicio, & excommunicatur absque citatione, non tamen priuatur episcopus episcopatu. numero primo. 150
contumax an præsumatur quis hoc ipso, quòd defenditur præcedente citatione, cum tamen constat de eius absentia.nu.6 193
contumax non admittitur ad reconueniendum durante contumacia.numero 8 259
contumax condemnatur in expensis factis per aduersarium à tempore citationis emissæ.in prin.nu.1.& 9.& 10 187
contumax uerus quis habeatur.nu.2.8.& 12 eo.
contumax condemnatur in expensis, licèt ad hoc nominatim non sit citatus.numero 7 186
contumax non dicitur reus, qui in prima, quando non actor, sed in tertia citatione non comparuit actore comparente.nu.12 187
contumax tanquam confessus condemnari quis, præterquam in expensas, non potest, statuta ideo contra loquentia sunt aduersaria iuri communi.numero 1 245
contumax an possit condemnari diu post.nu.10 278
contumax est, qui nullam allegat excusationem, uersi. ibi, pro con. numero primo. 290
conueniendi, & reconueniendi modus.nu.4 205
conuenire quem debeat qui contraxit cum Capellano.nu.13 274
conueniri quis non dicitur ex sola rescripti præsentatione, nisi secuta citatione.num.4 45
conueniri an possit quis hypothecaria alibi quam in loco contractus. numero 29 48
conueniri quis potest coram iudice, à quo appellauit, sed super alia causa. numero 1 290
conuentionibus in tacitis, id sufficit quod requiritur inesse tacitè dispositis.numero 4 140
conuento rei uendicatione fit inhibitio per iudicem, ne lite pendente possessionem in alium transferat.nu.2 194
conuentuales debent simul uiuere, & sub eodem tecto dormire, numero tertio. 314
conuentualis præsumitur scire ea, quæ fiunt in conuentu.nu.6 32
conuentus de aliquo facto coram iudice si factum negat, an ille qui interfuerunt negotio, cogantur testificari.nu.2 235
conuentus rei uendic. si cecidit à possessione, qualiter procedatur. numero secundo. 278
conuentus actione personali non refert an possideat quod patitur, uersic. & tamen. numero secundo. eo.
conuentus super iniuria clerici, quando potest appellare, in principio. numero primo. 291
conuersi non sunt de numero monachorum, licet gaudeant eorum priuilegio.num.primo. 141
conuersum per se locum episcopus ad fidem præscribit triennio, nisi in casibus, in prin.nu.1 270
conuictum per testes ad confitendum, an possit cogere iudex. numero quinto. 290
conuictus de exceptione falsi opposita in criminali, an possit ordinariè puniri.nu.16 173
copia iudicis ubi horis congruis abfuerit, protestandum est. numero secundo. 33
copia de actis iudicij solis litigantibus fieri debet, uel ius litigandi habentibus, nume.30 210
copia capituli, uel articulorum an sit danda parti.nu.9 225
copiam iudicis quando dicatur quis habere.nu.13 45
copula posita inter duo extrema, quorum ex iuris dispositione, non est concursus, alterius existentia contenta est.nu.6 28
copula posita in libello, uel positionibus, an requirat probationem vtriusq; copulati.nu.7 eo.
copula requirit concursum.nu.1 169
copula carnalis præsumptiuè probatur, & nu.5. & quomodo intelligatur. numero 3.& 4 183
copula, &, quando propriè sumitur, & requirat extrema uera, numero secundo & tertio. 192
copula, &, notat tempus continuum.nu.13 207
copula carnalis quomodo probetur, in principio, & numero primo.331.& num.1 246
coerctionis nomine quid contineatur, & coerctio maior uel minor quæ sit. numero 5 111
copulata si sunt contraria, non possunt copulari ad unum communem terminum, sed accipitur copula pro disiunctiua, uersicu. & ideo. numero quarto. 296
copulatiua probatio non requiritur, ubi iuris dispositio est contenta de altero extremorum.nu.17 28
copulatiuæ ad ueritatem requiritur quod ambæ partes sint ueræ. numero primo. 46
coronatio in Imperatore non addit nisi coruscationem, & minoris augmentum.num.6 261
coronatur Imperator tribus coronis, & quod operetur corona. numero 7. & 8 78
corporalia non prorogantur, sed intellectualia.nu.1 145
corporis salutem qui vult, animæ salutem prius quærat.nu.4 293
corporum quantitates usu cognoscuntur.nu.4 224
corpus beatæ Mariæ virginis est in Paradiso.nu.14 13
correctio à quo incipiat.nu.1 157
correctio excessuum, & aliæ causæ in quo differant.nu.3 289
correctio morum non fit per substitutum.nu.9 316
correctionis celeritas ueniæ tribuit causam.nu.1 139
correctionis morum & excessuum nulla differentia quantum ad appellationem.nu.2.& 3 285
correlatiuorum est eadem probatio.nu.17 177
correlatiuorum altero prohibito, uidetur & alterum prohibitum. numero 22 201
corrigendi maximè regulares.nu.4 293
corrigere errorem suum quis potest per epistolam.nu.9 9
corrigere potest vnusquisque errorem suum.nu.1 129
corrigere, & statuere important etiam amotionem, & quando. numero quarto. 286
corrigi quod debet imperio contrario, non transit in rem iudicatam.numero 3 169
corrumpens electores inscio eligendo, eius potius inimicus reputandus est, quam amicus.nu.3 139
corruptio vnius non est generatio alterius.nu.13 46
corruptione probata & lata sententia an cum petitur in integrum restit. sit necesse probare, quod iudex fuerit secutus testimonia corruptorum testium.num.23 208
corruptionem & falsitatem, an corruptionem tantum sufficiat probare testium.num.19 eo.
corrupto fal.dicenti duæ falsitates obijciuntur.num.22 eo.
crapula dicitur excessus cibi.nu.4 316
creare canonicos an possit episcopus sine capitulo. numero tertio, & quinto. 117
credatur quibus de actis iudiciarijs.nu.1 210
credendum an sit ei, qui negat mandatum.nu.1 209
credendum est literis cuiuscunque de his, quæ facere potest, uel debet ratione publici officij, & nu.7.8.& 9 237
credens se ius non habere, cum tamen haberet ex veritate gesta per eum ualent.num.11. 6
credere se quis non debet cautioni, uel saluoconductui, ut valeat ad inimicum.num.2 243
credere quis non tenetur, nisi quod credit bonus uir, ibidem. numero quinto. 271
credi non debet ei, qui dicit, non credebam cum debeat credere. numero uigesimonono. 88
credi an debeat illis, qui dicit se contra conscientiam non facere. numero nono. 215
creditor, an præscribat iuri offerendi, quod habet debitor. nu.22 9
creditor agit Pauliana contra debitorem pro re simulatè, uel fraudulenter, in præiudicium hypothecæ, creditor competentis alienata. numero 38 10
creditoris præsumitur ex duobus eiusdem nominis, qui possidet instrumentum, diuersi autem nominis instrumentum tenens, præsumitur procurator

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

curator descripti in instrumento quare ut procurator admittetur cum cautione de rato, nu.6 86
creditor recepta confessione spe futuræ numerationis ex tacita conuentione naturaliter obligatur vel numerare, vel liberare.nu.6 33
creditor fingitur aliquando ex causa. nu.15 137
creditor gerit imaginem debitoris.nu.7 165
creditor in possessionē missus quando de possessione recedere teneatur.numero 7.& 8 eo.
creditor tenetur remittere iuramentum sibi præstitum de soluendis usuris, & si non remittit ipse episcopus potest remittere, uel eius uicarius.numero 1 247
creditor an habet ius præsentandi.nu.10 284
creditor habens omnia bona sua obligata, non potest præsentare, & quare. nume.12 eo.
creditor, si egit hypothecaria, & quia non potuit probare de dominio, succubuit debitor. item si agit rei vendi. contra possessorem, possessor opponit exceptionem rei vendicationis debitore sciente, & patiente quid. numero 4 286
creditores si fecerunt citare pupillum & matrem, matre autem non comparente, fecerunt tutorem dari, postea superuenit mater, & suscepit tutelam, & vult defendere filium tanquam tutrix, an possit.nu.19 308
creditori per cancellationem subuenitur, ut non possit ab eo repeti tanquam indebitum.nu.67 211
creditori uel domino antiquo nihil aliud probandum est, nisi scientia rei alienæ.nu.5 269
creditur magis tot testibus, quam totidem iudicibus.nu.6 140
creditur literis prælatorum, quod aliquis sit presbyter.nu.9 238
credo dubitando, si dicat testis, nihil operantur hæc verba. secus in litigatore.§.sed quid.nu 6 261
credulitas vana an obliget in foro conscientiæ.nu.27 23
credulitatem an inducat dictum vnius discreti.nu.3 69
crimen læsæ maiestatis non incurrunt non subditi.nu.23 188
crimen priuatum, vbi ad uindictam publicam agitur, habet se adinstar iudicij publici.nu.7 80
crimen, in quo perseuerantia reperitur, est vnum numero veritate, illud autem, in quo inest coniunctio, est unum fictione.nu.18 133
crimen omne est publicum de iure canonico. nu.2 148
crimen adulterij probatur per ipsam mulierem.nu.1 215
crimen testibus potest obijci, licèt non sit per circunstantias declaratum, tamen postea debet in probationibus declarari.nu.13 217
crimen notorium an infamet infamia iuris ciuilis.nu.5 234
crimen occultum & aliàs non discussum contra testem opponi potest.numero primo. 263
crimen testis quando dicatur tangere negotium principale, in prin.post casum.nu.1 263
crimen graue quod dicatur.nu.2 293
crimina cum infamia an possit opponi electo.nu.17 297
crimen enormia quæ, & nu.2.& 3 235
criminalia iudicia, & popularia quæ.nu.2 147
criminalis causa dicitur, per quam pœna applicatur fisco.nu.4 143
criminosi & infames an admittantur ad denunciandum.nu.11 205
criminosus an ineligibilis.nu.12 66
criminosus an possit eligere.nu.44 82
criminosus possidet absque dispensatione beneficium, donec priuetur. numero 17 154
crudelis semel inimicus mens mala semper præsumitur.nu.18 143
culpa & dolus non eandem postulant probationem.nu.3 216
culpa ubi non est, ibi pœna esse non debet.nu.1 11
culpa commissionis maior est quam omissionis. nu.17 24
culpa latissima præsumitur enormibus.nu.7 146
cumulans petitorium, & possessorium potest in vno vincere, in alio succumbere. nu.10 177
cummulare non cogitur, qui de pluribus rebus habet actionem. numero septimo. 55
cumulari non possunt contraria, tamen si reus patitur cumulari, & non excipit, tenet iudicium.nu.27 74
cumulari plura possunt in eodem libello crimina. nu.1 235
cumulata in libello, possunt in processu separari, & potius in vno, quam in alio pronunciari.nu.5 177
cumulatio aut vnius causæ ad seipsam respectu uniuersorum remediorum, aut vnius ad alteram, & differentes earum effectus.nu.26 74
cumulatio plurium delictorum.nu.8. 173
cumulationem lex ideo permittit, ut parcatur sumptib. & expensis partium. nume.6 177
cura in ecclesia quæ dicatur.nu.13 19
cura tunc bene geritur, cum inter idoneos compartitur.nu.3 245
curare aliud est, aliud soluere.nu.12 250
curator, in casu huius c. an possit dari absenti ad contestandam, & finiendam litem.nu.10 106
curator adulti debet adhibere consensum adulti, ac consanguineorum. numero 6 204
curator subsidiarius quibus casibus dandus, & à quo.nu.15 173
curator datus mulieri luxuriosè viuenti, & si postea dilapidet, restituitur in integrum.num.7 144
curatus an præscribat.nu.8 270
curia domini in feudis est priuilegiata, & quid sit, nu.7.& 54 16
curia est vniuersitas prædiorum cum dignitate, iurisdictione, vel honorātia, quæ omnia potest, ut dominus curiæ vendere, permutare, & pignorare. num.1 288
curiosus explorator quis esse debet, non desidiosus neglector. numero primo. 270
cursor debet expectare claudicantem.§.Ibi de vecti.nu.5 302
custodi altaris licèt laico quando ualeat, quod ei legatum fuit. numero decimotertio. 152
custodia cui committitur, habet officium iudici nomine custodiæ. numero 27 138
custodia ecclesiarum vacantium non spectat ad laicum, sed ad patronum clericum.num.5 298
custodiæ causa in possessione existens non possidet.nu.7 eo.
custos fratrum minorum potest agere nomine conuentus, & religionis suæ. numero 5 234

D

DAmna si accessoriè petantur, non oportet exprimere nominatim, secus si principaliter.nu.1.& 9 173
Damna, & mortes animalium an contineantur appellatione sumptuum. num.3 184
damna per iuramentum eorum qui damnum passi sunt, vel eorum domini, probentur.§.sed nunquid.nu.2 260
damna, quæ quis passus est alicuius causa, an ab eo petere possit. numero 8. & 10 eo.
damnorum nomine non solum expensæ continentur, sed etiam rerum precium.nu.8 55
damnati vitio diffidentię non possunt testari, nec testificari. nu.3 316
damnatus de leui furto an sit infamis.nu.1 286
damnum si esset datum in locis syluestribus, vbi non sunt periti causarum, sufficerent testimonia rusticano modo suscepta, quæ de fide veri attestarentur.num.4 216
damnum reparabile contrario iudicis imperio potest remoueri absque restitutione in integ.& quando per rest.in integ.nu.17 208
da picol se pare la spina, che de ponger.nu.1 245
dare rem unius alteri potest solus papa. 95
dari qui contractus requirant.nu.3 266
datio omnis exigit, vt dans possit transigere.nu.9 151
debere perpetua seruitia an sit esse seruum.nu.4 132
debilitas corporis non inducit exilium mentis.nu.1 102
debitor qui non soluit in tempore, cum possit, peccat mortaliter. numero 65 130
debitor meus si deposuit penes te pecuniam, an reputetur inter mobilia, uel inter nomina.nu.6 165
debitor an audiatur post secundum decretum.nu.9 eo.
debitor meus si deposuit pecuniam suam apud quendam campsorem, an mittar in possessionem tanquam nomine debitoris, an tanquam rei mobilis.numero 32 190
debitor an teneatur edere creditori propria instrumenta ad intentionem fundandam.numero 6 199
debitor meus si sit factus frater Minor, & sic liberatus est a potestate mea, si postea sit creatus episcopus, an possim eum conuenire.nu.29 206
debitor an possit compelli soluere, & postea possit repetere.nu.2 247
debitor, qui non soluit usuras, sicut iurauit, an sit infamis.nu.9 eo.
debitor an teneatur id soluere quod non negat, & de reliquo disputetur. numero 9 eo.
debitor an debeat soluere usuras.nu.1 222
debitor reditus possessionum restituere tenetur, integrè pecunia non soluta.numero 1 249
debitor, quid iuris, si non uelit soluere, quod remedium habet, numero 3. & quarto. eo.
debitor, quid iuris, si iurauerit non repetere.nu.4 eo.
debitor an possit obligare etiam absque iuramento ad standum in certa ciuitate, & inde non discedendum sine licentia creditoris. numero decimo. 250
debitor, qui pignori agrum suum dedit, si patitur creditorem experiri de prorietate, præiudicat creditori.nu.1 286
debitorem meum fugientem an capere possim omni tempore. numero vndecimo. 133
debitorem meum ab aliquo detentum ius vendicandi non habeo; versic. si autem, sed contra eximentem cum mihi prodita sunt remedia, & quæ.§. contra.numero 15.& 16 302
debitores soluentes putatiuo prælato an liberentur.nu.7 183
debitores existenti in vniuersali possessione soluere tenetur.nu.3 182
debitores usuras ante soluere, quam repetere debet interueniente iuramento, in prin.nu.1 249
debitoris est electio in ultima voluntate, ubi dispositum non recipit communionem in alternatiua personarum.nu.6 79
debitum coniugij si vterque coniugum petat, si conscientia est impedimenti an peccet.nu.1 194
debitum continuatiuum intelligitur vnicum, non duplex, & propterea non debet duplari pœna, & exemplum, ver.glo.ponit, nu.2 293
decanus cum Capitulò licet non possint statuere de non recipiendo canonicos vltra certum numerum, nihilominus tenentur iuramentum super inde interpositum, seruare.nu.24 40
decanus aliquando habet iurisdictionem.§.opponitur.nu.19 301
decima, & oblationes an præscribantur.nu.9 270
decimam possessionum quælibet ecclesia parochialis habere debet. numero primo. eo.
decimas personales in quo loco quis soluere teneatur.nu.1 271
decimas laicus non præscribit, in prin.nu.1 eo.
decimæ an petantur hic vt ius incorporale.nu.16 188
decimæ datæ in feudum ante generale concilium valent, non postea, ibid. numero 1. 271
decipere interdum est licitum.nu.4 83
decipere se in contractibus non licet in foro animæ.nu.3 78
declarandi conditio ad hæredem non transit.nu.9 53
declarandum si quid iudex sibi in sententia reseruet, nec declaret, potest successor declarare.nu.45 62

BIU Cujas

Super Decretalibus.

declarare quandoque is poteſt, qui iudicare nequit, quod limi. in ſtatutariis. numero 73 7
declarare petita in libello eſt actoris, & hoc negante reo niſi in caſu, verſi. interrogabitur. nu. 1 298
declarari debet in proceſſu, quod generaliter dicitur in libello . numero primo. 281
declarari rem in libello petitam, ſi non auditur quis, appellat licitè, in prin. num. 1 298
declaratio retro non fingit, vbi obſtaculum impediens ſuperuenit . numero octauo. 55
declaratio per modum debiti quomodo intelligatur, & probetur. numero ſecundo. 165
declaratio pertinet ad iudicem in obſcuris, ver. & eſt ratio. nu. 6 316
declaratione indigens antequam declaretur non meretur executionem . numero 1 55
declinatoria in quibus caſibus opponi non poſsit, & renunciari videatur. numero 3 278
declinatoria fori orta de nouo, an poſsit opponi poſt lit. conteſt. nu. 7 265
declinatoriam poteſt opponere confeſsus. nu. 4 172
declinatorias fori non perdit, qui perdit declinatoriam iudicis exprimitur caſus. numero 4 268
de congregato quid iuris. nu. 13 142
decretali huic an vllo modo poſsit derogari. §. ſed nunquid. numero primo, ſecundo, & 7 258
decretalis, quoniam omne de præſcrip. an habet locum in omni præſcriptione. num. 2 277
decretalis hæc an habeat locum in omni præſcriptione, verſic. aduerſe, & §. ego puto. nu. 2 eo.
decretalis ſignificante, de teſt. vtrum locum habeat in iuribus incorporalibus. numero 6 230
decretalis, cum cauſam, de teſt. in omnibus contractibus habet locum niſi in ſtipulatione, & quando. nu. 5 eo.
decretalis, cum contingat, de iureiur. habet locum in diſpenſata minore 12. §. ſed nunquid. nu. 10 258
decretalis, licet dilectus, de teſtib. nu. 1 233
decretalis vltima, lib. 6. an debeat ſeruari in terris Imperii. nu. 13 287
decretalis, quoniam omne, an ſeruatur in foro ſeculari. nu. 6 277
decretalis, quoniam omne, an reſpiciat præterita. nu. 7 eo.
decreto domini Ducis Mediolani ſi cauetur, quod omnes banniti euntes in exercitum Mantuæ, in integrum reſtituantur, & accidat quod bannitus pro furto qui iuit ad exercitum interim committat homicidium, an condemnatio furti debeat cancellari. nu. 29 24
decreto vbi opus eſt conſtitutioni procuratoris. nu. 4 140
decretum ſolenniter in contractu interpoſitum præſumitur, ſi de eo in inſtrumento fit mentio. nu. 10 145
decretum primum, & ſecundum qui patiuntur ex alieno facto. nu. 15 161
decretum iudicis an, & quando requirat in conſtitutione procuratoris. numero 8 166
decretum ſecundum quæ non patiantur. nu. 11 189
decretum ſecundum, an poſsit interponi contra bannitum, ſuppoſito ſtatuto quod bănit us non audiatur neque per procuratorem. numero decimo-octauo. eo.
decretum primum trahitur ad futura, & ad aliam rem. nu. 20 eo.
decretum ſecundum an interponatur ex ſemiplena probatione. nu. 31. 190
decretum ſic latum eſt ipſo iure nullum. nu. 19 267
decretum an poſsit confirmare contractum ex interuallo. nu. 14 312
decretum vbi eſt, ibi nulla deceptio præſumitur interuenire, verſic. & no. numero 14 eo.
decuriones ſi infra terminum deceſſerint, an ſucceſſores teneantur. numero 38 13
decuriones, vel antiani non habent iuriſdictionem contentioſam, niſi ſubſidiariam. nu. 3 288
defeciſſe in probatione, & non probaſſe differunt. nu. 16 262
defectus numeri teſtium cur inſtitutionem hæredis vitiet omnino, legata autem ciuiliter duntaxat. nu. 11 34
defectus illegitimitatis ordinum & beneficiorum promotionem impedit tribus de cauſis. nu. 2 70
defectus natalium magis facit ad impediendum, quàm maieſtas virtutis, & ſcientiæ ad promouendum. nu. 13 71
defectus modicus, puta unius literæ, non debet ponderari in reſcriptis, nec in teſtamentis. nu. 1 242
defendens alium debet de ſuo ſumptus facere, vt repetere. nu. 15 127
defendere ſe poſsint ne excommunicati, hæretici, & ſchiſmatici. numero decimoquarto. 260
defendere poſſeſsionem ſuam vnicuique licet, atque fructus. verſic. dicit. numero 4 314
defenſio ſemper reſeruatur. nu. 1 264
defendere miſſum in poſſeſsionem per iudices, an ad eoſdem pertineat. numero 21 217
defenſio ciuilis an admittatur in notoriis. nu. 12 182
defenſio datur etiam in notoriis, nec defenſio. nu. 7 318
defenſioni ſuæ quis renunciare poteſt. nu. 9 158
defenſioni nemo ſuę renunciare poteſt, licet termino ad ſe defendẽdum poſſit. nu. 63 212
defenſionibus quibus in criminalibus renunciari non poſsit. numero primo & ſecundo. 150
defenſionibus conſiſtentibus in apicibus legum vel ſtatutorum poteſt renunciari. num. 7 222
defenſor poteſt pro præſente in iudicio interuenire. nu. 2 51
defenſor idoneus quis dicatur. nu. 3 180
defenſor interuenire pro præſente poteſt, ſicut & pro abſente . numero ſeptimo. 247
deferre iudices ſibi quando debeant. nu. 8 210
deferri poteſt iuramentum in defectum probationis ſuper incidentibus & emergentibus. nu. 2 210
definitio, & deſcriptio ex quibus conſtet. nu. 38 282
degradatus ab officio ſemper repellitur. nu. 15 35
delatio appellationis ſuperioris ligat manus inferioris etiam ignorantis. § ſed quid, nu. 1 289
delegatus, item conſultor an poſſint acceptare. nu. 4 102
delegans ſi excommunicetur poſt delegationem, an excommunicatione durante, poſsit delegatus commiſſione uti. nu. 12 113
delegare eſt liberi arbitrij, quare à delegatione, vel non delegatione non appellatur. nu. 3 100
delegare poteſt quis etiam maiori ſe, acceptare tamen non cogitur etiam minor non ſubiectus. nu. 7 151
delegare poteſt princeps in quacunque ætate, inferior autem maiorem 25. uel de conſenſu partium maiorem. nu. 1. & 18 180
delegari non poteſt, quod in authoritate, & decreto conſiſtit, uide numero 44. & 46 100
delegari non poteſt legitimatio liberorum, uel creatio tabellionum. numero 45 eo.
delegata iuriſdictio poteſt quandocunque reuocari, firmis tamen manentibus retro actis. nu. 5 151
delegati iuriſdictio nec ante acceptas literas commiſſiuas efficaciter incipit, nec ante acceptas reuocatorias definit, niſi re integra delegatus deceſſerit. nu. 35 100
delegati ſententia nulla an poſsit haberi rata. nu. 67 113
delegati iuriſdictio fines territorij ordinarij non egreditur. nu. 41 116
delegatus à papa ſententiã exequitur vel ipſe, vel alius, cui ipſe exequendam commiſerit. nu. 1 160
delegati plures an habeant iuriſdictionem inſolidum, ſicut ſi haberent iura incorporalia nu. 2 163
delegati an probentur per ſigilla delegantium. nu. 55 212
delegatio an reuocetur morte delegantis, ſi non peruenit ad notitiam delegati. nu. 9 151
delegatio ſi non tenet, partes tamen conſentiant an valeat proceſſus. numero 46 104
delegatio facta dignitati non expreſſo nomine perſonæ tranſit ad ſucceſſorem ipſius dignitatis. nu. 1. 107
delegatio, & mandatum procuratoris, vel tutoris, an præſumatur producta, quod à ſententia lata contra præſentem non appelletur. nu. 53. 209
delegatione facta ſub clauſula generali, an iuriſdictio in ſpecificatis perpetuata intelligatur etiam in non ſpecificatis. nu. 3 55
delegato papæ debent obedire epiſcopi, & alij prælati in executione cauſæ ſibi commiſſæ. nu. 2 45
delegato obſtat læuis ſuſpicio. Teſti verò grauis. nu. 50 100
delegatorum vno moruo cur iuriſdictio non accreſcat alteri. nu. 13 119
delegatorum unus ſi eſt remotus tanquam ſuſpectus, ſopita eſt iuriſdictio, & idem ſi mortuus eſt ciuiliter. nu. 1 eo.
delegatorum unus an poſsit committere alteri uices ſuas. nu. 2 eo.
delegatus ad uniuerſitatem cauſarum, durante arbitrio, cenſetur ordinarius. num. 61 14
delegatus ſub clauſula generali poteſt, ante ſpecificationem, in totum delegare. nu. 2 37
delegatus à principe eſt maior quolibet ordinario. nu. 1 45
delegatus vltra duas dietas, non derogato huic cap. ſi citet reum ad locum intra duas dietas ſitum, reus comparere tenetur. Iudex autem eo actoris expenſis ſe conferet. nu. 19 48
delegatus poteſt de partium conſenſu, cognoſcendo, exire territorium, in quo fuit deputatus. nu. 31 eo.
delegatus ea non poteſt, quę plenam decreti ſolennitatem requirunt. numero ſecundo. 100
delegatus ea habet, ſine quibus iuriſdictio explicari non poteſt . numero quarto. eo.
delegatus ab alio, quam à principe, non poteſt mulctare. nu. 6 eo.
delegatus papæ an poſsit implorare officium iudicis ſæcularis, uel auxilium, & vſque ad quam ſummam mulctare. nu. 41 eo.
delegatus cur non habeat territorium circumſcriptum, vt ordinarius. numero 42 eo.
delegatus ad audiendam cauſam, an poſsit decidere, & plenius. numero 52 & 60 eo.
delegatus ad petitorium, an cenſeatur etiam ad poſſeſſionem . numero 61. eodem.
delegatus à ſubrogato, & in quo differat. nu. 63 101
delegatus ad uniuerſitatem cauſarum quomodo à ſeruatore loci, & Vicario rurali diſcrepet. nu. 65 eo.
delegatus papæ poteſtatem recipit non ſolum in partes, ſed in quoſcunque alios, qui ſuam iuriſdictionem impediunt. nu. 1 eo.
delegatus an poſsit extendere iuriſdictionem ſuam ad compellendum ſęcularem poteſtatem, ut ei præſtare ſuum auxilium. nu. 11 eo.
delegatus papæ an poſsit punire, illum qui offendit miniſtrum eius, puta aſſeſſorem, uel nuncium, & an teneatur ex delicto miniſtri. nu. 12 eo.
delegatus iuſſu principis non præcedente, bona cuiuſquam cõfiſcare nequit. nume. 14 eo.
delegatus ſi iudicauit de conſilio ſubdelegantis, ad quem appellabitur. numero 10 102
delegatus ſubdelegans quemadmodum ſuum ita & alterius conſilium reſeruare poteſt. nu. 23 eo.
delegatus qui in ſubdelegando retinuit ſibi iuriſdictionem, an poſsit lata ſententia reuocare ad ſe executionem. nu. 26 eo.
delegatus à papa an teneatur ſeruare leges municipales. nu. 15 103
delegatus an poſsit mulctare. nu. 22 eo.
delegatus nomen unde deductum. nu. 35 104
delegatus non poteſt uti manu propria armata, ſed ordinarij arma implorare debet. nu. 37 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Delegatus per simplicem commissionem causæ potest citare, contumacem punire, & reliqua, quæ causam spectant, facere. nu. 1 105
delegatus Papæ an possit cogere actorem præcisè ad litem contestandam. nu. eo.
mero 5 106
delegatus papæ facta plena executione desinit esse iudex. nu. 1
delegatus principis, qui commisit alicui executionem, an perdat per hoc po- eo.
testatem exequendi per se. nu. 2
delegatus officio suo fungi non potest, ubi reus non potest in rescripto ter- eo.
mino comparere. nu. 1
delegatus Papæ in causa sibi commissa habet iurisdictionem super ordina- eo.
rium, & quemcunque maiorem. nu. 1
delegatus debet formam iuris seruare, & rationabiles exceptiones admitte- 107
re ubi contraria voluntas papæ non apparet. nu. 1
delegatus si citauit ante delegantis mortem, perpetuata est eius iurisdictio. eo.
nume. 1
delegatus impetrantis dominus recusatur, secus si vtriusque. nu. 1 263
delegatus ex noua causa remouetur etiam post litis contest. & alius subro- 110
gatur. num. 1
delegatus papæ vsquæ ad integrum annum sententiam suam exequi potest. eo.
& nume. 1
delegatus principis potest subdelegare, non tamen se exonerare. item po- 111
test mulctare. nu. 1
delegatus principis an possit cogere hominem cuiuscunque fori ad suscipiendam iurisdictionem, & ad obediendum mandatis suis. numero eo.
quarto.
delegatus ad uniuersitatem causarum si incœpit cognoscere de vna causa, an propterea perpetuetur iurisdictio quo ad alias. nu. 8 113
delegatus si est depositus, expirat delegatio, quid autem si suspensus sit. nu- eo.
mero 11. & 13
delegatus non creditur quis, nisi probet delegationem. nu. 1 114
delegatus qui subdelegauit in totum, non potest amodo iudicium soluere, eo.
nec vetare. nu. 15
delegatus, cui mandatum est ut absoluat quem dicentem se iniustè excom- 116
municatum, quomodo procedere habeat. nu. 1
delegatus papæ subdelegatum simpliciter, qui iurisdictione vti cœpit, reuo- 186
care non potest. nu. 1
delegatus, qui pronunciauit, se iurisdictionem non habere, etiam de consen- eo.
su partium causam non reassumit. nu. 1
delegatus à papa coget arbitrum, qui cognoscit de sui suspicione, procede- 117
re & finire. nu. 5
delegatus ad litem sibi commissam, duntaxat tutorem, uel curatorem dare 118
potest. nu. 3
delegatus ad prædicandam crucem, uel ad dispensandum cum irregulari- 119
bus, uel ad pœnitentias iniungendas, non potest alij subdelegare. nume-
ro 2
delegatus papæ, an possit mandare legato de latere, quod exequatur suam 122
sententiam. nu. 6
delegatus iudex non potest cognoscere de transactione coram se facta, & 154
ratio. num. 1
delegatus si procedit sciente ordinario, à quo dicit se habere delegatio- 137
nem, an sit necesse probare de delegatione. nu. 20
delegatus, necessarius in testem, remouetur à iudicando, & alius subrogatur, 230
in prin. & an hoc sit perpetuum, nu. 1. §. Capio. nu. 1
delegatus, & ordinarius iudex, subdelegatis alijs iudicibus, an coram eis te- eo.
stimonium dicere valeant. §. quærit. nu. 2
delegatus debet denegare suam cognitionem, cui delegans denegaret com- 241
missionem, nu. 3
delegati papa si confirmauit sententiam, an exequetur eam intra 28. dies 253
secundum formam statuti, an intra quadrimestre tempus secundum for-
mam iuris communis. nu. 10
delegatus, à quo appellatum, si in alia causa de nouo delegatur, quid iuris, si re- 293
cusatur vt suspectus. nu. 1
delegatus ad meram, & formalem executionem faciendam, impossibile 296
est, quod grauet seruando simpliciter formam mandati, nec potest pro-
nunciare exequendum, vel non exequendum. nu. 3
delegatus omnis est delegatus ad vniuersitatem causarum, articulorum, & 303
actuum earum causarum, & iurisdictionem habet indistinctam, uer. Por-
ro. nu. 13
delegatus ad uniuersitatem causarum quis dicatur. nu. 10 307
deliberatoriæ, & consultoriæ dilationes quibus, & ad quæ concedendæ. nu- 166
mero 3
delicta maiora quæ dicantur, & quæ media, & quæ minora. nu. 23 187
delicta mutua eiusdem generis compensatione tolluntur. nu. 1 256
delictum Abbatis nocet monasterio, si delinquit eo consentiente, & nume- 173
ro 4. & 10
debitum purgatur per actum retro similem extraordinarijs culpis. nume- 75
ro 6
delictum hominum non debet præiudicare ecclesiæ. num. 1 180
delictum notorium, & contractus, an differant. nu. 4 235
delictum intelligitur ex opportunitate loci. nu. 1 246
delictum, vel maleficium non præsumitur. nu. 2 247
delictum priuati non debet ecclesiæ nocere. nu. 6 270
delinquens nõ liberatur à vera pœna prætextu ignorantiæ qualitatis pœnæ. 11
nu. 3
delinquens semper est in mora si culpa est dolosa, non secus. ver. sed nonne. 165
nu. 5
delinquentes per ebrietatem mitius puniuntur. nu. 3 316
dæmones ubinam morentur, & uerba, Diabolica suggestione, quid inferant. 8
nu. 11
dæmones habent scientias naturales, non spirituales. nu. 12 eo.
demonstratio falsa generi adiecta reddit dispositionem omnino incertam. 52
numero 8
denominari omnia à fine quando possunt. nu. 2 168
denominatio fieri debet a priori, non a posteriori. nu. 2 54
de denominatione domini in iudicio, qui & qua in re minores possunt. nume- 163
ro 2
de nominato fit a prædominanti. nu. 1 144
de non petendo, & non agendo, & transactionis, pacti exceptio, an impediat 159
contesta. litis. nu. 2
denunciare quis teneatur. nu. 12 215
denunciatio vel citatio vnica quando sufficiat, & nu. 12. & 13 164
denunciatio prohibentis requiritur, cum quid prohibetur. nu. 12 141
denunciatio debet etiam scienti fieri in casu capituli huius ad domum suffi- 162
cit. nu. 12. & 13
denunciatio vt fiat requiritur aliquis qui intelligat. nu. 2 215
denunciatio an expiret morte denunciantis. nu. 7 eo.
denunciatio criminum per procuratorem fieri potest & prosequi. numero 247
tertio.
denunciatio an possit fieri procuratori. nu. 9 316
denunciatio an possit fieri die feriata in honorem Dei. nu. 10 eo.
denunciationis cassatio, an peti possit, quia nuncians est criminosus. nume- 215
ro 8
denunciator, & testis an idem possit esse. nu. 4 eo.
denunciator qualis esse debeat, & iurare de calumnia debet. nu. 6 eo.
Deo iustissimè debetur honor, timor, & amor. nu. 3 2
Deo displicet, qui populo placet. nu. 4 65
deponendum esse quem si pronunciet episcopus, non intelligitur depositus. 154
num. 27
deponentes de peritia sua sunt proprie testes, & propterea pœnis, testis, falsi 202
deponentis non tenetur vt obstetrix, & medicus. nu. 3
deponi a beneficio an possit quis pro quolibet maleficio. nu. 10 154
deponi qui possint. nu. 8 157
deponi an quis debeat ab officio sacerdotali, quando proceditur per inquisi- 188
tionem. nu. 13
deponitur clericus probato crimine, & sufficit depositio, nisi aliud enormitas 143
inducat. nu. 1
depositarius an possit conueniri rei vendicatione ab alio, quam a deponente. 164
num. 3
depositio in monacho quid operetur. nu. 1 58
depositio testis ad tempus iuramenti trahitur, sed non semper, sed in quibus- 171
dam attenditur dies depositionis. nu. 8
depositio de facto restituitur de facto. nu. 6 162
depositio testis trahitur ad diem iuramenti, nisi interim sit eius mutata con-
ditio, quid si tempore depositionis desierat inimicitia, quæ erat iuramenti 210
tempore. nu. 14
depositum clericum an debeat episcopus curiæ sæculari tradere. numero se- 153
cundo.
depositus per sententiam, etiam si id ignorat, non potest contrahere tãquam 83
prælatus. num. 9
depositus ab vno episcopo an intelligatur depositus a beneficijs, quę habet 151
in alia diœcesi. nu. 27
depositus a quo suspendatur. nu. 8 157
depositus ab officio an debeat habere alimenta. nu. 23 300
depræhensio non sufficit, nisi conuincatur reus criminis. & numero primo, 2. 157
& quarto.
depræhensus in crimine an habeatur pro conuicto. nu. 4 eo.
depræhensus clericus potest detineri per viginti horas, & a quo. numero eo.
quinto.
depræhensus in crimine an dicatur, qui depræhenditur in fuga crimine per- 293
petrato. nu. 2
deputati vbi sunt plures diuersis territoriis, quo cum nullum alteri subest, 118
quilibet in suo territorio maior est. nu. 11
Deputatum ex vi processus suspenditur per appellationem. nu. 18 143
derogare iuri alterius per suam papa non vult confirmationem. §. idem ait. 312
num. 10
desertor si non habet proprium, luet in corpore. nu. 8 24
desiderium apud acta publicatum an possit corrigi. nu. 9 91
dispensatio legitima in restitutione copulę coniugalis debet probari saltem
per consensum, siue contractum matrimonii, & quod eam cognouerit, & 183
quod seipsam se viro subtraxerit. nu. 1
destructa forma speciali & fauorabili apposita in rescripto, tamen remanet 41
forma generalis iuris communis. nu. 30
determinationes respiciunt determinabilia præcedentia, non sequentia. nu- 310
mero 3
detinere efficaciter ille non dicitur, qui non detinet de iure. nu. 1 271
detineri in carcere quis potest, & excommunicari donec satisfaciat, & dum
ibi detinetur, moneri & contra ipsum procedi potest, & citari ad domum 301
solitæ habitationis. nu. 3
detrusus per sententiam si quis sit in monasterium, an intelligatur detrusus in 24
perpetuum. nu. 33
deuolutio vel subrogatio, ex potestatibus appropriatis & omnino separa- 30
tum non fit. nu. 23
deuolutio præsentationis ad episcopum, ob patroni non præsentationem in
tempore, an pœna dici debeat. nu. 9
Deus est princeps ordinum. nu. 3 138
Deus est prima causa. num. 1 2
deus mundum creauit, eique hominem præfecit. Sed is non intelligens in
quo honore esset, creatoris sui præceptum transgressus, factus est obno-
xius cupiditati, a qua iurgia, & lites prodiere, ita vt ne pax omnino
ab urbe exularet, necessario inducta fuerint iuris præcepta, vt scilicet qui-
libet honestè viueret, alterum non læderet, ius suum cuique tribueret. nu- 5
mero 1
Deus est rex regum in Cœlo, & in Mundo. nu. 4 eo.
dicere sibi ius an quis possit propter fugam debitoris secum rem portantis, 95
vel pecuniam alienam. nu. 10
dicenti se scripsisse, incumbit probatio. nu. 18 247

dicta

dicta in prǫludijs censentur in conclusionibus repetita.nu.24 64
dicta testium non sunt cauillanda, vel calumnianda.nu.10 222
dicta in vno quando in alio videantur repetita. §.quandoque,& ne superioribus.& inf.nu.6.& 7 315
dicti sui nemo potest pǫnitere,& quando.nu.4 209
dictio subditos,an sit restrictiua.nu.3 4
dictio Modestos,quid significet.nu.42 eo.
dictio,nisi,precedente affirmatiua importat necessitatem,præcedente autem negatiua habilitatem si potest,sin minus necessitatem.nu.16 19
dictio,in perpetuum in statuto solam contumaciam puniente interpretatur,idest quandiu contumacia durauerit.nu.26 24
dictio,Cum,importat copulam.nu.21 25
dictio vero,De,importat substantiam.nu.21 eo.
dictio,altera,ponitur inter duos.nu.4 27
dictio prǫcisè non excludit legitimas defensiones.nu.25 28
dictio,seu,est indifferens ad coniunctam,& disiunctam.nu.14 29
dictio,vel,posita subiunctiuè inducit similitudinem.nu.2 37
dictio, & iterum, strictè, vel latè sumpta quid importet, & quid dictio pluries.nu.2 46
dictio,Vsque,vbi magnum vertitur præiudicium, sumitur exclusiuè, Idem vbi fieret digressio de una re ad aliam separatam.nu.12.& 13 52
dictio,absque,est remotiua.nu.2 65
dictio,Nisi,quid importet.nu.3 71
dictio,Omnis,in plurali numero collectiuè, in singulari distributiuè sumitur.nu.7 81
dictio,quia,est redditiua causæ,quandoque finalis, quandoque impulsiuæ. nume.26 eo.
dictio,propter,quandoque significat causam propinquam quandoque remotam Dictio,pro,duntaxat propinquam,num.27 eo.
dictio,mox,recipit diuersa significata,prout subiectæ materiæ congruit.nu mero 35 82
dictio,prǫter,quid importet.nu.77 89
dictio,di tamen,Item clausula,Saluo,& reseruato,est restrictiua.nu.7 93
dictio,vsque an compræhendat extremum a quo.nu.15 97
dictio,ex tunc impedit moræ purgationem.nu.2 99
dictio,incontinenti, quibus modis sumatur.nu.47 82
dictio,De,a dictione,ex,qualiter differat.nu.5 86
dictio,omnino,quid significet.nu.25 100
dictio,rectè,est aduerbium,ius magis quam factum notans. & quid importet.nume.47 eo.
dictio, nisi, apposita rei successiuè importat conditionem diuisibilem. numero 25 102
dictio,&c. si in protocollo notarij mortui reperiantur hæc verba, & renunciauerunt dictæ partes,&c.an possit mandato iudicis extendi, vel declarari.nume.29 115
dictio,tu,est pronomen demonstratiuum,sed non est arctatiuum, nisi esset geminatum.nu.3 119
dictio,tanquam,quando ampliet, vel restringat.remissiuè.nu.3 122
dictio,nisi,quandoque ponitur enunciatiuè,interdum etiam disponit. numero 5 123
dictio,de,notat substantiam.nu.3 124
dictio,a,notat separationem,nu.4 eo.
dictio,Mors,quot modis sumatur.nume.2 131
dictio,dies,simpliciter prolata,quomodo intelligenda sit.nu.1 132
dictio,in,ponitur pro inter,nu.12 137
dictio,seu,quot modis ponitur.nu.22 151
dictio,vsque potest poni inclusiuè,& exclusiuè.nu. 159
dictio,sine,& absque,sunt negatiuę,in prin.nu.1 161
dictio,in integrum,& in vniuersum,quid sibi velit.nu.1 162
dictio omnes, non includit exemptos, nec specialiter prohibitos. numero 1 165
dictio,vltra,si aliud non exprimatur,an addat aliquid vltra expressum. numero 5 169
dictio,vsque,quando ponatur exclusiuè.nu.3 170
dictio idoneum,quid significet.nu.4 191
dictio primo,quando standum.nu.4 209
dictio,seu,quandoque ponitur diuisiuè,quandoque coniunctiuè.nu.3. 215
dicta testium,quos quis producit,non uidetur fateri,& ideo quorundam approbare, aliorum reprobare potest.num.4 225
dictio,vltra,quid operetur.nu.2 230
dictio,vltra,in teste pro nihilo supponit.nu.3 eo.
dicto vnius testis iurati an credatur.nu.3.& 4. 234
dictio,alios,est repetitiua qualitatum præcedentium, quæ adaptari possunt sequentibus.nu.9 52
dictio,&,posita intra tempora significat temporum continuitatem. numero 12 240
dictio,præter,ponitur ampliatiuè,quando ponitur inter media.nu.14. 247
dictio,ad,significat secundum adiunctum.nu.10 249
dictio,ab,denotat separationem.nu.3 231
dictio,secus,localiter exponitur.i.iuxta,& aduersatiuè.nu.1 314
dictio,vsque,quando ponatur exclusiuè,& quando inclusiue.nu.1 317
dictionem,in,quid impediat poni intransitiuè,aut transitiuè.nu.13 61
dictiones,a, & ad,habent modum significandi secundum subiectam materiam,& non præcisum.nu.3 102
didicisse,vel percũctatus attestationes quis prǫsumitur, si habet eas apud se, nisi clausæ fuerint.nume.1 422
dictum testis,vel instrumentum si est falsum in uno minimo,an totum vitietur.nu.5 38
dictum testis ualet etiam pro protestante,non admissa protestatione, & admissa,quando ualeat.nu.6.& 8. 224
dictum testis non vitiatur licet de anno dicat se non recordari. nu.2 242
dictum arbitratoris cum pǫna, vel sine an homologetur taciturnitate decẽdierum.nume.21 255
Dictum in articulo mortis an prǫsumatur verum,numero 12 246
diœcesani potestas episcopalis in quibus consistat,& quę non appelletur.numero 1 294
diœcesano,ad quem ex negligentia regularis capituli electio deuoluta est, si eligit,non tamen confirmat,an labatur tempus.nu.10 80
diœcesis quid,& vnde dicta sit,quale domicilium sit diœcesis, & quomodo acquiratur.nume.2 52
diœcesis appellatione an,& quando ciuitas comprehendatur.num.20. 175
die hoc vel illo factum si dicatur à notario,factum intelligitur ante noctis tenebras.numero 4 171
diebus dominicis à quibus abstinendum.numero 1.2.& 3 eo.
diebus dominicis abstinendum est ab arbitramentis proferendis,nisi in causa necessitatis.numero 2 eo.
diebus dominicis domini non possunt mandare seruis quod exhibeant opera seruilia.numero 3 eo.
diei nomen complectitur multas horas,non alterum diem.numero 13 210
diei nomine continetur nox,non contra.numero 3 246
dies & locus apponi debent in citatione.nu.6 46
dies conditioni potestatiuę appositа,an expectari debeat.numero 17 86
dies dominicus habet quid speciale, & non comprehenditur in derogatione feriarum in honorem Dei.numero 2. 171
dies diuersis modis incipit,& determinatur.nume.4 171
dies, consul, & indictio, an requirantur in literis episcoporum sicut in instrumentis publicis.numero 7 204
dies qui prǫsumatur esse scripturę sine die.numero 6 238
dies,vel indictio si deficit in instrumento, an defectus iste possit suppleri. numero 5 243
dies prǫsentationis an computetur in termino.numero 1 291
dies ad prosequendum appellationem statuti,possunt arbitrio iudicis prorogari,vel arctari,uer.quæro.nu.2 292
dies hominis propter peccatum Deus abbreuiat.nume.4 292
dieta accipitur,secundum quod communiter in regione frequentatur.n.19.48
dieta quomodo sumi debeat.numero 1.& 18 eo.
dieta à quo loco diœcesis computari debeant in actione reali, personali, mixta,uel criminali.numero 26 eo.
dietę computantur à fine diœcesis,ubi res est sita, quando agitur reali. numero 1 112
diffamato, contra quem est aliquid probatum, licet minus sufficienter indici purgationem, & si in ea deficit, sua electio cassatur, & fit noua electio. numero 2 225
differentia est, an aliquid statuatur contrarius ecclesiæ, an contra libertatem clericorum,uel ecclesiarum,numero 2 9
differentia inter contumaciam & contemptum.numero 1 157
differentia formalis & necessaria, in modo constituendi procuratorem sequenda est.numero 2 137
differentia inter manseres,spurios,naturales,& nothos.numero 17 97
difficultas excusat a faciendo,non a dando.numero 2 251
diffinitio non est causa, sed propositio conuertibilis substantiam ac etiam rei propriam qualitatem complectens.nume.92 7
diffinitiua potest corrigi constito de errore per acta licet non appelletur. numero 16 284
diffinitiua an possit ferri lite non contest.nume.1 303
dignitas Regia immortalis est,persona autem mortalis.nu.78 17
dignitas non conuenit illegitimè natis.92 eo.
dignitas quomodo cognoscatur.Personatus quid sit. & Persona quare sic dicta.numero 11 16
dignitas si destruatur, & postea reparetur, an censeatur eadem dignitas. numero 36 eo.
dignitas ubi resurgit,resurgit & confirmatio dignitatis.nu.43 17
dignitas destructa & annihilata, & postea reparata, an recuperet suos uasallos.numero 46 eo.
dignitas iudici ante sententiam aucta, maiorem tribuit sententiæ authoritatem.numero 37 33
dignitas ecclesiastica potest cadere ex dispensatione in homicidas, & irregulares.nume. 19 154
dignitas est excellentior gradus inuidiam,& scandalum inter coęquales inducens.numero 8 57
dignitas quid sit.Et à quo inuenta,numero 2.& 4 71
dignitas an quem eximat à potestate.numero 1 132
dignitas an prævalet multo maiori.numero 8 225
dignitas aggrauat delictum. nume. 1 251
dignitas pro persona ponitur. numero 1 273
dignitatem canonicatum, & præbendam expensatione potest quis in una & eadem ecclesia habere.numero 7 41
dignitates inseparabiles à persona non transeunt in monasterium per monachationem. numero 24 16
dignitates sunt quatuor tantum de iure ciuili.nume.9 19
dignitati fit iniuria cum ea uili personæ committitur.numero 10 74
dignitatis,& insigniorum quæ sunt possidentur.numero 4 195
dignitatum de iu.ciui.quatuor sunt gradus.de iure autem cano. quælibet prælatura cum nobili gradu reputatur dignitas. numero 3 131
dignitatum titulis non licet uti in aliena diœcesi.numero 4 193
dilapidare an dicatur ille, qui pro suis necessitatibus fructus consumit.numero 2 196
dilapidationis rationi an possit quis remoueri à spiritualium administratione.nume.7 115
dilapidator notorius si spolietur,an possit petere se restitui. nume.6 eo.
dilapidator quis dicatur.numero 10 eo.
dilatio ad deliberandum dari debet petenti tam super articulo iuris quam super articulo facti,si ei debet responderi in iudicio.numero 8 7
dilatio inualida actum necessarium non suspendit.numero 1 70
dilatio ad deliberatè respondendum an sit danda ei, qui habet respondere de facto proprio.numero 56 133

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

dilatio,niſi certa ſit,moram non inducit.nu.3 103
dilatio vna an ſufficiat in receptionibus teſtium,numero 1. 109
dilatio interdum petitur ad iudicium transferendum.nu.2 142
dilatio deliberatoria non debet dari niſi ſemel.numero 22 150
dilatio non debet dari reconuento ad deliberandum poſt quam reus reſpondit libello.numero 8 158
dilatio data procuratori vnius partis,an data videatur alteri.numero 11. 161
dilatio quæ ſit iudicis arbitrio.nu.1 164
dilatio an,& quando prorogari poſſit, & minui, & de dilatio.nume.4. remiſſ. numero 2. & 8 169
dilatio xx.dierum poteſt ſtatui,numeratis x.pro prima,x.pro ſecunda,& reliquos pro tertia & peremptoria.numero 4 eo.
dilatio an ſit communis vtrique litigatorum.numero 7 eo.
dilatio ſi ipſo iure eſt nulla,quid operatur appellatio.numero 8 eo.
dilatio an danda ſine cauſæ cognitione,& alia de dilationibus.nu.8 eo.
dilatio data an poſſit reuocari.numero 9 eo.
dilatio an currat minoribus, & abſentibus, & de eorum reſtitutione. numero 12 eo.
dilatio quando detur ex adiectione facta libello.nu.2 169
dilatio ad allegandum dari non debet.numero 4 17
dilatio eſt communis circa eundem articulum.numero 13 187
dilatio non tenet,niſi contineat certum ſpatium temporis.numero 16 210
dilatio propriè quæ ſit,numero 16.& 45 eo.
dilatio quid ſit,& numero 45 eo.
dilatio omnis peremptoria à litis conteſtatione uſque ad ſententiam diffinitiuam.numero 10 215
dilatio vtrum finiatur,vbi appareat prius impetrantem nolle procedere . numero 17 45
dilatio probatoria eſt vtrique parti cõmunis, licet alteri ſtatuta, & quando. numero 2 219
dilatio quarta, ex qua ſequitur productio,an debeat concedi. numero 1. 234
dilatio ſtatuto ſi cauetur,quod ſi accuſatur intra octo dies a die bãi non comparuit, habeatur perinde ac ſi eſſet cõuictus,& proprio ore confeſſus ſi iſte non potuit comparere propter diſcrimina viarum, quia fuit vi maioris alibi incluſus in vinculis,an currat ei.numero 8 eo.
dilatio peremptoria,quid iuris,ſi ſit data ad probandum,& num.4.& 5. 242
dilatio quædam quæ non dicitur propriè dilatio, ſed arctatio.num.16. 262
dilatio quælibet quare eſt peremptoria ad excipiendum, & non dilatio ad comparendam.numero 14 465
dilatio legalis,ſi eſt,mora purgari poteſt,ſecus ſi prætoria,ver.exemplum. numero 9 282
dilatio quadrimeſtris quibus detur,numero 12.& 13 eo.
dilatio aſſignata ad plura, ſi non poteſt operari in omnibus, operetur quantum poteſt operari.numero 2 289
dilatio alia quando expectatur poſt dilationem, non intelligitur deſerta appellatio curſu primæ dilationis.numero 15 310
dilatione pendente ſi interim aliquid fit ab appellatore,oportet quaſi non ſit nullum ipſo iure.numero 6 309
dilatione quarta denegata ſine cauſa,poteſt appellari,& quando dilatio denegari poſſit,in prin.nume.1 226
dilatione pendente ad reſpondendum poſitionibus, an currit dilatio ad probandum.numero 5 265
dilationem qui nimis arctat eam negare videtur.num.2 169
dilationes cognitionales,& deciſiuas iudex abbreuiare poteſt.numero 2. 243
dilationes, quæ dantur poſt litis conteſtationem.numero 1 168
dilationes ſunt multiplices,& de quibus hic titulus loquatur. numero 1. 168
dilationes omnes quæ cauſę cognitionem requirunt, iudicis votum & arbitrium deſiderant,cæteræ ſecus.nume.2 eo.
dilationes vnde nominentur.numero 2 eo.
dilationes deliberatoriæ non ſunt dandæ,niſi ſemel.numero 4 169
dilationes plures an poſſint conſumi eodem ſpatio temporis ſi in eodem concurrant. numero 10 eo.
dilationes omnes ante lite. conteſt. an poſſint dari iudice non ſedente pro tribunali.numero 13 eo.
dilationes nouæ an dantur propter libelli declarationem,num.1.& 2. eo.
dilationes etiam ſucceſſiuæ aſſignantur. numero 9 207
dilationes breuiores debent eſſe,vbi breuis eſt mora iudicij, verſi.vbi no. numero 16 262
dilationi ſex menſium , quæ datur iudicatis à iure communi, derogari poteſt per ſtatutum ciuitatis. numero 2 252
dilationes qui ſubterfugit,contra eum præſumitur.numero 1 245
dilationis arctatio neceſſaria quando grauet.numero 2 169
dilationis breuis grauamen in quo conſiſtat, & quid probandum appellanti. numero 2 eo.
dilationis moderatio quænam ſit. numero 2 eo.
dilationis extremitas aliam citationem non requirit.numero 13 187
dilationis tempus quando incipiat,ibid.uer.ſolu.nu.1.& 2.& 3.& 7.uer.ſed ecce. 291
dilationum proceſſus arbitrarius.nu.2 169
dilationum una an in aliam confundatur.nume.8 234
dilatoria iudicij,quæ litem conteſtari non patiatur, debet opponi & probari ante lit.conteſt.niſi in caſu.numero 2 223
dilatoria ſolutionis,quia habet diminuere debitum principale,eſt ſecundum quid quodammodo peremptoria in eo quod diminuitur.numero 5. eo.
dilatorias non tollit cautio,iudicio ſiſti, numero 1 150
diligentia ex parte citantis an ſufficit, licet in citato nulla reperiatur culpa, uel contumacia.numero 4 164
dimittere poſſeſſionem nullus prælatus etiam ſimoniacus, uel intruſus poteſt ſine ſuperioris licentia.nu.5 58
directa probatio an cadat in negatiuam.nu.11 202
directarum mandato nitens repellitur, præterquam tribus caſibus. Vtilis verò ceſſionarius ſemper cedenti præfertur. numero 17 4
directum dominium quid ſit,& quid vtile,& quomodo quærantur. nu.4. 21
diſcimus exemplis & experimentis.ibid.nu.1 232
diſciplina quid,ver.eſt autem.nu.4. 313
diſcipulus tenetur Doctori ſuo ad operas obſequiales.nu.64 5
diſcordantes an poſſint cogi ad pacem.nu.28 4
diſcretæ perſonæ quæ dicantur.nu.30 102
diſparitas cauſat inuidiam & diſcordiam inter fratres.§.dicit.nu.4 315
diſpenſare an poſſit epiſcopus ſuper ætate.nu.5 66
diſpenſare an poſſit epiſcopus ſuper ætate eorum, qui eliguntur ad inferiores dignitates.nu.1 77
diſpenſare cum clericis epiſcopi, de quibus valeant criminibus.nu.2 153
diſpenſare epiſcopus in omnibus criminibus an poſſit,nu.16.& 18. 154
diſpenſare cum bigamo promoto poteſt Papa,ſed non promouendo.numero 18 eo.
diſpenſare poſſitne epiſcopus inuito accuſatore,vel volente.nu.24 eo.
diſpenſare in quibus poſſit contra regulam, & conſtitutionem religioſorũ Papa,verſ.nam hoc cum.§.ſeq.nu.2.& 3 315
diſpenſari poteſt cum priuandis,non cum priuatis & tamen limitatur.numero 15 147
diſpenſatio non porrigitur ad delectus ſuppreſſos.nu.8 41
diſpenſatio ſuper homicidio facta,vnicum non excedit, facta ſuper homicidijs,duo non egreditur.nu.9 66
diſpenſatio in beneficijs litis,non extenditur ad habenda.nu.19 153
diſpenſatio canonis fingit retro,non autem hominis.nu.1 203
diſpenſatio,vel indulgentia cuiuslibet voti, vel venia obtenta per dolum ipſo iure non ualet.nu.1 241
diſpenſationes magnæ ſunt meri imperij,& ad ſolum papam pertinent.numero 4 123
diſpenſationis cauſa ſublata tollitur diſpenſatio.nu.8 92
diſpenſationis nomen in iure ciuili non reperitur , ſed eius loco nomen indulgentiæ.nu.10 153
diſpenſationis ſpecies multæ,& a quibus facienda,uerſi.quædam.nu.7. 304
diſpenſatiuè factum non eſt ad ſimilia pertrahendum, vnde diſpenſationes ſunt ſtricti iuris.nu.1 283
diſpenſatum ſi ſit cum illegitimo,quod poſſit vnicum beneficium obtinere & is obtinuerit,ſed renunciauerit, an vigore dictæ diſpenſationis prouideri ei poſſit de vnico alio.nu.3 71
diſpenſatur de facili cum viris literatis ſuper pluralitate beneficiorum.numero 41 88
diſpenſatur in pœnis propter ſenectutem.nu.1 131
diſponentis intentio ſemper attendi debet,ita tamen ut non omnino a verbis recedatur.nu.2 87
diſponere,quid ſignificet in literis collatorijs beneficij.nu.21 247
diſpoſitio §.fi.l.Aurelius.ff.de lib.leg.damnanit animam cuiuſdam aduocati.nume.12 eo.
diſpoſitio legis ſurgit ex tempore.nu.3 163
diſpoſitionis vniuerſitatis quæ ſunt,in his ſufficit pars maior tam in congregando quam in conſentiendo.nu.5 70
diſpoſitio ſimplex intelligitur perpetua.nu.24 24
diſpoſitio coarctatiua non ſuſcipit generis ampliationem.nu.13 27
diſiunctiua interdum pro coniunctiua ponitur.nu.2 29
diſiunctiuè ad ueritatem non requiritur copulatiua probatio.nu.1 eo.
diſiunctiua in contractibus inter perſonas quid acquiritur, an & quando in coniunctam reſoluatur.nu.3 eo.
diſſigillans literas,vel atteſtationes aperiens,non põt contra eas opponere. 227
diſtantes a re ſunt quodammodo ignorantes.nu.26 136
diſtractus etiam nominatus & innominatus reperitur.nu.11 281
diſtinguere,& diuidere differunt,& in his quid iudex poſſit.nu.9 52
diſtributiones quotidianas duplices habere debet fungens, uice duarũ perſonarum.nu.1 eo.
diſtrictualium appellatione veniunt & clerici.nu.57 100
diſtrictus,honor,& iuriſdictio,vniuerſitatis nomina ſunt,& eorum differentia.nu.1.& 2 240
diſtrictus quid ſit.nu.3 162
diſtrictus deſcriptio,qui & aquas comprehendit.nu.5 207
diſtrictus quid dicatur,& eius a territorio differentia.nu.7 81
diuerſimode exponitur cuius veritas ignoratur.nu.28 236
diuerſitas,ſi plura allegentur,quando dicatur.nu.10.& 11. 318
diuina audire,& ſacramenta eccleſiaſtica percipere a clerico fornicario nõ debemus,ſi ſit notorius,in prin.nu.1 52
diuiſio vbi eſt,ibi ſeparatus eſt intellectus.nu.8 287
diuiſio eius non cadit in rerum natura,cuius diuiſio non cadit in intellectu. nume.11 10
diuites,qui habent ita groſſum ingenium , quod talentum ſcientiæ non cadit in eos,an veniam mereantur.nu.11 12
diuitias appetere an ſit peccatum mortale.nu.6 247
diuitiæ,vel paupertas probandæ ſunt ab eo,qui inde actionem,uel exceptionem vult conſequi.nu.1 140
diuortij petitio dicitur mixta,& quare.nu.3 59
diuortium triplex eſt.nu.8 140
diuortium non fit coniugum ex cauſa ebrietatis.nu.3 266
diutius,aduerbium, non includit quadragenariam præſcriptionem. numero 2 246
dixiſſe qui negat ſe illud,quod in actis publicis reperit ſcriptum, cum teſtificatur,non ei creditur.nu.3 3
doctor,qui definit eſſe ſcholaris, an perdat priuilegium ſcholarium. numero 26 4
doctor an poſſit ſubornare ſcholares acquirendo eos per pecuniam.numero 44 10
doctor legum,nec iuris ignorantiam prætendere poteſt,nec prætextu iuris erroris in integrum reſtituitur.nu.7 24
doctor extra collegium conſtitutus non poteſt aliquem doctorare.numero 8 251
doctor a doctoratu ob periurium an deponatur.nu.1

BIU Cujas

Super Decretalibus.

doctor non poterit ſuam ſententiam exequendo, alicui dare poſſeſſionẽ corporalem.nu.5 106
doctores per ſe,& ſcholares per ſe, an faciant integram vniuerſitatem. numero 32 3
doctores audiendi ſummi.nu.19 203
doli,& latæ culpæ deſcriptio.nu.16 102
doli præſumptio ex curſu temporis inducitur & a ſcientia currit. numero tertio. 163
doli probatio quibus fiat.nu.57 210
doli replicatio non admittitur contra doli exceptionem.nu.1 267
dolo facit,qui petit quod reſtituere oportet.nu.2 181
dolum ſuum allegare nemo poteſt.nu.40 22
dolum cum dolo compenſari,multipliciter probatur.nu.3 264
dolus partis,& dolus aduocati inuicem compenſantur.nu.2 135
dolus commiſſus per cedentem an noceat ceſſionario.nu.28 138
dolus,& culpa non eandem poſtulant probationem.nu.3 144
dolus non prodeſt procuratoris,& ratio.nu.3 eo.
dolus remitti non poteſt,ſed quæſtio doli,& quomodo deletur.nu.6 145
dolus omnis eſt contra ius diuinum,& ideo non ſeruandus.nu.8 146
dolus procuratoris noceat in quibus domino.nu.11 161
dolus prælati quando noceat eccleſiæ.17 161
dolus etiam à ſciente fit.nu.5 175
dolus an reddat contractum ſtricti iuris nullum,& an bonæ fidei.num.duodecimo. 175
dolus,& violentia perſeuerat,donec purgetur.nu.2 180
dolus,& fraus citati per quid probentur.nu.2 193
dolus contractum ſtricti iuris non reddit nullum, ſed annullandum.numero 28 255
domeſtici qui dicantur.nu.1 222
domeſtici præſumuntur non facere,niſi quod placet maiori ſuo, licet hæc præſumptio recipiat in contrarium probationem.num.2 230
domicilia quot poteſt quis habere,& quando poſſit ad quodlibet citari.nu. 4.& 8 49
domicilij locus,potius quam rei attenditur, niſi citandus in loco rei ſit.numero 5 eo.
domicilium qui mutauit vbi conueniri debeat.nu.28 48
domicilium in loco originis dicitur quis habere.nu.4 231
domicilium ibi clericus habere exiſtimatur,vbi reſidentiam facere tenetur, nume.1 193
domicilium locus eſt principalior iudicij,ver.nam domici.nu.21 288
dominam ancillari,& ancillam dominari magna eſt abuſio.nu.3 193
domini ſi ſint plures,an ſufficiat iurare fidelitatem vni pro omnibus.numero 5 254
domini ſi erant plures, ſi vnus expellitur, omnibus interrumpitur. numero 6 271
domini villarum,vel poſſeſſionum,in quibus habitant eorum coloni,an poſſint agere actione de dolo contra illos, qui in iniuriam ipſorum dominorum tales ſubditos moleſtant,vel ſpoliant.nu.17 302
dominia directa prius fuerunt,quam feudum.nu.17 263
dominij poſitio adminiculatur poſſeſſorio, ſed non fundat ipſum. numero 33 208
dominij translationem contractus omnis,ex quo oritur certi condictio, requirit.nume.3 266
dominij argumenta quæ.nu.8 213
dominij ſpecies ſunt ita,ſicut ſpecies obligationis, ver. ſicut enim. numero 4 316
dominio conceſſio an concedi videatur poſſeſſio.nu.13 269
dominium & rei vendicatio, quæ naſcitur de corpore dominij, an ſint idẽ. nume.35 60
dominium,& vſusfructus an poſſideatur.nu.27 64
dominium cur non quaſi poſſideatur.nu.25 83
dominium,& poſſeſſio an transferatur per redditionem,vel incifionem inſtrumenti.nu.2 96
dominium,vel poſſeſſio,an poſſit eſſe notoria.nu.10 114
dominium qualiter probetur.nu.11 eo.
dominium vtile an retineat metum paſſus.nu.1 144
dominium vtile an tranſeat per locationem ad longiſſimum tempus. numero 7 169
dominium an quæratur aduerſario per talem enunciationem. nume. decimoquarto. 178
dominium,& iuriſdictio æquiparantur.nu.3 180
dominium an per ſententiam declaratoriam transferatur.nu.12.& 13 213
dominium an tranſeat ex ſententia erronea iudicis errantis, poſſeſſione eo nomine acquiſita.nu.13 eo.
dominium eſt triplex.nu.17 213
dominium quid,& quomodo cognoſcitur & probatur.nu.11.& 12.& 14.& 21.22 227
dominium directum an poſſit probari.nu.21.22.& 23 eo.
dominium vtile an poſſit probari per teſtes.nu.22 eo.
dominium intentans in princ.temporis,an iuuetur in præſcribendo temporis curſu.nu.23 eo.
dominium plenum non recipit qualitatem,niſi in caſu.nu.19 240
dominium quando transferatur. nu.13 262
dominium vtile prefertur in præſcriptione directo,verſ.item non eſt. numero 3 271
dominium omne,quod acquiritur alicui de iure ſpeciali, eſt vtile, non directum.nu.9 278
dominium momentaneum non infringit regulam mendicantium. numero 4 279
dominium qui ſimpliciter intentauit,an poſſit proſequi directum, & vtile. nume.8 286
dominium ſi quis nec vtile,nec directum habeat, ſed li.penden. acquiſiuit, quid iuris.nu.9. eo.
dominium venit in comitatiua poſſeſſionis,& eſt filius ipſius,ibidem.numero tertio. 316
dominium an quæratur ex ludo taxillorum.nu.4 eo.
dominium an poſſit eſſe notorium.nu.15 318
domino quæritur ius ex procuratoris poteſtatione.nu.9 137
dominum actorem eſſe non fatetur reus, ſi excipiat de permutatione rei facta cum actore, in prin.nu.1 266
dominium rei quem poteſt facere ſtatutum legis, & quomodo, ver. ſolutio. numero 12 275
dominus inſtrumento procurationis, ſi promittat ſe ratum habere ſub hypotheca bonorum ſuorũ,alienatio facta an noceat ei, qui prius de hypotheca conuenit,& quid ſi non conuenit ipſo inſtrumento, ſed poſtea & interim alienatio ſecuta ſit.nu.37 10
dominus,pendente dubio, an feudum ad eum reuerſum ſit, non eſt in plena eius poſſeſsione, propterea que, ante ſententiam declaratoriam, non poteſt quenquam de eo corporaliter inueſtire.nu.74 17
dominus iudicat iure pares curiæ, & in eorum defectum arbitri, & tandem ordinarius loci,inter feudatarium,& dominum.nu.40 307
dominus quare promittat vel ſententię intereſſe,vel iudicatum ſoluere.numero 30 74
dominus non bannietur neque relegabitur propter procuratoris contumaciam.num.6 161
dominus per appellationem ſuam videtur in ſe aſſumpſiſſe cauſam. numero 14 eo.
dominus, prælatus, & pater adæquantur.nu.14 238
dominus an poſſit pati primum decretum ex procuratoris contumacia. numero 15 134
dominus ſi priuetur feudo,& vaſallus liberetur,an vaſallus aſſumat directum dominium.nu.22 16
dominus quis præſumitur ex poſſeſsione,& quando præſumptioni ſtandum. numero 2 76
dominus ex contumacia procuratoris excommunicatur, niſi ſciens non purgauerit eam, & an a litis impendia & præiudicium patiatur, nume.5.6. et 9.10.11.12.15.16.17.et 25 161
dominus vſufructuario mortuo non tenetur ſtare locationi per eum factæ. numero 5 90
dominus qui rogatus primo,deinde citatiuè monitus,non facit iuſtitiam vaſallo ſuper feudo,poteſt ab eodem bello vexari.nume.1 95
dominus ſi promittat pro procuratore ſub hac forma, quicquid legitimè fecerit,an iſte ſit legitimè releuatus.numero 21 137
dominus ſi ſcripſit in ſua camera literas mandati, & eas retinebat in ſcrinio pectoris ſui uel in ſcrinio materiali,& nondum tranſmiſerat,an procurator poſſit aliquid virtute iſtarum literarum.numero 41 17
dominus & procuratot fingitur eadem perſona.numero 1 141
dominus inter emphyteutas an habeat iuriſdictionem.numero 11 152
dominus litis quando dicatur factus procurator.numero 15 92
dominus in iudicio nominandus quis dicatur.numero 1 95
dominus ſine nominatione ſciens cauſam ſuper re ſua agi, an poſſit comparere,& in ſe iudicium ſuſcipere.numero 10 eo.
dominus ſi eſt vltra mare, nec poteſt ad iurandum de calumnia perſonaliter intereſſe,quid fieri debeat.nume.3 167
dominus feudi ab alio poſſeſſi, ſi uendidit mihi ipſum, & me induxit in poſſeſſionem facti,non iuris, quia alius poſsidebat cum titulo, & bona fide, an tranſtulerit in me dominium.numero 11 175
dominus an poſſit tradere poſſeſſ. alteri colono adhuc poſtea colente nomine domini.numero 3 183
dominus poteſt in eodem iudicio facere quoſdam actus per ſe,quoſdam per procuratorem.numero 1 184
dominus non poteſt inter viuos emphyteuſim eccleſiaſticam donare,ſi eccleſia vult emere,ſed poterit donare precium.numero 7 240
dominus appellando liberat procuratorem à cautione rati. nume.25. 288
dominus repetere poteſt hominem ſuum ab eo, qui eum detinet carceratum dẽ facto.nume.4 301
dominus laicus non poteſt carcerare clericum,quæ furtiuè adminiſtrauit negotia ſua.nu.15 302
dominus ſciens,ſi non appellauerit,procurator autem appellauit, vel econtra,quid iuris.numero 9 307
domus triplex eſt,ubi quis citari poſſit.nu.4 193
domus Dei pro hoſpitali accipitur etiam tempore Ioan.And.ver.ibi,domus. numero 2 301
donare melius eſt interdum,quam vendere.nu.14 137
donare & confirmare differunt. numero 16 240
donaſſe vir uxori quando præſumatur.nu...ero 12 203
donatarius,etiam cauſa mortis, ſi per ſtpulationem promiſerit aliquid,non poterit renunciare donationi.numero 46 18
donatio an poſſit in teſtamentõ adijci ad maiorem firmitatem.nu.51 56
donationis in contractu, inter clericum donantem, & laicum donatarium, vtrius fori ſolennitas obſeruanda eſt.nu.3.& 4 316
donatio non præſumitur niſi ex cauſa,& qua.numero 4 243
donatio cauſa mortis omnium bonorum mobilium & immobilium, preſentium,& futurorum cum iuramento nõ reuocandi eam,vtrum teneat.numero 27 259
donatio inter virum & uxorem iuramento firmata, an ſit irreuocabilis. numero 28 eo.
donatio cauſa mortis an ſit inualida, niſi ſit preſtita cautio.numero 16. 312
donatio magna eſt ſpecies prodigalitatis, & ideo requiritur inſinuatio, & etiam cum ea non valet, ſi ſit ob turpem cauſam. verſi.Adde. numero ſecundo. 315
donationem propter nuptias an lucretur mulier propter adulterium viri ſicut contra.nu.21 161
donationem certa ſcientia qnando inducat.numero 17 197
donationis loco & titulo an poſſit aliquid ultra ſortem promitti. numero 12 266

donatum,

Index in Baldi Commentaria

donatum, an mutuatum quid præsumatur. numero 5 194
dos uxoris a viro interfectæ, nec viro, nec fisco applicatur. numero 42 42
dos, & donatio dicuntur pietas, & requirunt speciale mandatum. numero 8 137
dos mulieri est titulus lucrativus. numero 8 136
dos restitui quando debeat, si agantur inter coniuges ad thori separationem. numero 2 140
dos non est quid spirituale. numero 2 eo.
dos non est quid extraneum, sed ipsi matrimonio connexum. numero 4. 210
dos puellæ an possit interim per eam repeti. nume. 9 214
dos præsumitur confessata in fraudem creditorum præcedentium, nec mulier contra eos habet priuilegium dotis. numero 3 245
dotalis res an aliquo modo possit alienari sine iuramento. numero 10. 258
dotare an possit princeps spurias suas de plenitudine potestatis. numero 79 11
dotare filiam naturalem pater non compellitur, nec frater vterinam sororem tenetur. numero 9 41
dotat uxorem vir quandoque propter vxoris nobilitatem. numero 2 221
dotem perdit vxor etiam nondum traducta ad domum viri propter adulterium suum. numero 4 141
dotem repetenti uiduæ possunt offerre creditores eam. nu. 7 189
dotem si promiserit mulier, & post modum lapsa est facultatibus, an teneat eam ducere, & si non uult soluere dotem an debeam ipsam alere. numero 8 256
dotis causa non pertinet ad forum ecclesiasticum, cum non incidit quæstioni spirituali. numero 6 146
dotis causa quædam habet specialia. nu. 22 161
dotis commemoratione non facta, tacitè uidetur consensum de dote. numero 3 210
dotis onera subire mulier tenetur. numero 3 eo.
dubia res fit per affirmationem, & negationem concertantium. nume. 19. 36
dubia res quando dicatur. numero 3 138
dubia res non efficitur per silentium, licet per negationem. numero 1. 214
dubia probatio interpretatur contra producentem. numero 15 240
dubietas status facit medio tempore gesta ualere. numero 2 83
dubijs in rebus semper ad intentionem disponendis recurrendum est. numero 2 29
dubitans de iurisdictione delegati an possit citare partes. numero 20 35
dubitans de iure suo cum quid importat ad corroborationem, non amittit ius pristinum, & numero 13. & 14 276
dubitatio, quemadmodum error, duplex datur, facti scilicet & iuris. numero 1 36
dubitatio vehemens an excuset, ut ignorantia. numero 3. 64
dubitatio quid sit. nu. 39. 82. & nume. 3 141
dubitationis amouendæ gratia quando fit declaratio. numero 5. 144
dubium dicitur quando possibile est in utranque partem dari copiam disceptandi. numero 10 76
dubium temporis in benigniorem partem præsumitur. numero 1. 152
dubium, qua causa iudex mortis dixerit sententiam, tollitur per acta, uer. sed quid. num. 1 266
dubius intrusus an teneatur dimittere possessionem ante quam declaretur intrusio. & sup. nu. 7. & 22 4
dubius in conscientia quando intelligatur facere contra conscientiam. numero 7 59
duces & Marchiones dignitatem suam legare quibus possunt. numero 18. 151
ducibus habentibus legationum Imperatoris, qui asserunt sibi factas aliquas extraordinarias commmissiones, an sit credendum. numero 4 223
duello odium pro se supponere non licet. numero 2 29
duę rationes uincunt unam. numero 4 172
duntaxat, est dictio limitatiua & exclusiua. numero 4 220
duo si contendunt de Papatu, & interim uterq; unum, & idem castrum mihi concedit, an ualeat concessio. nume. 12 5
duo diuersi iudices in eadem causa ab utraque parte ex diuersis rescriptis impetrati, si duas ferant sententias inuicem contrarias, prius lata prævalebit. nume. 5 29
duo ubi propter unum utrobique tantum unum. nu. 3 37
duo possibilia simul incompatibilia, si ab unico nerbi actu tota oratio comple xiuè determinatur, in contractibus non reddunt dispositionem condi tion alem, Secus in ultimis uoluntatibus. nu. 13 16
duo si se gerunt pro Papa, impetraui ab eis castrum in feudũ, & iuraui vtrique fidelitat em pro se & successoribus canonicè intrantibus, vtrũ in omnem euentum habeo feudum. nu. 10 37
duo proponens, vtrumque probare quando teneatut. nu. 14 46
duo an faciant collegium. nu. 2 64
duo electi discordantes si elegerunt tertium, isque mortuus subinde est, an poterint alium eligere. nu. 12 119
duo iura quoties concurrunt in unius persona, perinde est ac si in diuersorum personas distinguerentur. nu. 4 175
duo vbi propter vnum, vtrobique tantum unum. nu. 29 300
duo vbi copulatiuè in rescripto contineatur, si de iure utrumque verum esse requiratur, vtrumque probari conuenit, si de iure quodlibet per se sufficit, sufficiet alterius probatio, & nu. 5. & 9 28
duorum specialium concursus ob salutem animæ interdum admittitur. numero 10 56
duplex in agendo coram diuersis, in utroque foro condemnatur in expensis, & damnis. nu. 13 55
duplex ciuilis obligatio circa idem esse non potest, quod secus est in naturali. nu. 13 134
duplicitas in beneficijs ex tribus causis prohibetur. nu. 38 88
duplicitas iudicij multiplex est & quando non admittitur. nu. 4 179
durare præsumitur mandatum recens, secus ant iquum. nu. 7 180
duratio in quibus præsumatur. nu. 3 72
durius quando agatur cum lege quam cum ministro legis, & contra. ver. tu dic. nume. 10 317
durius agitur cum viua voce, quam mortua legis. nu. 6 234
duum uiri an teneantur iurare suum officium legaliter exercere. nu. 37. 211
duumuiri an efficiantur tabelliones causæ, per hoc quod iurant suum officiũ legaliter exercere. nu. 38 eo.

E

EAdem non sunt, quæ veniunt per rationem extensiuam, sed similia, ad finem. nu. 9 257
ebrietas mentis inducit exilium, & libidinis incentiuum prouocat, & nisi clericus ab istis vitiis se abstineat deponitur. nu. 1 316
ebrietas quæ dicatur. nu. 1 eo.
ebrietatem plerique fingunt, & fatuitatem vt maleficia declinent, ibid. numero 1 eo.
ebrij, & ebriosi differentia, ver. & no. nu. 1 eo.
ecclesia, in qua monachus sibi sanguineum, percutiendo se studiosè, eiicit, est interdicta. nu. 45 4
ecclesia non potest arctare non suum forum. nu. 18 9
ecclesia an incidat in naturales pœnas feudorum. nu. 8 16
ecclesia in prælato passiuè est, non actiuè. nu. 27 43
ecclesia an acquirat possessionem sine aliqua traditione. nu. 7 56
ecclesia & prælatus an sese mutuo possideant. nu. 3 58
ecclesia an possit agere ex contractibus intrusi. nu. 12 83
ecclesia potest aliqua de gestis per intrusum approbare aliis omnino separatis reiectis. nu. 14 eo.
ecclesia parochialis contra uolentem ædificare in sua parochia quam actionem intentet nu. 1 117
ecclesia uacante an proprie fiat furtum rerum ecclesiæ. nu. 80 89
ecclesia si concessit mihi emphyteusim pro me, & hæredibus, deinde superuenit mihi furor, uel dementia, & tũc temporis genui filium, an iste filius succedat in ista emphyteusi. num. 24 205
ecclesia, si est enormiter læsa ex locatione etiam solenniter celebrata, restituitur. nu. 1 144
ecclesia an restituatur in integrum propter negligentiam procuratoris. nume. 1 eo.
ecclesia restitui potest etiam contra sententiam papæ. nu. 1 eo.
ecclesia nec iniustum facere, nec pati debet. nu. 3 157
ecclesia an perdat causam ex contumacia prælati. nu. 1 168
ecclesia læsa per negligentiam procuratoris, an possit petere restitutionẽ in integrum. nu. 4 179
ecclesia sine rectore comparatur hæreditati iacenti. nu. 4 182
ecclesia an sine prælato aliquid agat. nu. 6 eo.
ecclesia non vacans quando conferri possit. nu. 3 eo.
ecclesia dicitur hæres immortalis. nu. 14 204
ecclesia non dicitur vacare si quis administret ante confirmationem. numero 1 181
ecclesia an dicitur quasi contrahere cum legatarijs, & creditoribus. numero 26 206
ecclesia non excluditur a filio naturali, & incestuoso substituta in defectum liberorum. nu. 35 eo.
ecclesia sequi debet naturam rerum, non destruere, & exempla. nu. 41 eo.
ecclesia potest habere castra, uillas, & iurisdictiones in proprietate. numero 7 207
ecclesia si potuit componere, & non composuit, an potuit in integrum restitui aduersus compositionem omissam. nu. 2 eo.
ecclesię usque ad quam quantitatem donari possit absque testimonio insinuationis. nu. 4 249
ecclesia sita in diœcesi episcopi subest ei in omnibus spiritualibus, secus in temporalibus nisi probetur, versi. 5. nu. 5 266
ecclesia una potest cum pluribus permutari, & transfertur hincinde dominium. nu. 14 eo.
eccleśia schismatica an perdat priuilegia, bonaque sua, eaque destrui possit, & a quo. nu. 5 270
ecclesię bona qui possidet bona fide, perpetuo tutus est, in prin. nu. 1. eod.
ecclesia, donec est sub eodem prælato, censetur iure minoris. nu. 4 eo.
ecclesia pupillus, & miles, agunt absque cessione, eo. §. ver. cum enim. numero 5 271
ecclesia contra priuatum an præscribat spatio 30. annorum. nn. 1 eo.
ecclesia si non seruat iussum testatoris, an auferatur ei legatum. nu. 4 272
ecclesia, quando concedit pensiones, vel iurisdictiones præsumitur in dubio concedere in feudum. nu. 5 273
ecclesia an probetur esse patronalis per hoc, quod præstiterit annuã pensionem. nu. 9 284
ecclesia vel ciuitas si sit interdicta, vt ciuitas Bononiæ, & fuit relaxatum interdictum ad tempus interim fuit appellatum, postea ciuitas reincidit in interdictum, an possint pendente appellatione ibi celebrari diuina. numero 2 294
ecclesia videtur semper abesse in controuersia electorum, ibid. & ideo pro ea supplendum. nu. 3 297
ecclesia si dicit fundum ad se reuersum propter canonem non solutum, debet declarari, quis fundus sit ille. nu. 1 298
ecclesia uacante an possit aliquid innouari. nu. 32 43
ecclesia præsumitur idonea facultatibus. nu. 3 369
ecclesia & minor aduersus sententiam ex causa delicti restituuntur. numero 1 162
ecclesiam qui petit, uidetur & cæmiterium petere, & capellam. nu. 12. 148
ecclesiam quis dicatur pacificè possidere. nu. 5 152
ecclesiam hæredem si instituo, & iuro non reuocare, & si contingat me reuocare, dono, an iuramentum istud & pactum sit ualidum. num. 37. 206
ecclesiam liberam si quis contendit esse, quæ forma sententiæ. nu. 4 276
ecclesias diuersas an quis simul habere possit. nu. 34 110
ecclesiæ persecutio extrinseca, vel intrinseca quæ dicatur. nu. 21 97

BIU Cujas

ecclesiæ utile quod est idem dicitur esse necessarium prelato ratione sui officij. nam Prælatus tenetur ex officio utilitatem ecclesiæ procurare. Et quidquid facit ex re ecclesiæ, præsumitur facere nomine ecclesiæ. numero 31 283
ecclesiæ quæ adhærent, sunt ecclesiastica. nu. 12 152
ecclesiæ verius reperiuntur esse clerici corporis diuersi. nu. 9 177
ecclesię an acquiratur per contractum intrusi in prelatura. nu. 5 182
ecclesiæ an res sint in bonis alicuius. nu. 28 206
ecclesiæ si res alienatæ sunt ab episcopo, quid iuris. nu. 2 248
ecclesię prejudicare potest in iurisdictione prelatus cum capitulo, licet restitutionem petere possit. ibid. nu. 15 276
ecclesię quando quis acquirat. §. & ita. versic. porro. nu. 5 271
ecclesię, siue capellę monachorum subsunt ordinarijs quo ad utramque legem, nisi probentur exemptæ per prescriptionem, uel priuilegium. numero 1 274
ecclesię an possit imponi census postquam ipsa est fundata, & constructa. nume. 11 284
ecclesię omnes immediatè sunt Papę subiectę, ibid. nu. 3 286
ecclesię nomine agere quis possit, & qua authoritate siue superioris mandato. nu. 4 225
ecclesię nomine possidere nihil potest, qui est extra eā. § deinde. nu. 20. 293
ecclesię dedicari non debent, nisi dos assignetur pro sacerdote, & clerico. ibi. §. in tex. num. 1 314
ecclesię nomine si agitur, transit instantia in succedentem. nu. 1. 3. & 5 158
ecclesię contra libertatem, quid fieri dicatur. nu. 4. 14 68
ecclesię sub protectione recepti habent priuilegium clericorum, & ecclesiasticarum personarum. nu. 1 311
ecclesię prejudicari an possit per capitulum, & prelatum. nu. 6 20
ecclesię catholicę authoritas & Papę, ab omni lege & constitutione uidetur excepta. nu. 4 261
ecclesię uniuersalis contra statum quicquid dicitur somnia sunt. nu. 4 260
ecclesię ex pacto, quęritur ius eius rusticis. nu. 2 157
ecclesijs quicquid debetur, debetur Papę. nu. 6 252
edenda sunt omnia aduersario, quibus quis usurus est in iudicio, etiam nomina testium. nu. 12 156
edere quas literas, & instrumenta vel rescripta quando & quibus cogatur. numero 6 184
edicta publicè publicari an sufficiat. nu. 3 62
edicto non dicitur quis ad causam trahi, sed inuitare. nu. 3 267
dictum publicè propositum, an sufficiat ad sententiam presumendam. numero 5 164
edictum ponendum in loco iudicij. nu. 3 267
edi debet partibus quicquid est de actibus. nu. 22 210
edi sine die, & consule quomodo hoc tempore intelligatur. nu. 6 292
editio quando & quorum instrumentorum, & qualiter & uti, & a quo faciēda, & nu. seq. & sup. nu. 3. & 4 eo.
editio an & quando fieri debeat sine die & consule, & quando non, num. 8. & 9 eo.
editio qualiter & quo iure debet fieri. nu. 19 201
editio quotuplex est. nu. 2 303
effectum producere quod consueuit, ea mente dictum uidetur, vt producat effectum. nu. 4 159
egisse generaliter intelligitur, qui non proposuit originem petitionis in libello. nu. 4 174
electa una via, non tollitur altera in rescindenda sententia. ibid. nu. 4. 284
electio an sit valida, si concepta sit sub his verbis. Nos collegium eligimus. nume. 9 60
electio, ad instar ædificij, ruit ex defectu vel materiæ, vel fundamenti, vel artificij. nume. 16 61
electio de persona digna, an possit fieri in loco interdicto. nu. 31 62
electio quid sit. nu. 1 64
electio si sit inualida, an electores possint eligere iterato. nu. 7 eo.
electio Papæ qualiter debeat fieri. nu. 8 eo.
electio prælati spectat ad ipsam congregationem. nu. 1 65
electio fienda a pluribus, vt singulis, validè impletur a singulis seorsum, secus si vt ab vniuersis. nu. 2 eo.
electio facta ad clamorem populi quare non valeat. nu. 3 66
electio facta post appellationem, & contra priuilegia ecclesię debet rescindi. nu. 1 68
electio uacantis ecclesiæ pertinet ad conuentum. nu. 1 68
electio secunda, non reprobata prima, quæ fuit facta cōtra ius constitutionis, est valida. Idem si prior facta fuit metu tiranni, vel consuetudinis. nume. 10. & 12 eo.
electio per Archiepiscopum tanquam arbitrum facta, non operatur confirmationem quamuis ad eundem, ratione Archiepiscopatus pertineat confirmare. nume. 7 72
electio maioris partis, an impediatur, si minor pars ob metum comparere non possit. nu. 21 73
electio a possessore facta valet, licet possessio postea euincatur. nu. 34. 74
electio facta a minori parte non ualet, nec per subsequentem assensum conualescit. nu. 1 76
electio nulla an dicatur cassari. nu. 8 eo.
electio canonicorum potest de consuetudine pertinere ad solum capitulum. nume. 1 77
electio facta de successore ante sepulturam defuncti, an ualeat. nu. 2 79
electio potestatis si pertineat ad duo collegia, & pars vnius ex istis collegiis delinquat, an deuoluatur potestas ad aliam partem, an ad reliquos de vtroque collegio. nu. 13 eo.
electio an teneat, si omnes electores sunt excommunicati. nu. 1 80
electio eius est qui compellitur in alternatiua compulsione. nu. 2 293
electio prælati, si capitulum per tres menses eligere negligit, ad proximum superiorem deuoluitur. nu. 2 80
electio, cæteris paribus, postulationi prœualet. nu. 4 eo.
electio Massarij hospitalis, vel communis. Item prioris hospitalis quomodo fieri debeat, remissiuè. nume. 9 eo.
electio ad episcopum deuoluta, eo eligere negligente, ad Archiepiscopum transit, & exinde successiuè vsque ad Papam. nume. 12 eo.
electio ita clara esse debet, vt nulla voluntatis quæstio detur. nu. 3 81
electio non valet, si dicatur, eligo talem, si est dignus. numero 4 eo.
electio vbi cassatur, datur denuo integrum tempus ad eligendum. nu. 6 eo.
electio si debet fieri cum consilio alicuius, illo mortuo, nihilominus fieri potest; secus si cum consensu. nu. 11 eo.
electio an locum habeat, si non sint in collegio, nisi tres, vnus, vel duo. numero 31 84
electio, quæ peccat in consensu, an possit confirmari. nu. 17 83
electio post collationem ex interuallo celebrata non valet. nu. 1 85
electio, quæ fit a maiori parte totius capituli, tenet. nu. 1 eo.
electio per eos, qui ex commenda læduntur, antequam commenda cassetur, facta, non valet. nu. 76 89
electio vitiatur, vbi quid de forma omittitur, & quę sint de forma electionis. nume. 7 90
electio per quæ verba debeat fieri. nume. 8 eo.
electio à maiori, non tamen saniori, parte facta non confirmatur. numero primo. 91
electio dignitatum spectat ad episcopum, nisi aliter habeat consuetudo. numero 1 99
electio examinari debet, idque episcopus potest & facere, & vt fiat, committere. nume. 1 123
electio facta exclusis habentibus vocem debet irritari. num. 4 177
electio non confirmata aliter confirmatur, si adiudicatur. nu. 17 283
electio minus canonica unius non est necesse quod prius pronuncietur nulla, quam ad ullam electionem procedatur. nu. 18 284
electione tanquam singulari a Papa cassata, an ius quæsitum ex consensibus, & a scrutinio sit abolitum electo. nu. 13 91
electionem qui acceptauit, potest iuri suo renunciare in iudicio. numero nono. 69
electionem aduersarij mei si peto cassari, & electionem meam cōfirmari, licet probem de non iure aduersarij, nisi probem de iure meo, succumbo, nec cassabitur electio. nu. 19 284
electiones duæ si fiant, ultra earum ualeat. nu. 3 76
electiones habent plures partes successiuas. nu. 4 144
electiones fieri possunt in contradictione, sed non confirmantur ante iuris discussionem. nu. 2 eo.
electiones plures habens, vnam duntaxat prosequi potest. nu. 16 90
electiones & constitutiones syndicorum secundum consuetudines locorum fieri debent. nu. 5 152
electioni qui renunciauit, nullatenus confirmatione iuuatur. nu. 6 83
electioni factæ non uocatis uocandis, si ijante præstitum consensum obierint, an eorum loco subrogatos consentire oporteat. nu. 17 90
electioni celebrādæ, qui interesse abnuit, contemnit, non contemnitur, quare iterato requiri non oportet. nu. 2 91
electioni de se factæ, qui renunciat, super ipsa electione ulterius non debet audiri. num. 1 94
electionis causa efficiens, materialis, finalis, quę sit. nu. 22 81
electio sufficit probare, quod tempore electionis eligentes possidebant ius eligendi. num. 1 74
electo sufficere maiorem partem votorum, quomodo intelligi debeat. numero primo. 89
electores an possint sibi eligere locum ad eligendum. nu. 2 61
electores, tam per se, quam per eorum procuratorem possunt petere confirmationem electionis. nu. 3 87
electus, vel prębendatus non legitimè potest quandocūque de eo constiterit, remoueri. nu. 26 40
electus à maiori parte capituli confirmandus est, si idoneus alioquin electus a maiori, nisi & ipse indignus sit. nu. 1 72
electus in Papam an computetur in numero duarum partium. num. 8 66
electus confirmatus, etiam non consecratus, quæ sunt iurisdictionis potest, quæ ordinis, & dignitatis episcopalis, nequaquam. nu. 1 69
electus administrans ante confirmationem ipso iure priuatur omni electionis iure, nisi forte fecerit ex necessitate. nu. 1. & 3 70
electus a maiori parte capituli, si sit idoneus, & consentiat, uel consentire uelit, refutari non potest. nu. 1 72
electus, seu nominatus, præbens assensum computatur in numero eligentium. uide nu. 2. 4. & 5 77
electus extra Italiam, an antequam confirmetur possit actiones exercere. numero primo. 83
electus per abusum, si consentiat per metum, an debeat puniri. numero tertio. 83
electus in papam, si metu consentit electioni contra bonos mores catholicæ ecclesiæ, an possit per cardinales iterato eligi. nu. 6 eo.
electus à maiori parte capituli, si est idoneus, confirmatur, alioquin confirmatur electio minoris partis. nu. 1 87
electus a dubitantibus eligendus ne is an postulandus esset si appareat postulandum fuisse, an postulari possit. nu. 14 91
elegisse clerici, si canonici eligunt, non videntur propter corporis, & iuris diuersitatem. num. 9 177
eligendi ius quęsiuisse quando quis dicatur. nu. 4 eo.
eligendi ius vna cum canonicis a clericis nomine suarum ecclesiarum prescribi potest. num. 9 eo.
eligendus in episcopum cuius ætatis & qualitatis esse debeat. nu. 1 66
eligens scienter indignum suspenditur per triennium, & interim, est ineligibilis, potest tamen eligere. nu. 1 75
eligentes scienter episcopum indignum priuantur potestate eligendi in electione, quæ primo fiet solum. nu. 1 eo.
eligente indignum suspenduntur per triennium ab ecclesiasticis beneficijs. numero 3 eo.

eligentes

Index in Baldi Commentaria

eligentes indignum plus peccant, quam qui contra formam eligunt. numero 12 76
eligentes si solum sunt septem, & tres via scrutinij eligunt quartum, aniste quartus poterit confirmari. nu. 5 77
eligentes illiteratum scienter, ipso iure sunt priuati. nu. 7 87
eligendũ pœnitentia non habet locum post electionem ante subscriptionem si electus consentire vult. nu. 8 72
eligentium scienter indignum in Imperatorem, ipso iure deuoluitur potestas ad alios. num. 9 78
eligere videtur, qui confirmat, minus autem propriè. nu. 5 58
eligere locum interdictum, an possint non interdicti. nu. 3 61
eligere seipsum, an quis possit. nu. 3. & 6 145
eligere qui tenetur, cum consilio aliquorum, debet in contractu electionis illorum consilium requirere, & congruo tempore expectare responsum. numero 1 86
eligere quis debet potius confusionem alterius, quàm suam. nu. 2 120
eligere qui non potest, potest interdum eligi. nu. 11 127
eligere est de fructibus iuris eligendi. numero 2 177
eligi non debet de rigore illio, qui fuit schimaticus, propter infamiam præcedentis vitæ. numero 1 65
eligi an possit ad beneficium existens in minoribus ordinibus. num. 8 172
eligi in abbatem non debet, qui non est instructus in regula monachali. numero primo. 121
eligi an possit vnus de consultoribus. nu. 11 86
eligi ad prælaturam an possit ille, qui est nimis pauper, vel nullum habet animum, per quem possit ecclesiam defendere. nu. 14 297
eligibilis an sit prodigus, vel constitutus in peccato mortali. nu. 16. 66
eludere, vel emendare, dicitur impetrans beneficium a Papa, & postea ab ordinario. nu. 4 280
emancipatio an possit fieri sub minimo iudice. nu. 8 130
emendare possum errorem libelli mei, non rescripti verba mutare nequeo, non tamen præsentare cogor. nu. 51 42
emendare non dicitur, qui non refundit expensas, ver. nam non. nu. 9. 304
emendatum ecclesia non spernit. nu. 5 302
emendæ nomine continetur pœna criminalis. nu. 2 129
emisse quis de cuius pecunia præsumatur. nu. 4 245
emphyteusis ecclesiasticæ impetratio, non specificatis pactis emphyteuticis non valet, etiam si papa dicat se velle habere pro specificatis. numero 18. & 21 41
emphyteusis ecclesiæ an transeat in extraneum hæredem. nu. 84. 18
emphyteusis ecclesiastica si ab initio fuerit cõcessa naturali tantum, succedet in ea filius naturalis tantum, secus autem si militi. nu. 89 eo.
emphyteusis, & quid in præbenda. nu. 47 22
emphyteusis non transit ad quemlibet hæredem. nu. 3 100
emphyteusis quo casu possit reuocari. nu. 2 205
emphiteusis recipit continuatiuam transmissionem, sicut & alia iura. numero 22 eo.
emphyteuta requirere debet dominũ, quando causa alienationis potest domino adaptari. nu. 69 17
emphyteuta feudum extraneo ob merita donare potest irrequisito domino, nisi donatarius esset potentior, ditior, domini inimicus, persona prohibita, vel Reipublicæ hostis. Vel, nisi ecclesia esset domina feudi. numero 70 eo.
emphyteuta, siue vasallus, si alii in emphyteusim, vel feudũ aliquid dederit, an ex hoc acquiratur actio proprietario. nu. 71 eo.
emphyteuta non tenetur ad canonem actione reali. nu. 4. 74
emphyteuta, vel simplex colonus, Fisci, Ecclesiæ, vel priuatæ personę, ob cuius temporis cessationem à solutione expelli possit. nu. 12 eo.
emphyteuta cadit à magna emphyteusi pro uno nummo non soluto. numero 4 38
emphyteutæ, & superficiarii possessionum genera distincta sunt a proprietario, & æquiparantur in hoc feudatario. nu. 5 165
emptum de pecunia ecclesiæ, quando fiat ecclesiæ, & quid de alia pecunia. nume. 8 194
enormia crimina de iure ciuili quæ dicantur. nu. 3 235
enunciatiua si non probant ad agendum, probant ad excipiendum. numero 10. & 28 210
enunciatiua verba causæ proferuntur per se principaliter. nu. 1 240
enunciatiua verba quando disponunt. nu. 15 275
episcopale ius cõsistit in spiritualibus, & ideo non fundat intentionem suam episcopus, nu. 4. 5. & 6 266
episcopalia iura an possint in emphyteusim concedi. nu. 2 155
episcopalia iura potest Abbas in capellis prescribere. in princ. numero 1. & quarto, 276
episcopi omnes quo ad dignitatem episcopalis sacerdotij sunt æquales. numero 2 93
episcopalis ordinis, uel dignitatis quæ sint. nu. 4 69
episcopalis ecclesia potest esse regularis, & monachalis. nu. 4 157
episcopalis dignitas debet conferri idoneo. nu. 5 246
episcopi constitutio generaliter statuentis quod in sua diœcesi seruentur cõsuetudines, & non canones, non ualet. nu. 5 2
episcopi qui sunt inter studentes, an comprehendantur sub uniuersitate. numero 24 2
episcopi constitutio, quod vsurarius post decem annos conueniri non possit, non valet, quia est contra decreta canonum, & vim conciliorum. numero 57 4
episcopi statutum fulminans excommunicationem contra mulieres portantes vestes superuacuas, uel nimis sumptuosas, ualet. nu. 59 7
episcopi & sacerdotes habent claues fori pœnitentialis, & episcopi dictas claues habent, non quia episcopi, sed quia sacerdotes, exceptis reseruatis. nume. 15 11
episcopi sunt sub lege, nec possunt causas ordinarias committere cum clausula summariè, & de plano. nu. 66. 114
episcopi in suis episcopatibus etiam sine consensu populi, statuere possunt, dum tamen non contra canones. nu. 3 131
episcopi prouinciales consulendi in causa prouinciæ, qui omnem prouinciam repræsentant. nu. 4 170
episcopi electio pertinet ad canonicos ecclesię cathedralis. nu. 9 176
episcopi habent tres potestates, & quas. nu. 1 294
episcopi appellatio prodest & clero, & populo, & in quibus, ver. dicit Innoc. nume. 16 302
episcopi de ecclesia parochiali possunt facere collegiatam, seu conuentualem. nume. 1 314
episcopis non uidentur concessa insolita a iure generali, siue communi. numero 10 57
episcopo, dum ecclesię necessarius est, vel vtilis, cedendi licentia non datur. nume. 1 94
episcopo cui, si in ecclesia moretur, mortis periculum imminet, papa cedẽdi licentiam concedit. & idem ob aeris pestilentiam perpetuam. nume. 1. & 5 97
episcopo mortuo quis gubernabit bona temporalia episcopatus. numero 10 126
episcopo suo relicto potest adire superiorem in suscipiẽdis ordinibus, si suus episcopus nolit nisi per simoniam ordinare. nu. 1 276
episcoporum honorem & famam Papa defendere tenetur. nu. 2 246
episcopum consulere non oportet, vt adeatur eius vicarius. nu. 8 167
episcopum non habere, vel habere inutilem paria sunt. nu. 4 270
episcopus potest facere statuta per quę seruetur honestas. nu. 58 5
episcopus potest absoluere excommunicatum ab eo quamuis sua excommunicatio fuerit confirmata a papa. nu. 69 eo.
episcopus an, & quomodo possit facere statutum in suo episcopatu. numero 10 9
episcopus si imponat pœnam pecuniariam, an debeat sibi imbursare, vel dare consanguineis. nu. 28 9
episcopus si dispensat, vel ex officio aliquid facit, an sit necessaria præsentia partis. nu. 27 10
episcopus an ligetur propria constitutione, vsque ad nu. 55. inclusiuè. numero 21 19
episcopus mutus an possit beneficia conferre. nu. 14 26
episcopus stante collatione cum clausula, de qua supra, poterit dispensare cum causa. nu. 22 30
episcopus, & Capitulum sunt quodammodo vnum corpus. nu. 16 32
episcopus si excommunicauit omnes leprosos stantes in ciuitate, nisi intra octo dies recedant de ciuitate, an leprosus, qui exiuit portas ciuitatis, & reduxit se in quodam hospitali in suburbiis, intelligatur paruisse mandato. nu. 17 53
episcopus maior est presbytero cardinali. nu. 2 63
episcopus an possit infeudare suos consanguineos sicut alios. nu. 12. 155
episcopus præcipere potest regi tanquam subdito. nu. 17 125
episcopus an possit dispensare super ætate. nu. 5 66
episcopus, vide supra in verbo dispensare. eo.
episcopus vbi est ibi cathedra eius. nu. 1 293
episcopus vel Archiepiscopus ordines conferre non debet, dum celebratur missa siue consecrationis, nisi prius recepto pallio. nu. 2 75
episcopus an possit restituere famæ. nu. 17 eod.
episcopus videns se errasse, an possit famæ restituere si vult. nu. 3 286
episcopus an debeat curię sæculari tradere clericum depositum. nu. 2. 153
episcopus an possit creare canonicos sine capitulo. & nu. 3. & 5 76
episcopus, vide supra in verbo Archiepiscopus.
episcopus postulandus est non eligendus. nu. 1 64
episcopus habet prouidere de rectore, vel clerico perpetuo, ubi collegium non est. nu. 10 65
episcopus quam debeat habere scientiam. nu. 10 66
episcopus de una ecclesia in aliam sine licentia Papæ transiens, priuatur vtraque, & canonici ipsum recipientes eligendi potestatem amittunt. nu. 2. & 3 72
episcopus, ad quem deuoluta est electio, an ad eam suum capitulum requirere teneatur. nu. 11 80
episcopus de propria ecclesia ad aliam propria authoritate transiens carebit vtraque. nu. 1 92
episcopus an ex conscientia possit, sine licentia papæ renunciare. nu. 1. 97
episcopus, qui propter crimen renunciauit episcopatui ad religionem descendens, ad episcopatum resumi non potest. nu. 1 98
episcopus factus monachus, an possit eligi. nu. 5 eo.
episcopus si est excommunicatus, an uicarius eius poterit procedere in causis. nu. nu. 14 114
episcopus an, & quando pœnam indulgere possit. nu. 2 123
episcopus an possit statuta facere, & quid de Abbatibus & simllibus. nume. 6. & 7. 123
episcopus qualiter suam sententiam executioni mandet nu. 15 125
episcopus an possit excommunicare templarios, hospitalarios, & alios exemptos. nu. 18 eo.
episcopus unus an teneatur exequi sententiam alterius episcopi, quãdo scit eam esse iniustam. nu. 19. eod.
episcopus an erit iudex etiam in temporalibus in ea terra, quæ temporalem rectorem non habet. nu. 7 126
episcopus an possit cognoscere de causis appropriatis subditi prelati. numero 4 128
episcopus idem, & canonicus, si fuit in mora tanquam canonicus, an poterit supplere tanquam episcopus. nu. 9 127
episcopus litium finiendarum causa cogitur actiones cumulare. nu. 2. 128
episcopus an possit fratrem prędicatorem, uel minorem, facere suum camerarium. nu. 9 131
episcopus an sua sententia ligetur. nu. 5 132
episcopus an possit habere consilium cum laico super causa spirituali. numero 6 204

BIU Cujas

Super Decretalibus.

Episcopus an possit testificari pro ecclesia sua.nu.10 216
episcopus si mandauit iudici seculari,ita faceret nouitatem, & creditor fecit capere alium,an dicebatur esse facta nouitas.nu.16 211
episcopus si propria manu scripsit cautionem vsurarij, vel eius testamentũ, an huic scripturæ stetur.nu.10 224
episcopus an possit venire contra factum suum.nu.3 248
episcopus ratione periurij debet deponi.nu.1 251
episcopus debet habere quartam decimarum,& oblationũ totius suę diœcesis.nume.1 270
episcopus quare petit restitutionem in integrum.nu.11 274
episcopus,si est carceratus per Papam, interim non potest exercere pontificalia.nu.1 276
episcopus si alium instituit quasi legitimè præsentatum peccat, & tenetur. nume.15 284
episcopus an possit dispensare super furto.nu.2 286
episcopus antequam habeat possessionem pacificam episcopatus, an teneatur petere confirmationem,vel ordines.nu.11 297
episcopus an possit aliquo modo se excusare a carcere presbyteri. numero 11 301
episcopus an dicatur immediatus superior sui vicarij.nu.4 307
episcopus,an possit facere,quod carnifices vendant carnes in stallis episcopi,contradicentibus decano,& capitulo.nu.8 309
episcopus si haberet temporalem iurisdictionem ab Imperatore, posset in causis pertinentibus ad istam temporalitatem exigere sportulas.numero 5 315
epistola probat pro scribente.nu.10 9
Brachium alterius malè inuocantibus non est præbendus assensus. §.nã malè.num.4 290
erigere vexillum principale nemo potest præter ducem belli.nu.3. 193
errasse non uidetur,qui bene emendat.§.no.primo.nu.1 304
error & dubitatio quemadmodum duplex detur facti, scilicet & iuris. numero 1 36
error,prꝛcipuè fundamenti,totam scientiæ massam corrumpit.nume.12. 2
error notarij qualiter probetur.nu.12 34
error incertæ grammaticæ,an sit error iuris,vel facti.nu.13 eo.
error in re naturali vt boue scripturam vitiat,in geometria,vel mẽsura non vitiat.nu.14 eo.
error loci originis,diœcesis,vel parochiæ eius, qui citatur, uel contra quẽ impetratur,vitiat citationem,vel rescriptum. Nisi citatus fateatur de se sensum.Vel per aliam denominationem certum fit de persona. numero 1.& 5. 52
error in finibus loci commissi delicti an vitiet.nu.4 eod.
error non impedit præscriptionem.nu.12 60
error commissus coram arbitratore,vel in instrumento guarentigiæ an possit reuocari.nu.16 102
error confessionis,vel alius,an & quando,& vbi reuocari queat, & noceat. & nu.2.3.& 16.& 30.ad finem.& 32. 198
errorem proprium in æstimo cõmunis,siue in libro consulis an possit quis corrigere.nu.19 197
error iuris probatur per aperturam librorum.nu.25 198
error qualiter probetur,& coram quo,& nu.2.& 31 eod.
error quandoque habetur pro veritate datiua.nu.13 213
error in rescripto,qui non afficiat aduersarium,non officit rescripto.numero 24 217
error contrarietatis & diuersitatis non potest corrigi in causa appellationis, secus in errore contumaciæ vel doli licitum est.nu.2 220
error in facto proprio non præsumitur.nu.23 121
error potest reuocari vsque ad sententiam.nu.4 236
error facti cum est in literis,proceditur per literas, licet non secundum eas detur forma iuris dicendi.nu.4 239
error ignorantiam,metus voluntatem detegit.nu.13 68
error quicunque reuocari non potest, & in quo casu.nu.5 262
error iustus non præsumitur.§.idem si probet.nu.18 eo.
errorem suum quando probasse teneatur qui terminum habuit ad proponendum,& probandum.nu.16 207
erroris probatio tot exigit testes,quot probatio veritatis.nu.3 91
erroris reuocatio quæ & quando fieri possit.nu.5 149
esse non desinit,quod silet ad tempus.& nu.2 124
esse in possessione non intelligitur,qui statim reiicitur.nu.14 177
&,dictio,quando ponit ordinatiuè,non adequatiuè.nu.11 155
euictionis regressus non datur compromittenti. Item nec ptoroganti, nisi probet sententiam iustam fuisse.nu.17 30
exactio vectigalis an dicatur esse seruitus continuatiua.nu.4 251
exactiones insolitæ fieri non possunt a prælatis, & regibus absque pacto. §. dicit Arch.nu.8. 260
examinari simul & semel an possint omnes testes.nu.46 228
examinatio testium qualis esse debeat.nu.1 225
examinatio facta a non suo iudice non tenet.nu.2 260
examinatio testis qualiter fieri debeat.nu.4 282
examinatio non prætermittenda in quibus,per eam additur forma, vel auctoritas,ver.vnde patet.nu.4 297
examinator testium a forma ei tradita recedere non debet, & quæ ei forma præscribatur.nu.25 227
examinatus semel,an debeat iterum examinari.nu.5 80
examinatus semel,an sit iterum examinandus.nu.3 124
examinatus non dicitur,qui obscure deponit.nu.2 234
examinatus qui non debuit examinari,non facit indicium.nu.11 246
exauthoratus ab vna militia,uel dignitate,intelligitur exauthoratus ab omnibus.nu.7 35
excedi modus an possit in arbitris.num.2 111
excepta tria esse intelliguntur ab omni concessione fraus, dolus & iniuria. nume.2. 261
exceptio falsi procuratoris potest quandocunque opponi. Opponens autem,si mandatum exhibeatur,tenetur actione iniuriarum tam ciuili,quàm criminali.nu.33 21
exceptio appellationis desertæ, est exceptio rei finitæ. nu.3 34
exceptio,tu es homicida,uel adulter,an possit opponi ordinario.nume.14.35
exceptio proprietatis, ex consensu actoris spoliati proponitur contra eum. numero 3 180
exceptio pacti de non petendo,non agendo,& transactionis, an impediat litis contestationem.numero 2 193
exceptio facti,vel intentionis exclusiua per sententiam in contrarium latam vel euanescit,uel omnino uelatur.nu.12 39
exceptio gratiæ,& literarum peremptoria,potest vsque ad sententiam opponi,solarum uerò literarum ante litem contestatam. nu.13 eo.
exceptio peremptoria,ubi uis agendi oritur ex rescripto, debet opponi ante litis contestationem,secus si ante rescriptum competebat.nu.41 40
exceptio inimicitiarum capitalium ligat manus iudicis, etiam si non appelletur.num.42 eo.
exceptio inimicitiarum debet ante omnes proponi.nu.43. eo.
exceptio uidetur admitti, cum quis admittitur ad probandum.4. 216
exceptio subreptionis omissa in causa principali,an possit resuscitare in causa appellationis.nu.9 50
exceptio declinatoria non potest opponi in causa appellationis.nu.10. eo.
exceptio subreptionis an sit exceptio falsi.nu.15 eo.
exceptio propriè non dicitur,quæ actionem non uulnerat.nu.21 63
exceptio ex eodem corpore instrumenti,ex quo actio eam elidi licet excipiẽdo non proponatur.num.32 73
exceptio abiurationis spontaneæ admittitur contra petentem beneficium & contra exceptionem metus replicatio.nu.1 95
exceptio porrigitur ad casus similes.nu.3 98
exceptio ab oppositione qualiter differat.40 88
exceptio doli quæ non tangit processum causę, an admittatur contra iudicem legatum.nu.2 109
erceptio nullitatis an impediat executionem sententiæ.nu.15 114
exceptio rei iudicatæ non impedit processum alterius capituli super quo nõ est lata sententia. nu.1 129
exceptio non numeratæ pecunię quare expirat tempore, & non aliæ excep. nu.9 135
exceptio non numeratæ pecuniæ non potest opponi contra transactionem. nu.1 135
exceptio reuocationis procuratoris etiam post sententiam potest opponi.numero 2 140
exceptio falsi procuratoris reddit controuersiam nullam.item iudicium nullum.numero 2 eo.
exceptio & citatio facta super ea nõ interrumpit præscriptionem aduersarij, numero 3.& 15 14
exceptio ubi non potest ex statuto probari per testes,ita & actio, uel replicatio.numero 13 159
exceptio nulla aute lit.contesta.potest opponi in reali iudicio, nisi possessionis.nu.10 160
exceptio excommunicationis an possit opponi in foro laicali.nu.4 157
exceptio potest opponi sine termine.nu.2 172
exceptio spoliationis est dilatoria.nu.1.& 5 173
exceptio spoliationis an possit opponi contra agentem depositi.nu.11. eo.
exceptio spoliationis an tollatur per replicationem alterius spolationis. numero 8 174
exceptio declinatoria solutionis si non oppo. an iudex possit absoluere ab instantia iudicij.nu.3 175
exceptio spontaneæ abiurationis an sit admittenda uel non contra petentem restitutionem.nu.1. 180
exceptio criminis opponi non potest à spoliatore.nu.3 181
exceptio falsi an possit opponi ante sententiam & post,nu.18 204
exceptio si non admittatur contra testes, licitè potest appellari.in princip. numero 1 216
exceptio si sit ipso iure probata,testis non debet examinari.nu.10.& 11.217
exceptio an perimat testem,& eius depositionem ipso iure,an elidat & obrũpat.nu.12 eo.
exceptio declinatoria iudicij est præiudicialis, & debet ante litem conte.decidi.nu.3 223
exceptio dilatoria solutionis, an & quando, & quomodo opponenda, & quandoque peremptoria.nu.3.& 5. eo.
exceptio contra actionem, quæ oritur ex pacto de non petendo præsupponit actionem.nu.4 eo.
exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationib.nu.11 eo.
exceptio peremptoria an impediat litis contestationem.nu.13 eo.
exceptiones quæ testibus obijciantur,& earum vires.nu.8.& 9 224
exceptio peremptoria potest in causa appellationis opponi ad merita causæ. numero 6 239
exceptio quæ tempore contractus competebat non potest opponi postea ut in bannito tempore contractus.nu.3 254
exceptio non numeratæ pecuniæ potest perpetuo opponi,sed ab opponente post biennium debet probari.nu.7 eo.
exceptio quid.nu.2 263
exceptio contra testem ante sententiam probari debet.nu.1 eo.
exceptio falsi si probatur contra testem & statur finibus solius exceptionis testis,non punitur pęna legis,sed incidenter,& extra ordinem. numero 2 eo.
exceptio an opponatur contra testem etiam post sententiam.nu.4 eo.
exceptio si tollatur a statuto,quæ sublata intelligatur.nu.6 264
exceptio dilatoria solutionis an impediat lit.contest.nu.10 265
exceptio peremptoria,quæ oritur post lit.contesta.non ex uetustiore causa, sed ex nouissima,an possit opponi.nu.12 eo.
exceptio inuentarii an sit peremptoria,vel dilatoria.nu.15 eo.
exceptio Macedoniani an possit opponi post generalem terminum opponendarum exceptionum.nu.16 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

exceptio rei iudi. si est opposita ad obuiandum, ne procedatur, & fuit assignatus terminus ad eam probandam, sed excipiens deficit in probatione, & succubuit, an poterit de nouo opponere in uim peremptoriæ. numero 17 eo.
exceptio rei iudic. vel iureiu. an intelligatur in generali termino ad excipien. suum. nu. 18 eo.
exceptio, quæ opponitur cumulatori actionum, an sit peremptoria, vel dilatoria. nume. 19 eo.
exceptio inopiæ principaliter est peremptoria, sed potentialiter est dilatotia. numero 20 eo.
exceptio hæc, tu non debes audiri, quando sit dilatoria, & quando peremptoria. nume. 23 eo.
exceptio compensationis an possit opponi coram arbitro. nu. 7 eo.
exceptio pretij non soluti an possit opponi, quando sententia super re tradẽda petitur executioni mandati. nu. 8 eo.
exceptio, quæ inest, opponere non est necesse, secus in extrinseca, versi. quid est verum, & §. dicit. nu. 8 eo.
exceptio opposita ante quam expediat, non est ideo repellenda. §. no. hic. numero 1 266
exceptio falsi & quælibet alia querela falsi instrumenti finitur spatio xx. annorum. & nume. 4. & 5. & 21. eo.
exceptio est cautela negatiua præcedente opponente, §. deinde. nu. 4 eo.
exceptio. quod debeat opponi purè & non conditionaliter statutum si dicat, quid iuris. nu. 15 eo.
exceptio procuratoria debẽt esse tria in ordine. & si opponatur simpliciter, videtur opponi solenniter & subordinato modo, ordine scripturæ non attento. nu. 3 267
exceptio excommunicationis an sit prodita de iure ciuili. nu. 5 268
exceptio, si præscribatur, an requiratur bona fides. nu. 7 270
exceptio doli quandoque obstat contra statutum legis municipalis. numero 5 289
exceptio contra electum potest opponi etiam post sententiam, vel saltem officio iudicis ecclesiæ consuli, & nume. 6. & 19 297
exceptio an debeat admitti, & nu. 6. & 19 eo.
exceptio suspicionis semper debet esse prima in ordine. nu. 6. 25
exceptio non potest aliqua opponi, si sit omnis exceptio à statuto remota, ni si inueniatur expressè permissa, & nu. 3. 5. & 6 299
exceptio solutionis, vel nouationis an poterit opponi. nu. 6 eo.
exceptio vera non præsumitur. ver si autem. numero 1 350
exceptione tutus in dolo esse non dicitur. nu. 21 58
exceptione obiecta falsi procuratoris non debent iudices delegati ea indiscussa procedere, & si proceditur, irritatur processus. num. 1 140
exceptiones certę obijciuntur contra iuramentum de futuro, sed non contra iuramentum de præterito. nu. 19 143
exceptione consanguinitatis opposita an videatur matrimonij verba fateri interueniss̃e, & sic in alijs. nu. 2 172
exceptionem proponens quare ad pœnam talionis subscribere non teneatur, & talio quid sit. nume. 4 68
exceptionem rei an ille, qui replicat, videatur confiteri. nu. 5 95
exceptionem pacti de non petendo proposita sufficit sine causæ allegatione. numero 7 eo.
exceptionem de re ad fiscum pertinente priuatis non licet obijcere. numero 5 140
exceptionem suam opponit reus fundata actoris intentione. nu. 2. 172
exceptionem qui opponit, litem non contestatur. nu. 4 173
exceptionem qui scienter omittit, videtur ei tacitè renunciare. numero secundo. 193
exceptionem qui proponit eam probare debet. nu. 1 263
exceptionem esse veram credit, qui excipit. nu. 2 266
exceptionem dilatoriam qui proponit, offerat se paratam probare. numero sexto. 310
exceptionem peremptoriam proponens an præsumatur litem contestari. numero 7 160
exceptiones allegari verbo, & postea redigi in scriptis an sufficiat. numero quarto 177
exceptiones purgant regulam ob omni iniquitate, & absurditate. nu. 3. 202
exoeptiones quare sunt inuentæ. nu. 4 eo.
exceptiones an impediant, quo minus testes examinentur. & numero 9. 10. & 11. 217
exceptiones a quibus opponenda. nu. 2 263
exceptiones contrarias an quis simul possit opponere, & nu. 2. & 3 265
exceptiones peremptoriæ contrariæ an possint simul opponi. nu. 12 eo.
exceptiones anomalas an sit reperire. nu. 7 268
exceptiones duæ oriuntur, ex testis crimine, declinatoria personæ, scilicet & peremptoria, & quænam sit. nu. 11 217
exceptiones an tollantur per sententiam. nu. 4 174
exceptiones ante lit. contestat. quo ordine debeant opponi, & numero 5. & sexto. 285
exceptiones simul propositę nunquam intelliguntur prępostęræ, numero sexto. eo.
exceptiones a statuto permissæ quæ sint. nu. 4 299
exceptioni doli mali an possit renunciari. nu. 32 255
exceptioni quando sit supersedendum, in princ. & nu. 1 291
exceptioni dilatoriç, non peremptoriæ potest in criminali renunciari. §. nec obstat. ver. item aliud. nu. 4 309
exceptioni non insistens uidetur tacitè ab ea recedere. nu. 3 77
exceptionibus factum fateri. numero 2 171
exceptionibus ex duabus copulatiuè propositis vel rationibus, sufficit alteram esse veram ad victoriam, cum quodlibet per se sit sufficiens. numero quarto 298
exceptionis omissio non est iurisdictionis prorogatio, sed corroboratio, & coadiuuatio. nu. 14 50
exceptionis omissio, a iurisdictionis prorogatione qualiter differat, numero 23 100
exceptionis procuratoriç omissione non vitiatur iudicium. nu. 8 166
exceptionis excommunicationis procuratoris modus quis. nu. 10 204
exceptionis virtus non est amouendi, vel rescindendi, ver. quod virtus. numero 10 297
exceptionum quæ genera, & quo ordine proponendæ, & sic de earum renunciatione, & probatione remissiuè. nu. 3 268
excessus immoderatus damni facit dolum præsumi. nu. 11 67
excessus nomine continetur omne maleficium. nu. 11 53
excessus quid dicatur. nu. 1 230
excessus modi quis dicatur, eo. §. versi. omnis, & nu. 8. & 9. 282
excessus clerici si est notorius, an & quare requiratur excommunicatio. numero 2 291
excessus si sint plures, quid iuris, si ex vno fuit appellatum ad Papam, ex alio ad Archiepiscopum. nu. 10 301
excessus appellantis si sit notorius per facti euidentiam, vel confessionem ipsius, non defertur appellationi. si autem est dubium, & appelletur ad impediendum processum, debet coram iudice, a quo, appellationis causa exprimi. nu. 2 305
excipere de læsione non potest minor, vel ecclesia post quadriennium. numero 5 130
excipere potest conditionaliter & subiunctiuè qui negat factum, non secus. nu. 1 226
excipere nemo potest etiam de nullitate, nisi sua interfit. nu. 4 264
excipere qui omittit, vel post quam excipit, facit actum contrarium, renunciare videtur. nu. 1 285
excipere non potest de sua posteriori appellatione qui non detulit appellationi aduersarii in prin. nu. 1 293
excipi de eo quod necesse est, cogitatum non videtur. nu. 15 23
excipi non oportet de priuilegio clausa in corpore iuris, sicut nec de dispositione legali. nu. 7 30
excipiendo an quis intentionem fateri videatur aduersarij. nu. 3. & 4 223
excipiendi forma & aptitudo semper inspicitur. nu. 13 eo.
excipiendo an videar intentionem aduersarij confiteri. nu. 15. & 16. 267
excipiens ad consequendum effectum suæ except. debet probare exceptionem esse veram in causa ap. sicut in causa primordiali. nu. 5 216
excipiens quodammodo periit, & quando. nu. 1 263
excipienti debiliora arma sufficiunt, quam actori. nu. 8 174
excipientis verba, coram vobis iudice delegato &c. an releuent actorem ab onere probandi delegationem. nu. 48 100
excipientis conditio melior. nu. 11 173
excludi de facto non debet quis a iure, quod sibi competit ratione possessionis, & fructuum. nu. 2 89
exclusorum ius, an, & quando accrescat non exclusis. nu. 9 79
excommunicare aliquem an possit non suus iudex de consensu partium. numero 31 104
excommunicari an possit aliquis procutatorio nomine vel absolui. numero 27 146
excommunicari debent impedientes partem in testibus producendis, iurátes tibi non testificari, coguntur testificari, & consanguinei impedientes præsumuntur facere de conscientia communi & mutata voluntate. numero 1 231
excommunicari pro crimine an quis possit aliquo casu. nu. 4 234
excommunicati exercent actum spiritualem passiuè, & superioris iussu. numero 11 49
excommunicati maiori excommunicatione si per vim ingrediuntur capitulum, & vna cum alijs eligunt, an teneat electio. num. 4 79
excommunicati non constituentes procuratorem nomine suo, sed vniuersitatis, uel alias alieno, non vitiant constitutionem. nu. 2 142
excómunicati sunt actor, & reus, an reus poterit opponere mutuam exceptionem excommunicationis. nu. 11 156
excommunicati procuratoris factum quando teneat, & nu. 2. & 10 204
excommunicati siue a iudice, siue a canone, fiunt irregulares ratione contẽptus, si celebrant in suis ordinibus. nu. 11 317
excommunicatio doctoratum non eradicat, sed eius vsum tollit. nu. 28 24
excommunicatio in personis de capitulo propriè cadit, in capitulo improprie. nu. 8 49
excommunicatio an probetur per famam quantum ad vitandum excommunicatum. nu. 2 108
excommunicatio, si est occulta, non habet elidere syndicatum. nu. 2 142
excommunicatio an sit quid maius, quam missio in veram possessionem. numero 24 151
excommunicatio potius est iuris, quam facti. nu. 2 173
excommunicatio facta per errorem quare est nulla, & non absolutio. numero 2 241
excommunicatio claudit os agenti, sed non absorbet causam causæ. numero 14 260
excommunicatio vel bannitio non elidunt actionem iam propositam. numero 7 156
excommunicatio, quę non tenet de iure, non inducit irregularitatem, si excommunicatus celebrat. nu. 1 291
excommunicatio reuiuiscit, si absolutus mandata non seruat. nu. 1 293
excommunicatio non suspenditur per appellationem, & quare. §. istud. numero 1 294
excommunicatio suspendi non potest, versi. nam interdictum. nu. 4 eo.
excommunicatio ista, nisi satisfeceris, te excommunico, an hodie valeat. numero 15 295
excommunicatione pendente, si excommunicatus tulit testimoniũ, nec appellauit, postea extitit conditio an testimonium uitietur. nu. 6 eo.
excommunicationis sententiam præcedens appellatio reddit nullam, sequens non suspendit, sed deuoluit. nu. 12 111
excommunicationis sententia lata conditionaliter, suspenditur per appellationem ante quam transeat in executione. nu. 3 235

excom-

excommunicationis ſententia lata conditionaliter, ſuſpenditur per appellationem ante quam tranſeat in excommunicationem. nu. 3 253
excommunicationis ſententia ſi ſit relaxata cauſa ferendi teſtimonij, an interim poſſit appellari. num. 4 eo.
excommunicationis exceptione non remouetur actor a proſecutione, in princ. num. 1. & 4 268
excommunicationis exceptionē in qualibet litis parte reus actori poteſt opponere, niſi in caſu, vel iudex, in princ. num. 1 269
excommuuicationis exceptione, vel periurij, a ſua, vel eccleſiæ defenſione quis repelli non debet, in princ. num. 1. & 2 267
excommunicationis exceptione quis a proſecutione non debet remoueri, in princ. num. 1 eo.
pro excommunicationis ſententia, vel interdicti, an diſtinctæ præſumatur. numero 5 126
excommunicationis validitas an probetur per abſolutionem, verſi. ſed nunquid. num. 1 291
excommunicationis ſententia qualitercūque lata, tenet, niſi in caſu, & quo, verſi. ſententia. numero 14 300
excommunicatis an debeat ius reddi. num. 3. & 8 156
excommunicari ante factum certa perſona, poſt factum incerta nequit. numero 8 188
excommunicatis officia, an conferri poſſint, num. 7 149
excommunicato vel interdicto, an currat tempus eligendi. num. 4 92
excommunicato an iudex poſſit reſeruare fructus, num. 18 298
excommunicato poſtea abſoluto, an pendente appellatione fructus ſubtracti reſtituantur. num. 20 300
excommunicator poſt terminum ſibi ſtatutum, an poſſit abſoluere. numero nono. 54
excommunicator, an poſſit abſoluere excommunicatum nemine citato. numero 12 eo.
excommunicatos pro ſacrilegio, vel violēta in clericos manuum iniectione legatus de latere poteſt abſoluere, alij nequaquam. num. 1 124
excommunicatum te eſſe cognoſcas, ſi dicat iudex, vel ſub pœna excommunicationis, quam vim habeant hæc verba. nu. 4 235
excommunicatus non poteſt impetrare literas ad agendum ſuper reſtitutione beneficij, quo iudicis auctoritate fuit ſpoliatus. num. 3 47
excommunicatus, ſi præſtat cautionem de parendo iuri, debet abſolui. numero 4 49
excommunicatus ſe iniuſtè grauatum quærens, propter reuertentiam clauium remittitur ad excommunicatorem. num. 1 54
excommunicatus minori excommunicatione, an poſſit eligi. nume. primo. fol. 79
excommunicatus minori excommunicatione, an poſſit eſſe teſtis. numero ſecundo. eo.
excommunicatus minori, an poſſit accuſari, de contemptu clauium. numero 3 eo.
excommunicatus quando perdat beneficium. num. 2 149
excommunicatus donec ſoluat, licet ſoluat, abſolui debet. nu. 2 eo.
excommunicatus an intelligatur per hæc verba, nullus ei communicet. numero 8. & 9 eo.
excommunicatus recepta ex officio iudicis idonea cautione, an poſſit abſolui abſente aduerſario, & non citato. num. 17 150
excommunicatus an debeat percipere fructus. num. 12 151
excommunicatus agere non poteſt per ſe, nec per procuratorem, conueniri tamen poteſt, & tenetur per procuratorem reſpondere, numero primo & ſecundo 156
excommunicatus quibus caſibus admittitur in iudicio. num. 2 eo.
excommunicatus, an poſsit opponere exceptionem compenſationis, numero 5 eo.
excommunicatus ſemel ſiue bannitus poteſt iterum excommunicari, ſiue banniri. num. 9 49
excommunicatus eſt turpis perſona. nu. 6 155
excommunicatus obtulit libellum, & fecit partem citari, an poſſit ſuperſedere, uel poſſit cogi ad procedendum. nu. 7 eod.
excommunicatus an poſſit facere teſtamentum. nu. 8 eo.
excommunicatus vendere iura ſua, & contrahere poteſt. nu. 8 eo.
excommunicatus an poſſit accuſare. nu. 9 eo.
excommunicatus, an poſſit allegare exceptionem præſcriptionis, numero decimo. eo.
excommunicatus ab inteſtato ſuccedit, & non perdit iura patrimonii, neque agnationis & tutelæ legitimæ. nu. 12 eo.
excommunicatus poteſt ab inteſtato patri ſucedere. nu. 13 eo.
excommunicatus propter contumaciam quando quis intelligitur, & quando propter crimen. nu. 3 157
excommunicatus an poſſit abſolui per procuratorem. nu. 6 166
excommunicatus an teneatur iurare de calumnia. nu. 4 167
excommunicatus etiam occultè alium excommunicare non poteſt. numero 6 188
excommunicatus alienare non poteſt, nec adminiſtrare ſolenniter beneficium ſuum, poteſt tamen nomine proprio contrahere, & teſtari. num. 8. & 13. & 14 eo.
excommunicatus non poteſt feuda conferre, nec poſſunt ei conferri, & nu. 13. aliqua tamen officia obire poteſt, & quæ. nu. 14 eo.
excommunicatus publicè ſi meruit primum decretum, eo, quod reus eſſet abſens, & ideo non excipit de excommunicatione, an ualeat. numero 17 190
excommunicatus an eſſe poſſit procurator rei. num. 2. & 10 204
excommunicatus ad accuſandum, nec iure publico admittitur ipſo iure. numero 11 eo.
excommunicatus an ſit infamis de iure ciuili. nu. 3 234
excommunicatus an repellitur à teſtimonio, ſi abſolutus eſt ab excommunicatione. nu. 12 eo.
excommunicatio fertur ob contumaciam, non propter crimen, & ideo non probat crimen excommunicationis ſententia, & vide numero 12. & 14 eo.
excommunicatus an ſit ſimilis exauctorato. nu. 13 eo.
excommunicatus ſi aliquis eſſet, ſi non comparet in termino, ſi fuit impeditus, an ſit excommunicatus. nu. 5 235
excommunicatio actoris maior, quam rei, & non compenſatur cum excōmunicatione. nu. 2 264
excommunicatus excipere poteſt, & appellare, & omnem defenſionem ſuā facere in princ. & nu. 1. & ſeq. ferè cunctis. nu. 1 eo.
excommunicatus an & quando non ſit admittendus ad excipiendum contra electum. nu. 1 eod.
excommunicatus an poſſit appellare extra iudicium. num. 2 eod.
excommunicatus an poſſit iurare de calumnia. nu. 3 eod.
excommunicatus an iuſtè poſſit petere ſe abſolui. nu. 4 eo.
excommunicatus an poſſit opponere exceptionem compenſationis, numero 5 eo.
excommunicatus, an poſſit pro ſuo intereſſe ſe opponere excommunicationis ſententiæ. nu. 9 eo.
excommunicatus non eſt, non ſoluens in termino ad quem ſe obligauit ſub pœna excommunicationis niſi feratur ſententia, ſed pœna pecuniaria cō mitteretur. nu. 15 118
excommunicatus an poſſit petere executionem ſententiæ. nu. 9 264
excommunicatus an poſſit donationem inſinuare, vel bonorum poſſeſſionē agnoſcere. num. 10 eo.
excommunicatus ſi appellat, an alia pars ſibi condemnabitur, ſi ponas, ꝙ actor appellauerit. nu. 3 268
excommunicatus incidenter poteſt dicere ſententiam nullam, numero tertio. eod.
excommunicatus an poſſit petere executionem ſententię. nu. 2 eo.
excommunicatus vſque ad quod tempus facere ſe poteſt abſolui. numero ſecundo. eo.
excommunicatus, quod ad ſtatum preſentem pertinet, ſimilis eſt deportato. nume. 5 eo.
excommunicatus an poſſit eſſe arbiter, vel arbitrator, & an executor teſtamentarius. num. 2 286
excommunicatus conditionaliter, quid iuris, ſi interim mutat forum. numero 7 295
excommunicatus, qui appellauit, an poſſit appellatione pendente eligere, vel eligi, & tanquam excommunicatus debeat uitari, & ſi deſeruerit appellationem, an excommunicatio fingat retro. nu. 14 296
excommuuicatus an ſit poſt probabilem appellationem ille, qui eſt excommunicatus. nu. 14 300
excommunicatus admittitur ad actus legitimos, quando dubium eſt de nullitate ſententię. nu. 15 eo.
excommunicatus ob eandem cauſam iterum excommunicari non poſſet. nume. 16 eo.
excommunicatus appellatione pendente non poteſt aggrauari. nu. 17. eo.
excommunicatus præſumitur in culpa, verſi. & no. nu. 18 eo.
excommunicatus cui merito fructus ſubtrahuntur per iudicem, an ſi iudex non ſubtraxit ei, poſſit fructus percipere. nu. 19 eod.
excnmmunicatus per prælatum eccleſiæ, an poſſit acquirere, & ſuis cōtractibus. nu. 21 eo.
excommunicatus in una eccleſia, an fiat excommunicatus in alia, & ubicūque locorum. nu. 22 eo.
excommunicatus ſemper eſt in mora, & rebellione, verſic. & ideo. numero 25 eo.
excommunicatus ſi quis ſit a duobus iudicibus delegatis, an iſte dicatur innodatus duabus ſententijs excommunicationis. nu. 8 311
excuſatio lenis excuſat a dolo, & lata culpa in non ueniendo. nu. 14 45
excuſatio proficiſcitur, vel ab impedimento legitimo, vel a natura cauſæ, vel a priuilegio. nu. 36 73
excuſatio abſentis probatur per duos teſtes. nu. 1 139
excuſatio friuola arguit dolum. nu. 1 188
excuſationem abſentis audire debet iudex. nu. 1 139
excuſationem ſuam, licet legitimam, qui non allegat, contumax eſt. numero 2 237
excuſationes non comparendi quæ non admittantur. nu. 2 186
excuſator, uel nuncius an teneatur appellare. nu. 4 141
excuſſio debitoris principalis quando non requiratur, & dupliciter requiritur. item nota. nu. 2 250
excuti ſi quis faciliter non poteſt, perinde eſt, ac ſi ſoluendo non eſſet. numero 26 283
executio ſententiæ latæ contra clericum nomine proprio quando fiat. numero 1 279
executio iudici commiſſa, ſi aperta eſt ex ſententia in rem iudicatam tranſacta, retardanda non eſt. ſin minus, procedi ad eam debet cauſa cognita. nume. 21 28
executio ſententiæ diffinitiuæ, vel excommunicationis differri non debet, niſi incontinenti probetur excepito. nu. 9 45
executio non dicitur facta, ſi non durat, & idem in mandato. nu. 3 105
executor quis propriè dicatur. nu. 5 112
executio an poſſit committi uictori. nu. 11 eo.
executio an impediatur per exceptionem nullitatis ſententię. nu. 13. eo.
executio an ſuſpendatur, ſi per modum agendi nullitas mouetur. numero 16 114
executio ſententiæ fieri poteſt etiam pendente reſtitutione, & quando. numero 1 144
executio ſequitur poſſeſſorem. num. 8 145
executio poteſt diuidi, licet pronunciatio diuidi non poſſit. nu. 1 229
executio indebitè & præpoſtere facta debet reuocari. nu. 3 253
executio facta in perſona quamquam impedit executionem in bona, numero 3 279
executio operatur illud præiudicium, quod ſententia. nu. 5 283

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

executio an possit fieri primo loco in nominibus debitorum.num.10. 282
executio nudæ possess.non impeditur, quando tertius contradicit ratione proprietatis.nume.3 283
executio operatur illud præiudicium,quod sententia.nume.4 283
executio habet partes,& quas,versi.ibi declarat.num.12 eod.
executio an possit absque causæ cognitione fieri,versic. dicit hic,cum sequē. numero 8.& 9 290
executio non dicitur facta plena,nisi sit data pacifica possessio.numero decimosexto. 297
executio non potest impediri per exceptionem habentem longum tractatum.versi.intellige.nume.17 eo.
executio duplex,& quæ per appellationem rescindatur,versi.nam duplex. nume.10 299
executionem succinctam & velo leuato, nisi solus, qui pronunciauit, obtinet.nume.34 198
executionem sententię possunt facere,iurisdictionem qui habent per statuta ciuitatis,nume.2 253
executionem reuocare debet ille,qui eam fecit indebitè,& non alius,nisi de mandato superioris.nume.3 eod.
executionem quæ habeant impedire tertio contradicente. numero decimo tertio, 283
executioni mandare sententiam quis debeat, si iudex ad quem confirmauit sententiam condemnatoriam.num.11 111
executioni mandanda sententia quando reiecta appellatione in causa criminali.nume.63 212
executioni quæ opponi possunt.nume.1.2.& 3 279
executor an possit petere copiam rescripti.nume.6 45
executor dubius de iurisdictione mandantium, an partes citare debeat ad disceptandum de ea re.num.10 eo.
executor non dicitur prouidere,quia factum alterius exequitur potius,quā suum.nume.4 54
executor ad distribuendum bona testatoris, si sit prior Prædicatorum, an possit distribuere in conuentum suum.nume.8 77
executor relictus an possit eligere filium suum in pauperem.nu.10 eo.
executor merus,an habeat correctionem.nu.3 113
executor quis propriè dicatur.nume.1 110
executor datus ad beneficia quanto tempore possit suam iurisdictionē exequi.nume.4 110
executor deputatur per testatores ad maritandas virgines, an in contumaciam hæredis debeat poni in poss.bonorum.num.12 192
executor,in quo siue cui residet iurisdictio, potest cognoscere, & pronunciare,ille autem in quo non residet iurisdictio,non potest citare. numero secundo. 246
executor de excep.non cognoscit,quid iuris,cum post sententiam opponatur,& de eius potestate.nu.1.4.5.& 6 279
executor merus quis dicatur.nume.9 eod.
executor quis habeat cognoscere exceptiones,& an a statuto deputatus.numero 15 283
executor vltimæ voluntatis an perdat legatum, & relictum intuitu executionis.nume.5 291
executor merus quis dicatur.nume.1 296
executor sententiæ non habet cognoscere de ordine processuum, vel iustitiæ,versi.sed executor.nume.7 312
executores gratiarum conditionalium, an possint procedere parte non citata.num.8 246
executores gratiarum possunt quolibet ordine iudiciario prætermisso, veloque leuato,procedere,§.sed contra,num.1 307
executori,vel mandatori executionis, an possit resisti violenter. numero secundo. 105
executori,qui asserit se feciſſe aliquem recipi,an credatur.num.4 246
executoris gratiæ Apostolicæ interest cognoscere, an præbenda vacet.numero 5 279
exemplatio,vel publicatio, an possit fieri de consensu partium sine iudice. nume.11 243
exemplum non probat, nisi originali producto,in prin.& nu.1.& nu.10.& 11.& quid sit.num.1.& 10 237
exemptio vnius grauat alios,qui non sum exempti,quando est onus vniuersale.nume.6 296
exempti in eo,in quo priuilegiati non sunt,vti debent iure communi.numero 27 30
exempti debent iurare,quod non alienabunt proprietates ecclesiæ Romano Pontifice inconsulto.num.14 249
exempti a legibus Romanorum an sint de populo Romano.num.5 235
exequendum si ordinarius pronunciat,an possit appellari.nu.4 296
exequi potest delegatus Papæ, qui mixtim processit ex compromisso, & ex delegatione.nu.14 112
exequi debet ab ordinario sententia arbitrorum.nu.15 eo.
exequi sententiam,a qua est appellatum,an teneatur subditus ad iussum superioris,si superior appellationem non recepit.nu.17 114
exequi sententiam alterius iudex quando possit,versic.item iudex. numero decimotertio. 283
exercere an possit quis iurisdictionem in alieno territorio inter suos subditos permittente domino iurisdictionis.num.3 94
exercitor,magister nauis,institor stationis,præpositus mensæ, differunt nomine,sed omnes procuratores sunt.num.7 138
exercitum,& gentem,quot homines faciant.nu.3 173
exhibere,vel ostendere,qui non vult id,de quo tractatur, vt videatur, habetur pro confesso.nume.53 226
exigere passagium cui competit, per consequens competit exigere pœnas ab his qui passagium fraudant.nume.41 60
exilio etiam ab ecclesia quis mulctari potest,& qui.nu.2 157
exilium non cadit in procuratorem,ideo formandum in persona domini.numero 27 138
existens in vtero etiam restituitur.num.9 144
existens in possessione est in iure conferendi beneficium, vel dignitatem, et si de iure communi non pertinet ad eum solum.num.1 179
existens coram iudice ob vnam causam, an sit trahendus ad aliam causam non præcedente citatione,vel monitione.num.10 151
exititij citandi non sunt. in concione publicam vocem non habent, retinent tamen ius eligendi prælatum.num.8 72
exoneratio vnius est grauatio alterius.numero 1 272
exordium litis quod dicatur.numero 2 110
expectandus citatus.numero 6 169
expectans an expectatum beneficium amittat, ob preces super nouo beneficio frustra pontifici porrectas.numero 9 32
expectantes non percipiunt fructus,& habere vocem in capitulo est fructus. numero 15 21
expectare potest quis terminum litis, & si sententia est lata contra eum, non poterit ratificari, si autem lata pro eo, tunc ratificare poterit. numero quinto. 159
expectari debet etiam qui non potest comparere.num.49 82
expectatio iudicis an purget moram contumacis.numero 14 100
expectatio est quid gratiosum, non expectatio rigorosum, & quid iuris. numero 11 169
expectationis gratiam in peremptorio iuris,non potest facere iudex. numero duodecimo. 296
expellere an possim te,si ciuiliter ego possideo, tu naturaliter, non a me, sed à quodam alio.num.6 131
expellere qui vult colonum,vel emphyteutam,debet offerre libellum, & ordinariè procedere.numero 5 169
expelli quis quando possit ob non solutionem pensionis.numero 2 eo.
expensa modica facta in re,ex qua quis fructum,vel vtilitatem capit,non est curanda.numero 5 38
expensarum refectio oritur ex malitia, & potest peti principaliter. numero tertio. 29
expensarum necessitas, vel superfluitas iudicatur inspecta qualitate personæ. numero 11 83
expensarum repetitio quando fiat.numero 1 140
expensarum nomine quę contineantur.numero 1.2.3.& 4 174
expensarum compensatio sit vtraque parte vincente, aliqua,ex parte. numero septimo. 186
expensarum quæ sententia ferri possit.numero 2 141
expensarum deductionem tria signant,scilicet,reditus,prouentus,& fructus. numero septimo. 261
expensarum condemnatio est executio sententiæ, & nequit appellari ab ea. ibid.numero 9 296
expensas deducere quas quis possit.numero 8 184
expensas quis tenetur reficere factas ex eius falsa denunciatione, vel imperitia.numero 9 186
expensas an necesse sit in libello petere.num.10 eo.
expensas actor reo citato ad opponendum dicenti nolle se opponere quando soluere debeat.numero 3 267
expensæ refici debent comparatam restituentibus & quando. numero secundo. 144
expensæ ratione appellationis desertæ qua actione veniant.numero 11 34
expensæ iudicij quando veniant, etiam quod pars eas non petierit. numero 23 eo.
expensæ facta pro negocio electionis prelati,debent restitui de bonis prælaturæ,etiam si modicum vltra necessitatem,bona tamen fide,expensum sit. numero 2.& si bona prælaturæ nimis grauarentur,canonici contribuant. numero 1.& 7 83
expensæ scripturarum an sint necessarię,& quid in expensis famulorum.numero 13 eo.
expensæ an ueniant ex causa dilati processus,uel renunciationis.num. quarto. 110
expensæ quando deducantur.nu. 1.& 8 184
expensæ multiplici de causa solent euenire. num.5 185
expensæ in rebus qualiter probentur. numero 8 186
expensæ ratione contumaciæ possunt peti per actionem in factum. numero 11 187
expensæ iustæ quæ.numero.9 192
expensæ quæ ueniant. num.7 195
expensæ,quas fecit colonus,an sint deducendæ.num.1.& 7 291
expensæ ueniunt in causa appellationi ratione retardati processus. item expensæ particulares in quolibet capitulo, & totales in fine, & debent esse moderatæ.num.8 296
experiri non posse sine actione quomodo intelligendum.num. 7 145
explorator curiosus quis esse debet,non desidiosus neglector.num.1 271
expresse quod quis non potest,nec temporis cursu potest.num.61 20
expressio eius,quod tacitè inest, eatenus operatur, quatenus iuris ratio patitur.numero 23 30
expressio simpliciter relatiua nihil operatur, dispositiua autem sic. numero 23 eo.
expressio eius,quod tacitè inest,habet augere.numero 1 299
expressum magis urget quam tacitum.nu.20 30
expressum uidetur,quod concipi potest ex uerbis.numero 4 155
expressum an uitietur propter omissum.numero 8 281
exprimi debet in litera,ad quid sigillum apponatur.num.15 238
expulsus ab officio non potest amplius ad illud redire.num.16 129
expulsus si non potest agere tanquam de possessione, potest agere tanquam de actibus possessorijs expulsus.nu.35 208
ex statuto continente idem quod lex 12.tab.oritur condictio ex lege. numero 32 28
extensio decretalis epistolæ quando fiat.num.5 157
extensio,uel prorogatio fit cum suis qualitatibus & clausulis.num.1 159
extinctum actu,& habitu impossibile est quod resurgat idem.num.39 59

extin-

BIU Cujas

Super Decretalibus.

extinctum non dicitur quod vel pendet, vel ad tempus est occultatum. numero 48 20
extinctum quod, est continuari non potest. nu. 20 151
ex transactione oritur duplex exceptio, & quando. nu. 1 135
extrahere quis dicatur. num. 15 12
extraordinarium quot modis dicatur. nu. 5 210
extra protectionem, locutio, qui significet. num. 5 249
extra protectionem ecclesiæ quinam sint, ver. & sunt extra. num. 4 314
extraneus vel non subditus puniri nō potest nisi prius cognito de iurisdictione, secus, si non opponitur. nu. 2 168
extrauagans constitutio non ligat, si publicata non sit, & de ea probabiliter quando dubitetur, & vide nu. 2. 3. & 6 241
extrauagans si non sit contraria iuri scripto, sed consuetudini, an sit seruanda, vel potius consuetudo. nu. 6 242
extrauagantem aduocati si continuè allegant præsumitur pro ea, numero tertio. eo.
extrauagantes quando iuri communi consonant, secundum ipsam, & non per ipsam pronunciatur. nu. 2. 3. & 6 eo.
extrema vbi valida sunt, media tempora non curamus. nu. 13 65
extrema impediuntur ex inhabilitate medij. nu. 2. & 8 139
extrinseci admissi ad eligendum, vel postulandum præsumuntur admissi de mera gratia. num. 20 45

F

FAcere non videtur, qui perficit, sed quid incipit. nu. 6 54
facere in meo quod alteri nocet, ita vt consueta commoda eripiat, an & quando possim. nu. 6 76
facere, sonat per se, vel alium. nu. 5 191
faciendum quod est omni cum prouidentia, facto non est agendum. numero 17 247
faciendum quando aliquid est in iudicio certa & determinata die, non sufficit ante illam die fieri. nu. 6 296
faciens per alium an propriè dicatur facere per se. nu. 5 67
faciens ad causam si sit omissum examinari, potest in causa appellationis suppleri. num. 10 220
facies ostendit cognitionem hominis. nu. 52 228
facilius tollitur, quod in suspenso retinetur, quam quod radicaliter est firmatum. num. 8 32
facta ab eo, qui administrabat vt prælatus, qui tamen postea remotus est, an valeat. num. 4 83
facta per putatiuum prælatum eo postea a possessione remota an irritentur. num. 8 181
facta quædam de facto nocent, & quandoque prosunt. §. in contrarium. numero 20 308
facta de nocte sunt minus notoria quam ea quæ diu facta sunt. numero decimooctauo. 126
facti quæstio probationibus dirimi debet easque hinc inde recipit, secus iuris quæstio. num. 1 36
facti & gesti omni meliori modo, quo geri potuit, vtilitas. nu. 3 141
facti, & maleficij differentia. §. quid ergo. nu. 1 317
facto plus est facere, quam verbo dicere, ver. no. quod plus. nu. 1 299
factum in fraudem legis uel rescripti ipso iure non ualet. nu. 13 25
factum, ex diuersi animi qualitatibus, ad diuersas delictorum species trahibile, ad illam speciem trahitur, in qua fuit animus delinquendi, & est exēplum in subripiente instrumentum. num. 40 42
factum aliquando non sufficit, nisi sit præscriptum. nu. 14 64
factum, ex quo ius non acquiritur, non trahitur ad necessitatem. numero 46 eo.
factum appellationis uirtute, non infringitur per eam. nu. 5 71
factum est in personam, non factum est in rem. nu. 8 81
factum in tenebris præsumitur uitiosum. nu. 17 100
factum a maiori parte delegatorum an ualeat. nu. 1 108
factum qui tenetur promittere, an teneatur, etiam promittere certum quid nomine interesse. nu. 16 127
factum sine citatione debet sine citatione reuocari. nu. 7 131
factum procuratoris reuocati, seu prohibiti adesse causæ, non præiudicat reuocanti, & reuocatio mandati probatur per unum testem. numero primo. fol. 139
factum quid sit. nu. 3 eo.
factum a procuratore non credente habere potestatem, quam tamen habebat, valet, si facere omni meliori modo, quo potuit intendit. numero tertio 141
factum manet, etiam si de iure non duret factum. nu. 16 143
factum procuratoris an debeat nocere domino, & numero primo, secundo, & tertio. 179
factum per iudicem inciuiliter statim debet reuocari. nu. 3 182
factum contra iudicem quando noceat parti. nu. 4 eo.
factum iudicis legitimè, reputatur a patribus factum. numero 11 195
factum a non suo iudice papa irritat, & ad se negocium reuocat. numero primo. eo.
factum fauore infirmitatis, quod non erat quis aliàs facturus, per conualescentiam euanescit. numero 35 206
factum contra appellationem, & ea pendente non reuocatur, nisi constet de veritate causarum, & de iustitia appellationis. numero 14 217
factum alienum an possit quis promittere. numero 7 250
factum suum quis potest reuocare, mutata persona sua, & numero tertio, & & quarto. 258
factum secundum ius quod dicatur. numero 3 280
factum quando deducitur in sententia, statuitur tempus arbitrio iudicis. numero tertio. 282
factum cum decreto iudicis, an præsumatur veliter factum. numero sexto. fol. 283
factum, vel priuilegium nota non dicuntur, nisi probentur, ibidem. numero 6. 290
factum si nullo modo sit probatum, & tamen sententia condemnatoria lata est, an crimen dicatur notorium. nu. 2 318
factum a fratribus minoribus & contra regulam, uel glossam est nullum. numero 13 152
factum quicquid est prēter formam videtur fieri contra mandatum. numero 6 139
factum requiritur cum animo in maleficijs, & econtra. numero trigesimo octauo. 42
factum uel ius inspicitur quando quis nititur alterutro. nu. 1 226
factum per instrumentum, cum quo fit interdum repræsentatur. numero secundo. 25
factum contra suum veniens dat aduersario suo occasionem contraueniēdi. nume. 1 266
factum malo ordine debet in irritum reuocari. nu. 6 156
falsum a procuratore reuocato, vel iudice, an teneat. & numero tertio, quarto, & quinto. 180
falsa demonstratio conditionaliter prolata reddit dispensationem inualidam. nu. 13 55
falsa redditio causæ, etiam si ad acta referatur, an reddat sententiam nullā. nume. 9 145
falsarius, qui falsificat acta, perdit causam non ipso iure, sed per sententiā. nume. 10 46
falsarius contra falsarium an possit testificari. nu. 3 264
falsarius est, qui addit, vel minuit de instrumento in præiudicium partis aduersæ, ver. 2. nume. 5 266
falsi tutoris authoritas an possit conualescere, si adultus factus maior habeat ratum. nu. 70 62
falsi pœna non omnis punitur, qui illicitè quid scripserit, vel dictarit actus singuli iudicii suum nomen obtinet, & vnus non fungitur alterius vice. nume. 1 210
falsi quæstio, an possit fieri post sententiam per viam exceptionis. numero 24 208
falsitas in uno an reddat totum falsum. nu. 24 115
falsitas non cognoscitur ab intellectu, nisi per accidens. numero vigesimo sexto. 121
falsitas testium postquam quis didicit testificata, probari an possit. numero 2 207
falsitas quando committitur in causa matrimoniali tam directè, quam indirectè, possunt reprobari testes, & nu. 1. & 2 222
falsitas in instrumento quando non præsumatur, & numero secundo. 3. 4. 5. 6. & 7 239
falsitas in vno non officit in alio ueritati. nu. 9 eo.
falsitas instrumenti deprænditur ex falsa indictione, & ex alio, & numero 14. & 16 270
falsitatem qui committit in causa, an perdat eam. nu. 18 267
falsum quid esse nemo scire potest, nisi sciat eius contrarium esse verum. numero 43 8
falsum non dicitur quod ueriratis primordio adiuuatur. numero quadragesimo octauo. 20
falsum facere, & falsum in petitione proponere, differunt, & ea de re Barto. opi. confutatur. nu. 11 44
falsum rescriptum est nullum defectu substantiæ, falso autem impetratum infirmatur vitiosa qualitate. nu. 12. eod.
falsum dicitur quod desiit esse verum. nu. 7 51
falsum si quis scienter confiteatur, an confessio sit ualida. nu. 3 265
falsum si quis expresserit, an debeat remitti ad priores iudices, & in expensis condemnari. nu. 23 217
falsum qui fabricat instrumentum, & eo vtitur, geminum facinus committit, reputatur tamen unum & idem, & ratio. nu. 1 237
falsum si testis deponat super impertinenti, an lege Cornel. teneatur. numero 18 267
famę aliqua notabilia. nu. 1 245
fama probanda est per testes discretos & bonæ famæ. nu. 42 88
fama est pica rei gestæ, vel quæ, pro gesta reputatur. nu. 64 89
fama propriè loquendo non potest esse nisi bona. nu. 66 eo.
fama non est unius generis. nu. 28 154
fama & suspicio triplex, & ex eisdem oriuntur causis. nu. 3 164
fama an faciat semiplenam probationem. nu. 4 188
fama, suspicio, & indicium quid. nu. 1. & 2 199
famę personę delatoris locum tenet, nec prius iuris, quam personarum ratio quærenda. nu. 60 212
fama, & viua uox populi attendenda, quia uox populi est vox Dei. & numero 62 eo.
fama adiuncta cum consuetudine facit ius. nu. 7 213
fama actu suo proprio perseuerans nihil aliud est, quam notorium. numero 8 eo.
fama inspici debet in testibus. nume. 18 215
fama an inducat præsumptionem. nu. 8 222
fama cum uno teste nihil operatur in criminali. nu. 1. & 2 225
fama est viua uox populi. nu. 7 eo.
fama absorbetur, probata ueritate contraria. nu. 2 231
fama bona quæ. nu. 1 234
fama non causas, sed præconia subministrat rerum. nu. 12 240
fama vicinię, an sufficiat ei, qui diu stetit in aliqua ecclesia ut clericus, uel ut rector ad probandum, quia ita fit. nu. 6 246
fama, quæ est similis quasi notorio, an probetur per testes. nu. 1 301
fama, est accidens & concomitantia, eaque sola probata, nisi probetur, factum, non sufficit. §. alij. versi. hinc colli. nu. 10 310
fama loci multum operatur, & cooperatur. nu. 2 289
famā si quis probauit per vnum falsum testem tantum, an puniatur. numero 10 239

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

fama cum alijs præſumptionibus ſufficit ad probationem.nu.7 eod.
fama ſola probationi non ſufficit.nu.1 261
fama publica & generalis,ſi audiui quod quædam res eſt eccleſię,& emo ab eo illam rem, qui habet titulum, & qui poſſedit inconcuſſe longiſſimo tempore,an ex ſola fama debeam habere malam fidem, & rem reſtituere.nume.5 271
fama quæ ponatur inter genera probationum,ver.quod verum.numero ſecundo. 286
fama, & infamia quid. 289
fama loci multum operatur,& cooperatur.num.2 289
fama cum vno teſte an ſufficiat ad probandum.nu.3 eo.
fama,quæ eſt ſimilis quaſi notorio,an probetur per teſtes.nu.1 301
fama,eſt accidens & concomitãtia,eaque ſola probata, niſi probetur factũ, non ſufficit.§.alij.verſi.hinc colli.nu.10 310
fama quid ſit.nu.2 318
famam probare quod ſufficiat,ſi ſtatuto caueatur, ad probandum malefi-cium contra magnates,an ſufficiat probare nudam famam nullis indicijs comprobatam.nu.4 eo.
fama debet ab honeſtis uiris oriri,ver.ſed quid.nu.3.& 4.§.ſed iudex. eo.
fama famans eſt vox in auribus populi ſonans.nu.5 eo.
famam ſi quis probauit per unum falſum teſtem tantum, an puniatur. numero 10 239
famam eſſe ſi dicit teſtis,& interrogatus,quomodo hoc ſcit, reſpondet,quia publicè dici audiuit,an ſufficiat.nu.3 318
famæ reſtituere an poſſit epiſcopus.nu.17 154
famæ bonæ omnes homines exiſtimantur,niſi contrarium probetur. numero 18 215
famæ bonæ quilibet eſſe præſumitur naturaliter.nu.4 232
fama uicinię,ſeu loci ſufficit aliquando.nu.4 246
famę,& notorij eſſentia & probatio.nu.1 162
famę reſtituere an epiſcopus videns ſe erraſſe,ſi uult poſſit.nu.3 286
famæ teſtituere qui poſſint.nu.3.4.& 5 eo.
fama accipitur duobus modis, & an tolli, & quomodo poſſit mala fama, ver.& dicas.nu.6 eo.
famę malæ,an bonæ ſtandum vtrinque probatæ, verſic. & ſi con. numero primo. 301
famę deſcriptio quę ibidem.nu.2 318
familiares an & quando poſſint eſſe teſtes, & in princ. & numero primo & ſequentibus. 222
familiares qui dicantur.nu.1 eo.
familiaris & hoſpes non acquirunt in domo domini, vel hoſpitij poſſeſſionem.nu.1 177
familiaritas reddit ſuſpectum non ſolum famulum, ſed ipſum dominum. nume.3 110
famulus recedens an poſſit eſſe teſtis.nu.2 216
famulus expulſus a domino an poſſit pro eo teſtificari.nu.5 222
fateri videtur alterum,qui alterum ex duobus diffitetur.nu.1 245
fatuitas nemini patrocinatur.nu.32 88
fauere ſibi ex eodem loco oriundi conſueuerunt.nu.1 2
fauor,& odium interdum datur in eodem ſubiecto reſpectu diuerſorum extremorum.nu.6 93
fauor reuertitur in damnum in correlatiuis.nu.1 159
fauor minor comparatus ad maiorem dicitur odium.nu.10 205
fauor ciuilis aliquando prçualet naturali fauori propter placitum populi. nume.12 eod.
fauorabiles cauſę quę.§.in tex.ibi,& nu.2.matrim.nu.1 287
fauorabilis eſt omnis vltima uoluntas etiam ad non pias cauſas.numero ſecundo. eo.
fauorem maiorem debet inuenire ſpontè confeſſus, quam conuictus,& quare.nu.2 108
fauori ſuo principaliter quilibet renunciare poteſt, etiam ſi in conſequentiam proſit aduerſario,ver.item no.nu.9 310
febris,& pulſi defectus per teſtes medicos probantur, licet contineant negatiuam.nume.4 210
fœdera pacis & treuga ſunt ſeruanda.nu.1 260
fœminę & laici an admittantur contra clericos & in prin.nu.3 225
fœnerari quod quis ſit ſolitus, an probetur per codices rationum, quas uſurarius conſcripſit ſecrete in camera,nemine mandante, nec ſciente. nume.14 314
fœneratitius contractus non ualet etiam ambabus, vel altera parte non ignorante.nu.11 175
fęneratori quare non ſeruetur fides in exhibendis vſuris, & animus pecunię ſtudens Deum contemplari non poteſt,& auaritia eſt radix omnium malorum.nu.22 7
fœneratoris conſuetudo inſpicienda,& quę,& codices edendi, & qua actione.nume.3 261
ferias allegare poſſunt etiam teſtes.nu.10 171
feriato tempore in honorem Dei quando fileant iudicia, in principio. numero 1. eod.
feriato die poſſunt fieri,quę die ſunt modici prçiudicij.nu.14 eod.
ferię non ſunt in cauſis magiſtratuum.num.16 148
feriæ non habent locum interdum in inquiſitoria cauſa.nu.1 171
ferię iudicis,an partis attendendę.nu.1.& 11 eo.
ferię quando ſunt arbitrarię iudici,vtrum liceat appellare.nu.1 eod.
ferię quę, & vbi ſeruandę,& in quibus cauſis obſeruandę.nu.1 eod.
ferię,quę reijciendę.nu.3 eo.
ferię repentinę quę dicantur.nu.9 eo.
ferię ſunt multiplices,& quomodo diuidantur.nu.12 eo.
feriæ quod ſint diebus veneris, propter commemorationem dominicæ paſſionis, an ſit ualidum ſtatutum.num.3 eod.
feriæ quibus de cauſis intelliguntur,indictæ,ver.& no.nu.3 272
feriæ eadem ſunt in cauſa appellationis,quæ ſunt in principali,uer. in cauſa,ſed in appellando,vel in arripiendo iter ad iudicem ad quem, uel ad comparendum coram eo, nullę ſunt,ibidem.nu.3 150
ferijs renunciari quibus non poſſit.nu.8.& 9 171
ferijs repentinis an poſſit renunciari.nu.9 eo.
feſtinatio quando dicatur bona,& quando mala,& in principio. numero 1. & ſecundo 279
feſtiuitates quædam ſunt maiores dominica die.nu.2 171
feſtorum principium,& finis quæ eſſe debeant.nu.1 eod.
feuda in quibus ſimilia contractibus anonymis.nu.10 155
feudales iudices ſunt tres, & vide nu.1.12.13.& 14 eo.
feudalia pacta præter feudi naturam faciunt conditionale feudum, & exempla.nume.11 eod.
feudatario intrante monaſterium, tamdiu feudum durat apud monaſterium, quamdiu viuat feudatarius, ſi ſeruitium feudi poteſt explicari per monaſterium, alioquin ſtatim ad dominum reuertitur. numero 20. & 23 16
Et quid econtra ſi dominus uaſalli intret monaſterium.nu.21 eo.
feudatarius an poſſit alienare commoda vtilis dominij ad longum tempus non requiſito domino,vel eo contradicente.nu.3 eod.
feudatarius an poſſit vendere annuos reditus.nu.36 eod.
feudatarius an poſſit renunciare feudo inuito domino. diſtinct. nu.43.52. & 53 17
feudatarius deceſſit tribus filijs hæredibus legitimæ ætatis relictis,vnus petijt infra annum inueſtituram,alij fuerunt contumaces, & partem ſuam perdiderunt,an portio eorum accreſcat fratri.nu.56 eo.
feudatarius an poſſit infeudare.nu.10 96
feudatarius an poſſit nominare dominum feudi in iudicio,& per hoc transferat iudicium in ipſum dominum feudi.nu.5 165
feudatarius poteſt eſſe iudex inter vaſallos ſuos.nu.12 222
feudatarius,quid iuris,ſi patiatur dominum ſuum experiri,vel econtra.numero 5 286
feudatarius vtile dominium non poteſt diſſipare,neque deteriorare, & non poteſt priuari feudo non ſoluta per biennium penſione,verſic.decima.numero 16 287
feudatarius debet corporaliter inueſtiri.nu.1 288
feudatarius,vel emphyteuta an poſſit appellare, ſi non fiat ei reformatio, quæ de iure fieri debet.nu.6 eo.
feudi & libelli proprietates & differentiæ.nu.7 147
feudi vbicunque de amiſſione fit mentio,intelligitur culpa,& conuicto ordine iudiciario.nu.6 155
feudi appellatio quo ad feudatarium comprehendit duntaxat utile dominium,vtilemque poſſeſſionem.nu.5 16
feudi,dati ſecundum rectam feudorum naturam, contractus quare anomalus nuncupetur.nu.40 17
feudi contractus nominatus eſt nomine proprio.nu. 48 eo.
feudi refutatio nemini,præter eum qui in feudo participat, fieri poteſt numero 68 eod.
feudi duplex eſt cauſa cardinalis, & quæ, & numero ſeptimo, octauo, & nono. 155
feudi natura,quæ.nu.11 eo.
feudi ligij cognitio ad ſolum principem pertinet.nu.7 eo.
feudi receptio pro ſe & alijs maſculis & fœminis, non punitur adæquatiuè, ſed ordinatiuè, vt ſuperſtite maſculo fœmina repudietur.numero undecimo. eo.
feudo ſimpliciter conceſſo renunciari poteſt etiam inuito domino, ſecus ſi fuit alteratum pacto continente certum ſeruitium, uel ſi feudatarius iurauit non pœnitere.nu.52 17
feudum armatæ militiæ expirat per monachatum, & per ſacros ordines, cenſuale autem tranſit ad monaſterium cum ſuo onere. numero uigeſimotertio. 16
feudum, ſi eſt fictuale, licèt feudatarius intra annum petierit inueſtituram & fecerit fidelitatem, ſolennitatemque ſeruauerit, tamen ſi ceſſauerit a ſolutione canonis per biennium perdit feudum, ſi autem inueſtituram non petierit feudum perdit elapſo anno. numero uigeſimoquinto, folio eo. eo.
feudum uacans ritè, nemine citato, confertur, ſed ſi non uacet, poteſt tamen auferri,priuationis ſententia expectari debet.nu.41 17
feudum dicitur beneficium,& conceditur principaliter amore,gratia,& honore feudatarij.nu.50 eo.
feudum ſi renouetur in perſona filiorum,an debeat ſolui laudemium.numero 72 18
feudum ſi conceſſum eſt alicui pro ſe & filijs,an intelligatur de deſcendentibus vſque in infinitum.nu.80 eo.
feudum ſi mihi & fratribus meis concedatur, an intelligatur de tota linea tranſuerſali.num.82 eo.
feudum dicitur paternum,quamuis dominus filiam ob patris meritum de eo inueſtiuerit.nu.41 19
feudum ſi poſt quam incidit in commiſſum, dominus acceptauit ſeruitium vaſalli,non poteſt illud retrahere.nu.62 20
feudum militis an perdatur per monachatum,& an genus militare. numero 2.& 3 83
feudum etiam precio conceſſum, beneficij nomen retinet.nu.5 94
feudum quid ſit, vnde dictum, & quæ interpretatio cadat in feudo. numero ſexto. eo.
feudum illicitè alienatum poſſintne dominus recuperare.nu.4 155
feudum reuocari non poteſt regulariter neutra ex parte.num.11 eo.
feudum naturam habet ab omni alio contractu ſeparatam.nu.8 145
fundum in quibus manibus renunciabitur.nu.3 180
feudum probari debet per curiæ pares. nu.5 234
feudum,& emphyteuſim quando quis alienare poſſit,& dominus retrahere, & num.6.7.& 8 240
feudum francum,& ligium quod,& nu.8.9.& 10 eo.
feudum ligium excedit naturam recti feudi etiam nobilis. numero decimo, eodem.

BIU Cujas

Super Decretalibus.

feudum nobile, quod. num. 10 eo.
feudum antiquum quod a pro genitoribus descendit. nu. 11 eo.
feudum an retractetur propter enormitatem donationis. nu. 6 261
feudum quibus alijs nuncupetur nominibus. nu. 2 273
feudum subligium quoddam, & terraneum. nu. 5 eo.
feudum amittitur ex quibusdam hic expressis causis. nu. 5 273
feudum prælati delicto quando amittatur. §. considera. nu. 8 293
feudi noui ad præscriptionem requiruntur triginta anni, & quid in tacita feudi paterni renunciatione. nu. 42 19
ficti, & veri magna differentia in casibus quibusdam. nu. 8 166
ficti vel census nomine contractus intelligitur ille qui in regione frequentatur. num. 4 180
fictio duplicat delictum. nu. 5 143
fictio non aggrauat, sed imminuit pœnam. nu. 5 148
fictio vtrum fingat contra factum quo ad veritatem inducendam. numero tertio. 189
fictionibus etiam falsitas committitur, in principio, post casum. numero primo. 241
fictionis extrema debent esse necessaria, & ratio. nu. 8 137
fictum quid. num. 3 139
fideiussionis in instrumento, si fiat mentio de instrumento principali, an credatur. num. 12 197
fideiussor an obligetur ex pacto nudo. num. 12 134
fideiussor intelligitur nomine cautionis, in cautione de rato. nu. 6 115
fideiussor potest tradere, & soluere de scientia domini quasi procurator constitutus ad hoc. nu. 31 138
fideiussor iuratus indemnem quem cõseruare, compellitur obseruare, ibidem num. 1 250
fideiussor carcerans pro debito an possit petere ipsum debitum a reo. numero 12 eo.
fideiussorem si quis non inuenit, an stetur suæ iuratoriæ cautioni. numero decimo. 115
fideiussores dandi sunt quarto pluri. nu. 36 24
fideiussores de quo foro esse debeant. nu. 9 115
fideiussores consanguinei, licet non sint vsquequaque soluendo, dicuntur idonei. num. 31 138
fideiussori non præiudicat confessio rei principalis. nu. 12 197
fidelitatem facere in feudum quis debeat, si vnus ex duobus hæredib. feudatarijs renunciauerit suæ parti. nu. 58 17
et quid si vnus propter fęloniam parte sua decidit. nu. 59 eo.
fidelitatis in iuramento videtur excipi imperator, & etiam patronus liberti. num. 7 257
fideliter in persona notarij describentis quid contineat. nu. 5 242
fidem seruare quis non tenetur fidem non seruanti. nu. 1 249
fides una homini ad hominem, an sit minor altera. nu. 24 7
fides quid sit, & quotuplex. nu. 4 eo.
fides multis modis accipitur, remissiuè. nu. 13 eo.
fides hominis ad hominem quot modis sumatur, nu. 14 eo.
fides etiam hostibus seruanda. quod declara, vt infra, nu. 15. & 21 eo.
fides catholica quid sit. nu. 41 eo.
fides an possit dici ratio. nu. 42 eo.
fides est tenax promissorum, vel gratuito pollicitorum obseruantia. idem scientia mentis in aliquo, siue de aliquo, aut de alio. nu. 3 8
fides iuramenti non transit ad hæredem iurantis, nu. 75 18
fides plena fieri debet de ætate legitima. nu. 8 70
fides cui non seruatur, agere potest de transactione, sed ex causa non potest conueniri. nu. 3 136
fides instrumentorum, actorum, & testium potest spatio 100. anno. deperire. num. 12 213
fides non solum quo ad Deum, sed etiam quo ad mundum inspici debet. numero 19 215
fides bona non præsumitur in eo, qui allegat eam ad fundandam præscriptionem, licet secus in fructib, num. 7 232
fides etiam iurata seruanda non est ei, qui fidem frangit. numero primo, & secundo. 260
fide mala an possideat actione personali qui scit se teneri. nu. 18 269
fides bona requiritur in præscriptioni dominij, uel quasi, & quando præsumatur, & mala quando. nu. 10 eo.
fieri non debent ex interuallo, sed generaliter omnia quę fiunt ad solennitatem. nu. 11 142
fieri pręter bonos mores dicitur, quod cum blasmo, bonorum virorum fit. numero 17 71
fieri non debet sequestrum, cum vtraque pars est præsens, & ius suum defendit in iudicio. num. 5 194
fieri quod non potest simpliciter, nec faudulenter potest. §. si autem. numero quarto. 315
filiatio ex institutione probatur. num. 4 183
filiatio non eget ea probatione, qua matrimonium. nu. 7 209
filiatio an possit præscribi. nu. 25 269
Filiationis, & legitimationis causæ quando pertineant ad ecclesiasticum forum. num. 6 175
Filiationis probatio qualiter fiat. num. 4. & 5 209
Filiationis materia ubi nam tractetur. nu. 7 8
Filio pręterito nec secundum tabu. nec l. de edic. di. Adr. toll. beneficium cõpetit. nu. 22 35
Filiorum appellatione, in literis Papæ, quando ueniant episcopi. nu. 23. 3
Filiorum appellatione quando ueniant duntaxat legitimi, quando etiam bastardi comprehendantur. nu. 86 18
Filiorum genera tria. nu. 17 215
Filium si qui aliquem nominant, eum ut uerum filium tractando, & ita communiter reputatur, filius est censendus. licet postea mater id neget, si contrahat cum consanguinea dicti asserti patris, stare matrimonium prohibetur, & nu. 1. 2. & 209
filium negantis suum quæ præsumptiones non admittendę. nu. 1 eo.
filius quemadmodum contrahendo, ita & iudicando patrem de peculio obligat. nu. 32 10
filius, licet patri hæres non sit, succedit tamen in feudo paterno, secus in hęreditario. nu. 81 18
filius dicitur a philos. i. amor. nu. 88 eo.
filiusfamilias de peculio sibi per patrem concesso, potest esse in iudicio. numero 12 43
filius non potest accipere yxorem sine consensu patris. de iure ciuili. numero 6 71
filius susceptus ex matrimonio inter duos solenniter contracto, quorum alter impedimentum sciebat, alter ignorabat, ignoranti duntaxat legitimus est. nu. 19 eod.
filius quo iure patri in regno succedat. nu. 2 77
filius si est deportatus, vel relegatus, & de omnibus bonis confiscatus, an proprietas filij veniet in confiscatione. nu. 24 112
filius si petit legitimam, an talis petitio sit vniuersalis. nu. 8 91
filius subrogatur in casibus, mortuo patre in officio. nu. 79 139
filiusfamilias potest constitui procurator absque consensu patris. numero 1 141
filiusfamilias, an possit acquirere actionem contra patrem ex iure cesso. numero 1 eo.
filius filiæ dicitur esse ex vel a corpore aui. nu. 11 155
filiusfamilias si habet proprietatem in bonis aduentitijs tamen ipse non potest alienare inuito patre, an poterit hæc proprietas nuda adiudicari creditori filij ex secundo decreto. nu. 30 190
filiusfamilias si confiteatur se fecisse furtum, vel homicidium an pater possit reuocare istam confessionem, necne. nu. 12 197
filius aliquando intelligitur pro quolibet descendente. nu. 21 205
filius non est propriè hæres, sed successor anomalus, & quando. numero 23 eo.
filius naturalis præteriens non potest accusare testamentum. numero vigesimoquarto. eod.
filius adhibetur vt filius ad obligationem, sed ad liberandum hæres. numero 2 242
filius ex duabus mulieribus dubitatur quæ sit sua mater, an fit li. pen. vtraq; decedat vtrique succedat. nu. 2. & 3 244
filius suppositus contulit quid monasterio, verus filius reuocat, quid iuris. nume. 3 eod.
filius contra patrem agere potest aliquando, vt se redimat, si eum pater vendidit. nu. 11 250
filius, an possit apponere in marmore, vel ære nomen patris. numero septimo. 252
filius, quamdiu est sub tutela matris, est in eius potestate. nu. 10 308
fines mandati in delegato excedente, semper constat de non iurisdictione. nume. 4 115
fines inclusiuè, ne an exclusiuè appositi censeantur, apparere potest vel natura, vel vsu necessitatis. num. 11. Alioquin ad alias coniecturas recurrēs. nu. 9. & 12 152
fines intrinseci inclusiuè, extrinseci, præsertim si in vsu, vel commercio non sint, vel ad tertium spectent, exclusiuè sumuntur. numero decimoquarto. eo.
fines, nisi de corpore rei sint, nunquam inclusiuè ponuntur. numero decimo quinto. eo.
fines diœceseum per quæ probentur, in principio. numero primo, & secũdo, & quinto. 213
fines episcopatuum quidam possunt esse nõ diuisi, & a quo diuidendi, & an vnus esse præsumantur. nu. 8 eo.
fines prædiorum ecclesiasticorum præscribuntur quantum ad diffinitionem dominij, sed non quantum ad fines plebanatuum, vel parochiæ, vel diœcesis. nu. 3 272
finis debet imponi litibus. nu. 1 191
finis expectandus est, ybi delictum, vel pœna delicti surgit ex tempore, ibi. ver. quia. nu. 10 316
finiti ad infinitum non est propria similitudo, vel proportio. numero nono. 8
finito iudicio super commisso, non potest aliqua pars inchoare super non commisso. num. 2 195
finitur facilius quod alieno, quam quod proprio retinetur beneficio. numero 19 151
in finium regundorum iudicio libelli remissiuè. nu. 4 201
finium regundorum in iudicio, iudicis officium quod. nu. 9. & 10 213
finium regundorum in iudicio testes, hinc inde produci possunt in princi. nume. 1 201
fingit qui vim, nihil ei prodest. nu. 5 71
firmitas instrumenti quid dicatur. nu. 4 238
firmitatem recipiunt per confirmationem papæ, ea quæ sunt infirma, vel minus valida. nu. 1 135
fisci rationarius locupletatus vltra solita stipendia potest a fisco spoliari. numero 12 77
fiscalia omnia sunt in principis potestate. nu. 5 261
fiscus si rem alienam iure proprio vendat, euinci ea non poterit, secus si iure creditoris, vel in executione alicuius debiti. numero vigesimoquinto. 5
fiscus quando occupauit bona debitoris mei delinquentis, an debeat fieri ius summarium, non oblato libello. nu. 27 211
fiscus est subditorum calamitas. nu. 15 247
fiscus si est principalis debitor, an debeat excuti antequam veniatur ad pignorum possessores. nu. 26 283
electo, uel postulato non competit ius deliberandi ante præsentationem. numero 15 67
flumina, quæ sunt inter duas iurisdictiones, vel montes, vel uię perpetuę, an censentur esse fines iurisdictionum. nu. 11 201

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

flumine ex publico in capite aquæ riuus transit per prædium Titij ad prædium Seij, vtrum si Titius velit absorbere aquam in suis prędiis, & desicca re prata, vel molendina Seij possit. nu. 43 14
fonti scientiæ potius, quam riuulis creditur. nu. 4 232
forensis de aliena ciuitate bannitus etiam ad mortem non dicitur capite diminutus, nec perdit vsum fructum. nu. 2 261
fori congruitas sortitur ex persona rei, non actoris. nu. 4 152
fori pœnitentialis, & iudicialis differentia. nu. 2 252
forma ea non dicitur, quæ nec inest, nec informare potest. nu. 12 28
forma consuetudinis & eius substantia an differant. nu. 28 60
forma aut ad substantiam ducens, aut a substantia ducta. nu. 16 81
forma naturalis quid sit, & quid forma artificialis. nu. 21 eod.
forma, & modus substantialis idem sunt. nu. 3 86
forma rescripti ius tertij lędens non semper seruanda est. nu. 2 107
forma vbi certa datur in decreto, seruanda est, & ratio. nu. 18 137
forma quæ seruatur in alienatione, debet seruari in contractu locationis. numero 2 144
forma prætermitti non potest, nisi ex consuetudine, vel priuilegio. numero 8 145
forma data expressa trahitur ad tacitam. nu. 1 159
forma citandi, quando quis non inuenitur personaliter, quæ sit. numero septimo 191
forma hæc iuro tibi & successoribus tuis, facit, quod iurans non compellatur successoribus facere nouam fidelitatem & in prin. nu. 1 251
forma non præsumitur seruata, excipitur casus. nu. 2 266
forma pronunciandi, quando appellatur ab interlocutoria, uel grauamine est pronunciare appellatum legitimè, vel non legitimè. nu. 2 267
forma statuti seruari debet etiam de facto uer. & si. nu. 1 270
forma certa si impetratur, quæ tangat ius alterius, non potest ab ea recedere per nouum priuilegium a seipso impetratum, nisi in secundo priuilegio faciat de hoc mentionem. nu. 3. 9. & 10 276
forma non seruata, non semper vitiat, & quando §. solu. versic. dicet aliquis. nume. 14 306
forma mmandati qui non seruat nihil fecisse videtur. nu. 15 89
formę eligendi tres sunt, & quæ. nu. 14 81
formæ unitas significat ueritatem substantiæ. nu. 2 145
formæ mandati sunt substantiales. nu. 25 227
fornicatio non probatur per dicta non iuratorum. nu. 1 318
fortuita & influentia stellarum ex animo nostro non operantur, & ideo in his non peccatur, ver. nec ob. nu. 1 303
fortuna quid. §. est autem. nu. 1 316
fortunæ, & piscationum fructus particeps esse debent ecclesię circūstantes. num. 2 191
forum nouum an contrahatur in loco solutionis. nu. 9 49
forum quibus in locis qui sortiatur. nu. 2 149
forum quis non sortitur in loco contractus, sed solutionis. nu. 9 175
forum metimur ex persona prælati, non subditorum. nu. 2 274
forum metimur ex causa immediata, non remota, ver. dic q. nu. 16 274
frater manens in domo, si facit expensas de propria bursa fratri manenti in studio, intelligitur fecisse de parte studentis, non de communi. numero 22 63
frater minor, si fiat episcopus, an minoratum retineat. nu. 1 83
frater minor relictus executor testamenti an poterit substituere, si hoc non dixit testator. nu. 8 139
frater an possit testificari contra fratrem. nu. 11 246
fratres si emunt quæstas a maiori Abbate sancti Antonii, & ex lucro sit emptum peculium, an sibi acquirant dominium. nu. 6 194
fratres minores possunt esse testes. nu. 3 234
fratres prædicatores sunt mendicantes ex constitutionibus, non ex regula, ver. vnde. nu. 1 289
fratres duo si sint successores in feudo, an unus possit iurare pro alio. numero 79 18
fratricida de iu. ciui. interempto fratri succedit, fiscus tamen ab eo, vt indigno, aufert. nu. 41 41
fraudare etiam non est bona fides. ibid. nu. 1 244
fraudem iudicii lex inhibet. nu. 8 145
fraus, & malitia an differant, & malitioſę impetrationis exempla. numero 7 41
frequentare quis dicatur. nu. 1 314
frequentatio inducit maleficii præsumptionem, & facit indicium ad tortu ram. nu. 2 eo.
frequentia delinquendi non excusat peccatum. nu. 3 59
fructus dicuntur deductis oneribus, siue naturales sint, siue industriales, siue inter hos medij. nu. 17 13
fructus pendentes sint ne feudatarij, an vero proprietari. nu. 38 17
fructus sunt multiplices. nu. 2 20
fructus potest dici quęlibet utilitas. nu. 3 eod.
fructus pendentes ad emptorem, separati a solo ad uenditorem, pensiones ad utrumque pro temporis rata pertinent. nu. 8 21
fructus quid sit. nu. 3 90
fructus agro cohęrentes, item ab eo separati ad quem pertineant. numero 4 eo.
fructus ex re aliena qui percepit, & vendidit, an teneatur ad usuras precij. nume. 23 129
fructus ante li. conte. non petiti an ueniant in iud. nu. 3 130
fructus suos an faciat in possessionem ex primo decreto missus. num. 2. 164
fructus qui dicantur & quando restituendi. nu. 6. & 7 184
fructus naturales quis mero iure possessoris non facit suos. nu. 9 eo.
fructus naturales qui sint, & nu. 9. industriales. nu. 10 eod.
fructus consumpti quando dicantur. nu. 10 eo.
fructus an veniant sequestrandi, si fratres aliqui fuerunt missi in possessionem causa rei seruandæ qui fructus medio tempore perceptos enormiter dilapidauerunt. nu. 1 196
fructus percepti ante libellum oblatum, vel post ante li. conte. an veniant in iudicio, & si non sint petiti in libello. nu. 11 184
fructus an debeantur per se sub determinata quantitate. nu. 12 eo.
fructus an perdantur per excommunicationem, & nu. 8. & an ex alia causa, num. 7. & 8 188
fructus in dilapidatione duæ fiunt inquisitiones. nu. 7 eo.
fructuum descriptio potest fieri, & quando. nu. 5 195
fructus an ueniant obtinenti in possessorio, suspenso petitorio, & quid si succumbat in petitorio postea. nu. 3 226
fructus an extenuent sortem. nu. 4 261
fructus pendentes non dicuntur fructus, sed pars soli. nu. 7 261
fructus & expensæ an veniant si in libello non petantur. nu. 8 278
fructus si sint consumpti bona fide, an veniant in hypotheca. nu. 23 283
fructus pignoris an extenuent sortem, nisi sint consumpti, vel dilapidati. numero 24 eo.
fructus an debeant subtrahi excommunicato appel. penden. nu. 26 300
fructus pendentes tempore, quo suspensus, vel excommunicutus absoluitur, ad quem pertinent. nu. 7 317
fructus diuersi sunt generis, uer. considera. nu. 5 eo.
fructuum nomine continentur quandoque actiones. nu. 7 21
fructuum dominus quis efficitur per inchoatam possessionem. numero duodecimo. 177
frustra laboratur quod a natura concutitur, nu. 3 7
fugere laicus non tenetur, ibid. nu. 6 314
fundamento inutili existente quicquid inde sequitur, vertitur in ruinam. numero 4 281
fundamentum ubi prohibetur, ibi initium iudicij prohibetur. numero decimoquarto. 223
fundans petitionem suam ex consuetudine debet probare non nudam possessionem, sed eius præscriptionem. nu. 42 85
fundari potest libellus super consuetudine, super vtroque iudicio. numero uigessimotertio 58
fundatores an sint personaliter citandi. nu. 4 230
funditus eradicatum, si reparetur per nouum statutum dicitur de nouo creatum, si per correctionem medij impedientis, dicitur idem cum primo. numero 38 19
fundus est quoddam integrale & materiatum quod intellectum distinguitur in duas qualitates, proprietatem. s. & usum fructum. num. 53 31
fur si ex contumacia condemnetur, an efficiatur famosus. nu. 10 124
fur est inhabilis ad omne ecclesiasticum beneficium obtinendum. numero sexto. 178
fur restitui num debeat spoliatus. nu. 4 181
fur, qui partitur furtum cum alio, an magis delinquat, quam ille, qui non partitur. nu. 6 254
fur condemnatus furti etiam gallinæ, fit infamis, & potest ex multis modicis furtis ita famosus euadere, ut suspendatur, ver. sed nunquid. numero 2. fol. 291
furandi animo an quis fecerit, iudex inspecta personarum qualitate, & conditione arbitrabitur. nu. 78 89
furiosi an includantur nomine personarum. nu. 10 37
furiosus an dicatur mala fide possidere, uel bona. nu. 17 269
furtum non est crimen publicum, & ideo nisi cuius interest accusat. numero 15 154
furtum quoddam si de nocte fuerit commissum, an episcopus possit excommunicare omnes scientes, nisi manifestauerint. numero decimooctauo, fol. 295
furtum non fit propter iniuriam, sed propter lucrum. nu. 19 302
Pro furtis debet potius condictione generali agi, quam furti, ex iudicij etiã suasione, & in dubio sic interpretandum. nu. 15 154
futura non habentia præcedentem ordinationem causæ efficientis, non pertinent ad iudicem. nu. 25 50
futura possunt vendi, & donari. nu. 12 56
futura prohibentur, facta rescinduntur. §. in textu. ibi. nu. 3 302
futurum à præterito contractu fundatum pertinet ad iudicem quo ad cautionem securitatis, instrumentum testandæ veritatis, & conclusionem cumulationis libelli. nu. 24 50
futurum subiunctiui duo tempora significat. nu. 7 281

G

GEminatio verborum habet augere, uersi. item geminatio. numero secundo. 299
generale statutum episcopi contra generales constitutiones ecclesiæ non ualet. nu. 16 8
generale statutum, nisi cum derogatoria mentione, non tollit priuilegium, nec specialem consuetudinem, non illicitam, nec à iure improbatam. numero 33 28
generale iudicium differt ab uniuersali. nu. 4 147
generale uerbum non uidentur includere, quæ aliam iuris habent dispositionem. num. 7 152
generale, quod diuiditur in species. nu. 15 177
generales uisitatores, an possint aliquem ab officio amouere. numero sexto. fol. 47
generales prædicatorum, minorum, & hospitalium, qui electi administrant sine confirmatione, compelluntur cedere iudicio diffinitorum concilij. §. dicit. nu. 1 293
generalia semper obscura. nu. 25 227
generalia uerba interpretantur per modum regulæ, & tanquam regulæ patiantur exceptiones legitimari, nu. 1. & 6. 253
generalibus uerbis includi censetur, quod frequenter committitur. numero secundo. 123
generalis locutio non compræhendit ea, quæ specialiter debent designari. numero 3 37

BIU Cujas

generalis, & confusa mentio priorum literarum, in secundis lireris an sufficiat.numero 22 44
generalis sermo contra seipsum interpretari non debet.nu.1.& 2 261
generalitas,quia parit confusionem, reprobatur.nu.1 33
generalitas sententiam vitiat,& dicitur obscura,& nullam complectitur speciem,ver.vnde.nu.1 289
generaliter loquens an contra seipsum loqui videatur.nu.1 77
generationis,& corruptionis eadem est regula.nu.38 206
generis naturam diuisa genus non est,sed differentia.nu.25 32
genitiuus casus significat causam dominij.nu.9 61
genitiuus, vbi vrgentior ratio aliud suadet, proprietatis dominium non infert.nnm.27 62
gentem quot homines faciant.nu.14 65
gens libera spurium in regem eligendo,tacitè eum legitimat.nu.19 78
genus,species,qualitas,non possunt esse sine substantia.nu.12 27
genus specificatum tantum valet,quantum species declarata.nu.37 28
genus idem est, quod terminus communis, qui verificatur in pluribus. numero tertio. 30
genus, collectio,vel vniuersitas,destruitur per suorum indiuiduorum destructionem.num.4 225
genus repræsentatur in qualibet sua specie.nu.9 eo.
gesta per procuratorem reuocatum ante reuocationis nontificationem valent.numero 37 51
gesta per papam,si ipse est intrusus,an valeant.nu.22 83
gesti omni meliori modo quo geri potuit vtilitas nu.1 141
gladij potestatem quo casu priuatus consequatur,& an alij delegari possit & exerceri quando.nu.2 212
gladij potestatem committere aliud est, quam committere gladij executionem.num.4 279
gladij de pane an dicantur arma.nu.1 314
gladio utendum est contra malos & non emplastro.nu.26 47
glossæ in l.1.ff.de procur.intellectus.nu.31 138
glossæ in l.1.ff.de iud.intellectus. nu.7 150
glo.in l.1.ff.sol.matr.ibi,dotis instantia,intellectus.num.22 161
glo.in l.1.in prin ff.de acq.poss.intellectus.nu.10 176
glo.in l.iubere cauere,de iurisd.om.iud.intellectus.nu.11 189
gradu vno consanguinitatis destructo, destruitur aliorum graduum consequentia.nu.1.& 3 222
gradum probare primum possunt duo testes, & alij duo secundum. numero 3 eo.
gradus quid sit,& quis sit terminus,a quo.nu.20 151
gradu non specie differẽtia, probant testes deponentes vnus de maiori, alius de minori summa, vt in iurisdictione pecuniaria, secus in his quæ gradu, seu specie differunt,vt si vnus testis de pecuniaria, alius de sanguinis iurisdictione deponeret.nu.14 60
grammatica falsa an vitiet rescriptum continens plura capitula separata, in quorum uno continetur falsa grammatica.nu.15 34
grammaticalis defectus non debet esse in literis apostolicis.nu.3 33
gratia potest fieri præsenti sine literis, nisi requiratur clausula obstantium, vel adsit alius imperator. nu.35 40
gratia diuidi non potest.nu.4 50
gratia hodie fit recto tramite.nu.3 53
gratia omnis in iudice fit dolo.nu.4 143
gratia si fiat simul cum iudicum datione, surreptio vitiat vtramque, & oritur duplex exceptio.nu.3 159
gratia dum est in discussione iudicij,non debet fieri executio iudicati.numero secundo. 187
gratificationi succedit iudex,ad quem §.& dato.nu.1 282
gratis quid fieri permittitur,non autem per pecuniam,nu.1 136
grauamen,quod iudex malitiosè intulit,ipse idem emendat.nu.3 232
grauamen episcopi illatum litiganti si est notorium, potest archiepiscopus ex ipsa notorietate declarare excommunicationem episcopalem irrationabiliter processisse.nu.2 301
grauamen potest reuocari, seu remoueri, & si est verbale, reuocatur verbis, si autem in facto consistit,facto reuocatur. nu.8 304
grauamen omne processus debet releuari per appellationem,§.restat. ver.& datur. nu.14 306
grauamen in processibus potius concernit iniquitatem iudicis quam aduersarij,ver.no.quod.nu.5.& 10 310
grauans clericos in rebus clericorum, an cõmittat sacrilegium. numero septimo. 316
grauatus specificè non tenetur ex generali clausula.nu.1 54
grauatus quis dicatur,& grauamen quod dicatur,ver.nam sententia. numero 7 282
graues ciuitatum inimicitiæ reddunt locum ciuibus suspectum.nu.22. 100.
gregem quot animalia faciant, & pastor gregis dicitur etiam qui alienas oues pascit vt proprias.nu.16 65
Gregorius nomẽ pontificale est inde sumptum, quod pontifex Dominicum gregem regat.nu.1 2
grex & familia an dicatur vniuersitas.nu.25 eo.
grossities nimia reprobatur,& quid sit.nu.2 156
guarentigiæ instrumentum dici non potest, quod non tenet.nu.2 136
guarentigiæ præceptum est interlocutoria sententia.nu.30 198
gustus sensu sentimus sapores.nu.8 217

H

HAbens, vigore literarum, monere Titium, & nisi paruerit eundem citare ad curiam, non potest simul monere & sub conditione, nisi obediat,citare.nu.42 104
habentes certam diem ad recipiendas probationes, & ad remittendum causam instructam ad superiorem, non possunt præuenire terminum altera parte inuita.nu.19 103
habere rem quis non dicitur,quam non possidet.nu.27 66
habere plura beneficia,an liceat.nu.37. 88
habilitas causæ instrumentalis requiritur, si qua virtus est in ea. numero secundo. 139
habitationem in aliquo loco cuiuspiam continuam quando testes probẽt. nume.2 226
habitum postponens, an habeat priuilegium clericale.nu.6 69
habitus quem non facit talem, qualem demonstrat, nisi in præparatoriis. nume.3 181
habitus an & quid probet.nu.32 228
habitus accipitur pro vno ex prædicamentis,& quid sit.nu.43 eo.
hastiludiis qui præsunt,an sint infames.nu.6 315
hæredi aduocati,an debeatur salarium conuentum, plenissimè numero tertio. 137
hæredis nomen an & quando ponatur pro filio.nume.20.21.23.& 25. 205
hæreditas adita an dicatur hæreditas.nu.8 106
hæreditas iacens an patiatur primum,& secundum decretum.nu.9. eo.
hæreditas an possit adiri per procuratorem.num.26 138
hæreditas an patiatur missionem in reali.nu.29 190
hæreditatem adire an possit unus ex pluribus hęredibus.num.2 205
hæreditatis filiæ,& non hęreditatis paternæ ex pupillari substitutione capax quis potest esse.nume.9 301
hæres non potest interpretari voluntatem defuncti.nu.59 11
hæres nihil potest administrari,nisi iussu superioris.nu.2 70
hæres secundus,tertius & deinceps qui intelligatur.nu.19 151
hæres verus qui dicatur.nu.14 175
hæres & verus qua ratione videtur contrahere.nu.26.& 27 206
hæres non subintelligitur in pactis negatiuis.nu.8 258
hæresis prælati suo collegio,vel ecclesię non obest.nu.8 9
hæresis esse quando dicatur.nu.20.& 21 154
hæretici,& schismatici omnes,excõmunicati,& vsurarij manifesti,sunt infames infamia facti,& infamia iuris.nu.28 7
hæreticus,& erraticus qualiter differant.nu.1 8
hęreticus si quis sit in vno capitulo, non propterea in aliis est hęreticus. numero 4 9
hęreticus non est qui id sentit, in quo,si non omnes, vt saltem multos sanctos patres habet contestes.nu.15 13
hæreticos non est,qui simoniam committit, sed si credit simoniam non esse peccatum, hæreticus est.nu.21 154
hæreticus quis ex leuibus probatur coniecturis.nu.13 247
homagium facere debent clerici principibus laicis, & a quibus feudum habent,nec hoc iuramẽto efficitur clericus,subiectus laico,sed debitor eius. nume.1 261
homicida q est celebrare an possit absque irregularitatis incursu.n.22. 154.
homicida an possit beneficium ecclesiasticum possidere.nu.3 181
homicidium, quamuis sit contra naturam, per accidens tamen permittitur, & accidens interdum magis quam natura consideratur. numero 48 9
hominem qui adhuc viuit in humanis,quid iuris,si quis fateatur se occidisse. nume.22 197
homines nostri,etiam ingenui,dicuntur ad nos pertinere.nu.3 240
homines sunt ipsa natura liberi,ideo ab alio obligari,vel iudicari non possunt,nisi detur a summis potestatibus, & quibus.nu.15 243
homines meos si quis expediat de mea possessione, tenetur interdicto, & actione iniuriarum,quę mihi non quęritur per colonum meum, qui est liber homo,& mihi non quęrit,sed per meipsum principaliter, & immediatè.nu 18 302
homines quot,faciant vniuersitatem castri,vel uillæ.nu.8 65
hominis prouidentia etiam inutilis facit cessare legalem,& quando.numero 8 145
hominis qualitas mutabilis est.nu.1 220
hominum nomen est generis.nu.3 240
homo creatus fuit in statu innocentię.i.in iure naturali.nu.4 2
homo ad instar naturę,semper debet conari ad optima.nu.11 eod.
homo est naturaliter liber nisi sit seruus.nu.6 142
homo in membris,non in anima & uerbis potest uim absolutam pati.numero 7 eod.
homo cur a Deo factus,& eius excellentia,actus,& operationes,organa. numero 10 151
homo liber an possit stare pro obside propter ęs alienum.nu.4 250
homo uno spiritu continetur.nu.22 300
homo subiectus est diuersis pręsuris.§.porro.nu.4 313
homo ex corpore,anima,& mente consistit.nu.7 eod.
honestas facit aliquem idoneum,& debet confirmari. nu.3 297
honestas dicitur quasi honoris seruans statum,& sororizat cum uerecũdia. nume.8 313
honor non facit quem prelatum,sed canonica electio.nu.2 84
honor in quibus consistit,& quę uendicari possint.nu.6 207
honor,districtus,& iurisdictio uniuersitatis nomina sunt,& eorum differẽtia.nu.2 240
honor,districtus & iurisdictio qualiter differunt.nu.2 eod.
honor regis augetur per dignitatem subditorum.num. 5 261
honor non potest nummario precio æstimari,ver. sanè augetur per dignitatem,ibidem, & per eum quis acquirit utilitatem, verific.& qui. numero 8 313
honorem omnem reatus excludit.nu.20 154
honorem, & incrementum suę prolis quis diligit etiam ardenti desiderio. nu.2 221
hora congrua non ueniens,sed postea, an debeat condemnari in expensis, nume.10 110
hospes & familiaris non acquirunt in domo domini, uel hospitij possessionem.nu.6 177
hypotheca an possit prescribi,nu.20 269

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

hypotheeam conuentionalem habens quare possidet pignus,& fructus libe re percipit vsque ad satisfactionem debiti,sed habens pignus prætorium tantum custodit.nu.6 184
hypothecaria agi vt possit res debet esse in bonis debitoris tempore,quo de hypotheca conuenit.nu.5 7
hypothecaria quid sit,& quid in eam veniat.nu.2 141
hypothecaria ex quibus oriatur.nu.1 164
hypothecaria habet in se quid personalitatis.nu.4 eo.
hypothecas duas habens,an teneatur cumulare.nu.25 283

I

IActare quis suum non præsumitur, & quando, ibidem. numero primo. 245
idem numero verè est coadunatum, fictè autem ad pristinum exemplar reparatum.nu.10 18
indemnitatem iudici promittens, an præsumatur committere baratariam. nume.3 315
idonea facultatibus ecclesia præsumitur.nu.3 232
idoneum se probare quis non tenetur, cũ pro eo scribitur, si fuerit idoneus, in prin.vide & nu.1.& 3.& 12 246
idoneus non uidetur ad soluendum,qui non habet bona in territorio. §. sed quid.nu.2 290
idoneus, quilibet præsumitur in his quæ eius ætati, & sexui congruunt.numero 38 82
idoneus quis existimatur ex satisdatione.nu.4 142
idoneus quis dicitur quatuor modis. §. & no. & quolibet horum potest esse notorium.nu.13 318
ieiunium cum pane & aqua imponi non debet ei,qui magnam stomachi infirmitatem patitur. nu.9 257
Iesus in nomine,omne genu flectitur.nu.2 2
ignis inferni quomodo non consumit in inferno detentos. nu.10 313
ignorans edictum non punitur,sicut nec qui delictum.nu.2 11
ignorans,an præscribat.nu.36 64
ignorans non ligatur sententia excommunicationis quantum ad conscientiam.nu.8 161
ignorans nullum incurrit periculum.nu.1 264
ignorans non videtur consentire,eo.§.vers.& est ratio.nu.1 282
ignorans non contemnit.ibid.tamen ignorans.nu.1 285
ignorantes, obligati non sunt ad obseruantiam secretorum,sed eorum, quæ publicè fiunt, præterquam in duobus casibus. §. alia glossa. numero quinto. 268
ignoranti nihil imputatur.nu.11 249
ignorantia statuti probatur ex eo quod quis docet se fuisse extra prouinciam.nu.7 11
ignorantia,vel scientia quando actum enecuet,vel non.nu.52 42
ignorantia in facto proprio quare supina, & crassa nuncupetur. numero quarto. 54
ignorantia præsumitur vbi non probatur scientia.nu.20 62
fallit in his quæ naturaliter insita sunt.item in his quæ sunt publicè nota. numero 21 eo.
ignorantia quamuis delictum excusat,actum non legitimat.nu.8 71
ignorantia præsumitur in concessis dignitati.nu.2 122
ignorantia quid.nu.37 208
ignorantia probabilis facit, quod quis non teneatur iuramentum iudiciale subire,vel referre.nu.6 262
ignorantia probatur per iuramentum,quod reprobari potest.nu.1 265
ignorantia nunquam reddit ipso iure nullam sententiam, nisi in casu.numero 20 267
ignorantiam simulare qui præsumantur.nu.22 62
ignorantiæ factum prodest ad excusationem,non ad lucrum,& obligationem.nu.8 191
ignorasse præsumitur,qui non fuit citatus.nu.4 283
ignotum per ignotum,& idem per idem non probatur.nu.14 227
illegitimè,etiam ex soluto,& soluta natus,in episcopum eligi non potest, postulari potest.nu.1 71
illiteratus omnino est nullus in ecclesia Dei.nu.6 87
imbecillibus & minoribus & mulieribus ptouidere,est quid diuinum,& nume.9.& 10 202
immiscere se rei alienæ culpa est.nu.1 275
immobilia non possunt alienare etiam qui liberam administrationem habent a lege.nu.3 136
impediatur ne quis ab his, quos quis potest prohibere, quando teneatur. in princ.post casum.nu.1 276
impedimenta iuris,vel facti,nunquam præsumuntur.nu.14 66
impedimento simili, qui laborat,non potest illud alij opponere. numero primo 264
impedimentum vir bonæ famæ probat proprio iuramento.nu.41 150
impedimentum,qui præstat,nec citetur,perinde est, ac si citaretur personaliter.nu.2 164
impedimentum causatiuum non excusat ipso iure,secus præcisum. numero 12 164
impedimentum legitimum excusat a periurio.nu.11 249
impedimentum causatiuum minuit contumaciam.nu.5 235
impedito vna die anni primi,an secundus annus integer, an sola deperditi temporis restauratio dari debeat.nu.25 34
impedito, nisi cum possit impedimentum remouere negligat, non currit præscriptio.nu.1.& 16 92
impeditus in vno teste datur dilatio ad omnes producendum. numero sexto. 169
impeditus an & quando teneatur comparere post terminum.nu.2 186
impeditus facto suo habetur pro latitante. nu.18 189
impeditus propter ferias, an admittatur ad prosequendum appellationem, & propter alias causas.nu.2.3.4.& 5.& 10 190
impeditus si quis sit aduersarij dolositate, vel quia aduersarius petijt dilationes ad reprobandum testes, confirmabitur sententia, non obstante temporis cursu.nu.5 eo.
impeditus si quis fuerit, quia iudex nunquam voluit dare oppresso audientiam,quid iuris.nu.10 eo.
impœnitens,& obstinatus hæreticus præsumitur.nu.6 246
impensis suis militare etiam spiritualiter nemo cogitur.nu.1 274
Imperator est iudex iudicum,nu.16 2
imperator non dicitur graduatus, nisi recepta infula coronali: numero 41. fol.4
imperator est rex uniuersalis in mundo quo ad temporalia, qui interdum dicitur maximus sacerdos. & quod facit Imperator uidetur facere ipse Deus.numero 5 5
imperator, & ciuitates iura imperij concessa, vel præscripta habentes, possunt perpetuo bona subditorum alienare.nu.6 eo.
imperator,de quo dubium est an sit intrusus, si in colorata imperij possessione sit,non tenetur eam dimittere,num.7.& 21 eo.
imperator olim dicebatur summus sacerdos. nu.19 eo.
imperator in legitimationibus reseruat clausulam non obstantiũ, quam populus non potest apponere, quia est supremæ iurisdictionis. numero 62. fol.11
imperator superilluſtris dicitur,rex illustris,dux spectabilis, præses prouinciæ clarissimus.nu.10 19
imperator an possit facere statutum, quod malæ fidei possessor præscribat. numero 8 25
imperator quare non possit quod alicui concessit feudum ei adimere,& alteri conferre, quemadmodum iudices potest. num.4 37
imperator si non potest illud,quod absurdum est posse.nu.5 eo.
imperator concessit mihi in feudum castrum sancti Pauli cum suo territorio.postea concedit tibi castrum sancti Ioannis cum sua diœcesi. quæritur ad quẽ pertineat villa diœcesis sancti Ioannis,sita in territorio sancti Pauli.numero 6 eo.
imperator non potest ius causarum dicere Romæ,nec citare in regnis, quę sibi non obediunt.nu.21 47
imperator non potest conuocare generale cõcilium, nec clerum Romanum, nec Siciliæ,nec Franciæ.nu.22 eo.
imperator,vel rex ex quibus causis excommunicari,vel contra eum inquiri, & per quem possit.nu.1 124
imperator coronatur tribus coronis, & quid operetur corona. numero septimo & 8. 78
imperator an possit rem meam alteri donare.nu.7 158
imperator vnus si dedit feuda, successor non potest sine causa reuocare. numero 2 169
imperator, papa, & reges à quibus donationibus abstinere debeant. numero septimo 207
imperator si diceret, concedimus,& confirmamus,non est quærendum,quid concedat,& quid confirmet. nu.24 240
imperator an possit remittere,si iuraui dare decem fisco.nu.6 252
imperator sicut dicitur filius papę,ita iurisdictio temporalis dicitur filia spiritualis,& ei tenetur tanquam matri suę.nu.5 290
imperator non appellatur nisi gradatim,& ratio.§.sed tamen. numero quarto. 299
imperatorem Romanorum si quis diceret non esse monarcham, an esset hereticus,num.6 131
imperatores si duo electi sint in discordia, & uterque se gerat pro imperatore,ita ut schismaticus in imperio sit,an uterque possit dare priuilegia saltem dum negocium pendet.nu.9 eo.
imperatori, nisi sit legitimè electus, non est obediendum. numero septimo. eo.
imperatori non solum licitum est facere statutum,per quod ex causa perimitur ius subiectorum,sed etiam alijs principibus & populis. numero septimo. 249
imperatoris officium quod sit.numero 11 78
imperatoris nomen si dubium sit recurritur ad chronica. nu.18 240
imperia debent sacris famulari,& non dominari.numero 23 47
imperio vacante si alicui commissa est administratio nihil de immobilibus potest alienare.nu.1 77
imperium est patronus ecclesię.nu.16 36
imperium non procedit per successionem.numero 16 78
imperium limitatur ad eos,qui ab eo recipiunt temporalia.nu.1 131
imperium Romanorum an possit crescere,& minui.nu.3 131
imperitia eorum,qui imperiti habentur, eo ipso probatur, cum contra non probetur. numero 14 197
impetrans beneficium debet facere mentionem quo iure vacet.s. mortis,resignationis,uel priuationis,& de qualitate beneficij. & qui exprimit unam causam uacationis,debet eam probare,& numero 5.& 6 18
impetrans medio tempore uacaturam facta mentione numeri antiqui iuridici,& non noui minus iuridici,valet impetratio.numero 3 25
impetrans rem illicitam an puniri debeat.numero 15 26
impetrans, an & quando debeat facere mentionem de priuilegio aduersarij distinct.nu.34 31
impetrans super feudo non habet necesse facere mentionem de consuetudinibus feudorum, nisi sit consuetudo exorbitans a generali consuetudine recti feudi.numero 42 eo.
impetrans renunciando primis literis, an possit facere conualescere secundas.numero 7 37
impetrans secundas literas an teneatur facere mentionem prioris rescripti exceptione elisibilis.numero 9 eo.
impetrans an teneatur de exceptione aduersarij mentionem facere, & an actionis nomen edere,nu.48.& 49 42
impetrans super rei uindicatione,an intelligatur impetrare super publiciana.numero 54 eo.

impe-

BIU Cujas

Super Decretalibus.

Impetrans beneficium an debeat facere mentionem de patrimonio, & quid de paruo beneficio.nu.1.& 3 48
impetrans simpliciter in ecclesia ubi sunt præbendæ,& alia minora beneficia non uidetur impetrare præbendam.nu. 4 eo.
impetrans beneficium de uacatura, quam expectat, uel reseruatione, quæ pro eo pendet,an teneatur facere mentionem.nu.5 50
impetrans debet exprimere coloratam possessionem, uicariam perpetuam, & modicum beneficium adeptum.nu.7 eo.
impetrans beneficium, uel confirmationem debet probare se clericum, si talis esse negetur.nu.6 71
impetranti à Principe indulgentiam sub prętextu pacis habitã à consanguineis interfecti, sufficit habuisse pacem à maiori parte consanguineorum. numero 41 6
impetrantis mendacium in iure proprio rescriptum vitiat, secus in iure aduersarij.nu.37 42
impetrare an possit quis duplices literas super eodem.nu.2 37
impetrare ante terminum iuris, & non ante terminum hominis quare permittitur.nu.2 302
impetrari si qua possunt sine partis citatione, debent in prosecutione iustificari.nu.7 26
impetrari an possint diuersi iudices in pluribus realibus.nu.12 55
impetrari nunquid possit beneficium pendente rescripti controuersia.numero 5 158
impetratio facta contra priuilegium fori suppressa dignitate, uel ordine, non ualet. Si ita sit tenor priuilegij,aliàs valet,sed obstante exceptio.numero 30 30
impetratio facta contra priuilegium causæ principalis, eo suppresso, ualet, & quare.nu.33. 31
impetratio in feudum facta de re in emphyteusim per impetrantem tenta, suppressa census quantitate, licet expresso quod res erat emphyteutica, an ualeat.nu.37 eo.
impetratio iudicum super re feudali, non facta feudi mentione, an ualeat. nume.39 eo.
impetratio ad certam speciem an deroget priuilegio communi ordinis Cistercienſis.num.49 eo.
impetratio sub expectatione de prima uacatura in ciuitate,an extendatur ad ecclesiam ruralem postea in ciuitate, murorum ambitu aucto, comprehensam.nu.11 46
impetratio clerici modicè beneficiati, se pauperem asserentis, nec dicentis se beneficium habere,uel non,an valeat. nu.2 54
impetratio subreptitia non tenet etiam sancti viri.nu.5 193
impetratio Abbatis an dicatur nocere libertati ecclesiæ.nu.15 276
impetratio iudicis ab appellante statim facta, uel ab aduersario an ualeat. §.Ecce.nu.3 296
impetratum surreptitiè non valet, quia fraus & dolus nemini patrocinari debent.nu.11 41
impetratum contra dignitatem etiam re integra transit ad hæredem.numero 16 53
impetraui in feudum castrum tanquam emptum per quendam monachum Cistercienſis ordinis, non expresso alter,quod illud castrum esset acquisitum ordini,an ualeat impetratio.nu.36 31
impletio modi potest, non autem conditionis peti.nu.9 242
imploratio brachij ſecularis fit dupliciter.nu.18 129
imponere legem rei suæ potest quis,ne quæratur ecclesiæ.nu.41 206
impossibile reputatur quod solus princeps, non alius facere potest. numero 11 123
impostulabilis est,qui violat interdictum.nu.1. 61
impotentia duplex,scilicet iuris,& facti.nu.4 116
impotentia dicitur multis modis,& nu.2.3.4.5. 6. & 10 290
impotentiæ uerbum in materia fauorabili includit voluntatem,secus in stricta,seu odiosa.nu.16 35
impudicæ res infestant oculos,uers.Item debent.nu.12 313
impugnans personam testis, vel particulam instrumenti,non potest se iuuare impugnati vel testis depositione vel alia instrumenti particula. numero 54 20
impugnatio mandati debet omnis probari per impugnantem, & opponenda & probanda ante litis contesta.nu.10 137
impugnator electionis, qui facit electum cassari, an repetet sumptus suos. nume.16 83
inauditus nemo priuandus,uel expoliandus.nu.6 156
incertitudo & æquiuocatio vitiat rescriptum papę.nu.1 55
incertitudo vbi vitiatur,ibi error vitiat.nu.2 52
incertitudo tertij vitiat compromissum.nu.9 145
incertum,& nihil conuertitur.nu.3 230
incestuosi non dicuntur,ex sacratis nati.nu.35 206
incestus admittit nubendi licentiam,& inducit thori separationem.n.2. 246
inchoatum necesse est quod ad finem perducatur,nu.7 91
incidens,& principalis quæstio quid.nu.3 180
incidentiæ vnius causæ alteri causæ quot modis contingant, & earum differentiæ.nu.7.& 8 173
inconsultè qui facit, videtur spoliare.nu.4 162
incontinenti fieri quando dicatur.nu.5.223.& nu.3 296
incontinenti,adiuerbij significatio.nu.7 158
incontinenti aduerbium quid temporis comptehendat.nu.2 185
incontinenti quod fieri mandatur, quod contineat temporis interuallum.numero 5 229
incontinenti reuocare errorem quomodo intelligatur.nu.4 236
incontinenti,aduerbium quomodo sumatur, uersiculo istud autem. numero 17 297
incontinenti,& ex interuallo dicitur,prout materia requirit,& exempla, ver. item scias.nu.7 314
inconueniens non est multiplicandnm.nu.7 202
incorporalia proprie non possideutur.nu.7 74
incorporalia an possidere dicantur.nu.3 202
incorporalium rerum possessio quęritur per cautionem domini rei.nu.3. 191
incorrigibilis quis dicatur.nu.3 157
incorrigibilis est corrigendus, quia correctio est actus iustitiæ. numero nono. eo.
indebiti condictio non augetur per excommunicationem.nu.13 314
indefinita comprehendit futura ex propria significatione.nu.38 139
indefinita æquipollet vniuersali. nu.4 195
indefinita absolutè posita æquipollet vniuersali,& cur quandoque distringitur.nu.5 207
indefinita locutio sufficit in indefinitis. nu.5 232
indefinita an æquipollent vniuersali. §.porro, & numero 26.& 27.& 28.§. ista. 308
indefinitiua an sit idem.nu.2 284
indemnitas est non pati iniuriam in propriis iuribus.nu.9 16
indicia pro præsumptionibus violentis.nu.4 178
indicia præcedere tormentum debent,& quæ,non autem sequi.nu.3 212
indicia & adminiculo iudicis arbitrio committuntur.nu.3 222
indicium vnum an faciat semiplenam probationem in causis ordinariis.numero 19 263
indictionis omissio,vel error an vitiet instrumentum.nu.14 240
indigni an comprahendantur hoc nomine, dilectis, quando scribitur uniuersitati.nu.22 3
indignitas vel ex pacto,uel ex lege est, & cui auferenda pœnę nomine utroque casu applicentur.nu.43 42
indignitatis iura solus dominus, vel fiscus potest ciuiliter prosequi. numero 57 17
indignus ad eligendum,indignus est ad postulandum.nu.29 62
indignus non dicitur, qui absque propria culpa defectum patitur.nu.3 80
indiuidua de ipsismet duntaxat prædicantur.nu.14 27
indiuidua iura quæ,nu.2.& 3 153
indiuiduum quot modis dicatur.nu.3 eo.
indiuisa bona simul habentium an possit vnus sine filio agere.nu.34 43
indiuisibila,corpore,obligatione,seruitute,natura.nu.34 130
indubitatum quod est,facit dubitatum valere.nu.12 113
inducię citatoriæ quo ad comparendum quæ sunt. nu.1 169
inducię an duplicentur,si agatur ante conditionem. nu.4 175
inducię an duplicentur,an residuum inducirum, quod supererat tempore litis contesta.nu.5.& 6 eo.
inducię si sunt duplicatæ,modo actor in illo tempore,quod est additum,petit,an iterum duplicabitur.nu.8 eo.
inducię significant numerum dierum.nu.2 185
inducitur consuetudo ex tenore actuum.nu.12 60
indulgentia subreptitia non valet. nu.33 88
indulgentia, vel rescriptum est inualidum propter expressionem falsitatis, uel suppressionem veritatis.nu.70 89
indulgentia est secundum quid restitutio est simpliciter.§.item quia. numero 30 300
indulto ex generali sedis apostolicæ,quod liberè appellare liceat,non poterit impetrans appellare in causæ momentaneæ possessionis,si sit uerus contumax,ob interlocutoria sine scriptis,uel sine causæ assignatione contra propriam deliberatam, & spontaneam confessionem, & post decem dies.nu.7 27
indulgentiæ rerum sunt odiosæ.nu.14 137
indulgere, vel in integrum restituere post latam diffinltiuam nemo potest nisi princeps,ver.post latam.nu.7 304
industria personæ quod sit electa quomodo cognoscatur.nu.7 120
industria personæ non requiritur ad taxationem expensarum, ut etiam tabellio taxare possit.nu.10 186
industriales fructus qui Baldo.nu.5 181
ineligibilis an sit omnis,qui non obedit Papæ.nu.7 166
ineptitudinis libelli exceptio est declinatoria.nu.7 156
ineptitudo quæ uitiet libellum.nu.10 147
inesse species a iure declaratæ videntur.nu.1 240
inesse non uidetur, quando ea quæ debent incontinenti fieri fiunt postea.numero 4 242
inexorabile est omne quod non audit.nu.3 33
infamatur nemo ex confessione facta in instrumento guarentigiæ,de furto. numero 30 198
infame est, id quod descendit ab infami, & suspectum est quod oritur a suspecto.nu.1 232
infamem restituere famæ nemo alius potest,nisi Papa,uel Imperator.numero 9 244
infames non debent conuersari cum honestis personis.nu.30 7
infamia iuris repellit a testimonio in totum.nu.29 eo.
infamia superueniens iudici post litem contestatam an suspendat processum,& an valeat processus,si non est opposita exceptio infamię.nu.13. 35
infamia an surgat ex attestationibus testium.nu.5 68
infamia progenitorum descendit in posteros.nu.14 78
infamia ex confessione sua quando quis notatus esse videatur. nu.12 153
infamia quid.nume.3 289
infamia quid.nu.11 207
infamia omnis propriè certum delictum præsupponit.nu.62 212
infamia nimia eradicat testimonii fidem.nu.9 224
infamia quotuplex,& quibus casibus contrahatur,& remittatur, & num.2. & 5.nu.7.& quid sit.nu.4.& nu.7.nu.1 234
infamia iuris quandoque remittitur ex genere pœnæ durioris.nu.2 234
infamia facti an possit esse occulta.nu.4 eo.
infamia durior quæ.nu.6 eo.
infamia surgit ex re inter alios gesta.nu.6 eo.
infamia caput sequitur.nu.7 eo.
infamia facti in casu criminali repellit testem.nu.8 eo.
infamia tribus modis irrogatur,ver.& est.nu.1 293

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

infamia propriè non est executio sententiæ,& quare.nu.12 300
infamia effectus quidam.nu.3 188
infamiæ suspicio ex conuersatione oritur.num.12 313
infami non communicatur bona fama.nu.2 232
infamis nec rector, nec decurionum prepositus esse potest.nu.35 3
infamis infamia facti admittitur ad testimonium in subsidium, & cum tortura,& accusare,& testimonium ferre paria sunt.nu.31 7
infamis si sit delegatus,an poterit se excusare allegado se infamem.nu.6.35
infamis est,qui transigit super crimine, sed qui transigit super infamia, non fit infamis.nu.2 135
infamis non efficitur ex confessione,quę lege municipali nitatur.nu.4 153
infamis uno in loco infamis est ubique.nu.27 154
infamis an possit esse tutor,uel curator, & quid aliud esse possit.nu.9 166
infamis an possit per diffinitiuam de ordinata iustitia ad famam reintegrari.numero 3 188
infamis examinatur super propria subscriptione, quam fecit tempore quo erat legitimæ famæ.nu.10 224
infamis,& depositi ab officio valent acta precedentia infamiam, & depositionem.nu.3 236
infamis non efficitur quis, cui remissum est iuramentum dilatione pendente.nu.2 253
infamis semel an possit vlterius esse infamis.nu.3 291
infans an possit beneficium ecclesiasticum obtinere.nu.21 118
infans an possit succedere in iurisdictione regali.nu.21 eo.
inferior nullam iurisdictionem habet in superiorem,quam superior possit in eo prorogare.nu.45 17
inferior a principe an adiri possit per querelam ver. aduerte. nu.1 299
inferior a principe in possessionem veram an queat mittere.nu.8 192
inferior negligentiam potest supplere superioris ,& quo casu, & numero 4. & 5 225
inferior non debet pati seruitutem propter defectum superioris. nu.5. eo.
inferior an possit iura episcopalia præscribere.nu.8 274
inferior an possit cognoscere de crimine perpetrato circa id quod a superiori datum cuiquam sit.nu.5 279
inferior an possit cognoscere de validitate concessi.nu.4 312
inferiores non possunt certissime, quod dubium est posse principem.numero 5 252
infeudare an possit episcopus suos consanguineos, sicut alios.nu.12 155
infeudatio a regibus an fieri possit.nu 5 261
infideles possunt puniri per iudicem territorii, vbi commorantur. numero decimooctauo. 2
infirmitas intellectus est, vt ait Auerroes, quærere rationem, vbi habemus sensationem. Ascensio beatæ Virginis in cœlum non est de articulis fidei. numero 14 8
infirmitatem confingere creditur qui statim conualuit.nu.4 27
informatus quis dicatur,remissiuè.nu.6 61
ingenia crassa interdum solicitudine fiunt solertissima.nu.10 2
ingenii ac doctrinę singularis viro miserius est non dimittere monumenta suæ doctrinæ studiosæ posteritati, quam diuiti sine hærede decedere.numero 7 eo.
ingrediens monasterium,quid iuris, si profiteatur in articulo mortis. numero 31 206
ingrediens monasterium an possit paciscí de bonis.nu.32 eo.
ingressus ad rem si prohibeatur alicui, qui uolebat ingredi alio iure quam seruitutis,sibi non competit confessoria,sed officium iudicis.nu.44. 64
inhabilis si est vnus,cæteri delegati habiles non possunt exercere iurisdictionem, ibidem nu.1 286
inhibere quis possit, ne ad electionem procedatur sine sua licentia. numero 2 92
inhibere possunt episcopi prætori,ne se immisceat in ecclesiasticis causis.numero 7 147
inhibere sine interdicere non potest iudex ad quem nisi facta sibi fide de appellatione.nu.2 294
inhibitio superioris plus operatur quam protestatio creditoris.nu.42 21
inhibitiones laicorum, etiam regum, timere non debent ecclesiastici iudices,quando faciunt iustitiam.nu.17 152
inimicitia,ubi de ea excipitur,debet esse manifesta, non enim præsumitur, quia est contra ius naturale.nu.44 40.
inimicitia capitalis & grauis ex verbalibus iniurijs contrahitur.nu.5 251
inimicitiam,& timorem capitalem quæ inducant.nu.18 143
inimicitiæ graues ciuitatum reddunt locum ciuibus suspectum.nu.22 100
inimicitias vnusquisque sapiens deuitat.nu.5 237
inimicus capitalis præsumitur quod teneat vxorem, uel terram meam. numero 1 162
inimicus noster est,qui bona nostra tollit,siue vi,siue clam.nu.2 181
inimicus nullus præsumitur.nu.10 216.
iniquitas quando reddat sententiam iniustam, & quando nullam. numero 1 280
in iudicium quando non venit nisi illud,quod specificatum est.nu.15 177
iniuria non consistit in consensu,sed in contumelia.nu.4 254
iniuria verbalis facta clerico dicitur negotium ecclesiasticum.nu.7. 316
iniuria triplex est.§.triplex.nu.7 eo.
iniuria fieri dicuntur facta contra ordinem.nu.1 44
iniuria personalis punitur,non realis.nu.9 195
iniuriæ & earum satisfactio compromitti potest.nu.5 252
iniuriam in foro pœnitentiali remittens, non potest prosequi in foro iudiciali.nu.89 6
iniuriam non vlciscens vilis persona reputantur.nu.40 14
iniurians terram meam, vel subditorum meorum,si habet sub se multos subditos,& non vult desistere a guerra, vel ab iniuria, an possem capere subditos eius.nu.22 302
iniuriarum actio competit ex causa expulsionis, & turbationis. numero 8 151
iniuriarum actio an per compromissum sit sublata.nu.24 255
iniuriæ an sint specificandæ in libello.nu.6 143
iniurię si fiant clericis,multis astantibus,& videntibus,& testes nolunt testificari,quia infesti sunt clericis,an cogantur.nu.1 236
iniustus possessor beneficij an lucretur fructus.nu.5 178
innocentia sua si quis confidat, non vtitur mendicatis suffragijs at festinat. nu.38 208
innocentia an possit probari.nu.6. 263
innocentiæ uitæ renunciari non potest, cum sit iuris naturalis. eodem.§.numero 4 309
Innocentius notatus,quod ex more suo satis confusè loquatur.nu.15 243
Innocentius arguitur confusionis.nu.2 250
Innocentius ut plurimm ambiguè loquitur, & more suo, ibi.uer.& subdit, nume.8 291
innominati contractus qui vestimentum exigant,qui non.nu.12 69
innouandum nihil possessore non citato.nu.1 131
innouans lite pendente an efficiatur infamis.nu.7 68
innouare appellatione pendente, vel dilatione quando liceat, & nume. 14 15.16.& 17 217
innouare nō dicitur,qui utitur possessione sua,ver.Solutio,nu.8.& 11. 309
innouari nihil dicitur illicitè, quod secundum materiam iudicij adiicitur, uel detrahitur.nu.9 195
innouatio priuilegiorum non confirmat inualida.nu.73 89
innouatum lite pendente an debeat officio eiusdem iudicis reuocari, & quod,nu.1 267
innouatur interdum,lite pendente ecclesiæ,uel ventris fauore.nu.2 126
inobedientia est uitium,non tamen maleficium per se.nu.12 61
inobedientiæ maius delictum,quam fornicationis.uersiculo, Item collige. nume.8 317
inopia procuratoris suppletur copia principalis promissoris & quando.numero 5 189
inopiæ causa habentes beneficium,ne conueniantur, nisi in quantum facere possunt, vtrum si propter maleficium ,quod commiserunt, sunt ad inopiam deducti,retinebunt illud beneficium.nu.33 16
inopinata non veniunt in rescripto,translatione, iuramento, cæterisq; à cōsensu dependentibus.nu.3 97
in pacto liberatorio quando causa requiratur,vel non.nu.22 134
impotentia duplex,s.iuris, & facti. item naturæ, officij, demeriti,secundum bonos mores.nu.2 34
inquilinus uel colonus terrij an possit executionem impedire.nu.13 283
inquiritur de uita etiam post mortem.nu.13 254
inquisitio vtrum sit remedium ordinarium.nu.59 42
inquisitio quid sit.nu.60 eo.
inquisitio non procedit contra non infamatum,etiam si iudex ex forma statuti liberè possit.nu.2.& 3 125
inquisitio an sit remedium ordinarium.nu.7 eo.
inquisitio an possit appellari libellus.nu.1 129
inquisitio fit aut ad condemnationem, aut ad simplicem iudicis instructionem.nu.19 eo.
inquisitio,& accusatio genere pœnæ non differunt de iure ciuili.nu.4 139
inquisitio nulla de æquitate canonica capitalis est.nu.4 eo.
inquisitio est remedium extraordinarium,& eius diuisio.nu.2 148
inquisitio prælati constituentis se aduersarium principalem non procedit. numero 2 182
inquisitio omnis,quæ fit officio iudicis, & extraordinarium iudicium est.numero 5 210
inquisitio an fiat necessaria,& tollatur per accusationem.nu.6 eo.
inquisitio non procedit,nisi præcedat quoddam præambulum. s.diffamatio populi, an si inquisitus hoc negat,illud debeat ante omnia probari.numero 59 eo.
inquisitio,an debeat fieri ex forma statuti,quod dicit debere inquiri. numero 61 312
inquisitio fit ad commodum publicum, nisi in quibusdam casibus, & quibus,numero 5 253
inquisitio est processus extraordinarius,& si appareat accusator, non debet inquiri.nu.3 305
inquisitio de quibus iure ciuili, canonicoque fiat, uer. si in publicis.numero 2. 318
inquisitioues generales an possint fieri contra generales rectores prouinciarum etiam sine accusatore.nu.58 210
inquisitioni si quis respondeat,an possit deinceps opponere declinatoriam fori.nu.41 eo.
inquisitionis nomine quid accipiatur.nu.16 148
inquisitionis processus est quædam fictio.nu.30 198
inquisitionis causa non est criminalis, & quæ pœna imponitur ex ea. numero 2 235
inquisitor dicens maleficium commissum in loco, quem asserit esse de suo territorio si reus negat esse de suo territorio, an de hoc cognoscet.numero 56 42
inquisitor, qui temerè inquisiuit, an teneatur ad interesse partis. numero 49 210
inquisitor datus,an possit ut suspectus recusari, uersic.secundo. numero septimo. 306
inquisitor an sit citandus in causa appellationis.nu.21 eo.
inquisitoris fauore quod fit aliquando,quod non fieret.nu.2 236
inquisitorius processus rato fieri debent.nu.2 163
inquirendi officium an subdelegari possit.nu.5 120
inquirens si errat in loco, uel mense, non propterea debet remanere delictum impunitum, idem omisso loco vel tempore, si postea probetur.numero 61 42
inquirere an possit episcopus, si subditus suus delinquit extra suam diœcesim,nu.5 125
inquirere an possit episcopus contra laicos.nu.12 eo.

BIU Cujas

inquiri an possit contra eum, qui obligatur ex facto alieno, nu.6 eo.
inquiri de iure ciuili non potest præterquam in casibus exceptis. numero octauo. eo.
inquiri an possit de crimine usurarum. nu.9 eo.
inquiri de falso an possit post 20. annos. nu.21 267
in rem iudicatam factum à iudice non ritè, uel minus legitimè non transit. num.4 182
in republica non potest quis nisi quatenus sit concessum. nu.3 136
in Rescriptis futura non ueniunt nisi iure accrescendi. nu.6 55
insania nimia non excusat. nu.8 8
in scholis non sunt legendi libri nisi approbati. nu.60 6
inscribere se debet ad pœnam talionis accusator adulterij. nu.1 140
in scriptis actus qui iudiciarij gerendi. nu.16 210
in sententia iudex, quid iuris, si dixit, nisi feceris, quod Titius habeat, &c. te excommunico. nu.17 295
inseparabilia in productione, sunt & in corruptione. nu.2 274
in sigillo quæ requirantur. nu.15 238
insignia doctoralia an sint de substantia doctoratus. nu.41 4
insignia solênia doctoratus sunt tria. Et an de doctoratu possit fieri fides per testes. nu.42 eo.
insignia dignitatis qui non habeat non dicitur esse in plena dignitate. numero 1 93
insinuatio perfecta dicitur, ubi Iudex scienter præsentiam præstat, nec contradicit, quamuis decretum non interponat. nu.15 19
insolidum, ponitur distributiuè. nu.1 140
insolidum potestas an uideatur data duobus constitutis generaliter agendum & defendendum. nu.1 141
in solutione pensionis fructuum consuetudo attendenda est. nu.25 56
in specie qualibet repræsentatur genus. nu.3 152
installationis effectus. nu.1 178
instans apud iuristas quomodo accipiatur. nu.11 58
instantia perempta dicta testium non publicata, si testes sint mortui, an possint publicari. nu.17 109
instantia si erat cepta contra possessorem uiolentum, utrum transeat contra nouum possessorem, nu.1.3.& 5 158
instantia perempta an fructus percepti ante nouam instantiam inchoatã, per lit. contest. ueniant restituendi. nu.13 185
instantia perempta perit officium iudicis mercenarium, & confessio, & pœna iurare nolentis. nu.5 168
instantia super exceptione, litis interueniente contestatione super ea triennio perimitur, aliàs minimè. nu.3 172
instantia litis an transeat ad monasterium. nu.9 205
instantię tempus prorogari non potest de consensu partium, sed opus est instantia noua per actorum repetitionem breuem. nu.1 146
in statuto semper intelligitur illa clausula, saluo alio statuto compatibili. nu.6 264
in statutorum intellectu, attendi debet eorum uis, potestas, & ratio, & uirtus legum consistit in substantia rationis, & scriptura sine mente nihil est. numero 43 11
institores instrumenta mensæ, uel tabernæ uendere non possunt. nu.7 139
institutionem canonicam probare quis tenetur, licet euacuauerit aduersarium. nu.1 eo.
institutus ad præsentationẽ patroni an possit remoueri irrequisito patrono. nume. 11 112
instrumenta non debent apud succumbentem remanere. nu.6 162
instrumenta fori non fiunt nisi producantur, excipitur. nu.6 183
instrumenta de uno facto, quid iuris, si sint plura, & ab inuicem discrepant. nume. 17 201
instrumenta uetera quando per transactionem tollantur, nu.7 204
instrumenta, quibus iudicis authoritas impartitur, an sint edenda cum die & consule illis, quorum interest. nu.20 201
instrumenta protestationum, & procurationum an cum die & consule sint edenda. nu.21 eo.
instrumenta in quibus casibus requirantur, & præualeant. nu.13.& 14 202
instrumenta producere an sit necesse, an testes. nu.46 211
instrumenta antiqua fidem quæ faciant. nu.12 213
instrumenta conficere soli tabelliones possunt, & qui. nu.5 224
instrumenta publica an possint ulterius publicari, & qui citandi. numero 5. & 6 231
instrumenta qui furatur, ut ueritas non appareat, tenetur crimine falsi. numero 1 235
instrumenta de præteritis notarius non potest conficere. nu.3 237
instrumenta produci possunt usque ad sententiam definitiuam, si non est in causa concluſum, in princ. nu.1.& 3 242
instrumenta in prouincia regis faciunt fidem, & an alibi. nu.1 eo.
instrumenta iuuare iudex debet, quantum potest. nu.2 eo.
instrumenta sunt probatio probata, & quid liquidum. nu.5 eo.
instrumenta an non debeant edi ad intentionem fundandam. nu.2 eo.
instrumenta omnia forensia sunt communia. nu.2 eo.
instrumenta aliqua propter uetustatem, uel literæ caducitatem, uel aliud accidens si sunt quasi consumpta, quid fieri debeat, si petuntur exemplaria. num.1 243
instrumenta si ita erant uetustate consumpta, quod non poterant legi nisi cum difficultate, an possint exemplari. nu.2 eo.
instrumenta non publica publicari, publica uerò exemplari, uetusta reuocari debent. nu.3 eo.
instrumenta antequam producantur, debent legi, & examinari, & deliberari, an faciant pro producente. nu.1 266
instrumenta qui differt producere usque ad finem litis, non auditur nisi refectis expensis. nu.2 286
instrumenti traditione fit cessio iurium incorporalium, interdum etiam liberatio inducitur. nu.5 56
instrumenti tenor publici, uel priuati possitne probari per testes. nu.7 231
instrumenti falsitas, uel id, quod deest in instrumento, & eius qualitas, & pacta possunt probari per testes. nu.1.& 3 241.& 242
instrumenti extensio nisi notario rogato non licet. nu.5 243
instrumentis ad rem pertinentibus ius habere quis dicitur, si ius habeat in re. nume. 12 199
instrumentis editis si obijciatur falsitas, vel suspicio ex sola rasura in loco non suspecto, repellitur talis exceptio. nu.2 239
instrumentis publicis an & quando apponi debeat hora. nu.6 249
instrumentis antiquis, in magnis factis magis creditur, quam testibus. numero 6 273
instrumento confecto sine die, vel consule, vel loco, an tabellio poterit iterum reficere, & ea ponere. nu.1 91
instrumento standum est in dubio. nu.8 194
instrumento vel testibus an sit magis credendum, & plerumque committitur arbitrio iudicis. nu. 1.14.15.& 16 202
instrumentorum quatuor formæ, & quæ. nu.3 243
instrumentorum de nouo repertorum prætextu, non retractatur sententia arbitrorum electorum sine pœna sicut nec sententia iudicis. nu.5 276
instrumentum matrimonii, secundum ius ciuile requirit tres testes. numero 50 10
instrumentum si dicit, talis abbas & conuentus, tractatibus præcedentibus, vendidit, si non apparet alio modo de tractatibus, ista verba nocent personis contrahentibus, sed non ecclesiæ. nu.13 43
instrumentum si dicit, Donauit pro bonis & legitimis meritis, probat materia, si interuenit insinuatio. nu.14 eo.
instrumentum mandati per capitulum confecti, si in eo describuntur nomina absentium, falsum redditur. nu.6 71
instrumentum, in quo dicitur, confessus fuit habuisse, & habuit, an eo ipso, quod constet non fuisse pecuniam numeratam, detegatur falsum. numero 54 89
instrumentum, ob imminens amissionis periculum potest authore indice transcribi etiam parte absente. nu.54 100
instrumentum tabellionis an probet omnia in eo asserta. nu.23 114
instrumentum fideiussionis an sit validum, si in eo contineantur hæc uerba, talis interceſſit pro tali. nu.14 134
instrumentum procurę uniuersitatis absque specificatione nominum quod sit validum, nisi in casu. nu.1 142
instrumentum qui resignat, tacitè confitetur sibi satisfactum. nu.2 195
instrumentum si produxi, quo continetur factum alienum, quod instrumentum est contra me, & sic facit fidem pro aduersario, an possim probare contrarium. nu.18 197
instrumentum primordiale docere post publicationem an sit necesse. numero 6 162
instrumentum extra iudiciale apud acta productum non est de actis, sed ius tantum producit. nu.6 199
instrumentum falsum si quis dicat, non est inscribendum, nisi & producentem falsitatis arguat. nu.8 eo.
instrumentum non censetur publicum nisi rogatoribus notarii, & successoribus eorum, & nisi faciat ius quod ad omnes. nu.12 eo.
instrumentum ius quo ad omnes facere quando dicatur. nu.12 eo.
instrumentum non minuitur fide, licet sit apud malum, uel creditor surripiat, nec minuitur neque augetur fide ex persona succedente. numero decimoquarto. 199
instrumentum non productum, quod reperitur in filcia notarii actorum an faciat fidem. nu.22 eo.
instrumentum proprium neque actor, neque reus tenetur edere aduersario, nisi eo vtatur producendo. nu.24 eo.
instrumentum si contineat, quod fui confessus me habuisse decem a Titio numerante, & probetur, quod tunc non interuenit pecunia, an dictum instrumentum reddatur falsum. nu.3 210
instrm venditionis productum non fit de actis, sed eius productio. nu.46. eo.
instrumenta quędam sunt finium directiua, quædam enunciatiua & vis vtrorumque. nu.6 213
instrumentum publicum redditur validum, si probetur quod est probãdum. num.4 215
instrumentum si contineat, sicut Berta promisit Baldo decem nomine dotis pro matrimonio inter eos contracto, non solum per hoc instrumentum probatur promissio, sed etiam ipsa affinitas seu matrimonium. numero 1.& 4 222
instrumentum quando quis ex parte possit acceptare, uel fateri, & ex parte negare. nu.4 eo.
instrumentum qui producit, an possit opponere contra tenorem ipsius, uel contra personam scribentis. nu.2 224
instrumentum qui producit, omnia in eo contenta, & quæ alia uideatur fateri. num.2 eo.
instrumentum publicum si faciat mentionem publici, sed confusè, non explicite, ut quia papa mandat procedi iuxta formam alterius rescripti, an mandatum possit exequi, nu.2 237
instrumentum publicum an probet inter omnes. nu.4 eo.
instrumentum facit solum ad probationem, & a quibus rogari, & quibus edi debeat. nu.4 eo.
instrumenta, quę fiunt clam & in secreto, valent, tamen sunt suspecta. numero quinto. eo.
instrumentum contractus, quid iuris, si reperitur abrasum in cohærentiis siue confinibus. nu.7 239
instrumentum est suspectum propter rasuram in loco suspecto, & interlinearem scripturam. nu.8 eo.
instrumentum eo ipso, quod falsatur sufficit ad imponendum silentium. numero 9 eo.
instrumentum totum si sit lectum, sed tota particula concessa est transcribi, an contra dictam particulam poterit excipi, vel opponi. numero tertio. 243
instrumentum authenticum facit loci consuetudo, ibi. nu.1.& 5 242

instru-

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

instrumentum, quid iuris si indiget adminiculo testium, ut quia est suspectum.num.3 20
instrumentum modificatur,& suppletur per testes.nu.1.& 3 eo.
instrumentum per quot testes reprobetur.nu.6 eo.
instrumentum descriptum per tabellionem authoritate iudicis ordinarii, uel specialiter delegati eandem vim habet cum originali.in prin. numero primo. 243
instrumentum non est perfectum, nec facit fidem, nisi sit publicum . numero secundo. eo.
instrumentum si pertinet ad plures non consortes eiusdem instrumenti, petitio vnius prodest alteri.nu.3 eo.
instrumentum quando exemplatur, an debeant super veritate instrumenti examinari testes.nu.10 eo.
instrumentum qui producit, videtur illud ex certa scientia confiteri . numero primo. 266
instrumentum producens an videatur confiteri id esse verum . numero decimoseptimo. eo.
instrumentum contra quem producitur potest ille dicere lectio istius instrumenti non facit contra te.nu.22 eo.
instrumentum §. habet solennitatem instrumenti, sed non habet solennitatem contractus, an mereatur executionem ex forma statuti. numero quinto. 301
instructa causa dicitur etiam per abnegationem.nu.14 262
instructa causa sufficienter non dicitur, nisi remittantur allegationes vtriusque partis.§.no.4.num.4 284
instructus sufficienter in causa dicitur,qui scit factum.nu.4 191
in submissiuis non habet locum pœnitentia.num.44 17
in summariis causis compulsio ad quid dandum, vel faciendum habetur pro condemnatione.nu.7 253
integrum dicitur quod ex omnibus suis partibus constat.nu.24 26
intellectus ad instar solis oritur,& occidit,& nunquam moritur.nu.9 2
intellectus ad l.non eo minus.C.de procurato.nu.26 28
intellectus legis 3 ff.de præuar.nu. 3 272
intellectus leg.terminato.C.de fruct.& lit.expen.nu.8 186
intellectus legis,statuas,de acq.re.do.nu.3 136
intellectus l.de iure,ad municip.nu.3 eo.
intellectus l.si consul.ff.de adop.nu.3 eo.
intellectus l.non solum.ff.sol.matr.nu.19 137
intellectus l.ad castellanum.ff.de arb.nu.18 143
intellectus l.si tamen.& l.si de meis,in prin.de arbitr.nu.7 145
intellectus ad l.iam tamen.§.in hac.ff.iud.sol.num.9 146
intellectus leg.cum quærebatur,& l.2.& 3.iud.sol.nu.9 eo.
intellectus l.fi.ff.de rei vend.nu.6 155
intellectus l.Titius,de procur.nu.15 162
intellectus §.duobus. l.creditor.ff.mandati, & §.si plures. l.1. ff.de exerc.numero 1 141
intellectus c.cum ad sedem,de rest.spol.nu.8 298
intellectus §.fi.l.liberis.ff.de lib.cau.nu.4 172
intellectus §.si ex facto,in verb.interlocut. ff.quod met.cau.nu. 4 106
intellectus §.permittitur.l.ait prætor,de minor.ff.eod.nu.4 eo.
intellectus ad l.à diuo Pio.ff.de re iud.nu.2 283
intellectus Auth.de trien.& semi.§. pen.& l.fin.ff.de rei vend.& §.item mixta. Inst.de act.nu.6 155
intellectus ad l.interdum.§.qui furem ff.de fur.nu.2 148
intellectus ad l.solemus.§.latrunculator.nu.2 eo.
intellectus ad l.si finita.§.non autem statim,de dam. infe. nu.19 189
intellectus ad l.sed eo. §.non saltem .ff.do procura. & l.1. in fi.de var. cognit. & capituli primi.de mut.pet.nu.44 139
intellectus l.item si unus,§.sed si in duos.ff.de arbi.nu.8 306
intellectus ad l.quod in diem.§.si rationem.ff.de compen. nu.8 172
intellectus ad l.quæ extrinsecus.ff.de verb.oblig.nu.27 56
intellectus ad rubr.C.vt quæ desunt aduocatis partium.nu.16 63
intellectus ad l.1.ff.quod met.cau.nu.11 66
intellectus ad §.si forte.l.Titia.ff.de manu.test.nu.4 71
intellectus ad l.Barbarius.ff.de off.præto.nu.20 83
intelligendi, & significandi modus vnus, & idem, & sumitur a proprietate materiæ,vers.quia modus.nu.4 313
intelligitur,uerbum quando ueritatem,& quando fictionem significat,versi. Dicas.nu.6 298
intentantem possessorium qualificatum, vel iustificatum dominio, aduersarius si de consensu admissus, probet se dominum, superat exceptione Dolo facis,&c.sibi actu,& habitu competenti.nu.16 28
intentare diuersas vias quando possimus.nu.8 146
intentatam iudicio,quę intelligantur,& an ex eis sententia ferri possit. numero 4 145
intentio vel opinio potius recipientis,quam dantis respicitur.nu.9 278
intentio per interpretationem colligi potest.§.in tex.ibi,inten.nu.2 296
intentionem suam quis non fundare tenetur ante litis contestationem, sed solum legitimam facere personam suam, & certificare reum de intentione sua,nu.13.& 14 200
interdicere vbi possunt canonici ecclesiam de consuetudine,requiritur manifesta & rationabilis causa, & si in contemptum episcopi faciunt,episcopus potest ibi celebrare.nu.1 128
interdicta quandoque recipiunt extensionem.nu.18 53
interdicti sententia non suspenditur per appellationem sequentem, in princ. & nu.1.& 2 308
interdictorum materia remissiuè. nu.5 178
interdictum obseruans,an videatur acquiescere interdicto . nu.6 234
interdictum si positum sit,& demum ad tempus suspensum, an interim possit appellari.nu.1 57
interdictum,vnde vi,est actio personalis.nu.3 157
interdictum recuperandæ possessionis si vnus proponat, & alter aliud interdictum alterius generis, an de iure ciuili pro alia admittatur recon-
uentio.nu.5 174
interdum, vnde vi, per verbum, occupatum, videtur intentatum . numero 1 180
interdictum si fiat loci,omnes loci personas efficit, secus si fiat personarum, vers.ecce episcopus.nu.7 294
interdictum qui ponit, officium perturbat diuinum, quod interdictum suspendi potest,uers.no.quod diuinum. nu.6 301
interdictum ab inferiore à Papa suspendi non potest, sed eius effectus. §. oppo.nu.18 eo.
interdictum suspensum per appellationem suspensione pendente non suspenditur.ver.& ideo.nu.14 eo.
interdictum, uti possidetis,qui præferatur,& libellus,nu.13.& 28 207
interdictum, uti possidetis, quando ratio.nu.8 118
interesse temporis an sit habenda ratio.nu.8 129
interesse quo iure veniat in actionibus arbitrarijs.nu.29 177
interesse in aliquo negocio diuersè accipitur.nu.12 225
interesse proprium & commune ecclesiæ quando quis deduxisse videatur. numero 4 229
interesse ut quis probet,an sufficiat probare electionem suam.nu.4 266
interesse an veniat in contractibus iuris.num.11 75
interfectus per fictionem interficitur per veritatem,nu.9 150
interlocutoria iudicio competentis transit in rem iudicatam nisi appelletur.nu.3 172
interlocutoria super processu affert graue præiudicium,nu.3 274
interlocutoria Papæ an faciat ius generale.nu.2 304
interlocutoria omnis, & grauamen omne potest imperio contrario re integra reuocari, fallit id tamen plurifariam,in principale, & à quo, numero 1 eo.
interlocutoria an possit sine causę cognitione reuocari.nu.19 eo.
interlocutoria an possit appellatione pendente reuocari.nu.11. eo.
interlocutoria si sit reuocata, & appellans non prosequitur appellationem, an non prosequendo intelligatur renunciare appellationi. nu.13. 116
interlocutoriæ,per quam iurisdictioni derogatur,renunciari non potest. numero 4 304
interlocutoriæ corrector quibus uerbis vtitur.nu.14 229
interloquendum super interesse quod tangit legitimationem.nu.1 296
interloqui potest iudex parte non citata super quæstione iuris, vers.ibi, Iuris.nu.2 232
interrogandus vlterius non est, qui dicit audiuisse à maiori parte populi, nisi in casu.nu.5 100
interrogare non conuenit parti, sed iudici nisi per positiones.& numero 16. & 17 86
interrogare iudex super quibus debeat testes,& quid iuris,si qua omiserit interrogatoria.& nu.3.& 6.& 7 150
interrogari ulterius non debent dicentes se audiuisse à maioribus,scilicet à quibus audiuerim.nu.5 eo.
interrogatio,quæ non prodest,fieri non debet. nu.15 210
interrogationes debent fieri,sicut litis necessitas & processus causarum desiderat.nu.14. 232
interrogationes an possint fieri,vbicunque iudici æquum uidetur,nu.16. 242
interrogationes quæ fieri possint in iudicij preludijs.nu.1 318
interrogationes an sint fiendæ in iudicio ante litem contesta. vel post, & quando non respondendum.nu.5 225
interrogationes an fiant post lit.contest.nu.27 229
interrogationes quæ antiquitus in vsu fuerint, & quæ eis sublatis subinde in iudiciis inductæ sint.nu.8 266
interrogationes alio modo fiunt parti,alio modo fiunt testi.nu.6 75
interrogationes ex iudicis officio quandocunque fieri possunt.nu.6 150
interrogationi etiam criminosæ in notorio debet responderi. ibidem, numero 17 232
interrogatorium,& articulorum utilitas, & quibus, & nu.10. & non necessarii articuli.nu.5.& 13 232
interrogatoriorum copia an sit facienda parti aduersę. nu.11 225
interrogatorium testis debet esse de causis causæ, quando contractus habet genus, & differentias, & generaliter de quibus faciendum interrogatorium.nu.5 201
interrogatorium testium quod esse debeat,& numero 3.& 6.& 7.& quid sit, numero 5 232
interrogatorium quid sit,& iudici producitur.nu.5 eo.
interrogatus de credulitate an debeat habere tempus ad deliberandum, numero 1 245
interpellatio extraudicialis in officio iudicis an constituat in mora. numero 24 129
interpellatio amicabilis in transactione causæ seruanda, & eius utilitas. numero 1 147
interpres debet duntaxat exponere,non facere nouum ius.nu.39 10
interpretari,uel glossare statuta municipalia an possit priuata persona. numero 36 eo.
interpretari quomodo debeant priuilegia,dispensationes, uerba generalia; & dicta testium.& nu.8.9.10.11 39
interpretari vnum statutum per aliud debet,& quod.nu.1 270
interpreratio testamenti augetur propter honorem Dei.nu.3 2
interpretatio est sermonum difficilium, vel perplexorum expositio. numero 95 6
interpretatio quæ requirat. & vbi uerba seruiunt menti, & mens uerbis, non indigemus interpretatione.nu.41 11
interpretatio competit magistratibus ac prudentibus.nu.45 eo.
interpretatio sumitur à natura contractus, à natura rei, & à causa . nume. 51.& 53.in fi. eo.
interpretatio statuti an dicatur statutum.nu.52 eo.
interpretatio restrictiua est terminus ad intra, extensiua ad extra,similitudinaria intra adhæret.nu.13 37
interpretatio legis cessat in pœnis.nu.10 142
interpretationi ubi sit locus,& à quo fieri possit.nu.1.2.3.4.& 5 158

interpretatio

interpretatio vnius legis ab alia fit, & multis modis. nu. 3 165
interpretratio quid. nu. 3 236
interpretatio quando fiat contra producentem teſtes, nu. 2 234
interpretatio ſtat apud populum, ſi dubitetur de intellectu ſtatuti municipalis. nu. 2 241
interpretatio quid. nu. 1 251
interpretatio quando fiat ex vno ad aliud, ibid. nu. 4 296
interpretationem extraneam, vel ceruotinam, uel tranſgredientem terminos non recipiunt ſtatuta. Sicut nec inſtrumenta, nec teſtes, nec aliud interpretabile. nu. 50 11
interpretationem non recipit obligatio certa. nu. 11 155
interpretationem eandem recipit teſtamentum, & priuilegium. nu. 4 158
interpretatum ſemel, an poſſit iterum interpretari. nu. 57 11
interpreti uni, ſiue expoſitori quandoque creditur. nu. 3 128
interruptio contra præſcriptionem admittitur, & quomodo. in prin. & numero 1 271
interruptio quotuplex ſit, & quot modis fiat interruptio naturalis. & nu. 2. 6. 7. 10. 11. & 12 eo.
interruptio ciuilis fit per libellum principi oblatum in actione annali, & alijs modis, & nu. 3. 4. & 5. 6. & 10. 11. 12 eo.
interruptio prodeſt capitulis interruptis, non in alijs. ibidem, numero 1. & 13 274
interruptio fieri debet currente præſcriptione. nu. 5 eo.
interruptiones præſcriptionis quæ naturales vocentur, & quæ ciuiles, uerſi. & in ſumma. nu. 12 271
interuenire an poſſit conſenſus temporibus diuerſis. nu. 19 64
interuenire debet in iudicijs aliquid, per quod iſtud medium organum ritè interponatur. nu. 4 140
intruſus non gaudet poſſeſſione, etiam facti. num. 10 5
intruſus qui dicatur, & an faciat fructus ſuos. nu. 5. & 7 83
intruſus propriè nullus dicitur, qui ſit confirmatus in curia. nu. 8 eo.
intruſus non poteſt quicquam alienare. nu. 11 eo.
intruſus regulariter eſt quilibet ſuę poſſeſſionis cauſam allegare non ualens. nume. 15 eo.
intruſus dubius an teneatur dimittere poſſeſſionem antequam declaretur intruſio. & 5. nu. 22 50
intruſus an faciat furtum fructuum. nu. 16 88
intruſus non dicitur qui ex minus canonica electione, & confirmatione poſitus eſt in poſſeſſione. nu. 2 178
intruſus, uel quaſi an faciat furtum fructuum. nu. 6 eo.
intruſus ſi confirmetur per ſuperiorem, an teneat confirmatio. nume. ſexto. folio 181
inuadentes per vim caſtra aliena poſſunt occidi. nu. 4 eo.
inualiditas reſcripti ex ſuppreſſione contrarij priuilegij reſultans, intelligitur per ſententiam, & nu. 9. & 31 30
inueniendis inuenta non obſtant. nu. 8 2
inuentario non confecto cum quis adijt hæreditatem quid iuris. numero 5 265
iuuentarium facere non tenetur procurator, niſi hoc mandatur ei. numero 5 139
inueſtiri non poſſunt duo inſolidum de eadem re. nu. 12 207
inueſtitura quid conferat. nu. 4 56
inueſtitura eſt duplex, & quod ius ex utraque queratur. nu. 8. & 9 155
inueſtitura abuſiua quid operetur. nu. 10. & 11 231
inueſtitura quotuplex eſt. nu. 12 175
inueſtitura noua quando non ſit opus. nu. 5 183
inueſtitura pro poſſeſſione corporali. nu. 1 276
inueſtituram ſi epiſcopus renouet, dicendo ſaluo & reſeruato iure eccleſię, res autem iam ad eccleſiã reuerſa erat, quia nõ erat petita inueſtitura infra annum & diem, propter quod epiſcopus inueſtiuit quendam tertium, an ualeat ultima conceſſio. nu. 65 17
inueſtituram debet petere filius infra annum & diem poſt mortem patris, & iurare fidelitatem, aliter cadit à feudo ipſo iure. nu. 73 18
inueſtituram corporalem Archidiaconus alij committere poteſt. §. ibi, dominus. nu. 2 284
inueſtitus de canonicatu & præbenda, an propter delictum poſſit diſueſtiri ſola præbenda. nu. 6 39
ioculatores diſcurrentes per mundum, ſunt infames, nec eorum teſtimonium eſt ualidum. nu. 7 315
ire promittens poteſt mittere, ſi eſt impeditus. nu. 16 249
irregularis, & ſuſpenſus non poteſt eligi, nec excommunicare, nec beneficia conferre. nu. 28 62
irregularis licèt non debeat promoueri, non tamen deijcitur promotus. numero 10 153
irregularitas quid ſit, & quotuplex. nu. 9 97
irregularitas ex delicto proueniens quotuplex ſit, nu. 10 eo.
irregularitas non irrogatur per interlocutoriam, uel arbitri ſententiam, uel confeſſionem coram arbitro factam, nu. 1 eo.
irregularitas quæ ipſo facto irrogetur. nu. 13 eo.
iregularitas communis eſt ex conſtitutione, & papa ſuper qualibet irregulariter diſpenſare poteſt. nu. 14 eo.
irregularitas requirit veritatem, vnde non naſcitur à reputatione populi, ver. ſed quid. nu. 1 295
irritari non poteſt id, quod irritandum necne ſit, non apparet. nu. 17 69
iter arripuiſſe an dicatur ſubditus litigans cum epiſcopo exiſtente Venetijs, & dum uadit ad Patriarcham ibidem commorantem, interim excommunicatur. nu. 5 299
iterari quod poteſt, non includi unicum actum neceſſario. nu. 1 152
iterari & recidiuari quod poteſt, non eſt perfectè ſopitum, nu. 1 191
iterum, dictio quid hic ſignificet. nu. 4 307
itineris arreptio poſt citationem non iuuat. in princ. num. 1 291
iudæi, & Sarraceni poſſunt compelli ad præſtandas decimas reales. nu. 18. 2
iudæi, & Sarraceni quando admittantur in teſtes contra Chriſtianos. n. 1. 221
iudæi an poſſint probare per unum teſtem contra Chriſtianum uel Sarracenum. eo.
iudex maleficiorum, qui fecit capitales condemnationes, an poſſit eſſe Vicarius epiſcopi. nu. 35 3
iudex non debet interponere partes ſuas ad componendum, vbi compoſitio de iure non tenet. nu. 21 5
iudex non debet partes ſuas interponere ſuper ſeruanda, uel non, pace, quæ de iure non tenet. nu. 31 eo.
iudex in quibus caſibus poſſit rem agentis cum alia re, vel pecunia permutare. numero 54 eo.
iudex ſuccedit loco legis, & in non determinatis a lege habet arbitrium ſimile determinatis. & nu. 10. & 33 10
iudex debet iudicare ſecundum acta, & probata, non ex proprio ſenſu. numero 24 eo.
iudex non debet formare ſententiam ex ſuo capite, ſed prout ius dictat. numero 16 eo.
iudex in ciuilibus, etiam pro modica iniuſtitia, puta expenſarum, facit litem ſuam. nu. 19 eo.
iudex quid ſi iudicat per ſimplicitatem, & non per malitiam. nu. 31 eo.
iudex in arbitrariis debet eligere opinionem maiori fultam ratione. numero 33 eo.
iudex ſequens communem opinionem in iudicando, niſi ea ſit notoriè falſa, vel irrationabilis, excuſatur. nume. 34 eo.
iudex ſi erret contra textum l. Sententia expreſſo errore, non ualet, ſecus ſi erret contra interpretationem legis. nu. 58 11
iudex, qui ex cauſa parum probabili, in diuerſis vicibus, diuerſas amplexus eſt opiniones, increpandus eſt, non puniendus. nu. 13 13
iudex ita facit litem ſuam tranſgrediendo conſuetudinem, ſicut tranſgrediendo ſtatutum. nu. 26 14
iudex, qui habet pronunciare, non poteſt tenere naturalitatem. nu. 21 23
iudex, ad quem, debet de meritis appellationis diſcutere, & eam introducere, quamuis iudex a quo eam non approbet. nu. 10 27
iudex imperitus debet iuris peritum, non ſuſpectum, aut inimicum partibus conſulere. nu. 9 35
iudex poteſt incidenter pronunciare ſuum eſſe territorium, per hoc tamen non acquirit ius territorii, ſed ſimplex ius fori in illa cauſa. nu. 57 42
iudex contra diffamatos, uel denunciatos non inquirens, uel cauſam, ubi non eſt, fingens, puniri debet. nu. 62 eo.
iudex delegatus ſi pronunciauit contra primam ſententiam, quæ in iudicatum tranſiuit, an ſecunda ſententia ualeat. nu. 65 eo.
iudex ſi teſtes varient ſuper finibus, debet pro ſua iuriſdictioue pronunciare. num. 67 eo.
iudex ſi expectat de benignitate vltra quam debeat, an poſſit appellari. numero 11 169
iudex poteſt interloqui parte non citata vbi quæſtio eſt de iure. nu. 3 57
iudex an poſſit ſtatuere terminum ad reconueniendum actorem. nu. 13. 158
iudex ſi eſt mortuus, an expiret eius ſententia pendente conditione. numero 8 295
iudex non debet a legum tramite deuiare per conſcientiam. nu. 10 147
iudex debet deſtendere proceſſum ſuum. num. 4 162
iudex poteſt procedere, ad ſententiam in cauſa appellationis, ab interlocutoria lite non conteſtata, parte citata comparente, & ratio, & numero 5. & 10 173
iudex debet eſſe certus de proceſſus validitate & ſcientia. nu. 25 138
iudex in notoriis factis ſupplet de iure & de facto, & quolibet tempore, etiã feriato. nu. 19 318
iudex ordinarius quam ætatem habere debeat. nu. 6 118
iudex innocentiam conſilii, & æquitatem cauſæ habere debet, verſic. in iudice. nu. 5 303
iudex ex mandato Papæ debet confirmare ſententiam ſi inuenerit confirmandam, ſin minus informabit. nu. 2 28
iudex gratificationi ſuccedit, ad quem. §. ad dato, nu. 1 282
iudex ad quem ſolus poteſt cognoſcere de innouatis appellatione pendente, ver. ibi reputans. nu. 4 301
iudices duo diuerſi, in eadem cauſa ab utraque parte ex diuerſis reſcriptis impetrati ſi duas ferant ſententias inuicem contrarias, prius lata prę ualebit. numero 5 28
iudex inferior de confirmata re per Papam ſcienter non cognoſcit. in princ. & nu. 1. & 3. 4. 5. & 10. §. idem ait. 312
iudex debet cognoſcere quis ſi actor uel reus in poſſeſſione, ſi id incertum ſit. numero 4 eo.
iudex delegatus ęquiparatur nuncio, non efficitur dominus litis, nec mandati fines excedere debet. nu. 7 44
iudex unus an poſſit alium cogere ad oſtendendum de ſua iuriſdictione. numero 5 45
iudex admittitur ad defendendum ſuam ſententiam ob proprium intereſſe, numero 4 47
iudex, ſi dolo pronunciauit, in ueram litis æſtimationem, ſi imperitia, arbitrio iudicis condemnabitur. nu. 4 eo.
iudex appellationis debet cognoſcere de quæſtionibus incidentibus ſuper eius iuriſdictione. nu. 2 49
iudex ſuperior an poſſit inhibere inferiori. nu. 7 eo.
iudex impetratus ſuper nullitate contractus emptionis, an poſſit cogere ad reſtitutionem pretii. nu. 10 eo.
iudex, ſi alia citatione non præmiſſa dicat, aſſignamus tibi talem diem pro tertio & peremptorio termino, iſtud peremptorium eſt inualidum. numero 6 53
iudex debet abſque difficultate reuocare, quod perperam fecit. nu. 8 54
iudex examinans teſtes ſuper conſuetudine debet eos ſubtiliter examinare. numero 15 60
iudex in allegationibus poteſt ſupplere etiam vtraque parte preſente, ſecus in probationibus facti. nu. 4 63
iudex ſupplens, ubi magnum uertitur præiudicium, debet pro tribunali ſedere,

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

ſedere, ſecus ubi leue.nu.7 eo.
iudex ſupplens debet conſiderare naturam cauſæ ne impertinenti ſe immiſceat, numero 8 eo.
iudex pro quibus perſonis, vel cauſis poſſit in facto ſupplere.nu.9 eo.
iudex interdum ſupplet motu proprio, interdum ex officio, deficientis actionis, uel exceptionis loco miſericorditer implorato.nu.11.& 12 eo.
iudex quandoque ſupplet refrenando, quod plus æquo petitur.nu.13 eo.
iudex ex officio inquirit ex poſſeſſore bonæfidei titulum ſuæ poſſeſſionis. numero 14 eo.
iudex ſupplet, vbicunque partes non poſſunt renunciare. Et ne delicta impunita ſint. nu.15 eo.
iudex fauore matrimonii ſupplet defectum parentis. item tutoris imminente periculo ſuper tranſmiſſione ob pupilli mortem.nu.18 eo.
iudex in cauſis ſpiritualibus & eccleſiaſticis debet ex officio ſupplere.numero 7 71
iudex metu pœnę & propter ſuum intereſſe poteſt ſupplere de facto.numero 11 eo.
iudex, a quo, ſi efficiatur iudex, ad quem, an poterit cognoſcere de ſua iniuſtitia. nu.25 74
iudex, qui ex quodam impetu, ordine iudiciario non ſeruato, proceſſit ad priuandum aliquem poſſeſſione, uel quaſi, poteſt reuocare, quod fecit etiam poſſeſſore non vocato.nu.42 eo.
iudex an proteſtando poſſit ſibi reſeruare condemnationem, vel taxationem expenſarum.nu.36 85
iudex appellationis an debeat confirmare ſententiam pro me iuſtè latam ſi ab ea appellaui putans contra me pronunciaturum. nu.7 95
iudex poſt terminum peremptorium poteſt differre per duos menſes, & amplius.num.2 98
iudex debet prouidere de loco tuto, & loci electio ad quem ſpectet, remiſſiuè.num.21 100
iudex an teneatur expectare conſilium.nu.7 102
iudex an poſſit modificare & reſtringere delegationem, & commiſſionem ſuam. num.9 eo.
iudex an teneatur pronunciare ſecundum alterius conſcientiam. numero vigeſimoſeptimo. eo.
iudex in determinatis a iure non habet arbitrium.nu.6 103
iudex, qui fuit in mora per lapſum diei appoſitæ ſibi, an poſſit purgare moram.nu.21 eo.
iudex propter breuitatem ſui temporis, an poſſit abbreuiare dilationes partium.num.24 eo.
iudex, cui præfixus eſt terminus, an poſſit poſt terminum exequi ſuam ſententiam.num.25 eo.
iudex ordinarius, & iudex delegatus qualiter differant.nu.33 104
iudex de parte Gebellina, an poſſit recuſari a Guelfis, & econtra.nu.54 eo.
iudex an poſſit punire impedientes executionem ſuæ ſententiæ. numero ſecundo. 106
iudex an æquitate ſuadente poſsit poſt terminum peremptorium recipere teſtes, & inſtrumenta.num.4 109
iudex an poſsit expectare ſeipſum in diem ſequentem, cum ſit impeditus in die præcedenti, ita quod non potuit venire ad locum iudicii. numero quinto. eo.
iudex ſi abſoluit reum ab inſtantia iudicii, an actitata per reum, uel actorem, vel ipſum iudicem pereant.nu.15 eo.
iudex an poſsit committere totam cauſam, reſeruata ſibi executione. numero 3 110
iudex faciens quem laqueo ſuſpendi, non debet id facere per perſonam notæ auctoritatis, uel quam naturalis pietas auertit, vel cui id damno cederet.num.8 112
iudex an poſsit condemnare actorem ad abſoluendum reum.nu.26 eo.
iudex delegatus poteſt mittere in poſſeſsionem cauſa ſimplicis cuſtodię non in cauſa, quæ ius tribuit.nu.5 113
iudex datus cum clauſula, appellatione remota, ſi aſsignat terminum nimis breuem ad ſoluendum, an poſsit appellari.nu.8 eo.
iudex, qui non poteſt cognoſcere de cauſa, an poſsit alii committere.numero 4 116
iudex ſi in cauſa dubii pronunciat iuriſdictionem eſſe ſuam, an poſsit ab eo appellari. num.3 117
iudex recuſatus non habet iuriſdictiontm ſuper litigantes.nu.1 eo.
iudex recuſatus an poſsit mandare arbitris, quod aſsignent certum terminum ad probandum. nu.15 eo.
iudex recuſatus an poſsit partibus terminum ſtatuere ad eligendum arbitros.nu.6 eo.
iudex minor an ſileat in præſentia maioris.nu.4 122
iudex an contra conſcientiam ſecundum acta, & probata pronunciare debeat.nu.11 125
iudex iudicare non debet ſecundum conſcientiam.nu.1 eo.
iudex in cauſis priuatorum nec libello non porrecto, procedere, nec aliter quam ſecundum acta, & probata iudicare debet, etiam ſi id nemo petat, numero 32 129
iudex debet ex officio contractum interpretari in æquiorem partem.numero 37 130
iudex non debet veritatem indiſcuſſam dimittere.nu.48 eo.
iudex an debeat pacem inter partes procurare. num.10 133
iudex ſecularis an de conſenſu partium poſsit cognoſcere de cauſa vſurarum.numero 6 139
iudex potentiſsima pars iudicii.numero 1 148
iudex an poſsit ſine citatione aliquid facere.numero 6 169
iudex ordinarius an poſsit quem arctare ad perſonalem comparitionem.numero 5 170
iudex an debeat ſeruare ferias ſuas, quæ ſunt in loco iudicii, an ferias actoris, an ferias rei, an ferias teſtium, an ferias loci, vel contractus, uel delicti.numero 11 171
iudex, qui fert condemnatoriam non pronunciando expreſsè ſuper exceptione pacti, vel præſcriptionis, an videatur tacitè pronunciare eas exceptiones non obſtare.nu.8 172
iudex ſecularis an poſſit cognoſcere de ſubſtantia monachatus, numero quinto. 173
iudex ſi ita dixit, & ita ego pronuncio, an ſtatim abſoluat, uel condemnet ſecutus conſilium, quo dicit quem abſoluendum.nu.11 177
iudex an ſemper debeat pronuntiare de eo, de quo cognouit.nu.7 178
iudex debet facere quod actor declaret, quo remedio acturus eſt. numero tertio. eo.
iudex uolens iuſtificare factum iuris ordine prætermiſſo an audiatur.numero 4 182
iudex reſtituere poſſeſſionem penes ſe exiſtentem tenetur.nu.4 eo.
iudex de actis coram ſe reſpondere tenetur & reſcribere iudici delegato, ac de motiuis animi ſui.nu.7 eo.
iudex an poſsit teſtificari de cauſa coram ſe agitata.nu.7 eo.
iudex, qui proceſsit ex abrupto tenetur in ſolidum.nu.8 eo.
iudex, ſi non vult in poſſeſsionem mittere, quid iuris.nu.18 eo.
iudex an poſsit abſente parte recipere cautiones prætorias.nu.19 eo.
iudex an poſsit ſibi in diffinitiua reſeruare condemnationem expenſarum. numero 2 185
iudex an poſsit ſibi reſeruare condemnationem expenſarum.nu.8 186
iudex male inquirens an puniatur in expenſis.nu.9 eo.
iudex appellationis an poſsit addere de expenſis, in quibus primus iudex non condemnauit.nu.11 eo.
iudex, cum quis ſtatim non compareat in termino peremptorio, an debet feſtinare ad mittendum actorem in poſſeſsionem. nu.12 189
iudex debet eſſe cautus in expectando.nu.13 eo.
iudex delegatus an, & quando poſsit prouidere circa ſequeſtrationem, & dilapidationem, & cautionem.nu.4 195
iudex an poſsit ſibi reſeruare condemnationem expenſarum quæ ueniunt officio eius, ſicut reſeruat taxationem.nu.14 eo.
iudex delegatus, ad executionem an poſsit cognoſcere de errore. numero 32 198
iudex an poſsit ſtatuere terminum approbandum.nu.15 207
iudex abbreuiare debet, quantum de iure poteſt, materiam dilationum.numero 16 eo.
iudex ſi mandauit partibus, vt litem conteſtarentur, & reus pro uerbis aduerſario obtulit enſem, & interfecit ipſum, an hæres interfecti poſsit vincere in iſto poſſeſſorio.nu.34 208
iudex debet habere notarium publicum, vel duos idoneos viros, qui ſcribant acta iudicij, quod niſi fecerit, quid euenier, in prin.nu.1 210
iudex etiam inquiſitor, qui non facit ſcribi acta per ordinem, puniri debet de negligentia arbitrio iudicis.nu.25 211
iudex an ex qualibet culpa faciat litem ſuam.nu.47 eo.
iudex uel arbiter an ex negligentia faciat litem ſuam.nu.28 eo.
iudex an poſsit criminaliter pro ſua culpa puniri.num.49 eo.
iudex diſponere poteſt ſuper re dubia definiendo cauſam, nu.64.65 212
iudex an poſsit recuſari tanquam indiſcretus.num.4 eo.
iudex, qui punuit bene appellatum ab interlocutoria irritat, quicquid poſtea factum eſt in executione dictæ interlocutoriæ.nu.20. 217
iudex, tabellio ſi ſit aliquis, an tanquam tabellio poſsit ſcribere acta ſua cum ſubſcriptione teſtium.nu.6 223
iudex inſtruitur per articulos, & ſimiliter teſtes. nu.10 225
iudex coram ſuo collega non poteſt perhibere teſtimonium.nu.5. 215
iudex non tenetur recipere teſtes, niſi iurẽt dicere veritatem ſuper tota cauſa.nu.14 232
iudex ex officio teſtes in proceſſu inquiſitionis & accuſationis producere poteſt.nu.3 234
iudex ſi velit publicare atteſtationes, ſed pars dicit, domine non publicetis, quia teſtes mei ſunt in captiuitate vel vltra mare, expectetis quod reuertantur, & quod deponant, an iudex teneatur expectare.nu.6 234
iudex ſi non puniat delinquentem debita pœna, ſed mitiori, ſuccedit in eodem ſupplicio, quod ipſe indignè miserando pepercit.nu.4 235
iudex ex officio ſuo poteſt producere teſtes propter publicam vtilitatem. numero 4 237
iudex ordinarius, uel delegatus an poſſit eſſe arbiter, uel arbitrator.numero ſeptimo. 247
iudex ſi iudicat ut arbiter, an faciat litem ſuam.nu.8 eo.
iudex ſi relaxat iuramentum, an illud tollat.nu.5 245
iudex, quid iuris ſi neſcit eſſe notorium.nu.5 253
iudex inuito actore an poſsit ſeruare præciſum ordinem iudiciorum.numero 6 eo.
iudex vel arbiter an ex ſola auctoritate ſtatuti municipalis arctetur ad diffiniendam cauſam intra certum terminum.nu.14 262
iudex debet ſtatuere terminum generalem ad omnes dilatorias proponendas, & an delegatus poſsit.in prin.& nu.1.& 5 265
iudex de omnibus exceptionibus informare ſe poteſt, excepta ſuſpicionis, & cauſæ propriæ, nu.3.& 4 eo.
iudex poteſt reuocare grauamen de duabus dietis.nu.1 267
iudex delegatus vbi ius dicere queat.nu.1.& 2 eo.
iudex delegatus intelligitur ſecundum naturam rei in delegatione deductæ.nu.3 eo.
iudex poteſt impartiri officium ſuum etiam non imploratum, ſed non ſemper.nu.3 268
iudex debet ſequi conſilium ſapientis electi per partes, uel per ipſum iudicem de conſenſu partium, niſi conſilium contineret expreſſum iuris errorem.nu.2 272
iudex iudicat ſecundum conſcientiam, & quomodo.nu.2 eo.
iudex ſupplet dando abſenti defenſorem.nu.18 63
iudex appellationis eſt ſucceſſor in locum prioris, uerſic.quia actore. numero 1 282
iudex ſi dixit, condemnamus Titium in amputatione pedis, & plus uel minus, uel aliter ſecundum formam ſtatuti, qualiter fiet executio iſtius ſenten-

BIU Cujas

sententiæ.nu.19 283
iudex motus ex falsa causa probatur ex actis, versicu.nota quod iudi.numero 3 286
iudex appellationis, & nullitatis si pronunciat male appellatum, an uideatur pronunciare super nullitate, uel super iniquitate. nu.13 288
iudex appellationis dicitur successor, licet non propriè.vers.nam iudex. & supplet de facto vicem absentis.nu.20 289
iudex an, & quando possit dilationes legum, & statutorum arctare.numero secundo. 284
iudex superior, ad quem tuus aduersarius appellauit, potest te comparere nolentem, licèt ad S.Apost.appellaueris, excommunicare, si tuam ignoret appellationem, in prin.nu. 290
iudex sæcularis non intromittit se de iurisdictione ecclesiastica nisi tanquam executor.nu.4 eo.
iudex an poterit procedere ultra terminum sibi præfixum propter impedimentum partium.nu.1 291
iudex ad quem fit remissio, si nullæ sint factæ probationes, quomodo remittet causam instructam.nu. 11 eo.
iudex si dixit, Si Titium elegeris, sis excommunicatus, & ipse eligit, quid iuris, si obijcitur, quod electio facta est ab excommunicatio.nu.9 296
iudex recusatus debet cogere partes ad arbitros eligendos.§.no.quod.numero 4 296
iudex appellationis contrario imperio potest reuocare condemnationem expensarum factam in prima causa.nu.9 eo.
iudex ad quem, habet cognoscere de appellatione, quam dubium est esse temerariam. nu.4 301
iudex potest processum suum defendere, etiam appellando. nu.11 eo.
iudex à quo, an possit cognoscere de sua iurisdictione.nu.12 eo.
iudex, ad quem, potest terminum prosecutionis arctare, nisi partes in hoc dissentiant.nu.4 302
iudex ubi non est competens, non est necesse appellare.nu.1 303
iudex appellationis si pronunciat appellationem tenere, an sit functus officio suo.nu.15 eo.
iudex à quo, an possit interposita appellatione reuocare suam interlocutoriam.nu.9 304
iudex, qui procedit per inquisitionem, non dicitur aduersarius.nu.4 305
iudex an poterit mulctare arbitros negligentes, quibus lex pœnam non imponit, & quibus modis.nu.11. 306
iudex non est citandus nisi pro interesse suo, versic.item nota. nu.21 eo.
iudex si citat ad locum, ad quem citatus non possit securè ire, & mittere præmissa de loco non tuto, citatus poterit appellare.nu.1. 27
iudex potest facere quæ veniunt ex mero officio, & proprio motu parte non citata.nu.3 57
iudex qui non pronunciat expressè procedendum in causa contra uim exceptionis, pronunciat tacitè.nu.11 308
index si non expectato consilio, seu relatione consilij tulit sententiam, an valeat sententia.nu.2 309
iudex, & assessor edicti, statutorumque uerbis seruire debent in dubio. ibid. num.5 eo.
iudex si in uno capitulo grauauit & in alio fecit iustitiam, an omnia reuocantur. nu.11 310
iudex qui debeat.nu.11 317
iudex si non est in palatio causarum, sed in uilla, an teneatur protestans accedere ad uillam.nu.3 311
iudicandum tantum de capitulis, quæ quis prosecutus, & reliqua reseruanda, & quando, nu.6.8.9.& 10 281
iudicare potest arbiter in vltimo die compromissi, & quando, nu.8 146
iudicatur pro illo, cuius iura sunt potiora, si pars vtraque fundauit intentionem sic.nu.1 286
iudice incipiente loqui pro sententiando, quid iuris, si antequam proferat uerbum, absoluo, uel condemno, producta sunt instrumenta, numero quarto. 142
iudicem se prætendens debet de sua iurisdictione docere.nu.18 99
iudicem ordinarium non adire licet partibus, nisi in casibus.nu.3 138
iudicem ordinarium quare non potest aliquis facere, nisi Imperator, Papa, Princeps, vel consuetudo.nu.15 243
iudicem qui approbat, perdit declinatoriam in reis.nu.4 268
iudicem appellationis appellans, non appellatus eligit, versic. & sunt. numero 1 289
iudicem quærere sufficit causa appellandi, ubi ius reddere consueuit, uersic. sed an.nu.1 291
iudices ecclesiastici, etiam post sententiam, interdum dispensant.nu.26 10
iudices quando dissentiunt opinantes, eligere debent eam opinionem, quæ magis habet rationis.nu.9 12
iudices, qui cognoscunt ex dilatione, an sint ordinarii, uel delegati, numero quinto. 36
iudices simul procedentes, an possit vnus alteri deferre, & an ab eorum delatione possit appellari.nu.6.& 8.& 23 eo.
iudices diuersorum rescriptorum non faciunt vnum copus.nu.9 eo.
iudices an possint inuicem deferre inuitis impetrantibus.nu.23 eo.
iudices tres si dati sint cum clausula, quod duo sufficiant, an ualeat sententia lata per duos vna cum tertio excommunicato.nu.5 79
iudicis ad officium quæ pertineant, & quæ iudicis officio expediantur. nu.4. & per discursum vsque ad finem.nu.3 129
iudices tres si sint delegati simpliciter, an ualeat confessio facta coram duobus ex eis, uel faciat iudicium.nu.17 46
iudices appellationem cur iure ciuili non delegent.nu.27 100
iudices etiam maiores extra terminos suæ iurisdictionis sententias exequi non possunt.nu.26 126
iudices feudorum an sint iudices, si agatur de iuurijs personalib.nu.4 155
iudices debent esse discreti.nu.3 185
iudices quando possint uti testes testificari.nu.51 211
iudices an possint testificari, nu.7.& 8 223
iudices possunt testificari super sano, & conuenienti intellectu verborum ab eis prolatorum.nu.8 eo.
iudices pares numero si ferunt contrarias sententias super eodem libello, prævalet absolutoria, nisi contraria sententia sit fauorabilior, quam sententia absolutoria.nu.1 287
iudices si sunt duo, unus ordinarius, alius delegatus per principem, ad quem recurrendum est.nu.4 eo.
iudices si habeant ordinariam & delegatã, quã præsumũtur elegisse.nu.5.eo.
iudices ordinarii non expectant superioris confirmationem, quia habent eam suo iure, ver.dicit Bar.nu.5 eo.
iudices ordinarii si ad inuicem sunt discordes in sententiando, quia testes sunt contrarii, cuius sententia prævalet.nu.8 eo.
iudices quando sunt duo, an vnus possit citare sine alio.nu.11 eo.
iudices sunt iustitiæ debitores, eique comparantur, ver.ita cum.nu.6 407
iudices si habeant in mandatis, quod diffiniant causam intra annum alioquin remittant, an possint intra annum remittere.nu.5 309
iudices sęculares an possint se intromittere de restitutione vsurarum certarum.nu.16 314
iudici de facto exequenti, de facto resisti potest.nu.13 100
iudici asserenti se impeditum, an credatur.nu.2 111
iudicium ex quibus constet.nu.1 153
iudici si liquet, quod sufficiens productio facta sit, etiam secunda dilatio, vel tertia non debet dari.nu.5 234
iudici, qui illudit excommunicandus est, in prin.ver.ibi promul.nu.1 280
iudici delegato si mandatur, quod intra certum tempus remittat causam instructam ad superiorem, an iste terminus sit habendus pro peremptorio, nu.10.& 12 291
iudici debet esse notum, quod appellans non est prosecutus in termino constituto, & ipse non comparuit in præsentia iudicis in ipso termino, alias non posset procedere contra absentem.num.13 296
iudici & testibus pecuniam publicè licet dare pro testimonio, & sententia uera.nu.11 311
iudicia trutinanda sunt per sapientes non præcipitosè, nec festinanter, sed maturo consilio.nu.24 19
iudicia requirunt sagacitatem, & artem.nu.5 139
iudicia quomodo diuidantur, num.3.4.& 5.& 7.& 8.& 10. 147
iudicia quomodo diuiduntur, & quid quoque contineatur.nu.2.& 3 148
iudicia, in quibus quis est actor & reus, ualent ad defensionem, non ad impugnationem.nu.6 230
iudicia quædam sæpius moueri non possunt, & quæ eo.§.versicu.& adde.numero 3 286
iudicialis termini lapsus interdum omnino iudicii copiam eripit, interdum reparationem admittit, re, scilicet integram, & saluo partis aduersariæ interesse.nu.19 34
iudicibus duobus delegatis creditur.nu.1 210
in iudicibus coniunctis semper considerari debet in sententiæ prolatione, ille qui potestate præcellit, ver.semper.nu.4 287
iudicibus ordinariis discordantibus ratio, cur ad superiorem non recurritur, nisi sit appellatum, versi.sed quæ excipitur tamen casus, nu. 8.versi.sanè. num.5 eo.
iudicibus debetur maior fauor, quam arbitris.nu.5 eo.
iudicii firmamentum forma, subsistentia, quies, & sopitio, Quæ.nu.17 148
iudicii etymologia.nu.5 148
iudicii porta causa est.nu.24 101
iudicii caput, medium, finis quæ, ibid.versi.quia litis.nu.20 188
iudicio finium regundorum quando agitur inter canonicos an debeat agi nomine præbendarum, an nomine ecclesiæ.nu.8 101
iudiciorum quotuplex sit ordo.nu.6 148
iudicis partes in notoriis nullæ sunt nisi quantum ad sententiam, & citationem, vel requisitionem præambulam.nu.7 54
iudicis delegati descriptio.nu.11 99
iudicis factum contra ius debet corrigi, & idem in quolibet pro sapiente assumpto.nu.19 114
iudicis officium an sit vis vel factum.nu.19 129
iudicis officium per pactum de non petendo, an ipso iure tollatur.nu.25 eo.
iudicis officium an possit nouari.nu.26 eo.
iudicis officium intentans potest reconueniri.nu.50 130
iudicis officium an competat per honorem.nu.6 207
iudicis delegatio si appareat, pro iurisdictione ordinaria non præsumitur, item de delegata.nu.12 301
iudicis delegati citatio vt teneat quæ sunt seruanda.nu.4 169
iudicis motiuum qualiter probetur. Item qualiter mens tacita.nu.13 95
iudicis officium ubi intentatur, an citatio requiratur.nu.39 130
iudicis officium quod sit, contendentibus duobus, uel pluribus de possessione hæreditatis.nu.3 205
iudicis appellationis potestas quæ cognoscendi, ver.præterea.nu.21 288
iudicis appellationum officium.§.ibi, corrigere.nu.6 301
iudicis officium, an valeat implorari etiam ante lit.contest.nu.12 309
iudiciorum ordo non requiritur in confessione.nu.17 197
iudicio pendente retinendæ in quo quilibet dicit se possessorem, si unus turbat alium maiori turbatione, quam prius, an possit de hoc interim coram alio iudice ciuiliter, uel criminaliter conueniri.nu.2 301
iudicio quæ veniant non petita.nu.8 278
iudicio generali delegato iurisdictio in una re perpetuata censetur, & in omnibus aliis eiusdē iudicii rebus nominatim non exceptis perpetuata. numero 5 36
A iudicio repellere non est lucrum.nu.1 156
iudicium ex parte ante citationem, ex parte post pronunciationem, in medio discussionem requirit.nu.16 23
iudicium sine labore & expensis non potest fieri.nu.15 28
iudicium nihil aliud est quam vsus actionum, vel defensionum.nu.10 30
iudicium inchoatum à pupillo cum authoritate tutoris potest solus tutor perficere.nu.28 32

iudi-

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

iudicium nouum an deroget veteri.num.11 69
iudicum pars iustior prævaleat in pari, num.4 118
iudicium factum cum possessore,an prejudicet possessis scientibus.nu.5.131
iudicium in rem scriptum sequitur fundum,num.1 144
iudicium ius præcedere debet.num.3 144
iudicium vnde dicatur,& non est idem cum actione,& ratio.num.3 eo.
iudicium tribus personis constat,& quæ sint.nu.2 145
iudicium ex quibus constet.num.1 147
iudicium quoddam plenum,& quoddam semiplenum, & vtriusque descriptio,num.1 eo.
iudicium in causa positum est.num.1 eo.
iudicium extraordinarium quod dicatur.nu.5 eo.
iudicium aliquando ponitur pro instantia,aliquando pro sententia,aliquando pro victima voluntate,& quotuplex sit iudicium.nu.9 eo.
iudicium si interdum male fundatum sit ex vetito examine, interdum ex inordinato certamine,an confessio valeat.nu.14 eo.
iudicium sęculare factum in ecclesia,an sit validum.num.4 148
iudicium quousque duret.num.12 158
iudicium generale differt ab vniuersali.num.4 147
iudicium,fama,& suspicio quid.nu.1.& 2 199
iudicium sine sumptibus,an possit agitari.nu.10 187
iudicium,cuius executio procedit in unum , est frustratorium. nu.3 194
iudicium,& acta iudicii sunt ambabus partibus communia.nu.4 196
iudicium potest ingredi nemo sine causa.nu.24 201
iudicium assimilatur naturali corpori humano.nu.2 213
iudicium quando pertinet ad plures,ita quod ad vnum sub altero,tamen simul agere possunt.num.17 287
iudicium non est ante litis contestationem,ver.nam propriè.nu.5 288
iudicium non incipit ab edendo,§.sanè.nu.14 314
iudicum sigillis credi debet. num.1 234
iur.can.sanctitas iur.ciu.sublimitate decoratur, & maiestas iur.ciu.firmatur canonum authoritate,& vnum propter aliud coruscat,& magis timetur. numero 6 2
iura communia, quæ de consuetudine non seruantur , pro nullis habentur. numero 19 60
iura uidentur ibi possideri,ubi quis domicilium habet,vel forum sortitur.nu mero 72 11
iura publica,& præstationes personales an possideantur.nu.11.& 39 74
iura loquentia de testamento per se ualido , trahitur ad testamentum ualidum per fictionem,aut dispensationem.nu.61 105
iura diuersa statuuntur ex loci & temporis diuersitate.nu.21 211
iura quędam personas,quędam res afficiunt,& differentiam in prescriptione constituunt.nu.7 271
iura omnia fiscalia sunt principis , & ea concedere potest cuilibet personæ, sed iura singularum personarum non sunt principis , nec venient in eius concessionem,nisi in casibus,de quibus.num.2 273
iura & honorem ecclesiæ Romanæ qui seruare non dicantur.nu.2 275
iuramenta voluntaria præstare nolebant homines ante Christi aduentum. num.8 257
iuramenti genera,& quæ.nu.2 247
iuramenti comites qui.num.2 257
iuramenti varius effectus,& qui.§.considera.num.12 238
iuramenti si fiat mentio simpliciter, qualiter sit intelligendum. nume.sexto, folio 243
iuramenti sunt tres species,& quæ.num.1 262
iuramenti relatio fit ad speciem,& non ad genus,& ideo iurare quis specialiter debet,licet aliàs generaliter iurauit.nu.4 262
iuramenti relatio quando habeat locum , & quando recusatio fit legitima. nume.8 eo.
iuramentis in contrariis illud,quod testibus roboratur seruari debet.numero primo. 202
iuramento probatur negatiua.item bonam fidem adesse, & malam abesse, rationes non esse in fraudem conscriptas,vel redditas , arbitrio tamen boni viri,qualitate personæ,& causæ inspecta,num.18 73
iuramento calumniæ quinque capita continentur.nu.4 165
iuramento simplici quis non est committendus.num.13 247
iuramento , ut quis se non obliget, an facere possit , & qualiter . numero secundo. 249
iuramento ultimo quando standum. §.opponitur , numero secundo, tertio, & quarto. 251
iuramento non firmatur,quod principaliter fauore publicæ vtilitatis prohibetur.num. 11.& 12 158
iuramento firmatur contractus , qui non ualet ratione publicæ utilitatis, & limitatur.nu.14 25
iuramentum contractibus etiam innominatis appositum , adimit potentiam variandi,& pœnitendi.nu.53 17
iuramentum specificum,ab implicito quid differat; item quid fides a fidelitate.num.54 eo.
iuramentum quando excuset,uel non.num.17 28
iuramentum perhorrescentiæ an possit reprobari.num.14 48
iuramentum prodigi cum authoritate sui curatoris, an sit ualidum, numero tertio. 59
iuramentum fidelitatis, & obedientiæ debet præcedere inuestituram corporalem,fidelitatem iurare qui teneantur.num.4.& 5 65
iuramentum omne,uerba desiderat,quia uerbis contrahitur.num.6 eo.
iuramentum exemplo pernicioſum semper relaxandum.nu.25. 78
iuramentum de non contraueniendo diuisioni hæreditatis paternæ, an obstet agenti postea ex fideicommisso. nu.2 94
iuramentum calumnię an præstetur in causis summariis.nu.3 166
iuramentum contra proprium nullus restituitur in integrum , sed absolutio a iuramento conceditur postea restitutio , secus in alieno iuramento. numero 3 248
Iuramentum restringitur ad id,super quo iuratum est.num.4 94
iuramentum contractui accedens tollitur sublato contractu, secus econtrario.nu.8 96
iuramentum metu extortum quatenus obseruari sufficiat,quibus casibus absolutionem exigat.nu.18.& 19 143
iuramentum de transeundo ad regulam,uel vitam arctiorem seruandum, exceptis duobus casibus.nu.1.& 3 eo.
iuramentum partium an possit dare materiam arbitris male iudicandi . numero 7 146
iuramentum calumniæ extraordinarium non excludit ordinarium , numero 2 165
iuramentum calumniæ qualiter fuerit olim inuentum , & qui præstare debeant.nu.1 165
iuramentum calumniæ in causa ecclesiæ potest alteri committere clericus. num.1 eo.
iuramentum non ualet clerici præstitum extraneo episcopo.nu.4 eo.
iuramentum calumniæ an sit præstandum in criminali.nu.5 eo.
iuramentum de ueritate non præstatur nisi ad decisionem litis.nu.5 eo.
iuramentum calumniæ subire qui ualeant.nu.6 eo.
iuramentum de calumnia quare non fiat in spiritualibus. nu.1 166
iuramentum calumniæ, & malitiæ à quibus & in animam cuius præstandum.nu.1 eo.
iuramentum calumniæ clerici in causis suis præstant.nu.1 167
iuramentum calumnię tendit ad ueritatem eliciendam.nu.2 eo.
iuramentum calumniæ omitti potest, sed non pacto remitti , secus in iuramento ueritatis.nu.5 eo.
iuramentum decisiuum an retractetur.nu.5 eo.
iuramentum in supplementum probationis quando deferatur actori . numero 6 177
iuramentum de fructibus an sit deferendum reo,uel actori,nu.1 184
iuramentum calumniæ an excuset ab expensis,nu.4.& 5 185
iuramentum an excuset,& à quo,nu.4.& 5 eo.
iuramentum quid in ultimis uoluntatibus,successionibus,& renunciationibus remissiuè.nu.22 259
iuramentum calumniæ exigi potest à teste, interrogando eum , an credat, & an sciat ueritatem.nu.6 25
iuramentum ueritatis in media lite nisi decisiuum iudex exigere non potest.nu.11 265
iuramentum deferri non debet vlterius ubi est bene probatum,nu.7 202
iuramentum rescindi à statuto potest, & qua ratione.nu.9. eo.
iuramentum in defectu probationis dicitur suffragium, siue auxilium, siue subsidium probationis imperfectæ,& quando deferatur.nu.12 eo.
iuramentum omne, quod de futuro concipitur,habet tacitam conditionem de possibili.nu.11 203
iuramentum à teste præstitutum quando extendatur ad alium articulum, & quando præstari debeat super exceptione solutionis dilatoria. numero quinto. 223
iuramentum malitiæ,est suppletiuum iuramenti calumniæ,& sæpe prestari potest,in prin.nu.1 224
iuramentum est legitima probatio.nu.1 eo.
iuramentum testis an possit remitti,nu.2.& 4 230
iuramentum an possit remitti testi in causa matrimoniali.nu.4 eo.
iuramentum an possit remitti testi extra iudicium.nu.6 eo.
iuramentum promissionis, & etiam testis est de futuro,& quomodo hoc secundum capiatur.nu.6 234
iuramentum quod iterabile.nu.2 eo.
iuramentum an possit remitti ab homine.nu.3 24
iuramentum, quod à fœneratore gratia fœnoris sit, an ipso iure teneat. numero 4 eo.
iuramentum an, & quando transeat ad hæredem.nu.10 eo.
iuramentum præstitum à prælato de non petendis rebus ecclesiæ est inualidum.nu.1 248
iuramentum metu extortum an ipso iure sit aliquod.nu.2 eo.
iuramentum præstitum episcopo , ab eo qui in ipsum uiolentam manum iniecit,an teneat.nu.4 eo.
iuramentum quando duo inuicem frangunt neuter est periurus . numero tertio. 249
iuramentum non transit ad intruſos,neque econtrario.nu.4 eo.
iuramentum ligium qualiter præstetur.nu.11 eo.
iuramentum quod à clericis episcopo præstatur in committendis ecclesijs, qualiter interpretetur.in prin.nu.1 eo.
iuramentum de non inferendo grauamen creditori, donec sit ei satisfactum an teneat,nu.1 eo.
iuramentum per metum extortum si potest absq; præiudicio animæ seruari,seruandum, quid si secus,in prin.& nu.1 eo.
iuramentum per metuum extortum an obliget in foro conscientiæ. numero tertio. eo.
iuramentum obseruandum in sua forma, quando.nu.5 eo.
iuramentum ubi apponitur , non est necesse, quod mulier renunciet beneficio Velleiani senatusconsulti,& sic de alijs.nu.1 250
iuramentum si quis bis præstitit diuersis contrarium, ualet secundum, & fit periurus,in prin.& nu.1 251
iuramentum illicitum est de non loquendo , uel non præbendis subsidiis coniunctis personis,in prin.nu.1.& 2 eo.
iuramentum monachi clausſrum abiurantis non ualet,in prin.nu.1 eo.
iuramentum ex parte iurantis personale,ex parte uerò recipientis reale,ibid. nu.1 eo.
iuramentum temerarium transgrediens,an sit periurus. nu.2 eo.
iuramentum fidelitatis potest remitti de gratia.nu.2 eo.
iuramentum qui transgreditur nulla ex causa,periurus est, in prin.iniustum dicitur, etiam ordine non seruato,ibid.nu.1 eo.
iuramentum per metum factum, an obliget.nu.3 eo.
iuramentum potest in ultima uoluntate a patre filijs remitti. num. septimo. folio.253 eo.

BIU Cujas

iuramentum à parte ſponte remiſſum liberat iurantem.nu.8 eo.
iuramentum indiffinitum diſtinguitur per ius commune.nu.1 eo.
iuramentum, quod ſine interitu ſalutis æternæ poteſt ſeruari, an ſit ſeruandum.num.2 eo.
iuramentum recipit conditionem de futuro, ſed non præterito. numero ſecundo. 256
iuramentum non debet ſubire,ſi ſimplici uerbo quis ſe ſtare promiſerit.numero 2 257
iuramentum contra utilitatem, & libertatem eccleſiaſticam præſtitum non valet.num.1 258
iuramentum, per quod deformaretur ciuitas ruinis, non ualet, & ſi tendit ad deſtructionem pontium,uiarum, uel publicorum molendinorum.numero 12 eo.
iuramentum ſeruare tenetur, qui promittit non opponere ad peremptionem inſtantiæ.num.13 eo.
iuramentum quodlibet ſeruandum,quod ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ,& an poſſit relaxari.nu.13 eo.
iuramentum quando contractus eſt prohibitus odio recipientis,eſt eo uiuente ſeruandum, & ſic vbi quid creditur debitori, & promittitur creditori. numero decimoſexto.& quid quando contractus eſt præter legem.nu.16. & 17 259
iuramentum non tenet, quando contractus prohibetur ratione ſolennitatis probatoriæ.num.19 eo.
iuramentum non ſufficit, vbi deficit ſolennitas formalis. numero uigeſimo. eo.
iuramentum ſuper re,quæ non eſt in commercio alicuius, puta, ſuper re ſacra alienanda,vel diſponenda,non valet.nu.21 eo.
iuramentum de non ſuccedendo, uel renunciatio cum iuramento valet de iure canonico,ſed non de iure ciuili.nu.25 eo.
iuramentum præſtitum in fraudem legum non valet.nu.29 eo.
iuramentum de ueritate poteſt iudex quandocunque ſuper vſuris exigere, ſi in principio,medio,vel fine illud a partibus non exegit. nu.1 261
iuramentum extortum an ſit ſeruandum.nu.2 eo.
iuramentum generale non omnes perſonas, neque res compræhendit.numero 2 eo.
iuramentum deferri poteſt vtrique parti ad inquiſitionem veritatis,& quando.§.ulterius op.num.6 eo.
iuramentum probatorium an deferatur ex uno bono teſte in cauſa matrimoniali.num.2 eo.
iuramentum regis iuribus regni non debet officere.nu.4 eo.
iuramentum præſtitum ſuper præteritis non extenditur ad futura, in princ. & nu.1.& 2 262
iuramentum an & quando contineat pacta futura,& numero primo, & ſecundo. eo.
iuramentum neceſſarium non habet locum actore omnino non probante, ſed eo ſemiplenè probante, cæteris paribus debet deferri reo, & quando alterutri,& quando neutri,& nu.2.3.6.& 7 eo.
iuramentum in feudis interdum defertur domino, interdum uaſallo. numero 17 263
iuramentum neceſſarium qualiter perdat vires ſuas, ver.item qualiter,& eſt remedium extraordinarium.§.& quod ſit.nu. 27 eo.
iuramentum teſtis eſt de ordine,non de ſubſtantia.nu.3 280
iurandi non habet ius,qui non habet adminiſtrandi.nu.10 258
iurandum in quibus caſibus remiſſiuè.nu.2 251
iurans non petere an excludatur a litis conteſtatione. num.vigeſimoquinto, folio 40
iurans in animam alterius,informatus eſſe debet, quid & qualiter dominus iurare velit,aliàs dominus non eſſet periurus.nu.2 166
iurans non denunciare & denunciat, & eſt periurus,an ex officio iudicis fiat ei reſtitutio vſurarum.nu.9 253
iurans contrahere cum aliqua, ſi ſuperueniat deformitas perſone uel turpitudo uitæ poteſt a promiſſo recedere,ſed non propter cauſam præcedentem.numero 1 256
iurans ex delatione, uel relatione, ſcilicet legitima in cauſa obtinet, ſi uerò non iurat ex iuſta cauſa, ex hoc nec ſuccumbit,nec obtinet.num.octauo, folio 262
iurans ſtare mandatis eccleſiæ,ſi grauatur,& appellat,non eſt periurus.numero 2 292
iurare nolens non debet ab alio exigere iuramentum.nu.2 166
iurare debet qui melius, vel ſaltem bene nouit veritatem.nu.2 eo.
iurare de calumnia non tenetur,quando quis perfectè probauit. numero ſeptimo. 202
iurare qualiter debeant teſtes,ubi,& quando.nu.6 203
iurare teſtis nequit per procuratorem.nu.2 232
iurare de quibus debeant teſtes.nu.14 eo.
iurare iterato non debet notarius ſuper inſtrumento ſuo certificando, cum ſemel generaliter iurauit.nu.1 236
iurare debent omnes, quibus committuntur faciendæ ſcripturæ. numero primo. 236
iurare an poſſit quis pro ſe,& hæredibus ſuis.nu.4 251
iurare temerè an ſit peccatum mortale. nu.2 256
iurare poſſunt monachi,& conuerſi pro ferendo teſtimonio in cauſa ſui monaſterii.nu.1 257
iurare an dicatur quis ſi dicat,in periculo animæ meę,vel per animam ſuam. num.7 257
iurare ſępe prohibitum eſt.nu.7 eo.
iurare pro ſe non eſt contrahere, ſed eſt quædam pollicitatio ex qua non oritur obligatio naturalis.nu.18 259
iurare cogitur ille,contra quem fit inquiſitio.nu.1 286
iurare de calumnia utrum uelit,necne dilationem ad deliberandum petere, quis poſſit.nu.3 167
iurari poteſt de calumnia per alium.nu.2 166
iurare ſucceſſoribus an quis poſsit.nu.2 249
iurat qui contra aliquem non eſſe,poteſt contra eum eſſe in cauſis propriis, & eccleſiæ ſuæ,in prin.nu.1 261
iuratum ubi eſt,non ſubintelligitur illa clauſula,ſi per biennium non ſoluerit.nu.5 250
iuratus teſtis intelligitur ſuper omnibus contingentibus negotium. numero 3 197
iuratus mandato cuiuſpiam ſtare,ſi quid prȩcipitur illicitum nō tenetur obſeruare,in prin.nu.1 251
iuraui ſoluere intra menſem, ſi impetro à papa maiorem terminum, debeo de ipſo contractu facere mentionem, aliàs impetratio non valet.numero 17 40
iurauit non contrauenire, ſi poſtea alienet non valet alienatio, etiam ſi iurauit non contrauenire.nu.1 261
iure ſuo per quantum temporis ſpacium quis cadat.nu.2 169
iure gentium pro regnorum conſeruatione inductum eſt, ut in regno vnicus ſit ſucceſſor.ſ.primo genitus, niſi eum natura,uel accidens impediat. nume.9 13
iure cogente quod fit, metu factum non dicitur. nu.14 32
iure dominij ſi dixi rem ad me pertinere, & uolo probare præſcriptionem, an poſſim.nu.8 220
iuri naturali,cuius trāſgreſſio inducit periculum ſalutis,non poteſt per conſuetudinem derogari.nu.1 59
iuri ſuo non renunciat,qui gratiæ aduerſarij ſe ſubiicit.nu.1 166
iuri offerendi debitum, pro pignoris luitione, an & quando tempore præſcribat poſſidens ex primo decreto.nu.10 127
iuribus corporalibus nemo mero iure reijcitur.nu.3 46
iuris diſpoſitio & iuris poſſeſſio,uel quaſi in eiſdem conſiſtit in quibus ius canonicum.nu.9 90
ius patronatus eccleſiæ adhȩres ſolo temporali quale.nu.8 145
iuris patronatus æquè participes ſunt in præſentando,licet plus vnus, quam alius contulerit.nu.3 152
iuris poſitiui ratio præcisè reddi non poteſt.nu.3 45
iuris à diſpoſitione non eſt recedendum propter uitæ meritum.nu.5 193
iuris adminiculum non conſideratur in delictis, quod pertinet ad pœnam, numero 7 175
iuris communis electione uidetur receſſum à iure ſpeciali. numero decimonono. 137
iuris à pœna non appellatur,uer.ſcias quid.nu.4.& 5 289
iuris à diſpoſitione propter armorum metum quando non eſt recedendum. num.6 191
iuris patronatus qualitas.nu.9 152
Iuriſconſultus qualis eſſe debeat in conſulendo.nu.3 310
iuriſdictio ad actum excitari non poteſt, niſi prius ſit in habitu, numero uigeſimoſexto. 19
iuriſdictio prorogatur per ſolutionem partis.nu.15 30
iuriſdictio an ſuſcitetur in ſucceſſore epiſcopo mortuo, uel ad alium archiepiſcopatum translato.nu.4 133
iuriſdictio inualida ope exceptionis,lata pro exceptione, ſententia ipſo iure nulla efficitur.nu.32 31
iuriſdictio poteſt eſſe abſque exercitio.nu.9 36
iuriſdictio an quæratur per literas ſubreptitias.nu.8 50
iuriſdictio perpetuatur,de iure ciuili nouiſſimo, per ſolam citationem. numero 7. 53
iuriſdictio non præſcribitur contra ignorantem.nu.34 64
iuridictio ſpiritualis eſt ampliabilis ad temporalitatem.nu.39 eod.
iuriſdictio per quos actus poſſideatur.nu.41 eo.
iuriſdictio eſt quid perfectum,ideo ante confirmationem non competit. numero 13 eo.
iuriſdictio in potentia trahitur ad actum etiam per proceſſum iniuſtum.numero 3 126
iuriſdictio,quod ſit ordinaria,quomodo cognoſcatur.nu.8 68
iuriſdictio delegati expirat lata diffinitiua, etiam ſi ea ſit nulla. numero 8. & 51 100
iuriſdictio eadem competit in principali, & in acceſſorio. numero uigeſimo. eo.
iuriſdictio quotuplex ſit,& quot modis turbetur.nu.4 100
iuriſdictio extenditur contra turbantes eam.nu.7 eo.
iuriſdicto ad cauſas ob excellentiam non delegabiles, an poſſit prorogari. nu.17.& 30 110
iuriſdictio prorogatur de tempore ad tempus, ſi tempus appoſitum ſit ab homine, ſecus ſi a lege.nu.29 eo.
iuriſdictio an poſſit prolongari ſub alia forma,quam fuerit delegata.numero 45 eo.
iuriſdictio, an poſſit prorogari de tempore ad tempus,& ſupra. numero 29. & 50 eo.
iuriſdictio an expiret per ſolam executionem facti.nu.2 105
iuriſdictio quot modis finiatur.nu.4 106
iuriſdictio ordinaria, quæ data eſt à lege, præſumitur, delegata non eſt abſque mandato iudicis.nu.9 146
iuriſdictionem poſſidet prælatus ſolus, qui poteſt inſtruere,& deſtruere.numero 17 274
iuriſdictio delegata perpetuatur per litis conteſtationem.nu.1 107
iuriſdictio expreſſa & tacita ſunt una & eadem iuriſdictio in ſubſtantia. numero 1 108
iuriſdictionis delegatę ex poteſtate,& arbitraria an quis poſsit procedere. numero 1 246
iuriſdictio mota non trahit ad ſe imperium,nu.4 105
iuriſdictio ſi ſit pura, ſed exercitium conditionale, an ſententia etiam ſine probationibus lata ualeat.nu.4 108
iuriſdictio delegata,ſi expirat,ad quid delegatus ea die recipit teſtes. numero decimotertio. 109
iuriſdictio ſi non expirat, an aliqua parte illius diei poſsit ferri diffinitiua. numero 8 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

iurisdictio delegati per mortem delegantis, re integra, expirat. numero primo. 113
iurisdictio ubi non est uera, ibi cessat coerctio.nu.2 eo.
iurisdictio an perpetuetur per commissionem citationis.nu.5 eo.
iurisdictio delegata ut perpetuetur, oportet vti iurisdictione ita vt res fiat non integra, quod declaratur.nu.6 eo.
iurisdictio delegata non prorogatur ad personas in scripto non expressas etiam de ipsarum consensu.nu.1 117
iurisdictio primo data & iurisdictio prorogata, an sit una iurisdictio. numero 21 118
iurisdictio an duret in superstitem de duobus delegatis ad uniuersitatem causam, altero mortuo.nu.10 eo.
iurisdictio iurisdictionis esse potest.nu.15 eo.
iurisdictio quomodo diuidi possit.nu.16 eo.
iurisdictio delegata cur diuidi non possit, cum secus sit in ordinaria. numero 17 eo.
iurisdictio delegata cur uno delegatorum mortuo alteri non accrescat. numero 18 eo.
iurisdictio prorogata per nomen appellatiuum dignitatis, an transeat ad papam, sicut iurisdictio legationis.nu.9 124
iurisdictio si est communis maiori & minori iudici, præfertur maior, si citat. nu. 8 125
iurisdictio bassa quæ dicatur.nu.7 127
iurisdictio præscribi potest, & quæ ad huiusmodi præscriptionem sint necessaria.nu.4 128
iurisdictio & arbitrium excitantur ad actum per libellum.nu.2 145
iurisdictio arbitri, uel iudicis deducta ad statutum priuatum reprobari non potest.nu.10 eo.
iurisdictio concessa personę non ampliat territorium definitum. numero 13. eodem.
iurisdictio ordinaria, quæ data est à lege, præsumitur, delegata non est absque mandato iudicis. nu.8 146
iurisdictio singularis quædam reperitur, & quomodo.nu.7 147
iurisdictio an tribuatur ex fictione, & eius diuisio.nu.8.& 19. eo.& 148
iurisdictio qualiter differt à iudicio, & in quo resideat.nu.2 148
iurisdictio vbicunque conceditur uel quid aliud ex priuilegio in vno casu, & in alio reseruatur ius commune, non ualet priuilegium posterius contra ius commune, nisi fiat mentio de primo priuilegio.nu.10 276
iurisdictio prima, an possit prorogari in iudicem appellationis. numero undecimo. 118
iurisdictio similis est homini crescenti.nu.15 150
iurisdictio multiplex est.nu.8 150
iurisdictio an prorogetur ad hæredem.nu.15.& 16 151
iurisdictio an possit prorogari de masculo ad fœminas. numero decimonono. eod.
iutisdictio non confertur, nec aufertur cum effectu ignoranti. numero secundo. 180
iurisdictio & dominium æquiparantur.nu.3 eod.
iurisdictio quibus accrescat.nu.2 192
inrisdictio est terminus communis complexiuus suarum specierum, & indiuiduorum.nu.5 138
iurisdictio large interpretatur etiam in compromisso, & quid contineatur eius appellatione.nu.2 232
iurisdictio vicariatus non inhęret territorio, sed personæ intra fines territorij, & quandoque loco, quandoque personæ conceditur. numero secundo. 245
iurisdictio non amittitur delegata licèt partes in iudicem compromiserint.nu.1. 246
iurisdictio quid, & an cogat ius dicere.nu.7 eo.
iurisdictio uoluntaria redigitur in conuentiosam per oppositionem. numero secundo. eo.
iurisdictio aliqua an conferatur per literas delegatorias, si impetrans noluit eis vti.nu.6 183
iurisdictio non dicitur mea, licet fundus meus. §. deinde. ibid. numero tertio. 272
iurisdictio bassa facilius præscribitur, quam imperium merum. numero secundo. 276
iurisdictio est dominium.nu.12 270
iurisdictio propria data est cuilibet tribunali, quæ per alium non potest neque vsurpari, neque minui, vers.nam cuilibet.nu.25 288
iurisdictio temporalis omnino diuisa est ab ecclesiastica, uers. no. quod iurisdictio.num.1 290
iurisdictio ecclesiastica in tribus locis debet exerceri.nu.1 293
iurisdictio declinari potest etiam in notorio delicto, uer. ex isto cap. post casum.nu.1 301
iurisdictio an præueniatur per citationem.nu.13 303
iurisdictio vna delegata, an præualeat alteri delegatæ per præuentionem. num.14 eo.
iurisdictio non firmatur per actum non legitimum, & quem, uersicu. per actum.nu.16 eo.
iurisdictio uicaria maior est, quam iurisdictio delegata.nu.7 307
iurisdictione ciuitatis ordinaria concessa, censentur etiam iurisdictio comitatus, secus cum delegata.nu.13 26
iurisdictionem non habent prælati ecclesiastici electi à collegio, nisi per superiorem confirmentur, nu.10 125
iurisdictionem ordinariam quis prælatus habeat.nu.22 126
iurisdictionem ordinariam habet dominus in uasallos, & pares, curtis super dominum, & uasallum.nu.25 eo.
iurisdictionem non dat sententia.nu.2 180
iurisdictionem si habeam, an possim constituere eam alieno nomine possidere.nu.8 269
iurisdictionem exercere ut quis in alieno territorio, diœcesive possit, consuetudine potest induci.nu.2 235
iurisdictionem possidet prælatus solus, qui potest instruere, & destruere. numero 17 274
iurisdictionem insolidum, an quilibet iudex ordinarius habeat. nume. nono, folio 287
iurisdictiones, & statuta sunt eiusdem qualitatis.nu.18 16
iurisdictiones præcipuæ tres sunt, pecuniaria, decreti, & correctionis facinorum.num.2 58
iurisdictiones omnes excepta clauium potestate, licitæ sunt apud infideles, num.38 104
iurisdictiones delegatæ sunt personales, sed ordinariæ sunt reales. numero decimonono. 121
iurisdictiones taxatæ & distributę per formam statutorum an possint prorogari.num.8 150
iurisdictionis, vel indiuidui parte utens, toto usus videtur. numero quadragesimo. 100
iurisdictionis potestas episcopalis in quibus consistat, & quę non appelletur. numero 1 298
iurisdictionis diuiso, & subdiuisio.nu.4.& 5 207
iurisdictionis commoda diuidua, secus iurisdictio.nu.10 287
iurisdictionis gradum cuique lex canonica, ciuilisq; conferuat. §.no. quod. numero 1 307
iurisdictionum duo sunt genera, delegata, & ordinaria.nu.9 146
iurisperitum aliqualiter oportet esse dialecticum, ut cognoscat uias argumentandi. nu.5 199
ius gentium, siue naturale inuenit obligationem naturalem. nu.48 8
ius ciuile si discordat cum canonico, quodnam attendi debeat. numero vigesimonono. 10
ius commune informat, & vestit statuta, non econuerso.nu.49 11
ius ciuile non potest tollere ius naturale, sed effectum eius.nu.66 eo.
ius ciuile per ius canon. potest suppleri.nu.13 16
ius feudi, iudices, ordo, iudicii ex Inno. multa. num.14 155
ius accrescendi in contractibus an possit induci per pactum expressum. numero 60 17
ius accrescendi in feudis propriè dicitur tribus duntaxat casibus. s. in pro non scripto, caduco, & quasi.nu.66 eo.
ius dicendi nullum ciuile remedium est, & perpetuum transmittiturque à suo hærede etiam non agnitum.nu.19 35
ius non potest mutari consensu iudicum.nu.18 36
ius conditionale nō facit quem locupletiorem, nisi sit tale, quod possit vendi. numero 8 50
ius vniuersitatis potest uni consolidari, qui non solum dicitur maior pars, sed totum capitulum, nisi numerus sit de forma.nu.5 64
ius nullum acquiritur ex postulatione.nu.1 64
ius plurium in electione delinquętium an deuolutum in unum collegii eiusdem non delinquentem.num.7 79
ius accrescendi, in emphyteusi ex stipulatione, & in feudo, an habeat locum. numero 10 eo.
ius accrescendi non procedit in his, quæ primordiales fines excedere nequeunt.numero 11 eo.
ius accrescędi vel ex non facta acquisitione, uel ex funditus resoluta, oritur. numero 12 eo.
ius eligendi an probetur per instrumentum electionis.nu.2 80
ius eligendi nō ordinatur naturaliter ad compromissum, sed ad scrutinium. numero 34 82
ius renunciatione sopitum non reuiuiscit.nu.2 95
ius patronatus si habet clericus ratione sui patrimonii, legatus non potest conferre eo irrequisito.nu.5 125
ius, quod perdet ex morte, an veniat in generali refutatione.nu.3 135
ius metimur ex actoris persona, & ratio.nu.1 144
ius temporale quare dicatur annexum spirituali, & non econtra. numero decimotertio. 148
ius patronatus an sit indiuiduum.nu.2 152
ius patronatus ecclesiæ est quid mixtum.nu.5 152
ius patronatus sumit originem a re profana, quam quis dedicat Deo. numero 6 eo.
ius patronatus qualiter intelligendum sit, quod possidetur. numero decimo. folio eo.
ius ciuile differt a canonico, in negocio arbitrorum iuris, in versic. solutio, & ius canonicum in suo foro, & ciuile in suo seruandum. §. item non, versi. porro.nu.13 306
ius deliberandi ante præsentationem non competit electo uel postulato. numero 15 67
ius sibi dixisse, quando obstet. numero 10 137
ius scriptum ubi deficit, recurritur ad æquitatem etiam non scriptam. numero duodecimo. 178
ius eligendi an competat ratione proprietatis ipsius iuris, an ratione possessionis. numero quinto. 181
ius suum indiscussum temerè quis relinquere non debet ex aliqua lege positiua, uel conscientiæ, &c. numero 7 194
ius diuinum aliquando patitur exceptiones.nu.2 201
ius canonicum an dicatur ius diuinum.nu.4 221
ius uel factum inspicitur, quando quid nititur alterutro.nu.1 226
ius ciuile uocat annulum, ius uerò canonicum sigillum.nu.16 238
ius reale quando nouo uasallo quæratur sine inuestitura. numero 7 240
ius si dixisse, non obstat, interueniente iudicis auctoritate etiam iniusta. numero sexto. 249
ius commune, quod ad supremam potestatem pertinet, semper videtur exceptum. numero quinto. 253
ius alterius intelligitur exceptum. §. sed pone. numero 10 258
ius canonicum est ius diuinum, ibidem post casum.nu.1 261
ius sibi, dicere quis potest iudex in non requirentibus strepitum formalem. §. in tex. ibi, sententia.nu.2 274
ius naturale idem quod veritas.nu.3 280

ius

ius sibi, dicere quis potest iudex in non requirentibus strepitum formalem. §. in tex. ibi, sententiâ. nu. 2 274
ius naturale idem quod veritas. nu. 3 280
ius gentium idem quod æquitas. nu. 3 eo.
ius ciuile potest actiones tollere, qua inuenit. §. item ius, & §. ego puto. numero secundo. 277
ius canonicum non curat apices verborum, versic. & maximè. nnmero septimo. 286
ius suum exponere aduersario nemo tenetur, seu iudici, si natura causæ desiderat, versic. quia nemo, num. 1 298
ius in notoriis non tanquam iudex, sed tanquam non habens potestatem faciendi voluntatẽ suam in re sua, nel in ecclesia sibi commissa quilibet prælatus dicere sibi potest. nu. 25 302
ius negatiuum, quod non possit quid aliquo in loco fieri, prescribi potest. versic. item quod hoc. nu. 1 309
ius alterius corrumpi non debet corruptione, uel inertia alterius. numero quarto. 301
ius commune dicitur etiam ius municipale ciuibus municipii, & constitutio episcopalis generalis, uersiculo, sed ius, & §. constitutio. numero quinto. eo.
ius naturale commune magistratibus omnibus est; versic. quia ius. numero tertio. 312
iussus, licentia, auctoritas, decretum, consensus, ubi pro actus ualiditate requiritur, quando interuenire debeat. nu. 4 58
iustitia quare Astræa nuncupata sit. nu. 13 78
iustitia triumphat super omnem aliam uirtutem, uitam, famam, & scientiam. num. 4 79
iustitia quotuplex est. nu. 10 147
iustitia diuina necessaria est, & a ciuili iure distingui non potest. numero sexto. 318
iustitia debet repræsentari in quolibet capitulo pari modo. nu. 2 296
iustitiam ad alium quilibet, præsertim autem prælatus ad subditos si non facto exhibere potest, at saltem animo impendere debet. nu. 99 6
iustitiam colimus, veritatem adoramus. nu. 1 128
iustitiam mihi fieri, si proponam in libello, valet quantum actio nominatim proposita. nu. 3. & 9 173
iustus metus an sit, si vim populi, quem aduersarius concitauit, quis timet, & ob id ad tribunal accedere timet. & nu. 10. & 13 311
iustus titulus quoad præscribendum præstatur etiam ab eo possessore qui non habet dominium. nu. 23 255
iurare obsessum motu proprio & sine requisitione licitum est consangui. numero 12 260

L

Labor, & pecunia diuisionem recipiunt. num. 7 243
laborare in extremis an ille dicatur, qui post contractum uixit multis diebus, si statuto caueatur, quod in extremis laborantes non possint contrahere sine præsentia suorum propinquorum. numero decimoquinto. 134
laici debent parere clericis, in eo, quod spectat ad iurisdictionem clericorum. num. 2 21
laici non possunt etiam in fauorem ecclesiæ vel clericorum facere statuta disponentia de reb. uel personis ecclesiasticis. nu. 9 23
laici non habent vllam bonorum ecclesiæ administrationem. nu. 2 149
laici & fœminæ an admittantur contra clericos, in principio. & numero tertio. 225
laici, quando diuina celebrantur, si sedeant, vel stent inter clericos, sunt eiiciendi, non puniendi, in prin. & nu. 2 314
laico an possit dari ecclesia ad firmam. nu. 12 23
laicus per statutum municipale si sit tutus contra creditorem præscriptione triennii, & factus sit clericus, an uirtute ipsius statuti poterit se tueri in curia episcopali. nu. 9 eo.
laicus non testificatur contra clericum, in prin. nu. 1 152
laicus an possit esse nuncius episcopi, an assessor. nu. 6. & 10 eo.
laicus an possit esse œconomus ecclesiæ, & quis. nu. 8 eo.
laicus patronus rectore vacante an possit administrare res ecclesiæ. numero nono. eo.
laicus an possit administrare, & esse uicarius episcopi. nu. 10 eo.
laicus an possit esse rector hospitalis. nu. 12 eo.
laicus an possit esse custos altaris. nu. 13 eo.
laicus an possit constitui procurator, ad acceptandum beneficium. numero decimoquarto. eo.
laicus an possit esse notarius in causa electionis. nu. 15 eo.
laicus an possit esse arbiter, an arbitrator in causis ecclesiasticis. numero decimoseptimo. eo.
laicus conuentus coram iudice seculari, quid iuris, si nominat clericum tanquam dominum suum. num. 6 164
lapsus temporis ad prosequendum non obest appellato prosequi appellationem uolenti. nu. 20 34
lapsus dilationis an habeat uim exclusionis. nu. 53 104
lata culpa in contractibus æquiparatur dolo. nu. 12 45
latinitas mala non uitiat testamentum, uel alia instrumenta. numero sexto & septimo. 34
latro si tempore appellandi ducatur ad furcam, eius consanguinei possunt eum auferre potestati. nu. 18 100
latrones, & piratæ diuidunt inter se spolia secundum pacta, & propterea de consuetudine armorum conceditur eis duellum. nu. 77 6
latrones licet turpiter faciant, tamen non turpiter diuidunt. nu. 77 eo.
laudum arbitratoris pro modica læsione ad arbitrium boni viri reduci non petitur. nu. 12 38
laudum arbitri an possit corrigi per iudicem. nu. 8 67
laudum reduci ad arbitrium boni viri qui perperam petit, incidit in pœnam nam compromissi si in petitione succumbit. num. 1 251
laudum arbitratoris dicitur reduci ad arbitrium boni uiri, etiam si in totum cassaretur, & quando reduci possit. nu. 17. 19. 20. 21. & 28 255
laudum qui petit reduci, quid habeat probare. nu. 33 eo.
laudum si peto corrigi, & apparet, quod arbiter non fuit arbiter, an iudex possit pronunciare ex tali nullitate arbitrium nullum. num. 7 306
laudum arbitratoris propter enormitatem potest in totum cassari, & non modificari. nu. 12 310
legalis disciplina traditur trifariam, uersiculo, & si Canonista. nu. 28 263
legare an possit quis ei, quam polluit per adulterium. nu. 6 140
legari potest per nuncium, sicut & per epistolam. nu. 4 137
legatario ante aditam hæreditatem an competat uendicatio. nu. 20 112
legatarius non transmittit ad hæredes deficiente conditione personali, ut si probabit, secus in impersonali. nu. 8 253
legati officium, in spectantibus ad legationem, durat post mortem papæ. numero 33 51
legati, qui non sunt de latere, non possunt conferre beneficia sine speciali mandato papæ. nu. 1 99
legati apostolicæ sedis possunt in prouincia sibi commissa facere statuta petua. nu. 1 124
legati sententiam, iudicati actione intentata, ordinarius executioni mandare potest. nu. 10 eo.
legati citationem quis non debet contemnere sub appellationis obtentu, in prin. nu. 1 292
legato papæ magis parendum est, quam regi. nu. 1 eo.
legatum factum creditori sub conditione, si probauit, an sit ualidum. numero 7 253
legatum cardinalem qui contemnit, contemnit ipsam sedem Apostolicam, & ad se excusandum debet adire eandem sedem. nu. 1 292
legatus interpretatur dictum papæ. nu. 24 62
legatus de latere potest dispensare in omnibus casibus, qui non sunt papæ reseruati. nu. 3 79
legatus est imago principis, & post ipsum maius habet imperium. numero primo. 122
legatus de latere potest dare inferioribus, prælatis & exemptis, ut abbatibus, & prioribus licentiam transeundi, & exemptorum electiones confirmare. nu. 2 eo.
legatus papæ per simplicem querelam aditur. nu. 1. eo.
legatus papæ intromittere se non potest de causa alteri specialiter per papam delegata. nu. 1 eo.
legatus, ubi iure metropolitico aditur, an per simplicem querelam nullitatis sententiæ adiri possit. nu. 4 eo.
legatus papæ an possit deponere episcopum. numero 5 eo.
legatus etiam de latere ex generali legatione episcopos transferre non potest. nu. 1 123
legatum de latere ex generali legatione non potest unam ecclesiam cathedralem alteri subiicere. nu. 1 123
legatus de latere an habeat iurisdictionem ordinariam in tota sua prouincia, & legatione in ciuilibus & criminalib. nu. 7 123
legatus de latere an possit ponere indulgentiam. nu. 8 eo.
legatus de latere an possit transferre abbatem ad aliam abbatiam, sine speciali mandato papæ. nu. 12 eo.
legatus de latere confert beneficium uacans spectãs ad ecclesiæ præsentationem. nu. 1 eo.
legatus in quacunque parte legationis existat, iurisdictionem suam exequitur. nu. 1 124
legatus extra prouinciam an possit excommunicare, uel absoluere. numero secundo. eo.
legatus extra prouinciam existens, an expedire possit iudiciorum præparatoria, & an beneficia conferre. nu. 3. & 4 eo.
legatus qui non est de latere, nullam habet potestatem in collatione beneficiorum. nu. 4 289
legatus cardinalis procedit pendente appellatione interiecta ad papam, non tanquam cognitor, sed tanquam informator. nu. 2 297
legatus factus unius prouinciæ potest exercere in alia prouincia sibi commissa. nu. 5 124
legatus, qui exiuit prouinciam, iterum reuersurus, an possit extra prouinciam excommunicare, uel absoluere. nu. 7 eo.
legatus ante, quam ingreditur prouinciam, quas causas delegare possit. numero 11 eo.
legatus an possit facere statuta sine consilio prælatum illis prouinciæ. numero 4. eo.
legatus minor filet in præsentia maioris, & an sola præsentia sit in causa. numero 1. & 4 eo.
legatus de latere à legato à latere qua ratione differat, nu. 2 eo.
legatus, qui exiuit prouinciam, an statim desinat esse legatus, numero secundo. eo.
legatus apostolicus an possit facere statuta iuri communi contraria. numero 3 eo.
legatus etiam unum cespitem ingrediendo prouinciæ sibi decretæ, totam prouinciam incipit possidere. nu. 4 192
legatus interpretatur dictum papæ. n. 24 62
legatus de latere potest dispensare in omnibus casibus, qui non sunt papæ reseruati. nu. 3 79
legatus est imago principis, & post ipsum maius habet imperium. numero primo. 122
legatus papæ per simplicem querelam aditur. nu. 1 eo.
legatus papę intromitere se non potest de causa alteri specialiter per papam delegata. nu. 1 eo.
legatus etiam de latere ex generali legatione episcopus transferre non potest. nu. 1 123
legatus papæ an possit retractare sententiam suam. nu. 7 284
legatus de latere nemo nisi cardinalis. nu. 1 289

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

legatus qui non est de latere, nullam habet potestatem in collatione beneficiorum.nu.4 289
legatus cardinalis procedit pendente appellatione interiecta ad papam,non tanquam cognitor,sed tanquam informator.nu.2 297
lege vel statuto debet vti contra se, quo quave pro se quis vtitur, numero secundo. 316
legem condere non potest, is, de cuius principatu, non iniuria dubitatur. numero 87 6
legem rei suæ potest imponere dominus, ut non alienetur in ecclesiam, uel potentiorem.nu.3 157
legem suæ quisque rei potest indicere.nu.nu.11 310
legem sibi ipse iudex imponere non potest suæ iurisdictionis arctatiuam, nec extensiuam,ver.sed sibi.nu.4 302
leges allegari possunt in clericorum fauorem.nu.8 165
leges etiam in foro conscientiæ seruandæ,& quæ.nu.1 215
leges transgredi quandoque æquum est.nu.4 271
leges & canones vbi discrepant, debent obseruari leges in foro Iustiniani, & canones in foro beati Petri, nisi causa est spiritualis.numero tertio. 290
leges,si sunt duæ,quarum una diffinit tempus,altera dat arbitrium, illa quæ diffinit,tempus interpretatur,arbitrio iudicis.nu.3. 92
legi,si conuenerit,an possit renunciari.nu.3 148
legi,libellorum, ff.de accusationibus, non est locus in notorijs. ibidem, numero 1 253
legis & conscientiæ natura & differentiæ.nu.10 147
legis primum condendæ timor fuit in causa.nu.6. 2
legis quatuor sunt virtutes.nu.15 81
legis dispositionem forma mandati non potest immutare.nu.45 139
legis,intra vtile, ff.de minori. legis, de qua.ff.de iudic. intellectus. numero tertio. 172
legis illicitas,de off.præsi.legis, si de vi,de iudi.legis,si quis in tantam,C.unde vi.intell.nu.10 173
legis,quoties,C.de iud.intell.nu.2 174
legis,si quis;ad l.Iul.de ui.intellectus.nu.5 174
legis si fundum, ff.de fundo dot.intelle.nu.11 175
legis,quamuis,de bon.auth.iud.poss.intell.nu.20 189
legis,siue pars,C.de dila.limitatio.nu.5 191
legis,Marcellus,ff.rer.amo.intell.nu.3 197
legis ult.C.de fide instrum.intell.nu.8 199
legis,qui vsumfructum.ff.de ver.obl.intell.nu.18 201
legis neganda,C.qui accu.non poss.intell.nu.41 210
legis,assiduis,C.qui pot.in pig.hab.intell.nu.3 245
legis sancimus,C.de testa.intell.nu.2 270
legis,Seio,ff.de appell.intell.nu.10 278
legis,non est nouum,de act.emp.ff.intell.num.25 283
legis,& quia,ff.de iurisd.om.iud.intell.nu.8 284
legis,sed si.§.si rem detraxeris,ff.de petitione hæreditatis, intellectus.numero 3 286
legis,cum apud Sempronium, ff.iudi.sol.intell.nu.25 288
legis non tantam,ff.de app.intell.nu.4 290
legitima portio detrahitur quandoque in vna re iudicis officio ne ex diuisione totum corrumpatur.nu.35 130
legitimam excrescentium bonorum potest petere filia, quæ recepit centum pro sua legitima.num.28 21
legitimare bastardos, uel spurios nullus potest præter Papam, & Imperatorem.nu.10 243
legitimari se faciens an debet citare consanguineos.nu.66 102
legitimari possunt incestuosi priuilegio Imperatoris, nu.4 414
legitimati an succedere possint.nu.60 11
legitimatio facta per rescriptum comitis,non citatis agnatis,an ualeat. numero 6 26
legitimatio fit per subsequens matrimonium.nu.20 71
legitimatio per matrimonium non fit, nisi dos constituatur, & instrumentum fiat.nu.3 131
legitimationis,& filiationis causæ quando pertineant ad ecclesiasticum forum.nu.6 180
legitimatus habet figuram, non autem substantiam naturalem legitimi.numero 61 11
legitimatus post mortem patris, non habet existentiam sui hæredis. numero 22 71
legitimè citati si sint aliqui, & aliqui non, in eadem causa, an ualeat iudicium.nu.3 133
legitimè,aduerbium est captiosum,& eius vis.nu.1 170
legitimum quem facit consuetudo,& contra.nu.6 242
legum Doctores funguntur sacerdotio,& sunt personæ egregiæ.nume.nono, folio 37
legum & Capitul. loquentium de porogatione iurisdictionis intell.numero 2.&3 150
læsus si quis sit in transact. vltra dimidiam dubij euentus, an habeat remedium.nu.7 136
læsus minor quando præsumatur.nu.1 144
lex noua, ubi nouum delictum, de non esse in esse statuendo, inducit, aut non inducit, sed detegit, aut neutrum facit, sed pœnam duntaxat addit, an lege præterita.nu.1 12
lex ubi mentionem facit dispensationis, nec reseruat eam papæ ordinarius dispensare potest,nu.5 83
lex protenditur de similibus ad similia, si habet rationem, ibidem numero secundo. 307
lex non se intromittit in voluntarijs.nu.7 316
lex diuina licèt duorum testium numero contenta sit, nihilominus lex ciuilis,uel municipalis potest disponere quod requirãtur plures testes.numero 2 18
lex debet esse certa, & statutum ambiguum non meretur in causis allegari.numero 13 25
lex suum,non tuum tibi denegat beneficium.nu.33 26
lex vna derogat alteri sine clausula non obstante.nu.21 27
lex specialiter prohibens impetrari debet nominatim exprimi in clausula non obstan.num.7 48
lex optimam,C.de contrah.& commit. stipu. an habeat locum in iudiciis,si fiat mentio de procuratione.nu.20 114
lex publica,id est generalis ligat omnes etiam pupillos,& mulieres. numero secundo. 142
lex,properandum,quæ disponit de instantia triennii,an habeat locum in arbitris.num.13 146
lex,in l.Aquilia si deletum.ff.ad l.Aquil.est mirab.nu.26 162
lex,reus,ff.de mune.& hon. non habet locum in beneficiis.nu.2 164
lex libellorum,non habet locum in interdicto, vnde vi, ciuiliter moto.numero 3 173
lex,si quidem,de except.non habet locum in exceptionibus prçiudicialibus declinatoriis.nu.5 eo.
lex Titia, ff. de inofficioso testamento. non dicitur correcta. numero 39. folio 206
lex loquitur semper de futuro.§.porro.nu.4 186
libellare pertinet ad actorem, non ad reum. nu.10 186
libelli,& feudum proprietates,ac differentiæ.nu.7 147
libelli declaratio non est noui libelli intentio.nu.1 169
libelli uerba debent intelligi congruentius.nu.6 178
libelli causam unam sufficit concludere.nu.5 276
libelli remissio in finium regundorum iudicio.nu.4 202
libelli reconuentionis implicitæ quæ sit forma.nu.22 288
libelli conclusio & libelli petitio,an differant nu.5 160
libello non oblato reus nec absolui, nec condemnari potest. nume. quinto. eodem.
a libello caditur quandoque ex iure municipali.nu.1 155
libellorum causæ, formæ, conclusio Quæ.nu.17 148
libellum coram iudice oblatum non citatus tenetur recipere, non tamen respondere nisi habita competenti dilatione.nu.56 102
libellus,dico sententiam nullam,& si qua est,appello,an sit præposterus.numero 14 39
libellus in actione noxali procedit sine aliqua adiectione. nu. 27 85
libellus iste, peto,quod protestatio mea firma maneat, an procedat. numero 37 eo.
libellus quando dicatur generalis vel vniuersalis.nu.64 102
libellus vbi ineptus sit iudex quomodo possit interloqui.nu.6 105
libellus hoc modo conceptus,dico sententiam nullam,& iniustam,non procedit.nu.3 116
libellus an sit offerendus in causa suspicionis, an sufficiat, qualisqualis petitio.num.10 117
libellus generalis episcopi potentis iura episcopalia, an vitietur ob species non declaratas.nu.3.&7 128
libellus quando generalis, siue vniuersalis, aut singularis dicatur. numero septimo. eo.
libellus an offeratur iudicis officio.num.20 129
libellus an sit necessarius in actione ex edicto diui Adriani. numero trigesimosexto. 130
libellus an requiratur in officio iudicis.nu.42.& 44 eo.
libellus contra possessos ne, an contra possessorem porrigi debeat. numero quarto. 131
libellus non vitiatur,si erratur in nomine adiectiuo actionum,non proprio. numero 11 136
libellus formam dat iurisdictioni.nu.7 147
libellus potest formari in vulgari.nu.3 155
libellus an possit esse conditionalis.nu.5 eo.
libellus ex conclusione,libellus sine conclusione, interrogationes ad præparationem iudicii,positiones,& articuli, siue capitula sunt diuersa.numero secundo. 159
libellus & rescriptum an transeat ad successores. nu.1 158
libellus an oblatus præsumatur.nu.3 159
libellus si fuit productus in scriptis,iudice, & tabellione, & actore presentibus,tamen producens nihil dicit uerbo,vtrum in isto libello possit.is contestari.nu.15 160
libellus quando sit necessarius in re ad ecclesiam reuersa. nu.2 141
libellus an procedat sine declaratione.nu.4 169
libellus contra cognationem formatur, nominibus non expressis, & an in aliis casibus generaliter concludat.nu.3.5.8.& 9. 173
libellus an non procedat propter rerum generalitatem, quę obscuritatem parit.numero 9 eo.
libellus an procedat,si debeatur genus,& petitur species.nu.7 175
libellus hic,peto talem electionem cassari,quia apud me est ius eligendi,an procedat.numero 2 177
libellus iste,dico me hæredem ex testamento,quare peto me mitti in possessionem bonorum, an procedat. nu.6 178
libellus non procedit,qui præsumitur iuri contrarius.nu.1 181
libellus generalis quo casu sufficiat,absque fructuum,& damnorum petitione.numero 12 184
libellus domini pro quibus concludat.nu.14 207
libellus complexiuus non procedit vbi ordo requiritur.numero 3 240
libellus an sit offerendus in notorio contractu,si reus comparet, & petit sibi libellum offerri.nu.3 253
libellus in reductione arbitrii.numero 17.28.&29 255
libellus an debeat formari contra ipsas cappellas, quæ dicuntur subiectæ, an contra prælatum legitimum administratorem.num.6 274
libellus ciuitatis cum ciuitate, vel ciue quomodo concipiendus. numero sexto. eo.
libellus abbatis,qui se referebat ad priuilegium regis, an debeat recipi.numero quinto. 276

BIU Cujas

libellus ſubiectionis generalis eſt.nu.1 281
libellus quando generalis eſt multa capitula generali ſermone complectens, an debeat ferri ſententia ſuper omnibus capitulis. numero ſexto, folio eo.
libellus generalis per ſingula capitula declaratus, an ſit libellus generalis. numero 8 eo.
libellus in quo petitur aliquid ſingulis annis, & ratione præſentis anni poteſt agi pro futuris.nu.1 282
libellus an requiratur in executione.num.14 283
libellus & litis conteſtatio afferenda ſunt, in excommunicationis, relationis,& appellationis cauſa.nu.16 160
libellus poteſt fundari ſuper conſuetudine, ſuper utroque iudicio. numero vigeſimotertio. 58
libellus,poſitiones,probationes, & ſententia quæ mihi non proſunt, & obſtant aduerſario non recipiuntur.nu.19 284
libellus iſte, peto a text. ex cauſa mutui, non obſtante pacto de non petendo,uel non obſtante ſententia nulliter contra me lata,an procedat.numero 20 eo.
libellus an requiratur in cauſa appellationis.nu.10 288
liber quoad vnum,& ſeruus quod alium qui poteſt eſſe.nu.1 296
libera eſſe omnia præſumuntur. nu.13 74
libertas quid ſit.nu.13 eo.
libera an videatur conceſſa per literas de rato.nu.3 136
libera res quando præſumatur.nu.2 144
libera eccleſia ſi tempore ædificationis naſcitur, nunquam recipit ſeruitutem ſi ſerua,bene poteſt liberari.nu.1 230
liberalitas,& conſequenter litera gratiæ æquiparantur vltimæ voluntati.numero 6 29
liberalitas ex certa ſcientia procedens quando donationem, quando promiſſionem ſine cauſa importet. nu.13 69
liberam facilius lex,quam homo concedit,& ratio.nu.3 136
liberam perſonam vindicare quis poteſt in multis caſibus, & quibus. numero 1.& 3 246
liberatus ad tempus elapſo tempore tenetur de veteri obligatione, nec eſt neceſſe quod iterum obliget ſe.num.3 294
libertas maxima ſubeſſe papæ.nu.1 261
liberè,aduerbium quid ſignificat. nu.6 53
libertas ſeruitutis prædialis quare præſcribatur mala fide,cum non præſcribatur ſeruitus.nu.31 64
libertas arbitrii eſt cum moderamine inculpatę voluntatis.nu.2 64
libertas non præſumitur ex coniunctione perſonarum.nu.1 15
libertas clericorum non poteſt minui per laicos iudices, nu.17 152
libertas qualiter debeat probari.nu.1 191
libertas præſtanda non habet priuilegium,ſed præſtita. nu 8 203
libertas eccleſiaſtica quot modis dicatur.nu.6 225
libertas rerum augeri poteſt & minui pacto, ſecus perſonarum, quæ minui non poteſt.nu.8 240
libertas maxima ſubeſſe papæ.nu.1 261
libertas an præſcribatur contra epiſcopum, ita quod ius erat dicetur ab epiſcopo,& tranſeat in curatum eccleſiæ diœceſalis,an uero præſcribatur ſola exceptio detentiua decimarum. nu.6 270
libertate eccleſiæ continetur etiam proſecutio iniuriæ clericorum. numero primo. 236
libertatem habere debet qui agit,uel defendit.nu.1 141
libertati eccleſiæ contrariæ ſemper tendunt ad damnum eccleſiæ. numero primo. 21
libertatis præſumptio liberat a probando, non ab agendo & proponendo. numero 1 191
liberti diuidi nequeunt,& non ſunt in bonis noſtris.nu.8 146
liberto & inquiſitori licet pœnitere.nu.7 9
liberum id dicitur,quod ab omni neceſſitatis obſeruantis, & ſolennitate eſt abſtractum.nu.6 16
liberum non dicitur quod ex alieno nutu pendet.nu.5 68
libri qui probationem inducant, & mandato cuius extrahendi. numero ſexto. 273
licentia conſtitutionis,quæ dat materiam delinquendi, non tenet. numero quinto. 9
licentia certam perſonam eligendi per papam conceſſa, an inducat neceſſitatem eligendi.nu.17 61
licentia vim habet abſolutionis.nu.14 249
licentiam cedendi qui petit,ex quo ipſam obtinuit, compellitur cedere.numero 1 98
licentiatus recedens, an poſſit excommunicari ſine alia citatione. numero vigeſimo. 150
licet interdum in genere,quod in ſpecie non licet,& econuerſo, regulariter tamen contra.num.6 126
licitum an ſit alicui non recordari, uel dicere quod non recordatur de facto proprio.nu.3 54
licitum eſt interpretari mandatum ex mente mandantis.nu.10 61
ligium iuramentum poteſt tantum vni præſtari. nu.11 37
limitatio.§.nihil commune.ff.de acq.poſſ.l.naturaliter.num.2 176
lineam unam ſi duo probant,an debeant probare ſtipitem.nu.7 232
lineam unam ſi duo probant, & alii duo aliam lineam, an ex coniunctione iſtarum duarum probationum ſufficienter probetur vterque gradus. numero 8 eo.
lineæ appellatione in feudi conceſsione uenit propriè recta.nu.41 31
lingua eſt inſtrumentum ordinatum a natura ad loquendum.nu.2 269
linguæ modeſtia magis dirimit lites.nu.1 139
liquidum propter non liquidum non differunt,& quando.nu.1 137
liquidum propter liquidum non differtur, ſecus propter non liquidum.
liquidum quando dicatur.nu.3 226
lis non mouetur niſi per actum iudicialem, & a momento motę litis vitium litigioſi incipit.nu.32 21
lis an poſſit moueri ſuper futuris,nu.11 115
lis dicitur conteſtata ſuper poſſeſſorio, ſi interrogatus reſpondeat poſſideo, vel non poſſideo.nu.2 130
lis an conteſtetur,ſi dico,domine nolo litigare,uel cedo liti.nu.12 160
lis an præſumatur conteſtata.nu.3 159
lis an ſit conteſtata, ſi reſpondetur libello, per uerbum, non credit.numero 16 160
lis conteſtata ſuper eo non intelligitur, quod non eſt petitum, niſi ſit acceſſorium,& actio contenta,in prin.nu.1. 161
lis eſt in poſſeſſorio conteſtanda, & idem ſi petatur reſtitutio in integ. & quod.nu.1.& 2 162
lis in poſſeſſorio rerum,non perſonarum conteſtanda.nu.2 eo.
lis non eſt conteſtanda,quando petitur ſola publicatio.nu.2 164
lis conteſtata ſi dicatur in inſtrumento ſufficit, licet non dicat qualiter. numero 1 167
lis pro conteſtata quando habetur.nu.42 211
lit.conteſta.facta per iudicis impreſſionen non impedit obiectum exceptionum declinatoriarum.nu.3 183
lite conteſtata,quamuis mandatum non præſumatur, poteſt tamen procedi non facta fide de mandato.nu.34 21
lite non conteſtata in cauſa appellationis contra abſentem an poſſit procedi ad diffinitiuam. nu.9 72
lite pendente reus commodo poſſeſſionis priuari non debet, in princ.numero 1 193
lite pendente ſuper hæreditate paterna inter legitimum,& ſpurium, an poſſit ſpurius legitimari.nu.2 eo.
lite conte. per procuratorem an ſufficiat citare dominum ad intereſſentiam teſtium.nu.14 215
lite orta contra dominum in eo, quod famulus ſuus deliquit, an dicatur orta ex legitima ratione.nu.5 188
lite non cont.officium iudicis delegati locum habet.nu.2 309
lite pendente an uerum ſit, quod nemini debet interdici poſſeſſio.numero vndecimo. eo.
lite non conteſtata iudex ad ſententiam procedere poteſt in cauſa appellationis ab interlocutoria, parte citata non comparente,& ratio, numero 5. & 10 316
litem conteſtari oportet utraque parte præſente,& altera partium uolente conteſtari,quid iuris,& nu.1.& 6 225
litem malam fouere qui cenſeatur.nu.1 244
litem ſuam feciſſe iudex aliter, quam per ſententiam conuincendus,ver.ſed oportet.nu. 21 306
litem dirimi ſi mandatur intra tempus quid agendum partem volente proſequi.nu.9 158
litem conteſtari teſtes qui producit an uideatur. nu.3 306
litem conteſtari quis intelligitur exceptionem proponendo peremptoriam, & ultra procedendo.nu.3 eo.
litera uel charta qualiter dicatur authentica.nu.4 eo.
literarum ſuppreſſores, an teneantur crimine falſi, remiſſiuè. numero ſecundo. 62
literarum comparatio quam fidem faciat. nu.23 262
literas apoſtolicas ſuo nomine impetratas, qui alteri eiuſdem nominis vtēdas tradit,& qui utitur pari pœna puniuntur.nu.4 55
literas falſas producens qualiter punitur. nu.12. 225
literę impetrationis ſub expectatione non extenduntur ad beneficium creatum poſt ipſarum datam, & nu.45. & quid de ſuppreſſo poſtea reparato. nu.37 19
literæ ſecundæ conceſſæ ad interpretationem primarum, ad eas reſtrictiua relatione reſtringuntur.nu.29 26
literæ impetratæ contra priuilegiatos, ut contra Ciſtercienſes, & ſimiles, non ualent,ſi non fiat mentio de ordine ipſorum.nu.2 30
literæ non uitiantur eo,quod impetrans ſit alterius generis, quam cōfratres. nu.12 32
literæ ſede plena,uel vacante,eccleſię,vel capitulo directę,an,& quando ualent,ipſarumque implementum ad capitulum, uel ad epiſcopum pertinet,diſtin.magiſtra.nu.34 33
literæ papæ de recipiendo aliquem in canonicum,epiſcopo directæ,per ipſum, uel eius ſucceſſorem adimpleri debent, non autem per capitulum etiam ſede uacante uel per uicarium quamuis generalem. nume. trigeſimoquinto. eo.
literæ apoſtolicæ debent eſſe omni uitio purgatę.nu.2 33
literæ unius defectus generans notabilem ſcripturæ defectum,uitiat papę ręſcriptum, ſecus ſuperfluitas etiam ſillabę, uel uerborum inculcatio.numero 5 34
literæ reuocatę an obligent dominum.nu.4 269
literæ iuſtitiæ uide in T.in uerbo,Tempus.
literæ papæ debent emanere cum magna moderatione & moderamine inculpatæ ſcripturæ.nu.3 38
literæ obreptitiæ ad beneficia ſunt nulla.nu.19 eo.
literæ credentiæ, uel commendatitiæ non inducunt mandatum. numero 27 51
literæ inquiſitionis,an poſſint impetrari ſine ſpeciali mandato.numero quadrageſimoſecundo. eo.
literæ papæ an expirent morte papæ.nu.7 54
literæ conceſſę ad uacaturas non continent beneficia, quæ nondum erant in rerum natura tempore datæ,ſed extenduntur ad deſtructa poſtea reparata.nu.31 100
literæ ſi ſunt directæ archidiacono Pariſienſi, ubi ſint duo archidiaconi, & neſcitur,de quo papa ſenſerit,an ſunt validæ.nu.5 107
literæ primo impetratę potiores ſunt ſecundis à parte aduerſa impetratis. num.11 113
literæ ſi ſint impetratę contra uenditorem,utrum executio fiet ſententiæ contra emptorem.nu.5 158
literæ teſtimoniales epiſcoporum an probent,& nu.5.& 10 223

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

literæ apostolicæ,an debeant edi cum die,& consule.nu.6 240
literæ absolutoriæ generalis non absoluunt à uoto, nec à sententia excommunicationis.nu.5 241
literæ debent facere mentionem de causa.nu.1 318
literis populi non creditur.nu.2 65
literis beneficialibus qui renunciat, non propter hoc institutioni iam factæ per ipsas renunciare uidetur.nu.1 96
literis iudicis asserentis se ex causa delegare,an credatur.nu.66 101
literis,qui renunciat,uidetur renunciare omni iuri suo,quod fundatur ex ipsis.nu.5 135
literis regum creditur.nu.3 187
literis sigillo capituli munitis an fit standum.nu.8 202
literis episcoporum an standum sit.nu.1.5.8.&9 204
literis episcopi an credatur, si in ipsis faciat mentionem de excommunicatione aliena,non propria.nu.8 eo.
literis episcopi an credatur, si faciat in ipsis mentionem de excommunicatione propria non tanquam tunc, sed tanquam dudum lata. numero nono. eo.
literis Cardinalium an credatur.nu.4 241
liti cedere uidetur qui aduersario armatradit.nu.6 135
litigare qui sunt astricti sub certis iudicibus,an possint alios rogare.numero tertio. 103
litigatorum nullus,nec eis adhærentes possunt esse testes.nu.51 211
litigiosi uitium non habet locum in criminalibus.nu.8 169
litigiosi pœna quæ, quomodo inducatur, & eius effectus, remissiuè.numero octauo. 194
litigiosi vitium an inducatur per causam criminalem.num.9 eo.
litigiosi vitium impedit locationem.nu.2 195
litigiosi vitium impedit principis confirmationem.nu.1 312
lit.contest.fit per responsionem relatiuam, ad libellum conuentionalem iudici,uel parti oblatum. nu.18 100
litis contestatio an sit de processu.nu.20 eo.
litis contestatio ex responsione non inducitur, libello non oblato, uel non prosecuto.nu.21 eod.
litis contestatio per confessionem non fit, vbi non est animus super libello procedendi.nu.22 eo.
litis contestatio,non fit per exceptionem peremptoriam.nu.75 88
litis dubius euentus inæstimabilis.nu.7 136
litis contestatio an fiat ex parte actoris statim oblato libello, & actore iurante de calumnia.nu.1 159
litis contest.fit per petitionem in iure propositam,& responsionem secutam. num.1 eo.
litis contestatio si non inuenitur in actis, non ualet processus. numero secundo. eo.
litis contest.est lapis angularis iudicij,& fundamentum.nu.2 eo.
litis contest.requirit integritatem suam ex vtraque parte.nu.2 eo.
litis contestatio quando facta dicatur, & de eius impedimentis, & nu.4.& 7.8.9.& 11.& nu.seq. eo.
litis contest.quid est,& an fiat per confessionem.nu.4 eo.
lit.contest.inducit responsio facta super libello, non autem si fiat super positionibus,& quare.nu.5 160
litis contestatio an fiat per hanc responsionem, nego narrata, prout narrantur,& dicam petita fieri non debere.nu.6 eo.
litis contestatio an dicatur facta,si reus respondendo petitioni dicit non confiteor,neque nego.nu.11 eo.
litis contestatio si non præcessit, processus est censendus nullus. numero nono. 161
litis contestatio si dictante statuto non requiratur,an poterit procedi ad diffinitiuam non præmissis tribus citationibus,vel peremptorio æquipollenti.nu.27 162
litis pendentia sola, etiam si dolosè non taceatur impedit vires priuilegij, num.1 195
litis contestatio an sit necessaria ad interrumpendam præscriptionem.numero secundo. 164
litis sine contestatione,an sit procedendum in possessorio recuperandæ contra absentem, & quod remedium intentetur, & quod in retinendæ.numero 3 162
litis contest.facta à procuratore, nouatio fit iudicij & dominus exemptus est ab instantia.nu.14 215
litis pendentiæ mentio fieri debet expresè.nu.1 195
litis contestatio non fit per indirectam negationem.nu.18 211
litis contest.præsumitur,receptis in causa testibus, nisi negatur, in princ.nu. primo. 214
litis contest.exceptiones impedientes,quæ,& nu.13.& 14 223
litis contest.in causa liberali quando non fiat.nu.8 230
litis ingressus quis dicatur,in princip.post casum, versicu.ibi ante. numero primo. 285
litis contestatio in generali inquisitione non fit,sed in speciali,& quando,& quomodo,ibi,ver.lit.nu.1 286
litis contest.an requiratur in causa appellationis.nu.20 288
litis contestationis uim habet peremptorium non circunductum. §. & semper.nu.20 eo.
litis contest. an faciat, quod subdelegatus delegati principis possit subdelegare.nu.6 306
litis contestatio quando requiratur in officio iudicis, §. contra. numero secundo. 309
litis contestatio an requiratur in notorio. nu.7.& 8 318
loca pœnarum, & inferni sedes incognita fuerunt ante resurrectionem Lazari.numero 11 313
locatio an reddatur nulla ipso iure propter modicitatem precij. numero tertio. 144
locatio simplex transit ad quemlibet hæredem.nu.3 169
locatio facta ad longum tempus æquiparatur emphyteusi, verficu. quid si numero quinto. 250
locum,& tempus quando non sit necesse specificare.nu.2 197
locum tutum tenetur iudex assignare, etiam si non excipiatur, & quando, versicu.iudex, & assignando,quando infringit appellationem.§.sed nunquid.num.1 298
locupletari cum aliena iactura quis dicatur.nu.1 18
locus & tempus an requirantur in epistola.nu.11 9
locus insignis quis dicatur.nu.34 48
locus præfixus pro celebratione actus est de substantia.nu.20 61
locus mutatur propter graues inimicitias.nu.1 116
locus a pari infert in omnibus parilitatem.nu.13 258
locus actibus solennibus gerendis non debet esse vilis, & obscurus. numero 8 153
locus iudicii an contractus inspiciatur.nu.11 171
locus ille non est tutus in quo quis potest compelli ad confitendum. numero quarto. 155
locus & tempus apponi debet in scriptura etiam scripta non per manum tabellionis,sed bonorum uirorum,& ratio.nu.21 211
locus tutus partibus a iudice prouidendus.nu.3 214
locus est quoddam prædicamentum,& visus subiacet, & quid compræhendat.numero 42 228
locus circunscribit id quod fit in loco.nu.9 232
locus,ad quem quis vocetur, non a quo, inspicitur, in princ.post casum, & numero 1 267
locus si fit præcisè impossibilis citato,& hoc scit iudex, processus etiam sine appellatione nullus est ipso iure,aliàs oportet excipi,& appellari,versi.si locus,& §.sed nunquid.nu.1 298
locus si est,tutus procuratori, sed non citato, an ipse citatus possit appellare. numero 2 eo.
locus si non est tutus propter mortalitatem, an teneatur citatus ire. numero 3 eo.
locutio,pro tempore, quę fuerit,extenditur in infinitum.num.1 251
locutio simplex intelligitur facta rebus sic se habentibus.nu.3 256
locutio discreta dicitur species,indiscreta dicitur genus.nu.15 27
loquentis persona an contineatur in generali locutione, §. constitutio,numero 5 175
loqui unicuique licet sine alterius damno.nu.35 82
loqui non debet qui in concilio,nisi prius concessa audientia. numero vigesimotertio. 150
loqui non dicitur, qui ita pulsat cornu, vel aliud instrumentum,quod uidetur loqui.num.2 269
lucrum non est a iudicio repellere.num.1 156
lucrum fructuum consumptorum non habet locum in petitione hæreditatis, nec in aliis iudiciis vniuersalibus, in quibus fructus, quatenus locupletior est,ueniunt a principio,& incommutabiliter iure actionis. numero 9 184
lucrum quod rationabile.nu.2 237
lucrum quasi est hæreditas paterna,& materna.nu.15 198
lucrum quid. num.10 236
ludendo qui dilapidat bona sua, prodigo similis est,ut possit ei interdici bonis.num.2 315
ludentes si ponunt pecuniam super disco ludi, an uincens statim faciat pecuniam suam, & quid si pecuniam habet in sinu. & numero tertio, & quarto. 315
ludi thetrales in ecclesiis fieri non debent,in prin.nu.1 eo.
ludi alearum, uel taxillorum, an possint fieri extra ecclesiam, & an perditum in tali ludo debeat in foro legis, & foro cõscientiæ restitui perdenti. numero 1 eo.
ludi causa promissione facta non agitur ex ea. §.in contrarium. numero primo. eo.
ludi qui habeant speciem uirtutis,ibi. ver.quod uerum.nu.5 316
luere pro alio corporaliter nemo potest.nu.11 188
lumine omnia manifestantur,quæ manifestantur.nu.4 227

M

Magis digno traditur minus dignum.nu.7 152
magis potente trahitur minus potens.nu.7 eo.
magis dignum non accedit minus digno.nu.4 173
magister nauis,institor stationis,præpositus mensæ,& exercitor differunt nomine,sed omnes procuratores sunt.numero septimo. 137
magistratus ex causa potest dare securitatem bannito.nu.21 7
magistratus electionem substantiat consensus populi, ideo nec singularis personarum enumeratio,nec pluraliter prolatus sermo eum vitiat.numero vndecimo. 60
magistratus creandi habent certam formam ciuitates. numero 8 145
magistratus tenetur reddere sui officij generalem rationem.nu.58 209
magistri & doctores faciunt uniuersitatem,& legem sibiipsis imponunt, numero quarto. 24
magistri societatem possunt contumacem a matricula abolere. num.5 eo.
magna priuilegia requirunt scripturam.nnmero 36 40
magnates qui dicantur, concesso priuilegio legitimandi omnes præterquam natos de magnatib.numero 28 71
magnates an plus puniatur,quam paruus.nu.3 351
maior uirtus est idem effeciisse in difficiliori materia.numero 10 3
maior pars an sufficiat in rebus uniuersorum.numero 30 14
maior pars numeri tunc prœualet, cum maiorem partem quotæ efficit. numero 21 36
maior pars,in materia electionis,quæ dicatur.nu.12 89
maior 18.minor tamen 20.cur non possit esse arbiter,cum possit dari delegatus partium consensu.numero 10 117
maior, qui perdidit dignitatem, descendere potest ad minora. nu.secundo. folio 97

BIU Cujas

Maior qui eſt in ordine licet poſterius ſit in eccleſia inſtitutus, in loco & portione debet eſſe prior.nu.1 132
Maior quis altero quatuor dicitur modis.num.2 221
Maiora delicta quæ dicantur, quæ media, & quæ minora. nu.23 154
Maiori parti quando ſtetur in collegialib.nu.14 92
a maiori parte quod fit debet etiam fieri a minori.nu.1 272
a maioribus ſuis audiuiſſe ſe dicentes, an debeant interrogari vlterius.ſ.a quibus audiuerint illi maiores.nu.5 232
Maioritas dicitur pluribus modis, & quæ dicatur maior dignitas in eccleſia cathedrali, poſt epiſcopatum, remiſſiuè.nu.1 131
Mala fides impedit præſcriptionem inchoandum, & inchoatam dirimit & ſubuertit limi.vt ibid.nu.7 12
Mala fide an impediat translationem'dominii.nu.28 64
Mala fides de iu.ciu.inchoandam vſucapionem impedit, de iure autem cano. etiam inchoatam.nu.29 eo.
Malę fidei poſſeſſor facit furtum fructuum.nu.5 86
Mala grammatica, vbi poteſt per figuram ſaluari, non vitiat legalem diſpoſitionem.nu.8 34
Mala grammatica proceſſum non vitiat.nu.10 eo.
Mala quædam per ſe, & quæ per accidens, & quæ.nu.1.& 3 257
Malâ fidem inducit anterior proteſtatio facta ab eo, qui re vera habebat ius proteſtandi, & ante initium proteſtationis.nu.19 269
Malam fidem quæ ſunt illa, quæ faciunt præſumi.nu.8 275
Malam conſcientiam ſi quis cœpit habere vltima die præſcriptionis, & non ante, an per hoc momentum impediatur præſcriptio.nu.3 277
Maleficia puniri intereſt reipublicæ, ver.intereſt.nu.4 316
Maleficii & facti differentia.§.quid ergo.nu.1 317
Maleficio quæ accidant, nu.13 61
Maleficium notorium an dubium reddatur ob rei negationem. numero ſecundo. 121
Maleficium an dicatur notorium reo factum confitente, excipiente tamen iure a ſe factum.nu.3 eo.
Maleficium probatum per decem teſtes videtur probatum cum notorietate.nu.4 eo.
Maleficium, an aggrauetur ex circunſtantium probatione. numero decimoſexto. eo.
Maleficium ſi eſt notorium, tamen eſt elapſum tempus datum ad inquirendum per forma ſtatuti, tandem reus confitetur maleficium, an ex illa confeſſione condemnetur.nu.19 eo.
Maleficium vnde procedat.nu.3 162
Maleficium factum intra diem, & noctem an intelligatur factum de die, an de nocte.num.12 187
Maleficium praue præſumitur commiſſum.nu.2 244
Maleficium licet quis confeſſus fuerit, ſi tamen fuerit, abſolutus per diffinitiuam, ſublata eſt confeſſio.nu.3 194
Maleficium an poſſim negare, & excipere, quòd feci ad meam defenſionem. numero 13 265
Maleficium debet reuocari.nu.4 280
Maleficium præſumitur iniuſtè factum, niſi contra probetur. nu.7 290
Maleficium an uerificetur, etiam in culpa, ibid.nu.3 317
Maleficium poteſt eſſe occultum, factum tamen notorium, & ratio.§.item pro, ver.adde, & §.ſeq.nu.15 318
Malis ex duobus minus eſt eligendum.nu.3 232
Malitia præſumitur in eo, qui venit contra factum proprium. numero decimoſexto. 28
Malitia & fraus an differant, & malitioſæ impetrationis exempla. numero ſeptimo. 41
Malitia probata, an ſit idem.nu.1 216
Malitia vnius arbitri an deuoluat vocem ad alium arbitrium.numero vndecimo. 145
Mandans pereuti, prohibens tamen occidi, ſi mandatarius occidit, tenetur de occiſo.nu.17 85
Mandans an cum mandatario concurrat in eodem actu delicti. num.17. 173
Mandâte aliquâ indiſtinctè, quod bona ſua diſtribuantur in dotandis mulieribus, an commiſſarii poſsint dotare viduas pauperes, & egenas. numero quadrageſimo. 6
Mandata quando ſunt contraria, neutrum eſt exequendum. nu.2 101
Mandata ſi plura fiant eidem a pluribus, cui ſit obediendum an primo.num. quarto. 179
Mandata iudicium ex abrupto uim citationis non habent, verſic.item dicit, nu.16.& 17.& reſoluuntur per partis comparitionem.nu.17 318
Mandatarius, & non mandans quando puniatur, ver.præterea.nu.9 314
Mandati præcedentis vigore agere præſumitur, qui proprio iure non poteſt, aliàs præſumitur qui proprio iure.nu.4 43
Mandati fines qui dicantur.nu.8 44
Mandati minoris ſi ſit dubitatio de rato cauendum.nu.16 137
Mandati actionis, officii procuratoris, & locati, natura.nu.13 eo.
Mandati reuocatio probatur per unum teſtem.nu.1 210
Mandati geminatio nihil operatur.nu.17 137
Mandati ad reuocationem quæ requirantur.nu.31 51
Mandati forma etiam ſi mandatum exigat ſpeciale, non operatur in multis caſibus, & qui ſint.nu.30 207
Mandati euacuatio probatur per unum teſtem iuramento, & quando. numero 1 210
Mandati procuratorii clauſula, & ſi neceſſe erit, & illa, ad omnia, quæ cauſarum merita, &c. non vitiant.nu.8 166
Mandati ex natura non debet eſſe, in tua poteſtate quod debes facere. numero 4 209
Mandati iuxta vel contra mandatum, abſque mandato uaria ſignificatio.numero 2 140
Mandati reuocatio quibus modis eueniat.nu.5 270
Mandato Papę, quod impuberi de beneficio curato prouideatur, an ſit parendum.num.23 38
Mandato principis contra ius naturale impunè non paretur, & quid ſi mandatum ſit contra ius poſitiuum.nu.24 eo.
Mandato parendum eſt ſpreto omni circuitu, niſi circuitus ſit neceſſarius. nu.5 54
Mandato aſſerentis ſe delegatum, ſi non conſtet de delegatione, an ſit parendum.nu.14 114
Mandatum finitur ipſo iure per reuocationem, nedum expreſſam, ſed tacitam.nu.6 43
Mandatum dignitatis non expirat morte perſonæ tunc in dignitate conſtitutæ.nu.6 48
Mandatum, quod dirigitur vniuerſis ſolus an poſſit epiſcopus implere. numero 24 eo.
Mandatum papæ directum ca. an, & quando quemlibet de cap.ſingulariter reſpiciat.nu.26 eo.
Mandatnm ſpeciale an requiratur ad impetrandum beneficia.nu.10 49
Mandatum ſpeciale an requiratur in procuratore in rem ſuam.nu.22 48
Mandatum factum gratia alterius non expirat morte mandantis. nu.duodecimo. 51
Mandatum in iudicijs, poſt ſatiſdationem, morte non reuocatur.nu.trigeſimoſexto. eo.
Mandatum papæ an ille dicatur recepiſſe, qui mandatum legati papæ recepit.nu.8 54
Mandatum papæ diuerſo iure cenſetur, prout ad diuerſos refertur. numero ſecundo. 83
Mandatum an extinguatnr cum perſona delegati.nu.36 100
Mandatum fieri de conſilio, ſi fiat ſine conſilio an ualeat.nu.21 102
Mandatum non prorogatur ex eo quod tempus lapſum ſit dolo alterius partis.nu.18 103
Mandatum an expiret morte vnius ex tribus delegatis.nu.18 112
Mandatum quis videatur habere ad tradendum.nu.36 139
Mandatum procuratoris ad quid extendatur.nu.6 115
Mandatum procurandi includit mandatum faciendi.nu.6 180
Mandatum ſpeciale habens, ſi eo abutitur, an habens mandatum generale poterit eum prohibere. nu.2 122
Mandatum generale non includit poteſtatem alienandi, uel donandi.numero 3 123
Mandatum procuratorium eum libera, an reſtringatur per adiectionem horum uerborum, & conceſſit ei, ut poſſit quicquid natura cauſarum requirit.nu.6 eo.
Mandatum ampliatur ex conſuetudine, item ex dignitate, & charitate domini.nu.8.& 20 137
Mandatum præſumitur ex conſuetudine faciendi.nu.3 57
Mandatum generale an extendatur ad cauſas, quæ poſtea ſunt ortæ. numero 10 137
Mandatum ad futura extenditur ad abſentem, & ſi nullas habet cauſas preſentes.nu.10 eo.
Mandatum continet verba quędam reſtrictiua, & quæ ſint.nu.19 eo.
Mandatum intelligitur, ſecundum quod dominus conſueuit mandare, nu.8. & 20 eo.
Mandatum oſtendi iudex cogere poteſt ex officio in quacunque parte iudicij, non opponente aduerſario litigatore.nu.25 138
Mandatum perdit monachus fugiens.nu.41 139
Mandatum ſe habere procuratorium quomodo quis probare debeat. nume. primo. 209
Mandatum probare per inſtrumentum probationem poteſt iudex in caſu ſuſpicionis cogere ſe facientem procuratorem.nu.1 eo.
Mandatum qualequale ſatis eſt procuratori, ſi legitimetur à iudice, ſecus, ſi eſt nullum.nu.2 210
Mandatum, qui mutat, vel falſificat, tenetur pœna.nu.4 eo.
Mandatum non eſſe ſufficiens per inſtrumentum probatur.nu.3 213
Mandatum ſyndici non oportet quod ſit gratuitum.nu.1 142
Mandatum à lege ſyndicus quando intelligitur habere.nu.1 eo.
Mandatum ſpeciale poſtulat, quod fit contra ius commune.nu.1 143
Mandatum, qui habent à lege, non indiget ſpeciali mandato, & quinam hi ſint.nu.1 eo.
Mandatum, quod ab initio fuit inualidum, an conualeſcat. numero quinto, folio 204
Mandatum habens ad petẽdum & excipiendum, ad totam cauſam videtur habere mandatum.nu.8 166
Mandatum habens ad excipiendum poteſt litem conteſtari.nu.8 eo.
Mandatum procuratorum, ſaluis exceptionibus principalis, an valeat, & ſenſus eius quis ſit, non tamen id aduerſarius, neque illud cum clauſula quic quid legitimè factum erit admittere tenetur.nu.1 170
Mandatum primum, an uideatur reuocatum per ſecundum.numero quarto, eodem.
Mandatum uel præceptum quando intelligatur vnicum, & quando duplex. nu.3.& 8 186
Mandatum qui habet ad neceſſaria, habere & utilia intelligitur. nu. quarto. folio 191
Mandatum non modo ſeruandum, ſed qualitas mandati.nu.9 192
Mandatum an conualeſcat, quod erat nullum.nu.3.10.11.& 12 204
Mandatum priorum iudicum ante receptionem priorum literarum, per literas reuocatorias non reuocatur.nu.1.& 2 180
Mandatum in excommunicatum directum an ſit ipſo iure nullum, an ope exceptionis.nu.11 204
Mandatum finitur morte mandatis integra re tam in iudicijs, quam contractibus, excipiuntur quidam caſus.nu.1 222
Mandatum, quod in alicuius præiudicium tendit, an lite penden. poſſit fieri.nu.2 280
Mandatum ſi fuit per ſententiam interlocutoriam clerico inquiſito, quod ſe purgaret infra decem dies, uel alium terminum, & ſi ſe non purgaret, fuit condemnatus in certa pecuniæ quantitate, lapſis decem dieb. à tempore interlocutoriæ appellat, an poſſit.nu.1. 282

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Mandatum non tenetur quis implere, nisi pro posse.nu.2 293
Mandatum iudicis sine causa est nullum.nu.7 299
Mandatum debet omnis sequi, qui ab alio habet auctoritatem, & non à se ipso, uer.omnis enim.nu.4 309
Manifestatio, & veritas requiruntur in teste, & quid aliud, & nu.1.9.15.20. 24.25.& 37 228
Manifestum quid sit.nu.58.& nu.6 100
Manifestum quid sit, & quid notorium.nu.39 104
Manifestum respicit probationem, rationabile iustitiam. in prin. numero primo. 182
Manus appellatione uenit potestas. & promittens rem extra manus suas non ponere, non poterit eam alienare in extraneum.nu.7 19
Marchiæ rectoris priuilegium in appellationibus audiendis interpositis ad papam.nu.1 192
Marchiones & Duces dignitatem suam quibus legare possit. numero decimooctauo. 151
Mare attribuitur terræ circunstanti, & appellatur etiam territorium. numero 2 171
Maris si fiat mentio indefinitè, cuius loci sit intelligendus.nu.6 203
Maritus vitio suo redactus ad paupertatem non habet beneficium ne condemnetur, nisi inquantum facere potest.nu.1 59
Maritus si non reuocauit adulterium vxoris ad animum, an possit ei obijcere adulterium.nu.3 140
Maritus cuius expensis agere debeat pro nomine dotali.nu.10 186
Masculinum an concipiat fœminum in priuilegijs.nu.18 34
Masculinum, in officijs, fœmininum non concipit.nu.19 37
Masculinum concipit fœmininum, & quibus casib.nu.3 221
Mater, licèt tutelam suscipere non cogatur, si susceperit debet inuentarium conficere, & rationes reddere.nu.57 20
Mater intra annum tutorem filio impuberi non petens, uel cum esset tutrix, tutore non petito secundo nubens, eius successione priuatur, an & quia idem seq.anno facere negligens.nu.13 80
Mater an possit esse datiua tutrix.nu.1 308
Mater quando desinat esse tutrix, ver.2.nu.2 308
Mater an possit transire ad secunda uota, uel petere alium tutorem dari, quia uelit transire ad secunda uota. nu.3 eo.
Mater an repellatur ab aliqua successione.num.8 eo.
Mater quæ non petiit tutorem, si fiat monialis, an monasterium succedat. numero 9 eo.
Mater quæ excusatur propter minorem ætatem, dum esset minor, an propter hoc excusetur post perfectam ætatem.num.16 eo.
Mater an habeat annum ad petendum tutorem.nu.17 eo.
Mater Berta si habuit tres maritos, & ex tertio suscepit filium, cuius tutelam petijt, an possit esse tutrix.nu.19 eo.
Mater si transiuit ad secundas nuptias, an de facto perdat tutelam. uumero vigesimo. eo.
Mater an puniatur in hoc, quod perdat successionem, si filius moritur in ætate adulta.nu.21 eo.
Mater, quę per ignorantiam peccauit, quia credebat ius suum durare post transitum ad secunda vota, an possit, si erat minor, petere restitutionem in integrum.nu.22 eo.
Mater, & quilibet tutor si dicit, promitto pupillum defendere in persona, & rebus, & vtilia facere, & inutilia prætermittere, saluo quod semper vti valeam veritate, an verba ista sunt de substantia instrumenti tutelæ.nu.25.26.& 28 eo.
Materia interdum formæ præualet, interdum forma materiæ. numero 82. folio 6
Materia non præparata, quæ.nu.1 135
Matri, quæ defendit ut tutrix, quid iuris, si obijcitur, quod non potest esse tutrix, quia minor. nu.14 308
Matrimonia clandestina in foro conscientiæ sunt efficacia. nu.3 261
Matrimonialis causæ cognitio quando spectet ad ecclesiam, quando ad laicos.nu.1.& 2 242
Matrimonij substantia per laicos prohibere non potest, potest tamen qualitas.nu.47 11
Matrimonij qualitas potest interdici statuto laicorum, non autem matrimonium.nu.1 156
Matrimonij dissoluendi quæstio aliud est à controuersia eius contrahend. numero 1 231
Matrimonij substantiua quæ, & quæ accidentia.nu.8.& 9 262
Matrimonio etiam in spirituali verba requiruntur.nu.6 280
Matrimonij si Berta litigat cum Ioane, an præiudicetur Titio si scit causam agi, & etiam ea uxorem suam esse prætendit.nu.7 286
Matrimonium quare non suspendatur ad annum luctus secundum Canones. nu.36 5
Matrimonium spirituale an contrahatur per electionem.nu.3 64
Matrimonium contrahendum an sit priuilegiatum, nu.8 203
Matrimonium est de iure gentium, sed eius retro fictio est de iure canon. vel ciui.nu.10 71
Matrimonium spirituale contrahitur per electionem, & confirmationem.nu mero 1 92
Matrimonium an dicatur carnali copula consumatum, si Bertam carnaliter cognoui, quæ eo instanti concepit, & in vxorem accepi. numero nono. 93
Matrimonium non præsumitur ex instrumento dotis.nu.56 120
Matrimonium an præsumatur, eiusque præsumptio sufficit filijs succedere volentibus.nu.2 183
Matrimonium consensu initiatur, & carnali copula consummatur. numero 7 eo.
Matrimoninm ubi prohibetur, uir prohibendus est ducere mulierem ad domum.nu.1 203
Matrimonium ubi non tenet, ibi mulier non efficitur de foro uiri, numero secundo. 203
matrimonium firmatum dicitur bifariam.nu.2 221
matrimonium contrahendum impeditur propter solam præsumptionem. numero 4 eo.
matrimonium an possim cum illa contrahere, quam pollui per adulterium, vel quæ machinata est in vxorem meam.nu.3 226
matrimonium, siue coniugium probatur per nominationem, cohabitationem, & famam, si appareant instrumenta dotalia, in principio.numero primo. 246
matrimonium non probatur per dotis instrumentum, vel donationem propter nuptias.nu.2 eo.
matrimonium potest contrahi vltimo vitæ spiritu, & legitimantur filii naturales, potest etiam esse sine dote, nisi cum ea, quæ fuit prius concubina.nu mero 9 235
matrimonium est res inseparabilis.nu.1 279
matrimonium ipso facto contrahitur, sponsalibus præcedentibus, ver.item postquam.nu.5 280
matrimonium ad contrahendum quando mittitur nuntius, vel episcopi, an mulier loqui debeat cum nuntio.nu.5 eo.
matrimonium quando non præsumatur, duo casus.nu.6 eo.
matrimonium subsequens legitimat etiam spurios, versic.tamen Iuue.num. primo. 316
matrimonium clericatu deposito si quis contrahit cum concubina, an filii inde nati efficiantur legitimi.nu.2 eo.
matris testimonium pro filia quando sit suspectum, in principio. numero 1. & 2 221
matrix ecclesia quæ debeat habere, ver.item no.nu.1 272
matronæ septem non semper requirũtur, ut per aspectum corporis aliquam uirginem asseuerent, sed duæ sufficiunt.nu.4 202
matronæ reprobari possunt, per quas puellæ uirginitas probatur, in princ. numero 1 214
media tempora non nocent, si reperiantur habilia extrema. numero decimo. 204
medici aliqui licet sint recepti ad inspiciendum, vtrum debeat remanere cicatrix, & eorum dicta sint publicata, alii tamen adhuc recipi possunt tam ad petitionem alterius partis, quam ex mero officio iudicis.numero primo. 214
medicinæ an contineantur uerbo uictus, & alimenti, §.alio modo.numero tertio. 245
medium quo casu non curandum.nu.2.& 7 146
medium.nu.7 202
melioribus testibus plus creditur, quam pluribus si cætera dissonant. num. primo. 225
membra a capite recedere non debent, nisi ex causa, & qua.nu.1 272
membri appellatione quid contineatur.nu.8 249
membrum perdere aut uitam an æquiparentur.nu.8 eo.
mendaci aufertur possessio, nisi pœniteat ante litis contestationem. numero sexto. 164
mendax fit indignus, & æquiparatur furi.nu.25 107
mens colligitur ex usu proprio, & magis consuetudo. nu.32 19
mens potius inspicienda est, quam uerborum copula.nu.18 28
mens loquentis præualet naturæ sermonis. nu.33 32
mens hominis potest per coniecturas cognosci.nu.15 41
mens disponentis datur intelligi per conditionem.nu.6 53
mens non est alligata uerbo, & est supra omnem dialecticam artem, & quando.§.ista, uer.& acumina.nu.28 308
mens est rationabilitas animæ, & regit animam.nu.7 323
mensis quot diebus finitur.nu.4 66
mensis quot dies habeat.nu.4 99
mensis quot debet habere dies, si sit, aliquis syndicus constitutus ad tempus semestre.nu.4 242
mensis mutuat alteri mensi tot dies, quot de primo mense defecerunt, & quando, ver.mensis autem.nu.7 291
mensis quot dies habeat.nu.3 80
mensura an sit idem in actione personali in rem scripta, ut in reali actione. nu.11 189
mentiens in ordine necessario nihil agit. nu.4 53
mentio de statuto municipali per omnia idem quod ius commune contineri, an debeat fieri in rescripto contrario iuri communi. numero trigesimo. 27
mentio si sit facta de primis literis, sed non de consensu partium, literæ sunt obreptitiæ.nu.14 28
mentio de priuilegio aduersarii si non fiat in rescripto, ipsum rescriptum est inualidum, si compareatur, & excipiatur, alioquin est efficax. numero trigesimooctauo. 30
mentio de peremptorio quare non debet fieri in rescripto. nu.35 31
mentio uacationis includit mentionem numeri, non autem iuramenti, aut confirmationis.nu.33 40
mentionem faciens de alio instrumento, quod facit ad causam, debet docere de illo, & tenetur edere in quacunque parte iudicii requiratur. numero quinto. 53
mera iurisdictio non trahit ad se mixtum imperium.nu.4 105
mercantiam faciens cum pecunia ecclesiæ nomine proprio, an acquirat ecclesiæ.num.8 194
mercator parans se ad fugam an ad petitionem cuiuscunque asserentis sibi deberi poterit capi, donec sibi satis dederit.nu.29 263
mercatorem fugitiuum si quis receptet, nullo iure pro hoc tenetur creditori, nisi forte actione de dolo.nu.16 302
mercatores si habeant iudicem mercantiæ, an non mercatores possint eius iurisdictionem adire.nu.48 102
mercatores, & nummularii an agere possint ex pacto nudo inter se. numero undecimo. 134
mercatoriarum literarum effectus ad absentes.nu.4 141
mercatorum scriptura producta coram prętore sine potestate utrum habeat

BIU Cujas

beat executionem quod ad ratam.nu.94 150
mercatorum ſcriptura quam faciant probationem.num.39 242
mercatorum ſcripturis vt credatur, ſi ſit ſtatutum, quomodo intelligatur. numero 5. eo.
merces in pecunia numerata conſtituitur.nu.13 137
mere induſtrialia non ſubdelegantur.nu.12 102
meretrici interdicendum bonis, ne contrahere, & teſtari de eis poſſit, ver.unde.nume.3 315
meritum maius eſt dicere ueritatem, quam iudicare.nu.5 230
meritus præſumitur niſi probetur offenſa.nu.3 34
merum imperium, quid importet.nu.8 123
merus executor an habeat correctionem.nu.3 113
metropolitanus confirmatus poteſt mandare ſuis ſuffraganeis, etiam ſi non receperit palium, quod conſecrent conſecrandos.nu.1 68
metus uoluntatem, error ignorantiam detegit.nu.13 eod.
metu non petens penſionem, an perdat poſſeſſionem.remiſſiuè.num.10 74
meta adeſſe non valens, non tenetur uices ſuas committere.nu.50. 82
metu grauiſſimo ſi aliquis expulſus refutauit ius ſuum iuramento interpoſito, an poſſit repetere.nu.1 249
metui an inſit dolus.nu.2 eo.
metum iuſtum infert comminatio iudicis & timor abſque comminatione, ibid.nume.8 282
metus habet in ſe conſenſum, & diſſenſum, ſimul.num.8 69
metus de exercitu veniente, & de homine armato, iuſtus reputatur. numero 22 73
metus non præſumitur, & actu completo ſuperueniens non uitiat. numero 29 81
metus duplex concuſſionis & ſuſpitionis.nu.4 83
metus quando venit per modum incidentiæ, utrum ſit pronunciandum ſuper eo.num.11 95
metus quando præſumatur.nu.4 107
metus quis, impediat actum in quo, requiritur uoluntas ſpontanea & propria.nume.1.& 6 142
metus qualiter probetur.num.2.& 4.8.& 15 eo.
metus quamdiu durare intelligatur, nu.4.& 5 eo.
metus an purgetur per actum ſpontaneum.nu.2 eod.
metus cauſa actio quo tempore tollatur.nu.15 143
metus quid ſit.nu.6.& 8 142
metus præſumitur illatus ex damno ſubſecuto, & minis præcedentibus.numero 8 eo.
metus multiplex eſt.num.8 eod.
metus cauſa actio quo tempore tollatur.nu.15 171
metus iuſtus an ſit, arbitrio iudicis relinquitur, excipiuntur duo caſus. numero 1 143
metus extenuat delictum, ſed non tollit in totum.nu.2 eo.
metus & dolus parificantur, vt debeant cadere in conſtantem uirum. numero 2 eo.
metus non excuſat teſtem, ibid.nu.1 235
metus an impediat obligationem naturalem.nu.5 258
metus iuſtus accipitur pro probabili, etiam ſi proteſtans, vel appellans cauſa ſibi metus fuit.§.Quæro.nu.5 311
metus quid ſit, & pro quibus quis metuit, & ex qua cauſa.nu.9.& 13 eo.
metus quomodo incutiatur.ver.reſpondeo.nu.13 eo.
meum quid eſt, amplius fieri meum nequit, niſi poſſeſſio.nu.13. 240
militi non parcitur in iure naturali, vel quaſi, puta quia deliquit contra bonos mores.nume.15 197
militia empta filio per patrem præſumitur fuiſſe empta de pecunia patris. nume.4 245
militiæ ſpecies.nume.18 111
militibus, qui præeſt, non propterea habet priuilegium militum.nu.19. 82
miniſtrorum numerum in eccleſijs epiſcopus ſtatuere iuxta prouentus & facultates eccleſiarum poſſunt, & bona eorum in communi, uictumque ſimultaneum.in prin.nu.1 314
minor pars, ante quam maior delinquat, nulliter eligit.nu.4 87
minor pars, ſi ignoret delictum maioris partis, an præualeat.nu.5 eod.
minor, eccleſia, ciuitas, corpus, uniuerſitas, an patiatur ſecundum decretũ. numero 4 106
minor reſtitutionem ad appellandum coram quo iudice petet.num.10. 111
minor annis 14. an a populo rector eligi poſſit.nu.7 118
minor, qui perdit reſtitutionem in integrum; poteſt recurrere ad ius cõmune.nume.10 127
minor ſi omiſit aliquam declinatoriam an reſtituetur.nu.7 130
minor ubicunque habet legitimam cauſam, ibi poteſt ſine alicuius authoritate procuratorem facere.nu.16 137
minor pars facit collegium ad vniuerſitatis defenſionem.nu.2 142
minor, prodigus, interdictus, & mente captus, pariter eiſdem legum potiuntur beneficijs.nu.7 144
minor ſi eſt tutus exceptione fauorabili, non poteſt petere reſtitutionem in integrum, ſecus, ſi odioſa.nu.8 eo.
minor & eccleſia, aduerſus ſententiam ex cauſa delicti reſtituuntur. numero 1 162
minor ſi præſtito iuramento de ueritate dicenda, confeſſus eſt an poterit in integrum reſtitui.nu.8 297
minori in quibus non parcitur, & non prodeſt erroris obiectio.nu.15.eod.
minori non licet, quod maiori licitum non exiſtit.nu.2 221
minus loco petenti quid debeatur.nu.6 175
minus dignum trahitur a magis digno.nu.7 153
minutatim lupus agnum deuorat, & legi fit fraus.nu.1 272
miracula non præſumuntur, num.27 228
miracula a quibus fiant, & verè.nu.1 234
miraculum quid.nu.2 eo.
miſſio in vti poſſidetis, qualiter fiat.nu.9 106
miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto per quem debeat fieri. nu.8. 127
miſſio in poſſeſsionem in reali, an poſſit fieri in re commodata.nu.12. eo.
miſſio in Publiciana qualiter fiat.nu.3 164
miſſio in hypothecaria qualiter fiat.nu.4 eo.
miſſio in poſſeſsio. omnium bonorum licet olim fieret propter contumaciã rei, hodie tamen fit pro modo debiti declarati, ſed non ſemper, & pro expenſis, damnis, & intereſſe.nu.1 165
miſsio ſi ſit facta partim ex falſo debito, partim ex uero, an ſit valida. numero ſecundo. eo.
miſsio in poſſeſsionem bonorum eſt pœna.nu.2 eo.
miſsio in poſſeſsionem ſi fieri non poſsit, quæ remedia ſint contra contumacem, & an opus ſit citatione.nu.16 186
miſsio an prius debeat fieri in rebus mobilibus, quam immobilibus. numero tertio. 165
miſsio an teneat, ſi in executionem diffinitiuę peruertatur ordo. l.a diuo Pio, numero 4 eo.
miſsio ultima ſi fiat in nominibus debitorum, an hoc locum habeat, in pupillo, uel eccleſia.nu.5 eo.
miſsio in poſſeſsionem qualiter fiat ex cauſa damni, uel intereſſe propter delictum.nu.8 eo.
miſsio quomodo fiet in eum, qui non habet pecuniam numeratam in loco abſcondito.num.17 185
miſsio in poſſeſsionem poteſt fieri per nuncium, & quamlibet officialem, & per ipſum etiam actorem.nu.20 eo.
miſsio an poſsit fieri cauſa ſeruandorum legatorum etiam non adita hæreditate.numero 21 eo.
miſsio ſi eſt facta ultra menſuram debiti, an ualeat uſque ad menſuram. numero 22 eo.
miſsio in poſſeſsionem eſt multiplex, & ideo uaria uis eius, & mittens. num. uigeſimo ſecundo. eo.
miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto, auctoritas, nu.5.& 8.9 189
miſſio in perſonali & quando debeat eſſe commenſurata pro menſura debiti poſtulati.nume.10 eo.
miſsio in ſola ciuili & in ſola naturali qualiter fiat.nu.39 190
miſsio in iura ſpiritualia quando habeat locum.num.2 191
miſsio in poſſeſsionem in ſpiritualibus, quando locum habeat.nu.5 eo.
miſsio in poſſeſsionem, & captura perſonalis quando non ualeant, numero duodecimo. 192
miſsio in poſſeſsionem fit ex edicto prętoris, & ſit contra reos tantum. numero 1 195
miſsio an poſsit fieri ſecundum l.editam.C.de edi.di.Adr.toll. ex teſtamento non publicato.nume.12 243
miſſus in poſſeſſionem ex decreto, ſi poſtquam eſt effectus uerus poſſeſſor ſcit ſe non iuſtè poſſidere, an præſcribat.num.11 127
miſſus in poſſeſsionem in reali, ſiue perſonali quid ſibi quærat.nu.2 163
miſſus ex primo decreto an ex hoc efficiatur uerus poſſeſſor.nu.4 189
miſſus quando locat, uel uendit fructus, an debitor debeat adeſſe pro ſuo intereſſe, ne creditor colludat.nu.9 eo.
miſſus, quid iuris ſi culpa perdit poſſeſsionem.nu.25 eo.
miſſus ex cauſa iudicati, vel confeſsi in iudicio, an efficiatur verus poſſeſſor. nu.33 190
miſſus ſi neglexit corporaliter ire in poſſeſsionem, an per hoc perdat beneficium decreti.nu.34 eo.
miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto, an faciat fructus ſuos.nu.1 164
miſſus in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ an poſsit compellere, reum ut ipſam poſſeſsionem recuperet.nu.1. 191
miſſus in poſſeſsionem actor efficitur poſt annum uerus poſſeſſor, ſi reus non cauerit, licet habuerit uoluntatem, in prin.nu.1 eo.
miſſus ſi fecit expenſas in ipſa re, an eas recuperet.nu.10 192
miſſus in poſſeſsionem cauſa cuſtodiæ, ſi agatur reali actione infra annum non facit fructus ſuos, ſecus, ſi non agatur.nu.2 196
miſſus ſi fui in poſſeſsionem ex ptimo decreto, & ex ſecundo rei alienę, quam tu debitor meus poſsidebas, & ego ſciebam, quod reus non erat tua, ſed illius, an præſcribam longo tempore.12 275
mitius agitur cum depoſito quam cum excommunicato.nu.25 300
mitius ſæpe punitur ubi multorum ſalus periclitatur.nu.27 26
mittere in poſſeſsionem corporalem qui poſsit.nu.2 162
mitti an poſsit quis poſſeſsionem rei prohibitæ alienari.nu.5 164
mitti poteſt peremptorium in unà citatione per diſtantiam uiarum etiam in cauſis grauiſsimis.num.3 191
mixtum, ubi mixti naturam ſeruare nequit, aſſumit naturam ſimplicis nobilioris.numero 28 3
mobilia ſi inueniuntur in domo mariti præſumitur mariti.nu.4 59
mobilia triennio uſucapiuntur, & an excipiantur quędam.§.caſus.numero 1. fol.271
moderatio & modus quando dicitur a ſe defendere ſeruari. §.Ecce. numero ſeptimo. 314
modi uiuendi in diebus ſęculi ſunt tres, in quibus ſolis ſaluantur animæ.numero 2 8
modi quibus Papa reſcribit.nu.2 26
modica ingratitudine non priuatur quis feudo.nu.9 38
modica quantitas in materia iudicialis læſionis quæ ſit.nu.13 eo.
modici præiudicij quædam referuntur, nu.14 171
modicum interuallum temporis non inducit diuerſitatem actuum. numero 10 38
modicum ſignum ſignati eſt euidens argumentum.nu.2 56
modum excedens quomodo puniendus, ver.vtrum autem, nu.7 314
modus quandoque eſt adiacens determinatio diſpoſitionis, quandoque voluntaria adiectio.nu.2 133
modus impletur per viam compulſionis. Conditio autem per modum exclu-ſionis.nu.45 88
modus procedendi ſuper maleficio notorio.nu.5 180
modus an faciat contractum conditionalem.nu.3 242
modus agendi, vel excipiendi ſemper inſpici debet.nu.7 163

FACULTÉ DE D DE PARIS BIBLIOTHÈ

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

modus quando dicatur excedi.nu.9 282
molendini an dicantur mobilia.nu.35 190
molendinum facere inferius an possit quis in præiudicium superioris.numero octauo. 76
molendinum, vel stagnum, vel aliud ædificium facere non licet etiam regi, vel comiti in terra ecclesiæ abbate contradicente. nu.1 115
molendinum, vel clusam facere nemo potest in fundo alieno.numero secundo. eo.
monachi & canonici regulares postulare non debent, nisi pro vtilitate monasterij, uel propria, aut pro personis miserabilibus, vel coniunctis. num. primo. 137
monachi tenentur constituere syndicum generalem, cui possint constituere salarium.nu.1 141
monachi eiusdem monasterij possunt produci in testes in causa monasterij. nu.4.& 5 202
monachi & alij clerici an possint ferre testimonium pro sua ecclesia. numero primo. 230
monachi de consensu abbatis ciuiliter & naturaliter obligantur, vel saltem obstringuntur.nu.3 250
monachi, & canonici regulares admittuntur ad denunciandum pro statu monasterij,& possunt etiam procuratorem constituere.nu.3 286
monachi dicuntur expelli de possessione. §.no.nu.4 298
monacho si sit relictum, quia non residet in monasterio, sed in aliqua capella, cui acquiritur.nu.17 205
monachus propter contumaciam expelli potest a monasterio.numero decimo. 24
monachus non habet proprium, si tamen ex industria aliquid lucretur, potest soluere debita, & si habet administrationem, contrahens in casu permisso obligat successorem.nu.2 44
monachus an possit eligi ad prælatutam secularem.nu.2 79
monachus primogenitus an succedat in regno.num.5 83
monachus, cui concessum est testari de bonis matrimonialibus, an exinde facultatem habeat filium ex legitimo matrimonio, vel parentes exhæredare.num.4 94
monachus actionem non habet contra abbatem, sed iudicis officium.numero 15 192
monachus an possit esse cubicularius episcopi inuito abbate.nu.8 131
monachus si sit offensus in propria persona, an abbas sine ipso possit facere pacem. num.17 133
monachus de testando a papa licentiatus, de bonis relictis à patre, si est excõmunicatus, an testari poterit.nu.12 156
monachus, qui factus est, an sustineat pœnas delicti ante monachatum perpetrati.nu.14 204
monachus positus ad regimen alicuius ecclesiæ, cui acquirit, & numero 16. & 17 205
monachus, qui pro debito sui monasterii stare pro obside iurauit, seruare cogitur iuramentum, in prin.nu.1 250
monachus non habet neque nolle, nelle velle, ad faciendum, secus ad non faciendum.nu.1 eo.
monachus an possit agere contra abbatem, vt liberet eum ab obsidione. numero 11 eo.
monachus non debet esse sine claustro.nu.1 251
monachus an posit pro pœna expelli de monasterio.nu.2 eo.
monachus etiam potest esse laici procurator ad defensionem.nu.5 286
monachus ex leuissima causa intolerabiliter tortus, potest exire de monasterio sine licentia abbatis.nu.4 189
monachus non dicitur possidere, tamen contrahere, & quæ facere alia possit.§.ibi eiecerint, ver.& no.& nu.3.& 4 298
monachus non dicitur esse hæres, dicitur tamen adire hæreditatem. numero quarto. eo.
monachus factus episcopus non liberatur ex toto ab ordine monachali, & quæ facit sua, & relinquere possit.nu.7 316
monasteria an sint exempta a lege diœcesana.nu.3 129
monasteria monialium clericus frequentans ab episcopo punitur, & laicus excommunicatur, nisi monitus destiterit, in princ.nu.1 314
monasterio in repetenda dote viduæ, quæ monialis effecta est, an eadem quę mulieri, priuilegia competant.nu.4 83
monasterio si offero omnia bona mea præsentia & futura, nolo tamen fieri monachus, an oblatio sit valida.nu.36 202
monasterium habetur loco filij, & nu.3.& nu.9 & 14.& 15 205
monasterium ingrediens, quid iuris, si confessus erat spe futuræ numerationis.nu.7 eo.
monasterium si non velit bona, an excludatur substitutus.nu.13 eo.
monasterium an habeatur loco filij in potestate, & nu.3.& 9.& 14 eo.
monasterium ingressus si facta professione apostatauerit, an substitutio resumat effectum.nu.15 eo.
monasterium fundare, & dotare an quis possit de bonis restitutioni subiectis.nu.30 206
monasterium ingrediens si reseruauit sibi quandam partem bonorum, adiecto hoc modo, vt inde contrahere posset, & testari, an valeat. numero 38. eodem.
monasterium obligatur ex mutuo, & quando. nu.3 250
moneta si diuersa frequentatur in loco contractus, quam in loco solutioni apposito, de qua fieri debebit solutio.nu.7 118
moneta reproba non potest expendi.nu.2 252
moneta multis modis dicitur falsata.nu.4 eo.
moneta qualis esse debeat.nu.11 eo.
monetam certam seruare qui iurat si scit eam defraudatam, iuramentum nõ est seruandum, in prin.nu.1 251
monetæ characterem sequi subditi tenentur, non subditi materiæ æstimationem.nu.11 252
monetæ tria requisita.nu.4 eo.
moniales compromittere possunt, de electione abbatissę etiam in proprium episcopum, nu.7 67
monialis potest facere procuratorem in negotio suæ electionis. nu.3. 44
monialis an possit aliquo casu facere testamentum.nu.39 206
monialium in numero recipi non debet, quæ corrupit mores postea quam pro ea monachanda scriptum est.nu.5 256
monitio trina aduersarij an requiratur in restituendo, sicut in priuando.numero 21 24
monitio iudicis habet vim peremptorij in territorio suo.nu.4 187
monitio canonica debet præcedere excommunicationem, & quamlibet sententiam censuræ nisi sit casus, in quo quis sit excommunicatus ipso facto.nu.1.& 7 293
monitio canonica quæ dicatur.nu.6 eo.
monitio trina an habeat locum in monitione vicarij.nu.6 316
monitiones cum sint tres, quare dicimus in numero singulari, ista est canonica monitio.nu.8 eod.
monitio factum præcedens, vel eius perseuerantiam aggrauat delictũ, versi. item quod.nu.8 317
monitor pro vno teste reputatur in probatione monitionis.nu.5 215
monitus ad residentiam si appellat quid iuris, in princ.nu.1 293
mora præcedente qui tenetur aliquid facere, tenentur requirere creditorẽ, vt purget illis moram.nu.4 192
mora purgari potest ad excipiendum, vel liberandum, nõ ab obligandum, vel agendum. nu.3 24
mora vel periurium quando probetur per temporis appositi lapsum.numero 15 45
mora purgari non potest elapso termino a lege ad purgandum præfixo, numero 14 24
mora capituli eius ad episcopum deuoluit potestatem, quæ ex episcopi subsequuta mora ad capitulum non redit.nu.32 eo.
mora non purgatur post lapsum tempus, in quo debebat mora purgari, etiã ob iustum impedimentum interim emergens.nu.21 318
mora debitoris purgatur per subsequentem creditoris moram in recipiendo, facta rei debitę oblatione.nu.22 50
mora in executione officij nunquam purgatur.nu.8 92
mora purgari non potest ubi tempus apponitur ad expirationem officij, vel contractus, fallit duobus casibus.nu.3 99
mora successiua successiuam pœnam desiderat.nu.2 165
mora posterior quando non noceat.nu.6 195
mora litis contestandæ perpetuat iurisdictionem.nu.42 211
mora prima a quo incipiat.nu.3 272
mora sola temporis non nocet, & quæ noceat.nu.3 273
mora an possit purgari non prosecutionis appellationis, & nu.2.& 3 290
moræ purgationi in iudicijs, & compromissis quando sit locus.nu.9 146
moræ purgatio non admittitur, exculpatio tamen admittitur, & quo casu. numero 3 163
moræ purgatio non admittitur contra statutum.nu.3 290
mores boni meliores sunt armis, uel diuitijs, ver.nam boni.nu.14 297
mors, etiam appellatione pendente, soluit criminale iudicium.nu.9 67
mors vnius non debet obesse.nu.2 139
mors defuncti non facit, quin hæres incidat in pœnam.nu.13 145
mors naturalis, an dicatur casus fortuitus, & nu.9.& 10 164
mors per coniecturas, & famam probatur.nu.2 eod.
mors per coniecturas, atque formam probatur, & nu.2.& 4 eod.
mors an possit probari per visum.nu.27 228
mortaliter peccat, quicunque conscientiam remordentem habet si conscientiam non deponit.nu.1. 277
morte subdelegantis re integra expirat subdelegatio.nu.4 113
morte non finitur mandatum necessarium.nu.7 eo.
morte soluentis non deficit possessio possidentis.nu.1 183
mortis in articulo dictum, an præsumatur verum.nu.11 247
mortis in articulo quis dicatur esse. nu.6 195
mortui nomine quomodo possit quis iurisdictionem exercere, nu.2. 113
mortuis omnibus de collegio, vel ciuitate, an desinat esse collegium, vel ciuitas.nume.7 65
motum animi sui, quisque sequi potest in dependentibus a solo animi motu.ibid.nu.1 282
motus proprius viuificat, non ampliat gratiã, & cadit in mentem principis interdum etiam porrectis precibus.nu.7 123
motus considerantur cum opere postea subsecuto.nu.2 143
motus proprius, & scientia certa principis habent vim dispensationis, & nõ nisi per literas ipsius probantur, nisi in casu.nu.4 264
motus iudicis si ignoratur, ad acta recurritur.nu.20 267
motus a beneficio, an consequenter ab officio fit amotus.nu.42 154
mulier nubens intra annum luctus orbatur gloria matrimonialis pudoris. nume.37 5
mulier dicitur castè viuere, quæ vsit in nuptijs seruando honorem sui mariti.numero 20 8
mulier dicitur dotata in vno nummo, & excludetur statuto dotatam excludente.nu.3 54
mulier, quæ facit sepolini per adulterium, nihil debet habere, de bonis viri, etiam ex pacto.nu.6 59
mulier, quæ commisit adulterium, non debet ali à viro.nu.7 eod.
mulier spoliata viro suo ante omnia est restituenda.nu.2 107
mulier ex iniusto mandato, seu sententia nulla a viro dimissa perinde viro restituenda est ac si esset uiolenter eiecta.nu.5 eo.
mulier si absque carnali copula pudicitiam violauit luxurioso osculo, vel manibus ad mammillas positis causa adulterii committendi, an possit agi ad separationem thori, & amissionem dotis.nu.5 140
mulier separata a viro tenetur ad eum redire, nisi caueat de non offendendo eam, & expellendo concubinam.nu.3 161
mulier inconsulte dimittens virum, uidetur eum spoliare.nu.4 162
mulier non uidua si repetat dotem, an debeat fieri ipsi restitutio dotis. numero 8. 189

BIU Cujas

mulier tenetur ſubire onera dotis.nu.3 203
mulier non auditur contra alienationem rei dotalis, cui ſine dolo & ſponte conſentit & non contrauenire iurauit,& nu.2.3.& 5 258
mulier ſi nolit dare dotem,an vir teneatur eam alere.nu.5 eo.
mulier an poſſit renunciare alimentis dotis.nu.6 eo.
mulier teſtificatur contra clericum,& quando,in prin.nu.1.2.& 3 215
mulier quomodo capiatur ex conditionis diuerſitate.nu.1 246
mulier ſi iurat non venire contra quomodo intelligatur illud iuramentum. numero 9 258
mulier an poſſit obligari pro alio.nu.5 250
mulier quæ iurauit non alienare rem dotalem,quid iuris,ſi poſtea vendidit eam cum iuramento. quod debeat ſtare primo iuramento, & non valeat venditio.nu.4 251
mulier ſi iurauit aliquem eſſe ſuum maritum, & ſuccubuit per ſententiam, nec datur,nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi,ſed ſuæ cõſciẽtiæ relinquitur.nu.1 261
mulier legitimę ætatis non præſumitur ignorare,niſi in caſibus expreſſis.nu mero 9 258
mulier,quæ nubit intra annum luctus non poteſt alteri ſimpliciter nubenti opponere de infamia,uel de inhabilitate ſuccedendi.nu.5 264
mulier an non poſſit eſſe tutrix, etiam ſi maritus ei adminiſtrationem cõceſſit,& vt mulier poſſit eſſe tutrix,quæ requirantur.nu.2 308
mulieri ſola confeſſione non receditur a diuortij ſententia.nu.1 280
mulierem ſuſpectam retinere non debent ſacerdotes,etiam a canonibus antiquis permiſſam.in princ.nu.1 317
mulierem ſi quis in domo teneat, poteſt diffiteri ſe cognoſcere eam. numero 3 318
mulieres poſſunt habere bona extra,& vltra dotem.nu.5 59
mulieres an poſſint eſſe de collegio.nu.24 126
mulieres,quid iuris,ſi ſoluto matrimonio petunt ſe mitti in poſſeſſionẽ cauſa dotis ſeruandæ.nu.7 189
mulieres criminoſæ & ſociæ admittuntur contra electum ad aliquam dignitatem non ad probationem,ſed ad præſumptionem.nu.2 215
mulieri,quæ tranſiuit ad ſecunda uota, an remaneant reliquiæ aliquæ ſuæ tutelæ.nume.6 308
mulieri ſi relinquitur victus, & veſtitus, donec manſerit cum priuignis in domo teſtatoris, modo priuigni ſunt de tali cohabitatione ſuſpecti,an ipſa poſſit ab eis recedere,& legatum conſequi.nu.2 316
mulieri an propter fragilitatem ſexus competat beneficium reſtitutionis in integrum.nu.3 eo.
mulieris,& viri mutuus appetitus,& ratio.nu.1 eo.
mulieris cohabitatio ſuſpecta ſeparandæ,& nu.1.& 2 eo.
multicudinis appellatione in iure quid continetur.nu.56 228
multitudo effrenata quæ ſit, & ſtatutum de multitudine quomodo intelligitur.numero 11 37
multitudo hominum ſi facit ſibi vnum caput, omnes dicentur principales, unuſquiſque tamen pro ſe tenetur non pro alio.nu.6 44
multitudo,& concilium an poſſit diſpenſare.nu.15. 150
mutari,uel ſuppleri quando quid poſſit in appellationis cauſa, numero 1. & 9 220
mutatio nominis cur potius fiat in Papa,quam in Imperatore.nume.6 3
mutatio quid.nu.3 236
mutatio ſtatus non contingit abſque magna animi concuſsione.nu.30. 206
mutatio controuerſiæ quibus modis intelligatur.nu.2. 231
mutatio ſtatus requirit ſententiam.nu.5 234
mutato procuratore neceſſe eſt acta transferri,vel repeti.nu.28 138
mutuatum mihi ſi ſimpliciter confiteor, non probatur mutuum niſi in caſibus & quibus,& nu.3.& 4 139

N

Narratio in libello non eſt loco cauſæ, concluſio loco actionis. nunero 4 155
narratio facti,vbicunque recitatur factum,ab actore debet incipere.nume.1
natalium exceptio petenti hæreditatem obſtat, & in primis iudicari debet ab eccleſiaſtico iudice,in princ.& nu.1.& 2. 6
nati ex coucubina clerici in minoribus conſtituti ſunt ſpurij, nec legitimari valent per ſubſequens matrimonium.nu.1 316
natiuitas & origo aliquando conſiderantur, non conceptio præſertim in domicilio.nu.4 209
natura agens eatenus operatur quatenus patiens eſt diſpoſitum. nu.10. 2
natura quid ſit.nu.42 17
natura eſt diſpoſitio rebus ipſis per ſe, non per accidens, inhærens. numero 13 30
natura nominis collectiui quæ ſit.nu.2 31
natura apparere dicitur,quod oculata fide percipi poteſt.nu.10 52
natura communis eſt omnibus.nu.2 152
natura eſt uniformis.nu.11 155
natura dicitur, quæ cohæret origini cauſę.nu.4 174
natura ſequeſtrationis eſt,quod poſſeſsio reſignetur victori.nu.7 195
natura rerum dicitur natura naturata Baldo.nu.11 202
natura quæ dicatur.nu.4 203
natura quid ſit.nu.8 240
naturales,& ſpurij rempublicam non faciunt.nu.7 183
naturalis filius legitimus non ſuccedit in emphyteuſim eccleſiæ, nec in feudo,niſi Imperator hoc expreſsè dicat.nu.85 18
naturalis ratio,ſiue eius effectus iure ciuili tolli non poteſt.nu.3 93
naturalis ratio vbi ius deficit,attendenda. nu.12
naturalis iuſtitia,& æquitas idem ſunt.nu.12 267
naturalis ratio quando mutari nequeat.nu.7
naturaliter unuſquiſque id quod agit valere vult, & de oppoſito contriſtatur.nume.16 26
naturaliter quæ proferuntur in quibus trahenda ad ciuilitatem.nu.11 311
naturas rerum & ſpecies impoſſibile eſt immutare.nu.3 287
naturæ ius obedit.nu.19 143
natus non legitimè ſi legitimetur poſt electionem, an habeatur pro legitimo.nume.9 71
nauis ſimilis eſt domui,quæ confiſcatur cum his, quę continentur in domo, ſi ea ad delinquentem pertinet.nu.33 13
neceſſarium de iure an ex poſſibili de facto ſequatur,& nu.18.& 23 35
neceſſitas non habet conſenſum.nu.11 21
neceſſitas & ſi excuſat a periurio,tamen non vitiat promiſſionem, quin condemnetur ad ſoluendum.nu.2 371
neceſſitas facit quid licitum,nu.4 381
nefaria,ſtuprum,& concubinatus damnabilis.nu.4 102
negans non excipit.nu.9 160
negans ſolum factum intentatum in libello, an dicatur litem conteſtari. numero 3 eo.
negans libellum an intelligatur omnia negare.nu.14 eo.
negans intercipere videtur.nu.2 5
negans quando defenſionem probare poſſit,nu.1.& 15.16 395
negare interdum intelligitur,qui non dicit.nu.3 39
negatio teſtis,quæ æquipollet neſcientiæ,an probet,& quid ſi æquipollet aſſertioni viſus,vel auditus ipſius negatiuę.nu.8 177
negationes omnes ſunt liquidi iuris.nu.1 214
negatio an admittatur contra notorium contractus teſtamenti.nu.12 470
negatiua mandati an debeat probari per negantem.nu.20 48
negatiua hæc,ſcilicet quod quis gratiam nõ proſequatur,qualiter probetur. nu.14 81
negatiua per quas cauſas probetur.nu.5 309
negatiua per teſtes probari non poteſt, niſi ſubijciatur ſenſui per ſe, vel per accidens, & ibi multa de negatiua.nu.10 72
negatiua, quæ nec per ſe, nec per accidens ſenſui ſubijcitur, probari poteſt duntaxat per ſcripturam confeſſionis.nu.13 eo.
negatiua conuertibilis ad affirmatiuam,vel eidem æquipollens,plenè per teſtes probari poteſt.nu.14 eo.
negatiua an arte aliqua verborum in affirmatiuam, vel contra, mutari poſſit,nume.15 eo.
negatiua duplex,ſcilicet ſenſus, vel actus.nu.18 eo.
negatiua probari poteſt per actum affirmatiuum. nu.2 95
negatiua per ſe probari ea duntaxat poteſt quæ affirmatiuam implicat, per accidens verò quælibet.num.3 eo.
negatiua quæ probari debeat,remiſſiuè.nu. 4 eo.
negatiua conſiſtens in redditione cauſę an ita probetur,ſicut affirmatiua,numero 14 146
negatiua quædam conuertibilis cum affirmatione,& contrario.nu.8. 177
negatiua facti,& conſilij probatur. 279
negatiua an & qualiter debeat probari, & quæ probatio per eam fiat.numero 2.3.9.& 10 202
negatiua propoſitio dicitur affirmatiua propoſitio abnegatiuè poſita. nume. ſecundo eo.
negatiua unde dicitur,& quid ſit. nu.3 eo.
negatiua facti an poſſit probari per teſtes.nu.9 eo.
negatiua an probet per inſpectionem iuramenti.nu.10 eo.
negatiua conſanguinitatis qualiter probetur.nu.9 210
negatiua hæc, quod res fuit abſque eo, quod talis poſſiderit talem rem, ut clàm uel precario,an poſſit probare.nu.36 208
negatiua ſenſus teſtis nihil probat.nume.37 eo.
negatiua probatur a contrario ſenſu,& de eius alias probatione.nu.36. 211
negatiua rerum actorem an probentur per acta.nu.56 eo.
negatiua corporea poteſt probari per uiſum,& tactum.nu.4 214
negatiua,& affirmatiua per iuramentum probantur,& quando.nu.1 224
negatiua coarctata loco & tempore per teſtes probari poteſt.nu.3 225
negatiua probatur iuramento. nu.16 73
negatiua animi qualiter probetur,remiſsiuè.nu.4 225
negatiua conſanguinitatis probatur per propinquos contrahentium, & antiquos teſtes, qui nouerunt gradus,& perſonas.nu.1 231
negatiua an & per quem probanda.nu.11.& ſeq. 247
negatiua hæc, quod non animo occidendi quis percuſſerit, qualiter probetur.nume.14 eo.
negatiua hæc, quod ante contractum matrimonium non eſſet compaternitas,quomodo probabitur.nu.2 280
negatiuam implicitam ſine coarctatione teſtes aſſerentes reprobantur. numero 1 177
negatiuam ſi probare teſtes nituntur,contra eos præſumitur.nu.8 eod.
negatiuæ,quæ ſenſui per ſe ſubiicitur,exempla. nu.11 72
negatiuę,quæ ſenſui per accidens ſubiicitur exemplum.nu.12. eod.
negatiuæ probatio ſuper literas de non rato ſcriptas amicis.nu.4 139
negatiuæ nullæ ſunt cauſæ, niſi per ratiocinationem indirecta, nume.3.10. & 11 202
negatiuæ conſiſtentia,& proprietas quæ.nu.9 203
negatiuæ regulę omnes videntur continere neceſſitatem. §. item quia. numero 6 258
negatoria,& confeſſoria an poſſunt in incorporalibus intentari ſimul cum quaſi poſſeſſorio retinendæ poſſeſſionis.nu.4 179
negatoria competit pro iure quod quis habet in ſuo, pro eo quod in alieno confeſſoria,pro eo quod in publico iudicis officium.nu.7 74
negatoria, quis an officio iudicis fundetur in iuribus vindicantibus. numero 9 309
negatoriæ quid veniat.nu.2 144
negligens,qui non fuit,non læditur ex temporis curſu. nu.1 192
negligens ſi fugerit quis,alienum ſe facit a poteſtate propria.nu.6 289
negligens prælatus quando dicatur.nu.2 225
negligens qui non fuit,non læditur temporis curſu.nu.1 290
negligens non dicitur,qui non poteſt habere inſtrumenta. nu.4 eod.

negli-

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

negligentiæ in quibus consistat.nu.10 10
negligentia iudicis secularis deuoluit iurisdictionem ad ecclesiasticum, & qualiter probetur negligentia.nu.7 115
negligere,vbi prohibere teneatis ac possis,accipitur pro fauore.nu.5. 188
negotia alterius procurare nemo tenetur.num.53 6
negotia capitularia debent fieri,ubi capitulum consueuit congregari, nume ro 25 21
negotium communę prælati & capituli per quem expediatur. numero 11.& uigesimoquinto. 43
negotium electionis patriarchę,vel episcopi an quilibet possit prosequi. numero 12 83
negotia aliena nemo suis expensis procurare tenetur.nu.9 199
nemo potest regulariter alij dare,quod non habet.nu.1 99
nepos naturalis ex filio præmortuo, si auus in testamento solenni nepotem,naturali qualitate non adiecta, nuncupauerit, legitimatus censetur. num.18 71
neque coniunctio ponitur copulatiuè.num.6 249
nihil adeo magnum est, vt in particularibus diuisum ad modicum non redigatur.num.8 13
nihil,& incertum conuertuntur.nu.3 230
nimia tum subtilitas,tum scrupulositas reiicienda.nu.12 3
nisi,dictio,importat conditionem.§.deinde.num.2 295
nobiles dicuntur esse barones.num.1 231
nobilis quidam si donauit baronatum suum fratri,demum ex concubina nascitur ei filius, an iste tanquam posthumus rumpat donationem. numero 14 71
nobilis quidam si præscripserit merum imperium & mixtum in territorio ecclesiæ,an papa de plenitudine potestatis, & ex certa scientia possit illum auferrę, & alteri concedere, & quid si ille nobilis habeat super hoc priuilegium.nu.7 266
nobilitas patris filios degeneres non potest nobilitare.nu.24 71
nobilitas cum pecunia compensatur.nu.4 221
nobilitatis ecclesię ratione,item & sanguinis permittitur quod aliàs nō permitteretur.nu.21 60
nocte quod gestum est,exprimi debet a notorio.nu.4 171
noctu facta sunt minus notoria quam ea quæ die facta sunt. nu.12 120
nolle dicitur, qui facit,vt non possit uelle.nu.7 156
nomen libera, nunquam intelligitur, nisi saltem per æquipollens exprimatur.num.44 51
nomen proprium habet se ad nomen appellatiuum, sicut indiuiduum ad genus.nu.20 52
nomen paternum impositum posthumo arguit eius esse filium.numero sexto fol.173
nomen proprium hominis,& diei non recipit fictionem.nu.8 191
nomen appellatiuum ne,an proprium præcedat differt in legatis acquirēdis. num.17 205
nomen hæredis,quando profertur in conditione negatiuè,ponitur pro hærede sanguinis,nu.23 eo.
nomen hæredi quando ponitur in conditione affirmatiua, an intelligatur de filio.num.25 eo.
nomina quę immutabilia sint,& quæ mutabilia,nu.7 3
nomina debent posse adaptari rebus,aut factis, alioquin uana sunt. numero octauo. eo.
nomina quædam sunt localia,quędam personarum. nu.4 52
nomina debitorum propriè quasi non possidentur, nu.18 74
nomina singulorum de vniuersitate,vel collegio quando exprimenda.numero 7 133
nomina debent officijs deseruire.nu.2 137
nomina cuiusque de collegio, vel capitulo quando singula sunt exprimenda.nu.2 166
nominare dominum quid significat.nu.7
nominatio an sit electio.nu.12 65
nominatio domini in iudicio a quo, in quibus, & quando fieri possit, & eius effectus,nu.1.4.5.6.7.9.10.& 12 164
nominatio an habeat locum in personali actione.nu.4 eo.
nominatio an habeat locum in actione mixta.nu.9 eo.
nominatio non facit matrimonium, sed actus coniugalis.nu.2 246
nominatio in causa motiua,non in gratia non acquiritur.nu.48 139
nominatori datur terminus ad conducendum dominum, & nominantis impendio.nu.2 163
nomine alieno quod exercetur non possidetur, nec præscribitur.nu.26 83
nomine appellatiuo sublato cessat commissio.nu.3 107
nomine fisci an quis possideat statim,quod est deportatus.nu.6 183
nomine suo & procuratorio quid fieri potest.nu.7 186
nomine meo quod non possum obijcere,nec ecclesiæ,& quando,numero 2. & 6 264
nomine proprio qui non admittitur,an alieno nomine admittatur. numero sexto. eo.
nomine meo si emit rem de pecunia ecclesiæ nesciens pecuniā ad ecclesiam pertinere, an eam præscribam minori tempore 40. annorum. numero 6. fol.271
nomine meo uidetur quid gestum quod geri debuit.nu.9 278
nominis mutatio triplex, quæve earum licita sit,quæ prohibita.nu.10 3
nominis captiosa mutatio vt Stellionatus punitur. Sicut etiam quodlibet enorme mendacium.nu.3.& 5 55
non esse,& non apparere, paria sunt.nu.4 45
non posse, an comprehendat nolle.nu. 5 108
non soluens in termino ad quem se obligauit sub pœna excommunicationis, non est excommunicatus, nisi feratur sententia, sed pœna pecuniaria committetur.nu.15 118
non subditi non incidunt in crimen læsæ maiestatis.nu.23 125
non petere,vel non agere si non promittatur in transactionibus nihil refert, nu.1 135
§.non saltem.l.sed eo. ff. de procurat. & legis.iii.in fine, de var.cog. & Capituli primi,de mut.periti.intellectus.nu.44 151
non allegatum vel intentatum ab homine,non præsumitur.nu.1 226
notario episcopi asserenti se recepisse ab vsurario cautionem de mandato episcopi an credatur.nu.32 115
notario si adimitur sigillum,quo vtitur in chartis, non potest deinceps, vti officio tabellionatus.nu.2 302
notarij quales esse debeant.nu.30 312
notarij officium in scribendis testium depositionibus.nu.54
notarij officium describitur in quibusdam.nu.5 211
notarium non est necesse rogari a partibus, sed a iudice in deputatione eius generali.nu.9 210
notarius vniuersitatis scholarium an possit esse merus laicus. nu.37 3
notarius potest quis esse in quacunque causa,in qua potest esse testis.numero 37 eo.
notarius ob falsitatem in vno nummo,an vituperari debeat.nu.8 38
notarius depositus a tabellionatu, non potest iterum a comite palatino creari notarius.nu.6 63
notarius laicus an possit adhiberi ad scribendum spiritualia negocia. numero 1 91
notarius rogatus de instrumento cogitur illud publicare.nu.5 eod.
notarius propter delictum degradatus regradari non potest.nu.4 97
notarius an præsumatur rogatus,& ibi multa de his, quæ præsumi possunt. numero 31 113
notarius an possit salarium petere.nu.53 130
notarius quo iure tenetur edere scripturam suam partibus.nu.15 201
notarius scribens se facere procuratorem probat contra se, non pro se.numero 24 211
notarius an debet puniri, si bona fide scripsit, quæ quidam falso dictauit. nume.32 eo.
notarius absque conscientia iudicis acta scribere non potest.num.53. eod.
notarius vnus an possit se intromittere de off.alterius.nu.54 eo.
notarius dignior,si plures adhibeantur,apud se tenebit originale.nu.55. eo.
notarius qui præsumatur.nu.2 236
notarius rogatus,& sapiens præsumitur.nu.4 eo.
notarius alteri stipulando an ei acquirat.nu.9 238
notarius quis esse non præsumitur,& quomodo probabitur.nu.3 169
notarius infirmus protocollum suum potest alteri notario committere. numero 13 238
notarius si sigillauit literam vacuam, & demum ei superscribitur citatio, an scriptura ista sit falsa,nu.17.18 306
notarius vnus de mandato iudicis potest publicare scripturas alterius notarij mortui,& quæ requirantur.nu.2.3 243
notarius vnus si perficit instrumenta alterius, quis habebit salarium. numero 7 eo.
notarius quilibet præsumitur legalis.num.7 246
notarius si per obliuionem non fecit præceptum guarentigiæ, an id ꝙ omisit,postea supplere possit.nu.15 282
notarius recuperare famam suam,si damnatus esset, quomodo possit,ver.& sic.num.3 286
notificatio reuocati procuratoris siiudici facta fuerit, acta exinde sunt irrita,si aduersariæ parti,irritanda.nu.9 51
notificare reuocationem,non captiosam,procuratoris extra lites, sufficit ip si procuratori.nu.10 eod.
notificari debet iudici,quando aliquis cedit liti.nu.26 88
notio an ad dominum primo pertineat.nu.7 147
notitia plena dicitur ex ante pręordinatis, ante quam res sciant peruenisse etiam in longè distantibus.nu.4 141
notoria esse non possunt ea,quæ non videntur.nu.1 318
notoria quædam esse possunt etiam per signa.nu.24 eo.
notorij,& famæ essentia & probatio nu.1 162
notorio quare oppositio non fiat.nu.59 100
notorio an in iudicialibus an soli credatur absque testibus.nu.2 204
notorium quod dicatur.nume.7 71
notorium dicitur duobus modis,scilicet actiuè,& passiuè.nu.25 73
notorium est entis adiectio,an qualitas.nu.27 eod.
notorium quid sit.nu.63.133.& nu.3.350.& nu.3 318
notorium negans non auditur,nec rem dubiam facit.nu.40. 104
notorium multiplex,& eius in genere descriptio.nu.1 120
notorium dicitur euidentię semper manentis & euidentiæ quondam .numero 26 73
notorium quot homines faciat.nu.15 65
notorium percipitur visu,fama,auditu.nu.9 129
notorium non requirit visum nisi in origine sua.nu.8 168
notorium iurare esse uerum quis potest, non tamen se uidisse.nu.8 eo.
notorium non surgit ex receptis super exceptione.nu.16 173
notorium non pronunciat,sed declarat,& non infamat nisi de facto,& eius uis.nume.5 234
notorium non mentitur,& est præco.nu.5 296
notorium ex tribus præsumitur.nu.6 221
notorium dicitur,de quo presbyter canonicè condemnatur.nu.1. 318
notorium iuris fit per sententiam canonicè latam,uer.no.nu.1.& 2 eo.
notorium præsumptionis,vel iudiciorum quid efficiat,ver. est & tertius.numero 2 eo.
notorium auditus an possit esse,sicut notorium visus.nu.5 eod.
notorium quid,ibid.& nu.1.& 6.& 12.§.porro, & ibi & modo. nume.1.& 15.& 21 eod.
notorium an indigeat probatione,si negetur.nu.9 eo.
notorium iuris quare ita dicatur,& si negetur,an debeat probari.nu.10. eo.
notorium est quoddam præsumptionis.§.deinde.nu.10 eod.
notorium quot homines faciunt.nu.11 eo.
notorium quomodo possit impugnari,ver.Tu dic,cum §.seq.c.num.12. eo.
notorium iuris an iudicetur per dicta testium nondum lata sententia, & per

BIU Cujas

per confessionem.nume.18 eo.
notorium,& manifestum qualiter differunt.nu.22 eo.
noua causa parit nouum causatum.nu.1 94
nouatio fit iudicii, & dominus exemptus est ab instantia per litis contestationem factam a procuratore.nu.14 215
noui operis nũciatio requirit expressionem causæ iuris & simile.nu.2 311
nouitas interim fieri potest circa fideiussorem contractus.nu.17 217
nouiter creatum dicitur quod nullum unquam habuit principium, sed ipsũ per se, incipit.nu.45 19
nouo statuto dictante quod de contractibus preteritis soluatur gabella, si res in contractu deducta non extat, non habet locũ statutum.nu.12. 112
nouum capitulum requirit iuramentum nouum.nu.3 220
nouum quot modis dicatur.nu.6 eo.
nulla obligatio extra suos terminos temporales, reales, aut verbales trahenda est.nume.21 78
nullitas coram superiore ventilanda inducitur per simplicem querelam, nec ei iurisdictionem defert, nec prioris iudicis iurisdictionem suspendit.nume.15 39
nullitas processus potest opponi tempore allegationum etiam non excipiẽdo.nume.7 115
nullitas processus, probatur per vnum testem cum iura.num.11 139
nullitas nunquam conualescit.nu.5 142
nullitas venit incidenter, si quis dicat, dico sententiam nullam,& si qua est, appello.num.8 285
nullitatem intentasse uidetur, qui iniustam pronunciari sententiam petijt, vel malè iudicatum,& iudex super ea pronunciare possit. §. Dictum est. numero 3 307
nulliter fieri quid dicatur.nu.4 64
nullitati renunciari non potest,& quare.nu.2 136
nullitatis quæstio reseruatur in petitorio.nu.2 183
nullitatis super libello nobili officio iudicis, & non mercenario proceditur, imo non habet tempus præfixum querela nullitatis.nu.10 296
nullitatis causam semper quis debet exprimere, nu.20 284
nullitatis quæstio remanet etiam appellatione deserta, vel non interposita.§.idem ait.nu.9 296
nullum ipso iure non potest ex postfacto confirmari.nu.1 76
nullum licet quid sit, interdum tamen dici nullum non potest.nu.11 eo.
nullum quod est, tempore non firmatur.nu.8 146
nullum quod est, habetur aliquando pro aliquo.nu.3 264
numerus præbendarum an possit arctari contra antiquam consuetudinem. numero 37 21
numerus canonicorum si rumpatur, non intelligitur ruptus numerus præbendarum.nu.59 eo.
numerus canonicorum, vél præbendarum non debet restringi.nu.8 25
numerus præbendarum potest diminui, diminutis reditibus Canoniæ. numero 16 eo.
numerus maior ibi præualet, vbi ex plurium cumulo vnum corpus resultat.nu.10.& 21 36
numerus præbendarum iuramento firmatus, vel a sede apostolica confirmatus non potest augeri, vel restringi per capitulum.nu.30 40
numerus præbendarum si non est taxatus, an per executores facientes recipi aliquem in canonicum prouideri possit.nu.38 eo.
numerus an præualeat authoritati.nu.4 72
numerus in arbitris potius inspicitur, quam dignitas.nu.8 146
numerus crescit ex unitatibus, si uniantur in unam conclusionem.nu.1. 215
numerus maior in testibus, vt dignioribus & paucioribus pręualeat, quid. nume.8 225
numerus maior in negantibus prefertur minori in affirmantibus.nu.1 231
numerus ubi datus est pro forma, is numerus seruandus.nu.2 279
nuncio potest concedi libera, sicut procuratori.nu.43 51
nuncio citati citatus debet credere.nu.9 292
nunciorum,& notariorum merces per quem solui debet.nu.5 178
nuncium iudicis verberare faciens iniuriam facit iudici.nu.6 113
nuncius falsam ambasciatam faciens, testis item falsum dicens testimoniũ quomodo puniatur.nu.11 105
nuncius an possit constitui, vt aliquid faciat in iudicio.nu.3 138
nuncius ponitur aliquando pro procuratore.nu.3 eo.
nuncius in contractu dicitur, procurator autem in iudicio propriè. numero 3 eod.
nuncius unicum habet nomen, sed procurator pro qualitate officij diuersa habet nomina.nu.2 137
nuncius,& literæ reuocati, an obligent dominum.nu.4 180
nuncius publicus in itinere infirmatus an possit per alium nuncium explicare citationis articulum.nu.6 186
nuncius an alij citationem demandare possit.nu.6 191
nunciare maleficia si teneatur syndicus, debet omnia nunciare, etiam non punibilia & ea de quibus dubitatur an intra vel extra territorium commissa sint.nu.3 41
nuncij & Procuratoris differentia.nu.2 156
nuncio sine literis domini, vel alio signo consueto non creditur. numero septimo. 180
nuncio publico creditur absque literis, nisi in casibus.nu.8 186
nuncio vni iurato an credatur,& quid.nu.2.& 4 292
nuncius propriè quis dicatur.nu.5 180
nuncius dicitur commissarius,& omnis, qui mittitur cum aliquo mandato. nume.2 235
nuncius, & tabellio allegari possunt tanquam suspecti, ver.& scias.numero 2 292
nuncius ecclesiasticus citat in ecclesia.nu.5 eod.
nuncius an debeat dicere, citaui talem in tali loco,& tempore.nu.6 eod.
nuncius an possit ex parte iudicis citare etiam uiua uoce.nu.8 eod.
nuptiæ productione uxoris, ac solennitatibus,& conuiuijs,& quando suspẽduntur.nu.1.& 4 171

O

Obediendum magis est mandato papæ, quam regis, nu.3 11
obedientia, non debet fieri maior quam lex iubeat.nu.1 131
obedientiam qui promittit, an intelligatur professus. nu.7. eo.
obedientia manualis quomodo fiat.nu.2 281
obedientiam præcipitem præstare, uel ancipiti uia gratificare nemo cogitur.nu.15 39
obedientia per obedientiam quomodo possideatur.nu.6 131
obedientię subtractione perditur eius quasi possessio.nu.9 74
obedire ut ne teneatur, dum est subditus, præscribere, nequit.nu.5 276
obiicere quando quis possit alii, quod ipse patitur, nume. 2.& 7.ad fi. numero 1 264
obiicere quando quis possit, quod ipse non seruat,& id quod approbauit, & nu.sequentibus.nu.1 eo.
oblatione pignorũ non fit solutio, in prin.nu.1 279
obligandi modi quatuor,& in quibus obligatus quis dicatur.nu.5 145
obligans se ad pacem seruandam pro se & filijs, non intelligitur de posthumis,& si pro adhærentibus, intelligitur de præsentib.nu.8.& 9 310
obligare se potest aliquis ad pœnas spirituales.nu.9 118
obligare non potest procurator ultra summam, ad quam fuit constitutus.numero 7 137
obligare se quis non potest ad mortem uel ad amissionem membri, uer.illud. numero 6 313
obligari non potest dominus seruo, nec Abbas monacho.nu.30 259
obligari potest pater filio in potestate ex omni causa præter quam ex causa profectitia, uel ex re propria patris, nu.31.& 32 eo.
obligatio nulla extra terminos suos temporales vel reales trahẽda.nu.21. 78
obligatio si oritur ex consuetudine uel præcepto in re alterius, eius scientia requiritur, secus si formæ obseruantia consisteret in mera consuetudinis authoritate.nu.14 58
obligatio nascitur ex retardato processu.nu.7 145
obligatio quibus casibus succedat ad interesse in obligatione dandi.numero 12 266
obligatio ciuilis duplex circa idem esse non potest, secus est in naturali. numero 13 134
obligatio naturalis nascitur ex simplici fide promissionis. nu.39 8
obligatio ciuilis an possit tolli per statutum.nu.31 16
obligatio omnis tendit ad aliquam necessitatem, quæ pacto obstatiuo ei confunditur.nu.23 61
obligatio quæ cadat inter prælatum,& capitulum.nu.4 73
obligatio an tollatur perpetua ope exceptionis.nu.10 103
obligatio oritur ex stipulatione tum ciuilis tum naturalis.nu.2 134
obligatio decimarum licet sit spiritualis, tamen res, quæ præstatur, est temporalis. numero 2 136
obligatio transiens in successorem an sit eadem cum prima.nu.1 136
obligatio an oriatur ex interlocutoria expensarum.nu.1 139
obligatio secundaria talis est qualis primitiua.nu.2 142
obligatio naturalis an per sententiam tollatur absolutoriam, sententia uidetur lata de mente actorum. nu.8 178
obligatio fideiussoris est secundaria, sed principalis oritur simul ordine naturæ,& intellectu.nume.1 215
obligatio cessat ipso iure in contractibus innominatis.nu.10.& 11 242
obligatio deficit deficiente causa in contractibus nominatis, fallit multipliciter, nu.10.& 11 eo.
obligatio omnis tollitur per monitionem, ut quid fiat intra quoddam tempo ris interuallum, secus per præscriptionem, uer.tamen si.nu.7 249
obligatio in annuis quando nascatur.nu.10 252
obligatio naturalis an oriatur ex iuramento, uel non.nu.3 238
obligatio est quædam subiectio.nu.30 259
obligatio iuramenti non habet medium, secus obligationes cæterę. numero secundo. 260
obligatio non extenditur ad successorem eius, qui ius suum morte finit, uer. nam quoties.nu.8 312
obligationes personales possideri non possunt.nu.38 312
obligationes naturales an tollantur per sententiam.nu.4 174
obligatus non prohibetur alienare etiam mota sibi lite personali iudicis officio.nu.12 25
obreptio quid sit,& quomodo a subreptione differat.nu.10 44
obreptio dicitur etiam partium interueniente consensu.nu.17 163
obscuri testes quando repetendi.nu.2 234
obscuritas in priuilegio tripliciter contingere potest. nu.2 94
obscuritatem generat alternatiua.nu.6 316
obscurum quod & quando interpretetur in testibus contra producentem. numero 2.& 4 234
obseruans iuramentum potest ratione metus uenire contra eius effectum. numero 1 143
obseruantiam iuramenti sit certum si fore illicitam, non est necessaria absolutio.nume.2 252
obseruari ita debet, sicut in lege scriptum est. nu.3 171
obseruari debet sententia, ubi est sigillum Papę, nulla contradictione obstãte.numero 1 191
obseruans interdictum, an videatur acquiescere interdicto.nu.60 105
obstetrices, non sunt amplius interrogandę, quam de aspectu corporis mulieris.numero 2 202
obstetricum testimonijs an credatur sine iuramento.numero 3 209
obstinatus,& impęnitens præsumitur hæreticus.nu.6 246
obtinens beneficium ex dispensatione potest illud permutare.nu.2 87
occasio est leuis ratio mouens affectum, sed effectum non tribuens. num.22. fol.30
occasio quæcunque sufficit Principi ad iustificandum placitum suum. numero 7 194
occasio leuis, vel imperitia an excuset a vera contumacia.nu.12 292

occiden-

Index in Baldi Commentaria

occidendi animus presumitur ex armorum qualitate, versicu. & ex. numero 7 314
occidere an possum secundum bonam conscientiam in eadem rixa aggresso rem meum. nu.9 99
occidere quempiam uelle non est ludus.nu.1 44
occidere quem per alium quis non potest, cui hoc a lege permittitur. numero quarto. 279
occultè fieri dicitur, quod uni, vel duobus duntaxat manifestatur. numero secundo. 68
occultans per vim testem in domo sua, vt veritas non appareat, qualiter puniatur.nu.2 235
occultum legi scriptæ quid non censetur.nu.5 234
occultum, quod ab ecclesia toleratur, dicitur.ver.occultum.nu.1 318
occupans vel vsurpans, quantum sibi debetur, compenset ne, an a iure suo cadat, propterea que restituere cogatur.nu.5 83
occupantis conditio melior in his, quæ sunt publicæ facultatis.nu.3 252
occupare potest vnus ex heredibus partem suam, nisi sit ab alio occupata, & quo remedio tunc vtendum.nu.3 205
oculorum, & aurium auditus, & lingua obiectus, uel sensata gratia cuius data.num.35 227
odium irrationabile est, vbi quid prohibetur, quod de iure communi conceditur.num.30 53
odoratus sensu confortatur cor hominis.nu.7 227
œconomi constitutio quando episcopi auctoritate facienda.numero 6. & 8. fol.166
œconomus an debeat poni statim ecclesia vacante, an vero debeant expectari quatuor menses, & utrum debeat esse clericus, & an possit fructus uendere sine authoritate episcopi, & si comedit frumentum tempore, quo ualebat decem postea superuenit caristia, & valuit viginti, an teneatur restituere viginti.nu.6 126
œconomus qualis esse debeat.nu.8 eo.
œconomus alienare non potest ecclesiæ bona, & quid sit. §. oppono. numero 5 270
offendi potest magis in bonis, qui potest in personam, nu.3 181
offensa quot modis dicatur notoria, uel manifesta.nu.21 318
offenso an sit licitum facere aduersarium suum assassinari.nu.9 314
offensor primus dicitur pacem rumpere.nu.3 260
offerendi facultas an & quando sit ius, & quibus competat, & præscribatur, atque prosit.nu.7 165
offerendi ius multiplex. & quod.nu.21 269
offerendi iuri præscribitur. §. nam emptori.nu.7 272
offerre quando sit satis.nu.2 139
offerre debitor tenetur, si est apposita dies, secus contra.nu.2.4.& 5 251
offerre se paratum probare, multum prodest, & operatur.nu.1 310
officia publica an habere possit qui membris caret.nu.46 4
officia diuina celebrari, & populis prædicari debet iuxta eorum linguas.nume.primo. 128
officia an transeant ad hæredem.nu.5 156
officia sunt notoria.nu.1 162
officia diuersa si simul concurrant in capiendo malefactorem quis dicitur occupasse.nu.8 210
officia repugnantia bene cadunt successiuè in eandem personam, sed non simul.nu.3 307
officialem ecclesiæ de terra expellentes, an dicantur rebelles papæ. numero secundo. 100
officialis debet esse contentus stipendio.num.11 77
officij nomine factum præsumitur, quod citra ius, & nomen officij fieri non poterat.nu.3 43
officiis contrarijs an possit quis fungi.nu.6 216
officio concesso sicut videtur concedi præbenda, seu prouisio ei de consuetudine correspondens, ita lectura Doctori concessa, uidetur promissum salarium illi lecturæ tribui consuetum. nu.20 21
officio iudicis rusticus domino, & domesticus debitoris bona creditori indicare compellitur.nu.13 129
officium iudicis oritur quoties committitur aliquid iurisdictioni, ubi autem obligationi, oritur actio.nu.14 55
officium iudicis est ius bonum, exceptio melius, actio optimum. nu.20. 63
officium iudicis suffragatur, ubi forma excipiendi non congruit.nu.23. 16
officium confirmatur eidem officiali quando censeatur idem cum primo. num.28 78
officium iudicis est implorandum, ubi deficit actio.nu.11 96
officium à potestate qualiter differat.nu.62 100
officium iudicis nobile quid sit.nu.57 102
officium iudicis impendi non debet, nisi petenti, nu.5 115
officium iudicis quid sit.nu.1. 109
officio iudicis an fieri possit rerum permutatio. nu.2 eo.
officium iudicis oritur etiam ex ultima uoluntate numero 5 eo.
officium iudicis quo ad fructus, etiam expresè petitos, clausum est lata diffinitiua.nume.14 eo.
officium iudicis inuentum ad supplendum actionis defectum, non cessat ob actionis competentiam numero 17 eo.
officium arbitri est strictissimum, officium autem iudicis latissimum. numero 4 145
officium iudicis an sit actio.numero 6 eo.
officium, uel beneficium quis non perdit nisi per sententiam. numero 1. & 13 188
officium primi iudicis transit ad iudicem appellationis, qui iudex etiam supplet de expensis primæ causæ.numero 9 296
officium iudicis an & quando proponatur principaliter propter se. numero 16 201
officium iudicis præscribitur annis 30 nu.22 269
officium testis est publicum plurifariam, & quando.nu.1.& 2. 235
officium suum iudex non debet impartiri, nisi petenti, excipit quosdam casus, nume.3 237
officium suum iudex impartisse patri præsenti præsumitur.nume.4 237
officium iudicis quando dicatur in eo, vel in parte residere.nu.3 268
officium iudicis oritur etiam ex priuilegio. §. ibi, banna.nu.3 273
officium mercenarium iudicis, terminato primo negocio, non durat. numero 7 283
officium cui interdicitur, stipendium non debetur, ver. Alij dicunt. nu mero 20 300
officium iudicis ecclesiastici debet esse gratuitum, consuetudine non obstante, in princ.nu.1 315
officium tutoris an debeat esse gratuitum.nu.1 eod.
officium, & beneficium an quis statim quod satisfecerit, recuperet. numero 3 317
omissionis est minor culpa, quam commissionis.nu.5 264
omissum suppletur, etiam si non sit appellatum a grauamine.nu.2 232
omissum quæ vitiet.nu.7 232
omissum, quod consueuit memorari ducit præsumptionem falsitatis, numero 16 240
omittens exceptionem de numero iuramento firmato an sit periurus. numero 31 40
omne datum optimum, & omne donum perfectum a Deo est.nu.5 2
omne, quod ab aliquo descendit, eius imaginem tenet.nu.26 5
omne tacitum est ex coniectura, cui in incertis locus non est.nu.18 29
omne, quod non audit, inexorabile est.nu.3 33
onera ciuilia quæ reditus minuunt etiam extranei subeunt.nu.7 261
oneri qui adiungitur adiungi etiam debet honori.nu.7 243
onus actui annexum ab eo separari non potest.vnde.nu.57 20
onus, quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.nu.2 272
onus quisque suum portari debet.versic.quia.nume.6 295
operæ locari consueuerunt.nume.3 137
operis noui a nunciatione non appellatur, & quo remedio sit vtendum, ver.idem dico.nume.6 288
operum motiuum debet esse bonæ famæ desiderium.nu.67 88
oppida, & castra possunt habere proprias consuetudines iuri communi cõtrarias, & nume.67 6
oppida, seu castra propriam consuetudinem habere possunt statuere autem contra statuta ciuitatis, nisi a principe confirmetur, non possunt.numero 27 60
opinio glo.cui nulla alia glo.aduersatur, tenenda est, & quid si inuicem aduersantur.nume.35 10
opinio vtrique parti vtilis æqua reputatur.nu.7 80
opiniones captiosæ non sunt sequendæ.nu.29 81
opinio.nume.1 199
opinio, in quam omnes concurrunt, vel maior pars, in se habere rationem præsumitur, ibidem.nu.2 318
opinio uulgi credibilis est, ver.nam quod.nu.4 eo.
opiniones diuersæ si cadant inter sanctos patres, recurrẽdum est ad propriã conscientiam non fictam, nec simulatam.nu.7. 12
opiniones quando sint ita diuersæ, quod in vtramque partem potest probabiliter inclinari, debet quis conari, vt habeat iudicem non claudicantẽ. nume.10 eo.
opinionum in diuersitate debemus sequi communem.nu.8 eo.
opinionum diuersitas non excusat a pœna iuris.nu.6 186
opponendi ius quando quis perdere dicatur.num.2 265
opponens volens statim probare de dominio debet audiri.nu.2 180
opponere an quilibet possit contra electum episcopum.nu.7 19
opponi an & quando possit de iure tertij.nu.7 4
opponi potest contra generale mandatum procuratoris, quod illa causa causans non erat in rerum natura tempore contractus mandati. numero 33 139
opponi an possit contra testem, quod in alia causa fuit conuictus de periurio.num.5 216
opposita oppositis reprobantur.nu.13 60
oppositor transuersarius, ut admittatur ad iudicium, debet probare sua interesse, & nu.1.& 3 229
oppressus per metum, licet inclinet eligendo non dicitur perfectè consentire.nume.2 83
opprimentis aliquem obuiare ante factum cuilibet licet, eundem autem offendere, rixa tamen durante, & cum moderamine, is demum potest cuius interest.nu.51 6
oratio est interpretabilis propositio.nu.93 eo.
oratio futuri temporis, in ultimis uoluntatibus, semper sapit conditionem nume.24 35
oratio quando terminatur ad unam conclusionem, quid efficiat.nu.3. 186
orationis una pars pro alia plerumque ponitur, versicu. & plerumque.numero 1 314
ordinarij partes quæ sint in absolutum a Papa, si aut constet, aut suspicio sit veram excommunicationis causam suppressisse.nu.1 126
ordinarij aliquando sunt plures pro indiuiso, & exempla. §. in tex.ibi ordina.nume.1 287
ordinarij omnes cum sint collegæ, an debeant interesse.nu.14. eod.
ordinarium iudicium quod.nu.4 210
ordinarium se prætendenti si obijciatur, quod est intrusus, non potest ipse cognoscere, nec procedere, nisi sit in possessione iurisdictionis, sed debet cognoscere superior.nu.4 265
ordinarius si cum ordinario contendat, quæ forma seruari debeat. numero 14 45
ordinarius non habet necesse de sua iurisdictione docere.nu.16 eo.
ordinarius ordinario nihil potest mandare.nu.17 eo.
ordinarius potest exercere suam iurisdictionem voluntariam ubicunque, & quid in delegato.nu.1 100
ordinarius causę commissionem, etiam lite contestata, reuocare potest.numero 12 eo.

Ordi-

BIU Cujas

Super Decretalibus.

ordinarius ad mandatum delegati Papæ debet eius sententiam exequi. numero 1 112
ordinarius speciali iurisdictione abutens an possit prohiberi per habentem iurisdictionem vniuersalem.nu.3 122
ordinarius prælatus habet iurisdictionem ordinariam, & merum & mixtũ imperium in subditos suos.nu.2 126
ordinarius est iudex,fallit in feudis,in princ.& nu.1.& 2 155
ordinarius in territorio suo & in incolas habet iurisdictionem, & an de priuilegio exempti.nu.3 169
ordinarius delegando reseruat sibi ordinariam potestatem ac maiorem delegata.§.& considera.nu.7 307
ordinati ab intruso an sint citandi.nu.22 306
ordinarius ad titulum sui patrimonij sufficientis,an teneatur in rescripto ad beneficium facere de illo titulo mentionem.nu.18 38
ordinatus a Papa an sit exemptus ab obedientia ordinarij.nu.1 531
ordine malo factum debet in irritum reuocari.nu.6 155
ordine omisso, uel præposterato in conuentione,& reconuentione, appellandum est,alias processus valet.nu.9 eod.
ordinem certum qui deserit,non habet lætos exitus.nu.8 182
ordinem vnumquodque suum habet,qui est seruandus, si lætos & efficaces exitus vult habere.nume.8 195
ordinem iudiciarium qui iurauit in omni causa obseruare, non seruabit in notorijs.in prin.nu.1 253
ordines in ecclesia Dei sunt tres,& qui.nu.17 8
ordines conferre non debet episcopus, vel archiepiscopus dum celebratur missa suæ consecrationis nisi prius recepto pallio.nu.2 75
ordinibus pendente lite susceptis quis vti non potest, & quando. numero 3 280
ordinis quæ sunt, omitti non debent, occultantur tamen interdum ob actuum celeritatem.nu.6 4
ordinum princeps est Deus.nu.30 138
ordo dat quodammodo naturam rei,& eam in esse conseruat.nu.90 6
ordo rescripti seruandus est,& quid sit ordo,nu.28 56
ordo iuris seruari debet etiam super incidentibus.nu.3 39
ordo scripturæ seruandus est, si rationi congruit.nu.5 eo.
ordo processus in causa possessionis remissiuè.nu.5 175
ordo in scriptis datus,etiam si præposterus sit,debet seruari.nu.37 40
ordo iuris vbi rescripto seruari mandatur transit in formam rescripti. numero 9 43
ordo in rescriptis seruari debet,nisi verba ante, & post posita idem sapiant, nec sint de substantia formæ.nu.13 eod.
ordo quid sit,& quotuplex.nu.15 eo.
ordo si a Papa præfigitur,præsumitur de substantia,& etiam ille, qui non læditur,appellat ob non seruatum ordinem.nu.16 eo.
ordo quandoque inducit prærogatiuam.nu.17 49
ordo & consuetudo curiæ olim erat,quod primo monitoriæ, secundo præceptoriæ,vltimo executoriæ concedebantur.nu.1 81
ordo naturæ est,vt causa præcedat effectum.nu.19 71
ordo rationis habetur pro ordine verborum.nu.3 87
ordo mandati importans ministerium dicitur forma.nu.16 150
ordo iudiciarius quando seruandus,& a quo.nu.14 148
ordo pœnarum, loci,& temporis seruandus est.nu.15 221
ordo non vitiat seruatus,licet non necessarius, & est duplex.nu.15 148
ordo iudicij quadruplex,& qualis quisque sit.nu.5 148
ordo seruandus in reo criminis contumace.nu.7 157
ordo verborum,& qualitas præsumitur.nu.15 160
ordo istius capituli ad vltimum si non seruetur, an valeat sententia. numero 5 177
ordo iudicij in denunciatione,& inquisitione seruandus,licet litis contesta. non fiat.nu.1 188
ordo quis procedendi post sententiam definitiuam in exequendo. numero 15 189
ordo in satisdando quis.nu.13 192
ordo rei gestæ semper debet attendi.nu.8 242
ordo iudiciarius non est necessarius in causa restitutionis vsurarum, & vbicunque quid relinquitur pro anima.nu.7 252
ordo iuris in notorijs,& summarijs non exigitur, ibid.nu.1 253
ordo iudicij duplex,& qui seruandus. & nu.2.3.& 5.& 6 eo.
ordo aliquis iudiciarius an sit seruandus coram arbitratoribus, & numero 7.& 9 255
ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus rationis.nu.20 283
ordo necessarius magis inspicitur,quam ordo verborum.nu.8 285
ordo tertius sancti Francisci censetur ecclesiasticus, versiculo & idem. numero 9 308
ordo iudiciorum de iure ciuili seruatur in notorijs, de iure autem canonico in notorijs non requiritur ordo,nec litis contestatio, nisi vtraque pars sit in iudicio,& reus neget.& nu.16.& 19 318
Origenes in aliquo errauit,in alijs tamen.vbi non est,error,approbatur.numero 3 9
originale, protocollum, Matrix, & scriptura fontalis æquipollent. numero 22 201
originalia semel producta non sunt amplius edenda, nisi in causa. numero 2 210
originalia an debeant remanere penes notarium an penes curiam. numero 4 207
originarius in dignitatibus debet præferri forensi.nu.1 64
orta a turpi causa finali, vel ad eam relata non debent ad effectum produci.nu.64 11
orta lis contra dominum in eo,quod famulus suus delinquit, an dicatur orta ex legitima ratione.nu.5 188
ortus,& occasus ab idem,& per eosdem.nu.1 240
ouibus legatis, an legatus intelligatur & seruus ouibus deputatus. numero 18 65

P

PAce perpetua inter duos inita, an altero contraueniente, liceat alteri contra eam uenire.nu.3 5
pacem per mensem duraturam facientes an uideantur finito mense se inuicem diffidare.nu.9 eo.
pacem,uel treugam si aliquis fecit cum exbannito,an teneatur eam seruare. numero 13 133
pacem facere possitne procurator citra speciale mandatum,nu.30 138
pacis causa potest quis cogi renunciare beneficio. Subsistitque renunciatio licet non seruetur compositio.nu.1 69
pacta interueniente dolo rescindi indistinctè possunt, alioquin interdum et ex lesione rescissio non datur. nu.2. 134
pacta aliqua si ineantur inter Imperatorem,& aliũ Regem, uel prouinciam, tam ipsi,quam eorum successores tenentur illa pacta obseruare. num.primo. 199
pacta,quę continentur in pace Constantię,seruanda sunt ab Imperatoribus. numero 2 eo.
pacta nouissima qualiter concludenter probentur in actu iterabili. numero quarto. 240
pacta notabilia omnia an sint valida.nu.1 250
pacti inobseruantia, & quando tribuat causam recedendi ab eo, quod finitum extitit.nu.2 69
pacti uestimentum quid sit.nu.8 135
pactio non gratuita in beneficialibus est simoniaca, & papa non posset dispensare.num.3 eo.
pactis priuatorum non potest crimen,alioquin non punibile,criminale, seu criminaliter punibile effici.nu.19 7
pacto,& testamento quod fieri potest etiam statuto.numero 17 16
pacto quod fieri potest contra ius commune esse non dicitur.numero 67 6
pactum intelligitur rebus sic stantibus.nu.18 7
pactum,quod laicus etiam comes,& patronus eligat prælatum ecclesiæ, nõ ualet.numero 1 86
pactum de non petendo magis accedit facto,quam rationi.nu.4 134
pactum a statuto causatum etiam nudum ualet, statutum uerò cui pactum causam dederit,eatenus ualet quatenus pactum. num.4 134
pactum non uestitur à stipulatione pœnali, sed à solutione pœnæ. numero undecimo. eo.
pactum conditionale per existentiam conditionis retro fingitur.nu. 15. eo.
pactum quando transferatur de persona ad personam,nu.3 eo.
pactum ultimum seruari debet,nisi per præcedens tertio quæsitum sit ius.numero 3 eo.
pactum potest fieri tripliei figura ne quis conueniatur de facto. numero decimoquinto 198
pactum restringitur per computum rationum.nu.23 134
pactum de non agendo tollit querelam inofficiosi, & actionem supplemẽti. numero 24 134
pactum non futuræ successionis iuramento roboratur.nu.25 eo.
pactum nudum quantum ad conscientiam a solenni non differt.nu.28. eo.
pactum nudum a causa extrinseca an seruandum sit omnino.nu.7 134
pactum quodlibet superadditum in contractibus, qui ineuntur re, dicitur nudum.nu.12 eo.
pactum quod aliquis nobilis sit perpetuus potestas ciuitatis,an ualeat.numero 3 135
pactum,quod inducit simoniam,non tenet, sed tenet resignatio liberè facta. numero 1 eo.
pactum aliud absolutum,aliud conditionatum, & de vtriusque vestimento, nume.7 eo.
pactum vnius an noceat alteri,num.1 eo
pactum,quod tendit ad veniale peccatum,an sit validum.nu.1 eo.
pactum liberatorium quando causam requirat,vel non.nu.12 134
pactum hæreditatis diuidendæ factum bona fide & super re dubia, an arctet creditores hæreditarios quomodo agere debeant.numero.4 136
pactum,uel statutum de dote lucranda quando non habeat locum,numero 1. & 2 203
pactum personale non afficit successorem.nu.3 136
pactum de iurisdictione proroganda an sit pactum de iurisdictione danda, numero 13 149
pactum,quod de interesse stetur simplici uerbo creditoris,an sit ualidum.numero 5 230
pactum non dicitur pactum,nisi consensus interueniat.numero 3 238
pactum inutile uertitur in mandatum.nu. 5 242
pactum,quod dominus remittat uasallo obedientiam,uel censum,an sit ualidum,& de alijs agit pactis inter eos.numero 12 eo.
pactum an sit ualidum,si pacto nudo conuenit,ne stetur scripturę talis tabellionis.numero 14 243
pactum ne appelletur.s.in causa ciuili,quare ualeat.nu.6 253
pactum, quod recedatur a persona non arbitrante, an sit ualidum. numero 14 255
pactum ualet,ne mihi liceat recipere,uer.unde.numero 2 256
pactum de succedendo alicui post mortem suam non ualidatur iuramẽti uinculo.nu.24 259
pactum generaliter quando ualeat.nu.24 eo.
pactum factum in perniciem reipublicæ non est seruandum.nu.5 261
pactum de successione futura quando ualeat.nu.3 183
paginæ literarum,quæ transmissa est absenti,an stetur.nu.220 263
pallium debet sumi de manu papę.nu.8 65
papa est culmen episcoporum cæterorum, quos intellectus potest imaginari, solutusque ab omni lege & regula præterquam euangelica, & apostolica. num.11 3
papa debet esse uir apostolicæ sanctitatis.nu.12 eo.
papa quando scribit de plenitudine potestatis, an quid opponi possit quod annullet gratiam.nu.14 eo.

papa

Index in Baldi Commentaria

papa dicitur ſeruus ſeruorum quantum ad humilitatem, nam, quo ad poteſtatem, eſt dominus dominorum. nu. 16 eo.
papa poteſt ciuilibet directo ſtipulari. num. 16 eo.
papa cur ſe uocet ſeruum ſeruorum Dei, non autem ſeruorum hominum uel pœnæ. nu. 20 eo.
papa ſi ſcribat de plenitudine poteſtatis, an omnia annihilet quę poſſunt obuiare reſcripto. nu. 51 4
Papa, & Imperator quare dicantur ſerui. nu. 65 eo.
papa an poſſit inuenire nouos articulos fidei. nu. 44 eo.
papa an poſſit mutare formam conſecrationis. nu. 46 eo.
papa ſi ſcribat in literis ſuis ad executionem ſtatuti, an videatur confirmare. nu. 24 9
papa an poſſit ſtatuere de laicis. nu. 26 eo.
papa ſolam præbendam adimendo, non videtur adimere vocem in capitulo iam quæſitam. nu. 17 21
papa conferendo prębendam Titij, & eiuſdem canonicatum uacantem conferre cenſetur. nu. 19 eo.
papa an totum negocium reuocare videatur eo ipſo quod incipit cognoſcere, vel alteri ex certa ſcientia delegat. nu. 56 21
papa cum caſſat ſtatutum, acceſſoriè caſſat eius confirmationem. numero quarto. 25
papa non intendit reuocare collationem præbendarum, quæ collatæ ſunt tempore noui ſtatuti per eũ confirmati ante quam declaretur inualidum, nu. 9 eo.
papa ſi mandauit per capitulum mihi conferri præbendam, ſed capitulum in fraudem meam contulit alteri, an teneat collatio. nu. 11 eo.
papa non intelligitur velle contra ius. nu. 19 eo.
papa ſi mandet ſententiam confirmari, intelligetur cauſa cognita. numero uigeſimonono. 28
papa irritat factum, a non ſuo iudice, & ad ſe negotium reuocat. nu. 1 195
papa diſpenſare videtur, confirmatione ſua facta ex certa ſcientia. numero primo. 178
papa ſi mandat aliquam præbendam conferri mihi, aut Titio, an ualeant literæ. nu. 4 29
papa mandante collationem primæ vacaturæ curatæ, vel non, ſi & curatum & non curatum ſimul uacent, poteſt curatum eligi. nu. 2 eo.
papa ſi contulit beneficium curatum cum clauſula reſidentiæ, & promotionis ad ordines, an epiſcopus poterit diſpenſare, & num. 18. & 45. 30. & 31
papa ſi conceſſerit mihi beneficium cum clauſula, ut deberem facere reſidentiam, utrum diœceſanus poterit ſuper reſidentia diſpenſare. numero 45 fol. 31
papa ſi mandauit mihi conferri prębendam tanti reditus, licet non ſit probatus reditus ad ungem, iudex æſtimabit illum. nu. 5 32
papa eſt iudex iudicum. nu. 12 36
papa quicquid facit poteſt dici gratia. nu. 5 37
papa ſi ſcienter ſcribat pro indigno, an ualeat reſcriptum. nu. 22 45
papa mãdante quem recipi in canonicum, & ei prębendam conferri, ſi qua uacat, an præbenda nondum uacante, debeat recipi in canonicum. numero 4 39
papa familiaribus cuiuſdam Epiſcopi conceſſit priuilegium, quod præferantur cæteris paribus, Tit. us ante priuilegium impetrauerat, & poſt effectus eſt familiarrs Epiſcopi, demum vacauit præbenda, inſpiciendum ne erit tempus datæ, an uerò tempus uacationis. nu. 21 40
papa ſi mandat conferri præbendam, ſi qua uacabit, utrum poſſit conferri prębenda præſentialiter uacans. nu. 27 eo.
papa mandante mihi prouideri, uel penſionem dari, non debetur penſio, licet canonicorum iuramento ea comprębenſa non ſit. nu. 40 eo.
Papa, uel Imperator ubi uult obſtantium tenorem haberi pro de uerbo ad uerbum ſcripto, nihil obſtans reſcripto officit. nu. 23 44
papa ſiue per ueros, ſiue per falſos cardinales eligatur eccleſia ſemper retinet poſſeſſionem. nu. 30 47
papa poteſt remoueri propter notorium crimen enorme. nu. 32 eo.
papa non præſumitur uelle eccleſiam duplici onere afficere. nu. 5 49
papa ſi dicat, mandamus tibi conferri ſi pro alio non ſcripſimus, nec adijcit, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, & papa ſcripſit pro alio, qui morte præuentus non proſequitur, vel uiuens alteri cedit, uel ſententialiter ſuccumbit, an literæ ſint efficaces. & nu. 12 53
Quid ſi controuerſia cum altero pendeat. ibidem, nu. 9
papa non concedit literas cum alieno præiudicio. nu. 4 57
papa ſi ſubrogauit delegatum in proceſſu, an habeat locum reconuentio pendente arbitrio. nu. 16 232
papę ſub protectione recepti non liberantur ab ordinarijs, ver. recepti. numero 2 312
papa a nemine dependet, & eſt ſicut Sol in planetis. nu. 15 64
papa ſi concedit mihi aliquid de plenitudine poteſtatis, an alius poſſit contra me illud ius preſcribere. nu. 32 eo.
papa an poſſit cum bona conſcientia donare decimas, uel caſtella eccleſiarum. num. 33 eo.
papa legem ſucceſſori imponere non poteſt, niſi in præteritis perfectis, numero 6 71
papa non debet ſupprimere officium, uel poteſtatem Electorum imperij, nu. 5 78
papa ſi antequam eligeretur, iurauit renunciare papatui ad beneplacitum cardinalium, an ualeat iuramentum. nume. 10 eo.
papa mandante procedi per uiam compromiſſi, ſufficit pars maior, nnmero trigeſimoſexto. 82
papa ſi diſpenſet quod quis poſſit obtinere tertium beneficium cum duobus quæ poſſides, an uideatur diſpenſare ſuper illis duobus. nu. 1 87
papa ſi mandat alicui, quod diſpenſet cum aliquo, tale mãdatum eſt referendum ad ius. nu. 71 88
papa ſi mandat eligi cum conſilio abbatis infra mẽſem, alias, quod abbas ipſe eligat, abbate dolo latitante, an labatur menſis. nu. 6 92
papa ſibi reſeruata facit non vt homo, ſed tanquam Deus, nu. 2 eo.
papa ſimplicitatem potius quam dolum præſumit. nu. 4 eod.
papa poteſt liberare monialem, & ſibi dare licentiam nubendi. nu. 5. eo.
papa ſuccurrit illis, qui propter inimicitias non poſſunt morari in loco. numero 3 97
papa non ſtat conſcientiæ volentis cedere, ſed rationi. nu. 3 eo.
papę commiſſarius negotium apprimè induſtriale alteri committere non poteſt. nu. 13 100
papa ponens quem vicarium in vrbe aliqua, an videatur ponere etiã in eiuſdem vrbis territorio. nu. 68 101
papa ſi non commiſit cauſæ cognitionem, ſed prouiſionem, an ſi prouiſio ſit nulla, poteſt iterato prouideri. nu. 3 105
papa per clauſulam, nulla exceptione obſtante, quas exceptiones auferat. numero 1 107
papa quandoque factum proprium obliuiſcitur. nu. 2 eo.
papa litis executionem mandando totum negotium mandare videtur. numero 6 180
papa concedit mihi caſtrum cum quibuſdam conditionibus, quæ niſi ſeruentur, reuertatur caſtrum ad papam, deinde concedit mihi etiam ciuitatem, cui dictum caſtrum ſubeſt, cum omnibus ſuis caſtris, poſtea contrauenio conditionibus, an caſtrum debeat ad Papam reuerti. numero 7 122
papa ſolus diſpenſat contra ordinem iudiciorum non alius. nu. 1 278
papa cathedralem eccleſiam alteri eccleſiæ ſubiicere poteſt, item plures epiſcopatus vnire, & vnum in plures diuidere. nu. 3 123
papa an ſuccedat in proceſſu per legatum inchoato, nondum tamen finito. numero 6 124
papa an poſſit transferre ſedem ſuam ab vrbe. remiſſiuè. nu. 1 131
papa ſi contulit aliquod beneficium clerico ſęculari, an talis poterit ex ſuperuenienti delicto deponi ab epiſcopo, & ordinato a papa. numero ſecundo. eo.
papa an poſſit imponere pœnam mortis. nu. 6 eo.
papa an poſſit delegare omnes cauſas indiſtincte laico. num. 11 152
papa an poſſit alicui concedere caſtrum eccleſiæ, & eius poteſtas. numero 6 158
papa ſi cauſam committat, non eſt neceſſario requirendus epiſcopus. numero 8 165
papa ſi mandet ſimpliciter, vt aliquis auctoritate papæ citet talem, an poterit alteri vices ſuas committere. nu. 6 191
papa reuocat factum ſuum erroneum, vel iniuſtum, vel potius declarat nõ præiudicare. nu. 1 193
papa ius regis regum habet in ſubditos ſuos. nu. 6 194
papa non debet aliquid facere iniuſtum. nu. 7 eod.
papa eſt doctor utriuſque iuris eo ipſo, quod eſt papa. nu. 6 196
papa cognoſcit cauſam inter Imperatorem, & alium regem. nu. 2 199
papa delegat cauſam matrimonialem aliis, quam epiſcopis. nu. 2 202
papa quando mandat, quod fiat iuſtitia, quomodo debet intelligi. numero 3 222
papa ſi mandat quibuſdam presbyteris, quatenus in cauſa, quæ vertitur inter epiſcopum Prænęſtinum, & Abbatem Subliacen. ad ſuam prębentiã accedant perhibituri teſtimonium veritati, & ſi non venerit, excommunicationis, & depoſitionis ſententiam reformident, an mandatum iſtud teneat. nu. 1 235
papa non dicitur, niſi qui intrat ſecundum regulas ſanctorum patrum, & conciliorum. nu. 4 249
papa eſt ſupremus perſonatus. nu. 7 eod.
papa vbi eſt, ibi Roma eſt, & Hieruſalem. nu. 11 eo.
papa an poſſit diſpenſare ſuper iuramento licito. nu. 5 252
papa ſi ex priuilegio conceſſit Tudertinis, quod apud eos ſit prima appellatio, an poterunt eam tollere per ſtatutum ipſorum. nu. 9 253
papa interpretatur euangelium & quamlibet diuinam ſcripturam. numero 5 257
papa ſi confirmat delegationem, quæ nulla erat, an illa iuriſdictio dicatur delegata vel ordinaria. nu. 3 152
papa ſibi quærit per priuilegium exemptionis. §. item no. nu. 3 286
papa poteſt diſpenſare cum bigamo promoto, ſed non promouendo. numero 18 154
papæ de priuilegio an quæ incidenter cognoſcere poſſit alius à papa. numero 5 158
papa an debeat pronuntiare, uti poſſidetis ita poſſideatis, ſi de poſſeſſione pars vtraque probauerit & nu. 27. & 35 208
papa, Imperator, & reges a quibus donationibus abſtinere debeant. numero 7 207
papæ mandato magis obediendum eſt quam regis. nu. 3 11
papa non vult iuri alterius derogare per ſuam confirmationem. §. idem ait. nume. 9 312
papa ſolus, rem vnius poteſt dare alteri. nu. 4 95
papa defendere tenetur epiſcoporum ordinem & famam. nu. 2 246
papa eſt ſummus tutor. nu. 1 270
papa an poſſit expreſsè concedere inuaſori. nu. 2 eo.
papa intelligitur concedere ius, quod habet, & non quod ad caſtellanum pertinet. num. 7 273
papa ſi conceſſerit alicui partem decimarum ex priuilegio, & partem reliquit iuri communi, tandem iſte impetrauit alteram partem, quia dixit ſe habere vnam partem, ſed non dixit ex priuilegio, uel qualiter, & reſiduum impetrauit, an impetratio ſit ualida. nu. 11 276
papa poteſt caſſare leges Imperatorum, regum, & populorum ratione peccati. num. 1 277
papa an poſſit ſe intromittere de rebus laicorum. nu. 2 eo.
papa præſumitur circumuentus, quando faciat aliquid contra ſuam pronũciationem. nu. 2 eo.
papa pronuntiat in cauſa ſua, non tanquam ſua, ſed tanquam partium. numero 3 286
papa an poſſit laicum in integrum reſtituere. nu. 4 eo.

BIU Cujas

papa si mandet sententiam confirmari, intelligetur causa cognita, numero 19 28
papa irritat factum a non suo iudice, & ad se negotium reuocat, numero primo. 195
papa dispensare videtur, confirmatione sua facta ex certa scientia, numero 1 178
papa si mandat aliquam præbendam conferri mihi, aut Titio, an valeant literæ,num.4 29
papa solus habet plenitudinem potestatis,& alia vide de eo. nu. 16 87
papa est pater patrum, & concurrit immediate eum cum omni prælato etiã in eadem iurisdictione maiori, & potest adiri,non seruatis gradibus. §. sed in hoc.nu.4 299
papa submittit se suo confessori,nu.5 301
papa non tenetur sequi ius ciuile necessario, cum sit supra ius. versi. & hoc no.nu.9 303
papa si confirmauit alicui beneficium ecclesiasticum, an inferior poterit cognoscere de intentione principis.nu.1 312
papam velle ea,quæ ex certa scientia fecit,remouere non est verisimile, numero 24 100
papam adiens pro appellatione, & alia causa, an habeatur pro appellante, numero 4 299
papæ auctoritas confirmat inualida, nisi facta sit confirmatio in forma communi, tunc enim nullam inducerent dispensationem. & nume. seq. numero 33 19
papę certa scientia operatur suppletionem solennitatis omissæ, quamuis non apponatur clausula supplentes de plenitudine potestatis,&c. numero 34 eo.
papæ mandato, si quis soluere cogi debeat,isque ob infortunium, puta maris nequeat,satisdando satisfiet, nu.2 28
papę mandatum semper admittit exceptionem nouæ causæ,nu.46 31
papę mandatum capitulo,sede vacante,directum,transfertur in episcopum postea creatum iuris interpretatione,nu.15.& 22 32
papæ voluntas a iuramento per canonicos præstito de non recipiendo vltra numerum ordinatum intelligitur excepta. Idem in iuramento fidelitatis, vt exceptum intelligatur ius papæ,vel Imperatoris, nu.15 39
papę certa scientia in rescripto quos defectus suppleat, num.5 33
papæ an possit opponi,quod est hermaphroditus, vel mutus,uel fundus,numero 9 66
papę reseruatio, aut prohibitio, siue decretum,quid operetur, nu.10 81
papæ electio est de iure diuino, cui renunciari non potest, nu.8 97
papæ mandatum de inquirendo intelligitur fama præcedente, & seruatis seruandis,nu.5 126
papę auctoritas in his, quæ pontificem tangunt, semper videtur excepta, numero 6 252
papę, & catholicæ ecclesiæ auctoritas ab omni lege & constitutione videtur excepta,nu.4 261
papæ prohibitio dicitur vis maior, & connumeratur, inter casus fortuitos maiores, ver.quia prohibitio.nu.3 315
papę subdelegatus subdelegare potest.num.1 119
paradisus est naturalis patria nostra, sicut Deus est pater noster, numero vigesimoquinto. 81
paragraphus est idem, quod separatio, uersi.quia paragra.nu.5 310
parcendum non est delinquere assuetis, ibi.nu.2 291
Parcendum est sumptibus,& expensis,& discriminibus viarum,nu.4 296
parcere benignitatis est opus,nu.18 62
parentes in quibus testificari pro filijs possint, nu.22 161
pareri non debet executori, nisi ostendat literas, nu.4 113
pares curiæ habent iurisdictionem ordinariam specialem in feudis, numero 108 117
pares curiæ qui dicantur a quibus eligantur, an habeant iurisdictionem ordinariam,an eligere sibi possint locum,vbi sedeant pro tribunali, & vtrũ ab eorum sententia possit appellari,nu.3 115
paria quando superentur inter se. nu.9 213
parilitas debet esse in iudiciis,nu.1 159
parochiani laici non possunt eligere sibi, & præficere capellanos in capellis eorum,num.4 86
par pari an reuerentiam prę̃stet diuersis respectibus, nu.7 97
pars remota de Decretali, an possit allegari,nu.76 6
pars an sit citanda in collatione beneficij, nu.5 26
pars vna alternatiuæ, si est possibilis de iure & de facto, altera impossibilis, vtile per inutile non vitiatur, sed accrescit tantum capaci,nu.10 29
pars præsens an teneatur expectare aduersarium absentem, nu.3 109
pars potest prædicari de toto in uniuersali iudicio,nu.4 139
pars maior canonicorum si eligit, omnes canonici elegisse uidentur,numero 9 177
pars aduersę parti non tenetur edere instrumentum proprium, quod redemit, uel gratis habuit a tabellione, nisi in casibus, nu.3 199
pars maior dicitur multis modis,nu.7 209
pars vtraque si probauit de possessione, quid iuris, si pars, quæ erat potentior,armis expulit aduersarium.nu.27.& 35 208
pars si non ponat,suæ interrogationi non est respondendum, nu.17 210
pars citari debet,ut ueniat auditur testes,nu.1.& 6 215
pars an teneatur instruere aduersarium, aut facere copiam aduersario de nominibus testium,nu.1 225
pars an sit citanda in notorijs, & sententia ferenda, nu.4 254
pars maior præualet in electione, licet omnes vocandi sint, ibidem §.opp. num.2.& 3 297
pars vtraque si etiam sit præsens,in notorio non requiritur contestatio litis, & etiam si fieret interrogatio, non fit animo litem contestandi, numero octauo. 318
Si pars vnius per sententiam uocat,an accrescat alteri, nu.61 17
parte non citata iudex potest interloqui ubi quę̃stio est de iure, numero tertio. 57
partem mitiorem in pœnis, & temporibus pleniorum in fauoribus & gratiis debemus eligere.nu.12 186
partem maiorem qui faciunt,debent simul pronuntiare,nu.2 279
partes discordantes, an, & quando ad pacem, vel ad præstandam cautionem de se inuicem de facto non offendendo,cogi debent.num.46 6
partes an in prorogatione possint addere in mandato aliquam formam nouam extra mandatum, num.9 103
partes an possint solennitatibus iurium renunciari,nu.26 102
partes debeant ducere legatum suis expensis,nu.3 108
partes si de facto dant iurisdictionem priuato cum pœna,& vna pars, non obseruat sententiam,utrum incidat in pœnam, sicut in compromisso, numero 8 116
partes si renuncient feriis,an iudices, vel arbitri teneantur sequi hanc renũciationem, nu.10 171
partes an possint de consensu partium publicare attestationes sine iudicis authoritate,nu.7 231
partes an possint prorogare instantiam appellationis ad multos annos, numero 5 302
parti aduersæ an facienda fit copia de interrogatorio,nume.11 225
participinm,absoluendos, significat quandoque præsens tempus, numero decimo 177
participium futuri temporis efficit conditionem,nu.10 189
particula hæc, saluo iure, apponitur in libellis de consuetudine libellantium,non tamen est necessaria ante lit.contest. nec vtilis post lit. contestatio.num.4 240
particularis detractio per promittentem facta de generaliter interrogatis vitiat stipulationem,nu.17 34
particularis clausula quo casu æquipolleat indefinitę, versi. vnde, numero secundo 296
parum non dicitur id a quo magnus dependet effectus,num.6 54
pascua præscribere,vel vsum nemoris villæ possunt singuli rustici,& si prohibeantur,possunt singuli agere actione iniuriarum,nu.5 126
passagium siue Vectigal cui debetur,nume.13 242
passionis in aduersarium quandoque fit ex mẽdacio nominantis translatio, numero 6 164
pastor dicitur ab actu officii,non a prædominio rei,nu.17 65
pater,prælatus & dominus adæquantur.nu.14 238
pater maledicendo filium causa sufficienti ad exhæredationem an videatur eum exhæredare,num.50 4
pater,qui mittit filium ad studium,tenetur ei emere libros,num.10 7
pater relinquens filię centum si cõtinenter uixerit, an si ipsa nubat, debeat habere legatum,nu.9 8
pater non tenetur facere expensas studii,filio bona separata habenti numero 24 63
pater quando intelligatur fecisse expensas studii animo repetendi, numero 25 eo.
pater, filium ex concubina susceptum in testamento suum vocans, fatetur eum legitimum,num.16 71
pater filio, etiam sub potestate constituto, luctum procurare non potest, numero 3 92
pater,qui prodigaliter vtitur bonis aduentitiis filii, priuari debet administratione,nu.11 116
pater an teneatur officio iudicis gubernare filium in studio,nu.12 129
pater an compellatur iudicis officio assignare dotem filiæ, sine dote nuptui traditę,num.28 eo.
pater an in causa matrimonii admittatur pro filia,nu.1.& 2 141
pater an admittatur pro filia in causa matrimonii,nu.2 eod.
pater sancte petitorio & possessorio simul est actum, an vna sententia debeat terminari quę̃stio à clerico proposita, nu.2 179
pater si instituit aliquem tanquam uerum filium ex vxore & postea mutauit testamentum, & instituit eum in modica re non nominando ipsum vt filium,sed tanquam nutritum in domo,an possit tanquam præteritus rumpere testamentum,nu.6 209
pater si confessus est recepisse a Titio nomine filii mutuãti centum.vtrum,si pater intra biennium nõ proponit querelam nõ numeratę pecunię,perdet querelam, num.32 259
pater contrahit aliquando pro filiis ut filiis, & non hæredibus, & an filiis in potestate existentibus possit quærere,nu.1 242
pater potest stipulari dotem reddi filio,si filius postea est mortuus,an ista stipulatio transeat ad hæredem extraneum,nu.8 eod.
pater metu pœnę non debet inuitari ad exhæredandum filium,nu.2 254
pater si possedit x.annis sine titulo, si filius x.aliis annis tanquam hæres an iste filius præscribat,nu.15 269
pater an possit reuocare confessionem filii confitentis se fecisse furtum vel homicidium,nu.12 265
pater an possit petere confirmationem status filiorum, nume.12 312
paternę indignationis metus an sufficiat,nu.3 145
patet quod expresse,non est probare necesse,excipitur quidam casus,versi. dicit lex.nu.4 297
patientia papę non prę̃iudicat successori ecclesiæ,nu.1 270
patientia prę̃iudicat ei,qui potuit prohibere,nume.3 286
patrem esse legitimum administratorem,quomodo intelligendum, numero 9 43
patri non licet cogere filium consentire,nu.2 79
patria duplex est.s.originis,& domicilii,num.7 52
patria triplex,communis,vulgaris,propria,nume.16 53
patriarcha non potest confirmare ecclesiam episcopi, si eam non inueniat confirmandam,vt quia est contra ius,nu.1 178
patriarchæ quatuor, qui possunt ante se vexillum crucis vbicũque deferre excepta Roma.nu.4. 193
patris interest legitimos filios & successores habere,nu.1 231
patris prę̃lati Syndici Reuocatio uel persona reuocatur vtrum cautio rati sufficiet,& qualis,nu.5 142

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

Patronatum qui intentauit, dicitur intentare vniuersalem actionem seu officium iudicis vniuersale.nu.2 284
patronatus ius quid.nu.1 284
patronatus quando transit cum vniuersitate.nu.2.& 10 eo.
patronatus, duplex, & qui.ver.& est duplex.nu.10 eo.
patroni episcopatuum sunt reges.nu.11 152
patrono laico, qui indignum præsentauit, an lite pendente currat residuum temporis sibi ad præsentandum dignum competentis.nu.8 126
patrono suspenso datur socius vel curator, nu.10 152
patronorum pars maior an sufficiat ad presentationem.nu.3 eo.
patronus ecclesię an possit vti duplicitate formarum in sua præsentatione.numero 4 64
patronus indignum præsentans an statim ius præsentandi amittat. numero tertio. 126
patronus laicus habet quatuor menses ad præsentandum, clericus vero sex, & quare.nu.4 eo.
patronus an possit se intromittere de reditibus ecclesiæ.nu.5 130
patronus ecclesiæ si est per vim expulsus de custodia ecclesiæ vacantis an possit agere actione iniuriarum coram iudice laico.nu.8 152
patronus ecclesiæ vacantis habet ipsius ecclesię naturalem possessionem.§. preterea.nu.3 298
pauper ecclesia quando dicatur.nu.7 32
pauper qui est, an admitatur ad tutelam, procurationem, & aliam administrationem alienam.nu.4 141
pauperem se fingens impetrando nihil agit.nu.1 38
paupertas an excuset ab infamia, & à periurio.nu.4.& 5 250
paupertas vel diuitię probandæ sunt ab eo, qui inde actionem vel exceptionem vult consequi.nu.1 246
paupertas an possit esse notoria.nu.13 318
pax & Concordia interdum non sunt sinonima, sed omnino diuersa. quare. nu.88 6
pax dicitur discordiæ finis, treuga vero interuallum.nu.3 5
pax est tranquilla libertas, & quare non sit inter homines.sex dantur causæ. nume.20 eo.
pax quid sit.nu.27.6.& nn.2 133
pax est inter opera misericordię.nu.31 5
pax offensi quando offendentem liberet, vel non.nu.3 133
pax, & concordia qualiter inter se differant, nu.4 eo.
pax & confederatio an & qualiter differant.nu.8 eo.
pax fieri gratis debet.nu.30 138
peccato nunquam consentit ratio.nu.39 5
peccato per restitutionem in integrum remitti, per dispensationem vero tegi dicitur.nu.6 97
peccatum patris aggrauat delictum filii. nu.16 eo.
peccatum non contrahitur in expectatione absentis, nu.1 139
peccatum omne quid.nu.4 225
pecunia ecclesię presumitur, si à prelato, vel eius nomine sit numerata. numero 3 194
pecunia deseruit cuilibet humanę necessitati, non res alię.ver.Item pecunia. nu.4 279
pecunia & labor pecuniæ diuisionem recipiunt.nu.7 243
pecuniam dicenti se portasse non creditur, nisi probet, nu.9 242
pecuniæ estimatio quę debetur in annua obligatione, si mutetur æstimatio. nu.10 218
pedagia an prescribantur.nu.38 60
pedagia colligentes in suo territorio, an habeant aliquod interdictum contra denegantes.40 74
pedagii concessio a Principe mihi facta super quodam flumine, non facta mentione priuilegiorum, quę quidam nobiles in eodem flumine habent, an subreptitia presumatur.nu.13 5
pœna constitutionis, si exprimatur cui integre, uel partim applicari debeat, id seruandum est. Sin minus, aut apposita est per verba multiplicatiua, vt duplum, & ei aplicatur cui simplum. Sin per verba simplicia, ex contractu parti, ex delicto uero fisco applicatur.nu.31 10
pœna non debet præuenire culpam.nu.16 12
pœna, & prohibitio ubi simul connexæ sunt, tunc quod de una dicitur de alia intelligitur, nu.2 12
pœna regulariter, non ab essentia actus, sed ab actus prohibitione descendit.nu.5 eo.
pœna priuationis a communione, quæ propter contumaciam per constitutionem infertur, intelligitur temporalis. nu.2 24
pœna corporalis non recipit actualiter duas executiones.nu.10 49
pœna contemptibilis, ut quod homicida solat quinque solidos, est inualida.num.5 59
pœna ipso facto imposita, uel ipso iure ingruens requirit terminum consummatum.nu.26 66
pœna maior & minor quando inuenitur imposita in diuersis legibus, potest iudex gratificari, & eligere quam uult. & lim.2.modis.nu.28 102
pœna debet esse talis, quod timeatur.nu.3 128
pœna est quid nouę formę & naturæ.nu.3 245
pœna criminalis quæ.nu.2 eo.
pœna pecuniaria nunquid in corporalem possit actore nolente conuerti.numero 24 154
pœna pœnæ cumulari quo casu possit.nu.24 eo.
pœna statuti subrogatur loco pœnę iuris communis.nu.39 208
pœna falsi punitur, qui utitur falso instrumento per procuratorem. numero 1 237
pœna unius debet esse exemplum multorum.nu.1 251
pœna reatus ex conuersatione, quis non obligatur.nu.1 264
pœna minor an nouet compromissum.nu.4 145
pœna compromissi an committatur, ubi receditur a persona non arbitrante, & uenitur contra eius arbitramentum.nu.15 256
pœna apponi potest in matrimoniis conseruandis non contrahendis. numero 4 256
pœna potest apponi in matrimonijs per statutum ciuitatis.nu.6 280
pœna quando incurratur ex conditionali sententia.nu.9 295
pœna cum additur ab homine, si non fiat intra certum tempus statim cõmittitur. secus, si pœna apponitur a lege, & de qua pœna intelligitur. num.6 290
pœna diuersimode accedit, & quando dicatur vsura, ibidem ver.& dic.numero 14 314
pœna ordinaria potest aggrauari iudicis arbitrio, & ab ea non potest appellari, ver.no.pœnam.nu.1 eo.
pœna vna ubi non sufficit, imponuntur plures, ver. quia Vbi. nu.4 315
pœna cognoscitur ex qualitate criminis.§.in tex. nu.4 316
pœna maior, ubi duplex culpa. ibid. nu.4 eo.
pœna iudicis an sit grauior, quam pœna iuris.nu.10 317
pœnam certam & determinatam, imponi consuetam, iudex mutando facit litem suam.nu.25 10
pœnam ex ueteri post transactionem petere non licet.nu.7 135
pœnam minuere, uel tollere possint ne laicorum principum statuta. numero 1 277
pœnam compromissi non incurri, ex malitia non prætenditur, & expensæ soluuntur in prin.nu.1.& 2 268
pœnas augere, uel diminuere an possint iudices maiores, & qui habent altam iurisdictionem, ut sunt potestates & presides ciuitatum merum & mixtum imperium habentes. nu.24 10
pœnę duratio regulatur a tempore expresso in impositione ipsius pœnę, si adiectum sit, sin minus, ubi ordinarie processum, & diffinitiuè pronunciatum sit, perpetua est, ubi uero extra ordinem, & interlocutoriè, expirat, cum iurisdictione pronunciantis.nu.21 24
pœnæ duæ, an, & quando imponantur pro unico delicto.nu.8 92
pœnę appositione non preiudico mihi in eo, quod competit de iure communi.nu.4 146
pœnę qualitas delicti arguit qualitatem.nu.13 24
pœnę, quæ non possunt cognosci per propriam diffinitionem cognoscuntur per æquipollentia.nu.17 143
pœnæ temporales recipiunt consummatum esse, spirituales inchoatum. numero 19 295
pendens non est pro eo quasi sit. nu.6 50
pendente termino an possit quis iterum citari ad eundem terminum. numero 5 191
pendente conditione si est appellatum, & appellatio est deserta, deinde deficit conditio, quid iuris.nu.8 292
pendente excommunicatione, si excommunicatus tulit testimonium, nec appellauit, postea extitit conditio, an testimonium uitietur. numero 6. fol. 295
pendente conditione si iudex est mortuus, an expiret eius sententia. numero 8 eo.
pendente iudicio retinende in quo quilibet dicit se possessorem, si unus turbat alium maiori turbatione, quam prius an possit de hoc interim corã alio iudice ciuiliter, uel criminaliter conueniri. nu.2 301
pendente dilatione data de consensu partium iudicis officio conquiescit, ut nihil interitu facere possit sine consensu partium.nu.3. & 4 309
pendente dilatione si interim aliquid fit, appellare oportet, quasi non sit nullum ipso iure.nu.6 eo.
pendentia appellationis interpositæ ante existentiam cõditionis.facit quod sententia excommunicationis, suspensionis, uel interdicti non trahit secum executionem, & in prin.nu.2 295
pœnitendi ius non habet locum in feudis, & quando, nec in uasallis. numero 1 249
pœnitentia ubi locum habet, intelligitur saluo aduersarij interesse. numero secundo 70
pœnitentia an habeat locum in prorogatione temporis.nu.10 145
pœnitentia in prorogatione iurisdictionis habet locum. nu.4 146
pœnitentia consensus, quando locum habeat, numero 1. 2. 5. & 6. 10. 11 & 15 149.& 150
pœnitentia præsupponit actum. nu.8 149
pœnitentiam an locum habeat, siue quis in iudicem suum, siue alienum consenserit, & an saluo interesse aduersarij. nu.10 eod.
pœnitentia liberat a pœna si opportune fiat.nu.6 164
pœnitentia an sit licita post beneficium collatum, & gratiam consummatam.num.7 182
pœnitentia aliqua an imponatur ei, qui absoluitur ad cautelam. numero quinto. 248
pœnitentiam quem egisse, qualiter probetur. nu.9 234
pœnitentiam agens an præsumatur confiteri delictum, num.4.10. & 13.246
pœnitentis semper præsumitur temeritas, & ideo condemnatur in expensis, uersi.nota hic.num.4 310
pœnitere responsi an quis possit.nu.5 145
pœnitere licitum an sit quandocunque. nu.1.& 2 179
pensio repræsentat ipsum beneficium.nu.1 50
pensio non includitur, si mandatur alicui prouideri de beneficio usque ad certam summam.nu.2 eo.
pensio sui natura non censetur beneficium ecclesiasticum, nu.3 eo.
pensio quando solui debeat.nu.4 eo.
pensio soluta non potest augeri, nec potest recipi etiam a sponte soluente. num.1 251
pensionem qui soluit per triennium proxime præteritum, an præsumatur soluisse per septennium vltra, nu.8 169
pensiones annuæ computantur inter immobilia, nu.11. 50
pensiones sunt potius obuentiones, quam fructus. nu.10 184
pensio repræsentat ipsum beneficium, nu.1 eo.
pensio non includitur, si mandatur alicui prouideri de beneficio usque ad certam summam.nu.2 50
pensio sui natura non censetur beneficium ecclesiasticum. nu.3 eo.

pensio-

BIU Cujas

penſiones, vel prestationes quæ quaſi poſſideantur. nu. 9 175
penſionis receptio eſt ſignum traditæ poſſeſſionis. nu. 6 183
perceptio cenſus equipollet inueſtituræ corporali. nu. 2 eo.
percunctari, quid ſignificet, & percũctatus teſtes quis dicatur. numero quinto. 234
percunctatio præſumpta impedit productionem teſtium, ſicut vera. numero ſecundo 224
perdere poſſeſſionem prælaturæ an quis poſſit ſine licentia ſuperioris. numero 2 58
per directo, & vtiliter aduerbia deſignatur qualitas rei conuenti, non actoris, ver. per quę. nu. 7 286
peregrinantes ad papã cum rebus ſuis ſub apoſtolica protectione conſiſtũt & idem in peregrinantibus ad ſancto Iacobum, & beatum Antonium. nume. 1 312
peregrinantes qui offendunt, excommunicãtur ter in anno Romæ §. & no. numero 1 eo.
peregrinantium nomine quis poſſit agere. §. quæro. nu. 1 eo.
peregrinatio multiplex eſt. nu. 1 eo.
peregrini an retineant poſſeſſionem naturalem. nu. 1 eo.
peregrini reſtituuntur ad ſua attentatorum exemplo. §. in contrarium. numero 1 eo.
peregrini capi non poſſunt per repræſalias, ibidem, verſicu. ſed quęro. numero 101 eo.
perempta inſtantia an fructus percepti ante nouam inſtantiam inchoatam per li. conte. veniant reſtituendi. num. 13 185
peremptorie verbum, an ſit adiiciendum, quando dilatio datur ad probandum. num. 8 169
peremptorii vim obtinet dilatio tertia. nu. 1 eo.
peremptorij vim non habet edictum comminatorium, ſi referatur ad ius. numero 8 189
peremptorium vnum an ſufficiat in tota cauſa. num. 1 164
peremptorium vnum num ſufficiat, remittit. nu. 1 eo.
peremptorium ſecundum iuris ordinem non debet mitti in prima citatione & in quo conſiſtit. nu. 2 169
peremptorium contra verum quicquid poteſt obiici, poteſt & contra fictum §. ibi quicquid. nu. 4 296
perfectio actus aliquod ex voluntate, aliquando ex facto ſequitur. numero octauo. 139
perfectum dicitur aliquid eſſe tribus modis. nu. 14 49
periculum ſi venditor in ſe ſuſcipiat frumenti in herba venditi, & aliorum fructuum, & pereant, quando & debeatur, precium conuentum. numero decimo. 164
perito cuilibet in ſua arte licet ſit credendum, an tamen & quando vni ſoli credatur. num. 3 214
peritorum electio pertinet ad iudicem. nu. 4 202
peritorum iudicio eſt in illa arte ſtandum, & iuramentum eorum quid. numero 1 272
periurare non dicitur ille, qui ex iuſta cauſa ſuperuenienti venit contra tenorem iuramenti. num. 1 249
periurij reatus contrahitur ex iuramento inualido. nu. 1. & 2 251
periurium vel mora quando probetur per lapſum temporis appoſiti. numero 15 45
periurium, & contumacia an probentur per ſcripturam. nu. 2 132
periurum non excuſat illicitus permiſſus ſuperioris. nu. 1 249
periurium vbi futurum eſt veriſimile, non debet exigi iuramentum. §. nota. numero primo. 317
periurio in nullo creditur. nu. 21 64
periurus eſſe non dicitur, qui non intellexit. nu. 10 196
periurus aliquando non eſt infamis. nu. 6 234
periurus eſt ab eccleſia remouendus, & quando, in principio, & numero primo. 250
periurus vtrum ſit infamis, & vtrum poſſit habere dignitatem. numero tertio. eo.
periurus an præſumatur non ſoluens in termino. nu. 1 eo.
periurus non amittit officium ſuum. nu. 98 253
periurus non repellitur ab agendo, niſi periurium excluderet ſuam intentionem. num. 1 297
permiſſum ad tempus poſtea prohibetur. nu. 2 16
permiſsus ſemel intereſſe electioni non ideo videtur admiſsus ad perpetuo eligendum, nec ad poſsidendum hanc facultatem intereſſendi. numero primo 177
permutari an poſſit ius ad beneficium. nu. 6 50
permutatio excludit expectantem, item vnio fauore eccleſiæ facta. numero 39 40
permutatio facta per prælatum, & capitulum, tractatu præhabito, an vleat ſi epiſcopus poſtea ratificet, vices ſuas interponendo. nu. 21 43
permutatio quando eſt bonæ fidei, & quando contracta uidetur. numero 7. & 8 266
permutatio debet fieri cum domino, vel cum eo, qui habetur loco domini. num. 13 eo.
permutatio cum requirat dominum, ex natura ſui ex proprio ſignificatu verborum, non autem uenditio, quomodo permutatio dicatur iuſtus titulus ad præſcribendum. nu. 13 275
permuto nudam poſſeſſionem meam cum nuda poſſeſſione tua, quis contractus ſit iſte. nu. 22 eo.
pernicioſum exemplum quod dicatur. nu. 26 78
perpetuę Nuptiarum abſtinentię indictę aduerſantur publicę vtilitati, quia Reipub. intereſt quamplurimos ciues habere. numero vigeſimo tertio. fol. 8
perpetuę, uel longi temporis prestationes inter immobilia numerantur, ſecus eę quæ ad breue tempus ſunt. nu. 22 21
perpetuum dicitur, quod concluditur ſpacio quadraginta anno. numero quarto. 270
perpetuus vicarius poteſt agere, & conueniri pro iuribus ſuæ vicariæ aliaq; facere, & quæ. nu. 1 242
perplexitatem vitandam. nu. 4 178
perplexitas in iudicijs vitanda eſt. nu. 10 310
proſecutionis appellationis annus incipit poſt decem dies ad appellandum datos. §. dicit. ver. niſi. nu. 9 288
perſeuerare in confeſſione an dicatur, qui per tormenta perſeuerat. numero tertio. 153
perſeuerare an quis cogatur in confeſſione ſponte facta. nu. 1 196
perſona coniuncta in beneficialibus an admittatur ſine mandato. numero nono. 135
perſona coniuncta ætatis legitimæ, an admittatur pro coniuncta minore, quæ indiget tutore, vel curatore. nu. 15 136
perſona coniuncta ſi producat mandatum ad vnam cauſam, & in alijs vult admiti coniunctorio nomine, an poſſit. nu. 19 137
perſona coniuncta ſi agat procuratorio nomine, an coniunctorio, an ſit differentia. nu. 25 138
perſona coniuncta an poſſit ante litẽ conteſtatam ſubſtituere procuratorẽ. numero 34 139
perſona procuratoris inſpicitur, quando contrahit abſque mandato, domini vero, ſi cum mandato. nu. 8 139
perſona actoris, & rei an, & quando debeat eſſe certa. num. 1 173
perſona vna an poſſit ſuſtinere vicem duarum. nu. 5 201
perſona ſit legitima, non obiecta declinatoria per proceſſum ad ulteriora. num. 6 216
perſona veniens ex tranſuerſo licet admittatur ad aſſiſtẽdum cauſæ pro ſuo intereſſe, tamen non admittitur ad petendum publicari atteſtationes receptas inter ipſos principales. nu. 1 224
perſona patiens, non agens inſpicienda in obſeruatione legis ſolemnitatis, ſi ambo non ſint eiuſdem fori. §. in contrarium. nu. 3 316
perſonalis obligatio, uel conceſſio, quando videatur, & numero octauo, & nono. 310
perſonali in actione contra contumacem qualiter ſit procedendum. numero 1 165
perſonarum ratio prius inquirenda, quam iuris. nu. 3 225
perſonarum duarum vim duo iura concurrentia. nu. 1 280
perſonas diuerſorum gerere quid prodeſt. nu. 6 201
perſonatus eccleſię poteſt eſſe ſine cura populi. Large autem perſona eccleſię dici poteſt quilibet curatus. nu. 12 19
perſonatus quid ſit. nu. 25 100
perſonatus quid ſit, & perſona quare ſic dicta. nu. 11 19
perſonæ miſerabiles, an poſſint iuriſdictionem prorogare. numero quadrageſimonono. 104
perſonæ prius quærenda ratio, quam perſonarum. nu. 60 212
pertinentia ad cauſam etiam modicum conferentia dicuntur. numero tertio. 215
pertinentiæ tranſeunt ſub libello generali. nu. 11 148
Peruſinus committens homicidium Florentiæ, niſi poterit ad unum tribunal remitti, quod facere poteſt etiam per procuratorem, poteſt in utroq; foro legitime condemnari. nu. 57 21
Peruſij ſunt quatuor conſules mercatorum, non habentes ſingulariter ſingulas iuriſdictiones, ſed unam tantum & eandem iuriſdictionem concluſiue, an ſufficiat ſententia maioris partis. nu. 1 279
petens ubi non eſt, iudex, etiam facti ex ſe conſcius condemnari non debet. numero 25 23
petens abſolui a uinculo periurij an uideatur ſe fateri periurum. numero vigeſimotertio. 78
petens ſeparationem an debeat ſe obligare ad aliam pœnam, quam talionis. num. 4 140
petenti rem ratine dominii non ſufficit probare poſſeſſionem. numero primo. eo.
petere ab alio non poſſum, quod illi non conceſſi. nu. 1 159
petere dicitur etiam qui poſt litis conteſta. proſequitur. nu. 3 eod.
petere non dicitur proprie qui excipit, & numero ſeptimo, & decimotertio. 173
peti quando non poteſt, ſed excipi pro pœna cadentis a iure ſuo. numero ſexto. 168
petimus aliquando, quod nobis competit iure communi. nu. 4 141
petitio cum exceptione quandoque cumulantur. nu. 4 173
petitio intelligitur ſecundum perſonæ qualitatem, ibidem poſt caſum. numero 1 266
petitiones duæ eodem iudicio, & libello expediuntur. nu. 6 178
petitorio ſuſpenſo an quis procedere cogatur ſopito poſſeſſorio. numero tertio. 226
petitorio ſi quis agit, & ſuccubuit, quia non probauit, an poſſit poſtea petere fructus poſſeſſorio iudicio. nu. 10 178
petitorio finito, non quæritur vlterius de poſſeſsione, ſecus contra. numero primo. 195
petitorium naſcitur ex fine poſſeſſorij. nu. 1 177
petitorium, & poſſeſſorium quando cumulari queant. nu. 2 eod.
petitorio, & poſſeſſorio ſimul & ſemel agens de ſua electione poteſt intentare, in prin. nu. 1 178
petitorium, & poſſeſſorium an poſsint ſimul cumulari. nu. 3 179
petitorio, & poſſeſſorium quomodo dignoſcatur, an cumulationem compati poſsint. nu. 3 eo.
phyſonomia non habet in ſe certam & claram cognitionem. numero trigeſimo. 228
piſcari licet diebus domininis & feſtis, non tamen maioribus ſolemnitatibus, ex cauſa neceſsaria & utili publico. nu. 1 171
piſcationum debent eſſe participes eccleſiæ circunſtantes. numero ſecundo. eo.
pignore reſtituto, per hoc non tollitur principale. nu. 2 195
pignus non conſtituitur in actione reali. nu. 25 191

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

piratas contra procedi potest, uer. nam contra. nu. 1 312
Pisani veteres si debentur, & soluũtur noui minoris valoris, an interrũpatur prescriptio veterum, an fiat nouatio, & transfusio veteris obligationis in nouam monetam quasi ex tacito pacto. nu. 8 271
piscari licet diebus dominicis & festis, non tamen maioribus solemnitatibus, ex causa necessaria & vtili publico. nu. 1 171
piscationum debent esse participes ecclesiæ circunstantes. nu. 2 eo.
pollicitatio rerum, quando sit Reipublicæ, an requirat causam, & quid de ea quę sit pro anima. nu. 37 8
Plato posuit ideas tanquam principium formarum, esse in cœlo, uel nubibus aeris, quem reprobat Aristoteles. nu. 10 eo.
Plebs si præscribitur, non amplectitur capellas. nu. 2 309
plena concordia quando dicatur factum §. ibi, plena. nu. 4 280
plenaria sumitur pro libera, ibid. nu. 2 314
plenitudinis verbum vniuersale est omnia includens. nu. 51 21
plenum arbitrium non porrigitur ad ea, quæ expresse iniqua sunt. numero secundo. 13
plura beneficia potest quis impetrare sub expectatione. nu. 1 50
plura quando proponuntur coniunctim, super quolibet recipiuntur probationes, tamen si alterum per se sufficit, satis est illud probari. numero decimoquarto 310
plurale idem est, quod singulare geminatum. nu. 8 53
plurale informans singulare, singulare est. nu. 8 60
pluralitas in beneficijs ecclesiasticis reprobatur. nu. 5 32
plures iudices ordinarij si procedunt criminaliter, & dant diuersas sententias super facto principali, statur primæ sententiæ. nu. 26 36
plures si admittuntur ad cõmunionem officij publici, & simul delinquunt in officio, quilibet tenetur pro parte. nu. 5 43
plures exercentes eundem actum pro alio, an videantur habere mandatum insolidum. nu. 7 139
plurium priuata societas collegium non facit, sed publica authoritas. numero 9 65
plurium nomen quando verificetur in vno, & nu. 2. & 3 166
plus quot modis dicatur, & in prin. nu. 1 175
plus petitionis, exceptionis praxis. nu. 2 eo.
plus agens quando cadat a toto. nu. 5 eo.
pondus monetæ legitimum quod. nu. 4 252
ponens debet interrogari super veritate suæ positionis, ante quam aduersarius. num. 11 87
ponere se in manibus alicuius est boni viri arbitrio se committere. numero tertio. 96
ponte, ubi pedagium colligebatur, destructo an priuilegiũ, uel præscriptio extendatur ad nouum pontem. nu. 41 74
pontifici tota spiritualis monarchia commissa est, propterea quę concurrit cum omni prælato in iurisdictione, & potestate. nu. 2 2
populari actione agens fundat personam suam lite cõtestata. Con. diffamantem qualiter proceditur. nu. 4 225
populi inferiores an possint facere constitutionem pœnalem. nu. 29 10
populi maiores cum authoritate suorum magistratuum possunt legem pœnalem condere etiam duram. nu. 30 eo.
populi encomia, & populus quanto numerosior est, tanto est differentior intellectus. nu. 23 19
populi nomen comprehendit etiam aduenas, qui in loco consederint. numero sexto. 52
populi statum armis mutare tentans qua pœna affici debeat. numero octauo. 129
populi consensus, uel assensus vbi requiritur, ubi magnus est populus, sufficit vocare decuriones ciuitatis, uel prudentiores uiros nomine ciuitatis. numero 1. 251
populus regitur tribus modis. nu. 74 10
populus habet iurisdictionem habitu conferendi, non actu exercendi. numero 25 19
populus non potest facere statutum, quod sapiat monopolium. numero vigesimoseptimo. eo.
populus Romanus an possit facere legem generalem sine authoritate Papæ numero 32 23.
populus an debeat Episcopum, uel alium prelatum ecclesiæ eligere. numero 1. 65
populus cogitur obedire per capturam personarum. nu. 59 102
populus an possit restituere famæ. nu. 5 286
positio alternatiua procedit quando contractus est alternatiuus. numero quinto. 34
positio ratione partis falsæ potest negari simpliciter. nu. 12 10
positio, quando fit de facto aduersarij, potest alternatiue fieri, secus, si de facto proprio. nu. 4 34
positio quare sic formetur, res fuit præter id, & absque eo, quod tali loco & tempore Titium percusserim, non autem, quod non percussi. numero decimosexto. 72
positio cuiusmodi esse debeat, & quando ei respondendum sit, vel non. numero 10. 87
positio quid sit, & positioni, quæ ponentem non releuat, respondendum nõ est. num. 13 eo.
positio negatiua de iure nouissimo fieri potest. nu. 49 eo.
positio de carentia an debeat admitti. nu. 50 eo.
positio, dico me non excommunicasse post appellationem, vel, dico illum non appellasse ante sententiam excommunicationis, est affirmatiua. numero 5. 116
positio a iure remota, uel captiosa, uel de eo, quod sopitum est, nullo modo admitti debet. num. 6 eo.
positio non est, quid perfectum. no. 5 160
positio pertinens, est, quæ qualitercunque, adminiculatur causæ. numero 33 208
positionem qui negauit, an possit pœnitentia ductus eam confiteri. numero 17 87
positionem, quod debeo centum, cum re vera tantum quinquaginta debeam, an possum simpliciter negare. nu. 51 88
positiones & articuli assumi debent de corpore libelli, & fieri debent post litem contestatam. Interrogationes vero nec de petitione assumi oportet, & quandocunque fieri possunt. nu. 7 34
positiones supra in verbo libellus.
positiones quibus ex causis admittentæ. nu. 9 87
positiones iniustas, vel superfluas repellere iudicis ex officio est. nume. 60. fol. 88
positiones qui facit, iurare debet, se credere eas veras, aliàs non est eis respondendum. num. 2 166
positiones an fiant ante li. conte. nu. 26 198
positioni iuris an sit respondendum. nu. 12 87
positioni quę vitia, vel defectus obiici possint, neque ad nu. 47. & 60. 88
positioni negatiuæ an sit respondendum. nu. 48 eo.
positioni duo capita separata, quorum alterum potest esse falsum, implicati, an responderi debeat. nu. 58 eo.
positioni, quod testes sunt bonę famę, an sit respondendum. nu. 59 eo.
positioni negatiuæ, si statutum dicit, quod non debet respondere quid iuris, si aduocatus fecit positionem negatiuam in veritate, ac significatione, sed voce affirmatiua, quia dicit, quod res fuit absque eo, &c. numero secundo. 234
positioni respondere vbicunque quis non tenetur, ibi non tenetur subire iuramentum, nec referre. nu. 7 262
positionibus respondere tenetur prelatus, licet œconomus, vel sindicus litem contestatus sit. nu. 36 88
positionibus iuris non est respondendum, nisi ius pro qualitate facti ponatur. num. 2 168
positionibus respondere qui non vult, an habeatur pro confesso. numero quarto. eo.
positionum in persona domini formatarum effectus. nu. 17 161
positionum & articulorum conceptio quę, & quibus in causis vtrorumque vel alterutrorum locus, & quibus positionibus respondendum, & numero. 3. & 13 225
positionum conceptio de corpore libelli trahenda, & an negatiuarum conceptio per uerba affirmatiua sit legitima. nu. 2 234
positus ad confinium vsque ad annum, si confinia seruauerit, potest redire, sine vlteriori iudicis declaratione, tutius tamen agitur si ea precedat. numero 12 24
possedisse spacio quadraginta annorum si quis dicat, & per prepositio. tẽpus continuum important. nu. 4 208
possessio clandestina sufficit in translatione dominii. nu. 76 18
possessio incoloratè data an possit reuocari sine ordinario processu. numero 23 28
possessio totius fundi virtute consuetudinis transfertur per modicum terrę etiam à fundo sperate. nu. 3 56
possessio potest tradi in vltima voluntate. num. 9 eo.
possessio bonorum edictalis repudiari potest, decretalis autem non potest repudiari, nu. 18 61
possessio alia est proprie dicta possessio, alia improprie. nu. 9 64
possessio an tribuat ius eligendi. nu. 25 eo.
possessio debet esse pacifica & principaliter in spiritualib. nu. 17 66
possessio, quæ paulo post adeptionem inquietetur, an dici possit pacifica. numero 18 67
possessio acquiritur aspectu, item dominii & vsucapiendi condictio, versic. aspectu. nu. 3 316
possessio iurium incorporalium, postquam sententia transiit in rem iudicatam, per silentii impositionem statim & ipso iure perditur. numero decimo. 177
possessio a non citato auferri non potest, fallit in emphyteuta, qui à suo iure cecidit. nu. 25 66
possessio incorporalium acquiritur præstatione vel patientia. nu. 8 74
possessio, in petitorio iudicio probat ad preparationem causæ, non ad decisionem. num. 22 67
possessio populi de eligendo, an sit contra ius commune. numero trigesimo secundo. eo.
possessio plena & vera cadit in rebus corporalib. nu. 27 83
possessione siue traditione quando acquiratur. nu. 4 83
possessio clericorum debet esse priuilegiata, uel præscripta. numero quadragesimotertio. 85
possessio an requiratur in sententia. nu. 2 161
possessio metum inferentis etiam momentanea sufficit, vt perpetuo teneatur. num. 15 143
possessio pacifica. num. 4 173
possessio quare magis denominatur a pedibus, quam ab aliqua parte corporis. num. 2 175
possessio quasi fraternitatis an reperiatur. nu. 3 eo.
possessio naturalis an subdistinguatur. nu. 5 eo.
possessio an requirat iuris adminiculum. nu. 10 eo.
possessio rerum, quæ possideri non possunt, est nulla. nu. 10 eo.
possessio legalis est quędam, quædam corporalis, hæc non continuatur in heredem, illa contra. nu. 13 eo.
possessio cum proprietate non habet communem essentiam, sed tractationem, & sic limitatur. §. nihil commune. num. 2 176
possessio euincitur per absolutoriam sententiam, & quando. numero decimo. 177
possessio ex vnico actu acquiritur. nu. 15 eo.
possessio rerum ecclesię nunquam vacat per mortem prelatorum. numero primo. 178
possessio an sit pars dominii. nu. 9 eo.
possessio iurium incorporalium acquiritur ex vnico actu pacifico. numero primo. 179

possessio

BIU Cujas

possessio solo animo perditur etiam retenta corporali possessione.numero secundo. 180
possessio quando tollatur,abrenunciata proprietate,& contra.numero tertio. eo.
possessio an transferatur per sequestrum.nu.2.& 10 195
possessio per quæ cognoscatur.nu.31 88
possessio iusta requiritur in præscribendo.nu.1 271
possessio instrumentalis apud quem sit.nu.2 183
possessio per contractum acquiritur,& per traditionem instrumenti,& clauium.nu.4 eo.
possessio quædam natiua, quædam datiua, & quædam mediocris,& quæ transeat absque traditione rei,& nu.4.8.& 9 eo.
possessio an probetur per receptionem pensionis, & an per aliud. numero quinto. eo.
possessio quæ inducat acquisitionem fructuum.nu.10 184
possessio vera quæritur sine actu corporeo.nu.1 189
possessio de corpore in corpus quæ sit, & de corpore in non corpus. numero 38 190
possessio transit ad successores.nu.2 193
possessio quando sequestranda, vel diuidenda, vel alteri parti adiudicanda, contendentibus de possessione pluribus.nu.13.& 28.& 3 208
possessio an continuetur hæredi.nu.34 eo.
possessio ciuilis qualiter probetur,& naturalis.nu.13 227
possessio inter pares non esse dicitur.nu.3 232
possessio non probatur per instrumentum locationis,licet percepta sit pensio,excipitur.nu.17 240
possessio tradi debet uacua & libera ex natura contractus.nu.4 242
possessio generalis per testes probari potest.nu.2 267
possessio per quæ probetur,& quotuplex est quę dignior, vers.possessio autem.num.3 269
possessio canonica quędam est,quæ de iure ciuili non est possessio,nec quasi.num.4 eo.
possessio an transferatur per constitutionem precarii.& nu.7.8.& 9 eo.
possessio auctoris sola, dat successori iustam prescribendi materiam, & quando.num.3 270
possessio geminat prolem,& quo modo hoc intelligatur.nu.2 271
possessio incorporalium tria requirit,ver.porro scias,nu.12 eo.
possessio beneficii', uel priuilegii non amittitur per xxx. annos, nullo alio modo possidente.§.item nu.nu. 2 273
possessio vt probetur, non est necesse probare fructuum perceptionem & ex duobus aduersarijs quis dicatur melius possessionem probare. numero 10 39
possessio quasi negatiua qualiter acquiratur.nu.10 309
possessione probata an presumatur dominium.nu.3 180
possessione an priuetur dominus expulso re soluente.nu.3 183
possessione in alium translata,lite pendente, quid agendum.nu.2 193
possessione interrupta an interrumpatur titulus.nu.14 269
possessionem quando locator,& deponens amittat, alio rem possidente.numero 3 164
possessionem xl.anno.probare uolens, si probet, decem nunquid lõgi temporis prescriptionem probet.nu.5 169
possessionem quando non transferat emptor in emptorem.nu.13 175
possessionem petenti ex edicto D.Adria.quid obiici possit,& quid obseruandum.nu.13.& 14 eo.
possessionem beneficij sufficit superficialiter iustificari.nu.1 181
possessionem facto capi oportet, non autem ex decreto solo prętoris.numero 6 184
possessionem præsentem, qui precario retinet,transfert,non futuram.numero 9 183
possessionem veram quęrit creditor ex pacto cum debitore de eam ingrediendo auctoritate propria. nu.17 185
possessionem si reus nolit recuperare,non tenetur expensas reficere,& ratio num.8 192
possessionem ingredi potest hęres,& legatarius,mortuo testatore,qui se constituit pro eis possidere,ver.pone.nu.13 312
possessionem si quis perdit per inũdationem, restituitur ad ipsam possessionem licet non restituatur ad prescriptionem contumaciæ. numero quinto. 272
possessionis admissionem nisi causa cognita,procedẽdum nõ est & quę causa satis sit. num.1 55
possessionem probet ne quis per receptionem canonis.nu.19 275
possesionem si habeo per alium.& ego ingredior possessionem dicitur vnica possessio.§.in tex.ibi,secundo.nu.2 298
possessionem ingredi quis auctoritate sua potest duobus casibus,& quib.§. oppo.num.5 eo.
possessionem an iudex possit sequestrare,duobus de ea contentibus, & ad bellum se parantibus.nu.8 314
possesiones vacantes ad capitulum reuersæ,possũt diuidi inter canonicos, prout inter eos conuenerit.num.14 19
possessiones duæ vtrum sint in eadem possessione.nu.8 231
possesiones quot sunt,nu.4.& 5 175
possesiones omnes, quę acquiruntur per actum verbi regulariter sunt in corporales,per actum corporem corporales, excipiuntur casus. numero secundo. 189
possesioni ciuili non intelligitur renunciare, qui intendit auocare naturalem.num.3 179
possessionis transferendę multi sunt modi.nu.8 56
possessionis momentaneæ vtilitas.nu.2 176
possessionis causa, & proprietatis coram eodem iudice tractandæ & definiędę,& ratio,& in prin.supra.nu.2 60
possessionis etymon.nu.3 189
possessionis prepetua priuatio inducit & dominij priuationem. numero tertio. eo.
possessionis effectum debet quis habere post quam est confirmatus.numero quinto. 297
possessionis acquirendæ,ex Innoc quędam tradit,num.3 181
possessor non citatus an possit violenter resistere iudici.nu.3 105
possessor ille dicitur,cui obeditur.nu.2 131
possessor non est spoliandus sua possessione,nisi eo citato & ordine iuris seruato,num.4 176
possessor verus constituitur actor post annum secundum decretum iudicis non admissus ad possessionem,uel repulsus à reo,in prin.nu.1 189
possessor negans se possidere, an expelli statim debeat de corporali possessione.num.2 eo.
possessor an perdat possessionem rei sequestratę.nu.11.& 12 195
possessor si releuetur ab onere probandi, nisi velit consequi aliud seu plus quam simplicem absolutionem, & ad aliud probandum se astringit, an perdat istam prerogatiuam per sequestrum.nu.13 195
possessor antecedentis qui est uidetur esse possessor subsequentis. numero secundo 183
possessor malæ fidei non prescribit vllo tempore,in princip.numero 1. 402 & nume.1 277
possessor violentus an possit interdictum, vti possidetis,intentare contra spoliatum.ver.& no.& nu.5.& 6.& 7 276
possessor vendens rem ad eum pertinentem iure quasi dominij,an possit Publicianam cedere emptori,cui non tradidit possessionem.nu.3 278
possessor conuentus hypothecaria an teneatur restituere rem cum fructibus,nume.22 283
possessoria iudicia ad quę ordinantur.nu.1 178
possessori,rerum corporalium non competit rei vendicatio,secus incorporalium,excepto in casu retinendę.nu.1 177
possessori quandoque accidit titulus,quandoque contrario.nu 3 180
possessorii causa delegata,potest coram delegato fieri articulus proprietatis ad coadiuuan.possessorium.nu.53 42
possessorio, &petitorio si sit simul actum,& semper, in vtroq; sunt recepti testes,an debeant simul publicari,an vero possint publicari in possessorio, & non in petitorio,vel econtra. nu.4 177
possessorio retinendę possessionis si egi,& reus fuit absolutus,an iterato possim agere dicens, quod post absolutoriam reus me conturbauit, numero octauo 178
possessorio agere possumus in causa de proprietate, ante tamen causæ conclusionem,in prin.nu.1 178
possesorio & petitorio cum simul est actũ,iudex debet vna sententia vtram que causam diffinire præmittẽdo possessorium petitorio prędaltẽ in exe cutione finali.nu.1 179
possessio sit vna rerum, an duę.nu.37 190
possessorium nullum est mere spirituale, vel mere ecclesiasticum. numero tertio 173
possessorium correlatiuum iuris,& ascendens & descendens in quibus reperiatur.nume.3 175
possessorium aliquod an sapiat causam proprietatis.nu.6 eo.
possessorium aliquod an sit cui non correspondeat petitorium.numero octauo eo.
possessorium simplex non est,dum quis petit induci in statum pristinum,& quando restitutio fiat sic agendo.versi.non autem.nu.7 293
possideat si reus tempore primę citationis,& postea desiit possidere,quid iuris.numero 2 268
Ad possidendum quid sufficit.nu.6 176
possidens rem prohibitam alienari an lucretur fructus.nu.6 164
possidens conueniri potest a creditore, pro quo debitos se constituit possidere precario.nu.9 183
possidens iusto titulo obtinet in interdicto,vti possidetis.nu.1 207
possidens aliquando & possidetur,nu.17 274
possidens per alium intelligitur possidere.nu.6 29
possidente me si alius promiscue vtitur, talis vsus meam possessionem non interrumpit.nume.38 64
possidere qui dicit se alieno nomine,& an hoc debeat probare. nu.8 164
possidere an possit aliquis ius incorporale si non habet ius.nu.6 176
possidere duo possunt idem insolidum diuerso modo,& quando eodem numero 12.& 26 208
possidere insolidum an duo possint.nu.26 eo.
possidere quandam rem si incępi,& non apparet, quod alius a me possederit,presumor dominus.nu.6 169
possidere qui non potest, non potest prescribere. nu.2 271
possidere quis dicatur.§.no.quod is.nu.2 277
possideri,& prescribi per prælatos inferiores licet possint ea, quæ sunt iurisdictionis,tamen secus in his, quæ sunt ordinis episcopalis, nu.9 274
possidet quis gratia sua tantum,vel aliena,vel sua,& aliena, ver. Vbi,cum §.sequenti,& cui detur interdictum,ibi,uer.& si isti.nu.7 317
possidetur,vel quasi quicquid prescribi potest.nu.20 74
possidetur pro quasi possidetur,exponendum in re iuris patronatus. numero 10 152
postulantes an possint variare scrutinio publicato.nu.10 91
postulantes quempiam per impressionem laicorum ipso iure eligendi postarem amittunt.nu.1 71
postulanti an licitum sit variare.nu.3 64
postulari an possit,ut dispensetur cum illegitimè nato.nu.30 62
postulari qui possint,& non eligi.nu.2 64
postulatio quid sit.nu.1 60
postulatio solennis quando dicatur fieri,& quam formam requirat.numero 3.& 5 eo.
postulatio,& electio si simul concurrant oportet, quod postulatio fiat à duplo maiori parte.nu.5 eo.
postulatio per quam priuata,vel minor vtilitas communi, vel maiori præfertur, siue a minori quam tertia capituli parte facta, reijcitur. numero primo. 63

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

poſtulatio ſimplex qualiter fiat. num. 2 60
poſtulatio ſolennis quando dicatur fieri, & quam formam requirat. numero 3. & 5 eo.
poſtulatio, & electio ſi ſimul concurrant oportet, quod poſtulatio fiat a duplo maiori parte. nu. 6 eo.
poſtulatio per quam priuata, uel minor vtilitas communi, uel maiori præfertur, ſiue a minori, quam tertia capituli parte facta reijcitur. numero primo. 63
poſtulatio facta per falſum procuratorem, an poſſit ratificari. nu. 6 64
poſtulatione admiſſa poſtulatus ſtatim poteſt eligi. nu. 3 63
poſtulationem caſſatam innouans, eligendi, & poſtulandi poteſtate priuatur. num. 1 eo.
Poſtulato ſolemniter ſi nihil poteſt obijci, non debet denegari aſſenſus. nume. 6 64
poſtulatum aliquid quando dicatur. nu. 21 61
poſtulatus implorare officium iudicis non poteſt antequam habeat aſſenſum eius, a quo pendet poſtulatio, ſed ſupplicare. num. 14 184
poteſtatis plenitudo ſuperat omnem legem poſitiuam, & in principe ſufficit pro ratione uoluntas. num. 71 11
poteſtas & potentia qualiter differant. nu. 73 eo.
poteſtas ſtatuendi, & iuriſdictio, ſunt annexa. nu. 71 15
poteſtas, & capitaneus ubi ex eodem delicto procedunt, vnus alteri deferre poteſt, inhibere non poteſt, niſi præueniens, & tunc non ut inferiori, ſed vt exercitij iuriſdictionis turbatori. nu. 7 36
poteſtas a conſuetudine arbitris data prorogandi, ſemel & pluries compromiſſi terminum, in quot actibus terminetur. nu. 31 60
poteſtas, & uoluntas quando repugnant adinuicem, nihil valet quod agitur. num. 1 109
poteſtas a debitore creditori conceſſa alienandi rem pro debito, infert hypothecæ conſtitutionem. nu. 6 134
poteſtas ſuperior, non recipit ab inferiori legem. nu. 9 150
poteſtas, ſi idem ſit notarius, an acta iudicij poſſit ſcribere. nu. 24 211
poteſtas data executori, quid iuris ſi refertur ad modum vel factum nullo modo ſubintellectum de iure communi. nu. 16 147
poteſtas data executori, quando eſt conditionalis, an teneat prouiſio executoris. num. 17 eo.
poteſtas momentaria ſi eſt non conditionalis, vtrum ea non uerificata nihilominus teneat prouiſio poſtea facta. nu. 19 eo.
poteſtas ſi eſt data arbitro, & arbitratori, quid iuris, ſi arbiter fecit litem conteſtari coram ſe. nu. 19 255
poteſtas & aſſeſſor eius, qui habent ordinariam iuriſdictionem ex forma ſtatuti, ſi ferant contrarias ſententias vtra præualeat. nu. 3 287
poteſtas ſecularis & eccleſiaſtica debent ſibi inuicem auxilia mutuare, & fraternizant, ibi. nu. 4. & 5 290
poteſtas non tenetur ſeruare ſtatuta, & reſeruationes edi petitas & non editas, uer. ecce. nu. 5 291
poteſtas ſi in ſyndicatu dicatur, quod per imperitiam iudicauit, procedat coram litigatore libellus in hac forma, peto mihi iuſtitiam fieri. numero quinto. 301
poteſtatem Peruſij, ſi quis interfecerit, an poſſit puniri pro rebelli ciuitatis, & quid in occidente Ambaſiatores. nu. 8. & 9 101
poteſtas tranſigendi habens, an poſſit terminum prorogare. numero. tertio. 135
poteſtates terrarũ non poſſunt ſine conſilio decurionum ſtatuta facere. numero 5 124
potior uter erit, ſi bona fide & inſolidum duo probant de poſſeſſione. numero 21 275
præambulum per quod uenitur ad litis ingreſſum, probandum eſt. numero 59 212
Præbenda quo modo a prouentũ, & diuiſione, ſeu diſtributione, aut portione differat. num. 13 13
præbenda quid ſit, & in quibus conſiſtere poſſit. nu. 21 21
præbenda diuidi de iure non poteſt, an poſſint eius fructus, vel cultura diuidi. num. 37 22
præbenda ſi una tantum ſit ſupernumeraria & quatuor Canonici ſupernumerarij ſint, ea non diuidetur, ſed priori tempore tribui debet, nec eſt locus gratificationi, niſi in dubio anterioritatis. nu. 63 eo.
præbenda, quæ conſueuit aſſignari canonico, collata, uidetur collatus canonicatus. nu. 64 eo.
præbenda dici poteſt quodammodo ager limitatus, & in agris limitatis ius accreſcendi locum non habet. nu. 67 eo.
præbenda an ſit collatiua ſola uoluntate papę. nu. 10 25
prębenda concedi non poteſt niſi clericis, uel clericatum aſſumpturis. numero 16 38
præbenda ſi uni, uacans alteri uacatura, collata fuerit, nec uerbum uacãs, uacaturam, nec econuerſo continebit. nu. 29 40
præbenda quid ſit, & quid canonia. nu. 44 22
præbenda plus habet facti, quam iuris, ſed canonia plus habet iuris quam facti. nu. 2 25
præbenda habet iura ſua, & quę. nu. 12 201
præbenda quot modis dicatur. nu. 13 eo.
præbendam poteſt obtinere laicus qui ſit de corpore, non tamen uocabitur ad electiones niſi de gratia. nu. 60 21
prębendarii an poſſint inter ſe agere pro terminis prębendarum. numero ſecundo. 201
prębendarius, & procurator eccleſię ſi concurrant, vter debeat præferri. numero 4 eo.
præbendas minuere, vel dignitates tollere ſine licentia papæ, an poſſint canonici. num. 20 19
præcedente mora, qui tenetur aliquid facere tenetur requirere creditorem, ut purget ei moram. nu. 4 192
præcedere contingit trifariam, ſcilicet tempore, ordinariæ, & natura. numero 5 76
prębenda nuda, quę ſunt ſine cauſa. non ualent. nu. 3 29
præcepti ſententia, lata cauſa non cognita, iuſtificata per clauſulam & ſi ſenſeris re &c. citatio comparente, & contradicente, reſoluitur in ſimplicem comminationem. nu. 18 23
a prębepto de ſoluendo uocãtur guarentigię, non poteſt appellari, uer. ab iſto prębepto. num. 14 282
prębeptum ſtrictius eſt mandato. num. 3 31
prębeptum, unum uel duo oratione unica quando uideantur contineri. numero 23 151
prębeptum in confitentem ante litis cont. fit, eiusque uis. nu. 4 159
prębeptum ualet, licet non pronuncietur ſuper declinatoria, & tranſit in iudicatum, niſi appelletur. nu. 4 172
prębeptum de ſoluendo habet duo prębepta, & quę, uerſic. dic quod. numero 14 282
prębeptum guarentigię quis iudex exębuatur. nu. 16 283
prębipere debitori, ut ſaluat tempore, poteſt iudex in ipſe contractu. item & notarius matriculatus ex forma ſtatutorũ, & uocatur huiuſmodi. prębeptum guarentigię. num. 24 87
prębipere poteſt epiſcopus regi tanquam ſubdito. nu. 17 125
prębipua, ſiue quibus non ualet electio, quę ſint. remiſſiue. nu. 6 83
præco ſi ciuitauerit aliquem in die dominico, ut compareat die lunæ, an citatio ſit ualida. num. 4 eo.
prębiſe, dicere quid ſit. nu. 15 9
præcurrere nimium quis dicatur. nu. 3 282
prædia omnia libera præſumuntur, niſi à fiſco tributis. nu. 4 191
prędicamenta ſunt x. & quę. nu. 3. & 38. 30. 40. 41. 42. & 43 228
prębiudicandi officium, & docendi populum, & corrigendi, & excommunicandi, & abſoluendi non poteſt expediri per ſubdelegatos. nu. 4 120
prędicationis officium, uel cõfeſſionis audire, & pœnitentias iniungere, nullus debet ſine licentia epiſcopi. nu. 1 128
prędicatores deputati ab epiſcopo debent eiuſdem expẽſis prędicare. numero 4 eo.
prędia & beneficia realiter ſunt diuiſa. nu. 22 300
prædium eccleſię quod ſeruiat prædio layci, non eſt cõtra eccleſiaſticã libertatem. num. 44 85
prædo an ab initio ſemper recuperet ſumptus. nu. 4 180
prędo reſtituendus eſt ad poſſeſſionem facti ſibi uiolenter ablatam. numero primo. 181
prædones ſi exportauerint fructus, an iſta damna contineantur appellatione ſumptum. num. 4 184
prębferendi qui ſint literati, uel nobiles. nu. 2 132
præfigens terminum ſi diſponit de numero dierum, non computatur prima dies, ſed ultima, ſi autem diſponitur ſimpliciter, tunc fit computatio de momento in momentum. nu. 2 291
prębiudicare eccleſię, an poſſit factum per capitulum, & prębatum. numero 60 20
prębiudicare ſibi in dubio non uidetur qui plus, quam ius uelit. numero 12. fol. 195
præiudiciale prius cognoſcendi eſt. nu. 1 39
prælati ceſſatio nocet eccleſiæ. non delictum. nu. 13 71
prælati pertinacia trina requiſitione conuincitur. nu. 2 99
prælati ordinarii an poſſint anathmatizari. nu. 3 126
prælati dolus non nocet eccleſiæ, & quare. num. 27 138
prębatus an faciat mediam partem totius capituli in collectis ſubeundis. numero 2 157
prębati in cauſis eccleſiarum ſuarum an dicantur perſonæ principales. numero ſeptimo. 165
prælati poſſunt agere inter ſe iudicio finium regundorum. nu. 9 213
prælati factum nocet eccleſiæ. nu. 4 276
prębatis & clericis licitum eſt laicos ad arma prouocare contra inimicos humani generis. nu. 3 314
prębato mortuo, an capitulum poſſit petere fructus, qui pertinebant ad mensam prębati. num. 7 184
prælatus ſi iurat nõ alienare Romano põtifice incõſulto, ſi impetrat, quod alienare poſſit, non eſt neceſſe, quod de tali iuramento faciat mentionem. num. 16 40
prælatus, ſicut & tutor, ad plenitudinem adminiſtrationis uocari dicitur. numero 7 43
prælatus ſine capitulo agit, & defendit niſi cauſa ſit ardua vel de magnis rebus, uel capitulum ex iuſta cauſa contradicat. nu. 8 eo.
prębatus in cauſa communi agere poteſt etiam nomine prioratuũ, & eccleſiarum, ſubiacentium in bonis uero diuiſis quilibet per ſe agit. numero 25 eo.
prębatus cur conueniri poſsit ſine eccleſia, ſed non econtra. numero uigeſimo ſexto. eo.
prębatus negligens qui dicatur. nu. 4 225
prębatus ab officio ſimpliciter ſuſpenſus, retinet iuriſdictionẽ, propterea aque poteſt adhuc confirmare. nu. 11 58
prębatus nullus poteſt derogare, uel præiudicare priuilegio eccleſiæ ſuę. nume. 3 59
prębatus debet ius eccleſiæ, de quo diffidit, indiſcuſſum dimittere. numero decimo tertio 64
prębatus tenens nomine eccleſiæ id, quod de iure tenere non debet, non tenetur contra conſcientiam eccleſiam defendere. nu. 47 eo.
prælatus licet ſit depoſitus tamen canonici antequam recipiant literas depoſitionis, non poſſunt eligere ſucceſſorem, nu. 11 71
prælatus an & quando donare poteſt, remiſsiue. nu. 12 eo.
prælatus ſi nomine prælaturæ iurauit aliquid ſoluere, & poſtmodum deponitur, uel renunciat in manibus ſuperioris, an liberetur à iuramento. numero 20 78
prębatus ſi iurauit ſoluere intra menſem, & datur ſibi dilatio ad alium menſem, an ſit periurus in ſecondo menſe non ſoluendo. numero uigeſimo ſecundo. eo.

BIU Cujas

prælatus, qui se videt in mortis articulo, an possit cum suo capitulo tractare de electione successoris. nu. 1 69
prælatus, cuius electio non fuit canonica, an cedere teneatur. nu. 2 97
prælatus, qui absoluit subditos ab obedientia non propterea renunciat prælaturæ. num. 1 98
prælatus vbi non est, capitulum congregat senior de capitulo. numero secundo. 131
prælatus faciens fidem de possessione prælaturæ non tenetur cauere de rato licet negetur prælatus num. 13. 137
prælatus an possit reconueniri de eo, quod pertinet ad capitulum solum. numero 17 eo.
prælatus an possit esse in iudicio sine consensu capituli. nu. 1 157
prælatus dubius an admittatur cum cautione rati. nu. 4 182
prælatus aliquis, quando est excommunicatus, statim suspensus est ab omni officio, & ab omni iurisdictione tam quo ad spiritualia, quam quo ad temporalia. nu. 6 188
prælatus ecclesiæ si mutuauit nepotib. suis mille, & isti nepotes inde emerũt prædia, an ista prædia efficiantur ecclesiæ. nu. 4 194
prælatus ecclesiæ pecuniam mutuare potest. nu. 4 eo.
prælatus si dedit dictam pecuniam nepotibus, quibus acquiritur dominium rerum emptarum. nu. 5 eo.
prælatus magnus si hodie sit, qui erat heri vilissimus, an poterit testificari de præteritis. nu. 5 215
prælatus, & clerici, qui causam ecclesię non procurant, testificari possunt in ea, nu. 1. & 2 216
prælatus potest certę personę sigillum committere, licet malefacit committendo, & sit puniendus. nu. 3 237
prælatus, pater, & dominus adęquantur. nu. 14 238
prælatus antequam sit possessionem adeptus, an possit agere possessorio. numero 3 178
prælatus an debeat iurare de veritate an de calumnia, & in cuius animam iurabit, & per quę verba. nu. 5 261
prælatus ex officio suo tenetur examinare electum. nu. 6 268
prælatus, & si sit schismaticus, ecclesia tamen non perdit sua castra, vel iurisdictionem, vel bona adeo, quod etiam prælati nõ possunt durante schismate. nu. 5 270
prælatus si sit excommunicatus, an interim currat præscriptio ecclesię. num. sexto eo.
prælatus si habeat malam fidem, an ecclesia possit præscribere, si forte capitulum habeat bonam fidem. nu. 8 277
prælatus, an teneatur restituere propter malam conscientiam. numero nono. eo.
prælatus non potest feudum ecclesię suis consanguineis concedere, & q, & quando. num. 1 293
prælatus capituli in factis arduis indiget consensu. nu. 5 157
promittens vendere rem non tenetur ad rem, sed ad vendendum. numero tertio. 123
præmium satis consequitur, qui bene gerit officium, ver. dicit tex. numero primo. 315
præparatoria iudiciorum præludia vocantur. nu. 1 147
prępositio, ad, significat actum perfectum, & quid aliud, numero nono, & decimo. 249
prępositio, per, importat tempus continuum. nu. 4 215
prępositio, pro, significat causam. nu. 3 266
prępositiones, A, de, & ab, separationem à re significant. nu. 2 195
præpositus, S. M. fecit procuratorem ad permutandum, & statim eundem prælentem clam reuocauit procurator tamen postea permutauit, an valeat permutatio. num. 39 51
prępositus artis mechanicę nõ habet iurisdictionem nisi confirmetur. numero 12 125
prępositus vniuersitatis an possit facere statuta. nu. 18 126
prępositus vniuersali administrationi eo ipso habet mãdatũ ad lites & causas. num. 1 242
præpositeratio an uitiet libellum. nu. 7 38
prępositerationis error statim corrigi potest, non autem ex interuallo. numero 6 eo.
prærogatiua an tollatur per rescriptum de soluendo creditoribus pro rata, vel de stando maiori parti creditorum, & quid de hypotheca quam quis habet ex propria prouidentia. nu. 31 26
presbyteri non possunt chrismare consuetudinis prętextu potest tamen papa de plenitudine potestatis id eis committere, nu. 1 57
prælcribere non potest contra dominum, qui scit rem alienam. numero vigesimo tertio. 9
prælcribere an possit missus in possessionem, ex primo decreto. numero nono. 127
prælcribere potest capitulum iurisdictionem ciuilem, & criminalem. numero tertio. 126
prælcribere an quid possit missus in possessionem ex primo decreto & ex secundo in rei vend. nu. 22 191
prælcribere an quis possit ciuilitatem, & priuilegia ciuium alicuius terrę. nume. 23 269
prælcribtre an possit ille, qui credit rem ad alium pertinere. nu. 4 275
prælcribi secundum Bart. potest contra conscientiam exceptio, vel liberatio non autem dominium, nec ius agendi, quod Theologis non placet. numero primo. 12
prælcribi an debeat contra ius offerendi. nu. 21 269
prælcribi quæ nequeant. nu. 20. 21. 22. 23. & 25 eo.
prælcribi an possit contra rem iudicatam. nu. 22 eo.
prælcribi non possunt res ecclesię schismaticę. nu. 3 270
prælcribi quæ non possunt. nu. 11 275
prælcribi an quis possit in monachum, vel conuersum. nu. 17 eo.
prælcribi an possit ius aliquod ex violenta possessione. nu. 19 eo.
prælcribit nunquam, qui possidet alieno nomine, prælcriptioni rerum ecclesiasticarum requisita in prin. nu. 1. 2. & 3 27
præscribitur in feudis cum mala fide spatio xxx. annorum, & ratio. numero 16 276
præscripsisse qui dicit se centum annis, vel ampliori tempore, non potest hoc probare. nu. 1 274
præscriptio non tollit contractum, sed eius virtutem. i. obligationem, & actionem. nu. 67 11
prælcriptio & consuetudo an differant. nu. 16 60
præscriptio interdum currit iuste impedito. nu. 4 80
prælcriptio, ubi tempus utile est, an, & quando currat. nu. 5 eo.
præscriptio corporalium vt traditionem, uel equipollens exigit, ita incorporalium patientiam eius, qui exinde leditur. nu. 5 128
præscriptio iurisdictionis episcopi, archiepiscopi, plebani, ut procedat cuius requiratur scientia. nu. 6 eo.
præscriptio an procedat contra officium iudicis. nu. 22 129
præscriptio priuilegium uacua fiunt, causa per transactionẽ finita. nu. 7. 135
præscriptio an interrumpatur per exceptionem, & citationem super ea. numero 15 173
præscriptio an procedat in re ecclesiæ. num. 8 194
præscriptio contra Imperatorem non admittitur. nu. 16 5
præscriptio quędam pro ueritate habetur, si non apparet eius aduersatiua possessio. nu. 5 213
præscriptio non minus operatur, quam ueritas. nu. 8 220
præscriptio ibi tenet, ubi pactum ualet. nu. 3 251
prælcriptio delicta uelat, imo absorbet eorum uinculum. nu. 21 267
præscriptio constat ex pluribus simul concurrentibus, & quibus, uersi. hæc materia, & §. quędam, & nu. 2. 3. & 4. §. 3 269
præscriptio biennalis currit in prædiis tributariis, & quando. nu. 10 270
præscriptio non currit, ubi non est, qui possit agere nomine ecclesiæ, nisi in casu. nu. 2. 5. & 6 eo.
præscriptio non currit, in rebus inuasio. nu. 1 eo.
præscriptio currit excommunicato, & quibus casib. nu. 6 eo.
prælcriptio non habet locum contra testamentum, neque contractum. numero 2 eo.
prælcriptio an currat tempore prælati male alienantis. nu. 4 eo.
præscriptio quando incipiat. nu. 5 eo.
præscriptio nulla inuenitur longissimi temporis, cuius contrarii memoria non existat. nu. 2 271
præscriptio habet uim legis, & non est de iure naturali. §. in textu. numero secundo. eo.
præscriptio quadruplex est, & nume. 3. 4. & 5. quę odiosa, quæ fauorabilis, ibidem. eo.
præscriptio mere odiosa quæ dicatur. nu. 5 eo.
prælcriptio quid. nu. 5 eo.
prælcriptio non interrumpitur, ciuili possessione non interrupta, numero sexto. eo.
præscriptio, utrum dormiet, & an sit interrupta, an differant. nu. 9 eo.
præscriptio, annua si inteirumpitur, an sicut singulis annis interrumpitur præscriptio, ita singulis annis fieri debeat ciuilis interruptio. numero decimo. eo.
præscriptio an interrumpatur per solutionem etiam unius nummi factam nomine census. nu. 11 eo.
prælcriptio in iuribus incorporalibus qualiter interumpitur. nu. 12 eo.
prælcriptio non currit habilitatis tempore, in prin. & nu. 1. neque mortalitatis, ibidem. eod.
prælcriptio in quibus casibus non currat, remissiue. nu. 1. 2. & 3. 272
prælcriptio, an currat impedito agere. nu. 2. 3. & 4. eo.
prælcriptio statutaria non interrumpitur per malam fidem, suppositio, quod statutum sit seruandum prout iacet. nu. 6 eo.
prælcriptio non currit in feudo Romanę ecclesię contra ecclesiam nisi centenaria, in prin. secus sub ecclesia. uide nu. 1. & 5. §. in textu. 273
prælcriptio interrupta in uno capitulo, an prosit in alio. nu. 13 274
præscriptio impedito agere, an currat. nu. 13 eo.
prælcriptio consistit in lucro captando cum alterius iniuria. nu. 5 261
præscriptio, & priuilegium quare dicuntur contraria. nu. 11 277
prælcriptio est facti, & stricti iuris. nu. 2 276
prælcriptio oritur ab arbitrorum sententia. nu. 3 eo.
prælcriptio an compleatur, si in principio fuit bona fides, in medio mala, in fine bona. num. 4 277
prælcriptio an interrumpatur, per testium extraordinariam receptionem. num. 11 300
prælcriptio non est facienda pro sententia si sit appellatum. numero sexto. 140
prælcriptio an currat ei qui aliquando habuit malam conscientiam, postea bonam, & quid si erroneam remis. nu. 5 269
prælcriptio a iure non inuenta, per pactum potest inueniri, & inuentę derogari potest. num. 21 9
prælcriptio obtinet, in quibus tantum probatur. num. 1 276
prælcriptio interdum contra ignorantem currit. nu. 35 64
prælcriptio an currat contra matrimonium, & dotem. nu. 4 279
prælcriptio non interrumpitur per pręcepta facta ex abrupto. numero decimoseptimo. 310
prælcriptio sub notorio qualiter formetur libellus, & capitula. §. Qualiter. num. 17 eo.
prælcriptione pendente si dubitans de sua iustitia impetrauit ad cautelam, non est interrupta prælcriptio. num. 14 276
prælcriptiones hodie dependent ex conscientia in prin. nu. 1 269
prælcriptiones omnes ut sint licitę, an possit regula tradi. §. ego puto. numero 2 277
prælcriptioni renuntiare quis dicitur, si ea completa priuilegium contrarium impetret, & quid ea non completa, in princip. numero primo, & 12. & 13 276
prælcriptioni consummatæ potest quis renunciare. num. 4 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

præscriptionis lucrum dicitur esse cum iniuria dominorum. nu. 12 25
præscriptionis beneficium quando quis amittat, ad priuilegium confugiendo.num.4 276
præscriptionum actor si intentauit in libello, & sic egit determinato modo, & probauit possessionem per testes, sed non probat titulum, an in causa appellationis poterit probare titulum.nu.9 220
præsens efficitur futurum contumacia.nu.18 45
præsens non citatus tenetur libellum recipere, non tamen respondere, nisi dato termino ad liberandum.nu.6 44
præsens corpore præsumitur intelligere.nu.8 81
præsens videre, & audire præsumitur.nu.20 121
præsens pro vna causa reputatur absens quo ad alias causas.nu.2 170
præsentans debet docere de iure præsentandi.nu.1 125
præsentans indignum, an præsumatur eum scienter præsentare. numero septimo. eo.
præsentans sine licentia superioris non potest variare.nu.14 284
præsentare in tempore negligens, ius præsentandi pro ea vice amittit.numero 4 99
præsentare qui non possint, & nu.12. & 13 284
præsentatio non confert ius reale, præsentatus tamen habet actionem, vt sibi conferatur.nu.2 123
præsentationem in ecclesia, an possit præscribere populus.nu.21 74
præsentatum, vel postulatum non admittens, an teneatur iniuriarum actione.num.6 80
præsentatus legitime potest alium iniuste præsentatum petere remoueri licet non sit corporaliter inuestitus. §. in textu ibi, quæstio. & numero 2. & 5 284
præsentes sufficiunt in electione laicorum, absentibus etiam non citatis. numero 5 280
præsentia à statuto simpliciter requisita sufficit sine consensu, & si is qui interesse debet, recusat, sufficit requisitio etiam vnica.nu.6 25
præsentia habetur pro citatione, debet tamen etiam monitio adhiberi. numero 5 45
præsentia prætoris multum facit ad terrorem testis.nu.2 235
præsentiam quando quis suam includat, licet de ea non deponat, & numero 5. & 6 202
prosequendi causam moræ effectus.nu.3 135
præses ducatus, & potestas Assisii, quid iuris, si de eodem facto condemnauit.num.11 292
præsidentium concilio potestas.nu.3 149
præsidere in consilio qui debeant.nu.13 151
præstantia si fiat in reddibili, vbi nunquam sors habetur, sed datur quidam reditus annuus, puta decem pro centenario, an contrahatur hic vsura, nume.14. & 15 248
prestationes personales non possidentur.nu.2 74
præstationes vel pensiones quæ quasi possideantur.nu.9 175
præstationes annuæ an possideantur.nu.37 74
præstationibus in annuis quo iure agatur pro futuro tempore. numero septimo. 129
prestationum personalium quasi possessio an possit esse continua. numero octauo. 175
præsumi an debeat pro electione.nu.10 65
præsumi an debeat interrogatio actoris si probetur responsio rei, & an presumatur testem solemniter iurasse, si dicatur, iuratus &c.nu.5 114
presumi an debeant attestationes publicatæ, si sententia sit lata, non tamen inuenitur publicatio testium.nu.7 eo.
præsumi an debeat sententiam esse latam ante appellationem.nu.9 eo.
præsumi an debeat sententia lata præsentibus partibus si instrumentum sententiæ dicit sententiam latam inter aliquos, nec dicit eos præsentes vel absentes.nu. 18 eo.
præsumi an debeat, quod quicquid scribitur in instrumento, scriptum sit de voluntate partium.nu.25 eo.
præsumi an debeat pro sententia excommunicationis.nu.3 220
præsumitur pro possessore, si eadem die duo impetrauerũt, a papa potestariã, & neuter admittitur ad ingressum officii, sed vnus sit in possessione, alter non & idem in feudo, nisi appareat horæ vel saltem puncti distinctio.num.2. & 3 49
præsumitur pro appellante in ipsa appellationis introductione, in fine pro sententia, in medio veritas inquiritur.nu.9 27
præsumitur quis memor eorum, quæ facit.nu.1 31
præsumitur conuentualis scire ea, quæ fiunt in conuentu.nu.6 32
præsumitur venditio, vel contractus emphyteuticus ex comparatione quãtitatis ad rem, & ex cõparatione rei ad rem, permutatio. numero quinto. 54
præsumitur quilibet facere potuisse, quod alij fecerunt.nu.8 70
præsumitur magis pro teste quam pro iudice.nu.2 140
presumitur de presenti in præteritum quasi per continuationem delicti.numero 3 75
præsumitur animus protestantis durare, donec fiat actus naturaliter, vel præcise contrarius protestationi.nu.20 85
præsumitur contra consanguineos & quando.nu.2 90
presumuntur præscripsisse, qui longo tempore interfuerunt electionibus. numero 12 92
presumitur ex præteritis circa futura, & circa seipsa, & contra. numero primo. 245
præsumitur pro authoritate iudicis, tam quo ad processum quam quo ad sententiam.num.3. & 11 95
præsumitur interdum metus ex qualitate personæ, & numero quarto, & octauo. 142
præsumitur aliquid præordinarium & collusum ex nimia celeritate.numero 12 146
præsumitur potius pro appellatione, quam pro sententia.nu.1 152
præsumptio hominis non probat, nec ab onere probandi releuat, legis presump.nõ probat, sed releuat. iuris autem & de iure probat, & releuat.nume.quarto. 65
præsumptio.nu.1 199
præsumptio iustitia oritur ex sententia, & pro sententia præsumitur.numero 30. & 33 100
presumptio quando sit prima facie pro sententia tamen si postea irrationabilis videatur, cassatur. §. in tex. ibi prima.nu.2 301
præsumptio an sit contra sententiam continentem aliquem litigantium esse minorem si id non constat.nu.27 115
præsumptio violenta, ex concurrentibus pluribus diuersi generis resultat.numero 3 222
præsumptio iuris & de iure quando dicatur.nu.3 163
præsumptio non modica, quando surgit ex dicto vnius testis, et statur.numero 3 221
præsumptio quę sumitur ex scriptura, duobus testibus reprobari potest. numero 9 223
præsumptio bona sicut tollit presumptionem malam, ita suspicio suspicionem.nu.22 240
præsumptio iuris & de iure uocatur, quando lex præsumit & statuit, & non recipit probationem efficacem in contrarium, nisi per confessionem partis, & quæ simplex uocetur.num.1 244
præsumptio iuris & de iure in quo differat à fictione.nu.2 eo.
præsumptio iudiciis quædam, & aliæ aliunde, & nu.2. & 3. & quæ, & earum uis, ibidem.
præsumptio an sit pro ijs quæ sint in iudicio.nu.3 114
præsumitur multum pro iudice.nu.2 140
presumptio quando non sit pro iudice.nu.2 182
presumptio an, & quando sit pro iudice, arbitro, arbitratore, & processu. & nu.26.27. & 29 211
presumitur pro iudicis facto, & nu.6. & 8 169
presumptio idem est aliquando, quod interpretatio.nu.4 244
presumptio efficax dicitur liquida probatio.nu.5 eo.
presumptio maior minorem tollit.nu.13 247
presumptiones cur inuentę.nu.10 318
præsumptionem sufficientem quæ faciant, nu.18 263
præsumptiones leues, ut procurator caueat, sufficiunt, & exemplum. numero 3 139
presumptiones quę sint in contractibus.nu.12 114
presumptiones iuris sunt scriptę in legibus, sed presumptiones iudicum non possunt describi. num.3 244
presumptiones de tempore trahuntur ad tempus.nu.1 245
præsumptiones quędam non recipiunt in contrarium probationem, quędã contra, & quę.nu.1. & 2 eo.
presumptionibus quando quis condemnatur, sententia quomodo temperanda.num.1 eo.
præsumptionum violentarum experimentum est ut conueniant reb. sensatis. num.1 244
præsumptionum quędam continuatiue, quędam minime, in prin. & ad finem.num.1 245
præsumptum verum quod.num.28 114
presumuntur naturalia, secus accidentalia.nu.5 247
preterita in presens, ex iure causam succesiuam habente quando præsumantur.num.2 178
preteritum ponitur, uel ut principium, uel ut terminus, uel dubitatur, & tunc in his quę se ipsa tempore non mutant. nisi mutẽtur, inducunt in presenti presumptionem de preterito. secus in his quę per se tempore mutantur.num.47 19
preteritum consumptum ut non reparatur. ita nec futurum nondum initiatum consideratur.nu.23 50
pretextu ignorantię qualitatis pœnę delinquens non liberatur à uera pœna. num.3 11
precium rei an contineatur appellatione sumptorum.nu.5 184
precium operę, uel solicitudinis cui debeatur.nu.8 eo.
precium, & equiualentia committuntur arbitrio boni uiri. numero secundo. 195
precium in testibus debet esse immediata causa, in principio, & numero primo. 215
pretor, seu potestas habet se sicut genus respectu minorum magistratuum, & non trahit ad se quod specialiter his minoribus demandatur. numero 34 195
pretor non debet pati, quod quis locupletetur cum alterius iniuria, numero 7 eo.
pretoris ciuitatis potestas.num.3 135
pretoris tuitio non debet esse causa continuationis delicti.nu.6 276
preturam probare non est necesse, si pretor sciente populo sedit pro tribunali.num.20 17
preuenire tempus an liceat, nu.5 186
præueniisse procurator comprocuratorem quando dicatur.nu.1 114
preuentio dissoluit nodum perplexitatis.nu.12 49
præuentio inter impetrantes per quem actum inducatur.nu.13 eo.
præuentio secundi creditoris non absorbet ius primi.nu.16 eo.
prima iurisdictio an possit prorogari in iudicem appellationum. numero undecimo. 118
primiceriatus ecclesiæ est dignitas, in capitulo, & in conuentu. numero octauo. 19
primum dici non potest quod nullum est.nu.2 50
primus impetrans, si renunciet ante adeptum ius in re, secundę literę sumunt uires, aliàs secus.num.6 53
prior, qui est in impetratione, potior est in iurisdictione, quod limitat.numero 1 28
prioritas in nominatione generat priuilegium prelationis.nu 9 eo.
princeps solum cognoscit de feudo ligio.nu.7 155
principale, & principaliter fieri quid dicatur.nu.4. 44

principale

BIU Cujas

principale quoties est finitum transactione, an accessoria intelligantur esse finita.num.8 136
principale, qui negat, & accessorium, in prin.nu.1 eo.
principale vbi cassatur & accessorium.nu.6 162
principale dicitur, quod est causa & origo.nu.4 281
principales, complices sequaces, adhærentes qui sint.nu.5 44
principales personæ quæ dicantur. nu.7 165
principalis mortuo accessorium ipsum expirat.nu.64. 212
principalis, & incidens quæstio quid sit.nu.3 180
principalis a coadiutore quomodo differat remissiue.nu.64 101
principatum pluralitas bona non est, vnus princeps.nu.1 7
principatum perdere par est iacturæ personæ, ibidem post casum. numero primo. 261
principe rescribente, quod omnibus creditoribus fugitiuorum soluatur pro rata, inter creditores priuilegia cessant, hypothecarijs nihilominus chirographarijs etiam priuilegiantis præferentur, & procedunt prædicta etiam in clerico creditore, vt nu.32.& 34. 26
principium non decet suum beneficium reuocare.nu.17 5
principi inobediens morte moriatur.nu.1 131
principi licet in præiudicium alterius ex causa statuere, & nu.3.& 7 249
principiorum non est disputatio, ver.& de istis.nu.4 318
principis intentio præsumitur esse, vt nemo grauetur, vel patiatur iniuriam, etiam si in rescripto apponatur clausula, motu proprio.nu.4 32
principis intentio præsumitur iusta.nu.4 126
principis potestas suprema nulli subiacet regulæ, nisi soli legi diuinæ, vel naturali.num.3 158
principis in lingua stat gratia, in scriptura testimonium, in executione commoditas.nu.3 49
principis gratia seu priuilegio per quod possunt legitimari etiam ex stupro adulterio vel incestu nati.nu. 21 71
principis motus proprius & certa scientia, habent vim dispensationis, & non nisi per literas ipsius probantur nisi in casu.nu.4 264
principium vbi habes, ibi de natura, & fine perpendas.nu.44 9
principium spectandum est, vbi lex assistit, vel resistit actui.nu. 20 40
principium efficax non habens non conualescit ex amotione causæ impedientis.nu.35 88
principium non finis, quando in maleficijs inspiciendum.nu.5 148
principium quadragesimæ quomodo intelligitur.nu.2 191
principium quid dicatur.num.2 eo.
princeps non præsumitur vti plenitudine potestatis in præiudicium tertii. num.13. 3
princeps concedendo scienter rem alterius, transfert dominium, & ius, si ignoranter solam possessionem.nu.16 5
princeps debet facere seruari statuta Ciuitatum, quæ non sunt omnino iniusta.num.18 eo.
princeps est vigor iustitiæ, & iudex iudicium.nu.18 eo.
princeps si dedit quandam formam procedendi, & indulgendi super maleficijs commissis in turba, an extendatur ad ea, quæ sunt commissa numero 26 26
princeps non intelligitur rescribendo tollere iura realiter acquisita, & radicata tollere.nu.44 eo.
princeps vno uerbo non vult totam machinam iuris subuertere, nu.8 27
princeps, qui concessit mihi immunitatem, si postea generali statuto imponit onera, an intelligatur tollere meum priuilegium.nu.32 28
princeps secularis statuens, quod prælati non eligantur sine eius consensu, vel nisi compatriotæ sint, valde errat.nu.6 68
princeps nunquam intendit per literas suas quantumcunque precisas velle, quod sententia feratur contra non contumacem.nu.2 106
princeps committendo causam appellationis ex certa scientia videtur transferre iurisdictionem a primus iudicibus in posteriores.nu.1 111
princeps si concedit iurisdictionem alicui nobili pro certo annuo censu, an transeat ad hæredes eiusdem generis an vero præsumatur contractus personalis, & intransitiuus.nu.16 151
princeps est causa causarum, & de eius potestate non est inquirendum. numero 7 194
princeps per se non potest componere de damnis populi occasione guerræ illatæ.nu. 1 251
princeps quod approbat expresse, vel tacite, videtur ipse facere.nu.12. 243
princeps quod solus potest, reputatur impossibile simpliciter.nu.5 252
princeps si confirmat ex certa scientia, non potest inferior deinceps super hoc aliquid declarare.nu.1 279
prior potior est in iure in dependentibus à tempore, nisi obstet inhabilitas vel forma in contrarium data sit, vel agatur de perseuerantiæ præmio. nume.18 49
priuari dominio, uel alio iure suo an possit quis per statutum.nu.27 16
priuari potest quis beneficio suo propter delictum commissum lite pendēte eo.nu.2 188
priuari propria dignitate an possit ille, qui fuit in contumacia per annum, licet facinus intentatum non sit probatum. nu.19 149
priuata persona ubi vult uti te ad vsum de iure communi destinatum, non tenetur quenquam citare.nu.3 eo.
priuati dispositio testando derogat interdum iuri publico.nu.41 206
priuatio quando ipso iure, uel facto incurratur aut sententia sit ad id necessaria.nu.33 73
priuatio trahit secum facti ignominiam, cessio autem nequaquam.numero quinto. 94
priuatio non resurgit in iudicio.nu.15. 148
priuatio præsupponit habitum.nu.8 149
priuatio beneficiorum, uel iuris alicuius officij, uel administrationis, si ea obtinentes absint, quando & quomodo facienda.nu.2 164
priuatio non fit nisi per sententiam.verficulo sed illud.nu.3 315
priuatorum consensus non dat iurisdictionem non habenti. nu.9 146
priuatur quis aliquando iure suo per actus etiam inualidos. nu.1. 96
priuatus beneficio propter contumaciam & inobedientiam, si postea redeat ad obedientiam, an recuperet fructus medij temporis.nu.14 151
priuatus non potest conferre neque auferre ea, quæ sunt publici iuris, & nume.5.& 11 201
priuatus clericus beneficio, non eneruatur a clero.nu.5 216
priuilegia magna requirunt scripturam.nu.36 40
priuilegia omnia concessa ecclesiis an censantur fauorabilia. nu.6 205
priuilegia vetustate corrosa non sufficiunt, sed debent renouari.nu.2 223
priuilegia vetusta renouantur.nu.13 240
priuilegia concessa tanquam irrationabilia si lex cassat an intelligatur cassare concedenda, nu.7 242
priuilegia posteriora non eneruant arbitrium præcedens, de quo mentio nō fuit facta.nu.1 276
priuilegia impetrans duo quorum primum continet minus, & secundum plus, si tamen se habeant contrarie tunc valet primum, & non secundū vel saltem primum interpretatur secundum.nu.2.& 3 eo.
priuilegiati contra quos producitur rescriptum obtentum non facta mentione ordinis an teneantur allegare eorum priuilegium.nu.6 30
priuilegiati si sint duo nobiles de eodem castro non simul sed successiue, an primum priuilegium præferatur secundo.nu.29 208
priuilegiato excedenti potest iustitia denegari, ver.dicit.H.nu.2 293
priuilegiatus conuentus an, & quando teneatur comparere, & excipere contra rescriptum ex aduerso obtentum suppresso suo priuilegio. numero 29.&34 30.& 31
priuilegiatus contra priuilegiatum, ecclesia cōtra ecclesiam, & minor contra minorem non restituuntur in eadem causa.nu.1 144
priuilegii, præsertim in corpore iuris redacti, impetrans debet omnino mentionem facere saltem implicite.nu.3 27
priuilegii, quod habet iudicium excludere, suppressio, rescriptum vitiat. Secus priuilegii quod actionem perimere habet. nu.26.& 30 30
priuilegii clericalis amissio quid importet.nu.7 69
priuilegii prærogatiua non esse debet inter paria. nu.7 173
priuilegio generali secundum ius commune obtento obstat rescriptum ēt de illo non faciens mentionem, nu.1 27
priuilegio decimarum non soluendarum collato ordini in eius præiudiciū renunciari non potest, in præiudicium renunciantis potest. numero quadragesimooctauo. 32
priuilegio quis renunciare non potest in præiudicium papæ.§. item no. eoque sententia non retractatur.nu.2 286
priuilegio principis ius quæritur etiam sine pensione.§. in text.ibi.numero 2 273
priuilegium studii datur etiam danti operam scientiæ quamuis is non sit in studio.nu.28 3
priuilegium an perdatur per vnum actum incompatibilem.nu.55 20
priuilegium per non vsum si ad excipiendum competit non admittitur, si ad agendum perditur longo tempore, ad illam præscriptionem requisito. nume.58 19
priuilegium tempore prius, cæteris paribus, posteriori præfertur. numero 34 28
priuilegium tempore prius, cæteris paribus, posteriori præfertur. numero octauo. 30
priuilegium perditur per consensum.nu.11 eo.
priuilegium habetur pro specie specialissima, propterea que non tollitur etiam per generalem constitutionem sequentem.nu.50 31
priuilegium non porrigitur ad eum, ad quem verba priuilegii non porriguntur.nu.17 32
priuilegium vnius non debet alterius tollere ius, aut naturalem facultatem impedire.nu.7 57
Priuilegium Papæ super actu, quem Episcopus, capituli consensu accedente poterat de iure expedire, operatur, ut exinde consensu capituli non indigeat.nu.9 eo.
Priuilegium esse dicitur ad ius commune, quod sublatum erat redire, numero 4 58
priuilegium Imperatoris si tribuat Titio quod possit legitimare spurios, an poterit legitimare spurios incestuosos.nu.27 138
priuilegium in singulis verbis ponderandum, & subtiliter interpretandum est, & nu.1.& 8 92
priuilegium iuri commnni conforme, vel cōtrarium, uel ab eo exorbitans quomodo interpretandum. nu.6 eo.
priuilegium principis reducitur ad iustitiam.nu. 2 94
priuilegium ex falsa causa concessum non valet, quamuis Papa diceret concedimus & confirmamus.nu.58 102
priuilegium primum siue in genere, siue in specie, semper præponderat. numero 6 122
priuilegium dotis amittit vxor ob adulterium.nu.4 140
priuilegium cessat cum similiter priuilegiato.nu.3 157
priuilegiato an papa possit solus priuilegium suum interpretari, numero 1. 2.4.& 5. 158
priuilegium si lite pendente non impetratur, sed consecutiue venit ad successionem ordinis clericalis an trahatur ad litis pendent.num.3 195
priuilegium quandoque subuenit etiam non errantibus.nu.15 197
priuilegium sit vacua causa per transactionem finita.nu.7 136
priuilegium quis non adipiscitur ante quam sit in rerum natura. nu.8. 203
priuilegium dat titulum.nu.13 207
priuilegium concessum ecclesię an videatur concessum clericis.nu.17. 216
priuilegium impetratum lite pendente non valet. & quod obuiat rationi, nullum est.num.1. 221
priuilegium deduci potest post visas attestationes, & quod de falsitate sit suspectum.nu.1 eo.
priuilegium, indulgentiam vel instrumentum si aliquis producit, an debeat aduersario integraliter edi, & plenius quam exigat articulus quæstionis, & nu.1.& 5.6.& 7 240
priuilegium, & alia instrumenta an, & qualiter differant.nu.5 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria.

Priuilegium contra ius conceſſum an ſit validum.nu.5 242
priuilegium eccleſiæ tranſit ad ceſſionarium,uerſi.no.arg.nu.4 273
priuilegium vnum declaratur per aliud. nu.4 274
priuilegium idem in momento operatur, quod præſcriptio in ſuo tempore,ver.nam per contrarietatis qualitas duplex & quæ.ver.ſolutio, & vide ver.ſequen.nu.11 eo.
priuilegium, & præſcriptionem an poſſet Abbas intentare ſimul, ſi edet actor.nu.12 eo.
priuilegium in ſpiritualibus reges poſſunt concedere,ſi temporalia creauerunt,ibid.nu.1 276
priuilegium ſecundum quando non ualeat,& nu.1.2.3.9.10.12.13 eo.
priuilegium non ſufficit pro titulo,quando ei derogatum eſt.nu.4 eo.
priuilegium moderatum eſt potentius,quam immoderatum, & quid ſi ſint ſub eadem data.nu.10 eo.
priuilegium contrarium impetrando an renunciem iuri mihi quæſito per primum priuilegium.nu.12 eo.
priuilegium facilius tollitur,quam ius commune,& habet uim ſententiæ, nume. 12 eo.
priuilegium ſecundum ſi eſſet ad corroborationem primi,an tolleretur primum.nu.13 eo.
priuilegium Papę ſemper eſt in arbitrio ſuo, & poteſt adimere cui conceſſit.nu.2 270
prius tempore dicitur quod prius eſt perfectionis ſoliditate.nu.39 28
prius tempore dicitur quod prius eſt diei ceſſione.nu.11 32
probabilia ſunt,quæ conſuetudo vetus approbauit.nu.5 273
probabilis & veriſimilis cauſa,quæ.uerſiculo uocat ergo.nu.8 298
probando ubi duo ſunt quorum vnum facit tranſire alterum in aliam ſpeciem, uel formam, uel iudicis motum ut illud qualificat, non tenetur ad vtrumque niſi ſponte ſe aſtrinxerit.nu.11 28
probanda ſunt ea quæ ſunt edenda,& quæ ſint edenda ad intentionem ſuam dandam.nu.15 eo.
probandi onus cui incumbat vbi opponitur defectus in ordine ei, qui eſt in poſſeſſione clericatus.nu.5 71
probandi facultas publici iuris eſt, & non anguſtanda. nu.4 201
probare quis debeat in cauſa appellationis appellans,an appellatus. numero 6 95
probare,uerbum intelligitur plene. & nu.4.& 5 253
probare per cauſas,ideſt veritatem facti probare.nu.45 139
probare quis non admittitur quod probatum non releuet.nu.1 267
probare non eſt neceſſe coram executore,quod ſententia fuerit lata ſeruato ordine iudiciorum.nu.2 279
probare & reprobare quid quis intelligatur. §. in tex.ibi probaſſe, cum ſequen.nu.2 286
probari poteſt per teſtes ſenſus voluntatis ſicut ſenſualitas corporis.numero 12 52
probari quomodo debet,quod quis vſus fuerit iure ſeruitutis. nu.23. 64
probari oportet,ubi quid aliqua ex cauſa dicitur factum.nu.2 140
probari poteſt per teſtes, quicquid oculis corporalibus eſt ſubiectum & qualiter,nu.15.& 16 227
probari debet ab opponente quod poteſt eſſe,& non eſſe.nu.4 266
probari poteſt per teſtes aliquid pleno iure poſſeſſum, licet ſapiat ius. numero 3 274
probaſſe nihil quando quis dicatur.§.ſequitur,& nu.9.& 10 262
probatio noctis per campanæ ſonum diſtinguentem noctem à die, dicitur notoria.nu.17 120
probatio vniuerſalis negatiuæ ſurgit ex negatiua.nu.3 202
probatio ſcrupuloſa non requiritur in negotio expenſarum, cum fides eſt electa in toto negotio,& in alio caſu.nu.1 140
probatio admittitur contra præſumptionem vehementem.nu.4 95
probatio incerta in metu an ualeat.nu.15 143
probatio ordinaria exigitur dolo, uel culpa ceſſante, ſecus interueniente, nume.3 eo.
probatio legitima reſultat ex inſtructorum coniunctione.nu.4 274
probatio directa an cadat in negatiuum.nu.11 202
probatio prior præſumptiua & ſummaria ſufficit, ubi bis idem in cauſa probandum eſt,& ratio, nu.6 144
probatio ſummaria fit per ſolum iuramẽtum calumnię quantum ad primum decretum interponendum etiam in reali iudicio.nu.12 164
probatio debet de neceſſario concludere, & quæ ſit concludens. numero 4 180
probatio quid,nume.1.& 2 199
probatio quid,ſit,& quotuplex.nu.2.3.& 4 eo.
probatio perfecta quæ ſit,nu.4.ad fi.& ex quibus conſtet.nu.4.& 5 eo.
probatio ſemiplena aliquando ſumitur à proportione fidei.nu.4 eo.
probatio perfecta ex duabus ſemiplenis quando reſultet.nu.4.& 5. eo.
probatio ſimilis eſt rebus corporeis, in quibus diuiſo continui non inducit perfectionem.nu.4 eo.
probatio indirecta an ſit ualida.nu.1 202
probatio directa & indirecta quæ,uiſque ambarum, nu.2.& 10.& 11 eo.
probatio directa, uel replicatio quæ,& quæ indirecta probatio,numero 2. & 10 eo.
probationibus meliorib. debet ſtare ſemper iudex in omni cauſa, in prin. poſt caſum.nu.1 103
probatio an admittatur contra literas epiſcoporum,nu.3 204
probatio dubia non releuat probantem,nu.1.& 19 205
probatio dubia non eſt probatio. nu.1.& 19 eo.
probatio ętatis quare imponitur ſubſtitutis, & non monaſterio.numero 34 206
probatio ne ſubtrahatur, ad officium iudicis pertinet.nu.1 231
probatio facta in poſſeſſorio non extenditur ad petitorium.nu.1 207
probatio de facto tertij quando admittatur.nu.5 209
probatio una ſufficiens & perfecta an ſurgat ex pluribus imperfectis. numero 1 213
probatio quibus modis fiat.nu.1.8.& 9 eo.
probatio inſtrumentorum eſt ualida in factis antiquis.nu.3 eo.
probatio integralis, uel præſumptio uiolenta ex concurrentibus pluribus diuerſi generis reſultat,nu.2 222
probatio indifferens interpretatur in meliorem partem.nu.28.& 29. 228
probatio an admittatur contra perſonas teſtium etiam antequam fiat teſtimoniorum publicatio,nu.45 eo.
probatio quæ ſit facienda in præſcriptione.nu.13. 242
probatio ſummaria an poſſit fieri per teſtes. nu.5 229
probatio efficax ex coniunctione diuerſorum iudiciorum in unam tendentium concluſionem.nu.7 246
probatio omnis reponitur ſub ſpecie fidei,ita quod iudex eſt quoddam prędicamentum,quod prædicatur de probatione.nu.28 263
probatio in cõtrarium an admittatur contra præſumptionem.nu. 7. 283
probatio an prævaleat per adiectionem famæ, qua pars altera caret numero ſecundo. 286
probatio aliquando incumbit appellanti,quando appellatur à diffinitiua, aliquando appellato, an idem ſit diſtinguendum in appellatione ab interlocutoria.nu.7 303
probationes diuerſæ ſpeciei,licet non coniungantur ad plenam probationem,faciunt tamen ad iudicis informationem.nu.2 95
probationes ex utraque parte actore conſentiente ſimul recipi poſſunt etiã ſine termino ad excipiendum.nu.2 162
probationes receptæ ſuper exceptione an ualeant ad agendum.nu.12. 173
probationes per beneficium reſti. in integrum poſt renuntiationem,& concluſionem poſſunt induci.nu.1 110
probationes ſemiplenæ ex diuerſis ſpecialibus quam uim habeant, numero 4 199
probationes,ſupra in uerbo libello.
probationes omnes,quæ negotium tangunt,admittendæ.nu.9 214
probatione qui ſubtrahit,confiteri delictum uidetur.nu.4 235
probationibus hinc inde omnimo paribus,inſurgit abſolutio uel ab obſeruatione iudicij,uel diffinitiua.nu.19 23
probatum non dicitur, ſi eſt locus iuramento poſt abſolutoriam latam.numero 51 288
probatum ſi nihil eſt,an intelligatur reus abſolutus,uer.illam.nu.5 282
probatur argumentis & indiciis, quod per rerum naturam probari nõ poteſt.nume.4 209
procedendi modi iudiciales in poteſtate ſunt iudicis.nu.2 165
procedendum eſt tanquam lite pendente,ſi quis per errorem dixerit ſe depoſitum, cum non eſſet.nu.24 217
procedere pertinent ad partes in his quæ cõcernunt ipſas ſententiare pertinet ad iudicem,nu.26 eo.
procedi an poſſit die feriata in honorem Dei propter breuitatem termini. nume.23 103
procedi an poſſit contra abſentem in cauſa nullitatis lit.conteſt.nu.3 140
procedit ad compellendum an debeat ſuper generali inquiſitione, numero quinto. 253
procedi poteſt in omnibus iuribus fiſcalibus per meram inquiſitionem.numero 10 eo.
procedi poteſt in cauſa inquiſitionis,lite non conteſtata,nu.1 137
proceſſum nullum qui dicit, debet probare cauſam,quare ſit nullus.numero 5 21
proceſſum ſanum & peritum fieri iudicis etiam intereſt.nu.5 139
proceſſum ſuum defendere iudex debet.nu.4 162
proceſſum impedit exceptio, tua non intereſt,& quo caſu.nu.6 237
proceſſum cauſæ an liceat diuidere,nu.1.& 5 222
proceſſum nullum,quando ſcit ſe illegitime procedere iudicis reddit ſciẽtia,& nu.1.§.ibi.cognoueris.nu.2 290
proceſſus quando eſt dubius,iudex eligendo unam opinionem non facit litem ſuam.nu.12 13
proceſſus illius ratione perſonæ, non poteſt valere ratione cauſę.numero ſexto. 13
proceſſus,qui fundatur ſuper ſtatuto inualido,eſt nullus ipſo iure.nu.3. 21
proceſſus factus contra formam mandati an poſſit per partes ratificari.nuro.18 44
proceſſus factus per literas ſubreptitias an ſit validus.nu.13 50
proceſſus nomine quid contineatur,nu.14 109
proceſſus totus poteſt committi parti ut cuſtodiat uel,ut portet iudici.numero 1 115
proceſſus inquiſitione cum petitur declarari nullus,contra quem dirigetur libellus,& quis citabitur,& quis ordo ſeruandus.nu.5 8
proceſſus abſque ordine quis tenet.nu.8 145
proceſſus etiam inordinatus actorem nomine continetur.nu.14 148
proceſſus iudicis ignorantis prorogationem,& errãtis an ualeat, ſi partes prorogauerunt ignorante eodem iudice.nu.18 118
proceſſus an ualeat ſi in cauſa capitali fuit admiſſus procurator. numero uigeſimoſecondo. 137
proceſſus non præſumitur per inquiſitionem.nu.5 210
proceſſus contra contumacem in criminali cauſa.nu.1.& 2 157
proceſſus ſupra in uerbo nullitas.
proceſſus an poſſit dici non ualere etiam poſt l.conte.nu.11 149
proceſſus non eſt nullius coherentijs prętermiſſis.nu.2 197
proceſſus iudicis recuſati factus recuſatione pendente eſt ipſo iure nullus, & quando.nu.20 211
proceſſus ſine libello,& ſine lit.conte.an ualeat.nu.1 253
proceſſus iudicis ſuſpecti,uel prętermiſſa exceptione factus non eſt ipſo iure nullus ſed debet appellari.nu.3 266
proceſſus nomine,continetur proceſſus,& ſententia.nu.2 286
pro confeſſo quis non habetur ipſo iure,ſi quis poſitionibus non reſpondeat, ſed per ſententiam iudicis,ideo cautione opus eſt,nu.17 160
pro confeſſo habetur dominus ex contumacia procuratoris uolentis reſpõdere.nu.11 161

pro

Super Decretalibus:

prō confesso super quibus habeatur.nu.3 168
pro confesso quando quis non est habendus,nu.7.& 8 201
pro confesso non habetur qui positionibus respondendo quid confitendo, cætera tacet.nu.1 245
procurandum an sit in secessibus.nu.3 267
procuratio,quæ debetur ratione visitationis, debet dari secundum facultates ecclesiæ.nu.1 128
procuratio,quæ debetur ordinario visitanti, præscribi non potest, sicut nec visitatio,quamuis tertius possit præscribere vtrumque. nu.1 274
procuratio præscribi quo casu possit.§.in tex.ibi,& alius.nu.2 eo.
procurationes quæ non præscribantur.in prin.nu.1 271
procurationes dare debent ecclesię dependentes.nu.18 274
procurationes officio visitatoris debitæ an pacto remitti possunt.nu.3 eo.
procurationes duę de iure incompatibiles, vel de facto repugnantes si eadem die processerint neutra valet.nu.9 9
procurator comprocuratorem quando dicatur præueniſſe.nu.1 141
procurator constitutus à te mandato meo, & mea gratia tantum, non potest per te solum reuocari, nec impediri in executione mandati numero 33 8
procurator falsus si pronuncietur uerus per interlocutoriam, an efficiatur verus procurator.nu.69 42
procurator constitutus ad causas absentiæ,non tenetur appellare.nu.36.43
procurator falsus dicitur,qui habet generale mandatum, vbi requiritur speciale.nu.4 48
procurator ad appellādum an possit impetrare super appellatione.nu.10.eo.
procurator an possit alternatiue comparere scilicet vt procurator, vel ut defensor.remisſiue.nu.2 51
procurator constituti potest in causa excommunicationis.nu.4 eo.
procurator falsus dicitur,qui excedit fines mandati.nu.5 eo.
procurator falsus,vbi non electa industria personæ, sed effectus operæ veri procuratoris vices supplere potest, & salarium consequi, vero procuratori restituendum.nu.13 eo.
procurator falsus si impetrat & fertur sententia diffinitiua contra dominū, qui dominus eam ratificat,an conualescat sententia.nu.15 eo.
procurator generalis qualiter reuocatur.nu.23 eo.
procurator ad vendendum an possit rem ab eo venditam tradere. nu. 24.eo.
procurator ad totam litem,uel totam controuersiam, constitutus potest litem contestari super singulis articulis.nu.28 eo.
procurator suspectus an possit reuocari post litis contestationem. nu.29.eo.
procurator, qui contradixerit mandato domini, postea tamen illud adimpleuit,an dicatur falsus.nu.34 eo.
procurator constitutus ad contrahendum potest rem tradere super qua contraxit.nu.3 54
procurator capituli expectandus est in causa postulationis.nu.4 61
procurator an admittatur in causa postulationis,& an,& per quem reuocetur.nu.15 eo.
procurator est organum domini,& nisi per organum nō potest transire sententia ad dominum.nu.29 74
procurator potest constitui ad procuratorem constituendum,vel substituendum,idemque in arbitrio,& arbitratore.nu.2 76
procurator indignum eligens an noceat domino.nu.2 81
procurator debet esse talis, in quem possit cadere exercitium iuris & facti. nume.43 82
procurator ordinarius curiæ mansionarius ordinarias impensas non recuperat.nu.8 83
procuratoris & nuncij differentia.nu.2 136
procurator in causa ecclesiæ, contra factum suum potest restitutionem in integrum petere.nu.4 179
procurator ecclesiæ an possit petere salarium.nu.9 83
procurator,qui succubuit in causa,an debeat repetere expensas.nu.10. eo.
procurator non potest facere vltra id, quod in instrumento continetur. numero 34 100
procurator non potest renunciare exceptioni liquidæ.nu.56 102
procurator præsumitur quis esse,si aduersarius præsens cum eo litem contestatus est,alias secus.nu.4 114
procurator non potest prorogare iurisdictionem de re ad rem nec de tempore ad tempus.nu.5 115
procurator potest omittendo pręiudicare domino.nu.13 eo.
procurator an offerendo cautionem rati debeat admitti ad protestandum, si de eius mandato dubitatur.nu.8 115
procutator cuius ætatis esse debeat.nu.4 118
procurator an possit petere sibi constitui salarium.nu.72 130
procuratur habens potestatem donandi an possit uendere.nu.17 134
procurator ex contumacia cōdemnatus an habeat regressum ad dominum num.1 137
procurator his verbis fit,si dico,facio te fideicommissarium meum ad negotia mea.num.8 eo.
procurator sub conditione constitui potest, & non fingitur retro constitutus.num.8 eo.
procurator ad protestandum non admittitur absque fide mandati per instrumentum.nu.9 eo.
procurator ad transigendum si transegit,non poterit agère ex transactione, quia diuersum.num.10 eo.
procurator,tutor,vel curator,inquietati post longum tempus an teneantur reddere rationem administrationis.nu.11 eo.
procurator generalis,prælatus,vel tutor an possit donare.nu.14 eo.
procurator ante litem contest. potest alium substituere præsente domino, numero.19 eo.
procurator admittitur in causa inquisitionis de iure canonico. nu.4.139
procurator si in rem suam substituit alium procuratorem in rem suam, an statim desinat esse procurator.nu.23 138
procurator ad agendum confestim videtur constitutus ad totam causam nume.27 eo.
procurator,qui satisfecit, domini loco habendus est, & ideo reuocari non potest sine causa.nu.28 eo.
procurator potest reuocari. nu.29. eo.
procurator si substituit alium propter necessitatem causæ, ut quia substitutus erat magis idoneus. ista substitutio fiet expensis domini.n.36. 139
procurator si se obligauit prætextu mandati, potest illud soluere de bonis domini inuito domino.nu.36 eo.
procurator si est impeditus domino ignorante, an excusetur dominus. numero 38 eo.
procurator est expectandus aliqualiter ultra terminum.nu.38 eo.
procurator constitutus ad alienandum an possit alium substituere. numero 40 eo.
procurator si habet duo mandata,speciale,scilicet & generale,& substituit uigore specialis mandati,cuius mandati ui potest reuocare.n.2 eo.
procurator in capituli causa potest allegare causas absentiæ,quando possit eum defendere nu.43 eo.
procurator ad ordinarias causas potest reconuenire coram coniudice etiā in summariis.nu 44 eo.
procurator an quis esse possit in causa suspitionis.nu.45 eo.
procurator in causa capituli in quibus admittatur.nu.45 eo.
procurator constat ex domino, actu,& ex forma.nu.4 138
procurator post satisdationem an possit alium substituere.nu.6 eo.
procurator constitutus ad causas causæ, & sic ad plenā defensionem potest allegare,si vult,causas absentiæ.nu.4 138
procurator per releuationem an efficiatur dominus.nu.5 eo.
procurator non admittitur,si crimen adulterij criminaliter intentetur. numero 1 140
procurator in causa dilapidationis,excōmunicationis,& periurij an admittatur.nu.1 eo.
procurator constitutus a reo ad agendum,non est legitime constitutus.numero 1 141
procurator uictus,appellare an & quando debet,& nu.3.& 4 eo.
procurator,aduocatus,& alij litis magistri,non incidunt in excommunicationem,ex locutione cum domino excommunicato ex licentia canonis. numero 2 156
procurator ad lites si in contractu committit dolum, non nocet domino sed si est procurator ad contrahendum,aut committit dolum postquam domino est ius quæsitum,& non nocet domino,nu.10.& 11 161
procurator ab initio litis citari potest,acceptato mandato, & contra citari alium potest facere.nu.11 eo.
procurator si appellauit,sed postea non petiit apostolos,an præiudicet domino ignoranti. nu.13 eo.
procurator simpliciter constitutus ad litis non cogitur appellationem suā prosequi, sed si uult,nunquid potest prosequi.nu.14 eo.
procurator si producat falsa instrumenta sine speciali mandato, an dominus perdet causam.nu.16 eo.
procurator si produxit falsas positiones, quas ueras esse credebat, si dominus scit eas falsas,punietur dominus.nu.17 eo.
procurator non uidetur nisi ad licita & honesta constitutus.nu.17 eo.
procurator per hæc uerba, constituo te procuratorem, ut possis omnia facere, quæ possem, si præsens essem, non uidetur constitutus ad uendendum,nisi nominatim hoc sit dictum.nu.18 eo.
procurator si à domino habet mandatum ad confitendum, demum ad notiam eius peruenit aliquid quod est negandum, utrum poterit negare. numero 19 eo.
procurator contumax non tenetur domino actione mandati, si dominus erat idem facturus, nec tenetur contra conscientiam facere.numero 20. eo.
procurator debet esse idoneus in iure,& in facto.nu.1 166
procurator ecclesiæ,& uniuersitatis potest de calumnia iurare.nu.1 167
procurator qui cum sufficienti mandato iurat falsum in animam domini, an dominus sit periurus ficte aut uere.nu.18 173
procurator si in consensu committat dolum, an dolus noceat domino. numero 3 179
procurator si habuit certam formam super impetrando certos iudices, & ipse consensit in alios,an præiudicet domino.nu.5 eo.
procurator constitutus ad contrahendum matrimonium, uel compaternitatem,uel emancipandum filium absentem an possit istos actus exercere ante quam ei constet de reuocatione mandati.nu.4 180
procurator admittitur in criminali causa,si in modum denunciationis, uel inquisitionis procedatur.nu.1 188
procurator aduersarij sui nemo tenetur esse.nu.4 199
procurator esse testis pro constituente quibus possit casibus.numero 1.& 8 fol.216.
procurator an possit testificari.nu.1.& 8 eo.
procurator an admittatur ad accusandum.nu.7 eo.
procurrator falsus proprie non dicitur is qui fuit admissus ex certa scientia. numero 2 223
procurator,uel aduocatus an cogantur testificari,si forte habent fundum, uel beneficium à domino.nu.9 229
procurator in causa criminali potest interuenire in actibus, per quos non contrahatur obligatio,& nu.6.& 7 237
procurator opponere potest exceptionem non falsi etiam contra priuilegia numero 12 240
procurator,qui est in curia,citari debet,quando est aliquis actus præiudicialis domino.nu.3 280
procurator in causa inquisitionis interuenire potest. §. ibi, proc.numero 1. fol.286
procurator episcopi an debeat esse releuatus,sicut cæteri. nu.7 292
procurator non debet occultare mandatum,si tamen occultat,impedit processum,& potest ad edendum cogi,si id confitetur.nu.1 296
procurator debet mitti ad appellationem prosequendam non nuntius.numero 4 297

procura-

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria.

procurator, qui excedit fines mandati, non præiudicat domino.nu.7 309
procurator an & quando non possit excedere fines mandati. nu.13 eo.
procurator an possit interuenire, quando appellatur ab excommunicatione nume.10 311
procuratore secundo dato cur primus reuocatur, cum secus sit in legatis & tutoribus.nume.3 124
procuratore mortuo quando continuatur iudicium cum domino. numero 3 139
procuratorem constitutum, hoc acto, ut reuocari non possit, an hæres constituentis possit reuocare.nu.3 51
procuratorem constituere potest capitulum, & quælibet congregatio, & iudicis officio cogi ad eum eligendum.nu.5 61
procurator mittere non tenetur, qui non vult persistere in contradictione.nume.1 64
procuratorem si te constitui ad uendendum, uendidisti an possit petere pretium.nu.10 137
§.procuratorem.l.sed si unius.ff.de iniur.intellectus.nu.10 eo.
procuratorem in rem suam si constituo, uidetur ei mandare directas, & utiles ei edere.& nume.20.& 31 138
procuratorem constituere hoc pacto, ut procurator non post litem contest. possit reuocari, nihil operatur, & ratio.nu.45 139
procuratorem, sindicum, si quis in iuramento, sese appellet, nō probat se talem, & limitatur.nu.1 138
procuratorem, qui se facit, quando admittendus.nu.1 eo.
pocuratorem dimittere quis teneatur.nu.2 eo.
procuratorem potest uniuersitas constituere, & non eget alicuius authoritate.nu.1.& 2.nisi in casu.nu.4 141
procuratorem facere potest multitudo, uel uniuersitas etiam in causa criminali, & ratio.nu.3 eo.
procuratorem an possim te facere ad distribuendum bona mea pauperibus post mortem meam nu.4 eo.
procuratorem priuatę personę esse est onus, non honor & ideo non repellitur infamis, nisi in casibus.nu.8 166
procuratorem constituere potest, uniuersitas potissimum licet mandetur, ut se conspectui repræsentet.nu.1 167
procuratorem mittere an teneatur ille, qui est impeditus.nu.9. 187
procuratorem mittere non tenetur qui comparere non potest.nu.3 193
procuratorem falsum caueatur ne quis dicat, quia falsitatem probare tenebitur, sed dicendum, docere eum debere de mandato.nu.2 210
procuratorem, potest constituere, qui suo nomine habet actionem, ver. nam is.nume.3 286
procuratorem quis mittere non tenetur in causa ardua vel implicita. vers. nec potest.nume.6 290
procuratorem mittere quis semper debet, ibid.nu.1 291
procuratorem constitui non posse sine decreto iudicis à quibus leges intelligant, ver.in contrarium.& nu.5.& 6 298
procuratores duos an quis facere possit in rem suam insolidum. nume.24 fol.138
procuratores duo si constituant simul non insolidum, non uidetur alter cōtra alterum constitutus.nu.5 138
procuratores plures an possit constitui ad agendum, uel defendendum insolidum.nume.2 141
procuratores de communi partium consensu an possint consentire in iudicem suspectum.nu.14 149
procuratores plures, uel syndici an possint constitui in una causa, & an simul, uel separati in genere negociari possint, nu.4 216
procuratori si sit data certa forma, an alia videatur prohiberi.nu.18 137
procuratori constituto in rem suam videntur directæ mandatæ, & utiles cessę.nume.20 136
procuratori constituto ad agendum an possit opponi exceptio compensationis.nu.3 139
procuratoribus pluribus datis non insolidum, oportet sint concordes omnes.nu.4 eo.
procuratorio nomine qui protestatur, debet ostendere mandatum, si ab eo exigatur.nu.32 79
procuratoris ad lites reuocatio, etiam ex iusta, non tamen notoria suspitionis causat facta, nisi iudici, uel aduersario innotuerit, processum non uitiat.nu.8 51
procuratoris personam qui minus sufficientem admisit, imputet sibi. numero 1 138
procuratoris, & Syndici differentia.nu.3 141
procuratoris mutatio causa repetitionem nouam actorum nisi casu. numero 1 eo.
procuratoris factum potest dominus defendere.nu.14 161
procuratoris contumacia an noceat domino necne.nu.25 162
procuratoris officium est gratuitum.nu.15 201
procuratoris malitia domino præiudicat in his, quæ sunt in causæ, non in pœnis exterioribus, nu.1 296
procuratorium probatur per literas sigillatas, & quod, nu.9 238
pro derelicto, quādiu possessio corporalis durat dominium non potest haberi, secus in beneficijs.nume.2 150
prodigalitas triplex rerum, morum, famæ, & quibus modis, in unaquaque prouideatur.nu.43 5
prodigalitati suæ pater emendo nominatim pro filijs, medetur.nu.5 242
prodigus an possit in integrum restitui aduersus contractus celebratos.numero 2 59
prodigus, cui per iudicem non est interdictum bonis, causa cognita, an obligetur ex quolibet contractu.nu.10. 144
prodigus ante interdictum non habet priuilegium, nu.7 eo.
prodigus minor, interdictus, & mente captus, pariter eisdem legum potiuntur beneficiis.nu.7 eo.
prodigus an obligetur per iuramentum.nu.33 190
prodigus honoris, officij, salutisque suæ nemo præsumitur.nu.3 273
proditor esse prohibetur testis.nu.3 221
producēs instrumenta causæ an præsumatur habere mandatum. numero secundo. 215
producens testes non potest in eorum personas obiicere, nisi suspitio noua nascatur, & nu.1.& 3 224
producens, quid iuris, si protestatur, quod producit instrumentum, inquantum faciat pro se, & non aliter.nu.3 eo.
producere quid difficilius, quam fouere productum.nu.13 149
productio testium, & instrumentorum an sit communis.nu.8 169
productio tertia testium quomodo intelligatur.nu.1 230
productio instrumentorum, uel testium facta post terminum, quādo ualeat nume.4 242
procœmio statuentium, super quibusdam arbitrio eis concesso, an credi debeat, nume.3 111
professio expressa debet fieri per scripturam saltem priuatam.nu.1 63
professio monachi, adoptio, & legitimatio spurij per procuratorem fieri non possunt quia duæ sequeruntur fictiones.nu.18 173
professio facta intra annum non obligat in ordine mendicantium nisi religioni in genere.nu.2 234
professio religionis probari per testes valet, & quos & nu.3.& 5 eo.
professio probatur per confratres, & nu.3.& 5 eo.
profiteri tenetur ingressus monasterium uel recedere.nu.1 95
prohibens potentius est quam id, quod permittit.nu.18 2
prohibens aliquem soluere alij, an possit ab ista prohibitione remoueri. numero 3 106
prohibentis conditio melior in procuratore, quando sit nu.2 141
prohibere, uel vetare quid possumus vel persona, uel res de medio subtrahendo.nu.13 253
prohibetur quod una via, conceditur alia via, cum non tendit ad eundem finem.nume.4 249
prohibetur quid aliquando: non per se, sed propter malas consequentias nume.7 257
prohibita quædam sunt, quia illicita, & quæ, & quædam ex alia causa, ver. respondeo.nu.1 247
prohibitio variandi publicato scrutinio afficit tam singulos, quam uniuersos de capitulo.nu.12 91
prohibitio aliquo, & ea prohibita censetur, quæ exinde sequi possunt, glimi.nu.5 12
prohibito aliquo, an prohibitus censeatur modus producens ad finem, numero 4 71
prohibitio eligere sine licentia an sufficiat semel licentiam petēre. numero 5 92
prohibitum intra locum, uidetur extra permissum.nu.2 93
prohibitum sine causa videtur permissum cum causa.2 246
prohibitum quod est ad tempus, uidetur post tempus permissum, uer.solu. nume.3 249
prohibitus manere in ciuitate an possit stare in comitatu.nu.4 52
promitti si feci aliquid pro ędificatione capellæ post mortem meam, an possim prohibere ne soluatur.nu.30 51
promissio sine causa an teneat.nu.4 242
promissor, quem remordet conscientia, an sit probabiliter excusatus. numero 4 252
promittens soluere certo loco in termino, si non soluerit, potest conueniri ex eo contractu in illo loco.nu.5 117
promittens mihi decem vsque ad mensem, & postea quandocunque, an hæc additio postea &c. faciat dilationem.nu.17 53
promittens aliquid an debeat facere, & curare ut illud fiat.nu.1 135
promotor, uel instructor inquisitionis non efficitur dominus litis, & potest remoueri, quandocunque iudici placet.nu.3 234
promoueri ad sacros ordines non tenetur canonicus, nu.2 258
promptiores ad excommunicandum sunt iudices.nu.15 148
promulgari sententiæ iniustę licitum est suam sententiam defendere.numero 2 225
pronunciandum an sit de per se super exceptione.nu.3 172
pronunciandum est super ordine procedendi.nu.4 193
pronunciandum an sit super incidenti.nu.7 172
pronunciandum an sit prius de necessitate in possessorio. nu.2 309
pronunciare quis debeat de nullitate.nu.3 306
pronunciasse quis non dicitur de toto, qui super parte pronunciauit. numero 10 281
pronunciatio iudicis an faciat illum syndicum uel procuratorem qui nō est.nume.3 142
pronunciatio non est necessaria super desertione appellationis.nu.9 34
pronunciatum si sit contra excipientem an possit illud idem refricare agendo.nume.13 173
pronunciatum quando dicatur rescindi per appellationem aut suspendi. nume. 13 111
propinquitas, per quot & quales testes debet probari.nu.1 216
proponere aliquid noui in causa appellationis.nu.2 220
propositum cum actu imperfecto mitius puniri debet, quam cum actu perfecto.nu.8 59
propositum debet attendi non quale est, sed quale esse debet.nu.12 71
pro possessore priuilegij contra ius commune indulti, an, & quando præsumatur, & nu.33 74
pro possessore beneficij utrum præsumatur.nu.21 147
propria non ambulant de subiecto in subiectum. nu.3 143
proprietarius an possit impedire executorem sententiæ latæ contra vsufructuarium, uel è contra, nu.12 283
proprietas ubi requiritur, ibi fictio locum non habet.nu.15 2
proprietas adhæret ossibus domini nu.3 74
proprietas est dignior, quam possessio.nu.8 179
proprietas constituit aduersarium agentem.nu.15 274
proprietatem intentare quis non potest alieno nomine sine mandato, uel cautione

BIU Cujas

cautione de rato. nume.3 180
proprietatem ſuam dominus non amittit in confirmatione donationis uaſalli.nume.21 240
proprietatem ſi vnus habeat, alter feudum, quis præſentabit.nu.13 284
proprietati renuncians an amittat poſſeſſorium recuperandæ.nu.2 180
proprietatis ad translationem ſufficit qualis traditio, ſecus ad perfectum eſſe feudi. nu.75 18
prorogans & prorogatum eſt eiuſddem formæ,& naturæ.nu. 13 149
proroganti reſiſtere vſque ad lit. conteſt. licitum eſt, niſi in caſibus. numero vndecimo. 146
prorogare iuriſdictionem,& non declinare eam, an qualiter differant.numero 9 99
prorogare an poſſit procurator, litis dominus effectus, ſine ſpeciali mandato.nu.14 103
prorogare iuriſdictionem qui, quorumque poſſint, & in quibus.nume. 1.& 3.& 12 149
prorogare tempora ſtatuta a l. vel a iudice de ſpeciali mandato, iudex an poſſit ex magna cauſa.nu.7 234
prorogare terminum iudex ex cauſa poteſt,& nu. 7 eo.
prorogari non poteſt quod iam conſumptum eſt.nu.21 44
prorogari an poſſit iuriſdictio de territorio ad territorium alterius iudicis. num.12 118
prorogari quid poſſit & quamdiu,& nu.1.& 4 145
prorogari an poſit mandatum tutoris, vel curatoris, ſicut prorogatur iuriſdictio.nu.12 149
prorogandi ſimpliciter attributa poteſtas expirat per vnicam validam prorogationem, & quid ſi iterum vel pluries prorogandi data fuerit.numero 3 46
prorogatio iuriſdictionis non fit de perſona ad perſonam. nu.21 52
prorogatio aliud eſt quam reparatio.nu.32 60
prorogatio inf.quod tempus fieri debeat.& nu.2.& 12 103
prorogatio ſi fiat de tempore feriato ad tempus feriatum, an requiratur conſenſus teſtium.nu.4 eo.
prorogatio generalis an ſit ualida.nu. 7 eo.
prorogatio an poſit fieri alibi quam apud acta.nu.8 eo.
prorogatio facta per partes his verbis, prorogamus ad alium menſem finito primo, an ualeat.nu.11 eo.
prorogatio quare in cauſis ſanguinis locum non habeat.nu.52 104
prorogatio an fiat per reconuentionem.nu.10 155
prorogatio an habeat locum vbi iudices ſunt taxati ad cauſas.nu.10. 118
prorogatio non habet locum in foro pœnitentiali.nu.16 eo.
prorogatio an poſsit fieri ſeorſum ab actis.nu.17 eo.
prorogatio quadruplex.ſ.iuriſdictionis, compromiſsi, dilationis & contractus.nu.20 eo.
prorogatio iuriſdictionis non eſt pactum.nu.4 146
prorogatio quid ſit,& quot modis fiat.nu.16 148
prorogatio dilationis fit cum ſua cauſa, ſuisque vitiis,nu.2 149
prorogatio an locum habeat in cauſis criminalibus.nu.6 150
prorogatio, quæ fit de priuata perſona ad priuatam, an fit valida, & in quibus locum habeat prorogatum.nu.7.& 15.16.& 19 150 & 151
prorogatio non præſumitur, ſed compromiſſum in dubio.nu.7 150
prorogatio, vel extenſio fit cum ſuis qualitatibus,& clauſulis.nu.1 159
prorogatio compromiſsi quoties,& vſquequo fieri poſsit, verſic. ſed pone nume.12 232
prorogatio quid.nu.37 255
prorogatio requirit duo extrema,& quæ, ver.item prorogatio.nu.6. 29
prorogatio ex duobus compromiſsis ſimul iunctis an & quando præſumatur vnum integratum.nu.1 78
prorogatum quodlibet debet eſſe eiuſdem formæ & naturæ, cum antecedenti ſuo & exemplum.nu. 9 258
prorogauerunt partes ignorante iudice, an valeat proceſſus iudicis ignorantis prorogationem, & errantis.nu.18 118
proſcribere quid ſit.nu.16 125
proſcriptum ſiue forbannitum iudicis ſecularis excommunicare an teneatur epiſcopus,& econtra an ſecularis excommunicatum ab epiſcopo exbannire.num.15 125
proſecutio appellationis,an ſit dicere ſententiam nullam.nu.3 306
proſecutio appellationis non cadit ſuper noua re, noua cauſa, vel noua actione.nu.7 220
proſecutionem appellationis licet appellantes non fecerint, nihilominus iudex de impedimento cognoſcit,in prin.nu.1 297
proſecutionis appellationis annus incipit poſt decem dies ad appellādum datos.§.dicit.ver.niſi.num.9 288
proſequi poteſt quis cauſam communem,ſuam,& ſui conſortis.nu.9 21
proſequi appellationem quando quis dicatur,ibid. verſiculo, aut ergo.nume.1 298
protectio,quæ habet uim appellationis,requirit ſolennia appellationis.ibidem.num.1 294
protegere alterum armis de iure ciuili nemo tenetur,niſi ſubditus, vaſallus, ſeruus,aſcriptitius, & ſimiles. nu.52 6
pro tempore qui fuerit locutio extenditur in infinitum, in princip. poſt caſum.num.1 251
pro tempore qui fuerunt, ſi dicas eorum nomine oportet ſpecificari. §. in rex.ibi,pro tempore.nu.5 298
proteſtandi ius cedi debet,aliàs non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.numero 6 137
proteſtari qui non potuit per paupertatem, vel metum tyranni, habetur, pro proteſtante.nu.2 28
proteſtari qui vult,quomodo ſe gerere debeat.nu.19 48
proteſtari quandoque eſt neceſſarium.& nu.22.& 35. eo.
proteſtari ſemel an ſufficiat.nu.11 290
proteſtari ſi quis timet,quid iuris & nu.5.& 9 311
proteſtari ratione metus eſt licitum.num.9 eod.
proteſtatio elidit peccatum.nu.1 9
proteſtatio detegit motum animi.nu.2 eo.
proteſtatio,quæ nemini nocet,probatur per proteſtantem.nu.6 eo.
proteſtatio quid ſit.nu.1 20
proteſtatio ſe referens ad ſtatutum nihil operatur, ſi ſtatutum per factum contrarium tollatur.nu.4 21
proteſtatio in præiudicialibus,& aduerſatiuis,non iuuat.nu.24 eo.
proteſtatio rūpit actum, & non econtra, de materia proteſtationis remiſſiue,nu.41.& 43 21
proteſtatio requiritur ad diligentiam oſtendendam, & moram non præſumendam.nu.40 28
proteſtatio fit quandoque de animo quando de actu.nu.3 84
proteſtatio etiam parte abſente facta,tollit præiudiciū,ex ſola lege conſenſum præſumente prouenjens.nu.6 85
proteſtatio monachi,quod intendit ſuorum bonorum uſum retinere, non uitiat profeſſionem.nu.8 85
proteſtatio de actu quando fiat.nu.10 eo.
proteſtatio ſi alicuius fiat niſi expreſsè contradicat conſentire uidetur.numero 2 84
proteſtatio an ſufficiat in ſuſpecti iudicis negotio.nu.4 162
proteſtatio ad præſumptionem excluendendam qualiter fieri debeat.numero 28 83
proteſtatio aliquando valet ad excludendum vitium duplicitatis. numero 29 85
proteſtatio cum iure offerendi quomodo procedat.nu.30 eo.
proteſtans an poſſit renunciare proteſtationi. nu. 31 eo.
proteſtatio quando eſt directo contraria facto, quod ſubſequitur, præualet factum.nu.33 eo.
proteſtatio occulta non prodeſt.nu.34 eo.
proteſtatio facta procuratori abſentis an ualeat.nu.40 eo.
proteſtatio an excuſet pecatum ignorantiæ.nu.8 14
proteſtatio non releuat,ubi opus eſt facto,niſi ſtet per aduerſarium. numero 5 191
proteſtatio non ualet in præiudicialibus.nu.23. 198
proteſtatio indefinita ſine aliqua ſpecificatione an ſit valida.nu.4 224
proteſtatio contra teſtes inuito iudice ſcribi non debet.nu.6 eo.
proteſtatio non iuuat in pluribus caſibus,& quibus, & in quibus iuuet.nu. 7.& non debet eſſe clandeſtina,nu.7 eo.
proteſtatio non eſt exceptio,& ideo quod quis ante proteſtatus eſt, excipere tempore ſuo debet.nu.7 eo.
proteſtatio, quod quis non intendit conteſtari litem, ualet.nu.1 230
proteſtatio in ſubſtructione teſtium fit ad cautelam, ut non uideatur proteſtans in mora probandi,& quid operetur.nu.3 231
proteſtatio fingit retro. nu.1 265
proteſtatio ſeruans ius proteſtationis an debeat continere quid certum.numero 8 eo.
proteſtatio quam facit hic Papa, an interrumpat preſcriptionem centenariam.nu.3 270
proteſtatio pro appellatione habetur, ubi propter iuſtum metum non appellatur.nu.1 311
proteſtatio requirit cauſam,& an alia requirat,& nu.2.3.4.5.6.7. eo.
proteſtatio an poſſit fieri de nocte,& an in preſentia alterius, quam iudicis. nume.3 eo.
proteſtatio an deuoluit ad ſuperiorem cauſam nullitatis, ſicut appellatio numero 8 eo.
proteſtationem de animo fieri contingit ad tollendam iuris, uel hominis præſumptionem, aut dubitationem, item ad reſtringendam duplicitatem, ad inducendam dilationem, ad præiudicij excluſionem.nu.4 84
proteſtationes aliquæ inductæ ſunt ad obuiandum, quædam ad releuandū. nu.24 85
proteſtationes in conſtituendo procuratore recipiuntur.nu.1 170
proteſtationi derogat contrarium factum poteſtantis. nu.2 75
proteſtationis utilitas in metuente.4 142
protocollo notarij ſi cōtinetur anno domini milleſimo, die x. menſis Auguſti, indictione,&c. utrum ſub iſto &c. intelligatur indictio currens ſpecificata.nu.28 115
protocollum inſtrumentorum apud notarium rogatum eſſe debet. numero 23 201
prouentus nomen generale eſt ad omnes fructus, ſumptibus deductis.numero 10 21
prouincia una an poſſit uim inferre.nu.16 143
prouiſio facta de beneficio poſt obitum poſſidentis an ualeat.nu.1 135
prouiſio ſi non eſt idoneus, an ualeat.nu.3 246
prouiſio hominis quando faciat ceſſare prouiſionem legis.nu.23 255
prouocans alium in campo bellico ad bellum, niſi vincat, habetur pro victo.nume.10 213
prouocatus ad iudicium in præparatorijs, & deciſorijs habet ſe inſtar rei. numero 28 208
prout,pro quia.nu.1 172
proxenetæ mercenarium.nu.25 201
pubertati proximus doli capax eſſe præſumitur, urbanus maxime, non tamen horum ſapientum iura tractare poteſt.nu.4 142
publicandi ſunt teſtes, aliter fidem minime facerent.nu.2 224
publicatio eſt duplex.nu.17
publicatio inſtrumenti fit ad æternam rei memoriam.nu.2 91
publicatio ſcrutinij vnde ſumpſerit originem.nu.19 eo.
publicato ſcrutinio ſi omnes canonici ruina perierint, deinde alij ſunt ſubrogati, an noui canonici teneantur eligere ex primis votis.nu.19 9
publicatio teſtium non iure facta nihil operatur.nu.4 161
publicatio teſtium ante tempus ſuum non adimit vires atteſtationibus ſed officit examini aliorum, facta percunctatione.nu.14 164
publicatio ad ualidatem teſtimoniorum facienda neceſſario.nu.14 eo.
publicatio, uel renunciatio teſtium in uno capitulo non præiudicat uolenti

Index in Baldi Commentaria.

lenti producere teſtes in alio, in prin.nu.1 221
publicatio atteſtationum non obſtat in non proſecutis.nu.3 225
publicatio, ſi non fieret ſolenniter, eſſet inualida. nu.3 226
publicatio inualidarum atteſtationum an ſit efficax ad probandum. numero 1 229
publicatio atteſtationum mearum & aduerſarij impedit aliorum teſtium productionem iuncto textu, uer.teſtificata.nu.1 234
publicatione teſtium non facta uel ſcripturarum ea indigentium non fertur ſententia definitiua ex eis ualida.nu.1 162
publicatione atteſtationum non obſtante produci poſſunt in cauſa matrimoniali teſtes ſuper eodem capitulo, in princ.nu.1 231
publicationi teſtium, & inſtrumentorũ an ulli, & qui uocandi, nu.1.& 5.eo.
publicatis atteſtationibus ſuper articulo, directe contraria produci an poſſint, vel alij teſtes in cauſa matrimoniali, in princ.nu.1.& 8 203
publicatis atteſtationibus in abſentia partium an impediretur productio aliorum teſtium.nu.7 eo.
publicatis atteſtationibus non opponitur in perſonas teſtium niſi in tribus caſibus, in prin.nu.1 21
publicatis atteſtationibus falſitas primorum teſtium poteſt indirecte probari.nu.1 226
publicatus ſcrutinio qualiter aget, ut fiat electio, nu.16 91
publice factum quomodo ſumitur.nu.1 209
publice & non publice excommunicati quare fiat diſtinctio. uerſi. Iſta autem.nu.1 286
publiciana & vſucapio ijſdem regulis potiuntur.nu.11 175
publiciana agens quo titulo nitatur, & an bonam fidem præſeferat numero 13 127
publiciana & præſcriptio multipliciter differunt.nu.14 eo.
publiciana eiuſdem eſt naturæ, cuius eſt præſcriptio. verſi. idem apparet.numero 2 269
publicianam eccleſia ſi habet, an contra iſtam publicianam præſcribatur minori ſpatio xl.annorum.nu.7 271
pudicitia quid & quotuplex ſit. Quid ſit ſenſualitas, quid Natura.nu.38. 5
pudicitiæ frena diſſoluunt crapula, ebrietas, in prin.& aromata, & cõfectiones, nu.5.& 6 316
puella, quæ fuit inducta ad contrahendum matrimonium, & læſa, an poſſit coram epiſcopo petere reſtitutionem in integrum, ſi nondum matrimonium eſt conſummatum per carnalem copulam.nu.7 139
puella an ſua præſentia & conuerſatione dicatur maritum ſpoliare.nume. 5.& 8 214
pulſatio campanæ, citat abſentem. Item tuba ubi conſuetudo eſt.nu.4 76
pulſus quid.nu.2 227
puniri non debet quis ſine culpa, punitur tamen quandoque quis propter culpam ab alio commiſſam.nu.4 11
punitus ab eccleſia eccleſiaſtice, an poſſit de eodem delicto puniri temporaliter à iudice ſeculari.nu.14 125
punitus ſemel non debet iterum puniri.nu.12.& 25 154
punitus minus, quam debeat, an poſtea debeat, puniri in plus.nu.12.& 25. 153.& 154
pupilli mori non dicuntur ab inteſtato, licet nullo conditio teſtamento. ver. non, ut ita.nu.3 316
pupillus an poſſit facere pacem de morte patris.nu.16 133
pupillus an poſſit eſſe procurator.nu.2
pupillus ciuitas, & eccleſia æquiparantur.nu.4 294
pupillus miles & eccleſiæ agunt ſine ceſſione.eo.§.ver.cum enim.nu.5.271
pupillus doli capax de crimine capitali accuſatus, an poterit confiteri maleficium.nu.5 197
pupillus in rebus alienandis opportunum dicitur non habere conſilium.numero 29 206
pupillus, qui iurauit cum auctoritate tutoris ſoluere vſuras, an indigeat relaxatione huiuſmodi iuramenti.nu.12 253
purgare ſe quis debet infamia contracta etiam ex dictis nõ iuratorum, ibidem.nu.1 318
purgatio per torturam quando liceat, nu.3 253
purgatio non eſt indicenda reo, ſi probari poteſt crimen, in princi. numero 1 212

Q

QValem te exterius videro, talem interius iudicabo.nu.8 61
qualitas ea inſpicitur, quæ eſt in generibus ſingulorum, non in ſingulis generum.nu.24 3
qualitas ubi de neceſſitate ineſt ciuilibet, de genere, non reſtringit, alias ſecus.nu.19 27
qualitas propoſita ad intentionem, quæ ex ipſius qualitatis defectu ceſſaret, neceſſario probanda eſt, ſecus ſi dũtaxat ad duplicationem effectus.numero.8 28
qualitas illa probanda eſt, per quam actio, uel exceptio vires aſſumit. numero 14 eo.
qualitas ſpecierum reſtringit qualitatem generis.nu.1 37
qualitas adiecta uerbo ſubſtantiuo, requiritur ſecundum tempus uerbi.numero 22 40
qualitas, quæ ineſſe non poteſt, ſubiectum non informat.nu.12 53
qualitas in delictis dicitur quicquid aggrauat.& nu.14 61
qualitas animi poſſidentis, ut bona fides, probatur iuramento.nu.30. 64
qualitas, niſi de libello ſeu articulis detrahatur, una cum ſubiecto probãda eſt.nu.26 85
qualitas quid ſit.nu.65 88
qualitas delicti ex qualitate pœnę cognoſcitur.nu.4 123
qualitas non mutat iudicium.nu.4 145
qualitas ſpiritualitatis quare magis quo ad forum inſpicitur, quam ſubſtantia temporalitatis.nu.7 152
qualitas inducit ſpeciem.nu.19 eo.
qualitas quid iuriſconſultis, & philoſophis, nu.39 228
qualitas maleficii non eſt maleficium.nu.9. 227
qualitas vbicunque eſt de forma ſubſtantiali excipiendi, ibi oportet qualitatem probari, ver.vbicunque.nu.4 298
qualitas reprobari poteſt, factum vero probari, ver.prætextu.nu.6 306
qualitatem adiectam dicto ſuo quis probare debet, & ratio.n.19.& 22.308
qualitatem facti reprobare quis poteſt, licet factum fateatur ſecus in qualitate perſonæ, quam quis non negat.nu.4.& 5 222
qualitates contrariæ non concurrunt, & idem in conditionibus, & modis. num.13 53
qualitates an præſumantur.nu.5.11.& 12 247
qualitates intrinſecæ quæ dicantur.nu.6.11.& 12 eo.
qualitatum copulatiua quando earum concurſum requirat.nu.11 53
quantitas tam continua, quam diſcreta cadit ſub ratione viſus, & quid ſit. numero 39 218
quantitas modica quæ dicatur.nu.22 eo.
quantitas pecuniæ ſi datur, an & quando ſit contractus innominatus.numero 8. 266
quantum tempus detur ad eligendum.nu.4. 63
quarta decimarum quo tempore præſcribatur.nu.4 270
quarta præſcribitur contra epiſcopum, & quibus concurrentibus, in princi. num.1 eo.
quaſi poſſeſſio cur non detur in officio Teſtis, Tutoris, Procuratoris.cum ſecus ſit in notariatu, prioratu, & canonia.nu.23 83
quaſi poſſeſſionis commoda.nu.28 eo.
quaſi contrahatur in confeſſione, & quando.ver.nam in.nu.10 303
qualitas non poteſt probari, niſi probetur ſubſtantia.nu.4. 315
querela ſimplex ſuſpendit iudicatum.nu.8 199
quæſtio inter duos laicos ſi ſit coram epiſcopo, an epiſcopus debeat ſequi ſtatutum laicorum.nu.11 23
quæſtio iuris per leges dirimitur.nu.4 36
quæſtio, cuius nam reſcripti iudicis prævalere debeant ad iudices ne ipſos, an vero ad partes, pertineat.nu.25 eo.
quæſtio incidens & principalis quid ſit.nu.3 180
quæſtio dicitur etiam non dubitabilis propoſitio.nu.5 55
quæſtio ſi ſit inter duas ciuitates de villa, & vtraque probet per teſtes & inſtrumenta antiqua de quaſi poſſeſſione, an villa diuidi debeat. numero 10 76
quæſtio ſi ſit inter duos canonicos, vtrum alius canonicus poſſit eſſe iudex. nume.3 116
quæſtio quando dicatur eſſe ſuper electione.nu.4 163
quæſtio ſi ſit, vtrum dilatio ſit danda, necne an ſuper hac ſit interloquendũ. num.5 169
quæſtio incidens, & emergens an & qualiter differunt.nu.5.& 6 172
quæſtio principalis quæ dicatur, & quare ſic dicatur.nu.6 eo.
quæſtio matrimonii ſi incidit in poſſeſſorio, iudex ſecularis poteſt taliter qualiter de ea cognoſcere.nu.3 105
quæſtio vſurarum obiecta petenti mutuum an debeat remitti ad epiſcopũ. nume.6 173
quæſtio ſpoliationis an præiudicet quæſtioni Fœderis.nu.2 183
quæſtio ſi ſit de articulo iuris, indiget interlocutoria, & poteſt appellari. numero 3 296
queſtio facti dicitur, ſuper qua debent recipi probationes.§.in text. ibi, Facti.num.1 eo.
quæſtionem non moturum ſi quis promittat, videtur permiſſum, non turbari poſſeſſionem etiam extra iudicium.nu.1 180
queſtionem mouere, quid ſignificat.nu.4 253
queſtiones omnes fundamenta iudicii præuenientes ante lit.conteſt.decidendæ ſunt.nume.2 159
queſtionis de Rauennenſi intellectus.nu.43 139
quæſtores ſancti Antonij qui dicunt miſſam, cum non ſint ſacerdotes, tenentur crimine falſi.nu.5 315
qui ſi nomine appellatiuo, vt ciuitatis communis vel vrbis.nu.18 ibi.
qui ſi vtroque ſcilicet tam proprio quam appellatiuo, vt in ciuitate Peruſij. num.19 ibid.

R

RAdens, & in loco raſuræ ſcribens an duas falſitates committat.numero 8 46
RAdicatum in procuratore quando quid intelligatur.nu.14 152
Raptor puellæ ſpontaneum ad ſponſalia conſenſum probare volens, dum ea negat ſe animo conſenſiſſe, an admitti debeat.numero 6 95
Raptor, vel inuaſor, an poſſit appellare.nu.1 290
Raptus virginis cum raptu non compenſatur, verſic.Idem.nu.10 314
Raſura ſcripturam vitiat, & per eam falſitas manifeſta probatur.numero ſe primo. 46
Raſura quid iuris ſi reperitur in originalib. priuilegiis, vel in protocollis contractuum. nume.5 234
Raſura, quid iuris ſi fit nomine proprio iudicis, actoris, uel rei.nu.6 eo.
Raſura in inſtrumento reddit ipſum ſuſpectum, & quę, nu.21.& 22 240
Rati cautio non facit quem procuratorem, ſed legitimum negotiorum geſtorem.nume.35 21
Rati cautio an falſi procuratoris exceptionem excludat.nu.38 38
Rati cautio procuratoris ibi non ſufficit.nu.19 137
Rati cautio procuratoris in rem ſuam an ſufficit.nu.19 eo.
Ratificans æquis pœnis non punitur cum mandante.nu.3 139
Ratificandi & conſtituendi alium procuratorem ad iudicia, poteſtatem pro curatori poſsum dare.nu.31 138
ratificare dominus factum aduocati ſui quando uideatur, eiſdem locis proxime citatis.nu.2 306
ratificari non poteſt geſtum per procuratorem reuocatum.nu.14. 55

BIU Cujas

ratificari an possit factum falsi nuncii.nu.38 eo.
ratificari non potest, nec obligatur qui labitur in persona, & quando. numero 4 222
ratificari nequeunt,quæ sunt inualida,& de substantia iudicii.nu.58. 228
ratificari subdelegari ratificari non potest a subdelegato.nu.4 306
ratificatio patris non conualidat processum solius filii.nu.18 43
ratificatio ad sui esse validum quæ requirat.nu.19 44
ratificatio a sciente,quid agatur,facta est potens inducere actum qui tunc explicari potest.nu.20 44
ratificatio quando locum non habeat.nu.7 58
ratificatio eius,quod non est nomine meo factum, non obligat.nu.2. 147
ratificationem negans an negatiuam illam debeat probare.nu.2 143
ratihabitio non trahitur retrò,vbi mandatum ab initio requiritur. numero octauo. 48
ratihabitio non firmat factum contra legem,sed bene factum prçter legem. Et ratum habens perperam actum non incurrit pçnam, quæ in facto est, sed bene eam quæ in ficto versatur.nu.17 eo.
ratihabitio & nouus consensus valde inter se differunt.nu.13 76
ratihabitio non nocet,quando aliter est in facto, quam in ratihabitione.numero 18 85
ratihabitiò,in maleficiis an retrotrahatur.nu.7 97
ratihabitio,vel consensus capituli subsequens confirmat prælati transactionem.nu.1 135
ratihabitio excusat delictum.nu.41 139
ratihabitionis promissio in mandato habet vim restrictiuam.nu.19 137
ratio nunquam consentit peccato, interdum autem non resistit. numero 39 5
ratio naturalis an excuset eum,qui per rationem naturalem credit,patrem esse maiorem filio in diuinis.nu.12 7
ratio est de extensione consuetudinis.nu.11 60
ratio non est exquirenda de singulis,sed de vniuersis.nu.15 66
ratio ineptæ expressa in libello sicut vitiat libellum,ita & friuola ratio.numero 2 83
ratio cunctorum moderatrix non sinit appetitum humanum sine freno iustitiæ.nume.39 88
ratio naturalis uocatur æquitas.nu.7 152
ratio est fundamentum intellectus.nu.24 201
ratio bona in teste intelligitur naturaliter & crasso modo.nu.15. & 20.227
ratio an possit reddi per visum de actione, & passione.nu.42 eo.
ratio est fundamentum non solum in legibus,sed in dispositionibus humanis.§.Adde.num.9 257
ratio in sententia debet inseri, quando pro parte est condemnatoria.numero 1 276
ratio non est de substantia consuetudinis,uel legis, uersic.nam ratio. numero 1 307
rationabile respicit iustitiam.nu.1 182
rationabile quid dicitur quo ad iustitiam fori, non autem poli.nu.1 280
ratione nobilitatis ecclesiç. Item & sanguinis, permittitur quod aliàs non permitteretur.nume.21 60
ratione perplexitatis an superfedeatur in processibus.nu.1 101
ratione cessante legis, uel statuti an cesset lex, uel statuti.§.amplius. numero 9 257
rationes duæ uincunt unam.nu.4 242
rationis naturalis participes est omnis homo.nu.16 151
rationis officium est certificare dictum,& quid addere in notitia rei.numero 14 227
rato manente pacto, clausulæ uis,& tacite quando insit in contractu bonæ fidei.nu.8 146
ratum habere non possum quod nomine meo gestum non est.nu.4 69
ratum debet habere dominus etiam non legitime factum,modo sit factum secundum solitum iudiciorum cursum.nu.21 137
reale quomodo cognoscatur à personali,nu.2 118
realitas traditæ possessionis an probatur per signa accidentalia.nu.10 64
realitas in pactis quid sit,& quo pacto cognoscatur.nu.2 135
rebellis dicitur,quisquis non paret magistratui.nu.9 24
rebellis Imperatoris an dicatur,qui est eius præsidis.nu.12 260
recedens postquam est citatus,nullo procuratore dimisso,censetur in dolo. numero 1 261
recedere potest quis quandoque ab eo,quod fecit.nu.8 64
recedere potest quis ab exceptione proposita consentien. aduersario. numero 45 eo.
recedere an debeam à possessione occasione conuentionis, si habeam hypotecam conuentionalem,& sum missus per prætorem, & reus offert satisdationem expensarum.nu.8 165
recedere ab appellatione an uideatur ille, qui appellauit, & metuit, ne iudex amputari sibi manum faceret, ad quam erat cõdemnatus,si mille nõ solueret,& soluit illa mille.nu.12 311
recedi an possit à protestatione indefinita,re integra.nu.5 224
receditur in ultimis uoluntatibus ab exequutore non exequente, & à commissario non declarante,& quare secus in contractibus.nu.30 255
recessus nemini datur à protestatione propria, An autem qui recessit potest de nouo protestari.nu.7.& 39 85
recipi non debet testis,cui opponitur,quod ipse est criminosus & famosus secus in occulto crimine nu.11 217
recipi si quis se petit inter antianos pro arte mercatorum,an possit oppone re quilibet de illo consortio.nu.7 264
recipiens quod percipere non debet tenetur restituere ei,qui debebat percipere.nu.2 135
receptionem testium in causa ciuili quantumcunque graui iudex committere potest.nu.1 235
receptor falsus an committat furtum.nu.2 254
receptus in canonicum,cui assignatum est stallum in choro, an eo ipso sit in iure exercendi quemcunque actum canonicalem tam spiritualem, quam temporalem,nu.50 21
receptus in canonicum debet habere partem de mensa communi, & bonis communibus,& uocari ubi de eorundem alienatione agatur, nume.62 eodem.
receptus in ciuem his uerbis adiectis, dummodo soluat datia & collectas si iste non soluit,an eius ciuilitas sit extincta.nu.44 88
receptus ut procurator non tenetur post litem cõtestatam probare mandatam.nu.2.& 3 210
reconciliatio fieri debet per manus impositionem.nu.6 167
reconueniri potest super infinitis,qui quçstionem unã mouetur, & an hoc casu poterit actor reconuenire reconuenientem se.nu.9 158
reconuentio in duplicibus iudicijs dicitur potius legis, quam rei, quare in his,reus nunquam uidetur se astringere ad probandum.nu.20 23
reconuentio non habet locum coram arbitro. nume.7 145
reconuentio non sit in criminalibus.nume.14 154
reconuentio fieri potest etiam coram delegato habente limitatum mandatum.nu.9 158
reconuentio quo tempore fieri debeat.nu.10.& 13 eo.
reconuentio an in causa appellationis habeat locum ante lit. cont. in ipsa causa appellationis.nu.11 eo.
reconuentio an habeat locũ in causis extraordinarijs,criminalibus & summarijs,nu.12.& 13 eo.
reconuentio in delictis habet locum.nu.5 173
reconuentio an suspendat iudicium primo cçptum.nu.10 eo.
reconuentio an habeat locum in possessorijs. nume.1 160
reconuentio etiam post litis contest.quando non impediatur.nu.2 183
reconuentio non admittitur in causa arbitraria, licet delegatus subrogetur.nu.16 232
reconuentio procedit in spiritualibus,ibid.nume.1 276
reconuentio an habeat locum in causa appellationis.nu.21 288
reconuentio quædam implicita seu breuiloqua,& quæ,uer.præterea,& eius libelli forma quç.nu.21.& 22 eo.
reconuentio expressa multiplex est.nu.23. eo.
reconuentionem fieri eodem durante iudicio debere tantum,an sit çquum. numero 12 158
reconuentioni quando locus non est.nu.4.& 5 174
recordari præsumitur is, qui interfuit actus.numero 3 136
recti feudi nulla, etiam minima pars irrequisitio domino alienari potest, datur tamen in feudum æque idoneo.nu.35 16
Rector domus Sapientiç Perusij habet iurisdictionem super scholaribus ibidem existentibus.nu.16 126
rector scholarium an debeat esse clericus.nu.20 eo.
rector hospitalis,qui furtiue subtrahit bona hospitalis, potest carcerari, & detineri in carcere,donec satisfaciat,& etiam excommunicari. nume.3. fol.301
rectorem reipublicç qui expellunt odio rectoris non incidunt in l.Iul.maiesta.uer.de his.nu.20 eo.
recurrendum est ad mentem,ubi uerba non sufficiunt.nu.30 21
recurrendum aliquando non est ad generalem prouidentiam,nisi prius discussa prouidentia speciali.nu.44 29
recurri debet ad regestum,quando una litera legitur in scholis,alia in regesto,& idem in statutis ut ad archiuium recurratur.nu.78 6
recurritur ad legislatorem, ubi dubium est de lege,siue de ueritate dubitetur siue de intellectu.nu.1 241
recursus proprie non est appellatio, nec in eo vendicant sibi loco fatalia appellationis.nu.7 64
recusans iudicem si coram arbitris est contumax, an statim iudex recusatus possit iurisdictionem resumere.nu.11 119
recusanti non oportet arbitros petere, nec causam exprimere suspitionis notoriam,secus occultam.§.recusanti,nec appellare.ibi.nu.16 303
recusare possum non tamen inimicum meum,sed ipsius proximum consanguineum,& commensalem.nu.1 231
recusari potest etiam delegatus appellationem remota,& quibus ex causis, in princ.nu.1 294
recusari an poterit superior, si negotium sit remissum ad superiorem, si est suspectus.nu.17 306
recusatio siue exceptio declinatoria superueniens post litis contest. potest opponi postea.nu.1 110
recusatio procedit etiam post lit. contestationem contra delegatos post eam.nu.5 179
recusatio,& exceptio quid.nu.45 111
recusatio æquiparatur appellationi, & non habet locum in notoriis,ver. Deinde.nu.1 293
recusatus an possit repelli à testimonio.nu.4 230
redarguere uelle de falso qui se dicit, diligenter est interrogandus,numero 7 240
redditur chirographi habet in se pactum.nu.5 96
redditio testis causæ,ut si dicat,dico omnia vera esse,quia omnes sic dicunt, uel quia omnes sic tenent,an sit bona.nu.37 228
redditus quotannis natura variant,propterea de vnoquoque anno probari conuenit.nu.29 21
redditus percipiendi fundamentum est possessio.nu.12 151
redditus est generale nomen ad omnes prouentus,in prin.nu.1 182
redditus Clerici an possint capi pro debito ex utroque decreto.nu.28 190
redditus dicuntur deductis expensis.nu.2 249
redimere captiuum quis teneatur.nu.8 142
reditus beneficiorum,& præbendarum debentur scholaribus in studio generali,quod limi.nu.29 3
reditus consistentes in iure perpetuo computantur inter immobilia, uers. item isti.nu.4 270
reducitur quis solo uerbo in possessionem iuris incorporalis.nu.5 177
reducitur quis in eandem sententiam excommunicationis, & quomodo intelligitur,nu.2 249

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria.

reductio arbitramenti ad arbitrium iudicis si sit petita, & iudex confirmauit, uel infirmauit illud, an poterit appellari. nu. 18 232
reductio in eo, quod confirmat, meretur executionem. nu. 4 250
reductio ad arbitrium boni uiri quo iure petatur. nu. 29 255
reductio, sicut quando petitur officio iudicis de iure communi, potest peti perpetuo, ita cum petitur reductio ad arbitrium boni viri. nu 31 eo.
reductio ad arbitrium boni uiri habet uim appellationis à sentẽtia diffinitiua nu. 33 eo.
reductio ad arbitrium boni uiri, fieri an possit peti de quolibet grauamine. nume. 6 303
refectionem si quis permittat expensarum, intelligitur de modestis. numero 8 186
reformationes quæ dicantur, earumque vis. nu. 3 285
refragare, & irrefragabile quid sit, nu. 1 126
rege mortuo an filius debeat coronari ante lapsum tridui, nu. 3 79
rege excommunicato vasalli fidelitatis iuramento non arctantur, nisi demum reconciliatione secuta. nu. 22 125
reges patroni sunt in ecclesijs. nu. 19 5
reges Franciæ quare possint eligi in Imperatores. nu. 6 78
reges debent esse induti purpura, miles clauo, sacerdos stola. nu. 2 131
reges non possunt nisi in suo regno facere tabelliones. nu. 5 242
reges in sua coronatione debent iurare iura regni & honorem coronæ conseruare. nu. 3 261
reges omnes sunt in terra sua Imperatores, si nõ cognoscunt superiorem, & famæ possunt, & quos restituere, uer. nam hoc. nu. 5 286
regni successores qui, nu. 15 151
regimen quid significet, ibid. post casum. nu. 1 273
regibus, & præfecto prætorio an sine literis credendum. nu. 4 223
regibus & principibus non complacendum contra iustitiam. nu. 3 246
regina Apuliæ, si nubit cuidam simplici militi, an faciat eum regem, numero 4 53
regina si sit sterilis, an papa possit concedere licentiam superaddendi aliã vxorem, uel concubinam nu. 2 279
reges omnes qui vnguntur ab ecclesia sunt quodammodo eius uasalli. numero 17 36
regis an possint subsidia charitatiua imponere, nu. 12 128
reges sunt patroni episcopatuum. nu. 11 152
regis dictum an possit reprobari, nu. 3. & interpretari. nu. 3. & 4. 204
regula est de his, quæ ut multum, exceptio de his, quæ ut parum. numero 12 64
regula quoties traditur, non est necesse quæstionem formare, nec casum in terminis ponere. nu. 1 141
regula, quod debeat iurare, uel referre, quomodo intelligitur. nu. 5 261
regula uel doctrina refertur ad omnia, & quid de procœmio. nu. 5 310
regulares non possunt conuertere in proprios vsus ecclesias, in quibus habent ius patronatus. nu. 1 199
regulares & alij an hodie differant. nu. 2 289
regularis omissa ecclesia regulari transire non potest ad ecclesiam secularem. §. sed collectarius. nu. 6 315
regulariter iurisdictionis sunt, quæcunque consecrationis misterium exigunt. nu. 3 69
regulę inhærendum, & secundum eam pronunciandum, si contrarium nõ probetur. nu. 5 145
regulæ, & constitutiones ordinis sunt seruandæ tanquã regula. nu. 1 289
regulis iuris non subiicitur id, quod uoluntati committitur. nu. 37 255
rei persona semper est in iudicio fundata non item actoris. nu. 8 174
rei iudicatæ super exceptione si incidit pronunciandum. nu. 1. 280
rei publicæ defensor coronandus. nu. 7 214
reiterari acta denuo oportebit post pœnitentiam, effectibus iam productis remanentibus, & quibus. nu. 4 150
rei vendicatio, quando est vna dictio, stricte sumitur, quando duæ, large. nume. 55 42
rei vendicatio variatur per nomina, quæ designant qualitatem actionis, & quotuplex sit, & eius libelli qui procedant. ver. & quia. nu. 7 286
relatio ad factum indiuidua est, & ea de re ad partem trahi nequit. numero 29 32
relatio nuntij die feriata potest fieri, nu. 6 150
relatio nuntij nisi sit, iudex ad ulteriora procedere non potest, nisi partibus præsentib us. nu. 16 210
relatio ad aliquid operatur idem prouide, ac si specificatum fuisset. numero 2 246
relatio si sit commissa duobus, qui sunt contrarij in referendo, creditur digniori. nu. 7 287
relatio non valet, cuius exemplum non fuit litigatoribus editum, in princi. nu. 1 309
relatio quomodo & quando facienda, & habet uim conclusionis in causa. ver. & ista. nu. 4 eo.
relationem nuncius per alium non potest facere, quia testis est. nu. 6 186
relationes an possint, vel debeant de iure fieri, uer. vtrum. nu. 1 309
relationi nuntij creditur, & in quibus, & quando. nu. 45 211
relationi an credatur. nu. 4 309
relatiui qualitas an restringat genus. nu. 34 5
relator ex non fide, falsarius est. nu. 7 287
relaxatio iuramenti an possit peti per procuratorem. nu. 7 347
relegatio à populo ob delictum iniuncta perpetua est, à iudice vero iniuncta expirat una cum ipsius imperio. nu. 12 24
relegatus potest per amicum impetrare restitutionem. nu. 11 32
releuare Angliæ procuratorem litigantem Florentiæ dominus potest licet hic nihil possideat. nu. 25 137
releuatio domini pro procuratore non habet locum in beneficialibus, nec in causis criminalibus. nu. 21 eo.
relictum pro anima non potest distribui consanguineis commissariorum. uer. quę dico. nu. 2 293
relictum consanguineis non præsumitur relictum ad pias causas. versic. & si testator. nu. 1 eo.
religiosi missi ad prędicandũ de nouo conuersis ad fidem debent se in vnum superioris habitum conformare. nu. 1 315
religiosus habens prioratum a Papa non tenetur renunciare quid in re ad mandatum abbatis. nu. 3 131
religiosus & suo & alieno nomine potest interesse quandoque iudicio. vers. no. casum. nu. 4 286
reliquiæ, quid sint. nu. 44 19
reliquiæ quæ dicantur. nu. 15 308
remanere verbum est directum. nu. 2 309
remedia quæ sint contra contumacem, nu. 2 162
remedia inchoato relicto, ad aliud confugere minor potest. nu. 12 169
remedio vno per sententiam completo potest ad aliud transiri, & nume. 11. & 12 274
remissio in contractibus quomodo fiat. nu. 6 105
remedium pro iure patronatus declarando vel euincendo quam competit intentatur. nu. 4 286
remissio futuræ hæreditatis an possit fieri in renunciatione. nu. 2 135
remissio actionis in transactione non est rem dare. nu. 11 136
remissio iniuriarum est donatio. nu. 30 138
remissio an pœna post diffinitiuam a nullo fit, nisi a principe. nu. 11 153
remissio debiti ex causa vsurarum quando facienda, & summarie cognoscenda. num. 2 247
remissio causę fit ad priorem iudicem nisi constet a sententia vel iusto grauamine appellatum. nu. 1 294
remittere pœnam sententialiter impositam potest offensus ne damnum in re sua patiatur. nu. 3 123
remitti causa ad iudicem a quo, quando possit, nu. 1 294
remitti an debeat alter eorum ad alterum iudicem, si aliquis procedit contra homicidam Perusii, alter vero contra mandatorem Assisii. nu. 58 fol. 21
rem litigiosam qui alienauit ita, quod rehaberi non potest, debet æquiualentem restituere in locum illius, quam alienare non potuit. nu. 1 194
rem meam si confiteor esse ecclesię, & recognoscam eam in dominam, an eo ipso transferam in ecclesiam poss. ciuilem. num. 12 269
remoti qui dicantur. §. dicit lex. nu. 4 296
remotio exceptionum remouet duntaxat exceptiones inualidas. nu. 28. 100
remotio appellationis quid operetur. nu. 11 303
remotus ob delictum ab officio, iterato eligi nõ potest. nu. 31 3
remotus per exceptionem an fiat infamis. nu. 3 68
remouere impedimentum qui potest, & non remouet, consentire videtur. numero 11 92
remoueri potest vt suspectus ille, qui non potest administrare. nu. 5 116
remoueri an possit tanquam suspectus prælatus, qui nondum cæpit administrare, imminente metu dilapidationis. nu. 8 eo.
rem suam propriam nemo habet in feudum, vel emphyteusim, uel conductam. numero 8 285
renuncias beneficio obtinendo, pro aliqua re temporali, an committat simoniam. num. 7 50
renuncians beneficio illud repetere non potest. nu. 1 95
renuncians an perdat possessionem per renunciationem, quæ non tenet. numero 5 96
renuncians ordini an perdat radicem characteris. nu. 8 97
renunciare iuri suo quilibet potest. nu. 49 14
renunciare an videatur qui sententię pro se latæ non defert. nu. 12 34
renunciare appellationi an possit procurator. nu. 26 eo.
renunciare militiæ an sit in potestate militis. nu. 3 94
renunciare natalibus quis non potest. nu. 3 95
renunciare exceptionibus an possit procurator. nu. 9 115
renunciare liti absente aduersario an quis possit. nu. 4 135
renunciare potest appellationi procurator, si est friuola, uel iniusta numero 17 137
renunciare iuri suo non præsumitur in dubio. nu. 11 195
renunciare an possit quis substitutioni pupillari cum iuramento. numero 26 258
renunciare nemo potest iuri alterius, ver. quia nemo, & nu. 3. & 4 311
renunciare iurium solennitatibus an possint partes. nu. 2 103
renunciari appellationi an possit sub conditione vel modo. nu. 24 34
renunciari potest per partes constitutioni prohibitorię. nu. 2 48
renunciari appellationi an possit in causa criminali. nu. 19 109
renunciari defensioni per pactum an possit in causa capitali. nu. 18 134
renunciari non potest in integrum restitutioni. nu. 2 146
renunciari an possit rei ven. nu. 13 178
renunciari an possit probandis per testes, uel ipsis talibus nominatis puta Pe. uel Io. & quo tempore. nu. 8 223
renunciari an possit reductioni ad arbitrium boni viri. nu. 18 255
renunciari potest iuri prohibitorio. nu. 6 259
renunciari quasi possessioni correlatiue an possit vnus sine altero, vt quasi possessor coniugii, vel prędaturę. nu. 24 269
renunciari suo iuri quis nunquam præsumitur, & renunciatio specialis non requiritur, ubi pro eadem persona præcessit generalis, ver. pone ergo. numero 29 308
renunciari an possit statuto danti dilationem. nu. 5 309
renunciatio necessaria an inducat simonia. nu. 12 50
renunciatio per donatorem facta beneficio legis ultimę, C. de reuoc. donar. promittendo non reuocare prętextu alicuius ingratitudinis prętensę, uel ueræ, an ualeat. nu. 10 69
renunciatio quę fit non in manibus superioris, an repellat renunciantem ab agendo. nu. 2 96
renunciatio, quæ valet in iudicio, valet extra iudicium. nu. 3 eo.
renunciatio an possit fieri aduersa parte absente. nu. 2 180
renunciatio beneficii an possit probari per testes. nu. 3 eo.

renun-

BIU Cujas

renunciatio facta in abſentia aduerſarij tenet odio litium,nu.4 eo.
renunciatio non nocet, quam aduerſarius non acceptat, nu.8 192
renunciatio beneficij per teſtes probari poteſt cum fama,in prin.nu.1. 245
renunciatio eſt quædam donatio,nu.32 316
renunciatio ſine iuramento facta non ualet, & ſi ex interuallo iuretur, an confirmabit,nu. 23 259
renunciatio egentis non ualét renunciantis,unde ſe poſſet alimentare, numero 24 eo.
renunciationis ſignificatio ſumpta ex aliquo,non præiudicat in uniuerſo, numero 52 20
renunciationis acceptatio non inducitur per ſolum ſilentium,nu.4 96
reo magis,quam actori in cauſa criminali fauetur,nu.3 163
reo imponitur ſilentium,& non actori nu.2 182
reo excipienti contra actorem de excommunicatione maiori non obſtat exceptio participationis,ex qua excommunicatio minori irrogatur, numero 1 264
repetenda examinatio teſtis, qui obſcure depoſuit, in princi.& numero 1 & 2 234
repetendi uſuras an uideatur data licentia per teſtamentum,nu.6 253
repetere omnia acta denuo debent mutato procuratore ex facto domini,ſi uelit aduerſarius.nu.3 139
repetere qui non poteſt propter iuramentum,ei ſubuenitur per officium iudicis,in prin.nu.1 253
repeti acta neceſſarium mutato procuratore,nu.28 138
repetitio tacita eſt adaptatio quædam,& fit non ad deſtruendum,ſed ad cõſtruendum,quod diſpoſitum eſt,nu.10 52
repetitio noua actorum ex mutatione procuratoris quando facienda, numero 1 143
repetitio noui proceſſus facienda contra nouum poſſeſſorem, & qualiter, numero 4 158
repetitio præcedentium utrum omnes includat qualitates eorum, numero 2 159
repetitio actorum fit ſi ab arbitris itur ad ordinarium iudicẽ, ſecus, ſi delegatus ſubrogatur,nu.1 232
repetitum poſtea quod primo ſit dictum,uel cõtra a quo intelligatur. §.poſt,nu.4 296
replicans proprie agit.i.dat fomentum actioni.nu.8 174
replicatio declinatoria ſimili modo & tempore decidenda.nu.3 223
replicatio denegatur,cui denegatur impugnatio.nu.1 264
replicationibus pluribus uti an liceat,ver.collige.nu.5 292
ad repreſalias,& ad bellum ſiue guerram niſi pro ultimo ſubſidio nunquã ueniendum,& nu.4.& 22 312
repreſaliæ ſi ſint conceſſę contra omnes de patria Florentina, an includantur Aretini,num.15 53
repreſaliæ quæ licitę,ver. ex hoc dicunt,nu.22.& 23 302
repreſaliæ, & Bellum quid appellétur, uer.repreſaliæ,& cui aſſimiletur rei bellum,nu.22.& 24 eo.
repreſalijs conceſſis contra Preuſinos, tempore quo Titius erat de numero Peruſinorũ, ſi poſtea fit hoſtis, & deſinat eſſe ciuis, an poſſit cap.pro repreſalijs,nu.10 32
repreſentationes poſſunt quædam in eccleſia fieri,nu.1 315
reprobationes teſtium duæ fieri tãtum poſſunt,in prin.& nu.1. & ſunt odioſæ,& reſtringendæ,ibid.poſt caſum,& nu.1 233
reprobationum ordo,& dilationes quæ,nu.1 eo.
reprobatorios teſtes quid efficiat,nu.2 231
reprobatum iure pacti non poteſt ualere iure ſtatuti,nu.18 126
repulſus per exceptionem an efficiatur infamis,nu.3 72
requiruntur tria circa eum,qui debet eligi in epiſcopum & quid in abbatiſſa,nu.11 66
requiſiti vt conſiliarij,iudicandi ius non habent,nu.13 58
requiſitio exigitur in promiſſis etiam iuratis,& nu.2.5 251
rerum confiteri quis præſumitur in articulo pœnitentiæ, & numero 4.10. & 13 247
res tanti ualeat quanti uendi poteſt,nu.2 242
res eſt referenda ad uerborum communem intelligentiam omiſſa grammatica,nu.8 137
res incidit in commiſſum ob duas cauſas,& nu.2.& 5 250
res ablatæ qualiter probantur,nu.2 143
reſcindi non debet quod eſt legitime factum,nu.3 150
reſciſſio contractus an poſſit peti,niſi præcedat abſolutio a iuramento, numero 10 247
reciſoria, & executio non poſſunt abſque mandato peti ſpeciali, nume.1 fol.143
reſcribens non cenſetur uelle cuiquam priuilegium adimere,nu.5 30
reſcripta,& iudicia prauitatem deſiderant,nu.43 7
reſcripta & literæ Papæ edendæ ſunt integraliter eum die.Secus in aliis inſtrumentis, niſi ad inſtruendam falſi accuſationem,uel niſi quis utatur extra iudicium.nu.9 32
reſcripta ambo ſi ſint ad uniuerſitatẽ cauſarum,& ex utroque citatio emanauerit ad diuerſa capitula non connexa,an dilatio annalis auferat nihilominus ſecundi reſcripti commoditatem, nu.18 45
reſcripta,quod legitimati ſuccedãt cum legitime natis, ab inteſtato dunta xat locum habent,nu.23 71
reſcripta ſuper beneficijs, debent facere mentionem de omnibus beneficiis,& reditibus,nu.72 88
reſcripti,ꝙ nihil iuris confert,ſed in iuris diſpoſitione remanet, impetrans mentionem facere non tenetur,nu.22 27
reſcripti ſunt tres partes.ſ.narratio,ſupplicatio,& hæc reſpiciunt impetrantem,& concluſio quę concedentem reſpicit,& in ea fundatur reſcriptũ, numero 24 41
reſcripti in concluſione non contentum,principaliter,uel acceſſoriè ad delegatum non pertinet,nu.5 eo.
reſcripti formæ,facias prouideri,& prouideas,quam habeat uim,nu.2. 54
reſcripti vita.nu.6 145
reſcripti falſitas ſuggeſtoria non poteſt opponi lite conteſtata, verſi.ſed pone.num.1 291
reſcripti verba debent aliquid operari.num.2 299
reſcripto quod deeſt a lege ſuppletur,nu.47 31
reſcripto gratiæ ſubreptitio an opus ſit objcere exceptionem veritatis tacitę,nu.11 39
reſcripto impetrato per creditorem aſſerentem debitum purum, cum eſſet in diem; Iudex condemnat debitorem ad ſoluendum duplicatis tamen dilationibus,num.32 41
Fallit in vſufructu formali poſt diem debito, debet enim ferri abſolutoria a libello,nu.33 5
Idem in dubio conditionali,nume.34 42
reſcripto per creditorem ſcienter,ſibi decem deberi,cum quinque deberentur,mentionem impetrato,de iur.can.debitor a reſcripto abſolui, de iur. ciui.in quinque condemnari debet,nu.36 eo.
reſcripto per fratricidam ad petitionem fraternæ hereditatis a Seio poſſeſſę,impetrato de iur.ciui.non obſtat exceptio ſuppreſſi delicti de iur.can. nu.41.& 44 eo.
reſcriptum concernit ius impetrantis,& ad ius refertur ideo ipſius verba legum,& canonum interpretationem recipiunt, quod ſecus eſt in priuilegio, nu.1 26
reſcriptum non valet,vbicunque prohibetur impetrans ab impetrando,numero 8 eo.
reſcriptum,ſi ſit ſuſpectum de falſitate,non valet,nu.9 7
reſcriptum,quo cauetur,ꝙ interpretari non poſſit, licet non recipiat interpretationem,recipit nihilominus intellectum trifariam,nu.10 26
reſcriptum quando impetratur an aliqui ſint citandi,nu.11 eo.
reſcriptum,quod non eſt ſecundum ſtylum Romanæ curiæ, emanans à Roma cu.eſt ſuſpectum.nu.19 eo.
reſcriptum,cui ineſt cauſa implicans contrarietatem,falſum dicitur,numero 21 eo.
reſcriptum nihil operatur niſi integrum producatur,nu.23 eo.
reſcriptum triplex eſt odioſum gratioſum,medium,nu.25 eo.
reſcriptum vnius principis an recipiat interpretationem a reſcripto alterius principis,nu.30 eo.
reſcriptum cauſæ cognitionem prohibens eſt nullum,nu.1 28
reſcriptum ſi duo copulatiue exprimat an vtrumque probari neceſſario debeat,nu.5 eo.
reſcriptum legitimum non perditur per excommunicationem ſuperuenientem,ſed differtur.num.11 28
reſcriptum per quod vulneratur priuilegium ordinis, niſi de ipſo ordine faciat mentionem,ipſo iure non tenet,nu.1.& 6 30
reſcriptum ſpeciale non derogat priuilegio contrario generali,nu.4 eo.
reſcriptum non eſt efficax,ſi non fiat mentio qualitatis ordinis, numero decimo quarto. 28
reſcriptum non denegans his,quæ concernunt cauſas cauſæ, an det iuriſdictionem implicitam ad derogandum,nu.43 31
reſcriptum ad beneficium in quo tacetur dignitas impetrantis,non ualet,& Dignitatis nomen quid ſignificet,nu.1.& 2 31
reſcriptum,ut impetratum ad iudices incertos non valet, ita ubi impetrator eſt incertus. nu.3 33
reſcriptum ad præbendam obtentum per laycum aſſerentem ſe clericum, etiam ſub expectatione, non valet. Secus ſi non dixerit ſe clericum, & poſt impetrationem clericus efficiatur,nu.17 38
reſcriptum ſuper canonicatu & præbenda in eccleſia vltra numerum impetratum non valet, ſi de numero iuramento firmato & confirmatione ſedis apoſtolicæ roborato non facit mentionem.num.10 39
reſcriptum ſubſtantia carens nullum omnino eſt: ſi in materia,& facto peccet,veritas ſeruanda eſt,nu.2 41
reſcriptum bona fide impetratum,ſi non valet,prout ſcriptum, ualet prout poteſt,ſecus ſi dolo obtentum ſit, nu.16 eo.
reſcriptum ſubreptitium tribuit delegato iuriſdictionem ſuper negocio principali,ita tamen vt ſecundum veritatem procedat,nu.23.& 31 41
reſcriptum prius obtentum præualet, de duobus reſcriptis in eadem cauſa a diuerſis impetratis,& eodem tempore præſentatis,cæteris exiſtentibus paribus,nu.8 28
reſcriptum funditus falſum nullam tribuit iuriſdictionem,nu.26 41
reſcriptum vtrum in ſubſtantia,& in forma tribuit efficacem iuriſdictionẽ, num.27 eo.
reſcriptum verum in ſubſtantia,falſum autem in forma de iur.ciui.valet vt procedatur prout iuris,non ſecundum formam,nu.28 eo.
reſcriptum cui dolus cauſam dederit,de iur.can.indiſtincte vitiatur, numero 29 eo.
reſcriptum cõcernens plura determinabilia ſeparanda. illud determinat,ꝙ magis conuenit ſcientiæ reſcribentis,nu.39 eo.
reſcriptum contra rem iudicatam,etiam ſi de ea ſit facta mentio, non valet, num.64 eo.
reſcriptum ad iuſtitiam a falſo procuratore impetratum non poteſt ratificari,num.3 48
reſcriptum obtentum a procuratore ſciente ſe reuocatum,non valet numero 1 51
reſcriptum,vbi non ſpecificatur perſona impetrans,præſumitur, a legitima perſona,& de mandato domini obtentum, excepto Cæſaris procuratore,num.41 eo.
reſcriptum non tranſit ad hęredes paſſiui,nu.6 53
reſcriptum non tranſit ad hæredes,nu.8 eo.
reſcriptum impetratum ad beneficium per beneficiatum, dicentem ſe non eſſe beneficiatum,non valet,nu.1 54
reſcriptum impetratum a cedente non prodeſt ceſſionario, nu.9 55
reſcriptum generale an includat actiones ad vindictam.nu.12 115
reſcriptum principis,fiat iuſtitia, ad preces pro remiſſione ſententię porrectas,an tribuat poteſtatem ſententiam corrigendi.num.3 122

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

reſcriptum impetratum per procuratorem reuocatum, eſt ipſo iure nullũ, numero 1 140
reſcriptum,& Libellus an tranſeant ad ſucceſſores,in princ.& num.1.& ad alias perſonas,nu.2.& nu.4.& 5 158
reſcriptum quando extendatur ad futura.nu.2 eo.
reſcriptum durare aduerſus nouum poſſeſſorem quomodo intelligatur,numero 4 eo.
reſcriptum producere loco libelli non ſufficit.nu.4 169
reſcriptum,vel priuilegium eſt edendum aduerſario,& nu.1.& 2 239
reſcriptum falſum eſt nullum defectu ſubſtantiæ, falſo autem impetratum infirmatur vitioſa qualitate.nu.12 44
reſcriptum iuſtitiæ non præſumitur vitioſum.nu.3 239
reſcriptum an ſit validum,ſi ſcribatur pro bigamo, quod recipiatur in monachum.nu.21 247
reſcriptum impetratum ab excommunicato valet nulla excommunicationis facta mentione.nu.1 268
reſcriptum valet etiam non mentione facta de proceſſibus,nu.1 285
reſcriptum non afficit litem ante præſentationem §.ibi prius.nu.1 303
reſeruandum eſt in ſententia,vbi reſtat de aliquibus cognoſcendum,numero 1 274
reſeruata principi præſcribi non poſſunt, & qua ratione quærantur, numero 25 269
reſeruare iudex in ſententia poteſt appendices conſecutiuæ ſententiæ, non partem principalis negocii.nu.21 283
reſeruatio ordinationi factorum æquiparatur.nu.38 206
res in iudiciis,& negociis quando dicatur integra.nu.32 51
res inter alios acta alii nõ præiudicat, eo præſertim non citato §.oportet ergo.num.5 229
res inter alios acta non præiudicat alijs, niſi in caſibus & quibus in prin.nu. 1.2.3.4.5.& 6 286
res inter alios acta, quandoque præiudicat propter auctoritatem iudicii,& aliis quibuſdam modis.nu.6 300
res iudicata quæ dicatur.§.porro.num.13 eo.
res loco alterius quibus in actionibus ſubrogetur,& num.3.& 4 194
reſpondens ad id, quod in re conſiſtit,an confiteatur factum, nu.62 88
reſpondere non dicitur,qui reſpondet ſed non legitime,nu.6 43
reſpondere quando quis non teneatur,niſi conceſſo deliberandi ſpacio,numero 3 149
reſpondere tenetur quis libello criminoſo, & non poſitioni criminoſæ, & quare.num.17 160
reſponſio valeat ne ſine interrogatione,nu.45 211
reſponſiones quales eſſe debeant interrogationi,& num.17.& 18 eo.
reſponſum ſi ſemel ſit,an vlterius ſit reſpondendum,num.55 88
res publica priuatæ præfertur,nu.9 25
res publica æquiparatur eccleſiæ,num.9 157
res quando dicatur integra,nu.2 107
res quæ ſuccedit in alterius locum,ſuccedit cum ſua cauſa ſuiſque vitiis, numero 3 194
res quot modis dicatur,nu.13 171
reſtituendum eccleſiæ poteſt reſtitui prælato.nu.2 34
reſtituendus an ſit quis,ſi ex aperta natura libelli apparet quod eſt intruſus numero 1 181
reſtituere ex conſcientia an quis teneatur non petenti,cui ſe,non obligauit, numero 28 23
reſtituere bona mortuis an Papa poſſit,num.13 260
reſtituere formæ eſt quoddam miraculum, ver.quia reſtituere,nu.7 304
reſtitui an debeant excommunicatores in bello iniuſto ablatæ,numero 14 fol.260
reſtitui petenti in priſtinum ſtatum an ſufficiat, ſi appellauerit contra ſpoliatorem,nu.8 298
reſtitui ad famam ſi impetrant dignitatem,non oportet,quod faciant mentionem de defectu antiquo,nec de reſtitutione in integrum, nu.8 31
reſtitutio quælibet dicitur indulgentia,ſed non econtra,nu.5 27
reſtitutio ad ius commune, & remotio irrationabilis odii, non eſt priuilegium,nu.29 27
reſtitutio in integrum quandoque datur maiori. item minori etiam adulto in poſſeſſorio,nu.24 43
reſtitutio ex Trebelliano non poteſt fieri procuratori in rem ſuam, niſi nomine domini,nu.31 138
reſtitutio in integrum non poteſt alieno nomine peti ſine ſpeciali mandato,num.1 143
reſtitutio in integrum petenda an habeat tempus vniforme.nu.3 eo.
reſtitutio in integrum an detur contra ſpiritualia,nu.3 eo.
reſtitutio in integrum datur contra laudum, dolo vel lata culpa latum,numero 3 eo.
reſtitutio & reſciſſoria idem reputantur.nu.4 eo.
reſtitutio in integrnm vel appellatio an concedatur contra decretum primum,nu.15 eo.
reſtitutio non datur niſi quando contractus tenet, & eſt remedium ſubſidiarium,nu.5 eo.
reſtitutio in integrum ad audientiam cauſę an detur ex minus ſufficienti probatione,nu.6 144
reſtitutio petenda a minore aduerſus propriam, non alienam obligationẽ, numero 7 eo.
reſtitutio in integrum datur minori pro leui culpa,non pro culpa lata,& ex omiſſione contractus.nu.9 eo.
reſtitutio nunquam intelligitur in integrum,niſi exprimatur. nu.14 151
reſtitutio in integrum,quę ſoli principi competit, exiſtimatur impoſſibilis, num.9 157
reſtitutio,de qua agitur in hac decretali,quę erat,intellectus,nu.1 162
reſtitutio dotis,& mulieris antequam de matrimonio cognoſcatur, facienda ſpoliato uiro,nu.4 162
reſtitutio momentanea ad quid prodeſt,nu.4 178
reſtitutio in quibus fieri debeat,& quando locum habeat in matrimonio, numero 7 183
reſtitutio aduerſus tempus quando concedatur,nu.16 207
reſtitutio puellæ peti non poteſt incognita,nu.5.& 8 214
reſtitutio in integrum non habet locum in ſuppletione pretij ex cauſa læſionis in uenditione,naturamque ſapit redhibitoriæ.nu.1 230
reſtitutio in integrum conceditur ad probandum per teſtes impeditos in termino producendi ex ſummaria cognitione,nu.6 234
reſtitutio ablatorum ſimplex requirtur ab eccleſia ſine pœna quadupli. §. ibi,reſtituat,& quando facienda,nu.2 & 3 260
reſtitutio petitur ad producendum teſtes nouos poſt veterum publicationem, & ad producendum etiam inſtrumenta poſt concluſionem, numero 10.& 11 174
reſtitutio in integrum omnis eſt ſtricti iuris etiam in bo. fid. contractibus, uerſi.nam omnis,nu.1 298
reſtitutio in integrum etiam in magna cauſa conceditur uerbotenus ſi incidenter petatur,uerſi.quandoque,nu.1 291
reſtitutionem petens,debet quo iure petat,allegare,nu.4 143
reſtitutionem beneficij petenti quæſtio inſtitutionis non canonice referri non debet,in prin.nu.1 191
reſtitutionem petens non reprobat ſtatutum,ſed approbat,nu.6 272
reſtitutionis in integrum cauſa eſt iudicium duplex.nu.1 139
reſtitutionis in integrum & poſtliminij æquiparatio non ſemper procedit, numero 3 204
reſtitutionis in integrum beneficium eſt ſingulare, & ideo non habet conſortem,& ſi vterque conſors eſſet minor,an reſtitutio unius prodeſſet alteri.nu.1 311
reſtituturus quod eſt quis, ſi petit dolo facit, fallit tamen hæc regula duobus modis,nu.4
reſtitutus quod eſt, ſi petat quis, quando non uideatur dolo facere, numero 1 180
reſtitutus ad canonicatum, an uideatur reſtitutus ad præbendam, numero 7 39
reſtitutus ad bona', ſi ad ſanam mentem reſtitutus non fuerit, adminiſtrare non poterit.nu.8 eo.
reſtitutus ad officium an intelligatur etiam reſtitutus ad beneficium, numero 30 300
reſuſcitatus an teſtificari poſſet de rebus ante mortem ſuam geſtis, numero 10 164
res ſuſtinetur facilius,quam ſi de nouo creetur,nu.6 65
retentio proprietatis conceſſo vſufructu quare non transfert poſſeſſionem uſufruct. niſi interueniat traditio,nu.8 183
retinere poſſum rem meam ad me etiam longiſſimum poſt tempus reuerſam,nu.5 173
retractatio tranſactionis inſtrumenta denuo reperta quare non fit,& quandoque fit ex cauſa ſurreptionis ipſorum, nu.3 135
retrahere domino quando liceat feudum,nu.18 151
retro fingunt quæcunque ex neceſſitate ſequuntur,nu.19 49
reuelans qua pœna punitur,nu.13 eo.
reuerſus ad fidem an recuperet fructus,nu.4 270
reuocabilitas præſcribi non poteſt contra ſupremam poteſtatem, nume.6 fol.260
reuocandi domum ius,an habeat locum in delictis,nu.8 149
reuocandi domum ius legato an competat legatione finita,nu.4 170
reuocare an poſſit epiſcopus ſolus ſtatutum,quod ipſe fecit de conſenſu capituli.nu.60 15
reuocare an poſſit iudex interlocutoriam latam ſuper ętate,ſi poſt decem dies non eſt appellatum,nu.5 77
reuocare ad ſe negocium Papa, cum ſemper mandat coram ſe compareri, an uideatur,nu.5 302
reuocare iudex à quo, an & quando poſſit interlocutoriam à ſe latam, uel grauamen illatum,ſi ſit appellatum,nu.1.8.9.10.& 11 304
reuocari quomodo debeat,quod nullum eſt,nu.2 67
reuocari poteſt omnis interlocutoria.Fallit tribus caſibus,nu.3 eo.
reuocari in dubium an poſſit illud,quod facit Papa,uel princeps,qui habet plenam mundi,vel populi diſpoſitionem,nu.3 135
reuocari prius debet executio nulliter facta,poſtea procedi,nu.2 139
reuocari non debet quod canonice factum eſt.nu.3 180
reuocatio procuratoris ſtatim nocet reuocanti,nu.11 51
reuocatio legis an requirat notitiam partis, nu.35 eod.
reuocatio procuratoris comparente domino quando inducitur, nume.29 fol.138
reuocatio procuratoris non impeditur à periurio domini,& ratio,niſi in caſu,nu.30 eo.
reuocatio procuratoris,quæ ſufficiat,nu.1 139
reuocatio mandati probatur per literas,& per teſtes,nu.2 140
reuocatio procuratoris non præſumitur,niſi probetur,nu.2 eo.
reuocatio procuratoris non ſufficit,niſi intimetur,nu.2 eo.
reuocatio procuratoris poſt in cauſa concluſum an ualeat & an ſit notificanda,nu.1 141
reuocatio procuratoris quando ualeat, & non reddit proceſſum nullum non ſignificata iudici,uel aduerſario, item an poſſit aduerſario diſſentiente fieri,nu.1 141
reuocatio an poſſit notificari per alium quam per reuocantem uel eius mandato,nu.2 eo.
reuocatio eius,quod nuncio commiſit iudex,licet nuncius ignoret, ualet, numero 10 192
reuocatio iuriſdictionis probatur per ſcripturas,nu.11 45
reuocatum per attentati modum poteſt iterari, ſi uincit appellans, numero 1 267
reum crimen confitentem, & renunciantem dilationi ad ſe defendendum data,qui tamen ſe non poteſt defendere, an pendente dilatione iudex condemnare poſſit,& ad furcas mittere,nu.4 309

BIU Cujas

reus si,uidens se succumbere, transferat possessionem in clericũ ad hoc ne iudex secularis possit exequi, episcopi erit uel restituere in pristinam possessionem,uel eam pendente iudicio,sequestrare.nu.30 23
reus alienans rem,lite super ea sibi iudicis officio, uel simili actione mora pendente,non incurrit vitium litigiosi. secus si reali actione.nume.decimoquarto. 25
reus si petat non solum absolui,sed etiam sibi adiudicari non sufficit ad iudicandum,si constet de non iure actoris,nisi etiam constet de iure rei.numero 15 46
reus si sit incertus,corã quo iudice compareat, an teneatur comparere.numero 16 55
reus si dicit nego narrata,prout narrantur esse uera, an sit lis contesta. numero 18 87
reus an possit cogi præcise ad litem contestandam.nu.8 105
reus non tenetur testes actori nominare,quamuis propterea arbiter impediatur pronunciare.nu.27 118
reus an possit declinare forum & præpositi.nu.19 176
reus est subiectum & patiens in iudicio.nu.2 145
reus si ante li.contest.desiit possidere ignorante actore, & litem contestatus est,negãdo narrata,prout narrantur,& petita prout petuntur,an propter fraudem debeat condemnari.nu.nu.10 eo.
reus magis astringitur in quibusdam,quam actor.nu.10 eo.
reus,qui fuit citatus ad causam, si comparuit,actor. tamen rei contumaciã incusauit,an reus debeat contumax reputari,& in expensis condemnari. nume.21 150
reus morbo impeditus si recessit,& actor non comparuit,an actor tanquam contumax sit ei in expensis condenandus.nu.22 eo.
reus fieri quis non debet & canonica,ciuilique constitutione. nu. 11153
reus si stetit per 30.annos quod non obtulit,an sit præscriptum ius offerendi.nu.7 153
reus si probauit de dominio per modum defensionis,an mereatur condemnationem actoris.nu.5 183
reus in causa homicidij an possit comparere per procuratorem.numero vndecimo. 188
reus an de iure ciuili statim repellatur etiam auctoritate propria eius, qui missus est.nu.5 189
reus succumbit in interdicto retinendę possessionis ipsius abiuratione probata.nu.1 270
reus si stetit excommunicatus per annum,an perdat possessionem, quid in criminali causa.nu.16 189
reus si sit positus in carcere,quia debitum liquidum non soluit,an nihilominus possit pati missionem in possessionem, & venditionem. numero 19 eodem.
reus si post lapsum anni recipit fructus, an teneatur eos restituere actori. numero 24 eo.
reus,quid iuris,si est ita pauper,quod non inueniat fideiussorem,nec habet vnde reficiat expensas.nu.1 191
reus honestæ vitæ, probatæque fidei an teneatur dare fideiussorem de iudicio sisti. nu.2 eo.
reus, uel actor quando abest, an sint citandi amici, vel cognati. numero octauo. 193
reus si quis fuit in prima contumacia,& actor in secunda,quid iuris. numero 6 195
reus an teneatur edere propria instrumenta actori.nu.5.& 12 199
reus si habeat aliquam præsumptionem pro se, debet sibi edi instrumentum.nu.11 eo.
reus an tenetur edere actori ad replicationem fundandam numero duodecimo. eo.
reus qui dicatur,& quare fauorabilior reus nu.10 201
reus si non turbauit actorem in possessione, in prin. litis quia ignorabat aduersarium possidere, & protestabatur se non habere animum turbandi aliquem,sed lite pendente cœpit turbare, an debeat succumbere ex eadem instantia.nu.31 208
reus licet semper perseuerant negando, tamen si crimen sit probatum per testes,debet condemnari,si plene sit probatum.nu.3 212
reus vnius contractus an possit esse testis pro altero reo.nu.1 215
reus si velit probare exceptionem antequam cõstet de probatione actoris, an posser. nu.12 223
reus conuictus & confessus,an possit lata sententia appellare. numero decimotertio. 225
reus si non vult optare, sed pœnam soluere, an possit. numero decimotertio. 232
reus absoluitur,cum iura actoris obscura sunt,in prin.nu.1 240
reus an & quando teneatur edere actori priuilegia,indulgẽtias, & instrumẽta.nu.4.5.6.& 7 eo.
reus si esset excommunicatus excommunicatione maiori, sicut accusator, an repellatur ab excipiendo.nu.2 264
reus excommunicatus,an possit obiicere actori de excommunicatione, numero 2 eo.
reus an sit citandus in executione sententiæ.nu.10 112
reus si non inuenitur sufficiat citationem ad ecclesiam proponi.numero primo. 191
reus necessarius, uel uoluntarius quis dicatur.nu.1 265
reus,& si possit vti contrarijs remedijs, tamen contra instrumentum, quod produxit in causa non potest venire.nu.16 267
reus efficitur quilibet succumbens per sententiam.nu.3 268
reus quid iuris,si post li.cont.perdit possessionem.nu.4 278
reus post litem contestatam,si sine culpa & mora desiit possidere,debet ab reus solui à restitutione possessionis,sed non fructuum.nu 5 eo.
rex Romanorum post coronationem est rex, & imperator.nu.2 5
rex Francorum quomodo incœperit.nu.14 eo.
rex miuens potest determinare quis futurus sit rex primo, uel secundo genitus.nu.15 eo.
rex Romanorum an habeat plenam,& legitima administrationem ante coronationem.nu.19 eo.
rex Angliæ in ecclesiis Anglicanis quam potestatem habeat.numero decimonono. eo.
rex,vel alius Dominus temporalis,non seruans testamentum patris,an possit regno priuari.nu.24 eo.
rex in regno suo est Imperator,& quomodo sit coronandus.nu.24 eo.
rex exemplo Christi,à quo descendere dicitur,debet esse author,& procurator pacis.nu.26 eo.
Rex,Dux,Marchio,Comes,Baro,cuius ætatis esse debeant.nu.4 118
rex quilibet dicitur princeps.nu.1 231
rex qualis erga populum sibi subditum esse debeat.nu.1 151
rex qualis esse debeat,in prin.nu.1.& 4.& eius potestas.nu.5 261
rex quæ donare possit,ver. Octaua.nu.17 287
rigor & æquitas idem est,quod rigorosa æquitas.nu.4 279
rigorem an contineat hæc decretalis.nu.10 258
rochas habentes in custodia, si crederent literis generalibus domini, non excusarentur,sed punirentur.nu.3 298
Romani quales,ver.quia hodie.nu.10 311
Rubricæ librorum an sint authenticæ, & an ex earum ordine sit arguendũ. nume 2 7
rubricæ Decretorum non sunt authenticæ, sed magistrales.nu.3 eo.
rumor minus,quam fama probat.nu.2 eo.
rumor quandoque cito deficit,ver.rumor.nu.9 318
rustici non participant in politica.nu.11 215
rustici an admittantur ad testificandum in causa villæ.nu.3 218
rusticus ecclesiæ feudum,ea irrequisita,alienans,an excusetur a pœna commissi prætextu statuti vniuersitatis, quo cauetur, ut feudatarius ad inopiam vergens,hoc constito,possit irrequisito domino feudum,etiam ab ecclesia tentum alienare.nu.2 16
rusticus testis si asserat quod non est verisimile eum intellexisse,incidit in suspitionem subornationis.nu.16. 87
rusticus ubi teneatur eligere syndicum.nu.1 141

S

Sacerdos,qui audiuit aliquid pœnitentis si in foro contentioso producitur testis,& dicit se nescire an deponat falsum,nu.4 125
sacerdos in articulo subitaneę mortis constitutus potest confiteri laico. num.7 127
sacerdos si occidit socium suum,& dicat,quod de consilio aliorum fecit an illi ex hoc veniant puniendi.nu.1 196
sacerdos an possit sine clerico conficere corpus Christi.nu.1 314
sacerdos debet esse instructus in fide nu.2 eo.
sacerdos non solum dicitur presbyter,sed etiam diaconus, & subdiaconus. num.2 317
sacerdotẽ si quis se nominauerit in impetratione beneficii, non tamen est sacerdos,sed diaconus,vel subdiaconus,an ualeat impetratio, versi.nunquid.num.2 eo.
sacerdotibus an licet mercaturam exercere.nu.4 69
sacerdotium dignius est quacunque dignitate seculari, versi. item sacerdotium.num.4 288
sacramenta voluntarium & necessarii an obliget ad solutionem decimarũ. num.2 135
sacramentam obligans ad solutionem decimarum.nu.2 eo.
sacramentum,uel iuramentum de presenti, vel de præterito an obliget.numero 9 197
sacris apicibus nihil est addendum,minuendum,interpretandum,siue glossandum.num.19 30
sagittans in alium arcu,vel balista,uel mittens lanceam in ipsum præsumitur,habere animum occidendi,& punitur capitaliter.nu.2 244
salui conductus nunquid dari possint a prætore malefactoribus, vel bannitis. num.3 162
salutatio quid operetur,& quid benedictio.nu.48 4
salutem quis suam præponere domini debet.nu.10 249
sapientiæ initium est timor Domini.nu.3 2
saracenum turbans fidem catholicam potest puniri per episcopum,& cogi ad restitutionem vsurarum.nu.19 eo.
sardinia tota est de immediata temporali iurisdictione ecclesiæ Romanæ & totus ducatus.num.1 275
satisdare sufficit de expensis in certis.nu.7 164
satisdatio etiam ab immobilia possidente in casu præstatur.nu.7 eo.
satisdationes nouæ an requiritur in causa appellationis.nu.24.& 25. 288
satisdationis verba omnia sunt edicti quædam formæ, & ideo seruandæ. nume.21 178
satisdatio de iniuria qualiter fit.nu.3 291
satisfactio Deo,& homini quando,& quomodo indicenda, verficu.respondeo.num.2 317
scandalum generatur ex diuersitate habitus.nu.4 315
scientiam an inducatur per famam.nu.7 45
schisma si sit in imperio,erit locus gratificationi,& interim quis schismaticum acceptauerunt debent ei parere.nu.8 5
schisma vnde dicatur.nu.2 100
schismate suspenduntur iura prælaturæ.nu.1 272
schismaticus obstinatus,hæreticus est.nu.20 46
schismaticus per absolutionem recuperat honorem, & administrationem. num.3 65
schismatis tempora deducuntur ex prescriptione.in prin.num.1 274
scholæ magis honorabiles,si deputatæ sunt principali Doctori,debentur illi,qui assumptus est ad principalem lect.num.5 21
scholares,si habent electionem iudiciis,coram,quo iudice conuenientur.numero 33 3

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

ſcholares licentiari Bononiæ, quid iuris, ſi iurant non recipere alibi doctoratum.num.6 249
ſcholaris diuertens ad curiam ſtatim rediturus dicitur eſſe in ſcholis.numero 28 3
ſcholaris, qui eſt in ſtudio, an teneatur dicere horas. & an doctores & ſcholares faciant vnam vniuerſitatem, an duas, & an vninerſitates debeant confirmari a ſuperiore, & an infamis poſſit eſſe rector.nu.30 eo.
ſcholaris conuentus a carpentario coram poteſtate, ſi declinet iuriſdictionem poteſtatis, & eligat doctorem ſuum, an poterit reconuenire agẽtem coram doctore.nu.38 3
ſcholaris quomodo probetur quis eſſe & qualiter probetur quod quis ſit clericus.num.39.& 40 eo.
ſcholaris quod de toto anno quatuor duntaxat menſibus ſcholaris intrauit & ſcientiæ operam dedit, an conſequi debeat fructus præbendæ anni integri.num.62 eo.
ſcholaris doctorem ſuum ad prandium inuitat, eoque expectato vſque ad horam congruam, nec veniente, abſque eo qui vadat, uel mittat pro eo prandet, an doctor de deriſio conquęri poſſit.nu.93 eo.
ſcholaris ſi accipit mutuum in ſtudio, poteſt ibi cogi ad illud reſtituendum. num.4 118
ſcholaris, qui ſtat in loco cauſa ſtudiorum, an admittatur ad deſcendendũ. num.9 193
ſcholarium famuli qui dicantur.nu.21 3
ſcholarium rector an ille poſſit eſſe, qui fuit iudex maleficiorum, & fecit exe cutiones capitales.nu.35 eo.
ſcholarium rector, ſi eſt laicus', committatque cauſam clerico, an ille clericus poterit inter clericos conſentientes iudicare.nu.36 4
ſciendi genera multa ſunt, uer.ait Bar.nu.5 282
ſciens de ſuo præiudicio diſputari in iudicio, nec contradicens, videtur cõſentire.nu.18 51
ſcientes an ſint citandi.num.6 70
ſcientia illa eſt laude digna quæ vera eſt, & bene fundata.numero decimotertio. 2
ſcientia certa principis an firmet gratiam, quæ aliàs eſſet nulla. numero 44 31
ſcientia & memoria præſumitur in facto proprio.nu.20 41
ſcientia an inducat mandatum, vel conſenſum.nu.4.17.18.& 19 51
ſcientia probatur per indicia, & per ſignacula exteriora, & fortius per impreſſa.num.7 61
ſcientia minoris partis circa indignitatem non inſpicitur. nu.9 80
ſcientia qualis in epiſcopo requiratur.nu.7 97
ſcientia an & quando præſumatur.nu.16 197
ſcientia an præſumatur in eo, qui præcipit, vel iubet.nu.17 eo.
ſcientia rei alienæ quid iuris ſi ſuperueniat poſt completam præſcriptionem num.3 271
ſcientia non ſolum a teſte inquirenda eſt, ſed etiam modus ſciendi. numero 4.& 5 282
ſcientia quare non præiudicat in cohæredibus, ſed in auctore, & ſucceſſore præiudicat. nu.2 280
ſcientia executoris an requiratur, vt ei currat dilatio.nu.4 291
ſcientiam abſentis probare ſi quis voluerit, ſufficit probare, quod ad eum peruenerit fama ex relatione proborum & honeſtorum virorum numero 8 11
ſcimus quædam, quæ non vidimus, nec videmus, aliquando tamen viſa, ut acta & geſta maiorum.nu.8 168
ſcio, uerbum eſt æquiuocum.nu.8 eo.
ſcire eſt rem probabiliter cognoſcere.num.13 45
ſcire quis' præſumitur, quia vocatus, & quia teſtis.nu.1 136
ſcire eſt rem per cauſas cognoſcere.nu.2 203
ſcire non dicitur, qui neſcit rationem reddere.nu.44 218
ſcire quis præſumitur præſens, vel vicinus', quod abſens, vel lõginquus non ignorat, & maxime ſi id ſcire pertineat ad officium, vt ſyndici, niſi in caſibus, & quibus.nu.1 245
ſcire, & ſcire debere, paria ſunt, ibi poſt caſum.nu.1 251
ſcire nullus quis præſumitur, quod ſecreto ſit geſtum.nu.2 201
ſciri debet quod ex hominis facto procedit, & licet neſciatur acceſſorium, ſufficit ſcientia principalis, uer.præterea.nu.5 274
ſcribentis oculus, & manus fallitur ſæpe.nu.1 242
ſclauorum filii an admittantur ad teſtificandum.nu.17 215
ſcripta quę ſunt, non debent omnia in ſcholis tradi, ſed quædam in camera diſcuti, quędam etiam in iudiciis practicari debent.nu.79 6
ſcriptura quare requiritur in conſtitutionibus, & ſtatutis.nu.8 9
ſcriptura in ſententia diffinitiua hominis eſt de eſſentia, ſecus in ſententia principis.num.9 eo.
ſcriptura ſolennitatibus, contractus ſubſtantialibus, acta iudicii ſiue Regeſti debita forma ſi careant, etiam, quod Tabellionis imperitia ſit in cauſa, non valent.nu.9 34
ſcriptura, in qua Papa dicit, conqueſtus eſt nobis talis, ſi ille nunquam fuit in Curia Roma.an ſit falſa.nu.21 48
ſcriptura non fit ad eſſe conſuetudinis.nu.24 60
ſcriptura an requiratur in proteſtatione, remiſſiue.nu.38 85
ſcriptura quando ſit de probatione, uel de ſubſtantia.nu.15 100
ſcriptura ſi reperiatur in codice mercatoris, qua continetur quod debet mihi decem, & produco illum codicem in iudicio, quid iuris, ſi mercator dicit, quod illa ſcriptura non probat.nu.33 198
ſcriptura duum uirorum an faciat fidem, ubicunque producatur in toto mundo.num.39 211
ſcriptura iudicis habens ſubſcriptionem teſtium, an poſſit probari, & quid in publica ſcriptura.nu.9 223
ſcriptura priuata quæ.nu.9.& 10 eo.
ſcriptura authentica quę dicatur.nu.1.& 2 237
ſcriptura multipliciter eſt authentica.nu.1 238
ſcriptura, quę fit per tabellionem deputatum, uel rogatum addit fidem alij authenticæ ſcripturæ, quæ habet authenticum & ſolemne ſigillum nume.2 238
ſcriptura priuata non probat & quibus adminiculis adiuuetur ad faciendam fidem, & vide nu.2,& 3.ver.ſed in.nu.4.& 5 eo.
ſcriptura publica, etiam ſi contineat cauſam certam, quando probet.numero 3 eo.
ſcriptura priuata a teſtibus ſubſcripta quando probet.nu.5 eod.
ſcriptura priuata an debeat eſſe munita loco & tempore, ſicut publica.numero 6 eo.
ſcriptura publica & authentica qualiter differunt.nu.8 eo.
ſcriptura originalis dicitur illa, quæ a ſe oritur.nu.10 eo.
ſcriptura authentica an non pereat morte ſigillantis, ſicut ſcriptura publica non perit morte tabellionis.nu.10 eo.
ſcriptura legitima eſt probatio probata.nu.10 eo.
ſcriptura vituperata an faciat fidem.nu.11 239
ſcriptura non poteſt mutari, ſed ligna teſtium eſt mutabilis.nu.7 eo.
ſcriptura ſi non poſſet legi, poſſet tamen per teſtes probari factum, & inde confici publicum inſtrumentum.nu.3. 249
ſcriptura priuata an faciat plenam probationem.nu.20 263
ſcriptura an ſit de legis obſeruantia.nu.2 285
ſcripturam teſtamenti propria falſitas, etiam modica, omnino vitiat, ficta autem falſitas in ea duntaxat parte, in qua fingitur.nu.6 38
ſcripturas interpretamur per uiuam rationem, per argumentum à parilitate, & ab omnimoda ſimilitudine.nu.44 11
ſcripturæ extra iudiciũ factæ, ad iudicium autem redactæ & in iudicio productæ an ſint de actis.nu.21 114
ſcripturæ an credatur, ſi tabellio vna cum iudice dicant, uiſo libello, litis conteſta.iuramento calumniæ, atteſtationis, inſtrumento, & cæteris uidẽdis, omnibuſque diligenter examinatis.nu.22 eod.
ſcriptura vbi non excipit, nec nos debemus excipere. nu.5 131
ſcripturæ, vel vocis corpus non poteſt mutari, ſed interpretari. numero quarto. 145
ſcripturæ quandoque magis creditur, quandoque teſtibus.nume.13. & 14. & 15 202
ſcripturæ ſolemnitas non requiritur in cauſis breuib. & ſummarijs vtraque parte præſente.nu.63 212
ſcripturæ priuatæ ſi duo notarij ſubſcribunt, an probẽt abſque alia diſpoſitione per eos fienda.nu.11 223
ſcripturæ an poſſint publicari iudicis authoritate.nu.4 231
ſcripturæ priuatæ niſi negetur, creditur contra ſcribentem.nu.6 237
ſcripturæ quæ eſt facta per manum tabellionis, & eidem chartæ ſigillum oppoſitum etiam omiſſo ſigillo ualidum remanet inſtrumentum, dummodo de iure communi habet ſubſcriptionem teſtium.nu.23 212
ſcripturæ priuati quantumlibet boni ut ſtetur, ligare non poteſt ſe quis per pactum nudum, quid contra.nu.13.& 14 243
ſcripturę, quam quis edit, ſtare tenetur.nu.22 263
ſcripturæ priuatæ tria nomina, an ab inuicem differant.nu.23 eo.
ſcrutator vnus ſi recedat, an alij poterunt ſcutari.nu.45 82
ſcrutinij formam ſeruare difficile eſt.nu.1 eo.
ſcrutinio publicato an poſſint poſtulantes variare.nu.10 91
ſcrutinio publicato ſi numerus, & omnia ſint æqualia, an canonici poſſint uariare, & eligere aliquem tertium.nu.22 eo.
ſcrutinium triplex requiritur circa electionem nu.9 64
ſcrutinium, an poſſit fieri de duobus tantum, ut eligatur vnus ex illis, & alius extra illos non poſſit eligi.nu.22 297
ſecreta mea in conſcientia ſi alicui reuelaui & ex hoc ſcit ille me habere conſcientiam læſam, an iſte contra me poſſit iudex impetrari, numero ſecundo. 230
ſęcularis poteſtas an poſſit mandare epiſcopo, ut eum iuuet in executione. nu.14 125
ſecundum decretum an locum habet in realib.nu.8 164
ſecundum decretum quare non habeat locum vniformiter in perſonalibus nu.9 eo.
ſecunda ſcriptura ualet, quæ plenior eſt', quam prima, ver.alias ergo.numero 3 276
ſecus multitudine cauſarum omnino inuicem ſeparatarum delegata quia ſeparatorum ſeparatum eſt iudicium, & ſeparata ratio. nu.6 36
ſede uacãte in capitulo eſt' plena eccleſia, ipſum enim eſt caput, & membra. nume.20 32
ſede vacante an Metropolitanus poſſit mandare capitulo iuriſdictionem. numero 2 68
ſemel excommunicatus, ſiue bannitus poteſt iterum excommunicari, ſiue banniri.nu.9 49
ſemel fieri non ſufficit, niſi fiat idoneo.nu.9 68
ſemel reprobatus in priuato examine, ſi in ſtudio perſeuerauit poteſt iterũ examinatus, & inuentus idoneus approbari.nu.9 97
ſemel & ſæpius, & iterum aduerbiorum vis, & acceptio.nu.12 232
ſemen, quod ſeminatur, an contineatur appellatione expenſarum.numero ſecundo. 184
ſemeſtria duo faciunt annum, & an, & quando temporum coniunctio in ſtatuto ſibi locum vendicet.nu.3 99
ſemiplena probatio nullo in textu reperitur.§. ibi præſumpt.nu.16 262
ſemiplenam probationem quæ faciant in cauſis ordinarijs, & nu.20.21.22. 23.24.& 49 eo.
ſemiplenum ius habens non facit partem cum habentibus plenum ius.numero 16 21
ſenem inter, & iuuenem paria iura habentem, differentia conſtitui non debet.nu.14 13
ſenex an iuuenis, idoneior ſit ad teſtificandum.nu.17 37
ſenioribus creditur in facto antiquo, & melioribus loci.nu.2 216
ſenioribus in facto antiquo magis creditur.nu.4 232
ſenſum negare, & adminicula quærere, eſt infirmitas intellectus. numero 1015 68

BIU Cujas

Super Decretalibus.

ſenſus principaliores, & neceſſarij in teſtibus ſunt cuius,& auditus,& quic quid per eos ſenſus probatur,affirmatiue probari dicitur,licet negatiue proponatur.nu.1 56
ſenſus uiſus an & quando ponatur pro omni ſenſu.nu.8 168
ſenſus omnis corporis per viſum intelligitur, qui uiſus, eſt obiectum teſtimonij,& omnis certitudo,nu.1.& 4 227
ſenſus decipitur aliquando.nu.3.& 4 214
ſenſus omnis eſt paſſio.nu.8 227
ſenſus duo contrarij in eodem ſubiecto concurrere non poſſunt. numero 5 fol.236
ſenſuum alij corporei,alij incorporei,& qui,& rationes eorum quę,&.n. 4. & ſequentibus.nu.3 227
ſententia lata contra conſtitutiones extrauagantes, uel reformationes communes in uolumine non contentas an, & quando ſit ipſo iure nulla.numero 56 6
ſententia non debet eſſe alternatiua,uel conditionalis.nu.9 21
ſententia erronea an ſit ipſo iure nulla.nu.4 21
ſententia contra poſſeſſorem,uel petitorem lata non factis probationibus, quando ualet.nu.24 23
ſententia condemnationis ſpectari debet in ea enim ius conſiſtit,& virtus numero 18 24
ſententia ſi perpetuam de præterito cauſam habeat perpetuo afficit,ſi temporalem,& in futurum protenſam, ut cótumaciam,temporaliter,numero 25 eo.
ſententia lata contra ſtatutum,de cuius intellectu probabiliter dubitari poterat,non dicitur expreſſum errorem continere.nu.14 25
ſententia appellationis deſertæ eſt diffinitiua proceſſus, ſed reſpectu cauſæ principalis eſt interlocutoria.nu.22 34
ſententia,ſuper appellatione cõficta ad fauorem confingentis, diſcuſſa tamen cauſa lata,ualet.nu.63 42
ſententia ſi à iudice competenti feratur pro falſo procuratore, an dominus poſſit ratificare in ſuum fauorem.nu.16 51
ſententia lata ſuper proceſſu an ſit interlocutoria.nu.2 141
ſententia definitiua fertur ex præſumptione uiolenta.nu.1 244
ſententia quando eſt lata contra clericum nomine proprio quando fiat executio in prin.nu.1 279
ſententia an requiratur in priuatione feudi.nu.2 16
ſententia expenſarum quæ fieri poſſit.nu.2 141
ſententia lata cum ſucceſſore non prodeſt auctori, à quo cauſam habet, ſecus ex contrario niſi in caſu.nu.5 179
ſententia an poſſit ferri abſolutoria,ex incidenter deductis per modũ cauſæ.nu.12 177
ſententia abſolutoria ferenda eſt in dubio.nu.1 271
ſententia præſumptionem non haber pro ſe ſi ſit appellandum.nu. 6 140
ſententia ubi eſt ſolum Papæ obſeruari debet,nulla contradictione diſtante.nu.1 189
ſententia lata contra præſentem digito oſtenſum an uitiatur per errorem loci originis.nu.3 51
ſententia appellationis deſerta an ualeat.nu.4 67
ſententia lata ex contumacia ad pœnam pecuniariam an tranſeat in hæredem.nu.8 eo.
ſententia an debeat formari in perſonam procuratoris,uel domini, numero 28 74
ſententia ſi fertur ſuper uſufructu formali, neceſſario concipitur in perſona domini.nu.31 eo.
ſententia interlocutoria lata ſuper ætate,appellatione ſuſpenditur, numero 4 77
ſententia diffinitiua,ſolemniter lata, eſt altera natura.nu.18 83
ſententia quando priuat aliquem à ſtatu ſtatim perdit poſſeſſionem,numero 3 92
ſententia lata ex duabus cauſis altera iuſta,altera iuri contraria,an ualeat, nume.8 95
ſententia lata contra fideiuſſorem an mandetur executioni contra reum, qui ſciuit, & non appellauit.nu.12 eo.
ſententia de uendendo an poſſit per iudicem reuocari,nu.5 106
ſententia lata contra Titium de tali parochia,ſi in ea parochia duo ſunt Titij an ualeat ſententia,& in dubio de quo eorum ſenſiſſe præſumatur, numero 6 107
ſententia nulla non trahit ſecum executionem.nu.4 110
ſententia iniuſta tranſit in rem iudicatam, ſecus eſt in mandato,numero 9 fol.112
ſententia,quæ non eſt liquida,an debeat executioni mandari.nu.21 eo.
ſententia lata contra filium familias, quomodo fiet executio .numero 22 eodem.
Et an in illa executione ſit neceſſarius conſenſus patris uel authoritas, & quid econtra patre de peculio condemnato.nu.33 eo.
ſententia abſolutoria an requirat iudicis executionem.nu.25 eo.
ſententia an præſumatur rite lata.nu.8 114
ſententia an præſumatur lecta iudice pro tribunali ſedente.nu.34 115
ſententia lata à delegato in cauſa non delegata non tenet.nu.3 eo.
ſententia excommunicationis an in dubio præſumatur lata ante appellationem, uel poſt.nu.8 116
ſententia ſuper iuriſdictione non exercenda eſt interlocutoria. numero 2 116
ſententia lata à iudice ſciente quem citatũ,& terminum elapſum, neſcientẽ tamen eum eſſe contumacem,an ualeat.nu.9 118
ſententia lata in minus legitima ætate iudicis,uel arbitri an ſit ipſo iure nulla.nu.11 118
ſententia à legato ſub conditione lata,an duret finita ante conditionis euentum legationc.nu.9 123
ſententia legis,uel ſtatuti lata hoc modo,quicunque furtum fecerit ſit excommunicatus,an ſit lata ſub conditione.nu.11 eo.
ſententia ſi petitur declarari nulla an requiratur libellus, & utrum in mera appellatione ſententia poſſit reformari ſine libello.nu.40.& 41 130
ſententia lata prætextu tranſac.an ualeat.nu.5 135
ſententia,Indulgentiæ,& Gratiæ,utrum præſumantur reales.num.1 eo.
ſententia lata ſuper mandatis an poſſit contrario imperio reuocari . numero 3 138
ſententia omnis,quæ fertur ſuper parte proceſſus, eſt interlocutoria numero 5 139
ſententia iuſta quibus caſibus præſumitur iuſta.nu.3 141
ſententia ſi ſit lata in actione, quod metus cauſa ſuper ſimplo an poſſit appellari,& an quadrupli proceſſum impediat.num.18 143
ſententia lata an ſit neceſſe exequi eam,& petere exequi inſtrumẽtum ſententiæ producendo ipſum.nu.9 145
ſententia quando non teneat ex vicio formæ uel perſonæ.nu. 10 146
ſententia concilii lata ſub hac forma, nos concilium &c. valet . nume.14 fol. 149
ſententia ſi eſt lata contra vnum ex patronis,& alius obtinuit,an totum accreſcat obtinenti.num.9 152
ſententia a non ſuo iudice lata,& Confeſſio ac Depoſitio teſtium coram tali facere nihil quando ualeant, & nu.2.& 4 153
ſententia non læditur etiam citatus,qui non afficitur ex inſtantia, & excipitur.num.4 158
ſententia iudicis,vel arbitri non eſt neceſſaria,ubi concordia deciditur.numero 9 158
ſententia excommunicationis requirit dolum.nu.7 161
ſententia incerta in cauſa dotis an valeat.nu.23 16
ſententia excommunicationis ordine prætermiſſo ualet, lata ab ordinario, ſecus a delegato.nu.25 eo.
ſententia condemnatoria lata contra procuratorem procuratorio nomine, an mandabitur contra eum executioni,ſi non fecerat pactum de quota litis.num.28 eo.
ſententia lata in poſſeſſorio eſt definitiua.num.1 162
ſententia iudicis non eſt neceſſaria in legibus contrarijs, & an in infamia inducenda.nu.6 168
ſententia lata in cauſa criminali an faciat ius in ciuili.nu.3 173
ſententia conuentionis & reconuentionis dicitur vna, & ſimul ferenda, aliter appellari debet,cum non ſit nulla.nu.10 eo.
ſententia abſolutoria lata ſuper actione an excludat exceptionem, in qua idem refricatur.nu.14 eo.
ſententia idem operatur,quod confeſſio,& num.1.& 2 eo.
ſententia quæ fertur ſuper poſſeſſorio principaliter,& per ſe, eſt diffinitiua. num.3 176
ſententia non ſolum fertur ſuper eo q̃ eſt petitum, ſed etiam ſuper cauſis, in princ.numero 1 177
ſententia lata ſuper poſſeſſione an ſit immediate pronunciandum ſuper proprietate.nu.3 eo.
ſententia abſolutoria lata ſine cauſæ expreſſione, præſumitur lata,quia nõ probatum, condemnatoria vero,quia probatum præſumitur, niſi alia ratio reformet hanc præſumptionem.nu.8.& 9 178
ſententia in regula fundari præſumitur in dubio.nu.8 eo.
ſententia momenti quid prodeſt.nu.8 179
ſententia,quæ aliquo remedio attentatur,non dicitur liquida.nu.2 187
ſententia,cum dubitatur,an ſit aliqua, vel nulla, an poſſit fieri ſequeſtrum. num.15 189
ſententia iudicis an requiratur poſt lapſum anni.nu.21 eo.
ſententia omnis,a quo poteſt appellari, vel recurſus haberi, tranſit in rem iudicatam,niſi contradicatur.nu.12 192
ſententia ferri poteſt ſuper eodem libello partim,pro vno, partim pro altero. num.1 195
ſententia aliqua præſumitur in dubio.num.5 eo.
ſententia ſuper expenſis lata non expreſſa quantitate ualet . num. ſeptimo. & 13 eo.
ſententia,vna quid iuris,ſi eſt executio alterius ſententiæ, uel vna ſententia eſt executio inſtrumenti guarentigiæ, quod ex forma ſtatuti habet vim rei iudicatæ.nu.3 196
ſententiam nullam ſi quis dicat, & ſi qua eſt,appellet, q̃ non habeat ſententiam,quid agendum.nu.11 201
ſententia lata ex corruptis teſtibus retractatur per in integrum reſtitutionem non per criminalem accuſationem, vel per actionem in factum intentatam ad intereſſe.nu.3 207
ſententia abſolutoria lata in ciuili excludit criminalem.nu.18 208
ſententia iudicis an concipienda in perſona procuratoris cauſæ, an domini.num.35 eo.
ſententia debet apparere ſemper nec tollitur quantum ad uerba, & nume. 64.& 66 212
ſententia poſterior exequenda ſi priori quid addatur, aut detrahatur.numero 64 eo.
ſententia reuocata non permittitur interim quis moleſtari eius occaſione. num.4 216
ſententia interlocutoria ualet indiſcuſſis exceptionibus niſi appelletur,numero 19 eo.
ſententia ſi continet multa capitula diuerſa, retractatur capitulum duntaxat iniuſtum.nu.20 eo.
ſententia vix recipit executionem plenam in factis negatiuis.nume.22 eo.
ſententiæ nomen in dubio intelligitur de diffinitiua.nu.7 225
ſententia probatur etiam per teſtes in prin.& nu.1.& 2 231
ſententia diffinitiua in cauſa matrimonii poſſet ferri ſine ſcripti recitatione. num.1 eo.
ſententia ualet etiam ſi quis ab aduerſario fuerit impeditus, ne prætorium ingrediatur.nu.2 eo.
ſententia definitiua contra aliam definitiuam non valet etiam partibus conſentientibus.num.11 232
ſententia contraria,ſi feratur a duobus iudicibus ordinariis, non eſt pronunciatio nulla ſed pendet.numero 21 240

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

ſententia iudici non præiudicat, qui eam tulit. num. 23 356
ſententia arbitramentalis, ſi pro parte ſit reformata, & pro parte non, pœna peti poteſt. num. 2 251
ſententia hominis licet debeat ante liquidari, ſecus in ſententia legis, numer. 11 253
ſententia lata principaliter contra teſtem facit fidem ad eum repellendum numero 1 265
ſententia contra exceptionem lata, an tollat exceptionem ipſo iure, an ope replicationis. nu. 21 204
ſententia ſuper exceptione habet uim pacti, non acceptilationis. numero uigeſimo primo 265
ſententia cum qua obligatione certet, ver. conſidera. num. 22 eo.
ſententia abſolutoria lata in vno, non præiudicat in altero. nu. 5 266
ſententia lata ex falſis inſtrumentis an ipſo iure ſit nulla. nume. 19 eo.
ſententia quid iuris, ſi non peccat ex falſis probationibus factis, ſed ex veris omiſſis. nu. 20 eo.
ſententia contra alteram ſententiam, quæ in rem iudicatam tranſiuit quando nulla ipſo iure, ver. & dicendum eſt. nu. 22 269
ſententia lata contra capellas, an noceat Abbati, vel econtra. & nume. 14. & 15. & 16 274
ſententia iudicis quando meram iuriſdictionis ordinaria vel delegata excedit, an ſit valida, vel non. nu. 1 278
ſententia ſtatuti lata occaſione contumaciæ præcedente monitione ſtatuti ligat extra territorium, ſecus occaſione delicti, in prin. nu. 1 279
ſententia quæ non ualeat exempla multa. ibid. & nu. 1. 6. & 7 eo.
ſententia lata contra ſubſtantiam mandati ſicut non ualet ita nec contra qualitatem formæ, ſiue concomitantias ipſius formæ. nu. 1 eo.
ſententia nulla an poſſit ratificari. nume. 2 eo.
ſententia & res iudicata, an, & qualiter differant. nu. 3 eo.
ſententia lata contra formam ſtatuti an ſit ipſo iure nulla. num. 6 eo.
ſententia ſi ſit lata pendente conſilio ſapientis an ſit ipſo iure nulla. numero 7 eo.
ſententia ſacerdotum qui deponunt clericum, debet eſſe concors, in princ. numero 1 eo.
ſententia lata contra ius litigatoris, ſi ponatur, quod tranſiuerit in rem iudicatam, an Papa uideatur eam confirmare. nu. 2 eo.
ſententia an ſit feſtinanda in criminalibus. nu. 2 eo.
ſententia an poſſit exequi intra tempus appellandi. nu. 3 eo.
ſententia lata contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam, in princ. etiam ſpirituale. nu. 1. & quid ſi pro eo. num. 1. & 3 eo.
ſententia erronea lato pro matrimonio, an tranſeat in rem iudicatam. numero 3 eo.
ſententia lata prætextu iniquę conſuetudinis retractatur in princip. numero primo. eo.
ſententia confirmatoria non valet, ſi prior eſt nulla. nu. 2 eo:
ſententia facta, non citata parte præſumitur illicita. nu. 1 280
ſententia lata contra tenorem obligationis an ſit ipſo iure nulla. nume. 2 eodem.
ſententia, quæ nulla eſt, non obſtante, proceditur ex eodem libello. numero 2 eod.
ſententia contra ius litigatoris lata ualet, ſi ab ea non fuerit intra decenniũ appellatum, in prin. nu. 1 281
ententia ſecundum ſententiam valet, ſi non fuerit appellatum, ver. no. ſententiam. nu. 2 eo.
ſententia alternatiua per iudicem appellationis ad ſimplicem poteſt reduci, & ualet ſine uerbo, condemno, verſi. Item non eſt. nu. 2 eo.
ſententia quando que fertur alternatiue, & tamen non eſt alternatiua, ſed ſubiectiua. nu. 3 eo.
ſententia per ſe ſtat & ſuis uiribus nititur, etiam ſi probationes non concludant, uer. ſed opponitur. nu. 4 eo.
ſententia quando ualeat, ſi quid omittatur, & nu. 6. & 8. & 9. & 10 eo.
ſententia duæ non poſſunt ferri ſuper unico capitulo ſuper una parta, numero 10 eo.
ſententia, quæ nihil continet iniquum neque per ſe, neque per acta, debet confirmari. nu. 1. 282
ſententia ad hoc, quod confirmetur, vel infirmetur, ſufficit, ſi iudex dicat, confirmamus, uel infirmamus. nu. 2 eo.
ſententia ſi dicatur lata, utraque parte præſente, per notarium, nõ propter ea probatur conſenſus, ſed ſola iudicis requiſitio. nu. 5 eo.
ſententia per lapſum x. dierum tranſit in rem iudicatam in princi. numero 1 eo.
ſententia poteſt ferri ſub conditione, quæ habet ipſam iuſtificare, & nume. 1. & 4 eo.
ſententia conditionalis executioni mandari poteſt abſque libello, liquida tà prius exiſtentia conditionis. nu. 2 eod.
ſententia quando ferri ſub conditione poſſit, & nu. 2. & 4. & 5 eo.
ſententia, qua iudex dicit, condemno te, ſi eſt probatum, an, & quando ualeat. nu. 5 eo.
ſententia ſine expreſſione cauſę lata, ualet in prin. nu. 1 eo.
ſententia per teſtes probari poteſt. uer. ibi abſoluit. nu. 2 eo.
ſententia confirmatur contra appellantem, ſi nihil doceat contra ipſam in prin. & nu. 1. ad fi. 283
ſententia lata contra ſubditum meum mihi non præiudicat, uer. ibi non noceat. nu. 3 eo.
ſententia ſi eſt executa pro epiſcopo agente, an agens pręſtabit cautionem defenſioni. nu. 7 eo.
ſententiam latam ſi conſtet ſed poſtea archiuio publico appareat cancellata mereatur executionem. nu. 18 eo.
ſententia contra abſentem impeditum, licet citatum, ipſo iure nulla eſt. numero 3 284
ſententia lata ex falſo motu iudicis ualet, niſi appelletur ibi. & nume. 3. & 4 eodem.
ſententia lata contra abſentem, qui comparere non potuit inualida eſt numero 4 eo.
ſententia ſecunda contra primam eſt ipſo iure nulla, & quando non. & nu. 2. & 4 285
ſententia nulla an ualere poſſit de conſenſu partium, ver. dicit Accur. numero 2 eo.
ſententia contra ſententiam quare eſt nulla. nu. 4 eo.
ſententia lata contra priuilegium quando teneat, in prin. nu. 1. 286
ſentẽtia lata in parte hæreditatis faciat ius in alia parte inter eoſdem, ſecus in alijs ſententijs, ibid. nu. 3 eo.
ſententia, appellatione deſerta, confirmata, vel infirmata an valeat, ibi. uer. & hic dicit. nu. 3 eo.
ſententia retractatur ex dictis, conſpiratorum lata, in prin. nu. 1 eo.
ſententia, quando tangit plures, circa unum poteſt pronunciari, & circa cæteros differri. nu. 1 eo.
ſententia ualet etiam atteſtationibus non publicatis. §. ibi, Minime. numero 1 eo.
ſententia reuocata ex aliqua cauſa, denuo quæretur de principali, in prin. & poſt caſum, ver. no. quod. nu. 1 eo.
ſententia iudicis publice excommunicati ipſo iure non tenet. nu. 1 eo.
ſententia diſcordantium duorum iudicum valet in minori ſumma, & etiã abſolutoria. §. in tex. ibi diuerſas. nu. 1 287
ſententia pro reo non eſt interpretanda in caſu diſcordiæ iudicum, ſi eſſet euidens iniquitas. §. in tex. ibi, pro. nu. 1 eo.
ſententia concors, quam vnus iudex fert ſeorſum ab alio, an ſit valida, numero 10 eo.
ſententia omnis fertur ad æternam rei memoriam, & eſt perpetuo duratura, & vide alia pertinentia ad ſententiam, ver. ſecunda. nu. 16 287
ſententia eſt pars iudicij potentiſſima, uer. nam, ſententia. nu. 5 288
ſententia dum legitur, an poſſit quis appellare, & diffinitiua, & uiua uoce, nume. 6 291
ſententia excommunicationis, à qua appellatur, donec legitur, an trahat ſecum executionem. nu. 7 eod.
ſententia antequam nuncius referat ſe citaſſe, an valeat. nu. 4 292
ſententia excommunicationis fertur per hæc uerba enunciatiua, excommunicatum te eſſe cognoſcas. nu. 2 295
ſententia excommunicationis eſt iſtius naturæ, quod ante perfectum grauamen ſuſpenditur per appellationem poſt perfectum non ſuſpenditur nume. 3 eo.
ſententia, Niſi intra tot dies ſatisfeceris, te excommunico, ualida eſt. numero 5 eo.
ſententia excommunicationis an tranſeat in ſuum naturalem effectum, ſi dum legitur antequam legatur verbum excommunico, permiſſo nomine excommunicandi, appelletur. nu. 10 eo.
ſententia ſi ita concipiatur, ſi non ſatisfeceris intra 20. dies, ex nunc ſis excommunicatus, aut ex tunc ſi dicat, an ſit differentia. nu. 11 eod.
ſententia ſi dicat, Petre, niſi te purgaueris non te abſoluo, an ſi purget ſe, ſit abſolutus. nu. 14 eo.
ſententia abſolutoria an trahat ſecum executionem. nu. 9 299
ſententia vltimi ſupplicij an trahat ſecum executionem. nu. 10 eo.
ſententia excommunicationis quare non eſt reuocabilis per appel. & nu. 11. 12. 13 eo.
ſententia declaratoria fertur, vbi eſt dubium iuris, uel facti, ver. ibi, declara re. nume. 7 301
ſententia interlocutoria non tranſit in rem iudicatam, uel non concludit iu dici, ſed parti, ver. ſolutio. nu. 12 450
ſententia lata ſuper articulo iuris eſt interlocutoria, nu. 1 307
ſententia, quod appellari de iure non poſſit, eſt interlocutoria. §. Item no. numero 1 eod.
ſententialiter aduerbium quid concludat, uerſi. ibi, ſententialiter, numero 1 fol. 272
ſententiam iudicis laici an teneatur exequi epiſcopus. nu. 30 10
ſententiam exequi qui petiit an debeat producere acta una cum ſententia, numero 9 95
ſententiam qui caſſat, videtur pronunciare contrarium. nu. 3 98
ſententiam priuatoriam quando in abſentem ferre liceat & numero 10. & 11 133
ſententiam iniquam ferens facit litem ſuam etiam ſi ſit præfectus prætorio, à quo non licet appellare, & conueniri poteſt coram Cæſare. numero 3 fol. 105
ſententiam latam inter uaſallos quis mandabit executioni. nu. 5 155
ſententiam ſuper crimine non eſt neceſſe ferri, ſi quis priuetur, nu. 5 188
ſententiam lucroſam vbicunque probatione, criminis quis conſecuturus eſt, uel citaturus damnoſum, ſemper cognoſcunt teſtes. nu. 2 210
ſententiam nullam ſi dico vel appello quid iuris, ſi tu dicis, quod de iſta ſententia non apparet, & ideo non poteſt fundari iudicium. nu. 3 242
ſententiam iudex ferre poteſt ſub conditione, uerſi. iudici enim numero 16 fol. 262
ſententiam dicere nullam quoties eſt licitum. nu. 2 294
ſententiam qui petit executioni mandari, non habet neceſſe probare de crimine, ſed de ſententia, ver. & ideo. nu. 2 318
ſententiarum executiones omnes ſuper collectorem Papa fieri mandauit de quibus ſententijs intelligatur. nu. 7 299
ſententias venales & proceſſus, quando verum ſit, non tenere. nu. 2 315
ſententiæ, ac Iuramento quæ conditiones vel inſint, uel incidant. nu. 4. 290
ſententiæ executio cui commiſſa eſt, an poſſit exequi, ſi inſtrumentum ſententiæ eſt falſum, nu. 12 11
ſententiæ renunciari non poſſ. quo caſu intelligatur. nu. 2 135
ſententiæ latæ contra procuratorem executio fit contra dominum, & quando. nu. 12 137
ſententiæ executionem patitur dominus in loco domicilij, vbicunque ſit lata. nu. 21 eo.
ſententiæ non eſt, citatio eſt de proceſſu. nu. 3 171
ſententiæ diuiſim quando ferri poſſint. nu. 1 173

BIU Cujas

Super Decretalibus.

ſententiæ publicatio qualiter fiat,& an nulli uocantur.nu.2 231
ſententiæ arbitri ſiue æqua ſit ſiue iniqua,an debeat ſtari.nu.2 251
ſententiæ duę unica ratione declarantur nullæ.nu.2 279
ſententiæ tenor debet denunciari uicto,uel eo abſente affigi in loco publico & euidenti.§.no.tempus.nu.1 282
ſententiæ tres ſuſpenduntur propter nouum appellatorem. §. in tex.ibi diuerſæ.nu.1 290
ſententiæ quæ dicantur contrariæ.nu.9 285
ſententiæ pronunciator,uel publicator non dicitur grauare,nec eſſe ſuſpectus.nu.1 296
ſententiæ verbum ſimpliciter prolatum intelligitur de definitiua,& propterea ſententia in poſſeſſorio lata eſt definitiua.§.Ibi,Ad.nu.1 303
ſeparatio continui ſicut deſtruit humanum corpus,ita & opus,nu.48 82
ſeparatio tori quando fit propter ſæuitiam, uel culpam uiri dos ſtatim debet mulieri reſtitui.nu.2 161
ſeparatio tori non eſt cauſa criminalis.nu.21 eo.
ſeparatio,uiri ab uxore quando non liceat.nu.1 183
ſeparationem tori,& dotem vnico libello petere poſſumus.nu.1 161
ſeparatum & Annexum capitulum quod dicatur.nu.7 220
ſeptimanæ ante feſtum diem S.Ioan. Baptiſtæ in celebratione nuptiarum quomodo computentur.nu.1 171
ſequeſter quid ſit.nu.2 195
ſequeſter implere debet onera imminentia rei.nu.12 eo.
ſequeſtrari non debet res à reo petita propter eius contumaciam, in prin. nume.1 eo.
ſequeſtratio beneficij non poteſt fieri,niſi ſubſiſtente cauſa, vt puta contumacia,uel dilapidationis ſuſpicione.nu.5 46
ſequeſtratio quare non poteſt fieri regulariter.nu.8.& 9 195
ſequeſtratio beneficij poteſt fieri ante ſententiam,reuocatur autem ſi ſatisdetur de non conſumendo & reſignando ad mandatum iudicis uel etiã ſi contumacia purgetur.nu.5 46
ſequeſtratio fructuum quando fiat,nu.1.& 3 196
ſequeſtratio reguraliter eſt prohibita,excipiuntur multi caſus.nu.2 eo.
ſequeſtrum interdicto adipiſcendę an debet fieri,& quid in alijs. numero 4 fol.136
ſequeſtrum ex qua cauſa fiat,remiſſiue.nu.16 46
ſequeſtrum qualiter fiat in nominibus debitorum remiſſi.nu.15 253
ſequeſtrum duplex eſt,iudiciale & conuentionale, & nu.12.& quid utrumque ſit.nu.1 195
ſequeſtrum fructum poteſt fieri apud ipſum poſſeſſorem mandando ei, ꝙ eos cuſtodiat,& ſaluos faciat.nu.3 eo.
ſequeſtrum rei,& perſonæ quando fiat nu.4.5.9.& 12.& à quo. nume.3.4. eodem.
ſequeſtrum loco ſatisdationis ſuccedit, & ſatisdatio loco ſequeſtri. numero 12 eod.
ſermo generalis exemptos non comprehendit.nu.1 30
ſermone generali quando nullus intelligatur exceptus.nu.1 165
ſermonis rectiratio ſemper eſt iuranda.nu.1 242
ſeruare illud ſufficit,quod ſtatuta volunt.nu.12 164
ſerui diaboli non ſunt ſub protectione Papæ.nu.18 3
ſeruire poſſum duobus dominis in feudo non ligio.nu.9 240
ſeruitia perpetua debere an ſit eſſe ſeruum.nu.4 132
ſeruitus an ſit magis annexa fundo, quam iuriſdictio territorio. nume.4. fol.118
ſeruitus quomodo eſſe intelligitur in iuribus incorporalibus.nu.16 177
ſeruitus omnis eſt de iure poſitiuo.3 225
ſeruitutem luminum nemo debet alteri, niſi ex pacto, vel præſcriptione, nume.49 6
ſeruitutem poſſidere in alieno fundo,non eſt contra ius.nu.23 275
ſeruitutes prædiales quaſi poſſidentur,ver.Aliæ.nu.3 269
ſeruitutes, & quarta decimarum quanto tempore præſcribatur. §. oppono. nume.4 270
ſeruitutum quædam habent cauſam continuam natura, & utilitate,quædã natura,non vtilitate,& quędam non continuam.nu.23 318
ſeruus cogi & torqueri poteſt à domino. nu.6 143
ſeruus accuſatus in iudicio,vel excommunicatus an poſſit obiicere teſti de ſeruitute teſtis,vel excommunicatione eius,nu.11 234
ſeuerus,& idoneus ad quæ referantur.nu.1 225
ſeuitiæ iudicum eſt occurrendum.nu.3 142
ſigillare ſigillo alieno an quis poſſit,ſi non habet proprium.nu.15 240
ſigillo inferiorum prælatorum an credebatur ab epiſcopo.nu.12 238
ſigillo alieno an quis poſſit ſigillare.nu.13 eo.
ſigillum debet eſſe proprium,& vſitatum.nu.1 204
ſigillum epiſcopi an obtineat vim publicæ chartæ, & ei credatur, ſicut inſtrumento publico omnia ſolennia habenti.nu.2 eo.
ſigillum probat conſenſum ſigillantis non auctoritatem ſcripturæ, numero 8 201
ſigillum vbi eſt,ibi firmitas & concluſio,& æquiparatur confeſſioni.numero 1 234
ſigillum authenticum quod dicatur.nu.7 238
ſigillum ad quid apponitur,& nu.15.& cuius cauſa præſumatur appoſitũ. nu.14.& 15 eo.
ſigillum ſuum poteſt epiſcopus committere fideli perſonæ, & ad quæ. nu.17.& 19 eo.
ſigillum principis trino teſte notatum an habeat vim tabellionis, nume.18 fol.240 241
ſigillum fungitur vice teſtis.nu.4 298
ſigillum incongruum vitiat ſcripturam.nu.1 238
ſigillum ęquiparatur armis.nu.15 6
ſignificatio eſt expreſſio entis, ſiue exiſtentis.nu.94 238
ſigno non vti poteſt alieno notarius.nu.13 252
ſigno quis alterius vti nequit.nu.3 214
ſignum oſtendit ſignatum.nu.2 298
ſignum non conſuetum ſi notarius facit, inſtrumentum ſuum non valet. numero 2 302
ſignum cui aufertur,aufertur & ſignatum,cum.exemplis.num.2 178
ſilentii impoſitio debet intelligi rebus in eodem ſtatu durantibus, numero octauo. 262
ſilentii perpetui impoſitionis ſententia habet vim definitiuæ,nu.15 140
ſilentium pro conſenſu ſimplici habetur interdum.nu.4 143
ſilentium habetur pro diſſenſu,ſi diſſenſus anteceſſerit, niſi in caſu. numero ſecundo. 173
ſilentium eſt indicium tacitæ confeſſionis.num.8 237
ſilentium quando obſtet.nu.6 276
ſilentium ſi ſit impoſitum turbatori,an poſſet ille,cui impoſitum eſt, ſi fuiſſet expulſus,agere interdicto recuperandæ.nu.8 11
ſimile quid an ſit ſi dubitetur, & poteſt argui pro, & contra præſumitur ſimile.nu.4 6
ſimilia ſi aliqua negentur eſſe ſimilia, cui incumbat onus probandæ ſimilitudinis,vel diſſimilitudinis.nu.71 29
ſimilia non ſunt,quorum diuerſa eſt ratio.nu.16 237
ſimilia maleficia dicuntur,quæ ſunt eiuſdem qualitatis.nu.1 305
ſimilia quę dicantur,ver.item ſimilia.num.6 11
ſimilitudo quid ſit.nu.1 29
ſimilitudo eſt in pluribus terminis eadem æquitatis ratione,nu.20 37
ſimilitudo eſt quædam parilitas, & inter excedentia, & exceſſa locum non habet.num.14 91
ſimonia committitur etiam mutuando pecuniam gratis.num.2 316
ſimonia committitur,quando iudex accipit pecuniam,ne procedat contra delinquentes.§.ibid.pecuniæ.num.4 100
ſimoniacus eſt,qui ſpiritualia emere tentauit,licet non emerit.nu.27 196
ſimoniacum qui ſe confeſſus eſt in iure, deponitur ab officio, & beneficio, in prin.num.1. 41
ſimplex ſiue ſimpliciter dicitur multis modis.nu.12 256
ſimplex locutio rebus ſic ſe habentibus,intelligitur facta.num.3 143
ſimplicitas, & ignorantia uotum non reſcindunt, vel delicationem bonorum.nu.2 179
ſimul aduerbij ſignificatio.nu.1 129
ſimulatio ex fraude,& econuerſo,præſumitur.num.38 137
ſimulatio poteſt opponi contra ſimplex mandatum procuratorium,numero 20 213
ſingula ꝙ non proſunt, multa iuuant,regulæ quando ſit locus,numero ſecundo. 246
ſingula quæ non proſunt,&c.nu.1 222
ſingulares teſtes,licet non probent,quid efficiant.nu.2 232
ſingulares teſtes non dicuntur, qui quid per ſingulares actus ex vno fonte prouenientes atteſtantur.nu.9 73
ſingularitas in teſte quomodo cognoſcatur,num.19 90
ſingularitas eſt in teſtibus quo ad perſonas quo uero ad dicta debet eſſe conformitas.nu.6 eo.
ſingularitas in eligentibus aliter ſumitur quam in teſtibus.nu.13 207
ſingularitas teſtium quomodo intelligatur,num.10.& 11 eo.
ſingularitas an,& quando ſit cum contrarietate,& aliter miſta.numero 11. fol.eo.
ſinguli compelluntur ſoluere debita communitatis non tanquam ſinguli, ſed tanquam vniuerſi.num.17 44
ſinguli canonici an habeant iurisdictionem.nu.8 127
ſingulorum dominiorum genera ſunt de iure gentium, ſingula autem generum nequaquam.nu.28 16
ſituatio in uolumine ſtatutorum an ſit de eſſe ſtatuti.num.3 285
ſocietas mercatorum an maneat in uno.nu.3 166
ſocietatis corporalis an teneatur de damnis datis a ſuis ſocialibus. numero 13 142
ſocii conuentionales ſi ſint duo, an unus poſſit ſine mandato agere nomine alterius,& quid ſi ſint ſocii contractus.num.36 21
ſocii quando admittantur in teſtes pro ſociis. num.2.& 3 215
ſocii coniurati coguntur ad detegendam coniurationem.nu.1 237
ſocii duo ſi erant, & vnus exercebat fœnus & communicabat alteri, poſtea fecit cautionem,an ille alter teneatur conferre in reſtitutione vſurarum. num.14 253
ſociorum iniuriam poteſt quis armis repellere, ſiue loquamur de ſocio ſocietatis rerum,ſiue itineris,nu.5 314
ſocius & debitor meus ſi eras in mille,& tu me præſente & mandante procuratorem conſtituiſti ad recognoſcendum iſtud debitum, & obliganda bona tua,& ante,quam procurator obligaret,alienaſti,tandem procurator te,& tua bona obligauit,an habeam hypothecariam in bonis alienatis,conclude ut infra nu.32.& 37 8
ſocius iniuſte prohibendo, conſocii ſui utilitatem impedire non poteſt.numero 29 14
ſocius an poſſit locare domum communem pro indiuiſo conſocio inuito. num.42 eo.
ſocius criminis an admittatur in teſtem in cauſa criminali,numero ſecundo & 4 215
ſola uocatio ad eligendum uocato poſſeſſionem tribuit, eligendi ius non tribuit.nu.10 90
ſola lit.pendentia,etiam ſi doloſe non taceatur impedit uires priuilegii, numero 1 195
ſolennitates quæ poſſint omitti,quæ non.nu.41 4
ſolennitas eadem requiritur in deſtructione,& conſtructione alicuius actus num.ſecundo 58
ſolennitas an præſumatur in decretis.num.26 115
ſolennitas in iudiciis non præſumitur,ſecus in contractibus.num.3 159
ſolẽnitas cohęrens & intrinſeca,an, & quare bene præſumatur,& quid de re mota.num.29 211
ſolennitas requiſita niſi addatur,iuſte quid negatur,ibid.poſt caſum,numero 1 226

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

ſolennitas in vtraque parte contrahentium ſi ex ſtatuto ſit obſeruanda, & di uerſi fori contrahentes ſint, quid iuris. num. 4 316
ſolennitatem teſtis qui aſſeruit, probat eam. nu. 2 226
ſolennitates inſtrumentorum publicorum non eſt neceſſe apponere in apochis, & codicibus rationum. num. 6 199
ſolennitates, quæ requiruntur in alienatione rerum eccleſiæ, an requirantur in venditionibus, quas faciunt fratres prædicatores, qui non poſſunt retinere proprium. nu. 4 279
ſolenniter acta propter auctoritatem iudiciariam præſumuntur omnia etiã ſi iudex eſſet ribaldus. nu. 3 282
ſoluendo non eſſe dicitur, qui propter potentiam exigi non poteſt. numero 20 189
ſoluens bona fidei ei qui ceſſit vel vendidit iura ſua, quando tutus fiat, numero 3 136
ſoluens vſuras, ſi uelit eas repetere, an indigeat abſolutione iuramenti, numero 12. 247
ſoluere debita tenetur, qui ſuccedit in bonis vacantibus, nu. 18 78
ſoluere qui promiſit alibi an poſſit ſoluere in loco celebrati contractus, vbi alias forum non ſortiebatur. nu. 6 118
ſoluere qui non poteſt, an poſſit excommunicari. nu. 14 eo.
ſoluere qui iurauit die dominica, non incidit in periurium, ſi ſoluit in media nocte. num. 3 249
ſoluere Seio an poſſim, quod debeo Titio. num. 2 254
ſolui vni ſoli an poſſit, ſi aliquid pluribus debetur. nu. 1 eo.
ſolus homo animal rationale eſt, quia ſolus eſt ſuſceptibilis diſciplinæ. numero 32 5
ſolus Papa in terris eſt vicarius Ieſu Chriſti. nu. 4 92
ſolutio fieri ne debeat ad denarios nouos, vel ad veteres. nu. 11 128
ſolutio cenſus an probet ſubiectionem, vel aliud. nu. 2 180
ſolutio momentanea quando ſufficiat. nu. 1 249
ſortem minuere non eſt peccatum, ſed contra. nu. 9 175
ſortis vel fortunæ iudicio non eſt quid dirimendum, vbi agitur de magno præiudicio. nu. 27 208
ſortis quantitate certa probata, ſi conſtet, ꝙ vſuræ ſunt ſolutæ, ſed non in quanta quantitate, an iſta probatio probet eum vſurarium. nu. 3 251
ſortium iudicio electio committi non poteſt. nu. 2 247
ſpatium ad deliberandum nemini eſt negandum, niſi fruſtratorie petatur, numero 1 141
ſpatium temporis quantum eſſe debet inter primum & ſecundum decretũ. num. 23 190
ſpacium iudicat tempus continuum. nu. 2 273
ſpeciale & ſpecialiſſimum abſtractum eſt a natura generis. nu. 7 152
ſpecialia verba ſunt clariora, & non requirunt expoſitionem, ver. quia verba. nu. 25 308
ſpecialis conſuetudo, vt liget, quæ requirantur. nu. 11 55
ſpecies derogat generi, ſiue in eadem diſpoſitione, ſiue in diuerſis. nu. 2 27
ſpecies, ſi omnino a genere ſeiuncta ſit, ei derogat, ſi generi coniuncta remanet, & in ſermone ea præmittitur, genus vero ſubſequitur, ſui generis naturam retinet, nu. 16. aut econtra & limitat. nu. 11 eo.
ſpecies in aduerſatiuis orationibus derogat generi, item in ſeiunctis ſi vna ad vnam perſonam, alia ad aliam referatur. Si ambæ ad eandem perſonã ſub diuerſis conſiderationibus, utraque debetur. nu. 17 27
ſpecies declarata in indiuiduis derogat declarandæ, ſecus in diuiduis. numero. 38 eo.
ſpecies an deroget generi, & quando ab eo ſeparata dicatur. nu. 51 31
ſpecies, quæ de neceſſitate ad indiuiduum reducitur perinde cenſetur ac ſi indiuiduum expreſſum eſſet. nu. 1 107
ſpecies generi quando deroget. nu. 9 119
ſpecies probationum diuerſarum & quando probent. nu. 2 213
ſpeculatoris locus de extenſione mandati quomodo intelligatur. nu. 10. 137
ſpeculatoris edictum in tit. de procur. §. rationem quoque, uer. illud quoque notandum, limitatur. nu. 1 139
ſpirituale ſpirituali non deſeruit. num. 1 166
ſpirituale mere nunquam accedit temporali. nu. 4 173
ſpirituale beneficium non recipit æſtimationem. nu. 3 179
ſpiritualia conditionem recipiunt, & conditio quatuor modis dicitur, numero 1 65
ſpiritualia ſic inhærent oſſibus, ut auelli, non poſſint, & diuinam habent uirtutem. nu. 7 147
ſpiritualis cauſa non eſt, ſi agatur poſſeſſorio rei ſpiritualis. nu. 2 166
ſpiritualitatem aliquam non intentat excipiens, num. 6 173
ſpoliaſſe uidetur, qui non ſpoliauit, ſed ſpoliatum detinet in ſpoliatione. num. 8. §. opponitur. 298
ſpoliati, & ſpoliationis priuilegium, ꝙ amittitur eius ſilentio. nu. 4 174
ſpoliato ſi probetur in modum exceptionis an fiat reſtitutio. nu. 4 183
ſpoliationem alterius rei ſi unus opponit aduerſus actorem quid iuris, in prin. nu. 1 173
ſpoliatus quando quis dicatur iuribus incorporalibus perſonalium præſtationum, nu. 23 74
ſpoliatus non poteſt inquiri, niſi primo reſtituatur ad mobilia & immobilia & fructus, & ad plenam & pacificam poſſeſſionem, num. 4 116
ſpoliatus uir in quibus reſtituitur. nu. 21 161
ſpoliatus agens contra ſpoliatorem an poſſit ab eo reconueniri. nu. 2. 174
ſpoliatus ſi non agat ad poſſeſſionem, ſed ad fructus, an iſta actio ſit priuilegiata. nu. 6 eo.
ſpoliatus, qui ſuccubuit in petitione, quia non erat dominus, an uideatur ſuccubuiſſe in condictione ex. l. ſi quis in tantam. C. unde ui. nu. 11 178
ſpoliatus qui eſt clam, ex poſtfacto tranſit in uitium uiolentiæ. nu. 3 181
ſpoliatus debet uſque ad ultimam quadrantem tam poſſeſſionis, quam fructuum in integrum reſtitui ante omnia. nu. 1 182
ſpoliatus ſi conueniatur interdicto, uti poſſidetis, & excipit de ſpoliatione, & probat, per hoc non fit ſibi reſtitutio poſſeſſ. num. 7 276
ſpoliatus debet ante omnia reſtitui, etiam in cauſa liberali, ibid. poſt caſum, ver. nota, quod. nu. 1 286
ſponſa mea dum eam ducebam ante quam eam carnaliter cognoſcerem, uel dum in domo mea maneret puella, ſi fuit mihi ſubtracta, an habeam interdictum recuperandæ poſſeſſionis. nu. 6 183
ſponſalia uerba debent probari per uerba de præſenti. nu. 3 eo.
ſponſus debet traducere ſponſam ſuam ad domum, non expectare, quod traducatur ab ea. nu. 12 203
ſportularum cauſa dicitur cauſa propria iudicis, & qui cum ſportulis habere ſe dicit iuriſdictionem, parte negante non debet ſe iudicem pronuntiare, & dat cautelam iudicibus, uer. & quod, nu. 4 315
ſportulæ an ſibi debeantur iudex ordinarius cognoſcere non poteſt, poteſt tamen delegare alteri cognoſcendum, nu. 34 104
ſportulæ computatur inter expenſas neceſſarias. nu. 9 175
ſportulæ quando duplicentur in cauſa cumulationis. nu. 6 177
ſportulæ non faciunt quem ſuſpectum. nu. 1 246
ſportulę an debeantur de iure ciuili iudicibus, uer. Adde, nu. 4. §. ſi autem, & ſeq. & utrum ex conſtitutione epiſcopi. nu. 3. & 4 247
ſpurij an dicantur de domo, uel de caſata. nu. 11 48
ſpurij an poſsint legitimari per matrimonium. nu. 5 183
ſpurius filiorum appellatione in materia ſucceſſiua, quæ bona gratia dicitur, non comprehenditur, ſed bene in materia prohibitoria, quam malã uocant gratiam. nu. 12 48
ſpurius regis, ob uirtutem electus, deficiente ſtirpe legitima, an teneatur ſoluere debita regis. nu. 7 78
ſpurius eſt nomen generale ad omnem natum ex damnato coitu. numero 18 97
ſpurius an poſſit accuſare tanquam coniuncta perſona interfectorem patris ſui. nu. 2 152
ſpurius legitimatus, qui comparatur legitime nato, an poſſit inſtitui hæres à patre coram duobus teſtibus, nu. 62 105
ſpurius an intelligatur de caſata. nu. 2 209
ſtante ſtatuto, ꝙ doctor non poſſit eſſe rector ſtudij, an doctor in arte, & ſcholaris in medicina poſſit eſſe rector. nu. 27 21
ſtante ſtatuto, ꝙ liceat bannitum impune occidere, ſi ego facio pacem cum bannito, & promitto eum non offendere ſub certa pœna, utrum poſſim impune offendere. nu. 16 7
ſtante ſtatuto, ꝙ nullus poſſit eſſe prior ciuitatis niſi ſit æſtimatus in centũ, ſi quis habet plures filios, ipſo viuente ſufficit vnum æſtimum pro omnibus. nu. 91 18
ſtante ſtatuto, ꝙ principalis cõtrahens teneatur ſoluere gabellam, quis erit principalis, Locator an conductor, Cedens an ceſſionarius, nu. 16 74
ſtante ſtatuto, ꝙ reſpõderi debeat clare poſitionibus, nulla conditio etiam tacite ex coniecturis ſubintellecta adiici poteſt. nu. 5 81
ſtante ſtatuto, quod cauſa extra collegium committi nequeat, ſi nullus de collegio acceptare velit, an extra committi poterit, nu. 52 82
ſtationes uendendi intereſt habere, ibid. nu. 1 369
ſtatuendi arbitrium habentes vnum pro ſe ipſis, aliud pro alijs ſtatuere nequeunt. nu. 21 14
ſtatuendi poteſtas eſſe non poteſt abſque iuriſdictione. nu. 2 277
ſtatuentium nomina an neceſſe ſi exprimi in legibus, & ſtatutis, & conſuetudinibus. nu. 5 65
ſtatuere populus poteſt quatenus moribus, & legibus uiuit. nu. 63 11
ſtatum ſuum quis non mutat appellatione pendente, uel tempore appellandi non tranſacto. nu. 1. & 2 252
ſtatuta contra libertatem eccleſiæ quæ ſint. nu. 3 9
ſtatuta præciſa diſpenſationem arbitri non recipiunt. nu. 14 eod.
ſtatuta an ſint ſtricti iuris. nu. 49 eo.
ſtatuta, quæcunque dant iudici arbitrium, poſſunt dici bonæ fidei. numero 41 eo.
ſtatuta imperfecta non ligant. nu. 3 eod.
ſtatuta municipalia recipiunt interpretationem intenſiuam, & expoſitiuã. nume. 40 11
ſtatuta omnia recipiunt interpretationem intenſiuam, & aduerſatiuam, nõ autem extenſiuam, uel reſtrictiuam, niſi quatenus de iure communi, numero 42 eod.
ſtatuta non ſunt interpretanda per fictionem. nu. 47 eo.
ſtatuta loquentia de executionibus teſtamentorum fiendorum præter ordinem iuris communis, non habent locum in ficta, ſeu præſumpta vulgari, uel pupillari tacita, & quare. nu. 48 eo.
ſtatuta an æquiparari debeant contractibus, an vltimis voluntatibus. numero 55 eo.
ſtatuta municipalia ligant ſtatim atque publicata ſunt. nu. 6 11
ſtatutum quæ ſapiunt monopolium non ualent. nu. 20 14
ſtatuta epiſcopi, quod in certis cauſis à iure communi omiſſis non appelletur. Item quod in certis caſibus procedatur ſummarie, & de plano, an ualeant. nu. 65 eo.
ſtatuta debent eſſe habilia obſeruatu: Impoſſibilia enim uel nimis difficilia ſunt extra naturam humanam. nu. 28 19
ſtatuta recipiunt tacitam conditionem. nu. 54 21
ſtatuta libertatis eccleſiæ reſpiciunt præterita. non tamen quo ad pęnã adiectam, niſi ea ab initio coheſiſſet. nu. 2 25
ſtatuta & conſtitutiones recipiunt interpretationem intrinſecam etiam declaratiuam, niſi à conditore, & à iudice inter litigantes duntaxat. n. 15. e.
ſtatuta terrarum an vitientur propter malam latinitatem. nu. 7 34
ſtatuta an poſſint fieri circa futuram dignitatem. nu. 12 57
ſtatuta facere poteſt epiſcopus in eccleſia præter ius commune. numero 17 fol. 58
ſtatuta qualiter debeat ad concordiam reduci, ſi mens eſt dubia. nu. 19 eo.
ſtatuta, quæ permittunt homicidia non ualent. nu. 4 59
ſtatuta epiſcoporum, uel ciuitatum an requirant ſcripturam ita, ꝙ aliter ualeant. nu. 4 131
ſtatuta ſunt leges extraordinariæ, & extrauagantes. nu. 2 147
ſtatuta ciuitatis an poſſint prohibere, ne alienetur in perſonam eccleſiaſticam,

BIU Cujas

cam, & si prohibeant, an sit interpretantur contra libertatem ecclesię, numero 2 156
statuta terrarum an porrigantur ad lites pendentes, ne quibus in statuto nō fit mentio, nu. 2 195
statuta minorum magistratuū non trahuntur ad potestatem generalem in loco præsidentem. nu. 34 198
statuta praua terrarum sunt per superiorem reprobanda. nu. 6 201
statuta & consuetudines qui iurauit obseruare ciuitatis, honesta, & rationabilia tenetur obseruare. nu. 2 252
statuta dictio potest esse nomen & participium, uer. Item quia. nu. 1 262
statuta possunt pacto statuentium roborari. nu. 4 eo.
statuta quæ respiciant futura. nu. 7 277
statuta si non valent, nec ex eis latæ sententię. nu. 2 279
statuta laicorum an habeant executionem paratam. nu. 17 283
statuta Tusciæ si dicunt, quod instrumentum, de quo sit præceptum de soluendo ad certum terminum, post terminum mandetur executioni, modo notarius mandauit solui, sed non apposuit diem, utrum debeat exequi post decem dies, qui de consuetudine solent apponi. nu. 14 282
statuta ciuitatem, & constitutiones feudorum in terris imperij Romani p̄nalent canonibus & quando. nu. 4. & 5 290
statuta monasterij debent fieri per prælatum, & capitulum, nu. 4 293
statuti efficacia an porrigatur ad res sitas extra territorium statuentium, numero 3 165
statuti uerba debent intelligi in potiori significatu. nu. 6 272
statutis semper creditur inesse iustitia. nu. 9 10
statuto cauetur quod ciues possint blauam extrahere ante duos dies, & non postea, quidam cum extraheret tempore permisso coactus est referre in tus propter hostes aduenientes, an possit extrahere. & quid in eo, qui, cū uellet ante duos dies extrahere, non potuit, quia inuenit portas clausas, nume. 14 12
statuto prohibente frumentum deferri extra territorium, deferens inuentus in uia puniri debet. nu. 4 12
statuto plura capitula continente, ultima clausula, si potest', ad omnia refertur. nu. 72 15
statuto generali potest tolli dominium habens ortum à consuetudine, numero 12 16
statuto quod disputans teneatur disputationem dare in scriptis. Priuilegiatus non disputare si disputet, tenetur in scriptis dare. nu. 56 26
statuto homicida punitur in mille, excipitur tamen nobilis popularem interficiens. quem plectit pœna capitis, iudex nobilem sic homicidā in mille condemnat clausula adiecta, quod si sententia sit cōtra, uel præter formam statuti, reducit eam ad ipsius formam, capitur nobilis, an debeat decapitari. nu. 5 21
statuto si caueatur, quod in maleficijs reus debeat ter citari, an sufficiat unica citatio pro tribus. nu. 37 24
statuto, quod extrahentis sanguinem in palatio manus amputatur, non punitur modicum sanguinem eliciens percutiendo quem in naso, numero 14 38
statuto, quod relinqui non possit forensi, bannito, uel concubinæ, quamuis concubinatus, uel indignitas adsit tempore conditio testamenti, nihilominus, si tempore mortis cessauerit, ualet testamentum. nu. 10 45
statuto puniendus tanquam falsarius, non punietur legis Corneliæ pœna, sed arbitraria. nu. 5 48
statuto, quod si testamentum non fuerit postulatum intra tale tempus insinuari, debeat cassari, an sufficiat postulare & ultra non procedere. numero 14 61
statuto, quod condemnatus pro maleficio impune offendi possit, non comprehenditur condemnatus propter contumaciam. nu. 15 eo.
statuto, quod homicidia exulet quinquennio, an qui intra quinquennium duo homicidia commisit, decennio exulare debeat. nu. 3 66
statuto quod homicida decapitetur, nisi habeat pacem intra mensem amicus homicidæ recipit pacem pro eo, quam ipse ratificauit; elapso mense, an talis pax ualeat. nu. 7 69
statuto, ꝙ sententia debeat ferri cum, uel, de consilio sapientis, an iudex teneatur sequi consilium. nu. 10 86
statuto negatiuo, uel legi actum annullanti renunciari non potest, numero 1 95
statuto, quod sententia, de qua intra mensem non fuerint sportulæ in communi solutæ, non ualet, an interim antequam soluant, possit peti executio sententiæ. nu. 19 112
statuto cauetur, quod arbitri debeant diffinire causam infra mensem à die compromissi sub certa pœna, si partes prorogent, an arbiter euadat pœnam. nu. 22 118
statuto, quod causæ finiri non possit, nisi de sapientis consilio, si sapiens consulit absoluendum, & iudex dicit, & ita ego pronuncio an sententia sit absolutoria. nu. 7 122
statuto quod qui nō soluerit pœnam pecuniariam capite puniatur, an capite puniri debeat non soluens ob paupertatem, nu. 12 123
statuto, quod pater teneatur pro delicto filij, an patria potestas possit capi pro noxa. nu. 17 127
statuto, quod sindici teneantur denunciare maleficia, termino nō adiecto, debet iudex certum eius terminum statuere. nu. 4 127
statuto quod procedatur prætermisso iuris ordine, an iudex teneatur seruare aliquem ordinem, & quid si dicat, omni substantialitate prætermissa. nu. 17. & 6. & 130 129
statuto quod instrumentum guarent. executionem paratam habeat si instrumentum fideiussoris non cōtinet guarentigiam non exequetur, quamuis guarentigiatum sit instrumentum. principalis. nu. 13 134
statuto communis Mediolani, quo cauetur, quod hæredi continuetur possessio, quæ sit ista possessio. nu. 13 175
statuto, uel lege debet uti contra se, quo, quamve pro se quis utitur. §. solu. nume. 2 316
statutorum reuisione commissa quibusdam sapientibus, utrum pendente reuisione statuta uetera possint exequi. nu. 54 1
statutum imponens modicam pœnam ei, qui offendit clericum, ita est contra ecclesiasticam libertatem, sicut si nullam imponeret, & non ualet, ēt inter laicos. nu. 4 9
statutum factum ualidum & quadriginta annis obseruatū an habeat duas vires uidelicet ut statutum, & ut præscriptio, & quando à iure communi superueniente tollatur. nu. 12 eo.
statutum, quod forenses, uel ecclesia nullo tempore possint prę scribere ad hoc ne Ciuitas perdat datia, & collectas, an ualeat. nu. 13 eo.
statutum ciuitatis, uel decretū domini si dicat, quod decuriones, qui pro tempore fuerint, teneantur infra mensem notificare potestati aliquid, quid inferant uerba illa pro tempore. nu. 37 9
statutum si sit in loco contractus, de præscriptione annali, in loco iudicij de decennali, quis locus debeat inspici. nu. 43 eo.
statutum, quod non soluens puniatur aliqua annua pœna, an ualeat. numero 45 eo.
statutum laicorum, quo matrimonia pœnarum adiectione prohibeantur, an ualeat. nu. 46 eo.
statutum Iustiniani quo ad succedendum, uel non succedendum in bonis, in foro eius seruatur. nu. 49 eo.
statutum episcopi an dicatur statutum canonum. nu. 4 10
statutum, quod extrahēs sanguinem in palatio puniatur corporali pœna, non comprehendit phlebotomantem. nu. 37 11
statutum debet uerbo à iure communi sumpto cum sua causa uti. numero 46 eo.
statutum populi si disponit, quod genitor possit relinquere filio spurio bona sua, an ualeat. nu. 60 eo.
statutum quod pater possit filio spurio bona sua relinquere, nutrit peccatū luxurię. nu. 65 eo.
statutum, quod naturalis filius exhæredatus à patre, uel præteritus habeat querelam inofficiosi testamenti, an ualet. nu. 68 eo.
statutum, quod nati ex diuersis concubinis sibi inuicem succedant, an ualeat, nu. 69 eo.
statutum quando respiciat actus futuros, uel pendentes uel prę teritos. numero 11 12
statutum iniquum est ipso iure nullum. nu. 3. & 7 13
statutum iniquum in statuentem ipso iure non retorquetur. nu. 22 14
statutum an possit per capitulum fieri in præiudicium singulorum, numero 24 eod.
statutum uniuersitatis in eo, quod est commune pluribus ut uniuersis, valet etiam in prę iudicium singulorum, secus uero in eo, quod est commune pluribus vt singulis, & nu. 27. & 32 eo.
statutum, uel consuetudo quod sit iuris, uel facti, quomodo intelligatur, numero 51 eo.
statutum episcopi, quod per testes singulares probetur quem esse usurarium, an ualeat. & nu. 56. & 58 eo.
statutum episcopi contrarium iuri communi non ualet. num. 69 eo
statutum, quod ratione partis quis possit vendere totum non ualet, numero 10 16
statutum, inducens libertatem feudorum saluo iure dominij dominorum, an ualeat. nu. 11 eo.
statutum an possit eradicare naturalem iustitiam. nu. 29 eo.
statutum, fingens creditor factam numerationem, quando iure obligationem perimat, quando exceptionem pariat. nu. 32 eo.
statutum quod frater defuncti matrem a successione excludat, non comprę hendit filium fratris. nu. 83 18
statutum, ꝙ occidens filium capitali pœna afficiatur, & castra diruantur, cōprehendit etiam occidentem filium naturalem. nu. 88 eo.
statutum capituli ad eiusdem postulationem à Papa confirmatum potest tolli per factum capituli Papa inconsulto. nu. 4 eod.
statutum tollitur per vnum actum contrarium, quando agentes id possunt, numero 50 20
statutum, quod minor 25. ann. non possit testari sine authoritate curatoris non tenet in præiudicium Clerici cui minor sine curatoris authoritate testatus, reliquit. nu. 7 22
statutum prohibens alienari in clericos, si principaliter in eorum odium, non ualet. Si uero principaliter fauore reipu. ad hoc ne suis reditibus fraudetur, ualet tanquam rationabile. nu. 8 23
statutum æquiparatur sententiæ diffinitiuæ, quæ per mutationem fori uires non amittit. nu. 10 eo.
statutum laicorum super rebus ecclesiæ, uel clericorum per Papam cōfirmatum, facta speciali clericorum, vel ecclesiæ mentionem, perinde seruari debet ac statutum Papale. nume. 14 eo.
statutum si fiat, quod uendens clericis teneatur soluere in communi nomine gabellæ unam magnam gabellam, puta decem solidorum pro libra, an sit contra eos, num. 33 eo.
statutum si inducit præscriprionem decem annorum, adiiciens quod obligatio tollatur ipso iure, an ecclesia debitrix laici poterit se tueri hoc statuto. num. 35 eo.
statutum inter subiectos potest tollere naturalem obligationem, nu. 36 eo.
statutum dicens, ꝙ qui non soluit condemnationem, infra mensem, cogatur soluere cum quarto pluri, si alio statuto caueatur, quod condemnationes pecuniariæ maleficiorum possint computari in apodixiis, excepto crimine adulterii, an istud quartum plus possit computari, & an istud quartum plus dicatur pœna adulterii, vel pœna contumaciæ, numero 35 24
statutum, per ꝙ diuinus cultus sine causa diminuitur, est inualidum. nu. 1. 25
statutum non debet fieri ad propriam utilitatem statuentis, sed ad utilitatem ecclesiæ, tuncque successor tenetur habere ratum. nu. 7 eo.
statutum nouum puniens pœna certa delictum, quod per antiquum statutum arbitraria puniebatur, dicitur antiquum declarare. num. 3 25
statutum, ꝙ contractus mutui summarie exequantur, trahitur ad contractus ante ipsum conditum celebratos. nu. 4 eo.

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria

ſtatutum ad veteres contractus trahitur quo ad præparatoria iudicij, non quo ad deciſoria.num.5 eo.
ſtatutum nouum ſi dicat, quod homicida puniatur in centum, & quidam ante hoc ſtatutum commiſit homicidium,& illo tempore erat pęna mortis,quid iuris,ſi modo velit ſoluere centum,nu.17 eo.
ſtatutum tribuens iudici liberum arbitrium in omnibus delictis tam procedendo,quam condemnando, reſtringitur per aliud ſtatutum in caſu homicidii pęnam capitis imponi mandans, quamuis, etiam in homicidio quo ad proceſſum,arbitrum illæſum remaneat,nu.20 27
ſtatutum ſi ſit,ꝙ reformationes debeant præciſe ſeruari, quomodo debeat intelligi præciſe.num.24 28
ſtatutum dicens,quod bannito non reddatur ius,ſi ceſſa ſunt ei iura tempore banni,nunquam ceſſio conualeſcit,ſecus ſi ante bannum,nu.12 29
ſtatutum,ꝙ cauſæ dubiæ compromittantur,intelligitur etiam ſi inter imperitos verſetur dubium, num.2 36
ſtatutum in occidente fratrem an procedat in occidẽte naturalem,vel ſpurium fratrem.nu.10 48
ſtatutum ꝙ filia dotata non ſuccedat,etiam ſi non habet integram legitimã, an ſit bonum vel æquum.nu.2 59
ſtatutum ſi dicat ꝙ matrimonium contractum in feruore amoris carnalis concupiſcentiæ non ualeat,niſi interueniant inſtrumenta dotalia, an teneat.nu.10 eo.
ſtatutum vel conſuetudo, quod offenſus poſſit facere competentem uindictam quandocunque facultas ſe obtulerit,an valeat.nu.10 eo.
ſtatutum, ꝙ medici debeant iudicare ſuper cicatrice, quomodo intelligatur.num.4 72
ſtatutum trium menſium ad eligendum non procedit in eccleſia regulari viuo Abbate.nu.8 80
ſtatutum ſi requirit præſentiam iudicis,an requiratur, eius authoritas,numero 6 86
ſtatutum fundatum in ratione veteri, non trahitur ad diem rationis,numero 27 88
ſtatutum ad pœnam non debet trahi ad fauorem, vel gratiam. & numero 3 & 9 92
ſtatutum, quod miſſus ex primo decreto lucretur fructua ad rationem 10. pro centenario totius pecuniæ mutuatæ,vel omnes fructus, an ſit validũ. num.7 175
ſtatutum,quod contra inſtrumentum guarentigiæ,non poſſit opponi niſi certa exceptio,quomodo intelligendum,num.4 107
ſtatutum quid præſumitur cum ratione.§.ſtatutum,nu.4 318
ſtatutum generale epiſcopi contra generales conſtitutiones eccleſiæ,non ualet.nu.16 8
ſtatutum & conſuetudo adęquantur in obſeruatione appellationis,numero ſecundo. 168
ſtatutum videtur eſſe quod de ſimilibus dicitur.num.3 11
ſtatutum quod loquitur de arbitris,& de tutore,& de tertio adiuncto,& curatore adiuncto loqui intelligitur,nu.10 306
ſtatutum ambiguum non meretur in cauſis obligari.num.13 25
ſtatutum puniens ad mortem non capiens malefactorem cum poſſit,an valeat.num.9 318
ſtatutum terminum ſi dat octo dierum ad ſe defendendum an reus poſſit ipſum ſibi ipſi abbreuiare, & quis intelligitur.num.2 290
ſtatutum,ꝙ diſcordantibus iudicibus,eligatur tertius,in cuius partis iudicii diſcordia locum habebit nu.13 117
ſtatutum, quod quis debeat eſſe maior tot annis, an requirat annum conſumatum.nu.8 119
ſtatutum quod iudex puniat fures,& homicidas notorios, & manifeſtos,an habeat locum, ſi iudex obuiet furanti, uel homicidæ fugienti. numero ſexto eo.
ſtatutum in fauorem popularium includit aduenas commorantes in loco. nume. 23 106
ſtatutum,quod inimici debeant cogi ad pacem,quomodo intelligi debeat, num.9 133
ſtatutum ſi dicat,ꝙ mandans puniatur in quadruplum, an ratificans puniatur in quadruplum.num.3. 139
ſtatutum in loco an extendat uires ſuas extra locum.nu.2 165
ſtatutum an poſsit remittere iuramentum calumniæ.num.5 167
ſtatutum ſi dicat, quod teſtamenta debent inſinuari a feſto Paſchæ Reſurrectionis domini vſque ad feſtum omnium Sanctorum, aliàs ſunt inualida,ſi teſtator fecit teſtamentum ante Paſcha,deinde deceſsit menſe Iunii, qualiter computari debeat hoc tempus,nu.2 171
ſtatutum quando idem ſit cum iure communi, & ſi idem eſt, quæ ſunt iuris communis,& in eo ſeruanda. nu.14 175
ſtatutum laicorum quod clericos includat, num.6 192
ſtatutum fictionem non admittit.num.2 eo.
ſtatutum ſi requirat differentialem probationem, puta teſtium, vel inſtrumentorum, tunc nulla ſurgeret probatio ex ſingularibus inuicem diſcrepantibus natura,& ratione.nu.5 199
ſtatutum iniquum,iuri & veritati contrarium an ſit validum.nu.2 201
ſtatutum dicens,quod reus requiſitus ad ſubeunda tormenta,ſi non comparet,habeatur pro confeſſo,quomodo debeat intelligi.num.8 eo.
ſtatutum dicens,ꝙ non poſsit probari contractus niſi per duos teſtes principales, & duos alios ſupernumerarios & fiduciarios,an ſit validum.numero 9 eo.
ſtatutum quando dat certam formam,an forma omiſſa iuramentum ſit validum.num.11 eo.
ſtatutum & conſuetudo an poſsit interpretari teſtamenta ſuorum ciuium, num.11 205
ſtatutum, quod homicidia non puniatur niſi in 10.ſolidis, an ſit validum,& quid vt homicida poſsit ab hæredibus interfici.nu.2 212
ſtatutum ſi ſit,ne aliquis aſſumatur ad officium tale, niſi habeat c.in bonis, quid iuris ſi alicui aſſumendo opponatur quod non eſt ſoluendo. numero 12 247
ſtatutum non ualet,per quod quis timidior redditur ad appellandum, numero 8 253
ſtatutũ ciuitatis an poſſit dicta iuramenta præſtita vſurariis ipſo iure annihilare.nu.13 eo.
ſtatutum ſi inducit præſcriptionem x.annorum in quacunq; actione reali, & perſonali,an actio per li. conte. perpetuetur in 40. annis, cum ſtatutũ de perpetuitate nullam faciat mentionem. nu.5. 272
ſtilus in reſcriptis qualiter accipiatur.nu.17 26
ſtilus Romanæ curiæ an imponat neceſſitatem obſeruantię alijs curijs particularibus.nu.2 171
ſtilus curiæ quis in committendis cauſis appellationum ab interlocutorijs, ver. Item de nu.5 306
ſtipendiarijs ſi pręcipiatur, quod debeant exire portas ante conſumptionem candelæ ardentis,quid iuris, ſi iſta candela extinguatur vento. numero 15 86
ſtipendium an tranſeat ad hæredem.nu.5 50
ſtipites dicuntur in matrimonialibus,& feudis fratres.nu. 7 232
ſtipulari alteri curius ciuile permittat indirecto, non autem directis uerbis. num.17 3
ſtipulari an poſſim aliquam in uxorem, & promittere ſibi quod dotabo eã nume.3 141
ſtipulatio pœnalis,quæ minus continet,non nouat.nu.14 134
ſtipulatio denominatur à rebus. nu.9 152
ſtrepitus commiſcentium cum fama uicinię an ſufficienter probet.numero 7 222
ſtrictior uita regularium de mandato Papæ reducitur ad uitam latiorem, & magis communem.nu.2 315
ſtudens quem modum tenere debeat.nu.46 42
ſtudioſe,ideſt ex certa ſcientia.nu.3 236
ſtudioſe aduerbium ſignificat deliberato animo, & cum præmeditatione mentis,uer.nam uerbum.nu.3 315
ſtudium,quid.ibid.nu.3 eod.
ſubdelegans an poſſit ſibi conſilium retinere & an ſubdelegatus teneatur ſuum conſilium ſequi, & an ſubdelegans videns eum laturum ſententiã contra ſuum conſilium,poſſit ante latam ſententiam reuocare mandatum nu.20.& 22 102
ſubdelegare non poteſt arbiter.nu.2 113
ſubdelegare an teneatur delegatus.nu.4 eo.
ſubdelegare poteſt ſubdelegatus Papæ.nu.1 120
ſubdelegari poteſt per delegatum principis cauſa ſuſpecti,licet ſit mixti imperii.nu.2 116
ſubdelegatio ſubdelegationis non ualet.nu.2.& 6 306
ſubdelegatio non expirat morte ſubdelegantis re integra.nu.4 113
ſubdelegatus Papę an poſſit ſubdelegare poſt li.conteſt. nu.8.& 15 284
ſubditi debent exequi ſententias maiorum ſuorum etiam iniuſtas. numero 21 125
ſubditi dominorum repelluntur tanquam ſuſpecti ut iudices,& ut teſtes, & quæ eis fides præſtetur, eorumque iuramentum purgatorium, numero 1 162
ſubditi non æquiparantur ſeruis.nu.1 199
ſubditorum,ut intereſt dominos nõ mutare,ita & iudices tam ordinarios, quam delegatos.nu.4 103
ſubditos meos ſi quis deprædetur, & noluit ſatisfacere, an poſſim contra ipſum indicere bellum,nu.21 302
ſubditum ſuum ſuperior defendere tenetur in poſſeſſione.nu.6 182
ſubditum ſuum epiſcopus etiam in Ro. cu. ſi latitet, citare, & in carcerem mittere poterit.nu.1 291
ſubditum meum aliquo iure, ſi detineatur ab aliquo ut exhibere ſeruitia debita non poſſit, numeros,uel ciuitas eum petere poteſt,ver.idem ait, vſque ad numeri finem,nu.15.& 23 302
ſubditus ſuiipſius nemo eſt,propterea conſtitutio Papæ non ligat eum nec ſucceſſorem.nu.6 10
ſubditus ſi litigat cum epiſcopo tanquam cum aduerſario ſuſpicans ſe grauari ab ipſo,& de facto arripuit iter ad Archiepiſcopum,an videatur legitime appellare.nu.3 299
ſubditus ſi ſubtrahit obediẽtiam domino ſuo, poteſt à domino puniri de iure & de facto armata manu,& bellũ indicere, ver.& adde.n.22. 318
ſubiectio an probetur ſi uocatus eat ad ſinodum.nu.4 269
ſubiectum idem quod intelligatur.nu.9 285
ſubiectus non præſcribit obedientiam contra prælatum ſuum.nu.1. 272
ſubmiſſionis diuerſa genera,& quæ,uer.hoc incidenter.nu.5 301
ſubmittere ſe quando quis poſſit alienæ iuriſdictioni, & nu.7.& 8.& 9.150
ſubornatio teſtium in minore,& quibus aliis quando non præſumatur,numero 7 144
ſubornatio quę,& ſubornatus quis dicatur nu.20 eo.
ſubornationis timor quando ceſſet. nu.7 210
ſubornatio teſtium non timetur ubi interuenit tortura.nu.7 215
ſubornationis timor non vendicat ſibi locum in foro conſcientię, nec apud arbitros,nu.10 220
ſubſidium charitatiuum an ſit liberalitatis,vel neceſſitatis.nu.10 129
ſubſidium quibus & quando debeatur,& nu.5.& 11 149
ſubſtantia,& forma electionis qualiter differant.nu.20 81
ſubſtantia an probetur per accidentia.nu.38 228
ſubſtantialia iudicij ſunt quatuor, & uitium in talibus vitiat reſcriptum. nume.4 41
ſubſtantialia iudicij quæ.nu.8 145
ſubſtantiari non poteſt quod falſum eſt.nu.6 67
ſubſtantiam diuiſio quæ.nu.37 228
ſubſtituere poteſt unuſquiſque in iure ſuo alium.nu.40 136
ſubſtituere quis loco ſui procuratorem poteſt poſt litem conteſtatam, ver. tamen uerum.nu.3 306
ſubſtituti licet ſint coniunctæ perſonæ, fauor tamen monaſterij facit deficere ſubſtitutionem.nu.5 205

BIU Cujas

Super Decretalibus.

ſubſtituti in teſtamento quomodo poſſint ſuam intentionem fundare. nume.31 206
ſubſtitutio vulgaris expreſſa an poſſit fieri filio prꝛterito.nu.21 35
ſubſtitutio procuratoris non debet fieri domini ſumptu ſed procuratoris. nu.5 161
ſubſtitutione vetita in mandato, an poterit procurator ſubſtituere. numero uigeſimo 137
ſubſtitutum qui non poteſt reuocare, non poteſt eum approbare, vel reuocare.nu.43 139
ſubſtitutus in teſtamento quando excludatur à monaſterio.numero 10 13 & 18 205
ſubtilitas nimia reprobatur.nu.2.235.& nu.12. 4
ſuccedens tenetur ſoluere debita comitis, vel comitatus.nu.5 53
ſuccedens in eccleſia, vniuerſalis ſucceſſor an ſit.nu.2 158
ſuccedit ſi quis iniuſte in uitio poſſeſſionis, reſcriptū durat quantum ad veram iuriſdictionem.nu.4 eo.
ſucceſſor tenetur adimplere factum ſui anteceſſoris, nu.5.& 8. 54
ſucceſſor quis dicatur.nu.3 158
ſucceſſor omnis pro ſententia iudicis tenetur ſtare colono, & inquilino. numero 9 165
ſucceſſor obſeruare priuilegia prædeceſſorum tenetur.nu.1 276
ſucceſſor an teneatur confirmare factum prædeceſſoris.nu.8 271
ſucceſſores an tacite includantur, ſi de ipſis non fiat mentio.nu.3 251
ſucceſſores non excuſat male factum a prædeceſſoribus.nu.2 275
ſuccumbens in perſona propria, ſi obtineat in perſona procuratoris, quid iuris.nu.66 42
ſuccumbens in exceptione famoſa, non efficitur infamis.nu.5 173
ſucumbens in petitorio, an intelligatur ſuccumbere in poſſeſſorio. numero octauo. 178
ſuccumbens an excuſetur ab expenſis vbi ſunt diuerſæ opiniones doctorū, & an alia de cauſa.nu.4.& 5.& 6 185.& 186
ſuccumbens in interlocutoria, ſemper debet in expenſis condemnari. numero 1 222
ſuccumbens in cauſa appellationis quandoque tenetur in expenſis, etiam ſi primam ſententiam habuerit pro ſe.nu.17. 303
ſufficiens beneficium vel inſufficiens qualiter dicatur.nu.25 38
ſufficit conſuetudinem eſſe rationabilem vt in quamplurimis, licet non in ſingulis.nu.8 55
ſuffraganei non habent vocem de iure communi in electione, vel poſtulatione archiepiſcopi, poteſt tamen id ius præſcribi.nu.3 64
ſumere poteſt ex originali idē notarius, qui fuit rogatus, originalia quot vult, non diſcordando in aliquo ab originali primitiuo.nu.23 211
ſumma quędam Ioannina citatur.nu.8 184
ſumma Raimundi, & Ioannis citantur.nu.15 247
ſummaria cognitio, & probatio triplex dicitur.nu.12 164
ſummarium iudicium quod & quotuplex.nu.5 147
ſummarium, capitur dupliciter.nu.31 190
ſumptum ex originale.nu.23 201
ſumptum facit fidem contra ſumentem.nu.11 238
ſui vſque ad quem gradum dicuntur.nu.1 220
ſuus, vel carnem ſuam nemo odio prꝛſumitur habere.nu.4 205
ſuperſedendum eſt aliquando in executione mandati Papæ & expectanda ſecunda iuſſio.nu.1 29
ſuperficiarii & emphyteutæ poſſeſſionū genera diſtincta ſunt a proprietario & æquiparantur in ſi feudatario.nu.1 164
ſuperfluum quo eſt, neceſſarium dici non poteſt.nu.6 83
ſuperior ſibi non adſit, ſat eſt Vicarii conſenſum requirere.nu.88 58
ſuperior ſi protulit hæc verba, admittimus inquantum de iure debemus & non aliter, uerbum debemus debet referri non ad neceſſitatem ſed ad naturalem ęquitatem.nu.4 63
ſuperior, ad quem ob negligentiam eligentium ius deuolutum eſt, non debet conferre, ſed eligere, & confirmare.nu.11 65
ſuperior quibus verbis ad electionem, vel poſtulationem vti debeat.numero 21 68
ſuperior, qui non incipit cognoſcere, non poteſt mandare inferiori ne cognoſcat.nu.5 126
ſuperior non dicitur aſpernari, ſi partes inuicem componunt.nu.7 253
ſuperior ſi ex iuſta cauſa infringit electionē capituli, an ad ipſum deuoluatur inſtitutio.nu.1 268
ſuperior an poſſit adiri per querelam reſtitu.in integrum petita contra ſententiam inferioris iudicis.nu.9 299
ſuperioris auctoritas purgat vitium præſumptum inferioris.nu.4 13
ſuperuenientia iuris lite pendente quando proſit in eodem iudicio. numero 9 286
ſupplendum in pœnis quid ſit.nu.9 149
ſupplere iudex quando poſſit.nu.3 237
ſupplicans Papę pro perſona ei non grata fruſtra laborat.nu.17 62
ſupplicatio vnius an proſit alteri.nu.6 311
ſupplicationis beneficium habet locum in omni cauſa matrimoniali. numero 1 144
ſuppoſitus ſi quis ſit diuerſis tribunalibus, quod tribunal inſpicietur, & in contractibus ordinandis locus contractus, in delictis arcendis locus delicti, in iudiciis ordinandis locus iudicii inſpicitur.nu.42 10
ſupra Lunam quę ſunt ęterna ſunt, à Luna infra natura caducorum incipit & tempus eſt menſura motus generabilium, & corruptibilium. numero 13 8
ſuſpectum iudicem allegans, aſſignet coram eodem cauſam iuſtæ ſuſpicionis, & arbitros eligat, & cum quo, & quis ſit reliquus vſque in finem proceſſus.nu.1 305
ſuſpectus prꝛlatus an teneatur ſatiſdare.nu.14 118
ſuſpectus ad fugam non dicitur, qui poſſidet immobilia, ſed ex alia cauſa. nume.14 171
ſuſpectus iudex, quando ſportulę pertinent ad eius perſonam.nu.2 182
ſuſpectus dici non poteſt ille, qui nihil facit proprio motu, ſed mandato principis.nu.2 296
ſuſpectus qui prꝛſumatur, ver.ibi.inimici. nu.4 eo.
ſuſpectus epiſcopus redditur propter ſuum commenſalem. §. nota. numero primo. 298
ſuſpectus qui eſt allegatus, an poſſit recuſatus cauſam delegare, remiſ. ver. in textu, nu.3 305
ſuſpendere epiſcopus an poſſit ſuum interdictum, ſicut ex toto tollere, numero 6 194
ſuſpendi an quis poſſit ab officio, & beneficio pro prima contumacia. numero 1 188
ſuſpenſi beneficia an poſſint conferri alteri. nu.6 317
ſuſpenſio an intelligitur perpetua, cum non dicitur vſque ad quod tempus ſit.nu.1 92
ſuſpenſio perpetua ab ordinibus, vel altaris miniſterio, eſt pœna capitalis clericorum.nu.6 153
ſuſpenſio interdicti non eradicat interdictum.nu.4 294
ſuſpenſio tenet medium inter ens & non ens. nu.5 eo.
ſuſpenſio valet ad tempus incertum, ver.ibi, ad ſatisfa.nu.1 317
ſuſpenſionum genera & formæ quæ, remiſſ.ver. item dicit. nu.7 294
ſuſpenſiua ſententia fertur in multis negotijs. nu.8 173
ſuſpenſo, an ſubtrahantur prouentus eccleſiaſtici.nu.24 300
ſuſpenſus a cōmunione videtur ſuſpenſus ab ordine magiſtrali. nu.15 24
ſuſpenſus a iuriſdictione, vel officio, an poterit exceſſus punire.nu.1 58
ſuſpenſus an poſſit iudicare, prębendas dare, uel aliqnam iuriſdictionē exercere, & quid de occulte ſuſpenſo.nu.23 eo.
ſuſpenſus ſi quis fuit propter diuerſas cauſas per triennium, tamen ſecunda ſuſpenſio fuit facta pendente primo triennio, an currat ſecundum triennium pendente primo.nu.22 66
ſuſpenſus ab officio, vel beneficio non debet in eadem eccleſia eligi ad beneficium, uel dignitatem.nu.11 75
ſuſpenſus ſi ſit aliquis ab ingreſſu ciuitatis, vel domus, an appellatio reſcindat iſtam ſuſpenſionem temporalem. nu.7 294
ſuſpenſus ab officio vbicunque ſuſpenſus eſt, ſecus ſi beneficio tantum, ver. idem ſi.nu.22 300
ſuſpenſus ab officio dicitur a beneficio ſuſpenſus. nu.29 eo.
ſuſpenſus ad tempus an perdat ius ſuum.nu.4 317
ſuſpenſus an poſtquam recuperat priſtinum ſtatum reciperet fructus, qui medio tempore colliguntur.nu.5 eo.
ſuſpenſus a beneficio an debeat electionibus intereſſe, vel cum alijs ſedere. numero 9 eo.
ſuſpenſus a canone ſi celebrat, non fit irregularis, verſi.ſubdit. nu.10 eo.
ſuſpicio eſt minor ſemiplena probatione.num.20 197
ſuſpicio certa & valida dicitur violenta præſumptio, & ſufficit ad ſententiā diuortij.nu.2 246
ſuſpicio ſi non fuerit probata coram arbitris, iudex recuſatus ex tunc procedat, at probata ea quod officium iudicis. nu.12 306
ſuſpicio & fama eſt triplex, & ex eiſdem oriuntur. nu.3 164
ſuſpicio, fama, & indicium quid.nu.1.& 2 199
ſuſpicione allegat ſtatim & ipſo iure an debeat conquieſcere iuriſdictio recuſati, an vero valeat proceſſus, ſed oporteat appellari. nu.14 306
ſuſpicionem modicam tolli bulla. nu.1 310
ſuſpicionem iudicis leuat delegatio. ibid.nu.3 288
ſuſpicionis exceptione oppoſita, ſi iudex recuſatus nihilominus procedit, vtrum proceſſus recuſatus ſit nullus.nu.4 117
ſuſpicionis exceptio an poſſit opponi hoc modo, dico te ſuſpectum, & vbi deficerem in probatione ſuſpicionis, dico te non poſſe procedere, quia es infamis.nu.22 118
ſuſpicionis cauſa coram iudice, qui recuſatur, proponenda, & probanda coram arbitris, ibidem.nu.1 296
ſuſpicionis iuſta cauſa quæ ſit.nu.6 305
ſillogiſmus eſt indirecta probatio.nu.1 202
ſindicatus æquiparatur procurationi, & quando ſit officium publicum remiſſ.nu.2 167
ſindici conſtitutio capitularis abſque auctoritate epiſcopi tenet. numero ſexto. 165
ſindici licet teneantur denuntiare maleficia, non tamen tenentur denuntiare omnes qualitates.nu.9 236
ſindici non poſſunt denuntiare maleficia, niſi prius iurarent officium. numero 10 eo.
ſindicum conſtituentis ętas quanta debeat eſſe.nu.3 142
ſindicum poteſt facere conſuetudo. nu.4 eo.
ſindicum ſi quis in inſtrumento ſe appellet, non probat ſe talem, & limitatur. nu.1 139
ſindicus non conſtituitur inuitus, niſi ab habente in eum imperium. numero 1 141
ſindicus dicitur quaſi ſingulorum cauſam gerens, ſiue dicens, ſed iſta etymologia non eſt completa.nu.1 142
ſindicus ciuitatis, uel uniuerſitatis, an poſſit nominatim obligare ciues. numero 2 eo.
ſindicus, ſi eſt minor xx.annis, & denunciat maleficium an poſſit opponi, quia denunciatio non ualeat. nu.4 eo.
ſindicus ſi teneatur nuntiare maleficia, debet omnia nuntiare etiam non punibilia, & ea de quibus dubitatur an intra, vel extra territoriū commiſſa ſint.nu.3 41
ſindicus non generalis, iurare non poteſt abſque ſpeciali mandato. numero 1 157
ſindicus an poſſit conſtitui ab vniuerſitate laicorum ſine auctoritate magiſtratus eorum.nu.7.8 166
ſindicus conſtitutus a republica an ſit neceſſe, quod habeat ſpeciale mandatum.nu.2 167
ſindicus, vel ęconomus cuiuſdam monaſterij ſi fuit confeſſus in iudicio quędam per errorem, an error iſte noceat.nu.1 197

ſindicus,

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria.

findicus, qui denunciat maleficia, potest etiam esse testis. nu.1 215
findicus, si erat infamis ante ipsius constitutionem, an poterit denunciare maleficium. nu.3 236
findicus est constituendus super re vniuersitatis, quo facilius expendiatur negotium.§.in contrarium.nu.2 260
findicus si appellauit, & appellatione pendente sit finitum tempus sui findicatus, an teneatur prosequi.nu.15 288
findicus vniuersitatis ecclesiasticæ semper intelligitur genere publicum officium auctoritate,& vtilitate, & quando, ver.dicit.nu.7 292
finonimis diuersitas est in habentibus effectum diuersitatem. nu.1 257

T

TAbellio, qui scripsit instrumentum ambiguum, potest illud declarare, corrigere non potest.nu.16 58
tabellio, qui prœest in una curia ad scribendum, non potest scribere in alia.nu.6 126
tabellio & nuncius allegari possunt tanquam suspecti.vrsi.& numero secundo. 292
tabellio depositus ab officio non potest restitui, & quando. nu.10 153
tabellio an teneatur edere instrumenta vtrique parti. nu.4 199
tabellio videtur rogatus, ut plura conficiat instrumenta, cautio tamen traditur.nu.23 201
tabellio an non conficiat instrumentum nisi de uisu, & auditu proprio numero 4 210
tabellio dicitur publica persona.nu.9 eo.
tabellio fungitur loco duorum virorum bonæ famæ.nu.11 eo.
tabellio debet scribere protestationes, quæ fiunt apud acta, & uniuersa acta. numero 12. eo.
tabellio an teneatur ex sua temeritate parti ad interesse.nu. 49 211
tabellio an possit scribere commissionem sibi factam. nu.52 eo.
tabellio,licet si quis in dignitate, magistratu, uel officio non dicitur.numero 4. & 6 223
tabellio, qui recipit testes, an possit publicare. nu.3 231
tabellio,quod quis sit,vel fuerit,qualiter probabitur.nu.3 238
tabellio laicus an possit conficere instrumenta super spiritualibus, ut super electionibus prælatorum.nu.4 241
tabellio si fuit rogatus de quibusdam contractibus,quos conscripsit,sed morte prœuentus non publicauit, quid fieri debeat, vt non pereat fides tabellionis talium scripturarum. nu.1 243
tabellio, dum viuit, an possit alteri committere completionem instrumenti.num.6 eo.
tabellio potest corrigere errorem suum prudenter,& sine aliquo vitio notabili,vt non reddatur scriptura suspecta, nec rasa, nec cancellata in locis substantialibus.nu.3 304
tabellionatus officium an sit dignitas.nu.31. & 32 211
tabelliones non debent esse suspecti partibus. nu.12 210
tabelliones qui possunt creare.nu.8 243
tabellioni non creditur, nisi addat cohærentias loci, & temporis rogati instrumenti.nu.10.& 28 243
tabellionis officium est supra ius diuinum, atque naturale. nu.8 eo.
tacens rem silentio confirmasse videtur. nu.10 25
tacens uerum per malitiam, uel falsum in rescripto exprimens debet carere impetratis.nu.1 41
taciturnitas primi rescripti, quod impetrauit appellans non facta mentione de ea appellatione, non potest opponi contra rescriptum secundum. num.1 34
taciturnitas quibus noceat.nu.25 198
taciturnitas in onerosis habetur pro contradictione, nisi in casu. numero 3. fol. 234
taciturnitas in incommodis non habetur pro consensu, nisi secus appareat. nume.1 245
taciturnitas prælati non nocet ecclesiæ,& in prin. nu.1 270
tactus sensui quæ attribuitur.nu.8 227
talis debet esse quis in conscientia, qualis coram sacerdote confitens. numero 6 12
talis esse qui declaratur ex actuum frequentia qualis per actus ostenditur. numero 3. 181
talis quis præsumitur, qualem habitus demonstrat cum exemplis. numero secundo. 214
talis quis prœsumatur, qualia acta diu gessit. nu.9 238
tangere scripturas & videre differunt. nu.7 168
taxatio expensarum minus legitime facta debet de nouo fieri legitime, & à iudice appellationis modificari potest.nu.6 192
taxatio expensarum solet a iudicibus reseruari. nu. 7.& 13 195
taxatiua dictio,tantum,in teste non excludit causam scientiæ. nu.5 283
taxillorum ludus quare est prohibitus.nu.1 306
temeritas cum temeritate compensatur in expensarum negocio. numero septimo. 175
tempora vltima in præscriptione sunt spectanda.nu.12 177
tempora verborum adaptari debent,& deseruire secundum subiectam materiam.nu.7 25
tempora plura pro vno reputari,non autem esse possunt.nu.1 145
tempora à sacris canonibus ordinata quæ.nu.2 164
temporalia pro spiritualibus exhibenda.nu.1 274
tempore non læditur qui negligens non fuit.& nu.19 19
tempore non præscribitur quod est ipso iure dispositum.num.1 236
tempore datæ, qui erat laicus, si postea sit factus clericus, conueniri debet ex capite laici. nu.14 53
tempore treugæ an tractandum sit de pace,nu.14 133
tempore eodem factum videtur, quod accidit ad alterius confirmationem. numero 1 237
temporis lapsi reparatio tunc nulla datur cum tempus nec ipso iure, nec ad effectum est vtile.nu.19 19
temporis lapsu non lœditur qui fuit negligens.nu.3 28
temporis lapsus inducit doli præsumptionē, & veram negligentiæ probationem.nu.3 34
temporis cursu non lœditur,qui non fuit negligens.nu.9 92
temporis tractum quæ habent, videtur incontinenti fieri, si fiant in tractu temporis,secus si facienda sint in instanti.nu.3 146
temporis mensura ab ipsius initio sumenda.nu.2 171
temporis qualitas in quibus consistat.§.ibi,temporis.nu.5 305
tempus respectiuum ad actum finitur cum actu, & ad officium quando expirauit nemini regressus datur.nu.74 6
tempus indefinite prolatum habet significare decennium nisi temporis declaratio omissa sit per errorem,vel obliuionem formę inter partes prius ordinatæ,quia tunc vitiaret.nu.27 24
tempus ad prosequendum vt appellantis fauore statutum est, ita appellati fauore labitur. nu.18 34
tempus probari debet per eum,qui excipit.nu.3 39
tempus datę an inspiciatur,an tempus vacationis.nu.20 40
tempus multum quod dicatur.nu.1 45
tempus non currit ei,qui copiam iudicis habere non potuit.nu.8 eo.
tempus ignoranti non currit.fallit quibusdam in casibus.nu.9 eo.
tempus datę inspicitur in literis gratiosis, sed in rescriptis ad lites, siue earum exercitium,inspicitur tempus præsentationis.nu.1 49
tempus interdum habetur pro consensu atque fide.nu.43 60
tempus inducit tacitam repudiationem.nu.34 73
tempus ad eligendum est vtile.nu.1 80
tempus exprimi debet ad hoc,vt concludat in obiectis. nu.4 87
tempus Lateranen.concilii incipit a notitia.nu.2 99
tempus an sufficiat ad probandum negligentiam.nu.5 103
tempus prorogatum an sit idem iuris fictione,vel proprie.nu.13 eo.
tempus appositum gratia abbreuiandarum litium an extēdatur vltra triennium.nu.5 145
tempus legale ex causa potest actari,& prorogari.nu.1 164
tempus signatum per initium & finem continuatiue datur.nu.2 171
tempus vbicunque est breue & irreparabile,ibi necessitate imminēte. numero 14 eo.
tempus quid.nu.3 186
tempus,quod opponitur creditori ad solicitudinem petitionis, vel ad existentiam formę vel conditionis, limitat suum dispositum, & ultra tempus non potest peragi,vel ipso iure.nu.4 eo.
tempus prœteritum aliquando dirigitur in futurum.nu.1 226
tempus quid,& est quoddam ex prędicamentis.nu.43 228
tempus longum non iuducit matrimonium.nu.1 245
tempus quando est statutum pro uita actionis ab origine curatur scientia debitoris,sed creditoris.nu.8 249
tempus solutionis est pars sententiæ.nu.10 253
tempus solutionis an sit de substantia totius.nu.12 eo.
tempus à parte prefixum non potest a iudice prorogari.nu.10 278
tempus ad iudice uarie statuitur ex re subiecta sententia, & quod teneat & à lege suppleatur.nu.3 282
tempus appellationis prosequendæ currit solum post interpositam appellationem.nu.1 292
tempus medium sententię, sed iudicii quo ad iurisdictionem iudicis inspiciatur.nu.7 295
tempus,ex quo oritur exceptio dilatoria, non est modus extinguēdę obligationis.nu.14 301
tempus appellandi prorogari non potest, sed prosequendi.ver. loquitur. numero 15 310
tempus ad satisfaciendum reo quantum debet dari.nu.12 316
tentare Deum quis non debet,uer.respondeo.nu.3 298
tenuta data pro uera debito,non seruato iuris ordine, an teneatur. numero 8 95
terra regis an dicatur illa,quæ per eum non regitur, quamuis intra regnum sit.num.25 62
terra alicuius dupliciter dici potest. nu.4 163
terra cuiuspiam quæ est dicatur.nu.2 260
terrent plura, quam quæ nocent. nu.2 304
terribilia necesse esse timere.nu.2 143
territorium alienum nemo sibi adiudicare potest.nu.58 42
territorium quid.nu.5 207
territorium alterius inuadentes a magistratu illius territorii possunt condemnari.§.Dicit Inno.nu.9 260
termini lapsus in eo,qui actum, quem poterat, expedire omiserit,quando inducat doli præsumptionem.nu.7 45
termini lapsus dati,ut quid debeat probatum esse,habetur pro conclusione. in causa.num.3 178
termini natura non est restringere,sed differre.nu.8 186
termini dati ad prosequendam appella.effectus.nu.1 279
termini tres sunt fatales & qui,ibidem post casum.nu.1 290
terminum Relatiuorum,Contrariorum,& Separatorum differentes effectus. numero 30 5
terminum sibi suppleri an possit petere, qui non appellauit a dilatione nimis breui.nu.7 169
terminum ad probandum iudex ex officio potest assignare.nu.14. & 15.208
terminum siue dilationem uariis ex causis iudex assignat. nu.16 eo.
terminum instantiæ, sed non meritis causæ si imponit statutum, quid iuris. numero 15 262
terminum habens,an possit supplantari ab aduersario præueniente. numero 4 290
terminum statuere iuri dicendo, vel remittendo, & statuere terminum iuri probando differunt.nu.12 291
terminum ad appellationem prosequendam statutum, quem pars appellata possit præuenire,in prin.nu.1.& 2 302

termi-

terminum partibus non posset iudex recusatus præfigere ad totam litem finiendam, ver. partibus autem. nu. 11 306
terminus restrictiuus non restringit, vbi restringere non potest. nu. 45 4
terminus generalis an possit arctari per subauditum intellectum. numero septimo. 10
terminus iste, Omnis trifariam ponitur, scilicet intellectualiter, naturaliter, dubitanter. nu. 1 19
terminus banni si labitur, & in illo tempore vltimo potestas non uenit ad banchum, bannitus debet se præsentare, & petere prçsentiam iudicis, & si eam habere non potest, debet protestari. nu. 2 45
terminus prosequendi gratiam per quem assignari debeat. nu. 16 53
terminus ad eligendum Imperatorem electoribus à iure præfixus non est, sed statuere potest Papa, & eo lapso, supplere negligentiam electorum num. 12 1
terminus qui euanuit, non prorogari, sed repeti potest. nu. 20 151
terminus prorogatus an sit idem essentialiter cum termino prorogante. numero 23 eo.
terminus generalis à iudice statuti potest, ad ostendendum & probandum totum & quicquid. &c. nu. 5 169
terminus si ad petitionem actori sit datus reo ad aliquid faciendum infra octo dies, an actor debeat semper stare intra octo dies, uel debeat requiri, si intra illud tempus veniat reus. nu. 13 183
terminus assignatus in media causa semper est peremptorius. nu. 8 207
terminus ad agendum an possit ei præfigi, qui est in possessione. nu. 5 225
terminus ad probandum, siue assignetur uni patri, siue vtrique, habet operari in eo, cui operatur necessitatem, in aduersario non probandi habilitatem. nume. 11 262
terminus si expresse non sit assignatus ad probandum, sed est assignatus iuris dictioni iudicis, an videatur assignatus etiam ad probandum, adeo quod si actor in extremitate termini repertus est nihil produxisse, & probasse, reus sit absoluendus diffinitiue. nu. 12 eo.
terminus si sit assignatus disceptationi iudicis delegati, vel arbitri, vel ipsi causç de partium voluntate, & actor nihil produxit per viam probationis, reus debet absolui. nu. 13 eo.
terminus si fuit statutus ad probandum per omne genus probationum, an post istum terminum poterit deferri sacramentum necessarium. numero 25 eo.
terminus a iudice statutus ad dilatorias proponendas habet vim perempto rij, & non intelligitur de futuris. nu. 1 265
terminus de consensu partium potest arctari, & per iudicem ex causa. numero 2. & 3 282
terminus currere iudicibus non dicitur, nisi præsentatis literis, ibid. ver. si forma. numero 1 291
terminus datus ad probandum in causa intra certum tempus decidenda, an habeat vim peremptorij. §. quærit. nu. 8. 9. 10. & 11 eo.
terminus totus an sit expectandus, si tantum tempus est lapsum, quod certum est intra residuum appellationem exerceri non posse. nu. 5 293
terminus cum statuitur dierum aliquot ad probandum, an possunt prima die produci testes, ac iurare aduersario non citato variè concluditur, numero 6 296
terminus hominis datur ad inchoandum prosecutionem. nu. 16 eo.
terminus iuris an valeat præueniri, & prorogari. nu. 1 302
terminus capitur duobus modis, & quibus. §. porro. nu. 10 316
tertius arbiter à partibus eligitur, electus vero à primis arbitris dicitur bonus vir ascitus ad sedandam eorum discordiam. nu. 11 36
tertius pro suo interesse, quid possit. nu. 1. & 2 224
testamenti executio etiam ad pias causas laico demandari potest. n. 7. 138
testamentum fieri potest partim vulgari partim latino, seu græco sermone. numero 6 34
testamentum an præsumatur solenne. nu. 13 114
testamentum an conualescat cessante causa impediente factionem quid autem econtrario. nu. 12 156
testamentum factum contra libertatem prælati, vel regulæ an valeat. nume ro 5 150
testamentum an principis priuilegio rumpatur. nu. 7 158
testamentum absque solennitate valet in relictis monasterio, sed non perpetuo. nu. 39 206
testamentum qualiter debeat publicari. nu. 6 243
testamentum in scriptis concludit iudici, licet aduersario minime. numero 12 244
testamentum vsurarij super restitutione vsurarum est validum. nu. 4. 233
testamentum si confirmauit Imperator, in quo erat clausula irreuocabilitatis, quid operatur illa clausula. nu. 13 312
testamentum Papa si ex certa scientia confirmauit vsurarii manifesti, non præstita cautione, an testamentum et nullum. nu. 15. & 16 eo.
testari an quis possit de dignitate. nu. 18 151
testari, an quis possit de turpibus, ut turpi lucro. nu. 3 315
testator si proferat hunc sermonem, filium meum maledico, an nihilominus is suus hçres sit. nu. 49 4
testator si ita dicat, Lego Sempronio equum meum album seu nigrum, an uterque debeatur. nu. 13 29
testator, an possit dare executori potestatem alium subrogandi. nu. 3 76
testator potest facere, ne datio cohçredis extranei, uel substituti vulgaris impediat existentiam sui hæredis. Item, ut legatum conditionale transmittatur. nu. 11. & 13 85
testator si mandauit restitui vsuras omnibus, qui duocuerint extortas, an iudex sçcularis, si sibi apparent euidentes rationes codicum possit cogere hæredes vsurarij ad istas usuras soluendas legatariis. nu. 7 173
testator si dixit, instituo filium meum, donec permanserit in sçculo, & si contingeret, quod ingrederetur monasterium, grauo ipsum, quod restituat hæreditatem Seio, an hoc fideicommissum sit ualidum. nu. 18 205
testator, si ita dixit, si filius meus decesserit sine liberis ex se natis &c. an filius filiæ excludat substitutum. nu. 33 206
testator an possit derogare decretali, in præsentia. nu. 40. & 41. eo.
testator, qui est tabellio, an possit de suo testamento conficere publicum instrumentum. nu. 9 238
testator si mandauit restitui vsuras omnibus probantibus se soluisse, vtrum possit agi actione ex testamento. nu. 8 253
testatoris uerba, Filijs meis pupillariter substituo, uel tutorem do, non comprehendunt naturales tantum. nu. 87 18
testator quidam necessarij, quidam uoluntarij. nu. 18 151
testes non debet quis uti, quem nixus impugnare extitit. nu. 1 224
teste suo quis uti debet cum sua causa, uitijsque. nu. 7 234
testem producens an possint in uno articulo approbare, in alio reprobare. & no. cautelam. nu. 20. & 22 58
testem suspectum intercipere studere debet iudex. nu. 5 197
testem an sufficiat iurare in dilatione legali intra terminum. nu. 11 215
testem in dominio non sufficit dicere, talis est dominus, nisi reddat rationem causç dominij. nu. 14 227
testem, qui impedit testificari, an habeatur pro confesso. nu. 55 228
testem debere summatim probare, an sit necessarium. nu. 5 230
testes duo, si dicant, quod viderunt quempiam doctorari, quia uiderunt eũ cathedrari, an probent. nu. 43 4
testes deponere debent de rebus sensatis, non de animi conscientia. numero 3 36
testes si discordent, quia vnus dicit ante guerram alter dicit post, vtrum vnus eorum sit necessario falsus. nu. 12 39
testes singulares qui dicantur. nu. 6 71
testes vbi possunt esse singulares, vel non singulares, quales iudicari debeãt, nume. 20 73
testes an possint iurare de conscientia aliena. nu. 29 eo.
testes in genere concordantes probant generis notorietatem. nu. 21 121
testes duo, quorum vnus dicit Seium interfectum quando populus ibat ad indulgentiam, alter quod quando populus reuerebatur, an probent maleficium. nu. 24 eo.
testes an possint examinari extra territorium iudicis. nu. 5 148
testes an debeant aliquo præsente non tamen citato neque monito produci, & an ipsi sint citandi. nu. 10 151
testes in criminali an possint recipi in absentia iudicis. nu. 24 154
testes lite non contestata recipi non possunt nec in ciuilibus, nec in criminalibus. nu. 24 162
testes ante litis contestationem regulariter non recipiuntur etiam in causa vsurarum excipiuntur multi casus, remiss. & quare. nu. 1. & 2 163
testes lite non contestata recipiuntur in causis breuibus. nu. 2 eo.
testes qui lite non contestata recipiantur, & nu. 5. & 6. & 7. & an id faciendũ reo non citato. nu. 4. & super quibus, nu. 3. 11. & 12. eo. & 164
testes ex parte actoris recepti, vt valeant, quid seruandum. nu. 3 163
testes etiam ad çternam rei memoriam ex parte rei quandoque recipiuntur, & publicantur, & valet ratio. nu. 3 eo.
testes etiam ante litis contestationem iurare debent, alias testificari non dicerentur, neque accusari possent. nu. 8 eo.
testes an possint examinari diebus feriatis. nu. 8 171
testes eliduntur per contrarietatem. nu. 7 177
testes recipi possunt contra reum contumacem, & ferri diffinitiua, si agatur de crimine in modum denunciationis, in prin. nu. 1 188
testes an recipiantur lite non contesta. in infirmatione, vel confirmatione, remotio. electi, nu. 9. & 10 eo.
testes an esse pro vniuersitate possint ij, qui sunt de vniuersitatis corpore, nu. 4. & 7 202
testes de capitulo licet sint domestici, an recipiantur ad probandum tractatum, & eius oppositum. nu. 7 eo.
testes quot requirantur ad probationem instrumenti. nu. 12 eo.
testes se declarare, & repeti quando debeant, & ad cuius instantiam. numero 19 205
testes super reprobatione non recipiet ille, cui commissum est, quod recipiat testes super principali. nu. 2 207
testes si deponerent post terminum an depositio esset valida. nu. 9 cod.
testes sibi ipsis contradicentes qua pœna puniantur. nu. 10 eo.
testes an possint indirecte reprobari post didicita testificata. nu. 21 208
testes intra quantum tempus possunt accusari de falso. nu. 25 eo.
testes an requirantur in actibus, qui fiunt in iudicio. nu. 43 211
testis uilis & non fide dignus non debet recipi in causa criminali, & infamis quando nullam faciat probationem. nu. 1 212
testes denuo produci possunt etiam postquam testificata sunt cognita, ueteribus attestationibus amissis. nu. 1 214
testes quales esse debeant, in prin. nu. 1 215
testes qui audit deponentes, non potest postea pro se testes inducere. numero secundo. eo.
testes si sunt rogati ab vtraque parte an possit ei opponi infamia, vel nullitas. nu. 3 eo.
testes an debeant examinari in secreto. nu. 7 eo.
testes si fuerint examinati pro Titio, & deposuerunt pro ipso, & cum a testibus non posset explorare veritatem, fecit sibi clam a notario ostendi, an hæ attestationes perdant robur suum. nu. 8 eo.
testes si iurauerunt infra terminũ, an possint examinari post terminum sine noua citatione, & an sine termino, nu. 9. & 11 eo.
testes si fuerint producti in termino, tamen iudex voluit eis deferre iuramẽtum, an poterunt post iurare sine noua dilatione. nu. 10 eo.
testes an possint esse, qui sunt in confinio ætatis adultæ. nu. 16 eo.
testes associari quando debeant ab officialibus. nu. 4 eo.
testes si iurauerunt dicere ueritatem, & ista alia, scilicet qđ neque odio &c. an iuramentum sit ualidum. nu. 3 216
testes si asserant aliquid esse publicum, notorium tamen non probant, si eorum personæ reprobantur, & potest appellari. nu. 13 217
testes uel probatio admittitur post cognitionem testificationum non admissi antequam publicarentur. nu. 17 eo.

testes

Index in Baldi Commentaria.

teſtes reprobatorij an cogantur ad teſtificandum. nu. 25 eo.
teſtes an ſint examinandi vltra tertiam productionem.nu.1 220
teſtes qui denuo ſuperuenerunt,vel cum aduerſarij dolus interceſſit, admittuntur etiam poſt teſtificationes cognitas aliorum.nu.1 eo.
teſtes iurati intra vltimum premptorium an poſſint poſtea deponere. numero 2. eo.
teſtes abſoluendi potius quam condemnandi.nu.1 eo.
teſtes nouos & veteres producere licet ſuper nouis capitulis in cauſa appellationis, etiam ſi concluſum eſſet & renunciatũ in prima cauſa in prin. num.1 eo.
teſtes alij poſt cognita teſtificata quando poſſunt recipi,caſus quidam referuntur,nu.1.& 10 eo.
teſtes producere quis poteſt etiam poſt viſa, lectaque teſtificata per reſtitutionem in integrum etiam maior,& quibus caſibus. nu.2 221
teſtes poſſunt ſuper vno articulo publicari,licet non publicentur ſuper alio ſeparato.nu.8 eo.
teſtes an poſſint produci in cauſa conſultationis.nu.2 eo.
teſtes plures, quam duo ubi requirantur. nu.3 eo.
teſtes quidam,nec paſſim admittuntur,nec indiſtincte repelluntur, ſed arbitrio iudicis conſiderata qualitate affectionis.nu.2 222
teſtes, donec atteſtationes clauſæ, & non eſt teſtibus renunciatum produci poſſunt alij, ſecus poſt earum publicationem, niſi ſuper alio capitulo.in prin. nu.1. eo.
teſtes reprobatorij, uel repugnatorij,an admittantur poſt didicita teſtificata.nu.4 eo.
teſtes repetendi in cauſa criminali, qui rationem ſui dicti non reddiderũt non interrogatio.nu.11 eo.
teſtes acutius interrogandi in cauſa criminali.nu.11 eo.
teſtes iurati ſuper exceptione dilatoria an poſſint examinari in principali. num.1 223
teſtes ſuperuacui non ſunt recipiendi, nec tamen debet iudex hoc deregere ante teſtium publicationem,& nu.7. & 8. eo.
teſtes iurati ſuper poſſeſſione, an poſſint principaliter deponere ſuper proprietate, uel econtra. nu.9 eo.
teſtes denuo poſſunt variato agendi modo produci. nu. 12 eo.
teſtes,contra quos eſt proteſtatum,an teneantur iurare pro vtraque parte. num.6 224
teſtes bonæ famæ notarius apponere ſemper ſtudere debet. nu.10 eo.
teſtes ſi a diuerſis partibus producti contraria deponentes ſunt æqualis honeſtatis,quibus ſtandum, in prin.nu.1 225
teſtes plures, quid iuris, ſi contradicant pluribus, aut ſunt pares.numero 4. & 7 eo.
teſtes in inſtrumento contrarij an præiudicent inſtrumento. nu.6 eo.
teſtes ſuper re indiuiſibili vndique pares, quid iuris, ſi ſint contrarij, numero 5.& 7 eo.
teſtes in cauſa liberali recipiuntur contra contumacem etiam non lite cõteſtata.in prin.nu.1.& 6 eo.
teſtes recipi debent in prouincia ſua. nu.1 eo.
teſtes noui quot & quibus caſibus producuntur.nu.4 226
teſtes diligenter examinari debent non ſolum de cauſis ſcientiæ, ſed de credulitate, & fama, nu.2.& 3 227
teſtes interrogandi ſunt de ſingulis circunſtantijs, ſi iudex putat hoc neceſſarium,uel utile,nu.3.& 61.& 62.& 63 228
teſtes debent habere ſcientiam, ſenſum,& diſcretionem & differentiam.numero 9 227
teſtes an debeant cognoſcere litigantes.nu.52 228
teſtes an debeant interrogari de qualitate temporis.nu.54 eo.
teſtes quare iterum examinantur.nu.57 eo.
teſtes repetiti,quid iuris ſi contradicunt primis eorum dictis.nu.58 eo.
teſtes iterum produci quando poſſint publicatis atteſtationibus, in prin.numero 1.& 7 229
teſtes excõmunicati abſolui poſſunt ad cautelam donec teſtimonium perhibeant veritati,nu.2.& 8.& qui uocandi. nu.8 eo.
teſtes ijdem an iterum recipiantur poſt didicita teſtificata .nu.7 eo.
teſtes iterum producti quid iuris, ſi contradicant primis dictis. numero octauo. eo.
teſtes recipiuntur & publicantur ante litis conteſtationem ad æternam rei memoriam, in prin. & num. 1. & 2. & quibus citandis. numero 1. & 2. & 4 230
teſtes an poſſint recipi lite non conteſt.ſuper debito conditionali.nu.3 eo.
teſtes recipiuntur etiam poſt apertas & uiſas atteſtationes ſuper non receptis, & nu.3.& 4 eo.
teſtes contra inſtrumentum publicum non admittuntur, ſed aliud inſtrumentum publicum, ſed hoc excipitur quinque caſibus. nu.12. 202
teſtea hinc inde produci poſſunt in finium regundorum iudicio, in prin.numero 1 eo.
teſtes recipi poſſunt in notorio parte non citata. nu.17 65
teſtes qui petit cogere,iurare debet & quid. nu.5 239
teſtes contra ſe producere nemo cogitur nec eſſe patronatus aduerſarij ſui. numero 10 199
teſtes obſcuri quando repetendi.nu.2 234
teſtes nec noui nec ueteres non poſſunt deponere ſuper eiſdem capitulis. nume.4 220
teſtes eſſe poſſunt in cauſa uniuerſitatis, qui ſunt de corpore uniuerſitatis & quibus caſibus.nu.3 147
teſtes qualiter iurare debeant,ubi,& quomodo,nu.6 203
teſtes ijdem an poſſint iterum recipi.nu.4 230
teſtes an poſsim petere recipi ſuper dominio meo ad æternam memoriam ſi poſsideo rem meam, & nullus fecit mihi controuerſiam. nu.7 22
teſtes producere, quis non prohibetur ſuper antiquis capitulis, niſi in duobus caſibus in prin.nu.1 231
teſtes producti ad unum finem non probant,neque reprobant, niſi mutetur ipſe finis.nu.2 eo.
teſtes non habent probare veritatem conſanguinitatis.nu.3 232
teſtes graues qui dicantur.nu.4 eo.
teſtis poſt publicationem ad petitionem producentis interrogari non debent,niſi quando ſuper omnibus capitulis compoſuerunt, vel ex officio iudicis.nu.1 eo.
teſtes non debent examinari ſuper impertinentibus.nu.4 eo.
teſtes recepti coram arbitratore an faciant fidem.nu.7 eo.
teſtes an producantur pluries coram arbitro, ſi ſit actum vt ſemel, & pluries pronunciare poſſit.nume.10 eo.
teſtes ſi iterum producantur,an debeant iterum iurare.nu.15 eo.
teſtes clericorum poterunt,reprobari per clericos.nu.1 233
teſtes diligenter,ſigillatim ac ſecreto & ſeparatim examinandi.nu.1. 234
teſtes debent compelli vbicunque eſt magnum damnum proximi, vel lucrum aduerſarii,& vbicunque eſſet ſcandalum.nu.5 235
teſtes in cauſa matrimoniali cogendi,in prin.nu.1 eo.
teſtes cogendi quibus modis.in prin.nu.1 eo.
teſtes coguntur ſuper probanda conſanguinitate.nu.1 236
teſtes ſynodales an cogãtur iterum iurare,ſi deponat tanquam teſtes ſpecialiter producti. nu. 1 eo.
teſtes ſynodales an teneatur denũciare qualitates aggrauantes factum. nu. 8.& 9 eo.
teſtes,quando ad teſtificandum cogendi,caſus quidam referuntur. numero primo eo.
teſtes quo caſu cogendi,in prin.& nu.1.& 2 237
teſtes compelluntur in ciuilibus, ſed non compelluntur in criminalibus nu.1.& 5.& 6 eo.
teſtes qui petit compelli,debet primo nominare ipſos.nu.2 eo.
teſtes an ſint fortius compellendi in criminali,quam ciuili.nu.5 eo.
teſtes minus idonei recipiuntur, ne veritas pereat,etiam corrupti. numero 3 eo.
teſtes inſcripti quare requiruntur ad hoc,ut ſcriptura, vel charta ſit publica.numero 5 238
teſtes an requirantur in ſcriptura fori iudicialis.nu.11 210
teſtes omni exceptione maiores,quid eſt dicere,qui dicantur.nu.8 242
teſtes,ſi depoſuerint contraria,an audiantur.nu.2 eo.
teſtes qui producit,contra non uidetur deponenda confiteri.nu.1 266
teſtes an admittantur ſuper retro teſtificatis in appellatione tertii emergẽtis.nume.10 285
teſtes eligendi,in quibus uis conſiſtat probationis,uer.nota,quod. numero tertio. 286
teſtes informare publice de teſtimonio vere dicendo, ver.& multo, numero 11 311
teſti dicenti ſe criminoſum ſi interrogetur,an debeat credi.nu.2 196
teſti uni quando ſtetur. nume.4 221
teſti an competat exceptio declinatoria compulſionis, ſi compellitur, ubi non debet compelli.nu.10 223
teſti,qui eſt receptus ſalua proteſtatione,quando credatur. numero 6. & 8. & 9 224
teſti qui dicit, non recordor an credatur.nu.18 227
teſti non creditur, niſi rationem adiecerit ſpecifice & clare & intelligibiliter.num.25 eo.
teſti religioſo non creditur, qui ſine iuramento depoſuit.nu.1 234
teſti poteſt opponi crimen,etiam ſi de eo per ſententiam non ſit infamatus. numero 1 263
teſtibus affirmantibus quando magis credatur quam negantibus. numero 8 177
teſtibus quid obiiciatur, nu.11.& 20.& 21.& 22 208
teſtibus verisimiliora deponentibus magis ſtandum.nu.1 225
teſtibus diuerſa deponentibus an credendum nu.53 228
teſtibus ubi factum eſt ſuſpectum,debent edi perſonæ contrahentes,vel delinquentes ad cognoſcendum eas.nu.53 eo.
teſtibus dicentibus quod tabellio non ſcripſit verum, non creditur. numero 4 273
teſtibus pari numero diſcordantibus, pręualet pars benignior, & ęquiparantur ordinariis iudicibus,& ver.& not.nu.5 287
teſtificari an poſſit ſocius in cauſa ſocii.nu.2 116
teſtificari poſſunt pater & mater in cauſis matrimontalibus pro, & contra numero 22 161
teſtificari pretio an dicatur qui inde ſpectat commodum ſine pactione per uenturum.nu.1 215
teſtificari taliter ſufficit,qualiter patitur actus naturę.nu.4 222
teſtificari eſt actus legitimus.nu.2 232
teſtificari eſt honor,a quo repelluntur infames.nu.8 234
teſtificari poſſe eſt honor,qui non competit infamibus.nu.7 315
teſtificata an dicatur quis didiciſſe,niſi actis inſpectis,& lectis.nu.3. 231
teſtificata didiciſſe obſtat alios nouos pendentes à primis, & incluſos in ipſis producentibus,ſecus ſi primis non includantur, quid teſtes depoſuerint non comprehenſum in primis, aut exceſſum ſit ex iudicis officio inexaminando,& alios caſus uide.nu.1.& 10 220
teſtificata aduerſarii,& non ſua ſi quidem didicit, an debeat habere dilationem ad confirmanda teſtimonia ſua.nu.4 234
teſtificata ſi quis ſubtraxit, & non uidit ſcripturas, ſed teſtes ei prædixerunt,uel poſt certificauerunt,an didicerit teſtificata.nu.5 eo.
teſtimonia debent in meliorem partem interpretari id eſt ad debiti executionem.nu.43.& 69 88.& 89
teſtimonia ſuper non articularis,an teneant.nu.8 115
teſtimonia groſſo modo ſuſcepta ſufficiunt in imperitis nu.4 139
teſtimonia, quę pereunt ex mora actoris, non pereunt reo.nu.3 163
teſtimonia alia an admittantur poſt didicita teſtificata.nu.10 203
teſtimonio iudicis, ſimplici verbo ſtatur in actis.nu.65 212
teſtimonio alicuius ſi quis promiſit ſtare an illa debeat iurare.nu.3 230
teſtimonium,vel ſententia an valeat,ſi teſtis,vel iudex dicat, ita dico, uel iudicio ſecundum conſcientiam meam.nu.5 97

teſtimo-

BIU Cujas

Super Decretalibus.

teſtimonium an ſit validum, ſi omnes de capitulo nemine diſcrepante teſtificentur in cauſa capituli.nu.5.& 7 202
teſtimonium mentis & fidei nullum maius, quam qualitas inſpecta verborum.nu.2 215
teſtimonium an nullus dicere debeat niſi ſit ieiunus.nu.4 eo.
teſtimonium non dicere quod iurat, nec auxilium, vel conſilium prębere, quando teſtificari compellatur,& an ſit periurus.nu.1.& 2 eo.
teſtimonium de uiſu & auditu debet eſſe conueniens de his, quæ poſſunt videri. nu. 2 222
teſtimonium de auditu famę eſt inualidum.nu.1.& 2 225
teſtimonium ſine redditione cauſę an ſit validum.nu.19.25.& 48 228
teſtimonium de auditu auditus, vt valeat.xii.requiruntur, & quæ, in prin. nu.1.& 2 232
teſtimonium veritati perhibituri qua hora dici debent comparere. numero ſecundo. 235
teſtimonium de auditu auditus,& de viſu viſus non probat.nu.10 238
teſtimonium de auditu an ſit ſufficiens in probando prębſcriptionem longiſſimi temporis.nu.4 274
teſtimonium vtile per inutile non vitiatur.§.in tex.ibi. nu.2 286
teſtimonium pro me an ſit validum,eorum,quibus nolentibus aliter deponere dedi decem perterritus lite timore.nu.11 311
teſtis deponens de credulitate,quid debeat dicere.nu.5 8
teſtis debet loqui clare,& per verba vſitata.nu.7 eo.
teſtis depoſitio, & Notarii ſcriptura in aliquo falſa in totum vitiatur. numero 11 10
teſtis pro vniuerſitate an poſſit eſſe quilibet de vniuerſitate.nu.29 19
teſtis non eſt interrogandus de conſcientia,quæ poteſt oriri etiam ex falſis cauſis.nu.29 23
teſtis an debeat reddere cauſam.nu.4 29
teſtis de fama facit rem dubiam quo ad prębaratoria iudicii.nu.8. 45
teſtis non poteſt à finibus ſuę diœceſis trahi vltra dietam nu.35 48
teſtis poteſt petere tempus ad reminiſcendum,præſertim in facto antiquo, vel implicito.nu.5 54
teſtis dicens ſe non recordari de facto,in quo fuit preſens,an de falſo puniri poſſit,nu.6 eo.
teſtis deponens de publica voce & fama ſi interrogatus de cauſa ſcientiam dicit,quod publice dicitur,an probet.nu.4 57
teſtis vetiti examen vt nullum facit indicium, ita non receptum, a iudice vetito.nu.5 75
teſtis debet eſſe iuratus, & ſufficit quod notarius id aſſerat, quod limita. num.8. 75
teſtis vnus non excuſat eum qui promiſit probare ſub pęna talionis, nec à pœna compromiſſi ſi petens reductionem ad arbitrium boni uiri, probet per vnum teſtem tantum nu.6 77
teſtis qui deponit in publico,dictum non eſt validum.nu.46 82
teſtis ex intervallo errorem an corrigat et quando variare, uel vacillare dicatur.nu.4 91
teſtis,qui probat famam,ſed interrogatus an credat verum eſſe ꝙ fama ſonat,negat ſe credere, an probet famam.nu.13 120
teſtis contrarius facit vnum iudicium,duo duo, & tres tria, & tribus indicijs ſtatur.num.22 121
teſtis ſi dicit uerũ eſſe prout proponitur,ſcilicet homicidium, & notorium interrogatus de cauſa ſcientię dicit,quia vidit,interrogatus,quid eſt dicere notorium,dicit ſe neſcire, vtrum iſte teſtis probet maleficium ſimpliciter.nu.25 eo.
teſtis a teſtimonio repellitur ob principale commodum non ratione ſecundarię vtilitatis.nu.30 19
teſtis conſimili morbo laborans quando a teſtimonio repellatur.nu.1.221
teſtis in crimine perſeuerans repellitur à teſtimonio in prin.nu. 1 234
teſtis ſi deponit de concomitantiis uel coherentiis non articulatis.valet.numero 4 226
teſtis quando teneatur dicere cauſam ſui teſtimonii,& de ea videatur interrogatus.nu.49 228
teſtis cui opponitur quod ipſe eſt criminoſus vel famoſus, recipi non debet, ſecus in occulto crimine.nu.11 217
teſtis in alia cauſa fuit coniunctus de periurio an ei opponi poſſit.nu.8.216
teſtis quomodo ſit interrogandus de fama.§.ſed iudex.nu.5 318
teſtis poteſt interrogari de ratione famæ & cauſa,num. 164
teſtis ſi dicat credo dubitando,nihil operantur hæc uerba, ſecus in litigatore.§.ſed quid.nu.6 258
teſtis iuratus intelligitur ſuper omnibus contingentibus.nu.3 197
teſtis in articulo mortis conſtituti dictum valet,reprobari tamẽ poteſt niſi in caſu.nu.8 163
teſtis dicens ſe tãtum ſcire,quod Titius occidit Seium an probet. nu.9.168
teſtis qui non debet recipi ratione facinoris an faciat legitimum indicium, & quid de prohibito, & minori.nu.2 196
teſtis an teneatur reſpondere interrogationi criminoſæ factæ ſibi numero tertio. 197
teſtis an debeat reſpondere interrogationi, quę fit ſuper irregularitate, uel alio defectu.nu.4 eo.
teſtis aſtruens meram negatiuam in facto alieno,an probet.nu.3 202
teſtis,qui non interrogatur de prębſentia, & loquitur aſſertiue, prębſumitur eſſe prębſens.nu.6 eo.
teſtis iurãs vna die,& deponẽs eadem die vſque ad noctẽ non eſt neceſſe qd ſcribatur hora.nu.14 211
teſtis vilis & non fide dignus,non debet recipi in cauſa criminali, & infamis,quando nullam faciat probationem.nu.1 212
teſtis quis eſſe poteſt de eo, quod vidit in ętate pupillari, atque decrepita. num.6 213
teſtis an poſſit aliquid recipere a producente.nu.2 215
teſtis an per amicitiam repellatur.nu.3 eo.
teſtis non integer eſt minus quam ſemiplena probatio.nu.1 eo.
teſtis idoneus nemo eſt in cauſa ſua.nu.10 eo.
teſtis in cauſa ſua quo caſu poſsit eſſe. nu.10 eo.
teſtis,qui contradicit, ex altera parte producto ex eo ſe iuuare non poteſt, & ratio.num.11 216
teſtis idem ſi pluries recipiatur, pluries iurare debet.nu.1 220
teſtis qualiter debeat iurare.nu.12 eo.
teſtis debet plene & ſine calumnia factum narrare.nu.13 eo.
teſtis qui deponit de viſu, an probet.nu.4 222
teſtis,quid iuris ſit ſi dixit,vidi eos commiſceri,cũ forte cortina erat in medio.nu.5 eo.
teſtis ſi deponit ſuper fama, quod audiuit a maiori parte populi, an probet famam.nu.9 eo.
teſtis ſi dicat,quia publice dicitur per maiorem partem populi, & alias non affirmat de ſuo auditu,an probet. nu.10 eo.
teſtis ſi dicat ſe ſcire verum eſſe,quod Petrus, & Berta commiſerunt adulterium, nec eſt interrogatus de cauſa ſcientiæ an probet. nu.11 eo.
teſtis ex iuramento obligatur ad dicendam veritatem. nu.6 223
teſtis, quid iuris, ſi ſibiipſi contradicat.nu.2 225
teſtis vnus,quid iuris, ſi contradicat pluribus. nu.3 eo.
teſtis aliquis, quid iuris, ſi dicat aliquem dominum,& non eſt interrogatus de cauſa ſcientiæ. nu.12 227
teſtis ſi fuit interrogatus de cauſa, bis,quid iuris, ſi ſemel reddit bonam cauſam, puta de viſu & alio ſemel malam puta de credulitate. nu.16 eo.
teſtis non amplius interrogandus, reddita cauſa teſtimonij.nu.16 eo.
teſtis ſi dicit,Titius erat mecum, & Titius dicit, ſe non interfuiſſe, teſtimonium eſt inualidum.nu.17 eo.
teſtis,qui non eſt interrogatus de cauſa, an probet, nu. 19.25.& 48 228
teſtis, qui eſt interrogatus ſuper iuriſdictione, ſi dicit uera eſſe,quia uidit, an probet. nu.20 227
teſtis nõ debet eſſe defectiuus,nec debet omittere neceſſaria, & ea quæ ſunt de ſubſtantia. nu.24 eo.
teſtis,qui dicit ſe uidiſſe quendam ſemimortuum, an probet. nu. 28 228
teſtis, qui dicit, vidi talem percuti, cum ſigno & cicatrice vulnus probat, ſed non cicatricem.nu.29 eo.
teſtis ſi dicat uidi per ſpeculam tales ſimul adulterantes, & bene cognoui, an probet.nu.30 eo.
teſtis ſi dicat,uidi,quod talis erat minor,an plene probet ætatem. nu.31 eo.
teſtis ſi dicat uidi,quod talis erat clericus an probet clericatum. nu.32 eo.
teſtis ſi dicat uidi,quod talis promiſit Titio decem,an probet, numero 33. & 34 eo.
teſtis,qui dicit,interfui,an plene probet.nu.34 eo.
teſtis,qui dicit talem bene cantare,an bene probet. nu.35 eo.
teſtis,qui ponit ſuper qualitate vulneris, & reddita ratione per uiſum, dicens,quod fuit vulnus mortale, quia uidit,an probet. nu.40 eo.
teſtis,qui dicit,quod uidit, quod Titius erat filius Martini, an probet. numero 41 eo.
teſtis poteſt interdum interrogari de tempore.nu.13 eo.
teſtis aſſerens aliquem non eſt culpabilem, ſi non ſit interrogatus de cauſa ſcientię, an probet.nu.50 eo.
teſtis an teneatur reſpondere an ſit criminoſus, & generaliter quibus reſpõdendum,nu.51 eo.
teſtis de ſcientia debet interrogari, puta quid ſcis, & qualiter ſcis. numero 61 eo.
teſtis interrogari debet de credulitate,puta credis ne,& qualiter credis. eo
teſtis interdum de conſcientia eſt interrogandus.nu.63 eo.
teſtis, qui dicit, certus ſum,an probet.nu.64 eo.
teſtis excuſatur a contrarietate ſi poteſt excuſari. nu.8 229
teſtis ſi dicit ſe nihil ſcire, licet audierit dici, etiam ſi ex illo habeat uehementem opinionem,non eſt periurus. nu.6 132
teſtis,ut probet per ſyllogiſticum argu.ſufficit. nu.8 163
teſtis unus ſi in probanda iuriſdictione dicit, quod uidit exerceri unum uerum actum iuriſdictionis, & alius dicit de alio actu,an probent eũ vſum iuriſdictione.nu.9 eo.
teſtis criminoſi morte non tollitur exceptio criminis.nu.1 eo.
teſtis repellitur a teſtimonio propter notam infamiæ.nu.1 234
teſtis iurando nihil promittit, neque contrahit.nu.6 eo.
teſtis,de iure ciuili indiſtincte compellitur teſtificari, ſecus iure cano. numero 2 235
teſtis quare in criminali debet ſe corã iudice,& non coram alio præſentare, iurare,& deponere.nu.2 eo.
teſtis,qui timore aduerſæ partis ſe ſubtrahit, teſtificari compellitur, nume. 1.& 2 eo.
teſtis proprio motu non poteſt teſtificari,niſi ſit productus in iudicio.numero 3 237
teſtis unus falſus deſcriptus in inſtrumento uitiat totum inſtrumentum. numero 2 242
teſtis deierare non præſumitur, ſed verum dicere, niſi in caſu, ibidem.numero 1 245
teſtis qui dicit ſe audiuiſſe publice dici probat famam.nu.2 246
teſtis iterum examinatus ſi dixit non recordor quid primo dixerim, non iuratus,tamen ueritas eſt ſic, & ſi appareat me dixiſſe contrarium,illud reuoco,quia dixi per errorem an prębſumatur. nu.4 eo.
teſtis offerre ſe non debet ad iurandum. nu.2 257
teſtis ſi de crimine contra eum exceptio conuincitur, uel alias conuictus appareat, repellitur a teſtimonio,ſed de crimine nõ punitur, niſi in caſu, in prin.nu.1.& 2 263
teſtis interrogatus ſi confitetur crimen ſuum, non punitur tamen de illo crimine pœna ordinaria.nu.3 eo.
teſtis an poſſit probare initium poſſeſſionis,initiatę tempore ſuæ pupillaris ætatis.nu.2 274
teſtis interrogatus cuius ętatis erat,cum dicit ſe uidiſſe,quid reſpondere debet.num.3 eo.
teſtis,qui dixit,ſcio,quod Titius non fuit percuſſus a Seio, nec fuit interrogatus de cauſa ſcientiæ,probat negatiuam.nu.5 282

teſtis

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria.

teſtis, quid iuris, ſi æqualiter eſt conſanguineus vtriuſque partis. nu.2 226
teſtium ſingularitas non conſiſtit in ſenſu, ſed in ſenſato. nu.57 283
teſtium nomina, quibus nondum quis non vtitur, edere non tenetur. numero 13 146
teſtium receptioni & iuramento dominus intereſſe debet, ſi adeſt in ciuitate, nu.2 163
teſtium ante litem cõteſtatam receptionis effectus qui, & publicatio faciẽda poſtea, alias non probarent. nu.3 eo.
teſtium fides non eſt arbitrio committenda partis alterius. nu.5 201
teſtium productio an ſit neceſſaria, nu.14 202
teſtium dicta interpretari quando liceat partibus. nu.19 205
teſtium conditio quo tempore ſpectanda.nu.5 215
teſtium receptio facta contra impeditum comparere, an ſit valida. numero 12 eo.
teſtium perſonas qui approbauit in vno caſu an compellatur probare in alio.nu.11 223
teſtium dictorum conciliatio ſiue concordia quando queat fieri in ſequentibus.nu.1 225
teſtium productio quando prohibeatur.in prin.nu.1 220
teſtium receptio an ualeat ante lit.conteſt. nu.2 230
teſtium vox non eſt de actis.nu.3 231
teſtium examinatio an ſit valida, non dato interrogatorio, & articulus.numero 7 232
teſtium dicta quando ſigillata tranſmittenda.nu.1 234
teſtium citationis generalis, caſus. nu.4 253
teſtium citatio omiſſa an vitiet teſtimonium nu.4 232
timor ibi eſſe cenſetur, vbi eſt potentia, & coniectura violentiæ. nn.37 73
titulũ an ſaltem ſit neceſſe allegare, licet non ſit neceſſe probare.nu.17. 177
titulum poſſeſſionis rei ſuæ probare quis non tenetur.nu.4 207
titulum non arguit in præſcriptione. nu.17 242
titulum pro hærede, ut quis habeat, quid debeat deducere. nu.15 269
titulum allegari in quibus non ſit neceſſarium.nu.23 275
titulus canonicus ex longa poſſeſſione non præſumitur, profeſſio autem ex habitus geſtatione ſic.nu.55 100
titulum in beneficialibus non dat tranſactio etiam facta cum auctoritate epiſcopi.nu.1 135
titulus non requiritur in iuribus incorporalibus.nu.16 177
titulus quandoque eſt ſignum traditæ poſſeſſionis.nu.7 183
titulus eccleſiæ an poſſit capi ex primo, vel ſecundo decreto. nu.26 190
titulus eccleſiæ nunquam præſcribitur. nu.26 190
titulus in poſſeſſorio retinendæ ac aliàs quid operetur. nu.30 208
titulus iudicati, titulus eſt, & introducit poſſeſſionem.nu.12 213
titulus nullus per famam probatur.nu.6 246
titulus in quibus requiratur ver.hac materia, & §. quædam.nu.2 269
titulus conſtat iure perpetuo. nu.14 eo.
titulus an ſit neceſſarius ad hoc, quod quid præſcribatur. nu.3 270
titulus de petitione bonorum ſubla. non habet locum in feudis quibuſdã. num.7 273
titulus an requiratur in præſcriptione iurium incorporalium.nu.10 275
titulus an conferatur per clauſulam non obſtantium. nu.14 eo.
titulus an detur per verba enuntiatiua. nu.15 eo.
titulus vel præſcribendi conditio an ita acquiratur, ſicut acquiritur poſſeſſio.nu.20 eo.
tonſuratus qui non eſt, clericus non eſt, & an poſſit impetrare beneficium nume.1 136
tormenta non habent locum in contractibus, neque in omnibus maleficijs. num.3 153
torqueri an poſſint per epiſcopos clerici ſponte confeſſi coram honeſtis viris.num.5 eo.
tortum fuiſſe an probare ſi quis poſſit per clamorem, & gemitum. nu.6 eo.
tortura, quam faciunt officiales in camera, per quæ probetur.nu.3 142
torturæ modus & genus in arbitrio iudicis poſita, & qualis eſſe debeat. numero 7 153
tortus qui non præſumitur niſi de mandato iudicis.nu.3 142
totum quando poſſumus negare, ſi quid falſi contineatur nu.14 160
totum poſſidere videtur, qui partem poſſidet ratione incertitudinis. numero 18 275
totum quando reſcindatur, caſus quidam, uer. Archidia.nu. 11.&12 242
tractans de damno vitando nimis curioſus eſſe non debet. nu.18 64
tractatam eſſe quam vt uxorem quid probandum. nu.5 249
tractatus extra locum capit.non facit rem non integram. nu.19 61
tractatus amicorum electi præſumitur factus de eius conſcientia. nu.2 76
tractatus eſt principium rei.nu.1 eo.
tractatus præſumitur ex colloquio.§.no. nu.1 249
tractatus futuri temporis an pertineat ad iudicem.nu.3 141
tractatu qui interfuit, non probat concluſionem.nu.8 168
tradita an dicatur res, quæ ſtatim euincitur.nu.19 66
traditio momentanea an ſufficiat ad liberationem. nu.20 eo.
traditio rei fieri debet ex uoluntate domini in translatione dominij, numero 36 139
traditio an præſumatur, ſi inſtrumentum, quod eccleſia conceſſit mihi fundum in emphyteuſim, reperiatur, nec apparet de aliqua traditione. numero 11 269
traditio non præſumitur, cum ſit facti. nu.12 eo.
traditio non poteſt prohiberi quin ſi fiat, facta ſit.nu.3 302
trahere leges ad præterita eſt quædam calumnia. nu.19 25
trahere, eſt comparitionem ab inuito exigere. nu.27 47
trahi an quis poſſit coram diuerſis, ſuper diuerſis, ubi ſunt plures ordinarij. nu.15 55
tranſactio ſuper beneficijs non valet.nu.1 106
tranſactio ſimulata an ualeat. nu.19 134
tranſactio quæ dominium transferat, vel non.nu.20 eo.
tranſactio niſi ſit veſtita rei interuentu, non perimit actionem. nu.27 eo.
tranſactio & compromiſſum ex metu, vel in perſonas impetrantes & ſubiectas facta non valent.nu.6 142
tranſactio qui ſit.nu.1 135
tranſactio, ſi eſt vtilis eccleſiis, an debeat valere ſine aliqua confirmatione. nu.2 204
tranſactio an ſit contractus vel diſtractus.nu.10 136
tranſactio an ſit diſtractus nominatus vel innominatus nu.11 eo.
tranſactio nulla non parit obligationem nu.3 eo.
tranſactio facta cum legitimis admi.an valeat.nu.6 eo.
tranſactio perſonalis an extendatur vltra perſonam.nu.1 eo.
tranſactio eſt ſpecies alienationis & quando.nu.2 eo.
tranſactio quę non tenet, liti finem non imponit. nu.2 eo.
tranſactio quæ non valet ſuper iure præſentandi.nu.1 137
tranſactio non trahitur ad incogitata.nu.3 136
tranſactio vetatur ſuper matrimonio.nu.1 137
tranſactio prohibetur, vbi diſpenſatio tollitur, nu.1 eo.
tranſactio, vel compoſitio eſt litis terminus, & quando mandatur executioni abſque libello, nu.8 158
tranſactione tolluntur inſtrumenta & alia iura partium nu.1 136
tranſgredi leges an liceat iudicibus propter caſus de nouo emergentes.nume.17 1
tranſgredi leges an liceat arbitris.nu.20 eo.
tranſgredienti parum, de facili ignoſcetur.nu.6 286
transgreſſio eorum, quæ ſunt de forma, vel præcepto, quid operetur, & quid omiſſio eorum, quę de conſilio.nu.2 86
trangreſſor canonum non eſt hæreticus, niſi erret in poteſtare clauium. numero 45 8
tranſgreſſores treugæ qua pœna puniantur.nu.15 133
tranſiens per loca periculoſa dicitur tranſire per fortuitos caſus. numero undecimo. 314
tranſigere an ne poſſit prælatus.nu.2 136
tranſigi non poteſt ſuper beneficio eccleſiaſtico.nu.1 eo.
tranſigi non poteſt de beneficio eccleſiaſtico, licet poſſit amicabiliter componi.nume.1 eo.
tranſigi ſuper ſpirituali iuriſdictione non licet.nu.1 137
tranſire ad ſucceſſorem quæ dicantur.nu.8 120
tranſitoria ſunt omnia in alium, niſi ratio impediat.nu.10 253
tranſitus eſt facilis in habentibus ſimbolum.nu.14 167
tranſmiſſio ad hæredes quando fiat.nu.16 151
tranſuerſales an cõtineantur ſi prorogaſſet dominus noſter gratiam exemptionis ſuæ facta per uerba ſupradicta graduum, uel lineæ.nu.21 eo.
tranſuerſales non continentur nomine gradus, neque lineæ.nu.2 150
tres iudices ſi ſint delegari ſimpliciter, an ualeat confeſſio facta contra duobus ex is, uel faciat indicium.nu.17 46
tres menſes ad eligendum prelatum, quomodo computentur.nu.6 80
treuga finita bellum exerceri poteſt, ſine alia diffidatione.nu.2 124
treuga quid ſit.nu.1 113
treuga & pax habent locum in bello publico, & in duello priuato.nu.6.eo.
treuga duplex canonica, ſ. & conuentionalis.nu.7 eo.
treuga finita remanet in guerra ipſo facto, qui treuga facerent.nu.3 260
tribunal maius eximitur à minore in eodem negotio non ſolum in die ſtatuta ad comparendum, ſed ad finem uſque cauſæ, uerſi.quia.nu.11. 292
tributum ſemper eſt publicum, & debetur de iure commmuni ſoli Cęſari de propria poſſeſſione ſoluentis, & in Italia non debet ſolui.nu.13. 242
tributum oneris ferendi, debet ſolui Cæſari ex naui quælibet, alioqui confiſcatur, & an eo, caſu, etiam merces una fiſco applicentur.nu.32 9
tridui terminus a lege præfixus breuis non dicitur, ſecus ſi a iudice.numero 23 25
tudertini ſi faciant ſtatutum, quod quicunque appellauerit ad aliam curiã Tudertinam, & ſuccubuerit ſoluat mille in commune Tudertino, an ſit ualidum.nu.7 253
tumultus ſi immineat poteſt culpabilis puniri, non ſeruato ordine iudiciario.nu.28 10
tunc, dictio denotat extremitatem temporis. §.in contrarium.nu.1 305
turbare poſſeſſionem meam an dicatur is, qui agit mecum rei uendicatione nume.3 179
turbare dominum in poſſeſſione caſtri quinon poteſt, turbare nec cenſuare habitores ipſius loci poteſt.nu.14 207
turbare reus eo ipſo, quod negat aduerſarium poſſidere dicitur eum. numero 31.&32 208
turbatio a uiolentia quomodo differat, nu.43 64
turbator temerarius tenetur actione iniuriarũ, & criminaliter poteſt accuſari.nu.4 207
turpitudo per actum ſequentem purgatur.nu.5 142
turpitudinem ſuam an quis poſſit allegare.nu.39 21
turpitudinem ſuam quis excipiendo poteſt allegare nu.3 226
turpitudinem qui allegat alterius, eam probare debet.nu.1 236
turpitudinem ſuam an nemo poſſit allegare, & in princ.nu.2 246
tutelam in loco peſtilentialis aeris exercendam acceptare non debet quis cogi & citatus ad ſimilem locum non dicitur citatus ad locum tutum. nume.6 97
tutor finita tutela an poſſit petere refutationem generalem ſibi fieri. numero 5 33
tutor eſt obligatus per iuramentum, ac ſi iuraſſet ſub certa ſpecie, & non poteſt abſolui a iuramento inuito adulto.nu.18 40
tutor teſtamentarius quo caſu legitimum excludat.nu.11 137
tutor excommunicatus quæ agere poteſt.nu.10 265
tutor qui eſſe deſiit, & inuitus conuenitur, appellare poteſt, in princ.numero 1 308
tutor petitus à matre an præferatur tutori legitimo, ſuppoſito quod petitus ſit idoneus.nu.4 eo.
tutor confirmatus an ſit teſtamentarius, an datiuus, an mixtus.nu.23 eo.
tutor teſtamentarius, ſi remouetur facto iudicis, ſuccedit datiuus, ſi facto legis,

BIU Cujas

Super Decretalibus.

legis succedit legitimus, si facto naturæ, succedit sequens legitimus. numero 24 eo.
tutor eo ipso, quod est tutor, obligatus est sine aliqua promissione ad omnia vtilia facienda, nu. 28 eo.
tutore Attilliano quando opus est, uer. nam ad confirma. nu. 1 eo.
tutorem pater si dedit in codicillis impuberi, si mater est in medio, & vult esse tutrix, an iste datus in minus solenni uoluntate, debeat confirmari, necne. nu. 5 eo.
tutoris falsi authoritas an possit conualescere, si adultus factus maior habeat ratum. nu. 70 41
tutricem testamentariam pater uidetur filio matrem relinquere, si relinquat eum in potestate matris, uer. vltimo. nu. 29 308
tutus esse debet quis non solum ab inimico, sed etiam à suis consanguineis. nume. 8 183
tutus quoties quis non est, qualis, & pro quibus personis cauendum. numero 8 eo.

V

Vacante ecclesia an possit aliquid nouari. nu. 32 43
uacante imperio, si alicui est commissa administratio, nil de immobilibus potest alienare. nu. 1 77
vacante ecclesia canonici nihil possunt disponere super rebus Episcopatus, nec de reditibus. nu. 1 258
uacantia bona quæ dicantur, & cui quærantur. nume. 6 269
uacare non dicitur ecclesia, si quis administret ante confirmationem, numero 5 181
uacare pertinentia ad præbendam non dicuntur. nu. 4 205
uacationem non sufficit ecclesiæ probare, nisi probetur tempus uacationis. §. in textu, ibi super. nu. 4 274
uacationis nomine intel ligitur uacatio cuiuslibet speciei siue per mortem siue per renunciationem. nu. 3 107
uacillans aut nescit quid dicat, aut falsus est. nu. 2 225
uacillans quis dicatur. nume. 6 236
uagabundus quis dicatur. nume. 1 193
ualere melius ut ualere quid potest, intelligitur consensu nõ mutato. numero 20 259
ualere si quid non potuit auctoritate, qua fuit usus, an ualeat altera auctoritate, qua præditus erat. nu. 3. & 4 274
ualeat tanti res, quanti uendi potest. nu. 2 242
ualidare iurisdictionem an sit prorogare. num. 22 52
uariandi permissio a iure inducta, unica uariatione finitur, nu. 11 91
uarians & contradicens an, & qualiter differant. nu. 5. & 7 236
uarians quis dicatur, & quando officiat uariatio. num. 7 eo.
uariare non licet post præsentationem factam Papæ. nu. 16 64
uariatio an, & quando sit licita. nu. 6. & 9 91
uariatio siue uacillatio mandati an prosit uacillanti. num. 9 137
uariatio parti, non testi conceditur. nu. 4 236
uarietas non debet admitti. nu. 13 301
uasalli iuramentum intelligitur de possibili. num. 3 93
uasalli qui dicantur. nu. 15 148
uasalli de feudo litigantes debent adire dominum, & quando pares, numero 1 155
uasallorum diuisio, & an uasallorum nomine pares comprehendãtur, numero 14 148
uasallos ligios habere plures dominus potest, non contra, nisi in casu, numero 7 155
uasallus per positionem propriarum manuum inter manus Domini pleno iure transit, nu. 26 8
uasallus si est adeo pauper, quod non possit uiuere, nisi feudum alienet, & dominus requisitus ei non opitulatur, poterit feudum alienare, numero tertio. 16
uasallus feudo renuncians, nisi sit in dolo, à fidelitate liberatur. nu. 55 17
uasallus qui decidit ipso iure, si postea tenuit longo tempore, non potest ex pelli propria authoritate inuestientis, nu. 64 eo.
uasallus, vel emphyteuta alienans irrequisito domino, reseruato tamẽ eiusdem consensu, an cadat à iure, nu. 9 85
uasallus, si domino indictum sit bellum, fendo renunciare non potest, numero 4 94
uasallus qualiter, & in quem possit feudum alienare, nu. 2 95
uasallus uasalli tenetur domino pro seruitiis, iure reali, nu. 3 eo.
uasallus, licet domino inuito possit, debet tamem eo prẽsente refutare, numero 7 96
uasallus potest refutare feudum in manibus agnati proximioris, isque possidebit agnationis iure, non emptionis. nu. 9 eo.
uasallus conuentus si negat se uasallum, dominus summatim cognoscet, & an amittat ex mendacio feudum. nu. 6 155
uasallus alienans de uoluntate domini definit omnino esse feudatarius, secus in casu. num. 13 eo.
uasallus quando per longissima tempora ideo non seruiuit domino, quia dominus non habuit necessitatem talis seruitii, an currat aliqua præscriptio, numero 3 223
uasallus condemnatus de infidelitate non potest esse testis, nume. 3 221
uasallus si alienat feudum, quod sua industria acquisiuit, nocet posteris, numero 11 240
uasallus an possit testificari pro domino, nume. 11 249
ubi qui petat non est, nec iudex, etiam facti ex se conscius, condẽnare debet. nume. 25 23
ubi duo copulatiue in rescripto continentur. Si de iure utrumque uerum esse requiratur, utrumque probari conuenit, si de iure quodlibet per se sufficit, sufficiet alterius probatio, nu. 5. & 9 28
ubi deficit id, ad quod debet fieri comparatio, deficit & comparandum, numero 4 3
ubi duo propter vnum, vtrobique tantum unum. nu. 3 37
vbi determinatus est numerus canonicorum, sed non præbendarum, literæ Papę, quod prouideatur si uacat, uel uacabit præbenda, an ualeant, numero 34 40
ubi vitiat incertitudo, ibi & error vitiat. nu. 2 52
ubi lex facit mentionem dispensationis, uec reseruat eam papæ, ordinarius dispensare potest, num. 5 83
ubi plures sunt deputati diuersis territorijs, quorum nullum alteri subest, quilibet in suo territorio maior est. nu. 11 118
ubi episcopus, ibi cathedra eius, ver. quia ubi. nu. 1 293
vbicunque iurisdictio, uel quid aliud ex priuilegio conceditur in uno casu, & in alio reseruatur ius commune, non ualet priuilegium posterius cõtra ius commune, nisi fiat mentio de primo priuilegio. numero 10. & 11 276
uelle quis non præsumitur, quod non possit, nu. 2. & 3. 165
velum susceptum metu mortis non obligat, nisi sponte ratificetur. numero primo. 143
uendens uaccam prẽgnantem, non solum vitulum qui in vtero est, sed & lactantem qui nondum herbam depascitur, uendidisse dicitur. nu. 6 11
vendicatio etiam contra ciuiliter possidentem habet locum. nu. 5 164
vendicatio rei datur corporalibus, secus in incorporalibus. nu. 14 177
venditor si dixit rem nemini obligatam, & inuenitur contrarium, an teneatur crimine falsi. nu. 5 242
uenditio pro modico pretio facta per non habentem liberos, an possit retractari a liberis postea natis. nu. 8 133
uenditio rei dotalis an firmetur iuramento, ita, quod nascatur ciuilis, uel naturalis obligatio ex contractu, & ex traditione transferatur dominium, numero 8 258
Veneti an possint priuari eorum libertate, si essent rebelles Imperij, numero 6 260
uenia capitur multis modis. nu. 8 249
venia dat materiam delinquendi. nu. 4 316
uenire contra pactum, & iuramentum, & propriam, confessionem an & quando liceat. nu. 9 136
ueniri an possit ad uenditionem contra non latitãtem in actione personali. num. 3 106
verba baptizo te, &c. in baptismate præposterari non debẽt, & quare, numero 86 6
verba illa, si continenter vixerit, an adimpleta dicantur si seruata sit continentia per triennium a morte testatoris, nu. 22 8
verba legis sunt iuuanda interpretatione. nu. 8 10
uerba, Non promitto, nisi Papa venerit Perusium, Papa Perusium veniente obligant. nu. 17 19
uerba, Non confiteor nisi probetur, probationem, si ea sequatur, geminant. proptereåque appellari non poterit. nu. 18 eo.
verba Papæ etiam præcisa recipiunt tacitam, & conditionem, & interpretationem, nu. 31 21
verba legis ad præterita, & futura trahibilia, trahuntur ad illud tempus, quòd negotij naturę conuenit. nu. 18 25
verba, simpliciter, & de plano, in rescriptis Papę inferunt dilationum abbreuiationes, nu. 18 26
verba præcisa distinctionem, & determinationem legalem recipiunt, numero 26 28
verba generalia, qnandoque effectu sunt singularia, nu. 55. 31
verba in dubio debent intelligi ita ut excludatur error in constructione, numero 4 33
verba, pro bonis meritis, & seruitijs, in instrumentis donationum, quomodo intelligantur. nu. 4 34
uerba præceptiua in alicuius fauorem directa, potius cõsilium sapiunt, quã mandatum, nu. 10 35
verba, uices suas, possunt significare tam consensum, quam authoritatem, numero 22 43
verba, Summarie, & de plano, in rescripto, an sint de forma, num. 14 44
verba specialia quæ dicantur, & quæ generalia, nu. 24 44
verba debent intelligi naturaliter, non accidentaliter, nu. 6 52
verba ambigua in contractibus, & ultimis voluntatibus quomodo interpretanda sint. nu. 2 55
verba generalia an comprehendant futura. nu. 7 eo.
verba quibus omnibus & singulis talis iudex interposuit authoritatem & decretum, cur sufficiat ponere in fine instrumenti, nu. 9 58
verba hęc, absque vlla exceptione, glossationem non recipiunt. nu. 4 133
verba illa, qui pro tempore fuerit, quid importent, nu. 11 68
verba debent reduci ad possibile, & habile, & intelligi, ut natura patitur, numero 38 100
uerba, hoc acto, & conuento, in instrumento emptionis, an faciant præsumi stipulationem interpositam. num. 30 115
verba instrumenti ad intellectum mandantis sunt referenda, nu. 1 141
verba sunt animæ rationalis instrumenta, nu. 7 142
verba laicorum grosso modo & vulgari sunt intelligenda. nu. 10 149
verba ista habeatur pro confesso, quam uirtutem habeant, nu. 2 168
verba enunciatiua quę, num. 3 180
verba data sunt ad significandum quid hominibus, & in omnibus sacramẽtis ecclesiæ requiruntur, & in eis quæ consistant, nu. 2 183
uerba quando attendenda, non intentio. §. secundo op. num. 2 251
uerba personalia sapiunt personale ius impersonalia reale. nu. 8 253
uerba illa, per idem iuramentum, non repetunt iuramentum. nu. 1 262
uerba hęc, qui pro tempore, quid comprehendant. nu. 7 281
uerba sententię intelligenda sunt. num. 21 283
uerba enunciatiua, siue certificatiua, siue declaratiua de præsenti, disponũt, si principaliter emissa sunt propter se, uer. nam siue. nu. 2 295
uerba ista, nisi satisfeceris, quid important, nu. 16 eo.
verba generalia & ambigua famam alterius non denigrant. nu. 15 297
verba ista, utilia facere, & inutilia prætermittere, an significent confuse, debeat̊que

BIU Cujas

Index in Baldi Commentaria.

debeantque dici, omnia utilia facere & omnia inutilia prætermittere, num.26.& 28 308
uerba indefinita non referuntur ad futura nondum diſpoſitiua, nu.8 310
uerborum multitudo reſecanda.num.55 6
uerborum differentiæ quando primum inuentæ, nu.12 7
uerborum cauſam potius inſpiciendam, quam ipſa uerba.num.5 257
uerbum, ſtatutum, ſignificat rem perfectam. nu.2 10
uerbum fuerit, & verbum uoluerit in ſtatutis ubi præterita, & futura reſpicere poſſunt, intelliguntur ſecundum ſubiectam materiam, nu.6 25
uerbum, non ualeat, ubi in iure reperitur, intelligitur per ſententiam numero 9.31. 30
uerbum, poteſt, affirmatiue, aut præmiſſa negatiua, prolatum, quid importet, nu.5 35
uerbum, ſi non poterit, importat conditionem, de cuius exiſtentia, vt proceſſus ualeat, iudex debet eſſe certus.nu.11 eo.
uerbum, nolo, ſignificat liberum arbitrium, nu.12 eo.
uerbum, ſuperſedeas, intelligitur, ſcilicet perpetuo. nu.2 53
uerbum, dominus, largiſsimum eſt, & ſeruatur in quocunque modicam ſuperioritatem habente, num.26 62
uerbum, habeatur ſuper uero poſitum notat ueritatem, ſuper ficto fictionē, num.5 71
uerbum, Libra, quomodo exponatur.nu.9 eo.
uerbum, ab ſuſtentationem, quid importet, nu.4 97
uerbum, motu proprio, quomodo exponitur.nu.6 123
verbum, de facto, quomodo exponatur.nu.10 eo.
uerbum Regis habetur pro lege.nu.8 155
uerbum, debet, ſignificat aliquando honeſtatem, non neceſſitatē, nu.2 156
uerbum, habeatur vbicunque ponitur, intelligitur per ſententiam, niſi & verbum, ſit, adiungatur.num.17 160
uerbum, debeat, eſt ſignificatiuum futuræ pronunciationis, nu.5 168
uerbum, interfuit, ponitur pro omni ſenſu.nu.8 eo.
verbum, habuiſſe quid ſignificet.nu.13 177
uerbum, habeatis, an habeat importare ſecundum decretum. nu.2 191
verbum, ius, ſimpliciter prolatum per excellentiam intelligitur de iure Romano communi.nu.2 eo.
uerbum Papæ an poterit probari per teſtes, & nu.1.& 2 222
verbum hoc, ſciatis uos ſuſpenſos, eſt promulgatiuum ſententię excommunicationis.nu.3 235
verbum, pertinere, ſufficit ad petitorium, & poſſeſſorium. nu.3 240
verbum, prouideas, quid ſonat.num.22 247
verbum, pertinere, eſt generale nu.1 298
uere fiunt ea, quæ conſiſtunt in dando, per alium interpretatiue, quę in corpore, nu.9 70
uergere ad inopiam quando quis dicatur, & quid probare debet. nu.4 16
ueriſimile quod nullo modo eſt, ad probandum, difficile quis admittitur, numero 1 245
ueriſimile non eſt, quòd pater uelit filium duplici onere grauare. nu.5 53
ueriſimile non eſt Papam uelle cuiquam ius ſuum auferre.nu.9 eo.
ueriſimilis iuuat, ut uerum, uer.& ſic ueriſimile.nu.8 442
ueritas conſiſtit in facto, non in ficto.nu.15 3
ueritas de terra orta eſt, iuſtitia, & iudicium de cœlo proſpexit.nu.20 16
ueritas principij, & durationis.num.49 20
ueritati, & iuſtitiæ princeps derogare uelle non cenſetur. nu.28 27
ueritas per duos corporis ſenſus, uiſum.ſ.& auditum, plene percipitur, numero 8 120
ueritas quid ſit in rei probatione. nu.9 168
ueritas luci comparatur.num.2 199
ueritas quid.nu.20.& 301. & nu.3 189
ueritas quæ mutabilis.nu.3 213
ueritas non mutatur, licet aliquando occultetur.nu.37 228
ueritas eſt res ſacratiſſima reipu. neceſſaria.nu.1 235
ueritas eſt ſequenda in nominum ſignificatione & exemplis oſtendit.numero 2 137
ueritas cuius ignoratur diuerſimode exponitur. nu.28 81
ueritatem dicere meritum maius eſt, quam iudicare.nu.5 230
ueritatum ad ſtatum quod reducitur perinde eſt ac ſi a principio uerū fuiſſet.num.11 45
uero proximiora, quæ conſonant iuri communi. nu.12 207
uerum eſt, quod utraque pars aſſerit.nu.1 191
uerus contumax in proceſsibus eſt citandus ad ſententiam & peremptoriè, numero 2 225
ueſtes ſordidæ inducunt pudorem, uer.quia.nu.9 313
ueſtes non debent eſſe nimis breues, nec nimis longę.nu.6 316
ueſtimentis albis in tota Lombardia, & Tuſcia ad Romā uſque anno. 1400. ſe omnes homines induerunt.nu.5 315
ueſtitus ita miſerabilis, ut uero ſimiliter eo indutus in publicum prodire non audeat, æque interdum excuſat ac corporale impedimentum, numero octauo. 3
uetuſtas omnia conſumit, excepta anima humana.nu.11 240
uia per ueſtigia pedum probatur.num.2 201
uiam eligere ad ſua iudicia impugnanda nemo præſumitur. nu.8 205
uiarum Dei principium eſt ueritas, & conſcientia. nu.15 36
uicariatum probare non eſt neceſſe, ſi uicarius procedit ſciente domino, numero 20 137
uicarij nomine improprie accipimus aſſeſſorem.nu.10 152
uicario Ieſu Chriſti ſubiecta eſt omnis creatura. nu.5 10
uicarius ordinarii, ordinarius eſt, licet ſubalternatus, & poteſt auctoritatem interponere ſine ſpeciali mandato. nu.4 243
uice duorum poteſt quis fungi non ex ſua perſona tantum, ſed ex adiuncta perſona alterius.nu.3 113
uice duorum an quis poſsit uti.nu.7 207
uicem ſi commiſit Papa non uidetur ob id commiſiſſe Papalia, neque conceſsiones fiſcalium caſtrorum.nu.1 245
uicini duo mediante riuo communi uolentes unuſquiſque aquam ducere ad prata, uel molendina propria, quomodo aquam inter ſe diuident, numero 45 14
uicini præſumuntur ſcire, ſed hoc argumentum præſumptiue non neceſſario niſi aliquando concludit, nu.1 245
uicinus locus quis dicatur, & quæ uicina perſona.nu.6 48
uicto ſi imponatur ſilentium, an ſententia ſit executioni mandata.n.22.217
uictus uictori ſemper condemnandus eſt in expenſis.nume.3 133
uictus uictori condemnatur in expenſis in cauſa criminalis ubi iuratur de calumnia, & in ciuili.nu.4.excipitur.nu.5 185
uictus uictori in cauſis etiam criminalibus in expenſis condemnatur, numero 11 187
uidere ſcripturas, & tangere differunt.num.7 168
uidetur, verbum quandoque fictionem, quandoque ueritatem ſignificat.numero 3 264
uidua an ſit ſub protectione eccleſię.nu.6 116
uidua ſi facta ſit monacha. & eccleſia, reperit dotem ab hæredibus uiri an habeat priuilegium dotis ſoli mulieri conceſſum.nu.15 204
uiduam ſi quis ducat in vxorem, quid iuris, ſi cancelllum pudoris eſt apertum.numero 5 101
uiles perſonæ quæ dicantur.nu.6 37
uiles executiones debent committi uilibus perſonis.nu.7 112
uilla ſi transfertur in alteram, nunquid durent propria ſtatuta uillę translatę.nume.7 12
uilla inter duas ciuitates ſita debet utrique in collectis contribuere, numero 2 131
uim patientes in electione non perdunt uocem, nu.5 75
uim abſolutam patiens non punitur, ſecus in conditionali.num.1 143
uim minime patitur, qui ſponte ſe offert.nu.5 eo.
uim turbatiuam intentans an debeat ſpecificare modos turbationis, numero 38 208
uincens ad taxillos an teneatur reſtituere.nu.5 316
uincentius ſummus doctor, & magiſter Benardini gloſſatoris.nu.10 203
uincere debet ille, qui plenius probat.num.6 177
uincit aliquando quis ut reus, & perdit ut actor, & contra, & quibus caſibus §. & adde.nu.22 265
uincit quis per alium quandoque, in quo ipſe ſuccubuerat, ibi.nu.n.9.283
uindicare ſe per alterum quis non poteſt, ſocios tamen ſecum poteſt adhibere, nu.6 168
uindicatio rei utilis quare dicatur, quando habet locum, eſtque prętoria. numero 1 144
uindicatio rei quid ſit, & quo differat ad hypothecaria, negatoriaque numero 2 eo.
uindicatio rei quædam in actu, quædam in habitu, & quę cedi poſſit. numero 8 145
uindicatione rei qui tenetur, non eſt obligatus, niſi lata ſententia nu.5. eo.
uiolenter, quod fit, habet uero bonum exitum, præcipue in matrimoniis, numero 1 141
uiolentia an ſit delictum in perſonam, uel perſonas, an in rem, ſicut furtum. numero 11 142
uiolentia accipitur actiue & paſſiue.nu.12 eo.
uiolentia duplex eſt.nu.18 143
uiolentia probata probantur damna, & intereſſe per iuramentum, an de omni intelligatur.nu.1.& 2 143
uiolentia omnis dicitur iniuria perſonalis.nu.8 152
uiolentia prælati an noceat eccleſię.nu.10 173
uiolentię nomine, multa facinora continentur.num.12 142
uiolentus poſſeſſor cogitur reſtituere fructus, perceptos & quos percipere ſpoliatus potuiſſet, in prin.nu.1 184
uir ſi fuit interfectus & uxor ignorabat, & tandem elapſo anno ſciuit, & ſatim nupſit, non dicitur iſtud tempus luctus neglexiſſe.nu.15 53
uir utrum lucretur fructus rerum parafernalium.num.9 59
uir utrum poſſit agere ſine mandato.num.1 141
uir & uxor an poſſint eſſe duo rei credendi in ſolidum in eodem inſtrumento, num.3 eo.
uir dotem reſtituere tenetur & donationem propter nuptias ſeparato toro culpa ſua, & nunquid eius hęres eo mortuo & contra.nu.3.& 21. 161
uir ſi timeat de ſęuitia uxoris, idem dicendum quod in caſu contrario, numero 3 183
uir etiam ſequeſtratur interdum, ſi timeat impreſſionem mulieris, & nobilitas poſt ponitur bonis moribus.nu.9 214
uir ſi expulerit uxorem an ipſa poterit teſtificari pro uiro.nu.4 232
uir, qui polluit matrimonium, non poteſt accuſare uxorem nec petere ſeparationem thori.nu.12 eo.
uir & uxor ſunt correlatiua.num.41 228
uir, qui dicit, ſi mihi nupſeris ex nunc confiteor me habuiſſe 10. nomine dotis, an huic confeſſioni ſit ſtandum.nu.2 242
uir & uxor ſi iurauerunt, quod nunquam ab inuicem diuerterent, an ualebit contra iuramentum contra libertatem diuortii.nu.4 255
uirgines & ratione menſę & in itinere, & in teſtamento præcedere uiduas debent.num.4 214
uirginitas coronatur.nu.7 eo.
uirginitatis flos perditur etiam per vim attractiuam in fœmina, ſecus in maſculo.nu.4 143
uirginitatis in probatione teſtatio matronarum præfertur aſſertioni uiri in princ.num.1 282
uirginitatis priuilegia quę ſint.nu.6 214
uirtus animi pro ſatiſdatione habetur.nu.8 152
uirtute præditus præſumitur quis ex dignitate, & a Papa decoratus.numero ſecundo. 246
uirtutes non ex genitore, ſed ex animo cuiuſque procedunt.nu.15 151
uirtutes, & ſcientię ſenſu auditus acquiruntur.nu.6 247
uirtutibus qui ſtudet, non inquinatur vitiis.nu.1 245

BIU Cujas

Super Decretalibus.

virtutum teſtimonia opera bona.nu. 1 eo.
vis maior in omnibus præceptis excepta bona.nu.1 eo.
vis compulſiua licet non inueniat, ſi tamen interuenit dolus, dicitur fieri contra a libertatem eccleſiæ.nu.7 68
vis expulſiua quomodo cadit in perſonalibus præſtationibus.nu.9 175
vis quæ purgari poſſit.nu.2 181
viſitatio adminiculis indiget.nu.2 274
viſus duplex eſt.nume.4 227
viſus præſumitur in eo, quod communiter fit inter quaſi omnes.nu.11.230
viſus de nocte in loco maleficii præſumitur tam ipſe, quam ſocius illud perpetraſſe, cum alius non eſſet, qui poſſet perpetrare.nu.5 24
vita continentium diſcrepat a uita nubentium, & diuerſi ſunt ordines. numero 21 8
vita ſcientiæ quare præferatur.nu.13 66
vita qualis eſſe dicatur, uirginalis, matrimonialis, & multis generis impudicorum.nu.7 214
vita hominis an poſſit directe probari per uiſum.nu.26.& 27 228
vita hominum breuis,& quæ,in prin.nu.1 232
vita eſt triplex.nu.1 313
vita diſciplinę eſt duplex, nu.2 eo.
vita particularis quę ſit,& qui ea uiuant.nu.3 eo.
vita capitur,& pro coniunctione animę & corporis,& pro actu,uer. ponitur.numero 3 eo.
vita dicitur quædam diſciplina, ſecundum quam decet uiuere omnes, qui in ciuitate ſunt.nu.4 eo.
vita beata eſt,& non hic.ibid.nu.5 eo.
vita diuiditur in actum,& contemplatiuam.nu.6 eo.
vita naturalis non præſumitur ultra centum annos in hoc corpore durare, uer.Sane.nume.6 eo.
vitam ſi quis in domo leget uxori quid eo legato contineatur.uer. Vnde ſi. numero 3 eo.
vitatio cuiuſpiam,an inducatur per priuationem beneficii.nu.5 16
vitæ tertia ſpecies eſt uita gratiæ.nu.4 314
vitia omnia contra naturam pugnant, non tamen æqualiter.nu.33 54
vitiato accеſſorio non vitiatur principale, ſecus e conuerſo, & ubi ideſt forma reſpiciens totum diſpoſitum.nu.16 34
vitium in literis Papę preſumitur ex diuerſitate ſtyli, ex mutatione calami, & diuerſitate atramenti.nu.70 6
vitium litigioſi habet principium,& terminum,nu.15 25
vitium ſi eſt expreſſum in contractu, quia dixi iuramentum tantum ſoluere nomine uſurarum, an ſit neceſſaria abſolutio.nu.6 247
vituperatur multum qui tranſgreditur.nu 92
viuentes ſub eodem tecto dicuntur in communione uiuere,uer.uiuente.nu mero 3 313
uiuere non poteſt mundus ſine mercatura. nu.1 312
ultima uitioſa nocent, & quid contra an bona purgent uitium. numero 3. & 4 277
vltimum pactum ſeruari debet, niſi per præcedens tertio quæſitum ſit ius. numero 3 134
umbra ſeuis plus ualet, quam arma iuuenis, & totus mundus umbra quadam regitur.nume. 2 94
umbrę & uelamina ueteris teſtamenti ceſſerunt luci, cum plenitudo lucis id eſt Chriſtus uenit.nu.9 12
unico actu non tollitur priuilegium ad plura conceſſum niſi ſuper illo tantum.numero 19 45
unicus actus contrarius non tollit conſuetudinem præſcriptam, pactum perpetuum, priuilegia ſucceſſiua, præſcriptionem completam,nu.51.20
uniuerſale eſt,quod non in ſpecies diuiditur ſed in res.nu.15 177
uniuerſale iudicium quando eſt unum & idem, omnia includit, ſecus non uer.nam etiam ſi.nu.9 286
uniuerſale capitur tribus modis, ver.tribus.nu.10 307
uniuerſali iudicio delegato, iuriſdictio in vna re perpetuo, cenſetur & in omnibus aliis eiuſdem iudicii rebus nominatim non exceptis perpetua. nume.4 36
uniuerſitas ſtudii Papienſis ſi transferatur Mediolanum, licet mutetur locus non minuentur iura epiſcopi Papienſis. is enim erit eiuſdē uniuerſitatis ordinarius.nu.7 9
uniuerſitas uel communitas ſi eſt contumax ad excommunicationem Poteſtatis & conſiliariorum, procedi poteſt.nu.6 166
uniuerſitas & collegium quid.uer.& dicitur.nu.15 287
uniuerſitas ſtatuta ſpecialia vel pęnalia facere non poteſt, niſi ſuperioris authoritas præcedat, uel accedat.nu.47 14
uniuerſitas an reſideat in uno.nu.8 79
uniuerſitas cauſarum ſi ſit commiſſa pluribus, an uideatur commiſſa cui libet inſolidum.nu.16 103
uniuerſitas dicitur corpus.nu.13 125
uniuerſitas ſcholarium eſt uniuerſitas approbata.nu.1 141
uniuerſitas vel multitudo cauſę ſuę nequit intereſſe.nu.3 eo.
uniuerſitas Pariſienſis an ſubſit Papæ.nu.4 eo.
uniuerſitas,& multitudo quælibet cogitur conſtituere ſindicū.nu.2. 141
uniuerſitas eſt duplex,& animam non habet.nu.1 166
uniuerſitas proprie conſtituit procura. in re propria uniuerſitatis etiam ſine decreto.nu.2 eo.
uniuerſitas an poſſit deſtrui propter maleficium.nu.4 eo.
uniuerſitas ſuccumbens uel contumax an condemnetur in expenſis. num. ſeptimo 186
uniuerſitas an poſſit citari ad domum.nu.4 193
uniuerſitas eſt omne collegium, ſed non contra.nu.3 202
uniuerſitas an habeat domeſticos ciues ſuos ita, quod repellantur a teſtimonio, uel tanquam unum corpus.nu.5 222
uniuerſitatem quot homines faciant.nu.8 65
uniuerſitates temporales poſſunt ſibi eligere rectorem,& ſuper rebus ſuis ſtatuere,& an habeat iuriſdictionem contentioſam.nu.22 19
vniuerſitates quędam per ſe, quædam per alios, reguntur, unde naſcitur differentia poteſtatis.nu.4 141
uniuerſitatis corpus ex quibus cognoſcatur. nu.3 141
uniuerſitatis debitum ſinguli ſoluere non compelluntur, cogi tamen pro ſoluendo collectam facere.nu.30 32
uniuerſitatis ſub nomine puniri non debet ſinguli de ea, quibus, ex eodem crimine ſingulariter pœna fuit irrogata.nu.14 90
vnius ſermonis diuiſionem non recipit.num. 19 208
uno delegatorum mortuo cur iuriſdictio non accreſcat alteri.nu. 13 120
vnum, & idem cenſeri non poteſt tanquam præteritum, & tanquam futurum,num.4 33
unus ex tribus delegatis nihil poteſt exercere etiam interloquendo, quāuis alii ſint mortui, vel impediti,nu.2 192
unus de capitulo, ſi habet cauſam, poteſt vniuerſos impedire, & recedentibus ceteris peragere ſolus quod incumbit.nu.20 247
uocari debent in electionibus omnes, qui commode poſſint uocari. numero 3 297
vocatus non agit pro uocato, licet ei teneatur.§.dicit Inno.ij.num.9 260
uocem ſuam quilibet exprimit in ſyndicatibus per ſe, in capitulo. numero ſecundo 166
uocem in capitulo an habeat ille, cui papa contulit canonicatum ſub expectatione prębendæ,nu.14 21
uocem in capitulo an habeant omnes canonici. nu.53 21
uocem in eligendo licet aliqui extra capitulum habeant, tamen non poſſunt pere confirmationem electionis. nu.2 2
uoces ſunt notæ paſſionum animi.nu.3 53
voces quodammodo corporeę ſunt. nu.1 145
uocas duas quis habere poteſt in una electione.nu.1 280
uocum tranſlatio in quibus poſſit electionibus fieri, ibi.§. item no. & apponi etiam poteſt certa forma,num.1 297
uoluntaria quæ ſunt, non debent certis limitibus coarctari. nu.7 197
uoluntarium in exordio, ſit poſtea neceſſarium.nu.8 91
voluntas priuata partium, an poſſit mutare generalem conſtitutionem. numero 20 9
uoluntas & propoſitum diſtinguunt beneficia, & maleficia. nu.38 10
uoluntas, & conſenſus qualiter differant.nu.16 53
uoluntas hominis mutabilis, nu.9 61
voluntas principis inquirenda ſemper.nu.13 157
voluntas papæ pro ſententia interlocutoria habetur.nu.2 158
uoluntas coacta eſt voluntas. nu.4 224
uoluntas datur intelligi facto.nu.1 258
voluntati contrahentium iuris diſpoſitioni aliquando ſtatur.nu.11 299
uoti deſcriptio.nu.32 245
voti commutatio triplex, & quæ.nu.2 82
uotum ſolenne, & uotum ſimplex quo ad Deum an differat & quo ad eccleſiam militarem.nu.25 249
uotum an poſſit in melius commutari.nu.2 6
uotum iuramento firmatum an poſſit in melius commutari. nu.5 21
uotum examinari non debet.nu.4 29
uox priuilegiata potior eſt voce ſimplici.nu.21 30
uox eſt inſtrumentum animæ rationalis. nu.5 63
vox pauperis canonici tantum ualet, quantum cuiuſcunque maioris prębendati.nu.2 61
vox populi uox Dei, ſed non ſemper. nu.62 212
uox uiua dignior, quā mortua, fortius mouet adiutoris animū. nu.1. 215
uox populi, uox Dei, quare dicatur, uer. & iſte caſus.nu.2 318
uſque aduerbii ſignificatio.nu.1 189
uſucapiendi condictio quando tradatur.nu.1 175
uſucapiendi condictio non transfertur, niſi poſſeſſio tradatur. nu.12 269
uſucapio triennii currit in re immobili. nu.1 270
uſufructuarii, item prębendati, quando faciant fructus ſuos.nu.39 17
uſufructuarius præſtita cautione & non ante eſt procurator dominii uacantis.num.27 138
uſufructuarius, uel emphyteuta an ſit procurator domini. nu.11 301
uſufructuarius an naturaliter non poſſideat, ſed fingatur poſſidere.nu.3. 268
uſufructuarius ſi uendidit mihi rē, & conſtituit ſe pcario poſſidere, an trāsferat illam poſſeſſionem naturalem ſolam, quam habebat. nu.10. 269
uſusfructus, quem mihi & hæredi meo paciſcor, in perſona hæredis nouus eſt,& noua indiget cautione.nu.5 133
uſura colligitur aliquando ex coniunctio. duorum contractuum.nu.31 129
uſura non eſt idem, quod pœna.§.Sed ſi.uer.quia aliud. nu.13 314
uſurariæ prauitatis cognitio, ibi cognoſci debet, ubi uſuræ extortæ fuerint. num.35. 56
uſurarii teſtamentum reſtitutio uſurarum, & eius hæreſis compulſio, & negligentia.nu.7 253
uſurarii non ſunt ipſo facto excommunicati, ſed excommunicandi. ibid. numero 1 314
uſurarius manifeſtus iuxta c. quanquam, de uſur. fideiuſſores dedit, iiſque illico effectis non idonei, deceſſit, utrum ualeat eius teſtamentum. numero 30 24
uſurarius manifeſtus dicitur, qui tenet altare paratum, licet nunquam mutauerit,nu.26 100
uſurarius notorius quis dicatur. nu.7 121
uſurarius qui notario epiſcopi, etiam ſine ſpeciali commiſſione, recipiente cauit iuxta formam c.quanquam. de uſur. poteſt teſtari, & teſtificari. numero 15 127
uſurarius contractus probatur ex perſpicuis iudiciis.nu.30 130
uſurarius, contra quem oblatus erat libellus in curia epiſcopi, ubi erat conſtitutio, ut non audiretur libellans, niſi faceret depoſitum, & fuit pronunciatus uſurarius,& inſtrumentum eſſe de duplo uerę ſortis, an perdat ſimplum, quod erat uere debitum. nu.13 248

BIU Cujas

Index in Baldi mmentaria.

usurarius si est excommunicatus propter usur[illegible], licet sit absolutus a uinculo excommunicationis per diocesanum suum, tamen non est absolutus a restitutione us[illegible].nu.12 247
[illegible] cautio prestita putatiuo sacerdoti, an reddat usurarium testabilem. num.7 87
usurarum restitutionis causa, quando est ecclesiastici fori. nu.7 173
usuræ indebitiuę conditione, an officio iudicis repetantur. nu.6 17
usuræ manifestę, uel dubiæ quando.nu.7 17
usurę possunt repeti coram iudice ecclesiastico, & etiam sęculari, cum constat, quod contractus sit usurarius.nu.2 2
usuræ non possunt repeti etiam per iuramentum. nu.3
usurę ex mora an ueniant in contractibus bonæ fidei. nu. 10
ut canonicus quod quis facit, potest, ut Episcopus reuocare, nu.3.& 4.
utens & usurus instrumento quis dicatur. uer. utens. nu.14
uterque, quid iuris, si est actor, & testes pares. nu.5.
uterque dictionis natura quæ.nu.2
utile uitiatur per inutile propter assumptam formam iuri contrariam mero 2
utilis forma inutilem non uitiat, nisi contrarietatem inferat. nu.
utilis obligatio cessa est eadem cum directa. nu.1
utilis actio præfertur directę.nu.5
utilis actio an quibusque casibus directę præferatur. nu.9

s quæ diuisionem recipit usu, & arbitrio boni uiri.nu.35 14
s communis habet magna priuilegia.nu.6 63
angetur propter dignitatem.nu.11 252
ati publicæ quid contrarium dicatur.nu.11.& 12 258
t cum vulneribus quando compensentur.nu.4 264
ti consanguineus, & itineris socius, repellitur vbi de probanda vul zione agitur.nu.14 48
petit diuortium, obiiciens uiro adulterium, an dos debeat ei restimero 2 146
on sequitur forum uiri, facto diuortio.nu.4 141
petit dotem, quia uir uergit ad inopiam, utrũ res uiri ad iudicabubi pro dote ex secundo decreto.nu.4 161
on est in mariti plena potestate, nisi trăducta in domum uiri, unde n potest opprimi in uita in domo sua, nec in itinere.nu 12 203
em alterius si quis adulterauit, & offensus econtra postea adulterauit xorem illius, an hoc genus uindictę sit licitum.nu.10 314
xorem aliquam petens si probat quod per decem annos habitauerit simul cum ea, & fama uiciniæ habet, quod eam tenuit in uxorẽ, obtinebit. numero 5 246
vxorem duobus petentibus mulierẽ neutri adiudicatur non probanti tempus.nume.5 279
vxoris quę esse præsumantur.nu.12 203

Indicis in V[illegible] Commentaria super Decretalibus.

[illegible]NIS.

[illegible]ISTRVM.

[illegible]HIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc [illegible] Ii Kk Ll Mm Nn Oo [illegible] Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

[illegible]s præter S, & Zz, quinterniones: & Qq, & Rr, terniones.

10048

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

BIU Cujas